Additiones ad Tertiam Partem

S. THOMAE DE AQVINO

ALMI ORD. PRAEDICATORVM

Ex suis scriptis in IIII. Sententiarum ad uerbum collectæ, (Ab alienis plurimis, maximisq; mendis nunc vendicatæ, & splendori natiuo redditæ)

CVM ELVCIDATIONIBVS FORMALIBVS
(Nunc primum exeuntibus in lucem)

In quibus, vltra egregiam textus enodationem, innumeras penè hæreses, erroresq; recensendo;
AC E VESTIGIO, VEL DIVINARVM SCRIPTVRARVM, SVMMORVMVE Pontificum, aut Conciliorum sacrorum authoritate inuictissima, ipsas interimendo: quàm plena manu ECCLESIÆ CATHOLICÆ Angelicus ille doctor, (velut apis argumentosa inseruiat) singillatim ostenditur.

Per F. Seraphinum Capponi à Porrecta, eiusdem Ordinis Sacræ Theologiæ Magistrum,

ÆDITIS; DEO OPT. MAX. DICATIS; S. R. E. CORRECTIONI SVBMISSIS.

Non ego autem, sed gratia Dei mecum. 1. Cor. 15.

CVM QVATVOR INDICIBVS.

Adiunximus AVGVSTINI HVNNAEI *Axiomata, & Catechismum.*

VENETIIS, Apud Iuntas. MDLXXXVIII.
Cum Licentia Superiorum, ac Priuilegijs.

DE ALTITVDINE DOCTRINAE
THOMISTICÆ PROLOQVIVM
omni veritate subnixum.

SACROSANCTA Romana ecclesia, mater omnium fidelium, magistra fidei,& veritatis, ad quam (velut vniuersalem veritatis regulam) pertinet approbatio doctrinarum, declaratio dubiorum, determinatio tenendorum, confutatio errorum,doctorem egregium sanctum Thomam de Aquino iamdudum (diligenti discussione præhabita) quo ad doctrinam salubrem toti terrarum orbi dignum & cōmendabilem prædicauit. *Cuius sit*

PROBATIO PRIMA.

DOminus Papa Ioannes vigesimus secūdus in bulla canonizationis diui Thomę, sic ait. Beatus Thomas de Aquino ordinis fratrum prædicatorum,sacræ Theologię doctor, nobilis quidē genere,sed nobilior conuersatione,fama elatus,uita clarissimus,in breui adeo scientia profecit,ut adhuc ætate iuuenis ad magisterium Parisijs (loco utique celeberrimo) assumptus magno inibi sui,suiq; ordinis, ac Parisiensis studij fauore per multorum annorū curricula cathedram regeret magistralem: quippe cum illi uita existentiam, conuersatio famam, doctrina pareret opinionem, opera diuulgationem, eademq; tam breui confecta tempore admirationē meritò exhiberēt; ut illud psalmi, RIGANS MONTES DE SVPERIORIBVS SVIS, DE FRVCTV OPERVM TVORVM SATIABITVR TERRA, in

Verissimū de D. Thoma uaticiniū experientia teste.

eo uerissimè impleretur. Quod utique thema idē sanctus, dum esset in sacra pagina magisterium susceptu tus assumpsit: quodq; (ut fertur) reuelatione sibi post suam orationem facta, didicerat, dum, propter iuuentutem suam ipse se inhabilem ad magisterium reputans quid proponeret in instanti principio, hæsitaret. Nam & in primitiuis scientijs,& diuersis philosophię partibus (ut non esset ociosus,sed operaretur terram) necnon in sacræ scripturæ pagina tam super nouum; quàm uetus testamētum scripta, plurimaq; alia DEI OPERA, in Dei laudem, fidei dilationē, eruditionēque studētium, clara (cum sciens esset) famosa (cum cognitus) NON ABSQVE SPECIALI DEI INFVSIONE PERFECIT. Doctrina quippe prudētium facilis, & omnino scientis est, posse docere. Hæc ille.

Scripta diui Thomæ uocātur dei opera: & sine spāli Dei infusione, perfecta.

PROBATIO II.

Bulla apostolica Vrbani Quinti approbans, & confirmans doctrinam Sancti Thomæ Aquinatis sacri ordinis Prędicatorum.

VRbanus episcopus seruus seruorum Dei venerabili archiepiscopo Tolosano & dilectis filijs cācellario ecclesiæ Tolosanæ uniuersisq; magistris & doctoribus: cæterisque clericis,& laicis, in ciuitate & prouincia Tolosana commorantibus salutem & ap. be. Laudabilis Deus in sanctis suis,&in sui maiestate mirabilis: cuius ineffabilis altitudo prouidentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recta censura iudicij cęlestia pariter & terrena disponit,& sic cunctos eius ministros magnificat, altis decorat honoribus, &. cœlestis efficit beatitudinis possessores: illos tamen (ut dignis digna rependat) potioribus attollit insignijs dignitatum, & præmiorum vberiori retributione prosequitur, quos digniores cognoscit; & commendat intensior excellentia meritorū. Sic & alma mater ecclesia eius sacra vestigia insequens,& exemplo inducta laudabili, licet uniuersos in regnis cęlestibus cōstitutos studijs honorare sollicitis non desistat: egregios tamen doctores, per quorū perlucida & salutaria documenta eadem ecclesia illustratur, uirtutibusq; & moribus informatur, libenter & solerter exequitur, quę sunt Dei, præmissa meditatione perlustrans. Ad diuini nominis honorem & gloriam & exaltationem catholicę fidei, salutemq; fidelium ritè censuit: meritoque prouidit: eosdem in uniuersali ecclesia honorificentiæ potioris & impendijs attollendos. Sanè cum sacrum & uenerabile corpus beati Thomę de Aquino, ordinis fratrum prædicatorum sit de mandato uostro ad ecclesiam fratrum prædicatorum Tolosanam de proximo transferendum, NOS ATTENDENTES QVANTA A DEO SCIENTIA DOTATVS ORDINEM FRATRVM PRÆDICATORVM, ET VNIVERSALEM ECCLESIAM ILLVSTRAVERIT: ac beati Augustini uestigia insequens ecclesiam eandem doctrinis, & scientijs quàm plurimis, adornauerit, Volentesq; pręterea idem corpus speciali honorificentia attolli, uniuersitatem uestram requirimus & hortamur in domino Iesu Christo, uobis nihilominus per apostolica scripta mandantes: quatenus dictum corpus, cùm ad partes easdē transferretur, benignè & honorificè suscipientes eumq; deuotè ac uenerabiliter pertractantes faciatis ab alijs (quantum in uobis est) cum debita honorificētia ac deuotione suscipi & tractari. VOLVMVS INSVPER, ET TENORE PRÆSENTIVM VOBIS INIVNGIMVS, VT DICTI BEATI THOMÆ DOCTRINAM TANQVAM VERIDICAM ET CATHOLICAM SECTEMINI: EAMQVE STVDEATIS TOTIS VIRIBVS AMPLIARE. Datum apud montem Flasconem, 11. Kal. Septembris Pontificatus nostri anno sexto.

Lumē Ecclesiā catholicā illustrās est D. Thomas.

Audiant oēs mādatū summi Pōtificis.

PROBATIO III.

EAdem ecclesia Dei non Bullis tātum D Th. (vt vidimus) doctrinam olim probauit: sed & hanc factis ipsis celeberrimis quasi quotidie probat. Quis sacrosancta generalia concilia Lugdunense, Viennense, Florentinum, Lateranense, Tridentinum, post fęlicem sancti doctoris obitum peracta ad hęc vsq; tempora 1586. vidit? Si uidit: nunquid non & Diuū Tho-

Floret in Concilijs Diuꝰ Thomæ.

† 2 mam

mam ibi, fulgentissimum solem, agnouit? Num Thomisticas literas ibi clara uoce sonantes? Nonne ABYSSINAM hanc (quę piæ manibus est) sacræ Theologiæ summam inibi ab orthodoxis ipsis patribus, tanquam è cęlo allatam, & hilarissimo vultu recognitam, & corde tenerrimo dulciter amplexatam? Imo hęc omnia uidit, agnouit, & manibus (si filius erat) applausit: dum inter grauissimorum patrum suorum piëtissimos actus doctrinam hanc, ueluti palmam in domo domini, mirabatur adeo florentem, frondentem, ramos grandes extendentem, fructificantem, totam Christi ecclesiam pro suo uoto abundè reficientem. Legat, qui uoluerit, inter hæc, maximè Florentinum, & Tridentinum, & cum a principio fermè vsque ad calcem Angelicam hanc sapientiam ibi ad viuum effigiatam conspexerit, diuino actus impulsu clamabit (opinor) ALMA MATER ECCLESIA, CHRISTI FVNDATA SANGVINE, SCEPTRA CONSCENDIT GRANDIA, NOVI DOCTORIS LVMINE & iterum de hoc eodem lumine: STILVS BREVIS, GRATA FACVNDIA CELSA, CLARA, FIRMA, SENTENTIA.

PROBATIO IIII.

SEd & uniuersitates studiorum generalium ab ecclesia, & conscientia eductæ mirificis hanc ipsam doctrinam præconijs extulerunt: eiusque uerum sensum (non.n. omnibus patet: quandoquidem puteus altus est) declarantes, pro eadem contra minus intellectu vigentes murum se ualidum opposuerunt. Quarum uniuersitatem Florentissima una, ceu in aliarum omnium persona, de huiusmodi re sic authenticè testatum reliquit.

Mos hic est ualidus.

Epistola vniuersitatis Parisiensis in fauorem doctrinæ S. Tho.

Vniuersis presentes literas inspecturis, Stephanus permissione diuina Parisiensis episcopus, salutem in oïum saluatore, Magistra rerum experientia certis indicijs euidenter demonstrat: multa quibusdam temporibus ordinata consultè, nouis emergentibus causis succedentibus temporibus in contrarium debere consultius immutari. Dudum siquidem memoriæ fęlicis quidam prædecessores nostri Parisienses episcopi quosdam articulos, ne forsitan eos malè intelligentes caderent in errorem, tanquam erroneos per excommunicationis sententiam damnauerunt, & interdixerunt expressè. Quorum tamen nonnulli doctrinam eximij doctoris Beati Thomæ de Aquino de ordine fratrum prędicatorum tangere ab aliquibus asserunt. Quam articulorum & sententiarum promulgationem uenerabiles uiri Decanus & capitulum ecclesiæ Dominę nostrę, sicut ueritatis zelatores, intimius considerantes, nec non doctrinæ ac famæ. Bea. Thomæ prædicti iniustam denigrationem, ueritatis occulationem, & sanctę Romanæ Ecclesiæ aliqualem dehonorationem, per uenerabilem virum magistrum Annibaldum decanum, Attrebatensem Archidiaconum, sacræ Theologiæ doctorem, & dominum Petrum de Fagello Parisiensem canonicum, eorum propter hoc nuncios ad nos specialiter destinatos, nos requisierunt, nobisque supplicauerunt, quatenus uocatis omnibus sacræ Theologię doctoribus, ac cum eisdem communicato consilio, & deliberatione habita diligenti, & cum alijs etiam qui de talibus, & in talibus possunt, ueritatis uiam aperiremus: per quam in prædictis articulis, inquantum doctrinam B. Thomæ prædicti doctoris egregij tangere possunt, & sanctę Romanæ Ecclesiæ & sancti prędicti doctoris uenerabilis honorem ac reuerentiam seruaremus.

Est aliqua his dehonoratio S. Ro. ecclesiæ denigrare doctrinam Thomisticam.

Vide quam reuerenter vbique nominent Doctorem hunc sanctum.

Nos igitur attendentes cum eis: quod sacrosancta Romana Ecclesia mater omnium fidelium, & magistra fidei & ueritatis, in firmissima Petri Christi Vicarij confessione fundata, ad quam (velut uniuersalem regulam catholicæ ueritatis) pertinet approbatio doctrinarum, declaratio dubiorum, determinatio tenendorum, & confutatio errorum, prędictum doctorem eximium & venerabilem, CVIVS DOCTRINA FVLGET ECCLESIA, VT SOLE LVNA, nuper sanctorum confessorum cathalogo ascribendum decreuit diligenti discussione & examinatione habita super uita sancta, & doctrina clara ipsius, ipsumque quo ad vitam puram, & doctrinam salubrem, orbi terræ dignum & commendabilem prędicauit. Cupientes igitur, gloriosum Deum in sanctis suis apud fidelium deuotionem in terris gloriosius exaltari, ac sacratissimæ matris nostræ prædictæ desiderantes uestigia sancta imitari, dictumque confessorem & doctorem gloriosum fęliciter in cęlis regnantem apud terrigenas deuotius & celebrius honorari, (pręsertim cum fuerit VNIVERSALIS ECCLESIÆ LVMEN PRÆFVLGIDVM, GEMMA RADIANS CLERICORVM, FONS DOCTORVM, VNIVERSITATIS NOSTRÆ PARISIENSIS SPECVLVM CLARISSIMVM, CANDELABRVM INSIGNE AC LVCENS, PER QVOD OMNES, QVI VIAS VITÆ ET SCHOLAS DOCTRINÆ SANÆ INGREDIVNTVR, LVMEN VIDENT: CLARITATE VITÆ, FAMÆ CLARÆ, ET SCIENTIÆ LVCIDÆ, VELVT STELLA SPLENDIDA ET MATVTINA REFVLGENS, per uenerabiles ac dilectos consiliarios nostros fideles magistrum Hugonem de Bisuntio, cantorem Parisiensem, magistrum Stephanum de noua uilla, & Dominum Oddonem de Zenonis canonicum Parisiensem, inquisitione facta super dictis articulis apud doctores theologicæ facultatis in eorum congregatione generali regentium, & non regentium, secularium & regularium, ad hæc specialiter conuocata, comperto (per Dei gratiam) dictum confessorem beatum & doctorem egregium NIL sensisse, docuisse, seu scripsisse, quod scientiæ fidei, uel bonis moribus aduersetur: De consilio uenerabilium virorum, Decani, & capituli Parisiensis, & uenerabilis patris D. Gulielmi (Dei gratia) Viennensis Archiepiscopi sacræ Theologię professoris, & aliorum 23 magistrorum in Theologia, unà cum reuerendo patre supradicto, in literis cum earum sigillis per præfatos commissarios nobis missos, necnon & 39. bacalaureorum in Theologia super hæc per literas eorum proprijs subscriptionibus & sigillis munitas semper consulentium & rogantium humiliter & deuotè, & aliorum discretorum solemni ac maturo consilio super hoc habito: supradictam articulorum condemnationem, & excommunicationis sententiam, inquantum tangunt, uel tangere asseruntur sanam doctrinam Sancti Thomæ prædicti, & doctoris eximij, ex certa scientia tenore præsentium totaliter annullamus. In cuius confirmationis testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum apud Bertiliacum anno 1325. die Iouis ante sacros cineres. Hæc ibi.

Lumen mutuãt à S. Thoma oẽs, qui recte schola stica sunt.

Nota ly ni.

¶Not. Nota quòd doctrinam sancti Thomæ uocant sanam, etiam vbi tangi uidebatur: nec sufficit eis, uniuersaliter prędixisse ly nil sensisse, docuisse, seu scripsisse, quod scientiæ fidei, uel bonis moribus aduersetur. Et hoc faciunt, quasi ex hoc argumentando sic.

Si

Si S. Thomæ doctrinā, quæ velut suspecta tangi a nobis uidebatur, dicimus esse sanam. ergò multo magis omnē alia Sancti eiusdem, quę non videbatur suspecta, teneri debet sana.

PROBATIO V.

NEC mirum si Ecclesia à spiritu sancto recta, una cum filijs suis cœlestem D. Thomę sapientiam pro uerè catholica solemniter (ut prætulimus) approbanit: quandoquidem suum imitata sponsam castissimam sponsam cōdecet. Sponsus eius dns noster Iesus Christus Crucifixus quid fecit? Audite: & obstupescite. Ille ipse per semetipsum doctrinā hāc primò, anteq; sponsa eandem sic (vt præfertur) acceptaret, ore suo diuinissimo confirmare publicè dignatus est. Orabat Diuus Thomas attētius in templo Sancti Dominici de Neapoli; quando nisus est (Mirabile dictu) à terra quasi duobus cubitis, absq; vllo corporeo fulcimento eleuatus. Super quo frater, qui hæc videbat, admirans audiuit ab imagine Crucifixi, ad quam conuersus sanctus Doctor orabat, prolatam clarius istam vocem, BENE SCRIPSISTI DE ME THOMA. Quā ergo recipies pro tuo labore mercedem? Et sanctum protinus respōdentē: dñe, nō aliam, pter te. Hęc in eius legēda. Hāc ipsam ppetuò memorandā, nec satis vnquā laudibus prosequendā à Christo domino confirmatione narrat Pius quintus Pontifex maximus, in Bulla de celebratione doctoris eiusdem ad modum aliorum quatuor doctorum ecclesiæ, ab Reuerendissimis Illustrissimis Cardinalibus etiā subscripta. Miraculosus Crucifixus hic in templo supradicto, ad perpetuam rei memoriam, seruatur ad huc de anno 1587. & cum magna ueneratione a ciuibus, accolis, alienigenis uisitur, colitur, adoratur: præsertim in solemnitate præfati S. Thomæ, quæ in toto regno Neapolitano, in gratiarū actionem pro tanto suo germine, de præcepto ecclesiæ agitus. Pro qua re, ac prædictorum, dicendorumq; confirmatione nota Bullæ prætactę sanctissimi domini nostri Pij quinti, pro quanto sufficit, tenorem: qui sequitur.

A'Sāctissimo Crucifixo qd dicatā iati doct.

PROBATIO VI.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Mirabilis Deus in sanctis suis &c. Ex quo sanctorum laudabili numero, qui catholicam veritatem corde, opere, & ore roborarunt, Angelici doctoris sancti Thomæ de Aquino ordinis fratrum prædicatorum in cœlum assumptio multis ante annis orbi terrarum, & diuinis, & proprijs est comprobata testimonijs. Nā & miraculorū signis, quibus serui sui Thomæ perpetuæ uerę pietatis opera nobilitare noluit inexhausta Dei benignitas, & CERTISSIMA CHRISTIANA REGVLA DOCTRINÆ: QVA SANCTVS DOCTOR APOSTOLICAM ECCLESIAM (INFINITIS CONFVTATIS HÆRESIBVS) ILLVSTRAVIT, adductus fœlic. record. Ioannes. 22. prædecessor noster, illo in sanctorū numerum relato, eius diem festum, &c. Sed quoniam omnipotentis Dei prouidentia FACTVM EST, VT ANGELICI DOCTORIS VI, ET VERITATE DOCTRINÆ, ex eo tēpore, quo cœlestibus ciuibus ascriptus fuit, MVLTÆ QVÆ DEINCEPS EXORTÆ SVNT HÆRESES, CONFVSÆ ET CONVICTÆ DISSIPARENTVR: QVOD ET ANTE SÆPE, ET LIQVIDO NVPER IN SACRIS TRIDENTINI CONCILII DECRETIS APPARVIT: eiusdem memoriam, cuius meritis ORBIS TERRARVM A PESTIFERIS QVOTIDIE ERRORIBVS LIBERATVR, maiore etiam, q̄ anteā grati & pij animi affectu colendam statuimus, &c. Itaq; ut in ciuitate & regno Neapolitano, quod in &c. ex nobilissima familia Aquinate CLARISSIMVM HOC EDIDIT ECCLESIÆ DEI LVMEN &c. festum D. Tho. solemniter de præcepto & c. in alijs autē orbis terræ partibus, quemadmodum sanctorum quatuor ecclesię doctorū &c Omnibus vtriusq; sexus Christi fidelibus uerè pœnitentibus & confessis, qui in ipso S. Thomæ festiuitatis die sacellum, vel altare in ecclesia S. Dominici Neapoli situm, IN QVO SCRIPTORIS ANGELICI DOCTRINA SALVATORIS CRVCIFIXI ORE (sicut pia testatur historia) MIRABILITER PROBATA FVERIT, a primis eius diei vesperis vsque ad occasum solis deuotè visitauerint, septem annos & totidem quadragenas, in cæteris autem orbis terræ partibus, qui eundem festum diem (ut præfertur) solemniter celebrant et int, & ad ecclesiam quæ apud eos fuerit, uel sacellum, aut altare sub eiusdem S. Thomæ inuocatione, piè ac deuotè accesserint, quoties id fecerint, toties centum dies de iniunctis ipsis pœnitentia, per præsentes literas in perpetuum valituras, misericorditer in domino relaxamus &c. Darū Romę apud S. Petrum anno incarnationis Dominicę. 1567. tertio idus Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

D. Thomas corde, ore, & opere catholicā ueritatē cō probauit.

Ore Christi Cruci fixi doctrina cō firmatur

Toties quoties tunc.

Ego pius Catholicæ Ecclesiæ episcopus. Locus signi.

Vtinam dirigantur viæ meæ ad custod iust. tuas.

Ego F. Cardinalis Pisanus, Episcopus Ostiensis.

Sic subsequenter 35. Cardinales se subscribunt.

Ex bullario literarum apostolicarum.

¶Not. Illud uerò, qd de cōfutatis hæresibus, et post exortis, a sancto Doctore breuibus testatur, quàm uerissimum sit: per sacræ Theologiæ summam hāc elucidationibus infrascriptis comitatam discurrenti fusius distinctiusque, singulatim patebit. Absit enim: ut uerbum tanti Pontificis, tot Cardincis præsertim uallatum testimonijs, sit inane

PROBATIO VII.

TEstimonium habuit Bea. Thomę scientia & agloriosissima Dei genitrice Maria: Et a Sanctis Apostolorum Primoribus Petro & Paulo. Nā (vt cōiter in ecclesia legit, & a Papa Iulio 3 approbat,) beatissima Dei mater Maria D. Thomę quadā uice apparuit: & ipsum de suæ uitæ, & scientiæ, integritate certificauit. Addiditq;, quod quicquid deliberatè per ipsam a dño petieerat impetrasset, & maximè, quod statum sui ordinis non mutaret. Hæc ibi. Quā ergo scientiam Beatissima Virgo dixit esse integrā, quis unquam dubitabit, esse non integrā? Immò verò inde piè credēdū dicet: quod illa, quę sic eum certificauit, singularem hanc eis sapientiā a filio suo impetrauerit. Item (ut ibi, supra) quadam nocte orationi insistentem, quò obscurus quidā scripturæ locus clarior sibi fieret, Petrus, & Paulus diuinitùs instruxerunt. Hæc ibi. Habes quos, & quātos, præceptores sanctus Thomas habuit. Nō mirum ergo, si diuus Paulus idē apostolus (ut ibi tangitur) scholas B. Thomæ uice quadam ingreditur, eiq; a seipso sciscitanti an in suis epistolis uerum habuisset intellectum, respōdit: quod sic, quantum quis uiuens in corpore potest habere. Ab ecclesia igitur sancta militante, & triumphāte, cum capite suo, fit, ut dum Sancti Thomę doctrinā mirificè cōmendant (ut per tot probationes uidimus) sua commendatione hanc esse, quam altissimam protestentur.

B. Virgo approbat doctrinā S. Thomę

Apostoli Petrus & Paulus.

Sup epistolas D. Pauli mirabilis expositio D. Thomas.

NOS

NOS Frater Sixtus Fabri Lucensis sacræ Theologiæ professor, ac totius ordinis Prædicatorum humilis generalis magister & seruus. Viros doctrina insignes, virtuteq; ac morum integritate cõspicuos, quos pro Christi gloria, animarum salute, Christianæq; religionis augmento, in vinea domini diu laborasse, & iugiter laborare cognoscimus, sicut sincera dilectione prosequimur, ita ne ab incepto opere desistant, sed vt illud perficere studeant, monere, & hortari, & (vt nostri est muneris) animare solemus: quatenus de virtute in virtutem euntes, tandem videre liceat Deum deorum in Sion. Porrò eis, qui iuxta talentum sibi a domino traditum nedum præsentes instruendo, sed & posteris doctrinæ suæ monimenta relinquendo, Christianæ quidem reipublicæ plurimum vtilitatis, nostro vero ordini multum ornamenti afferre possunt: quæ nostrarum sunt partium, libentissimè impartimur, in idq; incumbimus; vt laborum suorum fructus. & vigiliarum lucubrationes ad communem omnium vtilitatem, in lucem diligenter edantur. Quemadmodum tenore præsentium, nostri authoritate officij, tibi R. Patri sacræ Theologiæ magistro fratri Seraphino Capponi de Porrecta nostræ prouinciæ Lombardiæ (cuius singularem eruditionem iam pridem perspectam habemus, & cognitam) concedimus; quinimò in meritum sanctæ obedientiæ, sub formali præcepto mandamus: ut seruatis omnibus, quæ iuxta decretum sacri Concilij Tridentini Sess. 4 de editione & vsu sacrorum librorum seruari debent, quantò citius Typis committere; & prælo mandare studeas, veritates aureas super totam legem Mosaicam &c. & scholia super Compendium Theologicæ veritatis Alberti Magni: & formalizationes, idest formales elucidationes, totius Summæ Angelici Doctoris S. Thomæ: nec non explanationem totius fidei Christianæ super Symbolum Apostolorum: & obseruationes super prædicabilia, prædicamenta, libros Posteriorũ, Physicorum, libros de anima, libros metaphysices, & quęcunque alia impressione digna à te præmeditata: In nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti, Amen Quibuscunque in contrarium non obstantibus. In quorum fidem his nostro sigillo munitis manu propria subscripsimus. Romæ die 4. Octobris 1583.

Fr. Sixtus Fabri Lucensis qui supra manu propria.

Locus Sigilli.

Assumptionis nostræ anno primo. Frater Io. Baptista Lancius Regien. Magister Prouincialis Terræ Sanctæ.

EGO Frater Liuius à lege Venetus Augustinianus Eremitanus, sacræ Theologię Doct. & sacrorum Canonũ obseruator, unus ex Theologis a sacro Venet. Inquisitionis tribunali sup reuisione & expurgatione librorũ deputatus, fidẽ facio me vidisse & legisse Elucidationes formales sup Additiones ad tertiam partem Summę Diui Thomæ, Authore admodũ R. P. Fratre Seraphino de Porrecta almi, Ord. Prædicatorum Sacræ Theologiæ Doct. in quibus citra vllam fidei, bonorũq; morũ offensionẽ stãt omnia synceræ veritati maximè cõsona: imò (vt verum fatear) ita doctè, ita catholicè excogitatas, quemadmodũ illum decebat, qui talis, ac tanti Doct. de Ecclesia sancta Dei optimè meriti, cuius memoria in benedictione est, irrefragabilem doctrinam elucidaturus erat: vt, dum illas non indiligenter, neque ingratè percurrerem, suauẽ quandam symphoniam (quæ mira est authoris dexteritas) inter Ecclesiæ ueritatem, & S. Doct. ueritatem, quæ uniuersum me rapiebat, sentire sim visus. Vnde cum maxima omnium studiosorum, præsertimq; illorum, qui, quot saluberrima uarijs, ijsdemq; magnis, sponsa Dei vulneribus Angelica Angelici Doct. doctrina adhibuerit pharmaca, uidere cupiunt, vtilitate excudentur. In quorum fidem manum apposui, & sigillo, quo utor communiui. Venetijs ex meo S. Stephani Prothomartyris Conuentu. Sexto Idus Maij. 1588.

Locus Sigilli.

Ita est frater Liuius, qui supra.

NOS Frater Stephanus Guaraldus de Cento Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magister, ac hęreticæ prauitatis in toto Serenissimo Dominio Veneto Generalis Inquisitor. Visis attestationib. DD. super libros approbandos, uel reprobandos præmisso diligenti examine deputatorum, præcipuè autem admodum R. P. Magistri Liuij à Lege Theologi peritissimi ord. Eremitarum San. Aug. iuxta sacrosancti Concilij Tridentini Decretum in 4. Sess. & Reuerendissimi Generalis ordinis Prædicatorum Magistri Patris fratris Sixti Fabri Lucensis ordinationem super hoc specialem, quòd videlicet ab ipsis fuerit approbatum, ut impressioni mandent Elucidationes formales sup Additiones ad tertiã partẽ Sũmæ S. Tho. Angelici Doct. Authore admodũ Reuer. Patre Fr. Seraphino Capponi è Porrecta ordinis item Prędicatorũ sacræ Theologiæ Magistro celeberrimo. Visis inquàm pdictis, & nos ad huiusmodi Elucidationes pro cõi vtilitate imprimendas suffragium damus, easque insuper plurimum commodi non modò Lectoribus sacræ Theologiæ, sed & verbi Dei Prædicatoribus, cæterisq; veris studiosis allaturas fore cẽsemus: idq; eò libentius facere decreuimus, cùm præsertim Elucidationes istæ venena latentia detegant hæreticorum, fictitiaque eorum commẽta efficacissimè disperdant. Approbatio etiam præmissorum continebat, huiusmodi Elucidationes nil contra orthodoxam fidem, nil contra bonos mores, nil contra Christianos Principes continere. Cui approbationi subscribimus & nos. In quorum fidem sigillum, & manum nostram his apposuimus. Dat. Venetijs Idibus Maij. 1588.

Locus Sigilli.

Ita est. Frater Stephanus Guaraldus de Cento, qui supra, Inquisitor Ven.

REGVLÆ AD LECTOREM.

PRo elucidationum formaliũ & probationum, conclusionum, & respõsionum argumentorum & appendicum, nosti sia regulæ quædam ad lectorem, candido suo ingenio reliqua per se in dies magis, multiplici emolumento assecuturum.

Probationum conclusionum.

Ly quia.

1 Probationes conclusionum ponuntur per ly quia, ut nescientibus formam argumentandi condescendatur. Et ultra hoc ponuntur in forma, ut scientibus illam etiam satisfiat. In signũ huius, q. s. ponantur in forma remoueatur ly quia, & sic deductis omnibus alijs pro uno antecedente, inferatur conclusio quæ probatur, præponendo ly ergo. Verbi grã. Probatio conclusionis articuli primi iacet sic. Quia necessarium est homini, si uult saluari q. cognoscat quædam de Deo, quæ rationem humanam excedunt: & illa per rationem humanam non põt homo cognoscere. Ecce probatio. Tunc si abstuleris ly quia, adiungendo ly ergo post totum residuum, dices in forma sic. Necessarium est h. u. s. q. c. q. d. D, q. r. h. e, & i. per r. h. n. p. h. cognoscere: ergo (en conclusio literæ) necessarium fuit homini ad salutem, q. ei nota fierent quædam per reuelationem diuinam, quæ rationem humanam excedunt. Hic est finis conclusionis pro parte correspõdente isti probationi. Vide numerum. 4. infra.

Forma argumentationis, prædicatur.

Añcedẽs.

2 Per antecedens hypotheticum copulatiuum. i. per propositionem copulatiuam, explicatur probatio quæque: aliquãdo aũt, licet rarius, per antecedens cathegoricum. i. propositioné simplicem. Hoc patet in prædictæ probationis exemplo, quo ad antecedens hypotheticum copulatiuũ. Id autem fit: ut forma argumẽtãdi (si quis ea uti uoluerit) promptius occurrat, absq; noua terminorũ additione. Sic ergo quælibet probatio uno enthymemate, seu consequentia constabit. Exemplum habes suprà 1.

Parentheses antecedentibus inmixtę.

3 Ideo inter illud antecedens ponuntur quædam per modum parenthesis, licet propriè non sint parentheses ne fiat confusio in antecedente illo ex mixtura talium: sed ut & antecedens & illud appositum remaneant seorsum, unumquodq; in sua puritate. Appositum illud uel interpositum est probatio, uel declaratio partis antecedentis, cui immediatè apponitur: ut patet considerãti. Talis modus inuentus est procedendi: ne aliquid necessariũ summæ è progredienti deesset, & ut breuitas (cui iuxta titulum libri, intendimus) cõseruaretur. Omissæ sunt huiusmodi probationes alicubi, uidendæ nihilominus in textu sancti doctoris: eo q., ut summarentur, non necessarium uisum est. Idcirco & opiniones aliorum, & rationes eorum: & oppugnationes solutionesue illarum, dimissæ sunt.

✝

Numeri ad 1. Quia & 2. Quia ly & &c.

4 Numeri quoque adijciuntur sic. 1. Quia necessariũ &c. 2. Quia nõ facit &c. 3. Quia oportuit &c. Tunc per hmõi denotatur, q. sunt in textu plures probationes eiusdem cõclusionis totius, & quòd ly 1. Quia, est prima, ly 2. Quia, est secunda; ly 3. Quia est tertia, probatio. Quoque numeri addantur sic. 1. Quia necessariũ est homini &c. 2. Quia (ly ad ea etiam &c.) Si non reuelarentur diuinitus &c. Hoc exemplum probationis ex. q. 1. ar. 1. tractum sit pro omnibus similibus. Tunc ergo quando. s. ad secundum Quia, apponitur mox talis clausura (ly ad ea &c. uel, ly alio modo &c. uel aliqua alia dictio) designatur, q. conclusio antepo sita habet multas partes: & q. ly 1. Quia, est pbatio partis primæ, ly 2. Quia, est probatio secundæ ly 3. Quia, tertiæ; & sic de singulis. Clausura uerò talis (ly ad ea &c.) apponitur: quæ principium partis cõclusionis innuit: ut scias, quã conclusionis partẽ probare intendat ly 2. Quia uel ly 3. Quia. Nam tunc, eo q. primum Quia, probauit primam conclusionis partẽ, ideo annotare signãter oportuit; quam partem probarent. Quia secundò, Quia tertiò, &c. & ut sciremus, q. tunc nullum Quia, pbat totam conclusionẽ (quod alias facit singulum) sed unumquodq; suã partẽ diuisim. Verbi gratia. In 1. & 2. art. q. 1. nullũ Quia, totã cõclusionẽ pbat, sed partẽ, & unũqdq; suã (ut ibi uidere est) in nono aũt articulo singulũ Quia, pbat totã pręfus cõclusionẽ.

Ly Quia, qñ pbat totam simul conclusionẽ.

Textus ubique uidendus.

5 In his omnib. probationibus conclusionũ (sicut & in rñsionibus argumentorũ, & in appendicibus articulorũ) pśupponitur semper: q. textus diui Thomæ uideat. Et ideò multa, uel tacentur oĩno, uel ad plenum nõ explicata, consultò dimittuntur, quæ si ue textuali uisione desiderari possent. Sis ergo cautus, & prudens. Nõ. n. intentionis meæ fuit; aliquid seorsum à textu aut eũ, aut sine, argumentationibus pertractare: sed nudam textus ueritatẽ, cũ aliqua (quæ multa est, maximè cõtra hæreses) utilitate inde per se nascente, pro uirium modulo pauadiatiũ meatum succinctè enucleare, aperiendo potius uiam cultoribus ueritatis plus quippiã itineris iã patenti consonũ inuestigãdi, q̃ plurima sensa explicando. Hanc ob rem, elucidationes formales, titulus operis est: ut ly elucidationes, textus pedissequã enodationẽ: ly Formales, breuitatem condecẽtem, ;præseferendo promittat.

Intentio authoris sancto doctori, magistro suo multũ cõformis.

Responsionum argumentorum.

Rñsionũ argumentorum.

1 Ad propositiones, quæ a Dialecticis uocantur maximę, reducuntur (quo ad fieri potuit) argumenta omnia, ut sic formaliter respondendo, glossatis eis pateat utilitas maior, solutio clarior, lectio studiosis gratior. Maior: quia poterit extendi (utpote propositio maxima) ad oẽs scientiarum quarumuis ferè materias, cũ glossemate suo: & sic pauca legẽdo plurima colliges, æternequenumeraliter uno merces innumeras (prudẽs uti negociator, hic cui diminimus euasurus) facilè cõparabis. Clarior: q. a formaliter materiæ sit subiectæ citius applicata. Gratior: ut quæ ingeniosũ intellectũ tãtò suauius quantò arguentius, trahens fastidiũ tollat.

Maxima.

Exemplũ

2 Propositionum ipsarum sic glossandarum nodus tantũmodo adducetur. i. uerbulum illud, ex quo totum rei negotiũ pendet: quo uidelicet soluto cætera facillimè soluuntur, & quo irresoluto reliqua irresoluta uidentur. Ad hunc nodum (si profundius intueatis) responsa sua D. Thomas ita dirigit: ut ipsum mira dexteritate usus, acu felicissimè tangat. Verbi gratia. In q. 1. argumento primo (eligendo ea ipso propositionem maximã) nodus est ly Conari. Respondens D. Th. ait sic Ad primum ergo dicendum: q. licet ea, quæ sunt altiora hoĩs cognitione, nõ sunt ab homine per rationem inquirenda, sunt tñ a Deo reuelata, suscipienda per fidem. Nonne uides, hic sanctum doctorẽ (taceo: q. simul satisfacit authoritati ecclesiastici) respondere directè ad ly conari, q. non per rationem inquirendo conandum sit, sed per fidem reuelata suscipiendo? Inspice formale nostrum respõsum ex eo tractũ, & sic ubique, si uis facias, ut Angelici Doctoris Angelicum ingenium non semel admireris.

Nodus.

3 Verbulum illud, seu uocula adducta, ex propositionib. literæ, unde sumetur, dijudicanda semper est: utrum in sensu affirmatiuo sit, uel negatiuo. Sic enim fiet, ut etiam formalia responsa inde posita sic, ℞. melius absque errore intelligantur.

Sensus affirmatiuꝰ uel negatiuus.

4 Post formale rñsum sequitur immediatè signum hoc. §. uel simile distinctiuũ formæ præmissæ a sequuta applicatione ad materiã, de qua ibi tractatur. Tale signũ distinctiuũ ei interponitur: ut maximã illã argumenti glossatã lucidius, sine mixtione alicuius materiæ agnoscas, agnitam in sua puritate (quãdocunque uolueris) facilius capias, captã, ad quã placuerit sciẽtiã securius possidẽdã, pro tibi occurrenti seruitio manuducas.

De signo §.

5 Post tale signum sequitur declaratio alicuius termini in formali rñso præiacentis, inde applicatio ad materiam uel si nulla fiat termini talis declaratio, mox post signum sequitur applicatio sic. Tunc nihil contra, uel abbreuiatè Tunc &c. Hoc est. Stante glossa data ad propositionem illam argumenti adductam, nihil concluditur contra intentam ueritatem conclusionis articuli. Subsequitur è uestigio huius dicti, tunc &c. ratio sic. Nã, uel Licet. n. uel alia rationalis coniunctio. Et hæc sumitur ex litera, uicinius: ex qua sumuntur, & reliqua omnia: sed remotius.

Post signũ §. sequentia.

6 Vt noueris, unde in textu argumentorũ uocabula, quibus uideat, assumantur: annotatũ est sic, 1^{m} de maiori, uel 1^{m} de minori, uel, 1^{m} de añtecedente, uel 1^{m} de cõclusione, uel, 1^{m} de cõsequẽtia, uel, 1^{m} ex August. uel, ex Gregorio, Hieronymo: Dionysio, uel hmõi. Adeo, q. ly, 1^{m} designat numerũ argumentorũ, ly de maiori denotat ppositionẽ; ly ex August. authoritatẽ: & qd dico de ly 1^{m}, de ly de maiori, de ly ex Augustino, dictum sit de ly 2^{m} 3^{m} 4^{m} &c de ly de minori, cõclusione, añtecedente, cõseqñtia, &c de ly de probatione minoris, de consequentia prima, secunda &c. Verbi gratia, ut sequitur.

Primũ de maiori.

7 Assumatur primæ qõnis primi articuli primũ argñ cũ rñsio, & subnexis &c. & pro notitia pleniori prædictorũ oĩum dicatur, sic. 1^{m} de maiori Conari. ℞. per rõnẽ solã inquirendo: nõ, per fidem ipsa a Deo reuelata suscipiẽdo § tũc nihil contra. Nam licet oĩa necessaria &c. Ecce ly 1^{m} de maiori designat, q. hoc argumentũ est primũ in ordine argñ: ly de maiori, q. de ppositione maiori, illius argumẽti. s. tolli uocula sequẽs. s. ly conari: in qua cõsistit totus ppositionis, & cõsequenter argumẽti nodus. Ly conari, est ergo uerbulũ maximę ly ℞. est rñsionis signũ, ly p rõnem so. inq. nõ p fi. ip. a D. r. su. est rñsio ad illud uerbulũ, & cõsequenter ad totã ppõnem maximã. Quasi rñsio ipsa apertè dicat. illa ppositio maior, ad ea q̃ supra rõnẽ sunt hõ non dẽt conari, intelligitur sic, q. ad ea nõ dẽt conari per rõnẽ solã humanã, ita q. p hãc teneatur ea inquirere aut apprehẽdere: nõ autẽ intelligitur sic, q. hõ ad ea nõ debeat conari p fidẽ, ea. s. a Deo reuelata suscipiẽdo. Ly. §. est signũ denotãs, q. formale rñsum est finitũ: & distinguẽs id ipsum a materia. i. a sequenti applicatione ad eã, materiam, de qua ibi tractatur. Ly tunc nihil contra, signi ficat, q. tunc. i. stãte glosa responsali, nihil hr contra ueritatẽ articuli. Ly Nam licet &c. est rõ ostẽdens, q. stante glosa prędicta rñsali, nihil concluditur contra ueritatẽ articuli. Hinc, ex rñso. s. & eius applicatione, ei habes (id quod non uulgaris momẽti est) in quo sensu uerificetur propositio argumẽti adducta. Breuissimo igitur compendiolo & maximas ferè infinitas habebis, ut per se entias uarias ipsi bid. seutrere de illi, & uero sensu donatas, ut scientiarum ipsarum ueritatem tueri possis, & falso sensu expreſsè priuatas, ut fallaces argumentationes ubilibet scientiarũ ipsarum destructrices extricare ualeas.

Practicatur ly Primum, de maiori.

Vtilitas magna paucis inclusa.

Appen-

Appendicum articulorum.

De vtilitate mirifica. 1 Vtilitatem, quam D. Thomas Aquinas ecclesiæ sanctæ Dei, cælesti sua doctrina attulit viuus, affert quotidie & afferet in secula iã beatus, ad plenũ quis enarrabit? Non totã itaq;, sed ex tota aliquam mihi ab eius sacris decisionibus per articulos suos vltrò oblatam (cõtra hæreses præcipuè) per appendices enarrare curaui. Pendet enim suapte natura ex articulis illis ipsa vtilitas: & ideo locus, ubi hæc explanatur, appendix ipsa uocatur.

Appẽdix. 2 Ly per rationem, in principio appendicis ibi, (1. quomodo per rationem) intelligitur ratio, uel rationes in corpora positæ ad probandas conclusiones: ly per rationem.

3 A nomine eõ q̃nq; denominatur hæresis, & dr̃ error, q̃nq; a spãli, & dr̃ hæresis: aliqñ tñ p ly error nõ intelligitur hæresis propriè dicta, sed extra hæresim sic dictã quicunq; alius uaria subiectã materiã error. Ad discernendũ aũt, in quo sensu sic sumat nomen erroris: inspice ad canonicas dãnationes, scdõ numero, adductas. Si.n. a scripturis sanctis, uel a summis pontificibus, *ly hæresis ly error.* vel a legitimis concilijs, errorẽ hmõi dãnatũ reperies, tunc p ly error intelligi hæresim, dices. Idẽ ẽ dicendum, qñ positio denominata error esset aliàs contra cõem sensum ecclesiæ. in fide. Notãdũ quoque, ne erres: q̃ hæresis nomine hic sumitur illud, quod a fide discordat secundum se etiam q̃ authores illius nũquam suscepissent baptismum, ut sunt pagani, & iudæi. De dogmatibus namq; secundum seipsos principaliter, loquimur: qualescunq; interim fuerint dogmatizantes.

4 Dãnãtur q̃nq; eędem hæreses & errores, & consequenter adducuntur, non tñ in uno loco, sed ẽt in pluribus: & hoc fit pp diuersa motiua articulorum, uel ẽt pp diuersas partes propositionum erronearum. Ex adductis maxime canonicis confutationibus errorum appares simul, quis nam sensus fuerit illorũ: *Repertio errorum.* ne fortè bono sensu vestire aliquando uelis errores, qui secundum q̃ pro talibus referuntur, sic uestiendi non sunt. Non nominantur omnes errorum authores: sed antesignani, uel similes, quos memoriæ proditos licuit inuenisse. Illorum argumen- *Authores errorum.* ta (si qua sunt) lectori leuãdo & synceræ ueritati studens, de industria non adduxi: qñ, præter q̃ friuola omnia & solubilia sũt (sic.n. habet Leo x. in Concil. Lateran. sess. 8. de hæresibus) hoc in opere pro tanto errores huiusmodi adducuntur: pro quanto vtilitatem, quam Doctor Angelicus, lumen ecclesiæ, eidem multipliciter attulit, eos impugnãdo, & expugnãdo, cernere possis.

5 Sæpius videbis sic (Prat. Arnaldistæ, Albanẽses, aut hmõi) uel: sic (director. inquisi. 2. p. q. 9. aut hmõi) uel simile. Intellige p hoc, q̃ Gabriel Prateolus Marcossius illã hæresim, uel errorẽ recitat *Prat. directo &c. allegationes.* titulis talibus f. Arnaldistæ, Albanenses aut &c. Tunc uidere poteris librum suum de uitis hæreticorum, sectis, & erroribus: ubi multa scitu dignissima ad malã uitã, mortẽq; hostiũ sanctæ ecclesiæ pertinentia reperies. Videbis quoto millesimo, uel centenario, & anno enormuerint illos errores: & hinc agnosces, q̃ doctrina sancti Thomæ posteriores ẽt a multis annis post suũ fęlicẽ transitũ, hæreticos profligauit. Adeò q̃ doctrinã ipsã Ange- *Doctrina S. Th. quõ p̃phetica.* licã in hoc sensu nõ immeritò p̃pheticã uocari posse, cõcludes. Per ly direc. inquis. 2. p. q. 9. intelliges: q̃ talis error a directorio inquisitorũ in scdã parte, q̃ŏne nona recitat. Ex dictis alios tantus ad hmõi sine allegatos, p teipsum facilius intelliges. Nullũ ergo errorẽ attribuo ego cuiuis authori, sed ab alijs hoc mutuari, & mutuatũ esse p similes allegationes intelligi uolui: licet, de errorum talium damnationibus, secus dicendum sit.

6 Primo, loco postquàm S. Doctor per rationem naturalem dãnauit hæresim; secundo per eãdẽ rõnem sustinuit ecclesię dogmata; ostendendo uidelicet q̃ ipsa meritò & iure cõdẽnauit hęresim illã. Et hoc fuit necessariũ nõ quidẽ absolutè (cum p fidẽ cõstet, Ecclesiã non posse in his errare; ut habes in Additi. q. 19. *1. p rõnẽ.* ar. 3. appen.) sed scdm quid, uidelicet ad faciẽdũ, in sua cõscientia *2. p rõnẽ ostendas.* falsẽ, obmutescere impendẽtiũ (quales procul dubio hæretici sũt) ignorantiam. Possent enim ad excusandas excusationes in peccatis, dicere, & forsan inter se nunc mussitando mendaci bucca blaterant: q̃ Ecclesia Romana seipsos erroresq; suos absq; rõne, sed solum pro libito cõdẽnauit. Vt ergo conuertantur errorũ & erubescant: mõstratur p D. Th. rõnes firmissimas, q̃ S. E. Rom. iure optimo seu iustissimè tales hæreticas & erroneas positiones pro condẽnatis reprobauit. Idcirco, ut de necessitate saluus sint *Necessarium quare est ly. 2. p rõnẽ.* astricti se quandiu non resipuerint, condẽnatos fateri: tacitus. SS. Doctorum (qui multi, & ueracissimi sunt) auctoritatibus, Põtificum solummodo maximorum, sacrorum conciliorum, aut diuinarum scripturarum, armis contra inimicos domus Dauid insurreximus: arma ipsa, pro saniori & uictricis ueritatis & cedẽdæ falsitatis motiuum, ad istam extendẽtes. Vna igit̃ manu Diuus Thomas prosternit hostes, altera sustẽtat ecclesiã: quorũ utrũq; insigniter factum in eiusdẽ ecclesiæ maximã utilitatẽ, tãquam vnum, cõuertitur: ita ut omnes cũ Papa Iulio iij. pro D. Thomã in officio suo, ueraciter exclament; ALMA MATER ECCLESIA, CHRISTI FVNDATA SANGVINE, SCEPTRA CONSCENDIT GRANDIA, NOVI DOCTORIS LVMINE: cuius *Præconiũ diui Thomæ.* dicti quanta sit ueritas, cõcilia sacra de quibus supra in, de altitudine doc. D. Thom. mirificè (ut in eis est uidere) probarunt. Quantę uerò sint auctoritatis concilia etiam prouincialia; uide 2. p. q. 105. ar. 5. not. post appen.

7 Tertio in appendicibus loco, doctrinam illius articuli ex præmissis consolidatam esse, concluditur: & uerè sic est. Nam signũ ueritatis (scdm Philosophum) hoc est, quando ex re illa, q̃ uera dicebatur, soluuntur oẽs dubitationes, maxime uerò, qñ ex ipsa propulsantur errores. Erroris igitur exclusio est eius, quod hũc exclusit ueritatis attestatio: Testimonium ergo ab inimicis hẽt *ly 3. vides* S. Thomæ doctrina: dũ ex ipsa (vt p appendices patet) hæreses & fugantur. Rursus. Si uerũ uero non contrariatur, sed cõcordat (vt ex Leone x. in Concil. generali sess. 8. hẽ) & sancti huius do- *Duo efficacissima testimonia ueritatis diui Thomæ.* ctrina ecclesiæ ueritati concordat maximè (vt ly secundo appẽdicũ liquet:) apertissimè relinquitur ex hoc, q̃ ecclesiæ ueritas huius doctoris ueritati sibi adeò cõcordans reciprocè suff agatur. Ab amicis ergo, & ab inimicis (ut supra) doctoris Angelici veritas commendatur.

8 Per ly qũo, (puta, 1. habes, qũo, 2. habes, qũo; 3. uides, qũo) excitare uolui ingenium tuum ad tantæ rei studium. Quasi p hoc tibi dicatur. Cura: ut benè applices a S. Thoma hic habita ad res *ly qũo.* istas nunc infrascriptas; qm̃ substantia doctrinæ hic traditur. sed modus bonæ applicationis ẽ te requiritur: quatenus & tibi tradita discas, & illa discendo, benè dispensare coneris uigili ingenio tuo. Nota: q̃ quando dicitur, ly 2. habes quomodo per ra- *ly qũo p rõnẽ ostẽdas, hoc merito damnarit vel aliqd simile.* tionem ostendas, hanc, vel has meritò damnari a cõcilijs à &c. & postea sequuntur plura concilia uel etiam sacræ scripturæ, vel summi Pontifices sine replicatione de ly habes quomodo p rationem ostendas, meritò hanc uel has damnari: tunc semper ubique subintelligitur, adeo q̃ semel illud prædixisse accipitur pro singulis dictum. Sic enim non tantum ad damnationem errorum, sed etiam ad vtilitatem a Diuo Thoma per articulum illum ecclesiæ allatam (cui intendimus) respicitur.

¶ NOT. Sæpissimè inuenies ly: ut ly homo, ly ueldicendum, de ly bonum, per ly facies, examen ly inclinari, uel huiusmodi. Scito igitur: quòd ly uel est sumptum pro vulgari, ut in textu ly vel dicendum, ly uel potest dici: uel sumitur materialiter ut ly homo, ly inclinari (.i. hoc uocabulum siue hæc dictio, Homo, Inclinari:) uel tanquam mixtum cum volgari, & materiali, vt de ly bonum, per ly facies (.i. de ista dictione bonum, p istã dictionem, facies:) uel sumitur pro huiusmodi: quod facilitas p te coniicies. Hoc autem factum ex industria est: ut breuitati cõsuleretur, & confusio uocum euitaretur, & ut uenientibus noui tijs è Philosophia, ubi sunt familiares tales modi loquendi, cõformaremur. Rursum aduerte: quòd curatum est præcipuè, vt expositio in his Elucidationibus formalibus esset litteræ (quã tum fieri potuit) pedissequa: quò ad sacræ Theologiæ summã hanc facilius capescendam nouitij assuescant. Multum enim se *Intentio elucidationis.* assecutos cognoscent: si tanti Doctoris B. Thomæ sensum litteralem (ut par est) penetrauerint. Dimissis ergo latioribus dubijs, opinionibus, disputationibus, digressionibus, &c. circa expositionem hanc methodicam textus ueluti corporis animãlam (Deo fauente) institemus. Item quoniam de prouincialibus concilijs quantæ sint authoritatis facta est mentio: & allegata est prima pars, in loco sexto appen. art. quę forsan ad tuas manus nũc non peruenient: ideò in tuum commodum de his verba facere decretum est in præsenti. Dicit igitur Concilium Nicenum secundum, de huiusmodi Concilijs, in actione tertia loquens. Locales autem synodos non auersamur: sed magis amamus, amplectimur, & recipimus, earum etiam diuinitus inspiratas canonicas constitutiones correctiones, & utiles earum legislationes summa obseruantia colimus. Hæc ibi. Item Concilium ipsum post actionem septimam in canone primo *Quã grãdis sint authoritatis concilia .i. prouincialia.* de ijsdem Concilijs localibus, idest prouincialibus, inquit sic. A sanctis Apostolis prius editos canones & à sanctis uniuersalibus, & localibus synodis amplectentes eos anathematizamus, qui ab ipsis anathematizati fuere: deponimus, qui depositi fuere, nihilque his adijcimus non inexplebiles. (ut auari) existentes: sed his, quæ ab illis constituta sunt, contenti sumus. Hæc ibi. Bene vale: & ocio litterario (vt decet) incumbas, ò lectos.

FINIS.

ELVCIDATIONES FORMALIORES AD SINGVLOS ARTICVlos Quæstionum, per modum responsalium conclusionum, strictim quasi summam summando, per eundem F. Seraphinum applicatæ. Ad primi articuli interrogationem subsequens ℞. *(i.respondeo) semper intelligendum in sequentibus relinquitur. Quæ post ly sic, uel ly non, sequuntur; adduntur, ut declaratoria illius responsi uel affirmatiui, uel negatiui. Si formaliores has formalibus conclusionibus inferius contuleris: Additiones præsentes S. Doctoris è manu breui in pugillum pressiorem (uelut compendiolum) translatas, pro veritatis promptiori memoria, dices.*

QVAESTIO XXXI.

De ministro huius sacramenti.

Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre? Non. 1
Vtrum Diaconi possint hoc sacramentum conferre? Non. 2
Vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre? Non; sed & simplex sacerdos. 3

QVAESTIO XXXII.

Quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte.

Vtrum hoc sacramentum sanis conferri possit? Non. 1
Vtrum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate? Non: nisi ex infirmitate sint in statu exeuntium. 2
Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis? Non: nisi in statu lucidi interualli. 3
Vtrum hoc sacramentum dari debeat pueris? Non. 4
Vtrum in hoc sacramento totũ corpus debeat vngi? Nõ. 5
Vtrum conuenienter determinentur istæ partes vngendæ? Sic: organa quinque sensuum, pedes, renes. 6
Vtrum mutilati debeant inungi illis unctionibus? Sic: quantò propinquius fieri potest ad partes illas. 7

QVAESTIO XXXIII.

De iteratione huius sacramenti.

Vtrum hoc sacramentum debeat iterari? Potest. 1
Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari? Non: nisi sit de diuturnis. 2

QVAESTIO XXXIIII.

De sacramento ordinis quò ad eius essentiam, & eius partes.

Vtrũ ordo in ecclesia esse debeat? Sic, & ibi positus à Deo. 1
Vtrum conuenienter ordo definiatur? Sic: à magistro: secundum quòd est ecclesiæ sacramentum. 2
Vtrum ordo sit sacramentum? Sic; indubitanter. 3
Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur? Sic. 4
Vtrum hoc sacramentum habeat materiam? Sic: magis ad determinandam, quàm ad causandam potestatem. 5

QVAESTIO XXXV.

De effectu huius sacramenti.

Vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens? Sic. 1
Vtrum in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines? Sic. 2
Vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem? Sic: de necessitate etiam sacramenti. 3
Vtrum character ordinis præsupponat characterem confirmationis? Sic: de congruitate. 4
Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius ordinis? Sic: de necessitate præcepti, tantum. 5

QVAESTIO XXXVI.

De qualitate suscipientium.

Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas uitæ? Sic: de necessitate præcepti, tantum. 1
Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ? Non: nisi secundum quòd requiritur ad officium eius. 2
Vtrum pro merito vitæ aliquis gradus ordinis cõsequatur? Non. 3
Vtrum promouens ad ordines indignos peccet? Sic: & mortaliter. 4
Vtrum quis in peccato existens possit sine peccato ordine susceptos vti? Non: sine necessitate. 5

QVAESTIO XXXVII.

De distinctione ordinum.

Vtrum debeant plures ordines distingui? Sic: propter tria. 1
Vtrum sint septem ordines? Sic: & vnus est dignior alio secundum relationem ad Eucharistiam. 2
Vtrum ordines debeant distingui per sacros & non sacros? Sic: vt ly sacer cadit super materiam tractatam. 3
Vtrum actus ordinum conuenienter assignẽtur? Sic: tum principales, tum minus principales. 4
Vtrum sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione? Sic: calicis scilicet cum vino, & patena superposita cum pane, sub forma determinata verborum. 5

QVAESTIO XXXVIII.

De conferentibus hoc sacramentum.

Vtrum tantum episcopus ordinis sacramentum conferat? Sic: ex officio suo. 1
Vtrum hæretici, & ab ecclesia præcisi possint ordines conferre? Sic; quantum ad characterem: sed peccant, & gratiam non dant. 2

QVAESTIO XXXIX.

De impedimentis huius sacramenti.

Vtrum sexus fœmineus ordinis susceptionẽ impediat? Sic. etiam quòd exhiberentur ei omnia, quæ in ordinibus fiunt. 1
Vtrum pueri carentes vsu rationis ordines possint suscipere? Sic: quò ad minores licitè, in casu; quò ad maiores, non sine peccato. 2
Vtrum seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis? Sic: characterem tamen suscipit, si ordinatur. 3
Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi? Sic: tamẽ characterem recipit, si ordinatur 4
Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri? Sic: de necessitate præcepti, non sacramenti. 5
Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri? Sic: si sit notabilis, uel periculum in executione facere potens. 6

QVAESTIO XL.

De his quæ annexa sunt sacramento ordinis.

Vtrum ordinati debeant tonsuram deferre? Sic; per modũ coronæ; & rasuram. 1
Vtrum corona sit ordo? Non, sed præambulum ad ordinẽ. 2
Vtrum per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis? Non: nec etiam patrimonio. 3
Vtrum supra Sacerdotalem ordinem debeat esse potestas Episcopalis? Sic: quò ad actum secundarium solùm sacerdotis. 4
Vtrum Episcopatus sit ordo? Non: nisi, ut officium quoddã respectu quarumcunq; rerum sacrarum. 5
Vtrum super Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia? Potest: & oportet. 6
Vtrum uestes ministrorũ conuenienter sint institutæ? Sic. 7

QVAESTIO XLI.

De sacramento matrimonij quod est in officium naturæ.

Vtrum matrimonium sit de iure naturali? Sic: secundum quòd ius naturale est, ad quod natura inclinat. 1
Vtrum matrimonium cadat sub præcepto? Non; nisi respectu multitudinis: etiam secundum philosophos. 2
Vtrum actus matrimonij sit licitus? Sic. 3
Vtrum actus matrimonij sit meritorius? Sic: in habente gratiam. 4

QVAESTIO XLII.

De matrimonio inquantùm est sacramentum.

Vtrum matrimonium sit sacramentum? Sic. 1
Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatũ? Sic, & post;

Vtrum

QVAESTIO LXIII.

De secundis nuptijs.

QVAESTIO LXIIII.

De annexis matrimonio & debiti redditione.

QVAESTIO LXV.

De bigamia.

QVAESTIO LXVI.

De bigamia & irregularitate ex ea contracta.

QVAESTIO LXVII.

De libello repudij.

QVAESTIO LXVIII.

De filijs illegitimè natis.

QVAESTIO LXIX.

De his quę spectant ad resurrectionem & primò de loco animarum post mortem.

QVAESTIO LXX.

De qualitate animæ exeuntis à corpore, & pęna ei inflicta ab igne corporeo.

QVAESTIO LXXI.

De suffragijs mortuorum.

Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum? Sic: ad diminutionem pœnæ, non mutationem in gratiam. 2

Vtrum suffragia facta per peccatores, mortuis prosint? Sic: si fiant in persona alterius charitatem habentis. 3

Vtrum suffragia quæ à viuis pro mortuo fiunt, facientibus prosint? Sic: ut meritoria, non vt satisfactoria. 4

Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno? Non. 5

Vtrum suffragia prosint existentibus in purgatorio? Sic: absque dubio. 6

Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existẽtibus? Nõ. 7

Vtrũ suffragia prosint sanctis existentibus in patria? Nõ. 8

Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosynæ prosint defunctis? Sic præcipuè; non tamen solũ ista. 9

Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis? Sic: si hoc sit in forma indulgentiæ. 10

Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint? Sic: vel per se, uel per accidens. 11

Vtrũ suffragia quæ fiunt pro uno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm alijs? Sic: quò ad satisfactionẽ pro pœna. 12

An suffragia facta pro multis tantundem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent? Non: si considerentur, vt satisfactiones. 13

Vtrum tantum valeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt specialia & communia simul? Nõ: si specialiter pro vno facta non prosint indifferenter omnibus. 14

QVAESTIO LXXII.

De oratione respectu sanctorum qui sunt in patria.

Vtrum sancti orationes nostras cognoscant? Sic: etiam mentales, pertinentes ad eos. 1

Vtrum debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis? Sic: & hoc requirit ordo legis diuinæ. 2

Vtrum orationes sanctorum ad Deum pro nobis effusæ semper exaudiantur? Sic: quantum est ex parte illorum. 3

QVAESTIO LXXIII.

De signis quæ iudicium præcedent.

Vtrum aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium? Sic. 1

Vtrum Sol & Luna obscurabuntur circa iudicium? Sic: tempore propinquo antè. 2

Vtrũ virtutes cœlorũ Domino ueniente cõmoueãtur? Sic: tũ cõmuniter, tũ specialiter accepta, & triplici cõmotione. 3

QVAESTIO LXXIIII.

De igne ultimæ conflagrationis.

Vtrũ mũdi purgatio sit futura? Sic: à duab. corruptionib. 1

Vtrum mundi purgatio sit futura per ignem? Sic: cõuenientissimè. 2

Vtrum ignis, quo mundus purgabitur, sit eiusdem speciei cũ igne elementari? Sic: & simpliciter hoc fatendũ est. 3

Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos superiores? Non. 4

Vtrum ignis ille alia elementa consumet? Nõ: quantum ad substantiam. 5

Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur? Nõ: sed usque ad mediam aeris regionem. 6

Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi? Non: nisi quo ad inuoluere reprobos. 7

Vtrum ille ignis habiturus sit talem effectũ in hominibus qualis assignatur? Sic: & ut agens naturale, & ut instrumentum diuinæ iustitiæ. 8

Vtrum ille ignis inuoluet reprobos? Sic: intrudens ipsos in infernum cum omnibus omnium fœditatibus. 9

QVAESTIO LXXV.

De resurrectione.

Vtrum corporum resurrectio sit futura? Sic; necessariò. 1

Vtrum resurrectio erit omniũ generaliter? Sic: necessariò. 2

Vtrum resurrectio sit naturalis? Non, nisi secundum quid: simpliciter enim est miraculosa. 3

QVAESTIO LXXVI.

De causa resurrectionis.

Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis? Sic: efficiens, & exemplaris. 1

Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis? Sic: per modum executionis iudicialis. 2

Vtrum ad resurrectionem angeli operentur? Non: nisi quantum ad collectionem cinerum, & præparationem eorundem ad reparationem corporum. 3

QVAESTIO LXXVII.

De tempore & modo resurrectionis.

Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finem mundi? Sic: secundum ordinem statutum rebus à diuina prouidentia. 1

Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum? Sic. 2

Vtrum resurrectio futura sit in noctis tempore? In crepusculo. 3

Vtrum resurrectio futura sit subitò vel successiuè? Subitò, i. in instanti propriè, quantum ad factum à Deo: successiuè in tẽpore nobis imperceptibili: quantum ad factum ab Angelis. 4

QVAESTIO LXXVIII.

De termino resurrectionis.

Vtrum mors erit terminus à quo resurrectionis in omnibus? Sic. secundum communiorem & securiorẽ opinionem. 1

Vtrum resurrectio omnium erit à cineribus? Sic: de iure communi. 2

Vtrũ pulueres illi, ex quibus humanũ corpus reparabitur, aliquã habeãt inclinationẽ naturalẽ ad animã quæ eis coniungetur? Non: nisi ex ordine diuinæ prouidentiæ. 3

QVAESTIO LXXIX.

De conditionibus resurgentium, & primò de eorum identitate.

Vtrũ in resurrectione anima idẽ corpus numero resumat? Sic: & dicere contrarium est ignorare propriã vocem. 1

Vtrum sit idem numero homo qui resurget? Sic: & contrarium est hæresis. 2

Vtrũ pulueres humani corporis ad eã partẽ corporis quæ in eos dissoluta est, per resurrectionẽ redire oporteat? Sic: quantum ad veritatem naturæ humanæ requiritur. 3

QVAESTIO LXXX.

De integritate corporum resurgentium.

Vtrum omnia membra humani corporis resurgant? Sic. 1

Vtrum capilli & vngues resurgẽt in humano corpore? Sic. 2

Vtrum humores in corpore resurgent? Sic: scilicet sanguis, flegma, colera, melancolia. 3

Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso? Sic. 4

Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum resurget? Sic: seruata tamen debita quantitate hominis, figura, situ, ordine partium. 5

QVAESTIO LXXXI.

De qualitate resurgentium.

Vtrum omnes resurgent in eadem ætate? Sic: in iuuenili, vt dicit perfectionem, non numerum annorum. 1

Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ? Non: sed in qua fuissent in termino augmenti, natura non errante. 2

Vtrum omnes resurgent in sexu virili? Non: absente tamen omni confusione, omniq; honestate innocentissima semper concomitante, quò ad bonos. 3

Vtrum omnes resurgent in vita animali? Nullus. 4

De

QVAESTIO LXXXII.

De conditionibus beatorum resurgentium.

Vtrum corpora sanctorum post resurrectionem sint impassibilia? Sic: passione propriè dicta. 1

Vtrum impassibilitas in omnibus erit aequalis? Non: secundum causam impassibilitatis: secùs secundum se. 2

Vtrum impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat? Non: si tamen excludatur ibi immutatio naturalis. 3

Vtrum in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu? Sic. 4

QVAESTIO LXXXIII.

De subtilitate corporum beatorum.

Vtrum subtilitas sit proprietas corporis gloriosi? Sic: propter completissimam corporis perfectionem. 1

Vtrum ratione huius subtilitatis competat corpori glorioso esse in eodem loco cum alio non glorioso? Non. 2

Vtrum per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco? Sic: & solùm per miraculum. 3

Vtrum vnũ corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco? Sic; miraculosè tantum: nunquam tamen fiet hoc. 4

Vtrum ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorioso necessitas existendi in aequali loco? Non: nec per miraculum unquam remouebitur. 5

Vtrum corpus gloriosum ratione suae subtilitatis sit impalpabile? Non: licet per miraculum non palpetur à corpore non glorioso, quandocunque voluerit 6

QVAESTIO LXXXIIII.

De agilitate corporum beatorum.

Vtrum corpora gloriosa sint futura agilia? Oportet: quòd sint. 1

Vtrum sancti agilitate sua nonnunquam vtantur, ita quòd moueantur? Sic: de terra ad coelum; & in coelo pro libito suo. 2

Vtrum sancti moueantur in instanti? Non: sed in tempore nobis imperceptibili; & vnus alio citius. 3

QVAESTIO LXXXV.

De claritate corporum beatorum.

Vtrum corporibus gloriosis claritas conueniat? Sic: per redundantiam gloriae animae in corpus. 1

Vtrum claritas corporis gloriosi possit videri à non glorioso oculo? Sic: naturaliter. 2

Vtrum corpus gloriosum necessariò videatur à corpore non glorioso? Non: sed secundum quòd volet anima glorificata. 3

QVAESTIO LXXXVI.

De conditionibus corporum damnatorum resurgentium.

Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent? Non: nisi cum deformitatibus causatis ex principijs naturalibus (vt passibilitas, ponderositas &c.) 1

Vtrum corpora damnatorum erunt corruptibilia? Non. 2

Vtrum corpora damnatorum sint futura impassibilia? Nõ: passione animae. 3

QVAESTIO LXXXVII.

De cognitione quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum, & demeritorum.

Vtrum post resurrectionem quilibet cognoscat peccata quae fecit? Sic. 1

Vtrum quilibet possit legere omnia quae sunt in conscientia alterius? Sic. 2

Vtrum omnia merita vel demerita propria vel aliena vno intuitu ab aliquo videantur? Sic; vno intuitu, idest tempore breuissimo. 3

QVAESTIO LXXXVIII.

De iudicio generali, tempore, & loco in quo fiet.

Vtrum generale iudicium sit futurum? Sic. 1

Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem? Non: si probabilius loquamur, & quoad totum: sed per mẽtalẽ. 2

Vtrum tempus futuri iudicij sit ignotum? Sic. 3

Vtrum iudicium fiet in valle Iosaphat? Sic: & circũcirca. 4

QVAESTIO LXXXIX.

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Christo? Sic: etiam vt assessores. 1

Vtrum iudiciaria potestas correspondeat voluntariae paupertati? Sic; specialiter propter tria. 2

Vtrum angeli debeant iudicare? Non; vt assessores: sed vt tantum approbantes. 3

Vtrum daemones exequentur sententiam iudicis in damnatos? Sic; probabilius. 4

Vtrum omnes homines in iudicio compareant? Sic. 5

Vtrum boni in iudicio iudicentur? Sic; omnes, quantum ad receptionem praemiorum: sed non omnes quantum ad discussionem meritorum. 6

Vtrum mali iudicabuntur? Sic; oẽs, quo ad retributionem poenarũ: sed solum fideles, quò ad discussionẽ meritorũ. 7

Vtrum angeli in futuro iudicentur? Non: nisi aliquo modo indirectè, quantum ad retributionem praemiorum vel poenarum. 8

QVAESTIO XC.

De forma iudicis venientis ad iudicium.

Vtrũ Christus in forma humanitatis sit iudicaturus? Sic. 1

Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa? Sic. 2

Vtrum diuinitas à malis sine gaudio videri possit? Non: in seipsa. 3

QVAESTIO XCI.

De qualitate mundi, & resurgentium post iudicium.

Vtrum mundus innouabitur? Sic: per additionem perfectionis cuiusdam gloriae, nõ per aliquod varians speciẽ. 1

Vtrum motus corporum coelestium cessabit? Sic; diuina voluntate hoc faciente, non ex aliqua causa naturali. 2

Vtrum in corporibus coelestibus claritas augeatur in illa innouatione? Sic: & praecipuè. 3

Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis? Sic: vnumquodq; secundum suum modum. 4

Vtrum plantae, & animalia remaneant in illa innouatione? Non; nec aliqua mixta, nisi homo. 5

QVAESTIO XCII.

De visione diuinae essentiae per comparationem ad beatos.

Vtrum intellectus humanus possit peruenire ad videndum Deum per essentiam? Sic: & hoc de fide, & visione immediata. 1

Vtrum sancti post resurrectionẽ Deum oculis corporalibus videbunt? Non: nisi tanquam visibile per accidens. 2

Vtrum sancti Deum videntes, omnia videant quae Deus videt? Non: nisi sumatur ly omnia, pro cognitis tantum à Deo notitia visionis; & per ly sancti, intelligatur tantũ anima Christi. 3

QVAESTIO XCIII.

De sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus.

An beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium quàm antè? Sic: & extensiuè, & intensiuè. 1

Vtrum beatitudinis gradus mansiones dici debeant? Sic 2

Vtrum

FINIS INDICIS QVÆSTIONVM ET ARTICVLORVM, de quibus agitur in Diui Thomæ Additionibus ad Tertiam eius Partem.

INDEX HAERESUM, ET ERRORUM, CUM SUIS authoribus à Sancto Doctore hic passim ratione naturali per articulos expressa damnatorum: cuius censuræ (vt & canonicè obstruatur os loquentium iniqua) Pontifices Romani, Concilia sacra, scripturæ diuinitus reuelatæ (non sine vicissitudinarij alterutrius iuuaminis arte) inseruntur. Numeri articulos in ordine ostendunt: & vbi sunt plures, plures articulos. Quòd si punctaliter fortè non correspondeant erroribus damnatis: vide circumcirca articulorum quempiam. Impressioni enim, veluti primæ, condonanda est incuria discordiæ huius, & emendanda.

A

B

Cùm

C

Stante

D

E

Magnus

F

G

H

I

L

M

N.

O.

Exorcistam,

P

Pec-

R

S

FINIS.

INDEX MEMORABILIVM.

Numeri signant chartas.

A

B

h a Bonum

C

D

b 4 Diffi-

E

Existens

E

G

H

I

Inten-

L

M

Mundi

Q

R

S.

FINIS.

INDEX PRIOR LOCORVM
COMMVNIVM SVPPLEMENTI
TERTIAE PARTIS,
Ordine quoque Alphabeti.

F I N I S.

SANCTI
THOMAE DE AQVINO
DOCTORIS ANGELICI,
ADDITIONES AD TERTIAM PARTEM,
Ex suis scriptis in sententiarum quartum collectæ.

CVM ELVCIDATIONIBVS FORMALIBVS Per F. Seraphinum Caponi è Porrecta, ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magistrum Aeditis, DEO OPTIMO MAXIMO dicatis S.R.E. submissis.

QVAESTIO PRIMA.

De partibus pœnitentiæ in speciali. Et primo de contritione, in tres Articulos diuisa.

DEINDE cōsiderādū ē de singulis partibus pœnitētiæ. Et primò, de contritione. Secūdò de cōfessione. Tertio de satisfactione. C De contritione autem considerandа sunt quinque. Primo, quid sit. Secundo, de quo esse debeat. Tertio, quāta esse debeat. Quarto, de duratione ipsius. Quinto, de effectu ipsius.

Circa primum quæruntur tria.

¶Primo, Vtrum conuenienter definiatur.

¶Secundo, Vtrum contritio sit actus uirtutis.

¶Tertio, Vtrum attritio possit fieri contritio.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum contritio sit dolor pro peccatis assumptus &c.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd contritio nō sit dolor pro peccatis assumptus, cum proposito confitendi, & satisfaciendi, ut quidam definiunt: quia sicut Augustinus dicit in lib. de Ciuit. Dei, * Dolor B est de his quæ nobis b nolentibus accidunt: sed peccata non sunt huiusmodi, ergo contritio non est dolor pro peccatis.

¶2 Præterea. Contritio nobis a Deo datur: sed h quod datur, nō assumitur: ergo contritio nō est dolor assumptus.

¶3 Præterea, Satisfactio, & confessio sunt necessaria ad hoc, ꝙ pœna b remittatur, quæ in contritione remissa nō fuit: sed quādoque tota pœna in cōtritione remittitur: b ergo nō est necessariū semper ꝙ contritus habeat propositum confitendi.

Sed contra est ipsa diffinitio.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ D initium omnis peccati est superbia, per quod homo sensui suo inhærens à mandatis diuinis recedit: & ideo oportet quòd illud quod destruit peccatū, hominem à proprio sensu discedere faciat. Ille autem, qui in suo sensu perseuerat, rigidus, & durus per similitudinem uocat: vn

---

De materia huius q̃stionis, & seq. quibus agit de contritione, Conc. Trid. sess. 6. de iustificatiõe. & sess. 14 c. 4. de cõtritione.

A CIRCA ly Vtrum quod singulis articulis præponitur. hoc pro uniuersalissima regula firmiter habendum est: ꝙ maximis ductus rationibus sanctus Doctor quæsita sua, (licet ipse in fidei, morū, cæterorumque theologalium sana intelligētia, procul dubio solidissimus eēt) tali modo formauit. Primò quidē: ut dubitantibus in fide satisfaceret, iuxta monitum principis apostolorum. 1. Pet. 3. catholicos doctores sic alloquentis, parati sp ad satisfactionē omni poscēti uos ratione de ea, quæ est in uobis, spe & fide: eosdēque dubitātes in ueritate Christiana cōfirmaret. Vt ergo B. Petro melius obediret, psonā poscentis modo dubitabili induit (velut alter Ioānes Baptista in persona discipulorum, nō propria, quasi dubitando inquiēs, tu es, qui uenturus es, an alium expectamus? Matthe. 11.) quo distinctius breui*, gratiosius, clarius, firmius, semper & ipse ad satisfactionē poscentis rationē theologicis paranor, & poscēs iste ad redditā sibi de ijs rationē capescendā, fieret habilior.

Tho. 4. sē. di. 17. q. 2 art. 1. q. 1, & sequē.

¶Secundò autem ut p suas uerissimas rationes plerunq; naturales allatas palā ostenderet; ea, quæ fidei sunt, nō esse (vt hostes Ecclesiæ sanctæ, oppositum garriendo, menuntur) E contra rationem naturalem, sed ei ualde consentanea: licet sint supra. Tertiò quoque: ut ueritatis aduersarios ualidius (tanquàm fortior armatus superueniens. Luc. 11.) confusibiliusque uelut in ... ipsorum sedibus confutaret: uniuersa eorum arma, in quibus confidebant, auferendo; & spolia eorum strenue distribuendo. Aufert quippe illorum arma, in quibus confidunt, dum argumenta eorum, quibus cæcitatem suam pro clara uisione uenditare conantur, passim adducta catholicis responsis omnino retundit: spolia vero eorum distribuit: dum & credentes ipsorum talibus respōsis a falsitate vendicatos ad ueram fidem reducit; & non credentes, ne sophisticie falsi nominis scientiæ illusionibus a uia recta in inuium abducantur, angelico splendore defendit. Per ly utrum, igitur (reliquis, quæ ab utrum, requiruntur, adiunctis) patenter ostenditur: quòd sanctus Thomas potens est, & exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicūt, arguere; ut olim a suis desiderare se docebat Apostolus ti. 1. Nullo enim mō melius, quàm contradicentibus resistendo, & aperitur ueritas & falsitas confutatur: secundum eundē doctorem, opusculo. 18. in fin. De nimia itaque propria ignorantia, rubore suffusi taceant Erasmizantes, aut similes: qui derisorio grunitu (uti Sus Mineruam docens) Diui Thomæ ingeniū carpere molientes coram pueris iactant; quòd omnia posuit in utrum. Si enim intelligerēt hi ea, de quibus affirmant, scirent utique decori, & ei maximo, ascribendum esse (ut ex præmissis patet) hoc idem, quod ipsi uinodant.

Argumētis cõsiē dunt hæretici cæcitatē ppriā uenditore p claro uisu.

¶Ly contritio. quomodo in præsenti loco sumatur: uide in corpore huius, & articuli secundi.

*Li. 14. ca. 6. I med. & ca. 7. & 8. to. 7.

r. Definitio cõtritionis.

Eccl. 10.

Faciūt hi næ intelligentes, ut nihil intelligant.

¶CONCLVSIO. De contritione inueniuntur traditæ diuersæ diffinitiones secundum diuersa, quæ in contritione considerantur;(puta;substantia actus,modus agendi, principium,effectus,contritionis.)

¶PROBATIO. Quia secundum considerationem substantiæ actus contritionis, datur de ea diffinitio in titulo articuli posita: secundum uero considerationē modi agendi contritionem, atque principij contritionis,datur de ea diffinitio ab Isidoro cum Gregorio (ut in textu:) secundum autē considerationē effectus cōtritionis, datur de ea diffinitio ab Augustino cum Gregorio conflata, (ut in textu.)

ᵃ Lib. 4. io sū. 3. ca. 2

¶Examen primū. Vt diffinitio prima tacta in probatione conclusionis melius examinari possit; extendatur sic Contritio est dolor pro peccatis assumptus, cū proposito confitendi & satisfaciendi.

1ᵐ

de, & frangi dicitur aliquis,quādo à suo sensu diuellitur. Sed inter fractionem,& comminutionem, siue contritionem in reb. materialibus , unde hæc nomina ad spiritualia trāsferuntur, hoc interest, ut cr̄ in 4. Meteororum,ᵃ quia frangi dicunt aliqua , qñ in magnas partes diuiduntur: sed comminui,uel conteri,quando ad partes minimas reducitur hoc , quod i se solidū erat: & quia ad dimissionē peccati requiritur , quòd affectum peccati homo dimittat , quem per quandam cōtinuitatem , & soliditatē in sensu suo hēbat:iō actus ille, quo peccatum dimittitur:contritio dicitur per simi- G litudinem. In qua quidem contritione plura possunt considerari , scilicet ipsa substantia actus,modus agendi,principium, & effectus : & ᵐ secundum hoc de cōtritione inueniūtur diuersæ diffinitionesⁿ traditæ. Quantū.n. ad ipsam substantiā actus datur prædicta diffinitio , & qa actus contritionis est actus uirtutis, & est pars pœnitentiæ sacramenti, iō manifestatur in p̄dicta definitione, inquātum est actus uirtutis in hoc quòd ponitur genus ipsius , scilicet dolor, & obiectum in hoc quòd dicitur pro peccatis,& electio,quę requiritur ad actum uirtutis in hoc , quod dicitur assumptus

¶ Igitur ly dolor,dicitur substantia actus contritionis : quia actus ille,qui dicitur contritio,est essentialiter dolor; ita quòd non potest intelligi contritio,nō intellecto dolore,sicut nec homo potest intelligi,nō intellecto animali. Cæteræ particulę diffinitionis huius sunt loco differentiarum;quousque talē contritionis substantiam. idest dolorem,sic limitent; ut perfectam omnino discernendi dolorem, qui uera contritio sit,ab omni alio dolore agnoscat; & consequenter me ueram pro falsa,aut falsam pro uera accipiendo fallatis. Veræ etenim contritionis acceptio pro falsa conscientiam nimis scrupulosam, falsæ autem pro uera eandem nimis in malum laxatam redderet:quorum extraneorum utrumuis salutem animarū, plus & minus, admodum impedire,compertum est. In præmissa diffinitione

2ᵐ ponitur,ly pro peccatis assumptus (uoluntariè,scilicet)ad differentiam doloris uoluntariè assumpti pro quocunq; alio respe-

Peccatis ctu. Item ly peccatis,sumitur formaliter,nō materialiter . Hoc est(in proposito) ut sunt offensa Dei. non,ut sunt causa aliquorum aliorum damnosum;puta infamiæ,pœnæ,paupertatis,cessationis lucri temporalis,& huiusmodi. Vnde si quis uoluntariè doleret de peccatis non principaliter ex eo q̄ fuit offensa Dei, sed quia ex illis secuta est infamia, pœna etiam inferni, amissio domini , uel huiusmodi talis non doleret de peccatis eo modo,quo in hac diffinitione intelligitur; & consequenter nō haberet ueram contritionem, sed uel damnatorum contritioni similē Sap. 5. uel ipsius Esau Gen. 27. uel Antiochi 2. Macab. 9

Peccatis uel ipsius Saul. 1. reg. 15. uel aliorum huiusmodi. Item ly peccatis,sumitur uniuersaliter;non solum particulariter. Hoc est(in proposito) Vt sunt peccata:non tātum ut sunt peccata ista,puta præterita, commissionis,omissionis,superbiæ,inuidiæ, auaritiæ,luxuriæ,gulæ pigritiæ &c. Quæ fit ut taliter peccata considerans de eis dolendo,detestetur peccata & pro quocunque tēpore,& cuiuslibet speciei;non q̄ de peccatis futuris contritionē habeat,sed quòd ipsa secundum mentē fugiat & abhorreat Futura autem,& cuiuscunque generis ac speciei, peccata non abhorreret ut peccata,ut præterita siue ut speciei talis, uel talis,so-

Peccatis lummodo considerasset. Particula,ergo,ly peccatis, sic intellecta continet propositum non amplius peccandi:& consequen-

Contrit. diffin. sy nodicæ. ter concordat Papæ Eugenio 4. in Decreto Armenis dato,sacro Florentino approbante concilio sic definienti;cuius contritio est,ad quam pertinet,ut doleat de peccato cōmisso,cū proposito nō peccandi de cætero:concordat & Concil. Trid. Ses. 14. c. 4. dicēs sic; contritio animi dolor ac detestatio est de peccato cō-

3ᵐ Conciliū de utilitate passionis Chri. missio,cū proposito non peccandi de cætero. In præmissa etiā diffinitione ponitur ly cum proposito cōfitendi , ad differentiam doloris p̄dicto modo habito sine hoc proposito. Rō,quare ppositū tale requiratur est:quia sine sanguinis effusione non fit remissio,Heb. 9. & cōsequēter a fortiori, sine sanguine Chri per illum antiquū figurato. Vnde & Cōcil. Trid. Ses. 6. ca. 7. ait; Nemo pōt esse iustus, nisi eis merita passionis Dñi nri Iesu Chri cōicā-

F tur: & ibi ca. 3. prædixerat sic,uerū & si Chrs pro omnibus mortuus est,non oēs tñ beneficium mortis eius percipiūt,sed ij dūtaxat,quibus meritū passionis eius cōicatur. Hæc ibi. Cōicat̄ aūt nobis meritum passionis eius per sacra Ecclesiæ, inter quæ unū est sacrm pœnitentiæ cuius una pars est confessio . Vn Concil. Trid. Ses. 5. decr primo ait, Si quis negat, ipsum Iesu Chri meritū per baptismi sacramentū in forma Ecclesiæ ritè collatū tā adultis, q̄ paruulis applicari, anathema sit. Vbi cōcilium sub exemplo baptismi tāquàm primi sacramēti,mōstrat;q; meritū saluatoris Chri nobis applicatur per oīa sacramenta. Singula namq; illorum septem sunt sacramēta :& consequenter, quod conuenit uni tōne præcise,qua sacramentū , conuenit omnib. aliis. Nam de similib. in eo,in quo similia sunt,idem est iudicium. Inde ergo fit q̄ motus humanæ uoluntatis in pœnitētia,q̄ est contritio, nō Concil. m

H sufficeret ad remissionē peccati;nisi fides passionis Chri,& propositū participādi ipsam,subijciēdo se cōfessioni seu clauib. ecclesiæ simul adesset. Quod,confirmauit Conc. Tri. Ses. 14. ca. 2. ubi de sacramento pœnitentiæ,quod utiq; includit cōfessionē, loquens ait: Est aūt hoc sactum pœnitentiæ lapsis post baptismū ad salutem necessarium, ut nondū regeneratis ipse baptismus:& canon. 6. in eodē sensu dixit;si quis negauerit , Confessionē sactalē ad salutē necessariam esse,iure diuino,anathema sit. Hæc ibi. Ex præmissis ergo uidetur posse concludi,q̄ triplex pōt esse contritio Prima,cū proposito confitendi,s. suo tēpore: 2ᵃ sine tali proposito;nascente tñ ex hac phantasia, q̄ confessio sacramentalis non est lapsis post baptismū necessaria ad salutē: 3ᵃ,sine tali ēt proposito, nascente tñ aliunde q̄ nunc dictum est. Prima est bonorū catholicorum: 2ᵃ est hæreticorum: 3ᵃ est malorū catholicorū, qui. s. boni sunt eo q̄ catholici fide sunt, & mali moribus,eo q̄ confiteri sua mala nolunt. Duæ ultimæ Cōfessio necessaria de iure diuino Contritio triplex.

I contritiones sunt secundum se infructuosæ,inq̄tum remissionē peccatorū non consequunt: prima inquātum hmōi,est fructuosa. Dico,inquantum huiusmodi;quia ut habet propositum confitendi annexum , remissionem peccatorum consequitur; nisi aliud obstet. Obstare enim pōt,q̄ cum hoc non habeat propositum satisfaciendi(quæ est sequens diffinitionis particula) uel etiam , quòd hæc omnia non sint informata per charitatē (quod nemo nisi ex speciali reuelatione scire potest. ex Conc. Tridenti. Ses. 6. cap. 9.) Sed pro nunc sufficit,quòd illa contritio prima,quantum est de se,sit fructuosa. Conciliū de gratia

¶Ponitur demum in præmissa definitione ly satisfaciendi, ad differentiam doloris modo præmisso , etiam cum proposito confitendi habiti sine proposito satisfaciendi , satisfactionem hic intellige illa,quæ imponitur pœnitenti a confessario: de qua habes in Concilio Lateranen. sub Innocentio tertio ca. 21. & recitatus . Extra de pœniten. & remis. cap. omnis utriusque sexus;item de qua habes in sexta synodo generali ca. 102. 4ᵐ Concilia.

K item in Concilio Vormatiensi ca. 7. ubi huiusmodi satisfactiones uocantur pœnitentiæ ; ut ex tali uocatione liceat uidere, quanto glutino ad inuicem cohærere debeant duo hæc,scilicet pœnitentia , & propositum satisfaciendi. Alioquin , si propositum sic satisfaciendi non haberent ipsi de peccatis contriti, nec propositum haberent (quod tamen necessarium est)perfectè se subijciendi clauibus , Ecclesiæ . Nam claues sacerdotum (inquit Concilium Tridenti.) non ad soluendum dumtaxat,sed & ad ligandum concessas,etiam antiqui Patres,& credunt,& docent . Nec propterea existimarunt, sacramentum pœnitentiæ esse forum iræ , uel pœnarum : sicut nemo unquàm catholicus sensit, ex huiusmodi nostris satisfactionibus uim meriti , & satisfactionis Domini nostri Iesu Christi, uel obscurari , uel aliqua ex parte minui : quod dum Nouatores intelligere nolunt,ita aptissimam pœnitentiam nouam uitam esse docent,ut omnem satisfactionis uim & usum tollant. Concil. damnās multas hæreses.

Sed inquantum est pars sacramenti per hoc quòd tãgitur ordo ad alias partes, cum dicitur, cum proposito confitendi, &c. Alia etiam definitio inuenitur quę definit contritionem secundum quòd est actus uirtutis tantum: sed additur ad prędictam definitionem differentia cõtrahens ipsam ad specialem uirtutem: scilicet pænitentiam. Dicit enim, quòd pœnitentia est doloruoluntarius pro peccato puniens quod dolet se commisse. In hoc enim, quod additur puniẽs, ad specialem uirtutem cõtrahitur. Alia autem definitio inuenitur Isidori,* quæ talis est. Contritio, & compunctio est humilitas mentis cum lachrymis, ueniens de recordatione peccati, & timore iudicij: hæc quidem tangit rationem nominis in hoc quod dicit, humilitas mentis quia sicut per superbiã aliquis in suo sensų redditur rigi- B dus, ita per hoc quòd à suo sensu contritus recedit, humiliatur. Tangit etiam modum exteriorem in hoc quòd dicit, cum lachrymis: & principium contritionis in hoc quòd dicit, ueniẽs de recordatione peccati &c. Alia sumitur ex uerbis Augusti • qui tangit effectus contritionis, quæ est. Contritio est dolor remittens peccatum. Alia sumitur ex uerbis Greg. • quæ talis est. Contritio est humilitas spiritus annihilans peccatum inter spem, & timorem: & hoc tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, quòd contritio est humilitas spiritus, & effectus eius in hoc quod dicit, anihilans peccatum, & originem in hoc quòd C dicit, inter spem, & timorem: nec solum ponit causam† principalem quæ est timor: sed etiã causam quę est spes, sine qua timor desperationem facere posset.

Hæc Concilium Sess. 14. cap. 8. uide & ibi canon. 15. Diffinitio A igitur per ly satisfaciendi, & Nouatores istos propulsat, & ueritates a concilio nobis datas acceptat. De satisfactione hac à sacerdotibus imposita pœnitentibus multò ante Leo papa primus, in epistola ad Theodorum Foroiulien. episcopum, quæ in ordine primi tomi Conciliorum Coloniæ est. 89. docuerat sic. Quid de pœnitentium statu ecclesiastici habeat regula, nõ tacebo. Multiplex misericordia dei &c. Mediator enim Dei, & hominũ, homo Christus Iesus hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramẽtorum per ianuam reconciliationis admitterẽt. Hæc ille: & recitatur, de pœniten. distin. 1. Multiplex. Vbi uides: quòd ad claues ecclesiæ a Christo collatas pertinet, quòd sacerdotes confitentibus pœnitentiam, siue satisfactionẽ imponant. Per ly satisfaciendi, quod in definitione ponitur, intellige etiam opera pœnalia a pœnitente ultro assumpta ad satisfactionem Deo exhibendam: de quibus Cyprianus Episcopus carthaginensis, in epistola. 7. ad Cornelium Papam, contra hæreticos, ait. Datur opera ne satisfactionibus, & lamentationibus iustis delicta redimantur, ne uulnera lachrymis abluantur. Pax uera falsæ pacis mendacio tollitur, salutaris sinus matris, nouerca intercedente, præcluditur; ne de pectore atque ore lapsorum fletus & gemitus audiatur. Hæc ille, & nota quòd ly sa- D tisfaciendi, limitatur per aduerbium plenè. Hoc siquidem testatur illud Matth. 3. & Luc. 3. facite fructus dignos pœnitentiæ, item psalmo 79. Cibabis nos domine pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Vnde contritio cum proposito satisfaciendi pro parte, sed non ad plenum, non esset sufficiens ad remissionem peccatorum. Licet enim satisfactio talis sic proposita esset fructus pœnitentiæ, non tamen dignus fructus pœnitentiæ: & licet esset panis lachrymarum, potusque in lachrymis, non tamen in mensura. Item per ly satisfaciendi, quod ait definitio, intellige quoque pericula & occasiones peccandi necessario uitandas. Satisfactio enim & hæc iure dicitur: quia contritus de peccatis occasiones etiam peccandi, maxime necessario uitandas, uitare proponit. Alioquin minus uideretur peccatum odisse, & consequenter minus contritus: ideoque ad peccatorum præteritorum remissionem minus idoneus, ac tali remissione indignus. Plenè E enim peccata odiens, de illisque contritus, pericula, quibus ad peccandum inducitur (maxime si alias hoc expertus est, se nõ subsistere talibus occasionibus oblatis) odit etiam, detestatur, & longe fieri ab ipsis proponit. Vnde sanctus Doctor quolibet 5. ar. 9. inquit. Pericula quicunque non cauet, uidetur contemnere id cuius, detrimentum pericula inducere solent, & quia laudabile est, ut homo contemnat bona corporalia propter bona spiritualia, laudabile est, quòd aliquis se exponat propter bona spiritualia: sed contemnere bona spiritualia est ualde uituperandum; & ideo quòd aliquis periculis spiritualibus se exponat, est ualde uituperandum. Hæc ille. Videtur ergo contritus sine proposito satisfaciendi, idest pericula peccatorum uitandi, contemnere salutem animæ propriæ, cuius salutis peccata, quæ ex periculis peccandi non uitatis induci solent, detrimentum afferunt, & per consequens ueniã peccatorum suorum indignus. Hinc fit: quòd tenens concubinam, dolensque de præteritis peccatis exinde commissis, non indicatur ab ecclesia uerè pleneque contritus, nec sacramentali absolutione dignus: nisi firmiter proponat (sic namque intelligitur in definitione propositum) dimittere illam. Idem dic de eo, qui propter accessum ad talem domũ expertus est sepius se peccato inuolui: & sic de similibus. Item per ly satisfaciendi, intelligitur adhuc restitutio rerum alienarum quãdo apud seipsum indebitè manent. Vt si quis mutuo uel in deposito acceptã pecuniam proponeret non restituere tẽpore debito ei, qui mutuauit, uel deposuit, aut si pecuniam furto, rapina, fraude, usura, extortam nõ proponeret reddere statim patronis legitimis, data opportunitate: hi omnes cũ similibus ab Ecclesia nõ plenè contriti iudicantur, ita ut à peccatis rectè absolui sacramẽtaliter possint. Satisfactio.n. talis necessaria est; secundũ D. Thomã. 2. 2. q. 62. ar. 2. quia sicut cõseruare iustitiam est de necessitate salutis, ita hoc modo satisfacere.i. restituere, suum cuique; quoniam restituere est actus iustitię commutatiuæ, quæ in quadam æqualitate consistit; & sicut auferre alienum est peccatum mortale contra Dei pręceptum negatiuum, scilicet non furtum facies, ita retinere alienum. Vnde in decretis. 14. quæst. 5. uel 6. ca. si res: dicitur, si res aliena, propter quam peccatum est, reddi possit, & nõ redditur; pœnitentia non agitur, sed simulatur: si autem ueraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Hæc ibi.

¶Restituere uerò et recusor iniustæ ablationis & cooperatores notuem: puta iubens executioni mandari iniustam rei ablationem, consilians ad hoc, consentiens sine quo non fieret ablatio iniusta, palpans, idest laudator criminis huius, receptator iniustè agentis, participans.i. particeps iniustæ actionis (siue ut socius, siue ut mediator puta explorator &c.) mutus.i. potens & debens loqui (consulendo scilicet uel reprehendendo, uel præcipiendo, uel aliter; non fiat illa iniusta actio) & tamen tacens; non obstans, idest potens & debens impedire, & tamen non impediens, illam iniustam actionem: non manifestans iniustè agẽtes uel tunc uel post factum potens & debens manifestare (ita scilicet quòd sua non manifestatio uel iniustæ actionis sit causa, uel iniustæ detentionis.) Intellige siuę sit ablatio iniusta bonorum fortunæ (ut aiunt, siue bonorum corporis, siue bonorũ animæ, siue famæ. Dolens ergo secundum definitionem de peccatis, &c. sine proposito sic satisfaciendi non est uerè contritus. Pro cuius firmiori notitia nota, quòd D. Thomas in 4 dist. 15. q. 1. ar. 5. quæstiuncula. 2. dicit, quòd reconciliari Deo non potest, qui rem malè ablatam non restituit; quia inæqualitas, quę est causata ex iniusta acceptione, est causa dissolutionis amicitiæ inter Deum & ipsum. Hęc ille.

¶NOT. Examinata prima contritionis definitione in probatione tacta; examinetur secunda, quæ & ibi tangitur: sed, pro meliori examine, prius extendatur, ut in textu. Contritio (ut constatur ex Isidoro & Grego.) est humilitas mentis, seu spiritus, cum lachrymis, ueniens de recordatione peccati & timore iudicij; spe adiuncta

¶Examen huius primum sit super ly humilitas mentis, seu spiritus. Vbi scito: quòd humilitas dicitur quasi humo, siue imis, inhærentia. Homo enim considerans defectum suum se

Leo papa

Conc. Triden. Sess. 14. c. 4. de contritione.

Magister li. 4. sent. di. 4. §. 1. in fin. ex Aug. li. de uera & fal. pœn. c. 8. in. 4.

*Lib. 2. de sum. bo. cap. 12. in prin.

Satisfactio alia.

Satisfactio alia.

Satisfactio alia. Occasiones peccãdi uitãdæ

Casus cõscientiæ.

* Sup Ps. 146. sup illud, Qui sanat cõtritos corde, c. 8. & gl. or. ibi.

* Ex homi. 22. Super Ezec. post me. to. 2.

† Alias cõ causam. Ratio talis satisfactionis, i. restitutionis.

De his Cardinalis Caietanus in summula tit. restõ. capite primo.

Nõ dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

tenet in imis. Humiliare, ergo semetipsum est cognoscere, se F esse inferiorem, & sibiipsi uilescere: quoniam ex tali cognitione, cum peccator sit defectuosus, pullulat ipsum uilescere sibi. Vnde humiliare se, seu subiicere se per humilitatem, Deo est cognoscere, se esse inferiorem Deo, & quantum ad defectus proprios (cum in Deo nullus sit, nec dabilis unquàm sit, uel minimus defectus,) & quantum ad bona quæ habet (cũ a Deo illa habeat: Deus quoque sit omni bono simpliciter cumulatissimus,) & quantum ad omnia etiam quæ quocunque tempore potest habere.

Vnde nascis, seu pullulas, humilitas mentis.

a ¶Dicitur ly mentis seu spiritus, ad differentiam humilitatis tantum exterioris. Si enim se teneret quis in imis secundum exteriora solũ signa, nõ humilis ꝓpriè, sed fictus potius diceretur; & in numero incideret illorum, de quibus scriptura inquit: est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. Additur ergo ly mentis, seu spiritus, ut humilitas sit bona, Deo accepta & pœnitenti fructuosa. Per ly mentis, seu G spiritus, denotatur pars intellectiua; quæ complectitur memoriam intellectualem, intellectum, & uoluntatem, Quasi dicatur contritio est ex humilibus memoria mentali, intellectu, & uoluntate, constans. Memoria humilis to proposito isto dicetur illa, quæ colligit numerositatem, utilitatem, fœditatem, peccatorum præteritorum intellectus humilis est is, in his, quæ sibi a tali memoria offeruntur discutiẽdo intelligit grauitatem, damnositatem puta amissionem fœlicitatis æternæ, damnationis gehennalis incursum: uoluntas humilis est ea, quæ ex his omnibus sibi ab intellectu concipit odium, detestationem, cõtra illa, & intra semetipsa amaritudinem amarissimam; quę contritio uocatur. Hinc patet, quòd Lutherus humilitatem mentis hanc triplicem, & consequenter contritionem hanc tam a se, quàm a suis exclusit; quando articulo sexto (ut habet Roffensis contra lutherum: quem pro fusiori notitia, uide) dicere præsumpsit sic. Contritio, quę paratur per discussionem, H collectionem, detestationem, peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum grauitatem multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, æternæ damnationis acquisitionem: hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem. Hæc ille. At humilitatem ipsam triplicem, contritionemque sic expositam acceptauit Leo x. per hoc; quod in bulla sua contra errores lutheri hanc eius hæresim damnat; acceptauit & Concilium Tridentinum per hoc, quòd hanc mentem insanam lutheri condemnans Sess. 14. cap. 4. ait. Illam contritionem imperfectã, quæ attritio dicitur, quoniam uel ex turpitudinis peccati consideratione, uel ex gehennæ, & pœnarum metu, communiter concipitur, si uoluntatem peccandi excludat cum spe ueniæ, declarat sancta synodus non solum non facere hominem hypocritam, uerum etiam donum Dei esse, & Spiritussancti impulsum non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pœnitens uiam sibi ad iustitiam parat. & canon. 5. si quis dixerit, eã contritionem, quæ paratur p discussionẽ collectionem detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis & æternę damnationis incursum, cum proposito melioris uitæ, non esse uerum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam; sed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem: demum illam esse dolorẽ coactum, & non liberum, ac uoluntarium: Anathema sit. Hæc ibi. item ly mentis seu spiritus, importat; quòd contritio sit humilis quantum ad intellectum, recognoscendo se peccatorem miserum; sibiipsi ascribendo peccata sua nõ aliis, nec diabolo (ipsum ius mentiuntur plures) non astris uel constellationi inclinanti; & cognoscendo ueraciter se esse indignum uenia non existimando se supra id, quod est, & consequẽter firmiter tenendo, quòd non habet de suo nisi mendacium & peccatum (ut ultim de omni homine docuit concilium arausicanũ cap. 22.) quòd sit etiam humilis quantum ad affectum, seu uo-K luntatem, [illegible] ciando per subiectionem spontaneam se subiicere diuino iudicio non in furore, sed in iustitia Domini nostri Iesu Christi Crucifixi propter nos; eligendo se stare Deo subiectum per reuerentiam, & timorem filialem. Hæc dicitur humilitas cordis.

Triplex humilitas hæresi luthera nę a Concilio Tridẽti. mox damnandę, odibilis ualde.

Falsa humilitas.

Leo. x.

Conci. de contritione.

5 ¶Additur ly cum lachrymis, ad differẽtiam contritionis sine lachrymis. Lachrymæ aliæ sunt mentis, aliæ sunt corporis: & de utrisque intendit litera. Et licet dicat, signt etiam modum exteriorem in hoc q dicit cũ lachrymis: tamen per tale dictum non excluditur, quin de lachrymis quoq; interiorib non intelligat definitio & S. Thomas. Nam per hunc loquendi phrasim significat, processisse in definiendo a notioribus nobis: itẽ lachrymæ exteriores ueræ includunt interiores, & non econuerso, & ideo secundo, q ly cum lachrymis, denotat modum exteriorem, intelligit non præscindendo a lachrymis internis, sed ipsam includendo: & consequenter per ly modum exteriorem, intellexit etiam modum interiorem, quoniam (ut dictũ est de lachrymis) modus exterior uerus, non fictus, includit necessariò interiorem, & non econuerso. Vt ergo & omnia dicenda diceret, & breuiter (more suo) diceret: elegit dicere ly modũ exteriorem. Accedit ad hęc; q lachrymæ externæ non sunt necessariæ contritio, sed ad bene esse ut q. 3. ar. 1. lachrymæ autem internæ sunt necessariæ: & ideo non est ullo modo putandum, q S. Doctor cum Isidoro & Gregorio uoluerit, prætermissis necessariis lachrymis, de non necessariis tantum, in tanta re ꝓsertim salutis intendere. Cæterum lachrymę corporis non sunt sumæ sunt; lachrymæ uero mentis nõ item. Pro quorum notitia sciẽdum: q huiusmodi lachrymæ sunt mentalis displicentia peccatorum; ita ut de illis doleas contritus super omne dolorosum, & illa uitare intendat supra omne uitabile: ut in q. 3. ar. 1. Alioquin non est ad plenum contritus, etiam cõtritione informi, i. non formata per charitatem; sed potest dici attritus. Lachrymę (dicebatur) internę debens intendere uitare oẽ peccatum mortale supra omne uitabile. Hoc sic intelligito: q cõtritus dẽt uel le in gñali quãcunq; pœnam, ẽt inferni pati magis, q̃ peccare mortaliter: quia pati est contra seipsum, peccare aũt est, contra Deũ; quem uerè contritus diligit plus, q̃ seipsum. Dixi ly in generali; quia in spẽli descendere ad hanc, uel illam pœnam non tenetur: quinimo (ut inquit S. Tho. quolibet. 1. ar. 9.) stultè faceret, si q seipsum uel alium sollicitaret super hmõi particularibus pęnis. Manifestũ est. n q sicut delectabilia plus mouẽt i particulari cõsiderata, q̃ in cõi, ita terribilia, si in particulari considerentur, plus terrent. Manifestũ ẽt est: q aliqui sunt, qui minori tentatione non cadunt, qui fortè maiori caderent: sicut aliquis audiens adulteriũ non incitatur ad libidinẽ, sed si per considerationẽ descendit ad singulas illecebras, magis mouetur. Et similiter aliquis non refugeret pati mortẽ pro Christo: sed si descenderet ad considerandum singulas pęnas, magis retraheretur. Et ideo descendere in talibus ad singula est inducere hominẽ in tentationem, & ei pręberе occasionem peccandi. Hæc ille.

Lachrymæ internæ quantæ esse debeant.

Vitare mortale super omne uitabile.

Estote ergo prudẽtes.

4 ¶Veniens de recordatione peccati. Hæc particula a ps. 50. ad istam sũ: ubi misericordiã i. peccatorũ suorũ ueniã Dauid media contritione inuocans, ac sperans, dixit ly qm iniquitatẽ meã ego cognosco, & peccatum meũ contra me est sp. orit. n. contritionẽ, spes remissionis pctõrũ, contentiuã de recordatione peccati per hoc demõstrat, & non tm peccati, sed ẽt peccati ut peccati. i. turpitudinis grauitatis damnificationis peccati, ideoque addit ly & peccatũ meum contra me est sp. i. per considerationem ita est coram me, ut ẽt per eandem sit contra me. Accipit ergo ly peccati formaliter. Vnde Conc. Triden. (ut sup. examine. Secũdò allegatũ est) dicit, q cõtritio ex turpitudinis pcti cõsideratione cõiter cõcipitur & dãnat dicẽtes, q cõtritio ex tali cõsideratione oriẽs nõ sit dolor utilis & ꝓparãs ad grãm. Vide ibi.

Concilii Trid.

I ¶Ly recordatione. s. peccati detestatiua. Cõfirmatur hoc ex eodem concilio Sess. 14. c. 4. sic: declarat sctã synodus hãc contritionẽ nõ solũ cessationẽ a peccato, & uitæ nouæ ꝓpositum & inchoationem, sed ueteris ẽt odium continere; iuxta illud, Proiicite a uobis oẽs iniquitates uestras, in quib. præuaricati estis, & facite uobis cor nouum & spiritum nouum. & certè q illos sanctorum clamores considerauerit, tibi soli peccaui, & malum coram te feci, laboraui in gemitu meo, lauabo p singulas noctes lectum meum; Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios huiusmodi generis: facile intelliget eos ex uehementi quodam anteactæ uitæ odio, & ingenti peccatorum detestatione manasse. Hæc ibi.

Concil. idem.

5

6 Ly timor. Accipitur hic pro timore seruili. i. timore pęnarũ. Declaratur ex eodem concilio Sess. 14. c. 4. dicente, q contritio, uel ex turpitudinis peccati consideratione, uel ex gehennæ, & pœnarũ metu cõiter concipitur. Cui dicto Sess. 6. canon. 8. concordans addit sic: si quis dixerit; gehennæ metum, per quẽ ad Dei misericordiã de peccatis dolendo confugimus, uel a peccãdo abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere. Anathema sit. Hæc ibi. Vbi nota ly per; & uidebis de mente concilij ad literam esse, q contritio oritur ex pœnarum metu. Vide Leonem. x. in bulla contra errores lutheri, esse eiusdẽ sniæ cũ concilio per hoc, q sexto loco hęresim lutheri de cõtritione nascẽte ex cõsiderata ęternæ dãnationis acquisitione loquẽtẽ, & obloquẽtẽ, & cõdẽnat. Vide Roffensem cõtra articulũ sextũ & septimũ lutheri articulo disputãtẽ ac triũphãtẽ. Itẽ conciliũ idẽ Trid. contritionẽ ueniẽ de timore seruili declarãt Sess. 14. c. 4. ait. Hoc timore utiliter cõcussi Niniuitæ ad Ionæ prædicationẽ plenã terroribus pœnitẽtiã egerũt: & misericordiam a domino impetrauerunt. Quãobrẽ falso quidã calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint; sacramentum pœnitentię absque bono motu suscipientium, gratiam cõferre, quod nunquàm Ecclesia Dei docuit, nec sensit: sed & falso docent, contritionem esse extortam,

Concil. Trid.

Papa.

Concil.

Vestitas timoris seruilis.

extortam, & coactam, non liberam & uoluntariam. Hæc ibi. Ergo, secundum concilium, contritio de timore seruili ueniens, & gehennæ non est extorta & coacta sed libera, & uoluntaria: sed & bonus motus a Spiritusancto pro pparatione ad gratiã causatur. Vide idem concil. eadem Sess. & cap. supra examine lecũdo istius diffinitionis secundæ. Iterum ad idem facit Concilium generale ca. 19. dicens: populi, imminentium supplicioium metu, sibi salutem procurant. Hæc ibi.

Concil.

¶Ly iudicij. Sumitur hoc iudicio, siue particulari, siue generali. Iudiciũ particulare est, quod in morte corporali vniuscuiusque mox a Christo Domino fit: iudiciũ generale est, quod agetur in fine seculorum de omnibus simul post corporum resurrectionem. Qualis autem unusquisq;, quo ad esse in gratia uel extra gratiam Dei, inuentus erit in iudicio particulari, talis in iudicio generali reperietur: & ultra hoc, vicinius est particulare iudicium, q̃ generale. Vnde q̃uis utrunq; iudicium timẽdum sit; tñ particulare magis admodũ, his duobus consideratis, timendum est. Ex quo fit: ut quãdoque, uel à sacris literis, uel à concilijs, uel a &c. hortamur ad timendum diẽ iudicij; semper de iudicio quoq; particulari, & q; de generali solum explicitè locutio fieret, cointelligatur implicitè, & magis Quòd autem de timore iudicij profundius considerati, (sic intendit hæc diffinitio) ueniat contritio salutifera, testatur Papa Clemens primus in epistola prima ad Iacobum fratrem Domini positam in primo tomo conciliorum, sic. Pondera, mensuras, stateras, pro locis quibusque æquissima custodite: deposita fideliter restituere. Quæ omnia, & si qua sunt similia his, ita demum solicitè & diligẽter implebitis: si futurum Dei iudicium sine intermissione in uestro corde uoluatis. Quis enim peccare poterit: si semper ante oculos suos Dei iudicium ponat? Hæc ibi. Ecce, quòd Papa, ut efficaciter (hoc sonat ly peccare poterit?) ad contritionem præteritorum delictorum, & cautelam futurorum, moneat, de timore iudicij diuini attentius considerati facit mentionem, quasi apertissimè per hoc eum diffinitione dicat, de timore iudicij uenit contritio. Item ly iudicij, operum nostrorum, non quæstionum (i. stultè & inefficaciter litigando) habet. Hoc enim attestatur idem papa, in eadem epistola, sic. In iudicio Dei gestorum causa agitur, non quæstionum. Ideoque ante omnia hoc quæramus: quid nos, aut qualiter agere oporteat, ut æternam uitam consequi mereamur. Nam, si exiguum hoc tempus uitæ per inanes occupamus & inutiles q̃stiones: inanes sine dubio, & uacui a b operib. bonis pergemus ad Deum: ubi iudicium operum nostrorum ẽet. & infra. Hæc itaque frater charissime Iacobe, ab ore sancti Petri iubentis accepi: tibique (ut optabas) intimare studui. Hæc ibi. Non ergo poterimus in iudicio litigare cum Iudice; quasi non uerum sit, & pro uero nostris conscientijs non cõstet in omne, quod a iudice Deo nobis obijcietur: licet de singulis litigijs seu quæstionibus nostris uanis, inutilibus, stultis, sicut & de omni cogitatu uerboque ocioso, iudicium diuinum indubitanter agẽdum sit spe adiuncta. Hæc particula post in definitione tertia examinabitur.

duplex iudicium & utrunq; timendũ; sed particulare magis.

Papa.

Multũ satis pdest ostẽta iudicij consideratio

De quo sit iudicium.

Papa.

¶NOT. Examinata secunda contritionis definitione in probatione conclusionis tacta, examinetur demum tertia, quæ & mihi tangitur: sed pro clariori examine, prius extendatur, ut in textu.

Contritio vt ex Augustino. Et Gregorio cõflatur) est remittens, & annihilans, peccatum; inter spem & timorem, (scilicet nascens, uel existens.

3ª diffinitio cõtritionis.

¶Examen huius definitionis primum fit ly remittẽs, & annihilans peccatum. Et ly remittens, intellige: q; de cõtritione formata sequitur diffinitio hæc. Nam contritio informis, i. sine charitate, nõ remittit peccatum, licet disponat ad eius remissionem (ut colligitur ex Concil. Trid. Sess. 14. cap. 4. supra in examinibus 1. & 4. diffinitionis secundæ.) quoniam sine charitate, q̃ est forma uirtutum, non fit peccatorum remissio; cum scriptũ sit 1. Ioan. 3. qui non diligit, manet in morte.

¶Ly annihilans. Hoc est, tollens: quod est impropriè, nõ propriè annihilare. In plus. n. est tollere, seu annihilare impropriè: quàm annihilare propriè: cum annihilare impropriè sit tollere aliquid in se; annihilare uerò propria sit tollere aliquid omnino etiam in radice sua, seu etiam in potentia unde in 1. par. q.

Annihilatio duplex

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis peccata quãdo accidunt, uoluntaria fuerunt: tamen quando, eis conterimur, uoluntaria nõ sunt: & ideo nobis nolentibus accidunt, non quidem secundum uoluntatẽ, quam tũc habuimus cum ea uolebamus: sed secundum illam, B quam nunc habemus, qua uellemus, quòd nunquam fuissent.

AD SECVNDVM dicendũ, q; contritio est à Deo solo quantum ad formam, qua informatur: sed quantum ad substantiam actus ex libero arbitrio, & à Deo qui operatur in oibus operibus, & naturæ, & voluntatis.

A 104. 4. q. habes: q; multa corrumpuntur, sed nihil omnino annihilatur. Quia igitur per contritionem, etsi tollatur peccatum non tollitur inclinatio seu fomes ad malum (ut Conc. Triden. nunc adducendum testatur,) ideo non propriè annihilat peccatum contritio, sed impropriè.

¶Ly peccatum. Sumitur hoc pro peccato propriè dicto, qd est offensa Dei: non pro peccato impropriè & non uerè. i. p fomite. Hoc. n. vltimo modo dictũ peccatum cum non tollat baptismi uirtus maior, sequitur a fortiori, quòd nec contritio, uirtus utique baptismo minor, idipsum tollat. Hoc ipsum declaratur a Concilio Tridenti. Sess. 5. sic. Manere autem in baptizatis concupiscentiam uel fomitem, hæc sanctus synodus fatetur ac sentit, q̃ quidem cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, & per Iesu Christi gratiam uiriliter repugnantibus, non ualet, quinimmo qui legitimè certauerint, coronabuntur. Hanc concupiscentiã, quam Apostolus aliq̃n peccatũ appellat, sancta synodus declarat, Ecclesiã catholicã nunq̃ intellexisse peccatũ appellari; q; uerè, & propriè in renatis peccatũ sit. sed quia ex peccato est, & ad peccatũ inclinat. si quis aũt contrarium senserit; anathema sit. Hæc ibi. 3

Conc. Tridẽ. de fomite.

¶Ly inter spem & timorem. Quomodo dolor pro peccatis assumptus inter spem & timorem nascatur in nobis; habetur ex Concilio Triden. Ses. 6. cap. 6. sic. Homines credentes uera esse, quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt, atque illud imprimis à Deo iustificari impium per gratiam eius per redemptionem quæ est in Christo Iesu; & tamen peccatores se esse intelligentes; à diuinæ iustitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se conuertendo in spem eriguntur; fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore, illumq; tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiũt, ac propterea mouentur aduersus peccata. per odium, & detestationem. Hæc ibi: quæ licet de dolore ante baptismum adultorum scripta sint, tamen pro contritione etiam faciunt, de qua loquimur. Vtrobique. n. dolor inter spem, & timorem, nascitur modo narrato: quamuis absolutè, & totaliter, loquendo multũ differant secundum idem concilium Tri. Ses. ea. ca. 14. Primo ergo ad contritionem acquirendam adhibetur fides, qua consideremus uerum esse, & quòd infernus paratus est peccatoribus, & q; Deus per gratiam merito Christi iustificat peccatores reuertentes ad cor: secundo consideratio intelligens, & q; nos sumus peccatores, & quid importat esse peccatorẽ: tertio ex his considerationibus, uidẽdo scilicet q; sumus peccatores, & q; infernus peccatoribus est paratus per diuinam iustitiam, concutimur utiliter timore diuinę iustitiæ nobis gehennam ministrãtis, ni resipiscamus: quarto ex consideratione illa, uidendo scilicet q; Deus nobis Christum pijssimũ, p nostri iustificatione misericorditer dedit, (ita ut sit maior sua misericordia ad saluandum redeuntes, q̃ nostra quæcunq; peccata ad nobis occludendũ uiam salutis) erigimur in spem hanc, q; mediãte pietate illius iustificabimur, & euademus infernũ, ac uitã cõsequemur æternã. (sexto ex hoc incipimus diligere tam piũ bñfactorem ac mediatorẽ: septimo ex dilectione hac moti ad peccata consideranda iterum redeũtes odio uehementi ipsa persequimur, ceu tã uptimi nri pris offensiua, omniumq; nrorũ malorum uerissima cã.

4 Modus pparãdi se ed habendam contritionẽ. Ex cõcil.

¶En, quomodo contritio oritur, & prius informis ex timore solo, post media spe charitate formatur.

1m Ex Augustino. Nolentibus &c. nunc, quando dolemus: nõ aliter tunc nihil contra. Nam quãuis peccata, quando accidunt, uoluntaria fuerint, tamen quando &c. ut in litera.

¶Not. sicut peccatum (teste August.) nõ est peccatum, nisi sit uoluntarium: ita dolor de peccato non est uerus dolor, nisi sit uoluntati, qua peccaberit, contrarius? Non põt aũt esse ei cõtrarius, nisi uoluntatem oppositã illi, qua peccabatur, habeat, oportet ergo: q; dolentis uoluntas nolit id, quod peccantis uoluntas nolebat, & q; illa hoc ipsum abhorreat, quod ista acceptabat, & sic dolor est de his, quæ nobis nolentibus nunc) simul de his, q̃ nobis (nolenobus antea) acciderunt.

2m de minori. Quod dat, nõ assumit. &c. sedm q; dat, ñ assumit n alter. S. iuc nihil contra. Nam contritio, secundũ q; dicit formã qua informatur, a Deo solo dat: cõtritio aũt sic accepta a nob sñ assumit licet. n. a Deo illa cõtritionis formã, q̃ est charitas, infundẽte p cõsensũ accepte;

tamen nos illam non operamur. Virtutes.n. infusas (secundum Augustinum) Deus in nobis sine nobis operatur. Intellige, sine nobis operantibus: non sine nobis consentientibus. Ex litera ergo dic: q conclusio non loquitur de contritione secundu formã, vel secundum q a Deo solo est, ut argumentum credidit. Quo ergo? loquitur de contritione secundu substantiam actus accepta (ut etiam ex conclusionis probatione sup. patet:) & hanc licet Deus operetur nobis, tamen nos uoluntarie secum eandem cooperamur. Sic igitur (ut clarius respondeamus ad præscriptam argumenti maximã, id, quod ab alio tantum datur, non assumitur a nobis: sed tamẽ id, quod ab alio datur, a nobis etiam assumitur.

AD 3^m dicendũ, quòd quàmuis possit tota pœna per contritionem dimitti, tamẽ adhuc necessaria est confessio, & satisfactio: tum quia homo nõ potest esse certus de sua contritione, quòd fuerit ad totum tollendũ sufficiens, tum etiam quia confessio, & satisfactio sunt in præcepto. Vnde transgressor constitueretur, si non confiteretur, & non satisfaceret.

3^m de maiori. Ad hoc, q pœna remittatur. ℞. & ad hoc, q præceptũ de confessione & satisfactione seruetur. §. Tũc nihil contra. Nam insufficiẽter assumebatur maior illa propositio: quasi q pp solam pœnæ relictæ dimissionem, & non pp adimplendum præceptũ, sint necessariæ confessio & satisfactio. Ex hac litera patet, q satisfactio sumebatur in conclusione, q pœnitentia à confessore imposita cõfitentis: (ut sup. io examine primæ definitionis numero quarto in principio:) licet etiam alijs modis ibi dictis sumi possit.

¶ Itẽ (consequentia) ergo non est necessarium sp &c. ℞. si hõ esset certus, q sua contritio fuit sufficiens ad dimissionem totius pœnæ: & etiam de confessione & satisfactione non esset præceptum. §. q s. fieret semel in anno. Tunc negatur consequentia. Non potest. n. homo scire primum: & secundum præcipitur in cap. omnis utriusq; sexus, de pœni. & remissi. Ex litera habes: q H homo contritus si esset etiam certus, q sua contritio fuisset sufficiens ad totius pœnæ dimissionem, teneretur confiteri de præcepto. & si non confiteretur, incideret in peccatum transgressionis peccao. Ergo aliquis non habens peccatum, quòd tamen habuit solaque contritione deleuit, tenetur actualiter confiteri: ut obediat præmisso capitulo, omnis utriusque.

APPENDIX.

Vtilitas pro sancta Ecclesia contra hæreses Petri exem. Ioãnis Vuiclef lutheri, quorũdã, addito iterũ Luthero; dãnatas à sacris literis.

EX articulo habetideo: quo per eius rõnem celcias errorẽ Petri oxoniensis (ut est in suo libello tempore Sixti Papæ 4. examinato per deputatos. Vide summam conciliorũ circa uitam eiusdem dicentis: contritione sola sine proposito confitẽdi deleri peccata; siue (ut ad uerbum eius literis utar) peccata mortalia quantum ad culpam, & pœnam alterius seculi delent per solam contritionem cordis sine ordine ad claues. Itẽ. Ioannis Vuiclef (Vt refert Concilium Constantiense sess. 8.) dicẽtis: si homo debitè fuerit contritus, omis confessio exterior est sibi superflua, & inutilis. Iterum Lutheri (ut refert Bulla Leonis 10. dicentis: uerissimum est prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus hucusq; data præstantius, de cætero non facere summa pœnitẽtia, optima pœnitentia noua uita (Lutherus ergo (ut hinc ex uerbis eius conuincitur) diffinisset contritionẽ sic; Contritio est propositum de cætero non faciendi peccãdi, nouamq; uitã uiuendi. Per quam deffinitionẽ oẽm usum, & usum satisfactionis

Papa ex conciliis.

tollunt nouatores: ut ex concil. Trid. Sess. 14. cap. hũ. Iterum quorundam (ut refert concil. Senonense decretorum suorũ ca. 17.) dicentiũ, q non licet inducere hoies ad pœnitentiam per timorem gehennæ. Errorem hunc innuisse, uel innuere uoluisse, vt Lutherus. præterq q peiora adiunxit, qñ dixit contritio, quæ paratur per discussionem, collectionem & c. facit hypocritam, immo magis peccatorem. (Vide sup. ex sm. 2. diffinitionis secũdæ) Ideo & auth. per articulũ hunc D. Thomæ pôt reuci dicentẽ, q contritio nascitur ex recordatione peccati, timore iudicij, inter spẽ & timorem. Contra hos. n. oẽs, ac similes, errores mouetur articulus præsens. ac illos egregie (ut sp) expugnat. Requirtur tñ hic, & alibi, a p. olectore: ut bñ sciat applicare singula singulis. Secundo habes: quo per eiusdẽ articuli rõnem ondat; hoc omnes merito damnari a sacris literis Iob 20. Accipite spiritum sanctũ quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorũ retinueritis retenta sunt. Quasi dicat. Nisi uos dimiseritis nõ remittẽtur. Alioquin necessarium non esset sacrum confessionis ijs, qui mortale peccatum post baptismum incurrissent: cuius cõtrariũ docet synodus tridentina sess. 14. canon. 6. si quis negauerit, confessionẽ sacralem ad salutem necessariã esse, Anathema sit. Præmiserat aũt eadẽ synodo cano 1. pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis. Iterũ Eccles. 1. Timor dñi expellit peccatũ. Iterũ Luc. 12. dico uobis amicis meis ne terreamini ab his, q occidũt corpus, & post hoc non habent amplius qd faciant. Ostendam aũt uobis, quẽ timeatis. Timete eum, qui postq occiderit, hẽt potestatem mittere in gehennã. Ita dico uobis: hunc timete. Ecce. De timore seruili apertissime loquitur dñs: & per hunc timorem, ter replicatum, inducere nos conatur ad bonum. Ter, inq replicatum: primo ly ostẽdam &c. timeatis, secundo ly timete eũ &c. tertio ita &c. hunc timete. Itẽ a concilio Tridẽtino Sess. 6. ca. 14. docendũ est, Christianis hois pœnitentiã post lapsum multo aliã à baptismali: eãq; cõtinere non mõ cessationem a peccatis, & eorũ detestationem, aut cor contritum, & humiliatum; uerum ẽt eorundem sacramentalem confessionẽ, saltẽ in uoto & suo tpe faciendam, & sacerdotalẽ absolutionẽ: itẽq; satisfactionẽ p ieiunia, eleemosynas, orones, & alia pia spũalis uitæ exercitia. nõ quidem pro pœna æterna, q uel sacro, uel sacri uoto, unà cũ culpa remittitur; sed p pœna tpali; q (vt sacræ literæ docẽt) nõ tota sp (ut in Baptismo fit) dimittitur illis, q gratiæ Dei, quã acceperũt, ingrati spũmsanctũ contristauerunt, & tẽplũ Dei uiolare nõ sunt ueriti. Hæc ibi. Vbi uides: q concilũ culpæ remissionẽ cũ pœna æterna attribuit nõ cõtritioni sine uoto sacralis cõfessionis, sed contritioni habenti talẽ confessionẽ in uoto: & hãc (iuncta satisfactione) dicit esse pœnitentiã, seu dolorẽ & contritionẽ Christiani hominis. Ergo secũdũ ipsum Conciliũ, pœnitentia, seu dolor & contritio sine his saltẽ in uoto, est pœnitentia hois nõ Christiani. Nec mirũ. Nã idẽ conciliũ eadem Sess. cap. 3. dixerat sic. Verum etsi Christus pro omnibus mortuus est. non oẽs tñ mortis eius beneficiũ recipiũt: sed ij duntaxat, qbus meritũ passionis eius cõicatur. Et cap. 7. sic; Nemo pôt esse iustus, nisi eoi merita, passionis Dñi nři Iesu Christi cõicãtur. Et Sess. 14. cap. 1. sic: Deus remediũ uitæ contulit, sacrm oidelicet pœnitentiæ: quo lapsis post baptismũ, bñficiũ mortis Christi applicatur. Hæc oia concilium. Collige ergo secũdũ illud: q si nemo iustificari pôt sine cõicatione passionis Christi sibi facta, & hæc cõicatio per sacramentalẽ pœnitentiæ tñ lapsis post baptismũ fit, q, inq contritio humana sine proposito sacralis confessionis non iustificat hoiem. Iterum a concilijs &c. damnati illos errores meritò: quæ sup. per articulũ sparsim descripta fuere. Itẽ à Cõcilio Senonẽsi Decretorũ suorũ cap. 18. Authoritate itaque qua fungimur; oẽs in nr̃a prouincia constitutos, qui tam impia dogmata ausu temerario asserere, docere, scribere, præsumpserint, his scriptis sola excõicationis mandamus: nec nõ & illos, q eis fauorẽ, consiliũ, aut quouis mõ auxiliũ fuerint impartiti. Sub eadẽ quoq; pœna oibus nobis subditis inhibemus: ne luteri libros, siue lutheranorũ quorũcũq; retinere psumant, qui ad pestilentẽ doctrinã promouendã conscripti sunt. Hæc ibi: ubi per impia dogmata intelligit ẽt recensitos à se oẽs errores capite pcedenti, s. 17. inter quos fuit error supra à nobis narratus ex eodẽ concilio. Iterum à concilio constantiensi, Sess. 8. ubi damnans ẽt errorẽ sup. ex eodẽ à nobis relatũ inter alios Vuiclef positum ait sic. Hos sancta synodus pfatos articulos. 45. examinari fecit, & sępius recenseri: qbus examinatis, fuit repertũ aliquos & plures ex ipsis fuisse & esse notoriè hæreticos, & a sanctis patrib. reprobatos, alios non catholicos, sed erroneos, alios scãdalosos & blasphemos, quosdã piarũ auriũ offensiuos, nõnullos eorũ temerarios & sediuos pp ea Cõciliũ pronunciat hæreticũ. Ioannẽ Vuiclef, ac memoriã eiusdẽ cõdẽnat & mandat exhumari ossa eius, & cremari. Hæc ibi in summa. Itẽ a Papa Leone in bulla cõtra errores Lutheri, sic de eorundẽ itaq; uenerabiliũ fratrũ nostrorũ cõsilio & assensu. ac oium & singulorũ pdictorũ (matura deliberatione phabita,) authoritate oipotentis Dei & beatorũ apostolorũ Petri & Pauli, & nr̃a, pfatas oẽs & singulos articulos seu errores, tanq (ut pmittit) respectiue hæreticos, aut scãdalosos, aut falsos, aut piarũ auriũ offensiuos, uel simpliciũ mentiũ seductiuos, & ueritati catholicæ obuiãtes, dãnamus, reprobamus, atq; oino reiicimus, ac p dãnatis, reprobatis, & reiectis, ab oibus utriusq; sexus Christi fidelibus haberi debere, harũ serie decernimus & declaramus: inhibẽtes in uirtute sanctæ obedientiæ ac sub maioris execut oois latę sntæ. Et infra post multa. Nẽ pfatos errores, aut eorũ aliquos, puesfamq; doctrinã hu & assetere, affirmare, defendere, pdicare, aut illi quolibet publice, uel occultè, quouis qsito colore, uel ingenio tacitè, uel expssè fauere psumãt. Hæc ibi: ubi inter 41. errores ipsius sic dãnatos hi ẽt ly uerissimũ est prouerbiũ &c. & ly contritio, quæ paratur per &c. quæ sup. retulimus. Iterũ a papa Sixto 4. p hoc q cõfirmauit ea, q acta sont in cõgregatione sub Reuerendiss. Alfonso Carillo Archiepo Toletano circa libellũ Petri oxomẽsis: cuius cõfirmationis exẽplar (ut ait summa Cõciliorũ in uita Sixti 4.) est in bibliotheca ecclesiæ Toletanæ, & alterũ exẽplar in monasterio sancti Vincẽtij instituti B. Dñici in urbe Placẽtina. Acta uero in pdicta

Pœnitentia, seu cõtritio, lapsorũ plura icludit q pœnitentia, seu cõtritio, regenerandorum.

Cõtritio, seu pœnitẽtia Christiani, & non Christiani.

Conc. Senonensa contra ẽt luteranã pestiferã doctrinã.

Ex bulla Leonis cõtra Luterum.

Petri oxomensis libellus, cũ nonẽ ibi cõclusionibus dãnatus.

congrega-

congregatione p̄ 52. uiros doctos magistros in Theologia, uel A tuce canonico, p̄sidente Reuerendis. Alfonso p̄dicto habente à Sixto eodē authoritatē declarandi ac definiēdi oēs propositiones & conclusiones falsas, erroneas, hæreticas, aut male sonantes, in libello Petri oxomensis, sunt hæc ꝙ præuia multa disputatione, cū iuramēto solēni, & excōicatione, de dicenda syncera ueritate, uotisque singulorū corā notario & testibus in scriptū singillatim redactis, Reuerendis. Dñs p̄fatus Archieps sedēs pro tribunali p̄tulit sententiā; qua cōclusiones nouē (harum prima erat, quę in principio appēdicis posita est) tanq̄ hęreticas, erroneas, ac scandalosas, & malè sonantes, apostolica, & primitiali, authoritate dānauit, ac dānandas decreuit: librumq; illum cōburendū iudicauit, quē illico promoto fiscalis curiæ tradidit seculari. Adhæc Petrus ipse oxomensis abiurauit prædictū errorē cum alijs, inter cætera concludens sic. Cognoscens uerā fidem, anathematizo oēm hæresim, maximè eam, de qua hactenus sum infamatus; & consentio sanctæ matri Ecclesiæ Romanæ, & sedi Apostolicæ: & ore ac corde confiteor sacramenta Ecclesiæ: & illam fidem teneo, quam Dominus Sixtus Papa modernus authoritate apostolica & euangelica tenet: & per sancta Dei Euangelia omnes, qui contra hanc fidem ueneriut, cum suis doctrinis, dignos æterna damnatione pronuncio. Hæc ibi. Iterum a Concil. Trid. Sess. 14. cap. 4. sic fuit autem quouis tempore ad impetrandam ueniam peccatorum hic contritionis motus necessarius: & in homine post baptismum lapso ita demum præparat ad D remissionem peccatorum, si cum fiducia diuinæ misericordiæ & uoto præstandi reliqua, coniunctus sit; quæ ad rectè suscipiendum hoc sacramentum requiruntur. Hæc ibi. Præmiserat autem in cap. 3. quòd hoc sacramentum, de quo loquimur, id ad sacramentum pœnitentiæ requiruntur tres partes, scilicet contritio, confessio, satisfactio. Ecce quomodo ea concilio, ultra damnatam hæresim, clarè probatur contritionis prima definitio, & illa Gregorij, quatenus dicit eam esse debere cum spe. Iterum ab eodem ibidem, sic. Docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquàm hoc sacramentum actu suscipiatur: ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine sacramenti uoto, quod in illa includitur, non esse ascribendam. Hæc ibi: Quid clarius: contra de contritione sola seminanter iactantes sine ad sacramentum confessionem, siue ad claues datas ecclesiæ? tertio uides quomodo ex his uersum omnibus B. Thomæ consolidetur præsens articulus.

*

* Lib. 2. Eth. c. 5.

Conclu. 1.

Et diabolus suos doctores habet.

Cōtritionis definitio synodica.

Sine ordine ad claues, nihil ualent cętera.

3

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio sit actus uirtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio nō sit actus uirtutis. Passiones.n. non sunt actus uirtutum, quia B eis non laudamur, nec uituperamur, ut dicitur secundo Ethic.* sed dolor est passio: cum ergo contritio sit dolor, uidetur ꝙ non sit actus uirtutis.

¶2 Præterea, Sicut contritio dicitur à terendo, ita & attritio: sed attritio non est actus uirtutis, ut ab omnibus dicitur, ergo neque contritio.

SED CONTRA. Nihil est meritoriū nisi actus uirtutis, sed contritio est actus quidam meritorius, ergo est actus uirtutis C

RESPONDEO Dicendum, ꝙ contritio secundum proprietatem nominis sui non significat actum uirtutis, sed potius quandam corporalem passionem, sed hic non quæritur sic de contritione, sed de eo, ad quod significādum hoc nomen per similitudinem adaptatur. Sicut n. inflammatio proprie uoluntatis ad malum faciendum, importat quantum est de se, malum ex genere, ita illius uoluntatis annihilatio & cōminutio quædam de se importat bonum ex genere: quia hoc est detestari p̄priam uoluntatem, qua peccatum est commissum; & ideo cōtritio, quę hoc significat, importat aliquam rectitudinem uolūtatis, & p̄pter hoc est actus uirtutis, illius, scilicet cuius est peccatum præteritum detestari, & destruere, s. pœnitentiæ: ut patet ex his, quæ in decimaquarta distinctione dicta sunt.

QVAEST. I. ARTIC. II.

CONCL. 1a. Contritio secundum proprietatem nominis non significat actum uirtutis, sed potius quandam passionem corporalem.

¶PROBATIO. Quia patet.

¶NOTATIO. Ex dictis in primo articulo tenera patet conclusio hæc: quoniam ibi per philosophum in 4. meteororū declaratur, quòd conteri significat propriè, solidum in se redactum per fractionem ad partes minimas. Ecce corporalis illa passio, de qua in conclusione quæ est reductio in se solidi per fractionem ad partes minimas. Clarum est autem, quòd huiusmodi corporalium reductio non est actus uirtutis, secundum se ipsam.

¶CONCL. 2a. Contritio, quæ significat annihilationem, A seu comminationem illius uoluntatis, qua commissum est peccatum, est actus meriti; & uirtutis illius, quæ dicitur pœnitentia.

¶PROB. Quia comminuere, idest detestari, illam uoluntatem, qua commissum est peccatum, importat de se bonum ex genere: & aliquā rectitudinem uoluntatis. Quia (ly & uirtutis illius &c.) pœnitētię est detestari, ac destruere peccatū præteritum.

¶NOTATIO. Quem enim pœnitet, scripsisse dixisse, uel fecisse, aliquid, is destruit scriptum, dictum, factum, illud. Ea pœnitenti a ergo uoluntatis sequitur destructio illius, de quo pœnitet: & hoc est, quod in probatione dicitur quòd uidelicet pœnitentiæ est detestari & destruere peccatum præteritum. Vnde & ab effectu pœnitētię, scilicet a destructione facti, dicit Deus pęnitet me fecisse hominem, Gen. 6. i. nolo delere hominem (ut mox intulit) etiā quòd affectus pœnitentiæ, i. mutatio uoluntatis, non sit in Deo.

Concl. 3.

¶Corollarium. Ergo pœnitētia uirtus est pars pœnitentiæ sacramenti, quæ dicitur contritio. Nam pœnitentia sacramentum tres habet partes, scilicet contritionem, confessionem, satisfactionem; ex Concil. Triden. Ses. 19. cap. 3. cano. 4. Detestetis ergo (ut decet) peccatum, habes pœnitentiam uirtutem: sed nisi postea iunxeris huic confessionem & satisfactionem pro peccatis, quæ detestatus es, nondum habes pœnitentiam sacramentum.

Pœnitentia uirtus pœnitentia sacramentum

¶Examen. Ly annihilatio est in nihilum reductio. Tunc ad nihilum deducitur uoluntas maligna; quando quis eam cupit, nunquam fuisse: sic enim per uoluntatem præsentem uoluntatem illam qua uoluit prius peccatum, annihilat contritum. & quia contritus nō tantum dolet de pręterito, sed etiam propositum habet non peccandi de cætero (ut supra ar. 1. exam. 3. per diffinitionem synodicam contritionis patuit:) ideo hæc annihilatio in futurum etiam respicit, ita ut uelit præsens contriti uoluntas, quòd nunquàm maligna uoluntas, seu uoluntas peccandi, amplius in æternum in seipso reperiatur. Et hanc annihilationem contritus omnino, ex corde, quibuscunque in contrarium facientibus uult: non autem perfunctoriè uel superficialiter, aut remisso modo dicens nollem talem occasionem necessariam, uel tale obstaculum meo bono proposito contrarium, dimittere, amputare, puta familiaritatem talem, domus talis frequentiam; nollem restituere famam, rem, pecuniam. Vide supra articu. 1. exam. de ly satisfaciendi. per ly annihilatio sic declaratum distingue contritum uerè ab E attrito. Nam contritus omnino, ex corde, quibuscunque in contrarium facientibus, uult: eaque omnia, aut nunquàm peccandi uoluntas reuiuiscat, amputare, rescindere, necessariaq; sibi facienda pro medela animæ suæ facere uult. Veniat (inquit) quicquid potest in contrarium, ego (auxilio Dei fretus) nunquam uolo peccare in æternum, si relinquendus talis amicus, ne peccem; relinquam: si relinquendus pater, uel mater, ne peccem; relinquam; si relinquendus totus mundus, ne peccem, relinquam. si restituenda res, fama, pecunia; si mihi mendicandum, ut a peccato liberer; mendicare uolo. Modo non peccem: omnia faciam, omnia patiar, oia subire libenter uolo. Hoc est, quod supra artic. 1. exam. 3. diffinitionis secundæ, dictum est: quòd scilicet dolet contritus de peccatis supra omnia doloriuo, & nitare intendit illa supra omne uitabile. Vide tamen ibi: ut in tentationem, quæ incaute solet circa huiusmodi accidere quandoque, non intres. Quod si autem inspicias,

Annihilatio peccatricis uoluntatis, quō fiat.

Pingitur ueraciter contritus ut discernatur ab attrito.

ſpiciat; non ſic reſolutè uoluntatem peccandi eum annihilare competes: ſed quodammodo uult, & non uult piger. In gratia Dei perdurare uellet: ſed in gratia etiam amicorum, uel amicorum, quæ uel qui ſibi ſepius occaſio peccandi fuerunt; & ſi forte has, uel hos dimittere promittat, ſeu proponat, multum frigide hoc facit. Vide tamen hic: quòd attritus eſt in uia ad contritionem, maximè accedente auxilio confeſſionis maxillæ, quæ per peccatum incurruntur ſibi explicanti, periculum mortis repentinæ, grauitatem ingratitudinis in recidiuo proponentis ſibi quàm breuia ſint, caduca & nulla, omnia delectamenta in quibuſcunque peccatis & inculcantis ſibi nouiſſima eius. Et ſcito: recordationem frequentem nouiſſimorum ſuorum, & paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, eſſe optimas duas uias: quibus ad contritionem ueram ab attritione poſſis confeſſor reducere pœnitentem. Ideo dici ſolet: quòd attritus ſæpè ſub manu confeſſoris fit contritus. Non tamen ex hoc dicendum, quòd attritio fiat contritio: de qua re lo ſequentur.

Via reducendi attritũ ad eſſe contritum.

† In corp. ar. 1.

F

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in contritione eſt duplex dolor de peccato: vnus in parte ſenſitiua, quæ paſſio eſt, & hic non eſt eſſentialiter contritio prout eſt actus uirtutis, ſed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ uirtus exteriorem pœnam ſuo corpori infligit ad recompenſandam offenſam, quæ in Deũ commiſſa eſt officio membrorum; ita etiam, & ipſi concupiſcibili pœnam infert doloris prædicti: † quia etiam ipſa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor poteſt pertinere ad contritionem inquantum eſt pars ſacramenti; quia ſacramenta non ſolum in interioriqus actibus, ſed etiam in exterioribus, & in rebus ſenſibilibus nata ſunt eſſe. Alius dolor eſt in uoluntate, qui nihil aliud eſt quàm diſplicentia alicuius mali, ſecundum quod affectus uoluntatis nominatur p nomina paſſionum: ut in 3. Sen. diſtinct. 26. dictum eſt: † & ſic contritio eſt dolor per eſſentiam, & eſt actus uirtutis pœnitentiæ.

C

† Tho. in 3. d. ſt. 26. q. 1. art. 5. corp.

AD SECVNDVM ergo dicendum, quòd attritio non dicit acceſſum ad perfectam contritionem: unde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta ſunt, ſed non perfectè. Sed contritio dicitur quãdo omnes partes tritæ ſunt ſimul per diuiſionem ad minimam: † & ideo ſignificat attritio in ſpiritualibus quandam diſplicentiam de peccatis commiſſis: ſed non perfectam. Contritio autem perfectam.

H

† Vt dictũ eſt i corp. ar. 1.

1m de maiori. Paſſiones &c. ut paſſiones: non, ut affectus a boni uoluntatis denominati nominibus paſſionum. &. nunc contra licet enim dolor in parte ſenſiuua exiſtens, qui propriè eſt paſſio concupiſcibilis, non ſit actus uirtutis (ut arguitur:) tamen dolor, ut eſt affectus bonus in uoluntate, qui ſcilicet eſt diſplicentia peccati, eſt actus uirtuti. (de quo dolore nos intendimus in definitione confeſſionis, in primo ar.) Vnde ſi quæratur, an contritio ſit dolor, reſpondendum eſt: quòd eſt dolor uoluntatis, non autem dolor ſenſitiuus. Eſſentia namque contritionis eſt diſplicentia uoluntatis de peccato: & nihil aliud, niſi conſecutiuè, cauſatiuè, uel reſultatiuè. Ex diſplicentia ſiquidem illa cauſatur in parte ſenſitiua afflictio, dolor, triſtitia, quibus tanquàm ſignis, proteſtatur uoluntas diſplicentiam ſuam de peccato: ac ſi per exteriores hos ab ea cauſatos effectus uideamus ipſarum dicentem, redes animam meam uitæ meæ, ſcilicet præteritæ, licet autem dolor exterior non ſit contritio, quæ eſt uirtutis actus, ſed huius contritionis effectus: poteſt tamen pertinere ad contritionem, quæ eſt pars ſacramenti. Hoc eſt. Non omnia quæ pertinent ad contritionem, quæ eſt pars ſacramenti, ſunt eſſentialiter actus uirtutum, ſcilicet ſufficit, quod ſint effectus illarum. Verbi gratia. Contritio pars ſacramenti, eſt diſplicentia uoluntatis de peccato (ecce actus uirtutis,) cum dolore ſenſitiuo (ecce effectus illius uirtutis.) Primum tamen eſſentialiter requiritur ad contritionem partem ſacramenti; ſecundum autem non ſic neceſſario: & ideò ad hoc ſignificandum utitur litera hoc modo loquendi, poteſt pertinere: & non dixit pertinet.

Quõ contritio ſit dolor, & contra.

I

K

2m de maiori. Ita Rx. quantum ad dici à terendo: non, quantum ad dici à terendo ſic. §. Tunc nihil contra. Non enim difficultas eſt in dici, uel nõ dici a terendo: ſed in modo terendi. Contritio autem dicitur a terendo ſic; quòd teratur res in particulas minimas, & ferè non uiſibiles: attritio uerò à terẽdo dicitur ſic, quòd in partes groſſas fractio fiat. Illa itaque per adaptationem quandam in ſpiritualibus dicitur annihilatio: illa non. Vide ſupra in examine de ly annihilatio. Cum quo non ſit eadem ratio de utraque poteſt contritio eſſe actus uirtutis, etiam quòd attritio non ſit.

APPENDIX.

EX articulo habes primo quomodo per rationem derideas errorem lutheri (Prateolus lutherani) dicentes: contritio, quæ paratur per diſcuſſionem &c. ſupra articu. 1. facit magis peccatorem. Nam talis contritio quandoque peruenit ad perfectam diſplicentiam de peccato per huiuſmodi diſcuſſionem, ponderationẽ, conſiderationem: & conſequenter eſt actus uirtutis, tantum abeſt, vt hominem hypocritam faciat & magis peccatorẽ. Videtur autem lutherus per hanc ſuã hæreſim uelle hominẽ ab omni bono impedire: & in omni malo confirmare. Nam principiũ boni poſt peccatum eſt contritio, & principiũ contritionis communiter (ut inquit concil. Triden. Seſ. 14. cap.) ex timore pœnarum & metu gehennæ; item ex recogitatione annorum in peccatis expenſorum, ex conſideratione turpitudinis peccati. Vnde qui tollere nititur de medio cauſas contritionis communiter exiſtentes, populum per hoc in oĩ malo detinere, & ab omni bono arcere, laborat: & cõſequenter tanquàm diaboli miles infernum repellere animabus hominũ, ipſiſq; claudere uitam æternam, ſatagit. Quæ ſupradicta, ut melius intelligantur, ſciendum: & cauſæ contritionis ſunt multæ, & omnes bonæ. Prima eſt recogitatio peccatorum ſuorũ, iuxta illud Iſa. 38. recogitabo tibi oẽs annos meos ĩ amaritudine animæ meæ. 2ª eſt confuſio bona, & pudor, ſeu uerecũdia, ad cogitationẽ talẽ cõſequẽs. Confuſibilia. n. ſunt peccata, maximè carnalia; & huiuſ confuſio eſt bona: iuxta illud Rom. 6. quẽ fructũ habuiſtis tũc in illis in qb. nũc erubeſcitis? 3ª eſt pctõrũ fœditas ſeu uilitas, maxime carnaliũ, q̃ & ipſum peccatorẽ uilẽ faciunt, iuxta illud Hier. 2. q̃ uilis facta es nimis, iterans uias tuas? Ideſt tam uilis ut uix effari, uel excogitare, quis poſſit. 4ª timor iudicij extremæ, ſiue particularis in extremo uitæ cuiuſq; ſiue uniuerſalis in extremo diuerſorũ mũdi (uide ſup. ar. 1. exam. 6. diffinitionis ſecũdæ.) Nã utrũq; eſt p ſe terribiliſſimũ; & meritò, maximè a pctõrib. ſecundũ gradus delictorũ propriorũ, formidabiliſſimũ: & ad pœnitentiã uirtutẽ, i. contritionẽ, cõiter (ex cõcil. Trid. ſup.) inductiuũ. De utroq; . n. uerifica t. il. 1. Pet. 4. Iuſtus uix ſaluabitur; impius aũt, & pctõr, ubi parebũt? licet de iudicio gñali ad literã hoc dici uideatur. 5ª cõſideratio tãti boni amiſſi (. i. grãæ Dei, patriæq; cœleſtis) & tãti mali acqſiti (. s. uĩcũq; crudeliſſimæ captiuitatis ſub diabolo de qua re dr ad pctõrẽ, Hiere. 2. nihil hẽbit pſperũ, ppetuæq; gehẽnæ incurſus:) iuxta Apocalip. 2. Memẽto itaq; vñ excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Ideſt, memoratio pfunda boni pditi, dãniq; acqſiti, inductio eſt ad pœnitentiã. i. ad cõtritionẽ, & ad faciendũ opera bona 6ª eſt ſpes, q̃ eſt triplex, de qua dixi ſup. ar. 1. diffi. 3. gregis inter timorẽ & ſpẽ. Hoc eſt. Spes ueniæ, qua p grãm Dei peccata dimittuntur: ſpes grãæ cooperãtis, qua adiuti bona operamur: ſpes gloriæ, qua de bonis factis remuneramur. Ad quã triplicẽ ſpẽ inuitat aĩa peccatrix à Dño Hiere. 3. tu aũt fornicata es cũ amatorib. multis, tñ reuertere ad me, & ego ſuſcipiã te: (& inf.) frons meretricis fcã eſt tibi, noluiſti erubeſcere: ergo ſaltẽ amodo uoca me pr̃ meus, dux uirginitatis meæ. (& inf.) reuertere auerſatrix Iſrael; & nõ auertã faciẽ meã a uobis. Præmiſſas oẽs cãs cõtritionis aufert lutherus ſua illa hæreſi: ut patet p ſingula conſideranti, & conferẽti uerba ſua cauſis ipſis contritionis. Diſſuadet ſiquidem per ſuam illam inſaniam peccatorum recogitationem in amaritudine animæ, recogitationem fœditatis illorum, & conſequenter bonam erubeſcentiam de illis; timorem diuini iudicij, dum amiſſionem æternæ beatitudinis, & gehennæ

Vtilitas con. hæc. &c.

† Tho. in 3. d. ſt. 26. q. 1. art. 5. corp.

Lutherus miles diaboli contra Chris.

Cauſæ cõtritionis.

Spes triplex.

& gehennæ incursum, nostræ considerationi surripit; & spem salutis, dum peccatorum ipsorum detestationi se furtiuè opponit, huiusmodique dolorem ex his causis natum dicit non bonum, inutilem, non liberum, non uoluntarium, coactum, & (quod peius est) damnosum, utpote hypocritas, magisque peccatores constituens. Secundò habes: quomodo per rationem ostendas hanc lutheranam hæresim iustissimè damnari à Papa Leone X. à Concilio Senonensi, à Concilio Trident. & &c. ut supra art. 1. tàm in appendice, quàm etiã. Itẽ à sacris literis Isa. 38 Rom. 6. Hierem. 2. 1. Pet. 4. Apoc. 2. Hiere. 3. ut nunc supra singillatim, causas contritionis annotãdo, posuimus. Dum. n. scripturæ huiusmodi causas præmissas contritionis tanquã bonas hominib. suadent, utque contritionem ex ipsis nascentem approbant: & consequenter hoc facto suo lutherũ eandem contritionem sic ortã probrit persequentem condemnant; ostendentes, quòd Lutherius cecidit in illum reprobum sensum, illiusque reprobi sensus pœnã hãc: Veh; qui dicitis bonum malum, & malum bonum. Tertiò habes: quomodo per rationem, præmissas authoritates Leonis, Conciliorũ, scripturarum, proquanto contritionẽ minuũt uirtutis actum esse, & intelligas & declares & defendas. Quartò uides: quomodo ex his uicissim omnib. Angelica doctrina præcipue consolidetur.

§ Conci. Trid. Sess. 14. c. de cõtrit.

ARTICVLVS III.

Vtrum attritio possit fieri contritio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd attritio possit fieri contritio. Differt enim attritio à contritione, sicut [h] formatum ab informi: sed fides informis fit formata: ergo attritio potest fieri contritio.

a ¶ Præterea. [h] Materia recipit perfectionem remota priuatione, sed dolor se habet ad gratiam sicut materia ad formam, quia gratia informat dolorem, ergo dolor, [h] qui prius erat informis culpa existente, quæ est priuatio gratiæ remota culpa, recipiet perfectionem informationis à gratia: & sic idem quod prius.

SED CONTRA est. Quorum principia sunt diuersa omnino, eorum non potest fieri unum, id, quod est alterũ: sed attritionis principiũ est timor seruilis, contritionis autem timor initialis, ergo attritio non potest fieri contritio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd super hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd attritio fit contritio: sicut fides informis fit formata: Sed hoc (ut uidetur) esse nõ potest; quia

B quàmuis habitus fidei informis fiat formatus, tamen nunquam actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis transit, & non manet ueniente charitate, attritio autem, & contritio non dicunt habitum, sed tantum: habitus autem uirtutum infusarum, qui uoluntatem respiciunt, non possunt esse informes, cum charitatem consequantur, ut in Tertio libro dictum est. † Vnde antequam gratia infundatur non est habitus à quo actus contritionis postea elicitur, & sic [m] nullo modo attritio potest fieri contritio, [n] & hoc alia opinio dicit.

C ADPRIMVM ergo dicendum, quòd non est simile de fide, & contritione, ut dictum est. †

AD 2[m] dicendum, quòd remota priuatione à materia: quę manet perfectione adueniente, formatur materia illa, sed dolor ille, qui erat informis, non manet charitate adueniente, & ideo formari non potest. [r] Vel dicendum, quòd materia essentialiter non habet originẽ à forma: sicut actus habet originẽ ab habitu, quo formatur. D Vnde nõ est incõueniens materiã informari aliqua forma de nouo, qua prius nõ informabatur sed hoc de actu est impossibile:

A tis. Primum itaque negari, non sit mirum; postremo affirmato.

1[m] de maiori. Formatum ab informi. &c. Idest formatus actus ab informi actu non, idest formatus habitus ab informi habitu. Tunc nihil contrà. Nam fides informis & formata est semper idẽ habitus substantialiter perseuerans: qui absente charitate à uoluntate dicitur informis, adueniente illa in uoluntatem dicitur formatus. Non sic autem esse de attritione, & contritione; monstrauit probatio conclusionis & corollarium.

¶ NOT. Si argumentum intenderet de actu fidei tum informis tum formatæ, sisteret quidẽ in sensu de attritione, & contritione: sed esset in fauorem cõclusionis, nõ contrà. Nam actus fidei informis, idest exiens ab habitu fidei non formato, transit; ita quòd adueniente postmodũ charitate, qua formaretur si adesset, non amplius reperitur. Conueniunt ergo; quòd sicut attritio non potest fieri contritio, ita actus fidei informis non potest fieri formatus; & propter unã, eandemque rationem.

† Tho. in 3. d. 27. q. 2. art. vlt. q. 1. Concl. m.

† In cor. art. Actus fidei informis nunquã formatur.

Respõ. 2.

2[m] de maiori. Materia. &c. Manens perfectione adueniente non transiens antequam perfectio adueniat. Tunc nihil contra. Nam dolor actualis, qui dicebatur attritio, non manet adueniente charitate, ita quòd charitas possit eum reperire: sed iam, non expectans illam, transiuit. Sic dicamus si materia subiacens priuationi, remota priuatione & ipsa simul antequam adueniret perfectio, qua debuerat (si expectasset) perfici: putas ne unquam à perfectione ipsa perficeretur? Nunquã: imò nec sic posset perfici. Vnde esset iste defectus? Non à perfectione utique, quæ secundum se non potest non perficere: sed à materia, quæ trãsijt, antequam E adueniret perfectio, seu non expectauit perfectionẽ. Sic in proposito. Non est ex defectu charitatis, quòd attritio nõ informetur; quandoquidẽ charitas non potest non informare: sed est ex defectu actus uocati attritio, qui trãsiens mox nõ expectauit aduentum charitatis; à qua utique (si expectasset) informatus fuisset & factus contritio, quantum est ex parte charitatis.

Materia an perficiatur remota priuatione.

¶ *Corollarium.* Quia ergo de natura actus est, ut mox factus transeat: ideo dicendum; quòd ex natura rei uera est prædicta articuli conclusio, quòd scilicet attritio non potest fieri contritio. Est ergo contra naturã rei ipsius dicere: quòd attritio (cum sit actus) possit fieri contritio.

Item consequentia. Ergo dolor, qui prius &c. Negat cõsequẽtiã scilicet huius formæ cõsequẽtiæ, seu enthymematis. Nam de materia et remanente post discessum priuationis, & de dolore, non est eadem ratio. Materia enim non originatur essentialiter à forma per quam informari postea debet; sicut dolor, qui ẽ actus, originatus

De natura rei est cõclusio.

QVAEST. I. ARTIC. III.

CONCL. Nullomodo attritio potest fieri contritio.

¶ PROB. Quia attritio, atque contritio, dicunt tantummodo actum: & actus unus idem numero informis, idest procedens à principio aliquò sine charitate, non potest fieri postea formatus, idest procedens à principio illo uestito charitate (patet enim, quòd actus ille prior non manet adueniente in principiũ illud à quo prius processit, idest in uoluntatem: sed mox, ut ab illa processit, transiuit.

¶ *Corollarium.* Cum quo charitas adueniens non reperiat actum illum non potest informare illum, seu facere eum formatum. Nam sicut nascitur actus, ita transit. quia res tantum semel in esse procedit, ut dicitur ad respondendum. Ergo de habitu fidei informis, cum in intellectu maneat adhuc, ueniente charitate in uoluntatem, non est eadem ratio; quæ de attritione & contritione: sed multum dissimilis. Vndè non licet inferri sic habitus fidei informis potest fieri formatus: ergo, & attritio potest fieri contritio. Ergo, cum uoluntas, à qua promanat attritio prius remaneat adueniente postea charitate, & producat contritionẽ, patet: quòd potest quis de attrito fieri contritus. Est ergo ualdè differens dicere, utrum attritio possit fieri contritio, & dicere, utrum de attrito possit quis fieri contri-

Vtrum attritio fiat contritio & utrum de attrito quis fiat contritus sunt duæ quæstiones multũ dissimiles.

tur essentialiter ab habitu per quem informaretur, si quando informandus esset. Hinc est: quod materia à forma subsequente potest informari, etiam si prius nō fuisset formata: dolor autem ab habitu subsequente informari non potest. Natus n. est, & natiuitas eius præsupposuit habitum; à quo nasceretur. Vnde si postea aliquis habitus aduenia: nihil ad actum ipsum. Ex quo fit: quod si habitus, quo formari debuit, non præcessit, antequam a potētia (puta à voluntate) nasceretur: non possit postea per habitum subsequentem potentiæ ipsi aduenientem informari. Vide literæ 2^{m}. responsum ly uel dicendum, quod materia, &c.

¶ *Corollarium*. Ergo ex duplici causa est: quod actus informis nō possit fieri formatus; & consequenter quòd attritio non possit fieri contritio. Primò, quia actus mox natus transit: & hæc est ratio iam supra explicata. Secūdò quia informatio actus dependet à priori, non à posteriori, idest habitus informatiuus actū necessario præcedere debet illum, cum ab ipso habitu actus informandus debeat necessario nasci. Non intelligas per hoc quòd actus non possit à potentia, etiam non habituata, nasci, cū actus informis ab illa nascat: sed quod actus, si debeat dici & esse formatus, nasci necessario debet ab habitu, i. à potētia habitu informatiuo actus nestita. Nisi ergo nascatur formatus ipse actus: non poterit postea formatus esse quia iam transijt adueniente subsequenter habitu, tum quia suum formari est enim suo nasci. Vnde si nascatur informis, semper erit informis. Et si quando aliquis actus dicetur formatus, hoc fuit à principio natiuitatis suæ. De mente ergo literæ uidetur dicendum: quòd actus ille informis natus, etiam si non transiret, sed expectaret aduentum charitatis in uoluntatem, adhuc non fieret formatus. Et hoc non ex defectu charitatis, quæ quantum est de se (ut supra in ad 2^{m}. diximus) informaret illum remanentem: sed ex conditione naturali ipsius actus. Quæ est conditio naturalis ipsius actus? Quòd suum esse formatum, uel informe, trahat à priori, non à posteriori, idest à natiuitate sua habeat, non aliunde. Hinc est: quòd si ille actus etiam post aduentum charitatis remanens deberet esse formatus; oporteret ipsum denuo nasci à potentia iam habituata. Verum tunc non esset idem numero secundum natiuitatem, licet secundum seipsum (per suppositum factum:) & consequenter non esset idem numero totaliter. Concludendum ergo: quòd attritio, eadem numero totaliter, etiam si remaneret adueniente charitate, non fieret contritio, idest, si denuo procederet à uoluntate iam habituata charitate, non fieri posset contritio. Nec est instantia de habitu informi fidei, quòd scilicet totaliter idem numero remanet, dum fit formatus: quoniam habitui non conuenit essentialiter procedere, quemadmodum actui. Et ideo non requiritur, ut ille habitus informis denuo procedat ab aliquo, si debeat dici & esse formatus. 2^{m}. ergo responsum hoc ad argumentum 2^{m}. eddidit primo responso, ad idem argumentum 2^{m}, conditionalem hanc: quòd uidelicet, si actus ipse informis remaneret adueniente charitate, non posset adhuc ueraciter dici formatus. Et sic ex omni parte, idest, siue transeat siue non transeat actus ille informis, habetur intentum, quòd scilicet attritio eadem numero totaliter non potest fieri contritio. Hinc fit: quòd satisfactio facta in peccato mortali ab eo, qui postea assequitur charitatem, debet reiterari, si ei ualere debeat ad uitam æternam: quia scilicet actus informis & transijt, & (posito quòd non transijsset) non nisi à natiuitate sua habere potest ipsum esse formatum. Quod autem dico de satisfactione, idem dicas de alijs actibus eadem ratione: Et sic doctrina hæc ad multa ualebit.

Ratio duplex quare attritio nō fit contritio.

Conditio naturalis actus quæ est.

Cōclusio resolutoria.

Satisfactiop hæc doctrinā pro declaratione iuuātur.

sicut impossibile est quòd aliquid idē numero oriatur à principio, à quo prius non oriebatur: quia res semel tantum in esse procedit.

QVAESTIO II.

De obiecto contritionis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de obiecto contritionis.

CIRCA quod quæruntur sex.

Primo, utrū debeat homo conteri de pœnis.

Secundo, utrum de peccato originali.

Tertio, vtrum de omni actuali commisso.

Quarto, utrum de peccato actuali committendo.

Quinto, vtrum de peccato alieno.

Sexto, vtrum de singulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS I.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa. Augustinus [a] enim libro de Pœnitentia dicit. Nemo uitam æternam desiderat, nisi eum huius vitæ [b] mortalis pœniteat, [b] sed mortalitas uitæ quædam pœna est, ergo pœnitens etiam de pœnis conteri.

¶ 2 Præterea. Supra habitum est ex uerbis Augustini, [a] quòd pœnitens debet dolere [b] ex hoc quòd uirtute se priuauit: sed priuatio uirtutis quædam pœna est, ergo contritio est dolor etiam de pœnis.

SED CONTRA. Nullus tenet illud de quo dolet, sed pœnitens secundum suum nomen pœnam tenet: ergo non dolet de pœna & sic contritio, quæ est dolor pœnitentialis non est de pœna.

[a] Aug. li. de pœ. medicina. c. 2. parum à principio. to. 9.

[a] In lib. de uera & falsa pœn. c. 14. ante mediū. c. 4. & hi de pœ. d. 3. c. 1. consideret. Mag. 4. sen. dis. 16. §. a in med.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò quomodo probationem ostēdas, nimirò à Concilio Trident. nunquam, cum de attritione loqueretur, dictum fuisse, quòd attritio quandoque fiat contritio; licet dixerit, quòd attritio disponit ad gratiam impetrandam in sacramento pœnitentiæ. Aliud est ergo disponere ad contritionem gratia informatam: aliud est conuerti in contritionem. Primum contingere, innuit Concilium: secundum uerò nō. Quod ut manifestum fiat: ecce uerba Concilij Sessione 14 capitulo quarto. Illam uero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam uel ex turpitudinis peccati consideratione, uel ex gehennæ, & pœnarum metu, communiter concipitur, si uoluntatem peccandi excludat cum spe ueniæ, declarat sancta Synodus, nō solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem; uerum etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, nō adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pœnitens adiutus uiam sibi ad iustitiam parat. Et quamuis sine sacramento pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit. Hoc enim timore vtiliter concussi Niniuitæ ad Ionæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt; Et misericordiam à Domino impetrarunt. Hæc ibi. Ex quo infer sic. Attritio disponit ad contritionem; sed dispositio nunquam fit habitus, cum sint duo essentialiter (ut ostendunt eorum diffinitiones) distincta ergo, secundum Concilium, attritio non fit vnquam contritio. Item ex hoc uiam sibi ad iustitiam parat, infer sic. Via nunquam potest fieri terminus; sed attritio est uia ad contritionem iustificatione vestitam, quæ contritio (ut patet) est terminus: ergo, secundum Concilium, attritio non potest fieri contritio. Tunc vltra. De dispositione transitur ad habitum, & de uia ad terminum: ergo, secundum Concilium, de attritione potest transiri ad contritionem. & consequenter de attrito potest quis fieri contritus ostendere ergo (ut in principio dicebatur) per rationem articuli poteris quod Concilium merito in sententia dixit, quòd attritio nunquā fit contritio. Confirmari, & hoc potest (si esset opus) per exemplum: quo omnibus patet, albedinem nunquam fieri posse nigredinem, licet album possit fieri nigrum. Secundò habes: quomodo per rationem prædictam sensum Concilij quod quando attritionem innuit non posse fieri contritionem, & intelligas & declares, & probes. Tertio uides, quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina corroboretur.

Th. vbi supra art. 2. q. 1. & seq.

Vtilitas per S. Ecclesia ad intelligentiā sanam concilij pbādam. i. ad ostendendum, quare sic dixit concilium.

In prædicamento qualitatis

QVÆST. II. ARTIC. I.

RESPONDEO, dicẽdum, q contritio importat, ut dictum est, † alicuius duri, & integri cõminutionem: hæc autem integritas, & duritia inuenitur in malo culpæ, quia uoluntas, quę est ipsius causa in eo, qui male agit, in suis terminis stat, nec pcepto legis cedit: & ideo[m] huius mali displicentia contritio per similitudinem dicitur,[n] hæc autem similitudo nõ potest adaptari ad malũ pęnæ, quia pœna simpliciter dicit diminutionẽ, & ideo[p] de malis pęnæ potest esse dolor, sed non contritio.[a]

AD PRIMVM ergo dicendum: q pęnitentia secũdum Aug. debet esse de hac mortali uita, nõ ratione ipsius mortalitatis:[r] nisi pęnitentia large dicatur omnis dolor, sed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius uitæ deducimur.

B AD 2[m] dicendum, quòd ille dolor, quo quis dolet ex amissione uirtutis per peccatũ, non est essentialiter ipsa contritio, sed est principium eius: sicut aliquis mouetur ad appetendum aliquid propter bonum, quod inde expectat; ita mouetur ad dolendum de aliquo pp malum quod inde consequutus est.

CONCL. 1[a]. Displicentia mali culpæ dicitur, per similitudinem, contritio.

¶Probatio. Quia displicentia culpæ importat comminutionem duritiei uoluntatis, (quatenus scilicet complacẽdo sibi de culpa stabat in se tam dura, ut præcepto legis nõ cęderet) & contritio dicit cõminutionem alicuius duri (licet corporei.)

† Quæst. præced. ar. 1.

Conclu. m 1

1[a] NOTATIO. Si pprie loquamur cõteri, & contritio, in materialibus dicuntur: unde nunc qñ de immaterialibus, puta de uoluntatis duritia immateriali, dicuntur per similitudinem à corporeis videlicet ad spiritualia, ut à notioribus ad minus nota, suo modo transferendo, accipiuntur. Ex articulo primo q. 1. reuiso facilius antecedens hoc probationis hypotheticum, quoad ambas eius propositiones, intelligere poteris.

Conclu. p

a 2[a] ¶NOTATIO. Ex antecedentis ipsius prima propositione cathegorica diffinitionem duritiei malæ uoluntatis. Dices ergo. Quid est duritia malę uoluntatis? Est concedat. Vides quam dura est ista durities: ut nec omnipotentis Dei pręcepto uelit cędere, & consequenter uoluntati diuinæ, cuius nutu datum est legis mandatum contraponatur. Ex hac diffinitione intelligere potes sensum, B. Gregorii Papæ, in hom. Maria stabat ad monumentum foris plorans, dicentis: Mens hominis conditoris sui speciem non quærentis malè dura est, quia in semetipsa remanet frigida. Ex hac intelligis etiam illud Eccle. 3. Cor durum malè habebit in nouissimo die. Quod quidem aliquando uocatur lapideum Ezechiel. 11. Ab oppositis itaque, de contritione nunc intenta inferes: quòd contritio est displicentia de illa complacentia uoluntatis; q contritio est displicentia de culpa taliter, ut se legis diuinæ mandatis uoluntariè subijciat. Ex hoc percipis, quid sit cor contritum: & quòd cor contritum est etiam uoluntariè, & laudabiliter, humiliatum: & quòd tale cor Deus non despiciet. psal. 50.

Durities uolũtatis.

Cor contritum.

D 2[a] CONCL. De malis pœnæ potest esse dolor, sed non contritio.

¶Probatio. Quia hoc, ut manifestè clarum, supponitur: Quia (ly sed non &c) malum pœnæ non importat integritatem voluntatis, quæ debeat per dolorem diminui (cum pœna simpliciter dicat diminutionem.

1[a] NOTATIO. Culpa importabat in sua causa, idest in voluntate peccãtis, integritatem illam; quæ & durities dicebatur. Integritas ideo dicta, quoniam in seipsa uoluntas (volendo videlicet sibi placita, consistebat: durities uerò, quoniam pulsanti Deo per suum mandatum, inspirationem, &c. non cædebat, idest non consentiebat, non obediebat. Iccirco dolor de culpa dicebatur, & contritio: quoniam ab ipso conterebatur prædicta uoluntatis integritas, modo, & nunc, & sup. q. 1. at. 1. & 2. expositio. Totum ergo fundamentum, quòd alicubi possit esse contritio, est; quando ibi præit, uel adest, integritas aliqua. Non. n. conteri potest, nisi quippiam aliquomodo integrum: quo fit, ut ubi non reperitur aliqua integritas, ibi nec cõtritio esse possit, Immo & contradictionem implicat, & ignorantia propriè uocis est, dicere; quòd contritio esse possit, ubi aliquomodo integrum non est: quoniam ex eo, quòd ponitur ibi contritio, ponitur & alicuius integritas; in eo autem, quòd negatur ibi integritas, negatur & contritio. Non ergo omnis dolor, sed tantum dolor integritatem aliquam conterens, est contritio: licet omnis contritio sit dolor. Ob hoc rectè ex eo, quòd malum pœnæ importat integritatem, concluditur, quòd de pœna nõ potest esse contritio.

1

Integritas mala uoluntatis.

E

a 2[a] NOTATIO. Pœna (inquit) simpliciter dicit diminutionem. Quasi dicat litera. Non tantum non dicit integritatem uoluntatis pęna, sed dicit oppositum, idest uoluntatis diminutionem. pęna simpliciter, dicitur pęna præcisè accepta;

A quemadmodum inquit Philosophus, simpliciter dico, quod nullo addito dico. Pęna ergo simpliciter est pęna, ut pęna, nil aliud in ipsa considerando. Hæc dicit diminutionem uoluntatis: quia importat negationem, immo & fugam, uoluntatis. Voluntas enim non vult pęnam, ut pęnam: immo eam sic acceptam fugit, idest abhorret, ac quantum potest, ab ea se elongat. Sicut ergo uoluntatis integritas attendebatur in hoc, q voluntas, sibi placita nolendo quasi seipsam exaltando in se consistebat: Ita eius diminutio attẽditur ex hoc, q non vult, & quasi in se præ timore deficiendo, seque paruifaciẽdo respectu pęnæ, eam refugit. Ecce: quòd, & quomodo dicit diminutionem uoluntatis At instabit fortè quis dicens: remanet dura in hoc uoluntas, q non vult, & refugit, pęnam; ergo ista durities pôt, uel debet, conteri, & consequenter contritio de pęna esse potest. Sufficit enim durities rei ad hoc; ut obiectum possit esse contritionis, idest, ut possit quis ad conterendum illam eniti: ut patet in rebus corporalibus. Ad hanc instantiam, si fieret, respondetur: quòd uoluntas quidem in prædictis remanet dura, sed durities illa neque potest neque debet conteri; & ideo contritio nunc intenta, cum non dicat aliquod inconueniens, non potest esse de pęna illam duritiem uoluntatis importante. Quòd autem durities (si tamen durities rectè uocetur) illa uoluntatis non possit neque debeat conteri, siue à uoluntate auferri, patet: quia talis durities est naturalis, & necessaria, uolũtati etiam ordinatæ; naturalia uerò & necessaria, multò magis quãdo ordinata sunt, non debent neque possunt auferri. Nec obstat: q multi, immo omnes, sancti uoluntariè tulerunt, forsan & amauerunt, optarunt, ac inquisierunt, pęnas propter Christum: quoniam tunc transitus fit extra propositum. Textus enim loquitur de pęna simpliciter, idest de pęna ut pęna præcisè, præscindendo scilicet ab omni alia consideratione circa illam: & obiectio fit de pœna: vt ad animæ salutem accommoda, vt amore Christi uestita, ut uirtuti fidei charitatisque in [illegible] fidelibus ostendendæ subordinata: non de pœna, vt pœna. Nam pœnam, vt pœnam nullum peccatum imò bonum naturale est fugere; & consequenter hanc, ut hanc semper sancti fugerunt; immo & Christus in horto, Luc. 22. qui tamen pœnam, ut aliquo bono nete laudabili uestitam, amplexati fuerunt.

Respõsio secunda.

Instantia.

Respõsio ad illam.

Pęna q̃de nõ potest & potest amari.

1[m] Ex Augustino.

Vitæ mortalis. q. mortalitate morali: non, mortalitate naturali nunc nihil contra. Sic enim habetur pœnitentia, idest contritio, non de pœnis huius vitæ; sed de peccatis siue mortalibus siue de uenialibus, quæ ea huius uitæ mortalitate, idest infirmitate, incurrimus. Ex litera intelligere potes. Iob. 3. dicentem, Pereat dies in qua natus sum, &c. & 10. Tædet animam meã uitæ meæ Vide ibi S. Thomam.

Item ex Augustino.

Pœniteat. q. strictè, vel largè tunc uel contra. Nam si pœnitere, strictè sumatur; tunc de culpis tantum in hac mortali uita admissis dicitur, vt prima habet responsio. Si uerò pœnitere sumatur largè, i. pro dolore quouis modo accepto absque contritione; tunc de pœnis huius uitæ est: sed non infringit cõclusionem secundam, ut ibi patet. Vide hoc responsum secundum ly nisi pęnitentia largè dicatur, &c.

2[m] Ex Augustino.

Dolore ex hoc q. Sed non de hoc. Tunc nihil contra. Nam de pœnis esse posse contritionem essentialem, negauit secunda conclusio: sed non cõtritionem in sensu hoc (ut accidit in proposito, de omissione virtutis) in quantum scilicet sunt motiua quædam ad contritionem. Iccirco non dicit Augustinus nos debere conteri de omissione uirtutis: sed dicit, quòd debemus conteri ex eo, quòd omisimus uirtutem: accipiendo interim in illa authoritate ly dolere pro ly conteri

¶NOTATIO. Si autem hæc vis in uerbo dica etiam poterit: quòd Augustinus asserit, pęnitẽtẽ debere dolere ex hoc, &c, sed

Faciendũ est plerũque uis in uerbis authorum

Sed non asseris, ipsum debera conteri ex hoc, &c. Aliud enim est dolere, cum uniuarsalius dicatur, & enam sit de penis aliud est conteri, enim sit strictius, & tantum de culpis. Responsum autem litteræ formaliter adductum facit nim verborum in ly ex hoc; dicendo, quod Augustinus non vult nos dolera seu conteri de hoc, sed ex hoc. Vide tu: & exinde discas quoque tu ponderate uerba, non tatum sensum, doctorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio debeat esse de originali.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio esse debeat de originali. G De peccato enim actuali conteri debemus, non ratione actus in quantum est ens quoddam, sed [h] ratione deformitatis: quia actus secundum suam substantiam bonum quoddam est, & à Deo: sed peccatum originale habet deformitatem, sicut, & actuale: ergo de eo conteri debemus.

2 ¶ Præterea. Per peccatum originale homo fuit à Deo auersus, quia pęna eius erat carentia diuinæ visionis, sed cuilibet debet displicere se fuisse à Deo auersum: [h] ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis: & sic debet de eo conteri.

SED CONTRA. Medicina debet esse proportionata morbo: sed peccatum originale sine nostra uoluntate cõtractum est: ergo non requiritur quòd per actum uoluntatis, qui est contritio, ab ipso purgemur.

RESPONDEO, dicendum, quòd contritio est dolor, ut dictum est, † respiciens, & quodammodo comminuens uoluntatis duritiem: & ideo solum de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ uolũtatis in nos proueniunt: & quia peccatum originale nostra uoluntate non est inductum, sed ex uitiatæ naturæ origine contractũ: iō [m] de ipso non pōt esse contritio H proprie loquendo, sed displicentia potest esse de eo, uel dolor. [n]

† Q. præced. ar. 1. & 2.

AD PRIMVM ergo dicendũ quòd contritio non est de peccato ratione substantiæ actus tantum, quia ex hoc non habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantum: quia

APPENDIX.

§ I EX articulo habes. Primò quomodo pro eius tatin ne ostendas, meritò insinuatus fuisse à Concilio Florentino, quòd contritio non sit de penis. Hoc autem tunc insinuatum fuit: quando, in Decreto Eugenij iiij. Sacro illo approbante Concilio, diffinita est contritio sic. Cordis contritio est, ad quam pertinet, vt doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Ecce diffinitio, & utique bona: cum sit à Papa cum concilio data. Si bona ergo non habet aliquid diminuti, sicut nec aliquid superflui, ut colligitur ex cap. de genere, libri prædicabilium, porphyrij. Cum igitur non faciat mentionem de pęnis, sed tantum de peccato; quoniam non dicit ly doleat de pęnis, & de peccato, sed dicit ly doleat de peccato: sequitur apertissimè quod de intentione Concilij est, contritionem non esse de pęnis. Alioquin, ut dictum est, diffinitio esset diminuta: quod est magnum, immo maximum, inconueniens in diffinitionibus, cum hæ sint claues ad aperiendum sine errore omnia alia. Secundò habes; quomodo per rationem dictum ipsum synodicũ pro quanto de pęnis negat, esse contritionem, intelligas, probes defendas, similem dedit diffinitionem Concil. Triden. Sess. 14. cap. 4. Vide sup. q. 1. exa. primæ diffinitionis. Tertiò uides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

Vtilitas p S. Ecclesia ad susten tandũ cō tra ignaros.

QVAEST. II. ARTIC. II.

§ CONCL. De peccato originali non potest esse contritio, propriè loquendo; sed displicentia potest esse de eo, uel dolor.

¶ PROB. Quia peccatum originale non prouenit in nobis & ex duritia propriæ uoluntatis (cum ex origine uitiatæ naturæ contrahatur;) & contritio, propriè loquendo, est solum de peccatis illis, quæ ex duritia nostræ uoluntatis in nos proue- K niunt (cum, ut supra dictum est. q. 1. ar. 1. cōtritio respiciat duritiem; quæ conteratur:) Quia (ly sed displicentia, &c.) id, tanquam clarum, præsupponitur.

§ NOT. Ideò uocatur peccatum originale, non autem actuale quia ex origine causatur, nō ab actu uoluntatis nostræ. Nostræ, inquàm ad differentiam uoluntatis Adæ. Nam in illo processit ex actu suæ uolũtatis propriæ, & in illo uocabatur peccatum actuale, & de tali peccato ipse habere potuit atque de facto habuit contritionem proprè dictam (ut nunc fit sermo.) Naturæ peccatum etiam uocatur. & quia ad singulos participantes naturam humanam deriuatur; & quia à tempore ipsius nationis in vtero, idest conceptionis dum scilicet anima intellectiua unitur carni, ipsius, contrahitur. Sic enim docuit Apostolus Eph. 2. eramus natura filij iræ, sicut & cæteri: & sic intelligitur. Sed tamen de natura, ut natura, non loquitur: sed de natura, ut vitiata. Loquitur enim de natura, quam ipse Apostolus cum cæteris participauerat (ut patet in textu) & nō de natura, ut erat in Adamo ante peccatum. Item loquitur de natura modo illo, quo communiter participatur; quod significat per ly sicut & cæteri; non de natura aliquo modo singulari participata. Modus communis naturam humanam, etiam post peccatum Adæ, participandi est ex commixtione seminali uiri cum fęmina: modus singularis, qui soli Christo Domino nostro conuenit, est ex fęmina Virgine concipiente uirtute Spiritus sancti, non autem uirtute alicuius seminis humani. Modus illa primus dicitur à D. Thoma. 1. par. q. ult. ar. vlt. ad vlt. modus secundum corpulentam substantiam, & secundum seminalē rationē: sed modus secũdus dicitur modus secundum corpulentam substantiã solum.

De peccato originali; siue naturæ.

Eph. 2.

§ NOT. Hoc peccatũ originale quō sit unum, uel plura; accipe à Concil. Tri. Sessio. 5. decreto de peccato originali, sic. Hoc peccatum Adæ origine unum est: Et propagatione, non imitatione, transfusum omnibus, idest vnicuique propriũ. Hæc ibi. Probatio ergo bene dicit; quãdo nō per duritiem nię uoluntatis (quod dicit Concilium, imitatione,) sed per originem (quod ait Concilium, Propagatione) peccatum huiusmodi nobis omnibus (idest unicuique secundum Concilium) inesse, asserit. Item peccatum originale est & commune & proprium: ut legis ibi in Concilio. Quòd autem I sit contractum ex naturæ uitiatæ in Adam origine, patet ex eodem Concilio ibi sic. Si quis Adæ præuaricationem sibi soli, & non eius propagini, asserit nocuisse; & acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse; aut illum per inobedientię peccatũ mortem, & pęnas, corporis, tantũ in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod est mors animæ; Anathema sit: cum contradicat Apostolo dicenti per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt. Hæc ibi. Si mors in omnes homines pertransiret sine peccato; tunc mors utique pertransiret, sed non ita. Apostolus autem non tantum dicit, quòd mors in omnes pertransijt; sed addit, quòd ita. Quomodo ita? Sicut mox præd ecat; quòd scilicet peccatum primò intrauit, & post per peccatum mors. Itē ex eodem Concilio Sess. 6. cap. 1. unusquisque agnoscat, & fateatur; q. cum omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidissent, facti immundi, &c. serui erant peccati, & sub potestate diaboli. & cap. 7. itaque ueram & Christianam iustitiã accipientes, eam ceu stolam primam pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi & nobis perdidit, &c. Hæc ibi. Concil. Mileuitanum cap. 2. & Arausicanum cap. 2. sentiunt, Cęlestinum primum Papam uide epistola prima ad Episcopos Galliæ; in qua damnat errores Pelagij de peccato originali contrariũ dicētis (quos etiam damnarat Papa Innocentius primus Epistola ad Carthaginen. Concil. incipiente, inquirendo de his rebus, quas de omni, &c.) ubi inter alia dicit; quòd omnes homines in pręuaricatione Adæ innocentia perdiderũt, & quòd de ruinæ huius profundo per liberum arbitrium nemo consurgere potest, nisi gratia Christi adiuuante. Ecce: quòd Cęlestinus peccatum primum Adæ per originē ad omnes deriuari sentit; quod quidem peccatum uocat profundum ruinæ, scilicet humanæ.

Conclu.

1 m de maiori. Ratione deformitatis. R. ex actu uoluntario prouenientis; non, tamen deforDEFOR-

deformitatis tantum. §. Tũc nihil cõtrà. Licet enim peccatum originale habeat deformitatem illa tamen deformitas nõ proueniet ex actu uoluntario eius, in quo est peccatum originale, in quantum originale.

Deformitas pcti originalis unde.

¶ NOT. Hoc originale in Adamo non dicebatur originale; sed psonale & actuale: & ideo ad differentiam peccati huius, in quantum erat in Adamo, dictum est nunc; q illius deformitas non prouenit ex actu uoluntario eius in quo est peccatũ originale, in quantum originale. Sic & intelligitur textualis rñsio, cũ .s. deformitatem ex actu uoluntatis prouenientẽ non esse in pctõ originali. Intelligunt siquidẽ uerba tanti doctoris formaliter. Nouit .n. author sanctus, q peccatũ hoc originale, in quantum fuit in Adã, ex actu uoluntatis Adami pcessit; & q deformitatem habuit ex uoluntatio illo actu prouenientẽ.

6 Cõci. Tri. loco pcitato.

Vt originale tñ, hoc ẽ ut illo puero nascẽte nunc, hẽt deformitatẽ non prouenientẽ ex actu uoluntatis istius pueri: qñ iste puer non imitatione (vt uerbis Concilij Trid. Sess. in secunda notatione viat.) sed propagatione pctñ id cõtraxit. Deformitas igit pcti huius, ut in isto puero .i. ut originale puenit ex propagatione naturæ p Adamum actualiter uitiatæ: sicut & illud peccatum est in isto puero ppagatione.

Dolere de auersione à Deo, contingit dupliciter.

2m de minori. Debet displicere, se fuisse à Deo auersum & Displicere, scdm q auersus fuit §. Hoc est. Si à Deo fuit auersus ex actu propriæ uoluntatis, dẽt sibi displicere, ita q displicentia illa sit contritio. Si aũt à Deo fuit auersus ex ipsa propagatione tñ dẽt sibi displicere, ita tñ q illa displicẽtia dici contritio proprie non pt: nõ ex paruitate displicentiæ semper (cum qliq; possit esse maxima,) sed ex defectu obiecti contritionis obiectum siquidẽ contritionis est duritiez ppriæ uoluntatis: q in originali, ut originale, non reperit, ut dictũ est. Tunc nihil cõtrà. Quamuis n. huic adulto displiceat, q per peccatũ originale fuerit auersus à Deo: non tñ displicere põt ei, q per hmõi pctñ fuerit à Deo auersus ex actu propriæ uoluntatis; quia hoc nunquam fuit in se uerum. Consequenter ergo sua hæc displicentia ẽt q esset quantumcunq; magna, dolor quidẽ erit: sed non poterit dici contritio, pp rationem iam dictam.

deformitas de se non dicit rationem culpæ, sed quandoque importat pœnam: debet autem de peccato esse contritio, in quantum importat utranque deformitatem ex actu uoluntatis prouenientem: & hoc non est in peccato originali, & ideo de eo non est contritio. B

Et similiter dicendum ad secũdum, quia auersio uoluntatis est illa, cui debetur contritio.

ARTICVLVS III.

Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Vĩ q non de oĩ actuali peccato commisso à nobis debeamus, conteri. Quia contraria contrariis curãtur: sed quædam peccata per tristitiam [h] committuntur: sicut accidia, & inuidia: ergo medicina eorum non debet esse tristitia, quæ est contritio, sed gaudium. C

2 ¶ Prẹterea. Contritio est actus uoluntatis, qui non potest esse de eo, quod [h] cognitioni non subiacet: sed quædam peccata sunt, quæ in cognitione non habemus, sicut oblita: ergo de eis non potest esse contritio. D

3 ¶ Præterea. Per uoluntariam contritionem delentur illa, quæ per uoluntatem committuntur: sed iguorantia uoluntarium tollit, ut patet per Phil. 3. Eth. c. 1. ergo de his, q̃ per ignorantiam accidunt, non dẽt esse cõtritio.

4 ¶ Præterea. De illo peccato non debet esse contritio, quod per coutritionem non tollitur, sed quędam peccata [h] non tolluntur per contritionem, sicut uenialia, quæ adhuc post contritionis gratiam manent: ergo non de omnibus peccatis præteritis debet esse contritio.

SED CONTRA. Pœnitentia est medicina contra oĩa peccata actualia. sed pœnitentia non est aliquorum, quorum non sit contritio, quæ est prima pars eius: ergo, & de omnibus peccatis debet esse contritio.

Præterea: Nullum peccatum dimittitur, nisi quis iustificetur: sed ad iustificationem requiritur contritio, ut prius dictum est, † ergo de quolibet peccato conteri oportet.

RESPONDEO, Dicendum, q omnis actualis culpa ex hoc contingit, quòd uoluntas legi Dei non cedit, uel eam transgrediendo, uel omittendo, uel præter eam agendo: quia durũ est quod habet pœnitentia, ut non facile patiatur: & ideo in omni actuali peccato duritia quędam est, & propter hoc [m] si debeat peccatum curari, oportet quòd per cõtritionem cominuentem remittatur.

Cũ itaq; diffinitiones Synodorũ, maximè gñaliũ, datæ de aliqua re firmiter tenẽdę sint bonæ; & diffinitio bona, scdm Phil. neq; superflui neq; diminuti quicquã cõtineat: liquidissimè patet, q diffinitiones hmõi Synodicæ neq; superfluitatẽ aliquam neq; diminutionẽ ennunẽt. De pctõ (inquiunt) cõmisso. Si ergo pctm originale, vt originale, non est ab isto puero illud habẽte cõmissum: patet, q originale pctm nõ nõ ẽ cõprehensum p illas diffinitiones. Quòd si nõ est p illas cõprehẽsum, & nihil diminuti in eis inuenit pater, q dẽt eis adiũgi ly de pctõ originali. Sũt ergo sufficiẽter positæ illæ diffinitiones, ut iacẽt. Ergo scdm illas; contritio nõ est de pctõ originali: alioqn sufficienter, & cõsequẽter bonæ nõ essent. Scdm in principio appẽdicis dictũ insinuauit scriptura Act. 2. Sic Pniam agite, & baptizet vnusquisq; vestrũ Per hãc. n. Pniã nõ intelligit cõtritionẽ, q ẽ pars sacri pniæ: alioquin anteq ianuã domus ut intraret, esset iã intra domũ; enim sacrm pniæ cum suis partib. oĩb. sit intra domũ, & baptismum sit oĩum sacrorũ atq; iõ domus ecclesię ianua. Cũ igit impossibile sit intra domum aliquẽ reperiri, anteq̃ ianuã igrediat (mõ non nisi p ianuã domũ intrare possit; ut l ppositi;) impossibile relinquit, q per illã pniã ante baptismũ intelligat cõtritio, q ẽ pars sacri pniç. At inqes: reperies tñ cõtritio scdm suũ nomẽ interpretata, Et hoc inq̃, ẽ possibile: qñ cõtritio scdm suũ nomẽ psupponit pctm ex duritie uoluntatis sõtriti pueniẽs, qd nõ est uerũ de pctõ originali. Adhuc instabis: q hi quib. loquebat tunc Petrus, habebãt ẽt pctã actualia, de qb. utiq; poterat esse cõtritio saltẽ scdm interpretationẽ nois; & cõsequẽter q p ly pniã, intelligere pt Petrus cõtritionem hoc mõ interpretatã Verũ ad hoc rñdetur: q si ad originale tñ respiciat illa pnia, nõ pt dici cõtritio rõne iã dicta; si aũt ad actualia referat, dicet quidẽ ẽt cõtritio: sed hoc nõ militat cõtra supraposita, q de pnia respectu pcti originalis tñ formaliter loquuntur ẽt q subiectum originalis hẽret simul actualia. ¶ Scdo hẽs qñ per rõnem & concil. orũ & scripturarũ pmissa dicta, p quanto de originali nolunt contritionem propriè esse sed displicentiam, probes, atque defendas. ¶ Tertio uides: quomodo ex his uicissim stabiliatur tota conclusio.

†Q. Pce. ar. 1.

Conclu. m

APPENDIX.

1 Vtilitas p S. Ecclesia ad fultẽtandũ dicta Cõciliorum.

EX articulo hẽs. ¶ Primò: quõ per rõnẽ ostẽdas; merito à Cõcil. Flor. fuisse insinuatũ, q de pctõ originali nõ sit cõtritio & à scriptura sacra q de eodẽ originali pt esse dolor, & displicẽtia. Primũ insinuatũ fuit, in Decreto Eugenii .iiij. Sacro approbante Cõcil. Flo. qñ diffiniuit cõtritionẽ sic. Cordis cõtritio est, ad quã pertinet ut doleat de pctõ cõmisso, cũ pposito nõ peccandi de cætero. Talẽ cõtritionis diffinitionẽ posuit, & Concil. Tri. Sess. 14. c. 4. ut habuisti sup. q. 1. ar. 1. exam. primæ diffinitionis.

QVAEST. II. ARTIC. III.

CONCL. Si debeat quodcunque actuale peccatum curari, oportet, quòd per contritionem comminuẽtem remittat.

¶ NOT. Hoc est, ad titulum, de omni actuali peccato debemus conteri.

¶ PROB Quia pctm actuale, qdcunq; sit illud (uel .s. transgressionis, uel omissionis mortale, aut ueniale,) ex duritia uoluntatis prouenit (cũ volũtas in hoc legi Dei nõ cædat;) & ad duritiẽ

remouendam oportet adhiberi contritionem (patet ex dictis multoties.)

¶NOT. Sufficit ad duritiem prædictam voluntatis astruendam in peccato etiam venialissimo, quòd voluntas voluntariè non obediat legi; ita quòd electio ipsa uoluntatis cadit uel directè uel indirectè super inobedientia illa.

Ad primvm ergo dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) † contritio opponitur peccato ex parte illa, quæ ex electione voluntatis procedit, non sequentis imperium diuinæ legis: non autem ex parte eius, quòd est in peccato materiale; & hoc est illud super quod cadit electio. Cadit autem uoluntatis electio non solum super actus aliarum virium, quibus uoluntas ad suum finem utitur: sed etiam super actum proprium ipsius. Voluntas enim vult se uelle aliquid; & sic electio uoluntatis cadit super dolorem illum siue tristitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ, & huiusmodi, siue dolor ille sit in sensu siue in ipsa uoluntate; & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

Ad secvndvm dicendū, quòd obliuio de aliquo potest esse dupliciter: aut ita quòd totaliter à memoria exciderit, & tunc non potest aliquis inquirere illud: aut ita quòd partim à memoria exciderit, & partim maneat: sicut cum recolo me aliquid audiuisse in generali, sed nescio quid in speciali: & tunc requiro in memoria ad recognoscendum, & secundum hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter: aut ita quòd in generali memoria maneat, sed non in speciali: & tunc debet cogitare homo ad inueniendum peccatū: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter confiteri. Si G autem inuenire non possit, iusta adhibita diligentia, sufficit de eo conteri secundum quòd in notitia tenetur, & debet homo non solum de peccato, sed de obliuione eius dolere, quæ ex negligentia contigit. Si autem peccatum omnino ex memoria excidit, tunc ex impotentia faciēdi excusatur à debito, & sufficit generalis contritio de omni eo in quo Deum offendit. Sed H quando impotentia tollitur: sicut cum ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo specialiter cōteri; sicut etiā est de paupere, qui non potest soluere quod debet, excusatur, & tamen tenetur cum primo poterit.

Ad tertivm dicendum, quòd si ignorantia oīno voluntatem tolleret male agēdi, excusaret, & non esset peccatum: sed quan I doque non totaliter tollit uoluntatem, & tunc à toto non excusat, sed à tāto; & ideo de peccato per ignorantiam commisso debet homo conteri.

† In corp. ar. & q. præced. ad 1.

directè super inobedientia illa. Hoc ipsum intelligi voluit textus, quando probans, quòd uoluntas legi Dei non cedit, i. est dura, dixit: quia durum est, quod habet potentiam, ut nō facilè patiatur. Non sequitur ergo de necessitate ad perpetrandum actuale peccatum maior durities voluntatis: quā quòd legi Dei iā sciæ, uel quā scire tunc debet, sit uoluntariè inobediens. Quòd si maior durities addatur iam non peccatū solummodo, sed grauius peccatum fit. Vnde si nō addatur maior: iam, etsi remaneat peccatū, nō tamen fit grauius. Et hinc est; quòd peccata, etiam eiusdem generis, immo & speciei, possunt esse imparia: & nō tantum peccata diuersorum generum & specierū. Adulterantur vel fornicātur duo, vnus uoluntate obstinatiori, alius remissiori: quis prudentum nesciat, quòd primus magis peccat, quam secundus? Duorū vnus peccat sciens legem, alter nesciens quam tamen tunc scire tenetur; amborum voluntates sunt duræ, quia non cedunt legi, sed contrà nituntur: quis tñ sapientū ignoret, quòd durities maior est in primo, quam in secundo, & consequenter quòd peccatum primi est grauius quam secundi. Hoc autem non ratione speciei um diuersarum, quia præsupponitur, quòd in eadem prorsus peccati specie peccent: sed ratione disparis duritiei voluntatum illorum. Et hoc est, quòd à sancto doctore quandoque solet dici de peccante eodem genere & specie peccati cum alio: quòd unus illorum non excusatur à toto neque à tanto, alius uerò, excusatur à tanto, sed non à toto.

Quæ durities ad peccatum sufficiat.

Peccata, et eiusdē speciei, possūt ēe inæqualia.

De oblitis peccatis, quid?

1 de minori. Per tristitiam. ℞. tanquam materiale quoddam: non, tanquam formale §. K Tunc nihil contra. Nam debet attendi peccatum ex formali parte, quando contritionem dicimus peccato contraponi; non autem attendi debet ex parte materiali (ut argumentum facit.) Formalis pars in peccatis est electio uoluntatis: materialis autē id, quod eligitur.

¶NOT. Ex eo, quòd uoluntas eligit sibi placitum, habet semper aliquale gaudium: ut patet. Complacet enim sibi in eligendo, siue in aliquid aliud faciendo, eit eligēti siue aliud facienti gaudium: etiam quod nihil aliud gaudij inde nasceretur, uel expectaretur. Vnde complacens sibi in paupertate, gaudet in paupertate; complacens sibi in luctu, gaudet in luctu, & sic de cæteris. Ex hoc igitur, quòd eligit quis uoluntariè tristitiam, tanquā sibi pronunc placentem, sequitur quòd gaudeat in hoc quòd uult eligit. Ex quo iterum sequitur: quòd peccata per tristitiam commissa, puta acidia & inuidia (de quibus in argumento) important gaudium quoddam ex parte electionis, licet secundum

Quòd peccata etiā, quæ dolorosa sunt, gaudiū connotant.

F seipsa sint mœrore plena. Quia ergo his peccatis, in quantum sunt uoluntariè electa, opponitur contritio, & illa, in quantum sunt uoluntariè electa, includūt (ut dictū est) gaudium: patet, quòd dolorem opponi gaudio, & contraria contrarijs (si formale in peccatis, ut debet, attendatur) curari tunc ponimus; quando contritionē illis ipsis peccatis opponi, & per eam illa ipsa curari statuimus. Licet enim, ex parte materialis considerationis, delictorū quædam dicant tristitiā, quædam gaudium: tamen ex parte formalis considerationis, (ut explanatum est) vniuersa connotant gaudium.

¶NOT. Ideo contritio opponitur peccatis ex parte, qua à voluntate eligūtur: quia ex hac parte cōsiderantur auersio à Deo, quæ formaliter constituit peccatum. Licet enim in peccato reperiatur etiam conuersio ad cōmutabile bonum, & hæc concurrat cum auersione ad constitutionem peccati; tamen si sola conuersio illa adesset, sine illa auersione uoluntaria à Deo; tale quid, quod alias esset peccatum, huic illud facienti, non esset peccatum. Exemplum sit de Iacob, quando omnino facti nescius dormiuit cum Lya, credens rationabiliter, quòd esset Rachel, Gen. 29. & de his, quibus ignorantia totaliter aufert uoluntatē male agēdi, ut in ad tertium. Cum igitur contritionis sit directè tendere ad ei [illegible] nuētum peccatum, oportet: quòd [illegible] ad feriendum intendatur, ubi substantialiter & formaliter cōsistit peccatum: & hoc est electio peruersa auersæ à Deo uoluntatis, quod sæpius primo nominatum fuit durities uoluntatis.

s Auersioni opponitur contritio.

Electio peruersæ uo[illegible] uoluntatis.

2 m de maiori. De eo, quod cognitioni non subiacet. ℞. Secundum quòd cognitioni non subiacet; non aliter. §. Tunc nihil contrà. De oblitis enim contritio esse debet, secundum quòd cognitioni subiacent: non secundum quòd cognitioni non subiacet, ut falso imaginatus argumentum nos dicere. Vndè si (iusta diligentia adhibita) cognitioni subiaceant speciali, contritione correspondente speciali; si cognitioni tantum generali, contritione correspondente generali, si dubiosę cognitioni (puta uidetur mihi, quòd sic peccauerim; sed nescio tamen certo,) contritione etiam correspondente conditionatæ; & breuiter quali cognitioni subiacuerint, tali correspondente contritione delenda sunt. Multa pulchra, ac necessaria, ultra responsum sic ex ipsa formalitate sum, uide in litera: quam semper & ubique uidere te, & suppono, & moneo.

Cognitio & contritio correspōdēta.

3 m de consequentia. Per ignorantiam. ℞. Tollentem totaliter uoluntarium: non, tollentem solum aliqualiter uoluntarium. §. Tunc nihil contra. Non enim omnis ignorantia totaliter aufert uoluntarium: & ideo de peccato per talem non totaliter auferentem facto potest, & debet esse contritio; quoniam peccatum huiusmodi per actum uoluntatis illius aliqualiter per ignorantiam

non

non occupat, commissum fuit. Quæ autem ignorantia tollat omnino, vel non omnino, voluntarium, non est præsentis negocij hoc retractare: sed pro nunc sufficiat per distinctionem ueram illam soluisse argumentum, & remittere lectorem ad videndum. 1. 2. q. 76. per totum.

A illud peccatum, cũ iam ab aliquo incursum sit, esse omissum? Si namque ab isto omissum est, iam intelligi non potest, quòd ab isto incursum sit. Confirmatur: quia laudabile est, quod ab aliquo peccatum sit omissum, & consequenter uenit is laudandus à quo omissũ est; sicut econtra vituperabile ẽ ꝙ opus bonum sit omissum, & consequenter is vituperãdus est, à quo tale opus omissũ fuit, oportet igitur: ꝙ si in concreto loquamur de pctõ omissionis ꝑ se, docemus illud pctm̃ cõmissum, nõ aũt pctm̃ omissum: alioquin deciſui ots. tanquam ignorantes nimium, pateremus. Relinquitur ergo: ꝙ in diffinitione contritionis Eugenius eum Synodo ꝑ ly de pctõ cõmisso, complectat cuiuscunque generis etiã omissionis actualia peccata. Secundo, habes: quomodo per rationẽ præmissam Eugenij diffinitionẽ in quantum de ois actuali vult contritionem posse fieri, probes atq; defẽdas. Tertio, uides quomodo ex his vicissim cõsoll det præsẽs articulus.

4m de minori. Non tollitur per cõtritionem. ℞. super seipsa non cadentem: non autem super seipsa cadentẽ. S. Tunc nihil contra. Peccata enim illa, super quæ cadit uera contritio, siue mortalia siue sint venialia, remittuntur per contritionem: & consequenter non immunum de peccatis quibuscunque, etiã venialibus, cõterimur. Verum quidem est; quòd per contritionem mortalium tantum, non dolendo ẽt de hoc veniali, puta de uerbo ocioso, non dimittitur hoc ueniale: qa peccatũ re mittu nõ pt quãdiu uolũtas inhæret pctõ.

*In 3. par. q. 87. ar. 1. & Tho. in 4. dist. 16. q. 2. ar. 2. q. 4. & 4. & q. 2. ar. 3. q. 2.

APPENDIX.

Vtilitas ꝑ S. eccl. ad sustentandũ concilium.

EX articulo habes. Primò quo modo per rationem ostendat merito fuisse à Sacro Florentino concilio insinuatum quod de omni actuali peccato debemus conteri. Insinuatum verò tunc est hoc: quando, in Decreto Eugenij. iiij. Sacro approbante Concilio illo, diffinitum est; quòd cõtritio cordis est, ad quã pertinet, ut doleat de peccato cõmisso. Dum enim nullum commissum peccatũ excludit, omne includit. Hoc autem tantò magis uerum est: quanto diffinitiones rerum intelliguntur uniuersaliter, & indefinita ꝓpositio in talibus æquiualet uniuersali: ut habes à Philosopho in libris posterio rum. Nec obstat: ꝙ in deffinitione solũ mentio fiat de pecca to cõmisso; quasi ex hoc quis velit inferre, ꝙ solũ de peccatis cõmissionis uẽat esse cõtritio. Nõ obstat, inq̃, hoc: qa in plus est pctm̃ cõmissum, quã pctm̃ commissionis. Nã peccatum commissum dicitur omne peccatum quocunque modo patratum; siue ore, siue corde, siue opere, siue omittendo, siue committendo, siue mortaliter, siue uenialiter, deficiendo. Adeò quòd ly commissum peccatum dicitur tantum ad differentiam peccati originalis: quod, ut originale, non est commissum, sed contractum. Commissum itaque æquipollet huic quod dico ex uolũtate propria incursum. Quamuis ergo peccatum omissionis non sit commissionis, neque econtra, tamen peccatum omissionis, si contigerit incurri, dicetur verè peccatum commissum. Quis enim diceret

Simile qd̃ hẽ in Basilio circa me. lib. de s. Virginitate explicans illud Thi. s. Quorũ dam, &c.

Pctm̃ cõmissũ dr̃ & omissionis peccatũ pretum.

Ad 4m dicẽdũ, ꝙ post contritionem de mortali, potest remanere ueniale, sed non post contritionem de ueniali: & ideo de uenialibus etiam debet esse contritio eo modo, quo, & pœnitentia: sicut supra dictum est.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ẽt de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim est actus lib. arb. [b] sed lib. arb. magis se extendit ad futura, quàm ad præterita: quia electio quæ est actus lib. arb. est de contingentibus futuris, ut dicitur 3. Ethi. ergo contritio magis est de peccatis futuris, quam de præteritis.

2 ¶ Præterea. Peccatum aggrauatur [b] ex contingenti effectu. Vnde Hieron. dicit, * ꝙ pœna Arrij nondũ est terminata, quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim ruere, & similiter est de illo, qui iudicatur homicida si letaliter percusserit, etiam antequam percussus moriatur: sed in illo intermedio dẽt peccator conteri de peccato: ergo nõn solum secundum quòd habet quãtitatẽ ex peccato actu, sed etiam secũdum quòd habet quantitatem ex futuro, & sic contritio respicit futurum.

SED CONTRA. Contritio est pars pœnitentiæ, sed pœnitentia semper respicit præterita, ergo, & contritio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in omnibus motoribus, & mobilib. ordinatis ita est, quòd motor inferior hẽt motum ꝓpriũ, & ꝑter hoc sequitur in aliquo motum superioris motoris sicut patet in motu planetarũ, qui ꝑter motus proprios sequũtur motum primi orbis. In oib. aũt virtutib. moralibus motor

B est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga uirtutum: & ideo quælibet uirtus moralis cũ motu proprio hẽt aliquid de motu prudentiæ, & ideo cum pœnitentia sit quædam uirtus moralis, quæ est pars iustitiæ, cum actu proprio consequit̃ prudentiæ motum, proprius aũt actus eius est in obiectũ propriũ, qđ est pctm̃ commissum, & ideo actus eius principalis, scilicet contritio se

C cundum suam speciem respicit tantum peccatum præteritum, sed ex consequenti respicit peccatum futurum, secũdum ꝙ habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tñ in illud futurũ ſm rationem propriæ speciei non mouetur. Et propter hoc ille, qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum, sed [m] non dicitur esse contritio de peccato futuro: sed ma

D gis cautio, * quæ est pars prudentiæ, contritioni adiuncta.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ lib. arb. dicitur esse de cõtingentibus futuris, ſm ꝙ est de actib. sed non secundum ꝙ est de obiectis actuum: quia homo pôt cogitare ex libero arbitrio de reb. preteritis, & necessariis, sed tamen ipse actus, secundum ꝙ sub libero arbitrio cadit contingens, futurum est, & sic etiã

E actus contritionis contingens futurum est, secundum ꝙ sub libero arbitrio cadit, sed obiectũ eius potest esse præteritum.

QV. II. AR. IIII.

CONCL. Non dẽ esse contritio de peccato futuro; sed magis cautio.

¶PROB. Quia proprius (idest, secundũ suam speciem cõsideratus) actus pœnitentiæ uirtutis est in obiectum proprium, qđ est peccatũ commissum nõ futurum; & contritio est actus principalis ac ꝓprius pœnitẽtiæ virtutis: Quia (ly sed magis, &c.) cõtritio in futurum peccatum non mouetur secundum rationem propriæ speciei (patet ex nũc dictis,) sed secundum quod habet aliquid prudẽtiæ adiunctum (nam motus prudẽtiæ saluatur in omnib. uirtutib. moralib. cuius modi est pnia uirtus (cuius contritio est actus,) & prudentiæ est cauere à noxiis. — Concl. m.

¶Corollarium. Ergo cõtritio illa non esset uirtuosa, q̃ ꝓpositũ cauẽdi peccata in futurũ non hẽret annexũ. Ergo taliter cõtritus in quantũ sic solũ se hẽns, nõ cõsequeretur remissionẽ pctõrum: q̃ nec uerè cõtritus ẽ humano mõ (hoc est abstrahẽdo ab hoc, ꝙ cõtritio sit formata ꝑ charitatem) talis dicendus esset. Nã peccatum, ut peccatum uniuersaliter, iste non detestatur; & consequenter de eo non uerificatur diffinitio contritionis: sicut uidere est. q. 1. ar. 2. circa primæ diffin. Ergo taliter contritus monendus est ad perfectum motum prudentiæ hic describitur: & si sic tantum, ut prius, remanet non est absoluendus. — Contritio virtuosa quæ non.

1m de minori. Sed liberum arbitrium. ꝙ secundum quòd est de actibus, cõsideratũ: non, secun-

secundum quòd est de obiectis actuum. Tunc nihil contra. Nã; quando de contritione quæritur an sit de peccatis præteritis uel futuris, intend.(de obiectis ipsius contritionis, non de actu contritionis. Notissimum.n.est q̃d actus contritionis, secundum quòd cadit sub libero arbitrio, est contingens futurum: & consequenter hoc indagare non intendit prædictum quæsitum. Restat ergo, q̃ de obiecto actus contritionis, & per consequens de obiecto actus liberi arbitrij, tunc inquirere intendamus, quasi dicentes: Vtrum contritionis, siue huius actus liber. arbitrij, obiectum sit aliqd futurum vel præteritum. Quod autem ista sit intentio quæsiti prædicti patet ex conclusionis primæ partis probatione, quæ expressè accipit pro medio demõstrandi obiectum.

Actus obiectũ liberi arbitrij differũt.

Verba cantur in arg. 2.

2^m de maiori. Ex contingenti effectu. ℞. Qui effectu iam in actu primo, uelut in causa, præcessit: non autem, qui in actu illo taliter non præcessit § Tũc, &c. Nam, quando peccator de actu illo primo conteritur, antequã contingens futurus effectus, (puta mors percussi) eueniat in seipso, tunc conteritur de tota quãtitate culpæ: quæ iam in actu illo primo (puta, percussione,) tanquam in sua causa, præcessit. Sic ergo non oportet, quòd respiciat in futurum contingentem effectum, quasi quòd de eo, tanquam de futuro conteratur: quoniam ad causam præcedentem (puta, percussionem) solum respiciendo videt in illa iam simul eo existente tantam culpam suapte natura sequuturam; & consequenter videt totam tantæ culpæ culpam in causa illa, secundum se considerata, contineri. Super totam igitur culpæ quantitatem, & ut præteritam cadit contritio; ante aduentum etiam futuri euentus in seipso. Ex hoc autem, quòd per aduentum actualem effectus talis accrescit aliqua quantitas, quoad pœnam accidentalem, non fit; quòd contritio præcedens fuerit diminuta, quoniam contritionis est respicere aliquid ut offensa Dei est, seu ut culpa. (ut patet q. 4. ar. 1. ad secundum & q. 1. ar. 1. exam. primæ diffin. & tota quantitas, secũdum rationem culpæ, iam præcessit, ut dictum est. Quòd ergo accrescat postea talia quantitas, à quantitate culpæ; nihil facit ad rem ipsam contritionis, ut contritio est.

Effectus quo ad eũ totã quãtitatẽ contineat in causa.

Rñsio tacitæ obiectionis.

Ad 2^m dicendum, quòd ille effectus consequens, qui peccatum aggrauat, iam in actum præcessit uelut in causa, & ideo quando commissum est, totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequente non accessit ei aliquid, quoad culpæ rationem: quamuis accrescat quò ad pœnam accidentalem, secundum quòd plures habebit rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex suo peccato consecutis: & sic loquitur Hieron. Vnde non oportet quòd contritio sit, nisi de peccatis præteritis.

ARTICVLVS V.

Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd homo dẽat conteri de peccato alieno. Non enim petit aliquis indulgentiã, nisi de peccato, de quo contritus est: sed de peccatis alienis indulgentia petitur, in Psal. 18. Ab alienis parce seruo tuo, ergo debet homo cõteri de peccatis alienis.

2 ¶Præterea. Homo ex charitate debet diligere proximum sicut seipsum: sed propter dilectionem sui: & de malis suis dolet, & bona desiderat, ergo cum teneamur proximo desiderare bona gratiæ sicut, & nobis, videtur quòd debeamus de culpis eius dolere, sicut, & de nostris: sed contritio nihil est quam dolor de peccatis, ergo debet conteri de peccatis alienis.

SED CONTRA. Contritio est actus pœnitentiæ uirtutis: sed nullus pœnitet nisi de his, quæ ipse fecit; ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

RESPONDEO, dicendum, quòd illud idem conteritur quod prius durum, & integrum fuit: unde oportet quòd contritio pro peccato sit in eodem, in quo peccati duritia præcessit: & sic de alienis peccatis non est contritio.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, Concil. Flor. meritò innuisse, quod contritio non est de peccatis futuris sed cautio. Hoc autem insinuauit, in Decreto Eugenius iiij Sacro illo Concilio approbante; sic; Contritio cordis est, ad quam pertinet, ut doleas de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Vbi clarè vides: dolorem cadere super præteritum; & propositum, non autem dolorem, cadere super futurum peccatum. Propositum uerò illud est, secundum Concilium, propositum non peccandi: hoc est, vitandi peccata sic, ut (si fieri possit) nunquam de cætero peccetur. Ecce cautio, de qua in conclusione articuli. Ex quo sensu Concilii etiam melius intelligis illud conclusionis uerbum cautio: quòd scilicet non sumitur pro quacunque minus diligenti cautione; sed pro corde tenus tam diligenti, ut (quantum compatiuntur infirmæ uires nostræ) sufficiens absque fraude sit ad non peccandum. Sic debet esse; in proposito contriti præmissa cautio, & ex uero corde intenta: si quantum est ex se, remissionem & absolutionem peccatorum assequi uelit. Est (inquit litera) cautio hæc pars prudentiæ. Ex prudentia igitur textus intendit; te debere mensurare cautionem hanc, idest quantitatem huius contritionis. Quasi dicat. Prudentia in cauendis offensis rationem habet, & eam maximam, de persona cuius offensam uitare proponit. Secundum enim altiorem, uel minus altã, dignitatem ipsius personæ prudens mensurat maiorem, uel minorem; intensiorem, uel remissiorẽ; diligentiorem, uel minus diligẽtem, solicitudinem; qua cauenda sibi sit offensa eiusdem. Magis nãque solicitabitur aliquis prudens, ad cauendum offensam amici, quam non sic amici, nobilis, quam non sic nobilis uirtuosi, quam non sic virtuosi, domini, quam conserui; regis, quam ducis; &c. Cum igitur Deus, cuius offensa cauenda proponitur à contrito prudenti, sit dignitatis infinitæ, sequitur; quòd litera, dũ dixit quòd illa cautio est pars prudentiæ, insinuare uoluit quòd eadem cautio debet esse, atq; proponi fore, quam diligentissima. ¶Secundò habes: quomodo per rationem Concilij dictum, pro quanto de futuris cautionem innuit esse, non contritionem, probes atque defendas. Tertiò uides: quomodo ex his vicissim consolidetur doctrina hæc Angelica.

Vult[...] S. e[...] ad sustentandũ Concilii cõtra [...]gnatos.

Cautio quãta esse debeat.

Prudẽtia cautelæ.

Conclu.

QVÆST. II. ARTIC. V.

CONCL. De alienis peccatis non est contritio.

¶NOT. Intellige ly alienis, quatenus aliena sunt. Nam si aliena sint aliquo modo (puta per malum exemplum, ut in ar. 4. ad secundum: uel per inductionem, aut aliud malum consortium, ut hic ad primum, tangitur) tua: tunc potes tu, & debes, conteri de illis. De his enim contereris tunc formaliter, quia tua sunt: non quia aliena sunt. De eisdem igitur peccatis (ut præfertur) alienis, & doles tantum, idest citra contritionem doles (ut in ad secundum,) & doles cum contritione: sed diuerso modo sub ratione enim, quia aliena sunt, de iis tantum doles, sub ratione, qua tua sunt, sic doles ut dolor ipse tuus contritio uerè dici possit. Eadem ergo sunt omnino peccata, materialiter loquendo, de quibus potes & non potes per contritionem dolere: sed non sunt eadem formaliter. Ideò opposita non dicit, qui ait; quod de peccatis alienis non est contritio, & quòd de peccatis alienis est contritio. Sit alienum, ut alienum, nec fiat proprium; tunc diceret opposita, & conclusioni præmissæ contrauenter, qui ait, quòd de alienis possit esse contritio.

Conteri, & nõ conteri de alienis quõ cõtingat.

¶PROB. Quia illud idem conteritur, quod prius durum erat, ac integrum.

¶NOT. Præsupponit hoc probationis antecedens ex superioribus, q. 1. ar. 1. & 2. Ibi enim clarè uidetur. quòd uoluntas tua, & eadem, quæ prius in se integra, & ad legem diuinam dura fuit, est illamet, quæ postmodum, in seipsam, quasi vltrix offensæ Dei, uehementi odio, detestatione, itaque implacabili, insurgit, labore, planctu, lachrymis, corde, ore, & opere, satagens ad sui ipsius malitiæ annihilationem; seipsam, ut contra legem Dei

Idẽ ultrix sui ipsius.

Dei fuit, optans nunquam repertam fuisse; ad pristinam rectitudinem secundum uoluntatem diuinam aspirans: ita ut uindicta huiusmodi bona non nisi uoluntatis iam tenere contra semetipsam antea duram existat. Ex præmissis itaque cum sit clarum, contritionem esse in subiecto illo numeraliter, in quo duritia præcessit: non mirum, si probatio, ut manifesta iam absque noua ratione dimittitur.

1^m de conclusione. Contere de peccatis alienis. R. Ut proprijs per aliquem consensum propriam factis non, ut alienis. §. Tunc &c. ut patet ex notatione immediata post conclusionem. Consensus enim directus, uel indirectus tuus facit: quòd peccata aliena sint tua propria. Fiunt siquidem tua per consensum, quæ sunt aliena per actum.

In corpo. ar. & ar. 5 huius quæst.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd ab alienis peccatis sibi parci Propheta precatur, inquantum ex consortio peccatorum aliquis per consensum, aliquam immunditiam contrahit: cum scriptum sit: Psalm. 17. Cum peruerso peruerteris.

Ad secundum dicendum, quòd de peccatis aliorum dolere debemus, non tamen oportet, quòd de eis conteramur: quia non omnis dolor de peccato est contritio: ut patet ex dictis.

Vnde litera per ly consortium, non intelligit cohabitationem, sed consensum. Non. n. ex consortio iniustorum iniustus fit iniustus: sed ex consensu aliquo in mala ab illis patrata. Innuit tamé littera, quod cohabitare iniustis est periculosum, & dispositiuum quoddam ad consensum prædictum. Sic. n. loquitur: inquantum ex consortio peccatorum aliquis per consensum immunditiam contrahit.

Ex concilio.

¶NOT. Consensum hic accipe non tantum affirmatiuum, sed etiam negatiuum. De quo consensu negatiuo notitiam tradit concilium quintum constantinopolitanum, colloss. 6. ex epistola Procli, sic; secundum ueram rationem non prohibere flagitia agenti cognatum est. Heli ille ætate fatigatus, & in Silo pertinentia ad legem sacrificans, ipse quidem nõ operabatur, quæ pueri audebant: cooperabatur uero illis, postquàm non prohibebat peccantes. Hæc ibi. Multum ergo consentit, non prohibens peccata subditorum: quoniam per hoc, cooperari dicitur peccantibus. Alius consensus ibi in concilio exprimitur, de filijs Heli sic. Pueri actionib. gradũ initiantes, indignos se, per quæ peccabant sacerdotio demonstrantes, non solum eis, quibus operabantur, cadebant, sed. n. & ad peccandũ alios euocabant, imaginem peccati sese ambulantibus proponentes. Hæc ibi. Ex his argumentare tu ad similia multa: & ad notioã maiorem dictorum, in notationa immediata post conclusionem, consurge. loquitur concilium da prohibitione efficaci. Nam scit ipsum Heli prohibuisse, negligenter. 1. reg. 2.

2^m de minori. Dolor de peccatis. R. Ex propria uoluntate factis: non, ex aliena tantum. §. Tunc &c. ut patet per ea, quæ dicta sunt.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Ecclesia &c.

EX articulo habes primo: quomodo per rationem ostẽdatur concilium Aquisgranense meritò insinuasse; quod contritio non est de peccatis alienis, sed solum dolor. Insinuauit uero istud cap. 36. sic; Atrociter arguuntur, qui peccantem non recipiunt; sed despiciunt, & spernunt: nec alterius delictum, tanquam proprium, ingemiscunt. De talibus per Esaiam c. 65. Dominus comminans dicit; Qui dicunt, recede a me, ne appropies mihi, quia mundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Inde est, quòd & Apostolus omnibus omnia factus. 1. cor. 9. est; non imitatione erroris, sed miseratione compassionis: scilicet ut ita uitia aliena fleret, quemadmodum si tali & ipse implicaretur errore. Boni pastores populi debent peccata deflere & totos se planctibus tradere, imitantes Hieremiam prophetam dicentem, Hier. 9. Quis dabit aquam capiti meo, & oculis meis fontem lachrymarũ, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei? Tanquàm propria igitur delicta, plebis peccata sacerdos debet flere, sed affectu compatiendi, non actione commissi. Hæc ibi. Per ultima autem uerba concludentia à ly Tanquàm &c. declarat ipsa synodus intentum suum in præmissis. Videlicet, quod innuerat ante, quòd scilicet recipere peccantem est alterius delictum tanquam proprium ingemiscere; quòd apostolus ita uitia aliena flebat, quemadmodum si & ipse tali implicaretur errore; hęc, inquàm ex ultimis recitatis a concilio uerbis intelliguntur accipienda affectu compatiendi, non actione commissi. Hoc est: ly tanquàm ly quemadmodum, dicunt quandam similitudinem iuxta affectum importantem; non autem dicunt expressionem iuxta actionẽ peccati considerata; eo modo uidelicet, quo de uero Rege nos exprimere uolentes condecentem suam maiestatem dicimus, Ambulat, stat, sedet, iudicat &c. tanquàm Rex. Non enim tunc ly tãquàm dicit similitudinem, sed ueritatis expressionem. Neque igitur ly tãquàm ly quẽadmodũ a concilio pmissa intelligenda sunt, ut rei expressiua: addidit ipsum et ultima uerba, quibus patenter ostendit prudentibus, quòd aduerbia eadem a se prædicta similitudinem tãtum significant in hoc loco. Cum itaque dicat concilium, quòd debent dolere de peccatis aliorum, tanquàm de proprijs, affectu compatiendi, non actione admissi, per hoc denotat: quòd de peccatis aliorũ dolere possumus proprie loquẽdo, sed non conteri; quoniam dolor contritionis est de proprijs actione cõmissis, & nõ tantum affectu cõpatiendi. Ea assignata igitur ratione, quòd aliena sint propria flentiũ & nõ propria, monstrauit concilium se loqui de contritione, & dolore tantum, quibus diuisim conuenit illa duplex ratio assignata. Nã (ut tactũ est) contritio est de peccatis proprijs etiam actione cõmissis, ut probatio conclusionis cũ notatione docuit: dolor uerò solũ est de proprijs affectu solũ cõpatiendi; & hoc est esse de alienis. Itẽ ex eodẽ articulo, per eãdẽ rationem quomodo ostendas, a concilio laterano sub Innocentio 3. idẽ meritò insinuatũ fuisse, tunc quando dicit, omnis utriusque sexus omnia sua peccata confiteatur. Patet. n. quòd de his debet esse contritio de quib. est cõfessio. Cũ ergo confessio nõ nisi de peccatis suis. i. proprijs debeat, iuxta cõcilium fieri: relinquitur pro cõperto relinquitur, quòd iuxta idẽ concilium, contritio de proprijs tantum esse potest, nec per consequens de alienis, nisi quatenus propria sunt, quis conteritur. Secundo habes quomodo per eiusdem articuli rationem præmissorum conciliorũ dicta, pro quanto contritionem de peccatis alienis innuunt nõ propria dari, & probes & defendas. Tertio uides: quomodo ex his uicissim angelica hæc doctrina consolidetur.

Propriæ dupliciter dicuntur iniquitates; & quæcunque miseriæ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio. Est enim motus contritionis in iustificatione, quę fit instanti: sed in instanti non potest homo recogitare singula peccata: ergo nõ oportet quòd sit contritio de singulis.

SVPER QV. II. ART. VI.

CONCL. Quantũ ad principiũ contritionis oportet, quòd de singulis peccatis, quæ quis in memoria habet, conteratur: sed quantũ ad terminum sufficit, quòd sit una communis de omnibus.

¶PROB. 1. Quia principiũ contritionis hic dicitur cogitatio illa, qua quis cogitat de peccato dolens de ipso. 2. Quia (ly sed quantum ad ter^m &c.) tunc ille (scilicet ultimus motus uous contritionis agit in ui omnium dispositionum præcedentium.

¶*Corollarium*. Ergo motus contritionis ut secũdũ proportionem quandã assimilari pluribus guttis cauantibus durũ lapidẽ; qua similitudine tanquam à notiorib. procedendo, quomodo os intelligetur etiam dictũ hoc ultimi antecedentis Sit itaque lapis durus, ad quẽ cauandũ & p^a & 2^a &c. demum & ultima gutta cadit. Totus motus guttarũ pcedentium ultimã nihil uel quasi nihil actualiter cauat de lapide, sed potentia: postrema autem gutta magnam actualiter ipsius lapidis cauationẽ facit. Vñ est hoc? Inde secundum philosophum physicorũ. 8. t. 83. quòd ultima gutta agit in ui omnium guttarum præcedentiũ ad tãtã concauationẽ disponentiũ. Ad propositũ. Motus attritionis peccati huius turpis primo consideratiuus disponit a longe ad gratiam. Secũdo eiusdẽ magis, uel etiam alterius, consideratiuus disponit minus a longe. Tertio eorũdẽ adhuc magis, uel aliorũ etiam simul, consideratiuus disponit ppinquẽ. Quarto eorũdẽ adhuc magis &c. propinquius ultimo peccatorũ motũ (ut dẽt) consideratiuus, tanquam in ui omnium considerationũ pcedentiũ factus, a gratia diuina informatus cuius adiutorio duritiem uoluntatis prorsus annihilat. Tũc primũ motus ille suũ terminũ attingit: & de attrito quia contritus, una contritione formata uniuersa simul peccata omnio detestãte, euadit sicut ergo (ut in puerbio est) gutta cauat lapidem nõ ui, sed sępe cadendo, ita motus attritionis primus, secundus, uel tertius uel &c. quandoque non sufficit ad uoluntatis duritiem totaliter conterendã, sed motus ille iteratus crebrius maiori que intelligentiæ scientia super peccata sua semper uigoratus, ad terminum optatum (Deo iuuante pertingit) et ad hoc, ut uoluntatis duritie omnino contrita in gratiam terminetur.

Quomodo ultima contritio in ui omnium dispositiuorum præcedentiũ agat.

Frequẽtandus attritionis motus, & intentione quidem mõ.

¶NOT. Pro totali capitis antecedentis probantis primã conclusionis partem, sciendum; quod D. Thomas præsupponit,

in illa seludi istud, nidelicet q. de singulis peccatis, quę quis habet in memoria, tenetur cogitare. Illud uero subintelligendum meetro præsuppositum, quoniam antiotietas ueritatis huius manifestissima id requirebat. Pro tardioribus tamen, totum antecedens hypotheticum explicite dicatur sic. Principium contritionis hic dicitur cogitatio illa, qua quis de peccato cogitat dolens de ipso: & de singulis peccatis, quæ quis habet in memoria, tenetur cogitare. Tunc inferatur conclusio ut illa pars per ly et go. sic. Ergo quantum ad principium contritionis, oportet q de singulis peccatis, de quis habet in memoria, conteratur.

1m de conclusione. Sit ... quantum ad terminum contritionis ... consideratur: non quantum ad principium. §. Tunc nihil contra: ut patet ex antecedenti conclusione. Per hoc, q respondio præsens concedit propositionem illam argumenti maiorem, scilicet motus contritionis est in iustificationem quę fit in instanti, habet, declarata tam esse conclusionē quo ad ly terminum contritionis. Totum ergo tempus præcedens iustificationem hanc reputatur pro principio contritionis sine attritionis: & huius tempus instans ultimum, quo attritio ipsa sive informis cõtritio gratia diuina formatur, dicitur terminus eius. Tota.n. talis motus, tanquam uia, tendit in iustificationem, tanquam in terminum uiæ. Vide pro re hac distinctius intelligēda cortolatium supradictū ex quo etiam dices, quòd illud Luc.7. dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, intelligitur dictum de contritione unica in termino. Vnde assignauit formā cõtritionis, s. ly dilexit: propter quod & dixit multum, non autē multoties.

*Super illud Mar. 9. Hoc genus duo. non eijcitur & ca. tom. 9.

Principiū & terminus contritionis quid sit.

Fracin. m

¶2 Prætetea. Contritio debet esse de peccatis, secūdum q auertitur a Deo: quia conuersio ad creaturā sine auersione a Deo contritionem non requirit: sed omnia peccata mortalia in auersione conueniunt, ergo contra omnia sufficit una contritio.

¶3 Prætetea. Plus cōueniūt peccata mortalia actualia adinuicem, quàm actuale, & originale: sed baptismus delet omnia actualia, & originale: ergo una cōtritio generalis delet omnia peccata mortalia.

Sed contra. Diuersorū morborum diuersæ sunt medicinæ: quia non sanat oculum quod sanat calcaneum: ut dicit Hiero.* sed cōtritio est medicina singularis cōtra unum mortale: ergo non sufficit una communis de omnibus.

¶4 Præte. Contritio explicatur per confessionē, sed oportet singula peccata mortalia confiteri, ergo & de singulis conteri.

Respondeo, Dicendum, q contritio potest considerari dupliciter: scilicet quantum ad sui principium, & quantum ad terminum. Et dico principium contritionis cogitationem, qua quis cogitat de peccato, & dolet, & si non dolore contritionis: saltem dolore attritionis. Terminus autem contritionis est, quādo dolor ille iam gratia informatur. m Quātum ergo ad principium contritionis, oportet q de singulis peccatis quę quis in memoria habet conteratur: sed quantum ad terminum sufficit, quòd sit una communis de omnibus. n Tunc. enim ille motus agit in ui omnium dispositionum præcedentium. Et per hoc patet responsio ad primum.

G Ad secundum dicendum, quòd quamuis omnia mortalia conueniant in auersione: tamen differunt in causa, & modo auersionis, & quantitate elongationis a Deo: & hoc est secundum diuersitatem conuersionis.

Ad tertium dicendum, quòd baptismus agit in uirtute meriti Christi, qui habuit infinitam uirtutem ad delendum omnia peccata: & propterea unus sufficit contra omnia. Sed in contritione cum merito Christi requiritur actus noster: & ideo

H oportet, quòd singulis peccatis respondeat sigillatim, cum non habeat infinitam uirtutem ad contritionem. c Vel dicendū quòd baptismus est spiritualis generatio, sed pœnitentia quātum ad attritionem, & alias sui partes est spiritualis quædam sanatio per modum cuiusdam alterationis. Patet autem in generatione corporali alicuius,

I quæ est cum corruptione, quòd una generatione remouentur omnia accidentia contraria rei generatæ, quæ erant accidētia rei corruptæ: sed in alteratione remouetur tantum unum accidens accidenti contrarium, ad quod terminatur alteratio. Et sic unus baptismus simul delet oia peccata, nouam uitam inducendo: sed pęnitentia non delet omnia peccata, nisi ad singula

K feratur, & ideo oportet de singulis conteri, & confiteri.

P ls debent sub singuli consideratione examinari, ut de singulis singularem contritionem eliciamus.

¶NOTAT. Peccauit quis decies, alter bis tantum, eodem genere peccati, prius a Deo plus, seu quantitate maiore, procul dubio elongatus est. Consequenter ergo, quia contritio secundū mensuram peccati debet esse (inxta ps.79. potū dabit nobis in lachrymis in mēsura,) oportet q primus eō tribue ualidiore uti tute ad tollendam duritiem uoluntatis suæ sic inordinatæ, q ille secundus. Prædictæ unitò commēsurationis non apparet quomodo possit haberi correspondentiam: nisi peccata sua in denario numero facta singulis cogitationibus ponderando enumeret. Alioquin, si sufficiat dicere conteror quia auersus sum a Deo, nulla apparebit differentia contritionis primi hois iā dicti, & secundi contenitur, quia a Deo auersus est. Contritio igitur minor, & sufficit pro secundo, sufficit & primo, sub maior, & necessariò ex g t sd salute primi, requiret necessariò ad salutē secundi: quæ duo sunt prorsus inconuenientia, ut in q. qui ta ar. 3. concludendū ergo relinquitur, q ij, quia inæqualiter peccauerūt, inæqualiter cōtreti debent. Nō sūtina qualiter, quia unus auersus ē, alter si, cū ambo sint auersi sed inæqualiter, quia unus tot uicibus, alter si tot. Nec sufficit pro mundicie, auersus sū plurq bis, ter, aut quater, sed requiritur, q dicat ecogitans sin dilig bitus caamine, terodecies) auersus sum decies. Rōne huius & ps. 79. adductus capitis. Quod autē nunc dixi de quātate elongationis a Deo, obseruandū q in hac differūt peccata, & ex consequenti cōtri tiones, ita q. de singulis peccatis esse debent: tu quoq; hinc manuductus dic de peccatis differentibus in causa, uel in modo, auersionis. Vide 1. 2. q. 7. ar. 3. Nā ad circunstantias plures causa, & modus, auersionis reducuntur. Per modum auersion s intellige eam hic, peccare ex ineuterans habitu, ex malitia, ex ignorantia, ex infirmitate nō exterioriinterioriū modo adhortatoriō in malum respectu alterius sic trahendo alios aliqualiter, sed peccandum (quod est offertum diabol); modo tentando sui ipsius uel cogitando, uel audendo, uel audiendo, uel tangendo, uel &c. modo &c.

Cōtritionis quantitas correspondet fere delictū. q. 5. ar. 2.

Resp. 6. 2.

2m de minori. In auersione. &c. Vt auersio. pecc. est. non, ut connotat causam, & modum, uel quantitatem, auersionis §. Tunc &c. Nam contritio debet esse de peccatis non tantum secundum quòd per ea auertitur quis a Deo (ut maior argumenti imaginatur) sed etiam secundum q per talem causam, per talē modum, tali quantitate elongationis, auersus est ijs peccatis a Deo. Talis autem causa, talis modus, talis elongationis, quia, consequitur conuersionē inordinatam ad commutabile bonum: ita q iuxta diuersitatē conuersionis & uarietas causæ, modi, & quātitatis, elongandi se a Deo. Quia igitur in conuersione illa ad creaturā non conueniunt ola peccata, sed singula propriā diuertūtatq; uel in se uel in mō uel in quantitate, auersionis. iccō tuahenti ungu

3m conclusio. Ergo una &c. omnia ... sc. Negat cōclusionem illatio. Nō.n sit etādē de baptismo, & de cōtritione: licet plus adinuicē cōueniūt mortalia actualia, q̄ actuale cū originali. Est ergo in argumēto fallacia, secūdū q chm et cāo. Accipit nāq; p tā ualutis tot peccatis hoc.

Quomodo de eis contritio debet esse contritio

Fallacia secundum non causam ut causa.

QVAESTIO III.

De quantitate contritionis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de quantitate contritionis.

Circa quod quæruntur tria.

¶Primo, vtrũ cõtritio sit maior dolor, quàm esse possit in natura.

¶Secundo, vtrum possit esse nimis magnus dolor.

¶Tertio, vtrum possit esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio.

ARTICVLVS I.

Vtrum contritio sit maior dolor, qui esse possit in natura.

AD PRIMVM sic proceditur. Vr quod cõtritio nõ sit maior dolor, qui esse possit in natura. Dolor enim est [b] sensus læsionis: sed aliquæ læsiones magis sentiuntur, quàm læsio peccati, sicut læsio uulneris: ergo nõ est maximus dolor contritio.

¶2 Præt. Ex effectu sumimus iudiciũ de causa: sed effectus doloris sunt lachrymæ: cũ ergo aliquis cõtritus nõ emittat lachrymas corporales de peccatis, quas tñ emittit de morte amici, vel de percussione, vel aliquo hmõi, vr quod cõtritio nõ sit [b] dolor maximus.

¶3 Præt. Quãto aliqd plus hẽt de admixtione [b] cõtrarij, tanto est minus intẽsum: sed cõtritionis dolor habet multum de gaudio admixtũ: quia cõtritus gaudet de liberatione, de spe ueniæ, & de multis huiusmodi, ergo dolor suus est minimus.

¶4 Præt. Dolor cõtritionis [b] displicentia est quædã, sed multa sunt, quæ magis displicẽt cõtrito, quàm peccata præterita, nõ enim uellet pœnam inferni sustinere potius, quàm peccare: nec iterum sustinuisse omnes pœnas tẽpales, aut etiam sustinere: aliàs pauci inuenirentur cõtriti, ergo dolor cõtritionis non est maximus.

SED CONTRA. Secũdũ Aug. [a] oĩs dolor in amore fundatur, sed amor charitatis, in quo fundatur dolor cõtritionis est maximus.

¶2 Prætere. Dolor est de malo: ergo de magis malo dẽt esse maior dolor, sed culpa est magis malum, quàm pœna: ergo dolor de culpa, qui est contritio, excedit omnem alium dolorem.

RESPON. dicendũ, quod sicut supra dictũ est, [a] in cõtritione est duplex dolor, unus est in ipsa uoluntate: qui est essentialiter ipsa cõtritio, quæ nihil aliud est, quàm displicẽtia præteriti peccati, & [m] talis dolor in contritione excedit oẽs alios dolores: [a] quia quantũ aliquid placet, tãtũ cõtrariũ eius displicet: finis aũt super oia placet, cũ oia pp ipsum desiderentur: & ideo peccatũ quod a fine ultimo auertit, super oia displicere dẽt. Alius dolor est in parte sensitiua, qui causatur ex ipso dolore, uel ex necessitate naturæ, sm quod uires inferiores sequuntur motum superiorũ, uel ex electione, sm quod homo pœnitẽs in seipso habẽs hũc dolorẽ,

hoc, quod s. plus conueniunt actualia mortalia ad inuicẽ: & tñ hoc non est uera causa. Est autem uera causa hoc aliud, quod uidelicet eadem sit ratio de baptismo, & de contritione. Tunc si quidem ualeret argumentum. s. eadem est ratio de baptismo & de cõtritione; sed baptismus unus delet omnia mortalia actualia cũ originali: ergo vna cõtritio generalis delet oĩa actualia mortalia. Valeret, inquam totus argumenti huius processus: si maior propositio. s. eadẽ est rõ de baptismo & de cõtritione, esset uera. Quòd aũt nõ sit eadẽ rõ de baptismo & cõtritione; unde in litera per duas rõnes ad hoc tendit.

Tho. ubi sup. art. 3. q. 2. & seq.

¶NOT. Primã hãc literalẽ, immo & secundam rõnẽ melius intelliges; si Tridentinũ cõciliũ annotaueris. sess. 14. c. 2. dicens. Alius est baptismi, & alius pniæ fructus. Per baptismũ. n. Christũ induẽtes noua prsus in illo efficimur creatura, plenã & integrã oĩum peccatorũ remissionẽ cõsequentes: ad quã tñ nouitatem & integritatem per sacrm pniæ sine magnis nostris fletibus & laboribus (diuina id exigente iustitia) peruenire nequaquã possumus, ut merito pœnitẽtia laboriosus quidã baptismus à sanctis patrib. dictus fuerit. Hæc ibi. Vbi aduertas nõ sine causa esse dictũ ly oĩs magnis fletibus & laboribus: nõ aũt ly nostro magno fletu, & labore. Ad huius quoq; pniæ, quæ contritionem includit, tautur ex ipsomet cõcilio intelligẽdã, ne errores notab sphabitæ in c. 14. sess. 6. ubi postquã dixit, contritionẽ includi non solũ cessationẽ confessionis suo tpe faciendæ, itemq; satisfactionis, remitteta pœnã æternam simul cũ culpa, subdit de pœna tpali sic. Quæ, ut sacræ literæ docẽt, nõ tota semper, ut in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quã acceperunt, ingrati Spiritumsanctũ cõtristauerunt, & tẽplũ Dei uiolare nõ sunt ueriti. Hæc ibi. Vbi & in eod. c. præmiserat sic; docendum est Christiani hominis pœnitentiam post lapsum, multo aliam esse à baptismali. Hæc ibi. Nota ex his intelligentiã, cõcilij Lateranensis sub Inno. III. dicentis: &, si post susceptionem baptismi quisquã prolapsus fuerit in peccatum, per ueram pœnitentiam semper potest reparari. Ex Tridentino enim patet; quod Lateranum intelligit de semper reparari quoad culpã & pœnam æternam, non quo ad pœnam totam temporalem, uel in hoc seculo, uel in Purgatorio exsoluendam. Alioquin purgatorium poni, non uideretur necessarium; quod tanquam inconuenientissimum iam est, immo & hæreticum.

Cõcilium de affectu pœnitentiæ, & baptismi.

Tho. ubi sup. art. 3. q. 1. & seq.

APPENDIX.

EX articulo habes primo, quomodo per rationem reiicias errorem Luteri (Pharaolus Luteranis) dicentis, cõtritio, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis cogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum grauitatem, multitudinẽ, fœditatem amnis, æter. bea. & acqui æte. dam. facit hominem hypocritam, immo magis peccatorem. Pro quãto enim Luterus hoc suo pestilẽti dogmate, contritionem de singulis mortalibus peccatis abhorret fieri debere, ratione articuli præsentis explodimus.

Vtilitas p S. ecclesiæ contra er rorem Lut. &c.

Hoc aũt sonuisse Lutherum, ibi patet, quia contritionẽ non uult parari à nobis per collectionem, per ponderationẽ multitudinis, per discussionem grauitatis, per cogitationẽ fœditatis, peccatorum omniũ. Hmõi enim collectionẽ, põderationẽ, discussionem, cogitationẽ, fieri patet ab eo, qui de singulis peccatis singillatim cõteritur: & consequenter patet, quod negare discussionẽ, collectionẽ &c. peccatorũ debere fieri est, ac si expresse damnaretur is, qui singillatim de peccatis singulis cõtritionẽ hẽre studet. Secundo habes, quod hoc rationem uidẽdas, merito hanc in sensu ẽt prædicto reprobari à Leone X. in bulla cõtra errores Martini Lutheri, & ab &c. ut supra q. 1. ar. 1. & 2. Dũ enim Leo contritionẽ laudabiliter fieri per discussionẽ, per multitudinis, grauitatis, fœditatis, ponderationem peccatorum, decernit: per hoc, cõtritionẽ singillatim de peccatis posse & debere fieri, ac istis modis parari, definit. Vide supra q. & art. allegatis, ut perpẽdas, quàm sit contra omnem, tũ sacram scripturam, tum uitam bonam timore Dei bono subnixam, ista Lutheri fantastica illusio: & consequenter quàm sit ab omnibus his iure optimo damnata. Tertio uides, quomodo ex præmissis inuictissime angelica hæc doctrina consolidetur.

[a] Lib. 14. de Ciuit. Dei. c. 7. & q. 10. 5.

Papa Leone X. à &c. ut supra.

[a] q. 1. ar. 2. ad 1[m].

SVPER QVAEST. III. ARTIC. I.

CONCL. 1[a]. Dolor cõtritionis in uoluntate existens. i. displicentia præteriti peccati, inquantum est offensa Dei, excedit omnes alios dolores.

Concl. 1[a].

PROB. Quia talis dolor est displicẽtia de eo, quod auertit à maximè desiderato (i. quod separat à fine ultimo) & quantũ aliquid desideratur ac placet, tñ eius contrarium horretur ac displicet.

¶Corollarium. Ergo formale in peccato est hoc, quod auertit à Deo: & contritio hanc formalitatem respicit, & pp Deum, non principaliter pp contritum nocumentum. Dolet enim principaliter de hoc, quod auersio, seu separatio à Deo habet offensam Dei adiunctam: non de hoc, quod illa auersio seu separatio est sibimetipsi maxime grauis. i. nociua. Si enim præpollenter doleret, quia proprium malum magis odiret, quàm offensam diuinã. & cõsequenter bonum proprium affectaret magis, quàm bonũ diuinũ: quod Deũ nõ offensum, & per consequẽs semetipsum magis, quàm Deũ diligeret: quod non est charitatis contritionem metam. de qua conclusio loquitur, informantis, sed cõtra charitatẽ. Ad hæc omnia antẽ significanda

Offensa Dei est, de quo principaliter dolet contritus.

in conclusione additum est ly, inquantum offensa Dei. Vide q.1.artic.1. exam.dist.1ª.& præsentis articuli responsionem ad quartum circa finem, ubi etiam ad propositum huius corollarij applicabitur ly, quamuis debeat talis esse contriti dispositio, non tamen de eis tentandus est, quia affectus,&c. F ior, non delinquere, sed delicta non intelligere, ira Dei. Hæc ille in epist. ad Cornelium Papam, est septima, & cōtra hæreticos t.10.conciliorū. Ergo Papa Leo X. & concilium Tridentinum, dum Lutheri id pessimum patrocinium regno peccati datū condemnant (supra q.1.art.1.& 2.) contritionis radicem, & consequenter ipsam contritionem, cōtra regnū peccati seruare nituntur.

excitatur ut de peccatis doleat: & neutro modo oportet, quod sit maximus dolor, quia vires inferiores mouentur uehementius ab obiectis proprijs, quàm ex redundantia superiorum uirium. Et ideo quanto operatio superiorum uirium est propinquior obiectis inferiorum, tanto magis sequuntur eorum motum: & ideo maior dolor est in sensitiua parte ex læsione sensibili, quàm sit ille, qui in ipsa redundat ex ratione. Similiter maior quàm redundat de corporalibus deliberanti, quàm qui redundat ex ratione considerante spiritualia. Vnde dolor in sensitiua parte ex displicentia rationis proueniens de peccato, non est maior doloribus his doloribus, quæ in ipsa sunt. Et similiter nec dolor, qui est uoluntarie assumptus: tum quia non obedit affectus inferior superiori ad nutum, ut tanta, & talis passio sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior, tum etiam quia passiones à ratione sumuntur in actibus uirtutum secundum mensuram; quam quandoque dolor, qui est sine uirtute, non seruat, sed excedit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dolor sensibilis est de sensu læsionis, ita dolor interior est de cognitione * alicuius nociui: & ideo quamuis læsio peccati secundum exteriorem sensum non percipiatur: tamen percipitur esse maximum secundum sensum interiorem rationis.

G Ad 2m dicendum, quod corporales immutationes immediate consequuntur ad passiones sensitiuæ partis, & eis mediantibus ad affectiones appetitiuæ superioris: & inde est, quod ex dolore sensibili, uel etiam sensibili uicino citius defluunt lachrymæ corporales, quàm de dolore spirituali contritionis.

Ad 3m dicendum, quod gaudium illud, quod pœnitens de dolore habet, non minuit displicentiam: quia ei non contrariatur, sed auget: secundum quod omnis operatio augetur per propriam delectationem: ut dicitur in 10. Ethi. sicut qui H delectatur in addiscendo aliquam scientiam, melius addiscit: & similiter qui gaudet de displicentia, uehementius displicentiam habet: sed bene potest esse, quod illud gaudium temperet dolorem ex ratione in partem sensitiuam resultantem.

Ad 4m dicendum, quod quantitas displicentiæ de aliqua re debet esse secundum quantitatem malitiæ ipsius, malitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo, in I quem peccatur, inquantum est

¶CONCL. 2ª. Dolor in parte sensitiua ex displicentia rationis de peccato, proueniens naturali quadam necessitate non est maior omnibus alijs doloribus existentibus in ipsa: & similiter dolor ille, uoluntaria electione assumptus.

¶NOT. Termini hi. s. ex necessitate naturæ. ex electione, prædeclarantur in litera; ubi, duob. his modis dolorem contritionis redundare in sensum, determinatum de eo vide illic. Et sic ubique in similibus, etiam quod nil aliud dicatur, facies.

Concl. p.

PROB. Quia uires inferiores uehementius mouentur à proprijs obiectis, quàm ex redundantia superiorum uirium (puta à læsione sensibili, quàm ex ratione consideranti se: uel ex ratione considerante corporalia, quàm considerante spiritualia.) Quia (ly & similiter, &c.) inferior affectus non obedit superiori ad nutum, ut tanta sequatur in sa passio, quanta ordinatur à superiori. & quantum ad passiones modificatur à ratione secundum quandam mensuram mediocrem in actibus uirtutum.

Motus affectuum sensitiuorum quot modis fiunt, & quanti.

* Alias cogitatione

¶ *Corollarium*. Ex duobus ergo prouenit, quod dolor contritionis in sensu existens non sit dolorum omnium maximus: Ex ipsa sensus [illegible] & ex ipsa superiori. Vnde posito casu, quod sensus uellet ac posset obedita rationi superiori ad nutum, ita, ut tanta in seipso sequeretur passio doloris, quanta est displicentia in superiori ratione: adhuc dolor contritionis in illo non esset necessario maior omnibus doloribus, quia posset ratio superior nolle hoc, quia excederetur tunc forte mensura, ual conseruationis subiecti, uel bonæ habitudinis sufficientis ad officia alia, quæ incumbunt. Vide ar. 2. in corpor. ad finem. & in solo. argumentorum. Se inuicem enim ualde iuuant hi duo articuli.

1m de maiori. Sensus læsionis. s. Resp. Vel cognitio alicuius nociui etiam. s. siue læsionis corporalis sensu. S. Tunc nihil contra. Nam licet aliquæ læsiones, puta uulnerum, sentiantur magis, quàm læsio peccati (ut arguitur) nil tamen à ratione cognoscitur æque nociuum, sicut peccatum. Hinc in uoluntate causatur dolor cognitioni illi correspondens. s. dolor superans omnem dolorem, ut in conclusione dicitur.

Cognitio hæc est initium contritionis.

¶ *Corollarium*. Cognitio igitur præmissa est, ex parte nostra, radix contritionis, id quod intelligi uoluit Psal. 50. qui dixit: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Ergo uehementissime opponitur Lutherus contritioni, quia cognitionem collectiuam, discussiuam, ponderatiuam. Peccatorum cognitionem grauitatis, uilitatis, multitudinis, illorum cognitionem, damnificationis æternæ, tam priuatiue respectu regni cælestis, tam positiua respectu ignis infernalis, ab ipsis peccatis causatæ, molitur auferre in uerba similia, uidelicet. Contritio, quæ paratur per discussionem, collectionem, detestationem, peccatorum suorum dum quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando eorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, æternæ beatitudinis amissionem, gehennæ perpetuæ acquisitionem; hæc, inquam, contritio facit hypocritam, & magis peccatorem. Quo contra B. loquitur Cyprianus, dicens: Peccata cognoscere, fœlicitas est, ma-

Actus diabolicus in Luthero.

2m de conclusione. Contritio non sit maximus dolor. Resp. sensibus non intellectualis. S. Tunc nihil contra, ut patet ex secunda conclusione supraposita. Quid autem de intellectuali dolore: de existentia in uoluntate, sentiendum sit: Vide conclusionem primam.

3m de maiori. Contrarij. s. Sibimet alicui, non alicui. S. Tunc nihil contra. Nam gaudium illud habitum à contrito, quod alteri dolori esset contrarium, non est contrarium sibimet dolori de peccato. Contrarietas. n. o. lu in respectu eiusdem obiecti, non respectu diuersi. Et ideo gaudium de peccato esset contrarium dolori de eodem peccato, non autem gaudium de spe liberationis à peccato, uel de dolore peccati, uel de huiusmodi, contrariatur dolori ipsi. Et in litera dic. quod consideratio gaudio illo doloris pœnitentis admixto, tanquam augente intellectualem ipsius dolorem argumentum illud est pro conclusione, non autem contra. Ex gaudio illo siquidem admixto dolor ipse incrementum sumit, non decrementum, & per consequens fit maior uel maximus, non minor uel minimus.

Cap. 4.

Contritus gaudet, se dolere de peccato.

4m de maiori. Displicentia est quædam. s. i. displicentia de aliqua re, inquantum res ipsa est offensa Dei, non. s. displicentia quadam alia consideratione habita. S. Tunc nihil contra. Neque enim pœna inferni, neque separati à Deo (exclusa ab his, per considerationem, offensa Dei,) neque aliquid quodcunque aliud, tantum displicet contrito, quantum offensa contra Deum, licet de separari à Deo, ut includit offensam Dei, & de pœna inferni, ut supra ipsam inclusam addit, secus dicendum sit, ut patet in litera.

¶ *Corollarium*. Vellet ergo uere contritus magis tolerare pœnam inferni, quàm offendere unquam, uel offendisse Deum, siue (ut rectius dicatur) magis horret offensam Dei, quàm pœnam K quamlibet etiam inferni, ut pœna est. Tanquam ergo minus malum habet esse in tormentis quibuscunque etiam infernalibus ille, qui contritus per charitatem est: & tanquam maius malum habet esse in peccato. s. in Dei offensa. Quamuis autem talis debeat esse contriti dispositio, non tamen de eis tentandus est, &c. ut in litera. Pro clariori huius notitia uide q. 1. artic. 1. exam. 3. diff 1ª. Ergo ex tali debito dispositione contriti discendum, quàm instantissime & feruentissime postulare debeamus à Deo, ut nobis præterita peccata dimittat, & à futuris semper liberet, cum dubio hæc magis proculdubio appetere teneamur, quàm euasionem pœnarum inferni.

Debitus contrito dispositio.

Aureum notandum, & prædicandum orando.

¶NOT. Per hæc ultima textualis responsionis uerba. s. non tamen de eis tentandus est, nota intelligas; confessorem non debere interrogare de contritione pœnitentis in generali, & ad ipsam, si rationabiliter dubitat de tenui eius displicentia, atque proposito cauendi, prudenter eum inducere. Puta. Declarando pœnitenti, quod importat peccatum mortale. s. recusare Deum pro ultimo fine, quantum ad factum, licet non quantum ad affectum.

ei indigna: & ex eo, qui peccat, inquantum est ei nociua, & quia homo Debet magis Deũ, quàm seipsum diligere, ideo plus debet odire culpam inquantũ est offensa Dei, quàm inquantũ est nociuã. Est autem nociua sibi principaliter, inquantum separat ipsum a Deo, & ex hac parte ipsa separatio a Deo, quę pęna quædam est, magis debet displicere, quàm ipsa culpa, inquantum hoc nocumentũ inducit; quia quod propter alterum oditur, minus oditur: sed minus quàm culpa, inquantum est offensa in Deum. Inter omnes autem pœnas malitię attenditur quidam ordo secundum quantitatem nocumenti: & ideo cum hoc sit maximum nocumẽtum, quo maximum bonum priuat, erit inter pęnas maxima separatio a Deo. Est etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, quam oportet in displicentia attendere secundum rationem præsentis, & præteriti, quia quod præteritum est, iam nõ est, unde habet minus de ratione malitiæ, & bonitatis. Et inde est, quod plus refugit homo sustinere aliquid mali in præsenti, uel futuro, quàm horreat de præterito. Vnde nec aliqua passio animæ directe respondet præterito, sicut dolor respondet præsenti malo, & timor futuro, & propter hoc de duobus malis præteritis, illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in p̃senti remanet, uel in futurum timetur, et si in præterito minus fuerit: & quia effectus præcedentis culpæ non ita percipitur quandoque, sicut effectus præteritæ pęnæ: tum quia culpa perfectius sanatur, quàm quædam pęna, tum quia defectus corporalis magis est manifestus quàm spiritualis: B ideo etiam homo bene dispositus quandoque magis in se percipit horrorem pręcedentis pęnæ, quamuis magis esset paratus pati eandem pęnam, quàm committere eandem culpam. Et est considerandum in comparatione culpæ, & pęnæ, quod quædam pœnę habent inseparabiliter coniunctam Dei offensam, sicut separatio a Deo, C quædam etiam addunt perpetuitatem, sicut pœna inferni: ergo pœna illa, quæ offensam annexam habet, eodem modo cauẽda est, sicut etiam culpa; sed illa quę perpetuitatẽ addit, est magis, quàm culpa simpliciter fugienda. Si tamen ab eis separetur ratio offensæ, & consideretur tantum ratio pœnę, minus habent de malitia, quàm culpa, in quantum est offensa Dei, & propter hoc minus debent displi- D cere. Sciendum est etiam, quod quàuis talis debeat esse contriti dispositio: non tamen de eis tentandus est: quia affectus suos homo non de facili mensurare potest; & quandoque illud, quod minus displicet: uidetur magis displicere: quia est propinquius nocumento sensibili, quod magis est nobis notum.

fectum, idem est quod recusare Deum pro Deo. Dicendo pęnitẽti: quod proinde uideat: quod si dixisset Regi, duci, patrono &c. Nolo te in Regẽ, ducem, patronũ, &c. quantum esset dolendũ, & cauendum; si semel impetraret ueniam, quod foret & firmiter proponeret, se omnem suam diligentiam adhibiturum, ut de cætero nõ incideret in tantũ excessum. Applicando pœnitenti illi, ut ita, immo plus, compareat coram Deo postulando ueniã; dolẽdo, quod toties Deum recusauit pro ultimo fine, ac pro Deo (qui ex deitate sua est ultimus finis omniũ rerum, et ciuium cœlestiũ) proponẽdo fortiter, ac firmiter, se si factum ampliũs simile in iniuriã Deo. Adhortando pœnitentẽ illum ad amorẽ Dei super omnia, & quod ex amore huiusmodi dolere de peccatis præteritis, & proponere uitationẽ de futuris debeat. Tam sanctã. u. & quandoque necessariam a confessore erga pœnitentem, uel etiam a semetipso solo pœnitente erga se ipsum faciendam in tromissionem ad cor salubriter conterendum, Diuus Thomas per illa uerba in fine responsi dicta impedire nullo modo uoluit: sed tantum de tentatione ipsa. q. 1. ar. 1. loco allegato, cauenda, & confessorem respectu pœnitentis & pœnitẽtem respectu suiipsius p̃monera, nequando sub prætextu boni zeli incidant in laqueũ diaboli.

Inductio sancta ad contritionem.

Ver⁹ sensus. s. doctoris; ex cludendo falsum.

APPENDIX.

Veritas per S. Ecclesia &c.

Ex articulo habes primo: quomodo per rationẽ ostendas, merito a scripturis insinuatum fuisse uirtualiter, quod contritio est maior dolor alijs. Sic autem insinuatum est hoc: quia horribile magis demonstrat esse peccatum, quàm mortẽ ipsam; quæ secundum philosophum, est ultimũ, & maximũ terribiliũ, & consequenter naturaliter maxime horribilis. Cũ. n. peccatũ demonstratur esse magis, quàm mors, horribile; demonstrar radicaliter profecto, quod magis fugiendum est peccatũ, quàm mors, & magis dolendũ de eo, si quando cõmissum fuerit quàm de morte: & consequẽter quod uera contritio est maximus dolorum. Quod uero sit magis horribile peccatum, quàm mors corporalis, demonstrauit Hieremias. 15. ueh mihi mater mea; quare genuisti me uirum rixæ, uirum discordiæ in uniuersa terra? & 20. maledicta dies, in qua natus sum: dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta. Quare de uulua egressus sum; ut uiderẽ laborẽ, & dolorẽ, & consumerentur in confusione dies mei. Vide quàm horret peccata, et quod sint aliorum annunciabat. n. hieremias ueritatẽ populo. & ex ueritate annũciata sumebãt aliqui de populo illo occasionẽ iræ, rixæ, discordiæ p̃sequẽdi Hieremiã, multaq; alia peccata faciẽdi. Si ergo iste exhorret aliarũ iniquitates: quid putas, exhorruisset proprias, si accidissent? Si uiri de alienis peccatis do- A let, solummodo ad uidendum: quomodo per hoc notificat de proprijs esse per contritionẽ dolendum? Idem demonstrauit sacra scriptura. 1. Macha. 2. Hi uiderunt mala, quæ fiebãt in populo Iudã, & in Hierusalẽ & dixit Matathias. Veh mihi, ut quid natus sum uidere contritionẽ populi mei, & contritionẽ ciuitatis sanctæ, & sedere illic, cũ datur in manibus inimico rum? licet autem loquatur Matathias, & sic ecuemẽ doleat, de malis pœnalibus; tamen et de malis culparum, & principaliter; ut per discursum capituli patere põt. & ibi cap. 3. melius est, nos mori in bello, quàm uidere mala gẽtis nostræ & sanctorũ. Idẽ monstrauit Matt. 26. Melius erat ei; si natus non fuisset homo ille. Si hoc propter pœnam inferni, quæ Iudam manebat, dicit Dominus: multo magis propter peccatum traditionis a Iuda patrandum. Nam propter ipsum peccatum incurrebat pœnam inferni: & propter. quod unumquodque, & illud magis; ut ait philosophus. 1. posteriorum. Magis ergo dolendum de peccato, tanquàm de magis horribili, quam de priuatione ipsius esse; notificauit per hoc Christus. Idem, & ad huc ipsius ad literã, monstrauit Dan. 13. Si hoc egero, mors mihi est: si autem nõ egero, non effugiam manus uestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus hominũ: quàm peccare in cõspectu Domini. Ecce: quòd Susãna plus refugit offensam Dei: quàm mortẽ ab hominibus illis sentoribus intentatam. Qui nimmo (quod miriũ in modum præsenti proposito fauet) mortem ipsam corporalem in compa- ratione peccati non audet uocare mortem: sed nomen hoc E tam hominum naturæ exosum solitum peccato attribuit. Quasi ex ipsa loquendi phrasi dicat: quòd mors corporalis, etiam uiolenta, etiam ignominiosa infamia comitata (ut sibi tunc per seniorum minas imminebat) non est, neque dici meretur, mors; comparetur ad peccatum, etiam in occulto factum, etiam non diuulgandum (ut sibi tunc pollicebantur senes.) Si, inquit, hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, nõ effugiam manus uestras. Quid est, si hoc egero? idest si me cognosci a uobis consensero. Quid est, mors mihi est? idest peccatum mihi est. Quid est, si non egero, non effugiam manus uestras? idest si a uobis cognosci noluero: mortem corporalem, secundum quòd uos comminamini, non effugiam a manib. uestris mihi paratã. Vnde id, quod prius dixit Mors, post concludẽdo uocat, peccare in conspectu Dñi: & id, quod antea dixit, non effugiã manus, uras postea nominat, incidere in manus hominũ. Relinquitur ergo quod, secundũ intellectũ uerũ diuinæ scripturæ in nũquam palatũ cuiuis probatatũ p̃sonarũ, mors uiolẽta & infamis

De peccati horrore incomparabili per totum.

sicut impossibile est quòd aliquid idē numero oriatur à principio, à quo prius non oriebatur: quia res semel tantum in esse procedit.

QVAESTIO II.

De obiecto contritionis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de obiecto contritionis.

CIRCA quod quæruntur sex.

Primo, utrū debeat homo conteri de pœnis.

Secundo, utrum de peccato originali.

Tertio, vtrum de omni actuali commisso.

Quarto, utrum de peccato actuali committendo.

Quinto, vtrum de peccato alieno.

Sexto, vtrum de singulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS I.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa. Augustinus* enim libro de Pœnitentia dicit. Nemo uitam æternam desiderat, nisi eum huius vitæ mortalis pœniteat, sed mortalitas uitæ quædam pœna est, ergo pęnitens etiam de pœnis conteri.

¶ 2 Præterea. Supra habitum est ex uerbis Augustini,* quòd pęnitens debet dolere ex hoc quòd uirtute se priuauit: sed priuatio uirtutis quędam pęna est, ergo contritio est dolor etiam de pęnis.

SED CONTRA. Nullus tenet illud de quo dolet, sed pęnitens secundum suum nomen pœnam tenet: ergo non dolet de pęna & sic contritio, quæ est dolor pęnitentialis non est de pæna.

---

est essentialiter ab habitu per quem informaretur, siquando informandus esset. Hinc est: q materia à forma subsequēte potest informari, etiam q prius nō fuisset formata: dolor autem ab habitu subsequente informari non potest. Natus n. est, & natiuitas eius præsupposuit habitum, à quo nasceretur. Vnde si postea aliquis habit' aduenia: nihil ad actum ipsum. Ex quo fit: q si habitus, quo formari debuit, non præcessit, antequam à potē- a (puta à voluntate) nasceretur: non possit postea per habitum subsequentem potentię ipsi aduenientem informari. Vide litteræ 2^{m}. responsum ly uel dicēdū, q materia, &c.

¶ *Corollarium.* Ergo ex duplici causa est: q actus informis nō possit fieri formatus; & consequenter quòd attributio non possit fieri contritio. Primò, quia actus mox natus transit: & hæc est ratio iam supra explicata. Secūdò quia informatio actus dependet à priori, non à posteriori, idest habitus informaturus actū necessario præcedere debet illum, cum ab ipso habitu actus informandus debeat necessario nasci. Non intelligas per hoc quòd actus non possit à potentia, etiam non habituata, nasci, cū actus informis ab illa nascat sed q actus, si debeat dici & esse formatus, nasci necessario debet ab habitu, i. à potētia habitu informatiuo actus uestita. Nisi ergo nascatur formatus ipse actus: non poterit postea formari tum quia iam transijt adueniente subsequente habitu, tum quia suum formari est cum suo nasci. Vnde si nascatur informis, semper erit informis. Et si quando aliquis actus dicetur formatus, hoc fuit à principio natiuitatis suæ. De mente ergo literæ uidetur dicendum: quòd actus ille informis natus, etiam si non transiret, sed expectaret aduentum charitatis in uoluntatem, adhuc non fieret formatus. Et hoc non ex defectu charitatis, quæ quantum est de se (ut supra in ad 2^{m}. diximus) informaret illum remanentem: sed ex conditione naturali ipsius actus. Quæ est conditio naturalis ipsius actus? Quòd suum esse formatum, uel informe, trahat à priori; non à posteriori: idest à natiuitate sua habeat, non aliundè. Hinc est: quòd si ille actus etiam post aduentum charitatis remanens deberet esse formatus, oporteret ipsum denuo nasci à potentia iam habituata. Verum tunc non esset idem numero secundum natiuitatem, licet secundum seipsum (per suppositum factum:) & consequenter non esset idem numero totaliter. Concludendum ergo: quòd attritio, eadem numero totaliter, etiam si remaneret adueniente charitate, non fieret contritio. idest, si denuo procederet à uoluntate iam habituata charitate, non fieri posset contritio. Nec est instantia de habitu informi fidei, quòd scilicet totaliter idem numero remanet, dum fit formatus: quoniam habitui non conuenit essentialiter procedere, quemadmodum actui. Et ideo non requiritur; ut ille habitus informis denuo procedat ab aliquo, si debeat dici & esse formatus. 2^{m}. ergo responsum hoc ad argumentum 2^{m}. addidit primo responso, ad idem argumentum 2^{m}, conditionalem hanc: quòd uidelicet, si actus ipse informis remaneret adueniente charitate, non posset adhuc uelociter dici formatus. Et sic ex omni parte, idest, siue transeat siue non transeat actus ille informis, habetur intentum; quòd scilicet attritio eadem numero totaliter non potest fieri contritio. Hinc fit: quod satisfactio facta in peccato mortali ab eo, qui postea assequitur charitatem, debet reiterari; si ei ualere debeat ad uitam æternam: quia scilicet actus informis & transijt, & (posito quòd non transisset) non nisi à natiuitate sua habere potest ipsum esse formatum. Quod autem dico de satisfactione, idem dicas de alijs actibus eadem ratione: Et sic doctrina hæc ad multa ualebit.

Ratio duplex qua non ex attritio nō fit contritio.

Conditio naturalis actus quæ est.

Cōclusio resoluto ria.

Satisfactio p hāc doctrinā pro declaratione iuuātur.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò quo modo probitem ostēdas, meritò à Concilio Trident. nunquam, cum de attritione loqueretur, dictum fuisse; quòd attritio quandoque fiat contritio: licet dixerit, quòd attritio disponit ad gratiam impetrandam in sacramento pœnitentiæ. Aliud est ergo disponere ad contritionem gratia informatam: aliud est conuerti in contritionem. Primum contingere, innuit Concilium: secundum uerò nō. Quod ut manifestum habeas, ecce uerba Concilij Sessione 14 capitulo quarto. Illam uero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam uel ex turpitudinis peccati consideratione, uel ex gehennæ, & pœnarum metu, communiter concipitur, si uoluntatem peccandi excludat cum spe ueniæ, declarat sancta Synodus, nō solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem; uerum etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, nō adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis, quo pœnitens adiutus uiam sibi ad iustitiam parat. Et quamuis sine sacramento pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit. Hoc enim timore vtiliter concussi Niniuitæ ad Ionæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt; Et misericordiam à Domino impetrarunt. Hæc ibi. Ex quo infer sic. Attritio disponit ad contritionem; sed dispositio nunquam fit habitus, cum sint duo essentialiter (ut ostendunt eorum diffinitiones) distincta: ergo, secundum Concilium, attritio non fit unquam contritio. Item ex hoc uiam sibi ad iustitiam parat, infer sic. Via nunquam potest fieri terminus; sed attritio est uia ad contritionem iustificatione uestitam, quæ contritio (ut patet) est terminus: ergo, secundum Concilium, attritio non potest fieri contritio. Tunc vltrà. De dispositione transitur ad habitum, & de uia ad terminum: ergo, secundum Concilium, de attritione potest transiri ad contritionem. & consequenter de attrito potest quis fieri contritus ostendere ergo (ut in principio dicebatur) per rationem articuli potes: quod Concilium meritò in sententia dixit, quòd attritio nunquam fit contritio. Confirmari, & hoc potest (si esset opus) per exemplum: quo omnibus patet, albedinem nunquam fieri posse nigredinem; licet album possit fieri nigrum. Secundò habes: quomodo per rationem prędictam sensum Concilij quod quantò attritionem innuit non posse fieri contritionem, & intelligas & declares, & probes. Tertiò uides. quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

Th. vbi supra art. 2. q. 1. & seq.

* Aug. li. de pœ. medicina. c. 2. parum à principio 9.

* In lib. de uera & falsa pœn. c. 14. ante mediū c. 4. & hi de pœ. d. 3. c. t. consideret. Mag. 4. sen. dis. 16. S. à mea.

Vtilitas p S. Ecclesia ad intelligentiā sanam concilij pro dandi ad ostendendum, q.re sic dixit concilium.

In prædicamento qualitatis

QVÆST. II. ARTIC. I.

CONCL. 1a. Displicentia mali culpæ dicitur, per similitudinem, contritio.

RESPONDEO, dicẽdum, q̃ contritio importat, ut dictum est, † alicuius duri, & integri cõminutionem: hæc autem integritas, & duritia inuenitur in malo culpæ, quia uoluntas, quę est ipsius causa in eo, qui male agit, in suis terminis stat, nec B p̃cepto legis cedit: & ideo[m] huius mali displicentia contritio per similitudinem dicitur,[n] hæc autem similitudo nõ potest adaptari ad malũ pęnæ, quia pœna simpliciter dicit diminutionẽ, & ideo[p] de malis pęnæ potest esse dolor, sed non contritio.[a]

AD PRIMVM ergo dicendum: q̃ pęnitentia secũdum Aug. debet esse de hac mortali uita, nõ ratione ipsius mortalitatis:[c] nisi pęnitentia large dicatur omnis dolor, sed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius uitæ deducimur.

AD 2m dicendum, quòd ille dolor, quo quis dolet ex amissione uirtutis per peccatũ, non est essentialiter ipsa contritio, sed est principium eius: sicut aliquis mouetur ad appetendum aliquid propter bonum, quod inde expectat; ita mouetur ad dolendum de aliquo p̃p malum quod inde consequutus est.

† Quæst. præced. ar. 1.

¶Probatio. Quia displicentia culpæ importat comminutionem duritiei uoluntatis, (quatenus scilicet complacẽdo sibi de culpa stabat in se tam dura, ut præcepto legis nõ cederet) & contritio dicit cõminutionem alicuius duri (licet corporei.)

Conclu. m 1

1a NOTATIO. Si p̃priè loquamur cõterere, & contritio, in materialibus dicuntur: unde nunc q̃ñ de immaterialibus, puta de uoluntatis duritia immateriali, dicuntur per similitudinem à corporeis uidelicet ad spiritualia, ut à notioribus ad minus nota, suo modo transferendo, accipiuntur. Ex articulo primo q. 1. reuiso facilius antecedens hoc probationis hypotheticum, quoad ambas eius propositiones, intelligere poteris.

Conclu. p

n 2a ¶NOTATIO. Ex antecedentia ipsius primæ propositionis cathegorica diffinitionem duritiei malæ uoluntatis. Dices ergo. Quid est duritia malę uoluntatis? Est concedat. Vides quam dura est ista durities: ut nec omnipotentis Dei pręcepto uelit cedere; & consequenter uoluntati diuinæ, cuius nutu datum est legis mandatum contraponatur. Ex hac diffinitione intelligere potes sensum, B. Gregorii Papæ, in hom. Maria stabat ad monumentum foris plorans, dicentis: Mens hominis conditoris sui speciem non quærentis malè dura est, quia in semetipsa remanet frigida. Ex hac intelligis etiam illud Eccle. 3. Cor durum malè habebit in nouissimo die. Quod quidem aliquando uocatur lapideum Ezechiel. 11. Ab oppositis itaque, de contritione nunc intenta inferes: quòd contritio est displicentia de illa complacentia uoluntatis; q̃ contritio est displicentia de culpa taliter, ut se legis diuinæ mandatis uoluntariè subiiciat. Ex hoc percipis; quid sit cor contritum: & quòd cor contritum est etiam uoluntariè, & laudabiliter, humiliatum: & quòd tale cor Deus non despiciet. psal. 50.

Durities uolũtatis.

Cor contritum.

2a CONCL. De malis pœnæ potest esse dolor, sed non contritio.

¶Probatio. Quia hoc, ut manifestè clarum, supponitur: Quia (ly sed non &c) malum pœnæ non importat integritatem uoluntatis, quæ debeat per dolorem diminui (cum pœna simpliciter dicat diminutionem.

p 1a NOTATIO. Culpa importabat in sua causa, idest in uoluntate peccãtis, integritatem illam; quæ & durities dicebatur. Integritas ideo dicta, quoniam in seipsa uoluntas (uolendo uidelicet sibi placita, consistebat: durities uerò, quoniam pulsanti Deo per suum mandatum, inspirationem, &c. non cædebat, idest non consentiebat, non obediebat. Iccirco dolor de culpa dicebatur, & contritio: quoniam ab ipso conterebatur prædicta uoluntatis integritas, modo, & nunc, & sup. q. 1. ar. 1. & 2. expositio. Totum ergo fundamentum, quòd alicubi possit esse contritio, est; quando ibi præit, uel adest, integritas aliqua. Non. n. conteri potest, nisi quippiam aliquo modo integrum: quo fit, ut ubi non reperitur aliqua integritas, ibi nec cõtritio esse possit, Immo & contradictionem implicat, & ignorantia propriè uocis est, dicere; quòd contritio esse possit, ubi aliquo modo integrum non est: quoniam ex eo, quòd ponitur ibi contritio, ponitur & alicuius integritas; in eo autem, quòd negatur ibi integritas, negatur & contritio. Non ergo omnis dolor, sed tantum dolor integritatem aliquam conterens, est contritio: licet omnis contritio sit dolor. Ob hoc rectè ex eo, quòd malum pœnæ importat integritatem, concluditur, quòd de pœna nõ potest esse contritio.

Integritas mala uoluntatis.

a 2a NOTATIO. Pœna (inquit) simpliciter dicit diminutionem. Quasi dicat litera. Non tantum non dicit integritatem uoluntatis pęna, sed dicit oppositum, idest uoluntatis diminutionem. pęna simpliciter, dicitur pęna præcisè acceptas A quemadmodum inquis Philosophus, simpliciter dico, quod nullo addito dico. Pęna ergo simpliciter est pęna, ut pęna, nil aliud in ipsa considerando. Hæc dicit diminutionem uoluntatis: quia importat negationem, immo & fugam, uoluntatis. Voluntas enim non vult pęnam, ut pęnam: immo eam sic acceptam fugit, idest abhorret, ac quantum potest, ab ea se elongat. Sicut ergo uoluntatis integritas attendebatur in hoc, q̃ uoluntas, sibi placita uolendo quasi seipsam exaltando in se consistebat: ita eius diminutio attẽditur ex hoc, q̃ non vult, & quasi in se præ timore deficiendo, seque paruifaciẽdo respectu pęnæ, eam refugit. Ecce: quòd, & quomodo dicit diminutionem uoluntatis. At instabit fortè quis dicens: remanet dura in hoc uoluntas, q̃ non vult, & refugit, pęnam; ergo ista durities põt, uel debet, conteri, & consequenter contritio de pęna esse potest. Sufficit enim durities rei ad hoc, ut obiectum possit esse contritionis, idest, ut possit quis ad conterendum illam eniti: ut patet C in rebus corporalibus. Ad hanc instantiam, si fieret, responderetur: quòd uoluntas quidem in prædictis remanet dura, sed durities illa neque potest neque debet conteri; & ideo contritio nunc intenta, cum non dicat aliquod inconueniens, non potest esse de pęna illam duritiem uoluntatis importante. Quòd autem durities (si tamen durities rectè uocetur) illa uoluntatis non possit neque debeat conteri, siue à uoluntate auferri, patet: quia talis durities est naturalis, & necessaria, uolũtati etiam ordinatæ; naturalia uerò & necessaria, multò magis quãdo ordinata sunt, non debent neque possunt auferri. Nec obstat: q̃ multi, immo omnes, sancti voluntariè tulerunt, forsan & amauerunt, optarunt, ac inquisierunt, pęnas propter Christum: quoniam tunc transitus fit extra propositum. Textus enim loquitur de pęna simpliciter, idest de pęna ut pęna præcisè, præscindendo scilicet ab omni alia consideratione circa illam: & D obiectio fit de pœna: vt ad animæ salute accommoda, vt amore Christi uestita, ut uirtutis fidei charitatisque in [illegible] delibus ostendendæ subordinata: non de pœna, vt pœna. Nam pœnam, vt pœnam nullum peccatum imò bonum naturale est fugere; & consequenter hanc, ut hanc semper sancti fugerunt; immo & Christus in horto, Luc. 22. qui tamen pœnam, ut aliquo bono uere laudabili uestitam, amplexati fuerunt.

Rẽspõsio secunda.

Instantia.

Responsio ad illam.

Pęna q̃ nõ potest & potest amari.

1m Ex Augustino. Vitæ mortalis. &c. mortalitate mortali: non, mortalitate naturali nunc nihil contra. Sic enim habetur pœnitentia, idest contritio, non de pœnis huius vitæ; sed de peccatis siue mortalibus siue de uenialibus, quæ ex huius uitæ mortalitate, idest infirmitate, incurrimus. Ex litera intelligere potes. Iob. 3. dicentem, Pereat dies in qua natus sum, &c. & 10. Tædet animam meã uitæ meæ. Vide ibi S. Thomam.

Item ex Augustino. Pœniteat. &c. strictè, vel large tunc uel contra. Nam si E pœnitere, strictè sumatur; tunc de culpis tantum in hac mortali uita admissis dicitur, vt prima habet responsio. Si uerò pœnitere sumatur largè, i. per dolore quouis modo accepto absque contritione; tunc de pœnis huius uitæ est: sed non infringit cõclusionem secundam, ut ibi patet. Vide hoc responsum secundum ly nisi pęnitentia largè dicatur, &c.

2m Ex Augustino. Dolore ex hoc, &c. Sed non de hoc. Tunc nihil contra. Nam de pœnit esse posse contritionem essentialem, negauit secunda conclusio: sed non cõtritionem in sensu hoc (ut accidit, in proposito, de omissione uirtutis) in quantum scilicet sunt motiua quædam ad contritionem. Iccirco non dicit Augustinus nos debere conteri de omissione uirtutis: sed dicit, quòd debemus conteri ex eo, quòd omisimus uirtutem: accipiendo interim in illa authoritate ly dolere pro ly conteri.

¶NOTATIO. Si autem haberis in uerbo dici etiam poterit; quòd Augustinus asserit, propriè debere dolere ex hoc, &c. sed

Iadendo est plerũque uis in uerbis authoritatis

sed non asserit, ipsum debere conteri ex hoc, &c. Aliud enim est dolere, cum uniuersalius dicatur, & etiam sit de penis: aliud est conteri, cum sit strictius, & tantum de culpis. Responsum autem litteræ formaliter adductum facit uim uerborum in ly ex hoc; dicendo, quod Augustinus non uult nos dolere seu conteri de hoc, sed ex hoc. Vide tu: & exinde discas quoque tu ponderare uerba, non tātum sensum, doctorum.

APPENDIX.

Vtilitas p S.Ecclesia ad sustentandū eō rta ignaros.

EX articulo habes. Primò quomodo pro eius ratione ostendas; meritò insinuatum fuisse à Concilio Florentino, quòd contritio non est de penis. Hoc autem tunc insinuatum fuit; quando, in Decreto Eugenij IIIJ. Sacro illo approbante Concilio, diffinita est contritio sic. Cordis contritio est: ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Ecce diffinitio, & utique bona: cum sit à Papa cum concilio data. Si bona ergo non habet aliquid diminuti, sicut nec aliquid superflui; ut colligitur ex cap. de genere, libri prædicabilium, porphyrij. Cum igitur non faciat mentionem de penis, sed tantum de peccato; quoniam non dicit ly doleat de penis, & de peccato, sed dicit ly doleat de peccato: sequitur apertissimè quod de intentione Concilij est, contritionem non esse de penis. Alioquin, ut dictum est, diffinitio esset diminuta: quod est magnum, immo maximum, inconueniens in diffinitionibus, cum hæ sint claues ad aperiendum sine errore omnia alia. Secundo habes, quomodo per rationem dictum ipsum synodicū pro quanto de penis negat, esse contritionem, intelligas, probes defendas, similem dedit diffinitionem Concil. Triden Sess. 14. cap. 4. Vide sup. q. 1. exa. primæ diffinitionis. Tertiò uides: quomodo ex his uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio debeat esse de originali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio esse debeat de originali. G De peccato enim actuali conteri debemus, non ratione actus in quantum est ens quoddam, sed [h] ratione deformitatis: quia actus secundum suam substantiam bonum quoddam est, & à Deo: sed peccatum originale habet deformitatem, sicut, & actuale: ergo de eo conteri debemus.

2 ¶ Præterea. Per peccatum originale homo fuit à Deo auersus, quia pena eius erat carentia diuinæ visionis, sed cuilibet debet displicere se fuisse à Deo auersum: [h] ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis: & sic debet de eo conteri.

QVAEST. II. ARTIC. II.

CONCL. De peccato originali non potest esse contritio, propriè loquendo; sed displicentia potest esse de eo, uel dolor.

¶ PROB. Quia peccatum originale non prouenit in nobis ex duritia propriæ uoluntatis (cum ea origine uitiatæ naturæ contrahatur;) & contritio, propriè loquendo, est solum de peccatis illis, quæ ex duritia nostræ uoluntatis in nos proueniunt (cum, ut supra dictum est. q. 1. ar. 1. cōtritio respiciat duritiem; quæ conteratur:) Quia (ly sed displicentia, &c.) id, tam quam clarum, præsupponitur.

a NOT. Ideò uocatur peccatum originale, non autem actuale quia ex origine causatur, nō ab actu uoluntatis nostræ. Nostræ, inquàm ad differentiam uoluntatis Adæ. Nam in illo processit ea actu suæ uolūtatis propriæ, & in illo uocabatur peccatum actuale, & de tali peccato ipse habere potuit atque de facto habuit contritionem propriè dictam (ut nunc fit sermo.) Naturæ peccatum etiam uocatur. & quia ad singulos participantes naturam humanam deriuatur; & quia à tempore ipsius natiuitatis in utero, idest conceptionis dum scilicet anima intellectiua unitur carni prolis, contrahitur. Sic enim docuit Apostolus Eph. 2. eramus natura filij iræ, sicut & cæteri: & sic intelligitur. Sed tamen de natura, ut natura, non loquitur: sed de natura, ut uitiata. Loquitur enim de natura, quam ipse Apostolus cum cæteris participauerat (ut patet in textu) & nō de na-

De peccato originali; siue naturæ.

Eph. 2.

tura, ut erat in Adamo ante peccatum. Item loquitur de natura modo illo, quo communiter participatur; quod significat per ly sicut & cæteri; non de natura aliquo modo singulari participata. Modus communis naturam humanam, etiam post peccatum Adæ, participandi est ex commixtione seminali uiri cum femina: modus singularis, qui soli Christo Domino nostro conuenit, est ex femina Virgine concipiente uirtute Spiritus sancti, non autem uirtute alicuius seminis humani. Modus ille primus dicitur à D. Thoma. 1. par. q. ult. ar. ult. ad ult. modus secundum corpulentam substantiam, & secundum seminalē rationē: sed modus secūdus dicitur modus secundum corpulentam substantiā solum.

SED CONTRA. Medicina debet esse proportionata morbo: sed peccatum originale sine nostra uoluntate cōtractum est: ergo non requiritur quòd per actum uoluntatis, qui est contritio, ab ipso purgemur.

RESPONDEO, dicendum, quòd contritio est dolor, ut dictum est, † respiciens, & quodammodo comminuens uoluntatis duritiem: & ideo solum de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ uolūtatis in nos proueniunt: & quia peccatum originale nostra uoluntate non est inductum, sed ex uitiatæ naturæ origine contractū: iō [m] de ipso non pōt esse contritio pro H priè loquendo, sed displicentia potest esse de eo, uel dolor. [a]

†Q. præced. art. 1. & 2.

AD PRIMVM ergo dicendū quòd contritio non est de peccato ratione substantiæ actus tantum, quia ex hoc non habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantum: quia

¶ NOT. Hoc peccatū originale quo sit unum, uel plura, accipe à Concil. Tri. Sessio. 5. decreto de peccato originali, sic. Hoc peccatum Adæ origine unum est: Et propagatione, non imitatione, transfusum omnibus, idest unicuique propriū. Hæc ibi. Probatio ergo bene dicit; quādo nō per duritiem nīę uoluntatis (quod dicit Concilium, imitatione,) sed per originem (quod ait Concilium, Propagatione) peccatum huiusmodi nobis omnibus (idest unicuique secundum Concilium) inesse, asserit. Item peccatum originale est & commune & proprium: ut legis ibi in Concilio. Quòd autem I sit contractum ea naturæ uitiatæ in Adam origine, patet ex eodem Concilio ibi sic. Si quis Adæ præuaricationem sibi soli, & non eius propagini, asserit nocuisse; & acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse; aut illum per inobedientię peccatū mortem, & penas corporis, tantū in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod est mors animæ; Anathema sit: cum contradicat Apostolo dicenti per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt. Hæc ibi. Si mors in omnes homines pertransiret sine peccato; tunc mors utique pertransiret, sed non ita. Apostolus autem non tantum dicit, quòd mors in omnes pertransijt; sed addit, quòd ita. Quomodo ita? Sicut mox prædixerat; quòd scilicet peccatum primò intrauit, & post per peccatum mors. Itē ex eodem Concilio Sess. 6. cap. 1. unusquisque agnoscat, & fateatur; K q cum omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidissent, facti immundi, &c. serui erant peccati, & sub potestate diaboli. & cap. 7. itaque ueram & Christianam iustitiā accipientes, eam ceu stolam primam pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi & nobis perdidit, &c. Hæc ibi. Concil. Mileuitanum cap. 1. & Arausicanum cap. 2. sentiunt, Cęlestinum primum Papam uide epistola prima ad Episcopos Galliæ; in qua damnat errores Pelagij de peccato originali contrariū dicētis (quos etiam damnarat Papa Innocentius primus Epistola ad Carthagineū. Concil. incipiente, inquirendo de his rebus, quas de omni, &c.) ubi inter alia dicit; quòd omnes homines in pręuaricatione Adæ innocentia perdiderūt, & quod de ruinæ huius profundo per liberum arbitrium nemo consurgere potest, nisi gratia Christi adiuuante. Ecce: quòd Cęlestinus peccatum primum Adæ per originē ad omnes deriuari sentit; quod quidem peccatum uocat profundum ruinæ, scilicet humanæ.

Concl. m

1 m de maiori. Ratione deformitatis. R. ex actu uoluntatis prouenientis; non, ratione

defor-

deformitatis tantum. §. Tūc nihil contrà. Licet enim peccatum originale habeat deformitatem illa tamen deformitas nō prouenit ex actu uoluntario eius, in quo est peccatum originale, in quantum originale.

5

Deformitas pctī originalis unde.

¶NOT. Hoc originale in Adamo non dicebatur originale; sed psonale & actuale: & ideo ad differentiam peccati huius, in quantum erat in Adamo, dictum est nunc; q illius deformitas non prouenit ex actu uoluntario eius in quo est peccatū originale, in quantum originale. Sic & intelligitur textualis rñsio, cū .s. deformitatem ex actu uoluntatis prouenientē non esse in pctō originali. Intelligunt siquidē uerba tanti doctoris formaliter. Nouit.n. author sanctus: q peccatū hoc originale, in quantum fuit in Adā, ex actu uoluntatis Adami pcessit; & q deformitatem habuit ex uoluntario illo actu prouenientē. Vt originale tn̄, hoc ē in isto puero nascēte nunc, hēt deformitatē non prouenientē ex actu uoluntatis istius pueri: qm̄ iste puer non imitatione (vt uerbis Concilij Trid. Sess. in secunda notatione vtar,) sed propagatione pctm̄ id cōtraxit. Deformitas igit pctī huius, ut in isto puero .s. ut originale, puenit ex propagatione naturæ p Adamum actualiter uitiatæ: sicut & illud peccatum est in isto puero ppagatione.

6

Cōci. Tri. loco pcitato.

deformitas de se non dicit rationem culpæ, sed quandoque importat pœnam: debet autem de peccato esse contritio, in quantum importat utranque deformitatem ex actu uoluntatis prouenientem: & hoc non est in peccato originali, & ideo de eo B non est contritio.

Et similiter dicendum ad secūdum, quia auersio uoluntatis est illa, cui debetur contritio.

ARTICVLVS III.

Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Vr q non de oi actuali peccato commisso à nobis debeamus, conteri. Quia contraria C contrariis curātur: sed quædam peccata per tristitiam [h] committuntur: sicut accidia, & inuidia: ergo medicina eorum non debet esse tristitia, quæ est contritio, sed gaudium.

2 ¶Prӕterea. Contritio est actus uoluntatis, qui non potest esse de eo, quod [h] cognitioni non subiacet: sed quædam peccata sunt, quæ in cognitione non habemus, sicut oblita: ergo de eis D non potest esse contritio.

3 ¶Præterea. Per uoluntariam contritionem delentur illa, quæ per uoluntatem committuntur: sed ignorantia uoluntarium tollit, ut patet per Phil. 3. Eth. c. 1. ergo de his, q̄ per ignorantiam accidunt, non dēt esse cōtritio.

4 ¶Præterea. De illo peccato non debet esse contritio, quod per contritionem non tollitur, sed quędam peccata [h] non tolluntur per contritionem, sicut uenialia, quæ adhuc post contritionis gratiam manent: ergo non de omnibus peccatis præteritis debet esse contritio.

SED CONTRA. Pœnitentia est medicina contra oia peccata actualia. sed pœnitentia non est aliquorum, quorum non sit contritio, quæ est prima pars eius: ergo, & de omnibus peccatis debet esse contritio.

Præterea: Nullum peccatum dimittitur, nisi quis iustificetur: sed ad iustificationem requiritur contritio, ut prius dictum est, † ergo de quolibet peccato conteri oportet.

RESPONDEO, Dicendum, q omnis actualis culpa ex hoc contingit, quòd uoluntas legi Dei non cedit, uel eam transgrediendo, uel omittendo, uel præter eam agendo: quia durū est quod habet pœnitentia, ut non facile patiatur: & ideo in omni actuali peccato duritia quędam est, & propter hoc [m] si debeat peccatum curari, oportet quòd per cōtritionem cominuentem remittatur.

A Cū itaq; diffinitiones Synodorū, maximè gnaliū, datæ de aliqua re firmiter tenēdę sint bonæ; & diffinitio bona, scd̄m Phil. neq; superflui neq; diminuti quicquā cōtineat: liquidissimè patet, q diffinitiones hmōi Synodicæ neq; superfluitatē aliquam neq; diminutionē continēt. De pctō (inquiunt) cōmisso. Si ergo pctm̄ originale, ve originale, non est ab isto puero illud habēte cōmissum: patet, q originale pctm̄ nō nō ē cōprehensum p illas diffinitiones. Quòd si nō est p illas cōprehēsum, & nihil diminuti in eis inuenit patet, q dēt eis adiūgi ly de pctō originali. Sūt ergo sufficiēter positæ illæ diffinitiones, ut iacēt. Ergo scd̄m illas; contritio nō est de pctō originali: alioqn sufficienter, & cōsequēter bonæ nō essent. Scd̄m in principio appēdicis dictū insinuauit scriptura Act. 2. Sic Pœnitentiam agite, & baptizet vnusquisq; vestrū Per hāc.n. Pniā nō intelligit cōtritionē, q̄ ē pars sacri pniæ: alioquin anteq̄ ianuā domus qs intraret, esset iā intra domū; cum sacm̄ pniæ cum suis partib. oīb. sit intra domū, & baptismum sit ostium sacrorū atq; ideo domus ecclesię ianua. Cū igit impossibile sit intra domum aliquē reperiri, anteq̄ ianuā ingrediat (nō non n. si p ianuā domū intrare possit; ut supposito) impossibile reliquit, q per illā pniā ante baptismū intelligat cōtritio, q̄ ē pars sacri pnię. At inqt: reperiet tū cōtritio scd̄m suū nomē interpretata, Et hoc inq̄, ē ipossibile: qm̄ cōtritio scd̄m suū nomē psupponit pctm̄ ea duritie uoluntatis

† Q. pec. ar. 1.

Conclu. m

à Deo fuit auersus ex actu propriæ uoluntatis, dēt sibi displicere; ita q displicentia illa sit contritio. Si aūt à Deo fuit auersus ex ipsa propagatione tm̄ dēt sibi displicere, ita tn̄ q illa displicētia dici contritio propriè non pt; nō ea paruitate displicentiæ semper (cum qlq; possit esse maxima,) sed ex defectu obiecti contritionis obiectum siquidē contritionis est durities ppriæ uoluntatis: q̄ in originali, ut originale, non reperit, ut dictū est. Tunc nihil cōtrà. Quamuis.n. huic adulto displiceat, q per peccatū originale fuerit auersus à Deo: non tn̄ displicere pōt ei, q per hmōi pctm̄ fuerit à Deo auersus ex actu proprię uoluntatis; quia hoc nunquam fuit in se uerum. Consequenter ergo sua hæc displicentia ēt q esset quantumcunq; magna, dolor quidē erit: sed non poterit dici contritio, pp rationem iam dictam.

Dolere de auersione à Deo, contingit dupliciter.

2m de minori. Debet displicere, se fuisse à Deo auersum. ℞. Displicere, scd̄m q auersus fuit §. Hoc est. Si

cōtritioni puenies, qd̄ nō est uerū de pctō originali. Adhuc instabis: q hi quib. loquebat tunc Petrus, habebāt ēt pctā actualia, de qb. vtiq; poterat esse cōtritio saltē scd̄m interpretationē nois; & cōsequēter q p ly pniā, intelligere pt Petrus cōtritionem hoc mō interpretatā. Verū ad hoc rñdetur: q si ad originale tm̄ respiciat illa pnia, nō pt dici cōtritio rōne iā dictā; si aūt ad actualia referat, dicet quidē ēt cōtritio: sed hoc nō militat cōtra suprapposita, q̄ de pnia respectu pctī originalis tm̄ formaliter loquuntur ēt q subiectum originalis hēret simul actualia. ¶ Scdò hēs qūn per rōnem & conciliorū & scripturarū p̄missa dicta, p quanto de originali nolunt contritionem propriè esse sed displicentiam, probes, atque defendas. ¶ Tertio uides: quomodo ex his vicissim stabiliatur tota conclusio.

E

9

8

APPENDIX.

7

Vtilitas p S. Ecclesia ad sustentandū dicta Cōciliorum.

EX articulo hēs. ¶Primò; quō per rōnē ostēdas, merito à Cōcil. Flor. fuisse insinuatū, q de pctō originali nō sit cōtritio & à scriptura sacra q de eodē originali pt esse dolor, & displicētia. Primū insinuatū fuit, in Decreto Eugenij. iiij. Sacro approbante Cōcil. Flo. qn̄ diffiniuit cōtritionē sic. Contritio cōtritio est, ad quā pertinet; ut doleat de pctō cōmisso, cū pposito nō peccandi de cætero. Talē cōtritionis diffinitionē posuit, & Concil. Tri. Sess. 14. c. 4. ut habuisti sup. q. 1. ar. 1. exam. primæ diffinitionis.

QVAEST. II. ARTIC. III.

CONCL. Si debeat quodcunque actuale peccatum curari; oportet, quòd per contritionem comminuērem remittat.

¶NOT. Hoc est, ad titulum; de omni actuali peccato debemus conteri.

¶PROB. Quia pctm̄ actuale, qdcunq; sit illud (uel .s. transgressionis, uel omissionis mortale, aut ueniale.) ex duritia uoluntatis prouenit (cū voluntas in hoc legi Dei nō cedat) & ad duritiē remo-

AD PRIMUM ergo dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) † contritio opponitur peccato ex parte illa, quæ ex electione voluntatis procedit, non sequentis imperium diuinæ legis: non autem ex parte eius, quod est in peccato materiale; & hoc est illud super quod cadit electio. Cadit autem uoluntatis electio non solum super actus aliarum virium, quibus uoluntas ad suum finem utitur: sed etiam super actum proprium ipsius. Voluntas enim vult se uelle aliquid; & sic electio uoluntatis cadit super dolorem illum siue tristitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ, & huiusmodi, siue dolor ille sit in sensu siue in ipsa uoluntate; & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

AD SECVNDVM dicendū, quòd obliuio de aliquo potest esse dupliciter: aut ita quòd totaliter à memoria exciderit, & tunc non potest aliquis inquirere illud: aut ita quòd partim à memoria exciderit, & partim maneat: sicut cum recolo me aliquid audiuisse in generali, sed nescio quid in speciali: & tunc requiro in memoria ad recognoscendum, & secundum hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter: aut ita quòd in generali memoria maneat, sed non in speciali: & tunc debet cogitare homo ad inueniendum peccatū: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter confiteri. Si
G autem inuenire non possit, iusta adhibita diligentia, sufficit de eo conteri secundum quòd in notitia tenetur, & debet homo non solum de peccato, sed de obliuione eius dolere, quæ ex negligentia contigit. Si autem peccatum omnino ex memoria excidit, tunc ex impotentia faciēdi excusatur à debito, & sufficit generalis contritio de omni eo in quo Deum offendit. Sed
H quando impotentia tollitur: sicut cum ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo specialiter cōteri: sicut etiā est de paupere, qui non potest soluere quod debet, excusatur, & tamen tenetur cum primo poterit.

AD TERTIVM dicendum, quòd si ignorantia oīno voluntatem tolleret male agēdi, excusaret, & non esset peccatum: sed quan-
I doque non totaliter tollit uoluntatem, & tunc à toto non excusat, sed à tāto; & ideo de peccato per ignorantiam commisso debet homo conteri.

remouendam oportet adhiberi contritionem (patet ex dictis malitoriet.)

¶NOT. Sufficit ad duritiem prædictam voluntatis astruendam in peccato etiam venialissimo, quod voluntas voluntariè non obediat legi, ita quod electio ipsa uoluntatis cadit uel directè uel indirectè super inobedientia illa. Hoc ipsum intelligi uoluit textus, quando probans, quòd uoluntas legi Dei non cedit, i. est dura, dixit: quia durum est, quod habet potentiam, ut nō facilè patiatur. Non requiritur ergo de necessitate ad perpetrandum actuale peccatum maior duritiès voluntatis: quā quòd legi Dei iā scitæ, uel quā scire tunc debet, sit uoluntariè inobediens. Quòd si maior duritiès addatur iam non peccatū solummodo, sed grauius peccatum fit. Vnde si nō addatur maior: iam, etsi remaneat peccatū, nō tamen fit grauius. Et hinc est, quòd peccata, etiam eiusdem generis, immo & speciei, possunt esse imparia: & nō tantum peccata diuersorum generum & specierū. Adulterantur vel fornicantur duo, vnus uoluntate obstinatiori, alius remissiori: quis prudentium nesciat, quod primus magis peccat, quam secundus? Duorū vnus peccat sciens legem, alter nesciens quam tamen tunc scire tenetur; amborum voluntates sunt duræ, quia non cedunt legi, sed contrà nituntur: quis tñ sapientiū ignoret, quod duritiès maior est in primo, quam in secundo, & consequenter quod peccatum primi est grauius quam secundi. Hoc autem non ratione specierum diuersarum, quia præsupponitur, quòd in eadem prorsus peccati spetie peccent: sed ratione disparis duritiei voluntatum illorum. Et hoc est, quòd à sancto doctore quandoq; solet dici de peccante eodem genere & spetie peccati cum alio: quòd unus illorum non excusatur à toto neque à tanto, alius uerò excusatur à tanto, sed non a toto.

† In corp. ar. & q. præced. ad 1.

Quæ duritiès ad pctm sufficiat.

Peccata, etiā eiusdē speciei, pōt esse inæqualia.

De obliuis peccatis, quid?

1m de minori. Per tristitiam. ℞. tanquam materiale quoddam: non, tanquam formale §. Tunc nihil contra. Nam debet attendi peccatum ex formali parte, quando contritionem dicimus peccato contraponi; non autem attendi debet ex parte materiali (ut argumentum facit.) Formalis pars in peccatis est electio uoluntatis: materialis autē id, quod eligitur.

¶NOT. Ex eo, quod uoluntas eligit sibi placitum, habet semper aliquale gaudium: ut patet. Complacet enim sibi in eligendo, siue in aliquid aliud faciendo, est eligēti siue aliud facienti gaudium: etiam quando nihil aliud gaudij unde nasceretur, uel expectaretur. Vnde complacens sibi in paupertate, gaudet in paupertate; complacens sibi in luctu, gaudet in luctu, & sic de cæteris. Ex hoc igitur, quòd eligit quis uoluntariè tristitiam, tanquā sibi pro tunc placentem, sequitur quòd gaudeat in hoc quòd ita eligit. Ex quo iterum sequitur: quòd peccata per tristitiam commissa, puta acedia inuidia (de quibus in argumento) important gaudium quoddam ex parte electionis, licet secūdum

Quō peccata etiā aliquid gaudij cōnotant.

F seipsa sint mœrore plena. Quia ergo his peccatis, in quantum sunt uoluntariè electa, opponitur contritio; & illa, in quantum sunt uoluntariè electa, includūt (ut dictū est) gaudium: patet, quòd dolorem opponi gaudio, & contraria contrarijs (si formale in peccatis, ut debet, attendatur) curari tunc possumus; quando contritionē illis ipsis peccatis opponi, & per eam illa ipsa curari statuim°. Licet enim, ex parte materialis considerationis, delictorū quædam dicant tristitiā, quædam gaudium; tamen ex parte formalis considerationis, (ut explanatum est) vniuersa connotans gaudium.

¶NOT. Ideo contritio opponitur peccatis ex parte, qua à voluntate eligūtur: quia ex hac parte cōsideratur auersio à Deo, quæ formaliter constituit peccatum. Licet enim in peccato reperiatur etiam conuersio ad cōmutabile bonum, & hæc concurrat cum auersione ad constitutionem peccati; tamen si sola conuersio illa adesset, siue illa auersione uoluntaria à Deo; tale quid, quod alias esset peccatum, huic illud facienti, non esset peccatum. Exemplum sit de Iacob, quando omnino facti nescius dormiuit cum Lya, credens rationabiliter, quod esset Rachel, Gen. 29. & de his, quibus ignorantia totaliter aufert uoluntatē male agēdi, ita ad recessum. Cum igitur contritionis sit directè tendere ad cō[illegible]nuendum peccatum oportet: quò[illegible] ad feriendum intendatur, ubi substantialiter & formaliter cōsistit peccatum: & hoc est electio peruersa auersæ à Deo uoluntatis, quod sæpius primo nominatum fuit duritiès uoluntatis.

X Auersioni opponitur contritio.

Electio peruersæ [illegible] uoluntatis.

2m de maiori. De eo, quod cognitioni non subiacet. ℞. Secundum quòd cognitioni non subiacet; non aliter. §. Tunc nihil contrà. De oblitis enim contritio esse debet, secundum quòd cognitioni subiacent: non secundum quòd cognitioni non subiacet, ut falso imaginatur
K argumentum nos dicere. Vndè si (iusta diligentia adhibita) cognitioni subiaceant speciali, contritione correspondenter speciali; si cognitioni tantum generali, contritione correspondenter generali, si dubiosæ cognitioni (puta si uidetur mihi, quod sic peccauerim; sed nescio tamen certo,) contritione etiam correspondenter conditionatæ; & breuiter quali cognitioni subiacuerint, tali correspondente contritione delenda sunt. Multa pulchra, ac necessaria, ultra responsum sic ex ipsa formalitate sum, ut de in litera: quam semper & ubique uidere se, & suppono, & moneo.

Cognitio & contritio correspōdent.

3m de consequentia. Per ignorantiam. ℞. Tollentem totaliter uoluntarium non, tollentem solum aliqualiter uoluntarium. §. Tunc nihil contra. Non enim omnis ignorantia totaliter aufert uoluntarium: & ideo de peccato per talem non totaliter auferentem facto potest, & debet esse contritio; quoniam peccatum huiusmodi per actum uoluntatis illius aliqualiter per ignorantiam

non

non occupare commissum fuit. Quæ autem ignorantia totaliter omnino, vel non omninò, voluntarium, non est præsentis negocij hoc pertractare: sed pro nunc sufficiat per distinctionem ueram illam soluisse argumentum, & remittere lectorem ad videndum. 1.2.q.76. per totam.

4m de minori.

*In 3.par. q.87.ar.1. Tho.in 4. dist.16.q. 1.ar.2.q. 4. Et q.2. ar.2.q.2.

...non tollitur per cōtritionem. ℞. super seipsa non cadentem: non autem super seipsa cadentē. S. Tunc nihil contra. Peccata enim illa, super quæ cadit uera contritio, siue mortalia siue sint uenialia, remittuntur per contritionem: & consequenter non inuanum de peccatis quibuscunque, etiā uenialibus, cōterimur. Verum quidem est, quòd per contritionem mortalium tantum, non dolendo ēt de hoc ueniali, puta de uerbo ocioso, non dimittitur hoc ueniale: q̄a peccatū remitti nō pt quādiu uolūtas inhæret pctō.

APPENDIX.

Vtilitas ꝑ S. eccl. ad sustentandū concilium.

EX articulo habes. Primò quo modo per rationem ostendas meritò fuisse à Sacro Florentino concilio insinuatum quod de omni actuali peccatu debemus conteri. Insinuatum uero tunc est hoc: quando, in Decreto Eugenij. iiij. Sacro approbante Concilio illo, diffinitum est, quòd cōtritio cordis est, ad quā pertinet, ut doleat de peccato cōmisso. Dum enim nullum commissum peccatū excludit, omne includit. Hoc autem tantò magis uerum est: quanto diffinitiones rerum intelliguntur uniuersaliter, & indefinita ꝓpositio in talibus æquiualet uniuersali: ut habes à Philosopho in libris posteriorum. Nec obstat: ꝙ in deffinitione solū mentio fiat de peccato cōmisso; quasi ex hoc quis uelit inferre, ꝙ solū de peccatis cōmissionis nēat esse cōtritio. Nō obstat, inquā, hoc: q̄a in plus est pctm̄ cōmissum, quā pctm̄ commissionis. Nā peccatum commissum dicitur omne peccatum quocunque modo patratum, siue ore, siue corde, siue opere, siue omittendo, siue committendo, siue mortaliter, siue uenialiter, deficiendo. Adeò quòd ly commissum peccatum dicitur tantum ad differentiam peccati originalis: quod, ut originale, non est commissum, sed contractum. Commissum itaque ex quo poller huc quod dico ex uolūtate propria incursum. Quamuis ergo peccatum omissionis non sit commissionis, neque econtra tamen peccatum omissionis, si contingerit incurri, dicetur uerè peccatum commissum. Quis enim diceret illud peccatum, cū iam ab aliquo incursum sit, esse omissum? Si namque ab isto omissum est; iam intelligi non potest, quòd ab isto incursum sit. Confirmatur: quia laudabile est, quod ab aliquo peccatum sit omissum, & consequenter ... laudādus à quo omissū est; sicut econtra uituperabile ē ꝙ opus bonum sit omissum, & consequenter is uituperādus est, à quo tale opus omissū fuit, oportet igitur: ꝙ si in concreto loquamur de pctō omissionis præterito, docemus illud pctm̄ cōmissum: nō aūt pctm̄ omissum: alioquin derisui oib. tanquam ignorantes nimium, pateremus. Relinquitur ergo: ꝙ in diffinitione cōtritionis Eugenius cum Synodo p ly de pctō cōmisso, complectat cuiuscunque generis etiā omissionis actualia peccata. Secundò habes: quomodo per rationē præmissam Eugenii diffinitionē in quantum de oī actuali vult contritionem posse fieri, probes atq; defēdas. 2 Tertio, uides quomodo ex his uicissim cōsolidet præsēs articulus. 3

Simile qd hēt in Basilio circa me. lib. de 5. Virginitate explicans illud Thi. 5. Quorū dam, &c.

Pctm̄ cōmissū dicit omissionis peccatū præteritum.

Ad 4m dicēdū, ꝙ post contritionem de mortali, potest remanere ueniale, sed non post contritionem de ueniali: & ideo de uenialibus etiam debet esse contritio eo modo, quo, & pœnitentia: sicut supra dictum est.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ēt de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim est actus lib. arb. b sed lib. arb. magis se extendit ad futura, quam ad præterita: quia electio quæ est actus li. arb. est de contingentibus futuris, ut dicitur 3. Ethi. ergo contritio magis est de peccatis futuris, quam de præteritis.

2 ¶Præterea. Peccatum aggrauatur h ex contingenti effectu. Vnde Hieron. dicit, * ꝙ pœna Arrij nondū est terminata, quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim ruere, & similiter est de illo, qui iudicatur homicida si letaliter percusserit, etiam antequam percussus moriatur: sed in illo intermedio dēt peccator conteri de peccato: ergo non solum secundum quòd habet quātitatē ex peccato actu, sed etiam secūdum quòd habet quantitatem ex futuro, & sic contritio respicit futurum.

SED CONTRA. Contritio est pars pœnitentiæ, sed pœnitentia semper respicit præterita, ergo, & contritio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in omnibus motoribus, & mobilib. ordinatis ita est, quòd motor inferior hēt motum ꝓpriū, & pter hoc sequitur in aliquo motum superioris motoris sicut patet in motu planetarū, qui pter motus proprios sequūtur motum primi orbis. In oib. aūt uirtutib. moralibus motor B est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga uirtutum: & ideo quælibet uirtus moralis cū motu proprio hēt aliquid de motu prudentiæ, & ideo cum pœnitentia sit quædam uirtus moralis, quæ est pars iustitiæ, cum actu proprio consequit prudentiæ motum, proprius aūt actus eius est in obiectū propriū, qd est pctm̄ commissum, & ideo actus eius principalis, scilicet contritio se- C cundum suam speciem respicit tantum peccatum præteritum, sed ex consequenti respicit peccatum futurum, secūdum ꝙ habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tū in illud futurū śm rationem propriæ speciei nen mouetur. Et propter hoc ille, qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum, sed m non dicitur esse contritio de peccato futuro: sed ma- D gis cautio, * quæ est pars prudentiæ, contritioni adiuncta.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ lib. arb. dicitur esse de cōtingentibus futuris, śm ꝙ est de actib. sed non secundum ꝙ est de obiectis actuum: quia homo pōt cogitare ex libero arbitrio de reb. præteritis, & necessariis, sed tamen ipse actus, secundum ꝙ sub libero arbitrio cadit contingens, futurum est, & sic etiā E actus contritionis contingens futurum est, secundum ꝙ sub libero arbitrio cadit, sed obiectū eius potest esse præteritum.

QV. II. AR. IIII.

CONCL. Non dēt esse contritio de peccato futuro; sed magis cautio.

¶PROB. Quia proprius (idest, secundū suam speciem cōsideratus) actus pœnitentiæ uirtutis est in obiectum proprium, qd est peccatū commissum nō futurum; & contritio est actus principalis ac ꝓprius pœnitētiæ uirtutis: Quia (ly sed magis, &c.) cōtritio in futurum peccatum non mouetur secundum rationem propriæ speciei (patet ex nūc dictis,) sed secundum quòd habet aliquid prudētiæ adiunctum (nam motus prudētiæ saluatur in omnib. uirtutib. moralib. cuius modi est pnīa uirtus (cuius contritio est actus,) & prudentię est cauere à noxiis. Concl. m.

¶Corollarium. Ergo cōtritio illa non esset uirtuosa, q̄ ꝓpositū cauēdi peccata in futurū non hēret annexū. Ergo taliter cōtrit⁹ in quantū sic solū se hēns, nō cōsequeret remissionē pctōrum: q nec uerè cōtritus ē humano mō (hoc est abstrahēdo ab hoc, ꝙ cōtritio sit formata p charitatem) talis dicendus esset. Nā peccatum, ut peccatum uniuersaliter, ille non detestatur; & consequenter de eo non uerificatur diffinitio contritionis: ut uidere est. q. 1. ar. 2. circa primæ diffin. Ergo taliter contritus monendus est ad perfectum motum prudentiæ hic descriptum: & si sic tantum, ut prius, remanet non est absoluendus.

Contritio virtuosa quę non.

1m de minori. Sed liberum arbitrium. ℞. secundum quòd est de actibus cōsideratū. non, secun-

AD 2m dicendum, quòd ille effectus consequens, qui peccatum aggrauat, iam in actum præcessit uelut in causa, & ideo qnando commissum est, totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequente non accessit ei aliquid, quoad culpæ rationem: quamuis accrescat quò G ad pœnam accidentalem, secundum quòd plures habebit rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex suo peccato consecutis: & sic loquitur Hieron.ª Vnde non oportet quòd contritio sit, nisi de peccatis præteritis.

ARTICVLVS V.

Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno. H

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd homo dēat conteri de peccato alieno. Non enim petit aliquis indulgentiā, nisi de peccato, de quo contritus est: sed de peccatis alienis indulgentia petitur, in Psal. 18. Ab alienis parce seruo tuo, ergo debet homo^b cōteri de peccatis alienis.

2 ¶Præterea. Homo ex charitate debet diligere proximum sicut seipsum: sed propter dilectionem sui: & de malis suis dolet, & bona desiderat, ergo cum teneamur proximo desiderare bona gratiæ sicut, & nobis, videtur quòd debeamus de culpis eius dolere, sicut, & de nostris: sed contritio nihil est quàm^b dolor de peccatis, ergo debet conteri de peccatis alienis.

SED CONTRA. Contritio est actus pęnitentię uirtutis: sed nullus pęnitet nisi de his, quæ ipse fecit; ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

RESPONDEO, dicendum, quòd illud idem conteritur quod prius durum, & integrum fuit: unde oportet quòd contritio pro peccato sit in eodem, in quo peccati duritia præcessit: & sic m de alienis peccatis non est contritio.ª

secundum quòd est de obiectis actuum. Tunc nihil contra. Nā; F quando de contritione quæritur an sit de peccatis præteritis uel futuris, intendis de obiectis ipsius contritionis, non de actu contritionis. Nouissimam.n. cit q̄d actus contritionis, secundum quòd cadit sub libero arbitrio, est contingens futurum: & consequenter hoc indagare non intendis prædictum quæsitum. Restat ergo: q̄ de obiecto actus contritionis, & per consequens de obiecto actus liberi arbitrij, tunc inquirere intendamus, quasi dicentes: Vtrum contritionis, siue huius actus liber. arbitrij, obiectum sit aliqd futurum vel præteritum. Quòd autem ista sit intentio quæsiti prædicti patet ex conclusionis primæ partis probatione, quæ expressè accipis pro medio demōstrandi obiectum.

Actus obiectū liberi arbitrij differūt.

Verba citantur in arg. 2.

2m de maiori. Ex contingenti effectu. ℞. Qui effectu iam in actu primo, uelut in causa, præcessit: non autem, qui in actu illo taliter non præcessit. § Tūc, &c. Nam, quando peccator de actu illo primo conteritur, antequā contingens futurus effectus, (puta mors percussi) eueniat in seipso, tunc conteritur de tota quātitate culpæ: quæ tam in actu illo primo (puta, percussione,) tanquam in sua causa, præcessit. Sic ergo non oportet, quòd respiciat in futurum contingentem effectum; quasi quòd de eo, tanquam de futuro conteratur: quoniam ad causam præcedentem (puta, percussionem) solum respiciendo uidet in illa tam simul eo existente tantam ruinam snapte natura sequuturam; & consequenter videt totam tantæ ruinæ culpam in causa illa, secundum se considerata, contineri. Super totam igitur culpę quantitatem, & ut præteritam cadit contritio, ante aduentum etiam futuri euentus in seipso. Ex hoc autem, quòd per aduentum actualem effectus talis accrescit aliqua quantitas, quoad pœnam accidentalem, non fit; quòd contritio præcedens fuerit diminuta, quoniam contritionis est respicere aliquid ut offensa Dei est, seu ut culpa, (ut patet q. 4. ar. 1. ad secundum & q. 1. ar. 1. exam. primæ diffin. & tota quantitas, secūdum rationem culpæ, iam præcessit, ut dictum est. Q ōd ergo accrescat postea alia quantitas, à quantitate culpæ; nihil facit ad rem ipsam contritionis, ut contritio est.

Effectus quòd eidem totā quātitatē contineat in causa.

Rñsio tacitæ obiectionis.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, Concil. Flor. meritò innuisse, quòd contritio non est de peccatis futuris sed cautio. Hoc autem insinuauit, in Decreto Eugenius. iiij Sacro illo Concilio approbante; sic; Contritio cordis est, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Vbi clarè vides: dolorem cadere super præteritum; & propositum, non autem dolorem, cadere super futurum peccatum. Propositum uerò illud est, secundum Concilium, propositum non peccandi: hoc est, vitandi peccata sic, ut (si fieri possit) nunquam de cætero peccent. Ecce cautio, de qua in conclusione articuli. Ex quo sensu Concilii etiam melius intelligis illud conclusionis uerbum cautio: quòd scilicet non sumitur pro quacunque minus diligenti cautione, sed pro corde tenus tam diligenti, ut (quantum compatiuntur infirmæ uires nostræ) sufficiens absque fraude sit ad non peccādum. Sic debet esse; in proposito contritō præmissa cautio, & ex uero corde intenta: si quantum est ex se, remissionem & absolutionem peccatorum assequi uelit. Est (inquit litera) cautio hæc pars prudentiæ. Ex prudentia igitur textus intendit; te debere mensurare cautionem hanc, idest quantitatem huius contritionis. Quasi dicat. Prudentia in cauendis offensis rationem habet, & eam maximam, de persona cuius offensam uitare proponit. Secundum enim altiorem, uel minus altā, dignitatem ipsius personæ prudens mensurat maiorem, uel minorem; intensiorem, uel remissiorē; diligentiorem, uel minus diligētem, solicitudinem: qua cauenda sibi sit offensa eiusdem. Magis nāque soliciti abeunt aliquis prudens, ad cauendum offensam amici, quam non sic amici, nobilis, quam non sic nobilis uirtuosi, quam non sic virtuosi, domini, quam conserui; regis, quam ducis; &c. Cum igitur Deus, cuius offensa cauenda proponitur à contrito prudenti, sit dignitatis infinitæ; sequitur; quòd litera, dū dixit quòd illa cautio est pars prudentiæ, insinuare uoluit quòd eadem cautio debet esse, atq; proponi fore, quam diligentissima. ¶Secundò habes: quomodo per rationem Concilij dictum, pro quanto de futuris cautionem innuit esse, non contritionem, probes atque defendas. I Tertiò uides: quomodo ex his vicissim consolidetur doctrina hæc Angelica.

Vtilitas p̄s. ecci ad sustentandū Concilīd cōtra ignaros.

Cautio quāta esse debeat.

Prudētia cautelæ.

Conclu.

QVÆST. II. ARTIC. V.

CONCL. De alienis peccatis non est contritio.

¶NOT. Intellige ly alienis, quatenus aliena sunt. Nam si aliena sint aliquo modo (puta per malum exemplum, ut in ar. 4. ad secundum: uel per inductionem, aut aliud malum consortium, ut hic ad primum, tangitur) tua: tunc potes tu, & debes, conteri de illis. De his enim contereris tunc formaliter, quia tua sunt: non quia aliena sunt. De eisdem igitur peccatis (ut præfertur) alienis, & doles tantum, idest citra contritionem doles (ut in ad secundum,) & doles cum contritione: sed diuerso modo sub ratione enim, qua aliena sunt, de iis tantum doles, sub ratione, qua tua sunt, sic doles ut dolor ipse K tuus contritio uerè dici possit. Eadem ergo sunt omnino peccata, materialiter loquendo, de quibus potes & non potes per contritionem dolere: sed non sunt eadem formaliter. Ideò opposita non dicit, qui ait; quòd de peccatis alienis non est contritio, & quòd de peccatis alienis est contritio. Sit alienum, ut alienum, nec fiat proprium; tunc dicet opposita, & conclusioni præmissæ contrauenieт, qui ait, quòd de alienis possit esse contritio.

Conteri, & nō conteri de alienis quō cōungat.

¶PROB. Quia illud idem conteritur, quod prius durum erat, ac integrum.

¶NOT. Pra supponitur hoc probationis antecedens ex superioribus. q. 1. ar. 1. & 2. Ibi enim clarè uidetur. quòd uoluntas una, & eadem, quæ prius in se integra, & ad legem diuinam dura fuit, est illamet, quæ postmodum, in seipsam, quasi vltrix offensæ Dei, uehementi odio, detestatione, itaque implacabili, insurgit, labore, planctu, lachrymis, corde, ore, & opere, satagens ad ipsius malitiæ annihilationem; seipsam, ut contra legem

Idē uindex suup sius.

Dei

Dei fuit, oprans nūquàm repertam fuisse; ad pristinam rectitudinem secundum uoluntatem diuinam aspirans: ita ut olndicta huiusmodi bona non nisi uoluntatis iam tenere contra semetipsam antea ducam exiltat. Ex præmissis itaque cum sit clarum, contritionem esse in subiecto illo numeraliter, in quo dutitia præcessit: non mirum, si probauo, ut manifesta iā absq; noua rōne dimittit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ab alienis peccatis sibi parci Propheta precatur, inquantum ex consortio peccatorum aliquis per consensum, aliquam immunditiam contrahit: cum scriptum sit: Psalm. 17. Cum peruerso peruerteris.

Ad secundum dicendum, quòd de peccatis aliorum dolere debemus, non tamen oportet, quòd de eis conteramur: quia non omnis dolor de peccato est contritio: ut patet ex dictis.

1m de conclusione. Contrit de peccatis alienis. ℞. Vt proprijs per aliquem consensum proprium factis non, ut alienis. §. Tuor &c. ut patet ex notatione immediata post cōclusionem. Consensus enim directus, uel indirectus tuus facit: quòd peccata aliena sint tua propria. Fiunt siquidem tua per consensum, quæ sunt aliena per actum. Vnde litera per ly consortium, non intelligit cohabitationem, sed consensum. Non. n. ex consortio iniustorum iniustus fit iniustus: sed ex consensu aliquo in mala ab illis patrata. Innuit tamē littera, quod cohabitare cum iniustis est periculosum, & dispositiuum quoddam ad consensum prædictum Sic. n. loquitur: inquantum ex consortio peccatorum aliquis per consensum immunditiam contrahit.

In corpo. ar. & ar. 2 huius q. sti.

Ea concl usio.

¶NOT. Consensum hic accipe non tantum affirmatiuum, sed etiam negatiuum. De quo consensu negatiuo notitiam tradit concilium quintum constantinopolitanum, cōsess. 6. ex epistola Procli, sic; secundum ueram rationem non prohibere flagitia agenti cognatum est. Heli ille ætate fatigatus, & in Silo permanens ad legem sacrificans, ipse quidem nō operabatur, quæ pueri audebant: cooperabatur uerò illis, postquam non prohibebat peccantes. Hæc ibi. Multum ergo consentit, non prohibens peccata subditorum: quoniam per hoc, cooperari dicitur peccantibus. Alius consensus ibi in concilio exprimitur, de filijs Heli sic. Pueri actionib. gradū intusiantes, indignos se, per quæ peccabant sacerdotio demonstrantes, non solum eis, qbus operabantur, cadebant, sed. n. & ad peccandū alios euocabant; imaginem peccan sese ambulātibus proponentes. Hæc ibi. Ea his argumentare tu ad similia multa: & ad notitiā maiorem dictorum, in notatione immediata post conclusionem, consurge. loquitus concilium de prohibitione efficaci. Nam scit ipsum Heli prohibuisse, negligenter. 1. reg. 2.

2m de minori. Dolor de peccatis. ℞. Ex propria uoluntate factis: non, ex aliena tantum. §. Tunc &c. ut patet per ea, quæ dicta sunt.

Vtil. pro S. Eccle- sia &c.

APPENDIX.

EX articulo habes primo: quomodo per rationem ostēdas concilium Aquigranense meritò insinuasse; quòd contritio non est de peccatis alienis, sed solum dolor. Insinuauit uerò istud cap. 36. sic; Atrociter arguuntur, qui peccantem non recipiunt; sed despiciunt, & spernunt: nec alterius delictum, tanquam proprium, ingemiscunt. De talibus per Esaiam c. 65. Dominus comminans dicit; Qui dicunt, recede a me, ne appropies mihi, quia inmundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Inde est, quòd & Apostolus omnibus omnia factus. 1. cor. 9. est; non imitatione errotis, sed miseratione compassionis: scilicet ut ita uitia aliena fleret, quemadmodum si tali & ipse implicaretur errore. Boni pastores populi debent peccata deflere & totos se planctibus tradere, imitantes Hieremiam prophetam dicentem, Hier. 9. Quis dabit aquam capiti meo, & oculis meis fontem lachrymarū, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei? Tanquam propria igitur delicta, plebis peccata sacerdos debet flere, sed affectu compatiendi, non actione commissi. Hæc ibi. Per ultima autem uerba concludentia s. ly Tanquàm &c. declarat ipsa synodus intentum suum in præmissis. Vnde id, quod innuerat ante, quòd scilicet recipere peccantem est alterius delictum tanquam proprium ingemiscere; quòd apostolus ita uitia aliena flebat, quemadmodum si & ipse tali [illegible] aretur errore; hęc, inquàm ea ultimis recitatis a concilio uerbis intelliguntur adimplenda affectu compatiendi, non actione commissi. Hoc est: ly tanquàm ly quemadmodum, dicunt quandam similitudinem iuxta affectum importantam; non autem dicunt expressionem iuxta actionē peccati cōsideratam; eo modo uidelicet, quo de uero Rege nos exprimere uolentes condecentem suam maiestatem dicimus, Ambulat, stat, sedet, iudicat &c. tanquàm Rex. Non enim tunc ly tāquàm dicit similitudinem, sed ueritatis expressionem. Ne igitur ly tāquàm ly quēadmodū a concilio pmissa intelligerentur, ue rei expressiua: addidit ipsūmet ultima uerba, quibus patenter ostendit prudentibus, quòd aduerbia eadem a se prædicta similitudinem tātum significant in hoc loco. Cum itaque dicat concilium, quòd debent dolere de peccatis aliorum, tanq̄ de proprijs, affectu compatiendi, non actione admissi, per hoc denotat: quòd de peccatis aliorū dolere possumus pprie loquēdo, sed non cōteri; quia dolor cōtritionis est de proprijs actione cōmissi, & nō tm̄ affectu cōpatiendi. Ea assignata igitur rōne, quō aliena sint propria flentiū & nō pp̄ria, mōstrauit conciliū: de loqui de cōtritione, & dolore suo, qb. diuitim cōuenit illa duplex rō assignata. Nā (ut tactū ē) cōtritio est de peccatis pprijs et actione cōmissis; ut pbatio conclusionis cū notatione docuit: dolor uerò solū est de pprijs affectu solū cōpatiendi; & hoc est esse de alienis. Itē ea eodē articulo, p eādē rōnem quō ostēdas, a cōcilio lateranensi sub Innocentio 3. idē meritò insinuatū fuisse, cū ei qn̄ dicit, ōis utriusq; sexus ōia sua peccata cōfiteatur. Patet. n. quòd de his dēt esse cōtritio, de quib. est cōfessio. Cū ergo confessio nō nisi de peccatis suis. i. pprijs dēat, iuxta cōciliū fieri: id pro cōperto relinquitur, quòd iuxta idē conciliū, contritio de proprijs tm̄ esse potest, nec per consequens de alienis, nisi quatenus propria sunt, quia cōteritur. Secundo habes: quō per eiusdem articuli ratione præmissorum conciliorū dicta, p quanto contritionem de peccatis alienis innuunt nō proprie dari, & probes & defendas. Tertio uides: quō ex hta uicissim angelica hæc doctrina consolidetur.

Proprie dupliciter dicuntur ingrates; & quicunq; miseriæ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio. Est enim motus contritionis in iustificationem, quę fit instanti: sed in instanti non potest homo recogitare singula peccata: ergo nō oportet quòd sit [a] contritio de singulis.

SVPER QV. II. ART. VI.

CONCL. Quantū ad principiū contritionis oportet, quòd de singulis peccatis, q̄ quis in memoria hēt, cōteratur: sed quantū ad terminum sufficit, quòd sit una communis de omnibus.

¶PROB. 1. Quia principiū contritionis hic dr̄ cogitatio illa, qua quis cogitat de peccato dolens de ipso. 2. Quia (ly sed q̄tum ad term &c.) tunc ille (scilicet ultimus motus unus cōtritionis agit in ui omnium dispositionum præcedentium.

¶*Corollarium.* Ergo motus contritionis ut secūdū proportionem quandā assimilari plurib. guttis cauantibus durū lapidē: qua similitudine tanq̄ a notiorib. procedendo, cōmodius intelligetur et dictū hoc ultimi antecedentis Sit itaq; uelapis durus, ad quē cauandū & p^a & 2^a &c. demum & ultima gutta cadit. Totus motus guttarū pcedentium ultimā nihil uel quasi nihil actualiter cauat de lapide, sed potentia: postrema autem gutta magnam actualiter ipsius lapidis cauationē facit. Vñ est hoc, inde secundum philosophum physicorū. 8. t. 23. quòd ultima gutta agit in ui omnium guttarum præcedentiū ad illā concauationē disponentiū. Ad propositū. Motus attritionis peccati huius turpis primo consideratiuus disponit a longe ad grām. Secūdo eiusdē magis, uel et alterius, consideratiuus disponit minus a longe. Tertio eorūdē adhuc magis, uel aliorū et simul, cōsideratiuus disponit ppinque. Quarto eorūdē adhuc magis &c. ppinquius ultimo pctōrū suorū (ut dēt) consideratiuus, tanq̄ in ui oium considerationū pcedentiū tactus, a gr̄a diuina informatur; cuius adiutorio durities uoluntatis prorsus annihilatur. Tūc primū motus ille suū terminū attingit: & de attrito qs contritus, una contritione formata uniuersa simul peccata oino detestāte, euadit sicut ergo (ut in puerbio est) gutta cauat lapidem nō ui, sed sępe cadendo: ita motus attritionis primus, secundus, uel tertius uel &c. quandoq; non sufficit ad uoluntatis duritiem totaliter conterendā, sed motus ille iteratus crebrius maiorq; intelligentiæ scientia super peccata sua semp uigoratus, ad terminum optatum (Deo iuuante) perueniet. i. ad hoc, ut uoluntas sua dur ue omnino contrita in gratiam terminetur.

Quō ultima cōtritiōis motio agat in ui omnium dispositionum præcedentiū

Frequētādus attritiōis motus, & intētiori q̄dem mō.

¶NOT Pro totali capitu antecedentis probantis primā conclusionis partem, sciendum; quòd Dr. Thomas præsupponit, in illo

hoc, q. s. plus conueniunt actualia mortalia ad inuicē: & tñ hoc non est uera causa. Est autem uera causa hoc aliud, q. uidelicet eadem sit ratio de baptismo, & de contritione. Tunc si quidem ualeret argumentum. s. eadem est ratio de baptismo & de cōtritione; sed baptismus unus delet omnia mortalia actualia cū originali: ergo vna cōtritio gnalis delet oīa actualia mortalia. Valeret, inq̄ totus argumenti huius pcessus: si maior ppositio. s. eadē est rō de baptismo & de cōtritione, esset uera. Quòd aūt nō sit eadē rō de baptismo & cōtritione, et uide in litera p duas cōsiōes ad hoc tertiū.

¶NOT. Primā hāc literalē, immo & secūdam rōsionē melius intelliges, si Tridentinū cōcilū annotaueris. sess. 14. c. 2. dicens. Alius est baptismi, & alius pnīæ fructus. Per baptismū.n. Christū induētes noua pe lus in illo efficimur creatura, plenā & integrā oīnm peccatorū remissionē cōsequentes: ad quā tñ nouitatem & integritatem p sacrm pnīæ sine magnis nostris fletibus & laboribus (diuina id exigente iustitia) peruenire nequaquā possumus, ut merito pœnitētia laboribus quidā baptismus à sanctis patrib. dictus fuerit. Hæc ibi. Vbi aduertas nō sine causa esse dictū ly oīs magnis fletibus & laboribus: nō aūt ly nostro magno fletu, & labore. Ad huius quoq; pnīę, q̄ contritionem includit, iustius ex ipsomet cōcilio intelligendā, ne errores notab spbabitæ in c. 14. sess. 6. ubi postquā dixit, contritionē inunctā uoto sacrālis cōfessionis suo tpe faciendæ, itemq̄ satisfactionis, remittere pęnā ęternam simul cū culpa, subdit de pęna tpali sic. Quę, ut sacræ litteræ docēt, nō tota semper, ut in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, q̄ acceperunt, ingrati Spiritum sanctū cōtristauerunt, & tēplū Dei uiolare nō sunt ueriti. Hæc ibi. Vbi & in eod. c. pmiserat sic; docendum est Christiani hominis pœnitentiam post lapsum, multo aliam esse à baptismali. Hæc ibi. Nota ex his intelligentiā, cōcilij Lateranensis sub Inno. III. dicentis: &, si post susceptionem baptismi quisquā prolapsus fuerit in peccatum, per ueram pœnitentiam semper potest reparari. Ex Tridentino enim patet, q. Lateranum intelligit de semper reparari quoad culpā & pœnam ęternam, non quo ad pœnam totam temporalem, uel in hoc seculo, uel in Purgatorio exoluendam. Alioquin purgatorium poni, non uideretur necessarium: quod tanquam inconuenientissimum est, immo & hæreticum.

Tho. ubi sup. art. 3. q. 2. & seq.

Cōcilium de affectu pœnitentiæ, & baptismi.

Tho. ubi sup. art. 3. q. 1. & seq.

A ponderando peccatorum suorum grauitatem, multitudinē, fœditatem, bonis. ęter. bea. & acqui ęte. dam. facit hominem hypocritam, immo magis peccatorem. Pro quāto enim Luterus hoc suo pestilēti dogmate, contritionem de singulis mortalibus peccatis abhorreret fieri debere, ratione articuli presentis explodi

QVAESTIO III.

De quantitate contritionis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de quantitate contritionis.

Circa qd̄ q̄rūtur tria.

¶Primo, vtrū cōtritio sit maior dolor, q̄ esse possit in natura.

¶Secundo, vtrum possit esse nimis magnus dolor.

¶Tertio, vtrum possit esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio.

ARTICVLVS I.

Vtrum contritio sit maior dolor, qui esse posit in natura.

AD PRIMVM sic proceditur. Vr̄ q. cōtritio nō sit maior dolor, qui esse posit in natura. Dolor enim est h sensus læsionis: sed aliquæ læsiones magis sentiuntur, quàm lęsio peccati, sicut læsio uulneris: ergo nō est maximus dolor contritio.

¶2 Pręt. Ex effectu sumimus iudiciū de causa: sed effectus doloris sunt lachrymę: cū ergo aliqñ cōtritus nō emittat lachrymas corporales de peccatis, quas tñ emittit d̄ morte amici, vel de pcussione, vel aliquo hmōi, vr̄ q. cōtritio nō sit h dolor maxim⁹.

¶3 Prǽt. Quāto aliqd plus hēt de admixtione h cōtrarij, tanto est minus intēsum: sed cōtritionis dolor habet multum de gaudio admixtū: quia cōtritus gaudet de liberatione, de spe ue-

niæ, & de multis huiusmodi, ergo dolor suus est minimus.

¶4 Præt. Dolor cōtritionis h displicentia est quædā, sed multa sunt, q̄ magis displicēt cōtrito, q̄ peccata pterita, nō enim uellet pęnam inferni sustinere potius, q̄ peccare: nec iterum sustinuisse omnes pęnas tpales, aut etiam sustinere: aliàs pauci inuenirentur cōtriti, ergo dolor cōtritionis non ēst maximus.

B

SED CONTRA. Secūdū Aug. * oīs dolor in amore fundaē, sed amor charitatis, in quo fundaē, dolor cōtritionis est maximus.

¶2 Pręte. Dolor est de malo: ergo de magis malo dēt esse maior dolor, sed culpa est magis malum, quàm pęna: ergo dolor de culpa, qui est contritio, excedit omnem alium dolorem.

C

RESPON. dicendū, q. sicut supra dictū est, * in cōtritione est duplex dolor, unus est in ipsa uolūtare: qui est essentialiter ipsa cōtritio, q̄ nihil aliud est, q̄ displicētia pteriti peccati, & m talis dolor in contritione excedit oēs alios dolores: * qa quantū aliquid placet, tm̄ cōtrariū eius displicet: finis aūt super oia placet, cū oia pp ipsum desiderentur: & ideo peccatū quod a fine ultimo auertit, super oia displicere dēt. Alius dolor est in parte sensitiua, qui causatur ex ipso dolore, uel ex necessitate naturæ, sm̄ q. uires inferiores sequuntur motum superiorū, uel ex electione, sm̄ q. homo pęnitēs in seipso habēs hūc dolorē,

D

Hoc aūt sunnisse Lutherum, ibi patet, qñ contritionē non uult parari à nobis p collectionem, per ponderationē multitudinis, per discussionem grauitatis, per cogitationē fęditatis, peccatorum nostrorū. Hinc enim collectionē, pōderationē, discussionem, cogitationē, fieri patet ab eo, qui de singulis peccatis singillatim cōteritur: & consequenter patet, q. negare discussionē, collectionē &c. peccatorū debere fieri est, ac si expresse damnaretur is, q singillatim de peccatis singulis cōtritionē hēre studet. Secundo habes, q̄ūg rationem ostēdas, merito hanc in sentu ēt prædicto reprobari à Leone X. in bulla cōtra errores Martini Lutheri, & ab &c. ut supra q. 1. ar. 1. & 2. Dū enim Leo contritionē laudabiliter fieri per discussionē, per multitudinis, grauitatis, fęditatis, ponderationem peccatorum, decernit: per hoc, cōtritionē singillatim de peccatis posse & debere fieri, ac istis modis parari, definit. Vide supra q. & art. allegatis, ut perpēdas, quam sit contra omnem, tū sacram scripturam, tum uitam bonam timore Dei bono subnixam, ista Lutheri fantastica illusio: & consequenter quàm sit ab omnibus his iure optimo damnata. Tertio uides, quomodo ex præmissis meissim angelica hęc doctrina consol. detur.

* Lib. 14 de Ciuit. Dei. c. 7. & q. 10. 5.

Papa Leone X. à &c. ut supra.

* q. 1. ar. ad 1m.

Concl.

SVPER QVAEST. III. ARTIC. I.

E

CONCL. 1ª. Dolor cōtritionis in uoluntate existens. s. displicentia præteriti peccati, inquantum est offensa Dei, excedit omnes alios dolores.

PROB. 1 Quia talis dolor est displicētia de eo, q. auertit à maximè desiderato (s. quod separat à fine ultimo) & quantū aliqd desideratur ac placet, tm̄ eius contrarium horretur ac displicet.

¶Corollarium Ergo formale in peccato est hoc, q. auertit à Deo: & contritio hanc formalitatem respicit, & pp Deum, non principaliter pp cōmune nocumentum. Dolet enim principaliter de hoc, q. auersio, seu separatio à Deo habet offensam Dei adiunctam: non de hoc, q. illa auersio seu separatio est sibimetipsi maxime grauis. s. nociua. Si enim præpostere doleret, qīa propriū malum magis odiret, q̄ offensam diuinā: & cōsequenter bonum propriū affectaret magis, q̄ bonū diuinū s. q Deū nō offensum, & per cōsequēs semetipsum magis, q̄ Deū diligeret: q. non est charitatis contritionem meram. de qua conclusio loquitur, informantis, sed cōtra charitatē. Ad hæc omnia autē significanda

Offensa Dei est, de quo principaliter dolet contritus.

APPENDIX.

EX articulo habes primo, quomodo per rationem reiicias errorem Luteri (Pratcolus Luteram) dicentis, cōtritio. quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis cogitat annos suos in amaritudine animæ suæ,

Vtilitas p S. ecclesia contra er ro. &c.

fectum, idem est quod recusare Deum pro Deo. Dicendo pœnitenti, quod proinde uideat, quod si dixisset Regi, duci, patrono &c. Nolo te in Regē, ducem, patronū, &c. quantum esset dolendū, & cauendum; si semel impetraret ueniam, quod fortiter & firmiter proponeret, se oēm suam diligentiam adhibiturum, ut de cetero nō incideret in tantū excessum. Applicando pœnitenti illi, ut ita, tanto magis plus, compareat coram Deo postulando ueniā; dolēdo, quod totiens Deum recusauit pro ultimo fine, ac pro Deo (qui ex deitate sua est ultimus finis omniū rerum, et ciuium cœlestiū) proponēdo fortiter, ac firmiter, se sic facturū amplius simi lem iniuriā Deo. Adhortando pœnitentē illum ad amorē Dei super omnia, & quod ex amore huiusmodi dolere de peccatis præteritis, & proponere uitationē de futuris debeat. Tam sanctā. n. & quandoque necessariam a confessore erga pœnitentem, uel etiam a semetipso solo pœnitente erga se ipsum faciendam in trommissionem ad cor salubriter conferendum, Diuus Thomas per illa uerba in fine responsi dicta impedire nullo modo uoluit: sed tantum de tentatione ipsa. q. 1. ar. 1. loco allegato, cauenda, & confessorem respectu pœnitentis & pœnitentem respectu sui ipsius prmonere, nequando sub prætextu boni zeli incidant in laqueū diaboli.

Inductio sancta ad contritionem.

Verus sensus. s. doctoris; excludendo falsum.

APPENDIX.

Vtilitas pro S. Ecclesia &c.

EX articulo habes primo: quomodo per rationē ostendas, merito a scriptu ris insinuatum fuisse uirtualiter, quod contritio est maior dolor alijs. Sic autem insinuatum est hoc: quia horribile magis demonstrat esse peccatum, quam mortē ipsam; quæ cū, iuxta philosophum, est ultimū. . maximū terribiliū, & consequenter naturaliter maxime horribilis. Cū. n. peccatū demonstratur esse magis, quam mors, horribile; demonstrat radicaliter profectoque magis fugiendum est peccatū, quam mors, & magis dolendū de eo, si quis cōmissum fuerit quam de morte. & consequēter quod uera contritio est maximus dolorum. Quod uero sit magis horribile peccatum, quam mors corporalis, demonstrauit Hieremias. 15. ueh mihi mater mea; quare genuisti me uirum rixæ, uirum discordiæ in uniuersa terra: & 20. maledicta dies, in qua natus sum; dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta. Quare de uulua egressus sum; ut uiderē laborē, & dolorē, & consumerentur in confusione dies mei. Vide quantū horret peccata, et quod sint aliorum annunciabat. n. hieremias ueritatē populo. & ex ueritate annūciata sumebāt aliqui de populo illo occasionē iræ, rixæ, discordiæ persequēdi Hieremiā, multaque alia peccata faciēdi. S. ergo sic exhorret aliarū iniquitates: quā putas, exhorruisset proprias, si accidissent? Si tū de alienis peccatis dolet, solummodo ad uidēdum: quanto magis per hoc notificat de proprijs esse per contritionē dolendum? Idem demonstrauit sacra scriptura. 1. Macha. 2. Hi uiderunt mala, quæ fiebāt in populo Iudā, & in hierusalē & dixit Matathias. Veh mihi, ut quid natus sum ui dere contritionē populi mei, & contritionē ciuitatis sanctæ, & sedere illic, cū datur in manibus inimicorum? licet autem loquatur Matathias, & sic extremè doleat, de malis pœnalibus; tamen et de malis culparum, & principaliter, ut per discursum capituli patere pōt. & ibi cap. 3. melius est, nos mori in bello, quam uidere mala gētis nostræ & sanctorū. Idē monstrauit Matt. 26. Melius erat ei; si natus non fuisset homo ille. Si hoc propter pœnam inferni, quæ Iudam manebat, dicit Dominus; multo magis propter peccatum traditionis a Iuda patrandum. Nam propter ipsum peccatum incurrebat pœnam inferni: & propter. quod unumquodque, & il lud magis; ut ait philosophus. 1. posteriorum. Magis ergo dolendum de peccato, tanquàm de magis horribili, quam de priuatione ipsius esse, notificauit per hoc Christus. Idem, & ad huc ipsius ad literā, monstrauit Dan. 13. Si hoc egero, mors mihi est: si autem nō egero, non effugiam manus uestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus hominū: quàm peccare in cōspectu Domini. Ecce: quòd Susāna plus refugit offensam Dei: quàm mortē ab hominibus illis senioribus intentatam. Quinimmo (quod mirū in modum præsenti proposito fauet) mortem ipsam corporalem in comparatione peccati non audet uocare mortem: sed nomen hoc tanti hominum naturæ exosum solitum peccato attribuit. Quasi ex ipsa loquendi phrasi dicat: quòd mors corporalis, etiam uiolenta, etiam ignominiosa infamia comitata (ut sibi tunc per seniorum minas imminebat) non est, neque dici meretur, mors; comparetur ad peccatum, etiam in occulto factum, etiam non diuulgandum (ut sibi tunc pollicebantur senes.) Si, inquit, hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, nō effugiam manus uestras. Quid est, si hoc egero? idest si me cognosci a uobis consensero. Quid est, mors mihi est? idest peccatum mihi est. Quid est, si non egero, non effugiam manus uestras? idest si a uobis cognosci noluero: mortem corporalem, secundum quòd uos comminamini, non effugiam a manib. uestris mihi paratā. Vnde id, quod prius dixit Mors, post concludēdo uocat, peccare in conspectu Dñi: & id, quod antea dicit, non effugiā manus, uestras postea nominat, incidere in manus hoiū. Relinquitur ergo quod, secundū intellectū uerū diuinæ scripturę iam nūquam pro latū cordis probatatū personarū, mors uiolēta & infamis

De peccati horrore incomparabili per totum.

ei indigna: & ex eo, qui peccat, inquantum est ei nociua, & quia homo Debet magis Deū, quàm seipsum diligere, ideo plus debet odire culpam inquantū est offensa Dei, quàm inquantū est nociuā. Est autem nociua sibi principaliter, inquantum separat ipsum a Deo, & ex hac parte ipsa separatio a Deo, quę pęna quædam est, magis debet displicere, quàm ipsa culpa, inquantum hoc nocumentū inducit; quia quod propter alterum oditur, minus oditur: sed minus quàm culpa, inquantum est offensa in Deum. Inter omnes autem pœnas malitię attenditur quidam ordo secundum quantitatem nocumenti: & ideo cum, hoc sit maximum nocumētum, quo maximum bonum priuat, erit inter pęnas maxima separatio a Deo. Est etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, quam oportet in displicentia attendere secundum rationem præsentis, & præteriti, quia quod præteritum est, iam nō est, unde habet minus de ratione malitiæ, & bonitatis. Et inde est, quod plus refugit homo sustinere aliquid mali in præsenti, uel futuro, quam horreat de præterito. Vnde nec aliqua passio animæ directe respondet præterito, sicut dolor respondet præsenti malo, & timor futuro, & propter hoc de duobus malis præteritis, illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in pṡenti remanet, uel in futurum timetur, et si in præterito minus fuerit: & quia effectus præcedentis culpæ non ita percipitur quandoque, sicut effectus præteritæ pęnæ: tum quia culpa perfectius sanatur, quàm quædam pęna, tum quia defectus corporalis

B magis est manifestus quàm spiritualis: ideo etiam homo bene dispositus quandoque magis in se percipit horrorem pręcedentis pęnæ, quamuis magis esset paratus pati eandem pęnam, quàm committere eandem culpam. Et est considerandum in comparatione culpæ, & pęnæ, quod quædam pœnę habent inseparabiliter coniunctam Dei offensam, sicut separatio a Deo,

C quædam etiam addunt perpetuitatem, sicut pœna inferni: ergo pœna illa, quæ offensam annexam habet, eodem modo cauēda est, sicut etiam culpa; sed illa quę perpetuitatē addit, est magis, quàm culpa simpliciter fugienda. Si tamen ab eis separetur ratio offensæ, & consideretur tantum ratio pœnę, minus habent de malitia, quàm culpa, inquantum est offensa Dei, & propter hoc minus debent displicere.

D Sciendum est etiam, quod quàuis talis debeat esse contriti dispositio: non tamen de eis tentandus est: quia affectus suos homo non de facili mensurare potest; & quandoque illud, quod minus displicet: uidetur magis displicere: quia est propinquius nocumento sensibili, quod magis est nobis notum.

est continentiae in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham qui filios generauit. a. 2. q. 1. 2. art. 4 ad 1m. Et beatus Augustinus in libro de bono coniugali. q̀ Ioannis caelibatus & Abrahae connubium pro temporum distributione Christo militauerunt: sed continentiam Ioannes in opere, Abraham uero in solo habitu habebat. Ex his sanctorum dictis uides confirmatam esse praemissam doctrinam de non perditione satisfactionis & meriti in bonis ne corporis infirmiosis bona uoluntate tunc pro facto uestiti, eiusdemq́; doctrinae sanam intelligentiam, si dicta ipsa sanctorum illic bene applicentur.

ARTICVLVS III.

Vtrum debeat esse maior dolor de uno peccato, quàm de alio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, q̀ non debeat esse maior dolor de uno peccato, quàm de alio. Hieron. enim collaudat Paulum in hoc; q̀ minima peccata h sicut magna plangebat, ergo non est magis dolendum de uno, quàm de alio.

¶2 Praet. Motus contritionis est subitus: sed non pôt h esse unus motus intensior simul, & remissior: ergo cōtritio nō debet esse maior de vno, q̃ d' alio peccato.

¶3 Praeterea. De peccato p̃cipue est cōtritio, h s̃m q̀ à Deo auertit: sed in auersione omnia peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollunt gratiam, qua anima Deo coniungitur, ergo de omnibus peccatis mortalibus aequalis debet esse contritio.

SED CONTRA. Deuter. 25. dr̃. Secundum mēsurā peccati erit, & plagarum modus: sed in contritione peccati plagae cōmensurant, quia contritio habet ꝓpositum satisfaciēdi annexū, * ergo contritio magis debet esse de uno peccato, quàm de alio.

Praeterea. De hoc debuit homo conteri, quod debuit uitari, sed hō debuit magis uitare unū peccatum, quàm aliud, quia grauius est si necessitas alterum faciendi incumberet, ergo, & similiter debet de uno. s. grauiori magis, quàm de alio dolere.

RESPON. dicēdū, q̀ de contritione dupliciter possumus loq, uno modo, s̃m q̀ sigillatim singulis peccatis respōdet: & sic m quātum ad dolorem superioris affectus requiritur, q̀ de maiori peccato quis doleat magis: n qa ratio doloris est magis in uno, q̃ in alio. s. offensa Dei, ex magis enim inordinato actu Deus magis offenditur, sic etiam cū maiori culpe maior pena debeat, p etiam dolor sensitiuę partis: s̃m q̀ pro peccato ex electione assumitur, q quia poena peccati debet esse maior de maiori peccato, r s̃m autē quod ex impressione superioris appetitus nascitur in inferiori, attendit quātitas doloris s̃m dispositionem

*vt dictū est q. 1. art. 6.

APPENDIX.

EX articulo habes primò, quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse à scripturis, & q̀ contritio in ratione existens nō potest esse nimia, & q̀ contritio in parte sensitiua potest esse nimia. Primum insinuatur. Eccl. 43. Glorificantes dominum, quantumcunque potueritis, superualebit adhuc. Nam glorificate Deum quandoq́; sumitur in scripturis pro cōteri de peccatis proprijs, & ea confiteri: vnde Iosue 7. dicit ad Achan: Fili mi da gloriam domino Deo Israel, & confitere: Hoc est. De peccato tuo propter amorem Dei, contritionem habe: & ex contritione illa confessionem fac. sicut enim peccator, quantum in se est, ignominiā iniuriamq́; affert Deo, qū peccat, ita gloriam affert ei, qū de peccato conteritur, & tantam, ut etiam Angeli in coelo de tali gloria data Deo à peccatore poenitentiam agente gaudium magnum concipiant, Luc. 15. Vnde quanto magis, uel minus cōteritur de peccato ꝓprio, tanto magis, uel minus gloriam affert Deo, seu glorificat Deum. Ex eo igitur, q̀ applicando etiam peccatoribus, ait scriptura glorificate Deum, quantū potestis, seu quantumcunq́; potueritis, qm̄ praeualebit adhuc, ostendit, q̀ non possumus tm̄ secundum rationem de peccato dolere, quātum Deus, qui per ipsum offensus est, dignus est, ut doleatur; eo uidelicet modo, quo dicimus, Deum non posse à nobis diligi tm̄, quantum diligibilis est, quamuis praeceptum, & de dilectione eius, & de contritione istius, secundū q̀ nobis datum intelligitur, adimpleta possimus. Quod si contritio in ratione existēs posset esse nimia, non diceret scriptura de Deo, amore cuius conterimur, & praeualebit, seu superualebit adhuc. i. dignitas Dei cōtritione quantalibet uestra erit maior, tm̄ abest, ut contritio uestra possit esse nimia. Quasi ergo per illam authoritatem, & specialiter de contritione, & uniuersaliter de amore Dei quocunque intellectam sacra scriptura dicat: sicut dignitas Dei est maior, quàm q̀ tm̄ à vobis diligi possit, quantum diligibilis est; & ideo amor, quo Deū amatis, non potest esse nimius. ita dignitas Dei est maior, quàm q̀ de offensa eius tm̄ dolere possitis, quantum ipse dignus est, ut de ea doleat, & ideo contritio in superiori parte existens nō potest esse nimia. Secūdum. s. q̀ contr. in par. sensi. possit esse nimia, insinuatur. 2. Cor. 2. consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. Ecce, timebat Apostolus: ne formidatius illa Corinthius contritione sensus nimia efficeretur, vel in desperationem cadendo, uel pusillanimitatem quandā, & malècomam contrahendo, uel & mortem aut ineptitudinem ad officia propter necessaria incurrendo. Item idipsum insinuatur. 1. Timo. 5. Noli adhuc aquā bibere, sed modico uino utere pp stomachū, & frequentes infirmitates tuas. N. si enim contritio, seu afflictio sensus posset esse nimia: non diceret hoc Apostolus. maxime qa hortabatur Timotheum ad custodiam castitatis praemittens: te ipsum castum custodi; & quia sciebat, q̀ abstinere à uino, cum in eo sit luxuria, ad castitatis conseruationem praesertim cōdu cit. Vbi & ab eodem Apostolo uides insinuatum, q̀ nimietas afflictionis sensus extenditur penes destructionem subiecti, & bonae ualetudinis ad officia incūbētia (puta in proposito Timoth. ad officia episcopalia.)

Vtilitas p S. ecclesia ad intelligēdas scripturas, & concib. sentiēdū.

2 Secundo habes, quā per eius rationā praemissas scripturas, ptā quanto cōtritionem rationis nō nimiam corporis aūt nimiam dicāt posse esse, & declares, & probes, & defendas. Ex consequēti ēt intellectum sanum verborū cōcilij Cabilonensis, & Parisiensis per eandē rationē habes, vbi de cōtritione tum mentis tū corporis loquuntur. Verba Cabilonēsis c. 34. sunt haec. Nullus sacerdotū, unquā aut gr̃a aut odio alicuius psonae, secus iudicet, q̃ quod in canonibus sacris inuenerit, aut quod illi secundū sanctarum scripturarū authoritatē, & ecclesiasticarū consuetudinē, rectius visum fuerit. Si medici, qui corporib. medicinā inferre conantur, nequaquam pp personae cuiuslibet acceptionem, his quos sanare cupiūt, cauterio aut ferro, aut duris alijs quibuslibet rebus parcunt: multò magis idipsum his obseruandū est, qui non corporum, sed animarum, medici existunt. Neque enim pensanda est poenitentia quantitate temporis: sed ardore mentis, & mortificatione corporis. Haec ibi. Verba Parisiensis lib. 1. cap. 46. haec sunt. Illis est confessio peccatorum facienda; à quibus subinde, & modus poenitentiae, & consilium salutis capiatur. Poenitentia porro non in multitudine annorum: sed potius in contritione cordis, & corporis, est aestimanda. Haec ibi. Non sine causa factum putato, q̀ utrunque concilium, antequam ad poenitentiam ultimis uerbis nominandam accedat, praemittit aut sacrorum canonum, aut sanctarum scripturarum authoritatem, aut ecclesiasticam consuetudinem, aut modum poenitentię, aut consilium salutis. Nā per hoc denotare uoluerunt, q̀ mortificatio seu contritio tum cordis tum corporis, non sunt absolute absque consultatione praemissorum mensuranda, uel etiam ad se inuicem uniformiter comparanda, quasi per suum ipsorum contextum dixerint. Contritione cordis, & corporis iuxta mensuram à sanctis scripturis, uel è praedictis datam mensurata aestimanda est poenitentia. Vnde per hanc suam loquendi uigilantiā utrunque concilium, implicitè utram insinuauit, q̀ cordis contritio non nimia, corporis aut nimia esse potest. Nam sanctarum scripturarum authoritas, consiliumq́; salutis, penes quae intelligi ultima uerba sua utrunque pęnotat, hoc inter illas contritiones discrimen afferunt, vt supra in appendice hac monstratum fuit.

Concl. m Cōcil. Cabil. & Parisi. de cōtritionibus.

Concl. p.

Concl. s.

Qualiter pensanda poenitentia.

3 Tertio, uides quomodo ex his omnibus uicissim Angelica haec doctrina consolidetur.

QVAEST. III. ART. III.

CONCL. 1a. Contritio in ratione existens, secundum q̀ sigillatim peccatis singulis respondet, esse debet maior de maiori peccato, quàm de minori.

¶PROB. 1 Quia causa doloris (scilicet offensa Dei) est magis in

maiori peccato, quàm in minori (cum ex inordinatiori actu, ꝗ est in maiori, magis offendatur Deus.) 2 Quia maiori culpæ maior pœna debetur; & (subintellige tu) contritio est quædam quasi pœna culpæ (vt q. 4. art. 1. c.)

¶CONCL. 2ª. Contritio singillatim correspondens peccatis, in parte sensitiua existens, secundum ꝙ ꝓ peccato ex electione rationis assumitur, debet esse maior de maiori peccato, ꝗ de maiori.

PROB. 1 Quia pœna peccati ex rationis electione assumpta debet esse maior pro maiori peccato.

¶1 NOT. Fundatur ista probatio in terminorum intelligentia. Electio enim rationis nō esset rationabilis, & consequenter nec formaliter rationis; si ꝓ maiori peccato assumeretur pœna minor. Concl. 2. Verum quidem est, ꝙ non sequitur semper tanta contritio in appetitu sensuali, quanta eligitur, seu ex electione, vt sit ibi, assumitur ab appetitu rationali, attamen tñ ad hoc ut rationabilis sit electio sufficit, ꝙ ex rationis electione assumi tanta, & fore, in parte sensitiua intendatur, ut commensurata sit peccato. s. ut maior sit ibi dolor de peccato maiori, quàm de minori. Quod enim postea de facto non sequatur in esse videtur. sensu tantus dolor intentus a ratione, non ex culpa rationis.

¶CONCL. 3ª. Contritio singillatim peccatis correspōdens in parte sensitiua existens, secundum ꝙ ex impressione appetitus superioris nascitur in inferiori, nō est de necessitate maior uel minor de peccato maiori, uel minori: sed attenditur doloris eius quantitas secundum dispositionem partis inferioris ad recipiendam impressionem à superiori.

¶PROB. 1 Quia, vt clara, præsupponitur.

¶2 NOT. Si uis facilius uidere huius probationis uim, & quod merito præsupponitur: consule præsentis quæstionis articulum primum, & q. 2. art. 4. de motibus planetarum ad motum primi orbis. Reminiscere quoque, ꝙ ex rationis impressionis ob leuiorem causam facta inferior appetitus, etiam usque ad fletū, mouetur in mulieribus, & huiusmodi; qui tamen in uiris al. quibus ex rationis impressione ob grauiorem causam facta, uix quasi imperceptibiliter mouebitur: & per huius experientiæ exemplū citius capies sensum, & ueritatem, tertiæ prædictæ cōclusionis.

¶CONCL. 4ª. Contritio, secundum quòd est simul de omnibus peccatis (sicut in actu iustificationis) maior est habitualiter de maiori peccato, quàm de minori, non actualiter.

¶*Corollarium*. Ergo per ly habitualiter, datur intelligi, ꝙ conclusiones tres præmissæ de doloris esse maiori actualiter, non habitualiter tantum, loquuntur.

PROB. 1 Quia distinctio peccatorum uirtute manet in ipsa una contritione (cum ipsa eadem contritio, uel procedat ex singulorum peccatorum præhabita contritione singulis singillatim correspondente, uel saltem habeat propositum de singulis cogitandi annexum.) 2 Quia (ly non act. &c. ipsa contritio simul de omnibus existens est actus unus tantum; & in actu uno tantum non potest esse distinctio actualis (patet.)

¶*Corollarium*. Ergo communis illa una contritio retinet uirtualiter distinctionem contritionum singularum de singulis, uel iam præcedentium uel in uoto habitarum. Illa enim contritio una communis, tanquam tertium ex duobus uel unū ex multis, consurgit, quæ iam præextiterant: &, dato ꝙ illa de singulis lamenta ex cogitatione non præcessissent, contritio eadem secum fert uotum cogitandi de singulis; & consequenter uotum, ꝙ illa singillatim fienda lamenta existant. Ergo uel ex antecedenti, uel ex subsequenti contritio communis habet hoc, ꝙ uirtute, F seu habitualiter distinctionem peccatorum contineat. Vide pro intelligentia meliori q. 2. art. 6. c. & ar. huius ad secundum.

partis inferioris ad recipiēdam impressionē a superiori, & non ſm quantitatem peccati. † Alio modo pōt accipi cōtritio, ſm ꝙ est simul de oībus, sicut in actu iustificationis, & hęc quidē contritio, uel ex singulorum contritione procedit, & sic quamuis C sit actus unus, tamen distinctio peccatorum uirtute manet in ipso, uel ad minus habet propositum de singulis cogitandi annexū: & sic etiam habitualiter est magis de vno, quàm de alio.

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ Paulus non laudat de hoc, ꝙ de oibus peccatis doleret ęqualiter: sed quia de paruis peccatis tm̄ dolebat, ac si essent magna per cōparationē ad alios, quide H peccatis dolent. Sed ipse multo amplius de maioribus doluisset.

Ad 2ᵐ dicendū, ꝙ in illo contritionis motu subitaneo, quāuis non actualiter distinctio intētionis respōdens diuersis peccatis inueniri possit, tñ inuenit ibi eo modo sicut dictū est, † & ēt alio modo, ſm ꝙ singula peccata ordinē hñt ad illud, de quo in illa contritione gñali cōtrito dolendū occurrit. s. offensa Dei. Qui enim aliquod totū diligit, potentia diligit partes ēt eius, quamuis non actu: & hoc modo ſm quod habent ordinem ad totū, quasdā plus, quasdā minus: sicut q aliqua cōitatē diligit, uirtute singulos diligit plus, & minus, ſm eorū ordinē i bono cōi. Et siñr qui dolet de hoc, ꝙ Deū offendit, de diuersis implicite dolet diuersimode, ſm ꝙ plus, uel minus per ea Deum offendit.

Ad 3ᵐ dicendum, ꝙ quamuis quodlibet peccatum mortale a Deo auertat, & gratiam tollat, tamen quoddam plus elongat, quàm aliud: inquantum habet maiorem dissonantiam ex sua inordinatione ad ordinem diuinæ bonitatis, quàm aliud.

1ᵐ ex Hieron.

sicut magna ꝶ. i. sicut alij plangūt magna, nō. i. sicut ipsemet Paulus plāgebat magna: §. Tunc nihil contra. Patet enim, ꝙ ista cōsequentia neganda est: Paulus plāgebat minora tā amare, ut alij plangunt magna: ergo non est magis dolendum de uno peccato, quàm de alio. Nam quod isti alij faciunt ex debito de magnis: Paulus ea superabundāter faciebat de minimis. Ex eo enim, ꝙ magis afficiebat erga Deū, nō ex quantitate peccatorum erat, ꝙ Paulus minimo planctu magno plangebat. Maiestatē etiam Dei magis apprehēdebat, quàm magna esset intellectu uiuaciori meditando; eamq; magis admodū reuerentiali timore, ꝙ prosequebatur Apostolus, quàm alio: & hinc eius planctus ille à Hieronymo narratus procedebat. Cùm ergo loquatur articulus præsens de planctus, seu doloris, aut cōtritionis quantitate, secundum ꝙ ea quantitate peccati est (ut manifestum est uidēti, maximà conclusionis primæ probationem priorem: sequitur apertissimè, qd argumentum hoc adeo non est contra, quòd nec etiam attingit conclusionis propositum.

†in. art.

Vnde est, ꝙ sanctiores de minoribus culpis magnopere dolent.

2ᵐ de minori.

Esse. ℞. actualiter, non habitualiter, & proportione analoga. Ad illum scilicet unicum motum contritionis. §. Tunc &c. ut patet per conclusionem quartam. Hoc argumentum ipsi conclusioni quartæ pro I ultima parte, tanquam probatio seruit: &, si ei responsio hæc adiungatur, tanquam declaratio simulque probatio pro prima parte.

¶1ª. NOT. Ne ex eo, quòd omnia tum maiora, tum minora peccata uirtute, seu habitualiter continentur in illa una communi contritione; crederes, ꝙ sine ordine aliquo ibi reperirentur: addit sanctus Thomas, quod cum analogo ordine ibi omnia illa continentur, inquantum scilicet secundum proportionem singula peccata respiciuntur ab eadem generali contritione: sic enim se habet illa cōtritio de omnibus peccatis simul existens, quod si ad singula singillatim respiceret, de illis secundum illorum exigentiam doleret, hoc est magis de maiori, quàm de minori. Nec mirum istud uideri debet, quoniam quæcunque à Deo sunt, de quorum numero est prædicta contritio, ordinata sunt. Nec obstat etiam, ꝙ ordo præsupponit distinctionem: quoniam distinctionem uirtualem modo dicto ibi esse sufficit: quandoquidem & ordo uirtualis, non actualis, ibi est: secundum K enim, ꝙ ordo: ita & distinctio: & consequenter, secundum ꝙ in uno sunt ordo ac distinctio, ita in uno sunt multa. Correspondentia ergo fiat singulorum ad singula: & sic omnia sibi inuicem conuenire, uidebis.

3ᵐ de maiori.

Secūdum ꝙ à Deo auertit ꝶ. Et secundū ꝙ à Deo elongat §. Tunc &c. Nā peccata quædam plus à Deo elongant, quàm alia. Non enim omnia mortalia sunt paria, licet omnia mortem animę causant. i. auersionē à Deo & priuationem gratiæ ipsius. Vide pro notitia meliori q. 2. art. 6. ad secundum. cum ibi annotatis.

APPENDIX.

Vtilitas ꝓ S. ecclesia ad intelligēdas scripturas, & concib. fulciendū.

EX articulo habes primo, quomodo per rationem ostēdas, rationē insinuatum esse a scripturis, ꝙ contritio est plus de uno peccato, quàm de alio. Hoc autem insinuatum est Deut. 25.

Secundum

Secundum mensuram peccao, erit & plagarum modus: & Psal. 79. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Vide q. 2. ar. 6. Item insinuatum est idipsum à Concilio Tiburtiensi cap. 5. 55. 56. 57. 58. vbi pro grauitate peccatorum pœnitentias proportionatas diuersimodè statuit. Patet autē omnibus, ꝙ contritio inter pœnitentias computat, imò tanq̄ forma extrinsecatū pniarum, iuxta quam tantum, vel tantum valoris apud Deum habēt, cōcurrit. Itē insinuatū est idipsum à Concilio Laodicensi in sexta synodo confirmato c. 5. sic. De his, qui diuersis facinoribus peccauerunt &c. talibus, pro qualitate ac proportione delicti, pniæ tempus tribuendum est. Item à Papa Nicolao primo, & recitatur 1 decretis. 26. q. 7. De his, uerū quia crimina non æqualia sunt &c. ubi hoc committimus decernendum, nimirum qui loca & tempora regionis illius & modum culpæ, necnon & pœnitentiam, & gemitus hominū ad confessionem uenientium, præsens positus inspicere uales. Ex his Nicolai uerbis apparet: ipsum modo culparum uelle modum gemituum correspondere. Item à Concilio Vormaciensi c. 55. Pęnitentibus, secūdum dfiam peccatorum, sacerdotis arbitrio pniæ decernantur. Debet itaque sacerdos in pnia danda singulorū causas singularum considerare, originē quoque modumq̃ue culparum, & affectus gemitusq; delinquentium diligenter examinare, manifesteq; cognoscere; temporum ēt, & psonarū, locorum quoque, & ætatum, qualitates inspicere: ut etiam pro cōsideratione locorū, ætatum uel temporum, seu pro qualitate delictorum atque gemituum uniuscuiusque delinquentis, à sacris regulis oculos non reflectat. Hæc ibi. Item cap. 28. siquis insaniens aliquem occiderit, si ad sanam mentem peruenerit, leuior ei pnia imponēda est: q̄ ei, q sana mēte tale qd cōmiserit. Cōciliū ergo p peccatorū qualitate cōtritionē debere pportionari insinuat: qn ipsā exteriorē à sacerdote pniam proportionandā peccatis intimat. Nec. n. exterior pnia magis, q̄ interior, necessaria est, nec de exteriori magis curat cōciliū, q̄ de interiori: sed p exteriorē declaratā qd de interiori ēt, multoq; magis, sit sentiēdū, aperire intēdit. Interior autem est cordis contritio: de qua pns articulus. secūdo habes: q̄ ꝙ p eius rōnē scripturarū & cōciliorū illorū dicta, p q̄to de uno pctō magis q̄ de alio innuunt cōtritionē eē debere, declares, probes, tuearis. tertio uides: quomodo ex his uicissim angelica hæc doctrina consolidetur.

Th. 4. dis. 17. q. 2. a. 4. qō. 1. & seq.

* Lib. 2. de pęn c. 7. a med. t. 1.

Pnia quū imponenda.

QVAESTIO IIII.

De tempore contritionis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerādum est de tpe cōtritionis. Circa qd tria quærunt. Primò, Vtrū tota uita hæc sit contritionis tempus. Secundò, Vtrum post hanc uitā aiæ de peccatis conterantur.

ARTICVLVS I.

Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempus.

AD PRIMVM sic procedit. Vr ꝙ non tota hæc uita sit cōtritionis tps. Sicut. n. de peccato commisso debet esse dolor, ita [h] & pudor: sed non per totam uitam durat pudor de peccato: quia (sicut dicit Ambr.) * nonc habet ꝙ erubescat, cui peccatū dimissum est: ergo uidetur quòd nec contritio, quæ est dolor de peccato.

¶ 2 Præterea Io. 4. dr, ꝙ perfecta charitas foras mittit timorē: qa timor pęnam habet; sed dolor ēt [h] pęnam habet, ergo in statu perfectæ charitatis non pōt dolor contritionis manere.

¶ 3 Prat. De præterito non pōt D esse dolor, qui pprie est de malo pnti: nisi fm ꝙ [h] aliqd de peccato pterito in pnti manet: sed qnque peruenitur ad aliquē statum in hac uita: in quo nihil de peccato præterito manet, neque dispositio, neque culpa, neque reatus aliquis, ergo non oportet ulterius de illo peccato dolere.

¶ 4 Præterea. Rom. 8. dicitur, ꝙ diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, ut dicit gl. * [h] ergo nō oportet post remissionem peccati, ꝙ de ipso doleat.

B ¶ 5 Præterea. Contritio est pars pęnitentię contra [h] satisfactionem diuisa: sed nō oportet semper satisfacere, ergo nec cōteri de peccato semper.

SED CONTRA. Aug. * in lib. de pęnit. dicit. Quod ubi dolor finitur, deficit pęnitentia: ubi deficit pęnitentia, nihil relinquitur de venia: ergo uidetur, cum oporteat ueniam concessam nō perdere, ꝙ oporteat semper de peccato dolere.

¶ 6 Præterea. Eccle. 5. dicitur, de propiciatu peccatorū noli esse sine metu: ergo homo semper debet dolere ad peccatorū propitiationem habendam.

RESP. Dicendū, ꝙ in contritione est duplex dolor. Vnus rationis, qui est detestatio peccati à se commissi, alius sensitiuæ partis, qui ex isto consequitur, & [m] quantum ad utrumque contritionis tempus est totius uitæ pręsentis status. * Quā diu enim est aliquis in statu uiæ, detestatur incommoda, quibus à peruentione ad terminum uiæ retardatur, uel impeditur, unde cum propter peccatum præteritum uię nostrę cursus in Deum retardetur, quia tēpus illud quod erat deputatū

* Est Ano. in lib. en. gla me

* De uera & falsa pęn. c. 15. in med. to. 4.

q. 1. a. 2. ad 1[m]. & q. 3. ar. 1. c.

Concl. in

Peccatum semel cōmissum quō noceat semper.

¶ PROB. 1 Quia homo, quandiu est in statu uiæ, detestatur incommoda, quibus impeditur uel retardatur à peruentione ad uiæ (patet ab experientia de uiatoribus:) & peccatum præteritum est incommodum, quo quis impeditur, uel retardatur à peruentione ad terminum uiæ suæ inquantum scilicet per pctm retardat cursus uię nfæ i Deū, nec tps in quo pctm fuit, qd erat deputatū ad currēdū, recuperari unq̄ pōt:) 2. Quia (ly & q̄tū ad sensus &c) hō ꝙ pęna æterna, atq; offensa æterna (i. ęterni Dei) sibi dimissa debet in suo æterno dulere; & suum ęternum est uita præsentis status.

¶ NOT. 1ª. Loquitur, more suo, formaliter D. Th. qn dicit, ꝙ peccatū pteritū sp (sic intelligit textus: etsi, ly sp nō explicet) retardat cursū uiæ nfæ in Deū. De pctō. n. q̄tū est ex pctō: & de uia nfa, q̄tū est ex natura uiæ intendit. Nā licet de multis dicat Ps. 15. multiplicatæ sunt infirmitates eorū, postea accelerauerūt: hoc tñ nō facit, qn pctī infirmitas, inquantum hmōi, siue quū est de se, nō sp retardat cursū pmissū. Nunq̄. n. idē numero tps deputatū ad currendū, qd in peccādo consūptū fuit, reparari poterit: uirtualiter: licet pōstea uelociꝰ curraf. Redimetur siquidē tūc tps illud uirtualiter, inqtū iste sic currēs opabitur in duplo, triplo uel supra, & ardētior charitate in duplo, triplo, uel supra: quā prius opatus, & operādo ardore charitatis inflāmatus, fuisset sd his ēt stāt hꝰ, illud pteritū tps in seipso irreuocabile est, imò i seipsū cōsideratū nū q̄ nō officit. Si. n. iste, q sic uelociter postea mouet, ēt tūc illud tps in bono cursu, q̄uis lęuissimo, expendisset, neq; ad cursū sui uelocitatē aliqd uel minimū nūc addituū hēret. Hoc uerò nō solū p addito ad cursū suū nō hēt nūc: sed p E opposito cursui, & cōsequēter p doloris materia, & nūc, & sp, tpis illius expētionē respicis. Quod ēt iste postea uelociꝰ currat, nō infert, ꝙ pteritū pctm; q̄tū est ex se, nō ipediat sp ēt istū phētē cursū: sed infert, ꝙ pctm illud nō pōt impedire puidētiā diuina & bonitatem, quin. s. ipsa eliciat ex malo bonū; & consequēter infert, ꝙ misericordia Dei est maior, quàm miseria nostra; & ꝙ Deus non uincitur à nostro malo, sed uincit in bono malū.

¶ 2ª NOT. Aeternum hois nō dicitur uita pns; qm ēt post pns seculum hois uita durat; sed non uitæ pntis status Dicitur namque hic æternum, cui tale quid non succedit. Vā in hoc sensu status aīalis uitæ hois, quia nō hēt statū succedentē similē post mortē, tunc. n. neq; generationi, neque nuptus, neq; creationi, aut aliis huiusmodi, dabitur opera: iō status iste dicitur æternū hominis. Quandā siquidē uidetur habere similitudinē cū diffinitione æterni, saltē secūdū qd: inquantū æternū est totum simul 1. par. q. 10. ar. 3. & status animalis est totus in seculo pnti.

SVP. QVAEST. IIII. ARTIC. I.

CONCL. Et quantum ad rationis dolorē, contritionis tps est totius præsentis uitæ status; & quantū ad sēsus dolorē,

Cuius

Cuius oppositum dicendum est de uita hominis: cum non tota hic sit (finietur enim hic, sicut & status,) sed post mortem perseueret. De æterno hominis sic sumpto intellige etiã authoritatem Hugonis in textu allatam: & eam, quantum potueris, pone in practica.

situm posse penitentibus, ex malis iisdem elicit illud bonum, de quo Apostolus ibi Rom. 8. Vnde remanet semper materia doloris ex parte peccatorum ipsorum: licet de bonitate Dei sua omnipotentia inde bonum eliciente, multum gaudeamus.

¶NOT. Quòd sententia Apostoli ibi sit illa, quam ei D. Thomas respondendo ascribit: patet ex ipsomet Apostolo. Postquàm enim Rom. 5. dixerat, vbi abundauit peccatum superabundauit & gratia, mox in 6. subinfert interrogando, Quid ergo dicemus? manebimus in peccato, ut gratia abundet? Et respondet: Absit. Quasi dicat. Illa superabundantia gratiæ, quam post abundantiã peccati, uenire prædixi, non prouenit ex conditione peccati: cuius signum est, quòd non est manendum in peccato, ut gratia abundet. Immo, quia non est ullo modo in peccato manẽdum ad hoc, ut gratia abundet, concludendum est: quòd quantum est ex parte peccati, impedimẽtum omninò præstatur, & ad simpliciter, & magis ad abundanter, & maximè ad superabundanter, habẽdam gratiam. Vnde quòd post peccatum habeatur, uel abundet, uel superabundet, gratia, nõ facit: quòd minus detestãdum sit peccatum illud: quàm si post ipsum gratia nec daretur, nec abundaret, nec superabundaret, unquàm. Porrò sententia illa Rom. 5. Vbi abundauit &c. redit in eundem sensum cum ista Rom. 8 diligentibus Deum omnia &c. Quocirca de utrisque idem est iudicium: & ambæ non minuere quicquàm doloris de commisso peccato, sed ad gratitudines ualde maiores Deo de gratiis post peccatum habitis nos teneri, manifestare intendunt.

*Vt dictũ est q. 5. a. 1. ad 3. & ar. seq.

Vbi abundauit delictũ, sup abũdauit & gratia.

ad currendum: recuperari non potest: oportet, quòd in uitę huius tempore status contritionis maneat, quãtum ad peccati detestationem. Similiter etiam quantum ad sensibilem dolorẽ, qui vt pœna à uolũtate assumitur: quia enim homo pœnam æternam peccando meruit, & contra æternum Deum peccauit, debet pœna æterna in temporalem mutata, saltem dolor in hominis æterno id est, statu huius uitæ, manere. Et propter hoc dicit Hugo de sãcto Victore,* quòd Deus absoluẽs hominem à culpa, & pœna æterna, ligat eum uinculo perpetuę detestationis peccati.

Ad primum ergo dicẽdũ, quod erubescentia respicit peccatum solum, inquantum habet turpitudinem: & ideo postquã peccatum quantum ad culpam remissum est, non manet pudori locus: manet autem dolori, qui non solum de culpa est, inquantum habet turpitudinem, sed ẽt inquantum habet nocumẽtum annexum.

Ad secundum dicendum, quod timor seruilis quem charitas foras mittit, oppositionem habet ad charitatem ratione seruitutis: quia pęnam respicit: sed dolor cõtritionis ex charitate causatur,* & ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis per pęnitentiam peccator redeat ad gratiam pristinam, & immunitatem pęnæ, nũquam tamen redit ad pristinam dignitatem innocentiæ; & ideo semper ex præterito peccato G aliquid in ipso manet.

Ad quartum dicẽdum, quòd sicut nõ debet homo facere mala, ut ueniãt bona: ita nõ debet gaudere, quia ex eis occasionaliter proueniũt bona diuinitus à gratia, uel prouidentia agente: quia illorum bonorum peccata causa non fuerunt, sed magis impedimẽta: sed diuina prouidẽtia ea causauit, & de ea debet homo gaudere, de peccatis H autem dolere.

Ad quintum dicẽdum, quòd satisfactio attenditur, secũdum pœnam taxatam, quæ pro peccatis iniungi debet: & ideo potest terminari, ut non oporteat ulterius satisfacere. Hæc autem pęna præcipue proportionatur culpę ex parte conuersionis, ex qua finitatem habet, sed dolor contritionis respondet culpæ ex parte auersionis, ex qua habet I infinitatem; unde, & cõtritio semper debet manere; nec est inconueniens, si remoto posteriori manet prius.

1m de maiori. Ita. R. Quantum ad turpitudinẽ: non, quantum ad nocumentum autem. §. Tunc &c. Nam turpitudo peccati, quia non semper manet, nocumentum autem semper; & turpitudo solum à pudore respicitur, sed nocumentum etiam à dolore: ideò pudor nõ semper manet, dolor autem sic. Quòd si dolor solam turpitudinem in peccato, quẽadmodum pudor facit, attenderet: iam dimisso peccato dolor ipse simul cum pudore desineret. Vide notationem primam supra: vt intelligas, quomodo per totam uitam status præsentis durat nocumentum peccati semel cõmissi, etiam remissi: ultra illud nocumentum, quod responsio ad tertium in texto ponit.

*In lib. eo̅ mæ sent. Trac. 5. c. 11.

2m de minori. Pœnam habet. R. Ex charitate causatam: non seruiliter respectam. §. Tunc &c. Nã licet perfecta charitas tollat respectum ad pœnam timori seruitutis congruentem: non tamen tollit, quinimò ponit, illam pœnam, quæ essentialiter vel saltem consecutiuè est contritio. q. 3. art. 1. Posita enim causa, quæ est charitas, ponitur effectus, qui est ipsa dolorosa contritio. Ex litera dic, quòd Ioannes, per ly timor pœnam habet, loquitur de pœna inferni, aut purgatorij: ex quo manifestum est, quòd in minori propositione ly contritionis dolor pœnam habet, sumitur pœna differentissimè à sensu Ioannis. Vnde non tantum ab argumento isto secundo non infringitur, sed nec attingitur, propositum.

Habet ei pœnam.

3m de maiori. Aliquid. R. vel culpæ, uel pœnæ; uel quod innocentiæ dignitas pristina irredibilis est. §. Tunc &c. Licet enim quandoque secundum statũ præsentis uitæ peruenia tor ad totalem dimissionem culpæ, & pœ- K næ: nunquàm tamen potest perueniri ad hoc, ut uerum sit dicere; quòd iste, qui semel peccauit, habeat pristinam dignitatem innocentiæ. Dignitas nanque pristina innocentiæ erat; quòd iste nunquàm actualiter peccauerat: quam, cum, postquàm peccauit, impossibile sit, ipsum non peccasse, non posse recuperari unquàm, manifestissimum est. Vnde patet: quòd non negatur per hoc, quòd iste peccator non possit resurgere in tanta, immo & quandoque ampliori, dignitate gratiæ; cuius in quarto argumento cum responsione oppositum innuitur. Ideo signanter dixit S. Thomas ly pristinam dignitatem innocentię: & non dixit ly pristinam dignitatem gratiæ uel gloriæ.

Dignitas pristina duplex.

4m consequentia. Ergo non oportet, &c. Resp. Negat consequentia. §. Quoniã peccata, quantum est ex parte ipsorum, non cooperantur in bonũ: sed Deus, etiam peccatis ipsis in contrarium secundum totum

5 de maiori. Cõtra satisfactionem diuisa. Resp. Sed non eum satisfactione idem formaliter attenditur in culpa. §. Tunc &c. Licet enim nõ oporteat semper satisfacere: non tamen ob hoc fit, ut non oporteat semper de peccatis conteri. Ideo autem satisfactio aliquando finit, quia aliquod finitum in peccato, s. conuersionẽ, respicit: cõtritio autem semper durat, quia illud, quod in peccato infinitatem importat, scilicet auersionem, attendit.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem elidas errorem Begardorum & Beguinarum (Prat. Begardi) dicẽtium; opera bona nulla debet facere homo, cum ad ultimum statum perfectionis uenerit, & item, imperfecti hominis esse in operibus uirtutum se se exercere. Hos errores, inquantum alios etiam malos sensus induxit, sont per D. Thomæ rationem explosi, prima parte. q. 102. ar. 3. & append. inquantum uerò contritionem per totum præsent tempus habendam dissuadent, (Contritio enim est actus uirtutis. q. 1. art. 2.) hoc in loco recitantur, & ab isto articulo expugnantur: ut, consideranti etiam mediocriter, patet. Secundò habes: quomodo per rationẽ ostẽdes,

1 Vtil. pro S. Eccl. cõtra errores Beg. damn. à scrip. Cõcilius.

das,hos errores, pro quanto specialiter cont ist loni semper ha- A bendæ in hac uita detrahunt, damnari meritò ab Eccles. 5. sic: De propitiatu peccatorum noli esse sine metu. Ecce: quòd scriptura monet nos ad propitiationem in toto tem pore uitæ nostræ quærendam de peccatis ; quam utique propitiationem, utique scit, inquirt sultiam esse per contritionem. Quasi ergo diceret. De peccatis commissis semper doleas: ut facilius propitiationem de il lis, quam procerto ex parte tui non scis te consecutum, possis obtinere. Cui potest adidg: illud Pro- uer. 28. beatus homo qui semper est pauidus. Pro cuius intellectu Concilium Tridentinum accipiatur Sess. 6. cap. 9. dicens. Neque illud asserendum est, oportere eos, qui uerè iustificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere, se esse iustificatos: nemine- que à peccatis absolui, ac iustificari, nisi eum, qui certò credat se absolutum & iustificatum esse: atque hac sola fide absolutionem & iustificationem perfici; quasi, qui hoc non credit, de Dei promissis, deque mortis, & resurrectionis Christi, efficacia dubitet. Nã sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramentorum uirtute & efficacia, dubitare debet: sic quilibet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem, & indispositionem, respicit, de sua gratia formidare & timere potest: cum nullus scire ualeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum se & gratiam Dei esse consecutum. Hæc ibi. & declaratam igitur authoritatem ecclesiasticam, & à mali sensus, contritionem per totum uitæ tempus non habendam garrientium, extorsione uendicatam hactenus habuisti. Item in principio dictos errores, per rationem ostendere possum, meritò damnari à Concilio Tridentino Sess. 14. cap. 1. de doctrina sacramenti extremæ unctionis, sic dicente. Visum est autem sanctæ synodo, præcedenti doctrinæ de pœnitentia adiungere ea, quæ sequuntur, de sacramento extremæ unctionis: quod non modò pœnitentiæ, sed totius Christianæ uitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummatiuum existimatum est à Patribus. Hæc ibi. Perpetuam ergo pœnitentiam debere esse totam uitam christianam, & consequenter totum præsens tempus esse tempus contritionis; in uerbis præmissis dilucidè patet. Transeo, quod illi errores Begardorum, damnati sunt, ut iacent, à Concilio Viennensi inter alios eorundem dicta errores: quorum damnatio est in Clementinarum lib. III. de hæreticis c. Ad nostrum. Vide prim par. q. 112. ar. 3. append. sertio haber: quomodo per rationem prædictas auctoritates, pro quanto totã hanc uitam esse contritionis tempus innuunt, probes atque defen- A das. quattò nides: quemodo ex his uicissim angelica hæc doctrina consolidetur.

*Glo. ord. ibid.

Cum pia fiducia hae fiat si mul pia formido.

*Lib. 7 c. 13. & 14.

*In lib. de uera & falsa pœnit. c. 13. in fi. tom 4. & magist. 4. sent. dist. 14. §. fi. de pœnit. dist. 3. c. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum expediat continue de peccato dolere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non expediat continue de peccato dolere. Expedit enim quandoque B gaudere: ut patet Philip. 2. super illud, Gaudete in domino semper: dicit Glo.* Quia necessariũ est gaudere: sed nõ est p[illegible] gaudere simul, & dolere. ergo nõ expedit continue de pctõ dolere.

¶2 Præt. Illud, quod est de se malum, & fugiendum, non est assumẽdum nisi quatenus est necessariũ, ut medicina ad aliquid, sicut patet de ustione, & sectione uulneris. Sed tristitia de se mala est, unde dr Eccl. 3. Tristitiã longe expelle à te, et subditur cau- C sa. Multos occidit tristitia, et nõ est utilitas in illa. Hoc etiã Philosophus dicit in septimo Ethicorum et 10.* Ergo non debet amplius dolere de peccato, nisi quatenus sufficit ad peccatũ delendum: sed statim post primam contritionis tristitiam peccatũ deletum est, ergo non expedit ulterius dolere.

¶3 Præterea. Bernardus dicit:* D Dolor bonus est, si continuus non sit: mel enim absynthio est admiscendum: ergo uidetur quòd non expedit continue dolere.

¶4 Præterea. Actus in quib. consistit beatitudo, expedit semper continuare quantum possibile est: sed huiusmodi est dolor de peccato, qđ patet Matth. 5. Beati, qui lugent, ergo expedit dolorem continuare quantum possibile est.

SED CONTRA est, q Aug.* dicit. Semper doleat pœnitens, et de dolore gaudeat.

RESP. Dicendum, quòd hæc est conditio in actibus uirtutum inuenta, quòd non potest in eis accipi superfluum, & diminutum: ut in 2. Ethicorum* probatur, unde cum contritio quantum ad id, quod est displicentia quædam in appetitu rõnis, sit actus pœnitentiæ, & uirtutis, nunquam potest ibi esse superfluum, sicut nec quantum ad intensionem, ita nec quantũ ad durationem: nisi secundũ qđ actus unius uirtutis impedit actum alterius magis necessariũ pro tempore illo. Vnde quantumcunque homo continuè in actibus displicentię esse possit, & magis, melius est: dummodo actibus aliarum uirtutum uacet suo tempore, secundum quod oportet.* Sed passiones possunt habere superfluum, & diminutum, & quantum ad intensionem, & quantum ad durationem: & ideo sicut passio doloris, quam uoluntas assumit, debet esse moderate intensa: ita debet moderate durare, ne si nimis duret, homo in desperationem, & pusillanimitatem, & huiusmodi labatur.

*c. 6. circa fi.

SVPER QVAEST. IIII. ARTIC. II.

CONCL. 1ª. Quantumcunque, & continuè, & magis, in actibus displicentiæ de peccato secundum rõnis appetitum, hõ esse poterit, siue seipsum exercuerit: melius est: dũmodo actibus aliarum uirtutum uacet suo tempore, secũdum quòd oportet.

¶*Corollarium.* Ergo expedit: contritione, quæ est in parte intellectiua, dolere continuè, magisque ac magis dolorosè, de peccato: seruata conditione, tamen ly dũmodo &c.

¶PROB. 1 Quia displicentia, de peccato secundũ rationis appetitum est actus uirtutis (q. 1. ar. 1.) & in actibus uirtutum nõ potest accipi superfluum aut diminutum, neque secũdum extensionem, neque secundum intensionem (ex 2. Ethic.) 2 Quia (ly dũmodo &c.) non est bonum, quòd actus unius uirtutis impediat actũ alterius magis necessarium pro tempore illo.

Concl.

¶NOT. Quando dicitur, quòd in actibus uirtutum nõ potest esse superfluum &c. intelligitur formaliter. i. inquãtum sunt, siue dum manẽt, actus uirtutum. Scit enim Diuus Thomas, & docuit, quòd ieiunans potest plus iusto (quod est superfluum,) & minus iusto (quod est diminutum,) se affligere: sed tunc sic ieiunantem non consistere in actibus uirtutum simul agnouit, immo de actu uirtutum (qui est ieiunare) ad actum uitiosum declinare. In actibus ergo uirtutum, quantum est de se, non potest esse superfluum & diminutum: licet in abusu actuum uirtutum possit esse. Ly secundum extensionem, correspondet ad ly continuè, dictum in conclu- E sione: sicut ly secundum intensionem, ad ly magis.

Plus & minus, i. superfluum, & diminutum.

Concl. 2

¶CONCL. 2ª. Sicut passio doloris, quam uoluntas in parte sensitiua assumit, debet esse moderata (supra q. 3. ar. 2.) ita debet moderatè durare.

¶PROB. 1 Quia si talis passio, tum quo ad intensionem tum quoad extensionem, non esset moderata, tunc esset in ea superfluum aut diminutum quoad alterum prædictorum siue quoad utrunque (1. tunc ibi esset uitium.) 2 Quia si talis passio nimis duraret, tunc homo posset cadere in desperationem, pusillanimitatem, uel huiusmodi.

¶*Corollarium.* Ergo prudentiæ, quæ est auriga uirtutum, relinquitur: quòd sic uel sic moderetur prædictam passionem. Ergo ad intellectum horum locorum dictorum multum iuuant supradicta in q. 3. ar 2. & q. 4. ar. 1. Vb nouimus exemplum da Corinthio illo fornicario quem Apostolus noluit abundantiori tristitia affici: ne forte (ut hinc trahi potest.) uel in desperationem,

tione, vel lo pusillaoimitatem, vel in similia vitia, haberetur; F & consequenter dolor bonus contritionis in sensu a voluntate assumptus, per imprudentiam degeneraret in malum.

1m de minori. Gaudere simul, & dolere. R. De eodem: non, de diuersis. maxime, quando dolor de vno est materia gaudendi de altero S. Tone &c. Nam licet pœnitens doleat de peccato: gaudet tamen non de peccato, sed de Deo; ex cuius amorum prouenit, vt doleat de proprio peccato, & de quo gaudium magis ex dolore de peccato nascens subsequitur.

¶ Corollarium. Dupliciter ergo dolens de peccato respicit Deū, de quo gaudeat. Antecedenter siquidem, quoniam ex amore suo erga Deum homo conteritur: subsequenter autem, quoniam post lachrymas animo & per lachrymas, purgatur atque serenatur oculus ad videndum Deum; & de illo, tanquam de dulci amico media contritione recuperato, gaudendum. Vide q. 3. ar. 1. arg. 3. cum responsione: vt cognoscas alia gaudia contritioni admixta. Inter hæc & illud magis mirandum ex Augustino nota: q̃ præmittens, dum actualiter de peccato dolet, de ipso suo dolore gaudet. Vide auctoritatem Augustini, ex qua hoc initium trahitur, in argumento primo, sed contra. Præmissa omnia a to cō ernionis dolore gaudia sunt bona; & cōsequēter in Domino gaudere multipliciter dicendus est, qui de peccato actualiter dolet, moderamine semper (supra) seruato. Multum ergo aposto li monito ad Philip. 2. per argumento adducto obediens est ille: qui de pactu pro Deo conouè dolet.

Dolor gaudiū simul gaudiū.

Concl. h.

Historia bona; mala.

Psalmistam, bis ipse de illo propter Deum doleret: quoniam aliter est contra suos actores in malum. Quia ergo adduxit hoc tanquam sibi in bonum, vt pote medium ad impetrandam de ipso peccato veniam, ideò dicendum: q̃, per ly peccatū meū meum contra me est semper, contritionem suam continuam insinuat; & consequēter, semper de peccato dolere, esse expediens. Item insinuatū à Hiere. Thren. 2. deduc quasi torrentem lachrymas, per diem & noctem, non des requiem tibi, nec quę taceat pupilla oculi tui. Vide ibi capitulum: & hæc verba dici à Propheta principaliter lucentes propter peccata; ob quæ tanta supplicia mihi de cripta populo superuenerūt. Per hoc ergo, q̃ hortatur peccatorem ad deductionē lachrymarū assiduarum, vt pote gdiem ac noctem, non quiescendum, aperte monstrat: q̃ cōtinuē dolere de peccato, expediēs est. Itē à cōcilio Niceno 2. actio ne quarta, vbi dicit Nicephorus sanctissimo Episcopus Dithacchij dixit; Multis precibus opus habemus, multa. n. mala fecimus; quin & cōtinua pœnitentia, & cōfessione indigem⁹ Hæc ib. Audis, pęnitentia conti. ua nos indigere? si hae indigemus. ergo p hoc monstratur, q̃ sēper de peccato dolere est expediens. Ex ar. 1. ap pend. multum coadiuuaberis: & dicē verſa. Itē à Ps. 6. laboraui in gemitu meo, lauabo p singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo, turbatus est à furore oculus meus. Per has. n. multas de contritione inculcationes, assiduam de precio displicentiam habendam expedienter, innuit. Pro quo illud Chrysostomi in libro de compūctione cordis, nota. Quid (inquit) corporis viribus opus est: cū cor conterere debeamus? Hoc est, quod à nobis exposcitur: vt sē per recordemur mala nostra & ad animum reuocemus, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos; vt pro his supplicemus Deo: vt gehennam ponamus in conspectibus nostris; & angelos, qui in die iudicij vbique discurrunt, & congregant de omni orbe terrarum eos, qui tradendi sunt in gehēnam ignis. Ponamus etiā & illud ante oculos, quāti doloris est, excludi ac proijci à regno cœlorū, qđ (vt mihi vi) grauius ē ipsa gehenna. Hęc ibi. Quę à Chrysost. dicta ante oculos nobis sēper, ad continuā cordis cōpunctionē habendā, ponēda vt Psalmista vno verbo indicasse; de seipso, ad eundē de contritione finē, verificari: qđ suæ illi pdictæ sniæ (laboraui in gemitu meo, lauabo &c. lachrymis &c.) ante posuerat ly Domine nè in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me. Datur ergo intelligi ex Psalmo isto iuncta p̃ierum aurea declaratione pręmissa, & cōtinuitas cōtritionis salutifera, & ad huiusmodi cō. inuitatē cōterrasse, uē: à aptissima via Secūdo habes: quō p eius rōnē sopra positas & sacra scripturę & cōcilij auctoritates, pro quantū continuā expediens. diceuit esse contritionē, intelligas probes defendar j. vides: quō ex his vicissim angelieę hæc doctrinę cōsolidet.

Concl.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̃ gaudium sæculi impeditur p dolorem contritionis, non autē gaudium, quod de Deo est, quia habet ipsū dolorē pro materia.

AD SECVNDVM dicendū, q̃ illud Eccl. de tristitia sæculi loquitur, & Philos. loquitur de tristitia, quæ est passio, qua moderate vtendum est, secundum q̃ expedit ad finē, ad quē assumit.

AD TERTIVM dicendum, q̃ Bernardus loquitur de dolore, qui est passio.

ARTICVLVS III.

Vtrum etiam post hanc vitam, animæ de peccatis conterantur.

AD TERTIVM sic proceditᷣ, videtur quòd etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. Amor enim charitatis displicentiam de peccato[a] causat: sed post hanc vitam manet in aliquibus charitas, & quantum ad actum, & quantū ad habitum, quia charitas nunquam excidit, vt dicitur 1. Cor. 13. ergo manet displicentia de peccato commisso, quę essētialiter est contritio.

¶ 2 Præterea. Magis est dolendū de culpa, quàm de pœna, sed animę in purgatorio dolent de pœna sensibili, & de dilatione gloriæ, ergo multo magis dolent de culpa ab eis commissa.

G ¶ 3 Præterea. Pœna purgatorij est satisfactoria de peccato, sed satisfactio habet efficaciam ex vi contritionis, ergo contritio manet post hanc vitam.

SED CONTRA. Contritio est pars pœnitentiæ sacramenti, sed sacramenta non manent post hanc vitam, ergo nec contritio.

Præterea, Contritio potest esse tanta, quod delet, & culpā, & pœnā, si ergo animæ in purgatorio conteri possent, posset vi contritionis eorum, reatus

H pœnæ eis dimitti, & ideo à pœna sensibili liberari, quod est falsum.

RESPONDEO Dicendum, q̃ in contritione tria consideranda sunt. Primum est contritionis genus, quod est dolor. Secundum est contritionis forma, quæ est actus virtutis gratia informatus. Tertium est contritionis efficacia, quę est actus meritorius, & sacramētalis, & quo

I dammodo satisfactorius.[m] Animę igitur post hanc vitam, quæ in patria sunt, contritionem habere non possunt, [n] quia carent

Concl. m.

Concl. n.

2m c'en aiori. Quod est de se malum & fugiendum. R. Secundum q̃ est malum, & fugiendū non aliter. Tuoe &c. Nam licet tristitiam seculi, de qua Eccl. sit fugienda; & tristitiam passio immoderata, de qua principalis ibi, sit mala: tamen tristitiam secundum q̃ aliter (vt supradicta per conciliationes) non secundum q̃ illis modis, accipitur est, vt pote bona, & amplectenda, ab hominibus continuanda.

K

Nota ly sē per r pro pluribus clausulis sibi seruit.

3m ex Bernardo. Dolor. R. qui est passio: non qui est in rationis appetitu displicentia. Tuoe &c. vt patet. Immo hæc Bernardi auctoritas stat pro declaratione conclusionis secundæ, ad prudentiam habendam, & rationabile obsequium: q. 3 ar. 2.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum à scripturis, quòd homo de peccato debet continuè dolere. Hoc autem insinuatur a Psal. 50. Miserere mei &c. quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Pro causa n. ad obtinendum misericordiam illam apta adducit Dauid: q̃ contritionem continuam de proprio peccato cognito habebat. Nam peccatum illud non esset in bonum contra ipsum

P sia; illi: scri

QVAEST. IIII. ART. III.

CONCL. 1[a]. Animæ beatæ in patria contritionem habere non possunt.

¶ PROB.

PROB. Quia illæ animæ non possunt habere dolorem (cum A sint in plenitudine gaudij) : & contritio, quoad genus suum, est dolor.

NOT. Illud verbum in textu, propter gaudij plenitudinem, non ita aptè intelligitur sic, quòd plenitudo illa sit in eis (vt quibusdam placere videtur) quemadmodum sic, quòd in gaudij plenitudine ipsæ sint. Plenitudo nanque illa gaudij est beatitudo æterna; de qua locutus dominus ad quendam, loco omnium in patria existentium ait Matth. 25. intra in gaudium Domini tui: non autem dicit, intret in te gaudiū Domini tui.

dolore propter gaudij plenitudinem. Illę verò, quę sunt in inferno, carent contritione: quia, & si dolorem habeant, deficit tamen eis gratia dolorem informans. Sed illi, qui in purgatorio sunt, habent dolorem de peccatis gratia informatum B sed non meritorium, quia non sunt in statu merendi. In hac autem vita omnia tria prædicta inueniri possunt.

Ad primum ergo dicendū, quòd charitas non causat istum dolorem: nisi in illis, qui doloris capaces sunt, sed plenitudo gaudij omnē capacitatem doloris excludit: & ideo quamuis charitatem habeant, tamen contritione carent.

CONCL. 2a. Existentes in inferno non habent contritionem.
PROB. Quia tales animæ non habent dolorem gratia informatum, & contritionis forma est gratia.

NOT. Gratia informans doloris contritionem dat ei duo: & quòd de peccato, inquantum est offensa Dei, principaliter sit ipse dolor; & quòd ad deletionem culpæ valeat. Quoniam inquit littera, quòd damnatorum dolor non est gratia informatus, intellige, quòd neutrum illorum duorum habent: non autem, quòd habeant saltem vnum puta primum, licet non secundum. Neque enim dolent de peccato, quatenus offensa Dei, immo ex sua damnatorum obstinatione illud denuo sic effectu mandarent, si possent: sed tantū de peccato, quatenus pro ipso puniuntur, dolent. q. 98 art. 2. Dolere autem sic de peccato C non habet rationem, seu diffinitionem contritionis: & ideo non est contritio, neque etiam informis quæstione prima, articulo primo, exam. primæ diffinitionis, neque actus virtutis. Nam contritio informis, quæ dicitur dolor attritionis, quæstio ne secunda, articulo sexto, de peccato vt de offensa Dei est: & contritio actus virtutis peccatum, vt sic nollet commisisse vnquam quæstione prima, articulo secundo. Vide quoque ne ex littera probationis malū sensum; qui fortè primitus ubi occurret, accipias: quòd videlicet nullus possit dolere de peccato inquantum est peccatum, nisi sit in gratia. Hic enim sensus est falsus; & contra D. Th. quæst. 2. artic. 6. ubi attritionem, quæ apud ipsum est contritio informis, dicit esse quando quis dolet de peccato. Accipias igitur hunc sensum inde verum: quod nullus potest habere contritionem, de quali sermo est hic, nisi existat in gratia. De quali verò contritione loquatur nunc; iam in principio corporis, quòd scilicet tria continet, textualiter dictum est. Non enim sine causa præmisit declarationem huiusmodi, ad notandum scilicet, quòd nunc loquitur de contritione non tantum vera, sed etiam perfecta. Nam sciebat, quòd contritionem veram, licet imperfectam & informem, quæ attritio propriè dicitur, potest aliquis habere, etiamsi non sit in gratia. De his consule q. 1. art. 1. & 2. & 5. vbi & videbis Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. de attritione, seu contritione imperfecta, optimè loquens. Vide etiam, si vis, Episcopum Roffensem contra Lutherum artic. 6. ibi, contritionē quantūlibet magnam, nisi fiat in charitate Dei, non est vera, sed simulata: enim Lutheri Phantasiā Roffensis ille falsissimam esse multipliciter commonstrat, & bene.

Dolere de peccato sine fructu quomodo.

Caue sensum falsum.

CONCL. 3a. Existentes in purgatorio non habent perfectam contritionem.
PROB. Quia dolor illarum animarum de peccatis non est meritorius (cum non sint in statu merendi): & contritionis efficacia est esse actum meritorium.

NOT. Loquitur D. Th. de merito propriè dicto, quando dicit, quòd meritum non est in purgatorio. Nam ad merendum propriè requiritur, ultra gratiam & opus, quòd quis sit viator totaliter in vita hac mortali viuens in corpore. Meritum autem impropriè dictum in purgatorio posse reperiri, concedit D. Th. dist. 3. 18. q. 1. art. 1. Hinc patet etiam, quòd quando efficacia contritionis dicitur esse actus meritorius, accipitur ibi mereri propriè. Nota in textu ly quodammodo satisfactorius. Apponit enim ly quodammodo: & quia satisfactio nostra ad Deum non est satisfactio simpliciter secundum æqualitatem quantitatis, sed tantum secundum æqualitatem proportionis. q. 13. artic. 1. & quia contritio non est propriè aliquod illorum trium, quæ communiter pro operib. satisfactorijs ponuntur. s. eleemosina, ieiunium, oratio. q. 15. art. 3. licet sit reductiuè. q. art. eiusd ad 5m.

Meritum an in purgatorio.

3m de maiori. Causat. non subiectis capacibus: non, incapacibus. §. Tunc &c. Nam existentes in patria sunt doloris incapaces. Ex maxima illa sic glossata, intellige dicta in q. 1. art. 2. in textu, & elucidatione.

NOTAT. Quia semper verum est, quod actiones recipiūr in subiecto ad hoc recipiendum disposito. Vnde licet charitas, quantum est de se, causet in amico dolorem de offensa amici: tamen iste dolor nō recipitur à subiecto in plenitudine gaudij patriæ existente. Et si dicatur: quòd si charitas causat, & beati non recipiunt dolorem illū, aliquid putà ipsum causare esset frustra in patria: respondendum est, negando consequentiam. Nam tunc aliquid dicitur frustra: quando ordinatur ad aliquem finem, & non attingit illum. Hoc autem non est in proposito. Nā prædictū causare charitatis, i. quòd illa charitas dolore sic causet, non ordinatur ad hoc, vt recipiatur in subiecto beato (quia ordinaretur ad impossibile: quod est inconueniens) sed ordinatur ad exprimendam naturā charitatis in seipsa. Natura autem charitatis considerata in seipsa est causare in amico dolorē de offensa amici: & hanc eius naturam exprimit, quicunque charitatem in aliquo ponit. Nam charitas non pōt separari à sua natura, imò est sua natura: sicut nec diffinitum à diffinitione, imò est sua diffinitio. Ponere ergo charitatem in beatis, & ponere quòd ipsa, quantū est de natura sua, non causet displicentiam de offensa Dei, est ponere contradictoria simul. i. in illis esse, & non esse, charitatem. Ex his igitur verū sensum textus dicentis, charitas non causat istum dolorem nisi in &c. intellige: quòd scilicet D. Th. loquitur de causare, ita quòd recipiatur; nos aūt præcisè de causare, ita quòd natura charitatis solum exprimatur. Respondet siquidem argumento volenti, quòd dolor ille reciperet: non aūt quærenti, an per talem causationē naturę charitatis in seipsa exprimatur quasi ergo respondens apertè dixerit: quòd charitas patriæ non causat dolorē de offensa Dei, ita quòd actualiter in beatis illa recipiatur: licet de causare illo, quantū est de natura solùmodò charitatis, nō me intromittā pro nunc. Vnde (vt moris ē sui) argumenti difficultatē, quā petebat, præcisè soluit, formalitati respōsalis, & sufficienti propriè breuitati, cętera subticendo, cōsulēs.

An charitas patriæ displicentiā de offensa Dei causet.

Corollarium. Ergo vt in proposito dici posse proportionaliter simile quid: quod dixit D. Th. in 1. 2. q. 4. ar. 8. 3m. Argumēto. n. huic. Charitas in beatitudine perficitur, sed charitas extendit se ad dilectionem Dei & proximi, ergo vf quòd ad beatitudinem requiratur societas amicorum: argumento, inquā huic respōdet sic. D Ad 3m. dicendum, quòd perfectio charitatis est essentialis beatitudini quantum ad dilectionē Dei, non quantū ad dilectionē proximi. Vnde si esset vna sola aīa fruens Deo, beata esset non habēs proximū, quē diligeret: sed supposito proximo, sequitur dilectio eius ex perfecta dilectione Dei. Vnde, quasi concomitanter, se habet amicitia ad perfectam beatitudinem. Hæc ibi. Sicut ergo perfecta charitas illius solius animæ beatæ non diligeret actualiter proximū, eo quòd ipsum nō haberet, cū tñ charitatis, secūdū naturam charitatis, sit extendere se ad dilectionem proximi: ita perfecta charitas beatorum non facit actualiter contritionem in beatis, eò quòd ipsi non sunt doloris capaces, cum tamen charitatis, secundum naturam charitatis sit causare in amico dolorē de offensa amici Dei. Et sicut, supposito proximo, sequitur actualiter in illa anima beata dilectio eius ex dilectione Dei: ita, supposita (quod tamen non est dabile) capacitate doloris in beatis, E sequitur actualiter in eis contritio de peccato. Concludendum ergo videtur ad instar præmissi responsi: quòd perfectio charitatis est essentialis beatitudini quantum ad consummatum gaudium de Deo, non quantum ad actualem dolorem de peccato. Actualem, inquam ad differentiam radicalis, non quia contritio illa radicalis, sit reducibilis quandoque ad actum, sed quia in radice naturæ charitatis (modo supra declarato) manet. Vnde sicut illa anima sola beata haberet dilectionem proximi in radica tantum charitatis, nunquam tamē actualiter nisi proximus diligendus daretur, nec hoc esset inconueniens, nec minus essētialiter esset beata, & charitate perfecta abundās, & quòd proximū nunquam existentem nunquā actualiter diligeret: ita beati in patria habent contritionem in radice charitatis secūdū naturam eius tantum, nunquam tñ actualiter (vt intendit hoc primum responsum) nisi capacitas doloris in ipsis daretur, nec hoc est inconueniēs, nec p hoc sunt essentialiter minus beati & charitate perfecta pleni, etiam quòd nunquam actualiter ex incapacitate sua sint habituri illum contritionis dolorem.

NOT.

¶2ªNOTAT. simili modo possumus saluare illud dictū de Deo, & de beatis, puta q̄ habeat displicentiam de peccatis nostris: qa scilicet, quantum est de natura charitatis illorum in seipsa cōsideratæ, id solummodo verificatur; aut quia factum illud est tale, q̄ Deus & beati, si doloris essent capaces, de tali re haberent actualem displicentiam: non autem q̄ ipsi actualis displicentiæ seu doloris capaces aliquando esse possint. Hæc, & similia ex superiorib. in notatione prima, & corollario bene (ut decet) applicatis in tacto sensu intelligito, ne ex superficie loquendi falsum sensū concipiat.

Ad secundum dicendum, q̄ animæ in purgatorio dolent de peccatis: sed ille dolor non est contritio, quia deest eis contritionis efficacia.

Ad tertium dicendum, quòd pœna illa, quam animæ in purgatorio sustinent, non potest proprie dici satisfactio: quia satisfactio opus meritorium requirit: sed largo modo dicitur satisfactio pœnæ debitæ solutio. G

2. de conclusione. Magis dolent q̄ de dolore, citra contritionem: non, dolore contritionis §. Tunc &c. Conceditur. n. q̄ & dolent, & magis dolent, de culpa: sed negat, q̄ talis dolor sit contritio; non quia sit paruus, sed quia non habet efficaciam, neq; merendi, neq; faciamenti, neque satisfaciendi. Poterit ergo dolor ille esse maior, quam cuiuscunque viatoris hic in corpore viuentis: & tamen dolor istius hic viuentis poterit esse, & quandoque erit, contritio; dolor verò illius in purgatorio exsistentis nunquam erit, neque esse poterit, contritio. Non. n. omnis dolor est contritio; licet omnis contritio sit dolor. q. 1. ar. 1. & q. 2. ar. 5. ad secundum. Adde; q̄ nec omnis dolor de peccato propter est contritio de quali nunc loquimur; nisi gratia, & efficacia, in textu dictis sit prædicta.

Efficacia contritionis est triplex.

Corollarium. Ergo, si per impossibile beati in patria essent doloris capaces, adhuc contritionem actu non haberent: non ratione quæ dicebatur in respōso ad primum; sed ratione dicta hic ad secundum; i. nō ratione incapacitatis doloris sed ratione defectus efficaciæ. Nunc autem beati ipsi propter rationem utramque non habent contritionem; animę vero in purgatorio exsistētes propter vnam tantum. s. inefficaciam, & damnati propter secundæ, ac tertiæ conditionis contritionis defectum.

3 de minori. Sed satisfactio. ℞ Propriè sumpta: non, impropriè §. idest largo modo §. Tunc &c. Nam pœna illa, quam animæ in purgatorio sustinent, non &c. vt in litera.

¶NOTAT. Ideo in textu dicitur, q̄ pœnæ debitæ solutio non est propriè, licet largo modo, satisfactio: quia ad satisfactionem propriedictam, vltra pœnæ debitæ solutionem pro peccato præterito, exigitur; quòd ipsa satisfactio sit in remedium peccati futuri cauendi, sed tamen possibilis a satisfaciente eodem incurri, quæst. 12. art. 3. Hoc autem de pœna illa animarum dici non potest cum, secundum fidem catholicam, animæ ipsæ sint penitus impeccabiles etiam dum actu sunt in purgatorio. Vide circa hoc Roffensem contra lutheri errores articulis. 38. & 39. validissimè triumphantem.

Satisfactio.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. ad io ... scripturas.

EX articulo habes id: quomodo per rationem ostendas, meritò fuisse radicaliter à scripturis indicatum quod post hanc vitam non dari contritionem. Insinuatum autem est hoc ab ijs; quando merendi locum post hanc vitam esse, negarunt: cùm meritorius sit actus ipsa contritio. Indicatum est ergo illud à Christo Ioan. 9. Venit nox, quando nemo potest operari, scilicet meritoriè. Huic loco pro expositione fauet Augustinus dicens. Hic omne meritum comparatur, quo post hanc vitam releuari possit quispiam, vel grauari. Nemo autem speret; quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum promereri. Hæc ille, in Enchirid. cap. 110. & Hieronymus super ad Galatas. Tempus sementis, tempus est præsens: & vita, F quam metimus. In hac licet nobis, quod volumus, seminare. Cum ista vita transierit; operandi tempus aufertur. Hæc ille. Et certè non possunt illa verba prædicta Christi aliter accipi, quàm qui post mortem non sit tempus merendi. Cum enim ex sacris literis constet, q̄ defunctorum animæ prorsus ociosæ nō sint (nihil namque ociosum datur in natura; imò hęc illud abhorret, secundum Philosophum etiā), & dubitare nemo fidelis possit, q̄ Dominus in p̄dictis verbis (sicut & vbiq;) vera dixerit; de necessitate subinferendum relinquitur: q̄ de opere non quocunque, sed meritorio solum, sit ibi locutus, Venit nox quando nemo potest operari. Item ab Ecclesiastici c. 14. Ante obitum tuum operare iustitiam: quoniam nō est apud inferos inuenire cibū. Quo scilicet ad meritū te focilleris. Item ecclesiastici. 9. Quodcunq; potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia, sunt apud inferos; quò tu properas. Clarum est, q̄ ante mortē Christi erāt sācti patres in limbo infra nos; & q̄ in eis tūc erat aliquod opus, ratio, scientia (quod dico de pluribus illis; intellige proportionaliter de alijs iustificatis): & tamen sic vniuersaliter locuta est scriptura. Quid ergo per huiusmodi suum dictum intellexit? Quod neque opus neque ratio, neque sapientia, neque scientia, in aliquo defunctorum sunt ad meritum: etiam q̄d absolute ibi sint. Opus ergo meritorium potest esse in hac vita: quoniam ad opus exhortamur nunc ex eo, q̄ non dabitur postea opus tale. Et hoc bene pro semper notabis, contra hereticos merita talia negantes. Hæc generatim de vniuersis vita functis dicta sufficiant. Cæterum speciatim de beatis, idipsum, q̄ scilicet in eis non sit contritio, indicasse planius, & quasi à fortiori, videtur Isaias c. 54. his verbis. Noli timere: quia non confunderis, neque erubesces. I Non enim te pudebit; quia confusionis adolescentiæ tuæ obliuisceris, & opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis amplius quia dominabitur tui, qui fecit te. Hæc ibi. Qui autem magis homini, si bonum dominabitur dominus: quam dum erit in patria beatus? Item ab Apocal. 21. indicatur sic. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum; & iam non erit vltra neque luctus, neque clamor, neque dolor. ¶ Secundò habes: quomodo per eius rationem prædictas auctoritates, pro quanto aliqualiter non esse contritionem ostendunt post hāc vitam, & intelligas & probes, & defendas. ¶ Tertiò uides: quomodo vicissim ex his constabiliatur angelica doctrina præsens.

QVAESTIO V.

De effectu contritionis, in tres articulos diuisa.

DEINDE cōsiderandū est de effectu contritionis. H

Circa quod tria quæruntur.

Primo, Vtrum peccati remissio sit contritionis effectus.

Secundo, Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

Tertio, Vtrum parua contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum remissio peccati sit contritionis effectus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd peccati remissio non sit con-

QVÆST. V. ART. I.

K CONtritio, & vt pars sacramenti & vt actus virtutis, est causa remissionis peccatis; sed diuersimodè.

Corollarium. Ergo contritionis effectus est remissio peccati. Contritionis, nunquam secundum diffinitionem primam eius datam, quæstione prima, articulo primo, acceptæ: scilicet cum proposito confitendi & satisfaciendi; aliter non. Pro quo vide ibi clue, & appen. præsentis articuli. Quod talis contritio remittat peccatum, habes etiam ex contritionis diffinitionibus ab Augustino, & Gregorio, suprà quæstion. 1. articulo 1.

PROB. Quia contritio inquantum est pars sacramenti, operatur instrumentaliter ad remissionem peccati (cum similiter pateat de alijs sacramentis): & inquantum est actus virtutis, operatur materialiter ad remissionem peccati (cum sit dispositio quædam ad iustificationem).

¶NOTAT.

¶NOT. Quòd instrumentaliter operentur sacramenta ad peccati remissionem; patet ex Concilio Trid. Sess.6. cap. 7. ubi explicans causas iustificationis impij in latitudine causæ efficientis loquens ita ait hæc uerba. Instrumentalis item, sacramentum baptismi. & sess.14. cap 2. Est autem hoc sacramētum pœnitētiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium; ut nondum regeneratis ipse baptismus. & sess.7. canon.8. Si quis dixerit per ipsa nouæ legis sacramenta ex opere operato nō cōferri gratiam, sed solam fidem diuinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit. Hæc ibi. Rectè ergo probationis prima pars fundatur in hoc, quòd sacramenta nostra ad remissionem peccati operantur instrumentaliter: ex quo post habere uult, quòd & pars sacramenti cōtritio ad remissionem talem instrumentaliter cōcurrit. Et notat quòd causa hæc instrumentaliter concurrens in genere causæ efficientis, secundum D. Th. reductiuè ponitur: ut patet consideranti responsionem ad primum argumentum in textu sensu. Quando ergo dicit, quòd contritio ut pars sacramenti concurrit instrumentaliter & ut actus uirtutis dispositiuè: significatur quòd ut pars concurrit effectiuè, ut actus concurrit materialiter.

Tho. ubi sup. ar.5. q6.1. & seq.

Ca.1.& 2.

tritionis effectus. Solus enim Deus peccata remittit, sed contritionis nos sumus aliqualiter causa: quia actus noster est ergo contritio nō est causa remissionis culpæ.

¶2 Præterea. Contritio est actus uirtutis, sed uirtus h sequit peccati remissionem, quia uirtus, & culpa non sunt simul in anima: ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

¶3 Præterea. Nihil impedit à perceptione Eucharistiæ nisi culpa: sed contritus ante confessionem non debet accedere ad Eucharistiam: ergo h nondum est consequutus remissionem culpæ.

SED CONTRA est quod dicitur in Gloss. super illud Psalmi, Sacrificium Deo spiritus cōtribulatus &c. Contritio cordis est sacrificium, in quo peccata soluuntur.

Præterea. Virtus & uicium eisdem causis corrumpuntur, & generantur, ut dicitur in secundo Ethic.* sed per inordinatum amorem cordis peccatum committitur, ergo per dolorē ex amore charitatis ordinato tantum, peccatum soluitur: & sic peccatum contritio delet.

RESP. Dicendum, quòd contritio potest dupliciter considerari, uel inquantum est pars sacramenti, uel inquantum est actus uirtutis, & m utroque modo est causa remissionis peccati, sed diuersimodè: n quia, inquā-
B tum est pars sacramenti, primo operatur ad remissionē peccati instrumentaliter, sicut, & de aliis sacris in prima distin.* patuit. Inquantū autem est actus uirtutis, sic est quasi causa materialis remissionis peccati, eo quòd dispositio est quasi necessitas ad iustificationē, dispositio aūt reducitur ad causam materialem, si accipiatur dispositio, quæ disponit materiam ad reci-
C piendum, secus aūt est de dispositione agentis ad agendum, quia illa reducitur ad genus causæ efficientis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd solus Deus est causa sufficiens principalis remissionis peccati, sed causa dispositiua potest etiam esse ex nobis, & similiter etiam causa sacralis, quia formæ sacramentorum uerba sunt à nobis prolata, quę habēt
D uirtutem instrumentalem gratiam inducendi, qua peccata remittuntur.

1m de maiori

Remittit. &c. effectiuè principaliter: non, dispositiuè materialiter, nec effectiuè instrumentaliter. §. Tur. &c. Nam contritio, cuius nos concausa sumus cum Deo, non remittit effectiuè principaliter peccatum (in quo sensu intendebat argumentum:) sed illud remittit effectiuè instrumentaliter, & materialiter dispositiuè (ut conclusionis probatio cum ratione declarauit.) In textum diligentissimè nota ly quæ habent uirtutem instrumentalem, gratiam inducendi. Alioquin sacramenta non essent causa instrumentalis ad iustificationem.

¶NOT. Ad instrumenti rationem, i. ad hoc quòd aliquid sit reuera instrumentum requiritur ultra actionem sibi propriā, quòd mediante ista eleuetur ad participandam actionem uētis illo pro instrumento: & hæc actio sic participata uocatur ipsius instrumenti actio seu uirtus (ut hic nominatur) non quidem propria sed instrumentalis. Ideò enim serra dicitur instrumentum artificis; quia ultra actionem sibimet propriam, puta sectionem lignorum, quæ præcedit, habet aliam actionem sibi communicatam ab artifice secundum formam non sibi propriam sed in artificis mente præconceptam; puta facere lecticam, domus tectum, nauim, & similia. Prima serræ actio est eius uirtus propria, quia secundum formam propriam sibi operatur: secunda actio est eius uirtus instrumentalis, quia secundum formam præconceptam ab artifice sunt per motum participatam ab eo operatur: & quamuis non secaret, & similiter non faceret lecticam, nisi moueretur ab artifice: tamen istæ duæ actiones aliter, & aliter, sibi cōueniunt. Secat enim ex propria uirtute; quia ex propria forma hoc habet, ut possit secare: quia scilicet de se habet dentes ferreos sic adaptatos: facit autem lecticam ex uirtute participata, seu sibi communicata, ab arti-
A fice; quia ex forma ab ipso præconcepta hoc habet, ut ad concinnandam lecticam cooperetur: quia scilicet ad talem formā mentalem artificis exterius exprimendam, supra uirtutem sibi ex se propriam, ab ipso per motum talis eius mentalis formæ congruentem adhibetur. Ecce; quòd serra est causa & sectionis, & lecticæ: sed sectionis est causa propria, lecticæ autem causa instrumentalis: quoniam reuera alio, & alio modo causat utrunque. Applica ad sacramenta, & bene: pro qua re uide supra tertiam partem. q.62. ar.1. & 4. Nam hic non est locus ita stand. de sacramentorum uirtute illa: nisi pro quanto facit ad propositum contritionis, ut est pars sacramenti. Ad cōtritionem igitur, modo proportionato, descendendo prædicta sic applicentur. Mouet Deus meum liberum arbitrium ad detestationem peccatorum à me commissorum. Ego à motione tali præuentus, de multitudinem, grauitatem, fœditatem, & dignificationem, illorum multiplicem displicentiam, odium ac displicentiam contra illa concipio cum proposito confitendi & satisfaciendi, ut in q.4. ar.1. dist.1. Hactenus est causata aliqualiter à meo libero arbitrio, per motionem tamen à Deo factam, ipsa contritio: quoniam & naturali quadam pronitate amat uirtutem & odit uitium; iuxta id Rom. 2. huiusmodi (gentes uidelicet) naturaliter sibi sunt lex, & ostendunt legem scriptam in cordibus suis. Vnde hucusque mea contritio dicitur potius attritio, & informis contritio seu imperfecta: quæ non adhuc pro instrumento, ut instrumentum, à Deo assumpta est; quamuis sine Dei motione non sit nata, & usque ad huc progressa. Hæc igitur nondum remissionem peccati causat sed est, quasi quòd serra per motionem artificis secuerit lignum. Superuenit postmodum alia maior bonitas Dei, & contritionem charitate informat; & sic ad aliquid maius supra uires eius operandum eleuat, scilicet ad concausandum remissionem peccati, æternæ pœnæ reatum, & ad merendum gloriam. Tunc primum, ubi forma à Deo summo opifice præconcepta, scilicet gratia, infor-
E matur, ad actionem ac uirtutem instrumentalem sic eleuata transfertur: & sic de attrito ego fio contritus, iuxta dicta. q.1. ar. 2. & 3. Prima actio, scilicet odire peccatum, dicitur propria liberi arbitrij: non quia sit, uel esse possit, ab eo sine gratuita motione Dei; sed quia à Deo mouetur tunc ad agendum secundum formam libero arbitrio naturalem, modo, non quo Pelagius, sed quo Apostolus Rom. 2. intelligit; ad agendum inquàm aliquid uersus peccatum, puta ad odiendum illud, ad habendum displicentiam de illo, ad abhorrendum pœnas peccato debitas, ad erubescendum de fœditate, de grauitate, de multitudine peccatorum suorum, ad dolendum de amissione tot, & tantorum bonorum propter peccata sua. Secunda actio, uidelicet diluere peccatum, dicitur instrumentalis: quia mouetur a Deo tunc liberum arbitrium ad agendum secundum formam non sibi naturalem, sed desuper infusam, scilicet secūdum gratiam iam lachrymas suas informantem, ad agendum, inquàm, aliquid in peccatum, puta ad delendum illud, ad extinguendum pœnas æternas

Declaratio notabilis pro causa instrumentali.

Concil.

Th. in 4. dis.1. q.1. ar.4. & 4. sen. dis.1.

Applicatio prædicta ad contritionem.

Naturaliter & supernaturaliter quo agat contritio.

æternas pro illo debitas, ad redimendum vitam æternam per F ipsum perditam. Contritio itaque mea à Deo (ut dictum est) procedens agit & naturaliter & supranaturaliter; & utrobique verè, quia utrobique secūdum formam sibi, vel naturaliter vel supranaturaliter, inhærentem: sed actione naturali (hæc dicebatur propria) non delet peccati, quod tamen actione supernaturali (hæc dicta est, instrumentalis) delet. Hæc pro sensu recto dictorum in hac responsione ad primum. Cæterum pro firmiori capta sume Concilium Tridentinum: ad cuius normam & hic, & alibi, & ubique, omnia usque ad apicem regulanda sunt, & nolo ita ut concilium ipsum, ac similia non ad sensus meos, sed sensus quicunque mei sub quibuslibet verborum tenoribus deri, ad concilium ipsum, ac similia, semper inflexi, & sint, & intelligantur. Illud itaque sess. 14 cap. 4. sic ait. Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, declarat non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat: & quamvis sine sacramento pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamē eum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit. Hæc ibi. Ubi & præmiserat; quòd contritio charitate perfecta sacramenti voto annexa hominem Deo reconciliat: cuius verba in appen. sequen. recensentur. Bene ergo dicit D. Th. quòd contritio virtus est causa dispositiva, & quòd contritio sacramenti pars est causa instrumentalis, remissionis peccati quoniam, si singula singulis correspondere facias, angelicam hanc doctrinam prorsus cum ipso concilio concordare intelliges. Adde pro hac re & consultationem notationis, post probationem.

Vox ab omnibus ecclesiæ filiis effectui mādāda.

Ad secundum dicendū, quòd peccati remissio uno modo præcedit virtutē, & gratiæ infusionem, & alio modo sequitur, et secundum hoc, quod sequitur, actus a virtute elicitus potest esse causa aliqua remissionis peccati.

G

2m de minori.

Sequitur. Resp. Secundū aliquem modum considerationis: non, secūdum omnem modum. §. Tunc &c. Non enim intelligit conclusio, quòd contritio virtus, secundum quòd sequitur remissionem peccati, causet illam (ut arguens falsò opinetur:) sed intelligit, quòd contritio virtus, secundum quod præcedit remissionem peccati, sit causa remissionis illius.

¶NOT. Tota responsio fundatur super hoc, quòd secūdum unum modum considerationis virtus præcedit peccati deletionem: licet concedas, quòd secundum alium sensum considerādi subsequitur. Pro cuius notitia id, quod D. Thom. in 1. 2. q. 113. art. 8. annotandum est. Inter ea (inquit) quæ requiruntur ad iustificationem primum naturali ordine est gratiæ infusio, secundum est motus liberi arbitrij in Deum, tertium est motus liberi arbitrij in peccatum, quartum est remissio culpæ. & ad argumentum primum ait. Recessus à termino, & accessus ad terminum, dupliciter considerari potest. Uno modo ex parte mobilis: & sic naturaliter recessus à termino præcedit accessum ad terminum. Prius enim est in subiecto mobili oppositum, quod abiicitur; & postmodum est id, quod per motū mobile assequitur. Sed ex parte agentis est econuerso. Agens enim per formam, quæ in eo præexistit, agit ad removendum contrarium: sicut sol per suam lucem agit ad removendum tenebras. & ideò ex parte solis prius est illuminare, quàm tenebras removere: ex parte autem aeris illuminandi prius est purgari à tenebris, quàm consequi lumen, ordine naturæ; licet utrumque sit simul tempore. Et quia infusio gratiæ, & remissio culpæ dicuntur ex parte Dei iustificantis; ideo ordine naturæ prior est gratiæ infusio, quàm culpæ remissio. Hæc ille. Quoniam igitur cum gratia veniunt virtutes omnes morales. 1. 2. q. 65. et 3. ideo contritio virtus, utpote ex parte Dei stans, præcedit remissionem peccati.

¶Per hos motus lib. arbit. dictos à D. Th. intellige contritionē perfectam.

3m consequentia.

Ergo nondū est consecutus &c. &. Negatur consequentia. §. Nā, quando dicitur in maiori quod nihil impedire perceptionē Eucharistiæ, nisi culpa, hoc intelligitur sic; nisi culpa per ecclesiæ ministros non remissa: non autem sic, nisi culpa quoad Deum solummodo remissa. Contritus ergo quamvis remissionem culpæ quoad Deum habuerit: quia tamen per Ecclesiæ ministros eam nondum habuit, ideo ab Eucharistiæ perceptione impeditur. Fallit ergo argumentum secundum non causam ut causam. Accipit enim pro causa impeditionis illius culpam non remissam, & hæc non est præcisè causa: sed vera causa est culpa non remissa per Ecclesiæ ministros. Quoad Deum igitur culpa remitti potest & immediatè, & mediatè. immediatè remittitur per contritionem, sed hoc ad perceptionem Eucharistiæ nō sufficit; mediatè remittitur per ecclesiam seu ecclesiæ ministros, & hoc ad illam sufficit.

Ad tertium dicendum, quòd dispensatio Eucharistiæ ptinet ad ministros ecclesiæ, et iō ante remissionem peccati per ministros ecclesiæ non debet aliquis ad Eucharistiam accedere quàmvis sit sibi culpa quo ad Deum remissa.

¶1a NOT. Iure optimo ante perceptionem eucharistiæ, ultra contritionem culpæ remissivam, etiā confessionem actualem requiri necessariò determinatur habere. Nam iustum omninò est; quòd fiat differentia inter dignitatem huius, & aliorum sacramentorum: cùm hoc omnibus alijs sit excellentius, Concil. Trid. sess. 13. cap. 3. Ut ergo recepturus sacramenta ipsorum dignitati (quantum fragilitas humana permittit) conformetur; necessariumque ideo fit, ut sine culpa existat alia sacramenta suscipiens; ita quòd incontritus nō absolvitur, neque in culpa obstinatus baptizatur, & in peccato mortali ad confirmationem, extremam unctionem, matrimonium contrahendum, ordinem conferendum, accedens sacrilegium committit: oportet fateri, quòd ad susceptionem Eucharistiæ aliquid plus de necessitate requiratur; & huiusmodi est cōfessio sacramentalis actualis.

Locus & locatum, i. recipiēs & recepitū debēt proportionari.

H ¶NOT. 2a. Quando litera responsi dicit, quòd contrito sine sacramentali confessione communicaturo culpa est quo ad Deum remissa; hoc intelligendum est solum pro tempore Divi Thomæ: quando scilicet confessio actualis communioni Eucharistiæ, toties quoties, præmittenda non erat de præcepto ecclesiæ, tantum de hoc exequendo saltem semel in anno in paschate mandabatur expressè: Concil. Later. sub Innoc. III. cap. 21. & recitatur extra de pœnit. & remiss. cap. omnis utriusque sexus. Nunc ergo ex tempore illo, quo per Ecclesiam præceptum est, quòd sumpturos Eucharistiam etiam extra pascha actualiter præconfiteantur; culpa non remitteretur contrito, nisi sua contritio esset vestita voto actualiter confitendi ante communionem: sicut nec tunc secundum D. Th. contrito remittebatur apud Deum culpa, nisi sua contritio esset vestita voto confitendi tempore suo scilicet paschatis. q. 1. ar. 1. ex. diffinitionis primæ. Habes igitur inde à simili; quòd de mente Divi Thomæ est, quod culpa contrito quoad Deum nunc non remittitur, nisi proponat confiteri actualiter ante sumptionem Eucharistiæ, I tali die puta Nativitatis Christi; quoniam aliter non haberet nunc propositum confitendi tempore suo; & consequenter non esset verè contritus. Quòd si intenderet communicare absque confessione prævia: ultra quòd non est contritus, esset transgressor præcepti sequentis.

Qñ cōtrito remittatur, vel nō remittatur culpa.

¶3a NOT. Statuit præceptum Ecclesia de confessione (ut præfertur) ante communionem: quando Concilium Triden. Sess. 13. cap. 7. ex quo etiam confirmantur prædicta in prima notatione, dixit. Si non decet, ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sanctè: certè, quò magis sanctitas & divinitas cœlestis huius sacramenti viro christiano comperta est, eò diligētius cavere ille debet; nè absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat; præsertim cum illa plena formidinis verba apud apostolum legamus, qui manducat, & bibit, indignè iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Quare communicare volenti revocandum K est in memoriam eius præceptum, probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse: ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta synodus perpetuò servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessoris: quòd si, necessitate urgente, sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quàm primum confiteatur. Idem canon 11. sic. Nè tantum sacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem, sumatur: statuit, atque declarat, ipsa sancta synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessariò præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, aut etiam publicè disputando defendere, præsum-

Præceptū Ecclesiæ De cōfes. ante quālibet cōionem.

Concilii.

pserit

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio nõ possit totaliter tollere reatum pœnæ, quia satisfactio & confessio ordinantur ad liberationem à reatu pœnæ, sed nullus ita perfectè cõteritur, quin oporteat eum confiteri, & satisfacere, ergo contritio nullo modo est tanta, quòd totaliter deleat reatum totum.

¶ 2 Præt. In pœnitentia oportet esse quædam recompensatio pœnæ ad culpam: sed aliqua culpa per membra corporis exercetur, ergo cũ oporteat ad debitam pœnæ recompensationẽ ut per quæ peccat quis, p hæc, & torqueatur, videtur quòd nunquam possit pœna talis peccati per cõtritionem absolui.

¶ 3 Præterea. Dolor contritionis est finitus, sed pro aliquo peccato, scilicet mortali, debetur pœna infinita, ergo nullo modo potest esse tanta contritio, quòd totam pœnam deleat.

SED CONTRA est, quòd Deus plus affectum cordis acceptat, quàm etiam exteriorem actũ, sed per exteriores actus absoluitur homo à pœna, & culpa, ergo, & similiter per cordis affectum, qui est contritio.

¶ 2 Præterea. Exemplum huiusmodi de Latrone habetur, cui dictum est: Hodie mecum eris in Paradiso, propter unicum pœnitentiæ actum. Vtrum autem totus reatus per contritionem semper tollatur, supra distinct. 14. quæsitum est, ubi hoc ipsum de pœnitentia quærebatur.

RESPONDEO, dicendum, quòd intentio contritionis potest attendi dupliciter. Vno modo ex

---

præteriteo ipso excommunicatus existat. Hucusque uerba Concilij.

Item Concilium Cabilonense capitulo quadragesimosexto prædixerat. In perceptione de corporis & sanguinis Domini, iuxta Apostoli documentum, probare se debet homo: & sic de pane illo manducare, & de calice bibere. Hæc ibi. Homo autem non se probat iuxta documentum illud Apostoli (ut uult Cabil. Concil.) licet aliquo modo se probet, nisi præconfiteatur actualiter: quoniam ecclesiastica consuetudo declarauit intelligendum sic esse illud Apostoli documentum (ut supra Concilium Tridentinum testatur.) Ad idem etiam Concilium Augustense capitulo decimonono ait. Cum unus quilibet christianus ad sacratissimum sacramentum percipiendum per ueram contritionem & peccatorum suorum puram confessionem se se præparare obstrictus sit: illis omnibus eius sumptione interdictum est, qui absque contritione & confessione in suis manent peccatis: & specialiter illis, qui secundum sanctæ Ecclesiæ præceptum singulis annis semel nõ confitentur. Hæc ibi. Vbi uides apertè: quòd non tantum specialiter de confessione præmittenda communioni singulis annis in paschate loquitur synodus hæc Augustensis, sed etiam generatim, idest toties quoties.

¶ Corollarium. Ergo & per rationem in hoc responso ad tertium adductam, & (quod ubique melius est) per sancta concilia maximè Tridentinum, damnatam esse intelligito hæresim Ioannis Vuicleff (ut refert Concilium Constantiense Sessione 8. quam & condemnat) dicentis; si homo fuerit debitè contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis. Vide quæstio. prima articulus primus eiusdem distinctionis primæ, & appen. nunc sequentem. Ergo per eandem rationem & concilia damnatur & hæc Lutheri (Prat. Luterani) dicentis: Magnus error est eorum, qui accedunt ad Eucharistiæ sacramentum huic innixi, quòd sint confessi, quòd non sint sibi conscij alicuius peccati mortalis, quòd præmiserint orationes suas, & præparatoria; omnes hi iudicium sibi manducant & bibunt: sed confidant, & credant se gratiam ibi consecuturos; hæc sola fides facit eos puros, & dignos. Idem Concilium Tridentinum adhuc directius illam hæresim Lutheranam reprobat Sess. 13. canon. 11. Si quis dixerit; solam fidem esse sufficientem præparationẽ ad sumendam sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum; anathema sit. Hæc ibi. Vide Roffensem contra eiusdem Lut. ar. 15. ipsum oppugnantem & expugnantem.

Errores damnat.

APPENDIX.

3 Vel. pro S. Ecclesia &c.

EX articulo habes primo: quõ per rõnem explodas hæresim Lutheri (ut refert Leo decimus in bulla cõtra eiusdẽ errores) dicentis: propter tuã contritionem nullo mõ confidas absolui, sed pp uerbum Christi Quodcunque solueris &c. hîc, inq̃, cõfide, si sacerdotis obtinueris absolutionẽ, & crede fortiter te absolutum, & absolutus uerè eris, quicquid sit de contritione. Itẽ eiusdẽ ibidem, si per impossibile confessus non esset contritus, si m credat se absolutum, uerissimè est absolutus. Item error eiusdẽ ibidem: qui referri ad hoc uidetur, quòd contritio non remittat peccatum, & est hic: nullus debet sacerdoti respondere, se esse contritum, nec sacerdos requirere. Secũdo habes: quõ per rõnẽ cõfidas, oẽs hos errores dãnari meritò ab eodẽ Leone in eadẽ bulla: cuius dãnationis uerbalẽ tenorẽ uidere potes relatum in 3. par. q. 68. ar. 9. in eluc. Item a Concil. Trid. sess. 14. c. 4. quòd postq̃ diffiniuit contritionem mõ, quo supra q. 1. ar. 1. relatũ est, è uestigio subdit. Fuit autẽ quouis tpe ad impetrandã ueniã pctorum hic contritionis motus necessarius: & in hoĩe post baptismũ lapso ita demũ præparat ad remissionẽ peccatorũ, si cum fiducia diuinæ misericordiæ, & uoto præstandi reliqua, coniunctus sit, quæ ad ritè suscipiendum hoc sacramẽtũ requiruntur. Hæc ibi. & infrà. Docet præterea, etsi cõtritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominem qui Deo reconciliare priusquàm hoc sacramentum actu suscipiatur: ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine sacri uoto, quod in illa includitur, nõ esse ascribẽdam. Hæc ibi. Vbi loquitur de sacro pnæ: & contritionis motum expressè dicit ad remissionem peccati esse necessarium (ut uides) & cõtritionẽ perfectam reconciliare Deo, quantũuis non sine incluso uoto sacri (ut etiã D. Th. docuit q. 1. ar. 1.) & in principio illius sessionis ait: quòd definitionem hanc de pœnitentiæ sacramento christianis omnibus perpetuo seruandam propõnit. Item à psalmo 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Ecce contritio, Dixi; ecce confessio, Confitebor: Ecce remissio, Remisisti. Correspõdet remisisti nõ ad ly confitebor, sed ad ly Dixi, cum utrũque sit præteriti ipsius: ut per hoc apertè significet; quòd contritionis effectus est remissio peccati; etiã antequam confiteatur quis actu, nisi in uoto cõfessionẽ contritio includat. Item ab Ezech. 18. considerans impius & auertens se ab omnib' iniquitatibus suis, quas operatus est, uita uiuet & non morietur. Vbi & per totum ferè capitulum, & in capitulo 33. per Ezech. Dominus mõstrat; quòd contritio, quæ necessaria perfectè includit. quæst. 1. ar. 1. remittit peccata. Si uis Roffensem contra errores prædictos Lutheri art. 11. 12. 14. eleganter disserentem consule. tertio habes: quomodo per rõnem præmissas scripturas, pro quanto contritionis effectum dicunt remissionem peccatorum, intelligas, probes, atque defendas. quarto uides 4 quomodo ex his uicissim angelica hæc doctrina consolidetur.

QVAEST. V. ARTIC. II.

CONCL. Contritio potest mereri nõ solum culpæ amotionem; sed etiam absolutionem ab omni pœna.

¶ PROB. 1 Quia charitas põtest tantum intendi in actu, ut displicentia peccati seu contritio causata ab ipsa id mereatur: 2 Quia pœna doloris sensibilis, quam uoluntas ex contritione rationis excitat, potest tantum intendi, ut contritio ipsa ad id sufficiat.

¶ NOTATIO. Contritio tamen ista sensitiua non est totaliter disparata ab illa rationis; sed est ad ipsam, ut ad causam suam consequens: & non per se sola sufficit ad deletionem prædictorum in conclusione, sed inquantum continuitatem quandam habet cum displicentia peccati existente in ratione. Quemadmodum & de scientia subalternata proportionaliter dicimus: quòd ipsa secundum se non meretur dici propriè scientia, nisi quatenus continuatur suæ scientiæ subalternanti.

1 consequentia, seu illatio conclusionis. Ergo contritio nu' o &c. Resp. Negatur hæc illatio. §. Nõ enim, quòd tenetur omnis contritus confiteri & satisfacere prouenit semper inde, quia s. contritio non abstulerit totam culpam, & totam pœnam: sed tunc, quando totum hoc abstulit, procedit hinc, & quia s. taliter contritus de tali effectu suæ contritionis non põt eẽ certus: & quia taliter cõtritus tam in sua contritione, ut uera esset, proposuerat confiteri atque satisfacere, & quia taliter contritus ad præceptum de confessione ab Ecclesia datum tenetur. Infert ergo arguẽs conclusionem per fallaciam secundum non causam ut causam: accipiendo pro rã obligationis ad cõfessionem ac satisfactionem sit semper indigẽtia remissionis culpæ aut pœnæ: & tñ ista non semper est uera causa, sed illa triplex quæ dicta est.

Conclusio.

Triplici de causa tenetur quis, quantumcunque de mortali contritus, & iam mundificatus, ad cõfessionem.

parte charitatis, quæ displicentiam causat: & sic contingit tantum intendi charitatem in actu, quòd contritio inde sequẽs, merebitur non solum culpæ amotionem: sed ẽt absolutionẽ ab omni pœna. Alio mõ ex parte doloris sensibilis, quem uoluntas ex contritione excitat: & quia illa, etiam pœna quædam est, tantum potest intendi, quòd sufficiet ad deletionem culpæ, & pœnæ.

Ad primum ergo dicendũ, quòd aliquis non potest esse certus quòd contritio sua sit sufficiens ad deletionẽ pœnæ, & culpæ: & ideo tenetur confiteri, & satisfacere: maxime cum contritio uera non fuerit, nisi propositum cõfitendi habuisset annexũ: quod debet ad effectum reduci etiam propter præceptũ, quod est de confessione datum.

G Ad 2m dicẽdũ, quòd sicut gaudiũ interius redundat etiam ad exteriores corporis partes, ita etiã dolor interior ad exteriora membra deriuatur. Vnde dicitur Prouer. 18. Spiritus tristis exiccat ossa.

Ad tertium dicendũ, quòd dolor contritionis quãuis sit finitus quãtũ ad intẽsionẽ, sicut ẽt pœ

¶ NOT. 1ª. Vltima causa, s. quòd contritus ẽt cõtritione totum non delente ad præceptum de confessione ab Ecclesia datum tenetur, mouistra: quòd de mente Diui Thomæ est, quòd super ar. 1. ad 3m diximus, uidelicet quòd contritus quantũcũque tenetur ad actualem confessionem, cũ uult Eucharistiam sumere quocunque tpe, ẽt non in paschate; quia præceptum de confessione, ad quod utique tenetur, ab Ecclesia sic datum est. Possunt iungi & aliæ: tum quia s. quantumcumque contritus de effectu suæ contritionis tali, quòd culpam sibi abstulerit, non potest esse certus: & consequenter talis absque actuali confessione communicans se periculo indignè communicandi (id quod sine culpa non est) exponeret: tũ quia ipse contritus in sua contritione, ut uera esset, proposuerat confiteri iuxta mandatum Ecclesiæ; & consequenter talis absque actuali confessione communicans, ultra quòd transgrederetur Ecclesiasticum præceptum, esset quodãmodo periurus in sua contritione. Hæc dicta sint à fortiori: quia etiam, non ualens præ ætate communionem sumere, (sic enim in hoc respõso ad primum intelligit S. Thomas) tenetur ad confessionem tempore paschatis, quantumcumque sit de commisso mortali contritus.

¶ NOT. 2ª. Illa propositio prima in textu huius responsi, scilicet aliquis non potest esse certus quòd contritio sua sit sufficiens ad deletionem culpæ, est propositio Concilij Tridentini sessione sexta capitulo nono, dicentis. Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramentorum uirtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare & timere potest; cum nullus scire ualeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. Hæc ibi. Ex quo sanè concilio intelligis: certitudinem, de qua hic Diuus Thomas loquitur, esse certitudinem fidei; & non tantum de quantacunque contritio, sed etiam de confessio millies, & communicatio, uerificari propositionem illam sancti textus, siem ; qu mnis ipse de contritio, de quo tantum concludere nitebatur argumentum, uerbaliter solum locutus sit. Vide Roffensem contra errores Lutheri concilio reluctantis art. 10.

Conc. Trid. de gratiæ incertitudine.

2m de maiori. Recõpensatio Resp. Saltem per redũdantiam accepta. §. Tunc &c. Nam dolore interiori rationis fit recompensatio per redundantiam ad exteriora corporis membra, per quæ quis peccauit: & consequenter ipsa, quæ cum animæ uoluntate peccarunt, eadẽ cum animæ uoluntate per redundantiam torquantur: licet in ea membra corporis non fiat semper pœnalis recompensatio directa, puta flagellatio illorum membrorum exteriori flagello.

¶ Corollarium. Ergo illa auctoritas Sap. 11. per quæ quis peccat, per hæc & torquetur, & Apoc. 18. quãtũ glorificauit se, & in delitiis fuit, tñ date illi tormẽtũ, & luctũ, & aliæ similes, quòd quanto pœnã illis ipsis mẽbris dandam eẽ, quib. pctm̃ est, insinuant, intelligẽdæ sunt de pœnalitate uel directa, uel per redundantiam facta. Hac doctrina ex textu hoc S. Th. collecta adoptus intelligens &

Solutio

F illud Matth. 26 omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt, nõ miraberis pluquã oportet, si uideas homicidã cõtritum (ueluti Moysen Deut. 34.) morte sua nãli, nõ gladio materiali, occũbente. Recompensatione n quadã saltẽ intelligitur gladio perisse: quia tãta pœna, uel à seipso uoluntariè suscepta, uel à Deo sibi abũde misericorditer immissa & à se per uolũtatem accepta, uel aliter affectus est, quæ tãta proportionaliter ad occisionem per materialem gladium facta sufficit. Hæc de cõtritis homicidis contritione totam peccati pœnam delente: ut in præsenti sistamus articulo. Cæterũ de aliis homicidis materialiter non occisis recompensatio pœnæ occisionis correspondens indubitanter uel in purgatorio ad salutem, uel in inferno ad sine fine damnationem fiet. Recompensationem talem pœnarum ex præsenti respõso acceptam, & ad homicidas (exempli causa) re uera applicatam, extẽdere poteris ad omnes alios peccato quocunque inuolutos, & consequẽter quacunque pœna dignos; modo illo seruato, quem tibi pro uniuersali exemplo in homicidis ante proposuimus.

H ¶ NOT. Bene ad recompensationem per redundantiam recurrit litera, quando de satisfactoria pœna tangitur: quia ad satisfactionis rationem sufficit, quòd illa fiat quocunque modo, peccato correspondens, interim fiat. Ad radicem ergo pœnarum debitarum. Diuus Thomas aspexit, quando respondendo de tali recompensatione meminit: quæ radix nonque satisfactio est. Hinc fit: ut, ly per redundantiam, extendi etiam uoluerit ad quamcumque recompensationis formam & modum. Adeo quòd pro pœna adulterij satisfecit aliquis per redundantiam, quando uel peregrinatus est ad loca sancta uel toties ieiunauit uel contra hostes fidei quando non occises neque uulneratus arma uoluntariè pro satisfactione adulterij sui sumpsit uel religionem ingressus regularis uitæ instituta intentione eadem seruauit uel aliud simile in recompensationem pœnæ pro peccatis suis debitæ fecit, talis, inquam adulter recompensatione per redundantiam satisfacere intelligitur: etiam quòd nec uxorem suam propriam nemo alius per adulterium polluat (quod esset recompensatio directa, iustissimè à Deo inflicta: & in pœnam satisfactoriam isti computata, si per bonam patientiam tale suum dedecus pro suis peccatis sufferret.) nec ipse fenicet in membro illo genitali torqueretur, nec dolores uiscerum capitis aut aliarum partium corporis pateretur. Tenetur ergo uniuersaliter, ly per redundantiam, pro quacumque recompensatione alia à directa: licet pro illo tantum casu, de quo argumentum fiebat, expresse responsio illa loquatur.

Notandum quoque, quòd recompensationem hanc per redundantiam tunc inuenit fieri, quando ab interiori contritione procedit: & consequenter quòd uult dicere, tanti proportionaliter esse æstimandam recompensationem hanc per redundantiam, quanti æstimatur interior contritio; licet absoluta contritio ista sit iudicanda maior. Ratio est: quia causa est semper potior effectu: licet effectus proportionaliter causæ respondeat. Literæ ergo sensus huiusmodi conformis est decreto quinto Papæ Leonis primi, qui in epistola septuagesimaseptima ad Nicetam Episcopum Aquileiensem dicit. De his autem christianis &c. consultationi charitatis tuæ hoc respondendum esse credimus, ut pœnitentiæ satisfactione purgentur: quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione pensanda est. Hæc ibi. Vbi quod de temporis longitudine inquit ero, iuxta datum literæ sensum, de aliis exterioribus pœnarum recompensationibus etiam proportionaliter accipito.

K 3m de maiori. Dolor contritionis. quantum ad intensionem acceptus non, quantum ad suam charitatis formã. §. Tũc &c. Intelligitur conclusio quòd contritio, non quantum ad intensionem uel extensionem præcisè sed

scripturæ & iudicia hominum imprudentium frænantur.

Vnde exẽpliter, recompensatio per redundantiam, accepta exemplificatur.

Leo Papa de pœnis pro peccatis satisfactoriis.

sed quantum ad charitatem, qua informatur, accepta sit totius pœnæ quandoque deletiua, ut ex conclusionis probatione patenter colligitur.

¶NOT. Peccato mortali, ratione auersionis à Deo bono infinito, debetur pœna infinita quantum ad extensionem; sed ratione conuersionis ad creaturam bonum finitum, debetur pœna finita quantum ad intensionem. Et quia formale in peccato mortali est auersio, ad quam medicandam & auferendam tendit contritio. q. 4. art. 1. ad quintum; ideò sufficit, q dolor contritionis, quatenus pendet ex charitate erga Deum, sit infinitus; licet ipsemet quantum ad intensionem vel etiam extensionem, sit finitus. Nota verò yl infinitam virtutem ex charitate: quoniam per verborum proprietatem (quam vbique, quantum res patitur, seruare solet) Diuus Thomas hoc in loco significare voluit, q licet contriti charitas secundum q ens sit finita, tamen secundum q virtus talis in Deum obiectum infinitum immediatè tendens, est infinita.

Pœna simul finita, & infinita peccato mortali.

na peccato mortali debita finita est; habet tñ infinitam virtutem ex charitate, qua informatur, & secundum hoc potest valere ad delettionem culpæ, & pœnæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum parua contritio sit sufficiens ad deletionem magnorum peccatorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q contritio Parua nõ sufficiat ad deletionē magnorum peccatorum, quia contritio est medicina peccati, sed corporalis medicina, q̄ sanat corporalem morbum minorem, non sufficit ad sanandū maiorem, [b] ergo minima contritio non sufficit ad delendum maxima peccata.

2 Præterea. Supra dictum est, q oportet de maioribus[b] peccatis magis conteri, sed contritio non delet peccatum, nisi sit secundum quòd oportet, ergo minima contritio non delet omnia peccata.

SED CONTRA. Quælibet gratia gratum faciēs, delet omnem culpam mortalem, quæ simul stare cum ea non pōt, sed quælibet cōtritio est gratia gratum faciente informata: ergo quantunq; sit parua, delet omnem culpam.

sceptum sæpè remissio peccatorum fiat; vt supra ex eodem concilio. quæst. 5. artic. 1. append. Item à Luc. 7. vbi contritio. Beatæ Mariæ Magdalenæ narratur; quæ ad remissionem etiam totius pœnæ, secundum communem doctorem expositionem, valuit. Item ab eodem Luc. 23. vbi, narrata contritione Latronis, subdit ei à Christo dictum, Hodie mecum eris in Paradiso. Cum ergo in Paradisum nō intret aliquid coinquinatum, Apocalyp. 21. neque aliquid totaliter à pœnis debitus purgatum, Concil. Florent. sess. vltim. in lit. sanc. vnion. euidentissimum relinquitur, q contritio ipsa Latronis totam purgatorij pœnā sibi aliàs, si communem solum contritionem habuisset, debitā deleuit. ¶Secundò habes: quomodo prædictas auctoritates Euāgelicas, pro quanto pœnam totam innuunt quandoq; contritione deleri, & intelligas, & probes, & defendas. ¶Tertiò vides: quā ex his vicissim angelica doctr. hæc stabiliatur.

APPENDIX.

EX articulo habes 1. quomodo per rationē ostēdas (ad corroborandum. s. non concilium ipsum, cùm nostra corroboratione sit maius sed, citra tñ vllā omnino interpretationis, cōmētarij, glossæ, annotationis, scholij, genus sup decretis ipsius Cōcilij quocunq; mō, nomine, aut quæsito colore, ędituād corroborandum fideles, eosque consolidād: & ad confundendum infideles. Quod, professionem quandam atque protestationem in omnibus, singulisque, obedientis alem erga Concilium maxime Tridentinum, & hic & vbique sub quocunque tenore quorumcunque scriptorum meorum semper esse ac intelligi debere prorsus intendoiné quando, quod Deus auertat, contra pręceptum Pij quarti, in bulla super confirmationem eiusdē Cōcilij, egissem uel agerem) per rōnem, inquam ostendas; merito à Concilio Tridentino insinuatum esse, q contritio tollit quandoque totam pœnam, sess. 6. cap. 14. itemque satisfactionem nō quidem pro pœna æterna, quæ vel sacramento vel sacramenti voto vna cum culpa remittitur; sed pro pœna temporali: quæ vt sacræ literæ docent, non tota semper, vt in Baptismo fit, dimittitur. Hæc ibi. Ecce; q sacramenti voto, quod complectitur contritio. quæst. 1. ar. 1. dimittitur tota pœna, quamuis non semper, vt in baptismo fit. Et ab eodem sess. ead. canon. 30. si quis, post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri, dixerit ita, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exsoluendæ: Anathema sit. Hæc ibi. Ecce: q non cuilibet, sed alicui tantum aliquando, per contritionem pœnitenti dimittitur totus reatus pœnæ temporalis, de qua sola articulus præsens loquitur. Et ab eodem sess. 14. ca. 8. Sancta synodus declarat; falsum omnino esse & à verbo Dei alienum; culpam à Domino nunquam remitti, quin vniuersa etiam pœna condonetur, &c. Sane & diuinæ iustitiæ ratio exigere uidetur: vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui semel a peccati & dęmonis seruitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono scienter templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare, non formidauerint. Hæc ibi. Et canon. 12. si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper à Deo. Anathema sit. Et canon. 15. si quis dixerit: fictionem esse; q virtute clauium sublata pœna æterna, temporalis plerunque exsoluenda remaneat: Anathema sit. Hæc ibi. Ecce; q in his locis apertè innuitur, pœnam temporalem quandoque, sed non semper, per pœnitentiam deleri, seu per contritionem: eum ante sacramentum pœnitentiæ actu su

Protestatio uniuersalissima pro intelligentia bonę intentionis, au ctoris in al legationib. quocū in mō obilibet factis Concilij. Tridentini.

Vnitas p S. Eccl. ad intelligendā cōcilium, & ad debitā ei obediē dum, scripturā q; Et ab eis molestandis aduersarios arcenda n.

QVÆST. V. ART. III.

CONCL. Quantumcunque paruus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.

¶NOT. Ratio cōtritionis est: qui tantum displiceat peccatum, quantum separatio à fine vltimo displicere debet. Hoc est; quòd peccatum displiceat supra omne displicibile, quæst. 1. ar. 1. extra distinctioni primæ. Nam sicut finis vltimus plus appetitur, etiam secundum Philosophum, quā quodlibet aliud, vel etiā quam quodlibet medium ad illum finem ita separari à fine vltimo debet plus displicere & odiri, quam quodlibet aliud, & secundum eundem Philosophum dicentem quòd oppositorum est eadem disciplina. Vult ergo dicere conclusio: q dolor contritionis, dummodo sit de peccato displicentia supra omne displicibile, ad cuiuscunque culpæ illius grauis deletionem sufficit. Vide q. 1. ar. 1. loco citato per totum.

Ecclesia cōtritioni quæ sit.

PROB. Quia contritio, veram contritionis rationem habens culpam delet (supra ar. 1.) & huiusmodi paruus dolor præsupponitur habere veram contritionis rationem.

Corollarium. Non ergo de doloris paruitate respectu essentię contritionis est hic sermo; sed respectu alicuius alterius, quodcunque sit illud. Ergo vel ratione sensitiuæ partis, vel ratione alicuius non substantialis considerationis circa peccatum, vel ratione cuiusdam (vt videtur) vnitæ sed non ad plenum possessæ experimentalis displicentiæ, horroris, abhominationis, detestationis, erubescentiæ, de peccato, grauitate multitudine, foeditate, damnificatione multiplici eius uel ratione comparationis ad aliquem alium contritum, sit paruus: ob hoc non fit, vt non deleatur culpa. Ratio omnium horum vna est: quia essentia contritionis per hæc non tollitur, sed tota manet; scilicet displicentia peccatorum suorum supra omne displicibile, & consequenter amor vltimi finis, à quo peccata separabant, super omnia. Exemplum sit de puero. Ille procul dubio est paruus, & minor viro trigesimotertio annorum: & tamen, quantum ad essentialia homini requisita est veraciter homo. Habet siquidem corpus humanum & animam; quæ duo coniuncta constituunt veram hominis essentiam, nec ille vir, etiam quòd sit maior, habet plures partes hominis constituendo verè essentialiter de necessitate requisitas. Adde quòd baptizatur ille puer, non brutū baptizatus moriens puer saluatur, non brutū. Quare? Quia puer ille veraciter est homo, licet multa ad hominis ornamenta etiam quasi, quamuis non omninò vere, essentialia (puta, vsum liberi arbitrij) habeat: non autem brutum, puta simia, licet actus quosdam virorum actibus faciat similio: es, quam puer. Applica ad contritionē & bene: quoniam per hoc multa sancti doctoris dicta melius penetrabis. Vide & quæstione

Exēplum notabile ad proposite materiæ intelligē & recitum.

tertia, articulo primo, & tertio, ex collatione mutua plurimum studij commodum relaturus. Vide & infra, post responsum secundum, notationem primam.

F trition i de talibus vel talibus peccatis adæquata. Si enim à charitatis amore fuerit causata & delebit peccata, & proportionaliter, idest magis de maiori quam de minori, de eis dolebit: & hoc sufficit ad veritaté articuli tertij quæstionis tertiæ, ex quo articulo sumebatur illa maior propositio argumenti, oportet de maioribus peccatis &c. & sufficit ad intelligendum illam minorem, sed contritio non delet peccatum, nisi sit secundum q oportet. Tunc namque contritio omnis est, secundum q oportet quando est in charitate; quoniam de ratione charitatis est ordo iste, q quis habens illam plus de maiori peccato quam de minori doleat; cum hoc secum de necessitate trahat charitas (vt in textu huius secundi responsi dicitur). Consule supra notationé ante, & corollarium post, conclusionis probationis: quia ex horum locorum ad hence mutuo fauore multum vtrobique proficies.

Quid aût datur in conditione, p iste proposito & ar. 1.

1m conclusionis illatio. Ergo minima contritio non sufficit. ℞. negatur ista consequentia, seu illatio §. Nam similitudo, quæ adducitur de medicinis, non tenet in proposito illo, ad quod adducitur. Ratio est: quia virtus operans in medicina spirituali, i. (vt in proposito sistemus) cótritionem est infinita; virtus verò in corporalib. medicinis operans est finita. Ideò de vtrisque licet ambæ sint medicinæ, est in hoc diuersum iudicium habendum.

°q. præc. artic. 2. ad 1m. & q. 3. a. 1. d.

¶NOT. Virtus illa infinita est ea charitate, quam includit cótritio, de qua loquitur textus, vt & ex supra quæst. 1. ar. 3. cap. manifestè patet: de qua charitate, eiusque infinita virtute operante in contritione vide huius quęstione articulo secundo, ad tertiú in litera & elucid. Aduerte; quòd D. Th. repetit ly dúmodo ad rationem contritionis pertingat, vt ostédat & q loquitur de contritione essétiali, & q hic facienda est necessariò vis; ad videndum scilicet de contritione vtrum suam rationem veraciter, non tantú ipsi etiam contritio apparenter, secundum se habeat nec nè. Quia igitur & hic totius solutionis cardo, & multi plerunque se in tali re (scilicet contritio parua magnorum etiam delictorum absolutionem causat) se faciliter decipere possent, & forsan quandoque decipiunt, credentes suam talem, & talem contritionem esse sufficientem ad tollendum culpam, quæ tamen in rei veritate non est: ideirco sanctus doctor replicat ly dummodo ad rationem contritionis pertingat, quasi hoc semel in corpore dixisse non fuerit satis. Ex tali ergo veritatis conclusione per hanc antedictã limitationem omnem negligentiæ occasionem auferre voluit: quo quis propriæ salutis minori, quam deceat, sollicitudine ad contritionem parandam pro magnitudine suarum culparum affici vel teneri quandoque posset.

Concl. m.

Canenda illhęc deceptio.

Respondeo, Dicendum, q contritio (vt sæpe dictum est) habet duplicem dolorem, vnú rationis, qui est displicẽtia peccati commissi, & hic potest esse paruus, adeo q non sufficiet ad rationem contritionis, vt si minus displiceret ei peccatum, quàm debeat displicere separatio à fine: sicut etiam amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit ad rationem charitatis. Alium dolorem habet in sensu, & paruitas huiusmodi non impedit rationem contritionis: quia non se habet essentialiter ad contritionem, sed quasi ex accidenti ei adiungitur: & iterum nõ est in potestate nostra: sic ergo dicendú, quod m quantumcunque paruus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet. a

G

Ad primum ergo dicendum, quòd medicinæ spirituales habent efficaciam infinitã quæ in eis operatur, & ideo illa medicina, quæ sufficit ad curationem peccati parui, sufficit ẽt ad curationem magni: sicut patet de baptismo, quo, & magna, & parua soluuntur: & similiter est de contritione, dummodo ad rationem contritionis pertingat.

H

Ad secundum dicẽdú, quòd hoc sequitur ex necessitate, quòd vnus homo plus doleat de maiori peccato, quam de minori; secundum quod magis repugnat amori, qui dolorem causat; sed si vnus alius haberet tantum de dolore pro maiori, quantum ipse habet de minori, sufficeret ad remissionem culpæ.

¶NOT. 2a Quando itaque textus huius responsi introducit cóparationem vnius hominis plus dolẽtis &c. ad vnum alium habẽbentem tantú de dolore &c. præsupponit vtrumque istorum hominum esse in charitate: licet vnum maiorem gradum charitatis præsupponat habere, quam alium. Nisi enim vltimus quoque ibi adductus esset in charitate, eius contritio non sufficeret ad remissionem culpæ: nisi esset in minori gradu charitatis, ipse non tantum doleret pro maiori, quantum primus pro minori, sed tantum doleret de minori, quantum primus de minori, & tantum etiam de maiori quantum primus de maiori. Parificata namque charitate, parificaretur & dolor rationis à charitate causatus. Dolor inquam rationis: quia consequentia hęc nõ necessario valeret, loquẽdo de dolore sensitiuę partis; quia hic dolor, ut habes in textu) non est in potestate nostra, etiam. s. q habeamus charitaté.

Compare t o in textu facta qũo intel ligatur.

I

2m, de maiori. De maiorib. peccatis magis conteri. ℞. cótritione comparata ad ipsa peccata: non, contritione comparata ad alium contritum, §. Tunc &c. Nam cótritio in articuli cóclusione dr̃ parua minor, vel minima, per cóparationé ad aliú contritú: non p cóparationé ad proportioná peccatorum grauitatem. In signum huius loquimur de contritione formata per amorem charitatis; ad quam sequitur de necessitate, q vnus & idé hõ habens illã plus doleat de maiori peccato, q̃ de minori. Rõ est: quia vnú peccatú magis repugnat charitati; quam aliud; & consequenter charitas, dum illam maioré repugnantiam in peccato attendit, displicentiã maioré de illo causat in ipso homine cõtrito. Cæterú, si cóparatio fiat alicuius contriti ad aliqué aliú contritú, continget aliqñ (vt in lra dr.) q vnus habeat tantum de dolore pro peccato maiori, quantum alius habebit de minori, & tamen ad delendam culpã sufficiat.

Pro intellectu sano cóclusionis, vide ad lõgú.

¶NOT. 1a. Pro meliori captu istius vltimi dicti in textu, scilicet q vnus habeat &c. & tamen sufficiat &c. consule. q. 3. ar. 3. ad 1m. & textum & elucid. Ecce Apostolus dolebat pro minimis tantum, quantum alter sufficienter contritus pro magnis: & per consequens iste alter tantum præcisè dolebat de maiori, quantum ipse apostolus de minori. His tamen stantibus, dolor istius alterius sufficiebat ad magnorum peccatorum remissionem: etsi dolorem Apostoli non adæquaret pro maioribus (si illa habuisset, imò non attingeret nisi pro minimis. Vnde hoc? Quia in deletione peccati à contritione attenditur, q sit à charitate causata; non autem, quòd sit vel non sit alterius có-

¶NOT. 3a. Doctrina præsentis articuli certã scientiã de contritionis effectu dans oẽm superbiendi, vaneque præsumẽdi occasionẽ contritis amputat; cú ipsorú doloré, si effectú à conclusione dictú facere habeat, ab amore (charitatis videlicet) causari testat. Per hoc. n. denotat; nunq̃ scitú certò quempiã, se esse absque peccato, seu in gra Dei. Rõ est quia nunq̃ certò, ita q non possit esse falsum, scire poterit aliqs, quicunque sit ille, nisi ex spãli reuelatione diuina, q sua contritio quantacunque fuerit, sit procedens charitate Dei seipsum inhabitante; aut (quod in idem redit, q ipsa contritio sit per charitatem formata. Cum. n. nemo sciat, aut scire possit, se esse in gra Dei, quæ secundum textú, requiritur ad contritionem prædictam: necessario sequitur, q nemo etiam q sit certissimus de hoc, q contritio delet peccata oia

Occasio p sumptionis vanæ, ex veritate hic edocta, tollit.

K mortalia, potest esse certus de sua contritione an remiserit peccata vel non. Hinc fit, q de propitiatu peccatorum (eccl. 5, & supra q 4. ar. 1.) non debemus esse sine metu. & q potest dicere, nihil mihi conscius sum, simul confiteatur subdens, sed non in hoc iustificatus sum. 1. Corin. 4. & quòd, qui se existimãt stare, videant ne cadant. 1. Corin. 10. hoc est, qui se existimant contritionem formatã habuisse, timeant etiã nè in tali sua ęstimatione decipiantur: & q cum metu & tremore salutẽ nostrã operari debemus Philip. 2. & q contritio est inter spẽ, & timorem, q. 1. ar. 1. ex gregorio. Vide, huius q. art. 2. post ad primum, notationem secundam ex Concil. Trid. faciunt & prædicta pro saniori intelligentia, & cautiori, articuli primi. q. istius.

APPENDIX

Ex articulo habes 1. quomodo per rationem ostendas, merito à sacris literis esse insinuatum, quòd parua contritio formata est sufficiẽs ad deletioné magnorú peccatorú. Hoc autẽ insinuatú est. 1. Pet. 4. Charitas operit multitudiné peccatorú & pro-

Vtilitas p S. Ecclesia ad intelligen. &c.

& Prouerb. 10. vniuersa delicta operit charitas. Non enim tan- A tam, vel tantam charitatem dicunt scripturæ operire multitudinem peccatorum: sed simpliciter charitatem. Ac si dicant per hoc. Charitas secundum naturam suam, ex consequenti siue parua siue magna fuerit, operit & multitudinem, & uniuersitatem, delictorum. Et re uera id, quod conuenit alicui secundum ipsius naturam conuenit illi siue paruo siue magno. Quia enim habere animã rationalem conuenit homini, secundum naturam ipsius hominis: idem homo, siue mas, siue fœmina, siue paruus, siue magnus, habet animam rationalem. Quoniam igitur operire quæcunque peccata conuenit charitati secundum naturam charitatis (ut intendunt scripturæ supra adductæ:) ideo, secundum illas, dicendum est, quòd parua etiam charitas sufficit ad deletionem magnorum delictorum, nec tantùm aliquorum sed uniuersorum. Quod enim dicit Petrus, multitudinem peccatorum: hoc uocat liber prouerbiorum, uniuersa delicta: ita quòd accipit ly multitudinem, ut includendo aliqua excludit quædam alia: sed, ut omnia indifferenter, in quantacunque multitudine sint, includit. Cum itaque contritio non, nisi ex uirtute charitatis, operiat idest deleat peccata; sequitur manife- C stè, quòd à scripturis illis per tales auctoritates insinuatum est; quòd contritio parua sufficit ad remissionem magnorum peccatorum. Contritio enim (sicut & alia) tantum operatur; quantum sua uirtus se extendit, seu quantum ex uirtute sua habet ad operandum: quæ contritionis uirtus, id est efficacia, est ipsa charitas, articulus secundus ad tertium. Item idipsum, quod in appendicis principio diximus, insinuatum est à Concilio Parisiensi libro secundo capitulo sexto sic. Perpendat quisque: si in charitate manet, Deum manere in se; si charitatem non habet, non Deum, sed hostem animæ suæ habitare in se. Cum charitate quippe cuncta bona, sine charitate uerò nulla, haberi possunt, &c. Definitio charitatis (ut Doctores nostri tradunt) est bona uoluntas. Ergo quicunque bonam uoluntatem non habet, charitatem non habere comprobatur: & ideò pacem, quæ Christus est, quia bonæ uoluntatis non D est, habere non meretur, &c. Miserabiliter planè decipiuntur plerique: qui sine charitate aut Deo in hac mortalitate placere, aut ad eum sine illa se putant peruenire. Hæc ibi. Si ergo habens charitatem (secundum Concilium) habet Deum in se manentem, cuncta bona, uoluntatem bonam, pacem Christi, placetque Deo; & nullum horum potest haberi ab aliquo, dum manet uel in uno peccato mortali: clarè sequitur, quòd, secundum Concilium illud, charitas existens in aliquo tollit omnia peccata mortalia eius. Ex consequenti ergo dixit per hæc uirtualiter concilium: quòd contritio charitate, etiam parua, formata magnorum peccatorum est remissiua. Ex prædictis, in appendicis ante Concilium, intellige has ex illo bonas deductiones. Facient & hæc pro iuuamine appendicis articuli primi, licet non secundi; quoniam primus charitatem, secundus non quacunque, sed gradum, & sanè magnum, charitatis, requirit. Secundo habes: quomodo per eius rationem præmissa, & scripturarum concilique dicta, pro quanto contritionem paruam innuunt sufficere ad deletionem magnorum peccatorum, & intelligas, & declares, & probata defendas. tertio uides: quomodo ex his uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

Margin: Concil. Trid. sess. 14. c. 5. de confess.

Margin: Diffinitio synodica charitatis

QVAESTIO VI.

De confessione & eius necessitate, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de confessione, de B qua sex sunt consideranda. Primo, de confessionis necessitate. Secundo, de eius quantitate. Tertio, de ipsius ministro. Quarto, de qualitate eius. Quinto, de eius effectu. Sexto de eius sigillo.

Circa primum quæruntur sex.

Primo, Vtrum confessio sit necessaria ad salutem.

Secundo, Vtrum confessio sit de iure naturali.

Tertio, Vtrum omnes ad cõfessionem teneantur.

Quarto, Vtrum aliquis possit confiteri peccatum qđ non habet.

Quinto, Vtrum statim homines peccatum confiteri teneantur.

Sexto, Vtrum possit cum aliquo dispensari ne homini confiteatur.

QVÆST. VI. ARTIC. I.

CONCLVSIO. Confessio est de necessitate salutis illius hominis, qui in peccatum mortale actuale cecidit:

¶PROBATIO. Quia ad culpæ, tam originalis, tum actualis remissionem requiritur necessariò sacramentum Ecclesiæ, uel actu susceptum, uel saltem uoto (cum passio Christi, sine cuius uirtute nec originalis, nec actualis culpa dimittitur, operetur in nobis per sacramentorum susceptionem:) & confessio est sacramentum Ecclesiæ (cum per hoc, quòd quis confitetur peccatum suum, se ministro Ecclesiæ subiiciat: ut per sacramentum pœnitentiæ ab eo dispensatum remissionem consequatur; remediumque congruum contra peccatum suum ab ipso ministro recipiat) ordinatum contra actuale peccatum, cũ quo salus esse non potest.

¶NOTATIO 1ª Apposuit textus ad primam partem antecedentis hypothetici, huius probationis, unam declarationem limitationem multum, maximè temporibus modernis, ponderandam. Ad culpæ inquit, remissionem &c. uel saltem uoto: quando (en declaratio illa) articulus necessitatis, non contemptus, sacramentum excludit. Hoc dixit: nè malignis detur occasio credendi, quòd sacramentum ad culpæ remissionem ordinatum non sit de necessitate actu suscipiendum, pro culpæ dimissione, tempore suo; quando facultas adest. Prædictum antecedens, quãuis probatum sit in litera quoad illã partem confirmatur ex Conc. Trid. sess. 7. canon. 4. de sacris in genere. Si quis dixerit, sacra nouæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua: & sine eis, aut eorum uoto, per solam fidem homines à Deo gratiam iustificationis adipisci; licet omnia singulis necessaria non sint: Anathema sit. Hæc ibi. Quòd etiam per sacramentum pœnitentiæ, & consequenter per confessionem, applicetur nobis uirtus Christi (ut litera probans illam antecedentis partem insinuat) confirmatur ex eo. Cõcil. Sess. 14. cap. 1. Quoniam autem Deus, diues in misericordia, cognouit figmentum nostrum, illis etiam uitæ remedium contulit, qui sese postea in peccati seruitutem, & dæmonis potestatem tradidissent, sacramentum uidelicet pœnitentiæ; quo lapsis post Baptismum, beneficium mortis Christi applicatur. Hæc ibi. Vbi & uides confirmari secundam partem illius antecedentis: q. s. confessio sit sacramentum ordinatum ad deletionem culpæ actualis mortalis, seu qua in dæmonis potestatem seipsum tradit homo.

Margin: Cõc. Trid. de sacr.

Margin: Cõcil. de ni sacr. pœn.

¶NOT. 2ª. Quòd sine passione Christi nullum peccatum dimittatur, secundum textum uide q. 1. ar. 1. exam. primæ diffinitionis super ly eum proposito confitendi. Ibi ex Concilio Trid. hanc ipsam doctrinam confirmatam uidebis. Concil.

¶NOT. 3ª. Sententia, quæ extra probationẽ, licet nõ extra propositum, adducitur in textu dicente: sicut baptismus, quo delet originale, est de necessitate salutis, ita pœnæ sacramentum (quo deletur. s. actuale:) confirmatur ex eodem Sess. 14. cap. 2. Est autem hoc sacramentum pœnitentiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus. Hæc ibi. Rursus, & illa textus, qui minister congruum re- E medium adhibere non potest, nisi peccatum cognoscat, quod fit per confessionem peccantis; hæc, inquam, sententia confirmatur ex eodem sess. ea cap 5. Si erubescat ægrotus uulnus medico detegere: quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea, etiam eas circunstantias in confessione explicandas, quæ speciem mutant: quòd sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescant: & fieri nequeat, ut de grauitate criminum rectè censere possint: & pœnam, quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere. Hæc ibi. Quæ pœna imposita ab eodem Concil. capitulo octauo declaratur esse in congruum remedium, sic. Habeant præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nouæ uitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed etiam ad præteritorum peccatorum uindictam, & castigationem. Ex his iuuaberis ad melius intelligendum dicta circa satisfactionẽ.

Margin: Concil.

Margin: Concil.

Margin: De circũstãtiis cõfitendis.

Margin: Satisfactio tria respicit.

3, q. 1. ar. 1. ca... primæ diffin.

1ᵐ de minori. Per gratiæ infusionem. ℞ per sacramentorum actu, uel uoto susceptorũ habitã. §. Vt ẽt ex concilio patet supra notation. 1. & 2. Tunc &c. Imò argumẽtũ, stãte glossa data, est pro. Nam si per gr̃æ infusionem peccata sufficienter remittuntur (ut dicit minor argumenti) & gr̃ia nõ dat̃ lapso post baptismũ, nisi per confessionẽ (ut dicit responsio, & concilium:) liquidò sequitur, quòd confessio sit necessaria (vt ait conclusio.)

19 * Th. 4. di. 17. q. 3. ar. 1. qõ. 1. & seq.

¶ NOT. In lrã notabis q̃ per tria, s. erubescẽtiam bonam, vim clauium, satisfactionẽ iniũctã, pœna tpalis post culpã dimissam remanens tollit̃. Hoc est. Vel in totũ, uel in partẽ, uel &c. scd̃m proportionẽ ad p̃missorum trium quantitatem, frequẽtiam, vel hmõi. Poterit. n. quis (ut de ui clauium exemplificetur) toties de eisdem peccatis confiteri ut tota pœna illa temporalis expietur, secundum D. Tho. opusc. 7. petitio. quinta. De erubescẽtia, cũ sit pœna, & pp Deum uoluntariè assumpta, nõ est dubiũ: q̃ ad pœnã tpalẽ illam delendam facit. Volũtariè, inquam, assumpta pp Deum: q̃a magis eligit pœnitens p̃pria peccata confitendo amore Dei illã pati erubescentiã: q̃ uita erubescẽtia dimittere peccata inconfessa. De iniuncta satisfactione legeitur Concil. Trid. sess. 14. c. 8. & 9. & canon 13. clarissimum fit: quòd ualet ad huiusmodi pœnæ abolitionem.

Multiplicata cõfessio quãque totam pœnã tollit.

* Lib. 1. p̃sa 4. Epist. Concil. Trid. de satisf.

2ᵐ consequẽtia prima. Ergo peccatum actuale, quod ex proprio motu quilibet commisit, oportet ex seipso tantum hic medicinã. Resp. Negatur consequentia. §. Ratio est: quia ille, q̃ per se potest actualiter peccare, non potest per se a peccato resurgere. Quòd si hoc posset per se, ualeret consequentia. Quare autem hoc ip-

Destruere facilius ẽ, q̃ cõstruere.

ARTICVLVS I.

Vtrum confessio sit necessaria ad salutem.

AD PRIMVM sic procedit. Vr̃ q̃ confessio non sit necessaria ad salutem. Sacr̃m. n. pn̄iæ p̃pter remissionem culpę ordinatum est: sed culpa per ᵃ gratiæ infusionem sufficienter remittitur, ergo ad pœnitentiã de peccato agendam non est necessaria confessio.

¶ 2 Præt. Peccatum quod ex alio contractum est, ex alio debet habere medicinam: ᵇ ergo peccatũ actuale quòd ex proprio motu quilibet commisit, oportet ex seipso tantum habere medicinam; sed contra tale peccatum ordinatur pœnitẽtia, ergo confessio non est de necessitate pœnitentiæ.

¶ 3 Præt. Aliquib⁹ est peccatum ʰ remissum sine hoc, q̃ confessi legantur, sicut patet de Petro, & Magdalena, & de Paulo, sed nõ est minoris efficacię gratia remittens peccatum nunc, q̃ tunc fuerit, ʰ ergo nec nunc de necessitate salutis est, quòd homo confiteatur.

¶ 4 Prætereà. Confessio ad hoc exigitur in iudicio, ut ˢ ſm quãtitatem culpæ pœna infligatur: sed homo potest pœnam sibi ipsi infligere maiorem, quàm etiã ab alio sibi infligatur: ergo vr̃ quòd confessio nõ sit de necessitate salutis.

SED CONTRA. Boetius in lib. de Consolat. Si opem medicantis expectas, oportet q̃ morbũ detegas, sed de necessitate salutis est, q̃ hõ de peccatis medicinam accipiat, ergo & de necessitate salutis est, q̃ morbũ per confessionem detegat.

¶ 4 Præt. In iudicio seculari non est idem iudex, uel actor, & re⁹, sed iudicium spirituale est ordinatius. ergo peccator, q̃ est re⁹, non debet esse suipsius iudex, sed ab alio iudicari: & ita oportet quòd confiteatur.

RESPON. dicendum, q̃ passio Christi: sine cuius uirtute, nec originale, nec actuale peccatum dimittitur, in nobis operat̃ per sacramentorum susceptio-

F nem, q̃ ex ipsa efficaciã hñt, & iõ ad culpę remissionẽ, et actualis, & originalis requirit̃ sacr̃m Ecclesiæ, uel actu susceptũ, uel saltẽ uoto: qñ articulus necessitatis, non contẽptus sacr̃m excludit, & per consequens illa sacr̃a, quæ ordinantur cõtra culpã, cum qua salus esse non põt, sunt de necessitate salutis: & iõ sicut baptismus, quo delet̃ originale, est de necessitate salutis

G ita & pn̄iæ sacr̃m. Sicut autẽ aliq̃s p hoc, q̃ baptismũ petit, se ministris Ecclesiæ subiicit, ad quos pertinet dispẽsatio sacri, ita ẽt per hoc, q̃ confitetur peccatum suum, se ministro Ecclesiæ subiicit, ut per sacr̃m pn̄iæ ab eo dispensatum remissionẽ consequatur, qui cõgruum remedium adhibere non põt, nisi peccatum cognoscat: quod fit per confessionem peccantis, &

H ideo ᵐ confessio est de necessitate salutis eius, qui in peccatũ actuale, mortale cecidit. ᵃ

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratiæ infusio sufficit ad culpæ remissionem, sed post culpam remissam adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis: sed ad gratiæ infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta, ante quorum susceptionem, uel actu,

I uel proposito aliquis gratiam non consequitur, sicut in baptismo patet. Et similiter est de confessione: & ulterius per confessionis erubescentiam, & uim clauium, quibus se confitens subiicit: & satisfactionem iniunctam, quam sacerdos moderatur, secundum qualitatem criminum sibi per confessionem innotescentium, pęna temporalis expiatur. Sed tamen

K ex hoc, quòd operatur confessio ad pęnæ remissionem, non habet quòd sit de necessitate salutis, quia pęna ista est temporalis, ad quam post culpę remissionem aliquis remaner ligatus. Vnde sine hoc q̃ in præsenti uita expiaretur, esset uia salutis: sed habet quòd sit de necessitate salutis, ex hoc, q̃ ad remissionem culpæ modo prædicto * operatur.

AD 2ᵐ dicendum, quòd pec-

sum non possit, vide per te in textu ly eo q̃ peccatum ex parte &c. Sed ex parte auersionis &c.

¶ NOT. Poterat clari⁹, communiterq́ue intelligibilius, de hoc se expedire D. Th. dicendo: q̃ ideo per se cadens nõ potest per se resurgere, quia facilius est destruere, q̃ construere (ut omnis experiẽtia docet.) At quoniam, ut uidere, uidit, non esse legenti usquequaque securum; cum ex hoc responso forsan inferres; ergo homo p se, licet admodum difficilius, poterit resurgere: ideo hoc responso communiter intelligibiliori, ob tollendam tibi omnem occasionem erroris, prætermisso, attulit rñsionẽ securiorẽ illã in textu sententialiter asseuerantem, q̃ hõi per se cadenti impossibile omnino est p se resurgere. Ex qua re aperte colligitur, tanq̃ exẽplũ dãtia: q̃ nõ tñi breuitati & claritati, sed, & multò magis, securitati, studuit S. Doctor in cõicando nobis suam sapientiam. Quo quid desiderabilius ueritatem maximè theologicã, inquirenti?

Mos uniuersalis S. Th. est tuta loquela.

Nil liquidẽ uiator quisque sapiens appetit magis: quam uiã, qua iturus est, esse securam. Nil igitur errasse Innocentiũ Papam, crediderim ego dum scriptũ reliquit: quòd qui D. Tho. tenuit, nunquàm inuẽtus est à ueritatis tramite deuiasse: (quicquid sit interim de impugnatorib⁹ ei⁹.)

¶ Corollarium Ergo, ex ly oportet ultimò dictum excludere uoluit, & exclusit, auctor heresim Pelagii (Præ. Cęlestiani) dicentẽ: q̃ hõ sine gratia põt, q̃uis ægrè & difficiliter, per se à peccato resurgere; sed gratia datur, ut facilius possit. Si enim oportet, quòd peccatum actuale ex alio ẽt medicinã accipiat: utiq; hoc necessarium est, & non tantum ad bene esse. Vide ergo quomodo per rationem hæc eadem necessitas deducitur ex ly sed ex parte auersionis habet

Hæt. Pel. dãn. & à Concil.

* In corp. att.

catum quod ex altero contractum est, scilicet originale, potest omnino ab extrinseco remediũ habere, vt in paruulis patet: sed peccatũ actuale, qđ ex seipso quisq; cõmisit, non põt expiari, nisi aliquid cooperetur ille, qui peccauit: sed tamẽ non

G sufficit ad peccatum expiandũ ex seipso, sicut sufficienter peccatum commisit, eo quòd peccatum ex parte cõuersionis est finitum, ex qua parte peccator in ipsum reducitur, sed ex parte auersionis habet infinitatẽ, ex qua parte oportet quòd peccati remissio incipiat, quia quod est vltimum in generatione, est primum in resolutione, vt dicitur in 3. Ethicor. & ideo oportet ꝙ etiam peccatum actuale

H ex alio medicinam habeat.

Ad tertium dicendum, ꝙ etsi non legatur eorum confessio, potuit tamen fieri. Multa enim facta sunt, quæ non sunt scripta. Et præterea, Christus habet potestatem excellentiæ in sacramentis, vnde sine his, quæ ad sacramentum pertinẽt, potuit rem sacramenti conferre.

Ad quartum dicendum, ꝙ satisfactio non sufficeret ad expiandam pœnam peccati ex quantitate pęnæ, quæ in satisfactione imponitur, sed sufficit in quantũ est pars sacramenti virtutem sacramentalem habẽs; & iõ oportet ꝙ per dispẽsatores sacramentorum imponatur, & ideo necessaria est confessio.

habet infinitatem &c. Vide & hanc præsumptuosissimam hæresem damnatam in prima parte, q. 62. ar. 2. & q. 82. ar. 4. & q. 101. ar. 4. Vide & concilium Tridentinũ damnare illã, & consequenter confirmare præsentẽ sancti doctrinam, sess. 6. c. 1. Vsq; adeò serui erant peccati, & sub potestate diaboli, ac mortis; vt non modò gentes per viam naturæ, sed nè Iudæi quidẽ per ipsam etiã literã legis Moysi inde liberari, aut surgere possent; tametsi in eis liberum arbitrium minimè extinctũ esset, viribus licet attenuatum & inclinatum.

Cõtra superbiam.

Hæc ibi. Ecce ꝙ liberum arbitrium, licet non sit in peccatorib. extinctum, non potest per se surgere, aut liberari a peccato. Idẽ ibi canon. 1. si quis dixerit, hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires vel per legis doctrinam fiant, absque diuina, per Iesum Christum gratia posse iustificari coram Deo: Anathema sit. & canon. 2.

cap. 3. a med.

si quis dixerit: ad hoc solum diuinã gratiam per Christũ Iesum dari, vt facilius homo iustè viuere ac vitam æternam promereri possit; quasi per liberum arbitrium sine gratia vtrunque, sed ægrè tamen & difficulter, possit: Anathema sit. & canon. 3. si quis dixerit, sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet; vt ei iustificationis gratia conferatur: Anathema sit. Hæc ibi. Ecce ꝙ non tantum non potest per se surgere à peccato actuali homo, sed nec potest per se promereri gratiã, qua resurgat ab illo. Canonem secundum adduximus; vt Pelagij factum maiorem errorem prædicto per seipsum alias coniunctum, ex abundanti & literaliter quoque, alligeremus.

3m. illatio conclusionis. Ergo nec nunc de necessitate &c. ℞. Negatur cõsequentia hæc §. Ratio est, quia Pe. Pau. Mag. forsan confessi sunt: nec est certum de contrario, quamuis non legatur ꝙ fuerint confessi. Ex litera dicitur: ꝙ ex incerto non licet contendere labefactare certum. Item ex eadem dicitur: ꝙ ab authoritate, negatiuę argumentari non licet, quasi ꝙ si non est dictum, vel scriptum, hoc non fuerit, vel non sit seruandum: nisi fortè legens legerit omnia, & scribens ad scribendum omnia se obligauerit, vel circa talem materiam (quando de aliqua particulari materia loquens) scribendi omnia prouinciam assumpserit. i. intentum habuerit. Ideo, vt se ab omnib. his exceptionibus, à ly Nisi, factis præseruet responsio mox in textu subdit negatiuam hãc: Multa. n. facta sunt, quæ non sunt scripta. i. scriptores canonici non habuerunt intentionem scribendi omnia absolutè, nec omnia circa concursentia in remissione delictorum Petri, Pauli, Magdalenæ.

Arguere ab authoritate, negatiuè.

Item (de maiori.) Remissum. ℞. à potente dare effectum sacramenti confessionis sine sacramento confessionis: non aliter §. Tunc nihil contra. Ex eo n. ꝙ sine confessione sacramentali remittitur alicui peccatum à potẽte dare effectum sacramenti huius sine hoc sacramento, non sequitur (vt patet) ꝙ confessio sacramentalis non sit ad salutem necessaria nunc: licet sequatur, ꝙ non est necessaria ad hoc, vt Christus remittat peccata, quasi sine tali pœnitentis confessione non possit ea remittere. Nunc. n. sacerdotes à Christo instituti ministerialiter peccata remittunt; quia hanc excellentiæ potestatem non habent, vt sine Sacramento conferre valeant effectũ sacramẽti, i. (vt in ppositio ficrut) remissionẽ peccatorũ.

Corollarium. Rñsio hæc igit à prima differt in hoc: ꝙ admittit Petru, Magdalenã, Paulũ, nõ fuisse sacramẽtaliter cõfessos, qđ à Christo remissionẽ obtinuerũt. Quasi dicat. Etiã admittẽdo id, qđ intẽdit maior, illos videlicet nõ esse sic sacramẽtaliter cõfessos: quia, vt prima ratio docet, nõ sumus ad hoc astricti; adhuc nihil hic cõtra cõclusionem: quę loquitur de confessionis necessitate respectu volentis peccatorũ remissionẽ ministerio sacerdotũ nostrorum

Verus intellectus cõclusionis.

F per Christum institutorum, & respectu ordinariæ institutionis Christi, non respectu potentię Christi, quasi effectus sacramenti tum huius tum aliorum non possit conferre absq; sacramẽtis.

4 n. de maiori. Pœna. ℞. sufficiens ex vi sacramenti: non autem sic insufficiens §. ad expiandã videlicet pęnã temporalẽ remanentem peccato debitam. Tunc nihil contra. Nã pœna, quæ in satisfactione imponitur, sufficiens ad expiandam illã peccati pœnam est ex eo, ꝙ sacramentalem virtutem habet; vtpotè pars sacramenti. Ideo argumentum, stante glossa, est pro non cõtra. Præsupponit. n. pęna illa sacramentũ cõfessionis ad hoc, ut sic sufficiens; à quo sacramento, tãquam pars, proficiscatur.

Responsio 2a.

1a. NOT. Non negat per responsi literã S. Doctor, ꝙ nõ possit secundum quantitatem pęnæ maior assumi, q̃ quæ à confessione imponatur (vt minor argumenti dicebat): neque negat, ꝙ illa ex seipso assumpta nõ possit tantum augeri, ut sufficiat ad expiandam pœnam peccati temporaliter debitam (vt de monachis & heremitis patet): sed negat, ꝙ pœna a per cõfessorem imposita reputetur sufficiens principaliter inquantũ pœna. Et sic respondet directè ad intentum arguentis: q (vt patet ex propositione minori) faciebat vim in pęna, vt pęna, dicẽs; ꝙ homo põt sibi ipsi maiorem pęnã infligere, q̃ ab alio, scilicet à confessore, infligatur. Quasi, ex omnib. his respondens, dicat. Stat simul, ꝙ maiorem pœnam, vt pęna est, possit sibi ipsi infligere quis, quam à confessore infligatur: & tamen, ꝙ illa pœna maior in ratione pęnæ, nunq̃ sit maior, imò nec æqualis, in rõne habendi virtutem sacramentalẽ: itemq; stat simul, ꝙ illa pœna tam maior sit, vt sufficiat ad pęnam peccatorum extinguendã; & tamen, ꝙ non sit proportionaliter ita sufficiens, sicut est pęna a confessore inflicta. In hoc sensu comparationis proportionalis, intelligere & responsum formale supra, & verba textualia: ne quando fiat error.

Verus sensus respõsionis; ex cludendũ falsum.

I

2a. NOT. Præsupponit. D. Th. pro solutione totali vndiq; id, qđ in fine responsi ad pm. dixerat; s. ly sed tñ ex hoc, ꝙ operat cõfessio ad pœnæ remissionẽ &c. vsq; in finẽ. Nõ tñ id replicat, neque dictũ fuisse innuit; sed (bis omissis) ad declarationẽ difficultatis de pęnis satisfactorijs in argumẽto ex tactis se trãsfert: ut more suũ cõmẽdabilẽ seruet, q in 1. par. q. 40. ar. 1. notat post ad 3m. positus est. Vide ibi: & hic nota ꝑ similib. qbusq; locis occurẽtib.

Mos. D. Th cõmẽdabilis, & crebrò memorãdus.

APPENDIX.

Ex articulo habes 1. quõ per rõnem refellas hæresim Iacobitarũ (Alfonsius, cal. tit. Cõfessio) dicẽtiũ: cõfiteri sacerdoti peccata tua non esse necessariũ, sed soli Deo confiteri sufficit. Itẽ Lutheri (ibidẽ) dicentis: cõfessionẽ hanc clancularia nõ esse necessariã, q in aurem fit sacerdotis; sed sufficit, si soli Deo cõfiteatur. Itẽ Valdensiũ pessimã (ibidẽ) dicensiũ; confessionẽ sacra-

K mentalem omnino esse tollendã. Itẽ Albanensiũ execrãda (Prateolus. Albanenses garrientiũ) confiteri hoiem nec posse, nec debere, post cõmissum peccatũ. ¶ Secundò habes: qũo p rõnem ostendas, has meritò dãnatas esse à Concilio trid. sess. 14. c. 2. Est aũt hoc Sacramentũ pęnitentiæ lapsis post Baptismũ ad salutẽ necessariũ, vt nondũ regeneratis ipse Baptismus. Hæc ibi. & c. 5. ex institutione sacramẽti pęnitẽtiæ iã explicata, vniuersa Ecclesia semper intellexit, institutã ẽt esse a Dño integrã peccatorũ confessionẽ, & omnib. post baptismũ lapsis iure diuino necessariã existere. Hæc ibi, & infra. Neque. n. p Lateranense cõcilium Ecclesia statuit, vt Christi fideles confiterentur, quod iure diuino necessarium, & institutum, esse intellexerat: sed &c. Hæc ibi. & canon. 6. si quis negauerit, Cõfessionẽ sacramentalẽ vel institutam, vel necessariã esse, iure diuino: aut dixerit modũ secretè confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia catholica semper obseruauit, & obseruat, alienũ esse ab institutione, & mãdato Christi, & inuentum esse humanũ: Anathema sit. Et canon. 8. si quis

Veil. p S. Eccl. conher. Iac. Luth. Val. Alb. dãn. à Cõcilijs à Papa.

Articvlvs II.

Vtrum, confessio sit de iure naturali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Vr ꝙ confessio sit de iure naturali. Adam. n. & Cain non tenebātur, nisi ad præcepta legis naturæ, sed repræhenduntur de hoc, ꝙ pactum suum nō sunt[h] ꝯfessi, ergo[h] cōfessio peccati est de iure naturali.

2 Præterea. Præcepta illa, quæ manent[h] in veteri lege & noua[a], sunt de iure naturali: sed ꝯfessio fuit in veteri lege, vt dr̄ Isa. 43. Narra siqd habes, vt iustificeris ergo est de iure naturali.

3 Præterea. Iob nō erat subiect[9] nisi legi naturali, sed ipse peccata[h] confitebatur, quod patet per hoc ꝙ dicitur Iob. 31. Si abscondi vt homo peccatum meū ergo est de iure naturali.

SED CNOTRA. Isid. dicit ꝙ ius naturale est idem apud omnes, sed confessio non est eodem modo apud omnes, ergo non est de iure naturali.

2 Prꝑt. Confessio fit ei, qui D habet claues, sed claues Ecclesiæ non sunt de iure naturali instituræ, ergo nec confessio.

RESPONDEO, dicendū, ꝙ sacramenta sunt quędam fidei ꝓtestationes, vnde oportet ea fidei esse proportionata, fides autem est supra cognitionem rōnis naturalis: vnde, & sacramēta sunt supra rationis naturalis dictamen, & quia ius naturale est, quod nō opinio genuit, sed innata quædam vis inseruit, vt Tullius dicit, iō[m] sacramenta non sunt de iure naturali, sed de diuino,[a] quod est supra naturale. quod quandoque ēt naturale dicitur: secundum ꝙ cuiuslibet rei illud est naturale, quod ei à suo creatore imponitur, ta C men proprie dicuntur naturalia, quæ ex principijs naturę causantur. Supra autem naturam sunt, quæ ipse Deus sibi reseruat, siue naturæ ministerio operanda, siue in operationib. miraculorum, siue in reuelationibus mysteriorum, siue in institutionib. sacramentorum, & sic [p] confessio, quæ necessitatē sacramentalem habet, non de iure naturali est, sed de diuino[q].

dixerit confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia A seruat, esse impossibilem, & traditionem humanā, à pijs abolendam &c. Anathema sit. Hæc ibi. Item damnatas à Papa Clemente primo, in prima epistola ad Iacobum fratrem Domini, imò à B. Petro Apostolorū principe. Quod si fortè alicuius cor vel liuor vel infidelitas vel aliquod malū ex his, quæ superius memorauimus, latenter irrepserit, nō erubescat, qui animę suę curam gerit, confiteri hæc huic, qui præest: vt ab ipso per uerbū Dei, & consilium salubre curet: quò possit, integra fide & operibus bonis pęnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ uitę pręmia peruenire. Hæc ibi. & infra in fine. Hęc itaque, frater charissime Iacobe ab ore sancti Petri lubentis accepi, tibiq; (vt optabas) insinuare studij: vt seruari omnia immaculata præcipias, quia Ecclesiastica nō oportet negligenter, sed diligenter expleri negotia. Hæc ergo præcepta nemo credat, absque summo periculo, negligere vel dissimulare: quia in iudicio Dei ignis æterni tormenta sustinebit, qui Ecclesiastica decreta neglexerit. Hæc ibi. Vbi quidē sunt omnia. & singula, verba ponderāda: & maximè vltimo dicta semper timenda, atque pro vniuersali regula omniū ab Ecclesia decretorum imprimis habenda. Quę sunt hæc vltima? In iudicio Dei, ignis æterni tormenta sustinebit: qui Ecclesiastica decreta, neglexerit. Item damnatas à concilio Cabilonensi primo ca. 8. De pœnitētia verò peccatorum, quæ est medela animæ, utilem omnibus hominibus esse censemus: &, vt pœnitentibus à sacerdotibus, facta confessione, indicatur pœnitentia. Hæc ibi. Ecce: ꝙ illa necessitas confessionis sacramentalis, quæ supra canonicè paruit, non est inutilis aut superflua (vt quidam alij hæreticè blasfemarunt) sed est vtilis; & vtilitate tanta, ut sit medella animæ. Item à cabilonensi secundo cap. 31. Quidam solummodo Deo confiteri debere dicunt peccata, quidam verò sacerdotibus cōfitenda esse peccata percensent: quod vtrunque non sine magno fructu intra sanctam fit Ecclesiam, ita duntaxat; ut & Deo, qui remissor est peccatorum, confiteamur peccata nostra; & secundum institutionem Apostoli confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem, vt saluemur. Hæc ibi. E Vbi nota ly vtrunque n. 5. m. f. t. E. 5. fit, ita duntaxat: nota itaque limitationem illam, ita duntaxat; cum suis adhærentibus consequenter. Vbi etiam nota: quòd ly institutionem, non significat, quòd Apostolus Iacobus instituerit (propriè loquendo) sacramentum confessionis, cum à Christo Domino institutum fuerit, secundum Concil. Trid. sess. 14 cap. 1. & canon. 1. sed significat, ꝙ illud sacramentum commendatum fuerit & promulgatum ab eodem Apostolo; à simili intelligendo ex Concil. Trident. sess. ea. capit. 1. & canon. 1. de sacramento extrem. unctio. Item damnatas à Concilio Senonensi Decreto. x de Sacramento pœnitentiæ. Pœnitentiæ verò tam necessarium est sacramentum: quam impossibile est, baptismum reiterari. Voluntariè. n. peccātibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia. Cum igitur in multis offendamus omnes; neque sit, qui possit dicere, mundum est cor meum, & purus sum à peccato; necessaria est profectò secunda

B. Petrus Apostolus de cōfessione, uerissima verba vt profert.

Regula vniuersalis de decretis ecclesiasticis.

Hoc nomē Instituere sumitq; quandoque large, & sic hic sumitur, et quandoque propriè.

1. tabula.

post naufragium tabula. Hæc ibi: secunda autem post naufragium tabula rectè dicitur sacramentum Pœnitentiæ, secundum Concil. Triden. sess. 14. canon. 2. de pœnitentiæ sacramento. Ex quo Concil. Senensi nota diligenter; ꝙ illa authoritas Apostoli ad Hebræ. 10. Voluntariè enim peccantibus &c. loquitur de Baptismo non relicto ad reiterandū: adeò ꝙ ly hostia, significat sacramentū hostiæ semel pro nobis i cruce oblatæ nos cōmoriri & consepeliri faciens; & hoc sacramentū est baptismus. Rursum dānatas ab eodem Conci. Senensi decr. eo. de confessione. Sed vt uetustissimum illud, Ita uerissimum; qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit, ea misericordia cō sequetur. Neque satis fuerit de peccatis conteri, & ea apud se se Deo confiteri: nisi sacerdoti quoque sacramentali cūfessione detegantur. Ea quippe nec humanū, nec recens inuētum esse potest: quæ tot, & tantis, fulcitur scripturarum oraculis. Ad hæc. n. etc. Oportet itaque, quem antiquus ille serpens occultè momorderit, abstrusissimū quodque vulnus medico detegere; omnem indigestum, & virulentum humorem (etsi stomacho mentio altius insederit) euomere; pudorē, in satisfactionis partem, de singulo quouis errato perferre, dū occultis peccatorum vinculis se se teneri dissimulat, horrendæ tandem sub omnium oculis æternæ damnationis laqueo constringatur. Proinde statim ab ipsis Ecclesiæ nascentis incunabulis sacer iste confitendi ritus, de interioribus nedum de exterioribus tantum, inoleuit: vt tum ex Iacobo, tum ex Diui Dionisij, Alexandri, Vrbani, & Cypriani, scriptis manifestum euadit. Rectè igitur hanc exomologensis legem à Christo institutam, per apostolos ad nos vsque deductam, & ab vniuersali Ecclesia inuiolabiter obseruatam, à cunctis Christi fidelibus sectandam esse, & contrauenientes authoritate concilij constantiensis & aliorum complurium damnatos, declaramus. Hæc ibi. Item damnatas &c. Vide q. 8. ar. 2. appen. 3. habes. quomodo per rationem eius prædicta, pro quanto confessionem statuunt esse necessariam, & declares & probes & defendas. ¶Quartò vidè: quomodo ex his vicissim Angelici doctoris articulus præsens consolidetur.

Prouer. 28.

Concil. ꝓ. [a] In 2. lib. de inuent. non parū ante finē libri.

Pudor ꝓ par. satisf.

Concil. p.

Q̄ñ incepit ritus confitēdi, & de interiorib.

Iacob. 5. Diony. in epistola ad Demophi.

QVÆST. VI. ART. II.

CONCL. 1[a]. Sacramenta non sunt de iure naturali: sed de diuino.

PROB. 1. Quia ius naturale est, quod innata quædam uis inseruit (ex Tullio): & sacramenta sunt supra rationis naturalis (idest ipsius uis innatæ) dictamen (cum sint protestationes fidei). 2. Quia (ly sed de &c.) oportet, ꝙ sacramenta sint proportionata fidei (cum sint eius protestationes): & fides est de iure diuino (cum sit supra cognitionem naturalem. i. cuiuscunque naturæ creatæ.)

¶NOTATIO Aduerte pro semper: ꝙ textus dicit fidem, & sacramenta esse supra, non contra, ius naturale seu rationem naturalem. Nam sacramenta, cum sint proportionata fidei, perficiunt rationem naturalem sicut & fide

(vt

(vt alibi ex D. Thom. annotauimus:) tantum abest, ut contra A ius, seu rationem naturalem sint. Quamuis qui contra ratione naturalem peccāt, ut hæretici: de sacramentis in hoc (sicut & in alijs multis) aliter sentiant. Cæterum de talibus bemuuctoni bus audiant fideles. Beatum Apostolum Iudam Tadæum in sua epistola uniuersaliter protestantem. Hi quę- cunq; ignorant, blasphemāt, quæcunque naturaliter, tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Hæc ibi. Procul ergo pellādi sunt: quia & cæci & duces sunt cæcorū. Matt. 15.

*Respon. secunda. CONCL. 2a. Confessio necessitatem sacramentalem habēs, non est de iure naturali, sed diuino.

PROB. Qui talis

AD PRIMAM ergo dicēdum, ꝙ Adam uituperatur ex hoc, ꝙ peccatum suum coram Deo nō recognouit: cōfessio enim, quæ fit Deo per recognitionem peccati, est de iure naturali: nunc autem loquimur de confessione, quæ fit homini. * Vel dicen- B dum, ꝙ confiteri peccatum in casu est de iure naturali. s. cum quis in iudicio constitutus à iu-

confessio sacramentalem necessitatem habet, (i. est sacramētum.

NOT. Ex prima conclusione hæc secunda patet. Et ideo in textu non probatur: sed innuitur, ex prima illa dependere probationem sui; cùm ante istam secundam conclusionem ibi immediatè ponitur ly, & sic. Quasi dicatur, ly & ideo. Quare autem addiderit limitationem illam, quæ necessitatem sacramentalem habet, & non simpliciter dixerit, Confessio: patet in textu responsionis ad primum; ubi uide & considera.

1m de minori. Confessi. R. Confessione Deo tantum facta: non, confessione sacrali. §. Tunc &c. vt patet ex secunda conclusione. Ea litera accipiens diffinitio- C nem utriusque confessionis dic: ergo confessio facta solum Deo est illa, qua quis formaliter recognoscit peccatum proprium, Diffinitio idest ut peccatum. hoc est dolendo de ipso peccato. Item. Erconfessio- go confessio sacramentalis est illa, qua, ultra recognitionem nis dupli- prædictam, commissum proprium peccatum in specie, suisque cis. necessarijs circunstantijs manifestatur à peccatore homini sacerdoti. Ly commissum peccatum speciale, idest non in genere tantum, sed in specialissima specie, peccatique circunstantijs necessarijs, sumitur ex responsione bene intellecta in textu ad secundum.

Corollarium. Patet igitur, quàm rectissimè Tadæus Apostolus dixerit de ijs, ꝙ quæ norunt, in his corrumpuntur. Norūt enim quid significet hoc nomen, Confessio; & in hoc tamen corrumpuntur: dum huius nominis partitionem refugiunt, uel quasi refugientes dicunt, ꝙ soli Deo solum confitendū est, de alia confessione non curantes; ac si uno modo tantum confessio diceret. D Quomodo corrū- Ad quam eorum corruptionem cōsequitur mox altera, ꝙ s. ius pūtur ho- diuinum cum iure naturali confundunt, inquantum unum ab reses eccle- altero non secernunt. Nam cum de iure naturali confessio Deo siæ in lo- soli facta, & de iure diuino confessio sacramentalis, existat, dum quendo confessionem unam ab altera nō distinguunt, una illa confunde confes- dunt. Quòd si dicant; Non confundimus, sed confessionem sasione. cramentalem per hoc dari negamus: adhuc in his, quæ norunt, magis corrumpuntur. Dilucidè quidem enim Euangelium de confessionis huiusmodi datione, perspicuis uerbis, affirmatiuè loquens: ut in appendise sequenti patet. Quo eorum facto (maximè cum ipsis, etiam in scripturis cæteris, familiare sit. 1a. par. q. 1. artic. Appen.) quid corruptius?

Item de conclusione. Confessio. Resp. in casu aliquo accepta: nō, à conclusione supra intenta. §. Tunc &c. ut apertissimè patet. Vide literæ secundum responsum ly: uel dicendum, ꝙ confiteri peccatum in casu &c. Ea litera dic, ꝙ fateri uerū in iudicio, qn quis rectè à in- E dice interrogatur, est de iure naturali. Et consequenter, ꝙ mētiri in iudicio, qn secundum ordinē iuris interrogatio fit, est contra Periuriū ius naturale. Periurium igitur, eòam ꝙ nō fit in iudicio, erit coest contra tra tale ius. &, seruare iurm, seu fidem datam, erit de iure tali.

ius naturale.

2m de maiori. Manēt. Resp. Eodē modo: nō, diuerso modo. §. Tunc, &c. Nam confessiones in lege tum naturæ, tum ueteri mosaica, diuerso modo à nostra sacramentali confessione fiebant: ut patet in textu.

Corollarium. Ergo definitio prima de confessione, quæ supra in & ex litera ad primū data fuit, est definitio cōfessionis in lege naturæ existentis: ideo & ibi dicta est esse de iure naturali. Vide hic textum. Ergo, ea definitione confessionis legalis data hic di- Triplex cas, ꝙ asserentes, peccata tm̄ in genere cōfitenda nunc esse sacercōfessio. doti, uolūt illo suo dicto, nos reducere ad ueteris legis obseruantiā in confessione, quasi ꝙ confessiones nouæ, necnon antiquæ legis coincidant. Hi ergo ultra ꝙ ignorantiam suā in hoc patēter ostendunt, grauiter peccant; dum, quasi Iudaizantes, morem communiter. i. in genere tantum, peccata cōfitendi antiquum in uiridi obseruantia statuere cōtendunt. Dignitati ergo nouæ legis derogant, (ut ex no. 1. seq. patet) qui nunc sufficere dicunt confiteri solum Deo, uel etiam confiteri solū peccata in genere.

dice interrogatur, tunc enim non debet peccator mentiri, de quo Adam, & Cain uituperantur: sed confessio, quæ fit homini sponte ad remissionem peccatorum cōsequendam à Deo, non est de iure naturali.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ præcepta legis naturæ manent eodē modo in lege Moysi, & in noua lege; sed confessio,

NOT. 1a. Ly speciale peccatum. Rectissime di, ꝙ ad nouę legis confessionē necessario exigitur expressio delictorum in specie: qm̄ lex & sacramenta debent sibi inuicem correspōdere: iuxta illud Heb. 7. trāslato sacerdotio, necesse est, ꝙ & legis trāslatio fiat. Pro sacerdotium enim sacramēta ministrantur: & cōsequenter lege, atque sacerdotio sibi correspondentibus, necesse est, ꝙ & sacramenta legi correspondeant. Quare cōfiteri peccatū speciale nūc oporteat. Cùm itaque uenerit Christus, ut per legem suā fideles nō solum uitam habeant (ut olim in lege, qm̄ ex opere solum operātis. i. ex deuotione fidelis sacramenta suscipiētis, dabitur à Deo gratia) sed ēt ut abundantius habeant (qm̄ s. nunc ex opere operato per ipsa nouæ legis sacramenta gratiæ confertur. Conc. Trid. sess. 7. can. 8 de sacramentis:) oportet, ꝙ ad receptionē sacramentorum aliquid plus ex parte recipientis nunc requiratur, quàm prius. Nō sufficit ergo nunc ad assequendam remissionē peccatorum per sacramentum Pœnitentiæ, confiteri peccatum in genere tm̄: sed C de necessitate requiritur, ꝙ exprimatur in specie. Adultero igitur cōfitenti nō sufficit dicere sacerdoti, ego peccaui in luxuria, neque sacrilego dicere, furatus sum: sed oportet illum addere, ego solutus cum tali coniugata, uel ego coniugatus cum tali soluta aut cōiugata; & istū addere, in loco sacro. Cōfirmat hæc litera responsi, de speciali peccato necessariò pro remissione peccatorum confitendo, loquens ea Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. Dñs Cōc. Trid. noster Iesus Christus e terris ascensurus ad cęlos sacerdotes sui de cōfess. ipsius Vicarios reliquit, tanquam præsides & iudices; ad quos oīa integra. i. mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint: in specie, quo, pro potestate clauiū, remissionis, aut retentionis peccatorū & circunsententiam pronuncient. Constat; sacerdotes iudicium hoc, in- stātijs (ut cognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem sofia) pecillos in pœnis iniungendis seruare potuisse, si in genere duntacatorum xat, & non potius in specie, ac sigillatim sua, ipsi peccata declaomnium. rassent. Hæc ibi. Et supra in prin. ante cap. 1. dixerat. In qua ple Pro in to- D niori definitione, demonstratis & conuulsis (Spiritus sancti prę- ta sess. 14. sidio) uniuersis erroribus, catholica ueritas perspicua, & illustris decrens, fieret: quàm nūc sancta hæc synodus Christianis omnibus per- auie de re petuò seruandam proponit. Hæc ibi. Ecce, ꝙ oportere confiteri fut mat. peccata in specie est ueritas catholica, ab omnibus Christianis intelligē- perpetuò seruanda. dis concilium.

NOT. 2a. Ly circunstantias peccati. Intelligendus est hic tex. de circunstantijs, quibuscunq;, quæ tamen, aggrauando in infinitum, mutant speciem. Hæ namque, non aliæ. i. ueniales, sunt necessariæ ad confitendū. Pro quo aduerte, ꝙ circunstātiæ sunt Circūstan octo, hoc uersu enumeratæ; Quis, quid, ubi, quotiens, per quos, tiæ peccacur, quomodo, quando. Ly Quis, dicitur pro uarietate personatorū conrum status, gratus, sapientiæ, ordinis; qm̄ quantu gradus personę fitendæ. peccantis est in aliquo prędictorū maior, tanto casus est grauior, Quis. & ingratitudo detestabilior. Ly Quid, dicitur pro uarietate pec- Quid. cati: utrum sit mortale, uel ueniale: utrum malum, quia prohibitum, uel ex genere suo. s. prohibitum, quia malum: utrum occul- E tum, uel manifestum ratione scandali. aut minoris erubescentiæ in peccando. Ly Vbi, dicitur pro uarietate loci sacri, non Vbi. sacri: quia furari in loco sacro, luxuriari in loco sacro, est grauius, quàm extra. Ly Quotiens, dicitur non solum quantum Quotiēs. ad consuetudinem peccandi, sed etiam quantum ad numerum peccatorum: quia per se quilibet numerus facit unum peccatum. ita ut non sufficiat dicere: peccaui multoties, sed specificare numerum, quantum possibile est, post diligentem considerationem: puta decies, centies, &c. vel, si non potas aliter, octies circumcirca, quinquies aut circumcirca. Numerus iste ad actionem, non ad obiectum actionis, refertur: puta furatus est quis semel mille scuta, illud peccatum est unum tantum, nec facit numerum; furatus est tria scuta in tribus uicibus, illud peccatum facit numerum ternarium. Ideo sufficit primo dicere: furatus sum mille scuta, non sufficit secundo dicere: furatus sum tria scuta, sed addere in tribus uicibus, idest unum semel, &c.

Ratio

Per quos. Ratio est, quia in secundo multiplicatur numerus actionum, in primo non. Ly per quos, dicitur ad uidendum si traxit alios ad peccandum (quod est proprium diaboli) uel quot mediatores socios, aut lenones posuit, aut ponere quæsiuit, ad malum faciendum (est enim omnium peccatorum illorum particeps;) uel cum quibus peccauit, pro quibus, & contra quos.

Cur. Ly Cur, dicitur ad uidêdum, utrum ex fragilitate, ignorantia, malitia; utrum ista, uel illa intentione: quia peccata grauitatem multã trahunt à fine, cùm (secundum etiã philosophum) furans ut mechetur, potius dicendus est mœchus, quàm fur. Vnum tamê solum peccatum est, si fiat uno solum actu tum interiori tum exteriori, habent plures deformitates, quæ de necessitate confitendæ sunt.

quamuis aliqualiter esset in lege Moysi, non tamen eodê modo, sicut in lege noua, nec sicut in lege naturæ: in lege autê naturæ sufficiebat recognitio peccati interior apud Deum, sed in lege Moysi oportebat aliquo signo exteriori peccatum protestari; sicut per oblationem hostiæ pro peccato, ex quo, & homini innotescere poterat eum peccasse, non autem oportebat ut speciale peccatum a se commissum manifestaret, ut peccati circunstantias, sicut in noua lege oportet.

G AD TERTIVM dicendum, quòd Iob loquitur de illa absconsione peccati, quam facit deprehensus, peccatum negando, aut excusando, ut ex Glossa* ibidem haberi potest.

Quomodo. Ly Quomodo, dicitur ad uidendum: utrum peccatum sit modo solitario (idest per se, ut in luxuria, quę dicitur Mollities:) utrum modo naturali, uel innaturali; utrum agendo uel patiêdo: quia semper in eodem genere grauius est peccare agendo, quàm patiendo.

Quando. Ly Quando dr ad uidendum: utrum tempora multo, uel paruo sit peccatũ, & in peccato perduratum: utrum in tempora sacro: puta diebus festiuis, particulari deuotioni dicatis; puta diebus ieiuniorum, quadragesimæ, septimanæ sanctæ: quia grauius est peccare in tali huiusfestis ac tempore (plus tamen & minus, iuxta maiores festiuitates, & tempora Deo dicatiora:) quàm alio.

$\therefore$ 43ª. NOT. De circunstantiis uero prædictis illæ sunt de necessitate confitendæ, quæ mutant speciem, aggrauando scilicet in infinitum. i. mortalem deformitatem constituando: & de his loquitur solum textus, ut colligitur ex ultimo responsionis uerbulo ly oportet, confirmat hanc literam de circunstantiis. Innocêtius III. Papa in concilio Lateranensi magno cap. 21. Et recitatur in decretalium lib. de pœnit. & remiss. c. omnis. sit autem sacerdos discretus, & cautus, ut &c. diligenter inquirens, & peccatoris circunstantias, & peccati: per quas prudenter intelligat, quale illi consilium debeat exhibere, & cuiusmodi remedium adhibere. Hæc ibi. Confirmatur prædicta in textu responsi, Et circa

Conc. Tridêt. decit cũstâtiis. textum à concilio Trident. sess. 14. cap. 5. Colligitur præterea, etiam eas circunstantias in confessione explicãdas, quæ speciem peccati mutant: quòd sine illis, peccata ipsa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat; ut de grauitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quã oportet, pro illis, pœnitentibus imponere. Vnde alienum à ratione est, docere: circunstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse: aut unam tantum circunstantiam confitendam esse, nempe peccasse in fratrem. Hæc ibi. Et canon. 7. si quis dixerit in sacramento Pœnitentiæ, ad remissionem peccatorum, necessariũ non esse iure diuino confiteri &c. circunstantias, quæ peccati speciem mutant, &c. Anathema sit. Hæc ibi.

3m de minori. Confitebatur. ℞. Confessione illa, quę est de iure naturali: non, confessione sacramentali. §. Vt colligitur ex authoritate inducta recte glossata. §. Tunc nihil &c. ut patet. Confessio de iure naturali est duplex, ut patet in responso ad secundum. Ideo uide tu etiam in eius Elucne replicetur: & bene applica.

APPENDIX.

1 EX articulo habes primo, quomodo per rationẽ primæ conclusionis interimas hæresim Catharorum (ut refert Cardinalis de Turrecremata, De ecclesia li. 4. c. 35.) blasphemàe uomêtium: sacra Christi, & ecclesię non esse uera: sed falsa, & deceptoria. Nõ enim possibile est, etiam secundum solam rationem humanã, quòd illa, quæ sunt de iure diuino, sint falsa aut deceptoria.

Vid. pro S. Ecclesia, &c.

Ratione ergo qua probat articulus, sacra esse de iure diuino, expugnatur narrata hæresis. Item hæresim Petri Oxomẽsis (ut refert summa conciliorum in uita Sixti 4.) dicentis, quòd cõfessio de peccatis in specie fuit ex aliquo statuto uniuersalis ecclesiæ, non de iure diuino. Item hær. sectatorum (Prat. sectarij) blaterantium, quòd confiteri peccata & enumerare, est papistica carnificina, & impietas. Loquitur hæresis hæc de circunstantijs, cum dicit ly enumerare, quia numerus peccatorum est circunstantia, per ly quotiens, significata, ut supra dictum est not 2ª. post respon. ad 2um, item hær. Lutheri (Alphon. cas. confessio.) insinuantis:

Manich. damn. à conciliis, Papa scriptu.

F confessionem non posse dici sacramentum. Itẽ hær. Manichæorum (Direct. inquis. 2. par. q. 13.) obstrepentium, quòd confessio facta sacerdotibus Romanæ ecclesiæ nihil ualet ad salutẽ, nec Papã, nec aliquem alium de Romana ecclesia habere potestatem absoluendi aliquem à peccatis. Secundò habes, quomodo per rationem hac meritò damnari ostendas à Concilio Tridentino, sessio. decimaquarta, cap. primo. Dominus sacramentũ pęnitentiæ tunc præcipuè instituit, cum à mortuis excitatus insufflauit in discipulos dicẽs, Accipite spiritum sanctũ, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorũ retinueritis, retẽta sunt. Quo tam insigni facto, & uerbis tam perspicuis, potestatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam; uniuersorum Patrum consensus semper intellexit. Et Nouatianos, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia catholica, tanquam hæreticos, explosit, atque condemnauit. Quare uerissimum hunc uerborum illorum Domini sensum sancta hæc synodus probans, & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes: qui uerba illa ad potestatem prædicandi uerbum Dei, & Christi euangelium enunciandi, contra huiusmodi sacramenti institutionem,

* Ex glos. ord. & interlin. ibi.

Nota ly semper.

Noua. hęret.

H falsò detorquent. Hæc ibi: Et capit. 5. Ex institutiona sacramenti pœnitentiæ iam explicata, uniuersa ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis iure diuino necessariam existere. Hæc ibi: Et canon. 3. si quis dixerit: uerba illa Domini Saluatoris, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in sacramento pœnitentiæ; sicut Ecclesia catholica ab initio semper intellexit; detorserit autem contra institutionem huius sacramenti, ad authoritatem prædicandi Euangelium: Anathema sit. Hæc ibi. Item ab eodem damnatas, inquantum contra specialia peccata confitenda negent, & circunstantias: ut supra in not. prima & tertia, post responsio. ad secundum. Item à concilio Lateranense, ut ibi not. tertia. Item à concilio Trident. sessio. decimaquarta, cap. quinto. Neque per Lateranense concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur; quod iure diuino necessarium, & institutum esse intellexerat; sed, ut præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis, cùm ad annos discretionis peruenissent, impleretur. Hæc ibi. Vnde autem Concil. Lateranen. (ut in nota tertia supra) quòd diligenter inquirantur etiam circunstantiæ: ut detur salubre peccatoribus consilium, & remedium. Tridentinum uero (ut supra not. prima post responsio. ad secundum.) affirmat, quòd sacerdos ęquitatem in pœnis iniungendis pœnitenti; quod unque est salubre remedium, ut ibi cap. 8. ad longum declaratur) seruare non potest: si specialia peccata, & non tantum in genere sibi à pœnitente non declarentur. Cùm ergo Lateranense remedium ęquum. non iniquum remedium uelit à sacerdote adhiberi ei, qui confitetur; liquidò sequitur, quòd peccata in specie confitenda intel-

Nota ly semper.

Nota ly ab initio semper.

I

K lexit à Domino fuisse institutum; & quòd percipiat talem confessionem saltem semel in anno à Christi fidelibus actualiter obseruandam; Et per hoc omnes contrarias hæreses damnet. Ergo per hoc, quòd intelligit confessionem talem institutam fuisse à Domino, damnat etiam Lutherum, negantem confessionem esse sacramentum.

Item à Papa Sixto Quarto in extrauaganti, approbante sententiam Alphonsi episcopi Toletani contra Petrum Oxomensem, intelligitur ad literam damnatus omnis error Petri eiusdem. Vide hanc damnationem supra quæstione prima, articulo primo, Appen.

Item à concilio Tridentino, sessio. septima, canon. 3. de baptismo, si quis dixerit: In Romana Ecclesia, quæ omnium ecclesiarum mater est, & magistra, non esse ueram de sacramento Baptismi doctrinam: Anathema sit. Hæc ibi. Intellige tu, idem de confessione sentiri à Christianis debere. Ergo per hoc damnari dicas hæresim Manichæorum supradicta,

contra quos præsertim a sede Apostolica fuit delegatus Inqui- A
De S. Petro martyre.
sitor R.P. Petrus de Verona ordinis Prædicatorum, qui postea ab ipsis Manichæis hæreticis est gladijs interfectus: eodemque anno per S.E.R. est canonizatus inter candidatos martyres relatus, ac sanctus Petrus martyr. appellatus, miraculis plurimis gloriosè coruscans. sim Manichæorũ supradicta, spectatim uero damnatur illa hęresis (directori ibi) a Decreto. 24. q. 3. ca. Quidam ubi in fine de omnibus enumeratis, inter quos erāt Manichæi, dicit sic. Hæ sunt hæreses aduersus catholicā fidē exortę; & ab Apostolis & a sanctis patrib. uel concilijs prędamnatæ; quæ dum in semulus erroris. diuisæ inuicem sibi dissentiunt, communi tamē nomine aduersus Ecclesiæ Dei conspirant. Sed & quicū que aliter scripturā sanctam intelligit, q̄ sensus spiritus sancti flagitat, a quo conscripta est, licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest. Itē a concil. Trid. sess. 7. canon. 1. de sacramētis, si quis dixerit: sacramenta nouæ legis non fuisse omnia a Iesu Christo Domino nro instituta &c. uidelicet baptismum cōfirmationē Eucharistiā pœnitentiam, ext^m unc^m, ord^m Matr^m: aut etiam aliquod horum septem non esse uere & propriè sacramentum: Anathema sit. Hæc ibi & canon. 4. si quis dixerit sacramenta nouæ legis non esse ad salutem necessaria; D sed superflua, &c. licet omnia singulis necessaria non sint, Anathema sit. Hęc ibi. Vide ad pen. ar. 1. & sequentis ; quoniam istę multum ad errorum uariorum condemnationem se mutuo iuuant. Prædictas canonicas hæresum illarum damnationes scias sigillatim contra earum quamlibet applicare: quoniam ideo plurimæ damnationes glomeratim (ut aiunt) adductæ sunt, ut postea lector quisque per seipsum singulas singulis (ut decet) uigilanter applicare. Non enim adducere omnes contra quamlibet institutum fuit: sed, ut ex omnibus singulæ contra singulas eligerent, studentibus parare mensam. Quod uerò nunc in proposito isto dictum est, ubique intelligendum atque seruandum intelligas; quandocunque contra multos errores præmissos arma multa, pro uarietate hostium retundenda, e canonicis munitionibus assumimus; etiam quod nunquàm alibi hoc monitum replicaretur. Item a concil. Triden. illam sectariorum speciatim damnatam fuisse sess. 14. cap. 5. Colligitur E etiam eas circunstantias in confessione explicandas &c. (ut supra not. 3ª. post resp. ad 2^m) sed & impium est Confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibilem dicere; aut carnificinam, illam conscientiarum appellare. Constat enim nihil aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigi, quàm, ut postquàm quisque diligentius se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quib. se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerint. Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in uniuersum eadem confessione inclusa esse intelliguntur: p quibus fideliter cum propheta dicimus, Ab occultis meis munda me domine. Ipsa uerò huiusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi uerecundia, grauis quidem uideri posset nisi tot, tantisque commodis, & cōsolationibus leuaretur; quæ omnibus, dignè ad hoc sacramentum accedentibus, per absolutionem certissimè conferuntur. Hæc ibi. Vbi nota, contra Luthegum supra; quod concil. expressissimè, confessionē præmissam, A uocat sacramentum. De commodis autem, quę affert confessio, a concil. tactis ibi: uide infra. q. a. per totum. Contra hęres. secundi. uide etiam q. 8. ar. 2. appen. Tertio habes: quomodo per eius rationem antedicta, pro quanto confessionem sentiunt esse de iure diuino, & declares, & probes, & defendas. Quarto uides quomodo ex his uicissim angelica hęc doctrina consolidetur.

[Margin: 21]

[Margin: *Super illud Esa. 3 peccatū suū quasi &c. to. 3. Et ad Demetriad. de serui. sodoma uig. circa me. 10. t. Et magis. 4. seni. d. 14. J ptin.]

[Margin: Notatio uniuersalis ad bonū, atque sim lium studiosos]

[Margin: Ad q̄d tenetur cōfitens, an teq̄ confiteatur, & dum confitetur.]

ARTICVLVS III.

Vtrum omnes ad confessionem teneantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non omnes ad confessionem teneantur, qa sicut dicit Hiero. * Pœnitentia B est secunda tabula post^h naufragium, sed aliqui post baptismū naufragium nō sunt passi: ergo nec eis competit pœnitentia, & sic nec confessio quæ est pœnitentiæ pars.

¶ 2 Præterea, Confessio facienda est iudici in quolibet foro, sed aliqui sunt qui non habent ^h hominem iudicem supra se, ergo nec tenentur ad confessionem. C

¶ 3 Præterea. Aliquis est qui non habet peccata nisi uenialia, sed de illis ^h non tenetur homo confiteri: ergo non quilibet ^b tenetur ad confessionem.

SED CONTRA est, quia confessio contra satisfactionem, & contritionem diuiditur: sed omnes tenentur ad contritionem, & satisfactionem, ergo, & omnes tenentur ad confessionem.

Præterea. Hoc patet per Decre. de pœn. & re. * ubi dicitur. Quòd omnes utriusque sexus cum ad annos discretionis peruenerint, tenentur peccata confiteri.

RESPONDEO, Dicendum, q ad confessionem dupliciter obligamur. Vno modo ex iure diuino, hoc ipso, quod est medicina, & ^m secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem; sed illi tantum, qui peccatum mortale incurrunt post baptismum.* Alio modo, ex præcepto iuris positiui, & ^p sic tenētur ex institutione ecclesiæ ędita in concilio generali sub Innoc.* tum ut quilibet peccatorē se cognosceret, quia omnes peccauerunt, & egent gratia Dei, tum ut cum maiori reuerētia ad Eucharistiam accedatur, tum ut ecclesiarum rectoribus sui subditi innotescāt, ne lupus intra gregem lateat.

[Margin: * Decr. li. 5. ti. 38. c. 12. Et Cō. ci. latera sub. In. 4. cano. 21 Cōci. Tri. sess. 14. c. 5. & can. 8]

SVP. QVÆS. VI. ARTIC. III.

COnc. 1ª. Non omnes tenentur ex iure diuino ad confessionem: sed illi tātum, qui peccatum mortale incurrunt post baptismum.

¶ PROB. Quia confessio iure diuino instituitur, ut medicina: & (sup. (u) medicina hac nō egent, omnes, sed tantum illi qui post baptismum mortaliter peccant. [Margin: Concl. m.]

¶ NOTA. Conclusio simul cum sui probatione confirmatur per concilium Trid. sess. 14. cap. 5. sic. Vniuersa Ecclesia semp intellexit; institutam esse a Domino integram peccatorū confessionem; & omnib. post baptismum lapsis iure diuino necessariam existere. Hæc ibi. Vbi per contextū aperit; se intelligere iterum de lapsis mortaliter. quoniā post aliqua subdit hæc ad uerbum; ex his colligitur, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri. Hæc ibi. [Margin: Concl. p.] [Margin: *In Cōci. lat. can. 21. & hī f decr. li. 5. ti. 38. c. 12] D

¶ CONCL. 2ª. Omnes tenentur ex institutione ecclesiæ ædita in concilio generali sub Innocentio 3. ad confessionem [Margin: Conc. general. later. ca. 21. Ira de pę. & remis. ca. omnis utriusq.]

¶ *Corollarium*. Ergo de his etiam, qui non peccatnut mortaliter, intelligit secunda conclusio hæc. Alioquin nihil dicere uideretur, ultra primam conclusionem: cum tamen in prima de iure diuino, & in 2ª de iure positiuo loquatur. Intellige tamen illos teneri ad confessionem taliter; non quia ad confitendum uenialia sint obligati: sed quia ad faciendum aliquid ab ecclesia pro confessione in tali casu reputatum, ex concilij præmissi institutione, obligantur. Pro quo uide responsionem duplicem ad tertium: & sic utranque concorda; quòd scilicet repræsentare se sacerdoti, eo modo, quo ibi in fine dicitur, reputatur p cōfessione etiam uenialium. Ad confitendum ergo speciatim uenialia non tenetur homo, etiam ex institutione Ecclesiæ (sic intelligit. D. Thomas ibi in secunda); ad confitendum autem uenialia, confessione sibi in tali casu reputata, tenetur ex institu- E tione Ecclesiæ (sic intelligit la prima.) Ea præcedentibus conclusionibus ergo sic declaratis dicatur. socrates uenialia tantū habens tenetur oē ad confessionem sacramentalem speciatim, i. illa sacerdoti explicando, faciendam? Non quantum est de iure diuino; nec quātum est de iure positiuo. Socrates idem eodem modo existens tenetur ne ad confessionem sacramentalem; idest ad aliquid pro confessione ei in tali casu reputatum? Non, quantum est de iure diuino, sic, quantum est de iure positiuo. Licet enim later. concilium non statuerit, quod socrates ipse taliter existens confiteretur primo illo modo, statuit tamē, quòd confiteatur illo secundo modo. Per hoc siquidem, quòd fideles semel in anno confiteri statuit, statuisse etiam cointelligit: quòd homo habens tantum uenialia sacerdoti se representet semel in anno ostendens seipsum absq; cōscientia mortalis peccati esse, & consequenter solum uenialia habere. Quæ repręsentatio cum (ut dictum est) reputetur in tali casu pro confessione: ad confessionem uenialium, in hoc sensu, non autem in primo illo.

[Margin: Cōcordia duarū respōsionū]

[Margin: Habēs solū uenialia an, & quō tenea ad confessionem.]

illo sumptam, tenentur omnes ex institutiona Ecclesiæ. Sic intelligitur secunda textus conclusio.

¶PROB. Quia omnes teneri ad statuta ecclesię, secundom quòd statuta sunt patet (& hoc tanquàm probano, præsupponitur in textu.

¶NOT. De tali institutionu ecclesiæ affert. D. Thomas tres rationes. Pa est, ut quilibet &c. 2a ut cū maioti &c. 3a, ut Ecclesiarum rectotib. &c. Quasnide per te.

1m ex Hiero.

Post naufragium &c. vel actualiter, vel dispositiuè, incursum. §. Tunc nihil contra. Nā licet aliqui post baptismum naufragium actualiter, quā si per peccatū mortale, non sint passi (vt arguitur) omnes tamen naufragium dispositiuè, quod fit p peccatū ueniale, passi sunt.

¶NOT. 1a. Quando hic cōcluditur, quòd locus confessionis venialiter solùm lapsis relinquitur: hoc semper etiam si alibi hoc dictum inuenites, intellige secundum declarationam factam in corollario immediatè post secundam conclusionem. Vel intellige; quòd du obligatione laudabili, idest ad melius esse, non de obligatione ad salutem necessaria, loquitur D. Thomas. Et hunc sensum quasi innuit litera, per ly uiam, quando dicit contra quæ (venial ajẽr pœnitentia ordinatur. Ac si dixisset. Pœnitentia principaliter ordinatur contra mortalia: & contra venialia non principaliter, sed etiam idest secundariu: hoc est, contra illa necessariò, & contra ista ad bene esse. In tali sensu potes quoque (si maius) interpretari conclusiones præmissas: ita ut primam loqui de necessitate absoluta dicas, secundam uerò de necessitate ad bene esse. Necessarium siquidem sic distinxit phylosophus in metaphy. quinto, & sic distinctio usus est S. doctor pri. par. q. 1. ar. 1. licet posuerit ibi duas conclusiones de necessario loquentes absque expressa distinctiona necessarij. Ita in præseno articulo punit duas conclusiones de obligatione loquantes. Vnde licet non faciat expresè distinctionem du obligatione in necessariam absolute, & necessariam ad bene esse: tamen hanc distinctionem subintelligit. Sicut enim ibi in prin. par. distinctionem necessarij intelligebamus ex natura illarum conclusionum cōsiderata, & ex illarum probationibus diuersa sonantibus: sic in præsenti distinctionem obligationis intelligimus ex concilij lateranensis in secunda conclusione adducti consideratione (hanc considerationem habes supra in corollario), & ex, ly etiā, nunc in ad primum dicto.

Pœnitentia cōtra quæ prima ordinetur.

Alius sensus cōclusionis secundæ.

¶NOT. 2a. Quando dicitur hic, quòd homo in hac mortali uita non potest euadere uenialia, intelligitur de lege communi. Nam ex priuilegio speciali B. Virginem euasisse uenialia sp. S. Thomas docuit 3. q. 27. ar. 4. & concilium Tridentinum ses. 6. canon. 23. confirmauit. Quòd pœnitentia aptè dicatur secunda tabula post naufragium, habes ab co. sess. ea. cap. 14. & sess. 14. can. 2.

B. Virgo sine ueniali.

2m de minori.

Homo in eo. &c. consideratum, ut prælatus est; non autem, cōsideratum ut peccator est. Stando tamen; quòd confessarius consideretur, vt minister Christi tantum. Tunc &c. Confessario enim sic considerato facta confessio a quocunque fiat, facta est iudici. licet namque confessarius, ut socrates vel vt peccator, non sit superior, quàm Papa vt Papa: tamen cōfessarius ut Christi minister est superior, quàm Papa vt peccator. Quàm primum autē quis accedit ad confessarium, profitetur se esse peccatorem, & consequenter consideratur vt peccator: quàm primum verò accedit quis ad audiendum actu confessiones, eo ipso facto protestatur se esse ministrum Christi. Quicunque ergo confessarius, quantumcunque secundum personam propriam, vel secūdum mores proprios omnium esset infimorum magis infimus, si for-

2a tabu. po. nauf. quæ.

Vnde indicatur qs prior, & vā ministur Chri.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd quāuis homo in hac mortali uita post baptismum naufragium euadere possit, quod est peccatum mortale, non tamē euadere potest uenialia, quibus ad naufragium disponitur, contra quæ etiam pœnitentia ordinatur: & ideo manet pęnitentiæ locus etiam in illis, qui non mortaliter peccant, & per consequens confessionis.

AD 2m dicendum, quòd nullus est, qui non habeat iudicem Christum, cui per suum uicarium confiteri debet, qui quamuis eo inferior sit, inquantū prę latus est, tamen est eo superior, inquantum peccator est ipse, & ille Christi minister.

AD TERTIVM dicendū, quòd ex ui sacramenti non tenetur aliquis uenialia confiteri, sed ex institutione ecclesiæ quando non habet alia, quæ confiteatur. Vel potest dici secundum quosdam quod ex Decre. prædicta † non obligantur, nisi illi, qui habent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quòd debet omnia peccata confiteri, quod de uenialibus intelligi non potest: quia nullus omnia confiteri potest, & secūdum hoc ille, qui non hēt mortalia, non tenetur ad confessionem uenialium, sed sufficit ad præceptum ecclesiæ implendū ut se sacerdoti repræsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.

F meliter consideretur, est quibuscunque confiteotibus quantumcunque aliàs dignis, uel graduatis, si formaliter & ista considerētur, maior: & consequenter iure, nisi aliud impediat, istorum ille potest esse iudex.

¶NOT. D. Thomas expressù & in argumento & in respōsione fatetur: confessarium esse iudicē confitentis: & consequētur confitentem esse reum; atque confessionem esse actū iudicialem. Hoc verò si cōiunxeris alteri eius hic dicto, quòd uidelicet confessarius est Christi & vicarius & minister: videbis, & quòd confessio non dicit purum ministerium, licet dicat ministerium; & quòd est sicut dispensatorem beneficij alterius principalis (id quod est, assa in hoc actu uicarium Christi) non facit, quòd cōfessio nō sit actus iudicialis. Sicut ergo confessarius reuera est iudex, & tamen ministerialis: ita confessio ei facta est actus re uera iudicialis, sed per ministrum exercitus. Doctrinam hanc S. Th. confirmauit concilium Trid. sess. 14. cap. 6. Quamuis absolutio sacerdotis alieni beneficij sit dispensatio, tamen non est solùm nudum ministerium vel annunciandi Euangelium, vel declarandi remissa esse peccata: sed ad instar actus iudicialis, quo ab ipso, uelut a iudice, sententia expectatur. Hæc ibi. & cap. 5. Christus sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquàm præsides & indices; ad quos omnia mortalia crimina deferantur. Hæc ibi. & cap. 2. Christus Dominus hos, si se postea crimine aliquo contaminauerint, ante hoc tribunal, tanquàm reos, sisti voluit: vt per sacerdotis sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possint liberari. Hæc ibi.

Resp. 2a. † Posita s argu. sed contra, & corp.

Concil. p S. Thoma da cōfess. iudice.

3m de minori.

Non tenetur. &c. ex ui sacramenti: nō ex institutiona Ecclesiæ. §. Tunc &c. Non tamē inferas ex responso, quòd Ecclesia instituerit, venialia esse de necessitata simpliciter cōfitenda, cùm hoc & falsum sit & contra intentum Diui Thomæ viderat enim constitutionem illam de omnibus sequentiam, & consequenter non de venialibus: ut ipsamet subiungit) sed in hoc responso rectè intelligendo regulabis te iuxta prædicta, & in corollario post secundam conclusionem, & in notatione prima post ad primum. Vide ibi vnum sensum S. doctoris cadentem super distinctionem confessionis, & alium cadentem super distinctionem de ly tenetur, idest obligationis, illum in corollario, istum in notatione. & utrumuis amplectens, uel vtrunque, & hanc & consequentem responsionem absque errore intelligas.

Item de conclusione.

Ad confessionem. &c. specietim faciendam: non, pro confessione in tali casu reputatam. §. Tunc &c. ut patet in litera, & in supradictis locis allegatis. Vida ibi secundum autē responsum in litera ly vel potest dici secundum quosdam &c.

¶NOT. Hos quosdam non reprobat S. Doctor, immo approbat, ut ex tenora literæ apparet. Ex quo etiam patet: quòd primum responsum dedit, tanquàm tutiorem viam consulēs, iuxta moram suum laudabilum (hoc uidimus & in ar. 1. ad secundum), non tanquàm in rigore constitutionis, præcise stans: & cōsequanter, quòd accapit ly tenetur large, idest pro ad malius esse. Tunc sanè uia illa est: quia clarius obseruatur institutio Concilij Lateranensis, etiam quòd de mortalibus peccaris tantum loquatur. Nam vltra quòd socrates de venialibus solū confessus a nullo prorsus quantumcunque scrupulosissimo potest argui de omissione confessionis annalis, & consequenter ultra quòd cessat scandalum, quod apud uidentes, socratem non fuisse confessum poterat oriri (cui scandalo impediendo D. Thomas per primum responsum occurrere studuit), ultra hæc duo, inquàm, adiungitur: quòd tunc de mortalibus aliā si nua

Consilium saluberrimum.

Scandala impedire D. Tho.

post

post diligentem discussionem sibi occulta habebat, confessus A eum tel igitur & absolutus, ut sup. q. 2. ar. 2. ad secundum, & in concil. Trid. sess. 14. cap. 5. uide supra ar. 2. appen. Potest enim, & quidem sæpius, accidere, quod qui credit, se uenialia solùm habere habeat etiam mortalia sibi occulta: ideoque semper benefactum, & sæpe necessum, quod tantum uenialia, iuxta suam æstimationem, habens confiteatur: maximè cum tanto tempore, puta per uel circa spacium anni uel dimidij, absque sacramentali confessione manserit. Data etiam, quòd secundum rei ueritatē nō nisi uenialia quis habeat tempore, quo da præcepto Ecclesiæ illo tenentur Christi fideles confiteri, tenetur & iste confiteri; non quidem ratione uenialium, sed ratione scandali pusillorū uitandi; qui possent probabiliter de isto scandalizari, & tanto magis quanto plus sanctior habebatur, si illum tempora cōmuni debitæ confessionis Christianorū niderent non confiteri.

*Thom. 4 d. 21. q. 2. ar. 3.

* In fina Regi Soc. 10. ad inter. 10. Augus. Ang. episcopi.

¶*Corollarium.* Primo igitur, D. Thomæ ad tertium in textu responsio data pōt triplicem bonum habere intellectum. Vnū in corollario post cōcl. 2. alium in notatiōe prima post resp. ad 1m tertiū in not. post resp. ad 3m nūc finaliter, capiessum.

APPENDIX.

a Vril. pro S. Eccle. sia &c.

EX articulo habes primo quomodo peccationem reijcias detestandum consilium, in Papæ & concilij despectum, Brentij (prat. Actiani) dicentis: non confitēdū esse sacramentaliter tempore quadragesimæ uel Paschatis, quo præcepit Papa: sed si non præcepisset, uellem confiteri (ait ipse Brentius) quādo, & quomodo uoluntas libere me tetigerit. Cōtra n. hunc tam ceruicosum habes tres rationes post secūdam conclusionem in textu pro Papa & concilio adductas. Iterum quomodo per rōnem reiicias hæresim lutheri (ut refert Leo. x. in bulla) dicentis nullo mō præsumat confiteri peccata uenialia: sed nec oīa mortalia; quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas: unde in primitiua ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur. Secundo habes: quomodo per rōnē ostendas prædictos errores meritò damnati a concilio Trid. sess. 14. cap. 5. ut suprà in notatione post probationem primæ conclusionis. Iterū ab eod. sess. ead. cap. eod. sic. Cum uniuersa peccata E mortalia, etiam cogitationis, homines iræ filios & Dei inimicos reddant, necessum est: omnium et ueniam cum aperta & uerecunda confessione a Deo quærere. Hæc ibi. Quæ si cūt declarant qd intelligas p ly cogitationis, præmiserat ibi hæc uerba: oportere in confessione recenseri, et si occultissima illa sint, & tm aduersus duo ultima decalogi præcepta commissa; quæ nonnunquam animum grauius sauciant, & periculosiora sunt ijs, quæ in manifesto admittuntur. Hæc ipsum concilium. Iterū ab eodē ib dē sic. Venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam rectè & utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur (quod piorum hominū usus demonstrat): taceri tamen citra culpā, multisque alijs remedijs expiari, possunt. Hæc ibi. Iterū ab eod. ibidē sic. Neque, per Lateranense concilium ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur (quod iure diuino necessarium & institutum esse intellexerat); sed ut præceptū confessionis salté semel in anno ab omnibus, & singulis, cū ad annos discretionis peruenissent, implere- A tur. Vnde iam in uniuersa Ecclesia cum ingenti animarū fidelium fructu obseruatur mos ille salutaris confitendi sacro illo & maximè acceptabili tempore quadragesimæ: quem morem hæc sancta synodus maximè probat & amplectitur, tanquam piū & meritò retinendum. Hæc ibi. Iterū a cōci. ut sup. ar. 2. appē. Iterū ab eo. sess. 14. cano. 8. si quis dixerit: Cōfessionē oīum peccatorū, qualē Ecclesia seruat, esse impossibilē, & traditionē humanā a pijs abolendā; aut ad eā non teneri oēs & singulos utriusque sexus Christi fideles, iuxta magni concilij lateranēsis cōstitutionē, semel in anno; & ob id suadendum esse Christi fidelibus, ut nō confiteantur tpa quadragesimæ: anathema sit. & can. 7. si quis dixerit: in sacrō pœnitentiæ ad remissionē peccatorū necessariū nō esse iure diuino, confiteri oīa & singula peccata mortalia, quorū memoria cū dbita & diligenti præmeditatione habeatur; et occulta, & quæ sunt cōtra duo ultima decalogi præcepta, & circūstātias, quæ peccati speciē mutant; sed eam confessionē tm esse utilem ad erudiēdū, & consolandū pœnitentē, & olim obseruatam fuisse tm ad satisfactionē canonicam imponendā, anathema sit. Hæc ibi. Nota; quod supra dixeras, uniuersam Ecclesiam semper intellexisse &c. ut in notat. post prob. cōclus. primæ. Iterum à Leone. x. in bulla contra errores lutheri: quā condēnationē uideas sup. q. 1. ar. 1. appen. Iterū ē &c. ut in q. huius ar. 1. & 2. appē. & locis ibi citatis. Ne mireris; si quū repetatur aliquod concilij alicuius dictū: quū uel pro aliqua uarietate errorū, contra quos adducitur, uel pro aliquali annotatione iūc ad illud propositū fienda nouiter in dicto ipsius concilij, uel pro cōmodiori lectoris facilitate præstanda, taliter quāque repetitio fit. Vnde non est omnino reprehendenda: sed ad aliquā istarū trium rōnum mox recurrendum, & uigilanter annotādum, propter quā illa tum tunc fiat consule. D. Roffensem contra lutheri articulū octauum optimè triumphantem. Tertio uides: quō ex hiantissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

Inictum a concil. Latera.

Cōfessio in forma

Peccata debitè & diligēter præexaminanda ante confessionē.

Repetitio cū causa quādoque laudabilis.

Peccata sordiciūt periculosiora.

De peccatis uenialibus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliquis possit confiteri peccatū, quod non habet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis licite possit cōfiteri peccatum, quod B non habet: quia ut dicit. Grego. * Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est: [b] ergo ad bonam mentem pertinet, ut de illis culpis se accuset, quas non commisit.

¶ 2 Præterea. Aliquis per humilitatem [b] reputat se deteriorem aliquo, qui est manifestus peccator, & in hoc est commendādus: sed quod corde quis æstimat, licet ore confiteri. ergo licite potest cōfiteri se habere grauius peccatum quàm habeat.

¶ 3 Præterea, Aliquis aliquando dubitat de peccato aliquo utrū sit mortale, uel ueniale, & talis debet de illo, ut uidetur, confiteri [b] ut de mortali: ergo aliqs debet confiteri aliquando peccatum quod non habet.

¶ 4 Præterea, Satisfactio ex confessione ordinatur: sed aliquis potest satisfacere de peccato, D quod non commisit: [b] ergo etiā potest cōfiteri peccatum, quod non fecit.

SED CONTRA. Quicunque dicit se fecisse quod non fecit, mētitur: sed nullus in confessione mentiri debet, cum omne mendacium sit peccatum: ergo nullus debet confiteri peccatum, quod non fecit.

¶ Præterea, In iudicio exteriori non debet aliquod crimen aliter impingi, quod non potest per testes idoneos probari: sed testis in foro pœnitentiæ est consciē tia, ergo aliquis non debet se accusare de peccato, quod conscientia non habet.

C RESPON. Dicendum, quòd per confessionem debet pœnitens se confessori suo manifestare: ille autem, qui aliud sacerdoti de se loquitur, quàm sua conscientia habeat, siue in bonum, siue in malum, non se sacerdoti manifestat, sed magis occultat, & ideo requiritur idonea confessio: sed ad hoc quod sit idonea, [m] requiritur quòd os cordi concordet, ut solum hoc os accuset, quod conscientia tenet. [n]

Concl.

QVAEST. VI. ARTIC. IIII.

CONCL. In confessione requiritur, quod os cordi concordet: ut solùm hoc os accuset, quod conscientia tenet.

¶*Corollarium.* Ergo cū quæsitū directè soluetur. quod nullus pōt licite confiteri peccatū, quod scit se nō habere. Sic p̄ teiptum aliud bi clice directas conclutiones sibi f. Doctor, id ubi faciendū, (ut nunc) reliquerit. Quare aūt sic multiones uniuersaliter, & quasi indirectè, respondeat: al. at cunotatum est.

Vniuersalis regula

¶ PROB. Quia in confessione requiritur, ut pœnitens se sacerdoti manifestet: & ille non se sacerdoti manifestat, qui aliud ei dicit, quàm sua conscientia habeat.

¶ NOT. optimè presupponit, tanquam uerissim. primam partē antecedētis, q. s. in cōfessione requiritur, ut &c. Nā in ar. 3. ad 2m dictū ē, quod Chro pec suū uicariū, qui est sacerdos cōfiteri hō dēt. Cū igitur Chro sint oīa peccata, q̄ sunt in homine, nuda & aperta secūdū ueritatē. Alioquin, cum in hoc sit unus forus principalis & uicarij pœnitēs, si non manifestaret mō dicto seipsum sacerdoti, nō uideret sacerdote ut uicariū Chri: qd est maximū icōueniētes.

Quare se dēat homo manifestare cōfessario.

1 m consequent a. Ergo ad bonā &c. R. Negat consequētia quod nō. n. bonæ mētis est fecisse dū Gregorium

Gregorium) est dicere, se fecisse actum culpabilem, si non fecit: P ...cei bonæ mentis (secundū illum) sit formidare ne aliq̃s defe- ctus ex sua parte acciderit in actu bono a se facto. Debet igitur, ut ualeat, sic formari consequentia. Bonarū mentium &c. ergo ad bonam mentem pertinet, ut formidinem de illo defectu in actu bono, quā corde tenet, lingua accuset.

2^m de maiori

Reputat se deteriorē &c. q̃tum ad timorē grauius delinquēdi: p superbiā in actu de se bono forsam admixtam: non q̃tū ad actū patratū ex genere suo cōsideratū. §. Tūc &c. Si.n. iste, qd corde æstimat, ore cōfiteatur nō dicet, se homicidium perpetrasse, sicut alius fecit: sed dicet, se timere (si timet), ne forsā in bonis operib. a se factis per superbiam inde occasionaliter habitam peccauerit grauius, q̃ sit homicidij pctm̃. ab illo alio patratum. Vide textū.

¶ NOT. Sic intellige. Augustinum in regula dicentem: q superbia bonis operib. insidiatur, ut pereāt. Minus.n. dicens significat plus: q uidelicet supbia p insidias nō tm̃ facit aliquādo perire bona opera, sed etiam facit quādoq; bona operātem grauius peccare ex sui mixtione in illis operib. bonis, q̃ sunt opera mala ab alio facta. Hinc apparet, quem sensum habeat oratio illa, custodi me Domine quoniam sanctus sum Ps. 85. Intendit siquidem, q maiori custodia a Domino opus habet quis, quantò sanctiora secundum genus opera fecerit: ne. s. per superbiam inde occasionaliter indirectè nascētem peccet grauius, quàm illi qui opera ex genere mala perpetrant. De his ergo sanctitatis hac uia non confirmatis intelligi potest & illud Augustini in regula, quod quanto in gradu superiori, tanto in periculo maiori uersantur: exponendo mō, quo supra. Nam maior gradus sanctitatis, quantum ad extra. i. sanctiora de se opera facta sunt indirectè maior materia superbiendi ei, qui facit, uel fecit, illa. Ideò talis custodia adhuc maiori indiget à Deo. Nè (loquit textus) per superbiā grauius delinquat. Ex. S. ipso doctore super apostolum 2. cor. 12. lect. 1ª notādum: q superbia tā graue peccatum est, ut Deus q̃nq; hominem in mortalia etiam cadere permittat, quo ipsum a superbiæ tumore ex bonis eius operibus aliàs occasionaliter nascituro p̃seruet. Hinc manifestum euadit, q iustus, qui è uerè humilis, laudabiliter manifesto peccatore reputare potest, & debet, se deteriorem modo: quo explicatur in textu. Hoc in sensu & intelligere potes illud Eccl. 3. quanto maior es, humilia te in omnibus.

Sanctior quare eē magis in timorē cōsistens: atque humilior.

Ad primvm ergo dicendum, quòd agnoscere culpā ubi non est, potest esse dupliciter. Vno modo, ut intelligatur quantum ad substantiam actus, & sic non est uerum. Nō enim ad bonam mentem pertinet, sed ad errantem, ut se actum aliquem commisisse agnoscat, quem non cōmisit. Alio modo quantum ad conditionem actus: & sic uerū est quod Grego. dicit * quia iustus in actu qui de se bonus uidetur, formidat, ne aliquis defectus ex parte sua fuerit. Et sic dicitur Iob 19. Verebar omnia opera mea: & ideo ad bonam mētem etiam pertinet, ut habeat formidinem, quam corde tenet lingua accuset: & per hoc etiā patet solutio. G H

* Loco citato in ar. 1 & lib. 9. Mor. c. 25 & 26.

Ad 2^m dicendum, quòd iustus, qui est uere humilis, non reputat se deteriorem, quātum ad perpetrationem actus, qui sit peior ex genere; sed quia timet ne i his, q̃ bene agere vr̃, p superbiam grauius delinquat.

3^m de antecedente hypothetico. Vide mortali. s. dubitato: nō asserto. §. Tūc &c. Nā talis nō cōfitetur, sine dubitatione peccatū, qd nō hēt: sed pctm̃, qd dubitat se hēre, dubitatiuè exponit. Neq; ēt de mortali se accusas hēt tm̃ ueniale: sed se de mortali dubitat accusandum, si dubitatiue solum (ut in proposito casu debet) loquatur.

¶ *Corollarium*. Erga pctm̃ cōfessario dēt eo mō exponere, quo est i corde suo. Si dubitatiuè in corde, dubitatiuè in ore; si ibi asseritiuè, hic assertiuè; si ibi plus uel minus ad unā partē declinādo, hic plus uel minus ad eādē partē declinādo. Et qd dr̄ de expositione delictorū p seipsum facta, intellige, quoq; de expositione illorū ad interrogationē cōfessarij à pœnitēte factā: sup ēt de oib. si quæ pertinent alia pœnitēti ad fori huiꝰ sacrālis iudiciū.

Qualis ueritas requiratur in confessione.

4^n illatio conclusionis. Ergo ēt, ut &c. Negat illatio. § Nō. n. ē eadē rō, seu similitudo, i hoc d satisfactiōe & cōfessiōe: ut p3 i textu

¶ NOT. Pro captu propositionis i argumēto cōclusæ aduertas q aliquē cōfiteri, se pctm̃ fecisse, qd nō fecit, pōt cōtingere dupliciter. Vno mō: q dicat se fecisse, qd credit se fecisse, cū tn̄ re uera nō fecerit: & hoc nō ē mēdaciū, licet sit falsū: dēret tn̄, ut ēt falsitatē quācūq; uitaret, pœnitēs dicere n q fecerit, sed q credit, se fecisse, iuxta notata i corollario post ad 1^m Alio mō: q dicat se fecisse, qd tn̄ credit se n fecisse: & hoc ē mēdaciū, & qdē sacrilegū, cū sit in sacrāli foro patratum. Vtrouis aūt mō q̃s dicat, se fecisse, qd nō fecit; obligatus est ad reddēdā sibimetipsi famā corā eodē cōfessario: dicēdo. s. dixi in cōfessione nobis, me fecisse tale pctm̃, & nō feci illud: & (qd peius est) credebā me n fecisse illud, qd tn̄ dū sic crederem, dixi me fecisse. Cæterū si credēdo se fecisse, dixit falsum: obligatur ad suæ famæ restōnē, si statim (ut ille nūc dictus) sed q̃primū i eo gnitionē uenerit, q ipsemet tale pctm̃, q fecisse cōfessus ē, nō fecit: & tūc simpliciter dicat cōfessario, dixi me fecisse sic, cū tn̄ non fecerim, & cū solū crederē me fecisse debuerā dicēr credo me fecisse sic, nō autē dicere, q fecis.

Confitens peccatū, quod nō fecit, accidit dupliciter obligatur &c.

Restō famæ sibi fit dupliciter.

Ad 3^m dicendum, q quando aliquis dubitat de aliquo peccato an sit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente: quia quicquid committit, uel omittit, in quo dubitat esse peccatum mortale, peccat mortaliter discrimini se committens: & similiter periculo se committit, qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri non tamen debet esserere illud mortale esse, sed dubitatiue loqui, & iudicium sacerdotis expectare, cuius est discernere inter lepram, & lepram.

Ad 4^m dicendum, quòd ex hoc, quod homo satisfacit pro peccato, quod non commisit, non incurrit mendacium: sicut cum quis confitetur peccatum quod non credit se fecisse: si enim dicat peccatum, quod non fecit, dum credit se fecisse, non mentitur, & ideo non peccat si eo modo dicat, sicut est in corde suo.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo: q̃uo p rōnē merito a synodo Magūtina fuisse isinuatū, q nemo cōfiteri dēt pctm̃. qd nō fecit. Insinuatū uero est hoc; qn̄ cōfessionē uoluit eē purā. i. sine admixtione mēdacij, c. 26. Ab his, mis in mortis articulo positis p p̄sbyteros pura ingrēda est cōfessio; nō tn̄ illis imponēda quātitas pœn. sed innotescēda, & cū amicorum oroib. & eleemosynarū studiis, pōdus pnīæ subleuādum: ut, si forte migrauerint, obligati excōicatione alieni ex consortio bonorū fiāt: a quo periculo si diuinitus erepti cōualuerint, pnīæ modū a suo cōfessore impositū diligēter obseruēt. Hæc ibi. Vbi cōfessionē purā ad aggregādū cōsortio bonorū eē pficuā, insinuat: ex cōsequēti puritatē dicit cōfessionis ipsā eius ueracitatē. Alioqn nō ad cōiūgi bonorū cōsortio ualeret, sed ad seiungi ab illo: cū scriptū sit Ps. 5. perdes oēs, q loquūtur mēdaciū. si ergo in cōfessione loqueretur quis mēdacium; ex illa reportaret à Deo perditionē, & consortiū malorū, nō aūt saluationē, & cōsortiū bonorū: cuius oppositū synodus p̃missa cōfessionē purā mereri docet. Iterū ab eadē ca. 27. Quæsitū est ab aliqb. fratribus de his, q in patrib. suspēdunt p suis scelerib post cōfessionē Deo pactā, utrū cadauera illorū ad Ecclesias deferenda sint, & oblationes p eis offerendæ, & Missæ celebrādæ, an nō. Quibus rūdemus si oibus de peccatis suis purā cōfessionē agētib & dignè pœnitentib. cō oīu fine secūdū canonicū iussum dāda est: cur nō eis, q pro peccatis suis pœnā extremam persoluunt? Scriptum est. n. nō iudicat Deus bis in idipsum. Nam ipse Dñs ait: in quocunq; die cōuersus fuerit peccator, peccata eius nun reputabūtur ei, & iterū; nolo mortē peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Salutē ergo homini adimit, quisquis mortis tpe pœnitentiā denegat: & desperat de clementia Dei, qui eā ad subueniendū morienti sufficere, uel in momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non iuuisset. Cum esset in pœna, pœnituit: & per unius sermonis p. cōfessionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conuersio in ultimis positorum mente potius est æstimanda, quàm tempore; propheta hoc asserente, cum conuersus ingemueris, saluus eris. Hæc ibi. Vbi concilium confessionem ait Deo peragi, quæ scilicet, sacerdoti uicario eius peragitur confessionem puram, dignamque pœnitentibus uiæ esse

Vtil. pro s. Ecclesia &c.

Casus de infirmis pro confess.

De iustificatis (ut aiunt) casus. pro cōfessiōe. Naum. 1. Ezech. 18. 18.

in momēto Deus pōt quibuscunq; subuenire an salutem.

effectu tali confessione conuersis peccata non imputari à Deo pro mittat, ... narrat, ... poenitentiæ confessionem habitaculum parare promereri ... quibus omnibus, & singulis, veraciter absque mendacij commixtione confessionem debere ... praedicat, vt supra deduximus ex psalmo quinto. Item, à Concilio Tridentino videtur hujusmod confessionis puræ veritas insinuatum sess. 14. cap. 5. Christus sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, ... Iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, & consulta sacerdote ... incognita causa exercere ... poenitentiis iniungendis seruare ... in genere dumtaxat, & non potius in specie, ac sigillatim suæ ipsi peccata declarassent. Ex hoc colligitur oportere à poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri. Hæc ibi. Vbi nota, quòd absque causa dicit, nō omnia mortalia post diligentem sui discussionem esse confitenda, sed omnia quorum conscientiam habent. Ergo omnia, quæ secundùm veritatem confitentur suæ habere quis, confiteri debet, iuxta concilij statutum: & non ... secundùm fictionem suæ phrasis ex his ... Rursus, si concilium illud sacerdotes iudicium sanè exercere, equitatemque in penis iniungendis seruare, non posse dicit, si non fiat confessio peccatorū in specie: quomodo (secundum illud) & prædictum iudicium, equitatemque seruare poterunt, si fiat confessio peccatorum in fictione humilitatis, & non in apertione veritatis? Sicut igitur habet pro inconuenienti, quòd quis non confiteatur in specie, ed euitanda illa dno absurdissima: ita &, quòd quis peccatum non commissum tanquam commissum confiteatur, habet pro inconuenienti, propter eandem rationem. Item ab Ecclesia. 19. est insinuarū sic. Est qui nequiter humiliat se: & interiora eius plena sunt dolo. Principaliter siquidem uidetur loqui de illo, qui causa humilitatis, ut sibi ipse confingit, se accusat de peccato in confessione, quod non credit se fecisse: quoniam huius interiore plena sunt dolo, cum se mentiendo mortaliter sacrilegij peccato delinquat, id quod plenius explicatur ab Augustino in Decret. 22. quæst. 2. Cum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator, antequam mentireris: mentiendo efficeris. Veritas autem ipsa in te non est, nisi ita te dixeris peccatorem, ut etiam te esse cognoscas. Veritas autem ipsa est: ut, quod est, dicas. Nam quomodo est humilitas ubi regnat falsitas. Hæc ibi. Vbi etiam glo. inquit, quòd dicens aliquod peccatum de se, cuius contrarium credit, mortaliter peccat. Secundò habes, quomodo per rationem prædictorum conciliorum & scripturarum, pro quanto non posse quemquam licitè confiteri peccatum quod non habet, & intelligas & probes & defendas. Tertiò uides, quomodo ex his uicissim Angelica hæc doctrina con. elidetur.

21 Tho. 4. di. 17. q. 3. ar. tic. 1. q. 4. * Ex lib. 2. de sacra. par. 14. c. 1. Ethib. c. par. 12. c. 2. Tollitur ne tum indi cium Cō fessarin cum, q, tas et sa tisfactio num ab ijs iniun gendarū si nō fiat confessio & in specie, & in veritate.

*Lib. 5. 10. 38. c. 12.

Humilitas non est, ubi falsitas.

Articulus V.

Vtrum statim teneatur confiteri.

Ad qvintvm sic proceditur. Vr, quòd statim teneatur confiteri, dicit enim Hug. de sancto Victo. * Si necessitas non est, quæ prætendatur, contemptus nō excusatur, sed quilibet tenetur uitare contemptum, ergo quilibet tenetur statim confiteri, cum potest.

¶ 2 Præterea, Quilibet tenetur plus facere ad euadendum morbum spiritualem, quàm ad euadendum morbum corporalem: sed aliquis infirmus corporaliter non sine detrimento salutis medicum requirere tardat: ergo uidetur, quòd non possit esse sine detrimento salutis, quòd aliquis sacerdoti, cuius copiam habet, non statim de peccato confiteatur.

¶ 3 Præterea, Illud, quod sine termino debetur, statim debetur, sed sine termino debet homo confessionem Deo, ergo tenetur ad statim.

Sed contra, In Decret. ● simul datur tempus determinatum de confessione, & de Eucharistiæ pereeptione: sed aliquis non peccat, si non percipiat Eucharistiam ante tempus a iure determinatum, ergo non peccat si ante tempus illud nō confiteatur.

¶ Præterea, Quicumque illud omittit, ad quod ex præcepto tenetur, peccat mortaliter, si ergo aliquis non statim confitetur, quando habet copiam sacerdotis, si ad statim confitendum tenetur, peccaret mortaliter: & eadem ratione alio tempore, & sic deinceps, & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro una pœnitentiæ dilatione, quod uidetur inconueniens.

Respon. dicendum, quòd cum propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositū, quando ad contritionem tenetur, quando peccata memoriæ occurrunt, quod præcipuè in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione oporteat eum peccatum incurrere: sicut cum tenetur ad celebrandum, si desit copia sacerdotis, saltem confiteri tenetur, & habere propositum confitendi. Sed ad confessionem actualiter faciendam obligatur dupliciter. Vno modo per accidens, scilicet quando ad aliquid tenetur, quod nō potest sine peccato facere non confessus, tunc cōfiteri tenetur, sicut si debeat Eucharistiā percipere.

Concl. 1ª. Peccator uolens Eucharistiam sumere, tenetur prius ad confessionem actualem de mortali: copia sacerdotis oblata, & necessitate non urgente.

Prob. 1 Quia peccator post mortale nō potest sine peccato percipere Eucharistiā non confessus actualiter, copia sacerdotis, &c. 2 Quia Ecclesia talem obligationē insinuauit per hoc, quòd statuit, semel confitēdum in anno, propterea quòd semel in anno communionē sacram accipere omnes, instituit.

¶ Not. Obligatio, de qua cōcludo cum probatione, est obligatio per accidens (ut in textu:) nō quia non semper, quotiescunque communicare quis uoluerit, tenebatur ad confessionem talem, sed quia non tenetur ad illam plus, quam semel in anno, nisi præsupposito hoc alio, quod s. uelit communionem sumere. Vnde ly per accidens, est ac si diceretur per aliud, nec tamē simpliciter per aliud, sed per aliud quod est per accidēs. Nam & qui cōfitetur saltem semel in anno fecit hoc per aliud. s. supposito statuto ecclesiæ, sed non per accidens: quia hoc aliud non est accidēs, sed quoddam firmū semper durans, quantum est ex natura sui. At cōmunicatio plusquam semel in anno accidit huic personæ ex eo, quòd tu nullum signum huius potest nunc communicare, & non communicare; & dato quòd semper, quinquies, plus uel minus communicaret in anno, adhuc est per accidens: quia illud semper sic durare cōsistit solum in uoluntate ipsius, quæ potest absque transgressione præcepti nolle totics communicare. Quod ergo sic perseueret in communicando, accidit huic ex eo: quòd uoluntas eius nulli legi in hoc obligata, & de natura sua mutabilis, morem hunc sanctum a se electum firmiter tenet.

Obligatio per accidens.

¶ Concl. 2ª. Non tenetur per se homo statim ad actualiter confitendum, postquam habuerit propositū confitendi, quamuis periculosum sit differre.

Prob. 1 Quia non est aliquod tempus determinatum, ita quod, si confessionem differat, peccet mortaliter, patet ex natura præcepti affirmatiui, per Decretalem ecclesiæ statuti: 2 Quia, (ly quamuis, &c.) potest contingere, quòd in dilatione confessionis mortale erit peccatum, putà cum causa dilationis prædictæ habet annexum peccatum mortale.

¶ Not. Ly per se, dicitur ad excludendum hoc accidens ab intrinseco prouenient: dictamen s. conscientiæ, quamuis erroneæ. Ita quòd, si conscientia dictaret alicui, ipsum teneri sub peccato mortali ad nunc confitendum, licet erraret: teneretur hic, dictante conscientia tali, ad confitendum nunc actualiter, alioquin peccaret mortaliter. Vnde si uellet peccatum hoc nouum mortale euadere, & tamen non confiteri, deberet necessariò a se remouere prædictum accidens. s. deponere talem erroneam.

Obligatio ex cōscientia, etiam erronea.

Conclu. m. neam conscientiam, siue ex se. (si potest,) siue ad consilium sanctorum librorum, uel sapientium.

¶CONCL. 3ª. Obligatur aliquis, etiã per se loquendo, ad confessionem actualem tũc, si periculum mortis immineat.

PROB. 1 Quia confessio post peccatum mortale est de necessitate salutis: & ea, quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac uita implere: 2 Quia D. Iacobus hãc conclusionẽ insinuauit per hoc, q simul de confessione actuali, extremaq; unctione præceptum edidit.

¶Vt habet 3. part. q. 80. art. 10. ad 3.

Iacob. 5.

1ᵐ de conclusione. Ergo quilibet. ℞. In periculo mortis existens, non aliter. §. Tunc &c. Nã, cùm Hugo de morituris tãtum loquatur, ex illa auctoritate nõ potest uniuersaliter inferri de quibuslibet.

Ex litera dic, q auctoritas illa in argumento posita seruit, tanquam probatio, conclusioni tertiæ. Item, q illa loquitur per se: & ideo, absque præiudicio aliquo primæ conclusionis, stat formaliter responsio data.

2ᵐ minor. Aliquis infirmus corporaliter, non sine detrimẽto salutis, medicum requirere tardat. Resp. Quando necessitas curationis incumbit: nõ autem, quando talis necessitas non incumbit. §. Tunc &c. Nam & de infirmo spiritualiter tale est iudicium, ut patet per primam conclusionem, quando necessitas cõmunionis incumbit, & per tertiam, quando periculi mortis; & per secundam, quando non adest necessitas.

Concl. p.

Concl. s.

Concl. a.

3ᵐ de maiori. Termino detrusus. Respon. ex obligatione præcepti negatiui: non, ex obligatione præcepti affirmatiui. §. Tunc &c. Nam debitum confessionis, quoad tempus, surgit ex præcepto affirmatiuo; non autem ex negatiuo, sicut debitum restituendi rem

*Vt patet in decr. de pœn. di. 1. cap. 83. ex Aug. in Enchir. c. 65. to. 3.

cipere, ᵐad quã nullus post peccatum mortale nisi cõfessus accedere debet, copia sacerdotis oblata, & necessitate non vrgẽte, ⁿ& inde venit obligatio, qua ecclesia oẽs obligat ad semel in anno cõfitendum, quia instituit ut semel in anno, s. in Paschate, omnes sacram communionem accipiant, † & ideo ante tẽpus illud omnes confiteri tenentur. Alio modo obligãtur aliqui ad confessionẽ per se, & sic vr̃ esse G eadem ratio de confessione, & baptismo differendo: quia utrũque est sacramentum necessitatis. Ad baptismum autem percipiendum non tenetur aliquis, statim postquam habet propositũ baptismi, ita q peccet mortaliter, nisi statim baptizaretur: nec est aliquod determinatum, ultra quod si baptismũ differat, peccatum incurrat, sed põt cõtingere, q in dilatione baptismi H mortale erit peccatum, uel non erit, & hoc pensandũ est ex causa dilationis: quia sicut dicit philos. 8. Phys. Voluntas nõ retardat facere opus uolitũ, nisi pp aliquam causam rationabilem. Vnde si causa dilationis baptismi mortale peccatum annexũ habeat, utpote, pp contemptũ, uel aliquod huiusmodi, si baptismum differat, dilatio erit peccatum mortale: aliàs non. Et ideo ᵖ idem vr̃ esse in confessione, ᑫ quæ nõ est maioris necessitatis, quàm baptismus. Et quia ea, quę sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac uita implere, ideo si ˢ periculum mortis immineat, etiã per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendã tunc, ᵗ uel baptismum suscipiendum. Et pp hoc etiam Iaco. simul prçceptũ edidit de confessione facienda, K & extrema unctione percipienda. Et ideo ᵘ vr̃ probabilis illorum opinio, qui dicunt, q non tenetur homo ad statim cõfitẽdum, quamuis periculosum sit differre.ˣ Alij dicunt, q tenetur contritus ad statim confitendũ, debita opportunitate oblata, sm rectam rationẽ, nec obstat, q Decretum ʸ terminum præfigat, ut semel in anno confiteat, quia Ecclesia nõ indulget dila- F tionem, sed prohibet negligentiam in maiori dilatione, vnde per Decret. ᶻ illam non excusatur a culpa dilationis quantum ad forum conscientiæ, sed excusatur a pœna quantum ad forũ Ecclesiæ, ut non priuetur debita sepultura, si morte præuẽtus fuerit ante tẽpus illud. Sed hoc vr̃ nimis durum: quia præcepta affirmatiua non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum, non quidem ex hoc, quòd tũc commodè impleri possunt, (quia tunc si non daret aliquis eleemosynã de superfluo, quandocunque pauper monstraretur, peccaret mortaliter: quod falsum est.) Sed ex hoc quod tẽpus necessitatem urgentem adducit: & ideo non oportet, q si statim oblata oportunitate nõ confitetur, etiam si maior opportunitas non expectetur, aliquis peccet mortaliter: sed quãdo ex articulo temporis necessitas cõfessionis inducitur. nec hoc est ex indulgentia Ecclesiæ, q non teneatur ad statim, sed ex natura præcepti affirmatiui. unde ante Ecclesiæ statutum, etiam minus debebatur. Quidam uero dicunt, q seculares non tenentur ante quadragesimale tẽpus confiteri, quod est eis pœnitentiæ tempus, sed religiosi tenentur ad statim, quia totum tẽpus est eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil est: quia religiosi non tenentur ad alia, quàm alij homines nisi ad ea quæ ex uoto se obligauerunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q Hug. ᵃ loquitur de illis, qui sine sacramento decedunt.

AD 2ᵐ dicendum, q non est de necessitate salutis corporalis, q statim medicum quærat, K nisi quando necessitas curationis incũbit, & similiter ad morbum spiritualem.

AD 3ᵐ dicendum, q retẽtio rei alienæ inuito dño cõtrariatur præcepto negatiuo, quod obligat semper, & ad semper: & ideo tenetur semper ad statim reddendum. Secus est autẽ de impletione præcepti affirmatiui, quod obligat semper, & non semper. Vnde non tenetur ad statim implendum.

alienam, ut maior argumenti putabat.

NOT. Pro clariori notitia respõsionis huius de præcepto illo Decret. affirmatiuo, uide in corpore, ly. Alij dicunt, quòd teneretur contritus ad statim, &c. usque ad ly. Quidam uero dicunt, quòd seculares non, &c.

* In decr. li. 5. ti. 38. cap. 12.

APPENDIX.

EX articulo habes primo. Quomodo per rationem repellas errorem cuiusdam, sub correctione tamẽ Ecclesiæ, in summula iii. comm. u. saciam. circa princ. hæc uerba dicentis. si autem cõmoditas adest confitendi, & habens conscientiam peccati mortalis differre uult confessionem, & nihilominus communicare, quia oportet ipsum cum alijs communicare, aut ipsum oportet celebrare, peccare uidet ualde grauiter: quia minus dignè uoluntarius accedit: utpote ad ecclesiasticæ unionis sacramẽtum sine ecclesiastica reconciliatione absq; rationabili excusatione accedens. Nõ damno tamen ipsum peccati mortal. ᵗ pp rõnem dictã. Hæc ille. Ratio autem dicta, secũdùm istum Doctorẽ, fuit: quia (inquit) præceptum de confessione pręmittenda cõmunioni non est de iure diuino, nec de iure positiuo, cùm nullibi inueniatur, nisi semel in anno. Hæc ibi. Ex articulo enim patet, q ratio illius iuri est pro utraque parte falsa. Nam dicitur hic, quòd præmittendam esse confessionẽ cõmunioni habetur ex iure positiuo, & ex iure diuino. Ex positiuo quidem, quoniam ideo ab ecclesia statutum est cõfiteri Christianos semel in anno quia communicari semel in anno statutum fuit, quasi quod per hoc dicitur aperte ecclesia, quoties peccator cõmunicare uult, toties ipsum præconfiteri de mortali oportere, declaro. Ex diuino autem iure: quia non potest existens in mortali digne accedere

Vid. pro S. Ecclesia, &c.

Cabil. Augusten. ab Apostolo iuxta uerum sensum intellecto.

*Loco cit. in arg. 1.

ßere ad Eucharistiam, non confessus; & consequenter sic acce-dens facit contra Apostolum dicentem: Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, qui enim manducat indignè, iudicium sibi manducat. Quasi expressè dicat. Manducans illum panem non probatus à seipso, manducat indignè: ac propterea peccat mortaliter.

14 Th.4.sen. dist.17.q. 3.artic.1. q.5. Probare autem seipsum est, media confessione sacramentali non esse sibi côscium peccati mortalis: ut nunc nde ex concilio Tridêtino patebit Fallitur ergo ille uir (nã & bonus quandoque dormitat Homerus) in hoc, quòd & ratiocinando de iure positiuo, non distinguit inter per se & per accidês (ut facit D.Thomas †) & loquendo de iure diuino, non intelligit uerum sensum Apostoli in ly. Probet seipsum homo. Nô enim ex hoc, q de iure positiuo nô tenetur, per se loquêdo, aliquis in die Natalis Domini communicare uolens ad confessionem actualem; sequitur, q ex eodem iure nô teneatur per accidens: neque ex eo, ille ipse habet contritionem de suis peccatis; sequitur, quòd probauerit seipsum probatione illa, quam esse necessariò faciendam ante sacrã communionem, docet Apostolus.

†art.3.huius quęst. In quo et rationes huius uiro illo addu(cit).

2 Secũdò habes, quomodo per rationem ostendas: errorê prædictum merito damnatum esse à Côcilio Tridentino, Cabilonensi, Augustensi, sessionibus, capitulis, & uerbis: quibus supra quæst. 5. artic. 1. notation. 3. post respon. ad tertium recitatur. Consule locum illum: & Apostoli sensum, super ly. Probet seipsum homo, etiam ibi explicatum; censuras; contra oppositum tenentes, &c. videbis. Poteris & corollarium sequens præmissam notationem inspicere, pro abundantiori doctrina.

3 Tertiò habes, quomodo per rationem prædicta concilia, pro quanto confessionem necessariò communioni decernunt præmittendam, & declares & probes & defendas.

Quartò uides, quomodo ex his uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum possit cum aliquo dispensari, quòd non confiteatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, q possit cum aliquo dispensari, ne confiteat homini peccata. Præcepta enim, quæ sunt de iure [b] positiuo, subiacent dispositioni prælatorũ Ecclesiæ, sed confessio est huiusmodi, ut ex dictis patet, † ergo potest dispensari cum aliquo, ut non confiteatur.

¶ 2 Præterea, Illud, quod ab homine [h] institutum est, potest êt ab homine dispensationem recipere, sed confessio nô legitur à Deo instituta, sed ab homine. Iac. 5. Confitemini alterutrum peccata uestra, habet autem Papa potestatem dispensandi in his, quæ per Apostolos instituta sunt: sicut patet de bigamis: ergo etiam potest cum aliquo dispensari ne confiteatur.

SED CONTRA, Pœnitentia, cuius pars est confessio, est sacramentum necessitatis, sicut Baptismus, cum ergo in Baptismo, nullus dispensare possit, nec in confessione aliquis dispensare potuit.

B RESPON. dicendum, quòd ministri ecclesiæ instituuntur in ecclesia diuinitus fundata: & ideo institutio ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorum, sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ, & quia ecclesia fundatur in fide, & in sacramentis, ideo ad ministros, nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere, non pertinet: sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est ecclesiæ fundamentum. Et ideo [m] sicut Papa non potest dispensare, ut aliquis sine Baptismo saluetur: ita nec

C quod saluetur sine côfessione, secundum quod obligat ex ui sacramẽti. [n] Sed [p] potest dispẽsare in confessione, secundum quòd obligat de præcepto Ecclesiæ, ut possit ad diutius confessionem differre, quàm ab ecclesia institutum sit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præcepta diuini iuris non minus obligant, quàm præcepta iuris naturalis: unde

D sicut non potest dispensari in iure naturali, ita nec in iure positiuo diuino.

A fatione, SALVA ILLORVM SVBSTANTIA; ea statueret, uel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum uenerationi, pro rerum, temporum, & locorum uarietate, magis expedire iudicaret. Id autem Apostolus non obscure uisus est innuisse, qui ait, sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorũ Dei, atqui ipsum sine hac potestate usum esse, satis constat, in multis. Hæc ibi.

Cap. omnis. de pœnit. & remiss.

¶ CONCL. 2ª. Potest Papa dispẽsare in côfessione, secundum q obligat de præcepto ecclesiæ: ut possit quis diutius confessionem differre, quàm ab ecclesia institutum sit.

Côci. Tri. sess. 14. c. 5. & ca. 8.

¶ *Corollarium*. Ergo de sententia S. Th. est, q ecclesia nô instituit sacrm côfessionis, sed quòd de tpe côfitêdi præceptũ. Côcordat ergo concilio Trid. sess. 14. c. 5. de Lateranensi concil. loquenti. vide supra art. 3. Appẽ. ibi, neque per Lateranẽse conciliũ ecclesia, &c. Ergo ex hac præsenti sententia D. Th. intelligas rectè côclusionẽ secũdã ibi at. 3. positã, sicut declarauimus.

Concl. 1.

Concl. 2.

¶ PROB. Quia hoc, tanquã clarissimum, præsupponitur.

Not.

¶ NOT. Præsuppositũ hoc firmauit synodus Tridẽtina, atq; de quibus rebus dispẽsandis uniuersaliter intelligat, declarauit: dum sess. 25. c. 21. ait. Postremo omnia, & singula sub quibuscũque clausulis, & uerbis, quę de morum reformatione, atque ecclesiastica disciplina in hoc sacro concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, ut in his salua semper authoritas sedis Apostolicæ. & sit, & esse intelligatur. Hæc ibi. Quibus profectò concordat his, quæ prædixerat. sess. 7. decreto de reform. sic. Eadem sancta synodus incœptum residentiæ, & reformationis negotiũ prosequi intendens. ut sequitur, statuendum censuit; salua semper in omnibus Apostolicæ sedis authoritate. Hæc ibi. Ex quibus patet, q Papa est supra omnia côcilia generalia, cum de statutis ab eis circa res inibi expressas dispensandi authoritatem habeat: id quod, quantum ad esse supra omnia côcilia, fusius multis testimoniis irrefragabilibus adductis; declarauit Leo X. sacro approb. Lateran. concilio, sess. 11. in bulla, Pastor æternus. Quã doctrinam de superioritate Romani Pô

E tificis ad ipsa concilia. S. Tho. in præsenti dedit, approbauit, atq; manifestauit: dum in secunda conclusione ista, Papam dispensare posse super decretum concilij Maximi Lateranẽsis sub Innoc. III. de tpe confessionis, apertissimè determinauit. A simili ergo, siue à fortiori, intelligendũ palã relinqt, q eiusdẽ Pôtificis authoritas est supra q̃cunque alia côcilia. Vide bullam illã Leon. X in 4. to. conciliorũ: & hanc de superioritate q̃ônem iã à plurimis annis decisam fuisse ab ecclesia, inde liquidò cognoscas. Hinc, & p D. Th. uide reprobatũ erro. Petri Oxomẽ. dicẽtis. Papã nô posse dispẽsare in statutis uniuer. eccl. A Sixto 4. p̃da. ẽ.

Papa est supra côcilia.

Côci. Lat. Max. interfuit Hierosol. & Constãtinop. Patriar. Metropolit. 70. Epi, 400. Abb. 12. Priores Côuẽtuales 800 Imperij Græci, & Latini, Legati, oratores Regũ Hierusalẽ, Franciç, Hispaniæ, Angliæ, Cypri.

1m de maiori. Positiuo. ꝟ. Humano, non diuino, ꝟ. Tunc &c Nã côfessio est de iure positiuo quidẽ, sed diuino, supra ar. 2. nec est de iure positiuo, purè humano, nisi quoad determinationem tpis respectu quorumcunque. Vide corollariũ post secundã conclusionẽ, & loca ibi citata: & in hoc modo intelligas ultima uerba textus respôs huius, uide etiam not. post probation. primæ conclusionis.

QVAEST. VI. ARTIC. VI.

CONCL. 1ª. Non potest Papa dispensare, quòd aliquis saluetur sine confessione, quatenus obligat ex ui sacramenti.

¶ PROB. Quia Papa non potest noua sacramenta instituere, aut instituta remouere (sicut nec nouam fidem, cum sit positus in ecclesia iam diuinitus fundata in fide, ac sacramentis:) & dispensare taliter, esset sacramentum confessionis diuinitus institutum remouere, uel etiam nouum quid pro sacramento instituere.

Contra hæreticos nô distinguentes.

¶ NOT. Aliud est noua sacramẽta instituere, aut instituta mutare; & aliud est, aliquid circa sacramenta diuinitus instituta ordinare. Primum non posse ecclesiam, antecedentis huius prima pars docet: de secundo non loquitur. Concilium uero Triden. sess. 21. c. 2 utrunque aperit, dicens. Præterea declarat: hanc potestatem perpetuo in ecclesia fuisse, ut in sacramentorũ dispen-

2m de maiori. Instituitur. ℞. Non, Promolgatum. §. Tunc &c. Nam præceptum de confessione non est ab homine puro, &c. ut in litera. Maior autem illa argumenti intelligitur de homine puro, cuiusmodi nō est Christus sacramenti confessionis institutor, cum sit etiam Deus.

cramentorum numerum Armenis tum præsentibus, tum futuris, tradens ait. Ecclesiasticorum sacramentorum ueritatem cedigimus sub hac formula. Nouæ legis septem sunt sacramenta, s. Baptismus, cōfirmatio, Eucharistia, pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Hæc ibi. Vbi patet, q tū Armenorū instructioni fidei de sacramentis intenderet, uoluit per hoc explicare tp'orū numerū uerū pcisè, s. nec in plus nec in minus excedēdo. Notabis hic Lutherū, Caluinum, & alios supranominatos fuisse in hoc peiores, quàm Ioannes Huss. qui sic. Io. tanquam aliàs hæreticus, cōdemnatus est à concilio Constātiensi. sess. 15. cōsimili damnatione, qua Io. Vuiclef fuerat, sess 8. cōdemnatus, quę ponitur supra q. 1. art. 1. Nam iste Huss. fatetur concorditer catholicis, septem esse ecclesiæ sacramenta, ut in eius articulis ibi à Cōcilio recitatis uidere est, art. 8. Ergo Lutherus Caluinus hęretici etiam ab hæretico dānantur. Hæc ad maiorem ipsorum confusionem dicta sint.

*Ex lib. 2. de ue. & fal. pœnit. c. 10. to. 4.

Hęreticus damnat hęreticos.

3 Tertio uides, quomodo ex his uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

¶NOT. Literam hanc de Iacobo respectu sacramēti huius, confirmati scias à concilio Trid. sess. 7. can. 1. de sacramentis. si quis dixerit: sacramēta nouæ legis nō fuisse omnia à Iesu Christo domino nostro instituta, anathema sit. & sess. 14. cap. 1. de extrema unct. loquente. Instituta est, &c. tanquā uerè & propriè sacramētum à Christo &c. per Iacobum autem Apostolum cōmendatum fidelibus, & promulgatum. Hæc ibi. A simili ergo dicas, q nullus Apostolorum, sed nec quorumcunque aliorum, instituit aliquod nouæ legis sacramentum: sed commēdare illa, uel aliqd illorum fidelibus, & promulgare potuit.

Iac. 5.

Aliud est instituere, aliud promolgare.

Matth. 3.

Matth. 1.

Matth. 8.

Hebr. 7.

AD SECVNDVM dicendum, q præceptum de confessione nō est ab homine puro institutum: quamuis sit à Iacobo† promulgatum, sed à Deo institutionem habuit, quamuis expressa ipsius institutio non legatur: tamen q̄dam pręfiguratio ipsius inuenitur, & in hoc quod Ioanni confitebantur peccata, qui baptismo ipsius, ad gratiam Christi præparabantur: & in hoc quòd dominus sacerdotibus lęprosos transmisit: qui quamuis non essent noui testamenti sacerdotes, tamen in eis noui Testamenti sacerdotium signabatur.

G

QVAESTIO VII.

De confessionis quidditate, in tres articulos diuisa.

DEINDE cōsiderādū est de qdditate ɔfessiōis. Et circa hoc q̄runt tria.

¶Primo, Vtrū Aug. cōuenienter definiat confessionē.

¶Secundo, Vtrum confessio sit actus uirtutis.

¶Tertio, Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ uirtutis.

ARTICVLVS I.

Vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd Augustinus* incōuenienter definiat confessionem dicens. Confessio est per quam morbus latens spe ueniæ aperitur. Morbus enim contra quem confessio ordinatur, [h] peccatum est: sed peccatum aliquādo [h] est apertum. ergo non debuit dicere morbū latentem esse, cuius confessio est medicina.

¶2 Præterea. Principium [h] pęnitentiæ est timor: sed confessio est pars pęnitentiæ, ergo non debuit pro causa cōfessionis ponere spem, sed magis timorem.

¶3 Præterea, Illud, quod sub sigillo ponitur, nō [h] aperitur, sed magis clauditur: sed peccatum,

H quod quis cōfitetur, sub sigillo confessionis ponitur, ergo non aperitur in confessione peccatum, sed magis clauditur.

¶4 Præterea, Inueniuntur aliæ quędā definitiones ab ista differentes. Greg. enim dicit, q confessio est peccatorū detestatio, & ruptio uulneris. Quidam uero dicūt, q confessio est coram sacerdote legitima peccatorum declaratio. Quidam autem dicunt sic. Confessio est sacramē-

I talis delinquentis accusatio ex erubescentia, & per claues ecclesię satisfactoria, obligans ad peragendam pęnitentiam iniūctam: [h] ergo uidetur, q præassignata definitio, cum non omnia contineat, quæ in his continentur, insufficiens sit.

APPENDIX.

s Vtil. pro S. Ecclesia, &c.

EX articulo habes primo: quomodo per rationem reuincas hæreses illorum, qui plura uel pauciora sacramenta ecclesiæ posuerunt, q̄ septem. Vt. Hęresim Caluinistarū Flacianorū, aliorūq; bissacramentaliū (authore Staphilo) dicentium: Sacramēta tm̄ duo esse, Baptismum, & Cœnam. Item. Hæreticā inconstantiam Lutheri (Psat. lutherani) qui, licet catholicis concorditer sacramenta tātum septem esse in Ecclesia, anno 1519. rectè docuisset: tamen sacramentum tantum trium pronūciauit, dum in sua captiuitate Babylonica captiuus ipse diaboli anno 1520. conscriberet: & sacramenta duo postea esse uoluit, dum perniciosissimè Cathechismum suum anno 1522. componeret: & sacramēta demum tria professus est in confessione illa sacrilega Augustana, quàm Lutheri nomine obtulit Melancton, anno 1530. Clarum enim est in præsenti articulo sancti Thomæ, q institutio ecclesiæ, quæ fit per fidem & sacramenta, præsupponitur ad operationem ministrorum: & consequenter ex ista ratione patet, quod impossibile est, ponere plura sacramenta, uel pauciora, quàm illa sint, in quibus primo fundata est ecclesia, quæ sunt septem; & ex consequenti etiam patet, quod ista ratio articuli hæreses prædictas expugnat.

2 Tho. ubi supra, artic. 2. q. 1. & seq.

3 Secundò habes, quomodo per rationem ostendas, meritò damnatas illas fuisse à Concilio Tridentino, sessio. 7. canon. 1. si quis dixerit: Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta: aut esse plura, uel pauciora, quàm septem, uidelicet baptismum, confirmationem, Eucharistiam, pœnitentiam, extremam unctionem, ordinem, & matrimonium: aut aliquod horum septem non esse uerè, & propriè sacramentum: Anathema sit. Hæc ibi. Item a Papa Eugenio 4. in suo Decreto, ubi, sacro approbante Concilio Florentino, sa-

QVÆST. VII. ARTIC. I.

CONCL. Augustinus conuenienter diffinit confessionem sic: confessio est, per quam morbus latens spe ueniæ aperitur.

¶NOT. Ad intelligendū ly spe ueniæ, cum inter spem & inter timorem uersetur confessio, uide supra q. 1. art. 1. exam. secundæ & tertiæ distin. & q. 3. art. 1. 1m. & q. 4. art. 1. Sicut enim in contritione utrūque, s. spes ueniæ & timor includitur, ita & in cōfessione.

¶PROB. Quia diffinitio Aug. tangit multa (puta substantiā actus, per ly aperitur; de quo fit confessio, per ly morbus latens; causam confessionis, per ly spe uenię) quamuis nō omnia, quæ ad confessionē, requiruntur: & non oportet, in qualibet diffinitione omnia tangere,

K quæ ad rem diffinitam concurrunt (ut patet in ad 3m.)

¶NOT. Quot requiruntur ad confessionis actū habes in textu. Vbi aduertes: illud de effectu quinto loco dictum esse cōtra hæreticos à concilio Tridentino confirmatum, sess. 14. c. 8. de sacr. pœnit. Claues sacerdotibus non ad soluendum duntaxat, sed & ad ligandū concessas, etiā antiqui Patres, & credunt & docent. Hæc ibi. Item can. 12 si quis dixerit: totā pœnam simul cū culpa remitti semper à Deo, &c. Anathema sit. Item can. 15. si qs dixerit, Claues ecclesiæ esse datas tm̄ ad soluendum, non ēt ad ligandū, & pp̄ea sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clauium, & contra institutionem Christi. & fictionem esse, q uirtute clauium sublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exsoluenda remaneat; Anathema sit. Hæc ibi. Ex quibus dictis intellige D. Thomæ literam hanc loqui de satisfactione, ad quam ligat sacerdos confitentem, ut pœnam purgatorij temporalem huic etiam confessio plerumque exsoluendam, uel in parte exunguat.

Tridē. de clauibus ecclesiæ.

3m de

RESPONDEO, Dicendum quòd in actu confessionis plura consideranda occurrunt. Primo ipsa substantia actus, siue genus eius, quod est manifestatio quædam. Secundo, de quo fit, scilicet, peccato. Tertio, cui fiat, scilicet sacerdoti. Quarto causa eius, scilicet spes ueniæ. Quinto effectus, scilicet absolutio a parte pœnę, & obligatio ad aliam partem exoluendam*. In prima ergo diffinitione † August. tangitur, & substãtia actus i apertione, & de quo fit confessio, cum dicitur morbus latens, & causa in spe ueniæ; & in aliis diffinitionibus † tanguntur aliqua de illis, quinque assignatis, ut cuilibet inspicienti patet.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis sacerdos aliquando sciat eius peccatum ut homo non tamen scit, ut Christi Vicarius. Sicut etiam iudex aliquando scit aliquid, ut homo, quod nescit ut iudex, et quantum ad hoc, quod per confessionem aperitur, aliquando scit aliquid ut homo, quod nescit ut iudex*. Vel dicendum, quod quàmuis actus exterior in aperto sit, actus tamen interior, qui principium est, in occulto est, et ideo oportet quòd per confessionē aperiatur.

B AD SECVNDVM dicendum, ꝙ confessio præsupponit charitatem, qua quis uiuus efficitur, ut in litera dicitur: * Contritio autem est in qua datur charitas, timor autem seruilis, qui est in spe, T. est præuius ad charitatē, et habēs charitatem magis mouetur ex spe, quàm ex timore; et ideo causa confessionis ponitur potius spes, quàm timor.

C AD TERTIVM dicendum, ꝙ peccatū in qualibet confessione aperitur sacerdoti, & clauditur aliis confessionis sigillo.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ non oportet in qualibet diffinitione omnia tangere, quæ ad rem diffinitam concurrunt, et ideo inueniuntur quædam definitiones, siue assignationes datæ penes unam causam, quædā penes aliam.

A ta sic est de omnibus, & singulis fructuosè accedentibus ad confessionem: quoniam quilibet talis ideo uult confiteri, ut recipiatur in gratiam Dei, quod quidem tunc fit, quando huic confitenti infunditur charitas. Patet autem: quòd talis ad confessionem mouetur magis ex spe ueniæ, quam ex timore. Quòd vero aliquis iam charitate uestitus accedat ad confessionem quandoque contingit: & de hoc non est dubium; quòd spem pro causa confessionis potius habet, ꝙ seruilem timorem. Nec obstat ad sperādum ueniam hoc, quòd iste est iam in charitate, & consequenter quòd iam habuit ueniam: quia iste existens in charitate, ideoque ueniam de peccatis adeptus, nescit pro certo; se esse in charitate, & consecutum ueniam. Hinc fit: ut ueniam sperare possit; tantoque magis spei quàm timori innitatur, quanto magis nesciens in charitate est. Amor enim quanto maior est: tā to magis ab amico sperat aliquod bonum, quàm timeat aliquod supplicium.

Resp. 2.

*Li. 4. sen: d. 18. S. D, T.

1m de minori. Apertum. ℞. Alicui, ut homini: non ut iudici. §. Tunc &c. Nam definitio illa Augustini accipit morbum latentem, relatiue ad sacerdotem, ut iudex est; non ut homo. In diffinitione siquidem illa sumitur formaliter, non materialiter, sacerdos: cui morbus latens aperiendus est.

Ex litera dicit, ꝙ peccatum, etiā ꝙ esset maximè secundū se notorium (puta in plateis corā toto populo, & sacerdotibus, factum) comprehenditur sub isto nomine latens, quoniam, antequàm in confessione sacerdoti à confitēte aperiatur, sacerdos ipse, qui in plateis præsens & factū, & facientem exactissimè iā uiderat, omniumq; illorum uisorum recordatur, nihil horū prorsus agnouit ut iudex confessarius, siue ut uicarius Christi in cōfessione sacramētali iudex existēs. Vide q. 6. ar. 3. secundū in tex. & eluc; quòd confessarius de mente eiū concil. est Vicarius Christi, & iudex.

Conclu. in † postia I arg. 2.

† In arg. 4. pos.

Item de maiori. ordin. Peccatum. ℞ consideratū quo ad actū interiorem: non, cōsideratū quoad actū tātmō exteriorē. §. Tunc &c. Nam peccatum quoad actum interiorem uolūtatis semper est hominib. & cōsequenter sacerdoti secundum ꝙ homo est, occultū: licet peccatum idem quo ad actum exteriorē sit aliquando apertū (ut minor argumenti dicit). Ex litera dicit ꝙ diffinitio sumit morbum, ut principaliter actum uolūtatis interiorem, qui est actus exterioris causa, includit; & ideo morbum dicit uniuersaliter (sic enim diffinitiones accipi solent) esse latentem. Vide textuale secundum responsum ly uel dicendum, quòd &c. & scito: quòd in primo responso sumitur sacerdos solùm ut iudex, in secundo etiam ut homo: in primo sumitur morbus quo ad actum tantum exteriorem in secundo quoad actum solummodo interiorem. Quamuis enim in peccato extra facto includatur interior actus, (alioquin peccatum ipsum non esset peccatum) tamen, actus exterior solum facit peccatum esse apertum, quandocunque est hominibus apertum, & interior, ut sic, facit ipsum esse latens. Vnde responsiones non accipiunt actum; ut concurrit ad statuendum peccatum in esse peccati; quasi quòd actus, uel exterior tantū sufficiat ad peccatum, uel interior tantum requiratur ad omne peccatum: sed accipiunt actum, ut refertur ad uisionem hominum, inquantum scilicet solus exterior sufficit ad hoc, ut peccatum uideatur ab hominibus, & interior in se solum consideratus semper abscondit idipsum ab hominibus.

Actus peccato exterioris est duplex.

Actꝰ quo sumitur I responsis

D E

2m de maiori. Principium pœnitentiæ ℞. præuium ad charitatem: non, charitati coexistens. §. Tunc &c. Nam in diffinitione illa, cum sacramentalis cōfessio ꝑsupponat charitatē, cōsideratur principiū pniæ, ut coexistēs charitati: & iō ubi spes dr esse principiū pnialis cōfessionis, nō aūt timor: qm̄ spes magis, quàm timor seruilis, coexistit charitati, licet timor ipsa magis præcedat charitatem.

¶ NOTAT. Confessio dicitur præsupponere charitatem: nō quia omnis accedens ad confessionem de necessitate debeat esse in charitate (alioquin attritus tantum malè faceret accedendo ad confessionem) sed quia omnis accedens ad confessionem de necessitate debet intendere esse in charitate. Et reve-

Quo confessio ꝑsupponit charitatē

3m de maiori. Non apertitur. ℞. ei, cui sigillo confessionis clauditur non aliter. § Tunc nihil contra. Nam peccatum, quod quis confitetur, ponitur quidem sub sigillo aliis: respectuque illorum ideo non aperitur, sed clauditur; sacerdoti uero non ponitur sub sigillo, sed aperitur. Vnde præmissa definitio intelligenda est sic: confessio est, per quam morbus latēs spe ueniæ aperitur, scilicet sacerdoti.

4m consequentia. Ergo uidetur, quòd &c ℞. Negatur consequentia. § Ad rationem illam, scilicet cùm non omnia contineat, dicitur quòd non oportet, in qualibet definitione omnia ad quamcunque illius causam pertinentia, tangere ad hoc, quòd diffinitio sit sufficiens. Alioquin de una re non posset dari, nisi una definitio: cum tamen, secundum diuersas causas, inueniantur datæ plures definitiones a philosopho de eadem re, puta de anima (in 2. lib. de anima) de demonstratione (in primo posterum). Fallitur ergo argumentum in hoc: quòd non intelligit, quid nomine sufficientiæ importetur in definitionibus. Credit siquidē, hoc nomine importari, quòd omnia absoluiè tangantur: quod nō est uerum.

Sufficiēs in definitionibus, quid sit.

NOTAT. Diffinitio tunc dicitur sufficiens; quando tangit omnia, quæ pertinent ad causam illam, secūdum quòd est causa, rei; cuius est definitio: non autem solùm, quando tāgit omnia, quæ pertinent ad rem illam, cuius est diffinitio. Cùm verò, & omnia pertinentia ad causam prædictam, & omnia pertinētia ad rem diffinitam, tangit; tunc ipsa uocatur diffinitio non tantum sufficiens, sed etiam sufficientissima: & sic unius rei est tantum una diffinitio; cum tamen, primo illo modo loquendo, unius rei sint plures diffinitiones. Verbi gratia, si definias cōfessionem secundum omnia absoluiè pertinentia ad confessionem, accipies omnes diuersas diffinitiones de cōfessione datas, & ex his omnibus conficies tātum unam definitionem eius: quæ (ut consideranti patet) & uocabitur sufficientissima, & non poterit esse nisi una. Si autem diffinias confessionem secundum oīa in genere illo contenta, penes quod genus tu diffinire cōfessionē intendis (ut est de diffinitione illa ab Augustino allata) diffini-

Vnius rei est solum una diffinitio, & tamen & plures.

tio ipsa a te de confessiona adducta erit quidem sufficiens, sed F non sufficientissima, & consequenter poterunt, præter ipsam definitionem, dari uel a te, uel ab alijs aliæ diffinitiones de eadem re. i. de confessione, differentes, sicut & causæ, penes quas dabuntur. Quod dixi de confessione, intellige etiam de contritione sup. q. 1. art. 1. & de quibuscunque alijs. Nonne diffinis hominem, quod est constans ex corpore animato; quod est animal rationale, quod est ordi-
26 natus ad beatitudinem, quòd est creatura a Deo? Vnque. Ecce, unius rei plures diffinitiones; & singulæ sufficientes in genere suo utpote tangentes omnia in genere suo nulla autē sufficiens absolutè, hoc est sufficientissima: prima in genere causæ materialis data, 2ª formalis, 1ª in finalis, 4ª in efficientis. Ex his unam sufficientē absolutè. i. sufficientissimam. i. tangentem omnia absolutè conficies, si dixeris: Homo est quid ex corpore constans anima rationali informato a Deo creatū ad beatitudinem consequendam.

* Paulo a prin. li. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum confessio sit actus uirtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod cōfessio sit actus uirtutis. Omnis enim [h] actus uirtutis est de iure naturali, quia ad uirtutes apti sumus a natura, ut Philosophus dicit in 2. Ethicor.* sed confessio non est de iure naturali, ergo non est actus uirtutis. G

¶ 2 Præterea, Actus uirtutis magis [b] conuenire potest innocēti, quam ei qui peccauit: sed confessio peccati de qua loquimur, non potest innocenti cōuenire, ergo non est actus uirtutis.

¶ 3 Præterea Gratia, quæ est in sacramentis, aliquo modo [h] differt a gratia, quæ est in uirtutibus, & donis: sed confessio est pars sacramenti, ergo non est actus uirtutis.

SED CONTRA. Præcepta legis sunt de actibus uirtutum, sed confessio cadit sub præcepto, ergo est actus uirtutis.

Præterea. Non meremur, nisi actibus uirtutum, sed confessio est meritoria, quia cœlum aperit, ut in litera Magister * dicit, ergo uidetur quod sit actus uirtutis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ad hoc, quòd aliquid dicatur actus uirtutis, ut prius dictum est, † sufficit quod in sui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad uirtutem pertineat, quàmuis autem non oīa, quæ ad uirtutem requiruntur importet confessio, tamen importat ex suo nomine manifestationē alicuius, quod in conscientia tenet aliquis: sic enim simul in vnum os, & cor conueniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quod corde non teneat, non est confessio, sed fictio, hæc autem conditio ad uirtutem pertinet, ut aliquis ore confiteatur quod corde tenet, & ideo [m] confessio est bonum ex genere, & est actus uirtutis: sed tamen potest male fieri, nisi alijs debitis circūstantijs uestiatur [n].

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd ad confessionem ueri modo debito faciendam ut oportet, & cuius oportet, in generali inclinat rō naturalis, & secundum hoc cōfessio est de iure naturali; sed determinatio circunstantiarum quando, & quomodo, & quid confiteri oporteat, & cui, hoc est ex institutione iuris diuini in confessione de qua loquimur: & sic patet quòd ius naturale inclinat ad confessionem, mediante iure diuino, quo circunstantiæ determinātur: sicut etiam in omnibus est, quæ sunt de iure positiuo. H I

AD 2m dicendum, quòd illius uirtutis cuius obiectum est peccatum commissum, quàmuis habitum possit innocens habere, tamen actum non habet innocentia permanente: & ideo etiā cōfessio peccatorum, de qua nūc loquimur, non competit innocēti. quamuis sit actus uirtutis.

SVPER QV. VII. ARTIC. II.

CONCL. Confessio est actus uirtutis: sed tamen potest malè fieri, nisi alijs debitis circunstantijs uestiatur.

¶ PROB. 1. Quia confessio importat conditionē pertinentem ad uirtutem (cùm ex suo nomine importet manifestationem alicuius, quod in cōscientia tenet): & ad hoc, quòd aliquid dicatur actus uirtutis, sufficit, quòd in sui rōne conditionem aliquā implicet, quæ ad uirtutē pertineat. 2. Quia (ly sed tamen &c.) confessio nō importat omnia, quæ ad uirtutem requiruntur.

¶ Corollarium. Ergo circunstantiæ debitæ confessionis ad hoc, ut bñ fiat, non sunt cōfessio, sed aliquid extra substāuā confessionis: Ergo ex circunstantijs bonitas rei, sicut & malitia, dependet. 1. 2. q. 18. ar. 3. De confessionis uerò circunstantijs, habes hic in ad 1m: de quibus prolixius aliquantulū habuisti, ut sunt actuū humanorum. 1. 2. q. 7. artic. 3. & 4. & hic, ut sunt confessionis. sup. q. 6. ar. 2. ad 2m & elucid. de conditionibus aūt eiusdē a magistris assignatis, quæ largo modo appellari possunt circunstātiæ, & de quib. S. Thomas ēt intendit in litera, hī inf. q. 9. ar. 4.

Circūstātiæ. *Conclu. m.*

1m de maiori Actus uirtutis ℞. In gñali cōsideratus: nō sp. n spāli. §. tūc &c. Nā confessio in gñali cōsiderata, inquiū. s. ē confessio ueri cuius oportet, & ut oportet. s. ā, est de iure naturali: quis cōfessio s spē cōsiderata, inquātū. s. est pē. ſ. ū sacerdoti fcā cū alijs circūstātijs in textu explanatis, nō sit immediatè de iure naturali. Natura siquidē inclinat ad confessionē primo mō dictam, cum q sunt in uoce sint eorū, quæ sunt in anima conceptionū & passionū notæ (.1. perhier.) nō aūt inclinat ad cōfessionē. Sc̄do modo dictā, nisi mediāte iure diuino; inq̄tum. s. natura inclinat ad amandū Deum, ac per consequēs ad obediēdum Deo, & Deus talē cōfessionem in speciali dictam nobis præcepit. Sic etiā dic de omnibus, quæ sunt de iure positiuo diuino. K

Quomodo natura inclinet ad cōfessionē.

2m de maiori. Cōuenire. ℞. uel in actu, uel in hītu. §. Tunc &c. Quāuis. n. cōfessio mortaliū delictorū nō possit actu cōuenire innocētu, ut innocēs est, seu stāte innocētia: pōt tñ ei cōuenire in habitu; inq̄tum. s. innocens habet hoc propositum, quòd de peccato confiteretur, si cōtingeret eum peccare. Et quia innocens, ut sic, habet propositum hoc tenacius, quàm peccator, inquantum ardētiori charitate in tale propositum fertur, ideo actus ille uirtutis, uidelicet confessio non tantum in habitu conuenit innocenti, sed etiam magis, quàm peccatori.

Cōfessio habitualis, quid sit.

APPENDIX.

Vtilitas p S. Ecc. &c.

1 EX articulo habes primo quō p rationem repellas propositionem suspectā (ut eā pro tali refert Iac. Lep. Stunica post suum itinerariū inter alias, quas tanq suspectas ipse excerpsit ex lib Erasmi) dicentem: confessionē olim fuisse publicā, & de notis commissis publicā olim fuisse satisfactionē. iterū illam (ut ibi); confessionem admissorum secretā, apparet Hieronymi tempore, nōdum fuisse institutā. Ex distinctionis. n. particula illa, Morbus latens, ostendis apertissimè: quòd non de publicis tantum, & notis, fuit olim, idest in primitiua Ecclesia, cōfessio, sed etiam de occultis. Item ex illa, cūm Augustinus, cuius est definitio, fuerit Hieronymo contemporaneus, ostenditur;
2 falsum esse, quòd tempore Hieronymi &c. sumendo ly secretam pro ly de occultis. Secundo habes, quomodo per rationem ostendas; merito damnari prædictas propositiones a concilio Triden. sess. 14. cap. 5. & canon. 7. ut sup. q. 6. art. 3. appen. Quòd si Erasmus sumat ly secretam, pro modo confitendi secretè, et positio illa damnatur ab eod. conc. sess. ea. canon. 6. si quis dixerit: modum secretè confitendi soli sacerdoti, quem ecclesia catholica ab initio semper obseruauit, & obseruat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inuentum esse humanū Anathema sit. Hæc ibi. Nota, contra Erasmum, ly quem ecclesia catholica ab initio semper obseruauit. Item a Leone x. in Concilio Lateranen, &c. ut supra q. 6. articu. 3. appen. Ter-
3 tio uides: quomodo ex his uerissimus S. Thomæ articulus consolidetur.

* Li. 4. sē. d. 17. s. A. in m.

† Innuit. q. 2. ar. 2.

¶ NOT.

¶NOT. Responsum distinctim addnalt ly vel in actu, vel in habitu: quia non omnis actus uirtutis est pars considerationis. Alicuius enim actus uirtutis obiectum est peccatum commissum, secundum quam modum confessio dicebatur actus uirtutis: alicuius uerò actus obiectum non ast peccatum, secundum quam modum aduarsa patienter tolerare est actus uirtutis, scilicet fortitudinis. Actus primo modo dictus non potest actualiter conuenire innocenti, stante innocentia: sed tantum habitualiter, non actualiter quidam, quia innocens non esset innocens, si commisisset peccatū; habitualiter autem, quia innocens non esset innocens, si non haberet antedictum propositum. Actus demum uirtutis, secundo modo dictus innocenti, ut sic, actualiter conuenire potest.

Quomodo confessio conueniat innocenti.

Ad tertium dicēdum, quòd quamuis gratia sacramentorum, & gratia uirtutum sit alia, & alia: non tamen sunt cōtrariæ, sed disparatæ, & ideo non est inconueniens, ut idem sit actus uirtutis, secundū quod ex libero arbitrio gratia informato procedit: & sit sacramentum, uel pars sacramenti, secundum quod est medicina in remedium peccati ordinata.

Articulus III.

Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quòd confessio non sit actus pœnitentiæ uirtutis: quia actus illius uirtutis b est, quæ est causa eius: sed causa confessionis est spes ueniæ, ut ex definitione inducta † apparet, ergo uidetur, quòd sit actus spei, & non pœnitentiæ.

¶2 Præterea, Verecundia est pars temperantiæ, sed confessio h ex erubescentia operatur, ut ex preasignata † definitione apparet, ergo est actus temperantiæ, & non pœnitentiæ.

B ¶3 Præterea, Actus h penitentiæ innititur diuinæ misericordiæ, sed confessio magis innititur sapientiæ propter ueritatē, quæ in ipsa esse debet, ergo nō est actus penitentiæ.

¶4 Præterea, Ad h pœnitentiam mouet articulus de iudicio propter timorem, qui penitentiæ origo est: sed ad confessionem mouet articulus de uita eterna, quæ est propter

C spem ueniæ: ergo non est actus penitentiæ.

¶5 Præterea, Ad uirtutem ueritatis pertinet, ut ostēdat se quis talem qualis est, sed hoc facit confitens: ergo b est actus uirtutis, quæ dicitur ueritas, & nō penitentiæ.

3m de maiori.

Dubium. Disparatè, non, Contrariè. §. Tūc, &c. Nā eorum q differūt disparatè, utrunqua potest conuenire aidem secundum diuersam rationem considerato. Vt. Huic uni & eidem, quod dico Confessio (si diuersa ratione consideretur) conuenit utrumq; horum, scilicet & esse actum uirtutis, & esse partem sacramenti: cùm tamen gratia uirtutum & gratia sacramentorum differant disparatè. Si, inquam, diuersa ratione considatetur: quia confessio peccatorum, quatenus ex libero arbitrio charitate informato procedit, est actus uirtutis; quatenus uerò confessio eadem est medicina in remedium peccati ordinata, est sacramentum, siue pars sacramenti. Cæterum quòd, & quomodo, differat gratia in sacramentis existens à gratia, quæ est in uirtutibus, uide tertia par. quæstio. 62. artic. 2. D

Par. 1. huius quæst. ar. 1.

Appendix.

Vtil. pro S. Ecclesia. &c.

Ex articulo habes primò, quomodo per rationem ostendas: meritò à scripturis sanctis, & à conciliis insinuatum esse, quòd confessio peccatorum est actus uirtutis. Hoc autem tunc fuit, quando confessionem præceperunt, consuluerunt, uel ad illam nos inuitarunt; item quando per confessionem nos mereri docuerunt: quoniam nec præcepta consilia, uel hortationes, sunt ab eis, nisi de actibus uirtutum; nec, nisi per actus uirtutum, nos adulti meremur. Quòd autem præcipiatur, sau consulatur, confessio à scripturis sanctis; patet Isa. 43. ubi secūdum translationem septuaginta interpretum dicitur, Dic tu prior iniquitates tuas, ut iustificeris. Hoc uerò ad propositū nostrum tanto magis esse fatendum est, quanto magis authoritate Papæ

S. Leo Papa.

Leonis primi fulcitur; qui in epistola ad Theodorū Forojuliensem episcopum, quæ est 89. in numero iuxta positionem primi tomi conciliorum sic de confessione peccatorum loquens ais. Hi autem, qui tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire; apud quem nullas patitur ueniæ moras uera conuersio, dicente spiritu Dei per prophetam; Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris: & alibi, Dic tu iniquitates tuas prior, ut iustificeris. Hæc ibi: Et recitatur in decretis de pœni. dist. 1. Multiplex. & 26. q. 6. His, qui tempore. Quid item consulatur à scripturis, patet Iac. 5. Confitemini peccata uestra alterutrum, ut saluemini. Vnde habes etiam secundum supradi- A ctum, q; confessione meremus saluari. Item à concilio Magūtino hoc idem fuit insinuatum cap. 27. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non iuuisset. Cum esset in pœna pœnituit; & per unius sermonis professionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Hæc ibi. Vbi, quia secundum contextum de cōfessione à suspēdendis in patibulis per sacerdotes accipienda loquitur, fatendum est, quòd cōcilium ipsum per uerba præmissa uult, à simili, confessionem sacramentalem promereri paradisum. At infra q. 10. per totam uidebitur latius de effectu, quem meretur confessio. Item à Concilio Cabilonēsi c. 32. consulitur confessio sic. Quia constat, hominē ex duabus esse substantiis, anima videlicet & corpore, & interdū animi motu, interdum carnis fragilitate peccatus: solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio, scilicet ut & ea confiteantur, quæ per corpus gesta sunt, & ea, quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruendus est itaque peccatorum suorum confessor, ut de octo principalibus uitiis, sine quibus in hac uita difficilè uiuitur, confessionem faciat; quia aut cogitatione, aut (quod est grauius) opere eorum instinctu peccauit. odium etenim, inuidia, superbia, & cæteræ huiuscemodi animæ pestes, tantò periculosius lædunt, quanto subtilius serpunt. Hæc ibi: Cùm ergo ex D conciliis, scripturisque habeamus, quòd confessio est meritoria: atque ad hanc & concilia & scripturæ nos hortentur: patet, quòd secundum illa, confessio est actus uirtutis. Nam (ut in principio diximus) actibus uirtutum meremur; & non, nisi ad actus uirtutum, nos hortantur sacræ literæ.

Tar. 1. huius quæst. ar. 6.

De quibus debeat fieri confessio.

Secundo habes, quomodo per rationem præmissa tum conciliorum, tum scripturarum dicta, pro quanto confessionē innuunt esse actum uirtutis, & intelligas & probes & defendas. 2

Tertiò uides, quomodo ex his uicissim angelica hæc doctrina consolidetur. 3

Quaest. VII. Artic. III.

E Conclus. Confessio peccatorum ad remissionem eorum consequendam, non pertinet elicitiuè ad uirtutem ueritatis (ut quidam dicunt) sed ad uirtutem pœnitentiæ: imperatiuè autem ad multas uirtutes pertinere potest.

¶ *Corollarium*. Ergo præsens articulus est tanquam limitatio præcedentis. Ibi enim conclusum fuit, quòd confessio est actus uirtutis. sed cuius uirtutis esset actus nondum fuerat propalatum: nunc autem concluditur, quòd uirtus illa, cuius confessio dicebatur actus, est pœnitentia.

¶PROBATIO. 1 Quia confessio pertinens elicitiuè ad uirtutem ueritatis est confessio ueri absolutè (idest intendens fateri ueritatem; nil aliud requirendo; ut sic; & confessio illa peccatorum non sistit præcisè in fatendo ueritatem, quasi quod, ut sic, nil aliud requirat. 2 Quia (ly sed ad uirtutem, &c.) confessio illa supra obiectum ueri addit hanc specialem rationem boni, scilicet conari ad consequendum remissionem peccatorum, (ut patet) 3 Quia (ly imperatiuè autem &c.) actus confessionis potest trahi ad finem multarum uirtutum (ut consideranti patet.)

Confessio ueri, ut sic.

Confessio sacramentalis, ut sic.

¶NOT. Pro captu probationis secundæ partis conclusionis F aduerte, quòd conat is ipse ad consequendum remissionem peccatorum ueraciter in confessione dictorum est pertineus ad pœnitentiem. Is enim quem peccati sui pœnitet, quærit remissionem peccati ipsius: & ex hoc mouetur ad confitendum peccata sua. Ecce, quòd conatus iste est intrinsecus confessioni debitæ peccatorum. Ideo enim confessio ipsa fit ex erubescentia: quoniam ille, quem pœnitet de offensa, erubescit quando recordatur offensæ; & maximè quando eam recenset coram illo, quem offendit. Cùm autem pœnitentia uirtus ad remissionem peccatorum intendat ex una parte; & ex alia parte pœnitens sciat, quòd non potest consequi remissionem illorũ, nisi illa confiteatur; tunc pœnitentia uirtus elicit hunc actum confitendi ad imperium bonæ uoluntatis. Patet ergo, quòd confessio uerax peccatorum, ad remissionem illorum assequendam, est elicitiuè à pœnitentia uirtute. Exit siquidem iste confessionis actus à pœnitentia ipsa immediatè, sicut ignis è lapide focatio; licet & hic & ibi agens, seu efficiẽs, aliquod præsupponatur.

Pœnitẽtie uirtus, quomodo sit causa elicitiua confessionis.

*Li.2.c.7. ante me. Et li.4.c.1

†cap.7.pa rũ anté.

Contin. m.

1m maior.

Actus illius uirtutis est, quę est causa eius. ℞ secundum, quòd est causæ eius, ita est actus illius: non aliter. §. Tunc &c. Nam spes ueniæ est causa confessionis, secundum quòd imperans tantùm: dixit uero conclusio, quòd pœnitentia uirtus est confessionis cã, ut eliciẽs, seu (quod idẽ est) quòd cõfessio peccatorum ad pœnitentiam uirtutem pertinet elicitiuè. Ea litera dic, quòd hoc responsum cum argumento est quędam declaratio tertiæ partis conclusionis illius, scilicet imperatiuè autem ad alias uirtutes pertinere potest, Vide art.1.ad secundum.

Ad alias uirtutes cuã pertinet confessio.

SED CONTRA. Pœnitentia ordinatur ad destructionem peccati, sed ad hunc idem ordinatur confessio: ergo est actus pœnitentię.

RESPON. dicendum, quòd hoc in uirtutibus considerandũ est, quòd quando supra obiectum uirtutis additur specialis ratio boni, & difficilis, requiritur specialis uirtus; sicut magni sumptus ad magnificentiã pertinent, quamuis communiter sumptus mediocres, & donationes pertineant ad liberalitatẽ, ut patet 2.Ethic. & 4.* Et similiter est in confessione ueri, quę quamuis ad ueritatem uirtutis pertineat absolutè, tamen secundum quòd aliqua ratio boni additur, ad aliam uirtutem pertinere incipit: & ideo dicit philosophus 4.Ethicor. † quòd confessio, quæ fit in iudiciis, nõ pertinet ad ueritatis uirtutem, sed magis ad iustitiam: & similiter confessio beneficiorũ Dei in laudem diuinam non pertinet ad uirtutem ueritatis, sed ad uirtutem latriæ, & ita etiã confessio peccatorum ad remissionem eorum consequendam, non pertinet elicitiuè ad uirtutem ueritatis, ut quidam dicũt: sed ad uirtutem pœnitentiæ, imperatiuè autem ad multas uirtutes pertinere potest, * secundum quod in finem multarum uirtutum trahi potest confessionis actus.

G

H

I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd spes est confessionis causa, non sicut eliciens, sed sicut imperans.

AD SECVNDVM dicendum, quòd erubescentia in illa definitione non ponitur quasi causa confessionis, cum magis nata sit impedire confessionis actum: sed magis quasi concausa ad liberandum a pœna, inquantum ipsa erubescentia pęna quædam est, sicut etiam claues ecclesiæ concausæ confessionis ad hoc sunt.

AD TERTIVM dicendum, quòd secundum quandam adaptationem partes pœnitentiæ tribus attributis personarum adaptari possunt, ut contritio misericordiæ, uel bonitati respondeat propter dolorem de malo: confessio sapientiæ propter ueritatis manifestationẽ, satisfactio potentiæ propter satisfaciendi laborem; & quia contritio est prima pars pęnitiæ, & efficaciam aliis partibus præbens: ideo eodem modo iudicatur de tota pęnitentia, sicut de contritione.

AD QVARTVM dicendum, quòd quia confessio magis ex spe procedit, quam ex timore,* ideo magis innititur articulo de uita ęterna, quàm respicit spe, quam articulo de iudicio, quod respicit timor: quamuis pęnitentia ratione contritionis econuerso se habeat.

AD QVINTVM patet solutio ex dictis. †

4m de maiori.

Ad pœnitentiam. ℞. ratione contritionis consideratam: non, ratione confessionis. §. Tunc &c. Nã stat, enim quòd ad pœnitẽtiam faciẽdam per confessionem peccatorum moueatur homo ex consideratione uitæ ęternæ: & sic confessio est actus pœnitentiæ, ut patet.

¶Corollarium. Ergo articuli fidei duo mouent ad faciendã pœnitentiam: sed diuersimodè. Si enim de pœnitentiæ actu, qui est contritio, loquamur; tunc articulus de iudicio ad faciendam pęnitentiam salubriter impellit: uerò de pœnitentiæ actu, qui est confessio: tunc ad illam faciendam articulus de uita ęterna attrahit. Ergo, cùm contritio omniũ aliarum partium pęnitẽtialium sit initiũ, origo totius pœnitentiæ nostræ est timor diuinorum iudiciorum: qui dicitur timor seruilis, art.1.ad 2m. & 3. par.q.85.art.5. Vnde Cõcilium Trid. sess.6. cap.6. dicit, quòd peccatores diuinę iustitię timore utiliter concutiuntur: & eos, qui gehennæ metum, per quem uel ad misericordiam Dei confugimus de peccatis dolentes, uel à peccãdo abstinemus, salutarem merum nostratũ nocere dicunt, anathematizat: & sess.14.c.4. contritionem ex metu gehennæ, atque pœnarum nascentem (si uoluntatem peccandi excludat, cum spe ueniæ) donum Dei, ac Spiritus sancti impulsum, esse declarat; dans exemplum de Niniuitis, qui hoc timore (inquit) utiliter concussi, ad Ionę prędicationem plenã terroribus, pœnitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrarunt: & cano.5. eos, qui talem contritionem non esse uerum utilemq; dolorem, sed animarum saluti noxium, dicunt; anathematizat. Ergo de hoc timore diuinorum iudiciorum intelliguntur scripturæ omnes dicentes, quòd timor Domini est initium nostræ salutis, uel aliquid simile.

Timor seruilis, quo nostræ ęternæ salutis proficuus.

* Vt dictũ est q.1.ar.2.& art.1. huius q. ad 2m.

† In corp. artic.

K

2m de minori.

Ex erubescentia. ℞. tanquam ex concausa ad liberandum à pœna: non, tanquam ex causa confessionis. §. Tunc &c. Nõ enim sequitur, stantia intelligentia hac pro diffinitione ultima art.1.arg.4. quòd confessio sit actus temperantiæ; quod forsan sequeretur, si erubescentia esset causa confessionis.

3m de maiori.

Actus pœnitentiæ. ℞ ut est contritio, uel à contritione efficaciam trahens: non aliter, secundum quandam adaptationem, uidelicet loquendo, ut in litera. §. Tunc &c. Quamuis enim confessio innitatur sapientiæ secundum adaptationem quandam (ut arguitur) tamen ipsamet confessio, ut à contritione efficaciam trahit, innititur diuinæ misericordiæ. Et hoc ultimo modo conclusio sumit confessionem; cùm dicit, quòd confessio est actus pœnitentiæ.

5m consequentia.

Ergo est actus uirtutis, quæ &c. ℞ Negatur illatio conclusionis huius. § Ratio est, quia confitens peccata non intendit solum ostendere se uoce, qualis est corde, (ut arguens opinatur) sed per hoc ad peccatorum suorum remissionem anhelat (ut supra per conclusionem, & sibi adhærentia, uidimus. Ex isto respondeo dic, quòd maior illa argumenti uera est, sed minor non est sufficiens; cũ ipse confitens facto illo suo non intendat uũ hoc.

Intentio confitentis est ad duo.

APPENDIX.

EX articulo habes primo, quomodo per rationem ostẽdes, ab epistola synodica Tharasij Episcopi Constantinopolitani, insinuatum merito fuisse, quòd confessio sit actus pœnitentiæ uirtutis. Hæc epistola ponitur ante synodum Nicenem secundam. 1

Vid. pro S. Eccle. sie. &c.

secundam, tanq̃ pambula, in tomo 3 conciliorũ coloniæ 1567. A impressorum: & dicit sic Bona & laudabilis est pœnitentia, quæ ad Deũ ducit, & à peccatis liberat, &c. Dixit.n. per prophetam, tu primus dic iniquitates tuas, ut iustificeris. Et dixi, eloquar ini- Psal. 43. quitatem meam coram Dño, & tu remisisti impietatem pecca- Psal. 31. ti mei. Nam si pater filio peregrè existente, & tam impie, & iniquè agente, redeũ- Luc. 15. tem iterum ad se naturali amore prosequitur; quantò magis Deus omniũ nostrum pater omnem pœnitẽté suscipiet in visceribus suis, cum sit singulariter misericors! Non enim mortẽ peccatoris, sed magis ut conuertatur, & Eze. 18. 33 uiuat. Quemadmodum etiam in Euangelio ab ipsa Domini voce per parabolam de prodigo & postea pœnitente, instructi sumus a patre cœlesti recepto in cœlis. Gaudet enim supra Luc. 15. hominem omnem, agentem pœnitentiã. Hæc ibi. Vbi uides: hunc episcopum loq de pœnitentia uirtute, quæ usq; ad Deũ ducit, a peccatis liberat impium redeuntem suscipit facit a Deo in ulnis suis, atq; cenem gaudio reci pi in cœlis: & eundé huic pœnitentia con fessionem peccatorũ tãquàm effectum ab ip'a profluentem assignare, dũ ait; quod Dominus dicis pœnitenti per prophetam dic tu primus iniqui tates tuas, ut iustifice ris; & Dauid illud annectit, Dixi, eloquar &c. Idest secundum aliam translationem, dixi confitebor &c. Antiquis.n. pœnitentia, licet pro catotibus necessaria ad gratiã consequendam foret, non erat 28 facramentum: sed so Tho. ubi lũ uirtus. Vnde cõcil. sup. ar. 5. Tri. sess. 14. c. 1. Poriò q. 1. & se. nec an Christi aduen Conc. de tũ pœnitentia erat sa pœniten- cramẽtũ: nec est post tia. aduẽtũ illius eniq; añ baptismũ. Hæc ibi. Ex quo et patet: q̃ pœnitẽtia, q̃ induait filiũ illũ prodigũ ad confessioné qua dixit ly peccaui in cœlũ &c.

QVAESTIO VIII.

De ministro confessionis, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de ministro cõfessionis.

B Circa quod quæruntur septem.

Primo, Vtrum necessariũ sit confiteri sacerdoti.

Secũdo, Vtrum in aliquo casu liceat aliis, quàm sacerdotibus confiteri.

Tertio, Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem uenialium audire.

C Quarto, Vtrum sit necessarium, quòd homo confiteatur proprio sacerdoti.

Quinto, Vtrum possit aliqs alteri, quàm proprio sacerdoti confiteri ex priuilegio, uel mãdato superioris.

Sexto, Vtrum pęnitens in extremo uitæ suæ possit absolui a quolibet sacerdote.

Septimo, Vtrum pœna temporalis taxari debeat secũdum quantitatem culpæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum necessarium sit confiteri sacerdoti.

AD PRIMVM sic proceditẽ. Videtur q̃ nõ sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad confessionem.n. nõ obligamur nisi ex diuina institutione: sed diuina institutio nobis proponitẽ Iac. 5 Confitemini [h] alterutrum peccata uestra, ubi non fit mentio de sacerdote, ergo non oportet confiteri sacerdoti.

2 Præterea, Pęnitẽtia est [h] necessitatis sacramentũ, sicut, & baptismus, sed in baptismo propter necessitatis sacramentũ est minister quilibet homo, ergo, & ĩ pœnitentia, sed ministro Ecclesiæ facienda est confessio, ergo sufficit cuilibet confiteri.

3 Præterea. Cõfessio est ad hoc necessaria, ut taxetur pęnitẽti [h] satisfactionis modus, sed aliqñ non sacerdos dulcius posset pęnitenti dare satisfactionis modum, quàm multi sacerdotes: ergo non est necessarium q̃ confessio fiat sacerdoti.

4 Præterea. Cõfessio ad hoc est ordinata in Ecclesia, ut rectores pecorum suorum uultum h cognoscant, sed quandoque Rector, uel Prælatus non est sacerdos, ergo cõfessio non semper facienda est sacerdoti.

SED CONTRA. Absolutio pœnitentis propter quam fit confessio, non fit nisi a sacerdotib. q̃bus claues cõmissæ sunt, ergo confessio debet fieri sacerdoti.

5 Præterea. Confessio præfiguratur in Lazari mortui uiuificatione, † sed Dominus solum discipulis præcepit ut soluerent D Lazarum. ut patet Ioan. undecimo, ergo sacerdotibus faciẽda est confessio.

RESPON. Dicendum, q̃ gratia, quæ in sacramentis datur, a capite in membra descendit, & ideo solus ille minister est sacramẽtorũ, in quibus gratia datur, qui habet ministerium sup corpus Christi uerum, quod solius sacerdotis est, qui consecrare Eucharistiam potest, & iõ E cum in sacramento pęnitentiæ gratia conferatur, solus sacerdos minister est huiusmodi sacramenti, & ideo [m] ei soli faciẽda est sacramentalis confessio, quæ ministro fieri debet. [n]

teste. Hoc autem sit pro regula memoriale semper: ne in allegationibus nimijs lectorem studiosum inutiliter fermè grauemus, Quid autem sit pœnitentia uirtus, quinimo etiam ut pateat expressè, synodicam illam epistolam, & consequenter scripturas inibi citatas de tali pœnitentia loq; eiusdé epistolæ uerba, q̃ immediatè post antescripta sub. ntulit declarant in hunc modũ. Pœnitẽtia, insignis ẽ armatura; magna salutis uia; hospitij regni cœlorum dispensatrix; incorruptibilis uitæ dux; martyricorum certaminum æquiparatio; ad Deum uiam indicãs; & cum ipso nos esse faciens; humani generis baculus; cadentium & lapsorũ surrectio. Beati, qui hãc amplectũtur, & huic adhærent; qui hanc exercens cum Angelis uitam æqualem ducunt: ab omni malo declinant, & bonũ faciunt. Pœnitentia est columna, & familiaris, dilectionis; elemosinæ, ieiunij, abstinentiæ, temperantiæ, probitatis, honestatis, mansuetudinis, &(ut uerum una uerbo dicã) hæc omnia pollet pęnitentia. Si quis autem hanc contaminat & conté nit, non inter seruatos, sed inter perditos, numerandus est; quorum uermis nõ moritur, & ignis nõ extinguitur. Hæc ibi. Tertio hẽs: quomodo per rationem præmissa epistolæ, scripturarumque dicta, p̃ quãto confessionem decernunt esse actũ pœnitentiæ uirtutis, & intelligas, & probes, & dfenda. [illegible] tu uidet: quomodo ex his uicissim angelica hæc doctrina cõ solidetur.

Pœnitentiæ elegãs descriptio. Cap. omnis de pęnit. & remiss. † Aliàs, sanatione. Isa. 66. Mar. 9. 3 4

SVPER QV. VIII. ART. I.

CONCL. soli sacerdoti facienda est sacramentalis confessio quæ ministro fieri debet. 28

§ *Corollarium* ergo nõ quæritur principaliter hic, an confessio sacerdoti fieri dbeat (ut titulus superficia- Conclu. 18

non est sacrũ, sed uirtus; & cõsequenter, q̃ cõfessio secũdũ epistolã synodicã pmissam de filio tali loquensé, est actus pœnitẽtiæ uirtutis. Dixit.n. ly peccaui, postq̃ in se reuersus suũ malum statũ, dolendo, cognouerat: qd pœnitentiã uirtutẽ sonat. 3. par. q. 85. ar. 1. Secundo igitur habes: quo p eandẽ tõné ostẽdas, meri- 2 to insinuatũ esse a scripturis Luc. 15. illud idem; q. confessio peccatorũ est actus uirtutis. Quod aũt dico de uno loco scriptu- Regula d sæ, intelligito et de talibus omnibus; sicut & qđ de aliquo con similibus silij dicto ẽt de omnibus consimilib. uerbũ cõuderãti patere po

liter uidebatur ostendere); cum hoc ex q. 6. art. 1. &c. habeatur: Intentum sed quæritur, an soli sacerdoti sit confitendum. Hoc autem est articuli. quærere; an solus sacerdos sit minister huius sacramenti ita q̃ nullus, nisi sacerdos fuerit, possit esse confessionis minister. In cuius signum conclusio, postquàm dixit ly confessio, addit ly quæ ministro fieri debet. Quasi apertè ea his dicatur. Non quæritur, neque concluditur; de confessione facienda alicui, nisi ut Christi ministro. Ergo non est contra quæsitũ, aut conclusionis intentum, quòd quandoque confessionem laicus quis

F facere possit, ut ar. 2. quia tunc laicus, non ut Christi minister audit, quemadmodum sacerdos (ut in præsenti conclusione adoceur) id quod ex possibilitate dandi absolutionem patet.

¶PROB. Quia solus ille est minister sacramentorū, in quib. grã

Corpus Christi duplex. darur qui habet ministerium super corpus Christi uerùm (cū gratia a capite in mē bra descendat): & solus sacerdos Euchari stiam consecrare potest.

†Cap. 5.

¶NOT. Corpus Christi mysticum, quod est ecclesia, minoris dignitatis est, q̃ corpus Chri uerū hypostaticè diuinitati unitum: & cōsequenter ab illo, tanquàm a superiore hoc guberna ridēt. Hinc uenit: & quòd a capite uero Christo gratia in mē bra, tanquàm in corpus Christi mysticū, descendit; & quòd solus is sacramentorum gratiæ minister est, qui ministerium super corpus Christi uerum habet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Iacobus† loquitur ex præsuppositione diuinæ institutionis: & quia diuinitus institutio præcesserat de confessione sacerdotibus facienda, per hoc quòd eis potestatem remittendi peccata in Apostolis dedit, G ut patet Ioan. 20. ideo intelligendum est, quòd Iac. sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

AD 2m dicendum, quòd baptismus est magis sacramentum necessitatis, quàm pœnitentia, quo ad confessionem, & absolutionem, quia quandoque baptismus prætermitti non potest sine periculo salutis æternæ, ut patet in pueris, qui non H habent usum rationis; sed non est ita de confessione, & absolutione, quæ tantum ad adultos pertinent: in quibus contritio cum proposito confitendi, & desiderio absolutionis sufficit ad liberandum a morte æterna, & ideo nō est simile de baptismo, & confessione.

AD 3m dicendum, quòd in satisfactione† non solum attēdenda est quantitas pœnæ: sed etiam uirtus eius, secundum quòd est pars sacramenti, & sic requirit sacramentorum dispensatorē, quàmuis etiā ab alio, q̃ a sacerdote pœna taxari possit.

AD 4m dicendum, q cognoscere uultū pecoris, ad duo potest necessarium esse. Primo, q coordinetur gregi Christi, & sic cognoscere uultum pecoris pertinet ad curam, & solicitudinem pastoralem, quæ incumbit quandoque illis, qui nō sunt sacerdotes. Secundo, ad hoc q prouideatur ei competens medicamentum salutis. s. sacramentum Eucharistiæ, & talia præbere pertinet ad sacerdotem, & ad talē cognitionem pecoris confessio ordinatur.

1m ex Iacobo. Cōfitemini alterutrum. R. ita quòd alter confessionem audiens sit sacerdos: non alter. §. Sic intelligit ipse D. Iacobus; quia loquitur non absque præsuppositione diuinæ institutionis.

Verus sensus D. Iacobi. Tunc &c. Nam diuina institutio, ex qua obligamur, solis sacerdotibus nos confiteri debere monstrat, Ioan. 20. Vide. q. 6. ar. 1. & 2. in tex. & eluc. Ex litera dic; quòd argumentum ualde forsan constringeret, si D. Iacobus loqueretur tanquàm institutor sacramenti: nunc uerò nihil omnino ualet; quia non ut institutor, sed tantum ut institutionem a Christo factam Io. 20. loquitur. Quomodo ergo ly confitemini alterutrum, & quid per I ly alterutrum, intelligas; si uerum sensum authoritatis huius habere uelimus; a cap. 20. Ioan. Euangelistæ petendum est (ut in responsione præsenti factum fuit) Vide quæst. 6. articu. 6. ad secundum.

2m de maiori. Est necessitatis R. minoris: non æqualis. §. Tunc &c. Nō enim ex hoc, quòd baptismum pueris quilibet homo dare potest ratione necessitatis, sequitur; quòd confessionis sacramentum, dando scilicet

Necessitas totalis &c. etiam absolutionem, administrari possit aliquis laicus in casu necessitatis. Ratio diuersa est: quia puerorum necessitas usu liberi arbitrij carentium iuuari non ualet ad uitam salutis assequendam, nisi per actualem baptismum; adultorum uerò necessitas ad uitam illam iuuari potest per uotum confessionis, etiam, quòd actualiter stante impedimento non confiterentur.

¶Corollarium. Ergo secundum. D. Thomam, pueris usu ra- K tionis carentibus (ut hinc apertè habetur) non patet uia salutis; nisi actualiter baptizentur. Nam, cum usu rationis priuentur, uotum. s. desideriū ad baptismum habere non possunt. Vide. 3. par. q. 68 ar. 9 & 11. in tex. & eluc.

3m de maiori. Vt taxetur &c. satisfactionis. R. existentis pars sacramenti; non, habentis solum uirtutem ex quantitate pœnæ. §. Tunc &c. Non enim laicus potest taxare pœnitenti satisfactionem, ut habet uirtutē secundum quòd est pars sacramenti, cum nec confessio facta laico in casu necessitatis sit sacramentum, ut in ar. seq. quamuis ipse laicus taxare possit satisfactionem, secundum quòd solùm ex quantitate pœnæ habet uirtutem.

¶Corollarium. Ergo confessio necessario soli sacerdoti faciēda est; & propter absolutionem, quam solus ipse impende-

Claues solus habēt laici. se potest ratione dicta in probatione conclusionis, & propter satisfactionem, ut est pars sacramenti. Non enim laicus habet claues a Christo Ioan. 20. Matth. 18. & 16. sed solus sacerdos, quicquid de suo capite acephalo, aut scripturis in sensum reprobum a sese distortis garriant lutherani. Contra hos uide Roffensem art. 13. mirificè triumphantem; & Leonem Papam in Bulla contra errores Luth. iustissimè hāc illorum insaniam condemnantem, ut supra quæstio. 1. articu. 1. appen. uerbaliter, & uniuersaliter, habes.

4m de maiori Cognoscant. R. cognitione prouidendi ouibus competēs medicamentum salutis: non, cognitione solum coordinandi oues gregi Christi. §. Tūc &c. licet enim aliqui non sacerdotes possint. Secundo mō cognoscere uultum pecoris sui: non tamen. Primo modo cum clauibus careāt, quibus solis competens salutis medicamentum in præsenti intentum ouibus prouideri potest.

†Sicut dictū est q. 6. artic. 1. ad 4.

Cognoscitur uultus pecoris dupliciter.

APPENDIX.

EX articulo hēs. Primo quomodo per rationem hæresim Lutheri (Prateo. lutherani) dicentis; confessionem audire, & pœnitentem absoluere posse omnes homines cuiuscunque conditionis fuerint. Nec obstat, quòd ille negaret radicem probationis conclusionis. D. Thomæ, sacramenta uidelicet conferre gratiam: quoniam Lutherus ipse sacramenta non conferre gratiam articulo suo primo per Roffensem adducto affirmat. Nec etiam obstat; quòd negaret ipsa, confessionem esse sacramentum: ut supra q. 6. art. 2. ipsam hoc erroneè negantem in append. uidimus. Item non obstat; quòd Valdenses (Prat. pauperes de Lugduno) quasi fauentes Lutheranæ positioni in principio narratæ, negarent D. Thomæ probationis minorem illam, sacerdotem uidelicet solum consecrare Eucharistiam: quoniam dicant omnem hominem iustum suæ factionis, etiam si laicus fuerit, posse consecrare corpus Christi. Sublato enim hoc fundamento, quod scilicet solus sacerdos consecrare possit corpus Christi, nonne statim uides hæresim lutheranam sequi, quòd laici confessionem audire, & absoluere possunt. Hæc, inquam, non obstant, idest non faciunt, quòd D. Thomæ ratio in corpore articuli adducta minoris efficaciæ sit contra hæresim Lutheri primo allatam. Quod enim sacramenta nouæ legis conferant gratiam: patet. 3. par. quæstio. 62. articu. 1. & in decreto Eugenij. 4. facto approbante concilio Floren. de sacramentis dato armenis; & in Concilio Tridenti. sessio. 7. canon. 6. 7. 8. de sacramentis, ubi etiam anathematizatur contrarium; & in bulla Leonis. x. ubi positio Luth. de negatione collationis gratiæ narratur atque damnatur. Vide Bullam illam in 4. tomo conciliorum post Concil. Lateranen. sub eodem Leone: uide & Roffensem contra Lutheri articulum illum primum mirificè pugnantem, eumque legitimè expugnantem. Quod autem confessio sit sacramentum; patet supra quæstio. sexta articu. secundo, appen. per authoritates canonicè concludentes. Quòd uerò solus sacerdos corpus Christi consecrare possit; patet tertia par. quæstio 82. articu. primo, & in Concilio Tridenti. Sess. 23. cap. primo 4. & canon. 1. 6. & in hymno. 2. corporis Christi ab Ecclesia solemniter approbato, ubi de consecratione sacramenti Eucharistiæ loquendo dicitur, sic sacrificium istud instituit, cuius officium committi uoluit solis presbyteris.

Vtilitas pro S. Ecc. cōtra hæt. dā. &c.

Concilia, Romani pōtifices de gratia sacramētorum de cōfes. de consecratione.

Secundò habes; quomodo per rationem ostendas, illam lutheri in principio dictam damnari merito a Con-

ARTICVLVS II.

Vtrum in aliquo casu liceat alij quàm sacerdoti confiteri.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in nullo casu liceat alijs quàm sacerdotibus confiteri: quia confessio sacramentalis accusatio est: ut ex suprapposita * definitione habet: sed dispensatio [b] sacramenti ad illum tantum pertinet, qui est sacramenti minister, cum ergo minister sacramenti proprius sit sacerdos, videtur quòd nulli alij sit confessio facienda.

¶ 2 Præterea. Confessio in quolibet iudicio ad sententiã ordinatur, sed sñia in foro contentioso non à suo iudice lata nulla est: & ideo non faciẽda est cõ C fessio nisi [h] iudici: sed iudex in foro conscientiæ non est nisi sarcedos, qui habet potestatem ligandi, & soluendi, ergo non est alij confessio facienda.

¶ 3 Præterea. In baptismo quilibet potest baptizare, quia si baptizat laicus, etiam absque necessitate non debet à sacerdote Baptismus iterari: sed si ali B quis confiteatur laico in casu necessitatis, iterum tenetur sacerdoti confiteri, si articulum necessitatis euadat: ergo confessio [h] non potest fieri laico in casu necessitatis.

SED CONTRA est quod in litera † determinatur.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd sicut Baptismus est sacramentũ necessitatis, ita, & pœnitentia. Baptismus autem, quia est sacramẽtum necessitatis, duplicem habet ministrum. Vnum, cui ex officio baptizare incumbit, scilicet sacerdotem. Alium, cui ratione necessitatis dispensatio baptismi cõmittit, & ita.

Concil. Tridenti. sess. 14. c. 6. Declarat sancta synodus, falsas esse & à A veritate Euangelij penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis homines, præter Episcopos & sacerdotes, clauium ministerium perniciosè extendunt. Hæc ibi. Et canon. 10. Si quis dixerit; nõ solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnib. & singulis Christi fidelib. esse dictum quæcumque ligaueritis &c. quæcumque solueritis &c. quorum verborum, virtute quilibet absoluere possit peccata &c. Anathema sit. Item meritò a &c. vt supra quæstione 6. artic. 1. & 2. maximè in appẽ. Item à &c. vt nunc supra in corollar. post ad 3m. Item ab Eugenio. 4. in suo Decreto de sacramentis. vbi sacro approbante Concil. Floren. dicit secunda (pars pœnitentiæ scilicet) est oris cõfessio, ad quam pertinet vt peccator oĩa peccata, quorum memoriã habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Hæc ibi. Item ab Innoc. 3. in Concilio Lateranẽsi, sic c. 21. dicente. oĩs vtriusque sexus oĩa peccata sua cõfiteatur fideliter saltẽ semel in anno proprio sacerdoti, uel alieno, prius tamen impetrata venia à proprio sacerdote: quoniam aliter ille ipsum non potest absoluere, vel ligare. Hæc ibi. Et recitatur extra de pœn. & remis. c. omnis. Ecce quòd Papa restante nec sacerdos potest alterius parochianum absoluere, illius curati venia non impetrata: ergo secundum Papã, multò minus laici possũt absoluere sibi cõfitẽtes vt ait supra Lutherus. Ergo secundum Papam soli sacerdoti, tanquã Christi ministro facienda confessio est. Item à Leone x. in Bulla Lutheri errores damnante. Dum enim damnat hunc verbaliter dicentẽ, in pœnitentiæ sacramento ac remissione culpæ nõ plus D facit Papa aut Episcopus, quam infimus sacerdos; imò ubi non est sacerdos, æquè tantum quilibet Christianus, etiam si mulier aut puer esset. dum inquam, verbaliter sic iacentem damnat; virtualiter & damnasse vult similem huic in principio appendicis dictum (vt patet). Vide damnationem hanc supra q. 1. ar. 1. At forsan lutherus hæresim suam prædictam alia quadã defendere voluit, dum inquit (Prateolo teste tit. Lutherani) Christianos omnes sacerdotes esse, & æqualem habere potestatem, nulla status aut sexus discretione facta. Sic enim & soli sacerdoti, (vt ait sancti Thomæ conclusio) & nihilominus cuilibet Christiano laico, pro absolutione confessio fiet (vt lutherus contendit). Cæterum hæresis hæresim peperit, & damnata damnan- E dem. Hæc siquidem, quam postremò retulimus, damnatur à Concilio Tridentino sess. 23. cap. 4. sic. Quòd si quis omnes Christianos promiscuè noui testamenti sacerdotes esse, aut pari omnes inter se potestate spirituali præditos, affirmet, nihil aliud facere videtur, quam ecclesiasticam hierarchiam, quæ est vt castrorum acies ordinata, confundere: perinde ac si contra, Beati Pauli doctrinam omnes Apostoli, omnes prophetæ, omnes Euangelistæ, omnes Pastores, omnes sint doctores. Hæc ibi. Et huic suæ doctrinæ synodus eadem correspondens, canon. sexto ait, si quis dixerit, in Ecclesia catholica non esse hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, presbyteris, & ministris: Anathema sit. Hæc ibi. Hoc autem dicit, qui eã confundit; & eam confundit, qui omnes Christianos promiscue &c. (vt supra ex eodem Concil.) ergo Lutheri positio, quæ hæc dixit, pro hæresi nunc damnata est. Item damnatur è synodo. Octaua generali. Ad hanc enim synodum, cùm iam esset ad calcem perducta, Basilius imperator post lectionem orationis suæ dixit; Dicat nunc quicunque voluerit ex sedentibus in hac sancta & vniuersali synodo, in quo istorum hæsitet, vel ambigat, quæ nunc lecta sunt: & tandem synodus exclamauit; omnibus placent, quæ lecta sunt omnes ijsdem ipsis concordamus omnes libenter subscribimus. Hæc ibi. Antea autem in eadem oratione Basilij lecta fuerant hæc verba. De uobis autem laicis, tàm qui in dignitatibus, quàm qui absolutè conuersamini, quid amplius dicam non haben; quàm quòd nullo modo vobis licet de ecclesiasticis causis sermonem mouere, neque penitus resistere integritati Ecclesiæ, & vniuersali synodo aduersari. Hæc enim inuestigare & quærere: Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum est: qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui soluendi, & ligandi, potestatem habent; qui ecclesiasticas & cœlestes adepti sunt claues: non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, uel à ligamento salui, egemus. Quantuscunque enim religionis, & sapientiæ laicus extiterit, vel etiam si uniuersa virtute interius polleat; donec laicus est, ouis vocari non desinet. Rursus, episcopus quantacunque sit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute; donec episcopus est, & ueritatis uernum rectè prædicauerit, pastoris vocationis & dignitatis damnum non patietur. Quæ ergo nobis ratio est, in ordine ouium constitutis? Pastores uerborum subtilitatem discutiendi, & ea, quæ super nos sunt, quærendi & ambiendi potestatem habent. Oportet nos ergo cum timore & fide syncera hos audire, & facies eorum vereri (cum sint ministri Domini omnipotentis, & huius formam possideant): & nihil amplius, quàm ea, quæ nostri ordinis sunt, requirere. Nunc autem (vt videmus) adeò multos malitia in insaniã accendit; vt obliuiscentes proprij ordinis, & quòd pedes sint minimè cogitantes, legem ponere velint oculis (non vt natura se habet) sicut ipsi cupiunt; & singuli ad accusandum quidem maiores semper existunt promptissimi, ad corrigendum autem ea, in quibus accusantur & criminantur, pigerrimi. Et moneo & exhortor omnes, qui tales sunt: vt maledictum & alternum odium auertentes, & iudicare iudices desinentes; attendant sibi, & secundum diuinam voluntatem conuersari contendant. Nam non quiescet superinum iudicium: sed contra diffidentes diuinus furor illabit, & iustam ultionem opere cunctis ostendet. Hæc ibi: & ponitur ista Basilij oratio in fine synodi octauæ generalis. Ergo, secundum synodum istam Basilio (vt uidimus) subscribentem, laici etiam in dignitate imperiali constituti non habent potestatem ligandi aut soluendi, non claues cœlestes, neque ecclesiasticas habent; neque ideò sacerdotes non sunt, nec eis pro absolutione confitendum est. Vide Lutherus etiam mulieribus, puerisque (infandum profectò) potestatem absoluendi, etiam Papalem, tribuit & imperator hanc ipsam, etiam sacerdotalem, tam sibi quam exteris omnibus laicis non competere, liquidò fatetur. Lutherus laicos de synodis, sicut ipsi cupiunt, iudicare posse contendit; statuta illarum discutiendi, quærendi, ambiendi, potestatem laicus attribuit; & imperator hoc esse contra naturam efficacissimè decernit, et pote quòd pedes legem ponere velint oculis. Vide. si tantam portionem comminatur à Deo laicis imperator, tam monstruosa attentantibus, quantam putas manere Luthero.

Caianus

Margin notes: 29 Vide loca ibi citata. — Sess. 7. ar. 1. — Hær. dãn. supra. — Hær. — Illa hæresis damnat. — Hierarchia Ecclesiastica è Deo instituta, secũdũ Apostolũ, & concilũ. — Memorabiles in æuum sniæ Basilij imper. de laicis. — † Li. 4. Sen. d. 17. § c. post m. & in fi. §. d. & Aug. li. de falsa & vera pœn. cap. 10. 4. habe de pœn. d. 1. c. 87. ante fi. — Laicus sẽper est ouis. — Episcopus sẽper pastor, et criminosus & à si mili sacerdos sẽper sacerdos. — Aurenm monitum de officio laicorum et imperatorum. — Corripit laicos de à synodo statutis discutere nolẽtes; quales sub hæretici, et lutherãi. — Laici sũt pedes, sacerdotes eorũ oculi.

Caluino, atque similib. qui laicos talia præsumere docuerunt? F men & valorem habeot ita: confessio dicitur soli sacerdoti fie-
3 Consule Roffensem in loco supra in corollario post ad 1m. allegato. 3 habes: quo pet tõnem antedicta tum imperatoriatom conciliorum, pen quanto soli sacerdoti insinuaot faciendam esse confessionem, & intelligas & probes & defendas quatto
4 vides: quomodo ex vicissim angelica hæc doctrina consolidetur.

da, artic. 1. etiam q in casu laico fieri possit, quia confessio laico facta propter respectum ad sacerdotem, & sacremental seõfessiooi quoddamodo nomen & virtutem absolutionis à summo sacerdote Christo obtinet.

confessio vna, i vni soli. s. sacerdoti, facta.

Consil. m.

QVAEST. VIII. ART. II.

CONCL. In necessitate etiã laicus vicem sacerdotis supplet: vt ei confessio fieri posset.

¶NOT. inquit, vt absolutionẽ date possit. Ergo intellige: q tunc vicem sacerdotis supplet, secundum quid; non autem simpliciter.

PROB. Quia sacramentum necessitatis licet in casu ministrũ etiam eum, cui ex officio non incũbit (patet de baptismo): & pœnitentia est sacramentum necessitatis.

¶NOT. Vtrunque horum sacramentorum esse necessitatis dicit litera; sed non æqualit. Maioris. n. necessitatis esse baptismum prædixit art. 1. ad 2m. Cum hoc tamen pœnitentiæ necessitas est tanta: vt io casu possit licitè confessio fieri laico. Quòd si pœnitentia non esset talis etiam minoris, quam baptismus, necessitatis, non fieret licitè laico in necessitate confessio.

1m de minori.

Sacramenti. Rx. Perfectũ: nõ, quoddamodo ĩperfectũ. §. Tũc &c. Nã confessio facta laico est sacramentum quodãmodo imperfectum, seu quodamõ sacramentalis: nõ aũt sacramentum perfectũ; cum ei desit absolutio, imò & absoluẽdi potestas. Neque. n. laicus absoluit à peccatis sibi confessum,

Vnde hẽt q sit sacramentalis confessio facta laico.

etiam minister pœnitentia, cui confessio est facienda, est sacerdos: sed m in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet vt ei confessio fieri possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q in sacramento pœnitentiæ non solum est aliquid ex parte ministri, scilicet absolutio & satisfactionis iniunctio, sed ẽt aliquid ex parte ipsius, qui suscipit sacramentum, quod est ẽt de essentia sacramenti, sicut cõtritio, & confessio. Satisfactio autem iam incipit esse à ministro, inquantum eam iniungit, & à pœnitente, inquantum eã implet: & ad plenitudinem sacramenti vtrunque debet concurrere, quando possibile est. Sed quando necessitas imminet, dẽt facere pœnitens quod ex parte sua est, s. conteri, & cõfiteri cui põt, q quàmuis sacramentum perficere non possit vt faciat id, quod ex parte sacerdotis est, absolutionem scilicet, defectum tamen sacerdotis sũmus Sacerdos supplet: nihilominus confessio laico ex desiderio sacerdotis facta, sacramentalis est quoddammodõ: quàmuis non sit sacramentum perfectum, quia deest ei id, quod est ex parte sacerdotis.

AD 2m dicendum, q quàmuis laicus non sit iudex eius: qui sibi confitetur absolute, tamen ratione necessitatis accipit iudicium super eum, secundum quod confitens ex desiderio sacerdotis se ei subdit.

AD 3m dicendum, quòd per sacramenta homo non solum Deo, sed Ecclesiæ oportet quòd reconcilietur. Ecclesiæ autem reconciliari non potest nisi sanctificatio Ecclesiæ ad eum perueniat: in baptismo autem sanctificatio Ecclesię ad
G hominem peruenit per ipsum elemẽtum exterius adhibitum, quod verbo vitæ sanctificatur secundum formam Ecclesiæ à quocumque, & ideo, ex quo semel baptizatus est à quocunq; non oportet q iterum baptizetur. Sed in pœnitentia Ecclesiæ sanctificatio non peruenit ad hominem nisi per ministrũ: quia non est ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum, quod ex sanctificatione
H inuisibilẽ gratiã ɔferat: & ideò quàmuis ille laico confessus in articulo necessitatis consequutus sit veniam a deo eo quòd ꝓpositum confitendi, quod secũdum mandatum dei percepit, sicut potuit impleuit, non tamẽ adhuc ecclesiæ recõciliatus est, vt ad sacramenta ecclesiæ admitti debeat, nisi prius à sacerdote absoluatur: sicut, ille q baptismo flaminis baptizatus est,
I ad eucharistiam non admittitur. Et ideo oportet quòd iterum confiteatur sacerdoti, cum copiam habere potuerit, & præcipue quia † sacramentum pœnitentiæ perfectum non fuit. Vnde oportet quòd perficiatur, vt ex ipsa perceptione sacramenti pleniorem effectum consequatur, & vt mandatum de pœnitẽtiæ sacramento recipiendo ipleat.
K

2m de conclusione prima per ly ideo.

Nisi iudicij. Rx. vel secundũ se absolutè cõsiderato. Vel secundũ q voluntariè eligitab homine iudicando §. Tunc &c. Nam q̃uis laicus nõ sit iudex &c. vt in texto.

¶NOT. Iudex (vt habet ex 2. 2. q. 67. ar. 1.) est vel ordinarius, vel arbitrari⁹, siue arbiter ordinarius est; qui in re põt per artẽ iustitię cuiq; subdito iustum decernere & reddere. Arbiter est: q de se nõ habet plenã potestatẽ cohercendi, cũ de se non sit superior; sed ab aliquib. ꝓpria spoote eligitur, cuius iudicio seipsos in aliqua re subijciunt. Ex hac doctrina habita inde & c. for⁹. § i omni, de verb. signif. dicas tu: q sacerdos est iudex tãquam ordinarius cõfitentis; & laicus est tãquam arbiter. Cuicũque ergo fiet confessio fit tanquam suo iudici, sed differenter modo in responsione formali declarato. Et tamen ex hoc non infert, nisi apud stultos; q laicus sit sacerdos: sicut nec inferri potest apud iurisperitos, q quis sit ordinarius iudex, ex eo tan⁹tum q in casu aliquo est iudex arbiter.

Iudex duplex, & vide, nẽ fiat error.

*Vt dictũ ẽ hoc eo: at. ad 1.

3m conclusio.

Confessio non potest fieri laico in casu necessitatis. Rx. ita q extra casum illum non teneatur reiterare eãdem confessionẽ: non aliter. §. Tunc &c. licet n. ipsa non possit fieri laico in casu necessitatis, pariformiter ad baptismum, idest ita quòd sic confessus non teneatur iterum eandem confessionem sacerdoti facere, si euaserit periculum (vt argumentum intendit). confessio tamen potest fieri laico in casu necessitatis, inæqualiter ad baptismum, idest ita quòd sic confessus teneatur eandem confessionem reiterare si periculum euadat (vt conclusio articuli intendebat.)

debet absoluere potest: vt patet supra. ar. 1. appen. Et nota q de confessione laico facta loquimur, quatenus ex desiderio faciẽdi illam sacerdoti procedit: alioquin nec imperfectum sacramentum ipsa esset, ũne tali respectu ad proprium ministrum sacramenti confessionis.

confessio facta laico.

Corollarium. Ergo est simile de analogis hoc. Ad primum siquidem analogatum respiciunt alia, vt analogata dici meritò possint. Neque n. vrina, neque dieta, neque medicina, diceretur sana; nisi respectum haberet ad sanitatem in animali, quæ est primum analogatum. Quemadmodum etiam baptismum sanguinis. & flaminis, tunc dicimus esse ad salutem æternã validum: quando relationem ad baptismum fluminis concernit in voto; secundum quod habetur ex 3. par. q. 66. ar. 11.

Natura analogorum.

Vt ergo ab apostolo dicitur vnũ baptisma, Ephes. 4. licet sint tria, cum omnia propter respectum ad vnum baptismũ & no-

Vnum baptisma.

¶NOTATIO. In litera notato diligenter illam duplicem reconciliationem, & vtramque necessariam, Deo atque Ecclesiæ. Hinc enim edoctus multos conscientiæ casus, multos hæreticorum impetus, multa incidentia dubia, optimè dissolues. Puta. Num sanctificatus in vtero teneretur antiquitus ad circuncisionem, teneatur vè nunc ad baptismum? Num Deo soli corde contritio reconciliatus teneatur post confiteri sacerdoti peccata sibi iam coram Deo remissa p cõtritionẽ?

Cõtrà minus, quã oportet, deferẽtes Ecclesiæ.

Num

Num Deo soli (ut ait) ionlxus possit sine authoritate superiorũ in Ecclesia, prædicare; curam animarum exercere; doctrinã aliquam nouam mundo inuulgare: seipsum pro sacerdote, pro Epõ, pro cardinali &c. ingerere uel inthronizare? Hæc, & similia, uulpeculatum demolientium uineas latibula, ut detecta falsitas pro uinearum salute à ueritatis candore fugetur ac euanescat, facilè produces in lucem: si doctrinam hanc Thomisticam, da duplici recõciliatione hominis cuique necessaria, præ oculis semper habueris; habitamque pro quæstiorum, dubiorum, scrupulorũ &c. uaria solutione (ut decet) applicare noueris.

ARTICVLVS III.

Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem uenialium audire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd extra casum necessitatis non possit aliquis non sacerdos confessionem uenialium audire. Quia [b] sacramentum aliquod committitur laico dispensandum ratione necessitatis: sed confessio uenialiũ non est de necessitate, ergo nõ committitur.

¶ 2 Præterea. Contra uenialia [h] ordinatur extrema unctio, sicut & pœnitentia: sed illa nõ potest dari à laico, ut patet Iacobi ultimo, ergo nec confessio uenialium potest ei fieri.

SED CONTRA est, quod dicit Beda * in litera.

RESPONDEO, Dicendum, quòd per peccatum ueniale hõ nec à Deo, nec à sacramento Ecclesiæ separatur, & ideo non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimissionem, neque indiget reconciliari ecclesiæ. Et propter hoc, [m] non oportet quòd uenialia aliquis, sacerdoti confiteatur, [n] & quia ipsa cõfessio laico facta sacramentale quoddam est, quàmuis non sit sacramentum perfectum, & ex charitate procedẽs: [p] talibus natũ est ueniale remitti, [q] sicut pertunsionẽ pectoris, & aquam benedictam.

APPENDIX.

Vel. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes [1] primo: quomodo per rationem quasi à fortiori reiicias hæreses Iacobitarum, Lutheri, Valdensium, Albanensium (ut supra q. 6. ar. 1. appen.) concorditer dicentium; confessionem non esse necessariam. Adeo enim necessarium est confiteri sacerdoti: ut si necessitas ipsa cansset, quòd licitum sit, in absentia sacerdotis concurrente necessitatis casu, confiteri laico ex desiderio sacerdotis. Item hæresim Ioannis Vuicleff (ut 3. par. q. 69. ar. 1. appen.) dicentis; quòd si cõtritio adsit, cõfessio exterior omnis est sibi inutilis & superflua. Vides enim hic: quòd contritio in casu necessitatis cõfessio etiam laico confessio est utilis; cum à summo sacerdote talis tunc absoluatur, ut infra ad primum. Item hæresim Manichæorum (supra q. 6. art. 2. appen.) dicentium; quòd confessio peccatorum facta sacerdotibus Romanæ Ecclesiæ nihil ualet ad salutem. Si enim confessio facta etiam laico ex desiderio sacerdotis Romanæ Ecclesiæ ualet ad salutem (ut hic dicitur, & uerũ est:) multò utique magis facta sacerdoti Romanæ Ecclesiæ ualebit ad salutem, (ut patet.) Ex desiderio, inquàm, sacerdotis Romanæ Ecclesiæ; quoniam textus alium sensum non habet. Nullum siquidem uerum est sacerdotium extra Romanam Ecclesiam: quod scilicet ab ipsa non dependeat, & ab ipsa non instituatur. Omnes enim Christi Ecclesiæ ad unam referuntur tanquam ad suã matrem & magistram, ad Romanam scilicet Ecclesiam. Hoc significauit Nicolaus primus Papa; quando de Romana Ecclesia, & sede Apostolica scribens, ait. Omnes, siue patriarchæ cuiuslibet apicem siue metropolis primatus, siue Episcopatuum cathedras, uel ecclesiarum cuiuscunque ordinis dignitatem, instituit Romana Ecclesia. Illam uerò solus ipse fundauit, & supra petram fidei mox nascentis erexit: qui Beato Petro æternæ uitæ clauigero, terreni simul & cœlestis imperij iura commisit. Hæc ille: & recitatur in decretorum uolumina, Distinct. 22. cap. 1. Mediolanensibus. Hoc idem ostendit Concilium Trident. Sessio. 23. cap. 4. Docet sacrosancta synodus in ordinatione Episcoporum, sacerdotum, & cæterorum ordinum, nec populi, nec cuiusuis secularis potestatis & magistratus consensum, siue uocationem, siue authoritatem ita requiri; ut sine ea irrita sit ordinatio: quin potius decernit; eos, qui tantummodo à populo aut seculari potestate ac magistratu uocati & instituti, ad hæc ministeria ascendunt, & qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures, & latrones, per ostium nõ ingressos, habendos esse. Et canon. 7. si quis dixerit: eos, qui nec ab ecclesiastica & canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt: sed aliunde ueniunt; legitimos esse uerbi, & sacramentorum ministros: anathema sit. Hæc ibi. Quid autem per Ecclesiasticam & canonicam potestatem isto in loco intellexerit, hoc idem cõcilium insinuat dum sess. 7. canon. 3. de baptismo, & sess. 14. cap. 3. de extrema unctione, & sess. 22. cap. 8. & sess. 25. de delectu ciborum, dicit, sanctam Romanam Ecclesiam esse omnium Christi Ecclesiarum matrem & magistram. Si qui ergo sacerdotes sunt, quorum ordinatio à Romana Ecclesia, tanquàm à sua matre & magistra non dependeat: hi procul dubio sacerdotes Domini non sunt. Vnde Anacletus Papa, natione Græcus illud ipsum insinuans in epist. 2. uniuersis Episcopis per Italiam constitutis ait. Breuiter prout Dominus tribuit; & ne à B. Petro principe Apostolorum sumus instructi, à quo & presbyter sum ordinatus, scribere uobis, sicut præcessit, non denegamus. Ordinationes Episcoporum, authoritate Apostolica, ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, Episcopis sunt celebrandæ &c. Reliqui uerò sacerdotes à proprio ordinentur Epo. Hæc ibi: & recitatur in decr. dist. 64. 75. ordinationes Episcoporum. Idem in epist. 3. omnib⁹ episcopis ac reliquis Christi sacerdotibus, ait. Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus est: & sicut Dñs illum instituit, à nullo debet perturbari. Scitis aũt, à Dño Apostolos esse electos, & constitutos: & postea per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Cum uerò messis cœpisset crescere, uidens paucos esse operarios, ad eorum adiumentum septuaginta duos eligi præcepit discipulos. Ep̄i uero, Apostolorum Dñi, presbyteri autem septuaginta duorum discipulorum, locum tenent. &c. Amplius, quàm isti duo ordines sacerdotum, nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt, &c. Hæc uerò sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Saluatore nro, primatum obtinuit; & eminentiam potestatis super uniuersas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem, assecuta est: sicut ipse B. Petro Apostolo dixit, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam; & tibi dabo claues regni cœlorum &c. Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi Apostoli Pauli uasis electionis; qui uno die, uno quoque tempore, gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone, agonizans coronat⁹ est: & ambo sanctam Romanam Ecclesiam consecrarunt, aliisque uniuersis urbibus in uniuerso mundo eam sua præsentia, atque ueneiando triumpho prætulerunt. Hæc ibi: quorum ultima pars etiam recitatur in decr. distin. 22. sacrosancta Romana. Patet ergo ex prædictis; quòd, cum soli Petro datæ sint claues regni cœlorum ad soluendum & ligandum, nullus omninò potest uerus sacerdos; nisi is, qui authoritate Petri (Hanc autem authoritatem Anacletus suprà uocauit authoritatem Apostolicã; quando dixit, ordinationes episcoporum authoritate Apostolica) consecratur sacerdos. Sic enim plures sacerdotes habẽt claues, licet uni soli datæ sint: quia ab ipso Petro istas, quamuis nõ æqualiter, habent. Ex præmissis ergo omnibus iam declaratum est: quid intelligat textus D. Thomæ per ly sacerdotis; & hoc cõtra hæreticos. Secundo habes: quomodo per rationem ostendas hæreses in prin. appen. dictas meritò damnari &c. ut supra q. 6. ar. 1. & 2. append. tertio uides: quomodo ex his uicissim præsens articulus consolidetur.

*Citatur Mag. li. 4. d. 17. §. c. ab finem.

Ordo sacerdotũ è biparti⁹.

Concl. m

Concl. p

Nullũ uerũ sacerdotiũ extra Rom. Eccl.

Ro. Eccl. ōium Ecclesiarum dignitates instituit.

Ro. Eccl. ōium Ecclesiarum mater, & magistra.

Ro. Eccl. à Dño solo est omnibus plata.

Apo. PP. Romæ martyrizati.

Quid est, solum Petrum hře claues.

Nota, Papæ huius Græci dicta ōia supèrius. cõtra intolerabiles errores Græcorum.

QVÆST. VIII. ART. III.

CONCLVSIO. ra. Non oportat; quòd uenialia aliquis sacerdoti confiteatur.

¶ PROB. Quia homo non indiget nouæ gratiæ collatione ad uenialis peccati remissionem: neque indiget reconciliari ecclesiæ (cum per uenialia nec à Deo, nec à sacramento ecclesiæ, separetur.

¶ NOT. Pro capite literæ dicentis, quòd per ueniale peccatum non separatur quis à sacramento Ecclesiæ, aduertas quòd intendit dicere unum expressè, & aliud illatiuè. Vnum expressè, inquàm, idest quòd existens in peccato ueniali potest benè participare sacramenta Ecclesiæ, siue dando, siue recipiendo: puta sacerdos potest confessiones audire, baptizare, Eucharistiã alicui ministrare, &c. peccator in ueniali existens potest confiteri absolutionem tantum de mortalibus recipiendo, potest sic communionem eucharistiæ sumere &c. Aliud illatiuè, inquàm, quòd

Per separari à sacro Ecclesiæ, quid significetur.

i. quòd existens in quocunque peccato mortali non potest licitè alicui sacramento ecclesię participare, nec dando, nec recipiendo. Vnde talis dicitur suspensus quoad se ab omni participatione sacramentorum, ut in cap. quæsitum de cohabit. cleric. & si executionem alicuius ordinis exercet solenniter. i. quasi utens officio suo, peccat mortaliter. Vnde Sanctus Doctor 4. dist. 24. q. 1. ar. 5. ait. Lex, s. naturalis, præcipit, ut homo iustè ea, quę iusta sunt, exequatur. & ideo quicunque hoc, quod sibi competit ex ordine, facit indignè, quod iustum est, iniustè exequitur, & contra præceptum legis facit; ac per hoc peccat mortaliter. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium, quin indignè illud faciat. Vnde patet: quòd peccat mortaliter. Hæc ille. Item ibidem in responsione ad argumentum 4m. dicit. Quandocunque quis exhibet se in aliquo actu, ut ministrum Ecclesiæ, existens in peccato mortali, peccat mortaliter; & toties, quotiens huiusmodi actum facit: quia, ut dicit Dion. 1. c. cœl. hier. immundis nec symbola, i. sacramentalia signa, tangere fas est. Vnde, quando tangunt res sacras, quasi utentes officio suo, peccant mortaliter: secus autem esset, si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent, uel exequerentur in illo casu, in quo etiam laicis liceret; sicut si baptizarent in articulo necessitatis, uel si corpus Christi proiectum in terram colligerent. Hæc ille. Ex his ergo, tanquàm à simili, inferas: quòd nulli, etiam laico, existenti in peccato mortali licet sacramentum aliquod recipere. Ex his etiam patet: quid intendat in textu D. Thomas per ly non separati à sacramentis Ecclesiæ.

Existēs in peccato mortali nō tāgat aliqd sacrum.

Et per hoc patet solutio ad primū, q̄a uenialia non indigēt sacri perceptione ad dimissionem sui, sed sufficit ibi aliquid sacramentale, ut aqua benedicta, & aliquid huiusmodi.

AD 2m dicendum, q̄ extrema unctio non datur directè contra ueniale, nec aliquod sacramentum.

¶ CONCL. 1a. Talibus natum est ueniale remitti (.i. confessione facta, seu per confessionem factam, laico natum &c.)

¶ PROB. Quia ad uenialium dimissionem sufficit aliquod sacramentale ex charitate procedens (ut in ad primum:) & cōfessio facta laico est quoddam sacramentale, ex charitate; procedens.

¶ Examen. Per ly ex charitate procedens, non solum intelligit Sanctus Doctor, quòd illud sacramentale recipiatur uel fiat ab existente in charitate: sed etiam quòd per receptionem uel factionem talem excitetur actualiter feruor charitatis ad contritionem saltem implicitam uenialis peccati. Non enim sine aliquali contritione remittitur ueniale peccatum. Vnde, si sacramentalia hæc, de quibus infrà in notat. post resp. ad primū, fierent absque contritione aliquali, non remitterent uenialia. Dicuntur uerò sacramentalia tollere uenialia: inquantum de se apta, seu nata, sunt ad excitandum feruorem charitatis implicitè includentem contritionem uenialium. Nam, quando aliquis fertur in Deum per feruorem charitatis, habet implicitè displicentiam de omni illo, quod retardat rédentiam actualem in Deum: & huiusmodi est peccatum ueniale. Vnde locutus est cautè D. Thomas dicendo, quòd talibus sacramētalibus natum est ueniale remitti: & non dicendo absolutè, quòd talibus remittatur ueniale. Ex his dicas: quòd sacramentalia cum non remittant, nisi inquantum contritionem causant modo præmisso; secundum quantitatem contritionis, per illa erit quantitas remissionis. Ideo, secundum quod per ista concitatur maior, uel minor, charitatis feruor, qui de pluribus uel pauciori bus uenialibus contritionem saltem implicitè contineat; secundum hoc plura uel pauciora uenialia dimittuntur. Vnde patet: quòd per ista non semper omnia, immo nec plura quandoque, nec aliqua omnino (ut quando sine ulla omnino contritione, aut charitatis feruore fiunt) uenialia tolluntur.

De remiss. uenialiū.

¶ Examen. Per ly sacramentale, non sacramentum, intelligit, ut sequitur, Sacramentum ordinatur directè ad remedium præstandum, i. ad causandum gratiam. Sacramentale directè ordinatur ad remouendum prohibens, i. cōtra diaboli nequitias, & peccata uenialia. & contra omne illud, quod sacramētorum effectum impedire potest. Vnde dicitur sacramentale quasi dispositiuo quædam ad sacramenta. Quia ergo confessio facta laico nō ordinatur directè ad causandum gratiam licet summus sacerdos suppleat: in cuius signum est, quòd laicus audiens confessionem non absoluit, supra ar. 1 tex. & eluc. appen. ideò confessio illa non est sacramentum. Quia uerò eiusmodi confessio illa est dispositio ad confessionem sacerdoti fiendam, ex eiusque desiderio fit, supra ar. 1. uel saltem est contra nequitias diabolicas, & contra peccata uenialia, ut in articulo præcedenti: ideo uocatur sacramentale.

Sacrm. Sacramentale.

1m maior. Sacramentum aliquod committitur laico dispensandum, tāt. ĩne necessitatis. ℞. Ista F propositio maior est extra propositum. §. Tum quia cōfessio facta laico non est propriè sacramentum; Tum quia ad deletionem uenialium nulla est necessitas quòd confiteamur etiā sacerdoti. Cum igitur maior, tanquàm argumenti basis, sit extra propositum: necessariò relinquitur dicendum, quòd argumentum totū non infringit, immo nec attingit, conclusionē articuli.

¶ Examen. Per ly aliquid huiusmodi, quod in fine responsi huius litera dicit, intelliguntur multa. Videlicet. Benedictio episcopalis, exercitium aliquod humiliatiui, tonsio pectoris, genuflexio, inclinatio (ut, ad gloria patri &c. G ad nomen dulcissimum Iesu &c. coram altaribus, imaginibus sanctorum &c. coram augustissimo altaris sacramento &c.) oratio dominicalis, panis benedictus, dimissio iniuriæ, seu alieni delicti, compassio, generalis confessio, (.i. confiteor Deo, & Beatæ Mariæ &c.) omnis unctio sacramentalis, Eucharistia, & quęcunque pœnitentia etiam leuis. Nam per ista remittuntur uenialia: unde & in hoc sensu dici saltem largè possunt sacramētalia, ut supra not. 2a. ante resp ad 1m. Intelligenda tamen est uenialium remissio per ista, iuxta supradicta in not. 1a. ante respon. ad 1m. ne quando fiat error, & paruipendantur nimis uenialia. i. ne ab eis minus, quàm deceat, caueamus propter facilitatem ueniæ quasi sine nostra contritione feruoreque charitatis per hæc in promptu habitam. Vide igitur ibi: & esto cautus (ut nunc audisti). Cogitatione itaque actuali, ac deuotione, humiliatoque spiritu, quibus disponitur homo ad feruorem charitatis, opus est tunc; quando præmissis rebus utitur: si per ipsarum usum uult remissionem uenialium obtinere. Verbi H gratia. Quando aliquis aspergit se aqua benedicta, uel aspergitur ab alio: humiliat se in mente sua, & ex hoc actuali cogitatione humili atque deuota disponitur ad contritionem, & ad feruorem Charitatis. unde, si est in gratia, illa cogitatio est meritoria & satisfactoria, & disponens saltem implicitè ad contritionem, & remittens peccata uenialia. Hinc est: quòd & existens sine gratia, & actualiter nihil de sua salute cogitans, per usum rerum prædictarum non consequitur remissionem uenialium.

Per plurimas res delentur uenialia; q̄ hic numerātur.

Errāt q̄dā, nō intelligēdo uel nō attendendo modum; quo per ista delentur peccata uenialia.

2m de maiori. Ordinatur. ℞ Indirectè: non, directè. §. Tunc &c. Nam confessio facta laico ordinatur directè contra ueniale peccatum, cum sit sacramentale quoddam.

¶ NOTATIO. 1a. Illud ordinatur directè ad remissionem mortalium, non autem uenialium nisi indirectè: quod causat gratiam: & hoc est quoduis sacramentum nouæ legis, de quo I dicit textus ly nec aliquod sacramentum. Illud directè ordinatur ad remissionem uenialium, quod natum est excitare feruorem Charitatis iam tunc actualiter habitæ: & hoc est quodlibet sacramentale, de quo supra. Ratio est: quia, cum ueniale nihil aliud sit nisi impedimentum seu retardatio feruoris charitatis, ipse feruor charitatis est directè oppositus ueniali peccato.

¶ NOT. 2a. Minor argumenti propositio (scilicet sed illa nō potest dari a laico, ut patet lae. ult.) quàm mirificè confirmatur per sacrum Concilium Tridentinum contra hæreticos: & simul ostenditur quàm bene atque catholicè Sanctus Doctor interpretatus sit D. Iacobum. Præmissum enim Concil. sess. 14. cap. 3. de extrem. unct. ait. Ostenditur illic (scilicet inducat presbyteros Ecclesiæ &c. supple tu ex cap. 1. prædicto,) proprios huius sacramenti ministros esse Ecclesiæ presbyteros: quo nomine eo loco non ætate seniores, aut primores in populo intelli- K gendi ueniunt; sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impositionem manuum presbyterij. & canon. 4. si quis dixerit: presbyteros ecclesiæ, quos Beatus Iacobus adducendos esse ad infirmos, inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos: sed ætate seniores in quauis communitate: ob idque proprium extremę unctionis ministrum non esse solum sacerdotem: anathema sit. Hæc ibi.

Solus uerè sacerdos ē minister extr. unct. sacramētū; nūquàm laicus.

APPENDIX.

EX articulo habes primo, quomodo per rationem ostēdas, meritò dictum esse à Concilio Tridentino Sess. 14. c. 5. sic. Venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam rectè & utiliter, cittaque omnem præsumptionem, in confessione dicantur (quod piorum hominum usus demonstrat) taceri tamen citra culpam, multisque alijs remedijs expiari possunt. Hæc ibi, & sess. 6. cap. 11. licet enim in hac

Vid. p S. Eccl. &c.

hac mortali uita q̃tũuis Sācti, & iusti in leuia saltē & quotidiana, quę ēt uenialia dicũt peccata, quandoq; cadũt: non ppea desinunt eē iusti. Nā iustorū illa uox est & humilis & uerax; Dimitte nobis debita nra. Hæc ibi. Item meritò dictū a Decretorũ c. de quotidianis de pœnit. dist. 3. ubi legit sic. De quotidianis, breuibus, leuibusq; peccatis, sine quibus hæc uita nō ducitur, quotidiana oratio fideliũ satisfaciat. Eorum.n. est dicere, pr nr qui es in cęlis, qui tam taliter pri regenerati sunt ex aqua & Spiritusancto. Delet
1 oīno hæc oratio minima quotidiana peccata. Hæc ibi; ex lo. Chrysostomo. Item à Decretorum eodem cap. adhuc, in eodem titulo, vbi in fine legitur sic. Non sequitur, quòd Apostolus senserit, qui dixit: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Sciēs etiam iustis peccata solere contingere, nō se confirmabat absq; peccato: qui se cognouit indissolubili uinculo charitatis iunctum Christo. Nisi.n. sciret, iustos sæpè uenire ad ueniam: quò dubitaret se peccare, qui sciebat se spiritū Dei habere, & intentione mundissima ei seruire? Cur enī Dñs Petri pedes lauisset, & Ecclesiam hoc idē docuisset nisi, quoniam quotidiana est offensio, oportet; ut quotidiana sit remissio? Cur docuisset orantes dicere, dimitte nobis debita nostra; nisi ipse eis erroris perseueraret, quos ab hac petitione non uult deficere? Hæc ibi: ex Augustino. Vbi patet: quòd apostolus per hoc, qđ dicit, non in hoc iustificatus sum, uult significare: quòd ea eo, quòd non est sibi conscius alicuius delicti uenialis, non sequitur; quòd reuera ipse sit absq; peccato ueniali. Adeo quòd accipitur hoc nomē, Iustificatus, pro re ipsa correspondere opinioni B. Pauli: nō autem pro esse in gratia Dei. Sciebat siquidem apostolus ra diuina reuelatione se, esse iustum, & in gratia Dei: sed nesciebat, utrum huic suæ opinioni, s. non esse sibi conscium peccati uenialia, in re ipsa correspondebat hoc, scilicet non esse sine peccato ueniali. Hæc dicta sint pro explananda interpretatione illa decretata Augustini super uerbis præmissis Apostoli. Item per præsentis articuli rationem ostendere potes: meritò ab Alexandro primo, & martyre & Papa quarto post Petrum fuisse dictum sic. Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendū esse mandamus. Nam si cinis uitulæ aspersus sanguine populum sanctificabat atque mundabat: multò magis aqua sale aspersa, diuinisque precibus sacrata, populum sanctificat atq; mundat. Et si sale asperso per Helisæum prophetā, sterilitas aquæ sanata est: quanto magis diuinis precib. sacratus sterilitatem rerū aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mondat, & expurgat, & cętera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatis uersutijs hoies defendit? Nam si tactu fimbriæ uestimēti Saluatoris, saluatos infirmos esse non dubitamus: quantò magis uirtute sacrorum eius uerborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & aīæ humana percipit fragilitas? His ergo & alijs instructi documētis uota singulorum, Domini Sacerdotes, respicite; & in uirtute Spiritussancti diuinis precib⁹, p ministeriū uobis diuinit⁹ collatum, perficere certate. Elemēta quoque tam ea, quæ præximus, quàm cætera diuinis apta ulib⁹, & humanis necessitatibus infirmitatibus, sacrate: infirmos curate, & cætera, quæ ad uos pertinent, diligēter curate. Hæc ille Papa in epist. 1. ad omnes orthodoxos: & pro bona parte recitantur, de consecr. distinct. 2. Aquam sale conspersam. In epist. Alexandri notabis ab illo loco. Elementa quoq, &c. usq; in finē, quòd bñdictiones ignis, incensi, pomorũ, fructuũ, uuarū cādelarũ, cerarũ, ouorũ, carnium, carnium, cinerũ, palmarũ, & huiusmodi, à primitiua Ecclesia ēt siebant: & fieri a Ro. Põ. ordinabant. Vñ tales ao usq; sūmi titus sunt ab omnibus ueneranda: & quanto antiquiores, ac per hoc apostolis Christoq; ppinquiores, tāto sā
a ctiores habendi. secundo habes: quo p rōnē pmissa concilij, decreti, Papæ, pro quāto uenialia non necessariò sacerdoti confitenda, uel ēt alijs remedijs citra confessionem expiari posse, decernunt: quo, inquàm, per rationem, probes, declares, tuearis tertio uides: quo ex his uicis
3 sim Angelica hæc doctrina consolidetur.

*Refertur 26. q. 1. c. ex auct.

Nota expositionē dicti apostolici.

*In lib. de dispens. & præcepto, nō remotè à prin.

De aqua bñdicta. Hebr. 9.

4. Reg. 2.

*In lib. de fal. & ne. pœn. c. 10. à m. to. 4. & 4. sen. d. 17. S. 1. E.

A uenialibus sāctificat, mundat.

Mat. 14.

Bñdictio ignis, palmarũ, cinerũ, ouorum, carnium &c.

*In Conc. Late. can. 21 & I Syno. Augu. c. 19. to. 3. Conc. hr in Decr. l. 5. tit. 38. c. 12.

*Id hr de pœn. dis 6. ca. 2. post med. & 9. q. 1. c. 1. 3. & 7. ex Conc. Antioc. can. 13. & 22.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sit necessarium quod homo confiteatur proprio sacerdoti.

Ad QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non sit necessarium, quòd hō confiteatur proprio sacerdoti. Gregorius* enim dicit. Apostolico moderamine, & pietatis officio à nobis constitutum est, quòd sacerdotibus [b] monachis, Apostolorum figuram tenentibus, liceat prędicare, baptizare, cōmunionem dare, pro peccatoribus orare, pœnā imponere, atque peccata soluere: sed monachi nō sunt proprij sacerdotes aliquorum, cum nō habeant curam aiarum; ergo cum cōfessio fiat pp absolutionem, sufficit quòd fiat cuicunque sacerdoti.

¶ 2 Præterea. Sicut sacerdos est minister huius sacramenti, ita [b] est Eucharistiæ, sed quilibet sacerdos potest conficere: ergo quilibet potest sacramētum pœnitentię ministrare: ergo nō oportet quòd fiat proprio sacerdoti.

¶ 3 Præterea, Illud ad quod determinate tenemur, non est in [h] nostra electione constitutum sed electio discreti sacerdotis est nobis commissa, ut patet per Augustinum † in litera. Dicit enim. Qui uult cōfiteri peccata, ut inueniat gratiā, quærat sacerdotem, qui sciat soluere, & ligare; ergo vr quòd nō sit necessarium quòd sacerdoti proprio cōfiteatur aliquis.

¶ 4 Præterea. Quidam sunt, sicut Papa, Prælati, qui non uidentur habere proprium sacerdotem, cum non habeant superiorem: sed isti tenentur ad confessionem: ergo non semper tenetur homo cōfiteri proprio sacerdoti.

¶ 5 Præterea. Illud, quod est institutum pro charitate, cōtra charitatem nō militat, ut Bernard. * dicit: sed cōfessio, quæ pro charitate instituta est, cōtra charitatem militaret, si hō ad cōfitendum uni sacerdoti esset obligatus, vt puta si peccator sciat sacerdotē suū hæreticū, aut solicitatorē ad malum, aut fragilem, qui ad peccatum quod quis cōfitetur ei, sit pronus, uel si reuelator confessionis probabiliter existimet, vel si peccatum contra ipsum cōmissum sit, de quo quis cōfiteri debet, ergo ur quòd non [b] semper oporteat cōfiteri proprio sacerdoti.

¶ 6 Præterea. In eo, quod est necessarium ad salutem, nō sunt [h] homines arctandi, ne impediantur à uia salutis: sed magna arctatio uidetur si oporteat uni homini confiteri de necessitate, & per hoc multi possent à cōfessione retrahi, uel timore, uel uerecundia, uel aliquo huiusmodi, ergo cum confessio sit de necessitate salutis, nō debēt homines ad hoc arctari, ut uidetur, quòd proprio sacerdoti confiteantur.

SED CONTRA est Decr. Inn. * qui instituit quòd omnes utriusq; sexus, semel in anno, proprio sacerdoti confiteantur.

¶ Præt. Sicut Eps se habet ad diocœsim suam, ita sacerdos ad suam parochiam, sed non licet uni Epo in diocœsi alterius Episcopale officium exercere, fm statuta canonum, † ergo non licet uni sacerdoti parochianū alterius audire.

RESPONDEO, Dicendum, quòd alia sacramenta non consistunt in hoc, quòd accedēs ad sacramentum accedēs aliquid agat, sed solum ut recipiat, sicut patet in baptismo, & huiusmodi; & actus recipientis requirit ad percipiēdum utilitatem sacra-

menti in eo, qui est suæ uoluntatis arbiter constitutus, quasi remouens prohibens, scilicet fictionem: sed in pœnitẽtia actus accedentis ad sacramentum est de substantia sacramenti, eo ꝙ contritio, confessio, & satisfactio sunt pœnitentiæ partes, q̃ G sunt actus pęnitentis; actus aũt nostri, cum in nobis principiũ habeant, non possunt nobis ab aliis dispensari, nisi per imperium. Vnde oportet quòd ille, qui dispensator huiusmodi sacramenti constituitur sit talis, qui possit imperare aliqd agendum. Imperium autem non cõpetit alicui in alium; nisi ei, qui habet super eum iurisditionẽ: & ideo de necessitate huius sacramenti est, non solum ut minister habeat ordinem sicut in H alijs sacramentis, sed etiam quòd habeat iurisditionem. Et ideo sicut ille, qui non est sacerdos, non potest hoc sacramentum conferre, ita nec ille, qui non habet iurisdictionem. Et propter hoc [m] oportet sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti confessionem fieri: [n] cum enim sacerdos non absoluat nisi ligã- I do ad aliquid faciendum, ille solus potest absoluere, qui potest per imperium ad aliquid faciẽdum ligare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gregorius † loquitur de illis monachis, qui iurisditionem habent, utpote quibus alicuius parochiæ cura est commissa, de quibus aliqui dicebant, quòd hoc ipso quòd monachi erant, non poterãt absoluere, & pęnitentias iniungere, quod falsum est.

AD 2m dicendum, quòd sacramẽtum Eucharistiæ non requirit imperium in aliquem hominem, secus autem est in hoc sacramento, ut dictum est: † & ideo rõ non sequitur, & tñ non licet Eucharistiam ab alio, q̃ a proprio sacerdote accipere, q̃uis uerum sit sacramentũ quod ab eo percipitur.

AD 3m dicendum, quòd electio discreti sacerdotis non est nobis commissa, ut nostro arbitrio facienda, sed de licentia superioris, si forte proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendum peccato salutare remedium.

AD 4m dicendum, ꝙ prælatis incumbit sacra dispensare, quæ non nisi mundi tractare debẽt, iõ concessum est eis à iure, * ꝙ possunt sibi eligere proprios sacerdotes confessores, qui quantum ad hoc sunt eis superiores, sicut unus medicus ab alio curatur: non inquantũ medicus, sed inquantum infirmus.

QVAEST. VIII. ART. IIII.

CONCL. Oportet: sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti confessionem fieri.

¶PROB. Quia de necessitate sacri confessionis est non solũ ut minister habeat ordinem, (sicut in alijs sacris) sed & ꝙ habeat iurisdõnem (cũ actus pœnitentis de substãtia sacri pniæ existentes non possint à confessario dispensari in pœnitente, nisi cõfessarius ipse habeat in per pœnitẽtem imperium:) & ꝑ ordinẽ est sacerdos, per iurisdõnem uero proprius sacerdos.

¶*Corollarium*. Ergo excõicatus nõ potest absoluere, neq; (ut ait quidã) à peccatis absolui. Rõ est: quia excõicat' caret iurisdõne actiua, & passiua in sacris probatur. Nam excõicatus exclusus ẽ à participatione sacrorum: ob hoc. n. dr principaliter excõicatus. Si taliter exclus': ergo nulli homini est subdit' quoad sacralem absolutionẽ, quã diu excõicatus existit. Oportet ergo, ut ab excõicatione absoluatur prius: si capax eẽ uult absolutiõis à peccatis: ita ꝙ si fiat contrarium, i. inabsolut' ab excõicatione absoluatur à peccatis, nulla sit absolutio. Nec obstat; ꝙ excõicatus põt matrimoniũ cõtrahere, ordinari, & similia sacra recipere & ꝙ facta ista tenent, quanuis illicitè, i. nõ sine pctõ nono, talia faciat: qm aliqd plus requirit essentialiter in sacro pniæ, quàm in alijs sacramẽtis, s. iurisdõ. Litera. n. hoc ipsum denotans inqt. De necessitate huius sacri, est non solum, ut minister habeat ordinem, sicut in alijs sacris, sed etiam ꝙ habeat iurisdõnem. Quasi dicat. Non est simile de alijs sacris, & de confessione, in hoc. Vide 2. 2 qõ. 39. ar. 3. & inde ad propositum corollarij huius à simili argumentare. Dicito namque: ꝙ confessarius non excommonicatus habet sanè iurisdõnem, quantum est ex parte sui ipsius; sed tñ caret illa, q̃tum est ex parte huius non sibi subditi (modo suprà declara- K to) rõne excõicationis. Ac si ignis de se combureret, a hoc valeat; sed desit materia hæc combustibilis: Vel episcopus de potestate ordinaria habeat imperium super omnes suæ diocæsis, sed nõ habeat potestatem super exemptos. Quòd enim super exẽptos non se extendat sua potestas, non est ex defectu suæ potestatis in seipsa consideratæ: sed ex superueniente ratione exemptionis in talibus. Sicut ergo ratione non sui, sed exemptionis, non habet iurisdictionem super tales; super quos tamen, cũ sint de sua diocęsi, haberet illam, si cessaret in illis exemptio: ita (a loco proportionis argumentando) confessarius hic ratione nõ sui, sed excommunicationis confitentis, non habet iurisdõnem super talem; super quem tamen, cum sit de sua parochia, haberet illam, si cessaret in isto tali excommunicatio.

Excõicat' ẽ absoluatur prius à pctis, nõ est absolutus.

Conclu. m.

Exẽpla, secũdũ quã dã ꝓportionẽ, accipienda.

1m Ex Gregorio. Sacerdotibus monachis. R. curã ex cõmissione hñtibus: non aliter. §. Loquendo. s. in uim in proposito authoritatis adductæ. Tunc nihil & ... sunt & sacerdotes, & proprij sacerdotes. i. curati. Ex litera dic: quòd in conclusione sumitur ly proprius, pro curato: cui uidelicet cura animarum illius parochiæ commissa est; siue sit sacerdos secularis, siue regularis, siue heremita, siue alterius conditionis: dũmo- do cura illa sibi commissa sit.

Sacerdos proprius.

2m de maiori. Ita. R. q̃rum ad hoc, ꝙ ministrans nutrũuis debet esse sacerdos: nõ, q̃uis ad hoc ꝙ qlibet sacerdos uerũ eucharistiæ sacrm ministrans possit ministrare uerũ sacrm confessionis. §. Tũc &c. Nõ. n. eadẽ est rõ de administratiõe sacri requirẽtis d suo substãtiali esse imperium; & sacri nõ requirẽtis hoc, nisi ad bñ esse ipsius administrãtis, i. ꝙ sine pctõ ministret. Vide supra ꝓbationẽ, & corollarium.

*Loco cit. in arg.

* In corp. art.

3m de maiori. In nra electiõe. R. nostro arbitrio exequẽda nõ, de licẽtia superiorũ regulãda. §. Tũc &c. Nã, dato ꝙ ꝓpri' sacerdos ordinarius nõ eẽt idone', cõfessarius de licẽtia uel sua uel supiorũ noniter elect' erit ꝓ illo tunc ꝓprius sacerdos cõfitẽtis: cũ huic pro illo tunc cõmissa sit cura aĩæ cõfitẽtis. At, si arbitrio suo absq; licentia uel curati ordinarij uel supiorũ eligeret nouũ cõfessariũ, iste ex hac electiõe nõ fieret ꝓprius hui' cõfitẽtis sacerdos nec ẽt ꝓ illo tũc: & cõsequẽter nõ posset hũc absoluere; &, si absolueret de facto, nulla esset absolutio.

Casus notabilis da eligẽdo cõfessorem.

* Vt dr in Decr. li. 5. t. 38. c. 16.

¶*Corollarium*. Ergo sp ꝓprio sacerdoti fit cõfessio; uel ꝓprio ordinariè, uel ꝓprio ex incidenti cõmissione. Ista cõmissio põt esse tpalis (ut in casu ꝑdicto de nõ idoneitate ꝓprij ordinarij:) uel ꝑpetua (ut ex priuilegio.) Ergo & fratres mẽdicantes, & similes ẽt nõ mendicantes, habentes priuilegium à Papa audiẽdi cõfessiones horum uel illorum, aut admissi ab Epĩs ad cõfessionem iuxta cap. Dudum, extra, de sepulturis, sunt proprij sacerdotes pro confessione talium uel talium audienda: licet nõ sint proprij ordinarij, nec pro omnibus alijs sacramentis licitè administrandis, sicut sunt curati. In huius signum est: quòd tales proprij sacerdotes ex commissione temporaria uel priuilegiata non possunt dare licentiam confitendi alteri, proprij autem sacerdotes ordinarij, idest curati possunt; ut patet in Decreto Papæ Innocentij tertij, omnis utriusque sexus, supra alias citato, & in responsione hic ad quintum ly uel ab eodem potere licentiam alteri confitendi. Ergo illud uocabulum, Proprio, in conclusione positum sumitur pro sacerdote proprio ordinario, si attendatur decretum Inn. & resp. ad quintum; quãuis sumi possit etiam pro omnibus sacerdotibus proprijs quocunque modo dictis, si ratio iurisditionis præcisè attendatur. Nam & hi ex commissione audientes habent, saltem pro illo tunc, iurisditionem super confessum: & etiam priuilegiati, uel admissi iuxta cap. Dudum. Et per consequens possunt audire confessiones.

Proprius sacerdos (uniuersaliter loquendo) pluribus modis dr.

4m de maiori. Propriũ sacerdote. R. determinatũ, ita ꝙ nõ possint ad arbitriũ suum eligere hos,

hos, vel illos, pro sibi proprijs sacerdotibus §. Tunc &c. Nam proprius, vel proprij eorum sacerdotes, sunt in tali casu ipsis prælatis superiores: quoniam prælatus confitens non vt prælatus, sed vt subditus, concurrit; & proprius eorum confessarius non vt subditus, sed vt iudex atque prælatus. Vide. q. 6. ar. 3. ad 2m. A

¶NOT. Papa nullũ habet ꝓpriũ sacerdotem determinatũ; nisi quem ipsa elegerit: cum nullum absolute habeat superiorem in terris. Cæteri omnes prælati habẽt Papam pro sacerdote proprio sibi determinato: ita tamen q̃ eligere sibi de iure possunt alios etiam ꝓ sacerdotibus proprijs in audienda confessionum ly prælatis. Nomine prælatorum intellige episcopos, archiepiscopos, primates, patriarchas, priores conuentuales non habentes superiorem in domo; prælati exẽpti per electioné creati, non tantum delegati; & alij de qb. autentici Doctores, extra de pœn. & remis. cap. vltim. vbi præsens authoritas hoc in textu dicta datur illis ly proprios confessores. Dicit in plurali: quia ij eligere de inse potentes possunt mutare, & de nouo eligere, ad placitum, ly sibi eligere. Eo ipso, q̃ potens sibi confessorem eligere confitetur alicui dicitur elegisse hunc, & iste ab eo electus; quia plus est facto, & mẽtis intentione eligere quam verbis.

Prælati q̃ dicaẽ hic.

*1. Tim. 1

AD QVINTVM dicendum, quòd in casibus illis, in quibus probabiliter timet pœnitens periculum sibi, vel sacerdoti ex confessione ei facta, debet recurrere ad superiorem: vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi, quod si licentiam habere non possit, idem est iudicium, quod de illo, qui non habet copiam sacerdotis: vnde magis debet eligere laico confiteri, nec in hoc transgreditur aliquod præceptum Ecclesiæ: quia præcepta iuris positiui nõ se extendunt vltra intentionem præcipientis, quæ est finis præcepti, hoc autem est charitas secundum Apostolum *. Nec aliqua iniuria fit etiam sacerdoti, qui priuilegium meretur amittere; quia concessa sibi abutitur potestate. B

AD SEXTVM dicendum, quòd in hoc quòd oportet proprio sacerdoti confiteri, non arctatur via salutis, sed sufficiens ad salutem via statuitur. Peccaret autem sacerdos, si non esset facilis ad præbendum licentiam alteri confiteri, quia multi sunt adeo infirmi quòd potius sine confessione morerentur, quàm tali sacerdoti confiterentur: vnde illi, qui sunt nimis solliciti, vt conscientias per confessionem subditorum sciant, multis dãnationis laqueum iniiciunt, & per consequens seipsis. C

5m de conclusione. Non semper. Rx. in casu periculorum quorundam: non, absolute secundũ ordinatiũ cursũ §. Tunc &c. Cõclusio enim præmissa articuli intendit de semper secundo modo, non primo. I. q̃ quis proprio sacerdoti ordinario de necessitate debet confiteri semper, absoluta secundum ordinarium cursum, non autem semper, in casu quorumcunque periculorum.

¶NOT. Nunquam potest quis non habens iurisditionem sacramentaliter absoluere: & ideo quando in textu habetur quòd proprius sacerdos potest mutari non sumitur proprius, vt habet iurisditionem, sed vt est ordinarius. Quasi apertè dicatur. Potest quis in casu assignatorũ periculorum, dimisso sacerdote proprio ordinario, iuxta limitationes hic annotatas, confiteri sacerdoti proprio ex commissione. Vnde per hoc non infringitur principale intentum conclusionis: quia, per proprium, intendit principaliter illum; qui habet iurisditionem (vt patet ex probatione). Vide supra, corollarium post respons. ad 1m. vbi tractatur de proprio. D

A proprio sic, transit ad ꝓpriũ sic.

6m de maiori Non sunt homines arctandi. Rx. sunt tamen in via salutis sufficienter statuẽdi. §. Tunc &c. Nam per hoc, quòd proprio ordinario confessario debens confiteri, non arctatur hominibus via salutis; sed magis aperitur, atque sufficienter statuitur, maximè cum in casibus singularibus possit aliter prouideri iuxta prudentiam præscriptam, in ad 5m.

¶NOT. Non arctatur (inquit responsio) per hoc via salutis, sed magis statuitur. Ratio est: quia medicus expertus magis proficit, quam sciens (idest metaph. pruem.) 1. & confessarius est animarum medicus. Vnde etiam illa ratio innuitur a Papa Innoc. 3. in Concil. Later. cap. 21. quod recitatur extra de pœniten. & remis. omnis vtriusq; sexus. Nam ibi postquam fuit præceptum, q̃ semel in anno saltem quilibet fidelis confiteatur ꝓprio sacerdoti, subinfertur sic: sacerdos autem sit discretus, & cautus, vt more periti medici, superinfundat vinum, & oleum, vulneribus sauciati. Pro salute ergo animarum statutum est, vt vni ordinariè confiteantur pœnitentes. Sicut enim corporalis medicus infirmum illum melius curat, cuius complexionem iandiu antea habuit exploratam, quam illum, cuius complexionis iandiu expers non est: ita medicus spiritualis sibi confiteri solitos melius agnoscit qua vel quanta infirmitate spirituali laborent, illis apta, & sanitati animarum suarum recuperandæ commoda magis adiumenta parat (vt pote de eorum E spiritali complexione practicus) quam si eos quasi de repente vel raro sub cura sua reciperet. Pro charitate ergo institutũ est, & militat, præmissum (sicut & omne aliud) Ecclesiæ mandatum.

Salutis pœnitentiũ consulit̃ dum pro confessione sacerdos proprius, ordinarius, illis deputatur.

Ecclesia sẽper docet nos vtilia.

APPENDIX.

EX articulo habes 1m. quomodo per rationem, à fortiori, interimas hæresim pauperum de Lugduno (ex summa fratris Conrad. 3. p. c. 2. in bibliotheca vaticana, manuscripta) dicentium, laicus quilibet bonus & sciens potest absoluere, & pœnitentiam imponere. Item Valdensium (Direct. inquis. 2. part. q. 14.) dicentium: laicos tam viros, quàm mulieres, qui sint de secta ipsorum, posse cõfessiones sacramentales audire. Si enim non omnis sacerdos, sed tantum proprius, potest confessiones audire, & absoluere (vt verum est per istum articulũ): multò magis nullus laicus quantæcumque bonitatis & literaturæ poterit sacramentum confessionis alicui impendere. Nam iurisdictio, & ordo requiruntur ad huiuscemodi ministerium: quæ in laico, quantumcunque aliàs bono atque sapiente, non sunt. Secundò habes quomodo per rationé demõstres, has meritò damnatas &c. vt. q. ista ar. 1. & 2. appen. Tertiò habes quomodo per rationem ostendas, rectè esse determinatum à Papa Innoc. 3. in Concilio Later. sic. omnis confiteatur omnia sua peccata proprio sacerdoti; vel alieno ipsius tamen à proprio sacerdote impetrata venia, quoniam aliter ille ipsum non potest absoluere, vel ligare. Hæc ibi. Item a Papa Eugenio 4. in Decreto armenis dato sacro approbante Concilio Florentino, sic. Secunda est oris confessio: ad quam pertinet, vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Hæc ibi. Quòd autem intelligat, per ly suo sacerdoti, propriũ sacerdotem; patet ex hoc, quod subdit. Minister huius sacramenti est sacerdos, habens authoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione. Hæc ibi. Vbi per ly authoritatem: intelligit iurisdictionem; per ly ordinariam vel ex commissione, signat, q̃ proprius sacerdos aut est proprius ordinarius aut delegatus. Vide supra corollarium post resp. ad 3m. Item quomodo per rationem ostendas a Concil. Trid. sess. 14. canon. 8. esse meritò determinatum, q̃ omnes confiteantur proprio sacerdoti, vel alieno de licentia eius. Ibi enim dicit sic. Siquis dixerit: ad confessionem non teneri omnes & singulos vtriusque sexus Christi fideles, iuxta magni Cõcilij Lateranensis constitutionem, &c. Anathema sit. Hæc ibi. Constitutio autem Concilij Later. sub Innoc. 3 quæ iam none adducta fuit ad literam, continet: & q̃ homo confiteatur saltem semel in anno, & q̃ proprio vel alieno de licentia proprij confiteatur. Per hoc igitur, q̃ Trid. Concil. decernit omnes teneri non solum ad confessionem, sed & iuxta Concil. 3. Lateranen. ad illam teneri, aperit, q̃ tenetur quilibet propriè sacerdoti, vel alteri de ipsius assensu, confiteri. Item ab eodem Concilio Trid. sess. 24. c. 13. de reform. sic. In his quoque ciuitatibus, ac locis, vbi parochiales Ecclesiæ, certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, quem regant, sed promiscuè petentibus sacramenta administrant, mandat sancta synodus episcopis pro tutiori animarum eis commissarum salute: vt, distincto populo in certas propriasque parochias, vnicuiq; suũ perpetuum peculiaremque parochum assignent; qui eas cognoscere valeat, & à quo solo licitè sacramenta suscipiant. Hæc ibi. Item a synodo Aquisgranensi cap. 16. Communi consensu instituimus, vt vbicumque possibile fuerit, vnicuique Ecclesiæ suus prouideatur ab ipsis presbyter; ut per se eam tenere possit, aut etiam priori presbytero subiugatus ministeriũ sacerdotale perficere possit. Quia in multis locis pericula presbyterorum iminentia perspeximus, videlicet in officijs diuinis, quam missarum celebrationes per omnes Ecclesias sibi commissas

Vtilis est pro S. Eccle. q̃ hęt. Paup. Val. dam. à &c.

Et ad confirmandũ nos in nostra intelligentia Cõciliorum, sũmorũ Põtificũ.

2

3

Parochiæ propter quid distinguũẽ.

sua agere possent: cetera officia, quae ad diuinum cultum pertinent, propter impossibilitatem, & multitudinem ecclesiarum quodammodo neglectu elapsa, similiter & prauidentia in baptismate infirmorum, &
32 in confessione quaerentium, atque in cōmunione periclitātiū, per plura remansisse. Ideoque congruentius, vt supradictū est, omnibus videtur: cuique congruere ecclesiae proprium habere presbyterum. Haec ibi. Distinctio igitur parochiarum proprijs presbiteris inuigotarum aperte declarat: quod dēt quilibet proprio parochō cōfiteri. Quarto
4 vides: quomodo ex his vicissim Angelica haec doctrina consolidetur.

Extrauag. vas. electionis tit. de haeret. iter cōmunes.

ARTICVLVS. V.

Vtrum aliquis possit alteri, quam proprio sacerdoti confiteri, ex priuilegio, vel mandato superioris.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod non possit aliquis alteri quam proprio sacerdoti confiteri, etiam ex priuilegio, vel mandato superioris. G Quia b non potest aliquod priuilegium indulgeri in praeiudicium alterius, sed hoc esset in praeiudicium alterius sacerdotis, si alius confessionem subditi sui audiat, ergo non potest per priuilegium, seu licentiam, seu mandatum superioris obtineri.

2 Praeterea illud, per quod impeditur diuinum mandatum, nō potest per mandatum, vel priuilegium alicuius hominis cōcedi: H sed mandatum diuinum ē ad rectores Ecclesiarum, vt diligēter vultū pecoris sui agnoscat: Prouerb. 7. qđ h impedir si alius quam ipse confessionē eius audiat, ergo hoc non potest per alicuius hominis priuilegium, vel mandatum ordinari.

3 Praeterea, ille, qui audit confessionem alicuius, est proprius iudex eius, aliās nō posset eū ligare, & soluere: sed vnius hois non possunt h esse plures pprij sacerdores, uel iudices: quia tūc tenetur pluribus obedire, quod est impossibile, si contraria prēciperet, vel incompossibilia, ergo non potest aliquis confiteri nisi proprio sacerdoti, etiam ex superioris licentia.

4 Praeterea, Iniuriam sacramēto h facit, qui sacramentum iterat super eadem mareria, vel ad minus inutiliter facit: sed h qui confessus est alij sacerdoti, tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti si petat: quia non est ab solutus ab obedientia qua ei tenetur, hoc ergo non potest licite fieri, quod alij quam proprio sacerdoti confiteatur.

SED CONTRA. Ea, quae sunt ordinis, possunt habenti similē ordinem committi ab eo, qui ea facere potest, sed superior, vt Episcopus, potest confessionē audire illius, qui est de parochia alicuius presbyteri: quia etiam aliquando aliqua sibi reseruat, cum sit ille principalior rector, ergo etiam potest committere alicui sacerdoti quod ipsum audiat.

Praeterea, Quicquid potest inferior potest superior, sed ipse sacerdos potest suo prochiano dare licentiam quòd alteri confiteatur, ergo multo fortius eius superior hoc porest.

Praeterea, Porestatem quam habet sacerdos in populo, habet ab Episcopo, sed ex illa potestate potest confessionem audire: ergo, & eadem ratione alius, cui Episcopus potestatem concedit.

RESPONDEO, Dicendū, quod sacerdos aliquis potest dupliciter impediri ne alicuius confessionem audiat. Vno modo propter defectum iurisditionis, Alio modo propter impedimētum executionis ordinis, sicut excommunicati, & degradati, & huiusmodi, quicunq; aūt iurisditionem habet pōt ea, quae sunt iurisditionis cōmittere, & ideo si m aliquis impediatur, quod alterius cōfessionem audire nō possit per iurisditionis defectū, potest sibi per quemcunque iurisditionem habenrem imme- I diatam in illos, committi quòd confessionem audiat, & absoluat, siue per ipsum sacerdotē, siue per Episcopum, siue p Papam. Si autem propter executionis ordinis impedimentū audire non posit, potest sibi concedi quòd cōfessionem audiat per eum, qui impedimentum remouere potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod praeiudicium non fit a- K licui, nisi ei subtrahatur quod est in fauorem eius indultum. Iurisditionis autem potestas nō est commissa alicui homini in fauorem suum, sed in vtilitatē plebis, & honorem Dei. Et ideo si superioribus praelatis expedire videatur ad salurem plebis, & honorem Dei promouendū, quod alijs, quae sunt iurisditionis, comm.ttant, in nullo fit praeiudicium inferioribus praelatis; nisi illis, qui quaerunt, quae sua s.nt, non quae Iesu Christi, &

QVAEST. VIII. ART. V.

CONCL. 1a. Si aliquis impediatur quod alterius cōfessione audire non possit, per iurisditionis defectū; potest sibi per quemcunque iurisditionē immediatam super illos habentem cōmitti, quod confessionem audiat, & absoluat.

PROB. Quia quicunque iurisditionē habet, potest ea, quae sunt iurisditionis, cōmittere.

NOT. De substantia confessionis esse iurisditionem, patet ar. 4. corp. Quilibet de aliqua dioecesi habet. 5. sacerdotes proprios ordinarios, qui scilicet immediatā potestatem habent super ipsum, Papam, suum Episcopū suū sacerdotem parochialem. vt ex textu habetur. Per sacerdotem parochialem intellige et omnem illum; qui p electionem habet curam animarum. Item illum, qui ex officio sibi annexo hoc habet; licet non sit p electionem institutus, prior factus per abbatem in eodem monasterio, si amotus vel mortuus fuerit abbas; & supprior amoto priore; & vicarius amotus priore, & supprior. Nam tales tunc gerunt vices curatorum, & sūt quasi ordinarij. Item Archipresbyter, habens prebendam sacerdotalem; cui praebendae ex officio sit annexum officium audiendi confessiōes illorum de dioecesi extra ciuitatem vel in ciuitate. Item legatus Papae; summus poenitentiarius. Item Decanus ruralis, qui & archipresbyter nocatur; si suus decanatus est annexus alicui curae speciali. Praemissorum ergo quilibet; cum modo praedicto sit ordinarius, potest committere confessionē. Confiteri proprij sacerdotes ex commissione vel priuilegio esse poterunt: & ideò quia non ordinarij, licet possint audire, non poterunt cōmittere; cùm delegatus non possit delegare. Ex praemissis dic; quòd textus per ly Iurisditionem immediatam intelligit iurisditionē ordinariam. Proprius itaque ordinarius habere veraciter dicitur iurisditionem immediatam: sed proprius delegatus iurisditionem mediatam. Ad audiendum confessiones sufficit habere iurisditionē saltē mediatam: ad cōmittendum autem oportet, habere immediatam. Et ideo de immediata facit expressam mētionem conclusio: & de illa quoque intelligendum relinquitur id, quod dicit probatio, videlicet quicūq; iurisditionem &c. Nā termini conclusionū, & probationum, semper accipiendi sunt in eodē sensu, & quod vnius eorum limitatio non replicatur (vt hic fit:) alioqui esset inefficax probatio cōclusionū, vt pote in ambiguo laborans.

Propriij sacerdotis vel ordinarij, vel delegati.

Concl. 1a.

Concl. p.

Termini cōclusionū, & pbationū sēsū eundē habeant.

CONCL. 2a Si aliquis pp executiōis ordinis impedimentū audire confessionē nō possit, pōt sibi concedi, quod cō fessionē audiat, p eū q impedimentū remouere potest.

PROB. Quia, vt ex terminis patēt, relinq.

1m Maior. Non ē a l. quod priuilegiū indulgeri in praeiudiciū alterius Ꝝ. Pōt.n. indulgeri vtilitatē plebis & honorem Dei.

Tunc

§. Tunc nihil contra. Nam præiudicium non fit alicui, nisi ei A cœsis habebat ex institutione Christi tres superiores, Petrum, suberahatur &c. vt in litera. Vide etiam ar. 4. nos post respon. ad sextum. Apostolorũ aliorũ aliquẽ, 72. Discipulorum quempiam. Quid si Petro succedat Papa, Apostolis, Episcopi alij 72. discipulis Parochij, vt alias supra notauimus? Ecclesia enim est terribilis, vt castrorum acies, idest venerabilis acies, velnti solet

2ª de minori. Quod impeditur, si alius quam ipse, confessionem eius audiat. ℞. negatur istud.

§ Ad obseruandũ. n. illud ad ordinarios, & curatos directum mãdatum, agnosce diligentem vultum pecoris tui, sufficit, quãtũ ad confessionem attinet, q; ordinarius uel curatus inquirat diligenter, an subditorũ suorum quilibet sit cõfessus; & q; credat subdito suo dicenti, se alteri absoluere ualenti fuisse confessum. Videetiam de hac proucr. 7. authoritate aliquid artic. 1. ad 4m. & ar. 6. ad 2m.

Diligẽter agnosce vultũ pecoris tui.

3ª de minori. Non possunt esse plures. s. Æqualiter se habentes: non aũt, inæqualiter §. Tũc nihil &c. licet. n. plures sint super eãdem plebem sacerdotes proprij, in æqualiter tamẽ se habent semper: ut declaratur in litera. Hinc fit vt possibile sit eis, etiam contraria præcipientibus, obedire: non quidem faciẽdo quod ambo sie præciperent (in hoc enim sensu, nemo potest duobus dominis seruire. Matth. 6.) sed determinate sciendo q; maiori tunc obediendum est dimisso minore. Non ergo redditur quis perplexus ex eo, q; habet plures superiores inæqualiter se habentes, etiam q; contraria ei mandarent. Tanto ergo minus redditur perplexus, si habeat plures superiores inæquales consentanea sibi inuicem & conformia præcipientibus.

Duobus cõtrarijs quõ põt quis obedire uel non obedire.

¶NOT. Hanc doctrinam benè pro sẽper notabis contra & hæreticos, & prauos quosque, & tentationes: qui, vel quæ, multitudinem superiorũ stomachantur, tumultuosè garriendo, in sensuque falso nobis inculcando veracissimam Christi sententiam illam, Nemo potest duobus dominis seruire. Nunquid non plures super eandem plebem, inæquales tamen, Christum instituisse legunt? Petrum super omnes, etiam coapostolos Matth. 16. Ioan. 2. Luc. 22. alios Apostolos super alios fideles Matt. 18. Discipulos septuaginta duos super particulares diœceses, Luc. x. Particularis ergo uniuscuiusque diœcesis...

Ingratis malorum nequitijs, Ecclesia ẽ terribilis. acies ordinata.

qui grægi præsunt, non vt eos pascant, sed vt ab eis pascant.

AD SECVNDVM dicendum, quòd rector Ecclesiæ debet vultum pecoris sui cognoscere dupliciter. Vno modo per solicitam exterioris conuersationis considerationem, qua in uigilare debet super gregem sibi commissum, & in hac cognitione non oportet q; credat subdito sed certitudinem facti, inquantum potest, inquirat. Alio modo per cõfessionis manifestationem; & quantum ad hanc cognitionem non potest maiorem certitudinem accipere quàm vt subdito credat, qa hoc est ad subueniendum conscientiæ ipsius. Vnde in foro confessionis creditur homini, & pro se, & contra se, non autem in foro exterioris iudicij, & ideo ad hanc cognitionem sufficit, quòd credat subdito dicenti se alteri absoluere valenti fuisse confessum, & sic patet quòd talis cognitio per priuilegium alteri indultũ de confessione audienda nõ impedit.

AD TERTIVM dicendũ, quòd inconueniens esset si duo æqualiter super eandem plebem constituantur, si autem inæqualiter, non est inconueniens, & secundum hoc super eandem plebẽ immediate sunt, & sacerdos parochialis, & Episcopus, & Papa, & quilibet eorum potest ea, quæ sunt iurisditionis ad ipsum pertinentia, alteri committere. Sed si superior committat, qui & principalior est, dupliciter potest cõmittere; aut ita quòd eum uice sui constituat, sicut Papa, & Episcopus suos pœnitentiarios constituunt, & tunc talis ẽ principalior quàm inferior p̃latus, sicut pęnitentiarius Papæ, q̃ Episcopus, & pęnitentiarius Episcopi, quam sacerdos parochialis, & magis tenetur ei cõfitens obedire. Alio modo vt eũ coadiutorem illius sacerdotis cõstituat, & quia coadiutor ordinatur ad eum, cui coadiutor datur, iõ coadiutor est minus principalis, & iõ pœnitens nõ tantum obedire tenetur ei, quãtum proprio sacerdoti.

B AD QVARTVM dicendum, q; nullus tenet confiteri peccata, q̃ nõ habet, & iõ si aliquis pęnitentiario Episcopi, vel alteri ab Episcopo commissionem habẽti confessus fuerit, cum sint sibi dimissa peccata, & quo ad Ecclesiam, & quo ad deum, non tenetur cõfiteri ꝓprio sacerdoti quantumcunq; petat: sed pp statutum Ecclesiæ †de cõfessione facienda proprio sacerdoti semel in anno, eodem mõ se debet habere, sicut, & ille, qui habet solum venialia. Talis enim solum venialia confiteri debet, vt quidam dicunt, vel profiteri se à peccato mortali immunẽ, & sacerdos ei in foro conscientiæ credere debet, & tenetur. Si tamẽ iterum cõfiteri teneretur, nõ frustra primo cõfessus fuisset, D quia quanto pluribus sacerdotibus confitetur quis, tãto plus de pœna remittitur ei, tũ ex erubescentia cõfessionis, quæ in pœnam satisfactoriam cõputatur, tum ex vi clauium. Vnde toties posset confiteri, quòd ab omni pœna liberaretur, nec reiteratio facit iniuriã sacramento, nisi in quo sanctificatio adhibetur, vel per characteris impressionem, vel per E materiæ consecrationem, quorum neutrum est in pœnitentia, vnde bonum est quod ille, qui authoritate Episcopi confessionem audit, inducat confitentem quòd confiteatur proprio sacerdoti, quod si noluerit, nihilominus eum absoluere debet.

esse acies castrorum ordinata, cant. 6. non autem inordinata. Alioquin si esset inordinata, neque amicis esset terribilis, i. præ admiratione uenerabilis; neque inimicis esset terribilis, i. præ grauitate militum legitimè pugnantium formidabilis. Ordo autẽ huius Ecclesiasticæ aciei, quam Conciliũ Trid. sess. 23. cap. 4. & canon. 6. Hierarchiã merito uocat, consistit in subalternatione, non autem in æqualitate, ministrorũ Dei super eandem plebem: quemadmodum textus explanat.

Concil. Trid.

4ª minor. Qui confessus est alij sacerdoti, tenetur iterum cõfiteri proprio sacerdoti; si petat. ℞. Negatur ista minor. §. Ad ꝓbationẽ dr: q. iste cõfess' si ẽ qdẽ absolut' ab obediẽtia, parochi, qua ei tenebatur abinlut' ẽ ab ei' obediẽtia, qua ei aſi cõfessionẽ tenebatur. Hoc est. Absolutus non est ab obediẽtia, qua ei tenetur: Sed absolutus est ab illa, qua ei nõ amplius tenetur. Ex litera dic pro meliori capitulo, & ad proteruos, de quibus infra in appen. Quid vis eũ cõfiteri? Nihil, uel aliqd? Si nihil; hoc ẽ incõueniẽs, propriæque uocis ignorantia. Si aliquid aut peccatum ueniale aut mortale. Si mortale non habet, ut pote cui oĩa in confessione alij sacerdoti iurisdictionem habẽti facta fuerĩ dimissa. Si uenia le: nõ tenetur, ut dicit Concil. Trid. sess. 14. c. 5. Vide sup. q. 6. art. 3. ad 4m. Etiã scito: q. S. Doctor illud. qd dixit ibi de confessione uenialium, dixit secundum opinionem aliorũ: Quis à semetipso locutus uideret, cũ in primo illo ad quartũ nihil expressiã de nullo alio fecerit mentionẽ. Quod enim tunc de mente aliorum quorundam loqueretur patet manifestè ex hoc, quod nunc verbaliter inquit: talis enim solum venialia confiteri debet, vt quidam dicunt.

†In Decr. lib. 5. t. 38. 12.

Ritè semel confessus nõ tenet' de eisdẽ amplius cõfiteri.

*Responsio 2a.

Corollarium. Nonne ergo ex textu huius chũ tibi vt; q; potest qui ex priuilegio vel mandato superioris confiteri alteri sacerdoti,

doti, etiã inuito parocho? Id certè hic insinuatur: dum parocho, quantumcunque petenti confessum alteri non obligari ad reconfitendum dicitur. Ex instantia enim possibili sacerdotis parochialis, qua reconfessionem postulat, relinquit videtur clarum, aut quasi clarum: quòd iste confessus erat, vel saltem confiteri poterat, illi alteri, non tantum sine licentia parochi, sed etiam eo inuito. Vt quid enim adeò perstreperet parochus? Vt quid hoc, tanquam in iniuriam sui factum, ad suum tribunal reuocari, tam impensè satageret? Hinc ergo trahens istam regulam; quæ erit sequens.

An, inuito parocho, possit quis ex licentia superioris cõfiteri alteri.

¶NOT. Quando iurisdictio perfectè remanet in solidum apud aliquos, ita q̃ vnus sine alio potest per seipsum de causa cognoscere: tunc vnus sine alio potest committere cui vult, siue minor sine maiore, siue maior sine minore: non tamen minor inuito maiore (si iurisdictio sit subalterna) sicut maior inuito minore. Cum enim iurisdictio minoris, licet sit ordinaria, pendeat à maiore, non autem & è conuerso: patet, quòd G prohibente maiore, non potest minor huic tali committere; & quòd minore prohibente, potest maior, cui vult, committere. Exemplum. Potestas absoluendi, quæ est apud Papa, Episcopum, & Parochum, non est vna; ita q̃ vnusquisque tanquam ordinarius non possit per se audire sine consensu alterius; & hoc est, ipsam potestatem remanere perfectè insolidum apud quemlibet illorum. Hinc fit: vt eorum quilibet possit absque consensu alterius committere, cui voluerit, audientiam confessionum. Vnde vicarius parochi absque licentia Episcopi potest audire confessiones parochianorum illius: & multò magis è conuerso, i. de licētia Episcopi potest quis audire confessiones parochianorum horum sine licentia aut consensu parochij: immo etiam parocho inuito. Quod si potestas vnius, puta parochi, non penderet ab alio, puta Episcopo: tunc sine licentia quidem parochi p. stet quis ex commissione episcopi parochianos audire, sed non inuito parocho. Quatenus ergo episcopi potestas super hos parochianos est ordinaria, possum ex commissione eius audire hos inconsulto parocho: quatenus verò eius potestas est subalternans, idest à qua dependet potestas parochi, possum ex commissione episcopi audire hos parochianos inuito parocho. Quod autem dictum de episcopo respectu sacerdotis parochialis cuiuscunque sui; intelligendum est etiam de Papa respectu episcoporum quorumcunque in toto mundo. Faciunt hæc prædicta ad clariorem notitiam, etiam respõsi ad tertium.

Regula vniuersalis p cõmissione cõfessionũ.

Item 4m de maiori.

Iniuriam sacramẽto. Rx. in quo sanctificatio adhibetur vel per characteris impressionem, uel per materiæ consecrationem: non autem, in quo sanctificatio altero modorum ipsorum non adhibetur. §. Tunc &c. Nam in sacramento confessionis nec per characteris impressionem nec per materiæ consecrationem adhibetur consecratio. Hoc melius intelliges si uideris respon. ad tertium articuli sequen. Vide in litera hac responsum 3m. ly si tamen iterum confiteri teneretur &c. nec reiteratio facit iniuriam sacramento &c.

Cuius sacramenti reiteratio fit iniuriosa.

APPENDIX.

1
EX articulo habes 1o. quomodo per rationem reijcias errores Ioannis de Poliaco (Prat. Ioannes de Poliaco Cardinalis Turrecremata, de Ecclesia lib. 4. c. 37. p. 2.) dicentis: confitendum non esse fratribus mendicantibus; & qui ipsis vel alijs habentibus priuilegium generale audiendi confessiones est cõfessus, iterum confiteri tenetur curato tanquam proprio sacerdoti. Item dicentis: stante statuto omnis utriusque sexus, Papa non potest facere, quin Parochiani teneantur quotoquoque anno omnia peccata sua confiteri proprio sacerdoti. s. curato, immo nec Deus ipse: quia hoc implicat contradictionem. Item dicentis: Papa non potest dare potestatem generalem, immo nec Deus ipse, audiendi confessiones, quin confessus habenti talem facultatem teneatur eadem iterum confiteri proprio sacerdoti, scilicet curato. Item dicentis: q̃ Papa licet sit principalior parochialium, non est tamen immediatè aliorum curatus, siue non habet immediatè curã aliorũ. Itẽ dicentis: q̃ Papa nõ põt audire cõfessiones parochianorum, quin teneantur eadem peccata, quæ Papæ confessi sunt, confiteri parochialibus sacerdotibus. Hi duo vltimi referuntur, & reprobantur à Cardinali Turrecremata, de Ecclesia lib. 2. c. 65. Contra autem oẽs hos errores pugnat articuli præsentis ratio: dum iurisdictionem tantum esse necessariam, tanquam de substantia confessionis, ex art. quarto præsupponit; & talẽ iurisdictionẽ posse p cõmissionẽ aliquibus communicari probat. Quòd autem ordinariam iurisdictionem habenti quis confiteatur, non est de substantia cõfessionis, sed tantum de bene esse, ut etiam ex Concilijs, Triden. sess. 23. cap. 15. & Aquisgran. cap. 16. supra art. 4. appen. patuit.

Volitas p S. Eccl. cõ cetro. &c.

F Nam ly pro tutiori, & ly congruentius, ostenditur; quòd hoc est ad bene esse, quantum est ex parte substantiæ confessionis: licet, quantum est ex parte præcepti ecclesiastici, Omnis vtriusque sexus, sit de necessitate. Ablata igitur ista necessitate quo ad aliquos per priuilegium aut mandatum Papæ, poterit quis licitè confiteri priuilegiatis; ita q̃ non teneatur eadem reconfiteri curato. Vnde contrarium dicere est negare: q̃ Papa habeat auctoritatem dispensandi super omne ius positiuum, contra supradicta quæstione 6. articulo 6. Secus autem esset: si confiteri habẽti iurisdictionẽ ordinariã esset de substãtia necessaria confessionis: cum Papa non possit ius diuinum mutare, ex Concilio Tridentino sess. 21. capitulo secundo, per ly salua eorum substantia. Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, hos errores meritò fuisse damnatos à Papa. Eugen. 4. in decreto sacr. approb. Concil. Florent. cum dicit, sufficere quòd quis confiteatur sacerdoti habenti authoritatem absoluendi ex commissione superioris, quamuis non ordinariã. Verba huius formaliter allegantur, supra articulo quarto, appen. Item ab Innocen. 3. in capitulo omnis vtriusque. ubi confessum sacerdoti alieno de licentia curati habet pro verè confesso; ita vt præcepto Ecclesiæ satisfecerit. Vide & verba huius artic. 4. appen. Vnde contra literam hanc ignorantes, & tamen de scientia statuti huius gloriantes, patet ad plenum: q̃ de licentia Papę, vel Episcopi, potest quis confiteri alteri, ita q̃ ad reconfitendum non teneatur. Si n. curatus potest dare talem licentiam, ut ipsi textus apices docẽt: multo magis poterit curato superior. Quod si neges, inquiens, q̃ in præiudicium curati superior non potest, uel saltem non debet, dare priuilegium vel mandatum: responsum iam esse noueris per solutionem primi argumenti in præsenti articulo. Item à multis Romanis pontificibus per hoc: q̃ multa priuilegia de confessionibus audiendis dederunt (vt in eorum priuilegijs, maxime in Mari magno, patet) mendicantibus, & alijs. Vnde suo facto declararunt, q̃ de iure possunt. Nemo enim iudicabit primam sedem, neque clerus, neque Augustus, neque rex, neque populus: ut habetur ex Concil. Rom. sub præsentia S. Syluestri Papæ cap. 20. & in decret. 9. q. 3. Nemo iudicabit. Quinimò sic agentes summi Pontifices bene fecerunt: vt specialiter ostenditur ar. 4. ad 6m. per ly potius sine confessione morerentur, quam tali sacerdoti confiterentur. Item à Papa Gregorio 9. per hoc: q̃ in principio libri decretalium dicit, Raymũdum esse pœnitentiarium suum. Hic fuit B. Raymundus Cathalanus Barchinonensis, ordinis prædicatorũ doctor excellentissimus in iure canonico, cui & Papa Gregorius prædictus cõpilationem decretalium (vt inibi dicitur) cõmisit: qui & generalis tertius ordinis eiusdem fuit; multisq; miraculis clarauit, ut pote qui (vt legitur) plusq; triginta mortuos suscitauerit. Hæc dicta sint ad hoc: vt certò sciant omnes, tam sanctum tàm doctum tàm eximium uirum nunquam se passurũ fuisse, q̃ in officium pœnitentiarij assumeretur; nisi procul dubio nouisset, q̃ ex commissione Papæ potest quis absque parochialium, sacerdotum consensu confessiones audire. Item à Concil. Trident. sess. 25. de regul. cap. 10. Attendant diligenter Episcopi, & cæteri superiores monasteriorum sanctimonialium: ut in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, vt saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & sacrosanctam Eucharistiam suscipiant; ut ea se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter superandos. Præter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & alij. superioribus bis aut ter in anno offeratur: qui omnium confessiones audire debeat. Hæc ibi. Vbi ad literam patet: quòd etiam extraordinarius confessor potest, absque quòd ordinario eadem reconfiteantur, audire peccata, ab ijsque absoluere ita perfectè; vt ad sacrosanctam Eucharistiam suscipiendam post confessionem ipsam accedere possint. Item à Papa Ioan. 22. K in extrauag. Vas. electionis. Narratis enim illis erroribus Io. de Poliaco, ibi subinfertur. Prædictos articulos, & quemlibet eorum, tanquam falsos, & erroneos, & à doctrina sacra deuios, authoritate apostolica condemnamus & reprobamus, de fratrum nostrorum consilio: & contrariam esse catholicam fidem asserimus, scilicet quod illi qui prædictis fratribus confitentur, magis teneantur eadem peccata confiteri, iterum quam si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti, iuxta concilium generale. Hæc ibi. Ergo, à fortiori condemnantur per hæc vltimi errores duo etiam prædicti. Per concilium generale intellige Later. sub Innocen. 3. omnis utriusque sexus. 3
Tertiò habes: quomodo per rationem præmissa Pontificum summorum atque conciliorum dicta, pro quanto alijs, quam proprio parocho statuunt uel ex priuilegio uel mandato superioris posse aliquem confiteri, & declares, & probes & defendas. 4
Quartò vides: quomodo ex his uerum Angelica hæc doctrina consolidetur.

Iurisdictio saltẽ commissaria, sufficit.

2

Decretũ Innocẽtij excludis, expresse condictionem illã, de qua et sores præ dicti.

Priuilegia

Nullos hõ iudicat Papam.

B. Ray. cõpilator decret. ordinis prædicatorum

Semel saltẽ in mẽsa cõmunicẽt moniales.

Nota vim damnationis prædictorũ et eorum.

QVÆST.

CONCL. Quando necessitatis articulus imminet, nō impeditur per ecclesiæ ordinationem quilibet sacerdos, quin absoluere possit a quibuscunque peccatis, & ēt ab excōicatione a quocunque lata.

ARTICVLVS VI.

Vtrum pœnitens possit in fine uitæ a quolibet sacerdote absolui.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in fine uitæ pœnitens non possit à quolibet sacerdote absolui. Quia ad absolutionem requiritur aliqua [b] iurisditio, ut dictum est,* sed sacerdos non acquirit iurisditionem super illum, qui in fine pœnitet, ergo nemo potest eum absoluere.

¶ 2 Præt. Ille, qui sacrm̄ Baptismi in articulo mortis ab alio, q̄ à proprio sacerdote recipit, nō debet à proprio sacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet sacerdos in articulo mortis possit absoluere à quolibet peccato non debet pœnitens, si euadit ad [h] suum sacerdotem recurrere, quod falsum est, quia aliàs sacerdos nō haberet cognitionē de uultu pecoris sui.

¶ 3 Præt. In articulo mortis sicut licet alieno sacerdoti Baptizare, ita ēt non sacerdoti, sed non sacerdos nūquam pōt absoluere in foro pnīali, [h] ergo nec sacerdos in articulo mortis eum, qui non est sibi subditus.

SED CONTRA, Necessitas spiritualis est maior, quàm corporalis, sed aliquis in necessitate ultima pōt aliorum rebus uti, etiā inuitis dominis ad subueniendum corporali necessitati, ergo, & in articulo mortis ad subueniendum spirituali necessitati potest a non suo sacerdote absolui.

Præt. Ad idem; sunt auctoritates positæ in litera.*

RESPONDEO, Dicendum, quòd quilibet sacerdos quantum est de uirtute clauium, habet potestatem indifferenter in omnes, & quantum ad omnia peccata, sed quòd non possit omnes ab omnibus peccatis absoluere, hoc est, quia per ordinationem Ecclesiæ habet iurisditionem limitatam, uel omnino nullam habet, sed quia necessitas legem non habet, ideo [m] quando necessitatis articulus imminet, per ecclesiæ ordinationem non impeditur quin absoluere possit,* ex quo habet claues etiam sacramentaliter, & tantum consequitur ex absolutione alterius sicut si a ꝓprio sacerdote absolueretur, nec solum à peccatis tunc potest à quolibet sacerdote absolui, sed [m] etiam ab excōmunicatione à quocunque sit lata, [n] & hæc absolutio etiam ad iurisditionem pertinet, quæ per legem ordinationis Ecclesiæ coarctatur.

¶ NOT. Sub nomine excōicationis, tam quàm sub principaliori, intelligit oēs censuras. Vide Cōc. Trid. in append.

¶ PROB. 1 Quia, q[uili]bet sacerdos non possit a quibuscunque pctīs, non est ex defectu clauium (cū, quātū est de uirtute clauiū, hēat ptātē indifferenter in oēs, quantū ad oīa pctā.) sed ex defectu iurisdōnis (cum hæc p legē Ecclesiæ sit ei limitata uel totaliter ablata:) & necessitas non habet legem.

33 Th. 4. dist. 20. q. uni. art. 1. q. 2.

*ar. præc.

2 Quia (ly & etiam ab &c.) absolutio ab excōicatione ptinet ad iurisdōnē, q p legē Ecclesiæ sacerdoti huic coarctatur; & ideo coarctatio in casu necessitatis tollitur.

1[a] ¶ NOT. 1[a]. Propositio primi hypothetici antecedētis illa, s. Necessitas non hēt legē, uerificat̄ in pceptis aliis iuris, nō aūt uni uersaliter acceptis i. de præceptis iuris positiui, nō aūt iuris diuini. Vñ p ly legē intēdit lēa legē ab Ecclesia factā, cū huic ꝓpositioni anteposuerit illā, q̄ de lege seu ordinatione Ecclesiæ loquitur. Pro cuius ampliori notitia. D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 6. ait. Oīs lex ordinat̄ ad cōem hominū salutē, & intm̄ obtinet uim & rōnē legis: scdm̄ uero q ab hoc deficit, uirtutem obligādi non hēt. Vñ iurisperitus dicit (.ff. in digest. ueteri, lib. 1. tit. 3. leg. 24.) q nulla rō iuris, aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ salubriter pro salute hominum introducuntur, ea nos duriori interpretatione contra ipsorum commodum perducamus ad seueritatem. Contingit autem multotiens: q al[iqu]qd obseruatū communi saluti est utile, ut in pluribus, quod tn̄ in aliq[ui]bus casibus est maxime nociuum. Quia igit̄ legislator non pōt oēs singulares casus intueri, ꝓponit legem scdm̄ ea, q̄ in plurib[us] accidunt, ferens intentionem suam ad cōem utilitatem. Vñ si emergat casus, in quo obseruatio talis legis sit damnosa cōi saluti, non est obseruāda. Sicut si in ciuitate obsessa statuat̄ lex, q portæ ciuitatis maneant clausæ; hoc est utile cōi saluti, ut in pluribus: si tñ contingat casus, q hostes insequant̄ aliquos ciues, p quos ciuitas conseruantur; damnosissimum esset ciuitati, nisi eis portæ aperirentur. & ideo in tali casu essent portæ aperiēdæ cōtra uerba legis: ut seruaretur utilitas cōis, quā legislator intēdit.

Quod al[iud], q[uod] subest legi, liceat ꝓpter uerba legis agere.

Vigilāter notandū.

Sed tñ hoc est considerādum: q si obseruatio legis scdm̄ uerba non habeat subitū periculū, cui oporteat statim occurri, nō ptinet ad quemlibet ut interpretetur quid sit utile ciuitati, & quid inutile; sed hoc solum pertinet ad principes, qui ꝓpter huiusmodi casus habent authoritatem in legibus dispensandi. Si uerò sit subitum periculum non patiens tantam moram, ut ad superiorem recurri possit: ipsa necessitas dispensationem habet annexam, quia necessitas non subdit̄ legi. Hæc ibi, in corp. & ad primū argm̄ sic. Ille, q in casu necessitatis agit præter uerba legis, nō iudicat de ipsa lege: sed iudicat de casu singulari, in quo uidet, uerba legis obseruanda non esse & ad 2[m]. sic. Ille, q sequit̄ intentionem legislatoris, nō interpretatur legē simpliciter, sed in casu in quo manifestum est per euidentiam nocumenti, legislatorem aliud intendisse. Si n. dubium sit: debet uel secundū uerba legis agere, uel superiorem cōsulere. & in 2. 2. q. 120. ar. 1. ad 1[m]. sic. Epiches nō deserit iustū simpliciter, sed iustum, qd est lege determinatum. nec ēt opponit̄ seueritati, q sequitur ueritatē legis in quib. oportet. Sequi autem uerba legis, in quib. non oportet, uitiosum ē. Vñ dr̄ in codice, de legibus & constitutionibus principū. Non dubiū est: in legē cōmittere eū, qui uerba legis amplexus cōtra legis nititur uoluntatē. & ad 2[m]. sic. Ille de lege iudicat, qui dicit eā non esse bñ positā: q uero dicit, uerba legis non esse in hoc casu seruanda, nō iudicat de lege; sed de aliquo negocio particulari, qd occurrit. & ad 3[m]. sic. Interpretatio locū hēt in dubiis, in quibus non licet absque determinatione principis à uerbis legis recedere: sed in manifestis nō est op[us] interpretatione, sed executiōe. Hæc S. Th. Idem in 2. 2. q. 66. ar. 7. sic. Ea, q sunt iuris humani, nō possunt derogare iuri nāli, uel iuri diuino: secūdum aūt nālē ordinē ex diuina prouidētia institutū, res inferiores sunt ordinatæ ad hoc, q ex his subueniatur hominum necessitati: & ideo per rerū diuisionem & appropriationē ex iure humano procedentem non impeditur, quin hominis necessitati sit subueniendum ex huiusmodi rebus, & ad secundum sic. Vti re aliena occultè accepta in casu necessitatis extremæ, non habet rationem furti, propriè loquendo: quia per talem necessitatem efficitur suum id, quod aliquis accipit ad sustentandā propriam uitam. & ad tertium sic. In caso similis necessitatis potest etiam aliquis occultè rem alienam accipere: ut subueniat proximo, sic indigenti. Hæc ibi.

*Lib. 4. sē. dist. 20. Cōc. Tri. sess. 14. c. 7 de casuū reseruatione.

Hoc dictū in Codice uerificat̄ præsertim cōtra hæreticos.

Concl.[m]

Ius humanū est infra nāle & diuinū: ideo non pōt derogare istis.

Conclusionis pars.

2[a] ¶ NOTATIO. 2[a]. Applicabis ea prædicta ad præsentis articuli propositum, quantum sufficit, & sine errore. Vlterius aduertens: q necessitas illa, de qua dr̄ q non habet legem, non est necessitas communicandi uel huiusmodi, sed necessitas moriēdi eum in titulo dicatur ly in fine uitæ. Quando enim alicui imminet necessitas communicandi, & deficit confessor, non potest propterea absolui à quolibet sacerdote: quia necessitas celebrandi Missam, quæ maius quid importat quàm necessitas communicandi, non habet hoc priuilegium, sed in tali necessitate constitutum dimittit intra terminos non habentium copiam confessoris. Necessitatem autem extremam moriendi intellige, non quando tunc emissurus est spiritum: sed quando à peritis medicis uita infirmi desperatur; uel quando apparēt signa probabilia periculi mortis. Non enim uidetur expectanda ultima necessitas: quia tunc fortā non posset iuuari, cum nec posset confiteri. Sumitur autem declaratio hæc proportionaliter ex necessitate extrema pauperis: de qua Sanctus Do-

Articulus necessitatis, siua extrema necessitas.

ctor in 4. dissin. 15. q. 2. dicit. Extrema necessitas est accipienda, quando apparent signa probabilia extremæ necessitatis futuræ, nisi ei subueniatur. Vt, Cum aliquis uidet alios impotentes, uel pigros, ad subueniendum; & pauperem indigentem cibo, & potu, & aliis nitæ necessariis, nec sibi satisfacere posse. Non enim expectanda est ultima necessitas: qa tunc fortè nō posset iuuari natura tam fame & siti cōsumpta. Ex hac doctrina dicendum in proposito uidetur: quòd articuli mortis necessitas, in qua quis absolui potest secundum conclusionem, est illa, quæ dicta est.

¶ *Corollarium.* Ergo non licet extorquere propositionem illā, Necessitas non habet legem, ad casum præceptorum diuinorū coram tyrannis: quasi q, minante tyranno mortem corporalem alicui, nisi cōtra legem diuinam aliqd fecerit, liceat huic in tali necessitate constituto offendere Deū ad euadendum corporis mortem. Talis enim peccaret mortaliter, 2. 2. q. 125. art. 3. Imò & philosoph⁹ in tali ꝓposito ait in 3. Ethic. quòd inopiam non oportet timere, neque ægritudinem, neque quæcunque non à propria malitia procedunt. Hoc est. Non ita timenda sunt, ut pro eis uitādis recedatur ab eo, quod est bonum secundum uirtutem: ut exponitur 2. 2. q. 125. ar. 4. 3m. Hinc vesania Georgij Dauidis (Prat. Georgius Dauid) exploditur: qui, quasi propositione illa quamuis extorta suffultus, hæreticè dicebat: quòd Apostoli stolidi fuerunt, cum nolentes abiurare Christum coram hominibus, permiserint se occidi. Damnatam uerò hanc hæresim, & per consequens implicitè declaratam atque probatam intelligentiā necessitatis, de qua nos supra in propositione textus, habes à Conc. Lat. sub Inn. 3. c. 22. sic. Cæterum, cum anima sit multo præstantior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus: ne qs medicorū ꝓ corporali salute aliqd ægroto suadeat, quod in periculum aīæ conuertatur. Hæc ibi; & recitatur de pœ. & remiss. post c. ois utriusq.

Falsus intellectus, necessitatis, excluditur: & hæresis hinc orta damnatur.

ADPRIMVM ergo dicēdum, quòd aliquis potest uti iurisditione alterius ex eius uoluntate, quia ea, quæ iurisditionis sunt committi possunt. Vnde quia ecclesia acceptat ut quilibet sacerdos absoluere possit in articulo mortis, ideo ex hoc G ipso quis usum iurisditionis habet, quàmuis iurisditione careat.

AD 2m dicendum, quòd non oportet eum recurrere ad proprium sacerdotem, ut iterum à peccatis soluatur, à quibus in articulo mortis absolutus est, sed ut innotescat ei, quòd est absolutus. Nec similiter oportet quòd absolutus ab excommunicatione ad iudicem uadat, qui H alias absoluere potuisset, absolutionem petens, sed satisfactionem offerens.

1m de maiori. Aliqua iurisdō. ℞. Vel aliqs iurisdōnis usus. §. Tunc &c. Licet. n. sacerdos aliqs in articulo mortis absoluēs iurisdōne careat (ut arguit̃) tñ usū iurisdōnis, ex acceptatione Ecclesiæ, habet. Vult nāq; tūc iurisdōne, quam super hunc moribundum habet Ecclesia, ex ipsius Ecclesiæ uoluntate. Vide appen. seq.

2m de consequentia. Ad suū sacerdotē recurrere. ℞. Pro absolutione à pctis, uel ab excōicatione: non, ꝓ notificatio ei absolutionē sui a pctis uel ꝓ offerendo ei satisfactionē de excōicatione. §. Tunc &c. Decipitur. n. arguēs credēdo absolutū in casu mortis a sacerdote nō suo, i. nō ꝓprio ꝑ authoritaté, neq; ordinariā, neq; delegatā, debere recurrere ad sacerdotē suū ꝓ absolutione a pctis uel ab K excōicatione. Ad notitiā sit ꝑmissę suæ credulitatis dic: q ad habēdū cognitionem de uultu pecoris sui, pro quanto agitur de foro tantū conscientiæ, sufficit curato: q sciat, hunc sibi subditū alicui absoluere ualēti fuisse cōfessū. Vide ar. 1. 4m. & ar. 5. 2m.

3m illatio conclusionis. Ergo nec sacerdos. &c. ℞. Negat̃ ista illatio. §. Nō est: qa nō dēt fieri idē iudiciū de baptismo & cōfessione respectu ministri, pp cām redditā i līa. Vñ licet uera sit maior, & minor, ut ibi declarat: nihilominus conclusio p̃ut ex ꝑmissis illis rectè deduci nō pōt. Vide ar. 1. 2m. & ar. 5. 4m. in eius respon. 2d.

Vniuersalis notatio.

¶ NOT. Vniuersaliter ex hoc loco aduertes, q D. Th. tanq̃ uer⁹ solidusq; magister & doctor, dat ubi clara fundamēta inuēdi, ꝑ q ēt (ut patet) implicita taliē udet obiectiōes ut tu, q artifex particulares, ingeniū suum exacuendo rōīa explicita, atque formalia inde cōficias. Doctrinā igit̃, ne agendo, affluentē discipulis ipse ꝑpinat; intellectum ad interiora ꝑquiranda excitat; solutiones pro ingenio explicādas optimè corroborat. En q̃ bo breuib⁹ plura docet, atq; cōplectit̃. Sit ergo ꝑ uigilās in tāti Doctoris textis euoluendis, de hoc scriptum esse, nil dubitans: verba sapientum statera ponderabuntur, Eccl. 21.

APPENDIX.

AD 3m dicendum, quòd baptismus habet ex ipsa sanctificatione materiæ efficaciam, & ideo a quocunque conferatur alieno, ille sacramentum recipit; sed uis sacramentalis pniæ consistit in sanctificatione ministri, & ideo ille, qui laico confitetur, quamuis impleat, quod ex parte est de sacramentali cōfessione, tamen sacramentalem absolutionem nō consequitur, & ideo aliquid ualet ei, quantū ad diminutionem pœnæ, quæ fit per confessionis meritum, & pœnitentiam; sed non cōsequitur diminutionem illam pœnę, quæ est ex ui clauium, & ideo oportet quòd iterum sacerdoti confiteatur; & magis sic confessus discedens punitur post hanc uitam, quàm si sacerdoti fuisset confessus.

¶ EX articulo habes primo: quomodo per rationem ostendas; meritò esse definitum a Conc. Trid. sess. 14. c. 7 de pnīa, q in fine nīę; ōt quis à quolibet sacerdote absolui. Ibi. n. dī sic. Quā natura & rō iudicij illud exposcere, ut sententia in subditos dūtaxat feratur; persuasum semp in Ecclesia Dei fuit, & uerissimū esse synodus hæc cōfirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quā sacerdos in eum profert, in quē ordinariā aut subdelegatam nō habet iurisdictionē. Magnopere uero ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis patribus nostris uisum est: ut atrociora quædam & grauiora crimina nō a quibusuis, sed à summis duntaxat sacerdotibus, absoluerentur. Vnde meritò Pontifices maximi, pro suprema ptāte sibi in Ecclesia uniuersa tradita, causas aliquas criminū grauiores suo potuerunt peculiari iudicio reseruare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem episcopis omnibus, in sua cuique diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes authoritate: præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reseruationem, consonum est diuinæ authoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo uim habere. Verumtamen piè admodum, nè hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit: ut nulla sit reseruatio in articulo mortis: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris, absoluere possint. Extra quem articulū sacerdotes, cum nihil possint in casibus reseruatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur: ut ad superiores, & legitimos iudices, pro beneficio absolutionis accedant. Hæc ibi. Vbi habes inter alia multa, quòd quilibet sacerdos, quantum est de uirtute clauium, habet ptātem indifferenter in omnes, & quantū ad oīa peccata & excommunicationes (ut dicit in tex. S. Doctor) sed q non possit est, quia habet iurisditionem limitatam ab Ecclesiæ ordinatione. Per hoc enim quòd dicit concilium. Atque ideò omnes sacerdotes quoslibet &c. aperit: q illud, non posse absoluere semper quoslibet, prouenit ex eo, quòd Ecclesia sacerdotibus limitat iurisdōnem; qua limitatione per eiusdē ecclesiæ cōsensum sublata in articulo mortis pōt quilibet sacerdos quoslibet &c. Habes quoque ex concilio ibi, Verumtamen &c. id, qd hic legit in responsione ad 1m; q scilicet per ecclesiæ uoluntatem iste sacerdos tunc habet usum iurisdōnis uniuersaliter absoluendi. Adduat fusius concilij sacri definitionem: qā multa faciunt ad prædicta in 4. & 5. de iurisdictione. Vide tu ibi: & bñ applica. Ex præmissa etiam definitione synodi patet; damnatā esse hæresim Marsilij de Padua, & Ioannis de Iāduno (ut refert Cardinalis Turrecremata, de Eccl. lib. 4. cap. 37.) dicentium: q Papa, Archieps, Episcopus, & simplex sacerdos, sūt omnes æquales authoritatis ac iurisditionis ex institutione Christi: sed, quod unus plus habeat alio, est ex concessione imperatoris: & sicut concessit, ita reuocare potest. Contra enim dicitur per concilium ibi, Quando omnia, quæ à Deo sunt, ord. &c. q talis iurisditio est ex potestate sibi tradita à Christo. Prædamnata ēt fuerat talis hæresis à Papa Ioanne 22. In extr. Licet iux. doctr. Itē à Concilio Cōstantiensi sess. 15. dānante oēs articulos Io. Vicl. inter quos erat nu. 9. iste sub his uerbis; papalis dignitas à Cęsare inolevit,

Vel. ꝑ S. Eccl. &c.

Casuū reseruatio.

Hæreses duæ damnantur.

leuis, & Papæ præfectio, & institono, a Cęsaris porentia emanauit. In idem. n. redit iste aliqualiter cū illo Paduani & Ianduni. Vide damnationem Io. Vil. sup. q. 2. art. 2. appen. vel q 1. ar. 1. appē. de vu cl. f. liē par. rōnē ostēdet pores merito insinuarī illud 1 principio dictum à Decretali, de offic. iudic. ordin. c. Papoltoralis & de sēt. excōmu. c. conquestus: & eo. ti. In 6. c. quicunq; & de pœn. in clemen. c. cupientes: & de priuil. in extrauag com. c. inter nunctas, Item insinnatum a quotidianis Bullis: vbi quantuncunque Papa aliquando sibi referuet absolutionem, tamen exceptionem hanc, nisi in articulo mortis semper apponitt per hoc manifestans Ecclesiæ intentionem circa vsum iurisdictionis tunc, qualem dixit Beatus Thomas. Secundò habes: quomodo per rationem præmissa omnia Patrum nostrorum dicta, pro quanto in fine vitæ quemlibet à quolibet sacerdote de quibuslibet tum censuris tum peccatis audiri posse statuunt & absolui declares probes defendas. Tertiò vides: quomodo ex his vicissim doctrina hęc Angelica consolidet.

34 *. Tho. 4. dist. 10. q. 1. at. 1. q. 1.

QVÆST. VIII. ART. VII.

CONCL. 1ª. Non semper pro maiori peccato maior pœna imponitur.

PROB. Quia pœna in foro pęnitentię taxanda est tum per respectū ad debitū soluendū, tū p respectū ad debitū pstandū: & p minori peccato qñq; maior pęnitentia licite iniungit vel pp difficultatē resistendi, vel pp periculum maius, vel pp pronitatem multitudinis: vt l litera).

¶ NOT Non dixit, φ pro maiori peccato qnq; minor pęnitētia iniūgi, licitè, sicut de minori peccato dixerat: qa acceptionē psonarū. φ pōt (& fortè vt in plurib.) accidere in dando pęnitentias minores p maiorib. peccatis, voluit excludere. Malū est. n. acceptare psonas I iudicio

ARTICVLVS. VII. A

Vtrum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœna tēporalis, cuius reatus post pœnitentiam manet, non taxetur secundum quantitatem culpæ. Taxatur enim secundum quantitatem[b] delectationis, quę fuit in peccato, vt patet Appo. 18. Quantum glorificauit se, & B in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum, sed quandoque vbi est maior delectatio, ibi est minor culpa, quia peccata carnalia plus habent delectationis quàm spiritualia, secundum Gregor. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

2 ¶ Præterea, Eodem modo aliquis obligatur per peccata mortalia in noua lege, & veteri, sed in vet. le. debebat pro peccatis pœna septem dierum, vt scilicet septem diebus immundi essent, cum ergo[b] in nouo Testamento imponatur pœna septēnis pro vno peccato mortali, videtur quòd quantitas pœnæ non respiciat quantitatem culpæ.

3 ¶ Præterea, Maius est peccatum homicidij in laico, quàm D fornicatiōis in sacerdote, quia circumstantia, quæ sumitur ex specie peccati, magis aggrauat, quàm quæ sumitur ex conditione personæ, sed laico pro homicidio imponitur septennis pęnitentia, & sacerdoti decem annorum, secundum Can. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

4 ¶ Præterea, Maximum peccatum est quod in ipsum corpus E Christi committitur, quia tāto grauius quis peccat, quanto maior est in quem peccatur, sed p effusione sanguinis Christi in sacramento altaris contingenti iniungitur pęnitentia quadraginta dierum, vel parum amplius, pro fornicatione simplici iniungitur pœnitentiæ septennis, secundum Can. ergo quantitas pœnæ non respondet quantitati culpæ.

SED CONTRA. Isai. 27. Mēsurā 3 mensurā cū abiecta fuerit iudicabo eū, ergo quantitas iudicij punitionis peccati est secū dum quantitatem culpæ.

2 ¶ Præterea, Homo reducit ad æqualitatem iustitiæ per pœnitentiam inflictam, sed hoc non esset si quantitas culpæ, & pœnæ non sibi responderent, ergo vnum alteri respondet.

RESPONDEO, Dicendum, φ pœna post dimissionem culpæ exigitur ad duo, scilicet ad debitum soluendum, & ad remedium præstandum. Potest ergo taxatio pœnæ considerari quātum ad duo. Primo quantum ad debitum, & sic quantitas pœnę radicaliter respondet quantitati culpæ, antequam de ea aliquid dimittatur: secundum tamen quòd per primum eorum, quæ penam nata sunt remittere, plus remittitur, secundū hoc per aliud minus remittendum, vel soluendum restat, quia quātò per contritionem plus de pę na dimissum est, tantò per confessionem minus dimittendum restat. Secundò quantum ad remedium, vel illius, qui peccauit vel aliorum, & sic quandoque pro minori peccato iniungitur maior pœnitentia, vel quia peccato vnius difficilius potest resisti, quàm peccato alterius, sicut iuueni imponitur pro fornicatione maior pœna, quam seni, quàmuis minus peccet, vel qa in eo peccatum est periculosius sicut in sacerdote, quàm in alio, vel quia multitudo magis prona est ad id peccatum, & ideo per pœnam vnius † alij sunt exterrendi. Pœna ergo in foro pęnitentiæ quantum ad vtrunque taxanda est, & ideo [m] non semper pro maiori peccato maior pœna imponitur. [a] Sed pœna purgatorij solum est ad soluendū debitū, qa vlterius nō manet locus peccandi: & iō[p] illa pœna taxatur solū secundū quantitatē peccati, considerata tū contritionis quantitate, & cōfessione, & absolutione, [q] quia p omnia de pœna aliquid dimittitur, Vnde & à sacerdote iniungendo satisfactionem, sunt consideranda.

licet non sit malū, ibi acceptare veras cās (vt sitq; qn iniungitur, secundum lrām, pęnitētia maior pro minori culpa): vnde & scriptū est, non misereberis pauperis I iudicio, Exod. 23. Hinc est: qd Concilium Cabilonēse secundum c. 34. dixit. Quia igitur, Apostolo teste, non est psonarum acceptio apud Deum, & in omnibus iudicijs cauenda est: multo magis in hoc pęnitentię iudicio p̄caueri debet, vt nullus sacerdotum nnq̄ aut gratia, aut odio alicuius psonæ secus iudicet, q̄ φ in canonibus sacris inuenerit, aut quod illi secundū sanctarum scripturarum authoritatem, & ecclesiasticam consuetudinem, rectius visū fuerit. Si ergo medici qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter personæ cuiuslibet acceptionem his, quos sanare cupiunt, cauterio aut ferro aut duris alijs quibuslibet rebus parcūt: multò magis id ipsum his obseruandum est, qui non corporum, sed animarum, medici existunt. Hæc ibi. Vbi licet præmiserit etiā, ly nē odio alicuius sacerdos secus iudicet quam &c. (quod videtur respicere taxationem maioris pœnitētiæ p minori culpa): tamen sub psona medicorum exemplum solum dat de nō acceptando psonas ex grā, seu amore, ostendens per hoc, crebrius frequentire posse in his acceptionem personarum ex gratia, amore reuerentia, siue respectu quam ex odio.

Conciliū de nō acceptando personas in dandis pęnitentijs.

Canones, sacræ scripturę, Ecclesiastica consuetudo, attenditur in pęnitēdis.

CONCL. 2ª. Pœna purgatorij taxatur solum secundum quantitatem peccati; considerata tū cōtritiōis q̄titate, & cōfes̄sione, & absolutione.

Concl. 2ª.

PROB. 1. Quia pœna purgatorij solū est ad soluēdū debitū (cū vlterius non maneat peccādi loc[9]): 2. Quia (ly cōsideratatū &c.) I solutiōe debiti habet rō q̄titatis cōtritiōis, cōfessiōis, absolutiōis (cū p horū tuō singula, i. cōtritiōē, cōfessionē absolutiōē, aliqd de pęna debita dimittat.)

Concl. p.

Notatio.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ in verbis illis † duo tangunt ex parte culpæ, ſ. glorificatio, & deliciæ: quorum primū pertinet ad elationem peccantis, qua Deo reſiſtit, Secundum ad delectationem peccati, quāuis autem ſit minor delectatio quandoque in maiori culpa, tamen G eſt ibi ſemper maior elatio; & ideo ratio non procedit.

AD 2^m dicendum, ꝙ illa pęna ſeptem dierum, non erat expiatiua a pęna debita peccato. Vnde, & iam ſi poſt illos dies mereretur, in purgatorio puniretur, ſed expiabat ab irregularitate, à qua oīa ſacrificia legalia expiabant. Nihilominus cæteris paribus, pl⁹ peccat homo in noua lege quā in veteri, ꝑꝑ H ſanctificationem ampliorē, qua ſanctificatur in Baptiſmo, & ꝑꝑ beneficia dei † potiora humano generi exhibita, & hoc patet ex hoc, qđ dr̄ Heb. 10. Quanto putatis deteriora mereri ſupplicia &c. Nec tñ hoc verū eſt vniuerſaliter, ꝙ exigatur pro quolibet peccato mortali ſeptēnis pœnitentia; ſed hoc eſt quaſi q̄dam regula cōis, vt in pluribus competens, quam tamen opor I tet dimittere cōſideratis diuerſis peccatorum circunſtantijs.

AD 3^m dicendum, ꝙ Epiſcopus, vel ſacerdos cū maiori periculo ſuo, & aliorum peccat: & iō ſolicitus retrahunt eū Canones à peccato, quàm alios, maiorem pęnam iniungendo, ſm qđ eſt in remedium; quàmuis quandoque non debeatur tanta ex debito. Vnde in purgatorio nō tanta ab eo exigitur.

AD 4^m dicendum, quòd pęna illa eſt intelligenda quando nolente ſacerdote hoc accidit. Si enim ſponte funderetur, multo grauiori pęna dignus eſſet.

QVAESTIO NONA.

De qualitate confeſſionis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de qualitate cōfeſſionis. Circa qđ quæruntur quatuor.

Primo, Vtrū confeſſio poſſit eſſe informis.

Secundo, Vtrum oporteat confeſſionem eſſe integram.

Tertio, Vtrum poſſit aliquis p aliū, vel p ſcriptum confiteri.

Quarto, Vtrum illæ conditiones, quæ à Magiſtris aſſignātur, ad confeſſionem requirantur.

1^m de maiori. Delectationis. ℞. & elationis. §. Tunc &c. F Licet. n. in minori culpa ſit quandoq; maior delectatio, quam in maiori (vt arguitur:) tñ non eſt ibi maior elatio, q̃ ſemper in maiori culpa reperitur. Ex lr̃a dic: ꝙ in taxatione pęnitentiæ, ſeu pœnæ, dēt ſemper magis attendi elatio peccatoris, q̃ delectatio habita, in cōmiſſo peccato. ℞Rō eſt; quia elatio ſe tenet ex parte auerſionis à Deo, & delectatio ex parte cōuerſionis ad creaturā; & cōſequenter elatio eſt tanq̃ formale in peccato, delectatio aūt tanq̃ materiale. Nam auerſio eſt principali⁹ in peccato, & tāq̃ formale; conuerſio autē minus principale, & tāq̃ materiale: vt alias declaratum fuit.

Elatio quare p̄ponderat delectationi.

Citatis in arg.

2^m illatio conclusionis. Cum ergo noua &c. ℞. Negatio illatio hæc §. Imò dēt inferri, & cōcludi, oppoſitum: ꝙ ſ. cum in nouo teſtamento imponatur pęna ſeptennis pro vno peccato mortali, vtꝙ quantitas pęnæ taxetur ſecūdum quantitatē culpæ. Nam cæteris paribus, plus peccat homo in noua &c. vt in textu, vſque ad ly nec tñ hoc verū eſt vn̄. q.

Idē peccatum grauius in vno quàm in altero: & quare.

Corollarium. Ergo & clericus magis peccat eodem peccato, q̃ purè ſecularis, cæteris paribus. Ergo & vnus laic⁹ grauius, quam alter, rōne beneficiorū Dei copioſius ſib. factorū, q̃ alter: ſicut clericus rōne ſacramenti ordinis ſupra ſecularē. Ergo & religioſus clauſtralis clericus plus oībus p̄dictis; rōne plurib. maiorumq; beneficiorum Dei, etiam multifariam multiſq; ac infinitis penè modis, habitorū. Horū. n. oium, atq; ſingulorū habenda eſt ratio in ponderando grauitatē peccati: qm̄ ingratitudinē maiorē in peccatore inferūt (vt patet) q̃ qdē ingratitudo ſine ulla cōtrouerſia, peccatū ſemper aggrauat. Vide. q. 6. ar. 2. ad 2. in eluc. & q. 7. ar. 2. ad 1. Nā circūſtātia, Quis p̄ſēti loco ſeruit.

Quid, ad grauitatē peccati cōnſcēdā conſiderādum.

3^m de conclusione. Non taxatur. ℞. taxatione ad remedium ordinata: non taxatione ex debito ſoluendo tantummodo nata §. Tunc &c. vt ex cōcluſione prima patet. Quia igitur Epiſcopus, vel ſacerdos cum maiori &c. vt in textu.

¶ NOT. Propter vltima uerba illa, unde in purgatorio &c. aduerte: ꝙ peccatū grauius uno modo dī ſecūdm ſe, alio mō p accidens; i. ſecundum ſpēm ſuā, vel ſecundū aliqd aliud extra ſpēm illam. Grauius primo mō, i. ſecundum ſe, grauiori pęna ſemper caſtigatur in purgatorio; grauius 2. mō caſtigatur qñq; nūc grauiori pęna, q̃ in purgatorio. Quandoq; dixi, i. tunc; qñ peccatū caſtigatur ſecundum conſiderationem remedij præſtandi contra ipſum. Alias. n. in purgatorio, etiam ſic. i. per accidens ſumptum peccatum, grauiori ſupplicio punitur: q̃ in præſenti. Vnde in textu ad 2^m. culpa, rōne circunſtantiæ Quis, conſiderata grauius punienda dī, & hic. ſ. in purgatorio (ſic intellig. auctoritas ad Heb. ibi adducta) q̄uis ſit prorſus eadē ſecūdum ſpēm. Quòd verò textus ait de purgatorio ly non tāta, itellig. arithmeticè, non geometricè: i. de q̄titate numeri nō dimēſionis magnitudinis. Quaſi dixerit: in purgatorio nō caſtigant hęc peccata (ſicut nec alia) ꝑꝑ duo, videlicet ꝑꝑ debitū ſoluendū, & remediū p̄ſtandū velut caſtigant in p̄ſenti. Cū hoc tn̄ ſtat veritas hæc, ꝙ illa purgatorij pęna ſolū pro ſolutiōe debiti ē maior, q̃ pęna q̃cūq; huic p duplici illo reſpectu inflicta: vñ idē S. Th. 3. q. 46. ar. 6. ad 3. ſiqt, qđ dolor aīç patiētis in purgatorio excedit omne malū p̄ſentis vitæ ſicut & gloria ſanctorū excedit omnebonū p̄ſentis uitæ. Adhuc pōt ēt dici ad illū textū: ꝙ ly tāta, refert ad fornicationē ſacerdotis nō abſolute, ſed reſpectiuè ad homicidiū laici. Ac ſi apertè diceret. In purgatorio homicidiū à laico factū punietr maiori pęna, q̃ fornicatio à ſacerdote cōmiſſa; vñ pęna fornicationis ſacerdotis nō erit tanta, q̄ta erit illa homicidij: licet in uita p̄nti maior deť pœna ſacerdoti fornicāti, q̃ laico homicidæ.

Incomparabilis eſt pęna purgatorij ad quamcunq; huius uitæ.

4^m de maiori. Cōnitur. ℞. voluntariè: nō inuolūtariè. §. Tunc &c. Nā fornicatio illa ſimplex fit ſimpliciter voluntariè, effuſio aūt illa fit nolēte ſacerdote. Aliàs ſi ſpōte hæc ab eo fieret; multo maiori pęna, q̃ ſeptē annorū, eēt dignus. Cur aūt n̄ faciāt mētionē canones de pęna debita p ſāguinis Chriſti effuſione voluntaria, ē: qa (iudicio meo) nō crediderūt, aut n̄ credere ſe p hoc oſtenderūt, vnq̃ futurū; ꝙ ſacerdos tā ſacrilegus, tā reprobus, tā diabolicus, reperiret.

Concil. Trid. ſeſſ. 4. c. 1.

APPENDIX. [1]

EX articulo habes 1°. quō p rōnem oſtendas, meritò iniunctum à ſcripturis, à Papa, à Cōcilijs modū taxandi pęnā p culpis: vt ſup. q. 3. ar. 3. appen. Vide ibi: & bñ applica ad propoſitū p̄ſentis articuli. Itē meritò dictum à Concilio Trid. ſeſſ. 14. c. 8. Debent ergo ſacerdotes Domini, quantū ſpiritus & prudentia ſuggeſſerint, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate ſalutares & conuenientes ſatiſfactiones iniungere: nè ſi fortè peccatis conniueant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, Leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præoculis; ut ſatiſfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem. Hæc ibi. Item à Concilio Carthaginenſi 3. a generali. 6. ſynodo in trullo celebrata confirmato, cap. 31. Pœnitentibus ſecundum peccatorum differentiam, pœnitentiæ decernantur. K Hæc ibi: & recitatur. 16. quæſt. 7. Item à Conc. 4. cap. 74. ut ſacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptione, pœnitentiæ leges iniungat. Hæc ibi. Item à Concilio Laodicenſi cap. 2. His, qui diuerſorum peccatorum lapſus incurrunt; & oratione, & confeſſione, ac pœnitentia, malorum ſuorum perfectam conuerſionem demonſtrant; pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus attribuendum eſt, propter miſericordiam & bonitatem Dei. Hæc ibi. Item à Concilio Aphricano capitulo decimo, Pœnitentibus, ſecundum differentiam peccatorum, epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Hęc ibi & recitatur 16. quæſtione 27. Vide etiam, de conſecr. diſtinctione quarta. De pœnitentibus & 26. quæſtione 7. Tempora, cum multis ſequent. Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, præmiſſa Concilio dicta, pro quanto pœnæ imponendæ modum illum ſtatuunt, & probes & declares & tueris. [2] Tertiò uides: quomodo ex his angelica doctrina hæc uniuſſim declaretur & conſolidetur. [3]

Vtilitas p S. Eccl. ad obedien. &c.

QVÆST. IX. ART. I.

ARTICVLVS I.

Vtrum confessio possit esse informis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, ꝙ cõfessio nõ possit esse informis: dicitur.n.Eccl. 17.A mortuo uelut, qui nõ est, perit [h] confessio: sed ille, qui nõ habet charitatem, est mortuus, quia ipsa est animæ uita, ergo absque charitate non potest esse confessio.

¶ 2 Præterea, Cõfessio diuiditur contra contritionem, sed cõtritio, & satisfactio nunquam possunt extra charitatẽ fieri: [h] ergo nec confessio.

¶ 3 Præt. in cõfessione oportet ꝙ os cordi concordet, quia hoc ipsum nomen Confessionis requirit: sed ille, qui adhuc manet in affectu peccati quod confitetur, non habet cor[h] ori conforme: quia corde peccatũ tenet, quod ore dãnat, ergo talis non confitetur.

SED CONTRA. Quilibet tenetur ad confessionem mortaliũ: sed si aliqs semel cõfessus est ẽt in mortali existẽs, non tenetur ulterius ad confitendum ea peccata: quia cũ nullus sciat se charitatem habere, nullus sciret se confessum fuisse: ergo nõ est de necessitate confessionis, ꝙ sit charitate formata.

RESPONDEO, Dicẽdum, ꝙ confessio est actus uirtutis, & pars sacramenti: secundum autem, quod est actus uirtutis, est actus meritorius proprie, & sic [m] confessio non ualet sine charitate, [n] quæ est principium merendi: sed secũdum quod est

B pars sacri, sic ordinat confitentem ad sacerdotem, q habet claues Ecclesię, qui per confessionem confitentis conscientiã cognoscit, & [p] secundum hoc confessio põt esse ẽt in eo, qui non est contritus: [q] quia potest peccata sua confiteri sacerdoti, & clauibus Ecclesiæ se subiicere; & quamuis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamẽ recedente fictione percipere incipiet: & sic etiam in aliis sacris.

C Vnde [r] non tenetur iterare cõfessionem, qui fict[s] accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri. [t]

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd authoritas illa intelligenda est quantum ad fructum cõfessionis percipiendum, quem nullus extra charitatem existẽs percipit.

Ad secundum dicendum, ꝙ contritio, & satisfactio fiunt

D Deo, sed confessio fit homini: & ideo de ratione contritionis, & satisfactionis est, quòd homo sit Deo per charitatem unitus, non autem de ratione confessionis.

A uerbo dicatur) qñ uult dimittere aliquid, quod est de essentia sacri. Sm.n.oẽs doctores tunc & peccat mortaliter confitens, & tenet iterare cõfessionẽ: quia non fuit completum sacrm. Ergo illa prior cõfessio dicet hic ficta, fictione tali: qua quis confitet, imperfectè contritus.i.solum attritus; uel cum negligentia, aut ignorantia tali, q nõ excusant; intendẽs tñ recipere sacrm. Talis .n.confessio est sacrm hñs aliquo mõ suam mãm,.i.actũ pęnitẽtie ẽt quo ad cõtritionẽ, licet imperfectã. *Concl. m* Textus.n dicẽs, ꝙ talis cõfitens accedit nõ contritus, de contritione perfecta tñ loquitur. & nota: ꝙ cõtritio imperfecta alia est, q ad introducẽdam grãm sufficit, non qdẽ p se, sed cũ actuali confessione: *Attritio duplex.* alia est tñ imperfecta, ut nec, accedente actuali sacro, sufficiat ad introducendã grãm. *Concl. p.* De primo mõ imperfecta loquitur Concil. Trid. sess. 14. (in cuius signũ addit ly si uolũtatẽ peccãdi excludat cum spe ueniæ) & oẽs dicunt, ꝙ taliter accedẽs de attrito fit cõtrit[us] (ut supra q 1.ar.2.& 3.) de secundo mõ imperfecta loquitur solũ textus. *Concl. f.* Sic ergo accedens nõ est in gra, neq; tũc sub manu cõfessoris recipit grãm: qa illa attritio sua nõ excludit uerè, & totaliter affectũ peccati, ẽt qñ actualiter sub sacro est; ut ex argumento tertio hr. Nõ tñ tenet reconfiteri: qa taliter confessus subiecit se uoluntariè clauib[us] Ecclesiæ, oĩa integraliter confitẽdo, & cõtritio oẽ, q̃uis multũ frigidè.i. multũ remissè, habendo. Vide infrà, notationes post responsum ad tertium, pro huius notitia pleniori.

CONCL. 1a. Confessio, ut est actus uirtutis, non ualet sine charitate.

¶PROB. Quia confessio, ut est actus uirtutis, est actus propriè meritorius: & sine charitate non põt aliquid esse propriè meritorium (cũ charitas sit principium merendi.)

35 *Th. lo 4. d.17. q.3. art.4. q.1. & seq.* ¶NOT. Id dr propriè meritorium, cui debet aliqd supra facultatem naturę existens; & hæc est uita æterna. Vñ nec ppalia dicimur mereri, nisi secũdum ꝙ subordinãtur ad uitam æternam. 1.2.q.114. ar.10. Iõ in pbatione addit ly ppriè, ad denotandũ, ꝙ loquit de merito uitæ æternæ. *Mereri propriè.* Quòd aũt non possit tale meritum eẽ absque charitate, & ꝙ eum ea possit, & ꝙ charitas sit principiũ merendi, uide 1.2.q. 114.ar.2.& 3.& 4.

¶CONCL. 2a. Cõfessio, ut est pars sacri potest esse etiã in eo, qui nõ est contritus.

¶ *Corollariũ* Ergo cõfessio act[us] uirtutis nũq̃ põt esse informis, i. sine forma uirtutũ, q est charitas: & confessio pars sacri aliqñ põt esse informis. Quod uerò sit confessio & actus uirtutis, & pars sacri, uide q.7.ar.2.

¶PROB Quia non cõtritus põt pctã sua confiteri sacerdoti, & clauibus Ecclesię se subiicere.

¶CONCL. 3a. Non tenetur iterare cõfessionẽ, qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionẽ suã confiteri.

Fictus. ¶NOT. Ista conclusio tertia est quasi pẽdẽs ex secunda, in qua notum declarat: qd facturos sit pro salute sua is, qui sine contritione accessit iam ad sacrm confessionis. Vñ per ly fictus, intelligit ista tertia id, qd 2a dixerat ly non contritus. Vtraq; aũt per non contritum seu fictũ intẽdit eũ: q adhuc, dum confitet, manet in affectu pcti, qd confitet.i. q corde tenet pctm, qd ore dãnat, ut ex argumẽto tertio patet. Vide tñ notationes post rñsionem ad illud tertium.

¶PROB. Quia fictus ille, recedente fictione, recipit fructũ

E absolutionis datæ in confessione pterita: Quia (ly sed ten. postmodum &c.) hoc de se patet.

¶ *Corollarium*. Ergo, cũ recedẽte fictione absolutionis fructũ.i. grãm recipiat, psupponit S. Th. ꝙ confessio ficta, de qua loquit, fuerit perfecta in rõne sacri.i ꝙ confitens integraliter peccata sua dixerit sacerdoti, & ꝙ confitens idem secundũ intẽtionem suã se clauibus Ecclesiæ subiecerit (ut ex probatione scdæ cõclusionis in textu patet.) Et confirmat. qa dicit, ipsã sic fictè factam non esse necessariò iterandã: id qd utiq; nõ esset, si prior illa cõfessio non fuisset perfecta in rõne sacri, quoad substantialia, in foro Ecclesiæ. *Præsuppositum notandum.* Ergo confessio illa prior non dr hic ficta fictione tali; qua deficit cõfessioni aliqd pertinens substãtialiter ad integritatem eius, quatenus est sacrm: puta qñ confitens nõ intẽdit recipere sacrm, sed derisoriè seu simulatoriè agere; uel qñ non uult confiteri omnia mortalia; uel qñ nullo mõ de præterito dolet, nec ullo mõ futurum cauere intendit: uel (ut unico *Duplicis fictionis una intenditur in lra, altera nõ.*

1m Ex Ecclesiastico. Perit cõfessio. ℞. Quãtũ ad fructũ cõfessionis tũc recipiendũ: nõ p, q̃tũ ad substãtiã cõfessionis, nec q̃tum ad fructũ ei[us] recipiendũ olt.i.qñ recedẽte fictione redierit ad cor §. Tũc &c. Licet.n. ipse cõfitẽs sit extra charitatẽ, & cõsequenter mortuus, dũ cõfitet (ut argm dicit) tñ seruat substãtiã confessionis.i.oĩa

E pctã cõfitet, & scdm intẽtionẽ suã subiicit se clauibus Ecclesiæ; & postmodũ redeunte eodem ueraciter ad cor, recedit fictio illa prior, & charitas ipsi infundit, & p cõsequẽs efficit uiuus; & tunc primũ incipit pcipere actualiter fructũ pcedẽtis cõfessionis. Nõ tñ ergo argm nõ est cõtra articuli intẽtũ: sed ẽt est in fauorẽ hui[us] (stãte gloss illi[us] authoritatis,) ut patet ex 2a cõcl. cũ sui pbatiõe.

2m Illatio concl. Ergo nec confessio. ℞. Negat illatio §. Rõ est: quia contritio & satisfactio fiunt Deo, sed confessio &c. ut in litera.

¶NOT. Nõ significat hic, ꝙ cõtritio & satisfactio nõ possint eẽ sine charitate, tẽne subiecti cõtriti & satisfacientis imperfectè.i. extra charitatẽ: sed significatur, ꝙ contritio & satisfactio, quãtũ est ex parte rõnis ipsarũ, non fiunt unq̃ sine charitate. Vt si sub exẽplo dicamus: Charitas, scdm rõnẽ charitatis, nunquã excidit q tñ scdm conditionẽ subiecti, in quo est, põt excidere 2.2.q.24. ar.11.& sup Apost. 1 Cor.13. Sicut ergo, ut ẽ a rõe charitatis, nũq̃ põt excidere.i.peccare, quẽadmodũ nec calor scdm se põt infrigidare, *An contritio. & satisfactio fiant qñq; sine charitate.*

gidare; & tamē, quantum est ex uolubilitata fubiecti in quo est, pōt: ia contritio & satisfactio, attenta tōne ipsatum, sunt semper cum charitate; quæ tamen, quantum est ex imperfectione subiecti in quo sunt, possunt esse extra charitatem. Non tamen sic Deo satisfeciunt ut in q. 14. ar. 2.

F mihi de pteritis, ulterius te nō offendā,) ex tali tm̄ Iperfectione cōtrit onis cōfessio nō est iterāda: qa in casu isto saluat substātia cōfessionis & talis cōfitēs subiicit se ut absolubilē clauib9 Ecclesiæ. Perfecta nāq. cōtritio, de qua in q. 1. ar. 1. exam. diffinit. secundæ, nō exigitē necessariò ad pcti deletionē apud forū pnialē Ecclesiæ, ita. s. q. confessio facta cū imperfecta contritione hoc ultimo mō dicta sit necessariò iteranda: qm̄ confessio in foro pnali Ecclesiæ potest esse & uera (ut patet hic in rñsione ad tertium,) & informis. Alioqn nisi posset eē informis; nullus eēt certus se esse uerè cōfessum: ut in argumētō, sed cōtrà, dicitur. Vnde oporteret; hominē de iteranda cōfessione sp solicitari, & nunquam cōfessio ni uni finē impone re: quod Ecclesię pias aures offendit, & à D. Th. in argumento illo implicitè pro magno Inconuenienti habetur. Absurdū magnum uitādum.

3m de minori

Cor ori cōforme. Re conformitate requisita ad finē confessionis: non, cōformitate reqsita ad substantiā confessionis. §. Tunc &c. Licet. n. in cōfessione, quanū ad finem ei9, oporteat, quòd os cordi cōcordat in dānādo ueracitar pctm: ita ut eorde uate dam net istud, qd ora dam nat (ut arguitur) tn̄ in confessione, quantum ad eius substātiā sufficit, q. os cordi cōcordet in narrādo ueraciter peccata quæ corde gerit.

36 * Cap. Ois de pęn. & rem. C. bc. Trid. sess. 14. c. 5.

Ad 3m dicendum, q ille, qui peccata, quæ habet, narrat, vere loquitur: & sic cor cōcordat voci, vel uerbis quātum ad substantiam confessionis, quāmuis discordet à confessionis fine.

ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat confessionem esse integram.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd nō oporteat confessionem esse integram: ut scilicet omnia peccata uni sacerdoti confiteantur. Quia erubescentia facit ad diminutionem pœnæ, sed quanto pluribus sacerdotibus, quis confitetur, tanto [h] maiorem erubescentiā patitur: ergo fructuosior est cōfessio si pluribus sacerdotibus diuidatur.

¶ 2 Præterea, Confessio ad hoc necessaria est in pœnitentia, ut G pœna [b] secundum arbitrium sacerdotis peccato taxetur, sed sufficiens pœna potest imponi à diuersis sacerdotibus de diuersis peccatis: ergo non oportet uni sacerdoti omnia peccata confiteri.

¶ 3 Præterea, Potest cōtingere, quòd post cōfessionem factam

1a. ¶NOT 1a. Ex litera dicente, q talis confitens peccata, quæ habet, narrat, liquidò patere pōt quid intelligat hic D. Th. per nō contritum seu fictum. Si. n. peccata narrat ore, quæ secūdum suam cognitionem tenet corde, & fictionem corde habitam (ut supponitur) tunc non narrat: ergo dicēdum secundum literam ipsam relinquitur, quòd iste à S. Doctore uocatur fictus, non malitiosè, sed ignoranter. Hoc est. Secundū rei ueritatem iste confitens affectum adhuc peccati corde tenet, utpote non plenè contritus, sed frigidè attritus: & tamen, secundum suam crassam æstimationem, non habet corda illū malum affectum. Alioquin de hoc ipse tunc confiteretur: quod si non faceret, non confiteretur omnia peccata sua; ut præsupponitur in litera dicente, quòd iste narrat peccata, quæ habet, & quòd eius cor uerbis concordat quantum ad substantiam confessionis. Patet siquidam: quòd de substantia confessionis est narrare peccata omnia etiam cordialia, de quibus confitens est sibiipsi conscius. Latebat igitur in corda peccatum istud, i. aliqualis affectus ad peccatum: sed iste per ignorantiam crassam id nesciebat, quæ ignorantia non excusabat eū nō istū à peccato. Quia ergo secundum ueritatem ibi latebat, ideò iste veraciter fictus erat; quia iste illud ignorabat, immò se sufficienter dispositum credebat, ideo illum ad fictionem hanc tunc confitendam sua conscientia non astringebat; quia ignorantia illa crassa erat, ideo fructum absolutionis tunc percipiēdum impediebat. Quia ergo postmodum per maiorem sui discussionem uenteri in cognitionem talis indispositionis, quæ in priore confessione fuit, confiteri eam in sequenti confessione tenebitur: & quia, quando eā cognouit, de ea doluit, iō tunc per mò absolutionis prioris percipare fructum incœpit.

Quid, intalligat p fictum, in hoc art.

H

2a. ¶NOT. 2a. Propter ly quātū ad substātiā cōfessionis, aduerte: q de substātia cōfessionis sacralis est, q sit detestatiua peccato sū confitentis. Nā impossibile est, q qs cōfiteat sine aliqua displicentia pcti: cū is, qui confitet, pponat pctm̄ suū, ut malū ppriū, quo desiderat carere. Vñ quātum appetit exonerari, tm̄ sibi displicat peccati onus. Qui ergo narrandi eā, sine ulla peccati displicentia, confiteretur, æquiuocè confiteretur: ac per hoc non seruaret substantiam confessionis. Si ergo totaliter deficeret aontritio, quæ ex displicentia præteritorum peccatorum & K proposito uitandi futura consurgit; esset procul dubio iteranda confessio: qa talis nec uera substantialiter cōfessio fuit. Similiter si attritio ppartem tm̄ inueniret (qa uidelicat cōfitēs displicētiā hēt de offensa Dei pterita: sed nō hēt ppositū uitādi futura, qūis hēat uellētatē, puta, nō hēt aīum relinqnēdi cōcubinā, restituēdi aliena, dimittēdi statū pcti, quāuis uellat oō offendere Deū:) esset in tali casu (iudicio meo) iterāda confessio: qa talis pnia nō est uera: de pœn. & remiss. qd qdā. Vñ tales, q sciēter & aduertēter nolunt deserere peccare mortaliter, nō admittunt ab ecclesia ad absolutionē: qm̄ ij in suo attritionis defectu ppo nūt se ecclesię clauibus ut impœnitentes explicādo suū aīum nō deserendi pctm̄, aut pcti mortalis statum. Est igitur cōtra substātiā cōfessionis, cū sit cōtra formā sacri, talis cōfessio cōfitantē ut inabsolubilē ecclesiæ ppotēs: & iō, quāuis aliās integra fuerit, vt uino iterāda. Cęterū si attritio duas partes suas hēat, licet ipar fectè (puta, sic se hēt solū, ac si hoiem offendisset, dicēdo, parce

Substātia confessionis.

De Iteratione confessionis.

¶Corollarium. Ergo, qa confessus informiter (ut in articulo) saluat substantiam confessionis, patet, q. D. Th. nō intendit loq. nisi da ultimo mō per attritionem confesso: ut dc in secūda notationa a ly. Cæterum si attritio duas &c. Pro completioi etiā huius intellectu, uideas notationem primam.

Sensus uerus artic.

APPENDIX.

¶EX articulo habes primo: quomodo per rationem ostendas, meritò declaratum fuisse à Papa Alexandro tertio, q. confessio potest esse informis. Tunc autem hoc ipsum ille Papa declarauit: quando Beluacē. epō scriber a ait. Quòd quidā ad confessionem da criminibus ueniunt, & quāuis cōfiteri uelint, se tñ afferunt abstinere non posse Consultationi tuæ taliter respōdemus: quòd eorum confessionem recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere: quia licet non fit uera huiusmodi pœnitentia, admittenda tamen est eorum confessio, & crebris & salubribus monitis pœnitentia indicenda. Hæc ibi, & recitatur de pœnit. & remiss. Ecce: q à non contritu potest heri cōfessio sacerdoti. Verum si tal iter est incontritus, ut se inabsolubilem proponat (in quo casu loquitur Papa:) confessio eius admittitur quidem ad audientiam pro salubribus monitis, & qualicunque pœnitentia à confessario imponenda, sed non ad absolutionem. Peccaret nāque tunc peccato sacrilegij tam absoluens, quàm absolutionem recipiens: quoniam eorum quilibet contra formam sacramenti ueniret, ac per hoc iniuriam in essentialibus inferret sacramento. Non tamen propter hoc confessio illa respuenda, sed admittenda, dicitur. Multò igitur magis, in casu nostro, informis confessio admitti debere, per hoc significatur. Nam ibi & impœnitens est ipse confitens, & impœnitentiam suam illam manifestat confessario: in casu autem articuli nostri neque impœnitens, sed imperfectè pœnitens, est; & consequenter impœnitentiam manifestare nō potest: ibi non absoluitur, hic uero absoluitur. Secundo habes, quomodo per rationem dictum Pontificis, pro quanto confessionem informem sentit esse admittendam, & intelligas, & probes, & defendas. In hoc tamen semper præ oculis habeto discrimen prædictum, in secunda not. post ad tertium, inter illas confessiones informes nè fiat error. Tertio uides: quō uarsim, & à fortiori, ex his Angelica hæc doctrina declaretur, & consolidetur.

1 Vtil. p S. Eccl. &c.

I

2

3

QVAEST. IX. ART. II.

CONCL. De necessitata confessionis est: q homo omnia peccata cōfiteatur, quæ in memoria habet.

¶Corollarium. Ergo D. Th. sic respondendo & innuis cōfessionem oportere esse integram, & notificat quid importat ly esse integram. Plura ergo, à simili, ordinariè dicit, quotiescunque respondet quæsitis sub aliis terminis: ut considerate est passim.

Examē. Ly quæ in memoria hēt. Videlicet, post diligēti9 factā

suæ

suæ conscientiæ discussionem: ut ex Concil. in appen. patebit. Negligenn enim suam conscientiam disquirere imputabitur; si hæc peccata, quæ habebat, ex crassa obliuione confessus non fuerit: ita q ipsa sic negligenter facta confessio iudicabitur per se dimidiata. Quare / Quia iste non dixit omnia peccata, quæ in memoria habuit: idest q in memoria, diligenti discussione præsupposita; habuisset. Vnde sic crasse negligens, si aliquorũ peccatorũ obliuisceret, & propterea ipsa nõ cõfiteret. obligatus esset ad reiteranda illã con fessionem. Vide q. 2. ar. 3. ad 2^m. Nã simile est iudiciũ de integritate cõtritionis, & cõ fessionis. Ex his patere põt: q qñ sacerdos absolnẽs dicit, & quorũ memoriã non hẽs, intelligit solũ de his peccatis; quorum post rusticã discussionẽ conscientiæ memoriã nõ habes. Nec ex hoc intellectu aliquod inconueniens pijs Christi fidelibus sequitur, ut per Concilium Tridentin in appen. uidebimus.

De peccatis in memoria habitis confessio, quomodo intelligatur.

PROB. 1. Quia nisi homo cõfiteretur oĩa peccata, confessarius non cognosceret grauitatem peccatorum (cùm unum aggrauetur ex adiunctione alterius) neq; posset salubriter mederi confitẽti (cùm id, quod est conueniens medicina uni peccato, sit quandoq; incẽtiuũ alteri*. ¶ Et de necessitate est, q confessarius cognoscat totam confitẽtis habitudinem. i. peccatorum ipsius grauitatem; ac ipsius infirmitati salubriter medeat (patet, a simili immo a fortiori, de medicina corporali) 2. Quia nisi homo oĩa peccata confiteatur, nõ est cõfessio, sed confessionis simulatio.

*In lib. de fal. & uer. pœn. c. 15 a med. to. 4. li. 4. Sẽt. d. 15. §. fi.

Examen. Per ly omnia peccata, intellige mortalia, tam certa, quàm dubia supra quæst. 6. artic. 4. ad 3^m. & 4^m. eorumque circunstantias necessarias. quæst. 6. artic. 2. ad 2^m. & quæst. 7. artic. 1. ad 1^m. quæ uel quas non fuit aliàs confessus. Ly non est cõfessio. s. quæ est materia sacramenti pœnitentiæ. ly cõfessionis simulatio. i. ex propria ratione repugnans formæ confessionis, hoc est absolutioni. Nam impium est dimidiam a Deo sperare ueniam: de pœn. d. 3. c. pœnitentes, uel cap. plures pœnitentes.

1^m de minori. Maiorem. ℞. Extensiuè non, intẽsiuè §. Tunc &c. Quando. n. dicitur, q erubescentia facit ad diminutionem pœnæ, intelligunt principaliter de erubescentia intensiua: maximè uerò in casu nostro, in quo extensiua. i. multiplicior, nõ causatur ex sufficienti demõstratione malæ dispositionis peccatoris, & intensiua causatur ex demonstratione sufficienti talis dispositionis illius (ut in litera declaratur.

Corollarium. Ergo ex amore proprio, quo quis malam suam dispositionem ita, ut oportet à confessario cognosci recusat, oritur dimidiata cõfessio. i. fit, q quia non uult, omnia peccata sua uni aperire. Ergo amor proprius etiam postquã ad peccatum nos prius traxit, nostram salutem, quæ in confessione foret sperãda, impedit: ac nouorum peccatorum, atque peiorum, causa existit. Quando enim ex intentione seu uoluntariè dimidiatur confessio, nouum peccatum, & sacrilegij quidem (quod peius est prio re) contra sacramentum pœnitentiæ, incurritur, & toties, quoties: adeò quod unum peccatum in confessionibus ducentis uoluntariè suppressum generat ducenta peccata mortalia, in specie sacrilegij sacramentalis. Vnde non tantum damnatio quasi incomparabiliter maior peccatori illi prouenit: sed etiam erubescentia, ad claudendum os in confessione, mirum in modum augetur: & (quod deterius est) præsumptio quandoque, uel desperatio simul paulatim nascitur. Præsumptio; quia sine confessione dimittenda sibi peccata, propter multa opera de genere bonorum facta, sperat, contra quæst. 6 art. 1. & 3. & 6. desperatio, quia tanta peccatorum mole pressus maiorẽ suam esse iniquitatem putat, quàm ut inde emergere possit.

Amor ꝓprius trũcatæ confessionis ca.

Concil.

Quomodo unum peccatũ innumera ferè pariat, & deteriora.

Examen. Ly malitiam peccantis. Per malitiam, intelligi etiam hic potest id, quod dicimus, peccare sub spe ueniæ, seu impunitionis. Quod quantum sit in comparatione, ad peccata ignorantiæ, & infirmitatis noxium, ad remittendum q; difficile: monstrat Concilium Cabilonense 2^m. cap. 36. sed nec hoc prætereundum putauimus: quòd quidam ex industria peccaores, propter eleemosynarum largitionem, sibi quandam promittunt impunitatem. Eleemosyna enim extinguit peccata, iuxta illud: ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata. Sed ea, quæ aut necessitate, aut casu, aut qualibet fiunt fragilitate ita uerò, quæ ex industria, aut cuiuslibet libidinis explendæ causa ideircò fiunt ut eleemosyna redimantur, nequaquam eis redimi possunt: quia, qui hoc perpetrarunt, uidentur Deum mercede conducere, ut eis impunè peccare liceat. Non ergo quis ideirco peccare debet, ut eleemosynam faciat: sed ideo eleemosynam facere debet, quia peccauit. Hæc ibi. Ex his patet; quòd multum refert cognoscere: an quis per ignorantiam, infirmitatem, uel per malitiam, seu ex industria lapsus fuerit.

Per malitiam peccare, maximi est damni.

Concilii. Ec. l. 3.

2^m de maiori. Vt pœna. ℞. Sufficiens: non, qualiscũq; §. Tunc &c. Nam pœna à diuersis sacerdotibus

& satisfactionẽ perfectam, recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebatur, memoria non habebat, & tũc copiã proprij sacerdotis, cum quo primò confessus fuerat habere nòn possit, ergo poterit id solum peccatum alteri B [h]cõfiteri, & sic diuersa peccata diuersis sacerdotib. cõfitebitur.

¶ 4 Præterea, Sacerdoti non debet fieri confessio de peccatis, nisi [h]propter absolutionem: sed quãdoque sacerdos, qui cõfessionem audit, potest de quibusdam peccatis absoluere, nõ de omnibus, ergo ad minus in tali casu non oportet, quòd cõfessio fit integra.

SED CONTRA, Hypocrisis C est impedimentum pœnitẽtię, sed diuidere cõfessionẽ ad hypocrisim ptinet, ut Aug. dicit:* ergo cõfessio dẽt esse integra.

Præterea, Confessio est pœnitẽtiæ pars, sed pœnitẽtia dẽt esse integra, ergo & confessio.

RESPOND. Dicendum, quòd in medicina corporali oportet quòd medicus non unum solũ morbum, contra quem medicinam dare debet cognoscat, sed D etiã uniuersaliter totam habitudinẽ ipsius infirmi, eo quòd unus morbus ex adiũctione alterius aggrauat, & medicina, quę uni morbo competeret, alteri nocumentũ præstaret, qđ similiter est in peccatis, quia unum aggrauatur ex adiũctione alterius, & illud qđ uni peccato esset cõueniẽs medicina, alteri incentiuum præstaret, cũ quandoque aliquis contrariis E peccatis infectus sit, ut Grego. in Pastoral. docet, & ideo [m]de necessitate confessionis est, quod homo omnia peccata cõfiteatur, quæ in memoria habet[n], qđ si nõ faciat, nõ est cõfessio, sed ↄfessiõis simulatio.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd & si erubescentia sit multiplicior, quando diuidit diuersa peccata diuersis: tamen omnes simul non sunt ita magnæ erubescẽtię, sicut illa una, qua quis omnia sua simul confitetur: quia unum peccatum per se consideratum, non demonstrat ita malam dispositionem peccantis, sicut quãdo est cum pluribus aliis cõsideratum: qa in vnum peccatum aliquis quãdoque ex ignorantia, uel infirmitate labitur, sed multitudo peccatorum demonstrat malitiam peccantis, uel magnã corruptionem eiusdem.

AD SECVNDVM dicendum, quod pœna à diuersis sacerdotibus imposita non esset sufficiens: quia quilibet consideraretunum per se, & non grauitatem ipsius quam habet ex adiunctione alterius, & quandoq; pœna, quæ cõtra unum peccatum daretur, esset promotiua alterius peccati: & præterea sacerdos confessionem audiens, vicem Dei gerit, & ideo debet ei fieri hoc modo confessio, sicut fit Deo in contritione. Vnde sicut nõ esset contritio, nisi quis de omnibus peccatis contereretur, ita nõ esset cõfessio, nisi quis de omnibus, quæ memorię occurrerint cõfiteatur.

sacerdotibus imposita, &c. ut in lite a. Ex qua dicito, ꝙ tertia ratio adducta. s. sacerdos confessionem audiens uicem Dei gerit, & ideo dēt et fieri hoc modo confessio, sicut fit Deo in contritione; dicito, inquam, ꝙ ista ratio est quædam probatio conclusionis articuli, & quidem satis clara. Vt. De necessitate confessio debet esse integra, idest homo, tenetur confiteri omnia peccata, quæ in memoria habet. Quare? Quia sacerdos confessionem audiens uicē Dei gerit: & uicē Dei sic gerenti debet confessio fieri hoc modo, sicut fit Deo in contritione.

Concl. repetitio est noua probatione.

AD TERTIVM dicēdum, ꝙ quidā dicunt, ꝙ quando aliquis recordatur eorum, q̄ prius oblitus erat, debet etiam ea, quæ prius confessus fuit confiteri, & pręcipuè si non potest eundem habere, cui antè confessus fuerat, qui omnia cognoscit ut totius culpę quātitas uni sacerdoti innotescat. Sed hoc non uidetur necessarium: quia peccatum habet quantitatem, & ex seipso, & ex adiunctione alterius: peccatorum autem, de quibus confessus est, manifestauit quantitatem, quàm ex seipsis habent; ad hoc autem, ꝙ sacerdos utramque quātitatem peccati huiusmodi cognoscat, sufficit quòd hoc peccatum cōfitens dicat explicite, & alia in generali, dicendo, ꝙ cum alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

G AD QVARTVM dicēdum, quòd etiam si sacerdos non de omnibus possit absoluere, tamen tenetur sibi omnia confiteri; ut quantitatem totius culpę cognoscat, & de illis, de quibus non potest absoluere, ad superiorem remittat.

3m de conclusione. Confiteri. ℞. Explicitè, confitendo simul implicitè, i. in generali, alia dicendo, quòd &c. ut in litera. § Tūc nihil, etc. Nam per talem confessionem explicitam & implicitam confessario ultimo factam innotescit grauitas peccatorum ex se, & ex adiunctione. Ex litera ly non est necessarium. dic, ꝙ illa opinio quorundam prænarrata non reprobatur, ut falsa, sed ut necessaria. Non enim est necessarium confiteri; tunc modo, quo illi dicunt: licet, absque erronea conscientia, sic confiteri sit bonum.

H †NOT. Quomodo in casu obliuionis procedendum tibi sit ad acquirendam memoriam, & de multis ad hoc pertinētibus, uide quæst. 2. artic. 3. ad secundum, obseruabis quoque semper in tali materia discrimen inter obliuionem peccatorum post diligentiam iustam, & sine ista; ut supra in not. post concl. immediatè. Et tertio, ꝙ D. Thomæ responsio loquitur de oblitis post iustam diligentiam, non de oblitis post examinandæ propriæ conscientiæ, uel negligentiam, uel crassam diligentiam. In hoc enim casu, prima opinio non tantum bona, sed etiam necessaria esset. Tunc autem diligentia in conscientiæ examine ponenda uidetur iusta, quando tanta est, quanta poneretur in re, quæ maximè esset cordi (præsertim cum cura animæ propriæ omnibus aliis curis præponderet.) seruatis conditionibus personarū, negociorum, prorogationis inter confessiones temporum. & similium: ita ut, omnibus his concurrētibus credat quis uerè, omni dolo remoto, diligenti sufficientia propriam conscientiam examinasse. Hinc fit: ut diligentia, quæ sufficiēs iudicatur huic per mensem tantū ui confesso, non iudicetur sufficiens ei, qui semel tantum in anno confessus est: & ut illa, quæ sufficit mercatori mediocri, non sufficiat mercatori admodum magno: & ut sufficiens parum per inter homines discolos conuersanti existat insufficiens frequenter, uel semper in talibus in hominum uariis tentationibus, peccandique occasionibus conuersanti: & ut magnam memoriam habenti (siue per naturam, siue per artem, aut de peccatis suis quotidianam scripturam) reputata sufficiens non sit sufficiens ei, qui paruæ memoriæ existit.

Cōcordia duarū opinionū in textu dictarum.

Diligētia examinis conscientiæ sufficiens, quę sit.

4m de maiori. Propter absolutionem. ℞. Vel cognitionem quantitatis totius culpæ. Habendam scilicet à confessario uno. § Tunc, etc. Nam etiam si sacerdos, qui confessionem audit, non de omnibus possit absoluere; tamen pœnitens tenetur sibi omnia, &c. ut in tex. Ex quo formaliter applices ad argumentum sic. Illi sacerdoti, qui de omnibus potest absoluere, fit confessio de omnibus peccatis, & propter uniuersalem absolutionem, & propter cognitionem, id est & ut cognoscat quantitatem totius culpæ, & ut de omnibus absoluat: illi uero sacerdoti, qui non potest de omnibus absoluere, fit de omnibus peccatis confessio propter particularem absolutionem, & propter uniuersalem cognitionem, idest ut cognoscat quantitatem totius culpæ, et ut absoluat de non reseruatis, remittendo ad tribunal superius pro absolutione reseruatorum.

APPENDIX.

1 EX articulo habes primò; quomodo per rationē interimas hæreses Lutheri (Prat. Luther.) dicentis: confitenda nō esse omnia peccata mortalia, quia impossibile est omnia peccata mortalia cognoscere: nec necessarium esse omnium peccatorū examen. Item dicentis confiteri, dum uolumus purè omnia peccata, nihil aliud facimus, quàm quòd misericordiæ Dei nihil uolumus relinquere ignoscendum. Item hæresim sectariorum (Prat. Sectarij) dicentium: confiteri peccata, & enumerare, est papistica carnificina, & impietas.

Vtil. p S. Eccle. &c.

Secūdò habes, quo modo per rationem ostendas: omnes hos errores fuisse merito damnatos à concilio Tridentino, sessio. 14. cap. 5. sic. Ex institutione sacramenti pœnitentiæ iam explicata, uniuersa ecclesia semper intellexit; institutam etiam esse à Domino integrā peccatorum confessionē, & omnibus post baptismum lapsis iure diuino necessariā existere. & infrà. Ex his colligitur: oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri. & infra. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt peccata Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia diuinæ misericordiæ ignoscēda exponunt: qui uerò secus faciūt, & scientes aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per sacerdotē remittendum proponunt. Hæc ibi. Vnde liquidò constat, quòd totum oppositum est eius, quod Lutherus aiebat. Tantum enim abest a uero, quòd confiteri uolens purè omnia nihil ignoscendum diuinæ misericordiæ relinquere uelit: ut per hoc, ꝙ confitetur omnia, pateat sibi uiam percipiendi ueniam de omnibus; & per hoc, ꝙ non confitetur omnia, nullius sibi à diuina largitate indulgentiam procuret. Post præmissa, adhuc errores illos impugnando, subinfert ibidem concilium. Colligitur præterea, etiam eas circunstantias in confessione explicādas, quæ speciem peccati mutāt. & infra. Sed & impium est: confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibile dicere, aut carnificinam illam conscientiarū appellare. Constat enim nihil aliud in ecclesia à pœnitentibus exigi, quàm ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in uniuersum eadem confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum propheta dicimus, Ab occultis meis munda me Domine. Ipsa uerò huiusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi uerecundia, grauis quidem uideri posset: nisi tot, tantisq; commodis, & consolationibus leuarentur, quæ omnibus dignè ad hoc sacramentum accedentibus per absolutionem certissimè conferuntur. Hæc ibi. Item à Concilio Cabilonensi. 2. cap. 32. sic. Hoc emendatione egere perspeximus, quòd quidam, dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non plenè id faciūt. Quia ergo constat, hominem ex duabus esse substantijs, anima uidelicet & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur: solerti indagatione inquiri debent ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio. Hæc ibi. Ecce. Detestatur illos, qui non plenè, i. integrè confitentur: & non solum indagatione, sed etiam solerti, inquirenda esse peccata, per examē utriusque conscientiæ, synodus ista pronunciat. Item à Papa Eugen. 4. in decreto Armenis dato, sacro approbante Concil. Florent. sic. secunda est oris confessio: ad quàm pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti cōfiteatur integraliter. Hæc ibi: & per ly secunda, intelligit secundam partem pœnitentiæ. Item à Leone X. in bulla contra errores Lutheri. Vide circa hoc supra quæst. 1. artic. 1. & 3. par. quæstio. 68. artic. 9. Item à Concil. Trident. sess. 14. can. 8. si quis dixerit: Cōfessionem omnium peccatorum, qualem ecclesia seruat esse impossibilem, & traditionem humanam, etc. Anathema sit. Hæc ibi. Quæ autem sit confessio, qualem ecclesia seruat, prædeclarauerat idem concilium canon. 7. sic. si quis dixerit in sacramento pœnitentiæ ad remissionem peccatorum, necessariū non esse iure diuino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorū memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, et occulta, & quæ sunt contra duo ultima decalogi præcepta; & circum-

2

Sensus inuersus Lutheri.

Diligētia facienda ante confessionem in examine suæ cōscientiæ quanta. Confessio non est grauis.

Confessio qualem ecclesia seruat.

circunstantias, quae peccati speciem mutant: sed eam confessionem tantum esse utilem ad erudiendum & consolandum poenitentem: & olim obseruatam fuisse tātum ad satisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit, eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere uelle diuinae misericordiae ignoscēdum: aut demum, non licere cōfiteri peccata uenialia; Anathema sit. Haec ibi item à &c. ut sup. q. 6. ar. 2. & 3. Item ab Innoc. 3. in concilio Lateran. cap. 21. omnis utriusque sexus fidelis, cū ad antecedens discussionis peruenerit omnia sua peccata confiteatur fideliter. Haec ibi: Nota ly omnia. Ergo confiteatur integraliter. Nota ly fideliter. Ergo, diligenti examine praeuio, uel saltem concomitante. De qualitate huius examinis uide supra in not. post ad tertium, & hic in append. Vide Roffensem contra Lutherū articulo 8. & 9.

3 Tertio habes: quomodo per rationem, per sancta sanctorum Patrū documenta, quanto confessionē oportere esse integram dicunt, & probes & declares, & defendas.

4 Quarto uides: quomodo ex his uicissim Angelica haec doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICVLVS III.

Utrum quis possit per alium, uel per scriptum confiteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd possit per alium quis confiteri, uel per scriptum, quia confessione necessaria est ad hoc ut conscientia poenitentis sacerdoti [b] pandatur, sed homo potest per aliū uel per scriptum suam consciētiam sacerdoti manifestare, ergo sufficit per alium, uel per scriptum confiteri.

¶2 Praeterea, quidam non intelliguntur a proprijs sacerdotibus propter linguae diuersitatem, & tales non possunt, nisi per alios confiteri, ergo non [b] est de necessitate sacramenti, quòd per seipsum quis confiteatur, & ita uidetur quòd si per alium quis confessus fuerit qualitercunque, sufficiat ei ad salutem.

¶3 Praeterea, De necessitate sacramenti est, quod homo proprio sacerdoti confiteatur, ut ex dictis patet, † sed aliquando proprius sacerdos est absens, cui non potest poenitens propria uoce loqui, posset autem per scriptum ei suam conscientiam manifestare, [b] ergo uidetur quòd per scriptum ei suam conscientiam transmittere debeat.

¶q.6.a.5

SED CONTRA, Homo ad confessionem peccatorum, sicut ad confessionem fidei obligatur, sed cōfessio fidei ore est facienda, ut patet Rom. x. ergo, & confessio peccatorum.

Praeterea. Qui per seipsum peccauit, per seipsum debet poenitere, sed confessio est poenitentiae pars, ergo poenitens debet confiteri propria uoce.

RESPONDEO, Dicendum, quòd confessio non solum est actus uirtutis, sed etiam pars sacramenti, quàmuis autem ad eam secundum quòd est actus uirtutis, sufficeret qualitercūque fieret, etsi non esset tanta difficultas in uno modo sicut in alio: tamen secundum quòd est pars sacramenti, habet determinatū actum, sicut & alia sacramenta habent determinatam materiam; & sicut in baptismo ad significandam interiorem ablutionem, assumitur illud elementum, cuius est maxima uis in abluendo [m] ita in actu sacramenti ad manifestandum ordinariè assumitur ille actus, quo maximè consueuimus manifestare, scilicet propriū uerbum. [n] Alij enim modi sunt inducti in supplementum istius.

AD PRIMVM dicendum, quod sicut in baptismo non sufficit qualitercunque abluere, sed per elementum determinatum: ita nec in poenitentia sufficit qualitercunque peccata manifestare, sed oportet quòd per actum determinatum manifestentur.

AD 2m dicendum, quòd in eo, qui usum linguae non habet, sufficit quod per scriptum, aut per nutum, aut interpretem confiteatur: quia non exigitur ab homine plus quàm possit, quàmuis homo nō possit, uel debeat baptismum accipere, nisi in aqua, quia aqua est omnino ab exteriori, & nobis ab alio exhibetur, sed actus confessionis est a nobis, & ideo quando non possumus uno modo, debemus secundum quòd possumus confiteri.

SVPER QV. IX. ART. III.

CONCL. In actu sacramenti cōfessionis ad manifestandum ordinariè assumitur ille actus, quo maximè consueuimus manifestare, scilicet proprium uerbum.

Examen. Dicitur ly ordinariè, quia in casu potest aliter fieri, ut in responsione ad secundum patet. Ergo ad titulum directè dic. Confessio sacramentum non potest fieri ordinariè per alium, neque per scriptum, nisi in casu, ut dicetur ad arg. 3m.

PROB. Quia in baptismo ad significandam interiorem ablutionem assumitur illud elementum, cuius est maxima uis in abluendo: & baptismo debet confessio in suo esse, i. in manifestando poenitentis cōceptum assimilari (cū utrunque sit sacramentum).

1m de maiori. Pandatur. R. per actum determinatū non, qualitercunque. §. Tunc &c. licet enim per scriptum, uel per alium, possit quis conscientiam propriam sacerdoti manifestare: tamen illam tunc non manifestat per actum determinatum, de quo conclusio, i. per proprium uerbum. Ex litera ergo ista dic: quòd quando in corpore dicit sacramenta habere determinatam materiam uel actū, intellexit per ly determinatam, non qualitercunque determinatam sed communi seu ordinario modo, quasi naturaliter, ad tale opus determinatam. Quid per ly determinatū.

2m de consequentia. Nō est de necessitate sacramenti, quòd per seipsum quis confiteatur. R. quando non pōt hoc modo, id est per seipsum, confiteri. §. Tūc &c. Nō enim exigitur ab homine, quātum ad actus a seipso existentes, plusquàm possit: & ideo appositum in conclusione fuit ly ordinarie. Quasi per hoc appositum diceretur. Quandocūque potest homo per seipsum, idest per proprium uerbum, confiteri; tenetur ad sic confiteri, nec potest aliter: quādo autem non potest, non tenetur, sed tunc debet secūdum, quòd potest confiteri. Concil. in

¶NOT. Aduertas diligenter id, quod de baptismo ad differentiam confessionis in textu dicitur: nè illa propositio, Nō exigitur ab homine plus, quàm possit, malè intellecta fiat ubi ruinam. Hinc dices: & eucharistiam nō posse confici, nisi in uino uitis, & pane triticeo; etiam si quantacunque necessitas adesset, puta solū uinum malogranatorum, uel panis castaneacius. Quòd de eucharistia dicitur, ad alia similia applica: puta deficiēte prorsus oleo oliuarum pro inungendo infirmo non possum uti loco illius oleo nucū, amigdalarū &c. Hic recto intellectu praemissae propositionis ductus ab errore praeseruaberis dicentiū; quòd paruuli, quando in casu necessitatis extremae (siue ob defectum aquae, siue ob aliquid aliud, proueniat ista necessitas) non possunt baptizari, saluantur in uoto parentum, illos uidelicet baptizare intendentium. Ratio quare de huiusmodi & de confessione non debeat in hoc fieri idem iudicium, assignatur in textu: quamobrem illam uigilanter intelligas, unde & circa propositionem hanc. Non exigitur ab homine &c. esto cautus (ut in eluci. glossatur in ad secundum. Quomodo intelligatur haec ppositio vulgatissima. Non exigitur ab &c.

¶Examen ly per scriptum. Hoc intelligitur sic: quòd poenitēs ille personaliter praesens debet scripturam in manibus proprijs tenere, & non dare in libertatem confessarij, ut sic confessio,

que.

quæ de natura sua est secreta, ex scriptura ipsa minus habeat F de publico. Potest etiam, ut secretior semper sit scriptura, & consequenter confessio, talis non habens usum linguæ & sciens legere confiteri mō sequenti. Habeat cartam unā, in qua scripta sint nomina specierū omniū peccatorū mortaliū, necessariarumq; circunstantiarum: & cartā aliā, in qua sint numeri. Habeat & alias cartas: in quarū una scriptū sit dubito, in alia credo uel æstimo, in alia cōmisi, in alia nō recordor. Deinde psonaliter ad confessionē accedēs sacerdoti ostēdat digito in una pdictarum cartarū peccatū propriū cū circūstantia eius necessaria; itē i alia numerū peccati: &, si nō est certus, uel de peccato, uel de circunstantia, uel d numero, sed

3 dubitans aut est mās aut credens aut non recolēs, pōt ostendēdo pctm̄ uel circūstātiā uel numerum simul ostēdere ex cartā illā, in qua est dubito, aut æstimo, aut credo, aut nō recordor: si aūt sit certus, simul ostendat illā, in qua continetur, cōmisi. Secretior, (dixi) iste modus sp: quia, et si cartæ ipsæ in medio platearū deciderent, nō pōrinde seq. ulla cuiuscunque peccati manifestatio, ut apertissimè patet. Hinc sit

Mod° ual de secret° pro confessione mutorū, uel aliās usum linguæ non habenciū.

Ad 3m dicendum, quòd in absentia proprij sacerdotis, potest etiam laico fieri confessio: & ideo non oportet quod per scriptum fiat: quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus; quam ille, cui fit confessio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm conditiones assignatæ requirantur ad confessionem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd illæ conditiones, quæ à magistris assignantur, his uersibus contentæ, non requirantur ad confessionem.

Sit simplex, humilis confessio, H
pura, fidelis.
Atque frequens, nuda, discreta,
libens, uerecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis,
accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere
parata.

q. non exenatur à præcepto confitēdi usum linguæ nō hñs, si negligat sic, uel alio mō cōfiteri: quod denotauit litera p ly qñ nō possumus uno mō, debemus secūdū q. possumus confiteri.

3m illatio conclusionis. Ergo ut. q. per scriptū &c. ℞ Negatur illatio I

§. Nā ipsa propositio maior limitatur sic. qñ. s. proprius sacerdos est pñs. In absentia. n. proprij sacerdotis &c. ut in litera.

NOT. Maior illa, de necessitate sacramenti &c. accipit ly ꝓprio sacerdoti, p in sacerdote iurisdōnē uel ordinariam uel delegatā hñte. Nō. n. de necessitate sacri est, q. quis cōfiteatur curato; sed tenet sacrm, et si confiteatur alij uel ex priuilegio uel mādato superioris authoritatē hñti: licet sacrm non teneat, si sacerdoti iurisdōne oīno carenti fiat confessio. vñ Concil. Trid. sess. 14. c 7. inquit. Qm̄ natura, & rō iudicij illud exposcit, ut sñia i subditos duntaxat feratur: psuasum sp in ecclesia Dei fuit, & uerissimū esse synodus hæc cōfirmat; nullius momēti absolutionē eā esse dēe, quā sacerdos in eū profert, in quē ordinariā aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Hæc ibi. Vide q. 8 ar. 4. & 5.

Conci. de confitendo iurisdictionē habenti.

APPENDIX.

EX articulo hēs primū: qūo p rōnem explodas erroneas ꝓpositiones Erasmi (Has recēset Iacob. Lep. stunica post suū itinerariū inter propos. quas tanq̄ suspectas ipse excerpsit ex lib. Erasmi dicentis. confessio clanculana, quæ nunc recepta est, & in autē sit, ut ex consultationib priuatis esse nota; q̄ solet apud Epos fieri, si quis scrupulus urgeret animū. Iterū dicentis. confessionē admissorū secretā, apparet, Hieronymi tpe nondū fuisse institutam. Si. n. confessio p internunciū, scriptū, testem, uel epistolā non potest fieri, secundū articulū hunc: utiq; sancti doctoris rō pñs prædictas propositiones exterminat. Nam hinc de sententia patet: q. esse secreto factā: conuenit cōfessioni alsiude, q̄ ex illis cōsultationibus priuatis apud Episcopos fieri solitis, & consequenter, q. ante Hieronymi tempora talis, secreta confessio fuit instituta. Vt quid. n. scriptura, interpres, testis, excludantur a confessione? Ad significandum: q. confessio debet esse nō

Veil. p S. Eccle. &c.

tm̄ secreta, sed et magis secreta, q̄ fieri possit. Secundò hēs: qūo per rōnem ostendas, illas propositiones erroneas meritò fuisse dānatas a Papa Leone primo in epistola. 78. ad uniuersos episcopos per campaniā, Samnium, & Picenum constitutos, sic. Illā et contra apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnoui a quibusdā illicita usurpatione cōmitti, modis oīb. cōstituo submoueri (de pœnitentia uidelicet, q̄ ita a fidelib. postulatur): ne de singulorū peccatorū gñe libellis scripta cōfessio publicè recitetur; cū reatus conscientiarū sufficiat solis sacerdotib. indicari cōfessione secreta, quāuis enim plenitudo fidei uideatur esse laudabilis, quæ pp Dei timorē apud hoies erubescere non ueret, tñ quia non omniū huiusmodi sunt peccata, ut ea, qui pœnitētiā possunt, n timeāt publicare, remoueatur improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remedijs arceantur; dū aut erubescunt, aut metuūt inimicis suis sua fcā reserare, quibus pñt legum constitutione percelli sufficit. n. illa confessio, quæ primū Deo offertur tū et sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precatur accedit. tūc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. Hæc ibi. Itē a Concilio Tridē. sess. 14. cap. 5. Sic. cæterū, quoad modū confitendi secretò apud Solum sacerdotē, etsi Christus non uetuerit, quin aliquis in uindictam suorum sce- I lerū, & sui humiliationē, cū ob aliorum exemplū, tum ob ecclesiæ offensæ ædificationē, delicta sua publicè confiteri possit; non est tñ hoc diuino præcepto mandatum, nec satis cōsultè humana aliqua lege præciperetur; ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Vñ cū a sanctissimis & antiquissimis patribus magno unanimiq; consensu secreta cōfessio sacramentalis, qua ab initio ecclesia sancta usa est, & mō et utitur, fuerit sp cōmendata, manifestè refellitur inanis eorū calūniat q eam a diuino mandato alienā, & inuentū humanū esse atq. a patribus in concilio Lateranensi congregatis initium habuisse, docere non uerentur. Hæc ibi. Ante Hieronymi ergo tempora secreta confessio fuit in usu, qm ab initio illa, ecclesia sancta usa est: & cum non sit inuentum humanum, nō est nata ex priuatis consultationib. ab Erasmo dictis. Nota concilij uerba ly secretò apud solū sacerdotē: q. per hoc innuere ut, confessionē fieri non posse p aliū neq; p scriptū. Si. n. solummō p hoc suū dictū significare uoluisset quod confessio fieret in præsentia sacerdotis, suffecisse uideretur ly apud solū sacerdotē: cū uerò addat ly secreto, uidetur excludere per hoc & interpretem & scriptum, (ut in articulo præsenti Sanctus Thomas determinauit.) Tertiò habes quomodo per rationem sanctorum patrum præ- 3 missa decreta, pro quanto confessionem dicunt secretam, id est non per alium neque per scriptum esse debere, & declares & ꝓbes, & defendas. Quartò uides: quomodo uicissim ex ijs angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur. 4

Fides enim, & simplicitas, & fortitudo sunt per se uirtutes: ergo non debent poni per se cōditiones confessionis.

¶ 2 Præterea, purum est quod non habet permixtionem: similiter simplex compositionē, & permixtionem aufert, ergo superflue utrunque ponitur. G

¶ 3 Preterea, Peccatum semel cōmissum nullus tenetur confiteri nisi semel, ergo si homo peccatum non iterat, non oportet quòd sit frequens.

¶ 4 Præterea, Confessio ad satisfactionem ordinatur, sed satisfactio quandoque est publica, ergo & confessio non semper debet esse secreta.

¶ 5 Præterea, Illud, quod non est in potestate nostra, non requiritur à nobis, sed lachrymas emittere, nō est in potestate nostra, ergo non requiritur ad cōfitentem.

RESPONDEO, Dicendum, q. m dictarum † conditionum quæ-

Conclu. ro

SVPER QV. IX. ARTIC. IIII.

CONCL. Dictarum conditionum, quæ sunt. 16 quædam sunt de necessitate confessionis quædam de bene esse ipsius.

¶ PROB. Quia quædam competunt confessioni, uel secūdū quòd

quòd est pars sacramenti (sic tres uidelicet accusans, parere parata, secreta) uel secūdū q; ē actus delictorū manifestatiu⁹ (quatuor. s. fidelis, nuda, simplex, integra, uel sedm q; ē actus uirtutis (quatuor. s. discreta, libēs, pura, fortis,) uel sedm q; ē actus uirtutis pniç (tres. s. uerecūda, lachrimabilis, humilis.) Quia (ly qdā de bn &c.) ly frequēs & ly accelerata, sūt d bene esse cōfessionis. ¶NOT. Pro meliori captu de ly lachrymabilis, uide q. 1. ar. 1. exam. 2a diffi. (cū dicitur, quòd hęc cōditio frequens est de bene esse confessionis, intelligēdum est per se, non per accidens; & de frequentia ex deuotione, nō ex erronea conscientia, nascēte. Per se. n. loquendo, non inuenitur præceptum de frequentia maiore, quàm semel in anno: si tamen frequentia uocari possit. Per accidēs, autem, fieri potest, q; quis debeat, uel fortè etiam teneatur, frequentius confiteri. Interroget ergo seipsum unusquisque, & uideat, quantum detrimenti in anima patiatur ex tā rara confessione, qd euitaret, si frequentius confiteretur: & inde cognoscet, si p accidens (idest propter tollendas occasiones uel obliuionē peccatorum, uel infirmitatum suarum uel consuetudinum in peccando, uel omnium istorū simul) teneatur, aut quasi ad hoc; ut frequentius, & taliter frequētius, confiteatur. Rursus. Confessionis frequentia ex deuotione nascens est: qū q; eadē pctā sepius cōfitetur cū conscientia quieta, sine molestia confessariorum, non conterendo in hoc tempus in alijs pijs magis aut utilibus expendendum, & (ut uno uerbo dicatur) seruatis prudentiæ conditionibus. Confessionis uerò frequentia ex erronea cōscientia nascens est: quando quis ex scrupulosa & inquieta phantasia cadit in conscientiam hanc, quòd scilicet debeat iterare, uel reiterare pluries confessionem. Secundam hanc confessionis frequentiam non dicit D. Thomas esse bonam: quoniam uituperabile hoc est, quòd quis non procuret pacem animæ & cōsciētiæ suæ. Hæc autem pax cum huiusmodi scrupulosis iterationibus non solum non stat; sed etiam ab eis impeditur: ut experientia docet. Medicinam igitur pro similibus accipe: licet ab instituto nostro succinctè declarandi nudum textum digredi, p animarum salute, parum uideamus. Quando huiusmodi iterationis phantasia accidit in ueritate: deberet tali phantasia agitatus, postquàm semel cōfessus est, & absolutus ita, ut tam ipse, q̃ confessarius doctus sufficientem iudicet confessionē, quiescere;

*Li. 2. c. 4.

Aureum notādum da frequētia confessionis debita.

Scrupulosa confessionis iteratio medicatur.

dam sunt de necessitate confessionis, quædam de bene esse ipsius. Ea autem, quæ sunt de necessitate confessionis, vel competunt ei secundum q; est actus uirtutis, uel secundum quòd est pars sacramenti. Si primo modo, aut ratione uirtutis in genere, aut ratione specialis uirtutis B cuius est actus; aut ex ipsa ratione actus. Virtutis autem in genere sunt quatuor conditiones: ut in 2. Ethi.* dicitur. Prima est, ut aliquis sit sciens, & quàtum ad hoc confessio dicitur esse discreta, secundum quod in actu omnis uirtutis prudentia requiritur. est autem hæc discretio, ut maiora cum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio est, ut sit eligens, quia actus uirtutum debent esse uoluntarij, C & quantum ad hoc dicit, libēs. Tertia conditio est, ut propter hoc, scilicet debitum finē, operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet esse pura, ut scilicet recta sit intentio. Quarta est, ut immobiliter operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet esse fortis: ut scilicet propter uerecundiam non dimittat. Est autem confessio actus D uirtutis pœnitentiæ: quæ quidem primo initiū sumit in horrore turpitudinis peccati, & quantum ad hoc confessio debet esse uerecunda, ut scilicet non se iactet de peccatis propter aliquam sæculi uanitatem admixtam. Secundo progreditur ad dolorem de peccato cōmisso: & quantum ad hoc dicitur esse lachrymabilis. Tertio, in abiectione sui terminatur, & E quantum ad hoc debet esse humilis, ut se miserum cōfiteatur, & infirmum. Sed ex propria ratione huiusmodi actus, qui est confessio, habet quòd sit manifestatiua, quæ quidem manifestatio per quatuòr impediri potest. Primo, per falsitatem, & quantum ad hoc dicit, fidelis, idest, uera. Secundo per obscuritatem uerborū, & contra hoc dicit nuda, ut non inuoluat obscuritate uerborum. Tertio, p uerborū multiplicationem, & propter hoc dicit, simplex, ut non recitet in confessione, nisi quod ad quantitatem peccati pertinet. Quarto, ut non subtrahatur aliquid de his, quæ manifestanda sunt, & contra hoc dicit, integra. Secundum autem quòd confessio est pars sacramenti, sic concernit iudicium sacerdotis, qui est minister sacramenti. Vnde oportet quòd sit accusans ex parte confitentis, parere parata per comparationem ad sacerdotem. Secreta quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conscientiæ agitur. Sed de bene esse confessionis est, quòd sit frequens, & quòd sit accelerata, ut scilicet statim confiteatur.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd non est inconueniens, q; conditio unius uirtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipsa imperatur; uel quia medium, quod est unius uirtutis principaliter, etiam aliæ uirtutes per participationem habent.

AD 2m dicendum, quòd hæc conditio, pura, intentionis excludit peruersitatem, a qua homo mūdatur, si simpliciter alieni admixtionem excludi:.

A & si postea aliquis scrupulus de aliquo tanq̃ de nō confesso occurrerit, si sibi vt qd fuerit cōfessus de illo qescat & nō amplius confiteaṫ. Nec talis periculo seipsum exponit propterea, qd non est certus se esse cōfessum de ille occurrente scrupulo: qm sapiendū est huic bono uiro infirmo hoc ut certum, qd apud aliū si subiectū scrupulis ēēt opin o: Est. n. passiu lex e infirmitas corporalis impediēs, p tūc firmitatē iudicij: & timor, & motus phātasiæ operanṫ istū, ut, nisi qescat, cōsurgāt tot ambigua, ut nūq̃ uideaṫ cōfessus. Cui⁹ signū est: & q; idem pctā isti tales pluries cōfitentur, & q; sp in dubiū reddūt cōfessiones: cū tn diligentius fortè cæteris cōfessi fuerint. Non est eūt in ptāte taliū retinere a murū phantasiæ, nisi in principio utiliter cōprimatur atq; prudēter: vnde, motu ipso cōcitato neq; cōpresso, sequūtur pericula corporis & aīæ, q̄ tollūt siue impediūt utriusque bona superius āt dixi ly in ueritate, pp psonas iterātes cōfessionē frequēter, non qa i ueritate scrupulosa sint: sed q̄ n iq̃ in ueritate cōfitētur ita, q; sp cōfitētur, & nunq̃ cōfessæ sūt. Cęterū (ut ad textū redeamus) ly frequēs differt a ly accelerata: qa ī dr accelerate cōfiteri, q statim post pctm cōfiteṫ. is verò frequēter q; pluries, & tñ q; si statim. Intelligiṫ āt ly accelerata eē de bn esse cōfessionis actualis extra tps necessitatis: ut est tps periculi mortis, & semel in anno. Vide q. 6. ar. 5.

Scrupulosias nimia ē passio. i. infirmitas corporalis, q̄dam.

1m consequētia. Ergo si debent &c. ℞. Negaṫ cōsequētia S. Nō. n. sequiṫ cōueniēs q; cōditio &c. uel ita. Ex qua dicitur: q; fides simplicitas, fortitudo sumūṫ nūc, ut sunt cōdōnes illarum uirtutū; nō ut sunt præcisè illæ uirtutes. puta, sumitur fides non ut est uirtus theologa, sed ut est cōndō q̄dā ipsius uirtutis. i. ut est uerax, & sic de alijs (ut ex corpore colligitur). ¶*Corollarium* Ergo aṅcedēs illud ly sūt p se uirtutes, intelligitur sic. i. sunt cōdōes illarū uirtutū, uel illarū terū, q̄ sūt p se uirtutes. Quia uero imperaṫ cōfessiu pctōrū ab illis uirtutib. idō cōdōes uirtutū illarū p extēsionē fiūt cōdōnes cōfessiōe. Imperaṫ, inq̃: qa ex eo q; aliquis p fidē apphēdit remissionē pctōrū libi dādā ex cōfessione, tūc & ad cōfessionē leuaṫ, & ad fortiter resistēdū erubescētiæ, ne impediatur ab ea, quin peccata oīa integraliter cōfiteatur. A simili dic de alijs uirtutib. I aṅcedēte illo pracṫis.

2m de maiori. Non habet permixtionem. ℞. puræ intētionis: non al enim impedimentis ad quantitatem scilicet peccati. Tunc &c. Nam ex eo, quod pu- suut,

rum,& simplex excludunt p mixtionē difformiter sumptā, nō sequitur, quòd aliquid illorum ibi superfluè ponatur. Vide in corpore de puro & simplici.

3m de consequentia. Non oportet. ℞. Tamē bonum est §. Tunc &c. Nam confessionē fieri frequenter da e idē peccatis non esse necessarium, sed ad bene esse; prędixit cōclusio. Vide tamen notationem post probationem conclusionis necesses.

F

Ad 3m dicendum, q hoc nō est de necessitate confessionis, sed de bene esse.

Ad 4m dicendum, quòd propter scandalum aliorum q possunt ex peccatis auditis ad malum inclinari, non debet confessio fieri in publico, sed in occul-

G

to; ex pęna autem satisfactoria non scandalizatur ita aliquis, quia quandoque pro paruo, uel nullo similia opera satisfactoria fiunt.

Ad 5m dicendum; quod intelligendum est de lachrymis mentis.

4m illatio conclusionis Ergo & confessio, &c. ℞. Negatur illatio. §. Non enim idem est iudicium de confessione, & satisfactione, factis in publico: ut patet in litera. Vide ar. 3. appen.

5m de maiori. Quod nō est in potestate nostra. ℞. Secundum q nō est in potestate nr̄a: nō aliter. § Tunc &c. Licet enim emittere lacrimas corporis nō sit in potestate nostra, tamen emittere lacrimas mentis est in potestate nostra; & de his intelligit conclusio. Vide not. post prob. conclusionis, quod locum citatum ibi de ly lacrimabilis.

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccle. &c. EX articulo habes. Primò quomodo per rationem, de ly secreta, infirmas erroneas propositiones Erasmi (Has recenset Iacobus Lep. Stunica, post suum itinerarium, inter propositiones suspectas Erasmi dicentis: confessionē nullam fuisse antiquitus secretam malè actæ uitæ: sed ap ertam (ut opinor), quā nec legimus exactam a quoquam. Item: confessionē admissorū secretam, apparet, tempore Hieronymi nondum fuisse institutam. Item: confessio clancularia, quæ nunc recepta est, & in aurem fit, uidetur ex consultationibus priuatis esse nata; quæ solent apud Episcopos, fieri, si quis scrupulus urgeret animū. Item errorem Caluini (ut habetur ex Caluini libello contra acta cōcilij Trid.) qui articulum hunc, confessio auricularis exigitur ab omni Christiano, tanquàm falsum detestabilemque impingit papistis (Nos catholicos, sic irrisoriè uocitant; non attendentes illud ps: 108. Maledicent illi, & tu domine, benedices). Si Nāq; confessio sacramentalis est, quantum ad conditionem fori, secreta (ut ratu dicitur, & uerum est) utique antiquitus, & tępore Hieronymi fuit facta secretò; nec hoc ex consultationibus illis natum est, sed ex conditione fori; nec falsum est, uel detestabile. Nam conditio fori semper fuit eadem, fuit uera, fuit laudabilis: sicut & sacramentalis forus. Secundo habes: quomodo per rationem ostendas, errores illos omnes meritò fuisse damnatos a Papa Leone primo & conc. Trid. ut sup. ar. 3. appen. hē à &c. neq. 6 ar. 1. & 2. & q. 8. ar. 2. Quantum uerò ad Caluinum attinet, ultra hoc, respondendum etiam est: atque, ut obmutescat insipientium hominum ignorantia eidem dicendū, Si contra acta sacrosancti Concil. Tridentini multa moliebaris, quare tu, cum tui similibus, ad synodum ipsam non accessisti: & in faciem ei si reprehensibilis erat, non restitisti: Etenim, præterea q in foribus aduersariorum celebrata est, saluos conductus (ut uocant) illis ipsis multoties fuit impartita, atque omnino concessit: quo ad ciuitatem Tridentinam libere uenirent, ibidē manerent, proponerent, loquerentur; unà enim ipsa synodo de quibuscunque negotijs tractarent, examinarent, discuterent, & omnia quæcunque eis libuisset, ac articulos quodlibet tā scripto, q̄ uerbo liberè offerrēt, propalarent, ipsosq; scripturis sacris & beatorum Patrum uerbis, sententijs, & canonibus declararent, astruerent, persuaderent, & (si opus esset) etiam ad obiecta concilij generalis responderent; & cum ijs, qui a concilio delecti fuissent, Christiane aut charitatiuè, absq. omni impedimento disputarent, conferrent, opprobrijs, conuicijs, ac contumelijs penitus remotis; & signanter, q causæ controuersæ secūdū sacram scripturam Apostolorum traditiones, probata cōcilia; Catholicę ecclesiæ consensum, & sanctorum Patrum authoritates, in prædicto Concilio Tridentino tractarentur: illo etiam addito, ut religionis prætextu, aut delictorum circa eam cōmissorum, aut committendorum minimè punirentur. Nunqd nō & in eisdem saluis cōductibus concessum aduersarijs omnino uoluit; ut, his antedictis peractis, uel non peractis, quandocūq; eis libuisset, aut superiorum suorum mandato & assensu ad propria reuerti optassent, aut aliquis eorū optasset, mox absq; ulla sententia, & occasione, aut mora, saluis rebus eorū & suo-

Obstruitur os loquentium iniqua i Caluini, scilicet & omnium hostium. S. Ro. Ecclesiæ.

H

I

K

Causæ cōtrouersæ quō tractari debeant.

Plenissima et uetissima fides publica. i. salu° cōductus ex concil. Triden.

F rum pariter honore, & personis possent iuxta beneplacitum liberè, & securè, redire? Nonne uoluit etiam sancta ipsa synodus in sua illa publica fide, uerissimaqua securitate, saluoue conductu toties concesso, omnes quascunque clausulas contineri, ac pro inclusis haberi; quæ pro plena efficaci, & sufficienti securitate in eundo, stando, & redeundo necessariæ, & opportunæ fuissent? Utique. Immo pluribus pro plenissimo saluo cōductu, speciatim adhuc expressis (q res I admirationem legētes facilè pertrahat); seipsam pœnis, si dicto non staret, addixit inquiens. Quòd

G si sancta synodus, aut aliquis ex ea, uel suis, cuiuscunque conditionis, uel status, aut præeminentiæ existens, prescriptæ assecurationis, & salui conductus formam, & modum in quocunque puncto, uel clausula uiolauerit (quod tamen auertere dignetur omnipotens) & sufficient emenda non fuerit mox subsecuta ex ipsorum arbitrio merito approbanda, & laudanda: habeāt ipsam synodum, & habere poterunt, incidisse in omnes pęnas, quas iure diuino, & humano, aut consuetudine, huiusmodi saluorum conductuum uiolatores incurrere possunt, absque omni excusatione, aut quauis in hac parte contradictione. Hęc illa. Proh Deum immortalem, quid non fecit pia mater ecclesia: ut illos ad ueritatis uiam induceret; uel saltem, ut si quid sōnis oppositæ dogmatibus Romanæ fidei sibi ipsis uiderentur hīc, ad lucem coram liberè afferrent, proponerent, disputarēt: quo uel sic hinc inde uarijs disputationibus adducta ueritas, quam

H nobiscum sequerentur, errorum pulso nubilo, ijsdem elucesceret? Nullo. n. modo (inquit Sanctus Thomas, opusculo. 18. in fine) melius, quàm contradicentibus resistendo, aperitur ueritas & falsitas confutatur; secūdum illud Salomonis, ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui. Quid inquàm p salute suorum hostium synodus ipsa tridentina nō fecit? Semel de mense nouembris. 1551. sess. 13. iterum de Ianuarij. 1552. sess. 15. necnon tertiò de Martij. 1552. sess. 18. saluis conductib. amplis amplioribus amplissimis fideliter datis, eos dulciter ad uocauit; longanimiter expectauit; eorum expectationis cā, definitionem multarum rerum (ut patet sess. 14. & 15.) inibi postea (Deo aspirante.) decisarum humanissimà distulit. Sed forte dicat Caluinus. Prædicti saluiconductus Germanis dati sunt, non Picardis: ego uerò eram natione Picardus. Esto. Fuisti Picardus nouimus, Basileæ post delituisti, nouimus tum argētorati exulans, profulgorum ibidem concionator extitisti; de-

I inde Geneuensis ciuitatis (pulso, contra Dei legem, Episcopo) gubernationem arripuisti, illam cum Sabaudia & Gallia tuis blasphemiis infecisti, euertisti, perdidisti scimus hæc Caluine, scimus ex lindano, dubitantij dialogo. 2. Sed istud, te non fuisse natione Germanum, nullius excusationis hac in re, de qua tractatur, uel umbram tibi obtendit. Concilium siquidē ipsum quasi tua tibiq; similiū, uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis prævidens, eaque, ceu dētes caninos, in ore omnium uestrum utiliter conterere uolens, saluos illos cōductus ad alias totius orbis nationes in hęc uerba olim extendit. Eadē sacrosancta synodus in Spiritusancto legitimè congregata, pręsidentibus in ea eisdem apostolicę sedis de latere legatis, omnibus & singulis alijs, qui nobiscum in ijs quę sunt fidei communionem non habent, ex quibuscunque regnis, nationibus, prouincijs, ciuitatibus, ac locis in quibus publicè, & impunè prædicatur, uel docetur, siue creditur contrarium eius, quod sancta Romana sentit Ecclesia, dat fidem publicam, siue saluum

K conductum sub eadem forma, & eisdem uerbis, quibus datur Germanis. Hęc Concilium in sess. 18. fin. Si ergo tantis te, ò Caluine, pręsidijs communiuit Ecclesia, ut ad liberè dicendū omnia, quę tibi pro ueritate uidebantur, accederes; quare instar aspidis surdæ, & obturantis aures suas, te habuisti? Quare ad locum disputationum pro ueritate non uenisti; & in palæstrā apertam, quo uocabaris, non descendisti? Cur sic in angulis tuis, & conuenticulis, falsitates tuas plebeculæ pro ueris uenditare elegisti, & non prius in medio magnatorum (Concilij dico) examinandas una tecum apponere maluisti? Cæterum, hoc illud est, quod de te, tuique similibus, iamdudum bene prophetauerat Christus dicens: Qui malè agit, odit lucem & non uenit ad lucem. Quare? Vt non arguantur opera eius. Quo contra de bonis doctoribus ait; Qui autem facit ueritatem, uenit ad lucem, ut uideantur opera eius, quia in Deo sunt facta. ò quam belle de te prædixerat Spiritus Sanctus; sapientior

Mod° facilis ad ueniēdū ueritatē.

Prou. 17.

Caluini uita profuga, infanda, dānosa.

Psal. 140. 57.

Extensio saluorū conductuum.

Io. 3.

Prou. 26.

tior sibi stultus uidatur, septem uiris loquentibus sententias. Quare? Quis praeuiderat te ad ueritatem inquirendam charitatiuè a Patribus tridentinis accersiendum; & non uenturum: insuper & tantorum senatorum decreta obnixè, manibus, pedibus; contraituru; quasi cum te uno nata sit, uiuat, commorietur, sapientia ipsa. Et quidem iuxta fabellas tuas.

Superciliu de testandû Caluini. Nam (teste Lindano, ubi supra) urbe Genaua occupata, sum maque sacerdotū potestate à uis imperata, memor consiliorum, quibus seditiosi in Athenienfium, & Romanorum imperiis ciues uiguerant, continuò exclamare, profiteri, denunciare cœpisti: uetam pietatem hactenus ignoratam, tibi esse patefactā; te unum esse, qui, plusquam maiores, & quotquot mille, & ingenerit an uit uixerint, sciat, uideat, intelligat; sicque Pan es nostros idolorum cultores, delusos, obcæcatosque fuisse, te autem uerum Christi cultum quodam diuino spiritu cognouisse; nostros episcopos, impostores, Antichristos, & sceleratorum duces hactenus extitisse; tuos uerò, Christi nuncios, Apostolos, & doctores esse. Ta te insuper, tanquam è regiona Concilij, Asyllū in proximis Galliæ finibus constituisse, ac muniuisse: ad quod exules, damnati ab origines, & omnium ordinum, gentiumq; perditi, ac deplorati greges, suis finibus ablegati confugiant, & in quo uelut in tutissimo portu placidè conquiescant, significasti: necnon ceo lucifer super astra conscendere uolens, fictitiam tuam doctrinam fictitio confirmare miraculo Impudentissimè aggressus fuisti. Fide digni quidam narrant ex Burgundis (inquit Lindanus) Caluinum pro concione publica quendam stipend olo, ut se fa mortuum simulatet, cōductum uoluisse quasi in uitam reuocare: qui, ubi se se in feretro imponi passus fuisset, in templum perlatus diuina ultione uerè mortuus est repertus, frustra Caluino uelamante) surge, surge in Christi nomine: tibi dico surge:) Et de hac mariti iniuria uxorem fuisse apud Magistratum Geneuensem grauiter conquestam; collectaq; informatione, rem fuisse ueram deprahēsam; sed, in granā (ut Euangelistæ, suppressam. Audistine, Caluine, mirabilia; quæ tu facis? Deo autem granas: cuius suprema iustitia, & ue fcit, partocini um dateet iminibus. Ei nouis conforme tuit miraculum præstare sophismatibus. Huiuscemodi demonstrationibus tuam mirificam doctrinam firmabat: quando & stupendorum tuorum operum æmulator quidam discipulus tuus tale quid præsumebat efficere. Nam in Polonia non longè à Craconia Pago Biethzazè (narrat D. Franciscus Turnanus, lib. dogm. Charact. V. D.) concionator Caluinista, euangelij sui cōfirmandi gratia, Matthæum quendam certo conduxit stipēdio, qui se mortuum simularet, & ad clamantis uocem ceu mortuus resurgeret; at contrarium euenit. Vbi enim ille pseudo Euangelista clamauit (surge Matthæa in nomine Christi, cuius Euangelium prædico) vinus factus est mortuus. Et uaot, quæ nuper finxerat lachrymas, nunc uerè lachrymans in concione rorem illum, non pallorem, sed impostorem inuecta, suo ma lo, nouo fidem habuit Euangelio. Noo mirum igitur: quòd ad Concilium Tridentinum accersitus non ueniste, quòd et tuam doctrinam examinandam, uel una tecum non attulisti, immo quòd & contra eius decreta adeo rabidis morsibus efferbuisti, desæuisti, totos (ut latius patet in tabula articulorum, ex tuo li bello contra acta Concilij Tridentini) mortuorum intendisti. Quid enim; si & tu cum Apostolo Paulo Euangelium suum secundum reuelationem cum his, qui uidebantur columnæ esse, Hierosolymis conferente, euangelium tuum nonum cum ecclesia sancta, quam synodus Tridentina repræsentabat, contulisses? Profectò fi tibi taliter conferenti. Et ad lucem reuocato dextras societatis ipsa dedisset: noo tibi talia monstroosa miracula obuigisset. Nunquam siquidem talia Paulo miracula, in sua doctrinæ euangelicæ fauorem, obtigerūt: qualia de tuo nouo euangelio supra narrauimus. Esto igitur Caluina, de tua doctrina securut: hæc inter pueros, mulierculas, homines illos, quorum (ut supra) Asyllum te præbuisti, commendate, dilatare, extendere, ua pignitetis: ex quo de illa, tam mitis modis certificatur et Eya miser: quis unquam talia dualiquo uero Christi discipulo, netoque prædicatoria legit! Quis talia uidit! A seculo uuu est auditum: quod uoleos quis tu protestationem neræ fidei quempiam suscitare, ipsum de uno mortuum fecerit. Soli Caluino, similisque farinæ declamatoribus, hoc ser-

Gal 2.

Nouum miraculū Nouatores condecens. uabatur: ut uel bine omnes discere cogerentur de doctrina sua, utrum ex Deo sit, an ex diabolo, qui mendax est. Quale miraculum, tale & doctrina. Miraculum mendax: mendax & doctrina. louersum miraculum: doctrioa & iouersa. ò booe Deus, io cuius nomioe facere tales miracula sta tent, quàm uerax est Nunquid incredulitas illorum fidem tuam euacuauit? Absit. Quare? Quia tu, qui solus mirabilia facis, dignum satis profectò, penitusque concordans, nouit his euangelistis miraculum condonasti. Signum suaro doctrinam comprobaos exigebant: & tu, qui bonus es, dae cœlo exaudisti eos. Mendaciter suam doctrinam comprobat: tuo patrocinio, fatagebant: & tu, et uerax es, eam ipsam ueraciter reprobasti. Fidelis enim es tu: & ut siue testimonium ueritati siue falsitati, secundum tua incōprehensibilia iudicia, perhibueris, teipsum negare non potes. Neque enim falsitati fallaciter, sicut ueritati ueraciter, sed utrique ueraciter uerum testimonium perhibes: Et ideò testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Veraciter ergo nouorum istorum euangelistarum doctrinam iniustam, peruersam, mortuam, esse proculdubio semper credemus: quia ueraci miraculo diuinitus eam esse, ac teneri debere, talem monstratū est. Qualitatem enim doctrinæ horum, non intentionem, demonstrabat ueracissimus Deus: quando (ut supra dictum est) ad horum clamores pro uita è morte, de uiuis mortuos faciebat. Benedictus Deus: qui redd dit illis secundum nequitiam adinuētionum ipsorum, qui confudit illos in superbia sua, qui hos figuram esse Antichristi nobis declarauit; cuius aduentus erit in omni simulata uirtute, in signis, & prodigiis mendacibus. Hucusque dictum sit de Caluino, aliisque huiusmodi, qui charitatem ueritatis Tridentinæ synodi non receperunt: ut salui fierent. Cæterùm ad rem nostram: unde, coactè fermè, digressi sumus. Item habes; quomodo per articuli rationem cæteras errores contra, integritatem confessionis allatos supra anic. 2. appen & ostendas, illos meritò fuisse damnatos à &c. ut ibi, & q. 6. ar. 3. Item quò per rationem extermines errores contra la chrymas, seu contritionem, in confessione allatos supra q. 1. ar. 1. & q. 5. ar. 1. & ostendas, illos meritò damnatos à &c. ut ibi. Tertiò habes, quomodo per rationem monstret; scripturam sacram meritò insinuare, quòd confessio debet esse libens, aceu sans puta, ut psal. 31. Dixi confitebor aduersum me, &c. & tu remisisti impietatem peccan. In ly Dixi, nide electionem, siue quòd est libens; In ly aduersum me, quòd est confitentis accusans; In ly tu remisisti impietatem peccati, quòd est pura, id est ad debitum finem ordinata, ad hoc scilicet ut io gratiam Dei conscientia recipiatur, per quam Deus remittit impietatem peccati. Item sacram scripturam meritò insinuasse, quòd confessio debet esse patere patata, lachrymabilis, & accelerata: ut Eccl. 17. Conuertere ad dominum, & relinque peccata tua, minue offendicula, auertere ab iniustitia tua, nimis odito execrationem &c. non de moreris in errore impiorum, ante mortē confitere. In ly relinque peccata tua, minua offendicula, auertere ab iniustitia, uidaquòd confessio (de hac prædicit per ly conuertere ad dominum) debet esse patata ad patendum, siue a confessario mandetur, quòd redetur, quòd relinquat peccata, idest quòd propositum firmum habeat amplius non peccandi. siue mendetur, quòd minuas offendicula, idest quòd occasiones peccatorum caueas, siue mandetur, quòd auertaris ab iniustitia tua, idest quòd restituas rem alienam. Ad hæc uitra uidentur reduci posse omnia, quæ a confessario mandantur confitenti. In ly nimis odito execrationem, uide, quòd confessio debet esse lachrymabilis, siue contritionem habens. Huiusmodi siquidem lachrymæ, seu contritio, sunt odium contra peccata; execrendo scilicet illa, & pro rebus execrabilibus firmissime teneodo: ut supra q. 1. ar. 1. & 2. Io ly non demoreris io errore impiorum, ante mortem confitere, uide; quòd cōfessio debet esse accelerata, idest non demorando in errore cōmisso, & confitendo ante mortem, idest citissime. Nam mora ubique nos expectat & consequenter ille ante mortem confitetur, qui ubique, cùm peccauerit, confitetur, idest qui post cōmissum peccatum subito confitetur. Item Romanum eletum meritò insinuasse: quòd confessio sit discreta, uerecunda, humilis, fortis, lachrymabilis; sic oremus, ne qui cecidisse teferuntur, delicti sui magnitudinem agnoscentes intelligant; nō momentaneam, neque præproperam, desideratā medicinam. Maximè illis conuenit uerecundia; quorum in delictis damnatur mens inuerecunda. Adeant ad limen ecclesiæ, sed non utique ut transilianti calltorum cœlestium excubent potos, sed armati modestia; ut intelligant, se desertores fuisse. Armentse modestiæ talia; ut contra hostem diabolum armatos se esse credant. Multum illis proderit panentia non ociosa. Mittant legatos pro suis doloribus lachrymas. Aduocaone fungantur ex intimo pectore prolati gamitus; dolorem probantes cōmissi criminis, & pudorem. Hæc ibi. Est hæc epistola scripta ad Cyprianum episcopum Carthaginensem; & est in m. t. Conciliorum. Quamuis autem ibi nominaliter non scribatur ly confessio, sed ly pœnitentia: hoc ramen nihil refert (ut considerantibus patet.) Item scripturam sacram meritò insinuare, quòd confessio debet esse integra: ut 1. Ioan. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & iustus, ut remittat nobis, peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. In ly ut remittat, uide i quòd confessionem uult esse integram. Non enim Deus remittit unum sine alio peccato: & consequenter Ioannes, dū per confessionem nobis remittenda peccata testatur, de integra solum

Deus semper in omni opere suo uerax est.

Psal. 17.

2. Thes. 2.

Scripturæ sacræ pro conditionibus cōfessionis. Vide usq; circa finē appen.

Eccl. 17.

folam loquitur. Quasi diceret. si confiteamur integrè, Deus ꝑtiæ non præberet; ex uerbis, inquam, istis elice ex plano nobis remittet. Item in ly ab omni iniquitate, uide idipsum. textu uulgatissimum dictum illud, quod sub manu confes- Nam emundatio ab omni iniquitate præsupponit, nos omnē soris pœnitens uirtute clauium de inconttito fit contritus; iniquitatem per confessionem expulisse. Item meritò scriptu- & simul ex his sanum huius dicti intellectum percipe: ne ram insinuare, quòd confessio debet esse fortis, fidelis, nuda, decipiaris.

simplex: ut Eccles. 4. Non confundaris cōfiteri peccata tua. In ly ne confundaris, uide ista omnia. Qui enim non confunditur, non impeditur a confitendo peccata per erubescentiam (ergo est fortis) neque per falsitatem (ergo est fidelis) neque per hoc, quòd inuoluat peccata obscuritate uerborum (ergo est nuda eius confessio) neque per uerborum ad grauitatem peccati detegendam non facientium (ergo est simplex)

4 4° habes: quomodo per rationem omnia tum patrum, tum scripturarum prædicta, pro quarto conditiones illas confessionis insinuares, & probes, & declares, & defendas.

5 5°. uides quō uicissim ex his Angelici doctoris sapientia præsens consolidetur, & declaretur.

† Concil. Trid. sess. 14. c. 1. 2. & 5.

QVÆST. X. ART. I.

59 Tho. ubi supra art. 5. & q. 8. & sequi.

CONCLVSIO. Eo modo confessio, ex ui absolutionis cōiunctæ, remittit culpam; sicut & baptismus.

Corollarium. Ergo cōfessio liberat à morte peccati; cum remittere culpam idem sit, quod a morte peccati liberare.

PROB. Quia sicut baptismus a morte peccati liberat, id est remittit culpam, non solum secundū quòd actu percipitur, sed etiam secundum quòd in uoto habetur (sicut patet &c. ut in littera:) ita confessio adiuncta absolutioni secundum quòd in uoto habetur, & secundum quòd actu percipitur, liberat a morte peccati.

†li. 4. sen. d. 17. q. 5. d. à medio.

¶ NOT. Ex uerbis litteræ, ly remissio peccatorum in actu confessionis daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gra-

Vulgarissimū dictum, & uerum: si rectè intelligas.

QVAESTIO X.

De effectu † confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu confessionis.

CIRCA quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum confessio liberet a morte peccati.

¶ Secundo, utrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

¶ Tertio, vtrum confessio aperiat paradisum.

¶ Quarto, utrum confessio tribuat spem salutis.

¶ Quinto, vtrum confessio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS I.

Vtrum confessio liberet à morte peccati.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non liberet à morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur, [b] sed contritio sufficienter delet culpam, ergo confessio non liberat à morte peccati.

¶ 2 Præterea, Sicut mortale est culpa, ita etiam [b] ueniale, sed per confessionem fit ueniale, quod prius fuit mortale, ut in litera † dicitur, ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

SED CONTRA est. Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti, sed pœnitentia a culpa liberat, ergo, & confessio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd pœnitentia inquantum est sacramentum, præcipue in confessione perficitur, quia per eam homo ministris ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio enim uotum confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis, cui sit confessio, taxatur, & quia in sacramento pœnitentiæ gratia infunditur, per quā fit remissio peccatorum, sicut in baptismo: ideo [m] eo modo confessio ex ui absolutionis coniunctæ

G remittit culpā, sicut, & baptismus[n]. Liberat enim baptismus a morte peccati. non solum secundum quod actu percipitur, sed etiam secundum quod in uoto habetur, sicut patet in illis, qui iā sanctificati ad baptismum accedunt, & si aliquis impedimentū non præstaret ex ipsa collatione baptismi, gratiam consequeretur remittentem peccata, si prius ei remissa non fuissent. Et

H similiter dicendū est de confessione adiūcta absolutioni: quia secundum quod in uoto pœnitentis præcessit, a culpa liberauit. Postmodum autem in actu confessionis, & absolutionis gratia augetur, & ēt remissio peccatorum daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiēs ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gratiæ non præberet, & ideo sicut de baptismo

I dicitur, quod liberat a morte, ita ēt de confessione dici potest.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod contritio habet uotum confessionis annexum, & ideo eo modo liberat a culpa pœnitentes, sicut desiderium baptismi baptizandos.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ueniale non sumitur pro culpa, sed pro pœna de facili expiabili: vnde non sequitur

K quod culpa in culpam conuertat, sed penitus annihilet. Dicitur enim ueniale tripliciter. Vno modo ex genere, sicut uerbum ociosum. Alio modo ex causa, idest, ueniæ causam in se habens, sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut accipitur hic, quia per confessionem hoc euenit, quod de culpa præterita homo ueniam consequatur.

1m. de minori. Sed contritio. &c: Voto confessionis uestita: non, sine uoto isto. §. Tunc &c. Nam ex hoc patet; quòd confessioni inientæ attribuenda est remissio culpæ, seu liberatio a morte peccati, quæ homini contrito prius data fuerat. Confirmatur hoc textus responsum ex Concilio Tridentino Sess. 14. cap 4. Vide supra quæst. 1. art. 1. exam. diffin. primæ.

Concil. m

2m de maiori. Ita etiam ueniale. &c. Ex genere, uel ex causa: non, ex euentu. §. Tunc &c. Nam minor propositio à litera magistri desumpta, quod scilicet mortale per confessionem fit ueniale, intelligitur de ueniali ex euentu & per consequens in alio sensu, quàm sumatur ueniale in maiori.

Veniale, triplex.

APPENDIX.

EX articulo habes, primo quomodo prationem interimas hæresim Lutheri. (Alphon. Cast. confessio) dicentis: In confessione non conferri gratiam, qua homo iustificatur. Si enim confessio remittit peccata, utique confertur ibi gratia, qua peccatum remittitur: & consequenter per eandem rationem, per quam demonstras, quod confessio a morte peccati liberat, demonstras ēt, quòd in confessione confertur gratia iustificans. Vide in 3a par. de bapt. q. 69. ar. 1. & 4. Nam in artic. supponitur (ut patet) quod baptismus tollat peccatum, & dat gratiā, cuius ad instar confessionem, dicitur operari: & consequenter ratio huius de confessione corroboranda relinquitur ea tōna illa de baptismo.

1 Vti. pro S. Eccl. cōtra, &c.

Loco citato in arg.

2 ¶ Secundo habes quomodo per rationem ostendas, hæresim prædictam meritò damnatam esse a Concil. Trid. sess. 14. cap. 2. ubi de confessione loquēs ait. Ante hoc tribunal

Sixu

sisti uoluit, ut per sacerdotum solam ab admissis peccatis possiēt A liberari. Hæc ibi. Item à Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam dño, & tu remisisti impietatem peccati mei. Item à 1. Io. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus & iustus, ut remittat illa & emundet nos ab omni iniquitate. Item ab Isaia 43. narra si qd habes, ut iustificeris. Vel (secundum 70. interpretes.) Dic tu primus Iniquitates tuas, ut iustificaris. Item à
40 &c. ut q. 5. ar. 3. Item à Concil. Trid. Sess. 14. c. Dominus noster Iesus Christus sui ipsius vicarios reliquit tanquā iudices, ad quos omnia mortalia peccata deferantur: quò pro potestate clauium remissionis, aut retentionis, peccatorum sententiam pronūcient. Hæc ibi. Ex quibus patet, q confessio remittit peccata, quatenus absolutioni adiungitur: ut limitauit articuli Conclusio: & per consequens quòd in illa sic accepta confertur gratia, contra Lutherum. Item ab eodem ibi de sacramento pniæ loquente, c. 3. Sanè uerò res, & effectus huius sacramenti, quantum ad eius uim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo: quam interdum in piis uiris, & cum deuotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiæ pax ac serenitas cum uehementi spiritus consolatione consequi solet. Hæc ibi. Vbi nota ly quantum ad eius uim & efficaciam pertinet; & ex hoc sensum rectum Sancti Thomæ in conclusione intelligas tam de confessione quàm de baptismo: immo (ut extendatur) de omnibus ecclesiæ sacramentis. Item ab eodem sess. 4. cap. 1 a. sed, quoniam hoc aliàs adductum est, ideo uide tu supra. Item ab eodē sess. 14. canon. 1. si quis dixerit, in Ecclesia catholica Pœnitētiam C non esse uerè, & propriè sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum. Anathema sit. Hæc ibi. Vbi nota ly pro fidelibus Deo reconciliandis. Ergo aut sic instituendo Christus errauit, quod est blasphemum & hæreticum: aut confessio, ad quam aliæ pœnitentiæ partes annectuntur, Deo reconciliat, quod est uerissimum & ab articulo intentum. Item ab Eugenio 4. Sacro approbāte Concilio Florentino, in decreto Armenis dato, sic. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis. Hæc ibi: ubi per contextum loquitur de confessione. Item a Leone primo Papa, epistola 89. ad Theodorum Forouiliensem Episcopum, sic. Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem; ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum, per ianuam reconciliationis admit- D terent. Hæc ibi. Vbi nota ly eosdem purgatos, & ly per ianuam reconciliationis. Ergo confitentibus ianua reconciliationis est confessio.

Item a Papa Clemente primo in Epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini, sic. Non erubescat, qui animæ suæ curam gerit confiteri hæc huic, qui præest, ut ab ipso per uerbum Dei, & consilium salubre curetur: quò possit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ uitæ præmia peruenire. Hæc ibi. Inter hæc tamen prædicta, ubi confessionem conferre gratiam designatur, uitandus est

Error sacris vitandus, & dānat' à papa Sixto.

error Petri Oxomensis dicentis: Quòd sacramentum pœnitentię, quantum ad collationem gratiæ sacramentum naturæ est, non autem institutione ueteris, uel noui testamenti. Nam hunc errorem damnauit supra in hac appendica Concilium Tridentinum Sess. 14. Canon. 1. ultra quòd idem error damnatus fuerat antea per Sixtum 4. approbantem acta Alfonsi Carilli Archiepiscopi Toletani: cui authoritatem contulerat E declarandi ac diffiniendi omnes propositiones, & conclusiones falsas, erroneas, hæreticas, aut male sonantes, quæ in libello præfati Petri continerentur. Huius libellum Reuerendissimus Dom. Archiepiscopus antedictus comburendum iudicauit, quem illicò promotor fiscalis curiæ tradidit seculari: prius tamen prolata sententia, qua conclusiones prædictas (inter has erat præcitata conclusio pro errore, scilicet quòd sacramentum pœnitentiæ &c.) tanquam hæreticas, erroneas, scandalosas, & male sonantes Apostolica, & primitiali authoritate damnarat, atque damnandas decreuerat. Hanc erroneam propositionem præmissam cum aliis abiurauit dictus Magister Petrus Oxomensis inter cætera dicens. Ego præfatus Magister Petrus desiderans salutem animæ meæ, ac proprium recognoscens errorem, & culpam, dico & confiteor me grauiter errasse in compositione dicti libelli, utporè continentis propo-

Confessarij sunt iudices.

ARTICVLVS II.

Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

AD SECVNDVM sic proceditur: videtur q confessio nō liberet aliquo modo a pœna: quia peccato non debetur, nisi æterna, uel temporalis: sed pęna æterna per contritionē dimittitur: pęna autem temporalis per satisfactionem: ergo p confessionem nihil dimittitur de pęna.

fictiones falsas, erroneas, scandalosas, & male sonantes. Quas ut tales confiteor, & declaro: submittoque me deterim nationi sanctæ matris ecclesiæ, & sententiæ præfatæ prolatę per dictum Reuerendissimum Dom. cui ego ea nunc specialiter, & expressè assentior. Et cognoscens ueram fidem, anathematizo omnem hæresim, maximè eam de qua hactenus sum infamatus: & consentio sanctæ matri ecclesiæ Romanæ, & sedi Apostolicæ, & ore ac corde confiteor sacramenta ecclesiæ, & illam fidem tenere quam Dominus Sixtor Papa modernus authoritate Apostolica, & Euangelica tenet. Et per hæc sancta Dei euangelia B omnes, qui contra hanc fidem uenerint, cum suis doctrinis dignos æterna damnatione pronuntio. Hæc ibi: in Summa Conciliorum, ubi narratur uita Sixti Quarti, qui ad prædicta specialem confirmationem addidit. Contra Lutherum sacramenta non dare gratiam, asserentem. Vide Ruffensem articulo primo, magnopere triumphantem. Item contra eundem uide Leonem Decimum in bulla contra Lutheri errores (supra quæst. 1. ar. 1. & Concilium Trid. Sess. 7. de sacramentis canon. 7. & 8. His enim singulis, imò aliàm per Petri antedicti in calce abiurationem, damnatur, implicitè saltem, error Lutheri in principio appendicis recitan. ¶ Tertiò habes: quomodo per 3 rationem præmissa omnia scripturarum, ac Patrum dicta, pro quanto effectum confessionis innuunt esse liberationem à morte peccati, & probes, & declares, & tuearis. ¶ Quartò uides: 4 quomodo ex his uicissim angelica hæc doctrina consolidatur, C & declaratur.

Benedicta sermo cōtra hostes fidei. s. Romanæ Ecclesiæ.

QVÆST. X. ARTIC. II.

CONCL. Confessio simul cum absolutione habet uim liberandi a pœna dupliciter.

PROB. Quia confessio taliter accepta habet uim liberendi, à pœna, & ex ui absolutionis etiam in uoto solùm habitæ, & ex natura actus confitentis erubescentiam annexam habente.

Corollarium. Ergo confessio illa in uoto solùm habita de pœna minus valdè tollit, quàm in actu posita. Nam uotiua tantum confessio minuit pœnam vi absolutionis; sed actualis minuit & vi absolutionis, & vi erubescentiæ. Vlterius?

Illa absolutio uotiua solum minus tollit de pœna, quàm absolutio ista actualiter data: sicut & aliquid in potentia existens minus operatur, quàm idem actualiter existens. Absolutio. n. uotiua tollit pęnam æternam, mutando ipsam in temporalem nobis uiuentibus improportionatam (vt in textu dici- D tur) actualis verò pœnam & æternam tollit, si uotiua sufficiens non præcessit; & temporalem prædictam nobis uiuentibus proportionatam facit, ita quòd nos in hac vita satisfactionem debitam à confessario iniunctam adimplendo totaliter pœnam illam tollere possumus. Ergo pęna purgatorij non potest exhauriri per pęnas in hoc mundo voluntariè ea nobis tantummodo assumptas, (licet huiusmodi pęnis aam pro aliqua parte tollamus; in quo sensu & satisfactiones vocantur, infra q. 15. Vide Concil. Trid. sess. 14. cap. 9. & canon. 13. cum sit nobis improportionata: & per pęnas à confessario impositas exhauriri potest, cum vi clauium sit facta nobis proportionata. Ergo supra. quæstio. 6. artic. 5. ad quartum. & quæstio. 8. art. 1. ad tertium. rectè dictum fuit, quòd satisfactio non sufficeret, ad expiandam pœnam, peccati, ex quantitate pęnæ, quæ in satisfactione sponte assumitur vel à non Sacerdote imponitur: Sed sufficit, inquantum est pars Sacramenti, ex eo scilicet quòd virtutem sacramentalem habet. Cum igitur satisfactio sponte E accepta, puta oratio, operetur tantùm in vi virtus, videlicet suffragius, & eadem oratio à confessario imposita operetur in Vi duorum, videlicet & suffragius & clauium, non est mirum; quòd illa satisfactio minus de pęna minuere possit, quàm ista. Ergo opera mea satisfactoria, quando imponuntur à confessario pro satisfactione dicendo, quicquid boni feceris & intendis facere; & mala, quæ sustines & patienter sustinebis, sint tibi in remissionem peccatorum; hæc, inquam opera magis postea mihi valent: quia non tantum ea natura operum (vt prius) operantur, sed etiam ea virtute clauium; & consequenter prius sunt tantùm satisfactiones, nunc autem satisfactiones sacramentales (vt dicit. s. Th. quolib. 3. ar. 28.) & consequenter prius ad exhauriendam totaliter pœnam purgatorij, vtpote improportionatam, non valent; nunc autem ad eam sic tollendam, vt quę proportionata per huiusmodi impositionem facta sit, valere possunt.

Differentia absolutionū harum in diminuēdis pęnis.

Pęna purgatorij nobis improportionata quō proportionata fiat.

Quantū iuuet, dicere quia quicquid boni &c.

1m illatio conclusionis. Ergo p confessioné &c. F ℞ Negatur illatio. §. Nã per confessioné actualem ui clauium adeò minuit de pœna tpali in purgatorio manendi, ut ea improportionata fiat nobis proportionata; & ut erubescentiæ de illa tpali ét tollitur: ut habes in litera, & corollario præmisso.

¶NOT. Adde, pro notitia, non pro solutione argumẽti (cũ iã solutum sit,) q pęna nec æterna nec tpalis dimittitur per contritioné, & satisfactioné, absque cõfessioné, saltẽ in uoto habita: ut de contritione ex supra q.1. ar.1. & q.5. ar.1. & 2. de satisfactione aũt infra q.14. ar.2. Cum.n. ibi cõcludatur, q satisfactio debet fieri in charitate; & charitas non habeať, nisi mediante

Concl.m cõfessione saltẽ in uoto, relinquitur, q satisfactio, quæ pœnam dimittit, pendet à cõfessione. Confessio itaq; quocunque mõ sumatur, de pœna minuit: sed actualis, de qua solum formalis respõsio datur, multo amplius.

2m de maiori. Voluntas. ℞. Cõsiderata scdm illa, q̃ sunt omnino ab hoie, & quantũ ad pmiũ essentiale: nõ aũt cõsiderata, Scdm illa, q̃ sunt ab alio; nec q̃tum ad præmiũ accidentale §. Tũc &c. Nã actualis cõfessio depẽdet ét ab alio hoie, sicut & baptismus: non aũt omnino ab eodẽ hoie ut castitas, ieiunium, & similia.

¶Examen. Dr ly q̃tũ ad præmiũ essentiale, ad drĩam pmij accidentalis. In huius doctrinæ confirmationé facit id, qd B Aug. in lib. de bono coniugali sic ait: non impar est meritũ continẽtiæ in Ioanne qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham q filios generauit. Qd tamẽ intelligitur quantum ad præmium accidentale, non substantiale: secundum tñ q illud meritũ pensať ex aio operantis potius, quam ex gñe actus, non aliter. Vide 2.2. q.152. ar.4. ad 1m. Nam uirginitas, ex genere actus melior admodum matrimonio est.

a ¶Præterea[b] voluntas pro facto reputať, ut in litera dicitur: sed qui contritus est habuit propositũ confitendi: ergo tantum ualuit sibi sicut si fuisset confessus, & ita per confessionem, quã postea facit nihil ei de pęna dimittitur.

Sed contra pęnam habet confessio, sed per omnia opera pęnalia expiatur pęna peccato debita. ergo & p cõfessioné.

Respondeo dicendum, q confessio simul cum absolutione habet uim liberandi a pęna dupliciter[a]. Vno modo ex ipsa vi absolutionis: & sic quidem liberat in uoto existens a pęna æterna: sicut etiam a culpa, quæ quidem pęna est condemnans, & ex toto exterminans a qua homo liberatus adhuc manet obligatus ad pęnã temporalem, secundum quòd pęna est medicina purgans, & pmouẽs, & sic hæc pęna restat in purgatorio: patienda etiam his, qui a pœna inferni liberati sunt, quæ quidẽ pœna est impportionata uiribus pęnitentis in hoc mundo uiuentis, sed per uim clauium intantum minuiť, q proportionata uiribus pœnitentis remanet: ita quòd satisfaciendo se in hac vita purgare potest. Alio modo diminuit pęnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexã, & ideo quãto aliquis pluries de ipsis peccatis confitetur tãto magis pęna minuitur. G

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, q uoluntas pro facto non reputatur in his, quæ sunt ab alio sicut est de baptismo. Nõ enim tantum ualet uoluntas suscipiẽdi baptismũ, sicut ipsius susceptio. Sed reputatur uoluntas p facto in his, quæ sunt omnino ab homine, & iterum quãtum ad præmium essentiale, non autem quantum ad pęnæ remotionẽ, & hmõi respectu quorum attenditur meritũ accidẽtaliter, & secũdario: & ideo cõfessus, & absolutus minus i purgatorio punieť, q̃ cõtritus tm̃. H

APPENDIX.

Ex artic. habes primo: q̃o p rõné interimas, errorẽ quorũdã 1 dicentiũ nullã pœnã remanere unq̃ post confessioné. De hoc hr

Vtil. p S. Eccl. &c. in Conc. Trid. ubi & condemnatur: ut infrà. Inter hos est Lutherus, q ad tollendã satisfactionem, absolute dicit pœna, quæ debeť culpæ, dimissa culpa, remanet & ipsa dimissa. ¶Secũdo igiť 2 habes: q̃uo p rõnem oñdas, errorem præmissũ meritò damnati à Synodo Trid. Sess.14. Can.12. Siquis dixerit: totam pœnam simul cum culpa remitti sp à Deo &c. anathema sit. Hæc ibi. Item Can.15. Siquis dixerit &c. fictionem esse, q uirtute clauium sublata pœna æterna, pœna tpalis plerunque exoluenda remaneat, anathema sit. Hæc ibi. Item Sess.6. Can. 30. Siquis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri, dixerit ita ut nullus remaneat reatus pœnæ tpalis exoluendæ uel in hoc seculo, uel in futuro in Purgatorio, antequàm ad regna cœlorum aditus patere possit: anathema sit. ¶Tertiò habes: q̃uo p rõnem oñdas, Cõciliũ 3 Trid. sess.6. c.14. meritò dixisse. Christiani hominis pœnitẽtiam post lapsum multò aliam esse à baptismali, eamq; continere nõ modo cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor cõtritum & humiliatum; uerum etiam eorundem sacralem confessionem saltem in uoto, & suo tpe faciẽdam, & sacerdotalem absolutionem; itemq; satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia spũalis uitæ exercitia; non quidem pro pœna æterna, quæ uel facto, uel facti uoto, una cum culpa remittitur, sed pro pœna tpali; quæ (ut sacræ literæ docent) non tota semper (ut in baptismo fit) dimittiť illis, qui gratiæ Dei, quam receperunt, ingrati spiritum sanctum contristauerunt, & templũ Dei uiolare non sunt ueriti. Hæc ibi. Vbi uide, si non ad literam fermè præsens D. Th. recenseatur articulus.

Item & q meritò idipsum (.s. q à culpa cum pœna æterna per uim clauium seu per absolutionem, & ét a pœna temporali remanẽte per uerecundiam in actuali confessione habitam liberamur) insinuat saltem implicitè sic. Ipsa uerò huiusmodi confessionis difficultas, & peccata detegendi uerecũdia, grauis quidem uideri posset, nisi tot, tantisque commodis, & cõsolationibus leuareť, q̃ omnib. dignè ad hoc sacrm accedentibus p absolutionem certissimè conferuntur. Hæc Concil. Trid. sess.14. c.5. Confessionem ergo absolutioni iunctam, uerecundiamq; in detectione peccatorum actualiter habitã, ista commoda in articulo posita nobis pœnitentibus afferre insinuat. Per commoda, etiam intellige oẽs effectus confessionis reliquos in ista quæstione positos. Concilium præmissum facit partem, pro quanto.s. de culpæ dimissione p cõfessioné ad articuli præcedẽtis immediatè confirmationem. Confirmat. præcedena. Vide extra de pœnit. distinct.1. c. sacrificium. Itẽ q meritò Concilium Senonense, confessionẽ liberare ab æterna pęna I & uerecundiam à tpali parum liberare, insinuauit decreto decimo c. de confessione sic inquiens. Oportet itaque: quem antiquus ille serpens occultè momorderit, abstrusissimum quodq; uulnus medico detegere, & omnem indigestum humorem (etiã stomacho menus altius insederit) euomere; pudorem, in satisfactionis partem, de singulo quouis errato patiẽdo, dum occultis peccatorum uinculis sese teneri dissimulat, horrendæ tandem sub omnium oculis æternæ damnationis laqueo constringatur. Hæc ibi. Item quòd meritò à sacris liter insinuatum est, confessionem dimissa culpa pœnaque æterna relinquere pœnam temporalem per ipsdem peccatis expiandã: ut 2. Reg. 12. Dixit Dauid. Peccaui domino; & Nathan ad eum, Dominus quoque transtulit peccatum tuum. Quò enim dominus transtulerat peccatum Dauidis per confessionem, tanquàm in figuram nostræ, dicentis, peccaui? Ad mortem filij ex adulterio nati: & K ad persecutionem ab Absalone contra Dauid fiendam; ac similia. Vnde Nathan ipse, quasi translationem prædictam declarans, statim subit fert: Verumtamẽ filius, qui natus est tibi, morte morietur. Quod etiam Dominus confessionem Dauidis præuidens fecit, quòd Nathan quasi hoc ignorans translationem ipsam prædiceret inquiens: Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum; &, hæc dicit Dominus. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua: & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu fecisti absconditè: ego autem faciam verbum illud in conspectu omnis Israel, & in conspectu solis huius. Hæc ibi: cùm tamen, Christus purgasset peccata ipsius Dauidis, ut dicitur Eccl.47. delendo scilicet culpã & remittendo pœnam æternam, mediante confessione prædicta. ¶Quartò uides: quomodo ex his uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur. 4

QVÆST. X. ARTIC. III.

CONCL. Confessio dicitur paradisum aperire (i. vere dicit.)

¶PROB. Quia confessio remouet culpam, & pœnam: quib. prohibetur aliquis ab introitu paradisi.

¶NOT. Licet cõfessio nõ remoueat totã pœnã tpalẽ (ut ar. 2.) tñ ex hoc non fit qn aperiat paradisũ. Nã tãdẽ tpalis illa pœna totaliter auferetur & hoc qa pęna æterna p cõfessionẽ sublata fuit: & cõsequẽter ablatio totius tpalis pęnæ originaliter ẽ a cõfessiõe. Cõsequẽter ig. cõfessio ẽt qñ totã tpalẽ pœnã statim nõ aufert, rectè dr aperire paradisũ. Sic ergo intelligatr cõclusio pmissa: vt dicamus. Cõfessio ut statim, aut originaliter saltẽ, paradisum aperit: ita ut qui ad ingrediendum subito sine aliquo obice illuc sit idoneus.

ARTICVLVS III.

Vtrum confessio aperiat paradisum.

AD TERTIVM sic pcedit. Vr qp cõfessio ñ aperiat paradisum: qa diuersorũ sacrorũ diuersi sũt effectus: sed apertio paradisi effectus est baptismi: ergo ñ effectus confessionis.

B Prę. in id qd clausum est ante apertionẽ intrari nõ põt: sed añ cõfessionẽ moriẽs itrare paradisum põt: ergo cõfessio nõ aperit paradisum.

SED CONTRA. Confessio facit hominem subiici clauibus ecclesiæ: sed per eas aperitur paradisus: ergo & per confessionem.

RESP. dicẽdũ: qp a paradisi introitu phibetr aliqs p culpã, & reatũ pęnæ: & qa hæc impedimenta confessio amouet: ut ex dictis p3 iõ "dr paradisũ apire".

AD PRIMVM ergo dicẽdum: qp q̃uis baptismus & pnĩa sint diuersa sacramenta: tamen agunt in ui unius passionis Chri p quã aditus paradisi est apertus.

AD 2m dicẽdũ: qp añ uotũ cõfessionis paradisus clausus erat peccanti mortalr: q̃uis postea p contritionem uotum confessionis importantem apertus sit ẽt añ confessionem actualiter factã: non tñ obstaculum reatus est totaliter amotũ ante confessionem & satisfactionem.

1m de maiori Diuersorũ. ℞. In uirtute diuersæ rei agẽtiũ: nõ, in uirtute unius rei. ℥ tunc &c. Nam & baptismus & confessio sacramentalis agunt in uirtute unius rei passionis uidelicet Christi: licet sint diuersæ res. Cõsequenter ergo eundem effectum habere possunt

C ¶NOT. Sicut diuersorũ terminorũ cõclusiones, dũmõ hẽant idẽ mediũ, p qd demõstrẽtur, pueniũt ad eandẽ scientiã, & consequenter faciũt certitudinẽ eiusdẽ gradus in intellectu: ita baptismus & cõfessio sacra diuersa, eũm per idem medium (hęc est passio Christi) operentur, non mirum est, quòd eundem effectũ producant s. apertionem paradisi.

2m de minori. Añ cõfessionẽ. ℞. Actualiter factã: nõ, uotiuã. ℥. Tunc &c. Nã conclusio intelligitur de cõfessione uotiua saltem. i. in uoto habita: licet plenius uerificetur de confessione actualiter facta.

¶NOT. Vltima uerba tñ textualis, s. non tñ obstaculũ reatus ẽ totaliter amotũ añ cõfessionẽ, & satisfactionẽ, nõ sint tibi occasio erroris huius, qp uidelicet cõfessio actualis qlibet & satisfactio obstaculũ reat' totaliter amoueãt: qm accidit qñq; qp cõfessio ñ est uestita cõtritione ad hoc pueniẽte, similiter & satisfactio nõ est uestita qñq; pœnalitate tanta. Vide sup. q. 8. at. 7. cũ elucidationib. qũo pœna taxari dẽat secũdũ quãtitatẽ culpæ: alioqn obstaculũ reatus nõ auferretur. Vñ sanctus Doctor quodl. 3. at. 28 inquit. S cõtingat, qp sacerdos minorẽ satisfactionẽ imponat pęnitenti, q̃ sit illa, ad quã obligatur ex quãtitate sui peccati (substracto eo quod remittitur uirtute clauiũ, & cõtritionis pcedẽtis) nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur: quod si in hac uita nõ pficiet in purgatorio exoluet. Hæc ibi. Vide no. post probatione conclusionis primi articuli: & 2m articulũ, cũ eluc. Illa igitur ultima uerba intelligũtur de cõfessione, & satisfactiõe ad iã amotionẽ condignis, in uoto ẽt qd debe ẽia facultate hãt: qm sic, & nõ aliter, obstaculũ reatus totaliter amouẽt. Vñ p talia uerba nõ intẽdit negare D. Thomas qp confessio & satisfactio solũ uotiuæ amoueant qñq; totaliter obstaculũ reatus: sed infertur, qp eædem actualiter factæ (cæteris paribus) ad ipsum sic amouendum magis ualent.

E

APPENDIX.

1 Ex articulo hẽs. Primo quõ p rõnẽ interimas hæresim Manicheorũ (Direct. inquisi. par. 2. q. 13.) dicẽtiũ cõfessionẽ pctõrum factã sacerdotib. Romanæ ecclesiæ nihil ualere ad salutẽ. Si. n. p salute intelligãt p antonomasiã paradisum, siue paradisi apertionẽ: articulus pñs eos directè expugnat. Si uerò p salutẽ intelligãt uiã directã salutis. i. grãm, uel remotã uiã. i. liberationẽ a culpa & pęna: articuli p tm & secũdus hæreticos illos expugnarũt. — Vtil. pro S. Ecc. &c.

2 ¶Secũdo hẽs: quõ p rõnẽ eandẽ hæresim hãc meritò dãnari a B. Iacobo ca. 5. Cõfitemini alterutrũ peccata uestra, ut saluemini. Ecce; qp cõfessio facta sacerdotib. ualet ad salutẽ. Nã p ly alterutrũ intelligũtr sacerdotes cõfessarij: ut patet ex cõcilio Cabilonẽsi secũdo ca. 33. id cõtextualiter affirmãte, sic. Quidã sacerdotib. peccata cõfitẽda esse pcẽlent, qd nõ sine magno fructu intra sanctã fit ecclesiã. Ita ut &c. secũdũ institutionẽ apostoli, cõfiteamur alterutrũ peccata nrã, ut saluemur. Cõfessio itaq; q̃ fit sacerdoti &c. Hæc ibi. Itẽ p rõnẽ ex articulo sumptã ostẽdes, hæresiz prædictã meritò dãnari &c. ut sup. at. 1. & 2. append. Cum. n. rõ qp aperiat paradisum cõfessio sit hęc, qp. s. culpã pœnamq; amoueat atq; in appẽdicibus illorũ articulorũ canonicè mõstretur, qp huiusmodi effectus cõfessio facit: liquet qp ab ibidẽ dictis radicaliter & ostenditur, qp illa aperit paradisũ, & cõtrarium (quod est præmissus error) condemnatur. Item meritò dãnari a concilio maguntino ca. 27. Sia. Ipse Dominus ait. Nolo mortẽ peccatoris, sed ut cõuertatur, & uiuat. Salutem ergo homini adimit, qsqnis moetis tempore pęnitentiam denegat; & desperat de clementia Dei, qui eam ad subueniendum morien n sufficere. uel I momento, posse nõ credit. Perdidisset latro in cruce præmiũ ad Christi dexterã pendens, si illum unius horæ pœnitentia nõ iuuisset. Cũm esset i pœna pœnituit: & per unius sermonis confessionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Hæc ibi. Vbi per pœnitentiam intelligit confessionem sacerdoti factam: quoniam in illo capitulo determinat, quòd suspendẽdi in patibulis sunt, & confessione sacramentali, & sacra eucharistia post dignam cõfessionem, muniendi. Ecce igitur quòd non tantum de salute qualibet, sed expressè de paradiso, tanquàm de effectu confessionis synodus illa facit mentionem. Nec te moueat Lutherus huic ueritati infestus inquiens (ut ait Leo Papa in Bulla contra errores Lutheri) quòd fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum moratur animam ab ingressu cœli. Verum quidẽ est quòd confessio fomitem omnino non tollit: tamen ob hoc nõ sequitur, quòd anima post confessionem absque actuali peccato, eiusque reatu existens ab ingressu cœli retardetur propter fomitem prædictum. Nam si anima talis post cõfessionem statim exiret a corpore, in cœlum reciperetur. Quare? Quia confessio illa præcedens paradisum aperuit: etiam quòd ab homine ipso ... fomitẽ totaliter non abstulerit. Quòd enim fomes non D sit peccatum, & consequenter ab ingressu paradisi animam aliàs dignã non remoretur, & per consequens, quòd Lutherus in hoc damnetur: habes a Concil. Triden. ses. 5. Decret. Primo ubi, sic ait. Manere autem in baptizatis concupiscentiam uel fomitem hæc sancta Synodus fatetur: & sentit, quæ cum ad agonem relicta sit nocere non consentientibus, sed uiriliter per Christi Iesu gratiam repugnantibus, non ualet: quinimmo, qui legitima certauerit coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat ecclesiã catholicam nunquàm intellexisse peccatum appellari, quòd uerè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem cõtrarium senserit; anathema sit. Hæc ibi. Et licet Synodus ipsa loquatur ad literam de fomite in baptizatis: tamen uniuersaliter etiam in confessis: hoc quòd uidelicet fomes, non est peccatum propriè uerificatur error etiam præcedens a Leone ibidem condemnatur: cuius Bul- E læ particulam si uidere cupis, uide supra. q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. q. 68. ar. 9. Vide Roffensem contra Luth. art. ar. 2. & 3. Cætarum si a Manichæis in principio appendicis dictis fiat uis in ly Romanæ Ecclesiæ, quasi quòd de sacerdotibus non omnibus, sed Romanæ Ecclesiæ tantum negetur confessionis ualor ad salutem: uide q. 6. articu. 2. & quæst. 8. articu. 2. ubi confutatur iste error pro hac parte. Quibus adde, contra eosdem, Concilium Aquisgranense capitulo. 9. ubi de sacerdotibus loquens ait. In nouo autem testamento post Christum sacerdotalis ordo a Petro Apostolo cœpit. Ipsi enim primum datus est pontificatus in Ecclesia Christi. Sic enim loquitur ad eum dominus. Tu es Petrus & super hanc petram, &c. Et infrà. Quatuor sunt genera Apostolorum: unum a Deo tantum, ut Moses; alterum per hominem & Deum, ut Iosue; tertium tantum per hominem, sicut his temporibus multi fauore populi, & potestatum in sacerdotium subrogãtur: quartum autem genus ex se est, sicut pseudo prophetarum & pseudo Apostolorum. Hæc ibi. Cum ergo quar-

Marginal notes: Concil. — Suspendi confiteantur, &c. & capellantur — Error Lutheri, qui & damnatur, nõ facit, qp præ dictæ ueritates nõ sint ueritates. — Patrus est capus sacerdotij quõ.

tum generis sacerdotum, tanquàm pseudo, reijciatur; & tertium a sancta Synodo Tridentina (ut patet ex appendicibus articulorum proximè citatorum) reprobetur: restat, ut in nouo testamento sacerdotalis ordo ille nullus sit, nisi qui deriuatur a Petro Apostolo, qui fuit a Deo tantum Matth. 16. & 24. q. 1. rogamus. Romanus Pontifex, & consequenter, quòd Romanæ Ecclesiæ sacerdotes (hi omnes qui ubilibet existentes a Petro in sacerdotio dependent) soli sunt ueri sacerdotes. Hoc uoluit dixisse Concilium Aquisgranense supra: quando sacerdotalem ordinem in nouo testamento a Petro Apostolo cœpisse sanait. Vide pro hoc. q6. 22. arti. 1. no. prima post ad primum. ¶ Tertio uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

F fessione magis, ut ex q. 9. ar. 4. & q. 10. ar. 2. patere potest.

¶ NOT. Conditio, ly fortis confessioni non satisfactioni. q. 9. ar. 4. tribuitur: ut uel ex hoc tribulationem maiorem in confessione, quàm in satisfactione reperiri noueris. Taceo de ly integra: quæ enim etiam oblitorum præsupponat examen diligentia debita constās, quòd non nisi maxima difficultate fit, tribulationis magnitudinem in cōfessione, attestatur. Alias cōditiones discurrat, qui uoluerit, & confessionis tribulationem, præ satisfactione, arduam magis uel ex omnib. cōiunctim inspiciet. Hinc mox quoq; mosum fiet: quòd in confessione uirtus propria exercetur amplius, quàm in satisfactione. Quod uerò purgationem à pœna maiorem importet cōfessio in art. 2. tam clarè digno scitur: ut pro hac re ibi dicta addere non oporteat. Hęc omnia implicita continuatis textus respōsi huius ibi, sed confessio et à mō prædicto. Quasi diaisset. Confessio illa duo. s. exercitium propriæ uirtutis, & purgationem a pœna

ARTICVLVS IIII.

Vtrum confessio spem tribuat salutis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd effectus confessionis poni non debeat, quòd tribuat spem salutis: quia spes ex omnibus meritorijs actibus [h] prouenit: & sic nō uidetur proprius effectus confessionis.

¶ Præte. per tribulationem ad spem peruenimus: ut patet Ro. 5 sed tribulationem homo præcipue in satisfactione sustinet: ergo [h] tribuere spem salutis magis est satisfactionis, quàm confessionis.

SED CONTRA. Per confessionem homo fit humilior, & mitior, sicut in litera magister dicit, sed per hoc homo accipit spem salutis: ergo confessionis effectus est tribuere spē salutis.

RESPONDEO dicendum: quòd spes remissionis peccatorū non est nobis, nisi per Christum, & quia homo per confessionem se subijcit clauibus ecclesiæ ex passione Christi uirtutem habentibus: ideo dicitur [m] quòd confes- G sio spem salutis tribuit [o].

AD PRIMVM ergo dicendum: quòd ex actibus non potest esse spes salutis principaliter, sed ex gratia redemptoris: & quia confessio gratia redemptoris innititur: iō spem salutis tribuit non solum, ut actus meritorius, sed etiam ut pars sacramenti.

AD 2m dicendum: quòd tribulatio spē salutis tribuit per experimentū propriæ uirtutis, & pur- H gationem a pœna, sed cōfessio etiam modo prædicto.

quæ tribulatio concernit, secum importat; & adhuc magis: & cōsequenter confessio spem salutis tribuit modis his, quibus satisfactio, & adhuc magis. Nec obstat, quòd satisfactio etiam, sicut & cōfessio, operatur in ui clauium, & consequenter etiam ut pars sacramenti tribuit spem salutis: quoniam satisfactionem sic operari dependet a confessione (ut patet ar. 2. in corol. & no. post ad 1m.) & per consequens confessio magis principaliter, quàm satisfactio sic etiam operans tribuit spem salutis.

QVÆSTIO X. ART. IIII.

CONCL. Dicitur; quòd confessio spem tribuit salutis. (.i. uerè dicitur.)

¶ PROB. Quia confessio ex passione Christi uirtutem trahit. & spes remissionis peccatorum est nobis per Christum.

¶ NOT. Quòd confessio sacramentalis, qua clauibus ecclesiæ subijcit se homo, uirtutem ex passione Christi habeat, ex superioribus patet. His tamen, pro hac, & uniuersali doctrina circa huiusmodi materiam, addes quòd ex latere Christi tunc sacramenta omnia fluxerunt, quando inde exiuit sanguis & aqua: & propterea uirtutem a passione Christi trahere ueraciter dicuntur. In sanguine enim Eucharistiæ sacramentum, & in aqua baptismi, importatur: & in his duobus sacramentis, tanquàm in præcipuis cætera omnia cointelliguntur. Quòd uerò spes nobis ad salutem per Christum sit, patet tum ex supra dictis, tum ex Actis iuum. Quartò. Hic est lapis qui reprobatus est a uobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli, & non est in alio aliquo salus: nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Hæc ibi: & loquitur Petrus de Christo Iesu Nazareno Crucifixo.

A Christo omnia sacramenta manata, quòd & solus è nobis a spes ad salutē.

1m ex antecedente.

Prouenit. ℞. Secundario: nō principaliter. § Tunc &c. Intendit enim conclusio, quòd confessio sacramentalis spem salutis tribuit principaliter: sine cuius ueritatis ostensione stat, quòd actus nostri meritorij spem salutis tribuant secundario. Ratio autem cur principaliter spem salutis det confessio est: quia confessio ipsa innititur gratiæ redemptoris, qui est prima spes nostra. Confessio namque est sacramentum, & sacramenta omnia ex latere Christi fluxerunt, ut supra dictum est.

¶ *Corollarium.* Ergo confessio secundum considerationem illam, qua est pars sacramenti, tractatur nunc magis, quàm secundum illam, quam est actus noster meritorius. Nam si ex actibus nostris meritorijs non dependet principaliter spes salutis (ut in K litera dicitur, & spes salutis dependet, tanquàm principalis effectus, a confessione: sequitur, quòd hic de ipsa confessione cōsideretur, ut sacramentum. Ergo spem salutis, quocunq; modo sumpta confessio dat: sed ipsa, ut actus noster, secundariò, ut sacramentum, principaliter: uel (quod in idem redit) spes salutis secundariò data est effectus confessionis, pro actu pœnitentis acceptæ, & spes salutis principaliter data est effectus confessionis, pro sacramento sumptæ. Ergo, a simili, actus nostri meritorij tribuunt nobis spem salutis, sed secundariò, non principaliter, ut ex Conc. Tri. etiam declarabitur in sequenti appendice.

Confessio spem salutis tribuit dupliciter.

2m de conclusione.

Tribuere spem salutis. ℞. per exercitium propriæ uirtutis, & purgationem a pœna minus principaliter: non, per hos modos magis principaliter. § Tunc &c. Nam licet in satisfactione tribulatio quæquā magna sentiatur, & consequenter ibi ualde exerceatur propria uirtus, purgatioq; fiat a pœna: tū in actuali con-

Conc. ✠

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quo per rōnem ioterimat hæresim quorundam inclusiuè negantium (ut ex Conc. Tri. nūc adducendo patet): quòd confessio non tribuat spem salutis. Dixi ly inclusiuè: quia hi negant spem habendam pro quibuscunq; bonis operibus uniuersaliter, & consequenter in suo hoc dogmate peruerso includunt etiam confessionem. Quandoquidem cōfessio ipsa est actus uirtutis. q. 7. ar. 2. & 3. ¶ Secundo habes: quomodo per rōnem ostendas, prædictā hęresim meritò damnari à Conc. Trid. Ses. 6 ca. 16. in. Bene operantibus usque in finem proponenda est uita æterna; & tanquàm gratia filijs Dei per Christū Iesum misericorditer promissa, & tanquàm merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorū operib. & meritis fideliter reddēda. Hæc ibi. Et Can. 26. si quis dixerit iustos nō debere pro bonis operib. quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternam retributionē a Deo per eius misericordiā, & Iesu Christi meritū, si bñ agendo, & diuina mandata custodiendo, usq; in finem perseuerauerint: anathema sit. Hæc ibi. Ex quibus patet incluisiuè: quod confessio, cum sit bonum opus, tribuit spem salutis habendę siue per gratiam in re, siue per gloriam in spe, siue etiam per gloriam in re, si perseuerantia, ibi a Concil. notata iungatur. Item meritò damnari ab Apostolo primo. Corinthiorum 15. Abundate in omni opere bono: scientes, quòd labor uester non est inanis in domino, Hoc est, habentes spem, quòd labor uester retributionem accipiet a domino, & consequenter scientes, quòd omne opus bonum (confessio autem est huiusmodi) spem tribuit salutis. Item ab eodem Heb. 6. Non. n. iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis uestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius. Ecce quòd omne opus bonum, (secundum doctrinam Apostoli) & consequenter confessio spem salutis tribuit. Vnde & clarius eandē hæresim damnans, Heb. 10. inquit, Nolite amittere confidentiā uestram, quæ magnam habet remunerationē. Quasi apertè dicat, confidentia uestra causata a bonis operib. quæ fecisti, bona est. Vnde in contextu de bonis operibus idem mentionem fecerat dicens. Rememoramini pristinos dies in quibus

Vtil. ꝑ S. Eccl. &c.

2

Spes principaliter in nitatur diuinæ misericordiæ, postea meritò Christi dein & operibus nostris meritorijs, iuxta Concilium.

bus illuminati magnū certamen sustinuistis passionū: & in alte A re quidē opprobriis, & tribulationibus spectaculū facti, in altero autē socij taliter cōuersantiū effecti. Nā & uinctis cōpassi estis, & rapinā bonorū uestrorū cum gaudio suscepistis, cognoscentes uos hēre meliorem, & manentem substantiam. Hæc ille, immediatè subdens ly Nolite amittere cōfidentiā, &c. Idē meritò dānari à psal. 118. Inclinaui cor meum ad faciēdas iustificationes tuas pp retributionē. Hoc est, pp spē retributionis, siue sperādo retributionē. Idē meritò 4 Sen. di. 41. q. 1. art. 2. dānari ab Apost. Heb. 11. De Mosē dicēte: q aspiciebat in remunerationē. Ecce ρ has. iterū ualiter, seu inclusiuè dānari errorem dicētiū: q cōfessio nō tribuit spem salutis. 3 Tertiò habes: quōo p rōnē ostēdas, Concil. Tridēt. iare radicaliter informasse, cōfessionē tribuere spem salutis: Idē Sess. 6. c. 7. inquit. Verè iusti nominamur, & sumus, iustitiā in nobis recipientes, unusquisq; secundū suam mensurā: quam Spiritus sanctus partitur singulis prout uult, & secundū cuiusq; dispositionē, & cooperationē. Quanq. n. nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis D. N. Iesu Christi cōicātur: id tñ in hac impij iustificatione fit, dū eiusdē sanctissimę passionis merito p spiritū sanctum charitas Dei diffundit' in cordib. eorū, q iustificantur, atq; ipsis inhæret. Hæc ibi. Et c. 3. pdixerat: q meritū passionis Christi nobis cōicatur in baptismo. A simili ergo & in aliis sacris; quare & in confessione. Cū igit' adiū q cōfessio tribuat spē salutis, sit & meritum Christi, & eiusdē meritū cōicatū nobis per cōfessionem facta (ut in corpore articuli patet) clarū est, q Cōcil. per illa capitula insinuat radicaliter, confessionē dare spem salutis. Cōsimile supra q. 5. ar. 3. & q. plenū ar. 1. 2. & 3. & inde multa p huius conclusionis ueritate, & contrariij errorū falsitate, ex appendicibus Canonicè hauries. Quartò 4 ui des: quōo ex iis oīb. uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICVLVS V.

Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita.

AD QVINTVM sic proceditur. Vr q confessio generalis, non sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Pecca B tū. n. p confessionem deletum, [h] nō est necesse iterū cōfiteri: si ergo peccata oblita, per confessionē generalem dimitterētur, non esset necessarium q cū ad notitiam redeunt, aliquis confiteretur.

2 ¶ Præterea, Quicunq; non est cōscius sui peccati, uel non habet peccatū, uel est oblitus sui peccati: si ergo p generalē cōfessionem peccata mortalia oblita [h] dimittuntur, quicunq; C nō est sibi conscius de aliquo peccato mortali, p generalem cōfessionē pōt esse certus q sit immunis à peccato mortali: qđ est contra Apostolū. 1. Cor. 4. Nihil mihi cōscius sum, sed nō in hoc iustificatus sum.

¶ 3 Præterea, Nullus ex negligētia reportat cōmodum: sed nō pōt esse sine negligentia, q aliquis peccatū mortale obliuiscatur antequā ei dimittatur: [b] ergo non reportat ex hoc tale cō D modū, q sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.

¶ 4 Præterea, Magis est elongatū à cognitione confitentis id, qđ est oīno ignoratū, q̄ illud cuius est oblitus: sed peccata per [h] ignorantiā commissa generalis cōfessio nō delet: q̄a tūc hæretici, qui nesciunt aliqua peccata, in quibus sunt, esse peccata, aut ēt aliqui simplices p generalē cōfessionē absoluerent, E qđ falsum est: ergo generalis cōfessio non tollit pc̄ta oblita.

SED CONTRA est Psal. Accedite ad eū, & illuminamini, & facies uestræ non cōfundētur: sed ille, qui confitetur omnia, quę scit, accedit ad Deum quātum potest, ergo non confunditur, ut repulsam patiatur, sed ueniam consequitur.

¶ Præterea. Ille, qui confitetur, ueniam cōsequitur, nisi sit fictus: sed ille, q cōfitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorum oblitus, non ex hoc est fictus: q̄a ignorantiā facti patitur, q̄ à peccato excusat: ergo ueniam consequitur, & sic peccata, quæ oblita sunt relaxantur, cum impium sit dimidiam sperare ueniam.

RESPONDEO Dicendum, quòd confessio operatur præsupposita contritione, quæ culpam delet; & sic confessio directe ordinatur ad dimissionē pœnæ; quod quidem facit ex erubescentia, quam habet ex ui clauiū, quibus se cōfitens subiicit. Contingit autē quandoque, q per contritionem præcedentē peccatum aliquod deletum est, quo ad culpam, siue in generali, si eius memoria tunc non habebatur, siue in speciali, & tamen ante confessionem illius peccati oblitus est: & [m] tunc cōfessio generalis sacramentalis operatur ad dimissionē pœnæ ex vi clauium, quibus se confitens subiicit, nullum obstaculū quātum in ipso est ponens: sed ex ipsa parte, qua erubescentia confessionis peccati, pœnam minuebat, pœna illius, de qua quis specialiter coram sacerdote nō erubuit, nō ē diminuta [a].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in confessione sacerdotali non solum requiritur absolutio, sed iudiciū sacerdotis satisfactionem imponētis: & quāuis ille absolutione sit functus, tamen tenetur confiteri, vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

AD SECVNDVM dicendum, q confessio non operatur, ut dictum est, nisi contritione psupposita, de qua quando uera

A uū in seipso est ponens: sed ex ipsa parte, qua erubescētia cōfessionis peccati, pœnā minuebat, pœna istius, de qua qs specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.

¶ Corollarium. Ergo confessio generalis (ut formaliter titulo respondeatur) sufficit ad mortalia oblita excusabiliter delenda directè quò ad pœnam pro quanto spectat ad uim clauium solummodò: & quò ad culpam, præsuppositiuè.

¶ PROB. 1. Quia confessio actualis generalis ordinatur directè ad dimissionem pœnæ ex ui clauium, etiam quòd specialiter non exprimatur peccatum excusabiliter oblitum. 2. Quia (ly sed ex ipsa parte, &c.) erubescentia, ex qua confessio deleret culpam, deest in confitente, nisi peccatum specialiter exprimatur.

¶ NOTAT. Quomodo excusari possit obliuio peccatorum, & consequenter quomodo contritio ad eorum culpā, & confessio generalis ad eorum pœnam delendam sufficiat: uide quæst. 2. artic. 5. ad secundum Quòd autem ex ui clauium, & erubescentiæ, confessio ualeat liberare à pœna peccatorum: uida ar. 2. huius.

1m de antecedente. Non est necesse. R. Propter absolutionem obtinēdam: non, propter iudicium sacerdotis subeundi [m]. S. loquēdo scilicet de peccato deleto in confessione generali. Tunc &c. Nā per confessionem generalem sacerdos potuit quidē absolutionem impendere confitenti: sed non potuit inde iudiciū sufficiens trahere ad satisfactionē imponēdā condecenter; ut patet consideranti dicta in q. 8. ar. 7. quæ & cōfirmatur per concil. Tri. adductum q. 6. art. 2. ad 1. & q. 7. ar. 2. ad 1.

Concl. [m]

2m de concl. Dimittuntur. R. Ita q confitens possit scire certitudinaliter, sibi esse dimissa: non, ita q hoc ipsum scire possit coniecturaliter solum. S. Tunc &c. Nam licet non possit per certitudinem (nisi reuelatione diuina speciali concurrente) aliquis scire se fuisse sufficienter contritum, & consequenter, se esse sine peccato mortali, & in gratia: potest tamen hoc per coniecturas existimare.

QVÆST. X. ARTIC. V.

CONCL. Tunc (scilicet qñ obliuio nō impediuit deletionē culparū cōfessio generalis sacralis operat' ad dimissionē pœnæ ex ui clauium, qbus se cōfitēs subijcit, nullū obstaculū quā

NOT. Quando ut ur effectus a duabus causis procedere pô, F nemini licitū est absq. periculo falsitatis argumētari ab illo effectu ad unā illarū causarū determinatè per certitudinem, nisi fortè doceatur ab eo, q clarè uidet, a qua causa determinatè profluxit tunc ille effectus (ut patet discurrēn p singula.) Hinc quia eleemosyna, oratio, & similia de gñe bonorū phr a causa bona, & a mala pcedere: ideò nō licet iudicare determinatè p certitudinē, q hic uel ille bono, uel malo alo ista faciat. Quod si qs ex eodē effectu, q a diuersis causis pcedere pôt, unā illarum uelit hic inferre, deceptio cōtinget, et similis fallaciæ, q dr æquiuocationis, amphibologiæ vel ēt figuræ dictionis. Quēadmodum.n. in his tribus accidit deceptio ex eo, q sub unitate, uel similitudine uerborum latet diuersitas significatorū: ita in pposito accidit ex eo, quòd sub identitate, uel similitudine unius effectus latet multiplicitas causarū. Sicut ergo ibi ille decipitur, q ex unitate. uel similitudine uerborū cōcludit assertiuè unitatē significati (ut patet in lib. de fallaciis. D. Th. c. 3. 4. 7.) ita hic decipiatur necesse est, quantū est de natura rei, q ex identitate, uel similitudine effectus cōcludit determinatè p certitudinē pcessum a tali causa. Quare? Quia talis effectus pôt pcedere a duabus causis; & ipse arguēs infert conclusionē, ac si tm̄ pcedat ab una. Pôt tn̄ sine deceptione disiunctim p certitudinē, uel ēt cōiecturaliter, inferre sic: ergo talis effectus certò p. edit a tali, uel a tali causa; item, ergo talis effectus, pp speciales quasdā mihi uisas cōditiones, pcedit, secundū q altimo, a tali causa. Cæterū ad rem nostrā, q dicta sunt, applicētur. Effectus ille, s. amare Deum, ēt plusquā semetipsum, cū suis cōsequentibus (puta delectari in Deo, in seruitio Dei, ac hmōi) pôt procedere a duabus causis. s. a gratia habituali, & a natura bona sola. Naturaliter siquidē, etiam sine gratia habituali, homo diligit Deum plusq̄ seipsum; imò & oīs creatura (ut inquit sanctus doctor 1. par. q. 60. ar. 5. Et per consequens homo naturaliter delectatur in Deo, in Dei seruitio, ac hmōi. Et nota: q pmissa intelligunt de amore naturali, ut naturalis est; non ut est secundū appetitum uoluntatis rationalis. Vide 1. 2. q. 109. ar. 3. Si ergo quis ex tali effectu uiso in semetipso, uel in alio uelit inferre determinatè per certitudinem, effectū ipsum procedere a gratia habituali, uel solū a naturali bonitate: decipietur necessario, quātū est ex natura rei. Dico, q̄tū est ex natura rei, ad dñam casus: qm posset taliter argumētās diuinare a casu id; qd ex natura rei syllogizādo, sic praue cōcludit. Restat igitur clarū, q nemo pt (ut textus sāstissimus huius tonuit) scire p certitudinē se, uel aliū hre grā Dei, q̄uis possit hoc p cōiecturas aliquas existimare.

Vnde est: q nemo scire pôt ex suis bonis operib. se esse in gratia.

Quibus fallaciis assimilentur illationes ad concludēdū scientiam certam de gratia.

fuit, non potest aliquis scire, sicut nec scire pôt an gratiæ habeat plenitudinem: & ideo nō potest scire utrum per confessionem generalē sit sibi peccatum oblitū dimissum per certitudinē, quamuis possit per coniecturas aliquas existimare. G

AD TERTIVM dicendum, q ille non reportat cōmodum ex negligentia, quia nō ita plenam remissionem consequitur, sicut alias consequutus fuisset; nec tm̄ meretur, & tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum uenerit.

AD QVARTVM dicendum, q

3m illatio conclusionis.

Ergo non reportat ex hoc tale commodū, &c.

℞. Ista illatio partim conceditur, partim negatur. S. Negatur .n. pro quarto dicit, q talis nō reportat istud commodū, q peccatum oblitū sine speciali cōfessione de ipso peccato ei dimittatur: cōceditur uerò pro quarto dicit, q non reportat tale commodum ex hoc. i. ex negligentia. Nam dimissio illius peccati obliti nō reportatur ex negligentia; sed ex cōtritione, & cōfessione generali, in quibus illud etiam oblitum a tali obliuioso, ne ab illo condemnaretur, implicitè cōdemnabatur (ut in corpore;) Ex negligentia autem illa reportatur incommodum hoc: primò q nō ita plenā, &c. secundò q nec tm̄ &c. tertiò q tenetur iterū (specialiter. s. de illo oblito) cōfiteri cū &c. ut in litera. X

Peccata propria condemnant authorem suū, ubi ab eo cōdēnetur.

NOT. Regulæ uniuersalissimæ memēto hic & ubiq;, q alias dicta fuit: & est hæc, q S. Tho. in responsionibus suis p̄supponit semper dicta in eode artic. Vnde si contingat (sicut in præsenti responsio) q aliquid de iam dictis faciat ad pleniorē solutionem argumenti; hoc tanquam subintelligendū tacetur, ne replicatio fiat; & ad illud, qd antea non fuit dictū, maons apponitur. Propterea licet quādoq; uidear de meo loqui (ut uideri potest in præsenti.) non tn̄ uerum est. Non. n. nouas responsiones cadere intendo, sed illud, quod in Diui Thomæ responsis latet, p minus instructis facilius explicare. Quis enim Angelicas has responsiones corrīpiat, uel nouellas tudiset?

Regula uniuersalissima p responsis intelligēdis.

4m de minori.

Per ignorantiam. s. iuris: non, facti. S. Tunc, &c. Nā peccata oblita dicunt ignorantiā facti, seu particularis circunstātię (q in idem redit;) qñ in confessione generali remittunt: non aūt ignorātiā iuris; qm tunc ille obliuiosus reputaret̄ fictus, & fictio fructum absolutionis, & confessionis impediret.

ignorantia iuris non excusat, quia ipsa peccatū est, sed ignorantia facti excusat. Vnde aliquis de hoc, q non confitetur peccata, quia nescit esse peccata propter ignorātiam iuris diuini, non excusatur a fictione: excusaretur autem, si nesciret ea esse peccata propter ignorantiam particularis circunstātiæ, sicut si cognouit alienam, quam credidit esse suā. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideo excusat a peccato fictionis in confessione, quod fructū absolutionis, & confessionis impedit.

APPENDIX.

EX artic. habes 1. quō p rationem ostendas Concil. Tri. meritò innuisse, peccata oblita in confessione generali dimitti. Hoc autē insinuasse uī Sess. 14. c. 5. dum ait. Reliqua peccata, q diligenter cogitān nō occurrunt, in uniuersum eadē confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum propheta dicimus, Ab occultis meis munda me domine. Hæc ibi. Vbi cōsiderāti patere pôt: q peccata oblita, & in cōfessione generaliter inclusa, a dño Deo mundantur; p̄supposita tn̄ semper contritione. Ad cuius psalmi t8 intellectū conformiter synodo ipsi, antequam esset, loquitur uenerabilis Beda, in hmōi super Luc. c. 4. dicens. Modo Saluator rogatur, modò ultro sanat ægrotos, ostendēs se contra peccatorū passiones precib. fideliū semper annuere: & ea, q ipsi minimè in se intelligunt, uel intelligēda dare, uel ēt nō intellecta dimittere; iuxta illud, qd postulat dicēs, Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me. Hæc ibi. Itē quomodo per rationē ostēdas, cōsuetudinē ecclesiasticā: qua dicit sacerdos, Absoluo te a peccatis, q mihi modò cōfessus es, & ab oīb aliis, quorū memoriā nō habes; cōsuetudinē inq̄. hanc meritò insinuare, q cōfessio generalis. i. in generali clausula (scilicet de oībus ēt aliis, non de specialiter cōfessis, in quibus offendi Deū, dico meā culpam) peccata cōprehendēs uniuersa, sufficit ad delenda mortalia. Nisi. n. sufficeret ad hoc; mater ecclesiæ, q est columna ueritatis (secundū Apost.) nō diceret, Absoluo te ab his, quorum memoriā nō habes. Et nota, q hic intelligitur de nō habitis in memoria post diligentē cogitationē, p conatu ad rememorandū (ut sup alibi dictū fuit; & Côcil. Trid. adductū nunc innuit;) nō aliter. Secundò igitur habes quō p rationē ostendas, q ex pmissis. s. concilio, & cōsuetudine ecclesiastica, meritò damnatur pestiferus error Lutheri (ut narrat Leo X. in bulla cōtra ipsius errores) dicētis; qd liberū arbitriū, dum facit, qd in se est, peccat mortaliter. Secūdū Côcilium. n. supradictū cogitauit ille cōtens diligēter pctā sua (faciēdo. s. qd in se est, ut recordaretur illorū;) & tn̄ non solū nō peccasse ipsum, sed & ex hoc mundum cōscientię de oblitis pmeruisse, uidimus. Qd de Côcilio dānauit Lutheri errorē dictū est; dic ēt tu de cōsuetudine ecclesiastica præmissa. Quanta aūt sit authoritas ecclesiasticæ consuetudinis, patet ex hoc: q p̄ponderat authoritati Aug. uel Hieronymi, uel cuiuscūque alterius Doct. de quo uide 2am. 2æ. q. 10. ar. 12. Itē error p̄dictus a Leone ipso inter alios dānat. de quo in sua Bullæ particulā vide sup. q. 3. ar. 1. Appen. & 3a. par. q. 68. ar. 9. Rursus p ratonē ostēdes: meritò dānari ex eisdē Côcil. & cōsuetudine ecclesiastica hæresim Nouati (Prat. Accesius Nouatianus, epi) dicētis: peccātes ad mortē post baptismū a cōione diuinorū esse reiciēdos, & solius Dei, nō sacerdotē esse potestatē hmōi peccātib. delictis remissionē cōcedere. Ecce. n. qd Côcil. & cōsuetudo ecclesiastica talib. pctōrib. p cōfessionē sacerdotis factā remissionē delicti, ēt obliti, dari decernūt. Ergo & a fortiori (qd p ar. 1. facit) ēt eisdē delictis specialiter cōfessis sacerdotib. remissionē cōcedūt. itē ex eisdem ostēdes meritò dānari hæresim Iudęorū & Lutheranorū (Prat. Iudæorū hæreses) una uoce dicētiū; pctm statim a resipiscētia, & dolore, nullā agētib. pniam, neq; cōfitētib. esse remissū. Patet . n. discurrēti, q tā Côcil. q̄ ecclesiastica consuetudo p̄missā confessionē, saltē in gñali, factā implicitè supponūt ēt a cōtrito; ad hoc, ut pctm obliū ei remittat. Faciūt p̄missæ authoritates ad appēdices articulorū multorū supra p ci futādis narus erroribus ibi adductis. Tertiò hēs quō p rationē p̄missā in Côcil. & ecclesiastica consuetudine dicta, pro quanto confessionem generalem ad mortalium remissionem statuunt ualere, & intelligas, & probes, & defendas. Quartò uidere potes: quomodo ea ipsa uerissimi Thomistæ doctrina plena, consolidetur, & declaretur. 4

Vnl. pro S. eccl. ad obediendum concil. &c.

Quorum memoriam nō habes.

Errores Luther. Nouat. Iudæo. dānati.

QVÆST XI.
ART. I.

CONCL. 1a. De necessitate sacramenti est, quod quis peccata habita per confessionem celet, & tanquam violator sacramenti, peccat qui confessionem reuelat.

¶PROB. 1. Quia Deus peccatum illius, qui se sibi subiicit per poenitentiam, tegit: & hoc significari oportet in sacro poenitentiæ ab eo, qui vicem Dei gerit (hic est confessarius, cui confitens exterius se subiicit, in signum quod interius subiicit semetipsum Deo) 2. Quia (ly & tanquam uiolator &c.) hoc de se patet, (ex eo s. quod uicarius Dei debet se conformare Deo, cuius ministerium agit)

CONCL. 2a. Sunt aliæ utilitates huius celationis ultra necessitatem prædictam; quam dicit prima conclusio

¶NOT. Ratione utilitatum harum consequentium celationem tenetur sacerdos ad sigillum: ne aliis claudat uiam salutis. Ratione autem necessitatis in conclusione prima dictæ, ad sigillum tenetur ne sacri uiolator existat. Ob hoc enim sigillum dicebatur esse de necessitate sacri: non quia sacrum non ualeret, si sacerdos sibi confessa propalaret, sed quia contra sacri finem, qui est peccata tegere, ageret.

¶PROB. Quia per huiusmodi celationem homines magis & ad confessionem attrahuntur & attracti simplicius peccata confitentur. Vide de hoc & conci. Tri. sess. 14. c. 5. & leonem primum 78. epis. sup. q. 9. ar. 3 uel 1.

1m minor. Celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret. R. negatur ista minor. S. Ratio est: quia charitas non requirit, quod in aliquo casu (puta quando confessarius ex indispositione confitentis ipsum non absoluit) ponatur remedium peccato per reuelationem sigilli, i. manifestando peccatorem; licet requiratur aliud remedium ut in litera dicitur a ly in aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus &c. usque in finem.

¶NOT. Quoniam sigillum institutum est pro charitate (ut in textu dicitur) & ut peccatores ad confessionem melius attrahantur: ideo cauere debet confessarius, tanquam sub sigillo aliqualiter contentum hoc; ne uultum minus beneuolum ostendat confitenti postquam confessus est sibi aliquod grauius peccatum, quam solebat ostendere antea. Ex hoc enim deterrerentur homines a confessione, & plus grauis eis uideretur; ut patet. Similiter nunquam nominet confessionem dicendo, audiui in tali loco (etiam quod esset remotissimus, & astantibus ignotissimus) talem uel talem, casum in confessione; nec dicat, audiui talem hominem sæpius in confessione, & est uirgo: propter scandalum simplicium saltem.

44
4. sen. dis. 21. q. 3. at. 1. & 2.

Licet de necessitate sacramenti, ac etiam duobus modis quorum solum uno sumitur nunc.

QVAESTIO XI.

De sigillo confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE Quæritur de sigillo confessionis. Et circa hoc quæruntur quinque.

Primo, Vtrum in quolibet casu teneatur homo celare ea, quæ habet sub sigillo confessionis.

Secundò, Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm ad illa, quæ habita sunt de confessione.

Tertio, Vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat.

Quarto, Vtrum sacerdos possit aliis reuelare delicta confitentis.

Quinto, Vtrum teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

ARTICVLVS I.

Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd non in quolibet casu tenetur sacerdos celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit: quia sicut dicit Bernar. quod est institutum pro charitate, contra charitatem non D militat: [b] sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret, sicut si aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, quem non potest inducere ad hoc, quòd desistat a corruptione plebis: & similiter de illo, qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos, qui contrahere uolunt. ergo talis debet confessionem reuelare.

¶2 Præterea, Illud, ad quod quis E obligatur ex præcepto ecclesiæ tantum, non est necesse obseruari mandato Ecclesiæ in contrarium facto, sed [b] celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiæ tantum: si ergo per Ecclesiam præcipiatur, quòd quicunque scit aliquid de tali peccato, dicat, ille, qui scit, per confessionem debet dicere.

¶3 Præterea, Magis debet homo conseruare conscientiam A suam, quàm famam alterius, quia charitas ordinata est: [b] sed aliquando aliquis peccat um celans, incurrit propriæ conscientiæ damnum, sicut cum in testimonium adducitur pro peccato illo, & iurare cogitur de ueritate dicenda: uel cum aliquis Abbas scit per confessionem aliquius Prioris subiecti sibi peccatum, cuius occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum B dimittat, unde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignitatem: auferendo autem uidetur confessionem publicare, ergo uidetur quòd in aliquo casu liceat confessionem publicare.

SED CONTRA est quod dicit Decre. de pœniten. & re. Caueat sacerdos: ne uerbo, uel signo, uel quouis modo, probat aliquatenus peccatorem.

Præterea, Sacerdos debet Deo, C cuius minister est, conformari: sed Deus peccata, quæ per confessionem habet, non reuelat, sed tegit; ergo nec sacerdos reuelare debet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in sacramentis ea, quæ exterius geruntur, sunt signa rerum, quæ interius contingunt, & ideo confessio, qua quis sacerdoti se subiicit, signum est interioris qua quis Deo subiicitur: Deus autem peccatum illius, qui se sibi subiicit per poenitentiam, tegit. Vnde & hoc oportet in sacramento pœnitentiæ significari, & ideo [m] de necessitate sacramenti est, quòd *Concl. 1a* D quis per confessionem celet, & tanquam uiolator sacramenti peccat: qui confessionem reuelat [a]. Et præter hoc sunt aliæ utilitates huius celationis, [q] quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simplicius etiam peccata confitentur. *Concl. 2a.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quidam dicunt quòd sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata, de quibus pœnitens emendationem promittit, aliter potest ea dicere ei, qui potest prodesse, & non obesse. Sed hæc opinio uidetur erronea, cum sit contra ueri E tatem sacramenti. Sicut enim Baptismus est sacramentum, quamuis quis fictus accedat, nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramenti, ita confessio non definit esse sacramentalis, quamuis ille, qui confitetur, emendationem non proponat, & ideo nihilominus sub occulto tenendum est, nec tamen sigillum confessionis contra charitatem non requirit, quòd apponatur remedium peccato, quod nescit. Illud autem, quod sub confessione scitur, est quasi nescitum; cum illud nesciat ut homo, sed ut Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus, quantum potest sine reuelatione

 confessionis

AD 3m dicendum, quòd in absentia proprij sacerdotis, potest etiam laico fieri confessio: & ideo non oportet quod per scriptum fiat: quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus; quàm ille, cui fit confessio.

G

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd illæ conditiones, quæ à magistris assignantur, his uersibus contentæ. non requirantur ad confessionem.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis.
Atque frequens, nuda, discreta, libens, uerecunda,
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Fides enim, & simplicitas, & fortitudo sunt per se uirtutes: ergo non debent poni per se cōditiones confessionis.

¶2 Præterea, purum est quod non habet permixtionem: similiter simplex compositionē, & permixtionem aufert, ergo superflue utrunque ponitur.

¶3 Preterea, Peccatum semel cōmissum nullus tenetur confiteri nisi semel, ergo si homo peccatum non iterat, non oportet quòd sit frequens.

¶4 Præterea, Confessio ad satisfactionem ordinatur, sed satisfactio quandoque est publica, ergo & confessio non semper debet esse secreta.

H ¶5 Præterea, Illud, quod non est in potestate nostra, non requiritur à nobis, sed lachrymas emittere, nō est in potestate nostra, ergo non requiritur ad cōfitentem.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙm dictarum † conditionum quæ-

quæ de natura sua est secreta, ex scriptura ipsa minus habeat de publico. Potest etiam, ut secretior semper sit scriptura, & consequenter confessio, talis non habens usum linguæ & sciens legere confiteri mō sequenti. Habeat cartam unā, in qua scripta sint nomina speciei omniū peccatorū mortaliū, necessariarumq; circunstantiarum: & cartā aliā, in qua sint numeri. Habeat & alias cartas: scilicet quartā, in qua scriptū sit dubito, in alia credo uel æstimo, in alia cōmisi, in alia nō recordor. Deinde personaliter ad confessionē accedens sacerdoti ostēdat digito in vna prædicatum cartarū peccatū proprium cū circūstantia eius necessaria, itē in alia numerū peccati: &, si nō est certus, uel de peccato, uel de circunstantia, uel de numero, sed

13 dubitans aut est mās aut credens aut non recolēs. postea ostendēdo peccatū uel circūstantiā uel numerum simul ostēdere cartā illā, in qua est dubito, aut æstimo, aut credo, aut nō recordor: si aūt sit certus, simul ostendat illā, in qua continetur, cōmisi. Secretior, (dixi) ēt iste modus semper quia, ēt quod cartæ ipsæ in medio platearū deciderent, nō possit inde seq; ulla cuiuscunque peccati manifestatio: ut apertissimè patet. Hinc fit ꝙ non excusatur à præcepto confitēdi usum linguæ nō hñs, si negligat sic, uel alio mō cōfiteri: quod denotauit litera per ly quā nō possumus uno mō, debemus secūdū ꝙ possumus confiteri.

Mod⁹ ualde secret⁹ pro confessione mutorū, uel aliarum linguæ non habentiū

3m illatio conclusionis. Ergo vr. ꝙ per scriptū &c. ℞ Negatur illatio S. Nā ipsa propositio maior limitatur sic. qñ. s. proprius sacerdos est pñs. In absentia. n. proprij sacerdotis &c. ut in litera. I

NOT. Maior illa, de necessitate sacramenti &c. accipit ly proprio sacerdoti, Pro sacerdote iurisdōnē uel ordinariam uel delegatā hñte. Nō. n. de necessitate sacri est, ꝙ q° cōfiteatur curato; sed tenet sacrm, ēt si confiteatur alij uel ea priuilegio uel mādato superioris authoritatē hñti: licet sacrm non teneat, si sacerdoti iurisdōne omnino caventi fiat confessio. vñ Concil. Trid. sess. 14. c 7. loquit. Qm natura, & rō iudicij illud exposcit, ut sña in subditos duntaxat ferat: persuasum semper in ecclesia Dei fuit, & uerissimū esse synodus hæc cōfirmat; nullius momēti absolutionē eā esse debere, quā sacerdos in eū profert, in quē ordinariā aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Hæc ibi. Vide q. 8 ar. 4. & 5.

Conci. de confitendo iurisdictionē habenti.

APPENDIX.

EX articulo hēs primo: quō p rōnem explodas erroneas propositiones Erasmi (Has recēset Iacob. Lep. Stunica post suū itinerariū sret propos. quas tanq̄ suspectas ipse excerpsit ex lib. Erasmi dicentis. confessio clanecularia, quæ nunc recepta est, & in antē fit, vr ex consultationib priuatis esse nota; q̄ solet apud Epos fieri, si quis scrupulus urgeret animū. Itetū dicentis: confessionē admissorū secretā, apparet, Hieronymi tpe nondū fuisse institutam. Si. o. confessio p internuociū, scriptū, testem, uel epistolā non potest fieri, secundū articulū hunc: utiq; sancti doctoris rō pñr prædictas propositiones exterminat. Nam hinc discurrenti patet: ꝙ esse secreto factā: conuenit cōfessioni aliūde, q̄ ex illis cōsultationibus priuatis apud Episcopos fieri solitis, & consequenter, ꝙ ante Hieronymi tempora talis, secreta confessio fuit instituta. Vr quid. o. scriptura, interpres, testis, excluduntur a confessione? Ad significandum: ꝙ confessio debet esse nō

Vol. p S. Eccle. &c.

F tm secreta, sed ēt magis secreta, q̄ fieri possit. Secundò hēs: quō per rōnem ostendas, illas propositiones erroneas meritò fuisse dānatas a Papa Leone primo in epistola. 78 ad uniuersos episcopos per campaniā, Samnium, & Picenum constitutos, sic. Illā ēt contra apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnoui a quibusdā illicita usurpatione cōmitti, modis oīb. cōstituo submoueri (de pœnitentia uidelicet, q̄ ita a fidelib. postulatur): ne de singulorū peccatorū gñe libellis scripta cōfessio publicè recitetur; cū reatus conscientiarū sufficiat solis sacerdotib. indicari cōfessione secreta, quāuis enim plenitudo fidei uideatur esse laudabilis, quæ pp Dei timorē apud hoīes erubescere non ueret; tñ quia non omniū huiusmodi sunt peccata, ut ea, qui pœnitētiā poscunt, timeāt publicare, remoueat improbabilis consuetudo; ne multi a pœnitentiæ remedijs arceantur; dū aut erubescunt, aut metuūt inimicis suis sua facta reserare, quibus possit legum constitutione percelli sufficit. n. illa confessio, quæ primū Deo offertur tū ēt sacerdoti; qui pro delictis pœnitentium precator accedit. tūc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari; si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. Hæc ibi. Itē a Concilio Tridē. sess. 14. cap. 5. Sic. cæterū, quo ad modū confitendi secretò apud Solum sacerdotē, etsi Christus non uetuerit, quin aliquis in uindictam suorum scelerū, & sui humiliationē, cū ob aliorum exemplū, tum ob ecclesiæ offensæ ędificationē, delicta sua publicè confiteri possit; non est tñ hoc diuino præcepto mandatum, nec satis cōsultè humana aliqua lege præciperetur; ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Vñ cū a sanctissimis & antiquissimis patribus magno unanimiq; consensu secreta cōfessio sacramentalis, qua ab initio ecclesia sancta usa est, & mō ēt utitur, fuerit semper cōmendata, manifestè refellitur inanis eorū calūnia; q eam a diuino mandato alienā, & inuentū humanū esse atq; a patribus in concilio Lateranensi congregatis initium habuisse, docere non uerentur. Hæc ibi. Ante Hieronymi ergo tempora secreta confessio fuit in usu, qm ab initio illa, ecclesia sancta usa est: & cum non sit inuentum humanum, nō est nata ex priuatis consultationib. ab Erasmo dictis. Nota concilij uerba ly secretò apud solū sacerdotē: ꝙ per hoc innuere vr, confessionē fieri non posse p aliū neq; p scriptū. Si. n. solummō p hoc suū dictū significare uoluisset quod confessio fieret in præsentia sacerdotis, sufficisse uideretur ly apud solū sacerdotē: cū uerò addat ly secretò, uidetur excludere per hoc & interpretem & scriptum, (ut in articulo præsenti Sanctus Thomas determinauit.) 3
Tertiò habes quomodo per rationem sanctorum patrum præmissa decreta, pro quanto confessionem dicunt secretam, id est non per alium neque per scriptum esse debere, & declares & probes, & defendas. Quartò uides quomodo uicissim ex ijs angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur. 4

Conclu.

SVPER QV. IX. ARTIC. IIII.

CONCL. Dictarum conditionum, quæ sunt. 16 quædam sunt de necessitate confessionis quædam de bene esse ipsius.

¶PROB. Quia quædam competunt confessioni, uel secūdū

quòd

Quædam sunt de necessitate confessionis, quædam de bene esse ipsius. Ea autem, quæ sunt de necessitate confessionis, vel competunt ei secundum quòd est actus uirtutis, uel secundum quòd est pars sacramenti. Si primo modo, aut ratione uirtutis in genere, aut ratione specialis uirtutis B cuius est actus; aut ex ipsa ratione actus. Virtutis autem in genere sunt quatuor conditiones: ut in 2. Ethi.* dicitur. Prima est, ut aliquis sit sciens, & quãtum ad hoc confessio dicitur esse discreta, secundum quod in actu omnis uirtutis prudentia requiritur. est autem hæc discretio, ut maiora cum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio est, ut sit eligens, quia actus uirtutum debent esse uoluntarij, C & quantum ad hoc dicit, libẽs. Tertia conditio est, ut propter hoc, scilicet debitum finẽ, operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet esse pura, ut scilicet recta sit intentio. Quarta est, ut immobiliter operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet esse fortis: ut scilicet propter uerecundiam non dimittat. Est autem confessio actus D uirtutis pœnitentiæ: quæ quidem primo initiũ sumit in horrore turpitudinis peccati, & quantum ad hoc confessio debet esse uerecunda, ut scilicet non se iactet de peccatis propter aliquam sæculi uanitatem admixtam. Secundo progreditur ad dolorem de peccato cõmisso: & quantum ad hoc dicitur esse lachrymabilis. Tertio, in abiectione sui terminatur, & E quantum ad hoc debet esse humilis, ut se miserum cõfiteatur, & infirmum. Sed ex propria ratione huiusmodi actus, qui est confessio, habet quòd sit manifestatiua, quæ quidem manifestatio per quatuòr impediri potest. Primo, per falsitatem, & quantum ad hoc dicit, fidelis, idest, uera. Secundo per obscuritatem uerborũ, & contra hoc dicit nuda, ut non inuoluat obscuritate uerborum. Tertio, per uerborũ multiplicationem, & propter hoc dicit, simplex, ut non recitet in confessione, nisi quod ad quantitatem peccati pertinet. Quarto, ut non subtrahatur aliquid de his, quæ manifestanda sunt, & contra hoc dicit, integra. Secundum autem quòd confessio est pars sacramenti, sic concernit iudicium sacerdotis, qui est minister sacramenti. Vnde oportet quòd sit accusans ex parte confitentis, parere parata per comparationem ad sacerdotem. Secreta quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conscientiæ agitur. Sed de bene esse confessionis est, quòd sit frequens, & quòd sit accelerata, ut scilicet statim confiteatur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd non est inconueniens, quòd conditio unius uirtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipsa imperatur; uel quia medium, quod est unius uirtutis principaliter, etiam aliæ uirtutes per participationem habent.

AD 2m dicendum, quòd hæc conditio, pura, intentionis excludit peruersitatem, a qua homo mũdatur, si simpliciter alieni admixtionem excludit.

---

quòd est pars sacramenti (sic tres, videlicet accusans, parere parata, secreta) uel secũdũ quòd est actus delictorũ manifestatiuus (quatuor. s. fidelis, nuda, simplex, integra, uel sedm quòd est actus uirtutis (quatuor. s. discreta, libẽs, pura, fortis,) uel sedm quòd est actus uirtutis pœnitẽtię (tres. s. uerecũda, lachrimabilis, humilis.) Quia (ly qdã de bñ &c.) ly frequẽs & ly accelerata, sũt de bene esse cõfessionis.

¶NOT. Pro meliori capto de ly. lachrymabilis, uide q. 1. ar. 1. eiusdem. 2a diffi. (ed dicitur, quòd hęc cõdino frequens est de bene esse confessionis, intelligẽdum est per se, non per accidens: & de frequentia ex deuotione, nõ ex erronea conscientia, nascẽte. Per se n. loquendo, non innectitur præceptum de frequentia maiore, quàm semel in anno (*Li. 2. c. 4.) si tamen frequenna uocari possit. Per accidẽs autem, fieri potest, quòd quis debeat, uel fortè etiam teneatur, frequentius confiteri. Interroget ergo seipsum unusquisque, & uideat, quantum detrimenti in anima patiatur ex tã rara confessione, quod euitaret, si frequentius confiteretur: & inde cognoscet, si per accidens (idest propter tollendas occasiones uel obliuionẽ peccatorum, uel infirmitatum suarum uel consuetudinum in peccando, uel omnium istorũ simul) teneatur, aut quasi ad hoc; ut frequentius, & taliter frequẽtius, confiteatur. Rursus. Confessionis frequentia ex deuotione nascens est: quia quo eadẽ pctã sæpius cõfitetur eo conscientia quieta, sine molestia confessariorum, non contendendo in hoc tempus in aliis piis magis aut utilibus expendendum, & (ut uno uerbo dicatur) seruans prudentiæ conditionibus. Confessionis uerò frequentia ex erronea cõscientia nascens est; quando quis ex scrupulosa & inquieta phantasia cadit in conscientiam hanc, quòd scilicet debeat iterare, uel reiterare plures confessionem. (Aureum notãdum de frequẽtia confessionis debita.) Secundam hanc confessionis frequentiam non dicit D. Thomas esse bonam: quoniam uituperabile hoc est, quòd quis non procuret pacem animæ & conscientiæ suæ. Hæc autem pax cum huiusmodi scrupulosis iterationibus non solum non stat, sed etiam ab eis impeditur: ut experientia docet. Medicinam igitur pro similibus accipere licet ab instituto nostro succinctè declarandi nudum textum digredi, pro animarum salute, parum uideamur. Quando huiusmodi iterationis phantasia accidit in ueritate: deberet tali phantasia agitatus, postquàm semel cõfessus est, & absolutus ita, ut tam ipse, quàm confessarius doctus sufficientem iudicet confessionẽ, quiescere; (Scrupulosa confessionis iteratio medicatur.) & si postea aliquis scrupulus de aliquo tanquam de nõ confesso occurrerit, si sibi uidetur quod fuerit cõfessus de illo quiescat & nõ amplius confiteatur. Nec talis periculo seipsum exponit propterea, quod non est certus se esse cõfessum de illo occurrente scrupulo: quia reputandũ est huic bono uiro infirmo hoc ut certum, quod apud aliũ sub subiectũ scrupulis est opinio nec illi n passio hæc infirmitas corporalis spectet, propter ũc firmitatẽ iudicij: & timor, & motus phãtasiæ operantur, ut, nisi quiescat, cõtingat tot ambigua, ut nũquam uideatur cõfessus. Cuius signũ est: & quòd idem pctã isti tales pluries cõfitentur, & quòd in dubiũ reddũt cõfessiones, cũ cum diligentius forte cæteris cõfessi fuerint. Non est autem in pñte talũ retinere morũ phantasiæ, nisi in principio utiliter cõptimatur atque prudẽter: unde, motu ipso cõcitato neque cõptesso, sequitur pericula corporis & animæ, & tollit sibi ue impediũt uti usque bona superius dicta. ly in ueritate, propter personas iterãtes cõfessionẽ frequẽter, non quia in ueritate scrupulosæ sint: sed quia in ueritate cõfitẽtur ita, quòd cõfiteatur, & nunquam cõfessæ sint. Ceterũ (ut ad textũ redeamus) ly frequẽs differt a ly accelerata: quia sic accelerata confiteri, quòd statim post pctm cõfitẽf, is uerò frequẽter, quòd siue statim. Intelligitur ãt ly accelerata de bñ esse cõfessionis actualis extra tps necessitatis: ut est tps periculi mortis, & semel in anno. Vide q. 6. ar. 5. (Scrupulositas nimia è passio, infirmitas corporalis, quidam.)

1m consequẽtia. Ergo ñ debent &c. Rñ. Negatur cõsequentia S. Nõ. n. è ic̃õuenĩes, quòd conditio &c. ut lita. Ex qua dicito: quòd fides simpliciter, fortitudo sumũt nũc, ut sunt cõdõnes illarum uirtutũ; nõ ut sunt præcisè illæ uirtutes. puta, sumitur fides non ut est uirtus theologa, sed ut est condõ qdã ipius uirtutis. i. ut est uerax, & sic de aliis (ut ex corpore colligitur).

¶Corollarium. Ergo ascedẽs illud ly sũt p se uirtutes, intelligitur sic. i. sunt cõdões illarũ uirtutũ, uel illarũ rerũ, quæ sũt p se uirtutes. Quia uero spectat cõfessio pctõrũ ab illis uirtutib. sũ cõdões uirtutũ illarũ p extẽsionẽ suæ cõdões cõfessionis. Imperat, inquam: quia ex eo quòd aliquis p fidẽ apprẽdit remissionẽ pctõrũ sibi dãdã ex cõfessione, tũc & ad cõfessionẽ leuat, & ad fortiter resistẽdũ erubescẽtiæ, ne impediatur ab ea, quin peccata oĩa integraliter cõfiteatur. A simili dic de aliis uirtutib. i. ascendẽre illo præcis.

2m de maiori. Non habet permixtionem. Rñ. quæ est sæ tuæ: non alienæ: ei imperat nẽus ad quantitatem scilicet peccati. Tunc &c. Nam ex eo, quod pu- sum,

ram.& simplex excludnnt p mixtioné difformiter sumptá, nõ sequitur,quòd aliquid illorum ibi superfluè ponatur. Vide in corpore de puro & simplici.

3m de consequentia. Non oportet. ℞. Tamé bonum est §.Tunc &c. Nam confessioné fieri frequenter de eidé peccatis non esse necessarium, sed ad bene esse, prędixit cóclusio. Vide tamen notationem post probationem conclusionis necesse.

Ad 3m dicendum, ꝙ hoc nõ est de necessitate confessionis, sed de bene esse.

Ad 4m dicendum, quòd propter scandalum aliorum q possunt ex peccatis auditis ad malum inclinari, non debet confessio fieri in publico, sed in occul G to; ex pęna autem satisfactoria non scandalizatur ita aliquis, quia quandoque pro paruo, uel nullo similia opera satisfactoria fiunt.

Ad 5m dicendum; quod intelligendum est de lachrymis mentis.

4m illatio conclusionis Ergo & confessio,&c. ℞. Negatur illatio. §. Non enim idem est iudicium de confessione,& satisfactione,factis in publico:ut patet in litera. Vide ar. 3. appen.

5m de maiori. Quod nõ est in potestate nostra. ℞. Secundum ꝙ nõ est in potestate nra: nõ aliter. § Tunc &c. Licet enim emittere lacrimas corporis nõ sit in potestate nostra; tamen emittere lacrimas mentis est in potestate nostra; & de his intelligit conclusio. Vide not. post prob. conclusionis, quod locum citatum ibi de ly lacrimabilis.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccle.&c. 1 EX articulo habes. Primò quomodo per rationem, de ly secreta, reiicias erroneas propositiones Erasmi (Has recenset Iacobus Lep. Ilunica, post suum itinerarium, inter propositiones suspectas Erasmi dicentis: confessioné nullam fuisse antiquitus secretam malè actæ uitæ: sed apertam (ut opinor), quã nec legimus exactam a quoquam. Item: confessioné admissorũ secretam, apparet, tempore Hieronymi nondum fuisse institutam. Item: confessio clancularia, quæ nunc recepta est, & in aurem fit, uidetur ex consultationibus priuatis esse nata; quæ solent apud Episcopos, fieri, si quis scrupulus urgeret animũ. Item errorem Caluini (ut habetur ex Caluini libello contra acta cõcilij Trid.) qui articulum hunc, confessio auricularis exigi sab omni Christiano, tanquàm falsum detestabilemque impingit papistis (Nos catholicos, sic irrisoriè uocitant; non attendentes illud ps. 108. Maledicent illi, & tu domine, benedices). Si Nãq; H confessio sacramentalis est, quantum ad conditionem fori, secreta (ut in textu dicitur, & uerum est) utique antiquitus, & tépore Hieronymi fuit facta secretò; nec hoc ex consultationibus illis natum est, sed ex conditione fori; nec falsum est, uel detestabile. Nam conditio fori semper fuit eadem, fuit uera, fuit lau I dabilis: sicut & sacramentalis forus. Secundo habes: quomodo per rationem ostendas, errores illos omnes meritò fuisse damnatos a Papa Leone primo, & conc. Trid. ut sup. ar. 3. appen. Ité à &c. ut q. 6 ar. 1. & 2. & q. 8. ar. 2. Quantum uerò ad Caluinum attinet, ultra hoc, respondendum etiam est: atque, ut obmutescat insipientium hominum ignorantia eidem dicendũ, Si contra acta sacrosancti Concil. Tridentini multa moliebaris: quare tu, cum tui similibus, ad synodum ipsam non accessisti: & in faciem ei si reprehensibilis erat, non restitisti: Etenim, præterea ꝗ in foribus aduersariorum celebrata est, saluos conductus (ut uocant) illis ipsis multoties fuit imparoca, atque omnino concessit: quo ad ciuitatem Tridentinam libere uenirent, ibidé manerent, proponerent, loquerentur; unà cum ipsa synodo de quibuscunque negotijs tractarent, examinarent, discuterent, & omnia quæcunque eis libuisset, ac articulos quotlibet tã scripto, q̃ uerbo libere offerrẽt, propalarent, ipsosq; scripturis sacris K & beatorum Patrum uerbis, sententijs, & rationibus declararent, astruerent, persuaderent, & (si opus esset) etiam ad obiecta concilij generalis responderent; & cum ijs, qui a concilio delecti fuissent, Christianè aut charitatiuè, absq. omni impedimento disputarent, conferrent, opprobrijs, conuicijs, ac contumelijs penitus remotis; & signanter, ꝙ causæ controuersiæ secũdũ sacram scripturam Apostolorum traditiones, probata cócilia; Catholicę ecclesiæ consensum, & sanctorum Patrum authoritates, in prædicto Concilio Tridentino tractarentur: illo etiam addito, ut religionis prætextu, aut delictorum circa eam cõmissorum, aut committendorum minimè punirentur. Nunqd nõ & in eisdem saluis cóductibus concessum aduersarijs omninu uoluit; ut, his antedictis peractis, uel non peractis, quandocũq; eis libuisset, aut superiorum suorum mandato & assensu ad propria reuerti optassent, aut aliquis eorũ optasset, sine aliqua mora, sententia, & occasione, aut mora, saluis rebus eorũ & suo-

Obstruitur os loquétium Iniqua 1 Caluini, scilicet & omnium hostium. S.Ro. Ecclesiæ.

Causæ cõtrouersiæ quo tractari debeant.

Plenissima et uetissima fides publ. ca. l. salu. cóductus ex concil. Triden.

rum pariter honore, & personis possent iuxta beneplacitum F liberè, & securè, redire? Nonne uoluit etiam sancta ipsa synodus in sua illa publica fide, uerissimaque securitate, saluoue conductu toties concesso, omnes quascunque clausulas contineri, ac pro inclusis haberi; quæ pro plena efficaci, & sufficienti securitate in eundo, stando, & redeundo necessariæ, & opportunæ fuissent? Vtique Immo pluribus pro plenissimo saluo cóductu, speciatim adhuc expressis (q res I admirationem legétes facilè pertrahat); seipsam pœnis, si dicto non staret, addixit inquiens. Quòd si sancta synodus, aut aliquis ex ea, uel suis, cuiuscunque códitionis, uel status, aut præeminentiæ existens, prescriptæ assecurationis, & salui conductus formam, & modum in quocunque puncto, uel clausula uiolauerit (quod tamen auertere dignetur omnipotens) & sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta ex ipsorum arbitrio merito approbanda, & laudanda: habeat ipsam synodum, & habere poterunt, incidisse in omnes pęnas, quas iure diuino, & humano, aut consuetudine, huiusmodi saluorum conductuum uiolatores incurrere possunt, absque omni excusatione, aut quauis in hac parte contradictione. Hęc illa. Proh Deum immortalem, quid non fecit pia mater ecclesia: ut illos ad ueritatis uiam induceret; uel saltem, ut si quid sónis oppositæ dogmatibus Romanæ fidei sibi ipsis uiderentur hîc, ad lucem coram liberè afferrent, proponerent, disputarẽt: quo uel sic hinc inde uarijs disputationibus adducta ueritas, quam H nobiscum sequerentur, errorum pulso nubilo, ijsdem elucesceret? Nullo. n. modo (inquit Sanctus Thomas, opusculo. 18. in fine) melius, quàm contradicentibus resistendo, aperitur ueritas & falsitas confutatur; secũdum illud Salomonis, ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui. Quid unquam ꝓ salute suorum hostium synodus ipsa tridentina nõ fecit? Semel de mense nouembris. 1551. sess. 13. ac iterum de Ianuarij. 1552. sess. 15. necnon tertiò de Martij. 1552. sess. 18. saluis conductib. amplis amplioribus amplissimis fideliter datis, eos dulciter aduocauit; longanimiter expectauit; eorum expectationisq́, definitionem multarum rerum (ut patet sess. 13. & 15.) ubi postea (Deo aspirante.) decisarum humanissimè distulit. Sed fortè dicat Caluinus. Prædicti saluiconductos Germanis dati sunt, non Picardis: ego uerò eram natione Picardus. Esto. Fuisti Picardus nouimur, Basileæ post delituisti, nouimus tum argẽtorati exulans, profulgorum ibidem concionator extitisti; deinde Geneuensis ciuitatis (pulso, contra Dei legem, Episcopo) I gubernationem arripuisti, illam cum Sabaudia & Gallia tuis blasphemiis infecisti, euertisti, perdidisti scimus hæc Caluinæ, scimus ex lindano, dubitantiũ dialogo. 2. Sed istud, te non fuisse natione Germanum, nullius excusationis hac in re, de qua tractatur, uel umbram tibi obtendit. Concilium siquidé ipsum quasi tua tibiq; similiũ, uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis præuidens, eaque, ceu dẽtes caninos, in ore omnium uestrum uiriliter conterere uolens, saluos illos cóductus ad alias totius orbis nationes in hęc uerba olim extendit. Eadé sacrosancta synodus in Spiritusancto legitimè congregata, prę-sidentibus in ea eisdem apostolicę sedis de latere legatis, omnibus & singulis alijs, qui nobiscum in ijs quę sunt fidei communionem non habent, ex quibuscunque regnis, nationibus, prouincijs, ciuitatibus, ac locis in quibus publicè, & impunè prædicatur, uel docetur, siue creditur contrarium eius, quod sancta Romana sentit Ecclesia, dat fidem publicam, siue saluum K conductum sub eadem forma, & eisdem uerbis, quibus datur Germanis. Hęc Concilium in sess. 18. fin. Si ergo tantis te, ò Caluine, prędidits communiuit Ecclesia, ut ad liberè dicendũ omnia, quę tibi pro ueritate uidebantur, accederes; quare sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, te habuisti? Quare ad locum disputationum pro ueritate non uenisti; & in palæstrã apertam, quo uocabaris, non descendisti? Cur sic in angulis tuis, & conuenticulis, falsitates tuas plebeculæ pro ueris uenditare elegisti, & non prius in medio magnatorum (Concilij dico) examinandas una tecum apponere maluisti? Cæterum, hoc illud est, quod de te, tuique sim-libus, iamdudum bene prophetauerat Christus dicens: Qui malè agit, odit lucem & non uenit ad lucem. Quare? Vt non arguantur opera eius. Quo contra de bonis doctoribus ait; Qui autem facit ueritatem, uenit ad lucem, ut uideantur opera eius, quia in Deo sunt facta. ò quam belle de te prædixerat Spiritus Sanctus; sapientiori

Mod° facilis ad inueniédũ ueritaté.

Prou. 27.

Caluini uita profuga, infanda, dánosa.

Psal. 140. 57.

Extensio saluorũ conductuum.

Io. 3.

Prou. 26.

tior sibi stultus uidetur, septem uiris loquentibus sententias. Quare? Quis præuiderat te ad ueritatem inquirendam charitatiuè a Patribus tridentinis accersiendum, & non uenturum: insuper & tantorum senatorum decretis obnixè, manibus, pedibusq; contraiturum; quasi cum te uno nata sit, uiuat, commoretur, sapientia ipsa. Et quidem iuxta fabellas tuas.

Superciliem detestandũ Caluini.

Nam (teste Lindano, ubi supra) vrbe Geneua occupata, summaque sacerdotij potestate à tuis impetrata, memor consiliorum, quibus seditiosi in Atheniensium, & Romanorum imperiis ciues uiguerant, continuò exclamare, profiteri, denunciare cœpisti: ueram pietatem hactenus ignoratam, tibi esse patefactã; te unum esse, qui, plusquam maiores, & quotquot mille, & quingentis annis uixerint, sciat, uideat, intelligat; sicque Patres nostros idolorum cultores, delusos, obcæcatosque fuisse, te autem uerum Christi cultum quodam diuino spiritu cognouisse; nostros episcopos, impostores, Antichristos, & sceleratorum duces hactenus extitisse, tuos uerò, Christi nuncios, Apostolos, & doctores esse. Te te insuper, tanquam è regione Concilij, Asyliũ in proximis Galliæ finibus constituisse, ac muniuisse; ad quod exules, damnati, ab originem, & omnium ordinum, gentiumq; perditi, ac deplorati greges, suis finibus ablegati confugiant, & in quo uelut in tutissimo portu placidè conquiescant, significasti: necnon ceu lucifer super astra conscendere uolens, fictitiam tuam doctrinam fictitio confirmare miraculo impudentissimè aggressus fuisti.

Asylum.

Miraculo ficto Caluinus suã doctrinã confirmare conatur.

Fide digni quidam narrant ex Burgundis (inquit Lindanus) Caluinum pro concione publica quendam stipendiulo, ut se se mortuum simularet, cõductum uoluisse quasi in uitam reuocare: qui, ubi sese in feretro imponi passus fuisset, in templum perlatus diuina ultione uerè mortuus est repertus, frustra Caluino inclamante (surge, surge in Christi nomine: tibi dico surge:) Et de hac mariti iniuria uxorem fuisse apud Magistratum Geneuensem grauiter conquestam; collectaque informatione, rem fuisse ueram deprehẽsam; sed, in gratiã sui Euangelistæ, suppressam. Audistine, Caluine, mirabilia, quæ tu facis? Deo autem gratias: cuius suprema iustitia, & nescit, patrocinium dare criminibus; Et nouit conforme tuis miraculum præstare sophismatibus. Huiuscemodi demonstrationibus tuam mirificam doctrinam firmabas: quando & stupendorum tuorum operum æmulator quidam discipulus tuus tale quid præsumebas efficere. Nam in Polonia non longè à Cracouia Pago Biethzazè (narrat D. Franciscus Turrianus, lib. dogm. Charact. V. D.) concionator Caluinista, euangelij sui cõfirmandi gratia, Matthæum quendam certo conduxit stipẽdio, qui se mortuum simularet, & ad clamantis uocem ceu mortuus resurgeret; at contrarium euenit. Vbi enim ille pseudo Euangelista clamauit (surge Matthæe in nomine Christi, cuius Euangelium prædico) uiuus factus est mortuus. Et uxor, quæ nuper finxerat lachrymas, nunc uerè lachrymans in concionatorem illum, non pastorem, sed impostorem inuecta, suo malo, nouo fidem habuit Euangelio. Non mirum igitur: quòd ad Concilium Tridentinum accersitus non uenisti, quòd ei tuam doctrinam examinandam, uel una tecum non attulisti, immo quòd & contra eius decreta adeo rabidis morsibus efferbuisti, desæuisti, totos (ut latius patet in tabula articulorum, ex tuo libello contra acta Concilij Tridentini) neruos tuos intendisti.

Gal. 2.

Quid enim; si & tu cum Apostolo Paulo Euangelium suum secundum reuelationem cum his, qui uidebantur columnæ esse, Hierosolymis conferente, euangelium tuum nouum cum ecclesia sancta, quam synodus Tridentina repræsentabat, contulisses? Profectò si tibi taliter conferenti, Et ad lucem reuocato dextras societatis ipsa dedisset: non tibi talia monstruosa miracula obtigissent. Nunquam siquidem talia Paulo miracula, in suæ doctrinæ euangelicæ fauorem, obtigerũt: qualia de tuo nouo euangelio supra narrauimus. Esto igitur Caluine, de tua doctrina securus: hãc inter pueros, mulierculas, homines illos, quorum (ut supra) Asylum te præbuisti, commendare, dilatare, extendere, ne pigriteris: ex quo de illa, iam miris modis certificatus es. Eya miser: quis unquam talia de aliquo uero Christi discipulo, ueroque prædicatore legit? Quis talia uidit? A seculo non est auditum; quòd uolens quis in protestationem ueræ fidei quempiam suscitare, ipsum de uiuo mortuum fecerit. Soli Caluino, similisque farinæ declamatoribus, hoc seruabatur: ut uel hinc omnes discere cogerentur de doctrina sua, utrum ex Deo sit, an ex diabolo, qui mendax est. Quale miraculum, talis & doctrina. Miraculum mendax; mendax & doctrina. Inuersum miraculum: doctrina & inuersa. ò bone Deus, in cuius nomine facere tales miracula student, quàm uerax es? Nunquid incredulitas illorum fidem tuam euacuauit? Absit. Quare? Quia tu, qui solus mirabilia facis, dignum satis profectò, penitusque concordans, nouis his euangelistis miraculum condonasti. Signum tuam doctrinam comprobans exigebant: & tu, qui bonus es, de cœlo exaudisti eos. Mendaciter tuam doctrinam comprobare suo patrocinio, satagebant: & tu, qui uerax es, eam ipsam ueraciter reprobasti. Fidelis enim es tu: & in siue testimonium ueritati siue falsitati, secundum tua incõprehensibilia iudicia, perhibueris, teipsum negare non potes. Neque enim falsitati fallaciter, sicut ueritati ueraciter, sed utrique ueraciter uerum testimonium perhibes: Et ideò testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Veraciter ergo nouorum istorum euangelistarum doctrinam inuersam, peruersam, mortuam, esse proculdubio semper credemus: quia ueraci miraculo diuinitus eam esse, ac teneri debere, talem monstratũ est.

Nouum miraculũ Nouatores condecens.

Deus semper in omni opere suo uerax est.

Qualitatem enim doctrinæ horum, uel intentionem, demonstrabat ueracissimus Deus: quando (ut supra dictum est) ad horum clamores pro uita è morte, de uiuis mortuos faciebat. Benedictus Deus: qui reddidit illis secundum nequitiam adinuentionum ipsorum, qui confudit illos in superbia sua, qui hos figuram esse Antichristi nobis declarauit; cuius aduentus erit in omni simulata uirtute, in signis, & prodigiis mendacibus. Psal. 27. 2. Thes. 2.

Hucusque dictum sit de Caluino, aliisque huiusmodi, qui charitatem ueritatis Tridentinæ synodi non receperunt: ut salui fierent. Cæterùm ad rem nostram: unde, coacti fermè, digressi sumus. Item habes; quomodo per articuli rationem cæteros errores contra integritatem confessionis allatos supra artic. 2. eppen & ostendas, illos meritò fuisse damnatos &c. ut ibi, & q. 6 ar. 3. Item quò per rationem extermines errores contra lachrymas, seu contritionem, in confessione allatos supra q. 1. ar. 1. & q. 3. ar. 1. & ostendas, illos meritò damnatos &c. ut ibi. 3

Tertiò habes, quomodo per rationem monstres; scripturam sacram meritò insinuare, quòd confessio debet esse libens, accusans, pura, ut psal. 31. Dixi confitebor aduersum me. &c. & tu remisisti impietatem peccati. In ly Dixi, inde electionem, siue quòd est libens; In ly aduersum me, quòd est confitentis accusans; In ly tu remisisti impietatem peccati, quòd est pura, id est ad debitum finem ordinata, ad hoc scilicet ut in gratiam Dei confitens recipiatur, per quam Deus remittit impietatem peccati. Item sacram scripturam meritò insinuasse, quòd confessio debet esse parere parata, lachrymabilis, & accelerata: ut Eccl. 17. Conuertere ad dominum, & relinque peccata tua, minue offendicula, auertere ab iniustitia tua, nimis odito execrationem &c. non demoreris in errore impiorum, ante mortẽ confitere. In ly relinque peccata tua, minue offendicula, auertere ab iniustitia, unde quòd confessio (de hac prædixit per ly conuertere ad dominum) debet esse parata ad parendum, siue a confessario mandetur, quòd redeatur, quòd relinquas peccata, idest quòd propositum firmum habeas amplius non peccandi. siue mandetur, quòd minuas offendicula, idest quòd occasiones peccatorum caueas, siue mandetur, quòd auertaris ab iniustitia tua, idest quòd restituas rem alienam. Ad hæc namque uidentur reduci posse omnia, quæ a confessario mandantur confitenti. In ly nimis odito execrationem, unde; quòd confessio debet esse lachrymabilis, siue contritionem habens. Huiusmodi siquidem lachrymæ, seu contritio, sunt odium contra peccata; execrando scilicet illa, & pro rebus execrabilibus firmissime tenendo: ut supra q. 1. ar. 1. & 2. In ly non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere, unde; quòd cõfessio debet esse accelerata, idest non demorando in errore cõmisso, & confitendo ante mortem, idest citissime. Nam mors ubique nos expectat: & consequenter ille ante mortem confitetur, qui ubique, cùm peccauerit, confitetur, idest qui post cõmissum peccatum subito confitetur. Item Romanum clerum meritò insinuasse: quòd confessio sit discreta, uerecunda, humilis, fortis, lachrymabilis; sic oremus, ut qui cecidisse referuntur, delicti sui magnitudinem agnoscentes intelligant; nõ momentaneam, neque præproperam, desiderare medicinam. Maximè illis conuenit uerecundia; quorum in delictis damnatur mens inuerecunda. Adeant ad limen ecclesiæ, sed non usque transiliant: castrorum cœlestium excubent portis, sed armati modestia; ut intelligant, se desertores fuisse. Arment se modestiæ telis; ut contra hostem diabolum armatos se esse credant. Multum illis proderit patientia non ociosa. Mittant legatos pro suis doloribus lachrymas. Aduocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus; dolorem probantes cõmissi criminis, & pudorem. Hæc ibi. Est hæc epistola scripta ad Cyprianum episcopum Carthaginensem; & est in to. 1. Conciliorum. Quamuis autem ibi nominaliter non scribatur ly confessio, sed ly pœnitentia: hoc tamen nihil refert (ut considerauti patet.) Item scripturam sacram meritò insinuare, quòd confessio debet esse integra: ut 1. Ioan. 1. si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & iustus, ut remittat nobis, peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. In ly ut remittat, unde; quòd confessionem uult esse integram. Non enim Deus remittit unum sine alio peccato: & consequenter Ioannes, dũ per confessionem nobis remittenda peccata testatur, de integra

Scripturæ sacræ pro conditionibus cõfessionis. Vide usq; circa finẽ appen.

solum

solomloquitur. Quasi dixerit. si confiteamur integrè, Deus nobis remittet. Item in ly ab omni iniquitate, nide idipsum. Nam emundatio ab omni iniquitate præsupponit, nos omnē iniquitatem per confessionem expulisse. Item meritò scripturam insinuasse, quòd confessio debet esse fortis, fidelis, nuda, simplex : ut Eccles. 4. Non confundaris cōfiteri peccata tua. In ly ne confundaris, uide tu omnia. Qui enim non confunditur, non impeditur a confitendo peccata per erubescentiam (ergo est fortis) neque per falsitatem (ergo est fidelis) neque per hoc, quòd inuoluat peccata obscuritate uerborum (ergo est nuda eius confessio) neque per uerborum ad grauitatem peccati detegendam non facientium (ergo est simplex) 4 4° habes quomodo per rationem omnium patrum, tum scripturarum prædicta, pro quanto conditiones illas confessionis insinuares, & probes, & declares, & defendas. 5 5° uides quo uerissimè ex hic Angelici doctoris sapientia præsens consolidetur, & declaretur.

† Concil Trid. sess. 14. c. 1. 2. 3. & 5.

riæ non præberet; ex uerbis, inquam, istis elice ex plano textu uulgatissimum dictum illud, quod sub manu confessoris pœnitens uiteture elamum de iaconttrito fit contritus; & simul ex his sanum huius dicti intellectum percipe, ne decipiaris.

QVAESTIO X.

De effectu † confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu confessionis.

Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primo, utrum confessio liberet a morte peccati.

¶ Secundo, utrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

¶ Tertio, utrum confessio aperiat paradisum.

¶ Quarto, utrum confessio tribuat spem salutis.

¶ Quinto, utrum confessio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS I.

Vtrum confessio liberet à morte peccati.

QVÆST. X. ART. I.

39 CONCLVS Eo modo confessio, ex ui absolutionis cōiunctæ, remittit culpam; sicut & baptismus.

Tho. ubi supra art. 5. & q. 1. & sequi.

Corollarium. Ergo cōfessio liberat à morte peccati; cum remittere culpam idem sit, quod a morte peccati liberare.

PROB. Quia sicut baptismus à morte peccati liberat, id est remittit culpam, non solum secundū quòd actu percipitur, sed etiam secundum quòd in uoto habetur (sicut patet &c. ut in littera:) ita confessio adiuncta absolutioni secundum quòd in uoto habetur, & secundum quòd actu percipitur, liberat a morte peccati.

† li. 4. sen. d. 17. 5. d. à medio.

¶ NOT. Ex uerbis litteræ, ly remissio peccatorum in actu confessionis daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gra-

Vulgatissimū dictum, & uerum si rectè intelligat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non liberet à morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur, [h] sed contritio sufficienter delet culpam, ergo confessio non liberat à morte peccati.

¶ 2 Præterea, Sicut mortale est culpa, ita etiam [h] ueniale, sed per confessionem fit ueniale, quod prius fuit mortale, ut in litera † dicitur, ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

SED CONTRA est. Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti, sed pœnitentia a culpa liberat, ergo, & confessio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd pœnitentia inquantum est sacramentum, præcipue in confessione perficitur, quia per eam homo ministris ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio enim uotum confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis, cui fit confessio, taxatur, & quia in sacramento pœnitentiæ gratia infunditur, per quā fit remissio peccatorum, sicut in baptismo: ideo [m] eo modo confessio ex ui absolutionis coniunctæ G remittit culpā, sicut, & baptismus[n]. Liberat enim baptismus a morte peccati. non solum secundum quod actu percipitur, sed etiam secundum quod in uoto habetur, sicut patet in illis, qui iā sanctificati ad baptismum accedunt, & si aliquis impedimentū non præstaret ex ipsa collatione baptismi, gratiam consequeretur remittentem peccata, si prius ei remissa non fuissent. Et H similiter dicendū est de confessione adiūcta absolutioni: quia secundum quod in uoto pœnitentis præcessit, a culpa liberauit. Postmodum autem in actu confessionis, & absolutionis gratia augetur, & ēt remissio peccatorum daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiēs ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gratiæ non præberet, & ideo sicut de baptismo I dicitur, quod liberat a morte, ita ēt de confessione dici potest.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod contritio habet uotum confessionis annexum, & ideo eo modo liberat a culpa pœnitentes, sicut desiderium baptismi baptizandos.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ueniale non sumitur pro culpa, sed pro pœna de facili expiabili: unde non sequitur K quod culpa in culpam conuertat, sed penitus annihilet. Dicitur enim ueniale tripliciter. Uno modo ex genere, sicut uerbum ociosum. Alio modo ex causa, idest, ueniæ causam in se habens, sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut accipitur hic, quia per confessionem hoc euenit, quod de culpa præterita homo ueniam consequatur.

1m. de minori. Sed contritio. Rx. Voto confessionis uestita: non. Sed uoto illo. §. Tunc &c. Nam ex hoc patet; quòd confessioni inuentæ attribuenda est remissio culpæ, seu liberatio a morte peccati, quæ homini contrito prius data fuerat. Confirmatur hoc textus responsum ex Concilio Tridentino Sess. 14. cap. 4. Vide supra quæst. 1. art. 1. exam. diffin. primę.

Concil.

2m de maiori. Ita etiam ueniale. Rx. Ex genere, uel ex causa non, ex euentu. §. Tunc &c. Nam minor propositio à litera magistri desumpta, quod scilicet mortale per confessionem fit ueniale, intelligitur de ueniali ex euentu & per consequens in alio sensu, quàm sumatur ueniale in maiori.

Veniale, triplex.

APPENDIX.

EX articulo habes, 1 primo quomodo per rationem intertimas hæresim Lutheri. (Alphon. Cast. confessio) dicentis: In confessione non conferri gratiam, qua homo iustificatur. Si enim confessio remittit peccata, utique confertur ibi gratia, qua peccatum remittitur: & consequenter per eandem rationem, per quam demonstras, quod confessio a morte peccati liberat, demonstras ēt, quòd in confessione confertur gratia iustificans. Vide in 3a par. de bapt. q. 69. ar. 1. & 4. Nam in artic. supponitur (ut patet) quod baptismus tollat peccatum, & det gratiā, cuius ad instar confessionem, dicitur operari: & consequenter ratio huius de confessione corroboranda relinquitur ex rōne illa de baptismo.

Vid. pro S. Eccl. cōtra, &c.

Loco citato in arg.

2 ¶ Secundo habes quomodo per rationem ostendas, hæresim prædictam meritò damnatam esse a Concil. Trid. sess. 14. cap. 1. ubi de confessione loquēs ait. Ante hoc tribunal

Sisti

sisti uoluit, ut per sacerdotum sibi iam ab admissis peccatis possēt liberari. Hæc ibi. Item à Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam dño, & tu remisisti impietatem peccati mei. Item à 1. Io. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus & iustus, ut remittat illa & emundet nos ab omni iniquitate. Item ab Isaia 43. narra si quid habes, ut iustificeris. Vel (secundum 70. Interpretes.) Dic tu primus iniquitates tuas, ut iustificeris. Item à &c. ut q. 5. ar. 1. Item à

40 Confessarij sunt iudices.

Concil. Trid. Sess. 14. c. Dominus noster Iesus Christus sui ipsius vicarios reliquit tanquā iudices, ad quos om-

ARTICVLVS II.

Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

AD SECVNDVM sic proceditur: videtur quòd confessio nō liberet aliquo modo a pœna: quia peccato non debetur, nisi æterna, uel temporalis: sed pęna æterna per contritionē dimittitur: pęna autem temporalis per satisfactionem: ergo per confessionem nihil dimittitur de pęna.

B nia mortalia peccata deferantur: quò pro potestate clauium remissionis, aut retentionis, peccatorum sententiam pronūcient. Hæc ibi. Ex quibus patet, quòd confessio remittit peccata, quatenus absolutioni adiungitur: ut limitauit articuli Conclusio: & per consequens quòd sibi illa sic accepta confertur gratia, contra Lutherum. Item ab eodem ibi de sacramento pnīæ loquente, c. 3. Sanè uerò res, & effectus huius sacramenti, quantum ad eius uim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo: quam interdum in piis uiris, & cum deuotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiæ pax ac serenitas cum uehementi spiritus consolatione consequi solet. Hæc ibi. Vbi nota ly quantum ad eius uim & efficaciam pertinet; & ex hoc sensum dictum Sancti Thomæ in conclusione intelligas tam de confessione quàm de baptismo; immo (ut extendatur) de omnibus ecclesiæ sacramentis. Item ab eodem sess. 4. cap. 14. sed, quoniam hoc aliàs adductum est, ideo uide tu supra. Item ab eodē sess. 14. canon. 1. si quis dixerit in Ecclesia catholica Pœnitētiam C non esse uerè, & propriè sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum. Anathema sit. Hæc ibi. Vbi nota ly pro fidelibus Deo reconciliandis. Ergo aut sic instituendo Christus errauit, quod est blasphemum & hæreticum: aut confessio, ad quam aliæ pœnitentiæ partes annectuntur, Deo reconciliat, quod est uerissimum & ab articulo intentum. Item ab Eugenio 4. Sacro approbāte Concilio Florentino, in decreto Armenis dato, sic. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis. Hæc ibi: ubi per contextum loquitur de confessione. Item à Leone primo Papa, epistola 89. ad Theodorum Forojuliensem Episcopum, sic. Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem; ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum, per ianuam reconciliationis admit- D terent. Hæc ibi. Vbi nota ly eosdem purgatos, & ly per ianuam reconciliationis. Ergo confitentibus ianua reconciliationis est confessio.

Item a Papa Clemente primo in Epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini, sic. Non erubescat, qui animæ suæ curam gerit confiteri hæc huic, qui præest, ut ab ipso per uerbum Dei, & consilium salubre curetur: quò possit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ uitæ præmia peruenire. Hæc ibi. Inter hæc tamen prædicta, ubi confessionem conferre gratiam designatur, uitandus est error Petri Oxomensis dicentis: Quòd sacramentum pęnitentię, quantum ad collationem gratiæ sacramentum naturæ est, non autem alicuius institutionis ueteris, uel noui testamenti. Nam hunc errorem damnauit supra in hac appendice Concilium Tridentinum Sess. 14. Canon. 1. ultra quod idem error damnatus fuerat antea per Sixtum 4. approbantem acta Alfon- E si Carilli Archiepiscopi Toletani: cui authoritatem contulerat declarandi ac diffiniendi omnes propositiones, & conclusiones falsas, erroneas, hæreticas, aut male sonantes, quæ in libello præfati Petri continerentur. Huius libellum Reuerendissimus Dom. Archiepiscopus antedictus comburendum iudicauit, quem illicò promotor fiscalis curiæ tradidit seculari: prius tamen prolata sententia, qua conclusiones prædictas (inter has erat prærecitata conclusio pro errore, scilicet quòd sacramentum pœnitentiæ &c.) tanquam hæreticas, erroneas, scandalosas, & male sonantes Apostolica, & primitiali authoritate damnarat, atque damnandas decreuerat. Hanc erroneam propositionem præmissam cum aliis abiurauit dictus Magister Petrus Oxomensis inter cætera dicens. Ego præfatus Magister Petrus desiderans salutem animæ meæ, ac proprium recognoscens errorem, & culpam, dico & confiteor me grauiter errasse in compositione dicti libelli, utporè continentis propo-

Error sacra vitandus, & dāmat⁹ à papa Sixto.

A sitiones falsas, erroneas, scandalosas, & mala sonantes. Quas uitales confiteor, & declaro: submittoque me determinationi sanctæ matris ecclesiæ, & sententiæ præfatæ prolatę per dictum Reuerendissimum Dom. cui ego ex nunc specialiter, & expressè assentior. Et cognoscens ueram fidem, anathematizo omnem hæresim, maximè eam de qua hactenus sum infamatus: & consentio sanctæ matri ecclesiæ Romanæ, & sedi Apostolicæ, & ore ac corde confiteor sacramenta ecclesiæ, & illam fidem tenere quam Dominus Sixtus Papa modernus authoritate Apostoli- B ca, & Euangelica tenet. Et per hæc sancta Dei euangelia omnes, qui contra hanc fidem uenerint, cum suis doctrinis dignos æterna damnatione pronuntio. Hæc ibi: in summa Conciliorum, ubi narratur uita Sixti Quarto, qui ad prædicta specialem confirmationem addidit. Contra Lutherum sacramenta non dare gratiam, asserantem. Vide Roffensem articulo primo, magnopere triumphantem. Item contra eundem uide Leonem Decimum in bulla contra Lutheri errores (supra quæst. 1. ar. 1. & Concilium Trid. Sess. 7. de sacramentis canon. 7. & 8. His enim singulis, imò etiam per Petri antedicti in calce abiurationem, damnatur, implicitè saltem, error Lutheri in principio appendicis recitati. ¶ Tertiò habes: quomodo per 3 rationem præmissa omnia scripturarum, ac Patrum dicta, pro quanto effectum confessionis innnont esse liberationem à morte peccati, & probet, & declares, & tuearis. ¶ Quartò uides: 4 quomodo ex his uicissim angelica hæc doctrina consolidetur, C & declaretur.

Benedictus sermo cōtra hostes fidei. 5. Romanæ Ecclesiæ.

QVÆST. X. ARTIC. II.

CONCL. Confessio simul cum absolutione habet uim liberandi a pœna dupliciter.

PROB. Quia confessio taliter accepta habet uim liberendi, à pœna, & ea ui absolutionis etiam in uoto solùm habitæ, & ex natura actus confitentis erubescentiam annexam habentis.

Corollarium. Ergo confessio illa in uoto solùm habita de pœna minus valdè tollit, quàm in actu posita. Nam uotiua tantum confessio minuit pœnam vi absolutionis; sed actualis minuit & vi absolutionis, & vi erubescentiæ. Vlterius

Illa absolutio uotiua solum otinus tollit de pœna, quàm absolutio ista actualiter data; sicut & aliquid in potentia existens minus operatur, quàm idem actualiter existens. Absolutio. n. votiua tollit pęnam æternam, mutando ipsam in temporalem nobis viuentibus improportionatam (vt in textu dici- D tur) actualis verò pœnam & æternam tollit, si votiua sufficiens non præcessit; & temporalem prædictam nobis viuentibus proportionatam facit, ita quòd nos in hac vita satisfactionem debitam à confessario iniunctam adimplendo totaliter pœnam illam tollere possumus. Ergo pęna purgatorij non potest exhauriri per pęnas in hoc mundo voluntarie ea nobis tantummodo assumptas, (licet huiusmodi pęnitentiam pro aliqua parte tollamus; in quo sensu & satisfactiones vocantur, infra q. 15. Vide Concil. Trid. sess. 14. cap. 9. & canon. 13. cum sit nobis improportionata: & per pęnas à confessario impositas exhauriri potest, cum vi clauium sit facta nobis proportionata. Ergo supra. quæstio. 6. artic. 1. ad quartum. & quæstio. 8. art. 1. ad tertium. tacitè dictum fuit, quòd satisfactio non sufficeret, ad expiandam pœnam, peccati, ex quantitate pęnæ, quæ in satisfactione sponte assumitur vel à non Sacerdote imponitur: Sed sufficit, inquantum est pars Sacramenti, ex eo scilicet quòd vir- E tutem sacramentalem habet. Cum igitur satisfactio sponte accepta, puta oratio, operetur tantùm in vi unius, videlicet suipsius, & eadem oratio à confessario imposita operetur in Vi duorum, videlicet & suipsius & clauium, non est mirum; quòd illa satisfactio minus de pęna minuere possit, quàm ista. Ergo opera mea satisfactoria, quando imponuntur a confessario pro satisfactione dicendo, quicquid boni feceris & intendis facere; & mala, quæ sustines & patienter sustinebis, sint tibi in remissionem peccatorum; hæc, inquam opera magis postea mihi valent: quia non tantum ea natura operum (vt prius) operantur, sed etiam ea virtute clauium; & consequenter prius sunt tantùm satisfactiones, nunc autem satisfactiones sacramentales (vt dicit. S. Th. quodlib. 3. ar. 28.) & consequenter prius ad exhauriendam totaliter pœnam purgatorij, vtpote improportionatam, non valent; nunc autem ad eam sit tollendam, vt quę proportionata per huiusmodi impositionem facta sit, valere possunt.

Differentia absolutionū harum in diminuēdis pęnis.

Pęna purgatorij nobis improportionata quō proportionata fiat.

Quantū iuuet, dicere quicquid boni &c.

1m illatio conclusionis. Ergo p confessioné &c. F

℟ Negatur illatio. §. Nã per confessioné actualem ui clauium adeò minuit de pœna tpali in purgatorio manentis, ut ex improportionata fiat nobis proportionata; & ui erubescentiæ de illa tpali ét tollitur: ut habes in litera, & corollario præmisso.

¶NOT. Adde, pro notitia, non pro solutione argumēti (cũ iã solutum sit,) q̃ pœna nec æterna nec tpalis dimittitur per contritionē, & satisfactionē, absque cõfessionē, saltē in uoto habita: ut de contritione ex supra q.1. ar.1. & q.5. ar.1 & 2. de satisfactione aũt infra q.14. ar.2. Cum.n. ibi cõcludatur, q̃ satisfactio debet fieri in charitate; & charitas non habeaᷣ, nisi mediante cõfessione saltē in uoto relinquitur, q̃ satisfactio, quæ pœnam dimittit, pendet à cõfessione Confessio itaqȝ, quocunque mõ sumatur, de pœna minuit: sed actualis, de qua solum formalis respõsio datur, multo amplius.

Concl.in

2m de maiori.

Voluntas. ℟. Cõsidera ta sed m illa, q̃ sunt omnino ab hoīe, & quantũ ad pmiũ essentiale: nõ aũt considerata, Sedm illa, q̃ sunt ab alio; nec q̃tum ad præmiũ accidentale §. Tũc &c. Nã actualis cõfessio depēderēt ab alio hoīe, sicut & baptismus: non aũt omnino ab codē hoīe ut castitas, ieiunium, & similia.

2 ¶Præterea[b] voluntas pro facto reputaᷣ, ut in litera dicitur: sed qui contritus est habuit propositũ confitendi: ergo tantum ualuit sibi sicut si fuisset confessus, & ita per confessionem, quã postea facit nihil ei de pœna dimittitur.

G

SED CONTRA pœnam habet confessio, sed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & p cõfessionē.

RESPONDEO dicendum, q̃ [m] confessio simul cum absolutione habet uim liberandi a pœna dupliciter[a]. Vno modo ex ipsa vi absolutionis: & sic quidem liberat in uoto existens a pœna æterna: sicut etiam a culpa, quæ quidem pœna est condemnans, & ex toto exterminans a qua homo liberatus adhuc manet obligatus ad pœnã temporalem, secundum quòd pœna est medicina purgans, & pmouēs, & sic hæc pœna restat in purgatorio: patienda etiam his, qui a pœna inferni liberati sunt, quæ quidē pœna est im,p portionata uiribus pœnitentis in hoc mundo uiuentis, sed per uim clauium intantum minuit, q̃ proportionata uiribus pœnitentis remanet: ita quòd satisfaciendo se in hac vita purgare potest. Alio modo diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexã, & ideo quãto aliquis pluries de ipsis peccatis confitetur tãto magis pœna minuitur.

ET per hoc patet responsio ad primum.

H

AD SECVNDVM dicendum, q̃ uoluntas pro facto non reputatur in his, quæ sunt ab alio sicut est de baptismo. Nõ enim tantum ualet uoluntas suscipiē di baptismũ, sicut ipsius susceptio. Sed reputatur uoluntas p facto in his, quæ sunt omnino ab homine, & iterum quãtum ad præmium essentiale, non autem quantum ad pœnæ remotionē, & hmõi respectu quorum attenditur meritũ accidētaliter, & secũdario: & ideo cõfessus, & absolutus minus i purgatorio punieē, q̃ cõtritus tm̃.

F æterna, quæ uel facto, uel facti uoto, una cum culpa remittitur, sed pro pœna tpali, quæ (ut sacræ literæ docent) non tota semper (ut in baptismo fit) dimittiᷣ illis, qui gratiæ Dei, quam receperunt, ingrati spiritum sanctum contristauerunt, & templũ Dei uiolare non sunt ueriti. Hæc ibi. Vbi uides, si non ad literam fermè præsens D. Th. recensetur articulus. Item & q̃ meritò idipsum (s. q̃ à culpa cum pœna æterna per uim clauium seu per absolutionem, & ét a pœna temporali remanēte per uerecundiam in actuali confessione habitam liberamur) insinuat saltem implicitè sic. Ipsa uerò huiusmodi confessionis difficultas, & peccata detegendi uerecũdia, grauis quidem uideri posset, nisi tot, tantisque commodis, & cõsolationibus leuaretᷣ, q̃ omnib. dignè ad hoc sacrm accedentibus p absolutionem certissimè conferuntur. Hæc Concil. Trid. sess. 14. c. 5. Confessionem ergo absolutioni iunctam, verecundiamqȝ in detectione peccatorum actualiter habitã, ista commoda in articulo posita nobis pœnitentibus afferre insinuat. Per commoda, etiam intellige oēs effectus confessionis reliquos in ista quæstione positos. Concilium præmissum facit pat. m, pro quanto. s. de culpæ dimissione p cõfessionē ad articuli præcedētis immediatè confirmationem. Vide carta de pœnit. distinct. 1. c. sacrificium. Itē q̃ meritò Concilium Senonense, confessionē liberare ab æterna pœna & uerecundiam à tpali partim liberare, insinuauit decreto decimo c. de confessione sic inquiens. Oportet itaque: quem antiquus ille serpens occultè momorderit, abstrusissimum quodqȝ uulnus medico detegere, & omnem indigestum humorem (cũ stomacho uentus altius insederit) euomere; pudorem, in satisfactionis partem, de singulo quouis errato pau. nè, dum occultis peccatorum uinculis sciē teneri dissimulat, horrendæ tandem sub omnium oculis æternæ damnationis laqueo constringatur. Hæc ibi. Item quòd meritò à sacris literis insinuatum est, confessionem dimissa culpa pœnaque æterna relinquere pœnam temporalem per eisdem peccatis expiandã: ut 2. Reg. 12. Dixit Dauid. Peccaui domino; & Nathan ad eum, Dominus quoque transtulit peccatum tuum. Quò enim dominus transtulerat peccatum Dauidis per confessionem, tanquàm in figuram nostræ, dicentis, peccaui? Ad mortem filij ea adulterio nati: & ad persecutionem ab Absalone contra Dauid fiendam, ac similia. Vnde Nathan ipse, quasi translationem prædictam declarans, statim subinfert: Verumtamē filius, qui natus est tibi, morte morietur. Quin etiam Dominus confessionem Dauidis præuidens fecit, quòd Nathan quasi hoc ignorans translationem ipsam prædiceret inquiens: Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum; &, hæc dicit Dominus. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua: & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu solis huius. Hæc ibi: cùm tamen, Christus purgasset peccata ipsius Dauidis, ut dicitur Eccl. 47. delendo scilicet culpã & remittendo pœnam æternam, mediante confessione prædicta. ¶Quartò uides: quomodo ex his uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur. 4

Confirm. ar. præcedens.

¶Examen. Di ly q̃tũ ad præmiũ essentiale, ad dñam pmij accidentalis. In huius doctrinæ confirmationē facit id, qd B Aug. in lib. de bono coniugali sic ait: non impar est meritũ continentiæ in Ioanne qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham q filios generauit. Qd sanè intelligitur quantum ad præmium accidentale, non substantiale: secundum tñ q̃ aliud meritũ pensaᷣ ex aio operantis potius, quam ex gñe actus, non aliter. Vide 2. 2. q. 152. ar. 4. ad 1m. Nam uirginitas ex genere actus melior admodum matrimonio est. I

APPENDIX.

Ex artic. habes primo: q̃uo p rõnē interimas, errorē quorũdã 1 dicentiũ nullã pœnã remanere unq̃ post confessionē. De hoc hr in Conc. Trid. ubi & condemnatur: ut infrà. Inter hos est Lutherus; q ad tollendã satisfactionem, absolute dicit: pœna, quæ debeᷣ culpæ, dimissa culpa, remanet & ipsa dimissa. ¶Secũdo igiᷣ 2 habes: q̃uo p rõnem cõfutes errorem præmissũ meritò damnatũ à Synodo Trid. Sess. 14. Can. 12. Siquis dixerit: totam pœnam simul cum culpa remitti sp̃ à Deo &c. anathema sit. Hæc ibi. Item Can. 15. Siquis dixerit &c. fictionem esse, q̃ uirtute clauium sublata pœna æterna, pœna tpalis plerunque exoluenda remaneat, anathema sit. Hæc ibi. Item Sess. 6. Can. 30. Siquis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri, dixerit: ita ut nullus remaneat reatus pœnæ tpalis exoluendæ uel in hoc seculo, uel in futuro in Purgatorio, antequàm ad regna cœlorum aditus patere possit: anathema sit. ¶Tertio habes: q̃uo p rõnem cõfutes, Cõciliũ 3 Trid. sess. 6. c. 14. meritò dixisse. Christiani hominis pœnitentiam post lapsum multò aliam esse à baptismali, eamqȝ continere nõ mõ cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor cõtritum & humiliatum; uerum etiam eorundem sacramentalem confessionem saltem in uoto, & suo tpe faciēdam, & sacerdotalem absolutionem; itemqȝ satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia spũalia uitæ exercitia; non quidem pro pœna K

Vuil. p S. Eccl. &c.

QVÆST. X. ARTIC. III.

CONCL. Confessio dicitur paradisum aperire (i. uere dicit.) ¶PROB. Quia confessio remouet culpam, & pœnam: quib. prohibetur aliquis ab introitu paradisi.

¶NOT. Licet cõfessio nõ remoueat totã pœnã tpalẽ (ut ar. 2.) tñ ex hoc non fit q̃n aperiat paradisũ. Nã tãdẽ tpalis illa pœna totaliter auferetur & hoc q̃a pęna æterna p cõfessionẽ sublata fuit: & cõsequẽter ablatio totius tpalis pęnæ originaliter ẽ a cõfessiõe. Cõsequẽter ig. ẽ cõfessio ẽt q̃ñ totã tpalẽ pœnã statim nõ aufert, rectè dr aperire paradisũ. Sic ergo intelligat cõclusio pmissa: ut dicamus. Cõfessio ut statim, aut originaliter saltẽ, paradisum aperit: ita ut q̃s ad ingrediendum subito sine aliquo obice illuc sit idoneus.

ARTICVLVS III.

Verum confessio aperiat paradisum.

AD TERTIVM sic ꝓcedit. Vr̃ φ cõfessio ñ aperiat paradisum: q̃a[h] diuersorũ sacr̃orũ diuersi sũt effectus: sed apertio paradisi effectus est baptismi: er- effectus confessionis.

Prę. in id qđ clausum est ante apertionẽ intrari nõ põt: sed añ [h] cõfessionẽ moriẽs ĩtrare paradisum põt: ergo cõfessio nõ aperit paradisum.

SED CONTRA. Confessio facit hominem subiici clauibus ecclesiæ: sed per eas aperitur paradisus: ergo & per confessionem.

RESP. dicẽdũ: φ a paradisi introitu ꝓhibet̃ aliq̃s p culpã, & reatũ pęnæ: & q̃a hæç impedimenta confessio amouet: ut ex dictis p3 iõ [m] dr̃ paradisũ apire[n].

AD PRIMVM ergo dicẽdum: φ q̃uis baptismus & pnĩa sint diuersa sacramenta: tamen agunt in ui unius passionis Chr̃i p quã aditus paradisi est apertus.

AD 2m dicẽdũ: φ añ uotũ cõfessionis paradisus clausus erat peccanti mortal̃r: q̃uis postea p contritionem uotum confessionis importantem apertus sit ẽt añ confessionem actualiter factã: non tñ obstaculum reatus est totaliter amotũ ante confessionem & satisfactionem.

1m de maiori Diuersoru. &c. In uirtute diuersæ rei agẽtiũ: nõ, in uirtute unius rei. § tunc &c. Nam & baptismus & confessio sacramentalis agunt in uirtute unius rei passionis uidelicet Christi: licet sint diuersæ res. Cõsequenter ergo eundem effectum habere possunt.

¶NOT. Sicut diuersorũ terminorũ cõclusiones, dũmõ hẽant idẽ mediũ, p qđ demõstrẽtur, ptinẽt ad eandẽ scientiã, & consequenter faciũt certitudinẽ eiusdẽ gradus in intellectu: ita baptismus & cõfessio sacra diuersa, cùm per idem medium (hęc est passio Christi) operentur, non mirum est, quòd eundem effectũ producant. s. apertionem paradisi.

2m de minori. Añ cõfessionẽ. &c. Actualiter factã: nõ, uotiuã. § Tunc &c. Nã conclusio intelligitur de cõfessione uotiua saltem. i. in uoto habita: licet plenius uerificetur de confessione actualiter facta.

¶NOT. Vltima uerba rñsi textualis, s. non tñ obstaculũ reatus ẽ totaliter amotũ añ cõfessionẽ, & satisfactionẽ, nõ sint tibi occasio erroris huius, φ uidelicet cõfessio actualis q̃libet & satisfactio obstaculũ reat[9] totaliter amoueãt: qđ accidit q̃nq; φ cõfessio ñ est uestita cõtritione ad hoc pueniẽte, similiter & satisfactio nõ est uestita q̃nq; pœnalitate tanta. Vide sup. q. 8. ar. 7. cũ elucidationib. quõ pœna taxari dẽat secũdũ quãtitatẽ culpæ: alioqn obstaculũ reatus nõ auferretur. Vñ sanctus Doctor quodli. 3. ar. 28 inquit. S. cõtingat, φ sacerdos minorẽ satisfactionẽ imponat pęnitenti, q̃ sit illa, ad quã obligatur ex quãtitate sui peccati (subtracto eo quod remittitur uirtute clauiũ, & cõtritionis p̃cedẽtis) nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur: quod si in hac uita nõ pficiet in purgatorio exoluet. Hæc ibi. Vide no. post probationẽ conclusionis pñtis articuli: & 2m articulũ, cũ alõe. Illa igitur ultima uerba intelligũtur de cõfessione, & satisfactiõe ad iã ã amotionẽ condignis, in uoto ẽt qđ deest ẽe facultate) hãc, q̃m sic, & nõ aliter, obstaculũ reatus totaliter amouẽt. Vñ p talia uerba nõ intẽdit negare D. Thomas φ confessio & satisfactio solũ uotiuæ amoueant q̃nq; totaliter obstaculũ reatus: sed inferre, φ eædem actualiter factæ (cæteris paribus) ad ipsum sic amouendum magis ualent.

APPENDIX.

Vid. pro S. Ecc. &c. [t] Ex articulo hẽs. Primo q̃uo p rõnẽ interimas hæresim Manicheorũ (Direct. inquisi. pat. 2. q. 13.) dicẽtiũ cõfessionẽ pctõrum factã sacerdotib. Romanæ ecclesiæ nihil ualere ad saluẽ. Si. n. p salute intelligãt p antonomasiã paradisum, siue paradisi apertionẽ: articulus pñs eos directè expugnat. Si uerò p saluẽ intelligãt uiã directã salutis. i. glam, uel remotã uiã. i. liberationẽ a culpa & pęna: articuli p im[9] & secũdus hæreticos illos expugnãt.

[a] ¶Secũdo hẽs: q̃uo p rõnẽ oñdas hæresim hãc meritò dãnari a B. Iacobo ca. 5. Cõfitemini alterutrũ peccata uestra, ut saluemini. Ecce, φ cõfessio facta sacerdotib. ualet ad saluẽ. Nã p ly alterutrũ intelligunt sacerdotes cõfessarij: ut patet ca. cõcilio Cabilonẽsi secũdo ca. 33. id cõtextualiter asserẽte, sic. Quidã sacerdotib. peccata cõfitẽda esse pcẽsent, qđ nõ sine magno fructu intra sanctã fis ecclesiã. Ita ut &c. secũdũ institutionẽ apostoli, cõfiteamur alterutrũ peccata nra, ut saluemur. Cõfessio itaq; q̃ fit sacerdoti &c. Hæc ibi. Itẽ p rõnẽ ex articulo sumptã ostẽdes, hæresim pdictã meritò dãnari &c. ut sup. ar. 1. & 2. append Cum. n. rõ φ aperiat paradisum cõfessio sit hęc, φ s. culpã pœnamq; amoueat atq; in appẽdicibus illorũ articulorũ canonicè mõstretur, φ huiusmodi effectus cõfessio facit: liquet φ ab ibidẽ dictis radicaliter & ostenditur, φ ista aperit paradisũ, & cõtrarium (quod est præmissus error) condemnatur. Item meritò dãnari a concilio magũtino ca. 27. Sic. Ipse Dominus ait. Nolo mortẽ peccatoris; sed ut cõuertatur, & uiuat. Salutem ergo homini adimit, q̃squis morientis tempore pęnitentiam denegat, & desperat de clementia Dei, qui eam ad subueniendum morienti sufficere. uel in momento, posse nõ credit. Perdidisset latro in cruce præmiũ ad Christi dexterã pendens, si illum uniꝰ horæ pœnitentia nõ iuuisset. Cùm esset in pœna pœnituit: & per unius sermonis confessionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Hæc ibi. Vbi per pœnitentiam intelligit confessionem sacerdoti factam: quoniam in illo capitulo determinat, quòd suspendẽdi in patibulis sunt, & confessione sacramentali, & sacra eucharistia post dignam cõfessionem, muniendi. Ecce igitur: quòd non tantum de salute qualibet, sed expressè de paradisi, tanquàm de effectu confessionis synodus illa facit mentionem. Nec te moueat Lutherus huic ueritati infestus inquiens (ut ait Leo Papa in Bulla contra errores Lutheri) quòd fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum moratur animam ab ingressu cœli. Verum quidẽ est quòd confessio fomitem omnino non tollit: tamen ob hoc nõ sequitur, quòd anima post confessionem absque actuali peccato, eiusque reatu existens ab ingressu cœli retardetur propter fomitem prædictum. Nam si anima talis post cõfessionem statim exiret a corpore, in cœlum reciperetur. Quare? Quia confessio illa præcedens paradisum aperuit: etiam quòd ab homine ipso penitente fomitẽ totaliter non abstulerit. Quòd enim fomes non sit peccatum, & consequenter ab ingressu paradisi animã aliàs dignã non remoretur, & per consequens, quòd lutherus in hoc damnetur: habes a Concil. Triden. ses. 5. Decret. Primo ubi, sic ait. Manere autem in baptizatis concupiscentiam uel fomitem hæc sancta Synodus fatetur: & sentit, quæ cum ad agonem relicta sit nocere non consentientibus, sed uiriliter per Christi Iesu gratiam repugnantibus, non ualet: quinimmo, qui legitima certauerit coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat ecclesiã catholicam nunquàm intellexisse peccatum appellari, quòd uerè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem cõtrarium senserit, anathema sit. Hæc ibi. Et licet Synodus ipsa loquatur ad literam de fomite in baptizatis: tamen uniuersaliter etiam in confessis: hoc quòd uidelicet fomes, non est peccatum propriè uerificatur. error etiam præcedens a Leone ibidem condemnatur: cuius Bullæ particulam si uidere cupis, uide supra. q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. q. 68. ar. 9. Vide Roffensem contra Luth. err. ar. 2. & 3. Cæterum si a Manichæis in principio appendicis dictis fiat uis in ly Romanæ Ecclesiæ, quasi quòd de sacerdotibus non omnibus, sed Romanæ Ecclesiæ tantum negetur confessionis ualor ad salutem: uide q. 6. articu. 2. & quæst. 8. articu. 2. ubi confutatur iste error pro hac parte. Quibus adde, contra eundem, Concilium Aquisgranense capitulo. 9. ubi de sacerdotibus loquens ait. In nouo autem testamento post Christum sacerdotalis ordo a petro Apostolo cœpit. Ipsi enim primum datus est pontificatus in Ecclesia Christi. Sic enim loquitur ad eum dominus, Tu es Petrus & super hanc petram, &c. Et infrà. Quatuor sunt genera Apostolorum: unum a Deo tantum, ut Moses; alterum per hominem & Deum, ut Iosue; tertium tantum per hominem, sicut his temporibus multi fauore populi, & potestatum in sacerdotium subrogãtur: quartum autem genus ex se est, sicut pseudo prophetarum & pseudo Apostolorum. Hæc ibi. Cùm ergo quar-

Con. m.

Suspendi confiteantur, &c. sepeliantur

Error Lutheri, qui & damnatur, nõ facit φ prædictæ ueritates nõ fiat ueritates.

Petrus est caput sacerdotij quõ.

tum genus sacerdotum, tanquàm pseudo, reijciatur; & tertium a sancta Synodo Tridentina (vt patet ex appendicibus articulorum proxima citatorum) reprobetur: restat, ut in nouo testamento sacerdotalis ordo alle nullus sis, nisi qui deriuatur a Petro Apostolo, qui fuit a Deo tantum Matth. 16. & 24. q. 1. rogamus. Romanus Pontifex, & consequenter, q; Romanæ Ecclesiæ sacerdotes (hi oés sūt q ubilibet existētes a Petro in sacerdotio depēdēt) soli sunt ueri sacerdotes. Hoc uo

42 luit dixisse Concilij Aquisgranēse supra: quando sacerdotalē ordinem in nouo testamēto a Petro Apostolo cœpisse sanxit. Vide pro hoc. q6. 22. arti. 1. no. primo post ad primum. ¶Tertio

3 uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaret.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum confessio spem tribuat salutis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd effectus confessionis poni non debeat, quòd tribuat spem salutis: quia spes ex omnibus meritorijs actibus [h] prouenit: & sic nō uidetur proprius effectus confessionis.

G

¶Præte. per tribulationem ad spem peruenimus: ut patet Ro. 5 sed tribulationem homo præcipue in satisfactione sustinet: ergo [h] tribuere spem salutis magis est satisfactionis, quàm confessionis.

SED CONTRA. Per confessionem homo fit humilior, & mitior, sicut in litera magister dicit, sed per hoc homo accipit spem salutis: ergo confessionis effectus est tribuere spē salutis.

H

RESPONDEO dicendum: quòd spes remissionis peccatorū non est nobis, nisi per Christum, & quia homo per confessionem se subijcit clauibus ecclesiæ ex passione Christi uirtutem habentibus: ideo dicitur [m] quòd confessio spem salutis tribuit [n].

AD PRIMVM ergo dicendum: quòd ex actibus non potest esse spes salutis principaliter, sed ex gratia redemptoris: & quia confessio gratia redemptoris innititur: iō spem salutis tribuit non solum, ut actus meritorius, sed etiam ut pars sacramenti.

AD 2m dicendum: q; tribulatio spē salutis tribuit per experimentū propriæ uirtutis, & purgationem a pœna, sed cōfessio etiam modo prædicto.

QVÆSTIO X. ART. IIII.

CONCL. Dicitur; quòd confessio spem tribuit salutis. (.1. ueiè dicitur.) ¶PROB Quia confessio ex passione Christi uirtutem trahit. & spes remissionis peccatorum est nobis per Christum.

¶NOT. Quòd confessio sacramentalis, qua clauibus ecclesię subijcit se homo, uirtutem ex passione Christi habeat, ex superioribus patet. His tamen, pro hac, & uniuersali doctrina circa huiusmodi materiam, adde; quòd ex latere Christi tunc sacramenta omnia fluxerunt, quando inde exiuit sanguis & aqua:

A Christo omnia sacramenta nata, q & solus ē nostra spes ad salutē.

& propterea uirtutem a passione Christi trahere ueraciter dicūtur. In sanguine enim Eucharistiæ sacramentum, & in aqua baptismi, importatur: & in his duobus sacramentis, tanquàm in præcipuis cætera omnia continteliguntur. Quòd uerò spes nobis ad salutem per Christum sit, patet tum ex supra dictis, tum ex Actuum. Quarto. Hic est lapis qui reprobatus est a uobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli, & non est in alio aliquo salus: nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Hæc ibi: & loquitur Petrus de Christo Iesu Nazareno Crucifixo.

1m ex antecedente. Prouenit. ℞. Secundario: nō principaliter § Tunc & c. intendit enim conclusio, q; confessio sacramentalis spem salutis tribuit principaliter: sine cuius ueritatis ostentione stat, q; actus nostri meritorij spem salutis tribuant secundario. Ratio autem cur principaliter spem salutis det confessio est: quia confessio ipsa innititur gratiæ redemptoris, qui est prima spes nostra. Confessio namque est sacramentum, & sacramenta omnia ex latere Christi fluxerunt, ut supra dictum est.

¶Corollarium. Ergo confessio secundum considerationem illam, qua est pars sacramenti, tractatur nunc magis, quàm secū dum illam, quam est actus noster meritorius. Nam si ex actibus nostris meritorijs non dependet principaliter spes salutis (ut in

K

Confessio spem salutis tribuit dupliciter.

litera dicitur, & spes salutis dependat, tanq̄ principalis effectus, a confessione: sequitur, q; hic de ipsa confessione cōsidaretur, ut sacramentum. Ergo spem salutis, quocunq. modo sumpta confessio dat: sed ipsa, ut actus noster, secundario, vt sacramentum, principaliter: uel (quod in idem redit) spes salutis secundario data est effectus confessionis, pro actu pœnitētis accepta, & spes salutis principaliter data est effectus confessionis, pro sacramento sumptæ. Ergo, a simili, actus nostri meritorij tribuunt nobis spem salutis, sed secundario, non principaliter, ut ex Conc. Tri. etiam declarabitur in sequenti appendice.

2m de conclusione. Tribuere spem salutis. ℞. per exercitium propriæ uirtutis, & purgationē a pœna minus principaliter: non, per hos modos magis principaliter. § Tunc &c. Nam licet in satisfactione tribulatio quæqua magna sentiatur, & consequenter ib. ualde exerceatur propria uirtus, purgatioq; fiat a pœna: tñ in actualis con-

F

fessione magis, ut ex q. 9. ar. 4. & q. 10. ar. 2. patere potest.

¶NOT. Conditio, ly fortis confessioni non satisfactioni. q. 9. ar. 4. tribuitur: ut uel ex hoc tribulationem maiorem in confessione, quàm in satisfactione reperiri noueris. Taceo de ly integra: quæ cum etiam oblitorum præsupponat examen diligentia debita constās, q̄ non nisi maxima difficultate fit, tribulationis magnitudinē in cōfessione, attestatur. Alias cōditiones discurrat, qui uoluerit, & confessionis tribulationem, præ satisfactione, arduam magis uel ex omnib. cōiunctim inspiciet. Hinc mox quoq; mo-

Conc. m

sum fiet: q; in confessione uirtus propria exercetur amplius, q̄ i satisfactione. Quod uerò purgationem à pœna maiorem importet cōfessio in arti. 2. tam clarè dignoscitur: ut pro hac re. ibi dict. addere non oporteat. Hęc omnia implicite innuauit textus respōsi huius ibi, sed confessio et ā mō prædictō. Quasi dixisset. Confessio illa duo. s. exercitium propriæ uirtutis, & purgationem a pęna quæ tribulatio concernit, secum importat; & adhuc magis: & cōsequenter confessio spem salutis tribuit modis his, quibus satisfactio, & adhuc magis. Nec obstat, q; satisfactio etiam, sicut & cōfessio, operatur in ui clauium, & consequenter etiam ut pars sacramenti tribuit spem salutis: quoniam satisfactionem sic operari dependat a confessione (ut patet ar. 2. in concl. & no. post ad 1m.) & per consequens confessio magis principaliter, quàm satisfactio sic etiam operans tribuit spem salutis.

APPENDIX.

I

EX articulo habes. ¶ Primo quō per rōnem interimas hæresim quorundam inclusiuè negantium (ut ex Conci. Tri. nūc adducendo pates): q; confessio non tribuat spem salutis. Dixi ly inclusiuè: quia hi negant spem habendam pro quibuscunq; bonis operibus uniuersaliter, & consequenter in suo hoc dogmate peruerso includunt etiam confessionem. Quandoquidem cōfessio ipsa est actus uirtuus. q. 7. ar. 2. & 3. ¶ Secundo habes: quomodo per rōnem ostendas, prædictā hęresim meritò damnari à Conc. Trid. Ses. 6 ca. 16. sic. Bene operantibus usque in finem proponanda est uita æterna; & tanq̄ gratia filijs Dei per Christū Iesum misericorditer promissa, & tanq̄ merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorū operib. & meritis fideliter reddēda. Hæc ibi. Et Can. 26. si quis dixerit iustos nō debere pro bonis operib. quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternam retributionē a Deo per eius misericordiā, & Iesu Christi meritū, si bñ agendo, & diuina mandata custodiendo, usq; in finem perseuerauerint: anathema sit. Hæc ibi. Ex quibus patet inclusiua quòd confessio, cum sit bonum opus, tribuit spem salutis habendę siue per gratiam in re, siue per gloriam in spe; sine etiam per gloriam in re, si perseuerantia ibi a Concil. notata iungatur. Item meritò damnari ab Apostolo primo. Conciliorum is. Abundate in omni opera bono: scientes, quòd labor uester non est inanis in domino. Hoc est, habentes spem, q; labor uester retributionem accipiat a domino, & consequenter scientes, quòd omne opus bonum (confessio autem est huiusmodi) spem tribuit salutis. Item ab eodem Heb. 6. Non. n. iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis uestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius. Ecce q; omne opus bonum, (secundum doctrinam Apostoli) & consequenter confessio spem salutis tribuit. Vnde & clarius candē hæresim damnans, Heb. 10. inquit, Nolite amittere confidentiā uestram, quæ magnam habet remunerationē. Quasi apertè dicat, confidentia uestra causata a bonis operib. q̄ fecistis, bona est. Vnde in contextu de bonis operibus idem mentionem fecerat dicens. Rememoramini pristinos dies in quibus

Vtil. p S. Eccl &c.

Spes principaliter innititur diuinæ misericordiæ, postea meritis Christi, dein operibus nostris meritorijs, iuxta Concilium.

bus illuminati magnũ certamen sustinuistis passionũ: & in alte A rũ in seipso est ponens: sed ex ipsa parte, qua erubescẽtia cõfes-
ro quidẽ opprobriis, & tribulationibus spectaculũ facti, in altero sionis peccati, pœnã minuebat, pœna istius, de qua qs specialiter
aũt socij taliter cõuersãtiũ effecti. Nã & uinctis cõpassi estis, & coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.
rapinã bonorũ uestrorũ cum gaudio suscepistis, cognoscentes ¶ Corollarium. Ergo confessio generalis (ut formaliter titulo
uos hře meliorem, & manentem substantiam. Hæc ille, imme- respondeatur) sufficit ad mortalia oblita excusabiliter delenda

diate subdens ly Nolite amittere cõfidentiã, &c. Idẽ merito dãnari à psal. 118. Inclinaui cor meum ad faciẽdas iustificationes tuas pp retributionẽ. Hoc est, pp spẽ retributionis, siue sperãdo retributionẽ. Idẽ merito
43
4 Sen. di. 21. q. 1. art. 2. dãnari ab Apost. Heb. 12. De Mosẽ dicẽte: q aspiciabat in remunerationẽ. Ecce p has uirtualiter, seu inclusiuẽ dãnari errorem dictũ: q cõfessio nõ tribuit spem salutis. Ter
3 tiò habes: quõ p rõnẽ ostẽdas, Concil. Trid. iure radicaliter insinuasse, cõfessionẽ tribuere spem salutis: dũ Sess. 6. c. 7. inquit. Verè iusti noĩamur, & sumus, iustitiã in nobis recipientes, unusquisq; secundũ suam mensurã: quam Spiritus sanctus partitur singulis prout uult, & secundũ cuiusq; dispositionẽ, & cooperationẽ. Quanq. n. nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis D. N. Iesu Christi cõmunicãtur: id tñ in hac impij iustificatione fit, dũ eiusdẽ sanctissimæ passionis merito p Spiritũ sanctum charitas Dei diffundit in cordib. eorũ, q iustificantur, atq; ipsis inhæret. Hæc ibi. Et c. 3. pdixerat: q meritũ passionis Christi nobis cõcatur in baptismo. A simili ergo & in aliis sacris; quare & in confessione. Cũ igit radix q cõfessio tribuat spẽ salutis, sit & meritum Christi, & eiusdẽ meriti cõcãno nobis per cõfessionem facta (ut in corpore articuli patet:) clarũ est, q Cõcil. per illa capitula insinuat radicaliter, confessionẽ dare spem salutis. Cõsule supra q. 5. ar. 1. & q. plenn ast. 1. 2. & 3. & inde multa p huius conclusionis ueritate, & contrarij erroris falsitate, ex appendicibus Canonicẽ hauries. Quarto ni
4 des: quõ ex iis oib. uniuersim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICVLVS V.

Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita.

AD QVINTVM sic proceditur. Vr q confessio generalis, non sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Peccatũ. n. p confessionem deletum, B [b]nõ est necesse iterũ cõfiteri: si ergo peccata oblita, per confessionẽ generalem dimitterẽtur, non esset necessarium q cũ ad notitiam redeunt, aliquis confiteretur.

2 ¶ Præterea, Quicunq; non est cõscius sui peccati, uel non habet peccatũ, uel est oblitus sui peccati: si ergo p generalẽ cõfessionem peccata mortalia oblita [a] dimittuntur, quicunq; C nõ est sibi conscius de aliquo peccato mortali, p generelem cõfessionẽ põt esse certus q sit immunis à peccato mortali: qđ est contra Apostolũ. 1. Cor. 4. Nihil mihi cõscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum.

¶ 3 Præterea, Nullus ex negligẽtia reportat cõmodum: sed nõ põt esse sine negligentia, q aliquis peccatũ mortale obliuiscatur antequã ei dimittatur: D [b] ergo non reportat ex hoc tale cõmodũ, q sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.

¶ 4 Præterea, Magis est elongatũ à cognitione confitentis id, qđ est oĩno ignoratũ, q̃ illud cuius est oblitus: sed peccata per [h]ignorantiã commissa generalis cõfessio nõ delet: qa tũc hæretici, qui nesciunt aliqua peccata, in quibus sunt, esse peccata, aut ẽt aliqui simplices p generalẽ cõfessionẽ absoluerent, qđ falsum est: ergo generalis cõfessio non tollit pcta oblita.

SED CONTRA est Psal. Accedite ad eũ, & illuminamini, & facies uestræ non cõfundẽtur: sed iste, qui confitetur omnia, quę scit, accedit ad Deum quatum potest, ergo non confunditur, ut repulsam patiatur, sed ueniam consequitur.

¶ Præterea. Ille, qui confitetur, ueniam cõsequitur, nisi sit fictus: sed ille, q cõfitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorum oblitus, non B ex hoc est fictus: qa ignorantiã facti patitur, q̃ à peccato excusat: ergo ueniam consequitur, & sic peccata, quæ oblita sunt relaxantur, cum impium sit dimidiam sperare ueniam.

RESPONDEO Dicendum, quòd confessio operatur præsupposita contritione, quæ culpam delet; & sic confessio directe ordinatur ad dimissionẽ pœnæ; quod quidem facit ex eru- C bescentia, quam habet ex ui clauiũ, quibus se cõfitens subiicit. Contingit autẽ quandoque, q per contritionem præcedentẽ peccatum aliquod deletum est, quo ad culpam, siue in generali, si eius memoria tunc non habebatur, siue in speciali, & tamen ante confessionem illius peccati oblitus est: & [m] tunc cõfessio generalis sacramentalis operatur ad dimissionẽ pœnæ D ex vi clauium, quibus se confitens subiicit, nullum obstaculũ quãtum in ipso est ponens: sed ex ipsa parte, qua erubescentia confessionis peccati, pœnam minuebat, pœna istius, de qua quis specialiter coram sacerdote nõ erubuit, nõ ẽ diminuta[n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in confessione sacerdotali non solum requiritur absolutio, sed iudiciũ sacerdotis sa- E tisfactonem imponẽtis: & quãuis iste absolutione sit functus, tamen tenetur confiteri, vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

AD SECVNDVM dicendum, q confessio non operatur, ut dictum est, nisi contritione p̃supposita, de qua quando uera sit per certitudinem (nisi reuelatione diuina speciali concurrente) aliquis scire se fuisse sufficientes contritum, & consequenter, se esse sine peccato mortali, & in gratia: potest tamen hoc per coniecturas existimare.

directè quò ad pœnam pro quanto spectat ad uim clauium solummodò: & quò ad culpam, præsuppositiuè.

¶ PROB. 1. Quia confessio actualis generalis ordinatur directè ad dimissionam pœnæ ex ui clauium, etiam quòd specialiter non exprimatur peccatum excusabiliter oblitum. 2. Quia (ly sed ex ipsa parte, &c.) erubescentia, ex qua confessio deleret culpem, deest in confitente, nisi peccatum specialiter exprimatur.

¶ NOTAT. Quomodo excusari possit obliuio peccatorum, & consequenter quomodo contritio ad eorum culpã, & confessio generalis ad eorum pœnam delendam sufficiat: uide quæst. 2. artic. 1. ad secundum Quòd autem ex ui clauium, & erubescentiæ, confessio ualeat liberare à pœna peccatorum: uide ar. 2. huius.

1m de antecedente. Concl. 1m

Non est necesse. ℞. Propter absolutionem obtinẽdam: non, ꝓpter iudicium sacerdotis subeundi: m. S. loquẽdo scilicet de peccato deleto in confessione generali. Tunc &c. Nã per confessionem generalem sacerdos potuit quidẽ absolutionem impendere confitenti: sed non potuit inde iudiciũ sufficiens trahere ad satisfactionẽ imponendã condecentem; ut patet considerantι dicta in q. 8. ar. 7. quæ & cõfirmatur per concil. Tri. adductum q. 6. art. 2. ad 1. & q. 7. ar. 2. ad 1.

2m de concl.

Dimittuntur. ℞. Ita q confitens possit scire certitudinaliter, sibi esse dimissa: non, ita q hoc ipsum scire possit coniecturaliter solum. S. Tunc &c. Nam licet non possit

QVÆST. X. ARTIC. V.

CONCL. Tunc (scilicet qñ obliuio nõ impediuit deletionẽ culparũ cõfessio generalis sacralis operatur ad dimissionẽ pœnæ ex ui clauium, qbus se cõfitẽs subijcit, nullũ obstaculũ quan

fuit, non potest aliquis scire, sicut nec scire pôt an gratiæ habeat plenitudinem: & ideo nô potest scire utrum per confessionem generalê sit sibi peccatum oblitû dimissum per certitudinê, quamuis possit per coniecturas aliquas existimare. G

Ad tertium dicendum, quod ille non reportat cômodum ex negligentia, quia nô ita plenam remissionem consequitur, sicut alias consequutus fuisset; nec tñ meretur, & tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum uenerit.

Ad quartum dicendum, quod ignorantia iuris non excusat, quia ipsa peccatû est, sed ignorantia facti excusat. Vnde aliquis de hoc, quod non confitetur peccata, quia nescit esse peccata propter ignorâtiam iuris diuini, non excusatur a fictione: excusaretur autem, si nesciret ea esse peccata propter ignorantiam particularis circunstâtiæ, sicut si cognouit alienam, quam credidit esse suâ. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideo excusat a peccato fictionis in confessione, quod fructû absolutionis, & confessionis impedit.

F NOT. Quando unus effectus a duabus causis procedere pôt, nemini licitû est absq; periculo falsitatis argumêtari ab illo effectu ad unâ illarû causarû determinatè per certitudinem, nisi forte doceatur ab eo, quod clare uidet, a qua causa determinatè pcessit tunc ille effectus (ut patet discurrêti p singula.) Hinc quia eleemosyna, oratio, & similia de gñe bonorû pñt a causa bona, & a mala pcedere: ideò nô licet iudicare determinatè p certitudinê, quod hic uel ille bono, uel malo aio ista faciat. Quod si quis ex eodê effectu, qui a diuersis causis pcedere pôt, unâ illarum uelit sic inferre, deceptio côtingit, ei similis fallaciæ, quæ dr æquiuocationis, amphibologiæ uel êt figuræ dictionis. Queâdmodum.n. in his tribus accidit deceptio ex eo, quod sub unitate, uel similitudine uerborum latet diuersitas significatorû: ita in pposito accidit ex eo, quod sub identitate, uel similitudine huius effectus latet multiplicitas causarû. Sicut ergo ibi ille decipitur, qui ex unitate, uel similitudine uerborû côcludit affirmatiuè unitatê significati (ut patet in lib. de fallaciis. D. Tho. c. 3. 4. 7.) ita hic decipiatur necesse est, quantû est da natura rei, qui ex idêtitate, uel similitudine effectus côcludit determinatè p certitudinê pcessum a tali causa. Quare? Quia talis affectus pôt pcedere a duabus causis; & ipse arguês infert conclusionê, ac si tñ pcedat ab una. Pôt tñ sine deceptione disiunctiuè p certitudinê, uel êt côiecturaliter, inferre sic: ergo talis effectus certo pcedit a tali, uel a tali causa; item, ergo talis effectus, pp speciales quasdâ mihi notas côditiones, pcedit, secundû quod arbitror, a tali causa. Cæterû ad rem nostrã, quæ dicta sunt, applicêtur. Effectus iste, s. amare Deum, êt plusquâ semetipsum, cû suis côsequentibus (puta delectari in Deo, in seruitio Dei, ac hmôi) pôt procedere a duabus causis. s. a gratia habituali, & a natura bona hoîs. Naturaliter siquidê, etiam sine gratia habituali, homo diligit Deum plusq̃ seipsum, imò & uis creatura (ut inquit sanctus doctor 1. par. q. 60. ar. 5. Et per consequens homo naturaliter delectatur in Deo, in Dei seruitio, ac hmôi. Et nota: quod pmissa intelligunt de amore naturali, ut naturalis est, non ut est secundû appetitum uoluntatis rationalis. Vide 1. 2. q. 109. ar. 3. Si ergo quis ex tali effectu uiso in semetipso, uel in alio uelit inferre determinatè per certitudinem, effectû ipsum procedere a gratia habituali, uel solû a naturali bonitate: deciperetur necessario, quâtû est ea natura rei. Dico, quâtû est ex natura rei, ad dñam casus: quia posset taliter argumêtâs illuminare a celo id; quod ex natura rei syllogizâdo, sic praue côcludit. Restat igitur clarû, quod nemo pôt (ut textus titulonis huius innuit) scire p certitudinê se, uel aliû hre grâ Dei, quâuis possit hoc p côiecturas aliquas existimare.

H I

Vnde est: quod nemo scire pôt ea fuit bonis operib. se esse in gratia.

Quibus fallaciis assimilentur illationes ad concludêdû scientiam certam de gratia.

3m illatio conclusionis.

Ergo non reportat ex hoc tala commodû, &c.

℟. Ista illatio partim conceditur, partim negatur. §. Negatur .n. pro quâto dicit, quod talis nô reportat istud commodû, quod peccatum oblitû sine speciali côfessione de ipso peccato ei dimittatur: côceditur uerò pro quanto dicit, quod non reportat tale commodum ex hoc. i. ea negligentia. Nam dimissio illius peccati obliti nô reportatur ex negligentia, sed ex côtritione, & côfessione generali, in quibus illud etiam oblitum a tali obliuioso, ne ab illo condemnaretur, implicitè côdemnabatur (ut in corpore.) Ex negligentia autem illa reportatur incommodum hoc: primò quod nô ita plenâ, &c. secundò quod nec tñ &c. tertiò quod tenetur iterû (specialiter. i. de illo oblito) côfiteri cû &c. ut in litera. K

NOT. Regulæ uniuersalissimæ memêto hic & ubiq; q alias dicta fuit: & est hæc, quod S. Tho. in responsionibus suis psupponit semper dicta in eodê artic. Vnde si contingat (sicut in præsenti responsio) quod aliquid de iam dictis faciat ad pleniorê solutionem argumenti, hoc tanquam subintelligendû tacetur, ne replicatio fiat; & ad illud, quod antea non fuit dictû, manus apponitur. Propterea licet quâdoq; uideat de meo loqui (ut uideri potest in præsenti.) non tñ uerum est. Non.n. nouas responsiones ca dera intendo, sed illud, quod in Diui Thomæ responsis latet, p minus instructis facilius explicara. Quis enim Angelicas has responsiones corripiat, uel inutilas iudicet?

Peccata propria condemnant authorem suû, nisi ab eo côdênetur.

Regula uniuersalissima p responsis intelligêdis.

4m de minori.

Per ignorantiam. ℟. Iuris: non, facti; §. Tunc, &c. Nâ peccata oblita dicunt ignorantiâ facti, seu particularis circunstâtiæ (quod in idem redit,) quæ in confessione generali remittunt: non autê ignorantiâ iuris: quia tunc ille obliuiosus reputaretur fictus, & fictio fructum absolutionis, & confessionis impediret.

APPENDIX.

1 EX artic. habes 1. quô p rationem ostendat Concil. Trid. meritò insinuasse, peccata oblita in confessione generali dimitti. Hoc autê insinuasse ui Sess. 14. c. 5. dum ait. Reliqua peccata, quæ diligenter cogitâti nô occurrunt, in uniuersum eadê confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum propheta dicimus. Ab occultis meis munda me domine. Hæc ibi. Vbi côsideranti patere pôt: quod peccata oblita, & in côfessione generaliter inclusa, a dño Deo mundantur; psupposita tñ semper contritione. Ad cuius psalmi 18 intellectû conformiter synodo ipsi, antequam esset, loquitur uenerabilis Beda, in hmôi super Luc. c. 4. dicens. Modo Saluator rogatus, modò ultro sanat ægrotos, ostendês se côtra peccatorû passiones precib. fideliû semper annuere: & ea, quæ ipsi minimè in se intelligunt, uel intelligêda dare, uel êt nô intellecta dimittere; iuxta illud, quod postulat dicês, Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me. Hæc ibi. Itê quomodo per rationê ostêdas, côsuetudinê ecclesiasticâ; qua dicit sacerdos, Absoluo te a peccatis. quæ mihi modò côfessus es, & ab oîbus aliis, quorû memoriâ nô habes; côsuetudinê inq̃. bona merito insinuare, quod côfessio gñalis. i. in generali clausula (scilicet de oîbus êt aliis, nô tñ de specialiter côfessis, in quibus offendi Deû, dico meâ culpam) peccata côprehendês uniuersa, sufficit ad delenda mortalia. Nisi.n. sufficeret ad hoc: minister ecclesiæ, quæ est columna ueritatis (secundû Apost.) nô diceret. Absoluo te ab his, quorum memoriâ nô habes. Et nota, quod hoc intelligitur de nô habitis in memoria post diligentê cogitatonê, p conatu ad rememorandû) ut sup alibi dictû fuit; & Côcil. Trid. adductû nunc innuit;) nô aliter. Secundò igitur habes quô p rationê ostendas; quod ex pmissis. s. concilio, & côsuetudine ecclesiastica, meritò damnatur pestiferus error Lutheri (ut narrat Leo X. in bulla côtra eius errores) dicêtis; quod liberû arbitriû: dum facit, quod in se est, peccat mortaliter. Secûdû Côcilium.n. supradictû cogitauisse côtens diligêter pctâ sua (faciêdo. s. quod in se est, ut recordaretur illorû:) & tñ non solû nô peccasse ipsum, sed êt ex hoc mundiuâ côsciêtiæ de oblitis promeruisse, uidimus. Quod de Côcilio dânante Lutheri errorê dictû est; dic êt tu de côsuetudina ecclesiastica præmissa. Quanta aût sit authoritas ecclesiasticæ consuetudinis, patet ea hoc: quod ppondera ta authoritati Aug. uel Hieronymi, uel alterius scû quaalterius Doct. de quo uide 2ª 2ª. q. 10. ar. 12. Itê error pdictus a Leone ipsu inter alios dânat. da quo eius Bullæ particulâ vide sup. q. 2. ar. 1. Appen. & 3ª. par. q 68. ar. 9. Rursus p rationê artic. ostêdes: meritò dânari ea eidê Côcil. & côsuetudina ecclesiastica hæresim Nouati (Prat. Accesius Nouatiou. eps) dicêtis: peccâtes ad mortê post baptismû a côione diuinorû esse reiiciêdos, & solius Dei, nô sacerdotê esse pñiê hmôi peccâtib. delictis remissionê côcedere. Ecce.n. quod Côcil. & côsuetudo ecclesiastica talib. pctôrib. p côfessionê sacerdotis factâ remissionê delicti, êt obliti, dari decernût. Ergo & a fortiori (quod p art. s. facit) êt eisdê delictis specialiter côfessis sacerdotib. remissionê côcedût. Itê ex eisdem ostêdes meritò dânati hæresim Iudæorû & Lutheranorû (Prat. Iudæorû hæreses) una uoce dicêtiû; pctâ statim a resipiscêtia, & dolore, nullâ agêtib. pñiam, neq; côfitêtib. esse remissû. Patet .n. discurrêti, quod tâ Côcil. quâ ecclesiastica consuetudo pmissâ confessionê, saltê in gñali, factâ implicitè supponût êt a côtritio; ad hoc, ut pctû oblitû ei remittat. Faciût pmissæ authoritates ad appêdices articulorû multorû supra p ci fundâtis narris errorib. ibi adductis. Tertiò hês quô p rationê pmissâ in Côcil. & ecclesiastica consuetudine dicta, pro quanto confessionem generalem ad mortalium remissionem statuunt ualere, & intelligas, & probes, & defendas. Quartò uidere potes; quomodo ea ipsi uerissim Thomistu a doctrina pieus, consolidetur, & declaretur.

Vol. pro S. eccl. ad obediendum concil. &c.

Quorum memoriam nô habes.

2 Errores Luther. Nouat. Iudæo. dânati.

3

4

QVAEST.

QVAEST XI. ART. I.

CONCL. 1ª. De necessitate sacramenti est, quod quis peccata habita per confessionem celet, & tanquam violator sacramenti, peccat qui confessionem reuelat.

¶PROB. 1. Quia Deus peccatum illius, qui se sibi subiicit per poenitentiam, tegit: & hoc significari oportet in sacramento poenitentiae ab eo, qui uicem Dei gerit (hic est confessarius, cui confitens exterius se subijcit, in signum quod interius subiicit semetipsum Deo) 2. Quia (ly & tanquam uiolator &c.) hoc de se patet, (ex eo scilicet quod uicarius Dei debet se conformare Deo, cuius ministerium agit)

CONCL. 2ª. Sunt aliae utilitates huius celationis ultra necessitatem praedictam; quam dixit prima conclusio

¶NOT. Ratione utilitatum harum consequentium celationem tenetur sacerdos ad sigillum: ne aliis claudatur uiam salutis. Ratione autem necessitatis in conclusione prima dictae, ad sigillum tenetur, ne sacramenti uiolator existat. Ob hoc enim sigillum dicebatur esse de necessitate sacramenti non quia sacramentum non ualeret, si sacerdos sibi confessa propalaret, sed quia contra sacramenti finem, qui est peccata tegere, ageret.

44 4. sen. dis. 21. q. 3. arti. 1. & 2.

Licet de necessitate sacramenti, accipitur duobus modis quorum solum unum sumitur nunc.

¶PROB. Quia per huiusmodi celationem homines magis & ad confessionem attrahuntur & attracti simplicius peccata confitentur. Vide de hoc & conci. Tri. sess. 14. c. 5. & leonem primum. 78. epis. sup. q. 9. ar. 3 uel 1.

1m minor. Celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret. R. negatur ista minor. §. Ratio est: quia charitas non requirit, quod in aliquo casu (puta quando confessarius ex indispositione confitentis ipsum non absoluit) ponatur remedium peccato per reuelationem sigilli, id est manifestando peccatum: licet requirat aliud remedium ut in litera dicitur, ait enim aliquod remedium adhibere debet in praedictis casibus &c. usque in finem.

¶NOT. Quoniam sigillum institutum est pro charitate (ut in textu dicitur) & ut peccatores ad confessionem melius attrahantur: ideo cauere debet confessarius; tanquam sub sigillo aliqualiter contentum hoc; ne uoltum minus beneuolum ostendat confitenti postquam confessus est sibi aliquod grauius peccatum, quam solebat ostendere antea. Ex hoc enim deterrerentur homines a confessione, & plus grauis eis uideretur; ut patet. Si etiam ulster nunquam nominet confessionem dicendo, audiui in tali loco (etiam quod esset remotissimus, & astantibus ignotissimus) talem uel talem, casum in confessione; nec dicat, audiui talem hominem saepius in confessione, & est uirgo: propter scandalum simplicium saltem.

QVAESTIO XI.

De sigillo confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE Quaeritur de sigillo confessionis. Et circa hoc quaeruntur quinque.

Primo, Vtrum in quolibet casu teneatur homo celare ea, quae habet sub sigillo confessionis.

Secundò, Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quam ad illa, quae habita sunt de confessione.

Tertio, Vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat.

Quarto, Vtrum sacerdos possit aliis reuelare delicta confitentis.

Quinto, Vtrum teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

ARTICVLVS I.

Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quae sub sigillo confessionis nouit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd non in quolibet casu tenetur sacerdos celare peccata, quae sub sigillo confessionis nouit: quia sicut dicit Bernar. quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat: [h] sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret, sicut si aliquis in confessione scit aliquem haereticum, quem non potest inducere ad hoc, quòd desistat a corruptione plebis: & similiter de illo, qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos, qui contrahere uolunt. ergo talis debet confessionem reuelare.

¶ Praeterea, Illud, ad quod quis obligatur ex praecepto ecclesiae tantum, non est necesse obseruari mandato Ecclesiae in contrarium facto, sed [b] celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiae tantum: si ergo per Ecclesiam praecipiatur, quòd quicunque scit aliquid de tali peccato, dicat, ille, qui scit, per confessionem debet dicere.

¶ 3 Praeterea, Magis debet homo conseruare conscientiam A suam, quàm famam alterius, quia charitas ordinata est: [b] sed aliquando aliquis peccat um celans, incurrit propriae conscientiae damnum, sicut cum in testimonium adducitur pro peccato illo, & iurare cogitur de ueritate dicenda: uel cum aliquis Abbas scit per confessionem alicuius Prioris subiecti sibi peccatum, cuius occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum B dimittat, unde tenetur ei auferre pastoralis curae dignitatem: auferendo autem uidetur confessionem publicare, ergo uidetur quòd in aliquo casu liceat confessionem publicare.

SED CONTRA est quod dicit Decre. de peniten. & re. Caueat sacerdos: ne uerbo, uel signo, uel quouis modo, probat aliquatenus peccatorem.

Praeterea, Sacerdos debet Deo, C cuius minister est, conformari: sed Deus peccata, quae per confessionem habet, non reuelat, sed tegit; ergo nec sacerdos reuelare debet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in sacramentis ea, quae exterius geruntur, sunt signa rerum, quae interius contingunt, & ideo confessio, qua quis sacerdoti se subiicit, signum est interioris qua quis Deo subiicitur: Deus autem peccatum illius, qui se sibi subiicit per poenitentiam, tegit. Vnde & hoc oportet in sacramento poenitentiae significari, & ideo [m] de necessitate sacramenti est, quòd D quis per confessionem celet, & tanquam uiolator sacramenti peccat: qui confessionem reuelat [n]. Et praeter hoc sunt aliae utilitates huius celationis, [q] quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simplicius etiam peccata confitentur. Concl. 1a. / Conclu. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quidam dicunt quòd sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata, de quibus poenitens emendationem promittit, aliter potest ea dicere ei, qui potest prodesse, & non obesse. Sed haec opinio uidetur erronea, cum sit contra ueritatem sacramenti. Sicut enim Baptismus est E sacramentum, quamuis quis fictus accedat, nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramenti, ita confessio non desinit esse sacramentalis, quamuis ille, qui confitetur, emendationem non proponat, & ideo nihilominus sub occulto tenendum est, nec tamen sigillum confessionis contra charitatem non requirit, quòd apponatur remedium peccato, quod nescit. Illud autem, quod sub confessione scitur, est quasi nescitum; cum illud nesciat ut homo, sed ut Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in praedictis casibus, quantum potest sine reuelatione

2m minor. Celatio confessionis est introducta ex statuto ecclesiæ tantum ℞. Negatur ista. §. Ratio est: quia est de iure diuino, cum ex necessitate sequatur ad confessionem. Vnde ex eo, quòd Christus instituit confessionē, constituitur & tunc instituisse sigillum, utpotè quod cōfessionis naturam, ceu comes indiuiduus, consequatur. Quòd autē confessio de iure diuino sit habes. q6. 6. art. 2. unde & sigillū de iure diuino esse explicitè probare potes. ¶NOT. illa uerba textus, nullus ad reuelationē cōfessionis pōt ab homine licētiari, intelliguntur forma liter. i. de cōfessario sciente peccatum. ut Deus: secundū q. cōtextus dat intelligere. Adde, q. S. Thom. sciebat confessarium posse ab homine cōfitente licentiari ad dicendum peccatū sibi confessum: ut patet infra ar. 4.

De iure diuino est sigillum.

Caueto conscientiā erroneam, quā malorum multorum esse causā: ut hic cōijcere potes.

3m minor. Aliquando aliquis pctōi celās incurrit propriæ conscientiæ damnū ℞. Negatur hæc. §. Ratio est, quia confessarius debet ea cōscientia. peccatis confitentis adhibet remediū in foro suo, in pœnitentiæ: si in illo tantū peccata sibi reuelentur. Vnde nullum damnum reportat ex eo, q. non adhibet ei remedium in foro exteriori, quando licitè non potest. i. quādo nō potest sine aliqua reuelatione confitentis. Aliàs ergo si damnum conscientiæ esset, mai non adhibere remedium, laborat cōscientia erronea: quā & minor illa, quæ de bona conscientia negata est, scrupulosè nimis expressit.

confessionis, sicut monendo eos, qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo, ne corrumpantur per hæresim. Potest etiam dicere prælato, quòd diligentius uigilet super gregem suum, ita tamen q. non dicat aliquid quod uerbo, uel nutu confitentem prodat.

G

Ad secundum dicendum, quòd præceptum de celatione seruanda, consequitur ipsum sacramentum, & ideo sicut præceptum de confessione sacramentali facienda est de iure diuino, & non potest aliqua dispensatione, uel iussione homo absolui ab ea, ita nullus ad reuelationem confessionis potest ab homine cogi, uel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pena excommunicationis iam latæ, quòd dicat si aliquid scit de tali peccato, non debet dicere, quia debet existimare, q. intentio præcipiêris est, si sciat ut homo, hoc autem non scit, ut homo. Et si etiam exprimeret de confessione interrogatus, non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret, quia non est subiectus superiori suo nisi ut homo, hoc autem non scit, ut homo, sed ut Deus.

H

Ad tertium dicēdum, quòd homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo, & ideo sine læsione conscientiæ, potest iurare se nescire, quod scit tantum, ut Deus. Similiter etiam potest prælatus sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum, ut Deus, uel sine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo, quo ad ipsum defertur. Vnde in his, quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodem foro, inquantum potest adhibere remedium, ut Abbas in casu prædicto admoneat eum, ut prioratui resignet: uel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absoluere eum a cura prioratus, ita tamen quòd omnis suspitio uitetur de confessionis reuelatione.

I

Ad quartum dicēdum, quòd ex multis aliis causis redditur quis indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, uel ætatis, uel alicuius huiusmodi, & ideo qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec confessionem reuelat.

F rit, illud absq; ulla expressione personæ causā requirat: q̄m qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, non solum a sacerdotali officio deponendū decernimus uerum & ad agendam perpetuam pœnitentiā in arctum monasteriū detrudendū. Hæc ibi & recitatur extra de pœnit. & remis. c. ois utriusq; Itē ab Eugenio, Gregorio, summis pontificib. ut infra ar. 4. append. Itē merito idipsum de sigillo fuisse sancitū a papa Leone primo, epistola ad uniuersos epos p campaniā, samniū & Picenū cōstitutos, q̄ i ordine est ep. 78. in primo tomo cōciliorū, sic. Illā ēt, cōtra Apostolicā regulā, psumptionē, quā nup agnoui a qbusdam illicita usurpatione cōmittī modis oīb9 cōstituo submoueri (de pœnitētia uidelicet, q ita à fidelib. postulatur:) ne de singulorū peccatorum gñe libellis scripta cōfessio publicè recitet: cū reatus cōsciētiarū sufficiat solis sacerdotib. indicari confessione secreta. Remoueatur tam improbabilis cōsuetudo; ne multi a pœnitentiæ remedijs arceātur, dū aut erubescūt, aut metuūt inimicis suis sua fcā referare. Sufficit. n. illa confessio, q primum Deo fit, tum & sacerdoti, q p delictis pœnitentiū precator accedit. Tunc. n. demū plures ad pœnitentiā poterunt prouocari, si populi auribus nō publicetur conscientia confitēns. Hęc ibi Leonis decretū hoc ad illū finē ēdit prścipaliter, ut saltē his confessio secreto, non publicè, fiat: fateor. & in hoc sensu adducta fuere supra, cum de modo confitendi secretè contra errantes tractaretur, hic tñ non obstantibus adaptantur secundariò ad sigillū conseruandū de confessis, & hoc ad mentē ipsius Papæ. Quē finē sibi præstituit papa; quando ista decreuit? Tectionē delictorum confitentis, nè (ut ipse dicit) multi à pœnitentiæ remedijs arceantur, & ut plures ad pœnitentiā prouocent. Iste idē finis est finis sigilli: ut patet. Consequēter igitur papa sub prædicto decreto. cum intellexit, implicitè saltē, præcipere de sigillo. Tunc uidere delectat, q̄ conformiter pōtificia huic declarationi consideat secunda conclusio pris, & ex cōsequenti q̄ aptè cōclusio ipsa per huiusmodi pontificis dicta cōfirmetur ad literā. Item &c. meritò idipsum de sigilli custodia fuisse a sacra scriptura intinuatum, ecclesiastici decimo. Secūdum iudicem populi sic & ministri eius coniungendo eum Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis omnium iniquitatū eius non recordabor Cū igitur confessarius sit minister Dei, (secundum ly Accipite spiritum sanctū quorum remiseritis peccata &c. Ioan. 20. & secundum q. ex concilio Triden. alibi supra adductū est;) & Deus post pœnitentiam peccatoris non recordetur peccatorū illius inquantum. s. eis illa non puniēdo amplius oportet secundū scripturam hāc: q. & confessarius peccata ipsius confitentis tegat, quod est sigillum custodire. Secundo habes quō & Concilij & Pontificis & scripturarū prædicte, quanto sacerdotē ad sigillū peccatorū in confessione auditorū obligāt, & intelligas, & declares. & [illegible]. Tertio. Vides quō ex his uicissim doctrina [illegible] articuli consolidetur, & declaretur.

Etiam ad sigillū extenduntur uerba leonis.

4m de conclusione. Contradicendo suspitionem inducere uideatur de peccato ℞. Si ex alijs causis, quàm ex peccato sacerdoti illi in confessione reuelato, non posset reddi quis indignus ad prælaturæ officium non aliter. §. Tunc &c. Nam contradicendo ille sacerdos, nè confessus sibi indignè promoueatur, moueri potest ex defectu scientiæ, uel ætatis, uel alicuius similium: & non tantum ipse moueri, sed etiam intelligi ab alijs, quòd sic moueatur.

K

¶NOT. Responsio hæc intelligitur sic, ut iacet, stando in rigore iuris de sigillo conseruando. Aliàs, si confessarius (salua conscientia) declinare posset, ne intromitteretur de causa promotionis ipsius indigni sibi confessi, bene faceret: (ut ex articulo 4. elicitur & ex conclusione tertia in corpore) & hoc propter scandalum uitandum, uel saltem speciem mali circa sigilli fractionem apud infirmos. Sic tam alijs huiusmodi p̄iè regulare memento.

Notatio diligēter attendenda semp.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes primo quomodo ostēdas, meritò esse decretum a Concil. Laterano generali sub Innocētio Tertio cap. 21, q. cōfessarius ad sigillum strictissimè tenetur, & hoc sic. Caueat aūt omnino ne uerbo, uel signo, uel aliquo alio modo prodat aliquatenus peccatorem, sed si prudentiori cōsilio indiguerit

Vdl. p S. Ecc. &c.

2

3

CON-

CONCL. Sigillum confessionis directè non se extendit, nisi ad illa, de quibus est sacramentalis confessio; sed indirectè id, quod non cadit in sacramentali confessione, & ad sigillum cōfessionis pertinet, sicut illa, per quæ pos-

45 set peccator, uel peccatum deprehendi.

¶ PROB. Quia id, quo ad utramque partem, patet ex prædictis.

¶ NOT. Reliqua uerba oīa in corpore dicta à ly Nihilominus alacrimo studio, & diligēter notabis et q; custodies. Propter ly scandalum, aduerte; q; quidam simplices, dum audiunt, uel quę in cōfessione dicta de se uel de aliis sacerdoti credunt, confessionē detegi, recitant inde plus uel minus scādalizantur. & de hoc scandalo loquitur textus: meritoq; intendit, uitandum fore hoc: quoniam est scādalum pusillorū, de quo Matt. 18.

*Th. dist. ubi supra a. 1. & seq.

Diuersimodè ad diuersa se extendit sigillum.

1m de cōclusione. Se extēdat. R. uel quæsi se extendat. §. Tūc &c. ut patet ex his, q dicta sunt. Si n. sunt peccata sigillū ad illa se extendit directè; si sunt illa, p quæ peccator manifestari posset, ad illa se extēdit indirectè; si sunt alia ab his, in actu tñ confessionis narrata, ad illa quoq; se extendit; inquantum scilicet summo studio sunt cęlanda (ut in textu dī.)

2m de antecedente. Sub sigillo confessionis. R. Si militudinarie, non proprie.

§ Tunc &c. Nam haec quę extra confessionem secretè sub sigillo confessionis dici perhibentur, impropriè nomen hoc sibi uendicant. Nam sigillum confessionis inueniri non potest sine sacramentali confessione: quia uinculum sacramentale non est authoritatis humanæ, sed solius diuinæ.

¶ NOT. Verba textus illa, aliquis non debet de facili aliqd recipere hoc mō insinuāt, taliter secretū cōmittere, uel etiam recipere, nō esse totaliter à pctō securum. Nam qui tradit, uel recipit aliqd in confessione, diuinæ institutionis, extra confessionem, ut facere tenetur, iniuriam sacramento & nihil sit æquè cęlandū, sicut qd in sacrali confessione hī; & nomen confessionis, uel sigilli cōfessionis, uideatur per hoc multum uilescere. Verba etiā illa textus ultra bonum consiliū, quod apertè præseferunt, implicitè ostēdunt; q; sic dicta extra confessionem sacralem non importat secum propriè sigillum confessionis, licet hoc ad extrā sonēt. Nā in ptāte confessarij non est dicta sibi in cōfessione recipere, uel non recipere sub sigillo, ita q; possit nō recipere: sicuti est in casu hoc extra confessionem. Item non dicunt pœnitentes confessario, ut peccata sibi confessa recipiat sub sigillo: sed hoc de se intelligitur, & statim obliget (ut artic. 1. dictum est.) Contra uerò, si hic extra confessionem non diceretur, recipe dictum hoc sub sigillo confessionis, immò etiam si diceretur id, & non reciperetur sub sigillo tali: tunc ipse audiens non obligaretur ad cęlandum sibi tunc dicta. Ecce; quantum ista nomina, sub sigillo confessionis, differunt secundum rei ueritatem, licet iuxta sonum idem sine: quæ differentia (ut uisum est) denotatur in uerbis textus supra descripta. Huius rei signum aliud posuit Sanctus Thomas, dum ait, si tamen recipiat tenetur ex promissione. Quasi dicat. Iuxta aliorum iura secretorum obligatur promittens tenere secretum; minus tamen, quàm si sub sigillo sacramentalis confessionis obligatus esset. Ergo talis sic extra confessionem sacramentalem promittens non audit ut Deus, sed ut homo. Ergo potest talis astringi a prælato ratione præcepti uel excommunicationis latæ sententiæ ad manifestandam sibi ueritatem de tali re, etiam quòd sub secreto præmissō illam habeat, quando adest casus licitus præcipiendi de huiusmodi secretis reuelandis: & in tali casu is, qui recepit sub sigillo isto confessionis, tenetur ad obediendum prælato de hoc præcipienti. Immo & quandoque ex sua met conscientia, etiam si prælatus nihil omninò iniungeret uel dicat, tenetur id secretum reuelare; iuxta illud Isidori, in malis promissis rescinde fidem: & tantò magis, quantò nō promisit sub iuramento. Nam simplex promissio assimilandi secretum sigillo confessionis uidetur, & (secundum aliquos nō uulgares doctores) est minus uinculum quàm promissio iuramento uestita. De casibus reuelandorum, uel non reuelandorum, secretorum uel ad mandatum prælati, uel ex dictamine rectæ conscientiæ propriæ, quoniā hic non est locus tractandi istam materiam. Vide Sanctum Doctorē in quolibet 1. ar. 15. & 16. item 2. 2. q. 70. ar. 1. ad secundum: & rectè intelliges.

Quāti ualeat, uel nō ualeat, ly Dico tibi sub sigillo cōfessionis hoc.

Casus confessionis secretus.

Concl. ro

ARTICVLVS II.

Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm ad ea quæ sunt de confessione.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sigillum confessionis se extēdat ad alia, quàm ad illa, quæ sunt de confessione. Quia de cōfessione nō sunt nisi peccata, sed aliqñ cū pctis alia multa quis narrat, quæ ad cōfessionem non pertinent, ergo cū illa sacerdoti dicātur ut Deo, uidetur q; etiam ad illa sigillum confessionis se extendat.

¶ 2 Præt. Aliquādo aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recipit sub sigillo cōfessionis, ergo sigillum confessionis se extendit ad illa, quæ non sunt de confessione.

SED CONTRA. Sigillū confessionis est aliquid annexū sacramentali confessioni; sed ea quæ annexa sunt alicui sacro, non se extendunt ultra sacramentū illud, ergo sacramentum confessionis non se extēdit, nisi ad ea, de quibus est confessio.

B RESPONDEO, Dicendum, q; sigillum cōfessionis directè non se extendit, nisi ad illa, de quibus est sacralis cōfessio; sed indirectè id, quod nō cadit sub sacramentali cōfessione, etiam ad sigillum confessionis pertinet, sicut illa, per quæ posset peccator, uel peccatū deprehēdi. Nihilominus tamen alia summo studio sunt cęlanda, tū propter scandalum, tū propter pronitatem, quæ ex consuetudine accidere posset.

C ET per hoc patet responsio ad primum.

AD 2m dicendum, q; aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: si tamen recipiat, tenetur ex promissione hoc modo cęlare; ac si in confessione haberet; quàmuis sub sigillo confessionis non habeat.

APPENDIX.

EX articulo habes primo quomodo per rationem ostendas, mentiò insinuatum ab Innocentio tertio, quòd directè ad sigillum spectant peccata, indirectè uero ea, per quæ peccator, uel peccatum eius posset deprehendi. Insinuauit autem id (ut in append. articuli primi narratum est) per eius literam sic, Caueat sacerdos: ne uerbo, uel signo, uel quouis modo, prodat peccatorem.

Vol. 3. Eccl. &c.

D Quasi dicat. Illa, per quæ posset uel peccator confitens uel eius peccatum, deprehendi, pertinent, saltem indirectè, ad sigillum confessionis. Pro hoc consule quoque Eugenium, & Gregorium articulus quarti append. Hinc uide bonitatem Dei mei animam, non tantum quia ipse per ministrum suum tegit peccata sibi sacramentaliter confessa (quod est propriū confessioni huic: cum in foro contentioso ex confessione delictorum suorum quis decapitetur, aut aliam pœnam subeat:) sed etiam quia ipsa uoluit ab eodem confessario tam strictissima circumspectione semper tegi: ita ut eorum uideatur mox post confessionem totaliter oblitus. Hanc obliuionem confessarij uoluit forsan, ultra alias expositiones, designare Deus; quando Ezech. 33. inquit. Si impius egerit pœnitentiam &c. uita uiuet, omnia peccata eius non imputabuntur ei. Hoc est (ut ab opposito loquemur) obliuioni tradentur. Ibi nanque præmiserat: Etiam si dixero iusto, quòd uita uiuet, & confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes

E iustitiæ eius obliuioni tradentur: & in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. & infra. Si dixero impio morte morieris: & impius egerit pœnitentiam &c. omnia peccata eius non imputabuntur ei &c. uita uiuet. Ecce; quòd, ab oppositis discurrendo, in idem redit ly non imputabuntur, cum ly obliuioni tradentur. Quare nunc in tertia persona dicit, non recordabuntur: cum tamen supra capitulo decimo octauo in prima persona dixerit, non recordabor? ut ex hac phrasi locutionis designet ministrum suum, qui est in persona alter ab eo, non recordaturum, seu ad modum non recordantis se habiturum circa peccata a pœnitente sibi confessa. Ecce; quòd sigillum à ministro suo custodiendum etiam antiquitus prædixerat diuina bonitas. Et nota iuxta seriem capitulorum ordinem sigilli: quoniam series hæc demonstrat ideo sigillum debere seruari e ministro ex eo, quòd in Deo præcessit; idest quòd (ut artic. 1. in corpo.

Promissiones diuinę de uita æterna alicui factæ intelliguntur conditionaliter i. stāte eius uita iustitia & è cōtra.

pore dixit Sanctus Thomas) sacerdos debet custodire sigillum F cōfessionis, eò quia à Deo teguntur peccata. Quòd autem series capitulorum id ostendat, patet; quia in cap. 18. dixit, non recordabor; & in cap. 33. subiunxit, non recordabuntur. Hinc aliud quoque mirandum (quod tamen uerum est) uide; quòd s. homo inexcusabilis est, si non confiteatur: ex quo peccata sua in confessione reuelata tantæ celationis custodia, sub tanto præcepto, communiuntur. Vide mirum. Si peccator tegit peccata sua, Deus eadē detegit: si uero peccator detegit, Deus eadem tegit. Ex præcepto itaque sigilli à Christo domino instituti, & ab Innocentio III. superius in appendice hac declarati, duo habita sunt ad literam; bonitas maxima Dei erga peccatorem confitentem, & inexcusabilitas maxima peccatoris præ rubore, uel alio uenenoso respectu, peccata propria confiteri recusantis.

Mirū con tuēs duo 45

2 Secundo habes: quomodo per rationem prædicta à Pontifice & scripturis, p quanto sigillum tum directè tum indirectè statuunt, & declares, & probes, atque defendas: maxime si iunxeris articulum primū huic. 3 Tertio uides: quomodo ex his uicissim præsentis articuli angelica doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICVLVS III.

Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non solū sacerdos sigillum confessionis habeat. Quia aliquando aliquis cō- G fitetur sacerdoti per interpretē necessitate urgente, sed interpres (vt uidetur) tenetur confessionem celare, ergo ēt non sacerdos aliquid sub sigillo cōfessionis habet [h].

¶ 2 Præterea, Aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico confiteri, sed ille tenetur peccata celare, cum sibi dicantur, sicut Deo, ergo non solum sacerdos sigillum confessionis habet [h].

¶ 3 Præt. Aliqñ aliquis se sacerdotē fingit ut consciam alicuius exploret p hāc fraudē; & ille ēt (vt vr̄) peccat si confessionē reuelet, [h] ergo non solū sacerdos sigillū confessionis habet.

SED CONTRA est, q̧ sol9 sacerdos minister est huius sacr̄i, sed sigillum confessionis est annexum huic sacramento, ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

Præt. Homo tenetur ea, quæ in confessione audit celare, si non scit ea, ut hō, sed ut Deus, sed solus sacerdos est minister Dei, ergo solus sacerdos tenetur occultare.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd sigillum cōfessionis competit sacerdoti inquātum est minister huius sacr̄i, qđ nihil aliud est q̄ debitum cōfessionē celandi, sicut clauis est ptās absoluēdi, tñ m sicut aliquis, qui non est sacerdos, in aliquo casu participat H aliqd de actu clauis, dū cōfessionē audit, ꝓpter necessitatē; ita ēt participat aliqd de actu sigilli cōfessionis, & tenetur celare, quāuis proprie loquendo, sigillum confessionis non habeat. [a]

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆST. XI. ART. III.

CONCL. Sicut aliquis, qui non est sacerdos in aliquo casu participat aliquid de actu clauis, dum confessionem audit, 1 propter necessitatem: ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenetur celare; quamuis propriè loquendo, sigillum confessionis non habeat.

¶ NOTATIO. Ille participare dr̄ aliqd de actu confessionis ēt si non sit sacerdos, qui pp aliqđ licitum uel illicitum audit aliqd dictum in confessionē; uel confitendo sibi, uel sacerdoti. Et licet in textu dicatur ly pp necessitatem; tamē non excluduntur per hoc aliæ causæ siue licitæ siue illicitæ: sed (iuxta morem suum laudabilem ordinatum) denominationem facit D. Th. ab antedictis, q. 8. ar. 2. ubi dī q̧ in casu pōt fieri confessio laico, & ar. 3. ubi dicitur, q̧ extra casum necessitatis potest quis confiteri uenialia laico, & q. 9. ar. 3. ad 2m. ubi dicitur quòd quis cōfiteri pōt per interpretem in casu, & q. hac ar. 1. ad 1m. ubi dicitur q̧ etiam non absoluens tenetur ad sigillum. Interpres igitur, & laicus in casu audiens confessionem, & quicunque (etiā prætereundo, uel de industria) aliquid de illo audit, & qui se cōfes- K sorem fingit, & qui latenter absconditus (puta, ut ueniat in cognitionem alicuius criminis cōfitentis, de quo ipse suspicatur) confessionem audit (quod est sacrilegium magnum, & iniuriā facere sacramento,) omnes isti, tenentur ad sigillum, ut potè participantes aliquid de actu confessionis. Adde q̧ & 1. cui aliquid habitum in confessione de licentia confitentis reuelat (ut ar. 4.) tenetur ad sigillum. Nā de actu confessionis aliquid participat, saltem mediatè, mediante illo sacerdote, qui sic reuelat & se in confessione prius habuisse declarat.

¶ PROB. Quia ipsa conclusio fert secum probationem suam (enim participare de actu clauis, quod est debitum confessionē celandi, supponat illum eum ad sigillum teneri asserit.)

1m de conclusione. Habet. &c. Per participationē non, per principalitatē. § Tūc &c. Licet. n. sacerdoti soli conueniat sigillū hīe p essentiā seu p F principalitatem; inquantum ipse solus habet ordinem: tñ non sacerdoti conuenit etiā sigillum per participationem.

2m de conclusione. Sigillū confessionis hēt. &c. absolutè. i. uniuersaliter quocunque mōnon, per essentiam. § Tunc &c. Conceditur. n. conclusio, (q̧ nō solus sacerdos sigillum habet (absolutè & uniuersaliter loquendo:) licet sol9 ipse illud habeat per essentiam. Pro quo uide ad primum.

3m illatio cōclusionis. Ergo non solum &c. &c. Concedit illatio; loquēdo de sigillo uniuersaliter. i. siue per essentiā siue per participationem, hīc illud sumatur. Vide ad 1m. ad 2m. & ad notationē immediate positam post conclusionem.

APPENDIX.

EX articulo habes primò quomodo per rationem, monstres, meritò Inn. III. p extēsionē insinuasse: q̧ quilibet de actu confessionis participans ēt laicus, dēt necessariò seruare sigillū. Insinuauit āt hoc q̧ idē decretū supra ar. 2. appen. recitatū; ubi accipitur propriè ly sacerdos, p audiente confessionē ex officio; puta quia hēt ordinē & iurisdōnem. Extensiuè aūt pro quocunque, & quocunque, audiente confessionem (quantum ad sigillum seruandū) loquendo. Intentio nanque Innocentij ibi est: q̧ pctā confitēns maneant oīmodo, dempto tunc audiente, secreta. Effectū uerò hunc, s. totalem peccatorum absconsionem, non cōsequeretur: 1 nisi de oī audiente confessionem, ēt laico, extensiuè non intēdisset. Cum ergo Papa sufficienter prouidere famæ cōfitētis uoluerit, ut undique libera esset confessio: & ipsius famæ sufficienter prouidere non possit, nisi per extensionem sigilli ad quoscunque peccata confitentis in confessione narrata quocunque audientes (ut patet) clarum restat, q̧ Papa ipse præmissum decretum ad omnes hos, implicitè saltem, extendere uoluit, & extendit. Sub nomine igitur sacerdotis intellexit quoscunque, etiam laicos; non quia tales sacerdotes sint, (Hoc enim est damnata hæresis. q. 8. ar. 1. & 2. & 4.) sed quia in proposito, de quo loquimur, possunt & ipsi aliquo modo participare de audientia confessionis, ut supra in not. post concl. Qm̄ ergo accessorium sequitur naturam principalis (de reg. iuris in 6.) & principalis in casu nostro est uerus sacerdos immediatè audiens confitentem, accessorius autem est quicunque alius, etiam laicus: sacēdum est, quòd intentio papæ est obligare illos accessorios & eodem proportionaliter circunspectionis uinculo, & eisdem pœnis. Vide igitur ar. 2. decreti illius distinctionem & circūspectionis, & pœnarum: atque inde ad hos etiam facito utriusque rectam applicationem. Ex supradictis quoque motus Gregorium, & Eugenium allegatos ibi scripturasq; pro sigillo sacerdotum adductas huc ꝓportionaliter applicare potes: ad instar authoritatis Innocentij te regulando. Hinc uidebis melius & bonitatem Dei ibi ar. 2. expressam, & hominis non confitentis inexcusabilitatem. Secundò habes: quomodo per rationem dicta Pontificis, & scripturæ præfata, pro quanto sigillum extendunt etiam ad alios à sacerdote confessario immediatè, intelligas, probes, ac tuearis. Addendo: quod participans alicuius naturam & proprietates eius participat (ut patet de ferro ignito, & mille aliis per te faciliter inueniendis.) Tertiò uides, quo uicissim ex his Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur. 3

Vtil. 2 S. Eccl. &c.

A sicut nec rei cuiusque licet, in sensu pdicto, dicat de essētia ipsius.

CONCL. Sacerdos, si de licētia cōfitentis dicat habita in cōfessione, nō frangit sigillū confessionis: sed cū tali circūspectione debet illud dicere, vt vitet scandalum, nè fractor sigilli reputet.

¶ NOT. Exemplar multarum rerum est conclusio hæc: ut cum prudentia fiant, etiam si possent de se iuste fieri. Concorda huic Apostolum dicentem. 1. Cor. 6. omnia mihi licēt, sed nō omnia expediunt, & cap. 10. omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. Ex conclusione igitur hac trahe; ꝙ bona actio, vel passio, non est bona; nisi cum debita prudentia fiat.

PROB. 1. Quia sigillum est de essentia sacramenti cōfessionis, inquantum confessarius scit peccatum cōfitentis, ut Deus, non vt homo; & confitēs potest facere, ꝙ sacerdos illud sciat etiam vt homo (hoc autem facit; dum licentiat eum ad dicendum) 2. Quia ly cū tali &c.) Id ex natura sua patet (Cum vbique scandalum pusillorum vitādum sit Matt. 19.)

¶ NOT. Aliquid dicitur de essentia sacramenti, quia sine eo sacramentum non cōstat: vt materia, forma, & intentio ministri faciendi quod facit ecclesia: & hoc modo intelligitur Eugenius 4. Papa in Decreto Armenis dato, sacro approbante Concilio Florentino, quādo omnia sacramēta dicit perfici tribus his. Sic non intelligitur textus, cum dicit, ꝙ ipsa occultatio est de essentia sacramenti: quoniam, si à sacerdote reuelarentur peccata ipsa, confessio adhuc esset confessio: quod non est, si de esset sacramento illi vel materia, vel forma, vel intentio ministri antedicta. Alio modo dicitur aliquid de essentia confessionis, quia est tanquam proprietas essentiam eius actualiter consequens. Sic ibi accipitur ly de essentia sacramenti. Quemadmodum enim remota actu risibilitate ab homine, quę est eius proprietas, remanet adhuc essentia hominis: ita remoto sigillo a confessione, idest actuali obseruatione sigilli, tamanet adhuc essentia confessionis. Quoniam vero proprietas essentiæ est de perfectione secunda essentię rei: ideo & risibilitas quandoque à Filosophis dicitur esse de essentia hominis, & sigillum dicitur hic esse de essentia sacramenti confessionis. Quòd si fiat nis in verbo citius te expedies dicendo, ꝙ occultatio, sicut & proprietas quæuis alia non dr̃ essentia sacramēti.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione.

AD QVARTVM sic proceditur. Vr̃ ꝙ de licentia confitētis nō possit sacerdos pctm̄, quod habet sub sigillo cōfessiōis, alicui pdere.[h] Quod.n. non potest superior, non pōt inferior: sed Papa nō posset aliquem licētiare, ꝙ peccatum, quod habet in confessione, alteri proderet. ergo nec ille, qui confitetur, pōt ipsum licentiare.

¶ 2 Pręt. Illud, quod est institutū propter bonum cōe Ecclesiæ, nō pōt ex arbitrio unius irritari: sed celatio cōfessionis est instituta propter bonū totius Ecclesiæ, ut hoīes cōfidentius ad confessionem accedāt,[h] ergo ille, qui cōfitetur, non pōt licētiare sacerdotem ad dicēdum.

¶ 3 Pręt. Si possit licētiari sacerdos, vr̃ dari[h] palliū malitiæ magnę sacerdotibus: quia possent ptendere sibi licētiam datā, & sic impune peccarent, quod est incōueniens, & sic vr̃ ꝙ nō possint à confitente licentiari.

¶ 4 Pręt. Ille,[h] cui ille reuelabit, non habebit peccatum hoc sub sigillo cōfessiōis, & sic poterit pctm̄ publicari, quod iā deletū est, quod est incōueniens, ergo non potest licentiare.

SED CONTRA. Superior potest mittere peccatorem cū literis ad inferiorem sacerdotē de voluntate ipsius, ergo de uoluntate confitentis, potest sacerdos peccatum reuelari alteri.

¶ Præterea, Qui potest aliquid facere per se, potest etiā per alterum facere, sed cōfitens pōt peccatum suum, quod fecit, p se alteri reuelare, ergo potest per sacerdotem facere.

RESPONDEO, Dicendū, ꝙ duo sunt, propter quæ tenentur sacerdotes peccatum occultare. Primo, & principaliter, B quia ipsa occultatio est de essentia sacramenti, inquantum scit illud, vt Deus, cuius vicem gerit ad confessionem. Alio modo propter scandalum vitandum, potest autem confitens facere, ꝙ sacerdos illud, quod sciebat vt Deus, sciat ēt vt homo, quod facit, dum licentiat eū ad dicendū, & iō[m] si dicat, non frangit sigillum confessionis; tamen debet vitare scandalum dicendo, ne fractor sigilli C prædicti reputetur[n].

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ Papa non potest licentiare sacerdotem ad dicendum, quia non potest facere ꝙ illud sciat vt homo, quod tamen facere potest ille, qui confitetur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non tollitur illud, quod est institutum propter bonum commune; quia sigillum con- D fessionis non frangitur, quia dicitur quod alio modo scitur.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ ex hoc non datur aliqua impunitas malis sacerdotibus, qa imminet eis probatio si accusantur, ꝙ sine licentia confitētis reuelauerunt.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ ille, ad quem notio prædicta deuenit, mediante sacerdote de voluntate confitentis, partici- E pat io aliquo actu sacerdotis, & ideo simile est de eo, & de interprete, nisi forte velit, ꝙ ille absolute sciat, & libere.

1[n] maior. Quòd nō potest superior non potest inferior. R. loquendo in eodem genere, seu modo, seu foro: non aliter. §. Tunc &c. Nam Papa licet sit maior isto confitente: tamen non considerantur ambo in eodem genere; seu foro: quando dicitur ꝙ Papa non potest licentiare sacerdotem istius ad manifestandum istius peccatum cum tamen iste possit suum confessariū licentiare ad manifestandum peccatum suum.

NOT. Si via, ut Papa possit idipsum, loquere de Papa quo ad seipsum: & tunc manebit in eodem foro, ideoque quod potest iste, poterit & Papa. Exempli gratia. Confiteatur Papa Calimerio sacerdoti; tunc poterit licentiare Calimeriū ipsum ad manifestandum peccatum ab ipso Papa auditum in confessione. Aliàs non potest Papa licentiare cōfessarium alterius (vt dictum est) propter rationem allatā in textu. *Concl. m.*

2[m] Illatio cōclusionis. Ergo ille &c. R. negatur illatio hæc. §. Non enim propter manifestationem hanc de licentia confitentis, frangitur confessionis sigillum: vt prima pars conclusionis dixit, & ratio in litera huius responsi in calce adducta testatur.

3 T de maiori. Videtur dari pallium malitiæ magnæ sacerdotibus. R. nisi immineret eis probatio; si accusarentur, ꝙ sine licentia confitentis reuelauerūt. §. Tunc &c. Ex hoc.n. glosemate patet: ꝙ nō datur aliqua impunitas malis sacerdotibus, si prætendant licentiam sibi datam de peccato confitentis manifestato.

4[m] maior. Ille, cui sic sacerdos reuelabit nō habebit pctm̄ hoc sub sigillo cōfessiōis. R. nega istā maiorē. § Rō est, qa ille participat de actu sacerdotis confessarij, & consequenter de actu sigilli confessionis. Propter hoc melius intelligendum vide ar. 3. conclusionem, & notationem. Ex litera ly nisi fortè velit & c. limitabis dicta superius in illa notatione de tali, cui a sacerdote reuelatum fit.

Corollarium. Si ergo talia conferens sacerdoti licentiam reuelandi tale peccatum alteri, non addat expresse: ꝙ ille alter etiam idipsum dicere possit, prout voluerit; caueat ille alter sibi taliter dictum, nè reuelet: alioquin de fractione sigilli reus erit. Rursus ex litera ly nisi fortè velit, habes: ꝙ non licet sacerdoti talem

solom loquitur. Quasi dixerit. si confiteamur integrè, Deus F nobis remittet. Item in ly ab omni iniquitate, uide idipsum. Nam emundatio ab omni iniquitate præsupponit, nos omnē iniquitatem per confessionem expulisse. Item meritò scripturam insinuasse, quòd confessio debet esse fortis, fidelis, nuda, simplex: ut Eccles. 4. Non confundaris cōfiteri peccata tua. In ly ne confundaris, uide ista omnia. Qui enim non confunditur, non impeditur a confitendo peccata per erubescentiam (ergo est fortis) neque per falsitatem (ergo est fidelis) neque per hoc, quòd inuoluat peccata obscuritate uerborum (ergo est nuda eius confessio) neque per uerborum ad grauitatem peccati detegendam non facientium (ergo est simplex) 4 4°. habes: quomodo per rationem omnia tum patrum, tum scripturarum prædicta, pro quanto conditiones illas confessioni insinuaret, & probes, & declares, & defendas. 5 5°. uides: quo uicissim ex his Angelici doctoris sapientia præsens consolidetur, & declaretur, tiæ non præberet; ex uerbis, inquam, istis elice ex plano textu uulgatissimum dictum illud, quod sub manu confessoris pœnitens uirtute clauium de attrito fit contritus; & simul ex his sanum huius dicti intellectum percipe: ne decipiaris.

† Concil. Trid. sess. 14. c. 1. 2. 3 & 5.

QVAESTIO X.

De effectu † confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu confessionis.

CIRCA quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum confessio liberet a morte peccati.

¶ Secundo, utrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

¶ Tertio, vtrum confessio aperiat paradisum.

¶ Quarto, utrum confessio tribuat spem salutis.

¶ Quinto, vtrum confessio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS I.

Vtrum confessio liberet à morte peccati.

QVÆST. X. ART. 1.

39 Tho. ubi supra art. 5. & q. 1. & sequ.

CONCLVS. Eo modo confessio, ex ui absolutionis coniunctæ, remittit culpam; sicut & baptismus.

Corollarium. Ergo cōfessio liberat à morte peccati; cum remittere culpam idem sit, quod a morte peccati liberare.

PROB. Quia sicut baptismus iam morte peccati liberat, id est remittit culpam, non solum secundū quòd actu percipitur, sed etiam secundum quòd in uoto habetur (sicut patet &c. ut in littera:) ita confessio adiuncta absolutioni secundum quòd in uoto habetur, & secundum quòd actu percipitur, liberat a morte peccati.

† ll. 4. sen. d. 17. 5. d. à medio.

¶ NOT. Ex uerbis litteræ, ly remissio peccatorum in actu confessionis daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gra-

Vulgatissimū dictum, & uerum: si rectè intelligas.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non liberet à morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur, [b] sed contritio sufficienter delet culpam, ergo confessio non liberat à morte peccati.

¶ 2 Præterea, Sicut mortale est culpa, ita etiam [h] veniale, sed per confessionem fit ueniale, quod prius fuit mortale, ut in litera † dicitur, ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

SED CONTRA est. Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti, sed pœnitentia a culpa liberat, ergo, & confessio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd pœnitentia inquantum est sacramentum, præcipue in confessione perficitur, quia per eam homo ministris ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio enim uotum confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis, cui fit confessio, taxatur, & quia in sacramento pœnitentiæ gratia infunditur, per quā fit remissio peccatorum, sicut in baptismo: ideo [m] eo modo confessio ex ui absolutionis coniunctæ G remittit culpā, sicut, & baptismus[n]. Liberat enim baptismus a morte peccati. non solum secundum quòd actu percipitur, sed etiam secundum quòd in uoto habetur, sicut patet in illis, qui iā sanctificati ad baptismum accedunt, & si aliquis impedimentū non præstaret ex ipsa collatione baptismi, gratiam consequeretur remittentem peccata, si prius ei remissa non fuissent. Et H similiter dicendū est de confessione adiūcta absolutioni: quia secundum quòd in uoto pœnitentis præcessit, a culpa liberauit. Postmodum autem in actu confessionis, & absolutionis gratia augetur, & ēt remissio peccatorum daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiēs ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gratiæ non præberet, & ideo sicut de baptismo I dicitur, quòd liberat a morte, ita ēt de confessione dici potest.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd contritio habet uotum confessionis annexum, & ideo eo modo liberat a culpa pœnitentes, sicut desiderium baptismi baptizandos.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ueniale non sumitur pro culpa, sed pro pœna de facili expiabili: vnde non sequitur K quod culpa in culpam conuertat, sed penitus annihilet. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, sicut uerbum ociosum. Alio modo ex causa, idest, ueniæ causam in se habens, sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut accipitur hic, quia per confessionem hoc euenit, quòd de culpa præterita homo ueniam consequatur.

1m. de minori. Sed contritio. &c: Voto confessionis uestita: non. sine uoto isto. §. Tunc &c. Nam ex hoc patet; quòd confessioni intentæ attribuenda est remissio culpæ, seu liberatio a morte peccati, quæ homini contrito prius data fuerat. Confirmatur hoc textus responsum ex Concilio Tridentino Sess. 14. cap. 4. Vide supra quæst. 1. art. 1. exam. diffin. primę. Concl.

2m de maiori. Ita etiam ueniale. &c. Ex genere, uel ex causa: non, ex euentu. §. Tunc &c. Nam minor propositio à litera magistri desumpta, quòd scilicet mortale per confessionem fit ueniale, intelligitur de ueniali ex euentu: & per consequens in alio sensu, quàm sumatur ueniale in maiori.

Veniale, triplex.

APPENDIX.

EX articulo habes, 1 primo quomodo prationem interimas hæresim Lutheri. (Alphon. Cast. confessio) dicentis: In confessione non conferri gratiam, qua homo iustificatur. Si enī confessio remittit peccata, utique confertur ibi gratia, qua peccatum remittitur: & consequenter per eandem rationem, per quam demonstras, quòd confessio a morte peccati liberat, demonstras ēt, quòd in confessione confertur gratia iustificans. Vide in 3ª par. de bapt. q. 69. ar. 1. & 4. Nam in artic. supponitur (ut patet) quòd baptismus tollat peccatum, & det gratiā, cuius ad instar confessionem, dicitur operari: & consequenter ratio huius de confessione corroboranda relinquitur ex rōne illa de baptismo.

Vid. pro S. Eccl. cōtra, &c.

Loco citato in arg.

2 ¶ Secundo habes quomodo per rationem ostendas, hæresim prædictam meritò damnatam esse a Concil. Trid. sess. 14. cap. 2. ubi de confessione loquēs ait. Ante hoc tribunal

Sixti

fisti voluit, ut per sacerdotum sinum ab admissis peccatis posset A liberari. Hæc ibi. Item à Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam dño, & tu remisisti impietatem peccati mei. Item à 1. Io. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus & iustus, ut remittat illa & emundet nos ab omni iniquitate. Item ab Isaia 43. narra si qd habes, ut iustificeris. Vel (secundum 70. interpretes.) Dic tu primus Iniquitates tuas, ut iustificeris. Item à &c. ut q. 5. ar. 3. Item à Concil. Trid. Sess. 14. c. Dominus noster Iesus Christus sui ipsius vicarios reliquit tanquā Iudices, ad quos omnia mortalia peccata deferantur: quò pro potestate clauium remissionis, aut retentionis, peccatorum sententiam pronuncient. Hæc ibi.

4a Confessarij sunt iudices.

ARTICVLVS II.

Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

AD SECVNDVM sic proceditur: videtur q̄ confessio nō liberet aliquo modo a pœna: quia peccato non debetur, nisi æterna, uel temporalis: sed pęna æterna per contritionē dimittitur: pęna autem temporalis per satisfactionem: ergo p confessionem nihil dimittitur de pęna.

B Ex quibus patet, q̄ confessio remittit peccata, quatenus absolutioni adiungitur: ut limitatur articuli Conclusio: & per consequens quòd in illa sic accepta confertur gratia, contra Lutherum. Item ab eodem ibi de sacramento pœnitentiæ loquente, c. 3. Sanè uerò res, & effectus huius sacramenti, quantum ad eius uim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in piis uiris, & cum deuotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiæ pax ac serenitas cum uehementi spiritus consolatione consequi solet. Hæc ibi. Vbi nota ly quantum ad eius uim & efficaciam pertinet; & ex hoc sensum textum Sancti Thomæ in conclusione intelligas tam de confessione quàm de baptismo; immo (ut extendatur) de omnibus ecclesiæ sacramentis. Item ab eodem sess. 4. cap. 14. sed, quoniam hoc aliàs adductum est, ideo uide in supra. Item ab eodē sess. 14. canon. 1. si quis dixerit in Ecclesia catholica Pœnitētiam C non esse uerè, & propriè sacramentum, pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum. Anathema sit. Hæc ibi. Vbi nota ly pro fidelibus Deo reconciliandis. Ergo aut sic instituendo Christus errauit, quod est blasphemum & hæreticum: aut confessio, ad quam aliæ pœnitentiæ partes annectuntur, Deo reconciliat, quod est uerissimum & ab articulo intentum. Item ab Eugenio 4. Sacro approbāte Concilio Florentino, in decreto Armenis dato, sic. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis. Hæc ibi: ubi per contextum loquitur de confessione. Item à Leone primo Papa, epistola 89. ad Theodorum Foroiuliensem Episcopum, sic. Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum, per ianuam reconciliationis admit- D terent. Hæc ibi. Vbi nota ly eosdem purgatos, & ly per ianuam reconciliationis. Ergo confitentibus ianua reconciliationis est confessio.

Item a Papa Clemente primo in Epistola prima, ad Iacobum fratrem Domini, sic. Non erubescat, qui animæ suæ curam gerit confiteri hæc huic, qui præest, ut ab ipso per uerbum Dei, & consilium salubre curetur: quò possit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ uitæ præmia peruenire. Hæc ibi. Inter hæc tamen prædicta. ubi confessionem conferre gratiam designatur, uitandus est error Petri Oxomensis dicentis: Quòd sacramentum pœnitentię, quantum ad collationem gratiæ sacramentum naturæ est, non autem institutionis ueteris, uel noui testamenti. Nam hunc errorem damnauit supra in hac appendice Concilium Tridentinum Sess. 14. Canon. 1. ultra quod idem error damnatus fuerat antea per Sixtum 4. approbantem acta Alfonsi Carilli Archiepiscopi Toletani: cui authoritatem contulerat declarandi ac diffiniendi omnes propositiones, & conclusiones falsas, erroneas, hæreticas, aut male sonantes, quæ in libello præfati Petri continerentur. Huius libellum Reuerendissimus Dom. Archiepiscopus antedictus comburendum iudicauit, quem illicò promotor fiscalis curiæ tradidit seculari: prius tamen prolata sententia, qua conclusiones prædictas (inter has erat præcitata conclusio pro errore, scilicet quòd sacramentum pœnitentiæ &c.) tanquam hæreticas, erroneas, scandalosas, & male sonantes Apostolica, & primatiali authoritate damnarat, atque damnandas decreuerat. Hanc erroneam propositionem præmissam cum aliis abiurans dictus Magister Petrus Oxomensis inter cætera dicens. Ego præfatus Magister Petrus desiderans sanitatem animæ meæ, ac proprium recognoscens errorem, & culpam, dico & confiteor me grauiter errasse in compositione dicti libelli, ac potè continentis propo-

Error satis vitandus; & dānat' à papa Sixto.

E

A sitiones falsas, erroneas, scandalosas, & male sonantes. Quas, ut tales confiteor, & declaro: submittoq; me determinationi sanctæ matris ecclesiæ, & sententiæ præfatæ prolatę per dictum Reuerendissimum Dom. cui ego ex nunc specialiter, & expressè assentior. Et cognoscens ueram fidem, anathematizo omnem hæresim, maximè eam de qua hactenus sum infamatus: & consentio sanctæ matri ecclesiæ Romanæ, & sedi Apostolicæ, & ore ac corde confiteor sacramenta ecclesiæ, & illam fidem tenere quam Dominus Sixtus Papa modernus authoritate Apostolica,

B & Euangelica tenet. Et per hæc sancta Dei euangelia omnes, qui contra hanc fidem uenerint, cum suis doctrinis dignos æterna damnatione pronuntio. Hæc ibi: in summa Conciliorum, ubi narratur uita Sixti Quarti, qui ad prædicta specialem confirmationem addidit. Contra Lutherum sacramenta non dare gratiam, asserentem. Vide Roffensem articulo primo, magnopere triumphantem. Item contra eundem uide Leonem Decimum in bulla contra Lutheri errores (supra quæst. 1. ar. 1. & Concilium Trid. Sess. 7. de sacramentis canon. 7. & 8. His enim singulis, imo etiam per Petri antedicti in calce abiurationem, damnatur, impliciè saltem, error Lutheri in principio appendicis recitato. ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem præmissa omnia scripturarum, ac Patrum dicta, pro quanto effectum confessionis innuunt esse liberationem à morte peccati, & probes, & declares, & tuearis. ¶ Quartò uides: quomodo ex his uicissim angelica hæc doctrina consolidetur, C & declaretur.

Benedictus sermo cōtra hostes fidei, 5. Romanæ Ecclesiæ.

3

4

QVÆST. X. ARTIC. II.

CONCL. Confessio simul cum absolutione habet uim liberandi a pœna dupliciter.

PROB. Quia confessio taliter accepta habet uim liberandi, à pœna, & ex ui absolutionis etiam in uoto solùm habitæ, & ex natura actus confitentis erubescentiam annexam habente.

Corollarium. Ergo confessio illa in uoto solùm habita de pœna minus valdè tollit, quàm in actu posita. Nam uotiua tantum confessio minuit pœnam vi absolutionis; sed actualis minuit & vi absolutionis, & vi erubescentiæ. Vlterius?

Illa absolutio uotiua solum minus tollit de pœna, quàm absolutio ista actualiter data; sicut & aliquid in potentia existens minus operatur, quàm idem actualiter existens. Absolutio. n. uotiua tollit pęnam æternam, mutando ipsam in tēporalem nobis uiuentibus improportionatam (vt in textu dici- D tur) actualis verò pœnam & æternam tollit, si uotiua sufficiens non præcessit, & temporalem prædictam nobis uiuentibus proportionatam facit, ita quòd nos in hac vita satisfactionem debitam à confessario iniunctam adimplendo totaliter pœnam illam tollere possumus. Ergo pęna purgatorij non potest exhauriri per pęnas in hoc mundo voluntarie ea nobis tantummodo assumptas, (licet huiusmodi pęnis eam pro aliqua parte tollamus, in quo sensu & satisfactiones vocantur, infra q. 15. Vide Concil. Trid. sess. 14. cap. 9. & canon. 13. cum sit nobis improportionata: & per pęnas à confessario impositas exhauriri potest, cum vi clauium sit facta nobis proportionata. Ergo supra. quæstio. 6. art. c. 1. ad quartum. & quæstio. 8. art. 1. ad tertium. tectè dictum fuit, quòd satisfactio non sufficeret, ad expiandam pœnam, peccati, ex quantitate pęnæ, quæ in satisfactione sponte assumitur vel à non Sacerdote imponitur: Sed suffi- E cit, inquantum est pars Sacramenti, ex eo scilicet quòd virtutem sacramentalem habet. Cum igitur satisfactio sponte accepta, puta oratio, operetur tantùm in vi vnius, videlicet suiipsius, & eadem oratio à confessario imposita operetur in Vi duorum, videlicet & suiipsius & clauium, non est mirum; quòd illa satisfactio minus de pęna minuere possit, quàm illa. Ergo opera mea satisfactoria, quando imponuntur à confessario pro satisfactione dicendo, quicquid boni feceris & intendis facere; & mala, quæ sustines & patienter sustinebis, sint tibi in remissionem peccatorum; hæc, iniquam opera magis postea mihi valent: quia non tantum ex natura operum (vt prius) operantur, sed etiam ex virtute clauium, & consequenter prius sunt tantùm satisfactiones, nunc autem satisfactiones sacramentales (vt dicit. S. Th. quolib. 3. ar. 28.) & consequenter prius ad exhauriendam totaliter pœnam purgatorij, vtpote improportionatam, non valent; nunc autem ad eam sic tollendam, vt quę proportionata per huiusmodi impositionem facta sit, valere possunt.

Differentia absolutionū barum in diminuēdis pęnis.

Pęna purgatorij nobis improportionata quō proportionata fiat.

Quantū iuuet, dicere quicquid boni &c.

1m illatio conclusionis. Ergo p confessioné &c. F ※ Negatur illatio. §. Nã per confessioné actualem ui clauium adeò minuit de pœna tpali in purgatorio manentis, ut ex impi oportionata fiat uobis proportionata; & ui erubescentiæ de illa tpali & tollitur: ut habes in litera, & corollario præmisso.

¶NOT. Adde, pro notitia, non pro solutione argumenti (cũ iã solutum sit,) q pœna nec æterna nec tpalis dimittitur per contritionẽ, & satisfactionẽ, absque cõfessionẽ, saltẽ in uoto habita: ut de contritione ca supra q. 5. ar. 1. & q. 5. ar. 1 & 2. de satisfactione autẽ infra q. 14. ar. 2. Cum. n. ibi cõcludatur, q satisfactio debet fieri in charitate; & charitas non habeatur, nisi mediante cõfessione saltẽ in uoto relinquitur, q satisfactio, quæ pœnam dimittit, pendet à cõfessione Confessio itaque, quocunque mõ sumatur, de pœna minuit: sed actualis, de qua solum formalis respõsio datur, multo amplius.

Concil. in

2m de maiori.

Voluntas. ※. Cõsidera ta sedm illa, q sunt omnino ab hoie, & quantũ ad pmiũ essentiale: nõ autẽ considerata, Sedm illa, q sunt ab alio; nec quantũ ad præmiũ accidentale §. Tũc &c. Nã actualis cõfessio depẽderet ab alio hoie, sicut & baptismus: non autẽ oĩno ab eodẽ hoie ut castitas, ieiunium, & similia.

2 ¶Præterea[b] voluntas pro facto reputatẽ, ut in litera dicitur: sed qui contritus est habuit propositũ confitendi: ergo tantum ualuit sibi sicut si fuisset confessus, & ita per confessionem, quã postea facit nihil ei de pœna dimittitur.

SED CONTRA pœnam habet confessio, sed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & p cõfessionẽ.

RESPONDEO dicendum, q[a] confessio simul cum absolutione habet uim liberandi a pœna dupliciter[a]. Vno modo ex ipsa vi absolutionis: & sic quidem liberat in uoto existens a pœna æterna: sicut etiam a culpa, quæ quidem pœna est condemnans, & ex toto exterminans a qua homo liberatus adhuc manet obligatus ad pœnã temporalem, secundum quòd pœna est medicina purgans, & pmouẽs, & sic hæc pœna restat in purgatorio: patienda etiam his, qui a pœna inferni liberati sunt, quæ quidẽ pœna est impportionata uiribus pœnitentis in hoc mundo uiuentis, sed per uim clauium intantum minuiẽ, q proportionata uiribus pœnitentis remanet: ita quòd satisfaciendo se in hac vita purgare potest. Alio modo diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexã, & ideo quãto aliquis pluries de ipsis peccatis confitetur tãto magis pœna minuitur.

G

ET per hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, q uoluntas pro facto non reputatur in his, quæ sunt ab alio sicut est de baptismo. Nõ enim tantum ualet uoluntas suscipiẽdi baptismũ, sicut ipsius susceptio. Sed reputatur uoluntas p facto in his, quæ sunt omnino ab homine, & iterum quãtum ad præmium essentiale, non autem quantum ad pœnæ remotionẽ, & hmõi respectu quorum attenditur meritũ accidẽtaliter, & secũdario: & ideo cõfessus, & absolutus minus i purgatorio punietẽ, q̃ cõtritus tm̃.

H

æterna, quæ uel facto, uel facti uoto, una cum culpa remittitur, sed pro pœna tpali; quæ (ut sacræ literæ docent) non tota semper (ut in baptismo fit) dimittitẽ illis, qui gratiæ Dei, quam receperunt, ingrati spiritum sanctum contristauerunt, & templũ Dei uiolare non sunt ueriti. Hæc ibi. Vbi uides, si non ad literam fermè præsens D. Th. recenseri articulus. Item & q meritò idipsum (s. q à culpa cum pœna æterna per uim clauium seu per absolutionem, & ẽt a pœna temporali remanẽte per uerecundiam in actuali confessione habitam liberamur) Insinuat saltem implicitè sic. Ipsa uerò huiusmodi confessionis difficultas, & peccata detegendi uerecũdia, grauis quidem uideri posset, nisi tot, tantisque commodis, & cõsolationibus leuaretẽ, q omnib. dignè ad hoc sacrm̃ accedentibus p absolutionem certissimè conferuntur. Hæc Concil. Trid. sess. 14. c. 5. Confessionem ergo absolutioni iunctam, uerecundiam q; in detectione peccatorum actualiter habitã, ista commoda in articulo posita nobis pœnitentibus afferre insinuat. Per commoda, etiam intellige oẽs effectus confessionis reliquos in ista quæstione positos. Concilium præmissum facit parum, pro quanto. s. de culpæ dimissione p cõfessionẽ ad articuli præcedẽtis immediatè confirmationem. Vide carta de pœnit. distinct. 1. c. sacrificium. Item q meritò Concilium Senonense, confessionẽ liberare ab æterna pœna & uerecundiam à tpali parum liberare, insinuauit decreto decimo c. de confessione sic inquiens. Oportet itaque: quem antiquus ille serpens occultè momorderit, abstrusissimum quodq; uulnus medico detegere, & omnem indigestum humorem (cum stomacho menus altius insederit) euomere; pudorem, in satisfactionis partem, de singulo quouis errato patiẽtẽ, dum occultis peccatorum uinculis sese teneri dissimulat, horrendæ tandem sub omnium oculis æternæ damnationis laqueo constringatur. Hæc ibi. Item quòd meritò à sacris literis insinuatum est, confessionem dimissa culpa pœnaque æterna relinquere pœnam temporalem per ijsdem peccatis capiendã: ut 2. Reg. 12. Dixit Dauid. Peccaui domino; & Nathan ad eum, Dominus quoque transtulit peccatum tuum. Quo enim dominus transtulerat peccatum Dauidis per confessionem, tanquàm in figuram nostræ, dicentis, peccaui? Ad mortem filij ex adulterio nati: & K ad persecutionem ab Absalone contra Dauid secundam; ac similia. Vnde Nathan ipse, quasi translationem prædictam declarans, statim subiecit: Verumtamẽ filius, qui natus est tibi, morte morietur. Quin etiam Dominus confessionem Dauidis præuidens fecit, quòd Nathan quasi hoc ignorans translationem ipsam prædiceret inquiens: Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum; &, hæc dicit Dominus. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua: & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu fecisti abscondite: ego autem faciam uerbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu solis huius. Hæc ibi: cùm tamen, Christus purgasset peccata ipsius Dauidis, ut dicitur Eccl. 47. delendo scilicet culpã & remittendo pœnam æternam, mediante confessione prædicta. ¶Quartò uides quomodo ea his uicissim Angelica hæc doctrina consulidetur, & declaretur. 4

Confirm. ar. præcedens.

¶Eaamen. Dr ly q̃tũ ad præmiũ essentiale, ad dñiam pmij accidentalis. In huius doctrinæ confirmationẽ facit id, qd B Aug. in lib. de bono coniugali sic ait: non impar est meritũ continentiæ in Ioanne qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham q filios generauit. Qd sanè intelligitur quantum ad præmium accidentale, non substantiale: secundum tñ q illud meritũ pensatẽ ex aĩo operantis potius, quam ex gñe actus, non aliter. Vide a. 2. q. 152. ar. 4. ad 1m. Nam uirginitas ex genere actus melior admodum matrimonio est. I

APPENDIX.

Ex artic. habes primo: qũ p rõnẽ interimas, errorẽ quorũdã dicentiũ nullã pœnã remanere unq̃ post confessionẽ. De hoc bẽ in Conc. Trid. ubi & condemnatur: ut infrà. Inter hos est Lutherus; q ad tollendã satisfactionem, absolute dicit: pœna, quæ debet culpæ, dimissa culpa, remanet & ipsa dimissa. ¶Secũdo igitẽ habes: qũo p rõnem oñdas, et totem præmissũ meritò damnati à Synodo Trid. Sess. 14. Can. 12. Siquis dixerit: totam pœnam simul cum culpa remitti sp à Deo &c. anathema sit. Hæc ibi. Item Can. 15. Siquis dixerit &c. fictionem esse, q uirtute clauium sublata pœna æterna, pœna tpalis plerunque exoluenda remaneat, anathema sit. Hæc ibi. Item Sess. 6. Can. 30. Siquis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri, dixerit, ita ut nullus remaneat reatus pœnæ tpalis exoluendæ uel in hoc seculo, uel in futuro in Purgatorio, antequàm ad regna cœlorum aditus patere possit: anathema sit. ¶Tertio habes: qũ p rõnem oñdas, Cõcilũ Trid. sess. 6. c. 14. meritò dixisse. Christiani hominis pœnitẽtiam post lapsum multò aliam esse à baptismali, eamq; continere nõ mõ cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor cõtritum & humiliatum; uerum etiam eorundem sacralem confessionem saltem in uoto, & suo tpe faciẽdam, & sacerdotalem absolutionem; itemq; satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia spũalis uitæ exercitia; non quidem pro pœna

Vid. p S. Eccl. &c.

QVÆST. X. ARTIC. III.

CONCL. Confessio dicitur paradisum aperire (1. uere dicit.)

¶PROB. Quia confessio remouet culpam, & pœnam: quib. prohibetur aliquis ab introitu paradisi.

¶NOT. Licet cõfessio nõ remoueat totã pœnã tpalẽ (ut ar. 2.) tñ ex hoc non fit qn aperiat paradisũ. Nã tãdẽ tpalis illa pœna 4t totaliter auferetur & hoc qa pęna æterna p cõfessionẽ sublata fuit:& cõsequẽter ablatio totius tpalis pęnæ originaliter ẽ a cõfessiõe. Cõsequẽter igĩ cõfessio ẽt qñ totã tpalẽ pœnã statim nõ aufert, rectè dr aperire paradisũ. Sic ergo intelligat cõclusio pmissa: ut dicamus. Cõfessio ut statim, aut originaliter saltẽ, paradisum aperit: ita ut qs ad ingrediendum subito sine aliquo obice illuc sit idoneus.

ARTICVLVS III.

Vtrum confessio aperiat paradisum.

AD TERTIVM sic pcedit. Vr q cõfessio ñ aperiat paradisum: qa [b] diuersorũ sacrorũ diuersi sũt effectus: sed apertio paradisi effectus est baptismi: ergo nõ est effectus confessionis.

Prę. in id qd clausum est ante apertionẽ intrari nõ põt: sed añ [b] cõfessionẽ moriẽs itrare paradisum põt: ergo cõfessio nõ aperit paradisum.

SED CONTRA. Confessio facit hominem subiici clauibus ecclesiæ: sed per eas aperitur paradisus: ergo & per confessionem.

RESP. dicẽdũ: q a paradisi introitu phibet aliqs p culpã, & reatũ pęnæ: & qa hæç impedimenta confessio amouet: ut ex dictis p3 iõ [a] dr paradisũ apire [a].

AD PRIMVM ergo dicẽdum: q q̃uis baptismus & pnĩa sint diuersa sacramenta: tamen agunt in ui unius passionis Chri p quã B aditus paradisi est apertus.

AD 2m dicẽdũ: q añ uotũ cõfessionis paradisus clausus erat peccanti mortalr: q̃uis postea p contritionem uotum confessionis importantem apertus sit ẽt añ confessionem actualiter factã: non tñ obstaculum reatus est totaliter amotũ ante confessionem & satisfactionem.

1m de maiori Diuersorũ. &c. In uirtute diuersæ rei agẽtiũ: nõ, in uirtute unius rei. S tunc &c. Nam & baptismus & confessio sacramentalis agunt in uirtute unius rei passionis uidelicet Christi: licet sint diuersæ res. Cõsequenter ergo eundem effectum habere possunt.

¶NOT. Sicut diuersorũ terminorũ cõclusiones, dũmõ hẽant idẽ mediũ, p qd demõstrẽtur, ptinẽt ad eandẽ scientiã, & consequenter faciũt certitudinẽ eiusdẽ gradus in intellectu: ita baptismus & cõfessio sacra diuersa, cùm per idem medium (hęc est passio Christi) operentur, non mirum est, quòd eundem effectũ producant. s. apertionem paradisi.

2m de minori. Añ cõfessionẽ. &c. Actualiter factã: nõ, uotiuã. S. Tunc &c. Nã conclusio intelligitur de cõfessione uotiua saltem. i. in uoto habita: licet plenius uerificetur de confessione actualiter facta.

¶NOT. Vltima uerba rñsi textualis, s. non tñ obstaculũ reatus ẽ totaliter amotũ añ cõfessionẽ, & satisfactionẽ, nõ sint tibi occasio erroris huius, q uidelicet cõfessio actualis q̃libet & satisfactio obstaculũ reat[9] totaliter amoueãt: qm accidit qñq; q cõfessio ñ est uestita cõtritione ad hoc puenieñte, similiter & satisfactio nõ est uestita qñq; pœnalitate tanta. Vide sup. q. 8. ar. 7. cũ elucidationib. quõ pœna taxari dẽat secũdũ quãtitatẽ culpæ: alioqn obstaculũ reatus nõ auferretur. Vñ sanctus Doctor quodl. 3. ar. 28 in qui. S cõtingat, q sacerdos minorẽ satisfactionẽ imponat pęnitenti, q̃ sit illa, ad quã obligatur ex quãtitate sui peccati (subtracto eo quod remittitur ui uirtute clauiũ, & cõtritionis pcedẽtis) nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur: quod si in hac uita nõ pficiet in purgatorio exoluet. Hæc ibi. Vide no. post probatione conclusionis pñtis articuli: & 3m articulũ, cũ eluc. Illa igitur ultima uerba intelligũtur de cõfessione, & satisfactiõe ad tãtã amotionẽ condignis, in uoto ẽt qd dene ẽe facultate) hãt: q̃ñ sic, & nõ aliter, obstaculũ reatus totaliter amouẽt. Vñ p talia uerba nõ intẽdit negare. D. Thomas. q confessio & satisfactio solũ uotiuæ amoueant qñq; totaliter obstaculũ reatus: sed inferre, q eædem actualiter factæ (cæteris paribus) ad ipsum sic amouendum magis ualent.

APPENDIX.

Vel. pro S.Ecc.&c.

1 Ex articulo hẽs. Primo quõ p rõnẽ interimes hæresim Manicheorũ (Dicẽt. roquisi. par. 2. q. 13.) dicẽtiũ cõfessionẽ pctõrum factã sacerdotib. Romanæ ecclesiæ nihil ualere ad salutẽ. Si. n. p salute intelligãt p anthonomasia paradisum, siue paradisi apertionẽ: articulus pñs eos directè expugnat. Si uerò p salutẽ intelligãt uiã directã salutis. i. gl'am, uel remotã uiã. i. liberationẽ a culpa & pęna: articuli p im[9] & secũdus hæreticos illos expugnãt.

2 ¶Secũdo hẽs: quõ p rõnẽ cõfutas hæretim hãc merito dãnatã a B. Iacobo ca. 5. Cõfitemini alterutrũ peccata uestra, ut saluemini. Ecce, q cõfessio facta sacerdotib. ualet ad salutẽ. Nã p ly alterutrũ intelligũt sacerdotes cõfessarij: ut patet ex cõcilio Cabilonẽsi secũdo ca. 33. id cõtextualiter esfirmãte, sic. Quidã sacerdotib. peccata cõfitẽda esse pcẽsent, qd nõ sine magno fructu intra sanctã fit ecclesiã. Ita mã &c. secũdũ institutionẽ apostoli, cõfiteamur alterutrũ peccata nřa, ut saluemur. Cõfessio itaq; q̃ fit sace-

A doti &c. Hæc ibi. Itẽ p rõnẽ ex articulo sumptã ostẽdes, hæresim pdictã meritò dãnari &c. ut sup. ar. 1. & 2. append. Cum. n. tõ q aperiat paradisum cõfessio sit hęc, q. s. culpã pœnamq; amoueat: atq; in appẽdicibus illorũ articulorũ canonicè mõstretur, q huiusmodi effectus cõfessio facit: liquet q ab ibidẽ dictis radicaliter & ostenditur, q ista aperit paradisũ, & cõtrarium (quod est præmissus error) condemnatur. Item meritò dãnari a concilio maguntino ca. 27. Sic. Ipse Dominus ait. Nolo mortẽ peccatoris; sed ut cõuertatur, & uiuat. Salutem ergo homini adimit, q; quis morientis tempore pęnitentiam denegat; & desperat de clementia Dei, qui eam ad subueniendum morienti sufficere. uel i momento, posse nõ credit. Perdidisset latro in cruce præmiũ ad Christi dexterã pendens, si illum unius horæ pœnitentia nõ iuuisset. Cùm esset i pœna pœnituit: & per unius sermonis confessionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Hæc ibi. Vbi per pœ- C nitentiam intelligit confessionem sacerdoti factam: quoniam in illo capitulo determinat, quòd suspendẽdi in patibulis sunt, & confessione sacramentali, & sacra eucharistia post dignam cõfessionem, muniendi. Ecce igitur: quòd non tantum de salute qualibet, sed expressè de paradisi, tanquàm de effectu confessionis synodus illa facit mentionem. Nec te moueat Lutherus huic ueritati infestus inquiens (ut ait Leo Papa in Bulla contra errores Lutheri) quòd fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum moratur animam ab ingressu cœli. Verum quidẽ est quòd confessio fomitem omnino non tollit: tamen ob hoc nõ sequitur, quòd anima post confessionem absque actuali peccato, eiusque reatu existens ab ingressu cœli retardetur propter fomitem prædictum. Nam si anima talis post cõfessionem statim exiret a corpore, in cœlum recipeterut. Quare? Quia confessio illa præcedens paradisum aperuit: etiam quòd ab homine ipso inhærente fomitẽ totaliter non abstulerit. Quòd enim fomes non D sit peccatum, & consequenter ab ingressu paradisi animã aliàs dignã non remoretur, & per consequens, quòd lutherus in hoc damnetur: habes a Concil. Triden. ses. 5. Decret. Primo ubi, sic eit. Manere autem in baptizatis concupiscentiam uel fomitem hæc sancta Synodus fatetur: & sentit, quæ cum ad agonem relicta sit nocere non consentientibus, sed uiriliter per Christi Iesu gratiam repugnantibus, non ualet: quinimmo, qui legitime certauerit coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat ecclesiã catholicam nunquàm intellexisse peccatum appellari, quòd uerè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem cõtrarium senserit, anathema sit. Hæc ibi. Et licet Synodus ipsa loquatur ad literam de fomite in baptizatis: tamen uniuersaliter etiam in confessis hoc quòd uidelicet fomes, non est peccatum propriè uerificatur error etiam præcedens a Leone ibidem condemnatur: cuius Bul- E læ particulam si uidere cupis, uide supra. q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. q. 68. ar. 9. Vide Roffensem contra Luth. err. ar. 2. & 3. Cæterum ire Manichæis in principio appendicis dictis fiat uis in ly Romanæ Ecclesiæ, quasi quòd de sacerdotibus non omnibus, sed Romanæ Ecclesiæ tantum negetur confessionis ualor ad salutem: uide q. 6. articu. 2. & quæst. 8. articu. 2. ubi confutatur iste error pro hac parte. Quibus adde, contra eundem, Concilium Aquisgranense capitolo. 9. ubi de sacerdotibus loquens ait. In nouo autem testamento post Christum sacerdotalis ordo a Petro Apostolo cœpit. Ipsi enim primum datus est pontificatus in Ecclesia Christi. Sic enim loquitur ad eum dominus, Tu es Petrus & super hanc petram, &c. Et infrà. Quatuor sunt genera Apostolorum: unum a Deo tantum, ut Moses; alterum per hominem & Deum, ut Iosue; tertium tantum per hominem, sicut his temporibus multi fauore populi, & potestatum in sacerdotium subrogãtur: quartum autem genus ex se est, sicut pseudo prophetarum & pseudo Apostolorum. Hæc ibi. Cùm ergo quer-

Conc.

Suspendi confiteantur, &c. se pelliantur

Error Lutheri, qui & damnatur, nõ facit q præ dictæ ueritates nõ sint ueritates.

Petrus est caput sacerdotij quõ.

bus illuminati magnũ certamen sustinuistis passionũ: & in altero quidẽ opprobriis, & tribulationibus spectaculũ facti, in altero autẽ socij taliter cõuersantiũ effecti. Nã & uinctis cõpassi estis, & rapinã bonorũ uestrorũ cum gaudio suscepistis, cognoscentes uos hẽre meliorem, & manentem substantiam. Hæc ille, Immediatè subdens ly Nolite amittere cõfidentiã, &c. Itẽ meritò dãnari à psal. 118. Inclinaui cor meum ad faciẽdas iustificationes tuas pp retributionẽ. Hoc est, pp spẽ retributionis, siue sperãdo retributionẽ. Itẽ meritò dãnari ab Apost. Heb. 11. De Mosẽ dicẽte: quod aspiciebat in remunerationẽ. Ecce pp has auctoritates, seu inclusiuè dãnari errorem dicẽtiũ: quod cõfessio nõ tribuit spem salutis. Tertiò habes: quòn pro rõnẽ ostẽdas, Concil. Trid. inire radicaliter insinuasse, cõfessionẽ tribuere spem salutis: nã Sess. 6. c. 7. loquit. Verè iusti noiamur, & sumus, iustitiã in nobis recipientes, unusquisq; secundũ suam mensurã: quam Spiritus sanctus partitur singulis prout uult, & secundũ cuiusq; dispositionẽ, & cooperationẽ. Quãoq.n. nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis D.N. Iesu Christi cõicantur, id tñ in hac impij iustificatione fit, dũ eiusdẽ sanctissimæ passionis merito per Spiritũ sanctum charitas Dei diffunditur in cordib. eorũ, qui iustificantur, atq; ipsis inhæret. Hæc ibi. Et c. 3. pdixerat: quod meritũ passionis Christi nobis cõicatur in baptismo. A simili ergo & in aliis sacris; quare & in confessione. Cũ igitur radix quod cõfessio tribuat spẽ salutis, sit & meritum Christi, & eiusdẽ meriti cõicatio nobis per cõfessionem facta (ut in corpore articuli patet:) clarũ est, quod Cõcil. per illa capitula insinuat radicaliter, confessionẽ dare spem salutis. Cõsimile supra q. 5. ar. 3. & q. 9. ar. 1. 2. & 3. & inde multa pro huius conclusionis ueritate, & contra eius erroris falsitate, ex appendicibus Canonicẽ hauries. Quartò uides: quõo ex iis omnib. uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

4. Sen. di. 21. q. 1. art. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod confessio generalis, non sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Peccatũ.n. per confessionem deletum, B hnõ est necesse iterũ cõfiteri: si ergo peccata oblita, per confessionẽ generalem dimitterẽtur, non esset necessarium quod cũ ad notitiam redeunt, aliquis confiteretur.

2 ¶Præterea, Quicunq; non est cõscius sui peccati, uel non habet peccatũ, uel est oblitus sui peccati: si ergo per generalẽ cõfessionem peccata mortalia oblita b dimittuntur, quicunq; nõ est sibi conscius de aliquo peccato mortali, per generalem cõfessionẽ põt esse certus quod sit immunis à peccato mortali: quod est contra Apostolũ. 1. Cor. 4. Nihil mihi cõscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum.

¶3 Præterea, Nullus ex negligẽtia reportat cõmodum: sed nõ põt esse sine negligentia, quod aliquis peccatũ mortale obliuiscatur antequã ei dimittatur: b ergo non reportat ex hoc tale cõmodũ, quod sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.

¶4 Præterea, Magis est elongatũ à cognitione confitentis id, quod est omnino ignoratũ, quã illud cuius est oblitus: sed peccata per hignorantiã commissa generalis cõfessio nõ delet: quia tũc hæretici, qui nesciunt aliqua peccata, in quibus sunt, esse peccata, aut etiam aliqui simplices per generalẽ cõfessionẽ absoluerentur, quod falsum est: ergo generalis cõfessio non tollit pctã oblita.

SED CONTRA est Psal. Accedite ad eũ, & illuminamini, & facies uestræ non cõfundẽtur: sed iste, qui confitetur omnia, quæ scit, accedit ad Deum quantum potest, ergo non confunditur, ut repulsam patiatur, sed ueniam consequitur.

¶Præterea. Ille, qui confitetur, ueniam cõsequitur, nisi sit fictus: sed ille, qui cõfitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorum oblitus, non B ex hoc est fictus: quia ignorantiã facti patitur, quæ peccato excusat: ergo ueniam consequitur, & sic peccata, quæ oblita sunt relaxantur, cum impium sit dimidiam sperare ueniam.

RESPONDEO Dicendum, quòd confessio operatur præsupposita contritione, quæ culpam delet; & sic confessio directè ordinatur ad dimissionẽ pœnæ; quod quidem facit ex erubescentia, quam habet ex ui C clauiũ, quibus se cõfitens subiicit. Contingit autẽ quandoque, quod per contritionem præcedentẽ peccatum aliquod deletum est, quo ad culpam, siue in generali, si eius memoria tunc non habebatur, siue in speciali, & tamen ante confessionem illius peccati oblitus est: & m tunc cõfessio generalis sacramentalis D operatur ad dimissionẽ pœnæ ex vi clauium, quibus se confitens subiicit, nullum obstaculũ quantum in ipso est ponens: sed ex ipsa parte, qua erubescentia confessionis peccati, pœnam minuebat, pœna illius, de qua quis specialiter coram sacerdote nõ erubuit, nõ ẽ diminuta a.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in confessione sacerdotali non solum requiritur absolutio, sed iudicium sacerdotis E satisfactionem imponẽtis: & quãuis iste absolutione sit functus, tamen tenetur confiteri, vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

AD SECVNDVM dicendum, quod confessio non operatur, ut dictum est, nisi contritione præsupposita, de qua quando uera

tũ in seipso est ponens; sed ex ipsa parte, qua erubescẽtia cõfessionis peccati, pœnã minuebat, pœna illius, de qua quis specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.

¶ Corollarium. Ergo confessio generalis (ut formaliter titulo respondeatur) sufficit ad mortalia oblita excusabiliter delenda directè quò ad pœnam pro quanto spectat ad uim clauium solummodò: & quò ad culpam, præsuppositiuè.

¶ PROB. 1. Quia confessio actualis generalis ordinatur directè ad dimissionem pœnæ ex ui clauium, etiam quòd specialiter non exprimatur peccatum excusabiliter oblitum. 2. Quia (ly sed ex ipsa parte, &c.) erubescentia, ex qua confessio deleret culpam, deest in confitente, nisi peccatum specialiter exprimatur.

¶ NOTAT. Quomodo excusari possit obliuio peccatorum, & consequenter quomodo contritio ad eorum culpã, & confessio generalis ad eorum pœnam delendam sufficiat: uide quæst 2. artic. 3. ad secundum. Quòd autem ex ui clauium, & erubescentiæ, confessio ualeat liberare à pœna peccatorum: uide ar. 2. huius.

1m de antecedente. Non est necesse. R. Propter absolutionem obtinendam: non, propter iudicium sacerdotis subeundum. S. loquẽdo scilicet de peccato deleto in confessione generali. Tunc &c. Nã per confessionem generalem sacerdos potuit quidẽ absolutionem impendere confitenti: licet non potuit inde iudiciũ sufficiens trahere ad satisfactionẽ imponendã condecenter; ut patet consideranti dicta in q. 8. ar. 7. quæ & cõfirmatur per concil Tri. adductum q. 6. art. 2. ad 1. & q. 7. ar. 2. ad 1.

2m de concl. Dimittuntur. R. Ita quod confitens possit scire certitudinaliter, sibi esse dimissa: non, ita quod hoc ipsum scire possit coniecturaliter solum. S. Tunc &c. Nam licet non possit per certitudinem (nisi reuelatione diuina speciali concurrente) aliquis scire se fuisse sufficienter contritum, & consequenter, se esse sine peccato mortali, & in gratia: potest tamen hoc per coniecturam existimare.

QVÆST. X. ARTIC. V.

CONCL. Tunc (scilicet quando obliuio nõ impediuit deletionẽ culpæ) cõfessio generalis sacralis operatur ad dimissionẽ pœnæ ex ui clauium, quibus se cõfitẽs subijcit, nullũ obstaculũ quan

fuit, non potest aliquis scire, sicut nec scire pôt an gratiæ habeat plenitudinem: & ideo nô potest scire utrum per confessionem generalē sit sibi peccatum oblitū dimissum per certitudinē, quamuis possit per coniecturas aliquas existimare. G

AD TERTIVM dicendum, q̃ ille non reportat cômodum ex negligentia, quia nô ita plenam remissionem consequitur, sicut alias consequutus fuisset; nec tñ meretur, & tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum uenerit.

AD QVARTVM dicendum, q̃ ignorantia iuris non excusat, quia ipsa peccatū est, sed ignorantia facti excusat. Vnde aliquis de hoc, q̃ non confitetur peccata, quia nescit esse peccata propter ignorātiam iuris diuini, non excusatur a fictione: excusaretur autem, si nesciret ea esse peccata propter ignorantiam particularis circunstātiæ, sicut si cognouit alienam, quam credidit esse suā. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideo excusat a peccato fictionis in confessione, quod fructū absolutionis, & confessionis impedit.

NOT. Quando unus effectus a duabus causis procedere pôt, F nemini licitū est absq; periculo falsitatis argumētari ab illo effectu ad unā illarū causarū determinatè per certitudinem, nisi forte doceatur ab eo, q̃ clarè uidet, a qua causa determinatè processit tunc ille effectus (ut patet discurrēti p singula.) Hinc quia eleemosyna, oratio, & similia de gñe bonorū pñt a causa bona, & a mala pcedere: ideò nô licet iudicare determinatè p certitudinē, q̃ hic uel ille bono, uel malo alo ista faciat. Quod si qs ex eodē effectu, q a diuersis causis pcedere pôt, unā illarum uelit hic inferre, deceptio côtingit, ei similis fallaciæ, q̃ dr̃ æquiuocationis, amphibologiæ uel ēt figuræ dictionis. Quēadmodum.n. in his tribus accidit deceptio ex eo, q̃ sub unitate, uel similitudine uerborum latet diuersitas significatorū: ita in pposito accidit ex eo, quòd sub identitate, uel similitudine onius effectus latet multiplicitas causarū. Sicut ergo ibi ille decipitur, q ex unitate, uel similitudine uerborū côcludit assertiuè unitatē significati (ut patet in lib. de fallaciis. D. Th. c. 3. 4. 7.) ita hic decipiatur necesse est, quantū est de H natura rei, q ex idētitate, uel similitudine effectus côcludit determinatè p certitudinē pcessum a tali causa. Quare? Quia talis effectus pôt pcedere a duabus causis; & ipse arguēs infert conclusionē, ac si tm̃ pcedat ab una. Pôt tñ sine deceptione disiunctim p certitudinē, uel ēt côiecturaliter, inferre sic: ergo talis effectus certo pcedit a tali, uel a tali causa; item, ergo talis effectus, pp speciales quasdā mihi uisas côditiones, pcedit, secundū q̃ assimo, a tali causa. Cæterū ad rem nostrā, q̃ dicta sunt, applicētur. Effectus iste, s. amare Deum, ēt plusquā semetipsum, cū suis côsequentibus (puta delectari in Deo, in seruitio Dei, ac hmôi) pôt procedere a duabus causis. s. a gratia habituali, & a natura bona huis. Naturaliter siquidē, etiam sine gratia habituali, homo diligit Deum plusq̃ seipsum, imò & ois creatura (ut inquit sanctus doctor 1. par. q. 60. ar. 5. Et per consequens homo naturaliter delectatur in Deo, in Dei seruitio, ac hmôi. Et nota: q̃ pmissa intelligunt de amore naturali, ut naturalis est; non ut est I secundū appetitum uoluntatis rationalis. Vide 1. 2. q. 109. ar. 3. Si ergo quis ex tali effectu uiso in semetipso, uel in alio uelit inferre determinatè per certitudinem, effectū ipsum procedere a gratia habituali, uel solū a naturali bonitate: decipiet necessario, quātū est ex natura rei. Dico, q̃ū est ex natura rei, ad dstiam casus: qm̃ posset taliter argomētās illuminare a casu id; qđ ex natura rei syllogizādæ, sic praue côcludit. Restat igitur clarū, q̃ nemo pt (ut textus rñsionis huius innuit) scire p certitudinē se, uel aliū hře grā Dei, q̃uis possit hoc p côiecturas aliquas existimare.

Vnde est: q̃ nemo scire pôt ex suis bonis operib. se esse in gratia.

Quibus fallaciis assimilentur illationes ad concludēdū scientiam certam de gratia.

3m illatio conclusionis.

Ergo non reportat ex hoc tale commodū, &c.

℞. Ista illatio partim conceditur, partim negatur. S. Negatur .n. pro quāto dicit, q̃ talis nô reportat istud commodū, q̃ peccatum oblitū sine speciali côfessione de ipso peccato ei dimittatur: côceditur uerò pro quanto dicit, q̃ non reportat tale commodum ex hoc. i. ex negligentia. Nam dimissio illius peccati K obliti nô reportatur ex negligentia, sed ex côtritione, & côfessione generali, in quibus illud etiam oblitum a tali obliuioso, nō ab illo condemnaretur, implicitè côdemnabatur (ut in corpore.) Ex negligentia autem illa reportatur incommodum hoc: primò q̃ nô ita plenā, &c. secundò q̃ nec tñ &c. tertiò q̃ teneatur iterū (specialiter. s. de illo oblito) côfiteri cū &c. ut in litera.

Peccata propria condemnant authorem suū, nisi ab eo côdēnētur.

NOT. Regulæ uniuersalissimæ memētο hic & ubiq; q̃ alias dicta fuit: & est hæc, q̃ S. Tho. in responsionibus suis plupponit semper dicta in eodē artic. Vnde si contingat (sicut in præsenti respōsio) q̃ aliquid de iam dictis faciat ad pleniorē solutionem argumenti: hoc tanquam subintelligendū tacetur, ne replicatio fiat; & ad illud, qđ antea non fuit dictū manus apponitur. Propterea licet quādoq; uideat de meo loqui (ut uideri potest in præsenti.) non tñ uerum est. Non.n. nunas responsiones cadere intendo, sed illud, quod in Diui Thomæ responsis latet, p minus intellectu facilius explicare. Quis enim Angelicas has responsiones corripiat, uel minutias iudicet?

Regula uniuersalissima p responsis intelligēdis.

4m de minori.

Per ignorantiam. ℞. Iuris: non, facti S. Tunc, &c. Nā peccata oblita dicunt ignorantiā facti, seu particularis circumstātiæ (q̃ in idem redit,) qñ in confessione generali remittunt: non aūt ignorātiā iuris; qm̃ tunc ille obliuiosus reputaret fictus, & fictio fructum absolutionis, & confessionis impediret.

APPENDIX.

EX artic. habes 1. 1 quō p rationem ostendas Concil. Tri. meritò innuisse, peccata oblita in confessione generali dimitti. Hoc autē insinuasse uř Sess. 14. c. 5. dum ait, Reliqua peccata, q̃ diligenter cogitān nô occurrunt, in uniuersum eadē confessione inclusa esse intelligūtur: pro quibus fideliter cum propheta dicimus, Ab occultis meis munda me domine. Hæc ibi. Vbi côsiderān patere pôt: 2 q̃ peccata oblita, & in côfessione generaliter inclusa, a dño Deo mundantur; psupposita tñ semper contritione. Ad cuius psalmi 18 intellectū conformiter synodo ipsi, antequam esset, loquut uenerabilis Beda, in hmôi super Luc. c. 4. dicens. Modo Saluator rogatus, modò ultro sanat ægrotos, ostendēs se côtra peccatorū passiones precib. fideliū semper annuere: & ea, q̃ ipsi minimè in se intelligunt, uel intelligēda dare, uel ēt nô intellecta dimittere; iuxta illud, qđ postulat dicēs, Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me. Hæc ibi. Itē quomodo per rationē ostēdas, côsuetudinē ecclesiasticā; qua dicit sacerdos, Absoluo te a peccatis, q̃ mihi modò côfessus es, & ab oib⁹ aliis, quorū memoriā nô habes; côsuetudinē inq̃, hanc meritò rationare, q̃ côfessio gñalis. i. in generali clausula (scilicet de oibus ēt aliis, nō tñ de specialiter côfessis, in quibus offendi Deū, dico meā culpam) peccata côprehendēs uniuersa, sufficit ad delenda mortalia. Nisi.n. sufficeret ad hoc minister ecclesiæ, q̃ est columna ueritatis (secundū Apost.) nô diceret, Absoluo te ab his, quorum memoriā nô habes. Et nota, q̃ hoc intelligitur de nô habitis in memoria post diligentē cogitationē, p conatu ad rememorandū) ut sep alibi dictū fuit; & Côcil. Trid. adductū nunc innuit; I nô aliter. Secundò igitur habes quō p ratioē ostendas, q̃ ex pmissis. s. concilio, & côsuetudine ecclesiastica, meritò damnatus 2 pestiferus error Lutheri (ut narrat Leo X. in bulla côtra ipsius errores) dicētis qđ liberū arbitriū: dum facit, qđ in se est, peccat mortaliter. Secūdū Côciliū.n. supradictū cogitauit aste côtritos diligēter pctā sua (faciēdo. s. qđ in se est, ut recordetur illorū:) & tñ non solū nô peccasse ipsum, sed ēt ex hoc mundiciā côscientiæ de oblitis promeruisse, indimus. Qđ de Côcilio dānante Lutheri errorē dictū est; dic ēt tu de cosuetudine ecclesiastica præmissa. Quanta aūt sit authoritas ecclesiasticæ consuetudinis, patet ex hoc: q̃ ppondera ta authoritati Aug. uel Hieronymi, uel cuiuscūque alterius Doct. de quo uide 2ᵃᵉ. 2ᵉ. q. 10. ar. 12. Itē error pdictus a Leone ipso inter alios dānat. de quo eius Bullæ particulā uide sup. q. 3. ar. 1. Appen. & 3ᵃ. par. q. 68. ar. 9. Rursus p rationē art. oñdes: meritò dānari ex eisdē Côcil. & côsuetudine ecclesiastica hæresim Nouati (Præt. Accesius Nouatiano. epi) dicētis: pec K cātes ad mortē post baptismū a côione diuinorū esse remouēdos, & filius Dei, nô sacerdotē esse ptātē hmôi peccātib. delictorū remissionē côcedere. Ecce.n. qđ Côcil. & côsuetudo ecclesiastica talib. pctōrib. p côfessionē sacerdotis factā remissionē delictorū, ēt oblitorū, dari decernūt. Ergo & a fortiori (qđ p ar. 1. facit) ēt eisdē delictis specialiter côfessis sacerdotib. remissionē côcedūt. Itē ex eisdem oñdes meritò dānari hæresim Iudęorū & Lutheranorū (Præt. Iudæorū hæreses) una uoce dicētiū; pctūm statim a resipiscētia, & dolore, nullā agētib. pniam, neq; côfitētib. esse remissū. Patet .n. discorrēti, q̃ tā Côcil. q̃ ecclesiastica consuetudo pmissā confessionē, saltē in gñali, factā simpliciter supponūt ēt a côtritis; ad hoc, ut pctū oblitū ei remittat. Faciūt pmissæ authoritates ad appēdices articulorū multorū supra p ci furādis oatiser totib. ibi adductis. Tertiò hēs quō p ratione pmissā in Côcil. & eccle- 3 siastica consuetudine dicta, pro quanto confessionem generalem ad mortalium remissionem statuunt ualere, & intelligas, & probes, & defendas. Quartò uidere potes: quomodo ex ipsius sanctissimi Thomæ doctrina plena, consolidetur, & declaretur. 4

Vol. pro S. eccl. ad obediendum concil. &c.

Quorum memoriam nô habes.

Errores Luther. Nouat. Iudæo. dānati.

QVÆST XI. ART. I.

CONCL. 1[a]. De necessitate sacramenti est, quod quis peccata habita per confessionem celet, & tanquam violator sacramenti, peccat qui confessionem reuelet.
¶PROB. 1. Quia Deus peccatum illius, qui se sibi subiicit per poenitentiam, tegit: & hoc significari oportet in sacramento poenitentiae ab eo, qui uicem Dei gerit (hic est confessarius, cui confitens exterius se subiicit, in signum quod interius subiicit semetipsum Deo) 2. Quia (ly & tanquam uiolator &c.) hoc de se patet, (ex eo scilicet quod uicarius Dei debet se conformare Deo, cuius ministerium agit)
CONCL. 2[a]. Sunt aliae utilitates huius celationis ultra necessitatem prædictam; quam dixit prima conclusio
¶NOT. Ratione utilitatum harum consequentium celationem tenetur sacerdos ad sigillum: ne aliis claudat uiam salutis. Ratione autem necessitatis in conclusione prima dictae, ad sigillum tenetur ne sacri uiolator existat. Ob hoc enim sigillum dicebatur esse de necessitate sacri: non quia sacrum non ualeret, si sacerdos sibi confessa propalaret, sed quia contra sacri finem, qui est peccata tegere, ageret.
¶PROB. Quia per huiusmodi celationem homines magis & ad confessionem attrahuntur & attracti simplicius peccata confitentur. Vide de hoc & conci. Tri. sess. 14. c. 5. & Leonem primum 78. epist. sup. q. 9. ar. 3 uel 1.

1[m] minor. Celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret. R. negatur ista minor. § Ratio est: quia charitas non requirit, quod in aliquo casu (puta quando confessarius ex indispositione confitentis ipsum non absoluit) ponatur remedium peccato per reuelationem sigilli, i. manifestando peccatorem; licet requirat aliud remedium ut in litera dicitur a ly in aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus &c. usque in finem.
¶NOT. Quoniam sigillum institutum est pro charitate (ut in texto dicitur) & ut peccatores ad confessionem melius attrahantur: ideo cauere debet confessarius, tanquam sub sigillo aliqualiter contentum hoc, ne multum minus beneuolum ostendat confitenti postquam confessus est sibi aliquod grauius peccatum, quam solebat ostendere antea. Ex hoc enim deterrerentur homines a confessione, & plus grauis eis uideretur; ut patet. Similiter nunquam nomine confessionem dicendo, audiui in tali loco (etiam quod esset remotissimus, & astantibus ignotissimus) talem uel talem, casum in confessione; nec dicat, audiui talem hominem sæpius in confessione, & est uulgo propter scandalum simplicium saltem.

44 4. sen. dis. 21. q. 3. ar. 1. & 2.

Licet de necessitate secramenti, ac eipitur duobus modis quorum solum uno sumitur nunc.

QVAESTIO XI.

De sigillo confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE Quæritur de sigillo confessionis. Et circa hoc quæruntur quinque.

Primo, Vtrum in quolibet casu teneatur homo celare ea, quæ habet sub sigillo confessionis.

Secundò, Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quam ad illa, quæ habita sunt de confessione.

Tertio, Vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat.

Quarto, Vtrum sacerdos possit aliis reuelare delicta confitentis.

Quinto, Vtrum teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

ARTICVLVS I.

Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd non in quolibet casu tenetur sacerdos celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit: quia sicut dicit Bernar. quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat: [h] sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret, sicut si aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, quem non potest inducere ad hoc, quòd desistat a corruptione plebis: & similiter de illo, qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos, qui contrahere uolunt. ergo talis debet confessionem reuelare.

¶2 Præterea, Illud, ad quod quis obligatur ex præcepto ecclesiæ tantum, non est necesse obseruari mandato Ecclesiæ in contrarium facto, sed [h] celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiæ tantum: si ergo per Ecclesiam præcipiatur, quòd quicunque scit aliquid de tali peccato, dicat, ille, qui scit, per confessionem debet dicere.

¶3 Præterea, Magis debet homo conseruare conscientiam A suam, quàm famam alterius, quia charitas ordinata est: [b] sed aliquando aliquis peccat um celans, incurrit propriæ conscientiæ damnum, sicut cum in testimonium adducitur pro peccato illo, & iurare cogitur de ueritate dicenda: uel cum aliquis Abbas scit per confessionem alicuius Prioris subiecti sibi peccatum, cuius occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum B dimittat, unde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignitatem: auferendo autem uidetur confessionem publicare, ergo uidetur quòd in aliquo casu liceat confessionem publicare.

SED CONTRA est quod dicit Decre. de pœniten. & re. Caueat sacerdos: ne uerbo, uel siguo, uel quouis modo, probat aliquatenus peccatorem.

Preterea, Sacerdos debet Deo, C cuius minister est, conformari: sed Deus peccata, quæ per confessionem habet, non reuelat, sed tegit; ergo nec sacerdos reuelare debet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in sacramentis ea, quæ exterius geruntur, sunt signa rerum, quæ interius contingunt, & ideo confessio, qua quis sacerdoti se subiicit, signum est interioris qua quis Deo subiicitur: Deus autem peccatum illius, qui se sibi subiicit per pœnitentiam, tegit. Vnde & hoc oportet in sacramento pœnitentiæ significari, & ideo [m] de necessitate sacramenti est, quòd Concl. 1. D quis per confessionem celet, & tanquam uiolator sacramenti peccat: qui confessionem reuelat [n]. Et præter hoc sunt aliæ utilitates huius celationis, [q] quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simplicius etiam peccata confitentur. Concl. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quidam dicunt quòd sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata, de quibus pœnitens emendationem promittit, aliter potest ea dicere ei, qui potest prodesse, & non obesse. Sed hæc opinio uidetur erronea, cum sit contra ueri- E tatem sacramenti. Sicut enim Baptismus est sacramentum, quamuis quis fictus accedat, nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramenti, ita confessio non desinit esse sacramentalis, quamuis ille, qui confitetur, emendationem non proponat, & ideo nihilominus sub occulto tenendum est, nec tamen sigillum confessionis contra charitatem non requirit, quòd apponatur remedium peccato, quod nescit. Illud autem, quod sub confessione scitur, est quasi nescitum; cum illud nesciat ut homo, sed ut Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus, quantum potest sine reuelatione

confessionis, sicut monendo eos, qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo, ne corrumpantur per hæresim. Potest etiam dicere prælato, quòd diligentius uigilet super gregem suum, ita tamen quod non dicat aliquid quod uerbo, uel nutu confitentem prodat.

G

AD SECVNDVM dicendum, quòd præceptum de celatione seruanda, consequitur ipsum sacramentum, & ideo sicut præceptum de confessione sacramentali facienda est de iure diuino, & non potest aliqua dispensatione, uel iussione homo absolui ab ea, ita nullus ad reuelationem confessionis potest ab homine cogi, uel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pœna excommunicationis iam latæ, quòd dicat si aliquid scit de tali peccato, non debet dicere, quia debet existimare, quod intentio præcipientis est, si sciat ut homo, hoc autem non scit, ut homo. Et si etiam exprimeret de confessione interrogatus, non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret, quia non est subiectus superiori suo nisi ut homo, hoc autem non scit, ut homo, sed ut Deus.

AD TERTIVM dicēdum, quòd homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo, & ideo sine læsione conscientiæ, potest iurare se nescire, quod scit tantum, ut Deus. Similiter etiam potest prælatus sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum, ut Deus, uel sine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo, quo ad ipsum defertur. Vnde in his, quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodem foro, inquantum potest adhibere remedium, sicut Abbas in casu prædicto admoneat eum, ut prioratui resignet: uel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absoluere eum a cura prioratus, ita tamen quòd omnis suspitio uitetur de confessionis reuelatione.

H

AD QVARTVM dicēdum, quòd ex multis aliis causis redditur quis indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, uel ætatis, uel alicuius huiusmodi, & ideo qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec confessionem reuelat.

I

2m minor. Celatio confessionis est introducta ex statuto ecclesiæ tantum ℟. Negatur ista. §. Ratio est: quia est de iure diuino. cum ex necessitate sequatur ad confessionem. Vnde ex eo, quòd Christus instituit confessionē, conuincitur etiam tunc instituisse sigillum, utpote quod confessionis naturam, ceu comes indiuiduus, consequatur. Quòd autē confessio de iure diuino sit habes. q. 6. art. 2. unde & sigillū de iure diuino esse implicitè probare potes.

De iure diuino ē sigillum.

¶ NOT. illa uerba textus, nullus ad reuelationē cōfessionis pōt ab homine licētiari, intelliguntur formaliter i. de cōfessario sciente peccatum, ut Deus: secundū quod cōtextus dat intelligere. Adde, quod S. Thom. sciebat confessarium posse ab homine cōfitente licentiari ad dicendum peccatū sibi confessum: ut patet infra ar. 4.

Caueto conscientiā erroneam, quam malorum multorum esset causa: ut hic cōijcere potes.

3m minor. Aliquādo aliquis peccati cęlati incurrit propriæ conscientiæ damnū ℟. Negatur hæc. §. Ratio est, quia confessarius debet ex cōscientia, peccatis confitentis adhibere remediū in foro suo pœnitentię: si in illo tantū peccata sibi reuelent. Vnde nullum damnum reportat ex eo, quod non adhibet ei remedium in foro exteriori, quando licitè non potest. i. quādo nō potest sine aliqua reuelatione confitentis. Aliàs ergo si damnum conscientię æstimat non adhibere remedium, laborat cōscientia erronea: quā & minor illa, quæ de bona conscientia negata est, scrupulosè nimis expressit.

4m de conclusione. Contradicendo suspitionem inducere uideatur de peccato. ℟. Si ex aliis causis, quàm ex peccato sacerdoti illi in confessione reuelato, non posset reddi quis indignus ad prælationis officium: non aliter. §. Tunc &c. Nam contradicendo ille sacerdos, ne confessus sibi indignè promoueatur, moueri potest ex defectu scientiæ, uel ætatis, uel alicuius similium: & non tantum ipse moueri, sed etiam intelligi ab aliis, quòd sic moueatur.

K

¶ NOT. Responsio hæc intelligitur sic, ut iacet, stando in rigore iuris de sigillo conseruando. Alias, si confessarius (salua conscientia) declinare posset, ne intromitteret de causa promotionis ipsius indigni sibi confessi, bene faceret: (ut ex articu. 4. elicitur & ex conclusione tertia in corpore) & hoc propter scandalum uitandum, uel saltem speciem mali circa sigilli fractionem apud infirmos. Sic in aliis huiusmodi piè regulare memento.

Notatio diligēter attendenda semp.

APPENDIX.

1 EX articulo habes primo quomodo ostēdas, meritò esse decretum a Concil. Lateran. generali sub Innocētio Tertio cap. 21, quod cōfessarii ad sigillum strictissimè teneantur, & hoc sic. Caueat autē omnino ne uerbo, uel signo, uel alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem, sed si prudentiori cōsilio indigue-

Vid. p. S. Lec. &c.

F

rit, illud absque ulla expressione personæ cautè requirat: nam qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, non solum a sacerdotali officio deponendū decernimus uerum & ad agendam perpetuam pœnitentiā in arctum monasteriū detrudendū. Hæc ibi & recitatur extra de pœnit. & remis. c. omnis utriusque sexus. Itē ab Eugenio, Gregorio, summis pontificib. ut infra ar. 4. appen. Itē matto idipsum de sigillo fuisse sancitū a papa Leone primo, epistola ad uniuersos epos per campaniā, samniū & Picenū cōstitutos, quæ ordine est epi. 78. in primo tomo cōciliorū, sic. Illā etiā, cōtra Apostolicā regulā, præsumptionē, quā nuper agnoui a quibusdam illicita usurpatione cōmitti modis omnib. cōstituo submoueri (de pœnitētia uidelicet, quæ ita à fidelib. postulatur) ne de singulorū peccatorum genere libellis scripta cōfessio publicè recitetur: cū reatus cōscientiarū sufficiat solis sacerdotib. indicari confessione secreta. Remoueatur tam improbabilis cōsuetudo: ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dū aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserare. Sufficit. n. illa confessio, quæ primum Deo fit, tum & sacerdoti, qui pro delictis pœnitentiū precator accedit. Tunc. n. demū plures ad pœnitentiā poterunt prouocari: si populi auribus nō publicatur conscientia confitentis. Hęc ibi Leonis decretū hoc ad illū finē tēdis prœsse pariter, ut facialis confessio secreto, non publicè, fiat, fateor, & in hoc sensu adducta fuere supra, cum de modo confitendi secretè contra et canones tractaretur, hic tamen non obstantibus ad aptatur secundario ad sigillū conseruandū de confessis, & hoc ad mentē ipsius Papæ. Quē finē sibi præstituit papa; quando ista decreuit? Tectionē delictorum confitentis, nē (ut ipse dicit) multi à pœnitentiæ remediis arceantur, & ut plures ad pœnitentiā prouocent. Iste idē finis est finis sigilli: ut patet. Consequēter igitur papa sub prędicto decreto, cōintellexit, implicitè saltē, præcipere de sigillo. Tunc uidere delectat, quod conformiter pontificiæ huic declarationi consideat secunda conclusio phs, & ex cōsequenti quod aptè cōclusio ipsa per huiusmodi pontificis dicta cōfirmetur ad literā: Item &c. meritò idipsum de sigilli custodia fuisse a sacra scriptura insinuatum, ecclesiastici decimo. Secūdum iudicem populi sic & ministri eius coniungendo cum Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis omnium iniquitatū eius non recordabor. Cū igitur confessarius sit minister Dei, (secundum illud Accipite spiritum sanctū quorum remiseritis peccata &c. Ioan. 20. & secundum quod ex concilio Triden. alibi supra adductū est;) & Deus post pœnitentiam peccatoris non recordetur peccatorū illius inquantum. s. regit illa non puniēdo amplius oportet secundū scripturam hāc: quod & confessarius peccata ipsius confitentis tegat, quod est sigillum custodire. Secundo 2 Habes quō & Concilij & Pontificis & scripturarū prædicta, quanto sacerdotē ad sigillū peccatorū in confessione auditorū 3 obligāt, & intelligas, & declares, & tuearis. Tertio. Vides quō ex his uicissim doctrina prius articuli consolidetur, & declaretur.

Etiam ad sigillū extenduntur uerba leonis.

QVAEST. XI. ARTIC. II.

CONCL. Sigillum confessionis directè non se extendit, nisi ad illa, de quibus est sacramentalis confessio; sed indirectè id, quod non cadit in sacramentali confessione, et ad sigillum cōfessionis pertinet, sicut illa, per quæ posset peccator, vel peccatum deprehendi.

¶ PROB. Quia id, quo ad utranq; partem, patet ex pdictis.

¶ NOT. Reliqua uerba oīa in corpore dicta à ly Nihilominus tñ alia sumo studio, &c. diligēter notabis at q; custodies. Propter ly scandalum aduerte; q; quidam simplices, dum audiunt, alt qua in cōfessione dicta de se uel de aliis recitari credunt, confessionē deregi; recteo inde plus uel minus scādalizantur. & de hoc scandalo loquitur textus: meritoq; intendit, uitandum fore hoc: quoniam & scādalum pusillorū, de quo Matt. ...

*Th. dist. ubi supra a.1.& seq.

Diuersimodè ad diuersa se extendit sigillum.

1^m de cōclusione. Se extēdat. &c. vel quesi se extendat. §. Tūc &c. ut patet ex his, q dicta sunt. Si.u sunt peccata sigillū ad illa se extendit directè; si sunt illa, p quæ peccator manifestari posset, ad illa se extēdit indirectè; si sunt alia ab his, in actu tñ confessionis narrata, ad illa quasi se extendit; inquantum scilicet summo studio sunt cęlanda (ut in textu dr.)

2^m de antecedente. Sub sigillo confessionis. &c. Si illiud narrēnon, propriè ...

§ Tunc &c. Nam hæc q; extra confessionem sacralem sub sigillo confessionis dici perhibentur, impropriè tamen hoc sibi uendicant. Nam sigillum confessionis iuueniri non potest siue sacramentali confessione: quia uinculum sacramentale non est authoritatis humanæ, sed solius diuinæ.

¶ NOT. Verba textus illa, aliqs non debet de facili aliqd recipere hoc mō insinuāt, taliter secretū cōmittere, uel etiā recipere, nō esse totaliter ēptō securum. Nam qui tradit, uel recipit aliqd in confessione, diuinæ institutionis, extra confessionem, vt faceret ictenetennam sacrorcem & nihil sit æquè cęlandū, sicut qđ in sacrali confessione ht; & nomen confessionis, uel sigilli cōfessionis, uideatur per hoc multum uilescere. Verba ēt illa textue ultra bonum cōsiliū, quod apertè præsferunt, impliertè ostēdunt; q; sic dicta extra confessionem sacralem non importāt secum propriè sigillum confessionis, licet hoc ad extrā sonēt. Nā in ptāte confessarij non est dicta sibi in cōfessione recipere, uel non recipere sub sigillo, ita q; possit nō recipere, sicut est in casu hoc extra confessionem. Item non dicuet pœnitentes confessario, ut peccata ibi confessa recipiat sub sigillo: sed hoc de se intelligitur, & statim obligat (ut artic. 1. dictum est.) Contra uerò, si hic extra confessionem non diceretur, recipe dictum hoc sub sigillo confessionis, immò etiam si diceretur id, & non reciperetur sub sigillo tali: tunc ipsa audiens non obligaretur ad cęlandum sibi tunc dicta. Ecce; quantum illa nomina, sub sigillo confessionis, differunt secundum rei ueritatem, licet iuxta sonum idem sint: quæ differentia (ut uisum est) denotatur in uerbis textus supra descriptis. Huius rei signum aliud posuit Sanctus Thomas, dum ait; si tamen recipiat tenetur ex promissione. Quasi dicat. Iuxta aliorum iura secretorum obligatur promittens tenere secretum, minus tamen, quàm si sub sigillo sacramentalis confessionis obligatus esset. Ergo talis sic extra confessionem sacramentalem promittens non audis ut Deus, sed ut homo. Ergo potest talis astringi a prælato ratione præcepti uel excommunicationis latæ sententiæ ad manifestan-

Quasi ualeat, uel nō ualeas, ly Dico tibi sub sigillo cōfessionis hoc.

ARTICVLVS II.

Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm ad ea quæ sunt de confessione.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sigillum confessionis se extēdat ad alia, quàm ad illa, quæ sunt de confessione. Quia de cōfessione nō sunt nisi peccata, sed aliqñ cū pctis alia multa quis narrat, quæ ad cōfessionem non pertinent, ergo cū illa sacerdoti dicātur ut Deo, vr q; etiam ad illa sigillum confessionis se extendat.

B

¶ 2 Præt. Aliquādo aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recipit sub sigillo cōfessionis, ergo sigillum confessionis se extendit ad illa, quæ non sunt de confessione.

C

SED CONTRA. Sigillū confessionis est aliquid annexū sacramentali confessioni; sed ea quæ annexa sunt alicui sacr̄o, non se extendunt ultra sacramentū illud, ergo sacramentum confessionis non se extēdit, nisi ad ea, de quibus est confessio.

RESPONDEO, Dicendum, q; sigillum cōfessionis directè non se extendit, nisi ad illa, de quibus est sacr̄alis cōfessio; sed indirectè id, quod nō cadit sub sacramentali cōfessione, etiam ad sigillum confessionis pertinet, sicut illa, per quæ posset peccator, uel peccatū deprehēdi. Nihilominus tamen alia summo studio sunt cęlanda, tū propter scandalum, tū propter pronitatem, quæ ex consuetudine accidere posset.

ET per hoc patet responsio ad primum.

AD 2^m dicendum, q; aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: si tamen recipiat, tenet ex promissione hoc modo cęlare, ac si in confessione haberet; quàmuis sub sigillo confessionis non habeat.

A dam sibi ueritatem de tali re, etiam quòd sub secreto præmisso illam habeat; quando adest casus licitus præcipiendi de huiusmodi secretis reuelandis: & in tali casu is, qui recepit sub sigillo isto confessionis, tenetur ad obediendum prælato de hoc præcipienti. Immo & quandoque ex suamet conscientia, etiam si prælatus nihil omninò inuestiget uel dicat, tenetur id secretum reuelare; iuxta illud Isidori, in malis promissis rescinde fidem; & tantò magis, quantò nō promisit sub iuramento. Nam simplex promissio assimilandi secretum sigillo confessionis uidetur, & (secundum aliquos eō uulgares doctores) est minus uinculum quàm promissio iuramento uestita. De casibus reuelandorum, uel non reuelandorum, secretorum uel ad mandatum prælati, uel ex dictamine rectæ conscientiæ ppriæ, quoniā hic non est locus tractandi istam materiam. Vide Sanctum Doctorē in quolibet 1. ar. 15. & 16. item 2. 2. q. 70. ar. 1. ad secundum: & rectè intelligas.

Casus confessarij du secreus.

Concl. ...

APPENDIX.

EX articulo habes primo quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum ab Innocentio tertio, quòd directè ad sigillum spectant peccata, indirectè uero ea, per quæ peccator, uel peccatum eius posset deprehendi. Insinuatur autem id (ut in append. articulus primus narratum est) per eius literam sic; Caueat sacerdos: nè uerbo, uel signo, uel quouis modo, prodat peccatorem.

D Quasi dicat. Illa, per quæ posset uel peccator confessus uel eius peccatum, deprehendi pertinent, saltem indirectè, ad sigillum confessionis. Pro hoc consule quoque Eugenium, & Gregorium articulus quartus append. Hinc uide bonitatem Dei maximam, non tantum quia ipse per ministrum suum tegit peccata sibi sacramentaliter confessa (quod est propriē confessioni huic: cum in foro contentioso ex confessione delictorum suorum quis decapitetur, aut aliam pœnam subeat:) sed etiam quia ipsa uoluit ab eodem confessario tām strictissima circumspectione semper tegi; ita ut eorum uideatur mox post confessionem totaliter oblitus. Hanc obliuionem confessarij uolens forsan, ultra alias expositiones, designare Deus; quando Ezech 33. inquit. Si impius egerit pœnitentiam &c. uita uiuet, omnia peccata eius non imputabuntur ei. Hoc est (ut ab opposito loquamur) obliuioni tradentur. Ibi nanque præmiserat; Etiam si dixero iusto, quòd uita

E uiuet, & confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur; in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur. & infra. Si dixero impio morte morieris: & impius egerit pœnitentiam &c. omnia peccata eius non imputabuntur ei &c. uita uiuet. Ecce: quòd, ab oppositis discurrendo, in idem redit ly non imputabuntur, cum ly obliuioni tradentur. Quare nunc in tertia persona dicit, non recordabuntur: cum tamen supra capitulo decimooctauo in prima persona dixerit, non recordabor; ut ex hac phrasi locutionis designet ministrum suum, qui est in persona alter ab eo, non recordaturum, seu ad modum non recordantis se habiturum circa peccata a pœnitente sibi confessa. Ecce: quòd sigillum à ministro suo custodiendum etiam antiquitus prædixerat diuina bonitas. Et nota iuxta seriem capitulorum ordinem sigilli: quoniam series hæc demonstrat ideo sigillum debere seruari a ministro ex eo, quòd in Deo præcessit; idest quòd (ut artic. 1. in corpo-

Vid. p S. Eccl. &c.

Promissio uel diuinæ de uita æterna eis cui factæ intelligun tur conditionaliter i. stāte eius uita iustat & è cōtra.

pore dixit Sanctus Thomas) sacerdos debet custodire sigillum F confessionis, eo quia e Deo teguntur peccata. Quòd autem series capitulorum id ostendat, patet: quia in cap. 18. dicit, non recordabor; & in cap. 33. subiunxit, non recordabuntur. Hinc aliud quoque mirendum (quod tamen uerum est) oide; quòd s. homo inesensabilis est, si non confiteatur: ex quo peccata sua in confessione reuelata mox celationis custodia, sub tanto præcepto, communiuntur. Vide mirum. Si peccator tegit peccata sua, Deus eadē detegit: si uero peccator detegit, Deus eadem tegit. Ex præcepto itaque sigilli à Christo domino instituti, & ab Innocentio III. superius in appendice hac declarati, duo habita sunt ad literam: 1 bonitas maxime Dei erga peccatorem confitentem, & inexcusabilitas maxima peccatoris præ rubore, uel alio uenenoso respectu, peccata propria confiteri recusantis.

Mirū con tinēs duo 41

e Secundo habes: quomodo per rationem prædicta è Pontifice & scripturis, pro quanto sigillum tum directè tum indirectè stetuunt, & declares, & probes, atque defendas: maxime si iunxeris articulum primū 3 huie. Tertio uides quomodo ex his uicissim præsentis articuli angelica doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICVLVS III.

Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non solū sacerdos sigillum confessionis habeat. Quia aliquando aliquis cōfitetur sacerdoti per interpretē necessitate urgente, sed interpres (vt uidetur) tenetur confessionem cęlare, ergo ēt non sacerdos aliquid sub sigillo cōfessionis habet [h]. G

¶ 2 Præterea, Aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico confiteri, sed ille tenetur peccata cęlare, cum sibi dicantur, sicut Deo, ergo non solum sacerdos sigillum confessionis habet [h].

¶ 3 Præt. Aliqñ aliquis se sacerdotē fingit ut conściam alicui[a] exploret p hãc fraudē; & ille ēt (vt vr̄) peccat si confessionē reuelet, [h] ergo non solū sacerdos sigillū confessionis habet.

SED CONTRA est, q solus sacerdos minister est huius sacri, sed sigillum confessionis est annexum huic sacramento, ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

Præt. Homo tenetur ea, quæ in confessione audit celare, si non scit ea, ut hō, sed ut Deus, sed solus sacerdos est minister Dei, ergo solus sacerdos tenetur occultare.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd sigillum cōfessionis competit sacerdoti inquātum est minister huius sacri, qd̄ nihil aliud est q̄ debitum cōfessionē celandi, sicut clauis est ptās absoluēdi, tā[m] sicut aliquis, qui non est sacerdos, in aliquo casu participat H aliqd de actu clauis, dū cōfessionē audit, ppter necessitatē; ita ēt participat aliqd de actu sigilli cōfessionis, & tenetur celare, quãuis proprie loquendo, sigillum confessionis non habeat.[a]

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆST. XI. ART. III.

CONCL. Sicut aliquis, qui non est sacerdos in aliquo casu I participat aliquid de actu clauis, dum confessionem audit, propter necessitatem: ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenetur cęlare; quamuis propriè loquendo, sigillum confessionis non habeat.

¶ 1 NOTATIO. Ille participare dr̄ aliqd de actu confessionis ēt si non sit sacerdos, qui pp aliqd licitum uel illicitum audit aliqd dictum in confessione; uel confitendo sibi, uel sacerdoti. Et licet in textu dicatur ly pp necessitatem, tamē non excluduntur per hoc aliæ causæ siue licitæ siue illicitæ: sed (iuxta morem suum laudabilem ordinarium) denominationem facit D. Th. ab antedictis, q. 8. ar. 2. ubi dr̄ q in casu pōt fieri confessio laico, & ar. 3. ubi dicitur, q extra casum necessitatis potest quis confiteri uenialia laico, & q. 9. ar. 3. ad 2[m]. ubi dicitur quòd quis cōfiteri pōt per interpretem in casu, & q. hac ar. 2. ad 1[m]. ubi dicitur q etiam non absoluens tenetur ad sigillum. Interpres igitur, & laicus in casu audiens confessionem, & quicunque (etiā prætereundo, uel de industria) aliquid de illo audis, & qui te cōfes- K sorem fingis, & qui latenter absconditus (puta, ut ueniat in cognitionem alicuius criminis cōfitentis, de quo ipse suspicatur) confessionem audit (quod est sacrilegium magnum, & iniuriā facere sacramento,) omnes isti, tenentur ad sigillum, ut potè participantes aliquid de actu confessionis. Adde q & .s. cui aliquid habitum in confessione de licentia confitentis reuelat (ut ar. 4.) tenetur ad sigillum. Nā de actu confessionis aliquid participat, saltem mediatè, .i. mediante illo sacerdote, qui sic reuelat & se in confessione prius habuisse declarat.

¶ PROB. Quæ ipsa conclusio fert secum probationem suam (enim participare de actu clauis, quod est debitum confessionē cęlandi, supponat illum ... ad sigillum teneri asserit.)

1[m] de conclusione. Habet. R. Per participationē: non, per principalitate. § Tūc &c. Licet. n. sacerdoti soli conueniat sigillū hēre p essentiā seu p principalitatem; inquantum ipse solus habet ordinem: tñ non sacerdoti conuenit ... sigillum per participationem.

2[m] de conclusione. Sigillū confessionis hēt. R. absolutè. i. uniuersaliter quocūque mō: non, per essentiam. § Tunc &c. Conceditur. n. conclusio, (q nō solus sacerdos sigillum habet (absolutè & uniuersaliter loquendo:) licet sol[9] ipse illud habeat per essentiam. Pro quo uide ad primum.

3[m] illatio cōclusionis. Ergo non solum &c. R. Conceditur illatio: loquēdo de sigillo uniuersaliter. i. siue per essentiā siue per participationem, hēt illud sumatur. Vide ad 1[m]. ad 2[m]. & ad notationē immediate positam post conclusionem.

APPENDIX.

EX articulo habes primò quomodo per rationem, monstres, meritò Inn. III. p extēsionē insinuasse: q quilibet de actu confessionis participans ēt laicus, dēt necessariò seruare sigillū. Insinuauit ãt hoc q idē decretū supra ar. 2. appen. recitatū; ubi accipitur propriè ly sacerdos, p audiēte confessionē ex officio; puta quia hēt ordinē & iurisdōnem: Extensiuè aūt pro quocunque, & quocunque, audiente confessionem (quantum ad sigillum seruandū, loquendo. Intentio nanque Innocentij ibi est: q pctā confitētis maneant oīmodis, dempto tunc audiente, secreta. Effectū uerò I hunc, s. totalem peccatorum absconsionem, non cōsequeretur: nisi de oī audiente confessionem, ēt laico, extensiuè non intēdisset. Cùm ergo Papa sufficienter prouidere famæ cōfitētis uoluerit, ut undique libera esset confessio: & ipsius famæ sufficienter prouidere non possit, nisi per extensionem sigilli ad quoscunque peccata confitentis in confessione narrata quocunque audientes (ut peter:) clarum restat, q Papa ipse præmissum decretum ad omnes hos, implicitè saltem, extendere noluit, & extendit. Sub nomine igitur sacerdotis intellexit quoscunque, etiam laicos: non quia laici sacerdotes sint, (Hoc enim est damnata hæresis, q. 8. ar. 1. & 2. & 4.) sed quia in proposito, de quo loquimur, possunt & ipsi aliquo modo participare de audientia confessionis, ut supra in not. post concl. Qm ergo accessorium sequitur nām principalis (de reg. iuris in 6.) & principalis in casu nostro est uerus sacerdos immediatè audiens confitentem, accessorius autem est quicunque alius, etiam laicus: fatēdum est, quòd intentio papæ est obligare illos accessorios & eodem proportionaliter circunspectionis uinculo, & eisdem pœnis. Vide igitur. ar. 2. decretū illius districtionem & circūspectionem, & pœnarum: atque inde ed hos etiam facito utriusque rectam applicationem. Ex supradictis quoque motus Gregorium, & Eugenium allegatos ibi scripturas: pro sigillo sacerdotum adductas huc proportionaliter applicare potes: ad instar authoritatis Innocentij te regulando. Hinc uidebis melius & bonitatem Dei ibi ar. 2. expressam, & hominis non confitentis inexcusabilitatem. Secundò habes. quomodo per rationem dicta Pontificis, & scripturæ præfata, pro quanto sigillum extendunt etiam ad alios à sacerdote confessario immediate, intelligas, probes, ac tuearis. Addendo: quòd participans alicuius naturam & proprietates eius participat (ut patet de ferro ignito, & mille aliis per te faciliter inueniendis.) Tertiò uides. quo uicissim ex his Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur. 3

t Vtil. p S. Eccl. &c.

2

QVÆST. XI. ART. IIII.

CONCL. Sacerdos, si de licẽtia cõfitentis dicat habita in cõfessione, nõ frangit sigillũ confessionis: sed cũ tali circũspectione debet illud dicere, vt uitet scandalum, nè fractor sigilli reputet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum de licentia confitentis posit sacerdos dicere quæ habet in confessione.

AD QVARTVM sic proceditur. Vr̃ q̃ de licentia confitẽtis nõ posit sacerdos pctm̃, quod habet sub sigillo cõfesiõis, alicui pdere. [h]Quod.n. non potest superior, non põt inferior: sed Papa nõ posset aliquem licẽtiare, q̃ peccatum, quod habet in confesione, alteri proderet: ergo nec ille, qui confitetur, põt ipsum licentiare.

¶ 2 Prę. Illud, quod est institutũ propter bonum cõe Ecclesiæ, nõ põt ex arbitrio unius irritari: sed celatio cõfesionis est instituta propter bonũ totius Ecclesiæ, ut hoĩes cõfidentius ad confesionem accedãt, [h] ergo ille, qui cõfitetur, non põt licẽtiare sacerdotem ad dicẽdum.

¶ 3 Prę. Si posit licẽtiari sacerdos, vr̃ dari [h]palliũ malitiæ magnę sacerdotibus: quia possent ptendere sibi licẽtiam datã, & sic impune peccarent, quod est incõueniens, & sic vr̃ q̃ nõ posint à confitente licentiari.

¶ 4 Prę. Ille, [h]cui iste reuelabit, non habebit peccatum hoc sub sigillo cõfesiõis, & sic poterit pctm̃ publicari, quod iã deletũ est, quod est incõueniens, ergo non potest licentiare.

SED CONTRA. Superior potest mittere peccatorem cũ literis ad inferiorem sacerdotẽ de voluntate ipsius, ergo de uoluntate confitentis, potest sacerdos peccatum reuelari alteri.

¶ Præterea, Qui potest aliquid facere per se, potest etiã per alterum facere, sed cõfitens põt peccatum suum, quod fecit, p se alteri reuelare, ergo potest per sacerdotem facere.

RESPONDEO, Dicendũ, q̃ duo sunt, propter quæ tenentur sacerdotes peccatum occultare. Primo, & principaliter, quia ipsa occultatio est de essentia sacramenti, inquantum scit illud, vt Deus, cuius vicem gerit ad confesionem. Alio modo propter scandalum vitandum, potest autem confitens facere, q̃ sacerdos illud, quod sciebat vt Deus, sciat ẽt vt homo, quod facit, dum licentiat eũ ad dicendũ, & iõ [m] si dicat, non frangit sigillum confessionis; tamen debet vitare scandalum dicendo, ne fractor sigilli prædicti reputetur[n].

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ Papa non potest licentiare sacerdotem ad dicendum, quia non potest facere q̃ illud sciat vt homo, quod tamen facere potest ille, qui confitetur.

AD SECVNDVM dicendum, q̃ non tollitur illud, quod est institutum propter bonum commune; quia sigillum confessionis non frangitur, quia dicitur quod alio modo scitur.

AD TERTIVM dicendũ, q̃ ex hoc non datur aliqua impunitas malis sacerdotibus, qa imminet eis probatio si accusantur, q̃ sine licentia confitẽtis reuelauerunt.

AD QVARTVM dicendũ, q̃ ille, ad quem notio prædicta deuenit, mediante sacerdote de voluntate confitentis, participat in aliquo actu sacerdotis, & ideo simile est de eo, & de interprete, nisi forte velit, q̃ ille absolute sciat, & libere.

¶ NOT. Exemplar multarum rerum est conclusio hæc: ut cum prudentia fiant, etiam si possent de se iuste fieri. Concordat huic Apostolum dicentem. 1. Cor. 6. omnia mihi licẽt, sed nõ omnia expediunt, & cap 10. omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. Ex conclusione igitur hac trahe, q̃ bona actio, vel passio, non est bona, nisi cum debita prudentia fiat.

Prudẽtia in actibus & passionibus.

PROB 1. Quia sigillum est de essentia sacramenti cõfessionis, inquantum confessarius scit peccatum cõfitentis, ut Deus, non vt homo; & confitẽs potest facere, q̃ sacerdos illud sciat etiam vt homo (hoc autem facit, dum licentiat eum ad dicendum) a. Q. ua ly cũ tali &c.) id ea natura sua patet (Cum vbique scandalum pusillorum vitandum sit Matt. 19.)

¶ NOT. Aliquid dicitur de essentia sacramenti, quia sine eo sacramentum non cõstat: vt materia, forma, & intentio ministri faciendi quod facit ecclesia: & hoc modo intelligitur Eugenius 4. Papa in Decreto Armenis dato, sacro approbante Concilio Florentino, quando omnia sacramenta diare perfici tribus hit. Sic non intelligitur textus, cum dicit, q̃ ipsa occultatio est de essentia sacramenti: quoniam, si à sacerdote reuelarentur peccata ipsa, confessio adhuc esset confessio: quod non est, si deesset sacramento illi uel materia, uel forma, uel intentio ministri antedicta. Alio modo dicitur aliquid de essentia confessionis, quia est tanquam proprietas essentiam eius actualiter consequens. Sic ibi accipitur ly de essentia sacramenti. Quemadmodum enim remoto actu risibilitatis ab homine, quę est eius proprietas, remanet adhuc essentia hominis: ita remoto sigillo a confessione, idest actuali obseruatione sigilli, remanet adhuc essentia confessionis. Quoniam vero proprietas essentiæ est de perfectione secunda essentię rei: ideo & risibilitas quandoque à Filosophis dicitur esse de essentia hominis, & sigillum dicitur hic esse de essentia sacramenti confessionis. Quòd si fiat uis in uerbo citius te expedies dicendo, q̃ occultatio, sicut & proprietas quæuis alia non dr̃ essentia sacramenti, sicut nec risibilitas, licet in sensu pdicto, dicat de essẽtia ipsius.

Concil. Flor.

1 m maior. Quòd nõ potest superior non potest inferior. ℞. loquendo in eodem genere, seu modo, sacramentali, seu foro: non aliter. §. Tunc &c. Nam Papa licet sit maior isto confitente: tamen non considerantur ambo in eodem genere, seu foro: quando dicitur q̃ Papa non potest licentiare sacerdotem istius ad manifestandum istius peccatum: eam tamen iste possit suum confessariũ licentiare ad manifestandum peccatum suum.

NOT. Si vis, at Papa possit idipsum, loquere de Papa quo ad seipsum: & tunc manebis in eodem foro, ideoque quod potest ille, poterit & Papa. Exempli gratia. Confiteatur Papa Camerario sacerdoti: tunc poterit licentiare Camerariũ ipsum ad manifestandum peccatum ab ipso Papa auditum in confessione. Aliàs non potest Papa licentiare cõfessarium alterius (vt dictum est) propter rationem allatã in textu.

Concl. m.

2m Illatio cõclusionis. Ergo ille &c. ℞. negatur illatio hæc. §. Non enim propter manifestationem hanc de licentia confitentis, frangitur confessionis sigillum: vt prima pars conclusionis dixit, & ratio in litera huius responsi in calce adducta testatur.

3 T de maiori. Videtur dari pallium malitiæ magnæ sacerdotibus. ℞. nisi immineret eis probatio; si accusarentur, q̃ sine licentia confitentis reuelauerũt. §. Tunc &c. Ex hoc. n. glossemate patet: q̃ nõ datur aliqua impunitas malis sacerdotibus, si prætendant licentiam sibi datam de peccato confitentis manifestato.

4m maior. Ille, cui iste sacerdos reuelabit nõ habebit pctm̃ hoc sub sigillo cõfessiõis. ℞. negatur ista maior § Rõ est, qa ille participat de actu sacerdotis confessarij, & consequenter de actu sigilli confessionis. Propter hoc melius intelligendum vide ar. 3. conclusionem, & notationem. Ex litera ly nisi fortè velit &c. limitabis dicta superius in illa notatione de tali, cui a sacerdote reuelatum fit.

Corollarium. Si ergo talis conferens sacerdoti licentiam reuelandi tale peccatum alteri, non addat expresse q̃ ille alter etiam idipsum dicere possit, prout voluerit, caueat ille alter sibi taliter dictum, nè reuelet: alioquin de fractione sigilli reus erit. Rursus ex litera ly nisi fortè uelit, elice: q̃ non licet sacerdoti talem

lem licentiam habentiam reuelare illud, nisi sit innulitate confitē- F
tis. Cum. n. ista reuelatio innitat uoluntati confitētis, & nō p̄sumat
Cautela magna. q; confitens velit damnū proprium ex tali reuelatione: conse-
quens fit, q; sacerdos ipse sic licētiatus nō possit reuelare illud in
casu quo in damnū confitentis vergeret. Quod vigilanter ad-
uertendum est: nē & fractionis sigilli, & malorum multorū causa indebita, confessarius existat. Itē cum idipsum reuelat sacerdos, non dicat se habuisse illud in confessione, &
48 à confitente habuisse licentiam ad reuelandum ei: sed simpliciter dicat, se pro certo scire illud quod dicit, & q; idipsum nō diceret nisi pro certo (vt sibi reuelatum ē) sciret, vel similia, tacendo semper nomen confessionis. Sufficit enim sacerdoti; reuelare ei illud de quo habet licentiam: & consequenter esset tutum in cō scientia. Alioquin si nomen confessionis exprimaet vel scandalo vel alicui periculo se exponere videtur; & per consequēs imprudenter agit.

APPENDIX.

EX articulo habes
1 Primò: quomo
Vtil. p S. Eccl. cōtra error. etc. do per rationem reij cias errorem quorundam (vt refert Magister Ioannes de Tabia) dicentium: q; non licet sacerdoti de licentia confitentis dicere audita ab eo
2 in confessione. Secū dò habes: quomodo per rationem ostendas errorem hūc merito repelli à Papa Alexandro 1°. extra, De Adulter. Capitulo significasti Sic, significasti nobis quendā presbiterum cum alterius coniuge intra ecclesiam dormiuisse quæ se & illum cuidā sacerdoti huiusmodi delictum confessos fuisse, publicè sibi detexit, & hoc ipsum idem sacerdos nomen adulteri cælans p̄sentia tua dixit Hęc ibi. Vbi apparet q; iste sacerdos (secundum Panormita num etiam) reuelauit hoc de licentia mulieris; quæ sibi hoc confessa fuerat. Nominauit, ergo mulierem, quia licentiām ab ea habebat: cælauit nomen adulteri, quia ab illo licentiatus sic non fuerat. Item à Papa Lucio 3. Matheus Cardinalis secreta nobis insinuatione monstrauit: q; cum fuisses ad Ecclesiæ tuæ regimen &c. Hæc extra de symo. Matheus. Vbi dicunt doctores, q; iste Cardinalis reuelauit ex licentia sibi data: & dicit Abbas. Nota ex hoc textu: q; peccatum detectum in pœnitentia potest per confessorem alteri detegi, consentiente tamen ipso peccatore pœnitente. Hæc ille; & recitatur in marginalibus glosis ad capitulum prædictum. Nec valet ratio illorum errantium in contrarium adducta, quando dicunt, q; confitens non potest in hoc dispensare sacerdotem: quia est de lege naturę, diuina, & essentia sacramenti, sigillum. Respondetur enim per textum articuli: q; confitens non dispensat super iura prædicta: sed q; facit, per licentiam suam illud idem esse notum sacerdoti ut homini, quod ante licentiam erat soli ut notum ipsi ut Deo.

ARTICVLVS. V.

Vtrum ille qui scit aliquid per confessionem, & per alium modum, etiam possit reuelare illud.

AD QVINTVM sic proceditur. Videturq; illud quod quis scit per confessionem, & ēt alio modo, non possit alteri reuelare. Non enim frangitur sigillum confessionis nisi dū peccatum, h quod scitur in confessiōe reuelatur, si ergo iste reuelat peccatum quod in confessione audiuit, qualitercumq; aliàs sciat, sigillum confessionis frangere videtur.

¶2 Præterea, Quicūque confessionem alicuius audit, et obligatur ad hoc q; h peccata ipsius nō reuelet; sed si aliquis promitteret alicui tenere priuatum, quod ei dicitur, quantumcunq; post sciret, deberet priuatum tenere ergo quod quis in confessione audiuit, quantumcunque aliàs sciat, debet priuatum haberi.

¶3 Præterea, b Duorum quod ē altero potentius, trahit ad se reliquum: sed sciētia, qua scit peccatum vt Deus, est potētior, & dignior scientia, qua scit peccatum vt homo, ergo trahit ad se eam, & ita non poterit reuelari secundum q; scientia, qua scit vt Deus, exigit.

¶4 Præterea, Secretum confessionis institutum est ad vitandū b scandalum, & ne homines à confessionibus retrahantur: sed
G si aliquis posset dicere illud, qđ in confessione audiuit, etiam si aliter sciret, nihilominus minus scandalum sequeretur, ergo nullo modo potest dicere.

SED CONTRA, Nullus potest alium obligare ad quod nō non erat obligatus, nisi sit suus prælatus, qui obliget eum præcepto, sed ille, qui sciebat alicuius peccatum per visum, non erat obligatus ad cælandum, ergo ille, qui ei confitetur, cum non sit prælatus suus, non potest eum obligare ad cęlandum per hoc q; ei confitetur.

Præterea, Secundū hoc posset impediri iustitia Ecclesiæ, si aliquis vt euaderet sententiam excommunicationis, quæ in ip-
H sum ferēda erat ꝑpter aliquod peccatum, de quo conuictus est, confitetur ei, qui sententiā fert: sed iustitiæ executio est in præcepto, ergo non tenetur cęlare peccatum quod quis in confessione audiuit, si aliàs ipsum scit.

RESPONDEO, Dicendum, q; circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt q; illud, quod in confessione aliquis au-
I diuit, non potest aliquo modo dicere si sciat aliàs, siue ante, siue post. Quidam vero dicunt q; per confessionem præcluditur sibi uia, ne possit aliquid dicere quod prius sciuit, non aūt quin possit dicere si post, alio modo sciat. Vtraq; autem opi-

Responsum hoc ad illos errantes confirmatur ex Eugenio Papę capitulo si sacerdos extra de offic. iud. ordin. dicente, Tū non pōt nominatī eū remouere a cōione, licet sciat eū eē reū: q̄a nō vt iudex scit, sed vt Deus. Hæc ibi. Ecce q; Eugen. Papa adducens rōnē de seruādo sigillo a sacerdote inq̄t, q; sacerdos scit vt Deus, nō vt iudex i. vt hō. Quasi ex opposito dicat: q; si sacerdos illud sciret, vt hō, posset reuelarē. Cū ipse cōfitēs p licētiā faciat qđ dictū ē: patet (vltra q; rō D. Tho. ē fundatissima: cum sit & rō Eugenij) q; de eius licētia pōt sacerdos reuelare, cū cautela tñ debita, & notata, tū i textu art. tū i elucid. Cęterū si à pęnitēte licētiā sup hoc nō habeat, nec aliunde sibi detecta in cōfessione sciat: videat diligēter, vt obseruet tñ dicta i 1 ar. appen. Quib. & addas p̄ceptū Gregorij Papę dicēns. Sacerdos an oīa caueat: ne de his, q ei cōfitētur peccata sua, alicui recitet q; ea confessus, est nō propinquis, nō extraneis, neq; (qđ absit) p aliquo scādalo. Nā si hoc fecerit deponat & oībus dieb. vitæ suę ignominiosus peregrinando pergat. Hęc ibi, de pęni. distin. 6. c. Vbi vides q; nec p scādalo aliquo vitando licet frangere sigillū. Itē ad hoc ipsū adde Eugeniū Papā dicētē. Si sacerdos sciat p certo aliquē eē reū alicuius criis, vel si cōfessus fuerit, & emēdare noluerit (nisi iudiciario ordine q; ꝓbare possit) nō dēt, eum arguere nominatim, sed idetermināte; sicut dixit Christus, vn° vestrū me traditurus ē. Sed si ille, cui dānū illatū est, petierit, iustitiā, pōt excōīcare authorē dāni, licet ēt ei cōfessus sit; sed tñ non potest eum nominatim remouere à communione, licet sciat eum esse reum: quia non ut iudex scit; sed vt Deus; sed debet eum admonere, ne se ingerat, quia nec Christus Iudam à communione remouit. Hæc, extra de offic. iud. ordin. si sacerdos. Ec-
K ce q; confessum sacramentaliter non vult prodi à sacerdote per rōnem dictam; quia. s. sacerdos tunc illum esse reum scit nō ut iudex (.i. in foro contentioso, in quo & petitur iustitia a dāni-ficato, & excommunicatio fertur) sed vt Deus. Tertiò habes quomodo per canonem dictum Alexandri supra, pro quanto sacer-
3 dotem posse de licentia, pœnitentis dicere audita in confessione insinuat, & intelligas & probes, & defendas Memineris tamē in tali casu semper cautellæ dictæ in corp. art. & in coroll. post
4 ad 4m. Quartò vides: quomodo ex his vicissim doctrina præsentis articuli firmetur, & declaretur.

Pro ar. faciunt Greg. et Eug.

Excōicatū sacerdōs aliquē sciēs, tñ p viā cōfessiōis an possit à coiōne, cui se ingerit, arcere.

QVÆST. XI. ART. V.

CONCL. 1a. Illud, quod homo, per alium etiam modum scit, siue ante confessionem, siue post, non tenetur cælare quantum ad id, quod scit, vt homo.

¶ Examen. Dicitur ly illud quod homo, non autem ly sacerdos;

niodum nimium sigillo confessinnis attribuit, præiudicium veritati, & iustitię seruandę facit. Posset enim aliquis ad peccãdũ est pronior, si non timeret ab illo accusari, cui confessus, est si coram illo peccatum iteraret. Similiter etiã multum iustitiæ perire poterit, si testimonium ferre aliquis non posset de eo, quod vidit post confessionẽ de hoc factam, nec obstat ꝙ quidam dicũt ꝙ debet protestari se non tenere priuatum hoc, quia hoc non posset protestari, nisi postq̃ pctm̃ esset sibi dictum. Et tunc quilibet sacerdos posset cũ vellet reuelare peccatũ, ꝓtestationem faciendo, si hoc ipsum ad reuelandum liberũ redderet. Et ideo alia opinio est communior, ꝙ illud, ᵐ qđ homo aliàs scit, siue ante confessionem, siue post, non tenetur cælare, quantum ad id, qđ scit vt homo ⁿ potest enim dicere, Scio illud, quia vidi, ᵖ tenetur tamen cælare illud, inquantum scit, vt Deus, ᑫ non.n.potest hoc dicere, ego audiui hoc in confessione, ˢ tamen propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur, nisi immineat necessitas.

B C D

Ad primum ergo dicendum, ꝙ quando aliquis dicit se vidisse quod in confessione audiuit, non reuelat quod in confessione habet nisi per accidẽs. Sicut qui scit aliquid per auditum, & visum, nõ reuelat quod vidit, per se loquendo, si dicat se audiuisse, sed per accidens, quia dicit auditum, cui accidit visum esse, & ideo talis sigillũ confessionis non frangit.

Ad 2m dicendum, quòd nõ obligatur audiens confessionẽ, ad hoc ꝙ nõ reuelet peccatum simpliciter, sed prout est in confessione auditum. Nullo enim casu dicere debet se audiuisse in confessione.

B Ad 3m dicendum, quòd hoc intelligendum est de duobus, quæ habent oppositionẽ; sed scientia, qua scit aliquis peccatum vt Deus, & illa, qua scit ut homo, non sunt opposita: & iõ ratio non procedit.

Ad 4m dicendũ, quòd non debet ita uitari peccatum ex vna parte, quod ex alia iustitia relinquatur. Veritas enim non est propter scandalum dimittẽda: & ideo quando imminet C periculũ iustitiæ, & veritas ñ dẽt dimitti reuelatio eius qđ quis in confessione audiuit, si aliter sciat, propter scandalum; verũ tamen scandalum quantum in se est, euitare teneatur.

QVAESTIO. XII.

De satisfactione & eius quidditate, in tres articulos diuisa.

D DEINDE considerandũ est de satisfactione, de qua quatuor ꝯsiderãda sunt. Primo de eius quidditate. Secundo, de ipsius possibilitate. Tertio, de eius qualitate. Quarto, de his per, quæ homo Deo satisfacit.

Circa primũ quærunt tria.

Primo, vtrum satisfactio sit virtus, vel actus virtutis.

Secũdo, vtrũ sit actꝰ iustitiæ.

E Tertio, vtrum definitio satisfactionis, quæ in litera ponit, conuenienter assignetur.

---

dot, vt compræhẽdantur omnes, qui ad sigillum tenentur. Non A enim solus sacerdos ad hoc tenetur; sed multi alij: ut supra ar. 3. & elucid.

¶PROB. Quia talis homo potest dicere ego scio illud, quod vidi.

Concl. 2a. Talis tenetur cælare illud idem, pro quãto scit vt Deus.

Corollarium. Ergo, secundum doctrinã hanc, non sacerdotes etiam cõfessionẽ audientes (vt interpres, &c. vt artic. 3.) sciunt vt Deus, Loquendo enim textus de omni audiente confessionem, non de sacerdote tantum (ut patet in not.) dicit: ꝙ talis debet cælare, inquantum scit ut Deus. Ergo oẽs huiusmodi sciunt, ut Deus, licet diuersis rationib. Sacerdos enim confessarius scit, ut Deus, inquãtum ex officio audit: alij sciunt, ut Deus, inquantum participãt aliqd de actu cõfessionis. Vide ar. 3.

Concl. m. PROB. Quia talis non potest dicere, hoc audiui in confessiona.

CONCL. 3a. Talis homo propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur, nisi necessitas immineat. *Concl. p.*

¶NOT. Vide: quã conformis sit huic mento. Sancti doctoris notatu illa, quæ posita est art. 1. post ad 4m. Si enim primã hanc conclusionem cum ista tertia contulerit: videbis, in proposito nostro de sigillo, & vniuersaliter à simili de multis, ꝙ de rigore iuris plura fieri possunt absque scrupulo cõscientię: quæ pro scandali uitatione iuxta consciẽtiam non fieri, sed omitti debent. *Concl. s.*

Cõsidera multa in paucis.

¶PROB. Quia de se. ex dictamine rationis, patere conclusio hæc præsupponitur.

1m de maiori.

Quòd scitur in confessione reuelatur. ℞ secundum ꝙ scitur in confessione: non aliter. §. Tunc &c. Nam qui dicit aliquid auditum in confessione, secundum ꝙ illud scit extra confessionẽ, non reuelat (formaliter loquendo illud, quod sciuit in confessione: licet materialiter loquẽdo) scit eadẽ res Tanto minus aũt talis non reuelat, ẽt materialiter, scitum in confessione, quantò vltra intentionẽ q̃ habet de non reuelando confessionẽ, vtitur ad extra nole visionis, non auditionis. Dicit.n. se vidisse illud non udi audisse Hæc oĩa denotata fuisse in conclusione prima, mõstrauit sua probatio dum ait, põt dicere scio illud, quod uidi.

2m de maiori. Pe eata ipsius. ℞. prout sunt audita in cõfessione: nõ aliter. §. Tunc & c. Nã aliud est de promittẽte alicui, qd sibi dr̃, tenere priuatũ simpliciter, i. non reuelare simpliciter (vt intelligitur in minori) aliud est promittere alicui, qđ sibi dr̃, tenere priuatũ secundũ qd, i. nõ reuelare prout sibi dr̃ (sic intelligit sigillũ). Primus.n. sibi dictũ, ẽt ꝙ alia via sciat illud, reuelare (salua promissione, nõ põt: Secundus aũt, si aliàs sciat, põt. Rõ est: qa promissio primi cadit super rem nullo mõ reuelandã, secundi vero super rẽ hoc modo nunquam reuelandam. Hinc siquidem fit, ut reuelando rem primus peccet contra promissũ; Secundus autem nõ, nisi mõ illo reuelet.

3m de maiori.

Duorum. ℞. sibi inuicem oppositorũ: non aliter §. Tunc &c. Nã scientiæ istæ duę, quorũ vna scit qt ut Deus aliquid, altera vt hõ, non sunt oppositæ. Sunt n. de eodem scibili, & eodẽ medio ex parte rerũ scitarum acquisitæ; licet sint in diuerso foro scitæ. Hoc autem non inducit oppositionem sciẽtiarum, sed nobilitatis inæqualitatem: quoniam scientia de eadẽ re in foro sacramentali habita est nobilior admodum ea, quæ extra fuit.

4m de maiori.

Ad uitandum scandalum. ℞. quantum sine offensione ueritatis, vitari potest: non aliter. §. Tunc &c. Nam, quando imminente periculo iustitiæ reuelat quis aliàs scitum, etiam ꝙ ante vel post idem in confessione audiuerit, & sequitur scandalum non est reus ipse scandali: quia, seruatis conclusionibus secunda, & tertia in articulo dictis, non dedit scandalum; immo quãtum est de se, illud uitauit.

APPENDIX.

EX articulo habes Primò quomodo per rationem cõuincas errorem quorundam dicentiũ: ꝙ in cõfessione audita, etiam ꝙ alia uia nouerit Vtilitas ꝙ S. Eccl. cõtra errorẽ quorun. &c. scat eadem, non potest quis reuelare. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, hunc errorem a fortiori, reijcias a prædictum in ar. 4 app. Dixi, a fortiori, qm̃ si de licentia confitentis audita in cõfessiõe manifestare licet, multo magis uisa extra confessionem; ẽt ꝙ ante uel post in confessione sint habita, manifestare licebit (vt patet Nã licẽtia illa cõfitentis nõ est adeò remota à cõfessione, sicuti sunt illa q̃ totaliter extra cõfessionẽ cognita sunt. Itẽ meritò dãnari directè ab Eugenio Papa extra t. si sacerdos & c. ut supra ar. 4. appẽ. Nã ibi dicit sententialiter Eugenius ꝙ scire ut Deus prohibet nos à manifestando: ad extra; scire aũt ut hõ. nõ itẽ. Vide tu uerba eius ibi. Cũ igit aliqs sibi dictũ in cõfessiõe, & consequẽter sciuit à se, ut Deus sciuerit qñq; extra, & consequẽter ut hõ: patet scdm Eugeniũ, ꝙ absq; peccato manifestare

nifestare poterit. Memento tamen semper illius cautelę: quæ F in tertia conclusione explicatur. ¶ Tertiò vides: quomodo vicissim ex his Angelica doctrina hæc stabiliatur, & declaretur.

ra. Non potest ergo illud opus, sic consideratum præcisè (s. nullo alio addito), esse meritū: quoniam & hac ratione dicimus, ꝙ in naturalibus neque meremur neque demeremur, quia scilicet huiusmodi sunt res non liberæ. Quomodo igitur illud satisfactionis opus fiet meritorium? Si fiat gratuitum.

QVÆST. XII ART. I.

49 Th. 4. dist. 15. q. 1. a. 1

CONCL. Satisfactio, etiā formaliter, est actus virtutis.

Exempl. Dicitur ly formaliter ad differentiam de ly materialiter: de quo vide in litera. Et quia dicitur ly etiam, denotatur: ꝙ & materialiter & formaliter satisfactio virtutis actus est. Probabitur ergo cōclusio singillatim quo ad vtrāq; partem: sumendo ly etiam pro ly materialiter: quia sic in veritate supponitur per talem modum loquēdi (vt patet.)

PROB. 1. Quia (ly etiam) satisfactio, ut sic, non habet malitiam virtuti oppositā, nec defectum debitæ circunstantię: 2. Quia (ly formaliter &c.) satisfactio nomine suo importat proportionem æqualitatis ad aliquid, quę est medium virtutis; & omnis actus, qui rationem medij importat, est formaliter actus virtutis (cum dicat formam virtutis, quæ est medium.)

Corollarium. Ergo satisfactio, inquantū negatiuā dicit, i. inquantum non habet malitiā nec defectū iniustitiæ debitæ, est materialiter act⁹ virtutis, & ipsamet, inquantum dicit affirmatiuam, i. inquātū importat medium virtuti morali conueniens, est formaliter actus virtutis moralis.

1m maior. Satisfactio non est meritoria.

℞. Negatur ista minor. Ad probationem dicitur: ꝙ satisfactio est quid gratuitum, inquantum sponte propria ipse satisfaciens operatur id quod tenetur operari. Est ergo debitum, K & gratuitum. satisfactio, debitum, secundum se considerata, gratuitum, secundum voluntatem ex amore operantis attenta. Sic igitur operans de necessitate facit virtutem: quando illud, quod est sibi necessarium, vt faciat, libere. i. voluntariè facit.

Exempl. ly gratuitum, sumitur in textu responsi prout dicit liberum modum operandi, non autem, prout dicit liberam rem, quam quis operatur. Rem liberam voco illam, quæ secundum se non debetur alicui, & consequenter non liberam, quā dare alicui, vel pati, necessum est. Hoc modo decem scuta Calimerij proprio suo iusto labore acquisita sunt res libera, si qua verò furatus esset, res non libera diceretur: quia illa nulli alij, videntur. sunt obligata; ista verò sic. Ad rem nostram. Satisfaciunt aliqui per aliquod opus Deo peccatis ipsorum offenso. Nunquid illud opus est debitum, vel gratuitum, i. res non libera, vel libera? Est debitum, seu (quod idem est) res non libe-

De gratuito, & debito. pulchre.

ARTICVLVS I.

Vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ satisfactio non sit neque virtus, neq; actus virtutis. Omnis enim virtutis actus est meritorius: sed [h] satisfactio non est meritoria, ut videtur, quia meritum gratuitū est, sed satisfactio debitum attendit, ergo satisfactio non est actus virtutis.

2 ¶ Præterea, Actus virtutis est [h] voluntarius, sed aliquando fit satisfactio de aliquo eo inuito, vt quando aliquis pro offensa in alterum commissa a iudice punitur: ergo satisfactio non est virtutis actus.

3 ¶ Præterea, Secundum Philosophum. 8. Ethic. In [h] virtute moris principale est electio, sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera, ergo non est virtutis actus.

SED CONTRA, Satisfactio ad pœnitentiam pertinet, sed pœnitentia est virtus, ergo satisfactio est actus virtutis.

Præterea, Nullus actus operatur ad deletionem peccati nisi sit actus virtutis, quia contrarium destruitur per suum contrarium, sed per satisfactionem peccatum totaliter annihilatur, ergo satisfactio est virtutis actus.

RESPONDEO, Dicendū, ꝙ aliquis actus dicitur esse actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter, & sic quilibet actus, qui malitiam non habet impliciram, uel defectū debitæ circunstantiæ, actus uirtutis dici potest: quia quolibet G tali actu potest uti uirtus in suū finē, sicut est ambulare loqui, & huiusmodi. Alio modo dicit actus aliquis esse actus uirtutis formaliter, quia ipse suo nomine formam, & rationem uirtutis implicitā habet, sicut fortiter sustinere dicitur actus fortitudinis: formale aūt cuiuslibet virtutis moralis est rō medij, vnde omnis actus, qui rationē medij importat, actus uirtutis H formaliter dicitur, & quia ęqualitas medium est, quod suo nomine satisfactio importat: non enim dicitur aliquis satisfieri, nisi secundum proportionem æqualitatis ad aliqd, constat ꝙ [m] satisfactio etiā formaliter est actus virtutis[n].

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quāmuis satisfacere in se sit debitum: tamen inquantum satisfaciens volūtariè hoc I opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operātis, & sic operans facit de necessitate virtutem: ex hoc enim debitum dimittere habet meritum, qđ necessitatem importat, quæ voluntari contrariatur: vnde si voluntas necessitati assentiat, ratio meriti non tolletur.

Quomodo fiet unq̃ gratuitum, si est debitum? Si adiungatur uoluntas. Potest namque ipsa uoluntariè assentiri necessitati huic operandi: & potest, licet rem necessariam operet, non uoluntariè acceptare istam necessitatem. Ecce ꝙ semper, in summa etiam necessitate operandi, uoluntas manet libera ad assentiendum & dissentiendum. Consequenter ergo, si assentit necessitati illius operis faciūdi, gratuito assentit; quia ad hoc non cogitur, imò nec cogi potest. Ergo, cum gratuitū operi illi necessario accedat, iam opus illud in uia merendi (nisi aliud obstet) reponitur: non ex se quidem, sed ex mō operandi. Propterea dicebatur in textu: ꝙ satisfacere debitum rationem gratuiti accipit inquātum operans hoc uoluntariè exequitur: & in principio examinis annotatum est; ꝙ ly gratuitum non rem liberam, sed modum liberum operandi, importat.

Libertas magna volūtatis.

Concl. m.

¶ NOT. Doctrinā hanc. S. Thomæ sic declaratam diligenter memoriæ mandato, eiusque semper memento, ut scias ignorantiam hæreticorum, qui falso nomine scientia gloriantur, detegere; siue cūm votorū emissionem contradicūt, siue cūm præceptis ecclesiæ nō ligari debere hominem contendunt, siue cum alias huiuscemodi fabellas nobis uenditare conantur: propterea ꝙ (inquiunt) gratuitum opus non est, qđ est debitū, cuiusmodi sunt uota emissa &c. cūm tū gratuitū fore oporteat, quod meritorium esse debet. His enim ex textu hoc edoctus respondebis, ꝙ gratuitum est duplex; vnum secundum rem & modum operandi simul, aliud secundum modū operādi solum; & qđ utrumuis istorum duorum etiam seiunctim acceptum sufficit ad esse meritorium: addens præterea, ꝙ ipsi loquuntur de gratuito ac si uno modo tantum diceretur, & tanquam si unum illorum tantum ad meritorium esse interuenire posset. Gratuitum ex re & modo simul, est facere libenter opera supererogationis: quoniam per hoc, ꝙ sunt supererogationis, constituunt gratuitum ex re; per hoc uerò, ꝙ libenter. i. uoluntariè fiunt, surgit gratuitum ex modo operandi. Gratuitum autem ex modo operandi solùm est, facere opera necessariò fienda libenter: quoniam per hoc, ꝙ sunt necessaria, non sunt gratuita ex re, sed debita; per hoc autem, ꝙ libenter fiunt, sunt gratuita ex modo operandi. Hic uero modus operandi sufficit ad meritum, imò est principalius in merito.

Cōtra hæreticos.

Gratuitū duplex. quid sit.

quam

quàm sit gratuitum ex re; quoniam Deus plus pensat affectum, quàm censum, & minus quantum in suo sacrificio, quàm ex quanto proferatur. Hinc apparet euidentissimè: quòd uotorum redditio, præceptorum obseruatio, & huiusmodi, possunt esse meritoria; quamuis illa opera seruata, sint in se debita & necessaria; quoniā possunt libenti, idest uolēti, animo fieri. Quid magis humanitus necessarium, quàm mori, & cruci affixū, quàm tribulari? Et tamen latro à dextris Christi pēdēs in cruce mortem suā, afflictionemque magnam, animo uolenti acceptans meritoriam effecit: quod utique (secundum istos) non effecisset, quoniā opera illa. s. mori & cruciari debita sibi erant ac in se necessaria. Concludēdum igitur est: quòd hic gratuitum aliquid fuerit; cū meritum gratuitum sit, nō debitum (ut in textu dicitur:) &, cū nō fuerit res gratuita, dicēdum: quod animus fuit gratuitus. Voluntariè namque contentatus est pati illud necessarium, quod non poterat non pati: & sic apud ex parte sua propria debitum ratione gratuiti induit ex parte operantis. Licet enī latro iste nō potuisset non mori, & cruciari; potuisset tā uelle non mori & uelle non cruciari (ut patet.) Liberum ergo erat sibi uelle, & non uelle, mori: quàmuis non liberū, sed ualdè necessariū esset ipsum mori. Quòd ergo noluerit mori, i. uolenti aīo acceptauerit mortem tam debitam: hoc nō necessarium, sed gratuitum, fuit: alioquin (ut etiam ignorantissimi capiant,) si hoc fuisset necessarium, latro quoq; à sinistris positus, uolenti animo acceptasset mortem: qđ est falsissimum.

Odo debitum fiat gratuitū.

¶Corollarium. Deceptio ergo prædictorum, qua & ipsi errāt & alios in errorem mittunt, resoluitur tandem in hoc: quòd credunt (ut ostendunt) meritum arctari ad posse & non posse: ita φ, quando occurrit res, quam possunt pro libito uel facere uel omittere, tunc solummodo, si fiat uel omittatur secundum legē Dei, merendi locus adest. Et tamen meritum principaliter, ac solum quandoque consistit in uelle & non uelle: siue res sit libera, siue necessaria. Nunquàm enim uoluntas est coacta in talibus etiam necessarijssimis rebus: & consequenter gratuitū est, quod ab ipsa interius præstatur: etiam φ legem sibi à se per uotum, uel ab alio per præceptum positam, quam transgredi non liceat obseruet: & consequenter inde meritum sibi comparare potest. Quamobrem fit: ut tunc lex sibi sit, & non sit posita. Est E siquidem exterius posita sibi, sed quasi non est posita: quoniam uolenti animo iustus legem illam adimplet, ac per hoc de necessitate (ut in textu responsi habetur) facit uirtutem. Hoc ipsum confirmauit Papa Leo primus, in epistola ad Rauennium Arelatensem Archiepiscopum, sic. Iusto dicitur lex esse posita: quia normam præceptionis implet iudicio uoluntatis: cum uerus recti amor in semetipso habeat & Apostolicas authoritates, & canonicas sanctiones. Hæc ibi; & est epist. 88. in ordine, primo tomo conciliorum.

Papa, de ly iusto nō est lex posita.

2m maior. Actus est uolūtarius. ℞. in eo, cuius est actus: non aliter. § Tunc &c. Nam is, in quem iudex exercet uindictam, non est agens, sed iudex ipse: & consequenter in iudice requiritur, quòd actus ille sit uoluntarius, nō autem in patiente illo.

¶NOT. Hoc in loco non negatur, quòd patiens non possit uoluntariè pati; sed affirmatur, quod patiens, ut sic, non habeat A actum uoluntarium. Cum ergo multi sint patientes uoluntariè, dicendum: quòd ipsi concurrunt actiuè; quatenus uoluntariè consentiunt passionibus sibi illatis. Propterea tales dicuntur facere tunc de necessitate uirtutem (ut de latrone dextro dictum est) quod nō esset nisi aliquo modo concurrerent actiuè.

Ad secundum dicendum, φ actus uirtutis non requirit uolūtarium in eo, qui patitur, sed in eo, qui facit, quia illius actus est. Et cum ille, in quem iudex uindictam exercet, se habeat; vt patiens ad satisfactionem: non ut agens, non oportet, φ in eo uoluntaria sit satisfactio, sed in iudice faciente.

Ad tertium dicendum, φ principale in uirtute potest accipi dupliciter. Vno modo principale in ipsa, inquantum est uirtus, & sic ea, quæ ad rationem pertinent, uel magis ei propinqua sunt, principaliora sunt in uirtute, & sic electio, & interiores actus in uirtute, inquātum uirtus est, principaliores sunt. Alio modo potest accipi C principale in uirtute, inquantū est talis uirtus: & sic principalius in ipsa est, ex quo determinationē recipit actus interior, sed in aliquibus uirtutibus determinatur per exteriores: quia electio, quæ est communis omnibus uirtutibus, ex hoc, φ est electio talis actus, efficitur propria huius uirtutis; & sic actus exteriores in aliquibus uirtutibus sunt principaliores, & ita etiam est in satisfactione.

ARTICVLVS II.

Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd satisfa B ctio non sit actus iustitiæ, quia satisfactio fit ad hoc, quòd reconcilietur ei quem offendit, sed reconciliatio cum sit amoris, ad charitatem pertinet, ergo satisfactio [h] est actus charitatis, & non iustitiæ.

¶2 Præterea, causæ peccatorū in nobis sunt passiones animæ quibus ad malum incitamur, sed iustitia secundum Philosophum, [h] nō est circa passiones, sed circa operationes, cum ergo ad satisfactionē pertineat peccatorum causas excidere, ut in litera dicitur, uidetur φ non sit actus iustitiæ.

¶3 Præterea, Cauere in futurū non est actus iustitię, sed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela; sed hoc pertinet ad [h] satisfactionē: quia ipsius est fug-

3m ex Philosopho. In uirtute, ℞. inquantum est uirtus: non, inquantum est talis uirtus. § Tunc &c. Nā satisfactio, ideo respicit principaliter actus exteriores, ex quibus determinatur sufficiens uel insufficiens, quia est talis uirtus: quamuis satisfactio, inquantum est uirtus respiciat principaliter electionem. Nam electio est communis omnibus uirtutibus moralibus: quoniam uirtutes nō essent huic, nisi eligerentur ab eo.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes: primo, quomodo per rationem ostēdas, meritò esse insinuatum à Concil. Flor. & Trid. φ satisfactio est actus uirtutis. Hoc autē insinuauit Floren. quādo in Decreto Papæ Eugenij 4. determinauit φ satisfactio est pars, seu actus, pœnitentiæ. Item Conc. Trid. quando sess. 14. c. 3. dixit: φ satisfactio est actus pœnitentis, & pars pœnitentiæ. Cum. n. pnia sit uirtus, alioqn à Christo Matt. 3. non præciperetur per ly pniam agite, cum præcepta D legis non dentur nisi de actibus uirtutum (ut habetur ex secūdo Eth. e. dicente philosopho, quòd legislator intēdit facere homines uirtuosos.) sequitur apertè: φ qui dicit satisfactionē esse partem, seu actum pniæ, dicit per hoc φ satisfactio est actus uirtutis. Nec obstat phantasia Lutheri negantis satisfactionem esse partem pœnitentiæ; & consequenter esse actum uirtutis (ut dictum est:) quoniam suum dicere damnatum intelligitur à prædictis Concilijs ibi. Vnde idem Concil. Trid. eadem sess. damnans Lutherum Can. 4. ait. Siquis negauerit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente uidelicet, contritionem confessionem & satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur &c. Anathema sit. Erubescat ergo Lutherus pertinaciæ suæ hæreticæ prædictæ (ut refert Roffensis contra ipsius assertiones. ar. 5.) sic tangens: Vehementer odi, & sublatum uellem, hoc uocabulum, satisfactio. Item damnatur illa hæresis à Papa Leone X. in bulla cōtra errores Lutheri: cuius particulam pro damnatione huius cum alijs erroribus uide q. 1. ar. 1. appen & tertia par. q. 68. ar. 9. Vide Roffensem supra contra err. illum Lutheri mirificè triumphātem. ¶ Secundò 2 habes: quomodo per rationem ostendas prædicta à Concilijs, pro quanto satisfactionem innouunt esse actum uirtutis, meritò damnasse errorem ipsum Lutheri: & quomodo eadem, pro tanto, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶ Tertiò uides quomodo 3 do ex his uicissim Thomistica doctrina hæc stabiliatur, & declaretur.

Vtil. p S. Eccl. &c.

QVÆST. XII. ART. II.

CONCL. Satisfactio, quæ æqualitatem respectu offensæ præcedentis in faciente importat, opus iustitiæ est; quantum ad illam partem, quæ pœnitentia dicitur. 50

¶NOT. Per satisfactionem, si loquendum est uniuersaliter, cointelligenda est etiam contritio saltem præsuppositiuè: inquantum,

gestionibus peccatorũ aditum non indulgere, ergo satisfactio non est actus iustitiæ.

Sed contra, Nulla uirtus attendit rationem debiti, nisi iustitia: sed satisfactio honorẽ debitum Deo impedit, vt Ansel. ait: ergo satisfactio est actus iustitiæ.

Præterea, Nulla uirtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere, nisi iustitia: sed hoc fit per satisfactionem, qua cõstituitur æqualitas emẽdæ ad offensam præcedentẽ, ergo satisfactio est iustitiæ actus.

Respondeo, dicendũ, quòd secundum Philosophum in 5. Ethic. medium iustitiæ accipitur secundum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua, unde cum talem adæquationem ipsum nomen satisfactionis importet, quia hoc aduerbium, satis, æqualitatem proportionis designat, constat quòd satisfactio formaliter iustitiæ actus est. Sed iustitiæ actus secundum Philosophũ est uel sui ad alterum, ut quando aliquis reddit alteri quod ei debet, uel alterius ad alterum, sicut quando iudex facit iustitiã inter duos. Quando autem est actus iustitiæ sui ad alterum: æqualitas in ipso faciente constituitur, quando autem alterius ad alterum, æqualitas constituitur in iustum passo, & quia satisfactio æqualitatem in ipso faciente exprimit, dicit actum iustitiæ, quæ est sui ad alterum, proprie loquendo: sed sui ad alterum potest aliquis facere iustitiã, uel in actionibus, & passionibus, uel in rebus exterioribus, sicut & iniuria fit alteri, uel subtrahendo res, uel per aliquam actionem lædendo, & quia vsus rerum exteriorũ est dare, ideo actum iustitiæ secundum quòd æqualitatem in reb. exterioribus consistit, proprie

dicit hoc, quod est reddere: sed satisfacere manifeste æqualitatẽ in actionibus demonstrat, quamuis quãdoque vnum pro alio ponatur. Et quia adæquatio non est nisi inæqualiũ, ideo

G satisfactio inæqualitatẽ actionum præsupponit, quæ quidẽ offensam constituit: & ideo habet respectum ad offensam præcedentem: nulla autem pars iustitiæ respicit offensam præcedentem, nisi iustitia uindicatiua, quæ æqualitatem constituit in eo, qui iustum patitur, indifferenter, siue sit patiens idem, quod agens, ut quando aliquis sibipsi pœnam infert, siue non sit idem, quod agens, ut quan-

H do iudex aliũ punit, ad utrumque uindicatiua iustitia se habentet similiter, & pœnitentia, quæ æqualitatem tantum in faciente importat, quia ipsemet pœnam tenet, fit vt sic quodãmodo pœnitentia uindicatiuæ iustitiæ species sit, & per hoc cõstat, quòd satisfactio, quæ æqualitatem respectu offensæ præcedentis in faciente importat, opus iustitiæ est quantum

I ad illam partem, quæ pœnitentia dicitur.

Ad primum ergo dicendũ, quòd satisfactio (vt ex dictis patet) est quædam iniuriæ illatæ recompensatio, vnde sicut iniuria illata immediate ad inæqualitatẽ iustitiæ pertingebat, & per consequens ad inæqualitatem amicitiæ oppositam, ita, & satisfactio directe ad æqualitatem iustitiæ perducit, & ad

K æqualitatem amicitiæ ex consequenti, & quia actus aliquis elicitiue ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediate ordinatur, imperatiue autem ab illo, ad cuius finem ultimo tendit: ideo satisfactio elicitiue est à iustitia: sed imperatiue à charitate.

Ad secundum dicendum,

---

quantum, vt iusta sit satisfactio respectu offensæ præcedentis, simul cum contritione pensanda est: vt per Innocentium Papã in appen. infrà patebit.

Corollarium. Ergo satisfactio pertinet ad iustitiam vindicatiuam, multæ tamen misericordiæ iunctam: quia pœnitentia iustitiæ vindicatiuæ species est multis miserationibus mixtæ. Hoc & alio uocabulo exprimit conclusio, cùm dicit ly respectu offensæ præcedentis: quam scilicet vindicare vult.

¶PROB. Quia satisfactio secundũ nomen suum importat adæquationẽ ad aliquid in aliqua proportionalitate consistentem (cùm aduerbium, satis, æqualitatem proportionis designet:) & medium iustitiæ accipitur secũdum adæquationem rei ad rem in aliqua proportionalitate (ex Philosopho 5. Ethic.)

Corollarium. Ergo satisfactio non qualitercunque, sed formaliter, est actus iustitiæ: quoniam mediũ est illud, per quod formaliter aliquid ostenditur de aliquo: & medium iustitiæ conuenit satisfactioni (vt dictum est.) Sic intelligitur conclusio. Non est autem opus probare, quòd sit actus vindicatiuæ: quoniã id patet ex terminis cõclusionis (ut declaratum est in primo corollario.)

1m de conclusione.

Est. ℟. imperatiue: non, elicitiue §. Tunc &c. Concl. n. de actu elicito loquitur: dum satisfactionem dicit esse actum iustitiæ.

2m ex Philosopho.

Non est. ℟. principaliter: non, ex consequenti tunc &c. Nã quãdo dicitur, quòd satisfactio causas peccatorum excidit, intelligitur ex consequẽti pro quãto ipsæ causæ sunt passiones in nobis.

Corollarium. Hinc ergo dicas: quòd satisfactio principaliter attendit; ad recompensationem faciendam de offensa præterita: & ex consequẽti ad nouam uitam arripiendam excidendo non tantum peccata, sed etiam causas peccatorum. Ergo pœnitentia non est tantũm noua uita: de qua alibi disputatum est efficacissimè ex Concilijs. q. 1. art. 8.

Satisfactio medicina est & præseruatiua.

F contra Lutherum dicentem oppositum. Ergo discant hinc pœnitentium confessarij: ut eis imponãt, quòd vitent non solum peccata, sed etiam occasiones peccatorum. Ergo satisfactiones per se personaliter adimpletæ sunt etiã medicina præseruatiua à morbis peccatorum futuris.

3m de minori.

Ad satisfactionem. ℟. secundum quòd prudentiæ particeps est, considetatam: non, prout satisfactio est præcisè. §. Tunc &c. Nam conclusio, quando satisfactionem dicit esse actum iustitiæ, loquitur de satisfactione, vt satisfactio est; non vt concernit prudentiam in futurum.

¶NOT. Satisfactio, vt sic, est actus iustitiæ (vt in conclusione;) vt ad reconciliandũ offensum in amicitiamque trahendum, ordinata est actus charitatis (ut in ad primum;) vt cautionem in futurum à peccatis connotat, est actus prudentiæ (vt in ad ternium.)

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem ostendas, meritò insinuatum à sacris literis, à Concilijs, à summis Pontificibus; quòd satisfactio est actus iustitiæ uindicatiuæ, seu actus iustitiæ quoad illam partem, quæ pœnitentia dicitur. A sacris literis Matth. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Hoc est. Vestras satisfactiones facite ut ad æqualitatem proportionaliter præcedentium offensarum, de quibus iam nos pœnituit fiant. Quis non uideat, per hoc apertè in sensu dici quòd satisfactiones ad iustitiam pertinent? lege corporis articuli principiũ de medio iustitiæ: & indè, authoritatem prædictam Euangelij sic intuere, facilè colliges. Item Deut. 25. Pro mensura delicti erit & plagarum modus. Item Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit; tantum date ei tormẽtum & luctum. Audis æqualitatem? Infer iustitiam. Item. 1. Cor. 11. Si nos ipsos iudicaremus, non utique iudicaremur. Iudicium est actus iustitiæ 2. 2. q. 60. art. 1. & Apostolus satisfactiones hic uocat iudicia: ergo per hoc manifestè docet, satisfactionem esse actum iustitiæ.

Concl. m. Veritas S. Ecclesia, ad intell. script. &c.

ꝙ quamuis iustitia sit principaliter circa operationes, tñ etiã ex consequenti est circa passiones, inquantum sunt operationũ causæ. Quare sicut iustitia cohibet iram, ne alteri læsionẽ iniuste inferat, & concupiscentiam, ne ad alienum thorũ accedat, sic ẽt satisfactio potest peccatorum causas excidere.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quælibet uirtus moralis participat actus prudẽtiæ, eo ꝙ formaliter ipsa complet in eis rõnem uirtutis: cum secundum eam medium accipiatur in singulis uirtutibus moralibus, ut patet per definitionem uirtutis in 2. Ethic.

ARTICVLVS III.

Vtrum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur.

AD TERTIVM sic procedit. Vĩ ꝙ definitio satisfactionis in litera inconueniẽter ponatur ab Augusti. Dicit enim, ꝙ satisfactio est peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Causa enim actualis peccati fomes est: sed in hac uita non possumus fomitem excidere, ergo satisfactio nõ est peccatorum causas[h] excidere.

¶ 2 Pręt.[h] Causa peccati est fortior[h] q̃ pc̃tm̃, sed hõ p[h] se non potest peccatum excidere, ergo multo minus causas peccati, & sic idem quod prius.

¶ 3 Præterea. Satisfactio[h] cũ sit pars pniæ, præteritũ respicit, non futurum: sed nõ indulgere aditũ suggestionibus peccatorum respicit futurum, ergo non debet poni in definitione satisfactionis.

C ¶ 4 Præterea. Satisfactio dicitur respectu offensæ præteritæ: sed de offensa præcedenti, nulla fit[h] mentio, ergo[h] incõuenienter assignatur definitio satisfactionis.

¶ 5 Præterea. Anselmus ponit aliam definitionẽ in Lib. Cur De⁹ homo, scilicet satisfactio, est honorem debitum Deo im

Item Rom. 6. sicut exhibuistis membra uestra seruire iniquitati A ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Hoc est. Vnusquisque quos in se habuit oblectamenta; tot de se inueniat holocausta. Conuertat ad utrarum numerum, numerum criminum: ut totum seruiat Deo in pnia, quicquid ex se Deum contempsit in culpa. Vide ergo satisfactionẽ, secundum Apost. esse actũ iustitiæ. Item Ps. 118. Feci iudicium, & iustitiam; nõ tradas me calũniantibus me. Quid aũt intelligat p iustitiam declarauerat iam in Ps. 6. dicẽs. Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meũ rigabo. Qđ exponẽs Chrys. hom. 41. de pnia dicit. Olim patratum peccatum, post tot annos, post tot generationes, quasi nuper accidisset, lugebat. Pœnitentem irasci nõ oportet, neque sæuire: sed conteri tanquàm condemnatum tanquàm non habentem fiduciam, tanquã iudicatum reum, tanquàm ex sola saluari misericordia debeatẽ tanquàm ingratum erga benefactorẽ redargutum, tanquàm iniucundum, & reprobũ, tanquàm innumeris dignum suppliciis. Si hæc cogitet: nõ irascet non indignabitur, sed lugebit, flebit, gemet, & conqueretur nocte ac die. Pœnitentem nunquam oportet obliuioni peccatum tradere: sed Deum quidem rogare, ne eius meminerit: ipsum uerò nunquàm ipsius obliuisci. Si nos eius nun recordemur, Deus ipsius non obliuiscetur; si nos eius meminerimus, Deus obliuiscetur. A nobisipsis ultionem sumamus, nosipsos accusemus, ita placabimus iudicem. Hæc ille. Vbi si notaueris ly ultionem, ly accusemus: dices, quòd, secundum psalmistam ab eo interpretatum, satisfactio est actus iustitiæ. A conciliis item idipsum in principio appen. dictum insinuatum est. Nam Concilium Tridẽtinum sess. 14. cap. 8. Habeant sacerdotes Domini præ oculis ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nouæ uitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed ẽt præteritorum peccatorũ uindictam, & castigationem. Hæc ibi. Ecce: ꝙ & actum iustitiæ, & uindicatiuæ, & respectu præcedentis offensæ, esse satisfactionẽ; habes ex concilio. Item octaua synodus; & recitatur 26. q. 7. Affectum illum in se recipiat pœnitens, quem gerebat ille, qui dicebat; iniquitatem odio habui & abhominatus sum &c. vel secundum ea, quæ Apostolus dixit ad eos, qui secundum Deum contristati sunt. Quantum (inquit) in uobis operatus est solicitudinem, sed accusationem, sed indignationem, sed æmulationem, sed uindictam &c. Hæc ibi. Item eadem synodus octaua, & recitatur 26. q. 7. Erga eum, qui peccata non punit, tales esse debemus, sicut Dominus præcepit dicens sit tibi sicut ethnicus, & publicanus; & sicut Apostolus docuit dicens, subtrahite uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & secundum traditionem, quam tradidimus uobis. Hæc ibi. Vbi ad propositum nota ly punit. Item Concilium Aquense cap. 5. sic. Apostolus inquit: si nosipsos iudicaueritis, à Domino non iudicabimur. Hæc est uindicta, quam (inspirante Deo) omnis peccator pro suis admissis pœnitendo, in seipso uindicat. Hæc ibi. A summis etiam Pontificibus idem in principio appendicis dictum insinuatum est. Leo enim primus sic ait. Oportet, unumquemque Christianum conscientiæ suæ habere iudicium: nè conuerti ad Dominum de die in diem differat: nec satisfactionis sibi tempus in fine uitæ suæ constituat: quem periculosè ignorantia humana concludit; ut ad paucarum horarum se referret incertum: &, cum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat; quo uix inueniat spacium uel confessio pœnitentis, uel reconciliatio sacerdotis. Hæc ille in epistola ad Theodorum Forojuliensem Episcopum, & est 89. in ordine, tom. 1. conciliorum. Vbi nota ad propositum ly iudicium: quòd. s. de satisfactione loqui uolens, ipsam ad iudicium, consequenter ad iustitiam, conscientię pertinere affirmat. Itẽ Gregorius primus, epist. ad Secundinum, sic A capite itaque incipiẽtes usq; ad quartum altaris ministrũ hanc formam seruandam cognoscimus: ut sicut minorem maior præcedit in honore, ita & in crimine; & quem maior sequitur culpa maiori plectat uindicta, quæ post pœnitentiam credatur esse fructuosa. Hæc ibi. Vbi satisfactionẽ uocat uindictam: & uindictam ipsam p maiori delicto maiorem fore determinat. Item Innocentius tertius, Liuon. Episcopo & eis, qui cum ipso sunt fratribus ait. Pœnitentia non tam secundum quantitatem excessus, quàm pœnitentis contritionem, per discretũ sacerdotis arbitriũ est moderanda. Hæc ibi. Vbi idem apparet per ly secundum quantitatem delicti. Vnde ẽt patet: quòd in satisfactione computatur contritionis magnitudo, ut iustitiæ actus consecutus: quod annotatum est supra ante probat. conclus.

§ Secundo habes: quõ prædicta scripturarum, conciliorum, D Romanorum Pontificum, pro quanto satisfactionem esse iustitiæ uindicatiuæ actum insinuant, & declares, & probes, & defendas. § Tertio uides, quõ ex his uicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

Modus satisfactiones exequendi.

Memoria continua delictorũ quãti valeat.

Ambulat inordinatè, q peccata non punit.

Contritio intra satisfactionem concluditur.

QVÆST. XII. ART. III.

CONCL. 1ª. Definitio satisfactionis ab Augustino data est secundum quòd satisfactio præseruat à culpa futura: & per abscissionem causarum peccati, & per retentionem liberi arbitrij ad ipsum peccatum.

¶ NOT. Augustinus diffinit satisfactionem, ut concernit prudentiam (secundum quòd habes ar. 2. ad 3.) non ut præcisè dicit iustitiam. Quamuis etiam ipsam consequenter dicere iustitiam, affirmare possimus: quoniam iustitia quædam est uitata offensam contra nouiter reconciliatum (ut considerãti patere potest.)

¶ PROB. Quia satisfactio (secundum Augustinũ) est peccatorum causas (.i. occasiones) excidere, & eorum suggestionibus additum non indulgere: quia 2 (ly & p abscissiõné &c.) peccatũ põt incurri p consensum liberi arbitrii & ad pñtiam causatum peccati, & etiam si fuint absentes illæ causæ peccati.

Corollarium. Ergo peccatum potest incurri absque etiam occasionibus eius: & non est necesse, quòd incurratur præsentibus occasionibus ipsius. Et ideo probatio secundæ partis conclusionis usa est uocabulo isto, Potest incurri; & non isto, Incurritur.

¶ CONCL. 2ª. Satisfactionis definitio respectu culpæ præteritæ cõsiderata est illatæ iniuriæ recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem.

¶ NOT. Ly æqualitatẽ, intellige pportionis (ut ex ar. 2. habes) si consideretur satisfactio respectu offensæ diuinæ. Potest autẽ ly æqualitatem, absolutè sumi: si accipiatur respectu iniuriæ uel damni dati hominibus. Et nota: quod præmissæ diffinitiones, quæ partiales sunt ut potè dant uel retinent

Definitio totalis de satisfa-ctione data.

præteriti tm̃, uel futuri tm̃, possunt unam totalem satisfactionis diffinitionem conflare sic. Satisfactio est illatæ iniuriæ recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem, & peccatorum causas excisio, ac earum suggestionibus non consensus. Notabis quoque regulam D. Th. hanc uniuersalissimam: quòd, quã uidet titulo alicui de conuenientia alicu

Regula familiarissima D. Tho. pro eius cãsis.

ius rei quærenti, & in conclusionib. ipsius nullam facit explicitè de conuenientia mentionem: tunc semper implicitè subintelligitur: quòd conclusiones ipsæ limitandæ sunt, per ly conuenienter. Exempli gratia. Quæritur hic in titulo, an conueniens sit diffinitio satisfactionis; & in conclusionib. hãc diffinitiones, nulla facta limitatione de conuenientia, uel inconuenientia. Quid ergo dicendum: cùm Sanctus Doctor sit ubique sui memor, atque sufficiens? Quòd conuenientia subintelligitur, (licet non pari fortiter, sed in genere suo, unaquæque sufficiens sit) cùm ipsa tñ sio cuiusque prudentis secundum interrogationem factam intelligi debeat. Hoc enim docet Christus de quocunque prudenter rñdere sententendum, et si rñsioni nõ addatur limitatio posita in interrogatione: dum discipulis quærentibus, Rabbi quis peccauit hic aut parentes eius, ut cæcus nasceretur, rñdit, Neque hic peccauit, neque parentes eius; Item dum sororibus de infirmitate mortali, secundum ordinarium cursum, fratris sui timentibus rñdit per nuntium, Infirmitas hæc non est ad mortem. Ecce: quòd sufficientissimè, prudentissime que rndet: & tñ nec primò repetit ly ut cæcus nasceretur; nec secundò exprimit ordinarium moriens cursum, qui est remanere in morte usque ad diem iudicij: sed sufficit sibi, quòd hmõi limitatione necessariò subintelligendæ ex interrogatis intelligant. Non ergo diminutum, nec minus prudentem. D. Th. ex sua illa taciturnitate iudicaueris unquàm: sed breuiloquum cù sufficientia.

Io. 9.
Io. 11.
conclusio
concl. p
concl. s

pendere; in qua nulla fit mẽtio horum, quæ August. hic ponit, h ergo altera earum uidetur esse incompetens.

¶ 6 Præterea. Honorem h debitum potest innocens impendere, sed satisfacere non cõpetit innocenti, ergo definitio. Anse[l]. est mala ordinata.

RESP. Dicendum, quòd iustitia non ad hoc tantum tẽdit: ut inæqualitatem præcedẽtem auferat puniendo culpam præteritã, sed ut in futurum æqualitatem custodiat, quia secũdũ Philosophum in 2. Eth. Pœnæ medicinæ sunt. Vnde, & satisfactio, quæ est iustitiæ actus pœnam inferentis, est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris, & ideo quando homo homini satisfacit, & præterita recompensat, & de futuris cauet: & secundum hoc dupliciter potest satisfactio definiri. Vno mõ respectu culpæ præteritæ, quam recompensando curat, & sic m dicitur quòd satisfactio est illatæ iniuriæ recõpensatio secundum iustitiæ æqualitatem. n Et in idem dicitur redire diffinitio Anselmi qui dicit, quòd satisfacere est honorem debitũ Deo impendere; ut consideretur debitum ratione culpæ cõmissæ. Alio modo potest definiri, secundũ quòd præseruat à culpa futura, & sic p definit eã hic August. q præseruatio autem à morbo corporali, fit per ablationem causarũ, quibus morb. consequi potest: eis enim ablatis, non põt morbus sequi. Sed

F in morbo spirituali non est ita, quia liberum arbitrium non cogitur; unde causis præsentibus potest uitari, quamuis difficulter & causis amotis potest incurri: & ideo s in satisfactionis definitione duo ponit, scilicet

G abscissionem causarum, quantum ad primum, & renitẽtiam liberi arbitrij ad ipsum peccatum, quantum ad secundum t.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd accipiendæ sunt causæ proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo, s. libido ex cõsuetudine, uel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti; & exteriores occasiones ad peccãdum, ut locus, mala so-

H cietas, & hmõi: & tales causæ in hac uita per satisfactionem tolluntur: quamuis fomes, q est causa remota peccati actualis non tollatur totaliter in uita p satisfactionẽ, etsi debilitetur.

AD 2m dicendum, quòd quia cã mali, uel priuationis eo modo quo causam habet, non est nisi bonum deficiẽs; bonum autem facilius tollitur, quàm cõstituatur: iõ facilius est causas priua-

I tionis, & mali abscindere, quà ipsum malum remouere, qđ nõ remouetur, nisi per cõstructionem boni, quod patet in cæcitate, & causis eius. r Et tamẽ causæ peccati pdictæ non sunt sufficientes causæ, cum ex eis non de necessitate sequatur peccatũ, sed sunt occasiones quædã: r nec iterum satisfactio sine Dei auxilio fit, quia sine charitate esse non potest, ut dicetur.

F gust. no sic definiẽte indicat. Pendẽtis. n. est, cuiusmodi (ut ar. 1. ad 3m) satisfaciẽs esse dẽt, pericula finẽ suũ impediẽtia uitare: alioqn finẽ suũ uel nunq̃, uel uix, & cũ difficultate qdẽ, consequet. Vsi git & pctã uitemus, & faciliter uitemus (quo & mõ præcepisse intelligit Deus, oẽ tangerens pomum, si isi pcepit; ut ait mulier Genes. 3) dixit Aug. quòd satisfaciẽs occasiones peccatorum debet excidere. Item. Nẽ peccata sæpius, ex improuiso ferme, impulsuque quodam, incurramus; qñ quamai periculum (de quo scrip è conminet nõ uide illud,) peribit in illo: nõ sensit Aug. quòd satisfaciens quis minus, n õ & à peccato minus alienus, nisi si causas seu occasiones, peccatorũ non excidat. Occasiones itaque sic sunt dispositiones: s. h, sicut ad dispositionem materiæ seqr forma, & ad cãm sequit effectus, ita ad positionẽ occasionum peccatorũ sequuntur peccata ipsa; licet non necessariò pp libertatẽ arbitrij; ut in corollario post primæ cõclusionis probationem, & in textu patet.

Occasiones peccatorũ non uitantis cum opinionis sit apud Aug. Eccl. 3.

2m maior.

Cã peccati est fortior, q̃ pctũ &c. Nega hæc maior. §. Immò dl, quòd est totum oppositum: eo quòd, quia cã mali uel priuationis eo mõ &c. ut in litera usque; exclusiuè ad ly & tñ causæ &c. Tunc non sequitur quòd, si homo non potest uitare peccatum, non possit uitare occasiones: ut deduceb atur.

Itẽ de maiori

Cã. &c. Sufficientes non, insufficiẽs. §. Tũc &c. Nã causæ peccati, in responsione ad primũ. prædictæ, de quibus & Aug. hi loquitur, non sunt causæ sufficiẽtes peccati: sed quædam occasiones. Resp. 1a. Resp. 3a.

¶ NOT. Cã sufficiẽs peccati, & ea sola, est uoluntas creaturæ; cũ uoluntas immutari à

K nulla alia creatura possit 1. par. q. 106 ar. 2. & q. 111. ar. 2. & cõsequenter ad hanc solam de necessitate sequitur peccatum. Quòd autem omnia alia sint ad hoc causæ insufficientes, patet per id Apostoli Rom. 8. Certus sum: quòd neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque uirtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia (scilicet à uoluntate nostra) poterit nos separare à Charitate Dei: sic authoritatẽ hanc exponit B. doctrix disciplinæ Dei Catherina Senensis, epist. 93. Ergo nulla creatura, excepta uoluntate ipsius peccantis, est sufficiens causa peccati eius. Hæc sint dicta, extendendo (ut põt) ad quoslibet hominea propositionem Apostoli, in sensu præscripto; quãuis ad literam propriam & principalem loquatur Apostolus ibi de prædestinatorum salute, à qua finaliter dimoueri non poterunt, nec etiã per creaturam hanc scilicet uoluntatem suam, prout tamẽ considerantur secundum quòd stant sub prædestinatione diuina: ut habes ex prima par. q. 23 ar. 6. ad 1m. Item si creatura alia à uoluntate

Sola uolũtas est cã sufficiens peccati.

¶ PROB. Quia satisfactio culpam præteritam, recompensatione æqualis iustitiæ curat.

1m de conclusione.

Causas. & Remotas: nõ, proximas. §. Tunc &c. Nam diffinitio ab Augustino data intelligitur de causis proximis actualium peccatorum: quas satisfactio, ut peccata uitare possit uel melius excidit. i. amputat, adimpliẽs illud Matt. 19. Si pes, & oculus tuus scandalizat te, abscide, & erue, eum; & proiice. i. procul iace (non enim temerè, sed uigilanter, uitandæ occasiones peccatorum sunt) abs te.

¶ NOTATIO. Satisfactio sufficeret uitare peccata: nisi occasiones frigidam mentem ad uitandum illa, & plerunque calum in illa, inferrent. Quamobrem minus, quàm debet ipsorum occasiones euitans, minus, quàm debet, satisfacere ab Au-

luntate peccatoris esset sufficiens causa peccati: Deus nõ punis- A sset Adam dicentem mulier dedit mihi de pomo, & comedi, neque Euam dicentem, serpens decepit me. Hoc est, Mulier fuit causa sufficiens comestionis meæ prohibitæ: & serpens fuit causa sufficiens deceptionis meæ. Nam aliàs mulier ad literam dederat Adæ de pomo, Gen. 3. & à serpente ipsa seducta fuerat 1. Tim. 2. Sed talis occasio non fuit causa sufficiens: immò nec ipsum peccatum potest constringere uoluntatem ad se perpetrandum: quoniam ad Caym Gen. 4. dicit Dominus; si malè egeris, statim in foribus aderit peccatum tuum (i. apparebit) uel signis exterioribus, q sunt quidam foras animi: uel in quadã tui interanea pœnalitate, iuxta illud Aug. Iussisti Domine, & uerè sic est, q omnis inordinatus animus sibi ipsi est pœna:) sed sub te erit appetitus eius (i. s. peccati,) & tu dominaberis illius.

casp6. 2ª. Ecce; quòd uoluntas, etiam hominis reprobati, nõ constringitur ad peccandum, sed domina est appetitus peccati: & consequenter peccatum, etiam si fingatur in abstracto esse, & tentare hominem, non est causa sufficiens faciendi, quòd uoluntas eius peccet. Illa igitur propositio argumenti maior, causa peccati est fortior quàm peccatum, intelligitur solum de uolũtate: inquãtum ipsa sola est sufficiens causa peccati; &, ut uera ipsius causa, difficilius tollitur, quàm peccatũ. In cuius signum est: quòd peccatum fornicationis inuidiæ, auaritiæ &c. tollitur è quibusdam hominibus faciliter, quod est quibusdam aliis uel difficulter uel nunquàm tollitur; & hoc propter ipsam causam peccati difficilius, quàm peccatum, amouibilem. Vnde in textu signanter, quasi uoluntatem ab aliis causis discernendo in ueritate uel falsitate illius propositionis maioris, dicitur ly prædictæ; causæ (inquit) peccati prædictæ non sunt sufficientes &c. Vide secundum responsum in litera ly & tamen &c. usque ad exclusiuè ad ly nec iterum. Et sensus diuturnarum illarum responsionũ resolui tandem in hoc: quòd de insufficienti causa negatur maior de sufficienti autem conceditur.

Voluntas est fortior quocunque pctõ.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd quamuis pœnitentia ex prima sui intentione respiciat præteritum, tñ etiam ex consequenti futurum respicit, inquantum est medicina præseruans, & sic etiam satisfactio.

AD QVARTVM dicẽdum, quòd B Augustinus definit satisfactionem, secundum quod fit Deo, cui secundum rei veritatẽ nihil subtrahi potest, quamuis peccator, quantum in se est, aliquid subtrahat, & ideo in satisfactione tali. principalius requiritur emẽdatio in futuro, q̃ recõpensatio præteritorum: & propter hoc ex parte ista Aug. definiuit satisfactionẽ. ¹ Nihil omnibus tamen ex cautela futurorũ co- C gnosci potest recompensatio præteritorum; q̃ fit circa idem côuerso mõ. In præterito enim respiciẽtes causas peccatorum propter peccata detestamur, à peccatis incipiẽtes detestationis motũ; sed in cautela à causis incipimus, vt causis subtractis facilius peccata vitemus.

AD QVINTVM dicendum, q nõ est inconueniens q de eodẽ dentur diuersæ assignationes secundum diuersa, quæ in ipso inueniũtur; & sic est in proposito vt ex dictis patet.

AD SEXTVM dicẽdũ, q intelligitur debitũ q debemus Deo rõne culpæ commissę; qa huiusmodi debitũ pœnitentia respicit, vt prius dictum est.

A fensa facta Deo mentionem fecerit implicitè, inquantum s. in cautela futurorum, de qua expressè loquitur, includitur quodammodo recompensatio præteritorum, prius ex illorũ, cautela cognosci potest istorum præteritorum recompensatio &c. ut in litera usque in finem. Vide secundum responsum in litera ly nihilominus tamen &c.

Corollarium. Ergo Aug. explicitè nõ meminit offensæ pteritę: tum quia offensa illa scdm rei ueritatem nihil subtraxit Deo, tũ quia in cautela futurorũ, de qua explicitè loquebatur, recõpensatio pteritorũ includabat. Ergo per silẽnium de recõpensatione præteritorum Aug. nõ intellexit, q satisfactio sit noua uita tñ, sed q sit noua uita cum recompensatione præcedentium delictorũ. Quod autem ex cautela futurorũ possit cognosci recompensatio commissorũ, ultra dicta in textu, patet per rõnem sequentem. Nã qui maiora peccata cõmisit, solet (si pac pari referantur debet) cautius à futuris periculis præcauere, tanquàm suæ fragilitatis conscius. Vnde ex cautela tam uigilanti potest quis cõiectare, quòd ille maiora peccata commisit, & consequenter q de maioribus recompensare uult: quàm alius quidam, qui in futurum de occasionibus peccati uitandis sollicitus minus est.

Item de minori.

Per se. ℞. Solum: non, auxilio Dei associatum. §. Tunc &c. Nã homo tali auxilio fultus quascunque causas peccatorum etiam sufficientes (retrahendo. s. uoluntatem à consensu mali, & delectatione eius) potest excidere: & ita satisfactionem, ut. s. auxilio Dei est munita, sumit Aug. in sua illa definitione. Vide responsum tertium in litera ly nec iterum satisfactio &c.

3ᵐ de maiori.

Satisfactio. ℞. Secundum suam intentionem primam consideratã: non, secundum intentionem consequentem. §. Tunc &c. Nam Aug. diffinit satisfactionem consideratam scdm consequentem intentionem: ut in not. post conclusionem primam significatum fuit dicendo, quòd ipse definit eam secundum quòd concernit prudentiam. Vide ibi & locum citatum. E

¶NOT. Qñ dicit litera ly sic etiam satisfactio, innuendo per hoc, q satisfactio est medicina præseruans, sumit satisfactionẽ: ut per seipsum personaliter quis eã exequitur, non ut pecaliũ secundũ n quod ex q. 1 ar. 2 in princ. corpor. habetur.

4ᵐ illatio conclusionis.

Ergo inconuenienter &c. ℞. Negatur illatio. § Rõ est: quia Aug. cuius est illa definitio, de qua in argumento huius conclusione, definit satisfactionem secundum quòd dicit emendationem uitæ: non secundũ quòd respicit offensam Deo factam. Hoc uerò facit Augustinus non ad denotandum, q pœnitentia & satisfactio sit solum noua uita (illud enim esse hæresim sciuit ipse: & pro tali damnatum est q6. 1. ar. 1 append.) sed ad denotandum, quòd secundum rei ueritatẽ offensa illa nihil Deo subtrahit. Vide literam.

Item de minori.

Fit. ℞ Explicitè; non, Implicitè §. Tunc &c. Sufficit n. Aug. q de of-

5ᵐ illatio conclusionis.

Ergo altera earum &c. ℞. Negatur illatio. §. Ratio est quia non est inconueniens, q de eodem &c. ut in lĩa. Tunc n. singulæ diffinitiones de eodem erunt conuenientes, in genere tamen suo: licet non sint omnino competentes absolutẽ, nisi illa diffinitio una, quæ ex omnibus iis conflata fuerit (ut in proposito, supra uidimus Not. post conel. 2.)

¶NOT. Quòd de eodem diuersæ diffinitiones danť, & singulæ competentes in gñe suo; & q ex his una competens simpliciter conficitur, docuit Philosophus facto suo: qñ & in 2. Poster. ex D duplici allata diffinitione demonstrationis unam confecit, & in 2. de Anima idem circa diffinitiones Animæ operatus est.

6ᵐ de maiori.

Debitum. ℞. Rõne culpæ commissæ consideratum. non, rõne obligationis præcisè erga benefactorem. §. Tunc &c. Nam debitum in definitione ab Anselmo data sumitur per respectum ad culpam commissam: secundum quem modum, considerationis innocens honorem debitum non potest Deo reddere: eo quòd culpam in Deum non commiserit.

¶NOT. Hoc mõ rñsioni huic sextæ accõmodato, ipsamq; declaranie magis, di Luc. 15 q iusti non indigent pœnitentia. Rõne namque culpæ commissæ, si semper fuerint iusti pnia nõ egent (quo solo modo accipitur pnia in illo contextu) licet rõne conformitatis ad Christum crucifixum, & cautelæ à peccatis futuris, indigeant pœnitentia.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¹ Primò quomodo per rationem interimas hæresim Lutheri (ut refert Leo Papa X. in bulla cõtra illius errores) dicentis: optima pnĩa est noua uita. Vbi p nouam uitam intelligit abstinere à peccatis, & uirtutes assequi; non autẽ cointelligit recompensationẽ ullam rõne culpæ præteritę. Contra hunc inquam incerimendum habes ex ar. non tñ rõnẽ sed Anselmi diffinitionem. Contra quem & habuisse recordaberis articulum secundum præcedentem. ¹ Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secundo habes: quõ per rõnem articuli & huius & præcedẽtis ostendatur hæresim prædictam merito damnatã fuisse à Cõc. Trid. sess. 14. c. 8. sic. Nemo unquàm catholicus sensit, ex hmõi nostris satisfactionibus uim meriti, & satisfactionis Dñi nostri Iesu Christi, uel obscurari, uel aliqua ex parte imminui: quod dum Nouatores intelligere nolunt, ita optimam pnĩam nouam uitam esse docent, ut omnem satisfactionis uim, & usum tollãt. 2

Hæc ibi Et Can. 3. Si quis dixerit pro peccatis, quo ad pœnam F temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis, uel à sacerdote iniunctis &c. atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum nouam uitam: Anathema sit. Hæc ibi. Item meritò damnatam à Leone in prædicta bulla: cuius damnationis particulam. vide q. 1. ar. 1. appen. & 3. pat. q. 68. ar. 9. Item à scriptura Luc. 15. gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente; quam super 99. iustis, qui non indigent pœnitentia Quid contra Nouatores illos clarius: Cum iusti ipsi indigeant noua uita (ut patet, saltem perseuerando,) & non indigeant pœnitentia? Ergo pœnitentia addit ad nouam uitam.

3 ¶ Tertio habes: quo modo per rationem, *Tho. ubi sup. ar. 2.* distinctionem que Augustini, interimas hæreses Almatici (ut refert Cardinalis Turre Cremata, de Eccle. lib. 4. pat 2. cap. 35. & Direct. inq. 2 par. q. 6. 7.) dicentis: quòd in charitate constituto nullum peccatum imputabitur: item, quasi declarans prædictum dogma, quod quæcunque stupra, adulteria &c. ex charitate carnaliter commiscentes cõmittunt, non sunt peccatum: ex quo & alia hæresis ab eodem parturiebatur de charitate hac, dicente; quod mulieres non peccabant cõmiscendo carnaliter, dummodo ea charitate id agerent. Eiusdem ferè tenoris erat hæresis Begardorum & Beguinarum (Prat. Begardi.) garriẽtium: quod, cù ad statum quendam perfectionis homo peruenerit, tunc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quòd homo potest liberè corpori concedere quicquid placet. Concordant namque errãtes hi omnes in hoc: quod non opus est, cauere à peccatis excidẽdo causas illorum: ut considerãtibus, propositiones ipsorum adductas, quod nam pariant facile patere potest. Cõtra hos ergo pugnat articulus præsens, inquantum dicit: quòd homini tam indulgentiam de peccatis consecuto, & pro illorum pœna satisfacienti, excidendæ sunt causæ peccatorũ &c. nunquam quia talis homo, etiam in gratia constitutus potest cadere in peccatum sibi imputandum; & quia sensualitati suæ non est licitum liberè concedere, quicquid placuerit.

¶ Quarto habes: quomodo ostendas per rationem esse meritò damnatum prædictum errorem Almatici ab Innocentio 4 tertio in Concilio generali Lateranen. c. 2. in fine sic. Reprobamus & damnamus peruersissimũ dogma impij Almarici: cuius mentem sic pater mẽdacij excæcauit: ut eius doctrina non tam hæretica censenda sit, quàm insana. Hæc ibi. Ubi licet Pontifex Romanus singulariter in quantum; tamen sub singulari illo totam Almarici doctrinam, & omne dogma cõdemnare intendit: ut fusius declarat Franciscus Pegna in scholiis suis super Direct. Inq. in parte illa, ubi recensetur ista definitio Innocentij. Item meritò esse damnatum errorem Begardorum & Beguinarum à Clemẽte V. Papa in Concil. Viennen. ut habet in Clemen. de Hæretic. c. Ad nostrum. Ibi enim narratis octo erroribus illorum simul cũ isto in fine concludit sic. Sacro approbãte Cõcilio sectam ipsã, (Begardorũ & Beguinarũ. s.) cũ præmissis erroribus dãnamus, & reprobamus omnino.

¶ Quinto uides, quomodo 5 ea iis nunc sint Angelica hæc doctrina cõsolidetur, & declaretur.

QVAEST. XIII.

De satisfactionis possibilitate, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de possibilitate satisfactionis.

Circa quod duo quæruntur.

¶ Primò, Utrum homo possit Deo satisfacere.

¶ Secundo, Utrum aliquis pro alio satisfacere possit.

ARTICULUS I.

Utrum homo possit Deo satisfacere.

AD PRIMUM sic proceditur. Vr quod hõ non possit Deo satisfacere. Satisfactio. n. debet æquari offensæ, ut ex dictis patet: sed offensa in Deum cõmissa est infinita, quia quantitatem H recipit ab eo in quẽ committitur, cù plus offendat quis principẽ peccãt, quàm alium quemquam: cum ergo actio hois non possit esse infinita, vr quod hõ Deo satisfacere non possit.

¶ 2 Præt. Seruus quia totum, quod habet domini est, nõ põt pro aliquo debito recompensare: sed nos serui Dei sumus, & quicquid boni habemus ab ipso habemus, cũ ergo satisfactio sit recompẽsatio offensæ præteritę, vr quòd Deo satisfacere non possumus.

¶ 3 Præt. Ille, cuius totum, quod habet non sufficit ad unum debitum exoluendum, non põt pro alio debito satisfacere. sed quicquid hõ põt, & habet non sufficit ad soluendum debitum pro beneficio conditionis. Vñ Isa. 15. dicitur. Quòd ligna Libani non sufficient ad holocaustum: ergo nullo modo potest satisfactio esse pro debito offensæ commissæ.

¶ 4 Præterea. Hõ totum tẽpus suum debet in Dei seruitiũ expendere: sed tps amissum non põt recuperari, pp quod est grauis iactura tpis, ut Seneca dicit, ergo non põt hõ recompẽsationem Deo facere, & sic idem quod prius.

¶ 5 Præt. Peccatũ actuale mortale est grauius, quàm originale, sed pro originali nemo potuit satisfacere nisi Deus, & homo: ergo neque pro actuali.

SED CONTRA, sicut Hier. dicit. Qui dicit Deum aliquid impossibile homini præcepisse, anathema sit: sed satisfactio est G in præcepto. Luc. 3. Facite dignos fructus pniæ: ergo possibile est Deo satisfacere.

¶ Præt. Deus est magis misericors quàm aliqs hõ: sed hoi est possibile satisfacere: ergo & Deo.

¶ Præt. Satisfactio est, cum pœna culpę æquatur, quia iustitia est idẽ quod cõtra passum, ut Pythagorici dixerunt: sed cõtingit æqualẽ pœna assumere delectationi, quæ fuit in peccando, ergo cõtingit Deo satisfacere.

RESP. Dicendum, quod homo Deo debitor efficitur, Uno mõ rõne bñficij accepti, alio mõ respectu peccati cõmissi. In his aũt honoribus, qui sunt ad parẽtes et Deos, ẽt sm Philosophũ, impossibile est æquiualens reddere scdm quãtitatem, sed sufficit, quod homo reddat, quod põt, I quia amicitia non exigit æquiualens, sed quod possibile est, & hoc etiã est æquale aliqualiter, s. secundum proportionalitatem, quia sicut se habet hoc, quod Deo esset debitũ ad ipsũ Deum, ita hoc quod iste põt reddere ad Deum, & sic aliquo mõ forma iustitiæ conseruat, & similiter est ex parte satisfactionis. Unde non põt homo Deo satisfacere, si ly Satis, æqualitatem quantitatis importet, contingit aũt si importet K æqualitatẽ pportionis, ut dictum est, & hoc sicut sufficit ad rõnem iustitiæ, ita sufficit ad rationem satisfactionis.

AD PRIMUM, ergo dicendum, quòd sicut offensa habuit quandam infinitatẽ ex infinitate diuinæ maiestatis; ita satisfactio accipit quandã infinitatẽ ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est grã informata, p quã acceptũ redditur quod

QUÆST. XIII. ARTIC. I.

CONCL. Nõ põt hõ Deo satisfacere: si ly Satis, æqualitatẽ quãtitatis importet: põt aũt si importet æqualitatem proportionis.

¶ PROB: Quia hõ non põt reddere Deo æqualẽ, neq; rõne beneficij accepti, neq; respectu pcti cõmissi (ut patet ex Philosopho:) *Concl. 1m.* Quia à Deus requirit ab hoie quod hoi possibile est, & hoc possibile ẽ æquale proportionaliter (ut patet in textu.)

¶ NOT. Pro meliori notitia horũ vide q. 12. a. 2. Nã satisfactio pertinet quodammodo ad iustitiam. de qua ibi.

1m de cõclusione. Actio homini. R. Secũdum se considerata non, inquantum est per gratiã informata. S. Tũc &c. Nã De9 nõ requirit

requirit ab homine nisi quod potest reddere, ut dictum fuit: & A per gratiam quę quodammodo infinitam fecit actionem hominis, potest homo reddere satisfactionem pro offensa infinita: licet absolute & simpliciter non sit æquiualens.

¶ NOT. Recole ad hanc literam intelligendam melius: quod hic non requiritur quātitas absoluta sed proportionalis, ut dictum est. De gratia informāte satisfactionem, & per Christum habita (secundum quòd in textu dicitur) uide Cōcil. Trid. infr. in appē. pro declaratione accommodatissima.

homo reddere pôt. Quidam tñ dicunt, quod habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gratis dimittitur, sed ex parte cōuersionis finita est, & sic pro ea satisfieri pôt: sed hoc nihil est, quia satisfactio non respōdet peccato nisi s̄m quod est offensa Dei, qđ B non habet ex parte conuersionis, sed solum ex parte auersionis. Alij uero dicunt, quod ēt quantum ad auersionem pro peccato satisfieri pôt uirtute meriti Christi, quod quodammō infinitum fuit, & hoc in idem redit qđ prius dictum est, quia per fidem mediatoris gratia data credentibus est; si tamen alio mō gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum. C

Ad 2ᵐ dicendum, quod hō, qui ad imaginem Dei factus est, aliqd libertatis participat inquantum est dñs suorum actuum per lib. arb. & iō ex hoc quod per lib. ar. agit, Deo satisfacere pôt: quia quàmuis Dei sit, prout à Deo est sibi concessum; tamē liberè traditum est, ut eius dominus sit: quod seruo non competit.

Ad 3ᵐ dicendum, quod rō illa cōcludit quod Deo æquiualens satisfactio fieri non possit, non autē D quod non possit sibi sufficiens fieri: quamuis enim posse suum totū homo debeat, nō tamen ab eo exigitur de necessitate: ut totum, quod possit faciat, qa hoc est ei impossibile secundum statum præsentis uitæ, ut totum posse suum in aliquid unum expendat, cū oporteat circa multa esse solicitum, sed est quędā mensura homini adhibita, quę ab eo requiritur, scilicet impletio mandatorum Dei, & super ea potest aliquid erogare ut satisfaciat.

Ad 4ᵐ dicendum, quòd quāuis homo non possit tēpus pręteritum recuperare, potest tamen in futuro recompensare illud quod in pręterito facere debuisset; quia non debuit, debito præcepti, totum qđ potuit, ut dictum est.

Ad 5ᵐ dicendum, quòd originale peccatum etsi minus habeat de rōne peccati, q̄ actuale, tñ est grauius malum, quia est ipsius humanæ naturæ infectio; & ideo per unius hominis puri satisfactionem expiari nō potuit, sicut actuale.

2ᵐ de maiori. Seruus. ℞. cui non est traditum liberè, ut sit dominus suorū actuum: non autem, cui traditum est &c. §. Tūc &c. Nam homo ita Dei seruus est: ut & liberè creditū sit sibi à Deo, ut sit dominus suorū actuum.

¶ NOT. Litera hæc Sancti Thomæ melius intelligetur, si sub exēplo dicamus. Donarit tibi aliquis uiginti scuta: & tu deinde his cōparas tibi agrū ab eodem. illa utique scuta tibi data sunt, & consequenter tua nō sunt, nisi ex dono. Quando igitur his comparas agrum, tuis denariis cōparas: & consequenter iusta est emptio, & de iustitia tibi debetur ager. Sed sicut denarij non erant tui nisi ex dono illius, à quo tu emis agrū: ita emptio illa, & iustitia emptionis, non est iusta, nisi præsupponendo donum ab illo factum. Modo ad rem. Homini seruo donauit Deus libertatem hanc, ut sit dominus actuum suorum: & iisdem actibus homo ipse recompenset offensam factam Deo. Recompensatio igitur hæc imputabitur homini tanquàm propria, non quia radicaliter primò sit ab homine, sed quia habet hanc ex dono à Deo: quo fit ut uerè dicatur recompensatio hominis. Ecce quòd (ut litera dicit) homo seruus est; & tamen habet, unde recompenset Deo. Cæterum, ut recompensatio ista æqualitatem dictam in articulo sortiatur ad satisfaciendum, requiritur; ut sit informata per gratiam, quæ homini diuinitus ex dono datur. Vnde ex eodem exemplo relinquetur concludendum: quòd satisfactio ipsa erit iusta ēt ex parte hominis, non quia gratis sit profluens ex hōie, sed qa est homini è Deo donata. Quod enim alicui donatur: fit iure illius cui donatur. Sic ergo de iustitia satisfacit, & tamen per misericordiam diuinam: quoniam illud, per quod homo ipse satisfecit, factum est suum ex dono à Deo. Præmissis dat robur Concil. Trid. qū sess. 6. c. 13. dicit. Hæc est illa corona iustitiæ, quam post suum certamen & cursum repositam sibi esse, aiebat Apostolus &c. Absit tamen, ut christianus homo in seipso uel confidat uel glorietur, & nō in domino: cuius tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum uelit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Hæc ibi. Et Canon 32. Si quis dixerit hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius iustificati merita, &c. Anathema sit.

Iustitia operū hominis. Cōtra hæreticos.

Cōcilium E
2. Tim. 4

3ᵐ de maiori. Non pôt ℞. Aequiualenter, nō autem, sufficienter secundum mēsurā suam §. Tunc &c. Nam licet hō non sufficeret æquiualenter ad exoluēdum debitum unum, s. creationis (ut arguitur:) tñ & pro illo, & pro aliis beneficiis, ac suis debitis pôt sufficienter scdm mensuram suam satisfecere; ut in litera declaratur. Vide ibi ēt declarationem huius termini, mensura sua.

4ᵐ de minori. Recuperari. ℞. In seipso non: in aliquo æquiualenti. § Tunc &c. Licet enim tempus, quod debebat homo in Dei seruitium expendere, non possit in seipso recuperare, i. facere quòd tempus præteritum redeat: potest tamen illud recuperare in aliquo æquiualenti, i. facere diligentius, & copiosius feruētiorive animo, in una hora illud, quod facere debuisset prius in tribus horis, uel etiam supererogationis opera simul adiungendo (ut ex textu trahitur.)

¶ NOT. Hoc rāsum latius declarāt & Psalmus, & Euangeliū, & Ecclesia. Psalmus quidem 15. de quibusdā tēpus amissum recuperentibus dicēs, Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Hoc est, in peccatis tempus diu contriuerunt: postea ad se reuersi feruentius bonam uiam cucurrerunt. Euāgelium autem Matth. 20. narrat operarios, quibus reddita est merces æqualis primis portantibus pondus diei & æstus, fuisse prius & ociosos & tota die ociosos. Ecce quòd plurimum temporis amiserunt: & tamen mercedem copiosam receperunt: quam utique non recepissent, nisi tempus amissum recuperassent. Non enim saeus fuisset illis pro tanta mercede iuste recipienda, quòd bonum laborem exercuissent: sed requirebatur ut una hora pro reliquis etiam præcedentibus æquiualenter operarentur. Tempus ergo amissum eos recuperasse, intelligas inde: quando pro mercede laboris æqualiter ad alios priores operarios remunerari leguntur. Vltimo ecclesia idipsum, quòd s. tempus amissum recuperetur, declarat: quando in festo confessorum plurimorum illud Ecclef. 39. adducit. Iustus cor suum tradet ad uigilandum diluculo ad Deum. Fuerunt enim (ipsa sciente) nonnulli ex dictis confessoribus, qui aliquos iuuentutis suæ annos malè expēdiderunt: & tamen hi etiam, secundum ipsam Ecclesiam, tradiderunt cor suum ad uigilandum diluculo ad Deum. Hoc ergo fuit: quia tempus amissum iuuentutis prædictæ postea recuperarunt non tantum bonis operibus; sed & adeò copiosioribus, feruentiorique corde factis, ut non immerito inde iudicerentur, ac si in tota iuuentute sua Deo seruissent, corque suum tradidissent ad uigilandum diluculo ad Deum.

Qūo amissū tēp recuperari possit

5ᵐ de maiori. Grauius. ℞. Ratione peccati non, ratione extensionis nocumenti. § Tunc &c. Nam satisfactio unius hominis quamuis ad nocumentum totius mundi reparandum non sufficiat (ut arguitur:) tamen ad nocumentum personale, cuiusmodi est peccatum actuale, occurrere potest; seruata quæ dicta est, proportione quantitatis, & addita gratia.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem infirmas errorem quorundam (ut habetur ex Concil. infra assignando) dicentium: hominem Deo offenso satisfacere non posse. Et est Lutheri (ut elicitur ex Roffensem contra illum articulum quinto) dicentis, hoc uocabulum satisfactio, quod odi, periculosum habet sensum; quasi Deo quisquàm possit pro ullo peccato satisfacere.

3 Veil. p 5. Ecl. &c.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem ostendas, meritò il- lum errorem damnatum fuisse à Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. sic. Dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur: certissimam quoque inde arrham habentes quod si compatimur & conglorificabimur. Neque verò ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exoluimus, ut non sit per Christum Iesum. Nam, ut ex nobis, tanquàm ex nobis, nihil possumus, eo autem cooperante, qui nos confortat, omnia possumus: ita non habet homo unde glorietur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo uiuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo uim habent; ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre. Hæc ibi. Ecce quòd sufficiens est nostra satisfactio, secundum Concil. & consequenter, secundum illud, damnantur hi, qui hominem Deo satisfacere nõ posse dicunt. Ex his contilis dictis grauissimis sumas articuli declarationem, ut supra I not. post ad per... monitus es. Rursus Canon. 13. contra errorem illum. Si quis dixerit pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, uel à sacerdote iniunctis &c. Anathema sit. Hæc ibi. Item meritò damnatum à scripturis Ionæ 3. & crediderunt uiri Niniuitæ in Domino, & prædicauerunt ieiuniũ, & uestiti sunt saccis &c. Et uidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de uia sua mala; & misertus est super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Item 3. Reg. 21. Itaque, cum audisset Achab sermones istos, scidit uestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque, & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite. Et factus est sermo domini ad Heliam Thesbitem dicens. Nonnè uidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est, mei causa, non inducam malum in diebus eius. Item 2. Paralip. 33. Qui Manasses, postquàm coangustatus est, orauit ad Dominum Deum suum: & egit pœnitentiam ualde, coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, & obsecrauit intentè: & exaudiuit orationem eius, reduxitque eum Hierusalem in regnum suum; & cognouit Manasses, quòd Dominus ipse esset Deus. Ex his tribus locis scripturarum, aliisque multis huiusmodi, inferas, & à fortiori quidem, quòd satisfactionibus à sacerdote iniunctis potest homo Deo satisfacere. Si Deus (inquies) pœnitudinem horum, & afflictiones ipsorum sponte susceptas, clementia tua, uelut multam pœnæ temporali (quæ eorum sceleribus debebatur) satisfactionem admisit; ideoque cohibuit flagellum, quod illis dignè inferre meditabatur: multò magis ad satisfactiones hominum à confessariis iniunctas ipsemet Deus talia operabitur. Et satisfacere poterunt Deo operibus prædictis hominis illi; multò magis operibus solis pœnitens per confessarium impositis Deo satisfacere poterit. Ratio dedoctrinnom harum est: quia satisfactionia opera per confessarium iniuncta plus ualent, ut quæ ex uirtute clauium, etiam operentur: quàm ipsamet sine tali iniunctione sponte suscepta; ut supra quæstio. 6. art. 1. ad quartum, & quæstio. 8. artic. 1. ad tertium, & artic. 6. ad tertium. Vide Roffensem contra Lutheri quotum articulum.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta Patrum ac scripturarũ, pro quanto hominem satisfacere posse Deo significat, & declaret, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina firmetur, & declaretur.

Th. 4. dist. 20. q. uni. ar. 2. q. 3. spal. 61.

ARTICVLVS II.

Vtrum unus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnam satisfactoriam non possit unus pro alio explere. Quia ad satisfactionem [h] meritum requiritur, sed unus pro altero non potest mereri, uel demereri cũ sit scriptum. Reddes tu unicuique secundum opera sua, ergo unus pro alio nõ põt satisfacere.

¶ 2 Præt. Satisfactio cõtra cõtritionẽ, & confessionẽ diuidit: sed unus pro alio nõ põt cõteri, nec cõfiteri, [h] ergo nec satisfacere.

¶ 3 Præt. Vnus pro alio orando ẽt sibi meretur, si ergo [h] aliquis pro alio satisfacere põt, satisfaciendo pro alio pro se satisfacit, & ita ab eo, qui pro altero satisfacit, non exigitur alia satisfactio pro peccatis propriis.

¶ 4 Præterea. Si unus pro alio satisfacere potest, ergo ex quo unus soluit debitum pœnæ, alius statim à debito liberatur; ergo si moriatur postquam tota pœna debita pro alio [h] suscepta est, statim euolabit; uel si adhuc puniatur, duplex pœna reddetur pro eodem peccato, scilicet, illius, qui satisfacere incipit, & illius, qui punitur in purgatorio.

SED CONTRA, Gal. 6. dicitur. Alter alterius onera portate, ergo uidetur quòd unus possit onus pœnitẽtiæ pro alio impositæ suscipere.

G Præterea. Charitas magis potest apud Deũ quàm apud homines, sed unus potest apud homines pro alterius amore debitum eius soluere, ergo multo fortius in diuino iudicio fieri potest.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd pœna satisfactoria est ad duo, [l] ad solutionem debiti, & ad medicinam pro peccato uitando, [m] inquantũ ergo est ad remedium sequẽtis peccati, sic satisfactio unius nõ prodest alteri, [n] quia ex ieiunio unius caro alterius nõ domatur, nec ex H actibus unius alius bene agere consueuit, nisi secundum accidens, inquãtum aliquis per bona opera põt alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficacissimum remedium est ad uitandũ peccatum, sed hoc est per modum meriti magis q̃ per modũ satisfactionis, sed [p] quantum ad solutionem debiti, unus potest I pro alio satisfacere, dummodo sit in charitate, ut opera eius satisfactoria eẽ possint. [q] Nec oportet q̃ maior pœna imponatur ei, q̃ pro altero satisfacit, q̃ principali imponeretur, ut quidam dicũt, hac rõne moti, quia pœ-

QVÆST. XIII. ART. II.

CONCL. 1a. Pœna satisfactoria inquantum est ad remedium sequentis peccati, non prodest alteri. Concl. 1a.

¶ PROB. Quia ex ieiunio unius non domatur caro alterius.

¶ NOT. Respondet litera per ly nisi secundum accidens &c. tacitæ obiectioni, qua posset dici, quòd quis est in remedium alterius & respondet dupliciter. Primò, quia illud esse in remedium, est per accidens: secũdò, quia hoc est per modum meriti magis, quàm satisfactionis. Concl. 2. Vnde dato quòd unus sic remediaret per se alteri ad uitandum peccatum, adhuc non falsificaretur conclusio: quia ipsa intelligitur de modo satisfactionis magis, quàm meriti. Ac si diceret. Pœna satisfactoria, in quantum est ad remedium sequentis peccati, non prodest per se, & per modum satisfactionis, alteri. Explicatio cõcl.

¶ CONCL. 2a. Quantum ad solutionem debiti, unus potest pro alio satisfacere dummodo sit in charitate, ut opera eius satisfactoria esse possint.

K ¶ PROB. Quia legitur in uitis patrum, quòd propter charitatem unius, qui charitate ductus pœnitentiam fecit pro peccato alterius, quod ipsemet non commiserat, alteri peccatum proprium dimissum est.

¶ NOTATIO. A ly nec oportet, quòd maior pœna &c. usque ad ly. vnde dicitur, &c. respondet litera tacitæ obiectioni: & omnia clara sunt.

¶ CONCLVSIO. 1a. Non exigitur, quantum ad solutionem debiti, quòd ille, pro quo fit satisfactio, sit impotens ad satisfaciendum: sed hoc requiritur, inquantum pœna satisfactoria est in remedium.

¶ NOTATIO. Ly remedium, non sumitur in illo sensu, in quo sumebatur in prima conclusione. Ibi enim sumebatur pro remedio ad uitandum peccatum; & sic, uniuersaliter negabatur, quòd satisfactio unius esset in remedium alterius, siue sit potens, siue impotens, ad satisfaciendum. Accipitur autem nunc ly remedium, prout est ad curandum peccatum negligentiæ suæ satisfaciendi: quod quidem

dem peccatum non incurrit impotens, licet incurrat aliquo A modo potens.

¶PROB.1. Quia etiam si esset potens, alio satisfaciente pro ipso, ipse à debito immunis esset.2. Quia (ly sed hoc requirit &c.) ex 1° patet (vt in notatione mox præcedente).

dissoluenda, putta Petro existenti in purgatorio, missa una nõ tantundẽ ualet ipsi defuncto, si dimidat. i. pro multis spãliter postulantib. applicetur: quãtũ ualeret, si pro defuncto illo solũ diceretur. Et qm̃ intentio postulantium missas præcipue p̱ defunctis fertur ad subleuandum illos à quantitate pœnarũ: ideo concludendum vr: q̃ vna missa postulata pro Petro, si p̱ Antonio ẽt celebret ad eũdem finem, minus p̱ Petro satisfaciet. Tutum ergo, secũdũ rñsum hoc, non est sacerdoti Calmetin p̱mittere unã missam dicere pro Petro, & postmodũ eandẽ exoluere pro Antonio simul. Quòd si de charitate, uel merito, interseras considerationem ad hoc quæsitũ dissoluendum, nõ vr̃ facere ad propositũ; & consequenter non videtur tutam conscientiam reddere ad faciendum contrariũ dictis: quoniam, secũdum rei ueritatem, intentio postulantiũ missas fertur ad pœnam (vt declaratum est). Consule, pro huius pleniori ueritate, Concilium Tridene. sess. 2?. decreto secundo de reformatione. cap. 4.

An sic tantum nisi iam pro uno dicẽdam dicere p̱ multis.

1m de maiori

Meritum. ℞. consideratum quantũ ad pœnæ remissionem: non, quantũ ad premiũ essentiale. §. Loquẽdo in proposito, scilicet satisfaciendi pro altero. Tunc &c. Licet.n. vnus nõ possit mereri alteri premium essentiale (vt arguitur; & in textu rñsali, declarãdo, cõceditur): tamẽ unus potest alteri mereri remissionem pœnæ, inquantum.s. pro altero satisfacit. Sed hoc meritum ultimo dictũ impropriè dr̃. Ea litera dic: q̃ argumentum est tanquã probatio altera conclusionis primæ, si sumatur meritũ de condigno & propriè: & q̃ tamen (vt uidimus) non infringit secundam conclusionem. q̃ aggrediebat.

Concil. s.

*Conclusionis 1ª. pars.

2m illatio cõclusionis.

Ergo nec satisfacere. ℞. negatur illatio. §. Nõ.n. est eadem ratio de tribus his, s. contritione cõfessione & satisfactione, secũdũ id, in quo nũc considerãtur (vt clarè patet in textu).

Corollarium. Ergo hinc regula vniuersalis accipi potest: quæ est hæc. Cõdiuisa aduincem non subeũt idẽ iudicium semper in oĩbus. Quamuis.n. ipsa ex eo, q̃ in eadẽ coordinatione cõdiuidunt, in aliquib. necessariò cõueniãt (ut Philosophus docet): tñ in aliquib. ẽt dissident. Alioquin nõ diuiderent ad inuicẽ, si in oĩbus conuenirẽt: neq; in eadẽ coordinatiõe diuiderent, si in aliquibus inter se non concordarent.

Regula dĩ notãq; valde pro cõ diuisis in eodẽ genere.

na propria magis satis facit, q̃ aliena; quia pęna habet vim maxime satisfaciendi ratione charitatis, qua homo ipsã sustinet, & quia maior charitas apparet in hoc q̃ aliquis pro altero satisfacit, q̃ si ipse satisfaceret, iõ minor pœna requiritur in eo, B qui pro alio satisfacit, quã pro principali requireretur. Vnde dr̃ in vitis Patrum, q̃ p̱p charitatem vnius, qui alterius fratris sui charitate ductus pęnitentiã fecit pro peccato quod nõ cõmiserat, alteri peccatum quod commiserat, dimissum est, ³nec ẽt exigitur quantũ ad solutionẽ debiti, q̃ ille pro quo fit satisfactio, sit impotens ad satisfaciẽdum, ⁴ quia etiam si esset potẽs C alio satisfaciente pro ipso, ipse à debito immunis esset; sed hoc requiritur inquantum pęna satisfactoria est in remedium: vnde non est permittendum q̃ aliquis pro alio pęnitentiam agat nisi defectus aliquis appareat in pœnitente, uel corporalis per quem sit impotens ad sustinendum, uel spiritualis per quẽ non sit promptus ad portandum pœnam.

D Ad primvm ergo dicendum, q̃ pręmium essentiale redditur secundum dispositionem hominis, quia secundum capacitatem videntium erit plenitudo visionis diuinæ, & ideo sicut vnus non disponitur per actũ alterius, ita vnus alteri non meretur premium essentiale, nisi meritũ eius habeat efficaciã infinitã. sicut Christi, cuius merito solo pueri per baptismum ad vi E tam æternam perueniunt; sed pœna temporalis pro peccato

debita post culpæ remissionem non taxatur, secundum dispositionem eius, cui debetur, quia q̃que ille, qui est melior, habet maioris pœnæ reatum; & ideo quantum ad pœnæ remissionẽ vnus alteri potest mereri, & actus vnius efficitur alterius charitate mediante, per quam omnes vnum sumus in Christo.

Ad 2m dicendũ, q̃ cõtritio ordinat̃ contra culpam, quæ ad dispositionẽ bonitatis, vel malitię hoĩs p̃tinet, & iõ p̃tritionẽ vnius alius à culpa non liberat: similiter p̱ confessionem hõ se sacramentis ecclesiæ subijcit, non aũt potest unus sacramentum pro alio accipere, quia in sacramento gratia suscipienti datur non alij, & ideo non est similis ratio de satisfactione, cõ tritione, & confessione.

Ad 3m dicendum, q̃ in solutione debiti attenditur quantitas pœnę, sed in merito attenditur charitatis radix, & iõ ille, qui ex charitate pro alio meret̃ saltem merito congrui, ẽt sibi magis meret̃, si aũt, q̃ p̱ alio satisfacit, ẽt q̃ a illa q̃titas p̱ se satisfacit pęnę nõ sufficit ad vtrũq; pc̃tm̃, tñ satisfaciendo p̱ alio sibi meret̃ maius q̃ sit dimissio pęnæ, s. vitam æternam.

Ad 4m dicendum, q̃ si ipsemet ad aliquam pęnam se obligasset, non prius à debito esset immunis, quã si eam soluisset, & iõ pœnam ipse patietur, quã diu ille satisfactionem pro eo fecerit, quàm si non fecerit, tũc vterque est debitor illius pęnæ vnus pro commisso, alius pro omisso, & ita nõ sequitur q̃ peccatum vnum bis puniatur.

4m de consequentia secũda.

Suscepta est, ℞. & soluta. § Tũc &c. Patet enim q̃ nõ dum soluta est pœna mox, ut est ad soluẽdum suscepta; & q̃ non dicitur verè satis facere qs pro alio ex eo, q̃ intendit, uel acceptat, satisfacere pro illo: sed ex eo, q̃ realiter satisfacit. Quod quam uerum sit, uide in appẽ. sequen.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem interimas errorẽ Mahometis (Præceo Mahometes) dicentis, opera aliena nil prodesse. ¶Secundò habes: 1 a

Vtilitas p̱ S. Eccl. cõtra errorẽ dã. à Cõ. &c.

3m consequentia.

Si ergo aliquis pro alio &c. ℞. negatur consequentia. § Nam aliud est loqui de charitate, & de effectu eius; scilicet merito, & aliud est loqui de quantitate pœnæ. Charitas.n. per extensionẽ non minoratur; immo augetur (exemplum de lumine unius candelæ mutuato à diuersis ostendit): quod nõ est de quãtitate pęnæ; cum hæc per diuisionem ad multos uni minus sufficiat, & per applicationem totalem ad unum nulli alteri sufficere possit. Vide literam de his omnibus.

Corollarium. Ergo p̱ hanc doctrinã habes, q̃d secundum mẽtẽ Angelici doctoris dicas ad q̃stionẽ s. s. qua inquirit̃ utrũ missa vna tantundẽ pro multis satisfaciat, sicut pro vno. Dicendũ.n. ex hac responsione ad illud quęsitum: q̃, si de pęna loquamur

quomodo per rationem ostendas, meritò fuisse tunc errorem damnatum à Maguntino, Concil. dum unum pro alio satisfacere posse decreuit. Hoc uerò patet c. 26. in hæc uerba. Ab infirmis in mortis articulo positus per presbyteros pura inquirenda est confessio; non tamen illis imponenda quantitas pęnitentię, sed innotescenda; & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studijs, pondus pœnitentiæ subleuandum; ut si forte migrauerint, nè alieni ex consortio bonorum fiant. Hæc ibi. Ecce: quam patenter dicit: q̃ quantitas pœnitentiæ. i. satisfactionis à confessario impositæ, debet pro illo moribundo ab amicis impleri; uel q̃ (& in idem redit) pœo tenuæ suæ pondus illorum orationibus est subleuandum & q̃ h c ualet ad solutionem debiti. Talem habuisse uidem ui Ponti-

ces illi qui morientibus pœnitentiæ sacramentum non denegandum statuerunt. Cum enim ferrent: quòd ad sacramentum pœnitentiæ integrandum requiritur satisfactio (hæc ordinatiè uocatur pœnitentia), & quòd ab ipsis in articulo mortis constitutis per seipsos nunquam ferè impleri potest: ualde probabiliter sequitur, quòd præcipiendo de sacramento pœnitentiæ moribundis dando intentionem de satisfactione conformem Concilio Maguntino prædicto impliciter saltem habuerint. Consequenter ergo dicendum: quòd Iulius I. Papa id intelligi uoluit in suo decreto sequenti si presbyter pœnitentiam morientibus abnegauerit, reus erit animarum; quia Dominus dicit, Quacumque die conuersus fuerit peccator ad pœnitentiam vita uiuet, & non morietur. Vera enim confessio in vltimo tempore esse potest: quia Dominus non solum temporis, sed etiam cordis, inspector est. Sicut latro, unius momenti pœnitentia, meruit esse in Paradiso, in hora vltimæ confessionis, Hæc ille: & recitatur 26. quæstione sexta. Item Cælestinus I. Papa in decreto suo. Agnouimus, pœnitentiam morientibus denegari. nec illorum desiderijs annui, qui obitus sui tempore, hoc animæ suæ cupiunt remedio subueniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet: quasi non possit, ad se quouis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem pondere, quo se expediri desiderarat, liberare. Quid hoc, rogo aliud est; quam morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere? Cum Deus ad subueniendum paratissimus, inuitans ad pœnitentiam, sic promittat; Peccator, inquiens, quamcunque die conuersus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei. Et iterum. Nolo mortem peccatoris: sed tantum conuertatur, & uiuat. Hæc ille: & recitantur. 26. quæstione sexta. Item Leo Primus Papa in epistola, & est in ordine 89. ad Theodorum Foroiuliensem Episcopum. His, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur ueniæ moras uera confessio, dicente spiritu Dei per Prophetam; Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Hæc ibi; & recitantur. 26. quæstione sexta. Item quomodo per rationem ostendas prædictum Mahometis errorem fuisse damnatum à scripturis Galat. 6. Alter alterius onera portate, & sic adimple. leg. Chri. Nota ly portate: vt dictam facias inter portare, & per uoluntatem solam, suscipere ad portandum; secundum quòd fecit responsio ad quartum. Quasi ergo dicat. Cum alter alterius onera satisfactionum non tantum susceperitis ad portandum, sed & de facto portaueritis: tunc adimplebitis legem Christi, qua apud Christum ipsum talis alter tenebatur de tanto onere satisfactionis. Alioquin si tantum acceptaueritis ad portandum, non adimplebitis legem Christi de actuali satisfactione alterius fratris uestri: quoniam ipse frater tenebitur adhuc lege Christi obligatus ad satisfaciendum per seipsum. Hoc idem apertius taliter verificari ostenditur ex Concilio Carthag. 4. capitulo 95. Qui oblationes defunctorum aut negant ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur Hæc ibi; & recitantur. 13. quæstione 2. Hoc ipsum confirmat Concilium Varense, ibi capitulo qui

Moribundis dāda pœnitētia.

I

Ezech. 18. & 33.

Nunquā spes de salute ē tollenda: dīīi vimitur.

Ezech. 33.

K

F oblationes defunctorum retinent; & Concilium Agathense, ibi capit. Clerici, uel seculares. Nisi enim requireretur actualis onerum alterius portatio ad hoc, ut de facto à pœnis satisfactorijs ille alter subleuaretur: tales, qui legata ad pias causas à defunctis pro sui subleuatione relicta differunt actualiter implere, non dicerentur egentium necatores: quoniam ipsa legata & adimplenda iam susceperunt, & adimplere intendunt. Quia igitur talis & susceptio & intentio non sufficiunt ad subleuandum alterum, pro quo satisfacturi sunt: ideò tales negligentes egentium necatores uocantur. Necatores, inquā quia ille aliter in purgatorij carcere pœnas soluendo manebit, quādiu iste pro illo satisfacturus legata eius actualiter non adimpleuerit. Rectè ergo necatores egentium animarum tales uiui dicuntur: quia per negationem adimpletionis actualis onerum illorum tenent defunctos in pœnis purgatorij, quæ morti corporali æquiparantur. Damnatum igitur omnes supradicti Pontifices, scripturæ illum errorem Mahometis per hoc, quòd sic dixerunt supra. ¶Tertiò habes: quomodo per rationem dicta superius conciliorum, Pontificum, scripturarum, pro quanto unum pro alio satisfacere posse insinuant, & intelligas & declares quod tueatis. ¶Quartò uides: quomodo ex ijs vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

Notent satisfactori pro alijs viuis, & defunctis.

14 *Th. ubi sup. art. 3. q. 1, & 2.

3

4

QVAESTIO. XIIII.

De qualitate satisfactionis in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate satisfactionis.

Et circa hoc quæruntur quinque.

Primo, Vtrum homo posit de vno peccato satisfacere sine alio.

Secundo, Vtrum ille, qui de omnibus peccatis prius cōtritus fuit, & postea in peccatum incidit, de alijs peccatis, quæ sibi per contritionem fuerunt dimissa, satisfacere posit extra charitatem existens.

Tertio, Vtrum homo postquam charitatem habuit, ualere sibi incipiat satisfactio præcedens.

Quarto, Vtrum opera extra charitatem facta sint alicuius boni meritoria.

G Quinto, Vtrum opera prædicta ualeant ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICVLVS. I.

Vtrum homo possit de uno peccato satisfacere sine alio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod homo posit de uno peccato sine alio satisfacere, Eorum enim quæ
H non habent connexionem ad inuicem, unum potest auferri sine alio: sed peccata non

QVÆST. XIIII. ART. I.

CONCL. Impossibile est; quòd homo de uno peccato satisfaciat, alio retento.

¶NOTAT. Ly alio retento, dat intelligere sensum tituli. Quasi per hoc dicatur. Non quæritur hic de realitate satisfactionis; sed de animo satisfacientis. Hoc est. Quòd satisfactio ista ualeat ad soluendum pro decem, & non sufficiat per viginti, de quibus omnibus tenebatur diuinæ iustitiæ Petrus taliter satisfaciens, non dubitatur. vtrum possit contingere, & consequenter, quantum ad hunc sensum, non intelligitur titulus (licet uideatur in superficie): sed dubitatur, & quæritur, utrum Petrus obligatus ad satisfaciendum pro viginti dato quòd absolutè non intendat satisfacere offenso Deo pro viginti, possit satisfacere
K pro decem vel pro uno, de quibus solum satisfacere intendit. Non est igitur quæstio, an ieiunium istud Petri satis sit ad soluendum pro vno, & quòd realiter non se extendat ad satisfaciendum pro decem uel uiginti: quoniam id clarum est, & quotidiè accidit: sed est quæstio, utrum ieiunium Petri aliàs ualens ad satisfaciendum solum pro vno, dato quòd animus Petri absolutè sit nolle satisfacere pro alijs offensis Deo, satisfaciat pro illo uno. Ac si quæsitum sic formetur. Petri satisfactio, ut uestita animo Petri nolente absolute toti debito pro omnibus suis peccatis satisfacere sed pro aliquo tantum, puta pro uno, satisfacit ne saltem pro uno, idest pro pœna uni peccato debita? Huic quæsito sic intellecto respondetur negatiuè per conclusionem præmissam. Nota quoque ex hoc loco. quod per dicta sancti doctoris. intelliguntur sensus titulorum, ut 1. par. quæst. 117. declaratum fuit: nè abundantia fiat in non necessarijs.

Sensus tituli uer^{9}.

Pro titulis omnibus aliter.

¶PROB.

Vidē ūsſio nem ad ſecundū ſequen.

¶PROB. Quia oportet, quòd modus ſatiſfactionis ſit talis, q cō A peiat ad amicitiæ reſtitutionem (cum ad tollendam offenſam, competere debeat) & ad amicitiæ reſtitutionem ſufficere nō poteſt, ſi aliquod peccatum ſatisfaciens in animo retineat (ut patet, etiam de offenſis hominibus facta. micem, & quorum remiſſiones connexæ non ſunt, unum poteſt auferri ſine alio. Clarior ſane reſponſio: ſed, quia uidetur aliqualiter petere principium, ſtandum eſt in priori formalizata, quæ & nullam habet apparentiam petitionis principij, & in ueritatem ab hac ultima dictam tandem reſoluitur. Vide aliam ſolutionē Tertia par. q. 86. artic. 3. ad tertium.

habent connexionem, aliàs qui haberet unum, haberet omnia, ergo unum poteſt expiari ſine alio per ſatisfactionem.

¶2Præterea, Deus eſt magis miſericors, quàm homo, ſed homo recipit unius debiti ſolutionem ſine alio, [h] ergo & Deus ſatisfactionem unius peccati ſine alio. B

¶3Præterea. Satiſfactio (ut in litera dicitur) eſt peccatorum cauſas [h] excidere, nec ſuggeſtionibus aditum indulgere, ſed cōtingit hoc de uno peccato ſine alio, ut ſcilicet luxuriam refrenet, & auaritiæ inſiſtat: ergo de uno peccato poteſt fieri ſatisfactio ſine alio.

SED CONTRA. Iſaiæ. 58. Ieiunium eorum, qui ad contentiones, & lites ieiunabant Deo acceptum non erat licet ieiunium ſit ſatisfactionis opus: ſed non poteſt fieri ſatisfactio, niſi per opus Deo acceptum: ergo non poteſt, qui habet aliquod peccatum, Deo ſatisfacere.

¶Præterea. Satiſfactio eſt medicina curans peccata præterita, & præſeruans a futuris, ut dictum eſt: ſed peccata non poſſunt ſine gratia euitari, ergo cum quodlibet peccatū gratiam auferat, non poteſt de uno peccato ſine alio fieri ſatisfactio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd poteſt de uno peccato ſatisfieri ſine alio, ut Magiſter in litera dicit. Sed hoc non poteſt eſſe: cum enim per ſatisfactionem tolli debeat offenſa præcedens, oportet quòd talis ſit E modus ſatisfactionis, qui competat ad tollendum offenſam, offenſæ autem ablatio eſt amicitiæ reſtitutio, & ideo ſi aliquid ſit quod amicitiæ reſtitutionem impediat, etiam apud homines ſatisfactio eſſe non poteſt: cum ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ eſt hominis ad Deū, [m] impoſſibile eſt, quòd homo de uno peccato ſatisfaciat alio retento, [n] ſicut nec homini ſatisfaceret, qui pro alapa ſibi data ei ſe proſterneret, & aliam ſimul daret.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia peccata non habent connexionem adinuicem in aliquo uno, unum poteſt quis incurrere ſine alio, ſed unum, & idem eſt ſecundum quod omnia peccata remittuntur, & ideo remiſſiones diuerſorum peccatorū connexæ ſunt C & ideo de uno ſine alio ſatisfieri non poteſt.

AD SECVNDVM dicendū, quòd in obligatione debiti non eſt, niſi inæqualitas iuſtitiæ oppoſita, quia unus rem alterius habet, & ideo ad reſtitutionem non exigitur, niſi quòd reſtituatur æqualitas iuſtitiæ, quod quidē poteſt fieri de uno debito, & non de alio, ſed ubi eſt offenſa, ibi eſt inæqualitas D non tantum iuſtitiæ oppoſita, ſed etiam amicitiæ, & ideo adhoc quod per ſatisfactionem offenſa tollatur, non ſolum oportet, quòd æqualitas iuſtitię reſtituatur per recompenſationem talis pœnæ, ſed etiam q reſtituatur amicitiæ æqualitas, quod non poteſt fieri dum aliquid eſt, quod amicitiam impediat.

AD TERTIVM dicendum, quòd unum peccatum ſuo pondere ad aliud trahit, ut Gregorius dicit. Ideo qui unum peccatum retinet, non ſufficienter cauſas alterius peccati excidit.

¶Corollarium Ergo, ſecundum literā hanc uelle non ſatisfacere de aliquo peccato eſt peccatū, & impedit amicitiam hominis ad Deum. Sic.n. iſta, q in pbationis 2ª parte eſt formalizata, iacet. Si aliquid ſit, q̄d amicitiæ reſtitutionem impediat, etiā apud homines ſatiſfactio eſſe nō poteſt: cum ergo quodlibet peccatum amicitiā charitatis impediat &c. Et iuſtè quidem. Nā ille, qui intendit nō ſatisfacere offenſo, nō curat amicitiam habere cum illo: hoc autem, ſcilicet non curare amicitiam habere cū Deo, eſt peccatum (ut patet).

¶NOT. Magna, & clara, probatio concluſionis eſt argumētū ultimū, in ly ſed contra.

1m maior. Eorū, quæ non habēt connexionem ad inuicē unum poteſt auferri ſine alio. R. quando illud, ſecundū quod ea omnia auferūtur, non eſt unum & idē non aūt, quando eſt unum & idē. §. Tūc &c. Nam charitas, p quā omnia peccata remittuntur, eſt unū & idem. i. nullū peccatum poteſt auferri niſi per charitatem; & charitas nullū aufert, niſi auferat omnia. Quòd ſi uel eſſent diuerſæ res, per quarum unam tolleretur unum peccatū & per aliā aliud: uel & ſi eſſet una res, per quam tollerent omnia ſic, quòd unū tollendo compateretur ſecum pro aliquo tēpore aliud, quod poſtea tolleret: tūc poſſet auferri unum peccatum ſine alio.

¶Corollarium. Ergo i textu ly unū & idem eſt, ſecūdū qd oīa remittunt intelligi ſeo pulaue ſic: q illud ſecundū quod oīa remittitur, eſt unum realiter, & idem formaliter, ideſt eodē modo ſemper ſe habens contra quæcunque peccata. Hoc eſt. Non compatiens uel pro minimo tempore aliquod peccatum, aliud dimittendo, ſed omnia ſimul auferens. Ergo patet ex his: q peccatorum quantumlibet non connexorum ad inuicem, remiſſiones connexæ ſunt. Ergo reſponſionem & aliter formare potes dicendo, Eorum quæ non habent connexionem ad inuicem, & quorum remiſſiones connexæ non ſunt, unum poteſt auferri ſine alio.

Subtilis declaratio textus.

2m illatio cō cluſionis. Ergo & de &c. R. negatur illatio. §. Nam ſit tranſitus a ſolutione debiti exigente ſolū æqualitatem iuſtitiæ, de qua ſolutione loquitur minor propoſitio, ad ſolutionē debiti exigentem æqualitatem amicitiæ ſimul cum æqualitate iuſtitiæ, de qua ſolutione loquitur illata concluſio. Qui tranſitus quantum ſit extra propoſitum, uide in litera: ex qua etiā melius intelliges probationem concluſionis ar. & no & orationem Dominicalē ibi debita noſtra. Vide clariorem aliqualiter ſolutionem. 3. par. q. 86 articu. 3. ad quartum.

Cune. m

3m de maiori. Excidere. R. Sufficienter: non, inſufficienter. § Tūc &c. qui enim unius peccati, & non alterius, cauſas excidit, ita quòd unum retineat, non ſufficienter illas excidit propter rationem deponderе ex Greg. in textu allatam.

APPENDIX.

EX articulo habes ¶Primo: quo modo per rationem oſtendas meritò eſſe inſinuatum a ſacris literis, quòd homo non poteſt ſatisfacere pro uno peccato, & non pro alio (iuxta ſenſum tamē prædeclaratum) Hoc autem inſinuatum fuit. 3. reg. 18. uſque quo claudicatis in duas partes? Si Dominus ē Deus, ſequimini eum ſi autem baal, ſequimini illum. Ecce; quòd Helias, per ly uſque quo claudicatis in duas partes, demonſtrat: quòd populus rem inconuenientem, immo & impoſſibilem, facere conatur; dum & Domino Deo adhærere uult, & a Diabolo ſimul non uult diſcedere. Hoc ſiquidem inconuenientes, quin & impoſſibile eſſe denotat: i. ſe ille modus increpatorius cum interrogatione: ut conſideranti facile patet. Iuxta igitur dictum Ecclesiastici, imp... ſt eſt: 2

Vtil. p S Eccl. &c.

le est: simul cum Deo amicitiam habere, & a diabolo non recedere. Hoc autem in idē redit (ut declaratum est) cum eo, quod dicimus, hominem non posse satisfacere pro uno peccato, & nō pro alio. Item insinuatum Matth. 6. Nemo potest duobus dominis seruire, &c. Quasi apertè, in proposito, dicat. Nemo potest Deo, & appetitui diabolico conformi, satisfacere, quòd sanè est, uno peccato uelle satisfacere, alio retento. Item Isa. 58. Quare ieiunauimus, & non aspexisti; humiliauimus animas
55 nostras, & nescisti? Ecce in die ieiunij uestri inuenitur uoluntas uestra. Ecce ad contentiones, & lites ieiunatis. Nolite ieiunare, sicut usque ad hanc diem: ut audiatur in excelso clamor uester. Nunquid istud uocabis ieiuniū & diem acceptabilē Domino? Ecce, q per Isaiam dominus dicit: se non acceptaturum esse illud, quod pro parte peccatorū sibi datur; si pars alia peccatorum ab ipsis peccatorib. retineatur. hoc significant, si cōsiderentur, uerba ꝑ adducta; maximè si ad interrogationem hominum sic pro peccatis suis satisfacere uolentium iungātur, tā quàm ad eandem interrogationē (ut patet) responsio Quare (inquiunt) ieiunauimus, & non aspexisti humiliauim⁹ animas nostras, & nescisti? Hoc est. Quare &c. & ad modum non aspicientis te habuisti: humiliauim⁹ &c. & ad modum nescientis fuisti? Cum ergo non aspiciat immo despiciat quis illud, quod non acceptat (ut quotidie per experientiam patet) neque ad ipsum sciat, immo se nescire profiteatur restat, q per illa uerba dicere uelint impij, quare ieiunium & humiliationes nostras nō acceptasti? Hoc uerò adhuc magis ad literam patet: si responsionem exprimentem sensum illorum sic quærentium notaueris dicentem; nunquid istud uocabis (ô tu interrogans, & in interrogando nimis arrogans) nunquid istud uocabis ieiuniū acceptabile domino? Quasi dicat, non. & quare non? Quia in die ieiunij uestri inuenitur uoluntas uestra: quia s. partem peccatorum uestrorum retinere uultis. satisfacere ergo per ieiuniū, siue aliud bonum opus non potest aliquis, secundum Isaiam, ita q sit acceptabilis domino satisfactio illa (sic etiam loquitur articulus) si aliud peccatum, mente retineat. Vide q. 9. art. 2. & 4. ubi tractatur de cōfessionis integritate: item, q. 2. ar. 3. ubi agitur de integritate contritionis: & inde multa ad propositum præsens facientia huc applicabis. Nam circa integritatem contritio, confessio, & satisfactio; assimilantur. Caue tamen, ne ex præmissis occasione accepta dicas quòd dolor de uno peccato, sine dolore omnium, sit peccatum. Erroneum .n. est dictum hoc, & pro tali reuocatum a Iacobo præposito, tanquàm à S. Patribus reproba-

F tum (ut refert Bernardus à Lutzemb. in cathal. hær.) ¶Secundo 2
habes: quomodo per rationem præmissa scripturarum dicta, ꝑ quanto hominem non posse pro uno peccato satisfacere insinuant sine alio, & intelligas & probes, & defendas. ¶Tertio uides 3
quō ex ijs uicissim Angelica hæc doctrina cōsolidet, & declaret.

ARTICVLVS II.

Vtrum quis extra charitatem existens, possit satisfacere de peccatis ante contritis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd qui de omni- G bus peccatis cōtritus fuit prius & postea in peccatum incidit, de alijs peccatis, quæ sibi ꝑ contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit extra charitatem existens. Dicit enim Daniel Nabuchodonosor, Dan. 4. Peccata tua eleemosynis redime: sed ipse adhuc peccator erat, quod sequens pœna demonstrat, [h] ergo potest in peccato existens satisfacere.

¶2 Præterea, Nemo scit utrum sit dignus odio, uel amore. Ecle. 9. Si ergo non possit fieri satisfactio, nisi ab eo q est in charitate nullus [h] sciret se satisfacere, & hoc est inconueniens.

¶3 Præterea, Ex [h] intētione quā homo habet in principio actus, totus actus informatur, sed pœnitens, quando pœnitentiam inchoauit in charitate erat: ergo tota satisfactio sequens ex illa charitate intentionem informā te efficaciam habebit.

¶4 Præterea satisfactio consistit in quadam [h] adæquatione culpæ ad pœnam, sed talis adæquatio pœnæ potest etiam fieri in eo qui charitatem non habet, ergo &c.

SED CONTRA. Prouer. 10. Vniuersa delicta operit charitas, sed satisfactionis uirtus est delere delicta ergo sine charitate non habet suam uirtutem.

¶Præterea, Præcipuum opus in satisfactione, uel satisfaciendo est eleemosyna, sed eleemosyna extra charitatem facta nō ualet ut patet. 1. Corinth. 13. Si distribuero in cibos pauperum, &c. ergo nec satisfactio aliqua est.

RESPON. dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd postquàm omnia peccata per præcedentem contritionem remissa sunt, si aliquis ante satisfactionē per actam in peccatum decidat, & in peccato existens satisfaciat, quòd satisfactio talis ei ualeat, ita quòd si in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. H Sed hoc non potest esse, quia in satisfactione oportet, quòd amicitia restituta, etiam iustitiæ æqualitas restituatur, cuius contrarium amicitiam tollit, ut Philosoph. in 9. Ethic. dicit. Aequalitas autem in satisfactione ad Deum non est secundum æquiualentiam, sed magis secundum acceptationē ipsius; & ideo oportet, quòd ēt si iam offensa sit dimissa per præcedentem contritionem, I quòd opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis charitas, & ideo [m] sine charitate opera facta non sunt satisfactoria [n].

AD PRIMVM ergo dicēdum: q consilium Danie. intelligitur, quòd à peccato cessaret, & pœniteret, & sic per eleemosynas satisfaceret.

AD 2m dicendum: quòd sicut homo nescit ꝑ certo utrū chari-

QVÆ. XIIII. AR. II.

CONCL. Sine charitate opera facta non sunt satisfactoria. ¶PROB. Quia ad hoc q opera sint satisfactoria, oportet, q sint Deo accepta, cū æqualitas iustitiæ reddēda in satisfactione nō sit secūdū æqualētiā ad Deū, sed scdm acceptationē ipsius:) & charitas dat operib. hoc, q sint Deo accepta. ¶NOT. Secūda cathegorica, s. charitas dat operib. hoc q sit Deo accepta, minus dicit, & plus significat. Nō enim tm̄ significat, q charitas facit opera esse Deo accepta (qđ expressè dicebat) sed etiā q nil aliud sine charitate facit hoc adeo q exprimēdo solū affirmatiuā, intelligit quoq; negatiuā. Nā, si negatiuā simul nō subintelligeret, si cōcluderet literū. Posset .n. ad illā affirmatiuam dicere: q licet charitas faciat opera eē Deo accepta aliud etiā a charitate facit hoc. Remoto igit, q s charitate actualiter existēdo qs operaret, adhuc ipsa opera eēnt accepta Deo ꝑ illud aliud Relinquitur ergo (q s secūdū mētē literæ) charitas sola dat opib⁹ hoc q sint Deo accepta loquitur ergo illo mō D. Th. & intellexit; quod & spiritussanctus ꝑuer. 10 dicēs, uniuersa delicta operit charitas.

Sola charitas facit opera esse Deo accepta.

Concl. m

1m illatio cōclusionis. Ergo ꝑ &c.

℞. Negat illatio. S. cō est: qa ꝑcedit ex malo itellectu authoritatis adductæ. Qđ si bñ

K intelligatur authoritas illa, facit ꝑ cōclusione, nō contra: uñ & inferendū erit sic; ergo nō pōt aliqs in peccato existēs satisfacere. Quō aūt intelligat authoritas, & q sic inde inferri dēat; vide in litera, & ipsam argumento applicans tu discutiendo cognosce.

¶NOT. In ipsa litera apertissimè declaratur, q pœnitētia nō ē solū cessatio a peccato: dū post ly a peccato cessaret, subditur ly. & pœniteret. Vide q. 1. ar. 1. elucid. & q. 10. ar. 1 & quia responsio præsens finaliter intendit ad hoc, an quis sit in charitate; iō secūdū ipsam est concludēdū q a peccato solū cessatio nō dat charitas, licet uerè pœnitēti det..q ad hñdā charitatē nō sufficit solū ueraciter cessare a præteritis peccatis, nisi cū hoc ēt ueraciter de ipsis pœnitētia fiat: cōfirmat Math. 3. arbor. quæ nō facit fructū bonū, exciditur. Non ergo sufficit ad salutem nō facere malū, siue cessare a malo; sed cū his secūdū euāgelium requirit, q faciat fructum positiuè bonum. quod in proposito pœnitentia est.

Cessatio a peccando non sufficit.

2m de consequentia. Scires ℞. ꝑ certo si, aliquo alio mō. S. puta coniecturaliter

ter: ut alias dictū est §. Tūc &c. Sicut.n. non est inconueniens, quòd homo pro certo nesciat, se habere charitatem: ita non est inconueniens, quòd sic nesciat, se plenè satisfecisse. Quinimmò utrūque sic ignorare est conueniens: cum ista ignorantia humilitatem, salutiferumque metum, de quibus Eccl. 5. (ut in lra) causet atque conseruet.

tatem habuerit in satisfaciēdo, vel habeat, ita etiā nescit pro certo, vtrum plene satisfecerit: & ideo dicitur Eccl. 5 de propitiatu peccatorū, noli esse sine metu, nec tamē exigitur quòd propter hunc metum homo satisfactionē expletā iteret, si cōscientiā peccati mortalis nō habeat, quamuis enim pœnam non expiet p huiusmodi satisfactionē tamen non incurrit reatum omissionis ex satisfactione neglecta, sicut nec ille, qui accedit ad Eucharistiam sine conscientia peccati mortalis, cui subiacet, reatum indignæ sumptionis incurrit.

Ad tertiū dicendū, quòd intentio illa interrupta est per peccatū sequēs, & iō nō dat vim aliquā B operibus post peccatū factis.

Ad quartum dicendum, quod non potest fieri adæquatio sufficiens, nec secundum, diuinā acceptationē, nec secūdū æquiualentiam, ideo ratio illa non sequitur.

¶NOT. Vide q.6.4. ar.1. & 5. aliqua facientia circa istam auctoritatem Eccles. cap. 5 de propitiatu &c. nè replicare opus sit. Circa tamen illam eius cap. 9. in argumento adductam notato: quòd loquitur de amore finali, sicut etiam de odio; quamuis ad amorem quoque præsentē (ut facit litera) possit applicari, licet non ad odium. Potest enim quis pro certo scire, se esse dignum nunc odio, puta quia scit, se esse in peccato mortali actualiter: non autē quòd certo scire, se esse nunc dignum amore, quod significatur per ly nihil mihi conscius sum, sed nō in hoc iustificatus sum. 1. Cor. 4 quamuis quoad odium, & amorē finalem æqualiter ambo in sui ipsorum nescientia conueniant: eo quòd nemo prorsus est, qui sine speciali reuelatione diuina scire possit, utrum moriturus sit in gratia Dei uel in peccato mortali. Ambo enim hæc (ut ibi subditur) in futurum seruātur incerta: &, in hoc etiam sensu, nescit homo finem suum C Eccl. 9. Diuus Thomas ergo. quamuis authoritatem illam Ecclesiastici applicet ad amoris præsentis nescientiam, non uult per hoc: neque excludere. quòd ipsa principaliter loquatur de amoris finalis nescientia; neque includere, quòd similiter de præsentis odij nescientia cointelligatur. Item nota: quòd à ly nec tamen exigitur quòd propter hunc metum homo &c. litera respondet obiectioni tacitæ qua quis, defendēdo quòd illud nescire de satisfactione esset inconueniens, instare potuisset dicens: ex tali nescientia inconueniens hoc sequuturum, quòd satisfactio multotiens necessariò reiterabitur, immo etiam quòd reiterationis huiusmodi non erit finis. Huic, tanquàm obiectioni præuisæ, per ly nec tamen &c. respondet Diuus Thomas negando consequentiam.

Nemo scit: utrū amore, uel odio, dign⁹ sit.

3m maior. Ea intentione, quam homo habet in principio actus, totus actus informatur ℞. Quando intentio illa in principio habita non fuit interrupta per uo- D luntatem contrariam superuenientē: non autem, quando est interrupta per uolunta. §. Tunc &c. Nam satisfacientis pniam in charitate inchoātis intentio illa, de qua subintelligit minor, interrupta est, per peccatum sequens &c. ut in textu.

¶NOT. Intentio illa, de qua loquitur maior, dicitur & actualis, ut in principio actualiter fit; & uirtualis, ut dat uim toti actui, etiam quòd actu non exerceatur. Quemadmodum tactus proijcientis lapidem est semper cum lapide; alioquin (cum mouens & motum debeant esse simul, quandiu motus durat) lapis, quàmprimum extra manum proijcientis esset, caderet in terram, & consequenter non fieret motus. oportet ergo dicere: quòd ille tactus est quidem semper cum lapide, sed diuersimodè: quoniam in principio motus, cum proijciens tangit lapidē, tactus est ibi actualiter; & in toto residuo motus, cùm lapis mouetur per aerem, tactus eiusdem proijcientis est ibi uirtualiter, inquantum uirtus à principio lapidi impressa lapidem ipsum E concomitatur. Vnde sicut si lapidi adhuc fortiter per aerem moto occurreret aliquid præualens in contrarium, cessaret motus, & consequenter uis illa in principio à proijciente impressa: ita si animo incipientis satisfactionem in charitate occurrat aliquod peccatum præualens, idest cui consentiat, statim interrumpitur motus charitatis in satisfactione præexistens, immò & charitas ipsa tollitur; & consequenter satisfactio subsequens nullum prorsus robur habebit à charitate. Doctrinam hanc extende ad 2.2.q6.83.art.13 maximè cum de præcepti Papalis necessitate sit attentio ad horas canonicas (extra de celebratione missarum cap. Dolentes:) & consequenter ad officium Beatæ virginis, quando ex obligatione certis diebus dicitur. Hoc enim officium licet non sit de iure scripto: tamen est de consuetudine habente vim legis, & per consequens obligante ad peccatum mortale transgressores; secundum etiam Panor. in cap. 1. de celebratione missarum, & Ioannem de Ligna, in clemen. 1.

De attentione.

A eo. rit & Petrum de Palud. a.d.15.q.5.ar.6. & Franciscū de Zab. & S Antoninum Archie. Flor. & plures alios.

4m de maiori. Adæquatione. ℞. Sufficiente: non, insufficiente. i. accepta Deo; non autem, non accepta Deo. §. Tunc &c. Nam ab eo, qui charitatem non habet, non potest fieri adæquatio sufficiens &c. ut in textu. Vide q. 15. ar. 2. & q. 13. ar. 1. & quæst. 8. ar. 7. etiam in elucid.

¶NOTATIO. De tali adæquatione Concil. Parisiēse lib. 1. cap. 35. sic ait. Presbyteri instituendi sunt: Qualiter & confitentium peccata discretè inquirere, & congruum pœnitentiæ modum nouerint imponere. Hęc ibi. Hanc adæquationem specialius declarat Papa Alexander 3. parte 35. ca. 1. Exomēsi Episcopo scribēs sic. In excessibus singulorum non solum delicti qualitas, sed etiam quantitas, scientia, ætas, sensus, conditio, sunt attēdenda. Quare non solum secundum qualitatem, & quantitatem facinoris, sed etiam secundum ea quæ diximus, & secundum locum, & tempus, quo delictum committitur, unicuique debet pœnitencia iniungi: cum idem excessus magis in uno, quàm in alio, sit puniendus. Hæc ibi. Facit ad q. 8. ar. 7. appen. Vide ergo idem peccatum esse maius in uno quàm in alio: & hoc propter conditiones dictas à Papa.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo quō per rōnem interimas errorem Cacangelorum (Prateo Cacangeli) dicentium r Certum unumquemque esse debere, quòd gratis propter Christū peccata sibi remissa sint; quòdque Deo acceptus, & hæres sit uitæ æternæ; quicquid sit de nostris operibus. Ecce: quòd secundum istos, satisfactio extra charitatem erat Deo accepta; eum & ipse satisfaciens, etiam si esset in peccato mortali (Nōne hoc significant per ly quicquid sit de nostris operibus?) sit Deo acceptus. Contra horum ergo uesaniam hanc mouetur iste articulus: contra quos etiam, ut certitudinem grauē innuunt modo prædicto, habes; quid dicas ex argumento secundi auctoritate, & responso ad illud.

r Vid. p S. Eccl. &c.

¶ Secundo habes: quomodo per rationem ostendas, hunc a meritò damnari à Concilio Triden. sess. 14. cap. 8. Dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur; certissimam quoque inde arrham habentes, quòd si compatimur, & conglorificabimur. Neque uerò ita nostra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris exoluimus, ut non sit per Christum Iesum &c. omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo uiuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ; qui ex illo uim habent, ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre. Hæc ibi. Ecce; quòd satisfactiones nostræ requirūtur, etiam quòd Christus satisfecerit: quoniam non ideò satisfecit pro nobis, ut non satisfaciamus; sed ideò satisfecit, ut satisfactiones nostræ ad ipsius exemplum fierent, & ipsius satisfactionibus uim haberēt E ad hoc, ut acceptarentur à Patre. Rursum, inquit. In quo Christo uiuimus, in quo satisfacimus. Sine hoc ergo, quòd nos uiuamus in Christo dum satisfacimus nostræ satisfactiones (secundum concilium) non sunt acceptæ Deo; & consequenter non satisfaciunt. Quomodo in Christo uiuimus? Per charitatem, seu per fidem charitate formatam 1. Ioan. 4 & Ephes. 5. Satisfacimus ergo in Christo, quando satisfactiones nostræ in Charitate fiunt: tantum abest, ut uera sit illa eorum blasphemia ly quicquid sit de nostris operibus. Item damnari à scripturis 1. Cor. 13. Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, & tradidero corpus meum ita ut ardeam; charitatem autem non habeam: nihil sum, nihil mihi prodest. Vbi patet: nullam satisfactionem, nisi in charitate fiat, ualere apud Deum ad uitam æternam consequendam: licet apud forum Ecclesiæ ualeat, inquantum non reiteratur (ut in ad secundum:) & etiam apud Deum, inquantum aliqua alia bona præter uitam æternam extra charitatem satisfaciens à Deo opera illa remunerata

Quare Chrs pro nobis satisfecerit.

Quātum bonū sit Charita.

ue

ARTICVLVS III.

Vtrum ualere possit satisfactio præcedens, postquam charitatem habueris.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd postquam homo charitatem habuerit, ualere incipiat satisfactio præcedens, Super illud. Leuit. 25. Si attenuatur frater tu⁹ &c. Dicit Glos. quòd fructus bonæ conuersionis debent computari ex eo tempore quo peccauit; sed non computarentur, nisi aliquam efficaciam acciperent ex charitate sequẽti, ergo post charitatem recuperatam valere incipiunt.

G

H

¶ 2 Præterea, Sicut efficacia satisfactionis impeditur per peccatum, ita efficacia Baptismi impeditur per fictionem: sed Baptismus incipit ualere recedẽte fictione, ergo satisfactio recedente peccato.

¶ 3 Præterea. Si alicui pro peccatis commissis iniuncta fuerint ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur, eum iterum confitetur, ut ieiunia illa iteret; iniungeretur autem ei, si per ea satisfactio non impleretur; ergo per pœnitentiam sequentem opera præcedentia satisfaciẽdi efficaciam accipiunt.

SED CONTRA. Opera extra charitatem facta ideo non erãt satisfactoria, quia fuerunt mortua, sed per pœnitentiam non uiuificantur, ergo nec incipiũt esse satisfactoria.

Præterea, Charitas non informat actum, nisi qui ab ipsa aliqualiter procedit, sed opera non possunt esse Deo accepta, ac ꝑ hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata, ergo cũ opera facta ex̃ charitatẽ nullo mõ ex charitate ꝓcesserint, uel de cætero ꝓcedere possint, nullo modo poterunt in satisfactionem computari.

RESPONDEO Dicendum, quòd quidam dixerunt quòd opera in charitate facta, quæ uiua dicuntur, sunt meritoria uitæ æternæ, & satisfactoria respectu pœnæ dimittendæ, & ꝑ charitatem sequentem, opera extra charitatem facta uiuificãtur quantum ad hoc quod sunt satisfactoria, sed non quantum ad hoc quòd sunt meritoria uitæ æternæ: sed hoc non potest esse, quia utrumque habent ex eadem ratione opera ex charitate facta, scilicet ex hoc ꝙ sunt Deo grata: unde sicut charitas adueniens non potest ea gratificare quantum ad unum, ita nec quantum ad aliud.

I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non debet intelligi quòd fructus computentur à tempore quo primo in peccato fuit, sed à tempore in quo peccare cessauit, quo scilicet ultimo in peccato fuit: uel intelligitur quando statim post contritus fuit, & fecit multa bona

te consequitur (quem & sensum habet articuli prædicta conclusio.) Nec huic neruosæ sentẽtiæ obstat Apostolus per ly nihil sum, ly nihil mihi prodest: quoniam comparatiuè intelliguntur, & secundum æstimationem Apostoli. Bona enim temporalia, immò totus mundus, in comparatione ad uitam æternam

56 & nihil re uera sunt, & pro nihilo re uera habitur ab Apostolo: licet ipsa secundum seipsa aliquid re uera sint: & pro aliquo sic sumpta habeantur ab Apostolo. Similiter quoque Apostolus secundum seipsum consideratus, etiam quòd in charitate non esset, aliquid re uera est: tamen in comparatione ad supernaturalem uitam uel in præsenti uel in futuro haberi solitam consideratus ipsemet, & nihil re uera est, & nihil se esse re uera æstimat; in quo sensu & Philippen. 1. dicit, Mihi uiuere Christus est; & Galat. 2. uiuo ego, iam non ego, uiuit uerò in me Christus. Ecce igitur, secundum scripturam, opera de genere bonorũ magnorum (hoc importat ly omnes facultates meas in cibos pauperum,) atque pœnalium (hoc significat ly corpus meum, ita ut ardeam,) si extra Charitatem fiant, non posse Deo satisfacere. Vt cum Augustino dicamus. Illa quidem magna sunt; sed si ego hæc sine charitate habeam (inquit) non illa, sed ego nihil sum. Ecce uenitur ad passionem, uenitur & ad sanguinis effusionem, uenitur & ad corporũ incensionem: & tamẽ nihil prodest, quia Charitas deest. Adde charitatem, prosunt omnia: detrahe charitatem, nihil prosunt cætera. Hæc ille in homil. super euãgelium, Ego sum pastor bon⁹. Item à Concil. Triden. meritò damnari, quo ad ly Certum &c. quòd gratis per Christum peccata sibi remissa sint &c. quicquid sit de nostris operibus; & sic. Verum, etsi Chřs pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiũt: sed ij duntaxat, quibus meritum passionis eius communicatur. Nam sicut re uera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur iniusti; cùm ea propagatione per ipsum, dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nunquàm iustificarentur; cum ea renascentia per meritum passionis eius gratia, qua iusti fiunt, illis tribuatur. Hæc in sess. 6. c. 3. Item à Leone 1. Theodoro Foroiuliensi Episcopo scribente sic. Multiplex misericordia Dei ita lapsibus humanis subuenit: ut non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinã spes uitæ reparetur æternæ: ut qui dona regenerationis uiolassent, proprio se iudicio condemnantes ad remissionem criminum peruenirent. Hæc ille: & recitantur in decr. de pœn. dist. 1. multiplex. Vide: quòd ad hoc, ut effectualiter saluemur, non sufficit, quòd pro nobis Christus mortuus sit (alioquin omnes

Quibus prodest mors Christi.

K

de facto saluarentur; cum pro omnibus mortuus sit Christus) sed requiritur, quod meritum passionis & mortis eius nobis communicetur. Communicatur autem nobis, inquantum in nos influit iugiter, tanquàm caput in membra, & tanquàm uitis in palmites: ut ait Concil. idem sess. ead. c. 16. Membra uero eius fieri non possumus sine lauacro regenerationis, saltem in uoto (ut ibi, cap. 4) & post uiolationem donorũ regenerationis sine pœnitẽtię medicina (ut supradixit Leo) Ex quibus omnibus secundum concilium, atque Leonem, cõcludenda relinquitur ueritas hæc: quòd Christus actualiter non influit nisi in filios suos, seu in iustificatos: quibus solis meritum passionis eius per sacramenta, communicatur actualiter. Hęc omnia contra Cacangelos, i. malos angelos, seu qui per prædictum errorem nobis mala annunciant, dicta sint in damnationem. 3

¶ Tertio habes: quomodo per rationem præmissam tum scripturæ tum Patrum dicta, pro quanto nullum ꝑ opera extra charitatẽ facta insinuant satisfacere posse, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quarto uides: quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina declaretur, & consolidetur. concl. m

QVÆST. XIIII. ART. III.

CONCLVS. Sicut Charitas adueniens opera de genere bonorum facta in peccato mortali non potest Deo gratificare, quantum ad hoc, ꝙ sint meritoria uitæ æternæ: ita nec quantũ ad hoc, quòd sint satisfactoria. Damnificatio pœ mortalis. Resp. 2ª.

¶ PROB. Quia opera bona utrumque illorum (scilicet, quòd sint tum meritoria tũ satisfactoria) habent ex eadem radice, ex hoc uidelicet, ꝙ sunt Deo grata: & per charitatem post aduenientem opera illa non uiuificantur, seu Deo non gratificantur, quantum ad hoc, ꝙ sint meritoria uitæ æternæ (loquendo etiam secundũ opinionem contrariorum conclusioni præmissę.)

Corollarium. Ergo ex datis ab ipsis contrariis concludir contra illos. Vide. Negabant hi, quod opera in mortali facta non essent satisfactoria per charitatem subsequentem: & concedebant, quòd charitas subsequens non dat illis præcedentibus operibus uim merendi uitam æternam. Quid facit Sanctus Thomas? Concessum hoc ab eis accipit: & ex hoc ipso concludit esse uerum illud, quod iidem negabant. Ergo suo ipsorum gladio eos confodit; & conterit dentes eorum in ore ipsorum: quod prudentissimi doctoris est.

1ᵐ ex glossa. Tempore. &c. ultimo, non primo. S. Tũc &c. Non enim ex hoc sequitur, quòd opera in mortali facta ex charitate sequenti accipiant efficaciã (ut arbitratur minor:) licet sequatur, quòd opera bona cõpu-

tanda

tanda sunt ab eo tempore exclusinè, quo vltimo in peccato fuit. Nam quàm primum quis à peccando cessat ita, ut amplius in peccato nullo mortali sit; opera eius bona, non præcedentia, sed subsequentia incipiunt esse, & computari, grata Deo. A

na anteq̄ confiteretur. Vel dicendum, q̄ quāto est maior cōtritio, tanto magis diminuit de pęna; & quāto aliquis plura bona facit in peccato existēs, magis se ad grām contritionis disponit, & iō probabile ē, q̄ minoris pœnæ sit debitor, & pp hoc deberet à sacerdote discretè cōputari, vt ei minorem pęnam iniūgat, in quantū inuenit eum melius dispositum. B

Ad 2m dicendum, q̄ Baptismus imprimit characterē in aīa, non aūt satisfactio: & iō adueniens charitas, q̄ fictionē tollit, & peccatū, facit q̄ Baptismus effectū suū habeat, non aūt facit hoc de satisfactione. Et præterea Baptismus ex ipso opere operato iustificat, qđ non est hominis, sed Dei, & iō non eodē mō mortificatur, sicut & satisfactio, quę est opus hominis.

Ad 3m dicendum, q̄ aliquæ satisfactiones sunt ex quibus manet aliquis effectus in satisfacientibus, etiam postquam actus satisfactionis transijt, sicut ex ieiunio manet corporis debilitatio, ex eleemosinarum largitione substantiæ diminutio, & sic de similib. Et tales satisfactiones in peccatis factæ, nō oportet quòd iterentur, quia quantum ad hoc quod de eis manet B

Itē ex glossa.

Peccauit. ℞. & de peccato contritus fuit, licet non adhuc actualiter confessus. §. Tunc &c. vt patet. Nam ex eo, q̄ fructus bonæ conuersionis in tali casu computandus sit à tempore contritionis in futurum, non sequitur, quòd debeat cōputari in præteritum. Bona ergo opera, si qua fecerit postquam de peccatis vltimo verè contritus efficaciam fuit, etiā antequam de ijs actu confiteatur, efficatiam & merendi & satisfaciendi per charitatem habitam in cōtritione habebunt: sed opera ante illam contritionem, dum esset adhuc in peccato, facta in numero bonorum non gratorum Deo remanebunt. Vide responsum 2m. in litera ly vel intelligitur quando statim &c. usque exclusiuè ad ly uel dicendum q̄ &c. C

¶NOT. Differentia secundi responsi à primo est manifesta, si ad formalitates responsiones inspiciatur: cùm in prima limitetur ly tēpore, in secunda supplicatur sensus glossæ adductæ ad ly peccauit, sed est aliud quoque aduertendum: q̄ secundum responsum & præsupponit omnia dicta in primo, & aliqua illius ambigua declarat. Dictum enim hoc, q̄ à tempore, quo ultimo in peccato fuit, atque à peccato cessauit, sunt computanda &c. est ambiguum, cum totum id possit fieri per contritionem simul & cum actuali confessione, & per contritionem solā: unde remanet quodammodo sensus glossæ adductæ minus clarus. Aduenit secundum responsum, & dictum illud primi responsi expressius manifestat inquiens, q̄ talis cessatio à peccato intelligitur, q̄ fiat saltem per ueram contritionem, etiam si tūc confessio actualis desit.

Item ex glossa.

Computari. a q̄ à sacerdote penitentiam iniuncturo §. Tunc &c. Pōt n. sacerdos minorem pœnitentiam iniungere sibi confesso, eo q̄ uidet ipsum multa bona fecisse in peccato mortali existendo: quamuis uerum sit, q̄ huiusmodi bona per charitatem subsequentē mō dicto in conclusione non uiuificentur. Nam ipsi sacerdoti ad hoc faciēdū sufficit: q̄ & sciat certò cōfitentē multa bona opera quis in mortali, fecisse, & sciat pbabiliter, tal a bona opera causasse, q̄ ipse confitens sit minoris pœnæ debitor. Vide responsū 3m. in litera ly uel dicendum, q̄ quanto est maior cōtritio &c. D

¶NOT. In textu dicuntur pro certis duo: s. q̄ maior contritio plus de pœna tollit, & q̄ quanto plura bona quis in mortali existens facit, tanto magis ad gratiam contritionis se se disponit: pro probabili autem dictum, s. q̄ iste confitens minoris pęnæ sit debitor. Pro certo uerò ex ipsis certis non deducit hoc tertiū quis sic deducendum fore uideatur: qm̄ licet certum sit, confitentem ex operibus in mortali factis (quātum est ex parte operū) fuisse dispositum ad grām contritionis; non tñ certum est, sed pbabile remanet, q̄ dispositio illa cōtritionis attigerit uerè grām contritionis. Quoniam igitur hoc ultimū pro probabili tm̄ relinquit, iō non certum, sed probabile, restat consequentia, q̄ iste confitēs minoris pęnæ sit debitor. Propterea tantò magis opus est discretione ipsi cōfessario ad tenendū iustitiā in imponendo huic pęnitētiam: ad quod significandum in textu apponit ly discretè. E

2m de maiori.

ta. ℞. quantum ad impedimentum, quātum ad sequellam post ablationem impedimenti §. Nam baptismus imprimit characterem in anima &c. ut in textu. Tunc &c. ut patet.

¶NOT. In lra affertur duplex rō dissimilitudinis inter baptismū, & satisfactionē. Prima est de charactere; 2a. de iustificare ex opere operato: q̄ incipit ibi: & præterea baptismus. Ista 2a. est cōis oībus sacramentis noui testamētū; licet prima nō cōueniat alijs nisi cōfirmationi, & ordini. Ista 2a. est ēt quasi rñsio ad tacitam obiectionē. Potuisset n. faciliter obijcere quispiā, q̄ opus mortuū non pōt unq̄ uiuificari (3a. par. q. 89. ar. 6.) & iō sententialiter huic rñdet, q̄ illud in 3a. par. dictum intelligit de opere hoīs, non de opere Dei, cuiusmodi est opus præmissum baptismi.

Corollarium. Ergo ex 2a. rōne hac, quasi rñsione tacita, confirmatur conclusio articuli, & pōt esse ipsius 2a. probatio, sic. Opus hominis mortuū nūquam potest uiuificari, sed satisfactio in mortali facta est opus hominis (quia satisfactio) mortuum (quia in mortali) ergo per charitatē subsequētē nō pōt uiuificari. Rursus ex illa 2a. dic Ergo licet confessio fictè facta nō ualeat, ut pote opus mortuū existēs; & recedēte fictione p charitatē subsequētē uiuificet, ita q̄ suū saluberrimū fructū effectualiter pducat: si satisfactio ficta i. in mortali pacta, nō uiuificat unq̄ p charitatem sequentē, ita q̄ sit Deo grata ad exoluendum pro peccatis antè contritis atque confessis. Ratio diuersitatis est: quia confessio, sicut & baptismus, quantum ad iustificare ex opere operato, est opus Dei, satisfactio autē est opus hominis. Ideo sicut non eodem modo mortificantur (vt dicit litera); ita non eodem modo uiuificantur: qm̄ opus hominis nō uiuificatur 3a. par. &c. ut sup. Quòd si dicas: nonne uirtute clauium satisfactio à sacerdote iniunctam participare, supra dixit S. Thomas? respondetur, q̄ sic quoad aliquid; sed non quò ad hoc, ut facta in mortali uiuificetur. Ibi n. q. 6. ar. 1. ad 4m. & q. 8. ar. 1. ad 3m. declaratur, q̄ satisfactio uirtute clauium plus ualet ad exoluendum pœnæ debitum: in hoc autem loco à simili declaratur, q̄ uirtute clauium satisfactio mortua non uiuificatur, & meritò, qm̄ idem iudicium æqualiter fieri non debet de opere Dei, & de opere hominis (ut ex litera habetur): & iō uirtus clauium in confessione extenditur etiam ad hoc, q̄ cōfessio mortua (ut dictum est) uiuificetur; in satisfactione uerò non extenditur uirtus clauium ad hoc. Cautè igitur legendi sūt qdā Thomistarum noīe gloriantes, in hac materia contrarium tenentes, qui tamen si D. Thomam de hoc (ut par erat) consuluissent, propriam illam suā opinionē tenere (opinor) erubuissent. Cauendum.

3m de conclusione.

Satisfaciendi ℞. quantum ad hoc, quod de eis remanet: non aliter. §. Tunc &c. Nam articuli conclusio intelligitur de operibus satisfactorijs non relinquentibus post se effectum manentē & etiam de relinquentibus effectum manentem, pro illa tamen parte, qua aliquo modo non remanent.

¶NOT. Ly tales satisfactiones in peccatis factæ, quantum ad hoc quod de eis manet, Deo per pęnitentiā sunt acceptæ. Hoc non significat, q̄ tale opus mortuū, ēt in suo tunc effectu manēte, uiuificet (alioqui cōtrariū pd ēt s in corollario post ad 2m. diceret); sed significat, q̄ effectus illarum satisfactionum manens potest uiuificari, non quatenus mortuus natus antea fuit, sed quatenus de nouo per charitatem pęnitentis infusam Deo offertur. Non enim sine causa in textu apponitur ly per pœnitentiam. Denotatur siquidem per hoc, q̄ ille effectus (puta, corporis debilitatio), prout iam mortuus, non uiuificatur. i. non est acceptus Deo: & q̄ prout à pœnitentis charitate nouo actu nunc approbatus, incipit Deo, cui offertur tali nouitate indutus, placere. Hanc reiterationem actus interioris prædictam esse necessariam ad hoc, ut effectus ille remanens, uel (quod in idem redit) ut satisfactio præcedens tali effectu sic iterato indura, acceptetur à Deo; insinuauit D. Thomas in calce huius responsionis per ly actuantem interior, quia totaliter transijt, &c. Nisi enim illa uerba sic applicentur, uidentur superfluè dicta. Considera igitur: Ly quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquam actus transijt: sicut est de oratione. Hoc non est contrarium ei, quod dicitur. quæstione 11. articulo tertio, ad primum, quòd uidelicet oratio habet afflictionem carnis. Ex quo dicto inferendum uidetur, q̄ oratio relinquat effectum manentem, postquam actus desijt. Respondetur namque ad hoc, quod infertur, uel q̄ illa afflictio habi-

ta

per pœnitentiam Deo acceptæ sunt, satisfactiones autem, quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquam actus transijt, oportet quod iterentur, sicut est de oratione, & similibus. Actus autem interior, quia totaliter transijt, nullo modo viuificatur, sed oportet, quod iteretur.

ta in ratione non est tanta, ut postquam desijt actus orationis, F perseueret afflictio in carne, uel quòd, si perseuerat, non est tanta, ut ratione huius oratio debeat connumerari inter satisfactiones relinquentes post se effectum corporalem manentem. Exemplum sit de vino, & carnibus fomentum pugnæ sensualitatis contra spiritum per se singillatim subministrantibus: quorum tamen solummodò vnum scilicet esum carnium, prohibet Ecclesia tempore ieiuniorum, quamuis intendat minuere vires sensualitatis contra spiritum. Quia enim fomentum illud à vino subministratum citò transit, maxime in comparatione ad carnes & fomentum à carnibus subministratum diutius manet; ideò inter prohibita connumerare noluit Ecclesia vinum, etiam si fomentum illud aliquantisper in sensualitate perduret: ut habetur ex 2. 2. quæstione 147. articulo 8. ad primum.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quomodo per rationem à fortiori interimas hæresim Buceri (Prat Bucerus.) impijssimè dicentis: homines debere credere, se esse gratos Deo per Christum, quantumlibet impiè, & sceleratè viuant. Si enim per charitatem subsequentem opera etiam de genere bonorum facta in peccato mortali non possunt esse satisfactoria: eo quòd non possunt fieri grata Deo; multò utique magis homo peccata perpetrans non erit gratus Deo. Vide Homo in peccato uno mortali existens bona opera faciendo non est gratus Deo; & H adeò non est gratus, vt sua etiam bona tunc facta ob hoc neque sint, neque fieri possint per charitatem sequentem, grata Deo: quomodo ergo fieri unquam poterit, ut homo opera mala, impura, ac scelerata, committens sit gratus Deo? Taceo, quòd Bucerus suo illo pessimo dogmate implicitè admittit; quòd opera illa bona per charitatem sequentem fiunt satisfactoria, immo quòd etiam tunc prius erant satisfactoria: eò quòd (secundum Bucerum) tunc ille homo, quamuis in peccato mortali, erat Deo gratus, & consequenter sua opera tunc facta. Taceo, inquam, hoc: nè disputatio de minori disputa-

Vid. p S. Eccl. cōtra hæresim Buc. dān. &c.

2 tionē de maiori aliquo modo impediat. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem à fortiori occidas, hanc meritò fuisse damnatam à Concilio Tridentino sessi. 6. cap. 15. sic. Aduersus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est; non modò infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocunque alio mortali peccato, quamuis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti; diuinæ legis doctrinam defendendo: qua à regno Dei non solùm infideles excludit, sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque omnes, qui letalia committunt peccata: à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt, & pro quibus à Christi gratia separantur. Hæc ibi: & canon. 27 si quis dixerit: nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis, aut nullo alio, quantumuis graui & enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti; Anathema sit. Hæc ibi. Quibus omnibus Concilij verbis vides adeò Bucerum cum sua dulci, mortifera tamen, cantilena constringi: ut non habeat, quo se uertat. Item à &c. vt applicare potes huc ex artic. primo, & secundo append. ubi ostenditur Christum non influere actualiter, nisi in iustificatos; atque non claudicandum, & consequenter damnatur, quod sceleratè viuentes sint grati Deo per Christum, aut etiam quòd hoc ipsum isti credere debeant; quamdiu sic vixerint. Item à iustitia in eum, tanquam hæreticum, exercita: quoniam ann. 1557. de mense Februarij, reintegrata religione in Anglia, animaduersum est in ossa Buceri, eo quòd indignè uiderentur pijs, quæ in sacro loco sepulta quiescerent; quare defossa in Anglia combusta sunt (teste Lindano). Cum enim Augu. de fide cathol. de quibusdam hæreticis dicat, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores? patet quòd ex damnatione prædicta Buceri, eius capitula seu dogmata, quorum vnum est hæresis in principio narrata, pariter dānari cointelliguntur. Item à ser. pturis secundo. Cor. 6. 7. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad belial. Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum

idolis? Vos enim estis templum Dei uiui sicut dicit dominus Leuit. 26. quoniam inhabitabo in illis, & in ambulabo inter illos; & ero Esa. 52. illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus; & immundum nè tetigeritis: & ego recipiam uos, & ero uobis in patrē, & vos eritis mihi in filios & filias; dicit Dominus omnipotens. Has ergo habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamēto carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Vides nè; Apostolum ex promissione, & spe gratificandi nos Deo, deducere conclusionem hanc; Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei? Vbi nos gratos Deo neque esse, neque debere credere esse, apertissime (contra Bucerum) monstrauit: nisi emundemus nos non tantum ab aliquo, sed & ab omni inquinamento, non tantum carnis, sed & spiritus. Quare autem dixit, sanctificationem perficienter? Quia non solùm emundare se à malo quocunque requiritur ad hoc, vt quis sit gratus Deo; sed etiam facere bonum, (quod est sequi sanctimoniam, sine qua nemo uidebit Deum) ad hoc ipsum consequitur. Notasti ne illas interrogationes, quasi per manifestissimæ ueritatis inculcationem in principio ab eodem factas? Quæ (inquit) participatio &c. Quæ societas &c. Quæ conuentio &c. Quæ pars &c. Qui consensus &c. Ac si dicat; Nulla, Nullus; Hoc norunt omnes ratione utentes. Quibus verbis Apostolus, seu potius in Apostolo Spiritus sanctus, quasi digito monstrauit; Bucerum illam suam hæresim confinxisse notoriè sine ratione. Item à Leuit. 11. 19. 20. sancti eritis, quia ego sanctus sum. Nè autem sanctitatem nostram, more Buceri, libertatem sceleratè uiuendi somniares; addidit ly mihi, in capitulo 20. dicens eritis sancti mihi. Quæ autem sit sanctitas ei, idest quæ sanctitas in nobis placeat ei; exprimitur Deuter. 10. sic. Et nunc Israel quid Dominus tuus petit à te: nisi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & diligas eum, ac seruias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua, custodiasque mandata Domini? Vbi patet ex librorum ordine: quòd sanctitatem, quam in Leuitici capitulis requisierat à populo; nunc eidem populo, ne quando ab aliquibus nomine sanctitatis abutentibus deciperetur, distinctissimis lucidissimisque uerbis declarat. Item à 1. Ioan. primo. Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo; & in tenebris ambulamus: mentimur, & ueritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse in luce est; societatem habemus ad inuicem, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Ergo, secundum Beatū Ioannem, non sumus grati Deo, si in peccatis ambulamus; & si hoc credimus (ut suadebat Bucerus), à veritate deuiamus, & mentimur. Ergo, secundum eundem Ioan. Christi sanguis non emundat nos, idest non prodest nobis: si, & dum, ambulamus in tenebris. Ergo, secundum eundem, non sumus per Christum grati Deo: si, & dum ambulamus in peccatis. Ergo, secundum eundem, emundari per Christi sanguinem non tantum ab vno, sed etiam ab omni peccato exigitur ad hoc: vt societatem habeamus cum Deo, idest simus grati ei. Hæc omnia deducta sint ex B. Ioan. authoritate illa, ad tollendum uerba malitiæ Buceri & similium excusantium excusationes in peccatis. Item meritò esse damnatam Gal. secundo. Nunquid Christus peccati minister est? Absit. Non vult ergo Apostolus ullo modo: quod patrocinio, uel ministerio, aut alio quouis fauoris prætextu, Christi glorientur (quod hæreticis familiare est), uel etiam innitantur ij, qui voluntariè in sceleribus & impudicitijs viuunt. Aliter enim agentes Christum tanquam ministrum peccati faciunt: cum tamen, secundum rei ueritatem nihil à diuina iustitia magis alienum sit. Item à 1. thes. 4. Non uocauit nos Deus in immunditia, sed in sanctificationem. Huic Apostolico dicto subinferas in; quòd Deus uocauit nos ad hoc, ut simus grati sibi: & uidebis damnationem Buceri, cum similibus, apertam. Item à 2. thes. 2. ambuletis dignè Deo, qui uocauit uos in suum regnum. ¶ Tertiò habes: quomodo, 3 per rationem dicta scripturarum sapientius, propterea ueritate saltem indirectè annuunt, opera in mortali facta non esse post satisfactoria seu non placentia Deo, & declares & probes, (& quantum opus est) tuearis. ¶ Quartò vides: quomodo ea his veritas articuli præsentis doctrina firmetur & ueceletur. 4

Hebr. 12.

Sanctitas requisita, à Deo in nobis.

Psal. 140.

Familiaris uox hæreticorū à Paulo cōuellitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bona facta extra charitatẽ sint in aliquo meritoria.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd opera extra charitatẽ facta sint alicuius boni meritoria saltem temporalis. Quia sicut se habet pœna ad malum actum, [h] ita se habet præmium ad bonum, sed nullũ malum factum apud Deum iustum iudicem est impunitũ, ergo nec aliquod bonum irremuneratũ, & sic per illud bonum aliquid meretur.

¶2 Præterea, Merces non datur, nisi [h] merito: sed operibus extra charitatem factis merces datur, ut dicitur Mat. 5. de illis, qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, quòd Receperunt mercedem suam: ergo illa fuerũt alicuius boni meritoria.

C ¶3 Præterea, Duo existentes in peccato, quorũ unus multa bona facit ex genere, & circunstãtia, alius autem nulla, æqualiter propinque non se habent ad accipiendũ bona à Deo, alias non esset ei consulendum, ut aliquid boni faceret, sed magis qui appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit, ergo ille p opera bona, quę facit aliquid a Deo [h] meretur.

SED CONTRA, est quod Aug. dicit, quòd peccator non est [h] dignus pane, quo uescitur, ergo non potest aliquid a Deo mereri.

¶ Præterea, Qui nihil est, non potest aliquid mereri, sed peccator non habens charitatem, nihil est secundum esse spirituale, ut patet primæ Corinh. 13. ergo non potest aliquid [h] mereri.

RESPON. dicendum, quòd meritum propriè dicitur actio qua efficitur, ut ei, qui agit, sit iustũ aliquid dari, sed iustitia dupliciter dicitur. Vno modo propriè, quæ s. respicit debitum ex parte recipientis. Alio modo quasi similitudinarie, quæ respicit debitum ex parte dantis. Aliquid. n. decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitũ recipiendi, & sic iustitia dicitur decẽtia diuinæ bonitatis, sicut An

A selm. dicit, quòd Deus iustus est cum peccatoribus parcit, quia eum decet. & secundum hoc etiã meritũ dupliciter dicitur. Vno modo p quod efficitur, ut ipse agẽs habeat debitum recipiendi, & hoc uocatur meritum cõdigni. Alio modo per quod efficitur, ut sit debitum dandi in dante secundum decentiam ipsius, & iõ hoc meritum dicitur meritũ cõgrui. Cum autem in omnibus il-

B lis, quæ gratis dantur, prima ratio dandi sit amor, impossibile est, quòd aliquis tale sibi debitũ faciat, qui amicitia caret, & iõ cum omnia, & temporalia, & æterna ex diuina liberalitate donentur, nullus acquirere potest debitum recipiendi aliquid illorum, nisi per charitatẽ ad Deũ, & ideo [m] opera extra charitatẽ facta non sunt meritoria ex cõdigno neque æterni, neque tem

C poralis alicuius boni apud Deũ [n]: Sed quia diuinam bonitatẽ decet, ut ubicunque dispositionẽ inuenit perfectionem adijciat, ideo [p] ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatẽ facta: [q] & secundum hoc, opera ista ad triplex bonum ualent scilicet ad temporalium consecutionem, ad dispositionẽ ad gratiam, & ad assuetudinem bono-

D rum operum: quia tamẽ hoc meritum non propriè dicitur meritum, ideo [r] magis concedẽdum est, quòd huiusmodi opera non sint alicuius meritoria, quàm quod sint [s].

AD PRIMVM ergo dicẽdum: quòd Philosoph. dicit. 8. Ethi. Quia filius per omnia, quæ facere potest, nihil æquale reddere patri potest his, quæ a patre recipit, ideo nunquàm pater debitor fi-

E lij efficitur, & multo minus homo potest propter æquiualentiam operis Deum sibi constituere debitorem: & ideo nullũ opus ex quantitate suæ bonitatis habet quòd aliquid mereatur, sed ex ui charitatis, quæ facit ea quæ sunt amicorum esse communia. Vnde quantumcunque sit bonum extra charitatem factum, non facit (propriè loquendo) quòd aliquid recipiendi à Deo faciens debitũ habeat, sed cõpus

---

QVÆST. XIIII. ART. IIII.

De ualore operũ extra charitatẽ uide per totũ. & præsentis art. eu. li. & sequẽtis.

CONCL. 1ª Opera bona extra charitatem facta nõ sunt meritoria de condigno neque æterni neque temporalis alicuius boni apud Deũ.

¶PROB. Quia impossibile est, quod aliquis quod opus aliqr debitum recipiendi sibi faciat apud eum, cuius amicitia caret (cũ prima radix dandi ea, quæ gratis dantur, sit amor.) & amicitia ad Deum est per charitatem (ut patet)

¶NOT. Prima pars antecedẽtis cum sui probatione importat duo, quę sibi uidentur contraria: scilicet & quòd aliqua gratis dentur, & tamen quòd debitum sit, ut recipiantur. Si enim debitum est, ut recipiantur, de iustitia dantur: & si de iustitia dãtur, quomodo gratis dantur? Ad hoc dicit: quòd ambo stant simul, nec ulla est discrepãtia, immo concordia magna inter hæc si rectè intelligantur. De quo intellectu recto consequendo uide 1. par. quæst. o. 21. arti cu. 1. & 3. & 4. item, exemplificando pulcherrimè, supra add. quæstio. 13. articu. 1. no. post ad secũdum. Dicit ergo probatio; Impossibile est, quòd aliquis &c. Hoc est. Nisi ego habeã amicitiam tecum, nõ possum contrahere debitum recipiẽdi a te aliquid eorum, quæ daturus es mihi ex amore radicaliter primo. Et hoc patet ex terminis ipsis. Nam si amor tuus erga me solum Innitat te ad dandũ aliqua mihi; tu poteris quidẽ illa mihi dare, etiam si ego non amem te: uerumtamẽ nullum mihi ius recipiendi illa abs te acquirere potero unquàm, nisi te amem te (& hoc est, habere mutuam amicitiam ad te); maxime quando illud ius nõ potest consurgere, nisi ex ui charitatis (ut in ad primum. Verũ tamen si ego amem te: tunc & tu das mihi gratis, considerando primam radicem dandi, (ex amore n. radicaliter primò ad hoc moueris); & ego aliquod ius habeo recipiendi illud donũ a te.

Amor est prima ratio diuinorum beneficiorũ.

CONCL. 2ª. Ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum p opera extra charitatem facta

¶PROB. Quia opera talia dispositionem quãdam bonam importat; & diuinam bonitatem decet, ut, ubicũque bonam dispositionem inuenit perfectionẽ adijciat.

¶NOT. Relinquitur uterque propositionis istæ ut ex se claræ & merito. ut conside ranti patet. Bonitas tamen dispositionis illa, de qua est prima propositio, declaratur in textu esse triplex: scilicet ad temporalia. gratiam, operumque moralium assuetudinem. Valde igitur utile est semper in quocunque statu operari bonũ; & ualdenocium est suadere contrarium.

Concl. m

Instanter operare, seu incessanter. Eccles. 9.

Conclu. p

¶CONCL. 3ª Magis concedendũ est quòd opera bona extra charitatem facta non sint alicuius boni meritoria, quàm quòd sint.

¶PROB. Quia meritum congrui (de quo in secunda conclusione) non est propriè meritum (ut patet in principio corporis articuli.

Conclu. s.

¶NOT. Si memoria tenueris propositionem hanc, quòd scilicet meritum cõgrui non est propriè meritum, non nullas circa materiam similẽ opiniones aliquorũ, ac fortè Thomistarũ diuersas faciè concordabis.

1m de maiori

ita ut quantum ad correspondentiã pœnæ ad malum actũ, & præmij ad bonũ nõ quantum ad merendum pœnam, & præmium. S. Nullũ enim opus bonũ ex quantitate suæ bonitatis habet, quòd de condignu mereatur aliquid a deo, sed tantum ex ui charitatis, cum tamen n aliũ opus ea quãtitate suę malitię de condigno sua

ſine(quod in idem redit)ſecundum æquiualentiam mereatur F pœnam:& hoc propter ratonē de utroque in litera adductam. Tunc &c. Aliud r ſq; eſt, nullum bonū eſſe remuneratū a Deo & aliud eſt, nullū bonum eſſe ſic.i.de condigno, irremuneratū à Deo. Primum eſt uerum(ut arguitur, & apud oēs rectè ſentientes patet) ſecundū eſt falſum, cū non omne bonū de cōdigno meretur remunerationem Dei(ut prima cōcluſio docet).

2m demaiori Merito & uel congrui, uel cōdigni. §. Tūc &c. Nam quæri mos in pñti, nūquid talia opera meritū condigni hēant, ſiue mereantur de cōdigno: at authoritas illa Math.5. loquitur ſolum de meritò cōgrui. Vnde abſq; contrarietate conceditur 2m, ut facit 2a concluſio: & negatur primum, ut facit 1a.

18 **3m de cōcluſione.** Mereri. & da cōgruo non. de condigno. § Tunc &c. ut patet in pñcienti concluſiones 1am & 2am. Vide etiam raſponſionem formalem ad argumentum ſecundum.

malum ex quantitate ſuæ malitiæ ſecundum æquiualentiā pœnam: meretur, quia ex parte Dei non ſunt nobis aliqua mala facta, ſicut bona: & ideo quāmuis opus malum mereatur pœnam ex condigno, non tamen opus bonum ſine charitate meretur ex condigno præmium.

AD 2m, & 3m dicēdū, φ ꝓcedūt de merito cōgrui, aliæ aūt rōes procedunt de merito condigni.

ARTICVLVS V.

Vtrum opera prædicta ualeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd opera prædicta non ualent ad pœnę infernalis mitigationem, quia ſecundū H quantitatem culpæ, erit quantitas pœnæ in inferno, ſed opera extra charitatem non minuunt quantitatem peccati,[a] ergo nec infernalis pœnæ.

¶2 Præterea, Pœna infernalis q̄uis ſit dura ratione infinitatis, tamen intenſione finita eſt, ſed G quodlibet finitum cōſumitur aliqua finita ſubtractione facta, ſi ergo opera extra charitatem facta aliquid[b] ſubtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantū multiplicari illa opera φ totaliter tolleretur pœna inferni, quod falſum eſt.

¶3 Præterea, Suffragia eccleſiæ ſunt magis efficacia, quàm opera extra charitatem facta: ſed ſicut ait Auguſt. in Ench. Damna-

4m ex Auguſtino. Dignus. &. Dignitate meriti de condigno: non, dignitate meriti de congruo §. Tunc &c. ut patet ex ſupradictis.

5m de concluſione. Mereri & de condigno: nō de congruo § Tunc &c. licet n. q nihil eſt abſolute, nihil poſſis, nec etiam de congruo, mereri (ut maior argumenti intelligitur): tamē iſte, qui nihil eſt ſolum in eſſe ſpirituali, poteſt de congruo mereri.

¶ *Corollarium* Ergo duo ultima argumenta ſic (ut præfert) gloſſata faciunt pro concluſione prima, tanquàm probationes eius:& tria priora faciunt pro ſecunda.

APPENDIX.

1 Vid. p S Eccl. &c. EX articulo habes. Primo qūo per rōnē primæ cōcluſionis in ..etimas hæreſim Pelagij (Prat. Pelag. uel Cęleſtianę dicentis mereri poſſe hominē uitā ęternā abſq; gratię Dei auxilio. Cū n. neq; ē ipalis boni alicuius ſint meritoria quantūcunq; opera bona noſtra extra charitatē facta: patet a fortiori; φ ad merēdū uitam æternā requiritur neceſſario gratia Dei informāt opera noſtra. Quod ſi Pelagius neget concluſionē illam primam ſi naget Aug. in ..g contrario adductum, ſi neget 2m ibi argumēta Apoſtolo tractū ... naturalis in corpore allata ipſum conuincēt: ſi rōnem naturali (ut homo) utitur, & totaliter in brutorum naturam rōnis incapacē non tranſiet. Id aūt, quod nunc de Pelagio dī, ad oēs hæreticos applicari poſſunt: qn rōni naturali a S. Doctore in articulis adductæ acquieſcere nollent: cū rō naturalis hoīem, non tn̄ ut Chriſtianum, ſed ēt ut ſolùm hominem regula uniuerſaliſſima ꝓ ueritate contra errores. aſtringat. Hoc quoq; pro regula uniuerſali tibi ſit φ licet rō de monſtratiua in uno loco puta hic allata ſit ſufficiens ſecundū K ſe ad conuincendū errorē oppoſitū, uidenda tn̄ ſunt loca in marginibus articulorum citata, & inde ſumendæ aliæ demōſtratiuę rōnes, ut oretenus, uel legendo, uel diſputando, uel alias docēdo contra hæreſim aliquā inueheris: & hoc ut plurib. naturalibus rōnibus demonſtratiuis (q̄uis una ſufficeret) adductis melius, uel conuertatur, uel conuincatur, uel rubore ſuffundatur, uel bruinum aīal eſſe cēdatur, hæreticus. Ad melius uerò penetrādū Al yſſ..as rōnes articulorum pro materijs tractandis occurrentium, fac, ut monuimus in regul s ad lectorē in principiu primę partis D. Tho. poſitis: regula texta, appendicē articularē, ſed ad 2 ter... unde neceſſitate quadam auocati ſumus ¶ Secundo igitur hēs qūo per rōnē, a fortiori quoq; oſtdas, pelagianā illam hæreſim meri rò dānat ab Apoſtolo Ro. 8. Non ſunt cōd gnæ paſſiones hu us tp. ad futurā gloriā, quæ reuelabitur in nobis. Ergo bona nō iſta. uel illa, ſed huius tpis.i. quæcunq; pñt fieri in hoc tpe, quantū eſt ex quantitate illorū operum, nō ſunt meritoria F de cōdigno futuræ gloriæ.i. uitæ æternæ. Vide loquitur Apoſtolus de merito condigni, ſicut & Pelagius; de operib. ſecundū ſe conſideratis abſqua auxilio gratiæ Dei, ſicut & Pelagius:& tn̄ de his ad literā negat, quod Pelagius pro ſua ſuperbia affirmat. Itē a conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. Chriſtus Ieſus tanq̄ caput in membra, & tanq̄ uitis i palmites, i ipſos iuſtificatos iugiter uirtutē influit q̄ uirtus bona eorum opera ſp antecedit, et comitatur. & ſubſeqt & ſine qua nullo pacto Deo grata & meritoria, eſſe poſſent. Hæc ibi. Nota ly ſine qua, & ly nullo pacto: & φ loquitur de operib. iuſtificatorū. Ergo a fortiori (ſecūdū conciliū) opera non iuſtificatorū nō pñt ſine uirtute influxa à Chro eſſe meritoria uitæ æternæ. Ad merēdū igitur (ſecūdū cōciliū) oportet operantē eſſe in gr̄a, utpota per ipſam iuſtificatum, & ultra hoc a Chriſto influantem uirtutis motiuæ ad operandum participare. & hoc eſt, quod S. Th. in 1.2. q. 109. ar Homo ēt in gratia idiget auxilio Dei ad operādum. ti.9. catholicè determinauit: ubi eū uideas, cū pulcherrimo exēplo Auguſtini. Item ab eodem cōcilio ibidem canon. 2. ibi. Si qs dixerit: ad hoc ſolū diuinam gratiā per Chriſtū Ieſum dari, ut facilius homo iuſtè uiuere, ac uitam æternā promereri, poſſit; quaſi per liberum arb trui ſine gratia utrunq;, ſed ægrè tamen & difficulter poſſit; anathema ſit. Hæc ibi. Itē a &c. ut in 1. par. q. 12. ar. 4 & 13 ar. ..& 62. ar. 2. & 82. ar. 2. appen. Item a cōcilijs Mileuitano ca. 4. 5. 6. & Arauſicano. c. 3. 6. 7. 8. 25. & a Carthaginenſi in epiſtola ad Papā Innocentiū primū, quæ hr̄. 1. to. conciliorū inter epiſtolas eiuſdē Innocētij, & ab Africano ca 80. Hoc tn̄ qd̄ dī ca. 18. concilij Arauſicani; non eſt prætereundū. Debetur merces bonis operib. ſi fiant, ſed gr̄a Dei, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Neminem, niſi Deo miſerante ſaluari. Hæc ibi. Item dānata a ſummis Pontificib. Innoc. 1. in epiſtola reſcripta ad cōciliū Carthaginenſe, & eſt epiſtola in ordine 25. & cæleſtino. I. in epi 1 ſtola prima ad ep̄os Galliæ: Vide tu loca hic citata; ne nimia fiat prolixitas. ¶ Tertio habes; qūo per rōnem ſecundæ concluſionis articuli oſtendas; merito a concilio & ſcripturis fuiſſe inſinuatum, φ per opera extra charitatē facta de congruo aliquid mereamur. A concilio quidem Trid id fuit inſinuatum ſeſſ. 14. ca. 4. 3 quando de attritione, quæ eſt opus ſine gratia ait. Quamuis, ſine ſacramento pœnitentiæ, per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam, in ſacramēto pœnitentiæ impetrandam, diſponit. Hæc ibi. Cum ergo opera etiam alia extra charitatem facta diſponant ad gratiā; a fortiori ad bonorum operum aſſuetudinem, & ad bonorum temporalium adeptionem, ualebunt; quoniam diſponere ad gratiā maius eſt, quàm iſta alia duo triplex ergo bonū huiuſmodi opera de congruo merentur. A ſcripturis uerò tale quid inſinuatū fuit Exo. primo, & quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit illis domos: & Ezech. 29. Rex Babiloniæ ſeruire fecit exercitum ſuum ſeruitute magna aduerſus Tyrum, & merces non eſt reddita ei: & infra dicitur. Erit merces exercitui illius: & dedi ei terram Aegypti pro eo, quòd laborauerunt mihi. Ecce rum obſtetricum, rum regis Babilonis, opera erant extra charitatem facta; [b] Ezec. 29 uide q̄ bonus dominus. & tamen meruerunt de congruo; illorum quidem domos, id eſt rerum temporalium abundantiā, uel prolis fœcunditatē; iſtius aūt terrā Aegypti. Si. n. Aegyptus tar q̄ merces data eſt exercitui illius pp ſeruitutē illā: utiq; cū merces correſpondeat merito, per ipſam ſeruitutē meruit; at non de condigno, quia extra charitatē fuit, ergo de congruo. Ergo meritū de cōgruo ex factis ſtis(.ſ. Meritum congrui ex ſcrip. Ezec. 29. item & Math. 5. I in ſione ad 2m) hr. Quarto uides quō ex ijs uiciſſim Angeli. a hęc doctrina rōbori detur, & declaratur. 4

QVÆST. XIIII. ARTIC. V.

CONCL. 1a. Per opera extra charitatem facta pœna Inferni mitigari non poteſt, in quantum mitigatio dicit liberationem

cut ait August. in Ench. Damnato in inferno [h] non prosunt suffragia Ecclesiæ, pœnæ ergo multominus per opera extra charitatem facta mitigantur.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in Ench. Quia ad hoc prosunt, ut sit plena remissio, uel tollerabilior fiat damnatio.

¶Præterea, Magis est facere bonum, quàm dimittere malum, sed dimittere malum semper uitat pœnam, etiam in eo, qui charitate caret, ergo multò fortius facere bonum.

RESP. Dicendum, quòd diminuere pœnam infernalẽ potest itelligi dupliciter. Vno modo, quòd quis liberetur a pœna quam iam meruit, & sic cũ nullus liberetur a pœna, nisi sit absolutus a culpa, quia effectus nõ diminuuntur, neque tolluntur, nisi diminuta, uel ablata causa, [m] per opera extra charitatẽ facta, quia neque culpam tollere, neque diminuere possunt, pœna inferni mitigari non potest.[n] Alio modo quòd meritum pœnæ impediatur, & [p] sic huiusmodi opera minuunt pœnam inferni [q]. Primo, quia homo reatum omissionis euadit, qui huiusmodi opera perficit. Secundo, quia huiusmodi opera aliquo modo ad bonum disponunt, ut homo ex minori contemptu etiã peccata faciat, uel ẽt a multis peccatis per huiusmodi opera retrahitur: sed [s] diminutionẽ, uel dilationem temporalis pœnæ merentur hmõi opera [t] sicut de Achab. 3. Reg. 21. Eodem mõ sicut, & bonorum temporaliũ cõsecutionẽ. Quidam aũt dicũt, q̃ diminuunt pœnam inferni, nõ subtrahendo aliqd de ipsa quantum ad substantiam: sed fortificando subiectum ut melius sustinere possit. Sed hoc non potest esse, quia fortificatio nõ est, nisi ex absolutione passibilitatis passibilitas aũt est secundum mensuram culpæ, & iõ si culpa non minuitur, nec subiectum fortificari potest. Quidam ẽt dicũt, q̃ diminuitur pœna quantum ad uirtutẽ s. conscientiæ, licet non quantum ad ignem. Sed hoc ẽt nihil est, quia sicut pœna ignis æquatur culpæ, ita & pœna remorsionis conscientiæ unde similis ratio est de utroque.

Et p hoc patet solu ad obiecta.

rationem, uel totalem, uel aliqualem, a pœna.

¶PROB. Quia huiusmodi opera neq; tollere culpã, neque diminuere possunt (cum sint sine charitate): & nullus liberatur nec totaliter, nec aliqualiter, a pœna, nisi sit absolutus a culpa (alioquin effectus diminueretur, uel tolleretur, causa non diminuta neque ablata.

¶CONCL. 2ª. Per opera extra charitatẽ facta mitigatur pęna inferni, inquantum mitigatio dicit negationẽ meriti pęnæ maioris

¶*Corollarium.* Ergo nullã mitigationem positiuã afferunt talia opera respectu pęnæ infernalis, quam iam meruit operans illa (& sic intellexit prima conclusio) sed mitigationem tantũ negatiuam, ut ex probationibus 2æ huius conclusionis patebit.

¶PROB. 1. Quia hõ talia opera peccatũ omissionis euadit, qđ aliàs incurreret. 2. Quia sic operans disponitur ad hoc bonũ; ut ex minori contemptu peccet, quando peccabit. 3. Quia sic operans a multis peccatis per hoc retrahitur.

¶NOT. Exemplũ primæ huius probõnis. Ieiunãs in pctõ mortali uigiliam de præcepto euadit reatum omissionis ieiunij: psoluẽs horas canonicas nõ incurrit omissionem officij canonici. Exemplum 2æ. Iste per illa bona assuescit ad bonos act9 morales (art. 4. in cor.) & assuetus ad bonũ ex minori contemptu boni mouetur, quãdo mouatur, in malum. Exẽplũ 3æ. Tempore, quo iste operatur bona hæc, non operatur mala: & p consequens multa peccata, q tunc facere posset, nõ facit. Sic, ultra alios bonos fines, dedit Deus israelitico populo legẽ tot præceptis plenam: ut ille populus ad malum pronus multa peccata uitaret, dum tempus in præceptis illis seruandis expensum, aliã sine charitate in faciendis peccatis non consumeret.

¶CONCL. 3ª. Opa extra charitatam facta diminutionem, uel dilationem pœnæ temporalis, merentur de congruo.

¶*Corollarium.* Ergo huiusmodi opera non solum negatiuè, sed & positiuè, mitigant pœnas temporales.

¶PROB. 1. Quia authoritas de Achab. 3. Reg. 21. (ut patet i fine ly itaq; cũ audisset Achab. serm. ist. scidit &c.) 2. Quia ly de cõgruo) opera ista eo mõ, quo merentur bonorũ consecutionem, merentur etiam hæc (patet consideranti rationes art. 4. quoad secundam conclusionem extendendo huc).

¶NOT. Patet ex supradictis (si in unũ congreges) art. 4. & 5. q̃ia mala incurrant peccatores bona moralia omittentes, & q̃ia bona adipiscãtur tũ hic tũ in futuro bona illa facientes. Nã & carere a malo quoddã bonũ est, ac pportionaliter iñs: utpute pęnã diminui est quoddam bonum maius, quam ipsam differri, & ipsam etiam nõ tolli maius est [illegible] solum diminui.

1m illatio conclusionis. Ergo nec infernales pęnæ [illegible] ℞. Conceditur & illatio & totum argumentum [illegible] tamen contra 2ª in conclusionẽ quã impugnare [illegible] est pro prima, ut patet applicanti.

2m de conclusione. Subtraherent. ℞. per liberationẽ a pœna debita: non, p impeditionẽ merẽdi maiorẽ pęnã. §. Tũc &c. Nõ n. primo mõ subtrahũt (ut 1ª cõclusio docet) quo mõ argũ pced.: sed 2do (ut 2ª cõclusio mõstrat) quẽ sensũ argũs non tãgit. Militat ergo argũ hoc primæ cõclusioni, tanq̃ sua qđã pbõe fine offensiona scit.

3m ex Augustino. Non prosunt. ℞. q̃tum ad liberationẽ a pœna, & q̃ũ ad impetrare, ne pęnã maiorẽ subeant. §. eo. s. mõ, quo maiorẽ subire possunt. Tunc nihil &c. licet n. ecclesiæ suffragia magis sint secũdũ se efficacia, q̃ opera extra charitatem facta, & nullo mõ psint damnatis: tñ cũ hoc stat, qd opera pctõrũ adhuc uiuentiũ fcã extra charitatẽ sibiipsis prosint mõ dicto. Nã dña hæc nõ prouenit ex sufficiẽtia maiori, aut minori (si quo sẽsu argumẽtũ efficaciter cõcluderet, q̃ opera extra charitatam nullo mõ prodessent ipsis operantib.) sed ex diuersitate status, dãnatorũ s. & uiuentium. Cõmittit itaq; in argumẽtando fallacia secũdũ nõ cam ut causam. Conclu. a

¶NO. 1ª. Licet suffragia ecclesię nullo mõ tũ hic dctõrũ psit dãnatis: tñ aliquo alio mõ sobriè intellecto psunt, quos. B. Albertus Magnus ordinis pdicatorũ docuit in suo cõpẽdio theologicæ ueritatis, Venetiis sub eius noĩe sulẽniter impressio annis mensis dieb. 1483. primo Aprilis, & 1476. quito Aprilis, & 1485 die 14. Iunij, ut patet ibi in principio expsè per literas authenthicas Patriarchales Venetiarum sub anno 1584. die. 7. Maij. Albertus igit hic re & nomine Magnus illius compendij libro 7. c. 5. cum dixisset, q̃ suffragia non ualent absoluiè existentibus in inferno, utpote qa sunt a corpore Christi mystico amputati; & consequẽter qa nulla influentia spũalis peruenit ad eos, sicut nec influẽtia corporalis ualet membris a corpore amputatis; post circa finem concludit, q̃ secundũ aliquã considerationẽ priuatiuè quodammõ, suffragia illa prosunt eis. Verba uerò sua sunt hæc. Valẽt & dãnatis in inferno per modũ diminutionis: qa quanto plures saluantur per meritũ ecclesiæ, tãto pauciores damnabuntur; & ita minor erit pœna p subtractionẽ consortij illorum. Hæc ibi. Cum ergo improprissimè sic ualeant damnatis, & ex consequenti simpliciter sic cerur (secundum Albertum ipsum) dicere, suffragia ualere damnatis: patet, ibi dicta non discordare ab hic determinatis. 1ª. Compendio suo, ptioquid de hoc sẽtiat Albertus Magnus.

¶NOT. 2ª Aduerte q̃ authoritas Augustini adducta i primo argumẽto in cõtrariũ, nõ loquit de dãnatis inferni, sed de afflictis in purgatorio (ut q. 71. art. 5. ad 2m. patebit) Vñ ibi ly dãnatio accipis large p pœna maximè afflictiua. Nec mireris, D. Thomã in argumẽtis, sed cõtra, afferre q̃nq; authoritates in ueritate minus concludẽtes propositũ; qm sufficit ei, q̃ aliquã apparẽtiã habeãt. sicut ly dãnatio, hẽt apparentiã loquẽdi de dãnatis Ifer ni. Nã argumẽta, sed cõtra, ad alterã partẽ probabilites aliquo mõ iuuãt principale. S. Doctoris intentũ arguãdo: quia in his nõ ut demonstrator, sed ut topicè argumentator, uult procedere. Anteq̃ n. demonstrator s partes [illegible] quod h in corpore articuli (ad utranq; partẽ argu[illegible]) qui locus est totũ spaciũ añ corpus illud (ynĩ hoc, scit. sic optimã uiã ad inuẽtionẽ ueritatis, ut philosophus in topic. s hẽt. Quod si q̃nque aliqua ibi argumẽta demõstratiuè cõcludãt, hoc nõ est [illegible] eidẽ intẽtũ principale & ordinariũ, sed quorũmõ p acc. dẽ [illegible] demõstrãdi intendit reseruat pprio loco s. corpori articuli, & nõ cõtrundera ostẽsa illa ad [illegible] demonstrationis & topici. Hæc pro 2ª. Aureũ nimar sala p ly sed contra.

semper, ceu doctrinæ vniuersalis in huiusmodi, dicta sint. Argu- F mentum secundum in contrarium stat pro secunda conclusione, tanquam eius probatio.

QVAESTIO. XV.

De his per quæ fit satisfactio, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, per quæ satisfactio fit.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum satisfactionem oporteat fieri per opera pœnalia.

Secũda, Vtrum flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur, sint satisfactoria.

Tertio, Vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria, cum dicitur, quod sunt tria. s. eleemosyna, ieiuniũ, & oratio.

ARTICVLVS I.

Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod satisfactionem G oporteat fieri per opera pœnalia, quia per satisfactionem oportet fieri recompensationem ad diuinam offensam, sed nulla recõpẽsatio vr̃ fieri p opa pœnalia, qa Deus nõ delectat i pœnis nostris, ergo nõ oportet satisfactionẽ p opa pœnalia fieri.

APPENDIX.

Vid. p. 5. &c. 1 EX articulo habes. Primo quomodo per rationem intelligas hæresim Amsdorphiarorum (Prat. Amsdorphiani) dicentiũ, opera bona perniciosa esse ad salutem. Itẽ hæresim Lutheri (Prat. Lutherani) dicentis, opera omnia cuiuslibet, etiam rectè facta quomodocunque esse peccata. Si n. opera bona extra charitatẽ facta tanti valent ad vtilitatem nostram (seu tiualent) vtique nec peccata, nec perniciosa ad nostram salutẽ, sunt. Quocirca & 4. & 5. articulorum rationes contra istorũ phãtasmata dirigũtur, & efficacius, à fortiori quoque, faciunt. Per ipsas n. demõstratur, quod talia opera in bonum & nunc & in futuro operãtibus cedũt, quod procul dubio maius est, quam demõstrara solũ quod nec peccata, nec ad nostrã salutẽ perniciosa sunt. Item quia lutherus & de operibus iustorum in charitate factis H loquitur, à fortiori cõfunditur, quia etiam de operibus bonis extra charitatem factis demonstratur, quod ad bonum nostrũ, & multipliciter fauè, valent, quod de peccatis sentiendum non est, cũ semper ex se de malo in malum trahant.

2 ¶Secundo habes: quomodo per rationem, immò per rationes, à fortiori, ostendas, hæreses illas merito damnari à cõcilio trid. sess. 6. cap. 11. Constat eos orthodoxæ religionis doctrinæ aduersari, qui dicunt: iustum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut (quod intolerabilius est) pœnas æternas mereri. Hæc ibi. canon. 25. si quis, in quolibet bono opere iustum saltem venialiter peccare, dixerit: aut (quod intolerabilius est) mortaliter; atque ideo pœnas æternas mereri tantumque, ob id nõ damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem: anathema sit. Hæc ib. Et canon. 7. si quis dixerit: opera oĩa, quæ ante iustificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, verè esse peccata, vel odium Dei mereri, aut, quanto vehementius, quis nititur se disponere ad gratiam: tanto eũ grauius peccare: Anathema sit. Hæc ibi. Item damnari à leone 10. in bulla contra errores lutheri, quam damnationem videas. q. 1. ar. 1. & 3. par. q. 68. ar. 9. Item Ionæ. 3. ubi opera bona Niniuitarum adhuc extra charitatẽ existentium neque peccata, neque ad salutẽ suã perniciosa, immo salutifera plurimũ fuisse testatur scriptura dicens. Vidit Deus opera eorũ, quia conuersi sunt de uia sua mala, & misertus est super malitiam, quã locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Item damnari à principe apostolorum in tota sua sequenti prædicatione, quam Papa sanctus & martyr clemens

Vtilissima de operibus prædicatio Petri. primos in epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini enarrat in hæc uerba bonorum operum, inquit semina sunt; quantũ unusquisque sapit & potest, toto intimi cordis uisceribus. Deum diligere, & proximũ, uelut seipsum. Abnegare seipsũ sibi, ut Iesum Christũ dominum nostrum sequatur, & nihil eius amori præponere; ueritatẽ corde, & ore, proferre debere; & totam spem Deo spe K committere. Instruebat actus suæ uitæ omni hora custodire, & in omni loco Deum respicere firmiter scire, cogitationes malas cordi suo aduenientes mox ad Christum allidere, & sacerdotibus Domini manifestare. Os suum a multo, uel prauo, eloquio custodire, & uerba uana aut mendacia, non loqui, quia os quod mentitur, occidit animam. Verba diuina libenter audire, & sacerdotibus libenter obtemperare, atque obedientes esse docebat. Prædicationi, & orõni, ac lectioni frequenter incumbere, & eleemosynas ueras perficere. Desideria carnis non perficere, sed propriam frangere uoluntatem: bonum aliquid in te cũ uiderit, Deo attribuere, non sibi: & malum a se factum cognoscat, & sibi imputet. Multũ loqui non amare, sed custodire labia tua,

De iudicio & gehenna. ne dolum aut malum loquantur. Diem iudicij timere gehennã expauescere, uitã æternã omni concupiscentia desiderare. Non occidere, non adulterari, non furtum facere, non rem proximi desiderare: nõ falsum testimonium dicere: sed omnes homines honorare, corpus custodire, uanas & caducas nõ amplecti delicias. Ieiuniũ, & vigilias sanctas amare, pauperes recreare, nudos uestire, infirmos uisitare, sitientes potare, mortuos sepelire, & diligentes eorum exequias peragere, pro eisque orare, & eleemosynas dare, dolentes consolari, & suis bonis refouere, & a malis actibus se ebnenum facere. Non esse superbum, nõ uinolentum, nec multũ edacẽ, non somnolentũ, non pigrum, non murmuratorem, nec detractorẽ quia qui detrahit, nõ se solum, sed & multos alios occidit. Itam non perficere; nec ita cundiæ tempus reseruare: dolum in corde nõ tenere, nec pacem falsam prendere Charitatem non derelinquere, nec iurare, ne forte periuriũ (quod absit) fiat. Malum pro malo non reddere; nec iniuriam facere, sed factam patienter sufferre. Inimicos diligere: maledicentes sanon maledicere, sed magis benedicere; & persecutionem pro iustitia sustinere. Castitatem habere. Nullũ odio habere: quia, qui odit fratrem suum, homicida est. Elationem fugere zelum malum non habere; inuidiam non exercere; nec contentionem amare. Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de Dei misericordia nunquàm desperare. Seniores uenerari, & iuniores diligere plebem, & cunctos ecclesiæ ministros Episcopos tota animi uirtute diligere, ut oculus suos, quia oculi sunt illorum. Eorum præceptis in omnibus obedire, etiam si ipsi aliter (quod absit) agant, memores scilicet illius dominici præcepti, quæ dicunt facere, quæ autem faciunt, facere nolite. Ipsi autem episcopi, si exorbitauerint, ab istis non sunt reprehendendi, uel arguendi, sed supportandi, nisi in fide errauerint. Nullus se extollat erga doctores, ac magistros suos: quia discipulus super magistrum esse non debet, nec potest. Nullus uelit dici sanctus, antequàm sit: sed prius sit, ut uerius dicatur. Præcepta domini doctorumque, ac magistrorum, factis quotidie adimplere, & in Christi nomine pro inimicis orare, oportet. Obedientia enim & humiliatio, quæ magistris agitur, Domino exhibetur. Vel dissolutis corde, qui non credunt Deo, & resistunt mandatis eius, & inobedientes ac contumaces sunt his, qui eius legatione funguntur; & ideo non proficiuntur ab eo. Currite, dum lumen uitæ habetis: ne tenebræ mortis uos comprehendant. Venite filij, audite me, timorem Domini docebo uos, omnis, qui uult uitam, & cupit, dies uidere bonos; prohibeat linguam suam a malo, & labia sua ne loquantur dolum, diuertat a malo, & faciat bonum, inquirat pacem, et sequatur eam. Timenti Deum bene erit in extremis, et in die defunctionis suæ benedicetur. Hæc ibi clemens de Petro sic instruente. Ergo bona opera esse peccata, et ad salutem perniciosa, etiam si extra charitatem fiant, damnat Petrus; dum omnes, inter quos unque erant, et peccatores, ad opera illa bona facienda hortatur. Similiter in eorundem hæreticorum in principio appendicis dictorum damnationem consentit (clemens ipse per hoc, quod præmissam Petri approbans de operibus prædicationem subdit ibidem. Propter quod deprecor te frater charissime, ut doceas attentius hunc prædicationis ordinem, et absolutionum dies, ut saluentur animæ hominum &c. Hæc ibi. Prolixior fui quia in prædicatione Petri & multa bona a nobis agenda expresse docentur, & multæ hæreses condemnentur ultra prædictas (ut per te uidebis, si hanc prædicationem contra errores diuersos iuxta, quòd occurrent in appendicibus narrari, ut decet applicaueris.) Ad hæc, si placet, uide Roffensem contra lutheri errores ar. 31. & 32.

Magis id est multũ benedicere.

Timens deũ quis sit.

3 ¶Tertiò habes quomodo per rationẽ prædicta scripturarum Petrique, pro quanto moralia bona et extra charitatem facta insinuant operantibus esse utilia, a fortiori & probes & declares & defendas. 4 ¶Quartò uides: quomodo ex iis uicissim doctrina Angelica præsens consolidetur, & decoratur.

QVÆST. XV. ART. I.

CONCL. 1a. Exigitur, quod satisfactio per opera pœnalia fiat, & quantũ ad offensam præteritã, & quãtũ ad culpam futurã. 59

¶PROB.

2 ¶ Præterea. Quanto aliquod opus ex maiori charitate ꝓcedit, tãto minꝰ est pęnale, qa charitas pęnã nõ habet primę Io. 4. si ergo oportet opera satisfactoria eẽ pęnalia, quãto magis sunt ex charitate facta, minus erũt satisfactoria, qđ falsũ est.

3 ¶ Præt. Satisfacere (vt dicit Ansel.) est honorẽ debitũ Deo impendere, sed hoc ẽt alijs q̃ operib. pœnalibus fieri põt, ergo satisfactionem non oportet pęnalibus operibus fieri.

Sed contra. est qđ Greg. dicit Iustum est vt peccator tãto maiora sibi inferat lamenta, quanto maiora intulit damna per culpam.

Præterea, Per satisfactionẽ oportet peccati vlnus sanari perfecte, sed peccatorũ medicinæ sunt pœnæ, ut Philosophus dicit. 2. Ethic. ergo oportet q per pęnalia opera satisfactio fiat.

Respondeo, Dicendum, q satisfactio respectum habet & ad præteritam offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem, & etiam ad futuram culpam à qua per eam preseruamur, & m quantũ ad vtrũq; exigitur q satisfactio p opera pęnalia fiat. Recõpensatio. n. offensæ, importat adæquationẽ quẽ oportet esse eiꝰ, q offendit ad eum in quem offensa cõmissa est, adæquatio aũt in humana iustitia attendit per subtractionẽ ab vno, q plus habet iusto, & additionẽ alteriꝰ, cui subtractũ est aliqd. Deo aũt q̃uis ex parte sua nihil subtrahi possit, tñ peccator quantũ in ipso est, aliqd ei subtraxit peccando (ut dictũ est.) Vñ oportet ad hoc q recõpensatio fiat, q aliqd subtrahat de peccãte p satisfactionẽ, qđ i honorẽ Dei cedit. Opꝰ bonũ ex hoc q est hõ Dei, ñ subtrahit aliqd ab operãte; sed magis pficit ipsũ. Vñ subtractio nõ põt fieri p opus bonũ, nisi pęnale sit; & iõ ad hoc q aliqđ opꝰ sit satisfactoriũ, oportet q sit bonũ, & in honorẽ Dei sit, & pęnale, vt aliqd peccatori subtrahat. Similiter ẽt pęna à culpa futura pseruat, qa nõ facile hõ ad peccata redit, ex quo pęnam expertus est. Vnde sm Philosophum, pęnæ medicinæ sunt.

Ad primum ergo dicendũ, q quamuis Deus nõ delectetur in pęnis, ut sunt pęnæ, delectãt tamen in eis ut sunt iustæ, & sic satisfactoriæ esse possunt.

Ad 2m dicendum, q sicut in satisfactione consideratur pęnalitas, ita & in merito consideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipsius actus, diminuit (cæteris parib.) meritum, sed diminutio difficultatis ex promptitudine uoluntatis, non diminuit meritum, sed auget. Et similiter diminutio pęnalitatis ex promptitudine voluntatis, quod facit charitas, non diminuit efficaciam satisfactionis; sed auget.

Ad 3m dicendum, q debitũ pro peccato est recompẽsatio offensæ, quæ sine pęna peccantis non fit, & de tali debito Anselmus intelligit.

¶PROB. 1. Quia offensæ presentæ recompensatio importat adæquationem (vt in litera); & adæquatio, ex parte offendentis, fit per subtractionem illius rei, quam plus iusto habet (patet in iustitia humana): 2. Quia (ly & quantũ ad culpã &c.) homo non facile ad peccata redit, ex quo pęnam expertus est (patet ex eo, q in pęnę vo: sũt medicinæ.)

¶NOT. Probationis primæ partis propositio illa, adæquatio ex parte offendentis &c. Loquitur de uolũtate hominis. Offẽsa. n. fit per hoc, q hominis uoluntas sibi inordinatè complacet; unde offensa dicitur esse uoluntaria, siue secundũ uoluntatem: cuius uolũtatis complacentiã offendẽs habuit plus iusto, i. plusquam decuit; enim esset inordinata. Vult ergo dicere illa propositio; q adæquatio ex parte offendentis fit per subtractionẽ alicuius uolũtatis hominis, i. complacentiæ uoluntatis eius: & hoc est, q̃ adueniat aliquid homini quod noluit eius secundum se non placet; quod fit, q̃ aliqd pęnale homini contingit: quoniam pęna secundum se considerata non tñ non placet uoluntati, sed etiã displicet. Hinc est, q in proposito dicit contrarij securis ex culpa, quę secundum uoluntatem fuit, sequlatur pillud, qđ contra uoluntatẽ est, i. per pęnã. Nam omne, quod contra uolũtatem secundũ se est, pęna est. Id. coly secũdum se: nt exprimat contrarietas ex parte actus, sine operis: ad differentiam eius ex parte uoluntatis charitate pariẽtis uel alio bono habitu, uel sti tæ. Pro quo melius intelligẽdo, uide hic ad ad 2m. & ar. 2. ad 1m.

Subtractio ab offendẽte.

Concl. 2.

CONCL 2a. Ad hoc q aliquod opus sit satisfactorium, oportet q sit & bonum, & in honorẽ Dei, & pęnale.

Corollarium Defectu cõditionis pæ. peccatũ 2m. non est satisfactio primi, quamuis 2m sit pęna; primi peccati: defectu secundæ, pœna impatienter supportata non est satisfactio; quia non recipitur in honorem Dei (uide ar. 2. ad 2m.): defectu 3æ. suauitas spiritus non est satisfactoria, nisi inquantum habet annexam afflictionem aliquam carnis (ut in ar. 3. ad 1m.) licet bonum, & in honorem Dei.

¶PROB. 1. Quia opus illud, nisi esset bonũ, non placeret Deo offenso. 2. Quia (ly in honorem &c.) q, ut illud, nisi esset in honorem Dei, non exhiberetur Deo offenso id; quod ei, quantum fuit in peccante, subtractum est: 3. Quia (ly pęnale) opus illud, nisi esset pęnale, non subtraheret aliquid ab offendente (cum, ut bonum, perficiat eum.)

1m minor. Nulla recompensatio fit per opera pœnalia. ℞. Negatur illa. §. Ad probationem dicitur: q q̃uis Deus non delectetur in pęnis &c. ut in textu. Ex quo dicas: q sic, & non sic, delectatur Deus in perditione impiorum; in inferno damnatorum: q in perditione impiorum erit laudatio. Prou. 11. q lętabitur iustus cum uiderit uindictã. Ps. 57. & alia hõ Dei.

2m de consequentia. Pœnalia. ℞. secundũ consideratione ex parte uoluntatis aõ secũdum seipsam. §. Tunc &c. Nam conclusiones articuli, qñ satisfactioné dicunt fieri per opera pęnalia, accipiũt pœnalia secundũ se, nõ ex parte uoluntatis. Non. o. p hoc uolũt dicere, q satisfactio fit p opera sine charitate, aut sine promptitudine uolũtatis, facta (qd esset manifestè falsum, ut arguitur): sed q fit p opera de se pęnam, seu difficultatẽ, habentia; & consequẽter de se ipsam uolũtati operantis inferẽtia. Quòd autem de facto inferant ipsam pęnam, seu difficultatem, uolũtati hoc nõ est necesse ad satisfactionẽ; neq; ut sic, ab eisdẽ conclusionibus intenditur.

Concl. p.

¶NOT. Cũ meritum, satisfactioq; in charitate fundeñ, & charitas de se, quod difficile est, faciat facillimum, ac suaue: patet, q opere pœna sine difficultate, imò eum delectatione, uoluntatis exercens plus satisfacit, atque meretur, q̃ is, qui eum aliqua difficultate, & minori delectatione, uoluntatis eadem (ferneta paritate operum secundum suum se pęnaliũ) exequitur. Vide. 1. 2. q. 114. artic. 4. ad 2m. Exempla pro his melius intelligẽdis in mede martyribus, qui opera maxime pęnalia tam prõpta, alacrique uoluntate aggressi facillime exequuti erunt. His oẽ ex hoc meritum, ac satisfactio (si qua indigebant nonnulli) minorata est? Nequaquam. Cur? Quia facilitas ipsa, atque suauitas, non ab opere, eum laboriosissimum de se esset, nascebatur; sed aliunde, i. ex uoluntate bono habitu informata. Huius enim tanta erat in pęnis pro Christo subeũdis, præ amore ad ipsum, alacritas; ut operum maxime in se pęnalium difficultatem maximam extinguerent; imò (quod mirabilius est) in maximam suauitatem cõmutaret: vt passim eorum martyria legentibus patet. Simile habes exemplum de hæremitis.

Quãtitas meriti, & satisfactionis, vnde.

3m ex Anselmo. Debitum. ℞. pro peccato exhibitum aliter. §. Tunc &c. Licet o. alijs operib. quam pęnalib. debitum honorem Deo reddamus, tñ in reddẽdo debito pro offensa requiritur aliquid plus. Vide. q. 12. ar. 3. corp. & ad 6m. Vide & q. 1. ar. 7. pro ieiunio articuli huius.

¶NOT. Satisfaciẽs est in numero pęnitentiũ; cum satisfactio pro peccatis ad pęnitentiam pertineat. Hinc fit, q sicut pęnitentia aliquid plus dicit, quam bona uita (vt alibi dictum est;) ita

debitus honor Deo redditus à satisfaciente pro offensa, dicat aliquid plus, quam debitus honor sine relatione ad offensam ardem redditus. Hoc autem plus, quod dicit, est pœna: ut in textu patet.

ARTICVLVS. II.

Vtrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria.

AD SECVNDVM sic proceditur. Vr quod flagella, quibus à Deo in hac uita punimur non possunt satisfactoria esse. G Nihil enim potest esse satisfactorium, nisi quod est meritorium, ut ex dictis patet; sed non meremur, nisi per ea, que in nobis h sunt; cum ergo flagella quibus à Deo punimur, non sint in nobis, uidetur quod satisfactoria esse non possunt.

2 ¶ Præterea. Satisfactio tantum bonorum est: sed huiusmodi flagella in malis inducuntur, & H præcipue eis debentur, ergo non possunt esse satisfactoria.

3 ¶ Præterea. Satisfactio respicit h peccata præterita, sed aliquando ista flagella infliguuntur illis qui peccata non habent, (sicut de Iob patet,) ergo videtur quod non sint satisfactoria.

SED CONTRA, est quod dicitur Rom. 5. Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, idest à peccato purgationem, vt Gl. ibidem dicit, ergo flagella huius uitæ peccata purgant, & sic sunt satisfactoria.

Præterea, Ambr. dicit, Et si fides, idest peccati conscientia desit, pœna satisfacit, ergo huius vitæ flagella sunt satisfactoria.

RESPONDEO, Dicendum, quod recompensatio offensæ præteritæ potest fieri ab eo, qui offendit, & ab alio. Quando aût fit ab alio, talis recompensatio vindicationis magisquam satisfactionis rônem habet: qñ aût fit ab ipso qui offendit, habet rônem satisfactionis. Vnde,[m] si flagella, quæ pro peccatis a Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipsius patiêtis, rônem satisfactionis accipiunt,[n] fiunt aût ipsius inquantû ea acceptat ad purgationê peccatorû eis vtês patiêter.[p] Si aût oino eis p impatiêtiam dissentiat, tunc non efficiuntur aliquo mô ipsius, & iô non habent rationem satisfactionis, sed vindicationis.[q]

APPENDIX.

Vel. p S. Ecc. côtra hęt. Dosi. &c.

1 EX articul. habes. ¶ Primò qũo per rationê à fortiori interimas hæresim Dosithæi (Pta. Dosithę[o]) dicentis, uiuendû esse solum secundum carnê, in lege Domini. Si enim uiuendû est solum secundum carnem, ita sequitur, propter ly solum; quod dogma hoc implicat hunc errorem; quod satisfactio non dêt fieri per opera pęnalia, cum hæc (secundum omnes) sint côtraria carni, seu ipsi uiuere secundum carnem, & hûc errorem in illo hæretico dogmata includi necesse est: nisi forsan Dosithę[o] vitare volês hunc in alium peiorem incidat, scilicet Catharorum (ut refert Cardinalis Turrecremata, de Ecclesia li. 4. c. 35.) dicentium; non esse pęnitendum de peccatis. Cæterum hic error damnatus ad sufficientiam intelligit per ea, quæ dicta fuere q. 2. ar. 2. & 6: & q. 4. ar. 1. & 2. & q. 6. art. 1. 2. & 3. adiunctis. q. 7. ar. 2. & 3. Nam inde quomodo hoc totaliter timoris Dei destructiuum phâtasma, s. de peccatis nô est pęnitendum, côdênatur, multipliciter & in textu & in elucid. habetur: & consequenter ad Dosithęum, si ad I hoc confugerit, habes quid dicas. Quod si non, a fortiori (ut dicebamus) rône ex articulo sûmpta hæresim eius in principio dictam interimere potes. Nam si per opera pęnalia satisfactionê debere fieri demonstraueris, utique eadem rône conuinces, quod tunc temporis multo minus est uiuendum secundû carnê,

2 ergo nec semper, ergo nec solum (ut ipse mentiebatur). ¶ Secûdò habes quõ per rônem à fortiori ostendas, brutalem illam Dosithæi hæresim fuisse meritò condemnatam à scripturis. 1. Pet. 2. Charissimi, obsecro uos tanquam aduenas & peregrinos, abstinere uos à carnalibus desiderijs; quæ militant aduersus aiam. Item infra. Christus passus est pro nobis, uobis relinquens exêplum, ut sequamini uestigia eius. Non dicit, ut uiuatis secundû carnem in lege sua. Item ibi. 3. Christus mortuus est, iustus pro iniustis: ut nos offerret Deo mortificatos quidem carne, uiuificatos aût spiritu. Audis, quod iô passus est Christus, ut simus mortificati, non autem uiuentes secundum carnem? Item ibi. 4. Chri- K sto igitur passo in carne, & uos eadem cogitatione armamini: quia, qui passus est in carne, desijt à peccatis: ut iam non desiderijs hoium, sed uoluntati Dei, quod reliquum est in carne, uiuat temporis. Ergo, secundum B. Petrum, uiuens desiderijs hominum. i. secundum carnem, non uiuit secundum uoluntatê Dei. Ergo dicere, uiuendum est secundû carnê solû in lege dñi, est dicere, uiuendum est solum non secundû uoluntatê Dñi in lege Dñi. En apertissima fatuitas. Itê à Rom. 8. Qui in carne sunt Deo placere non possunt. Vos aût in carne nôn estis, & infra. Si secundum carnem uixeritis, moriemini. Item Gal. 5. Qui sunt Christi carnê suâ crucifixerunt cum uitijs, & concupiscentijs. Ergo Dositheus p suû dogma vult, nos nô placere Deo, nos mori, nos non esse Christianos. Itê damnatû à principe Apostolorû in tota sua prædicatione p Papâ Clemêtê narrata, & recitata ad longû sup. q. 14. ar. 5. appen. ubi continuè fideles hortatur ad uiuendû contra desideria Carnis. Itê à Concil. Trid. sess. 14. in doctrina de sacramento extremæ unctionis circa principiû capituli, ubi dicit, quod tota Christiana uita pęnitentia pꝑpetua esse dêt. Item à Ps. 18. Lex Dñi immaculata. Nâ sunt manifesta immûdas. s. fornicatio &c. Itê ab ipso Dño legis Matt. 16. si quis vult uenire post me, abneget semetipsû, & tollat Crucê suâ, & sequatur me. Sed, quia & tota scriptura, & oîa Côcilia, & omnes summi Pôtifices, clamât contra Dosithæû: ideo ipsum dimittêdo, ad articuli tê proprius accedêdû. ¶ Tertiò igitur habes qũo p rône ostêdas, meritò Concilium Trid. sess. 14. c. 8. dicere. I Diuinâ clementiâ decet; nè ita nobis absque ulla satisfactio ne peccata dimittantur, nè occasione accepta peccata leuiora putantes, uelut iniurij & côtumeliosi spiritui sancto, in grauiora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio. n. magnopere à peccato reuocât, & quasi freno quodâ coercent, hę satisfactoriæ pęnæ, cautioresque, & uigilâtiores in futurû pęnitêtes efficiunt, medentur quoque; peccatorû reliquijs, & uitiosos habitus male uiuendo côparatos contrarijs uirtutû actionib. tollunt. Hæc ibi. Vbi nota satisfactiones dari, nè peccata putentur leuiora; & esse quasi frenû, & coercere; quod oîa, imò singula, satisfactionum opera esse pęnalia dicunt. Et infra hoc ipsum docet, inquiens. Neque uero securior ulla uia in ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amouendam imminêtem a Domino pęnam: quam ut hæc pęnitentiæ opera homines cum uero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc, quod dû satisfaciendo patimur pro peccatis &c. & infra. Satisfactio fit etiam ad præteritorum peccatorum uindictam, & castigationem. Hæc ibi. Nota ly opera pœnitentiæ, ly satisfaciendo patimur, ly uindictam, ly castigationem. Item Apocalip. 2. me- 4 mento, itaque unde excideris; & age pœnitentiam. Quid autem est pœnitere, nisi pœnam tenere, & pœnitentia, nisi tentio pœnæ? Ea ipso igitur nomine, dum satisfactionem uocat pœnitentiam, monstrat scriptura; quod satisfactio fit per opera pœnalia. Vide loca additionum citata supra in principio appendicis. ¶ Quintò habes: quomodo per rationem prædicta 5 sanctorum Patrum, pro quanto satisfactionem decernunt fieri per opera pœnalia, & intelligas & probes & defendas. ¶ Sextò vides quomodo ex ijs uicissim Angelica hęc doctrina consolidetur, & declaretur.

Margin: Satisfactionum magnæ utilitates ex Concilio. — Concl. m. — Concl. p.

QVÆST. XV. ART. II.

CONCL. 1[a]. Flagella, quæ pro peccatis à Deo infliguntur, si patienter ad purgationem peccatorum acceptentur, rationem satisfactionis accipiunt. 60

¶ PROB. Quia recompensatio offensæ præteritæ quando fit ab eo, qui offendit, habet rationem satisfactionis: & tunc fit ab eo qui offendit, quando ista ipsam recompensationem. i. (ut in proposito sistamus) flagella à Deo immissa, acceptat ad purgationem peccatorum suorum flagellis ijs utens patienter (cum sic flagella fiant ipsius patientis, i. procedant ab eo, qui offendit).

¶ NOT. Pro declaratione fundamentali secundæ propositionis cathegoricæ in antecedente illo hypothetico probationis dictæ, aduerta sequentia: quæ & ad alia multa valent.

Assen-

Assentire, & dissentire, Deo uocanti p flagella, est nostrū: quia liberum arbitrium ab excitationē Dei atq; uocationē (siue p tristia, siue per prospera fiat siue alio mō) nō se habet uelut quoddam inanime, neq; concurrit solū passiue; ut in Conc. Tri. ses. 6. c. 5. cum anathematizatione contrarij, canon. 4. hī. Cum itaque acceptare p uoluntatē liberā, & reijcere, flagella diuinitus sibi data sit nostrū: sequitur, ꝙ hō tunc aliqd suū ponit in flagellis qñ ea patienter uolūtarie supportat. Consequēter ergo flagella ipsa procedūt actiuè non tm̄ a Deo operante, sed ēt ab hoīe cooperante. Sic ergo habent rōnem satisfactionis, ut dicitur i texu nō quia hō ista patitur, sed quia uoluntariè (talī uoluntate faciēs de necessitate uirtutem) patitur. De tali uoluntate uideq. 52 art. 1. ad 1m, & qō. 53. art. 1. ad 2m, & hic ad 1m.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ quis illa flagella nō sint omnino in ptāte nr̄a, tamen quantū ad aliquid sunt, ut s. eis patiēter utamur, & sic hō facit de necessitate uirtutem, unde & meritoria, & satisfactoria esse possunt.

Ad 2m dicendum, ꝙ sicut ex eodem igne (ut Gre. dicit) aurū rutilat, et palea fumat, ita etiam eisdem flagellis, et boni purgantur, et mali magis inficiuntur p impatientiam; et ideo quāmuis flagella sint communia, tñ satisfactio tantum est bonorum.

Ad 3m dicendum, ꝙ flagella

A uel naturæ, præterita; aut in seipso satisfaciente, aut in alio, pro quo ipse satisfacit.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primo quomodo per rationem intercimas errorem quorūdam (ut ex Conc. Triden. infra patebit) dicentium: flagella in præsenti uita hominibus a Deo inflicta nō esse satisfactoria. ¶ Secundo habes qūo per canonē ostendas, hunc merito dānati a cōci. Trid. sess. 14. cap. 9. Docet præterea, tātā esse diuinæ munificentiæ largitatem: ut nō solūm pœnis, spōte a nobis pro uindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam (quod maximum amoris argumentum est) temporalib. flagellis a Deo

respectum habent ad culpā præteritam semper; sed non semper ad culpam personæ, sed ad culpam naturæ. Si. n. in humana natura nulla culpa præcessisset, nulla pœna fuisset, sed quia culpa in natura processit, personæ alicui diuinitus pęna infertur sine B culpa personæ ad meritū uirtutis, et cautelam peccati sequentis, et hinc ēt duo necessaria sūt in satisfactione. Oportet enim esse opus meritoriū, ut honor Deo exhibeatur, et oportet esse virtutum custodiam vt a futuris peccatis præseruemur.

¶ CONCL. 1a. Flagella a Deo inflicta, si eis homo per impatientiam omnino dissentiat, non habent rationem satisfactionis; sed uindicationis.

¶ PROB. 1. Quia flagella ipsa tunc non fiunt aliquo modo ipsius patientis (cum uoluntas renitatur) 2. Quia (ly sed &c.) recōpensatio offensæ præteritæ, quando fit ab alio, & non ab eo, qui offendit, habet rationem uindicationis.

¶ NOT. Vide notationē post probationē primę cōclusionis, ut facilius capias, quæ dñt, & implicitè cōtinentur, a ꝓbatione primæ partis conclusionis secundæ.

1m de minori. Quæ in nobis sunt. ℞. Vel omnino: uel secundum quid. §. Tunc &c. licet. n. flagella, quibus castigamur a Deo, nō sint omnino in nobis. i. in potestate nostra, inquam. s. non possumus uitare illa secundum ꝙ desuper infliguntur (ut argm̄ intendit) in nostra tñ ptāte sunt secundum quid i. inquantum. scilicet flagellis ipsis possumus (auxilio diuino) uti patienter, & possumus (nostro uitio) uti impatienter.

¶ NOT. Vide pro meliori huius intellectu, no. post prob. primę conc. & loca ibi citata. Ad literam huius rñsi quoq; exēplificādā sint duo latrones uno in tempore, iisdem flagellis cū domino D crucifixi. Nisi n. flagella essent modo, hic expresso, in eorū potestate; unus non sufferret illa patienter per uoluntariam acceptationem, & alter impatienter per uoluntariam repudiationē: sed ambo uel patienter, uel impatienter. Item si flagella ipsa essent omnino in eorū potestate: is, qui a sinistris pendebat, reiecisset realiter illa, sicut eadem reiecerat uoluntate.

2m conclusio. Non possunt esse satisfactoriæ. ℞. si impatienter tolerentur: non, si patiēter. §. Tunc &c. Nam flagella esse satisfactoria declarant uni conclusiones articuli cum ista conditione, si patienter tollerentur: or hęs ex prima directè, ex secunda indirectè. Stat ergo simul quòd satisfactio, quę mediantibus flagellis fit, tantum sit bonorum: & quòd nihilominus flagella ipsa non sint tantum bonorum.

3m de maiori. Peccata. ℞. uel personæ, uel saltem naturæ. § Tunc &c. Nam quāmuis aliquibus E flagella infligantur absque culpa personæ (ut dicit minor) nulli tamen infligerentur, nisi præcessisset culpa naturæ, idest peccatum primi parentis, quod postea per participationem naturæ humanæ ab ipso originaliter deriuatæ contrahitur. Pro hac re in textu dicta, de culpa & pœna, uide 1. 2. quæstio. 87. articu. septimo.

¶ NOT. Ad ly satisfactio respicit peccata præterita, respondit sobriè D. Thomas, non addendo ly in se, nec ly in alio. Sciebat enim quòd unus potest satisfacere pro alio. q. 13. art. 2. & pro se. q. 22. ar. 1. & iden nihil earum limitationum addidit. Nam si ad illam argumenti maiorem respondendo addidisset ly in se, exclusisset, quòd innocens posset esse satisfaciens pro alio; si uerò addidisset ly in alio exclusisse uideretur, quòd aliquis posset satisfacere pro se. Concludendum ergò relinquitur, quòd textus ex determinatæ limitationis dimissione, disiunctionem tacite insinuauit, ut dicamus. Satisfactio respicit peccata personæ,

C inflictis, & à nobis patienter tolleratis, apud Deum patrem p Christum Iesum satisfacere ualeamus. Hæc ibi. & canon. 13. Si quis dixerit: pro peccatis, quoad pœnam temporalem minimè Deo, pro Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, uel a sacerdote iniunctis &c. anathema sit. Item a scripturis tob. 3. in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui inuocant te. Hæc uerba sunt de flagellis a Deo inflictis, cum sint saræ mulieris in proposito suæ magnæ afflictionis prolata. Iterum ecclesiastici. 2. Pius & misericors est Deus, & remittit in die tribulationis peccata. Ecce quòd (ut dicebat Concilium Triden.) hoc est argumentum magnæ pietatis, & misericordiæ diuinæ, flagella scilicet, ab ipso nobis inflicta, patienterque tolerata, computari in satisfactiones, pro peccatis nostris. Iterum ecclesiastici. 35. speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis. Item Psal. 98. Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinuentiones eorum. Hoc est. Tu Deus ulciscendo contra peccata eorum, idest pro eis flagellando ipsos, fuisti propitius eis. Vbi insinuatur idē quòd flagella nobis immissa reputantur pro satisfactionibus, si patienter tolerentur: & hoc est magna propitiatione Dei erga D nos sic flagellatos. Item Psalm. 94. Quadraginta annis offensus fui generationi illi: & secundum aliam literam communiter ab ecclesia pro inuitatorio psalmo receptam, 40. annis proximus fui generationi. Dicitur autem Deus fuisse proximus generationi illi inquantum erga illam misericordia magna usus est: dicitur uero eidem fuisse infensus, inquantum illam p peccatis sępius flagellauit. Ecce quòd secundum intentum psalmistæ, tunc fuit proximus, qñ et fuit infensus. i. tunc misericordiā erga illam generationem exercuit, quando ipsam pro delictis castigauit. Et nota; quòd non dicit ly propinquus, sed ly proximus: ut ex superlatiuo non qualemcunque, sed maximam, in genere puniendi, peccatores misericordiam illam fuisse cognoscas. & reuera sic est. Nam fuit misericordia inquantum castigationes illas peccatis debitas pro satisfactionibus etiam computari Deus uoluit: fuit magna, inquantum flagellationes eaidem locum pœnarum in purgatorio pro iisdem E peccatis habendarum (cum tamen incomparabiliter ferme illæ purgatorij præsentes excedant) supplere donatus est: fuit maxima, inquantum illas ipsas etiam meritorias effecit (quod tamen in purgatorio, cum tanta acerbitate pœnarum, non fit). Exēplum de latrone a dextris crucifixo; in cuius flagellis hæc triplex Dei misericordia resplenduit. Confirmatur intelligentia hæc ex D. Thoma qui super epist. ad Hebre. cap. tertio, lect. secunda, exponens ly proximus, postquàm hoc ad diuinam misericordiam retulit subdit sic. Hoc ipsum temporaliter punire peccatores magnum misericordiæ signum est. Vnde Augustinus, Hic ure, hic seca: ut in æternum parcas. Vbi notabis tu, quòd accipitur ly magnum, anthonomatice idest pro maximo: propter rationem supradictam. Item a lib. secundo. Machab. 6. multo tempore non sinere peccatores ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficij est indicium. Vbi tu & per ly magni tanquàm, anthonomaticè dicto intelliges maximi. Re-

dis.n. authoritas ista in idē cū superiorib. e psalmo & sancto
3 doctore plans ¶Tertio hēt, quō p rōnem ꝑmissa scripturarū, sanctorūq; dicta, pro quanto flagella uitæ
61 præsentis indicāt esse satisfactoria, & intelligat & probet, &
4 tueatur. ¶Quarto uides: quō ex ijs uicissim doctrina Angelica pris consolidetur.

QVÆST. XV. ART. III.

CONCL. 1ª. Eleemosyna, ieiuniū, & oro, conuenienter dnr opa satisfactoria Exam. ly cōuenientet, sumitur ēt pro ly sufficiēter; ut ex rōnib. ad argumēta in cōtrariū facta elicit. ¶PROB. Quia p eleemosynā subtrahim⁹ nobis aliquid (bonū. s. fortunæ), p ieiuniū aliquid (bonū. s. corporis) p orōnē aliqd (bonū. s. animæ) & satisfactio dēt esse talis p quā subtrahamus nobis aliquid ad honorem Dei (sup. ar. 1. conclusio. 2ª patet). ¶CONCL. 2ª. Cōpetit ēt prædictus triplex numerus ex ptē illa, qua satisfactio pctōrum causas excidit. ¶PROB. Quia causæ, seu radices pctōrum sunt tres [1. Io. 4.] & singula prædictorum operum cōtra singulas has causas, seu radices ordinatur [patet in textu. CONCL. 3ª. Cōpetit ēt pdictus triplex numerus ad hoc, q satisfactio est pctōrum suggestionibus aditū non indulgere. ¶PROB. Quia omne pctm est, uel contra Deū, uel proximum, uel nosipsos: & orō assignat p satisfactione peccati cōtra deū, eleemosyna p cōtra proximū, ieiuniū p contra seipsum (patent omnia.)

1m de maiori

Pœnale. ℞. ratiōe quo ad afflictionē carnis. § Tūc &c. Nā licet qlibet orō sit medicina tristitiæ spūalem suauitaté hñs in con nexā carnis afflictionē aliquā hēt. Aliqualiter ergo pœnalis est tale opus. Exa. ly hēt afflictionē carnis. Intelligendū est hoc de orōne secundū se cō

ARTICVLVS III.

Vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerentur opera satisfactoria, cum dicitur quòd sunt tria eleemosyna, ieiunium, & oratio. Quia opus satisfactorium debet esse ʰ pœnale, sed oratio pœnam non habet, sed est contra pœnæ tristitiam medicina secundum delectationem. Vnde dicitur Iacob. 5. Tristatur aliquis in uobis, oret, & psallat, ergo non debet computari inter opera satisfactoria.

¶2 Præterea, Omne peccatum, uel est ʰ carnale, uel spirituale, sed sicut dicit Hierony. Ieiunio sanantur pestes corporis, oratione pestes mentis, ergo nō debet esse aliquod aliud opus satisfactorium.

¶3 Præterea, Satisfactio est necessaria ad emundationem peccatorū, sed eleemosyna ab omnibus peccatis emundat, Luc. 11. Date eleemosynam, & oia munda sunt uobis: ʰ ergo alia duo sunt superflua.

SED CONTRA. Videtur quòd de beāt esse plura. Quia contraria contrarijs curantur, sed ʰ multo plura sunt peccatorum genera, quàm tria, ergo debent plura satisfactoria opera computari.

¶ Præterea, Peregrinationes etiam iniunguntur pro satisfactione, & disciplinæ, & flagellationes, quæ non ʰ computantur sub aliquo horum, ergo insufficienter enumerantur.

RESPON. dicendum, quòd satisfactio debet esse talis, p quam aliquid nobis subtrahamus ad
K honorem Dei; nos autem non habemus, nisi tria bona, scilicet bona animæ, & bona corporis, & bona fortunæ, scilicet exteriora. Ex bonis quidem fortunæ subtrahimus nobis aliquid p eleemosynam, sed ex bonis corporalibus per ieiunium ex bonis autem animæ, non oportet quòd aliquid subtrahamus nobis quantum ad essentiam, uel quantum ad diminutionem ip-

F sorum, quia per ea efficimur Deo accepti, sed per hoc quòd ea submittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem.ᵐ Competit etiam iste numerus ex parte illa, qua satisfactio peccatorum causas excidit, ⁿ quia radices peccatorum tres ponuntur, Primæ Ioan. 4. scilicet concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & superbia uitæ. Contra concupiscentiam car-
G nis ordinatur ieiunium, contra concupiscentiam oculorum ordinatur, eleemosyna, contra superbiam uitæ ordinatur, oratio, ut August. dicit super Mat.ᵖ Competit etiam ad hoc, quod satisfactio est peccatorum suggestionibus aditum non indulgere.ᑫ Quia omne peccatum, uel in Deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio. Vel in proximum, & contra
H hoc eleemosyna. Vel in nosipsos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

AD PRIMVM ergo dicendum: quòd secundum quosdam duplex est oratio, quædam quæ est cōtemplatiuorum, quorum conuersatio in cœlis est, & talis qa totaliter est delectabilis non est satisfactoria. Alia est, quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam, & est satis-
I factionis pars. Vel dicendum melius, quòd oratio habet rationem satisfactionis: qa quam uis habeat suauitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis, quia (ut dicit Grego. super Ezec.) Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmamur pculdubio fortitudine carnis, unde, & neruus fœmoris Iacob ex lucta angeli emarcuisse legitur, Gene. 32.

AD 2ᵐ dicendū, q peccatum carnale dr dupliciter. Vno mō qđ in ipsa delectatione carnis cōplet, ut gula, & luxuria. Alio mō, quod completur in his, quę ad carnē ordinantur, quāuis nō in delectatione carnis, sed in delectatione animæ magis, ut auaritia. Vnde talia peccata sunt quasi media inter spiritualia, & carnalia, & ideo oportet q eis ēt aliqua satisfactio respondeat propria. s. eleemosyna.

siderata, in q̄rū. s. dīé laboré dicit eleuandi mentē in Deū, q mēs aggrauatur a corpore qd corrūpit Sap. 9 Quasi diceret lra. Sicut laboriosū ēēt, aliqđ graue ab imo trahere sursū (vt patet): ita enim orō sic eleuatio mētis a terrena ihabitatione depressę in Deū, laboriosū est orare. Hunc uero lrā sic intellectę nō sufficit id; q qnque ex redūdantia suauitatis spūs habitę in orōne recreatur ēt caro, iuxta Ps. 27. refloruit caro mea & ex uoluntate mea cōfitebor ei: & Psal. 83. cor meū & caro mea exultauerūt in Deū uiuū, hoc tn̄ dictū nō officit quia de teh. nūc loquimur secūdū se cōsideratis, nō quaten⁹ a feruore charitatis depēdēt. Ad qđ magis penetrādum uide ar. 1. ad 2ᵐ: ubi de pęnalitate oium operū satisfactoriorū. & cōsequēter de orōne, in cōi ag r tacco regulā illā uniuersalé, q. s. qñ de aliqua re tractat, de ea secundū se tractari sp intelligit, nisi aliud a tractatore, uel p contextum, uel alias, exprimat. Alioquin sp, remota pñti regula, in ancipiti uersaremur, & dubitationū inde emergentiū, qnq; ēt pp in obscuritatē regulæ pmissæ insolubiliū, nō esset finis: quorū utrunq; est incōueniēs. Sta ergo solida litera (nia: q orō secūdū se, & consequēter q qlibet, (dūmō sic sumat) est opus pęnale. i. laboriosum.

Conclu. m

Conclu. p

Regula valens ad multa.

2m de maiori

Carnale. ℞. uel i delectatione carnis, uel i ad carnē ordinatis, cōpletum. § Tūc &c. Nā loqui intelligitur conclusio articuli de carnali utroq; modo sumpto, qñ & p satisfactione assignat ieiuniū, & eleemosynam Hieronymus aūt de carnali primo modo tm̄ accepto loquitur, qñ ie. uniū (tacita eleemosyna) ei pro remedio affert. Largius ergo loquēte conclusione, & stricti us Hieronymo, nulla fit discordantia ab utroq; dictorum.

¶NOT.

Ad 3m dicendum, ꝙ quãuis singula istorum per quandã conuenientiam singulis peccatis approprientur, quia congruũ est in quo quis peccauit, vt in hoc puniatur, & ꝙ peccati cõmissi per satisfactionem radix abscindatur: tamen quodlibet horum pro quolibet peccato satisfacere potest. Vnde ei qui non potest vnum ex his perficere, iniũgatur aliud, & praecipue eleemosyna aliorum uices supplere põt, inquantum alia satisfactionis opera eleemosynam quisque sibi meretur quodammodo in illis eleemosynam tribuit. Vnde non oportet ꝙ si eleemosyna omnia mũdat peccata, ꝙ propter hoc aliae satisfactiones superfluant.

Ad 4m dicendum, ꝙ quamuis sint multa peccata in specie tamen omnia alia ad illa tres radices, vel ad illa tria peccatorũ genera, quibus diximus dictas B satisfactiões rñdere, reducunt.

Ad 5m dicendum, ꝙ quicquid ad afflictionē corporis ptinet, totum ad ieiunium refertur, & quicquid in proximi utilitate expenditur, totum eleemosynae rationem habet; & similiter quaecunque latria exhibeatur Deo, orationis accipit rationem, & ideo etiam unum opus potest habere plures rationes satisfaciendi.

¶NOT. Quòd peccatũ, si ordinetur ad carnem, i. ad aliquod A commodum carnis, licet nõ compleatur in delectatione carnis, dicatur (vt ait litera) carnale, habetur expresse Gal. 5. Manifesta (inquit) sunt opera carnis, q̃ sunt fornicatio, immunditia &c. auaritia, dissensiones, sectae, &c. Ecce; ꝙ enumeratur auaritia ibi (ut hic) inter opera carnis: & (quod minus uidebatur) dissensiones sectae idest schismata, haereses. Ratio est: quia huiusmodi ad commodũ temporale, & maxime principatus & gloriae, ordinantur. Vnde Augustinus 10 lib. de utilit. credend. haereticum ab eius fine vltimo diffiniens, & ppoctionaliter schismaticum, ait, ꝙ haereticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maximè gloriae, principatusque sui gratia, falsas ac nouas opiniones, uel gignit vel sequitur.

Scopus haereticorũ, & schismaticorũ

3m illatio cõclusionis. Ergo &c. R. Negatur illatio. S. Ratio est: non ꝙ eleemosyna debitè facta non mundet omnia peccata; sed quia congruenter applicatur borum unum singula & singulis peccatis, & singulis peccatorum radicibus, & singulis bonis per satisfactionem à peccatore subtrahendis; ut ex conclusionibus patet.

C

¶NOT. Ex eo, ꝙ per unam uiã aliquid sufficienter fit, non sequitur, ꝙ alia sit superflua, si per eam huic iunctam illud idē magis sufficienter & conuenienter fiat. In cuius signum illud Philosophi pronunciatum, quod potest fieri per pauciora, non debet fieri per plura, ex eodem Philosopho recte (.i. Physicorũ) intellecto glosatur sic; quod potest aequè bene fieri per pauciora, non d. f. p. p. Propterea textus rectè negat illationē; & ꝙ admittat, eleemosynam omnia mundare peccata. Ne tamen ex hoc dictu de eleemosyna cadas in errorem pestiferum quorundam; inde infra appendicem tertio loco de hoc monentem.

4m minor. Multo plura sunt peccatorum genera, quam tria. R. reducibilia tamen ad illa. S. Tunc &c. D Sufficit namq; conclusionibus articuli, ꝙ omnia, quotcunque sint, reducantur generaliter ad tria: quoniam quando de trib. solummodo loquuntur, hoc intentum habent.

5m de antecedente. Non computatur. R. explicitè: non, implicitè S. Tunc &c. Nam per eleemosynam intelligunt conclusiones quicquid ad proximi vtilitatem fit; per ieiunium quicquid ad corporis pertinet afflictionem; per orationem quicquid latriae Deo exhibetur: inter quorum aliqua profecto continentur ea omnia, quae in argumento adducta sunt.

Eleemosyna, ieiuniũ oratione cõsinent multa.

Corollarium. Ergo propter hoc (vt in textus calce dicitur) etiã opus unum potest habere plures rationes satisfaciẽdi. Hoc est. Potest oratio (puta) habere uicem ieiunij, inquantum ad carnẽ affligendam fit; & eleemosynae, inquantum pro utilitate proximi fit, & orationis, inquantum ad Deum latria honorandum dirigitur. Non tamen hinc te decipias, credens Ecclesiae praece- E pto, uel poenitentiae à confessario iniunctae, de ieiunio satisfacere, quandiu non ieiunare, sed loco ipsius orare propria authoritate, uolueris. Non n. hoc docet hic: sed illud tm̃, qd expressũ est.

Error cauendus.

A P P E N D I X.

1 Ex articulo habes. ¶Primò: quòd per rõnem interimas haereses Iouiniani (Prat. Lutherani) dicentis: ieiuniũ nullius esse meriti apud Deũ: & Pelagij (Prat. Pelagius) dicentis, orationem prorsus esse inutilē, nulliusq; uirtutis. Qui. n. rõne probatur, & ieiuniũ, & orõnē esse opera satisfactoria; eadē probas, ꝙ sunt alicuius uirtutis, & meritoria; cũ satisfactio sit actus uirtutis. q. 12. ar. 1. & opus meritoriũ. q. 14. ar. 2. & q. huius ar. 2 1m. 2 ¶Secundò habes: quòd p rõnē ostendas, meritò dãnari pdictas haereses à Cõcil. Trid. sess. 6. c. 14. sic. Docendũ est, Christiani hoĩs pœnitentiã post lapsũ continere cessationē à peccatis, eorũ detestationē cor cõ- tritũ, & humiliatũ: eorundē sacramentalē confessionē, item satisfactionem, per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis uitae exercitia. Haec ibi. Vbi ieiuniũ, orationemq; esse vtilia, & alicuius uirtutis; ac meriti, determinari uides p hoc, ꝙ satisfactoria decernunt: & alia quoq; pia exercitia (quod est pro confirmatione assertionis ad 5m.) in satisfactionem computat. Et sess. 14. can. 13. si qs dixerit: pro peccatis, quoad pœnam tēporalē, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis &c. aut ieiunijs, orationib. eleemosynis, uel alijs etiã pietatis operib. atque iõ optimam pœnitentiam esse tm̃ nouã uitam; Anathema sit. Haec ibi. Vbi vides id, quod supra, & ulterius anathematismũ cõtra negantes ista esse satisfactoria, atq; iõ nullius meriti, uirtutis, uel utilitatis. Itẽ à Cõc. Carthag. 4. c. 85. Baptizandi, diu sub abstinẽtia uini, & carnium, crebra examinatione baptismũ percipiant. Haec illi, & recitantur de consecr. dist. 4. Ergo ieiunium, imò est abstinentia, est ad utilitatem, & alicuius uirtutis, ac meriti. Item à Concilio Telensi, in rescripto ad Siritium Papam, contra Iouinianistas. Non in indulgentia corporis, non in honore aliquo ad saturitatem & diligentiam carnis, non in desiderijs erroris, sed in spiritu, quo renouamur, esse uiuendum. Si parum est, quod Apostolus dixit; audiãt Prophetã dicẽtē, & operui in ieiunio aĩam meã. Ergo, q non ieiunat, intectus & nudus est: patet vulneri. Deniq; si Adam se tex isset ieiunio, non fuisset nudus effectus. Niniue se à morte ieiunio liberauit & ipse Dominus ait: non eijcitur hoc genus demoniorum, nisi per orationem & ieiunium. Haec ibi. Vbi etiam de oratione habes: ꝙ est alicuius utilitatis, & virtutis; cũ demoniũ exagitet, ac expellat. Itẽ à Papa Siritio; vt ex eodē rescripto habetur. Itaque Iouinianum, Geminatorem, Faelicẽ, Plotinum, Geminialem, Martialem, Ianuarũ, & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, sciat apud nos quoque secundũ iudicium tuum esse damnatos. Haec ibi. Audiuimus modo ex Augustino in de fi. eccle. dog. ꝙ capitula seu dogmata illa nõ possunt recipi; quorum damnatur authoris. Item à scripturis multis, quarum tu loca uidebis. Nam populus Hebraeus, ieiunio à Samuele indicto in Masphat, hostes superauit. 1. reg. 7. & Achab ieiunio, sacco, lachrymis suorum ueniam criminum obtinuit. 3. reg. 21. & Iudith ieiunio affli[illegible]a Holofernem prostrauit, Iudit. 9. & Daniel trium ebdomadarum ieiunio, visionem Domini intellexit Dani. 10. & Hester post triduanum ieiunium furorem Assueri in mansuetudinem conuertit, Hest. 4. & Machabaeus contra Gorgiam pugnaturus, ieiunio se se armans uictoria potitus est. Quin? Saluator noster, qui nos solùm utilia, ac uirtuosa, docuit, ieiunium nobis exemplo suo commendauit Matth. 4. & ieiunij modum nobis iniunxit, ut scilicet ieiunium nostrum uacaret ab hypocrisi, & uana gloria, Matth. 6. & ieiunium futurũ in nobis praedixit, inquiens Luc. 5. Venient dies, in quibus auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Item à Caelestino. 1. Papa, in epistola ad Episcopos Galliae, in qua errores Pelagij dãnat; sic. Orationes Ecclesiae gratiam Christi resonant; qua genus humanum reparatur, & ab aeterna damnatione reducitur. Haec ille in sententia. Item apertissimè è Christo Domino Luc. 18. oportet semper orare, & nunquam deficere. Item act. 10. Corneli orationes tuae ascenderunt ante conspectum Domini & nunc mitte, & accersi Simonem qui uocatur Petrus: hic dicet ubi, quid te oporteat facere. Et. n. à totuo. t. Ille Cornelius nondum erat actualiter baptizatus; & tamen orationes suae tã vtiles ei fuerunt: ut salutis notitiam pleniorem his mediantib. habere promeruerit. ¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, meritò esse insinuatum eleemosynae suus satisfactoriae, in Concilio quinto Constantinop. act. 1 sic. Eleemosynis 3 fidelibus expurgari peccata d dicitur. Haec ibi. Item Tob. 4 eleemosyna ab omni peccato, & morte, liberat: & non patietur animam ire in tenebras. Item ecclesi. 3. Ignem ardentem ea-

Col. 1. Eph. 4. Psal. 68.

Matth. 17. Mar. 9.

De ieiunio.

De eleemosyna.

stinguit aqua: & eleemosyna resistit peccatis. Item ibi. 29. Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Item iterum Tobi. 12. Ecclesi. 3. 4. 7. 17. & Dan. 4. Matth. 6. Luc. 11. 12. Actu. 10. 24. Propter anthoritatum tamen præmissarum occasionem, præsertim Tobi. 4. Ecclesi. 3. caue diligenter nè incidas in errorem quorundā, ab Augustino de ciuit. lib. 21. c. 22. recitatorum, dicentium, quod eleemosynæ sunt tantæ virtutis: ut quieas exercuerit, quantūlibet criminosè, & nefariè uiuat, æternum tamen suppliciū non est habiturus. Caue etiā inde nè impingas in scandalosam illā propositionem nonnullorum, recitatam ab Alfon. cast. de ius. hær. punit. lib. 1. ca. 3. dicentium, quod eleemosynam pauperib. elargiri est maioris meriti, quam eleemosynā pro Missæ sacrificio offerre. Nam primū damnat apertissimè Apostolus. 1. Cor. 13. si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem nō habeam: nihil mihi prodest. Nota ly omnes, ly meas, ly cibos, ly pauperum, ly nihil. i. ad uitam æternā promerendam, & supplicium æternum euadendum. Item illud damnat Concilium Cabilonēse 2m. c. 36. sed nec hoc prætereundum putauimus: quod quidā ex industria peccātes, propter eleemosynarū largitionē, quandam sibi promittunt impunitatē. Eleemosyna extinguit peccata (iuxta illud, ignem ardentē extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata): sed ea, quę aut necessitate, aut casu, aut qualibet fiunt fragilitate. Ea uerò, quæ ex industria, aut cuiuslibet libidinis explendæ causa idcircò fiunt, ut eleemosynis redimantur, nequaquam eis redimi possunt: quia, qui hoc perpetrarunt, uidentur Deum mercede conducere, ut eis impunè peccare liceat. Non ergo quis idcircò peccare dēt, ut eleemosynā faciat: sed iō eleemosynam facere dēt, quia peccauit. Mētem .n. & corpus, quæ libido traxit ad culpam, afflictio, & contritio dēt reducere ad ueniā. Hæc ibi. Ex his quoque recte glosato in illud Tob. 4. cum dicit, quod eleemosyna non patietur animam ire in tenebras. Vel etiam intellige sic, quod eleemosyna, quantum est de se, &c. non aūt, si aliàs malè uiuat. Vide. q. 14. ar. 3. appen. & q. 15. ar. 1. appen. & prima par. q. 87 ar. 2. appen Disputat. & Aug. li. de ciuit. 21. c. 27. contra prædictū errorē à se de alijs recitatū sup. Porrò propositionē illā scādalosā redarguit tò hæc (vt oīa alia omittamus). Nā illa (vt cuique patere pōt) à sacrificio Missę, reuerētiaque eius, auertit. Si .n. populus credat, minoris meriti esse Missæ sacrificiū, quā eleemosynā: tunc populus reuerebitur minus, quā oportet, illud sacrificium; & consequenter nō tam frequenter, vt nunc facit, illud celebrari faciet: sed unam Missam (ut euomuit Lutherus) uni populo affirmabit esse satis. Redarguit et atque damnat hanc Concil. Trid. sess. 22. decreto de obseruandis, & euitandis, in celebratione Missæ. Quòd si necessariò fatemur, nullum aliud opus adeò sanctū ac diuinū à Christi fidelib. tractari posse, quā hoc ipsū tremendum mysterium, quo uiuifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per sacerdotes quotidie immolatur, satis et apparet, oēm operā & diligētiā in eo ponendā esse, vt quanta maxima pōt interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori deuotionis, ac pietatis specie peragatur. Hæc ibi. Nota ly tam sanctum, ly tā diuinū, ly interiori, ly exteriori. Missa ergo, secundum Conciliū, nil sāctius, nil diuinius, nil tāta interiori exteriorique deuotiōe tractādū. ¶ Quartò ut deinde quoque ea ijs prædicta uicissim Angelica hæc doctrina declaretur, & consolidetur.

Cauendi duo errores damnati.

Tho. 4. d. 15. q. 1. ar. 3. q. 1. & seq. Vide San. Th. ubi supra Apostolum.

Peccare cum prætextu ueniæ &c.

QVAESTIO. XVI.

De suscipientibus pœnitentiam, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerādū de suscipientibus pœnitentiam.

Circa quod tria quæruntur. G

Primo, Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus.

Secundo, Vtrum in sanctis, qui sunt in gloria.

Tertio, Vtrum in angelis bonis, seu malis.

ARTICVLVS I.

Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus.

H

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in innocentibus pœnitentia esse non possit. Quia pœnitentia est[h] cōmissa mala plangere, sed innocentes nullum malum commiserunt, ergo in eis pœnitentia non est.

2 ¶ Præt. Pœnitentia ex suo noīe importat pœnam, sed innocentibus non [a] debetur pœna, ergo non est in eis pœnitentia.

3 ¶ Præt. Pœnitentia in idem coincidit cum uindicatiua iustitia sed omnibus existentibus innocentibus uindicatiua iustitia locum non haberet, ergo nec pœnitentia: & ita non est in innocentibus.

SED CONTRA, Omnes uirtutes simul infunduntur, sed pœnitentia est virtus, cum ergo in baptismo innocentibus infundantur aliæ uirtutes, infunditur etiam pœnitentia.

Præt. Ille, qui nunquam fuit infirmus corporaliter, dicitur sanabilis, ergo, & similiter, quod nūquā fuit infirmus spiritualiter, sed sicut sanatio in actu a vulnere peccati non est nisi per actū pœnitentiæ, ita nec sanitas nisi per habitum, ergo ille, qui nunquā habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

RESPONDEO, Dicendum, quod habitus medius est inter potentiam, & actum, & quia remoto priori, remouetur posterius, non aūt econuerso, iō remota potētia ad actū, remouetur habitus, si aūt remoto actu, & quia subtractio materiæ tollit actū propter hoc quod act[9] nō pōt esse sine materia in quā transit, iō habitus alicuius virtutis cōpetit alicui, cui nō suppetit materiam, propter hoc quod suppetere pōt, & ita in actū exire, sicut pauper homo pōt habere habitū magnificētiæ, sed nō actū, quia non habet magnificationē diuitiarū, quę sunt materia magnificentiæ, sed pōt habere habitū; iō cū innocētes in statu innocentiæ non habeant peccata commissa, quæ sunt materia pœnitentię, sed possunt habere, [m] actus pœnitentię in eis esse nō possunt, sed habit[9] pōt, sed hoc si gratiam habeant, [n] cum qua omnes uirtutes infunduntur.

I

QVAEST. XVI. ART. I.

CONCL. Act[9] pœnitentiæ in innocentib. esse non potest sed habitus si tā gratiam habeant.

¶ NOT. Hoc est (ad quæsitum verbaliter respondendo). Pœnitētia, quò ad actum, in innocēt. b. esse non pōt; sed quò ad habitum: si tamē grām habeāt.

¶ PROB. 1. Quia innocentes, in statu innocentiæ, non habēt materiam pœnitētiæ (cum non habeant peccata commissa); 2 & subtractio materię tollit actū (enim actus nō possit esse sine materia in quam transit) 3. Quia (ly sed habetur) innocentes possunt habere materiā pœnitentiæ (cum possint habere peccata commissa); & habit[9] alicuius uirtutis competit alicui propter hoc quod ei materia illi[9] suppetere pōt (patet per exemplū de paupere magnifico): 3. Quia (ly si tamen &c.) omnes uirtutes cum gratia infunduntur: & pœnitentia est uirtus.

Concl. m.

Corollarium Ergo de pueruli non baptizatis, quāuis sint innocētes ab omni peccato actuali (sic .n. et innocētia nūc accipit) si intelligit cōclusio, neque probatio: quā illi nō habent grām, cū sint in peccato mortali originali. Ergo de ijs baptizatis intelligit. K Ergo & de primis parētib. an peccatū multo magis intelligit: quā hi & innocētes oēs erant, & in grā creati, 1. par. q. 95. ar. 1. Ergo pœnitētia uirtus in primis parentibus tunc fuit secundū habitum tantūmodò; non quia non haberent usum liberi arbitrij, sed propter antedictam probationem. Est in puerulis baptizatis sic tantummodo, & propter præmissam probationē, & propter carentiam usus libri arbitrij non est ullo mō in non baptizatis, & quia non habent grām, & quia carēt vsu libri arbitrij. Hoc ex supabundanti, de usu liberi arbitrij, dictū sit, quā habet, uel si habet talē vsū (Licet ad pœnitētiæ actū concurrat. 1. 2. q. 113. ar. 5.) non est obiectū pœnitentiæ; secūdū quā solā cōsiderationē, tanquā ex proprijs, loquit S. Doctor.

NOT. In probatiōe peccatā cōmissa dicunt materia pœnitētię uirtutis, quā de peccato cōtracto. i. originali nō ē. q. 2. ar. 2. sed de oīs actuali. q. 2. ar. 3. Dr ēt ibi, quod oēs uirtutes cū grā infundunt, de quo uide. 1. 2. q. 65. per totū: & quod pœnitētia est uirtus, pro quo uide q. 1. ar. 2.

q. 1. ar. 2. & 3. par. q. 85. ar. 1. Ex hoc dicto ultimo in probatione notabis: quod hic sermo fit de pœnitentia, ut est uirtus; immò & in tota præsenti quæstione. Non enim pœnitentia, ut sacramentum, nominatur artic. 1. 2. & 3. sed semper pœnitentia uirtus. Hinc titulus quæstionis, à nescio quo deuastatus, uidetur corrigendus, ut pro ly hoc sacramentum posthac imprimatur sic. De suscipientibus pœnitentiam in tres. Deinde considerandum est de suscipientibus pœnitentiam.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis non commiserint, possunt tamen committere; & ideo eis habitum pœnitentiæ habere competit: sed tamen habitus iste nunquam in actum exire potest, nisi forte respectu uenialium peccatorum, quia peccata mortalia tollunt ipsum; nec tamen est frustra, quia est perfectio potentiæ naturalis.

1m de maiori.

Commissa plangere. Rx. Secundum quòd commissa sunt: non aliter. §. 1. si commissa sunt actu, ea plangere actu; si commissa sunt in potentia, plangere in potentia, i. habere propositum plangendi ea actualiter, si de facto aliquando committerentur. Tunc &c. Ad hoc enim, quòd innocentes peccata plangant secundum illud exredictum propositum, non est necesse: quòd de facto commiserint peccata: sed sufficit, quòd illa committere potuerint. Nam sic plangunt ea secundum quòd à seipsis commissa sunt: & sic ipsos peccata solum plangere intendit conclusio, dum in iis habitum tantummodo pœnitentiæ ponit.

1a NOT. 1a. A ly sed tamen habitus &c. rndet tacitæ obiectioni; quæ ex nunc rnsis posset fieri sic. Habitum pœniæ innocentibus competere, dicis: ergo habitus hic qñq; ua exibit in actum; cum frustra sit illa potẽtia, q̃ nõ reducit ad actũ. Rñdet primo ad cõsequẽtiã, negando cum aliqua limitatione illam per hoc, quod dicit, sed tamen habitus iste &c. & reddit rationem talis negationis, per ly quia peccata mortalia tollunt ipsum. Respondet secundo ad probationem illius consequentiæ, negando ipsam, per ly nec tamen est frustra: & huius negationis assignat rationem, per ly quia est perfectio &c.

2a ¶ NOT. 2a. Circa primũ istorũ s. negationẽ cõsequẽtiæ cũ rõne sua, aduerte: p hoc hr: q̃ ille habitus est q̃dã uirtus in aĩa cõcomitãs grãm, inquantum ueniente gratia uenit (ut in pbatione cõclusionis dictum est) & deficiente illa deficit (ut hic signatur per ly peccata mortalia tollunt ipsum;) & hæc uirtus uocat pnĩa. Sicut autem unaquaque res propriam inclinationem habet ad aliquid (ut ignis ad mouari sursum;) ita & hæc pœnitentia uirtus habet propriam inclinationem ad hoc, quòd dolere (ut decet) de peccato uult, si committere peccatum contingat. Remota uerò uirtute, remoueri oportet & ipsam eius inclinationem; quemadmodum destructo fundamento, ædificium necessariò corruit. Cum igitur ad remotionem gratiæ, quæ per mortale peccatum tollitur, remoueatur & ista uirtus (ut 1. 2. q. 6. ar. 2.) sequitur de necessitate, quòd ipsa eadem nomera tũc non potest exire in actum hunc, quod. s. actualiter doleat de mortali commisso. Nam ipsa tunc non est amplius: sed mox, cum sua illa inclinatione deiit. Siue ergo, per ly habitum, intelligas ipsam uirtutem infusam quæ pœnitentia dicitur; siue eius inclinationem: habitus ille (ut in textu dicitur) nunquam in actum respectu peccati mortalis exire potest.

Habitus in conclusione dictus.

Circa secundum in prima not. dictorum, s. negationem pbationis illius cõsequentiæ &c. aduerte: per hoc hr: q̃ illa ppositio uulgatissima. s. frustra est illa potentia q̃ nõ reducitur ad actum multipliciter limitari põt; ut non sit frustra, etsi q̃ nunquam reducatur ad actum. Primò, si illa potentia aliqd aliud officium habeat, præter hoc, quod est referri ad actum: Secundò, si illa refe E ratur ad plures actus: Tertiò, si illa referatur saltem conditionaliter ad aliquem actum. Ad primũ. n. horũ signandũ, dr hic, q̃ iste habitus, et si nõ reducatur ad actum, nõ est frustra; qa est perfectio potentiæ naturalis. Ac si dicatur. Habitus ille habet aliud officium, ultra hoc, quòd referatur ad exire in actum; qd quidem officium est perficere potentiam naturalem: & iõ, cum perficiat potentiam ipsam est. n. in uoluntate, ut in subiecto. 3. p. q. 85. ar. 4. non est frustra: quia non est totaliter otiosus. Ad 2m uerò eorundem signandum dr hic; q̃ ille habitus in actum exire põt respũ uenialium peccatorum. Ac si dicatur. Habitus iste refertur ad plures actus. i. potẽtia eius exire in actum dicitur pluribus modis: scilicet respectu uenialium, & respectu mortalium: & ideo, cum respectu unius, s. uenialium, possit exire in actum, non est frustra, et iuxta relationem exeundi in actum. Ad 3m denique eorundem signandum, dr hic: q̃ eis, s. innocentib. habitũ pœnitentiæ hic cõpetit. Ac si dicatur. innocentes cõditio A naliter exeunt in actum, et respũ pctĩ mortalis: qm habent ppositũ dolendi actu de eo, cũ ista cõditione, s. si cõmissũ fuerit. Faciunt et hæc p declaratione dicti in q. 80. ar. 1. ad 1m. & similib.

2m de minori.

Non debetur. Rx. actu: non, possibiliter. §. Tunc &c. Nam pœnitentia dicit semper pœnam (ut arguitur;) sed eam quando quã actualiter habitã, ut in peccatoribus pœnitentibus, quandoque possibiliter solũ, ut in innocentibus. Hoc ipsum denotauit conclusio; cum pœniæ habitũ, non actum, in innocentib. posuit. Vide rñsionem ad 1m. cum sua elucid.

Ad secundum dicendum, q̃ quamuis non sit in eis debita pœna actu, tamen in eis est aliquid possibile, pro quo eis pœna debeatur.

Ad tertium dicendum, quòd remanente potentia ad peccãdũ, adhuc haberet locum B uindicatiua iustitia secundum habitum, quamuis non secundum actum, si peccata actu nõ essẽt.

2m de minori.

Non haberet. Rx. scdm actũ: non, scdm habitum. §. Tunc &c. Sufficit. n. q̃ uindicatiua iustitia in innocentibus habeat locum secũdum habitum: et q̃ in peccatoribus pœnitentibus habeat locũ secundum actum. Nam utrobique uindicatiua iustitia exercetur: cum & peccatis de facto commissis uindicatio actu simpliciter, & eis dũ possibilib. committendis uindicatio actu conditionaliter assignatur. Vide responsionem ad primum, cum elucid. suis; & ad secundum.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primũ quõ per rõnẽ à fortiori interimas C hæresim Catharorũ (ut refert Card. Turrecremata. de Eccles. lib. 4. c. 31.) dicentium q̃ non est pœnitendum de peccatis. Si. n. innocentibus, etiam q̃ de facto non peccauerint, conuenit suo mõ pnĩa (alioqn nec innocẽtes essent: si ppositũ dolẽdi actualiter, dato q̃ peccassent, nõ haberẽt) multo usque magis de peccatis iam actualiter commissis pœnitendum erit.

Vnl. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Scdõ hẽs: quõ à fortiori p rõnẽ ondas, illã meritò damnari a &c. ut q. 6. 15. ar. 1. itẽ a &c. ut q 6 ar. 1. & 3. appẽ Nã ibi confessionẽ eẽ necessariã demõstrat: & cõfessio nõ ht. nisi de pctis: q. 9. ar. 4. & est actus pniæ. q 7. a. 3. itẽ dam. à multis locis scrip. ut Leuit. 5. 3. Reg. 8. 2. Paralip. 6 Iob 21. 24. Sapien. 11. 12. Ecclesia 2. 20. 49. Hierem 8. 18. 31. Ezechiel 18. 33. Matth. 3. Luc. 3. 3. 13. 24. Rom. 2. 2. Cor. 7. Actu. 1. 3. 8. 11. 20. 2. Petr. 3. Apocalip 2. 3. 9. Sed unum sufficiat expressè adducere in eius manifestissimam dãnationem Luc. 13. dictum, & à Concilio Tridentino sessio. 14. cap. 1. pro ueritate firmanda, & contra errores, replicatum, scilicet. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. D Ecce Christus Dominus, qui passus est tot pœnitentias pro nobis loquitur. Quare? Vt scias, contra hæreticos: quòd si compatimur & conglorificabimur. Rom. 8. si autem non, non. Patrum dixi. Non enim Christus ait solum, non. i. si non compatimini, non conregnabitis: sed dicit plus, s. si non compatimini, peribitis. Quid clarius contra Catharos?

Turris inuictissima contra errantes.

3 ¶ Tertio habes: quomodo per rationem & rectè intelligas, & in quo sensu meritò fuisse dictum ostendas, illud Luc. 15. iusti non indigent pniã: & illud, Luc. 5. non ueni uocare iustos, sed peccatores, ad pœnitentiam: sine præiudicio iñ ueritatis in pñti articulo determinatæ. Indigent enim pœnitentia iusti, ad illãque uocantur (ut hic docetur,) quia nisi haberent firmum propositum dolendi actualiter (ut oportet) de peccato, si ipsum aliquando committerent, non essent iusti: & non indigent pœnitentia, neque uocantur ad illam (ut euangelium dicit,) quia, cum non commiserint actu peccatum, de condolere tanquã de commisso non tenentur, imò nõ possunt.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem ostendas, meritò eẽ uirtualiter insinuatum à scripturis, q̃ pnĩa est in innocentibus. Hoc aũt sic insinuatum vt Eccl. 7. Noli eẽ iustus multũ: & Eccle. 18. Sapiens in oĩbus metuit. Ille nãq; multum se eẽ iustum psumit; q̃ se esse hoĩem peccabilem, quasi in iustitia sua nimis confisus, non recognoscit: & talis non metuit de casu possibili sibi uẽturo, & cõsequenter non præcauet sibi ab illo, nec cogitat dicẽs, si (quod absit) cadere quandoque habeo firmũ ppositũ, q̃ tunc uellem de casu meo (ut oportet) pniam facere. Qñ igitur nos scriptura ad metuendum in omnibus hortatur, & an esse multum iustos dehortatur; quasi nos ad nostræ consideratiõnẽ fragilitatis reducit, & ad habendam pniam (mõ exposito,) dum sumus adhuc in iustitia, monet. Et quia (ut dictum est) nemo põt eẽ iustus, nisi etiam præmissum pœnitendi propositum habeat; ideo scriptura, quoties cunque ad esse iustum inuitat aliquem, toties ipsis iustis, et q̃ antea nunquã actu mortaliter peccassent, pœnitentiam secundum habitũ cõpetere attestatur.

Plurimæ

Plus mæ igitur scripturæ id .. o .lo dicto affirmant: quam earũ F affirmationem mer·to fieri, ; et iat omem articuli & ostendere, & declarare, & defendere potes.

5 ¶Q ·tuto uides: quomodo ex iis diuisim Angelica hæc doctrina declaretur, & consolidetur.

QVAEST. XVI. ART. II.

6 CONCL. Quicunque habet habitũ pœnitentiæ in hac uita, habebit in futura; sed non habebit eundem actum, quem nũc habet, sed alium.

¶PROB. 1 Quia pœnitentia est uirtus cardinalis (cum sit pars iustitiæ,) & uirtutes cardinales remanebũt in patria. Q ·ta 2 ly sed non habebit &c. Virtutes cardinales in patria remanent secundum actus, quos habent in fine suo: & actus pœnitentiæ in uia est alius ab actu pœnitentiæ in patria (cum actus pœnitētiæ in patria sit tantum gratias agere Deo pro misericordia, qua relaxauit peccata; actusque eius in uia sit, ultra hoc, dolere de peccato.)

¶Examen primum. Ly non eundem actũ &c. Ex hoc sumitur regula uniuersalis ista: quòd statibus debent proportionari actus et secundum easdem uirtutes. Vt puta, quia status uiæ est diuersus à statu patriæ, ideo actus diuersi utrique assignantur, etiam secundum easdem uirtutes. Hinc est: quòd scientia eadem nunc habita perseuerabit in patria, secundum alium modum actus prima par. q. 89. ar. 6. & quòd anima separata intelliget, alio mo-

Regula uniuersalis.

do, quàm coniuncta, ibi ar. 1. & quòd uirtutes, tum morales, tum intellectuales, alio modo, quàm nunc, erunt post hanc uitam, 1. 2. q. 67. ar. 1. & 2. Hinc uidentur illi parum prudentes, ne dicam ignari, qui philosophum animam immortalem ponere ideo negant, vel dubitant, quia (inquiunt) remaneret absque phantasmate, destructo corpore, & consequenter nihil posset intelligere, cum oporteat semper (iuxta philosophum) intelligẽtem

Deceptio, dubitãtiũ de ueritate immortalitatis aīæ scdm Arist. unde sit.

phantasmata speculari; quapropter, cum tunc caritura sit operatione, dicendum (secundum Aristotelem ipsum,) quòd non erit separabilis, seu immortalis. Ignorantiam suam (ut dixi) aperiunt hi, dum ob tam debilissimum cauillum, dubitant de sana mente ipsius philosophi circa ueritatem immortalitatis animæ: quoniam ad mutationem status animæ non mutant modum operandi animæ. Iam enim ex textu isto diximus habere regulam uniuersalem, per alia quoque loca nunc citata, confirmatam: quòd statibus debent proportionari actus, seu modi actus, etiam secundum easdem uirtutes; & hoc, ut correspondeant singula singulis, nihilque detur inordinatum, aut improportionatum, in rerum natura: id quod in omni doctrina sua uehementer exhorruit Aristoteles. Na igitur faciamus enim cadere in id, quod sic semper abhorret, oportet, nos fateri ipsum, cum mutatione status animæ nostræ, contendisse (si quàm suppositum firmum sua mente reconditum, tempore suo, i. in metaphysica, ubi proprius locus est tractandi de separatis, animi ... tandum; si uita durasset,) contendisse, inquam, mutationem modi actus operationis eius. Ad cauillum ergo factum respondendum est non solum iuxta regulam præmissam, sed etiam iuxta mentem philosophi ipsi regulæ iam olim tacitè consentientis: quòd anima tunc intelligeret alio modo, i. sine phantasmate: & consequenter quòd illa dicta, nihil intelligit sine phantasmate, & oportet intelligentem phantasmata speculari, de anima tantum dum coniuncta est uoluit protulisse philosophus: nè, statibus rei mutatis, modus operandi immutatus (quod refugit ipsa natura) remaneret. Non igitur (ut di- F latum fuit) anima carebit unquàm operatione sua intellectiua, quoniam illam propriam habet; sed caritura est modo operandi, quo nunc de necessitate utitur. Hæc, tanquàm digressi parum, in gratiam regulæ illius textualis diximus; et, si plura cupis ad hanc materiam pertinentia, remittentes ad prima parte q. 75. ar. 2. & 6. eius.

ARTICVLVS II.

Vtrum sancti homines qui sunt in gloria, habeant pœnitentiam.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur quòd sancti homines, qui sunt in gloria, non habeant pœnitētiam. Quia sicut dicit Greg. in Moral. Beati peccatorum recordātur, sicut nos sani sine dolore doloris memoramur, sed h pnīa est dolor cordis, ergo sancti in patria nō habent pęnitentiam.

¶2 Præter. Sancti in patria sunt Christo b conformes, sed in Christo non fuit pnīa, quia nec fides quæ est principium pniæ, ergo nec sanctis in patria erit pęnitentia.

¶3 Præt. Frustra est habitus, qui ad h actum non reducitur, sed sancti in patria non pęnitebũt actu, quia sic eis esset aliqd contra uotum, ergo non est in eis habitus pœnitentiæ.

SED CONTRA, Pnīa est pars iustitiæ, sed iustitia est perpetua, et immortalis, & in patria remanebit, ergo, & h pęnitentia.

¶Præt. In uitis patrum legitur à quodam patre dictum, quòd etiam Abraham h pęnitebit de G hoc quòd nō plura bona fecit, sed magis debet homo pęnitere de malo commisso quàm de bono omisso, ad quod nō tenebatur, quia de bono tali loquit, ergo erit ibi pęnitentia de malis commissis.

RESPONDEO Dicendum, quòd uirtutes cardinales remanebunt in patria, sed secundum actus quos habent in fine suo, & ideo cum pęnitentia uirtus H sit pars iustitiæ, quę est habitus cardinalis, m quicunque habet habitum pniæ in hac uita, habebit in futura, sed nō habebit eundem actum, quem nunc habet, sed alium, n s. gratias agere Deo pro misericordia relaxante peccata.

¶Examen secundũ. Ly eundem actum. Scilicet à pœnitentia nũc immediatè elicitum: non autem post consequenter se habentem. Actus immediatè elicitus tunc à pœnitentia est dolere de peccato; & hunc non habebit in patria beatus. Actus post consequenter ad pœnitētiam se hñs est agere gratias Deo pro misericordia relaxante peccata. & hunc habebit beatus. Primus ergo ille actus est uiatoris solius; secundus est uiatori communis, & comprehensori. Nam & uiator (nisi sit omnino ingratus) gratias agit Deo pro misericordia sibi relaxante peccata; licet minore admodum cum feruore, quàm comprehensor. Nec huic ueritati officit in textu ly sed alium: quoniam iste actus, scilicet agere gratias &c. est alius, & non alius. Non est alius, quia (ut dictum est) conuenit et uiatori: est alius, quia

Actus pœnitentiæ duplex.

Concl. m.

Dubiũ textuale.

In patria se habet ad pœnitentiam aliter, quàm in uia. In patria enim desinente dolore, per hoc quòd ibi non producitur à pœnitentia; actus iste, scilicet agere gratias Deo &c. est immediatè à pœnitentia elicitus, & non est consequenter se habens ad illum primum, cum ibi non sit. Cum igitur actus gratiarum actionis I sit in uia consequēs, & in patria sit primus: relinquitur clarum, (formaliter loquendo) actus iste est alius ibi, & hic: licet (materialiter) utrobiq; sit idē, s. grãs agere Deo pro &c. Sanctus uero Doct. (pro more suo) locutus est formaliter: & ideo dixit ly sed aliũ.

¶Examen tertium. Ly pro misericordia relaxante peccata. Scilicet uel de facto commissa, vel de possibili. Sunt enim quidam in patria, qui de facto in uita præsenti commiserunt peccata. sunt & ibi quidam, qui nec uenialia habuerunt (ut Beata Virgo mater Dei. Concilium Tridentinum sess. 6. canon. 23.) sed tamen de possibili, quantum est ex parte fragilitatis humanæ saltem, peccata commiserunt, i. peccare potuerunt. Vnde & dictum est ar. 1. quòd pœnitentia est in innocentibus. Primi ergo gratias agunt pro misericordia, quæ sibi ipsis relaxauit commissa de facto pctã: secundi aũt pro misa, quæ sibi relaxauit commissa de possibili. Tunc uerò misericordia diuina relaxasse ista peccata uerè dicitur: quando non permisit, illas personas cadere, sed efficaciter auxiliata eis est, nè peccarent. Donauit enim no- K bis crimina non tantum, quia de iam commissis absoluit: sed etiam, quia tenuit nos, nè in hæc uel illa caderemus, in quæ procul dubio cadere poteramus: quoniam nullum peccatum est, quod faciat homo, quod non faceret alius homo, nisi iuuaretur ab eo, à quo factus est homo (ut inquit Augustinus.) Hinc est: quòd tenetur quilibet gratias Deo agere non tantum hoc, quòd commissa peccata sibi relaxauit: sed etiam de hoc, quòd à possibilibus sibi committi conseruauit; puta ab hæresi, à schismate, à blasphemia, & ab omnibus iis, in quæ cecidit quandoque aliquis homo. Vnde ad hoc significandum est illud Augustini in 4. confess. dicentis Deo: gratiæ tuæ deputo & misericordiæ tuæ, quia peccata mea, tanquàm glaciem, soluisti; gratiæ tuæ deputo & quæcunque non feci mala. Quid enim facere non potui? Et omnia mihi dimissa esse fateor, & quæ mea sponte feci mala, & quæ te duce non feci. Hæc Augustinus. Sed & Concilium Neocæsariense, à sexta synodo approbatum, idipsum insinuauit, cap. 4. sic. Si quis concupita muliere, etiam si concu-

De quorũ, quātisq; pctõrum remissionib. teneamor Deo.

Conciliũ de eodẽ, supra.

concubitus eius desiderium habeat, non subsequatur effectus: manifestum est, hunc fuisse per diuinam gratiam liberatum. Hæc ibi. Ex his patet; quòd à Deo miserante est; & quòd quis non peccet, & non magis peccet. Intellige ergo textum sic; q beati gratias Deo agunt pro misericordia peccata sibiipsis relaxante uno duorum modorum, uel utroque.

1m de minori.

Pnia. Rx. Sedm actum pntis uitæ cõsiderata: nõ, secundum actum patriæ. §. Tunc &c. Nã cõclusio cum affirmatiua hac, s. pnia est in beatis, dixit & negatiuam, s. non secundum eundem actum.

2m de maiori.

Cõformes. Rx. in multis, nõ, in omnibus. §. Tunc &c. Nam pnia est unum, in quo non conformantur sancti Christo, & hoc pp maximam excellentiam puritatis eius, de qua in textu.

Examen ly non potuit peccare, & 16 &c. usque in finẽ. Ex non potuisse Chrm peccare inferuntur duo: primum, q pnia nec ẽt in potentia est in eo; scdm, q non est simile in hoc de Chro & de alijs. Ergo (infer tu) in oibus alijs est pnia in potentia saltem (mõ supra declarato) respũ pcti præteriti. Ergo non potuisse peccare Chri fuit aliud, à nõ potuisse peccare B. Virginis; de qua S. Th. dicit, q fuit adhuc uiuens confirmata in gratia 3. par. q. 100. ar. 2. & c. Nã ex non potuisse B. Virginem peccare, nec ẽt uentaliter, non licet inferre, q pnia nunc non sit in ea secundum hunc actum, q est gratias agere Deo pro misericordia relaxante de possibili peccata: cum tñ ex non potuisse Chrm peccare, inferatur, q pnia nullo mõ est in eo, ẽt q sit in alijs beatis. Consistit aũt hæc diuersitas in hoc: q non posse peccare competit Christo ex natura Chri, cum natura eius sit esse Deum & hominem personaliter unum (qd utique secundum se impeccabilitatem omnimodam dicit:) nõ posse uerò peccare competit B. Virgini ex priuilegio tm, cũ naturæ humanæ puræ sit (ut patet) de se esse peccabilem. Illud nõ posse peccare Chri, ut soli Chro proprium (scdm q ex pmissa textus ratione hi,) significauit concilium Ephesinum primum, dum in c. 10. ait: Quisquis dicit, Pontificem nostrum Christum p se ẽt obtulisse semetipsum oblationem, & non potius p nobis solis (nun. n. eguit oblatione, qui pctm oino nescit ullũ) anathema sit. Hæc ibi. Vbi Cyrillus, in 6. synodo canon. 2. approbatus, pro declaratione inquit: Pontificem cõfessionis nræ p seipso semetipsum Deo & pri obtulisse, oino a recta est & incu[l]pata fide alienum. Pctm n. non fecit. Qui uerò superior est oi delicto, & prorsus expers peccati, oblatione pro se nulla opus habuit. Hæc ille. Cum itaq; Chrs obtulerit seipsũ non tm p his, qui iã de facto peccauerãt, aut peccaturi erãt, sed ẽt p his, qui peccare poterãt, licet unquã de facto per ipsius gratiam peccaturi essent: & nõ obtulerit p seipso: patet, q cõcilium p illũ anathematismum denotare uoluit, q Christus solus suapte natura peccare nõ potuit; & hoc esse de fide tenendum, loco supra citato (ut e[iu]s uerba penetrãti patet) Cyrillus connotauit. Vide ergo quàm concors sit concilijs & patribus textus D. Th. si rectè intelligatur. Sic intelligas oia dicta de Christo, ut Isa. 53 & 2. Cor. 5. & 1. Petr. 2. & Io 3. ponentia; ipsum esse sine peccato.

Deuotissimus B. Virgini D. Th. quãtũ ei tribuat.

Conciliũ de impeccabilitate Christi.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q illa authoritas probat, quòd non habent eundem actum quẽ hic habet pœnitentia, & hoc cõcedimus.

AD SECVNDVM dicẽdũ, quòd Christus non potuit peccare, & ideo materia huius virtutis nõ cõpetit sibi actu, nec potẽtia, & propter hoc nõ est simile de ipso, & de alijs.

AD TERTIVM dicendum, quòd pœnitere proprie loquendo dicit actum pœnitentiæ, qui nunc est, qui non erit in patria; nec tamẽ habitus frustra erit, quia alium actum habebit.

QVARTVM CONCEDIMVS. Sed quia quinta ratio probat quòd etiam idem actus pœnitentiæ erit in patria, q modò est; ideò.

AD QVINTVM dicendum, quòd voluntas nostra in patria oĩno erit conformis voluntati Dei. Vnde sicut Deus volũtate antecedente vult omnia esse bona, & per cõsequẽs nihil esse mali, nõ autem volũtate cõsequẽte; ita etiam est de beatis; & talis voluntas impropriẽ dicitur ab illo sancto patre pœnitentia.

ARTICVLVS III.

Vtrum angelus sit susceptiuus pœnitentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod etiã angelus bonus siue malus sit susceptiu[us]

aũt ibi non tñ posse esse, sed ueraciter (scdm tñ actum patriæ conuenientem) esse in præsenti articulo conceditur.

5m ex uitis patrum.

Pœnitebit. Rx. Impropriè: nõ aliter. § Impropriẽ, s. inquantũ uoluntas antecedens uocatur pnia. Tunc &c. Non. n. ex hoc, q uoluntate antecedẽte solũ uolet beatus, se plura bona fecisse, sequit q aliqs dolor, & consequenter pnia secũdũ actũ istius uitæ conformẽ, sit in eo. Vide, pro intelligendo textu de uoluntate antecedente, & consequente, 1. par. q. 19 ar. 6.

APPENDIX.

Ex articulo habes. 1

¶ Primo qũo p rõnẽ Vtil. & S. obdas; metrò à scripturis, insinuatũ fuisse, q in beatis patriæ est pnia. Insinuatũ est ẽt hoc Apoc. 21. ubi de patria loquens ait. Non intrabit in eã aliqd coinquinatũ, aut abhominationẽ faciẽs. Itẽ Ps. 117. Hæc porta dñi iusti intrabũt in eã. & 100. Non habitabit in medio domus meæ, q facit superbiam, q loquitur iniqua nõ direxit in conspectu oculorum meorum: & 94. ad peccatores etiã

Eccl. 64

solum eorũ loquens Dñs, postquàm præmiserat, ly errãt corde & isti nõ cognouerũt uias meas, subdit dicẽs, qbus iuraui in ira mea, si introibũt in requiẽ meã. Hoc est. Nõ introibũt: uel (& in idẽ redit) si introibũt, tale qd mali accidat; aut si introibũt, mihi amplius nõ credas, aut aliqd huiusmõi. Solẽt. n. q maxima determinatione apud se definitũ ẽ aliqd uolũt ostendere contra aliquos, quib. maximẽ irati sunt, iurare sic truncatẽ; quasi præ iræ magnitudine iurãn totaliter exprimere nõ ualẽtes: & tunc hoc mõ iurãdo, staturũ irrefragabiliter, & adimplendũ indispensabiliter, declarant esse illud, qd sic semp tonũciãt. Hũc modũ iurandi humanũ ibi in Psal. repræsentat Deus: ut facilius hoies, ex suo ipsorum solito mõ iurãdi, intelligãt, q timebit dicere p talẽ comminationẽ. Cum ergo loquatur Deus ibi ad peccatores, & dicat illos, dũ remãserint in tali statu, nõ intraturos in requiem suam: patet multò magis, q nullus peccator existens manet in requie illa: seu q nullum pctm est in beatis. Hinc n. q, cũ ingratitudo sit pctm, & scripturæ pmissæ à beatis pcbit oẽ excludãt ingratitudinẽ oem ẽt p hoc coexcludere intẽdãt: & p consequens, q in ipsis pniam scdm actũ statui beatorũ conuenientẽ ponant. Nã pnia illa est gratitudo qdã beatorũ erga Deũ de hoc, q ei spãliter obligati sunt: & p consequens non pnia talis esset ingratitudo beatorum erga Deum. Nisi ergo pnia, mõ hic declarato, eẽt in beatis, tunc ingratitudo, & ex consequenti pctm esset in illis: qd aures fidelium audire non sustinent. Toi igitur & scripturæ, & concilia, & summi Pontifices, pniam prædictã in beatis eẽ dicunt; quot ab eis omne uel minimum peccatum excludunt. Ingratitudo enim peccatum est. 2. 2. q. 107 ar. 3. qm repugnat uirtuti gratitudinis, de qua nobis dr Coloss. 3. & grati estote. Quis mõ nesciat ingratum esse illum, qui à magnis liberatus periculis liberatori suo debitas non reddit gratias? Essent ergo ingrati in patria existentes (qd nephas est, ẽt cogitare,) si Deo gratias non agerẽt pro misericordia, qua sibiipsis relaxauit peccata, uel in quæ de facto ceciderant, uel in quæ cadere siue per commissionem, siue per omissionem, quamcunque cadere potuerant. Vide supra exam. 3. post prob.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem dicta scripturarũ præmissarum aut similium, pro quanto pœnitentiam insinuãt reperiri in patriæ beatis, & intelligas, & probes, & defendas. 2

¶ Tertio uides: quomodo ex iis, similibusque, doctrina hæc angelica uicissim consolidetur, & declaretur. 3

3m de maiori.

Ad actum. Rx. Aliquẽ: non, quemcunq; . Tunc &c. ut in literã patet. Pro maioris illius propositionis, frustra est &c. amplioris notitia: uide ar. 1. not 2. post resp. ad primum.

4m de consequentia.

Et pnia. Rx. scdm habitum, & actum alium: non, scdm habitum & eundem actum simul. § alium. s. & eundem, respũ actus in uia præsent. existentis. Tunc &c. Immò est pro conclusione, tanquàm eius probatio, ut patet. Vide tamen 1m & 2m.

¶ *Corollarium.* Ergo aliud est de consuetudine loq. aliud de pnia uirtute iuxta sensum rñs huius, & conclusionis. Nam contrariũ nẽ in patria nec esse, nec posse esse, cõclusum est q. 4. ar. 3. pniam

QVÆST. XVI. ARTIC. III.

CONCLVSIO. 1a. In damnatis pœnitentiæ passio, nõ actus, manet.

¶ NOT. Pœnitentiæ passio, ut passio est tantum in concupiscibili, & per consequens est in damnatis post reassumptionem corporum

pœnitētiæ. Quia timor est initiū pœnitentię, sed in eis est timor. Iac. 1 Dęmones credūt & contremiscunt. ergo in eis potest esse[h] pœnitentia.

¶ 2 Præt. Philosophus dicit. 10. Ethi. quòd [h] pœnitudine replentur mali. & hæc est maxima pęna eis; sed dæmones maxime sunt praui, nec aliqua pœna eis deest, ergo dęmones posśūt pęnitere.

¶ 3 Præterea. Facilius [h] mouetur aliquid in id, quod est secundum naturā, quàm in id, quod est contra naturam, sicut aqua, quæ per uiolentiam calefacta est, & per seipsam ad naturalē proprietatem redit; sed angelus potest mutari in peccatum, quod est contra omnem naturam eorum; ergo multo fortius potest reuocari in id, quod est secundum naturam, sed hoc facit pœnitentia, ergo sunt susceptibiles pœnitentiæ.

¶ 4 Præterea. [h] Idem iudicium est secundum Damascenus de angelis, & de animabus separatis. Sed in animabus separatis potest esse pœnitentia, ut quidam dicunt, sicut in animabus bonis, quæ sunt in patria, ergo, & in angelis potest esse pęnitentia.

SED CONTRA, Per pœnitentiam homo reparatur ad uitam de peccato dimisso, sed hoc est impossibile in angelis, ergo non sunt susceptibiles pęnitentiæ.

Præterea Damas. dicit, ꝙ hō fungitur pnīa propter corporis infirmitatem, sed angeli sūt incorporei, ergo in eis non pōt esse pœnitentia.

RESPONDEO, Dicendum quòd pęnitentia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo secundū quòd est passio, sic enim nihil aliud est quàm dolor, uel tristitia de malo commisso: & quamuis secundū quòd est passio, non sit nisi inconcupiscibili, tamen aliquis actus uoluntatis similitudinarie pęnitentia dicitur, quo quis detestatur qđ facit, sicut amor, & aliæ passiones dicuntur in intellectiuo appetitu. G Alio modo accipitur secundum quòd est uirtus, & hoc modo detestari malum cōmissum cum emendationis proposito ex intentione expiādi, uel Deum placandi de offensa commissa, est actus eius. Detestatio autem competit alicui, secundum quòd habet ordinem naturalem ad bonum, & quia in H nulla creatura talis ordinatio totaliter tollitur, ideo etiam [m] in damnatis talis detestatio manet, & per consequens pęnitētiæ passio, uel simile,[n] ut dicitur Sapien. 5. Intra se pęnitentiam agentes &c. Et hæc quidem pęnitentia cum non sit habitus, sed passio, uel actus, [p] nullo modo in beatis Angelis esse potest, in quibus peccata commissa non præcesserūt, sed I in malis angelis est, [q] cum sit eadem ratio de his, & de animabus damnatis, quia secundum Damasc. Quod homini est mors, est Angelis casus; sed peccatum angeli est irremissibile: & quia peccatum, ut remissibile est, uel expiabile, est ꝓpria materia ipsius uirtutis, quæ pęnitentia dicitur, ideo cum materia non possit eis competere non adest eis potentia exeūdi K in actum, & ideo nec habitus eis conuenit, & ideo [r] angeli subiectum uirtutis pęnitentiæ esse non possunt. [s]

AD PRIMVM ergo dicendū, quod ex timore in eis generatur aliquis pęnitentiæ motus,

corporum tantum: pœnitentiæ uerò actus est motus uoluntatis detestatiuus eius, quod fecit; & per consequens est in damnatis, etiam ante reassumptionem corporum. Vt igitur damnatorum statum utrumque comprehenderet conclusio, dixit ly passio uel actus; aut, secundum quòd iacet in textu, ly passio uel simile. Ante resurrectionem ergo pœnitentia, secundū quòd est actus uoluntatis, est in damnatis: non autem, secundum quòd est passio: post resurrectionem uerò pœnitētia, secundum utrumque modum, erit in ipsis. Ergo re orrectio, etiam quantū ad hoc, erit damnatis in maius tormentum; & in sensu quoque illo intelligitur, quòd euigilabūt in opprobrium, Dan. 12. & quòd procedent in resurrectionem iudicij. Ioan. 6.

PROB. 1 Quia dolor, seu detestatio, mali commissi competit alicui, secūdum quòd habet ordinem naturalem ad bonum (ut patet ex terminis:) & talis ordinatio nō tollitur totaliter in damnatis: 2 Quia authoritas scripturæ Sapiē. 5. hoc dicit.

¶ NOT. Ad declarationem illius dicti, ꝙ uidelicet talis ordinatio non tollitur totaliter in damnatis, sciendum est: quòd bonum naturæ nunquàm potest totaliter auferri ꝑ quodcunque peccatū, 1.2.q6.8; ar. 2. Nam bonum naturæ, quod per peccatum diminuitur, est naturalis inclinatio ad uirtutē, quæ inclinatio conuenit homini, secūdum quòd rationalis est. Ideo enim habet homo, quòd secundum rationem operetur (qđ est secundum uirtutē operari,) quia rōnalis est. Non potest autem per peccatum ab homine totaliter auferri, quòd sit rationalis: quia iam homo non esset capax peccati; & sic peccatum, destruendo subiectum suum, destrueret semetipsū.

¶ CONCL. 2ª. Pnīa, ut est actus uoluntatis detestatiuus peccati cōmissi nullo mōin beatis Angelis esse potest, sed in malis angelis est.

¶ PROB. 1 Quia in beatis Angelis nulla peccata commissa præcesserunt: 2 Quia in angelis malis fuit casus in peccatum; & de his atque de animabus damnatis, quo ad hoc, est eadem ratio.

¶ Corollarium. Vide ergo in prima conclusione rationem, quare pœnitentiæ actus sit in damnatis animabus.

¶ NOT. In textu ante hanc secundam conclusionem, quasi ꝓ tōne negatiua conclusionis de Angelis bonis, de pœnitentia loquendo dicitur ly cum non sit habitus. Tanquàm si diceretur. Pœnitentia, si esset habitus, posset in beatis Angelis aliquo modo esse. & re uera sic est. Nam pœnitentia, secundum quòd habitus est (ut in artic. 2. declaratur) est in Angelis beatis: quoniam & ipsi gratias agunt Deo pro misericordia sibi ipsis relaxāte peccata, non quæ commiserunt (sic enim non est eadem rō de Angelis, & de animabus Sanctis: ut in ad 4m.) sed, quę committere potuerunt. Vide arti. 2. in exam. 5. post prob. & sic ad Angelos modo suo, etiam Augustini dictum illud, Non est peccatum, qđ faciat homo &c. applica. Tenētur ergo multum Angeli reddere gratias Deo de hoc, ꝙ non peccauerunt, maximè considerando ꝙ peccatum suum fuisset irremissibile: & propterea in eis est, & semper erit pœnitentia illa, quę habitus est (modo in artic. 2. declarato) quod quasi tacitè & raptim annotare uoluit Sanctus Doctor ad propositum negatiuæ conclusionis beatorum Angelorum dicendo ly cum non sit habitus.

Textus ꝓfundus.

concl. [m]

¶ CONCL. 3ª. Angeli siue boni, siue mali, subiectum pœnitentiæ uirtutis esse non possunt.

concl. ꝓ

¶ NOT. Ex dictis colligę: quòd pœnitentia dicitur quandoq; passio (sic esse tantum potest in corpore uestitis,) quandoque actus uolūtatis detestatiuus commissi (sic esse pōt etiam in corpore denudatis,) quandoque habitus uirtutis importans solum gratiarum actionem ꝓ misericordia pctā relaxāte (sic est in utrisque, sed bonis,) quādoq; habitus uirtutis hñs ꝓ materia pctm remissibile (sic eē pōt tm̄ in hoib⁹ uiatorib⁹.) Primo mō accepta consideratur partim in prima conclusione: secūdo in secunda, tertio in art. 2. quarto in hac tertia.

Pnīa multiplex.

concl. ꝓ

¶ PROB. Quia propria materia pnīæ uirtutis non pōt competere angelis quibuscūque (cum eā illis peccatum remissibile illorum: quę peccatum datum sit irremissibile) & quibus non competit materia pœnitentiæ, non potest esse conueniens habitus (cum non adsit eis potentia exeundi in actum.)

1m de conclusione. Pęnitentia. Re. i. aliquis pęnitentiæ motus: non, i. pęnitentia uirtus §. Tanc &c, ut patet ex secunda, & tertia conclusionibus. Ne

ex

ex seda hf, q in dęmonib. est qdā pniæ motus rea tertia uerò, q A in eis non pōteé pn̄a uirt s. Seruiat ergo argumentum sic glo-sam secūdū ... 1nfi n .t... ,pbatio eius; absq; pręiudicio tertiæ.

sed non quæ sit virtus. Et similiter dicendum ad secundum.

AD TERTIVM dicēdū, q quicquid in eis est naturale, totum est bonum, & ad bonum inclinās, sed liberū arbitrium est in eis malitia obstinatum, & quia motus virtutis, & vitij nō sequitur inclinationem naturæ, sed B magis motum liberi arbitrij: ideo non oportet, q, quamuis naturaliter incliuentur ad bonum; motus virtutis in eis sit vel esse posit.

AD QVARTVM dicendum, quòd non est eadem ratio de Angelis sanctis, & de animabus sanctis, quia in animabus sanctis præcessit, vel præcedere potuit peccatum remissibile, non autem in Angelis: & ita quamuis B sint similes quantum ad statum præsentem, non tamen quantum ad statum præteritum, quem pœnitentia respicit directe.

2m Ex Philosopho. pœn tudine ℞. i. motu cuiusdā pœnitudinis: non, i. motu pniæ uirtutis. §. Tūc &c. Dicur ad primum.

¶NOT. Pœnitudo, de qua ibi philosoph' est quidam pudor, seu quædam mentis confusio, sequens ad pctm̄ commissum in ipso peccante; & q peccans ipse nolit propter hoc, desistere à peccando, aut placara Deum de offensa commissa, Crediderim ego illū philosophum, qui ab Hugone recitatur, de huiusmodi pœnitud.ne locutum fuisse: quando meretrici cuidam sese ad malum prouocanti respondit, non tanti emo pœnitere. Consule prædictum A Hugonem, qui fuit da Santo Charo & primus Cardinalis ordinis prædicatorum, super psalmum 37. versic. quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus. Videtur etiam pœnitudo illa philosophica quasi coincidera cum illa pœna, de qua Augustinus in lib. confess. Iussisti Domine, & sic est, quòd omnis inordinatos animus sibiipsi pœna sit: & de qua Ecclesiastici 21. uia peccantium complarata lapidibus: & da qua impij, Sap. 5. ambulauimus uias difficiles. Vnde uidetur esse illa detestatio mali commissi (de qua probatio primæ conclusionis) secundum quòd dicit ordinem naturalem ad bonum: non secundum quòd est cum proposito emendationis, ex intentione diuini intuitus. Constat ergo: quòd pœnitudo illa, seu motus illius pœnitudinis, non est motus pœnitentiæ uirtutis. Nam actus pœnitentiæ uirtutis (ut dictus in corpore artic.) est detestari malū commissum, cum emendationis proposito, ea intentione placādi Deum de offensa commissa. Supra illam pęnitudinem igitur pęnitentia uirtus addit emendationis propositum (quod non est in damnatis,) ex intentiona placandi Deū de offensa cōmissa (quod non erat in gentilibus proponentibus emendationē i. cessationem, ab aliquo peccato: neque est in illis hæreticis, qui pęnitentiam dicunt esse tantum nouam uitam, i. cessationem a peccato, & absque peccato uiuere deinceps, non curando placare Deum per satisfactionem de offensa commissa.)

Pnia acta v'ī in mul tis q non est.

3m maior. Facilius mouetur aliquid in id, quod est secundum naturam; quàm in id, quod est contra naturam. ℞. si moueatur, uel motione naturalis inclinationis; uel motione liberi arbitrij sequentis naturalem inclinationem: nō autem, si moueatur motione liberi arbitrij non sequentis inclinationem naturalem. §. Tunc &c. Nam angelus, postquàm peccauit, mouetur motione liberi arbitrij obstinati in peccato & per consequens contrauenientis inclinationi naturali. Ideo (ut in textu infertur) non oportet; quòd, quamuis naturaliter inclinentur dęmones ad bonum, motus uirtutis pniæ, uel alicuius alterius, in eis sit, vel esse possit.

¶NOTATIO. Hoc idem sentiendum est de animabus dānatis: quoniam de his, & dæmonibus eadem est ratio, quantū ad propositum præsens.

4m Ex Damasc. Idem iudicium. ℞. Quantum ad statum præsentem: non, quantum ad statum præteritum. §. Tunc &c. Nam pnia statum præteritum re- E spicit directè. Vnde, etiam quòd in animabus sanctis in patria (iuxta quorundam opinionem; ut arguitur) posset esse pnia, nō propter hoc sequeretur: quòd in angelis posset esse.

¶NOT. Quicquid sit de illa quorundam opinione (si aliud per hoc intendant præter id, quod in ar. 1. dictum est) disputēt qui uoluerint. Ly non est eadem ratio. Scilicet totaliter, nō partialiter. Nam est ratio de sanctis Angelis, & animabus, eadē partialiter (ut ar. 1. exam. 3. post prob. & in hoc ar. not. post 1. conclus.) non est autem eadem totaliter (ut ibi, locis citatis:) iō conclusio ar. 1. Angelis ipsis non conuenit; sed neque conclusio ar. 2. secundum omnem modum, quo conuenit animabus sanctis. Nam in conclusione artic. 2. ly peccata, tenetur pro peccatis remissibilibus, siue commissa sint, siue non; quando conclusio illa artic. 2. uerificatur de animabus sanctis: sed, quando uerificatur de Angelis sanctis, tenetur pro peccatis tantum remissibilibus, quæ commissa esse potuerunt.

APPENDIX.

HINC habes: ¶Primo quomodo per rationem tertiæ conclusionis, tanquàm in radice, interimas hæresim Libertinorum (Prat. Libertini) dicentium; quòd diabolo misericordia Dei post iudicium pręstō erit: item origenistarum (Prat. Origenistæ) dicentium, diabolum, siue dæmones all quando fore saluandos. Ea articulo enim habes; quod diabolus est impęnitens, seu q non potest esse subiectum uirtutis pœnitentiæ. Ex præsenti igitur articulo, tanquam illum in materia ista ex pendens, dicas. Aut Deus impœnitentem saluabit, quod & suæ iustitię derogat nimiū & toti sacræ scripturæ repugnat ponenti in illam nitid ssimam patriam, nullum peccatorem ingressurum: aut nunquàm saluabitur diabolus. Primum, cum sit expresè blasphemum, non est dicendum: & maximè quia non de quomodocunque existente in peccato agitur, sed de totaliter secundum uirtutem impœnitente. Vnde si sacræ literæ abhorrent, q aliquis existens in peccato in illam immaculatam patriam ingrediatur; quantò magis hoc de impœnitente intelligi uolunt? C Adde: quòd si diabolus propter suum peccatum inde mox propulsatus est (ut tota scriptura testatur:) quomodo uel leuiter nunquàm cogitandum, q ipse idem de peccato illo impœnitens in illam regem introibit? Vide artic. 2. appen. iustm Dei circa huiusmodi materiam in ly quibus iuraui in ira mea si &c. Restat itaq; concludendum secundum illius diuisionis membrum, q. s. diabolus nunquàm in æternum saluabitur. Quòd si Origenistæ, vel Libertini, respondeant Diuo Thomæ, q aliquādo ipsi dęmones pœnitebunt de peccato suo: aduerte, quòd non possunt id sustinere: quoniam operatio alicuius rei dari non potest sine obiecto; immò nec oppositum ab vllo sapiente fingi potest. Quòd si res non poterit operari mox profectò esse cessabit. Ecce ratio, cū suo discursu, tracta à philosopho lib. 1. de aīa. tex. 11. 12. Mō ad rem. D. Th. pro rōne conclusionis tertiæ assignat; q materia propria pniæ uirtutis, deest dęmonibus: & iō non adest (inqt) eis potentia exeundi in actum. Ac si apertè dixisset. Deest obie- D ctum pniæ uirtutis. i. peccatum remissibile, in dęmonibus. 1. p. q. 64. ar. 2. & iccirco nō psūt operari sedm hanc uirtutē. Aut ergo aliqd totaliter ociosū dabit in natura (qd est cōtra totā philosophiā,) si pnia uirtus in dęmonibus aliqñ ponatur, aut pnia uirtus nūquam in eis poterit esse (qd est uerū in conc. tertia expressum.) Secundò habes: quō p rōnē ostēdat, pmissā hæresim (Libertinorū. n. illa eadē i sensu cū origeniana cōuenit) fuisse meritò 2 in suo capite cōdēnatā à quinta synodo Cōstāt. ghali; confess. 8. c. 11. sic. si qs non anathematizat Arrium, Eunomium, Macedoniū, Apollinaré, Nestoriū, Eutyché, & Origené, cū impiis eorum scriptis; & oēs alios hæreticos, qui cōdēnati sunt, & anathematizati a sancta Dei catholica & Apostolica ecclesia, uel pdictis quatuor sanctis cōcilijs: sed & eos, q similia cū pdictis hæreticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, & usq; ad finem permanserunt in ppria impietate: talis anathema sit. Hæc ibi. Per hūc ergo canonē damnantur Libertini, Euagrius & Didymus Origenistæ: imò & qcunq; quocunq; tpe Origeni adhæserunt, aut in posterū ad- E hærebunt. & qd dico de origene dic tu et de alijs ibi notatis. Per eundē quoq; canonē dānant quæcunq; alio quocūq; tpe ab eo hæreses cōfictæ: ut, q alæ fuerint aū corpora, q una ala in plura corpora ingrediat, q sufectul supplicij aliqñ finis erit: q corpora cū animabus non resurgent, sed nudæ animæ. Vide tomum 2. conciliorum in principio, de septem conciliis œcomenicis. Item meritò condemnatam à &c. ut pri. par. q. 64. appen. tum p scripturas, tum par concilia. Itē ab Ecclesia catholica, respons. p defunctis ibi, In inferno nulla est redemptio Item à &c. ut pri. par. q. 62. ar. 8. appen. Ibi enim ostēditur efficacissimè. quòd nec beatitudo nec miseria aliqñ deficient, cōtra stapulensem, & Origenem; & consequenter quatuor sequentes hæreses eius, quæ ad unam reducentur, ibique sub unius nomi ne omnes profligantur. Sunt uerò illæ: Beatitudinem, & miseriam, non fore perpetuam; Beatitudinis, & miseriæ, quasdam futuras esse alternationes: Beatas animas in corpora mortalia iterū reuersuras, in ... & ... quibus paneantur, & hinc rursum ad beatitudinem reuocandas,

Vid. p S Eccl &c.

Orig mul tæ hæres. condemnatæ.

Hær. 4. a. unā re... dānatę.

Beat-

Beatitudinis, & miseriæ, futurum circulū quēdam. Item (ut maior sit prædictorum confusio ab iisdemmet hæreticis, qui dicunt diabolum substātiam esse malam & malum principium. Licet enim hi Manichæi hæreticè loquantur, vt habes prima par. q. 63. ar. 4. & q. 39. ar. 3. & q. 21. ar. 1. & qō 44. art 1. append. in contra Origenem & Libert. faciunt: & ita uindicat se Deus p inimicos suos de inimicis suis ut olim in libris iudicum &c. regum gladio materiali sæpius fecit.) Si enim diabolus est primum principium malum, & substantia secundum se mala, utique, etiam secundum Manichæos, nūquàm poterit pœnitere; & cō sequenter nunquàm saluari. Item à Trinitariis, qui dicūt, quòd diabolus nunquàm erit, nisi malus. Quamuis hoc, s. quòd nunquā habuit, unde posset stare, i. q. ab instanti suæ creationis fuit malus, hæreticè dicāt, ut pri par. qō. 63. ar. 5. appen. ostendit. Item à Priscillianistis dicētibus, diabolum non posse eē bonum. Quāuis hoc, quòd s. ipse sit ex natura sua malus, hæreticè dixerint, ut pri. par. q. 63. art. 4. appen. monstratur. Valent hi aliàs hæretici ad reuincendum prædictorum insanas hæreses: licet pro ueritatis catholicæ firmamēto nec illa eorum dicta assumamus, nec eis uel tantillum indigeamus.

Hæreticis ipsis. Deus cōfundit hæreticos.

D. Tho. 4. d. 18.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem dicta præmissorū conciliorum, ac scripturarum, inquantum pœnitentiam uirtutē insinuant non posse esse in dæmonibus, & declares, & probes, & tuearis.

¶ Quartò uides: quomodo ex iis Angelica hæc doctrina uicissim declaretur, & consolidetur.

QVAEST. XVII. ART. I.

65 CONCL. Ministris Ecclesiæ, qui sunt dispensatores sacramentorum potestas aliqua ad remouendū

QVAEST. XVII.

De potestate clauium, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER cōsiderandum est de potestate ministrorū huiusmodi sacramenti, quę ad claues pertinet. Circa quod primo, videndum est de clauibus. Secundo, de excōmunicatione. Tertio, de indulgētia: hæc enim duo sūt annexa potestati clauiū. Circa primū considerāda sunt quatuor. Primo, de entitate. & quiditate clauium. Secūdo, de effectu earum. Tertio, de ministris clauium. Quarto, de his in quibus potest exerceri vsus clauium.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Vtrū claues in Ecclesia esse debeant.

Secundo, Vtrum clauis sit potestas ligandi atque soluendi.

Tertio, Vtrum sint duę claues, vel vna.

ARTICVLVS I.

Vtrum claues in Ecclesia esse debeant.

AD PRIMVM sic procedit. 1 Videtur quòd claues in Ecclesia esse non debeant, Non enim b requiruntur claues ad intrandum domum, cuius ostiū est apertum: sed Apocalyp. 4. dicitur, Vidi, & ecce in cœlo ostium apertum, quod Christus est, qui de se ipso dicit. Ego sum ostium: ergo ad introitum cœli Ecclesia clauibus nō indiget.

¶ 2 Præterea. Clauis est ad aperiendum, & claudendum: sed b hoc solius Christi est, qui Aperit, & nemo claudit. Claudit, & nemo aperit. Apoc. 3. ergo Ecclesia in ministris suis claues non habet.

¶ 3 Præterea, Cuicumque clauditur cęlum, aperitur infernus, & econtrario: ergo quicumque habet claues cęli, h habet claues inferni: sed Ecclesia non dicitur habere claues inferni: F ergo b nec claues cęli habet.

SED CONTRA, est quod dicitur Matt. 16. Tibi dabo claues regni cęlorum.

¶ Præt. Omnis dispensator debet habere claues eorum, quæ dispensat: sed ministri Ecclesiæ sunt dispensatores diuinorum, ut patet 1. Cor. 4. ergo debent habere claues.

RESPONDEO, Dicēdum, G quòd in corporalibus dicit̄ clauis instrumentum quo ostium aperitur. regni autem ostium nobis per peccatum clauditur, & quantum ad maculā, & quātum ad reatum pęnæ: & iō potestas, qua tale obstaculum remouetur, dicitur clauis. Hęc autem potestas est in diuina Trinitate per authoritatem, & iō dicitur à quibusdam, quòd habet clauem authoritatis: sed in H Christo homine fuit hæc potestas ad remouendum prædictū obstaculum per meritum passionis, quæ etiam dicitur ianuā aperire; & ideo dicitur habere secundum quosdam claues excellentiæ. Sed quia ex latere dormientis in cruce sacramenta fluxerunt, quibus Ecclesia fabricatur, ideo in sacramentis Ecclesiæ efficacia passionis manet, & propter hoc etiam m ministris ecclesiæ, q sunt dispēsa- I tores sacrorum, ptās aliqua ad prædictum obstaculum remouendum est collata, nō ꝓpria, sed uirtute diuina, & passionis Christi; & hæc ptās, metaphoricè clauis ecclesiæ dicitur, quę est clauis ministerij. n

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ostium cęli, quantū est de se, semper est apertum, sed alicui clausum dicit̄ ꝓpter K impedimentum intrandi in cęlum, qđ in ipso est; impedimentum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hoīs cō secutum, per passionem Christi amotum est, & iō post passionem uidit in cęlo ostiū apertum; sed adhuc quotidie alicui manet clausum ꝑꝑ peccatum originale quod contraxit, vel actuale quod committit, & ꝑꝑ hoc indigemus sacramentis, & clauibus ecclesiæ.

obstaculum ingrediendi in regnum, & consequenter ad aperiendum ostium regni, est collata: non propria uirtute, sed diuina, & passionis Christi; & hæc potestas dicitur metaphoricè clauis Ecclesiæ; quæ est clauis ministerij.

Quid sit clauis Ecclesiæ.

¶ NOT. Obstaculū prædictum ingrediendi cœlum, & cōsequenter tenens nobis ostiū cœli clausum, est duplex. s. macula peccati, & reatus pœnæ peccato debitæ. Macula peccati est aut originalis, aut actualis mortalis, aut uenialis (ueniale enim maculam secundum quid causat: licèt non propriè. 1. 2. q. 89. ar. 1.) reatus pęnæ est aut æternæ, aut tēporalis. Hæc pro declaratione terminorū conclusionis.

¶ PROB. 1 Quia in sacramentis Ecclesiæ manet efficacia passionis Chri (cum ex latere eius dormientis in cruce sacra fluxerint, quibus Ecclesia fabricatur. q. 6. ar. 6.) & efficacia sua fuit ad remouendum obstaculum ingrediendi regnum, ac per consequens ad aperiendū ostium (cū id Christus meruerit per passionem suam. 3. par. quęst. 49 ar. 5.) 2 Quia (ly non propria &c.) ministri ecclesiæ potestatem talem, neque ex se, neque ex merito suo, habēt; sed à uirtute Dei per authoritatem, & à passione Christi per eius meritum: 3 Quia (ly & hæc potestas &c.) per potestatem hanc Ecclesia ostium regni fidelibus aperit; & in corporalibus illud instrumētum, quo ostiū aperitur, dicitur clauis: 4 Quia (ly quæ est &c.) potestas talis nō est clauis per authoritatem (cum hæc soli Trinitati diuinæ conueniat) nec est clauis excellentiæ (cum hæc fuit Christo:) sed est clauis ministrorū Ecclesiæ.

Conclu. m

1m maior. Non requirentur claues ad intrādum domum, cuius ostium est apertum.

℞. Secundum eam rationem, qua apertum est, non requiruntur: non autem, secūdum eam rationē qua non est

est apertum. §. Tunc &c. Nam claues Ecclesiæ non requiruntur ad aperiendum cęli ostium secundum se consideratum, cū sic semper sit apertum: neque requiruntur ad remouendum impedimentum ingrediendi, quod se tenet ex parte totius naturæ humanæ, ex peccato primo Adami consecutum: enim per passionē Christi amotum sit (ut ex Apoc. 4. arguitur) sed requiruntur ad aperiendum ostiū huic, i. ad remouendū impedimentum intrādi ab isto. Non enim per ostium, etiā quòd sit apertum, pōt quilibet intrare; puta aliquem de impedimentis experientia quoque humana manifestissimè docet.

Corollarium. Ad hoc ergo, q̄ ingredi possit quis in domum, requiruntur de necessitate duo: q̄ videlicet & ostium sit apertum, & ingressurus abūdè ad transeūdum per apertum ostium nō impediatur. Quòd si fortè, stante ostio aperto, impedimentum aliundè ingressum prohibens sit; oportet (velis, nolis,) fateri esse necessarium omninò, si iste sic impeditus sit intraturus, remoueri impedimentum il-

Aperta cęlorum ianua, & passione Chri data aliud est necesse ad salutem.

lud sibi particulare. Alioquin nunquàm ingredietur, neque ingredi poterit, per ostium illud quantumcumque apertum, quātolibet conatu annitatur; nisi conatus ille pro remotione illius impedimenti secundum veritatem reperiatur. Ad rem modo. Cęli ostium & secundum se apertum est, & ex parte peccati communis totius naturæ humanæ amplius non occluditur (in cuius signum sancti patres, qui ob talem aperti ostij occlusionem intrare non poterant, è limbo post Christi passionem educti per illud ostium in cęlum intrauerunt:) sed hæc duo non sufficiunt ad hoc, quòd iste effectualiter ingrediatur. Si enim aliunde impeditus sit, iste oportet, ultra prædictam patentem ianuam apertionem, quòd impedimentum illud particulare ab isto remoueatur, ut intret: alioquin, coram apertissimo ostio, foris de necessitate stabit; nec unquàm in æternum ingredi poterit. Nihil ergo ingressui huius ad cęlestem domum contrariatur, nisi impedimentum illud particulare, & ex consequenti hoc solum restat remouendum. Quomodo amouebitur? Per claues Ecclesiæ. Ergo claues ecclesiæ non sunt ad aperiendum secundum D se ostium regni cœlorum, nec ad remouendum occlusionem eius vniuersalem toti generi humano causatam à primo peccato protoparentis (ut dicit textus) sed sunt ad, remouendum impedimentum particulare huius. i. ad aperiendum huic. i. ad faciendum quòd hic per iam olim apertum ostium possit effectualiter intrare. Impedimentum verò huius particulare est peccatum personale. i. quod in illa persona reperitur; & hoc est

Conc. de originali.

vel actuale, vel originale. Licet enim originale per originem naturalem traducatur: tamen est personale in sensu prædicto: dicente Concil. Trid. sess. 5. decr. 1. can. 3. quòd peccatū istud Adæ origine vnum est, & propagatione, non imitatione, transfusum in omnibus, inest vnicuique proprium. Hæc ibi. Impossibile ergo est, q̄ ingrediatur hic per ostium. i. q̄ salutem adipiscatur etiam in præsenti vita per Christi gratiam: nisi se subiiciat clauibus Ecclesiæ in re, vel in voto. His enim solis remoueri potest impedimētum particulare ab isto; quoniam sic ordinauit Christus. In voto, inquàm, sufficienter ad salutem: & propterea superius in exemplo corporeo de impedito ensi sensu ingredi, additum est ly nisi conatus ille pro remotione illius impedimenti secundum veritatem reperiatur. E

Concil. de beneficio passionis Christi.

¶ NOT. Responsum hoc textuale sic explanatum tantò magis catholicis aduersus hæreticos pro turri fortissima est: quanto a Conc. Trid. sess. 6. c. 3. confirmatur sic. Verum etsi Christus pro omnibus mortuus est; non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt; sed ij duntaxat, quibus meritum passionis eius communicatur. Hæc ibi. Quomodo autem communicetur nobis meritum, seu efficacia passionis Christi, habes in corpore artic. & in fine huius responsi, ubi concluditur ly propter hoc indigemus sacramentis, & clauibus Ecclesiæ. Quod & confirmari ex eodem Concilio ca. sessio. eo. cap. & 7. item sessio. 14. cap. 1. & 3. & 6. item sess. 5. decret. 1. can. 3 sapiens quisque videre potest.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ hoc intelligitur de clausione, qua limbum clausit, ne aliquis vltra in illum descendat; & de apertione, qua paradisum aperuit remoto impedimento naturæ per suam passionem.

AD TERTIVM dicēdum, quòd clauis inferni, qua aperitur. & clauditur, est potestas grām conferendi per quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur, qd ē inferni porta, & clauditur ne vltra homo in peccata labatur; gratiam autem conferēdi solius dei est: & ideo B clauē inferni sibi soli retinuit; sed clauis regni est potestas etiā dimittēdi reatū pœnę per quē homo à regno ꝓhibetur: & ideo magis pōt dari clauis regni q̄ clauis inferni; nō n. idē sunt, vt ex dictis patet. Aliquis n. de inferno educitur ꝑ remissionē æternę pœnæ; q nō statim in regnū introducit ꝑꝑ reatū temporalis pœnæ quæ manet. Vel dicendū est, q̄ eadē est clauis inferni, & cœli quia ex hoc ipso q̄ alicui aperitur vnū clauditur alterum; sed denominatur à digniori.

2m de minori. Sed hoc. ℞. Quantum ad apertionē cœli per remotionem impedimenti totius generis humani, & quantum ad clausionem limbi sanctorum Patrum: non, quantum ad remotionem impedimenti personalis. §. Tunc &c. Nam clauis ecclesiæ est solum ad aperiendum, & claudendum, ꝑ actionem circa personale impedimentum: ut videre est in Corollario post responsionem ad primum.

3m illatio vltimæ conclusionis. Ergo nec &c. ℞. Negatur illatio. §. Nam clauem inferni Deus sibi soli retinuit, propter rationē dictam in textu: & clauem regni ecclesiæ cōmunicauit. Non enim eędem sunt istæ claues. Vide textum. Resp. 1e.

Item de prima conclusione, seu consequentia. Habet claues inferni. ℞. Ex consequenti: non aliter. §. Tunc &c. Nam ecclesia habet ex consequenti claues inferni: licet non primo intuitu. Principaliter enim per claues sibi datas C intendit Ecclesia aperire cœlum; & ex hoc ipso postmodum sequitur, quòd claudat infernum. Vide responsum secundum ly uel dicendum est &c.

¶ NOT. Finis ultimus est prius in intentione operantis: licet sit posterius in executione: & maximè quando finis acquirēdus est aliquo impedimento obstaculo occlusus. Tunc enim prius oportet remouere prohibens, quàm veniatur ad consecutionem finis. Cum hoc tamen stat veritas hæc: q̄ finis primo intendebatur, & q̄ ex illa intentione secuta est executio ad remouendum prohibens. Sic ergo finis semper remanet dignior: sed in intētione & dignior & prior, in executione autem solum dignior. Ad rem nostram applica. Ecclesię finis est introducere homines in cœlum: sed consecutionem huius impedit peccatum, quo infernus homini apertus est. Quid principaliter intendit Ecclesia? Clauibus aperire cœlum ad introducendum illuc homines. Ex ista principali intentione mota, quid prius facit? Remouet D prohibens consecutionem sui principalis intenti. Remouet ergo prohibens dependens, tanquàm a causa, ab intentione ultimi finis: & ideo ipsa remotio in hac etiam executione est indignior ultimo illo fine. Quid est illud prohibens? Est personale peccatum. Remouet ergo primo Ecclesia peccatum per claues. Quid factum erat per peccatum? Apertus erat infernus ipsi peccanti. Clauditur ergo primò ab Ecclesia infernus peccanti, quando hunc absoluit. Remoto denique prohibente peccato, & clauso inferno, aperta offertur ianua cœlorum ab Ecclesia homini prædicto. Ecce igitur, q̄ (ut dicit litera) clauis inferni, & cœli potest dici eadem. Et quòd tamen illam, inquantum est inferni Ecclesia habet ex consequenti; eandem vero, inquantum est cœli, habet de primo intuitu. Sunt ergo duæ formaliter, & una materialiter: licet iuxta primum responsum sint duæ & realiter.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primo quō ꝑ rōnem ostēdas, merito dictū fuisse à scripturis, claues esse in ecclesia cōuenienter. Hoc autem fuit dictum, quia a Christo, qui oīa conuenientissimè agit, Claues datas esse Petro, testificantur. Scimus. n. q̄ à Petro in totam Ecclesiam deriuatum posita est sacerdotium (dicente Sixto Papa in Epist. 4. ad Concilium Telense, per sanctum Apostolum Petrum & Apostolatus & episcopatus in Christo cepit exordiū. De qua re etiā ad longum supra visum est q. 6. ar. 2. & q. 8. ar. 2. & q. 10. ar. 3. appen.) scimus, inquàm, hoc: & per consequens verè fatemur q̄ si datæ sunt Petro, datæ sunt & Ecclesiæ; non quia Petrus sit Ecclesia, sed quia est caput Ecclesiæ (ut testatur Concilium Constantiense, damnans hæresim contrariam Ioannis Huss. sess. 15. De qua re etiam supra q. 6. ar. 6. & q. 8. ar. 5. & 6. et magis directè in pri. par. q. 32. ar. 4.) Porro de clauibus datis Petro loquuntur scripturæ Matt. 16. & Io. 21 ibi quidem in promissione, hic vero in exhibitione. Nam Christus Petro Matt. 16. ait, 1 Vtil. p S Eccl. a e.

Tibi

Tibi debo claues regni cęlorum:& Io.21. Pasce oues meas. Sicut F enim ly dabo, cum sit futuri tpis, sonat pmissionem; ita ly Pasce, cum sit psntis, exhibitionē: ac si apertè in Matth. diceret Christus Petro, Ego faciam te pastorem ouium mearum, & in Ioan. ego te facio. Vbi ēt connectendo huc ad primum locum, declerauit optimè Chřs, qd intellexerit p claues Matt. 16. dictas: q videlicet intendebat (ut sacrosancti Conc. Flor. sess. ult. uerbis utar) plenā ptātem pascendi, regēdi, & gubernandi, uniuersalem Ecclesiam: & q̃d per ly tibi, q videlicet intendebat (secūdum idem concilium) tum Petrum ipsum, tū quēlibet canonicè electū successorē eius. Adeo q (eodē concilio testāte) ipsi quoq; successori. Romano Pontifici, tunc in beato Petro pascendi, regendi, & gubernādi uniuersalem Ecclesiā plena potestas tradita fuit à Dño nřo Iesu Chřo: quemadmodum ēt (inquit) In gestis œcumenicorum Conciliorum, & in sacris canonibus, cōtinet̃ &(ut semel p sp contra ueritatis,) pręmissiq; concilij, aduersarios, licet eb instituto patrum digressi, Zelum domus Dei induentes respondeamus(diligenter notato: q antedicta concilij declaratio fuerat ab ipsimet Gręcis eorum Imperatore suo) absentibus Latinis(post multam disputationem & librorum Doctorum suorum reuolutionem inter se inuicem conclusa prius, q̃ hoc factū Latinis innotesceret, ac de unanimi consensu postmodū in literis sanctę unionis poneret( )vt in ea sess. ult. patrum ante has literas patet)(id quod apertissimè monstrat, quanta sit uis ueritatis cōtra Gręcos ipsos, sic acerrimè contra hoc ipsum oppugnantes, in ore Gręcorum. Quanta uerò libertate, quantoq; ue honore, è Latinis donata sit orientalis Ecclesia in eadem synodo gńeli) qd, & pcipuè, pro definita ueritate stat:(testatum reliquit Reuerendissimus D. Bessarion Gręcus, Patriarche Cōstantinopolitanus post dictum Cōcilium è Gręcia ipsis ad propriæ sueris electus, Episcopus Tusculanus, & S.R.E. Cardinalis Nicenus, in epist. Magnifico & clarissimo viro Alexio Lascari philantropino scripta, cuius uerba sunt hæc. Abierunt igitur Latini, recessimus & nos: & cum omnes iam appulissem us Florentiam, decreta fuit dies, in quo incipiendum, atque conueniendum erat concilium. Et termino aduenićte, rursus accusare Latinos incœpimus: quemadmodum etiam in illa qōne, An liceat addere quicquàm, nos accusatorum, latini uerò, respondentium tenuerunt locum; & ita responderunt, ut nil nos ad illa replicare potuerimus. Ita etiam in ipso dogmate, nos quidem tanquàm accusantes proposuimus: illi uerò respondebant. In omnibus enim ad libitum nostrum; & prout uolebamus; ita facere nobis licebat. Et tamē non pudet aliquos, dicere, uim nobis illatam fuisse. Quod unquàm fuit; teste ueritate, quæ Deus est. Hęc ibi. & post multa subdit. Propter hæc omnia merito secuta est unio: & omnes absque quacunque uiolentia, spontè, & uoluntariè, huic rei concesserunt. (Qui uerò concedere noluerunt) fuerunt autem duo, & non plures(cum omni libertate, sine aliqua oppressione, in suo arbitrio relicti, cum honore & expensis sumptibus Ecclesiæ Romanæ ad propria remearunt. Hæc ille Bessarion. Ecce testis oculatus: & multis de causis(vt patet) omni exceptione maior; & dictis suis Deum in testem, animo tranquillo ac deliberato, absque omni coactione, inuocans. Ad rem mō in ordine primam. In Ecclesia ergo, secundum scripturas ex concilio expositas, sunt claues. i. potestas uniuersalis, ut supra. Vniuersalis, inquàm: quia ex contextu etiam Euangelij hoc patet. Præmiserat enim Christus Io. 10. Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ouile, & unus pastor. Quasi apertè diceret. postquàm adduxero illas alias oues, ex quibus cum his præsentibus fiendum est unum ouile; tunc ego faciam unum pastorem, siue(quod idem est) à me fiet unus pastor. Nō igitur antea, sed post adductionem illarum ouium, uult pmissas claues, Matt. 16. actualiter dare Petro. Quæ sunt illæ aliæ oues; & quomodo adducendæ à Christo? Sunt gentiles, & ab ipso adducendæ sunt per passionem suam. Quod utique per contextū Ioannis significatum est. Nam c. 12. quasi uerba illa cap. 10. declaraturus, subdit; Erant autem quidam gentiles ex his, q ascēderent, ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad Philippū, qui erat à Bethsaida Galileæ; & rogabant eū dicentes: Dñe, volumus Iesum uidere. Venit Philippus, & dicit Andreæ. Andreas rursum, & Philippus, dixerunt Iesu. Iesus autē respōdit eis dicens; venit hora, ut clarificetur filius hominis. Amen, Amen, dico uobis: nisi granum frumenti cadens in terram mortuū fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multū fructum affert. Hæc ibi. Colligitur ergo ad literā; & q illæ aliæ oues sunt gentiles, & q adducendę sunt p passionem Christi ad ueram cognitionem eius; qd est adducere ad ouile Christi. Ideo enim de mortificatione grani cadentis in terram respondet Dñs ad discipulos quærentes pro gentilibus, vt viderent eum: quò uel hic agnoscas, gentilium plenitudinem ad Christi ueram cognitionem non esse adducendam, nisi per passionem eius. Restabat ergo solum, postquàm Christus passus est, pro complemēto sententiæ illius prædictæ c. 10. q fieret unus pastor. Propterea ordinatè procedens B. Io. narrata Christi morte c. 19. institutionem unius pastoris inducit c. ult. Pasce (inquit) oues meas. Vbi ex ordine textuum patet: quòd per ly oues, intelligit Christus non solum iudęos, sed ēt gentiles. &, cum totus mundus hac diuisione exhauriretur (erant. n. quicunque reperiebantur in mūdo, aut iudæi, aut gentiles,) sequitur, q per ly oues, comprehendebantur omnes de quocunque natione existentes in mundo, qui tū pertinent ad Christum, ad qd innuendum additur ly meas. Quæcunque igitur personæ in uniuerso mundo ad Chřm pertinent rōne fidei in ipsum, oēs curæ Petri committuntur. per ly oues meas. Ecce ergo, q illa pastoralis ptās data Petro est uniuersalis, & non particularis. Si enim esset particularis, vel dixisset, pasce istas uel illas oues meas, & non simpliciter, ly oues meas: uel saltem dixisset hoc, antequàm adducerentur aliæ oues, q̃ non erāt de illo iudaico ouili. Poterat siquidem tunc fortè intelligi solū particulariter, puta de solis iudæis, ly oues meas, quoniā quàmuis absolutè locutio fieret, tū rōne materiæ, quia. s. aliæ oues nō existentes de illo ouili nondum ad existere de illo ouili adductæ fuerant, poterat limitatè intelligi; ita quòd intelligeretur locutio facta absolutè non simpliciter, sed absolutè in genere iudęorum. Nunc uerò, cum Petro non commiserit regimen ouium suarum, nisi postquàm alias non existentes de illo ouili adduxerat ad existere de illo ouili (rōne. s. eiusdem fidei in Christū. Quo & mō dř Galat. 3. in Chřo Iesu non est iudæus, neque græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus, neque fœminę) patet: quòd per ly oues meas, intelligit omnes absolutè simpliciter. Alioquin de nullis prorsus secundum rem intelligeret: quoniam, cum omnes oues iam tunc essent de eodem ouili, eadem ratione, qua eximere uelles aliquas, immò unam solā, à cura hic Petro commissa, eximere posses & alias, immò & omnes. Vtquid etiam (ut antea tetigimus) omnes ad unum ouile adducendas, & omnes has unius Christi primi pastoris uocem audituras prædixit, antequàm unum pastorem faceret: nisi ut cum, ab eo fieri unum pastorem per ly pasce oues meas, audieris, intelligas (uelis, nolis;) sermonē uniuersalem absolutè simpliciter esse de ouibus. ac per hoc Petrum Christi non qualemcunque, sed uniuersalem, vicarium in pascendis ouibus cōstitui? Ecce igitur: quàm aptè, quàm accomodè, quàm appositè, ad contextum prædictum Euangelij dixit Florentina synodus: q Petro, & successoribus suis in eo, data est à Christo Domino plena potestas pascendi, regendi, & gubernandi uniuersalē ecclesiem; & quòd Petrus, & quilibet successor legitimus, est uerus Christi vicarius, totiusq; Ecclesiæ caput, omnium Christianorum pater ac doctor.

Cōc. Flor. de clauiū significatione ac Petri.

Libertas Cōc. Flor. & à Latinis honor Græcorū.

Dogma hoc fuit, de pcess. S. S. a fil.

Discursus p primatu Petri ex euāgelio, fiet unus pastor, pulcherrimus.

Concil. supra.

ARTICVLVS II.

Vtrum clauis sit potestas ligandi, & soluendi, &c.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd clauis nō sit potestas ligandi, & soluēdi, G qua ecclesiastic⁹ iudex dignos recipere, indignos excludere debet à regno, vt ex litera habetur, & ex glo. Hiero. Matth. 16. Potestas enim spiritualis in sacramento collata est idem q character: sed clauis & character non vidētur idem esse, quia per characterem homo. Deo comparatur, per claues autem subditos. ergo clauis non est potestas.

¶ 2 Præ. Iudex ecclesiasticus nōn dicitur nisi ille, qui habet iurisdictionē. quæ simul cum ordine non datur; sed claues in ordinis susceptione conferuntur; ergo non debuit de ecclesiastico iu-

¶ Secundo habes, quomodo per rationem præmissa tum scripturarum tum conciliorum dicta, pro quanto claues esse deberesentiunt in Ecclesia, & intelligas, & probes & defendes. 2

¶ Tertiò uides: quomodo nihilominus ex iis Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur. 3

QVÆST. VII. ART. II.

CONCL. In prædicta diffinitione clauis ponitur genus (. s. potestas,) subiectum potestatis (. s. iudex ecclesiasticus,) actus ipsius clauis (scilicet recipere, excludere,) obiectum ipsius 66

actur

actus (scilicet regnum,) modus exequendi actum (scilicet dignos, indignos.)

Corollarium. Ergo (ut verbatim titulo correspondeas) clauis est potestas ligandi atque soluendi &c. Sed, breuitatis simulque copiositatis amator. Sanctus Doctor (ut alias et annotauimus, & per semper dictū nunc uolumus) multotiens alijs uerbis quæsito occurrenti respōdere solet: & legentibus ex hoc relinquere uerbalē ad quæsitum respondendi applicationem. Sic enim respōdendo (ut nunc facit) breuibus multa dicit: quod sibi plurimū familiare est. Nam conclusione præsenti & quot, & quæ, & quo ordine sint in diffinitione clauis, notificat: & simul, cū p hoc bonitatem diffinitionis clauis ancitetur, quæsito satisfacit; immo, cum plus ei det, quàm ab eo rogetur, plusquā sufficienter satisfacit. Quòd si verbaliter nullo respondisset, nō tot procuIdubio cōpēdiosè, abundāter, & distinctè, docuisset. Memor sis itaq; isto regulæ huius; ut non tantum doctrinam, sed & modū docendi S. Thomæ admiteris. Vt autem melius in corpore positā probationem sequentem adaptes conclusioni; simulque inde conijcias id, quod iam dictum est (uidelicet quòd Sāctus Doctor p illam expressam in litera intendebat etiam implicitam hanc; cui sua probatio applicabitur:) Ecce conclusio è textu illo tracta.

Multa paucis dicere, S. Th. familiare est.

Pro regula uniuersali.

¶CONCL. Diffinitio prædicta clauis est bona.

PROB. Quia diffinitio potentiæ alicuius est bona, quādo datur p suum actum (cū, secundū philosophū, potētiæ diffiniantur per suos actus,) exprimendo actus obiectum (cū actus speciē recipiatur ab obiecto,) modumq; agendi (cum ex mō ipso potētia appareat ordinata:) & in diffinitione clauis, quæ est potētia ponuntur oia hæc (patet per conclusionē in textu expressam.)

Concl. m

dice in definitione clauiū mentio fieri.

¶3 Præt. Ad id, quod aliquis[h] habet ex seipso, non indiget aliqua ptāte actiua per quā inducatur ad actum; sed eo ipso, ꝙ aliquis est dignus, ad regnū admittitur; ergo non pertinet ad potestatem clauium dignos ad B regnum admittere.

¶4 Præt. Pctōres indigni sunt regno, sed ecclesia ꝓ pctōrib. orat ut ad regnū perueniant, ergo nō[h] excludit indignos, sed magis admittit quantū in se est.

¶5 Præt. In omnibus ordinatis agētibus, ultimus finis[h] ptinet ad principale agens, non ad agens instr̄ale; sed principale agens ad salutem hoīs est Deus; C ergo ad eum pertinet ad regnū admittere, quod est ultimus finis, et non ad habentem claues qui est sicut instrumentum uel minister.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ ſm Phil. in 2. de Anima, potētiæ per actus definiuntur, unde cū clauis sit potentia quædā, oportet ꝙ per actum uel p usū suū definiatur, & ꝙ in actu obiectum exprimatur, à quo speciē recipit actus; & mod[a] agēdi, ex quo D apparet potētia ordinata. Act[a] autem potestatis spūalis nō est ut cœlum aperiat absolutè, qa iam apertum est (ut dictū est,) sed quantum ad hoc ut aperiat tali; quod quidem ordinatè fieri non potest, nisi ex idoneitate eius, cui aperiendum est cœlū, pensata. Et ideo[m] in prædicta definitione clauis ponitur genus, s. potestas; & subiectum potestatis, s. iudex ecclesiasticus: et E actus, s. excludere, & recipere (secundum duos actus materialium clauiū aperire, & claudere) cuius obiectū tāgitur in hoc ꝙ dicit, à regno: mod[a] aut ī hoc ꝙ dicit, dignos & īdignos[n]. Nā dignitas, & indignitas in illis, in quos actus exercetur, pēsatur.

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ ad duo, quorum unum est cā alterius, una ptās ordinatur, sicut in igne ad calefaciendū, & dissoluendum, & qa oīs gratia, & remissio in corpore mystico ex capite suo ꝓuenit, ideo una ptās, eadē esse vr̄ per essentiam qua sacerdos conficere pōt, & qua pōt soluere, & ligare si iurisdō adsit; nec differt nisi rōne ſm ꝙ ad diuersos effectus cōparatur: sicut ēt ignis dr̄ ſm aliam rōnem calefactiuus, & liquefactiuus; & qa nihil est aliud character ordinis sacerdotalis, q̄ potestas exercendi illud, ad qđ principaliter ordo sacerdotij ordinatur (sustinendo quòd sit idem quod spūalis ptas) iō character, & potestas conficiendi, & potestas clauium est unum, & idē per essentiam, sed differt ratione.

AD SECVNDVM dcđm, ꝙ omnis ptās spūalis datur cū aliqua consecratione, & iō clauis cum ordine datur; sed executio clauis indiget materia debita, q̄ est plebs subdita p iurisdōnem; & iō antequam iurisdōnē habeat hēt claues, sed non habet actū clauium; & quia clauis p actum definitur, iō in definitione clauis ponitur aliquid ad iurisdōnem pertinens.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ

cter à charactere conficiendi corpus Domini. Sustinendo itaque (ut in textu dr̄.) ꝙ character sit idem, quod spūalis ptās, conuertibiliter scilicet; ut dicamus ēt, ꝙ omnis spūalis ptās ē character; oportet fateri: quòd character ille & clauis sunt ptās eadem re, licet rōne differant mō in rāsione nunc dicto. & iō ibi conclusum est: ꝙ clauis & character non sunt oīno idem non autem ꝙ nō aliquo modo.

2m illatio conclusionis. Ergo si debile &c. ℞. Negatur hæc illatio. S. Ratio est, quia in arguendo committitur fallacia secūdum nō causam, ut causam. Causa. n. ꝙ de aliquo iurisdictionem concernente fiat mentio in diffinitione clauis, nō est illa, quam arguens suspicatur. Sed est alia. Suspicatur enim arguens, quòd talis causa sit dari iurisdictionem uel non dari in collatione ordinis sacerdotalis; cum tamen non illa, sed uera huius causa sit clauem debere diffiniri per actum. Hinc enim fit: ꝙ, cum actus iste non possit exerceri nisi ab habente iurisdōnem, ponatur in diffinitione clauis aliquid ad iurisdictionem pertinens.

3m de maiori. Habet. ℞. de iure: non, de congruitate. S. Tū &c. Licet enim eo ipso, quo aliquis ē regno dignus de iure, ad regnum admittatur (ut minor, si in sensu uero sumatur, intelligit:) nō tamen eo ipso, quo aliquis regno est dignus de congruo, ad illud admittitur; sed oportet, quòd illa congruitas perficiatur. Perficitur autem ab habente clauium executionem. De istis autem secundo modo dignis intendit diffinitio.

NOT. Dignis primo illo modo cœlum iam patet, secundo autem non item. iō primi non indigent, ꝙ sibi ab aliquo aperiatur cœlum: secundi uerò sic. Ex hoc tamen non est inferendum: quòd aliquis existēs iam in gratia, & cui iam apertum est cœlum per remissionem peccatorum suorum mortalium pp uotum confessionis præhabitū, non teneatur postea actualiter confiteri: sed solum inferendum est, quòd sacramentum pnīæ institutum non est nisi propter lapsos in peccatum post baptismum: & quòd non debet absolutio dari, nisi iis, qui congruitatem ad recipiendum fructum ipsarū clauium uidentur habere: & hi sunt contriti contritione humana, licet non semper formata. q. 9. ar. 1. uel saltem tali attritionis affectu, ut sub manu confessarij contetantur. De qua attritione vide Concil Trid. sess 14. c. 4. & supra q. 1. ar. 2. & 3. & q. 2. art. 6. Primum illud ex hoc textuali responso nō est inferendū; quia nō est de mēte, imò est cōtra expressā mētē S. Th. q. 1. ar. 1. ad 3m. & q. 5. ar. 2. ad 1m. & q. 8. ar. 2. ad 3m. Scđm uerò est inferēdū, quia est

1m de minori. Idem esse ℞. Scđm rōnē: non, scđm essentiā. S. Tunc &c. Non. n. sequitur, ꝙ clauis sit character; licet utrunque sit potentia spūalis in sacro ordinis collata. Nam potentiæ istæ secundum rōnem sunt duæ (ut arguitur:) cum potentia, ut character, ad Deum corpus eius conficiendo respiciat; & potentia, ut clauis, ad subditos, eos ligando, uel soluēdo. Quòd si una & eadē essent secūdo rōnē, sicut sūt scđm essētiā: tūc sequeretur, ꝙ clauis & character essent oīno idē; quod est inconueniens, ad quod intendebat arguens inducere.

NOT. Ly una ptās, & eadem esse ur̄ &c. Ratio fundamentalis huius dicti hæc est: quia unus character in ordine sacerdotij confertur, & non duo. Vnde clauis cum in datione ordinis sacerdotalis conferatur, ut in ad secundum, non est alius chara-

aliquis potest eē dignus aliquo dupliciter: aut ita quod ipsum habēdi ius habet, & sic quilibet dignus iā habet cœlū apertū, aut ita quòd insit ei congruitas ad hoc quòd ei datur, & sic dignos quibus nondum apertum est cœlum, potestas clauium recipit.

AD QVARTVM dicendum, quòd sicut Deus non obdurat impartiendo malitiam, sed non conferendo gratiam; ita sacerdos dicitur excludere, non quòd impedimentum ad intrandum ponat, sed quia impedimentum positum non amoueat; quia ipse amouere non potest, nisi prius Deus amouerit: & ideo rogatur Deus vt ipse absoluat, vt sic sacerdotis absolutio locum habeat.

G

AD QVINTVM dicendum, quòd actus sacerdotis non est immediate super regnum, sed super sacramenta, quibus homo ad regnum peruenit.

Donec de mete. inst. confess. de mente S. Doctoris q. 6. ar. 1. & 3. & q6. 9. ar. 1. & 4. ad 5m. Cuius mens confirmatur ex Conc. Trid. sess. 14. c. 1. sic. Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, vt iustitiam in baptismo ipsius beneficio & gratia susceptam constanter tuerentur, non fuisset opus, aliud ab ipso baptismo sacrm ad pctõrum remissionem esse institutum. Qm aūt Deus diues in misericordia cognouit figmentum nostrum, illis ēt uitæ remedium contulit, q sese postea in peccati seruitutem, & dæmonis ptātem tradidissēt sacrm uidelicet pniæ: quo lapsis post baptismum bñficium mortis Christi applicatur. Hæc ibi. & c. 4. fuit aūt quouis tpe ad impetrandam ueniam peccatorum hic contritionis motus necessarius & in homine post baptismum lapso ita demum præparat ad remissionem pctõrum, si cum fiducia diuinæ mīæ, & uoto pstandi reliqua coniunctus sit; quæ ad ritè suscipiendum hoc pniæ sacrm requiruntur. Hæc ibi & infra eo. c. declarat q attritio, q & excludit uoluntatem peccādi, & est cum spe ueniæ, disponit ipsum attritum ad gratiam in sacro pniæ impetrandam. Ecce igitur q congruitas illa, de qua in textu, est contritio uel etiam attritio; & q prolapsis post baptismum solummodo est instituta confessio (ut de mente Angelici doctoris nunc exponebat.)

Qualis cō tritio req ritad absolutionē à peccatis

4m de conclusione. Non excludit ℞. à sua oratione: non, ab absolutione. §. Tunc &c. Nam id stinitio intendit, q iudex ecclesiasticus indignos excludit ab absolutione, inquantum. s. incontritos omnino (de quo uide q. 1. ar. 1. & q. 3. ar. 2. & q. 5. art. 3.) non absoluit: nō aūt intendit, q non debeat orare & pro omnino indignis, ut quoque absolutione digni in futurum habeantur, & pro dignis de congruo (uide responsion. ad 3m, cum sua not.) ut absolutum tunc eis actualiter dāda suspiciatur, ut decet.

Notandū vniuersalissimū p s̄tatis, &c.

¶ NOT. Vniuersalissima. Quamuis hic, uel alibi, uiderentur forsan aliqua textus formalia non esse eadem cum textualibus: tñ, si pspicacius cōsiderabunt utraq; ad inuicē cōferēdo (obseruando sp intentum argumentorum, ut sensus textualium responsionū recte intelligatur,) illa formalia esse eadē cū illis in substātia ubique reperient, & ab iis, qui de opposito prima facie dubitabāt; stante nihilominus differentia textuum, & formalitatuum.

5m de maiori. Finis pertinet ℞. Vel mediatè, uel immediatè: non autem, solum mediatè §. Tūc &c. Licet enim ad Deum pertineat mediatè, uel etiam (secundū q sibi placuerit) immediatè admittere ad regnum, inquantum potest etiam sine sacramētis ad illud introducere: tñ ad hñtem claues per modum ministerij pertinet solummō mediatè, i. mediantibus sacramentis, ad regnum cœlorum admittere.

Confessarius est agēs instrūmentale duplicēter.

¶ Corollarium. Ergo confessarius dī, quantum ad intromittendum hoies ad regnum, agens instrumentale; non tantum quia est instrumentum Dei, quo. s. Deus utitur in re tanta; sed ēt quia non potest efficere hoc, s. admittere ad regnum, nisi per instrumenta aliqua, i. per sacramenta.

APPENDIX.

Vnit. p S. Eccl. &c.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quō p rōnem lutherimas hæresim quorundam (ut ex Concil. Trid. nunc adducendo colligitur) dicentium: claues ecclesiæ datas esse tm ad soluendū. Quia p, secundum illos, non posset sacerdos, uel non amouere impedimētum, qd est quoddam ligare (ut in respōsione ad 4m patet,) uel satisfactionem necessariò implendam imponere pœnitētu uel excommunicare: quæ omnia, & singula sunt falsa. Potest enim quodlibet illorum, ut patet ex distinctione clauium; in qua quouis illorum modorum trium sumitur ly ligandi.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem ostendas, hanc mentiō damnari à Concil. Triden. sessio. 14. cap. 8. sic. Claues sacerdotibus non ad soluendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui patres & credunt & docent. Nec propterea existimarunt, sacram esse pœnitentiæ esse forū iræ, uel pœnarum. Hæc ibi. Vnde uidetur quoque concludendum dari motiuum istorum negantium, claues datas fuisse ad ligandum: quia scilicet credebant, hoc falsissimum inde sequi, quòd sacramentum pœnitentiæ esset forum iræ atque pœnarum. Item ab eod. ibidem canon. 15. Si quis dixerit: Claues Ecclesiæ esse datas tantum ad soluendum, non etiam ad ligandum; & propterea sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clauium, & contra institutionē Christi: & fictionem esse: quòd, uirtute clauiū sublata pœna æterna, pœna temporalis plerunque exsoluenda remaneat: Anathema sit. Hæc ibi. Item ā terr pentit Ioan. 20. quorū remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Super quibus uerbis ad propositum clauium, seu potestatis sacerdotalis, dicit Cōcilium Tridentinum Sess. 14. c. 1. Verbis tam perspicuis potestatem remittendi, & retinendi, peccata ad reconciliandos fideles post baptismū lapsos Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatā: uniuersorum patrum consensus semper intellexit. Hæc ibi. Vbi nota ly ad reconciliandos fideles. Cum enim uerbum hoc ponatur tanquàm finis non tantum peccata remittendi, sed etiam retinendi; patet, per concilium esse solutum illud motiuum supradictum, quod dicebant aduersarij: sacramentum pœnitentiæ, si

H

claues Ecclesiæ sint etiam ad ligandum, esse forum iræ & pœnarum. Nam hinc habetur ad literam: quòd Ecclesia, etiam quando ligat, intendit finaliter reconciliare fideles peccatores Deo. Adeo quòd, siue non remittendo peccata, siue imponendo pœnas, siue excommunicando, (quamuis excommunicatio ad forum exteriorem pertineat,) semper ad finem hunc reconciliationis tendit: nec in pœnis, ut pœnæ sunt, delectatur; nec in ligando, ut ligare est, finaliter quiescit (ut aduersarij credidisse uidentur.) Cum igitur à fine ultimo quælibet res denominanda sit (in cuius signum, mœchans, ut furetur, magis fur, quàm mœchus, dicendus est: secundum Philosophum,) & finis ultimus ligantis Ecclesiæ sit reconciliare fideles; non sequitur: quòd forus, in quo ligantur quocunque dictorum trium modorum fideles, sit forum iræ uel pœnarum: immò inde totum sequitur oppositum. Pia ergo semper est nostra mater Ecclesia, & adeò: ut etiam, dum ligat, pia sit; & non ligaret, nisi pia esset.

Ecclesia ēt pia mē est, dum ligat.

I Hæc enim sola alligatura est, de qua Ecclesiasti. 6 dicitur; uincula illius (scilicet Ecclesiæ, siue Dei per Ecclesiam) alligatura salutis. Item super iisdem Euangelij uerbis ad propositum clauium, inquit idem concil. Sessio. ead. canon. 3. si quis dixerit: uerba illa Domini Saluatoris. Accipite Spiritum sanctum: quorū remiseritis peccata remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in sacramento pœnitentiæ; sicut Ecclesia catholica ab initio semper intellexit: detorserit autem, contra institutionem huius sacramenti, ad authoritatem prædicandi Euangelium: anathema sit. Hæc ibi. Ex quo etiam apparet: quomodo aduersarij illa uerba de clauibus loquentia malè interpretabantur; ut in sua perfidia liberius consisterent. Item ad propositum clauium per illa uerba importatum Concil. Triden. sessio. 14. cap. 5. quasi exponens ipsa, dicit. Dominus noster Iesus Christus è terris ascensurus ad cœlos sacerdotes sui ipsius uicarios

K reliquit, tanquàm præsides & iudices; ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint: quò pro potestate clauium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient. Hæc ibi. Item damnatam à Matth. 16. quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Caua tamen hic, ne, postquàm ex uerbis tam apertis motus declinaueris totaliter errorem in principio appendicis notatum, incidas in Lutheranum; qui est (teste Roffense art. 26. contra ipsum) quòd uerbum soluendi & ligandi æqualem dicunt potestatem, i. quòd extenditur soluendi potestas duntaxat ad ligata ab ipso Petro. Damnatur enim hæc phantasia pro errore ab eodem Euangelio; dum Petro dat claues ad soluendum mortalia crimina à fidelibus commissa. Apertissimum tamen cuilibet uel parum discurrenti est: quòd Petrus nunquàm ligauit illos, idest non fecit quòd hi committerent peccata: à quibus tamen illos absoluere potest. Tenet quòd soluenda

Error caudua, & damnatus ex Euang.

uenda longè plura sunt, quàm à Petro ligata. Non ergo exponitur illud uerbum Christi, quasi dixerit Petro; do tibi potestatem soluendi solum ea, quæ tu ligaueris (puta per excommunicationem:) sed sic exponitur, sed do tibi potestatem soluendi omnia, quæ repereris super terram esse ligata, etiam si à te ligata nõ fuerint. Aliud est enim non posse solvere, nisi ligata: aliud est, non posse soluere, nisi à seipso soluente ligata. Alioquin excommunicatos tãtum posset soluere Petrus: quod, quamuis error Lutheri prædictus concederet, est contra ueritatem à Concilio Tridentino supra toties determinatam: quæ non excommunicatos solùm, sed & alijs uinculis post baptismum irretitos potestate clauium posse solui declarat: atque per hoc errorem Lutheranum istum condemnat. Vide Roffensem contra Luther. ar. 25. 26.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rõnem præmissa scripturarum Patrumque dicta, pro quantum claues esse potestatem sentiunt ligãdi atque soluendi, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina præsens declaretur, & consolidetur.

A est clauis: artic. 1. & 2. ubi etiam ex tertio argumento habe... quòd clauis est potestas actiua. Ly per uim imperatiuam. Hoc est: per uim potestatiuam. Vbicunque autem in præmissa probatione nominatur potestas; perinde est ac si (ad propositum applicandum) diceretur Clauis.

ARTICVLVS III.

Vtrum sint duæ claues vel vna tantum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non sint duæ claues, sed tantum vna. Ad vnam enim seram non h requiritur nisi vna clauis: sed sera ad quam amouendam ordinantur ecclesiæ claues, est peccatum, ergo contra unum peccatum non indiget ecclesia duabus clauibus.

¶2 Præt. Claues in collatione ordinis conferuntur; sed b scientia nõ est ex infusione semper, sed quãdoque ex acquisitione, nec ab omnibus ordinatis habetur, sed à quibusdam non ordinatis: ergo scientia non est clauis, & sic est vna tantum clauis, s. potestas iudicandi.

¶3 Præt. Potestas quam habet sacerdos super corpus mysticũ, dependet ex potestate quam habet super corpus Christi uerũ, sed potestas ad conficiendũ corpus Christi verum, est una tm, h ergo clauis, quæ est potestas r respiciens corpus Christi mysticum, est una tantum.

SED CONTRA, Videtur ꝙ sint plures quàm duę, quia sicut ad actũ hominis requiritur scia & potentia, h ita & uolũtas: sed scientia discernendi ponitur clauis, & similiter potentia iudicãdi, ergo, & uoluntas absoluẽdi debet dici clauis.

Præt. Tota Trinitas peccatum remittit: sed sacerdos per claues est minister remissionis peccatorum, ergo b debet habere tres claues, vt Trinitati configuretur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in omni actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei, qui debet actum illum exercere, scilicet iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actus, & ideo etiam in actu iustitiæ per quem redditur alicui hoc quo dignus est, oportet esse iudiciũ quo discernatur an iste sit dignus, & ipsa redditio: & ad utrũque horum authoritas, siue potestas quædam exigitur. Non. n. dare possumus nisi quod in B potestate nostra habemus; nec iudicium dici potest, nisi uim coactiuam habeat, eo quòd iudicium ad unum iam terminatur, quæ quidem determinatio in speculatiuis fit per uirtutem primorum principiorum, quibus resisti non potest, & in practicis rebus per vim imperatiuam in iudicante existentem: & quia actus clauis requirit idoneitatẽ C in eo, in quem exercetur, quia recipit per clauem iudex ecclesiasticus dignos, & excludit indignos, vt ex dicta definitione patet, ideo indiget iudicio discretionis, quo idoneitatem iudicat ex ipso receptionis actu, & ad utrumque potestas quædam siue authoritas requiritur, & secũdum hoc sunt m duæ claues, quarum vna pertinet ad iudicium de idoneitate eius, qui D absoluẽdus est, & alia ad ipsam solutionem, n & p hę duę claues non distinguũtur in essentia authoritatis, quia utrumque ex officio sibi competit, sed ex comparatione ad actus, q quorum unus alium præsupponit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ad unam seram aperiendam una clauis immediate ordinatur, sed non est inconueniẽs E quòd una ad actum alterius ordinetur, & sic est in proposito. Secunda enim clauis quæ dicitur potestas ligandi, & soluendi, est quæ immediate serã aperit peccati; sed clauis, quæ dicitur scientia, ostendit, cui aperienda sit claui illa.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ circa clauem scientiæ duplex

QVÆST. XVII. ART. III.

67 CONCL. 1ª. Sunt duæ claues: quarũ una pertinet ad iudiciũ de idoneitate eius, qui absoluendus est: & alia ad ipsam solutionem.

¶PROB. Quia act⁹ clauis requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur (cũ iudex ecclesiasticus p clauẽ recipiat dignos, excludatque indignos:) & in oĩ actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei, qui debet actũ illum exercere. s. iudicium de idoneitate recipientis, ac expletio actus; ad quorum duorum singula, potestas quædã exigitur (cum nec iudicium dici possit, nisi coactiuam uim habeat, quæ in practicis fit per uim imperatiuam in iudicante existentem; nec dare possumus, nisi quod in potestate nostra habemus.)

¶CONCL. 2ª. Duæ claues, prædictæ in cõclusione prima, uõ distinguuntur in essentia authoritatis; sed ex comparatione ad actus.

¶ *Corollarium*. Ergo non distinguuntur secundum rem; sed secũdum rationem.

¶PROB. 1 Quia utrunque. s. iudiciũ discretionis de digno ac indignos, atque ipsa absolutio, ex officio competit sibi, i. authoritate iudicis ecclesiastici: 2 Quia (ly sed ex &c.) actus unus præsupponit alium, i. absoluere dignè pręsupponit iudicium rectum de idoneitate recepturi absolutionem.

¶NOT. Ly actus unus alium præsupponit. Pręsentem actuum præsuppositionem, ut declarata est, significauit Christus, & per hoc præsens dictum Sancti Thomæ confirmatur. Ioã. 20. quando dixit, Accipite spiritumsanctum; quorum remiseritis &c. & quorum retinueritis &c. Id siquidem spiritussanctus, q est spiritus sapientiæ, intellectus, consilii, & *concl. m* scientiæ, præponitur remissioni peccatorũ: ut ex ordine uerborũ designetur, quòd act⁹ absolutionis pręsupponit actum scientiæ, an *concl. p* scilicet talis sit dignus ut absoluatur, uel nõ. Si ergo omnino indignus absolueretur; & absoluens peccaret, & ille, alter non esset absolutus.

1m de maiori.

Non requiritur. R. imediatè: non autem, mediatè S. quando scilicet una ad alterius actum ordinatur. Tunc &c. Nam ex conclusione secunda patet: ꝙ actus scientiæ ordinatur ad actum ligandi atque soluendi sine errore exequendum; & cõsequenter, quòd ad unam seram peccati amouendam, seu aperiendam, ordinatim requiruntur duæ claues.

¶Examen. Ly in omni actu. Ergo etiam in actu iustitiæ, qualis est exercere claues; puta confitentem absoluere, uel non absoluere. Ly potestas quædam. Hæc potestas, in proposito,

2m de minori.

Sed scientia. R. Secundum quod est habitus: non, secundum quòd est authoritas exercendi actum scientiæ. S. Tunc &c. Nam licet scientia habitus, idest quæ est habitus, nec conferatur in collatione ordinis,

ordinis, nec sit clauis (ut arguitur:) tamen scientia authoritas, F idest quæ est authoritas exercendi actum scientiæ in ordine ad soluendum, uel non soluendum, & est clauis & confertur in collatione ordinis. Ex litera reuertere ad conclusiones: & vide, quid ibi intelligatur per clauem scientiæ.

¶NOTATIO. Vis probationis conclusionis fundata erat (ut visum est) in actu potestatis, unde dicebatur ly actus clauis &c. & ly in omni actu &c. ideoque nunc pro ratione bona illationis negatæ adducitur actus alterius generis &c.

est opinio. Quidam enim dixerunt quòd scientia secundũ quòd est habitus acquisitus, uel infusus, dicitur hæc clauis; & quòd nõ est principalis clauis, sed in ordine ad aliam clauem dicit: & ideo quando est sine alia claui, non dicitur clauis; sicut in uiro literato, qui non est sacer G dos. Et similiter etiam quandoque hac claui aliqui sacerdotes carent, quia non habent scientiam acquisitam neque infusam, qua absoluere, & ligare possint: sed quãdoque industria naturali ad hoc utuntur, quæ sm eos clauiola dr̃, & sic clauis scientiæ, quàmuis cum ordine non tradatur, traditur tñ cum ordine quòd sit clauis, q̃ prius H nõ erat, & hæc videtur opinio Magistri fuisse. Sed hoc non videtur uerbis Euangelij cõcordare, quæ claues Petro dandas promittunt, & ita non solum una, sed duæ in ordine dantur. Et propter hoc alia opinio est quòd scientia, quæ est habitus, non est clauis, sed authoritas scientiæ actum exercendi, quę quandoque sine scientia est, quandoque scientia sine ipsa, sicut patet etiam in iudiciis se- I cularibus. Aliquis enim iudex secularis habet authoritatem iudicandi, qui non habet iuris scientiam, & aliquis econtrario habet iuris scientiã, qui non habet authoritatem iudicandi: & quia actus iudicij, ad quod quis ex authoritate suscepta ordinatur, non autem ex scientia habita, sine utroque bene fieri non potest; ideo authoritas iudicandi quæ clauis est, sine scientia non potest sine peccato accipi, sed scientia sine authoritate, sine peccato haberi potest.

AD TERTIVM dicendũ, quòd potestas conficiendi est ad unũ tantum actum alterius generis, & ideo non connumeratur clauibus; nec multiplicatur sicut potestas clauiũ, quæ est ad diuersos actus, quàmuis secundum authoritatis essentiam sit una, ut dictum est.

AD QVARTVM dicendum, q̃ velle unicuique est liberum, & ideo ad uolendum non exigitur authoritas, & propter hoc uoluntas non ponitur clauis.

AD QVINTVM dicendum, q̃ tota Trinitas eodem modo remittit peccata, sicut una persona; & ideo nõ oportet q̃ sacerdos, qui minister est Trinitatis, tres claues habeat:, & p̃cipue cum uoluntas, quæ spiritui sancto appropriatur, clauem non requirat, ut dictum est.

¶NOT. Ly authoritas iudicandi, quæ clauis est, sine scia, nõ põt sine peccato accipi. Hic fit sermo de accipere authoritatẽ hanc in collatione ordinis (ut patet, applicando ad maiorem argumenti:) in cuius signum ad differentiam authoritatis iurisdictionis additur ly quæ clauis est. Nam potestas iudicandi ex iurisditione, quæ confessarijs solet dari, non est clauis: sed executio clauis prius habitæ, ar. 2. secundum. De mente ergo Sancti Thomæ, accedens ad suscipiendum ordinẽ sacerdotij sine scientia discernendi inter lepram & lepram, i. sine scientia casuum conscientiæ, peccat: atque sic existens clauem ligandi atque soluendi recipere non possit sine peccato, quam tamen in suscipiendo ordinem recipit: iuxta

Conciliũ. Concilium Tridentinum sess. 23 cap. 14. de refor. Ex Concilio isto confirma simile dictũ supra art. 2. ad secũdũ. Hoc uero, qđ in textu dr̃ de scia, intellige quãtum ad dispõnem, nõ illo similiter quo D. Tho. loquitur, quolib. 1. art. 14. ad 1m. qm̃ dispõne ductiuè cõtinetur sub eo, ad quod disponit. Non ergo docet iste locus, quòd suscepturus ordinẽ sacerdotij, ad euitãdũ pctm̃, teneatur hĩe sciam perfectã de casibus consciæ: sed q̃ teneatur esse dispositus ad illam per stu-

Concil. diũ iuxta suam conditionem iam factum. Præsens doctrina textus sic declarata ualde cõfirmatur ex Cõc Trid. sess. 23. p hoc q̃ cap. 4. de reformandos etiam prima tonsura fidei rudimenta, legere, & scribere, scire uult, & cap. 11. prohibet, ordines minores conferri iis, qui saltem Latinam linguam non intelligunt; & cap. 14. decernit, ut ad sacerdotij ordinem assumendi cõprobentur idonei ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta. Ex his, à fortiori, patet D. eum Thomam dixisse, & pro comperto K relinquere intelligendum, noluisse: quòd confessarius officium tale, i. confessiones audiendi, nec accipere, uec retinere, nec exequi, sine peccato potest; nisi sufficientem scientiam discretionis inter lepram & lepram habeat. Quanta autem debeat esse ut sit sufficiens; uide in doctoribus casuum conscientiæ: quoniam textus hic, cuius expositioni intendo, huiusmodi declarationem directè non exigit.

3m illatio conclusionis.

Ergo clauis &c. ℞. Negatur illatio. §. Licet enim potestas super corpus Christi mysticũ, quam hẽt sacerdos pẽdeat à p̃bita super corpus Christi uerum (ut arguitur:) tamen p̃ter hæ non sunt ad actus eiusdem generis. Non ergo propter independentiam unius ab altera negatur: quòd idẽ fieri debeat iudicium de utraque, & quo ad esse uel nõn esse clauem, & quò ad esse unam tantum potestatem vel duas: sed propter ordinationem ad actum alterius generis, ut patet in textu.

4m de maiori.

Ita ℞. Quantum ad requisit: non, quantũ ad authoritatem requisitionis. §. Vt patet in litera. Tũc &c. De authoritate enim formaliter in conclusionibus intelligitur sermo factus ac si ibi dictum sit Scientia ad iudicandum de idoneitate, non ut scientia, sed ut authoritate sic iudicandi formata, est clauis: similiter potentia ad absoluendum, non ut potentia (. puta naturalis ad proferendum uerba,) sed ut authoritate tali formata, est clauis. Declarationis huius ueritatem breuiter indicatam a S. Doct. inde in textu responsionis ad secundam ly & propter hoc alia opinio est, quòd scientia &c. Hoc est. Quòd scia, ut scientia, non est clauis; sed scientia authoritate sic iudicandi formata, seu (ut formalius dicatur) authoritas actum scietiæ exercendi &c.

5m de maiori.

Remittit ℞. eodẽ m. & non, aliu & alio. §. Tũa &c. Nam minister trinitatis configuratur trinitati, quò ad remittẽdum peccata, non quò ad pluralitatẽ personarũ. Consequẽter ergo auenta præcisà configurationis huius ratione, una sola clauis, & non tres (ut argnens inferret) requireretur in ministro: sed aliunde fit, quòd sint duæ (ut uisum est.) Resp. 2a.

¶NOTATIO. Ly eodem modo remittit, sicut una persona. Hoc est. Licet re uera personæ diuinæ remittentes peccata sint tres; tamen in modo illud agendi æqualiter conueniunt ac si essent solum una persona. Secundum. n. Concilium Toletanũ sextum canon. 1. opera Trinitatis inseparabilia sunt. Hoc est. Opera, quæ sunt ad extra, fiunt æqualiter à tota trinitate. Exceptis igitur his operibus, scilicet generata & spirare in diuinis, quæ sunt ad intra, omnia alia sunt à tribus illis personis, & eodem modo: ita quòd omnia alia sunt inseparabilia & quo ad fieri, & quo ad modum faciendi. Consequenter ergo illud opus, s. remittere peccata, fit à tota trinitate eodem modo; secundum concilium præmissum. Concil.

Item illatio conclusionis.

Ergo debet &c. ℞. Negatur illatio. §. Rõ est quia uoluntas, quæ Spiritui sancto appropriatur, clauem nõ requirit, ut in responso ad quartum dictum est. Vide in litera hac responsum 2m ly & præcipuè cum uoluntas &c.

¶NOT. Responsio secunda à prima differt in hoc: quòd prima loquitur de proprijs, secunda de appropriatis. Negat siquidem prima, quòd remittere peccata conueniat tanq̃ proprium alicui personæ diuinæ: in cuius signũ ait, q̃ conuenit singulis personis eodem modo, quod utique non esset, si conueniret tanquàm proprium alicui uel aliquibus. Ex eo nanque q̃ generare conuenit patri tanq̃ proprium, nõ conuenit alijs, & ex eo, q̃ spi- De appropriatis, qui de pri. p. q. 39. ar. 7 & 8.

rare

sare conuenit tanquàm proprium patri & filio, non conuenit Spirituisancto. Nihil ergo eorum operum, quæ sunt ad extra, conuenire propriè alicui, uel aliquibus personis diuinis, uoluit designare textus: dum remittere peccata dixit conuenire toti trinitati eodem modo. Quod etiam dogma expressit Christus, & per hoc doctrinā præsentem confirmauit, dicens Ioan. 5. quæcunque (De operibus ad extrà tunc loquebatur: ut patet per contextum) pater facit, hæc & filius similiter (.i. eodem modo) facit. Hic tamen stantibus, uerum est adhuc; quòd appropriatè conuenit uni personæ magis, quàm alij, opera ad extrà: ut creatio ratione potentiæ inibi relucentis appropriatur patri, ratione sapientiæ filio, ratione bonitatis Spirituisancto; quàmuis coæqualis, immò eadē potentia, sapientia, & bonitate, unaquæque persona creet. Propter hoc igitur adducta est secūda missio: ad ostendendū: quòd, si ēt appropriatè loquamur de personis illis tribus quo ad remittere pctā, non sequitur; quòd sint tres claues in ministro illarum, sed quòd sint duæ tñ. Ac si apertè in casu isto dicatur Rōne potētiæ in remissionem pctōrum relucentis, quæ appropriatur pri, ponitur clauis una, & rōne scientiæ, quæ appropriatur filio, clauis altera: sed rōne uoluntatis, quæ appropriatur Spirituisancto, nulla; quoniam uoluntas clauem non requirit.

QVAEST. XVIII.

De effectu clauium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de effectu clauium.

Circa quod quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum potestas clauiū se extendat ad remissionem culpæ.

Secundo, Vtrum sacerdos possit remittere peccatū quo ad pœnam.

Tertio, Vtrū sacerdos per potestatem clauium ligare possit.

Quarto, Vtrū possit etiam, & ligare secundum proprium arbitrium.

ARTICVLVS I.

Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

AD PRIMVM sic proceditur. videtur quòd ptās clauiū se extendat ad remissionem

APPENDIX.

Vtil. q. 5. Ecc. &c.

1 EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rōnem interimas errorem Lutheri (ut refertur in Bulla Leonis X. cōtra er. Luth.) dicentis: quòd sacerdos non debet requirere à cōfitente utrū sit contritus; nec ullo mō confitens debet sacerdoti respōdere, se esse contritum. Item alium eiusdem dicentis: si sacerdos non seriò, sed ioco absolueret, si tamen confessor credat se absolutum, uerissimè est absolutus. Item alium eiusdem. (Prat. Lutherani) dicentis: absolutio censenda est efficax, non quia fit, à quocunque tandem fiat, erret, vel non erret; sed quia creditur. Hæc enim Lutherana phantasmata (ut consideranti patet) clauem unam, scientiæ uidelicet, implicitè negant. Nam si in ministro Christi ponerent clauem scientiæ, dicerent utique: quòd debet requirere à confitente de contritione, & quòd confitens tenetur de hoc respondere ueritatem: ut sacerdos possit scire, utrum absoluere debeat. Dicerent quoque: quòd confitens, non uerè est absolutus etiam quòd credat se esse absolutum, si sacerdos ioco absoluat: quoniam intentio, sine qua prudens non agit, defuit. Dicerent etiam: quòd, si fiat error in substantialibus, puta quòd per crassam ignorantiā sacerdos absoluat indignos, absolutio non est efficax. & nota, quòd Lutherus negat in tertio errore supradicto et clauem ordinis per ly a quocunq; tandē fiat. Ac si apertè dicat. Laicus, puer, mulier, possunt efficaciter absoluere. Contra igitur hos, similesque, errores uertat plurima ticuli faciē; quos & ualidissime conuincit.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, hos fuisse meritò damnatos à Papa Leone X. ibi in Bulla; cuius damnationis particulam ordeg. i. ar. i. appen. & 3. par. q. 68. ar. 9. Item à Concilio Trid. sess. 14. sic. Non debet pœnitens adeò sibi de sua ipsius fide blandiri; ut etiam si nulla adsit illi contritio, aut sacerdoti animus seriò agendi & uerè absoluendi desit; putet tamen, se propter suam solam fidem, uerè & coram Deo esse absolutum. Nec enim fides sine pœnitentia remissionem ullam peccatorum præstaret: nec is esset nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem ioco se absoluentem cognosceret: & non alium seriò agentem sedulò requireret. Hæc ibi. Vbi Lutherum sacramentum confessionis quasi in ludibrio ponentem & pro ioco habentem (unde alium dæmonij in illu) arceta manua. Item ibi canon. 9. Si quis dixerit absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum iudicialem, sed nudum ministerium pronunciandi & declarandi remissa esse peccata confitenti: aut confitentem esse absolutum, modo tantum credat se esse absolutum, etiam si sacerdos non serio sed ioco absoluat: aut dixerit, non requiri confessionem pœnitentis, ut sacerdos eum absoluere possit: anathema sit. Hæc ibi. Item ab eod. sessio 7. canon. 11. de sacramentis. Si quis dixerit in ministris, dum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia: anathema sit. Hæc ibi. Item ab eod. sessio 14. capit. 6. Declarat sancta synodus falsas esse, & a ueritate Euangelij penitus alienas, doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis homines, præter Episcopos & sacerdotes, clauium ministerium perniciose extendunt. Hæc ibi. Et canon. 10. si quis dixerit &c. non solos sacerdotes esse ministros absolutionis: sed omnibus & singulis Christi fidelibus esse dictum. Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo; & quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, quorum uerborum uirtute quilibet absoluere possit peccata, publica quidem per correctionem duntaxat, si correptus acquieuerit, secreta uerò per spontaneam confessionem: anathema sit. Hæc ibi. Item damn. à &c. ut q. 5. ar. 1. appen. Videatur. q. 8. ar. 2. Item à papa Innocen. 3. in concilio generali cap. 21. sit sacerdos discretus, & cautus, ut more periti medici superinfundat uinum & oleum uulneribus sauciati: diligenter inquirens & peccatoris & peccati circumstantias, quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis utendo ad sanandum ægrotū. Hæc ibi. Vbi patet: confessarium oportere habere scientiam inquisitiuam de circunstantiis peccatoris (inter has est, an sit contritus,) & peccati (inter has est saltem reductiuè: an peccatum sit reseruatum, i. utrum à tali peccato possit absoluere.) contra errores Lutheri prædictos. Item à Matth. 15. Si cæcus cæco ducatum præstet ambo in foueam cadunt. Esset uero (ut cuicunque sapienti patet) sacerdos cæcus in ducendo confitentem ad salutem: si careret uel ptāte absoluendi, uel scientia dignos absolutione ab indignis discernendi.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem dicta præmissa, pro quanto duas insinuant esse claues Ecclesiæ, & intelligas, & probes, & defendas. Insinuant autem hoc: ubicunque in numero plurali, nominant claues, alioquin, si una tantum esset, semper in singulari numero loquerentur.

4 ¶ Quarto ordes, quomodo ex ipsis occisissim Angelica hæc doctrina declaretur (Hoc in similibus locis appendicum alibi semper intellige,) & consolidetur. Subintelligēdum semper.

QVÆST. XVIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Virtus clauium operatur ad culpæ remissionē, uel in uoto, uel in actu existens. 68

¶ NOT. Quoniam uirtus clauium in confessione præsertim relucet: ideo terminos ly in uoto, & ly in actu, uide q. 10. ar. 1. Et quoniam confessio uera contritionem præsupponit ad remissionem culpæ: ideo utilitatem, quoque afferet proposito u dere. q. 5. ar. 1.

¶ PROB. 1. Quia uirtus clauium, quæ est in sacerdote, eodē modo se habet ad effectum sacramenti pœnitentiæ; sicut uirtus, quæ est in aqua baptismi ad effectum baptismi (cum sicut in baptismo tota uis sacramentalis consistit in materia; ita in pœnitentia tota uis sacramentalis consistat in ministro.) & uirtus, quæ est in aqua baptismi, operatur ad remissionem culpæ, uel in uoto, uel in actu existens: ergo. Quia usus clauium ad hoc, quòd effectum habeat, requirit semper præparationem ex parte recipientis sacrā, uel prius, uel simul (ut patet) i. si.cor.

¶ NOT. Totam uim sacralem baptismi consistere in materia, & totam uim pœnitentiæ in ministro, intellige solum pro quanto de sanctificatione (ut sequitur) fit sermo. Non enim de necessitate baptismi est, quòd sanctificetur minister, cum etiam à laico possit in casu dari: sed solum materia quæ sanctificatio fuit facta per tactum mundissimæ carnis Christi in Iordane baptizati, tertia par. quæst. 66. art. 3. nec de necessitate sa-

cramenti pœnitentiæ est consecratio materiæ, cum peccata & actus quandoque laico tum sint materia, illa remota, ista propinqua; sed solum minister, cum absoluere in foro pœnitentiæ non possit nisi sacerdos ritè consecratus. Rursum virtutem baptismi operari in voto, intellige solum respectu adultorum. Quòd autem, ut dictum est in probatione, operetur: vide 3. par. q. 69. artic. 1.

¶ PROB. 2a affert illud; quod facit videri, quòd potestas clauium ordinatur ad dimissionem culpæ. Hinc ex secunda probatione patet: quàm efficientes sint bullæ Ecclesiæ, & quàm meritò circa talem materiam reprehendantur à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. hic. Falsò quidam calumniatur catholicos scriptores; quasi tradiderint, sacramentum pœnitentiæ absque bono motu suscipientium, gratiã conferre: quod nunquàm Ecclesia Dei docuit, nec sensit. Hæc ibi.

¶ CONCL. 2a. Potestas clauium ordinatur aliquo modo. i. instrumentaliter ad remissionem culpæ: nō sicut causans, sed sicut disponēs ad eam.

¶ PROB. 1 Quia sacerdos agit ut minister Dei ad remissionē culpæ (cum agat in virtute Dei; qui solus per se. i. virtute propria, remittit culpam) & potestas clauium est in sacerdote: 2 Quia (ly non sicut &c.) potestas clauium nō pertingit, etiam instrumentaliter, ad creationem gratiæ, per cuius susceptionē fit remissio culpæ: 3 Quia (ly sed sicut &c.) potestas clauium disponit ad suscipiendam gratiam (cuius signū huius sit: quòd si aliqs ante absolutionē non fuisset perfectè ad gratiam suscipiendam dispositus, in ipsa confessione atque absolutione sacrali gratiam consequeretur, si obicem non poneret.

¶ NOT hoc ultimū est illud, qd solet dici Lq. virtute clauium da attrito qs fit cōtritus;

pæ. Ioan. 20. dicitur discipulis. F Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: sed hoc non dicitur quantum ad manifestationem, vt Magister in litera dicit. Quia sic sacerdos noui Testamenti nō haberet maiorem potestatē quam sacerdos veteris, ergo exercet potestatē in culpæ remissionem.

¶ 2 Præt. In pœnitentia datur gratia ad remissionem peccati: sed huius sacramenti dispensa- G tor est sacerdos ex ui clauium, ergo cum gratia nō opponatur peccato ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ, vī q sacerdos ad remissionem culpæ operetur ex ui clauium.

3 ¶ Præt. Maiorem uirtutem recipit sacerdos ex sua consecratione, quàm aqua baptismi ex sua sanctificatione: sed aqua baptismi uim accipit ut corpus tāgat, & cor abluat, fm August. ergo H multo fortius sacerdos in sui cōsecratione hanc potestatem accipit, vt cor à culpæ macula abluere possit.

SED CONTRA. Supra Magister dixit, quòd Deus hanc potestatem nō contulit ministro, quòd ad interiorem mundationem cooperaretur, sed si peccata quo ad culpā remittat, cooperaretur ei in mundatione interiori, ergo potestas clauium I non extendit se ad culpæ dimissionem.

¶ Præt. Peccatum non remittit, nisi per Spiritumsanctū, sed dare Spiritumsanctum non est alicuius hominis, ut in lib. 1. Magister dixit, ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

RESPONDEO, Dicendū, quòd sacramēta (secundum Hug.) ex sanctificatione inuisibilem gratiam continent, sed hæc sanctifi- K catio qñque ad necessitatem sacramenti requiritur, tam in materia, quàm i ministro, sicut patet in confirmatione, & tūc uis sacramentalis est in utroque cōiunctim, qñque autem ex necessitate sacramenti nō requiritur nisi sanctificatio materiæ, sicut est in baptismo, quia non habet ministrum determinatum quantum ad sui necessitatem, & tunc tota uis sacramentalis consistit in materia; quandoque vero de necessitate sacramenti requiritur consecratio, vel sanctificatio ministri sine aliqua sanctificatione materiæ, & tūc tota uis sacramentalis consistit in ministro, sicut est in pœnitentia. Vnde eodem modo se habet ptās clauiū, quæ est in sacerdote ad effectum sacramenti pœnitentiæ; sicut se habet uirtus, quę est in aqua baptismi, ad effectū baptismi. Baptismus autem, & sacramentum pœnitentiæ conueniunt quodammō in effectu, qa utrumque contra culpam ordinatur directe, qd nō est de aliis sacris; sed in hoc differunt, quia sacrm pniæ eo q habet actus suscipientis quasi materiales, non potest dari, nisi adultis in qbus requiritur præparatio ad suscipiendum effectum sacramētorum. Sed baptismus quandoque H datur adultis, & quādoque pueris, & aliis carentibus usu rōnis & ideo per baptismū datur gratia, & remissio pctōrum pueris sine aliqua sui pparatione pcedēte, nō autem adultis in quibus præexigit pparatio remouens fictionem, quæ qdem pparatio qñque pcedit, sufficiens ad gratiæ susceptionē anteq baptismus actu percipiatur, ut et non añ uotū baptismi post ips ppalatæ ueritatis. Qñ āt talis pparatio tpe nō pcedit, sed est simul cū baptismi susceptione, tūc p baptismi susceptionē grā remissionis culpæ cōferē; sed p pniæ sacrm nūq daē grā nisi pparatio adsit, I uel prius fuerit. Vñ [m] uirtus clauiū opāt ad culpæ *concl. 2a* remissionē, uel in uoto existēs, uel in actu se exercens, sicut, & aqua baptismi, sed sicut baptismus nō agit sicut principale agēs, sed sicut instrm, non qdē ptingēs ad ipsā grē suscipiēdæ creationē, ēt instrāliter, sed disponens ad gratiā p quā fit remissio culpæ, ita ē de ptāte clauiū. Vñ solus Deꝰ remittit p se culpā, & i uirtute eiꝰ agit instrāliter Baptismus, ut instrm inaiatū, & sacerdos ut instrm aīatū, q dr seruus fm Phil. 8. Eth. & ideo sacerdos agit ut minister, & sic patet q [p] ptās clauiū ordināt aliquo mō *concl. p* ad remissionē culpę, nō sicut causās, sd sicut disponēs ad eā. vñ si añ absolutionē aliqs nō fuisset pfectè dispositus ad grām suscipiēdā, in ipsa confessione, & absolutiōe sacrāli grām cōsequeret, si obicē nō poneret. Si. n. clauis nullo mō ad culpę remissionē ordinaret, sd ad dimissionē pęnę tm, ut qdā dicūt, nō exigeret uotū recipiēdi effm clauiū ad culpæ remissionē, sicut nō exigit uotū suscipiēdi alia sacra, q nō ordināt ad culpæ dimissionē, sed cōtra pęnā; sd hoc facit uideri q ordināt ad culpæ dimissionē, qa lp usꝰ clauiū ad hoc q effm hēat, requirit pparatione ex parte recipientis sacrm: & similiter uidetur de Baptismo si nunquam daret nisi adultis.

AD PRIMVM ergo dcdm, q sicut Magister dicit in

& sic intelligit. Vide q. 1. ar. 2. & 3. Eluc. Vnde ibi dictū ly ordinatiè, sit ly si obicē non ponat. Ly non pertingit, ēt instraliter, ad creationem gratiæ. Vide 1. par. q. 45. ar. 5. vbi pluribus rationibus ostenditur: quòd nulla creatura potest concurrere, nec etiam instrumentaliter, ad rei alicuius creationē. Quomodo autem cū hoc stet, quòd sacramenta nouæ legis, & per consequens claues, causent gratiam: uide tertia p. q. 62. art. 1. & 4.

1m de conclusione. Potestatem. i. Ministerialem: non, principalem. ¶ Tunc &c. Nam illa authoritas Ioan. 20. Quorum remiseritis &c. non loquitur de remissione facta propter propriam uirtutem. sed per ministerium.

¶ Corollarium. Ergo illa

litera, sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata, nō ut propria uirtute remittāt, quia hoc Dei est, sed ut operationem Dei remittentis ostendant tanquam ministri. Sed hoc cōtingit tribus modis. Vno modo ut ostendant eam non præsentem, sed promittant eam futuram sine hoc, q aliquid operentur ad ipsam, & sic sacramēta ueteris legis operationem Dei significabant, & sacerdos ueteris legis ostendebat tantū, & nihil operabatur. Alio modo ut significēt potestatem, & nihil ad eam operentur, & sic quidā dicunt q sacramenta nouæ legis signant collationem gratiæ, datam sine hoc, q in sacramentis

C

sit aliqua uirtus operans ad gratiam. Et secundum hanc opinionem etiam potestas clauium esset tantum ostendens diuinam operationem in culpæ remissione in ipsa sacramentali collatione facta. Tertio modo ut significent diuinam operationē in remissione culpæ præsentem, & ad ipsam aliquid dispositiue, & instrumentaliter operentur; & sic secūdum aliam opinionem, quæ sustinetur communius, sacramenta nouæ legis emundationem ostendunt diuinitus factam, & hoc modo etiam sacer

B

dos noui testamenti ostendit absolutos à culpa, quia proportionaliter oportet loqui de sacramentis, & potestate ministrorum. Nec obstat quin claues Ecclesiæ ad remissionem culpæ disponunt, quia culpa iam est remissa: sicut nec q Baptismus disponat quantum in se est in eo, qui iam sanctificatus est.

AD SECVNDVM dicendum, q neque sacramentum pniæ, neq; sacramentum Baptismi, operādo pertingit directè ad gratiā, nec ad culpæ remissionem; sed dispositiuè.

Vnde etiam patet responsio ad tertium. Aliæ rationes ostendunt quòd ad remissionem culpæ directe clauium potestas non operetur, quod concedendum est.

A

Illa authoritas; Quorum remiseritis &c. dicit non tantum manifestationem remissionis peccatorum: sed etiam authoritatem remittendi, quamuis non principalem.

¶NOT. Illa opinio quam recitat Sanctus Thomas secundo loco, non est nunc temporis pro opiniona habenda, sed p hæresi. Nam Concilia determinarunt, q sacra nouæ legis non tm̄ significant collationē gratiæ, sed ēt conferūt ipsam gratiam; & non tm̄ q conferunt, sed ēt q conferunt ex opere operato. De his Concilijs vide in Appē. mox sequenti. Opinio uerò tertio loco narrata nō pro opinione nūc habenda est, sed pro ueritate Catholica: ut inde ex concilijs prudens intelliget. Hinc nota: q opiniones à D.Th. amplexatæ fuerunt postea quasi omnes pro ueritate catholica ab Ecclesia determinatæ: quæ autē nō sic determinatæ, semp ab ea reuerēter tractatæ, & nunquàm reprobatæ. Quo post determinationem aliquam concilij gnālis circa lectionem doctorū pcedere debeas: uide regulam uniuersalissimā. q.29. ar.3. appen. Nota rursus: q ly nec obstat quin claues Ecclesiæ ad remissionē &c. est responsio tacitæ obiectionis. Poterat enim quis obiicere cōtra clauium potestatem prædictam in conclusionibus, q accedenti ad confessionem iam contrito nihil remittunt claues, eo q iam fuerint remissa prius. Io ibidet q effectus clauium prædictus intelligit quantum est ex parte ipsarum. Vñ q isti sic accedenti (ut præfertur) non remittant pñtialiter pecca-

D

ta, non est ex defectu uirtutis clauium; sed ex eo q in subiecto accedente nullum reperitur peccatum. Adde: q illa remissio peccatorum pcedens fuit facta uirtute clauium in uoto habitarū, licet non in actu ut ex corpore articuli circa medium habes.

2m de conclusione. Operetur. R̄. dispositiuè: nō, principaliter. §. Nam licet gratia detr in pnia ad remissionem peccati (ut arguitur:) tm̄ neque sacerdos, neque sacramentum ministratum, attingit directè ipsā gratiam. Tunc &c. ut patet ex conclusione secunda.

3m de conclusione. Abluere possit. R̄. ministerialiter: non, uirtute ppria. §. Tunc &c. Neq; .n. aqua Baptismi cor abluit uirtute ppria, sed ministerialr à Deo sibi pstita. Nam instrm, cuiusmodi est aqua, (sicut & sacerdos) agit in uirtute eius, cuius est instrumentum.

4m ex magistro. Cooperaretur. R̄. uirtute ppria: non, Dei. §. Tunc &c. Nā ad interiorē mun-

E

dationem ipsum sacerdotem, & sacra cooperari ministerialiter, non autem principaliter: sæpius iam dictum est in litera.

5m de maiori. Non remittitur. R̄. principaliter: non, ministerialiter §. Tunc &c. Nam ad hoc, q hō uirtute clauium peccata remittat ministerialiter non requiritur, q det spiritum sanctum principaliter. i. uirtute ppria (in hoc sensu negat Magister spūm sanctum dari ab hoie: ut aigm dicit) sed tm̄ ministerialiter, hoc est uirtute instrarīa dispositiuè. Vñ simpliciter error esset dicere, quòd hominis sit dare spiritum sanctum: non autem si dicamus, quod Deus per ministerium hominis det spiritum sanctum.

APPENDIX.

1 Vnl. p S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primo quō p rōnem interimas hæresim Armenorum (Prat. Armeni) dicentium: sacrm nullū cōferre gratiā, nec posse; quantumlibet ad eius susceptionē aiam suā qs pparet. Per hanc .n. locutionē uniuersalē coïntelligit: Armenos ipsos negare ptātem clauium se extendere ad remissionem culpæ (ut patet) qm̄ si nullum sacrm gtam confert, ergo nec sacrm confessionis: &, si gratiā non confert, culpam non remittit, qñquidem sola gratia peccata remittuntur. Item hæresim Nouatianorum (Prat. Acesius. Nouationi. Montanistæ) dicentiū: sacerdotes nō hre ptātem dandi remissionē pctōrū lapsis post baptismum.

2 ¶Scdo habes: qō p rōnē ondat hanc merito fuisse damnatā à Conc. Trid. sess. 7. can. 2. sic, Siquis dixerit ea ipsa nouæ legis sacra à sacris antiquæ legis nō differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alij ritus externi: anathema sit. Hæc ibi. Quæ aūt dfia sit inter ueteris legis atque nouæ sacra, monstrat, & consequenter per hoc hæresim afid: ctam cōdēnat, Papa Eugenius quartus, in Decr suo Armenis dato, sacro approbante Cōc. Florēc. Nouæ legis septem sunt sacra. s. &c. Pnia &c. Quæ multum à sacris differunt antiquæ legis. Illa .n. non causabant gtam, sed eam solum p passionē Christi dandam figurabant. Hæc uero nostra & cōtinent gratiā, & ipsam digne suscipiētibus cōferunt. Hæc ibi. Vbi ex comparationis natura ly conferunt, idem vł ualere, qđ causant. Nam prius in comparationē adducēs antiqua sacra dixit ly non causabant. Ergo, ex opposito loquendo, sacra noua gratiam causant; id qđ concilium expressit per hoc uocabulum conferunt. Ex hoc alijsq; citandis, cōfirma: q dicta sunt in rñsiona ad primum. Item damnatam à Conc. Trid. sess. ead. can. 6. Siquis dixerit sacra nouæ legis nō cōtinere gtam quā signant; aut gtam ipsam nō ponentibus obicē non cōferre; quasi signa tm̄ externa sint acceptæ per fidem gtæ uel iustitiæ &c. Anathema sit. Hæc ibi. Et Can. 8. Siquis dixerit per ipsa nouæ legis sacra ex opere operato non conferri gratiam: sed solā fidem diuinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere: Anathema sit. Hæc ibi. Item ab ead. sess. 6. c. 6. Non .n. absque cā p totum illud capitulum declarat modum præparationis ad gtam iustificantem per baptismum, & à simili per alia sacra, consequendam: maximè autem, quia in principio capituli septimi dicit. Hanc dispositionem, seu præparationem, iustificatio ipsa consequitur; quæ non est sola pctōrum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per uoluntariam susceptionem gratiæ, & donorum. Huius iustificationis causæ sunt &c. efficiens uerò misericors Deus, &c. instrumentalis item, sacramentum baptismi &c. Hæc ibi. Vbi uides contra hæresim illam & præparationem nostram ad gratiæ consecutionem non esse frustrà; & sacramenta esse causam instrumentalem iustificationis, i. remissionis culparum & adeptionis gratiæ atque donorum. Nam quod de sacramento baptismi in hac materia dixit, de alijs sacramentis, utquæ in ratione sacramenti præcisè similia sint, eo intelligendum est. Capitulum illud sextum, quoniam & pulcherrimum & optimum est & hic propter prolixitatem uitandam dimissum, uide ibi. Item damn. à &c. ut q. 17 ar. 2. appen. Item a &c. ut q. 10. ar. . appen. Vide Roffensem contra assertiones Lutheri ar. 1. Item damn à Leone X. in bulla contra er. Luth cuius damnationis particulam vide q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. q. 68. ar. 9. Nam & Lutherus ait: q sacramenta nō dant gratiam. Item damn. à &c. ut q. 10 ar. 5. & pri. par. q. 48. ar. 4. appen. Vbi contra Nouatianorum prædictum errorem agit. Vide etiam contra hunc aliquid Conc. Trid. in 3. par. q. 68 ar 6.

3 appen ¶ Tertiò habes: quomodo per rônem suprad. dicta Patrum, p quantu pn estacê clauium ad rem. ssionem culpæ indicant ualere & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina præseru & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XVIII. ART. II.

65 NOT. Qm. pportionaliter oportere loq de factis, & ptbe ministrorum, inquit D. Th. ar. 1. ad prim. in sin. ideo non mirum, quòd nunc de posse clauiû sacralium, nûc de ministri posse inquirit.

¶ CONCL. Illi qui per contritionê consecutus & remissionem pctôrum quantum ad culpam & pœnã æternam, quæ simul cum culpa dimittitur, augetur gratia ex ui clauiû ex passione Christi efficaciam habentium, & remittitur tpalis pœna, cuius reatus adhuc remanserat post culpæ remissionem: non tamen totus.

¶ NOT. Ly tpalis pœnæ. sumitur hoc secûdum q̄ uel in præsenti, uel in purgatorio, peccatori debetur (ut patet in corpore iuxta finem.)

¶ PROB. 1 Quia idê iudicium est de effectu clauium actualiter collatu in eo, in quo contritio tpe præcessit, quod est de effectu baptismi qui iam habên gratiam datur: & illi, qui p uotum baptismi præcedens iam consecutus est remissionem culpæ & pœnæ, quãdo actualiter baptismum suscipit, gratia augetur, ac pœna totaliter dimittitur: Quia (a ly non tñ &c.) in pœnitentia nô mutatur homo in aliam uitam, ita quòd fiat per pniam nouus hô, cum ipsa nô sit regeneratio) sed sanat.

1m de conclusione. Nô pœnã. Rx. .oth: nô, parualé. §. Tunc &c. ut patet ea conclusione.

2m de maiori. Nô pt præiudicare iustitiæ diuinæ. Rx. Pôt in sine præiudicio ipsius iustitiæ al qd de pœna cô taxatu debita remittere.

ARTICVLVS II.

Vtrum sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos non possit remittere pctm̃ quo ad pœnam. Peccato enim debetur pœna æterna, & tpalis, sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet pœnitês obligatus ad pœnam tpalê in purgatorio, uel in hoc mundo faciendam, ergo non dimittit ali G quo modo pœnam. h

¶ 2 Præt. Sacerdos non pôt præiudicare h institiæ diuinæ, sed ex diuina iustitia taxata est pœnitentibus pœna, quam debent subire, ergo sacerdos non pôt de ea aliquid remittere.

¶ 3 Præt. Ille, qui paruum pctm̃ commisit, non est minus h susceptiuus clauium, q̄ ille, qui commisit maius pctm̃, sed si aliqd de pœna p officium sacer- H dotis de maiori pctô dimittit, possibile est esse adeo paruum pctm̃, cui nô debeatur plus de pœna, quàm illud, qđ de maiori pctô dimissû est, ergo poterit totã pœnam illius peccati parui dimittere, quod falsum est.

¶ 4 Præt. Tota pœna tpalis peccato debita est unius rônis. si ergo per primam absolutionê dimittatur aliquid de pœna, et per secundam ab eodem pctô absolutionem poterit aliquid remitti, & sic tantum poterit multiplicari absolutio, quod vi clauium tota pœna tolletur, cû secunda absolutio, non sit minoris efficaciæ quàm prima, & sic peccatum remanebit omnino impunitum, quod est h inconueniens.

SED CONTRA, Clauis est potestas ligandi, & soluendi: sed potest sacerdos iniungere pœnam temporalem, ergo & pôt absoluere à pœna.

¶ Præt. Sacerdos non potest dimittere pctm̃ quantû ad culpam, ut in litera dicitur, nec quantum ad pœnam æternam pari rône. Si ergo non pôt remittere quantum ad pœnã tpalem, nullo modo remittere poterit, quod est omnino contrarium dictis Euangelij.

RESPONDEO Dicendum, q̄ F idem iudicium est de effectu, quem potestas clauium exercita actualiter complet in eo, in quo contritio têpore præcessit, & effectu baptismi, qui iam habenti gratiã datur. Aliqs.n. per fidê, & contritionê præcedentem baptismum, gratiam remissionis peccatorum, quantû ad culpa, consequutus est, sed quando actualiter postea baptismû suscipit, gratia auge G tur, & a reatu pœnæ totaliter absoluitur, eo q̄ fit particeps passionis Christi: & similiter illi, m qui per contritionem consecutus est remissionem peccatorum, quantum ad culpam, & per consequens quantû ad reatum pœnæ æternæ, quæ simul cum culpa dimittitur, ex ui clauium ex passione Christi efficaciam habentium augetur gratia, & remittitur temporalis H pœna, cuius reatus adhuc remãserat post culpæ remissionem, non tamen totus, sicut in baptismo, sed pars eius, quia in baptismo regeneratus homo configuratur passioni Christi, totaliter efficaciam passionis Christi, (quæ sufficit ad oêm pœnam delêdam) in se suscipiês, ut nihil de prioris pcti actualis pœna remaneat, qa nô dêt alicui imputari ad pœnã, nisi qđ ipsemet fecit. In baptismo aût hô nouã uita suscipiens fit p gratiã baptismalê nouus hô, & iô nullus reatus pœnæ in eo remanet p I pcedêti pctô. Sed in pnia nô mutatur hô in aliam uitã, qa non est regeneratio, sed sanatio q̃dã, iô ex ui clauiû, q̃ opatur in sacrô pniæ, nô tota pœna remittitur, sed aliqd de pœna tpali, cuius reatus post absolutionê a pœna æterna remanere potuit, nec solû à pœna illa, quã hic pœnitês hêt in côfitendo, ut quidã dicût, qa sic confessio, & sacrãlis absolutio nô esset nisi in onus, qđ non côpetit sacris nouæ legis, sed êt de illa pœna, q̃ in purgatorio debet, remittit, ut aliqd minus in purgatorio puniat, absolutus añ satisfactionê decedês, q̃ si añ absolõnê decederet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos non K remittit totam pœnam temporalem, sed partem, et ideo adhuc manet obligatus ad pœnã satisfactoriã.

AD 2m dicendum, quòd passio Christi sufficienter satisfecit pro peccatis totius mundi, & iô sine præiudicio diuinæ iustitiæ, aliquid de pœna sibi debita remitti potest, secundum q̄ effectus passionis ad ipsum per sacramenta Ecclesiæ pertingit.

AD 3m dcdm, q̄ p quolibet pctô oportet aliquam pœna satisfactoriã remanere, p qua medicina cõ ipsû pttetur; & iô q̃uis uirtute absolutionis dimittat aliqua q̃titas pœnæ debita p aliquo magno pctô, nô oportet q̄ tãta quãtitas pœnæ dimittatur respû

§. Tûc &c. Licet.n. diuina iustitia taxauerit confitentibus pœnam quam debent subire: nô tñ per hoc exclusit qn côfitentes ipsi possint ex passione Chri sibi ipsis côtaxata pœnæ taxatæ satisfacere. Et hinc puenit: q̄ côfitêti ex ui clauiû pœnam taxatã sacerdos remittit absq; pîudicio diuinæ iustitiæ: qm passionem Chri per clauem ei applicat. Quòd.n. p sacra meritû passionis Chri hoîbus côfertur, significat Concil. Trid. sess. 5. Decr. de peccato originali dicens, Si quis &c. negat ipsum Christi Iesu, q nos Deo reconciliauit in sanguine suo, meritû per bapti sacrm in forma ecclesiæ ritê collatum tã adultis quam paruulis applicari. Anathema sit. Hæc ibi. Concil. m

3m de maiori. Nô est minus susceptiuus. Rx. Scdm q̃titatê pportionalê: nô, absolutam. § Tunc &c. Nã ei qui commisit paruum peccatû sufficit, q̄ remittatur proportionaliter de pœna debita peccato suo.

¶ NOT.

¶NOT. Ly pro quolibet peccato oportet aliq̃ pœnā satisfacto-riā remanere. Loquitur hic textus secundum considerationem actionis clauium: non secundum considerationem quantitatis contritionis. Sen. n. Diuus Tho. q̃ contritio potest esse tanta ut tota pœna omnino remittatur confesso, (ut in responsione ad 4m. patebit in fine:) & simul nouit, q̃ ex virtute clauiū, ut sic, non fit totaliter hō nouus (ut patuit in corp.) quod tamen esset, si ex ipsarū virtute, ut sic, tota pœna simul cum culpa remitteretur.

Corollarium Ex hoc ergo responso intelligē, quem sensum habeat cōmune dictū, q̃ scilicet nonnullis peccatoribus confitē tibus tota pœna remittitur. Dicēs enim, q̃ sit ex uirtute clauiū, vt sic, (alioquin baptismus, & confessio æqualem effectū sortirentur) sed est aliū dē. Cum ergo forma liter loquatur. D. Th. more suo) conuenientissime dixit. q̃ pro quolibet peccato oportet aliquam pœnam satisfactoriam remanere.

4m minor æquiualēs post consequentiam. Quod est inconueniens. &c. nisi pœna Christi satisfecisset in eo, qui confessiones multiplicauit. Sufficit.n. q̃ quis, per Christi pœnam sibi applicatam satisfaciat pro catoū pœnis ad hoc: ut peccata ipsa non sint impunita. Tunc &c. ut patet.

¶NOT. Ly pro quo pœna Christi satisfecit. Videlicet illi applicata per sacramentum pœnitentiæ, de quo in argumento: non autem sine tali, uel simili, applicatione. Magna.n. differentia est inter has propositiones. i. Christi pœna satisfecit pro me, talisq; satisfactio reddet me impunitum, & Christi pœna satisfecit pro me, mihique est per sacramētum applicata, & talis satisfactio sic sumpta reddet me impunitum. i. faciet, q̃ non amplius puniar. Prima nāq; falsa est, hæreticisq; familiaris, qui Christi morte ignauiam suā operasque in uentam contegunt: secunda autem uera est atque catholica: ut de utraque ex Concil. Trid. sess. 5. c. 3. colligimus sic dicente. Verum etsi illi pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt: sed ij duntaxat, quibus meritum passionis eius communicatur. Hæc ibi. Nemo n. pō. esse iustus, nisi cui merita passionis dñi nostri Iesu Christi communicantur (ut ideo dicit c. 7.) & eius meritum per sacramenta in forma ecclesiæ ritè collata nobis communicatur (ex eo. sess. 5. de peccat. orig. anathematismo 3.)

cuiuslibet peccati, quia secundum hoc aliquod peccatum remaneret omnino sine pœna, sed virtute clauium de pœnis singulorum peccatorum proportionaliter dimittitur.

AD 4m. dicendum, q̃ quidam dicunt, q̃ in prima absolutione tantum dimittitur vi clauium, quantum dimitti potest: sed tamen ualet iterata confessio, tum propter instructionē, tum propter maiorem certitudinem, tum propter intercessionem sacerdotis, uel confessoris, tum propter uerecundiæ meritum. Sed hoc non uidetur verū, quia si hæc esset rō confessionem iterandi, non tamen esset ratio iterandi absolutionē, præcipue in eo, qui non habet aliquam cām dubitationis de præcedenti absolutione, ita.n. poterit dubitare post secundā absolutionē, sicut post primā. Sicut uidemus quòd sacramentum extremę unctionis non iteratur super eundem morbum, eo q̃ totum quod per sacramē tum fieri potuit, semel factum est. Et præterea in secunda confessione non requireretur q̃ haberet claues ille, cui fit confessio, si nihil ibi uis clauium operatur. Et ideo dicunt alij, etiam in secunda absolutione aliquid vi clauium dimitti de pœna, quia in secunda absolutione gratiæ confertur augmentum, & quā to maior gratia recipitur, minus de impuritate præcedentis peccati manet, & ideo minor pœna purgans debetur. Vnde etiam in prima absolutione aliquis plus, & minus dimittitur de pœna, secundum quod plus se ad gratiā disponit, & pōt esse tanta dispositio, quod etiam ex ui cōtritionis tota pœna tollit, vt prædictum est. Vnde etiam non est inconueniens si per frequentem confessionem etiam tota pœna tollatur, ut peccatum omnino remaneat impunitum, pro quo pœna Christi satisfecit.

ARTICVLVS III.

Vtrum sacerdos per potestatem clauium possit ligare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ sacerdos per potestatem clauium ligare nō possit. Virtutes enim sacramentales ordinantur contra peccatū vt medicina: sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggrauatio morbi, vt vr ergo sacerdos p uim clauiū, q̃ est vis sacramentalis, non pōt ligare.

lit exoluenda plerumque remaneat. Item quomodo hæresim 1 Nouatianorum: quæ ar. 1. appen. recitatur. Vide ibi: & appl. et hoc, pro quanto de remissione peccatorum, quoad pœnam, negarunt suam possent, etiam intelligere. ¶Secundò habes quomodo per rationem ostendas, errorem prædictum meritò cō- 2 dēnari à Conc. Trid. sess. 14. c. 7. sic. Neque uero ulla uia in ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amouendam imminentem à domino pœnā securitor, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum uero animi dolore frequentēt. Hæc ibi. Et canone. 12. Si quis dixerit totam pœnam simul cum culpa remitti semper à Deo, satisfactionemq; pœnitentium non esse aliam quam fidem, qua apprehendunt Christū pro eis satisfecisse: Anathema sit. Hæc ibi. Ex quo loco confirmatur doctrina nuper data in Not. post respon ad 4m. Item damnabeo. canon. 15. Si quis dixerit &c. fictionem esse q̃ uirtute clauiū sublata pœna æterna, pœna temporalis plerūque exoluenda remaneat. Anathema sit. Hæc ibi. Item sess. 6. canon. 30. Si quis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpā remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit ita, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ uel in hoc seculo uel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cælorum aditus patere possit. Anathema sit. Hæc ibi. Item quomodo per rationem ostendas hæc. Nouatianorum, pro quanto de remissione peccatorum, quo ad pœnam negant, damnari meritò a &c. ut quæstione &c, Vide articulo primo, appen. circa fin. ¶Tertiò habes quomodo per rationem ostendas 3 meritò fuisse dictum à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 2. non esse eundem effectum baptismi & clauium confessionis in hæc uerba. Alius est præterea baptismi, & alius pœnitentiæ fructus, per baptismum enim Christum induentes noua prorsus in illo efficimur creatura plenam & integram peccatorū omnium remissionem consequentes: ad quam tamen nouitatem & integritatem per sacramentum pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus & laboribus (diuina id exigente iustitia) peruenire nequaquam possemus, ut meritò pœnitentia laboriosus quidam baptismus à sanctis Patribus dictus fuerit. Hæc ibi. Quibus etiam uerbis damnari errorem prædictum cuilibet rectè consideranti, atque intelligenti patere potest. ¶Quartò 4 habes quomodo per rationem supradicta Patrum, pro quanto claues ad minuendam pœnam temporalem remanentem ualere insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶Quintò 5 vides: quomodo ex ijs uicissim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & consolidetur.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rōnem confringas errorem Lutheri (qui ex Roffense contra ipsum artic. 5. colligitur) dicentis: q̃ pœnas temporales pro peccatis debitas ecclesia non pōt auferre per claues. Item errorem quorundam (ut ex Concil. Trid. adducendo nunc edocemur) dicentium: fictionem esse, q̃ remota pœna æterna uirtute clauium, pœna tempora-

Veil. p. 5. Roc. cōtra err. Luth. &c.

QVÆST. XVIII. ART. III.

CONCL. 1a. Sacerdos, q̃uis in absoluendo ex ui clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ etiam remo-

pena

nē modo prædicto (ar. 1. & q. 17. ar. 2.) nō tamen in ligando aliquam operationem habet in culpam, nisi ligare dicatur, inquātum non absoluit (q. 17. ar. 2. ad 4m.) sed ligatos ostendit: sed in pœnam habet potestatiuam operationem & ligandi & soluendi.

F vi clauium uestitam: cum ad Dauid contritum dictum sit, Dominus transtulit peccatum tuum, i. pęnam æternam peccato tuo debitam commutauit in temporalem. Nam peccatum Dauidis quo ad culpam penitus delendo abstulerat, non transtulerat. Propterea dixit prob. scripta: quòd conclusio secunda, tanquam clara præsupponebatur. 2. Reg. 12.

2 ¶ Pręterea. Sicut absoluerē uel aperire est amouere obstaculū, ita [h] ligare est obstaculū ponere, sed obstaculum regni peccatū est, quod nobis ex alio imponi non potest, quia non nisi uolūtate peccatur, ergo sacerdos ligare non potest.

G 3 ¶ Præt. Claues ex passione Christi efficaciam habent, sed ligare non est effectus passionis, ergo ex clauium potestate non potest sacerdos ligare.

Sed contra, est quod dicitur Matth. 16. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis.

Præt. Potestates rōnales sūt ad opposita: sed potestas clauiū est potestas rationalis, cum habeat discretionē adiūctā, ergo habet se ad opposita, ergo si pōt soluere, potest, & ligare. H

Respondeo, Dicendum, ꝙ operatio sacerdotis in usu clauium est conformis Dei operationi, cuius minister est, Deus autem habet operationem, & in culpam, & in pœnā. Sed in culpam ad absoluendum quidem directe, ad ligandum autē indirecte, inquantum obdurare dicitur dum gratiam non largitur, sed in pœnam habet operationem directe quantum ad utrumque, quia, & pœnam parcit, & pęnam infligit. Similiter ergo [m] sacerdos, etsi in absoluendo ex vi clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimissionem modo iam prædicto, non tamen in ligando aliquam operationem habet in culpam, nisi ligare dicatur, inquantum non absoluit, sed ligatos ostendit, sed in pęnam habet potestatem, & ligandi, & soluendi. [n] Soluit enim à pęna quam dimittit, sed ligat quantum ad pęnam, quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. Vno modo considerando ipsam quantitatem pęnæ in communi[o], & [p] sic non ligat, nisi inquantum non soluit, sed ligatum ostendit.[q] Alio modo considerando pęnam hanc vel illam determinate, & sic[r] ligat ad pęnam,[s] imponendo eam.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud residuum pęnæ ad quod obligat, est medicina purgans peccati impuritatem.

Ad 2m dicendum, ꝙ obstaculum regni non solum est peccatum, sed etiam pęna, quâ I qualiter sacerdos imponat, dictum est.

Ad 3m dicendum, ꝙ etiam passio Christi obligat nos ad pęnam aliquam, per quam ei conformemur.

Corollarium. Ergo confessio non est forus iræ atque pęnarū (contra hæreticos, de quibus alibi supra 1 t maxime si addideris, ꝙ etiam illud ligare ad pęnam, & ostendere, confitentem esse ligatum ad culpam, sunt simul, & seorsū utrumque illorum, in ipsius pœnitentis vtilitatem. Cæterum ad pauca respicientes de facili obgannirunt. Ligare. n. uel ad culpam crediderunt; cū audierunt, sacerdotes habere potestatē ligandi uel ad pœnā in communi sumptā cuius contrarium secunda nunc conclusio dicet. Rursum. Ergo iste articulus multum differt à q. 17. ar. 2. Nam in illo priori statuitur, ꝙ potestas ligandi est in clauib. seu in sacerdote ex ui clauium, sed in hoc posteriori statuit, ꝙ isto uel isto modo potestas illa ligādi exerceatur. Est igitur posterior hic articulus declaratio quædam illius prioris: inquātū potestatem ligandi in clauibus repertā ibi conclusam monstrat nunc quomodo sacerdotes administrēt. Ibi ergo quæritur, & cōcluditur de re; hic autem de modo ipsius rei.

¶PROB. 1. Quia operatio sacerdotis in vsu clauium est conformis operatiōi Dei, cuius minister est; & Deus habet operationem in culpam, directe quidem quantum ad absoluendum, indirectè autem quantum ad ligandum (inquantum. s. obdurare dicitur, dum gratiam non largitur). 2. Quia (ly sed pœnam &c.) sacerdos soluit à pęna quam dimittit & ligat ad pœnam, quæ remanet (cū etiam Deus in pęnam habeat operationem directe tum soluēdo tum ligando. s. parcendo pęnam, ac infligendo ipsam.

¶NOT. Ly directè. Idest operando positiue aliquid Ly indirectè. Idest nihil positiuè operando; sed iuste aliquid denegando. K Quod autem Deus indirecte tantum in culpam operationem habeat non quòd sit, nec indirecte causa peccati; sed quòd iustam pęnam culpæ inducat: vide prima parte. q. 19. art. 9. & q. 49. ar. 2 & q. 105. ar. 4. Ibi enim, ultra textum disputatum est atque efficacissimè conclusum in Appen. ꝙ culpa non est à Deo effectiuè; & consequenter ꝙ opus Dei non est ita adulterium Dauidis, sicut proditio Iudæ (contra Caluinum, Mellanctonē, & similes). De hoc etiam uide. S. doctorem. 1. 2. q. 79. ar. 1. & 3. & 4. Vbi quoque ar. 1. uidebis non licere inferri; Deus gratiam non largitur, ergo est indirecte causa culpæ.

CONCL. 2a. Sacerdos non ligat ad pęnam in communi; nisi inquantum non soluit, sed ligatum ostendit.

¶PROB Quia hoc, tanquam clarum præsupponitur,

¶NOT. Ly pœna in communi. Idest pęna, ad quam peccator est obnoxius, quæcumque sit illa. Ad hanc enim remanet ex se peccator obligatus, dimissa æterna pęna per contritionē

CONCL. 1a. Sacerdos ligat ad pœnam determinatè sumptam. Concl. 1a.

¶PROB. Quia sacerdos imponit hanc vel illam pęnam cōfitentibus (hæc vulgò dicitur pęnitentia data ab ipso).

1m de maiori.

Vt medicina. ℞. saltē purgans. §. impuritatem. s. peccati. Tunc &c. Nam ligare, modo dicto in conclusionibus, est medicina purgans impuritatē peccati; non autē aggrauatio morbi (ut argumentum somniabat). Concl. p.

¶NOT. Ly purgans impuritatem peccati Scilicet dupliciter. Nam & purgat prætertā & à futura impuritate præseruat: Concl. s. vt alibi supra de satisfactione, uisum est & in appen. sequenti, ex Concilio dicetur.

2m de maiori.

Ligare est obstaculū ponere. ℞. negatur; loquendo de ligare modo dicto in conclusionibus. §. quinimò taliter ligare est remouere obstaculū; quod impediebat ab ingressu regni. Nam obstaculū regni non solum est peccatum, sed etiam pœna iuxta illud Nō intrabit in illam, beatam patriam, aliquid coinquinatum. Apocalip. 21. i. aliquid peccato, aut pęnæ, obnoxium, (in cuius signum animæ in purgatorio retardantur ab ingressu regni tantummodò propter pœnam soluendam): & consequenter sacerdos, qui ad tollendam pœnam maiorem, in impositionem pœnitentiæ ui clauium informatæ grauis insipientibus uidetur, non ponit obstaculum, sed remouet. Quod melius intelliges, si hanc pœnitentiam à confessario datam cōsideraueris non esse pœnam præcisè, sed medicinam; ut in K responsione ad primum. Breuibus ergo dicas: quòd ligare ad pœnam, ut medicina est, non est ponere obstaculum regni; sed auferre.

3m de minori

Sed ligare. ℞ ad pœnam æternam: non ad pœnam aliquā, per quam Christo passo conformemur §. Tunc &c. Nam sacerdos ex uirtute clauiū agens per impositionem pœnitentiæ hanc conformationem intendit: ut ex Concil. Trid. sess. 14. c. 8. colligitur. Vide appen. inf. Pœnitentiæ iniunctæ utilitas magna.

Corollarium. Ergo pœnitentia à sacerdote iniuncta purgat peccata (ut in ad primum,) aufert obstaculum regni (sicut dolor est medicina doloris, ut in ad 2m.) & conformat nos Christo passo (ut in ad 3m.)

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostēdat meritò positam esse à scripturis, & per consequens à Concilijs omnibus de hac re tractantibus quandam alligaturā, Vid. p S. &c. ad intellig. &c.

quæ

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sacerdos secundum proprium arbitrium possit ligare & soluere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos possit ligare, & soluere secundum proprium arbitrium, Hieronymus enim dicit mensuram temporis in agendo pœnitentiam non satis aperte præfigunt Canones pro unoquoque crimine, ut de singulis dicat qualiter unumquodque sit emendandũ, sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuunt, ergo uidetur quòd ipse secundum suum arbitrium possit ligare, & soluere.

B ¶ 2 Præt. Dominus laudauit uillicum iniquitatis, quòd prudenter fecisset, quia debitoribus domini sui remisisset largiter, sed Deus pronus est magis ad miserendum, quàm aliquis dominus temporalis, ergo uidetur quòd laudabilior sit quis quantũ plus de pœna dimiserit [b].

C ¶ 3 Præt. omnis actio Christi [c] nostra est instructio, sed ipse quibusdam peccantibus nullam pœnam imposuit, sed solum emendationem uitæ, ut patet de adultera Ioan. 8. ergo uidetur quòd secundum arbitrium suum possit etiam sacerdos, qui est uicarius Christi, dimittere totã pœnam, uel partem.

SED CONTRA, Grego. dicit Falsam pœnitentiam dicimus, quæ non secundum authoritatem sanctorum patrum pro qualitate criminis imponitur, ergo uidetur quòd non omnino sit in arbitrio sacerdotis.

E Præte. Ad actum clauium requirit discretio, sed si esset omnino in uoluntate sacerdotis dimittere, & imponere de pœna quantum uellet, non esset ibi necessaria discretio, quia nũquàm ibi indiscretio posset accidere, ergo nõ est omnino in arbitrio sacerdotis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sacerdos operatur in usu clauium sicut instrumentum, & minister, nullum autem instrumentum habet efficacem actũ, nisi secundum quòd mouetur a principali agente, & ideo dicit Diony. in fine Eccles. hierar. quòd sacerdotibus utendum est uirtutibus hierarchicis, quando diuinitas eos mouerit, in cuius signum. Matthe. 16. ante potestatem clauium Petro traditam fit mentio de reuelatione diuinitatis ei facta. & Ioan. 20. præmittitur potestati remissionis Apostolis datæ Spiritussancti donum, quo filii Dei aguntur. Vnde [m] si præter illum motum diuinum uti sua potestate præsumpserit, non consequeretur effectum, ut Diony. dicit. Et præter hoc a diuino ordine auerteretur, & sic culpam incurreret, [n] & quia pœnæ satisfactoriæ infligendæ, ut medicinæ sunt, sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt, sed uariandæ sunt secundũ arbitrium medici, non propriã uoluntatem sequentis, sed scientiam medicinæ, ita [p] pœnæ satisfactoriæ in Canone determinatæ [q] competunt omnibus, sed uariandæ sunt secundum arbitriũ sacerdotis diuino instinctu regulati. sicut ergo medicus aliquã prudenter non dat medicinam efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur, ita [s] sacerdos diuino instinctu motus, non semper totam pœnam, quæ uni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine desperet, & a pœnitentia totaliter recedat [t].

qox dicitur esse salutis: & consequenter non omnem alligaturam esse malam seu fugiendam, immo quandam a catholicis amplectẽdam. A scripturis quidem: Ecclesiastici 6. Vincula illius alligatura salutis. Et supra: inijce pedem tuũ in compedes illius, & in torques illius collum tuum. Subiice humerum tuũ, & porta illã: & ne accidieris in uinculis eius. In nouissimis. n. inuenies requiem in ea, & cõuertetur tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, & bases uirtutis: & torques illi[*] in stolam gloriæ. Hęc ibi. Vbi loquitur de sapientia. Item a scripturis Matth. 16. Quodcũque ligaueris super terram erit, & in cœlis. Et 18. Quæcunque alligaueritis sup. terrã, &c. & Io. 20. Quæcunque retinueritis, retenta sunt. Nullatenus, uero dubiũ est: quæcunque fecit Christus, pro nostra salute fecit. A Concilijs uero Trid. sess. 14. cap. 1. & 5. & 8. itẽ Canõ. 3. & 15. De his locis Concilij uide sup. q. 17. ar. 2. Appen. ubi literaliter adducuntur. Quòd et huiusmodi ligaturæ sint salubres dixit idem Cõc. ead. sess. cap. 8. sic. Diuinã clemẽt. a decet; ne ita nobis absq; ulla satisfactione peccata remittãtur: ne, occasione accepta, peccata leuiora putantes, uelut iniurii & cõtumeliosi spiritui sancto, in grauiora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Hæc ibi. Diximus autẽ supra: quod pœna, ad quã ligat sacerdos, est satisfactio. Item idẽ Cõcil. mox infra. Procul dubio magnopere a peccato reuocant, & quasi freno quodam coercent, hæ satisfactoriæ pœnæ; cautiores, que & uigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt: medentur quoq; peccatorum reliquiis, & uitiosos habitus male uiuẽdo comparatos contrariis uirtutum actionib. tollunt. Hęc ibi. Nõne igitur multum tibi uidentur al ligatura salutis? Item Concil. infra. Accedit ad hæc: quòd dũ satisfaciẽdo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quòd si compatimur, & cõglorificabimur. Hæc ibi. Ex quibus omnibus patet, quantum saluti nostræ insidientur Epicurei Nouatores dum satisfactiones huiusmodi, Ecclesiæque sanctæ ligamina etiam alia, quæ leges uocãtur (ad instar serpentis, Genes. 30.) totis uiribus dissuadent: & contra, quantũ nostræ saluti fauent, qui ligaturas huiuscemodi nobis persuadent. ¶ Secundo habes; quomodo per rationem dicta euangeliorum atque similia, pro quanto potestatem ligandi in sacerdote uirtute clauiũ ponant, in sensu recto & intelligas & probes & tuearis. ¶ Tertio uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina articuli præsentis & declaretur & consolidetur. 2 3

Quã bonus sit Deus in ligando uide pet totum.

Popule meus qui te beatũ dicunt te decipiunt Isa. 3.

QVÆST. XVIII. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Sacerdos, si præter motum diuinũ uti sua potestate præsumpserit, non consequetur effectum, & culpam incurret. 7c

¶ PROB. 1. Quia sacerdos operatur in usu clauium, sicut instrumentum (cũ antequàm potestas clauium ei tradatur fiat mentio de reuelatione diuina, Matth. 16. ac de spiritussancti dono. Io. 20.) & nullum instrumentum habet effectum, seu actum efficacẽ, nisi secundum quòd mouetur a principali agente (patet) 2. Quia (ly & culpam &c.) sacerdos tunc sic utens sua potestate a diuino ordine auerteretur (patet ex supra. Matth. 16. ac Io. 20.)

Conclu. m

CONCL. 2ª. Pœnæ satisfactoriæ in canone determinatæ non competunt omnib. sed uariandæ sunt secundum arbitrium sacerdotis diuino instinctu regulati.

Conclu. p

¶ PROB. Quia pœnæ satisfactoriæ infligendæ sunt, ut medicinæ (cum medicinæ sint); & medicinæ in arte determinatæ nõ omnibus competũt, sed uariandæ sunt, pro utilitate infirmorum, secundum arbitrium medici scientiam medicinæ, non propriam uoluntatẽ sequentis.

Conclu. s

¶ *Corollarium*. Ergo medicinæ illæ in arte medica determinãtur, ut pro utilitate infirmorum diuersorum iuxta eorum uarietatem complexionẽ aliquàm secundum scientiam medicam attendenda, diuersimodè limitentur, & applicentur. Sciebant enim primi medicinæ artis inuentores, quod complexiones diuersorum sunt diuersæ, & consequenter quòd non singulæ competunt ad salutem, quæ aliquibus conueniũt: & ideo ipsi statuentes id, quod in pluribus ordinatiè reperitur,

Pro medicis particularib. & confessariis notãdum.

non

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd arbitrium istud debet esse diuino instinctu regulatum.

AD 2m dicẽdum, quòd etiam de hoc laudatur uillicus, ꝙ prudenter fecit, & ideo in remissione pęnæ debitæ, discretio adhibenda est.

G AD 3m dicendum, ꝙ Christus habuit potestatem excellentię in sacramentis, unde ipse ex authoritate pęnam totam, uel partem poterat dimittere sicut uolebat, nec est simile de his, qui operantur tantum, ut ministri.

QVAESTIO XIX.

De Ministris clauium, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ministris clauiũ, & usu earum.

¶Circa quod quęruntur sex.

¶Primo, Vtrum sacerdos legalis claues habuerit.

¶Secundo, Vtrum Christus claues habuerit.

¶Tertio, Vtrum soli sacerdotes claues habeant.

¶Quarto, Vtrum sancti homines nõ sacerdotes claues, uel usum earum habeant.

¶Quinto, Vtrum mali sacerdotes usum clauium habeant efficacem.

¶Sexto, Vtrum schismatici, & heretici, excommunicati, & suspensi, & degradati, usum clauium habeant.

ARTICVLVS I.

Vtrum sacerdos legalis claues habuerit.

H AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim

non intenderunt per hoc particularib. medicis auferre quãdã epicheiam .i. iudicium quoddã naturale secũdũ scientiã huic in tali casu sic uel moderatè applicãdam progcediens; quinimmo scientes, esse impossibile, aliquã regulã legis humanæ instirui, quæ in nullo casu deficiat, uirtutem hanc, quæ epicheia dicitur, suis posteris in particularib. occurrentium diligenter seruandã (nõ obstantib. in cõi determinatis) tacitè reliquerũt, a quib. et solicitè in ppetuũ custodirã iri desiderarũt. Decreta siquidẽ illa ad infirmorũ salutẽ, & non hanc ad illa, ordinatunt, sieq; ordinationẽ fieri debere sp discretiuè, intellexerunt: qm non finẽ pp ea, quæ sunt ad finẽ, sed ea quæ sunt ad finẽ pp finẽ inquiri debere, nec mediocriter erudin ignorãr De epicheia uide 2.2.q.120. ar. 1. & supradicta ad satisfactorias pœnas pportionaliter, absque destructione canonum applicato quod & 3a conclusiona moa dicenda tibi faciendũ insinuat.

¶CONCL. 3a. Sacerdos prudẽter, diuino instinctu motus, non sp totam pœnam, quæ uni peccato debetur, iniungit, ne infirmus aliquis ea magnitudine pœnæ iniunctæ desperet, & a pœnitentia totaliter recedat.

¶NOT. Propter hoc, ne talia inconuenientia infirmitate dãt, uerbis grauissimis pceptum est ab Inno. 3. in conci. Lateran. c. 21. quod & recitatur in decret. de pœ. & remis. omnis utriusque, ut sacerdos sit discretus, cautus, & ex confessis prudenter intelligens, quale consilium & remedium debeat adhibere, experimẽtaq; diuersis uti, ad sanandum ægrotum. Ex pñti conclusione, & ẽt 2a cum corollar. sanioti mõ intelliges dicta 1. q. 8. ar. 7. & q. 12. artic. 2. tum in textu tum in eluc. & ex ibi dictis uicissim huc (quantum sufficit) applicatis multum iuuaberis.

I ¶PROB. Quia mediens corporalis aliqñ prudenter non dat medicinam efficacem, (i. fortem, sicut regulæ medicinæ in vniuersali statuunt) quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur (ergo a simili tanq̃ a nonoribus, nobis patet conclusio)

1m de minori. Arbitrio. Rx. regulato ab instinctu diuino: nõ, sequẽte uolũtatẽ ppriã. §. tũc &c. Nã ex conclusionibus patet: ꝙ ubique debet regulari arbitrium sacerdotis secundum instinctum diuinum: non aliter. Vnde & Hieronymus ibi signanter dicit ly sacerdotis intelligentit, & nõ sufficit dixisse ly sacerdotis: quasi per hoc insinuetur apertè, quod in conclusionibus dictum est.

2m de conclusione. Dimiserit. Rx. discretè. nõ, indiscretè. §. Tũc &c. Nã euangelistã deillico non tm dicit, ꝙ ipse fuerit liberalis debitorib. sed ẽt, ꝙ prudenter fecerit. i. ꝙ illam liberalitatem discretè exercuerit.

3m de maiori. Nostra. Rx. ut ministrorum simpliciter. i. nullo addito: nõ ut ministeriũ ptãtis excellentiæ in sacris habentiũ. § Tunc &c. Nã Christus, cũ ipse disponat oia suauiter, dedit nobis exemplum per actiones suas: ut nos secundum illas operemur, modo tamen nobis conuenienti Christus uero habuit potestatem excellentiæ &c. ut in litera.

K

APPENDIX.

Vtil. p 5. Eccl. &c. EX articulo hꝰ primo: quo per rõnẽ ostendar merito esse dictu a Conc. Cabilonensi. 2. ca. 31. sic. Pœnitentiã agere iuxta antiquã canonũ constitutionẽ in plerisq; locis ab usu recessit. & neq; excõicandi, neq; reconciliandi antiqui moris ordo seruatur: ideoq; a Dño Imperatore impetretur adiutoriũ, qualiter siquis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia; & secundũ ordinẽ canonum pro merito suo excõicetur, & reconcilietur. Hæc ibi. Itẽ a decr. de pœnit & remissio. c quæsitum sic. Si ex incuria sponsa morum inueniantur incuriis, & illud fuerit occultũ, eis pœnitentia pro arbitrio pœnitentiarij imponatur. Hæc ibi Papa celestinus tertius. Itẽ ibidem c. immediatè sequen. pœnitentia non tm secundũ quantitatẽ excessus q̃ pœnitentis obtrutionem p discretam sacerdotis arbitrium est moderanda; pensata qualitate personarum super fornicatione adulterio, piurio, homicidio, & alijs criminib. consideratis circunstantijs oib. &c. pront salubriorum uidertt ea pedire. Hæc ibi ex papa Inno. 3. Itẽ a Concil. Vormaciẽsi can. 7. sic Pœnitentib. secundũ diam pctõrũ sacerdotis arbitrio pnæ dicernantur. Debet itaq; sacerdos in pnia danda singulorũ cãs singulatim cõsiderare; originẽ quoq; modũq; culparũ, & affectus, gemitusq; delinquẽtiũ diligẽter examinare, manifestieq; cognoscere; tẽporũ ẽt & psonarũ, locorũ quoq; ętatũ qualitates inspicere: utẽt p consideratione locorũ ætatum, uel tẽporũ, sen p qualitate delictorũ, atq; gemituũ uniuscuiusq; delinquẽtis, a sacris regulis oculos ñ reflectat. Hæc ibi. Itẽ a Conc. 6 gñali Constãtinopolitano can. 102. sic. Oportet qui facultatẽ ligãdi atq; soluẽdi a Deo receperunt, peccati qualitatẽ speculẽtur, & pctõris prõptitudinẽ ad reuersionẽ: ut sic medicamentũ admoueant ægritudini aptum; ne, si de pctõ sine discrimine statuant, aberrent a salute ægrotãtis. Nõ. n. simplex est peccati morbus; uerũ uarius & multi formis. Igitur, qui spiritualẽ medendi artẽ profitetur, oportet attentè rimari, qualiter affectus sit, qui peccauit: an ad salutẽ inclinet, an cõtra morib. quibus familiariter assueuit, aduersus se ægritudinẽ prouocet, inspicere, & quid ille secũ deliberet ad redeundũ ad meliorem frugem: an obtẽperet magistro, an mentis ulcus per admota pharmaca crescat, & sic misericordiã æqualẽ ei impartiri. summa. n. rõ prefecto pastoralis curæ esse dẽt errantem ouem reducere, & uulneratã ab angue curare, & nec p pręcipitia desperationis detrudere, nec habenas laxare ad uitæ dissolutionem, sed omnimodo scire qua pharmacis austerioribus qua mollioribus, & leuiorib. morbo contraire: & ne ulcus cicatricem obducat, obnitantur; fructus pœnitentiæ examinans & sapienter dispensans, & hominem ad claritatẽ illã supernã uocatũ prudenter gubernãr. Vtraq; igitur scire oportet, & quæ sunt rigoris, & quæ cõmiserationis hæc ex illo. Ecce quãta discretio in sacerdote, pro seruando canonum sensu, non superficie, requiritur. Item a Conc. Tri. sess 24. c. 8. de reform. Apostolus monet, 1. Thi. 5. publice peccantes palã esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice, & in multorum conspectu crimẽ commissum fuerit, unde alios scandalo offensos commotosque fuisse nõ sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet: ut quos exemplo suo ad malos, mores prouocauit, suæ emendationis testimonio ad rectam reuocet uitã. Episcopus tñ publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretũ poterit commutare: qñ ita magis iudicauerit expedire. Hæc ibi. Ecce canonum pœnitentialium obseruantia, tanq̃ medicinæ in arte determinatæ (ut uerbis textus utar) in usum reuocata; epicheia tñ illa, quam in corollario diximus, adiuncta eumsit. Itẽ partim a &c. ut q. 8. ar. 7. & q. 12. ar. 2. & q. 3. ar. 3. appendicib. ¶Secũ 2
do habes quomodo per rationem præmissorum partum dicta, proquanto sacerdotem nolun tuati arbitriũ uoluntariũ absq; instinctu diuino, uel in cõi per canones, uel in particulari p specialem ueram prudentiam, subministrato ligare, aut soluere, & intelligas & probes & tuearis. ¶Tertio uides: quomodo ex 3
ijs etiã declaretur hæc Angelica doctrina, atque consolidetur.

QVÆST. XIX. ART. I.

CONCL. Sacerdotes legales non habebant claues: sed in eis clauium figura præcessit. 72

Exatten

est sequela [h] ordinis: sed habuit ordinem ex quo sacerdotes dicebantur, ergo etiam habuerunt clauem sacerdotes legales.

¶ 2 Præt. Sicut magister dicit, claues sunt duæ. s. scientia discernendi, & potentia [h] iudicandi: sed ad utranque potestatem sacerdotes legales habuerunt authoritatem, ergo habebant claues.

B

¶ 3 Præt. Sacerdos legalis hēbat aliquā potestatē sup reliquū populū, non tpalem, qa sic ptās regia nō fuisset distincta à sacerdotali, [h] ergo spiritualem, & hæc est clauis, ergo habebat clauē.

SED CONTRA. Claues ordinantur ad aperiendum regnum cœlorum, quod aperiri non potuit ante Christi passionem, ergo sacerdos legalis clauem non habuit.

C

¶ Præt. Sacramenta ueteris legis gratiam non conferebant, sed aditus regni cœlestis aperiri nō potuit, nisi per gratiam, ergo p illa sacramenta nō poterat aperiri, & sic etiam sacerdos, qui minister eorum erat, claues regni cœlestis non habebat.

RESPONDEO. Dicendum, q̄ quidam dixerunt, q̄ in ueteri lege erāt claues apud sacerdotes,

D

quia eis erat cōmissum imponere pœnam pro delicto, ut dicitur Leuit. 5 quod ad claues pertinere uidetur, sed fuerunt tunc incompletæ, nūc autem p Christum in sacerdotibus nouæ legis perfectæ sunt. Sed hoc uidet esse contra intentionem Apostoli in Epistola ad Heb. cap 9. Ibi. n. sacerdotium Christi præfertur sacerdotio legali, per hoc quòd Christus assistit Pontifex futurorum bonorum, ad tabernaculum cœleste introducens p proprium sanguinem non manufactum, id quod introducebat sacerdotium ueteris legis per sanguinem hircorum, & taurorū. Vnde patet, quod sacerdotij illius potestas non se extendebat ad cœlestia, sed ad figuras cęlestium, & ideo secundum alios dicendum est, quòd [m] non habebant claues, sed in eis clauium figura præcessit [n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis regni cęlestis consequitur ad sacerdotiū quo homo in cęlestia introducitur, nō autem talis erat ordo sacerdotij Leuitici; & ideo claues cęli non habuerunt, sed claues terreni tabernaculi.

Examen ly non habebat claues. Videlicet neq; completas, neq; incompletas. Quòd autem sic accipiat claues, patet ex eo, q̄ ponitur hæc conclusio contra illam, quæ clauem incompletam in legali sacerdote ponebat. Clauis ergo incompleta non est aliqua potestas dicendae ex eo, q̄ pœnam pro delicto imponit (nam sic iudex secularis cū pœnā pro delicto infligat haberet claues incōpletas) si nisi a delicto, vt culpa est, absoluat. Sic. n. haberet ptās illa aliquem clarū respectum ad introductionē in regnū cœlorū; quod ponitur in diffinitione clauis q. 17. ar. 2. etiam si in illud regnum actualiter nō introduceret, sed ad lymbum sanctorum patrū remitteret. Tunc ergo potestas illa rectè diceretur clauis incōpleta: clauis, quia introduceret ad regnū soluendo e culpe incompleta, quia ad illud introduceret solū remotè, remittendo. scilicet, post mortē ad locū expectandi possessionē illius regni post multas ætates. Quoniā igitē legalis sacerdotij ptās de se nō absoluebat a culpa (ut in ad 3m dicetur), ideò neq; incōpletē potestatis clauis ratione habuit diffinitionē. q. 17 art. 2. positā de regno loquentem, neq; incōpletè participabat. Quòd vero antiquis culpæ remittebantur, nōcrat ex uirtute sacerdotij legalis: sed ex opere operantis. Ex fide deuota obseruantis ipsa instituta legalia. Secus autē est de nostro sacerdotio, quod & culpam tollat ex opere operato, & ad cœleste regnum mox post mortem habendum (quantum est de se) de facto introducat. Quocirca & claues, & ipsas completas habet.

¶ PROB. 1. Quia potestas quæ est clauis, se extendit ad cœlestia (patet. q. 17. ar. 2.) & sacerdotij ueteris ptās non se extendebat ad cœlestia (cum in tabernaculum manufactū, solum introduceret, Heb. 9.) 2 Quia (ly sed in eis &c.) illud tabernaculum manufactum, in quod sacerdotes legales introducebant, erat figura tabernaculi cœlestis, in quod claues introducunt.

¶ Examen ly non se extendebat ad cœlestia. s. quantū est de se. i. proprie uirtute. Hoc probat apostolus Heb. 9. & 10. qm̄ cū, 9. dixisset, q̄ per sanguinem taurorum, & hircorum introductio illa nunquam fiebat; postea cap. 10. subdit uerba hæc impossibile est

E

sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. (impossibile ergo est secundū apostolum, p uirtutē sanguinis taurorū, & hircorū conferri gratiam, & multo magis impossibile est, uirtute sanguinis illorum introduci ad cœlestem gloriam. Cū ergo sacerdotiū illud circa illos sanguines tantum occuparetur, p illosque operaretur: sacerdotium illud (uoluit inferre apostolus) neque auferebat peccata, neq; grām cōferebat, neq; gloriā, immo nec aliquid horum, uirtute sua, poterat. Nam in idem tandē secundum apostolum, redit dicere, q̄ sacerdotiū uetus de se auferret peccata, & dicere, q̄ sanguine taurorū, & hircorū auferrent peccata, sicut & in idem tandem redit dicere sacerdotium nouum de se aufert peccata, confert gratiam, cœlestemque gloriam: & dicere, sanguis Christi uirtute propria aufert peccata, confert, grām & gloriam. Quemadmodum igitur sanguinem Christi, nimis contemneret, qui diceret, q̄ sacerdotium nouum non se extenderet ad cœlestia, ex ui sua, aut (sub aliis uerbis, q̄ sacerdotium noui testamenti non haberet claues) ita, qui sacerdotem legalē habuisse claues assereret, nimis animalium illorum brutalium (contra intentionē apostoli) sanguinem extolleret. Idem nemque, q̄ dixit, impossibile est, sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata, dixit &: Christus per propriū sanguinē introiuit in sancta æterna redēptione inuēta, & sanguis Christi emūdabit, & emundauit conscientiam nostram ad seruiendum Deo uiuenti. Ex his fundamentis ab apostolo datis, & a S. Thoma hic breuiter tactis, uidere est, q̄ maxima rōne concilia & Floren. & Triden. mota fuerūt ad ponendum differentiam illam, quam posuerunt, inter sacra ueteris legis, & nouæ de qua aliquid in appen. dicetur.

1ⁿ de maiori ordinis. R. ad cœlestia introducēti: nō, in terrenū tm̄ tabernaculū. S. Hoc ē, q̄ in corpore dixit: Christum Pontificē introducere in tabernaculum non manufactum, in quod scilicet manufactum, introducebat sacerdotium ueteris legis. Tunc &c. Nam sacerdos legalis habuit ordinem leuiticum, q ad terrena introducebat: non autem ordinē Christi, qui ad cęlestia introducit. *Conclu. m*

¶ NOT. Ex litera infertur hoc uniuersale dogma q̄ sacerdotiū quodlibet cōformes sibi claues hēt. Sacerdotiū igitur leuiticū hēbat claues terreni tabernaculi sacerdotiū Chri claues cęlestis regni, sacerdotiū paganorū claues inferni habitaculi. Habitaculi, dico, quia nō hēt claues inferni ad extrahendū ex illo, ut de claui inferni dictū fuit q. 17. ar. 1. ad 3m. sed ad introducēdū se, & suos cōparticipes in ipsum. Nisi ergo sacerdos hēt claues suo sacerdotio correspondentes: nō aliter Nō ergo licet argumētari (ut ait) sic: sacerdos legalis hēbat ordinē & claues, ergo hēbat ordinē Chri & claues cęlestis regni; & nota, ex eisdē dictis sequi: proportionaliter diffinitionē clauis. q. 17. ar. 2. positā uerificari de clauib. singulis sacerdotiis correspondentib. Clauis itaque sacerdotij legalis erat ptās &c. & clauis sacerdotij Chri est ptās &c. & clauis inferni est ptās &c. (ut in art. ill.) At sacerdotiū legale aliter sumit ly dignos, ly indignos, ly ligandi, & soluēdi, ly admittere & excludere, ly e regno, q̄ sumat sacerdotiū Chri, & utrūq; aliter, q̄ sumet sacerdotiū paganorū. Nā proportionaliter. i. nō sibi conuenienter, oia illa quodlibet sacerdotiū sumet. Hinc est, q̄ dignos reputat sacerdotiū paganorū sacerdotib. indignos reputat sacerdotiū Chri, & econtra, q̄ quos solutos dicit sacerdos paganorū, hos ligatos dicit sacerdotiū Christi, & è contra, q̄ admissos a paganis pro exclusis habet sacerdotiū Christi, & econtra, q̄ regnum a sacerdotibus paganorum dictum p interitu habent sacerdotes Christi, & econtra. Quod autem de sacerdotio Christi iudicio respectu paganorum sacerdotij hic dicitur idipsum de sacerdotio legali ēt intellige respū eiusdem tū sacerdotium utrunque, scilicet Christi & legale, sit e Deo uero. Quæ tamen hæc duo inter se differunt, sicut figura, & figuratum, ideo illos eosdem terminos diffinitionis clauis acceptunt diuersimodè, iuxta diuersitatem uidelicet figuræ, & figurati, utputa pro ly regno, legalis sumit regnu terrenū Christianus

Dogma uniuersale de clauibus.

stianus aūt regnum cęlorū, p ly dignos, ille mundatos in corpore, siue (ut uerbis Apostoli Heb. 9. utar) sctificatos ad emēdationē carnis, Christianos aūt emūdatos in spūs cōsciētia: & sic de reliquis.

2m ex magistro.

Discernendi, iudicandi. &c. pro introducendo in cœlestia: non, pro introducēdo in figuras cęlestium. §. Tunc &c. Nam legalis ad nitū que habuit anthoritatē. pro introducendo solum ad figuras cœlestium. i. ad tabernaculum illud terrenum &c.

Ad 2m dicendum, quòd sacerdotes ueteris legis habebāt authoritatem discernendi, & iudicandi, sed non ut admitteretur homo iudicatus ab eis in cęlestia, sed in figuras cœlestium.

Ad 3m dicendum, quòd non habebant spiritualem potestatem, quia per sacramenta legalia non a culpis, sed ab irregularitatibus purgabant homines, ut ad manufactum tabernaculum auditus purgatis per eos pateret.

¶NOT. Ex litera dic: q; istæ duæ claues erāt in quolibet sacerdotio, suo tñ modo: unde & in sacerdotio paganorum erat potestas discernendi ac iudicandi, conformis diabolico illi sacerdotio, ut patet in legendis SS. martyrum, ubi sacerdotes idolorum sic, & sic, discernebant per falsam scientiam, & iudicabant exequendum per potestatem suorum tyrannorum. Vide igitur. q. 17. ar. 3. de duabusque clauibus ibi dicta sacerdotio cuilibet, pro modo tamen sibi differenter competente, applicabis: uide quoque ... ad primum ar. præsentis.

3m illatio primæ conclusionis.

Ergo spūalē. &c. Negat illatio S. Quia per sacramenta legalia nō a culpis &c. ut in textu. ¶NOT. Ex responsione tali ad argumentum applicato dici q; argumentum peccabat in diuisionis insufficiētia. Diuidebat. n. solū potestatem super populum in spiritualē & temporalem, & tamen debuisset diuidere in spiritualem temporalē, & mixtam spiritualis est sacerdotis noui, temporalis est regis terreni, mixta H est sacerdotis legalis; utqui per purgationē ab exteriornis irregularitatibus figuret purgationem per sacerdotium Christi fiēdam ab internis culpabilibus defectibus. si sic ergo argumentum diuisisset, & sufficiens in diuisione fuisset, & ex potestate temporali negata de sacerdote legali spiritualem de eo non intulisset, sed uel spiritualem, uel mixtam: & tunc responsum illationem conclusionis illam non negasset, sed ad illatam conclusionē respondisset, quòd de sacerdote legali uerificabatur quantum ad potestatem mixtam, non quantum ad spiritualem. Rursus, ex litera notabis: quid sit potestas spiritualis, sacerdotium spirituale, regnum spirituale, rex spiritualis. Tunc enim intelliges: quare Christi regnum dicatur spirituale; quare Christus dicatur rex spiritualis, & regnare spiritualiter in nobis; quare sacerdotium suum dicatur spirituale, atque potestas: quia scilicet ad culpas, quas effugant, omnia hæc respiciunt (puta regnat spiritualiter super nos, quia nos emundat I a culpis). Non tamen ob hoc excluditur, quod temporalia (puta res corporales) pro materia de necessitate requirātur in Christi sacerdotio, ut in 3. par. à q. 60. & sequen. computando eius additiones, de singulis sacramentis noui testamenti annotatur, sed per hoc a fine denominatio fit; quia sacerdotium Christi omnia prædicta, & alia corporalia (puta sacros ritus, cęrimonias, uestes &c.) ordinat ad spirituale hoc. s. ad emundationem a culpis.

Quare sacerdotiū Christi dicatur spirituale, & regnum, &c.

F ta conscientiam perfectam facere seruientem solummodo in cibis in potibus, & in uariis baptismatibus, & iustitiis carnis, usque ad tempus correctionis impositis. Ecce quòd sacerdos legalis non mundabat conscientiam, sed tantum iustitias carnis, idest mundicias exteriores operabatur. usque ad tempus correctionis impositas: & consequenter, quòd nō habebat claues, sed figuras clauium. Nam ideò dicit Apostolus, quòd illæ iustitiæ carnis erant impositæ usque ad tempus correctionis, idest figurabant fienda tempore noui testamenti, in quo

G omnia in melius corrigenda erant. Item ibi; sanguis hircorum & taurorum, & cinis uitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis. Ecce: quòd emundabant tantum exterius legalia, secundum Apostolum. Item cap. 8. Si illud prius culpa uacasset, non utique secundi locus requireretur. Vituperans enim eos dicit, Ecce dies ueniunt dicit dominus, & consummabo super domum Israel & super domum Iuda testamentum nouum, non secundum testamentum, quod feci patrib. eorū &c. Hoc autem est testamentum, quod disponam domui Israel dādo leges meas in mentem eorum, & in corda eorum superscribam eas &c. Ecce quòd secundum apostolum legalis obseruantia non uacabat culpa, idest culpam interiorsis conscientiæ ex ui sua non auferebat: & quòd testamentum nouum, ad differentiam testamenti ueteris dati patribus eorum, interius operatur utpotè superscriptum in mentes & in corda fidelium. Item ibi 7. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius & inutilitatem. Vide quòd inutile dicitur mandatū legale, non absolutè (ad multa enim ualebat; cum esset a Deo, qui docet nos utilia): sed comparatiuè ad interiorem emundationem, quæ nouo testamento reseruabatur. Hinc etiam mandatum illud uocatur carnale, in eodem cap. dicente; alius sacerdos qui non secundum legem mandati carnalis factus est. Item a conc. Triden sess. 6. cap. 1. omnes homines usque adeo serui erant peccati & sub potestate Diaboli ac mortis, ut non mō gentes per uiam naturæ, sed ne Iudæi quidem per ipsam etiam literam legis Moysi inde liberari, aut surgere possent: tametsi in eis liberum arbitrium minimè extinctum esset, uiribus licèt attenuatum & inclinatum. Hæc ibi. Ecce quòd legalia, ui propria, non tollebant culpam, & consequenter, quòd sacerdos legalis non habebat claues. Item ab eodem ibidem canon. 1. Siquis dixerit: hominem suis operibus quæ uel per humanæ naturæ uires, uel per legis doctrinam fiūt, absque diuina per Iesum Christum gratia posse iustificari coram Deo Anathema sit. Hæc ibi. Vbi insinuatur idem, quod prius: ad quod iuuat notare ly iustificari coram Deo, quòd s. non sine causa additum est ly coram Deo. Item ab eodem sess. 7. canon. 2. siquis dixerit: nouæ legis sacramenta a sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cerimoniæ sunt aliæ, & alij ritus externi; Anathema sit. Et canon. 8 Si quis dixerit: per ipsa nouæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem promissionis ad gratiam consequendam sufficere: Anathema sit. Hæc ibi. Vbi annotari uidetur differentia inter legalia sacramenta, & noua; ex eo quòd legalia ex opere operato, idest ex ui ipsorum sacramentorum operatorum, idest in opere positorum, non cōferebant gratiam, sed ex opere operantis, idest per fidem deuotam ipsius operantis respectu promissionis diuinæ habitam, sacramentis adhibitis gratia infundebatur a Deo: & sacramenta noua ex ipso opere operato, idest ui sua, ipsam conferunt. Ex K quo de sacerdote legali dic, ut supra ex Apostolo. Item a concil. Florenti. siue ab Eugenio quarto eodem concilio approbante, in Decreto Armenis dato, sic. Nouæ legis sacramenta multum a sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam: sed eam solum per passionem Christi dandam figurabāt. Hęc verò nostra et continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt. Hæc ibi. Vnde idem quod prius, dic de sacerdote legali.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. Primo quomodo per rationem ostendas, merito a scripturis, & a conciliis fuisse insinuatum, sacerdotem legalem non habuisse claues. A scripturis quidem insinuatum id fuit Gala. 3. si data esset lex, quæ posset uiuificare, uerè ex lege esset iustitia, adiuncto illo capituli 2. si per legem iustitia; ergo gratis Christus mortuus est. Subsume tu. Sed gratis. i. sine cā, Christus mortuus non est. Ergo ea lege non erat iustitia siue (qd in idem redit) lex non poterat uiuificare. Secundum Apostolū igitur non poterant legalia sacramenta ex ui sua delere peccata; quod est spiritualiter uiuificare, seu iustificare: & consequenter sacerdos legalis non habebat claues regni, quibus per sacramenta peccatoribus adhibita a sacerdote delentur ipsorū peccata. Idem ergo tandem est lex, antiqua uiuificare non potuit, seu per legem antiquam non potuit esse iustitia: & dicere sacerdos legalis non potuit regni cœlorum habere claues. Plus ergo dixit Apostolus, quàm quærebamus. Ab eo siquidem audita quærebamus, quòd sacerdos legalis non habuit claues; & eum audiuimus dicentem, quòd non potuit habere claues; alioquin si eas potuisset habere, Christus gratis mortuus esset. Item Hebræorum 9. Quæ parabola est temporis instantis, iuxta quam munera, & hostiæ offeruntur, quæ non possunt iux

Vid. p S. Eccl &c.

¶Secundo habes; quomodo per rationem dicta præmissa tum scripturarum, tum patrum, pro quāto sacerdotem legalem insinuant non habuisse claues, & intelligas & probes & defendas. 2
¶Tertio uides quomodo ex iis angelica doctrina præsens ueritas declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST.

73 **CONCL.** In Christo oportet ponere clauem; sed altiori modo, quam sit in eius ministris.

¶PROB. 1. Quia clauis de ratione sua exprimit potestatem aperiendi atque claudendi (q.17.ar.2.) & potestatem talē oportet ponere in Christo (patet): 2. Quia (ly sed altiori &c.) uirtus agendi est perfectius in per se agente, quā in instrumento: & Christus est ad salutē nostram per se agēs, (cum per authoritatem agat, ut Deus; ac per principale meritum, ut homo) ministri uero sunt instrumentaliter.

Corollarium. Ergo dicitur clauis, seu uirtus, instrumentalis: potestas illa ministrorū & in Christo hæc ligandi atque soluendi potestas dicitur clauis excellentiæ. Vide q.17. ar.1. in corp. Vnde etiam propter ly secundum quosdā quod ibi dicitur, hic aduertendum est: quod non semper, quando D. Thomas in suis libris addit ly secundum quosdam, significat se non esse illius opinionis, quam refert. Opinionem. n. tunc recitatam quandoque sequitur; & consequenter ly secundum quosdam, non monstrat: quod illa opinio non sit à Thomistis absolutè tenenda. Nonne siquidem uidemus apertè, quod S. Doctor de propria sententia diffinit, quod in Christo est clauis excellentiæ: quod tamen dum supra loco citato dixit, protulit cum limitatione ly secundum quosdam. Quare ergo apposuit ly secundum quosdam, cum non alienam tantum, sed propriā opinionem referret? Vt peculiari tractatui de hoc quæsito honorem determinandi reseruaret. Non enim in q.17.ar.1.ex professo tractabatur, an Christus clauem haberet, uel qualem, puta excellentiæ aut ministerij; & ideò tunc non erat necesse circa hoc ueritatem absolutè tenendam determinare: sed sufficiebat ueritatem huius rei aliqualiter manifestare, sine præiudicio tamen uel minimo proprij loci de hac re ex instituto determinaturi. Hoc autem sapienter factum est per narrationem ueritatis, cum additione ly secundum quosdam. Si enim absolutè narrasset ueritatem, minus ex hoc desideraſſet quis uidere locum, ubi determinandum erat istud: quoniam dixisset ille (ut probabile est) sufficit mihi sciuisse de hoc breuiter, quid absolutè sit tenendum. Quò contra ex unione ueritatis cum ly secundum quosdam, augetur illi desiderium uidendi, quid de hoc simpliciter tenendum sit: & ex hoc motus inquirit propriū locum, ubi de tali materia ad amussim tractatur. Per talem ergo modum loquendi & ueritas saluata est; & proprio tractatui non est aliqualiter præiudicatum, immo grandis ei honor est habitus: ultra quod & studentibus maior occasio addiscendi, quoniam & plus inquirendi, datæ est. Quando igitur ad ueritatem claram, & consequenter sibi ipsi placentem, S. Doctor extra proprium locum tractandæ illius rei loquens apponit ly secundum quosdam, uel aliquid simile: dat intelligere per hoc, & quod de tali materia uel tractatum uel tractabitur, & ipsi tractatui circa hoc studendū est. Tali modo loquendi usus sum alibi quandoque puta in prima par. &c. & in hoc alludit terme Aristoteli (de quo pri. par. q.117.ar.4.appen.) ly forsan, uel huiusmodi, utentis, quando de aliqua re alias de mente sua loquitur, extra proprium tractatum illius rei.

Notandū uniuersale pro more S. Doctoris intelligēdo, in ly secūdū quosdam.

Regula sępius obseruata.

ARTICVLVS II.

Vtrum Christus clauem habuerit.

A **AD SECVNDVM** sic proceditur. Videtur quod Christus non habuerit clauem. Clauis[h] enim characterem ordinis consequitur, sed Christus non habuit characterem, ergo non habuit clauem.

2 ¶Præt. Christus habuit in sacramentis potestatem excellentiæ, ut effectum sacramenti sine sacramentalibus posset conferre, sed clauis est sacramentale quoddam, ergo non indigebat[h] claui, & sic frustra eam habuisset.

SED CONTRA est quod dicitur Apocalip.3. Hæc dicit, qui habet clauē Dauid &c.

RESPONDEO, Dicendū, quòd uirtus aliquid agendi est in instrumento, & in per se agēte, non eodem modo, sed in per se agente perfectius; potestas autem clauium, quam nos habemus, & aliorum sacramentorum, uirtus est instrumentalis, sed in Christo est ut per se agente ad salutem nostram, per authoritatem quidem, inquantum est Deus, sed per meritum, inquantum est homo. Clauis autem de ratione sua exprimit B potestatem aperiendi, & claudendi, siue aliquis aperiat quasi principale agens, siue quasi minister; & ideo in[m] Christo oportet ponere clauem, sed altiori modo quam sit in eius ministris[n], & ideo dicitur quòd habet clauem excellentiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod character de sua ratione dicit aliquid ab alio deriuatum; ideo potestas clauiū, C quę est in nobis à Christo deriuata, sequitur characterem quo Christo conformamur, sed in Christo non consequitur characterem sed principalem formam.

AD SECVNDVM dicendum, quòd clauis illa, quam Christus habuit, non erat sacramentalis, sed sacramentalis clauis principium.

A **1m de maiori.** Clauis ℞. in nobis existens, non in Christo §. Tunc &c. ut patet. Nam, ex quo clauis in Christo posita non sequitur characterem, non exigitur quod Christus habeat characterem ad hoc, ut habeat clauem: sicut nec ad negationem characteris in Christo sequitur negatio clauis in ipso.

¶Examen ly aliqd ab alio deriuatum. In 4. dist.4.q.1.art.3. quæstiune. 1. addens dicit, quod character est potentia coarctata. Et quia igitur est qd coarctatum, & quia est quid ab alio deriuatum; ideo character non ponitur in Christo: licet sit sacerdos. Non enim sua potestas ligandi atque soluendi est coarctata (sicut illa ministrorum) ad hoc, ut non possit exire in actum sine sacramentis; cū ipse Christus possit, effectum sacramentorum sine sacramentis conferre: neque ab alio deriuatur, cum ab illa met persona Christi, quæ est Deus, in animam suam descēdat. In plus ergo est potestas ligandi, & soluendi, quam character, sicut & in plus est esse sacerdotem, quam sacerdotē ministerialem; quoniā omnis character sacerdotalis est potestas ligandi atque soluendi, sed non omnis potestas ligandi atque soluendi, est character; sicut & omnis sacerdos ministeria- D lis est sacerdos, sed non omnis sacerdos est sacerdos ministerialis. Est ergo Christus sacerdos quidem, sed non ministerialis: & character imprimitur in ordine sacerdotali, sed tantum ministeriali. Clauis ergo similiter est in plus, quam sit character; & ideo Christus ex suo sacerdotio habet clauem, sed non characterem.

Concl. m.

2m de conclusione. Clauis ℞. sacramentalis: non quę est principium clauis sacramentalis. §. Tunc &c. Nam conclusio articuli loquitur de claui, quæ est principium clauis ministerialis: non autem de ministeriali: ut omnia correspondeant. Sic enim sacerdoti ministeriali attribuitur ministerialis: & sacerdoti, cuius ille est minister attribuitur clauis quæ est principium ipsius ministerialis. Alioquin si ministerialis attribuatur principali sacerdoti: nonnè mox inde uides, resultare magnum inconueniens?

E

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem ostēdas, meritò insinuatum esse a scripturis, Christum habere clauem. Vt Apocalipsis 3. Hæc dicit sanctus & uerus, qui habet clauem Dauid: qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Quasi exponat quid sit illa clauis habita à sancto, & uero anthonomasticè. i. à Christo dicit, qui aperit &c. i. qui rectum iudicium infallibile habet in aperiendo & claudendo. Et hoc est ad differentiam habentium clauem ministerialem; qui quandoque aperiunt uel claudunt secundum propriam uoluntatem, & non secundum instinctum Spiritus sancti, eū tra determinata in q.18.art.4. Item Matth.9. Mar.2. Luc.5. Vt autem sciatis, quia filius habet potestatem in terra dimittendi peccata; tunc ait paralitico &c. Ecce quod Christus habet clauem, qua dimittuntur peccata, quæ non est clauis ministerialis sed principalis. Si enim esset ministerialis, non posset per illam facere effectum sacramenti sine sacramento: cum tamen absque

Vid. p S. Eccl. ad intell. script.

facra-

ſacramento pœnitentiæ peccata tunc remittat. Item ad idem facit, quod habetur. Luc. 7 de Christo qui dicit Magdalenæ ploranti remittuntur tibi peccata tua. Remiſit. n. peccata ſine ſacramento pœnitentiæ, quod non eſt clauis miſterialis ſed principalis: quamuis non ſine pœnitentia uirtute. Pœnituit enim Magdalenam ſuorū malefactorum, ſine qua diſplicentia non remiſiſſet: in cuius ſignum Chriſtus dixit dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum oſtēdens, ꝙ dilectio Dei fuit radix pœnitendi de malefactis. Item à Ioan. 8. idē inſinuatum eſt: cum de Adultera, cui Chriſtus ſimili modo peccata condonauit, locutus eſt. Item ab Euangeliſtis idem inſinuatū eſt: quando de remiſſione negationis cōmiſſæ à Petro mentionem fecerunt in cuius tamē remiſſione ſacramentum pœnitentiæ non adduxerunt. Hinc apparet quàm deridendi ſint hæretici illi, atque ignorantiæ coarguendi qui ex eo, ꝙ uidēt Chriſtum dimittere peccata ſine ſacramēto pœnitentiæ, dicūt ꝙ ſacramentum hoc non eſt neceſſarium ad remiſſionem peccati. Dixiſſent ſaltem non eſſe neceſſariū ad remiſſionem peccati fiendam à Chriſto immediate & bene dixiſſet. Cum uerò à Chriſto ad miniſtros faciant tranſitū contendentes, ꝙ ſine ſacramento iſto poſſunt ſacerdotes miniſtri Xp̄i remittere peccata vel ꝙ Chriſtus ſi inſtituerit confeſſionem peccatorum neceſſariam, ad hoc ut ꝑ miniſtros ſuos peccata hominibus condonaret: ignorantia maxima laborant, & tanta, quanta differentia eſt inter caput & membra: ſeu inter habentem clauem excellentiæ, & habentē clauem miniſterialē. Scripturæ ſiquidem adductæ non ſolum intendunt oſtendere ꝙ Chriſtus habet clauem: ſed ꝙ illam habet per excellentiam. Hinc apparet: ꝙ ſicut impoſſibile eſt, alium præter Chriſtum habere clauem excellentiæ; ita impoſſibile eſt, alium præter Chriſtum poſſe remittere peccata abſque ſacramento pœnitentiæ. Idem ergo erit tandem dicere, ꝙ confeſſio peccatorum non eſt neceſſaria pro illorum remiſſione: & dicere eas immediatè ad Chriſtum, ut remittat uobis peccata, & negare ſimul, totum ordinem inſtitutum à Chriſto pro remiſſione per ſuos miniſtros habenda (quod eſt plus, quam blaſfemum): ut q. 6. in multis
2 locis tex & elucid. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem ſupradicta ſcripturarum, pro quanto Chriſtum affirmant

Cōtra hæreticos de confeſſione paralogizantes.

F habere clauem, & intelligas & probes & tuearis. ¶ Tertiò uides quomodo ex his articulus præſens nicliſſim & declaretur & conſolidetur. 3

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſoli ſacerdotes habeant claues.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſolū ſacerdotes claues habeant. Dicit enim Iſido. quòd oſtiarij inter bonos, et malos habent h iudicium, dignos recipiunt, indignos reijciunt: ſed hæc eſt diffinitio clauium, ut ex dictis patet, ergo non ſolum ſacerdotes, ſed etiam oſtiarij clauem habent. G

2 ¶ Præt. Claues ſacerdotibus dantur dum per h vnctionem poteſtatem diuinitus accipiunt ſed Reges etiam poteſtatem in populum fidelem diuinitus habent, et unctione ſanctificātur, ergo non ſoli ſacerdotes habēt claues. H

3 ¶ Præt. Sacerdotium eſt ordo uni ſingulari perſonæ conueniens, ſed clauem aliquando uidetur habere tota una congregatio, quia quædam capitula excommunicationem inferre poſſunt, quod ad poteſtatem clauium pertinet, ergo non ſoli ſacerdotes clauem habent. I

4 ¶ Præterea. Mulier non eſt ſacerdotalis ordinis ſuſceptiua, quia ei docere non competit, ſecundum Apoſtolum. 1. Cor. 14. Sed aliquæ h mulieres uidentur habere claues, ſicut Abbatiſſæ, quæ habent ſpiritualem poteſtatem in ſubditas, ergo non ſoli ſacerdotes habent clauem.

SED CONTRA eſt quod Ambro. dicit. Hoc ius, ſcilicet ligandi, & ſoluendi, ſolum ſacerdotibus eſt conceſſum. K

QVÆST. XIX. ART. III.

Præterea. Per poteſtatem clauium efficitur aliquis medius inter populum, & Deum: ſed hoc tantum ſacerdotibus competit, qui conſtituuntur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerant dona, & ſacrificia pro peccatis, ut dicitur Hebræ. 5. ergo ſoli ſacerdotes claues habent.

RESPONDEO, Dicendū, ꝙ clāuis eſt duplex. Vna quæ ſe extendit ad ipſum cœlum, immediate remouendo impedimenta introitus in cęlum per remiſſionem peccati, & hęc uocatur clauis ordinis, m et hanc ſoli ſacerdotes habent, n quia ipſi ſoli ordinantur populo in his quæ directe ſunt ad Deum. Alia clauis eſt, quæ non directe ſe extendit ad ipſum cœlum, ſed mediante militante Eccleſia, per quam aliquis ad cęlum vadit, dum per eam aliquis excluditur, uel admittitur ad conſortium Eccleſiæ militantis per excommunicationem, uel abſolutionem, et hæc uocatur clauis iuriſditionis in foro cauſarum; et ideo p non ſacerdotes etiam hanc habere poſſunt, q ſicut archidiaconi, et electi, et alij q excōmunicare poſſunt, ſed r non proprie dr̄ clauis cœli, ſed quædam diſpoſitio ad ipsā. s

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oſtiarij, habent clauem cuſtodiendi ea, quæ in tēplo materiali continētur, et habent iudicium à tali templo excludendi, et admittendi; nō quidem ſua authoritate iudicantes qui ſint digni, vel indigni, ſed iudicium ſacerdotum exequentes vt ſic quodammodo executores poteſtatis ſacerdotis uideāt.

AD 2m dicendum, ꝙ Reges

CONCL. 1a. Soli ſacerdotes habēt clauem ordinis. 74

¶ PROB. Quia clauis ordinis eſt, quæ ſe extendit ad ipſum cœlum immediatè, per remiſſionem peccati remouendo impedimentum introitus ipſius: & ſoli ſacerdotes ordinantur populo in his quæ directè ſunt ad Deum (cum ex Hebræorū 5. pateat hoc.)

CONCL. 2a. Non ſacerdotes etiam poſſunt habere clauem iuriſditionis.

¶ PROB. Quia clauis iuriſditionis eſt, per quam aliquis excluditur uel admittitur ad conſortium eccleſiæ militantis per excommunicationē, uel abſolutionem: & hanc habent Archidiaconi, & alij, qui ex commiſſione Prælatorum eccleſiæ excommunicare uel abſoluere poſſunt. Concl. m.

CONCL. 3a. Clauis iuriſditionis non ꝓprie dicitur clauis regni cæli: ſed quædam diſpoſitio ad ipſam.

¶ PROB. Qui tanquam clarum ex dictis, præſupponitur. Concl. p.

Corollarium. Ergo excommunicatus nō poteſt abſolui à peccatis, quod pertinet ad clauem regni cœlorū; niſi prius abſoluatur ab excōicatione; & ſi abſoluatur prius à peccatis, nihil fit. Clauis enim iuriſditionis eſt diſpoſitio (ut hic dicitur) ad ipſam clauem regni; eſt autem etiam contra Philoſophiam, quòd diſpoſitio ſubſequatur id ad quod introducendum eſt diſpoſitio, & non præcedat. Concl. ſ.

1m ex Iſidoro

Iudicium R. executoriale: non authoritatiuum. §. Tunc &c. Nam iudicium cadens in diffinitione clauium non eſt executoriale: ſed authoritatiuum. Propria. n. authoritate ſibi à Chriſto data ſacerdotes iudicant dignos & indignos. oſtiarij uerò non. Taceo quòd, etiam ſi iudicium authoritatiuum ſuper hos haberent oſtiarij, adhuc non haberent totam diffinitionem clauis ſuprapoſitā, & conſequenter nec ipſam clauem: quoniam non ſe intromittunt de regno cæleſti, de quo diffinitio ſacerdotalis clauis loquitur ſed de templo ſolum materiali.

2m de maiori. Per unctionem, poteſtatem accipiunt. R. 1. per unctionem in ordine ſacerdotij cea-

non habent aliquam potestatem in spiritualibus, & ideo clauem regni cœlestis non accipiunt, sed solum in temporalibus, quòd non nisi a Deo esse potest, ut patet Rom. 13. Nec per unctionem in aliquo ordine consecrantur; sed excellentia potestatis ipsorum à Christo descendere signatur, & ut ipsi sub Christo in populo Christiano regnent.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut dicitur in Politicis, quandoque iudex habet totam potestatem sicut est in regno, quandoque autem multi in diuersis officijs cõstituti, uel etiam ex æquo, ut dicitur 8. Ethic. ita etiam spiritualis iurisditio potest haberi ab uno solo, sicut ab Episcopo, & pluribus simul, sicut a cap. & sic habent clauem iurisditionis, non tamen claues ordinis simul omnes.

AD QVARTVM dicendum, quod mulier secundum Apostolum est in statu subiectionis, & ideo B non potest habere aliquam spiritualem iurisditionem, quia etiam secundum Philoso. in 8. Ethi. corruptio est urbanitatis, quando ad mulierem dominiũ peruenit: unde mulier non habet neque clauem ordinis, neque clauem iurisditionis. Sed committitur mulieri aliquis usus clauium, sicut habere correctionem in subditas mulieres propter periculum, quod imminere posset, si viri mulieribus C cohabitarent.

consecratiuam, potestatem in spiritualibus, accipiunt: non aliter § scilicet illud exponendo Tunc &c. Nam reges nec per illam sui unctionem in ordine sacerdotij consecrantur: nec habent potestatem super populum in spiritualibus: sed, ut in textu. A

¶NOT. Ly non habent aliquam potestatem in spiritualibus. Confirmatur hoc dictum ex Concil. Triden. sess. 23. capit. 4. Docet insuper sacrosancta synodus: in ordinatione episcoporum sacerdotũ, & cæterorum ordinum, nec populi, nec cuiusuis secularis potestatis & magistratus consensum, siue uocationem, siue authoritatem, ita requiri; ut sine ea irrita sit ordinatio: quin potius decernit; eos, qui tantummodo à populo, aut seculari potestate, ac magistratu uocati, & instituti ad hæc ministeria exercenda ascendũt, & qui ea propria temeritate sibi sumũt, omnes non Ecclesiæ ministros; sed fures, & latrones, per ostium non ingressos, habendos esse. Hæc ibi. Et canon. 7. si quis dixerit &c. ordines ab Episcopis collatos sine populi, uel potestatis secularis consensu aut vocatione irritos esse: aut eos, qui nec ab Ecclesiastica & canonica potestate ritè ordinati, nec missi sunt, sed aliunde ueniunt, legitimos esse uerbi, & sacramentorum ministros: Anathema sit. Hæc ibi. Ex quibus clarum est, quam nullã habeant potestatem in spiritualibus Reges; de quibus loquitur litera.

A secularib. potestatib. solũ ordinati ad sacerdotiũ &c. non sunt &c.

3m de conclusione. Non soli sacerdotes clauem Re iurisditionis: non ordinis. § Tunc &c. ut patet ex conclusione secunda. Cuius conclusionis argumentum sic glosatum est tanquam probatio, absq; præiudicio primæ.

4m minor. Aliquæ mulieres uidentur habere claues. R. uel aliquem usum clauium. §. Tunc dicitur, quòd habent aliquem usum clauium ex commissione; sed non claues, neque ordinis neque iurisditionis: propter rationes adductas in textu.

¶NOT. Ad intelligendum: quòd aliquis usus clauis, etiam non habenti clauem, possit conuenire quandoque: multum, proportionaliter, iuuaminis afferens dicta in quæstione 11. arti. 1. & elucid.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæresim Lutheri (Prat. Lutherani) dicentis, absoluere potest, ubi non est sacerdos, æquè quilibet christianus, etiam si mulier aut puer sit. Et nota: quod per ly æquè, intendit, quod æqualem potestatem cum Papa tunc habes mulier & puer; quoniam tenet Lutherus, quod in sacramento pœnitentiæ & remissione culpæ non plus facit Papa quam Episcopus, aut infimus sacerdos (ut patet in bulla Papæ Leonis decimi cõtra errores lutheri.) Sed de hoc, scilicet de maiori posse Papæ super hos ratione reseruationis casuum, aliàs suprad ctum est, etiam per Conc. Trid. sess. 14. c. 7. Item illam pauperum de Lugduno (vt refert Cardinalis turrecrem. de Ecclesia lib. 4. ca. 35.) dicentium se esse successores apostolorum, & apostolicam auctoritatem ligandi atque soluẽdi habere. Item hæresim eorundẽ (Direct. inqui. 2. p. q. 14) dicentiũ, quod omnis vir, & omnis mulier, de eorum secta est uere sacerdos. Item hæresim al à Lutheri (Prat. Lutherani, Bohemi, Iacobus propositi) dicentium Christianos omnes esse sacerdotes; & æqualem habere potestatem; nulla status, aut sexus, differentia facta. Itẽ hæresim nouorũ Manichæorũ (Direct. inqui. 2. par. q. 11.) dicentium: nec Papam, nec alium de Romana Ecclesia habere potestatem absoluendi aliquẽ à peccatis. Item hæresim quorundã (vt refert Cardin. Turrecrem. de Ecclesia lib. 4. c. 37.) dicentium: quod omnis iurisditionis authoritas est omnino in ministris Ecclesię

Vid. p S. Eccl. contra hæres. &c.

Romanæ euacuata: & in solis ipsis manet, sicut spiritualis uitæ sanctitas. Item similem hæresim Begardorum (Direct. inqui. 2. par. q. 8.) dicentium: quod Ecclesię sacerdotes, alijq; ministri, sic sũt iurisdictionis & ordinis authoritate deserti; ut nec sententiam ferre, nec sacramenta conficere, nec subiectum populum instruere ualeãt uel docere, sed sunt priuati omni Ecclesiastica potestate; nisi sint de eorum Begardorum secta apud quos solũ (aiunt), sicut spiritualis uitæ sanctitas, sic & Ecclesiastica authoritas perseuerat. Vigilantissime autẽ aduertas tu: nè sacerdotis nomine intelligas id, quod dogmatizat Lutherus; referente Alfonso castro adu. hær. Ordo) dicens: quod sacerdos est tantum qui Euangelium prædicat, cæteri verò æquinoce, ut homo pictus. Reuera enim sacerdos est, qui habet characterem ordinis sacerdotalem; ut in præsenti artic. dicitur; per cuius rationes confutãtur errores omnes (prædicti); siue prædicet euangelium siue nõ.

Sacerdos Luthero.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, prædictas hæreses meritò damnari à &c. ut quæst. 8. articul. 1. & 2. & 4. appen. Item a &c. ut quæst 6. articul. 2. & quæst. 8. art. 2. & quæst. 10. art. 3. appen. Item à Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. sic. Circa ministrum huius sacramenti pœnitentiæ declarat sancta synodus falsas esse & à veritate Euangelij penitus alienas doctrinas oẽs, quæ ad alios uis homines præter episcopos & sacerdotes, clauiũ ministeriũ perniciose extendũt: putãtes uerba illa dñi Quæcũq; alligaueritis super terrã &c. & Quæcũq; solueritis &c. & Quorũ remiseritis peccata &c. et Quorum retinueritis &c. ad oẽs Christi fideles indifferenter & promiscue contra institutionẽ huius sacramenti ita fuisse dicta, ut quis potestatẽ habeat remittẽdi peccata; publica quidẽ p correctionẽ, si correptus acquieuerit, secreta verò p spontaneã cõfessionẽ cuicunq; factã. Hæc ibi. Quid aũt D intelligat p sacerdotes (cõtra Lutherũ sepia) declarat c. 1. sic. Dñs sacramentum pœnitẽtiæ instituit, cũ à mortuis excitatus in sufflauit in discipulos dicens, Accipite spiritum sanctũ, quorũ remiseritis &c. Quo tã insigni facto & uerbis tam psp cuius potestatẽ remittendi & retinẽdi peccata ad reconciliandus fideles, post baptismũ lapsos, apostolis & eorũ legitimis successoribus fuisse cõmunicatã vniuersorũ patrũ cõsensus semper intellexit. Hęc ibi. Vbi uides quod p sacerdotes itelligutur Apostoli & eorũ legitimi successores. i. legitime iuxta ecclesię apostolicę ordinati in sacerdotio: ut sess. 23. c. 14. de reformat. et canon. 4. 6. et 7. patet. Itẽ dãn. ses. 14. can. 10. Si quis dixerit nõ solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed oĩb. et singul s Chri fidelib. esse dictũ, Quęcũq; alligaueritis etc. et quæcũq; solueritis etc. et quorũ remiseritis peccata etc. et quorũ retinueritis &c. Anathema sit. Hæc ibi. Itẽ sess. 7. can 10. de sacramen. si qs dixerit Christianos oẽs in uerbo, & E omnibus sacramentis administrandis habere potestatẽ. Anathema sit. Hæc ibi. Ergo anathema est attribuẽs potestatẽ laicis administrãdi absolutionẽ sicut & potestatẽ in alijs sacramẽtis, excepto baptismo in casu necessitatis. Itẽ sess. 23. c. 4. Quoniam in sacramento ordinis caracter imprimit, q nec deleri, nec auferri põt: merito sancta synodus dãnat eorũ sñiam, qui asserunt noui testamẽti sacerdotes temporariã tantũmodo potestatẽ habere: & semel rite ordinatos iterũ laicos effici posse, si uerbi Dei ministeriũ nõ exerceant. Hæc ibi. Ergo (cõtra Lutherũ) patet quod sacerdos nõ cõstituit in esse sacerdotis p prædicare Euãgeliũ, neq, nõ est sacerdos p nõ prædicare: sed p esse, uel nõ esse rite ordinatũ. Itẽ ibi. C. 4. c. idẽ Qd si qs oẽs christianos promiscue noui testã sacerdotes eẽ, aut oẽs pari inter se potestate spũali prædictos affirmet, nihil aliud facere vi, q̃ ecclesiã hierarchiã, q est ut castrorũ acies ordinata, cõfundere; perinde ac si cõtra B. Pauli doctrinã oẽs Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Euangelistæ, omnes pastores, omnes sint doctores. Hæc ibi. Vide Roffe. contra assertiones Lutheri articul. 13.

Sacerdos S. Ecclesię

Item damn. à Papa Leone x. in Bulla contra errores Lutheri 1F cuius damnationis particulam uide q. prima art. primo appen. & 1ª. par. quęst. 68. ar. 9. Item Manichæorum prædictorum secta damnata est per S. Romanam Ecclesiam in Decretis 14. q. 1. Quidam. Item Pauperes de Lugduno, qui & Valdenses, & Inzabbatati uocantur, damnatur à Papa Greg. 9. Extra de hæres. Ex cõmunicamus. 2 Ibi enim dicitur. Excommunicamus & anathematizamus omnes hæreticos, Catharos, Patherenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Tossepinos, Arnaldistas, Speronistas, &c. Itē damnatur Begardi à Papa Ioannem. 22 in extrauagante Sancta Romana atque uniuersalis ecclesia sic. Nõ nulli profanę multitudinis uiri, qui vulgariter fraticelli, seu fratres de paupere uita, ac Bizochi siue Beguini, vel aliis nominibus nuncupātur &c. de fratrum nostrorū consilio authoritate Apostolica nullius fuisse & esse decernimus, firmantes & quatenus de facto processerunt de cõsilio & authoritate prædictis renocamus omnino, & perpetuæ prohibitiõis subijcimus & ab ecclesia Dei penitus abolemus. Hæc ibi. Qui etiam Pontifex in extrauaganti, gloriosam ecclesiam, eū speciali errorē prędictū recensuit, mox sub ungue lię. In qua te Pontificatum sequuntur errorē, qui nimirum, facto sui male, ab unitate ecclesię recedentes ita in sua secta Dei gratiam dixerunt esse restrictam, vt nullus eam recipere esset idoneus, qui non foret ipsorum secte maculatus. Hæc ibi. Item damnatum, inquantum in pet. ecclesiam Romanam, à Nicolao primo in epistola ad Michaelē Imperatorem de potestate ac dignitate Apostol. ex sed. sic inter alia differente. Priuilegia illius sed. s. uel ecclesiæ Romanę perpetua sunt. Diuinitus radicata atque plantata sunt, impingi possunt, transferri non possunt; trahi possunt euelli non possunt. Quæ ante imperium vestrum fuerunt, & permanent (Deo gratia) hactenus illibata, manebuntque post uos & quousque christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabūt K immutilata. Hæc ibi. Item à Leone Papa. 9. in epistola aduersus præsumpt. Michael. & Leon. Archiep. Rom. auæ ecclesiæ fides per Petrum super petram ædificata nec hactenus defecit, nec deficiet in secula, ut ait Christo eius dominus rogante pro ea, ceu testatur sub ipsa passione sua, ego rogaui pro te Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Quod eodem nimirum, hinc fratrum non defecit periclitandā; sed inconcussa & indeficiente fide Petri uelut firmæ anchoræ subiudico figendam, & in tu: damen uniuersalis ecclesia confirmandam. Quod nemo negat, nisi qui hac ipsa uerba ueritatis impugnat. quia sicut cardine totum regitur ostium, sic Petro & successoribus eius a totius ecclesiæ deponitur emolumentū. Et sicut cardo immobilis permanē ducit & reducit ostium, sic Petrus & suc successores liberum de omni ecclesia habent iudiciū, cum nemo debeat eorū dimouere statum: quia summa sedes a nemine iudicatur. Vnde clerici eius, Cardinales dicuntur; cardini vtique illi, quo cætera mouentur, uicinius adhærentes. Hæc ibi c. 32. Q... & supra c. 7. dixerat. Erit ergo quisquam tantæ demētiæ: qui orationem Christi, cuius uelle est posse, audeat in aliquo uacuam putare? Nonne à sede principis Apostolorum, Romana uidelicet ecclesia, tam per eundem Petrum quàm per successores suos reproba & conuicta atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta; & fratrū corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit nec usque in finem deficiet, sunt confirmata? Hæc ibi. Et in epist. ad Petrum Ep. s. Antioch. Quæ uenerabilis, & efficax oratio obtinuit, q̄ hactenus fides Petri nō defecit, nec defectura credit. in throno illius usque in seculum seculi: sed confirmabit corda fratrum uar. 1s concutienda fidei periclitationib. sicut, usque nūc confirmare non cessauit. Hęc ibi. Plures adducta sunt Patrum authoritates vt multis hæresib. pręadductis, secundū q̄ diuersæ diuersis respōdent, parte applices; quod & semper vbique facere debes quando multis erroribus, multæ ueritates succedunt) absq; alia cõmonitione. ¶Tertio habes: q̄ō per 16 nē supradicta Patrū, pro quanto solos sacerdotes habere claues ordinis, eosque (Licet nō solos accedente superiorū authoritate iurisdict. omnis ē dicunt, & intelligas & probes & tuearis. ¶Quarto uideas quō ex iis angelica hęc doctrina vicissim & declaretur, & consolidetur.

Concl. m. Concl. p. 1 Concl. s. 4

*Lib 6. de Trin. c. 8. circa me. to. 8.

*In li. 16. sum. etc. ca. c. 1. ante med.

De dignitate, & potestate indefect. hi...iate, fidei synceritatis Romanæ Ecclesiæ.

Exemplū de cardine pu'ciē applicatū

ARTICVLVS IIII.

Vtrum etiam Sancti homines, non sacerdotes claues habeant.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, q̄ etiam Sancti homines, non sacerdotes, vsum clauium habeant. Absolutio enim, & ligatio quæ fit per claues, efficaciam[1] habet ex merito passionis Christi, sed illi maxime passioni Christi conformantur, qui per patientiam, & alias virtutes Christum passum sequuntur, ergo uidetur q̄ & si non habeant etiam sacerdotalem ordinem, quòd possunt ligare, & soluere. G

¶2 Præt. Heb. 7. dicitur. Sine ulla cõtradictione quod minus ē, a[b] maiori benedicitur: sed in spiritualibus secundum Aug.[*] hoc est maius esse quod melius, ergo meliores, qui scilicet plus de charitate habent, possunt alios benedicere absoluendo, & sic idem quod prius. H

SED CONTRA. Cuius est potentia, eius est actio secundum Philos. sed clauis, quæ est potestas spiritualis, est tantum sacerdotum, ergo, & usus eius non nisi sacerdotibus eius conuenire potest. I

RESPONDEO, dicendum, q̄ agens per se & agens instrumentale in hoc differunt, quia agens instrumentale non inducit in effectu similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis; principale autem agēs inducit similitudinem suam: & ideo [m]ex hoc aliquid cõstituitur principale agens, q̄ habet aliquam formam, quàm in alterum trāsfundere potest: non autem ex hoc cõstituitur agens instrumētale; sed ex hoc q̄ est applicatū à principali agente ad effectū aliquem inducendum. Cum ergo in actu clauium principale agens sit Christus, ut Deus per authoritatem, & vt homo per meritum, ex ipsa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ, consequitur q̄ possit in actum clauium. Sed[p] homo alius non potest in actū clauium, sicut per se agens,[q] quia nec ipse alteri gratiam, qua remittuntur peccata, dare potest, nec sufficienter mereri, & ideo non est, nisi sicut agens instrumentale. Vnde, & ille, qui effectum clauium consequitur, non assimilatur vtenti clauibus, sed Christo, & ideo[r] quantumcunq; aliquis habeat de gratia, non potest pertingere ad effectum clauium; nisi applicetur ad hoc, ut minister per ordinis susceptionem.[s]

QVÆST. XIX. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Ex hoc aliquid constituitur principale agens, q̄ habet aliquam formam, quam in alterum transfundere potest: ex hoc autem aliquid constituitur agens instrumentale, non pro hoc, quod dictum est; sed per hoc aliud, q̄ sit à principali agente ad effectum aliquem inducendum applicatur. 75

¶NOTA. Licet illa conclusio de clauibus non meminerit, tamen pro conclusione assignatur hic; non quia directe ad quæsitum respondeat, sed quia dispositiue. Ad usum enim clauium, de quo hic sermo nunc, ad absolutionem & ligationem concurrunt duo agentia, s. principale & instrumentale: & ideo ex præmissa intellect. unc, per quid constituatur aliquis in esse agentis instrumentalis, disponitur intellectus ad cognoscendum & consequenter ad respondendum faciliter, an sanctus non sacerdos habeat claues ministeriales.

¶PROB. Quia agens principale inducit similitudinem suam in effectu: & agens instrumentale non inducit similitudinem suam in effectu, sed similitudinem principalis agentis.

¶NOT. Experimento cõstat, q̄ artifex inducit in lectica similitudinē propriā, q̄ habet, ut artifex, s. similitudinē à seipso in mēte cõceptā pro facienda lectica. & serra, qua artifex utitur, ut instrumento, non inducit formā propriā in illa, cū non faciat cū dentes ferreos &c. habentē; sed inducit formā artificis, à quo per motum sic uel sic applicatur ad lecticā ipsam faciendā: sic ē proportionaliter ministerialis sacerdos per claues nō inducit similitudinē suā, puta malitiā si est malus, in ipsum absolutū: sed inducit

Exemplū sa is commodū ad prędicta.

A duelt similitudinem principalis agentis.i.gratiam, per quam ei assimilatur. In signum huius euidens est, q̀ is qui effectum clauium consequitur, nõ assimilatur utenti clauibus, sed Christo. Vnde q̀ sit bonus, uel malus sacerdos absoluēs est omnino per accidens respectu effectus concausandi in confitentem. Requiritur.n. per se tantum & sufficit, q̀ talis homo ad soluēdū assumatur a Christo tanquàm instrumentū; sicut est de serra. Nõ assumitur autem homo, ut instrumentū ad hoc, nisi per hoc, q̀ ritè ordinem sacerdotij habet. & hinc est, q̀ hæretici, cõtra quos mouetur ista articulus cum sequēti, decipiuntur quia nõ intelligunt: uel nolūt intelligere, & differētiam agentis instrumentarij ab agente principali, & per qd constituatur aliquis in esse agentis instrumentarij, quo ad usū istum clauium. Ideo

Radix erratuū hic

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inter instrumentum, & effectum non exigitur similitudo, secundum conuenientiam in forma, sed secundum proportionem instrumenti ad effectū, ita etiam nec inter instrumentū & principale agens, & talis similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum, & talis similitudo eis usum clauium nõ confert.

B

AD 2ᵐ dicendum, quòd quàuis purus homo non possit alteri ex condigno mereri gratiam tamen unius meritum potest co-

conclusio illa prima, tanquàm radicala quoddam ad hanc similemque materiam intelligendam, ante omnia posita est.

CONCL. 2ª. Homo purus non potest in actum clauium, sicut per se agens.

C EXAMEN. Hoc est homo purus cū sit instrumentū, & nõ potest esse per se agens, & non potest per se agenti æquiparari, & non potest modo illo, quo agit principale agens, exercere usum clauium.i.ligare & soluere.

¶ *Corollarium.* Ergo dicere, quòd instrumentale agens ratione suæ bonitatis exercet actum clauium, est æquiparare ipsum in hoc agenti principali. Nam principale agens agit rõne bonitatis suæ ex eo, quòd intendit similitudinem suam inducere in effectum.i.dare gratiam ei qui absoluitur. Oportet ergo illum esse in gratia ad hoc: ut absoluat. Si sic ergo de instromētario agēte iudicium detur profecto instrumentarium agens ex hoc uidebitur principale. Sufficit igitur agenti instrumentario, q̀ habeat potentiam ad utendum clauibus. alioquin nunquàm uteretur illis, si careret illa potētia. Et quid est potentia illa in ipsu? est character sacerdotis. Oportet ergo (uelis, nolis) ipsum esse sacerdotem, si usurus est clauibus. Hæc est ergo differentia inter agentem principalem & instrumentarium: quod potentia ista in agente principali est sacerdotium simul & bonitas, & in instrumentario est solum sacerdotium, quæ propter contractionem suam in nobis (ar.2.ad 1.) uocatur character sacerdotij ratio diuersitatis huius est: quia oportet bonitatem præexistere in illo qui similitudinem suam inducturus est ad faciendum aliū bonum, non oportet uero præexistere nisi potentiam in illo, q̀ inducturus est alium ad participandum similitudinem bonitatis illius, cuius est instrumentum. Conueniunt ergo principale agens & instrumentum in hoc, quod utrunque est sacerdos (sic enim utrunque habet potentiam ad utendum clauibus) discon ueniunt autem in hoc q̀ principale habet de necessitate bonitatem, instrumentarium uero nõ. Ideo enim principale agēs utitur clauibus, quia est sacerdos, ideo est bonus, quia est principale. Similiter ideo instrumētarium potest uti clauibus, quia sacerdos. ideo autem non est de necessitate bonus, quia est instrumentarium. Dicentes igitur, laicos sanctos habere claues, tollunt ab eis id, quod est necessarium ad habendum claues (& sic contradictoria simul ponunt) & statuunt in eis id, quod nõ est necessarium ad habendum illas. Quid est necessarium ad habendum claues? Sacerdotium. Quid non est necessarium ad illas? Bonitas uitæ. Vide in his ergo sic dicentibus reprobum sensum.

E

¶PROB. Quia homo purus non potest dare gratiā, qua remittuntur peccata, nec sufficienter mereri: quorum utrūque potest agens per se.

¶CONCL. 3ª. Quantumcunque aliquis habeat de gratia, nõ potest pertingere ad effectum clauium, nisi applicetur ad hoc, ut minister per ordinis susceptionem.

¶PROBAT. Qui hoc tanquàm clarum ex dictis præsupponitur.

¶NOTAT. Ideo clarum præsupponitur: quia clarum est in-

A strumentum non posse uti clauibus nisi habeat potentiam ad hoc, & potentiam huiusmodi habere non potest, nisi sit sacerdos, quoniam talis potestas est character sacerdotalis (q.17.ar.2. ad 1. Vide not. post prob. conclu. primæ, cum coroll. post concl. secundam, & perpendes contradictionem sequi ad positionem hanc, quòd sanctus homo non sacerdos habeat usum clauiū ultra quòd uidebis, & hanc positionem idem iudicium facere de agente principali, ut principale est & de instrumentario. Ex consequenti maximam ignorantiam, & propriæ quidem uocis deprehendes aperte in iis, qui sanctos non sacerdotes habere claues, cõtendunt.

Ignorātiā summos hos nota.

operari ad salutē alterius, ideo duplex est benedictio. Vna, quæ est ab ipso homine puro, sicut immediate per proprium actū, & talis potest fieri a quolibet sancto, in quo Christus habitat per gratiam, et hoc requirit maioritatem bonitatis ad minus inquantum huiusmodi.

B

Alia est benedictio, qua homo benedicit, ut benedictionem, quæ est ex merito Christi instrumentaliter alicui applicans, et quantum ad hanc requiritur maioritas ordinis, et non uirtutis.

1ᵐ de maiori

Habet. ℞. tanquàm instrumentum: non, tanquàm conueniēs in forma. §. Tūc &c. Nam licet sancti efficaciam agendi ex merito passionis Christi habeant tanquàm conuenientes illi in forma, idest in patientia & aliis uirtutibus: tamen ex illo non habent efficaciam, tāquàm instrumentum ad usum clauium, nisi sint sacerdotes. Prima autem illa efficacia non est sufficiens ad constituendum hos in usu clauium, ut habes in textu. Vide not. post prob. concl. primæ cum coroll. post concl. 2.

C

2ᵐ ex Apostolo. A maiori. ℞ uel secundum bonitatem, uel secundum ordinem tantum. §. iuxta scilicet correspondentiam ad benedictionem dandam tunc &c. Nam conclusio loquitur de benedictione instrumentaria per absolutionem, non autem de benedictione, quæ fit immediate per proprium actum, & consequēter benedictio intenta a cõclusione in benedicente requirit de necessitate maioritatem secundum ordinem, non secundum uitæ bonitatem. De hac secunda maioritate loquitur Aug. & ideo adducitur ex ea propositum.

APPENDIX.

D EX articulo habes primo: quomodo per rationē interimas hæreses quorundam (ut refert Cardinalis Turre Cremata, de ecclesia libro secundo cap. 71.) dicētium, quòd clauium potestatem habent omnes homines boni. Item pauperum de Lugduno, (ut habet summa fratris yconeti in Bibliotheca Vaticana Romæ manu scripta) dicentium, quòd absoluere potest, & pœnitentiam iniungere quilibet laicus bonus & sciens. Item eorū dem (direct. inquisit. secunda par. q.14.) dicentium quod quilibet laicus siue sit uir, siue mulier, duntamen sit de secta ipsorū, potest uere consecrare & conficere corpus Christi. Ex hoc enim sequitur patenter, quòd poterant (secundum eos) ligare & soluere, quoniam posse super corpus Christi mysticum dependet ex potestate, quæ habetur super corpus Christi uerum, ut supra q.17.ar.1.tertium. Item eorundem, & clarius (Dir. ibi) dicentiū: quòd ipsi Valdenses, quantumcunque sint illiterati, nec ab episcopis Ro. Ecclesiæ ad sacrum aliquem ordinem promoti tam uiri, quam mulieres habent potestatem a Deo solo (sicut Apostoli habuerunt) audiendi confessiones in foro pœnitentiali uirorum & mulierum, & pœnitentias iniungendi etiam salutares. ¶Secundò habes quomodo per rationem ostendas, prædictas hæreses merito damnatas &c. ut ar. 3. ad longum in elucid. Item a constitutionibus Apostolicis lib. secundo capitu. 31. authore Papa Clemente primo & martire sic laicus omnis sine sacerdote perficiens aliquid frustra facit, Et ut Ozias Rex cum non esset sacerdos, & sacerdotum sacra administrasset in lepram incidit propter iniquitatem, sic omnis laicus non effugiet supplicium si honorem sibi sacerdotum arrogauerit, non imitatus Christum, qui non ipse se glorificauit ut fieret sacerdos, sed expectauit, ut a patre audiret: tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Quòd si sine patre Christus ipse se non glorificat, quomodo fieri potest, ut homo ipse se in sacerdotium proueat, non accepta dignitate a superiore, & ea

E

1 Velitas p S.Ecc.&c.

faciat, quæ solis licita sunt sacerdotibus? Nonne Choritæ, quan F
Num. 16. quam de Tribu leui erant, incendio consumpti sunt; cum in Moysen & in Aaron insultassent; & de iis, quæ ad se non spectabant, pugnassent? Et Dathan & Abiron uiui in infernum descenderunt, & uirga, cum germinasset, multorum insaniam
Num. 17. compressit, & a Deo Pontificem institutũ indicauit. Hæc ibi: ex primo tomo conciliorum. Item a synodo octaua generali, actione septima sic. Vobis laicis tam qui in dignitatibus, quã qui absolute conuersamini, nullo modo
76 licet de ecclesiasticis causis sermonẽ mouere, neque penitus resistere integritati ecclesiæ, & uniuersali synodo aduersari Basilii imperat. memorandæ sententiæ de laicis. Hæc enim inuestigare, & quærere patriarcharum, pontificum, & sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt; qui sanctificandi, qui soluendi, & ligandi potestatem habent, qui ecclesiasticas, & cœlestes adepti sunt claues: non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, uel a ligamento solui egemus. Quãtuscunque enim religionis, & sapientiæ laicus existat, uel etiam si uniuersa uirtute interius polleat, donec laicus est, ouis uocari non desinet &c. Oportet nos ergo cum timore, & fide syncera hos audire, & facies eorum uereri (cum sint ministri omnipotentis) & nihil ãm plius, quàm ea, quæ nostri ordinis sunt requirere. Nunc autem (ut uidemus) adeo multos malitia in insaniam accendit, ut obliuiscentes proprii ordinis, & quod pedes sint minime cogitantes, legem ponere uelint oculis &c. Moneo, & exhortor omnes, qui tales sunt, ut iudicare iudices desinentes, K attendant sibi; & secundum diuinam uoluntatem conuersari contendant. Nam non quiescet supernum iudicium, sed contra dissidentes diuinos furor stillabit, & iustam ultionem opere cunctis ostendet. Hæc ibi Imperator Basilius; cuius uerba sancta synodus approbauit dicens. Omnibus placent, quæ lecta sunt; omnes iisdem ipsis concordamus omnes libenter subscribimus. Hæc illa. Ecce quòd laici quantũcunq; boni & scientes nõ habent claues: sed sunt oues, & inter oues pedib. assimilantur: attestãte hoc ẽt, & inter illos quò. ad hoc se cõuenientiæ Imperat. Basilio; (adeò ueritas preualet.) Itẽ a Beato Petro Apostolo, ut habetur in epist. prima Clemẽtis Papæ primi ad Iacobũ fratrẽ Dñi sic. Similis est status oĩs ecclesiæ, magnæ naui: quæ per undosum pelagus uiros portat ad uiuãpotentis regni uelle properare cupientes &c. Proreæ officiũ Episcopus impleat, presbyteri nautarum, Diaconi dispensatorum locum teneant, epibatis autem totius fraternitatis multitudo similis sit &c. Sed ante omnia cum quiete, & silentio epibatæ (idest laici) in suis unusquisque residean locis: Ne fortè per inquietudinem, si passim uagari cœperint, uel ab otiacio suo neutris impediant, uel &c. Presbyteri uelut nautæ, aptent singula ad instructionem nauis diligenter, & instruant quæ in suo tempore requirenda sunt. Hæc ibi. Vbi uides presbyteros a laicis sub exemplo, nauigantium, ualde secerni. Item a synodo Simmachi Papæ. Laicis, quamuis religiosis, nulla d ecclesiasticis dignitatibus aliquid disponendi legitur attributa facultas. Hæc ibi. Et recitantur decimasexta, quæstio septima, Laicis. Item a Concil. Bracharensi primo Cano. trigesimoprimo. Ingredi sacrarium ad communicandũ nõ liceat laicis, sed tantom clericis, & can. trigesimooctauo, ex laico ad gradum sacerdotii ante nemo ueniat; nisi anno integro prius in lectorum officio, uel diaconatus disciplinam ecclesiasticam discat. & sic per singulos gradus eruditus, ad sacerdotium ueniant. Hæc ibi. Vnde patet a fortiori, quòd laici etiam digne communicatus non sunt sacerdotes, immo neque clerici & quòd multis gradibus a sacerdotio distant.

3 Tertio habes: quomodo per rationem supradictã, pro quanta laicos, bonos etiam, non habere claues decernunt, & intelligas, & probes, & defendas.

Concil. m[illegible] 4 Quarto uides: quomodo eam uicissim Angel ea hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum mali sacerdotes usum clauium habeant.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd mali sacerdotes usum clauium non habeant. Ioan. uigesimo, ubi usus clauium Apostolis traditur, Spiritussancti donũ præmittitur, sed mali non habent Spiritum sanctum, ergo non habent[h] usum clauium. G

¶2 Præterea. Nullus sapiẽs[b] Rex dispensationem sui thesauri suo inimico committit, sed usus clauium in dispensatione consistit thesauri cœlestis Regis, qui est ipsa sapientia, ergo mali, qui per peccatum sunt eius hostes, non habent usum clauium.

¶3 Præterea Augu.[a] dicit, quòd sacramentum gratiæ dat etiam Deus per malos, ipsam uero gratiam non nisi per seipsum, uel per[b] sanctos suos, & ideo remissionem peccatorum per se ipsum facit, uel per ipsius colũbæ[b] membra; sed remissio peccatorum est usus clauium, ergo peccatores, qui non sunt columbæ membra, usum clauium non habent.

¶4 Præterea.[b] Intercessio mali sacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum, quia secundum Grego.[a] Cum is qui displicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, sed usus clauium fit per quandam intercessionem, ut patet in forma absolutionis, ergo praui sacerdotes non habent efficacem clauium usum.

SED CONTRA. Nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis, si ergo nullus posset uti clauibus in absoluendo, nisi existens in statu salutis, nullus sciret se esse absolutum, quod est ualde inconueniens. H

¶ Præterea. Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini, sed sacerdos est solum minister. ergo non potest sua malitia donum a Deo transmissum per eum nobis auferre.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut participatio formæ, quæ est inducenda in effectum, non facit instrumentum, ita nec subtractio talis formæ tollit usũ instrumenti, & ideo[m] cũ homo sit tantum instrumentaliter agens in usu clauium, quantumcunque sit gratia per peccatum priuatus, per quam gratiam fit remissio peccatorum, nullo modo priuatur usu clauium.[a] I

[a] Lib. 5. de Bap. contra Don. ca. 21. cit. fi. 10. 7. Et refert de consec. d. 4. ca. quo erandis & Mug. sen. d. 19. 5. B.

[a] In pastorali. 1. partic. 1. partia prio. ferulia loca, uida no. 4. sen. d. 19. 3. B

QVÆST. XIX. ARTIC. V.

CONCLVSIO. Sacerdos, quantumcunque sit gratia per peccatum priuatus, & in peccato mortali, nullo modo priuatur usu clauium.

¶ PROBATIO. Quia sacerdos est tantum instrumentaliter agens in usu clauium; & subtractio formæ inducendæ in effectum non tollit usum instrumenti (cum nec participatio talis formæ, faciat instrumentum articulo quarto.)

¶ NOTATIO. Ly sicut participatio formæ &c. ita subtractio &c. usum instrumenti. Hoc dictum in textu totum percipies facilius esse uerum; si diffinitionem de accidente pro exemplo reuolueris. Accidens (inquit logicus) est, quod adest, & abest, præter subiecti corruptionem. Ideo enim accidens absentia sua nil penitus diminuit de substantia subiecti, in quo prius erat; quia idem accidens per præsentiam suam nil de substantia penitus attulit subiecto, etiam si per millia annorum in eo permansisset. Auferret igitur recedendo aliquid de substantia subiecti; si accedendo aliquid substantiale ei contulisset. Sic in proposito. Si gratia existens in homine afferret ei claues, aut etiam usum clauium (quod est facere eum instrumentum) tunc gratia per absentiam suã tolleret claues, aut etiam usum clauium ab homine: quando sicut affirmatio

affirmatio est causa affirmationis (secundum Philosophum.1. Peth.) ita negatio negationis. Propterea S.Thom. in litera fundamentum huius quæsiti denotauit esse in art.4. & consequenter ex eius decisione pendere ueritatem determinationis huius, quando dicit: sicut participatio formæ, quæ inducenda &c. Quòd autem participatio formæ, talis, s. gratiæ, non faciat instrumentum pro clauibus; uide articulo quarto, in not. post probat. conclus. prim. & coroll. post concl. secund. Similibus ergo modis & contrarium conclusionis articuli præsentis irridebis, & patronorum contrarij huius ignorantiam intolerabilem (ut oportet) palàm facies. Et, quia isti articuli duo sibi inuicem plurimum seruiunt: ideò eum de una, uel altera, materia disputatio intercesserit, ad utrosque alternatim (prout opus fuerit) recurres.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd donum Spiritus sancti exigitur ad usum clauium, non ut sine quo fieri non posit, sed quia sine eo incongrue fit ex parte utentis, quamuis subijciens se clauibus effectum clauium consequatur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Rex terrenus in thesauro suo defraudari, & decipi potest, & ideo dispensationem hosti non committit: sed Rex cœlestis defraudari nō potest, quia totum ad ipsius honorem cedit, etiam quòd aliqui clauibus male utuntur, quia nouit ex malis elicere bona, & per malos etiam multa bona facere, & ideo non est simile.

AD 3m dicendum, quòd August. loquitur de remissiōe peccatorum, secundum quòd sancti homines cooperantur ad ipsam, non ex vi clauium, sed ex merito congrui; & ideo dicit quòd etiam per malos sacramēta ministrat, & inter alia sacramenta etiam absolutio, quæ est usus clauium, computari dēt: sed per membra columbæ, idest, per sanctos homines, facit remissionē

Adl. Hinc fit: quòd ipse institurus sacerdotum potestatem super corpus suum mysticum, dignitatem in eis requiris ad hoc officium exequendum, ante collationem tantæ potestatis præponens ly accipite Spiritum sanctum: & primatum Petri instituturus dilectionem eius præexigit. Ex hoc uerò, quòd non est ordinis rerum destructor; sed cōseruator; nō vult; quòd potestas data à se per malum usū ministrorum tollatur: quoniam hoc rerum ordo non habet, quòd remotis posterioribus remoueantur priora, sed è conuerso. Ad remotionem enim rationalis non sequitur remotio animalis, sed è contra: in cuius signum bos est animal, licet non sit rationalis, & homo non potest esse rationalis nisi sit animal. Similiter ergo ad remotionem potestatis sequitur remotio boni usus potestatis (ut patet):

1m de conclusione. Vsum. ℞. congruum utenti: non, necessarium ad salutem aliorum. §. Tunc &c. Nam habere, uel non habere; Spiritum sanctum non dat, neque tollit sacerdoti usum clauium necessarium ad salutem subijcientem se deuote clauibus. Non enim præmittitur donum Spiritus sancti usui clauium (Ioan. 20.) ad demonstrandum, quòd absque gratia iustificante sacerdos, aliàs substantialia seruans, non possit uti clauibus; ita ut si utatur, nihil per hoc fiat: sed ad designandum, quòd sacerdos extra gratiam iustificantem existens non utitur clauibus ad sui ipsius salutem; quibus, si in gratia sisteret, utendo mercedem sibimet inde compararet æternam. Ex ignorantia igitur, qua scripturæ illius authoritas male intellecta est, processit argumentum: & ideò, cum ex malo intellectu præmissarum fiat, non potest ueritatem (ut etiam Philosophus docuit) concludere.

Duplicites usus potestatis considera tur.

¶NOTAT. Prima Argumento simili hæreticorum, ex hoc loco instructos respondeas; qui contra potestatem Papæ arguunt dicentes. Ioan. 21. ubi cura pastoralis Petro committitur, dilectio eius erga Christum præexquiritur; sed mali Pontifices non habent ueram erga Christum dilectionem; ergo non habent potestatem, uel saltem non habent usum potestatis; & sic non possunt præcipere, aliaque facere, quæ pertinent ad curam pastoralem; & si de facto faciant, oues non tenentur obedire illis. Ad hoc, inquam, & similia, respondebis ut in textu, Radicem quoque deceptionis eorum dices procedere ex eo, quòd male intelligunt scripturam hanc, sicut & alias. Rursus, ad horum os obstruendum euidentius in populo, afferes argumentum demonstratiuum primum in ly sed contra: & inde postmodum inferēs dicas, sic ergo remanerent oues sine pastore, uel saltem se habere pastorem, sub quo pascerentur, ignorarent: quod esse maximum inconueniens infinita animarum incommoda secum trahens, apertè monstrarunt tempora schismatum ex eo, quòd non agnoscebant oues, quis nam, esset suus indubitatus pastor. Cæterum uellent hi; oues pastoribus fore desertas; ut liberrimè ad ouile perdendum intrare possent: quoniam lupi sunt. Nunquid non esse lupos suis se uerbis ostendunt, dum ouile sine pastorum custodia desiderant, & desiderium hoc pessimum nimio astu (quæ est prædicta argumentandi cauillatio) adimpleri satagunt?

De prælatis contra hæreticos

¶NOT. Secunda. Ex doctrina textus præsentis disce quòd Christus in institutione potestatum in Ecclesia duo intendit per ordinem; scilicet tradere potestatem, & bonum usum potestatis; sic tamen, ut remoto bono usu potestatis, non remoueatur potestas. Pro quo sciendum: quòd Christus in traditione potestatum est & bonus institutor, & ordinis rerum non destructor sed conseruator. Ex hoc, quod est bonus institutor, eligit dignos, non autem indignos, ad præsidendum alijs; electionibus, & confirmationibus prælatorum forma existēte dignos eligendi atque confirmandi, indignos uerò repellen-

De eijdē cōtra eosdem.

Instituit Christus pastores, & quemō qua intētione.

non autem ad remotionem boni usus potestatis sequitur remotio potestatis. Ad quod manifestè ostendendum ipsemet Christus, qui dignitatem prædictam semper requisiuit in ijs, qui erant instituendi prælati, quando de prælatis iam institutis loquitur, demonstrat; in eis, etiam quòd usum bonum potestatis non habeant, remansisse potestatem. Super cathedram (inquit Matthæus 23.) Moysi sederunt scribæ & Pharisæi: omnia ergo, quæ dicunt uobis seruate & facite, secundum uerò opera eorum nolite facere. Sedent super cathedram Moysi, qui electi canonicè sunt ad tenendum regimen Moysi super populum; sicut sedet super cathedram Petri hodie, qui canonicè electus est ad primatum illum quem habebat Petrus. De his iam sic sedentibus super cathedram Moysi dicit: omnia ergo &c. Nota ly ergo. Infert enim ex hoc, quòd ipsi sedent super cathedram Moysi, quòd subditi tenentur obedire præceptis eorum: quod nunquam non inferret, nisi illos ad præcipiendum potestatem adhuc habere cognosceret. Sed quare dicit; quod autem faciunt, facere nolite? Vt notificet: se loqui de ijs, qui non habent bonum usum potestatis. De prælatis ergo malis intelligitur ad literam planissimam illud Christi præceptum: omnia quæ dicunt uobis facite. Quasi apertissimè dicat. Perdiderunt bonum usum potestatis, quia mali sunt; non perdiderunt potestatem, quia super cathedram Moysi semel iam sederunt: & ideò ad primum respiciens dico uobis, secundum opera eorum nolite facere; ad secundum autem, quæcunque dicunt facitè. Sufficit ergo, secundum Christum, quòd semel canonicè electi sint ad cathedram & (ubi requiritur confirmatio) confirmati, ad hoc, ut ij potestatem retineant imperandi, & subditi necessitatem obediendi: ita quòd malus usus potestatis, hoc est quòd ij mali sint, neque potestatem talem in ipsis, neque necessitatem talem in subditis, imminuit. Vnde Papa Nicolaus primus epist. ad Michae. imper. uolens ostendere, quòd prælati mali non amittunt potestatem, dicit. Ergo imperator considera: si illos dixis audiendos, qui super cathedram Moysi sedebant, quanto potius, qui super cathedram Petri resident, existimas esse ob audiendos? Hæc ibi.

Duo in prælatis seorsum cōsideranda sunt, nō cōfundēda: secūdum Christū.

Non confundatur ergo inter se ista duo, scilicet potestas, & bonus usus illius, sed per se unum quodque consideretur; Similiter prælatorum iam factorum à fiendis, fiat discreptio (quæ ambo supra docuit Christus:) & tunc scripturæ præmissæ rectè intelligentur, omnia ad inuicem consona cognoscentur, & textum hunc breuissimum Sancti Thomæ plurima ueraciter docuisse fatebimur.

Quid obseruādū; ne in his fiat error.

2m de maiori. Rea. ℞. Terrenus: non, Cœlestis. § Tunc &c. Non enim à rege terreno, sed a Cœlesti, sacerdotes dispensationem tanti thesauri peccatorum [illegible] habuerunt.

3m Ex Aug. Per sanctus suos ℞. Cooperantes ad hoc ex uer tō congrui non, ex ui clau. ū. §. Tūc &c.

Nam sermo est in conclusione de cooperatorib. ex ui clauium, affirmando, q malí possint etiam esse tales: non de cooperatoribus ex merito congrui, quoniam tunc diceretur, q mali, quãdiu fuerint mali, non possunt esse tales cooperatores; sed solum boni: ut 1.2.q.114 ar.6.

Item ex Aug.

peccatorum, inquantum eorũ intercessionibus peccata remittit. Vel põt dici, q membra columbæ nominat omnes ab Ecclesia nõ præcisos: qui enim ab eis sacramenta recipiunt, grãm consequuntur; non autem, qui recipiunt ab illis, qui sunt ab Ec- G clesia præcisi, quia hoc ipso peccant, excepto Baptismo, quem

Respon- sio.2a. Per columbæ mẽbra saltem non præcisa a columba. S. Tũc &c. Nam conclusio, per malos, non intẽdit ab Ecclesia p̃cisos de quib. in ar seq. sed peccato mortali tantum irretitos. Vide 2m. respõsum in litera, ly uel põt dici &c.

¶Examen. Ly quia hoc ipso peccant. 1. si sciũt, illos esse ab Ec-

Præcisi ab Ecclesia. clesia præcisos: etiam si isti præcisi essent quantumcunq; ex se ipsis parati ad ministrandum sacramenta. Quòd si non sciunt non peccant: sed tñ non consequunt absolutionẽ ab eis. Secus est de baptismo etiam extra casum necessitatis & de Eucharistia vt ar. 6. ad 1m. Licet enim tunc peccent ipso facto à præcisis accipiendo, tamen characterem baptismi & uerum Christum sacramentaliter sumunt. Ly qui ab eis non præcisis sacramenta recipiunt, gratiam consequuntur, scilicet qui ab eis paratis ministrare sacramenta. Non enim licet alicui inducere

De inductione malorũ ad ministrãdũ sacramenta. malum sacerdotem ad ministrandum sacramenta: quoniam induceret illum ad malum usum sacramentorum, sciens, ipsum esse in peccato mortali, & consequenter sciens ipsum, pro- H ut in tali statu, non posse ministrare sacramenta sine incursu in nouum peccatum mortale: & sic à primo ad ultimum tunc induceret ipsum sacerdotem ad peccandum mortaliter, quod non potest fieri sine peccato inducentis. Potest tamen inducere uolens mutare suam opinionem credendo, quòd sacerdos hic, qui erat in mortali, reuersus sit ad cor suum uerè pœnitẽs quando sacramentum istud est ministraturus; maximè attento quòd Deus potest in instanti de stercore peccatorum erigere pauperem peccatorem: & sic, realiter formata sua conscientia, petere ab ipso administrationem istius sacramenti. Quòd si paratus sit hic malus sacerdos ad sacramenti exhibitionem (puta, est in audientia confessionum) potest iste pœnitens adire illum, pro sacramento absolutionis: quoniam tunc non postulat ab eo malum usum clauium: sed malitia illius usui clauium iuncta, quam tamen posset sacerdos ille, si uellet, seiungere, utitur ad propriam animæ utilitatem: & hoc est quod dicit textus, q scilicet à malis recipientes sacramenta gratiam consequuntur. I

4m de maiori.

intercessio. R. facta ex persona propria non ex persona Ecclesiæ S. Tunc &c. Nã malus sacerdos ex persona Ecclesiæ, ut minister eius, absoluit; & ante absolutionem intercessione quadam (licet non necessaria ad formã 3a.par.q.84.ar 3.& Concil.Trid.sess.14.c.3.) utitur: & contra prædicta non est Gregorius.

¶Examen. Ly prodesse, scilicet impetrando aliquid populo. Nam impetratio orationis innititur misericordiæ, sicut meritum iustitiæ: & ideò peccatores orando, etiam ex propria persona, impetrant aliquod bonum à Deo. 2.2.q.83.ar.16. Licet nõ mereantur. Et ideo, cum de reconciliandi efficacia. quod sonat meritum; loquutus est hic D. Thomas, dixit; q intercessio mali sacerdotis facta ex propria persona non habet efficaciam: nè autem ipsam crederes esse omninò inutilem, subiunxit, q utroque modo, s. etiam ex persona propria facta, prodest. Et K licet dicat ly populo, tamen ex positiuo hæc non est contraria ei quando dicit in 2.2. loco citato q oratio peccatoris impetrat pro se: quoniam populus & curatus sunt correlatiua, & quasi pro eadem persona computantur. Hoc autem dictum ultimũ textus uolo fuit adnotasse Sanctum Doctorem: ne populus subditus spernat orationes sui Curati, & minus appreciet se orationib. eius, licet peccatoris, commendatum facere.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem interimat hæreses Valdensium (Prat. pauperes de Lugduno. Et

Vtil. pro Ecclesia doctrina egr. dam. Card. Turre Crem. de ecclesia lib. 4 c. 100.) dicentium q sacerdotibus illis tantum concessa est potestas ligandi atque soluendi, qui uita & doctrina pollent sicut Apostoli. Et eorundem ac Begaldorum (Dicet. in quæst. 2. par. q. 14 c 6 8.) dicentium: sacer- F dotes rite & legitime secundum formam ecclesiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus pressos, non posse conficere, vel conferre ecclesiastica sacramenta. Et eorundem (ut in summa fratris yconeti, in bibliotheca. Vaticana Romæ manuscripta) dicendum absoluere & ligare non potest sacerdos peccator, cum sit ipse ligatus.

in casu necessitatis licet ab excommunicato recipere.

Ad 4m dicendum, q intercessio, quam sacerdos malus ex propria persona facit, non habet efficaciam, sed illa, quam facit ut minister Ecclesiæ, habet efficaciã ex merito Christi vtroque tñ mõ dẽt intercessio sacerdotis populo subdito prodesse.

Nota tñ q in hac hæresi sumitur ly ligatus, pro esse in mortali tantum: non ut in appen. seq. art. Et Ioannis Huss (ut refertur in Concilio Constantiensi loco citando infra) dicentis q sacerdotes quomodolibet criminose uiuẽtes sacerdotij polluũt dignitatem: & sicut filij infideles sentiũt infideliter de septem sacramentis ecclesiæ, de clauibus, & de censuris. Item hæresim Donatistarum (Prat. Donatistæ) dicentium: sacerdotum malorum aut impurorum sacramenta nulla esse. ¶Secundò habes: 2 quomodo per rationem ostendat, prædictas meritò damnatas à Papa Leone. 9. in epist. aduer. præs. Micha. & Leon. archi. cap. 34. Cur hoc nisi quia quicunque sacerdotes etsi dispares sunt merito, pares tamen sunt officio? Nec potest denegari pro merito, quod debetur officio. Alioquin non staret sacerdotium, si maius, aut minus fieret secundum humanorum uarietatem meritorum: essentque penè tot sacerdotia, quot homines. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. sess. 7. canon. 12. Si quis dixerit ministrũ in peccato mortali existentem, modò oĩa essentialia, quæ ad sacramentum conficiendum aut conferendum pertinẽt, seruauerit, non conficere, aut conferre sacramentũ. Anathema sit. Item ab eo. sess. 14 c. 6. Docet quoq. et sacerdotes qui peccato mortali tenentur, per uirtutẽ Spiritus sancti in ordinatione collatã, tanquã Christi ministros functionem remittẽdi peccata exercere: eosq; prauè sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Hæc ibi. Ex quo etiam (quia scilicet uirtute Spiritus sancti, & ut ministri Chri, operant) & multis alijs locis passim sessionis eiusdẽ, confũdit impijssima hæresis Sectariorũ (Prat. Sectarij) dicentiũ; sacerdotes mẽbra Sathanæ esse. Cõtra hos est et articuli litera ex Aug. ubi in ad 3m. sacerdotes, et mali, uocantur membra columbæ. Itẽ ab eo. sess. ea. can. 10. Si quis dixerit sacerdotes, qui in mortali peccato sunt, potestatem ligandi & soluendi non habere: Anathema sit. Hæc ibi. Item à Nicolao Papa ad consulta Bulgarorum, sic. Non põt aliquis, quantumcunq; pollutus sit, sacramenta diuina polluere; quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt: qualiscunq; .n. sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinare non possunt. Idcirco ab eo, quousque iudicium Episcoporum reprobetur, cõ eo percipiẽda est: quia mali bona administrando se tantummodo lædunt. Fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, alijs uero lumẽ in tenebris administrat: & unde alijs commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite ergo ab omni sacerdote intrepidè Christi mysteria, quia omnia in fide Christi purgantur. Hæc ibi: & recitantur 1. q. 8. c. fin. Item à damnantibus Valdenses: de quorum damnatione habes supra articulo 4. appen. sub nomine pauperes de Lugduno. Item à damnantibus Begardos: de quorum damnatione habes ibidem. Item à Concil. Constantiensi. sess. 15. ubi hæresis ipsius Ioannis Huss. reposita octauo, loco damnatur simul cum alijs uiginti nouem: quin & damnatus ipsemet Ioannes: similibus uerbis. Hos sancta synodus præfatos articulos examinari fecit, & sæpius recenseri. quibus examinatis, fuit repertum, plures ex ipsis esse notoriè hæreticos, & à sanctis patribus reprobatos, alios non catholicos, sed erroneos, alios scandalosos, & blasfemos, quosdam piarum aurium offensiuos, nonnullos eorum temerarios & seditiosos: idcirco hoc sacrum Concilium Constantiense eundem, Ioannem Huss pertinacem & incorrigibilem, & hæreses ac errores per eũ publice defensatos & publicatos nollentem abiurare. ab ordine sacerdotali & alijs ordinib. quib. extitit insignitus deponendum & degradandũ fore declarat: & attento q ecclesia Dei non habet ultra quid agere ualeat iudicio seculari relinquere, & ipsum cur æ secularis relinquendum fore decreuit. Hæc sententialiter ibi. Item à &c. ut infrà q. 26 ar. 4 appen. 3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem supra dictis Patrum, pro quanto malos sacerdotes fatearis usum clauiũ non amittere, & intelligas & probes & tuearis. ¶Quartò uides quomodo ex his ueritas angelica doctrina præiens & declaretur & consolidetur. 4

Exempl. pulchrũ.

QVÆST. XIX. ART. VI.

77 CONCL. 1ª. In hæreticis, schismaticis, & excommunicatis manet clauium potestas quantum ad essentiam, sed usus impeditur ex defectu materiæ.

¶NOT. Essentia potestatis clauium datur in consecratione sacerdotis, vsus postea. q.17.art.2. ad secundum. Vnde fit ut duplex assignetur potestas: quarum prima dicitur ordinis, secunda iurisdictionis; prima a tali sacramento data, secunda ab homine; prima ideo inamissibilis secunda amissibilis.

¶PROB. Quia hoc præsupponitur, tanquam manifestum ex dictis 3ª.pars.q6. 63.(ibi enim artic.5. determinatus, quòd character inest animæ indelebiliter) 2ª. Quia (ly sed us[a] &c.) utentes clauibus habent pro materia hominem subditum, vt subditus sibi est (cum usus clauium prælationem requirat in utente respectu eius, in quem utitur ut ex supradictis patet) & tales s. hæretici, schismatici, ac excommunicati priuati sūt omnibus subditis ab ecclesia (cum enim per ordinationē ecclesiæ subdatur unus alteri, sequitur quòd per ecclesiam potest subtrahi alicui ille, qui erat ei subiectus).

¶NOT. Quòd usus clauium prælationē requirat in &c. confirmatur ex Concil. Trid. sess.14.c.7. Quoniam natura, & ratio iudicij illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur: persuasum semper in ecclesia Dei fuit, & uerissimum esse synodus hæc confirmat; nulli[a] momē ti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Hæc ibi.

¶CONCL. 2ª. Hæretici, schismatici, & excommunicati non possunt usum clauiū habere quantū ad hoc, q priuati sunt.

¶NOT. Si priuantur quoad omnia, & quoad omnia usum clauium habere non possunt: si uerò priuantur solum quantum ad aliquid, poterunt usum clauium habere quantum ad id secundum quod non priuantur, sed quantum ad id, quo priuantur non poterunt. Ex consequenti ergo uidetur quòd priuati quantum ad aliquid tantum assimilentur iis qui a casibus reseruatis absoluere non possunt excepta, quòd illi in pœnam priuati sunt; qui autem a reseruatis absoluere non possunt, non in pœnam.

¶PROB. Quia patet ex declaratis terminis.

1ᵐ de maiori. Ita. s. quantum ad dependere ab ordine: non quantum ad habere hominē

ARTICVLVS VI.

Vtrum heretici, schismatici, & excommunicati usum clauium habeant.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd schismatici, hæretici, & excommunicati, & degradati, usum clauium habeant. Sicut enim potestas clauium dependet ab ordine, [h] ita & potestas conficiendi, sed non possunt amittere potestatis usum conficiendi, quia si conficiunt, confectum est, quamuis peccēt conficientes, ergo etiam nō possunt amittere usum clauium.

¶2 Præte. Omnis potestas spiritualis actiua in eo, qui hēt usum liberi arbitrij, exit in actū[b] quando uult; sed potestas clauiū adhuc manet in prædictis, quia cū non detur, nisi in ordine, oporteret reordinari eos, quando ad Ecclesiam redeunt, ergo cum sit potentia actiua, possunt in actū eius exire, cum uoluerit.

¶3 Præt. Spiritualis gratia magis [h] impeditur per culpam, quàm per pœnam: sed excommunicatio, & suspensio, & degradatio sunt pœnæ quædam, cum ergo propter culpam non amittat aliquis usum clauiū, uidetur quòd nec propter ista.

SED CONTRA, Aug. dicit quòd Ecclesiæ charitas peccata dimittit, charitas autem est, quæ facit Ecclesiæ unionem, cum ergo pdicti sint ab Ecclesiæ unione diuisi, uidetur quòd usum clauium non habent in remittendis peccatis.

A subditum pro sua materia. § Tunc nihil contra. Nam ex eo, quòd possunt conficere, sicut & baptizare, non sequitur, quòd possint uti clauibus. Non enim per excommunicationem, uel hæresim, aut schisma, subtrahitur ab ecclesia panis triticeus sicut nec aqua, illis, qui est materia Eucharistiæ, sicut & aqua baptismi cū tamen per excommunicationem &c. subtrahantur eis dē subditi, qui sunt materia huius clauium.

¶Præt. Nullus absoluitur a peccato secundum hoc, quod peccat, sed aliquis a prædictis absolutionem petens, peccat contra præceptum Ecclesiæ faciens, ergo p eos a peccato absolui non potest, & sic idem quod prius.

B RESPONDEO, Dicendum, quòd [m] in omnib. prædictis manet clauium potestas quantum ad essentiam, sed usus impeditur ex defectu materiæ[n]. Cū.n. usus clauium in utente prælationem requirat respectu eius in quē utitur (ut dictū est) propria materia, in quā exercetur usus clauium, est homo subditus, & qa per ordinationem ecclesiæ subditur unus alteri, ideo per ecclesiæ prælatos potest subtrahi alicui ille, qui erat ei subiectus. Vnde cum ecclesia hæreticos, & schismaticos, & alios huiusmodi priuet, subtrahēdo subditos, uel simpliciter, uel quantum ad aliquid,[p] quantum ad hoc quòd priuati sunt, non possunt usum clauium habere.[q]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materia sacramenti Eucharistiæ, in quam suam potestatē exercet sacerdos, nō est homo, sed panis triticeus, & in Baptismo homo simpliciter. Vn sicut si subtraheretur hæretico panis triticeus, cōficere nō posset, ita si subtrahat plato, prælatio, absoluere nō poterit; potest tamen baptizare, & conficere, quamuis ad sui damnationem.

AD 2ᵐ dicendum, quòd propositio habet ueritatem, quando non deest materia, sicut est E in proposito.

¶Examenly in baptismo homo simpliciter. Hoc est, homo etiam si nil aliud addatur ly simpliciter, uamque sumit hic eo modo, quo dicit philosophus: simpliciter dico, quod nulla addito dico. Ac si aperte diceret textus. Sufficit ad baptizandum aliquem scire, q accedens ad baptismum sit homo; nec requiritur de necessitate baptismi, quod sit subditus baptizantis. puta de parochia illius. Tunc.n. cōcurrentib. aliis de necessitate requisitis, idest aqua forma verbord intentio ministri baptismus uerè confertur. Cæterū materia propria, in quā exercetur usus clauiū, est hō subditus (ut sic corpore dī) non hō simpliciter. Hoc est. Ad absoluendū aliquem ita q absolutio ualeat, nō sufficit, q accedens ad absolutionē recipiendā sit hō, sed de necessitate huius sacramenti requiritur, q sit homo subditus absoluentis: siue modo per potestatem eius ordinariā, siue delegatam, hoc non uariat casum. q. 8. ar.4. & 5. & 6. Conclu.

Concl. [m]

2ᵐ de maiori. Exit in actum, quando uult &c. & non deest materiam. § Tūc &c. Nam licet potestas clauium remaneat in prædictis (ut arguitur) tn materia usus illius potestatis ipsis deest, ut probatio conclusionis dixit. Not. Remota materia, impossibile est, ut dari sicut remoto pane triticeo, uel aqua impossib le est sacerdoti consecrare hostiam, uel baptizare. Non ergo deest usus clauium prædictis propter hoc, q desit eis potestatis, sed propter hoc q deest eis materia usus eius. Et sic est igitur duos facit argumentum quorum unus causat aliūm, quia & committit fallaciam secundum nō causam, ut causam, cum illius defectus causam arbitretur negationem potestatis, cuius tamen uera causa est negatio materiæ, & ex hoc procedit, quod affert illam maiorem propositionem mutilam. Ly si subtrahatur prælato prælatio. Hoc est prælationis usus. Hic autem usus aufertur a prælato, quandò subditi, qui sunt materia in quam exercetur prælatio, subtrahuntur prælato. Quasi ergo textus diceret, ita si subtrahatur prælato propria materia usus prælationis.

3m de maiori. Magis impeditur. ℞. per contrarietatē ad gratiam: non per subtractionem subditorum. § Tu ne &c. Stat enim simul quod quædam pœna, ut excommunicatio, &c, ut pœna est, minus contrarietur gratiæ: & tamen magis contrarietur usui clauium: similiter stat simul q culpa, ut sic, magis cō trarietur gratiæ, & minus usui clauium. Nam ratione diuersorum attēditur ista contrarietas quoniā contrarietas ad gratiam fit per hoc, q quis auertitur a Deo: & contrarietas ad vsum clauium fit per hoc, quòd quis perdit sua in subditos. Vnde patet quod pœna quædam (ut sunt præmissæ) magis impedit usum clauium quàm culpa.

¶ Examen ly excommunicatio &c. sunt pœnæ quædam. Hoc est excommunicatio &c. ut infliguntur ab ecclesia. Licet.n. huiusmodi includant culpam; tamen culpa illa non est inflicta ab ecclesia, sed facta voluntarie ab eo, in quem pœna talis fertur. Vnde (formaliter loquendo) excommunicatio & schisma &c, ut culpæ sunt, non contrariantur usui clauium, inquantum non subtrahunt ipsi peccanti subditos; licet mereantur, ut talis subtractio fiat: sed excommunicatio &c. ut pœnæ sunt opponuntur directe usui clauium, inquantum subditos ipsi excommunicato &c. subtrahunt. Ideo textus intelligendus est formaliter, quando dicit, & quòd excommunicatio & c. sunt pœnæ; & quòd excommunicatio &c. opponitur usui clauium, (seu quòd idem est) subtrahunt subditos excommunicato &c. Hinc patet, quòd excommunicatio in conclusione sumuntur pro excommunicatione excō municatione maiori tantū. Nam excommunicatio minor non tollit subditos, sed participationem tm̄ passiuā sacramentorū.

Ad 3m dicendum, q ex ipsa non subtrahitur materia, sicut p aliquam pœnam, unde pœna non impedit per contrarietatem ad effectum inducendum, sed ratione prædicta.

QVAESTIO XX.

De his in quos usus clauium exerceri potest in tres articulos diuisa.

G

DEINDE considerādum est de his, in quos usus clauium exerceri potest.

Circa quod tria quæruntur.

Primo, Vtrum sacerdos possit in quemlibet hominē uti claue quam habet.

Secūdo, Vtrum sacerdos possit semper subditum absoluere.

Tertio, Vtrum aliquis possit uti clauibus in suum superiorē.

ARTICVLVS I.

Vtrum sacerdos possit uti claue, quam habet, in quemlibet hominem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos possit in quemlibet hominem uti claue quam habet ...

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccle. &c. EX articulo, habes primò: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum fuisse a Concilijs, q excōmunicati &c. non amittunt claues, sed usum. Vt a Concil. Trid. sess. 7. Can. 9. Siquis dixerit in ordine non imprimi characterem in anima hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile. Anathema sit. Hæc ibi. Item a Concil. Floren. sub Eugenio 4. sacro illo approbante concilio, in Decret. Armen. dato, sic ordo characterem .i. spirituale quoddam signum a cæteris distinctiue imprimit in anima indelebile. Hæc ibi. Item a Concil. Triden. sess. 24. cap. 3. de reform. 2. Excommunicatus uero in quocunque ad sacramenta & communionem fidelium ac familiaritatem: non recipiatur. Hæc ibi. Et quia loquitur de excommunicatione maiori, intelligit q non recipiatur ad sacramenta, nec etiam active, hoc est quòd amittat usum clauium: secundum q & magis apparebit per subsequentes canones. Item ab Alexandro 2. qui scribit Valeriano Episcopo & martyri sic. Audiuimus q hæreticus Rauennas dictus Archiepiscopus usus sit te excommunicare: uerum quia excommunicatus te excommunicare nō potuit, Apostolica authoritate te tuosque absoluendo mandamus exinde nunquàm curare. Hæc ibi. Nec te moueat ly absoluendo, quasi q absoluat eum, quem non ligatum pronunciauit: quoniam hic manifeste sumitur ly absoluendo, pro non ligatos ostendendo (ut etiam glosa ibi dicit). Item ab eodem ibidem. Si ex eo, de suo nouam hæresim conflauerit, ex quo talia prædicare cœpit neminem damnare potuit: quia nec potest deijcere quenquam iam prostratus Veris, s. catholicis falsus, i. per sententiam damnatus. Ligandi namque uel soluendi uerus, non falsis sacerdotibus a domino tradita est. Apostolis.n. dicturus, quorum remiseritis

Qui spiritum sanctum non habet ligare et sol. peccata &c. præmisit, accipite spiritum sanctum, ut euidenter cunctis ostenderet eum, qui spiritum sanctum non habet peccata non posse tenere uel remittere. Porro spiritum sanctum ne habet, qui non habet nisi intra ecclesiam: quia & ipsam unitatem per gratiam facit. Vnde non nisi congregatis in unum dictum est, accipite spiritum sanctum, nec nisi super congregatos in unum die Pentecostes descendit spiritus sanctus: sicut autem extra ecclesiam non accipitur, ita extra eam nihil operatur &c. Et iterum ubi duo uel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in me-dio eorum nimirū cunctis ostendens se non habitare in cordibus eorum, qui superbiæ singularitatē secuti a corporis Christi compage semetipsos abrumpunt &c. Cum ergo peccata dimittere uel tenere excommunicare uel recōciliare opus sit spiritus sancti & uirtus Christi appareat, q hi qui extra ecclesiam sunt nec ligare possunt nec soluere. Hæc ibi. Ex quo patet schismaticos hæreticosque clauium usu carere. Notabis pro supra & infra q esse prostratū, uel remotum, uel deiectum non sumitur hic pro esse in peccato mortali tantū; sed etiam secundū q materia exigit ita q dicatur. Non potest deijcere: i. prostratus, i. deiectus, iam remotus, i. per excommunicationem, uel hæresim, uel schisma, uel degradationem. Item ab eodem ibidem. Petro p omnib. & p omnibus claues regni cœlorum se daturū promisit dicēs. Tibi dabo claues regni cœlorū. Quicunq; ergo ab unitate ecclesiæ, q per Petrū intelliguntur fuerit alienus consecrare non ualet, excōicationis uel reconciliationis ptātē non habet. Hæc ibi & recitantur.

Schismatici non cōsecrāt: quo uide 24. q. 1. pudenda, et c. schisma

24. q. 1. Item a Leone Papa sic. Nihil erit ligatum, uel solutū, nisi quod Beatus Petrus, aut ligauerit, aut soluerit. Hæc ibi & ead. q. recitātur. Vbi ly Petrus, sumitur pro authoritate Petri a quo uidelicet in oēs sacerdotes catholicos (ut alias notatum est) deriuatur. Item a Nicolao Papa. ad clerum Constantinopolitanum. Apertè sedis nostræ sanxit authoritas: nullum siue episcopum, siue clericum, siue professione aliqua Christianum, qui a Nestorio uel eius similib. ex quo talia prædicare cœperunt, uel cōmunione uel loco suo deiecti sunt, uel eiectum, uel excōicatū uideri quia neminē remouere poterant qui fuerāt olim remoti, nec deijcere quenquā iam ipsi prostrati. Hæc ibi & ead. q. recitantur. Itē ab eodē in ea q. Miramur quid excōicati ad iudicandū recepti sunt &c. aliud est ptās officij, aliud executio. Plerunq; officij potestas uel accipitur in sacerdotali unctione, uel accepta sine sui executione retinetur: uelut a suspensis qb. administratio interdicit, ptās non aufertur. Hæc ibi. Vbi cū excōicati, hæretici, & schismatici sint suspēsi, patet: q secundū Papā carent executione ligandi, & soluendi. Ex quib. oībus manifestū est q dānandi sint illi hæretici q (ut in Direct. Inq. 2. par. q. 10.) impudētissimè mentiti sunt dicē-

I tes: q Apostoli oēs Angeli & beati sunt schismatici, & q schismaticū esse perfectius est, q esse catholicū. Consequenter ergo vides q iustissimè Gregorius Papa undecimo illos articulos ut uerè hæreticales publicè condemnauit, eosq; cōburi mādauit, & sic factum est (ut ibi in Direct.) dānatæ. n. iā olim fuerant pdictæ infernales hæreses ab apostolo. 1. cor. 1. obsecro uos per nomen Dñi nři Iesu Chri: ut idipsum dicatis oēs, & nō sint in uobis schismata, & ibi 12. Deus téperauit corpus ei, cui deerat, abundantiorē tribuēdo honorē: ut nō sit schisma in corpore. Quasi dicat si Deus abhorret schisma in corpore nřo naturali: utiq; et multo magis abhorrebit illud in corpore suo mystico. Itē a nřis ub. et de ueste Chri ecclesiā significante dicentib. Io. 19. Non scindamus eā. Itē in ps. 67. Deus, qui habitare facit unius moris in domo. Item a Chro Io. 13. in hoc cognoscēt oēs, q discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicē. Itē ab eo. 17. Nō p eis rogo tm̄ sed et p eis, q credituri sunt p uerbū eorū in me, ut oēs unū sint, sicut tu pr

K in me, et ego in te &c. in nobis unū sint &c. ut sint unū, sicut et nos unū sumus &c. sint cōsummati in unū. Vides quātū et quā ter Chrs abhorret schisma a suisq; intensissima oratione arcet. Itē a Deo nu. 16. qñ uidelicet Dathan et Abirō schisma i populo cōmouētes, terra eos deglutiēte uiuos in infernū descēdit. De qua iustissima, & horrēda diuina ad schismaticorū olim exēplum ad eorū damnationē mentionē quoq; fecit ps. 105. et Eccl. 45. et nota: q et illorū cōplices pœnā eādē sustinuerūt ¶ Scdo hēs quō pm̄ sta Patrū dicta p quib. hæreticos, schismaticos excōicatos, usu clauium carere dicas, et intelligas, et pbes et defendas ¶ Tertio uides: quō ex his angelica hæc doctrina uerificet, et declaretur, et cōfirmet. a b

QVÆST. XX. ARTIC. II.

CONCL. Ille qui hēt ptātē indistinctam sup omnes potest uti clauibus in omnes: illi autē, qui sub eo distinctas potestates acceperunt 78

sit uti claue, quam habet, in quemlibet hominem. Potestas enim clauium in sacerdote, descendit ex illa diuina anthoritate, quam dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittunt eis: sed illud indeterminate dictū est, ergo quilibet potest ea uti in quos libet.

¶ 2 Præt. Clauis corporalis, quæ aperit unam seram, aperit omnes alias eiusdem modi, sed oē peccatum cuiuscumque hominis est eiusdem rationis obstaculum respectu introitus cęli, ergo si potest unum hominē sacerdos per clauem, quam habet absoluere, poterit & quoscumque alios.

¶ 3 Præt. Sacerdotium noui testamenti est perfectius q̄ ueteris, sed sacerdos ueteris Testamenti poterat uti sua ptāte, q̄ habebat discernendi inter lepram, & lepram indifferenter in omnes, ergo multo fortius sacerdos Euangelicus pōt uti potestate sua in omnes.

Sed contra, est quod dicitur 16. quæst. 1. Nulli sacerdotum liceat parochianum alterius absoluere, aut ligare, ergo non quilibet potest quemlibet absoluere.

¶ Præt. Iudicium spūale debet esse ordinatius quàm tēporale: sed in iudicio temporali non potest quilibet iudex quē libet iudicare, ergo cum usus clauium sit iudicium quoddā, non potest sacerdos sua claui uti in quemlibet.

Respondeo, Dicendū, quòd ea, quæ circa singularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt. E

Vñ sicut præter gñalia medicinæ pręcepta oportet adhiberi medicos, qb^s p̄cepta uniuersalia medicinæ singulis infirmis, s̄m q̄ dñt, aptanē; ita in quolibet principatu, p̄ter illum, qui uniuersaliter p̄cepta legis tradit, oportet esse aliquos, q̄ ea B singulis, s̄m quod debent, adaptant, & pp hoc in cęlesti Hierarchia sub ptātibus, qui indistincte p̄sunt, p̄ponūtur principatus, q̄ singulis prouinciis distribuunt, & sub his Angeli, qui singulis hoībus in custodiā deputantur, ut patet ex his, q̄ dicta sunt in 2. lib. Vñ & ita debet eē in p̄latione Ecclesię militantis, ut apud aliquē esset p̄latio indistinctè in oēs, & sub C hoc essent alij, q̄ sup diuersos diuersam ptātem, & distinctā acciperēt, & q̄a usus clauium requirit aliquā prælationis potestatem, per quam ille, in quē usus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus, iō ille, qui habet indistinctam ptātem super omnes pōt uti clauibus in omnes: illi autem, qui sub eo distinctas po D testates acceperunt, non in quoslibet uti possunt clauibus sed in eos tātum, qui eis in sortem uenerunt, nisi in necessitatis articulo, ubi nemini sacramenta sunt deneganda.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad absolutionem à peccato requiritur duplex potestas, s. potestas ordinis, & potestas iurisdictionis. Prima quidem ptās æqualiter est in omnibus sacerdotibus, non autē secunda, & ideo ubi dominus Ioan. 20. dedit omnibus Apostolis cōmuniter potestatē re-

acceperunt, non in quoslibet possunt uti clauibus; sed in eos tantum, qui eis in sortem uenerunt, nisi in necessitatis articulo.

¶ Examen. Ly ille, qui habet &c. Ly illi autem, qui sub &c. in singulari dicit, ille; quando loquitur de habente potestatem super omnes: quia unus tm, & non plures sunt huiusmodi. Noluit enim Deus dare occasionem schismatis in Ecclesia: & uoluit omnem multitudinē nasci ab unitate, reducique ad unitatem (ut sit in omnibus:) & uoluit regimen Ecclesiæ esse monarchicū. Ideo textus hæc omnia innuens, propter designandum primum, dicit ly ille: propter secūdum uero, ly potestatem indistinctā propter tertium autē, ly super omnes. In plurali tādem inquit, illi, quādo loquitur de habentibus potestatē sub illo primo: quoniā ad exequendum particularem custodiam circa homines tot diuersorum populorum & nationum (ut in articulo) sub illo primo existentium plures de necessitate exiguntur. Ly sub eo. Per hoc ostenditur: quòd obedientia potestatibus Ecclesiæ exhibēda non est impossibilis, & per consequens non enumeranda ibi, quādo dicitur, Nemo potest duobus dominis seruire. Nam potestates in ecclesia sunt subordinatæ: non tantum per hoc, q̄ una est maior uel minor alia; sed ēt per hoc, quòd una non præcipit contrarium ei, quod p̄cipit altera (sicut faciunt illi duo domini. Matt. 6) sed omnes ita ad unū finem, i. ad faciendum hominem uerū Christi seruum, tendunt: ut una sit in mandatis adiutrix alterius in hoc. Quod totum denotat in textu ly sub eo. Ly in sortem. Hoc dicit Sanctus Doctor, ut significet: quòd nemo debet assumere potestatem seu honorē in Ecclesia: sed debet expectare, si uocetā Deo tanquam Aaron. Neq; enim Christus glorificauit semetipsum, ut Pontifex fieret: sed qui dixit ad eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinē Melchisedech. Ly indistinctam potestatem, ly distinctas. Hoc suppositum, quòd. s. diuersitas ista duplex potestatum debeat in Ecclesia dari, manifestat textus à simili & in medicina & in Hierarchia cœlesti. Vnde conuenienter fit: ut ista diuersitas potestatum uocetur Hierarchia Ecclesiastica à Concilio Tridentino sessione uigesimatertia cap 4. & can. 6. ubi quoque declarato termino (ut hic breuissime tangitur) anathematizat contrarium.

¶ PROBATIO. 1 Quia ille, qui habet indistinctam potestatem super omnes, habet omnes pro materia propria usus clauium (cum omnes sint eius subditi;) & usus clauium exerceri potest in illum, qui est propria materia eius: 2 Quia (ly illi autem &c.) illi, qui habent distinctas potestates non habent omnes pro materia usus clauium, sed tantum eos, qui sibi in sortem uenerunt (cum non omnes, sed tantum hi sint eorum subditi:) 3 Quia (ly nisi in &c.) in necessitatis articulo nemini sacramenta sunt deneganda.

¶ NOTATIO. Quis sit necessitatis articulus: & alia pro seruitio huius: uide quæstio. octaua art. 6. in ter. & alibi.

1^a^ de conclusione.

Prima pars de potestate ordinis: non, iurisdictionis. §. Tunc &c. Nam potestas etiam iurisdictionis de necessitate requiritur ad hoc, quòd absolutio teneat: & illa authoritas Christi adducta loquitur tantum de potestate clauium, inquantum ab ordine dependet.

¶ *Corollarium*. Ergo, cum ad usum clauium necessario exigatur etiam iurisdictio, & Christus claues dans apostolis per ly quorum remiseritis &c. non dadat eis iurisdictionem (ut in textu habetur) nec tamen uelit claues illis datas manere otiosas (ut natura, quæ abhorret otiosum, docet,) apertissimè sequitur: quòd Christus uoluit illos habere iurisdictionem aliunde scilicet a Petro; cui uniuersalem iurisdictionem dedit Matth. 16. per ly quodcunque ligaueris &c. tendendam à se super omnes, & communicandam coapostolis secundum quod sibi pro bono Ecclesiæ uidebitur (ut in fine responsi in textu deducitur.) Ergo Petrus est ille, qui habet indistinctam potestatem, de quo prima pars conclusionis uerificatur. & coapostoli sunt illi, qui sub eo distinctas &c. de quibus secunda pars conclusionis uerificatur. *concl. m* Pro primatu Petri sup ceteros apostolos.

¶ Nec obstat textus: quòd ly quodcunque ligaueris &c. sit à Christo dictum antequàm diceret ly quorum remiseritis &c. quasi inde argumentari possit, quòd non de iurisdictione (ut dictum est) ad Petrum loquatur: cum iurisdictio sequi debeat ad potestatem ordinis. q. 17. art. 2. ad secundum, nō uoterte. Hoc inquām, non obstat. quia obiectio talis ex mutilo, non pleno, intellectu litæ textualis p̄cedit. Nā, cum ly quodcunque ligaueris super terram &c. sit promissiorum (ut contextus etiam monstrat, connectens hoc illi promissioni. Tibi dabo claues

mittēdi peccata, intelligitur de potestate, quæ consequitur ordinem, vnde. & sacerdotibus, quādo ordinatur, illa verba dicuntur: sed Petro singulariter dedit potestatē dimittēdi peccata, Matt.16. intelligitur quòd ipse præ alijs habet potestatē iurisdictionis, potestas autē ordinis, quantum est de se, se extendit ad oēs absoluendos, & ideo indeterminate dominus dicit, Quorum remiseritis peccata, intelligēs tamē quòd vsus illius potestatis esse deberet, præsupposita potestate Petro collata secundum ipsius ordinationem.

claues regni cœlorum,) & promissorium expectet da se promissi exhibitionem p tn clariori notitia, intelligi debes: quòd Sanctus Thomas, veluti semper in doctrina sua clarus, accepit ly quodcumqne ligaueris, prout etiam complementum promissionis concernit. Complementum modo promissionis illius tunc factum est; quando Christus, Ioan.21. Petrum coram alijs ouium agnorumq; suorum uniuersalem pastorem instituit: ut pulchrè fuit declaratum. q.17.ar.1.appen. Tunc enim illud promissū, Dabo tibi claues regni. Et quæcunque ligaueris &c. actualiter erga Petrū adimpleuit; quo oiā pascere oues Christi uniuersaliter est ecclesiam super se, tanquàm Christi uicariū, ædificatā sustinare claues regni cœlorum habere, ligandi atque soluendi potestatem ad utilitatem ecclesiæ possidere: adeò quòd istud Ioan.21. est tanquàm declaratio summaria quid ominis illius, Math.16. Ac si Petro dixisset Christus, super hanc petram ædificabo &c. & tibi dabo &c. & quodcunque ligaueris (.i. postquàm tibi, datæ à me fuerint istæ claues) super terram &c. hoc est, Ego faciam te uniuersorum agnorum meorum, & ouium, pastorē. Cum ergo uideant clarissimè omnes, quòd Petrus est, Ioan.21. factus talis pastor; fateantur, oportet, iurisditionem illam in ly quæcunque ligaueris &c. inclusam tunc ei fuit primum effectualiter datam. Restat ergo: quòd, cum Sanctus Thomas (ut dictum est) per ly quæcunque ligaueris &c. cointelligat etiam promissionis complementum, sub ly quæcunque &c. dictum Math. 16. intendat etiam dicto illi correspondentia in Ioan. 21. Ex texu igitur huius responsi plenè intellecto negandum uenit illud pro obstaculo suprà interiectum, quòd scilicet iurisditio Petro data non sequatur, potestatem ordinis datam a Christo per ly. Quorum remiseritis &c. Vide: quàm consonanter, & ordinatè. Christus potestatem ordinis super corpus suum mysticum (nā super corpus suum verum dederat in ultima cœna) dat omnibus apostolis Ioan. 20. potestatem autem iurisditionis, quam Math.16. promiserat, dat soli Petro Ioan.21. Quasi ergo, secundum textualem responsionem, dixerit. Vobis omnibus apostolis meis potestatem clauium do; sic tamen, ut usus potestatis huius esse debeat secundum iurisditionem à Petro apostolo uobis communicandam.

Esse vicariū ghalē Christi, quid sit.

F

G

H

2m de maiori.

Seram. R. Sibi propriam: non, sibi disconuenientem. § Tunc &c. Quòd enim omne peccatum respectu introitus cœli sit obstaculum eiusdem, uel non eiusdem, rationis est extra propositum clauis ad seram. Subsumere namque oportuisset, quòd omne mortale est eiusdē rationis respectu clauis sic, uel sic modificatæ. Sed tūc negaretur tale subsumptum.

¶ NOT. Peccata illa dicuntur eiusdem rationis respectu clauis sic modificatæ; quando omnia per usum talis clauis possunt dimitti, vel non dimitti: & dicuntur non esse eiusdem rationis; quando aliqua illorum per usum talis clauis possunt dimitti, aliqua non. Radix uerò, quare dimitti possint, uel non dimitti est iurisditio posita, uel negata. Iurisditio enim data ad dimittendum tale peccatum facit (ut uerbis argumenti correspondeam,) seram esse propriam huic claui: negata autem facit, seram esse huic claui disconuenientem. Nam per hoc, quod iurisditio tibi datur, fit; ut aperiendo remoueas tale obstaculum introitus ad regnum: & per hoc, quòd iurisditio super tale peccatum tibi non datur, fit; ut tale obstaculū introitus, etiam si aperira seram coneris, idest etiam si de facto absoluas, remouere non possis. & quare? Quia illa sera usui tuæ potestatis non est propria, idest non est conueniens; sed disconueniens. Vnde patet: quòd in textu & ly propria, sumitur pro conueniente; & meritò ad iurisditionem, tanquàm ad totius negocij radicem, recurritur. Quæ dicta sunt de sera propria, uel non propria, respectu clauis aperire uolentis patent quotidie in corporalibus: ex quibus, ut a similibus anterioribus, præmissa disce.

3m illatio conclusionis.

Ergo &c. R. Negatur illatio. § Non enim in hoc est limite de illo antiquo sacerdote, & de isto. Nam populus Israel unus populus erat & unum &c. ut in litera. Non ergo ex minori perfectione noui testamenti (ut putat argumentum) fallacia etiam ideò committitur secundum non causā, ut causam) proueniens, quòd ista sacerdos nō possit in omnes, sicut antiquus poterat: sed ex nouitate, & pluralitate nationum, atque templorum.

Ad secundum dicendum, quòd clauis materialis non potest aperire nisi seram propriā, nec aliqua virtus actiua potest agere nisi in propriam materiam, materia autē propria potestatis ordinis efficitur aliquis per iurisdōnem, & ideo ea nō pōt aliquis vti in eum, in quem iurisdictio non datur.

Ad tertium dicēdum, quòd populus Israel vnus populus erat, & vnū tantūmodo templum habebat, vnde non oportebat sacerdotū iurisdictiones distingui; sicut nūc in ecclesia, in qua congregantur diuersi populi, & nationes.

APPENDIX.

Ex articulo habes.

1 ¶ Primo quo p tōnem interimas hæresim Lutheri (Prat. Lutherani) dicētis: quòd absoluere potest in sacramento pœnitentiæ simus sacerdos æquè, ut Episcopus & Papa. Itē Hussitarum (Prat. Hussitæ) dicentium: quòd sacerdotem potiorem non facit dignitas, sed uitæ meritum. Vide p huius confutatione etiam q6.19.art.5. Item Aerij (Prat. Aerius. Valden. Vvicl. Huss.) dicentis: sacerdotes omnes pares esse; inter quosuis sacerdotes nullum discrimen esse, etiam inter episcopos. Item Pseudoapostolorum. (ut refert Cardinalis Turrecremata, de ecclesia lib.4.cap.17.) dicentium: quòd nullus Papa Romanæ Ecclesiæ absoluere aliquem potest à peccatis; nisi esset ita sanctus, sicut fuit Beatus Petrus Apostolus in uiuendo in omnimoda paupertate, & sine proprio, & in humilitate: non faciendo guerras, nec aliquem persequendo, sed permittendo, quemlibet uiuere in sua libertate. Vide etiam pro huius confutatione q. 19.ar.5. Item Marsilij cuiusdam (ut ref. idem Card. de Eccl. lib.2.c.51.) dicentis: quòd Papa non habet aliquam plenitudinem potestatis, absque determinatione. i. concessiona imperatoris. Vide pro huius confutatione etiam. q.17.ar.1. & q.19.ar.5. & q.6.ar.1, & 6. Item Ioannis Huss. (ut in Concil. Constantiensi. infrà) dicentis; Romanum Pontificem reliquis episcopis parem esse. Vide etiam, pro huius refutatione, ubi supra.

Vtil. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem ostendas, prædictos meritò damnari à Concil. Trid. sessio. 14. cap. 7. Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris uisum est: ut atrociora quædam & grauiora crimina nō à quibusuis, sed summis duntaxat sacerdotibus absoluerentur. Vnde meritò Pontifices maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia uniuersa tradita causas aliquas criminum grauiores suo potuerunt peculiari iudicio reseruare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin Episcopis omnibus hoc idem in sua cuique diœcesi in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes authoritate; præsertim quā ad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reseruationem, consonum est diuinæ authoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo uim habere. Hæc ibi. Nota ly Pontifices maximi; & ly suprema potestate; & ly in ecclesia uniuersa; & ly pro illis (Ēpis) in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes authoritate. & ibidem canon. 11. Siquis dixerit: Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quoad externam politiam; atque ideō casuum reseruationem non prohibere, quo minus sacerdos à reseruatis uerè absoluat; anathema sit. Hæc ibi. Item ab Eugenio Papa, sic. Placuit communi nostro consilio; ut nullus monachorum præsumat pœnitentiam dare. Hæc ibi; & recitantur 16.q.1. placuit. Vbi dicit glo. quòd loquitur de monachis nō habentibus populum. Attamen dic, de non habentibus etiam priuilegium ad hoc, uel mandatum: & de sacerdotibus al is huiusmodi. Item à Calixto Papa sic. Placuit; ut nulli sacerdotum liceat, quemlibet commissum alteri sacerdoti recipere ad pœnitētiam sine consensu eius, cui se prius commisit. Hæc ibi. 9.q6.2. Item à &c. ut q.8.ar.4. eiuc. Item à Concil. Trid. Distinctis populo in proprias, certasque parochias; unicuique suum perpetuū peculiaremque Episcopi, parochum assignent, qui eas cognoscere ualeat, & a quo solo licitè sacramenta suscipiant. Hæc in

Resaruatio casuū.

I

K

in sess. 14. c. 13. de refor. Nota ly à quo solo licitè sacramenta suscipiant. Item ab eod. sess. 24. c. 9. de refor. Iure optimo distinctæ fuerunt diœceses, & parochiæ, ac unicuique gregi proprij attributi pastores, & inferiorum Ecclesiarum rectores, qui suarum quisque ouium curam habeant: ut ordo ecclesiasticus non confundatur. Hæc ibi. Item à Decreto 13. q. 1. Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus; parochias, & cimiteria eis diuisimus; & unicuique ius proprium habere statuimus: ita uidelicet ut nullus alterius parochiæ terminos aut ius inuadat. Sit unusquisque terminis suis contentus. Hæc ibi. Nota ly ita uidelicet ut &c. Contra illos errores, qui de Papa supra loquuntur, unde etiam q. 17. art. 1. appen. Concilium Florentinum, & illa sufficiant: notando (ut multa unico verbo discas) uigilanter ibi ly quem admodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur. Item à Concilio Constantiensi sess. 15. Vide q. 19. ar. 5. appen. damnationem Ioannis Huss. Item q. 1. ar. 1. appen. vide damnationem contra Lutherum in Bulla Leonis.

3 ¶Tertio habes: quomodo per rationem præmissa dicta patrum, pro quanto insinuant, non omnem habentem claues posse illis uti in quemlibet hominem, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quarto vides: quomodo uicissim ex iis doctrina præsens Angelica, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XX. ART. II.

79 CONCL. De quolibet potest simplex sacerdos absoluere, habens iurisdictionem.

¶PROB. Quia simplex sacerdos talis habet potestatem remittendi quodlibet peccatum, ea ordine sacerdotij, & usum talis potestatis ex iurisdictione, quam habere supponitur.

¶*Corollarium*. Ergo sacerdos habens superiorem omnino sibi penitus reseruantem nec de iure, nec de consuetudine, nec de propria uoluntate (si daretur) potest absoluere omnes subditos illius superioris, & à quolibet peccato: dummodo superior ille suus exponat ipsum pro confessionibus audiendis. Nam iurisdictionem habet saltem delegatam. Vide q. 8. in ar. multis, &

ARTICVLVS II.

Vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod sacerdos non possit semper suum subditum absoluere. Sicut enim Augustinus in litera dicit. Nullus officio sacerdotis uti debet, nisi immunis ab illis sit, quæ in aliis iudicat, sed quandoque contingit, quòd sacerdos est particeps criminis quod subditus suus commisit, sicut cum mulierem subditam cognouit, ergo videtur quòd non semper possit in suos subditos potestate clauium uti.

¶2 Præt. Per potestatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur, sed quandoque alicui peccato annexus est irregularitatis defectus, uel excommunicationis sententia, à qua simplex sacerdos liberare non potest, ergo videtur quod non possit uti clauium potestate in illos, qui talibus irretiti sunt.

¶3 Præterea, Sacerdotij nostri iudicium & potestas per iudicium ueteris sacerdotij figuratur, sed minoribus iudicib. secundum legem non omnia competebat discutere, sed ad superiores recurrebant, ut dicitur Exod. 24. Si quid natum fuerit quæstionis inter uos &c. ergo videtur quòd nec sacerdos de grauibus peccati possit subditum suum absoluere sed debeat ad superiorem remittere.

SED CONTRA, Cuicumque committitur principale, committitur, & accessorium: sed sacerdotibus committitur quòd subditis suis Eucharistiam dispensent, ad quam ordinatur absolutio à peccatis quibuscumque, ergo sacerdos ab omnibus peccatis potest absoluere, quantum est de clauium potestate.

Præt. Gratia omne peccatum tollit, quantumcumque sit parua: sed sacerdos sacramenta dispensat, quibus gratia datur, ergo quantum est de potestate clauium, de omnibus peccatis absoluere potest.

RESPONDEO, Dicendum, quod potestas ordinis quantum est de se, extendit se ad omnia peccata remittenda, sed quia ad usum huiusmodi potestatis requiritur iurisdictio quæ à maioribus in inferiores descendit, ideo potest superior aliqua sibi reseruare, in quibus iudicium inferiori non committat, aliàs de quolibet potest simplex sacerdos absoluere habens iurisdictionem. Sunt autem quinque casus in quibus oportet quod simplex sacerdos pœnitentem ad superiorem remittat. Primus est, quando est solennis pœnitentia imponenda, quia eius minister proprius est Episcopus. Secundus est de excommunicatis, quando inferior sacerdos non potest absoluere. Tertius, quando inuenit irregularitatem contractam, pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus de incendiariis. Quintus, quando est consuetudo in aliquo Episcopatu, quòd enormia crimina ad terrorem reseruantur Episcopo, quia consuetudo dat, uel aufert in talibus potestatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in tali casu, nec sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccauit de illo peccato, sed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, uel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia est minor uerecundia, si tamen absolueret absoluta esset. Quod enim Aug. dicit, quod non debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruitatem, non secundum necessitatem sacramenti.

eluc. Alias sine iurisdictione aliqua non posset. Ergo potestas ordinis illa, de qua in probatione conclusionis, remaneret tunc ligata, quo ad usum super corpus Christi mysticum, licet non quo ad usum super corpus Christi uerum.

Examen. Ly ad terrorem. Scilicet simul cum ueritate reseruationis; non autem præscindendo ab ista ueritate. Nam inferas ergo hinc ad tui, multorumque, damnationem: ista crimina enormia reseruantur episcopo ad terrorem; igitur ego, si ab eis absque licentia speciali Episcopi absoluero, tenebit absolutio. Sed inde ad tui, tuorumque salutem inferas: ista enormia reseruantur Episcopo ad terrorem: igitur & ego non possum uerè absoluere ab illis, & ipsa crimina debent uitari à populo diligentissimè. Ratione enim qua textus dixit ly reseruantur, non possunt absolui ueraciter ab inferiori: ratione autem, qua dixit ly ad terrorem, debent cum maximo terrore: & non ita uulgariter, uitari à populo. Duo enim hæc dixit textus, & non unum tantum: ut phantasiabatur primus in se ens; quasi quòd dixisset textus ly rese. uitatur ad terrorem solum. Rursus. Ly consuetudo. Siue antiqua scilicet, siue noua: siue plotibus, siue soli Episcopo rationabiliter visa. Hinc diuersos Episcopos diuersa sibi pro diuersitate locorum & personarum reseruare uidemus; à quibus criminibus sic reseruatis inferior, etiam de facto absoluens, non uerè absolueret. Et hic Episcoporum nos confirmat expositionem prædictam litteræ. De huiusmodi Episcoporum authoritate, vide Concilium Tridentinum sessin. 14. cap. 7. quod & supra art. 1. appen. extensum fuit ad hoc

1 Ex Augustino. Licet . . Secundum congruitatem, secundum sacramenti necessitatem. ¶ Tunc & Licet enim confessarius, si absoluat consortem criminis, uel etiam aliàs personam, cuius crimen habet, ut ei absoluatur: non tamen debere ipsum, ad minus criminis consortem audire, nec absoluere: sed obseruare in simili casu id, quod litera dicit. Et eo igitur, quòd absoluit uerè, patet: quòd non est de necessitate sacramenti

Ad terrorem.

Conclu.m

tu, sacerdotem teneri in extra crimen illud, de quo absoluit.

2^m de maiori. Defectibus. ℞. culpæ: non, pœnæ. §. Tunc &c. Potest n. sacerdos ab omni culpa (si iurisdi̇ōnem habeat, & censura patiatur) absoluere in foro pœnitentiali: remittendo pro relaxatione pœnæ ecclesiasticæ, si quam culpa absoluta annexam habet, ad superiorem legitimum. Dixi ly si censura patiatur: quia in excommunicatione non potest fieri sic. Non enim tenes absolutio à peccatis, si deturi ante absolutionem ab excōmunicatione: cum huiusmodi censura ponat fideles extra communionem sacramentorum, ex Conc. Trid. sess. 25. c. 3. de refor. & extra de senten. excomm. cap. multi.

3^m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. si superior de talibus peccatis iurisdictionem sibi reseruauerit. §. Tunc &c. Immò iste iam omnia per conclusionem, ueluti cōsona, declarata.

Ad secundum dicendum, quòd pœnitētia ab omnibus defectibus culpæ liberat, nō autem ab oibus defectibus pœnæ, quia adhuc post peractam pœnitētia de homicidio aliquis remanet irregularis, vnde sacerdos potest de crimine absoluere, & pro pœna amouenda debet ad superiorē remittere, nisi in excōmunicatione, quia absolutio ipsa debet præcedere absolutionem à peccato, quia quamdiu aliqs est excomunicatus, non potest recipere aliquod Ecclesiæ sacramentum. G

Ad tertium dicendū, q̄ ratio illa procedit quantum ad hæc, in quibus sibi superiores potestates iurisdictionem reseruant. H

APPENDIX.

1 Vid. p S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶ Primo quomodo p rationem interimas errorem cuiusdam (ut refert Ioseph Angles ord. mi. lib. flores theologicarum quæstionū, de confess.) dicentis: quòd pœnitens est absoluendus sacramentaliter ab inferiori sacerdote etiam à reseruatis; hac lege, vt postea coram superiore comparcat non ut eum absoluat; sed ut cognoscat nullū peccati sui. Item errores multos, qui prænarrantur art. 1. & q. 8. art. 1. & 2. & 4. & q. 19 ar. 1. Item Ioannis de Polliaco dicentis (ut refert Cardinalis Turrecremata de Ecclesia lib. 2. cap. 65.) quòd Parochiani non possunt reduci in Deum per pœnitentiam, nisi mediantibus Parochialibus sacerdotibus. Per hoc enim videtur iste Ioannes insinuare: q̄ sacerdotes Parochiales possunt semper, immò etiam & ab omnibus absoluere suos subditos: & quòd nulla reseruatio casuū illis in hoc obstare possit. Contra quod immediatè, præsens pugnat articulus. Item eiusdem Ioannis (Direct. inq. 2 par. q. 8.) dicentis: quòd Papa non potest dare licentiam generalem audiendi confessiones aliquibus, quin ipsi teneantur confiteri iterum eadem peccata Parochialibus sacerdotibus. Immò nec Papa (ut inquit ipse Ioānes: referente eodem Cardinal. ubi supra) nec Episcopus possunt audire confessiones Parochianorum, ita vt non teneātur iterum eadem peccata confiteri sacerdotibus parochialibus. Ex his enim apparere potest: quòd ipse Ioannes insinuat ut supra: & pro tanto huc adducitur. Nam Papa ēe uel Episcopo absoluentibus, ipsum recurrere ad Parochialem sacerdotem recurrere monstrat, quòd Parochialis habebat authoritatem ex se (ex quo scilicet est institutus Curatus) absoluendi quoscunque suos subditos, & à quibuscunque: nulla obstante reseruatione casuum.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem ostendas, meritò prædictos errores fuisse damnatos funditus à Conc. Trid. sessio. 14. c. 7. & Canon. 11. ubi declarat reseruationem casuum rationabiliter à Pontificibus & Papa posse fieri ita ut inferior ab iis reseruatis nequeat absoluere, & anathematizatur contrarium,

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis uti posset clauibus in suum superiorem.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd aliquis non possit vti clauibus in suum superiorem. Actus enim sacramentalis quilibet requirit propriam materiam, sed propria materia vsus clauium est persona subiecta, vt dictum est, ergo in eo qui nō est subditus, non potest clauibus sacerdos vti.

¶ 2 Præterea, Ecclesia militās imitatur triumphātem, sed in cœlesti Ecclesia inferior Angelus numquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem, ergo nec aliquis inferior sacerdos pōt vti actione hierarchica, quæ est p absolutionem. in superiorem.

¶ 3 Præterea, Iudiciū consciētiæ debet[h] esse ordinatius quā iudicium exterioris fori, sed in exteriori foro inferior nō pōt excōicare, aut absoluere superiorē,[h] ergo uidetur quòd nec in foro pœnitentiali.

Sed contra, Superior prælatus etiam circundatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare: sed remedium contra peccatum est potestas clauiū, ergo cum ipse non possit in seipsum claue uti, quia non pōt esse simul iudex & reus, vr̄ q̄ possit inferior in ipsum clauis potestate uti.

Præterea. Absolutio, quæ fit per uirtutem clauium, ordinatur ad perceptionem Eucharistiæ, sed inferior potest superiori Eucharistiam dispensare I

F Vide ar. 1. appen. uerba Concilij, & rationem ab eadem Concil. adductam, supra q. 19. ar. 6.

¶ NOTATIO. Post prob. primæ concl. Item à maximis Pōtificibus facto suo iuridico; & quidem toties quoties: quādo uidelicet sibi de aliquibus absolutionem reseruant. Vt 17. q. 4. si qs suadente. Item de senten. excō. cum quæstus. Item eod. tit. in 6. quicunque. Item de pœnitent. in Clem. ex parte. Item multotiés aliis, & quondie in bullis urgentibus causis rōnabilibus ad hoc. Item à Papa Ioāne XXII. specialiter damnari meritò errores prædictos, & alios Ioannis de Poliaco in extrauagā. Vas electionis. in hæc uerba. Authoritate Apostolica omnes articulos, & quemlibet eorū, tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios, condemnamus & reprobamus de fratrum nostrorū consilio, doctrinam cōtrariam ueram & contrarium esse catholicum asserentes, s. quòd illi qui habentibus licentiam generalem audiēdi confessiones confitētur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea aliàs confessi fuissēt eorum proprio sacerdoti iuxta concilium Generale. Optantesque ueritatis uias notas eē fidelibus cunctis, & prędictis erroribus pręcludere aditum, nē subintrēt errores, fel. recor. Alex. 4. & Clem. 4. Romanorum Pontificum prędecessorum nostrorum uestigiis innitendo, uniuersis & singulis districtius inhibemur; nè quisquàm pręmissos articulos (ut præmittimus) damnatos & reprobatos, & contenta in eis uel aliquo ipsorum, utpotè catholicis mētibus respuenda, tenere audeat seu defensare quomodolibet, uel docere. Hæc ibi. Vbi nota ly contenta in eis, uel aliquo ipsorum: quia licet non omnes errores hic in appē. prænarrati uerbaliter sint in illa extrauagante: tamen omnes in iis, qui ibi narrantur, saltem quò ad sensum continentur. Item a Papa Calixto 3. eiusdem Ioannis damnati sunt errores Romæ anno 1446. per bullam incip. en. Inter cętera: & hæc habetur inter priuilegia ord. præd. (ut notatur in Direct. Inq. 2. par. ubi ponitur extrauagan. Vas electionis.) Item à & c. ut supra q. 8 ar. 5. appen. quem etiam locum iuuare potes per annotata hic. Item à & c. ut ar. 1. & q. 8. & q. 19. art. in principio huius appen. notatis. K

¶ Tertiò habes, quomodo per rationem præmissa patrum dicta, pro quanto sacerdotem insinuant non posse semper subditum suum absoluere, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & consolidetur. 4

QVÆST. XX. ART. III.

Concl. Superior potestatem sacerdoti inferiori dare pōt, ut potestate clauium utatur in seipsum; quamuis ipse in seipsum uti clauium potestate non possit. 80

¶ Examen. Ly superior potestatem, scilicet iurisdictionis. Ly potestate clauium, scilicet ordinis. Duplicem ergo potestatem tangit conclusio: unam, quam iam habet inferior sacerdos, &

hæc

hæc dr ptas ordinis; aliam, quam ei tribuit de nouo superior, & A hæc dicitur potestas iurisdictionis, q. 17. ar. 2. ad 2m.

¶PROB. 1 Quia sacerdos inferior, quantum est de potestate clauium, poterat prius in superiorem (cum talis potestas, de se, extendatur ad omnes:) & per superiorem fuit ei limitata specialiter ad aliquos: 2 Quia (ly quāuis &c.) potestas clauium requirit pro materia aliquem subditum (q. 19. ar. 6.) & sibiipsi aliquis subiectus non est.

NOT. Ly sibiipsi. al. subie. non est. s. pprie loquendo; & secundū rem: & secundum totum. Hic. n. hō sm corpus cōsideratus est subiectus sibi secūdum animam cōsiderato. Item hic homo est hic homo: inquantum uidel. ces eodem termino utitur tō pro subiecto, & prædicato. Cæterum hæc & similia, non sunt de sensu literæ: qm usus clauiū diuersitatem realem uerorum suppositorū requirit: quod ondit forma sacramentalis dicendo, Absoluo te. Nunquam autem pptie sm rem & totū, uerificabitur: Immo nec sic uerificari posse Itelliges: q ego sim tu, uel q tu sis ego: licet impropriè. i. iuxta quandā affectionis similitudinem uerificetur, illud uulgatū, Amicus est alter ego: & illud. Dij faciant, precor, ne moriatur ego.

Concl. in

si peccat, ergo, & clauium potestate in ipsum, si se ei subiecerit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd potestas clauium, quantū est de se, extendit se ad omnes, ut dictum * est, sed quòd in aliquem sacerdos non possit potestate clauium uti, contingit ex hoc quòd eius potestas est ad aliquos specialiter limitata, unde ille, qui limitauit, potest extendere in quem uoluerit, & propter hoc etiam m ptātem sibi dare potest in seipsum, quàmuis ipse in seipsum uti clauiū potestate nō possit, 2 quia potestas clauium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium, sibiipsi enim aliquis subiectus esse non potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, q quàmuis eps, quem simplex sacerdos absoluit, sit superior eo simpliciter, est tamen inferior eo, inquantum ei se ut peccatorem subiicit.

AD SECVNDVM dicendum, q in Angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus suis superiores subdātur, sicut accidit in hominibus, & ideo non est simile.

AD TERTIVM dicendum, q iudicium exterius est sm hoies, sed B iudicium confessionis est quo ad Deū, apud quē aliquis reddit minor ex hoc q peccat, non autem apud hoium plationes: & ideo in exteriori iudicio, sicut nullus in seipsum sniam dare pōt excōicationis, ita nec alteri committere nec se excommunicare, sed in foro consciētiæ potest alteri committere suam absolutionem, qua ipse uti non possit. 1 Vel dcdm, quod absolutio in foro confes- C sionis est principaliter potestatis clauium, & ex consequenti respicit iurisditionem, sed excommunicatio respicit totaliter iurisditionem, quantum autem ad potestatem ordinis oēs sunt æquales, non autem quantum ad iurisditionem, & ideo non est simile.

tur defectus. Ratione enim peccati, quod in beatis Angelis non est, superior fit in iudicio quo ad Deum subiectus inferiori.

NOT. Quòd angelus inferior nunquàm supiorē illuminet, uide 1. par. q. 106. ar. 3. Ly aliqs defectus, rōne cuius &c. Sēsus nō est (quāuis sufficietenus uideri possit) q in Angelis non fit aliquis defectus rōne cuius &c. quasi q in eis fit defectus aliquis, sed non talis, ratione cuius &c. sed est sensus, quòd in Angelis ipsis absolutè nullus est defectus. Si. n. aliquis absolutè in eis esset defectus; ho sufficeret ad faciendū quòd superiores, in quibus defectus esset, suis inferioribus subderentur, rōne illius defectus saltem. Sic ergo ly defectus, sumitus in textu reduplicatiuè, nō aūt specificatiuè. i. ut defectus, non autem ut talis. Ad multa similium in D. Th. tum alibi, reperta ex hac notatione iuuaberis, & nō in talibus esto cautus, nè sēsum falsum pro uero occurrentē sumas. 2a Resp.

3m maior.

Iudicium consciæ dēt eē ordin uus, q iudiciū exterius is fori &c. t. non sm dēt attendi sm idem. § Tunc &c. Nam iudiciū exterius attendit sm hoīes, sed iudicium cōfessionis attenditur sm Deum; apud quē aliqs redditur &c. ut in litera usque exclusiuè ad ly uel dicendum. Vide, pro abundantiori captu, similem solutionem. quæstione 22. ar. 4. ad 3m.

1m de minori.

Subiecta. &c. Vel simpliciter, uel sedm actum confessionis §. Tunc &c. sufficit enim quòd quis ad hoc, q absoluatur ab aliquo sacerdote, fit ei subiecta quo ad actum confessionis. i. q se ut peccatorē exhibeat ei ut Christo ministro. D

NOT. similē, & forsan tibi clariorē, solutionē uide q. 6. ar. 3. ad 2m. & q. 8. ar. 4. ad 4m. subiectionem in confessione quare faciat pctm est, quia confessionis iudicium attēditur quò ad Deū: apud quem reddis quis minor ex hoc, q peccat (ut in ad 3m.) Ly inquantum ei se, ut pctōrem, subiicit. Non dixit, inquantum peccator est: qa aliqn confessarius magis peccator est, q̄ confitēs. Formalitas ergo, qua quis et Papa constituitur in esse subiectiuo quò ad actum confessionis, non est esse peccatorem præcisè, sed confessario se, ut uerè peccatorem, subiicere. Ex hoc loco discas intelligere uerum sensum in literis Diui Thomæ: si quando inueneris ipsum dicentem, quòd prælatus confitens est inferior inquantum peccator (ut q. 6. ar. 3. ad 2m. Glosabis. n. tu, ly inquantum peccator. i. inquantum confessario se, ut pctōrē, subiicit. Quòd uero confitens perseueret superior simpliciter ipso cōfessario, hoc nihil omnino facit ad rem, sed est penitus est extra E propositum; quoniam diuersitas fori non præiudicat alteri foro, sed unumquemque absque alterius offensa, etiam minima, in suo proprio esse liberrimè dimittit. Horum omnium signū est, q quis absoluens quātumlibet magnum platum in foro isto pnlali non debet (si uult uitare pctm) dicere, Absoluo uos, sed Absoluo te (secundum ritum S. Ecclesiæ:) & q sic debeat dicere, ultra alia testimonia, trahitur etiam ex dictis, quia scilicet talis prælatus, in confessionis actu, est minor infimo sacerdote suo confessario.

2m de maiori.

Imitatur. &c. inquantum potest: nō, in omnibus. §. Tunc &c. Nam in Angelis inferior nunquam purget, illuminet, aut perficiat superiorem, & quòd in hominibus hoc reperiatur, nō prouenit ex eo, quòd Ecclesia militans non imitetur pro suo posse triumphantem: sed ex eo, quòd suum posse non se extendit ad imitandū hanc in tali perfectione, quòd scilicet in superioribus nullus reperiatur defectus.

Examē. Ly nō aūt apud hoīum plationes. Scilicet, sm rei ueritatē: & nō solū sm inuētionē hoīum. Ex hoc. n. q aliqs peccat non fit, q sit minus platus, uel habeat minorē authoritatē, in foro exteriori (sm ueritatē loquēdo) q̄ ān. Quòd āt hoc uerū sit, imò & à Deo ipso humanatu pbatū: uide q. 6 1 . ar. 5. in tea. & elue. & et alibi. Vn patet ignorātia hæreticorū: q cōfundētes unū forū cū alio ex hoc, q uidebāt hoīes eo q peccabāt fieri minores in foro interiori, inferebant insulsè satis; q et in exteriori foro sic res se habebat. Rursus. ly apud quem Scilicet, in foro pnlali stando. Nam apud Deum (ut nunc, ad supradicta remittendo, dictum est) superior non perdit authoritatem in exteriori, ob peccatum suum. Ignorātia distinguēdi diu. nēguēda, est cā errorū.

Item illatio conclusionis.

Ergo &c. &c. 1. Negat illatio. §. Rō est: quia absolutio in foro confessionis est principaliter potestatis clauiū & ex consequenti respicit &c. ut in litera. Vide 2m responsum in textu ly uel dicendum quòd &c.

Corollarium. Non ergo prædicta diuersitas prouenit ex eo, q unum est ordinatius uel minus ordinatum altero: sed ex eo q iudicandi modus in utroque est diuersus (ut dicit prima ratio) & ex eo, q iurisdictio utrobique diuersimode consideratur (ut d. 2.) *Ex* secunda ergo responsione ad minorem argumenti dicat: quòd in casu excommunicationis inferior non habet ex se aliquid, unde possit in superiorem: sed in foro confessionis, idest pœnitentiali habet. Nam potestatem ordinis ex se, non a committente, habet. Vnde, quantum est ex ista parte, habilior est quis ad hoc: quòd sibi committatur absoluere superiorem suum in foro pœnitentiali, quàm in exteriori. Ideo dicit textus, quòd non est simile, i. quia non est idem iudicium de posse ex se in superiorem quoad usum clauium, & quo ad excommunicationem. Potest enim ex se aliquo modo uti clauibus in superiorem: nullo autem modo uti iurisditione in illum, nisi ex commissione. Vnde non licet inferre (ut arguēs uolebat) i. non potest quis ex se absoluere superiorem ab excōmunicatione ergo

go non potest sacerdos ex se a peccatis absoluere superiorem. Li F
cet enim utrobique requiratur iurisdictio commissa (alioquin nec a peccatis absolueret:) tamen consequentia illa, ut stat præsens, neganda est propter dicta superius: & in isto secundo responso negatur (ut considerantibus textum patet.) Ex primo autem responso ne inferas: quid superior excommunicatus non possit committere inferiori, quia in sua potestate est dare ei hanc authoritatem, ut ipsum ab excommunicatione absoluat (hoc.n. non dicit tex. licet ad pauca respicientibus uideatur ex eo posse deduci & meliè:) sed memento D. Thomam stare formaliter (ut solet) in eo, de quo loquitur. Ergo satis est. D. Th. concludere ibi: quia a prælatus ex eo, quod peccat, non amittit prælationem, non potest committere inferiori, ut se propter peccatum suum excommunicet. Sic.n. inferior, ut inferior, haberet authoritatem super suum superiorem, ut superiorem: quod est inconueniens. Iste nanque superior remansit superior in foro illo, in quo fertur excommunicatio: quia ex peccato suo nec ipse amisit prælationem in iudicio exteriori, nec inde inferior amisit necessariam subiectionem. Cæterum non militat eadem ratio in casu commissionis inferiori a se excommunicato factæ pro absolutione per eum habenda ab ipsa censura. Nam in casu illo superior, quoad forum exteriorem, subiacet pœnæ (nam excommunicatio pœna est:) & consequenter ratione pœnæ huius cui non subiacet inferior, superior suo simpliciter inferior est superior secundum quid. Sic ergo & inferior ex commissione superioris potest eundem ab excommunicatione absoluere: & fori remanent quo ad iudicium distincti. Nam ratione, qua superior subiacet peccato, tanquàm inferior soluitur in foro pœnitentiæ: & ratione non hac, sed qua subiacet pœnæ, tanquàm inferior soluitur in foro exteriori. Sic ergo textui formaliter (ut dictum est) loquenti nihil est dissonum.

APPENDIX.

1 EX est. habes. ¶ Primo quòd per rationem interimas errorem Ioannis Vuiclef (testante Conc. Constantiense loco citando infra) seditiosè dicentis; quòd populares, & subditi homines possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere. Item; quod Parochiani possunt propter peccata suorum prælatorum auferre ab eis decimas ad suum libitum. Item; quod Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus. In his.n. omnibus uirtualiter insinuatur ab isto Vuiclef quod subditus in suum superiorem potest imperiosè: (& pro tanto hic errores illius adducuntur) contra quod articulus præsens militat, & quidem a fortiori. Si.n. (iuxta articulum) subditus non potest in superiorem eorum delinquentem, nisi præhabita iurisdictione ab eo: multo minus sine iurisdictione in ipsum superiorem poterit. Rursus Si subditus superiorem delinquentem non potest malis. i. peccatis spoliare pro K suo arbitrio: multo minus (& hoc cæcutientes uiderent) subditi superiores delinquentes bonis eorum spoliare poterunt ad arbitrium suum. Modò non tantum populares, sed etiam domini temporales sacerdotibus inferiores sunt: ut supra 1. q. 19. ar. 4. appen. per uerba Imperatoris Basilii a Synodo confirmata habitum fuit. Item habes: quòd per rationem ad 3m possis infringere eiusdem Vuiclef errorem (teste eod. Conc.) improbè dicentis quòd nullus est dominus ciuilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

2 ¶ Secundo habes: quòd per rationem ostendas à fortiori (ut supra nunc, arguendo,) prædictos errores meritò damnari ab eod. Concil. Constant. sess. 8. ubi enarratis 45. erroribus ipsius Vuiclef, inter quos nu. 15. 16. 17. 18. prædicti collocatur, similis damnatio subsequitur summariè. Hos sancta Synodus præfatos art. 45. examinari fecit, & sæpius recenseri, quibus examinatis fuit repertum, aliquos, & plures ex ipsis, fuisse, & esse notoriè hæreticos, & à sanctis Patribus reprobatos; alios non catholicos, sed erroneos; alios scandalosos, & blasphemos; quosdam piarum aurium offensiuos; non nullos eorum temerarios, & seditiosos. Propterea Concilium pronunciat hæreticum Ioannem Vuiclef, ac memoriam eius dem condemnat; & mandat exhumari ossa ipsius & cremari. Hæc formaliter ibi. Item a Deo Hier. 27. Nunc dedi ego omnes terras istas in manu Nabuchodonosor Regis Babylonis serui mei. Insuper & bestias agri dedi ei, ut seruiant illi: & seruient ei omnes gentes, & filio eius, & filio filij eius donec ueniat tempus terræ eius, & ipsius, & seruient ei gentes multæ, & reges magni. Gens autem, & regnum, quod non seruierit Nabuchodonosor Regi Babylonis, & quicunque non curuauerit collum suum sub iugo regis babylonis: in gladio, & in fame, & in peste, uisitabo super gentem illam, ait Dominus: donec consumam eos in manu eius. Hæc ibi. Ecce quod idolatra est rex, non æquiuocè, sed uniuocè: cum authoritatem habeat super gentes. Immo & tantam, ut dicat Deus, se uehementer castigaturum eos, qui sub iugo regis babylonis non curuauerint collum. Quòd, si pro rege idolatra: tantopere zelat Deus; quid faciet pro dominis Christianis. etiam si pessimi essent? Sufficiet ergo, quod reges quantumuis mali (modo legitimè intrauerint) sint ueraciter reges apud Deum: etiam quod apud Vuiclef, in damnatione eius, non sint. Item a Io. 6. Nonne 12. uos elegi; & unus ex uobis diabolus est? En Iudas peccator maximus adhuc est apostolus, miracula cum aliis facit &c. ut euangelium sæpe contra Vuiclef narrat. Item a Papa Innoc. 3. de elect. & electi potesta. innotuit. Ibi enim pro regula datur: quòd par non habet imperium in parem, ubi gl. dicit, nisi se ei subiciat. ut ff de iuris. om. iu. est receptum. & 2. q. 7. nos si incompetenter. In hoc.n.c. nos si incompetenter, Papa Leo 4. Ludouico Augusto ex humilitatis dispensatione se subiecit: uestro inquiens, ac missorum nostrorum cuncta uolumus emendare iudicio, si incompetenter aliquid egimus. Ergo multo magis in foro pœnitentiæ potest se subiicere uoluntariè inferiori superior quicunque alius ut habet conclusio. Item e Papa Nicolao Vuiclef damnatur dist. 21. Inferior. Non potest iudicio inferior potiorem ligare: unde Propheta ait. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? Aut exaltabitur serra contra eum, qui trahit eam? His itaque diuina scriptura commemoratis, sole clarius exhibuimus (Gl. i. probauimus:) non posse quenquàm, qui minoris authoritatis est eum, qui maioris potestatis est iudiciis suis adiicere, aut propriis diffinitionibus subiugare. Hæc ibi. Item ab eodem ibidem cap. Denique. Illi qui ante nos fuerunt prouidam in ecclesiis consuetudinem tradiderunt (hodie quoque in Romena ecclesia, quæ magistra est omnium ecclesiarum, impræ termissa seruatur) ita ut nullus sacerdos, maiore suo non innuente sacerdote, cuiuslibet rei benedictionem dare nitatur: sed anterior staus ad pronunciendam aliquam lectionem benedictionem quidem postulat; sed ei quilibet inferior non audet benedicere. Cur hoc? Nunquid benedicere peccatum est? Absit. Sed per hoc innuitur, quanta censuræ freno inferiores quique à suis præpositis iudicandi, coercendi, sint; si hinc, etiam benedicendi, ius ullum penitus obtineant. Hæc ibi: & a fortiori quidem contra Vuiclef. & pro articulo præsenti Discurre tu. Item à &c. ut q. 19. ar. 5. & alibi, in tex. & elue.

3 ¶ Tertio habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto a fortiori uel alio modo insinuant, inferiorem non posse in superiorem, nisi superior se uoluntariè se subiiciat, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quarto uides: quòd ex iis uicissim Angelica hæc doctrina & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XXI.

De excommunicatione, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER uidendum est de excommunicatione. De qua primo considerandum est G de definitione excommunicationis, & congruitate, & causa. Secundo de eo, qui potest excommunicare, & excommunicari. Tertio, de participatione cum excommunicatis. Quarto, de absolutione ab excommunicatione.

Circa primum quæruntur quatuor.

Primo, vtrum conuenienter excommunicatio definiatur.

Secundo, vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

Tertio, vtrum aliquis pro aliquo temporali damno sit excommunicandus.

Quarto, vtrum excommunicatio iniuste lata, aliquem effectum habeat.

ARTICVLVS I.

Vtrum competens sit definitio excommunicationis hæc, &c.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd incompetens sit hæc definitio excommunicationis a quibusdam posita. Ex- H

QVÆST. XXI. ART. I.

81 CONCL. 1a. Aliquis potest: extra ecclesiam fieri per excommunicationem dupliciter, tantum.

¶ PROB. 1 Quia per baptismum ponitur aliquis in ecclesia dupli-

communicatio * est separatio a A communione Ecclesiæ, quo ad fructum, & suffragia generalia. Suffragia enim Ecclesiæ ualent eis pro quibus fiunt, sed Ecclesia h orat pro eis, qui extra Ecclesiam sunt, & sic eis suffragia Ecclesiæ ualent.

¶ 2 Præterea. Nullus amittit suffragia Ecclesiæ, nisi per culpam, sed excommunicatio nō est culpa, sed pœna, ergo per excommunicationem h non separatur B aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

¶ 3 Præt. Fructus Ecclesiæ h non uidetur esse aliud quàm suffragia, non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excōicatis non auferũtur, ergo inconuenienter utrun que ponitur.

¶ 4 Præterea, Excommunicatio minor quædam excommunicatio est: sed per eam hō non perdit suffragia Ecclesiæ, h ergo definitio non est conueniens.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ille, qui per Baptismum in Ecclesia ponitur, ad duo ascribitur, scilicet ad cœtum fidelium, & ad participationem sacramentorum, & hoc secundum præsupponit primum: quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant: & m ideo aliquis potest extra Ecclesiam fieri per D excōmunicationem dupliciter. * Vno modo ita quòd separetur tantum à participatione sacramentorum, & hæc erit excōmunicatio minor. Alio modo, ita quod excludatur ab utroque, & sic erit excommunicatio maior, quæ hic definitur. Nō autem potest esse tertium, s. q. excludatur à communione fidelium, & non participatione sacramentorum ratione iam dicta, * quia scilicet fideles in sacramentis communicant, sed communicatio fidelium est duplex. Quædam in spiritualibus, sicut mutuæ orationes, & conuentus ad sacra percipienda. Quædam in corporalibus actibus, qui quidem legitimi actus, & licita cōto his uersibus continetur.

Si pro delictis anathema quis efficiatur.

Os, orare, uale, communio, mensa negatur.

Os scilicet, ne osculum detur. Orare, ne cum excommunicatis oremus. Vale, ne salutentur. * Cōmunio, ne. s. in sacramentis cum ipsis aliquis communicet. Mensa negatur, ne aliquis cum eis comedat. * Præmissa * ergo definitio importat separationem à sacramentis, in hoc qđ dicit, quantum ad fructum, & a communione fidelium quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit. Et suffragia Ecclesiæ communia. ¶ Alia autem definitio inuenitur, q̄ datur secūdum separationem ab utrisque actibus, quæ talis est *. Excommunicatio est à qualibet licita communione fidelium separatio. *

AD PRIMVM ergo dicēdum, quod pro infidelibus oratur, sed C ipsi orationis fructum non percipiunt, nisi ad fidem conuertantur: similiter, & pro excommunicatis orari potest, quamuis non inter orationes, quæ ꝓ membris Ecclesię fiunt, & tamen fructum non percipiunt, quamdiu in excōmunicatione manent: sed oratur ut detur eis spiritus pniæ, ut ab excommunicatione soluantur.

AD SECVNDVM dicendū, quod suffragia alicuius ualent alicui, secundum quod ei cōtinuatur. Potest tamen actio unius alteri continuari dupliciter. Vno modo ex ui charitatis, quæ omnes fideles connectit, ut sint unum in Deo, sicut dicitur in Psal. Particeps ego sum, &c. & hanc continuationem excommunicatio nō intercipit, quia iuste quis excommunicari non potest, nisi pro culpa mortali, per quam qs F à charitate iam diuisus est, etiam si non excommunicetur. Iniusta autem excom nunicatio charitatem alicui auferre non pōt, cum sit de maximis bonis, quæ non possunt alicui inuito auferri. Alio modo per intentionem suffragia facientis, quæ in aliquem fertur pro quo fiunt: & hanc cōtinuationem excommunicatio intercipit, quia ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab uni-

[Left margin:]

* Th. 4. d. 18. q. 2. a. 1 q. 1. & seq. * t. definitio.

duplicite. Quia (ly cūs) non potest dari tertiū (scilicet quòd quis excludatur à cōmunione fideliū, nō autem à participatione sacramentorum: cum fideles in sacramētis communicēt.)

¶ Examen. Ly duplicite. Pro declaratione huius termini uide textum, & sic intelliges dicta in probatione atque conclusione, scilicet quòd per baptismum quis ponitur in ecclesia duplicite. s. ad duo, & quòd per excommunicationem ab ecclesia secluditur dupliciter, s. ne illa duo, secundum suppositus de merita iuste puniēda, participet.

¶ CONCL. 1a. Pręmissa diffinitio, scilicet excommunicatio est separatio à cōmunione ecclesię quo ad fructum, & suffragia generalia, est competens.

¶ PROB. Quia præmissa diffinitio importat separationem à sacramentis (per ly quò ad fructum,) atque à cōmunione fidelium quantum ad spiritualia (p ly suffragia generalia.)

¶ NOT. In textu Diuus Thomas breuitati studens conclusionem hanc secūdam, explicando eā [illegible] probatione [illegible] alibi annotatum [illegible] uidelicet quòd sāctus Doctor non semper directè respondet ad titulum, sed quandoque tacitè [illegible] ponēdo scilicet tacitè cem, ex qua possit [illegible] responsio uerbalis ad ipsum: ut nūc, elucidando textum, factum est.

concl. 2a

¶ CONCL. 2a. D ss. altio excommunicationis competens, & sufficiens est hæc: Excommunicatio est à qualibet licita cōmunione fidelium separatio.

* In isto met cor.

¶ Corollarium. Ergo excommunicatio est secundum suum nomen. Interpretatur enim siue ethymologiatur excommunicatio. i. extra communionem positio.

¶ PROB. Quia per hanc diffinitionem excluditur quis à sacramētis ecclesiæ (scilicet

[Right margin:]

fideles ibi conueniunt) & à communione fidelium tū in spiritualibus (ut fiebat secunda diffinitione) tum in corporalibus legitimis actibus (ut patet per ly qualibet licita.)

* In decr. 11. q. 3. c. 16. 17. 18. 19. 24. 99. 107. & c. 9. & 10. con l. p * In a. g. 1. a. defin.

¶ Corollarium. Ergo secunda diffinitio ab ista tertia differt in sufficientia, licet conueniat in competentia. Est enim competens illa, sed non sufficiens: quoniam (ut patet) de actibus spiritualibus mentionē faciens corporales dimittit. Ideo Sanctus Doctor post secūdam uoluit p̄ eniotem terti diffinitionem afferre. Presumus tamen forsan ad sufficientiam eius aliquo modo saluandam dicere: q. a principaliori faciens denominationem, in ip so impl cite intellexit illud; quod erat minus principale, hoc ē corporalis actus.

concl. 5

1m de minori Orat. & non sic inter orationes, quæ pro membris ecclesiæ fiunt. $ Tunc &c. Nā concessio secunda p ly suffragia ecclesiæ communia, intelligit orationes ecclesiæ nō qualescunque, sed illas, quæ pro membris suis ab ecclesia fiunt.

¶ Corollarium. Orat igitur ecclesia quādo que pro excommunicatis (ut, etiam p in fidelibus in dicuerevit tanto) non tanquàm ꝓ mēbris suis sed ut membra sua fiant. Si enim pro eis, tanquàm membris actualiter suis existentibus, oraret; rogaret Deum ut in excommunicatione & infidelitate manerent atque proficerent: sicut, qui orat pro fidelib. tanquàm membris actualiter su s, rogat Deum ut in catholica fide permaneant, ac ueproficiant. Nunc autem ē contrario, ꝓ illis orat Deum, ut ab excommunicatiōe resipiscente [illegible] & ut ab [illegible] fide renatal fidem cōuertant.

2m de conclusione [illegible] & [illegible] ex intentione

tentionis suffragia facientis. §.Tunc &c. Nam conclusio secūda, F per ly separatio, intelligit separationem ex ui intentionis, suffragia facientis trahentem robur.

¶ NOT. Excommunicatio, quæ diffinita est, datur in uniuersali: & ppea data est sūsio hæc ad 2m. Alioquin, si daretur pro excommunicatione tm iusta, ipsum fuisset, q excommunicatio separat & ex ui intētionis illius, & ex ui charitatis: ueluti si pro iniusta, responsum fuisset: q excommunicatio separaret ex ui intentionis tantū. Nūc autē, quia diffinitur in uniuersali (.i. siue iusta siue iniusta sit) responsum est quòd ex intentione facientis separat. & relictū est in ambiguo an de facto illo speciali separet à charitate. Vnde dictum est conditionaliter ly si sit in ipsa charitate.

* Vt dicit Mag. 4 s. d. 18. §. 6. in fi.

uersitate fidelium pro qbus suffragia facit.* Vnde suffragia Ecclesiæ ei non prosunt, quæ pro tota Ecclesia fiunt, nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis inter membra ecclesiæ fieri potest, q̄uis aliqua persona priuata possit ad eius conuersionem aliqđ suffragium per intentionem dirigere. G

AD TERTIVM dicendum, q fructus ecclesię non solum est ex suffragiis, sed etiam ex perceptione sacramētorum, & ex fructu fidelium.

AD QVARTVM dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat, & iō non opor H

3m antecedens. Fructus ecclesiæ non uidetur eē aliud quàm suffragia.

℞ Negatur: q hoc uerè uideatur. § Vt patet ex litera respondente. Ad rationem uero argumenti pro antecedente di, q non tangit propositum ut consideranti literam respōsalem, & ipsam tōni illi applicanti, facile patere potest.

4m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio. §. Nam definitio ea communicationis siue prima, siue secunda, siue tertia, data est de excommunicatione maiore (simpliciter loquendo) non aūt minore. Vnde non oportet: quòd secundum totum uerificetur aliqua illarum de minore ad hoc, quòd sit conueniens.

APPENDIX.

1 EX artic. habes primo: quō per rōnem infringas errorem Lutheri (ut narratur in Bulla Leonis X.) dicentis, q excommunicationes sunt tm̄ externæ pœnæ, nec priuant hominē communibus spūalibus ecclesiæ orationibus. Item Ioannis Vuiclef (Prateo. Ioannis Vuiclef) dicentis, excommunicationem à Papa aut a quocunque prælato inflictam non esse timendam. item eiusdem (ut in Conc. Constant. sess. 8.) dicentis: excommunicationem à Papa, uel à prælato alio, inflictam esse censuram antichristi. Item Lutheri (Prateo. Lutherani) dicentis: excommunicationem non solum non esse timendam, sed cum gaudio suscipiendam & procurandam. Item eiusdem (ut in Bulla Leonis prædicti) dicentis; q christiani sunt docēdi plus diligere excommunicationem, quam timere. Si. n. præsens art. Sancti Doct. probatione ualidissima concludit: q excommunicatio tot mala secū fert: nonne è diametro monstrat illam esse plusquàm timēdā? I

Vuil. p S. Eccl.

2 ¶ Secundo habes, quō per rōnem ostēdas, pdictos errores meritò damnari à & c. ut q. 20. ar. 3. de Conc. Constanciensi cōtra Vuiclef. Item à & c. ut q. 1. ar. 2. app. & 3. par. q. 68. art. 9 de Bulla Leonis contra Lutherum. Item ab Anthero, Papa & martire, in Epistola ad Episcopos prouinciæ Beticæ & Toletanæ sic. Veteri quidē in lege hi: q quicunque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio ceruice subiecta contemptum exp abat eruore. Nunc uero inobediens spūali animaduersione truncatur, & electus ab ecclesia rabido dęmonum ore discerpitur. Hæc ibi. Vbi uides quàm timenda sit excommunicatio: tm̄ abest ut diligenda sit uel procuranda. Item ab Vrbano Papa & martire, in epist. de communi uita & oblatione fidelium. Hæc fratres ualde cauenda sunt & timenda &c. nè pœnam & mortem Ananiæ & Saphiræ incurrant & (quod peius est) anathema Maranatha fiant: etsi non corpore, ut Ananias & Saphira ciciderint, anima tamē, quæ potior est corpore, mortua & alienata a consortio fidelium cadant, & in profundum barathri labantur. Hæc ibi. Vbi patet, excommunicationem multo mag a morte corporali timendam: & ipsius excōicationis effectus bor- K

tet q totaliter ei excōicationis definitio conueniat, sed solum quo ad aliquid.

ARTICVLVS II.

Vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ecclesia nullum debeat excommunicare. Quia excommunicatio maledictio quædam est, sed Rom. 12. prohibemur[h] maledicere: ergo ecclesia excommunicare non debet.

¶ 2 Præt. ecclesia militans debet imitari triumphantem, sed ut in epistola Iudæ legitur Michael

rendes. Quàm uero iniustissimè Romanum Pontificem titulo Antichristi inurant patet ea dānatione ipsorū a tot scripturis infra rāgēdis, & experientia tum antiquæ tū nouæ pdictorum Pontificum conferendis Antichris. n. (tm̄ scripturas. 2. Thes. 2. Daniel. 9. Math. 24. Mar. 13. 1. Machab. 1. & sm̄ Aug. lib. de Antichris. oīm) erit à fide discessio, hō pcti, filius pditionis, abhominatio desolationis, Elatio sup oē qđ dr Deus, ostēdens se ipsum Deū, Veniēs sm̄ operationem Sathanæ in oī uirtute signis & prodigiis mendacibus, Messiam se eē pnunciāns, Christum uero seduxisse orbē: Iudæos ad Ierosolymam conuocās, ut iudaica gēs in illum credat: triduo se resurrexisse fingēs, Ac tandem in nubes elatus a Michaele Archāgelo in tartara pfundissima præcipitatus. Hæc sunt ex scripturis, (ut supra) desumpta, quib. aptè & condemnantur oēs q de Pontifice Romano tāquàm de Antichristo sentiunt, & Romanus ipse Pontifex Antichristo cōtrarius) exp ētia accedēte) luce clarius comprobatur. Quō. n. discessio est, ut à Chrō hoīes discedere faciat, si, ut eius uicarius, ad Chri ouile oues reducit? Aut quō hō pcti, ut alios ad peccandum educat, si tot legibus ac pœnis hoīes à peccatis deterret? Aut quō filius perditionis, ut sacra, & Christi præcepta perdat, si nihil magis in suis Decretis, legitimisque conciliis, quàm sacrorum Christi susceptionem, ipsiusq; ue mandatorum obseruantiam inculcat? Quæ uero abhominatio desolationis stans sup altare aut in altari, aut in loco sancto, aut in loco ubi non oportet? Quæ nam elatio est contra omne, quod dr Deus? In quo nam templo sedet ostentans, se esse Deum? Qñ passi sunt (inquit Aug.) se Dei instar, adorari Romani Pontifices? Quis horum indicare conatus est, è scripturis, se esse Messiam? Qñ dixerunt: Christum seduxisse orbem? Qñ Iudaica gens in illos credidit? Qñ conuocarunt Iudæos Hierosolymam? Qñ denique è triduo resurrexisse se, mentiti sunt? Aut qñ in nubes elati ab Archangelo Michaele mox in barathrum pfundissimum præcipitati fuerunt? Cæterum ad maiorem ueritatis huius ostensionem, quot Pontifices in illa Romana sede martirio clari sunt? Quot doctrina singulari, uitaque unicà christiana, in illa suprema sede nituerunt? Quot insignibus miraculis probitatis suæ à Christo Dño testimonium acceperunt? Nescit autem Diuina iustitia patrocinium dare criminibus: sed Deus ubique uerax, & omnis homo (quales sunt præmissi) mendax. De hoc uide, si horum nequias nimius cognoscere uis. 1. par. q. 32. ar. 4. in elucid. ubi optime satisfiet, ultra prædicta. Item supra q. 74. ar. 3. appen. de ecclesia Rom. & q. 20. ar. 1. 1. 10 corol. post ad 1m. & q. 17. ar. 1. appen. Item contra Lutherum uide Roffensem ar. 13. 24. Quòd si addideris & articulum 25. ubi de primatu sūmi Pontificis disputat; plenius impium os nefarium Antichristorum Romanum Pontificem falsò Antichristum uocantium obstrues.

Implissimè, & ignorantissimè, titulo Antichristianissimus Pōtifex abhinc.

¶ Tertiò habes, quō p rōnem ostēdas, meritò dictum fuisse à Greg. 9. de sent. exc. c. Si quem sub hac. & a Concilio, apud Palatium Vernis, habito, c. 9. excommunicationem maiorem a perceptione sacramentorum, & a communione fidelium separare, ut seq. ar. 4 adducentur ad literam authoritates horum. 3

¶ Quartò habes, quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto excommunicationem insinuant à communione fidelium & sacramentorum perceptione se tangere, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quinto uides, quomodo ea his uicissim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆST. XXI. ART. II.

CONCL. Ecclesia in sententia excommunicationis, quātum ad duo imitatur iudicium diuinum, & ideo debet aliquē excommunicare.

¶ PROB.

¶PROB. Quia ecclesia inquãtum excõicato, per separationẽ eius a communione fidelium, erubescentiam infert, imitatur diuinum iudicium, quo Deus per flagella castigat: & in quantum suffragiis bonis eum iuste priuat, imitatur diuinum iudicium, quo Deus hominem sibi relinquit: 2 Quia (ly & ideo &c.) ex se patet (cum Ecclesia, in quibus potest, imitari Deum debere manifestum sit.)

¶NOT. Vtrumque modum seruat Deus puniẽdo pctõres, ut eos ad bonum trahat ut inquit textus: quã intẽtionẽ & ecclesia in excõicando, quoscũque excõicauerit, seruat. Hanc intentionẽ piam denotat in conclusione ly tñ. Ly flagellis castigando. Scilicet, positiuis siue corporalia sint, siue spũalia. Positiuis, inquam: alioquin iste modus nõ distingueretur à scdo. Nam secundus est et castigatio per flagella. Imo flagellatio maior importatur per scdm modum, quàm per primum. Peius enim est relinqui à Deo: quã aliàs flagellis quibuscunque temporalibus castigari ab ipso. Hoc ipsum designatur p psalmum 80. quando Deus de populo suo rebelle inquit, Dimisi eos scdm desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis: & ps. 88 Visitabo in virga iniquitates eorum & in uerberibus peccata eorum, misericordiam autẽ meam non dispergã ab eo. Ecce quo ad castigationem flagellorum positiuorum sequitur misericordia: & ad derelictionem hominum scdm desideria cordis eorũ sequitur, ꝙ eũt in adinuẽtionibus suis; id quod maximam Dei indignationem demonstrat. In utroque tamen mõ (ut dictũ est) Deus, quantũ est de se, intendit sic uel sic punitos trahere ad bonum, sicut & ecclesia. Hinc patet, ꝙ ly iudicium ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei, intelligitur sic, q. s. ecclesia est conformis diuino iudicio non tm̃ in illis duob. in cõclusionis probatione expressis, sed et in intentione ipsius Dei sic iud. cia sua exercentis.

eum altercaretur cum diabolo de Moysi, non est ausus iudiciũ inferre blasphemię, sed ait: Imperet tibi Deus, ergo nec Ecclesia militans debet alicui iudicium maledictionis, & excommunicationis inferre.

¶2 Præterea, Nullus est in manu hostis tradendus, nisi omnino desperatus: sed per excõmunicationẽ traditur aliquis in manu Satanę, ut patet 1. Corin. 5. cũ ergo de nemine sit desperandũ in vita ista. Ecclesia nullũ debet excommunicare.

SED CONTRA est, ꝙ Apostolus 1. Cor. 5. mandat quendam excommunicari.

Præterea, Mat. 18. dicitur de illo, qui ecclesiam audire contemnit. Sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, sed Ethnici sunt extra Ecclesiam: ergo illi, qui Ecclesiã audire contemnunt, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

RESPONDEO, Dicendum, quòd iudicium Ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei, Deus autem peccatores multipliciter punit, vt ad bonum eos trahat, vno modo flagellis eos castigando, Alio modo hominem sibi relinquendo, vt auxilijs subtractis, quibus à malo præpediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, à quo superbus discesserat: & quantum ad vtrumque, Ecclesia in excommunicationis sentẽtia imitatur diuinum iudicium. Inquantum enim eum à communione fidelium separat, vt erubescat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella castigat, inquãtum autem à suffragijs, & alijs spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium quo hoiem sibi relinquit, vt per humilitatẽ seipsum cognoscens ad Deũ redeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ maledictio potest esse dupliciter. Vno modo ita quòd in malo ꝙ irrogat, vel dicit, per intentionem sistat, & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita, quòd malum, quod quidem maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur, & sic male-
B dictio quandoque est licita, & salutifera sicut etiam medicus quandoque nocumẽtum infert infirmo, vt sectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd diabolus incorrigibilis est, & ideo non susceptibilis alicuius boni per excommunicationis pœnam.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ex hoc ipso quod aliquis suf-
C fragijs Ecclesiæ priuatur triplex incommodum incurrit, per tria, quæ quis ex suffragijs Ecclesiæ cõsequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis, qui habent, vel ad merendũ eis, qui nõ habent, & quantum ad hoc Magister sentẽtiarum dicit,* quod gratia Dei per excommunicationẽ subtrahitur. Valent etiam ad custodiam virtutis, & quantum ad hoc dicit,* quod protectio sub-
D trahitur nõ quod omnino à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa protectione qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit. Valent, & ad defendendum ab hoste: & quantum ad hoc dicit* quod diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & spiritualiter, & corporaliter. Vnde
E in primitiua Ecclesia quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare: sicut Spiritussancti donum visibili signo manifestabatur, ita & excommunicatio corporali vexatione a diabolo innotescebat: nec est inconueniens, si ille, qui non est desperatus, hosti datur, quia non datur quasi damnandus, sed quasi corrigendus, cum in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum, cum voluerit eripere.

A ecclesia sponsa eius. Hoc bñ nota contra hæreticos in multis ecclesiæ pietati detrahentes. Pro quo & uide q. 18. ar. 1. uel 2. & q. 17. ar. 2.

1m Ex Apost. Maledicere ℞. in malo imprecato consistendo p intentionem: non, malũ imprecatum ad bonum hominis illius, qui maledicitur, ordinando. §. Tunc &c. Nam ut dictum est) ecclesia in excõicando intendit bonum illius finaliter, qui excõicatur: non aũt per intẽtionem suam sistit in malo, quod excõicato infertur.

2m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio. §. Nã de Diabolo & de hoib' in uita pñti existentibus, non est eadem rõ. Diabolus. n. incorrigibilis est, & ppterea non susceptibilis alicuius boni per excõicationis pœnã: homines uero non sic.

¶NOT. Ex hac rñsione non inferas, ꝙ Diabolus non possit excõicari addendo sibi pœnam: sed ꝙ excõicari non possit ad illum finem, ad quẽ excõicantur hoies. Sic. n. formaliter con sistit in filo rñsionis primæ D. Th. respondendo ad hoc scdm argũ. Quid dixit rñsio ad primũ? Quòd excõicatio fertur ab ecclesia in bonũ eius finale, qui excõicatur. Contra hoc insurrexit scdm argũ pbãs sub exemplu Diaboli, ꝙ excõicari nõ debet. Ad hoc responsũ est, non diuertendo ab intentione priori: ꝙ alia est rõ de Diabolo & de hoie, quo ad excõicationẽ. Nõ ergo per hoc negatum est, ꝙ Diabolus nõ possit excõicari. Ad epistolam Iudæ igitur in argumẽto allatã dicẽdum est ex his: ꝙ Michael noluit excõicare Diabolũ, quasi ꝙ per excõicationẽ huiuscemodi latã posset aliqd boni cõuersionis sperare de Diabolo: nõ aũt ꝙ absolutè nõ posset ipsũ excõicare, si uoluisset; tanq̃ inimicũ Dei incorrigibilẽ acri' puniẽdo.

2m de maiori. Tradẽd'. ℞ qua si dãnandus: nõ, quasi corrigendus. §. Tunc &c. Licet. n. nemo niuẽs desperand' sit oĩno de salute sua, & ideo nõ quasi dãnandus excõicari debeat. i. in manu Diaboli i. hostis hoium tradi: tñ hõ dũ uiuit corrigi pt; & ideo qñ nõ corrigitur p manus amicorum,

¶Corollarium. Ergo pius est Deus & bñfaciendo & castigãdo & hoiem sibi relinquendo; & oib' his modis pportionaliter pia est

*Alias pœnam.

*Li. 4. d. 18. p. 6. circ. fi.

*Mag. loco iam citato.

Mag: post uerba iã cita.

*Vt patet ex Aug. ser. 12. in no. ser.

conuenienter traditur corrigendus per manus Dæmonum.

¶Corollarium Ea bis dicas: q argũ sic glosatum non est cõtra, sed pro conclusione. Quia.n.hõ quantumcunque peccator uiuens non est omnino desperandus, hinc fit, q de eius correctione debet curare Ecclesia, non autem non curare: & consequenter q debet eum (ser uatis seruandis, ut in tendis conclusio) excommunicare. Nam sic eum, corrigendũ, in manus Sathanæ dat 1. Cor. 5. Si ergo eum non excommunicaret, quãdo op⁹ est: aut de eius correctione uideretur minus curare (quod Ecclesiæ matris pietaté dedecet,) aut uiuentem adhuc hominé aliquem pro omnino de salute æterna desperato tenere (quod cum Ecclesiæ sententia stare non potest) Vide 32 q. 2. Ancillam. Nemo desperandus est, dum in hoc corpore constitutus est. Hæc ibi Leo Papa. Neque enim scimus, quid contingat sequenti die 24. quæstione 3. corripiantur.

De nullo desperandum.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus ꝓ temporali damno debeat excõmunicari. Quia pœnæ non debet ᵇ excedere culpam, sed pœna excommunicationis est priuatio alicuius boni spũalis, quod omnibus bonis temporalibus præeminet: ergo pro temporalibus nullus est excommunicandus.

¶2 Præterea, Nulli ʰ malum ꝓ malo reddere debemus secundum Apostoli pceptum: sed hoc esset malum pro malo redde-

APPENDIX.

Veil. p c. Eccl. &c.

EX articulo habes ¶Primo: quomodo per rationem interimas errores Ioannis Vuiclef, (Prat. Ioan. Vuiclef) dicentis: quòd nullus Prelatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum esse excommunicatum à Deo. Item addentis: q si Prælatus excommunicat eum, quem nescit esse excommunicatum à Deo, est ex hoc ipse hæreticus. Item Ioannis Huss. (Prat. Ioannes Huss.) subscribentis Ioanni Vuiclef sic: condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vuiclef per Doctores facta est irrationabilis iniqua & male facta. Item Albanensiũ (Prat. Alban.) dicentium: quòd Ecclesia non potest excommunicare: & quòd non debet malos persequi. Contra hos enim omnes articulus iste sancti Doctoris pugnat: dum pro excommunicando aliquo adducit solummodo imitationem ecclesiæ respectu diuini iudicij: non autem reuelationem specialem de hoc sibi factam, q ille sit excommunicatus à Deo, & concludit, qđ debet Ecclesia excommunicare.

¶Secundò habes: quõ per rõnem ostendas errores illos meritò damnari à Deo Exo. 22. maleficos non patieris uiuere. Item ab eodem humanato Matth. 18. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Amen dico uobis, quęcũque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo. Ecce q Christus dat authoritatem excommunicandi, immò p ly sit tibi sicut Ethnicus, mandat, ut tanquàm excommunicatus uitetur, q ecclesiæ noluerit obedire: nullam omnino faciens mentionem de spãli reuelatione facta diuinitus, q ille sit excõmunicatus à Deo uel q Prælati ecclesiarum, qui sub persona apostolorum cõtinétur, debeant prius scire specialiter; hunc esse excommunicatum à Deo, antequàm eundem ipsi excommunicent. Cõtumacia igitur, sm Christum, sufficit ad hoc q aliquis excommunicet: quã contumaciam uocauit ipse non audire .i. non obedire ecclesiæ. Quæcunque igitur iure, contumaciam solam adducũt ꝓ ferẽda excommunicatione, per hoc damnant errores utriusq; Ioannis antedicti; & Christo in sententia præmissa subscribunt. Item damn. à Concil. Meldensi. Nemo Episcoporũ quemlibet sine certa, & manifesta causa pctĩ communione priuet ecclesiastica: quia anathema æternæ mortis est damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illis qui aliter non potuerint corrigi. Hæc ibi: & recitantur 11. q. 3. Ecce q Concil. nullam prorsus fecit mentionem de spãli reuelatione; q iste sit excommunicatus à Deo, antequàm ab ecclesia excommunicetur. Item à Concilio Aluern. sic. Nullus sacerdotum quemquàm rectæ fidei hoiem pro paruis, & leuibus causis à communione suspendat: pter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri ab Ecclesia iusserunt cõmittentes. Hæc in 11. q. 3. Vbi solummõ excluditur ueniale pctm̃ s. c. si quis pro eo excommunicetur. Nota ly præter eas culpas, ꝓ quibus antiqui &c. q uidelicet ibi a concilio non dr, q expectetur reuelatio specialis de excommunicatione huius à Deo, antequàm excommunicetur ab Ecclesia. Item à Conc. Triburiẽsi sic. Certum est: pro his tribus criminibus aliquem excõicari debere: eum ad synodum canonicè uocatus uenire contẽnit; aut si postquàm illuc uenerit, sacerdotali ᵉ respuit obedire præceptis; aut si ante finitam causæ suæ examinationem à Synodo abire præsumit. Hæc ibi: & recitantur 11. q. 3. Item à &c. ut q. 6. 20. art. 3. de

F Conc. Constantiensi contra Vuiclef. & q. 1. art. 5. appen. Item à &c. ut q. 2. ar. 2. & q. 19. ar. 5. app. de Conc. Constantiẽsi contra Huss.

¶Tertio habes: quomodo per rationem ostendas, meritò dictum fuisse. 1. Corin. 5. Ego quidem absens corpore pñs autem spiritu iam iudicaui, ut pñs eum, qui sic operatus est in nomine dñi nri Iesu Christi congregatis uobis & meo spiritu, cum uirtute dñi, tradere huiusmodi hoiem Sathanæ in interitum carnis: ut spũs saluus fiat in die dñi nostri Iesu Christi. Item memorabile dictum 11. q. 3. Omnis christianus dilectissimi, qui à sacerdotibus excommunicatur, ᶜ Sathanæ traditur. Quomodo? Quia s. extra ecclesiam Diabolus est: sicut in ecclesia Christus. Ac per hoc quasi Diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Vn illos, quos tũc Apostolus Sathanæ esse traditos prædicat, excommunicatos à se esse demonstrat. Hæc ibi. Vbi, per ly quasi, non intelligitur, q per excommunicationem quis se uera non tradatur diabolo: sed quòd non traditur ei finaliter demuendus (ut intendit diabolus) sed corrigendus: quod non intendit diabolus. Vide resp. ad 1ᵐ. Item a Papa Ioanne septimo sic. Engeltrudam uxoré Bosonis uoneris &c. anathemata, quod ab ipso Christi corpore, qđ est ecclesia, recidit, à ethico percussam esse. Hæc in 3 q. 4. Item à Conc. Triden. sess. 25 cap. 3. de refor. Quòd si p edictũ citati, eò nõ personaliter, contumaces fuerint, liberum esse uult sacrosancta synodus ordinarijs, per censuras Ecclesiasticas aliaq iuris remedia, compellere. Hæc ibi. Item ab eodem sessio 25. c. 3 de refor. s. Quòd si &c. sitq; ne erga iudicem contumaciam, tũ a eos etiam anathematis mucrone, arbitrio suo, præter alias pœnas, ferire poterit. Hæc ibi & infrà. Liceb. iudici hoc spirituali gladio in delinquentes uti, si tamen delicti qualitas, præcedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet. Hæc ibi. Ex supradictis quoque damnantur errores in principio narrati: quoniam de illa speciali præuia scientia, pro excommunicando aliquo, nulla ibi mentio fit, cum tamen casus illos excommunicandi intenderet, conciues exprimere, & exprimens.

1.Thes. 5

Qñ liceat excõicare

¶Quartò habes: quõ per rõnem præmissa Patrum ac scripturarum dicta, pro quantum ecclesiam decernunt excõicare aliquẽ debere, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆST. XXI. ART. III.

CONCL. 1ª. Nullus excommunicari dẽt nisi ꝓ pctõ mortali. ¶ .aam.en. Ly debet. Non dicit, non põt. Nam multa de facto fiunt pñt, q de iure fieri non debent. Quòd si fieret pro uenia li utrum effectum suum haberet, uel ne: uide ar. sequ. de excommunicatione iniuste lata: & nota: q excommunicantes pro minimis causis a Concilio Agathensi redarguuntur. 11. q. 3. Episcopi si sacerdotali.

¶PROB. Quia Iudex ecclesiasticus debet e regno cœlorũ solummõ excludere indignos (ut patet supra q. 17. ar. 2.) & nullus redditur indignus regno, nisi per peccatum mortale (cum charitas quæ est uia ducens ad regnum p mortale solum amittatur.)

¶NOT. Quòd charitas sit uia ad regnum ducens antonomasticè (ut intendit littera) i. plusquàm aliæ uirtutes, confirmatur p Apostolum dicentem 1. Cor. 12 & 13. Adhuc excellentioré uiam uobis demõstro; si linguis hoium loquar & Angelorum, charitatem aũt non habeam &c. Vbi uides ad litteram, ipsum docere charitatem, quam illis demonstret, uiam. Et non solum confirmatur ly charitas est uia ducens ad regnum, sed ẽt per hoc idem declaratur. Declaratur siquidem (ut Apostolum inspicienti patet:) q charitas ita ducit ad regnum, ut & oib. aliis uirtutibus det uigorem ducendi ad regnum. Textus ergo intendit q charitas est uia ad regnum ducens: non quòd ipsa sola ducat, sed quòd ipsa sola omnibus aliis uirtutem conferat, una secum, ducendi ad regnum.

¶CONCL. 2ª. Ecclesia pro damno tpali illato aliquem excõicare potest.

¶NOT. Dicit ly potest: non autem ly debet. Qñ uero istam suã possibilitatem ad actum reducere debeat, uel non, uide in sequ. app. per Concil. Trid. ibi tertio loco adductum.

¶PROB. Quia aliquis mortaliter peccat damnificando aliquem

quem temporaliter (ut patet de damno notabili.)

¶ Examen. Ly tpaliter, siue damno tpali. Hoc accipitur dupliciter, s. & pro damno rerum, & pro damno morum: id quod D. Th. adnotauit in textu dicens ly corporaliter, uel in rebus moralibus. Postquàm. n. in conclusione dixerat ly damno tpali, subiecit in probatione cõclusionis ly corporaliter uel in rebus moralibus, intelligens per ly in rebus moralibus, scandala: & per ly corporaliter, cætera damna. Damnificans. n. aliquẽ in reb. moralibus, offendit ipsum in anima (id quod uocatur scãdalum:) damnificãs uerò illum in cæteris rebus, dicitur offendere ipsum corporaliter, etiam quod offensio non fiat in corpore. inquantum offensio, extra scandalum morum, dicitur offensio corporalis. Dicemus ergo ex textu uirtualiter saltem edocti; quòd scandalum est offensio alicuius in rebus moralibus: & ꝙ offensio corporalis est omne damnum, quod extra dãnificationem animæ directè fit (ut damnificatio in fama, in rebus, in spoliatione amicorum, & hmõi.) Cum igitur damnificatio omnis uel in corpore, uel in aĩa fiat, sequitur ꝙ D. Tho. in textu sic declarato sufficienter complexus fuerit omne dãnum temporale.

*Act. 5.

* Et uide Aug. in no. ser. s. 12. & li. 3. cõ. Var. c. 8. & 2. c. 7

*q. 17: a. 2

Diffinitio scãdali clara.

Concl. m

Concl. p

dere, si pro tali damno quis excõicatur, ergo nullo modo hoc debet fieri.

Sed contra est, quòd Petrus Ananiam, & Sapphiram ꝓ defraudatione pretij agri sententia mortis damnauit: * ergo & ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

Respondeo, Dicendum, quòd per excommunicationem iudex ecclesiasticus excommunicatos excludit à regno quodammodo: unde cum nõ debeat à regno excludere nisi indignos, ut ex definitione clauis * patuit, nec aliquis reddatur indignus nisi per peccatum mortale charitatem amiserit, quæ est uia ducens ad regnum, ideo m nullus excommunicari debet nisi pro peccato mortali, n & quia in dãnificando aliquem corporaliter uel in rebus moralibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideo p pro dãno temporali illato Ecclesia aliquem excommunicare potest, q Sed quia excõicatio est grauissima pœnarum, pœnæ autem medicinæ sunt secundum Philoso-

A phum in 2. Ethic. * sapientis autẽ medici est à leuioribus incipere medicinis, & minus periculosis: ideo excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, nisi contumax fuerit, s uel non ueniendo ad iudicium, uel ante terminationem iudicij

B sine licentia recedendo, uel t determinationi nõ parendo. * Tũc enim u postquam monitus fuerit, si contempserit, contumax reputatur, & excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum faciat amplius. e

Ad primum ergo dicendum, ꝙ culpæ quantitas non mẽsuratur ex nocumento quod qs facit, sed ex uoluntate qua quis

C facit contra charitatem agens, & ideo quàmuis pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

Ad secundum dicendũ, quòd cum aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia pœnæ medicinæ sunt, ut dictum est. *

A (ut in seq. concl. exprimitur.) Dixi, ꝙ sub ly pœnę tanquàm medicinæ sunt, intendi &c. quia aliter probatio minus efficax uideretur ad propositum.

¶ CONCL. 4ª. Postquàm aliquis monitus fuerit, si contempserit, contumax reputatur; & excõicari debet a iudice non hñte iã, quid cõtra ipsum faciat amplius.

*Li. 2. c. 4. ante me.

Quo aũt excõicatio, & aliæ censuræ, etiã qñ excõicato ee defectu eius non prosunt medicinæ sint, uide app. seq. circa fi.

concl. s

¶ Corollarium. Ergo qd sit contumax, de quo in tertia concl. habetur hinc.

¶ NOT. Hanc conclusionem, tanquàm omnium p̃missarum declaratoriam, & limitatiuam in præcedentibus ubique sub intellige. ntẽ ad id faciendum hortat (si bñ prospicias) a cõcilio Meldensi supra ar. 2. app. adducto. & Tridentino in sequ. app. adducendo.

*Vt hẽ 11. q. 6. c. 19. q. q. s. & s Conc. Mileuit. c. 24 in fi.

Concl. u

¶ PROB. Quia et prædictis conclusionibus probatis p̃supponitur tanquã clara.

1m maior.

Pęna non dẽt excedere culpã. ℞ debet tñ qñq; excedere nocumentum ab homine culpabili causatũ. S. Tunc &c. Licet. n. dãnum tpale, ꝓ quo excõicatio fertur sit minus, q̃ excõicatio (ut arguitur,) tñ pctm mortale, qđ tali damno annectit, & ab ex-

*In corp. art.

¶ CONCL. 5ª. Excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, nisi ille, in quem ferenda est, contumax fuerit.

¶ Examen. Ly excommunicatio. s. quæ profertur ab homine. Nam illa, quæ profertur à iure, est pœna delicti (ut pro exemplo 17. q. 4. si quis suadente,) sicut illa, quæ fertur ab homine, est pœna contumaciæ. Dicitur autem a iure excommunicatio quæcunque a statuto perpetuo lata est: a quocunque statutum illud sit, & siue in iure communi, siue in extrauagantibus, siue in bullis quotidianis ad perpetuam rei memoriam, siue in legibus synodalibus seu specialibus, contineatur. Dr uero excõicatio ab homine, quę non est perpetua, sed spirat cum authore suo.

¶ NOT. Illa cõclusio nõ est cõtraria primæ, quãuis prima facie nonnihil contrarietatis ad ipsã i portare uideat. Rõ est, qa prima

E cõclusio daĩ negatiuè, non at affirmatiuè. s. dicit, ꝙ nullus excõicari dẽt nisi ꝓ pctõ mortali, non ãt, ꝙ ois peccãs mortaliter dẽat excõicari. Hoc. n. ultimum est falsum, & p illam tertiam concl. tanq̃ falsum reprobat, illud aũt primũ est uerũ. nec ab ista cõcl. ullatenus improbatur. Immo (ut pfundius D. Th. lrã aperiatur) ista tertia concl. tanquàm limitatio est ultimæ partis concl. primæ. Quasi dicat ita sit, non nisi pro mortali excõicatio, ferri dẽt, & infertur. Utrum pro mortali præcisè? Ad quam instantiã rñdeatur non, nisi qñ mortali annectitur contumacia. Ly uel non ueniendo ad iudicium, uel &c. Hoc dictum textus confirmatur ad literam à Concil. Triburiensi, sup. ar. 2 app.

¶ PROB. Quia Excommunicatio est grauissima pœnarum: & pœnæ, tanquàm medicinæ, dandæ sunt (patet ex philosopho.)

¶ NOT. Sub ly pœnæ tanquàm medicinæ sunt, intẽdit D. Tho. hoc aliud ẽt; ꝙ uidelicet medicinæ (maximè si sint graues) à sapientibus medicis non dantur, nisi urgẽte maxima necessitate. Hæc aũt urgens necessitas, in ꝓposito, declaratur esse contumacia. Contumacia uero ta' is declaratur consistere uel in non ueniendo &c. (ut in lra,) & hĩ, in non obediendo ex contẽptu: ita ꝙ iudex non habeat amplius, quid faciat ad ipsum corrigẽdum

D cõicante consideratur, non est minus quàm excõicatio. Vide mẽsurationem quantitatis culparum, unde fiat, in litera, ex qua bene notata, memoriæque mandata, ex infinitis erroribus, quos ignorantes quotidie parturiunt, liberaberis.

2m Ex Apost.

Malum. ℞. Qđ ab insurgente ad correctionẽ eius, cui infligitur, non ordinatur: nõ ãt, qđ ordinatur ad illius correctionẽ. S. Tunc &c. Nam qñ ecclesia aliquẽ excõicat ꝓ dãno tpali, nõ intẽdit malũ ꝓ malo reddere, sed bonũ ꝓ malo: qia p excõ catione latã uult corrigere ipsũ delinquentem, & a damno compescere tum illato ad restituendum, tum inferendo de possibili ad cautius euitandum.

¶ NOT. Ly cũ aliqs per pœnã aliquam corrigitur, nõ redditur ei malũ, sed bonũ. Nulli ex hoc textu inferre (ut prima facie occurrit) uel ꝙ ois q excõicatur, ꝑ pœnã illã corrigatur; uel ꝙ quãdo p illã nõ corrig. s, tũc eccl sia reddat ei malũ p excõ catione illatã. Sufficit. n. textui formalis locutio (q. s. pęna illa tũ de se & de intẽtione Ecclesiæ illa inferẽtis ordinata ad correctionẽ excõmunicati) ad hoc, ꝙ uerè dicat Ecclesia malefaciẽti reddere bonũ per excõicationẽ. Vnde ad probãdũ illud qđ ẽ textu ad sucrũ est mox ibidẽ pro rõne subiungitur ly qa pœnę medicinæ sunt. s. & de se, & de intentione medẽtis sunt ordinatæ ad salutẽ infirmi. Quòd aũt postmodũ excõ catus ad cor suũ redeat corrigendo se, uel non se corrigat; hoc quodãmõ est p accidens, & extra ꝓpositum respectu formalis locutionis: cum ab extrinseco pendeat nõ ab intrinseco, s. cum ee libero arbitrio effectualiter fiat non ex intentione Ecclesiæ. Licet. n. hæc intẽdat, ꝙ ille per excõicationẽ corrigatur. s. uitam suam emendet: tamen per hanc bonam intentionem non facit Ecclesia, quòd de facto ille ipsum emendet. Aliogn oẽs ab Ecclesia excõicati seipsos emendarent: cum de oĩbus hoc intendebat Ecclesia. Rursus. Ly cum aliquis p pęnã aliquã corrigitur, non redditur ei malum sed bonum. Põt quoq; uniuersaliter sumi ista propositio, & ly corrigitur accipi per ly corripitur. s. castigatur seu punitur. Ac si dictum fuisset, cũ

Tria bona intendit ecclesia excõicato alicui.

Contra multorũ opinionẽ de pœnis.

aliquis per pœnam quamcumque in præsenti uita punitur, non redditur ei malum (ut arguens, & multi alij credunt,) sed bonum: & hoc quia pœnæ medicinæ sunt, i. de se ordinatæ, ad bonum illius, qui punitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum excommunicatio iniuste lata habeat aliquem effectum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod excommunicatio iniuste lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationẽ protectio, & gratia Dei subtrahitur: quæ non iniuste subtrahi potest, ergo excõmunicatio iniuste lata non habet effectum.

¶ 2 Præterea, Hieronymus dicit,* quod est de supercilio Pharisæorum, æstimare esse ligatum, vel solutum, qui ligatur vel soluitur, iniuste; sed eorum supercilium erat superbũ, & erroneum, ergo excommunicatio iniusta nullum habet effectum.

G SED CONTRA. Secundũ Greg. præcepta Pastoris siue iusta, siue iniusta timenda sunt: nõ autem essent timenda, nisi aliquid nocerent etiam iniusta ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum, quod excommunicatio potest dici iniusta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, sicut cum ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat, & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum suum, quamuis ille qui excõicat peccet: quia iu-

H ste patitur, quamuis ille iniu-

*Super illud. M. 16 Tibi dabo claues. 1.9 *Hom. 26. in Euãge. mediũ hĩ 11. q. 3. ca. 1. & 17.

APPENDIX.

1 Vid. 1. S. Eccl. &c.

EX articulo habes. 1 Primo quõ per rõem radicitus euellas errorem Ioannis Huss (ut refert Conc. Constantiense, ubi infra) dicentis: quòd per censuras Ecclesiasticas excommunicationis suspensionis uel interdicti, ad sui exaltationem clerus laicalem populũ sibi suppeditat auaritiã multiplicat, malitiam protegit, uiam præparat Antichristo. Cum. n. non nisi pro mortali pertinacia uestito, et postquàm nõ habuerit ecclesia quid amplius faciat pro saluãdo ipso pertinaci, excommunicatio fieri non debeat (ut monstrat articulus) patet iam ex hoc, quòd per censuram hãc clerus laicos nõ suppeditat, sed adiuuat; auaritiam non multiplicat, sed restringit; malitiam non protegit, sed pro suo posse arcet; uiam non parat Antichristo, sed Christo. Quòd si fortè excommunicandi potestate aliquis (quod nescio) abutatur, ea minus circumspectè in ædificationem fidelium exercendo, iam non de excommunicatione, sed de excommunicationis abusu, fit sermo; ac propterea à simili non de censuris ecclesiasticis, sed de abusu censurarum, ideoque a formali locutione circa ipsas ad materialem transitur. Quòd si ad materialem se transisse (quamuis non paruus error, in philosophia etiam, id reputetur) dicat Ioannes Huss, ut articuli præsentis aciem subterfugiat, incidit in Scyllam cupiens uitare charybdim. Intollerabilem enim ex hoc errorem suum esse manifestat coram uniuerso mundo; & hoc in terminis suis. Non enim dicit quòd aliquis clerus, uel aliquis de clero, sed quod clerus, per censuras &c. Quis modo uel mediocriter sciens ignoret, quòd inter tot clericos aliqui sint circa usum excommunicationis benè se habentes: & consequenter quòd censurarum abusum omnibus indifferenter clericis attribuere, est non tantum erroneum, sed etiam nimis temerarium?

Vt dr a. 5. ar. 18 §. 6 in fi. & q. præsenti ar. 2. 1. ti art. 2. ad 3.

2 ¶ Secundò igitur habes, quomodo per rationem ostendas, errorem prædictum (siue formaliter, siue materialiter sumatur) meritò damnari à Concilio Constantiensi sessio. 15. cuius sententiam damnatoriam contra Huss, uide quæstio. 19. artic. 5. appen. Item à &c. ut artic. 2. appen. Specialiter Matt. 18. Non enim Christus potestatem censurarum ibi dedisset Ecclesiæ (ut patet:) si hanc de se esse in destructionem, & non in ædificationem, salutis; aut ab omni clero semper abutendam fore, sciuisset.

3 ¶ Tertiò habes, quomodo per rationem ostendas, meritò fuisse à Concilio Tridentino sancitum, quòd non nisi magna circumspectione debeat quis excommunicationis gladio uti; & hoc sess. 25. c. 3. de refor. 2. sic, Quamuis excommunicationis gladius neruus sit ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos ualde salutaris; sobriè tamen, magnaq; circumspectione exercendus est: cum experientia doceat; si temerè, aut leuibus ex causis incutiatur, magis contemni, quàm formidari; & perniciem potius parere, quàm salutem. Quapropter excommunicationes illas, quæ, monitionibus præmissis, ad finem reuelationis (ut aiunt) aut deperditis, seu subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus, præterquàm ab Episcopo decernantur; & tunc non aliàs, quàm ex re non uulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animum moueat; nec ad eas concedendas cuiusuis sæcularis, et Magistratus, authoritate adducatur, sed totum hoc in eius arbitrio, & conscientia sit positum; quã ipse pro re, loco, persona, aut tempore eas decernendas esse iudicauerit. In causis uero iudicialibus mandatur omnibus iudicibus ecclesiasticis, cuiuscunque

Ly ualde salutaris facit pro ar. 2. & cõtra Huss.

Notent lj, ad quos pertinet.

F dignitatis existant, ut quandocunque executio realis uel personalis in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quàm in definiendo à censuris ecclesiasticis, sed liceat eis (si expedire uidebitur) in causis ciuilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus contra quoscũque, etiam laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existentibus eo ipso, quod exactæ fuerint, assignentur, seu per captionem pignorum, personarumq; districtionem, per suos proprios aut alienos executores faciendam, siue etiam per priuationem beneficiorũ aliaq; iuris remedia, procedere, & causas definire. Hæc ibi. Item meritò fuisse dictũ à concilijs multis &c. ut ar. 2. appen. Item meritò fuisse insinuatum, quòd medicinæ sunt à Papa Innocentio 4. in Conc. Lugdunẽsi. Cum medicinalis sit excommunicatio non mortalis, disciplinans, nõ eradicans, (dummodo tamẽ is, in quem lata fuerit, non contemnat) cautè prouideat iudex ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat, se prosequi quod corrigentis fuerit, & medentis &c. & hæc eadem in suspensionis, & interdicti, sententijs uolumus obseruari. Hæc ibi, & recitantur, de sententia excommunic. in sexto. Per hoc ergo etiam, a simili, colligitur, quòd suspensionis, & interdicti, pœnæ sunt medicinales. Item à Concilio Arelatensi 2. capitulo 30 Secundum instituta seniorum, si à communione sacerdotali fuerit authoritate suspensus episcopus; hunc non solum à clericorum, sed etiam à totius populi colloquio, atque conuiuio placuit excludi; donec resipiscens ad sanitatem redire festinet. Hæc ibi. Ex prædictis confunditur etiam Hus; (ut bene considerantι, & applicanti patet. Non enim tantum laicalis populus censuris ecclesiasticis, sed & Episcopus (quando opus est) corripitur, quod utique est signum euidenter eius errore destruens.

Concil. in

Item a concilio Carthaginensi primo cap 3. Persuasio interdum prudentes solet arcere à peccatis: dum imprudentes debet metus huiusmodi constringere, si sanum consilium respuũt, & salutare mandatum. Si ergo laici, sunt; post monitionem, si contempserint, à communione separentur. Hæc ibi. Propter ly debet, facit multum ad confirmationem articuli secundi: itẽ ly arcere à peccatis, monstrat; quòd sunt medicinæ, quantum est de se & de intentione ecclesiæ excommunicantis, uel alias censuras inferentis, licet ex defectu excommunicatorum uel aliter censuratorum quandoque mors sequatur horribilior. Sed K tamen, etiam tunc, medicinæ sunt: quia in salutem, aliorum uidentium uelique timore inde concussorum, proficiunt.

Cẽsuræ ecclesiasticæ sunt medicinæ.

¶ Quarto habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, 4 pro quanto aliquem sic uel sic pro damno temporali dicunt posse excommunicari, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quinto uides quomodo ex his uicissim doctrina hæc Angelica, declaretur, & confirmetur.

QVÆST. XXI. ART. IIII.

CONCL. 1ª Excommunicatio iniusta, ex parte excommunicantis tantum habet effectum suum, quamuis ille, qui excommunicat, peccet.

¶ PROB. Quia 1 excommunicatio tunc habet effectum suũ, quando excommunicatus iustè patitur. & in excommunicatione iniusta, ex parte excommunicantis tantum, excommunicatus iustè patitur: Quia 2. (ly quamuis &c.) excommunicans iniustè facit; & quicunque iniustè facit peccat.

¶ CONCL.

ſte faciat. Alio mō ex parte excōicationis ipſius, uel quia cauſa excommunicationis eſt indebita, uel quia infertur ſententia iuris ordine prætermiſſo, & tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui ſententiam nullam eſſe faciat, non habet effectum, qa non eſt excommunicatio. Si autem excommunicātio nō annullet ſententiam, habet effectum ſuum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum, uel abſolutionem petere debet ab excommunicāte, uel ad ſuperiorem iudicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque q̄ eſt debita cauſa ex parte excommunicantis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati, ſicut cum quis pro falſo crimine in iudicio probato excommunicatur & tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quàmuis homo gratiam

¶CONCL. 1ª. Excommunicatio iniuſta ex parte excommunicationis, ita quòd iniuſtitia ſententiam nullam eſſe faciat, nō habet ſuum effectum.

¶NOT. Duodecim caſus, in quibus excōicatio eſt nulla, hr̄ in gloſ. ſexti decret. tit. de ſent. excomm. c. præſenti. Vbi paſſim allegat canones multos: ideo uide ibi.

¶PROB. Quia talis excōicatio non eſt excommunicatio.

concl.p ¶CONCL. 3ª. Excommunicatio iniuſta, ita q̄ iniuſtitia nō annullet ſniam, habet effectum ſuum.

concl.f ¶PROB. Quia talis excommunicatio eſt excōmunicatio (hoc præſupponitur, ab oppoſito ex ꝓbatione concluſionis 1æ.)

Concl.n ¶CONCL. 4ª. Excommunicatus iniuſtè, dummō excōicatio non annullet ſententiam, debet humiliter obedire (& hoc erit ei ad meritum,) uel abſolutionem petere ab excōicante, uel ad ſuperiorem iudicem recurrere: ſi autem contēneret, eo ipſo mortaliter peccaret.

¶NOT. Ly humiliter. Hoc non tantum eſt limitatiu de ly obedire, ſed etiam de ly petere abſolutionem. Debet enim talis humiliter petere abſolutionem, non per metum compellere. Alioquin abſolutio ſic obtenta non ualeret: & tunc iure excommunicationem incurreret. Vide Papa Greg. 9. in Conc. Lugdun. dicit. Abſolutionis beneficium ab excommunicationis ſnia, uel q̄cunque reuocationem ipſius, aut ſuſpenſionis, ſeu interdicti, per uim uel metum extortam, ꝑitus concilij auctoritate, omnino uiribus euacuamus, &c. Eos, qui abſolutionem, ſeu reuocationē hmōi ui uel metu extorſerint, excommunicationis ſniæ decernimus ſubiacere. Hæc ibi, & hr̄ in 6. item. Quartam hanc concluſionem diligenter memoriæ mandato: ut & ab erroribus, in quibus nonnulli uiri alioquin ſapiētes decipiuntur, libereris; & proximos non ſcandalizes ex peccato magno inobedientiæ tuæ ſed ipſos una tecum ædifices. Item. Hanc ipſam concluſionem ueram eſſe, declarauit facto ſuo Conc. Trid. qñ in indice librorum prohibitorum mutilari & corrigi mandauit ſermones aliquos, ubi de tali caſu excōicationis cuiuſdam Ferrarienſis agebatur: ubicunque de hac re incidiſſet qō, & qualiſcunque determinatio in ſermonibus illis: contra iſtam Sancti Doct. quartam cōcluſionem. Vnde mirandum ſatis de tanto uiro, & de alijs quibuſdam ipſam in hoc defendere attentantibus; q̄ D. Thomæ tā apertas literas conatus illorum reprobantes non uiderint.

¶PROB. Quia hoc, tanquàm clarum ex ſe, præſupponitur.

¶NOT. Clarum eſt hoc colligi ex Concilio decernēte (ut ſupra notatione immediate ꝓmiſſa:) & ex Grego. tibi in 6. de his, q̄ ui metusve cauſa fiunt. Nam ibi loquitur de abſolutione a ſententia excommunicationis, etiam iniuſtæ (ſecundum gl.)

¶CONCL. 5ª. Quando excōicatio procedit ex debita cā ex parte excōicantis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati: tunc ſi excommunicatus humiliter ſuſtinet, meritum humilitatis recompenſat excommunicationis damnum.

¶NOT. Aduerte diſtantiam inter quartā, & quintam concluſionē: q̄ in 4ª excōicatus dēt petere abſolutionem, de qua re nihil dr̄ in quinta. Rō eſt: qa ſi quinto mō excōicatus peteret abſolutionē, eo ipſo uideretur fateri, ſe eſſe in crimine, ꝓ quo excommunicatus eſt; cum tamen hoc falſum ſit (ut in textu declaratur.) Cōueniunt uero in hoc, q̄ uterque illorum excōicatorum debet humiliter ſe habere, non contemnere. Nam contemptus ipſe culpā de nouo faceret, ubi culpa non erat: & inde perniciem ſibi generaret: unde, humilitate addita, meritum ſperabatur. Excommunicatio igitur utrouis modo iniuſta ſp̄ timenda eſt: & non cōtemnenda, ſi culpa euadenda eſt; & humiliter ſuſtinenda aut & ſeruanda, ſi meritum inde habere uolumus.

¶PROB. Quia ut manifeſta ex ſe præſupponitur.

¶Corollarium. Ex his ergo oībus concluſionibus patet: q̄ excōicatio pōt eē iniuſta ex triplici capite; ſ. ex parte, uel excōicantis (en 1ª concluſio) uel excōicationis (en 2ª, & 3ª,) uel excōicati (en 5ª.) Ex his ēt patet; quid debeat facere excommunicatus ſiue uel ſiue iniuſtè: quod ſ. nunquam debet contemnere: ſed aliquando debet humiliter ſuſtinere (ut in 5ª;) aliquando ultra hoc debet humiliter obedire, & abſolutionem petere (ut in prima, & tertia;) aliquando non tenetur obedire nec abſolutionem petere (ut in 2ª.)

¶Examen. Ly humiliter ſuſtinet. Non dicit in iſto caſu textus, q̄ humiliter obediat. Ratio eſt: quia ſub pœna excōicationis latæ ſniæ poteſt præcipi quandoque id, qđ apud iudicem ſecundum allegata & ꝓbata iniuſtum eſt, & ſm rei ueritatem ei, in quē decernitur excommunicatio certò notam iniuſtum. Puta. Allegatur, & probatur apud iudicem Eccleſiaſticum, q̄ inter Bertam & Titium eſt mřimonium ſine impedimēto aliquo; & inſtatur, ut cohabitēt ſimul, ſibique inuicē reddant debitum. Ex alia parte Titius certò ſcit impedimentum ineſſe huic matrimoniali cohabitationi: ſed hoc apud iudicem illū ꝓbare non poteſt. Ad inſtantiam ergo partis allegantis, & ꝓbātis (ut ſupra) iudex fert excōicationem latæ ſniæ, ut Titius mō prædicto cohabitet Bertæ. In hoc, & alijs eiuſdem tenoris caſib⁹, loquitur quinta concluſio: & ideo nō dicit, q̄ Titius debeat obedire, ſed humiliter ſuſtinere. Quæ Sancti Thomæ determinatio declaratur ſimul & confirmatur ex reſponſo Papæ Innoc. tertij, de ſenten. excomm. Inquiſitioni tuæ reſpondentes credimus diſtinguendum: utrum ſi alter coniugum pro certo ſciat impedimentum coniugij, propter quod ſine peccato mortali non ualet carnale commercium exercere; quamuis illud apud eccleſiā probare non poſſit: an non ſciat pro certo, ſed credat. In primo caſu debet potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quam per carnale commercium pctm̄ operari mortale. In ſecundo diſtinguimus; utrum habeat conſciam hmōi ex credulitate leui & temeraria, an ꝓbabili & diſcreta. Et quidem ad ſui paſtoris conſilium conſcientiis leuis & temerariæ credulitatis explosa, licitè poteſt non ſolum reddere, ſed exigere debitum coniugale. Verum cum conſcientia pulſat animū ex credulitate ꝓbabili & diſcreta, quamuis non euidenti & manifeſta; debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet: nè in alterutro uel contra legem coniugij, uel contra iudicium conſciæ cōmittat offenſam. Hæc ibi. Textus ergo ꝑ ly humiliter ſuſtinere, denotat: non eſſe faciendum, contra conſcientiam, qñcunque caſus eiuſdem tenoris cum recitato à Papa occurrerit: ſed nec uſe cōtemnendum, nec ſuperbè impugnandum imperium Pontificis, uerū, ꝓ quanto pōt fieri tuta conſcia, ſupꝰori obediendum. V.g. Præcipit ſupior & cohabitationem cum altero coniugum, & mutuam debiti redditionem (ut ſupra.) Reclamat conſcia quo ad redditionem debiti certa de impedimento appoſito, non āt quo ad reliquā cohabitationē: tunc (ſm textum ar. præſentis) cohabitet ſimul Titius ille cum Berta ꝓuidendo ēt ei de neceſſarijs pro uictu & ueſtitu, & non commiſceatur illi carnaliter. In cohabitādo tamen uitentur occaſiones pcti mortalis: aut aliàs ēt ꝓuideatur diſcretè apud præcipientem: nè qñ offendatur Deus. Ly annullet ſniam. Multipliciter ſnia dicitur nulla: qđ longū eſſet referre hic. Idō Doctores Canoniſtas, & Caſuiſtas conſule de hac re, ut. excommunicatio de cauſa formali, tit. de ſent. excomm. uel tit. ſimili. Vide etiam no post concl. ſecundam.

Casus me morādus pro conscientia. concl.y

2m de maiori. Protectio & gratia Dei. ℞. Vel ſaltem illa, quæ ex parte noſtra diſponunt ad protectionem & gratiam Dei. §. Tunc &c. Nam excommunicatio iniuſtè lata habet effectum ſuum, (obſeruatis obſeruandis in concluſionibus) inquantum ſubtrahit illa, quæ ex parte noſtra ad gratiam diſponunt: nec aliter intelligit concluſionum determinatio dicentium, quòd excōmunicatio iniuſtè lata habere effectum ſuum. Homo enim gratiam Dei iniuſtè amittere non poteſt: ut patet in litera.

¶NOT. Ly hō gratiā Dei iniuſtè amittere nō pōt. Cōfirmatur hoc ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 11. ſic, Deus ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit: niſi ab eis prius deſeratur. Hæc ibi. Item ex Apoſt. ad Hebr. c. 12. Contēplantes, nè quis deſit gratiæ Dei. Per hoc enim q̄ non dixit Apoſt. ne gratia Dei alicui deſit; ſed, ne aliqui deſit gratiæ Dei, denotauit q̄ hō eſt primus ad deſerendum gratiam habitā, non autem gratia ad deſerendum hoiem; & conſequēter q̄ hō g̃iam Dei iniuſtè, i. ſine culpa propria, amittere nō poteſt.

2m Ex Hieronymo. Esse ligatum. &c. Quantò ad culpam: non, quantum ad pœ

nam. §. Tunc &c. Nam quando in conclusionibus præsentis articuli, dicitur q̃ habent effectum suum iniustæ excommunicationes, intelligitur quantum ad pœnam tantum (ut in litera respondi;) nisi aliud accedat, puta inobedientia. Non enim culpa nascitur nisi ex nobis quod & Matth. 15. per ly de corde exeunt cogitationes malæ, & apud Chrysostomum per ly nemo lęditur nisi à semetipso, confirmatur.

Dei iniuste amittere nō possit, potest tamen amittere illa iniuste, quę ex parte nostra sunt, quę ad gratiam Dei disponunt, sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbum quod ei debetur, & hoc modo excommunicato gratiam Dei subtrahere dicitur, G vt in prædictis patet.*

AD SECVNDVM dicendũ, q̃ Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pęnas, quæ possunt etiam iniuste infligi à rectoribus Ecclesiarum.

*ar. 2. co. & ad 3. & ar. præsen ti arg. 5.

Vid. p S. Eccl. &c.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primo: quomodo per rationem in- 1 terimas errores Ioannis Huss (ut refert Concil. Cōstantiēse infra) dicētis: q̃ sacerdos uiuens secūdum legem Christi, & habens notitiam scripturæ, & affectum ad ædificādũ populum, debet p̄dicare, non obstāte prætensa excommunicatione. item eiusdem dicentis; q̃ quilibet p̄dicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdocium accedit; & illud mandatum debet exequi, non obstante excommunicatione. Item Ioannis Vuiclef peius dicentis: q̃ illi qui dimittunt prædicare, siue audire uerbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & (secundum Prei.) addentis, quòd in die iudicij habebuntur Antichristi, & proditores.

2 ¶Secundò habes: quō per rōnem ostendas: errores hos meritò damnari à Conc. Constantiense sess. 8. contra Vuiclef, & 15. contra Huss: cuius sniam damnatoriam lege supra q. 20. ar. 3. de Vuiclef, & q. 19. ar. 5. de Huss, e pp. Item à Conc. Lateranensi sub Leone X. sess. 11. ubi Leo post alia multa subdit. Sacro approbante Concilio statuimus, & ordinamus: ut nullus tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi tam de iure, quàm de consuetudine, uel priuilegio, aut alias pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur nisi per superiorem suum diligenter examinatus, ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & uitæ exemplo ad illud opus & idoneus reperiatur. Et hic quocunque postea prædicaturus accesserit de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas, seu alias suis examinatoris approbatoris que Episcopo & aliis locorum ordinariis fidem legitimè faciat &c. Si qui aūt contra præmissorum aliquid cōmittere quicquàm ausi fuerint excommunicationis sniam incurrant, à qua non nisi à Rom. Pontifice absoluanť. &, ut horum exemplo alij attentare similia minimè audeant, eis prædicationis officium interdictum esse perpetuò decernimus, non obstantibus quibuscunque priuilegiis &c. Hæc ibi. Leo autem X. fuit post Concilium Constantiense quod damnauit ipsos Vuiclef & Huss: & consequenter per hoc q̃ excommunicatio X nem de nouo profert ut supra, demonstrat; q̃ loquitur cōtra errores ab Vuiclef & Huss. prodierunt, & eos damnat. Item à Concil. Trid. sess. 25. c. 3. de refor. 2. si obdurato animo censuris annexus in illis per annum insorduerit: etiam contra eum, tanquàm de hæresi suspectum, procedi possit. Hæc ibi. Item à &c. ut supra et. 3. eppe o. ubi ostenditur quàm timenda sit excommunicatio. Adde: quòd tales excommunicati, etiam de suspicione hæresis per Concil. Triden. notantur modo iam dicto: & consequenter perpende hinc, quantum terroris sit excommunicatis, uel in excōicatione non obedire. Item à Concilio Triburiensi c. 3. sic. Idcirco non potentiam ostendentes sed iustitiam exhibentes præcipimus & authoritate uiā iniungimus uobis regni nři Comitib⁹, postq̃ ab Epis anathemate excōicationis percelluntur, & cū ad pœnitendū nō inclinent, ut ab ipsis comprehendantur: ut q̃ diuinū iudicium non uerentur, humanæ sniæ feriantur. Hæc ibi. Itē à Papa Eugenio 2. ex Concil. Rhemensi, sic. Qui excōicato, donec ab eo, q̃ eū excommunicauerat, uel ab alio authoritate sedis Apostolicę absoluatur, scienter communicare præsumpserit excommunicationis sniā seipsum teneri censemus. Hæc ibi. Auditores ergo prædicatoris excōicato notoriè, antequàm absoluatur sunt excōicati p Eugenium. Item à Conc. apud palatium Vernis, c. 9. sic. Quòd si aliquis ista oīa contempserit, & Eps emēdare minime potuerit: regis iudicio, exilio condēnetur. Hæc ibi: ubi in cōtextu est locutio de excommunicatione.

Circa quod quæruntur sex.

Primo, Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

Secundò, Vtrum non sacerdos excommunicare possit.

Tertio, Vtrum excommunicatus, vel suspēsus possit excommunicare.

Quarto, Vtrum aliquis seipsum, vel ęqualem, vel superiorē possit excommunicare.

Quinto, Vtrum aliqua vniuersitas excommunicari possit.

Sexto, Vtrum semel excōicatus excōcari possit vlterius.

QVAEST. XXII.

De his qui possunt excommunicare, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his qui possunt excommunicare, & excommunicari.

ARTICVLVS I.

Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

H AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos possit excommunicare.

¶Tertiò habes: quō per rōnem ostendas: meritò dictum fuisse à Papa Greg. 11. q. 3. Snia Pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda est. Hæc ibi. Vbi insinuatur quòd excommunicatio iniusta quoque hēt suum effectum: qui effectus multum timēdus est. De quo effectu in art. 2. & in Concilio apud Palatium Vernis c. 9. Vt sciatis qualis sit modus istius excōicationis: in ecclesiā non dēt intrare, nec cū ullo chřiano cibum, uel potū sumere, nec eius munera accipere dēt, uel osculū porrigere, nec in oratione se iungere, nec salutare: antequàm ab epo suo fuerit reconciliatus. Hæc ibi. De quo & effectu loquitus est Greg. 9. de sent. excomm. Si quem &c. à iudice excommunicari contingat: dicendum est, eum non tm minori quæ a perceptione sacramentorum; sed & maiori excōicatione, quæ a cōione fidelium separet esse ligatum. Hæc ibi. 1

*Th. in 4. d. 18. q. 2. a. 2. q. 1. & seq.

¶Quartò habes: quō per rōnem præmissa dicta Patrum, pro quanto excommunicationem iniustam dicunt esse timendam, uel effectum suum habere, uel non contemnendam sed humiliter obseruandam, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides: quomodo ex iis Angelica hæc doctrina ulcisime consolidatur, & declaratur. 5

I

QVÆST. XXII. ART. I.

CONCL. 1ª Illi soli possunt excommunicare, qui habent iurisdictionem in foro iudiciali. 85

¶PROB. Quia ligatio uel absolutio, q̃ hoīem obliget in cōparatione ad alios hoīes, ad forum publicū exterioris iudicij pertinet (patet ab opposito de foro pniæ:) & excōicatio hoīem obligat in comparatione ad alios homines (cum a fidelium communione separet. q. 21. ar. 1.)

¶NOT. In foro consciæ, & in foro exterioris iudicij inueniūtur conuenientia & disconuenientia. Conuenientia q̃dem: quia in utroque hō Deo reconciliatur per absolutionē, uel ob reconciliatur p ligationem. in foro aūt iudiciali ultra hoc requiritur respectus ad homines, & ideo forus exterior dicitur iurisdictionē maiorem exigere, quàm interior.

K ¶CONCL. 2ª. Soli Epi p̄pria authoritate & maiores Prælati, (sm rōbiorem opinionem) p̄nt excōicare. Eporum noīe intelligit conclusio Epos & non consecratos, dummō electi & confirmati sint, quàmuis non consecrati. Nā p̄nt ea q̃ sunt iurisdōnis, ut excōicare, suspendere, interdicere, (extra de elect. & ele. potes. trāsmissam:) licet nondum possint ea quæ sunt ordinis epalis, ut ordines conferre, benedicere uirgines &c.

¶PROB. Quia soli Epi, ac maiores Prælati habent iurisdōnē in foro iudiciali ex propria authoritate, seu ordinariam.

¶CONCL. 3ª. Presbyteri parochiales non, nisi ex commissione eis facta, uel in certis casibus eis à iure concessis, excommunicare possunt.

¶Exemen. Ly ex cōmissione. Consuetudinē & prisca p hoc intelligit: quia talis consuetudo est q̃dam tacita commissio: & dat iurisdōnem. 9. q. 3. conquestus. Ly Presbyteri parochiales. Nil aliud. s. habentes, præter hoc: q̃ sunt tales. Nam plebanus potest excommunicare subditos suos, de offic. iud. ord. cum ab ecclesiarum: nisi consuetudo sit in contrarium. Ly Presbyteri. s. seculares.

lares. Nàm regulares in pastorali cura constituti, puta prior conuentualis, & Abbas, possunt excommunicare monachos suos de maio. & obed. cum in ecclesiis. & da simo. sicut: quāuis nō possit prior claustralis. Rō oīum una est; qa de iure uel cōsuetu.line habent subditos, & in foro contentio.o ecclesiastico eis ius dicere ‖ A ntum hanc uerissimum, ut alibi probatum fuit canonice) solu in tertij descendit omne sacerdotium uerum; omnis ptās uera tum ordinis tum iurisdictionis ecclesiasticæ: & sic de aliis prædictis. De hoc primatu Petri uide q6.17. art.5. appen. & q.20. art.1. Coroll. post primum.

Excommunicatio enim est actus clauiū, sed quilibet sacerdos habet claues, ergo quilibet potest excommunicare.

¶2 Præterea, [b] Maius est soluere, & ligare in foro pœnitentiæ, quàm in foro iudicij, sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro pœnitentiali absoluere, & ligare: ergo etiam potest sibi subditos quilibet sacerdos excommunicare.

B

SED CONTRA. Ea, in quibus imminet periculum, sunt maioribus reseruanda, sed pœna excommunicationis est valde periculosa, nisi cum moderamine fiat, ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in foro conscientiæ causa agitur inter hominem, & Deum, in foro autem exterioris iudicij causa agitur hominis ad hominem, & ideo absolutio, vel ligatio, quæ vnum hominem obligat quo ad Deum, tantum pertinet ad forum pœnitentiæ, sed illa, quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij, pertinet: & quia homo per excommunicationem à communione fidelium separatur, ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet, & ideo [m] illi soli possunt excommunicare: qui habent iurisdictionem in foro iudiciali, [n] & propter hoc [p] soli Episcopi propria authoritate, & maiores Prælati secundum communiorē opinionem possunt excōmunicare. [q] Sed presbyteri parochiales non nisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus: sicut in furto, & rapina & huiusmodi, [r] in quibus est eis à iure concessum, quod excommunicare possunt. [s] Alij autem dixerunt, quod etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare, sed prædicta [t] opinio est rationabilior.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod excommunicatio non est actus clauis directe, sed magis respectu exterioris iudicij, sed sententia excommunicationis quamuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni, secundum quod ecclesia militans est uia ad triumphantem, ideo etiam talis iurisdictio per quam homo excommunicari potest, clauis potest dici, & secundum hoc à quibusdam distinguitur quod est clauis ordinis, quam omnes sacerdotes habent, & clauis iurisditionis in foro iudiciali, quam habent soli iudices exterioris fori. Vtramque tamen Deus Petro contulit, Matth. decimo sexto, & ab ipso in alios descendit, qui vtranque habent.

C

AD SECVNDVM dicēdum, quod sacerdotes parochiales habent quidem iurisditionē in subditos suos quantum ad forum conscientiæ, sed non quantum ad forum iudiciale, quia nō possunt conueniri coram eis in causis contentiosis, & ideo excommunicare non possunt, sed absoluere possunt in foro pœnitentiali: & quamuis forum pœnitentiale sit dignius, tamen in foro iudiciali maior solemnitas requiritur, quia in eo oportet quod non solum Deo, sed etiam homini satisfiat.

D E

pūt: qđ nō pōt prior claustralis. Adde: q prior cōuētualis potest p electionē canonicā: sđ claustralis nō. sed solū ab Abbate, cuius est delegatus. Vñ nō, nisi mortuo Abbate, qñ eius uices p legē in oībus obtinet, pōt excōicare iure suo: sicut & capitulū uacāte sede, qñ gerit uices in spūalibus Epi mortui de maio. & obed. is, q. Quāuis excōicatio sit proprius mucro Epi. 16. q. 2. visis: maximè si coīntelligat oīt solēnitas posita. 11. q6. 3. Debent. Vbi dr. Debēt 12. sacerdotes episcopum circunstare, & lucernas ardētes in manibus tenere, quas in cōclusione anathematis uel excōicationis pijcere debent in terram, & conculcare pedibus. Deinde epist. ad parochias mittatur continens nōia excōicatorum, & causā excōicationis. Hæc ibi & in hoc sensu maximè, intelligitur cōclusio secunda prædicta. De epistola mittenda loquitur ad hoc: ut excōicati uitentur, infra q.23. ar.1.

¶PROB. Quia psbyteri parochiales nō habēt propria authoritate iurisdōnem in foro exteriori; sed eā ex commissione habere possunt.

Concl. m

1[m] de maiori

Est actus clauium. R. non tñ directè. S. Tūc &c. Licet enim quilibet sacerdos habeat clauem ordinis, quæ dicitur clauis directè: non tamen habet clauem iurisdōnis exterioris iudicij, quæ dicitur clauis potius indirectè. Quare autem directè, uel indirectè ista, uel illa clauis dicatur: uide in texto.

concl. p

¶NOT. Ne mireris: q ptās iurisdōnis à Petro in alios descendat (ut hic dr.) & cū q epi propria authoritate (ut in secunda cōclusione dr) habeant iurisditionem. Non enim dissident hæc quamuis uideantur. Nam illa, quæ descendunt a Petro sunt ta duplici discrimine. Vel enim ab ipso communicantur alicui p temporariam quandam commissionem: uel per ordinariam institutionē. Primo modo cōicata dr̃ haberi ab inferioribus nō propria authoritate, sed delegata: secundo autem mō haberi ab inferioribus dr̃ authoritate non delegata, sed propria. Institutio enim prædicta trahit secum intrinsecè iurisdictionem talem: & ideo non delegata dicitur, sed propria ei qui sic instituitur. Tales sunt omnes episcopi catholici: in cuius signum dicuntur perpetui administratores talis uel talis ecclesiæ. Hinc patet, quòd proprium non sumitur hic, ut dicit independentiam ab alio puro homine (sic. n. est solius Petri propria authoritas) sed ut dicit id, quod semper concomitatur rē ipsam. Ergo ly proprium potest conuenire pluribus, & tamen unicuique erit proprium.

concl. f

* Hic eodem co.

2[m] de maiori

Maius est. R. quantū ad dignitatem non quantum ad solemnitatem. S. Tunc &c. Stat enim simul, & q quilibet sacerdos, possit exercere id, q dignius est, absolutè loquendo, & quòd non possit id, quod solemnius est. Nam

¶Examen. Ly utranque tamen Deus Petro contulit Matth. 16. Scilicet singulariter: ut habetur ad literam supra quæst. 20. artic. 1. ad primum, & etiam ex hoc contextu. Nisi enim singulariter Petro contulisset, non diceret textus ly ab ipso in alios descendit. Vt quid enim necesse esset, potestatem huiusmodi à Petro descendere in alios: si alij hanc sine Petro haberent? Quòd si non habent, ex hoc est quia Petro singulariter collata est. Hinc dicitur, & meritò quòd sacerdotium in ecclesia est unum; quòd ecclesia est una; quòd regnum ecclesiæ est Monarchicum; quòd hierarchia ecclesiastica est subordinata; quòd ecclesiæ sūt multa membra & unum corpus, & similia. Ratio est omnium horum: quia omnia referuntur ad unum. A Petro enim (per totum

De prima tu Petri in utraq; ptāte.

in solemnitate, de qua loquimur, requiritur aliquid, quod non requiritur in illo digniori.

¶NOTATIO. Ligare & soluere in foro pœnitentiæ, ideò dignius est, quia & clauis hæc ordinatur directè ad regnum (ut in ad primum), & a sacerdote tantum administratur (quæst. octaua, articu. primo, & secundo.) Ligatio autem & solutio in foro exteriori: non est sic. Potest enim etiam non sacerdos super censuras ea commissione, & huiusmodi censurarum claues ordinantur mediatè ad regnum (ut in ad primum, & quæstio. 19. articu. tertio, & nono, huius, ar. seq. & quarta distin. 19. quæstio. prima, articu. primo.)

APPENDIX.

1 Ex arte.habes primo:quo per rónem disiclas errorem Andiaphoristarum (Prat.Aoudiaphoristæ) dicenuú, q̃ epi nullam hñt iurisdõnem. ¶Secuodo habes,quo per rónem ońdas, illum merito damnari a Concil. Antiocbano sic. Siquis præsbyter, uel diaconus, uel glibet clericus deserta ecclesia sua ad aliã transfaundum et credidatis, & ibi paulatí reuirt,quò migiauerit,pperuo manere, ulterius ministrara oõ debet,præsertim si ab rpo suo ad reuertédũ fuerit exhortat.* Qđ si post euocationẽ sui Epi oon obedierit, sd inobediens perseuerat, t,oĩmõ ab officio suo deponi debere, nec aliqñ spem restõ oit hñe, decernimus. Si uaro pp hãc culpã depositum alius Eps susceperit, & ipse a cõi Synodo pœnã merebitur increpatioois tanq̃ ecclesiastica iura dissoluẽs. Hæc ibi: & recitantur 7. q6.1. Nota ly intra ecclesiã. sija Ergo Ep̃i hẽt iurisdictionem (ut in Cõc.) & unusquisque distinctam a iurisdõne alterius. Facit & hoc Concil. p q.21.ar.2.cũ ecclesiam excõ.care debere aliquem dicat. Item à Leone Papa ad Anastasiũ Thesalonicẽsem Ep̃m, sic. Siquis Ep̃i, suæ ciuitatis mediocritate despecta, administrationem celebrioris loci ambierit; & ad maiorẽ se plebẽ quacunque róne transtulerit, a cathedra quidem pellatur aliena, sed & carebit ppria: ut oec illis præsideat, quos per auaritiã concupiuit, nec illis, quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis contentus quisque sit: oec supra mensuras iuris sui affectet augeri. Hæc ibi, & recitantur 7.q.1. Nota ly mensuras iuris I sui: ex quo dicto infer, ut supra. Item à Calixto Papa primo epist. 2. ad omnes Galliarum Ep̃os, sic. Nemo alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum iudicare aut excõicare præsumat quia talis iudicatio, uel ordinatio, aut excõicatio, uel damnatio, nec rata erit, nec uires ullas habebit: qm̃ nullus alterius iudicis, nisi sui, (nisi a tenebitur aut damnabitur, &c. Sed hoc obseruet: q̃ ab apostolis, ac patribus, & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum, i. siquis Metropolitanus Ep̃s, nisi qđ ad suam solummõ propriam pertinet parochiam, sine consilio ac uoluntate comprouincialium Ep̃orum extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit &c. Nullus ad possessionẽ accedat (quæ ad eum oon pertinet, & alterius Episcopi est parochiæ) super cuiusquam dispositione: nisi uocatus ab eo, cuius iuris esse dignoscitur: aut quicquàm ibi disponat, uel ordinet, aut iudicet. Hæc ibi. Nota ly iudicis, & ly iuris: qñ his uerbis ad literam iurisdiõ Ep̃is assignata, & quidem ab Apostolis ipsis &c. (ut K ibi,) decernitur. Item à Papa Martino V. in Conc. Constantiensi sess. 43. de exemptionibus. Attendentes q̃ &c. nõnullas ecclesias, monasteria, capitula, conuentus, beneficia, &c. à iurisdõnibus ordinariorum &c. nullatenus exempta de nouo à dictorum ordinariorum iurisdõnibus exemerunt &c. subtrahebãtur ordinariæ iurisdõni &c. Sacro approbãte concilio reuocamus: ecclesias, monasteria, & alia loca prædicta in pristinam ordinariorum iurisdõnem reducimus. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. sess. 6. c. 5. de refor. Item ab eod. sess. 14. c. 7. de pœn. & c. 2. de refor. Item ab eod. sess. 25. c. 6. de refor. 2. & c. 17. ibid.

3 ¶Tertiò habes, qđo p rónem ońdas, meritò dici, extra de offic. iud. ord. quasi per totum, q̃ episcopi excõicare. Qđ & facit ad q. 21. ar. 2. ubi statuitur p Cõcilia, hoc idẽ, i. q̃ excõicare possunt.

4 ¶Quartò habes, quomodo per rationem prædicta Partũ, & quanto episcopos iurisdõnem habere & posse excõicare, & sine iurisdictione excommunicationem non ualere insinuant, & intelligas, & declares, & defendas. ¶Quinto uides, quomodo uicissim ex ea Angelica hæc doctrina, & declaretur, & cõsolidetur. 5

Vtil. p S. Eccl. &c.

*Lib. 4. d. 18. q. 3. & ubi dictũ est sup. q. 19. ar. 3. & 4.

*Vt ẽt dictũ est. q. 16. art. 3. cor.

ARTICVLVS II.

Vtrum non sacerdotes excommunicare possint.

AD SECVNDVM sic proceditur. G Videtur quod non sacerdotes excommunicare non possint. Quia excommunicatio est actus clauium, vt in 4. Sententiarum dicitur: sed non sacerdotes non habent claues:* ergo excommunicare non possunt.

¶2 Præterea, Plus requiritur ad excommunicationem, quàm ad absolutionem in foro pœnitentiæ, sed non sacerdos in foro pœnitentiæ absoluere non potest: ergo nec excommunicationem inferre. H

SED CONTRA est, quod Archidiaconi, Legati, & Electi excommunicant, qui quandoque non sunt sacerdotes; ergo non solum sacerdotes excommunicare possunt.*

RESPONDEO, Dicendum quod sacramenta in quibus gratia confertur, dispensare ad solos sacerdotes pertinet, & ideo ipsi soli possunt absoluere, & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directe respicit gratiam; sed ex consequenti inquantum homo suffragijs Ecclesiæ priuatur, quæ ad gratiam disponunt, vel in gratia conseruant:* & ideo etiam non sacerdotes, dummodo iurisditionem habeant in foro contentioso, possunt excommunicare.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod quamuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iurisditionis.

AD SECVNDVM dicendum, q̃ ista duo se habent sicut excedentia, & excessa: & ideo alicui competit vnum, cui non competit aliud.

QVÆST. XXII. ART. II.

CONCL. Etiã non 86 sacerdotes, dũmõ iurisdõnẽ habeant in foro contentioso, possunt excõicare.

¶NOT. Correspondet hæc conclusio dictis q. 19. art. 3. in cor. Ly dũmõ iurisdõnem habeant in foro contentioso. Hoc est dũmõ possint conueniri coram eis in causis cõtẽtiosis subditi eorũ. Sic. n. interpretatus ẽ seipsum D. Th. ar. 1. ad 2m. Ex hac limitatione hẽt ẽt clarior notitia concl. 3. ar. 1. Rõ. n. q̃ sacerdotes Parochiales nõ possint de se excõicare, est, quia ipsi, ut sic, nõ hñt ex se iurisdõnẽ in foro cõtentioso; licet habeãt iurisdõnem in foro pœnitentiæ.

*4. s. d. 18. q. 8. in 6. Concl.

¶PROB. Quia excõicatio non respicit directẽ gratiã, (cũ excõicatio nõ sit sacrũ) licet ex consequenti (cum suffragia ecclesiæ, quibus hõ p excõicationẽ priuatur, uel ad grãm disponãt, uel in grãtia cõseruẽt.)

Suffragia ad duo ualent.

1m de maiori. Clauẽ. R. Iurisdõnis, non, ordinis. S. Tũc &c. Stat. n. q̃ non sacerdos careat claue ordinis, & tñ habeat clauem iurisdõnis in foro cõtentioso.

¶Examen. Ly clauẽ iurisdõnis. Scilicet impropriẽ dictã. Vt sup. q. 19. ar. 3. in corp. fin. ubi dr̃. q̃ non ppriè dr̃ clauis cœli, sed dispõ ad ipsam. Ex quo ẽt concordantur duo hæc dicta, q̃ 1. sint duæ claues in q. 17. ar. 1. & tñ præter has inueniatur clauis iurisdõnis huiusmodi. I Dicitur. 1. q̃ sũt duæ claues ppriæ: & q̃ hæc oon dr̃ propriè clauis.

2m de maiori. Plus &. Secundum quid, non, simpliciter. S. Tũc &c. Licet enim non sacerdos non possit absoluere in foro pniæ (ut arguitur,) tamen potest habere illud plus, quòd requiritur ad excommunicandum.

¶NOT. Illud plus requisitum ad excõicandum non est aliquid intrinsecè additum ad requisita in foro pniæ; quasi q̃ addatur ultra illa in foro pniæ requisita. Sic. n. diceret plus simpliciter, & consequenter non potens absoluere in foro pniali, multo minus posset excõicare, qm̃, qui non potest minus, non potest ẽt plus. Cæterum illud plus, qđ addit excommunicatio, est disparatum quid à requisitis in foro pniali. i. requiritur in illo foro contentioso, & oon requiritur in illo foro pniæ. Et sic qui potest illud, ad qđ requiritur plus hoc mõ disparatum, non necessario potest illud, ad qđ non requiritur illud plus. Ratio est, quia in isto, ubi oon est illud plus, reperietur aliud plus illo plus; in alio tñ gñe. Sic accidit in K proposito fori confessionis, & fori contentiosi, & ppea dicitur in textu, quòd sa habent sicut excedentia & excessa. & (quod in idẽ redit) in art. 1. ad 2m. dicebatur in textu, q̃ forum pniale est dignius, & iudiciale est solemnius. Quare autem se habeant sic, uide ibi ar. 1. not. post 2m.

APPENDIX.

1 Ex art. habes. ¶Primo qđo p rónem ońdas rectẽ Matth. 18. insinuatum fuisse, q̃ ẽt non sacerdotes possunt excommunicare, maximè si addideris Matth. 26. Insinuatum autem est hoc per ly Quæcunque alligaueritis super terram erunt ligata & in cœlo. Nam hic sim planum contextũ sit tibi sicut ethnicus, loquitur de excõicandi ptãte, & loquitur ad non sacerdotes. Discipuli enim nondum sacerdotes erant, sed postmodum facti sunt Matt. 26. in ultima cœna. Per hoc igitur, q̃ excommunicandi ptãtem tradit discipulis multò ante ultimam cœnam, manifestat, q̃ non sacerdotibus

Vtil. p S. Eccl. &c.

ARTICVLVS III.

Vtrum excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod excommunicatus, vel suspensus excommunicare possit. Ille enim qui est excommunicatus, vel suspensus, neq; ordinē [b] neq; iurisdictionē amittit, quia neque reordinatur cū absoluitur, neque cura iterū ei cōmittitur, sed excōicatio nō requirit nisi ordinem, vel iurisdictionem, ergo ēt excōmunicatus, vel suspensus excommunicare possunt.

2 ¶Præterea, Maius est conficere corpus Christi, quàm excōicare, sed conficere, [h] ergo & excommunicare possunt.

SED CONTRA, Ligatus corporaliter, non potest alium ligare, sed vinculū spirituale est fortius quàm corporale ergo excōicatus nō pōt aliū excōicare, cū excōicatio sit vinculum spirituale.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd vsus iurisdictionis est in comparatione ad hominem, & ideo cū omnis excommunicatus à communione separetur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur, & quia excommunicatio est iurisdictionis, ideo [m]
B excommunicatus excommunicare nō pōt, & eadem ratio est de suspenso à iurisditione. [n] Si.n. sit suspensus ab ordine tantum, tunc non potest ea quæ sunt ordinis, sed potest ea, quæ sunt iurisditionis; & econtra si sit suspēsus à iurisditione & non ab ordine. Si aūt ab vtroque, tunc neutrum potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, [o] quòd quamuis non amittat iurisditionem, amittit tamen iurisditionis vsum.
C

AD SECVNDVM dicendum, quod cōficere cōsequitur potestatem characteris, qui indelebilis est, & ideo homo ex quo characterē ordinis habet, semper pōt cōficere, licet nō semper ei liceat. Secus aūt de excōicatione, quæ iurisdictionem sequitur, quæ auferri potest, & ligari.

dotibus potest cōuenire excōicandi potestas. Et vide differentiā. Quādo eis datur ius est clauē fori pœnitētialis expectat, quod sint sacerdotes, & illis postea ipsam dat dicens Io. 20. Quorū remiseritis peccata &c. Hoc aūt fit ad denotandum: quod potestas dimittēdi peccata nō pōt, neque ēt ex cōmissione, conuenire laico quantūcunque sancto. Quod facit pro q. 8. ar. 1. & 2. & q. 19. ar. 3. & 4. Item habes: quō per rationē ostēdere possis merito esse dictū in Decretis, dist. 25. plectis. Sollicitudo quoq; parochiarū & ordinatio & largitio ad eiusdem archidiaconi pertinēt curam. Hæc ibi. Vnde argumentū trahit (secundū glosam) quod archidiaconi (licet non sint sacerdotes possunt suspēdere, & excommunicare (nisi cōsuetudo sit in contrarium) tanquam habētes potestatem ordinariā. Nemini aūt dubiū est: quod & his & (quod plus est) laicis potest excōmunicādi facultas conuenire ex commissione summi Pontificis; vt argumento est illud Alexandri 2. Præter hoc &c. Vbi.n. principia harū auctoritatū &c. Scribit prædecessor noster Gregor. Rodulpho, & Beriulpho ducibus &c. Quātū potestis, tales à sanctis ministeriis (vbi oportuerit) phibeatis &c. Hæc ibi; & recitantur Dist. 32. Ex cōmissione, dixi, sūmi Pōtif. quia alias iure suo non pōt laicus excōicare vt dicitur à synodo quadam recitata à Papa Symmacho distin. 96. Bene quidem &c. Sancta synodus dignetur edicere; si licuerit laico homini anathema in ordinem ecclesiasticum dictare &c. Sancta synodus dixit: Non licuit. Hæc ibi. ¶Secundò habes: quomodo per rationem dicta Euangelica &c. pro quanto etiam non sacerdotes excommunicare posse insinuant, & intelligas & probes & tuearis. ¶Tertiò vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

Tho. 4. d. 18. q. 1. ar. tic. 1. q. 3. & 3. re. q. 82. art. 7. 24. q. 1. c. 4.

QVAEST. XXII. ART. III.

COnclu. Excommunicatus excommunicare non potest: & eadem ratio est de suspenso à iurisditione.

¶PROB. Quia quilibet excommunicatus priuatus vsu iurisditionis (cum separetur à communione fidelium q. 21. art. 1.) & excommunicatio requirit iurisditionem in excommunicante (ex dictis patet) Quia (ly & eadem ratio &c.) suspensus à iurisditione vsum iurisditionis non habet (quod est excommunicare & similia.)

¶Corollarium. Ex ly suspenso à iurisditione, clarificatur q. 19. ar. 6. vltimum dictum in corpore scilicet ly quantum ad hoc quòd priuati sunt, non possunt vsum clauium habere. In hoc enim articulo (vt patet) textus declarat aliquem priuari multipliciter: vel per suspensionem ab ordine tantum, vel à iurisditione tantum, vel ab vtroque simul.

1m de maiori. Neque ordinem, neque iurisdisionem amittit. ℞. amittit tamen iurisditionis vsum §. Tunc &c. Licet.n. absoluto ab excommunicatione non conferatur denuo cura, neque ordo (vt arguitur) conferetur tñ ei executio vtriusque vel alterius tñ, secundum quod vtroque vel altero tantum priuatus erat. Ea iterũ dic: quòd argumentum peccabat in diuisionis insufficientia. Nam ex hoc quòd non amittit excommunicatus ordinem neque iurisditionem inferebat, ipsum posse excommunicare: cum tamen debuisset vltra non amissionem ordinis vel etiam iurisditionis apponere vsum, dicendo in maiori sic; excommunicatus vel suspensus neque ordinem neque iurisditionem neque vsum iurisditionis amittit. Sic enim sufficiens fieret diuisio: quamuis illa maior esset falsa, pro quanto diceret ly neque vsum iurisditionis amittit.

¶Corollarium. Ex hoc loco omnia ferè superiora de hac materia loquentia glosant. Vt puta. Qū sępius dictū est de hmōi excōicatis &c. quod iurisditione carēt, priuent &c. quod ad excōicādū aliquē requirit iurisditio, & sic de aliis: intelligat iurisditio ipsa pro vsu iurisditionis. Ac si tunc dictū fuisset: quod excōicati de iurisditionis vsu carēt &c quod ad excōicādū aliquē requiritur vsus iurisditionis; & merito quidē. Nā excōicare dicit actū exercitū, & nō potētiā vel, excōicādi cū verba actiua dicāt actionem. Ex hoc.n. fit (vt innuimus) respōso innuit: quod habēs iurisditionē, si careat illius vsu, excōicare vel suspēdere non pōt. Applica hūc locū igit ad superiora tanq̄ glosam illorum: & inde multam vtilitatem, si vigilaueris, trahes. consl. m

°Hanc obiect. cū solut. habet 24. q. 1. c. 36.

2m illatio conclusionis. Ergo &cæt. ℞. negatur illatio. §. Rō est: quia cōficere cōsequit potestatē characteris &c vt in textu.

¶Corollarium: Argūm ergo fallacia erat scdm nō cām vt cām. Nō.n. est cā, quod qs excōicare possit, illud, qd assumebat, videlicet esse minus q̄ cōficere corpus Xpī; sed vera eius cā est habere iurisdōnem ad hoc requisitā, & ex cōsequēti vera cā huius negatiue, videlicet, quod non possit excōicare, est ligamē iurisditionis suæ. Esse igit maius vel minus, est extra ppositū hoc; quod quia possit, vel nō possit excōicare: & habere, vel nō habere iurisditionē, siue iurisditionē habitā ligari vel nō ligari, facit ad ppositū hoc. Hinc ēt patet, quā bene dictū sit in ad primum, &c. quod vsus iurisditionis est ratio, quare aliquis excommunicet vel non excommunicet.
D

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quō per rationem ostendas merito esse dictum Matth. 18. Si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus. Quæcunque alligaueritis super terram &c. Hic n. insinuatum est; quod excommunicatus non pōt excōicare. Authoritas .n. excommunicandi (vt patet ibi) datur ecclesiæ: vnde inquit, si ecclesiam non audierit. Quasi dicat; qui excommunicaturus est alium, debet esse de ecclesia. Cum igitur excommunicatus sit extra ecclesiam, sequitur ab opposito, esse de mente Euangelii, quod excommunicatus non potest excommunicare. Item habes: quomodo per rationem ostendas mirifice insinuatum esse supra q. 19. ar. 6. vel q. 20 ar. 3. appen. per Decreta Patrum quod excommunicatus non potest excommunicare. Vide ibi ex 24. q. 1. citata ad literam cap. Audiuimus c. Aperte. c. Miramur. His nunc ex ead. q. 1. addas cap. Ait cælestis ius. Quamuis.n. de hæreticis loquatur secūdū planissimū sensum, tñ adducta ibi ratio itidem verificat de excōicatis idipsumq; cōcludit. Introducit namque, quod quidā hæreticus iam ab ecclesia per excommunicationē remotus excōmunicauit quendam alium: & respondat ipse Papa, quòd talis ab eo excommunicatus non est excommunicatus. Nec iudicamus (inquit) eum esse remotum: quia non poterat quenq̄ eius remouere sententia, qui iam se præbuerat ipse remouendū. Hæc ille ibi. Ecce igitur quòd Papa in hoc, quod ab Ecclesia remotus est fundat vim rationis suæ: & in hoc excommunicatus, licet non hæte- E

Vel. pro S Ecclesia ad intellig. scrip. &c.

hæreticus conuenit cum hæretico, quandoquidem ab ecclesia remotus est. Simili modo alia ibi (vt supra) citata expendas, & intelligas. Immo, excommunicatio tunc est nulla, quando fertur ab excommunicato secundum glo. sexti decretalium titu. de sen. excom. c. præsenti vbi multa in suum fauorem citat ipsa glo. illos subditos sibi excommunicare: etiam quod vel ipsemet, vel æqualis, vel superior eam rem commisissent, pro qua fertur excommunicatio. Immo etiam si excommunicator ipse intenderet tunc excommunicare seipsum, vel æqualem, vel superiorem si tale qd cōmisissent: nihil faceret; sed sic intendēs peccaret vel tā quā iurisdictione excōicandi abutens iam tū (puta excōicando seipsum) vel tāquam præsumptuosus simul (puta excōicādo æqualē, vel superiorem.

¶ Secundò habes: quomodo per rationē supradicta scripturarū & Patrum, pro quanto excommunicatum innouit excommunicare non posse, & intelligat & probes & defendas. ¶ Tertiò vides quomodo ex ijs vicissim Angelica hęc doctrina declaretur & consolidetur.

Tho. vt à sup. ar. 3. q. 1. & sequen.

QVAEST. XXII. ARTIC. IIII.

CONCL. Nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem, aut æqualē.

¶ PROB. Quia nullus habet iurisdictionem in seipsum, nec in superiorem, nec in æqualem (cum iurisdictio cōstituat in gradu superioritatis qua superioritate caret quis in seipsum superiorē vel ęqualem) & iurisdictio ad excommunicandum aliquem requiritur.

¶ NOT. Per in hoc loco dicta patet; quòd nullus licitè potest occidere seipsum. Quòd si daretur sibi iurisdictio in seipsum à potente data illam, i. a Deo: tunc licitè occidere posset semetipsum. Hinc dicimus, quòd Iudas Scarioth, occidendo semetipsum, peccauit mortaliter, & quod B. Appolonia occidendo semetipsam, i. proijciendo se in ignem, non peccauit: quia hęc per instinctum spiritus Sancti, tanquam ei iurisdictionem dantis, hoc fecit; ille autem non. A simili ergo neque potest quis occidere alium, & multò minus superiorē, nisi iurisdictio sibi data fuerit ab eo, qui potest: vt quando Sanson occidit filistæos (& sic de aliis similibus.) Circa tamen nunc dicta cauendum; nè quando pro instinctu Dei subintret instinctus diaboli. Vñ ad practicā, nisi p certo cōstet de instinctu Dei (vt de B. Appolonia dictum est) pdicta nō sunt extendēda, Cautelā præcientem in his, & similib. nolim docuit Apost. 2. Cor. 11. his verbis Sathanas transfiguarat se in Angelum lucis.

Occisio sui met, an vnquā sit licita.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliquis possit seipsum, vel ęqualem, vel superiorem excommunicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis possit seipsum, vel ęqualem, vel superiorem excommunicare. Quia [G] angelus Dei maior erat Paulo: Matthæi vndecimo. Qui minor est in regno cęlorum, maior est eo, quo nemo inter natos mulierum maior: sed Paulus excōmunicauit angelum de cęlo, vt patet Gal. 1. ergo homo potest superiorem excommunicare.

¶ 2 Præterea, Sacerdos aliquādo excommunicat in generali pro furto, vel aliquid huiusmodi, sed [H] potest contingere, quòd ipsemet fecit, vel superior, aut æqualis: [b] ergo aliquis potest se, vel æqualē, vel superiorem excōmunicare.

¶ 3 Præterea, Aliquis [b] potest superiorem absoluere in foro pœnitentiali, vel æqualem, sicut cum Episcopi suis subditis confitentur, & cum vnus sacerdos alteri venialia confitetur: [b] ergo videtur quòd etiam excommunicare aliquis superiorē vel ęqualem possit.

SED CONTRA, Excommunicatio est actus iurisdictionis, sed aliquis non habet in se iurisdictionem, quia in eadem causa non pōt quis esse iudex, & reus, nec iterum in superiorem, vel æqualem: ergo non potest aliquis superiorem vel æqualem, aut se excommunicare.

RESPONDEO, Dicendum, quòd cum per iurisdictionem aliquis constituatur in gradu superioritatis, respectu eius in quem habet iurisdictionem, quia iudex est eius, ideo nullus habet in seipsum, vel in superiorē, vel æqualem iurisdictionem, & per consequens, [m] nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem, aut æqualem. [n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur sub hypothesi, idest, si poneretur angelus peccare, sic enim non esset Apostolo superior sed inferior, nec est inconueniens quòd in conditionalibus, quarum antecedentia impossibilia sunt, & cōsequentia impossibilia sint.

AD SECVNDVM dicendum, quòd in tali casu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet imperium.

AD TERTIVM dicendum, quòd absolutio, & ligatio in foro confessionis est quo ad Deum tantum, apud quem aliquis alio superior redditur inferior per peccatum, sed excommunicatio est in iudicio exteriori, in quo aliquis nō amittit superioritatē ex [I] hoc ipso quòd peccat: vnde non est similis ratio de vtroque, [r] & tamen ēt in foro confessionis aliquis non pōt seipsum absoluere, nec superiorem, aut æqualē, nisi ex commissione sibi facta. De venialibus autem potest, quia venialia ex quibuslibet sacramētis gratiam conferentibus remittūtur: vnde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

¶ Corollarium. Ergo ly nullus, quod dicitur in textu, intelligitur pro latitudine illorum triū: scilicet sumet, vel superiorum, vel ęqualis: vt ratio adducta ibi demōstrat, quia (inquit) par in parem non habet imperium. Stat ergo cum textu, quòd si quis excommunicaret eos qui à Titio res suas surripuerunt, & excommunicatus aliquid ipsarum rerū surripuisset, itēq; superior vel ęqualis & parum inferior tūc nō stat cum textu, quòd in tali casu aliquis, puta inferior ille excommunicaretur, & nullus aliorū trium.

Concl. m

3m cōsequētiæ. ergo &c. R. negatur cōsequentia. §. Nā similis ratio nō est da posse in foro pęnitētiali, & cōtētio sic: vt patet in textu vsque exclusiuè ad ly & tamen etiam.

¶ NOT. Pro captu ampliori responsionis huius, vide q. 20. ar. 3. ad 3m vbi simile quid inuenies.

Rñsio 2.

Item (de antecedēte) pōt R. ex cōmissione sibi facta: nō aliter §. Tūc &c. vt patet. Vide in littera secundū responsum ly & tñ &c. Examen ly ex cōmissione. Cadit hoc super ly æqualē vel superiorē: nō autē super seipsum, quasi diceret textus Papa pōt cōmittere episcopo Tiburtino, vt absoluat in foro pœnitētiæ Cardinalē & coepiscopū, & tūc absolutio tenebit: si aūt cōmitteret, vt absoluat semetipsum nō poterit. Ergo. n. superiorē, vel æqualē Episcopū Tiburtinum poterit vna forma. i. ab eo nō differt ab absoluo solum tñ sed erga seipsum nō, qm absoluo me differt ab absolutione. De venialib. de qb. hic corp. vide q. 6. ar. 3. ad 3m & q. 8. ar. 5.

1m de maiori. Angelus. R. sine peccato cōsideratus, no. cū peccato. § Tunc &c. Licet. n. quilibet qui est in regno cęlorū vt sic maior sit viatore iusto existente in terris (vt arguitur ex Matth. 11.) tamē si existēs in regno cęlorū peccaret, tunc tamen peccans esset minor viatore iusto vt sic.

¶ Corollarium. Apostol. ergo excōicās angelū de cęlo, si cōtraria fidei prædicaret excōicat inferiorē se: non qa angelus cęlestis sit inferior Paulo, sed qa si peccaret esset inferior (vt patet de Diabolo.)

2m illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. § Ratio est, quia in casu illi ab arguente proposito ipse excommunicans so

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò quòd per rōnē ostēdas, meritò insinuatū fuisse à Papa Innocētio 3. quòd nō pōt quis excōicare semetipsum, æqualē, vel superiorē. Hoc autē insinuauit tūc radicaliter, qū dixit Archiepiscopo Cantuariēsi scribēs, & hr de elect. & elec. potest. innotuit. Quāuis canon Lateranēsis Cōcilii ab Alex. editus nō legitime genitos adeò persequatur, quòd electionē taliū inutilem esse: nobis tñ per eū adēpta nō fuit dispēsandi facultas, cum ea nō fuerit prohibentis intētio, quòd successoribus suis nullū potuit in hac parte præiudiciū generare pari post eū, imo eadē, potestate fungēturis cū nō habeat imperiū par in parē. Hæc ibi. Vnde liquido patet: quòd cū aliquis vnū generale p̄ cētibus à se latas nō inue

Vel. pro S. Eccl. ad intellig. &c.

dis

dit lipare noque l gat cōcilium generale posterius: vt dixit S. Tho A mas determināt, q in symbolo fidei licite explicatum fuit ly Filioque & stante censura cōcilij prioris, q nihil adderetur symbolo. Vide pri. par. q. 36. ar. 2. ad 2m coniungendo huic. 2. 2 q. 1. ar. 2. ad 2m. Item à Nicolao Papa Michali Imperatori scribēte. Nūc aūt Diuina inspiratione, nō nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostendere, (si tamē audire ne litis) nō posse quenquā ritè ab his q inferioris dignitatis vel ordinis sunt iudicialibus submitti diffinitionibus. Hæc ibi & recitatur dist. 21. Itē in ead. ab eodem. Submittitur Ignatius minorū inferiorū, & sub iectorum deliberationibus; è contra sacris canonibus præcipiētibus, & exemplis sanctorum Patrum: semper ubi est maior authoritas eundum esse & in omnibus controuersijs ad potiori s sedis iudicia dirigantur: quod non solum à catholicis, uerum etiam ab ipsis constat obseruandum esse hæresis. Hæc ibi. Item ab eod. in ea. tit. dist. In tantum hanc præsumptionem sancti Patres apud Chalcedonē detestati sunt vt Dioscorum Alexādrinum Antistitē inter cætera potissimū iccircò sine ulla restitutione damnauerat quia ponens in cęlū os suum, lingua eius transeunte super terram, excommunicationem in sanctū Leonem Papam dictauit. Hæc ibi. Item à Concilio Martini Papæ. Presbiter, præsente Episcopo, non signet infantes: nisi ab Episcopo fuerit illi præceptum. Hæc ibi: & recitātur distin. 95. Vnde patet à fortiori: q inferior excommunicare non potest superiorem. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto nullum dicunt posse excōicare se ipsum, æqualem, aut superiorem, & intelligas & declares & defendas. ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim doctrina hæc Angelica & declaretur & cō solidetur.

*Cap Romana. §. in vniuersitatē de sen. excō. lib. 6.

ARTICVLVS V.

An in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit.

AD QVINTVM sic procedit. Videtur q in aliquam vni- B uersitatem sententia excommunicationis ferri possit. Contingit enim quòd aliqua uniuersitas sibi in malitia colligatur, sed pro malitia in qua quis cōtumax extitit, debet excommunicatio ferri, ergo potest in aliquam vniuersitatem ferri excōmunicatio.

¶ 2 Præterea, Illud, quod est grauissimum in excommunicatione, est separatio à sacramentis Ecclesiæ, sed aliquando tota ci- C uitas interdicitur à diuinis: [b] ergo, & excommunicari vniuersitas aliqua potest.

SED CONTRA est Gloss. Augustin. * Matth. 13. quæ dicit q princeps, & multitudo non est excommunicanda.

RESPONDEO, Dicendum, q excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali, peccatum autem in actu consistit, actus autem non est com- D munitatis, sed singularium personarum ut frequenter, & ideo [m] singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas. [n] Et si sit quando quo etiam actus alicuius totius multitudinis, ut quando multi nauem trahunt, quam nullus trahere posset, tamen non est probabile quòd aliqua B communitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes, & quia non est Dei, qui iudicat omnem terram, ut condemnet iustum cum impio, vt dicitur Genes. 19. ideo [p] Ecclesia, quæ Dei iudicium imitari debet, satis prouide statuit, vt communitas non excommunicetur, [q] ne collectis zizanijs simul eradicetur, & triticum.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quòd patet solutio ex dictis.

AD SECVNDVM dicendum, q suspensio non tanta pœna est, quanta excommunicatio, quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragijs sicut excommunicati. * Vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut, & totum regnum ponitur sub interdicto pro peccato Re- D gis: & ideo non est simile de excommunicatione, & suspensione.

*Gl. ord. sup illud Matt. 13: Ne forte colligētes zizania et ex Aug. epi. 75. ad Auxiliū. & habet 24. q. 1. c. 2. Si habes 89

QVÆST. XXII. ARTIC. V.

CONCL. 1a. Singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas.

¶ PROB. 1a. Quia excommunicatur aliquis pro peccato actuali mortali (q. 2. ar. 3.) & actus est singularium. 2a. Quia excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali actuali, & actus non est communitatis.

¶ CONCL. 2a. Ecclesia, quæ Dei iudicium imitari debet, satis prouide statuit, ut communitas non excommunicetur.

¶ PROB. 1a. Quia non est probabile, q aliqua communitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes. 2. Quia non est Dei, ut condemnet iustū cum impio (Genesis 19.) 3. Quia periculum est, ne collectis zizanijs simul eradicetur & triticū.

¶ NOT. Ly non est probabile &c. Radix huius probationis primæ est, q natura est bona de se, & non frustratur eius intentio vniuersaliter. Non enim malum corrumpit uniuersaliter totum bonum naturæ. Et ideò quamuis ex libero arbitrio possit iste, sicut & ille, aliquod malum sequi; tamen, attenta bonitate naturæ simul, uidetur probabile q iste de tanta multitudine non sequatur, sed instinctui naturæ obediat. Dixit ergo textus ly probabile, ut saluetur unusquisque. s. & liberum arbitrium uniuscuiusque, & bonam inclinationem naturæ; & ad eundem sensum refertur id, quod de communitate & singularibus loquens prædixerat, actus est singularium ut frequenter. Nam ly frequenter, cadit super singulares, ut distinguuntur a communitate; non super singulares, ut singulares. Nam hoc secundo modo actus sunt semper singularium; primo autem modo, ut frequenter tantum. Ac si diceretur. Rarum est, q singulares omnes de communitate faciant actū istū malum: sed frequens est, q singulares, ut seorsum ab aliquibus de communitate cōsiderati, concordentur ad faciendū actū ipsum. Ex textu igitur hoc non excluditur, quin aliqua tota cōmunitas ita fit in maligno posita, ut unusquisque illius ad malum feratur (patet de multitudine Pharisæorum clamantium aduersus Dominum, Crucifige eum). Quincunque in casu dato, stat firma ueritas cōclusionum, q Communitas nunquā excommunicatur: quia ecclesia iudicat secundum id, quod probabile est; tanquam secundum id, quod est ut in pluribus.

Concl. m.

Concl. p.

¶ Ly nō est Dei &c. Radix huius probationis secundæ est; q primum in vnaquaque re debet esse sine errore. Alioquin, cum per illud ordināda sint posteriora, quomodo rectè per ipsum ordinabūtur? Propter hoc & primū motuum ponitur à Philosopho esse regularis: ut per ipsum omnes alij motus regulari possint & apostolus 3. Rom. cōcludere uolens q Deus qui infert iram, non est iniquus, dixit; alioqn quomodo iudicabit Deus hunc mundū? Ac si dixisset aperte; Absurdum est: q in prima regula iudicij, & cuiusuis alterius similis rei, sit error: quoniam regulanda per ipsam rectè regulari non possent.

*24. q. 3. Quodam tem.

*In cor. ar.

¶ Ly periculū est, ne collectis zizanijs &c. Hinc datur intelligi q ubi non esset hoc periculum (dummodò aliud si obstaret) excommunicati posset communitas. Casū hoc tamen stat, q nunquam excommunicetur; quia semper illud periculum subest, & E quidem probabiliter (ut in prima probatione). Ob hoc & hæretici ab ecclesia non comprehenduntur, seu comburuntur, uel aliàs occiduntur, ubi subest periculū eradicandi triticū simul cum zizanijs. Vbi uerò tale periculum non subest; hæreticis iustè persequendis, comburendis &c. instat ecclesia. De hoc plenius uide 2. 2. q. 10. artic. 8 ad 1m. & q. 11. ar. 3. ad 3m.

*Vt patet ex a. 2. huius q. corpo. & 10. co ibid. 8. tam.

1m de maiori. Contingit. ℞. non tamen probabiliter. 9. quin. s. aliqui sint dissentientes ab illa particulari malitia in qua alij colligantur. Tunc nihil &c. Nā licet, absolutè loquendo, aliqua tota uniuersitas possit in malitia aliqua colligari: tamen, cum id probabile non sit (uniuersaliter loquendo) non infringit propositum conclusionis articuli. Huius rationem uide in notat. post probat. concl. secundæ.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negat illatio. §. Non enim est eadem ratio de suspensione & excommunicatione. Nam suspendi potest quis sine peccato proprio: non autem excommunicari, ut q. 21. ar. 4. dictum est. Vnde suspensio non priuat suspensos iis rebus, quae excom-

tentionis suffragia facientis. §. Tunc &c. Nam conclusio secunda, F per ly separatio, intelligit separationem ex ui intentionis, suffragia facientis trahentem robur.

¶ NOT. Excommunicatio, quæ diffinita est, datur in uniuersali: & ppea data est solio hæc ad 2m. Alioquin, si datetur pro excommunicatione iusta, tunc responsum fuisset, quod excommunicatio separat & ex ui intentionis illius, & ex ui charitatis: uelut si pro iniusta, responsum fuisset, quod excommunicatio separat ex ui intentionis tantum. Nunc autem, quia diffinitur in uniuersali (s. siue iusta siue iniusta sit) responsum est quòd ex intentione facientis separat, & relictum est in ambiguo an de facto illo speciali separet à charitate. Vnde dictum est conditionaliter ly si sit in ipsa charitate.

* Vt dicit Mag. a 4°. d. 18. §. 6. io fi.

uersitate fidelium pro quibus suffragia facit.* Vnde suffragia Ecclesiæ ei non prosunt, quæ pro tota Ecclesia fiunt, nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis inter membra ecclesiæ fieri potest, quamuis aliqua persona priuata possit ad eius conuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere. G

Ad tertium dicendum, quod fructus ecclesiæ non solum est ex suffragiis, sed etiam ex perceptione sacramentorum, & ex fructu fidelium.

Ad quartum dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat, & ideo non opor- H

3m antecedens. Fructus ecclesiæ non uidetur esse aliud quàm suffragia.

℟. Negatur: quod hoc uerè uideatur. § Vt patet ex litera respondente. Ad rationem uero argumenti pro antecedente dico, quod non tangit propositum: ut considerandi literam responsalem, & ipsam conti illi applicanti, facile patere potest.

4m illatio conclusionis. Ergo &c. ℟. Negatur illatio. §. Nam definitio excommunicationis siue prima, siue secunda, siue tertia, data est de excommunicatione maiore (simpliciter loquendo) non autem minore. Vnde non oportet: quod secundum totum uerificetur aliqua illatum de minore ad hoc, quòd sit conueniens.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl.

1 EX artic. habes primo: quo per rationem infringas errorem Lutheri (ut narratur in Bulla Leonis X.) dicentis, quod excom- I municationes sunt tm externæ pœnæ, nec priuant hominem communibus spiritualibus ecclesiæ orationibus. Item Ioannis Vuiclef (Prateo Ioannis Vuiclef) dicentis, excommunicationem à Papa aut a quocunque prælato inflictam non esse timendam. Item eiusdem (ut in Conc. Constant. sess. 8.) dicentis: excommunicationem a Papa, uel à prælato alio, inflictam esse censuram antichristi. Item Lutheri (Prateo. Lutherani) dicentis excommunicationem non solum non esse timendam, sed eum gaudio suscipiendam & procurandam. Item eiusdem (ut in Bulla Leonis prædicti) dicentis, quod christiani sunt docendi plus diligere excommunicationem, quam timere. Si. n. præsens art. Sancti Doct. probatione ualidissima concludit: quod excommunicatio tot mala secum fert: nonne è diametro monstrat illam esse plusquàm timendam?

2 ¶ Secundo habes, quo per rationem ostendas prædictos errores merito damnatos & c. ut q. 20. ar. 3. de Conc. Constanciensi contra Vuiclef. Item à & e. or q. 1. ar. 1. app. & 3. par. q. 68. art. 9 de Bulla Leo- K nis contra Lutherum. Item ab Anthero, Papa & martyre, in Epistola ad Episc. prouinciæ Beticæ & Toletanæ sic. Veteris quidem in lege hic: quicunque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio ceruice subiecta contemptum expiabat eruore. Nunc uero inobediens spirituali animaduersione truncatur, & electus ab ecclesia rabido dæmonum ore discerpitur. Hæc ibi. Vbi uidas quàm timenda sit excommunicatio: tm abest ut diligenda sit uel procuranda. Item ab Vrbano Papa & martyre, in epist. de communi uita & oblatione fidelium. Hæc fratres ualde cauenda sunt & timenda &c. nè pœnam & mortem Ananiæ & Saphiræ incurrant & (quod peius est) anathema Maranatha fiant; etsi non corpore, ut Ananias & Saphira ceciderunt, anima tamen, quæ potior est corpore, mortua & alienata a consortio fidelium cadant, & in profundum barathri labantur. Hæc ibi. Vbi patet, excommunicationem multo magis morte corporali timendam: & ipsius excommunicationis effectus hor-

rendus. Quàm uero iniustissimè Romanum Pontificem titulo Antichristi inurant patet ex damnatione ipsorum a tot scripturis insta- tigendis, & experientiæ tum antiquæ tum nouæ prædictorum Pontificum conferendis Antichristi. n. (secundum scripturas 2. Thes. 2. Daniel. 9. Math. 24. Mar. 13. 1. Machab. 1. & sm Aug. lib. de Antichristi ortu) erit à fide discessio, homo peccati, filius perditionis, abhominatio desolationis, Elatio super omne quod dicitur Deus, ostentans se ipsum Deum, Veniens secundum operationem Sathanæ in omni uirtute signis & prodigiis mendacibus, Messiam se esse pronuncians, Christum uero seduxisse orbem: Iudæos ad Ierosolymam conuocans, ut iudaica gens illum credat, triduo se resurrexisse fingens, Ac tandem in nubes elatus à Michaele Archangelo in tartara profundissima præcipitatus. Hæc sunt ex scriptoris, (ut supius) desumpta, quibus aptè & condemnantur omnes qui de Pontifice Romano tanquàm de Antichristo sentiunt, & Romanus ipse Pontifex Antichristo contrarius) expte- tia accedente) luce clarius comprobatur. Quo. n. discessio est, ut à Christo homines discedere faciat: si, ut eius uicarius, ad Christi ouile oues reducit? Aut quo homo peccati, ut alios ad peccandum educat, si tot legibus ac pœnis homines à peccatis deterret? Aut quo filius perditionis, ut faciat, & Christi præcepta perdat: si nihil magis in suis Decretis, legitimisque conciliis, quàm sacrorum Christi susceptionem, ipsiusque mandatorum obseruantiam inculcat? Quæ uero abhominatio desolationis stans super alas aut in altari, aut in loco sancto, aut in loco ubi non oportet? Quæ nam elatio est contra omne, quod dicitur Deus? In quo nam templo sedet ostentans, se esse Deum? Qui passi sunt (inquit Aug.) se Dei instar adorari Romani Pontifices? Quis horum iudicare conatus est, è scripturis, se esse Messiam? Qui dixerunt: Christum seduxisse orbem? Quin Iudaica gens in illos credidit? Qui conuocarunt Iudæos Hierosolymam? Qui denique è triduo resurrexisse se, mentiti sunt? Aut qui in nubes elati ab Archangelo Michaele mox in barathrum profundissimum præcipitati fuerunt? Cæterum ad maiorem ueritatis huius ostensionem, quot Pontifices in illa Romana sede martyrio clari sunt? Quot doctrina singulari, uitaque unicè christiana, in illa suprema sede floruerunt? Quot insignibus miraculis probitatis suæ à Christo Dño testimonium acceperunt? Nescit autem Diuina iustitia patrocinium dare criminibus: sed Deus ubique uerax, & omnis homo (quales sunt præmissi) mendax. De hoc uide, si horum nequitias intimius cognoscere uis, 1. par. q. 32. ar. 4. in elucid. ubi optime sanifiet, ultra prædicta item supra q. 74. ar. 3. appen. de ecclesia Rom. & q. 20. art. 1. in corol. post ad 3m. & q. 17. ar. 1. appen. Item contra Lutherum uide Roffensem ar. 23. 24. Quòd si addideris & articulum 25. ubi de primatu summi Pontificis disputat, plenius impium os ceterorum Antichristorum Romanum Pontificem falsò Antichristum uocantium obstrues.

Impiissimè, & ignorantissimè, titulo Antichristi Romanus Pontifex ab hæreticis.

tet quod totaliter ei excommunicationis definitio conueniat, sed solum quo ad aliquid.

ARTICVLVS II.

Vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare?

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ecclesia nullum debeat excommunicare. Quia excommunicatio maledictio quædam est, sed Rom. 12. prohibemur[h] maledicere: ergo ecclesia excommunicare non debet.

¶ 2 Præt. ecclesia militans debet imitari triumphantem, sed ut in epistola Iudæ legitur Michael

3 ¶ Tertiò habes, quo per rationem ostendas, meritò dictum fuisse à Greg. 9. de sent. exc. c. Si quem sub hac; & a Concilio, apud Palatium Veteris, habito, c. 9. excommunicationem maiorem a perceptione sacramentorum, & a communione fidelium separare, ut seq. ar. 4 adducentur ad literam authoritates horum.

4 ¶ Quartò habes, quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto excommunicationem insinuant à communione fidelium & sacramentorum perceptione simul iungere, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quinto uides, quomodo ex his mutuo Angelica hæc doctrina, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXI. ART. II.

6 CONCL. Ecclesia in sententia excommunicationis, quantum ad duo imitatur iudicium diuinum, & ideo debet aliquem excommunicare.

¶ PROB.

¶PROB. Quia ecclesia inquãtum excõ cato, per separationẽ eius a communione fidelium, erubescentiam infert, imitatur diuinum iudicium, quo Deus per flagella castigat: &, inquantum suffragiis bonis eum iustè priuat, imitatur diuinum iudicium, quo Deus hominem sibi relinquit: 2 Quia (ly & ideo &c.) ex se patet (cum Ecclesia, in quibus potest, imitari Deum debere manifestum sit.)

¶NOT. Vtrumque modum seruat Deus puniẽdo pctõres, ut eos ad bonum trahat ut inqt textus: quã io tẽtionẽ & ecclesia io excõicando, quoscũque excõicauerit, seruat. Hanc intentionẽ ptam denotat io conclusione ly iõ. Ly flagellis castigando. Scilicet, positiuis: siue corporalia sint, siue spũalia. Positiuis, inquam: alioquin iste modus nõ distingueretur à scdo. Nam secundus est ẽt castigatio per flagella. Imò flagellatio maior importatur per istũ modum, quàm per primum. Peius enim est relinqui à Deo: quã aliàs flagellis quibuscunque temporalib^9 castigari ab ipso. Hoc ipsum designatur p psalmum 80. quando Deus de populo suo rebelle inquit, Dimisi eos sñ desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis: & ps. 88. Visitabo in virga iniquitates eorum & in uerberibus peccata eorum, misericordiam autẽ meam non dispergã ab eo. Ecce quod ad castigationem flagellorum positiuorum sequitur misericordia: & ad derelictionem hominum sñ desideria cordis eorũ sequitur, q̃ eat io adinuẽtionibus suis; id quod maximam Dei indignationem n. demonstrat. In utroq; tamen mõ (ut dictũ est) Deus, quantũ est de se, iotendit sic uel sic punitos trahere ad bonum, sicut & ecclesia. Hinc patet, q̃ ly iudicium ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei, intelligitur sic: q. s. ecclesia est conformis diuino iudicio non tñ in illis duob. in cõclusionis probatione expressis, sed ẽt in intentione ipsius Dei sic iud. cia sua exercentis.

concl. m

cum altercaretur cum diabolo de Moysi, non est ausus iudiciũ inferre blasphemię, sed ait: Imperet tibi Deus, ergo nec Ecclesia militans debet alicui iudicium maledictionis, & excommunicationis inferre.

¶2 Præterea, Nullus est in manu hostis tradendus, nisi omnino desperatus: sed per excõmunicationẽ traditur aliquis in manu Satanę, ut patet 1. Corin. 5. cũ ergo de nemine sit desperandũ in vita ista. Ecclesia nullũ debet excommunicare.

SED CONTRA est, q̃ Apostolus 1. Cor. 5. mandat quendam excommunicari.

Præterea, Mat. 18. dicitur de illo, qui ecclesiam audire contemnit. Sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, sed Ethnici sunt extra Ecclesiam: ergo illi, qui Ecclesiã audire contemnunt, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

RESPONDEO, Dicendum, quòd iudicium Ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei, Deus autem peccatores multipliciter punit, vt ad bonum eos trahat, vno modo flagellis eos castigando, Alio modo hominem sibi relinquendo, vt auxilijs subtractis, quibus à malo præpediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, à quo superbus discesserat: & ^m quantum ad vtrumque, Ecclesia in excommunicationis sentẽtia imitatur diuinum iudicium. Inquantum enim eum à communione fidelium separat, vt erubescat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella castigat, inquãtum autem à suffragijs, & alijs spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium quo hoiem sibi relinquit, vt per humilitatẽ se ipsum cognoscens ad Deũ redeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ maledictio potest esse dupliciter. Vno modo ita quòd

A ecclesia spõsa eius. Hoc bñ nota contra hæreticos io multis ecclesiæ pietati detrahentes. Pro quo & uide q. 18. ar. 3. uel ẽt q. 17. ar. 1.

1^m Ex Apost. Maledicere ℞. io malo imprecatio consistendo p intentionem: non, malũ imprecatum ad bonum hominis illius, qui maledicitur, ordinando. §. Tunc &c. Nam ut ostẽsum est) ecclesia in excõicando intendit bonum illius finaliter, qui excõicatur: non aũt per intẽtionem suam sistit in malo, quod excõicato infertur.

in malo q̃ irrogat, vel dicit, per intentionem sistat, & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita, quòd malum, quod quidem maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur, & sic maledictio quandoque est licita, & salutifera sicut etiam medicus quandoque nocumẽtum infert infirmo, vt sectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

B

AD SECVNDVM dicendum, quòd diabolus Incorrigibilis est, & ideo non susceptibilis alicuius boni per excommunicationis pœnam.*

AD TERTIVM dicendum, q̃ ex hoc ipso quod aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur triplex incommodum incurrit, per tria, quæ quis ex suffragijs Ecclesiæ cõsequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis, qui habent, vel ad merendũ eis, qui nõ habent, & quantum ad hoc Magister sentẽtiarum dicit,* quod gratia Dei per excommunicationẽ subtrahitur. Valent etiam ad custodiam virtutis, & quantum ad hoc dicit,* quod protectio subtrahitur nõ quod omnino à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa protectione qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit. Valent, & ad defendendum ab hoste: & quantum ad hoc dicit* quod diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & spiritualiter, & corporaliter. Vnde in primitiua Ecclesia quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare: sicut Spiritussancti donum visibili signo manifestabatur, ita & excommunicatio corporali uexatione a diabolo innotescebat: nec est inconueniens, si ille, qui non est desperatus, hosti datur, quia non datur quasi damnandus, sed quasi corrigendus, cum in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum, cum voluerit eripere.

C

D

E

2^m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio. §. Nã de Diabolo & de hoib^9 in uita pñti existentibus, non est eadem rõ. Diabolus. n. incorrigibilis est, & ppca non susceptibilis alicuius boni per excõicationis pœnã: homines uero non sic.

* Alias pœnam.

¶NOT. Ex hac rñsione non inferas, q̃ Diabolus non possit excõicari addendo sibi pœnam: sed q̃ excõicari non possit ad illum finem, ad quẽ excõicantur hoies. Sic. n. formaliter consistit in filo rñsionis primæ D. Th. respondendo ad hoc scdm argm. Quid dixit rõsio ad primũ? Quòd excõicatio fertur ab ecclesia io bonũ eius finale, qui excõicat. Contra hoc insurrexit scdm argm pbãs sub exemplo Diaboli, q̃ excõicare nõ debet. Ad hoc responsũ est, non diuertendo ab intentione priori: q̃ alia est rõ de Diabolo & de hoie, quo ad excõicationẽ. Nõ ergo per hoc negatum est: q̃ Diabolus nõ possit excõicari. Ad epistolam Iudæ igitur in argumẽto allatã dicẽdum est ex his: q̃ Michael noluit excõicare Diabolũ, quasi q̃ per excõicationẽ huiuscemodi latã posset aliqd bonæ cõuersionis sperare de Diabolo: nõ aũt q̃ absolutè nõ posset ipsũ excõicare, si uoluisset: tanq̃ inimicũ Dei icorrigibilẽ acri^9 puniẽdo.

*Li. 4. sẽ. d. 18. p. G. cir. fi.

*Mag. loco iam citato.

Mag: post uerba iã cita.

2^m de maiori. Tradẽd^9. ℞. qua si dãnandus nõ, quasi corrigendus §. Tunc &c. Licet. n. nemo niuẽs despand^9 sit oĩno de salute sua, & iõ nõ quasi dãnandus excõicari debeat. i. in manu Diaboli hosti s hoium tradi: tñ hõ dũ uiuit corrigi pñt, & iõ qñ nõ corrigit p manus amicorum.

*Vt patet ex Aug. ser. 12. in no. ser.

¶Corollarium. Ergo pius est Deus & bñfaciendo & castigãdo & hoiem sibi relinquendo: & oib^9 his modis pportionaliter pia est

conuenienter traditur corrigendus per manus Dæmonum.

¶*Corollarium* Ex hic dicas: quòd argumentum sic glosatum non est cōtra, sed pro conclusione. Quia enim homo quantumcunque peccator uiuens non est omnino desperandus, hinc fit; quòd de eius correctione debet curare Ecclesia, non autem non curare: & consequenter quòd debet eum (ser

De nullo desperandum.

uatis seruandis, ut intendit conclusio) excommunicare. Nam sic eum, corrigendū, in manus Sathanæ dat 1. Cor. 5. Si ergo eum non excommunicaret, quādo oportet; aut de eius correctione uideretur minus curare (quod Ecclesiæ matris pietatē dedecet,) aut uiuentem adhuc hominē aliquem pro omnino da salute æterna desperato tenere (quod cum Ecclesiæ scientia stare non potest) Vide 32 q. 2. Ancillam. Nemo desperandus est, dum in hoc corpore constitutus est. Hæc ibi Leo Papa. Nequa enim scimus, quid contingat sequenti die 24. quæstione 3. corripiantur.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus pro temporali damno debeat excōmunicari. Quia pœnæ non debet [b] excedere culpam, sed pœ-

APPENDIX.

Vril. p. c. Eccl. &c. 1 EX articulo habes ¶Primo: quomodo per rationem interimat errores Ioannis Vuiclef, (Prat. Ioan. Vuiclef) dicentis: quòd nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum esse excommunicatum à Deo. Item addentis: quòd si Prælatus excommunicat eum, quem nescit esse excommunicatum à Deo, eo ex hoc ipse hæreticus. Item Ioannis Huss. (Prat. Ioannes Huss.) subscribentis Ioanni Vuiclef sic: condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vuiclef per Doctores facta est irrationabilis & iniqua & male facta. Item Albanensium (Prat. Alban.) dicentium: quòd Ecclesia non potest excommunicare: & quòd non debet malos persequi. Contra hos enim omnes articulus iste sancti Doctoris pugnat: dum pro excommunicando aliquo adducit solummodo imitationem ecclesiæ respectu diuini iudicij: non autem reuelationem specialem de hoc sibi factam, quòd ille sit excommunicatus à Deo, & concludit, quòd debet Ecclesia excommunicare.

2 ¶Secundò habes: quō per rōnem ostendas; errores illos meritò damnari à Deo Exo. 22. maleficos non patieris uiuere. Item ab eodem humanato Matth. 18. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Amen dico uobis, quęcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo. Ecce quòd Christus dat authoritatem excommunicandi, immò per ly sit tibi sicut Ethnicus, mandat, ut tanquàm excommunicatus uitetur, qui ecclesiæ noluerit obedire: nullam omnino faciens mentionem de spāli reuelatione facta diuinitus, quòd ille sit excōmunicatus à Deo uel quòd Prælati ecclesiarum, qui sub persona apostolorum cōniuētur, debeant prius scire specialiter; hunc esse excommunicatum à Deo, antequàm eundem ipsi excommunicent. Cōtumacia igitur, scdm Christum, sufficit ad hoc quòd aliquis excommunicet: quā contumaciam uocauit ipse non audire, i. non obedire ecclesiæ. Quæcunque igitur iura, contumaciam solam adducūt pro ferēda excommunicatione, per hoc damnant errores utriusque Ioannis antedicti; & Christo in sententia præmissa subscribunt. Item damn. à Concil. Meldensi. Nemo Episcoporū quemlibet sine certa, & manifesta causa pcti communione priuet ecclesiastica: quia anathema æternæ mortis est damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illis qui aliter non potuerunt corrigi. K Hæc ibi: & recitantur 11. q. 3. Ecce quòd Concil. nullam prorsus facit mentionem de spāli reuelatione; quòd iste sit excommunicatus à Deo, antequàm ab ecclesia excommunicetur. Item à Concilio Aluerti. sic. Nullus sacerdotum quemquàm rectæ fidei hominem pro paruis, & leuibus causis à communione suspendat: præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri ab Ecclesia iusserunt cō mittentes. Hæc in 11. q. 3. Vbi solummodo excluditur ueniale pctm, ne s. quis pro eo excommunicetur. Nota ly præter eas culpas, pro quibus antiqui &c. quòd uidelicet ibi a concilio non dr, quòd expectetur reuelatio specialis de excommunicatione huius à Deo, antequàm excommunicetur ab Ecclesia. Item à Conc. Triburiēsi sic. Certum est; pro his tribus criminibus aliquem excōicari debere: eum ad synodum canonicè uocatus uenire contēnit; aut si post quàm illuc uenerit, sacerdotalib. respuit obedire præceptis; aut si ante finitam causæ suæ examinationem à Synodo abire præsumit. Hæc ibi: & recitantur 11. q. 3. item à &c. ut q. 20. art. 3. de

F Conc. Constantiensi contra Vuiclef. & q. 1. art. 1. appen. Itē à &c. ut q. 2. ar. 2. & q. 19. ar. 5. app. de Conc. Constantiēsi contra Huss.

¶Tertio habes: quomodo per rationem ostendas, meritò dictum fuisse 1. Corin. 5. Egoquidem absens corpore præsens autem spiritu iam iudicaui, ut præsens eum, qui sic operatus est in nomine 3

na excommunicationis est priuatio alicuius boni spūalis, quod omnibus bonis temporalibus præeminet: ergo pro temporalibus nullus est excommunicandus.

G ¶2 Præterea, Nulli [h] malum pro malo reddere debemus secundum Apostoli pceptum: sed hoc esset malum pro malo redde-

dñi nři Iesu Christi congregatis uobis & meo spiritu, cum uirtute dñi, tradere huiusmodi hominem Sathanæ in interitum carnis: ut spūs saluus sit in die dñi nostri Iesu Christi. Item meritò dictum 11. q. 3. 1. Thes. 5. Omnis christiani dilectissimi, qui a sacerdotibus excommunicatur, Sathanæ traditur. Quomodo? Quia. s. extra ecclesiam Diabolus est: sicut in ecclesia Christus. Ac per hoc quasi Diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Vnde illos, quos tūc Apostolus Sathanæ esse traditos prædicat, excommunicatos à se esse demonstrat. Hæc ibi. Vbi, per ly quasi, non intelligitur. quòd per excommunicationem quis re uera non tradatur diabolo: sed quòd non traditur ei finaliter damnandus (ut intendit diabolus) sed corrigendus: quod non intendit diabolus. Vide resp. ad 3m. Item a Papa Ioanne septimo sic. Engeltrudam uxorē Bosonis noueris &c. anathemate, quod ab ipso Christi corpore, quod est ecclesia, recidit, crebro percussam esse. Hæc in 3. q. 4. Item à Conc. Triden. sess. 23 cap. 1. de refor. Quòd si per editū errant, eiū non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse huic sacrosancta synodus ordinarijs, per censuras Ecclesiasticas ad aqua H turū remedia, compellere. Hæc ibi. Item ab eodem sessio 25. c. 3 de refor. 2. Quòd si &c. sitq. ua erga iudicem contumacia; tunc eos etiam anathematis mucrone, arbitrio suo, præter alias pœnas, ferire poterit. Hæc ibi & infra. Liceat iudici hoc spirituali gladio in delinquentes uti; si tamen delicti qualitas, præcedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet. Hæc ibi. Ex supradictis quoque damnantur errores in principio narrati: quoniam de illa speciali præuia scientia, pro excommunicando aliquo, nulla ibi mentio fit; cum tamen casus I ettos excommunicandi intendant, canones exprimere, & exprimerent. Qñ liceat excōicare 4

¶ Quartò habes: quō per rōnem præmissa Patrum ac scripturarum dicta, pro quanto ecclesiam docent excōicare aliquē debere, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quintò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctri 5 I na, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXI. ART. III.

CONCL. 1a. Nullus excommunicari dēt nisi pro pctō mortali. ¶ Exarn. en. Ly debet. Non dicit, non pōt. Nam multa de facto heri pnt, quæ de iure fieri non debent. Quòd si fiaret proueniri utrum effectum suum haberet, uel ne; uideat. sequ. de excommunicatione iniuste lata: & nota: quòd excommunicantes pro minimis causis a Concilio Agathensi redarguuntur. 11. q. 3. Episcopi si sacerdotali. 3

¶PROB. Quia Iudex ecclesiasticus debet a regno cœlorū solummō excludere indignos (ut patet supra q. 17. ar. 2.) & nullus redditur indignus regno, nisi per peccatum mortale (cum charitas quæ est uia ducens ad regnum per mortale solum amittatur.)

¶NOT. Quòd charitas sit uia ad regnum ducens anthonomasticè (ut intendit litera) i. plusquàm aliæ uirtutes, confirmatur per Apostolum dicentem 1. Cor. 12 & 13. Adhuc excellentiorē uiam uobis demōstro: si linguis hoīum loquar & Angelorum, charitatem aūt non habeam &c. Vbi uides ad litam, ipsum uocare charitatem, quam illis demonstrat, uiam. Et non solum confirmatur ly charitas est uia ducens ad regnum, sed etiā per hoc idem declaratur. Declaratur siquidem (ut Apostolum inspicienti patet: quòd charitas ita ducit ad regnum, ut & oīb. alijs uirtutibus dat uigorem ducendi ad regnum. Textus ergo intendit quòd charitas est uia ad regnum ducens: non quòd ipsa sola ducat; sed quòd ipsa sola omnibus alijs uirtutem conferat, una secum, ducendi ad regnum.

¶CONCL. 2a. Ecclesia pro damno tpali illato aliquem excōicare potest.

¶NOT. Dicit ly potest: non autem ly debet. Qñ uero istam suā possibilitatem ad actum reducere debeat, uel non, uide in sequ. app. per Concil Trid. hic tertio loco adductum.

¶PROB. Quia aliquis mortaliter peccat damnificando aliquem

quem temporaliter (ut patet de damno animabili.)

¶ Examen. Ly tpaliter, siue damno tpali. Hoc accipitur dupliciter, s. & pro damno rerum, & pro damno morum: id quod D. Th. adnotauit in textu dicens ly corporaliter, uel in rebus moralibus. Postquàm. n. in conclusione dixerat ly damno tpali, subiecit in probatione cõclusionis ly corporaliter uel in rebus moralibus, intelligens per ly in rebus moralibus, scandala: & per ly corporaliter, cætera damna. Damnificans. n. aliquẽ in reb. moralibus, offendit ipsum in anima (id quod uocatur scãdalum:) damnificãs uerò illum in cæteris rebus, dicitur offendere ipsum corporaliter, etiam quod offensio non fiat in corpore. Inquantum offensio, extra scandalum morum, dicitur offensio corporalis.

*Act. 5.

*Et uide Aug. in no. ser. s. 11. & li. 3. cõ. Var. c. 1. & 2. t. 7

*q. 17: a. 2

Dicemus ergo ex textu uirtualiter saltem edocti, quòd scandalum est offensio alterius in rebus moralibus: & ꝙ offensio corporalis est oẽ dãnum, quod extra dãnificationem animæ directè fit (ut damnificando in fama, in rebus, in spoliando amicorum, & hmõi.) Cum igitur damnificatio omnis uel in corpore, uel in aĩa fiat, sequitur ꝙ D. Tho. in textu sic declarando sufficienter complexus fuerit omne dãnum temporale.

Diffinitio scãdali clara.

Concl. m

Concl. p

¶ CONCL. 3ª. Excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, nisi ille, in quem ferenda est, contumax fuerit.

¶ Examen. Ly excommunicatio. s. quæ profertur ab homine. Nam illa, quæ profertur à iure, est pœna delicti (ut pro exemplo 17. q. 4. si quis suadente,) sicut illa, quæ fertur ab homine, est pœna contumaciæ. Dicitur autem à iure excommunicatio quæcunque à statuto perpetuo lata est: à quocunque statutum illud sit, & siue in iure communi, siue in extrauagantibus, siue in bullis quotidianis ad perpetuam rei memoriam, siue in legibus synodalibus seu specialibus, contineatur. Dr uerò excõicatio ab homine, quę non est perpetua, sed spirat cum authore suo.

¶ NOT. Ista cõclusio nõ est cõtraria primæ, quàuis prima facie nonnihil contrarietatis ad ipsã importare uideat. Nõ est, qa prima cõclusio dat negatiuè, non autẽ affirmatiuè. s. dicit, ꝙ nullus excõicari dẽt nisi ꝑ pctõ mortali, non aũt, ꝙ oĩs peccãs mortaliter dẽat excõicari. Hoc. n. ultimum est falsum, & ꝑ istam tertiam concl. tanq̃ falsum reprobat, illud aũt primũ est uerũ, nec ab ista cõcl. ullatenus improbatur. Immò (ut ꝓfundius D. Th. ista aperiatur) ista tertia concl. tanquàm limitatio est ultimæ partis concl. primæ. Quasi dicat ita ut, non nisi pro mortali excõicatio ferri dẽt, & infertur. Verum pro mortali præcisè? Ad quam instantiã rñdeatur non, nisi qñ mortali annectitur contumacia. Ly uel non ueniendo ad iudicium, uel &c. Hoc dictum textus confirmatur ad literam à Concil. Triburiensi, sup. ar. 2. app.

¶ PROB. Quia Excommunicatio est grauissima pœnarum: & pœnæ, tanquàm medicinæ, dandæ sunt (patet ex philosopho.)

¶ NOT. Sub ly pœnæ tanquàm medicinæ sunt, intẽdit D. Thomas hoc aliud ẽt, ꝙ uidelicet medicinæ (maximè si sint graues) à sapientibus medicis non dantur, nisi urgẽte maxima necessitate. Hæc aũt urgens necessitas, in ꝓposito, declaratur esse contumacia. Contumacia uerò ita is declaratur consistere uel in non ueniendo &c. (ut in lra,) & hĩ, in non obediendo ex contẽptu: ita ꝙ iudex non habeat amplius, quid faciat ad ipsum corrigẽdum

dere, si pro tali damno quis excõicatur, ergo nullo modo hoc debet fieri.

SED CONTRA est, quòd Petrus Ananiam, & Sapphiram ꝓ defraudatione pretij agri sententia mortis damnauit: * ergo & ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

RESPONDEO, Dicendum, quòd per excommunicationem iudex ecclesiasticus excommunicatos excludit à regno quodammodo: unde cum nõ debeat à regno excludere nisi indignos, ut ex definitione clauis · patuit, nec aliquis reddatur indignus nisi per peccatum mortale charitatem amiserit, quæ est uia ducens ad regnum, ideo ᵐ nullus excommunicari debet nisi pro peccato mortali, ⁿ & quia in dãnificando aliquem corporaliter uel in rebus moralibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideo ᵖ pro dãno temporali illato Ecclesia aliquem excommunicare potest, ᑫ Sed quia excõicatio est grauissima pœnarum, pœnæ autem medicinæ sunt secundum Philosophum in 2. Ethic. * sapientis autẽ medici est à leuioribus incipere medicinis, & minus periculosis: ideo excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, nisi contumax fuerit, ˢ uel non ueniendo ad iudicium, uel ante terminationem iudicij sine licentia recedendo, uel ᵗ determinationi nõ parendo. * Tũc enim ᵘ postquam monitus fuerit, si contempserit, contumax reputatur, & excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum faciat amplius. ˣ

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ culpæ quantitas non mẽsuratur ex nocumento quod qs facit, sed ex uoluntate qua quis facit contra charitatem agens, & ideo quàmuis pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd cum aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia pœnæ medicinæ sunt, ut dictum est. *

(ut in seq. concl. exprimitur.) Dr. ꝙ sub ly pœnę tanquàm medicinæ sunt, intendit &c. quia aliter probatio minus efficax uideretur ad propositum.

¶ CONCL. 4ª. Postquàm aliquis monitus fuerit, si contempserit, contumax reputatur, & excõicari debet à iudice non hñte iã, quid cõtra ipsum faciat amplius.

*Li. 2. c. 3. ante me.

Quoad uerò excõicatio, & aliæ censuræ, etiã qñ excõicato ex defectu eius non prosunt medicinæ sint, uide app. seq. circa fi.

¶ Corollarium. Ergo qd sit contumax, de quo in tertia concl. habetur hinc.

concl. s

¶ NOT. Hanc conclusionem, tanquàm omnium ꝑmissarum declaratoriam, & limitatiuam in pręcedentibus ubique sub intellige, ut ẽt ad id faciendum hortaris (si bñ prospicias) à cõcilius Meldensi supra ar. 2. app. adducto. & Tridentino in sequ. app. adducendo.

*V th f. q. 6. c. 19. q. s. q. & s Conc. Mileuit. c. 14 in fi. Concl. n

¶ PROB. Quia et prædictis conclusionibus probatis ꝓsupponitur tanquã clara.

1ᵐ maior.

Pęna non dẽt excedere culpã. ℞ debet tñ qñq; excedere nocumentum ab homine culpabili causatũ. §. Tunc &c. Licet. n. dãnum tpale, ꝓ quo excõicatio fertur sit minus q̃ excõicatio (ut arguitur,) tñ pctm mortale, qd tali damno annectit, & ab excõicante consideratur, non est minus quàm excõicatio. Vide mẽsurationem quantitatis culparum, unde fiat, in litera, ex qua bene notata, memoriæque mandata, ex infinitis erroribus, quos ignorantes quotidie parturiunt, liberabens.

*In corp. art.

2ᵐ Ex Apost. Malum. ℞. Qd ab affligente ad correctionẽ eius, cui infligitur, non ordinatur: nõ aũt, qd ordinatur ad illius correctionẽ. § Tunc &c. Nam qñ ecclesia aliquẽ excõicat ꝑ dãno tpali, nõ intẽdit malũ ꝓ malo reddere, sed bonũ ꝓ malo: qm ꝑ excõ cationẽ latã uult corrigere ipsũ delinquentem, & à damno compescere iam illato ad restituendum, tum inferendo de possibili ad cautius euitandum.

¶ NOT. Ly cũ aliquis per pœnã aliquam corrigitur, nõ redditur ei malũ, sed bonũ. Noli ex hoc textu inferre (ut prima facie occurrit) uel ꝙ oĩs q excõicatur, ꝑ pœnã illã corrigatur; uel ꝙ quãdo ꝑ illã nõ corrigit, tũc eccl sia reddat ei malũ ꝑ excõ cationẽ illatã. Sufficit. n. textui formalis locutio (q. s. pęna illa sit de se & de intẽtione Ecclesiæ illã inferẽtis ordinata ad correct onẽ excõmunicati) ad hoc ꝙ uerẽ dicat Ecclesia malefaciẽti reddere bonũ per excõicationẽ. Vnde ad probãdũ illud qd ẽ textu ad iustã est mox ibidẽ pro rõne subiungitur ly qa pœnę medicinæ sunt, s. & de se, & de intentione medic sunt ordinatæ ad salutẽ infirmi. Quòd aũt postmodũ excõ exitus ad cor suũ redeat corrigendo se, uel non se corrigat; hoc quodãmõ est ꝑ accidens, & extra ꝓpositum respectu formalis locution secunt ab extrinseco pendeat nõ ab intrinseco, i. eum ea libero arbitrio effectualiter fiat non ex intentione Ecclesiæ. Licet. n. hæc intẽdat, ꝙ ille per excõicationẽ corrigatur. s. uitam suam emendet: tamen per hanc bonam intentionem non facit Ecclesia, quòd de facto ille seipsum emendet. Alioqn oẽs ab Ecclesia excõicati seipsos emendarent: cum de oĩbus hoc intendebat Ecclesia. Rursus. Ly cum aliquis ꝑ pęnã aliquã corrigitur, non redditur ei malum sed bonum. Pôt quoq; uniuersaliter sumi ista propositio, & ly corrigitur accipi per ly corripitur. i. castigatur seu punitur. Ac si dictum fuisset, cũ

Tria bona intendit ecclesia excõicatio alicui.

Contra multorum opinionem de pœnis. aliquis per pœnam quamcumque in præsenti uita punitur, non redditur ei malum (ut arguens, & multi alij credunt,) sed bonum: & hoc quia pœnæ medicinæ sunt, i. de se ordinatæ, ad bonum illius, qui punitur.

APPENDIX.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum excommunicatio iniuste lata habeat aliquem effectum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod excommunicatio iniuste lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationẽ protectio, & gratia Dei subtrahitur: quæ non iniuste subtrahi potest, ergo excõmunicatio iniuste lata non habet effectum.

G

¶ 2 Præterea, Hieronymus dicit,* quod est de supercilio Pharisæorum, æstimare esse ligatum, vel solutum, qui ligatur vel soluitur, iniuste; sed eorum supercilium erat superbũ, & erroneum, ergo excommunicatio iniusta nullum habet effectum.

SED CONTRA. Secundũ Greg. præcepta Pastoris siue iusta, siue iniusta timenda sunt: nõ autem essent timenda, nisi aliquid nocerent etiam iniusta ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum, quod excommunicatio potest dici iniusta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, sicut cum ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat, & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum suum, quamuis ille qui excõicat peccet[a] quia iuste patitur, quamuis ille iniu-

H

1 Vid. q. 8. Eccl. &c. EX articulo hęc. ¶ Primo quo per tõem radicitus euellas errorem Ioannis Huss (ut refert Conc. Constantiense, ubi infra) dicentis: quòd per censuras Ecclesiasticas excommunicationis suspensionis uel interdicti, ad sui exaltationem clerus laicalem populũ sibi suppeditat auaritiã multiplicat, malitiam protegit, uiam præparat Antichristo. Cum. n. non nisi pro mortali pertinacia uestito, & postquàm nõ habuerit ecclesia quid amplius faciat pro saluando ipso pertinaci, excommunicatio fieri non debeat (ut monstrat articulus) patet iam ex hoc, quòd per censuram hãc clerus laicos nõ suppeditat, sed adiuuat; auaritiam non multiplicat, sed restringit; malitiam non protegit, sed pro suo posse, arcet; uiam non parat Antichristo, sed Christo. Quòd si fortè excommunicandi potestate aliquis (quod absit) abutatur, ea minus circumspectè in ædificationem fidelium exercendo iam non de excommunicatione, sed de excommunicationis abusu, fit sermo; ac propterea à simili non de censuris ecclesiasticis, sed de abusu censurarum ideoque a formali locutione circa ipsas ad materialem transitur. Quòd si ad materialem se transisse (quamuis non paruus error, in philosophia etiam, id reputetur) dicat Ioannes Huss, ut articuli præsentis aciem subterfugiat, incidit in Scyllam cupiens uitare Charybdim. Intollerabilem enim ex hoc errorem suum esse manifestat coram uniuerso mundo, & hoc in terminis suis. Non enim dicit quòd aliquis clerus, uel aliquis de clero, sed quod clerus, per censuras &c. Quis modo uel mediocriter sciens ignoret, quòd inter tot clericos aliqui sint circa usum excommunicationis benè se habentes: & consequenter quòd censurarum abusum omnibus indifferenter clericis attribuere, est non tantum erroneum, sed etiam nimis temerarium?

Vide q. 4. s. ar. 18 §. 6 in fi. & q. presenti ar. 2. in art. 2. ad 3.

*Super il lud. M. 16 Tibi dabo claues l. 9 *Hom. 26. in Euãge. mediũ hi 11. q. 3. ca. 1. & 17.

2 ¶ Secundò igitur habes, quomodo per rationem ostendas, errorem prædictum (siue formaliter, siue materialiter sumatur) meritò damnari à Concilio Constantiensi sessio. 15. cuius sententiam damnatoriam contra Huss, uide quæstio. 19. artic. 5. appen. item à &c. ut artic. 2. appen. Specialiter Matt. 18. Non enim Christus potestatem censurarum ibi dedisset Ecclesiæ (ut patet:) si hanc de se esse in destructionem, & non in ædificationem, salutis; aut ab omni clero semper abutendam fore, sciuisset.

K

3 ¶ Tertiò habes, quomodo per rationem ostendas, meritò fuisse à Concilio Tridentino sancitum, quòd non nisi magna circumspectione debeat quis excommunicationis gladio uti; & hoc sess. 25. c. 3. de refor. 2. sic. Quamuis excommunicationis gladius neruus sit ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos ualde salutaris; sobriè tamen, magnaq; circumspectione exercendus est: cum experientia doceat; si temerè, aut leuibus ex causis incutiatur, magis contemni, quàm formidari; & perniciem potius parere, quàm salutem. Quapropter excommunicationes illas, quæ, monitionibus præmissis, ad finem reuelationis (ut aiunt) aut de perditis, seu subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus, præterquàm ab Episcopo decernantur; & tunc non aliàs, quàm ex re non uulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animum moueat; nec ad eas concedendas cuiusuis sæcularis, etiam Magistratus, authoritate adducatur, sed totum hoc in eius arbitrio, & conscientia sit positum; qñ ipse pro re, loco, persona, aut tempore eas decernendas esse iudicauerit. In causis uero iudicialibus mandatur omnibus iudicibus ecclesiasticis, cuiuscunque dignitatis existant, ut quandocunque executio realis uel personalis in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quàm in definiendo à censuris ecclesiasticis, sed liceat eis (si expedire uidebitur) in causis ciuilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus contra quoscunque, etiam laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi existentibus eo ipso, quòd exactæ fuerint, assignentur, seu per captionem pignorum, personarumq; districtionem, per suos proprios aut alienos executores faciendam, siue etiam per priuationem beneficiorũ aliaq; iuris remedia, procedere, & causas definire. Hæc ibi.

Ly valde salutaris facit pro ar. 2. & cõtra Huss.

Notent ij, ad quos pertinet.

Item meritò fuisse dictũ à concilijs multis &c. ut ar. 2. appen. Item meritò fuisse innouatum, quòd medicinę sunt à Papa Innocentio 4. in Conc. Lugdunẽsi. Cum medicinalis sit excommunicatio non mortalis, disciplinans, nõ eradicans, (dum tamẽ is, in quem lata fuerit, non contemnat) cautè prouideat iudex ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat, se prosequi quod corrigentis fuerit, & medentis &c. & hæc eadem in suspensionis, & interdicti, sententijs uolumus obseruari. Hæc ibi, & recitantur, de sententia excommunic. in sexto. Per hoc ergo etiam, a simili, colligitur, quòd suspensionis, & interdicti, pœnæ sunt medicinales. Item à Concilio Arelatensi 2. capitulo 30. Secundum instituta seniorum, si à communione sacerdotali fuerit authoritate suspensus episcopus; hunc nõn solum à clericorum, sed etiam à totius populi colloquio, atque conuiuio placuit excludi; donec resipiscens ad sanitatem redire festinet. Hæc ibi. Ex prædictis confunditur etiam Hus; (ut bene considerantibus, & applicanti patet. Non enim tantum laicalis populus censuris ecclesiasticis, sed & Episcopus (quando opus est) corripitur, quod utique est signum euidenter eius errore destruens.

Concil. m

1

Item a concilio Carthaginensi primo cap 3. Persuasio interdum prudentes solet arcere à peccatis: dum imprudentes debet metus huiusmodi constringere, si tantum consiliam respuũt, & salutare mandatum. Si ergo laici, sunt; post monitionem, si contempserint, à communione separentur. Hæc ibi. Propter ly debet, facit multum ad confirmationem articuli secundi: et ly arcere à peccatis, monstrat; quòd sunt medicinæ, quantum est de se & de intentione ecclesiæ excommunicantis, uel alias censuras inferentis, licet ex defectu excommunicatorum vel aliter censuratorum quandoque mors sequatur horribilior. Sed tamen, etiam tunc, medicinæ sunt: quia in salutem, aliorum uidentium uelusque timore inde concussorum, proficiunt.

Cẽsuræ ecclesiasticæ sunt medicinæ.

¶ Quarto habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto aliquem sic vel sic pro damno temporali dicunt posse excommunicari, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quinto uides quomodo ex his uicissim doctrina hæc Angelica, declaretur, & confirmetur.

QVÆST. XXI. ART. IIII.

CONCL. 1[a] Excommunicatio iniusta, ex parte excommunicantis tantum habet effectum suum, quamuis ille, qui excommunicat, peccet.

¶ PROB. Quia 1 excommunicatio tunc habet effectum suũ, quando excommunicatus iustè patitur. & in excommunicatione iniusta, ex parte excommunicantis tantum, excommunicatus iustè patitur: Quia 2. (ly quamuis &c.) excommunicans iniustè facit; & quicunque iniustè facit peccat.

¶ CONCL.

¶CONCL. 2ª. Excommunicatio iniusta ex parte excommunicationis, ita quòd iniustitia sententiam nullam esse faciat, nõ habet suum effectum.

¶NOT. Duodecim casus, in quibus excõicatio est nulla, hēr in gloss. sexti decret. tit. de sent. excomm. c. præsenti. Vbi passim allegat canones multos. ideo uide ibi.

¶PROB. Quia talis excõicatio non est excommunicatio.

concl. p ¶CONCL. 3ª. Excommunicatio iniusta, ita quod iniustitia nõ annullet sniam, habet effectum suum.

concl. s ¶PROB. Quia talis excommunicatio est excõmunicatio (hoc præsupponitur, ab oppositis ex probatione conclusionis 2ª.)

Concl. u ¶CONCL. 4ª. Excommunicatus iniustè, dummodo excõicatio non annullet sententiam, debet humiliter obedire (& hoc erit ei ad meritum,) uel absolutionem petere ab excõicante, uel ad superiorem iudicem recurrere: si autem contẽneret, eo ipso mortaliter peccaret.

ste faciat. Alio mõ ex parte excõicationis ipsius, uel quia causa excommunicationis est indebita, uel quia infertur sententia iuris ordine prætermisso, & tunc si sit talis error ex parte sententiæ, qui sententiam nullam esse faciat, non habet effectum, quia non est excommunicatio. Si autem excommunicatio nõ annullet sententiam, habet effectum suum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum, uel absolutionem petere debet ab excommunicante, uel ad superiorem iudicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipso mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque quod est debita causa ex parte excommunicantis, quæ non est debita ex parte excommunicati, sicut B cum quis pro falso crimine in iudicio probato excommunicatur & tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quàmuis homo gratiam

¶NOT. Ly humiliter. Hoc non tantum est limitatio de ly obedire, sed etiam de ly petere absolutionem. Debet enim talis humiliter petere absolutionem, non per metum compellere. Alioquin absolutio sic obtenta non ualeret: & tunc iure excommunicationem incurreret. Vide Papa Greg. 9. in Conc. Lugdun. dicit. Absolutionis beneficium ab excommunicationis snia. uel quãcunque reuocationem ipsius, aut suspensionis, seu interdicti, per uim uel metum extortam, præsentis consilii auctoritate, omnino uiribus uacuamus, &c. Eos, qui absolutionem, seu reuocationẽ huiusmodi ui uel metu extorserint, excommunicationis sniæ decernimus subiacere. Hæc ibi, & habetur in 6. Item. Quartam hanc conclusionem diligenter memoriæ mandato: ut & ab erroribus, in quibus nonnulli uiri alioquin sapiẽtes decipiuntur, libereris; & D proximos non scandalizes ex peccato magno inobedientiæ tuæ sed ipsos una tecum ædifices. Item. Hanc ipsam conclusionem ueram esse, declarauit facto suo Conc. Trid. qui in indice librorum prohibitorum mutilari & corrigi mandauit sermones aliquos, ubi de tali casu excõicationis cuiusdam Ferrariensis agebatur: ubicunque de hac re inciderit quò, & qualiscunque determinatio in sermonibus illis contra istam Sancti Doct. quartam cõ- D clusionem. Vnde mirandum satis de tanto uiro, & de aliis quibusdam ipsum in hoc defendere tentantibus; quod D. Thomæ tã aperta literas contra illorum reprobantes non uiderint.

¶PROB. Quia hoc, tanquàm clarum ex se, præsupponitur.

¶NOT. Clarum est hoc colligi ex Concilio decernẽte (ut supra notatione immediate præmissa:) & ex Grego. ibi in 6. de his, quæ ui metusve causa fiunt. Nam ibi loquitur de absolutione a sententia excommunicationis, etiam iniustæ (secundum gl.)

¶CONCL. 5ª. Quando excõicatio procedit ex debita cã ex parte excõicantis, quæ non est debita ex parte excommunicati: tunc si excommunicatus humiliter sustinet, meritum humilitatis recompensat excommunicationis damnum.

¶NOT. Aduerte diffẽrẽtiam inter quartã, & quintam conclusionẽ: quod in 4ª excõicatus dẽt petere absolutionem, de qua re nihil dr in quinta. Rõ est: quia si quinto mõ excõicatus peteret absolutionẽ, eo ipso uideretur fateri, se esse in crimine, pro quo excommunica- E tus est; cum tamen hoc falsum sit (ut in textu declaratur.) Cõueniunt uero in hoc, quod uterque illorum excõicatorum debet humiliter se habere, non contemnere. Nam contemptus ipse culpã de nouo faceret, ubi culpa non erat: & inde perniciem sibi generaret: unde, humilitate addita, meritum sperabatur. Excommunicatio igitur utrouis modo iniusta sp timenda est: & non cõtemnenda, si culpa euadenda est; & humiliter sustinenda aut etiã seruanda, si meritum inde habere uolumus.

¶PROB. Quia ut manifesta ex se præsupponitur.

¶Corollar. unũ. Ex his ergo oĩbus conclusionibus patet: quod excõicatio põt eẽ iniusta ex triplici capite; s. ex parte, uel excõicantis (en 1ª conclusio) uel excõicationis (en 2ª, & 3ª,) uel excõicati (en 5ª.) Ex his ẽt patet; quid debeat facere excommunicatus sive iuste sive iniustè: quod. s. nunquàm debet contemnere: sed aliquando debet humiliter sustinere (ut in 5ª;) aliquando ultra hoc debet humiliter obedire, & absolutionem petere (ut in prima, &

A tertia;) aliquando non tenetur obedire nec absolutionem petere (ut in 2ª.)

¶Examen. Ly humiliter sustinet. Non dicit in isto casu textus; quod humiliter obediat. Ratio est: quia sub pœna excõicationis latæ sniæ potest præcipi quandoque id, qd apud iudicem secundum allegata & probata iustum est, & sm rei ueritatem ei, in quẽ decernitur excommunicatio certò notam iniustum. Pota. Allegatur, & probatur apud iudicem Ecclesiasticum, quod inter Bertam & Titium est matrimonium sine impedimẽto aliquo; & instatur, ut cohabitẽt simul, sibique inuicẽ reddant debitum. Ex alia parte Titius certò scit impedimentum inesse huic matrimoniali cohabitationi: sed hoc apud iudicem illud probare non potest. Ad instantiam ergo partis allegantis, & probãtis (ut supra) iudex fert excõicationem latæ sniæ, ut Titius mõ prædicto cohabitet Bertæ. In hoc, & aliis eiusdem tenoris casib⁹, loquitur quinta conclusio: & ideo nõ dicit, quod Titius debeat obedire, sed humiliter sustinere. Quæ Sancti Thomæ determinatio D declaratur simul & confirmatur ex responso Papæ Innoc. tertij, de senten. excomm. Inquisitioni tuæ respondentes credimus distinguendum: utrum si alter coniugum pro certo sciat impedimentum coniugij, propter quod sine peccato mortali non ualet carnale commercium exercere; quamuis illud apud ecclesiã probare non possit: an non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium pctm operari mortale. In secundo distinguimus, utrum habeat conscĩam hmõi ex credulitate leui & temeraria, an probabili & discreta. Et quidem ad sui pastoris consilium conscientia leuis & temerariæ credulitatis explosa; licitè potest non solum reddere, sed exigere debitum coniugale. Verum cum conscientia pulsat animũ ex credulitate probabili & discreta, quamuis non euidenti & manifesta; debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet: nè in alterutro uel contra legem coniugij, uel contra iudicium conscĩæ committat offensam. Hæc ibi. Textus ergo per ly humiliter sustinere, denotat: non esse faciendum, contra conscientiam, quicunque casus D eiusdem tenoris cum recitato à Papa occurret. sed nec tñc cõtemnendum, nec superbè impugnandum imperium Pontificis, uerũ, pro quanto põt fieri tuta conscĩa, superiori obediendum. V. g. Præcipit superior & cohabitationem cum altero coniugum, & mutuam debiti redditionem (ut supra.) Reclamat conscĩa quũ ad redditionem debiti certa de impedimento apposito, non ãt quo ad reliquã cohabitationẽ: tunc (sm textum art. præsentis) cohabitet simul Titius ille cum Berta prouidendo ẽt ei de necessariis pro uictu & uestitu; & non commisceatur illi carnaliter. In cohabitãdo tamen uitentur occasiones pctĩ mortalis: aut aliàs ẽt prouideatur discretè apud præcipientem: nè quã offendatur Deus. Ly annullet sniam. Multipliciter snia dicitur nulla: qd longũ esset referre hic. Iõ Doctores Canonistas, & Casuistas consule de hac re, tit. excommunicatio de causa formali, tit. de sent. excomm. uel tit. simili. Vide etiam nn post concl. secundam.

2m de maiori. Protectio & gratia Dei. ℞. Vel saltem illa, quæ ex parte nostra disponunt ad protectionem & gratiam Dei. ¶. Tunc &c. Nam excommunicatio iniustè lata habet effectum suum, (obseruatis obseruandis in conclusionibus) inquantum subtrahit illa, quæ ex parte nostra ad gratiam disponunt: nec aliter intellig conclusionum determinatio dicentium, quòd excõmunicatio iniustè lata habet effectum suum. Homo enim gratiam Dei iniustè amittere non potest: ut patet in litera.

¶NOT. Ly hõ gratiã Dei iniustè amittere nõ pt. Cõfirmatr hoc ex Concil. Trid. sess. 6. c. 11. sic. Deus sua gratia semel iustificatos non deserit: nisi ab eis prius deseratur. Hæc ibi. Item ex Apost. ad Hebr. c. 12. Contẽplantes, nè quis desit gratiæ Dei. Per hoc enim quod non dixit Apost. ne gratia Dei alicui desit; sed, ne aliqs desit gratiæ Dei, denotauit quod hõ est primus ad deserendum gratiam habitã, non autem gratia ad deserendum hoiem; & consequẽter quod hõ gratiam Dei iniustè. i. sine culpa propria, amittere nõ potest.

Casus me morãdus pro conscientia.

concl. 9

2m Ex Hieronymo. Esse ligatum. R. Quantū ad culpam: non, quantum ad pœnam. S. Tunc &c. Nam quando in conclusionibus præsentis articuli, dicitur quod habent effectum suum iniustæ excommunicationes, intelligitur quantum ad pœnam tantum (ut in litera respondi;) nisi aliud accedat, puta inobedientia. Non enim culpa nascitur nisi ex nobis quod & Matth. 15. per ly de corde exeunt cogitationes malæ, & apud Chrysostomum per ly nemo læditur nisi à semetipso, confirmatur.

Dei iniuste amittere nō possit, potest tamen amittere illa iniuste, quę ex parte nostra sunt, quę ad gratiam Dei disponunt, sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbum quod ei debetur, & hoc modo excommunicato gratiam Dei subtrahere dicitur, G ut in prædictis patet.*

AD SECVNDVM dicendū, quod Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pęnas, quæ possunt etiam iniuste infligi à rectoribus Ecclesiarum.

QVAEST. XXII.

De his qui possunt excommunicare, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his qui possunt excommunicare, & excommunicari.

APPENDIX.

*ar. 2. co. & ad 3. & ar. præsen. ad arg. 5.

Vid. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primo: quomodo per rationem 1 interimes errores Ioannis Huss (ut refert Concil. Cōstantiēse infra) dicētis: quod sacerdos uiuens secūdum legem Christi, & habens notitiam scripturæ, & affectum ad ædificādū populum, debet prædicare; non obstāte prætensa excommunicatione. Item eiusdem dicentis: quod quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, non obstante excommunicatione. Item Ioannis Vuiclef peius dicentis: quod illi qui dimittunt prædicare, siue audire uerbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & (secundum Prat.) addentis, quòd in die iudicij habebuntur Antichristi, & proditores.

2 ¶Secundò habes: quō per rōnem ostendas: errores hos meritò damnari à Conc. Constantiense sess. 8. contra Vuiclef, & 15. contra Huss: cuius sniam damnatoriam lege supra q. 20. ar. 3. de Vuiclef, & q. 19. ar. 5. de Huss, app. Item a Conc. Lateranensi sub Leone X. sess. 11. ubi Leo post alia multa subdit. Sacro approbante Concilio statuimus, & ordinamus: ut nullus tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi tam de iure, quàm de consuetudine, uel priuilegio, aut alias pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur nisi per superiorem suum diligenter examinatus, ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & uitæ exemplo ad illud opus & idoneus reperiatur. Et hic quocunque postea prædicaturus accesserit de hmōi examine & idoneitate sua per literas, seu alias suie examinatoris approbatoris que Episcopis & aliis locorum ordinariis fidem legitimè faciat &c. Siqui autē contra præmissorum aliquid cōmiserint quicquàm etsi fuerint excommunicationis sniam incurrant, à qua non nisi à Rom. Pontifice absoluant. &, ut horum exemplo alij attentare similia minimè audeant, eis prædicationis officium interdictum esse perpetuò decernimus, non obstantibus quibuscunque priuilegiis &c. Hæc ibi. Leo autem X. fuit post Concilium Constantiense quod damnauit ipsos Vuiclef & Huss. & consequenter per hoc quod excommunicationem de nouo prusert ut supra, demonstrat, quod loquitur cōtra errores ab Vuiclef & Huss. prodierunt, & eos damnat. Item à Concil. Trid. sess. 25. c. 3. de refor. e. si obdurato animo censuris annexus in illis per annum insorduerit, etiam contra eam, tanquàm de hæresi suspectum, procedi possit. Hæc ibi. Item a &c. ut supra ar. 2. appen. ubi ostenditur quàm timenda sit excommunicatio. Adde: quòd tales excommunicati, etiam de suspicione hæresis per Concil. Triden. notantur modo iam dicto: & consequenter perpende hinc, quanti terrore sit excommunicati, uel et excōicatio ni non obedite. Item à Concilio Triburiensi c. 3. sic. Idcirco non potentiam ostendentes sed iustitiam exhibentes præcipimus & authoritate nostra iniungimus uobis regni nostri Comitib. postquam ab Epis anathemate excōicationis percellunt, & tamen ad pœnitendū nō inclinant, ut ab ipsis comprehendantur: usque diuinū iudicium non uerentur, humana saltem ferantur. Hæc ibi. Itē a Papa Eugenio & ex Concil. Rhemensi, sic. Quis excōicato, donec ab eo, qui eū excommunicauerat, vel ab alio authoritate sedis Apostolicę absoluatur, scienter communicare præsumpserit excommunicationis sniam ipsum teneri censemus. Hæc ibi. Auditores ergo prædicatoris excōicati notoriè, antequam absoluatur, videntur excōicari per Eugenium. Item à Conc. apud palatium Vernis, c. 9. sic. Quòd si aliquis ista esse contempserit, & Epi emendare minime potuerint, regis iudicio, exilio condemnetur. Hæc ibi: ubi in cōtextu est locutus de excommunicatione.

Circa quod quæruntur sex.

Primo, Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

Secundò, Vtrum non sacerdos excommunicare possit.

Tertio, Vtrum excommunicatus, vel suspēsus possit excommunicare.

Quarto, Vtrum aliquis seipsum, vel ęqualem, vel superiorē possit excommunicare.

Quinto, Vtrum aliqua vniuersitas excommunicari possit.

Sexto, Vtrum semel excōicatus excōcari possit vlterius.

ARTICVLVS I.

Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

H AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos possit excommunicare.

¶Tertiò habes: quō per rōnem ostendas, meritò dictum fuisse à Papa Greg. 11. q. 3. Snia Pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda est. Hæc ibi. Vbi insinuatur quòd excommunicatio iniusta quandoque habet suum effectum: qui effectus multum timendus est. De quo effectu in art. 2. & in Concilio apud Palatium Vernis c. 9. Vt sciatis qualis sit modus istius excōicationis: in ecclesiā non debet intrare, nec cū ullo christiano cibum, vel potū sumere, nec eius munera accipere debet, vel osculū porrigere, nec in oratione se iungere, nec salutare: antequam ab epō suo fuerit reconciliatus. Hæc ibi. De quo et effectu loquutus est Greg. 9. de sent. excomm. Si quem &c. à iudice excommunicari contingat dicendum est, eum non tm minori, quæ a perceptione sacramentorum; sed et maiori excōicatione, quæ a cōione fidelium separat esse ligatum. Hæc ibi. 3

*Th. in 4. d. 18. q. 2. a. 2. q. 1. & seq.

¶Quartò habes: quō per rōnem præmissa dicta Patrum, pro quanto excommunicationem iniustam dicunt esse timendam, uel effectum suum habere, vel non contemnendam sed humiliter obseruandam, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides: quomodo ex iis Angelica hæc doctrina uicissim consolidetur, & declaretur. 5

I

QVÆST. XXII. ART. I.

CONCL. 1a Illi soli possunt excommunicare, qui habent iurisdictionem in foro iudiciali. 8

¶PROB. Quia ligatio uel absolutio, quæ hoīem obligat in cōparatione ad alios hoīes, ad forum publicū exterioris iudicij pertinet (patet ab oppositis de foro pniæ:) & excōicatio hoīem obligat in comparatione ad alios homines (cum a fidelium communione separet. q. 21. ar. 1.)

¶NOT. In foro conscię, & in foro exterioris iudicij inuenitur conuenientia & disconuenientia. Conuenientia quidem: quoniam in utroque hō Deo reconciliatur per absolutionē, uel nō reconciliatur per ligationem. In foro autē iudiciali ultra hoc requiritur respectus ad homines, & ideo forus exterior dicitur iurisdictionē maiorem exigere, quàm interior.

K ¶CONCL. 2a Soli Epi ppria authoritate & maiores Prælati, sm cōmunem opinionem, possunt excōicare. Epōrum noīe intelligit conclusio Epos et non consecratos, dummodo electi & confirmati sint, quàmuis non consecrati. Nā possunt ea quæ sunt iurisdictiōnis, ut excōicare, suspendere, interdicere, (extra de elect. & ele. potes. transmissam:) licet nondum possint ea quæ sunt ordinis epalis, ut ordines conferre, benedicere uirgines &c.

¶PROB. Quia soli Epi, ac maiores Prælati habent iurisdictionē in foro iudiciali ex propria authoritate, seu ordinariam.

¶CONCL. 3a Presbyteri parochiales non, nisi ex commissione eis facta, uel in certis casibus eis à iure concessis, excommunicare possunt.

¶Exemen. Ly ex cōmissione. Consuetudinē & prīscā p hoc intelligit: quia talis consuetudo est quædam tacita commissio: & das Iurisdictionem. 9 q. 3. conquestus. Ly Presbyteri parochiales. Nil aliud. i. habentes, præter hoc: quod sunt tales. Nam plebanus potest excommunicare subditos suos, de offic. iud. ord. cum ab ecclesiarum: nisi consuetudo sit in contrarium. Ly Presbyteri. s. seculares.

lares Nam regulares in pastorali cura constituti, puta prior conuentualis, & Abbas, possunt excommunicare monachos suos de maio & obed. cum in ecclesiis & de simo. sicut quãuis nõ possit prior claustralis. Rõ autem una est; qa de iure uel cõsuetudine habent subditos, & in foro contentioso ecclesiastico eis ius dicere pñt: qd nõ põt prior claustralis. Adde: q prior cõuẽtualis ponitur p electionẽ canonicã: sd claustralis nõ, sed solũ ab Abbate, cuius est delegatus. Vñ nõ, nisi mortuo Abbate, qñ eius uices p legẽ in oĩbus obtinet, põt excõicare iure suo: sicut & capitulũ uacãte sede, qñ gerit uices in spũalibus Epi mortui de maio. & obed. is, q. Quãuis excõicatio sit proprius mucro Epi. 16 q. 2. uisis: maximè si cointelligatur solẽnitas posita. 11. qõ. 3. Debent. Vbi dr. Debẽt 12. sacerdotes episcopum circumstare, & lucernas ardẽtes in manibus tenere, quas in cõclusione anathematis uel excõicationis piicere debent in terram, & conculcare pedibus. Deinde epist. ad parochias mittatur continens nõia excõicatorum, & causã excõicationis. Hæc ibi & in hoc sensu maximè, intelligitur cõclusio secunda prædicta. De epistola mittenda loquitur ad hoc: ut excõicati uitentur; infra q. 23. ar. 1.

A

Excommunicatio enim est actus clauiũ, sed quilibet sacerdos habet claues, ergo quilibet potest excommunicare.

¶2 Præterea,[h] Maius est soluere, & ligare in foro pœnitentiæ, quàm in foro iudicij, sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro pœnitentiali absoluere, & ligare: ergo etiam potest sibi subditos quilibet sacerdos excommunicare.

B

SED CONTRA. Ea, in quibus imminet periculum, sunt maioribus reseruanda, sed pęna excommunicationis est valde periculosa, nisi cum moderamine fiat, ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in foro conscientiæ causa agitur inter hominem, & Deum, in foro autem exterioris iudicij causa agitur hominis ad hominem, & ideo absolutio, vel ligatio, quæ vnum hominem obligat quo ad Deum, tantum pertinet ad forum pęnitentiæ, sed illa, quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij, pertinet: & quia homo per excommunicationem à communione fidelium separatur, ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet, & ideo [m] illi soli possunt excommunicare: qui habent iurisdictionem in foro iudiciali,[o] & propter hoc[p] soli Episcopi propria authoritate, & maiores Prælati secundum communiorẽ opinionem possunt excõmunicare.[q] Sed presbyteri parochiales non nisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus: sicut in furto, & rapina & huiusmodi,[s] in quibus est eis à iure concessum, quod excommunicare possunt.[r] Alij autem dixerunt, quod etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare, sed prædicta[u] opinio est rationabilior.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quod excommunicatio non est actus clauis directe, sed magis respectu exterioris iudicij, sed sententia excommunicationis quamuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni, secundum quod ecclesia militans est uia ad triumphantem, ideo etiam talis iurisdictio per quam homo excommunicare potest, clauis potest dici, & secundum hoc à quibusdam distinguitur quod est clauis ordinis, quam omnes sacerdotes habent, & clauis iurisditionis in foro iudiciali, quam habent soli iudices exterioris fori. Vtramque tamen Deus Petro contulit, Matth. decimo sexto, & ab ipso in alios descendit, qui vtranque habent.

D

AD SECVNDVM dicẽdum, quod sacerdotes parochiales habent quidem iurisditionẽ in subditos suos quantum ad forum conscientiæ, sed non quantum ad forum iudiciale, quia nõ possunt conueniri coram eis in causis contentiosis, & ideo excommunicare non possunt, sed absoluere possunt in foro pęnitentiali: & quamuis forum pęnitentiale sit dignius, tamen in foro iudiciali maior solemnitas requiritur, quia in eo oportet quod non solum Deo, sed etiam homini satisfiat.

E

¶PROB. Quia pñsbyteri parochiales nõ habẽt propria authoritate iurisdictionem in foro exteriori, sed eã ex commissione habere possunt.

Concl. m — 1m de maiori

Est actus clauium. R. non tñ directè. S. Tũc &c. Licet enim quilibet sacerdos habeat clauem ordinis, quæ dicitur clauis directè: non tamen habet clauem iurisdõnis exterioris iudicij, quæ dicitur clauis potius indirectè. Quare autem directè, uel indirectè ista, uel illa clauis dicatur: uide in textu.

concl. p

¶NOT. Ne mireris: q præter iurisdõnis à Petro in alios descendat (ut hic dr.) & cũ q epi propria authoritate (ut in secunda cõclusione di) habeant iurisditionem. Non enim dissident hæc quamuis uideantur. Nam illa, quæ descendunt a Petro sunt in duplici discrimine. Vel enim ab ipso communicantur alicui p temporariam quandam commissionem: uel per ordinariam institutionẽ. Primo modo cõicata dñr haberi ab inferioribus nõ propria authoritate, sed delegata: secundo autem mõ haberi ab inferioribus dñr authoritate non delegata, sed propria. Institutio enim prædicta trahit secum intrinsecè iurisdictionem talem: & ideo non delegata dicitur, sed propria ei qui sic instituitur. Tales sunt omnes episcopi catholici: in cuius signum dicuntur perpetui administratores talis uel talis ecclesiæ. Hinc patet, quòd proprium non sumitur hic, ut dicit independentiam ab alio puro homine (sic. n. est solius Petri propria authoritas) sed ut dicit id, quod sem per concomitatur rẽ ipsam. Ergo ly proprium potest conuenire pluribus, & tamen unicuique erit proprium.

concl. s

* Hoc eodem co.

2m de maiori

Maius est. R. quantũ ad dignitatem non quantum ad solemnitatem. S. Tunc &c. Stat enim simul, & q quilibet sacerdos, possit exercere id, q dignius est, absolutè loquendo, & quod non possit id, quod solemnius est. Nam in solemnitate, de qua loquimur, requiritur aliquid, quod non requiritur in illo digniori.

¶Examen. Ly utranque tamen Deus Petro contulit Matth. 16. Scilicet singulariter: ut habetur ad literam supra quæst. 20. artic. 1. ad primum, & etiam ex hoc contextu. Nisi enim singulariter Petro contulisset, non diceret textus ly ab ipso in alios descendit. Vt quid enim necesse esset, potestatem huiusmodi à Petro descendere in alios: si alii hanc sine Petro haberent? Quòd si non habent, ex hoc est quia Petro singulariter collata est. Hinc dicitur, & meritò quòd sacerdotium in ecclesia est unum; quòd ecclesia est una, quòd regnum ecclesiæ est Monarchicum; quòd hierarchia ecclesiastica est subordinata; quòd ecclesiæ sũt multa membra & unum corpus, & similia. Ratio est omnium horum: quia omnia referuntur ad unum. A Petro enim (per totum hunc uerissimum, ut aliàs probatum fuit canonicè) solo in terris descendit omne sacerdotium uerum; omnia pl ãs uera tum ordinis tum iurisdictionis ecclesiasticæ: & sic de aliis prædictis. De hoc primatu Petri uide qõ. 17. art. 1. appen. & q. 20. art. 1. Corol. post primum.

De primatu Petri in utraq; ptãte.

¶NOTATIO. Ligare & soluere in foro pœnitentiæ, ideò dignius est, quia & clauis hæc ordinatur directè ad regnum (ut in ad primum), & a sacerdote tantum administratur (quæst. octaua, articu. primo, & secundo,) Ligatio autem & solutio in foro exteriori non est sic. Potest enim etiam non sacerdos super censuras ex commissione, & huiusmodi censuraenm ejauis ordinatur mediatè ad regnum (ut in ad primum, & quæstio. 19. articu. tertio, & nono, huius, ar. seq. & quarta distin. 19. quæstio. prima, articu. primo.)

APPENDIX.

Vul. p S. Eccl. &c.

Ex arte. habes primo: quomodo per rationem disiicias errorem Antidiaphoristarum (Prat. Antidiaphoristæ) dicentium, quod episcopi nullam habent iurisdictionem. ¶Secundo habes, quomodo per rationem ostendas, illum meritò damnari a Concil. Antiocheno sic. Siquis presbyter, uel diaconus, uel quilibet clericus deserta ecclesia sua ad aliam transeundum esse crediderit, & ibi penitus tentet, quod migrauerit, perpetuo manere, ulterius ministrare non debet; præsertim si ab episcopo suo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quod si post reuocationem sui Episcopi non obedierit, sed inobediens perseuerauerit, omnimodo ab officio suo deponi debere, nec aliquam spem restitutionis habere, decernimus. Si uero propter hanc culpam depositum alius Episcopus susceperit, & ipse a communi Synodo pœnam merebitur increpationis tanquam ecclesiastica iura dissoluens. Hæc ibi: & recitantur 7. q. 1. Nota ly iura ecclesiastica. Ergo Episcopi habent iurisdictionem (in Conc.) & unusquisque distinctam a iurisdictione alterius. Facit & hoc Concil. p. q. 21. ar. 2. cum ecclesiam excommunicare debere aliquem dicat. Item à Leone Papa ad Anastasium Thesalonicensem Episcopum, sic. Siquis Episcopus, suæ ciuitatis mediocritate despecta, administrationem celebrioris loci ambierit; & ad maiorem se plebem quacunque ratione transtulerit, a cathedra quidem pellatur aliena, sed & carebit propria: ne nec illis præsideat, quos per auaritiam concupiuit, nec illis, quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis contentus quisque sit: nec supra mensuram iuris sui affectet augeri. Hæc ibi, & recitantur 7. q. 1. Nota ly mensuram iuris sui: ex quo dicto infer, ut supra. Item à Calixto Papa primo epist. 2. ad omnes Galliarum Episcopos, sic. Nullus alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum iudicare aut excommunicare præsumat: quia talis iudicatio, uel ordinatio, aut excommunicatio, uel damnatio, nec rata erit, nec uires ullas habebit; quoniam nullus alterius iudicis, nisi sui, insta tenebitur aut damnabitur, &c. Sed hoc obseruetur: quod ab apostolis, ac patribus, & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum, ut siquis Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solummodo propriam pertinet parochiam, sine consilio ac uoluntate comprouincialium Episcoporum extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit &c. Nullus ad possessionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius Episcopi est parochiæ) super cuiusquam dispositione; nisi uocatus ab eo, cuius iuris esse dignoscitur: aut quicquam ibi disponat, uel ordinet, aut iudicet. Hæc ibi. Nota ly iudicis, & ly iuris: quoniam his uerbis ad literam iurisdictio Episcopis assignata, & quidem ab Apostolis ipsis &c. (ut K ibi.) decernitur. Item à Papa Martino V. in Conc. Constantiensi sess. 43. de exemptionibus. Attendentes quod &c. nonnullas ecclesias, monasteria, capitula, conuentus, beneficia, &c. à iurisdictionibus ordinariorum &c. nullatenus exempta de nouo à dictorum ordinariorum iurisdictionibus exemerunt &c. subiiciebantur ordinariæ iurisdictioni &c. Sacro approbante concilio reuocamus: ecclesias, monasteria, & alia loca prædicta in pristinam ordinariorum iurisdictionem reducimus. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. sess. 6. c. 5. de refor. Item ab eod. sess. 14. c. 7. de pœn. & c. 2. de refor. Item ab eod. sess. 25. c. 6. de refor. 2. & c. 17. ibid.

3 ¶Tertiò habes, quomodo per rationem ostendas, meritò dici, extra de offic. iud. ord. quasi per totum, quod episcopi excommunicare. Quod et facit ad q. 21. ar. 2. ubi statuitur per Concilia, hoc idem, i. quod excommunicare possunt.

4 ¶Quartò habes, quomodo per rationem prædicta Patrum, per quanto episcopos iurisdictionem habere & posse excommunicare, & sine iurisdictione excommunicationem non ualere insinuant, & intelligas, & declares, & defendas. ¶Quinto uides, quomodo uicissim ex his Angelica hæc doctrina, & declaratur, & consolidetur. 5

QVÆST. XXII. ART. II.

ARTICVLVS II.

Vtrum non sacerdotes excommunicare possint.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non sacerdotes excommunicare non possint. Quia excommunicatio est actus clauium, ut in 4. Sententiarum dicitur: sed non sacerdotes non habent claues:* ergo excommunicare non possunt. G

¶2 Præterea, Plus requiritur ad excommunicationem, quàm ad absolutionem in foro pœnitentiæ: sed non sacerdos in foro pœnitentiæ absoluere non potest: ergo nec excommunicationem inferre. H

SED CONTRA est, quod Archidiaconi, Legati, & Electi excommunicant, qui quandoque non sunt sacerdotes: ergo non solum sacerdotes excommunicare possunt.*

RESPONDEO, Dicendum quod sacramenta in quibus gratia confertur, dispensare ad solos sacerdotes pertinet, & ideo ipsi soli possunt absoluere, & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directe respicit gratiam: sed ex consequenti inquantum homo suffragijs Ecclesiæ priuatur, quæ ad gratiam disponunt, vel in gratia conseruant:* & ideo etiam non sacerdotes, dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso, possunt excommunicare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iurisdictionis.

AD SECVNDVM dicendum, quod ista duo se habent sicut excedentia, & excessa: & ideo alicui competit vnum, cui non competit aliud.

*Lib. 4. d. 18. q. 5. & h. ut dictum est sup. q. 19. ar. 3. & 4.

*Vel ei dictum est. q. 16. art. 3. cor.

36 CONCL. Etiam non sacerdotes, dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso, possunt excommunicare.

1 ¶NOT. Correspondet hæc conclusio dictis. q. 19. art. 3. in cor. Ly dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso. Hoc est dummodo possint conuenientes coram eis in causis contentiosis subditorum. Sic. n. interpretatur se ipsum D. Th. ar. 1. ad 2m. Ex hac limitatione hic et clarior nouitia concl. 3. ar. 1. Ratio n. quod sacerdotes Parochiales non possunt de se excommunicare, est, quia ipsi, ut sic, non habent ex ea iurisdictionem in foro contentioso; licet habeant iurisdictionem in foro pœnitentiæ.

*4. s. d. 18. q. 8. in fi. Concl. m

¶PROB. Quia excommunicatio non respicit directè gratiam, (cum excommunicatio obiic facti in) licet ex consequenti (cum suffragia ecclesiæ, quibus homo per excommunicationem priuatur, uel ad gratiam disponant, uel in gratia conseruent.)

Suffragia ad duo ualent.

1m de maiori. Clauis. & Iurisdictionis, non, ordinis. §. Tunc &c. Stat. n. quod non sacerdos careat claue ordinis, & tamen habeat clauem iurisdictionis in foro contentioso.

¶Examen. Ly clauem iurisdictionis. Scilicet impropriè dictam. Vt sup. q. 19. ar. 3. in corp. sin. ubi dicitur, quod non propriè dicitur clauis cœli, sed dispositio ad ipsam. Ex quo et concordantur duo hæc dicta, quod i. sint duæ claues in q. 17. ar. 2. & quod ponentes hic inueniant clauis iurisdictionis breuiter. Dicit. i. quod sint duæ claues propriè & quod hæc non dicitur propriè clauis.

2m de maiori. Plus &c. Secundum quid, non, simpliciter. §. Tunc &c. Licet enim non sacerdos non possit absoluere in foro pœnitentiæ (ut arguitur,) tamen potest habere illud plus, quod requiritur ad excommunicandum.

¶NOT. Illud plus requisitum ad excommunicandum non est aliquid intrinsecè additum ad requisita in foro pœnitentiæ quasi quod addatur ultra illa in foro pœnitentiæ requisita. Sic. n. diceret plus simpliciter, & consequenter non potens absoluere in foro pœnitentiali, multo minus posset excommunicare, quoniam, qui non potest minus, non potest et plus. Cæterum illud plus, quod addit excommunicatio, est disparatum quid à requisitis in foro pœnitentiali. i. requiritur in illo foro contentioso, & non requiritur in illo foro pœnitentiæ. Et sic qui potest illud, ad quod requiritur plus hoc modo disparatum, non necessario potest illud, ad quod non requiritur illud plus. Ratio est, quia in isto, ubi non est illud plus, reperiatur aliud plus illo plure, in alio genere. Sic accidit in proposito fori confessionis, & fori contentiosi, & propterea dicitur in textu, quòd sic habent sicut excedentia & excessa. & (quod inde cedit) in art. 1. ad 2m. dicebatur in textu, quod forum pœnitentiale est dignius, & iudiciale est solemnius. Quare autem se habeant sic, uide ibi ar. 1. not. post 2m.

APPENDIX.

Ex arte. habes. ¶Primo quomodo per rationem ostendas rectè Matth. 18. insinuatum fuisse, quod et non sacerdotes possunt excommunicare, maximè si addidatur Matth. 16. Insinuatum autem est hoc per ly Quæcunque alligaueritis super terram erunt ligata & in cœlo. Nam hic sin planum contextum sit tibi sicut ethnicus, loquitur de excommunicandi potestate, & loquitur ad non sacerdotes. Discipuli enim nondum sacerdotes erant, sed postmodum facti sunt Matt. 26. in ultima cœna. Per hoc igitur, quod excommunicandi potestatem tradit discipulis multò ante ultimam cœnam, manifestat, quod non sacer- 1

Vtil. p S. Eccl. &c.

doribus

doribus posset cōuenire excō candi potestas. Et vide differentiā. Quādo cui daturus est claué fori pœnitētialis expectat, q sint sacerdotes, & illis postea ipsam dat dicens Io. 20. Quorū remiseritis peccata &c. Hoc aūt hic ed denotandum: q potestas dimittēdi peccata nō pōt. neque ēt ex cōmissione, conuenire laico quantūcunque sancto. Quod facit pro q. 8. ar. 1. & 2. & q. 19. ar. 3. & 4. Item habes: quō per rationē ostēdere possis merito esse dictū in Decretis, dist. 25. plectis. Sollicitudo quoq; parochiarū & ordinatio & iurgia ad eiusdem archidiaconi pertinēt curam. Hæc ibi. Vnde argumentū trahit (secundū glosam) q archidiaconi (licet non sint sacerdotes) possunt suspēdere, & excommunicare (nisi cōsuetudo sit in contrarium) tanquam habētes potestatem ordinariā. Nemini aūt dubiū est: q & his & (quod plus est) laicis potest excōmunicādi facultas conuenire ex commissione summi Pontificis; vt argumento est illud Alexandri c. Præter hoc &c. Vbi. n. principia harū auctoritatū &c. Scribit prædecessor noster Gregor. Rodulpho, & Bertulpho decibus &c. Quātū poteritis, tales à sanctis ministerio (vbi oportuerit) phibeatis &c. Hæc ibi; & recitantur. Dist. 32. Ex cōmissione, dixi, sūmi Pōtif. q alias iure suo non pōt laicus excōicare vt dicitur à synodo quadam recitata à Papa Symmacho distin. 96. Bene quidem &c. Sancta synodus dignetur edicere; si licuerit laico homini anathema in ordinem ecclesiasticum dictare &c. Sancta synodus dixit: Non licuit. Hæc ibi. ¶Secundo habes: quomodo per rationem dicta Euangelica &c. pro quanto etiam non sacerdotes excommunicare posse insinuant, & intelligas & probes & tuearis. ¶Tertio vides: quomodo ea iis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

Tho. 4. d. 18. q. 1. ar. 1. q. 3. & 3. re. q. 82. art. 7. 24. q. 1. c. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q excommunicatus, vel suspensus excommunicare possit. Ille enim qui est excommunicatus, vel suspensus, neq; ordinē [b] neq; iurisdictionē amittit, quia neque reordinatur cū absoluitur, neque cura iterū ei cōmittitur, sed excōicatio nō requirit nisi ordinem, vel iurisdictionem, ergo ēt excōmunicatus, vel suspensus excommunicare possunt.

2 ¶Præterea, Maius est conficere corpus Christi, quàm excōicare, sed conficere, [h] ergo & excommunicare possunt.

SED CONTRA, Ligatus corporaliter, non potest alium ligare, sed vinculū spirituale est fortius quàm corporale ergo excōicatus nō pōt aliū excōicare, cū excōicatio sit vinculum spirituale.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd vsus iurisdictionis est in comparatione ad hominem, & ideo cū omnis excommunicatus à communione separetur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur, & quia excommunicatio est iurisdictionis, ideo [m] B excommunicatus excommunicare nō pōt, & eadem ratio est de suspenso à iurisditione. [a] Si. n. sit suspensus ab ordine tantum, tunc non potest ea quæ sunt ordinis, sed potest ea, quæ sunt iurisditionis; & econtra si sit suspēsus à iurisditione & non ab ordine. Si aūt ab vtroque, tunc neutrum potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, [a] quòd quamuis non amittat iu- C risditionem, amittit tamen iurisditionis vsum.

AD SECVNDVM dicendum, q cōficere cōsequitur potestatem characteris, qui indelebilis est, & ideo homo ex quo characterē ordinis habet, semper pōt cōficere, licet nō semper ei liceat. Secus aūt de excōicatione, quæ iurisdictionem sequitur, quæ auferri potest, & ligari.

QVAEST. XXII. ART. III.

COnclu. Excommunicatus excommunicare non potest: & eadem ratio est de suspenso à iurisdictione.

¶PROB. Quia quilibet excommunicatus priuatur vsu iurisditionis (cum separetur à communione fidelium q. 21. art. 1.) & excommunicatio requirit iurisditionem in excommunicante (ex dictis patet:) Quia (ly & eadem ratio &c.) suspensus à iurisditione vsum iurisditionis non habet (quod est excommunicare & similia.)

¶Corollarium. Ex ly suspenso à iurisditione, clarificatur q. 19. ar. 6. vltimum dictum in corpore scilicet ly quantum ad hoc quòd priuati sunt, non possunt vsum clauium habere. In hoc enim articulo (vt patet) textus declarat aliquem priuari multipliciter, vel per suspensionem ab ordine tantum, vel à iurisditione tantum, vel ab vtroque simul.

1m de maiori. Neque ordinem, neque iurisditionem amittit. R. amittit tamen iurisditionis vsum §. Tunc &c. Licet. n. absoluto ab excommunicatione non conferatur denuo cura, neque ordo (vt arguitur) confertur tñ ei executio vtriusque vel alterius tñ, secundum quod vtroque vel altero tantum priuatus erat. Ex litera dic: quòd argumentum peccabat in diuisionis insufficientia. Nam ex hoc quòd non amittit excommunicatus ordinem neque iurisditionem inferebat, ipsum posse excommunicare: cum tamen de- A buisset vlterius non amissionem ordinis vel etiam iurisditionis apponere vsum, dicendo in maiori sic: excommunicatus vel suspensus neque ordinem neque iurisditionem neque vsum iurisditionis amittit. Sic enim sufficiens fieret diuisio: quamuis illa maior esset falsa, pro quanto diceret ly neque vsum iurisditionis amittit.

¶Corollarium. Ex hoc loco omnia ferè superiora de hac materia loquentia glosant. Vt puta. Quū sępius dictū est de hmōi excōicans &c. q iurisditione carēs, priuant &c. q ad excōicādū aliquē requirit iurisditio, & sic de aliis: intelligat iurisditio ipsa p vsu iurisditionis. Ac si tunc dictū fuisset: q excōicationi de iurisditionis vsu carēt &c. q ad excōicādū aliquē requiritur vsus iurisditionis; & merito quidē. Nā excōicare dicit actū exercitū, & nō potētiā tm. excōicādi: cū verba actiua dicāt actionem. Ex hoc. n. fit (vt in responso iunuit) q habēs iurisditionē, si careat illius vsu, excōicare vel suspēdere non pōt. Applica hūc locū igit ad superiora tanq̄ glosem illorum: & inde multam vtilitatem, si vigilaueris, trahes. excel. m

[a] Hanc obiect. cū solut. habes 24. q. 1. c. 36.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. et. R. negatur illatio. §. Rō est: q cōficere cōsequit potestatē characteris &c vt in texto.

¶Corollarium: Argūm D ergo fallacia erat scdm nō cām vt cām. Nō. n. est cā, q qs excōicare possit, illud, qd assumebat, videlicet esse minus q conficere corpus Xpi; sed vera eius causa est habere iurisdōnem ad hoc requisitā, & ex cōsequēti vera cā huius negatiuę, videlicet, q non possit excōicare, est ligamē iurisditionis suæ. Esse igit maius vel minus, est extra ppositū hoc; q quis possit, vel nō possit excōicare: & habere, vel nō habere iurisditionē, siue iurisditionē habitā ligari vel nō ligari, facit ad ppositū hoc. Hinc ēt patet, quā bene dictū sit in ad primum, &c. q vsus iurisditionis est ratio, quare aliquis excommunicet vel non excommunicet.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quō per rationem ostendas merito esse dictum Matth. 18. Si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus. Quæcunque alligaueritis super terram &c. Hic n. insinuatum est, q excommunicatus non pōt excōicare. Authoritas. n. excommunicandi (vt patet ibi) datur ecclesiæ: vnde inqt, E si ecclesiam non audierit. Quasi dicat; qui excommunicaturus est alium, debet esse de ecclesia. Cum igitur excommunicatus sit extra ecclesiam, sequitur ab oppositis, esse de mente Euangelii, q excōmunicatus non potest excommunicare. Item habes: quomodo per rationem ostendas merito insinuatum esse supra q. 19. ar. 6. vel q. 20 ar. 3. appen. per Decreta Patrum q excommunicatus non potest excommunicare. Vide ibi ex 24. q. 1. citata ad literam cap. Audiuimus c. Aperte. c. Miramur. His nunc ex ead. q. 1. addas cap. Ait cælestinus. Quamuis. n. de hæreticis loquat secūdū planissimū sensum, tñ adducta ibi ratio itidem verificat de excōicatis, di ipsum q; eōcludit. Introducit namque, q quidā hæretici eius iam ab ecclesia per excommunicationē remotus excōmunicauit quendam alium: & respondet ipse Papa, quòd talis ab eo excommunicatus non est excommunicatus. Nec iudicamus (inquit) eum esse remotum: quia non poterat quenq̄ eius remouere sententia, qui iam se præbuerat ipse remouendū. Hæc ille ibi. Ecce quòd Papa in hoc, q ab Ecclesia remotus est fundat vim rationis suæ: & in hoc excommunicatus, licet non hære-

Vel. pro S Ecclesia ad intellig. scrip. &c.

hæreticus conuenit cum hæretico; quandoquidem ab ecclesia remotus est. Simili modo alia ibi (vt supra) citata expendas, & intelligas. Immo, excommunicatio tunc est nulla, quando fertur ab excommunicato secundum glo. sexti decretalium titu. de sen ten. excom. c. præsenti vbi multa in suum fauorem citat ipsa glo. Flos subditos sibi excommunicare: etiam quod vel ipsemet, vel æqualis, vel superior eam tem commisissent, pro qua fertur excommunicatio. Immo etiam si excommunicator ipse intenderet tunc excommunicare seipsum, vel æqualem, vel superiorem si tale qd cōmisissent: nihil faceret, sed sic intendēs peccaret vel tā quā iurisdictiona excōicandi abutens tam (puta excōicando seipsum) vel tāquam præsumptuosus simul (puta excōicādo æqualē, vel superiorem.

¶ Secundò habes: quo modo per rationē supradicta scripturarū & Patrum, pro quanto excommunicatum innuūt excommunicare non posse, & intelligar & probes & defendas. ¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs vicissim Angelica hęc doctrina declaretur & consolidetur.

Tho. vlā sup. ar. 3. q. 1. & sequen.

QVAEST. XXII. ARTIC. IIII.

CONCL. Nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem, aut æqualē. ¶ PROB. Quia nullus habet iurisdictionem in seipsum, nec in superiorem, nec in æqualem (cum iurisdictio cōsistat in gradu superioritatis qua superioritate caret qs in seipsum superiorē vel æqualem) & iurisdictio ad excommunicandum aliquem requiritur.

¶ NOT. Per in hoc loco dicta patet; quòd nullus licitè potest occidere seipsum. Quòd si daretur sibi iurisdictio in seipsum à potente dare illam, i. a Deo: tunc licitè occidare posset semetipsum. Hinc dicimus, quòd Iudas Scarioth, occidendo semetipsum, peccauit mortaliter, & quod B. Appolonia occidendo semetipsam, i. proijciendo sa in ignem, non peccauit: quia hęc per instinctum Spiritus Sancti, tanquam ei iurisdictionem dantis, hoc fecit; ille autem non. A simili ergo neque potest quis occidere alium, & multò minus superiorē, nisi iurisdictio sibi data fuarit ab eo, qui potest: vt quando Sanson occidit filistæos (& sic de aliis similibus.) Circa tamen nunc dicta cauendum; nè quando pro instinctu Dei subintret instinctus diaboli. Vñ ad practicā, nisi p certo cōstet de instinctu Dei (vt de B. Appolonia dictum est) pdicta nō sunt extendēda, Cautelā præsentem in his, & similib. solim docuit Apost. 2. Cor. 11. his verbis. Sathanas transfigurat se in Angelum lucis.

Occisio suimet, an vnquā sit licita.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

AD QVARTVM sic pceditur. Videtur quòd aliquis possit seipsum, vel ęqualem, vel superiorem excommunicare. Quia angelus Dei maior erat Paulo: Matthæi vndecimo. Qui minor est in regno cęlorum, maior est eo, quo nemo inter natos mulierum maior: sed Paulus excōmunicauit angelum de cęlo, vt patet Gal. 1. ergo homo potest superiorem excommunicare.

¶ 2 Præterea, Sacerdos aliquādo excommunicat in generali pro furto, vel aliquid huiusmodi, sed potest contingere, q ipsemet fecit, vel superior, aut æqualis: ergo aliquis potest se, vel æqualē, vel superiorem excōmunicare. H

¶ 3 Præterea, Aliquis potest superiorem absoluere in foro pœnitentiali, vel æqualem, sicut cum Episcopi suis subditis confitentur, & cum vnus sacerdos alteri venialia confitetur: ergo videtur quòd etiam excommunicare aliquis superiorē vel ęqualem possit. I

SED CONTRA, Excommunicatio est actus iurisdictionis, sed aliquis non habet in se iurisdictionem, quia in eadem causa non pōt quis esse iudex, & reus, nec iterum in superiorem, vel æqualem: ergo non potest aliquis superiorem vel æqualem, aut se excommunicare.

G

RESPONDEO, Dicendum, q cum per iurisdictionem aliquis constituatur in gradu superioritatis, respectu eius in quem habet iurisdictionem, quia iudex est eius, ideo nullus habet in seipsum, vel in superiorē, vel æqualem iurisdictionem, & per consequens, nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem, aut æqualem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur sub hypothesi, idest, si poneretur angelus peccare, sic enim non esset Apostolo superior sed inferior, nec est inconueniens q in conditionalibus, quarum antecedentia impossibilia sunt, & cōsequentia impossibilia sint.

AD SECVNDVM dicendum, q in tali casu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet imperium.

AD TERTIVM dicendum, q absolutio, & ligatio in foro confessionis est quo ad Deum tantum, apud quem aliquis alio superior redditur inferior per peccatum, sed excommunicatio est in iudicio exteriori, in quo aliquis nō amittit superioritatē ex hoc ipso q peccat: vnde non est similis ratio de vtroque, & tamen ēt in foro confessionis aliquis non pōt seipsum absoluere, nec superiorem, aut æqualē, nisi ex commissione sibi facta. De venialibus autem potest, quia venialia ex quibuslibet sacramētis gratiam conferentibus remittū tur: vnde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

¶ Corollarium. Ergo ly nullus, quod dicitur in textu, intelligitur pro latitudina illorum triū; scilicet suimet, vel superioris, vel ęqualis: vt ratio adducta ibi demōstrat, quia (inquit) par in parem non habet imperium. Stat ergo cum textu, q si quis excommunicaret eos qui à Titio rer suas surripuerunt, & excommunicator aliquid ipsarum rerū surripuisset, itēq; superior vel ęqualis & parum īferior tūc ing stat cum textu, qd in tali casu aliquis, puta inferior ille excommunicaretur, & nullus aliorū istorum.

Consl. m

3m cōsequētia. argo &c ℞. negatur cōsequentia. §. Nā similis ratio nō est de pœna in foro pęnitētiali, & cōtētio est vt patet in textu vsque exclusiuè ad ly & tamen etiam.

¶ NOT. Pro captu am pliori respōsionis huius, vide q. 20. ar. 3. ad 3m vbi simile quid inuenies.

Item (de antecedēte) Pōt ℞. ex cōmissione sib. facta: nō aliter §. Tūc &c. vt patet. Vide in litera secūdū responsum ly & tñ &c. Examen ly ex cōmissione. Cadit hoc super ly æqualē vel superiorē: nō aūt super seipsum, quasi dixerit textus Papa pōt cōmittere episcopo Tiburtino, vt absoluat in foro pœnitētiæ Cardinalē & coepiscopū, & tūc absolutio tenebit: si aūt cōmitteret ei, vt absoluat semetipsum Episcopū Tiburtinum nō poterit. Erga. n. superiorē, vel æqualē poterit vti forma. i. ab soluo te: sed erga seipsum nō, qm absoluo me differt ab absoluo te. De venialib. de qb. 1 s. corp. vide q. 6. ar. 3. ad 1m & q. 1. ar. 3.

Rāsio 2.

X

1m de maiori. Angelus. ℞. sine pccato cōsideratus si 10. cū peccato. § Tunc &c. Licet. n. qui cūque est in regno cęlorū vt sic maior sit viatore iusto existente in terris (vt arguitur ex Matth. 11.) tamē si existēs in regno cęlorū peccaret, tunc ratione peccati esset minor viatore iusto vt hic.

¶ Corollarium. Apostol. ergo excōicās angelū de cęlo, si cōtraria fidei pdicaret excōicat inferiorē se: non qa angelus cęlestis sit inferior Paulo, sed qa si peccaret esset īferior (vt patet de Diabolo.)

2m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. § Ratio est, quia in casu tali ab arguente proposito ipse excommunicans so

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo quō per rōnē ostēdas, meritò insinuatū fuisse à Papa Innocētio 3. q nō pōt qs excōicare seme tipsum, æqualē, vel superiorē. Hoc aūt insinuauit tūc radicaliter, qn dixit Archiepiscopo Cantuar. eū scribēs, & hr de elect. & elec. potest. innotuit. Quāuis canon Lateranēsis Cōcilij ab Alex. ædi tus nō legitime genitos adeò persequat, q electionē taliū innuat nullā esse: nobis tñ per eū adēpta nō fuit dispēsandi facultas, cu ea nō fuerit phibentis intētio, q successoribus suis nullū posuit in hac parte præiudiciū generare pari post eū, immo eadē, potestate functuri: cū nō habeat imperiū par in parē. Hæc ibi. Vnde liquido patet: q cōcilīū vnū generale p cētturas à se latas nō int

Veil. pro S. Eccl. ad intellig. &c.

dir lipare naque l gat cōcilium generale posterius: vt dixit S. Thomas determinās, q in symbolo fidei licitè explicatum fuit ly Filioque & stante cēsura cōcilii prioris, q nihil adderent symbolo. Vide pri. par. q. 36. ar. 2. ad 2m coniungendo huic. 2. 2 q. 1. ar. x ad 2m. Item à Nicolao Papa Michali Imperatori scribēte. Núc uūt Diuina inspiratione, nō nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostendere, (si tamē audire ne litis) nō posse quenquā ritè ab his q inferioris dignitatis vel ordinis sunt iudicialibus submitti diffinitionibus. Hæc ibi & recitatur dist. 21. Itē in ead. ab eodem. Submittitur Ignatius minorū inferiorū, & sub iectorum deliberationibus; è contra sacris canonibus præcipiētibus, & exemplis sanctorum Patrum: semper ubi est maior authoritas eandum esse & in omnibus controuersijs ad potioris sedis iudicia dirigatur: quod non solum à catholicis, uerum etiam ab ipsis constat obseruandum esse hæresis. Hæc ibi. Item ab eod. in ea. tit. dist. In tantum hanc præsumptionem sancti Patres apud Chalcedonē detestanti sunt vt Dioscorum Alexādrinum Antistitē inter cætera potissimū iccircò sine ulla restitutione damnauerat quia ponens in cælū os suum, lingua eius transeunte super terram, excommunicationem in sanctū Leonem Papam dictauit. Hæc ibi. Item à Concilio Martini Papæ. Presbiter, præsente Episcopo, non signet infantes: nisi ab Episcopo fuerit illi præceptum. Hæc ibi. & recitātur distin. 95. Vnde patet à fortiori: q inferior excommunicare non potest superiorem. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto nullum dicunt posse excōicare seipsum, æqualem, aut superiorem, & intelligas & declares & defendas. ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim doctrina hæc Angelica & declaretur & cō solidetur.

*Cap Romana. §. In vniuersitatē de sen. excō. lib. 6.

ARTICVLVS V.

An in aliqua vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit. Contingit enim quòd aliqua uniuersitas sibi in malitia colligatur, sed pro malitia in qua quis côtumax extitit, debet excommunicatio ferri, ergo potest in aliquam vniuersitatem ferri excōmunicatio.

¶ 2 Præterea, Illud, quod est grauissimum in excommunicatione, est separatio à sacramentis Ecclesiæ, sed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis: [b] ergo, & excommunicari vniuersitas aliqua potest.

SED CONTRA est Gloss. Augustin. * Matth. 13. quæ dicit q princeps, & multitudo non est excommunicanda.

RESPONDEO, Dicendum, q excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali, peccatum autem in actu consistit, actus autem non est com- D munitatis, sed singularium personarum ut frequenter, & ideo

B

* singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas. [u] Et si fit quando quo etiam actus alicuius totius multitudinis, ut quando multi nauem trahunt, quam nullus trahere posset, tamen non est probabile quòd aliqua communitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes, & quia non est Dei, qui iudicat omnem terram, ut condemnet iustum cum impio, vt dicitur Genes. 19. ideo [p] Ecclesia, quæ Dei iudicium imitari debet, satis prouide statuit, vt communitas non excommunicetur, [¶] ne collectis zizanijs simul eradicetur, & triticum.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd patet solutio ex dictis. *

AD SECVNDVM dicendum, q suspensio non tanta pœna est, quanta excommunicatio, quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragijs sicut excommunicati. * Vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut, & totum regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis: & ideo non est simile de excommunicatione, & suspensione.

*Gl. ord. sup illud Matt. 13: Ne forte colligêres zizaniae ex Aug. epi. 75. ad Auxiliū. & habet 24. q. 1. c. a. Si habes 89

QVÆST. XXII. ARTIC. V.

CONCL. 1a. Singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas.

¶ PROB. 1a. Quia excommunicatur aliquis pro peccato actuali mortali (q. 21. ar. 3.) & actus est singularium. 2a. Quia excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali actuali, & actus non est communitatis.

E

¶ CONCL. 2a. Ecclesia, quæ Dei Iudicium imitari debet, satis prouide statuit, ut communitas non excommunicetur.

¶ PROB. 1a. Quia non est probabile; q aliqua communitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes; 2a. Quia non est Dei, ut condemnet iustū cum impio (hæresis. 19. 3. Quia periculum est, ne collectis zizanijs simul eradicetur & triticū.

¶ NOT. Ly non est probabile &c. Radix huius probationis primæ est, q natura est bona de se, & non frustratur eius intentio vniuersaliter. Non enim malum corrumpit uniuersaliter totum bonum naturæ. Et ideò quamuis ex libero arbitrio possit iste, sicut & ille, aliquod malum sequi; tamen, attenta bonitate naturæ simul, uidetur probabile q iste de tanta multitudine non sequatur, sed instinctu naturæ obediat. Dixit ergo textus ly probabile, ut salues uniuscuiusque. & liberum arbitrium uniuscuiusque, & bonam inclinationem naturæ; & ad eundem sensum refertur id, quod de communitate & singularibus loquens prædixerat, actus est singularium ut frequenter. Nam ly frequenter, cadit super singulares, ut distinguuntur a communitate; non super singulares, ut singulares. Nam hoc secundo modo actus sunt semper singularium: primo autem modo, ut frequenter tantum. Ac si diceretur. Ratum est, q singulares omnes de communitate faciant actū istū malum: sed frequens est, q singulares, ut seorsum ab aliquibus de communitate cōsiderati, concordentur ad faciendū actū ipsum. Ex textu igi. hoc non excluditur; quin aliqua tota cōmunitas ita sit in maligno posita, ut unusquisque illius ad malum feratur (patet de multitudine Pharisæorum clamantium aduersus Dominum, Crucifige eum). Quocunque tamen casu dato, stat firma ueritas cōclusionum, q communitas nunquā excommunicatur: quia ecclesia iudicat secundum id, quod probabile est; tanquam secundum id, quod est ut in pluribus.

Concl. m.

Concl. p.

¶ Ly nō est Dei &c. Radix huius probationis secundæ est; q primum in vnaquaque re debet esse sine errore. Alioquin, cum per illud ordinanda sint posteriora, quomodo recte per ipsum ordinabūtur? Propter hoc & primum motuum ponitur à Philosopho esse regularis: ut per ipsum omnes alij motus regulari possint & apostolus 3. Rom. cōcludere uolens q Deus qui infert iram, non est iniquus, dixit; alioqn quomodo iudicabit Deus hunc mundū? Ac si dixisset aperte; Absurdum est: q in prima regula iudicij, & curiosus alienus limitis rei, sit error: quoniam regulanda per ipsam recte regulari non possent.

*24. q. 3. Quod autem.

*In corpore ar.

¶ Ly periculū est, ne collectis zizanijs &c. Hinc datur intelligi q ubi non esset hoc periculum (dummodò aliud si obstaret) excommunicari posset communitas? Casū hoc tamen stat, q nunquam excommunicetur; quia semper illud periculum subest, & quidem probabiliter (ut in prima probatione). Ob hoc & hæretici ab ecclesia non comprehenduntur, seu comburuntur, nec aliàs occiduntur; ubi subest periculū eradicandi tritici simul cum zizanijs. Vbi uerò tale periculum non subest; hæretici iustè persequendi, comburendi &c. instar ecclesia. De hoc plenius uide 2. 2. q. 11 artic. 8 ad 1m. & q. 11, ar. 3. ad 3m.

*Vt patet ex a. 2. huius q. corpo. & 10. co ibid. a tato.

1m de maiori. Contingit. R. non tamen probabiliter, quin s. aliqui sint dissentientes ab illa particulari malitia in qua alij colligantur. Tunc nihil &c. Nā licet, absolutè loquendo, aliqua tota uniuersitas possit in malitia aliqua colligari tamen, cum id probabile non sit (uniuersaliter loquendo) non infringit propositum conclusionis articuli. Huius rationem uide in notat. post probat. concl. secundæ.

2m illatio conclusionis ergo &c. R. negat illatio. S. Non enim est eadem ratio de suspensione & excommunicatione. Nam suspendi potest quia sine peccato proprio non autem excommunicari, ut q. 21 ar. 3. dictum est. Vnde suspensio non priuat suspensos tot rebus quot excom-

excommunicatin excommunicatos.

¶Examen. Ly sine proprin scilicet personali, suppositaliter, non autem ciuiliter. Nam quando subditi suspenduntur propter peccatum Principis, uerum est, ipsos suspendi pro peccato proprio ciuiliter, licet non personaliter. Populi enim, & rectoris sui, est una persona ciuilis: sicut partium corporis cum capite sunt una persona suppositaliter. Pro cuius intellectu, recole illud Porphirij in Prædicabilibus, dicentis, genus ciuile esse collectionem (puta Romanorum) colligationem quãdam duplicem habentem, scilicet inter se, & ad suum caput. Et quid est hoc, nisi persona mystica, i. occulta quadam consideratione, corpori naturali assimilata? Sicut ergo peccatum capitis est peccatum personæ & membrorum, in corpore naturali: ita peccatũ principis est peccatum personæ aut subditorum suorum, in corpore mystico, consideratæ. Sic ab oppositis merita Christi capitis sunt ecclesiæ: & peccata ecclesiæ attribuit sibi Christus in scripturis, tanquam sua Psal. 21. lõge à salute mea uerba delictorum meorũ: similiter & uox unius pro uoce alterius cõputantur in psalmis multoties: Et id propter colligationem prædictam, seu unitatem personæ mysticæ, licet non naturalis. Nam Christus secundum se consideratus nunquàm peccauit: immo semper fuit & est, omnino impeccabilis.

Parsona mystica quid sit.

*Vt dictũ est q. præced. ar. 1.

*Vt dictũ est q. præced. art. 5. ad 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ille qui semel est excommunicatus, excommunicari possit vlterius.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ille, qui semel est excommunicatus, ulterius excommunicari non possit, vt 1. Corint. 5. dicit Apostolus. Quid enim mihi de his, qui foris sunt iudicare? sed excommunicati iam sunt extra Ecclesiam, ergo super eos Ecclesia iudicium non habet, ut possit eos iterum excommunicare.

¶2 Præterea, *Excommunicatio est separatio quædam à diuinis, & à collectione fidelium: sed, postquam est aliquis priuatus aliquo, non potest iterum illo priuari: ergo vnus excommunicatus non debet iterum excommunicari.

SED CONTRA, *Excommunicatio quædam pœna est vt medicinale remedium: sed pœnæ medicinæ iterantur, cum causa exigit, ergo excommunicatio iterari potest.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ille qui excommunicatus est vna excommunicatione, potest iterum excommunicari, vel per eiusdem excommunicationis iterationem ad maiorẽ sui confusionem, ut sic à peccato resiliat: uel propter alias cãs, & tunc tot sunt principales excommunicationes, quot causæ pro quibus quis excommunicatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur de paganis & alijs infidelibus, qui non habent characterem, per quem annumerati sint populo Dei, sed quia character baptismalis, quo quis populo Dei annumeratur, est indelebilis, *ideo semper remanet aliquo modo de Ecclesia baptizatus, & sic Ecclesia semper de illo iudicare potest.

*Vt dictũ est in 3. par. q. 63. ar. 5.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationẽ ostendas: meritò esse insinuatum à scripturis, quòd vniuersitas excommunicari non potest. Hoc autem insinuatum est Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus &c. sit tibi sicut ethnicus &c. Quęcunque alligaueritis super terram &c. Vides enim hic quòd quando datur potestas excommunicandi (datur autem per ly quæcunque alligaueritis &c.) præmittitur sermo de singulari persona per ly frater tuus, & non de communitate tota. Ac si dicatur per hoc: quòd excommunicari potest persona, non autem tota communitas. Item Matth. 10. insinuatum est idem per ly in uiam gentium ne abieritis, & in ciuitates samaritanorum ne intraueritis. Hic enim interdicuntur duæ totæ communitates. s. samaritani, & gentes: quæ tamen (iuxta superius dicta Matth. 18.) excommunicandæ non erant. Item ab innocentio 4. in Concil. Lugdunensi sub. Romana ecclesia &c. In uniuersitatem uel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, uolentes animarum periculum uitare; quod ex inde sequi posset, cùm nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri; sed in illos duntaxat de collegio uel vniuersitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur. Hæc ibi: & recitantur, de senten. excommun. in 6. Item à Bonifacio 8. sic. Quanquam pedagiorum exactiones &c. Qui verò contrafecerint si personę fuerint singulares excommunicationis: si autẽ collegium vel uniuersitas castri ciuitatis seu loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, uel locus interdicti sententias ipso facto incurrant. Hæc ibi; & recitãtur, de censibus in 6. Item à Papa Io. 22. sic. Si fratrum & coepiscoporum &c. Alioquin in omnes & singulos Patriarchas, Prælatos, & superiores, & inferiores Reges &c. nisi infra dunium mansiũ spatium à die datæ præsentium numerandum penitus rescis-puerint uel se licentia sedis Apostolicæ super hoc ostenderint communitos, excommunicationis in singulares personas; & in terras & loca ipsorum, & quaslibet communitates, uniuersitates, uillas interdicti sententias de fratrum nostrorum consilio publicè promulgamus. Hæc ibi; & recitantur in extrauagant. Io. 22. Nè sed. vacan. aliq. innou. Item à Papa Bonifacio 8. Si ad Episcopum, & capitulum communiter pertineat collatio præbendarum, mortuo Episcopo, uel à beneficiorum collatione suspenso, poterit capitulum uacantes conferre præbendas. &c. Idem poterit Episcopus, si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, uel singulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari. Hæc illa: & recitantur, ne sed uacã. alio innoue. in 6. Ecce quòd (secundum omnes hos Pontifices Maximos) vniuersitas excommunicari nõ debet. ¶Secundò habes: quomodo per rationem superadicta patrum & scripturarũ, proquanto in uniuersitatem excommunicationem ferri nõ debere insinuant, & intelligas & defendas. ¶Tertiò uides: quò ex his uicissim Angelica hæc doctrina declaretur, & consolidetur.

Vdl. p S. Eccl. ad intellig. scriptu. &c.

Concl. ...

QVÆST. XXII. ART. VI.

CONCL. Ille qui excommunicatus est una excommunicatione, potest iterum excommunicari.

1 ¶Examen. Ly iterum excõmunicari. Scilicet uel ex eodẽ facto, vel ex pluribus: sicut declaratur in textu. Multiplicatis. n. excessibus possunt multiplicari pęnæ: & dilata pęnitentia põt quis, ut citius pęniteat aliquem, ipsum denuo pęnis afficere.

¶PROB. Quia sic ex maiori cõfusione à peccato facilius resiliet.

¶Examen. Ly à peccato resiliet. Scilicet quantũ est ex parte ecclesiæ excõicantis, & excõicationis: non autẽ semper, quantũ est ex libero arbitrio excõicati. Nam excõicatio medicina est q. 21. ar. 3. & consequenter de se ordinatur ad sanitatẽ: similiter & ecclesia excõicat ut sanat, non ut damnat q. 21. ar. 2. Cũ hoc tñ stat (vt patet) quòd excõicatus ex libero arbitrio suo motus magis obduretur in peccato. Quòd si talis obduratio de facto aueniat: nihilominus pluralitas excõicationum prædicta non est uituperabilis, sed cõmendabilis. Non. n. tñ pp salutẽ sui excõicatur qs, sed et pp salutem aliorũ: puta ut alij ex hoc terreantur, & hoc terrore viuiter cõcussi peccata uitent. Vnde, et si iste excõicatus ex multiplicatis excõicationib. occasione accepta deterioretur, nõ desinit fructus excõicationis usquequaque: & per consequens excõicatio ipsa, quousque probabiliter saltem respectu aliorũ proficit, non vt tollenda. Cęterum pro meliori captu horum recole, quòd q. 21. ar. 2. dictum fuit à sancto Thoma: quòd ecclesia in excõicando debet cõformari iudicio Dei. Recole ex alia parte iudiciũ dei exercitum contra Pharaonem Exod. 7. 8. 9. 10. 11. 14. Hic. n. uidebis: iudicium Dei contra Pharaonem, quamuis semper plus ex proprio arbitrio induratum, non sustulisse pęnas ab eo, quinimò multipliciter (secundum quòd oportebat) adiecisse; quousque tandẽ israelem ipsum ex pœnis mirabiliter Pharaoni diuinitus inflictis ad canendum dño excitauit, Exod. 15. Cantemus Domino &c. Patet ergo: quòd iudicium diuinum in aliquem fertur: & quòd etiam si ex ipsis flagellis defectu proprio fiat peior, non auferetur ab illo, quousque ad aliorum profectu, ex flagellis ipsis ussis, spes habeatur.

1m Ex Apostolo. Foris sunt. Id est totaliter: non partim. §. Tũc nihil &c. Nam excommunicati.

cati, quamuis etiam millies, non sunt foris totaliter. Ratione A enim characteris baptismalis, quo indelebiliter insigniuntur, remanent semper aliquo modo intra ecclesiam. Vnde, hoc attento, ecclesia potest semper esse index illorum.

¶*Corollarium*. Ergo ex his uidetur, q iudeus, vel paganus, cum sint totaliter foris, ea cõmunicari non possiat ab ecclesia. Quod quidem intelligitur de communione intrinseca sacramentorum, & consequenter de cõmunione fidelium in diuinis. Nã ipsi extra huiusmodi communionem sunt totaliter, cum nec ex charactere baptismatis inter fideles cõnumerentur. Si uero loquamur de cõmunione extrinseca fideliũ, inquantum sunt animalia ciuilia & socialia (vt poté in cõmercijs, uenditionũ, emptionum, & similiũ) possunt aliquo modo excommunicari: quoniam iudei atqui pagani sic (.i. ut animalia socialia & ciuilia) non sunt totaliter foris. Nam & ipsi animalia ciuilia sunt, & socialia. Dixi, aliquo modo: quoniam nec sic (.i. ut ciuilia animalia & socialia est) excõicabuntur directè, si excõicent; sed excõicabuntur indirectè, inquantum s. commercium Christianorum prohibebitur, ne sit ad illos sic intellig. (23. q. 1. nullus: & c. Oës, & de iudeis c. Ad hæc. Textus ergo loquitur de excommunicatione, qua ponitur quis extra communionem fideliũ ut sic; & fidelium, vt animalium socialium, directè.

€ nulli c. eũ de side resc. signi ficauit. c. nup c. inter alia d sen. exc.

AD SECVNDVM dicendum, quòd priuatiò quamuis non recipiat maius, & minus secundũ se, recipit tamen secundum causam suam; & secundum hoc excommunicatio potest iterari, & magis est elongatus à suffagijs Ecclesiæ, qui pluries est excommunicatus, quàm qui semel tantum.

QVAEST. XXIII.

De participatione cum Excommunicatis in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de participatione cum excommunicatis.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum liceat excommunicato participare in puris corporalibus.

Secundo, Vtrum participãs excommunicato sit excommunicatus.

Tertiò, Vtrum participare excommunicato in casibus nõ concessis semper sit peccatum mortale.

2m de minori. Iterum ℞ sine causa: non, cum causa. §. Tunc &c. Nam, quando excommunicatur quis iterum, excõicatur cum cã: licet non semper cũ alia noua cã. Potest. n. (ut dictum est in corp.) excõicari quis propter eandem causam, & propter aliam. Non tamen unquam sine cã excõicatur, etiam quando propter eandem: imò etiam tũc, manente eadem materialiter, multiplicatur formaliter. Licet enim idem factum subsit pro excommunicando aliquo, tamen ratio noua (puta, ut non tantum differat conuersionem, uel ut facilius redeat ad cor) mouet excommunicatorem ad excommunicandum iterum eundem. Vide exam. post concl.

¶Examen Ly priuatio, quamuis non recipiat magis & minus secundum se, recipit tamen secundum suam cãm. Hoc totius ẽ fundamentum responsi. Vt, siquis inquirat, quare hic priuetur coiõne per excõicationem iterũ, i. magis, r̃idetur, quia excõicatio, q̃ est priuatio, recipit magis s̃cdũ cãm suã. i. cãm magis auctam habet, qñ fertur secundò, quam cum lata fuit primò.

¶Ly priuatio recipit magis & minus secundum causam suã. Vt exemplum de cæcitate, & claudicatione monstrat. Licet utrũque sit priuatio. Magis. n. est cæcus ille, cui eruti sunt oculi; quã ille, qui amisit pupillam tantum: & magis claudicat ille, cuius emarcuit totum fœmur; quàm, qui ex aliquo accidente paruo distortam aliquantulum plantam pedis habet.

APPENDIX.

Vilitas p S. Eccl, ad

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationẽ ostendas; meritò insinuatum fuisse à Concilijs, & summis Pontificibus, q excõicatus põt iterũ excõicari, siue ex eodẽ facto, siuẽ ex diuersis. Id aũt insinuatum fuit à Papa Gregorio. 9. in Cõcil. generali Lugdunensi, sic. Absolutionis beneficium ab excõicatione nisi &c. Eos qui absolutionẽ haud di ui uel metu extorserint excõicationis sniæ decernimus subiacere. Hæc ibi: & recitantur, de his q̃ ui, met. cau. si. in 6. Si uis hunc canonem totaliter ad literam: uide sup q. 21. ar. 4. Not. post cõcl. 4. Ecce q excõicatus iã, quia quærit absolutionẽ inferendo uim uel metum, iterũ excõicãdus decernitur à Papa sacro approbãte concilio. Item ab Alexandro tertio in Concil. Lateranensi. Ita quorundã &c. tales igitur ab ecclesiastica coiõne præcisos & excõicationi subiectos rerum suatũ per Principes catholicos, & consules ciuitatũ mulctari, & capientiũ fieri seruos cẽsemus. Præcipimus ẽt ut per ecclesias maritimarũ urbium crebra, & solemnis in eos excommunicatio proferatur. Hæc ibi: & recitãtur, de iudeis &c. Nota ly crebra, & solemnis excõicatio in eos proferatur. Item à Papa Clemente 5. in Cõcil. Viennensi. Grauis & nos &c. Nec non excõmunicatos publica et interdictos, qui in ipsis ecclesijs nominatim à celebrantib. ut exeant moniti remanere præsumpserint, excõicationis sententia (à qua per sedem duntaxat Apostolicã possint absolui) sacro approbante Concilio innodamus. Hęc ibi: et recitantur, de sent. exc. clemen. Itẽ à Ioan 7. Papa Engeltrudam nouerias anathemate, quod ab ipso Christi corpore quod ẽ ecclesia, recidit, crebrò, percussam esse. Hæc ille: et recitãtur. 3. 4. Nota ly crebrò Faciunt etiam aliqua hic dicta pro q. 24. ar. 3. Vnde mirandum non est, imò tanquam regula tenẽdum: q pro diuersis motiuis adducũtur ijdem canones in diuersis locis articulorum: nam ad plura loca secundũ diuersas considerationes ualent. ¶Secundò habes: quõ per rõnẽ prædicta Patrũ, pro quãto semel excõicatũ sentiũt posse denuo excõicari, et intelligas, et defendas. ¶Tertiò uides: quõ ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaret, et cõsolidet.

intellige. Côc. Pôt. max.

Regula allegationibus. 2 3

ARTICVLVS I.

Vtrum excommunicato liceat communicare in pure corporalibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat excommunicato communicare B in pure corporalibus. Excommunicatio enim est actus clauiũ sed potestas clauium se h extendit ad spiritualia tantum: ergo per excõicationem non prohibetur quin vnus alij in corporalibus communicare possit.

2 ¶Præterea, Quod est institutũ per charitatem, contra charitatem nõ militat, sed ex pręcepto charitatis tenemur inimicis subuenire, quod sine aliqua com- D municatione fieri non potest, ergo iam alicui excommunicato in corporalibus communicare h licebit.

SED CONTRA est quod dicitur. Corin. 5. Cum eiusmodi nec cibum sumere.

RESPONDEO, Dicendum est, q duplex est communicatio. Vna est minor, quæ separat tantum à participatione sacramentorum, sed non à communione D fidelium, & ideo m tali excõmunicato licet communicare sed non licet ei sacramenta cõferre

•Th. Vbi sup. art. 1. q. 1. et seq.

•Bern. In li. de pcepto, et dispẽsatione, nõ remote a prin. et sup. q. 1. ar. 1.

Concl. m

E

QVÆST. XXIII. ART. I.

CONCL. 1a. Excommunicato minori excõicatione, licet cõmunicare: sed non licet ei sacramenta conferre. 91

¶PROB. Quia excommunicatio minor separat tñ à participatione sacramentorum, sed non à communione fidelium.

Examen. Ly à participatione sacramentorũ. Scilicet passiua. Nã participare in hoc loco sumitur pro recipere. Potest ergo excõicatus minori exercere ea, quæ sunt iurisdictionis actiuẽ puta absoluere ab excõicatione, et etiam a peccatis: licet absoluendo a peccatis peccaret, quamuis absolutus reciperet gratiam; et absoluendo ab excommunicatione non peccaret.

¶NOT. Cõfirmatur et declaratur id totũ ex Greg: 8. si celebrat minori excõicatione ligat; licet grauiter peccet, null: tñ irregularitatis notã incurrit; nec eligere phibet, uel ea, q̃ rõne institutionis sibi cõpetũt exercere, it ñ scienter talis electos fuerit eius electio est irritãda etc. Peccat aũt cõferẽdo ecclesiastica sacra, sed ab eo collata virtutis sacrã effectũ; cũ nõ uideat à collatiõe, sed

participatione sacramentorum, quæ in sola consistit perceptione, remotus: dummodo non in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, uidelicet contra prohibitionem superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se ingesserit. Hæc ille; de cleric. excom. uel depos. Nota ly dummodo non in contemptum &c. Ac si diceret. Si ex contemptu & contra prohibitionem superioris ingerit se communioni excommunicatorum, hoc ipso intelligitur remotus à collatione sacramentorum propter suam pertinatiam & contemptum: sicut non excommunicatus per contemptum fit excommunicatus, de sen. excô. per tuas.

Concl. p.

Concl. s.

*Côclusionis tertiæ pars.

CONC. 2ª. Excôicato excôicatione maiori nô licet côicare ẽt in pure corporalibus.

¶ PROB. Quia excômunicatio maior separat hominem nô tantum à sacramẽtis ecclesiæ, sed etiam à communione fideliũ quacũq; (q. 21. ar. 1.)

¶ CONCL. 3ª. Excommunicato maiore excommunicatione licet communicare in his, quæ pertinent ad salutem; & in his quæ specialem prouisionem dicunt; & quando ignoratur excommunicatio; & cum aliqui sunt peregrini ac uiatores in terra excommunicatorum; & in casu necessitatis ipsius excômunicati.

*Côclusionis tertiæ pars.

¶ NOT. pro intelligentia pleniori termi norum, præsertim secundæ partis conclusionis. Ly in his, quæ specialem prouisionẽ dicunt, vide textum: nec discedas ab eo.

Alia est maior excommunicatio, & hæc separat hominẽ à sacramentis Ecclesiæ, & à coiõne fidelium, & ideo * tali excommunicato communicare non licet. ¶ Sed quia Ecclesia excommunicationem ad medelam, & non ad interitum inducit, excipiũtur ab hac generalitate quædam, in quibus communicare licet, * scilicet in his, * quæ pertinent ad salutem: quia in talibus homo licite potest cum excommunicato loqui, potest etiam alia verba interserere, ut facilius salutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur ẽt * quædam personæ ad quas specialiter pertinet prouisio excômunicati, * vt vxor, filius, seruus rusticus, & seruiens. Sed hoc intelligẽdum est de filijs, non emãcipatis, alias tenentur uitare patrem. De alijs autem intelligitur, quòd licet excommunicato communicare: si ante excommunicationem se ei subdiderũt, non autem si post. Quidam autem intelligunt econuerso, scilicet quòd superiores possunt licite communicare inferioribus. Alij uero contrarium dicũt. Sed ad minus in his communicare eis debent, in quibus sunt eis obligati, quia sicut inferiores obligantur ad obsequium superiorum; ita superiores ad prouidentiam inferiorum. Sunt etiam, quidam casus excepti, sicut * quando ignoratur excômunicatio, & quando aliqui sunt peregrini, & uiatores in terra excommunicatorum, * qui

G licite possunt ab eis emere, uel etiam accipere eleemosinam. Et similiter * si aliquis uideat excommunicatum in necessitate, * quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei prouidere, & ista hoc versu continentur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vt vtilitas referatur ad uerba salutis, lex ad matrimonium, humile ad subiectionem: cætera

H patent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corporalia ad spiritualia ordinantur, & ideo potestas, quæ se extendit ad spiritualia, ad corporalia se extendere potest, sicut ars, quæ est de fine, imperat de his, quæ sunt ad finem.

I AD SECVNDVM dicendum, quòd in illo casu in quo aliquis ex præcepto charitatis communicare tenetur, nõn prohibetur, ut ex dictis patet *.

& eos vi ignoranter excômunicatis côicantes, siue illos, qui côicant illis, qui excommunicatis côicant. Quicunque autem orator, siue peregrinus, aut uiator in terram excômunicatorum uenerit, & ibi non possit emere, uel non habeant unde emant, ab excômunicatis accipiẽdi licentiam damus. Et si quis excômunicatis in sustentationem nô superbiæ sed humanitatis cã, dare uoluerit aliquid, nô prohibemus. Hæc ille 11. q. 3. item ex dictis Inn. 3. si uere &c. Est aût cautum in iure: quòd si quisquã per terrã hæreticorum aut quorũlibet excôicatorum transierit, necessaria poterit emere, ac recipere, ab eisdẽ. Præterea, si paterfamilias domus excômunicationis snia fuerit innodatus, à participatione illius familia excusatur. Hæc ille, de senten. excomm.

*Côclusionis tertiæ pars.

*Côclusionis tertiæ pars.

1ᵐ de minori

Se extendit. R. principaliter; non, secundario. S. seu (& in idẽ redit) directè: nô indirectè. Tunc &c. Nã corporalia, inquantum ordinantur ad spiritualia, sub potestate clauium sunt: vt habes in textu. Sic ergo potestas clauiũ se ad corporalia extẽdit relatiue, s. inquãtum referũtur ad spiritualia: sup spũalia uerò cadit absolute, s. ut spiritualia sunt.

¶ NOT. 1ª. Ideò inter dicitur côio fideliũ ẽt in pure corporalibus ipsis excôicatis: vt rubore confusi ad spiritualia redeant, à quibus separati sũt. Propter hoc dicit textus in proposito: quòd corporalia ordinant ad spiritualia; & quòd, ut sic ordinata, non subterfugiunt potestatem clauium.

*in corp. art.

¶ PROB. Quia homo potest licite in causa salutis cum excommunicato loqui, etiam si alia uerba interserat, ut facilius salutis verba ex familiaritate recipiantur (hoc patet expresse p Greg. 9. de sent. excom. cum uoluntate ac proposito). 2. Quia (ly & in his &c.) in his est specialis obligatio ad alterutrum, quasi naturalis (cum inferiores obligentur ad obsequium superiorum, superioresque ad prouidentiam inferiorum). 3. Quia (ly & quando) hoc præsupponitur clarum (cum ignorantia inuincibilis de qua loquitur, excuset; licet non crassa, uel affectata. 1. 2. q. 76. ar. &c.) 4. Quia (ly & cum aliqui &c.) licite possunt hi emere uel etiam eleemosinam accipere ab excommunicatis (ut dicetur) 5. Quia (ly & in casu &c.) tunc ex præcepto charitatis tenetur prouidere excommunicato.

¶ NOT. Doctrina hæc Sancti Thomæ confirmatur simul & declaratur ex dictis Papæ Innocentij 3. Inter alia &c. Cum quædã personæ illis, in quos lata fuerit excommunicatio, ante prolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adhærere, neq; postmodum ad contrarium teneantur, &c. à priore non sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequium, & ita per consequens ad communionem tenentur, sine qua illud nequeunt exhibere &c. Quibus tamen in his, pro quibus sunt ex communicatione notatæ (ut in criminibus) communicare nô debent, sed ab eis penitus abstinere. Hæc ille, de sent. excom. Itẽ ex dictis Greg. 7. Quoniam multos &c. Apostolica auctoritate ab anath. uinculo hos subtrahimus uidelicet uxorem, filios, seruos, ancillas seu mancipia, rusticos, & seruientes, & nõs alios, qui non adeò curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur;

¶ NOT. 2ª Hinc habes magnum fundamentũ ad ostendendũ quô ecclesia potestatẽ habeat super res tẽporales quorũcunque Principũ, ẽt remanentib. reb. ipsis sub ditione eorũdẽ Principũ. Innuit. n. textus: quòd corporalia illa, ut ordinant ad spiritualia, sub potestate ecclesiæ continent: & quòd corporalia, ut corporalia, pos-

K sunt sub aliorũ potestate esse. Ex hoc ergo textu dices: quòd ecclesia pôt excôicare, seu per excôicationem uel aliam censuram (nam similis rô de alijs est in hoc) priuare Reges temporales corporalibus eorum dñijs in casu; quo Reges ipsi dñijs prædictis uterent contra spiritualia (puta fouendo hæreticos, vel à fide catholica auertendo, & huiusmodi). Et in hoc sensu intelligas ex D. Thoma, ecclesiam habere gladium etiam temporalem in omnibus mundi partibus; & è contra, illam, s. iure posse exaltare quousq; principes in temporalib. eorum bonis pp hoc, quòd ipsi principes bona sua corporalia benẽ ordinẽt ad spũalia (puta, fidẽ catholicã defendẽdo, Ecclesiã sanctã ab inimicis protegẽdo, & hmôdi) Vt & in hoc ecclesiæ iudiciũ Deo conforme sit. 2. 2. q. 2 1. ar. 2. q dicit, quicunque honorificauerit me glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles 1. reg. 2. Hinc merito Ecclesia glorificauit Venetos insignibus priuilegijs temporalem etiam honorem concernentibus; propterea quòd ipsi, VEROS ECCLESIÆ IN HOC FILIOS SE PROBANTES, Alexandrum tertiũ caput Vrbis & Orbis opera plusquam laudabili contra uim Imper. Federici in sede reposuerunt.

1ᵐ de conclusione. Licebit. R. in casu, in quo aliqs ex præcepto charitatis tenetur

non

non autem, semper S. Tunc &c. vt patet ex conclusione 3ª.

APPENDIX.

Vtilitas S. Ecclesiæ &c.

Ex articulo habes primo quomodo per rationem elidas errorem Ioãnis Vuiclef (vt refertur q. 21. ar. 1. appen.) dicentis excommunicationẽ non esse timendam. Cui concordat Lutherus, vt ibi. Vides enim hic, quantis incommodis excommunicatio afficiat excommunicatum: vt non tantummodo illum, sed etiam alios sibi cõparticipes vehementer damnificet. Ex ratione hac adducitur nunc prædictus error. Vnde colligitur: quod dicere excommunicationẽ non esse, & maxime quidem, timendam stultissimũ est.

C. quod 1 dubiis de sen. excõ.

a Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, errorem illum (pro quanto latenter innuit; quòd communicantes excõmunicato nõ damnificantur) meritò damnari à Papa Vrbano sic. Quibus Episcopi non communicant, non communicetis; & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim est timenda sententia Episcopi, licet iniuste liget. Hæc ibi. 11. q. 3. Facit hoc dictum Vrbani magnopere pro q. 21. art. 4. Excommunicationem enim iniustam ligare, est ipsam habere aliquem effectum. Item à synodo 8ª. Siquis frater aut palam aut absconse cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione, statim cum eo excommunicationis contrahit pœnam. Hæc ibi. 11. q. 3. Intellige de excommunicatione minori ly excommunicationis contrahit pœnam: quamuis etiam excommunicationem maiorem contrahat in aliquibus casibus cum excommunicato participans inf. ar. 2. Item à Concilio Carthaginensi. 4. Qui communicauerit vel orauerit cum excommunicato, si laicus est, excommunicetur; si clericus, deponatur. Hæc ibi. 11. q. 3. Item à Calixto Papa ep. II. 2. ad omnes Galliarum episcopos. Excommunicatos quosque à sacerdotibus nullus recipiat, ante vtriusque partis examinationem iustam, nec cum eis in oratione, aut cibo, vel potu, aut osculo cõmunicet, nec aue eis dicat: quia quicunque in his, vel aliis, prohibitis excommunicatis communicauerint, iuxta Apostolorũ institutionem, & ipsi simili excommunicationi subiacebunt. Ab his ergo clerici, & laici, se abstineant, qui eadem pati noluerint. Hæc ibi. Item à B. Petro Apostolo in ordinatione Clementis. Si inimicus est ille Clementi alicui pro actibus suis, vos non illi expectate, vt ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse: sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absque commonitione obsecũdare, & auertere vos ab eo, cui ipsũ sentitis aduersum: sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur: vt vnusquisque qui in culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias reparare, festinet citius reconciliari ei, qui omnibus præest; & per hoc redeat ad salutem, cum obedire cœperit monitis præsidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus non est; & locutus fuerit his, quibus ipse non loquitur: vnus est & ipse ex illis, qui exterminare volunt ecclesiam Dei; & cum corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra vos est. Hæc ibi: & recitantur in epistola 1. Clementis primi Papæ ad Iacobum fratrem Domini. Adeò igitur excommunicatio timenda est (& hoc contra Vuiclef, propterea hic adducimus;) vt etiam aliis ab excommunicato valde timenda sit. Item à Fabiano Papa epistola prima sic Apostoli statuerunt dicentes, cũ excommunicatis non est communicandum. Et siquis cum excommunicatis, auertendo regulas, sciẽter psallat in domo, aut simul locutus fuerit. aut orauerit; ille communione priuetur. Hæc ibi. Item à canone 11. Apostolorum. Siquis cum excõmunicato, saltem in domo, locutus fuerit, iste communione priuetur. Hæc ibi. Item à Concilio Arelatensi: vt supra q. 21. art. 3. appen. Tertiò habes quomodo per rationem prædicta Patrũ pro quanto communicationem in pure corporalibus cum excommunicato non licere dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. Quartò vides: quomodo ex iis vicissim doctrina Thomistica præsens & declaretur & consolidetur.

Non participate cũ excõicato, quo fiat lo saluiẽ excõicatus.

ARTICVLVS II.

Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod participans excommunicato, non sit excõmunicatus. Plus .n. separatus est ab Ecclesia Gentilis, quàm excommunicatus, sed ille qui participat Gentili, aut Iudæo, non est excommunicatus: ergo nec ille, qui participat excommunicato Christiano.

¶ Præterea. Si ille, qui participat excommunicato, est excõmunicatus: eadẽ rõne, qui participat participãti, erit excõicatus, & sic in infinitum procedet, quod videtur absurdum, ergo non est excommunicatus, qui excõicato participat.

SED CONTRA est, quòd excõmunicatus est positus extra cõmunionem, ergo qui ei communicat, à cõione Ecclesiæ recedit & sic videtur quod sit excõicatus.

RESPONDEO, Dicendum, quod excomunicatio potest in alium ferri dupliciter. Aut ita quod ipse B sit excomunicatus cum omnibus ei participantibus, m & tũc non est dubium quòd quicũque participat ei, est excõmuncatus maiori n excõmunicatione, aut est excommunicatus simpliciter, & tunc aut participat aliquis in crimine ei præbendo consilium, auxilium, aut fauorem, & sic p iterum est excommunicatus maiori excommunicatione q aut in aliis, sicut in ver C bo, vel in osculo. vel in mensa, & r sic est excõmunicatus minori excommunicatione.s

QVÆST. XXIII. ART. II.

CONCL. 1ª Quicũque participat excommunicato, quando excommunicatio lata in eum compræhendebat etiam omnes ei participantes, est excommunicatus maiori excommunicatione. *concl. m*

¶ PROB. Quia hoc, tanquam nõ dubiũ, patet.

¶ CONCL. 2ª Participans in crimine (siue auxilium, siue fauorem, aut consiliũ, ei præbeat) cum excommunicato simpliciter pro illo crimine, est excommunicatus maiori excõmunicatione. *concl. p.*

concl. s

Examen ly simpliciter Hoc est, sine expressione participantium. Hoc autem est tunc, quando in forma excommunicationis dicitur, excommunicamus Titium (nihil aliud addendo.) Dicitur autem ly excõmunicato simpliciter, ad differentiam excommunicati cum participantibus (vt excommunicamus Titium, & participantes ei) & per hoc 2ª conclusio hæc secernitur à prima.

Ly pro crimine. Scilicet determinato. Vt excommunicamus Titium: pro eo, quòd exercet vsuras.

Ly in crimine, siue auxilium, &c. Verbi gratia. Excommunicatur mulier ex eo, quòd adulteratur cum clerico. Tunc si clericus accedat ad eam iam sic excommunicatam, est excommunicaD tur maiore, & quicunque suadet clerico, vel dat auxilium, aut fauorem ad cognoscendum illam mulierem est eadem excommunicatione damnatus. Si verò laicus ad eandem mulierem sic excommunicatam accedat, non est maiore excommunicatione innodatus: quia mulier illa non est excommunicata propter adulterium cum laico, & consequenter non communicat ei in crimine damnato per bullam excommunicationis. Quòd si absolutè pro adulterio, vel fornicatione, excõmicata esset: tũc quilibet adulterium vel fornicationem cum ea committẽs esset maiori excommunicatione ligatus. Dixi ly sic excommunicatam: quia si excommunicata nondum esset, licet excõmunicationis pœna fuisset à iudice commiñata, non esset excommunicatur. Hinc à simili arguas de multis; puta excommunicatur Titius pro eo, quòd furtum commisit, & committit. Tũc procede, vt supra: quòd. s. omnes dantes consilium, auxilium, E fauorem Titio ad faciendum furtum, excommunicationẽ maiorem incurrunt.

¶ PROB. Quia hoc, tanquam clarum, relinquitur.

Not. Meritò tanquam clarum hoc supponitur, quod à conclusione secũda dictum est. Nam scripturæ omnes, & iura clamãt, quòd agentes & consentientes pari pœna constringit: & quod non tantum digni sunt morte qui male faciunt sed etiam qui consentiunt facientibus. Meritò ergo præsumitur: quòd iudex qui excommunicat aliquem pro crimine aliquo (puta mulierem pro concubinatu, vel Titium pro furto &c.) intendit excommunicare omnes comparticipes excommunicato in crimine à se damnato. Et propterea, quamuis hoc non exprimatur verbaliter in bulla excommunicationis (sicut fit in prima conclusione de participantibus, vt ibi dictum est:) tamen vertendum nõ est in dubium, quin & iudex intendat, hos etiam excommunicare, & hi maiorem illam excommunicationem incurrant.

¶ CONCL. 3ª Excommunicato simpliciter, communicans in verbo, osculo, mensa, & aliis à crimine damnato (de quo in secunda conclusione) est excõicatus minori excõmunicatione.

Examen.

Examen. Ly excommunicato simpliciter. Scilicet ab alio, quam à Papa: quandocunque communicans est clericus, & participatio est in diuinis: vt inquit Papa clemens 3. significauit &c. Verum clericos, qui scienter, & sponte participauerunt cum excōmunicatis à nobis, & ipsos in officiis receperunt, eadem excom-

q.21.ar.1. cor. & lo. cit ibid. et taus.

municationis senten tia cum ipsis non du bitamus inuolui: quos etiam pro beneficio absolutionis habēdo ad nos volumus remitti. Hæc ille: & recitantur, de senten. excom. Intellige de excommunicatis nominatim: secus si per canones in iure, vel etiam sententia generales. Tales ergo clerici ex tali participatione incurrerent excommunicationē maiorem, à qua per Papam solum absoluerentur.

¶ PROB. Quia vt elatum, supponitur.

1m illatio cōclusionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio §. Nam licet pagani & Iudæi sint magis sepa rati ab ecclesia, quàm sit Christianus excom municatus: tamen ecclesia non ita punit participantes cum illis infidelibus in verbo, & huiusmodi, sicut punit participantes cum excommunicatis. fundamentum huius responsi ponitur in textu: quia ecclesia. s. non ita intendit corrigere infideles sicut &c.

* in lib. Decr. titu. 40. de his quæ vi metusve cā fiunt, c. 5. sacris.

Examen Ly non ita, &c. Hoc est quia fideles sunt ecclesiæ filij in actu infideles autem solum in potentia: sicut & primi sunt Christi membra in actu, secundi verò tantum in potentia 3. par. q. 8. ar. 3. Modo quis nesciat de filijs actualiter maiorē curam haberi à parentibus; quàm de non filiis, aut filius potentialiter?

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Ecclesia non ita intendit corrigere infideles, sicut fideles, quorum curā sibi incumbit: & ideo non arcet à commu nione infidelium, sicut à cōmu nione fidelium illorum, quos ex communicat, super quo habet aliquam potestatem.

G

AD SECVNDVM dicendum, quòd excommunicato minori excommunicatione licet communicare, & sic excōmunicatio nō transit in tertiam personam.

ARTICVLVS III.

Vtrum participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

H

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd participare cum excōmunicato in casibus non concessis, semper sit peccatum mortale. Quia Decret. * quædam respondet, quòd propter metum mortis non debet aliquis excommunicato [b] cōmunicare, quia aliquis debet prius subire mortē quàm mortaliter peccet, sed hæc ratio nulla esset, nisi participare cū excommunicato esset peccatum mortale, ergo, &c.

2 ¶ Præterea. Facere contra præceptum Ecclesiæ est peccatum mortale, sed Ecclesia præcepit quòd excommunicato nullus communicet, ergo participare cum excommunicato est peccatum mortale.

3 ¶ Præterea. Nullus arcetur [b] perceptione Eucharistiæ pro peccato veniali, sed ille, q participat excommunicato in casi-

F

criminoso ei consilium impendendo auxilium, vel fauorem aut aliàs in oratione, vel osculo, aut orando secum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis communicet crimini, & participet criminoso, ac per hoc videatur ratione damnati criminis delinquere in eum qui damnauit; ab eo, vel eius superiore merito delictū tunc erit absolutio requirenda, cū facientem & consentientem pari pęna cōstringat &c. In 2. verò casu à suo Episcopo, vel à proprio sacerdote, poterit absolutionis beneficiū obtinere. Quamuis enim & tunc non iudicis, sed iuris sententia excōmunicato communicās sit ligatus, quia tamē cōditor canonis absolutionem eius sibi specialiter non retinuit, eo ipso videtur concessisse facultatē aliis relaxandi. Hęc ille; de senten. excom. Vide quàm differētiam faciunt inter excommunicatum ob participationē in crimine criminoso, i. propter qđ lata fuerat excōicatio & inter excōicatum ob participationē in aliis. Faciunt ista papę Innoc. etiam ad q. 24. at. 2. si bene applicentur. Itē à Greg. 12. scribente Astoricensi episcopo. Si cōcubinæ publicè clericorū ecclesiasticæ censuræ districtione notentur; eosdem concubinarios non est dubium maioris excommunicationis sententia inuolui, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis. Hæc ille; de senten. excom. Item ab Innocen. 4. in Concil. Lugdunensi. Statuimus: vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione, & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori &c. saluis constitutionibus legitimè promulgatis contra illos, qui in crimine præsumunt participare damnato. Hæc ille; de senten. excom. in 6. Item à Concil Antiocheno cap. 2. Non liceat cōmunicare excommunicatis, neque cum his per domos ingredi, & cum eis orare, qui ecclesiæ non participant in oratione: nec in alteram ecclesiam recipi, qui ab alia excommunicantur. Quod si quis Episcoporum, vel presbiterorum, vel diaconorum, vel ēt qui in canone deprehenditur, excommunicatis communicare deprehensus fuerit: & hunc oportet communione priuari, tanquā ecclesiæ regulas confundentem. Hęc ibi. Item a Synodo 5ª. Cōstantinopolitana confess. 7. Placuit vniuerso concilio: vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, siue Episcopus siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suę ante audientiam communicare præsumpserit; ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam. Hæc ibi. item à Concil. Antisidiorensi can. 59. Si quis presbyter, aut quilibet de clero, aut de populo excommunicatum, absque voluntate ipsius, qui eum excommunicauit, sciens receperit; aut cum illo panem manducauerit, vel colloquium habere decreuerit; simili sententia subiacebit. Hæc ibi. item à &c. vt supra at. 1. appen. Tertiò habes quomodo per rationem Patrum antedicta, ꝓ quanto participātem excommunicato insinuant esse excommunicatum, & intelligas & probes & defendas. Quartò vides quomodo ex iis vtrisque Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 3 4

2m de maiori. Eadem ratione, qui participat participanti, erit excommunicatus. ℞. negatur ista §. Nam excommunicatio minor, qua participans tenetur, non transit in tertiam personam (vt patet ex Greg. 7. supra ar. 1. not. post prob. conclu. 3.

I

APPENDIX.

Vtilitas pro S. Ecclesia contra cre. damn. &c.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem reijcias errorem Ioannis Vuiclef, & Lutheri (vt refertur q. 21. ar. 1. appen.) dicentium, excommunicationem non esse timendā. Item Lutheri eiusdem addentis esse procurandam; & non priuare hominem communibus spiritualibus ecclesiæ orationibus. In tantum enim timenda est & per articulum hunc, vt etiā participāti cum excommunicato propter damnum sibi inde sequens valde timenda sit. Vnde & spiritualibus ecclesiæ orationibus communibus non tantum priuat excommunicatum, sed etiam participantem cum eo; vt potè eum, qui ex tali participatione excommunicationem saltem minorem incurrat. Secundò habes quomodo per rationem ostendas errores illos (pro quanto participantem cum excommunicato ab omni damno excommunicationis immunem faciunt) damnari meritò a Papa Innocentio 3. A nobis ex parte tua fuit quæsitum, verum is, qui excommunicato in locutione, vel oratione scienter cōmunicat, excommunicatum ipsum à sua possit accusatione repellere, &c. Respondemus: quòd ipse ab accusatione illius poterit remoueri, cum primus à communione fidelium sit exclusus; secundus verò tantum à sacramentorum participatione sit remotus. Hæc ille; de exceptionibus. Nota ly primus, & ly secundus. Primus. n. ille excommunicatus erat maiore, & volebat secundum accusare: & secundus erat ex locutione, vel oratione habita cum primo excommunicatus minore, & contendebat repellere primū à sui accusatione. Item ab eod. Innoc. Nuper à nobis &c. In 2. quæstione credimus distinguendum an is, qui nominatim excommunicato communicat, scienter in crimine communicet 2

K

QVAEST. XXIII. ART. II.

CONCL. Probabilius videtur; quòd non semper participans cum excommunicato peccat mortaliter; sed solum quando in crimine sibi participat, vel in diuinis, vel in contemptum ecclesiæ. 93

¶ PROB. Quia aliàs videtur valde graue, quòd homo pro vno verbo leui, quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & quia excommunicantes laqueum damnationis multis inijcerent, quod in eos retorqueretur (quod videtur absurdum:)

dum:) Quia (ly sed solum &c.) vt clarum supponitur.

¶ NOT. Radix, huius probabilitatis maioris in conclusione dictæ, est: quòd iugum domini est leue, id est (in proposito sistendo) non tam strictè interpretandum, vt impossibile ferrè videatur. Item radix alia eiusdem (licet demum in idem redeat) est: quòd mandata Dei grauia non sunt. 1. Ioan. 5. & consequenter mandata ecclesiæ sanctæ imitatricis eius grauia nõ sunt. Quòd si ecclesiæ mandata grauia non sunt: multò minus grauia valde nõ erunt. Cum ergo opinio contraria, scilicet alloqui verbo leui excommunicatũ peccatum mortale esse, sit valde grauis (vt prob. dicit, & experientia:) tenendum est; quòd huiusmodi peccatum mortale non est, nisi aliud addatur (vt in textu.) Additur: quòd philosophus habet p inconuenienti positionem illam, ex qua sequitur inconueniẽs. Cum itaque probatio mincret: quòd ad positionem contrariã conclusioni sequeretur inconueniens, & quidem duplex; tenẽdum iuxta rationem etiam philosophicam videtur, quòd positio contraria conclusioni minus conueniens est.

xt. q. 3. c. 40. Ven lo. Vt hr tt q. 3. c. 3. 4. 16. 17. 18. 19. 20. 26. 28. & ca. 107.

*Deut. 25

1m ex Decretali.

Communicare. ℞. in diuinis non, quomodocunque. §. Tunc nihil &c vt patet in conclusione.

Item de minori.

Mortali. ℞. inquantum dicit non posse benefieri; non inquantum dicit mortem animæ spiritualem. §. Tunc &c. Nam quando decretalis illa dicit subeundum esse mortẽ potius q̃ cõicare excõicato, intendit, q̃ huiusmodi cõmunicare non potest benefieri, & cõsequenter q̃ est peccatum veniale saltem. Non ergo sequitur ex illius dicto, q̃ huiusmodi cõicare sit peccatum mortale, nisi in hoc sensu; inquantum. s. mortale importat id quod non potest benefieri, id quod etiã cõuenit peccato veniali (vt habes in textu.)

*Io corp. ar. præc. Vt hr tt. q. 1. c. 100. 101. & 103 c. 31. loar. 1.

¶ Corollarium. Ergo, sc̃dm decretalem illã, magis subeunda est mors corporalis, quàm peccandum venialiter: quod intellige illo modo debiti, quo tenemur cauere à venialibus. Non valet ergo consequentia ista: potius subeunda est mors, quàm communicare excommunicato; ergo communicare excõmunicato semper est peccatum mortale. Sed inferatur sic. Ergo communicare excommunicato semper est mortale, aut veniale. Tunc autem diceretur; quòd verum concludit (secundum tamen conclusionem illam Diui Thomæ) aliud verum applicandum esset de iudicando veniali, aut mortali.

bus non concessis, arcetur à perceptione Eucharistiæ, quia incurrit minorem excommunicationem: ergo participans excommunicato in casibus non concessis, peccat mortaliter.

¶4 Præterea. Nullus debet excommunicari maiori excõmunicatione, nisi pro peccato B mortali,* sed aliquis secũdũ iura põt excõmunicari maiori excõmunicatione, propter hoc q̃ excommunicato [h] participat, ergo excommunicato participare, est peccatum mortale.

SED CONTRA, A peccato mortali nullus potest absoluere: nisi super eũ habeat iurisditionem, sed põt absoluere à participatione cum excommunicatis quilibet sacerdos, ergo non est peccatum mortale.

Præterea. Pro mensura peccati debet esse pœnitentiæ modus: sed pro participatione cũ excõicatis sc̃dm cõem cõsuetudinem non imponitur pęna debita mortali peccato, sed magis debita veniali: ergo non est peccatum mortale.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ quidã dicũt, q̃ quãdocũq; aliqs participat excõicato, vel verbo, vel quocũq; dictorũ modorũ, sc̃dm quos ei cõicare nõ licet, peccat mortaliter, nisi casibus* exceptis à iure; sed qa hoc videtur valde graue, q̃ homo pro vno verbo leui, quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & multis excõmunicantes laqueum damnationis inijcerent, quod in eos retorqueret, ideo aliis [m] probabilius videt, q̃ nõ semper peccat mortaliter, sed solum quãdo in crimine sibi participat, vel in diuinis, vel in cõtemptũ Ecclesiæ.*

B AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ Decre.* Illa loquitur de participatione in diuinis.[r] Vel dicẽdum est, q̃ similis ratio est de peccato mortali, & de veniali quantũ ad hoc, quòd sicut peccatum mortale nõ potest bene fieri, ita nec veniale. & iõ sicut hõ debet prius sustinere mortẽ quam peccet mortaliter, ita ẽt quã peccet venialiter illo mõ debiti, quo dẽt venialia vitare.

AD SECVNDVM dicẽdum, q̃ præcepiũ ecclesiæ directè respicit spiritualia, & ex cõsequẽti legitimos actus: & ideo q cõ C municat eis in diuinis, facit contra pręceptum, & mortaliter peccat: qui autem participat eis in aliis, facit præter pręcepiũ, & mortaliter non peccat.

AD TERTIVM dicendũ, q̃ aliquis etiam sine aliqua culpa quandoque ab Eucaristia arctatur, sicut patet in suspensis, vel iterdictis, quia tales pœnę quãdoque alicui pro culpa alterius quæ in eis punitur, inferuntur.

D AD QVARTVM dicẽdũ, q̃ quãuis participare* excõicato sit peccatum veniale, tñ participare pertinaciter est peccatũ mortale, & per hoc potest aliquis excõmunicari secundum iura.

A dit ligare filios suos contrafacientes; sicuti contrafaciẽtes præcepto suo de non communicando in diuinis. Ob hoc dicitur in textu; q̃ primus facit præter ecclesiæ præceptum, secundus autem contrauenirus facit contra.

¶ NOT. Iuxta subiectam materiam, docuit Christus, æstimandam esse grauitatem peccati, dum ait: Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio; qui dixerit rachà, concilio, qui fatue, gehennæ ignis. Conuenienter igitur, non damnandam esse eandem sententiã peccati de participante in diuinis, & extra determinat litera responsi.

3m maior.

Nullus arcetur a perceptione Eucharistiæ pro peccato veniali. ℞. negatur ista. § si loquamur de peccato proprio illius, qui arcetur. Tunc nihil &c. Nam huiusmodi participantes extra diuina arcentur ab Eucharistia pro peccato veniali, proprio quidẽ sed ad puniendũ culpam mortalem simul excõmunicati illius cum quo participauit.

¶ Corollarium. Relinquitur ergo breuibus q̃ qui ab Eucharistia arcetur, pro veniali ita henieterum quodãmodo mortale arcetur. Ex hoc enim, quòd mortale alterius cum quo iste conuersatus est, puniri debet, sequitur: q̃ iste venialiter peccans in cõuersando cum illo sacramenti perceptione priuetur. Et hoc est, quod supra ar. 1. concl. 1. dictum fuit, excõmunicatus minori excommunicatione à sacramentorum perceptione separatur. Vnico igitur flagello, scilicet priuatione hac, puniuntur duo inæquales peccatores. i. & excommunicatus minore, & excommunicatus maiore (vt in textu colligitur.) Ad ruborem enim grauiorem excommunicati maiore fit: vt ille excommunicatus minore (quamuis & proprium huius delictum concurrat) ab Eucharistia percipiẽda, aliisque sacramentis, arceatur. Ecce contra Vuiclef, & Lutherum (supra ar. 1. & 2. adductos) quòd excõmunicatio maior adeo timenda est: vt non tantũ in se se, sed & in aliis sibi partici E pantibus, puniatur ipse excommunicatus.

*Locis citatis I ar. 4. & lib. 5. Decr. tit. 39. c. 30.

2m de maiori.

Facere contra. ℞. sed non facere pręter. §. Tunc &c. Nam ecclesia in suis pręceptis est discreta: & consequenter in præcipiendo non communicationem in loquela, & similibus, non ita strictè inten

4m de minori.

Participat ℞. pertinaciter non absolute. §. Tunc &c Nam conclusio, pro illa parte, quæ participantem à mortali dicit esse liberum, intelligitur absolute. i. nullo addito facto aggrauatore: non autem si addatur tale quid; puta pertinacia, seu cõtemptus (vt 3a pars conclusionis est: ndit: & supra ar. 1. exam. post prob. primæ conclusionis ex Pontificibus patet.)

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quõ per rationem deturbes errorẽ Valdensiũ, & post Ioannis Vuiclef, demum Lutheri (vt ait

Vtilitas p S. Ecclesia cõtra er. Vald. &c. damn.

Reuerendus Dominicus Soto de iusti. & iur. lib. 1. q. 7. ar. 3.) di- centium, quòd neque in Pontifice maximo, neque in tota eccle- sia vlla est potestas condendi leges morum. Item quorundam dicentium, q leges ecclesiasticæ non ligant in foro conscientiæ. Ex primo dicto, et addiderim ego, q Vuiclef pastuiuit istum aliũ errorem (hic et tributus à Concilio Constantiensi sess. 8.) videlicet, quod decretales epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt à fide Christi: & sunt stulti qui student eis.

2 Secundò habes: quomodo per rationẽ ostendas, hos errores merito fuisse damnatos à Leone x. in Bulla contra errores Lutheri: quorũ damnationem vide q. 1. ar. 1. appen. & 3. part. q. 68. ar. 9. Item à Concil. Constantiensi Sess. 8. cuius damnationẽ cõtra Vuiclef vide q. 10. art. 3. appen. Item ab Anacleto Papa 3. post Petrũ, qui fuit natione Græcus, & à B. Petro Presbiter factus, in epistole 3. Si quæ verò causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius sanctæ sedis apicem eas quasi ad caput, referte: vt apostolico terminentur iudicio: quia sic dominum velle ab eoque, ita constitutum esse, antecedentis testimoniis declarauimus. Hæc verò apostolice sedes (vt præfatum est) omnium ecclesiarũ à domino, & non ab alio constituta est. Et sicut cardine ostium regitur: sic huius sanctæ sedis authoritate omnes ecclesiæ, domino disponente, reguntur. Hæc ibi. Ecce q Romanus Pontifex habet authoritatem, & à domino quidem, condendi canones; & plusque omnes alii. Item à Marcello Papa & martyre in epistola 1. ad Episcopos Antiochenæ prouinciæ. Rogamus vos fratres, vt non aliud doceatis neque sentiatis: quàm q à B. Petro Apostolo, & à reliquis Apostolis, & Patribus accepistis &c. Ipse enim caput est totius ecclesiæ, cui ait dominus. Tu es Petrus, & super hanc petram &c. Eius sedes primitus apud vos fuit, quæ postea (iubente domino) Romam translata est, &c. Si vestra Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cessit sedi: nulla est, quæ eius non sit subiecta ditioni: ad quam omnes, quasi ad caput iuxta Apostolorũ eorũq; successorũ sanctiones Episcopi, quibus necesse fuerit, suffugere, eamque appellare debent; vt inde accipiant tuitionem & liberationem, vnde acceperunt informationẽ atque consecrationem &c. Episcoporũ iudicia & summarũ causarũ negotia, siue cuncta dubia Apostolicæ sedis authoritate sunt agenda & finienda. Et oĩa comprouincialia negocia, huius sanctæ vniuersalis & apostolicæ ecclesiæ sunt retractanda iudicio; si huius ecclesiæ Pontifex præceperit. Hæc ib.: & recitantur parum 24. q. 1. rogamus, & parum 2. q. 6. ad Romanam ecclesiam. Ecce quanta est authoritas Pontificis Romani, & sanctionum. i. decretorũ seu canonũ, eius cõtra Vuiclef & socios Itẽ à Nicolao 1. Papa. Si Romanorũ Pontificũ decreto, cæterorũ opuscula tractatorũ approbantur vel reprobantur, ita vt quod verè sedes Apostolica probauit, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quãto potius ea, quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis & multifariis ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus, diuerso tẽpore scripsit, oĩ honore debẽt pferri, & ab oĩbus prorsus in qbuslibet necessitatib. vel opportunitatibus (discretione vel dispẽsatione magistra) reuerẽter assumi &c. Hæc ille scribẽs Archiepiscopis, & Episcopis p Galliam constitutis: & recitantur dist. 19. cap. Item ab eodem scribente ad clerum Constantinopolitanum. Si decreta Romanorum Pontificũ non habetis; de neglectu atque incuria estis sedarguendi. Si verò habetis, & non obseruatis; de temeritate estis corripiendi, & increpandi. Hæc ibi: & recitantur dist. 20. cap. si. Ecce quãtum robur obtineant Romanorum Pontificum decreta, canones, atque leges. Item à Concilio Lateranensi sub Leone x. Sess. 11. siue à Leone ipso ibi sacro eodem approbante concilio. Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tanquam authoritatem super omnia concilia habentem, conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissoluendorum planum ius & potestatem habere nedũ ex sacræ scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrum, ac Romanorum Pontificum, sacrorumque canonum decretis, sed propria etiam eorundem conciliorum con- G H I K

De authoritate Papæ: vide per totum.

Totum ecclesiasticũ sacerdotium dependet à Petro, & sede eius.

Papa est super concilia etiã generalia.

fessione manifestè constat: quorũ aliqua referre placuit, reliqua verò (vtpote notoria) silentio præterita. In Alexandrina enim Synodo legimus: Nicænam synodũ statuisse, non debere absq; Romani Pontificis authoritate concilia celebrari. Neque nos latet Leonẽ primũ Pontificẽ Ephesinã Synodũ secundã ad Calcedonensem trãstulisse: Martinũ Papã quintũ Præsidẽ sub. suis in Cõcilio Senẽsi potestatẽ trãsferẽdi concilium (nulla cõsensus ipsius concilii mẽtione habita) ledisse: Ephesinã quoque primã Synodũ Celestino, Calcedonẽsem Leoni primo, sextã Agathoni, septimã Hadriano, octauã Nicolao Romanis Põtificibus mearũ, atque eorundẽ Pontificum institutionibus & mãdatis in sacris cõciliis per eos æditis & factis, reuerẽter & humiliter obtẽperasse &c. Cõsueueruntque antiquorũ conciliorũ Patres pro eorũ, quæ in suis cõciliis gesta fuerũt, corroboratione à Romanis Pontificibus subscriptionem, approbationẽq; humiliter petere, & obtinere: prout ex Nicæna Ephesina, Calcedonẽsi, sexta Cõstantinopolitana, septime eadẽ Nicæna, Romane sub Symmacho, Synodis habitis, earũq; gestis manifestè colligit. Hæc ibi. Ecce quomodo cõcilia venerãtur canones, leges, siue decreta Romanorũ Pontificũ in moribus dirigẽdis, & adeò, vt illorũ Põtificũ decreta ipsa propriis legibus anteponãt: quãuis Vuiclef hoc ipsum intelligere noluerit, vt bene ageret. Itẽ à quinta Synodo Cõstantinopolitana cõsess. 3. Suscipimus eũ, & amplectimur epistolas Præsulũ Romanæ sedis Apostolicæ tã aliorũ q Leonis sãctæ memoriæ de recte fide scriptas, & de quatuor sanctis cõciliis &c. Necessariũ est conferri de tribus capitulis, vnde quæsitã quæstio nata est. Et ideo petimus, præsidẽte nobis vestre beatitudine, finẽ quæstioni imponi Deo placitum &c. Hæc ibi Ecce q Rom Pontifex (hic erat Vigilius Papa, cui tunc scribebant) præsidet conciliis; decernitque .i. ut, finẽ Deo placitũ quæstionibus eorũ imponit. Itẽ à quinta Synodo Cõstantinopolitana actione prima. Dñs ecclesiæ suæ donauit illud scutũ semper inexpugnabile aduersus hæreses, cacũdem spiritũ Agapeti Rom. Põtificis &c. neq. semel suscipere voluit Anthimũ fuit ẽtẽ cõtra diuinos canones, &c. sed iuturiã sacrorũ ac diuinorũ canonũ iudicãs &c. Imperatore nõ catholicã fidẽ & diuinorũ canonũ authoritatẽ adiuuante. Hæc ibi. Vbi vides: q vnum semel conciliũ canones Põtificios vocat sacros atq; diuinos: quos Vuiclef, cũ suis, ita cõculcet. Itẽ à Cõcilio Toletano 3. decretorũ suorũ cap. 1. Nunc (pace ecclesiæ, Christi misericordie, reparata) omne, quod priscorũ canonũ authoritas phibet, sit resurgente disciplinæ inhibitũ: & agatur omne, qđ præcepit fieri. Permaneãt in suo vigore conciliorũ oĩum constitutio: simul & sanctorum Præsulum Romanorum epistolæ. Nullus deinceps ad promerendos honores ecclesiasticos cõtra canonum statuta aspiret indignus. Nihil ex hoc fiat: quod sancti Patres spiritu Dei pleni sanxerũt, debere non fieri. Et qui præsumpserint seueritate priorũ canonũ distringantur. Hæc ibi. Vbi vides de mente concilii esse: q Præsulum Romanorũ epistola & canones à spiritu Dei proficiscuntur. Tertiò habes: quo per rationẽ ostẽdas mandatũ fuisse confirmatũ à summis Pontificibus Gregorio 8. & Innoc. 3. 3
q participans cum excõicato simpliciter, nõ incurrit peccatum mortale: dummodo non in contemptum pertinaciter ac in diuinis. Vide supra ar. 1. Not. post prob. conclusionis primæ & ar. 2. appen. ly nuper à nobis &c. & bene applica: specialiter ponderando differentiã participantiũ cum excõicatis positã ab Innocentio 4. habes: quomodo per rõnem prædicta patrum, pro 4
quanto intimuant, q participare cum excõicato in casibus non concessis, non semper est peccatum mortale. & intelligas, & probes, & defendas. Quintò vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 5

Canones.

Epistolæ.

Tho. in 4. d. 18. q. 2. art. 1. q. 1. & seq.

QVAEST. XXIIII.

De absolutione ab excommunicatione, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerãdũ est de absolutione ab excõicatione. Circa quòd tria quæruntur.

Primo, Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excummunicatione absoluere.

Secundo vtrum aliquis possit inuitus ab excommunicatione absolui.

Tertio, Vtrum aliquis possit absolui ab vna excommunicatione, & non ab alia.

ARTICVLVS I.

Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos subditum suum possit ab excõmunicatione absoluere: maius enim est vinculum peccati, quàm excommunicationis, sed quilibet sacerdos põt suum subditũ à peccato absol-

QVÆST. XXIIII. ART. I.

CONCL. 1a A minori excõicatione quilibet potest absoluere, qui potest à peccato participationis absoluere. 94

¶NOT.

uere: ergo multo fortius ab excommunicatione.

¶ 2 Præterea. Remota causa, remouetur effectus: sed excommunicationis causa est peccatum mortale: ergo cum possit [b] quilibet sacerdos à peccato illo mortali absoluere, poterit ab excommunicatione similiter.

SED CONTRA, Eiusdem potestatis est excommunicare, & excommunicatum absoluere: sed sacerdotes inferiores non possunt suos subditos excommunicare, ergo nec absoluere.

RESPONDEO, Dicendum, quod à [m] minori excommunicatione quilibet potest absoluere, qui potest a peccato participationis absoluere. [n] Si autem est maior, aut est lata a iudice, & sic [p] ille, qui tulit, vel eius superior potest absoluere, [q] vel est lata a iure, & tunc Eps, vel etiam sacerdos potest absoluere, [r] exceptis sex casibus, [s] quos sibi iuris conditor Papa reseruauit. ● Primus est, quando aliquis inijcit manus in clericum, uel religiosum. ● Secundus est de illo, qui incêdit Ecclesiam, & est denunciatus.* Tertius est de illo, qui trâgit Ecclesiam, & denuntiatus est. Quartus est de illo, qui in diuinis communicat sciêter excômunicatis nominaliter a Papa. Quintus de illo, qui falsificat literas sedis Apostolicæ. Sextus de illo, qui excommunicatis in crimine communicat; Nô enim debet absolui, nisi ab eo, qui excommunicauit, etiam si non sit eius subditus, nisi propter difficultatê accedendi ad ipsum absolueretur ab Episcopo, uel à sacerdote proprio, præstita iuratoria cautione, quòd parebit mandato illius iudicis, qui sentêtiam tulit [t]. A primo autê casu octo excipiuntur [u] Primus est in articulo mortis, in quo a qualibet excommunicatione potest quis a quolibet sacerdote absolui. Secundus, si sit ostiarius alicuius potentis, & non ex odio uel proposito percussit. Tertius, si percutiens sit mulier. Quartus, si sit seruus, & dominus læderetur de eius absentia, qui non est in culpa. Quintus, si regularis regularem, nisi sit enormis excessus. Sextus si sit pauper. Septimus, si sit impubes, vel senex, vel ualetudinarius. Octauus, si habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alij casus, in quibus percutiês clericum excommunicationem non incurrit. Primo, si causa disciplinæ vt magister, vel prælatus percusserit. Secundo, si iocosa leuitate. Tertio, si inuenerit eum turpiter agentem cum vxore, vel matre, vel sorore, uel filia. Quarto, si statim vim vi repellat. Quinto, si ignoret eum esse clericum. Sexto, si inueniat eum in apostasia post tertiam admonitionem. Septimo, si transfert se clericus ad actum penitus contrarium, vt si fiat miles, uel ad bigamiam transeat.

A ¶ NOT. Per eũ qui potest à peccato participationis absoluere, intellige sacerdotem habentem iurisdictionem ecclesiasticam, siue ordinariam, siue extraordinariam. i. ex commissione habitam. Nam, quod à peccato participationis aliquis possit absoluere, requirit iurisdictionem ecclesiasticam; cum ipsa minor excommunicatio sit uinculum ecclesiasticum. Simpliciter ad Pores itaque titulũ accedi ex textu sic intellecto, dicere: quod quilibet sacerdos absoluere pôt à tali excômunicatione subditum suum: quoniã non esset subditus, nisi sacerdos haberet iurisdictionem uel ordinariam (vt proprius) vel extraordinariam (vt absoluens ex mãdato uel ex priuilegio q. 8. ar. 5.) Sacerdos ergo, qui potest à peccato mortali absoluere, potest & ab excommunicatione minore. Ex hoc tamen non inferas; quod excommunicatio minor sit semper peccatũ mortale: sed ad quæstionê 23. ar. 3. de hoc te remittas.

*Videlib. 5. Dec. D. Greg. tit. 39.

Concl. m. ¶ PROB. Quia hoc tanquam clarum, relinquitur.

Concl. p. CONCL. 2ª. Ab excommunicatione maiore, si sit lata a iudice, ille qui tulit eam, vel eius superior, potest absoluere.

Concl. s ¶ NOT. Quare excômunicatio dicatur lata vel à iudice, uel à iure, uide q. 21. art. 5. exam. post côcl. 3am.

*Ibid. ca. 29. ¶ PROB. Quia patet. (Nam aliter absoluens non haberet iurisdictionem: & consequenter non uere absolueret).

*Ibid. e. 5

*Ibid. ca. 19. 25. q. 8. e 31. & 32. & Decr. loco citato c. 22. ¶ CONCL. 3ª. Ab excômunicatione maiore, si sit lata à iure, & côditor iuris sibi eius absolutionem non reseruauerit, pôt Episcopus, uel etiam sacerdos absoluere.

¶ NOT. Quod reseruatio à superiori facta causet, quod quilibet alius inferior non possit uere absoluere, iam dictum est supra q. 20. ar. 1. uel 2. Vide etiam de hoc. q. 19. ar. 3. & 5. E

¶ Examen. Ly etiam sacerdos. Scilicet alius à simplici Curato: ut habes ex q. 22. ar. 1. concl. 2ª. & 3ª. Ergo per ly sacerdos intelligitur Prælatus alius ab Episcopo, habens iurisdictionem in foro contentioso: pro cuius intellectu meliori uide ibi exam. post conclu. 3am. Potest etiam glosari; quod sacerdos parochialis possit absoluere non ex authoritate propria, sed ex commissione primum tamen est literæ conformius, & consequenter magis tenendum.

¶ PROB. Quia patet ex se (ex quo. n. conditor iuris sibi absolutionem nô reseruauit, concessisse uidetur. q. 23. ar. 2. appen. quã do allegat secũdo loco scilicet in c. Nuper Innocentius Tertius).

CONCL. 4ª. Ab excommunicatione maiore solus Papa in sex casibus absoluit.

¶ Examen. Ly, sex casibus. Hi per ordinem ponuntur in litera: quos ibi uide.

¶ PROB. Quia conditor iuris Papa sibi hos reseruauit.

CONCL. 5ª. In octo casibus (hos habet litera) potest aliquis citra Papam absoluere inijcientê manus in clericũ, uel religiosũ.

¶ Examen. Ly religiosũ. Scilicet & ex côcessione Papæ (licet in corpore iuris non contineretur) gaudentê priuilegio huius canonis de iniectione manuũ. Hinc dicas, quod manus uiolêtas inijciens in fratrem uel sororê tertij habitus religionis fratrũ prædicatorum est excômicat* per canonê hunc: quod est dicendũ & de alijs huiusmodi priuilegiatis aliarũ religionum.

¶ Ly religiosũ. Scilicet & nec tacite nec expressê professũ. Côfirmatur ex decret. Bonifacij 8. de sen. excom. in 6. Religiosu, &c. Quamuis autê is, qui religionê ingreditur, religiosus cũ effectu censeri nô possit; donec sit tacite uel expssê professus: si quis tñ uiolêtas manus in eũ inijciat, excômicationis laq; à canone uinculum non euadit. Hæc ibi.

*Conclusionis 3ª. pars.

¶ Ly religiosũ. Scilicet cuiuscunque religionis approbatæ. Côfirmatur ex decr. Alexandri. 4. de sen. excô. Nô dubiũ est &c. Qui violentas manus in clericos, uel canonicos aut cuiuslibet religionis côuersos inijciût, ex constitutione côcilij sniam excômicationis incurrût. Hæc ibi. Item Clementis. 5. de sent. exc. Ad eminêtiã &c. Qui pro iniectione manuũ in clericos, vel alias religiosas psonas, excômicationê incurrerunt. Hæc ibi.

¶ Ly religiosũ. Scilicet & religiosam. Confirmatur ex ly alias religiosas psonas, & ly cuiuslibet religionis (supra in decret. immediatè citatis) Item ex decret Innocentij. 3. de sent. exc. De monialib. &c. Per quê sit eis beneficiũ absolutionis impendendũ, si vel in se inuicê uel in conuersos uel côuersas suas, aut clericos &c manus iniecerint temere uiolentas. Hæc ibi. Intelliguntur quoque nouitiæ ante professionem: ut ex decret. Bonifacij supra habetur.

¶ Ly clericum. Scilicet, etiam per solam primam tonsuram. Confirmatur ex decret. Cælestini. 3. de ętate & qualitat. cum côtingat &c. Per primam tonsuram iuxta formam ecclesiæ datam clericalis ordo confertur. Hæc ibi. Qui ergo percutiunt eos, incidunt in excommunicationem: cum inijcientes manus uiolêtas in clericos absque dubio incurrant excommunicationem, sup. ex Alex. 4. Nô dubium est.

¶ Ly clericum. Scilicet, etiam côiugatum: dummodò acceperit aliquam uirginem non corruptam, & semel tantum contraxerit, & uestes clericales, tonsuramque deferat. Confirmatur ex decret. Bonifacij 8. de cleric. coniugatis, in 6. Clerici, qui cũ unicis. & virginib. côtraxerunt. si tonsura & uestes deferant clericales, priuilegium retineant canonis ab Innoc. Papa Secundo predecessore nostro in fauorem totius ordinis clericalis. Hæc ibi. Hoc

priuilegium ponitus. 17. q. 4. Si quis suadente: Quod videbis in appen. Ergo clerici bigami, vel cum non uirgine vnicum matrimonium cõtrahentes, vel aliae conditiones à Bonifacio expressas non seruantes, priuilegio prætacto non gaudent: ut etiam expresse in canon. eius subditur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis vinculum peccati sit maius simpliciter, quàm excommunicatio, tamē quo ad aliquid, vinculum excommunicationis est maius, inquantū nō solum obligat quo ad Deū, sed etiam in facie Ecclesiæ: & ideo in absoluendo ab excommunicatione requiritur iurisdictio in exteriori foro, non aūt in absolutione à peccato: nec exigitur cautio iuramenti, sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione, per iuramentum enim controuersiæ, quæ sunt inter homines, terminantur secundū * Apostolum.

G **A**D SECVNDVM dicendum, quòd cum excommunicatus non sit particeps sacramentorum Ecclesiæ, sacerdos non potest absoluere excommunicatū à culpa, nisi sit prius absolutus ab excommunicatione.

¶Ly clericū. Scilicet vel in modo tōsuræ, vel in forma uestimentorū, uel in qualitate negotiorū, de clericatu aliquid ostēdētem. Ergo si nihil præmissorū de clericali ordine ostendat (dūmodò ab habente episcopalē iurisditionem fuerit ter monitus, ut resipiscat) perdit priuilegium hoc: imò & oīa priuilegia in fauorem clericorū emanata. Confirmatur ex decret. Innoc. 3. de sent. excom. cōtingit interdum, & infra &c. Qui dā nec in modo tōsuræ, nec in uestimentorū forma, nec in qualitate negociorum, de clericatu quicquā ostendunt &c. Quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate ac frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: uolumus & mandamus: ut tales, si ternò à te commoniti seipsos cōtempserint emendare, illius fiant immunitatis extortes, quæ pro clericorum tutela, & laicorum uiolentia cohercenda, dignoscitur instituta. Hæc ibi.

Abutens priuilegio uel potestate sua.

¶Ly clericum. Scilicet tonsuram uel habitū clericalē deferētē, & enormitatib. (puta mouendo seditionē, guerrā: tirānidē) nō se immiscentem. Ergo contrafacientes (non requisita hic præuia monitio) perdunt priuilegium canonis. Cōfirmat ex decret Clementis. 3. de sent. exc. Cum non ab hoīe &c. occisores clericorū aut presbyterorum, qui contempto clericali habitu, tirānidi & enormitati sa inuerecūdè immiscent, in odiū excessus clericalis & terrorē atq; correctionē similiū, canone latæ sniæ minime cohercentur. Iniungatur tñ eis pœnitentia competens aliquantulū asperior, quam si in laicos talia commisissent. Hæc ibi.

¶Ly clericum. Scilicet non exercentē artē ignominiosā (puta faciendo se ioculatorem goliardū, aut buffonē, publicè) maxima p annū: & monitione trina accedente, si non p annū. Cōfirmat ex Decret. Bonifacij. 8. de vit. & honest. cleric. in sexto. Clerici qui clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes se ioculatores seu goliardos faciunt, aut buffones; si per annum artē illam ignominiosam exercuerint, ipso iure; si aūt tpe breuiori, & tertiò moniti nō resipuerint, careant oī priuilegio clericali. Hæc ibi. & intelligit q̄ sit publicum, i. q̄ publicè exercerāt: ut colligitur extra de vit. & honest. cleric. Cum decorem.

¶Ly clericum. Non facientem officium tabernarij, uel macellarij in propria persona. Confirmatur, & declaratur ex Clemēt. de vit. & honest. cleric. Diocesanis locorum districtè præcipimus: vt clericos carnificum, seu macellariorū, aut tabernariorū officiū publicè, & personaliter exercētes nominatim & tertio moneāt, vt sit ab huiusmodi officijs infra conuenientem terminū monentiū ipsorū arbitrio moderandum desistant, & q̄ ipsa nullo tpe reassumāt. Qui si taliter moniti ab his nō destiterint, aut ipsa (vt præmissum est) exercendo resumpserint; quicunq; cōiugati oīno, non coniugati uerò in reb. & (si oīno recedant ut laici) in personis priuilegiū clericale, q̄diu præmissis institerint, eò ipso amat. Hæc ibi. Ergo tales clerici, si coniugati qñq; fuerint (ut supra in exam. per Bonifaciū, de cleric. coniug.) perdūt omne priuilegium: si non, & habitum clericorum portent, perdunt priuilegium in rebus: si uerò non portant, sed ut laici incedunt, perdunt etiam priuilegium canonis.

¶Ly clericum. Scilicet non depositum, seu degradatū actualiter. Confirmatur, ex Decret. Bonifacij. 8. de pœnis. in 6. Degradatio qualiter &c. Simili modo pronunciet siue dicat. Authoritate Dei omnipotentis Patris, & filij, & spiritus sancti, ac nostra, ubi auferimus habitum clericalem, & deponimus. degradamus spoliamus, & exuimus te omni ordine beneficio & priuilegio clericali. Hæc ibi.

¶Ly clericū. Scilicet baptizatū. Nam si baptizatus nō esset, clericatus characterē nō suscepisset: et q̄ oīa extrinsecus requisita concurrissent. Baptismus. n. est ianua sacramentorum: & consequenter. ipso non habito, nihil cæterorum potest haberi.

¶Ly religiosum uel clericum. Scilicet uel aliū, uel seipsū. Non tantum. n. incidit in canonē iniicientes manus uiolētas ille, qui

F percutit alium clericum, sed etiam qui seipsum clericum percutit suadente Diabolo: ut habes. 23. q. 5. Si non licet.

¶PROB. Quia patet.

¶NOT. 1ª. Patet tñ q̄ conclusio p̄cedent ex inspectione canonum de sent. excom. & extra & in 6. & in clementin. &c.

¶NOT. 2ª. Absolui tamen in casu ab eo, qui alias de iure absoluere non poterat, uideāt; ne denuo in eādem incidant excōicationem: quoniā tales tunc absoluuntur cū hac cautione, q̄ parebunt mandato Papæ, vel illius iudicis, qui sententiam tulit; de qua cautione habes in textu ly nisi propter difficultatem accedendi &c. Circa qd̄ ne fiat error, recita Bonifacius 8. Eos, qui à sententia canonis uel hominis (cum ad illum, à quo alias de iure fuerant absoluendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluuntur; si cessante postea periculo uel impedimento huiusmodi, se illi à quo his cessantibus absolui debebant, quam citò commodè poterunt, contempserint præsentare mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & satisfacturi prout iustitia suadebit; decernimus (ne sic censuræ illudant ecclesiasticæ) in eadem sententiam recidere ipso iure. Hæc ille: de sent. excom. in 6. Hinc patere etiam

H potest declaratio dictorum multorum in præsenti articulo.

**Ad Heb. 6. Nota cōfessor.*

1ᵐ de maiori. Maius ℞. simpliciter: non, secundū quid ꝗ. Tunc &c. Nam iurisdictio in foro exteriori requiritur in absoluendo ab excommunicatione: licet nō requiratur in absoluendo a peccatis.

¶NOT. Circa mater à hāc uide. q. 22. art. ad 2. & ar. 4. ad 3ᵐ.

2ᵐ de conclusione. Cū possit quilibet sacerdos à peccato illo mortali absoluere. ℞. hoc, qd̄ supponitur est falsum ꝗ Rō est, q̄ nō pōt quis absolui a peccato: p qd̄ excōicationem incurrit, nisi ab eo, qui ab excōicatione absoluere pōt. Rursus. Sacerdos nō pōt ab aliquo mortali absoluere excōicatū; nisi fuerit prius ab excōicatione absolutus. Vide de hoc in textu, & q. 21. ar. 2. & alibi supra.

I

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: q̄ per Diuum Thomam excludas errorem pestiferum Lutheri (ut refert Leo X. dicentis; q̄ Rom. Pontifex Petri successor non est Christi vicarius, super omnes totius mundi ecclesias ab ipso Christo in Beato Petro institutus. Item cuiusdam Marsilij, & Ioannis de Ianduno (ut refert Cardinalis de Turre Cremata, de ecclesia lib. 4. c. 37.) dicentium, Papa Archiepiscopus, Episcopus, ac simplex sacerdos sunt omnes æqualis authoritatis, ac iurisditiōis ex institutione Christi: sed quod unus plus habeat alio, est ex concessione Imperatoris; & sicut concessit ita reuocare potest. Item eiusdem Marsilij (vt idem Cardinalis refert de ecclesia lib. 2. c. 47.) dicentis, q̄ Papa non habet iurisditionem coactiuam super fideles, nisi inquātum concedit Imperator. Item Iacobi præpositi (Prat. Iacob. præposit.) dicentis Petrus Galileus solo iure humano factus est primus & supremus inter reliquos Apostolos: & idem censendum

K est de quolibet Petri successore. Ergo secundum istum) iure diuino Papa nō est super alios eps. Itē Ioānis Vuestphali) Prateo. Ioānis Vuest.) dicentis; q̄ Papa sit super oēs, & unus Eps super aliū non à Christo, sed humana electione constitutū est. Itē Ioannis Vuiclef. (Prat. Io. Vuic.) dicētis q̄ post vrbanū sextū nō est aliqs recipiēdus in Papā: sed uiuendū ē more græcorū leg. b. proprijs. Itē Ruthenorū) Prat. Ruthen.) dicentiū papā uerū non fuisse. D. Petrū, & Rom. sedis Antist. tē nec eius successores. Itē Erasmi q̄ (vt refert Iacob. Lap. stunica post suū itinerariū (dicētis Monarchia Romani pōtificis post Hieronymi seculū ea orta ē: & q̄ ætate D. Hieronymi nō ausas solitū, quēq̄ arcere à cōione (qd̄, nouo uerbo, uocāt excōicare) nisi q ad eā pertinuisset ecclesiā: & q̄ Romanus Pōt. apud ueteres si appellabat qd̄ nunc, sed Romanus. Ex qb. his Erasmi uerbis satis pbat (ait idē Iacob.) ipsum credere, Ro. Pontif. tunc non habuisse ius excōicandi, nisi diocesis Romanæ, homines. Item Pseudo Apostolorū (Prateo. Pseudo Apostoli) dicentium, q̄ potestas, quam Christus Romano Pōt. tribuit &

Vtil. p S. Eccl. contra et. &c.

tuicunque successori Petri concesserat, iam inanis reddita est, & omnino periit ob Pontificũ Romanorum malitiam. Itẽ Marsilij (Prateo. Marsileus) dicentis; ꝙ Papa post Christi ascensionem non mansit ipsius Vicarius generalis. Item Aerii, & Valdensiũ (vt refert Alfonsus Castrus ad hærum.) dicentium; Episcopum

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquis possit absolui inuitus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit absolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur inuito alicui: sed absolutio ab excommunicatione est beneficiũ spirituale, ergo non potest præstari inuito.

¶ 2 Præterea. Excõicationis

non esse simplici sacerdote superiorem Item Pseudoapostolorum (Prateo. Pseudoapostoli) dicentiũ: ꝙ Papa aliquem absoluere non potest, nisi ea prædictus sit sanctitate, qua polluit B. Petrus. Itẽ Lutheri blasphemiã hæreticalem (Prat. Lutherani Armeni) dicentis. Pontificum nomen mane prorsus esse: quia re ipsa nihil aliud est, quam regnum Diaboli, & potentia robusti venatoris Nemroth. Item eiusdem dicentis: Papam super alios Pontifices mera tirannide fuisse exaltatum. Contra hos omnes singulos, ac similes, dirigitur præsens articulus sancti Doctoris. Nam articulus præsupponit; Papam esse super Episcopos, hosq; ac super simplices sacerdotes: ac ideò absolutionem excommunicationis eis, pro diuersitate, tribuit: id quod prædicti errores omnes directè, vel indirectè, destruere moliuntur. Secundò habes: quomodo per Diuum Thom. ostendas hos meritò damnari è Concil. Flor. sess. vlt. sic Definimus sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in vniuersum orbẽ tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi vicarium, totiusque ecclesiæ caput & omnium christianorum patrem, ac doctorem existere; & ipsi in B. Petro pascendi regendi, & gubernandi vniuersalẽ ecclesiã à Dño nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum & in sacris canonibus continetur. Renouantes insuper ordinem traditum in canonibus cæterorum venerabilium Patriarcharum: vt Patriarcha Constantinopolitanus secundus sit post sanctissimum Romanum Pontificem, tertius verò Alexandrinus, quartus autem Antiochenus, & quintus Hierosolimitanus, saluis videlicet priuilegiis omnibus & iuribus eorum. Hæc ibi in literis sanctæ vnionis Græcorum & Latinorum. Item à Pio 2. in Bulla retractationum omnium pro Eugenio 4. contra Synodum Basiliensem. Inter quæ tertius claruit Eugenius ex monasterio sancti Anastasij ad summum sacerdotium euocatus, ad quem D. Bernardus Monachorum Pater non minus doctrinæ fulgore, quam vitæ sanctimonia illustris, indagemus, inquit, adhuc diligentius quid sis; quam geras videlicet personam, pro tempore, in ecclesia Dei. Tu es sacerdos magnus, tu summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorũ; tu primatu Abel, gubernatu Noë Patriarchatu Abrah, Ordine Melchisedech, dignitate Aaron, Authoritate Moyses, iudicatu Samuel, Potestate Petrus, vnctione Christus. Tu es cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sunt & alij quidem cœli ianitores & gregum pastores: sed tu tantò gloriosius, quantò & differentius vtrunque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi assignatos sibi greges, singuli singulos: tibi vniuersi crediti vni summus. Nec modo ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Hæc Bernardus ad Eugenium 3. scrib. t. cui supremam & omnimodam in ecclesia potestatem concedit. Quod ille da terno testatur Eugenio 3. hoc nos de 4. & omnibus aliis Romanis Põtificibus profitemur: quia dignitatis est authoritas. Liquet igitur, vnum in ecclesia caput esse & vnum Principem. Hæc ibi. Nota ly dignitatis est authoritas. Non enim dicit, bonitatis, vel qualitatis, vitæ, aut scientiæ, est authoritas. Vide q. 17. ar. 1. appen. & bene nota. Item à Bonifacio 8. in extrauag. de maioritа. & obed. Vnã sanctã ecclesiã catholicã & ipsam apostolicã, vrgẽte fide, credere cogimur & tenere &c. extra quã nec salus est nec remissio peccatorũ, &c. vna nempe fuit diluuii tẽpore Archa Noë vnã ecclesiam præfigurãs, vnum (Noe videlicet gubernatorẽ habuit & rectorẽ. extra quã omnia subsistentia super terrã legimus fuisse deleta. Hanc aũt veneramur & vnicam, dicẽte domino in Profeta; Erue à framea Deus animã meã, & de manu canis vnicam meam. Pro anima. n. id est pro seipso capite simul orauit & corpore: qd corpus vnicam, s. ecclesiã, nominauit; pp sponsi, fidei, sacramẽtorũ & charitatis ecclesię vnitatẽ &c. Igitur ecclesiæ, vnius & vnicę, vnũ corpus, vnũ caput, non duo capita quasi monstrũ, Christus videlicet, & Christi Vicarius Petrus, Petriq; successor: dicente dño ipsi Petro, Pasce oues meas. Meas, inquit, & generaliter, nõ singulariter has vel illas: p qd cõmisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci, siue alii, se dicant Petro eiusque successoribus non esse cõmissos; fateantur necesse est, se de oui-

Authoritas. Papæ maxima oĩum in terris atq; mutabilis.

B. Bernardus de Papa.

A busChristi nõ esse: dicẽte dño in Ioãne, Vnũ ouile, & vnicũ esse Pastorẽ. Hæc ibi. Vbi nota ly vrgẽte fide: nõ aũt, cõcedente Cæsare. Et nota Ly sine ergo Græci &c. qđ, si iungas præcedentib. (videlicet ꝙ extra ecclesiã illã vnã nõ est salus, nec remissio peccatorũ,) videbis; ꝙ taliter dicẽtes fatentur de necessitate p hoc suum dictũ, se nõ esse in statu saluus. Nota ly dicente Dño Pasce &c. & ly vnũ ouile &c. quę & notãda sunt supra è Cõcil. Florẽ. & Pio 2. qm ex his mouentur ad monarchiam Petri, & successorũ cõfitendã, vt ibi legẽtibus patere põt:) & videbis, primatũ Petri nõ esse nouũ,

B nec iure humano inuentũ, nec regnũ diaboli (vt portę infernales, cũ pręsuo, mentiunť;) sed ipsum esse antiquitus D. Hieron. iura diuino (vtpote à Xpo) institutũ. ac ideò ipsius Christi regnũ nõ existẽs de hoc mũdo. Ioã. 18. Itẽ à &c. vt sup. q. 20. ar. 1. & 3. appen. vbi damnať Vuiclef. & de primatu Petri tractať. Vide ẽt de fide seu de Romano ecclesia, q. 19. ar. 3. appen. Item ab Anacleto Græco tertio Papa post Petrũ, epist. 3. & hi dist. 22. Sacrosancta Romana & Apostolica ecclesia nõ ab Apostolis; sed ab ipso dño nro primatũ obtinuit & eminentiã potestatis super vniuersas ecclesias, ac totũ christiani populi gregẽ assecuta est: sicut ipse Petro Apostolo dixit, Tu es Petrus, &c. Hæc ibi. Ergo Monarchia ista papæ fuit ante Hieronymũ nec ab Iperatore, nec à synodis aliquibus, nec ab humano iure depẽdet: sed imperator, synodi, & omne ius humanũ sub papali potestate est. Itẽ à Calixto dist. 12. Nõ decet &c. Nulli dubiũ est, ꝙ apostolica ecclesia mater sit

C omniũ ecclesiarũ. Hæc ibi. Itẽ à Galasio. 9. q. 3. Cũcta p mũdũ &c. Apostolica sedes, (sine vlla Synodo præcedente exoluendi, quos Synodus iniqua damnauerat; & damnãdi) nulla existẽte Synodo e quos oportuit haber facultatẽ: & hæc nimirũ p suo principatu, quẽ B: Pet. Apost. dñi voce & tenuit semper, & tenebit. Hęc ibi. Vide 17. q. 4. Nemini: vbi Nicolaus cõcorditer loquiť. Item à Vigilio. Nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapiẽn, dubiũ est; ꝙ ecclesia Romana fundamentũ, & forma sit ecclesiarum, è quo oẽs ecclesias principiũ sumpsisse nemo rectè credentiũ ignorat: qm licet omniũ apostolorũ par esset electio, B. Petro tñ concessum est, vt cæteris præemineret, vnde & cephas vocať, qa caput, & primus est oĩum apostolorũ. Hæc ille Papa & martyr, in epistola ad Eutherũ 7. capite. Itẽ à Leone x. damnantur errores Lutheri; vt patet supra q. 1. ar. 1. appen. cui addas & particulã Bullę vniuersalẽ hãc. Insuper, qa errores præfati & plures alii cõtinentur in libellis seu scriptis cuiusdã Martini Luther, dictos libellos &

D oĩa dicti Martini scripta, seu prædicationes, in latino vel quocũque alio idiomate reperiãtur, in qbus dicti errores seu eorũ aliqi cõtinẽtur, similiter damnamus, reprobamus, atque omninò reiicimus, & p omninò damnatis, reprobatis, ac reiectis (vt præfertur) haberi volumus. Mãdantes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pęnis pdictis eo ipso incurrẽdis, oĩbus & singulis vtriusq; sexus Christi fidelibus superius nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, prædicatione, seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos supradictos cõtinẽtia, legere, asserere, pdicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere p se vel alium, seu alios, directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè, publicè, vel occultè, aut in domibus suis, siue aliis publicis, vel priuatis locis tenere quoquomodo præsumãt: quinimmo illa statim post harũ publicationẽ, vbicũq; fuerint, p ordinarios, & alios supra dictos diligẽter, quæsita publicè & solenniter in præsentia cleri, & populi, sub oĩbus & singulis pęnis supradictis, comburant. Hæc ibi, Vide supra q. 19. ar. 3. nn. 1ª & 2ª post ad primũ: ꝙ malitia nõ

F tullit potestatẽ à prælatis. Est Christi sola. Vide & pri. par. q. 32. ar. 4. itẽ supra in addi. q. 8. ar. 6. Et, qm de imperatorib. facta est mentio; ideò qd de Papa senserint maximi, catholiciq; imperatores, vide & infra q. 26. ar. 3. appen. Nota: ꝙ hæresis illa Marsilij & Ioan. de Iandnno damnať in extrauag. Io. 22. Papæ, quę incipit licet iuxta doctrinam: vt refert idẽ Cardinalis, vbi supra.

3 Tertiò habes quõ per D. Thomã ostẽdas, Põtifices summos meritò excõicationes ubi quasdã reseruasse (vt patet de sant. excõtã extra, q̃ in 6. & in clem. atque extrauag.) quo suo facto ẽt damnarũt supradictos ac similes errores cõtra Petri monarchiã. Vide q. 19. ar. 3 & 4. & 5. & q. 20. ar. 2.

4 Quartò vides quõ ex his vicissim Sanctus Doctor declaretur, & confirmetur.

Principiũ omnium ecclesiarum.

Pœnę prædictæ etiãt maior excõicatio late sẽnę, in habilitatio ad quascunque dignitates officia, prędicationũ, &c.

QVAEST. XXIIII. ART. II.

CONCL. Excommunicatio, sicut in aliquem inuitum ferri potest; ita & inuitus ab absolui potest. 95

¶NOT. Præsupponit conclusio hæc, q̄ excōicatio possit ferri in inuitū: quod præsuppositum probatur in textu ex eo, q̄ ad pœnam non requiritur, q̄ in patiente sit voluntaria; & (supple tu ex superioribus) excommunicatio est pœna.

¶PROB. Quia patet ab opposito (cum peccata, ideò nō remittantur alicui inuito, quoniam voluntate cōmissa sunt.

Examen. Ly de rōne pœnæ est, q̄ sit contra voluntatem, scilicet puniti, vt sic, per illam. Nam punitur, vt sic, est patiens: vnde, vt sic, non agit per voluntatem acceptādo libenter inflictam pœnam. Quòd enim taliter agat, non est quia punitur: sed quia de necessitate contra voluntatem existente facit virtutem, & consequenter, quod erat contra voluntatem trahit vtiliter ad hoc, vt sit secundum voluntatem. Sufficit ergo textui, quòd pœnæ ratio sit esse contra voluntatem patientis, vt patientis; non negando, q̄ pœna possit esse secundum voluntatē eiusdem, vt agentis. De hoc vide pulchra superius q.12.ar.1.& q.15.ar.2.

*Aug. de vera relig. c.14.

Ly Contra voluntatē. Scilicet sensualem, & rationalem, vt natura est; licet non semper, vt rationis est. Voluntas.n. sensualis, quæ appetitus sensitiuus dicitur, & voluntas rationalis, vt natura est, respicit obiectum secundum se consideratum, & ideo vtraque illatum refugit naturaliter obiectum pœnale. Hoc siquidem obiectum, secundum se consideratum, dicit quid cōtrarium voluntati. Quòd si tale obiectū non secundum se consideretur, sed secundum ordinem ad aliquod bonum: tunc à voluntate rationali, vt rationis est, potest libenter acceptari, quamuis non ab illis. Nam illæ nō attingunt ad considerationem talis ordinis, & consequenter tale obiectum semper, quantum est de seipsis, fugiunt: voluntas autem rationis, vt sic, attingit ad talem considerationem obiecti, ideoque potest acceptare libenter obiectum illud quamuis ad hoc non constringatur. Pœna igitur omnis est semper cōtra voluntatē (vt in textu) naturalē & sensualem: non aliter. De huiusmodi voluntatibus, & obiectis, vide 3. par q.18. ar. 5. & 6. & bene applica.

causa est contumacia, sed quādo aliquis nō vult absolui, excōicationē cōtēnes, tūc est maxime cōtumax, ergo nō pōt absolui.

SED CONTRA. Excōicatio cōtra voluntatem alicui potest inferri, sed quæ cōtra voluntatem eueniunt, etiam contra voluntatē amoueri possunt sicut patet de bonis fortunæ, ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo inuito.

RESPONDEO, Dicēdū, q̄ malū culpæ, & pœnæ in hoc differūt, quòd culpę principium est in nobis, quia omne peccatum voluntarium est: pœnæ autem principium quandoque extra nos est, nō enim requiritur ad pœnam q̄ sit voluntaria, imo est magis de ratione pœnæ quòd sit contra volūtatē;* & ideo sicut peccata non committuntur nisi in volūtate, ita non remittuntur alicui inuito, sed excōmunicatio sicut in aliquē inuitū ferri pōt, ita, & inuitus ab ea absolui poterit.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus, quæ in voluntate nostra cōsistunt, sicut sunt virtutes, quæ non possunt à nolentibus perdi. Scientia enim quamuis sit spirituale bonum,

G tamen potest à nolente per infirmitatem amitti, & ideo ratio nō est ad propositum.

AD SECVNDVM dicendū, quòd etiam manente contumacia, potest aliquis discrete excōmunicationem iuste latam remittere: si videat saluti illius expedire, ī cuius medicinā excōicatio lata est.

ARTICVLVS III.

H *Vtrum quis possit absolui ab vna excommunicatione, nisi absoluatur ab omnibus.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd quis non

1^m de maiori. Spiritualia. ℞. in voluntate sic existentia, vt à nolentibus perdi nō possint: nō aliter. §. Tunc &c. Licet enim absolutio ab excommunicatione sit beneficium spirituale (vt arguitur:) tamen non est spirituale modi illius, qui nunc dictus est. Potest enim quis iam ab excommunicatione absolutus alia excommunicatione contra voluntatem suam innodari quamuis per voluntatem suā peccauerit, propter quod peccatum postea excommunicatur. Patet ergo quod absolutio illa fuit beneficium quidem spirituale, sed à nolente amissibile: & consequenter, quòd illud beneficium est alterius modi à prædicto in maiori propositione glosata.

2^m de maiori. Excommunicationis. ℞. ferendę de possibili: non autem, ferendæ de necessitate. §. Tunc &c. Licet enim contumacia remanente, possit quis iterum excommunicari: tamen non est hoc necessarium, immo nec quandoque conducibile (puta cum quis præsumitur in desperationem maiorem casurus, si excommunicetur: vel si scandalum communitatis ex hoc timeatur, aut aliquid huiusmodi.) Ideò maiorem, de possibili, non de necessitate, intelligi debere glosatum rectè fuit: hoc est, quod contumacia est causa excommunicationis, id est dat iudici occasionem; vt iustè (si nil aliud obstet) excommunicationem in illum contumacem ferat: non autem astringit ipsum iudicem ad excommu-

F nicandum illum. Remanet ergo (iuxta responsum datum) in arbitrio iudicis vtrunque scilicet & quòd excommunicet, & q̄ non excommunicet, etiam contumacia posita.

¶ *Corollarium.* Sicut ergo contumacia posita relinquitur adhuc prudentiæ iudicis excommunicare vel non excommunicare, prout expediens viderit: ita contumacia manente, relinquitur iudicis prudentiæ absoluere inuitum ab excommunicatione, etiam iustè lata, & non absoluere, iuxta quòd viderit expedire. Propterea enim excommunicatio pœna non quæcunque, sed medicinalis dicta est. facit hæc ad q.21.ar.3. vbi tangitur de cōtumacia, & tali pœna medicinali.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationē ostendas, meritò insinuatum fuisse à iure Canonico, quòd inuitus absolui pōt. Hoc autem insinuatū est extra de regu. iur. omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur. Hæc ibi. Cum ergo excommunicatio contra voluntatē excommunicati, inquantum scilicet inuitus excommunicatur, & per voluntatem excommunicantis, nascatur: innuere videtur illa regula iuris, quod excommunicatio potest etiam dissolui per voluntatem excommunicatoris contra voluntatem excommunicati, & hoc est inuitum posse absolui ab excommunicatione. Tantoque magis hoc inde videtur: quia inter casus à glosa ibi notatos, in quibus præmissa regula fallit, nō annumeratur absolutio excōmunicationis (vt patet inspicienti) Vnde nota: quod si inueneris vel doctores, vel aliqua iura innuere contrarium intellige sic: quòd scilicet non debet taliter absolutio fieri, nisi hoc esse expediens iudicetur (vt & in responsione ad secundum tangitur). Secundò habes: quomodo per rationem præmissam regulam iuris, pro quanto inuitum posse ab excommunicatione solui insinuat, & declares & defendas. Tertiò vides quomodo ex ipse vicissim Angelica doctrina præsens & declaretur & consolidetur.

Vid. pro S. Ecclesia ad intellig. &c.

QVÆST. XXIIII. ART. III.

CONCL. prima. Possibile est quòd aliquis absoluatur ab vna excommunicatione, & in altera remaneat. 96

¶PROB. Quia excommunicationes non habent connexionem in aliquo.

K ¶NOT. Quoniam vnum peccatum mortale non potest remitti alio non dimisso, (vt sæpe dictum est) ideo absoluens ab excommunicatione vna hominem remanentem in altera absoluit à pœna illa, non à peccato mortali. Quod quidem fieri potest: propter rationem iam dictam. Quādo igitur inquit textus, q̄ excommunicationes non habent connexionem adinuicem, accipit ly excommunicationes, formaliter, id est vt præcisè pœnę sunt. Nam, vt includunt mortale peccatum, habent cōnexionem aliquam; inquantum videlicet omnia mortalia conueniūt in auersione à Deo, & vnum absque alio remitti non potest. Stat ergo, q̄ excōicatio præsupponat peccatum mortale, pro quo fertur (supra q.21.ar.3.) & q̄ mortale vnum absque alio remitti nequeat; & tamen q̄ possibile sit, aliquem absolui ab vna excommunicatione remanendo in altera.

¶CONCL. 2ª Qñ excōicatus est quis ab vno iudice plurib. excōmunicationibus, & absoluitur ab vna, intelligitur ab omnibus

absolui

absolui:nisi uel contrarium exprimatur;vel absolutio impetre A tur de uno tantum casu excommunicationis.

¶PROB. 2. Quia præsupponitur clara: 2. Quia (ly uel absolutio &c.) talis pluribus excommunicationibus excommunicatus est..

& consequenter absoluente uno tantum iudice, puta superiore, ab excommunicatione una, intelligeretur absoluere ab omnibus; nisi uel contrarium exprimeretur, uel &c. ut in secunda conclusione. Nam ad secundam conclusionem reduceratur iste casus: quoniam licet suppositaliter plures essent iudices;

possit absolui ab vna excômunicatiõe nisi absolvatur ab omnibus. Effectus enim debet[h] proportionari suæ causæ: sed causa excommunicationis est peccatum, cum ergo aliquis non possit absolui ab vno peccato nisi absoluatur ab omnibus, [b] nec B in excommunicatione hoc esse poterit.

¶2 Præterea, Excommunicationis absolutio in Ecclesia fit: sed ille, qui vna excommunicatione est irretitus, extra Ecclesiam est: ergo quandiu vna manet, ab alia absolui non potest.

Sed contra. Excommunicatio quædam pœna est[c], sed ab vna pœna aliquis liberari alia remanente: ergo ab una excom C municatione alia remanente quis absolui potest.

Respondeo, Dicendum, quod excommunicationes non habent connexionem in aliquo: & ideo[m] possibile est quòd aliquis ab una absoluatur, & in altera remaneat. [n] Sed circa hoc sciendum est, quod aliquis quando que est excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice, & [p] tunc quando ab soluitur ab una, intelligitur ab omnibus absolui, nisi contrarium exprimatur, uel nisi cum quis absolutionem impetrat de vno tãtum casu excommunicationis, [q] cum pluribus excommunicatus fit. Quandoque est excommunicatus a diuersis iudicibus, & [a] tunc absolutus ab una excommunicatione, non propter hoc est absolutus ab alltera; nisi omnes alij ad petitionem eius, absolutionem eius confirmauerint, uel nisi omnes demandent uni absolutionem.[s]

Ad primum ergo dicendum, quòd omnia peccata habent connexionem in auersione uoluntatis à Deo, cum qua non potest esse peccatorum remissio: & ideo unum peccatum sine altero remitti non potest. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem, [r] nec iterum absolutio ab excommunicatione impeditur propter uoluntatis contrarietatem:[x] & ideo ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum, quod sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiam: ita possibile est, quod ista separatio re D moueatur quantum ad unam causam, & maneat quantum ad alteram.

¶NOT. Exceptio uidetur firmata regulã in contrarium. Verbi gratia. Si tria facienda immineant; & dicatur, duo istorũ dimittantur pro nunc; videtur ex hoc, teruũ remanere faciendũ. Vt quid enim duo excludit, & non tria: si non duo tantum, sed tria, noluit fieri? Sic in proposito. Est quis excommunicatus pluribus, & absolutionem ab uno tantum casu excômunicationis impetrat expressè nil aliud addendo: nõnè per hoc, tanquam per tacitam exceptionẽ, datur intelligi, quod non nisi ab uno illo casu absoluitur? Hæc dicta sint pro captu facilliori probationis secundæ partis conclusion 2. Ex qua re potes ad capescendam primæ partis probationem, i. ad uidendũ quod merito tanquam clara supponitur, uelut ab oppositis argumentari. Si enim ex impe *Concl. m.* tratione speciali absolutionis ab una excômunicatione uidetur absolutio ab alijs nõ inclusa; consequens apparet, quod ex absolutione facta indefinitè à iudice omnium excômunicationũ latore, comprehendi in *Concl. p.* telligatur absolutio ab omnibus.

CONCL. 3[a]. Excômunicatus à diuersis iudicibus, si absoluitur ab una excommunicatione, non propter hoc est absolutus ab altera; nisi uel omnes alij ad petitionem eius absolutionem ipsam confirmauerint, uel omnes demandent vni absolutionem.

¶PROB. Quia, ut patet ex terminis, præsupponitur.

¶NOT. 1[a]. Vnum iudicem esse in altero, oporteret, si ex hoc, quod ab vna excommunicatione ab uno lata quis absoluitur, intelligendum esset absolui etiam ab alia ab altero lata. Quia uero unus absolute non est in altero, sed tantum per consensum: ideò dum ab una absoluitur ab uno iudice, non intelligitur absolui ab alijs: nisi cæteri iudices huic facto consentiant. Sic nã- E que tunc per consensum fient unum, quoad hunc effectum. Non possunt autem fieri sic unum; nisi ante, uel post, absolutionem ab vno iudice datam (vt patet). Quòd si ante, hoc erit, quia omnes demandant uni iudici absolutionem ab omnibus excommunicationibus, unusquisque pro sua iurisdictione: si verò post, hoc erit, quia omnes alij, posteaquã id cognouerint, confirmant absolutionem ab uno datam dicentes, uel se habere illam ratam ac si iudex ille eam pro omnibus dedisset, uel sicut ille absoluit te & nos iidem absoluimus. Ex iam dictis manifestum esse potest, quod probatio conclusionis merito dixit; eam, ut ex terminis patentem, præsupponi, & non probari, à sancto doctore.

¶NOT. 2[a]. sermo est in tertia conclusione de diuersis iudicib. paribus, seu non subordinatis (puta de diuersis episcopis particularium urbium): non de dispatibus, ita quod sint subordinati ad inuicem. Sic enim unius iurisdictio contineretur in alia;

tamen iurisdictione vnus essent, inquantum superior iurisdictio eminenter continet omnes inferiorũ iudicum iurisdictiones. Verbi gratia. Si à mille iudicibus excommunicationibus pluribus aliquis innodatus absoluatur à Papa intendente à quibuscunque absoluere (quod præsumitur, nisi uel exprimat contrarium, uel ab eo specialiter impetretur absolutio de uno tantũ casu excommunicationis): tunc ille est absolutus ab omnibus. *Concl. s.*

1[m] de maiori

Debet proportionari. Rx. secundum quod res patitur: non, in omnibus absolutè. §. Tunc &c. licet enim peccatum mortale sit causa excommunicationis, & excômunicatio sit effectus eius: tamen quamuis in quibusdam ab ijs proportionentur) non possunt ad inuicem proportionari in hoc, quod ad remissionem unius sequatur, uel non sequatur necessariò remissio alterius. Ratio est: quia materia id si patitur. De essentia enim peccatorũ mortalium est, quod connectantur in auersione à Deo: id quod non est de essentia excommunicationũ plurium, ut excommunicationes præcisè sunt. Vide notat. post prob. concl. 2.

[r] Responsio. 2[a].

[x] Hoc eo. art. & art. præced.

¶NOT. de ratione excommunicationum est, vt pro ista, uel illa, causa ferantur. Vnde, cum huiusmodi causæ non sint connexæ taliter ad inuicem, ut una posita ponantur omnes, & una remota remoueantur omnes: restat: quod una excommunicatio per absolutionem possit remoueri, alijs non remotis: ut in responsione ad secundum dicetur.

Item de concusione.

Nec in excommunicatione hoc esse poterit. Rx. Si absolutio ab excommunicatione impediretur per contrarietatem uoluntatis. §. quemadmodum (supple tu) contingit de absolutione à peccato. Tunc &c. Nam ostensum est. artic. 2. quod non impeditur absolutio ab excommunicatione per contrarietatẽ uoluntatis: quin & fieri, & discretè fieri, possit. Vide responsum a[m]. literæ ly nec iterum absolutio &c.

2[m] maior.

Excommunicationis absolutio in Ecclesia fit. Rx. quantum ad aliquam causam: non semper, quantum ad omnes causas. §. Hoc est, existens extra Ecclesiam reducitur per absolutionem intra ipsam Ecclesiam (Hæc erat propositio maior): sed tollendo aliquam causam retinentem illum extra, non autem tollendo semper omnes (Hæc erat responsio). Tunc nihil &c. Licet. n. ille, qui una excôicatione irretitus é, sit extra ecclesiã propter istã spãlem cãm deuoventem se (vt arguit): tamen, cum sit ab alijs excôicationibus absolutus, non est amplius extra ecclesiam propter alias causas, quæ prius simul cum prædicta causa detinebant eum extra.

¶Corollarium. Quando ergo datur absolutio ab excõicatione, introducitur quis in Ecclesiam, quantum est ex parte causæ illius propter quam lata fuerat excõicatio. Quòd autem postea ille; absolutus remaneat adhuc extra Ecclesiam, non est ex defectu prædictæ absolutionis, sed aliunde. Non.n. nunc, habita illa absolutione, remanet extra propter illã eãdem præcisè cãm: sed propter hoc, ꝙ ab alijs causis eetinẽtib. eum extra, nondum absolutus est. Simpliciter ergo loquẽdo, iste eb vna tantum excõicatione absolutus, erit, extra Ecclesiam: & secundũ quid non erit cum propter hãc cãm vlterius non sit extra. Nec est incõueniens t ꝙ aliquis sit, & nõ sit extra, secundũ diuersas cõsiderationes; ut patet præmissa cõsideranti. Sic ergo excommunicationis absolutio quælibet semper fit in ecclesia; sed nõ quælibet quoad quaslibet causas semper fit in ecclesia: i. quælibet semper, quantum spectat, ad illa m spãlem causam, pro qua daſ, intromittit excõicatũ intre Ecclesiam; sed non quælibet semper absolute intromittit illum (vt sententialiter concludunt in responsali textu.

*De materia ca. qđ aũt, & ca. nostro de pœnit. & rem.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem ostendat; meritò insinuatum esse à summo Pontifice, ꝙ excõicatus pluribus põt absolui ab una, altera remanente. Hoc enim insinuatum est ab Innocentio Tertio. de sent. excom. cũ pro cã &c. Cum Archidiaconus in succentorẽ in cõi dormitorio manus iniecisset temere uiolentas, & eũ traxisset necbetando per claustrũ, tu frater Archiepiscopeum ab uiolentam manuum iniectionẽ, & uiolationẽ immunitatis ecclesiæ fecisti excõicatũ publicè nũciari &c. mãdam* quatenus si uobis constiterit dictũ Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantum alteram in literis quas super absolutione sua impetrauit, ipsum tanquã excõcatum satisfacere ecclesiæ suæ pro altere monitione præmissa, cogatis. Hæc ibi. Nota ly pro altera e quoniam per hoc innuere uidetur, ꝙ ipse excommunicatus sit quantum ad unam excõmunicationem, seu excõicationis causam, absolutus; & remaneat quãtum ad alteram innodatus. Itẽ ab eodem Innocentio ibid. c. ex tenore &c. Quęsiuisti utrum is qui propter plures excessus è pluribus Prælatis excõicationis est uinculo innodatus, & uni Prælatorum de uno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absoluendus, de quo satisfacere vult eidẽ; & cum de alio nõ satisfecerit alij absolutus ualeat nuntiari &c. Super hoc articulo respondemus ꝙ supprimentes ueritatem ab-

t Vtil. ꝑ S. Eccl. ad intellig. sũmor Põtif. &c.
*Tho. 4. d. 10. q. 1. art. 5. q. 1. & seq.
*Glo ord. ibid.
*In trac. sũme sẽt. c. 11.

QVAEST. XXV.

De indulgentia secundum se, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de indulgentia. Et primo de ea secundum se. Secundo de facientibus indulgentiam. Tertio, de recipientibus eam. Circa primũ quęrunt tria.

Primo, Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pęna satisfactoria.

Secundo, Vtrum indulgentię tantum valeant quantum pronuntiantur.

Tertio, Vtrum pro temporali subsidio sit indulgentia faciẽda. H

ARTICVLVS I.

Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pęna satisfactoria.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ꝑ indulgentiam non possit aliquid remitti de pęna satisfactoria. Quia super illud 2. Timo. 2. Negare se ipsum non potest, dicit Gl. ꝙ faceret si dicta sua non impleret, sed ipse dicit Deutero. 25. Secũdum mensuram delicti erit, & plagarum modus, b ergo nõ potest aliquid remitti de pęna satisfactionis taxata secundum quantitatem culpæ.

¶2 Præterea, Inferior non põt h absoluere ab eo ad quod superior obligauit, sed Deus absoluendo à culpa, obligat ad pęnã temporalem, ut dicit Hugo * de S. Victo. ergo nullus homo po- K test absoluere a pœna illa, aliquid dimittendo.

¶3 Præterea, Hoc ad potestatẽ excellentiæ pertinet, ut sine sacramentis effectus sacramentorum tradatur: sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis nisi Christus, cũ ergo sa G tisfactio sit pars sacramẽti, operans ad dimissionem pœnæ debitæ, videtur quòd nullus homo possit dimittere debitum pœnæ sine h satisfactione.

¶4 Præterea, Potestas ministris ecclesiæ non est tradita in destructionem, sed in ædificationem: sed hoc ad destructionem pertineret, si satisfactio, quę est ad vtilitatem nostram, in quantum remedium præbet, tolleretur, ergo potestas ministrorum ecclesiæ ad hoc se non extẽdit.

SED CONTRA, Primæ Corin. 2. Nam, & ego quod donaui, si quid propter vos donaui in persona Christi, Glo. * id est, ac si Christus donasset: sed Christus poterat relaxare absq; omni satisfactione pęnam peccati, vt patet Ioan. 8. de muliere adultera, ergo, & Paulus potuit: er- I go, & Papa, qui non est minoris potestatis in Ecclesia, quàm Paulus fuerit.

Præterea, Ecclesia generalis non potest errare: quia ille, qui in omnibus exauditus est ꝓ sua reuerentia, dixit Petro: super cuius confessione Ecclesia fundata est: ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, Luc. 22. sed ecclesia generalis indulgentias approbat, & facit: ergo indulgentiæ aliquid valent.

F solutio surrepta non prodest, & ueritatem intelligens absolutionem huiusmodi exhibere non debet. Hæc ibi. Quęsi responderit per distinctionem hanc. Talis pluribus excommunicationib. innolutus si ant syncerè sibi totam exprimit ueritatem facti; aut dolose aliquid de ueritate tacet, ut facilius absolutionẽ surripiat. S. hoc secundo mõ, tũc absolutio iud. car esse suscepta, & cõsequentes nec ualet nec prodest aliquid: si ãt primo, absolutio exhiberi non debet (cum de omni excessu prę latis omnibus nolit satisfacere; tamẽ, si exhibeatur, ualet (cum nõ sit surrepta). Alioqn idem esset iudicium de surrepta, & nõ surrepta: quod est absurdum: ualet, inquã, & prodest quantum ad leuamen unius excõmunicationis: sed nõ quantum ad hoc, ꝙ ab omnibus sit absolutus; & consequẽter nec quantum ad hoc ꝙ simpliciter absolutus ualeat nũciari populo, ut ei possit tuta conscientia communicare. Pro quo facilius intelligẽdo scias t ꝙ ex interrogatis percipitur sensus respondentium (ut sapientibus patet). Reassumatur, ergo interrogantis quæsitum: ut melius pontificis mens intelligatur: Quęrebat ergo interrogans an plurib. excõicatus esset absoluẽdus, ab una excõicatione, cum de alijs nõ fuerit absolutus, ualeretsimpliciter absolutus nũciari, & ad cõsortiũ admitti. Rñdendo igitur Papa, ꝙ absolutionẽ exhibere non dẽt, & ꝙ absolutio talis non prodest, intelligere vl, secũdũ ꝙ interrogatio quęrebat (prudẽns.n. & hoc est); quasi dixisset. Absolutio exhiberi ñ dẽt & exhibita nõ ꝓdest ad hoc: ut talis sic absolutus ualeat in consortiũ aliorũ admitti. Talis ergo absolut* q. dẽ ẽ secũdũ quid. i. secundũ unã cãm; sed non simpliciter i. nõ secundũ oẽs: & idõ à cõsortio aliorũ iure arcẽdus iudicatur. Vide su. in resp. ad 2. eũ corollario. Qñ ergo unius primò absolute pluribus excõicationib. innodatũ, quis absolutio teneat (nisi dolosè cũ aliqua occultet, ut patet p ly uestrarẽ occultãu absolutio surrepta, & c. ex parte đ off. ind. ordin) nõ dẽt tñ ipsũ denũciare absolutũ, nec ab alijs ẽ ni cõicãdũ, donec fuerit absolutus ab oĩbus: qm̃ q est excõicatus in una ecclesia, excõicat* est quo ad oẽs. 4. q. 5. Quisqs. ¶Scdò habes a quõ p rõnẽ ꝑdicta sũmi Põtificis, ꝓ quãto innuũt excõicatũ pluribus posse ab una absolui, altera remanẽte (licet qdã aliter textus ꝑdictos glosare videãt) & intelligas, & ꝓbes, & defendas. ¶Tertiò b vides: quõ ex ijs nicsis Angelica doctrina declaret, & cõsolidet.

*Gl. inter linea ibi.
Heb. 5.

QVÆST. XXV. ARTIC. I.

CONCL.ne. Ab omnibus conceditur, indulgentias aliquid valere.

RESPONDEO, Dicendum, quod * ab omnibus conceditur indulgentias aliquid ualere, * quia impium esset dicere, quod Ecclesia aliquid uanum faceret. Sed quidam dicunt, quod non ualent ad absoluendum à reatu pęnæ, quam quis in Purgatorio secundum iudicium Dei meret, sed ualent ad absoluendum ab obligatione, qua sacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, uel ad quam etiam obligatur ex Canonum institutis. Sed hæc opinio non uidetur uera. Primo, quia est expresse contra priuilegium Petro datum, * ut quod in terra remitteret, in cœlo remitteretur. Vnde remissio, quæ fit ad forum Ecclesiæ, ualet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea, Ecclesia huiusmodi indulgentias faciens, magis damnificaret quàm adiuuaret, quia remitteret ad grauiores pęnas, scilicet purgatorij, absoluendo a pęnitentiis iniunctis.

B Et ideo aliter dicendum est, quod ualent, & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad iudicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ post contritionē, & absolutionem, & confessionem, siue sit iniuncta, siue non. Ratio autem quare ualere possunt, est unitas corporis mystici, in qua multi in operibus pęniten-

Diffinitio indulgentiarū. ¶Examen. Ly indulgētias. Scilicet, ut in corpore articuli huius, intellectas. Inde. n. colligitur: q̇ indulgentia est thesaurus superabundantium operum ac passionum Christi, & sanctorum: quę, & quas pro cōmuni utilitate totius ecclesiæ operati, ac passi sūt: de quo inopiæ egentium suppletur per habentem claues thesauri huius. Vel (& in idē redit.) Indulgētia est suppletio inopiæ ęgētiū pro solutione pœnę temporalis, ex thesauro prædicto, per habentem claues thesauri ipsius. Ly ab oībus. Scilicet catholicis. Nam hæretici hanc conclusionem nō cōcedunt: immo (ut uidebimus) totis, quib⁹ possunt, uiribus eam impugnant. concl. 1.

¶PROB. Quia impium est dicere, q̇ ecclesia Dei aliquid uanum faciat.

¶NOT. Antecedēs hoc probationis clarissimū relinquitur: & meritò. Ex libro eñ Machab. 2. ca. 12. ad litteram patet: ubi dicitur. Nisi eñ eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum uideretur & uanum orare pro mortuis. Ex quo, nè tale absurdissimum in ecclesia contingat, protinus concludendo subinfertur. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare. Ex hoc igitur discursu datur intelligi patenter à sacris literis: quòd impium est dicere, quòd ecclesia Dei aliquid uanum faciat. Hinc de cæremonijs sacris missarum, aliisque ritibus, tum in sacramentis, tum in sacramentalibus, tum in cæteris ecclesiasticis institutis discurre su: & omnes, aliquid horum uanū esse, uel ab ecclesia Dei uanè institutum dicentes, uelut impios detestare. De ceremonijs Missarum ritibus, &c. uide nostrum librum præntulatum, Sacerdos in æternum, e Dechiaratione della S. Messa: & plenè conspicies, quod hic dr̄. Doctrina hæc S. Th. confirmatur, & declaratur, ex Conc. Trid. sess. 7. can. 13. si quis dixerit, receptos, & approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus in solemni sacrorum administratione adhiberi consuetos, aut contēni, aut sine pctō à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios p̄ quēcumque Ecclesiarū pastorem mutari posse: anathema sit. & sess. 22. can. 7. Si qs dixerit: cæremonias, uestes, & externa signa, qb. i missarum celebratione Ecclesia catholica utr̄, irritabula impietatis eē magis, q̄ officia pietatis: anathema sit, & can. 9. Si qs dixerit: ritum Ecclesię Romanæ quo summissa uoce pars canonis, & uerba consecrationis p̄ferunt, dānandū esse; aut lingua tm̄ uulgari Missam celebrari debere, aut &c. anathema sit. Hæc ibi. Item ex decr. dist. 11. quis nesciat. & dist. 12. non decet.

*Matt. 16.

Nil nanū facit S. ecclesia.

D

¶CONCL. 2ª. Indulgētiæ ualēt ad remissionē pœnæ residuæ post cōtritionem, absolutionē, & cōfessionē: siue illa pœna sit iniūcta à cōfessario, siue non (puta, quā quis in purgatorio meret sm̄ iudicium Dei:) & iste ualor earum est, & quantum ad forum ecclesiæ, & quantum ad forum Dei.

¶PROB. 1 Quia indulgētiæ sūt aliquorū sufficiētes satisfactiones, pro aliis cōiter de ecclesia, factæ: ab illoq̇;, q toti ecclesiæ p̄est, sm̄ arbitriū suū distributæ illis, p̄ qb. sic factæ sūt: & unus pōt satisfacere p̄ alio, si id intēdat, ac satisfactio sua sufficiens sit (q. 13. ar. 2.) 2 Quia (ly & iste ualor &c.) aliter dicendo, & derogaretur priuilegio Petro dato (cum hoc sit ut quod ipse Petrus remiserit in terra, remissum sit in cœlo:) & ecclesia magis damnificaret i dulgētias dādo quā adiuuaret (cū tūc remitteret ad grauiores pęnas. s. purgatorij. absoluēdo à pęnis iniūctis à cōfessario.)

E

¶Examen. Ly pœnæ residuæ. Hoc qd in 2ª hac concl. dicebat, designat: q̇ indulgentiæ non ad culpā, sed ad tpalē pœnā, tollēdā ordinātur. Cōfirmatur ex bullis papalibus dicentibus, uerè pęnitentibus talem indulgentiam, si sic fecerint, elargimur.

Ly satisfactiones. s. ut satisfactiones. Loquitur. n. formaliter D. Th cum sciat, sanctorum passiones, & opa q̇cunque, ut meritoria fuisse a Deo in ipsis sanctis superabundanter remunerata. Propterea p̄ ly opa pnīæ, per ly tribulationes iniustas sustinuerunt, per ly quorum meritorum, intelligit sp̄ satisfactiones. i. loq̇ de oībus illis (quocunq; noīe interim utatur) prout hn̄t rōnem satisfaciendi. Vnde dicit ly ultra mensuram debitorum suorū

A supererogauerunt, & ly mult. pœn poter. expiar. si eis deberetur, & ly quos. meritos. tan. est cop. quòd omn. pœ. debit. nunc uiuentibus excedunt. Impium autem est, dicere, istam excedentiā satisfactionum perire, qn in utilitatem aliquorum debitorū nō prouentant. Tanquàm ergo in ærario publico reponuntur: ut ex hoc indigentibus fratribus subueniatur.

¶NOT. 1ª. Pro captu añcedentis primi cathegorici in probatione dicti (hoc ē ly Indulgentiæ sūt aliquorū sufficiētes satisfactiones, pro aliis cōiter de ecclesia, factæ) sciendum: q̇ sancti operati sunt ultra mēsuram pœnarum eis debitarū, in signū cuius dixit. Pro suis etiā similibus. Iob 6. Vtinā appēderentur pctā mea, qbus iram merui, & calamitas, quā patior in statera quasi arena maris hęc (s. calamitas) grauior appareret; & istar opationes, siue passiones suas intēderūt sustinere in bñficiū aliorū cōmēbrorū ecclesiæ sanctæ Dei, nō applicādo intētionē suā determinatè ad hūc, uel ad illū, sed cōiter p̄ qbuscūq; placuerit ipsi ecclesiæ, in cuius signū dixit de se i p̄sona uniuersorū Apost. Colloss. 1. Adimpleo ea, q̄ desūt passionū Chri in carne mea, p̄ corpore eius qd est ecclesia. Rō fundamētalis igitur ualoris indulgētiarū. i. satisfactionū p̄dictarū unius p̄ alio, est unitas corporis mystici. Ex hac nāq; unitate, quā charitas efficit, p̄manat: q̇ illud, qd superest uni, cōicatur alteri ex intētione eius (ob hoc dr̄, q̇ charitas facit oīa cōia.) Tale qd uidem⁹ ēt in corpore nāli; ad cuius similitudinē dr̄ corpus mysticū. In corpore. n. nāli nutritiua pars rō gñatiuæ auxiliari dr̄. qa nutritiua ipsa, postq̄ oibus mēbris nutrimentū ex cibo cōuersū partita est, illud, qd superest p̄ gñatiua seruat iuxta phil. dicētē. q̇ semē est superfluū alimēti, & ita d cete rōnabiliter possumus, q̇ nutritiua cibū assumēdo, deglutiēdo, & cōcoquēdo nō tm̄ sibimetipsi sed ēt gñatiuæ potētiæ laborant. Simili igitur mō, cū charitas sit minus efficaciter operatur q̄ natura sctī in laborib suis subeūdis nō tm̄ sibimetipsis laborare intēderunt; sed ēt aliis mēbris corporis ecclesiastici illæ satisfactiones igitur, ut sic, sūt superfluæ illis: sed tn̄ sunt necessariæ nobis. Et in hoc fundātur indulgentiæ. Iō in textu dr̄ ly rō, quare ualere psīt, est unitas corporis mystici: p̄ hoc innuēdo oīa supradicta. Ad ponēdū ergo indulgētias, & ualorē earū, nō tm̄ scriptura sacra, sed ēt natura, nos inducit. Negātes ergo indulgentias, earūq; ualorē, non solū scripturæ diuinæ, sed etiam naturæ nīæ, aduersantur. Vide hinc, q̄ docti sint, & p̄spicaces: quos natura ipsa uegetatiua (si loqueretur) plurimum derideret. ¶NOT. 2ª. Pro captu secundæ partis illius añcedentis (. s. ly ab illoq̇;, qui toti ecclesiæ præest, sm̄ arbitriū suū, distributæ illis, pro quibus sic factæ sunt;) sciendum: q̇ bñficia cōia alicuius multitudinis (qualia sunt indulgentiæ, ut dictum est in Not. 1ª) distribui debent singulis de illa multitudine a p̄sidēte illius, ne fiat confusio, & ut corpori naturali assimiletur mysticum. Nam caput nāle (ut uidemus per experientiam) oīa membra mouet, & cōicatiōnē illorum in r. noi. p̄dictām ac similem, sua ordinatione distribuit: & sine capite nihil horum efficitur (ut patet in capite truncatis.) ¶NOT. 3ª. Pro captu añcedentis ultimi, probantis secūdā partē concl. (s. ly ecclesia magis dānificaret indulgētias dando q̄ adiuuaret,) sciēdū, q̇ sm̄ rei ueritatē per satisfactionē iniunctā a confessario duo facimus. primò pœnas tpales pctō in pñti debitas tollimus, scdo cōsequēter a pęnis subeūdis in purgatorio liberamur. Si ergo indulgētiæ non tollerēt pęnas debitas in foro Dei (ut dicit opinio a S. Th. reprobata) tūc nō fieret nisi primum. Nam si dicatur contrarium q̇. s. per āflecutionē indulgentiarum, non tm̄ tolleretur, pœna a cōfessario iniūcta, sed ēt purgatorij, tunc ipsa opinio destrueret semetipsā. Patet ergo q̇ stante illa opinione (sic. n. intelligit D. Th. taliter p̄bans) ecclesia dando indulgentias absolueret quidem à pœnis in præsenti debitis, sed ad pœnas purgatorias nos remitteret (s. nō absoluēdo ab his,) & cōsequenter magis nos grauaret, q̄ adiuuaret. Si. n. sineret nos p̄ nos satisfacere pęnis à cōfessario iniūctis, libe-

concl. p.

Exemplū de naturalib. pro indulgētiis.

saremur

tiæ supererogauerunt ad mensuram debitorum suorũ, & multas etiam tribulationes iniustas sustinuerunt patienter, per quas multitudo pænarum poterat expiari, si eis deberetur, quorum meritorum tãta est copia, quòd omnem pœnam debitam nunc viuentibus excedunt, & præcipue propter meritum Christi, quod & si in sacramentis operatur, non tamen efficacia eius in sacramentis includitur, sed sua infinitate excedit efficaciam sacramentorũ. Dictũ * est autem supra, quòd vnus pro alio satisfacere potest: sancti autem in quibus superabundantia operum satisfactionis inuenitur, nõ determinate pro isto, qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt, aliás absque omni indulgentia consequerentur remissionem, sed communiter pro tota ecclesia, sicut Apostolus ait se implere ea, quæ desunt passionum Christi in corpore suo pro ecclesia, ad quam scribit Col. 1. & sic prædicta * merita sunt communia toti Ecclesiæ. Ea autem, quæ sunt alicuius multitudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine, secundum arbitrium eius, q multitudini præest. Vnde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnæ, si alius pro eo satisfecisset; ita si ei satisfactio alterius sibi per eum, qui potest, distribuatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd remissio, quæ per indulgentias fit non tollit quantitatem pęnę ad culpam, quia pro culpa vnius alius sponte pœnã sustinuit. *

G Ad secundum dicendũ, quod iste, qui indulgentias suscipit, non absoluitur simpliciter loquendo, à debito pœnæ, sed datur sibi vnde debitum soluat.

Ad tertium dicendum, quòd effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus, & hic effectus non inducitur per indulgentias; sed pro eo faciens indulgentias soluit pœnam, quàm debuit, de bonis ecclesiæ communibus (vt ex dictis * patet.)

H Ad quartum dicendũ, quòd maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia quàm ex assuetudine nostrorum operum, & quia ex affectu, quem accipiens indulgentias concipit ad causam, pro qua indulgentia datur, ad gratiam disponitur, ideo etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur; & ideo non est in destructionem indulgentias dare nisi inordinate dentur. Tamen consulendum est eis, qui indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ iniunctis abstineant, vt etiam ex his remedium consequantur, quamuis à debito pœnæ essent immunes; & præcipue, quia quandoque sunt plurimum debitores, quàm credant.

caremus a duobus incommodis (ut supradictũ est;) q si p indulgentias uult nos satisfacere, tunc ab uno tantum, (& hoc leuiori) incommodo liberamur: secũdum opinionem reprobatam.

1m illatio cõclusionis. Ergo non potest &c. R. Negatur illatio. §. Nam remissio quæ per indulgẽtias fit, non tollit &c. ut in textu.

¶ *Corollarium.* Ergo illa authoritas Deuter. 25. adducta, intelligit: quòd mensura plagarum commensuretur mensuræ delictorum: siue modo illæ plagæ sint per ipsum delinquentẽ solutæ, siue per amicũ delinquentis pro ipso delinquente. Vtrouis enim modo satisfit iustitiæ diuinæ offensæ; & consequenter non negat semetipsum deus, quando propter plagas ab amico delinquentis p ipso delinquente solutas à pœna temporali debita delinquẽtem absoluit.

*Quæst. 13. ar. 2.

2m maior. Inferior non potest absoluere ab eo, ad quod superior obligauit. R. potest tñ ei, qui obligatus est, dare illud, unde soluat debitum, ad quod à supiori obligatus fuerat. §. Tunc &c. Nam iste, qui indulgentias suscipit, nõ &c. ut in textu.

* In isto met cor.

¶ NOT. Obligatus fuit Titius à Calimerio iudice ad soluendum centum aureos tribunali iustitiæ suæ. Amicus quidã Titij donat Titio ipsi centum aureos: ut his p soluat debitũ supradictum. Nunquid nõ Calimerius, ex tali solutione satisfactum se, dicet: & satisfactio ipsa ueræ satisfactionis (quamuis p amicum fiat) rõnem habebit? Habebit, utiq; etiam apud mediocriter instructos, & rationales. Applica ad responsum pro indulgentiis: contrarios abhorrendo.

* Quæst. 13. ar. 2.

3m de conclusione. Sine satisfactione. R. Vel p seipsum uel per suum amicum exhibita. § Tunc &c. Nam satisfactio per amicum exhibetur, qñ per indulgentias pœna soluitur. Adde, q & remedium, quod per satisfactionem propriam acquiritur, p indulgẽtias non perditi immò quãque au eius, pp rõem dictã in textu. Quẽ uideas tu, & consilij optimi in fine dati à Sancto Thoma nè obliuiscaris.

¶ *Corollarium.* Ergo propter duũ nihil deperit satisfactioni, si fiat per indulgentias. Si namque ad pœnam satisfactione ppria solutam respiciatur, & indulgentiæ illam soluunt: si uero ad remedium, & indulgentiæ illud afferunt: quandoque etiam & maius, (ut in litera.)

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem explodas errores Lutheri (Prateo Lutherani Ioã. Vuestphalus: Pauperes de Lugduno) impiè dicentis: quòd indulgentiæ nullius sunt momenti. Item Iacobi præpositi (Prateo Iacobus præpositi) dicentis, quòd indulgentiis non est confidendum. Itẽ eiusdem ibidem dicentis; quòd merita sanctorum nulli applicari possunt. Item Lutheri (ut refert Leo X. in bulla contra eius errores quos & damnat) dicentis: q thesauri ecclesiæ, unde Papa dat indulgentias, non sunt merita Christi & sãctorum. Item eiusdem ibidẽ dicentis; quòd indulgentiæ his, qui ueraciter eas consequuntur, non ualent ad remissionem pœnæ p peccatis actualib. debitæ apud diuinam iustitiam. Hinc uideas tu: quantum sit cauẽdum ab opinione recitata, reprobataq; in textu: ex qua tam similis huic errori Lutheri uidetur. Item habes: quomodo explodas errorem Valdensium (Direct. inquisi. 2. par. q. 14.) dicentium: quòd indulgentiæ, quæ à Romano Pontifice, seu aliis prælatis Ecclesiæ conferuntur, nullius sũt ualoris, efficaciæ, seu uirtutis.

Vnl. p S. Eccl. &c.

* In cor. art.

* In corp. art.

¶ Secundò habes: quõ per rõnem ostendas; hos omnes merito damnari à Christo dicẽte ad Petrum Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorũ; & quodcunque ligaueris super terrã, erit ligatum & in cęlis; & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cęlis. Vbi nota ly &. quod immediatè ponitur post ly claues regni cęlorum. Solutionẽ à Petro dandam cõnectit clauibus regni cęlorum. Vnde, cum nullibi aliquibus dederit uerbatum claues regni cęlorum nisi soli Petro, oportet dicere: quòd potestas Petri ad soluendum est sublimior, & latior potestatibus datis aliis. Dedit siquidem aliis potestatem ligandi atque soluendi Matth. 18. Quæcunque alligaueritis &c. & Io. 20. Quorum remiseritis peccata &c. Sed istæ potestates, non sunt adeo porrectæ, ut potestas data Petro. Ex hoc namque, quòd soli Petro de clauibus regni cęlorum dandis fit mentio expressa, datur profectò intelligi; quòd eius potestas amplius porrigenda erat, quàm aliorum. Petrus ergo ex hac promissione (hæc postea exhibetur ei Ioan. ult. ut q. 17. ar. 1. appen.) potest soluere à peccatis, sicut & illi quibus dictum est, Quorum remiseritis pctã &c. potest excommunicare, ab eaque absoluere sicut & illi, quibus dictum est, Quæcunque alligaueritis &c. potest & plus aliquid. Quid est hoc plus? Condonare pœnam temporalem per indulgentias. Si enim per solam absolutionem, uel in foro pœnitentiæ, uel in suo iudicial, satisfactionemque impositam, posset pœnam relaxare; tunc quoad modum dimittendi pœnã non plus posset, quàm alij. Vt ergo plus possit (ut authoritas illa uult:) potest modo alio pœnas ipsas dimittere. Non potest autem

Consiliũ optimũ.

tem per iussionē solam, cum potestatem excellentiæ Christo propriam nō habeat (ut in arg. 3.) sed per applicationē thesauri ecclesiæ, cuius claues habet à Christo, & hoc est posse per indulgentias. Deriuabitur tamen postmodum pro arbitrio Petri in alios, etiam facultas indulgentias dandi: ut q6.20.21.1. ad primum insinuatur. Cum itaq; Christus nihil in uanum contulerit Petro, sequitur luce meridiana clarius, quòd indulgētiæ per potestatem Petri datæ aliquid ualent, & non tantum quò ad forum ecclesiæ, sed & quo ad forum Dei. Non enim absque causa potestati Petro collatæ subintulit Christus ly & in cœlis. Item à Conc. Trid. sess. 25. Decr. de indulg. Cum potestas conferendi indulgētias à Christo ecclesiæ concessa sit, atque huiusmodi potestate cōcessa diuinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus, illa usa fuerit: sacrosācta synodus indulgētiarum usum christiano populo maximè salutarem, & sacrorum conciliorum authoritate ꝓbatum in ecclesia retinendum esse docet, & præcipit; eosque anathemate damnat, q ant inutiles esse asserunt, uel eas concedēdi in ecclesia potestatem esse negant. Hæc ibi. Vbi notanda sunt uerba ly à Christo potestas conferendi indulgētias ecclesiæ cōcessa; & ly antiquissimis etiam temporibus illa usa; & ly maximè salutarem; & ly sacrorum conciliorum authoritate probatum. Non opus igitur esset alia concilia in testimonium huius ueritatis adducere uerbaliter & expressè, ex quo synodus tanta de cōciliorum sacrorum authoritate meminit pro hac re: tū ad reuincēdos contumaces atq; peruersos in app. sequētium articulorū sancti Tho. (ut occasio dabitur) adducentur nonnulla, quæ & ad hunc locum facient.

* Al. debito.

ARTICVLVS II.

Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non valeant tantū quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum nisi ex vi clauium, ᵇ sed ex ui clauium non potest habens clauem dimittere de pęna peccati nisi aliquid determinatum, considerata quantitate peccati, & contritionis pęnitentis, ergo cū indulgentiæ fiant pro libito* instituentis indulgentiam, videtur quòd non valeant tantum quantum pronuntiantur.

¶ 2 Præterea. Per debitum pęnæ homo à gloriæ adeptione retardatur, quam summe appetere debet, sed si indulgentiæ tantum ualent quantum pronunciātur, in breui homo per indulgentias discurrens, posset ab omni reatu temporalis pęnę immunis reddi ergoᵇ videtur quod deberet his acquirendis, omnibus alijs operibus dimissis, homo vacare.

¶ 3 Præterea aliquando datur indulgentia, quod qui dat auxiliumᵇ ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequitur. Si ergo indulgentiæ tantum valent quantum prædicantur, tūc, qui dat vnum denarium, & secundo vnum etiam, iterum tertium, plenam absolutionem ab omni peccatorum pęna consequetur, quod uidetur absurdum.

¶ 4 Præterea, Quandoque datur hoc modo indulgentia, q̄ qui uadit ad aliquam ecclesiam septem annos remissionis consequatur, si ergo tantum valet indulgentia, quantum prædicatur, ille, qui habet domum iuxta ecclesiam illam, vel clerici, qui quotidie vadunt, consequuntur tantum quantum ille, qui à remotis partibus uenit, quodᵇ videtur iniustum, & iterum (vt uidetur) pluries indulgentiam consequitur in die, cum pluries uadat.

¶ 5 Præterea, Idem videtur remittere alicui pęnam ultra iustā

A æstimationem, quod remittere absque causa, quia quantum ad hoc quod excedit non recōpensatur: sed ille, qui facit indulgentiam, non posset remittere absq; causa pęnam in toto, uel in parte alicui, etiam si diceret Papa alicui: Ego remitto tibi omnē pęnam debitam pro peccato: ergo videtur quod nec possit aliquid dimittere vltra iustam æstimationem, sed indulgentiæ ple-

B runque prædicantur vltra iustam æstimationem: ergo non tantum ualent, quantum prædicantur.

SED CONTRA. Iob. 13. Nunquid Deus indiget mendacio nostro, ut pro eo loquamur dolos? ergo Ecclesia prædicādo indulgentias, non mentitur, & ita tantum ualent, quantū prædicantur.

Prӕterea. Primæ Corint. 15.

C dicit Apostolus: Si inanis est prędicatio nostra, inanis est, & fides nostra: ergo quicunque in prædicatione falsum dicit, fidem quantum est in se, euacuat, & ita mortaliter peccat, si ergo non tantum ualent indulgentiæ, quantum prædicantur, omnes mortaliter peccant, indulgentiam prædicantes, quod est absurdum.

RESPONDEO, dicendum,

D quod circa hoc est multiplex opinio: quidam enim dicunt quod huiusmodi indulgentiæ non tantum ualent, quantum prædicantur: sed unicuique tantū ualent, quantum fides, & deuotio sua exigit. Sed dicunt quod Ecclesia ad hoc ita pronūtiat, ut quædam pia fraude homines ad be-

E nefaciendum alliciat, sicut mater, quæ promittens filio pomū, ipsum ad ambulandū prouocat. Sed hoc uidetur esse ualde periculosum dicere. Sicut enim dicit Augustinus.* In Epistola ad Hier. Si in sacra scriptura depræhenditur aliquid falsitatis, iam robur authoritatis sacræ scripturæ perit, & similiter si in prædicatione Ecclesiæ aliqua falsitas depræhenderetur, non essent documēta Ecclesiæ alicuius authoritatis ad roborandam fidem. Er ideo alij dixerunt, quod ualent tantum, quantum pronuntiātur

Item ab eodem sess. 21. c. 9. de reform. Indulgentias uero &c. debitis tēpibus populo publicandas eē decernit &c. ut cęlestes hos ecclesiæ thesauros ad pietatem exercere; omnes uerè intelligant. Hæc ibi. Indulgentiæ ergo, contra et. supra, sunt thesauri cœlestes (nam Christus, & sācti, quorum merita sunt, in cœlis sunt) ecclesiæ dati, & applicati. Cæterum de hoc thesauro uide fusiꝰ art. seq. app. nē fiat nunc sermo debito prolixior. Itē à Leone X. in bulla contra errores Lutheri, quam uideas supra q. 1. art. 1. app. connectendo q. 24. art. 2. app.* Item à Greg. 9. damnantur Vualdenses sub nōie Pauperū de Lugduno (nolabantur. n. & Vualdēses, & Pauperes de Lugduno, & Inzabbatati:) & consequēter tota doctrina, seu errores illorum. Nā Aug. teste (ut alias dictum est:) quorū dānātur authores, quorum capitula recipi prohibet. Sic autem hēt Gregorius. Excōicamus, & anathematizamus uniuersos hæreticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunq; nominibus censeantur &c. Damnati uero ꝑ ecclesiam seculari iudicio relinquantur animaduersione debita puniendi: clerici prius à suis ordinibus degradatis. Hæc ille, de hæreticis cap. excōicamus 2. Vide Roffensem cōtra art. 17. & 19 Lutheri.

¶ Tert ò habes: quō ꝑ rationē prædicta ferri pcatarum, & Patrum pro quanto indulgētias statuunt aliquid ualere etiam in foro cęli, et intelligas, et ꝓbes, & defendas. 3

¶ Quarto uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica hæc doctrina, & declaret, et consolidetur. 4

*Epist. 8. parū an med. 10. 2

QVÆST. XXV. ART. II.

CONCL. 1ª. Causa remissionis pęnæ in indulgētijs nō est, 58

est nisi abundantia meritorum ecclesiæ, quæ se habet sufficienter ad totam pœnam expiandam.

¶*Corollarium.* Ergo, licet ualeant indulgentiæ quantum prædicantur, neque fit magnum forum nimis de misericordia Dei (ut quidam dicunt) neque iustitiæ diuinæ, derogatur: quia non de pœna dimittitur, ita uidelicet quod peccatum uel minimum remaneat impunitum; sed unius pœna alteri computatur (ut in corp. tex. fin.)

¶NOT. Duas propositiones uirtualiter continet conclusio ista, in quas resolutiuus, unam affirmatiuam, scilicet quòd abundantia meritorum ecclesiæ sit causa remissionis pœnæ in indulgentiis: alteram negatiuam scilicet quòd nihil aliud à prædictis sit causa remissionis pœnæ in indulgentiis. Et ideo utraque pars probanda est. Primò probabitur prima, secùdo secunda.

¶PROB. Quia ex articulo præcedenti, ut clara, supponitur (cum ibi de thesauro meritorum huiuscemodi fiat mentio) a Quia (ly nisi) neque deuotio, neque labor recipientis indulgentiam, neque datum, neque causa, pro qua fit indulgentia, est cã effectiua remissionis pœnæ in indulgentiis (ut patet) supra in textu, hoc ex reprobatis tribus opinionibus.

¶*Corollarium.* Ergo quãtitas remissionis non debet proportionari ex necessitate ad laborem, aut deuotionem recipiẽtis indulgentias, neque ad datum in indulgentiis, neque ad causã pro qua fiunt; ut uidelicet tanta præcisè fit remissio per indulgentias facta, quanta est uel deuotio, uel labor, uel datum, uel causa huiusmodi: sed proportionari habet ad merita ecclesiæ.i. ad satisfactiones à sanctis pro bono ecclesiæ factas: quæ procul dubio non modo sufficiunt, sed etiam superabundant, ad quãcumque pœnæ remissionem (ut ex articulo primo in corpore patet. Vide & elucid.) Ergo tres p̄dictæ in textu, reiectæque opiniones peccant in fallacia secundum nõ causam ut causam. Prima quidem deuotionem, ac laborem æstimat ueram causam quantitatis remissionis pœnæ per indulgentias, & illud non est uera causa (ut hinc patet,) & sic suo modo de aliis duabus.

secundum iustam æstimationẽ, non tamen recipientis indulgentiam, qui nimis forte æstimat quod dat, aut secundum æstimationem dãtis, qui minus parum æstimari posset quod datur: sed secundum iustam ęstimationem quæ iusta est secundum iudicium bonorum, pensata conditione personæ, & utilitate, & necessitate Ecclesiæ, quia uno tempore Ecclesia plus indiget, quam alio.

Sed hæc etiam opinio stare non potest, ut uidetur. Primo, quia secundum hoc indulgẽtiæ non ualerent ad remissionẽ, sed magis ad commutationem quandam. Et præterea, prædicatio Ecclesiæ à mendacio non excusaretur, cum quandoque indulgentia prædicetur longe maior, quàm iusta æstimatio possit requirere, omnibus prædictis conditionibus pensatis. Sicut quando dat Papa indulgẽtiam, quod pergens ad unam Ecclesiam, habeat septem annos indulgentię, cuiusmodi etiam indulgentiæ à Beato Gregorio in stationibus Romæ institutę sunt. Et ideo alij dicunt quòd quantitas remissionis indulgentiæ non est mensuranda secundum deuotionem tantum suscipientis: ut prima opinio dicebat, neque secũdum quantitatem eius quod datur, sicut dicebat secunda, sed secundum causam pro qua indulgentia datur, ex qua reputatũ dignus ut talem indulgentiam consequatur. Vnde secundum quòd accedit ad illam causam, secundum hoc consequitur remissionem indulgẽtiæ, uel in toto, uel in parte.

Sed hoc iterum non põt saluare consuetudinem Ecclesiæ, quæ interdum pro eadem causa maiorem indulgentiam ponit: sicut rebus eodem modo se habentibus quandoque datur unus annus uisitantibus Ecclesiam unam, quandoque 40. dies, prout gratiam Papa facere uoluerit, indulgentiam constituens. Vnde quantitas remissionis nõ est mensuranda ex causa, quæ facit indulgentia dignum. Et ideo aliter dicendum est, quòd quantitas effectus sequitur quantitatem suę causæ, m causa autem remissionis pœnę in indulgentiis non est nisi abundantia meritorum Ecclesiæ, quæ se habet sufficienter ad totam pęnam expiandam: n non autem causa remissionis effectiua est uel deuotio, aut labor, aut datum recipientis indulgentiam aut causa pro qua fit indulgentia. Vnde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remissionis; sed ad merita Ecclesię, quæ superabundant, & ideo secundum quod applicantur ad istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quod applicentur isti, requiritur authoritas dispensandi huiusmodi thesaurum; & unio eius cui dispensatur ad eum, qui merebatur, quod est per charitatẽ; & ratio dispensationis secundum quam saluetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt. fecerunt autem ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesię. Vnde quæcunque causa adsit, quę in utilitatem, & honorem Dei uergat, sufficiens est ratio indulgentias faciendi. Et ideo secundum alios dicẽdum, quod o indulgentię simpliciter tantum ualent, quantum prędicantur, dummodo ex parte dantis sit authoritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte causę pietas, q quę comprehendit honorem Dei & proximi utilitatem. Nec in hoc fit nimis magnũ forum de misericordia Dei (ut quidam dicunt) nec diuinę iustitię derogatur, quia non de pęna dimittitur, sed unius pęna alteri computatur.

¶CONCL. 2ª. Indulgentiæ simpliciter tantum ualent, quãtum prædicantur; dummodo ex parte dantis sit authoritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte causæ pietas.

¶*Corollarium.* Ex hac ergo cõclusionis prima parte reiiciuntur omnes tres opiniões prædictæ in textu. Quantum autem prima præ aliis fugienda sit, uidebis in principio appendicis.

¶Examen. Ly dũmodo &c. Hoc est, dummodo applicentur ad recipientem illas.

¶Ly charitas Christi.

¶Ly pietas. Hæc (ut declaratur in textu) comprehendit honorem Dei, & proximi utilitatem. Hæc requiritur ad hoc: quòd intentio sanctorum, quorum satisfactiones per indulgentias communicantur, ad istum applicari possit. Vide ad quintũ. Sancti enim opera sua ad honorem Dei & proximi utilitatẽ facere intenderunt: & consequenter, ubi non est pietas, illuc non extenditur intentio illorum.

¶*Corollarium.* Ergo aliquis ratione pietatis participat principaliter de indulgentiis, inquantum ad eum per hoc, quòd causa est pia, applicatur intentio sanctorum, ex quorum satisfactionibus fiunt indulgentiæ (ut in responsione ad quintum) Sed rõne charitatis principaliter, inquantum per charitatem fit capax huius, quòd applicatio præmissę intentionis sibi prosit. Dato etiã sed non concesso, quod intentio sanctorum prædicta huic nõ existenti in charitate applicaretur, hic non participaret indulgẽtiam.

¶PROB. s Quia (ly tantum ualent quantum prædicantur) aliter in prædicatione ecclesiæ reperiretur mendacium, quod est maximè inconueniens (cum ex hoc authoritas ecclesię eneruaretur, ac per consequens documenta eius non essent alicui authoritatis ad roborandam fidem.) a Quia (ly dummõ &c.) patet de se (uide examen.)

¶*Corollarium.* Ergo prædicate mendacia, uel prædicationibus menda-

mendacia inferere, est peccatum mortale grauissimum (ut ex probatione prima patet.) Nam hoc quantum in se est, euacuat uniuersam ecclesiæ authoritatem, & (quod peius est) fidē Chri prædicatam ꝑpagatā Vide Apost. id asserentem uirtualiter. 1 Cor. 15. Si Christus non resurrexit, ergo inanis est prædicatio nostra, ergo inanis est & fides uestra.

A Non enim idem est iudicium de paupere, & diuite, & dantibus auxilium ad fabricam ecclesiæ pro indulgentia illa consequenda, immò nec de paupere absolute, uel diuite: quoniam non semper eodem modo participant illam, sed proportionaliter secundum quòd plus uel minus accedunt ad huiuscemodi conuenientiam auxilij (ut habes in textu.)

Ad primum ergo dicendum, quod clauis * est duplex, scilicet ordinis, & iurisditionis. Clauis ordinis sacramētalequod dam est, & quia sacramētorum effectus non sunt determinati ab homine sed a deo, non potest taxare sacerdos, quantum per clauem ordinis in foro confessionis de pęna debita dimittat, sed tantum dimittitur, quantū Deus ordinauit. Sed clauis iurisditionis non est quid sacramētale, & effectus eius, arbitrio hominis subiacet: & huiusmodi clauis effectus est remissio, quæ est per indulgentias; cum non pertineat ad dispensationem sacramentorum talis dimissio, sed ad dispensationem bonorum communiū Ecclesiæ; & ideo etiam Legati non sacerdotes indulgentias facere possunt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare quantum per indulgentiam de pęna dimittatur. Si tamen inordinate remittat, ita quod homines quasi pro nihilo ab operib. pęnitentiæ reuocentur, peccat, faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

B

Ad secundum dicendum, quod quamuis huiusmodi indulgentię multum ualeat ad remissionem pęnæ, tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu præmij essentialis, quod in infinitum melius est, quàm dimissio pęnæ temporalis.

Ad tertium dicendum, quod quando datur indulgentia determinate, qui dant auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligit tale auxilium, quod fit cōueniēs ei, qui auxilium dat; & secūdum quod accedit ad hoc, secundum hoc plus, uel minus de indulgentia consequitur. Vnde etiam aliquis pauper dans unum denarium, consequitur totam indulgentiam, non autem diues, quem non decet ad opus tam pium ita parum dare, sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, si ei obolum daret.

Ad quartum dicendum, quod ille, qui est uicinus Ecclesiæ, & Ecclesiæ sacerdotes, & clerici, consequuntur tantam indulgētiam, sicut illi, qui uenirent à mille dietis, quia remissio non proportionatur labori ut dictum est, sed meritis, quæ dispensantur. Sed ille, qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendum est quando indistinctè indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur, sicut Papa in generalibus absolutionibus, illis, qui transeunt mare, dat quinque annos, aliis, qui trāseunt montes, tres, aliis unū, nec tamen quotiescunque uadit infra tempus indulgentiæ, toties eam consequitur. Quandoque enim ad determinatum tempus datur, ut cum dicitur. Quicunque uadit ad Ecclesiam talem usque ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia, intelligitur semel tantum. Sed si in aliqua Ecclesia sit indulgentia perennis, sicut in Ecclesia beati Petri, quadraginta dierum, tunc quoties aliquis uadit, toties indulgentiā consequitur.

C

D

Ad quintum dicēdum, quod causa non requiritur ad hoc quod secundum eam mēsurari debeat remissio pęnæ, sed ad hoc quod intentio illorum, quorum merita communicātur ad ipsum peruenire possint. Bonum autem unius communicatur alteri dupliciter. Vno modo per charitatē, & sic etiam sine indulgentiis aliquis est omnium bonorum particeps, quæ fiunt si in charitate sit. Alio modo per intentionem facientis, & sic per indulgentias si causa legitima adsit, potest intentio illius, qui pro utilitate ecclesiæ operatus est, ad istū continuari.

E

De prædicatoribus notandū.

Quare? Quia testes falsi (inquit) inuenti sumus dicentes, quod surrexit, si non surrexit. Et notandum, quod siue sint mēdacia contra doctrinam fidei, siue morū, siue circa miracula, sanctorū uitas, professas, siue quodlibet aliud, quod tanquam uerbum Dei prædicatur ad docendum, persuadēdū, instruēdum auditores, sunt mortalia: atque quicquid à prædicatore, ut sic, dicitur uerū esse oportet rōne iam dicta. Vnde, si est incertum dicatur ut incertum: quia sic nō recedetur à uero, dum sicut est, dicitur. Quod si dubium prædicatur, ut certum, assertiuè peccatur mortaliter, simili ratione.

1m de maiori.

Clauium. ℞. iurisditionis: non, ordinis. §. Tunc &c. Licet enim in claui ordinis non possit taxari ab homine iuxta arbitrium suum quantum de pœna debita per clauem illam dimittat (ut arguitur,) quia talis clauis effectus determinati sunt à Deo: tamen de claui iurisditionis aliter dicendum est in proposito (ut patet in textu.)

NOT. Diligēter aduertenda sunt uerba Sancti Doct. in fine, ly si tamen inordinate remittat, ita quod hoīes quasi &c. Nā per hoc, ad obiectione tacitæ cōiter solitæ fieri rñdear, conscientiis multorū cōsulitur quod hinc edoctus facere potes & tu.

2m illatio cōclusionis.

Ergo uidetur quod &c. ℞. Negatur illatio. §. Nā quāuis huiusmodi indulgētiæ multum ualeant &c. ut in litera. Consequenter ergo, dimittenda non sunt opera bona propria, propter solam acquisitionem indulgentiarum.

3m de antecedente.

Auxilium. ℞. Conueniens dandi illud, non aliter. §. Tūc &c.

4m consequens.

Quod uidetur iniustum. ℞. Negatur, quod hoc sit iniustum. §. Nam remissio per indulgentiam nō commēsuratur labori (ut dictum est in probatione primæ conclusionis, & coroll.) sed satisfactionibus sanctorum quę dispensantur (ut in textu, & locis ubi citatis.)

Itē de cōsequentia secūda.

Pluries indulgētiā. ℞. perennē, nō, ad tale tempus determinatū datā. §. Tunc &c. Non enim inconueniens est, quod quis indulgentiā perennē toties consequatur quoties cōmissū per bullā faciat licet secus, de indulgētia per determinato tempore data, sentiēdum sit.

5m de maiori

Absque eā ℞. penes quā mētiretur remissio: nō, penes quā mensuretur intētio. §. illorū. s. quorū merita &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Non enim eā requiritur in indulgentiis ad hoc, quod secundum eam mensurari debeat &c. ut in litera.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo quōd per rōnē cōtundas errorē Luth. (Prat. Lutheran.) dicēntis: quod indulgētiæ sūt piæ fraudes fideliū. Hinc uideas tu, quātū cauenda sit. 2ª opi. i. princ. cor. ar. reprobata. Quicquid enim fuerit de intētione dicentis illā, unū ē, quod in uerbis a Luth. eir. nō dissider, quod magnū iam nē in conueniēs est (et quacūque alia falsitate omissa:) quia cū hæreticis nec uocabula debemus hēre cōia. Item habes, quomodo &c. r. eiusdem addentis, quod indulgētiæ sunt remissiones bonorum operū, quę dicent, nō expedientes. Itē dicentis, quod sedueuntur credētes, indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles. Itē hæresim Ioan. Vuiclef (Prat. Io. Vuiclef) dicentis, quod indulg. Papæ & Epi-

r Vid. ꝑ S. Eccl. &c.

& Episcoporum credere, fatuum est. Item Iacobi præpositi (Prat. Iacobus præpositi) dicentis, quòd nullus est ecclesiæ thesaurus, præter Christi merita, quæ duntaxat per ipsum Christum applicantur unicuique secundum suam fidem.

Articulus III.

Vtrum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd pro temporali subsidio non debeat fieri indulgentia: quia remissio peccatorum est quoddam spirituale. Sed dare spirituale pro h temporali est simonia, ergo fieri hoc non debet.

G ¶ 2 Præt. Spiritualia subsidia sunt magis necessaria, quàm tpalia, sed pro spūalibus h subsidiis nō uidentur fieri indulgentiæ, ergo multo minus pro temporalibus fieri debent.

Sed contra est cōis consuetudo, quæ pro peregrinationib. & eleemosinis faciendis, indulgentias facit.

Respondeo, Dicendum, quòd temporalia ad spiritualia ordinantur, quia propter spiritualia debemus uti temporalibus, & m ideo pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia, sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia, n sicut est repressio inimicorum ecclesiæ, qui pacem ecclesiæ perturbant, sicut constructio ecclesiarum, & pontium, & aliarum eleemosynarum.

a ¶ Secundò habes, quomodo per rationem ostendas, meritò in hunc damnatum fuisse Vuiclef à Conc. Cōstantiensi sess. 8. ubi, recitato errore præmisso inter alios ipsius Vuiclef profert sententia damnationis, quæ refertur supra q. 1. ar. 1. app & q. 20. ar. 3. app. Item de Luthero habes damnationem quo ad pmissos errores supra q. 1. art. 1. app. cum q. 24. art. 1. app. Item à Conc. Trid. & Luthero, & Vuiclef, & Iacobi præpositi damnatur omnia scripta cuiuscunque nominis, siculi, aut argumenti exstant: quandoquidem in prima classe ab ipso concilio reponuntur, in indice librorum prohibitorum. Vnde nota: quòd ex illo indice potes canonicè multas hæreses, & errores, plurimorum sic uniuersaliter breuibus damnatos agnoscere. Vide ergo illum indicem, & pone in practica. Itē specialiter à Clemente sexto ad Archiepiscopum Terracnnensē, & hr in extrauag. commun. de pœniten. & remis. Vnigenitus de fratrum nostrorum consilio & plenitudine apostolicæ potestatis indulgentiam &c. Ad perpetuam rei memoriam. Vnigenitus Dei filius &c. non guttam sanguinis modicam (quæ tamen propter unionem ad uerbum pro redemptione totius humani generis suffecisset;) sed copiosè, uelut quoddam profluuium, noscitur effudisse &c. Tantum ergo eande (ut nec supernacua, inanis, aut superflua, tantæ effusionis miseratio redderetur) thesaurum militanti ecclesiæ acquisiuit &c. Quem quidem thesaurum non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per Beatum Petrum cœli clauigerum, eiusque successores, suos in terris Vicarios, commisit fidelibus salubriter dispensandum: & pro piis & rationabilibus causis nunc pro totali, nunc pro partiali, remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent) uerè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulum Beatæ Dei genitricis, & omniū electorum, à primo iusto usque ad ultimum, merita adminiculum præstare noscuntur. De cuius consumptione, seu minutione non est aliquatenus formidandum; tam propter infinita Christi (ut prædictum est) merita, quàm pro eo quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum. Hæc ille ibi. Vnde per ly plures eius applicatione trahuntur ad iustitiam, damnat Lutherum negantem indulgentias esse salutares & ad fructum spiritus utiles. Item a &c. ut in ar. 2. maxime in app. Vide Roffensem contra art. 18. 20. Lutheri.

Ex indice librorum hoc, infinitorum fermè errores deteguntur, & dānantur.

*Q. 6. 22. 500. ar. 1.

De thesauro indulgentiarum.

3 ¶ Tertiò habes, quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum esse à summis Pontificibus, & Conciliis; quòd tantū ualent indulgentiæ, quantum prædicantur. Insinuatum est autem hoc; quando falsa circa indulgentiarum largitionem prædicari magnis pœnis prohibuerunt: ut quando Clemens Quintus in Concil. Viennensi dicit. Quibus etiam religiosis in uirtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtius inhibemus; nè in sermonib. suis ecclesiarum prælatis detrahant, aut etiam retrahant laicos ab ecclesiarum suarum frequentia, uel accessu: seu indulgentias pronuncient indiscretas. Hæc ille ibi; & recitantur de priuileg. & excess. priuilegiat. in clementin. Religiosi. Vbi dicit glossa super ly indiscretas, i. non concessas. Item ab eodem in eodem. Abusionibus, quas nonnulli in suis proponunt prædicationibus, ut simplices decipiant. & aurum subtili, uel fallaci potius ingenio extorqueant ab eisdem &c. Duximus prohibendum districtè; nè questores aliqui (nisi apostolicas uel diocesani Episcopi literas exhibuerint) quomodolibet admittantur; nec permittantur (cum solum ipsis competat indulgentias sibi concessas insinuare populo &c.) ullatenus ipsi populo prædicare, nec aliud exponere, quàm qđ F in literis continebitur supradictis. Literas quoque apostolicas diocesani Episcopi (nè quid fraudis per easdem committi ualeat) antequàm admittant quæstores ipsos, examinent diligenter. Hæc ibi, & habentur de pœnit. & remiss. in clementin. Vbi uidere est quanta circumspectione utitur Papa, nè aliqua fraus, aut mendacium in publicandis indulgētiis committatur. Vnde & infra dicit. Nonsine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu suo proprio cum aliqui concedant &c. Nos abusus huiusmodi, per quos censura uilescit ecclesiastica, & clauium ecclesiæ authoritas, aboleri uolentes omnimodo &c. eos per locorum Episcopos puniri uolumus. Hæc ibi. Item ab Innocentio 3. in Concil. Lateranensi de pœnis. & remissio. Cum ex eo. ibi enim eadem fermè recitantur cōformiter ad Clementinam. Item à Conc. Trid. sess. 25. decr. de indulg. H Abusus uerò, quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blasphematur, emendatos, & correctos cupiens præsenti decreto generaliter statuit omnino abolendos esse &c. ut ita sanctarum indulgentiarum munus piè, sanctè, & incorruptè omnibus fidelibus dispensetur. Hæc ibi.

concl. m

Quarto habes, quomodo per canonem prædicta patrum, p quanto indulgentias tantum ualere docens quantum ab ecclesia prædicantur, & intelligas, & tuearis. 4

¶ Quinto uides quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina, & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆST. XXV. ART. III.

Conclus. Pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia; sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia. 99

I ¶ Examen. Ly simpliciter. Hoc est, nullo addito. Quasi apertè dixisset; pro temporalibus præcisè, uel tantum, ut temporalia sunt, ut sic, inquantum huiusmodi (hæc omnia sunt idem) id est, non considerando, in temporalibus, nisi quòd temporalia sunt.

¶ Ly temporalibus ordinatis. Hoc est, ut actualiter à dante indulgentias ordinatis. Nam temporalia secundum se ordinata sunt ad spiritualia: quoniam quæcunque à Deo sunt, ordinata sunt, & taliter, ut inferiora semper ordinentur ad superiora. In signum etiam huius est, quòd non utens temporalibus non in ordine ad spiritualia, sed contra, dicitur abuti ipsis temporalibus, quasi utatur temporalibus peruertendo, uel saltem non seruando ordinem, quem temporalia secundum naturam sibi à conditore rerum datam habent. Nihil ergo adderet ad primam partem conclusionis Diuus Thomas dicendo, quòd pro temporalibus secundum se ordinatis ad spiritualia potest indulgentia K fieri. Vnde oportet, ut aliquid nouum dicatur (sicut intendit) accipere in secunda parte conclusionis temporalia, prout ordinantur à datore indulgentiarum ad spiritualia, & hoc confirmatur ex forma ipsarum literarum, dum dicitur ibi: dantur indulgentiæ, tales uel tales, his qui auxilium, seu manus ad utriceri, porrexerint ad fabricam templi tal s, ad tale opus pium (puta bellum contra hostes fidei & similia)

¶ Probatio. 1 Quia, ut clarum, supponitur hoc: 2 Quia (ly sed pro &c.) propter spiritualia debemus uti temporalibus (cum temporalia secundum se, ordinentur ad spiritualia.)

¶ Not. Meritò, ut patens, conclusionis prima pars supponitur: tum quia uitium symoniæ, tum quia ordo finium, id expostulat. Nemo enim uel mediocriter instructus, fermè est, qui nesciat quòd symonia est peccatum, & quòd uendere spirituale pro temporali pure est symonia. Rursus. Nemo est, qui nesciat; finem principalem præponderare secundario: & consequenter, quòd spiritualia non debent ordinari ad temporalia.

m de

1m de minori. Temporali. R. Vt præcisè temporalia sunt: non, ut ordinata ad spirituale. S. Tunc &c. Quia enim dantur indulgentiæ pro temporalibus non primo, sed secundo modo consideratis dantur: ut patet ex concl.

¶ NOT. 1a. Dare spirituale pro temporali uel è contra ad hoc, ut faciat simoniam, multa consideranda requirit. Primo ly temporali; secundo ly spiritualia: tertio ly pro: quarto ly dare. De primo iam dictum est. De secundo recurrendum est ad locum inferius citandum de 2.2. quia nunc de simonia non est loquendum, nisi pro quanto facit ad ipsum propositum: & ipso hunc absque distinctione rei spiritualis sufficit, quòd indulgentiæ sint res spirituales. De tertio sciendum: quod ly pro, potest dicere pretium uel causam principalem (& sic constituerent symoniam:) uel adminiculum, stipendium, eleemosinam ui uotionem (sic non constituerent.) De quarto sciendum quod debet cessare in dando omnis pactio & conuentio etiam mentalis, ut quod. 2. Quam p o.

¶ NOT. 2a. Ex nunc dictis patere potest quàm rationabiliter dicat textus: quod ibi non est simonia. Non tamen enim deficit dicta conditio ibi, quæ faceret simoniam aliis concurrentibus: sed ut deficiunt illæ conditiones non minus principales, scilicet appretiatio, & pactio. Nam ly Pro, non dicit pretium: quia nec dantes iam intentionem Ecclesiæ indulgentias, tales intendunt ponere sub pretio ista bona, sed excitare ad dandam libentius eleemosinam adminiculum, stipendium; nec recipientes iam intentionem suæ piæ matris Ecclesiæ emere illas pro pretio uolunt. Rursus inter dantes illas, & recipientes, cessat omnis pactio. Cæterum de simonia consule 2.2. q. 100. ar. 1. 2. 3. 4. & 5. & hinc uidebis plenius quàm toto cælo errent Lutherani uel similes ratione indulgentiarum talium, uel oratorum uocalium catholicis impingentes symoniam, ubi non est.

Et per hoc patet, quòd non fit ibi simonia, quia nò datur spirituale pro temporali: unde patet solutio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd etiam pro pure spiritualibus potest fieri indulgentia, & fit quandoque: sicut quicunque orat pro Rege Franciæ, habet decem dies pro indulgentia à Papa Inn. 4. & similiter crucem prædicantibus datur quandoque eadem indulgentia, quę crucem accipientibus. B

QVAEST. XXVI.

De his qui possunt indulgentias facere, in quatuor articulos diuisa.

C

DEinde considerandum est, de his, qui possunt indulgētias facere.

Circa quod quatuor quæruntur.

¶ Primo, vtrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

¶ Secundo, Vtrum Diaconus, uel non sacerdos possit eas facere. D

¶ Tertio, vtrum Episcopus possit eas facere.

2m minor. Pro spiritualibus subsidiis non uidentur fieri, indulgentiæ. R. negatur ista. S. Nam & possunt fieri, & fiunt, ut patet in textu.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

1 EX articulo habes ¶ Primo: quomodo per rationem ostensas, uerò insinuatum esse à scripturis, & Pontificibus summis, quòd spiritualia possunt dari pro temporalibus (non ut ly pro, dicit pretium, uel principalem intentionem: sed ut dicit adminiculum stipendium, &c. ut in Not. 1a. post ad primum. Insinuatum uero est hoc ab Apost. 1. Cor. 9. Si nos uobis spiritualia seminamus magnum est si carnalia uestra mutamus? Itē dignus est operarius mercede sua Luc. 10. uel cibo suo. Matth. 10. Vnde & aliis multis similibus scripturarum locis patet: quod dantes spiritualia pariter è contrario uicissim accipere temporalia. A Pontificibus autem hoc ipsum specialiter de indulgentiis insinuatum est: & quidem ab Alex. 3. ad Archiep. Cantuarien. Quòd autem &c. Remissiones prædictas (scilicet quæ fiunt in dedicationibus ecclesiarum, aut ut conferentibus ad ædificationem pontium) prodesse illis tantummodò arbitramur, quibus, ut prosint, proprij iudices specialiter indulserunt. Hæc ille: & recitantur de pœnit. & remiss. Item ab Inn. 3. approbante Concilio maximo Lateranensi, quo nullum fuit generalius à Christo passo (secundum Echium in confutatione articuli secundi Protestantium de Eucharistia:) cum in eo fuerint Papa, Constantinopolitanus Patriarcha, & Hierosolymitanus, mille & ducenti octoginta prælati orientalis simul & occiden. ecclesiæ. Nos igitur omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Apost. Petri & Pauli authoritate confisi ex illa, quam nobis (licet indignè) Deus ligandi, atque soluendi contulit, potestate omnibus qui &c. plenam suorum peccaminum de quibus fuerint liberaliter corde contriti & confessi, ueniam indulgemus, & in retributione iustorum, salutis pollicemur augmentum, eis autem, qui in suis duntaxat expensis iuxta facultatem, & qualitatem suam uiros idoneos destinauerint &c. plenam suorum cōcedimus ueniam peccatorum. Huius quoque remissionis uolumus, & concedimus esse participes, iuxta qualitatem subsidij & deuotionis affectum omnes; qui ad subuentionem ipsius terræ sanctæ de bonis suis congruè ministrabunt consilium, & auxilium. impendentes opportunum. Hæc ille ca. 70. in expeditione protecu[p]eranda terra sancta. Vbi & nota ly iuxta facultatem suam, & ly iuxta qualitatem subsidij, pro q. 25. ar. 2. ad tertium. Item ab Alexandro 3. in Concilio Lateranen. parte 44. cap. 5. Milites templi Hierusalem &c. per quos Deus orientalem ecclesiam à paganorum spurcitia liberat &c. ipsi peregrinos ad sancta loca proficiscentes tam in eundo, quam in redeundo, à paganorum incursibus defendūt. Et quoniam ad tam sanctum & pium opus explendū eis facultates propriæ non suppetūt, fratribus his exoro, quatenus inde subleuetur eorum inopia, populum à Deo uobis commissum collectas facere moneatis. Quicunque autem de facultatibus à Deo sibi collatos in ista secunda collecta se constituerint, eisque beneficium persoluerint per annum, septimam partem pœnitentiæ iniunctæ confisi de B. Apostolorum Petri & Pauli meritis indulgemus. Item a Leone X in Conc. Later. sess. 9. datur indulgentia similis pro decernenda expeditione contra infideles & pace christianorum. Vide tu ibi in bulla, posteaquàm ad uniuersalis ecclesiæ curam, &c. E

¶ Secundò habes: quo per rationem ostendas, prædicta patrum, pro quanto indulgentiam posse dari innuunt pro temporali, subsidio, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs doctrina, Angelica hæc uicissim declaratur, ac confirmetur. 3

¶ Quartò, vtrum existens in peccato mortali, possit eas facere.

ARTICVLVS I.

Vtrum sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. Indulgētia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Ecclesiæ: sed non est aliqua congregatio, in qua non sit meritorum abundantia, ergo quilibet sacerdos potest facere indulgentiam, si habet plebem subiectam, & similiter quilibet prælatus.

Th. 4. d. 20. q. 1. a. 4. q. 1. & seq.

¶ 2 Præterea, Prælatus quilibet gerit personam totius multitudinis, sicut unus homo gerit personam suam, sed quilibet potest alteri communicare bona sua pro altero satisfaciendo, ergo, & prælatus potest communicare bona multitudinis sibi commissæ: & sic uidetur quod possit indulgentias facere.

SED CONTRA. Minus est excommunicare, quàm indulgentias facere, sed hoc non potest sacerdos parochialis, ergo nec illud.

QVÆST. XXVI. ART. I.

CONCL. 1a. Communicatio bonorum suorum facta per intentionem in singulari aut etiam in speciali non est indulgentia, sed tantum communicatio per intentionem in generali. 100

¶ Examen.

¶Examen. Ly per intentionem in singulari, in speciali, in generali. Hoc est, sicut cum quis pro &c. sicut cum quis orat &c. sicut cum quis opera &c. ut in textu istos terminos declarantia. F

¶PROB. 1 Quia per illas duas primas communicationes hō non soluitur à reatu pœnæ iniunctæ sibi ab Ecclesia, sed per hanc tertiam sic: 2 Quia in primis duabus communicationibus non est indeficientia meritorū, sed in tertia sic.

¶CONCL. 3ª. Sacerdotes parochiales, uel Abbates, aut alij huiusmodi prælati, non possunt indulgentias facere.

¶Examen. Ly non possunt. Scilicet ex propria authoritate hoc est, ut sacerdotes præcisè sunt. Nam ptās faciendi indulgentias non sequitur formaliter (in quo sensu accipit terminos D. Th.) clauem ordinis. Ac si ergo dixisset in tertia concl. sacerdotes parochianus, rōne qua sunt tales sacerdotes, & abbates rōne qua abbates, nō uendicāt sibi, q̄ possint facere indulgentias publicas. Sit. o. loquitur de indulgētiis articulus: pp q̄d signandum introduxit, q̄ episcopꝰ est persona publica. Quod si aliqñ poterunt illas facere: hoc erit aliunde. Vide art. seq.

RESPONDEO, dicendum, quòd indulgentiæ effectum habent secundum quòd opera satisfactoria unius alteri computantur, non solum ex ui charitatis, sed ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipsum. Sed intentio alicuius potest ad alterum dirigi tripliciter, aut in speciali, aut in generali, aut in singulari. G In singulari quidē, sicut cum quis pro alio satisfacit determinate, & sic quilibet potest alteri sua opera communicare. In speciali autem, sicut cum quis orat pro congregatione sua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiam ordinat sua opera satisfactoria: & sic ille, qui congregationi præest, potest opera illa aliquando communicare, applicando intentionem illorum, qui sunt de congregatione sua ad hunc determinate: H Sed in generali, sicut cum quis opera sua ordinat ad bonum commune in generali, & sic ille qui præest Ecclesiæ generaliter, potest opera illa communicare, applicando intentionem suam ad hunc, uel ad illum: & quia homo est pars congregationis, & congregatio est pars Ecclesię, I ideo in intentione priuati boni intentio boni communis congregationis includitur, & boni totius ecclesiæ: & iō ille, qui præest ecclesiæ, potest communicare ea, quæ sunt congregationis & huius hominis: & ille, qui præest congregationi potest communicare ea, q̄ sunt huius hominis, sed non conuertitur. Sed [m] neque prima cōmunicatio, neque secunda indulgētia dicitur, K sed solum tertia [n] ꝓpter duo. Primo, quia per illas communicationes quamuis homo soluatur à reatu pœnæ quātum ad Deum, tamen non soluitur à debito faciendi satisfactionem iniunctam ad quam obligatus est ex præcepto ecclesiæ. Sꝫ per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito soluitur. Secundo, quia in una persona, vel in vna congregatione non est indeficientia meritorū, ut sibi & omnibus aliis valere possint; vnde iste non absoluit à pœna debita ꝓ toto, nisi tātum determinate ꝓ eo fiat, quantum debebatur. Sed in ecclesia tota est indeficientia meritorum, ꝑcipue ꝓꝓ meritum Christi, & iō ꝑ solus ille, qui præficitur ecclesiæ, potest indulgentias facere. [o] Sed cum ecclesia sit congregatio fidelium, cōgregatio autem hominum sit duplex, scilicet œconomica, ut illi qui de una familia sunt: & politica, sicut illi, [q] qui sunt de uno populo: Ecclesia assimilatur congregationi politicæ, quia ipse populus ecclesia dicitur: sed conuentus diuersi, uel parochia in una diœcesi assimilantur congregationi in diuersis familiis, uel in diuersis officiis, * & ideo [r] solus Episcopus propriè prælatus ecclesiæ dicitur, [q] & ideo ipse solus quasi sponsus annulum ecclesiæ recipit, * & ideo ipse solus habet potestatem plenam in dispensatione sacramentorum, & iurisdictionem in foro causarum quasi persona publica. Alij autem secundum quod ab eis committitur. Sed sacerdotes qui plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter prælati, sed quasi coadiutores: unde in consecratione sacerdotum Episcopus dicit, Quanto fragiliores sumus, tanto magis auxilijs his indigemus, & propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant, unde [s] sacerdotes parochiales, vel Abbates, aut alij huiusmodi prælati, non possunt indulgentias facere. [t]

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶*Corollarium.* Ergo probationis litera insinuat ad quod quid est, seu ad essentiam, indulgentiæ propriè dictæ requiri illum inexhauribilem thesaurum satisfactionum (de quo in q6. 25. art. 1. & 2.) uigoremque, pro tollenda pœna quo ad forum Dei & ecclesiæ (de quo q. 25. ar. 1.)

¶CONCL. 2ª Solus ille potest indulgentias facere, qui propriè prælatus Ecclesiæ dicitur: & hic est, solum episcopus.

¶Examen. Ly solū. Hoc non excludit Papam, neque archiepiscopos, neque patriarchas: quia & isti sunt episcopi, licet aliquid plus habeant.

¶PROB. 1 Quia tertia solum communicatio bonorum (.i. communicatio p intentionem in generali facta) habet indeficientiam meritorum ne tollit pœnam quo ad forum etiā ecclesiæ (ut probatum est prius;) & solum propriè Prælatus ecclesię potest communicationem illam tertiā facere (ut patet:) 2 Quia solus Episcopus, in signum huius recipit annulum quasi sponsus ecclesiæ, soliusque ipse habet potestatem plenam sacramentorum (.i. omnia sacramenta dispensare potest,) ac iurisditionem in foro causarum quasi persona secūdum se publica. concl. m

¶NOT. Signanter aduerte ly quasi spōsus ecclesiæ: & ly quasi persona sēn se publica. Ex primo dices, q̄ non oēs clerici deferentes anulū sunt Epī: q̄m non accipiūt illum omnes quasi sponsi ecclesiæ; sed quasi per signum tale denotantes, aliquam altam dignitatem præ aliis se habere in ecclesia. Ex secundo dices: q̄ non publicam secundum se personam præferunt illi, q ex commissione facta dispensant, licet publicā ex commissione,

¶PROB. Quia sacerdotes parochiales &c. non sunt propriè Prælati ecclesiæ (ut patet ex concl. 2ª.) concl. 2

1m de maiori. Ex abundantia. ℞. Indeficiente: non aliter. §. Tūc &c. Licet enim in qualibet cōgregatiōe huic specialiter parochiali sacerdoti subiecta sit abundantia meritorum (ut arguitur) tamen illa abundantia non est indeficiens .i. inexhauribilis (ut supra in corollario, & prob. post concl. 1.)

2m de conclusione. Et sic videtur quòd possit indulgētias facere. ℞. si communicaret bona indeficientia: non aliter. §. Tunc &c. Non tūt bona indeficiētia habet multitudo sibi commissa (ut ex supradictis patet:) licet bona illius communicare possit (ut arguitur.)

*Concl. 2ª decl. Solus epus est ecclesiæ prælatus simpliciter.

*Alias causas. concl. 3

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem ostendas, mattē ab Innoc. 3. in concilio generali esse insinuatum, quòd indulgentias facere possunt Episcopi, non autem abbates, uel parochiales sacerdotes. Insinuatum uero tūc est istud per suum tale in generali concilio dictum. Accedētibus ad nos de diuersis mundi partibus Episcoporum querelis, intelleximus graues, & grandes quorundam Abbatum excessus, q suis finibus non contenti manus ad ea, quæ sunt episcopalis dignitatis extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, iniungendo

t Vel. P. R. Eccl.

fungendo publicas pœnitentias, concedendo etiam indulgétiarum literas, & similia præsumendo. Vnde contingit interdum, quòd vilescit auctoritas apud multos. Volentes igitur in his & episcoporum dignitati, & abbatum prouidere saluti, præsenti decreto firmiter prohibemus; ne quis Abbatum ad talia se præsumat extendere, si proprij uoluerit periculum euitare; nisi forsan quisquàm eorú speciali concessione, uel alia legitime causa super huiusmodi ualeat se tueri. Hæc ille: & recitat, d e excessibus prælat. Nota ly indulgentiarum literas, designare: quòd dare indulgétias publicas est episcopalis tantum dignitatis. Nota in ly Abbatum prouidere saluti quòd non est tutum in cõscientia dicere, illos posse dare indulgentias tales: quod etiá à fortiori, dic de sacerdotib⁹ parochialibus. Nota in ly nisi speciali concessione uel alia legitime causa: quòd ex commissione speciali, si eis daretur à superiorib⁹, uel etiam ex consuetudine præscripta, quæ dat iurisdõnem (de offic. archidiac. dilecto. & de præfer. eu.ditus. & de for. compe ten. cum contingat) possent tales dare indulgentias. Nec sunt ista contra determinate in articulo 1 ut considerant. ibi dicta cum eluc. patet.

2 ¶Secundo habes, quòd per rõné decretum Innocentij, pro quanto indulgentiarum cócedendarum facultatem solis episcopis asserit conuenire, & intelligas, & defendas.

* Quæst. præc. art. 1. cor. & ad 1.

Concl.

3 ¶Tertiò uides quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum diaconus possit indulgentias facere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd diaconus non possit indulgentias facere, uel alius non sacerdos, quia remissio peccatorum est effectus h clauium: sed nõ habet claues nisi solus sacerdos, ergo ipse solus, potest indulgẽtias facere. B

¶ 2 Præterea. Plenior h remissio pœnæ est in indulgentils, quàm in foro pęnitentiali, sed hoc nõ potest nisi sacerdos, ergo nec illud.

SED CONTRA. Eidem confertur dispensatio thesauri ecclesiæ, cui committitur regimẽ ecclesiæ, sed hoc committitur quãque non sacerdoti, ergo potest indulgentias facere. Nam ex dispensatione, thesauri ecclesiæ efficaciam habent. C

RESPONDEO, Dicendum, quòd potestas faciendi indulgentias sequitur iurisditionem, ut supra dictum * est: & quia diaconi, & alij non sacerdotes possunt habere iurisdõnem, uel commissam, sicut legati: uel ordinariam, sicut electi; idõ ™ possunt indulgentias facere ẽt non sacerdotes, n quàmuis non possint absoluere in° pniali foro, quod est ordinis. D

Et per hoc patet solutio ad obiecta. Indulgentias.n. facere, pertinet ad clauem iurisditionis: & non ad clauem ordinis.

1m de maiori. Clauium. n. Ordinis: non uñ, iurisdõnis. §. Tunc &c. Licet enim solus sacerdos habeat claues ordinis, & etiam iurisdõnis in foro pœnitentiali, si est Curatus, commissarius, uel priuilegiatus ad hoc: tamen non sacerdotes possunt habere claues iurisdõnis in foro exteriori.

2m de maiori. Pœnitorũ remissio ꝑ ui clauiũ iurisdõnis habita, non ui ordinis §. Tũc &c. ut patet ex supradictis.

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopus possit indulgentias facere.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quod etiam Episcopus non possit indulgentias facere, quia thesaurus ecclesiæ est communis toti ecclesiæ, sed id quod est commune toti Ecclesiæ non potest h dispensari, nisi per illum, qui toti Ecclesiæ præest, ergo solus Papa potest indulgentias facere.

¶ 2 Præterea. Nullus potest h remittere pęnas à iure determinatas, nisi ille, qui habet potestatem ius concedendi, sed pęnę satisfactoriæ sunt pro peccatis determinatæ in iure, ergo remittere huiusmodi pęnas põt solus Papa.

SED CONTRA est consuetudo Ecclesiæ, secundum quam Episcopi dant indulgentias.

¶ NOT. Cum in articulo primo dicitur, quòd solus Episcopus potest facere indulgentias; & nunc dicitur, quòd non sacerdos põt facere illas; non dũr cõtraria: quia illud de primo articulo intelligitur formaliter, i. quòd Episcopus ut Eps; hoc autem nunc dictum non formaliter, sed cum aliqua addictione, accipitur, i. quòd non sacerdos addita sibi iurisdõne exteriori non autem ut non sacerdos. * Cap. vlt. autem de pœnit. remiss.

APPENDIX.

1 EX artic. habes. ¶Primo: quòd p S. Doctorem facere indulgenuas. à fortiori interimas errorẽ Antidiaphoristarũ (Pia. Antidiaphoristæ) dicétium: Episcopi nullam esse iurisditionem. Cum enim articulus præsens tãquã pro fundamento cõclusionis supponat, quòd Diaconus põt iurisdõnem habere, utiq; cõtra errorem illum à fortiori militet. Vel. & S. Eccl.

2 ¶ Secundo habes, quòd per S. Doct. ostendas à fortiori errorem prædictum meritò damnasi a &c. ut qõ. 22. ar. 1. & 2. app. ite e &c. ut ar. seq. app.

3 ¶Tertiò habes, quomodo per S. Doctorem ostendas; meritò insinuatum esse ab Inno. 3. quòd Diaconus est capax iurisdõnis in foro exteriori. & ex consequenti ab eodem Papa meritò, tanquàm in radice insinuatum, quòd diaconus potest facere indulgentias. Hæc enim ab ipso insinuata sunt: quando scribens Archidiacono Mediolanensi ait. Dilectus filius noster G. Sanctæ Mariæ in porticu diaconus Cardinalis, dum legationis fungeretur officio in partibus Lombardiæ, instituit: ut de cætero hæretici ad consilia & dignitates Lombardiæ nullatenus admittantur, nec eligendi alios eis arbitrium conferetur, nec in eligendis personis ad eas uocem aliquam debeant obtinere. Nos igitur, quod ab eodem Cardinali statutum est, ratum habẽtes, iniungimus &c. Hæc ibi. Idipsum, quòd.s. legati (hi quandoque sunt tantum diaconi) habeant iurisdõnem, & ex consequẽti &c. patet extra de offic. leg.

4 ¶Quarto habes, quomodo per S. Docto. prædicta, pro quanto &c. intelliges, & defendes.

5 ¶Quintò uides: quomodo ex iis uicissim S. Th. declaretur, & confirmetur.

QVÆST. XXVI. ART. II.

CONCL. Possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes. ¶PROB. Quia non sacerdotes possunt hre iurisdõnem in foro exteriori (ut de legatis, et electis, patet) & ptãs faciendi indulgentias sequitur talem iurisditionem (ar. 1.)

¶Corollarium. Ergo & sacerdotes tum parochiales tum nõ parochiales possunt facere indulgentias, non inquantum tales (ar. 1.) sicut nec isti non sacerdotes possunt inquantum tales; sed illi inquantum põt habere iurisdõnem exteriorẽ, sicut & isti. Et nota: quòd sermo est de posse facere indulgentias publicè (sicut tactum est art. 1.) non de posse facere illas in foro pniali. Nam sic possunt eas facere parochiales inquantum tales. Possunt. n. immo & debent, post absolutionem & pniam iniunctam peccatoribus confessis adiungere illam indulgentiam cõiter solitam fieri ab aliquibus (puta fratribus ordinis prædicatorum,) s. Passio domini nostri Iesu Christi, & merita B Mariæ sp Virginis, & B. N. & omnium sanctorum, & sanctarum Dei, & quod boni feceris, & intendis facere, & mala, quæ sustines & patienter sustinebis, sint tibi in remissionem peccatorum tuorum, in augmentũ gratiæ, & præmium uitæ æternæ. Amen. Quæ indulgentia in foro pniali à Confessario data quantæ uirtutis sit, iam dictum est supra q. 6. ar. 1. ad 4m. uel q. 8. ar. 1. ad 3m.

QVÆST. XXVI. ART. III.

NOT. Licet conclusum sit in articulo primo, quòd eps indulgẽtias facere; õ, tamẽ ibi nõ fuit distinctũ de epo (multis.n. modis dicitur Episcopis) neq; obiectus eius rẽsponsibus iess; õuũ t

ideoq; in præsenti mouetur iste articulus, vt de vtroque fiat F satis. Ex hoc ergo sumito regulam vniuersalem; q; quādo Diuus Tho. de aliquo iam concluso, siue in quæstione eadē, siue alibi, mouet nouum articulum: tunc non superfluè agit, sed propter aliquod recēter insurgens atq; cōsiderandū, quodcūq; sit illud.

Reg. vni.

Ad vitandam.n. nugationem sufficit aliquod nouū motiuū & tunc nō superflua, sed vtilis iudicatur repetitio; etiam si esset verbalis.

¶CONCL. 1ª Potestas faciendi indulgētias plenè residet in Papa.

¶PROB. Quia Papa habet plenitudinē pōtificalis potestatis: Quia Papa Potest facere quod vult, causa tamen legitima existente.

¶CONCL. 2ª Episcopi speciales possunt facere Indulgentias, secundum q; est eis taxatum, & non amplius.

¶PROB. Quia Episcopi assumuntur in partem solicitudinis Papæ: & eis taxata sui ta'it authoritas scdm ordinationem eius.

1m de minori. Dispensat, R. plene: non part aliter. S. Tunc &c. Licet.n. nō possit plene dispēsare indulgentias, nisi qui præest toti ecclesiæ (vt arguitur) tamē partialiter potest has dispensare Episcopus.

2m de maiori. Remittere. R. plene: non, partialiter. S. Tunc &c vt patet ex prædictis.

RESPONDEO Dicendum, q; Papa habet plenitudinem pontificialis potestatis, quasi Rex in regno. Sed Episcopi assumuntur in partem solicitudinis, quasi iudicis singulis ciuitatibus præpositi, propter quod eos in suis literis Papa fratres vocat. Reliquos autem omnes vocat filios: G & ideo[m] potestas faciendi indulgentias plene residet in Papa[n] qa potest facere prout vult, causa tamen existente legitima. Sed in episcopis est taxata secūdum ordinationē Papę, & ideo[p] pssit facere secundum quòd eis est taxatū, & nō amplius[q] & per hoc patet solutio ad obiecta.

APPENDIX.

Vnl. p S. Eccl. contra er. &c.

EX articulo habes primò: q̄ do per S. Thomā excludat errorē Valdensiū (Direct. inquisit. 2. par. q. 14.) dicentiū; q; Papa nullā prorsus habet authoritatē cōcedēdi indulgētias. Itē Io. Vuestphali (Prat. Io. Vuestphalus) dicētis, thesaurū meritorū sanctorū nō posse p Papā distribui, nec ēt p̄pēsationē pęnarū p peccatis debitarū posse fieri p pęnas quas sustulit Christus. Itē eiusdē Ioh. (Prat. Io. Vuestphalus) dicētis, q; vnus Ep̄s sit super alios, & Papa super oēs nō à Xp̄o, sed hominū electione constitutū est. Et propterea cōcludētis (vbi supra,) Ep̄os oēs & præsbiteros dignitate & authoritate æquales. Itē cuiusdā (Cardinalis Tur. Crem. referēte de eccle. lib. 1. cap. 68.) dicētis, Ep̄m quemlibet esse summū & sublimissimū iurisdictionis potestate. Secūdò habes q̄ do p sanctū Thomam ostēdat, hos meritò damnatos à &c. vt supra q. 25. ar. 1. appen. de Valdensiū damnatione. Itē ab Inno. 3. in Cōcil generali. Cū ex eo &c. Rum. Pōtifex obtinet plenitudinē potestatis. Hæc ibi, & recitant de pęn. & remiss. & loquitur da indulgētijs dispēsandis. Itē à Cōcil. Trid. sess. 23. cap. 4. & cano. 6. vbi cōcilium ipsum loquitur de hierarchia ecclesiastica. vt q. 10. ar. 6. appen. verbaliter adductū est. Et qa Io. Vuest. Papæ authoritatē esse ab hominū electione, quod quidē clarius (vt sup. q. 24. ar. 1. dictū est) asserunt ab Imperatore, ideo quid de hoc dicat Imperatorū maximus Cōstantinus audiendū: vt vel sic, ab iis ēt, quibus fauent, cōfusi ignominia suffundant. Dicit ergo in edicto suo prædictus Cōstantinus. In Nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Pris. & Filij, & Spūs sancti &c. Quātā potestatē saluator noster suo Apostolo B. Petro cōtulerit in cœlo, ac terra, lucidissimè nobis B. Siluester Papa, Venerabilis p̄ædiait, dū fidelē eū in sua interrogatione inueniens ait, Tu es Petrus, & super hanc, &c. Aduertite potētes, & aure cordis intendite, quid bonus magister & dn̄s suo discipulo adiunxit inquiens, Quodcūque ligaueris super terrā erit ligatū & in cœlis. Mirū est hoc & valde gloriosum, in terra ligare & soluere, & in cœlo ligatū & solutum esse &c. Sicut in terris sanctus Petrus Vicarius filij Dei esse videtur constitutus, eiā & Pontifices, qui successores sunt, ipsius principis Apostulorum potestatē principatus amplius, quàm terrena imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere vī concessam, à nobis nostroq; Imperio obtineant &c. Et sicut nostrā terrenā imperialē potentiam, sic eius sacrosanctā Rum. Ecclesiam decreuimus veneranter honorari, & amplius quam nostrum imperiū, & terrenum thronum, sedē sacratissimā B. Petri gloriose exaltari &c. Decernentes sancimus: vt principatū teneat tam super quatuor praecipuas sedes Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolimitanam, & Constantinopolitanam, quàm etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum Dei ecclesias. Et Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Rum Ecclesiæ extiterit, celsior & Princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat, & c. iustum quippe est; vt ibi lex sancta caput teneat principatus, vbi sanctarum legum institutor saluator noster B. Petrum Apostolatus obtinere præcepit Cathedram: ubi & crucis patibulum &c. Hæc ille. Vbi nota: quòd ly uidetur, accipitur pro ly patet vel manifestè constat (ut consideranti contextus demonstrat) Vigilanter etiam nota ly iustum quippe est, ut ibi lex sancta caput &c. quia inde manifestum fit, q; Imperator Constantinus ideo se honorare, tanquàm primam sedem B. Petri fatetur eo q; à Saluatore nostro ipsam tanquàm caput omnium institutam esse agnoscat. Non ergo quia ipse Imperator uoluit eē primā, prima est, sed iō Imperator primā esse uoluit, quia primatum ipsā à Christo prius obtinuisse manifestè cognoscit. Non ergo (& hoc cōtra errores p̄dictorū, & similiū) primatus Papæ est à Cesare institutus sed tanq̄ à Chr̄o dn̄o institutus veraciter à Cesare agnitus, & reuerenter p̄tali habitus & honoratus. Id qd̄ adhuc ēt idē Imperator satis declarat post multa sub inferēs. Vn̄, ut Pontificalis apex non uilescat, sed amplius ēt q̄ terreni impij dignitas & glorię potentia decoretur: ecce tam palatium nr̄um (ut p̄dictū est) quàm urbē Romā, & oēs totius Italiæ, & occidentaliū regionū prouincias, loca & ciuitates p̄fato Pontifici nr̄o Siluestro uniuersali Papæ, & successorū ipsius Pōtificū ditioni, & p̄tāti cōcedimus, atq; relinquimus &c. Vn̄ cōgruū p̄spex imus nr̄um impiū nō orientalib. trāsferri, & trāsmutari regionib⁹ &c. q̄m ubi principatus sacerdotū, & Christianæ religionis caput ab Imperatore cęlesti cōstitutū est, iustum non est, ut illic Imperator terrenus habeat p̄tatē. Hæc uero oīa &c. Hæc ille. Vbi nota ly q̄m ubi principatus sacerdotum ab Impatore cęlesti &c. & clarè p̄spicies Cōstātinū magnū fateri per hoc, se non cōstituere Papā caput totius ecclesiæ, sed Chr̄o, qui sā à principio ipsum sic instituit, & hęc p hæc sua decreta adhærete. Nè verò errātes p̄dicti subterfugere possint dicendo q; ipse Cōstantini magni sic (ut p̄d ctū est) referendū sunt, sed nō postea audiamus eūdē ita subinferētē Hæc uero oīa, & p alia diualia decreta, statuimus atq; cōfirmauimus, usq; in finē mundi illibata & incōcussa p̄mansura decernimus. Vn̄ corā Deo uiuo, & corā terr bili iudicio eius obtestamur oēs nr̄os successores, Imperatores, vel cūctos optimates, satrepas, ēt amplissimū Senatū, & uniuersum populum in toto orbe terrarū, nūc & in posterū cunctis retrò t̄pibus imp o nr̄o subiacētē: nulli eorū quoquo licere hæc, q̄ à nobis Impliali sanctione sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, uel eius oībus Pontificibus concessa sunt cōfringere, aut in quoquā conuellere. Si quis aū (q̄d non credimus) in hoc temerator, aut contēptor extiterit; æternis condēnationibus subiaceat innodatus, & sanctos Dei principes apost. Petrum & Paulum sibi in p̄nti & futura uita sentiat contrarios, atq; in inferno inferiori concrematus cum Diabolo & oibus deficiat impijs. Huius uero Imperialis decreti nr̄i paginā p̄prijs manib. roborantes super uenerādū corpus B. Petri principis Apost. posuimus &c. Beato patri nostro Siluestro summo Pontifici, eiusq; cunctis successorib⁹ Dn̄o Deo, & Saluatore nr̄o Iesu Chr̄o annuente, tradimus perenniter, atq; feliciter possidenda. Hæc ille, eum supradictis oibus, in primo tomo Conciliorum an̄ Concilium Nicenum. Vbi nota ly annuēte Dn̄o Deo: ex quo, ut supra, cōclude cōtra errātes. Ex his memēto ēt confundi uanam Erasmi diligentiam, seu potius longā somnolentiam, supra q. 24. art. 1. recitatam, qua dicebat: q; Romani Pontificis monarchia post Hieronymi sęculum enata est; & q; K ætate Diui Hieronymi nō solere quēquā eacōsiste &c. Nā (ut vidisti in hoc edicto Constantini) monarchia hæc tam à Chr̄o p̄instituta, & ab ipso imper. agnita, fuit. Et qa Constantinus non minor fuit B. Aug. in hac ueritate indaganda, atque capescenda: ut ex eodem edicto constat, quàm derisibilis sit Erasmus eadē somnolentia dicens; Augustinum non agnouisse Romanæ sedis authoritatem, quam illi nunc tribuimus. Constantinus.n. (ut ex cronicis patet) circa annum dn̄ 317. claruit. Hier. uero & Aug. certum est non præcessisse. Rursus, idem Constantinus cū ex oībus penè locis Ep̄i conuenissent ad Concil. Nicenū primū, eūq; tanquā iudicē de diuersis iurgiis inter se inuicē hr̄e uellēt, ait ad eosdem Ep̄os. Deus uos cōstituit sacerdotes & p̄tātem uobis, dedit de nobis quoq; iudicādi: iō nos à uobis rectè iudicamur, uos āt nō potestis ab hoībus iudicari. Propter qd̄ Dei solius inter uos expectate iudicium: ut & uestra iurgia, quęcunque sunt ad illud diuinum reseruentur examen. Vos.n. nobis à Deo dati estis Dij. Cōuenient non est ut hō iudicet Deos, sed ille solus de quo scriptum est, Deus stetit in sinagoga Deorū, in medio aūt Deos discernit.

Quare impator Romanā sedē pro prima habeat, & ab alius hēdā decernat: attēde uigilāter p totum concl. m concl. p

Notabile ut suprà.

Vt supra.

Opt etē plū Constantinus, qd alij principia imitētur.

Aureum Magni Cōstātini edictū.

Mihi

Mihi quidem hoī errori obnoxio nefas esse vi; ecclesiasticorum A uirorum accusationes recipe & audire. Qua pp agite, Christum emulati, p mutuam ueniam alius al.) cōmissa remittamus. Hæc ille, in pambulis Niceni synodi. fatet igit à fortiori sūmū Pontificem, sup imperatorem esse constitutum à Deo, & hre ptātē de Imperatore quoq; iu dicandi: & consequēter Ipsum Pōtificem ab Imperatore non hre dependentiā (cōtra supradictos errātes, & hmōi.) Rursus. Narrato Romani Cōcilij sub eodem Siluastro, c. 20. ubi dr, Nemo iudicabit primā sedem: qm omnes sedes à prima sede iustitiam desiderant tē perare. Neque ab Augusto, neq; ab omni clero, neq; à Regibus neq; a populo iudea iudicabitur. Narrato, inquam, hoc subiungitur immediatè sic. Et subscripserūt 284. Ep̄i., & 45 presbyteri, & 5. Diacones, & Augustus Constantinus, & mater eius Helena. Hæc ibi po'l Concliū Nicenum. Ecce q; Cōstantinus magnus se inferiorē esse Romano Pontifice, manu ppria subscribendo, testatur. Nemo autē, dum hæc legit, putet Imperatorem ī fidei negocijs ferre sutam (cōtrarium. n. supra *q. seq. li.*

Cauatur ab errore Constantinus docuit.) Subscribit uerò ille determinationi Patrum, non ut iudex; sed ut Patronus, & executor eorum, quæ Patres iu fidei negocio statuissent. Item uide supra qō 19. art. 4. app. de Imperatoris Basilij verbis notabilibus: & q. 17. art. 1. app. de primatu Petri, & q. 20. ar. 1.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per Diuum Th. ostendas; meritò dictum esse ab Innoc. 3. in concilio generali. Cum ex eo &c. decernimus, ut cum dedicatur Basilica, non extendatur indulgentia D ultra annum, siue ab uno solo, siue a pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniuersario dedicationis tempore 40. dies de iniunctis pœnitentijs indulta remissio non excedat &c. Hæc ille, de pœnit. & remiss. Item ab Honorio 3. ibidem. Nostro postulasti &c. per prouinciam tuam liberè potes remissionis concedere literas: ita tamen q; statutum gn̄alis concilij non excedas. Hæc ille, cuidam Archiepiscopo. Item à Bonifacio 8. Indulgentiæ, quæ ab uno uel pluribus Episcopis in ecclesiarū dedicationibus, uel alijs quibuscunque casibus, conceduntur, uires non obtinent: si statutum excesserint concilij generalis. Hæc ille, de pœniten. & remiss. in 6. Ecce insinuatum: quòd Episcopi secūdum taxatum sibi terminum possunt facere indulgentias, & non plus.

4 ¶ Quartò habes: quō p Diuum Th. prædicta Patrum, ac Imperatorum, declares, atque communias, & pro (quanto opus fuerit) defendas.

5 ¶ Quintò uides, quomō ex ijs uicissim doctrina hæc Angelica E declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ille qui est in peccato, possit indulgentias facere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ille, qui est in peccato mortali, non possit B facere indulgentias, quia riuus, cui fons non influit, nihil profluere potest, sed prælato in peccato mortali existenti, non influit fons gratiæ, scilicet, spiritussancti, ergo non potest in alios profluere faciendo indulgentias.

¶ 2 Præterea. Maius est facere indulgentiam, quàm recipere sed ille, qui est in peccato mortali, non recipit (ut dicetur) ergo C nec facere potest.

SED CONTRA, Indulgentiæ fiunt per potestatem prælatis ecclesiæ traditam, sed peccatum mortale non tollit potestatem, sed bonitatem, ergo potest aliquis in peccato mortali existens indulgentias facere.

RESPONDEO, dicendum, quòd facere indulgentias pertinet ad iurisditionem, sed per peccatum homo non amittit iurisditionem: & ideo indulgentiæ æquiualent, si fiant ab eo, qui est in peccato mortali, sicut si fierēt ab eo, qui est sanctissimus: cum non remittat pęnam ex ui meritorum suorum, sed ex ui meritorum reconditorum in thesauris ecclesiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iste prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non profluit de suo aliquid, & ideo non requiritur q; influxus recipiat a fonte ad hoc q; eius indulgentiæ ualeant.

AD SECVNDVM dicendum, q; maius est facere indulgentias q; recipere, quantum ad ptātē; sed est minus quantum ad propriam utilitatem.

QVÆST. XXVI. ART. IIII.

103 CONCL. Indulgentiæ æquiualent, si fiant ab eo, qui est in peccato mortali; sicut si fierent ab eo, qui est sanctissimus.

¶ Examen. Ly in pctō mortali. Scilicet tm̄: ad diiam excommunicationis, hæresis, schismatis, degradationis. Nam cum hmōi amittant iurisdōnem q. 19. ar. 6. clarum est ipsos non posse facere indulgentias: & consequenter non comprehenduntur nunc sub ly esse in peccato mortali.

¶ PROB. 1 Quia posse facere indulgentias consequitur iurisdōnem: & hæc non amittitur per peccatum mortale: 2 Quia (ly sicut si fierent &c) dans indulgentias remittit pœnam nō ex ui meritorū suorū, sed meritorū recōditorū in thesauris ecclesiæ.

¶ NOT. Omnia patent ex supradictis articulis. Vide tamen p A pleniori notitia, de non amissa ptāte prælatorum malorum, q. 19. ar. 5. not. 1. 2. post respons. ad primum: & de thesauro ecclesiæ nunc dicto q. 25. ar 2. app.

1m de maiori. Nihil. ℞. De suo non, de alieno. S. sunt &c. Iam .n. dictum est; quòd de suo non influit dans indulgentias (qd est idem cum ly non ex ui meritorum suorum,) sed q; de alieno (quod est idem cū ly ex ui meritorū reconditorum in thesauris ecclesiæ.)

¶ NOT. Sic intelligitur illa authoritas Ecclesi. 34. Ab immundo quis mundabitur? & illa, nemo dat qd nō habet; & aliæ similes. Vt dicamus Ab immundo, uirtute immundi, non uirtute alteri* ministrata ab immundo &c. Et nemo dat; s. de suo, non de alieno &c. Sic de alijs similib. dicito. *concl.*

2m de maiori. Maius est. ℞ quā tum ad potestatē non, quantum ad utilitatem. S. Tunc &c. Vt patet in lra applicando ut decet.

APPENDIX.

1 EX articulo habes ¶ Primò quo modo per rationem dissipes hæresim Io. Huss. (ut hr̄ ex Conc. Constanciensi sess. 15.) dicentis: q; ptātem à Deo nemo recipit, qui non sequitur Chrm in moribus. Item omnes alios errores supra recitatos q. 19. art. 5. appen Item Valdensium (ut refert Alfonsus de Castro) dicentium; peccatoribus, & sceleratis potestatem, & dona sua Deum non præstare. Item dicentium, quòd peccati mortalis reus non potitur authoritate ulla tam ecclesiastica, quàm laicali: sed peccati mortalis causa amitti omnem potestatem. Item errorem Iacobi præpositi (Prat. Iacobus præpositi) dicentis; qui manat in peccato mortali non manet in bapatismo, in sacerdotio, in episcopatu, in Papatu. *Vál. p. 5. Eccl. &c.*

¶ Secundò habes: quō p rōnem ostidas; errores pdictos meritò damnari à &c. ut supra q. 19. ar. 5. in tex. & no. 1. & 2. post ad 1m. & app. item a Dn̄o Hierem. 27. Ego nunc dedi oēs terras istas in manu Nabuchodonosor Regis Babilonis, serui mei. Insup & bestias agri dedi ei, ut seruiant illi: & seruient ei omnes gentes, & filio eius, & filio filij eius &c. Gens, & regnum, quod non seruierit Nabucodonosor Regi Babilonis, & quæcūque nō curuauerit collū suum sub iugo Regis Babilonis, in gladio, & fame, & peste uisitabo super gentem illam &c Porrò gens, q̄ subiecerit ceruicē suam sub iugo Regis Babilonis, & seruierit ei; dimittam eam in terra sua, & colet eam, & habitabit in ea &c. Subijcite colla uestra sub iugo Regis Babilonis, & seruite ei, & populo eius: & uiuet is. Hæc ibi. Quibus sanè uerbis ostenditur, q; Reges alias legitimi quantumcunque mali, retinent ptātem, & q; subditi eis obedire tenentur in his, quæ contra Deum non sunt; & sic obediendo, gratam rem Deo faciunt. A fortiori, uel saltem à simili, habes ex hac ipsa authoritate: quid de ptāte sacerdotali, etiam in peccato mortali existentium, dicas. Et nota hinc: quanta damnationis sint rei supradicti errantes: quando Deus tantum zelat, & pro Infideli Rege, & contra non obedientes ipsi Regi. Item manifestius ad literam damnat à Principe Apostolorum 1 Petr. 2. Serui obedite in omni timore dominis, non tm̄ bonis & modestis; sed etiam discolis. Item Marc. 6. Et uocauit duodecim & cœpit eos mittere binos, & dabat illis ptātē spirituum immundorum &c. Et exeuntes prædicabant, ut pœniam agerent, & dæmonia multa eijciebant. Ecce: q; dæmones Iudæ, qui unus ex duodecim diabolus erat Io. 6. ptātem à Chro habenti & nolenti: es subijciuntur, & obediunt. Negantes ig tur prælatorum malorum ptātē remanere in eis, & ob hoc nolentes eis obedire, usq; dęmonis peiores.

Ne adtaliquis ipsorum errantium subterfugiat dicens, q tūc in das nondum erat Diabolus (quod sit de boc; & q sine rōne dici, & consequenter improbabile, uideatur) constringendus est per authoritatē Matt. 7. Multi dicent mihi in illa die, dñe dñe nōne in noie tuo dęmonia eiecimus? Et tunc confitebor illis, qa nunquàm noui uos. Vbi nota in ly nunquàm, & ly noui. De notitia siquidem approbationis, qua quis ē in gra Dei, loquitur: & dicit eos nūquàm fuisse in gratia sua, & tñ dæmonia in noie suo eiiciebant. Erant ergo in peccato mortali proculdubio tales: piātem hñies: & tñ piātem per illud nō amiserant, in cuius signum manifestū est, q dæmonia coactiuè per piātem illam de corporibus eiiciebantur. Negantes igitur prælatorum malorū potestatem remanere in eis, &c. ut supra.

3 ¶Tertiò habes, quō per rōnem prædicta scripturarum, & patrum, pro quanto iurisdōnem in malis remanere, & consequēter malos aliat iurisdōnem prius habentes posse indulgētias facere insinuans, & intelligas, & declares & defendas.

4 ¶Quartò uides, qūn ex usu uteissim Angelicæ doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

QVAES. XXVII.

De his quibus ualent indulgentiæ, in quatuor articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quib. ualet indulgentia.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primo, Vtrum indulgentia valeat existentibus in mortali peccato.

¶Secundò, Vtrum ualeat religiosis.

¶Tertio, Vtrum ualeat non facienti illud, pro quo indulgentia datur.

¶Quartò, Vtrum ualeat ei, q indulgentiam facit.

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentiæ ualeant existentibus in peccato mortali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd indulgētia ualeat existentibus in peccato mortali. Quia aliquis potest alteri mereri etiam in peccato mortali existenti, gratiam, & multa alia bona; sed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc q merita sanctorum [h] applicantur ad istum, ergo habent effectum in illis, qui sunt in peccato mortali.

2 Præt. Vbi est maior [h] indigentia, magis habet locum misericordia, sed ille, qui est in peccato mortali, maxime indiget; ergo ei maxime debet fieri misericordia per indulgentiam.

SED CONTRA, Membrum mortuum non suscipit influentiam ab aliis uiuis: sed ille, qui est in peccato mortali, est quasi membrum mortuum, ergo per
G indulgentias non suscipit influētiam ex meritis uiuorum membrorum.

RESPONDEO, Dicendum, quod quidam dicunt indulgentias ualere etiam existentibus in mortali peccato, non quidem ad dimissionem pęnæ, quia nulli potest dimitti pęna, nisi cum dimissa est culpa: qui enim non est consecutus operationem dei in
H remissionem culpæ, non potest consequi remissionem pęnæ a ministro Ecclesiæ, neq; in indulgentiis, neque in foro pęnitentiali; ualent tamen eis ad acquirendum gratiam. Sed hoc nō uidetur uerum, quia quàmuis merita illa, quæ per indulgentiā cōicantur, possint ualere ad merendum gratiam, non tamē propter hoc dispensantur, sed determināntur ad remissionem pęnæ, & iō
I [m] nō ualent existentibus in peccato mortali, [n] & ideo in omnibus indulgentiis fit mentio de uere contritis, & confessis. [p] Si autem fieret communicatio per hunc modum: Facio te participem meritorum totius Ecclesię, uel unius congregationis, uel unius specialis personæ, sic posset ualere ad merendum aliquid illi, qui est in peccato mortali, [q] ut * prædicta opinio dicit.

* Th. ubi sup. ar. 5. q. 1. & se. 104

QVÆST. XXVII. ART. I.

CONCL. 1ª. Indulgentiæ nō ualent existentibus in peccato mortali.

¶PROB. Quia indulgentiæ determinātur ad remissionem pœnæ (patet ex intētione dispensantium illas,) & nulli pōt dimitti pęna, nisi cui dimissa est culpa (cū qui non est cōsequutus operationē Dei i remissione culpæ, nō possit consequi a ministro ecclesiæ remissioné pœnæ.) ¶NOT. Tñ ò clarior est pbatio, intentumq; aptius cōcludit quāto bonorū cōicatio p indulgentias facta trahit uim ab intētione facientis: Vt q. 25. ar. 2 ad 3m. Quòd aūt pœna nō possit dimitti ei, q manet in culpa; patet exēplo dānatorū. Quia. n. i eis sp manet culpa in æternū, iō ab eis nunquā in æternū tollet pęna. Patet idē p dictū uulgatissimū Philosophi. s. posita cā ponitur effectus, & remota remouetur. Cā. n. pęnę est culpa, uū remanēte culpa necessario manet & pœna. Adde, q pęna, de qua loquit pbano est tpalis, & hæc præsupponit nō uū culpā eē dimissā sed et pœnā æternā (ut patet ex Conc. Trid. sess. 6. c. 14. & sess. 14. c. 8. cuius literæ alias adductæ sunt.) Mō pęna æterna existenti in peccato mortali non est dimissa, quandoquidem hæc duo incōpatibilia sunt, ergo nec pęna temporalis dimitti unquā poterit.

¶CONCL. 2ª. Si cōicatio bonorū nō fiat p indulgētias, sed per hūc modū (. s. facio te participē meritorū totius ecclesiæ, uel uniue congregationis, uel unius s[...]alis personæ,) sic posset ualere ad merendum aliquid ei, qui est in peccato mortali.

¶NOT. Vide modestiam, & ingenium S. Doct. Modestiam in hoc, q quāuis falsam opinionē impugnet, & expugnet, tñ utitur hoc uerbo, ut. Ingenium aūt in hoc, q falsam opinionē ad bonū sensum, sm q pōt fieri, reducit. Hæc uero duo non solū hic, sed & ubique fermè notato. ¶Examen. Ly ad merēdū. Scilicet merito cōgrui, nō aūt cōdigni. Meritū. n. cōdigni nō extēditur, nisi in Chro, ultra psonā illam, q gratiam hēt. Meritum uero congrui, & ad alias psonas extenditur. Quia. n. hō constitutus in gra uoluntaté Dei adimplet, cōgruū ē sm pportionē amicitiæ, ut Deus impleat hois illius amici sui uolūtaté in saluatione alterius, maximè cum Deus sit liberalior hoīe ca audiente amicū suū in hoc, q inimicū qñq; ratuitu ipsius amici recipit in grām. Ad hoc confirmandū ualere; ōt illud ecclesiæ: q Sācta Moni. ha B. Aug. mī deuotis. multo semine lachrymarū charitatis uisceribus ipsū genuit Chro. De hoc merito duplici, & q cōgrui possit mereri q alteri, vide 1. 2. qō. 114. ar. 6. Ly posset. H. d. ad denotandū, q non sp sequitur effectus merēdi grām de cōgruo alicui alteri. Pōt. n. effectus iste impedire ex parte eius: cui Sāctus aliqs iustificationē desiderat. In huius signum dī Hierem. 15. S steterit Moyses & Samuel coram me, non est aīa mea ad populū istū. Etiā en norunt omnes, q Moyses & Samuel erant amicissimi Dei, sicut & hi, de quibus ad idem significandum legitur Ezech. Si fuerint tres uiri isti in medio eius * Noe, Daniel, & Iob, uiuo ego dicit dñs, non liberabunt filios & filias, sed ipsi soli liberabuntur. ¶Ly aliquid. Scillcet, uel gratiam, uel aliqd tpale, seu bonum, seu mali euitationem. Licet. n. principaliter p ly aliquid, intelligat gratiam, ut primæ opīonis, quam ad bonum sensum reducit, conformetur, tamen potest intelligere etiā aliquid temporale, de quo loquitur Ezechielis authoritas adducta secundum plenum sensum (ut contextus edocet) loquitur.

Modestia & ingenium.

Concl. 2a

concl. s

*Hoc eodē corp.

¶PROB. Quia, tanquàm clarum, hoc præsupponitur.

¶NOT. Quòd merito id, uelut clarū, præsupponatur, potes uidere in 1. 2. loco supra in exam. nūc citato, & conijcere ex dicto papæ Inn. 3. in Conc. gñali Later. circa fi. in app. seq. adducendo. Hinc ex 2. concl. interī cōsideres, quātū iuuet cōicatio bonorū, q in aliqb. societatib. (puta, Sanctis. Rosarij) solet fieri inter cōfratres, & receptio ad gratias ordinis alicuius (puta prædicatorū,) quæ nonnullis personis benefactricibus solet aliquando specialiter donari, et acceptatio ad participationem omnium bonorū in aliquo collegio fiendorum, et similia.

De cōicatione bonorū prædicali.

1m de minori. Applicantur. ℞. propter remissionem pœnæ habendam: non, propter gratiã merendam. §. Vt patet supra, & maximè q. 25. ar. 1. & 2. Tunc nihil &c. ut ex not. post prob. concl pri. apparet. Quòd autem aliquis possit mereri gratiam existens in peccato mortali (ut in maiori propositione dicitur,) est extra propositũ.

2m de maiori. Maior indigẽtia. ℞. & maior capacitas. §. Tunc &c. ut patet in textu. Propositio ergo maior erat insufficiens. Non. n. misericordia magis habet locum, ubi est maior indigentia nisi etiam ibi, sit maior misericordiæ capacitas.

¶NOT. Misericordia hẽt ꝓ obiecto, nõ miseriam præcisè (ut trahitur ex hoc risu) sed miseriam misericordiæ capacẽ. Tunc autem miseria est capax misericordię, qñ est capax subleuationis, cũ misericordiæ sit subleuare miseriã. Tunc uero subleuationis est capax, quãdo non habet secum impedimentũ ad hoc, ut subleuari non possit: quod est esse in pctõ mortali formaliter, maximè si adiungatur obstinatio in uolũtate. Dixi ly formaliter, ad differentiam illius, q peccauit mortaliter quidem: sed tamẽ est saltẽ attritus de præterito, habent propositum cauendi de futuro. Hinc habes resoluta multa dubia, stãte nihilominus infinitate misericordiæ Dei qñ ipsi miæ non assignatur obiectum proprium, quod est miseria subleuabilis. i. miæ capax (ut textualibus literis ntar.) Patet ergo ex dictis considerati, quare damnati, licet miserrimi sint, nunquam subleuabuntur a miseria: & q pp hoc nihil pôt obiici misericordiæ diuinæ, quasi quòd infinita non sit. Discurre etiã de scelestis multis tum fidelibus, cũ infidelib. in pñti uita, quare nũquàm e peccato miseria releuentur, licet misericordia diuina infinita sit. Hæc dicta sint pro responsi ad maiorẽ intelligentia tũ.

Obiectũ misericordiæ.

Et per hoc patet solutio ad primum.

AD SECVNDVM dicẽdum, quod quàmuis sit magis indigens, qui est in peccato mortali, tamẽ est minus capax.

ARTICVLVS II.

Vtrum indulgentiæ ualeant religiosis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non ualeant religiosis. Non enim competit eis [h] suppleri, ex quorum abundantia aliis suppletur; sed ex superabundantia operum satisfactionis, quæ sunt in religiosis aliis suppletur per indulgentias, ergo eis non competit per indulgentiam suppleri. C

¶Præt. In ecclesia non debet aliquid fieri quod [h] inducat religionis dissolutionem: sed si religiosis indulgentiæ prodessent, esset occasio dissolutionis disciplinæ regularis, quia religiosi nimis uagarentur per huiusmodi indulgentias, & pęnas impositas in capitulo sibi negligerẽt: ergo religiosis non prosunt.

SED CONTRA, Nullus ex bono reportat damnum, sed religio bonum est, ergo religiosi non consequuntur hoc damnũ, ut eis indulgentiæ non ualeant.

RESPONDEO, dicendum, qm tam secularibus quàm religiosis ualent indulgentiæ, dummodo sint in charitate, & seruẽt ea, quæ pro indulgentiis indicũtur, [a] non enim religiosi sunt minus adiuuabiles meritis aliorũ, quam sæculares.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis religiosus sit in statu perfectionis, tamen ipse sine peccato uiuere non potest: & ideo aliquando propter peccatum aliquod commissum sit reus pœna, potest tamẽ per indulgentias ab hoc expiari. Non enim est inconueniens, si ille, q est simpliciter superabundans aliquo tempore indigeat, & quãtum ad aliquid, & sic indiget supplemento, quo subleuetur. Vnde dicitur Galat. 6. Alter alterius onera portare. C

AD SECVNDVM dicendum, q propter indulgentias non de-

A gentiæ habentruim ex intentione dispensantis, & dispensans nõ habet intentionem dandi illas, nisi uerè pœnitentibus.

¶Secundo habes, quomodo per S. Thomam ostendas, meritò insinuatum ab Innoc. 3. in concil. generali Later. sess. ult. q cũ ca oo bonorum potest mereri gratiam aliis, & hãc communicationem non esse per modum indulgentię. Ibi. n. datis indulgentiis eũtibus, uel aliis subuenientibus, ad terrã sanctam, subiũgitur, per modũ communicationis. Oibus ẽt piè proficiscentib. in hoc opere communi uniuersalis synodus omnium beneficiorum suorum suffragiũ impartitur, ut eis dignè proficiat ad salutem. Hæc ibi. [a]

¶Tertiò habes: quõ p rõnẽ prædicta Patrium, pro quanto existentibus in mortali indulgentias non ꝓdesse, communicationem q̃ue bonorũ factam per alium modum prodesse, insinuant, & intelligat, & declares, & tuearis. [b]

concl. m

¶Quarto uides, quomõ ex iis uerissim Angelica doctrina hæc consolidetur, & declaretur.

QVÆST. XXVII. ART. II.

CONCL. Tam secularibus, quam religiosis ualẽt indulgentiæ; dummõ sint in charitate & seruẽt ea, quæ pro indulgentiis indicuntur. [1]

¶PROB. Quia re- D ligiosi non sunt minus adiuuabiles &c. ut in textu.

¶NOT. pro noticia melioris probationis ꝓdictæ, uide responsionem ad primum, & argumentum ly sed contra.

1m maior. Non competit eis suppleri, ex quorum abundantia aliis suppletur. ℞. li ij aliqñ, & quantum ad aliquid, non indigeant, non aliter §. Tunc &c. Licet. n. ex abundantia religiosorum spirituali suppleatur ordinariè aliis (ut arguitur,) tamen non sit ex hoc, quòd religiosi ipsi aliquando, & quo ad aliquid non indigeant auxilio aliorum.

¶Examen Ly aliqñ, seu ly aliquo tpe. Scilicet iuxta fragilitatẽ humanã considerãdo, non iuxta perfectionis statũ. Nã religiosus: ex hoc, q est in statu perfectionis, non desinit eẽ irõ labilis naturæ. Argũ ergo loquens de religioso nõ debet considerare solum mõ illũ iuxta statũ pfectionis (ut facit,) sed recordari, q ẽt ẽ hõ. Et iõ respõsio utrunq; cõsiderãs, tanq̃ corrigẽs argumẽti defectũ & dicit, q relig nsur hẽt abũdãt. ã ad supplẽtũ ꝓ aliis, & q nihilominus hẽt pr inopiã, ut suppleatur ipse ab aliis. Q. d. abundan- E tia religiosi ex statu pfectionis, inopia uero eiusdem ex fragilitate humana, pendet. Q d ãt religiosi sint in statu pfectionis (ut ista supponit,) uide 2. 2. q. 184. ar. Ly q̃tum ad aliquid. Scilicet, saltẽ reatus pœnæ: uel a multis annis, uel quotidianis casib. debitæ. Dato. n. casu p impossibile, quòd religiosus, postq̃ multis annis in religione mãsit, non peccaret ẽt uenialiter, pôt adhuc indigere pro ipse illo auxilio aliorum ad hoc, ut subleuaretur, non à culpa quidem, cum per casum datum non amplius peccaret, sed à pęna quam pp præcedentia sua peccata meruerat. Nũc aũt quia uenialiter peccat, q̃ uis forsan non peccaret mortaliter, indiget subleuari quantum ad aliquid pœnæ, & quam per peccata præterita meruit, & quam per peccata quotidiana.

2m de maiori. Quod inducat. ℞. De se, non, de malo intellectu aliquorum. § Tunc &c. Neque. n. dans indulgentias, neque ipse indulgẽtiæ de se, inducũt ad dissolutionẽ regularis disciplinæ, quibus immiẽt ad aliqd bonũ.

APPENDIX. 21

EX articulo habes ¶Primo quõ per rõnem ostẽdas, meritò insinuatum fuisse à summis Pontificibus & Conciliis, q indulgentiæ non prosunt existenti in pctõ mortali. Insinuatum uero est hoc ab Innoc. 3. in Conc. Later. sess. ult. qñ dabatur indulgẽtia ꝓ expeditione ad terrã sanctã: ubi dicit indulgentiã dare contritis, & confessis. Item à Papa Bonif. 8. de pœnit. & remiss. in extrauag. cõm. Antiquorum. ibi. n. dr, pro consecuturis indulgentias iubilei ly uerè pœnitentibus & confessis. Item a Clem. 6. ibi cap. Dudum. ubi dicit ly oibus uerè pęnitentibus & confessis: & circa finem capituli ly qui pro ea prosequenda ad easdẽ Basilicas &c. uerè pœnitentes (ut præmittitur) & confessi eandem indulgentiam consequãtur. Item a Leone X. in Conc. Later. sess. 9 ubi idẽ hr, qñ dat indulgentias orantibus pro pace. Item (ut summar è dicatur) à Conc. Constantiensi sess. 17. ubi dant indulgentias orãtibus p o S g ismundo Imperatore dicit ly in forma consueta ecclesiæ (intelligentur, uerè contritis, & confessis) Quo utiq; uerbo satis demonstrat, q consueta est ecclesia non dare indulgentias, nisi uerè contritis, insinuant per hoc, q indulgentiæ non ꝓsunt existentibus in pctõ mortali. Vñ ẽt hr: quòd dato per impossibile quod possent tal in pctõ mortali existenti ꝓdesse quantum est ex parte ipsius peccatoris, non tñ prodessent de facto, qm indul-

Vnl. p S. Eccl.

Nam inuitare ad bonum quantum est de se (ut patet) non inducit ad malum: quod tunc esset, si indulgentiæ inducerent de se ad dissolutionem religionis, (ut innuit litera.) F Item meritò damnari ab eodem Leone in eadem bulla cuius dānationis particulam, uide supra q. 1. ar. 1. app. addendo & q 24. ar. 1 app. De Luthero superius dixi ly quasi reuersus ad se &c. quatanquam quod indulgentias per hoc aliquatenus admiserit excusans se, id ipsum reuocauit. Vnde ait. Has propositiones (ut dixi)

¶ *Corollarium.* Restat ergo ut ex mala intelligentia aliquorum religiosorum proueniat: quod occasione indulgentiarū frigescūt in obseruātia regularis uitæ ordinis sui. Quę quidē intelligentia idò mala dicitur quia minus bonum præferūt maiori bono. Minus enim bonum est, quod affertur per indulgētias, cum sit remissio pęnæ temporalis: maius autē est, quod affertur per obseruātiam canonicæ religionis, cum sit adeptio præmij essentialis. Mala quoque ipsorum intelligentia in hoc est: quia credūt, per indulgentias pœnas oēs quascunque iniūctas relaxari: quod sanè falsum est. Nam indulgentiarum est remittere pœnas in foro pnīali debitas (uel quia dimissa culpa relictæ sunt, uel iniunctæ) non autem pœnas in capitulo religiosorum, quod est quasi forus iudicialis.

bet dissolui regularis obseruantia, quia religiosi magis merētur religionem suam seruando, quā tum ad præmium uitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo, quàmuis minus quantum ad dimissionem pęnæ, quod est minus bonum; nec iterum per indulgētias dimittuntur pęnæ iniunctæ G in capitulo, quia in capitulo agitur quasi forum iudiciale, magis quàm pœnitentiale. Vnde etiā non sacerdotes capitulū tenent; sed absoluitur à pęna iniuncta, vel debita pro peccato in foro pęnitentiali.

ARTICVLVS III.

Vtrum ei qui non facit id, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari. H

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ei, qui nō facit pro quo indulgentia datur, possit quādoque indulgentia dari, quia ei, qui non potest operari, uoluntas pro facto, h reputatur, * sed aliquando fit indulgentia pro aliqua eleemosyna facienda, quam aliquis pauper facere non potest, & tamen libenter faceret, ergo indulgentia ei valet. I

¶ 2 Præt. * Vnus potest pro alio h satisfacere: sed indulgentia ad remissionem pęnæ operatur sicut, & satisfactio, ergo unus pro alio potest indulgentiam accipere, & sic ille consequeretur indulgentiam, qui non facit hoc, pro quo indulgentia datur.

SED CONTRA. Remota cā remouetur effectus, si ergo aliqs non facit hoc, pro quo indulgētia datur, quod est indulgentiæ causa, indulgentiam non consequitur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd non existente conditione, non consequitur illud, quod sub conditione datur, unde m cum indulgentia detur sub hac conditione, quòd aliquis aliquid faciat, vel det, si illud non exerceat, indulgentiam non consequitur. n

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc intelligitur quantū ad præmium essentiale: sed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pęnę: uel aliquid huiusmodi.

AD SECVNDVM dicendum, quod opus proprium pôt quis applicare per intentionem cuicunque uoluerit, & ideo potest pro quocunque uult satisfacere: sed indulgentia non potest applicari ad alterum nisi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cum ipse applicet ad faciētem, uel dantem hoc, aut illud, ille non potest, qui hoc facit ad alterum, hanc intentionē transferre. Si tamen sic fieret indulgentia ille, qui facit, vel pro quo fit, haberet tantam indulgētiam, ualeret ei pro quo fit; nec tamen iste, qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, sed ille, qui indulgentiam sub tali forma facit.

reuocaui antea rogauique, & adhuc rogo oēs tum bibliopolas, tum lectores, ut ea, quæ de indulgētiis disputata & scripta a me sunt, exurant. Nesciebam. n. tū, cū ea laborarē, Papā eē antichristum: qui his & similibus opationibus erroris, (Sathana imperāte) orbem perderet Christianum. Hucusque uerba uomitus Lutheri. Verum quod sit de sua reuocatione tantis maledictis uallata Deus uideat, & iudicet. Catholicis interim nobis scire sufficiat: & quod honor est boi, quod separat se a contētionibus; & quod oēs stulti miscentur contumeliis. Prouer. 20 Porrò quod Romanus Pōtifex non sit antichristus, quinimò & quod sit ut antichristo totaliter cōtrarius, ostensum est manifestè supra q. 6. 21. ar. 1. app. cōsulus est & ualor indulgētiarū & quod (Christo dño operāte) orbē saluāt Christianū indulgētiæ ipsę, declaratū q. 25 art. 1. & 2 & consequenter, quod rōb tioris, sed uerius tatis, opera sunt. Vide Roffensem contra articulos erroneos 21. & 22. Lutheri. concl. m

APPENDIX.

Vtil. p. 5. Eccl. *casus fu per Ps. 31 sup illud, dixi confitebor, & gl. or. ibi. *q. 13. a. 2.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quō per rōnem teneas errorem Lutheri (ut refert Leo X. in bulla contra errores eius,) qui, quasi reuersus * ad semetipsum, & pœnitens de negatione totali indulgentiarum, tādem dixit: quod indulgētiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris solūmō & impatiētibus. Vñ addit ille: indulgētiæ non sunt necessariæ, nec utiles mortuis, seu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui nō commiserūt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica; his, qui meliora operantur.

3 ¶ Tertiò habes: quō p rōnē prædicta Leonis, Clementis, & aliorū Pontificū, pro quanto utilitatē indulgentiarū ostēdunt ad religiosos extendi, & probes, & declares, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quō ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, et consolidet. QVÆS. XXVII. ART. II.

2 ¶ Secundò habes: quō per rōnem errorem eius (quatenus religiosos eximit ab utilitate indulgentiarum) ostendas meritò damnati à Bonifacio 8 immò & à suis prædecessoribus. Antiquorum habet relatio. quod accedentibus ad honorabilem Basilicā principis Apost. de vrbe concessæ sunt magnæ indulgētiæ pctōrum. Nos igitur &c. hmōi indulgentias oēs approbamus authoritate Apostolica: & Apostolicæ plenitudine potestatis oibus accedētibus &c. Hæc ille; de pęnit. & remiss. extrauag. com. Vbi religiosos nō excludit, sed includit p ly oibus (ut patet.) Item a Clem. V I. ad Archiepm Terraconen. eiusq; suffraganeos. Dudū de fratrū nrorum consilio & plenitudine Apost. ptātis indulgentiam &c. cunctis Christi fidelibus &c. Statuentes ut uniuersi fideles &c. qui uisitauerint &c. plenissimam suorū oīum pctōrum ueniā consequantur. Hęc ille, & recitantur ibidē. Vbi religiosos &c. ut supra. Item a quotidianis bullis indulgentiarum, quæ ab apost. sede emanāt p tpe: in quibus (ut patet) includuntur & religiosi p ly Christi fidelibus, uel ly oibus utriusque sexus Christi fidelibus & hmōi.

K CONCL. Cum indulgētia datur sub hac cōdōne, quod aliqs aliqd faciat, uel dettis illud nō exerceat, indulgētiā nō cōsequitur. 106

¶ NOT. Per hoc, quod Papa dat indulgētias cum annexa cōdōne, dat intelligere: quod licet sit Christi vicarius gñalis, non hēt ptātē excellentiæ in condonando peccata solo iussu. Sibi. n. Christus hāc propriam reseruauit 3. par. q. 64. ar. 3. & 4.

¶ PROB. Quia non existente conditione, non consequitur illud, quod sub conditione datur.

1m de maiori. Reputatur. q. Quantum ad præmium essentiale: non quantum ad quoddam accidentale §. Tunc &c. Nam consequi indulgentiæ effectum, qui est remissio pœnæ temporalis, computatur inter præmia accidentalia.

¶ NOT Videnda est forma indulgentiarum: quia quandoque pro non ualentibus eleemosinam facere aliquid aliud ponit, in quod commutari possit.

2m de maiori. Satisfacere R. Per intentionem propriam: non, alterius. §. Tunc &c. Nam indul-

indulgentia non potest applicari ad alterum per intentionem A propriam, nisi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cum ipse applicet &c. ut in litera.

¶ NOT. Ex uerbis illis textus ly si tñ fieret indulgentia &c. eli ci uniuersaliter: φ (iuxta mentem Sancti Th.) uidendæ sunt for mæ bullarum, & con siderandæ, antequam de ualore indulgen tiarum talium sic uel sic iudicetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum indulgentia ualeat ei qui facit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod indulgentia B non ualeat ei, qui facit, quia facere b indulgentias est iurisditionis, sed huius in seipsum potest exercere ea, quæ sunt* iurisditionis, * ergo nullus potest indulgentiæ a se factæ particeps esse.

¶ 2 Præt. h Secundum hoc, ille qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico facto, sibi pœnã remittere omnium peccatorum, & ita impune peccaret, quod ui- C detur absonum.

¶ 3 Præt. Eiusdem h potestatis est facere indulgentias, & excõi care, sed aliquis non potest excõmunicare seipsum, ergo nec indulgentiæ quam facit particeps esse potest.

SED CONTRA est, quia tunc esset ipse peioris conditionis quam alij, si ipse non posset uti thesauro ecclesiæ, quem aliis dispensat.

RESPONDEO, Dicendum, quod indulgentia debet ex aliqua causa dari, ad hoc quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem prouocetur, qui in utilitatem Ecclesiæ, & honorem dei uergat. Prælatus autem, cui cura Ecclesiæ utilitatis propagandæ, & honoris diuini propagandi est commissa, nõ habet causam, ut seipsum ad hoc prouocet, & ideo, m nõ potest facere sibi indulgẽtiam, sed potest uti indulgentia quam pro aliis facit, n quia aliis subest causa faciendi.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quõ per rõnem ostdas meritò esse insinuatũ à Sisto 4. & à Clem. 6. & a Bonif. 8. φ indulgentiæ non participãtur ab iis, qui non faciũt, quod inibi mandatur. Insinuatum autẽ est a Sixto, de pœnit. & remiss. extrauag. commun. Quemadmodũ operosi &c. qui beatorũ Apost. Petri & Pauli Basilicas, Lateranensem quoque & sãctæ Mariæ maioris almæ urbis deuote uisitarent omnes & singulas indulgentias consequerentur quas an no Iubilæo prædecessores concesserãt &c. Verum quia aiorum saluti fidelium intẽ diuersas indulgẽtias plenarias nõnullis ecclesiis, Monasteriis, & piis locis duximus concedendas, pp quas populorum forsan concursus ad Basilicas antedictas retardari, aut ipsius Iubilæi celebritas minui, uel intermitti posset eum animarum nõ modico detrimento. Nos (nè pp aliarum indulgentiarum hactenus concessarum effusionem annus iubilæus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddantur expertes) omnes & singulas plenarias etiam ad instar iubilæi authoritate Apostolica tenore præsentium usq; ad eiusdem sedis beneplacitum suspendimus: indulgentiis tamen D Basilicarũ & ecclesiarum dictæ urbis in suo plenario robore durantibus. Hæc ibi. Ecce φ summus Pontifex iõ aliorum locorum omnium ab urbe indulgentias suspendit pro tpe iubilæi: nè cõcursus populorum ad urbem pro indulgentia iubilæi consequẽda retardetur: quod non esset, si uoluntate sola iubilæi Romæ existentis possent esse participes. absque hoc φ illius usq; de facto hoies pficiscerentur. Pro quo signi ficando nota ly eum aiarum nõ modico detrimento, & ly aut fideles ipsi à tanto munere reddantur expertes. Item a Bonifacio supradicto ibidem sic. Antiquorum &c. statuentes, ut qui uoluerint hmõi indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes, si fuerint Romani, ad minus 30. diebus continuis seu interpollatis, & saltem semel in die; si uero peregrini fuerint aut forenses, simili modo diebus 15. ad Basilicas easdem accedant. Hæc ibi. Vbi, quia de facto accedere necessarium esse ducit uolentibus indulgentiam: iõ inter Romanos, & ab extra uenientes, spatium dierum prædictum cum differentia assignat. Dat ergo p hoc intelligere Papa: φ indulgentiæ non ualent iis, qui condicionem positam in forma illarum non seruant. Item à Clemente supradicto ibidem. Dudum de fratrum &c. quicunque uoluerint indulgentiam hmõi assq. si Romani, ad minus 30 si uerò peregrini, aut forenses mõ simili 15. dieb. ad pdictas Basilicas accedere teneantur. Hæc ibi. Ex quo dic, ut supra. Et quia condiciones & formæ indulgentiarum uariari quãq; tangebatur, in rñsione ad 2m, iuxta quarum tñ tenorem quo ad consecutionem remissionis oportere nos regulari, connotabatur: iõ p hoc notanda sunt, q subdun ut ab ipso Clemente sic. Adiicientes: ut hi etiam, qui p ea p equenda ad easdem Basilicas accedẽt, post iter arreptum impediti legitimè, quo minus ad urbem illo anno ualeant peruenire, aut in uia, uel dierum pfixato numero non completo, in dicta urbe decesserint uerè pœnitentes (ut præmittitur) & confessi, eandem indulgentiam consequantur. Hæc ibi. Et est rarum hoc in bullis additum: iõ speciatim ipsum adducere placuit. Tu ergo singulas uerbatim (ut at textus innuit) diligentes ubique considera formas.

¶ Secundo habes: quõ per rõnem supradicta Pontificum, pro 2 quanto indulgentias nõ prodesse dicunt facientibus illa, quæ iniungunt, & intelligas, & declares, & tuearis.

¶ Tertio uides, quomodo ex iis uersim Angelica doctrina 3 præsens declaretur, & consolidetur.

Margin: Vul p S. Eccl. &c. — *Sup. q. 6. 22 ar. 4. 1 arg. sed contr. — *Verb dẽ dictũ est.

QVÆST. XXVII. ART. IIII.

CONCL. Qui facit 107 indulgentiã non põt sibi eã directè facere, sed potest uti indulgentia, quam pro aliis facit.

¶ NOT. Quẽadmodũ oculus nõ põt seipsum uidere: nisi reflexè, puta inspiciendo speculum. Sicut ergo per hoc, φ relucet in alio, uidet seipsũ: ita per hoc, φ authoritas prælati relucet in indulgentiis à se datis aliis, põt prælatus ipsa participare fructũ illi9 authoritatis suę. Videtur ergo facere indirectè indulgẽtiã sibi: ad cuius rei differentiam conclusio dicit ly directè.

¶ PROB. 1 Quia faciendi sibi indulgentiam nõ subest cã (cũ prælatus ipse non habeat causã, ut puocet se ad hoc, pp quod indulgentiæ dari debent,) & indulgentia debet fieri ex aliqua causa (q. 25. ar. 2. in fi. corpor.) 2 Quia (ly sed potest &c.) præsupponitur hoc, tanquàm patens (ut manifestat responsio ad primum.)

¶ Examen. Ly quia aliis subest causa faciendi Quasi dicat textus. Non est eadem ratio de facere indulgentias aliis, & facere sibi. Nam, φ quis faciat eam sibi, non subest cã; φ uero faciat aliis subest causa. Patet ergo: φ ly quia aliis subest cã faciendi, nõ sunt uerba pbantia, φ aliquis possit uti indulgentia data aliis (ut prima facie uidetur:) sed sunt uerba ostendentia, non esse simile de facere indulgentiam aliis & sibi.

¶ Ly Prælatus non habet causam, ut prouocet se ad hoc &c. Lege totum textum: & caue, nè sensum falsum pro uero inde accipias. Loquitur siquidem textus hic de habere causam prouocandi ad aliquem actum &c. per aliquid iurisditionis ecclesiasticæ: non autem per aliquid ad personam suam priuatam pertinẽs. Sciendum igitur, φ ultimo modo habet causam maximè prælatus (cum quanto in gradu superiori, tanto in periculo maiori, uersetur) semetipsum excitandi) seu prouocandi ad actus illos bonos Patet quoque id ab exemplo: quoniam prælati doctissimi simul & sanctissimi (ut Gregorius primus, & Aug.) per actus proprios ad priuatam suam personam pertinentes prouocarũt se, & non semel, ad actus in honorem Dei, utilitatemque ecclesiæ uergentes, puta per orationes, prædicationes lectiones, &c. Quòd si dicatur; Prælato commissa est cura ecclesiæ utilitatis propagã E dæ & honoris diuini propagandi, & ideo non habet causam ut prouocet se ad huiuscemodi actus: aduerte, quòd nimis erratus, cum oppositum concludendum sit. Nam ex eo, quòd prælato commissa est cura illa, sequitur: quòd ipse prouocandi se sic ad tales actus habet causam; & maiorem sane, quàm subditi: tum quia debet dare bonum exemplum illis, tum quia debet esse sanctior uniuersis. Nisi uero se in talib. actibus exerceat, utuũ ũhorũ efficient, qm hõ est, & natura hois, nisi p puocet ad bonum, p fluit in malum. Cæterum platus non hẽt cã p uocãdi se ad actũ bonũ p al qd iurisdõnis ecclesiasticæ à se in semetipsum. Nõ .n. platus seipsum põt uel a pctis, uel à censuris absoluere; aut aliam iurisdõnem in se exercere (ut sup. q. 22. ar. 4. patet,) & cõsequẽter nõ põt p hanc uiã puocare semetipsũ ad actus bonos in honorẽ Dei & ecclesiæ utilitatem uergentes: ad quos tñ põt per eãdẽ uiã puocare alios. Et quare? Rñdetur ex textu, qa plato cura ecclesiæ ppagãdæ p iurisdõnẽ cõmissa est, & non sui. Et iõ dr & hẽ cãm ad hoc, ut puocet subditos p iurisdõnẽ sibi collatam

ad aliquem actum in ecclesiæ utilitatem honoremque Dei uergentem:& non habere causam,ut prouocet se ad hoc,.i.ad talem actum per iurisditionem illam suam. Sic ergo secundum planissimam consequentiam concludendum restat (ut concludit) q̃,cum facere indulgentiam sit actus iurisdõnis, prælatus non potest sibimet facere indulgentiam.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ actus iurisditionis non potest in seipsum exercere, sed eis, quæ authoritate iurisditionis dantur aliis, potest etiam prælatus uti, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus: sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam accipit quam aliis dat:* & G ita etiam Episcopus potest accipere sibi suffragia ecclesiæ, quæ aliis dispensat:quorũ effectus immediatus est remissio pœnæ p indulgentiam, & non iurisdõnis.

Ad secvndvm patet solutio ex dictis.*

Ad tertivm dicendum, q̃ excommunicatio profertur p modum sniæ, quam nullus in seipsum ferre potest, eo quòd in H iudicio non potest idem esse iudex,& reus. Indulgentia autem non per modum sententiæ; sed

¶Corollarium. Ergo potest prælatus, imò & debet prouocare se ipsum ad hoc opus bonum, s.ad quærendam remissioné suorum delictorum (ut patet:) sed non potest prouocare se ad hoc, ex suæ iurisdõnis usu
*In 3.p. q.82. in seipsum. Et sic intendit textus per ly non habet causam,ut se ipsum prouocet ad hoc. Adeo q̃ per ly hoc (ubi tota difficultas consistit) non intelligit S.Th. opus bonum præcisè(ut sufficienter us vis) sed opus bonum proueniés
*Io corp. ar. ex usu iurisdõnis suæ in seipsum. Ad cuius intelligentiam aperiédam prædixerat in maiori textus, q̃ aliquis per indulgentiã prouocatur ad actum
*Supra q. 22.ar.4. bonum: & non dixit absolute, q̃ indulgentia debet ex aliqua cã dari ad hoc, q̃ aliqs prouocetur ad actum bonum. Quare apposuit expressè ly p indulgentiam? Certè poterat facillimè(ut patet)ex contextu subintelligi:& D.Th.maguæ, pro more suo, studebat breuitati. Dicendum ergo, q̃ apposuit uigilanter expressè ly per indulgentiam: ut scires,quid postea referendum in minori esset per ly ad hoc. Quasi per appositionem talem tibi tacitè dixerit. Cum ueneris ad minorem,& ibi uideris ly ad hoc, tu referes illud ad actũ aliquem per indulgentiam (qđ est iurisdõ prælati) factum in honorem Dei & utilitatem ecclesiæ: non autem referes illud ad actum aliquam factum in honorem Dei,& utilitatem ecclesiæ,dimittendo ly per indulgentiam (.i.iurisdõnem prælati.) Sic.n.& I diceres omnino falsum (ut sup.in exam.patuit) & non referres totum medium in propositione maiori positum.

1m maior. Nullus in seipsum potest exercere ea, quæ sunt iurisditionis. ℞. potest tamen uti eis, qui authoritate iurisditionis dat aliis. §.Vt patet in textu ab exéplo de sacerdote Eucharistiam administrante. Tunc nihil &c. Nam,quando indulgentiis datis aliis utitur, non exercet iurisditionem in seipsum : sed accipit effectum indulgentiæ datæ, qui effectus est remissio pœnæ.

¶Corollarium. Negare ergo,q̃ prælatus possit uti indulgẽtiis a se datis esset negare ipsum posse recipere effectum indulgentiarum illarum:qđ claré apparet falsum per hoc,q̃ dare indulgẽtiã & recipe effectum indulgentiæ est ualde differens. Ex eo.n.q̃ nullus hẽt iurisdõné sup se, puenit; q̃ nõ pôt sibi ipsi dare indulgẽtiã.ex eo aũt,q̃ indiget remissione pœnæ,fit,q̃ pôt recipe effectũ indulgentiæ. Ex diuersis uero causis eundẽ effectũ uelle pducere,non est bñ consonũ. Et iõ stat:q̃ ex ista cã, qua nullus hẽt iurisdõné super se,non sequatur,q̃ non possit uti indulgentiis à se K datis;sicut ex ea sequebatur,q̃ non poterat sibi ipsi facere indulgentias. Rursus. Eadem rõne stat:q̃ ex ista cã,qua est indigẽs remissione pœnæ,non sequitur,q̃ possit sibi facere indulgentias,sicut ex eadem sequebatur, quod poterat uti indulgentiis ipsis.

2m de antecedente. Secundum hoc ille, qui facit indulgẽtiã,posset: p aliquo modico facto sibi pœnã remittere omnium pctõrũ. ℞. Negatur hæc.§ Dictum est.n.hic,q̃ requiritur cã,ad dandum indulgentias:& ar.2. q̃ requiritur tum etiã in charitate (qđ nullus scit p certo,) tum seruare ea,q̃ p indulgentiis indicuntur,ad recipiendum illas. Ex consequenti igitur non pro modico facto pœna remittitur Prælato etiam si (ut uerum est) possit uti indulgẽtiis a se datis aliis.

¶NOTA deinde,q̃ si qs,nedũ prælatus, sciés indulgẽtias fore largiẽdas,siue a se,siue ab aliis Prælatis,peccaret sub spe recipiédi postF modũ uenĩã p illas, s. perpetuò falleretur, tũ qa totẽtio dãtiũ indulgentias non est,ut aliqs sic abutatur illis, tũ qa spes illa sua fieret quodãmõ illi in pctm, inquantum liberius peccandi fomentum subministraret. Quòd aũt intẽtio dantium indulgentias nõ sit,ut quis sub spe illarum delinquat, patet:qa in multis indulgẽtiis(quasi per has dest forma intelligẽdi sic oẽs alias.)exprimitur manifesté, q̃ siqs sub spe ueniæ illarũ peccauerint, tunc ei indultũ tale non proderit. Id qđ a simili uf innuisse uoluisse Conc. Cabil. 2.c.36. ubi dicit. Quidã ex industria peccantes p p eleemosynarũ largitioné, q̃dã sibi pmittunt impunitaté. Eleemosina extinguit pctã;sed ea q̃ ant necessitate, aut casu,aut qualibet fiũt fragilitate: ea uero, q̃ ex industria, aut cuiusliber libidinis explendæ cã ideirco fiunt, ut eleemosynis redimantur, nequaq̃ eis redimi pñt: quia, q hoc ppetrant, uſe Deum mercede cõducere, ut eis ipunè peccare liceat. Non ergo quis ideirco peccare debet,ut eleemosynã faciat:sed iõ eleemosinam facere dẽt,quia peccauit. Hæc ibi. Dic ergo in ex illo Concilio ad propositum:& q̃ peccans sub spe indulgentiarum, uf Deum mercede conducere ualla, ut impunè peccet. (Qua propter illi non proderunt indulgentiæ ipsæ:) & quòd quis peccare non debet, ut indulgentias recipiat, sed iõ indulgentias debet recipere, quia peccauit.

Memoria da, pro uenia, uel nõ uenia, pctõrum, uerba Conc.

per modum dispẽsationis cuiusdam, quam homo potest facere ad seipsum.

QVAES. XXVIII.

De solemni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuisa.

Consequenter considerandum est de solemni ritu pœnitentiæ.

Circa quod tria quæruntur.

¶Primo, vtrum aliqua pœnitentia possit publicari, uel solemnizari.

¶ Secundo, Vtrum solemnis pœnitentia possit iterari.

¶ Tertio, vtrum publica sit pœnitentia imponenda.

3m de maiori. Eiusdem pñtis. ℞. Diuerso mõ exercetur:non,eodé mõ.§. Tunc &c ut patet in textu. Nam unus & idem potest & dispensare aliquid aliis & ipsa re dispensata uti;sed unus & idem non potest esse iudex & reus:& consequenter, quod fit per modum dispensationis, pôt uenire in usum illius qui dispensat,quod uero fit p modũ sniæ iurisditionalis,non potest cadere super ipsum ferentem sniam.

APPENDIX.

EX art.habes. ¶Primo:q̃ si o p S.Th.ostendas, meritò insinnatum esse a Papa Boni.f.8.quod superior & non pôt sibi indulgẽtiam facere & pôt uti indulgentia a seipso aliis concessa. Hoc autem tunc ab eo insinuatum est, qñ de reg.iur.in 6.45.reg.dixit.Inspicimus in obscuris,quod est uerisimilius: uel, quod plerunque fieri consueuit. Hæc ibi. Quis aũt nesciat, esse uerisimilius,quòd quis non possit sibi ipsi facere indulgentias, qñ in semetipsum non habet iurisdõnem? Vide q.22.ar.4. Quis etiam nesciat,nec (q̃.s.quis sibi ipsi fecerit indulgentias) nec plerunque factum,imò nec unquàm fieri consuetum? Quòd uero indulgẽtiis à se datis aliis possit quis uti,scimus esse consuetum, nostrisque temporibus & à Romanis & ab alienigenis sæpe uisum ; nã sanctæ memoriæ Pius Quintus ordinis Prædicatorum indulgẽtiis a seipso collatis ecclesias uisitando utebatur, quibus,& aliis suis orationibus rempublicam Christianam est fauctibus Turcarum.1571.(Deo duce) mirabiliter liberauit : ac de hoste prostracto mirabilius triumphauit Nec debet ea en,quòd non possunt sibi indulgentias prælati facere,inferri, quod eis à se datis non possint uti:quoniam huic deductioni obstare se innuit Bonifacius idem:quando per 37. regulam iuris inquit. Vtile, non debet per inutile uitiari. Hæc ibi supra. Vtilitas ergo,quæ ex indulgentiis prouenit,non debet in dispendium negatiuum prælatorum uitiari p hoc,q̃ ipsi sibi inutiliter.i.nequaquam,pñt facere indulgentias. ¶Secundò habes, quomodo per S.Thomam antedicta Bonifacij, pro quanto prælatos sibi negat posse facere indulgentias,in qua datis aliis posse uti affirmat, & intelligas, & probes,& defendas. ¶Tertiò uides quomodo vicissim ex iis Thomistica doctrina præsens,& declaretur, & consolidetur.

Vtil. p S. Eccl. &c.

Pius V. Pôt Max.

QVÆST.

QVÆST. XXVIII. ART. I. A

10 CONCL. Aliqua pœnitentia debet esse publica, & solemnis.

¶PROB. Quia 1. publicum, & 2. grauissimum scelus, & 3. terror alijs incutiendus, & 4. Leuamen à desperatione grauium peccatorum, hoc requirit (vt de his omnib. per ordinem in textu patet).

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solemnizari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeat aliqua pęnitentia publicari vel solemnizari, quia nõ licet sacerdoti etiam metu peccatum alicuius confiteri, quantũcunque publicum: sed per pęnitentiam solemnẽ publicatur peccatum, ergo non debet solemnizari. B

¶2 Præterea. Iudicium esse secundum conditionem fori: sed pœnitentia est quoddam iudicium quod in foro occulte agitur, ergo non debet publicari vel solemnizari. C

¶3 Præterea. Omnes defectus pœnitentiæ reuocat ad perfectũ vt Ambro. dicit, sed solẽnizatio facit contrariũ: quia pœnitentem multis defectibus innectit, nõ enim laicus potest post solemnem pęnitentiam ad clericatũ promoueri, nec clericus ad superiores ordines: ergo pęnitentia non est solemnizanda.

SED CONTRA. Pęnitentia est quoddam sacramentum: sed in quolibet sacramento solemnitas quædam adhibetur, ergo, & in pœnitentia adhiberi debet. D

Præterea. Medicina debet respondere morbo, sed peccatũ quandoq; est publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit, ergo, & pœnitentia, quę est medicina eius, debet esse publica, & solemnis, qua multi ædificentur.

RESPONDEO, Dicendum, quod aliqua pœnitentia debet esse publica, & solẽnis propter quatuor. Primo, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundo, quia maxima confusione in hoc mundo etiam est dignus, qui grauissimum scelus commisit. Tertio, vt alijs sit ad terrorem. Quarto, vt sit ad exemplum pęnitendis, ne desperent, qui in grauib. peccatis detinentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos non reuelat confesslonem talem pęnitentiam iniungendo, quamuis suspicio oriat̃ illũ aliquod enorme peccatum commisisse. Non enim culpa pro certo scitur ex pęna, quia quandoque aliquis pęnitentiam pro alio facit, sicut legit̃ in Vitis Patrũ de quodam, qui ut socium suum ad pęnitentiam prouocaret, ipse cũ eo pœnitentiam egit: Si autem sit peccatum publicum, ipse pęnitens exequendo pęnitentiam confessionem à se factam manifestat.

AD SECVNDVM dicendũ quod pęnitentia solemnis, quantũ ad iniunctionem, non exit forũ occultum, quia sicut occulte quis confitetur, ita occulte ei pęnitentia iniungitur, sed executio exit forum occultum, & hoc non est inconueniens.

AD TERTIVM dicendũ, quod pęnitentia quàmuis reuocet ad &c. vt in textu. E

*Th. in 4. d. 14. q. 1. ar. 5. q. 1. & seq.

*Quęst. 11. ar. 1.

*Id habẽt Aug. li. 3. hipogno. amendi il lius, 10. 7.

¶NOT. Ex primo medio probationis dicas: peccatum esse morbum, ex quo pœnitentia est medicina: & pœnitentiam esse aliquid secundũ se amarum, ex quò illa est medicina. Ex secundo medio dicas quòd multa misericordia simul, & iustitia fit peccatoribus dum confusione in præsenti seculo puniuntur. Iustitia quidem, quia redditur ei quod meretur: Misericordia verò, quia pœna minori (hæc est seculi præsentis) recompensatur maior (hæc est purgatorij pœna). Ex tertio medio dicas quod si publicæ pœnitentiæ canonum peccatoribus assignatæ infligeretur pro diuersitate criminum: tena non tot à multis passim tantaque blasfemię, homicidia, omnis fera generis impudicitiæ ac cætera huiusmodi absque freno, & (quod peius est) quasi per risum committerentur, & tandẽ ex his veluti vijs ad tantum malum proportionans non cadaretur in hęresim. Rursus. Ex multiplicatione tot criminum propter totalem publicæ pœnitentiæ absentiã commissorum agnosce ceu ab oppositis verum sit illud tertiũ medium, scilicet quod talis pœnitentia sit alijs ad terrorem. Confirmatur à Papa Gelasio vniuersaliter hoc in decretis. 2. q. 7. qua propter. Transgressionis aliuo fiat cæteris[illegible] retardatio delinquendi. Hæc ibi. Ex quo patet, quod pœna vnius debet esse emendatio alterius: vt insinuatur in litera præsenti. Ex quo etiam discurre in contrarium: ut supra. Ex quarto demum medio dicas: quod videntes pęnitentiam fieri de magnis peccatis inferũt intra se, quod de huiusmodi peccatis potest esse spes veniæ. Et hoc rursus dicas, quod nulli quantumcunq; magno peccatori denegatur pęnitentia, quia de nullo est desperandum. Si. n. de illo desperaretur, quod scilicet posset peruenire ad remissionem tantorũ suorũ scelerũ: nunc pœnitẽtia ei pro remedio non daretur.

1m minor. Per pœnitentiam solemnem publicatur peccatum. R. negat ista. S. loquẽdo s. de publicatione peccati cõtra sigillũ cõfessionis. q. 1. ar. 1. dictũ assistere. Nõ. n. sacerdos reuelat confessionẽ talẽ pęnitentiã iniungendo, quis &c. ut in textu. Dixi ly loquendo de reuelatione cõtra sigillũ quia si publicat̃ spãliter peccatũ, publicatur ab eo qui talẽ pœnitentiã agit: ex eo quod peccatum illius antea fuit publicè factum.

¶Corollarium. Ex rñsione ergo elicias, quod pctm̃ siue sit antea secrete factũ, siue publicè, nunq̃ à sacerdote talẽ pęnitentiã iniungẽte manifestat̃ spãliter. Non primũ tũ quia suspicio non est sufficiens ad manifestandũ illud; tũ quia ex effectu viso, qui à diuersis causis procedere põt nõ licet pro certo inferre vnã illarũ cãrũ determinatè. Nõ pœnitentia à causis diuersis procedere põt: puta à voluntate ex se solo assũptione; & hoc vel pp expiandũ pctm̃ cõmissũ aut à se aut ab alio factũ; vel pp excitandũ eius proximorũ aut ad fugiẽdũ peccata tã quam pęnã grãdẽ secũ trahentia, aut ad diligendũ magis Deũ, propter eius amorem honores mundi seu oppositiones sustinendũ, (sicut in seipso publicè pęnitẽre videt); vel pp maius meritũ ob suã illã humiliationem apud Deũ acquirendũ; vel pp cõfigurandum se practicaliter Christo Dño, qui tãtas ob nostri amorẽ sępę oumã[illegible] benignissime pertulit ignominias cõtumelias, varijsque generis cõfusiones. Cũ igitur pœnitentia hui' hois publica, quã video, (et quod esset illa cũ oĩb suis exterioribus conditionib. quæ à sacris canonibus pro tali vel tali crimine statuta ẽ) ex causis prędictis, atque alijs multis procedere possit: nõ possũ ego iure dicere, quod propter hãc pœnitẽtiã ẽ mihi vis ã reuelata sit mihi huius hois cõfessio vel pctm̃ à cõfessario illius. Quid si diacro, nescio quid dicã: quia scire ẽ rẽ per cãm cognoscere (si secũdũ philosophũ poster.) & huius pœno rei quæ nã sit cã, determinata nescio (ut ex dictis nũc cuilibet vel mediocriter intelligẽti patet.)

Concil. Ni.

*De pęn. d. 1. c. 86. post med. & l. 3. decre. ti. 38. c. 1.

*Supra q. 13. ar. 2.

2m de maiori Iudicium. R. quantũ ad iniunctionẽ: non semper, quantũ ad executionem. S. Tunc nihil &c. Nam pœnitẽtia solemnis quantũ ad &c. ut in textu.

3m Ex Ambrosio Reuocat ad perfectum. R. test tuẽ dũ in pristinam gratiam: nõ semper, in pristinam dignitatem. S. Tunc nihil &c. Nam quod laicus post pœnitentiam solemnem non possit ad clericatum promoueri, nec clericus ad superiores ordines pertinet ad dignitatem ecclesiasticam: & consequenter non infringit propositum Ambrosij; quod est de restitutione in gratiam Dei.

¶NOT. Laicũ post pœnitẽtiã solẽnẽ nõ posse promoueri ad ordines ẽt minores dicit Cõciliũ Nicænũ, & Siricius Papa: ut recitat̃ in decretis dist. 50. canones &c. illud. Quòd aũt dispensatiuè possit ad minores vñ, dicit Concil. Toletanũ ibi. c. placuit. Quòd clericus nõ ad sup. riores; Conciliũ Hilerdense ibi. c. hi qui altario. Quòd epi talet ordinans priuetur. (vt in textu) dicit Cõc. l. Carthag. ibi c. ex pœnitẽtib. Quòd post pęnitẽtiã de fornicatio e nõ velenant, dicit (à fortiori) Papa. Leo. vt recitat̃ ibi 32. q. 1. c. illa.

oēs defectus restituendo in pristinam gratiam, nō tamen restituit in pristinam dignitatem: & ideo etiam mulieres post peractam pęnitentiam de fornicatione non uelantur, quia dignitatē virginitatis nō recuperāt. Et similiter post publicam pęnitentiam peccator non redit ad hāc dignitatem, ut possit ad clericatum assumi, & Episcopus talem ordinans potestate ordinādi priuari dēt, * nisi forte necessitas Ecclesiæ id exposcat, aut consuetudo, tunc enim dispensatiue recipitur ad minores, nō aūt ad sacros. Primo, propter dignitatem ordinum istorum. Secundo, propter timorem recidiui. Tertio, propter scandalum vitandum, quod posset in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorū, Quarto, quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum.

G

H

Articvlvs II.

Vtrum solemnis pœnitentia iterari possit.

1 AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd solēnis pœnitentia iterari possit. Sacramenta enim, quæ caracterem non imprimunt, cū sua solemnitate [h] iterantur, * sicut Eucharistia, & extrema unctio, & hujusmodi, sed pœnitentia nō imprimit characterem, ergo cum solemnitate iterari debet.

¶ 2 Præterea. Pœnitentia solemnizatur propter grauitatē, & manifestationem peccati, sed post peractam pœnitentiā contingit similia peccata committere, vel etiam grauiora, [b] ergo solemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

SED CONTRA, Solemnis pœnitentia significat eiectionem primi hominis de Paradiso, sed hæc tantum semel est facta, ergo, & pœnitentia solemnis tantum semel debet fieri.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ [m] solemnis pœnitentia iterari non debet [n] propter tria. * Primo ne ex iteratione vilescat. Secundo, propter significationē, * quia est figura expulsionis hominis de paradiso, quæ semel est tantum facta. Tertio, quia solemnizatio est quasi quędā professio perpetuo pœnitentiam conseruandi, & iteratio solemnitati resistit. [p] Si tamen postmodum peccauerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, sed pœnitentia solemnis iterum ei iniungenda non est. [q]

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem interimas à fortiori errorem Catharorum (ut refert Cardina. Turre cremata, de ecclesia lib. 4. cap. 41.) dicentium, quòd non est pœnitendum de peccatis. Adeo enim est de peccatis pœnitendum: ut etiā (si opus sit) pœnitentia solemnis & publica non recusetur de illis, secundum articulum præsentem.

(margin: t Vril. p S. Eccl. contra er. &c.)

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas; ipsum meritò damnari à &c. ut supra. q. 15. ar. 1. & q. 16 articu. 1. appen. Item a Conciliis omnibus, qui de pœnitentia publica tractarunt illam approbando: ut sunt sequentia. Scilicet Concil. Rhemense ca. 31. ut discretio seruāda sit inter pœnitentes, qui publicè, & qui absconsè pœnitere debent. Hæc ibi. Item Concil. Maguntinum 2m. ca. 31. Modus temporisque pœnitentiæ peccata sua confitentibus, &c. Qui publicè peccat, oportet, ut publica mulctetur pœnitentia, & secundum ordinem canonum pro merito suo, & excommunicetur, & reconcilietur. Pœnitētes ne sē non iam expletionem constituti temporis, quam facinoris remissionem desiderent; nec eis sufficiat si à quorundam eorum perceptionib. abstineant, nisi se etiā à noxiis delectationibus subtrahant; declinantes autem à malo faciant bonum, inquirant pacem, ac sequātur illam. Hæc ibi. Item Concil. Toletanum primum, qui sint pœnitentes huiusmodi, ostendens c. 2. dicit. Eum verò pęnitētē dicimus, qui post baptismum aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus grauissimisque peccans publicam pœnitentiā gerens, sub concilio diuino fuerit reconciliatus altario. Hæc ibi. Item à Clemente Primo lib. 2. Constitutionum Apostolicarum c. 42. Pœnitentes, quousque pęnitētiæ fructum non ostenderint permittimus ecclesiam ingredi, quo uerbum audiētes funditus non intereant; non habeāt aūt cōmunionem orationis, sed discedāt post lectionem legis prophetarum & Euangelij, ut per discessū meliores euadant in vitæ consuetudine, studentes ad cōuentus quotidie uenire, & precibus operā dare, quò & ipsi recipi ualeāt & ij qui uident compungantur, cautioresque fiant uerentes, ne in similia incidant. Hæc ibi. Ecce q̄ à tpe Apostolorum incepit ritus pęnitentiæ publicæ, & ad suimet peccatoris recognitionē, & ad aliorū terrorē item Concil. Turonicū primum c. 8. Siquis verò post acceptā pęnitentiā, sicut canis ad uomitū, ita ad secularesillecebras, derelicta pęnitentia, fuerit reuersus, à cōmunione ecclesiæ, uel a conuiuio fidelium extraneus habeatur: quò facilius & ipse compunctionem per hanc confusionem accipiat, & alij eius terreantur exemplo. Hæc ibi. Ecce q̄ duplex bonū operatur pœnitentia publica. Item Concil. Cabilunense secundū uolens publicam pęnitentiam tam obliteratam renouare, c. 25. ait Pœnitentiam agere iuxta antiquam canonum constitutionem in plerisque locis ab usu recessit; & neque excommunicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo seruatur: impetretur adiutorium à domino Imperatore, qualiter siquis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia; & secundum ordinem canonum pro merito suo expellatur, & reconcilietur. Hæc ibi. Item Concil. Trid. eidem uolens in usum reducere, sess. 24. c. de refor. 8. ait. Apostolus monet, publicè peccātes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse non sit dubitandū; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet: ut quos exēplo suo ad malos mores prouocauit, suæ emēdationis testimonio ad rectam reuocet uitam. Hæc ibi.

(margin: * Aug. epl. 50. ad Bonif. & hi § decr. d. 50. c. 59. 26. & ibi. c. 56. & 61 & in Cōc. Cartha. 4. c. 68. & in Cōc. Agaten. c. 9. Hebet in Cōc. Tol. 2. c. 1. & § decr. d. 50. c. 70.)

(margin: De pœnitentia publica eiusque maxima utilitate.)

(margin: e 3. p. q. 80 ar. 10.)

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, prædicta Patrum, ac Apostoli dicta, pro quanto pœnitentiam publicam approbaut dari, & intelligas & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uerisfsimā Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

(margin: 4 Concil. m. * Aug. epi. 14. ad Maced. to. 2. & hī d pę. d. 3. c 22. & 4. sent. d. 14 § B. & in decre. d. 50. c 63. * Decr. d. 50. c. 65. 109 Concil. p.)

QVÆST. XXVIII. ART. II.

CONCL. Solemnis pœnitentia iterari non debet.

§ PROB. Quia & timor 1. ne uilescat, & 2. figura expulsionis de paradiso, & 3. solēnizationis significatio id ostendit (ut de his tribus per ordinē patet in texto.)

¶ NOT. Quòd solēnizatio, significet quandam perpetuitatem conseruandi id, qd̄ solēnizatur, patet p hoc: q̄ uotū solēne nec in ordine sacro, nec in monacatu iteratur. in ordine. n. sacro emittitur uotū castitatis, sicut & in pfessione monachorū: & utrūque qa pp̄etuū est, mō dicto, nūq̄ reiteratur. Licet. n. aliqs clericus uel monachus post uotū huiusmodi peccet aliqn, si tn̄ ab hoc solēne illud uotū reiterat: q̄uis de fractiōe uoti doleat, & uniū ipsū aliqn solitariè cōsumet.

K

CONCL. 2a. Et q̄ pęnitentiā solemnē egit, si aliqn peccet peccato, cui pęnitentia solemnis debeatur, non clauditur locus pœnitētiæ: sed pœnitentia solemnis iterum ei iniungenda non est.

¶ NOT. Vide quam sit simile, quod dicitur nunc de pœnitētia solemni ad id, quod in not. præmissa dicebatur de uoto solēni. Sicut. n. illi transgredienti uotum castitatis non iniungebatur iterum necessitas ad emittendum uotum solemne, sed sufficiebat pœnitentia priuatim facta: ita huic, qui iam pœnitentiā solemnem egit propter peccatum nouum eiusdem ponderis non denuo imponitur solemnitas pœnitentiæ, sed sufficit priuata.

¶ PROB. Quia hoc, tanquam clarum, supponitur.

¶ NOT. Quòd meritò psupponatur pars anterior cōclusionis patuit multotiēs ex supradictis; ubi ostensū est, q̄ q̄diu hō viuit pōt agere pœnitētiā de peccato suo; nec de ullo peccatore unq̄ desperandum. Et hoc est, quod in tex. dicitur ly non clauditur ei locus pœnitentiæ. Quod autem posterior pars meritò supponatur, patet ex probatione conclusionis primæ.

1m de maiori. Cum sua solemnitate iterantur. ℞. Iteratione non repugnante solemnitati: non autem iteratione repugnante solemnitati. §. Tunc nihil &c. Nam licet pœnitentia non imprimat characterem, & consequenter ratione characteris non possit impediri, quin solen-
2 nis pœnitentia iteretur: tamen iteratio repugnat eius solemnitati, & ideò ratione hac impeditur, ne possit iterari. Peccat ergo argumentum fallacia secundum non causam vt causam: quoniam arbitratur se ostendit, causam non reiterationis pœnitentiæ cum solemnitate sua esse characterem aliquem impressum; & tamen vera huius causa non ille sed repugnantia talis iterationis ad solemnitatem, est. Talis, inquã iterationis: quoniam non omnis iteratio repugnat solemnitati. Nam (vt in textu dicitur) in sacramentis illis, in quibus solemnitas operatur. i. in quibus nos operamur solemnitatem, iteratio solemnitati non repugnat.

In corp. huius ar.

¶ NOT. Quid sit solemnitas, quę iterationi repugnat, & quæ iterationi non repugnat; accipere potes ex corpore articuli, vbi dicitur ly iterò, quia solemnizatio &c. & vtranque diffinite sic. Solemnizatio iterationi repugnans est illa; quę est quasi quædam professio conseruandi perpetuò aliquid. Item solemnizatio iterationi non repugnat est illa; quæ non adhibetur ad significandum professionem conseruandi perpetuò aliquid, sed ad aliquem alium finem. Hinc votum in professione religionis emissum dicit esse solemne, ita quòd non debet reiterari: & processionem trium millium concursu populorum, cum totidem luminaribus accẽsis, maximo clero, diuinis laudibus modulatissimè resonantibus, in associando supremum omnium sacramentorum factam dicis esse solemnem; ita quòd reiterari debeat, si inspiciatur ad extrinsecam solemnizationem; vtique maior est hæc secunda, ratione numeri tùm populorum tùm luminũ, tùm clericorum, tùm laudum diuinarum: & ideo minus iterabilis videbitur ex hoc, quàm illa prima. Si verò inspiciatur ad diffinitionem præmissam solemnitatis, totum oppositum dicetur. Quare? Quia solemnitas, quæ in voto religionis attenditur, est quædam professio conseruandi perpetuò aliquid... illud, quod tunc seruandum promittitur: solemnitas verò illa, quæ diuinissimo altaris sacramento adhibetur, est quoddam protestatiuũ magnitudinis incompræhensibilis rei, quæ ibi realiter existit, nostræque reuerentiæ ac deuotionis erga tantam rem excita-

*Vt patet ex cõcil. Agatē. c. 11. & in decret. d. 50. c. 64.

*Hæc habẽtur in decretis. d. 50. c. 65 incipit In capite.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis sacramentis, in quibus solemnitas operatur, iteratio solemnitati non repugnat, vt est in proposito, & ideo non est simile.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis ratione criminis deberetur sibi eadem pœnitentia; tamen solemnitatis iteratio non competit propter prædictas* causas.

ARTICVLVS III.

Vtrum pœnitentia solemnis sit imponenda mulieribus, clericis, & à quocunque simplici sacerdote.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd mulieribus non sit solemnis pęnitentia imponẽda.* Quia vir, cui imponitur solemnis pęnitentia, debet comã abijcere: sed hoc non competit mulieri, vt patet ad Corinth. 2. ergo non debet agere solemnẽ pęnitentiam. A

¶ 2 Item. Videtur quòd clericis sit imponenda; quia imponitur propter grauitatem delicti: sed idẽ peccatũ grauius est in clerico, quàm in laico, ergo magis debet D imponi clerico, quàm laico.

¶ 3 Item. Videtur quòd à quolibet sacerdote possit imponi. Quia absoluere in foro pœnitẽtiali est eius, qui habet claues: sed simplex sacerdos habet claues, ergo potest esse minister huiusmodi pęnitentiæ.

RESPONDEO, Dicendum, quòd omnis solemnis pęnitẽtia est publica, sed non conuertitur. Pęnitentia enim solemnis hoc modo fit.* In capite Quadragesimæ præsentant se cum presbyteris suis Episcopis ciuitatum ante fores ecclesiæ sacco induti, nudis pedibus, vultibus dimissis, coma deposita, & eis in ecclesia intro ductis, Episcopus cũ omni clero septem Psalmos pœnitentiales dicit, & postmodum B eis manum imponit aqua benedicta aspersa, & cinerem capitibus ponit, *cilicio colla eorũ operit, & denuntiat eis lachrymabiliter, quòd sicut Adam eiectus est de paradiso, ita ipsi de Ecclesia eiiciuntur, & iubet ministris vt eos ab ecclesia pellant, clero eos prosequente cum hoc Responsorio, In sudore vultus tui, &c. In cœna autem domini quolibet anno à suis presbyteris C in Ecclesia reducuntur, & erunt ibi vsque ad octauas Paschæ, ita tamen quòd non communicabunt, nec pacem accipient, & sic fiet quolibet anno quousque aditus ecclesiæ est eis interdictus. Vltima autem reconciliatio reseruatur Episcopo ad quem solũ spectat solemnis pęnitentię impositio.* Potest autem imponi viris, & mulieribus, sed non clericis,* propter scandalum. Non autem talis pęnitentia debet imponi nisi pro peccato quod totam commouerit vrbem. Publica autem, & non solemnis, quæ in facie ecclesiæ fit, sed non cũ solemnitate prædicta, sicut peregrinatio per mundum cũ baculo cubitali hæc potest iterari, & à simplici sacerdote iniungi, & potest etiam clerico imponi, tamen quandoque solemnis ponitur pro publica, & secũ E dum hoc authoritates quædam varie loquuntur de solemni.

tinum; Et ad huoc duplicem finem subordinatur, quorum neuter iterationi repugnat, immo vterque laudabiliter iteratur. Nec obstat, quòd fides nostra de realissima Christi existentia in hoc sacramento, nostraque deuotio ac reuerentia ad ipsum debeat perpetuò conseruari: quia in diffinitionibus solemnitatis iã dictis, formaliter & præcisè sistendum est, si differẽtiam vnius solemnitatis ad aliã cognoscere volumus.

2m cõclusio.

Ergo solemnis pęnitẽtia iterum debet adhiberi ℞. Nisi iteratio repugnaret solemnitati eius. §. Tunc nihil &c. Nam iteratio repugnat solemnitati pœnitẽntiæ, licet nõ repugnet pœnitẽtiæ: vide ad 1m & no. seq. *Al. esp.

APPENDIX.

EX articulo habes primò, quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum esse à decretis dist. 50. quòd pęnitentia solemnis non est iterabilis, non solennis autem est. Insinuatũ est autem vtrũque sic. Quamuis cautè & subtiliter & salubriter prouisum sit, vt locus humillimæ pęnitẽtiæ semel tantum in ecclesia concedatur, nè medicina nimis vilis, vel ... habeatur: tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam venia negatur. Hæc ibi. Coi dicto inferius, de pœniten. dist. 3. cap. Quamuis, adiungitur. Quis audeat dicere Deo, quare huic homini, qui post primam pęnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? Hæc ibi Ecce: quod & solemnitas pęnitẽtiæ reiterabilis negatur: & pœnitentia ipsa reiterabilis affirmatur. Item insinuatum ab eisdem, de pœniten. dist. 3 Repetuntur, quòd sæpius agendam pœnitentiam putas &c. Si verè in Christo pœnitentiam agerẽs, iteraturam posses nõ putare: quia sicut vnũ baptisma, ita & vnica pęnitentia. Verũ pręteriti semper nos debet pęniten. peccati. Hæc ibi. Vbi prius loquitur de solemni pęnitentia, quam iterandam negat, & à ly verũ præteriti &c. loquitur de pęnitentia sine solemnitate, ad cuius reiterationem nos hortatur. Secundò habes quomodo per ra- 2
tionem supradicta Decretorum, pro quanto solemnem pęnitẽtiam nolunt iterari, & declares, & tuearis. Tertiò vides quõ ex
his vicissim Angelica hæc doctrina & declaretur, & cõsol detur. 3

Veil p S. Eccl. ad intelligẽ. Decre.

*Vt dr in decret. d. 50. c. 66.

*In hoc & corp.

concl. m

concl. p.

QVÆST. XXVIII. ART. III. 110

CONCL.: Pęnitentia solemnis sub Episcopo solo imponi potest, & viris & mulieribus, sed non clericis.

Examen

Ad primum ergo dicēdum, quod mulier habet comā in signū subiectionis, non autem vir, & ideo non competit vt in pœnitentia mulieri comæ deponantur, sicut viro.

Ad secundum dicendū, quod quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm laicus, tamen non iniungitur ei pœnitentia solemnis, ne ordo veniat in contemptum, vnde defertur non personæ, sed ordini.

Ad tertium dicēdum quod magna peccata indigent magna cautela ad sui curationē, & ideo iniūctio pœnitētiæ solēnis, quæ nō nisi pro grauissimis peccatis fit, soli Episcopo reseruatur.

QVAEST. XXIX.

De sacramento extremæ vnctionis, in nouem articulos diuisa.

Post hoc considerandum est de sacramento extremę vnctionis, quo ad essentialia, de quo quinque videnda sunt.

Primo, de essentialibus ipsius & de eius institutione.

Secundo, de effectu ipsius.

Tertio, de ministro ipsius.

Quarto, de eo cui cōferri debet, & in qua parte.

Quinto, de eius iteratione.

Circa primum quæruntur nouē.

Primo, Vtrū extrema vnctio sit sacramentum.

G Secundo, Vtrū sit vnum sacramentum.

Tertio, Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

Quarto, Vtrum oleū oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

Quinto, Vtrū oporteat oleū esse consecratum.

Sexto, Vtrū huius sacramenti materia debeat per Episcopum consecrari.

H Septimo, Vtrū hoc sacramētū habeat aliquam formam.

Octauo, Vtrū forma huius sacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam.

Nono, Vtrū prædicta oratio sit competens forma huius sacri.

Articulus I.

Vtrum extrema unctio sit sacramentum.

I Ad primum sic proceditur. Videtur quod extrema vnctio

E Examen. Ly pœnitentia solemnis. Propriè sumpta. Iste terminus F sic acceptus declaratur à principio corporis articuli vsque inclusiue ad ly vltima ante reconciliatio reseruatur ei. Hoc modo, scilicet, propriè sumebatur supra ar. 2. quando dicebatur, quòd non poterat reiterari, & ar. 1. quando dictum fuit, quòd aliqua pœnitentia nō tñ poterat publicari, sed & solemnizari.

Ly viris, & mulieribus. Scilicet nec iunioribus, nec senibus, si possibile est. Vnde in Concil. Agathensi statutū est sic. Iuuenibus pœnitentia non facile committēda est, propter ætatis fragilitatē. Hæc ibi. Et à Leone Papa. Tempora pœnitudinis &c. Pariter & habētes ætatis senilis intuitum. Hæc ibi, & recitātur 26. q. 7. ætatis ergo in pœnitentiæ solemnis impositione habēda est ratio.

Decret. d. 42. c. 65. I fine.

PROB. Quia tanquā clarū supponitur (vide Decret. dist. 50. in capite.) Quia (ly sed non clericis) ordo ecclesiasticus veniret in contemptum.

CONCL. 2ª Pœnitentia publica, sed nō solemnis, potest iterari, & à simplici sacerdote iniungi, & pōi & clerico impoui.

a Concil. Trid. sess. 14. de sacramēto extremæ vnct. c. a

PROB. Quia nīa clara sunt ex differentia ad pœnitentiā solēnē (vt patet supra.)

NOT. Quòd pœnitentia publica sumatur quandoque pro solemni, (vt in tex. in fi.) patet ex cap. accedentib. de excess. prælat. Ibi enim reprehenduntur abbates quidam à Papa: eò quod præsumebant iniungere pœnitentias publicas, i. solēnes. Nā munus huiusmodi, inquit, est episcopalis dignitatis.

1m conclusio. Ergo nō debet agere solemnē pœnitētiam. Ibi abiecta coma: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nā cū pœnitentia dicat subiectionē in pœnitēte, & comę sint datæ mulieri in signū subiectionis: meritò non debent tolli à muliere pœnitente.

NOT. Ante peccatum etiam mulier subiecta erat viro, cum hoc ordo naturalis importet: & ideo & ante peccatum comata fuit. Post peccatū verò maior subiectio ei indicta est Gen. 3. vnde cōueniēter non tñ coma, quæ est velamen quoddā inhærēs debetur mulieri in signū prædictæ subiectionis, sed & velamē extrinsecū capiti suo īpositū. Et quia hāc subiectionē maximè decet mulierē cōstitui ante cōspectū dñi: ideo Linus ex præcepto B. Petri Apost. cōstituit, vt mulier velato capite in ecclesiā introiret: vt habetur ex libro Pōtificali Damasi Papæ, & in 1. tomo Cōciliorū.

2m de maiori. Imponitur propter grauitatem debiti. ar. si nō deferatur ordinis §. Tūc nihil &c. Nā licet clerico, vt persona est priuata imponēda esset pœnia solemnis propter grauitatē delicti (vt arguit) tñ ei, vt clerico, propter honorē. s. clericalis ordinis, nō imponitur. Ratio huius dicitur & hic, & in probatione primæ conclusionis, quo ad secundam partem.

NOT. Docuit Deus talē honorē deferri debere ordini sacerdotali: quia Exod. 32. ipsum Aarō sacerdotē maximo peccato idololatrarū cōsentiētē, & (quod plus est) vitulū cōflātilē eis facientē, nō puniuit punitione extrinseca (vt dicitur) quali punitione castigauit ibi populū. Nō o. fecit hoc Deus cū sit iustus, vt peccatū aliquod eius Aarō remaneret īpunitū: sed vt doceret nos, quāto honore prosequi debeamus ordinē clericalē, & in peccatoribus magnis.

Honor ad sacerdotes.

3m conclusio. Ergo nō tñ esse m. uller huiusmodi pœnitentiæ Ibi. nisi propter grauissima peccata, & propter magnam cautelam ad sui curationē reseruaretur Episcopo. § Tunc nihil &c. vt patet in textu.

Corollarium. Ergo vt simile mulieri est adductū, quo ad hoc de casib. reseruatis, & de pœna solēnis quibus solēnis pœna nunquā solent cōcedi, vt imponat solēniter à simplici sacerdote. Imponit quidem simplex sacerdos pœnam: sed solēnitas postea fit à solo Epō. Vnde dist. 50. di ly in capite quadragesimæ oēs pœnitētes qui publicā suscipiūt aut susceperūt pœnam, ante fores ecclesiæ se repræsentent Epō. Ergo vt hinc quod prius à simplici sacerdote susceperint pœnam, quæ postmodū ab Episcopo solemnizatur.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quō per S. Thomā à fortiori explodas errorē Pauperū de Lugduno (vt ea refert dīna fratris Yuo nectio bibliotheca vaticana manu scripta) dicētiū, clericos & religiosos ecclesiæ esse scribas, & pharisæos Apostolorū persecutores. Hic error per quāto clericalē ordinē inhonorat adducitur hic: & à fortiori (vt dictū est) per articulū præsentē explodit. Adeò nāque articulus præsens honorē defert clericali ordini: vt personis illius, quāquā aliàs dissolutis, pœnam solemnē nō dari, & bonum esse dicat, & ædificatorū populi esse diffinitar. Secūdò habes: quō per sanctū Thomā ostēdas prædictū errorē pro quanto dicimus, damnari meritò ab Exod. 32. vt sup. in not. post ad 2m. Itē à Cōcil. Carthaginēsi s. Confirmandū est: vt si qui præsbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa cōuicti fuerint, qua eos necesse sit à ministerio remoueri ad ipsis, nō eis manus tanquā pœnitentibus imponat. Hæc illud, & recitātur dist. 50. Itē à Leone Papa sic. Alienū est à cōsuetudine ecclesiastica: vt qui in præsbiterali honore, aut diaconi gradu fuerint cōsecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionē remediū accipiāt pœnitēdi, quod sine dubio ex apostolica traditione descēdit. Hæc ille. & recitat dist. 17. Per oranus aūt īpositionē tñ Leo q̄ Cōcilū intelligit pœnam solemnē iuxta quod Cōcil. Agathēse de pœnitētia solēni c. 15. statuit sic. Pœnitētes tpe quo pœnam petūt, impositionē manuū, & ciliciū super capita sua, sicut vbiq; statutū est cōsequātur. Hæc illud, & recitātur dist. 50. Tertio habes: quō per S. Thomā ostēdas meritò insinuatū esse à Cōcil. Neocæsariensi, quod clericus nō agere pœnam publicā, vt. s. distinguit cōtra solēnē. insinuatū est aūt hoc ab eo quod dicit Præsbiter si vxorē duxerit, ab ordine illū deponi debere quod si fornicatus fuerit, vel adulteriū cōmiserit extra ecclesiā abijci, & ad pœnam inter laicos redigi oportet. Hæc illud, & recitātur dist. 28. Itē insinuatū à Cōcil. Martini Papæ sic S. quis præsbiter, vel diaconus propter publicā pœnam à sacerdote acceptā, absque aliqua necessitate die dominica pro quadā tenaci ieiunauerit, sicut Manichæi: Anathema sit. Hæc illud, & recitātur dist. 30. Idē & insinuatū fuerāt ea canone Apostolorū: vt leg. dist. 81. c. Siquis Epīs. Quarto habes: quō per S. Thomā prædicta pro quāto pœnam solēnē clericis dandā negant, & publicā illis iniūgendā pro culpis determināt, & declares, atque defendas. Quinto vides: quo ex iis vt cū Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXIX. ART. I.

CONCL. Constat, quòd extrema vnctio non est sacramentale: sed sacramentum.

ROB

non sacramentū, quia sicut oleū assumitur ad infirmos, ita ad cathechumenos, sed vnctio, quæ fit oleo ad cathecumenos non est sacramentū, ergo nec extrema vnctio, quæ fit oleo ad infirmos.

¶ 2 Præterea, Sacramenta veteris legis fuerunt signa[h] sacramentorum nouæ legis, sed extrema vnctio non habuit alquam figuram in veteri lege, ergo non est sacramentum nouæ legis.

¶ 3 Præterea, Secundum Dionisiū,* omne acramētū, vel ad purgandum est, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum, sed extrema vnctio non ponitur nec ad purgandum, nec ad illuminādū, quia hoc soli baptismo attribuitur, nec ad perficiendum, quia hoc secūdum ipsum Diony.* pertinet ad Chrisma & Eucharistiā ergo extrema vnctio non est sacramentum.

SED CONTRA, Sacramenta Ecclesiæ, sufficienter subueniunt defectibus hominum secundū quēlibet statum: sed exeuntibus non subuenit aliud quam extrema vnctio, ergo ipsa est sacramentum.

Præterea, Sacramenta nihil aliud sunt, quàm quædam spirituales medicinæ, sed extrema vnctio est quædā spiritualis medicina, quia valet ad remissionē peccatorum, vt habetur Iacobi 5. ergo est sacramentum.

RESPONDEO, Dicendum quòd in his, quæ Ecclesia visibiliter operatur, quędam sunt sacramenta, vt baptismus, quædam sacramentalia, vt exorcismus, quorū est hæc differentia, quia sacramentū dr̄ illa actio Ecclesiæ, quæ attingit ad effectū principaliter intentū in administratione sacramentorū, sed sacramētale dr̄ illa actio, quæ quāuis nō pertingat ad illū effectum, tn̄ ordinatur aliquo modo ad illā actionē principalē: effectus aūt intentus in administratione sacramētorum est curatio morbi peccati, Isa. 27. Hic est omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideo cum ad hunc prædictum effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iacobi patet, nec ordinetur ad aliud sacramētum quasi ei annexum, constat q̄ extrema vnctio non est sacramentale, sed sacramentum.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oleum quo cathecumeni inunguntur sua vnctione, non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismū pertinet, sed aliquo modo ad baptismum disponitur: ideo nō est sacramentum illa vnctio sicut vnctio extrema.

AD SECVNDVM dicendum, quòd hoc sacramentum immediate hominem ad gloriam disponit, cum exeuntibus à corpore detur: & quia in veteri lege non erat tempus adhuc perueniendi ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit lex:* ideo illud sacramentum præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram eiusdem generis:[r] quamuis per figuras remotas aliquo modo figuratum sit in omnibus curationibus, quæ leguntur in veteri lege.*

AD TERTIVM dicendū, q̄ Dionys. non facit aliquam mentionem de extrema vnctione, sicut nec de pęnitentia, nec de matrimonio, quia ipse nō intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere pōt Ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio, quantū ad ministros, & actiones ministrorū, & recipientes: tamen cū per extremam vnctionem aliquis consequatur gratiam, & remissionē peccatorum, non est dubium q̄ habet uim illuminatiuā, & purgatiuam, sicut Baptismus, quāuis non ita plenam.

¶PROB. Quia extrema vnctio non ordinatur ad aliud sacramentum, quasi ei annexum (vt patet:) & sacramentale ordinat̄ ad aliud sacrm̄, quasi ei annexum (vt exorcismus:) Quia (ly sacramentū) extrema vnctio pertingit ad effectum principaliter intentū in administratione sacrorum, s. ad curationem morbi peccati (patet Iacobi. 5.) & sacramentū ecclesiæ dr̄ illa actio, q̄ ptingit ad curationē morbi peccati (vt baptismus.)

¶NOT. Diffinitionem vniuersaliter de quocunque sacramētali habes ex corpore. Dices ergo: q̄ sacramētale est illud, q̄d annectitur ad sacrm̄, itaq̄ ordinatum ad illud.

1^m de maiori. Ita R. quantū ad vnctionē; vt vnctio est: nō quatenū ad vnctionē attingēte ad curationē peccati. §. Tunc &c. Nā oleū quo cathecumeni inunguntur sua vnctione &c. vt i texte.

¶ Corollarium. Ergo ex respōsione hac magis confirmeris in distinctione rarū sacramētalium; illā facilius capiendo.

2^m de maiori. Sacramentorū. R. nō immediate sū ad gloriā disponētiū. §. per eorum. s. collationem exituris mox è corpore. Tunc nihil &c. Nā extrema vnctio immediatè hoiem ad gloriā disponit, cū exeūtib. à corpore &c. vt i textu.

Itē de minori. Figurā. R. eiusdē generis: nō, remotā. §. Tunc nihil &c. vt patet in textu. Vide ibi etiā responsum 2^m ly quāuis per figuras remotas &c.

3^m de maiori. Scd̄m Dionisiū oē sacrm̄. R. per qd̄ innotescit dispositio hierarchiæ ecclesiasticæ; non aūt, oē sacrm̄ absolutè. §. Nā Dionisius nō intendit determinare de sacramentis nisi &c. vt in textu. Tunc nihil &c. vt patet.

Item pars minoris. Extrema vnctio nō ponitur nec ad purgādū, nec ad illuminandū. R. ita plenè sicut baptismus: nō aūt absolutè. §. Tunc nihil &c. Nō. o. insēdit conclusio sinere, q̄ extrema vnctio ex eo, q̄d est sacrm̄ purget, & illuminet ita plene sicut baptismus: sed sufficit illi q̄ ex eo q̄ est sacramentum, purget, & illuminet absolutè, conferendo, scilicet gratiam, qua peccati morbus tollitur.

* Ex c. 3. eccl. hierarc.

* c. 2. eccl. hierarc.

Cōcil. Flor. super vnione Iacobinorū & Armeniorū in doct. de sacram. & I decr. d. 95 c. 3.

APPENDIX.

EX articulo habes primo: quomodo per rationem interimas hæresim Albanensium (Prat. Albanenses Caluinistæ, Rutheni) dicentium, vnctionis extremæ sacramētum nihil esse. Si n. nihil est secundum istos, vtique nec sacramentum verum est. Item hæresim Heracliarū, Ruthenorum, valdensiū, Io. Vuiclef, Luther: (vt refert Ioā. Buodetius) dicentiū: vnctionē extremā nō esse cōnumerandā inter sacra; q̄m à patribus, nō à Christo dimanauit pro sacro, i. à Christo non est instituta.) Cōtra hos autē articulus præsens pugnat: dū, sacramentū verū esse extremā vnctionē, pbat ab effectu vero, s. à remissione peccati; contra illos, quò ad institutionem est ar. 3. quē vide. Secūdò habes: quō per rōnē ostētas: prædictam hęresim merito esse dānatā à Concil. Trid. sess. 14 cap. 1. de extrema vnctione sic. Redēptor noster clemēntiss. extremę vnctionis sacramēto finē vitę (servorū, s. suorū) tamq̄ firmissimo quodā præsidio muniuit. Hæc ibi. Itē de extrema vnctione canon. 1. Si qs dixerit extremā vnctionē non esse verè, & propriè sacrm̄ &c. sed figmentū humanū: Anathema sit. Et canon. 2. Si qs dixerit sacrā infirmorum vnctionē nō conferre gratiā, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos &c. Anathema sit. Hæc ibi. Quòd si esset nihil (vt Albanēses mentiunt:) quō posset esse præsidiū, & quidē firmissimū circa finē vitæ? Vel quō esset illic verè & ppriè sacramētū? Quō conferret gratiā nc, vel remitteret peccata, vel alleuiaret infirmos? Itē à Cōcil. Coloniēsi cap. 49. Extrema vnctio, (q̄m in morte extrema lucta est) adhibetur: vt vel conualescat ægrotus, si Deo ita visū fuerit, vel fide bonaq; spe obdormiat in dno. Hęc ibi. Quod si nihil esset, secundū Albanēses: quomodo ægroti cōualescentiam, spem bonam, atque fidem causare posset? Item à Concil. Senonensi in decretis fidei Decret. 10. cap. de extrema vnctione. Si quis infirmatur (inquit Iacobus) in vobis, inducat præsbiteros ecclesiæ, & orēt super eū

Vid. p. S. Eccl. contra Alb. &c. dān. à &c.

Iacob. 5.

Inno. 1. in epist. ad Decēniū Eugubinū Episc. c. 8.

Heb. 7.

* Simile qd hr̄ in 2. q. 102. ar. 5. d. 3. & 3. par. q. 65. ar. 1. ad 4.

* loco citato in ar. 3

vogentes

vngentes eum oleo in nomine domini &c. & si in peccatis sit, remittentur ei. Quibus liquido constat extremam vnctionē, cęterorum sacramentorum instar, remissionem peccatorum efficaciter operari. Hæc ibi. Et quomodo efficaciter operaretur, si (vt impij homunciones euomunt) esset nihil? Item ab Eugenio 4. in Decret. Armenis dat. Sacro approbante Conc. l. Floren. Quintū sacramētum est extrema vnctio &c. cuius effectus est mentis sanatio, & (inquātum expedit) ipsius etiam corporis. Hæc ibi. Per hoc ergo q mentem sanare dicit, & corpus, damnat Albanenses ipsam nihil esse dicentes. Item a papa Innocētio primo in epistola prima ad Decentium Eugubinum episcopū cap. 8. Illud qđ in B. apostoli Iacobi epistola conscriptum est, si infirmus aliquis in vobis est, vocet presbyteros, & orent super eū, vngentes eum oleo in nomine domini &c. non est dubium de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui sancto oleo perungi possunt &c. Non pœnitentibus autē istud infundi non potest: quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, qūo vnū genus putatur posse concedi? Hæc ibi. Ecce q extrema vnctio est sacramētū, & alijs cōnumeratū: & cōsequēter est aliqd. Tertio hēs: quō per rationes dicta Patrū supra, pro quāto extremam vnctionem dicūt esse sacramentum verum, & probes & declares & defendas. Quartò vides quō ex iis vicissim Thomistica doctrina præsens declaretur & consolidetur.

3. p. q. 66 at. 8.

ARTICVLVS II.

Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur, Videtur q extrema vnctio non sit vnum sacramentū, quia vnitas rei est ex sua materia,[b] & ex sua forma, cū ex eodem habeat res esse, & vnitatē: sed forma huius sacramenti frequenter iteratur etiam in eadē vice, & materia pluries, cū inūctio adhibeatur secundum diuersas partes: ergo non est vnum sacramentum. G

¶ 2 Præterea, Ipsa vnctio est sacramentum: ridiculū enim est dicere quòd oleum sit sacramētum: sed sunt plures vnctiones, ergo sunt plura sacramenta. H

¶ 3 Præterea. Vnum sacramē-tū ab vno[h] ministro perfici debet, sed in aliquo casu extrema vnctio nō pōt pfici ab vno ministro: sicut si post primā vnctionē factam sacerdos moriatur, tunc enim alius sacerdos debet vlterius procedere; ergo extrema vnctio non est sacramentū.

SED CONTRA, Sicut se habet immersio ad baptismum, ita se habet vnctio ad hoc sacramentum,* sed plures immersiones sunt vnum sacramētum baptismi: ergo & plures vnctiones sūt vnum sacramentum.

¶ 2 Præterea. Si nō esset vnū Sacramentum, tūc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem sacramenti quòd fieret secunda: quia quodlibet sacramentū per se habet esse perfectum: sed hoc falsum est: ergo est vnum sacramentum.

RESPONDEO, Dicendum, q vnum numero, per se loquendo dicitur tripliciter. Vno modo sicut indiuisibile, quod nec actu nec potentia est plura, vt punctus, & vnitas. Alio modo sicut cōtinuum, quod quidē actu est vnū, sed plura potentia, vt linea. Tertio modo sicut perfectū aliquod, quod ex partibus pluribus constituitur, vt domus, quæ est multa quodāmodo in actu, sed illa multa conueniunt in aliquo vno: &[m] hoc modo quodlibet sacramētum dicitur vnū,* inquantum multa, quæ sunt in vno sacramento, adunantur ad vnū significandum, vel causandum,* quia sacramentū significādo causat. Et ideo quādo vna actio sufficit ad significationem vnius sacramenti, consistit in illa actione tantum, sicut patet in confirmatione. Quando autem significatio sacramenti potest esse, & in vna, & in multis actionibus, tunc sacramentum perfici potest, & vna actione, & pluribus, sicut Baptismus vna immersione, & tribus: quia ablutio, quæ significatur in Baptismo, potest esse per vnam immersionem, & per multas. Quando autem perfecta significatio nō potest esse nisi per plures actiones, tūc plures actiones sunt de perfectione sacramēti, sicut patet in Eucharistia, quia refectio corporalis, quæ significat spiritualem, non potest esse nisi per cibum, & potum, & similiter est in hoc sacramēto. Quia curatio interiorum vulnerum non potest perfectè significari, nisi per appositionem medicinæ ad diuersas, vulnerū radices, & ideo[p] plures actiones sunt de pfectione huius sacramenti.[q] I

AD PRIMVM ergo dicendū, q vnitas totius perfecta non tollitur per diuersitatem materiæ, aut formæ, quæ sunt in partibus totius, Sicut constat, q non est eadem materia carnis, & ossis, ex quibus constituitur vnus homo, nec eadem forma, & similiter in sacro Eucharistiæ, & in hoc sacro pluralitas materiæ, & formæ vnitatē sacri non tollit. K

AD SECVNDVM dicendum, q quāuis illæ actiones sint plures simpliciter, tamen vniuntur in vna pfecta actione, quæ est vnctio omniū exteriorū sensuum, quibus haurit morbus interior.

AD TERTIVM dicendū, q

QVÆST. XXIX. ART. II.

512 CONCL. 1a Quodlibet sacrm dicit vnū. vnitate pfectionis. i. sicut perfectū aliquod, qđ ex partibus plurib. constituitur.

Examē ly vnū, vnitate pfectionis. Dicit hoc ad differentiā illius, quod est vnū vnitate, & indiuisibilitatis, & continuitatis.

3. p. q. 73. at 2. corp.

Ly vnitate perfectionis. Quid sit vnitas perfectionis, sicut & aliæ duæ in examine primo dictæ, declaratur in textu.

¶ PROB. Quia multa quæ sunt in vno sacramento, adunātur ad vnū significādū, vel causandū (vt patet.

¶ NOT. Significandum, vel causandum: quia sacramentum nouæ legis significando causat licet antiquæ tm̄ significaret.

¶ CONCL. 2a Plures actiones sunt de perfectione sacramēti extremæ vnctionis.

¶ ROB. Quia curatio interiorum vulnerum non pōt prefectè significari, nisi p appositionē medicinæ ad diuersas vulnerū radices: & sacramentū extremæ vnctionis curat perfectè (omnia patent maximè coniungendo arg. 1. ad secundum. concl. 2a

*3. p. q. 98 ar. 23.

1m de maiori.

Ex sua materia, & ex sua forma ℞. totius: nō aūt, partis. §. Sando in proposito, scilicet. Tunc nihil &c. Nā licet forma & materia extremæ vnctionis pluries iteratur sanandū plures partes corporis humani (vt arguitur & patet in 2a conclu.) tn̄ materiæ & formę totius vnitas perfecta, l. perfectionis vnitate dicta, non tollitur per hoc vt patet ex declaratione terminorum in exam & pbōne cōclusionis.)

2m de minori.

Vnctiones. ℞. partiales: non, aliter. § Nam vnctio est tn̄ vna, si de vnctione pfecta loquamur, vt loquit conclusio prima. Licet ergo actiones illæ sint plures simpliciter &c. vt in tex.

3m de maiori.

Ab vno ministro. ℞. vel pluribus successiuè instrumētaliter operantibus § Nā pluralitas instrūtorum non tollit vnitatē sacramēti: sicut nec mutatio martellorū tollit vnitatem operationis fratri. Tunc nihil &c. vt patet. concl. p.

¶ NOT. Fūdamētū huius respōsi est vnitas Xp̄i principaliter operātis p istos secundarios ministros. Manet. n. Xp̄s semp idē licet ministri varient, & consequenter operatio illa dr̄ vna, etiā q mutatio ministrorū interueniat.

APPENDIX.

EX articulo habes primo qūo p rationē interimas hæresim Valdensiū (Prat. Caluinistæ, Pauperes de Lugduno, Sectarij) & Lu- Vide. p 5. Eccl. contra hæt. &c. dam &c.

& Lutheri, postea (vt refert Eneas Syluius) dicentium: unctionem extremam non esse inter sacramenta ecclesiæ computandam. Atticulus enim præsens per hoc: q determinat illam esse sacramentum unum, uirtualiter concludit contra istos. Non enim sacramenta ecclesiæ essent septem tantum, si hoc sacramentum esset plura.

Ex hoc igitur, q dicitur hic esse unum, statuitur implicite: quod est annumerandum inter sacramenta ecclesiæ.

¶Secundò habes: quomodo per rationem virtualiter ostendas; hæresim prædictam damnari merito à Papa Eugenio Quartò in Decret. Armenis dato sacro approbante Concilio Florentino. Quinto ecclesiasticorũ sacramentorum ueritatẽ pro ipsorum Armenorum tam præsentium quam futurorũ faciliori doctrina sub hac formula breuissima redegimus. Nouæ legis septem sunt sacramenta, uidelicet Baptismus, confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Hæc ibi. Quòd si extrema unctio non esset unum sacramentum; sed vel nihil (ut garriebant Albanenses. art. 1. appen.) uel plura: tunc non essent septẽ solum (vt intẽdit Eugenius ex declaratione sequenti à Concil. Trid. facta). Item à Concil. Trid. sess. 7. de sacramentis in communi canon. 1. Siquis dixerit sacramẽta nouæ legis esse plura uel pauciora quàm septẽ, videlicet, baptismum confirmationem, Eucharistiam, pœnitentiam, extremam vnctionem, ordinem, & matrimonium &c. Anathema sit. Hæc ibi. Item à &c. ut ar. 1. appen. Ex dictis enim ibi potes probare aliquo modo intentum præsens: sicut & ex dictis hic uicissim. Itẽ à Papa Lucio Tertio de hæreticis. Ad abolendam &c. Vniuersos qui de sacramento corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, uel de baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, uel reliquis ecclesiasticis sacramentis aliter sentire, aut docere non metuunt quàm sacrosancta Romana ecclesia prædicat, & obseruat, &c. vinculo perpetuo anathematis innodamus. Hæc ibi.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem dicta patrum, pro quanto sacramentum extremæ unctionis impliciè saltem dicunt esse unum, & intelligas, & probes, & tuearis.

A ¶Quartò uides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

*3. par. q. 83. ar. 2.

quàmuis in Eucharistia si post consecrationem panis moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad consecrationem vini, incipiens ubi ille dimisit, vel etiam incipere à capite supra aliam materiam, tamen in extrema vnctione non

B potest à capite incipere, sed debet semper procedere: quia unctio in eadem parte perfecta tantum valet, acsi consecraretur bis eadem hostia,* quod nullo modo faciendum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit vnitatem huius sacramenti, quia instrumentaliter tantum operantur, mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd hoc sacramentum, non fuerit institutũ à Christo. Quia de institutione[b] sacramentorum, quæ Christus instituit, fit mentio in Euangelio, sicut de Eucharistia, & baptismo: sed[h] nulla fit mentio de extrema vnctione, ergo nõ est à Christo instituta.

*Li. 4. sẽt. d. 23. §. B.

¶2 Præterea, Magister * expresse dicit in 4. 22. distin. q est institutum ab Apostolis: ergo ipse Christus per se non instituit.

3 ¶ Præterea, Sacramentum Eucharistiæ quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit; sed hoc sacramentum ipse nulli exhibuit,[h] ergo per se non instituit.

SED CONTRA, Sacramẽta nouæ legis sunt digniora quàm sacramenta ueteris legis: sed omnia sacramenta veteris legis sunt à Deo instituta, ergo multo fortius omnia sacramenta nouæ legis habent institutionem ab ipso Christo.

Præterea. Eiusdem est instituere, & statutum remouere, sed ecclesia, quæ in successoribus Apostolorum habet eandem authoritatem, quam apostoli habuerunt, non potest auferre sacramentum extremæ vnctionis: ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd circa hoc est duplex opinio, quidam dicunt quòd sacramentum istud, & confirmationis, Christus non instituit per

C se, sed apostolis instituendum dimisit, quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ est in eis, conferri non potuerunt ante spiritus sancti missionem plenissimam, nec institui: unde sunt ita sacramenta nouę legis, quòd in ueteri figuram non habuerunt. Sed hoc non multum cogit: quia sicut Christus ante passionem promisit plenã Spiritussancti missionem, ita potuit

D instituere huiusmodi sacramentum. Et ideo alij dicunt quòd omnia[m] sacramenta Christus instituit per seipsum,[n] sed[p] quędam per seipsum promulgauit, quæ sunt maioris difficultatis ad credendum. Quædam autem apostolis promulganda reseruauit,[q] sicut extremam vnctionem, & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto uidetur probabilior: quia sacramen

E ta ad fundamenta legis pertinent, & ideo ad legislatorem pertinet eorum institutio. Et iterum, quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis non nisi diuinitus inest.

QVÆST. XXIX. ART. III.

CONCL.[a] Omnia sacramenta Christus instituit per seipsum. 113

¶Examen. Ly per seipsum. Hoc est: immediate, & solum: 3. par. q. 64. ar. 2.

¶PROB. 1. Quia ad legislatorem pertinet institutio fundamentorum legis (patet ex se & sacramenta ad fundamenta legis pertinent: (vt patet). 2. Quia sacramenta habẽt efficaciã ex institutione; & illa efficacia eis non; nisi diuinitus, inest (omnia patent).

¶NOT. Non cõclusio tantum, sed & secunda eius probatio confirmatur uerbis clarissimis à Concilio Senonensi infra circa finem appendicis citato. Vbi etiam perspicaciter est attendẽdum; q idem Concilium ex B. Apostoli Iacobi literis trahit (& bene multum, ac iustè) dictum suum, scilicet q à Christo, nõ à Iacobo, nec ab ullo puro homine, sacramentum extremę vnctionis institutum est. Ex quo loco inferas tu meritò; q cõclusio sãcti Thomæ, hęc quò ad extremam unctionem est uirtualiter B. Iacobi Apostoli.

CONCL.[a] Christus per seipsum promulgauit quædã sacramenta, & quędam Apostolis promulgãda reseruauit. Concil. m. Concil. p

PROB. seu potius declaratio 1. Quia quædam sunt maioris difficultatis ad credendum 2. Quia ly & quædam Apostolis &c. extrema unctio, atque confirmatio id ostenduntur.

¶Examen. Ly probabilior. Scilicet antequam per Conciliũ diffiniretur. Loquitur enim suo tempore: sanctus Doctor. Nunc autem post diffinitionẽ Concilij generalis (ut in appen. sequen.) nõ tantum probabilior est: sed etiam necessaria; & de fide tenenda.

¶Ly opinio. Pro tunc. Nam hodie est hæresis opinio illa, quæ dicit, q extrema unctio non est instituta immediate à Christo: sicut & illa quæ dicit oppositum, non amplius est opinio, sed fides catholica. Idem penitus, quò ad hoc, dicas de confirmationis sacramento: quod de extremæ vnctionis opinionibus dictũ est in examinibus præmissis. Non tamen ob hoc omnes illos,

qui

qui ante determinationem Ecclesiæ dixerunt oppositum, dicas esse hæreticos: sed in hoc casu, alijsque similibus, regulare ita debes secundum dicta in prima parte, quæstione trigesimasecunda, articulo quarto, & in textu. & in elucidatione.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd multa dominus fecit, & dixit, quæ in euangelijs non continentur, Illa enim præcipue curauerunt Euangelistæ tradere, quæ ad necessitatem salutis, & ecclesiæ dispositionem pertinent: & ideo potius institutionem Baptismi pœnitentiæ, & Eucharistiæ, & ordinis factam à Christo narrauerunt, quàm sacramentum extremæ vnctionis, quæ neque ex necessitate salutis, neque ad dispositionem siue distinctionem ecclesiæ pertinet: * tamen etiam de olei vnctione fit mentio in euangelio, Marc. 6. ubi dicitur, quòd Apostoli oleo vngebant infirmos.

*2.resp.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Magister * dicit ab Apostolis institutum, quia per doctrinam Apostolorum nobis promulgata est eius institutio.

*Loco est quæ in ag gu. 2.

AD TERTIVM dicendū, quòd Christus non exhibuit aliquod sacramentum, nisi quod ipse accepit in exemplū: accipere autem pœnitentiam, & extremam vnctionem sibi non competebat, quia sine peccato erat, ideo ipse non exhibuit.

1^m de maiori

De institutione sacramentorum 1. ℞. ad necessitatem salutis, & ecclesiæ dispositionem præcipue pertinentium: non aliter. §. Tunc nih l &c. Nā extrema vnctio non pertinet ad necessitatem salutis, & dispositionem siue distinctionem ecclesiæ eo modo: quo sacramenta, & de quibus maior propositio arguitur pertinent intelligitur textus sic: non autem absolutè. Comparatiuè enim loquitur: ut diligenter consideranti patet.

Item minor.

Nulla fit mentio de extrema vnctione. 2. negatur ista. § ut enim patet Marc 6 secundum quod narratur in textu, falsa est, absolutè loquendo. Vide responsum 2^m. ly tamen etiam de olei vnctione &c.

¶NOT. In primo responso notabis pulchram illam de Euangelistis regulam in textu datam. Responsi secundi ab illo primo differentiam cognosce in hoc, q. primum loquitur de mentione quadam cum magno apparatu facta (ut patet in Euangelijs de baptismo, & Eucharistia); secundum autem de mentione aliquali. Ideo utraque responsio, sine alterutrius offensa, ueritatem dicit. Notabis & ly præcipuè, quod in textu responsi primi dicitur. Hoc enim declarat duo. Primò illud quod nunc dictum est de mentione cum apparatu, & sine: Secundò istud aliud (licet non sit expresse textualiter) quòd extrema vnctio non est in tanto gradu ad dispositionem ecclesiæ pertinens, sicut eucharistia, & baptismus. Non enim uoluit negare S. Thomas (ut tactum iam est): q. vnctionis extremæ sacramentum sit ad aliqualem dispositionem ecclesiæ pertinens; sed, q. non in tanto gradu: sicut, & de mentione ab Euangelistis facta, dictum est. Correspondeant ergo singula singulis: & omnia sine errore, secundum uerum sensum intelliges. Illud de Marc. 6. dictum à sancto doctore, confirmatur ex Concil. Trid. inf. appen. adducendo per ipsa eius uerba, Apud Marcum quidem insinuatum. Hæc ibi.

2^m Ex magistro.

Est instituta ℞. promulgatum, fuisse institutum, non aliter. §. ut patet in textu. Tunc nihil &c. ut docent conclusiones.

¶NOT. Quàm bene conformiter ad Ecclesiam glosset. B. Iacobum. D. Thomas: (nam per Apostolos magister intelligit illum) patebit ex Concil. Trid. inf. appen. sequen.

3^m illatio conclusionis.

Ergo per se &c ℞. negatur illatio. § Nam Christus instituit plura sacramenta, quàm per se exhibuerit, ut patet in textu. Quia ergo non conuertuntur in Christo ly per se instituit, & ly per se exibuit: ideo non ualet consequentia sic; Christus extremam vnctionem per se non exibuit, ergo ipsam per se non instituit.

APPENDIX.

Vid. ps Eccles. ad Hier. &c.

EX articulo habes. ¶Primò; quomodo per rationem infirmas hæresim Heraclitarum (Prat. Hierarch. 1ç) dicentium vnctionis extremæ sacramentum non fuisse à Deo institutum. Item errorem quorundam scholasticorum non vulgaris nomenclaturæ (quos honoris gratia non nomino) dicentium, unctionem extremam fuisse à B. Iacobo institutam. Videat, qui uoluerit super. 4. senten. d. 1 in 12. uel circa, & librum de sacramentis cuiusdam pars. 15. cap. e. uel alios de hoc sacramento tractantes: & quos inuenerit præmissum errorem dicentes expurget, seu corrigat. Intentio namque catholicorum doctorum, de quorum numero illi habentur, non fuit defendere sua dicta contra sanctam Romanam ecclesiam. Hinc arguendi sunt illi; qui uel incuria, vel affectione nimia decepti, postquam Concilium aliquod sanctam ecclesiam representans determinauerit oppositum alicuius dicti doctoris, relinquunt doctorem illum incorrectum, & penitus immutatum: ac si uel concilium nullum factum fuisset, uel doctores illi sui non subessent concilio. Ex qua re profectò & contra suorum doctorū piam intentionem sæ predictam faciunt: & alijs secuturis qui forsan conciliorum decreta de tali casu non uiderunt magni scandali occasio fiunt: tanto quia magis, quanto doctores illi sui maius inter catholicos nomen habuerint. Proinde saluberrima sequitur regula tenenda, atque diligenter seruandum est id: quod sequitur. Quando Concilium aliquod celebratum fuisse de recenti, uel alias per summum Pontificē determinationem, ut de fide factam; nouerint aliqui; præsertim maiores: tunc sumpto concilio uel determinatione illa tanquam speculo, ante oculos suos mente recta conspiciant; utrum dicta singula doctorum suorum ad normam determinationis illius correspondeant. Et si quidem in singulis ei concordauerint, benè: si uero non, illos emendent, vel ad bonum sensum aliquo bono modo reducant: ita, ut legentibus appareat, ut non possint errare. Non enim concilia illorum, sed illi conciliorum sensui uerbisque coaptari debent. Nec expectandum, q. concilia quotidie fiant ad prohibendum hos. uel illos. horum uel illorum dicta in particulari: quoniam sat est ecclesię semel proposuisse sua decreta, tanquam regulam secundum quam omnia aliorum (quicunque sint illi) corrigantur. Et quoniam satisfactum est ab ipsa in communi ad hunc finem: & ideo non est tutum in conscientia (ut supra dictum est) dimittere post conciliorum celebrationem in suis libris incorrecta, si quæ corrigenda sunt; quoniam nulla in oppositum sufficit excusatio. Honori itaque doctorum suorum, honori necnon conscientiæ proprijs, consultant omnes: ne quando irascatur pia mater ecclesia, & tantum animarum damnum uel scandalum (quod supra tactum est,) de manu negligentium iustissime requirat. Damnum, inquam tantum, & scandalum: quia si non esset à Christo institutum, quomodo responderemus contra hæreticos! Hoc enim quia negant, extremam vnctionem esse sacramentum, hoc pro suo fundamento assumunt, q. à patribus (inquiunt) non à Christo instituta est. Vide supra. ar. 1. appen. circa principium. Cæterum, quia parum quasi coactè digressi, ad propositi filum reuertentes dicamus.

Intentio catholicorū doctorum vbique.

Regula sanctissima & saluberrima pro filijs sanctæ Ecclesiæ.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, errores in principio dictos meritò damnati a Concilio Triden. sess. 7. de sacramentis in communi canon. 1. si quis dixerit: sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino instituta, videlicet baptismum, confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, extremam unctionem, ordinem, & matrimonium: Anathema sit. Hæc ibi. Item sess. 14. de extremam unctione cap. 1. Circa illius institutionem declarat, & docet sancta synodus: q. clementissimus redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore uoluit de salutaribus remedijs aduersus omnia omnium hostium tela esse prospectum: quemadmodum in sacramentis alijs auxilia maxima præparauit, quibus Christiani conseruare se integros, dum uiuerent, ab omni grauiore spiritus incommodo possint; ita extremæ unctionis sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio muniuit. Nam, etsi aduersarius noster occasionem per omnem uitam quærat, & captet, ut deuorare animas nostras quoquomodo possit, nullum tamen tempus est, quo uehementius ille omnes suæ uersutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitus; & a fiducia, si possit, diuinæ misericordiæ deturbandos; quam cum impendere nobis exitum vitæ prospicit. Instituta est autem hæc sacra vnctio infirmorum, tanquam uerè, & propriè sacramentorum

Magna & mouens ad institutum extremæ unctionē Nam etsi aduersarius &c.

nouæ

Marc. 6. Iac. 5.

noui testamenti, à Christo dño nostro: apud Marcũ quidẽ insinuatum; per Iacobũ autẽ Apostolũ ac Dñi fratrem fidelib. commẽdatum ac promulgatum. Infirmatur inquit, quis in uobis &c. Hæc ibi: & de extrema unct. can. 1. Si quis dixerit extremã unctionem non esse uerè & propriè sacramentũ à Christo dño nostro Iesu institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgatũ &c. Anathema sit. Itẽ à Concilio Senonensi, in decretis fidei, decreto 4. to. c. de extrema vnctione. Si quis infirmatur (inquit Iacob.) in uobis &c. Quib. liquidò cõstat, extremã vnctionẽ remissionẽ peccatorũ efficaciter operari: ac proindè nec ab Iacobo quidẽ fuisse institutũ, sed ab eo tũ, cui peculiare est, ut gratiam & gloriam conferre possit. Hæc ibi.

*Tho. ubi sup. ar. 1. q. 1. & seq.

¶ Tertiò habes: quõ p rõnem dicta patrum, pro quanto vnctionẽ extremã dñt à Christo institutã, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò vides: quõ ex iis vicissim Angelica doctrina hæc, & declaret, & consolidet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd oleum oliuæ non sit conueniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentum immediate ad[h] incorruptionem ordinat: sed incorruptio significatur per balsamum quod est in chrismate: ponitur ergo chrisma esse conueniẽtior materia huius sacramenti.

¶ 2 Præterea. Hoc sacramentũ est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per uini appositionem significatur, sicut patet Luc. 10. in parabola de sauciato, ergo vinum etiam conuenientior materia fuisset huius sacramenti.

¶ 3 Præterea. Vbi est maius periculum, ibi debet* esse[h] cõmune remedium: sed oleum non est commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra:[h] ergo cum hoc sacramẽtum detur exeũtibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non sit materia conueniens.

SED CONTRA est, quod dicitur Iac. 5. oleum materia huius sacramenti determinatur, sed oleum proprie non dicitur nisi oleum oliuæ, ergo hoc est materia huius sacramenti.

4 ¶ Præterea, Spiritualis sanatio per olei * inunctionem significatur, ut patet Isa. 1. ubi dicitur, Plaga tumens non est curata medicamine, neque fota oleo: ergo conueniens materia huius sacramenti est oleum.

B

RESPONDEO, Dicendũ, quòd spiritualis sanatio, quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia nõ relinquitur, & lenis, vt spes, quę exeuntibus est maxime necessaria, non frangatur, sed foueatur. Oleum autem lenitiuũ est, & penetratiuum vsque ad intima, & etiam effusiuum: & ideo quantum ad utrumque prædictorum[m] est cõueniens materia huius sacramenti.[n] Et quia oleũ principaliter nominatur oliuæ liquor, alij autem liquores ex similitudine ad ipsum Olei nomen accipiunt, ideo[p] oleum oliuæ etiam debet esse, quod assumunt in materia huius sacramenti.[q] *

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptio glorię est res non contenta in hoc sacramento, nec oportet quod tali rei significatio materiæ respondeat. Vnde non oportet quòd balsamum ponatur materia sacramenti huius, * quia balsamũ propter odorem pertinet ad bonitatem famæ, qua de cætero non indigẽt propter se exeuntes: sed indigent tantum nitore conscientiæ, qui in oleo significatur.

D

AD SECVNDVM dicendum, quòd vinum sanat mordendo, sed oleum leniẽdo: & ideo curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quàm ad hoc sacramentum.

AD TERTIVM dicendum, quòd oleum oliuæ quàmuis non vbique crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locũ trãsferri.

E

[r] Et præterea, hoc sacramẽtũ * non est tantæ necessitatis, quòd exeuntes sine hoc sacramento non possint salutem consequi.

QVÆST. XXIX. ART. IIII.

414

CONCL. 1a. Oleũ est cõueniẽs materia extremę vnctionis.

*Alias cõmunius adhiberi remed.

¶ PROB. Quia oleum est lenitiuum, ac penetratiuum vsq; ad intima (vt patet); & rõne lenitatis importat spẽ quæ exeuntib. est maxime necessaria, ac rõne penetrationis significat spiritualis sanationis perfectionẽ, q in fine adhibetur.

¶ NOT. Illa sanatio finalis dr significari ab oleo rõne penetrationis suæ: quia, sicut penetratio fit usq; ad intima, ita ut nullus ferè liquor sit penetrabilior: sic sanatio illa adeò perfecta est, ut post illam nulla alia p aliquod sacramentũ expectetur. Vnde vo-

*Al. unctionem.

ctio hæc, dr extrema. Hinc patet q ly perfecta, in textu accipitur pro vltima: eo modo quo dicimur aliquod vltimũ esse perfectũ: Sicuti tunc dr artifex quispiam apposuisse ad opus suuũ manum perfectam, quando ipsum vltimò compleuit. Vt dicamus manum perfectam. i. vltimam. Rursus. Præposuit D. Thomas de oleo tres conditiones. s. esse lenitiuum, penetratiuum, & effusiuum: quibus tamen prępositis subintulit in textu ly quantum ad vtrunque prædictorum. Ex quo patet q duæ illarum conditionum eãdem referuntur in unam Et quia esse lenitiuum clare distinguitur ab alijs duabus: ideo dicendũ est, q alia duo se inuicem includunt tamquam pro una conditione seruientia. Et tamen sic est. Nam videmus, q ideo oleum penetrat, quia ad intima diffunditur & ad intima diffunditur, quia penetrat illuc usque.

CONCL. 2a. Oleum oliuæ debet esse illud, quod assumitur pro materia sacramenti extremæ vnctionis.

¶ PROB. Quia oleum oliuæ, propriè dicitur oleũ, alia autẽ p similitudinẽ ad illud.

NOT. Subintelligit à D. Thoma in probatione: q apposita in sacramẽtis debẽt esse propriæ dictæ tales, & nõ metaphoricè. Exẽplum habes in alijs sacramentis de hoc. Nã in baptismo aqua propriè dicta, quæ tantũ est naturalis, & nõ similitudinaria, q sunt rosacea, & aliæ per artificium lambicatæ, ẽ materia eius: quod & de vino pro materia Eucharistiæ, sentiendum est.

Concil. in.

1m de maiori

Ad incorruptionem. ℞. quæ est res nõ cõtenta in hoc sacramẽto: non autem, quæ sit res contenta. § Tunc nihil &c. Nam materia sacramenti correspõdere dẽt rei contẽtæ in ipso sacramẽto, non aũt rei nõ contẽtę ibi. Cætera uide in textu. Et quæ sit res sacramenti alicuius cõtenta, uel non contẽta, vide. 3. par. q. de sacramentis.

Concil. p.

Concil. Flore. in doct. de sacram.

2m de maiori

Est spiritualis medicatio. ℞. lenitiua non, mordax. §. i. aspera, seu grauis. Tunc nihil &c. Nam spiritualis illa medicatio sauciati Luc. 10. cum sit facta per uinum quod est mordax, non attingit propositum cõclusionis tantum abest, ut infringat illud. Nam conclusio 1a. ut eius probatio docet, de medicina lenitiua tantum dicit solum.

*Ii. t. dict. ar. 15. c. 1.

3m de maiori

Commune. ℞. uel p terrenascentiam, uel per facilem delationẽ §. Tunc nihil &c. Nã oleum oliuæ est remedium commune secundo modo: & licet non primo. Quamuis enim non ubique crescat; tamen &c. vt in textu.

*Responsio 2a.

*Vt dictũ est ar. pręced. ad 1.

¶ NOT. Simile argumentum ac responsum habes de uino vitis pro materia sacramenti altaris. 3. par. quæst. 74. artic. 5. ad primum.

Item illatio conclusionis.

Ergo cum hoc sacramentum &c. ℞. negatur illatio §. Nam licet periculum ibi sit maximum (vt arguitur): non tamen sequitur inde, quòd hoc sacramentum vnctionis sit tantæ necessitatis, quòd exeuntes sine &c. ut in textu.

Nam innitare ad bonum quantum est de se (ut patet) non inducit ad malum: quod tunc esset, si indulgentiæ inducerent da se ad dissolutionem religionis, (ut innuit litera.)

¶ *Corollarium.* Restat ergo ut ex mala intelligentia aliquorum religiosorum proueniat: q. occasione indulgentiarū frigescūt in obseruātia regularis uitæ ordinis sui. Quæ quidē intelligentia iō mala dī: quia minus bonum præferūt maiori bono. Minus enī bonum est, qd affert per indulgētias, cum sit remissio pęnæ tpalis: maius autē est, qd afferunt per obseruātiam canonicæ religionis, cum sit adeptio præmij essentialis. Mala quoque ipsorum intelligentia in hoc est: qa credūt, per indulgentias pœnas oēs quocunq; in iūctas relaxari: quod sanè falsum est. Nam indulgentiarum est remittere pœnas in foro pnali debitas (uel quia dimissa culpa relictæ sunt, uel iniunctæ) non autem pœnas in capitulo religiosorum, quod est quasi forus iudicialis.

APPENDIX.

Ex articulo habes. [1] ¶ Primo quō per cōnem reuerās errorem Lutheri (ut refert Leo X. in bulla contra errores eius,) qui, quasi reuers* ad semetipsum, & pœnitens de negatione totali indulgentiarum, tādem dixit; q. indulgētiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & propriè concedūtur duris solūmō & impatiētibus. Vñ addit ille: indulgētiæ non sunt necessariæ, nec utiles mortuis, seu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui nō commiserūt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, & his, qui meliora operantur.

Veil. p S. Eccl. *casue su per Ps. 31 sup illud, dixi confitebor, & gl. or. ibi. q. 13. a. 2

bet dissolui regularis obseruantia, quia religiosi magis merētur religionem suam seruando, quā tum ad præmium uitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo, quàmuis minus quantum ad dimissionem pęnæ, quod est min⁹ bonum; nec iterum per indulgētias dimittuntur pęnæ iniunctæ G in capitulo, quia in capitulo agitur quasi forum iudiciale, magis quàm pœnitentiale. Vnde etiā non sacerdotes capitulū tenent; sed absoluitur à pęna iniuncta, vel debita pro peccato in foro pęnitentiali.

ARTICVLVS III.

Vtrum ei qui non facit id, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari. H

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quod ei, qui nō facit pro quo indulgentia datur, possit quādoque indulgentia dari, quia ei, qui non potest operari, uoluntas pro facto, [h] reputatur,* sed aliquando fit indulgentia pro aliqua eleemosyna facienda, quam aliquis pauper facere non potest, & tamen libenter faceret, ergo indulgentia ei I valet.

¶ 2 Præt.* Vnus potest pro alio [h] satisfacere: sed indulgentia ad [r] emissionem pęnæ operatur sicut, & satisfactio, ergo unus pro alio potest indulgentiam accipere, & sic ille consequeretur indulgentiam, qui non facit hoc, pro quo indulgentia datur.

SED CONTRA. Remota cā remouetur effectus, si ergo aliqs non facit hoc, pro quo indulgētia datur, quod est indulgentiæ causa, indulgentiam non consequitur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd non existente conditione, non consequitur illud, quod sub conditione datur, unde [m] cum indulgentia detur sub hac [c] conditione, quòd aliquis aliquid faciat, vel det, si illud non exerceat, indulgentiam non consequitur. [n]

AD PRIMVM ergo dicendum, q. hoc intelligitur quantū ad præmium essentiale: sed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pęnę: uel aliquid huiusmodi.

AD SECVNDVM dicendum, q. opus proprium pōt qs applicare per intentionem cuicunque uoluerit, & ideo potest pro quocunque uult satisfacere: sed indulgentia non potest applicari ad alterum nisi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cum ipse applicet ad faciētem, uel dantem hoc, aut illud, ille non potest, qui hoc facit ad alterum, hanc intentionē transferre. Si tamen sic fieret indulgentia ille, qui facit, vel pro quo fit, habeat tantam indulgētiam, ualeret ei pro quo fit; nec tamen iste, qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, sed ille, qui indulgentiam sub tali forma facit.

F Item meritò damnari ab eodem Leone in eadem bulla cuius dānationis particulam, uide supra q. 1 ar. 1. app. addendo etiā q. 24. ar. 1 app. De Luthero superius dixi ly quasi reuersus ad sa &c. qa tanquam q. indulgentias per hoc aliquatenus admiserit excruciens se, id ipsum reuocauit. Vnde ait. Has propositiones (ut dixi) reuocaui antea rogatu hne, & adhuc rogo cūs tum bibliopolas, tum lectores, ut ea, quæ de indulgētiis disputata & scripta a me sunt, extirpent. Nesciebam. n. tū, cū ea laborarē, Papā esse antichristum: qui his & similibus opinionibus errores, (Sathana imperāte) orbem perderet Christianum. Hucusq; uerba uomitus Lutheri. Verum quæ de sua reuocatione tanta maledictis uallata Deus uideat, & iudicet. Catholicis interim nobis scire sufficiat: & q. hōnr est hoi. q separat se a conuētionibus; & q. oēs illuli mīs ueniunt contumeliis. Prouer. 20 Porrò q. Rumanus Pōtifex non sit antichristus, quinimò & q. sit antichristo ualiter cōtrarius, ostensum est manifestè supra q. 6. ar. ar. 1. app. ostius est & ualor indulgētiarū & q. (tāto dno sperāte) orbē saluāt Christianū indulgētiæ ipsę, declaratū q. 25 art. 1. & 2 & consequenter, q. nō erroris, sed ueritatis, opera sunt. Vide Ruffensem contra articulos erroneos ar. & 23. Lutheri. concl. m

¶ Tertiò habes: quō per cōnē prædicta Leonis, Clementis, & aliorū Pontificū, pro quanto utilitaté indulgentiarū ostēdunt ad religiosos extendi, & probes, & declares, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quō ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, et consolidet. 4

QVÆS. XXVII. ART. II.

2 ¶ Secundò habes: quō per cōnem errorem eius (quatenus religiosos eximit ab utilitate indulgentiarum) uitendas meritò damnari à Bonifacio 8 immò & à suis prædecessoribus. Antiquorum habet relatio. q. accedentibus ad honorabilem Basilicā principis Apost. de urbe concessæ sunt magnæ indulgētiæ pctōrum. Nos igitur &c. huiusmōi indulgentias oēs approbamus authoritate Apostolica: & Apostolicæ plenitudine ptātis oibus accedēntibus &c. Hæc ille, de pęnit. & remiss. extrauag. com. Vbi religiosos nō excludit, sed includit p ly oibus (ut patet.) Item a Clem. VI. ad Archiepm Terraconen. eiusq; suffraganeos. Dudū de fratrū nostrum consilio & plenitudine Apost. ptātis indulgentiam &c. cunctis Christi fidelibus &c. Statuentes ut uniuersi fideles &c. q uisitauerint &c. plenissimam suorū oīum pctōrum ueniā consequantur. Hęc ille, & recitantur ibidē. Vbi religiosos &c. ut supra. Item a quotidianis bullis indulgentiarum, q ab apost. sede emanāt pro tpe: in quibus (ut patet) includuntur & religiosi p ly Christi fidelibus, uel ly oibus utriusque sexus Christi fidelibus & hmōi.

K CONCL. Cum indulgētia datur sub hac cōdōne, q. aliqs aliqd faciat, uel det, si illud nō exerceat, indulgētiā nō cōsequitur. ine

¶ NOT. Per hoc, q. Papa dat indulgētias cum adiūcta cōdōne, dat intelligere: q. licet sit Christi uicarius gnālis, non hēt ptātē excellentiæ in condonando peccata solo iussu. Sibi. n. Christus hāc propriam reseruauit 3. par. q. 64. ar. 3. & 4.

¶ PROB. Quia non existente conditione, non consequitur illud, quod sub conditione datur.

1m de maiori. Reputatur. R. Quantum ad præmium essentiale: non quantum ad quoddam accidentale. §. Tunc &c. Nam consequi indulgentiæ effectum, qui est remissio pœnæ temporalis, computatur inter præmia accidentalia.

¶ NOT. Videnda est forma indulgentiarum: quia quandoq; pro non ualentibus eleemosinam facere aliquid aliud ponit, in quod commutari possit.

2m de maiori. Satisfacere R. Per intentionem propriam: non, alterius. §. Tunc &c. Nam indul-

indulgentia non potest applicari ad alterum per intentionem propriam, nisi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cum ipse applicet &c. ut in litera.

¶NOT. Ex verbis illis textus ly si tñ fieret indulgentia &c. eidem universaliter, q (iuxta mentem Sancti Th.) uidendæ sunt formæ bullarum, & considerandæ, antequam da ualora indulgentiarum talium sic uel sic iudicetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum indulgentia ualeat ei qui facit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod indulgentia non ualeat ei, qui facit, quia facere indulgentias est iurisditionis, sed huius in seipsum potest exercere ea, quæ sunt* iurisditionis,* ergo nullus potest indulgentiæ a se factæ particeps esse.

¶2 Præt. Secundum hoc, ille qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico facto, sibi pœnam remittere omnium peccatorum, & ita impune peccaret, quod uidetur absonum.

¶3 Præt. Eiusdem potestatis est facere indulgentias, & excômunicare, sed aliquis non potest excômunicare seipsum, ergo nec indulgentiæ quam facit particeps esse potest.

SED CONTRA est, quia tunc esset ipse peioris conditionis quam alij, si ipse non posset uti thesauro ecclesię, quem aliis dispensat.

RESPONDEO, Dicendum, quod indulgentia debet ex aliqua causa dari, ad hoc quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem prouocetur, qui in utilitatem Ecclesiæ, & honorem dei uergat. Prælatus autem, cui cura Ecclesiæ utilitatis propagandæ, & honoris diuini propagandi est commissa, nô habet causam, ut seipsum ad hoc prouocet, & ideo, nô potest facere sibi indulgẽtiam, sed potest uti indulgentia quam pro aliis facit, quia aliis subest causa faciendi.

APPENDIX.

1 EX articulo habet. ¶Primo quô per rônem ostidam meritò esse insinuatû à Sisto 4. & à Clem. 6. & a Bonif. 8. q indulgentiæ non participantur ab iis, qui non faciût, quæ ibi mandatus. Insinuatum aût est a Sisto, de pœnit. & remiss. extrauag. commun. Quemadmodû operon &c. qui beatorû Apost. Petri & Pauli Basilicas, Lateranensam quoqua & sãctæ Mariæ maioris almæ urbis deuote uisitaveni omnes & singulas indulgentias consequerentur quas anno Iubilæo prædecessores concesserãt &c. Verum quia aîorum saluti fidelium intẽti diuersas indulgẽtias plenarias nônullis ecclesiis, Monasteriis, & piis locis duximus concedendas, pp quas populorum forsan concursus ad Basilicas antedictas retardari, aut ipsius Iubilæi celebritas minui, uel intermitti possat cum animarum nô modico detrimento. Nos (nè pp aliarum indulgentiarum hactenus concessarum effusionem annus iubilæus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddantur expertes) omnes & singulas plenarias etiam ad instar Iubilæi authoritate Apostolica tenore præsentium usq; ad eiusdam sedis beneplacitum suspendimus: indulgentiis tamen Basilicarû & ecclesiarum dictæ urbis in suo plenario robore durantibus. Hæc ibi. Ecce q summus Pontifex iô aliorum locorum omnium ab urbe indulgentias suspendit pro tpe iubilæi: nè côcursus populorum ad urbem pro indulgentia iubilæi consequẽda retarderetur: quod non esset, si uoluntate sola iubilæi Romæ existentis possent esse participes, absque hoc q illius usq, de facto hoîes pficiscerentur. Pro quo significando nota ly cum aîarum nô modico detrimento, & ly aut fideles ipsi à tanto munere reddantur experies. Item a Bonifacio supradictu ibidem sic. Antiquorum &c. statuentes, ut qui uoluerint huiusmôi indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes, si fuerint Romani, ad minus 30. diebus continuis seu interpollatis, & saltem semel in die; si uero peregrini fuerint aut forenses, simili modo diebus 15. ad Basilicas easdem accedant. Hæc ibi. Vbi, quia de facto accedere necessarium esse ducit uolentibus indulgentiam: iô inter Romanos, & ab extrà uenientes, spatium dierum prædictum cum differentia assignat. Dat ergo p hoc intelligere Papa: q indulgentiæ non ualent iis, qui conditionem positam in forma illarum non seruant. Item à Clemente supradicto ibidem. Dudum de fratrum &c. quicunque uoluerint indulgentiam huiusmôi ass. q. si Romani, ad minus 30 si uerò peregrini, aut forenses mô simili 15. dieb. ad pdictas Basilicas accedere teneantur. Hæc ibi. Et a quo die, ut supra. Et quia conditiones & formæ indulgentiarum uariari quãq; tangebatur, in ratione ad 2[m], iuxta quarum tñ tenorem quo ad consecutionem remissionis oportere nos regulari, connotabatur: iô p hoc notanda sunt, q subduntur ab ipso Clemente sic. Adiicientes: ut hi etiam, qui p ea p equenda ad easdem Basilicas accedẽt, post iter arreptum impediti legitimè, quo minus ad urbem illo anno ualeant peruenire, aut in uia, uel dierum præfato numero non completo, in dicta urbe decesserint uerè pœnitentes (ut præmittitur) & confessi, eandem indulgentiam consequantur. Hæc ibi. Et est tantum hoc in bullis additum: iô speciatim ipsum adducere placuit. Tu ergo singulas uerbatim (ut ars textus innuit) diligenter ubique considera formas.

2 ¶Secundo habes: quô per rônem supradicta Pontificum, pro quanto indulgentias nô prodesse dicunt facientibus illa, quæ iniungunt, & intelligas, & declares, & tuearis.

3 ¶Tertio uides, quemodo ex iis uicissim Angelica doctrina præsens declaretur, & consolidetur.

Vtil p S. Eccl. &c.

*Sup. q. 22 ar. 4. l arg. sed contr.

*Vt ib. dê dictû est.

QVÆST. XXVII. ART. IIII.

CONCL. Qui facit indulgentiâ non pôt sibi eã directè facere, sed potest uti indulgentia, quam pro aliis facit. 107

¶NOT. Quẽadmodû oculus nô pôt seipsum uidere: nisi reflexè, puta inspiciendo speculum. Sicut ergo per hoc, q relucet in alio, uidet seipsû: ita per hoc, q authoritas prælati seruaret in indulgentiis à se datis aliis, pôt prælatus ipse participare fructû illi* authoritatis suę. Videtur ergo facere indirectè indulgẽtiâ sibi: ad cuius sai differentiam conclusio dê ait ly directè.

¶PROB. Quia faciendi sibi indulgentiam nô subest câ (cû prælatus ipsa non habeat causã, ut prouocet se ad hoc, pp quod indulgentiæ dari debent,) & indulgentia debet fieri ex aliqua causa (q. 25. ar. 2. in fi. corpor.) Quia (ly sed potest &c.) præsupponitur hoc, tanquam patens (ut manifestat responsio ad primum.)

¶Examen. Ly quia aliis subest causa faciendi Quasi dicat textus. Non est eadem ratio de facere indulgentias aliis, & facere sibi. Nam, q quis faciat eam sibi, non subest câ; q uero faciat aliis subest causa. Patet ergo: q ly quia aliis subest câ faciendi, nô sunt uerba pbantia, q aliquis possit uti indulgentia data aliis (ut prima facie uidetur:) sed sunt uerba ostendentia, non esse simile de facere indulgentiam aliis & sibi.

¶Ly Prælatus non habet causam, ut prouocet se ad hoc &c. Lege totum textum: & caue, nè sensum falsum pro uero inde accipias. Loquitur siquidem textus hic de habere causam prouocandi ad aliquem actum &c. per aliquid iurisditionis ecclesiasticæ: non autem per aliquid ad personam suam priuatam pertinẽt. Sciendum igitur, q ultimo modo habet causam maximè prælatus (cum quanto in gradu superiori, tanto in periculo maiori, uersetur) semetipsum excitandi) seu prouocandi ad actus illos bonos Patet quoque id ab exemplo quoniam prælati doctissimi simul & sanctissimi (ut Gregorius primus, & Aug.) per actus proprios ad priuatam suam personam pertinentes prouocarût se, & non semel, ad actus in honorem Dei, utilitatemque ecclesiæ uergentes, puta per orationes, prædicationes lectiones, &c. Quod si dicatur; Prælato commissa est cura ecclesiæ utilitatis propagãdæ & honoris diuini propagandi, & ideo non habet causam ut prouocet se ad huiuscemodi actus: aduerte, quòd nimis erratur, cum oppositum concludendum sit. Nam ex eo, quòd prælato commissa est cura illa, sequitur: quòd ipsa prouocandi se sic ad tales actus habet causam; & maiorem sane, quàm subditus: tum quia debet dare bonum exemplum illis, tum quia debet esse sanctior uniuersis. Nisi uero se in talib. actibus exerceat, neutiquâ hoc efficient, qm hô est, & natura hois, nisi ip prouocet ad bonum, proflus in malum. Cæterum plat' non hêt câm prouocâdi se ad actû bonû p aliqd iurisdônis ecclesiasticæ à se in semetipsum. Nô .n. platus seipsum pôt uel a pctis, uel à censuris absoluere: aut aliam iurisdônem in se exercere (ut sup. q. 22. ar. 4. patet,) & côsequẽter nô pôt p hanc uiâ prouocare semetipsû ad actus bonos in honorẽ Dei & ecclesiæ utilitatem uergentes: ad quos tñ pôt per eãdẽ uiâ prouocare alios. Et quare? Rñdetur ex textu, qa plato cura ecclesiæ ppagãdæ p iurisdônẽ cômissa est, & non sui. Et iô dr & hêt câm ad hoc, ut prouocet subditos p iurisdônẽ sibi collatam

ad aliquem actum in ecclesiæ utilitatem honoremque Dei uergentem:& non habere causam, ut prouocet se ad hoc, i. ad talem actum per iurisditionem illam suam. Sic ergo secundum plenissimam consequentiam concludendum restat (ut concludit) q, cum facere indulgentiam sit actus iurisdõnis, prælatus non potest sibimet facere indulgentiam.

¶*Corollarium*. Ergo potest prælatus, imò & debet prouocare se ipsum ad hoc opus bonum, s. ad quærendam remissioné suorum delictorum (ut patet) sed non potest prouocare se ad hoc, ex suæ iurisdõnis usu
*In 3.p. q.82. in seipsum. Et sic intendit textus per ly non habet causam, ut se ipsum prouocet ad hoc. Adeo q per ly hoc (ubi tota difficultas consistit) non intelligit S.Th. opus bonum præcisè (ut supficieten ur vi:) sed o-
*In corp. art. pus bonum proueniés ex usu iurisdõnis suæ in seipsum. Ad cuius intelligentiam apertè dam prædicetat in maiori textus, q. aliquis per indulgentiã prouocatur ad actum
*Supra q. 22.ar.4. bonum: & non dicit absolute, q indulgentia debet eã aliqua cã dari ad hoc, q aliqs

AD PRIMVM ergo dicendum, q actus iurisditionis non potest in seipsum exercere, sed eis, quæ authoritate iurisditionis dantur aliis, potest etiam prælatus uti, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus: sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam accipit quam aliis dat.* & G ita etiam Episcopus potest accipere sibi suffragia ecclesiæ, quæ aliis dispensat: quorũ effectus immediatus est remissio pœnæ p indulgentiam, & non iurisdõnis.

AD SECVNDVM patet solutio ex dictis.*

AD TERTIVM dicendum, q excommunicatio profertur p modum sñiæ, quam nullus in seipsum ferre potest, eo quòd in H iudicio non potest idem esse iudex, & reus. Indulgentia autem non per modum sententiæ; sed per modum dispẽsationis cuiusdam, quam homo potest facere ad seipsum.

QVAES. XXVIII.

De solemni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuisa.

Consequenter considerandum est de solemni ritu pœnitentiæ.

Circa quod tria quæruntur.

¶ Primo, vtrum aliqua pœnitentia possit publicari, uel solemnizari.

¶ Secundo, Vtrum solemnis pœnitentia possit iterari.

¶ Tertio, vtrum publica sit pœnitentia imponenda.

prouocentur ad actum bonum. Quare apposuit expresse ly p indulgentiam? Certè poterat facillimè (ut patet) ex contextu subintelligi: & D.Th. magnæ, pro more suo, studebat breuitati. Dicendum ergo, q apposuit uigilanter expresse ly per indulgentiam: ut scires, quid postea referendum in minori esset per ly ad hoc. Quasi per appositionem talem tibi tacitè diceret. Cum ueneris ad minorem, & ibi uideris ly ad hoc, tu referes illud ad actũ aliquem per indulgentiam (q̃d est iurisdõ prælati) factum in honorem Dei & utilitatem ecclesiæ: non autem referes illud ad actum aliquem factum in honorem Dei, & utilitatem ecclesiæ, di- I mittendo ly per indulgentiam (.i. iurisdõnem prælati.) Sic.n.& diceres omnino falsum (ut sup. in eaam. paruit) & non referres totum medium in propositione maiori positum.

1m maior. Nullus in seipsum potest exercere ea, quæ sunt iurisditionis. R. potest tamen uti eis, qui authoritate iurisditionis dat aliis. §. Vt patet in tex. ab exẽplo de sacerdote Eucharistiam administrante. Tunc nihil &c. Nam, quando indulgentiis datis aliis utitur, non exercet iurisditionem in seipsum: sed accipit effectum indulgentiæ datæ, qui effectus est remissio pœnæ.

¶*Corollarium*. Negare ergo, q prælatus possit uti indulgétiis a se datis esset negare ipsum posse recipere effectum indulgentiarum illarum: q̃d clarè apparet falsum per hoc, q dare indulgétiã & recipe effectum indulgentiæ est ualde differens. Ex eo.n. q nullus hét iurisdõné sup se, prouenit, q nõ pôt sibi ipsi dare indulgétiã. ex eo aũt, q indiget remissione pœnæ, fit, q pôt recipe effectũ indulgentiæ. Ex diuersis uero causis eundé effectũ uelle pducere, non est bñ consonũ. Et iõ stat: q ex ista cã, qua nullus hét iurisdõné super se, non sequatur, q non possit uti indulgentiis à se datis; sicut ex ea sequebatur, q non poterat sibi ipsi facere indulgentias. Rursus. Eadem rõne stat: q ex ista cã, qua est indigés remissione pœnæ, non sequitur, q possit sibi facere indulgentias, sicut ex eadem sequebatur, quod poterat uti indulgentiis ipsis.

2m de antecedente. Secundum hoc ille, qui facit indulgétiã, posset: p aliquo modico facto sibi pœnã remittere oium pctõrũ. R. Negatur hæc §. Dictum est. n. hic, q requiritur cã, ad dandum indulgentias: & ar. 2. q requiritur eum esse in charitate (q̃d nullus scit p certo,) tum seruare ea, q̃ p indulgentiis indicuntur, ad recipiendum illas. Ex consequenti igitur non pro modico facto pœna remittitur Prælato: etiam si (ut uerum est) possit uti indulgétiis a se datis aliis.

¶NOTA. Adde, q si qs, necdũ platus, sciés indulgétias fore largiẽdas, siue a se, siue ab aliis Prælatis, peccaret sub spe recipiédi possi- F modũ nen' ã p illas, sæpenumero falleretur: tũ q2 intétio dantiũ indulgentias non est, ut aliqs sic abutatur illis, tũ q2 spes illa sue fieret quodãmõ illi in pctm, inquantum liberius peccandi fomentum subministraret. Quòd aũt intétio dantium indulgentias nõ sit, ut quis sub spe illarum delinquat, patet: q2 in multis indulgétiis (quasi per has des forma intelligédi sic oés alias.) exprimitur manifestè, q si qui sub spe ueniæ illarũ peccauerint, tunc ei indultũ male non proderit. Id q̃d a simili uidetur innuere uoluisse Conc. Cabil. 2. c. 36. ubi dicit. Quidã ex industria peccantes pp eleemosynarũ largitioné, q̃dã sibi promittunt impunitaté. Eleemosina extinguit pctã; sed ea q̃ aut necessitate, aut casu, aut qualibet sibi fragilitate: ea uero, q̃ ex industria, aut cuiuslibet libidinis explendæ cã idcirco fiunt, ut eleemosynis redimantur, nequaq̃ eis redimi põt quia, q hoc pperrant, uthe Deum mercede cõducere, ut eis ipnnè peccare liceat. Non ergo quis idcirco peccare debet, ut eleemosynis satisfaciat: sed iõ eleemosinam facere dét, quia peccauit. Hæc ibi. Dicergo mex illo Concilio ad propositum: & q peccans sub spe indulgentiarum, ut Deum mercede conducere ualle, ut impunè peccet. (Qua propter illi non proderunt indulgentiæ ipsæ:) & quòd quis peccare non debet, ut indulgentias recipiat, sed iõ indulgentias debet recipere, quia peccauit.

Memoranda, pro nenia, uel nõ nenta, pctõ enm, uerba Conc.

3m de maiori. Eiusdem pctãs. R. Diuerso mõ exercitæ: non, eodé mõ. §. Tunc &c ut patet in textu. Nam unus & idem potest & dispensare aliquid aliis & ipsa te dispensata uti; sed unus & idem non potest esse iudex & reus: & consequenter, quod fit per modum dispensationis, põt uenire in usum illius qui dispensat, quod uero fit p modũ sñiæ iurisditionalis, non potest cadere super ipsum ferentem sñiam.

APPENDIX.

EX art. habes. ¶Primo: q̃õ p S.Th. ostendes, meritò insinuatum esse a Papa Bonif. 8. quod superior & non põt sibi indulgẽtiam facere & põt uti indulgentia a seipso aliis concessa. Hoc autem tunc ab eo insinuatum est, qñ de reg. iur. in 6. 45. reg. dixit. Inspicimus in obscuris, quod est uerisimilius: uel, quod plerunque fieri consueuit. Hæc ibi. Quis aũt nesciat, esse uerisimilius, quòd quis non possit sibi ipsi facere indulgentias, qñ in semetipsum non habet iurisdõnem? Vide q. 22. ar. 4. Quis etiam nesciat, id (q. s. quis sibi ipsi fecerit indulgentias) nec plerunque factum, imò nec nuquàm fieri consuetum? Quòd uero indulgẽtiis à se datis aliis possit quis uti, scimus esse consuetum, nostrisque K temporibus & à Romanis & ab alienigenis sæpe uisum; cũ sanctæ memoriæ Pius Quintus ordinis Prædicatorum indulgétiis a seipso collatis ecclesias uisitando utebatur, quibus, & aliis suis orationibus rempublicam Christianam ex faucibus Turcarum. 1571. (Deo duce) mirabiliter liberauit: ac de hoste prostracto mirabilius triumphauit. Nec debet ex eo, quòd non possunt sibi indulgentias prælati facere, inferri, quod eis à se datis non possint uti: quoniam huic deductioni obstare se innuit Bonifacius idem: quando per 37. regulam iuris inquit. Vtile, non debet per inutile uitiari. Hæc ibi supra. Vtilitas ergo, quæ ex indulgentiis prouenit, non debet in dispendium negantium prælatorum uitiari p hoc, q ipsi sibi inutiliter. i. nequaquam, põt facere indulgentias. ¶Secundò habes, quomodo per S.Thomam antedicta Bonifacij, pro quanto prælatos sibi negat posse facere indulgentias, iisque datis aliis posse uti affirmat, & intelligas, & probes, & defendas. ¶Tertiò uides quomodo vicissim ex iis Thomistica doctrina præsent, & declaretur, & consolidetur.

1 Vtil. p S. Eccl. &c.

Pius V. Pôt. Max.

2

3

QVÆST.

QVÆST. XXVIII. ART. I. A

10 CONCL. Aliqua pœnitentia debet esse publica, & solemnis.

¶PROB. Quia 1. publicum, & 2. grauissimum scelus, & 3. terror alijs incutiendus, & 4. Leuamen à desperatione grauium peccatorum, hoc requirit (vt de his omnib. per ordinem in textu patet).

¶NOT. Ex primo medio probationis dicas peccatum esse morbum, ea quo pœnitentia est medicina: & pœnitentiam esse aliquid secundũ se amarum, ex quo illa est medicina. Ex secundo medio dicas quòd multa misericordia simul, & iustitia sit peccatori, dum confusione in præsenti seculo punitur. Iustitia quidem, quia redditur ei quod meretur: Misericordia verò, quia pœna minori (hæc est seculi præsentis) recompensatur maior (hæc est purgatorij pœna). Ex tertio medio dicas quòd si publicæ pœnitentiæ canonum peccatoribus assignatæ infligerentur pro diuersitate criminum; tanta non tot à multis passim tanquam blasphemię, homicidia, omnis fere generis impudicitiæ ac cætera huiusmodi absque fræno, & (quod peius ẽ) quasi per risum committerentur, & tandẽ ex his uelut uijs ad tantum malum proportionatis non caderetur in heresim. Rursus. Ex multiplicatione tot criminum propter totalem publicæ pœnitentiæ absentiã commissorum agnosce ceu ab oppositis verum sit illud tertiũ medium, scilicet quòd talis pœnitentia sit alijs ad terrorem. Confirmatur à Papa Gelasio vniuersaliter hoc in decret. 2. q. 7. qua propter. Transgressionis aliud hat cæteris interdictio delinquendi. Hæc ibi. Ex quo patet, quòd pœna nostra debet esse emendatio alterius: ut insinuatur in litera præsenti. Ex quo etiam discurre in contrarium: ut supra. Ex quarto demum medio dicas, quòd uidentes pœnitentiam fieri de magnis peccatis inferũt intra se, quòd de huiusmodi peccatis potest esse spes ueniæ. Et hinc rursus dicas quòd nulli quantumcunq; magno peccatori denegatur pœnitentia, quia de nullo est desperandum. Si. n. de illo desperaretur, quòd scilicet posset peruenire ad remissionem scelerũ suorũ scelerũ nunc pœnitẽtia ei pro remedio non taxaretur.

*Th. in 4. d. 14. q. 1. ar. 5. q. 1. & seq.

*Quæst. 11. ar. 1.

*Id habẽt Aug. li. 3. hipogno. amendi illius, to. 7.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solemnizari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeat aliqua pęnitentia publicari vel solemnizari, * quia nõ licet sacerdoti etiam metu peccatum alicuius confiteri, quantũcunque publicum: sed per pęnitentiam solemnẽ publicatur peccatum, ergo non debet solemnizari.

B

¶2 Præterea. [h] Iudicium esse secundum conditionem fori: sed pœnitentia est quoddam iudicium quod in foro occulte agitur, ergo non debet publicari vel solemnizari.

C

¶3 Præterea. Omnes defectus pœnitentiæ reuocat ad [h] pfectũ vt Ambro. dicit, sed solẽnizatio facit contrariũ: quia pœnitentem multis defectibus innectit, nõ enim laicus potest post solemnem pęnitentiam ad clericatũ promoueri, nec clericus ad superiores ordines: ergo pęnitentia non est solemnizanda.

D

SED CONTRA. Pęnitentia est quoddam sacramentum: sed in quolibet sacramento solemnitas quædam adhibetur, ergo, & in pœnitentia adhiberi debet.

Præterea. Medicina debet respondere morbo, sed peccatũ quandoq; est publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit, ergo, & * pœnitentia, quę est medicina eius, debet esse publica, & solemnis, qua multi ædificentur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd [m] aliqua pœnitentia debet esse publica, & solẽnis [n] propter quatuor. Primo, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundo, quia maxima confusione in hoc mundo etiam est dignus, qui grauissimum scelus commisit. Tertio, vt alijs sit ad terrorem. Quarto, vt sit ad exemplum pęnitendis, ne desperent, qui in grauib. peccatis detinentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos non reuelat confessionem talem pęnitentiam iniungendo, quamuis suspicio oriat̃ illũ aliquod enorme peccatum commisisse. Non enim culpa pro certo scitur ex pęna, * quia quandoque aliquis pęnitentiam pro alio facit, sicut legit̃ in Vitis Patrũ de quodam, qui ut socium suum ad pęnitentiam prouocaret, ipse cũ eo pœnitentiam egit: Si autem sit peccatum publicum, ipse pęnitens exequendo pęnitentiam confessionem à se factam manifestat.

AD SECVNDVM dicendũ quòd pęnitentia solemnis, quantũ ad iniunctionem, non exit forũ occultum, quia sicut occulte quis confitetur, ita occulte ei pęnitentia iniungitur, sed executio exit forum occultum, & hoc non est inconueniens.

E

AD TERTIVM dicendũ, quòd pęnitentia quàmuis reuocet ad &c. ut in textu.

*De pęn. d. 1. c. 86. post med. & li. 5. decre. ti. 38. c. 1.

*Supra q. 13. ar. 2.

¶*Corollarium*. Ex ratione ergo elicitur, quòd peccatum siue sit antea secrete factũ, siue publicè, nunq̃ à sacerdote talẽ pęnitentiã iniungẽte manifestat̃ specialiter Non primũ tũ quia suspicio non est sufficiẽs cã ad manifestandũ illud; tũ quia ex effectu uiso, q̃ à diuersis causis procedere põt nõ licet pro certo inferre vnã illarũ cãrũ determinatè. Mõ pœnitentia à causis diuersis procedere põt: puta à uoluntaria ea se solo assũptione; & hoc uel pp expiãdũ pcm̃ cõmissũ aũs à se aut ab alio factũ; uel pp excitandũ cor proximorũ aut ad fugiẽdũ peccata iã q̃ pęnã grãdẽ secũ trahentia, aut ad diligendũ magis Deũ; proq; eius amore honores mundi seu ad aspectiones cõtẽnendũ, (sicut in seipso publicè pęnitẽre uidẽt); vel pp maius meritũ ob suã illã humiliationem apud Deũ acquirendũ; uel pp cõfigurandum se pracdicat ter Christo Dño, qui istas ob nostri amorẽ sępenumero libentissime pertulit ignominias cõtumelias, uarijsque generis cõfusiones. Cũ igitur pœnitentia hui9 hoĩs publica, q̃ uideo, (ẽt quòd esset illa cũ oĩb suis exterioris. conditionib. quæ à sacris canonibus pro tali uel tali crimine statuta ẽ) ex causis pdictis, atque alijs multis pcedere possit: nõ possu ego iure dicere, quòd p. hãc pœnitẽtiã ẽt millies uisã reuelata sit mihi hui9 hoĩs cõfessio uel pcm̃ à cõfessario illius. Quod si diacero, nescio qd dicã: qm̃ scire ẽ rẽ p cãm cognoscere (.i. secũdũ philosophũ poster.) & huius pœnitẽtiæ q̃ sit cã, determinata nescio (ut ex dictis nũc cuilibet. uel mediocriter intelligẽti patet.) *Concl.*

2m de maiori Iudicium. R. quantũ ad iniunctionẽ: non semper, quãtũ ad executionem. §. Tunc nihil &c. Nam pœnitẽtia solemnis quantũ

1m minor. Per pœnitentiam solemnem publicatur peccatum. R. negat̃ ista. §. loquẽdo s. de publicatione peccati cõtra sigillũ cõfessionis. q. 1. ar. 1. dictũ existẽta. Nõ. n. sacerdos reuelat confessionẽ talẽ pęnitentiã iniungendo, q̃uis &c. ut in textu. Dixi ly loquendo de reuelatione cõtra sigillũ quia si publicat̃ spẽaliter peccãtũ, publicatur ab eo qui talẽ pœnitentiã agit ex eo quòd peccatum illius antea fuit publicè factum.

3m Ex Ambrosio Reuocat ad perfectum. R. rest tuẽdo in pristinam gratiam: nõ semper, in pristinam dignitatem. §. Tunc nihil &c. Nam quòd laicus post pœnitentiam solemnem non possit ad clericatum promoueri, nec clericus ad superiores ordines pertinet ad dignitatem ecclesiasticam: & consequenter non infringit propositum Ambrosij, quod est de restitutione in gratiam Dei.

¶NOT. Laicũ post pœnitẽtiã solẽnẽ nõ posse promoueri ad ordines ẽt minores dicit Cõciliũ Nicænũ, & Siricius Papa: ut recitatio decretis dist. 50. canones &c. illud. Quòd aũt dispensatiuè possit ad minores tñ, dicit Concil. Toletanũ ibi. c. placuit. Quòd clericus nõ ad superiores; Conciliũ Hilerdense ibi. c. hi qui altario. Quòd eps tales ordinans priuetor. (vt in textu) dicit Cõcil. Carthag. ibi c. ex pœnitẽtib. Quòd post pęnitẽtiã de fornicatione nõ uelens, dicit (à fortiori) Papa. Leo. ut recitat̃ ibi 32. q. 5. c. illx.

AP.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primo: quomodo per rationem internas à fortiori errorem Catharorum (ut refert Cardina. Turrecremata, de ecclesia lib.4.cap.35.) dicentium, quòd non est pœnitendum de peccatis. Adeo enim est de peccatis pœnitendum: ut etiā (si opus sit) pœnitentia solemnis & publica non recusetur de illis, secundum articulum præsentem.

Vtil. p S. Eccl.contra er.&c.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, ipsum meritò damnari à &c. ut supra.q.15. ar.1.& q.16 articu.1. uppen. Item a Concilijs omnibus, qui de pœnitentia publica tractaruut illam approbando: ut sunt sequentia. Scilicet Concil Rhemense ca. 31. ut discretio seruāda sit inter pœnitentes, qui publicè, & qui absconsè pœnitere debent. Hæc ibi. Item Concil. Maguntinum 1m.ca.31. Modus tempusque pœnitentiæ peccata sua confitentibus, &c. Qui publicè peccat, oportet, ut publica mulctetur pœnitentia; & secundum ordinem canonum pro merito suo, & excommunicetur, & reconcil etur. Pœnitētes uerò non iam expletionem constituti temporis, quam facinoris remissionem desiderent; nec eis sufficiat si à quorundam rerum perceptionib. abstineant, nisi se etiā à uoluptate delectationibus subtrahant; declinantes autem à malo faciant bonum, inquirant pacem, ac sequātur illam. Hæc ibi. Item Concil. Toletanum primum, qui sint pœnitentes huiusmodi, ostendens c.2. dicit. Eum verò pœnitētē dicimus, qui post baptismum aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus grauissimisque peccatis publicam pœnitentiā gerens, sub concilio diuino fuerit reconciliatus altario. Hæc ibi. Item à Clemente Primo lib.2. Constitutionum Apostolicarum c.42. Pœnitentes, quousque pœnitētiæ fructum non ostenderint permittimus ecclesiam ingredi, quo uerbum audiētes fundiius K non intereant; non habeāt autē cōmunionem orationis, sed discedāt post lectionem legis prophetarum & Euangelij, ut per discessū meliores euadant in vitæ consuetudine, studentes ad cōuentus quotidie uenire, & precibus operā dare, quò & ipsi recipi ualeāt & ij qui uident compungantur, cautioresq; fiant uerentes, ne in similia incidant. Hæc ibi. Ecce: q̄ à tpe Apostolorum incepit ritus pœnitentiæ publicæ, & ad sumēt peccatoris recognitionē, & ad aliorū terrorē. Item Concil. Turonicū primum c.8. Siquis verò post acceptā pœnitentiā, sicut canis ad uomitū, ita ad secularesillecebras, derelicta pœnitentia, fuerit reuersus, à cōmunione ecclesiæ, uel à conuiuio fidelium extraneus habeatur: quò facilius & ipse compunctionem per hanc confusionem accipiat, & alij eius terreantur exemplo. Hæc ibi. Ecce: q̄ duplex bonū operatur pœnitentia publica. Item Concil. Cabilonense secundū uolens publicam pœnitentiam iam obliteratam renouare, c.25. ait Pœnitentiam agere iuxta antiquam canonum constitutionem F in plerisque locis ab usu recessit; & neque excommunicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo seruatur: impetretur adiutorium à domino Imperatore, qualiter siquis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia; & secundum ordinem canonum pro merito suo excōmunicetur, & reconcilietur. Hæc ibi. Item Concil. Trid. eādem uolens in usum reducere, sess.24.c de refor.8.ait. Apostolus monet, publicè peccātes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosq; fuisse non sit dubitandū; huic condignam pro modo culpæ pœnitētiam publicè iniungi oportet: ut quos exēplo suo ad malos mores prouocauit, suæ emēdationis testimonio ad rectam reuocet uitam. Hæc ibi.

*Aug.epi. 50. ad Bonif. & hr Isleer. d. 50. c. 59. 26. & ibi. c.56.& 61 & in Côc. Cartha.4° c.68.& in Côc.Agaten. c. 9. Hebet in Côc. Tol. 1.c.2. & l dec.d.50. c.70.

De pœnitentia publica eiusque maxima utilitate.

*3.p.q 80 ar.10.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, prædicta Patrum, ac Apostoli dicta, pro quanto pœnitentiam publicam approbans dari, & intelligas & probes, & defendas. 3

¶Quartò uides: quomodo et ijs nectfum Angelica doctrina præseue & declaretur, & consolidetur. 4

Concl.m.

oēs defectus restituendo in pristinam gratiam, nō tamen restituit in pristinam dignitatem: & ideo etiam mulieres post peractam pœnitentiam de fornicatione non uelantur, quia dignitatē virginitatis nō recuperāt. Et similiter post publicam pœnitentiam peccator non redit ad G hāc dignitatem, ut possit ad clericatum assumi, & Episcopus talem ordinans potestate ordinādi priuari dēt, * nisi forte necessitas Ecclesiæ id exposcat, aut consuetudo, tunc enim dispensatiue recipitur ad minores, nō aūt ad sacros. Primo, propter dignitatem ordinum istorum. Secundo, propter timorem recidiui. Tertio, propter scandalum H vitandum, quod posset in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorū. Quarto, quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVLVS II.

Vtrum solemnis pœnitentia iterari possit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd solēnis pœnitentia iterari possit. Sacramenta enim, quæ characterem non imprimunt, cū sua solemnitate[a] iterantur, * sicut Eucharistia, & extrema unctio, & hujusmodi, sed pœnitentia nō imprimit characterem, ergo cum solemnitate iterari debet.

¶ 2 Præterea. Pœnitentia solemnizatur propter grauitatē, & manifestationem peccati, sed post peractam pœnitentiā contingit similia peccata committere, vel etiam grauiora, [b] ergo solemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

SED CONTRA, Solemnis pœnitentia significat eiectionem primi hominis de Paradiso, sed hæc tantum semel est facta, ergo, & pœnitentia solemnis tantum semel debet fieri.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ [m] solemnis pœnitentia iterari non debet [n] propter tria. * Primo ne ex iteratione vilescat. Secundo, propter significationē, * quia est figura expulsionis hominis de paradiso, quæ semel est tantum facta. Tertio, quia solemnizatio est quasi quędā professio perpetuo pœnitentiam conseruandi, & iteratio solem- I nitati resistit. [p] Si tamen postmodum peccauerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, sed pœnitentia solemnis iterum ei iniungenda non est. ¶

*Aug.epi. 54.ad Maced. to.2. & hī d pœ. d.3. c 22. & 4.sent. d.14 § B. & in decre.d. 50. c 63.

*Decr. d. 50.c.65.

109 Concl. p.

QVÆST. XXVIII. ART. II.

CONCL. Solemnis pœnitentia iterari non debet.

§PROB. Quia & timor 1.ne uilescat, & 2. figura expulsionis de paradiso, & 3. solēnizationis significatio id ostendit (ut de his tribus per ordinē patet in textu.)

¶NOT. Quòd solēnizatio, significet quandam perpetuitatem conseruandi id, q̄d solēnizatur, patet p hoc: q̄ uotū solēne nec in ordine sacro, nec in monachatu iterat. In ordine.n. sacro emittit uotū castitatis, sicut & in pfessione monachorū: & utrūq; q̄a ppetuū est, mō dicto, nūq̄ reiterat. Licet.n. aliqs clericus uel monachus post uotū huiusmodi peccet aliqn, ñ tñ ab hoc solēne illud uotū reiterat: q̄ uis de fractiōe uoti doleat, & uotū ipsū aliqn solitariè cōfirmet.

CONCL. 2a. Ei q̄ pœnitentiā solemnē egit, si aliqn peccet peccato, cui pœnitentia solemnis debeat, non clauditur locus pœnitētiæ: sed pœnitentia solemnis iterum ei iniungenda non est.

¶NOT. Vide, quam sit simile, quod dicitur nunc de pœnitētia solemni ad id, quod in not. præmissa dicebatur de uoto solēni. Sicut.n. illi transgredienti uotum castitatis non iniungebatur iterum necessitas ad emittendum uotum solemne, sed sufficiebat pœnitentia priuatim facta: ita huic, qui iam pœnitentiā solemnem egit propter peccatum nouum eiusdem ponderis non denuo imponitur solemnitas pœnitentiæ, sed sufficit priuata.

¶PROB. Quia hoc, tanquam clarum, supponitur.

¶NOT. Quòd meritò psupponatur pars anterior cōclusionis patuit multotiēs ex supradictis; ubi ostensū est; q̄ quādiu hō viuit pōt agere pœnitētiā de peccato suo; nec de ullo peccatore unq̄ desperandum. Et hoc est, quod in tex. dicitur ly non clauditur ei locus pœnitentiæ. Quod autem posterior pars meritò supponatur, patet ex probatione conclusionis primæ.

1^m de maiori. Cum sua solemnitate iterantur. ℞. Iteratione non repugnante solemni nati: non autem iteratione repugnante solemnitati. §. Tunc nihil &c. Nam licet pœnitentia non imprimat characterem, & cōsequenter ratione characteris non possit impediri, quin solen- A tituum; Et ad hunc duplicem finem subordinatur, quorum neuter iterationi repugnat, immo vterque laodabiliter iteratur. Nec obstat, q̄ fides nostra de realissima Christi existentia in hoc sacramento, nostraque deuotio ac reuerentia ad ipsum debeat perpetuò conseruari: quia in diffinitionibus solemnitatis iā dictis, formaliter & præcisè sistendum est, si differētiam volumus solemnitatis ad aliā cognoscere volumus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis sacramentis, in quibus solemnitas operatur, iteratio solemnitati non repugnat, vt est in proposito, & ideo non est simile.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ quamuis ratione criminis deberetur sibi eadem pœnitentia; tamen solémnitatis iteratio non competit propter prædictas* causas.

ARTICVLVS III.

Vtrum pænitentia solemnis sit imponenda mulieribus, clericis, à quocunque simplici sacerdote.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur q̄ mulieribus non C sit solemnis pęnitentia imponēda.* Quia vir, cui imponitur solemnis pęnitentia, debet comā abijcere: sed hoc non competit mulieri, vt patet ad Corinth. 2. ergo non debet agere solemnē pęnitentiam.

¶ 2 Item. Videtur q̄ clericis sit imponenda; quia imponitur propter grauitatem delicti: sed idē peccatū grauius est in clerico, q̄ in laico, ergo magis debet D imponi clerico, quàm laico.

¶ 3 Item. Videtur quòd à quolibet sacerdote possit imponi. Quia absoluere in foro pænitētiali est eius, qui habet [b] claues: sed simplex sacerdos habet claues, ergo [h] potest esse minister huiusmodi pęnitentiæ.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ omnis solemnis pęnitētia est publica, sed non conuertitur. Pęnitentia enim solemnis hoc modo fit.* In capite Quadragesi- E mæ præsentant se cum presbyteris suis Episcopis ciuitatum ante fores ecclesiæ sacco induti, nudis pedibus, vultibus dimissis, coma deposita, & eis in ecclesia intro ductis, Episcopus cū omni clero septem Psalmos pænitentiales dicit, & postmodum B eis manum imponit aqua benedicta aspersa, & cinerem capitibus ponit, *cilicio colla eorū operit, & denuntiat eis lachrymabiliter, quòd sicut Adam eiectus est de paradiso, ita ipsi de Ecclesia eiiciuntur, & iubet ministris vt eos ab ecclesia pellant, clero eos prosequente cum hoc Responsorio, In sudore vultus tui, &c. In cœna autem domini quolibet anno a suis presbyteris C in Ecclesia reducuntur, & erunt ibi vsque ad octauas Paschæ, ita tamen q̄ non communicabunt, nec pacem accipient, & sic fiet quolibet anno quousque aditus ecclesiæ est eis interdictus. Vltima autem reconciliatio reseruatur Episcopo [m] ad quem solū spectat solemnis pęnitentię impositio.* Potest autem imponi viris, & mulieribus, sed non clericis,* propter scandalum. Non D autem talis pęnitentia debet imponi nisi pro peccato quod totam commouerit vrbem. Publica autem, & non solemnis, quæ in facie ecclesiæ fit, sed non cū solemnitate prædicta,* sicut peregrinatio per mundum cū baculo cubitali [p] hæc potest iterari, & a simplici sacerdote iniungi, & potest etiam clerico imponi, [q] tamen quandoque solemnis ponitur pro publica, & secū E dum hoc authoritates quædam varie loquuntur de solemni.

3 nit pœnitentia iteretur: tamen iteratio repugnat eius solemnitati, & ideò ratione hac impeditur, nè possit iterari. Peccat ergo argumentum fallacia secundum non causam vt causam: quoniam arbitrari te ostendit, causam non reiterationis pœnitentiæ cum solemnitate sua esse characterem aliquem impressum; & tamen vera huius causa non ille sed repugnātia talis iterationis ad solemnitatem, est. Talis, inquā iterationis: quoniam non omnis iteratio repugnat solemnitati. Nam (vt in textu dicitur in sacramentis illis, in quibus solemnitas operatur. i. in quibus nos operamur solemnitatem, iteratio solemnitati non repugnat.

In corp. habetur ar.

1 ¶ NOT. Quid sit solemnitas, quę iterationi repugnat, & quæ iterationi non repugnat; accipere potes ex corpore articuli, vbi dicitur ly tertiò, q̄ solemnizatio &c. & vtranque diffinire sic. Solemnizatio iterationi repugnans est illa, q̄ est quasi quædam professio conseruandi perpetuò aliquid. Item solemnizatio iterationi non repugnās est illa, quæ non adhibetur ad significandum professionem conseruandi perpetuò aliquid, sed ad aliquem alium finem. Hinc votum in professione religionis emissum dicis esse solemne, ita q̄ non debet reiterari: & processionem trium millium concursu populorum, cum totidem luminaribus accēsis, maximo clero, diuinis laudibus modulatissimè resonantibus, in associando supremum omnium sacramentorum factam dicis esse solemnem; ita q̄ reiterari debeat, si inspiciatur ad extrinsecam solemnizationem; vtque maior est hæc secunda, ratione numeri tūm populorum tūm luminū, tūm clericorum, tūm laudum diuinarum: & ideo minus iterabilis videbitur ex hoc, quàm illa prima. Si verò inspiciatur ad diffinitionem præmissam solemnitatis, totum oppositum dicetur. Quare? Quia solemnitas, quæ in voto religionis attenditur, est quædam professio conseruandi perperuò aliquid...illud, quod tunc seruandum promittitur solemnitas verò illa, quæ diuinissimo altaris sacramento adhibetur, est quoddam protestatiu ū megnitudinis incompræhensibilis rei, quæ ibi realiter existit, nostræque reuerentiæ ac deuotionis erga tantam rem excitataren: quia sicut vnū baptisma, ita & vnica pęnitentia. Verū præteritis semper nos debet pęniten. peccati. Hæc ibi. Vbi prius loquitur de solemni pęnitentia, quam iterandam negat, & à ly verū præteriti &c. loquitur de pęnitentia sine solemnitate, ad cuius reiterationem nos hortatur. Secundò habes quomodo per rationem supradicta Decretorum, pro quanto solemnem pęnitētiam nolunt iterari, & declares, & tuearis. Tertiò vides quō ex iis vicissim Angelica hæc doctrina & declaretur, & cōsolidetur. 2 3

Vt patet ex cōcil. Agaté. c. 11. & in decret. d. 50. c. 64.

Hæc habētur in decretis. d. 50. c. 65 incipit In capite.

a

f

ćtis, formaliter & præcisè sistendum est, si differētiam volus solemnitatis ad aliā cognoscere volumus.

2^m cōclusio.

Ergo solemnis pęnitētia iterari nō debet adhiberi ℞. Nisi iteratio repugnaret solemnitati eius. §. Tunc nihil &c. Nam iteratio repugnat solemnitati pœnitēntiæ, licet nō repugnet pœnitētiæ: vide ad 1^m & no. seq.

Al. cap.

APPENDIX.

EX articulo habes primò, quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum esse à decretis dist. 50. q̄ pęnitentia solemnis non est iterabilis, non solennis autem est. Insinuatū est autem vtrūq; sic. Quāuis cautè & subtiliter & salubriter prouisum sit; vt locus humillimæ pęnitētiæ semel tantum in ecclesia concedatur, nè medicina nimis vulis, vtilis habeatur: tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam venia negatur. Hæc ibi. Cui dicto inferius, de pœniten. dist. 3. cap. Quamuis, adiungitur. Quis audeat dicere Deo, quare huic homini, qui post primam pęnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? Hæc ibi. Ecce: quod & solennitas pęnitētiæ reiterabilis negatur: & pœnitentia ipsa reiterabilis affirmatur. Item insinuatum ab eisdem, de pœniten. dist. 3 Repetiuntur, q̄ sæpius agendam pœnitentiam putat &c. Si verè in Christo pœnitentiam ageret, iterandam postea nō putaret

Vtil ps. Eccl. ad intelligē. Decre.

Vt d. in decret. d. 50. c. 66.

In hoc & corp.

concl. m

concl. p.

QVÆST. XXVIII. ART. III. 110

CONCL.: [a] Pęnitentia solemnis ab Episcopo solū imponi potest, & viris & mulieribus, sed non clericis.

Examen

Exameo. Ly pęnitentia solemnis. Propriè sumpta. Iste terminus F sic acceptus declaratur à principio corporis articuli vsque inclu siue ad ly vltima autem reconciliatio reseruatur ei. Hoc modo, scilicet, propriè sumebatur supra ar. 2. quando dicebatur, quòd non poterat reiterari, & ar. 1. quando dictum fuit, quod aliqua pęnitentia nō nisi poterat publicari, sed & solemnizari.

Ly viris, & mulieribus. Scilicet nec iunenibus, nec senibus, si possibile est. Vnde in Concil. Agathensi statutū est sic. Iuuenibus pœnitentia non facile committéda est, pp ætatis fragilitaté. Hec ibi. Et à Leone Papa. Tempora pœnitudinis &c. Pariter & habétes ætatis senilis intuitum. Hæc ibi, & recitátur 26. q. 7. ætatis ergo in pœnitentiæ solemnis impositione habéda est ratio.

Decret. d. 51. c. 65. I fine.

¶PROB. Quia tanq̃ clarū supponitur (vide Decret. dist. 50. in capite) Quia (ly sed non clericis) ordo clericalis veniret in contemptum.

¶CONCL. 2ª Pœnitentia publica, sed nō solemnis, potest iterari, & à simplici sacerdote iniungi, & pōi & clerico imponi.

* Concil. Trid. sess. 14. de sacraméto extremæ vnct. c. a

¶PROB. Quia oīa clara sunt ex differentia ad pęnitentiā solénē (vt patet supra.)

¶NOT. Quòd pęnitentia publica sumatur q̃nq; p solanni, (vt aitur. in si.) patet ex cap. accedentib. de excess. prælat. Ibi enim reprehenduntur abbates quidam à Papa, eò q, p se sumebant iniungere pęnitentias publicas, i. solénes. Nā munus huiusmodi, inquit, est episcopalis dignitatis.

1ᵐ conclusio. Ergo nō debet agere solemnē pœnitētiam. ℞. abiecta coma: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nā cū pœnitentia dicat subiectionē in pœnitēte, & comę sint datæ mulieri in signū subiectionis: meritò non debent tolli à muliere pœnitente.

¶NOT. Ante peccatum etiam mulier subiecta erat viro, cum hoc ordo naturalis importet: & ideo & ante peccatum comata fuit. Post peccatū verò maior subiectio ei indicta est Gen. 3. vnde cōueniétér non tñ coma, quæ est velamen quoddā naturale debetur mulieri in signū prædictæ subiectionis, sed & velamē extrinsecū capiti suo pośitū. Et q hāc subiectionē maximè decet mulieré ostēdere ante cōspectū dñi: ideo Linus ex præcepto B. Petri Apost. cōstituit, vt mulier velato capite in ecclesiā introiret: vt habetur ex libro Pōtificali Damasi Papæ, & in 1. tomo Cōcíliorū.

2ᵐ de maiori. Imponenti pp grauitatem debet. ℞. si nō differatur ordini. §. Tūc nihil &c. Nā licet clerico, vt psona est priuata imponéda esset pnīa solemnis pp grauitaté delicti (vt arguit) tñ ei, vt clerico, pp honoré. s. clericalis ordinis, nō imponitur Ratio huius dicitur & hic, & in probatione primæ conclusionis, quoad secundam partem.

¶NOT. Docuit Deus talé honoré deferri debere ordini sacerdotali: qđ Exod. 32. ipsum Aarō sacerdoté maximo peccato idololatriæ cōsentiētē, & (qđ plus est) vitulū cōflātē & facientē, nō pro tūc punitione corporali (qđ negatur) quali punitione castigauit ibi populū. Nō. n. fecit hoc Deus cū sit iustus, vt peccatū aliqđ filius Aarō remaneret impunitū: sed vt doceret nos, quāto honore psequi debeamus ordinē clericalé, & in peccatoribus magnis.

Honor ad sacerdotes.

3ᵐ conclusio. Ergo pōt esse mulier huiusmodi pœnitentia ℞. nisi pp grauissima peccata, &

Ad primvm ergo dicēdum, q mulier habet comā in signū subiectionis, non autem vir, & ideo non competit vt in pęnitentia mulieri comæ deponantur, sicut viro.

Ad secvndvm dicendū, q quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm laicus, tamen non iniungitur ei pænitentia solemnis, ne ordo veniat in contemptum, vnde defertur non personæ, sed ordini.

Ad tertivm dicēdum q magna peccata indigent magna cautela ad sui curationē, & ideo iniūctio pœnitētiæ solēnis, quæ nō nisi pro grauissimis peccatis fit, soli Episcopo reseruatur.

QVAEST. XXIX.

De sacramento extremæ vnctionis, in nouem articulos diuisa.

Post hoc considerandum est de sacramento extremę vnctionis, quo ad essentialia, de quo quinque videnda sunt.

Primo, de essentialibus ipsius & de eius institutione.

Secundo, de effectu ipsius.

Tertio, de ministro ipsius.

Quarto, de eo cui cōferri debet, & in qua parte.

Quinto, de eius iteratione.

Circa primum quæruntur nouē.

Primo, Vtrū extrema vnctio sit sacramentum.

G Secundo, Vtrū sit vnum sacramentum.

Tertio, Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

Quarto, Vtrum oleū oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

Quinto, Vtrū oporteat oleū esse consecratum.

Sexto, Vtrū huius sacramenti materia debeat per Episcopum consecrari.

H Septimo, Vtrū hoc sacramētū habeat aliquam formam.

Octauo, Vtrū forma huius sacramenti debeat pro ferri per orationem deprecatiuam.

Nono, Vtrū pdicta oratio sit competens forma huius sacri.

Articvlvs I.

Vtrum extrema vnctio sit sacramentum.

1 Ad primvm sic pceditur. Videtur qđ extrema vnctio

propter magnam cautelam ad sui curationē reseruaretur Episcopo. § Tunc nihil &c. vt patet in textu.

¶ *Corollarium:* Ergo vt simile iudiciū esse dādū, quo ad hoc de casib. reseruatis, & de pnīa sniéntis quāuis solēnis pnīa nunq̃ solēt cōcedi, vt imponatur solēniter à simplici sacerdote, imponit q̃dem simplex sacerdos pnīam: sed solēnitas postea fit à solo Epō. Vnde dist. 50. dr ly in capite quadragesimę oés pœnitéres q publicā suscipiūt aut suscepērūt pnīam, ante fores ecclesiæ se repræsentent Epō. Ergo vt hinc q prius à simplici sacerdote susceperint pnīam, quæ postmodū ab Episcopo solemnizatur.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quō p S. Thomā à fortiori ex Eccl. explodat erroré Pauperū de Lugduno (vt refert dūna fratris Yuo &c. nati in bibliotheca vaticana manu scripta) dictū; clericos & religiosos ecclesiæ esse scribas, & pharisæos Apostolorū psecutores. Hic error p quāto clericalé ordiné inhonorat addacitur hic: & à fortiori (vt dictū est) p articulū præsenté explodit. Adeò nāque articulus præsens honoré defert clericali ordini: vt psonis illius, quāquā aliàs discolis, pnīam solemné nō dari, & bonum esse dicat, & ædificatorīū populi esse diffiniat. 1 Secūdò habes: quō p sanctū Thomā ostēdat: pdictū errorē p S. Vtl. p Sa. tra et. &c. damn. pro quanto diximus, damnari meritò ab Exod. 32. vt sup. in not. post ad 2ᵐ. Itē à Cōcil. Carthaginēsi. s. Confirmandū est: vt si qui præsbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa cōuicti fuerint, qua eos necesse sit à ministerio remoueri ad ipi, nō eis manus tanq̃ pœnitentibus imponatur Hæc illud, & recitātur dist. 50. Itē à Leone Papa sic. Alienū est à cōsuetudine ecclesiastica: vt qui in præsbiterali honore, aut diaconi gradu fuerint cōsecrati, hi pro crimine aliquo suo p manus impositioné remediū accipiāt pœnitēdi, qđ sine dubio ex apostolica traditione descēdit. Hæc ille, & recitat dist. 17. Per manus aūt ipositioné cū Leo q̃ Cōcilū intelligit pnīam solemné iuxta qđ Cōcil. Agathéśe de pœnitētia solēni c. 11. statuit sic. Pœnitētes tpe quo pnīam petūt, impositioné manuū, & ciliciū sup capita sua, sicut vbiq; statutū est cōsequātur Hæc illud, & recitātur dist. 50. 2 Tertio habes: quō p S. Thomā ostēdat meritò insinuatū esse à Cōcil. Neocæsariensi, q clericus pōt agere pnīam publicā, vt. s. distinguit cōtra solēné. insinuatū est aūt hoc ab eo qđ dicit Præsbiter, si vxoré duxerit, ab ordine illū deponi debere: q si fornicatus fuerit, vel adulteriū cōmiserit extra ecclesiā abijci, & ad pnīam inter laicos redigi oportet. Hæc illud, & recitātur dist. 28. Itē insinuatū à Cōcil. Martini Papæ sic. S. qs præsbiter, vel diaconus pp publicā pnīam à sacerdote acceptā, absq; aliqua necessitate die dominica pro quadā reli gioue ieiunauerit, sicut Manichæi: Anathema sit Hæc illud, & recitātur dist. 30. Idē & insinuatū fuerat ea canone Apostolorū: vt leg. ē dist. 81. c. Si qs Epūs. 3 Quartò habes: quō p S. Thomā prædicta p eu quāto pnīam solēné clericis dandā negant, & publicā illis infligendā prue, culpis determinat, & declaret, atque defendat. Quinto vides: quō ex iis vaderim Angelica doctrina hæc & declarent, & consolidaurt. 5

K

QVÆST. XXIX. ART. I.

Concl. Constat, quòd extrema vnctio non est sacramentale: sed sacramentum, 111

¶ ROB

¶PROB. Quia extrema vnctio non ordinatur ad aliud sacramentum, quasi ei annexum (vt patet:) & sacramentale ordinat ad aliud sacrm, quasi ei annexum (vt exorcismus:) Quia (ly sed sacramentû) extrema vnctio pertingit ad effectum principaliter intentû in administratione sacrorum, i. ad curationem morbi peccati (patet Iacobi. 5.) & sacramentû ecclesiæ dr illa actio, q pertingit ad curationê morbi peccati (vt baptismus.)

non sacramentû, quia sicut oleû assumitur ad infirmos, ita ad cathechumenos, sed vnctio, quæ fit oleo ad cathecumenos non est sacramentû, ergo nec extrema vnctio, quæ fit oleo ad infirmos.

¶ 2 Præterea, Sacramenta veteris legis fuerunt signa[h] sacramentorum nouæ legis, sed extrema vnctio non habuit alquam figuram in veteri lege, ergo non est sacramentum nouæ legis.

B

¶ 3 Præterea, Secundum Dionisiû,* omne sacramêtû, vel ad purgandum est, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum, sed extrema vnctio non ponitur nec ad purgandum, nec ad illuminâdû, quia hoc soli baptismo attribuitur, nec ad perficiendum, q a hoc secûdum ipsum Diony.* pertinet ad Chrisma & Eucharistiâ ergo extrema vnctio non est sacramentum.

C

Sed contra, Sacramenta Ecclesiæ, sufficienter subueniunt defectibus hominum secundû quêlibet statum: sed exeuntibus non subuenit aliud quam extrema vnctio, ergo ipsa est sacramentum.

D

Præterea, Sacramenta nihil aliud sunt, quàm quædam spirituales medicinæ, sed extrema vnctio est quædâ spiritualis medicina, quia valet ad remissionê peccatorum, vt habetur Iacobi 5. ergo est sacramentum.

Respondeo, Dicendum quòd in his, quæ Ecclesia visibiliter operatur, quędam sunt sacramenta, vt baptismus, quædam sacramentalia, vt exorcismus, quorû est hæc differentia, q a sacramentû dr illa actio Ecclesiæ, quæ attingit ad effectû principaliter intentû in administratione sacramentorû, sed sacramêtale dr illa actio, quæ quâuis nô pertingat ad illû effectum, tñ ordinatur aliquo modo ad illâ actionê principalê: effectus aût inten

E

tus in administratione sacramêtorum est curatio morbi peccati, Isa. 27. Hic est omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideo cum ad hunc prædictum effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iacobi patet, nec ordinetur ad aliud sacramêtum quasi ei annexum, constat q extrema vnctio non est sacramentale, sed sacramentum.*

Ad primvm ergo dicendum, quòd oleum quo cathecumeni inunguntur sua vnctione, non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismû pertinet, sed aliquo modo ad baptismum disponitur: ideo nô est sacramentum illa vnctio sicut vnctio extrema.

Ad secvndvm dicendum, quòd hoc sacramentum immediate hominem ad gloriam disponit, cum exeuntibus à corpore detur: & quia in veteri lege non erat tempus adhuc perueniendi ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit lex:* ideo illud sacramentum præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram eiusdem generis: quamuis per figuras remotas aliquo modo figuratum sit in omnibus curationibus, quæ leguntur in veteri lege.*

Ad tertivm dicendû, q Dionys. non facit aliquam mentionem de extrema vnctione, sicut nec de pęnitentia, nec de mâtrimonio, quia ipse nô intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere pôt Ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio, quantû ad ministros, & actiones ministrorû, & recipientes: tamen cû per extremam vnctionem aliquis consequatur gratiam, & remissionê peccatorum, non est dubium q habet uim illuminatiuâ, & purgatiuam, sicut Baptismus, quâuis non ita plenam.

¶NOT. Diffinitionem vniuersaliter de quocunque sacramêtali habes ex corpore. Dices ergo: q sacramêtale est illud, qd annectitur ad sacrm, tanq ordinatum ad illud.

1m de maiori. Ita R. quantû ad vnctionê; vt vnctio est: nô quantû ad vnctionê attingêtê ad curationê peccati. S. Tunc &c. Nâ oleû quo cathecumeni inunguntur sua vnctione &c. vt i texe. ¶ Corollarium. Ergo ex responsione hac magis confirmeris in distinctione verû sacramêtalium; illâ facilius capiendo.

2m de maiori. Sacramentorû. R. nô immediate sed ad gloriâ disponêtiû. S. per eorum collationem exitur is mox è corpore. Tunc nihil &c. Nâ extrema vnctio immediate hoiem ad gloriâ disponit, cû exeûtib. à corpore &c. vt i textu.

Itê de minori. Figurâ. R. eiusdê generis: nô remotâ. S. Tunc nihil &c vt patet in textu. Vide ibi et responsum 2m ly quâuis per figuras remotas &c.

3m de maiori. Scdm Dionisiû oê sacrm. R. per ea d. innotescit dispositio hierarchiæ ecclesiastica: non aût, oê sacrm absolutê. S. Nâ Dionisius nô intendit determinare de sacramentis nisi &c. vt in textu. Tunc nihil &c. vt patet.

Item pars minoris. Extrema vnctio nô ponitur nec ad purgâdû, nec ad illuminandû. R. ita plenè sicut baptismus: nô aût absolutê. S. Tunc nihil &c. Nô. n. intêdit conclusio sanare, q extrema vnctio ex eo, qd est sacrm purget, & illuminet ita plene sicut baptismus: sed sufficit illi q ex eo q est sacramentum, purget, & illuminet absolutê, conferendo, scilicet gratiam, qua peccati morbus tollitur.

* Ex c.3. eccl. hierarc.

*c.2. eccl. hierarc.

Côcil. Flo. super vnione Iacobinorû & Armeniorû in decr. de sacram. & I decr. d.95 c.3.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo: quomodo per rationem interimas hæresim Albanensium (Prat. Albanenses Caluinistæ, Rutheri) dicentium, vnctionis extremæ sacramêtum nihil esse. Si. n. nihil est secundum istos, vtique nec sacramentum verum est. Item hæresim Heraclitarû, Ruthenorum, valdensiû, Io. Vuiclef, Lutheri (vt refert Ioâ. Bundetiur) dicentiû: vnctionê extremâ nô esse cônumerandâ inter sacra; quia à patribus, nô a Christo dimanauit proinde i. à Christo non est instituta.) Côtra hos autê articulus præsens pugnat: dû, sacramentû verû esse extremâ vnctionê, pbat ab effectu vero, s. à remissione peccati: contra illos, quò ad institutionem est ar. 3. quê vide. Secûdò habes: quô per rônê ostêdas: prædictam hęresim merito esse dânatâ à Concil. Trid. sess. 14 cap. 1. de extrema vnctione sic. Redêptur noster clemêntis. extremę vnctionis sacramêto finê vitę (sermonû. s. sentû) tanq firmissimo quodâ præsidio muniuit. Hæc ibi. Itê de extrema vnctione canon. 1. Si qs dixerit vnctionê non esse verè, & propriè sacrm &c. sed figmentû humanû: Anathema sit. Et canon. 2. Si qs dixerit sacrâ infirmorum vnctionê nô conferre gratiâ, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos &c. Anathema sit. Hæc ibi. Quòd si esset nihil (vt Albanêses mentiuntur) quô posset esse præsidiû, & quidê firmissimû circa finê vitæ? Vel quô esset tûc verè & ppriè sacramêtû? Quô conferret gratiâ tûc, vel remitteret peccata, vel alleuiaret infirmos? Itê à Côcil. Coloniêsi cap. 49. Extrema vnctio, (q qm in morte extrema lucta est) adhibetur, vt vel conualescat ægrotus, si Deo ita visû fuerit, vel fide bonaq; spe obdormiat in dno. Hęc ibi. Quod si nihil esset, secundû Albanêses quomodo ægroti conualescentiam, spem bonam, atque eandem causare posset? Item à Concil. Senonensi in decretis fidei Decret. 10. cap. de extrema vnctione. Si quis infirmatur (inquit Iacobus) in vobis, inducat præsbiteros ecclesiæ, & orêt super eû vngentes

Vel. p S. Eccl. contra Alb. &c. dân. à &c.

Iacob. 5.

Inno. 1. in epist. ad Decêniû Eugubinû Episc. c.8.

2

Heb. 7.

* Simile qd hî in 2.q. 102. ar. 5. d. 3. & 3. par. q. 65. ar. 1. ad 4.

*loco citato in ar. 3

vngentes eum oleo in nomina domini &c. & si in peccatis sit F cramento, adunātur ad vnū significādū, vel causandū (vt patet. remittentur ei. Quibus liquido constat extremam vnctionē, exterorum sacramentorum instar, remissionem peccatorum efficaciter operari. Hæc ibi Et quomodo efficaciter operaretur, si (vt impij homunciones aiunt) esset nihil? Item ab Eugenio 4. in Decret. Armenis dat. Sacro approbante Conc. Floren. Quintū sacramētum est extrema vnctio &c. cuius effectus est mentis sanatio, & (inquātum expedit) ipsius etiam corporis. Hæc ibi. Per hoc ergo q mentem sanat addit, & corpus: damnat Albanenses ipsam nihil esse dicentes. Item a papa Innocētio primo in epistola prima ad Decennium Eugubinum episcopū cap. 8. Illud qd in B. apostoli Iacobi epistola conscriptum est, si infirmus aliquis in vobis est, vocet presbyteros, & orent super eū, vngentes eum oleo in nomina domini &c. non est dubium de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui sancto oleo perungi possunt &c. Non pœnitentibus autē istud infundi non potest: quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quo vnū genus putatur posse concedi? Hæc ibi. Ecce, q extrema vnctio est sacramētū. & aliis cōnumeratū: & cōsequēter est aliqd. Tertio hēs: quo per rationes dicta Patrū supra, pro quarto extremam vnctionem dicūt esse sacramentum verum, & probes & declares & defendas. Quarto videt quo ex iis vicissim Thomistica doctrina præsens declaretur & consolidetur.

¶NOT. Significandum, vel causandum: quia sacramentum nouæ legis significando causat licet aonquæ ūn significare.

¶CONCL. 2ª Plures actiones sunt de perfectione sacramēti extremæ vnctionis.

3.p.q.66 ar. 8.

QVÆST. XXIX. ART. II.

312 CONCL. 1ª Quodlibet sacrm dicit vnū, vnitate pfectionis. i. sicut perfectū aliquod, qd ex partibus plurib. constituitur.

Examē ly vnū, vnitate pfectionis. Dicit hoc ad differentiā illius, quod est vnū vnitate, & indiuisibilitatis, & continuitatis.

3.p.q.73. ar 2. corp.

Ly vnitata perfectionis. Quid sit vnitas perfectionis, sicut & aliæ duæ in examina primo dictæ, declaratur in textu.

¶PROB. Quia multa quæ sunt in vno sa

ARTICVLVS II.

Vtrum extrema unctio sit unum sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur, Videtur q extrema vnctio non sit vnum sacramentū, quia vnitas rei est ex sua materia,[h] & ex sua forma, cū ex eodem habeat res esse, & vnitatē: sed forma huius sacramenti frequenter iteratur etiam in eadē vice, & materia pluries, cū inūctio adhibeatur secundum diuersas partes: ergo non est vnum sacramentum. G

¶ 2 Præterea, Ipsa vnctio est sacramentum: ridiculū enim est dicere quòd oleum sit sacramētum: sed sunt plures vnctiones, ergo sunt plura sacramenta. H

¶ 3 Præterea. Vnum sacramētū ab vno [h] ministro perfici debet, sed in aliquo casu extrema vnctio nō pōt pfici ab vno ministro: sicut si post primā vnctionē factam sacerdos moriatur, tunc enim alius sacerdos debet vlterius procedere; ergo extrema vnctio non est sacramentū.

SED CONTRA, Sicut se habet immersio ad baptismum, ita se habet vnctio ad hoc sacramentum, ° sed plures immersiones sunt vnum sacramētum baptismi: ergo & plures vnctiones sūt vnum sacramentum. I

¶ 2 Præterea. Si nō esset vnū Sacramentum, tūc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem sacramenti quòd fieret secunda: quia quodlibet sacramentū per se habet esse perfectum: sed hoc falsum est: ergo est vnum sacramentum. K

RESPONDEO, Dicendum, q vnum numero, per se loquendo dicitur tripliciter. Vno modo sicut indiuisibile, quod nec actu nec potentia est plura, vt punctus, & vnitas. Alio modo sicut cōtinuum, quod quidē actu est vnū, sed plura potentia, vt linea. Tertio modo sicut perfectū aliquod, quod ex partibus pluribus constituitur, vt domus, quæ est multa quodāmodo in actu, sed illa multa conueniunt in aliquo vno: & [m] hoc modo quodlibet sacramētum dicitur vnū,[n] inquantum multa, quæ sunt in vno sacramento, adunantur ad vnū significandum, vel causandum, * quia sacramentū significādo causat. Et ideo quādo vna actio sufficit ad significationem vnius sacramenti, consistit in illa actione tantum, sicut patet in confirmatione. Quando autem significatio sacramenti potest esse, & in vna, & in multis actionibus, tunc sacramentum perfici potest, & vna actione, & pluribus, sicut Baptismus vna immersione, & tribus: quia ablutio, quæ significatur in Baptismo, potest esse per vnam immersionem, & per multas. Quando autem perfecta significatio nō potest esse nisi per plures actiones, tūc plures actiones sunt de perfectione sacramēti, sicut patet in Eucharistia, quia refectio corporalis, quæ significat spiritualem, non potest esse nisi per cibum, & potum, & similiter est in hoc sacramēto. Quia curatio interiorum vulnerum non potest perfecte significari, nisi per appositionem medicinæ ad diuersas, vulnerū radices, & ideo[p] plures actiones sunt de pfectione huius sacramenti.[q]

AD PRIMVM ergo dicendū, q vnitas totius perfecta non tollitur per diuersitatem materiæ, aut formæ, quæ sunt in partibus totius, Sicut constat, q non est eadem materia carnis, & ossis, ex quibus constituitur vnus homo, nec eadem forma, & similiter in sacro Eucharistiæ, & in hoc sacro pluralitas materiæ, & formæ vnitatē sacri non tollit.

AD SECVNDVM dicendum, q quāuis illæ actiones sint plures simpliciter, tamen vniuntur in vna pfecta actione, quæ est vnctio omniū exteriorū sensuum, quibus haurit morbus interior.

AD TERTIVM dicendū, q

¶ ROB. Quia cura no interiorum vulnerum non pōt perfectè significari, nisi p appositionē medicinæ ad diuersas vulnerū radices: & sacramentū extremæ vnctionis curat perfectè (omnia patent maximè coniungendo arg. 1. ad secundum. concl.

*3.p.q.90 ar.2.

1m de maiori.

Ex sua materia, & ex sua forma & totius: nō aūt, partis. S. sando in proposito, scilicet. Tunc nihil &c. Nā licet forma & materia extremæ vnctionis pluries iteretur secundū plures partes corporis humani (vt arguitur & patet in 2. conclu.) tn materiæ & formę totius vnitas perfecta, i. perfectionis vnitate dicta, non tollitur per hoc vt patet ex declaratione terminorum in exam & pbōne cōclusionis.)

2m de minori.

Vnctiones. i. partiales: non, aliter. S Nam vnctio est tn vna, si de vnctione pfecta loquamur, vt loquit conclusio prima. Licet ergo actiones illæ sint plures simpliciter &c. vt in tex.

3m de maiori.

Ab vno ministro. S. vel pluribus successiuè instrumētaliter operantibus. S Nā pluralitas istorum non tollit vnitatē sacramēti: sicut nec mutatio martellorū tollit vnitatem operationis fabri. Tunc nihil &c. vt patet. concl. p.

¶ NOT. Fūdamētū huius raspōs est vnitas Xpi principaliter operātis p istos secundarios ministros. Manet.n. Xps semp idē licet ministri varientur, & consequenter operatio illa dr vna, etsi mutatio ministrorū interueniat.

APPENDIX.

EX articulo habes primo quo p rationē interimas hæresim Valdensiū (Prat. Caluinista, Pauperes de Lugduno, Sectarij) & La- Vide p S. Eccl. contra hær. &c. dam. &c.

& Lutheri, postea (vt refert Eneas Syluius) dicentium unctionem extremam non esse inter sacramenta ecclesiæ computandam. Articulus enim præsens per hoc; q determinat illam esse sacramentum unum, uirtualiter concludit contra istos. Non enim sacramenta ecclesiæ essent septem tantum, si hoc sacramentum esset plura. Ex hoc igitur, q dicitur hic esse unum, stat uirtutimpliciter: quod est annumerandum inter sacramenta ecclesiæ.

¶Secundò habes: quomodo per rationem virtualiter ostē das; hæresim prædictam damnari merito à Papa Eugenio Quartò in Decret. Armenis dato sacro approbante Concilio Florentino. Quinto ecclesiasticorū sacramentorum ueritatē pro ipsorum Armenorum tam præsentium quam futurorū faciliori doctrina sub hac formula breuissima redegimus. Nouæ legis septem sunt sacramenta, uidelicet Baptismus, confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Hæc ibi. Quòd si extrema unctio non esset unum sacramentum; sed vel nihil (ut garriebant Albanenses. art. 1. appen.) uel plura: tunc non essent septē solum (vt intēdit Eugenius ex declaratione sequenti à Concil. Trid. facta). Item à Concil. Trid. sess. 7. de sacramentis in communi canon. 1. Siquis dixerit sacramēta nouæ legis esse plura uel pauciora quàm septē, videlicet, baptismum confirmationem, Eucharistiam, pœnitentiam, extremam vnctionem, ordinem, & matrimonium &c. Anathema sit. Hæc ibi. Item à &c. ut at. 1. appen. Ex dictis enim ibi potes probare aliquo modo intentum præsens: sicut & ex dictis hic uicissim. Itē à Papa Lucio Tertio de hæreticis. Ad abolendam &c. Vniuersos qui de sacramento corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, uel de baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, uel reliquis ecclesiasticis sacramentis aliter sentire, aut docere non metuunt quàm sacrosancta Romana ecclesia prædicat, & obseruat, &c. uinculo perpetui anathematis innodamus. Hæc ibi.

*1. par. q. 82. ar. 2.

*Li. 4. sēt. d. 23. §. B.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem dicta patrum, pro quanto sacramentum extremæ unctionis impliciē saltem dicunt esse unum, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò uides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

A quàmuis in Eucharistia si post consecrationem panis moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad consecrationem vini, incipiens ubi ille dimisit, vel etiam incipere à capite supra aliam materiam, tamen in extrema vnctione non potest à capite incipere, sed debet semper procedere: quia unctio in eadem parte perfecta tantum valet, acsi consecraretur bis eadem hostia, *quod nullo modo faciendum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit vnitatem huius sacramenti, quia instrumentaliter tantum operantur, mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd hoc sacramentum, non fuerit institutū à Christo. Quia de institutione [a] sacramentorum, quæ Christus instituit, fit mentio in Euangelio, sicut de Eucharistia, & baptismo: sed [b] nulla fit mentio de extrema vnctione, ergo nō est à Christo instituta.

¶ 2 Præterea, Magister * expresse dicit in 4. 22. distin. q est institutum ab Apostolis: ergo ipse Christus per se non instituit.

3 ¶ Præterea, Sacramentum Eucharistiæ quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit: sed hoc sacramentum ipse nulli exhibuit, [h] ergo per se non instituit.

SED CONTRA, Sacramēta nouæ legis sunt digniora quàm sacramenta ueteris legis: sed omnia sacramenta veteris legis sunt à Deo instituta, ergo multo fortius omnia sacramenta nouæ legis habent institutionem ab ipso Christo.

B Præterea. Eiusdem est instituere, & statutum remouere, sed ecclesia, quæ in successoribus Apostolorum habet eandem authoritatem, quam apostoli habuerunt, non potest auferre sacramentum extremæ vnctionis: ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

C RESPONDEO, Dicēdum, quòd circa hoc est duplex opinio, quidam dicunt quòd sacramentum illud, & confirmationis, Christus non instituit per se, sed apostolis instituendum dimisit, quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ est in eis, conferri non potuerunt ante spiritus sancti missionem plenissimam, nec institui: unde sunt ita sacramenta nouę legis, quòd in ueteri figuram non habuerunt. Sed hoc non multum cogit: quia sicut Christus ante passionem promisit plenā Spiritussancti missionem, ita potuit D instituere huiusmodi sacramentum. Et ideo alij dicunt quòd omnia [m] sacramenta Christus instituit per seipsum, [n] sed [p] quędam per seipsum promulgauit, quæ sunt maioris difficultatis ad credendum. Quædam autem apostolis promulganda reseruauit, [q] sicut extremam vnctionem, & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto uidetur probabilior: quia sacramenta E ad fundamenta legis pertinent, & ideo ad legislatorem pertinet eorum institutio. Et iterum, quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis non nisi diuinitus inest.

QVÆST. XXIX. ART. III.

CONCL. 1a. Omnia sacramenta Christus instituit per seipsum. III

¶Examen. Ly per seipsum. Hoc est immediate, & solum: 3. par. q. 64. at. 2.

¶PROB. 1. Quia ad legislatorem pertinet institutio fundamentorum legis (patet ex se), & sacramenta ad fundamenta legis pertinent: (vt patet). 2. Quia sacramenta habēt efficatiā ex institutione; & illa efficacia eis non; nisi diuinitus, inest (omnia patent).

¶NOT. Non cōclusio tantum, sed & secunda eius probatio confirmatur uerbis clarissimis à Concilio Senonensi infra circa finem appendicis citato. Vbi etiam perspicaciter est attendēdum; q idem Concilium ex B. Apostoli Iacobi literis trahit (& bene multum, ac iustè) dictum suum, scilicet q à Christo, nō à Iacobo, nec ab ullo puro homine, sacramentum extremę vnctionis institutum est. Ex quo loco inferas tu meritò: q cōclusio sācti Thomæ, hęc quò ad extremam unctionem est uirtualiter. B. Iacobi Apostoli.

CONCL. 2a. Christus per seipsum promulgauit quædā sacramenta, & quędam Apostolis promulgāda reseruauit. Concl. su. Concl. p

PROB. seu potius declaratio 1. Quia quædam sunt maioris difficultatis ad credendum 2. Quia (ly & quædam Apostolis &c. extrema unctio, atque confirmatio id ostendunt.

¶Examen. Ly probabilior. Scilicet antequam per Conciliū diffiniretur. Loquitur enim suo tempore sancta Doctor. Nunc autem post diffinitionē Concilij generalis (ut in appen. sequen.) nō tantum probabilior est: sed etiam necessaria; & de fide tenenda.

¶Ly opinio. Pro tunc. Nam hodie est hæresis opinio illa, quæ dicit, q extrema unctio non est instituta immediate à Christo; sicut & illa quæ dicit oppositum, non amplius est opinio, sed fides catholica. Idem penitus, quò ad hoc, dicas de confirmationis sacramento: quod de extremæ vnctionis opinionibus dictū est in examinibus præmissis. Non tamen ob hoc omnes illos,

qui

Marc. 6. Iac. 5. noui testamenti, à Christo dño nostro: apud Marcũ quidẽ insinuatum, per Iacobũ autẽ Apostolũ ac Dñi fratrem fidelib. cõmẽdatum ac promulgatum. Infirmatur inquit, quis in uobis &c. Hæc ibi: & de extrema unct. can. 1. Si quis dixerit extremã unctionem non esse uerè & propriè sacramentũ à Christo dño nostro institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgatũ &c. Anathema sit. Itẽ à Concilio Senonensi, in decretis fidei, decreto 4. 10. c. de extrema unctione. Si quis infirmatur (inquit Iacob.) in uobis &c. Quib. liquidò cõstat, extremã unctionẽ *Tho. ubi sup. ar. 1. q. 1. & seq. remissionẽ peccatorũ efficaciter operari: ac proindè nec ab Iacobo quidẽ fuisse institutũ, sed ab eo tñ, cui peculiare est, ut gratiam & gloriam conferre possit. Hæc ibi.

¶ Tertiò habes: quõ p rõnem dicta patrum, pro quanto unctionẽ extremã dñi à Christo institutã, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quõ ex iis vicissim Angelica doctrina hæc, & declaret, & consolidet.

QVÆST. XXIX. ART. IIII.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd oleum oliuæ non sit conueniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentum immediate ad [b] incorruptionem ordinat: sed incorruptio significatur per balsamum quod est in chrismate: ponitur ergo chrisma esse conuenientior materia huius sacramenti.

¶2 Præterea. Hoc sacramentũ est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per uini appositionem significatur, sicut patet Luc. 10. in parabola de sauciato, ergo vinum etiam conuenientior materia fuisset huius sacramenti.

¶3 Præterea. Vbi est maius periculum, ibi debet* esse cõmune remedium: sed oleum non est commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra: ergo cum hoc sacramẽtum detur exeũtibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non sit materia conueniens.

SED CONTRA est, quod dicitur Iac. 5. oleum materia huius sacramenti determinatur, sed oleum proprie non dicitur nisi oleum oliuæ, ergo hoc est materia huius sacramenti.

4¶ Præterea, Spiritualis sanatio per olei * inunctionem significatur, ut patet Isa. 1. ubi dicitur, Plaga tumens non est curata medicamine, neque fota oleo: ergo conueniens materia huius sacramenti est oleum.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd spiritualis sanatio, quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia nõ relinquitur, & lenis, vt spes, quę exeuntibus est maxime necessaria, non frangatur, sed foueatur. Oleum autem leniniuũ est, B & penetratiuum vsque ad intima, & etiam effusiuum: & ideo quantum ad utrumque prædictorum[m] est cõueniens materia huius sacramenti.[a] Et quia oleũ principaliter nominatur oliuæ liquor, alij autem liquores ex similitudine ad ipsum Olei nomen accipiunt, ideo[p] oleum oliuæ etiam debet esse, quod assumunt in materia huius sacramenti. [q] C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptio glorię est res non contenta in hoc sacramento, nec oportet quod tali rei significatio materiæ respondeat. Vnde non oportet quòd balsamum ponatur materia sacramenti huius, * quia balsamũ propter odorem pertinet ab bonitatem famæ, qua de cætero non indigẽt propter se exeuntes: sed indigent tantum D nitore conscientiæ, qui in oleo significatur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd vinum sanat mordendo, sed oleum leniẽdo: & ideo curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quàm ad hoc sacramentum.

AD TERTIVM dicendum, quòd oleum oliuæ quamuis non vbique crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locũ trãsferri. E Et præterea, hoc sacramẽtũ * non est tantæ necessitatis, quòd exeuntes sine hoc sacramento non possint salutem consequi.

814 CONCL. 1ª. Oleũ est cõueniẽt materia extremę vnctionis. *Alias cõmuniua adhiberi remed.

¶PROB. Quia oleum est leniciuum, ac penetratiuum vsq; ad intima (vt patet): & rõne lenitatis importat spẽ quæ exeuntib. est maxime necessaria, ac rõne penetrationis significat spiritualis sanationis perfectionẽ, q in hoc adhibetur.

¶NOT. Illa sanatio finalis dr̃ significari ab oleo rõne penetrationis suæ: quia, sicut penetratio fit usq; ad intima, ita ut nullus ferè liquor sit penetrabilior; sic sanatio illa adeò perfecta est, ut post illam nulla alia p aliquod sacramentũ expectetur. Vnde vn- *Al. unctionem. ctio hæc, dr̃ extrema. Hinc patet q ly perfecta, in textu accipitur pro vltima: eo modo quo dicimus aliquod volumẽ esse perfectũ: Sicuti tunc dr̃ artifex quispiam apposuisse ad opus suum manum perfectam, quando ipsum vltimò complevit. Vt dicamus manum perfectam. i. vltimam. Rursus. Præposuit D. Thomas de oleo tres conditiones. f. esse leniuuum, penetratiuum, & effusiuum: quibus tamen prępositis subiunxit in textu ly quantum ad vtrumque prædictorum. Ex quo patet q duæ illarum conditionum in idem reseruntur in unam Et quia esse leniuuum clare distinguitur ab alijs duabus: ideo dicendũ est, q alia duo se inuicem includunt tamquam pro una conditione seruientia. Et reuera sic est. Nam uidemus, q uideo oleum A penetrat, quia ad intima diffunditur, & ad ima diffunditur, quia penetrat illuc usque.

CONCL. 2ª. Oleum oliuæ debet esse illud, quod assumitur pro materia sacramenti extremæ vnctionis.

¶PROB. Quia oleum oliuæ, propriè dicitur oleũ, alia autẽ p similitudinẽ ad illud.

NOT. Subintelligit à D. Thoma in probatione: q apposita in sacramẽtis debẽt eẽ res propriæ dictæ tales, & nõ metaphoricè. Exẽplum habes in alijs sacramentis de hoc. Nã in baptismo aqua propriè dicta, quæ tantũ est naturalis, & nõ similitudinaria, q sunt rosacea, & aliæ per artificium lambicatæ, ẽ materia eius: quod & de vino pro materia Eucharistiæ, sentiendum est. Concil. m.

1m de maiori

Ad incorruptionem. Rx. quæ est res nõ cõtenta in hoc sacramẽto: non autem, quæ sit res contenta. § Tunc nihil &c. Nam materia sacramenti correspõdere dẽt rei cõtẽ in ipso sacramẽto, non autẽ rei nõ cõtẽtę ibi. Cætera uide in textu. Et quæ sit res sacramenti alicuius cõtenta, uel non cõtenta, vide. 3. par. q. de sacramentis. Concil. F. *Concil. Flore. in doc. de sacram.

2m de maiori

Est spiritualis medicatio. Rx. Itatiua: non, mordax. §. t. aspera, seu grauis. Tunc nihil &c. Nam spiritualis illa medicatio sauciati Luc. 10. cum sit facta per uinum quod est mordax, non attingit propositum cõclusionis tantum abest, ut infringat illud. Nam conclusio 1ª. ut eius probatio docet, de medicina leniuua intendit solum. *Li. t. &c. ar. 1. c. 1.

3m de maiori

Commune. Rx. uel p terrenascentiam, uel per facilem delationẽ §. Tunc nihil &c. Nã oleum oliuæ est remedium commune secundo modo: Licet est at. non primo. Quamuis enim non ubique crescat; tamen &c. vt in textu. *Responsio 2ª. *Vt dictũ ad. 1.

¶NOT. Simile argumentum ac responsum habes de uino vitis pro materia sacramenti altaris. 3. par. quæst. 74. artic. 5. ad primum.

Item illatio conclusionis. Ergo cum hoc sacramentum &c. Rx. negatur illatio §. Nam licet periculum ibi sit maximum (vt arguitur) non tamen sequitur inde, quòd hoc sacramentum vnctionis sit tantæ necessitatis; quòd exeuntes sine &c. ut in textu.

tari possit. Cæterum si ex naturali proprietate, vel aliquo sibi A essentiali operatur, applicatio si t per creationem; inquantū videlicet talis proprietas tali rei creatæ concreatur seu (quod idē est) inquantum talis res cum tali proprietate creatur. Si autem res illa iam existens non ex sibi naturaliter intitis operetur, vel operari debeat, aliquid: tunc applicatio sequitur ad illam rē, inquantū illa res iā per creationem existens accipitur & applicatur ad operandum significandum, vel faciendum aliquid. Naturalis ergo illa proprietas per creationem applicata fuit oleo non præexistenti, sed coexistenti vt significaret ex ipsa effectum extremæ vnctionis: & efficatia causandi effectū præmissum quem significat, applicatur per sanctificationem oleo iam præexistenti. Sūt ergo tria hic, scilicet significatio, efficatia, vtriusque applicatio: quæ non debent ad inuicem confundi, vt clarior fiat intelligentia. Dicatur itaque. Significatio illa olei, vnde illi est? Ex natura. Efficatia causandi, vnde? Ex institutione diuina. Applicatio ad sic significādum quomodo fit? Per olei creationem. Applicatio efficatiæ prædictæ, quomodo? Per olei sanctificationem. Vel clarius. Per quid applicatur oleū ad sic significandum? Per hoc: quod cum tali naturali proprietate creatur. Per quid applicatur oleum ad efficaciter causandū significatū illud? Per hoc: quòd taliter (ut ar. 6.) sanctificatur.

*In corp. art.

*Alias operationib.

* Lib. 2. tex. 25.

*Infra q. 32. ar. 1.

3m illatio cōclusionis. Ergo nec &c. ℞. Negatur illatio. Ş. Non enim est eadem ratio sanctificandi materiā baptismi, & extremæ vnctionis: quoniam per tactū sanctiss. carnis Christi aqua est sanctificata, nō aūt oleum: vt in corp. ar.

¶ Corollarium. Ergo per ly quantum est de necessitate sacramenti, patet discurrentibus: q̄ sanctificatio olei est de necessitate sacramenti extremæ vnctionis. si ergo oleum non sanctificatum (sanctificatum, inquam, vt ar. 6.) adhiberetur pro extrema vnctione, illo videlicet inungendo infirmū, non fieret sacramentum et q̄ coadhiberentur verba. per istam vnctionem &c. quia non ex forma sola fit sacramentum, sicut nec ex anima sola fit homo; sed ex forma actualiter cadēte super debitā materiā: sicut & ex aīa informante actualiter materiā debitam bois fit homo.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. ad intellig. &c.

Ex articulo habes primo qūo per rōnē ostendas; meritò esse dictū à Concil. Trid. sess. 14. de extrema vnctione cap. 1. Ex apostolica traditione p manus accepta intellexit Ecclesia huius salutaris sacramētu materiā esse oleū ab Ep̄o benedictū. Hęc ibi.

AD TERTIUM patet solutio ex dictis.*

ARTICULUS VI.

Vtrum oporteat matereriam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum, quia digniori est consecratio materiæ in sacramento Eucharistiæ quàm in hoc sacramento, sed in Eucharistia materiam sacerdos potest consecrare, ergo & in hoc sacramento.

¶ 2 Præterea. In operibus* corporalibus ars dignior nunquā præparat materiā inferiori: quia dignior est quæ vtitur, ea, quę pręparat, ut dicitur 2. Physic.* sed Episcopus est supra sacerdotem: ergo non pręparat materiā in hoc sacramēto quo sacerdos utitur, sed sacerdos dispensat hoc sacramentū, ut dicetur,* ergo consecratio materiæ ad Episcopum non pertinet.

SED CONTRA est, quia in aliis vnctionibus etiam materia per Episcopū consecratur, ergo ita debet esse in ista.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ minister sacramenti nō inducit effectum sacramenti propria uirtute ut principale agēs, sed per efficaciam sacramenti quod dispensat, quę quidem efficacia primo est à Christo, & ab ipso in alios descendit ordinatè, scilicet in populum mediantibus ministris, qui sacramenta dispensant, & in ministros inferiores mediantibus superioribus, qui materiā sanctificant: & ideo in omnibus sacramentis, quæ indigent materia sanctificata, prius sanctificatio materiæ fit per Episcopum, & vsus quandoque per sacerdotem: ut ostendatur sacerdotalis potestas ab Episcopali deriuata: secundum illud Psalmi. Sicut unguentum in capite, quod prius descendit in barbā, deinde usque ad oram uestimenti.

AD PRIMUM ergo dicendū, quòd sacramentum Eucharistiæ cōsistit in ipsa materiæ sanctificatione, non autem in usu, & ideo proprie loquendo, illud quod est materia sacramenti, non est quid consecratum: vnde non præexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per episcopum facta, sed exigitur sanctificatio altaris, & huiusmodi, & etiam ipsius sacerdotis, quæ non nisi per Episcopum fieri potest. Vnde in illo etiam sacramēto ostenditur potestas sacerdotalis ab Episcopo deriuata, ut Dionysi. dicit, ideo illam consecrationē materiæ potest facere sacerdos, quæ est in se sacramētū, & non illam, quæ ut sacramē tale quoddam ordinatur ad sacramentū, quod consistit in usu fidelium, quia quantum ad corpus Christi verum nullus ordo est supra sacerdotium, sed quantum ad corpus Christi mysticū episcopalis ordo est supra sacerdotalem, ut infra dicetur.*

Aug. sup eum locū Psal.

Itē à Papa Eugenio 4. in Decreto Arm. dato sac. approb. Concil. Floren. Quintū sacramētū est extrema vnctio, cuius materia est oleū oliuæ per ep̄m benedictū. Hæc ibi. Itē à Cabilonensi concilio 2. cap. 48. secūdū B. Iacobi documentū, cui et decreta patrū cōsonāt, infirmi oleo, quod ab ep̄is benedic. ā presbyteris vngi debēt. Hæc ibi. Vbi vides: q̄ secūdm cōciliū, beatus Iacobus, quē sequuti sunt patres oleū ab episcopis benedictū sanait. Itē ab Innocē. 1. in epistola ad decenniū Eugub. episc. cap. 8. In beati Iacobi epistola cōscriptū est, si infirmus aliqs &c. vngentes eū oleo &c. Quod non est dubiū: de fidelibus ægrotātibus intelligi debere, q̄ sancto oleo chrismatis perungi possunt, ab epo confecto. Hæc ibi vbi per ly cōfecto, intelligitur cōsecratio. Secundo habes: qūo prædicta Patrum pro quanto oleum extremæ vnctionis volunt præexistere consecratū & intelligas & probes & defendas. Tertiò vides: qūo ea iis vicissim Thomistica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXIX. ART. VI.

CONCL. In oībus sacramentis, quæ indigent materia sanctificata, prius sanctificatio materię fit per Episcopum.

¶ Corrollarium. Ergo & materia extremę vnctionis, cū non sit sanctificata prius ar. 5. corp. indiget sanctificari per Episcopum.

Ex c. 5. eccl. hierarc.

Examen. Ly materia sanctificata. Sacramēta, quæ huiusmodi materiā sanctificatā à Christo per tactū suū non habent, sunt Confirmatio, & extrema vnctio, & ordo, ꝓpter vnctionem ibi adhibitā de qua vnctione Cōcil. Trid. sess. 23. can. 5.

¶ PROB. Quia efficacia sacrorū à Xp̄o primò descēdēs deriuat in alios ordinatè (patet: cū quæcunque à Deo sunt ordinata sint:) & ista ordinatio attendit, scdm, quòd descēsus eius fit in populū mediātib. ministris sacra dispēsatoribus ministrosq; iferiores mediātib. supioribus mām sāctificātib.

* q. 40. ar. 4.

¶ NOT. Ex eo, q̄ materia illa sanctificata p Ep̄m sacerdos vtif, dicit sanctus Doctor (& benè:) q̄ sacerdotalis potestas ab episcopali deriuatur. Addit aūt ly quandoq; qa sacerdos non semper vtitur illa materia. Nā n confirmationis dat sacramentū. Ista doctrina potestatis sacerdotalis ab episcopali deriuatæ cōfirmari pōt ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 4 & canon 6. vbi ponit hierarchiā in ecclesia catholica reperiri & à diuina ordinatione institutā: & hierarchiā hanc consistere inter alia declarat in hoc, q̄ episcopi ministros ecclesiæ ordināt, tanq̄ presbyteris superiores.

1m de minori. Materiam. ℞. quæ post consecrationē est in se sacramentum: non, quæ post consecrationem est sacramentale quoddam. Ş. Tunc ni

O a bil

hil &c. Nam licet consecratio materiæ in sacramento Eucharistiæ sit dignior, quàm in sacramento extremæ vnctionis (vt arguitur:) tamen materia Eucharistiæ consecrata in se est sacramentum, & extremæ vnctionis est sacramentale solum ordinatum ad sacramentum, quod est ipsa vnctio extrema. Argumentum igitur peccat in fallacia secundū non causam vt causam. Ratione. n. dignitatis minoris sacramenti extremæ vnctionis respectu Eucharistiæ credit, quod simplex sacerdos, cum possit consecrare Eucharistiā, consecrare possit oleum vnctionis: & tamen non ratione huius dignitatis (sic. n. optimè sequeretur argumentum:) sed ratione relationis, & non relationis, ad vsum fidelium in esse sacramentum. Vere. n. causa, qua sacerdos non potest super oleum sanctificando ipsum, est quia hoc sacramentū consistit in vsu fidelium. Nam oleū consecratum antequam actualiter applicetur ad vsum fidelium. i. ad inungendum fideles, non est sacramentum: cum tamen materia Eucharistiæ consecrata, antequā actualiter applicetur ad vsum fidelium. i. sumatus à fidelibus, sit sacramentum. Quoniā verò quantū ad corpus mysticum Christi, (hi sunt prædicti fideles) Episcopus est maior sacerdote: ideo oleum ipsum à sacerdote non potest consecrari, sed ab Epo.

Thom. vbi sup. ar. 4. q. 1. & seq.

2 m de maiori. Præparat materiam. &c. in qua fit aliquid per eum, qui illa vtitur: non, cuius virtute aliquid fit per modum causæ agentis. §. Tunc nihil &c. Nam materia sacramenti non est talis materia, vt in qua fiat aliquid &c. vt in textu.

AD SECVNDVM dicendum, quod materia sacramenti nō est talis materia, vt in qua fiat aliquid per eū, qui ea utitur, sicut est in artibus mechanicis, sed ut eius uirtute aliquid fiat, & sic percipiat aliquid de ratione causæ agentis, inquantū est instrumentū diuinæ operationis, & ideo oportet quòd à superiori arte, uel potestate, talis uirtus materiæ acquiratur. Quia in causis agentibus, quāto aliquod agens est prius, tāto est perfectius. In causis aūt pure materialibus quāto materia prior, tanto imperfectior.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentū non habeat aliquam formā. Cū enim efficacia sacramentorū sit ab institutione, & itē à forma, oportet quod forma [h] tradatur ab ipso qui sacrm instituit: sed forma huius sacri nō inuenitur tradita neq; à Christo neq; ab Apostolis, ergo hoc sacramentum nō habet aliquam formam.

¶ 2 Præterea. Ea, quæ sunt de necessitate sacramēti, obseruantur eodē modo apud oēs. sed nihil magis est de necessitate sacramēti habētis formā, quàm ipsa forma. Ergo cū [h] nō sit aliqua forma cōiter obseruata ab omnib. in hoc sacramēto, quia diuersi diuersis uerbis utuntur, uidetur quod hoc sacramentum non habeat aliquam formam.

¶ 3 Præterea. In baptismo nō requiritur forma nisi ad [h] sanctificationē materiæ, quæ est aqua uerbo uitæ diluēdis criminibus G sanctificata, sed hoc sacramentum habet materiam prius sanctificatam: non ergo indiget aliqua forma uerborum.

SED CONTRA est quod Magister* dicit, quod omne sacrm nouæ legis uī quod habeat formam.

Præterea. Ad hoc est ritus uniuersalis ecclesiæ, quæ quibusdā uerbis utit̄ i collatione huius sacri.

RESPONDEO, Dicendum, quod quidā dixerunt, quod nulla est forma H de necessitate huius sacramēti. Sed hoc uidetur derogare effectui huius sacramēti. Quia omne sacramentum efficit significādo significatio aūt materiæ nō determinat ad effectū determinatū cū ad multa se possit hēre, nisi per formā uerborū: & ideo in omnibus sacris nouæ legis quæ efficiūt quod figurāt, oportet esse, & res, & uerba: & præterea Iacobus totam uim sacra- I mēti huius uidetur constituere in oratione, quæ est forma huius sacramenti, ut dicetur. * & ideo prædicta opinio præsumptuosa uidetur, & erronea. Et propter hoc dicēdum, sicut cōiter dicitur, quod [m] habet formā determinatā, sicut, & alia sacra.[n]

¶ Examen. Ly in causis agentibus. Hoc dicitur propter materiam sacramenti. Ex hoc habere vult quòd, oleū benedici tantum ab Episcopo debere, & sacerdotem posse ipso oleo inungere, non est mirum. Quare? Quia oleum, cum sit materia sacramētu, operetur per modū agentis; & præsupponitur actioni prædictæ sacerdotis: agens autē quanto est prius tanto est perfectius.

¶ Ly in causis purè materialibus. Hoc dicit propter materiā, in qua fit aliquid per eū, qui ea vtitur. Ex quo vult habere; quod præparare talem materiam, cū ipsa sit prior vsu & imperfectior, omnino pertinet ad artificē superiorē (vt ex Philosopho dicit argumentum.)

APPENDIX.

Vuil. p. 8. Eccl. cōtra er. Vuic. demn. &c.

EX articulo habes primò: quòd per rōnē interimas errorē Io. Vuiclef (vt refert Concil. Constantiense sess. 8. damnatum) quod cōfirmatio iuuenum, ordinatio clericorum, consecratio locorū, (ex hoc intellige iustum voluisse addere & olei sacramentorū) reseruantur Papæ & episcopis, propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris. Articulus enim præsens apertissime declarat: quod huiusmodi fiunt à summis sacerdotibus propter ordinatissimam

F Dei dispositionem, & consequenter è diametro pugnat contra Vuiclefum. Secundo habes: quomodo per rationem ostendas * errorem prædictum meritò damnari à Concil. Cōstantiensi, vbi supra: quam damnationem vniuersaliter factam vide q. 20. ar. 3. appen. & q. 1. ar. 1. appen. Item à Concil. Trid. sess. 23. cap. 4. Proinde sacrosancta synodus declarat: Episcopos, qui in Apostolorū locū successerūt, ad hunc hierarchicū ordinem præcipuè pertinere: & positos (sicut Apostolus ait) à spiritu sancto regere ecclesiam Dei, eosque presbyteris superiores esse, ac sacramentum confirmationis conferre, ministros ecclesiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipsos posse: quarū functionum potestate reliqui inferioris ordinis nullam habent. Hæc ibi. Et canone 7. Si quis dixerit: Episcopos nō esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi; vel eā, quā habent, illis esse cum presbyteris communem &c. Anathema sit. Hæc ibi. Ecce quod secundum planas literas concilii reseruātur huiusmodi officia Episcopis, tum quia sunt presbyteris superiores, tum quia sic è spiritu sancto ad regendā ecclesiā positi sunt, tum quia presbyteri non possunt huiusmodi facere. Iā à Gelasio Papa, dist. 95. Presbyteros &c. prohibemus: episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere; non conficiendi chrismatis, non consignationis pontificalis adhibendæ, sibimet arripere facultatem. Hæc ibi. Vbi mōstietur quod consecrare oleum pro vnctione extrema est, episcoporum tantum, & non solum confirmationis sacramentum conferre. Nam dicit ibi glose: quòd Chrisma ibi stat pro oleo. Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, meritò esse dictum à &c, (vt ar. 5. appen.) quòd oleum vnctionis extremæ K oportet esse benedictum per Episcopum. Quartò habes quomodo per rationem dicta patrum in ar. 5. appen. pro quanto de Episcopo loquuntur quo ad olei benedictionem, & intelligas, & probes & tuearis. Quintò vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 4 5

* Hugo de S. Victore lib. Sūmæ sent. tractatu 5. c. 4. & citat. Thom. in 4. d. 1. q. vnica. ar. 1. q. 2. a. 1.

Iacob. 5.

* In respō. ad 2. huius ar. & q. præsen. ar. 8. & 9.

QVÆST. XXIX. ART. VII.

CONCL. Extrema vnctio habet formam determinatam. 117

¶ PROB. Quia munctio oleo facta non determinatur ad certum effectum, nisi per formam verborum (cum, sine ista, vnctio se possit habere ad multa) Quæ B. Iacobus principalem vim huius sacramenti constituere videtur in oratione (ut sua authoritas insinuat:) & forma est illa, vbi consistit vis principalis alicuius rei (vt patet.

¶ NOT. Pro clariori notitia antecedentis primæ probationis sciendum, quod forma naturalis, cui assimilatur forma verborum, restrin-

restringit materiam ut stet tantum pro tali determinate. Alioquin, A est materia de se tit, chiret est.n. ve a omnium, secundum Philosophor) omnia, sic qd determinatu fieret rerum naturæ, nisi forma adueniret ei, & per suum aduentum ipsius amplitudine restringendo faceret eam stare determinatè pro ista re, non pro illa. Verb. gratia. Materia, ex qua fit homo pôt de se pro factione Bouis, capræ, aut alterius animalis seruire, tône communitate sua prædicta, in signum huius mille transmutationib. subiacuit, antequam deueniret ad esse materiam hominis (ut patet consideranti): sed ad standum determinate pro factione hominis, ita quod nô pro alterius rei, côstringitur a forma humana. Idem.n. dicis, hoc est corpus humanum, & non bouinum neq; caprinum neq; &c. quia habet formam humanam. Remoueatur illa forma statim desinit stare pro hoie determinatè. Mox namq; fit corpus cadaueris, inde corpus cinereum, tandem in præiacentem materiam resoluitur. Ecce, quia forma habet determinationem, ut tale quid actu dicatur; & sine illa remanet quid indeterminatum. Hoc denotauit Philosophus primo physicorum, cum dixit: quod materia non est actu, nec quid, nec quale nec quantum sed oia hæc in potentia. Nô ad propositum nostrum: oleum stat pro materia, inunctio pro ois materie, utrumq; ad plura se habere pôt secundum se, nisi ab aliquo determinetur. Pôt.n. inunctio per oleum fieri ad tollendum dolores iliacos, ad leuiendum podagram, ad præparandum milites in prælium (olim.n. ad ineunda aliqua certamina ungebantur) ad sererē carnis, sudorē &c. abigendum, ad consolandum, ad consolidandum, ad exhilarandum ad &c. cuius igitur erit tam uagā olei unctionē determinare ad standum pro aliqua certa re, & non pro alia? Formæ (ut natura nunc docuit). Quod si uel nulla talis unctionis uagæ, vel indeterminata, reperiatur forma: necesse erit talē unctionē remanere indeterminatam; ita quod nô poterit dici ista unctio fit ad hunc, uel ad illum finē. Si.n. ad hunc uel illum finē fieri ea, ut dicere oportet, quod per formam talē in mente à medico, uel ab aliquo alio præconceptam informem, hoc est, quod secundum illam formam fiat. Ab his ergo naturalib. instructus intellige nunc & probationis antecedentis illud; & textum dicentem, quod significatio materiæ sacramenti cuiuscunque non determinatur ad effectum determinatum, cum ad multa se possit habere, nisi per formam verborum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacra scriptura omnibus communiter præponitur: & ideo forma Baptismi, qui ab omnibus dari potest, debet in sacra scriptura exprimi: & similiter forma Eucharistiæ, quæ exprimit sacramenti illius fidem, B quæ est de necessitate salutis: sed formæ aliorū sacramētorū non inueniūtur in scriptura tradita, sed ecclesia ex traditione Apostolorum habet, qui à Domino acceperunt, ut dicit Apostolus, 1. Corinth. 11. Ego accepi à domino, quod tradidi vobis.

AD SECVNDVM dicendum, quod illa verba, quæ sunt de essentia formæ, scilicet oratio deprecatiua ab omnib. dicitur: sed alia, quæ sunt de bene esse, non ob- C

1m de maiori. Tradatur. R. uel scripto, uel uerbo, uel aliquo modo, non autem scripto tm. §. Tunc nihil &c. Licet.n. forma huius sacramenti, nô inueniatur à Christo tradita scripto, i. in sacra scriptura (vt arguitur): tamen inuenimus ab ipso tradita uerbo, uel alio modo. Inuenimus.n. eam haberi ab ecclesia Apostolica, quam certum est habuisse ab Apostolis (vt ex Concil. Trid. patebit in appen. seq.) & Apostolis pro certo nec formam illam sicut nec aliquam, sibimet fabricauerût, qui non essent sacramentorum institutores, sed à Domino illam sicut & alias acceperunt.

¶NOT. Cum forma det esse rei, oportet dicere, quod incompatibilia sunt hæc duo, scilicet aliquem constituere rem, & non dare ei formam; uel aliquem dare formam rei, & non constituere rem, quia hæc in Philosophia exercitatis clarissima sunt. Si ergo Christus instituit (vt verissime ostenditur, ar. 3. appen.) omnia sacramenta, oportet fateri, Christum instituisse formas omnium sacramentorum: & si Apostoli (quod non est verum) instituerunt formam alicuius sacramenti, necessario dicendum erit, quod instituerunt aliquod sacramentorum; & consequenter quod Christus nô instituit omnia quod est contra Concilium. Concludendum est, igitur ne ignoremus propriam uocem: quod idem est dicere, Christus est institutor omnium sacramentorum & dicere, Christus est institutor omnium formarum sacramentorum: & hoc est de fide tenendum. Similiter idem est dicere, Christus non est institutor formarum omnium sacramentorum, & dicere Christus non est institutor omnium sacramentorum: & hoc est tanquam hæreticum prorsus abijciendum. Ex his facillime intelliges textum argumenti huius primi, & responsionis hæc bene applicaueris.

seruantur ab omnibus.

AD TERTIVM dicendum, quod materia baptismi habet quandā sanctificationem per se ex ipso tactu carnis saluatoris, sed ex forma uerborum accipit sanctificationem actu sanctificantē: & similiter post sanctificationem materiæ huius sacramenti secundum se requiritur sanctificatio in vsu, per quam actu sanctificet.

2m de côclusione. Cum non sit forma aliqua cōmuniter obseruata ab omnib. R. Negatur illa § loquendo.s. (vt debet fieri) de forma substantiali, sed quo ad substantiale sua. Nam, si quæ uariatur apud aliquos, illa sunt tantum de bene esse, non de substantia, formę. Alioquin nihil agerent conferendo hoc sacramentum: quoniam formæ substantialis est quæ dat esse rei; & consistit in indiuisibili, sicut numeri (secundum Philosophum) i. non potest ab ea minimum quid auferri, si effectum suum facere debeat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuā, & non deprecatiuam.

C AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod forma huius

3m de maiori. Nisi ad satisfactionē. R. actu sanctificantē, non, in se existentem. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu. Immo argumentum illud stat pro declaratione propositi de extrema vnctione.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem dissipes illum errorem qui nunc est hæresis narratum in textu. 1

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, ipsum meritò damnari à Concilio Tridentin. sess. 14. de extrema vnctione cap. 1. Infirmatur (inquit Iacobus) quis in vobis, inducat presbyteros &c. Quibus uerbis, ut ex Apostolica traditione per D manus accepta, Ecclesia didicit; docet materiam, formam, proprium ministrum, & effectum huius salutaris sacramenti. Intellexit enim Ecclesia &c. formam esse illa uerba. Per istam vnctionem &c. Hæc ibi. Forma igitur determinata hæc ex Apostolica traditione per manus accepta est: & consequenter ex Concilio confirmatur dictum à sancto Doctore in responsione ad primum. Item à Concilio Florentino, sub Eugenio Quarto eodem Concil. approb. in Decreto Armenis dato. Quintum sacramentorum est extrema vnctio &c. Forma huius sacramenti est, hæc. Per istam vnctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum. Et similiter in alijs membris. Hæc ibi. Vbi per ly similiter in alijs membris, intellige per auditum gustum &c. secundum quòd successiuè sit unctio eis correspondeat singula singulis: & hoc trahitur ad literam ex contextu ipsius decreti. Item à Concilio Tridentin. canon. 3 si quis dixerit extremæ unctionis ritum, & usum, quem obseruat sancta Romana Ecclesia repugnare sententiæ. B. Iacobi Apostoli: ideoque eum mutandum, posseque à Christianis absque peccato contemni: Anathema sit. Hæc ibi. Ecclesia autem Romana (ut patet) vtitur prædicta forma in collatione extremæ vnctionis. E

Vtili. p S. Eccl. contra error. dam. &c. 2

¶Tertiò habes: quomodo per rationem dicta patrum, pro quanto Sacramentum hoc insinuant habere aliquam formam & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶Quartò uides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 4

QVÆST. XXIX. ART. VIII.

CONCL. Oratio deprecatiua est forma huius sacramenti. 1.8

¶PROB.1. Quia id patet per uerba Iacobi, 2. Quia id habetur ex vsu Romanæ ecclesiæ.

¶Corollarium. Ergo ex cõclusione & probatione intelligas negatiuam in fine deductã (.s. in hoc sacramento non põt esse forma indicatiui modi; & eã pbes ab oppositis. Quæ & trib. rõnib. mox secuturis potest (vt decet) cõfirmari.

¶NOT. 1ª. Trib. rõnib. ostẽdit in residuo corporis art. D. Th. ꝙ ecclesia vtitur rõnabiliter verbis deprecatiuis in collatione extremæ vnctionis: & cõsequenter ijsdẽ rõnib. probat iterũ conclusionẽ pdictã. Prima rõ sumitur tanꝗ̃ medio destitutioni uiriũ propriarũ, 2ª. desinentiæ essendi de foro ecclesiæ & inchoationi requiescendi in manu solius Dei, 3ª. contingentię alicuius effectus q̃ oĩa, secũdũ ꝙ textus demonstrat, intellige. In 3ª. illa rõne de contingentia alicuius effectus non intelligit D. Thomas de effectu, qui est remissio peccatorũ; sed de effectu illo, q̃ est sanitas corporalis: & hoc significat in textu ly aliquem. Remissio. n. peccatorum semper sequitur ex collatione huius sacramẽti, si dignè sumatur (quod & in alijs subintelligẽdũ est): nõ aũt sanitas corporalis, ut patebit q. 3. ar. 2.

*Ar. 3. huius ar.

¶NOT. 2ª. Quando dr̃ in textu ly non aũt de essentia huius sacramenti, intelligitur sic: ꝙ contritio nõ est tanꝗ̃ pars materialis huius sacramenti; sicuti ẽ pars pœnitẽtiæ ex Concil. Trid. ses. 14. c. 3. & canon. 4. Nõ ergo intelligitur, ꝙ contritio non debeat necessario præsupponi in recipiente extremã vnctionem: quasi ꝙ recipienti eam incontritè remitti possint peccata. Falsus enim hic sensus esset: ut Christianis omnibus per Concil. Trid. sess. 7. de sacramentis in communi, canon. 6. & Concil. Flor. in Decret. de sacramentis, innotuit & q. 30. ar. 1. ad 2ᵐ per eundẽ Doctorẽ sanctum. Vide & Papam Innocentiũ sup. ar. 1. appen. qui sacram unctionẽ dãdã negat nõ pœnitentib. Vel ẽt textus põt aliũ sensũ rectũ habere, q̃ ꝙ ly nõ aũt de essentia huius sacramẽti, refe ratur nõ ad remissionẽ

*Iacob. 5.

Concil. ...

sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam, & non deprecatiuam: quia sacramenta nouæ legis habent[b] certum effectum: sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramẽtorum nisi per orationem indicatiuam, cum dicitur, Hoc est corpus meum, uel ego te baptizo: ergo debet esse forma huius sacramenti oratio indicatiua.

¶2 Præterea. In formis sacramentorum debet exprimi intẽtio ministri, quæ requiritur ad sacramentum: quæ non[b] exprimitur nisi per orationem indicatiuam, ergo &c.

¶3 Præterea, In quibusdam Ecclesijs dicuntur huiusmodi uerba in collatione huius sacramenti. Vngo hos oculos oleo sanctificato in nõe Patris, &c. & hoc est conforme alijs formis sacramentorum: ergo in hoc videtur ꝙ consistat forma huius sacramenti.

SED CONTRA, Illud, quod est forma sacramenti, ab omnibus oportet quòd seruetur, sed uerba prædicta* non dicuntur secundum consuetudinem omnium Ecclesiarum, sed tantum uerba deprecatiua, scilicet: Per istam unctionem, & pijssimam suam misericordiã, indulgeat tibi dominus quicquid deliquisti per uisum, &c. ergo forma huius sacramenti est oratio deprecatiua.

Præterea, Hoc uidetur ex verbis Iacobi, qui attribuit efficaciam huius sacramenti orationi. Oratio fidei, inquit, sanabit infirmum: ergo cum efficacia sacramenti sit ex forma, videtur quòd forma huius sacramenti sit deprecatiua.

RESPONDEO, Dicendum, quòd[m] oratio deprecatiua est forma huius sacramenti,* ut patet per verba Iacobi, & ex vsu Romanæ Ecclesiæ, quæ solum uerbis deprecatiuis utitur in collatio-

ne huius sacramenti, cuius ratio multiplex assignatur. Primo, quia suscipiens sacramentum hoc, est uiribus proprijs destitutus, vnde indiget orationibus subleuari. Secundo,

C quia datur exeuntibus, qui iam desinunt esse de foro Ecclesiæ, & in solius Dei manu requiescunt: unde ei per orationem committuntur. Tertio, quia hoc sacramentum non habet aliquem effectum qui semper ex oratione ministri consequatur; omnibus, quę sunt de essentia sacramenti ẽt rite peractis, sicut character in Baptismo, & Confirmatione, & transsubstantiatio in

H Eucharistia, & remissio peccati in pœnitentia existente contritione, quæ est de essentia sacramenti pœnitentiæ: non autem de essentia huius sacramenti: & ideo in hoc sacramento non potest esse forma indicatiui modi, sicut in prædictis sacramentis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentum sicut, & prædicta,* quantum est de se, habet certitu-

I dinem, sed potest ex fictione impediri recipientis, etiam si sacramento se subijciat per intentionem, ita quòd nullum effectum consequatur, & propter hoc non est simile de hoc, & de alijs sacramentis, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ per ipsum actum; qui ponitur in forma, scilicet per istam

K sanctam unctionem, satis exprimitur intentio.

AD TERTIVM dicendum, quòd uerba illa indicatiui modi, quæ secundum morem quorundam præmittuntur orationi, non sunt formæ huius sacramenti, sed sunt dispositio ad formam, inquantum intentio ministri determinatur ad actum illum per illa verba.

peccatorũ indĩcti, sed ad eius sanitatẽ corporalẽ; de qua dicitur intelligi contextũ in ly aliquẽ effectum. Sanitas. n. corporalis p orationem aliorũ põt nõnunquam ẽt ad indigno. Vide art. 9. ad 3ᵐ. vbi de sanitate corporis loquens dicit ly ut ex dictis patet; quod non melius, quam ad hũc locum refertur, ipsũ confirmãdo.

1ᵐ de maiori

Certũ. R̸. quantũ est de se: nõ semper, quãtũ est ex parte recipiẽtis. § Tunc nihil &c. Nam oratio deprecatiua sic facit, ꝙ effect[9] nõ sit certus de se: sed ostendit, ꝙ q̃nq; nullus sequitur effectus in recipiente propter indispositionẽ eius.

¶NO. In alijs sacramentis forma indicatiua ponit (puta ego baptizo) q̃a in alijs effectus semp ibi sequitur, dũmodò recipiẽs intendat se subijcere sacramento, qd exhibet ecclesia. Recipit. n. characterẽ baptizatus confirmatus, ordinatus; venia peccati cũ contritione cõfessus & transubstantiat panis in Eucharistia, licet ab indigno cõficiatur atq; sumatur; similiter animorũ consensus facit uerũ matrimoniũ inter aliquos, q̃uis in mortali peccato existentes. Verũ in sacramento extremæ unctionis nullũ cõsequitur effectũ fictus, i. in mortali recipiens illud, (loquẽdo de effectu, qui est remissio peccatorũ). Nõ. n. imprimit characterẽ: nec aliquẽ effectũ dictũ in sacramẽtis alijs. Licet autẽ q̃nq; in ficto possit corporalis sanitas eũ eq: tñ hoc nõ ẽ ad propositũ psent, neq; intentiũ hic à D. Thoma. Propter antedictũ igitur differimẽ licet sacram ẽtiũ hoc, & alia utimur in hac oratione deprecatiua, in alijs uero indicatiua. q̃uis utroq; hoc ut aliꝗ̃ posset.

*Sub est corp.

2ᵐ de antecedente.

Quę nõ ẽt exprimitur nisi p orationẽ indicatiuã. R̸. negat hoc. § Nã & intẽtio ministri aliter exprimi potest; ut in textu patet ad ꝓpositũ huius sacramenti.

* Concil. Flor. in Decret. de sacra.

3ᵐ de antecedente.

Huiusmodi uerba. R̸. tanꝗ̃ dispositio ad formã: non, tanquam forma huius sacramẽti. § Tũc nihil &c. Loq̃t. n. cõclusio de forma

ma essentiali extremę vnctionis: nō de aliquo alio dispositori ad formam, vel quomodolibet aliter se habente. Vide ar. 7 ad 2m In sequen. primo argumēto in contrariū adducto ly prædicta, refertur ad ista verba narrata in arg. illo ter.

APPENDIX.

Vid. p S. Ecclesi. ad intelligē. &c.

EX articulo habes primò: quō per rationem ostēdas: meritò esse insinuatū à B. Iacobo Apostolo, q̄ forma debet fieri hic per orationē deprecatiuā. Insinuatur autē cap. 5. eius epistolę, sic. Infirmatur quis in vobis inducat presbiteros ecclesiæ, & orent super eū, vngentes eū oleo. Ecce: quod per ly orent, denotat orationē deprecatiuam formæ: sicut per ly vngētes eum oleo, denotat applicationē materiæ.

2 Secundò habes: quō per rationē idem ostēdas esse meritò insinuatū à Conciliis supra ar. 7. appen. adductis. Quæ ibi vide tu.

3 Tertiò habes: quō per rōnem prædicta scripturarū & patrū, pro quanto deprecatiuā statuunt formā debere esse hic, & non indicatiuā, & intelligas, & probes, & defendas.

lib. 4. sen ten. d. 23. §. B.

4 Quarto vides: quō ex his vicissim Angelica doctrina præsens & declaratur, & consolidetur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti.

AD NONVM sic proceditur. Videtur q̄ prędicta oratio nō sit compete͂s forma huius sacramenti. Quia in formis aliorū sa-B cramentorū fit mentio de materia, sicut patet in cōfirmatione, quæ nō fit in ^b prædictis verbis: ergo non est conueniēs forma.

¶ 2 Præterea. Sicut effectus huius sacramēti prouenit in nos per misericordiā diuinam, ita & aliorū sacramentorū, sed in formis aliorū sacramentorū non fit mētio de misericordia diuina, sed magis de trinitate, & Passione, ergo similiter debet esse hic.

¶ 3 Præterea. Duplex ^b effectus huius sacramenti in litera * ponitur: sed in verbis prædictis nō fit mētio, nisi de vno, s. de remissione peccatorū: non autem de corporali sanatione ad quā Iacobus ordinat orationē fidei dicens. Oratio fidei saluabit infirmū: ergo forma prædicta est incompetens.

RESPONDEO, Dicēdū, q̄ ^m prędicta * oratio est cōpetēs forma D huius sacramēti, ^n quia tangit sacramentū in hoc quod dr̄: per istā sanctā vnctionē, & illud qđ operatur in sacramēto, s. diuinā misericordiam, & effectū; scilicet remissionem peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd materia huius sacramēti potest intelligi per actū vnctionis, nō autem materia confirmationis per actum in forma expressum, & ideo nō est simile.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ misericordia respicit miseriam, & quia hoc sacramētū datur in statu miseriæ, scilicet infirmitatis, ideo potius hic, quàm in aliis fit mentio de misericordia.

AD TERTIVM dicendum, q̄ in forma debet exprimi effectus principalis, & qui semper induci tur ex sacramento, nisi sit defe- C ctus ex parte recipiētis, nō autē talis effectus est corporalis sanitas * vt ex dictis patet, quis qñq; sequatur, ratione cuius Iacobus hunc effectum attribuit orationi, quæ est forma huius sacrament.

QVÆST. XXIX. ART. IX.

119 CONCL. Prædicta oratio est competens forma huius sacramenti.

* In arg 2. prec. ar. 4.

Examen. Ly prædicta oratio. Exprimit hæc ar. 8. 10 arg. 1. in contrarium factotū quod textus refert per ly prædicta.

¶ PROB. Quia exprimit sacramentum, operans in sacramento, & effectum sacramenti (vt patet in textu.)

Ly diuinā misericordiam. Scilicet Dei principaliter, & Xp̄i secundū humanitatē, secundario. A Deo. n. est operatio in sacramētis mediāte passione Xp̄i quoniam Deus est causa efficiēs operationem illam causando gratiā per creationē. Christus verò secundū humanitatē est causa meritoria ipsius iustificationis nostræ p̄ gratiā (vt ex Concil. Trid. sess. 6 cap. 7. habetur.)

1m de antecedente. Non fit in prædictis verbis. R̄. fit tamen per actum vnctionis. §. Tunc nihil &c. Sufficit. n. q̄ de materia sacramentorū fiat mētio in suis formis. Siuè modo fiat in verbis illius formæ, siue per actū applicationis, seu vsus materiæ, nihil refert.

¶ NOT. Ideo de materia dicitur fieri mentio per actum vnctionis, quia vnctio fit per oleum. In actu verò confirmationis in forma expressō non importari dicitur materia, quia in ly cōsigno & ly cōfirmo non importatur chrisma, quę est materia cōfirmationis. Clarū est. n. q̄ dicere ly cōsigno vel ly confirmo nō includit secūdm ordinariū vsum materiā hanc determinatam. s. chrisma formę igitur cōfirmationis actus, qui est vtique. ly consigno & ly cōfirmo (3. par. q. 72. ar 4.) nō dat intelligere materiam suam: sicut actus vnctionis suam materiam nobis significat.

2m illatio conclusionis. Ergo similiter &c. R̄. negatur illatio. §. Illatio est: quia in hoc sacramento importatur aliquis status, qui nō importatur in aliis. Datur enim hoc sacramentum semper existentibus in statu miseriæ etiam corporalis, cum tamen alia sa- A cramenta non dentur semper in tali statu existentibus, sed solū quandoque in statu miseriæ spiritualis. Cum igitur misericordia respiciat miseriam, & miseria (vt præfertur) magis inueniatur in recipientibus extremam vnctionem quàm alia sacramēta: hinc est, q̄ de misericordia fit mentio magis in forma extremæ vnctionis, q̄ aliorū sacramentorū. Nō ergo fit potius mētio in hoc de misericordia, quàm in aliis, quia effectus aliorū nō detur nobis ex misericordia diuina (vt argumentum credit.) sed propter rationem dictam.

¶ NOT. Dixi, q̄ magis in hoc sacramēto fit mentio de misericordia: quia etiam in aliis sacramentis, sed nō ita expresse de illa fit mētio. Cū. n. de trinitate & passione Christi in formis aliorum fiat mentio (vt minor argumētu dicit) cōsequens est, q̄ & de misericordia diuina in sensu fiat. Oēs namq; nouimus q̄ à sanctissima trinitate mediāte passione Christi diuina in nos misericordia descendit. Vnde pp̄ illa significāda quæ nunc dicta sunt, vtitur textus ly magis, & ly potius: nō autem absolutè loquitur.

* q. seq. ar. t. 2.

3m de maiori. Duplex effectus. R̄. inequalis tn̄. §. Nam alius illorum est principalis, & semper de se proueniēs: alius autē secundarius, & qñq; contingens. Tunc nihil &c. Nam in verbis prædictis ideò fit mētio tantum de vno. s. de remissione peccatorum, cum dicitur, quicquid per aures &c. deliquisti: quoniam in forma debet exprimi tantum effectus principalis &c. vt in texto.

* Concil. Trid. sess. 14. de sacr. extremæ vnct. c. 2.

¶ NOT. Quoniam in hoc textu loquendo de corporali sanitate dicitur ly vt ex dictis patet: ideo vide at. 8. 10 corp. circa finem vbi dicitur ly hoc sacramentum non habet aliquem effectū, qui semper ea oratione ministri consequatur. Rursus. Nota: sanitatem corporalem esse positam à D. Iacobo pro effectu quidem formæ extremæ vnctionis: sed non pro effectu, qui debeat exprimi in ipsa forma.

QVÆST. XXX.

De effectu huius sacramenti, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerādū est de effectu huius sacramenti.

APPENDIX.

E EX articulo habes primo: quomodo per rationem ostendas; meritò insinuatum esse a scripturis & conciliis, q̄ forma prædicta est competent. Hoc autem insinuatum est Iacobi scilicet, & in Concilio Flor. &c. vt supra ar. 7. appen. Nihil enim in scripturis incompetens est, neque in legitimis conciliis: cum vtrunque Spiritus sancti opus sit. Secūdò habes quomodo per rationem præmissa scripturarum, & patrum, pro quanto orationem prædictam dicunt esse competentem formam extremæ vnctionis (hoc aūt dicunt qh ipsam pro forma assignāt.) & intelligas, & probes, & defendas. Tertiò vides: quō ex iis vicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

Vid. p S. Eccles. ad intell. &c.

2

3

QVÆST. XXX. ART. I.

CONCL. Principalis effectus huis sacramenti est remissio peccatorū, quo ad reliquias peccati, & ex cōsequēti est quò ad cul- 120

Circa quod quæruntur tria. F

Primo, Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

Secundo, Vtrum sanitas corporalis fit effectus huius sacramenti.

Tertio, Vtrum hoc sacramentum characterem imprimat.

ARTICVLVS I.

Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd extrema actio non valeat ad remissionem omnium peccatorum. Ad hoc enim quod per vnum[h] potest effici, aliud non exigitur, sed in eo, qui extremam vnctionem accipit, requiritur pænitentia ad peccatorum remissionem: ergo H per extremam vnctionem non dimittuntur peccata.

¶ 2 Præterea. In peccato non sunt nisi tria, macula, reatus pænæ, & reliquiæ peccati, sed per extremam vnctionem non remittitur peccatum quo ad maculam sine contrititione, quæ etiam sine vnctione remittitur, nec iterum quo ad pænam, quia adhuc si conualescat, tenetur perficere satisfactionem iniunctam, nec quo ad reliquias culpæ, quia adhuc remanent dispositiones ex actibus præcedentibus relictæ, vt patet post conualescentiam, ergo nullo modo per extremam vnctionē fit peccatorū remissio.

¶ 3 Præterea. Remissio peccatorū nō fit successiue, sed in instā ti: sed extrema vnctio nō fit tota K simul, quia plures vnctiones requirūtur,[h] ergo eius effectus nō est remissio peccatorum.

SED CONTRA est quod dicitur Iacobi. 5. Si in peccatis est, dimittentur ei.

Preterea. Omne sacramentū nouæ legis gratiam confert, sed per gratiam fit remissio peccatorum, ergo extrema vnctio cum sit sacramentū nouæ legis, operatur ad remissionem peccati.

RESPONDEO, Dicendū quòd quodlibet sacramētum est institutum principaliter ad vnum effectum, quamuis ēt alios ex consequenti inducere possit, & quia sacramentum efficit quod figurat, ideo ex ipsa significatione sacramenti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc sacramentum secundūm modum cuiusdam medicationis, sicut Baptismus per modum ablutionis, medicina autē est ad pellendum infirmitatem, G vnde principaliter hoc sacramentum est institutum ad sanandū infirmitatem peccati: vt sicut Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, & pænitentia quædā spiritualis suscitatio, ita, & extrema vnctio est quædam spūalis sanatio, vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalem vitam in medicato ita spiritualis spiritualem, & ideo hoc sacramentum non datur contra defectus quibus spiritualis vita tollitur, scilicet contra peccatum originale & mortale; sed contra illos deffectus, quibus homo spiritualiter infirmatur, vt non habeat perfectum vigorē ad actus vitæ, † gratiæ, vel gloriæ: & hic defectus nihil est aliud q̄ quædā debilitas, & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali, vel originali, & contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc sacramentum. Sed I quia hoc robur gratia facit, quæ secū non compatitur peccatum: ideo ex consequenti, si inuenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quo ad culpam tollit ipsum, dūmodo non ponatur obex ex parte recipientis, sicut ēt de Eucharistia, & confirmatione supra dictū ēst, * & iō etiā Iacobus de remissione peccati cōditionaliter loquitur dicens. Si in peccatis sit, dimittentur ei quo ad culpam, non enim semper delet peccatū, quia non sem per inuenit: sed semper remittit quo ad debilitatē prædictā, quā quidam reliquias peccati dicūt. * Quidam vero dicūt quòd principaliter est institutum contra veniale, quod quidē non pōt dū hic vita agitur, perfecte curari; & ideo sacramentum exeūtium specialiter cōtra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum,

ad culpam si eam inueniat.

Examen ly reliquias peccati. Huiusmodi reliquiæ sunt defectus (s. l. debilitas quædā, & ineptitudo ad exequendum actus vitæ gratiæ:) qui in nobis relinquuntur ex peccato actuali vel originali. De originali sic intellige reliquias, secundū q̄ declarat̄ in textu infra q. 32. ar. 4. ad 2m. Cōtra ergo hāc debilitatē quæ est qdā spiritus torpor, roboratur homo per extremā vnctionem. De huius- Tho. 4. d. 21. q. 1. at. 2. q. 1. & seq. modi vel quasi peccati originalis v̄r esse declaratio quædā à Cōcil. Trid. sess. 5. Decret. de peccato origin circa finem Maneat autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem hæc sancta Synodus fatetur & sentit, Hanc concupiscētiam quam aliquando Apostolus peccatum appellat sancta Rom. 7. Synodus declarat ecclesiam catholicā nūquam intellexisse peccatum appellari, q̄ verè & propriè in renatis peccatum sit; sed quia ex peccato est, & ad peccatū inclinat. Hæc ibi. Nota ly ex peccato est, & ly ad peccatum inclinat. Ergo reliquiæ peccati & sunt ex peccato, & inclināt ad peccatum. Item reliquiæ huiusmodi attenuant liberi arbitrii vires, & infirmas reddunt: quamuis ipsum arbitrium nō extinguāt: vt ex Concilio Trid. sess. 6. cap. 1. fin. patet, Melius etiam, hoc est distinctius, huiusmodi reliquias intelligas ex eodem Concilio sess. 14. in appen. citando: nunc sufficiat exemplū de corporalibus, tanquàm à notioribus nobis procedēdo. Curatur quis à febre: post curationē est nē febricitans? nō. Remanet tamen debilitas ex infirmitate præcedente, quamuis curata sit; qua debilitate efficit, vt nisi prudenter se habeat in victu, & aliis huiusmodi, facilè recidiuet. Sic est in spiritu. Ablato enim peccato, quò ad culpam, remanet peccatum quò ad reliquias suas. i. remanet debilitas à peccato causata ad faciēdum bonum, & ad vitandū malū: ob quam debilitatem, nisi cautius ambulemus, facilè relabimur in peccatum. Restat igitur q̄ per ly reliquias peccati, nō intelligatur peccatum propriè, sed infirmitas spiritus prædicta. Vnde sanctus Doctor dicit in textu ly sem p remittit quò ad debilitatem prædictam, quam quidam reliquias peccati dicunt. Hæc ille, parum supra conclusionem à se in corp. positā: q̄ nos inde (vt mos est) extraximus.

¶ ROB. Quia principalis effectus sacramēti dēt accipi ex ipsa significatione sacramēti (cū sacramentū efficiat qd̄ figurat:) & huius sacramenti significatio est ad repellendū spiritualem infirmitatē) eū datur per modum cuiusdā medicationis:) Quia (ly & ex consequenti &c.) hoc sacramentū præsupponit spiritualem vitam, (cū sit medicatio,) supra quam addit robur p gratiæ collationem: & gratia nō compatitur secum peccatum aliqd mortale. Quia (ly si eā &c.) hoc significauit B. Iacobus conditionaliter dicens, si in peccatis sit dimittentur ei (quasi dicat; quòd non semper dimittit peccata: ex eo, q̄ ea in subiecto nō inuenit.)

¶ NOTA differētiā remissionis peccati, & reliquiarū nota: qm̄ reliquias semper spūales dimittit extrema vnctio, peccata verò nō semper sed tn̄, qn̄ ea inuenit. Intellige verumque horū cū sua limitatione, nisi ex parte recipientis extremam vnctionē ponat̄ obex: id qd est cōe ēt aliis sacramentis. Hāc differentiā insinuauit B. Iacobus, qn̄ de peccatis loquēs dicit ly si in peccatis sit dimittētur ei: de reliquiis aūt dicit ly oratio fidei saluabit infirmū. Vbi videt̄ q̄ conditionaliter apponit super peccatorū remissionē, nō sup reliquiarū. I ē nota: q̄ ablationē reliquiarū attribuit formæ, tanq̄ principalē effectū: peccatorū aūt, tanq̄ quod dā ex cōsequēti se habens.

* Iac. 5. Beda in 5. c. Iacobi, & in cap. 8. Luc.

* In hoc ar. 3. p. q. 65. at. 1. corp.

bens. Nam sic uerbaliter, & per ordinem, dicitur: orat o fidei salua A bit infirmum; & si in peccatis sit, dimittentur ei. Ea B. gitur Iacobo optimè confirmatur quicquid in conclusione p̄m sta dictū est.

1m maior. Ad hoc, quod per unum potest effici. aliud non exigitur ℞. Si utrunque ad illud efficiendum concurrat de pari: non aliter. S. Tunc nihil &c. Nam ad deletionem peccati, quo ad culpam, licet ordinetur pœnitētia principaliter (ut arguitur:) tamen extrema unctio ad illā culpæ remissioné potest ordinari ex consequenti: & conclusio præmissa de remissione culpæ ex consequenti, non principaliter, efficiendam per unctionem hanc, loquuta est.

Concl.

2m minor.

Per extremā unctionem non remittitur pctm quo ad maculā nec quò ad pœnam, nec quò ad reliquias culpæ. ℞. Nega, tota minor hæc. S. Nā remittitur ptm, adiuncta contritione, peccati macula, sed ex cōsequēti (ut dictū est) remittitur, & ex consequenti, pœna peccati: remittuntur & principaliter rñ, reliquiæ peccati. Ad rōnem argumenti contra primam partem, & contra secundā, sufficit rñdere per ly ex cōsequenti: ad rōem uerò contra tertiā rñdeas, q reliquiæ ablatæ nō sunt dispositiones illæ, de quibus argumētum loquitur, sed sūt spiritual s debilitas. Pro huius debilitatis notitia vide Examen supra.

quia pœnitentia sufficienter et in vita delet venialia quo ad culpam, quod autem non potest euitari post peractam pœnitentiam, non aufert pœnitentiæ præcedenti suum effectum, & iterū hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicendum, quòd in principalis effectus huius sacramenti est remissio peccatorum, quo ad reliquias peccati, & ex consequenti etiam quo ad culpam, si eam inueniat. B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis effectus principalis alicuius sacramenti possint haberi sine actuali perceptione illius sacramenti, vel sine sacramēto, vel per aliud sacramentum ex consequenti, numquam tamē haberi potest sine proposito illius sacramenti: & ideo quia pœnitentia est principaliter instituta contra actualem culpā, quodcunq; aliud sacramentum actualem culpam deleat ex consequēti, non excludit necessitatem pœnitentiæ.

AD SECVNDVM dicendū, quod extrema unctio aliquo modo quātum ad illa tria remittit peccatum, quamuis enim illa culpa quo ad maculam sine contritione non dimittatur, tamen hoc sacramentum per gratiam quā infundit, facit quòd ille motus liberi arbitrij in peccatū sit contritio, sicut etiam in Eucharistia, & Confirmatione potest accidere. Similiter etiam, & reatum pœnæ temporalis dimittit: sed ex consequenti, inquantum debilitatem tollit: quia eandem pœnam leuius portat fortis; quā debilis, vnde non oportebit q propter hoc minuatur satisfactionis mensura. Reliquiæ aurē peccati non dicuntur hic dispositiones ex actibus relictæ, quæ sunt quidam habitus inchoati, sed quædam spiritualis debilitas in ipsa mente existens, qua sublata, & eisdem habitibus vel dispositionibus manentibus, non ita potest inclinari mens ad peccatum.

C AD TERTIVM dicendum, q quando sunt multæ actiones ordinatæ ad effectum vnum, vltima est formalis respectu omniū precedentium, & agit in virtute earum, & ideo in vltima vnctione gratia infunditur, quę effectū sacramento præbet.

3m illatio cō clusionis. Ergo eius &c. ℞. Negatur illatio. S. Ratio est: qa quando sunt multæ actiones ordinatæ &c. ut in textu. Vide q6. 2. ar. 6. corp. fin. & ibi elucid. de guttis cauantibus lapidem.

ARTICVLVS II.

D *Vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod sanitas corporalis non sit effectus hu-

APPENDIX.

1 Vid. p. S. Eccl. EX articulo habes. ¶ Primò; quomodo per rationem interimas hæresim suprà q. 29. ar. 1. app. narratorum dicentiū: extremam unctionem esse nihil: & non esse tanquàm uerum sacrm cum aliis connumerandum: Si n. pctōrum remissionem causas (ut uerè phil articulo monstratur:) utiq; & aliqd, & uerū sacrm est. Itē q̄uo & e. hæsim quorundam (ut in Conc. Tri. infra citando tangitur) dicentium; extremam unctionem fuisse olim tm̄ gratiam curationum, & nunc iam cessasse. Nā gratia curationū tm̄, tū se ad corporum sanitatem solum extēdat (ut patet p doct. super 1. Cor. 12. ly gratia sanitatum, ly gratia curationum) nō remittit ex se peccata; multò que minus si iam cessasset: cuius oppositum articulus præsens, ceu contra tales tarbinum errores motus, lucidissimè demonstrat.

2 ¶ Scđo habes: q̄uo p rōem ostēdas, tales hæreses meritò damnā à Conc. Trid. sess. 14. de extr. unct. c. 2. Res porrò, & effectus huius sacri illis uerbis explicatur: & oro fidei saluabit infirmū, & alleuiabit eū dñs; &, si in pctis sit, dimittētur ei. Res etenī hæc gra ē Spūs scti, cuius unctio delicta, si q̄ sint adhuc expiāda, ac pcti reliquias abstergit, & ægroti aīam alleuiat, & cōfirmat, magnā in eo diuinæ misericordiæ fiduciam excitando; qua infirmus subleuatus, & morbi incōmoda, ac labores leuius fert, & tentationib. dęmonis calcaneo insidiātis facilius resistit; & sanitatē corporis interdū, ubi saluti aīæ expedierit, consequitur. Hæc ibi. Et de ext. unct. canon 2. Siqs dixerit: sacrā īfirmorū unctioné nō cōferre grā, nec remittere pctā &c. sed iam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum. Anathema sit. Hæc ibi. Et sess. 7. de sacramenti in communi, canon. 6. Siqs dixerit: sacramenta nouæ legis grat à nō ponentibus obicem non conferre: quasi signa tantum externa sint accepta per fidem gratiæ, uel iustitiæ: & notæ quędam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus. Anathema sit. Hæc ibi. Ergo à fortiori dānatur ex his error ille, qui extremam unctionem dicit tātum fuisse gratiam curationum: & illum et, q dicit eam iam cessasse. Item ab Eugenio 4. facto approbante Conc. Flor. in Decret. Armenis dato. Effectus verò eius est mētis sanat o. Hæc ibi. Vbi per ly eius intelligit extremā unctionem, cum textualiter de ipsa loquatur. Itē à &c. ut supra q6. 29. ar. 1. app.

Effectus extremæ

unct ō s sup reliq. pcti. qualis sit.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem dicta patrum, & scripturarum (nam scripturæ Iacobi 5. idem quod supra dictum est, importantur patet.) pro quanto extremam unctionem delere dicunt peccata, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iis uelissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXX. ART. II.

CONCL. Ex sacramento extremæ unctionis non sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem: & tunc semper eam inducit: dummodo nō sit impedimentum ex parte recipientis. 121

E

¶ NOT. 1ª. Addit S. Th. in conclusione conditionem hanc ly dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis: non qa sanitas corporalis non possit à largitate diuina donari alicui indigno (hoc enim esset contra experientiam qua multorum scelerarorum corpora sana uidemus.) sed quia sanitas illa nō dependeret ex ordinata ui sacramenti (sic enim loquitur D. Tho. de sanitate corporali in præsentiarum.) Sanitas enim ordinatè procedit ex ui sacramenti primò in animam, secundò in corpus. Vnde, si in corpus hat absque hoc, quòd fiat in anima: non procedit secundum ordinem uis sacramenti, licet procedat à bonitate diuina, suo quodam occulto iudicio, quo etiam facit oriri solem suum super malos. Hoc autem non est contra D. Thomam loquentem formaliter (more suo) in præsenti conclusione.

¶ NOT. 2ª. Quamuis sanitas corporalis sequatur quandoque in infirmo post exhibitionem huius sacramenti; tamē non licet

inferre

Inferre pro certo, Ipsum infirmum consecutum esse gratiam Dei in anima, nisi cum hac limitatione, quantum.s. est ex parte sacramenti. Alioquin scire posset aliquis pro certo, se esse in gratia Dei absque speciali reuelatione: contra Conc. Trid. sess. 6. c. 9. Rō quòd non liceat (ut dictum est) inferre, est; quia sanitas corporalis potest prouenire ipsi infirmo, uel per uim ordinariam sacramenti, uel per occultum illud iudiciū diuinæ bonitatis: de quo in prima Not. vide ibi.

¶PROB. 1 Quia corporalem sanationem extrema unctio non facit ex proprietate nālis materiæ, sed uirtute diuina; quæ rōnabiliter operatur, nō necessariò: 2 Quia (ly sed qñ &c.) iō diuina operans inducit secundarium effectū quando omnib' consideratis uidet expedire ad principalem: 3 Quia (ly dummodo non sit &c.) relinquit hoc clarum consideranti.

¶NOT. Receptum recipitur p modum recipientis: & forma non solet recipi in materia indisposita: ideo tertia pars conclusionis meritò præsupponitur clara Vide notationes duas præmissas, post conclus.

1m de maiori. Est. R. principaliter; non, solum. S. Tunc &c. Ex hoc enim q sacramenta sunt principaliter instituta ad sanitatem spiritualem introducendam, non sequitur, q ea consequenti non possint secūdario corporalem sanitatē etiam afferre. Exemplum sit de Constantino magno, qui baptizat' recepit utranq; salutē: ut infra & 3. p. q. 66. 69. ar. 8.

*Aug. de unitate. in firmorū l. 2. c. 4. & 9.

¶NOT. Quod nunc dictum est, narrat p gratitudine, & ueritate magnus Constantinus ille, in hęc uerba. Deinde per manus impositionem clericorum usque ad ipsum Præsulem ueni. Ib que renuncians Sathanæ pompis & operibus eius, uniuersis idolis manufactis, credere in Deum patrem omnipotentem, &c. & in Iesum Christum, &c. spontanea uoluntate coram omni populo professus sum. Benedictoq; fonte illic me trina mersione unda salutis purificauit. Positoq; me in fontis gremio, manum de cœlo me contingentē pprijs oculis uidi. De qua mundus exurgens ab omne lepræ squalore mūdatū agnoscite: leuatoq; me de uenerabili fonte, induto uestib. cādidis septiformis gratiæ sācti spūs cōsignationē adhibuit, &c. Confestimq; clerus rñdit. Amē. Prima itaq; die post pceptū sacri baptismatis mysteriū, & post curationē corporis mei à lepræ squalore, agnoui, &c. Hęc ille in edicto suo oibus catholicis, Epis, &c. scripto: qd in primo tomo Concil. recēsetur. Hinc, à fortiori, dicas, q extrema unctio sanitatem corporis afferre potest: cum ex se ordinetur ēs ad salutem corporalem potius quàm baptismus. Ideo dixi ly a fortiori.

Præsulis noīe intelligit S. Siluestrū Papam.

ius sacramenti. Omne enim sacramentum [h] est medicina spūalis: sed spūalis medicina ad spūalem sanitatem ordinatur, sicut corporalis ad corporalem ergo sanitas corporalis non est effectus huius sacramenti.

¶2 Præterea. Sacramentum semper habet[h] effectum suum in eo, qui non fictus accedit, sed qñq; non sanatur corporaliter suscipiens hoc sacramentum, quantumcunque deuotus accipiat, ergo sanitas corporalis non est effectus eius. G

¶3 Præterea. Efficacia huius sacramenti nobis ostenditur Iaco. 5. sed ibi non attribuitur sanatio effectus unctioni, sed orationi, dicit enim. Oratio fidei sanabit infirmum, [h] ergo corporalis sanatio non est effectus huius sacramenti. H

SED CONTRA. Operatio Ecclesiæ habet maiorem efficaciam post Christi passionem, q̄ ante, sed ante oleo iniuncti per Apostolos sanabantur, vt patet Matt. 6. ergo, & nunc habet effectum in corporali sanatione. I

Præterea. Sacra significando efficiunt, sed Baptismus per ablutionem corporalem, quam exterius facit, sigñat, & efficit spūalem, * ergo, & extrema unctio per sanationem corporalē, quā exterius significat, efficit, & causat spiritualem.

RESPONDEO, Dicendum, q sicut Baptismus per ablutionē corporalem facit spiritualem emundationem, à maculis spiritualibus, ita hoc sacramētum K per medicationem sacramentalem exteriorem facit sanationem interiorem: & sicut ablutio baptismi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiam corporalem mundationem habet, ita extrema unctio habet effectum corporalis medicationis, scilicet corporalem sanationē. Sed hæc differentia est, quia corporalis ablutio ex ipsa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & ideo semper eam facit; sed extrema unctio non facit corporalem sanationem ex proprietate naturali materiæ, sed uirtute diuina, quæ rationabiliter operatur: & quia ratio operans nunquàm inducit secundarium effectum, nisi secundum quòd expedit ad principalem, ideo [m] ex hoc sacramento non sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem, & tunc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis.[n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd argumentatio illa probat, quòd corporalis sanitas non sit effectus principalis huius sacramenti, & hoc uerum est.

AD SECVNDVM patet solutio ex dictis.

AD TERTIVM dicendū, q oratio illa est forma huius sacri, ut dicetur; & ideo hoc sacrm, ex sua forma, habet efficaciam quā tum est de se, ad sanationem corporalem.

2m de maiori. Effectum. R. principalem: non, secundarium. S. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione.

3m illatio conclusionis. Ergo &c. R. Negatur illatio. S. Nam attribuere corporalem salutem orationi, redit in idē ac si attribueretur unctioni: non quia oratio sit unctio sed quia oratio est forma unctionis ipsius.

¶NOT. Forma est, quæ dat esse rei simpliciter: & consequēter id, quod attribuitur formæ, attribuit' & rei, cuius est forma quatenus ex illa forma dependet. Hinc dicimus: q & anima humana intelligit, & q homo intelligit: nō q hō sit anima, sed qa anima illa est forma hominis. Sic in proposito dicendum.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem elidas errorem Græcorum (Prat. Græci) dicentiū: q unctionis extremæ sacrā non pdest infirmis ad salutem corporis. Item ppositionē suspectā, seu scādalosam Erasmi (ut refertur p tali à Iacobo Lop. Stun. post suum Itinerariū inter propositiones Erasmi) dicentis: hodie oleo sacro ungūtur laborantes, nō ut conualescant, sed ut tutius migrent. 1 Vtil. p S. Eccl. &c. Concl. m

¶ Secundò habes: quō p rōnem ostendas, prædictos meritò dānari à Conc. Trid. sess. 14. ca. 2. de extr. unct. ut supra art. 1. app. & canon. 2. Si quis dixerit: sacram infirmorum unctionem non alleuiare infirmos: sed iā cessasse, quasi olim tm̄ fuerit gratia curationum. Anathema sit. Hæc ibi. Itē à Concil. Floren. de sacram. in Decr sæpius adducto. Effectus uerò eius est mentis sanatio: &, inquantum animæ, expedit ipsius etiam corporis. Hæc ibi. Item à Conc Senonensi in Decretis fidei, Decr. 10. c. de extr. unctio. Si quis infirmatur (inquit Iacobus) in uobis &c. oro fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eū dominus, &, si in peccatis sit, &c. Quibus liquidò constat: extremam unctionem non ægritudinis tm̄ corporalis medicamentum eē, sed & remissionē pctōrum efficaciter operari. Hæc ibi Item à Conc. Coloniensi, part. 7. c. 49. Restat extrema unctio, q (qa in morte extrema losta est) adhibetur: ut uel conualescat ægrotus, si Deo ita uisum; uel fide, bonaq; spe, obdormiat in dño. Hæc ibi. Ecce; literaliter, contra Erasmum. Item à Cabilonensi Conc. 2. c. 48. Secundum B. Apost. Iacobi documētum, infirmatur quis in uobis, inducat presbyteros &c. oro fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum dñs, & si in peccatis sit, dimittentur ei. Non est itaque paruipendenda huiusmodi medicina; q animæ, corporisque medetur languentibus. Hæc ibi. Item à 2

scriptum

scripturis sacris Iacobi.5.ut sæpius uisum est. Quòd si (ut impudenter plerique solent) dicerent, illam epistolam Iacobi non esse de canone scripturarum sacrarum, ideoque ipsam teneri uel-
Canonicæ scripturæ. lent, ea pugnes illis per Conc. Trid. sess. 4. Decr. de canonic. scrip. ubi connumerat ipsam epistolam in canone. Sed & à multis Concilijs, ac Pontificibus summis idem prius factum fuerat: ut diffusè uidere potes prima par. q. 1. ar. 8. app. Item à Matt. 6. ubi dicitur, quòd inuncti ab apostolis oleo infirmi sanabantur. Intellige tu: corporaliter. Illa autem inunctio est quædam mentio de hoc sacramento supra qo. 29. artic. 3. ad 1m.

3 ¶Tertiò hes: quòd per rönem prædicta patrum, & scripturarum, pro quanto effectum salutis corporalis dicunt esse ab extrema unctione, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uides, quomodo ex tis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

A nem, quam accepistis ab eo, maneat in nobis; &, unctio eius docet uos de omnibus: & ex ps. 44. Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ, præ consortibus tuis. Hinc, quia plus gratiæ hêt Saluator nr, q̃ alij, & oleum græcè dr Chrisma dist. 95. presbyteros, iô antonomaticè dr Christus. i. unctus. Gr a aût spûs sancti hac de caûs unctio (ut à nonnullis nobis ueniamus cognitionem spûaliú) quia sicut res ê ferrea, si ungatur oleo oliuarum, currit faciliter pro officio suo exequendo (ut patet in seris, & clauibus, ostiorum:) ita mens hominis quantumcunque dura, si ungatur gfa Spûs sancti, fit facilè mobilis ad ea exequenda, q̃ Dei sût. Consequêter igitur per hoc, q gratia spûalis in textu dr unctio, denotare uolnit Sctus Th hunc effectum prædictum. Et qa ab effectu fit uenitur, sfs q pôt, in cognitionem causæ: iô uoluit & per hoc denotare, q ab illo effectu possum' deuenire aliqualiter in cognitioné conjecturalé salté (non.n. certam hre possumus:) q aliqs est in gratia Dei. Dicemus igitur q ex eo, q aliquis libenter obedit mâdatis diuinis, magnum coniecturæ signû habemus: quod talis habet gratiam Dei. hoc est unctionem illam, quæ facit eum facilè mobilé ad huiusmodi obedientiâ. Cæterum, quantum spectat ad maiorê ppositionem argumenti, uide 3. p. q. de sacramêtis in communi.

Quare gfa spûs sancti dicatur unctio.

concl. m

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc sacramentum imprimat characterem.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd hoc sacramêtum imprimat characterem. Character enim signum distinctiuum h est, sed sicut baptizatus distinguitur à non baptizato, ita unctus à nô uncto: ergo sicut Baptismus imprimit characterem, ita & extrema unctio.

B ¶ 2 Præterea. In ordinis, & côfirmationis sacramentis est unctio, h sicut in hoc sacramento, sed in illis imprimitur character ergo & in isto.

C ¶ 3 Præt. In omni sacramêto est aliquid, quod est res tm, & aliqd quod est sacramentum tantum, & aliquid quod est res, & sacramentum, sed non potest aliquid assignari in hoc sacramêto quod sit res & sacramentum nisi character, ergo & in hoc imprimitur character.

SED CONTRA. Nullum sacramêtum imprimens characterem iteratur, hoc autem iteraf, ut dicetur ergo non imprimit characterem.

D ¶ 4 Præterea. Distinctio, quæ fit secundum characterem sacramê talem, est distinctio eorum, qui sunt in præsenti Ecclesia, sed extrema unctio confertur ei qui exit de præsenti Ecclesia, ergo non decet quod in eo character conferatur.

RESPONDEO, Dicendum, quod character non imprimitur nisi in illis sacramentis, quibus homo ad aliquod sacrum deputatur, sed hoc sacramentum est solum in remedium, & non deputatur per ipsum homo ad aliqđ sacrum agendum, uel suscipiendum, & m ideo non imprimitur in eo character.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quod character facit distinctionem statuum quantû ad ea, quæ in Ecclesia sunt agenda, & talem distinctionem homo non habet ab aliis per hoc quod ipse est iniunctus.

AD SECVNDVM dicêdum,* quod unctio, quæ fit in ordine, & confirmatione, est unctio consecrationis, qua homo deputatur ad aliquod sacrum, sed hæc unctio est unctio medicationis, & ideo non est simile.

AD TERTIVM dicendû, q in hoc sacramêto res, & sacramentum non est character, sed quædam interior deuotio, quæ est spiritualis unctio.

*Th. 4. d. 4. q. 1. ar. 4. qô. 2. cor. & 3. p. q. 63. a. 1. & 6.

QVÆST. XXX. ART. III.

1:6 CONCL. Extrema unctio nô imprimit characterem.

¶PROB. Quia per extremam unctioné non deputatur hô ad aliqđ sacrum agedû, uel suscipiêdum (qđ sit in sacris imprimentibus characterem,) sed solum ipsû in remedium est.

¶NOT. Omnia, ut patentia supponunt. De charactere itaque multa, quæ ad declarationem pñtis negotij facient, uide 3 p. q. 63. per totum, & q. 72. ar. 5. & 6.

Q. 13. a. 6.

1m de maiori. Distinctiuum R statuum, quantum ad agenda in ecclesia: nnn, distinctiuum quantum ad q̃libet alia S. Tunc &c. Nâ p hoc, q aliqs est unctus nô distinguitur ab alio, q̃tû ad statû agêdorû in ecclesia: licet distinguatur ab eo quâtû ad hoc, q ipse est unctus, & ali' nô unct'.

¶NOT. Si argm pcedens ualeret, sine glosa rñsi; tunc oïa sacra characterem imprimerent. Nam uxoratus distinguif à non uxorato, pœnitens a non pœnitente, eucharistiâ sumês a nô sumête sicut unctus a non uncto. Si ergo baptizatus non hêt aliqđ magis distinctiuum à non baptizato, q̃ unctus a non uncto: oïa pfectò sacra imprimerent characterem, sicut & baptismus. Cû autê hoc sit falsum, patet, q glosa rñsi ad illud argm est conueniens. Illa siquidem ad illud data, cessat inconueniens pdictum: & signum ueritatis rei alicuius est (sm Phil. in physicis) q̃ ex ea data excluduntur inconuenientia.

E **2m de maiori.** Sicut. R. quantum ad unctionem: nonquantum ad finem, seu qualitatem, unctionis. S. Nam unctio quæ fit in ordine & confirmatione &c. ut in textu. Tunc nihil contra. Nam unctio medicationis nô imprimit characterem, sicut unctio consecrationis ad aliquem statum, ut dicitur in responsione ad primum.

3m minor. Non potest aliquid assignari in hoc sacro, q sit res & sacrm, nisi character R. Negatur ista. S. Nâ unctio spûalis interior est res & sacrm sicut dr in textu.

¶NOT. Vnctio interior, de qua textus, est gra spûsctî: ut ex Conc. Trid. sess. 14. de extr. unct. c. 2. hr: & ex 1. Io. 2. Vos unctio-

APPENDIX.

EX art. habes. ¶Primo q̃dô per rönem oñdas, meritò fuisse innuatum à concilijs, q extrema unctio non imprimit characterem. Hoc autem insinuatum est in decr. Eug. 4. Armenis dato, sacro Flor. approb. Concilio. Inter hæc sacra baptismus, confirmatio, ordo, characterem. i. spirituale quoddam signum à cæteris distinctiuum imprimunt in anima indelebile. Vnde in eadem persona non reiterantur. Reliqua uerò quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt. Hæc ibi. Item à Concilio Tridentino, sessio. 14. de extrema unctione cap. 3. Si infirmi post susceptam hanc unctionem conualuerint: iterum huius sacramenti subsidio iuuari poterunt, cum in aliud simile uitæ discrimen inciderint. Hæc ibi. Adde his canon. 9. de sacram. in commun. session 7. Si quis dixerit; in baptismo, confirmatione, & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt: anathema sit. Si, inquàm, addas hoc, tunc ad lsam uidebis: quòd Concilium Tridentinum (sicut & Floren.) dicit, extremam unctionem non imprimere characterem. Illa nanque, quæ imprimunt ipsum, atque ob hoc non possunt iterari, & hanc unctionem fatetur posse iterari.

Vtil. p S. Eccle. &c.

2 ¶Secundo habes: quò per rönê prædicta patrum, pro quanto extremam unctionem statuunt non imprimere characterem, & intelligas, & defendas.

¶Tertio uides, quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina declaretur, & consolidetur.

QVAES. XXXI.

De ministro huius sacramenti, in tres articulos diuisa.

DEinde considerandum est de administratione huius sacramenti.

Circa quod tria quæruntur.

¶ Primo, vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre.

¶ Secundo, Vtrum diaconus.

¶ Tertio, vtrum solus Episcopus.

ARTICVLVS I.

Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam laicus posit hoc sacramentum cōferre, quia hoc sacramentum habet efficaciam ex [h] oratione, ut Iacobus dicit: sed oratio laici q̄ñ que est a Deo accepta, sicut sacerdotis, ergo potest hoc sacramentum conferre.

¶ Præterea. De quibusdam presbyteris in Aegypto legitur, quòd oleum ad infirmos transmittebant, & sanabantur, & similiter de beata Genouesa, quæ oleo infirmos ungebat, ergo [o] hoc sacramentum potest conferri à laicis.

SED CONTRA est, quia in hoc sacramento fit remissio peccatorum, sed laici non habent potestatem dimittendi peccata, ergo &c.

G RESPONDEO, Dicendum, quod secundum Dionysium in Ecclesiastica Hierarchia, [*] sunt quidam exercentes actiones hierarchicas, & quidam recipiētes tantum, qui sunt laici: & ideo [m] nullius sacramenti dispensatio laico ex officio [*] competit, [n] sed quod baptizare posint in causa necessitatis, est diuina dispensatione factum, ut nulli regenerationis spiritualis facultas desit.

H AD PRIMVM ergo dicendum, quod oratio illa non fit à sacerdote in persona sua, quia cum sit quandoque peccator, nō esset exaudibilis, sed fit in persona totius Ecclesiæ, in cuius persona orare potest quasi persona publica, non autem laicus, qui persona priuata est.

I AD SECVNDVM dicendū, quod illæ unctiones non erant sacramentales, sed ex quadam deuotione recipientium talem unctionem, & meritis ungentium, uel oleum mittentium, consequebatur effectus sanitatis corporalis per gratiam sanitatum, non per gratiam sacramentalem.

QVÆST. XXXI. ART. I.

123 CONCLVS. Nullius sacramenti dispensatio laico ex officio competit.

¶Examen. Ly ex officio. Hoc dicit ad differentiam casus necessitatis. tunc enim casu hoc dato licet laico dispensatio sacramenti puta baptizare, quamuis etiam in tali casu non baptizet ex officio ut à fortiori habetur. ar. 1. ad secundum responsione secunda. In casu etiam necessitatis cōfessionem audire potest: quamuis non absoluere, ut patet q. 8. ar. 2.

Con cil. Trid. sess. 14. de sacr. extr. unct. c. 3.

¶PROB. Quia in hierarchia ecclesiastica Dion. laicos annumerat inter recipientes tantum actiones hierarchicas.

¶*Corollarium*. Ergo attribuere laicis collationem sacramentorum uel extremæ unctionis (ut sistamus in proposito) esset cōfundere totum ordinem hierarchicū ecclesiæ. Quod quàm sit absurdum auriū que catholicarum offensiuum necnon Apostolicarum scripturarum impugnatiuū ab eisque eundem inuentum patet ex Concil. Trid. sessin. 13. cap. 4. Quod ad litteram alibi supra adductum est.

*Tho. ubi sup. q. 8. a. 2. art. 1. q. 1. & seq.

1ᵐ de maiori. Ex oratione. ℞. publica non priuata. §. Tūc nihil &c. Licet enim laicus etiā Sanctus orationē faciat Deo acceptam tamen illa sua oratio non computatur inter publicas ut sic, sed inter priuatas. non enim orat, ut laicus est in persona totius Ecclesiæ: quod utiq; facit sacerdos ut sic cum sit Ecclesiæ minister.

¶NOT. Beatus Iacobus in auctoritate sua de extrema unctione, non orationem quamcumque pro forma unctionis annotauit, sed orationem publicam eo modo, quo nunc dictum est. Sic enim sua uerba iacent, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in Nomine Domini, & oratio saluabit infirmum. Vide quod non sine causa orationi præmisit ly Ecclesiæ. In hoc enim uoluit annotasse quod oratio de qua locuturus erat immediate, non priuata, sed publica, hoc est in persona Ecclesiæ facienda foret. K

¶Examen ly cum sit quandoque peccator non esset exaudibilis. Scilicet ut peccator, uel ut peccatoris oratio. Peccator enim ut sic non est dignus pane quo uescitur ut per Aug. patet. non ergo uoluit dicere D. Tho. quod peccator ex bonitate Dei non exaudiatur, quandoque sed quod non meretur exaudiri, aliud etiam intendere uoluit quod scilicet peccator orans ut peccator numquàm exaudietur immo nec exaudiri poterit à diuina bonitate. tunc enim orat ut peccator cuius oratio tendit ad finē peccandi: puta quando peteret prosperari in furto uel committere quodcunque peccatum. Hanc enim orationem nunquàm Deus exaudiret: cuius iustitia tanta est ut nesciat patrocinium dare criminibus, cuius & fidelitas tanta, ut seipsum negare non F possit, taceo quod oratio talis hominis fieret sibi in peccatum & hæc omnia noluit dixisse textus.

2ᵐ illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio. §. Alterius enim generis fuerunt illæ unctiones, de quibus loquitur argumentum: & alterius est unctio, de qua intelligit præmissa conclusio.

¶Examen ly per gratiam sanitatum Scilicet corporalium. Debit enim sermo ē in argumento. Patet ergo quòd gratia curationum non remittebat peccata, ut ordinata ad ipsorum remissionem: & consequenter quòd error est dicere, extremam unctionem esse tantum, uel olim fuisse gratiam curationū. Facit pro q. 30. art. 1. appen.

*Cap. 5. non procul a pri.

concil.

*3. p. q. 6. 67. ar. 3. 4 & 5.

APPENDIX.

EX artic. habes.

¶Primo quō per rationem interimas hæresim Manus impositorum (Prat. Manus impositorij) dicentium, laicalem impositionem manuum sacramentum esse. Si enim laicorū manus impositio est sacramentum (secundum istos) secūdum eosdem uidetur utique, quòd laici possint sacramenta ministrare: cōtra quod pugnat iste articulus & ea consequenter & cōtra illud primum. Item hæresim Lutheri (ut supra refertur q. 8. ar. 1. & 2. & 4. & q. 19. ar. 3.) dicentis: sacerdotes oēs Christianos esse, & æqualem habere potestatem, nulla status, aut sexus discretione facta. Itē hæresim Hussitarum (ut refertur q. 20. ar. 1.) dicentium: sacerdotem potiorem efficit non dignitas sed uitæ meritum. Per huius enim articuli rationem omnes prædictæ hæreses debellari possunt.

Vtil. p. S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas: illas meritò damnari à &c. ut supra locis nunc citatis in appen. Item à &c. ut supra q. 19. ar. 3. & 4. appen. Item à Concil. Trid. ut supra in præsenti articulo Coroll. post prob. allegatur. Cuius uerba, quia alias recitata sunt superius, id hoc sat est. Vide tu illic. Item ab eodem sessio. 14. de extrem unct. cap. 3. Iam uerò, quod attinet ad præscriptionem, eorum qui & suscipere, & ministrare hoc sacramentum debent, haud obscurè fuit illud etiam in uerbis prædictis (à Beato Iacobo scilicet) traditum. Nam & ostendit illic, proprios huius sacramenti ministros esse ecclesiæ presbyteros, quo nomine eo loco non ætate seniores, aut primores in populo intelligendi ueniunt, sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impositionem manuum presbyterij. Hæc ibi. Et canon. 4. Siquis dixerit: presbyteros ecclesiæ, quos B. Iacobus adducendos esse ad infirmos inungendum hortatur, nō esse sacerdotes ab Episcopo ordinatos; sed ætate seniores in quauis communitate. Anathema sit. Hæc ibi. 2

¶Tertiò habes: quomodo per rationem dicta patrum, pro quanto uel sacramentum nullum, à laico conferri ex officio, uel extremam unctionem ab eodem absolute conferri, non posse dicunt, 3

dicenti, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXXI. ART. II.

124 CONCL. Nullum sacramentum, in quo gratia confertur, Diaconus potest dare ex officio.

¶ Corollarium. Ergo nec extremã unctionem.

¶ Examen. Ly ex officio. Hoc ut intelligas, uide supra art. 1. in examine post conclus.

* Cap. 5. eccl. Hier. p. 1. circa med.

¶ Ly in quo gratia confertur. Hoc dr, nõ quia in aliquo sacramentorum nouæ legis non conferat gratia (nam in singulis confertur) sed quia hoc est tanquàm circumscriptiuum illius obiecti, i. sacramenti ibi dicti. Ac si dixisset. Nullum sacramẽtum nouæ legis Diaconus potest dare ex officio. Ergo per ly in quo gratia confertur, osñditetiam, quòd non loquitur de sacramẽtis antiquæ legis.

* Vt ẽr dictum est 3. p. q. 67. ar. 1. ad 3.

* Concil. Trid. sess. 14. de sacr. extr. unct. c. 3. & can. 4.

¶ PROB. Quia in sacramentis quibuslibet fit illuminatio p gratiam, & Diaconus nõ habet uim illuminatiuam.

1m ex Dionisio. Purgatiuã. & tñ non illuminatiuã simul p gratiæ collationem. §. Tunc nihil &c. Nã sacramentum hoc instituitur quidem ad purgandum, sed tamen mediante collatione gratiæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum Diaconi possint hoc sacramentum conferre.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd diaconi possint hoc sacramentum conferre. Quia secũdum Dionysium * diaconi habent uirtutem purgatiuam, sed hoc sacramẽtum est institutum ad purgandũ tñ ab infirmitate mẽtis, & corporis, ergo diaconi põt conferre. B

¶ 2 Præterea, Dignius sacramentum est Baptismus quàm hoc, de quo hic agimus, sed diaconi possunt baptizare, vt patet de beato Laurentio, * ergo possunt hoc sacramentum conferre.

SED CONTRA est quod dr̃ Iac. 5. Inducat presbyteros Ecclesiæ.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ diaconus habet uim purgatiua tantum, nõ illuminatiuam: unde illuminatio cum fiat per gratiá, nullum sacramẽtum in quo gratia confertur, diaconus põt dare ex officio, & ideo nec hoc, cũ in eo gratia confertur. C

AD PRIMVM dicendum, q̃ hoc sacramentum illuminando. per gratiæ collationem purgat, & ideo diacono eius collatio nõ competit. D

AD SECVNDVM dicendum, q̃ hoc sacrm̃ non est necessitatis sicut Baptismus, unde non ita cõmittitur dispensatio eius omnibus in articulo necessitatis, sed solum illis quibus ex officio competit, Diaconis etiam baptizare non competit ex officio.

¶ NOT. Illud purgare de quo loquitur textum simul cum corpore articuli, quod uidelicet conuenit Diacono absque hoc, q̃ conferat gratiam, est officium Diacono conueniens, de quo in constitutionibus Apostolicis lib. 2. Authore Clem. 1. Papa & martire. O Episcopi, enim ad orationem prouenietis post lectionem, post psalmodiam, post scripturarum doctrinam Diaconus astãs propè uos alta uoce dicat. Nè quis contra aliquem, nè quis in hypocrisi. Vt, si inter aliquos discensio fuerit, conscientia perculsi rogent Deum, concilienturq; ue confratribus. Hæc ibi c. 58. Ecce, q̃ Diaconus purgat tñ, hoc est hortatur ad pacem populum, & cõsequenter ab odio & discentionibus purgat proximos. Dr̃ etiam purgare, quia ad ipsum pertinet legere Euangelium, cui sanè Euangelio attribuitur purgare mundum a tenebris, cum ueritatem apertam omnibus palam faciat. E

2m illatio conclusionis. Ergo põt &c. R. 1. Negatur illatio. §. Nam est dissimile inter baptismum & extremam unctionem in hoc, quòd baptismus est sacramentum maximè necessarium, nõ autem sacramentum hoc.

Item de minori. Baptizare R. 2 in articulo necessitatis, non, ex officio. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione.

5. APPENDIX.

1 EX articulo habes ¶ Primo quomodo per rationẽ interimas ... Iacobi Præpositi (Prat. Iacobus Præpositi.) Bozmi dicentis, Laico omnes esse sacerdotes, & posse consecrare, si non sint in pctõ mortali. Contra hanc liquidè pugnat articulus pñs, A à fortiori. Si enim Diaconus non est sacerdos, & hac rõe, nõ posse extremam unctionem conferre, hic concluditur: profectò per hoc idem manifestè ostensum relinquitur, quòd laici non sunt sacerdotes, nec sacramenta conferre possunt.

Vril. p. S. Eccl. &c.

2 ¶ Scdò habes, qũo per rõnem ondas: prædictam hæresim meritò damnari a Conc. Trid. sess. 23. cap. 4. Et canon. 6. Vide qõ. 19. art. 3. 4. app. Itẽ à &c. ut q. 8. ar. 1. 2. & 4. Itẽ meritò damnari ab Apost. Heb. 5. ubi diffiniens quid sit sacerdos, inquit, Oĩs Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, q̃ sunt ad Deum; ut offerat dona, & sacrificia p peccatis. Ecce: q̃ sm̃ Apost. adeò non oẽs sunt sacerdotes, ut positio ista seipsã confodiat. Omnis (inquit) Pontifex ex hoĩbus &c. Quasi diceret. Si aliquis nõ assumatur ex hoĩbus, & constituatur pro hoĩbus in his, quæ sũt ad Deum, non est sacerdos: sicut siqs nõ hẽt aĩam rõalem, utiqua non est hõ. Ex his patet: q̃ positio illa hæticalis cõtradictionem implicat. Nam si oẽs sunt sacerdotes, pfectò nullus erit sacerdos. Non enim sacerdotes illi, nec aliquis illorum, assumetur ex hominibus, i. altius sumetur, quàm alij, cũ omnes sint sacerdotes, & similiter nec omnes, nec aliquis eorum constituetur tanquàm superior pro aliis hominibus in his, quæ sunt ad Deum. Sicut ergo non habẽs diffinitionem alicuius rei non est illa res, cum diffinitio & diffinitum sint idem, ita non habens diffinitionem ueram sacerdotis (hæc præmissa est) non est uerus sacerdos. Oportet igitur sm̃ Apostolum, quòd sint aliqui homines non sacerdotes ad hoc, quòd aliqui alij possint uerè dici, & esse sacerdotes. Item a &c. ut art. 1. app.

Diffinitio sacerdotis.

Resp. 2e.

* C. 5. eccl. Hieras. p. 1. a med. & in tit. contẽpl.

ARTICVLVS III.

Vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd solus Episcopus possit hoc sacramentum cõferre. Quia hoc sacramentum unctione perficitur sicut, & cõfirmatio, sed solus Episcopus potest cõfirmare, ergo solus potest hoc sacramentum conferre.

¶ 2 Præt. Qui non põt qđ minus est, nõ põt qđ est maius, sed maior est usus materiæ sanctificatæ q̃ sanctificatio eius, qa est finis ipsius, ergo cum non possit sanctificare materiam, non põt materia sanctificata uti. C

SED CONTRA. Huius sacri minister inducendus est ad eum, qui suscipit sacrm̃, ut patet Iac. 5. sed Eps nõ posset accedere ad omnes infirmos suæ diœcesis, ergo non solus Episcopus põt hoc sacramentum conferre. D

3 ¶ Tertiò habes: qũo p rõnem ondas, meritò ab Apostolo Iacobo, & à Conciliis ipsum citantibus, ipsisque consentientibus (ut est Conc. Cabilonense 2m. Senonense, Florent. &c. de quibus supra alibi) fuisse insinuatum, quòd Diaconi hoc sacrm̃ conferre non possunt. Insinuatum autem est hoc ab eo per ly presbyteros: cum dicit, infirmatur quis in uobis inducat presbyteros &c. Diaconi enim non sunt presbyteri ut patet; & hr̃ ex multis Conciliis supra alibi ad simile propositum citatis.

4 ¶ Quarto habes: qũo per rõnẽ prædicta patrum, pro quanto Diaconum insinuant sacramentum hoc dare non posse, & intelligas, & declares, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: qũo ex iis uicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. XXXI. ART. III.

125 CONCL. Per simplices sacerdotes potest etiam administrari extrema unctio.

¶ Corollarium. Ergo ex ly etiam, & Episcopi, & sacerdotes pñt sic inungere. Et licet in textu conclusioni non addatur ly etiam subintelligitur tamen secundum sensum discursus. Nã quod potest inferior, potest & superior, in similibus.

¶ PROB. Quia hoc sacrm̃ nõ cõstituit aliquẽ in statu pfectionis super alios (cum omnibus detur:) & sacramẽta illa solis

Episcopis

Episcopis dispensanda reseruantur, quæ suscipientem ponont F in aliquo statu perfectionis super alios (cùm Episcopus, propriè habeat officium perficiendi.)

¶ NOT. Hic non sumitur status perfectionis pro esse in gratia Dei, sed pro asscribi a Principe militiæ spiritualis ad tale vel tale officium, singularem aliquam dignitatem continens. Ideò solus Episcopus dispensat sacramentum confirmationis, & ordinis. Nam, sicut per ordinem statuitur quis super alios fideles (ut habitũ est art. 2. app. ex diffinitione sacerdotis data ab Apost.) ita per confirmationem asscribitur quis militiæ spirituali tanquàm fortior alijs iã ei per baptismum ascriptis.

concil. m

¶ Examen. Ly omnibus. Scilicet absolutè. Nam unctio extrema datur & Episcopis, & Sacerdotibus quibus tamen nõ solet dari confirmationis sacramẽtum post sacerdotium & Episcopatum, sed antea. Ex eo igitur, quod extrema unctio datur omnibus absolutè ad differentiam confirmationis, quæ quidẽ datur omnibus hominibus, sed nõ omnibus absolutè, i. in quacunque etiam dignitate constitutis, concludit rectè litera: quod extrema unctio non ponit in statu perfectionis super alios. Nam tota difficultas, qua uidebatur, quod non haberet ista consequentia (scilicet datur omnibus, ergo non ponit in statu perfectionis super alios, & tamen appatet quod detur omnib. Vel aliter ly omnib. datur. Scilicet charactẽrem imprimẽdo. Nam licet dari omnibus sine limitatione prædicta uideatur non concludere, quod tale quid sic datum non constituat in statu perfectionis super alios: tamen dari omnibus, iuncta præmissa limitatione, ponit manifeste illum cui datur in statu perfectionis super alios. Et aduerte, quod hic loquimur de charactere, qui est potestas ad agendum; non de charactere, qui est potestas ad recipiendum: & hoc liberabit te ab instantia quæ in contrarium posset fieri de baptismo.

* In 4. d. 7. a. 1. q. 5. co. & ibi. q. 2. ad 1. q. 1. & ar. 2. q. 3. cor p. & 3. p. q. 63. a 6. & q. 72. ar. 1. & 3.

1m de maiori. Sicut. R. quantum ad unctionem: non quantum ad concomitantia ipsam. S. Tunc nihil &c. Nam solus Episcopus ideò potest confirmare, quia concomitantia unctionem in confirmatione tunc considerantur, non autem unctio ipsius tantum. Porrò concomitantia illa, de qua responsum formale loquitur, est character, quo collocatur homo confirmatus in statu perfectionis.

¶ Examen. Ly characterem, quo collocatur &c. Limitatio hęc, quo collocatur &c. apponitur in textu ad ly characterem: ut faciat differẽtiam a charactere baptismali. Baptismus. n. imprimit characterem: sed non illum, quo collocatur homo in statu perfectionis super alios fideles. Nam si sic esset: tunc Episcopus solus posset baptizare, sicut & confirmare. Saluaretur. n. tunc eadem ratio utrobique: qua ideò solus confirmat, quia confirmatio imprimit characterem, quo collocatur homo in statu perfectionis

RESPONDEO, Dicendum, quòd secundum Dionysium, Episcopus propriè habet perficiendi officium, sicut sacerdos illuminandi, unde illa sacramenta dispensanda solis Episcopis reseruantur, quæ suscipientem in aliquo statu pfectionis super alios ponunt, hoc autem non est in sacramento, cum omnibus detur: G & ideo m per simplices sacerdotes potest administrari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd confirmatio imprimit characterem, quo collocatur homo in statu perfectionis, ut supradictum est, * non autem hoc est in hoc sacramento, & iõ non est simile.

AD SECVNDVM dicendũ, H quòd quamuis in genere causæ finalis usus materiæ sanctificatæ sit potior quàm sanctificatio materiæ, est potior, quia ab eodem pendet usus sicut ab actiua causa, & ideo sanctificatio requirit altiorem uirtutem actiuã, quàm usus.

QVAES. XXXII.

Quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte, & in septem articulos diuisa.

DEinde considerandum est de his, quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte corporis.

Circa quod quæruntur septem.

Primò, Vtrũ sanis debeat hoc sacramentum conferri.

Secundò, Vtrum debeat conferri in qualibet infirmitate.

Tertiò, Vtrum debeat conferri furiosis, & amentibus.

Quarto, Vtrum pueris.

Quinto, Vtrum totum corpus hoc sacramento inungi debeat.

Sexto, Vtrum conuenienter determinentur partes in quibus iniungitur.

Septimò, Vtrum mutilati in prædictis partibus inungi debeat.

ARTICVLVS I.

Vtrum hoc sacramentum sanis conferri debeat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam sanis conferri debeat hoc sacrm, quia principalior effectus huius I sacri est sanatio mentis, quàm sanatio corporis, ut dictum * est, sed etiam sani corpore indigent sanatione mentis, h ergo eis etiã debet conferri.

¶ 2 Præterea. Hoc sacramentum est h exeuntium, sicut Baptis

super alios fideles, & non tantum super infideles (ut facit baptismus.)

2m de minori. Sed maior. R. in genere causæ finalis, non, in genere causæ efficientis. S. Tunc nihil &c. Nam usus materiæ sanctificatæ adhibitus in hoc sacramento extremæ unctionis est in genere causæ efficientis; nõ finalis. Pro quo uide supra q. 29. ar. 6. ad 2m. cum elucid.

APPENDIX.

EX artic. habes. 1 Primò: quod per rationem ostendas: meritò insinuatum a scripturis, & Cõcilijs, Summisque Pontificibus, quod extrema unctio potest administrari non tãtum per Episcopos, sed etiam per sacerdotes simplices. A scriptura quidem Iacobi 5. Infirmatur quis in uobis inducat presbyteros, &c. Nomine aũt presbyterorum intelligit Episcopos, uel sacerdotes: ut sup. ead. q. per Concil. Trid. sess. 14. cap. 3. declaratum est. A Concilijs uerò, Florentino de Sacrã. quinto loco. Minister huius sacramenti est sacerdos. Hæc ibi in Decret. Armenis dato. Vbi attribuẽdum ministeriũ huius sacerdoti non intẽdit excludere Episcopos, immo a fortiori includere: ut ex Concilio Trid. loco nũc citato, & ex alijs infra patet. Item a Concil. Trid. ubi supra nunc, & Canon. 4. ibi. Si quis dixerit, presbyteros ecclesiæ, quos B. Iacobus &c. ob idque proprium extremæ unctionis ministrum non esse solum sacerdotẽ. Anathema sit.

Vtil. p 8. Eccl.

Tho. 4. d. 23. q. 2. a. 2. q. 1. & seq.

* q. 30. ar. 2. co. & ad 1.

Hæc ibi. Vbi ly solum, ut patet ex contextu, excludit Laicos de quauis communicare. Item ab Innocentio primo sic. Illud superfluum uidetur esse adiectum, ut de Episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est: quia Episcopi occupationibus alijs impediti ad oẽs languidos ire non possunt. Cæterum si Episcopus aut põt, aut K dignum ducit aliquem a se uisitandum, & benedicere, & tangere chrismate, sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Hæc ille, & recitantur in Decret. distin. 95.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, & patrum, pro quanto sacerdotem dicunt ex officio ministrum esse extremæ unctionis, & intelligas, & tuearis. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST. XXXII. ART. I.

CONCL. Illis quibus corporalis curatio non competit, s. sanis, non debet hoc sacramentum conferri. 116

¶ Examen. Ly sanis. Hoc & huiusmodi in conclusione dicta, declarabuntur a Sancto Doctore per articulos sequentes.

¶ PROB. Quia spiritualis curatio, qualis dat p hoc sacramẽtum, significatur exterius per modum curationis corporalis.

¶ NOT.

¶NOT. Inuisibiles effectus sacramentorum nousicari solent homini per aliquod exterius cadens sub sensu: ut patet 3.par.q. 60.ar.4 Super hoc ergo fundatur præmissa probatio. unde tu ibi.

A sacramentis alijs præparauit, quibus Christiani conseruare se integros, dum uiuerent, ab omni grauiore spiritus incommodo possint: ita extremæ unctionis sacramento finē uitæ, tanquàm firmissimo quodam præsidio, muniuit. Hæc ibi. Item a Concil. Cabilonensi 2. & alijs supra nominatis in appendicibus a q. 29. usque huc: siquidem sint illa hinc, in quib. fit mentio de B. Iacobi authoritate toties dicta, infirmatur &c.

1m illatio conclusionis.

Ergo eis &c. R. si illi, q indigent sanatione mētis, sint infirmi: non aliter §. Tūc nih l&c. ut patet in textu. Vbi pro nonna elatiori notato diligenter exēplum de baptismo.

Adde: q hic hēs manifestissimè solutā illam quæstionem, an puer in uētre matris existens possit baptizari, de qua re est in 3 par.q.68.ar.11. Infertes etiam ex hoc exēplo: quòd si puer existens in uētre matris baptizari posset; tūc & sanis posset dari extrema unctio.

In uentre matris nō baptizat quis.

2m de maiori

Exeuntium. R. qbus corporalis curatio cōpetit. non aliter. §. Tunc nihil &c. Baptismus. n. etiam nō est nisi illorum intrātium q corporal. &c. ut in textu.

*q. 30.ar. 1. & 2. & q. 29. a. 1. corp. concl.m.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c.

1 EX articulo habes ¶Primò, quomodo per rationem ostēdens, meritò institutum fuisse a scripturis, & Concilijs, q extrema unctio sanis dari non dēt. A scripturis quidē Marc. 6. ubi dicitur, q Apostoli oleo ungebant infirmos. Nam illa unctio erat menun quædam huius sacramenti: ut dicitur q.29. ar. 3. ad 1m. in responsione 2a. Et in Conc. Senonensi in Decretis fidei, Decret. 10. cap. de Extrema unctione, ubi dicitur. Ad unctionis extremæ sacramentum, Christus manuduxisse primū uidetur, cūm Apostoli oleo ūgerēt multos infirmos, & sanarent. Neque. n. id suo sensu, sed præceptis instituto, fecisse putandi sūt. Sed nē hic noster ungendi infirmos ritus Christi præceptum, non tamen sacramentum, esse uideretur: si quis infirmatur (inquit Iacobus) in uobis &c. Hæc ibi. Item a Iacob. 5. Infirmatur quis &c. ungentes oleo &c. prout sæpius adductum est.) A concilijs autem. Vt a Cōcil. Flor. de sacramentis, loco quinto. Hoc sacramentum, nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet. Hæc ibi. Item a Concil. Trid. sess. 14. cap. 3. de extrem. unct. Declaratur etiam, esse hanc unctionem infirmis adhibendam, illis uero præsertim, qui iam periculo. ē decumbunt, ut in exitu uitæ constituti uideantur. Vnde & sacramentum exeuntium nuncupatur. Hæc ibi. Vbi uides, q ex ethymologia quadam nominis definit, non nisi infirmis dandum, & per ly exeuntium, etiam confirmat, simul & declarat dictum in responsione ad 2m argum. a D. Thom. Item ab eodem ibidem. cap. 1. Clementissimus Redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore, quemadmodum auxilia maxima in

*Vt dictū est in 3.p. q.68.a.11.

mus intrantium, sed omnibus intrantibus baptismus datur, ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc sacramentum, sed quandoq; illi, qui sunt in propinquo exitu, sunt sani, sicut illi, qui decapitandi sunt, ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

B

SED CONTRA est quod dicitur Iacobi 5. Infirmatur quis in uobis, &c. ergo solum infirmis competit.

RESPONDEO, Dicēdum, q hoc sacrm est quædam spiritualis curatio, ut dictum * est, quæ quidem per quendam corporalis curationis modum significatur, & ideo m illis, quibus corporalis curatio non competit, s. sanis, non debet hoc sacramētum conferri. n

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis sanitas sit principalis effectus huius sacramenti, tamen oportet quòd per curationem corporalem significet curatio huius sacri spiritualis, etiam si corporalis sanatio non sequatur, & ideo solum illis hoc sacramento sanitas spiritualis dari potest, quibus corporalis curatio competit, s. infirmis, sicut ille solus potest baptismum suscipere, qui pōt corporalis ablutionis esse particeps non autem puer in uentre matris existens. *

D

AD SECVNDVM ergo patet, quòd baptismus etiam non est nisi illorum intrantium, qui corporali ablutioni subiici possunt, & ideo hoc sacramentum illorum tantum exeuntium est,

quibus corporalis curatio competit.

ARTICVLVS II.

Vtrum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q hoc sacrm dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Iacobi 5. ubi hoc sacramentum traditur, nulla infirmitas determinatur, ergo omnibus h infirmātibus debet hoc sacramentum conferri.

¶2 Præt. Quanto remedium est dignius, tanto debet esse b generalius, sed hoc sacramentum est dignius quàm medicina corporalis, cum ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, uidetur etiam q hoc sacrm similiter conferri debeat.

SED CONTRA. Hoc sacrm dicitur ab omnibus extremæ unctionis, sed non omnis infirmitas ad extremum uitæ perducit, cum quædam ægritudines sint causa longioris uitæ, ut dicit Philosophus, * ergo in omnibus infirmitatibus non debet hoc sacramentum dari.

RESPONDEO, Dicendum, hoc sacramentum est ultimum remedium, quod Ecclesia potest conferre immediate, quasi dispo nens ad gloriam, & ideo m illis tantum infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu exeuntium, propter hoc, q ægritudo nata est inducere mortem, & de periculo timetur.

E

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrū, & sēr pruraxum, pro quanto extremā unctionem dicit sanis non esse dandam, & intelligas, & declares, & defendas.

¶Tertiò uides quomodo ex ijs uerissima Angelica doctrina p̄sens & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. XXXII.

ART. II.

CONCL. Extrema unctio illis tantùm infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu exeuntium, propter hoc; quòd ægritudo nata ē inducere mortem, & de periculo timetur. 127

¶Examen. Ly propter hoc, quòd ægritudo, &c. Hoc ponitur tanquàm limita de ly qui sunt in statu exeuntium. Nam alij qui sunt in statu exeuntium, non propter hoc, quòd ægritudo nata ē &c. sed propter aliquid aliud (puta suspendendi, decapitandi, nauigaturi ad mortem usque id est inter maxima pericula, & huiusmodi) non exhibet hoc sacramē tum ecclesia.

*In lib. de longit. & breu. uitę parum a prin. libelli.

concl.m

Ly & de periculo timetur. Hoc dicitur ad supplendum perfectam causam, quæ mouet, ad dandam extremam unctioné. Quasi dicat, etiam q ægritudo infirmi illius sit nata inducere mortem (ut phtisis, febris ethica, & huiusmodi;) si tamen de periculo præsenti, seu imminenti non timetur: tunc non est danda extrema unctio.

¶PROB. Quia extrema unctio est ultimum remedium, quod ecclesia potest conferre.

¶NOT. Antecedens probationis tantò magis uerum est, quantò à Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. de Extrem. unctio. confirmatur, & sic. Extremæ unctionis sacramento clementissimus Redemptor noster finem uitæ (Christianorum .s.) tanquàm firmissimo quodam præsidio, muniuit. Hæc ibi. Vltimum ergo remedium est.

¶ Examen. Ly remedium. Scilicet, quod sit sacramentum. Loquitur enim in subiecta materia D. Thomas. Vnde non obstat huic dicto. quòd ecclesia post extremam unctionem conferat alia remedia magis ultima, puta animæ recommendationem. & huiusmodi pia quædam alia officia: quoniam hæc non sunt

sacra-

sacramenta, neque immediate disponunt ad gloriam tanquam F sacramenta: sed in genere suo.

1m de consequentia. Omnibus infirmantibus. R. pro statu periculoso de morte: non pro quocunque statu. §. Tunc nihil &c. ut patet per conclusionem.

a Corollarium. Ergo D. Iacobus in ly infirmatur, intendebat quidem loqui de quacunque infirmitate: sed non pro quocunque statu ipsius. Quasi diceret. In qualibet infirmitate possunt induci presbyteri ad inungendum infirmos: in quo autem statu illius infirmitatis inducendi sint, non determino; quoniam ex seipso patet, cùm ista unctio dicatur extrema, id est illorum qui sunt in extremis uitæ suæ. Non ergo ualet consequentia hæc (ut intendebat argumentum) unctio à B. Iacobo dicta potest dari in qualibet infirmitate, quoniam ab illo nulla infirmitas determinatur; ergo potest dari in quolibet statu illius infirmitatis. Non tenet, inquam, quia D. Iacobus non dicit hoc secundum, licet dicat primum. Vnde non potest fundari consequentia illa, (ut intendebat) in B. Iacobo. Quare autem de statu infirmitatis, in quo danda esset unctio, nó fecerit mentionem idem Apostolus: iam dictum est. Superfluũ. n. hoc uidebatur: cùm nomen ipsum extremæ unctionis de sa loqueretur.

Quare de statu infirmitatis non meminerat Iacobus Apostolus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quælibet infirmitas augmentata potest mortem inducere, & ideo si genera infirmitatum pensentur, in qualibet ægritudine potest dari hoc sacramentum, quia Apostolus non determinat infirmitatem aliquã, sed si pensetur infirmitatis modus, & status, non semper debet infirmantibus hoc sacramẽtum G dari.

AD SECVNDVM dicendũ, quod medicina corporalis habet pro principali effectu sanitatem corporalem, qua omnes infirmi in quolibet statu indigent, sed hoc sacramentum habet pro principali effectu illam sospitatem, quæ exeuntibus, & iter ad gloriã agentibus est necessaria, & ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis.

AD TERTIVM sic proceditur. I Videtur quòd furiosis, & amentibus hoc sacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines sunt periculosissimæ, & cito ad mortem disponunt: sed periculo debet h adhiberi remediũ: ergo hoc sacramentum quod est remedium sanitatis humanæ, debet talibus conferri.

¶ 2 Præt. h Dignius sacramẽtum est baptismus, quàm illud, sed baptismus datur furiosis, ut supra dictum est, * ergo, & hoc sacramentum eis debet dari.

SED CONTRA. Hoc sacramentum non est nisi recognoscentibus ipsum dandum: sed tales non sunt furiosi, & amentes. ergo eis dari non debet.

RESPONDEO, Dicendum, quod ad effectum huius sacramenti percipiendum plurimum H ualet deuotio suscipientis, & personale meritum conferentium, & generale totius Ecclesiæ: quod patet ex hoc, quod per modum deprecationis forma huius sacramenti confertur, & ideo m illis, * qui non possunt recognoscere, & cum deuotione suscipere hoc sacramentum, dari non debet, & præcipue furiosis, & amentibus, o qui possent irreuerentiam sacramento per aliquam immunditiam facere: nisi haberent lucida interualla, quibus sacramentum recognoscerent, & p sic eis conferri in statu illo posset. ¶

APPENDIX.

1 EX articulo habes primò, quo per rationem ostẽdatur: meritò fuisse dictum à Cõcilijs Flor. & Tridẽt. quod sacramentũ hoc conferendum è in extremis, & non in quocũque statu (puta leui) ipsius infirmi. Hoc autem dictum fuisse ab ijsdem: unde literaliter supra ar. 1. appen. — 1 Vul. p S. Eccl. &c. — * Tho. 4. san. dis. 4. p. 3. art. 1. q6. 3. cor. & arg. 2. & in 1. p. q. 68. art. 12.

Secũdò habes: quo per rationem prædicta patrum, pro quãto extremam unctionem infirmis tantum periculosis indicãt esse dandam, & intelligat, & tueatis. 2

¶ Tertiò uides, quo modo ex his uiribus Angelica doctrina pensetur, & declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST. XXXII.

ART. III.

CONCLVS. 1a. Illis, qui non possunt recognoscere, & cum deuotione suscipere hoc sacramentum, dari non debet, & præcipuè furiosis, & amentibus. — 118 concl. m * ut dictũ est q. 29. ar. 8.

¶ NOT. Plus exhibuit D. Thomas (more suo) in conclusione responsiua, quàm proposuerit in titulo. Nam in tit. quæsiuit; an furiosis, & amentibus (ut in principio articuli explicatur) debeat dari hoc sacramentum: & nunc respondendo & de illis quæsiit, & de alijs non quæsitis, satisfacit. Et ideò semper bonum est conclusiones Sancti Doctoris (ut iacent) recensere: quoniam & affluentiam doctrinarum prædictam melius uidere, & proprietatem uerborum eius (quæ magnæ sunt: ut in examinibus sæpe uisum est) considerare, ualemus. — Largus S. Tho. in donis. — Cõclusiõ nesterum les seruãdæ.

¶ PROB. 1. Quia deuotio suscipientis plurimum ualet ad percipiendũ effectum huius sacramenti 2. Quia (ly & præcipuè &c.) amentes, & furiosi, ultra quòd deuotione rationali carent, possent irreuerentiam sacramento per aliquam immunditiam facere.

¶ NOT. Antedicta probatio, & similes, fundantur in dictis Apostoli: qui non tantum uult sacerdotes esse ministros, seu dispensatores mysteriorum Dei (qualia sunt sacramenta;) sed etiã uult, eos esse fideles in ministrando. 1. Cor. 4. Ille autem non uideretur fidelis dispensator, qui indeuotè accedenti ad aliquod sacramentum ministraret illud. Dixi ly uideretur; ut excludam casum bonæ fidei in sacerdote. Alioquin, si ipse sciret indeuotionẽ accedentis (ut in proposito articuli huius supponitur) peccaret proculdubio ministrans, tanquàm non fidelis dispensator mysteriorum Dei. Hoc autem benè notabis: quoniam ad omnia mysteria ritè dispensanda ualebunt.

¶ Corollarium Ergo, cùm deuotio & recognitio requirantur in suscipiente extremam unctionem: non debet expectari, quod inungendus perdat cognitionem hanc debitam; sed antea (seruatis dictis ar. 2.) debet hoc sacramentum muniri.

¶ CONCL. 2a. Amentibus, & furiosis in statu lucidi interualli (si aliquando habent illud) sacramentum hoc conferri potest.

2m maior. Quanto remedium est dignius, tanto debet esse generalius R. si tamen aliud non obstet. § Puta, principalis effectus. Tunc nihil, &c. Licet enim hoc sacramentum sit dignius, quàm medicina corporalis, quæ omnibus infirmis pro quocunque statu datur; & consequenter hoc sacramentum uideatur similiter dandum (ut arguitur:) tamen effectus principalis huius sacramenti non compatitur prædictam generalitatem. Nam effectus principalis huius est curatio spiritualis data exeuntibus, & immediatè disponens ad gloriam; qua K si quod inter ipsam unctionem, & gloriam, parua sit distantia: quem utique effectum, si benè consideretur, reclamat prædicta generalitas, dum uult, quod infirmantibus tantum pro statu exeundi conferatur sacramentum præsens.

¶ NOT. Quamuis medicina corporalis (ut argumentabatur) detur infirmis omnibus pro quocunque statu infirmitatis: non tamen qualiscũque, uel quãtacunque medicina (ut patet.) Diuersis enim & infirmitatibus, & eiusdẽ infirmitatis statibus dantur medicinæ diuersæ corporales à peritis medicis. Vnde ex hac parte etiã argumentum nihil cõcludit aduersus conclusionẽ (ut uolebat:) immo est pro illa. Sicut enim infirmis quibuscunque, & pro quocunque statu datur medicina corporalis: ita quibuscunque infirmis, & pro quocunque statu datur medicina spiritualis, puta sacramentũ aliquod. Et sicut pro uarietate infirmitatum, & eiusdem infirmitatis statuum uariantur medicinæ corporales à medicis peritis: ita pro uarietate infirmitatum & statuum uariãtur hæc, uel illa sacramenta, a Christo & ab ecclesia. Stant ergo simul: & quòd infirmis pro quocunque statu debeat succurri de remedio, & quòd non pro quocunque statu debeat ei succurri de remedio tali. Fiebat igitur fallacia ab arguente in hoc: quòd ab uniuersali uolebat concludere hoc speciale, indebito modo.

¶ PROB.

¶PROB. Quia id, tanquam clarum ab oppositis, relinquitur.
¶NOT. Et meritò. Nã sicut negõ est cã negationis, ita affirmatio est cã affirmationis: secundum Philosop. 1. Perhier. Quia igiť & possunt pro statu lucido cũ deuotione suscipere extremã unctionẽ & ab irreuerentia abstinere: ideo 2ª concl. affirmata est.

1m de minori

Periculo dẽt adhiberi remedium. &c. qñ põt periclitanti remediũ illud applicari: non aliter. §. Tunc nihil, &c. Nam quoniã periculosissimæ sint tales ægritudines, amentia, & furia, & cito ad mortem disponant (ut arguitur:) tamen remediũ hoc extremæ unctionis eis applicari non potest, pp rationem in 1ª conclus. dictam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis in periculo mortis tales quandoque sint, tamen remedium per deuotionem propriam, non potest eis applicari, & ideo non debet eis conferri.

¶ NOT. Glosam illam ad ppõnem argumẽti formaliter illatam diligentissimè notato: quã hinc multos casus cõscię sol ues. Puta, de correctione fraterna; de doctrina aliquib. auditorib. proponenda; & de aliis hmõi. Nam prudentia est auriga uirtutũ: id quod pro fundamento præsupponitur in rñsione ista. Et ideo ubi Christiana prudentia in casu aliquo præmissorum, uel similiũ aliquid suggerit; non est tunc ad pauca respiciẽdum, sed maturius scdm prudentiam ipsam in tali re procedendum. Exẽplũ sit hoc responsum ad omnia reliqua similis tenoris.

Prudẽtia auriga uirtutũ, &c.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. ut negatur illatio. §. Rõ est: quia extrema unctio requirit motũ liberi arbitrii pdictũ. s. reuerẽtiæ & deuotionis in ungendo: secus autem de baptismo, ut in litera.

Item de maiori. Dignius. &c. & magis necessariũ. §. Tũc nihil &c. ut patet in textu. Ex quo dic: q argũ committit fallaciam, scdm non cãm ut cãm. Credit. n. q in dando baptismum attendatur dignitas maior, & in hoc facit uim: cum tñ non dignitas illa maior, sed necessitas maior, in collatione ipsius consideretur. Vide secundum respon sum literæ ly, & præterea baptismus &c.

¶NOT. Differunt prædicta duo rñsa in hoc, q primũ de pueris loquitur, 2m aũt, & de illis, & de adultis. Scimus. n. ex Innocen. 3. ad Arelatensem Archiepm scribente, in c. Maiores. ext. de baptis. & eius effect. q in adultis requiritur motus liberi arbitrii aliquo mõ ut baptizari possint: id quod & docuit D. Th. 3. p. q. 68. ar. 12. ubi ex professo loquitur de amentibus & furiosis. Quod aũt respectu tam adultorum, quàm puerorum sit necessarius baptismus, norunt oẽs, qui uiderunt Conc. Trid. ses. 7. de baptis. cã. 1. & 13. & 14. & ses. 5. decret. de pecc. origin.

APPENDIX.

¶ Vid. l. p S. Eccl. &c.

Ex articulo habes. ¶Primo: quomodo per S. Doctor. interimas impiam hæresim Donati & Caluini (Prat. Donatistæ) dicentium: chrisma sacrũ conspuendũ, & conculcandũ, eẽ. Chrismatis aũt nomine accipi, qñque oleum, dicit glos. super decret. Gelasij Papæ adducta superius q. 29. a. 6. appen. & pro tanto hic recensetur hæresis prædicta illorũ. Ex articulo. n. pleorũ patet quãta reuerentia exhibenda sit oleo sacro: & consequenter cõtra similes hæreticos militat, & a fortiori sanè.

2 ¶Sedò hẽs: quõ per S. Doct. ostendas hæresim pdictam meritò dãnari, & qdem a fortiori, per Papam Vrban. 4. Ariminensi Epõ scribentẽ. Ad hæc &c. Si locus ad hospitalitatis usũ, & pauperum E prouisionem (sicut moris est) authoritate Pontificis fuerit destinatus, cũ sit religiosus, non dẽt mundanis usib. deputari; sicut de uestib. & ligneis uasis, & aliis utensilibus ad cultũ religionis per Pontificẽ deputatis antiqua consuetudo indubitanter obseruat, & uenerabiliũ patrum edocent sanctiones. Hæc ille; & recitantur da relig. domib. Item per Stephanum Papam, in 7. reg. iu. Quicqd in sacratis Deo rebus iniustè agitur, pro sacrilegio reputatur: quia sacra sunt, & a quoque uiolari non debent. Hæc ibi.

Item p Papam Sixtum de consec. dist. 1. In Sancta Apostolica sede statutum est: ut sacra uasa non ab aliis, quàm a sacratis dñoq; dicatis hominib. contrectentur; nè pro talibus præsumptionibus dñs iratus plagas imponat populo suo, & hi ẽt, qui non peccauerunt, pereant; quia perit iustus sepissimè pro impio. Hęc ibi. Pro ultimo dicto hic a Sixto hẽs exemplum in li. Iosuè c. 7. de Achab præuaricatore anathematis, pp cuius peccatum punita est plebs Israelitica, licet ipsa non sumpserit de ipso anathemate. Item p Stephanum amico familiari scribentem. Vestimenta ecclesiæ, in quibus dño ministratur, & sacrata debent esse, & honesta: quib⁹ aliis usibus, non debent frui, quã ecclesiasticis & Deo dignis officiis; quæ nec ab aliis debent contingi, aut offerri, nisi a sacratis

Punitur iustus, tẽporaliter tamen p Ipio, &c.

A hominibus, nè ultio, quæ Balthasar Regem percussit, sup hoc trãsgredientes ueniat, & corruere eos faciat ad ima. Hæc ille: & recitantur. de consa. di. 1. De isto Balthasar, quantũ supplicium, & in se, & in aliis, & in regno suo, & in præsenti, & in inferno iustissimè a Deo receperit pro tã sacrilega insolentia, quam circa res sacras exhibuit, uide in sequen. & indè cohibeas, quantam ultionẽ exercuerit, exerceat, & in æternũ exerciturus sit, dñs cõtra prædictos similes quã hæreticos olei sacri nefandissimos osores. Tũ igitur scelus, cõdignãq. eius pœnã, Daniel c. 5. ad cæ-

AD SECVNDVM dicendum, quod baptismus non requirit motum liberi arbitrii, & ideo non est simile, & præterea baptismus est sacramentum necessitatis, non extrema unctio.

B terorum exemplum, prædictorum q damnationẽ, narratur⁹ sic ait. Balthasar Rex fecit grande conuiuium optimatib. suis mille; & unusquisque scdm suam bibebat ętatem. Præcepit ergo iã temulentus, ut afferrẽtur uasa aurea, & argẽtea: q asportauerat Nabuchodonosor pater eius de tẽplo, qd fuit in Ierusalẽ; ut biberẽt in eis Rex & optimates eius, uxoresq. eius, & concubinæ. Tunc allata sũt uasa aurea, quæ asportauerat de tẽplo, quod fuerat in Ierusalẽ, & biberũt in eis Rex & optimates eius, uxores, & concubinæ illius, &c. In eadẽ hora apparuerunt digiti, quasi man⁹ hois scribẽtis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ: & Rex aspiciebat articulos manus scribẽtis. Tũc facies Regis cõmutata est, & cogitationes eius conturbabant eũ, & compages renũ eius soluebantur: & genua eius ad se inuicẽ collidebant. Exclamauit itaq; Rex fortiter &c. Igitur introductus est Daniel coram Rege, &c. & ait. Tu Balthasar nõ humiliasti cor tuũ, sed aduersus dñatorem cœli eleuatus es; & uasa domus eius allata sunt corã C te; & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuę uinum bibistis in eis, &c. Iccircò ab eo missus est articulus manus; quæ scripsit hoc, qd exaratum est. Hæc est aũt scriptura, quæ digesta est. Mane, Thecel, Phares. Et hæc est interpretatio sermonis. Mane: Numerauit Deus regnũ tuũ, & compleuit illud. Thecel: Appẽsus est in statera, & inuentus es minus habens. Phares: Diuisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis. Eadẽ nocte interfectus est Balthasar Rex Chaldeus: & Darius Medus successit in regnum. Hęc ibi. Porrò si de uasis templi ueteris testamẽti adeò zelauit Deus: quantum putas zelaturum eum esse pro sacramentis noui testamenti a seipso personaliter, ac immediatè institutis? Zelabit utiq; magis. Hinc & nota, q illa uasa non conculcauit, neq; conspuit Balthasar ipse. Quid ergo supplicii ptulisset, si illa cõspurcasset, pedibusq; conculcasset? Nota & maiorẽ consecrationẽ circa oleum sanctum; ut quod sit materia huius sacri intrinseca; quã sit consecratio uasorum prædictorum. Pẽsato igiť D hinc, & culparũ, & pœnarum quantitatem Donati, atq; Caluini sacrilegorũ qñ Balthasar minoris culpæ patrator tanta iustissimè luit. Item &c. quõ ostendas; hæresim pdictã dãnari p Lucium 3. Papã sic. Vniuersos, qui de sacro corporis & sanguinis Dñi N. Iesu Christi, uel de baptismate, uel reliquis ecclesiasticis sacris aliter sentire, aut docere non metuunt, quã sacrosancta Rom. ecclesia prædicat, & obseruat; & generaliter quoscunq; eadem Ro. ecclesia, uel singuli Epi per dioceses suas cum concilio clericorũ, uel clerici ipsi (sede uacante) cum concilio (si oportuerit) uicinorum Eporum, hæreticos iudicauerit, ppetui anathematis uinculo innodamus. Hæc ibi de hæreticis. Vbi nota: pdictos, ac similes de oleo sãcto taliter sentientes, inter hęreticos computari: ut cõtextũ Papæ consideranti patet. Itẽ p Alexand. 4. de hęret. in 6. ca. Accusatus. Is. n. ibi damnare ea, quæ sapiunt, hæresim manifestè, & expõnibus iuris peritorum adiunctis, dicit; q illa sapiũt hæresim manifestè, in quib. admiscent non tm ecclesiæ sacra, sed ẽt res sacramentales. Cum ergo oleum sanctum sit plusquã res sacralis in quantum materia intranea huius sacri est: iam uidere est, q abutẽs oleo sãcto p cõspuitionẽ, & cõculcationẽ, op⁹ hæreticale facit & sub illa decretali pro tali compræhenditur.

¶Tertiò hẽs: quõ p rõnem ostendas; meritò Inn. 3. de bapt. & ei⁹ effect. maiores insinuasse a fortiori; extremã unctionẽ non dẽre cõferri furiosis, & amentib. Id ãt sic insinuauit. Dormiẽtes, & Amẽtes, si priusq̃ incurrerẽt, amẽtiã, aut dormirẽt, in cõtritione psistarẽt (q a in eis intelligit contradõnis ppositũ pdurare,) si sic fuerint immersi, characterẽ non suscipiũt sacri: secus aũt, si prius cathecumini extitissent, & habuissent ppositum baptizandi: unñ tales in necessitatis articulo cõsueuit ecclesia baptizare. Hæc ibi. Vñ patet q furiosis & amentib. ut sic, non est baptismus conferẽdus, nisi p quanto ppositũ affuit, uel adest. Ex his ratiõe Papa tãquã manifestũ; q multò minus furiosis, ut sic nõ sũt dãda sacra oõ cãtę necessitatis, (ut baptism⁹) ẽtia: nisi deuõnẽ ad illa hẽãt; id qđ in statu lucidi interualli cõtingere põt, ut cõcl. 2ª innuit.

¶ Quartò habes: quòd per rationem prædicta innocentii, pro F quanto extremam unctionem monstrat furiosis non esse dandam, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur.

peccatis, secundum quod ex originali peccato natæ sunt. §. Tunc nihil &c. Nã reliquæ peccati non sunt primo modo in pueris, sed secũdo.

¶ *Correllarium.* Ergo ex ista sententione S. Doctor uidetur loqui de pueris, qui adhuc non possunt peccare actualiter. Vt inquam; quia hoc non est necessarium. Nam ex eo, quod in 1^m respondens ly cõfortatæ, innueos reliquias peccati ex actualib. peccatis frequenter factis causari, dicere possumus: quod loquitur & de pueris actualiter peccantib. sed nõ frequenter, quasi ex habitu. Quodcumque autem sit, recurrendũ est sic mites ad inspiciẽdũ illã formalitatem medii, de qua supradictũ est. s. actualẽ deuotionem, seu actualis deuotionis quantitatem in pueris: ut sine errore iudicare quis possit, an facto isto debeant inungi. Pro intelligẽtia in plenior et, quid nõse puerorũ & quo in pñti sumas, uide de delictis puerorum sũ. 2. & 2. itẽ 15 q. 1. per totum. & 4. q. 3 c. 1. & 22 q. 6 paruuli, & cap. duob. sequenti.

Nose puerorũ quid intelligas

Tho. ubi su. 2. 2. q. 1. & seq. lib. 6. de Tri. ca 6. nõ penlã fi. to. 1.

QVÆST. XXXII.

ART. IIII.

129 CONCL. Hoc sacramentum non debet dari pueris.

PROB. Quia requirit actualem deuotionem in suscipiente, quam non habent pueri.

¶ *Correllarium.* Ergo quã deuotionẽ actualem pueros libet cõtingat, potest hoc sacrm illis exhiberi. Vñ qa dultis supplet ætatẽ, at plurimum: nõ non tñ ad annorũ numerũ, sed & ad ipsius quantitatis præmissam supplemẽtũ, inspiciendũ est: si in particulari videre uelimus, an huic uel illi puero dãda sit unctio extrema. Et nota: quod per puerũ hic intelligitur non solũ qui septennis, sed & qui plurisætatis est. Ad quod denotandũ sermonem de Eucharistia continens S. Doctor sermo de extrem. unctio. Quasi dicens per hoc, non de pueritia tam strictè loquor, ut solet in septennio terminari; sed fusiori modo. Magna ergo est prudentia opus in Medico practicali ad discernendum: quãdo tali puero danda sit, uel non danda, extrema unctio. Quòd vero de Eucharistia nõ dãda pueris, uide 3. p. q. 80. ar. 9. conclus. 2. corp. In utroque in facto proportionaliter nẽ à conclusione ista devies, obserua conuenientem formalitatem medii, seu probationis eius: scrutando, uidelicet quãtitatem deuotionis actualis puerorum. Sic. n. facilior aperietur tibi uia cognoscendi practicaliter: quibusnã cõferẽda sit extrema unctio, & quibus non. Nam tota uis præmissæ cõclusionis consistit in illo medio, si formaliter procedendum sit.

*Quæst. 30 ar. 2. cor.

conclu.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hoc sacramentum dari debeat pueris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum debeat dari pueris. Quia eisdem infirmitatibus quandoque laborant pueri, & adulti, sed eidem morbo debet adhiberi idem remedium, ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacramentum dari.

2 Præterea. Hoc sacramentũ datur ad purgandum reliquias peccati, ut supra dictum est, tam originalis quàm actualis: sed in pueris sunt reliquiæ originalis peccati, ergo eis debet hoc sacramentum dari.

SED CONTRA est, quod nulli debet dari hoc sacramentum, cui non competit forma sacramenti, sed forma sacramenti non competit pueris, quia nõ peccauerunt per visum, & auditum, ut in forma exprimitur: ergo eis dari non debet hoc sacramentum.

RESP. Dicendũ, quod hoc sacrm exigit actualẽ deuotionem in suscipiẽte, sicut, & Eucharistia, unde sicut Eucharistia non dẽt dari pueris, ita nec hoc sacrm.

AD PRIMVM dicendum, quod infirmitates in pueris non sunt ex peccato actuali causatæ, sicut in adultis; & contrà illas præcipue infirmitates hoc sacramentum datur, quæ sunt ex peccato causatæ, quasi peccati reliquiæ. G

AD 2^m ergo dicendum, quod non datur contra reliquias originalis peccati, nisi secũdum, quod sunt per actualia peccata quodammodo confortatæ; unde principaliter contra actualia peccata datur (ut ex ipsa forma patet) quæ non sunt in pueris. H

ARTICVLVS V.

Vtrum in hoc sacramento totum corpus debeat inungi.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramẽto totum corpus inungi debeat. Quia secundum Augustin. tota anima est in toto corpore: sed præcipue datur hoc sacramentum ad sanandum animam, ergo in corpore toto debet inunctio fieri. I

¶ 2 Præterea. Vbi est morbus, ibi debet apponi medicina:

APPENDIX.

EX articulo hoc 1 Primò, quòd quomodo per rõnem ostẽdas, meritò esse insinuatũ ab Eugen. 4. sacro approb. Conc. Flo. in decreto Armenis dato, quòd pueris non dẽt cõferri hoc sacrm. Insinuatum autem est hoc cum, quia inungendas esse has partes. s. uisũ, auditum, renes, gustum, & statuẽdo dicat: per istam vnctionẽ, & suam piissimam misericordiã indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per uisũ, & similiter in aliis membris, intelligens auditum, odoratum, gustum, tactum, gressum, renes (ut in contextu ibi patet.) Cum igitur pueris non conueniat peccare, ut plurimũ his actibus: & sacrm conferri non debeat, ubi de quibus forma non uerificatur; sequitur: quod Eugenius Papa per hmõi suum dictum innuerit, extremam unctionem non esse dandam pueris.

Vel. per S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem præmissum decretum Eugenii, pro quanto pueros negat esse inungendos, & intelligas. & probes, & tueatis. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 3

1^m de minori. Eidem. n. nascenti ea eadem est: non aliter. §. Tũc nihil &c. Licet. n. iisdem infirmitatibus laborent quandoque pueri & adulti (ut arguitur) tamẽ non K ex eisdem causis infirmitates utrorumque proueniunt. Nã infirmitates in pueris non sunt ex peccato actuali &c. ut in textu.

NOT. Etiam in corporalib. medicinis apparet hoc idẽ, quod modo proponi, nunc ipsum est. Duob. namque eadẽ febre laborantibus, ex diuersis tñ causis originata, peritus medicus non eãdem, sed diuersam medicinã propinabit: secus autem, si & eadẽ, & ex eadem est. Sic in proposito. Apphea tu quoque simile ipsum, & confitentibus tibi peccata sua, & occasiones illorum explicantib. ut sciat iuxta causas, unde proueniunt huiusmodi mala, in medicinis salubriter adhibendis te ipsum moderari; diuersas cõditiones, seu inclinationes ipsorum confitentium, & conditionẽ. Qd autem dicendum de confessione, hoc dictũ te similiter de consiliis dandis pro diuersitate personarum, locorum, & similium: & de aliis huiusmodi. Hæc omnia ex illo respondeo.

Prudẽtia medici spũalis.

2^m de maiori. Reliquias peccati originalis, &c. secundum quod sunt quodammodo confortatæ per actualia

QVÆSTIO. XXXII.

ART. V.

CONCL. Vnctio sacramentalis debet fieri in illis partibus tantum, in quibus est radix spiritualis infirmitatis. 130

¶ *Corol.* Ergo per totum corpus fieri non debet. At si hoc, quod uidebatur promptius, respondisset D. Thom. relinquebatur inquirendum in quibusnam partib. corporis inunctio fieri deberet. Vt ergo, & breuius, & copiosius responderet tum organizatam, tũ affirmatiuam completens ad interrogata responderet, elegit conclusionẽ præmissam uerbaliter. Breuitatem similem copiositati iunctã in omnibus ferè seruatam conspicies à S. Doctore: si penetrare studeas

Breuitas & copiosus in suis conclusionibus, &c.

studuerit doctrinam suam, & bene pro diuersis occurrentiis ap- A plicare.

¶ Examen. Ly radix. Scilicet p executionem, non p primam intentionem. Nã prima radix peccati est una ſtã. ſ. uoluntas creata, cũ pctm̃ non sit pctm̃ nisi sit uoluntarium. Quia uerò uoluntas mouet alias uires, tã animæ, tum corporis ad exequendum peccatum uolitum; idõ aliæ uires, tum animæ, tum corporis dicuntur radix secũdaria, seu executiua peccati. Vnde in ppo sito sit exemplũ. Voluntas appetit aliqd inordinatã assequendũ per uisum, p auditum, p gustum, &c. ipsa, postq̃ sic appetit, mouet uisum ad uidendũ, auditũ ad &c. obediunt uisus inordinatæ uolitioni, similiter auditus, gustus, &c. Ecce; quõ partes corpis, de quibus conclõ loquitur, sunt radix spũalis infirmitatis. Vide pro huius notitia ampliori, ar. 6. not. post ad 1m.

¶ Examen. Ly spũalis infirmitatis. Scilicet peccati. Diceret qspiã

* ut dici in corp. ar. seq.

sed quandoque morbus est uniuersalis, & in toto corpore, sicut febris, ergo totum corpus debet inungi.

¶ 3 Præterea. In baptismo totum corpus immergitur, b ergo, & hic totum debet inungi.

B

SED CONTRA est uniuersalis Ecclesiæ ritus, secundum quem non inungitur infirmus, nisi in determinatis partibus corporis.*

RESPONDEO, Dicendum, quod hoc sacramentum per modum curationis exhibetur, curatio autem corporalis non oportet, quod fiat per medicinã toti corpori appositam, sed illis partibus ubi est radix morbi: & ideo etiam ᵐ unctio sacramentalis debet fieri in illis partibus tantum, in quibus est radix spiritualis infirmitatis. n

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima quamuis sit tota in qualibet parte corporis quantum ad essentiam, non tamen quantum ad potentias, quæ sunt radices actuum peccati, & ideo oportet quod in determinatis partibus fiant, in quibus illæ potentiæ hñt esse.

AD 2m Dicendum, q̃ non semper apponitur medicina ubi est morbus, sed congruentius vbi est radix morbi.

AD TERTIVM dicen-

C

Vnde profundius formalitatem, uidelicet secundum quam nunc loquimur attendendo data est a Diuus Thoma responsio præsens; quàm si superficialiter animam attendisset.

Hinc est etiam: quod dictum Augustini in argomento allatum, optimè glosatum est, sistendo in proposito animæ inquantum peccat modo dicto articulo quarto. Vnde loquimur de anima præcisè secundum essentiam, ut arguens intendebat, est extra propositum. Hinc quoque fit; ut intelligas formaliter, quomodo ordinetur hoc sacramentum ad sanandum animam. Licet enim ad eius essentiam pertingat sanando; non tamen sanaretur neque per extremam unctionem curaretur, nisi peccasset. Et hanc formalitatem, tanquàm fundamentum omnium hic dictorum, intendit textus.

ᵐ concl.

Quòd uerò, & quomodo, anima tota sit in qualibet parte corporis (ut hic dicitur) uide diffusius. 1. part. quæstion. 76 articul. octauo.

quõ istis partibus põt iure imputari spũalis infirmitas. i. peccatum; cum motioni uoluntatis prædictæ in exam. primo, contra uenire non possint? Non enim potest uisus (cæteris naturaliter requisitis concurrentibus ad uisionem) non uidere, quando uoluntas impellit ipsum ad uidendum. similiter, & auditus non audire, & sic de cæteris. Vnde ergo habent: quod iota dici possint radix peccati? Respondendum est: quòd secundum uoluntatem totius suppositi iudicantur uelle, uel nolle; & tantò magis, quanto notum est illud, quod nunc obiiciebatur. Ideò enim uisus meus, auditus, &c. non possunt contrauenire uoluntati illas partes sic uel sic mouenti; quia uisus meus, auditus, &c. non habent aliam uoluntatem distinctam a uoluntate totius supposito. Hoc est: quòd uolitum uoluntate totius, & executum per uisum dicitur (& iure quidem) esse uolitum a uisu, ab auditu, &c. Quo fit: ut istæ partes iure dicantur, & sint radix peccati; sicuti ab oppositis iure dicuntur, & sunt radices quædam secundariæ uirtutis & meriti, quandocunque uoluntati eas ordinatè mouenti obediunt. Obiectio autem, quæ in principio eiam nis huius tangebatur, procedebat ex hoc: quòd obiiciens illæ quispiam opinari se innuebat, quòd potentiæ istæ, scilicet uisus, auditus, &c. caterent uoluntate: quam nunc ostendimus ipsas habere. In signum huius determinationis, quòd uera sit, est hoc: quod non uoluntas tantum, sed & corporeæ partes a iusto iudice pro meritis uel præmiabuntur, uel castigabuntur. Id quod semel innuebat Apostolus 2. Corinth. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisq; propria corporis prout gessit, siue bonũ siue malum; &, Galat. sexto, unusquisque onus suũ portabit.

Voluntas suppositi est etiam omnium partium.

D

¶ PROB. Quia hoc sacramentum exhibetur per modum curationis (quæstion. trigesima articul. primo:) & curatio non toti corpori apponitur sed illis partibus, ubi est radix morbi (patet a corporali curatione, tanquam à notioribus nobis.

E

1m illatio conclusionis.

Ergo corpora, &c.

℞. negatur illatio. §. Quæ tamen esset uera, si tota anima in toto corpore esset non tantum secundum essentiam suam, sed etiam secundum potentias peccatorum radices. Ratio ergo negationis prædictæ est; quia anima, ad quam sanandam exhibetur extrema unctio, non est tota secundum potentias peccandi in toto corpore, sed determinatè in aliquibus partibus.

NOT. Tractatur hic de sanatione animæ, quatenus peccata contrahit ex actibus inordinatè factis, non autem de sanatione animæ, quatenus præcisè in sua essentia consideratur.

2m de maiori.

Debet apponi. ℞. non tamen semper, & congruentius. §. Tunc nihil &c. Nam licet morbus sit quandoque uniuersalis, ut febris: tamen medicina congruentius apponitur ibi, ubi est radix febris; quàm apponatur in capite, pedibus, manibus, &c. in quibus omnibus est febris. A sapienti medico nanque illis partibus omnibus & singulis, in quibus uiget febris medicina non infunditur: sed soli stomacho, tanquàm radici, uel existenti propinquius radici febris: ut per ipsum ad alias postmodum partes, & tandem ad essentiam morbi, sanatio transeat. Et ueneta sic est proportionaliter in subiecta materia.

¶ NOT. Non negauit Sanctus Thomas respondendo: quòd ubi est morbus debeat apponi medicina (ut maior argumenti dicebat;) sic uigilantissimè addidit, quòd non semper, & congruentius. Sciebat enim quòd infirmitatum sunt diuersa genera, puta ulcera, uulnera, dolor capitis, stomaci, &c. & febris. Si dixisset: quòd ubi est morbus, non debet poni medicina chirurgicos Medicos condemnasse uideretur, qui uulneribus, ulceribus, & huiusmodi medentes emplastrum pro medicina apponunt, ubi est morbus. Si autem dixisset; quòd absolutè, id est semper, apponenda est medicina ubi est morbus, physicos febricitantibus medantes reprobasset; qui non ubicunque est morbus, sed eius radici medicinam apponunt. Nè ergo quenquam illorum taxaret; & cum hoc, ut in proposito extremæ unctionis consisteret; respondere elegit modo illo: quo dictum est.

3m consequentia.

Ergo & hic, &c. ℞. negatur consequentia. § Non enim est simile inter baptismum & extremam unctionem in hoc; in quo adducitur. Datur. n. baptismus per modum ablutionis: extrema autem unctio per modũ curationis corporalis medicinæ similis. Quia autem ex hac dissimilitudine modi utriusq; neganda uenerat apertissime iure consequentia prædicta in textu.

¶ Corollarium Ergo quando de sacramentis loquimur, & uolumus ea obseruatis in uno inferre obseruantiam eandẽ in alio, non est solum inspiciendum ad hoc, quòd omnia sunt sacramẽta; sed etiam ad modos ipsorum sacramentorum diuersos, uel eosdem. Quandoque. n. tota difficultas diuersitatis obseruationis pendebit a modo sacramentorum illorum (ut in proposito fit:) licet in eo, quòd sunt sacramenta, conueniant. Sis ergo cautus, & semper memineris, q̃ de similibus idem esse iudicium uerificatur tantum pro eo, in quo similia sunt, non aliter.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c

EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem ostenlat; meritò innouatum fuisse a Concilijs, quod totum corpus inungi non debet. Hoc autem innouatum est a Concil. Flor. in Decreto illo toties dicto Armenorum, ubi quinto loco de sacramentis loquens nunquam de toto inungendo, sed tantum de aliquibus partibus specialiter facit mentionem: ut quisque uidere pôt, & in ar. seq. app. dicetur ad literam. Item a Conc. Trid sess. 14. de extre. unct. can. 3. Si quis dixerit: extremæ unctionis ritum & usum, quem obseruat sancta Rom. ecclesia repugnare sententiæ B. Iacobi; ideoque eũ mutandum, posseq; à Christianis absque peccato contemni. Anathema sit. Hæc ibi. Quæ etiam prædixerat sine anathemate cap. 3. addens. Hæc enim omnia manifestissimè pugnant cũ perspicuis tanti Apostoli uerbis. Nec profectò ecclesia Romana aliarum omnium mater, & magistra, aliud in hac administranda unctione q̃ tum ad ea, quæ huius sacramenti substantiam perficiunt) obseruat: quàm qđ B. Iaco. præscripsit. Hęc ibi. Mõ, quis nesciat; ecclesiam Romanam non innugere totum corpus.

*Aliàs lo. † in cor. huius ar. & resp. ad 1. & 2.

a ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto negant totum corpus inungi debere, & intelligas, & probes, & defendas.

b ¶ Tertiò uideris quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

dum, quod Baptismus fit per modum ablutionis, ablutio autem corporalis non purgat maculam * ab aliqua parte, nisi cui apponitur: & ideo Baptismus toti corpori adhibetur: secus autem est de extrema unctione ratione iam dicta.*

ARTICVLVS VI.

Verum conuenienter determinentur istæ partes inungendæ

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter determinentur istæ partes, ut scilicet infirmus inungatur in oculis, in naribus, H & auribus, & labiis, & manibus, & pedibus, & renibus. Quia sapiẽs medicus curat morbum h in radice: sed de corde exeunt cogitationes, quæ coinquinãt hominem, ut dicitur Matth. 9. ergo in pectore debet fieri inunctio.

¶ 2 Pręterea, Puritas non minus est necessaria exeuntib⁹, h quàm intrantibus: sed intrantes unguntur Chrismate in I uertice a sacerdote, ad significandum mentis puritatem, ergo, & exeuntes hoc sacramento ungi debent in uertice.

¶ 3 Pręterea, ibi h debet adhiberi remedium, ubi est maior uis morbi sed spiritualis morbus præcipue uiget in uiris in renibus, & mulieribus in umbilico, ut dicitur Iob 40. Potestas eius in lumbis eius, secundum K expositionem Gregor. ergo ibi debet fieri.

¶ 4 Præterea. Sicut per pedes peccatur, ita & per alia mẽbra corporis h ergo sicut inunguntur pedes, ita, & alia corporis membra inungi debent.

RESPONDEO Dicendum, quod principia peccandi in nobis sunt eadem, quæ & princiG pia agendi, quia peccatum consistit in actu. Principia autem agendi in nobis sunt tria. Primum est dirigens, scilicet uis cognoscitiua. Secundum imperans, scilicet uis appetitiua. Tertium est exequens, scilicet uis motiua. Omnis autem nostra cognitio a sensu ortum habet; & quia ubi est in nobis prima origo peccati, ibi debet unctio adhiberi, * ideo m inungũtur loca quinque sensuum, scilicet oculi propter uisum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter gustum, manus propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipue uiget, & propter appetitiuam m unguntur aliquibus, renes, & pedes n unguntur propter motiuam, qui sunt principalius eius instrumentum, & quia principium primum est cognoscitiua, ideo p illa unctio ab omnibus obseruatur, quæ fit ad quinque sensus, quasi de necessitate sacramenti: sed quidam non seruant alias, quidam uero seruant illam, quæ ad pedes, & non quę ad renes, q quia appetitiua, & motiua sunt secundaria principia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitatio a corde non exit nisi per aliquam K imaginationem, quæ est motus a sensu factus, ut dicitur in secundo de anima, o &

QVÆST. XXXII.

ARTICVLVS. VI.

232 CCONCL. 1ª. Inunguntur loca quinque sensuum; pedes, & renes.

¶ NOT. Habes in textu, quæ sint illa loca sensuum.

¶ PROB. Quia huiusmodi partes sunt principia peccandi, uel tanquam dirigentia ad actum peccati (hæc sunt quinque F loca sensuum, uel tanquam imperantia ipsum (ut renes,) uel tãquam per motum exequentia (ut pedes.)

¶ CONCL. 2ª. Illa unctio, quæ fit ad quinq; sensus, ab omnib. obseruatur, quasi de necessitate sacramenti: sed quidã non seruant alias, quorum tamen alii seruant illam, quæ est ad pedes.

¶ Examen ly quasi ď necessitate. i. euidentiori. Non. n. per hoc negat, q. aliæ duæ unctiones sint de necessitate: sed intẽdat statuere, q. istę quinque manifestius existunt de necessitate. In his nanq; quæ de necessitate requiruntur ad aliquid; quædã plus de necessitate, quædam minus dñr. Vt. De necessitate domus sũt hæc tria, fundũ paries et tectum: sed fundũ magis. Nã fundũ sustentat alia duo: & cõsequenter est cã, q. necessitat illa ipsorũ respũ domus ponantur in actu. sic in proposito. Vt cognoscitiua, appetitiua, motiua, sunt tria principia agendi: sed cognoscitiua magis: q̃m ab ea dependent alia duo (ut ia nn. post ad 1ᵐ) Consequẽter ergo ea cognoscitiua magis de necessitate debet inungi, ad auferendũ reliquias actualium peccatorum; et si de necessitate alia duo inungenda sint. Vel aliter. Potest forsan accidere in ꝓposito, sicut de trina immersione: & si sic est, uoluit Diuus Thom. per hunc modum prædictum loquendi hoc ipsum designare. Ac si, stantibus his, dixisset. Sicut in baptismo ab omnibus iudicatur, quòd immersio sit de necessitate sacramenti, non autem quòd trina. ita in proposito contingit, quòd omnes iudicant unctionem ad loca quinque sensuum esse de necessitate sacramenti huius, non autem sic iudicant de aliis duabus unctionibus. Idem dixit ly ab omnibus obseruatur &c. & ly sed quidam nõ seruant. &c. & ly quidam uero seruant illam &c. Quomodo autem maxime in practica nunc procedendum sit: uide seqo. appen.

*l. 32. Moral. c. 11. a med.

Concl. m *aliàs me dicina. Con. Flo. sup unione Iacobi nnũ & Armenorũ in doctrina de sacram, concl. 5.

* li. 2. te. 160.

¶ PROB Quia principium primum agendi, & consequenter peccandi est uis cognoscitiua; & omnis cognitio nostra ortum habet a sensu. 2 Quia (ly sed quidam non &c.) uis motiua, & appetitiua sunt principia secundaria peccandi.

1ᵐ de maiori. In radice & proxima magis q̃ remota. S. Tunc nihil &c. Licet enim cor sit radix

radix remota cogitationum malarum (ut arguitur ex Matth. 9.) tamen sensus illi quinque sunt radix proxime illarum. Hoc tamen responsum ex textu sumptum intelligitur de corde, &c. secundum rationem mouendi, non aliter. vide sequentia.

¶ NOT. Potest considerari cor, seu uoluntas nostra (sic enim accipitur his Matth. 9.) dupliciter; in ratione mouendi scilicet, & in ratione finis. Si in ratione mouendi consideretur; tunc est prima, remota tamen, radix peccandi; quoniam uoluntas ipsa est regina omnium potentiarum, inquantum mouet omnes ad actus suos, ut intellectum ad intelligendum, memoriam ad memorandum, oculos ad uidendum, pedes ad ambulandum, manus ad tangendũ, &c.

ideo cor non est prima radix cogitationis, sed organa sensuum; nisi quatenus cor est principium.

AD SECVNDVM dicendum, quod intrantes debent acquirere puritatem, sed exeuntes debent eam purgare, B & ideo exeuntes debent inungi in illis partibus, quibus contingit puritatem mentis inquinari.

AD TERTIVM dicendum, quod secundum quorundam consuetudinem fit in

Vnde, secundum hanc considerationem, aliæ uires præter uoluntatem, sunt radices secundariæ, proximæ tamen, peccandi. Si uerò in ratione finis consideretur uoluntas; tunc est proxima radix, sed non prima, peccandi; quoniam aliæ C præcedunt actum uoluntatis, & consequenter sunt primæ, sed eo modo nunc declarando. Sciendum igitur, quòd uoluntatis obiectum non est nisi bonum cognitum, & cognitum esse non potest, nisi per uim cognoscitiuam, uel intellectualem, uel sensualem, quarum semper cognitio sensualis præcedit; quia (ut nunc diximus) omnis nostra cognitio ortum habet a sensu. Sit ergo exemplum de tali processu. Visus exterior cognoscit aliquod esse bonum, hanc cognitionem transmittit ad sensus interiores, hinc ipsam interiores ad intellectum, (inquantum intellectus speculatur phantasmata ad intelligendum) tunc intellectus hoc bonum ut cognitum repræsentat uoluntati; & uoluntas ex hoc repræsentato mota finaliter, incipit mouere efficienter prædictas uires ad assequendum actualiter (si fieri potest) illud bonum sibi repræsentatum.
Sic ergo fit inter has uires quasi quidam circulus, partim in ratione finaliter, partim in ratione effectiuè mouentis, compositus; & consequenter esse primam, uel non primam radicem D potest secundum diuersa conuenire diuersis. Absolutè tamen prima radix non est uoluntas, etiam quando est prima; quia, cum finis sit causa causarum, sensitiua cognitio est absolutè prima radix, quoniam inde incipit obiectum repræsentandum uoluntati; licèt prima formaliter absolutè, qua peccatum est peccatum, sit in uoluntate, & a uoluntate. Hac ratione dicitur, quòd id, quod alias de se est peccatum, non est peccatum nisi sit uoluntarium. Vide supra articul. quinto. corpor. & per dicta hic in illorum intelligentia te regulabis.

2^m maior.

Puritas non minus necessaria est exeuntibus, quàm intrantibus. ℞. diuersimode tamen. ℣. Nam intrantibus necessaria est ad acquirendum; exeuntibus autem ad expurgandum ipsam, si aliquo modo maculas contraxerit. Tunc nihil, &c. Ex eo enim, quòd ad puritatem diuersimode ordinantur intrantes & exeuntes, fit: quòd intrantibus adhibetur unctio in uertice, exeuntibus uero in locis illis, per quæ potuit esse ira ad contrahendum maculas. Non ergo, quia puritas non sit necessaria exeuntibus, non unguntur in uertice: sed quia puritas ipsis necessaria alio modo consideratur in eis.

¶ Corollarium. Ergo labor nanne argumenti est causatus ex ignorantia huius, quare scilicet unctio fiat in uertice. Nam credit, ipsam ibi fieri hac ratione ut significet mentis puritatem (nihil aliud addendo) & tamen ideo ibi fit ut significetur acquisitio puritatis mentalis. Hoc notato, faciliter & apertè solutio præmissa clarescit, & argumenti defectus comprehenditur.

3^m maior.

Ibi debet adhiberi remedium, ubi est [illegible] morbi. ℞. si illa [illegible] b. non est prima radix. [illegible] propositio illa cum limitatione. [illegible] Nam [illegible], quæ in propo-

A sito est consuetudo ecclesiarum, aliquarum hoc monstrat. Secundum enim quorundam consuetudinem, &c. ut in textu.

¶ NOT. de umbilico ungedo, uel non ungendo D. Thomas nihil respondet expressè: quamuis ab argumento

renibus, propter hoc, quod ibi maxime uiget concupiscibilis; sed appetitiua non est prima radix, ut dictum est.*

AD QVARTVM dicendum, quod organa corporis quibus actus peccati exercentur, sunt pedes, manus, & lingua, quibus etiam exhibetur unctio, & membra genitalia, quibus propter immunditiam illarum partium, & honestatem sacramenti, non debet unctio adhiberi.

mentio facta de illo fuerit. Ratio est: quia ad responsionem sequentis argumenti uult nos remittere ob istam suam taciturnitatem, secundum illam nos proportionaliter regulando. Vel aliter dicendum: quia implicitè ad hoc de umbilico in corpore & hic, fuit responsum. Ibi enim loquendo de unctione partium omnium appetitiuæ, & hic specialiter de unctione renum adducitur consuetudo aliquarum ecclesiarũ. Cum ergo inungere umbilicum non sit consuetum apud aliquas ecclesias, ideò uidetur ex dictis in corpore & hic, satisfactum esse pro responsione ad istam partem. Vnde recolenda uenit regula illa Diuo Thomæ familiaris; C qua (ut alibi diximus) solet tacere aliquid postulatum ab argumento, quando aliundè in illo articulo per dicta sua satisfieri potest. Huiusmodi enim replicationem, seu non necessariam uerbositatem abhorret; propriæ breuitati studendo.

* In tex. ue.

Regula ꝑ more sãcti doctoris intelligendo.

4^m consequentia.

Ergo sicut &c. ℞. negatur consequentia. ℣. Nam licet omnia membra corporis in argumento nominata sint radices peccati, non tamen omnium conueniunt in simili mundicia, & honestate.

¶ Corollarium. Ergo quando dicitur supra, quod radices peccati sunt inungendæ, intelligitur cum limitatione hac, si, scilicet non obstet immunditia & inhonestas; sicut & cum illa, ex articulo sequenti elicita, scilicet si adsint illæ partes. In dando enim sacramenta habenda est reuerentia ad sacramenta: unde & in confessione explicando species, circunstantiasque necessarias peccatorum carnalium debet quilibet decentiori modo loqui, D quo sibi possibile sit, dum tamen a confessario prudenti suo intelligatur quantum ad illa necessaria.

¶ Examen ly pedes, manus, & lingua. Sub his nominatis cointelliguntur & alia in corpore articuli dicta, puta nares, oculi, &c. Hæc tria enim in præsenti data sunt pro exemplo, non curando interim enumerare omnia.

APPENDIX.

E a articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum fuisse a Conc. Flor. quod conuenienter partes prędictæ inungendæ sunt. Insinuatum uerò est hoc ab illo in Decret. Armenis dato, quinto loco de sacramentis, sic. Infirmus in his locis ungendus est, in oculis propter uisum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, uel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidẽ uigentem. Hæc ibi. Modò sciunt Catholici omnes, quod ecclesia in tradendis errare non potest. Et nota, quod quia Conc. Flor. non determinat an sit de tanta necessitate unctio pedum, & renum, sicut est unctio aliarum partium; ideo uidetur in hoc remittere nos determinationi S. Thomæ. Nam ex eo, quod in omnibus aliis doctrinam eiusdem secutum est non tantum in uerbis, sed etiam quandoque in ordine uerborum (ut illud legenti patet, maxime de sacramentis) non mirũ est: si uideatur in hoc remittere nos &c. ut sup. Quicquid sit tamen de hoc, & de uaria seruatione quarundã ecclesiar. iuxta D. Th. inungendæ sunt singulæ partes illæ a Cõ. Fl. nominatæ, & a S. Th. de mente propria in t. conciu'. prædictæ. 1

Vid. p S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædictã partiũ, prout iacent, & intelligas, & probes, & defendas. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & concludetur. 3

QVÆSTIO. XXXII. ART. VII.

132 CONCL. Mutilati etiam inungi debent, quantò propinquius esse potest ad partes illas. in quibus unctio fieri debuerat.

¶PROB. Quia mutilati habent potentias animæ, quæ illis partibus debentur, saltem in radice (patet:) 2 Quia mutilati per ea, quæ ad partes illas pertinét, possunt peccare interiùs, quamuis non exteriùs.

¶NOT. Anima continet omnes potentias sensitiuas in essentia sua, inquantum ab essentia sua omnes illæ profluũt. prima part. quæst. 77. artic. 6. & ideo quicunque habet animam, siue cæcus, siue surdus, siue mutilatus, dicitur reuera habere potentias omnes illas in radice: quamuis organa illarum potentiarum, siue exercitium earundem, actualiter non habeat. Probatio igitur prima in hoc fundatur. Rursus. Potest quis in uoluntate sua exercere actus quarumcunque potentiarũ, etiam non habitarum, immo impossibiliter habendarum: & consequenter si ordinatè illos actus exercet, bonum facit; si autem inordinatè, peccat. Verbi gratia. Existens cæcus a natiuitate potest desiderare uisum, & exercitium uisus; similiter & surdus respectu surditatis, mutus respectu loquelę, & sic de alijs.

Quomŏ cęcus possit peccare uidendo, & mereri. sic & alijs.

Vnda cæcus potest peccare uidendo mulierem in uoluntate sua, surdus audiendo profana contra legem diuinam in uoluntate sua, mutus loquendo nociua in uoluntate sua. & è contrario potest mereri cæcus uidendo diuina, surdus audiendo, mutus loquendo, in uoluntate tamen sua. Eo uidelicet modo, quo de inimicis ecclesię catholicæ dicitur. Genes. 49. In uoluntate sua suffoderunt murum. Quamuis enim impossibile sit suffodere realiter murum, seu domum Dei uiui, hoc est K ecclesiam sanctam (nam portæ inferi non præualebunt aduersus eam Matth. 16.) tamen possibile est murum ipsum suffodere intentionaliter, idest per malam uoluntatem, ut quotidie faciũt hostes illius. Sic ergo in proposito: potest cæcus, uel quilibet quomodolibet mutilatus, peccare interiùs per exercitium organorũ non habitorum, licet hoc sit impossibile exterius. Hoc ipsum dicere uoluit 2. probatio.

Quo non pñt aliq pięualere contra ecclesiam

1m de maiori. Ita ℞. quantum ad partem determinatam, uel in se, uel in suo propinquo: non semper, quantum ad partem determinatam in se tantum. §. Tunc nihil &c. Licet enim mutilatus (uerbi gratia) auribus partem illam, in qua debet fieri unctio, non habeat in seipsa (ut arguitur:) habet tamen eam in suo propinquo. Non enim inuncturus aures unget oculos, seu labia, sed partem propinquã auribus abscissis, & hoc est ungere aures, seu habere aures, in suo propinquo.

ARTICVLVS VII.

Vtrum mutilati debeant inungi illis unctionibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod mutilati non sunt vngendi illis unctionibus, quę partibus illis competunt. G Quia sicut hoc sacramentum exigit determinatam dispositionem in suscipiente, vt scilicet sit infirmus, h ita, & determinatam partem: sed ille, qui non habet infirmitatem, non potest inungi. ergo nec ille, qui non habet partem illam, in qua debet fieri vnctio.

¶ 2 Præterea. Ille, qui est cæcus à natiuitate, h non deliquit per uisum, sed in unctione, quæ fit H ad oculos, fit mentio de delicto per uisum, ergo talis unctio cæcus non debet fieri, & sic de alijs.

SED CONTRA est, quod defectus corporis non impedit aliquod aliud sacramentum, ergo nec istud impedire debet: sed de necessitate istius sacramenti est quælibet unctionum, ergo omnes debent fieri mutilatis.

RESPONDEO, Dicendum, quod m mutilati etiam inungi debent, quanto propinquius esse potest ad partes illas, in quibus unctio fieri debuerat: n quia quamuis non habeant membra, habent tamen potentias animæ, quæ illis membris debentur, saltem in radice: & interius peccare possunt per ea, quæ ad partes illas pertinent, quamuis non exterius.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

2m de maiori. Non deliquit. ℞. exterius: non interiùs. §. Scilicet saltem de possibili. Tunc nihil &c. Nam in unctione, quæ fit ad oculos cæci, licet quicquid per uisum deliquisti, intelligitur de delicto interius facto. Vide notation. post prob. sed & q. 16. artic. 2. exam. 3. Dato enim casu, quod nec interius deliquerit, indultum est sibi hoc per diuinam misericordiã: quoniã aliàs potuit, quantum est de se, peccare, & de facto peccasset. Ex litera breuiter dic: q. ly quod per &c. deliquenti, intelligitur sic. s. si deliquisti.

Sẽsus formæ facti huius.

APPENDIX.

EX articulo hés. ¶Primò: quomodo per rõné ostẽdas; meritò fuisse a Papa Bonifacio 8. insinuatum quod mutilatis potest unctio extrema dari. Insinuatum autẽ est hoc, quando de reg. iu. in 6. regul. 66 dixit; Cũ non stat per eũ, ad quem pertinet, quò minus cõdiõ impleatur; haberi debet, perinde ac si impleta fuisset. Hæc ibi. Quasi ad propositum præsentis quæsiti dicat. Cum non stat per inungendum (puta quia mutilatus est,) quò minus in locis debitis Deo sacro iũgatur: tunc si circum illa eo modo, quo potest fieri, inunctus fueri; haberi debet pro sufficienter ad susceptionem huius sacramenti inuncto. Nemo enim potest ad impossibile obligari, ut dicitur ibi regu. 6. & multo minus Deus præcipit impossibilia, contra Lutherum (uide 1. par. q. 6. art. c. 5. appen.) & iuxta uerba antiquorum, recitatos a gloss. supra regulam illam. vltra posse nemo non lex ma iusta coegit, Nec putat esse reum, qui totum posse peregit. De possibilitate diuinorum mandatorum, cum anathematizatione contrarii, uide Conc. Trid. Sess. 6. cap. 11. & Canon. 18. & 1. Ioan. 5. & Rom. 2. Item a simili, insinuatum esse hoc meritò (supra quæst. o. 9. artic. 3. maxime in appen.) ostendere per rationem potes: ubi dicitur, quod quis potest per scriptum uel interpretem, in casu necessitatis confiteri. In casu ergo, quo in locis debitis propter mutilationem non potest fieri unctio, poterit adhiberi circa loca propinqua, & satisfactum erit. Vide ibi q. 9. in de que tibi pro præsenti articulo deseruitas.

Vol. 1. Eccl. &c.

Tho. ubi sup. ar. 4. q. 1. & 2.

Notandi uers' auiquorũ.

Secundo habes: quomodo per rationem dicta Bonifacii, inquantum mutilatis unctionis extremæ sacramentum insinuãt dari posse, & intelligas, & probes, & defendas. 2

Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Thomistica doctrina hæc declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST. XXXIII.

De iteratione huius sacramenti, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iteratione huius sacramenti.

Circa quod duo quæruntur.

Primo, Vtrum hoc sacramentum debeat iterari.

Secundo, Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICVLVS I.

Vtrum hoc sacramentum debeat iterari.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur, quod hoc sacra-I mentum non debeat iterari, quia h dignior est unctio, quæ fit homini, quàm quæ fit lapidi: sed unctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum

QVÆST. XXXIII. ART. I.

CONCL. Hoc sacramentum sine sui iniuria potest iterari. 133

¶Examen. Ly sine sui iniuria. Hoc dicitur ad differentiam illorum sacramentorum, quæ cum sui iniuria iterantur: & conse-

consequenter quæ licet de facto possint iterari, non tamen de A iure, id est sine peccato. Huiusmodi autem sacramenta, quæ iterationem non admittunt, producunt effectum perpetuum (ut in textu dicitur ;) & hoc est ratio non reiterationis. Si enim effectum perpetuum semel data producunt ; profectò frustra iterum adhiberentur. Et cum in ecclesia nihil debeat fieri in uanum quæstio.25. articu.1. clarè patet, quod postquàm data sunt semel, non debet iterum dari. Impium enim, & hoc esset: quoniam tunc ostenderetur, sacramentum illud non fuisse primò efficax ad producendum effectum sibi debitum, id est perpetuum.

Quod autem consecratio prædictæ lapidis, uasorum, &c. sit uera, & non figmentum humanum (ut impii blasfemant:) patet ex ipsis q.32.ar.5.appen. & ex punitione sequenti narrata à Nicephoro in historia ecclesiastica. Iulianus uasa sacra ecclesiæ cuiusdam dispienda mandauit. Hic Iulianus fuit Iuliani imperatoris auunculus.

Quare aliqua sacra iterum iterantur, aliqua sine.

¶ *Corollarium* ergo uidetur hæc ratio etiam deseruire illi proposito; Cur scilicet consecrationes ecclesiarum, calicum, altarium, & huiusmodi, non reiterentur, subiecta ipsis remanentibus: ut ex responsione quoque ad 1m habetur.

PROB. Quia hoc sacramentum nō habet effectum perpetuum (cum sanitas mentis, uel etiam corporis effecta per hoc sacramētum possint ammitti ;) & sacramentum non habens effectum perpetuum potest iterari sine sui iniuria (cum iniuria non fiat sacramento, si effectus deperditus iterato recuperetur.

*Aug. ser. 215. de tē po. 10 20 concl. m

NOT. In reiterationa sacramenti nō habentis effectum perpetuum nihil fit frustra : ut accidebat in sacramento habente effectum perpetuum.

fuerit, ergo nec unctio extrema, quæ adhibetur homini, debet iterari.

¶ 2 Præterea, post h ultimum nihil est: sed hęc unctio dicitur extrema, ergo non debet iterari.

SED CONTRA Hoc sacramentum est quædam spiritualis B curatio corporaliter exhibita, sed curatio corporis iteratur, ergo, & hoc sacramentum iterari debet.

RESPONDEO Dicendum, quod nullum sacramentū quod habet effectum perpetuum, debet iterari, quia ostenderetur sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illum effectum, & sic fieret iniuria illi sa- C cramento: sacramentum autem quod non habet effectum perpetuum, potest iterari sine iniuria, ut effectus deperditus iterato recuperetur, & quia sanitas corporis & mentis, quæ sunt effectus huiusmodi sacramēti, possunt amitti postquam fuerint p sacramenta effecta, ideo m hoc sacramentum sine sui iniuria potest iterari. n

AD PRIMVM ergo dicendum, D quod unctio lapidis fit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuo in lapide quamdiu altare manet, & ideo non potest iterari: sed hæc unctio non fit ad consecrationem hominis, cum non imprimatur character, & ideo non est simile.

AD 2m dicendum, quod illud, quod secundum æstimationem hominum est extremum, quandoque secundum rei ueritatem non est extremum, & sic dicitur hoc sacramentum extrema unctio, quia non debet dari, nisi illis, quorum mors est propinqua secundum existimationē hominum.

ARTICVLVS II.

Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in eadem infirmitate non debeat iterari, quia h uni morbo non debetur nisi una medicina, sed hoc sacramentum est quædam spiritualis medicina, ergo contra unum morbum non debet iterari.

2 Præterea. Secundum h hoc posset aliquis infirmus tota die inungi, si in eodem morbo posset iterari unctio, quod est absurdum.

SED CONTRA est, quod

Hic morbo correptus ad dies quadraginta ita distentus in cuit, ut neque loqueretur, neque sentiret quicquam; quia sacris uasis, quæ terræ illæserat, pro sedili usus fuerat. Hæc ille ibi, lib. 10. cap. 29. Contra Caluini, Donati qua errorem impiissimum suprà q. 32. at. 5. appen. narratum facient et hæc; & ibi contra eos dicta uicissim quoque in uabunt inuenti præsens.

2m de maiori

Vltimum. ℞. secundum rei ueritatem: non semper, secundū estimationem hominum § Tūc nihil &c. Nam unctio hæc dicitur extrema secundum extimationem hominum, ut declaratur in textu (non semper secundū rei ueritatem.

¶ *Corrollarium* Ergo post ultimum, secundum quod est ultimum, nihil est : secundum uero, quod non est ultimum, aliquid esse potest. Vnde in his, & in huiusmodi locutionib. attendendum est ad formalitatem, qua aliquid dicitur tale, uel tale; potius quàm ad ipsam rem, quæ dicitur talis uel talis.

Et licet quandoque fictus accedat ad sacramentum reiterabile, puta ad confessionem, & consequenter frustra accedat, inquantum non suscipit effectum sacramenti ; tamen nihil fit frustra ex parte sacramenti, quo modo antea de sacramento non iterabili intelligebatur.

1m maior.

Dignior est unctio, quæ fit homini, quàm quæ fit lapidi. ℞. sed non diuturnior. §. Tunc nihil &c. Nam diuturnitas (ut diximus,) seu perpetuitas effectus non reiterationis est causa: non autem dignitas. Vnde argumentum laborat in fallacia secundum non causam ut causam. E

NOT. Vnctio collata infirmo non est ad consecrationem infirmi, nisi pro quanto per illam unctionem confertur gratia sanctificans animam infirmi. Vnctio verò data lapidi altaris, seu ecclesiæ, uel data calici, & huiusmodi uasis est ad consecrationē lapidis altaris, ecclesiæ, calicis, & huiusmodi uasorum. Vnde assimilatur ista unctio unctioni data in sacerdotio conferendo, cum & ipsa fiat ad consecrationem hominis illius, & non tantū ad conferendum gratiam in animam eius. Sicut ergo sacerdos, quandiu manet homo, non opus habet, immo nec debet, aut potest iterum consecrari per illam unctionem; ita lapis altaris, &c. non possunt iterato consecrari. Da extrema ergo unctiona secus est : cum non fiat (ut dictum est) ad consecrationem hominis. Pro ampliori horum notitia uide q. 18. ar. 2. cuius etiam declarationi potes ex hoc loco afferre suppetias.)

APPENDIX.

1 EX art. hōs. ¶ Primo: quōn per rōnam, tanquā in radice, interimas errorē Græcorū (sup. q. 30. ar. 2) dicentiū, unctionis extremæ sacrm nō prodesse infirmis ad salutē corpis. Nō. n. (ut patet) moueretur iste articulus a D. Tho. & sic determinaret, nisi p supponeret manifestè, q unctio extrema prima uice collata fuit ad salutē corpis. Quò cōtra scdm erroneū dictū Græcorū pñs articulus nō mouēdus fuisset; uel saltē non sic determinandus. Vtl. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Scdò hēs: quōn per rōnem, tanquā in radice, ostendas, errorem hunc meritò dānatū fuisse à &c. ut supr. q 30. art. 2. appen.

3 ¶ Tertiò hēs: quōd p rōnem ostendas meritò fuisse dictū à Concil. Flor. in Decr. Arm. dato, de sacris, in prin. Reliqua uerò quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt. Hæc ibi. Vbi per ly quatuor intelligit (ut contextus edocet) extremā unctionem, confessionem, Eucharistiam, matrimonium. Item à Conc. Trid. sess. 14. de extrem. unct. c. 3. Quòd si infirmi post susceptam hanc unctionē cōualuerint, iterū huius sacri subsidio iuuari poterūt: cū in aliud simile uitæ discrimē inciderint. Hæc ibi.

4 ¶ Quartò uides: quōn ex iis uicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXXIII. ART. II.

CONCL. 1a. Si infirmis infirmitate non diuturna datur tunc hoc sacramentum, cum ad statum illum perueniunt, 1 4

quòd sint in periculo mortis; non iterum debet dari eisdem, eadem infirmitate durante.

¶PROP. Quia tales non recedunt à statu illo (vt patet ex ly nõ diuturna, nisi infirmitate curata.

¶NOT. Recedere a statu illo periculoso mortis, intelligit nõ pũctaliter; sed iuxta latitudinẽ infirmitatis eiusdẽ. Iõ.n. in textu additũ ẽ ly nisi infirmitate curata, ad ostendendũ illud, qđ nũc diximus; quasi diceret, p additionẽ illã. Tales sũt qui nõ dñr nũc recedere e statu illo periculoso, nisi eb infirmitate tali releuent: & cõsequẽter, nisi curati fuerint ab ipsa infirmitate iudicant eẽ in eodẽ statu, & q nõ sẽ p reuera in eodẽ sint. Pro quo sciendũ ẽ, q aliud ẽ loqui de statu illo in se, aliud ẽ loq de statu illo respectiuè ad extremãvnctiõnẽ. S. illo. In loquamur, dũ ẽ q febricitãs, q fuit i statu periculosis mortis, nõ sẽper ẽ in eodẽ statu, ẽt febre durãte; sed aliqñ melioratur, & ita, ut spẽ sanitatis de illo cõcipiãt medici, q di illius pri⁹ desperabãt. Si aũt de illo respectiuè ad extremãvnctionẽ loquamur; tales sẽp in eodẽ statu remanere dñr, quousq ex illa infirmitate febris cõualuerint. Si ergo tales inũgẽdi amplius nõ sũt; qui sĩ, si p illo mõ loquamur, iterũ inũgẽdi essent, si febre nõdũ curata, ad talẽ periculũ, in quo prius fuerãt, reducerẽt. Sortes. g[illegible] (sub exẽplo dicas) ex infirmitate febris venerit ad uitæ discrimẽ & in eo discrimine iunctus, post 24. horas sentit febre, non tñ curata, melius se hẽt: & in illa melioratiõe febricitãs adhuc temisse p[illegible] per mẽsẽ: postea pedetentim adaucta eadẽ febre redit ad eũdẽ statũ in quo erat prius: dẽ ne iterũ inũg: Nõ pp rationem dictam.

Periculũ idẽ mortis duplr̃ citer cõsideratur.

concl. m

concl. p

concl. i

Tho. 4. d. 24. q. 1. a. 1. q. 1. & sc.

¶CONCL. 2ª. Ille, qui ex infirmitate surrexit, si recidiuum patiatur, poterit iterum inungi, si ponatur in periculo mortis.

¶PROB. Quia tunc erit alia infirmitas a prima.

¶Corollarium. Ergo in eadẽ infirmitate dũmõ nõ sit de diuturnis (vt iuxta conclus. præmissas ad titulum respondeatur,) non debet extrema unctio iterari.

Ad titulũ literalis respõsio.

¶CONCL. 3ª. Si homo infirmitate diuturna (qualis est hydropisis, &c.) laborans iterũ, post euasionẽ periculi mortis, ad simile periculũ p illã infirmitatẽ reducatur, poterit denuò inungi.

¶PROB. Quia tunc est quasi alius status infirmitatis; quamuis non sit alia simpliciter infirmitas.

¶Corol. Ergo in ægritudinib. hmõi diuturnis nõ reqritur, q infirmitas sit alia, sed sufficit, q status periculi sit alius. Et in hoc dis-F cordat hæc tertia conclusio a præmissis conclusionibus. Nã in eis requirebatur, & alietas status periculosi, & alietas infirmitatis: ut declaratum est. Ergo (ut ad titulum iuxta hanc tertiã conclusionem, respondeatur) extrema unctio debet iterari in eadẽ infirmitate, dummodò sit de diuturnis.

Ad titulũ l. t. resp.

aliquãdo morbus diu durat post sacramenti perceptionem, & sic reliquiæ peccatorum contrahũtur, contra quas principaliter hoc sacramentum datur, ergo iterato debet inungi.

RESP. dicendum, q hoc sacramentum non respicit tantum infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum, quia non debet dari, nisi infirmis, qui secundũ humanam æstimationem uidẽtur morti appropinquare. Quædam.n. infirmitates non sũt diuturnæ, vnde si in eis datur hoc sacramẽtum [t] tunc, cum homo ad statũ illum perueniat quòd sit in periculo mortis, non recedit a statu illo, nisi infirmitate curata, & ita [m] iterum non debet inũgi, [n] sed si recidiuum [p] patiatur, erit alia infirmitas, & poterit alia fieri inunctio. Quædam uero sunt ægritudines diuturnæ, ut hectica, hydropisis, & huiusmodi, & in talibus non debet fieri unctio, nisi quàdo uidentur perducere ad periculum mortis: & si [s] homo illum articulum euadat eadẽ infirmitate durante, & iterum ad similem statum per illam ægritudinẽ reducatur, iterum põt inũgit, quia iam quasi est alius status infirmitatis, quamuis non sit alia infirmitas simpliciter.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAEST. XXXIIII.

De sacramento ordinis quo ad eius essentiam, & eius partes, in quinque articulos diuisa.

POst hoc considerãdum est de sacramento ordinis. Et primo, de ordine in cõi. Secundo, de distĩone ordinum. Tertio de conferentibus ordinem. Quarto, de impedimẽtis ordinandorum. Quinto, de his, quæ sunt ordinibus annexa. De ipso autem ordine in cõmuni tria uidenda sunt. Primo, de eius entitate, & quidditate, & partibus eius. Secundo, de eius effectu. Tertio, de suscipientibus ipsum.

Circa primum quæruntur quinque.

Primo, vtrum in ecclesia esse debeat.

Secundo, vtrum conuenienter definiatur.

Tertio, vtrum sit sacramentum.

Quarto, vtrum eius forma exprimatur conuenienter.

Quinto, Vtrum hoc sacramẽtum materiam habeat.

ARTICVLVS I.

Vtrum ordo in Ecclesia esse debeat.

AD PRIMVM sic proceditur. videtur quod ordo in ecclesia esse non debeat. Ordo enim requirit subiectionem, & prælationem, sed [h] subiectio uidetur repugnare libertati, in quam vocati sumus per Christũ, ergo ordo in ecclesia esse non debet.

¶2. Præt. ille, qui in ordine cõstituitur, alio superior fit, sed in ecclesia quilibet dẽt se altero inferiorẽ reputare. Philip. 2. superiores inuicem arbitrantes, ergo non debet in ecclesia esse ordo.

1.m de maiori

Vni morbo. R. in eodẽ statu p̃manẽtĩ nõ in diuersis S. Hẽt.n. diuersos stat⁹ infirmitãt ũna, seu morbus. Tũc nihil &c. vt patet ex p̃missis concl. oĩbus. Cõcordãt.n. uniuersæ in hoc, q istud sacrm nõ dẽt b s dari uni morbo, nisi p rei terato statu periculoso in uni tñ licet discordẽt in hoc alio, q s. reiteratus status cõpatiffecũ eandẽ infirmitatẽ diuturnã; & non cõpatitur secum eandẽ non diuturnã (ut declaratum est.)

In quo cõcordẽt, & discordẽt conclus.

2.m Ãncedẽs hypotheticũ

Scđm hoc posset aliqs saepius tota die inũgi, in eodẽ morbo posset iterari unctio. R. verũ solũmõ ẽt si i eodẽ morbo p quẽcunque statu nũ meralẽ. S. Quod non quam somniauimus.

APPENDIX.

EX art. hẽs. 1 primò quo pacto p̃ponẽ, tanq̃ in cadice, teste ca p̃ponẽ suspectã, seu sẽt dalostãtasmi (sup. q. 30. a. 2.) dictis; q hodie olim saeru ungũt laborãtes, nõ nt cõualescãt, sed ut tun⁹ migrent. Ex eo.n. q phs attic. sic inqrit de unctione infirmorũ, dat intelligere eos q intimi & post unctionẽ saepe cõualescunt, & ut cõualescãt eã unguntur, imò hoc ipsũ p̃supponit (vt iã ret cõsideratum) & cõsequẽter istũ tãt radicaliter contra Eras. ¶Scđo hẽs quõ p̃ponẽ radicaliter offendas; hãc meritò damnatiã &c. ut q. 30. art. 2. appen.

Vid. p. S. Eccl. &c.

¶Tertio hẽs quo pet rõnẽ ondas, meritò eẽ dictũ, & cõsequenter illũ Eras. errorẽ condẽnatũ a Conc. Trid. sess. 14 de ext. un. ca. 3. Q si to sirmi post susceptã hãc unctionẽ conualuerint, iterũ sæ eis subsidio iterũ iuuari poterũt, cũ in aliud simile uitæ discrimẽ inciderint. Hæc ibi. Vbi nota ly si cõualuerint, & ly cum in aliud simile inciderint. Pro tãto.n adducitur nunc concilũ, non pro quanto statuit unctionẽ reiterãdã simpliciter, (sic nãq: adductũ est sup.) sed p quãto reiterãdã ipsã in eadẽ infirmitate dicit, & quõ.

¶Quarto habes: quomodo per rationem prædicta patrum p sensu quem diximus, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò uides quomodo ex iis medijs Angelica doctrina haec & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆST. XXXIIII. ART. I.

CONCL. Deus posuit ordinem in ecclesia.

¶*Corollarium*. Ergo(ut dictulo nethaliter respondeatur)ordo debet esse in ecclesia. Nam illa, quæ Deus fecit conuenienter fecit: nec ab aliquo, nisi maxime præsumptuoso, reprehendi possunt.

¶Examen. Ly ordinem. Vt scilicet, quidam alijs sacramenta dent.

¶Ly posuit. Hoc est disposuit, seu ordinatè posuit Adeò quod tria dixit in textu secundū sensum; uidelicet, quod Deus ordinē, posuit ordinate. Et hoc ad differentiam imprudentis; qui attendit (si tamen attendat) tantummodo ad rē, non ad modum rei. Vnde aliquando bonum facit, sed non bene: ordinem in aliqua re ponit, sed nō ordinatè.

¶PROB. 1. Quia Deus noluit assimilare sibi ecclesiā. 2. Quia Deus noluit ecclesiā esse perfectā. 3. Quia Deus uoluit posse cognosci per ea, quæ sunt in ecclesia: 4. Quia aliter pulchritudo legis naturalis omnib. datæ (hæc est ordo, qui ponitur à Dionisio: ut in textu) deesset ecclesiæ: 5. Quia aliter ecclesia non assimilaretur corpori naturali (in hoc enim quædam membra alijs influunt: quod est ordinis).

*Al. perducere.

3 ¶Præt. Ordo inuenit in Angelis propter distinctionem eorū in naturalibus, & gratuitis: sed omnes homines sunt in natura vnū, gratiarū ēt dona quis eminētius habeat ignotū ē, h ergo ordo in ecclesia esse nō potest.

SED CONTRA. Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt: sed ecclesia à Deo est, quia ipse eā ædificauit sanguine suo, ergo ordo in ecclesia esse debet.

Præ. Status Ecclesiæ ē medi⁹ inter statum naturæ, & gloriæ, sed in natura inuenit ordo, quo qdā alijs superiora sunt, & sic in gloria, ut patet in Angelis, ergo in ecclesia debet eē ordo.

RESP. Dicendū, quod Deus sua opera in sui similitudinem *producere uoluit quantum possibile fuit, ut perfecta essent: & per ea cognosci posset, & ideo ut i suis operibus representaret, nō solum sm quod in se est, sed etiam sm quod in alijs influit, hanc legē

¶NOT. Per hoc ultimum medium vult concludere. S. doctor. quod tunc Ecclesia non esset corpus mysticum; quod est manifeste falsum, & contra Apostolum maxime Rom. 12. 1. cor. 12. Eph. 1. 4. coloss. 1. 3. Nam corpus mysticum dicitur aliquid: quod, & quia, assimilatur corpori naturali.

¶*Corollarium*. Ergo uides; in quot inconuenientia, & ea maxima, turpiter cadant omnes ij; qui negant, ordinem debere esse in ecclesia. 1. Quid enim inconuenientius; quàm dicere, Christum nolle sibi assimilatam esse ecclesiam sponsam suam dilectissimam! Reclamant namque huic dicto scripturę omnes, & inter alias speciatim Cantica canticorum. 2. Et si Deus voluit opera sua etiam minima, esse perfecta: cur non magis ecclesiam perfectam esse uoluerit! Et hoc attestantur scripturæ præmissæ. 3. Quòd si per ea, quæ facta sunt inuisibilia cognoscuntur, Rom. 1. quare non magis per ecclesiam innotesceret multiformis sapientia Dei? Ephesiorum. 3. De duobus tandē inconuenientibus ultimis potius tacendum in aduersariorum confusionem, quam aliquid loquendum: quādoquidem lippis etiam uidere est, quod lex gratiæ legi naturali, & corpus Christi mysticum naturali corpori, præstat.

1m de maiori. Sed subiectio R. seruitutis tirannicæ: non seruitutis saluiferæ. § Tunc nihil &c. Licet enim ordo dicat subiectionem aliquorum saluiferam ad prælatos suos (ut arguitur) tamen non dicit subiectionem, quæ est ad tirannos (ut in litera)

¶NOT. Tirannica seruitus dicitur illa; qua subditus quis domino suo in dispendium uerum propriæ salutis, & in dominij ipsius utilitatem. Vnde & dominium tirannicum est: quo dominus utitur subditis ad propriam sui utilitatem, non curans quicquid sit de utilitate subditorum; immo (ut de consummata tirannide loquamur) procurās perniciem subditorum, & discordias inter illos amās & nutriens: ut exinde maior utilitas sibi ipsi aliquo modo, siue per fas, siue per nefas afferatur. E contrario igitur dicendum est de seruitute saluberrima; & de dominio legitimo. De omnibus his habes in textu breuiori quamuis modo, & sub alijs uerbis. Hæc benè nota contra hostes ecclesiæ sanctæ; qui, ut suo de capite uiuant nulli obedientes, nunquam non in suis conuenticulis resonant illud; quod in argumento textus adducit, scilicet nos in libertatē uoca-

Seruitus, et dñium duplex.

An subiectio repugnet libertati.

A disumus, per Christum & subiectio repugnat libertati De subiectione enim distinguere eos, oportuisset: quod tamen facere cum recusant, ab ipsa natura etiam confunduntur. Subiectionem namque corporis ad animam uidemus esse salutem corporis; subiectionem aeris ad solem esse purgationem aeris: & tanto magis corpus meliorari, aeremque clare fieri, quantò magis & illud corporis, & iste Solis, actua l dominio subijcit. Natura ergo docente ratc. in ti. discant: quòd nō omnis subiectio repugnat, libertati idest. perfectioni eius qui subijcitur; immo quod aliqua subiectio libertatem ipsam causat, fouet, atque ad perfectum adducit (ut textus pauces eloquitur.)

e. c. ecela fiast. h e- ratc. in ti. de facernis dotū pergnat, fectionib. in princi pio. sensl.m

naturalem imposuit oībus, ut ultima p media reducerent, & pficerent, & media p prima, ut Dionysius dicit, & iō, m ut ista pulchritudo ecclesię nō deesset posuit ordinē i ea n vt qdā aliis sacramēta traderēt, suo modo Deo i hoc assimilati, quasi Deo cooperātes, sicut, & i corpore nāli qdā mēbra aliis influunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod subiecto seruitutis repugnat libertati, quæ seruitus est cum aliquis dominatur, ad sui utilitatem subiectis utens, talis autem subiectio non requiritur in ordine, per quem, qui præsunt, salutem subditorum quærere debēt, non propriam utilitatem.

AD 2m dicendum, quod quilibet debet se reputare inferiorē merito, sed non officio, ordines autem officia quædam sunt.

AD 3m dicendum, quòd ordo in Angelis non attenditur

2m de maiori. Superior. R. officio: non semper merito. §. Tunc nihil, &c. Licet enim unusquisque debeat alterum arbitrari seipso superiorem merito (ut arguitur ex Apostolo:) non tamen debet se quisque reputare altero inferiorem officio.

¶*Corollarium* Ergo Apostolus ibi Philippensium secundò nō intenditne, are, neque negat ordinem in ecclesia esse; sed unumquemque ad humilitatem, & profectum inuitat. Non enim loquitur de gradu ministrorum altaris; sed de moribus Christianorum.

¶NOT. 1a. Quòd constitutus in ordine fiat superior (ut argumentum in maiori dicebat) fundatur in Apostolo Heb. 5. ubi dicit: Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominib. constituitur in his quæ sunt ad Deum. Vbi uides apertè: quod ordo pontificalis, et per consequens proportionaliter alij inferiores (nam loquitur hic Apostolus analogicè; hoc est faciendo denominationem à primo quasi analogato intelligit sic de reliquis) dicunt gradum superiorem ad cæteros homines. Alioquin nō assumerentur ex illis eo modo quo significatur per ly ex hominib. assumptus. Faciunt hæc aliqualiter ad q. 31. ar. 1. uel 2. appen. et uice uersa. Etiam uide ar. seq. ad 4m. fin. de hoc: quod ordo hic sumitur non quomodocunque, sed pro gradu: et consequenter exinde confirma propositionem argumenti maiorem.

¶NOT. Quòd nō debeat proportionaliter aliqs existēs in ordine ecclesiastico reputare se alio inferiorem officio (ut dixi extra sponsum;) imò nec propositio alijs ostendere se talē reputare, et quod reuera similē reputationē non haberet: confirmare potes ex Concil. Trid. sess. 25. c. 17. de refor. Ibi enim iustissimè excandescit contra Episcopos talem reputationem præseferentes, in Clerici hæc verba. Non potest sancta Synodus non grauiter dolere audiens Episcopos aliquos sui status oblitos, pontificiam dignitatem suā agnoscere non leuiter dehonestare, qui cum Regū ministris, Regulis, sicut semper, et Baronibus in ecclesia, et extra, indecenti quadam demissione se gerunt, et uelut inferiores ministri altaris, nimis indignè nō solum loco cedunt, sed etiam personaliter inseruiunt. Quare uenit, hæc, et similia detestans sancta Synodus, sacros canones oēs, cōciliaq; gnalia, atq; alias apostolicas sanctiones ad dignitatis Episcopalis decorem, & grauitatem pertinentes renouando, præcipit, ut ab hmōi in posterum Episcopi se abstineant, mandans eisdem; ut tam in ecclesia, quàm foris suum gradum, et ordinem præ oculis habētes ubique se patres et pastores esse meminerint: reliquis uerò, tam principibus, quàm cæteris omnibus, ut eos paterno honore, ac debita reuerentia prosequantur. Hactibi.

3m illatio cōclusionis Ergo ordo. etc R. negasillatio. § Nā si trāsit ab ordine, q attendit p distinctionem gīæ gratū facīetis, eiusmodi ē ordo in

¶PROB. Quia sacramentum ordinis est signum exterius significans causando effectum interiorem (cum sacramentum sit sacræ rei signum. 3. par. q. 60. art. 2.) & ly signaculum quoddam, dicit signum exterius, atque ly spiritualis potestas, dicit effectum interiorem causatam ab illo signo. A

4 Præt. Ordo h relatio quædam est, quę in utroque extremorum saluatur, extrema autẽ huiusmodi relationis sunt superior, & inferior, ergo inferiores habẽt ordinem sicut, & superiores: sed in eis nõ est aliqua potestas præeminentiæ, qualis ponit hic in definitione ordinis, ut patet per expositionem sequentem, ubi ponitur * ꝓmotio potestatis, ergo inconuenienter definit hic ordo. B

RESPONDEO, Dicendum, quòd m definitio, quã Magister * de ordine ponit conuenit ordini, secũdum quòd est ecclesiæ sacramentum, n & ideo duo ponit, signnm exterius ibi (signaculum quoddam &c.) idest signum quoddam, & effectus interior, ibi (in quo spiritualis potestas &c.) C

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd signaculum non ponitur hic pro charactere interiori, sed pro eo, quod exterius geritur, quod est signum interioris potestatis, & causa; & sic etiam sumitur character in illa definitione: si tamẽ ° pro interiori charactere sumeretur, non esset inconueniens; quia diuisio sacramenti in illa tria non est in partes integrales proprie loquendo, quia illud, quod est res tantum, non est de essentia sacramenti, quod est etiam sacramentum tantum, trãsit, & sacramentum manere dicitur. Vnde relinquitur quod ipse character interior sit essẽtialiter, & principaliter ipsum sacramentum ordinis. D

AD secundum dicendum, qđ baptismus quãuis in eo cõferatur aliqua spiritualis potestas recipiendi alia sacramenta, rõne cuius charectere imprimit, nõ tamẽ hic est principalis effectus eius, sed ablutio interior, propter quã baptismus fieret etiã priori causa nõ existẽte: sed ordo potestatẽ principaliter importat; & ideo character, q est spiritualis potestas, in definitione ordinis ponitur, * nõ autem in definitione Baptismi.

AD tertium: dicẽdum, quod in Baptismo datur quædam potẽtia spiritualis ad recipiendũ, & ita quodãmodo passiua, potestas autem proprie nominat potẽtiam actiuam cum aliqua præeminãtia, & ideo hæc definitio Baptismo non competit.

AD quartum dicẽdum, quòd nomẽ ordinis dupliciter accipitur, quandoq; enim significat ipsam relationẽ, & sic est tam in inferiori quã in superiori, vt obiectio tãgit, & sic nõ accipit hic. Aliquãdo autem accipitur pro ipso gradu, qui ordinẽ primo modo acceptum facit; & quia ratio ordinis, prout est relatio, inuenitur ubi aliquid superius altero occurrit, ideo hic gradus eminẽs per potestatem spiritualem ordo nominatur.

1m de minori

Character. ℞. interior: non, exterior. §. Tunc nihil, &c. Nam hic loquimur de charactere exteriori, quãdo dicimus, quòd exponitur per ly signaculum, quod ponitur in diffinitione ordinis à magistro: & probatio arguentis est de charactere interiori; qui est & res & sacramentum simul. Vnde æquiuocatur de charactere.

Loco in arg. 1. citato.

¶NOT. Character interior est ille, qui inuisibiliter imprimitur in anima: exterior uerò est signũ illud, quod cadit sub sensibus corporeis, puta, calix, uel patena porrecta ab Episcopo, liber euangeliorum, urceoli, & similia. Ideo character interior dicitur res, quia est significatus & causatus à sacramento exteriori: dicitur uero sacramentum, quia significat ultimum effectũ, scilicet, gratiam. Vnde est quoddã in medio consistens ipse character, quod respectu vnius dicitur res, & respectu alterius extremi dicitur sacramentum. Rursus. Dicitur in responso, quòd character exterior nõ est pars ordinis: id quod non est intelligẽdum absolute, sed sic, ut debet, quòd nõ est pars ordinis, de qua loquitur probatio argumenti. Scit enim quilibet, q character exterior, cũ sit illud signum visibile, est pars ordinis; sed tamen non est illa pars, quę dicitur res & sacramentũ simul, ut character interior. Dicet ergo aliquis, si character exterior est pars ordinis, restat eadem difficultas, q tangebatur, quòd scilicet pars non debet poni genus totius. Nã ly signaculum, quod exponitur à responso per characterem exteriorem, ponitur in diffinitione ordinis tanquam genus. Ad hanc instantiam respondetur, q si de parte ordinis quomodocunque sumpta loquamur, eadem difficultas, quæ tangebatur, remanet. Et ideò secundum responsum, quod est sequens, additur ad ipsam difficultatem maioris propositionis argumenti tollendam omninò. Dico ly omninò: quia primũ responsum abstulit aliquo modo illam, inquantum videlicet declarauit, in quo sensu accipiatur character, qui poni dicebatur pars.

Character interior, & exterior. 4. Sent. di. 24. §. to. Concil. ...

*Responsio secunda.

E

Item de maiori.

pars. ℞. integralis propriè: nõ semper aliter. §. Tunc nihil &c. Diuisio namque ista sacramenti, uidelicet in sacramentum tantum, rẽ tantum, & rem simul & sacramentum non est diuisio in partes integrales propriè, propter rationem dictam in textu. Quæ autem diuisio sit, conijce & ex ultimis uerbis textus ly unde relinquitur, quòd ipse character interior sit essentialiter &c. & ex q. 37. art. 1. ad 2m. Vid aliter huius secundum responsum ly si tamen pro interiori &c.

¶NOT. Quòd character interior sit illa pars quæ est res & sacramentum; & quare sit huiusmodi, iam dictum est in not. præcedenti. Pars autem illa, quæ dicitur sacramentum tantũ, est signum visibile exterius adhibitum, quod & dicebatur character exterior in not. ead. Pars uerò, quæ dicitur res tantum, est gratia inuisibilis infusa animæ recipiẽti sacramentum. Ex his ergo cognosce, q quando dicebatur in not. ead. characterem interiorem habere respectum ad duo extrema, intelligebatur per illa extrema sacramẽtum exterius, & gratia inuisibilis: & q respectu sacramenti exterioris idem character erat res, & respectu gratiæ erat sacramentum. Inde etiam cognosce; quòd illud, qđ est res tantum, non est de essentia sacramenti (vt dicitur in textu): quia licet gratia detur omnibus p sacramenta, quãtum est ex parte sacramentorum, & semper (secundum Concil. Trid. sess. 7. de sacramentis canon. 7.) tamen adhue non est de essentia sacramenti. In signum huius, si quis accedens ad sacramẽta non recipit indè gratiam non fit propter hoc; q sacramentum ei collatum non sit, essentialiter perfectum. Nam conciliũ Florent. de sacramentis in illo decreto sæpius adducto, assignat solũm; quòd tribus, scilicet materia, forma, ministro intentione faciendi, quod facit ecclesia, nestito perficiuntur omnia sacramenta:

*Posita in arg. 1.

2m de maiori

Ita. ℞. quantum ad impressionem characteris: non quantum ad esse principale qđ. §. Tunc nihil &c. Licet enim baptismus imprimat characterẽ, sicut & ordo (vt arguitur): tamen character habet rationẽ principalis in ordine, non autem in baptismo: & in diffinitione rerum ponitur potius id, quod principalitatem dicit, quàm aliud (vt patet exercitatis in logicalibus).

3m de maiori.

Potestas. ℞. passiua: non, actiua. § Tunc nihil &c. Potestas enim in diffinitione ordinis posita, tanquam differentia, non est potestas passiua, sed actiua: & non actiua tantum quomodolibet, sed cum præeminentia quadam; quæ ideò dicitur gradus: & consequenter ista diffinitio ordinis non conuenit baptismo.

4m de maiori.

Ordo relatio quædam est. ℞. sed non tantum. §. Tunc nihil contra: imò non attingit propositum. In præsenti enim tractatu de ordine sumitur ordo nõ prout est relatio, sed prout est gradus cum quadam præeminentia (vt trahitur ex ad 3m. & ad Hebr. 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus &c.

¶Corollarium. Ergo ordo dicit primò superioritatem quandam: vnde & superiorem facit illum in quo est: quoniam de primaria sua significatione est gradus præeminens secundum potestatem actiuam. Hæc enim est ordinis diffinitio, quæ colligitur ex textu sin. Dixi ly primò, & ly primaria, ad differentiam

tiam ordinis ponit relatio est inter superiorem & inferiorem. F Nam relatio ista originatur ex hoc, quod quis ponitur in gradu præmisso. Per hoc enim talis fit superior, & cõsequenter, quasi naturali resultantia quadam, consequitur relatio ad inferiorem; seu (& in idem redit) quòd ipse referatur ad inferiorem. Ordo ergo, quod est sacramentum ecclesiæ principalitatem quandam in suo proprio significato semper importat. Et ideò suprà art. 1. arg. 2. dixit sanctus Thomas quod ille, qui in ordine constituitur, alio superior fit: & in responsione ad tertium, quod ordo noster attenditur per distinctionem potestatis. Hinc fit: quòd & inferior, ad quẽ superior ille per relationem refertur, habeat etiam potestatem, & consequẽter quod iste inferior sit etiam superior, respectu non superioris sui prædicti, sed aliorum hominum non in ordine constituto rum, laicorũ. Ergo ignorarunt propriã uocem, uel mal uosè ignorantiã hanc prætenderunt: qui laicos sacerdotes esse dogmatizarunt. (vt patet ex præmissis). Vide q. 19. art. 4. appen. & alibi supra.

Concil. Trid. sess. 23 c. 3.
* lib. 1. de sacram. p. 9. q. 1. & Tho. 4. d. 1. q. 1. art. 1. q. 5 arg. 1. & 1 cor. & ad 1.]
† Supr. q. 19. ar. 3. ad 4. u. 2. & e-tus sol. & Aug. li. 83 qst. q. 61. to 4. & li. 1. retra c. 26. circa med. to. 1 & in tit. Ps. 26. & sup illud Ps. 149. Exultent in rege suo, to. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum ordo sit sacramentum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non sit sacramentum. Sacramentum enim, ut dicit Hug.* de Sancto Vict. ẽ materiale n elemẽtũ G sed ordo non nominat aliquid huiusmodi, sed magis relationẽ uel potestatẽ, quia ordo est pars potestatis secundum Prisci. ergo non est sacramentum.

¶ 2 Præt. Sacramenta non sunt de ecclesia triumphante, sed ordo est ibi, ut patet de angelis, ergo h ordo nõ est sacramentum.

¶ 3 Præt. Sicut prælatio spiritualis, quæ est ordo, datur cum quadam consecratione, ita, & prælatio secularis, quia & reges inũ H gũtur, ut dictum est, † sed regia dignitas non est sacramentum, ergo nec ordo de quo loquimur.

SED CONTRA est, quia ab omnibus enumeratur inter septem ecclesiæ sacramenta.

¶ Præt. Propter qđ unũquodq;, & illud magis, sed propter ordinem fit homo dispensator aliorum sacramentorum, ergo ordo habet magis rationem quòd G sit sacramentum, quàm etiam alia.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sacramentum, (ut ex dictis * patet) nihil est aliud quàm quędam sanctificatio homini exhibita cum aliquo signo uisibili unde cũ in susceptione ordinis quædam cõsecratio homini exhibebat per uisibilia signa * cõstat ordinem esse sacramẽtum. n

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis ordo non exprimat aliquod materiale elementum, tamen ordo non confertur sine aliquo elemento materiali.

* Quæst. 29. art. 1. corp. & Tho. in 4. dist. 1. q. 1. art. 1.
concl. m

signaculum Ecclesiæ, quòd ipse nocat impositionem manuum presbiterij. Quòd uerò authoritas hæc intelligenda sit dicta ad propositum ordinis; patet ex eo, quòd allegatus à Concilio Triden. sess. 14. de extr. unct. cap. 3. ad propositum ordinis ecclesiastici: & sic sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinati per impositionẽ manuũ presbiterij. Hæc ibi. Item ab eod. Apostol. insinuatur idem 2. Tim. 1. Resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionẽ manuum mearum. Quam Apostoli authoritatem ad propositum ordinis debere intelligi patet ex eo, quod allegatur ad hoc à Concil. Tridẽ. sess. 23. cap. 3. sic. ordinem esse uerè & propriè vnũ ex septẽ sacramentis &c. Inquit enim Apostolus: Admoneo te, ut resuscites gratiã Dei, quæ est in te, per impositionem manuũ mearum. Hæc ibi. Itẽ insinuatur idem ab eod. Apost. quando, Timotheum hortando ad non ordinandũ indignos, 1. Tim. 5. dicit, manus cito nemini imposueris. Hoc est neminẽ absq; canona ordinaueris. Item à Concil. Tridẽ. sess. 23. cap. 1. Per sacram ordinationem, quæ uerbis & signis exterioribus perficitur. Hæc ibi. Ecce ergo, signaculum quoddam, poni conuenienter in definitione ordinis. Quod autem potestas spiritualis tradatur in ordine (quod erat pars diffinitionis) secundum concilia; patebit q. 35. ar. 2. appen. ubi agetur de charactere, qui est spiritualis potestas. Et tunc ex huius articuli canone, tanquam per locum à diffinitione ordinis ostendere poteris, quòd illa concilia meritò ponent characterem in primis in ordine.

APPENDIX.

La ei non sunt sacerdotes.

Vtilitas p san. Eccl. contra hę rat. &c.

1 EX articulo habes primo: quomodo per rationẽ interimas hæresim Lutheri (Prat. Lutheranis dicentis, quod omnes Christiani in eodem sunt ordinis gradu. Per hunc. n. articulum patet à diffinitione ordinis; quod ordo est in quo confertur potestas actiua & præeminens, & consequenter at quod existentes in ordine necessariò præeminent. Cui (ergo) præeminent: si omnes de ecclesia, hoc est omnes Christiani sunt in eodem ordine? Diceret forsan Lutherus, quod præeminent infidelibus. Cæterum huic obstat propositum articuli, in quo concluditur quod ordo est in ecclesia. i. inter eos, qui sunt de ecclesia, alij alijs præeminent isto gradu. Quod ut melius uideas, lege sequentia. I

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas hæresim prædictam meritò damnari à Concil. Trid. sess. 14. cap 6. Declarat sancta Synodus falsas esse, & à ueritate euangelij penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis homines, præter Episcopos & sacerdotes clauium ministerium perniciosè extendunt. Hæc ibi. Vb quid intelligas per ly quosuis homines, declarat subsequenter dicens ly ad omnes Christ. fideles indifferenter & promiscuè. Hæc ibi. Ecce quàm apertè alios Christi fideles distinguit à sacerdotibus, & sacerdotes ab Episcopis: & per hoc quàm apertè damnet Lutherum. Item ab eod. sess. 23. K cap. 4. Si quis omnes Christianos promiscuè noui testament. sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos affirmet, nihil aliud facere uidetur, quàm ecclesiasticam hierarchiam, quæ est, ut castrorum acies ordinata, confundere: perinde ac si contra B. Pauli doctrinam omnes Apostoli, omnes Profetæ, omnes Euangelistæ, omnes Pastores omnes sint Doctores. Hæc ibi. Et canone 6. Siquis dixerit: in ecclesia catholica nõ esse hierarchiam, diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, præsbiteris, & ministris, Anathema sit. Hæc ibi. Itẽ à &c. vt suprà q. 17. ar. 3. appen & q. 19. ar. 1. 4. appen & q. 20. art. 2. & q. 31. art 1. appen. Item à &c. ut supra q. 8. ar. 1. 2. 4 appen.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationẽ ostendas, meritò intimatum esse ab Apostolo, quòd ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ: siue exhibetur cum aliquo signo exteriori. Insinuatum autem est hoc, quando dixit 1. Tim. 4. Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuũ presbiterij. Ecce quod Apostolus docet, ordinem dari per aliquod exterioribus perficitur.

4 ¶ Quartò habes, quõ per rationem prædicta patrũ pro quanto insinuant ordinem esse gradum per signaculũ exterius dantem spiritualem potestatem, & intelligas, & defendas.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina præsens & declaratur, & consolidetur,

QVAEST. XXXIIII. ART. III.

CONCL. Constat ordinem esse sacramentum.

¶ PROB. Quia in ordine quædam consecratio homini suscipienti exhibetur per visibilia signa (vt patet ex art. 2.) & sacramentum est quædam sanctificatio homini exhibita cum aliquo signo uisibili (3. par. q. 60. [37]

¶ NOT. Antecedentis huius hypotetici pars prima fundatur in hoc, quòd illa spiritualis potestas, quæ dicta est articulo secũdo, dari ordinato, est quædam dedicatio, qua homo cõsecratur Deo per ordinem susceptum. Est enim character interior (ut diximus) & character est signum, quo quis cognoscitur esse cõsecratus, seu dedicatus, uel deputatus ad seruitiũ alicuius principis, aut alterius cuiusuis. Exemplum sit de militibus, qui charactere suorum principum in signũ suæ dedicationis ad illos utuntur: item de sclauis qui charactere quodam dignoscuntur esse talis uel talis domini. Cum igitur potestas illa spiritualis tradita ordinato, sit character, uõ mirum est: si per hoc dicatur ordinatus ille esse consecratus Deo, cuius characterem portat. Ordo enim sicut & omne sacramentum, à Deo humanato institutum est. Rursus. Ex secunda parte illius antecedẽtis hypotetici, breuiter, & clarè omnibus patet diffinitio sacramenti. Vt dicamus. Quid est sacramentũ? Est sanctificatio homini exhibita, cũ aliquo signo uisibili. Dixi ly breuiter, & clarè, ad differentiã illius vulgatissimæ diffinitionis, sacramentũ est sacræ rei signũ. Hæc enim diffinitio breuis quidem est, sed non adeò clara.

Character pro dedicatione.

1m ex Vgone. Sacramentum est materiale elementum. R. vel non sine materiali elemento traditum.

Diffinitio sacramẽti.

Ad secundum dicendum, quod potestates proportionari debent illis, ad quæ sunt: communicatio autem diuinorū, ad quā datur spiritualis potestas, non fit Angelis per aliqua sensibilia signa, sicut in hominibus contingit: & ideo potestas spiritualis, quæ est ordo, non adhibetur B Angelis cū aliquibus signis uisibilibus sicut hominibus; & ideo in hominibus est ordo sacramētum, sed non in angelis.

Ad tertium dicendum, quod nō omnis benedictio, quę hominibus adhibetur, uel consecratio, est sacramētum, quia, & monachi, & Abbates benedicunt, tamen illæ benedictiones non sunt sacramenta, & similiter nec regalis unctio; quia per huiusC modi benedictiones non ordinantur aliqui ad dispēsationem diuinorum sacramentorum, sicut per benedictiones ordinis.

Articvlvs IIII.

Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd forma huius sacramenti in conuenienD ter in litera exprimatur, quia sacramenta efficaciam habent ex forma, sed efficacia sacramentorum est ex uirtute diuina, quæ in eis secretius operatur salutē, ergo in forma huius sacramenti debere fieri mentio de uirtute diuina per inuocationem Trinitatis, sicut in alijs sacramentis.

¶2 Pręt. Imperare est eius, qui habet authoritatem, sed authoritas non residet apud eum, qui sacramenta dispensat, sed ministerium tantum, ergo non deberet uti imperatiuo modo, ut diceret sic, Agite, uel accipite hoc, uel illud, uel aliquid huiusmodi.

¶3 Præt. In forma sacramenti non debet fieri mentio nisi de illis, quæ sunt de essentia sacramēti, sed usus potestatis receptæ nō est de essētia sacramēti huius, sed consequitur ad ipsum, ergo non debet de eo fieri mentio in forma huius sacramenti.

¶4 Præt. Omnia sacramenta ordināt ad æternā remunerationē sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione, ergo nec in forma huius sacramenti deberet de ea fieri mētio, sicut cum dicit. Habiturus partem, si fideliter &c.

tum. §. Tunc nihil &c. Nam quamuis ordo non exprimat aliquod &c. ut in textu.

¶NOT. Quòd in quolibet ordine conferendo reperiatur materiale elementum, patet à diffinitione supra art. 2. per ly signaculum quoddam. Per hoc enim significatur signum exterius uisibile, quod hic elemētum uocatur. Patebit & infrà ar. 5. ubi assignabitur, materiam inueniri in quolibet ordine. Talis. n. materia pro elemento accipitur.

2m de conclusione. Ergo ordo ℞. in Angelis repertus: non, in hominibus ecclesiasticis. §. Tunc nihil, &c. Nam de ratione sacramenti est, quod detur cum signo uisibili, secundū conformitatem scilicet ad hominem, cuius modus est per uisibilia manuduci in cognitionem inuisibilium. 3. par. q. 60. ar. 4. talis autē uisibilis manuductio nō attenditur in ordine reperto in Angelis.

¶NOT. Pro pleniori notitia dictorū in responso uide de cognitione Angelorum 1. par. q. 54. usq; inclusiuè ad q. 58. & de ordine in Angelis uide eo. 1 par. q. 108 & 109.

3m de maiori ita. ℞. quantum ad benedictionem, seu aliquam consecrationem: non, quantum ad finem benedictionis, seu cōsecrationis. §. Tunc nihil &c. Cōsecratio. n. seu benedictio pręcisè, hoc est, sine alia cōsideratione addita, non constituit ordinem ecclesiasticum (& in hoc decipitur arguens credendo contrarium:) sed consecratio, seu benedictio, qua ordinantur aliqui ad dispensationem sacramentorum.

¶NOT. Confirmatur hoc ex Apostolo 1. Corin. 4. qui uolens ostendere se, & alios coapostolos ueros esse cōstitutos in ordine, dixit; Sic nos existimat homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Non enim sufficit ad suum propositū dicere ly ministros Dei, nisi addidisset ly & dispensatores mysteriorum Dei. Vnde patet: quòd consecratio, qua quis constituitur minister Dei, est in plus; quàm sic consecratio, qua quis constituitur dispensator mysteriorum Dei. Hinc non est mirum, quòd benedictio seu consecratio, Regum constituit illos in esse ministros Christi (iuxta illud Rom. 13. minister. n. Dei tibi est in bonum:) non autem in esse dispensatores mysteriorū Dei: & per consequens, quòd illa benedictio, seu consecratio nō est sacramentum. Quò contrà, cōsecratio in proposito nostro, cùm constituat in utroque esse, est sacramentum: non quia formaliter constituat in primo esse, sed quia in secundo.

APPENDIX.

1 EX articulo habes primo: quomodo per rationē interimas hæresim Lutheri (Prat. Lutherani) dicentis: ordo sacer nō est ecclesiæ sacramentum. Item Valdensium (ut refert Guido) fortissimam & Lutheri, dicentium: ordinis sacramentū nihil aliud esse, quàm ritum quendam eligendi cōcionatorem in ecclesia. Et, ordinis sacramentum quid sit ecclesiam ignorare. Et ordinis sacramentum figmentum esse ex hominibus natum, nihil de re ecclesiastica, & de sacramento intelligentibus. Vt. n. patet

Volūtac p san. Eccl. contra hę ret. &c.

A contra hos oēs errores pugnat articulus pñs, ipsosq; expugnat.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas meritò prædictos errores damnari à Concil. Flor. in Decreto Eugenij IIII. Armen. dato Ecclesiasticorum sacramentorum ueritatem pro ipsorum Armenorū, tàm præsentiū, quàm futurorum, doctrina faciliori sub hac breuissima redigim⁹ formula. Nouæ legis septē sunt sacramenta, videlicet. Baptismus, confirmatio, eucharistia, pęnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimoniū. Hęc ibi. Quātæ autē laudis honorisq; & libertatis pro ueritate dicenda (vt interim sileā de infallibilitate decretorū eius, alijsq; concilijs legitimis generalibus cō.) Concilium illud Florentinū dignū sit: vnde Cardinalē Bessarionē Græcum, qui fuit præsens, supra. q. 17 ar. 1. appen. Item à Papa Leone X. dum in sua bulla cōtra errores Lutheri dānat illū: uide supra q. 1. ar. 1. appen. addendo pro cōplemento maiori. q. 24. ar. 1. appen. Item à Gregorio IX. dum uniuersaliter cōdemnat totā phalangam Valdensiū, seu, Pauperū de Lugduno, seu Inzabbatatorum, de qua dānatione habuisti suprà. Itē à concil. Tridē. sess. 7. de sacramētis, can. 1. Siquis dixerit: sacramenta nouæ legis esse plura uel pauciora, quàm septē, uidelicet, baptismū, confirmationē, eucharistiam, pœnitentiam, extremā unctionē, ordinē, & matrimoniū: aut etiā aliquod horum septem non esse uerè & propriè sacramentum. Anathema sit. Hęc ibi. Item sess. 23. can. 3. Siquis dixerit ordinem, siue sacram ordinationem non esse uerè & propriè sacramentum à Christo institutum; uel esse figmētum quoddam humanum excogitatum à uiris rerum ecclesiasticarum imperitis: aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros uerbi Dei, & sacramentorum. Anathema sit. Hæc ibi. Item à &c. vt supra à q. 19. ar. 3. appen. vbi diffusè tractatur canonicè de Romana ecclesia, & eius fide. Item à &c. vt q. 17. art. 1. appen. & q. 20. ar. 1. Coroll. post ad primum. Item alibi passim supra vt q. 19 arc. 4. appen. q. 26. art. 3. appen. q. 24. art. 1. appen. & multis alijs locis. Item à Papa Lucio. 3. de hæret. c. ad abolendā.

Distin. 24. lib. 4. Sēt.

E ¶Tertio habes: quomodo per rationē ostendas prædicta patrum, pro quanto ordinem decernunt esse sacramentum, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶Quartò habes: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur. 4

QVAEST. XXXIIII. ART. IIII.

CONCL. In forma ordinis exprimitur usus ordinis per actum, qui imperatus: & exprimitur traductio potestatis per imperatiuum modum. 138

¶Corollarium. Quasi ergo ad articuli titulum correspondenter dicit: quòd forma huius sacramenti cōuenienter exprimitur. Hoc autem sequi ex conclusione textus, melius patebit inspicienti, consideranti, ac intelligenti eiusdem conclusionis probationem sequentem.

¶PROB. Quia potentiæ notificantur per actus, & potestas à potestate traducitur.

¶NOT.

¶NOT. Quasi dicat probatio, ordo dicit potentiam, seu potestatem; cum hoc sacramentum principaliter consistat in potestate. Conuenienter igitur forma ordinis exprimitur per potentiam, quæ quo ad causam sui, uel efficientem, uel finalem consideranda est. Si quantum ad primum consideretur, tunc dicemus, quod potestas traducitur ex potestate: si quantum ad secundum, tunc dicemus, quod potestas illa facit hunc, vel hunc actum, (quia potestas ostiarij est ad claudendum ostia ecclesiæ; Lectoris ad legendum prophetias; & sic de cæteris; ut exprimitur in suis formis ordinum) Ad designandum primum, dicitur in probatione ly potestas à potestate traducitur: ad designandum secundum dicitur ibi ly potentiæ notificantur per actus. Dices ergo ex his correspondenter ad titulum articuli: forma illa huic sacramento est conueniens, in qua exprimitur traductio potestatis à potestate, ac eius usus: & in forma ista posita in litera exprimitur traductio potestatis à potestate, necnon potestatis usus, siue actus. Vnde propter exprimendum primum in forma dicitur ly accipe, vel huiusmodi: & propter secundum, dicitur ly imponendi manus super energumenum; & huiusmodi.

concl.

RESPONDEO, Dicendum, quod hoc sacramentum principaliter consistit in potestate tradita: potestas autem à potestate traducitur, sicut simile ex simili, & iterum potestas per usum innotescit, quia potentiæ notificantur per actus, & ideo in forma ordinis exprimitur usus ordinis per actum qui imperatur; & exprimitur traductio potestatis per imperatiuum modum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quòd alia sacramenta non ordinantur principaliter ad effectum similem potestati, per quam sacramenta dispensantur, sicut hoc sacramentum, & ideo in hoc sacramento est quasi quædam communicatio uniuoca: unde in alijs sacramentis exprimitur aliquid

H

1^m de minori. Ex virtute, diuina. R. tanquam ex causa analoga, non, vniuoca. S. Tunc nihil &c. Nam in forma huius sacramenti posita in litera Magistri, attenditur causa uniuoca, vt exprimatur. Sciunt enim omnes illam causam analogam, scilicet virtutem diuinam esse efficacem super sacramenta, sed non sciunt omnes istam uniuocam (scilicet potestatem conferentis ordinem) esse inibi efficacem suo modo, idest, actiuè ministerialiter. Et ideo magis quodammodo propter hominum notitiam necessarium fuit exprimere in illis literæ formis potestatem, quàm uirtutem diuinam.

¶NOT. 1. Aduerte: quòd licet duo exprimantur in forma, quæ duo in conclusione præmissa habentur: tamen forma principaliter stat in vno, s. in traductione potestatis: quæ quidem traductio importatur in illo imperatiuo modo, accipe, & huiusmodi. Cum igitur dicit responsum de causa uniuoca expressa intendit principaliter de prædicta traductione. Vnde in omnibus formis mentio fit de traductione illa per ly accipe, & huiusmodi.

NOT. 2^a. Aduerte quòd non sine causa D. Tho. mouens articulum dicit ly in litera. Non enim de forma huius sacramenti quacunque vult inquirere, an conuenienter exprimatur: sed de forma huius, quæ solummodo exprimitur in litera Magistri.

Notandum diligenter.

Et hoc congruenter intendit: quoniam vt expositor magistri se habet, & ad expositorem, textum considerare, pertinet. Modò in formis expressis à magistro non fit mentio aperta de uirtute Trinitatis: sed tantum de traductione potestatis, & eius usu. Nõ enim exprimit magister, nisi formas ostiarij, lectoris, & exorcistæ. Id annotauerim, vt præferrem textum ab instantiis superfluis, quibus posset impeti ab aliquo minus intelligente sensum S. Doctoris. Diceret enim, quòd in forma sacerdotij fit mentio expressa de inuocatione Trinitatis, ut in appen. & in multis de ly in nomine Domini. Sed neque iste, neque alter similis, attingeret propositum S. Thomæ.

¶NOT. 3^a. Cùm dicitur in textu responsalis, quòd in aliis sacramentis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis, intelligitur vt plurimum, non autem absolutè. Nam licet in baptismo, confirmatione, extrema vnctione exprimatur aliquid ex parte diuinæ uirtutis, & in eucharistia etiam, inquantum uerba consecratiua sunt uerba Christi: tamen in pœnitentia non exprimitur, cum forma pœnitentiæ sacramenti sit, ego absoluo te. Vbi patet, quod virtus diuina non exprimitur, sed tantum persona ministri in ly ego, & pœnitentis in ly te, & actus ministri in ly absoluo. Si tamen loquamur de sensu formæ huius implicito, dicemus, quod etiam hac in forma fit mentio de uirtute diuina. Nam minister vt

Mentio diuinæ uirtutis quo in sacramentis.

F minister, causam principalem, cuius minister est, importat: & consequenter in ly ego absoluo, subintelligitur Deus & actus Dei: cum Deus sit causa principaliter absoluens. Verùm in hoc sensu verificaretur uniuersaliter illa propositio textualis, scilicet ly in aliis sacramentis &c. Quod dico de confessione, intellige etiam de matrimonio, eo scilicet modo, quo Apostolus Ephes. 5. de matrimonio loquens, dixit ly Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in ecclesia, & Christus Matt. 19. & Mar. 10. dicit ly quod Deus coniunxit, homo non separet.

ex parte diuinæ uirtutis, cui effectus sacramenti assimilatur, non autem in hoc sacramento: quamuis enim in Episcopo, qui est minister huius sacramenti, non sit authoritas respectu constitutionis huius sacramenti, tamen habet aliquam authoritatem respectu potestatis ordinis,

G

quæ confertur per ipsum, inquantum à sua potestate deriuatur. Et per hoc patet solutio ad 2m.

AD 3m dicendum, quòd usus potestatis est effectus potestatis à genere causæ efficientis, & sic non habet quòd in definitione ordinis ponatur, sed est quodammodo causa in genere causæ finalis, & ideo secundum hanc rationem poni potest in definitione ordinis.

¶Tamen. Ly non autem in hoc sacramento. Scilicet exprimitur aliquid ex parte uirtutis diuinæ. In hoc sacramento, inquam, secundum formas in litera à Magistro narratas: uel comparatiuè loquendo ad alia sacramenta. Non. n. sic uniuersaliter in hoc sacramento pro omnibus ordinibus fit mentio de diuina uirtute, sicut in aliis (vt diximus.) Hæc patebunt melius, cùm in appen. seq. referentur formæ singulorum ordinum.

¶Ly In hoc sacramento est, quasi quædam communicatio uniuoca. Verbi gratia. Ordinatus ab Episcopo habet potestatem celebrandi missam, & pari uirtute consecrandi corpus Christi, sicut Episcopus. non tamen potest ex hoc conferre ordines, nec confirmationem. Ergo potestas deriuata in ipso ordinato est similis, quasi uniuocè, potestati ordinantis. Dicitur ly uniuocè, quia pari ratione (hæc est diffinitio uniuocorum, ut patet in prædicamentis) potest facere quædam, quæ dicta sunt: & dicitur ly quasi, quia non potest quædam facere, quæ etiam dicta sunt. Hinc est, quod in articulo sequenti corp. dicitur, ly spiritualis potestas deriuatur ab eo, qui sacramentum dat, sicut potestas imperfecta à perfecta. Per quod dictum significatur id, quod nunc diximus.

I

¶NOT. Quò ad illam propositionem maiorem argumenti huius primi, scilicet sacramenta efficaciam habent ex forma, & dictio, quod huiusmodi efficaciam habent ex forma quantum ad sensum, etiam implicatè sumpta (vt trahitur ex præmissa not. 3.) & videto diligenter articulum sequen. in corp. vt efficaciam ex forma haberi cognoscas (vt hic dicitur.) Sed non ex ista solum.

2^m de maiori. Authoritatem. R. vel excellentiæ, vel ministerialem. S. Tunc nihil &c. Nam licet authoritas excellentiæ non resideat apud eum, qui sacramenta dispensat (vt arguitur: & dicitur 3. par. q. 64. art. 4.) tamen authoritas ministerialis apud eum residet. Et sic imperat tanquam habens authoritatem, non minister, non, ut primus agens.

¶NOT. Authoritas excellentiæ in textu, dicitur authoritas respectu constitutionis huius sacramenti: & authoritas ministerialis dicitur ibi authoritas Episcopi respectu potestatis ordinis, quæ confertur per ipsum. Huiusmodi uerba textus ponuntur in hoc responsi primi à ly quamuis &c. quæ etiam deseruiunt

X

pro solutione ad hoc secundum. Vnde in textu post omnia pertinentia ad responsum primum dicendum est Et per hoc patet solutio ad secundum. Id quod ab impressoribus, uel à nescio quo, & sua incuria relictum est.

Pro textu (vt erat) corrigendo.

3^m de maiori. Vsus potestatis. q. ut effectus potestatis, negatur, non, ut causa aliqualis in genere finis S. Tunc nihil. &c. Cùm enim finis sit de essentia eorum, quæ sunt ad finem, inquantum ista respiciunt finem ab eo regulantur dependent, & ad illum ordinantur (in signum huius ista non essent ad finem, si tolleretur finis.) sequitur patenter: quod usus potestatis receptæ, ut est causa quodammodo finalis, sit de essentia sacramenti huius.

¶NOT. Vsus potestatis receptæ est id, ad quod ordinatur quodammodo potestas residens in Episcopo dante: eo. s. modo, quo unaquæque res est propter suam operationem. Et ideo in textu dicitur, quod est quasi quodammodo causa in genere causæ finalis. Rursum. Vsus potestatis receptæ (ut patet naturali sequela) post dantis potestatem subsequitur. Inquantum ergo pote-

Vsus potestatis receptæ in duplici genere est.

potestas recepta actualiter producitur à potestate dantis, sic est A effectus ipsius consequẽs: in quantum vero potestas recepta mo ues intentionem dantis potestatem, ad hoc ut actualiter produ cat seipsam, sic est causa finalis. Ita q; primò mouetur intentio ipsius dantis ad producendum potestatem receptam: & postea dãs potestatem actualiter producit eãdem, a qua prius mouebatur sua intentio ad id. Est ergo potestas recepta prius in genere causæ finalis; quam sit in genere effectus. Assimilatur ergo argumentum hoc, & responsũ argumento illi: & responso super dictum Arist. Ly potentiæ distinguuntur, seu diffiniuntur per actus, & hi per obiecta: ut habes prima par q. 77. ar. 3. Vide tu ibi, & per applicationem uis[?] ... utrũque locum melius penetrabis.

4^m illatio conclusionis.

Ergo nec, &c. *dist. 24. parag. A. & B. ℞ negatur illatio. S. Nam maior rõ est: q; ponatur aliquid pertinens ad æternã remunerationẽ in forma sacramenti ordinis. quam in formis aliorũ sacramẽtorũ.

¶ NOT. 1ª. Diximus, q; ordo sacramẽtum est gradus eminens; & consequenter, q; ponit ordinatum in aliquo eminenti gradu. Vnde fit: q; ordinatus quanto in altiori gradu ponitur, tanto in periculo maiori uer- *Al. ad eũ satur (iuxta B. August. in Regula) Et ideo talis indiget grandiori motiuo ad hoc; ut se præseruet à casu, in cuius periculo stat; id quod & annotauit Psalmus 85 ibi; Custodi Dñe animam meã qm̃ sanctus sum. Grandius verò motiuũ magisque ad hoc accomodatum, nõ est: quàm rememoratio Cordialis uitæ æternæ. Hinc est illa rõ maior q; de uita æterna mentio potius dẽc fieri in sacramento ordinis, quã in alijs in tam eminenti gradu non constituentib. Ad hæc nota illud, qđ Apostolus 1. Thim. 5. de hominib. ordinatis dicit, Qui bene præsunt duplici honore E digni habeantur, maxime q laborant in uerbo, & doctrina; & 3. Qui bene ministrauerint gradũ bonũ sibi acqrẽt, & multã fiduciã in Chro. Hæc nunquam dixit de habentibus alta sacramenta. Quis ẽ ille bonus gradus? & ille duplex honor? Aureola spũalis q̃ dat bonis ministris uerbi Dei. Et rõ, cum huic sacramẽtorũ, secundũ qđ attendit magna sciẽtia) iuxta illud Osee. 4 qa tu sciẽtiã repulisti; & ego repellã te, ne sacerdotio fungaris mihi) debeat ut aureola spũalis mõ pdicto mõ mirũ, q; in forma eius fiat mentio de æterna retributione potius, quàm in aliorũ formis.

Scientia clericis valdè necessaria.

¶ NOT. 2ª Ly habitutus partẽ si fideliter &c. (id qđ est mẽtio æternæ retributionis) ponit in forma Lectorũ: & ex hoc intelligis melius; q; ministris uerbũ Dei honor spũalis debet, ut in no. 1. Quid aũt sit fideliter dispẽsare uerbũ Dei, uide diffusius in scholijs nostris sup Cõpend. ũ Theologicæ ueritatis B. Alberti Magni li. 5. c. 43. Pro nunc breuiter scito; q; dispensare fideliter uerbũ Dei, seu scripturam sacram, est dispensare illud secundum sen-

fideliter dispẽsa[n]sa verbũ Dei.

sum sanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ est mater, & magistra omnium catholicorum. Ad hanc enim solam pertinet iudicare de vero sensu, & interpretatione scripturarum sanctarum, & decidere ea, quæ sunt fidei. 2. 2. q. 1. ar. 10. Concil. Trid. sess. 4 Decret. de ædit. & usu sacr. lib.

ARTICVLVS V.

Vtrum hoc sacramentum habeat materiam.

AD QVINTVM sic procedit. Videtur q; hoc sacramentum non habeat materiam: qa in omni h sacramento quod habet materiam, uirtus operans in sacramento est in materia, sed in rebus materialibus, quæ hic adhibentur, sicut sunt claues, & candelabra, & huiusmodi, non videtur esse aliqua uirtus sanctificandi, ergo non habet materiam.

¶ 2 Præt. In isto sacramento cõfertur plenitudo gratiæ septiformis, ut in litera ·dr̃, sicut in Cõfirmatione, sed materia cõfirmationis præexigit sanctificationẽ, cum h ergo ea quæ in hoc sacramento uidentur esse materialia, non sint præsanctificata, uidetur q; non sint materia sacramenti huius:

3 ¶ Præt. In quolibet sacramento habente h materiam requirit cõtactus materiæ ad eũ, qui suscipit sacramẽtũ, sed ut à qbusdã dr̃, cõtactus dictorum materialiũ ab eo* qui suscipit sacramentũ, nõ est de necessitate sacramenti, sed solũ porrectio, ergo prædictæ res materiales nõ sunt materia hmõi sacramenti.

SED CONTRA est, quia omne sacramentum consistit in rebus & in uerbis, sed res in quolibet sacramento sunt materia ipsi°, ergo, & res, quæ in hoc sacramento adhibentur, sunt materia huius sacramenti.

Præ. Plus requiritur ad dispẽsandum sacramenta quã ad suscipiendũ sacramẽta sed Baptis- B mus in quo datur potestas ad suscipiendum sacramenta, indiget materia, ergo, & ordo, in quo datur potestas ad ea dispẽsanda.

RESPON. Dicendum, quòd materia in sacramentis exterius adhibita, significat uirtutẽ in sacramẽtis agentẽ ex extrinseco omnino aduenire, unde cum effectus proprius hmõi sacramenti, scilicet character, non percipiatur ex aliqua ope- C ratione ipsius, qui ad sacramẽtum accedit, sicut in pœnitentia, sed omnino ex extrinseco adueniat, ᵐ competit ei materiam habere, ⁿ tamẽ diuersimode ab alijs sacramentis, quæ materiam habent, quia hoc qđ in sacramento cõfertur in alijs sacramentis deriuatur tantum à Deo, non a ministro, qui sacramentũ dispẽsat, sed illud, qđ in sacramẽto tradit̃, scilicet spi- D ritualis potestas, deriuatur etiã ab eo, qui sacramentum dat, sicut potestas imperfecta a perfecta, & ideo efficacia aliorum sacramentorum principaliter consistit in materia, quæ uirtutem diuinam habet, & significat, & continet, ex sanctificatio

¶ NOT. 3ª. Responsum hoc ad 4^m. arg. ex magna detestabilique negligentia quorundam, decideras è libro: quod ẽ osq; hodie ibi non cõparet. Vnde non est p̃ceptu D. Thomæ sumendũ illud, quod nos respõdimus: sed quandocũque inuentum fuerit, apponendũ Hæc paucula pro cautela lectoris dicta sint, nè ceruix equina p̃ humano capite sumatur; qđ maximæ insipientiæ meæ ac p̃sumptuosis esset, h id ipsum intrudere uoluissem. 4. Sent. d. t. §. D.

APPENDIX.

EX articul. habes. 1 ¶ Primò: quõ per rationẽ ostendas me- Vtil. p̃ S. Ecc. ad Intio esse insinuatũ à tellig. &c. Concil. Flor. q; forma huius sacramenti est conueniens. Hoc aũt insinuatũ fuit in De- concil. m cret. Armen dato, qñ sexto loco de sacram. dixit. Forma sacerdotij est talis Accipe potestatem offerendi sacrificiũ In ecclesia pro uiuis & mortuis, in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Et sic de aliorum ordinum formis, prout in Pontificali Romano latã cõtinetur. Hæc ibi. pro eo* ultimo dicto sciẽdum: q; in quodã Pontificali antiquo Romano sic iacẽt formæ. Formæ ordinum. Ostiariorum. Sic agite; quasi reddituri Deo rõnem pro his rebus, quæ his clauib. recluduntur. Lectorum. Accipite: & estote uerbi Dei relatores, habituri, si fideliter, & utiliter impleueritis officium uestrum, partem cũ his, qui bũ Dei ministrauerũt ab initio Exorcistarũ Accipite, & cõmẽdate memoriæ, & habete potestatẽ imponẽdi manũ* sup Energumenos, siue baptizatos, siue Cathechuminos. Accolitorũ. Accipite ceroferariũ, cũ cereo, & sciatis uos ad accẽdẽda ecclesiæ luminaria mãcipatos; in noĩe dñi. Itẽ. Accipite urceolũ; ad suggerẽdũ uinũ, & aquã, in eucharistiã sãguinis Chr̃i; in noĩe dñi. Subdiaconorũ. Videte, cuiusmodi ministeriũ uobis tradit̃: idẽ uos ammoneo, ut ita uos exhibeatis, q; Deo placere possitis. Diaconorũ. Accipite potestatẽ legẽdi euãgeliũ in ecclesia Dei, tã p̃ uiuis, q̃ pro defunctis; in noĩe dñi. Hæc ibi. Itẽ Insinuatũ à Cõcil. Carthag. 4. c. 7. de forma exorcistæ; c. 8, de forma Lectoris; ca. 9. de forma ostiarij: & recitãẽ hmõi in Decr. d. 23. c. exorcista. c. lector. c. ostiarij. ¶ Scdò habes: quõ p̃dicta Patrũ, p̃ q̃to I forma ordinis ponũt & traductionẽ potestatis à potestate (Hæc traductio sẽp intelligit̃ 2 ly Accipe, ly Accipite, ly Age, ly agite, ly uobis tradit̃,) & usũ potestatis receptæ (ut ibi patet,) & intelligas & p̃bes & defendas. ¶ Ter 3 tiò uides: quõ ex ijs uicisti Ang. doc. hæc & declarari & cõsolidet.

QVÆST. XXXIIII. ART. V.

CONCLVS. 1ª. Competit huic sacramento habere materiam. 159

¶ PROB.

¶PROB. Quia effectus proprius huius sacramenti; scilicet character, ex extrinseco omnino aduenit: & materia in sacramentis exterius adhibita est signum; quod uirtus in sacramentis agens, ex extrinseco omninò adueniat:

CONCL. 2ª. Materia huius sacramenti adhibetur magis ad determinandum potestatem, quæ traditur particulariter ab habente eam complete; quam ad potestatem causandam.

¶Corollarium. Ergo materia ordinis diuersimodè se habet in hoc sacramento & in alijs. Nam in alijs materia ad causandũ effectum ipsorum sacramentorũ adhibetur (puta aqua baptismi ad causandũ mũditiã exteriorẽ & interiorem & sic de alijs); hic autem ad determinandum illud, quod causatur ab alio (puta a potestate existente in Episcopo. Determinat nãque ad quem usum datur potestas ab Episcopo ei, qui ordinatur (ut patet ex formis in præcedenti appen. narratis. Quando enim Episcopus porrigit istam materiam, scilicet urceolum Accolyto, dicens; ad suggerendum uinum, & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi: tunc manifeste demonstrat, ad quem usum ordinetur illa materia, quam tradit, Et sic de cæteris. *concl. 2*

¶NOT. Quũ in textu dr ly diuersimode ab alijs sacramentis, quæ materiã hñt; hoc intelligitur per modũ declarationis dictum esse, non per modũ limitationis exclusiuæ. Non.n.per ly quæ hñt materiã intẽdit dicere qd aliqua hñt materiã excludẽdo quędã alia, quasi non habentia illam: sed intendit declarare se loqui de sacramentis, quatenus habent materiam. Rursus. Quando dicit ly efficacia aliorum sacramentorum principaliter consistit in materia, non intendit absolutè; sed comparatiue ad materiam ordinis. Absolute enim efficacia sacramentorum principaliter consistit, non in materia, sed in forma. art. 4. argum. 1. Cæterum comparando materiam ordinis ad materiam aliorum sacramentorum penès causalitatem, dicimus quòd efficacia aliorum consistit principaliter in suæ materia, quod non sic est de materia ordinis; cum adhibeatur non ad causandum, sed ad determinandum (ut habet conclusio. *Sensus textuales qui ueri.*

¶PROB. Quia materia competit usui potestatis

¶NOT. Puta claues traditæ ostiario competunt huic usui, scilicet clausioni ostiorum, urceolus huic usui, scilicet declaratione aquæ, & uini: & sic de cæteris. Cùm ergo usus potestatis sequatur eam, tanquam effectus eius, sequitur quòd si materia competit usui potestatis, non causet sed magis determinet receptam potestatem. Dixi ly tanquam effectus eius ad differentiam alterius sensus, in quo usus potestatis est quodammodo causa finalis (ut ar. 4. ad tertium declaratur:) in quo sensu non loquimur nunc.

1m de maiori. In omni sacramento Ŗ aliqua ab ordine. §. Tunc nihil contra: ut patet ex conclusione præmissa, & declaratis.

2m illatio tota cõclusionis Cum ergo ea quæ &c. Ŗ. negatur illatio. §. loquendo scilicet de materia determinante, non causante: ut conclusio secunda docuit. Tunc nihil &c. Nam diuersimodè in alijs sacramentis se habet materia, & hic (ut in corp. & propter hoc materia aliorum sanctificationem requirit, non autẽ huius. Vide textum.

3m de maiori Materiam. Ŗ. in qua consistit efficacia ad causandum; non, quæ adhibetur ad determinãdum potius, quàm ad causandum. §. Tunc nihil &c. Quia enim potestas ordinis accipitur à ministro, & non à materia &c. ut in textu. usque exclusiue ad ly tamen.

¶NOT. Per hanc primam responsionem non affirmat sanctus Thomas, quod tactus materiæ sit de essentia sacramenti; quãuis dicat quòd porrectio materiæ sit magis de essentia eius. Alioquin, si affirmaret tunc absolute, quod tactus esset necessarius ad sacramentum hoc suscipiendum, non adderet secundũ responsum; de quo mox. Vnde illa locutio comparatiua textus *An tactus porrectorum ab Epis.*

ne per ministerium adhibita: sed efficacia huiusmodi sacramenti principaliter residet penes eum, qui sacramentum dispensat: materia autem adhibetur magis ad determinãdum potestatem, quæ traditur particulariter ab habente eam cõplete, quàm ad potestatem causandum: quod patet ex hoc quod materia competit usui potestatis.

Et per hoc patet solutio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quod materia in alijs sacramentis oportet sanctificari propter uirtutem quam continet, sed non est ita in proposito.

AD TERTIVM dicendum, quod sustinendo illud dictum, ex dictis apparet causa eius; quia enim potestas ordinis accipitur à ministro, sed non à materia, ideo porrectio materiæ magis est de essentia sacramẽti quam tactus, tamen ipsa uerba formæ uidentur ostendere, quòd tactus materię sit de essentia sacramenti, quia dicitur, Accipite hoc, uel illud

accipienda est quantum ad iudicium hominum aliquorum: sit necessarius pro ordine. non quantum ad ueritatem præcisè secundum se. Quasi apertè dicatur. Porrectio materiæ ab hominibus pluribus tanquam euidentius quid, iudicatus esse de essentia sacramenti, quam tactus. Quid autem iuxta opinionem propriam sentiat sanctus Doctor de tactu porrectorum ecce.

Item de minori; A quibusdã dicitur. Ŗ. sed minus probabiliter. §. Probabilius enim est; quòd tactus rerũ porrectarum ab Episcopo sit de essentia sacramenti: quæ maior probabilitas uerbis formæ fundatur. Vide in textu responsum secundum, ly tamen ipsa uerba &c. *In corp. art.* *respon. 2.*

¶NOT. 1ª. Vide modestiam authoris qui licet per hoc secũdum responsum insinuet propriam opinionem suam esse, quod contactus materię sit necessarius, seu de essentia sacramenti: tamen utitur ly uidentur ostendere: quasi dicat non præfero meam opinionem opinioni dictorum in argumento; sed ad uerba ipsa formæ me refero quæ opinionem hanc prædictorum opinioni ante ferre se, innuunt. Et certè uera ly Accipite hoc; uel illud, denotare uidetur, necessarium esse contactum; præsertim cùm ecclesia nihil agat frustra; quod tamen uideretur, si dicendo ly accipite non intenderet contactum recipientis tanquam necessarium; iuxta conformitatem ad materiæ grauitatem de qua agitur: cuius grauitas est imprimere characterem. in cuius impressione principalis cardo huius sacramenti uersatur. Vnde grauitas materiæ. i. character tunc imprimendus, non uidetur pati; quod intentio ecclesiæ de tactu sit ceu de re non necessaria. Quòd si tanta grauitas non esset in materia, de qua tunc agitur; posset facilius de intentione solummodo utiliori quippiam affirmari. Accedit ad hæc Concil. Flor. quod satis fauere uidetur opinioni S. Doctoris, quod scilicet tactus materiæ porrectæ ab Episcopo sit necessarius; dum in loco allegando in appen. sequen. utitur nomine porrectionis, dationis, traditionis, assignationis, materialium rerum. Ad consummatam enim porrectionem, dationem, traditionem assignationem requiri uidetur actualis receptio rei porrectæ, datæ, traditæ, assignatæ, sicut & ad consummatos alios contractus; & actio tunc dicitur consummata, quãdo recipitur in patiente. Non uidetur autem negandum imò nec dubitandum: quod uerba conciliorum sint accipienda in positiuo, & consummato, significato.

¶NOT. 2ª. Memento semper ueniendo ad praticam, tangentes quæ porriguntur: ut à scrupulis superuenituris de possibili te præserues. In practica enim non est sistendum in opinionibus huius, uel illius Doctoris: sed tutior uia, tanquam regia, procedendum est. Quòd si forsan non teugeris; non audeo affirmare irritam esse consecrationem illam tui, uel non impressum esse characterem; ex quo nec Concilium nec San Doctorem uideo, opinionem contrariam apertè damnare. In hoc ergo & in alijs huiusmodi, sequaris regulam uniuersalem, maxime in practica; quæ est. Tene certum, & dimitte incertum.

APPENDIX.

EX articul. habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum esse à Concil. Flor. quod ordo habet materiam. Insinuatum autem est hoc quando in Decret. Armen. dat. Eugenius Quarto ipso Concil. approbante dixit. Sextum est sacramentum ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo. Hæc ibi. Item a Conc. Trid. sess. 23. cap. 3. Per sacram ordinationem, quæ uerbis & signis exterioribus perficitur. Hęc ibi. Signa autem illa exteriora esse materiam uidimus nunc ex Concilio Flor. Puta calicis porrectionem urceoli, &c. Videat. 4. appen. Nam in formis illis importatur etiam materia. *Vell. q. 8. Ecc. ad Intellig. &c.*

¶Secundò habes: quomodo per rationem dicta patrum, pro 2

quanto

quanto ordinem insinuunt habere materiam, & intelligat, & probes, & defendas,

¶Tertio habes: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

A gratia gratum faciente congruè facere nõ potest: 2. Quia gratia gratum faciens datur in baptismo ad hoc, ut homo dignè fiat susceptiuus sacramentorum (à fortiori ergo, supple tu datur in ordine; ut dignè fiat dispensator illorum.

¶NOT. Primam partem illius primi antecedentis hypotetici (scilicet cuicunqua datur potẽtia aliqua diuinitus, dantur ẽt illa per quæ executio illius potentię potest congruè fieri) demõstrant esse uerã multa loca scripturarũ, & speciatim authoritas Apostoli 2. Corin. 3. Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Quasi dicat, Deus nos elegit ad ministrationem noui testamenti: & propter hoc fecit nos idoneos. i. dedit nobis idoneitatẽ, qua congruè possemus exequi tale ministerium. Illius autẽ antecedentis declaratio quædam est, etiam factum circa Beatum Petrum Apostolum. Quia enim Petro Christus conferebat potẽtiam ad dirigendum omnes alios in fide recta: idẽ in subsidium eius, ut scilicet dignè exequeretur regimen prædictum, addidit orationem suam dicens: Ego rogaui pro te Petre, ut non deficiat fides tua; ad hoc scilicet, ut alios congruè confirmare posis. Hanc intentionem insinnauit ibi textus quando post ly ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua: statim subdidit ly tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.

† 3. p. q. 62. art. 1. ad 1. Magister li. 4. Sent. dist. 24 S. A. * Mag. st. 4. senten. distin. 1. † B.

QVÆST. XXXV. ART. I.

QVAESTIO XXXV.

De effectu huius sacramenti, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de effectu huius sacri.

Circa quod quęruntur quinque.

Primo, Vtrum in sacramento gratia conferatur.

Secundo, Vtrum imprimatur character.

Tertio, Vtrum character ordinis præsupponat characterẽ baptismalem.

Quarto, Vtrum præsupponat characterem confirmationis.

Quinto, Vtrum character unius ordinis, præsupponat characterem alterius.

ARTICVLVS I.

Vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramento ordinis non conferatur gratum faciens, quia communiter dicitur, quòd sacramentum ordinis ordinatur contra defectũ ignorantiæ, [h] sed contra ignorantiam non datur gratia gratum faciens, sed gratia gratis data, qui gratia gratum faciens magis respicit affectum, ergo in hoc sacramento ordinis nõ datur gratia gratum faciens.

¶2 Præt. Ordo distinctionem importat: sed mẽbra ecclesię nõ distinguuntur per gratiam gratum facientem, sed secundum gratiam gratis datam, de qua dicitur. 1. Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt, ergo in ordine non datur gratia gratum faciens.

¶3 Pręt. Nulla causa [h] præsupponit effectum suum, sed in eo, qui accedit ad ordines, præsupponitur gratia, per quam fit idoneus ad executionem ordinis, ergo talis gratia non confertur in collatione ordinis.

SED CONTRA. † Sacramenta nouę legis efficiunt, quod figurant, sed ordo per numerum sep-

B tenariũ significat septem dona Spiritussancti, ut in litera dicitur, ergo dona Spiritussancti, quæ non sunt sine gratia gratum faciente, in ordine dantur.

Præt. Ordo est sacramentum nouæ legis, sed in in definitione talis sacramẽti ponitur * ut causa gratiæ existat, ergo causat gratiam in suscipiente.

RESPONDEO, Dicendum, quòd Dei perfecta sunt opera, ut di-

C citur Deut. 32. & ideo cuicunque datur potentia aliqua diuinitus, dantur ea, per quæ executio illius potentiæ potest cõgrue fieri & hoc etiam in naturalibus patet: quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animę possunt exire in actus suos nisi sit defectus ex parte materiæ: sicut autem gratia gratum faciẽs est necessaria ad hoc quòd homo digne sacramen-

D ta recipiat: ita etiam ad hoc quòd homo digne sacramenta dispenset, & ideo sicut in baptismo per quem fit homo susceptiuus aliorum sacramentorum datur gratia gratum faciens, ita in [m] sacramento ordinis, * per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem [n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ordo datur non in

E remedium unius personæ, sed totius ecclesiæ; unde quod dicitur contra ignorantiam dari, non est intelligendum ita, quòd per susceptionem ordinis pellatur ignorantia in suscipiente, sed quia suscipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

AD 2[m] dicendum, quòd quàmuis dona gratiæ gratum facientis communia sint oĩbus membris ecclesiæ, tamẽ illorũ

CONCL. In sacramento ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem, datur gratia gratũ faciens.

¶Examen. Ly per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem. Istud est, & quædam declaratio sacramenti ordinis, & quædam probatio conclusionis huius, scilicet, quòd in tali sacramẽto datur gratia gratum faciens. Quasi dicatur pro primo: quid est sacramentum ordinis? Et declaretur sic; Est sacramentum illud, per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem. Quasi & dicatur pro secundo: quare gratia gratum faciens confertur in sacramento ordinis? Et respondeatur sic; quia sacramentum est, per quod homo ordinatur ad aliorũ sacramentorum dispensationem. Tamẽ quoniam restat difficultas, quomodo de necessitate ad hoc dictum (scilicet per sacramentum ordinis homo ordinatur ad aliorum sacramẽtorum dispensationem) sequatur, quòd per hoc sacramẽtum detur homini gratia gratũ faciens: ideo probatio sequens additur, quæ quidem probabit consequentiam hanc, dictum illud tanquam manifestũ præsupponendo.

Descrip. ordinis.

140 Tho. ubi sup. art. 2. q. 1. & seq.

¶PROB. 1. Quia cuicunque datur potentia aliqua diuinitus, datur etiam illa, per quæ executio illius potentiæ potest congruè fieri (ut patet, tum ex Deutero. 32. Dei perfecta, &c tum à fortiori ex naturalibus, ut in textu;) & per sacramentũ ordinis datur homini potentia ad dispensandum alia sacramẽta hoc fuit in conclusione dictum;) quã dispẽsationem sine

1[m] de maiori ignorantiæ. pro plebis: non, ordinem suscipientis. S. ut patet in textu. Tunc nihil &c. Nam de plebe nunc non quærimus, an scilicet ei detur gratia gratum faciens per hoc, quòd aliquis singularis homo ordinatur: sed quęrimus, an gratia ipsa detur suscipienti ordinem. Vnde argumentum non solum non infringit, sed nec attingit, conclusionis intentum: immo digreditur extra propositum, quia procedit ex ignorantia sensus uert maioris propositionis illius in argumento adductæ.

*Aug. lib. 2. contra Cresc. ca. 11. 10. 7.

actus donorum, secundum quę attẽditur distinctio in membris ecclesiæ, idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit, quæ quidẽ sine gratia gratũ faciente esse non potest.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ad idoneam exequutionem ordinũ, nõ sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens, ut sicut illi, qui ordinem suscipiunt, super plebem T constituũtur gradu ordinis, ita T & superiores sint merito sanctitatis; & ideo præexigitur gratia, quę sufficiebat ad hoc, quod digne connumerentur in plebe Christi, sed confertur in ipsa susceptione ordinis amplius gratię munus, per quod ad maiora reddantur idonei.

¶NOT. Ex dictis potes uidere, quàm verior sit illa opinio secunda, q. 17. ar. 3 ad secundum narrata contra primam. Et nota: quòd illud dictum in primo responsi (scilicet ordo datur non in remedium unius personæ, sed totius ecclesiæ) est confirmatum a concilio Floren. in decr. Arm. dat. sic. Horum duo ultima ad totius ecclesiæ regimen, multiplicationemque ordinata sunt. Hęc ibi. Per ly horum, intellige sacramentorum; per ly duo ultima, ordinẽ & matrimonium.

2m de minori. Secundam gratiam gratis datam. &c. cuius actus non potest idoneè fieri sine gratia gratum faciente. § Tunc nihil &c. immo, stante hac glosa uerissima, sequitur oppositum conclusionis argumẽti, uidelicet quod in ordine detur gratia gratum faciens.

¶NOT. Quòd actus donorum gratiæ gratis datæ non possint idoneè fieri sine gratia gratum faciente, confirmatur ex 1. cor. 13. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam factus sum &c. i. nihil mihi ad uitam æ- H ternam prodest. Quia uidelicet illud linguarum donum tunc idoneè non exequor. Nota etiam, ꝙ per ly dona gratiæ gratũ facientis communia sunt omnibus membris ecclesiæ, non vult dicere D. Thomas illud, quod sæpius negat, quòd uidelicet soli in gratia Dei existentes sint membra ecclesiæ. sed vult affirmare id, quod prædicerat argumentum 1. ꝙ scilicet membra ecclesiæ non distinguuntur per gratiam gratum facientem. Vnde, quasi concedendo hoc dictum arguentis, proponit ly quamuis. Opponet fortè quis dicens: membrorum ecclesię aliqua sunt in gratia, aliqua non; ergo membra ecclesiæ distinguuntur per gratiam gratum facientem. Sed huic, negando consequentiam, respondebitur: ꝙ sua oppositio procedit ex eo, quod non intelligit textum. Non enim sensus eius est, ꝙ membra ecclesiæ non distinguantur in occulto per gratiam gratum facientem (quem sensum accipit hic opponens:) sed uerus sensus est, ꝙ per gratiam I prædictam non distinguuntur apertè, sicut distinguuntur per gratiam gratis datam. In cuius signum euidens est in textu, aduersatiua coniunctio ly, Sed.

3m maior. Nulla causa præsupponit effectum suum. Rx. secundum gradum illum quo causat ipsum in eo, secundũ gradum aliũ § Tunc nihil &c. Licet n. in illo, qui accedit ad sacramentũ ordinis, præsupponatur gratia gratum faciens secundum modum, quo possit dignè ordinem suscipere: tamen non præsupponitur secundum gradum illum, quo causatur ab ordine suscepto: Accedenti enim sufficit esse in gratia; sed iam eidem suscipienti ordinem augetur gratia illa.

¶NOT. 1a. Quòd gratia non est idẽ, quod augmentum gratiæ: sed prius est, deinde augetur: ideò gratia iam existens in aliquo antequã ordinetur: nõ facit, ꝙ sacramentũ ordinis amplius grati iã, seu augmentũ gratiæ præexistentis non causet. Ergo sensus tituli, qñ quęsitũ est, an ordo conferret gratiam, erat non de gratia quomodocunque, sed de magno gradu gratiæ, seu de gratia K ampliori: & sic etiam conclusio test, ut deus intelligens.

¶NOT. 2a. Argumentum præsens simile est illi dicto Io. 14. Si diligitis me, mandata mea seruate: & ego rogabo patrẽ, & alium paraclitũ dabit uobis. Vbi uides, ꝙ non promittit alium paraclitum discipulis, nisi prædiligentibus seipsum. Clarũ est, ꝙ non poterant eum diligere sine Spiritu sancto habito. Quomodo igitur ipsis iã habentibus Spiritũ sanctũ promittit aliũ paraclitum, qui est idẽ, quod Spiritus sanctus. Intelligitur: ꝙ habentibus in uno gradu Spiritum sanctum promittit eundẽ in alio gradu, hoc est in maiori. Quasi diceret: aliũ paraclitũ. i. paraclitum in alio gradu, uel (quod in idẽ redit) aliũ gradum paracliti. Sic ergo in proposito nostro. Accedenti ad ordinem in gratia ordo ipse confert aliam gratiam. i. alium gradum gratiæ.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem interimas hæresim Lutheri (Prat. Lutherani) dicentis: ꝙ ordo nõ confert gratiam.

Vrdi. p. 5. Eccl. contra &c. 1

¶Secundò habes: quõ per rationem ostendas hanc hæresim meritò condemnari à scripturis 1. Timoth 4. Noli negligere gratiã, quæ data est tibi per prophetiam cũ impositione manuum presbyterij. Hanc Apostoli autoritatem Concilium Trid. sess. 14. de sacr. ordi. allegat ad propositum eorum qui suscipiunt ordinem. Ex quo mani me confirmatur: ꝙ Apostolus ibi intelligat, ꝙ gratia confertur per sacramentum ordinis. Item 2. Timo. 1. Admoneo te; ut resuscites gratiam Dei quæ est in te per impositionem manuũ mearum. Item à Concil. Trid. sess. 7. de sacram. can. 6. Siquis dixerit sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quã significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre &c. Anathema sit. Et can. 7. Siquis dixerit: non dari gratiam per huiusmodi sacramẽta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus. Anathema sit. & can 8. Siquis dixerit: per ipsa noua legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, &c. Anathema sit. Hæc ibi. Modò ab eodem ibi canon. 1. inter alia sacramenta nouæ legis enumerabatur ordo. Item ab eod. sess. 23. cap. 3. Cum scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & patrum unanimi consensu, perspicuum sit: ꝙ sacram ordinationem, quæ uerbis & signis exterioribus perficitur gratiam conferre: dubitare nemo debet, ordinem esse uerè & propriè unum ex septem sanctæ ecclesiæ sacramentis. Hæc ibi. Ecce ꝙ & scripturæ testimonium, & Apostolica traditio, & patrum unanimis consensus stant pro ueritate ista: quòd scilicet sacra ordinatio confert gratiam: & cõsequenter omnia ista hæc damnant Lutheranam hæresim illam. Item sess. ead. canon. 4. Siquis dixerit: per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, &c. Anathema sit. Hæc ibi. Item ab Eugenio IIII. sacro approbante concilio Florent. in Decret. Armen. dat. Sextum est sacramentum ordinis &c. Effectus huius est augmentũ gratię: ut quis sit idoneus Christi minister. Itẽ à Conc. Senonensi in decretis fidei, Decreto. 10. cap. de sacramento ordinis. Quosdam itaque Christus sacerdotes instituit quibus sui corporis potestatem cõmisit: tunc quidem cum instituto sui corporis & sanguinis sacramento, hoc, facite inquit, in meam commemorationem mystici uerò cum posteaquàm in discipulos insufflasset, Accipite, inquit, Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Quibus palàm euadit in susceptione ordinis conferri gratiam. Rectè igitur Timotheũ Paulus admonet: ut non negligat gratiam, quæ data est ei, cum impositione manuum presbyterij, sed eam resuscitet potius. Hæc ibi. Item ab eod. Eugenio in decret. eod. Nouæ legis septem sunt sacramenta, scilicet; baptismus, confirmatio, eucharistia, pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Quæ multum à sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam: sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant. Hæc uero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt. Hæc ibi.

Conc. Trid. sess. 23. ca. 4. sess. 7. de sacr. in genere can. 9.

¶Tertiò habes: quomodo per rationẽ prædictã paratũ, pro quãto ordinẽ dñt conferre grãm, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrũ in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in G sacramento ordinis non imprimatur character quantum ad omnes ordines: quia ordinis character est quædam spiritualis potestas, sed quidam ordines nõ ordinantur nisi ad quosdam actus corporales, scilicet, ostiarij uel acolyti, ergo in eis non imprimitur character.

¶2 Præt. Omnis character est indelebilis, ergo per characterẽ homo ponit in tali statu quo non possit recedere, sed illi, qui

QVAEST. XXXV. ART. II.

CONCL. Oportet quòd in omnibus character imprimatur. 4

¶NOT. Prædicta conclusio multum iuuatur à Concil. Flor. in Decret. supra toties nominato, de sacramentis: ut appen. sequen. tertio loco patebit. Ex consequenti igitur opiniones in textu reprobatæ non uidentur dici posse amplius opiniones, sed errores; & nunc post concilium prorsus insustentabiles. A eo responso. Quòd tibi, pro exemplo sit, ad similem exuberantiam utilitatis ubique heuriendā ex dictis eiusdē. Nā tibi semel quasi pro semper, aperuisse uiam ad hoc sat mihi est.

habēt aliquos ordines possunt licite redire ad laicatum, ergo nō imprimitur character in omnibus ordinibus.

¶ 3 Præt. Per characterē homo ascribitur ad aliquid sacrū dandū, uel ad suscipiendū: sed ad susceptionē sacramentorū homo sufficienter ordinatur per characterem baptismalē, dispensator autem sacramentorum non constituitur aliquis, nisi in ordine sacerdotali, ergo in alijs ordinibus non imprimitur character.

SED CONTRA, Omne sacramentum, in quo non imprimitur character, est iterabile, sed nullus ordo est iterabilis, ergo in quolibet ordine imprimitur character.

¶ Præt. Character est signum distinctiuum, sed in quolibet ordine est aliqua distinctio, ergo quilibet ordo imprimit characterem.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio, uel fuit. Quidam enim dixerūt, quòd in solo ordine sacerdotali character imprimitur, sed hoc non est uerum, quia actum diaconi nullus potest exercere licite, nisi diaconus, & ita patet quòd habet aliquam specialem potestatem in dispensatione sacramentorum, quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt quòd in sacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil est, quia per quemlibet ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispensationem. Vnde cum character sit signū distinctiuum ab alijs, oportet quòd in omnibus character imprimatur, cuius ēt signū est, quòd perpetuo manēt, & nūquam iterantur. Et hæc est tertia opinio, quæ communior est.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quilibet ordo, uel habet actum circa ipsum sacramentū, uel ordinat ad sacramentorum dispensationē, sicut ostiarij habent actum admittendi homines ad diuinorum sacramentorum inspectionē, & sic de alijs, & ideo in omnibus requiritur spiritualis potestas.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quantumcumque homo ad laicatum se transferat, semper tamē manet i eo character, quod patet ex hoc quòd si ad clericatum reuertatur, non iterum ordinem, quem habuerat, suscipit.

AD TERTIVM dicendū, sicut ad primum.

Telem sanctæ Ecclesiæ sententiam forsan à Spiritu sancto specialiter actus præcognoscens Angelicus Doctor, ob hoc in ista conclusione non (vt aliquando solet) simpliciter uerū expressit, nec cum ly ui det, sed cū ly oportet.

¶PROB. Quia per quemlibet ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispensationem (ut patebit q. 37. ar. 2.) & character est signum distinctiuum ab alijs: 2. Quia nunquam iteratur aliquis ordo) siue maior, siue minor.)

Greg. li. 2. apis. 3c. & hī in Dec. d. 68. c. si. cat semel

¶Corollarium. Ergo ex probatione tum prima, tum secunda reijcitur falsitas duarum opinionum (si tamen hodiè dicendæ sint opiniones) in textu narratarū. Dixi ly tamen hodie dicēdæ sint opiniones: propterea quòd Concil. Flor. uidetur sentire contrarium, ut in appē seq. adducetur.

1m de maiori

Spiritualis potestas.

℞. uel immediate circa sacramenta existens, uel mediate. §. Tunc nihil &c. Nam licet ordines ostiariatus, & acolytatus ordinentur immediatè ad quosdam actus corporeles, ut ad claudendū ostia, & ferendū urceolos: tñ mediantib. his corporeis actib. ad sacramentorū dispensationem, respectum quendam habēt. Vt. n. dicitur q. 37. ar. 2. corp. si ostiarius per clausionē excludit infideles ab inspectione diuinorum sacramentorū: & acolytus mediante urceolo præparat materiam ad conficiendum sacramentum altaris.

¶NOT. Ex hoc loco patet quòd res secundum se corporalis, ut considerata in ordine ad finem spiritualem, potest dici spiritualis. Hinc ergo patet quò oratio uocalis possit meritò dici quodam spiritualis; similiter & ritus corporei, ac ceremoniæ ecclesiasticæ, & huiusmodi alia. Quando ergo adoramus patrem talibus rebus, ut ad spiritum ordinatis, tūc adoramus eum in spiritu & ueritate Ioan. 4. Nam reuera, secundum talem relationē, sunt spirituales res: quoniam à fine denominatur maximè unūquodque: ita ut furans, ut mœchetur potius (secundum Philosophum etiam) dicendus sit mœchus, quā fur. Ob hoc, Apostolus, tanquam dicta & responsum præmissum confirmans, orationes uocales aliquādo uocat spirituales Ephes. 5 dicens loquentes uobis metipsis in hymnis & canticis spiritualib. Simili ergo modo te regulabis, secundum præmissum responsum, in prædictis alijsque huiusmodi, puta adorandis imaginibus, altaribus adornandis, pulsatione campanarum, portatione crucium, accensione candelarum, &c. & obstrues os loquentium iniqua dicentium, quòd ista non sunt spiritualia. Vide quantam utilitatem efficiat Angelicus Doctor dogmatibus ecclesiasticis, & quā perniciem ecclesiæ sanctæ aduersarijs, solummodo hoc uno responso.

Côtra calumniatores ritu ecclesiasticorū

Vtilissima ecclesiæ et particula doctrina S. Th.

2m cōsequentia prima.

Ergo per characterem &c. ℞. negatur consequentia. §. Nam aliud est redire ad laicatum post susceptos minores ordines: aliud est characterem illorum minorum ordinum nō perpetuo durare. Quorum primū concedimus, & aliqñ ē factū: 2m. uerò negamus omnino, & núquā fuit nec est nec erit factibile. In signū huius quòd illi laici uolūt redire ad clericatū (puta mortua illorum prima vxore) & ordinari, nunquam reiterant super eos ordines minores prohabitos, sed cū dispensatione promouentur ad maiores.

concil. m

¶NOT. Ostenderūt summi Pontifices, quòd præeminentia ordinum minorū remanet in clericis illis ad laicatum, etiam cum coniugio reuersis, quā illis (dummodò seruentur ea, quæ supra q. 24. ar. 1. ex ipsis Pōtificib. annotata sūt) priuilegium personale clericorū, quod est de non inijciendis uiolentis manib. in illos, conseruetū esse uoluerunt. Vide etiam ibi supra loco citato: & priuilegium aliud, s. reale. s. rerum à gabellis &c. reseruatarū ēt quòque conseruari easdem ab ipsis Pontificibus conspicies. Ex his ergo Pontificum dictis confirmatur responsum.

*Aug. li. 2 côtra ep. Par. c. 13. & de bapt. côt donat. lib. 1. c. 1.

3m de maiori

Aliquid sacrū dādū. ℞. vel mediatè uel immediatè. §. Tunc nihil &c. ut patet ex ad primum.

¶NOT. Dare immediate aliquod sacrum. i. sacramentum, conuenit sacerdotibus: mediatè autem cæteris ordinatis, inquātum alij ordinantur ad aliquo modo ministrandum sacerdotibus. De hoc uide pulchram declarationem textualem & diffusam q. 37. ar. 2.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ex abūdanti interimas hæresim Lutheri (Pretcol. Lutherani) dicētis characterem in nullo imprimi sacramento. Item, eum iniuria Doctorum, addentis characterem sacramentalem esse merū nouorum theologistarum figmentum. Vt enim patet, articulus iste a sancto Doctore motus militat plusquam sufficienter contra prædictos errores, & præuales.

Vel. p. S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, hos meritò damnatos à Concil. Flor. in illo decret. Armen. in principio de sacramentis. Inter hæc sacramenta tria sunt baptismus, confirmatio, & ordo, quę characterem, i. spirituale quoddā signum à cæteris distinctiuum, imprimunt in aīa indelebile: unde in eadem psona non reiterantur. Hæc ibi. Itē à Concil. Trid. sess. 7. de sacramentis can. 9 Siquis dixerit in trib. sacramentis baptismo. s. confirmatione, & ordine non imprimi characterē in aīa, hoc

est signum quoddam spirituale & indelebile: unde ea iterari nõ possunt. Anathema sit. Hæc ibi. Item ab eodem sess. 23. c. 4. Quoniam uerò in sacramento ordinis, sicut in baptismo, & cõfirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest; meritò sancta synodus damnat eorum sententiam, qui asserũt noui testamenti sacerdotes temporariã tantũmodò potestatem habere; & semel ritè ordinatos iterũ laicos effici posse, si uerbũ Dei ministeriũ non exerceant. Hæc ibi. Et can. 4. Si quis dixerit: per sacram unctionem non imprimi characterem, vel eum qui sacerdos semel fuit laicũ rursus fieri posse. Anathema sit. Hæc ibi; ubi & can. 3. præmiserat; Si quis dixerit: ordinem, siue sacram ordinationem esse figmentũ quoddam humanum, ex cogitatum à uiris rerum ecclesiasticarũ imperitis. Anathema sit. Hæc ibi. Ecce quod ordo imprimit characterem, & quod dicere sic, non est figmentũ humanum: ut ex cõnexione canonũ duorum postremorũ patet. Item à Papa Gregorio IX. ad Archiepiscopum Barasi. scribente. Eos, qui extra tempora statuta sacros ord'nes receperunt, characterem non est dubium recepisse; quos pro transgressiõe huiusmodi primo eis pœnitentia imposita competenti sustinere poteris in susceptis ordinibus ministrare. Hæc ibi. & recitant de tempor. ordin. Consultationi. Vide quod character non imprimitur ex figmento nouorum, sed neque ueterum theologistarum (ut uerbis Lutheri ipsummet confod'amus;) imò quod neq; ex statuto ecclesiæ. Alioquin iste transgrediens ecclesiæ statuta tempora, quoad ordinationem, non recepisset characterem: quod est contra Gregorium ibi. Et si character esset figmentum; quõ uirtute eius, eius contra statutum ecclesiæ recepti, ueraciter executio ordinum administraretur? Hoc tñ dicit Gregorius. Ex ui ergo sacramenti procedit character ipse: & consequenter ex institutione diuina; & consequenter aliquod uerum est, ipsumq; dicere figmentum, est summa blasphemia. Itẽ ab Apostolo Ephes. 4. Nolite contristare spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Non est. In die quo baptizati estis. Ecce quod secundum Apostolũ, quod omnis utiq; nõ est, character res aliqua est, & in sacramento aliquo datur. Nam ly signati, characterem latinè dicit: quoniam secundum concilia superius adducta character est signum per aliquod sacramentum datum. Græce namque dr character, quod latinè sonat signum. De re igitur cum habeamus ex Apostolo testimonium non est; quod circa quæstiones & pugnas uerborum (contra docti nam eiusdem 1. Tim. 6.) laguea mus. Quinimò & uerbum characteris habemus ex Apostolo tr̃ed latinè. Quòd si de Doctoribus præter Apostolos, loquatur Lutherus: ecce. Augustinus, qui plus mille annis præcesserat Lutherũ scribens Donatistæ presbitero epistola. 204. utitur noie characteris sic. Et uos oues Christi estis, characterem dominicum portatis in sacramento, quod accepistis. Hæc ibi: & recitatur. 23. q. 4. Displicet. Item ille ipse de baptis. li. 5. c. 20. Habere, & dare, & accipere baptismi sacramentum satis ecclesiæ catholicæ pastorib. eluaris & ouem, quæ foris errabat, & dominicum characterem foris acceperat, uenientem ad Christianæ unitatis salutem corrigi ab errore; characterem in dominicũ in ea cognosci potius, quàm improbari, quàmquidem ipsum characterem multilupi, & lupis infigunt, uerumtamen ad illam ouem, quæ ex multis una est, non pertinent. Hæc ibi: & recitantur de consecr. distin. 4. Quõ. Ecce quot uicib. in tam breui spatio D. Aug. plusquam millenerius characterem uerbis expressissimis nominat. Itẽ damnent à quibuscunq; iteratio sacramentorum non admittitur. Ob hoc. n. non iteranda sunt quia characterem imprimunt ita ut se inuicem consequã-

Charactẽris impſſio ē ex ui sacramẽti de iure diuino.

ARTICVLVS III.

Vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod character ordinis non præsupponat characterem baptismalem; quia per characterem ordinis homo efficitur dispensator sacramentorum, per characterem baptismalem susceptiuus eorundem, sed potestas[h] actiua non præsupponit de necessitate passiuam, quia potest esse sine ea, sicut patet in Deo, ergo character ordinis nõ præsupponit de necessitate characterem baptismalem.

G

¶ 2 Præt. Potest contingere, quod aliquis non sit baptizatus, qui se baptizatum existimat probabiliter, si ergo talis ad ordines accedat, non consequetur characterem ordinis, si character ordinis præsupponit characterem baptismalem, & sic ea quæ faciet, uel in consecratione, uel in absolutione, nihil erunt, [h] & in hoc ecclesia decipietur, quod est inconueniens.

SED CONTRA, Baptismus est ianua sacramentorum, ergo cũ ordo sit quoddam sacramentũ, præsupponit baptismum.

H

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd nihil potest aliquis accipere, cuius receptiuam potentiam non habet, per characterem autem baptismalem efficitur homo receptiuus aliorum sacramentorum unde, qui characterem baptismalem non habet, nullum alterum sacramentum recipere potest, & sic [m] character ordinis baptismalem characterem præsupponit [n].

Reus ista duo, scilicet, non iterari posse sacramentum, & imprimere characterem. A Concilio igitur Carthaginensi. 3. c. 38 damnatus Lutherus, dum ait. Placuit quod etiam in Capuensi plenaria synodo uidetur statutum, quod non liceat, fieri rebaptizationes, neque reordinationes. Hæc ibi: & recitantur passim de cõsecr. distin. 4. Non licet. Item à Concilio Terraconensi. Dictũ est nobis; quod quidam de plebe, bis, uel ter, uel eò amplius (Episcopis ignorantibus tamen) confirmentur ab eisdem: unde uisum est nobis eandem confirmationẽ, sicut nec baptisma iterari minimè debere. Hæc illud; & recitantur de consecr. dist. 4.

¶ Tertiò habes, quõ per rationem ostendas, meritò esse insinuatum à Cõc. Florẽ in decret. Armeo data, quod singuli ordines characteres singulos imprimunt. Insinuatum autem, hoc est esse quando de sacramentis in principio ait; quod ordo characterem imprimit. Et sexto loco subdit; Sextũ sacramentum est ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo. Sicut præsbiteratus traditur per calicis cum uino & pateræ cum pane porrectionẽ: diaconatus uerò per libri Euangeliorum dationẽ: subdiaconatus per calicis uacui, cum patena uacua superposita traditionẽ, & similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium. Hæc ibi. Vbi prudens lector, connectẽdo principium illud sexto loco, ad literam cõspiciet, quod de mente concilii innuitur, quod quilibet ordo singillatim characterẽ cãt. Si. n. ordo characterẽ imprimit (ut dñ in principio) & præsbiteratus ordo traditur per &c. ergo ordo præsbiteratus imprimit characterem. Itẽ si diaconatus ordo per libri etc. ergo diaconatus aliam characterẽ numero cum sit alius ordo numero imprimit. Alioqn uel ordo si imprimeret characterẽ, uel præsbiteratus ordo esset idẽ cũ ordine diaconatus, aut concilium diminutè, et quasi frustra locutum fuisset dicendo ly ordo characterem imprimit. Nesciremus. n. tunc, de quo ordine loqueretur; cũ sint plures numeraliter, et non singuli (secũdũ contrarias opiniones) imprimãt. Debuisset ergo non dicere ly ordo imprimit; sed ly ordo talis imprimit. Quo quid absurdius in ecclesia sancta Dei, quàm priuatos homines uelle corrigere plenariũ Conciliũ, aut illud diminutionis, uel quasi frustratoriæ locutionis arguere: præsertim quã de pertinentib. ad fidem decreta statuit, atque promulgat? Standũ igitur ad illam synodo. Quòd uerò dicit de præsbiteratus, et diaconatus, ordine: de reliquis et omnibus idem sentiendum est: quã synodus ipsa simili modo locutionis utitur (ut patet ibi supra.) ¶ Quartò habes: quõ per rationem prædicta patrum, pro quanto characterem ordinis imprimi à singulis ordinib. propriũ nouũs, et intelligas, et probes, et defendas. ¶ Quintò uides: quõ ea iis uicissim Angelica doctrina præseos, et declaretur et consolidetur.

I

K

4

5

concl. m.

Singuli ordines singulos imprimunt characteres.

QVAEST. XXXV. ART. III.

CONCLVS. Character ordinis baptismalem characterem præsupponit. 142

¶ Exameo 1 y præsupponit. Scilicet de necessitate sacramenti et non tantum præcepti. Hoc est, nihil reciperet à sacramento ordinis is, qui non baptizatus ordinaretur: ultra quod etiam, si scienter hoc faceret peccaret mortaliter. Vbi responsionem ad 2m. cum corollar. et ar. seq. corp.

¶ Exam. Ly characterem baptismalem Hoc est; quod ille talis baptizatus secundũ formã Euangelij. Vnde dicendo ly characterem baptismalem, plus dicit; quam si dixisset, quòd sit baptizatus. Potest enim quis esse baptizatus, et non esse præsbitersũ ordi-

ordinetur: quia tunc prius non fuerat baptizatus secundũ for- A mam euangelij, & consequenter characterem baptismalem nõ fuerat consecutus. Vide circa hoc appen. sequu. cap. Veniens. ibi enim comperies, quendam baptizatum, sed non secundum formam Euangelij, fuisse iubente Innocentio Papa baptizatum nouiter & ordinatũ.

¶ PROB. Quia per baptismalem characterem fit homo receptiuus aliorum sacramentorum: & nullus recipere potest aliqd, nisi habeat potentiam passiuam ad recipiendum illud (omnia patent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in eo, qui habet potentiam actiuam à se, potẽtia actiua nõ pſupponit passiuã, sed in eo, qui hẽt potẽtiã actiuã ab altero, præexigit ad potentiã actiuam potentia passiua, quæ recipere possit potentiam actiuam. B

AD SECVNDVM dicendum, quòd talis si ad sacerdotiũ pmoueatur, non est sacerdos, nec cõficere potest nec absoluere in foro poenitentiali. Vnde secundum Canones debet iterato baptizari, & ordinari, & si etiam in episcopum promoueat̃, illi, quos ordinat, nõ habent ordinem: sed tamen pie credi potest quòd quantum ad ultimos effectus sacramentorum, summus Sacerdos suppleret defectum, & quòd nõ permitteret hoc ita latere, ecclesiæ posset periculum imminere.

1m de minori

Potestas actiua. &c. existens in aliquo à seipso: non existens in aliquo ab altero. §. Tunc nihil &c. Nam licet character ordinis dicat potentiam actiuam (ut arguitur) tamen illa potestas non inest homini ordinato à semetipso: sed ab altero. Non enim potest quis ordinare seipsum, cum nullus in se habeat iurisdictionem q. 20. art. 3. & q. 22. art. 4. neque aliquis ordinatus, in ordine ecclesiastico constitutus, nascitur. Oportet ergo, si iste uelit habere ordinem, qui est potẽtia actiua; vt recipiat illum ab alio: & consequenter quòd habeat potentiam passiuam. i. potentiã ad recipiendum illum. Hæc uerò potentia passiua character baptismalis est.

¶ *Corollarium*. Ergo, cum huiusmodi character baptismalis sit potentia passiua, & ille ordinis sit actiua, assimilatur, & p hoc quasi naturaliter apprehenditur, hæc doctrina philosophico dicto: scilicet potentia est prior, quàm actus in uno & eodem, (licet non in diuersis.) Vt putà; prius lignum potest igniri, quàm actualiter igniatur: & uniuersaliter materia potest recipere formam hanc prius, quàm actualiter recipiat. Sic in proposito igitur: vt facile patet consideranti, & benè applicanti, secundum prædicta.

2m de secunda consequentia. Nihil erunt, & in hoc ecclesia decipietur. q. nisi suppleatur aliundè. §. Tunc nihil &c. Concedimus enim secundum textum ea, quæ dicuntur: sed cum hoc dicimus, quòd piè credi potest, quòd summus sacerdos quantũ ad utrumque, ne dispendium salutis contingat, suppleat. Vide literam.

¶ *Corollarium*. Ex ui ergo sacramenti, cum in hoc nullum sit, neq; in talem non baptizatum imprimitur character, neq; gratia ei datur. Ergo si talis fieret Episcopus, & ordinaret alios: hi non essent ordinati: siue ignoranter, siue scienter, hoc contingeret. Si tamen ignoranter per ignorantiam inuincibilem nõ peccaret ille, qui sic ignoraret: secus autem si scienter, uel per ignorantiam crassam aut affectatam.

¶ Examen. Ly quantum ad ultimos effectus. Scilicet gratiã gratum facientem, & consequenter meritum in operibus in gratia illa factis, & salutem æternam, si tamen perseuerarat semper in illa gratia & in illa ignorantia inuincibili de suo baptismate. Ergo per ly quantum ad ultimos innuit quòd primus effectus scilicet character, non suppleretur à summo sacerdote: non quia non possit, sed quia regulas suas de sacramentis (secundũ quid decet) ordinatè seruari vult.

Vltimi effectus ordinis.

¶ NOT. Diligenter aduertas, quòd in textu non dr̃ simpliciter, summum sacerdotem non permissurum hoc latere: sed dicitur non permissurum, ita quòd ecclesiæ posset periculum imminere. Ad tempus enim permisisse ipsum, tale quid, expertum est (vt in appen. sequen. dicetur, ex cap. Veniens.) sed nunquàm credendum est ipsum in dispendium ecclesiæ suæ, uniuersalis maximè permissurum: & hoc propter bonitatem suam, & orationis, quatenus homo est, pro ea factæ Lucæ 22. reuerentiam. Piè enim tenendum est: quod illa oratio, scilicet rogaui pro te, ut non deficiat fides tua intelligatur etiam proportionaliter de quocunq; alio pręsertim magno periculo spirituali, ne uidelicet ecclesiæ contingat.

APPENDIX.

1 EX articulo habes primo: quomodo per rationẽ vt in radice, interimas hæresim Albigensium (Alfonsus Castren. ad hær.) dicentium: baptismum omninò respuendum esse, & ordo in ecclesia esse non posset contra superius dicta q. 34. ar. 1. in tex. & appen. Vnde & iste & articulus, ille pugnant cõtra hæresim prædictã, eamq; utiliter explodũt tùm ratione, tùm canonica sanctione si iungas appendicem.

Virtus ꝑ fas Eccl. contra hę ret. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas meritò hęresim illam damnari à scriptura Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Albigenses ergo dum baptismum respuendum esse docent, homines ab introitu regni cęlestis abigunt. Item à Concilio Triden. sess. 7. de baptis. can. 5. Si quis dixerit, baptismum liberũ esse, hoc est, non necessarium ad salutem; Anathema sit. Item can. 2. Si quis dixerit aquam ueram & naturalem non esse de necessitate baptismi, atque ideò uerba illa Domini nostri, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, ad metaphoram aliquam detorserit: Anathema sit. Hæc ibi. Vide. 3. par. q. 66. ar. 1. & 2. appen. 2

3 ¶ Tertio habes: quomodo per rationẽ ostendas meritò esse dictum à summis Pontificibus, & à Cõcilijs, quòd character ordinis de necessitate præsupponit characterem baptismalem; & consequenter q̃ pdictã hæresim Albigensiũ, quasi ex altiori loco tela projiciendo, condemnant. A summis Pontificibus insinuatum fuit illud: quando ab Eugenio IIII. sacro approbante concilio Florentino in decret. Armen. dato, fuit dictum. Primũ omnium sacramentorũ locum tenet baptismus, quod uitę spiritualis ianua est: per ipsum enim membra Christi, & de corpore efficimur ecclesiæ. Hæc ibi. Quomodo ergo characterem ordinis Christi recipere poterant: si membra Christi adhuc non sunt? Et quomodo ministri ecclesiæ esse possunt non baptizati: si adhuc non sunt de corpore ecclesiæ? Item; quãdo à Siricio Papa in epistola. 1. ad Himerium Tarracon. Episc. cap. 9. ait. Quicunq; itaq; se ecclesiæ uouit obsequijs à sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorũ debet ministerio sociari, &c. & cap. 10. Qui uerò iam grandæuus melioris propositi conuersatione prouocatus, ex laico ad sacrã militiã peruenire festinat, desiderij sui fructũ non aliter obtinebit: nisi eo, quo baptizatur, tempore statim lectorum, aut exorcistarum numero societur. Hæc ibi: & recitantur dist. 77. Quicunq; itaq; Vide: quòd de baptismo præmittendo ante sacram militiam. i. ordinationẽ semper meminit Siricius. Simile statutũ habes ab Inno. I. in epist. 24. ad Synodũ Toletanã c. 5. Item; qñ à concilio Trid. sess. 6. cap. 14. dictũ fuit, q̃ pœnitentia aptè nuncupata est secunda tabula post naufragiũ. Cuius rõnem assignans subdit. Etenim pro ijs q post baptismũ in peccata labuntur, Christus sacramentum instituit pœnitentiæ. Hæc ibi. Vbi patet ex ratione reddita: q̃ baptismus aptè dr̃ prima tabula. Qđ clarius iuncta glosa hr̃ de pœnit. dis. 1. secunda post naufragiũ item; Quando à Concilio Niceno statutum est, sic. Si quis confugerit ad Ecclesiam catholicã de Paulianistis, & Cataphrygis; statutũ est rebaptizari eos oĩno debere. Si qui uerò clerici erant apud eos: siquidem inculpati fuerint, & irreprehensibiles rebaptizãdi sunt; & rursus ab epo ecclesiæ catholicæ ordinent̃. Hęc illud: & recitaut̃ 1. q. 1. Vnde patent duo: Et q̃ ordinati ante baptismũ ritè collatũ non recipiunt ordinis characterẽ, & q̃ t. p. nõ baptizati ordinantes alios non tradunt eis ordinẽ, p qđ S. Thomæ tale dictũ, in resp. ad secundũ, confirmat̃. Itẽ; qñ à Concilio apud Cõpendium celebrato sic sancitum est. Si quis præsbyter ordinatus deprehẽderit, se nõ esse baptizatũ; baptizet̃. & iterũ ordinet̃. Hæc illud: Et recitant̃, de presbyt. nõ baptiz. c. 1. Itẽ; qñ ab Innoc. 3. ad Epm Ferrar. dictũ est. Veniens ad Apostolicã sedẽ. i. lator præsentiũ nobis exposuit, q̃ cũ ad gradũ sacerdotij ascendisset, cõperit tandẽ, q̃ nõ fuerit secũdũ formã Euangelij baptizatus. Vnde nos eũ ritè fecimus baptizari. &c. Mandamus, quatenus ipsum p singulos ordines vsq; ad sacerdotiũ promouere procures. Hæc ille. Et recitant̃, de presb. nõ bapt. c. 3. Ex hoc nota q̃ nõ sufficit esse baptizatũ (nã ille lator fuit, ut innuit, baptizatus aliquo mõ) sed oportet esse baptizatum secundum formam euangelij, ad hoc, ut ordo teneat.

¶ Quartò habes: quò p rõnem antedictã Patrum, pro quanto characterem baptismi statuunt characteri ordinis præsupponẽdum, & intelligas & probes & tuearis. ¶ Quintò uides: quò ex ijs uic. sim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidet. 4

143 CONCL. De congruitate character ordinis characterem confirmationis præsupponit, & non de necessitate.

¶NOT. Cum ista conclusio habeat duas partes, vt patet; probabitur primò secunda: secundò prima; vt textui cõformemur.

¶PROB. Quia (ly non de necessitate) non est confirmationis; q facíat, accedentem ad ordines esse susceptiuũ (rũm hoc fit baptismi. art. 3.) Quia (ly de congruitate character &c.) omnis perfectio, per quam aliquis reddit idoneus ad executionem ordinis, de congruitate requirit an tè: & unũ de istis est, ut accedens ad ordines sit confirmatus.

1m de maiori

Sicut mediũ præsupponit primum, ita ultimum præsupponit medium. ℞. Sed non eodẽ modo. § Aliud est enim loqui de præsupponere simili modo: aliud est de præsup. eodem. Tunc nihil &c. Licet enim character confirmationis præsupponat baptismalem modo necessario, vt arguitur: tamen ille ordinis non necessario, sed congruenti, solum præsupponit illum confirmationis. Ratio fundamentalis horũ in textu dicitur: quia scilicet diuersa est habitudo primi ad medium, i. baptismi ad confirmationem, & medij ad ultimum. i. confirmationis ad ordinem. Baptismalis enim concurrit in ratione susceptiui respectu confirmationis: confirmatio autẽ nõ in ratione hac.

2m de maiori

Debent. ℞. de congruo: non de necessitate. §. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis in conclusione cum probatione sua.

¶NOT. Ex eo, q conferentes sacramentum ordinis in uirtute alterius, scilicet Christi, cuius ministri sunt, operantur; consequens est, ut ipsi etiam si non sint confirmati, possint confirmare alios: sicut & non baptizati possunt alios baptizare. Similiter tanquam per quandam proportionem adaptando, quia illi, qui suscipiunt ordines, constituuntur super alios tanquam eruditores aliorum, & administratores sacramentorum: ideo non est necesse quòd sint confirmati. Ad communicandum enim eruditionem, & sacramenta non requiritur necessariò q quis habeat sacramentum confirmationis in se: sed sufficit, quòd habeat scientiam, & potestatem. Tale quid docetur supra. q. 19. art. 6. not. 1. & 2. post ad primum, & in appen. ubi statuitur quòd Prælati etiam mali non amittunt potestatem. Vide ibi: vnde etiam non confirmatos posse confirmare alios, tanquam à simili inferre poteris.

ARTICVLVS IIII.

Vtrũ character ordinis p̃supponat characterem confirmationis.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quòd præsupponat de necessitate characterem confirmationis: quia in his, quæ sunt ordinata ad inuicem, sicut medium præsupponit primum, ita ultimum præsupponit medium, sed character confirmationis præsupponit baptismalem quasi primum, ergo character ordinis præsupponit characterem confirmationis quasi medium.

¶2 Præt. Qui ad alios confirmãdos ponuntur, maxime[h] debẽt esse firmi: sed illi, qui sacramentum ordinis suscipiũt, sunt aliorum cõfirmatores, ergo ipsi maxime debent habere sacramentum confirmationis

SED CONTRA, Apostoli receperunt potestatem ordinis ante Ascensionem, Ioan. 28. ubi dictum est. Accipite Spiritũ sanctum: sed confirmati sunt post Ascensionem per aduẽtum Spiritussancti, ergo non præsupponit confirmationem.

RESPONDEO, Dicendum, q ad susceptionem, ordinis præexigitur aliquid quasi de necessitate sacramenti, & aliquid de cõgruitate. De necessitate enim sacramenti exigitur, quòd ille, qui accedit ad ordines, sit susceptiuus, quod competit ei per baptismum, & ideo character baptismalis præsupponitur de necessitate sacramẽti, ita quòd sine eo sacramentum ordinis cõferri non potest: sed de congruitate requiritur omnis perfectio G per quam aliquis reddatur idoneus ad exequutionem ordinis, & unũ de istis est, ut sit cõfirmatus, & ideo de congruitate character ordinis characterem confirmationis præsupponit, & nõ de necessitate.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd non est similis habitudo huius medij ad ultimum, & primi ad medium, quia per characterem baptismalem fit homo susceptiuus sacramenti confir- H mationis, non autem per sacramentum confirmationis fit susceptiuus sacramenti ordinis, & ideo non est similis ratio.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illa ratio procedit de idoneitate quantum ad congruitatem.

ARTICVLVS V.

I *Vtrum character unius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius ordinis.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd character unius ordinis præsuppo-

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem ostendas, meritò esse insinuatum à Concil. Flor. & à script. quòd character confirmationis non requiritur de necessitate pro susceptione ordinum; & insinuatum à Concil. Trid. q character confirmationis de congruitate præexigitur characteri ordinis. Insinuatũ autem est illud primum, tanquam ab opposit. q baptismum dixit esse ianuam sacramentorum, non confirmationẽ. Ex eo enim q̃ confirmatio non est ianua, sequitur aperte quòd sine illa põt quis ingredi ad susceptionem sacramentorum, & consequenter ordinis. Vide Concilium prædictum circa hoc, art. præceden. appen. Quod autem dixi de Concilio Flo. q scilicet per tale dictum suum insinuauit characterem confirmationis non necessario præexigi ad characterem ordinis: dicas tu etiam consimiliter de alijs tũm concilijs, tũm Pontificib. maximis in appen. illa adductis quã dam in eandem sententiam de baptismo, licet nõ ijsdem uerbis, cum synodo Florentina conueniunt. Itẽ à serie Euãgeliorum. Nam ordinantur Apostoli, non tantum super corpus Christi uerum, sed etiam super corpus Christi mysticum, priusquam confirmentur. Ordinem enim quò ad primum receperunt à Christo tempore ultimæ cœnæ Luc. 22. per ly hoc facite in meã commemorationem; quò ad secundum uerò, post resurrectionem Ioan. uigesimo, per ly quorum remiseritis peccata, remittuntur, &c. Et confirmationem receperunt post Ascensionem Christi, in die penthecostes; quãdo scilicet induti sunt uirtute ex alto Luc. 24. K Monstratur ergo ex ipsa textura Euangelij: quòd ordo conferri potest etiam non confirmatis. Insinuatum uerò est id secundum, uidelicet quòd character de congruitate &c. à Concil. Triden. sess. 23. cap. 4. de refor. Prima tonsura non initientur qui sacramentum confirmationis non susceperint. Hæc ibi. Prima autem tonsura datur ante collationem ordinum.

Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum: ac Euangeliorum, pro quanto characterem confirmationis non necessariò, sed de congruo præexigi insinuant susceptioni ordinis, & intelligas, & probes, atq; defendas.

Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

Vul. q 5. Eccles. ad &c.

QVÆST. XXXV. ART. V.

CONCL. 1a. Non est de necessitate superiorum ordinum, q aliquis minores ordines prius habeat. 144

Corollarium. Ergo hic est inclusa responsio verbalis ad timlum: quæ

quæ est hæc. Character unius ordinis non de necessitate præsupponit characterem alterius.

¶ Examen. Ly non de necessitate. Scilicet sacramenti; nõ præcepo. Peccaret siquidem suscipiens aliquem ordinem superiorem antequam susciperet inferiorem (quod dicunt, ordinari per saltum:) sed tamen consequeretur characterem superioris.

¶ Ly superiorũ ordinum. Scilicet siue sacrorum, siue nõ sacrorum. Non enim solus is dicitur ordinari per saltum qui suscipit aliquem sacrorum non seruato ordine, puta sacerdotiũ ante diaconatum, uel diaconatum ante subdiaconatum; sed et q suscipit aliquem non sacrum prætermisso ordine, puta Acolytatum ante lectoratum: & de omnibus his casibus intendit textus p ly superiorum ordinum. Consequenter igitur per ly minores ordines, non intendit ordines nõ sacros tñ qui communiter dicũtur quatuor minores: sed etiam ordines sacros dempto sacerdotio.

In decr. h.5.ti.29. c.Tuę liç. ¶ PROB. 1. Quia potestates ipsorum ordinum sunt distinctę; & una, quantum est de sui rõne, nõ requirit de necessitate aliã in eodẽ subiecto: 2. Quia primitiua ecclesia p suum factum id monstrauit (cũ tunc aliqui ordinarentur in presbiteros inferiorib. ordinibus non præassũptis:) 3. Quia canones Romanorum Pontificum id ostendũt (cũ ordinatos per saltum non statuunt reordinari, sed tantum ordinẽ omissum suppleri.

conci. in

¶ Exam. Ly in primitiue ecclesia aliq ordinabantur in psbyteros, q prius &c. Tunc id fiebat quasi ex necessitate; propter. s. paucitatem ministrorũ, sũcto q quotidie celebrabat Missa. Nec tamen sic uniuersaliter factum fuit in primitiua ecclesia; quod textus designauit per ly aliqui. Quasi dicat non omnes, neque in omni loco; neque omni tempore, primitiuæ ecclesiæ sic ordinabantur. Hic sensus D.Thomæ, confirmatur ex conci. tri. sess. 23. c. 17. de refor.

nat de necessitate characterem alterius ordinis: quia maior est conuenientia h ordinis ad ordinem, quam ordinis ad aliud sacramentum, sed character ordinis præsupponit characterem alterius sacramenti, scilicet baptismi, ergo multo fortius character unius ordinis, præsupponit characterem alterius.

¶ 2 Præt. Ordines sunt quidam gradus: sed nullus potest peruenire ad posteriorem h gradũ nisi priorem ascenderit, ergo nullus potest accipere characterem ordinis sequentis, nisi prius accipat ordinem præcedentẽ.

SED CONTRA, Si omittatur aliquid in sacramento quod fit de necessitate sacramenti, oportet quòd sacramentum iteretur sed si aliquis accipiat sequentem ordinem, præter misso primo, non reordinabitur, sed confertur sibi quod deerat secundum statuta Canonum, † ergo præcedens ordo non est de necessitate sequentis.

RESP. Dicendum, quòd non est de necessitate superiorum ordinum, quòd aliquis minores ordines prius habeat, quia potestates sunt distinctæ, & una quantum est de sui ratione non requirit aliam in eodem subiecto: & ideo etiam in primitiua Ecclesia, aliqui ordinabantur in presbyteros, qui prius inferiores ordines non susceperant, & tamen poterant omnia, quæ inferiores ordines possunt, quia inferior pote-

stas comprehenditur in superiori uirtute, sicut sensus in intellectu, & ducatus in regno: sed postea p per cõstitutionem ecclesiæ determinatum est, q ad maiores ordines se non ingerat, q prius minoribus officicijs se nõ humiliauit, & inde est q qui ordinantur per saltum secundum Canones, * non reordinantur, sed id, quod omissum fuerat de præcedentibus ordinibus, eis confertur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q magis cõueniũt ordines ad inuicẽ sm similitudinẽ spẽi, q̃ ordo cũ baptismo, sed sm proportionem potentiæ ad actum magis conuenit baptismus cum ordine, quia per baptismum acquirit homo potentiam passiuam recipiendi ordines, non autem per ordinem inferiorem datur potentia passiua recipiendi maiores ordines.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ordines non sunt gradus, qui occurrant in actione una, uel in uno motu, ut oporteat ad ultimum per primum deuenire, sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti, sicut est gradus inter hominem, & Angelum, nec oportet quod ille, qui sit Angelus, prius fuerit homo, similiter etiam est gradus inter caput, & omnia membra corporis, nec oportet quòd illud, quod est caput, prius fuerit pes, & similiter est in proposito.

A conclusio: sed (ut diximus) da talia officia exequentib. ex officio suo, i. ordinem talibus officijs correspondentem habentibus.

Ordinũ singulorũ usus a tẽpore Apostolorũ in S. Ecclesia.

¶ NOT. Quòd uerò sic intelligatur (ut dixit hoc exam.) constitutio Ecclesiæ. & per consequens ista 2ª. conclusio, patet ex Cõcil. Trid. sequenti. S. Ecclesiam totam repræsentante. Inquit ergo sess. 23. c. 17. de refor. Vt sanctorũ ordinũ à diaconatu ad ostiar atũ functiones ab Apostolorũ tporibus in ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquan diu intermissæ, i usu iuxta sacros canones reuocentur; nè ab hæreticis, tãq̃ otiosę, traducantur, illius pristini moris restituẽdi desiderio flagrãs sancta synodus, decernit, ut in posterum hmõi ministeria nõ, nisi p constitutos in dictis ordinib. exerceãt; omnesq; & singulos Prelatos ecclesiarum in dño hortatur, & illis pcipit, ut quantũ fieri cõmodè poterit in ecclesijs cathedralibus, collegiatis, & parochialibus suæ diocesis, si populus frequens, & ecclesiæ prouentus id ferre queant, hmõi functiones curent restituendas, & ex aliqua parte reddituum aliquorũ simplicium beneficiorũ, uel fabricæ ecclesiæ si prouentus suppetãt, aut utriusq; stipẽdiũ, eas functiones exercentib. stipẽdia assignent: quibus, si negligentes fuerint, ordinarij iudicio, aut ex parte mulctari, aut totũ priuari possint. Quòd si ministerijs quatuor minorũ ordinũ exercendis Clerici cælibes præstò nõ erũt, suffici possint & coniugati, uitæ pbatæ, dũmodo nõ bigami ad ea munia obeũda idonei, & q tonsuram, & habitum clericalẽ i ecclesia gestẽt. Hæc ibi. Vbi et uides: cõfirmari sẽsũ sanctoctoris, q non oẽs neque in omni loco,

Concl. p in doct. D. 1a.

† In decretali in ar. Sed cõtra citata.

E neq; omni tẽpe, primitiuæ ecclesiæ sic ordinabantur &c. explicatum in exam. mox post prob. concl. 1. Vide ta.

¶ PROB. Quia, ut clara, præsupponitur.

¶ NOT. De hac claritate vide appen. sequen.

CONCL. 2ª. Per constitutionem ecclesiæ determinatum est, q ad maiores ordines se non ingerat, qui prius in minoribus officijs se non humiliauit.

¶ NOT. Et id diximus in exam. primo, esse de necessitate præcepti seruare ordinem in suscipiendis ordinibus.

¶ Examen. Ly minorib. officijs. Scilicet ex officio, seu ex ptãte sua exercitatis. Põt. n. quis legere epistolam, & non ex officio, acolytatus officium exequi, & non ex officio: ut subdiaconi quãque præ inopia ministrorum legentes epistolam sine manipulo, quasi ostendentes per carentiam manipuli, q officium tale exequuntur non ex officio. &, ut nondũ minorib ordinibus initiati pro acolyto officium exercentes. De his igitur non intẽdit

1m de minori. Conuenientia. secundũ sim litudinẽ speciei: non secundum proportionẽ potentiæ ad actum. Tunc nihil &c. Non. n. unus ordo respectu alterius dicit potentiam passiuam necessariam, cum unus possit recipi sine altero: qualem tamen potentiam dicit baptismus respectu ordionis, ut in articulo tertio.

2m de minori. Gradum. in eodem motu, seu in eadem actione, occurrentes: non autem in diuersis rebus. Tunc nihil &c. Licet. n. ordines sint gradus (ut arguitur:) non sunt tamen similes gradibus existentib. in uno motu, sed in diuersis reb. Exempla literæ notato.

QVAESTIO XXXVI.

De qualitate suscipientium, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de qualitate suscipientium hoc sacramentum.

Circa quod quæruntur quinq;.

Primo, Vtrum in suscipientibus hoc sacramentum requiratur bonitas vitæ.

Secundo; Vtrum requiratur scientia totius sacræ Scripturæ.

Tertio, Vtrum ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur.

Quarto, Vtrum promouens indignos ad ordinem peccet.

Quinto, Vtrum aliquis peccator existens possit sine peccato ordine suscepto uti.

ARTICVLVS I.

Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur ꝙ in suscipientib. ordines non requiratur bonitas vitæ. * quia per ordinem aliquis ordinatur ad dispēsationem sacramentorum, sed sacramenta possunt dispensari à bonis, & malis, [h] ergo non requiritur bona vita.

¶2 Præt. Non est [h] maius ministerium quod Deo in sacramentis exhibetur, quàm quod ipsi corporaliter adhibeatur, sed à ministerio ipsius corporali non repulit Dominus mulierem peccatricem, & infamem, ut patet Luc.7. ergo nec à ministerio eius in sacramentis tales sunt amouendi.

¶3 Præt. Per omnem gratiā datur aliquod remedium contra peccatum, sed illis, qui habent peccatum, non dēt aliquod [h] remedium denegari, qđ eis ualere posset, cũ ergo in sacramento ordinis gratia conferatur, vr̃ * ꝙ debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

G SED CONTRA. Leu.21. Homo de semine Aaron, qui habuerit maculam, non offerat panes coram Domino, nec accedat ad ministerium eius; sed per maculam, (ut dicit Glos.) omne uitium intelligitur, ergo ille, qui est aliquo uitio irretitus, non debet ad ministerium ordinis adhiberi.

Præt. Hiero. *dicit, ꝙ non solum Episcopi, presbyteri, & diaconi, debent magnopere prouidere, ut cunctum populum cui præsident, sermone, & conuer-

H satione præcedant, uerum ēt in feriores gradus, & omnes, qui diuino oraculo deseruiũt, & qa uehementer Ecclesiam Dei destruit meliores esse laicos, quā clericos, ergo in omnib. ordinibus requiritur sanctitas uitæ.

RESPON. Dicendum, ꝙ sicut Dionysius dicit: *r.ca. Eccl. Hier. ut subtiliores, & clariores essentię replete influxu solariũ splēdorũ, lumen in eis supereminēs

I ad similitudinem Solis ad alia corpora inuehunt, sic in omni diuino non est audendum alijs dux esse, nisi secundum omnem habitum suum factus deiformissimus, & Deo simillimus. Vnde cum in quolibet ordine aliquis constituatur dux alijs in rebus diuinis, quasi præsumptuosus, [m] mortaliter peccat, qui cũ conscientia peccati mortalis ad ordines accedit, * & iō p sanctitas

K uitæ requiritur ad ordinem de necessitate pcepti, sed non de necessitate sacramēti. ¶Vñ si malus ordinatur, nihilominus ordinē habet, * tñ cum peccato.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quō per rõnem ostendas meritò a summis Pontificib. & concilijs insinuatũ esse, & ꝙ quis non ordinetur per saltum, & ꝙ hoc non sit de necessitate sacramenti. Insinuatum autē est id à Concilio Sardicensi can. 10. Osius Episcopus dixit. Hoc quoq; necessarium existimo ut cum omni cura & diligentia examinetũ ut si quis diues, uel ex foro scholasticus, Episcopus fieri dignus habeat, non prius constituatur, quàm lectoris, & diaconi, & præsbiteri ministerium peregerint in unoquoque gradu si dignus existimatus fuerit, ad Episcopatus fastigiũ per progressioné possit ascendere &c. Omnia dixerunt ipsis placere, & omnino non oportere ea submittere. Hæc ibi. Vbi Osius per ly lectoris omnes minores ordines, sicut & per ly diaconi, subdiaconũ ẽ cointelligis. In cuius signum uniuersaliter subdit ly in unoquoque gradu, ordinum aut gradus ẽ septiformis, etiam à tēpore Apostolorum. Item à Zosimo Papa in ep'st. ad Hesychiũ Salonitanum Episcopũ. Hoc aũt spāliter & sub pdecessoribus nostris, & nuper à nobis interdictum constat &c. quis penitus contra patrum pręcepta, qui ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem nõ fuisset, nequaquā ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumeret: & nõ solum in eo ambitio inefficax haberetur, uerũ etiam in ordinatores eius ut caret ēreo ordine, quem sine ordine contra præcepta patrũ crediderat sibi merendum. Hęc ibi. Itē à B. Gregorio Magno in epist. 810. Etherio Lugdunensi Epo can. 2. Ordinate ergo ad ordines accedendũ ē. Nam casum appetit q ad summa loca fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum. Hęc ibi. Item à synodo apud D. Medardum. Ostensum est in eodem ex Concilio Sardicensi c. 9. & ex alijs concilijs, ac decretis, damnationis scriptos, secundum canonicam formam eundem Episcopum nihil de illius ordinatione attigisse: sed qui saltu, sine gradu diaconi, ad sacerdotium prosilierat, in degradationem debitā resilere debeset. Hæc ibi. Quæ intelligas de rigore iuris. Nā de dispensatione ex clementia, &c. ut in sequentib. Itē ab Alexandro secundo ad Grimaldũ Constantiensē Epm. Solicitudo dilectiōis tuæ studuit consulere: utrũ portator illius cũ literarum diaconatus, & psbiteratus officiũ idoneus sit peragere, nec ne: cũ ad id ꝑ postero cursu, sub diaconatus ordine postposito, negligētia potius q̃ superbia, cognoscatur ascendisse. Vnde nos consulendo charitati tuæ mandamus: ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum ieiunio subdiaconatus ministerium ritè imponas; & sic deinceps ad maiora officia eum redire concedas. Hæc ibi; & recitantur distin. 52. Itē ab Innocentio Tertio ad Bononiēsem episcopum. Tuæ literæ &c. P. præsbiter, diaconatus ordine ꝑtermisso, se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri. Ipse tibi quoque secreto confessus est; se procerto nescire, si scienter se haberet. Sed ex quo boni uiri hoc asserebāt, inter quos fuerat conuersatus, credebat assertioni eorum: eo ꝙ tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis fuerat cōstitutus &c. Mandamus: quatenus condignā pœnitentiam pro huiusmodi negligentia iniungas eidem: qua peracta, quia non intelligitur iteratũ qđ factum esse nescitur, ipsum in diaconum ordinari procures; et sic ex misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotis. Hæc ibi: et recitantur, de cler. per salt. prom.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ, pro quanto ordinē superiorem non de necessitate sacramēti, sed præcepti piæ, sepponere inferiorem indicant, et intelligas et probes et tuearis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uberius Thomistica doctrina præsens et declaretur et consolidetur.

QVAEST. XXXVI.

ART. I.

CONCL. prima. Mortaliter peccat qui cum consciētia peccati mortalis ad ordines accedit.

¶PROBAT. Quia in quolibet ordine aliquis constituitur Dux alijs in rebus diuinis (patet ex sopra, cum ordo sit gradus præeminens ꝛ) et non est audendum alijs Dux esse in aliquo diuino, nisi et qui secundum omnem habitum suum sit factus dei formissimus et deo simillimus ⸗ vt patet ex Dionisio.)

¶Corollarium. Ergo, à fortiori, probatio hæc concludit: ꝙ non est audendum etc. ei, qui existit in peccato mortali.

¶NOT.

Vtil. p S. Eccl. &c.

Tho. ubi sup. art.). q.1. et seq. Conc. Tri. sess 23. de refor. c. 5. †Aug. li. 3. cõtra Pet. c. 54. et 55 to. 7. et in Cõc. Cart. 4. c. 33.

Gregorius de saltu saltem inclusiuè loquitur: cũ saltus hodie sit contra mores, nunc.

* ut dictũ est q. 35. t. 1. et An. 4. ex nouo Testamēt q. 95. 10. 4. et contra lit. Petil. li. 2. c. 106. t. 7.

¶ Glo. ord. ibid.

* Refertur in Decr. C. 8. q. 1. c. 31. incipit Qualis enim, et dr esse ex cõmēt super 1. c. epist. ad Titum.

† Al. domui Dei.

Ignorātia crassa, seu supina, si excusat.

* ca. 5. circa finē.

Concl. m

Con p

* Aug. li. aduersus epi. Par. c. 11. l. 2. contra lsas Petil. c. 48. t. 7.

¶ NOT. Ex uisibilibus ad inuisibilia nosmetipsos manuducere debere, monstrat Dionisius in exemplo posito in textu: quod totius probationis huius fundamentum est. Dicit ergo, quod corpora superiora, nisi fuerint lucidiora inferioribus non transmittunt lumen a sola participatum ad inferiora. Applica ad propositum, & hinc discas in aliis similibus procedere ad tui & aliorum eruditionem.

¶ Examen. ly in quolibet ordine, s. etiam de minoribus. Ergo patet hinc quod sup. dicebamus, uidelicet quod quilibet ordo etiam minor dicit gradum, & facit consequenter hominem talem, ut sic, superiorem ad omnes laicos.

¶ Examen. Ly constituitur Dux, scilicet ut in potentia saltem ducat alios. Non. n. est necesse per hoc, quod quilibet ordinatus sit parochus, seu curatus: sed sufficit, quod quantum est ex ordine suscepto, possit ducere alios. i. dirigere in rebus diuinis.

Decr. li. 1. ti. 15. c. 1

Quid sit esse præsumptuosum, & quid præsumptio hinc colligitur.

¶ Examen. Ly quasi præsumptuosus. Hoc est de facto, quamuis quandoque non de intentione, præsumptuosus. Accedens. n. ad sacramentum cum conscientia peccati mortalis potest habere intentionem non præsumendi. i. non faciendi hoc ex præsumptione: sed uel ex uerecundia confitendi suum peccatum mortale, uel ex solita negligentia examinandi conscientiam propriam, contritionemque de peccatis suis habendi, uel ex aliquo alio accidenti: sed tamen semper in facto suo iste præsumptuosus est. Aggredit. n. opus excedens suam facultatem, & sibi non commensuratum: quod quidem licet absolute excederet adhoc, etiam si esset absque peccato mortali: tamen, iuxta regulas obligationis ad diuina præcepta, in hoc non excederat.

¶ Examen. Ly nisi sit deiformissimus, & deo simillimus. Hoc est saltem in intentione & desiderio suo: aliter quod tenetur de facto esse deiformis, & deo similis in hoc, quod sit actualiter sine peccato mortali. Non. n. dicere uult per illud, quod accedens ad esse Dux aliorum ratione ordinis teneatur esse in statu perfectissimo charitatis: sed solummodo id, quod dictum est. Loquitur Dionisius eo modo, quo & psalm. 150. Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius. Nam ad impossibile nos hortari non uult per hoc, cum tamen impossibile sit absolute, creaturarum laudationes æquiparari magnitudini diuinæ: sed ad talem laudationem nos in desiderio tantum aspirare uult (ut quis dicat, ego laudare uellem Deum, secundum quod conuenit tantæ maiestati eius.) & postea in facto, quantum nobis possibile est exhibere. Applica tu ad Dionisii dictum.

¶ CONCL. 2e. Sanctitas uitæ requiritur ad suscipiendum ordinem de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti.

¶ PROB. Quia est clara ex præmissis, supponitur.

¶ NOT. Necessitas præcepti est, quando ex præcepto tenetur quis ad faciendum aliquid, uel ad abstinendum ab aliquo. & faciendo contrarium peccat mortaliter. Necessitas sacramenti est, quando non possum sine tali re adhibita suscipere reuera sacramentum: quamuis de facto suscipiam illud exterius. verbi gratia. Ordinatur quis in mortali existens, omnibus ex parte sacramenti requisitis concurrentibus: iste recipit characterem ordinis, sed peccat mortaliter. Ordinatur quis uita sanctissimus, deficiente aliquo ex parte sacramenti necessario (puta forma, uel materia, uel debita ministri, aut sui, intentione:) iste non recipit characterem, & si aliquod horum ipso consentiente deest, peccat mortaliter.

Necessitas sacramenti & præcepti.

1m illatio conclusionis. Ergo non, &c. negatur illatio. §. Nam aliud est, quod requiritur bona uita ad susceptionem ordinum: aliud est, immo extra propositum, quod sacramenta, ad quorum dispensationem iste ordinatur, possint dispensari a bonis & malis.

2m maior. Non est maius ministerium, quod Deo in sacramentis exhibet, quàm quod ipsi corporaliter adhibetur. ℞. est tamen illud in genere obsequii melioris quàm istud. §. Nam corporale obsequium illud quod Christo corporaliter exhibetur, non excludebat peccatores, quia & ipsi licitè ei possent taliter seruire: cum tamen de spirituali ministerio, de quo sermo est, secus dicendum sit; ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut uera sacramenta sunt, quæ peccator dispensat, ita uerum sacramentum ordinis recepit; & sicut indigne dispensat, ita indigne recipit.

AD SECVNDVM dicendum, quod illud ministerium erat tantum in executione corporalis obsequij, quod etiam licite peccatores facere possunt. Secus autem de ministerio spirituali, ad quod applicantur ordinati, quia per ipsum efficiuntur medij inter Deum, & plebem, & ideo debent de bona conscientia nitere quo ad Deum, & bona fama quo ad homines.

AD 3m dicendum, quod aliquæ medicinæ sunt, quæ exigunt robur naturæ, aliàs cum periculo mortis assumuntur; & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt: ita etiam in spiritualibus, quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus & pœnitentia, illa uero, quæ perfectionem gratiæ conferunt, requirunt hominem per gratiam confortatum.

¶ NOT. Potuisset D. Tho. sic respondere, illa peccatrix narrata Luc. 7. quæ ad Christi obsequium corporale accessit, non erat illo tunc peccatrix (ut alibi declarat idem Sanctus) sed sic dicens non resoluisset uniuersaliter instantiam ab argente intentam. Facile. n. insurrexisset denuo argumentator quod instans: quod multi pharisæi (puta qui dolose eum inuitabant ad manducandum,) existentes formaliter peccatores, Christo ministerio corporali inseruiebant. Ideo, ut omnes taliter quascunque similis tenoris instantias breui ratione excluderet, præelegit, secundum rationem differentiæ inter corporale & spirituale obsequium, argumento huic respondere.

3m de minori. Non debet aliquod remedium. ℞. ordinatum ad remedium peccati non etiam, præsupponens innocentiam in remedium recipientium. §. Tunc nihil &c. Licet enim per omnem gratiam detur aliquod remedium contra peccatum (ut arguitur:) tamen sicut in corporalibus aliquæ medicinæ sunt quæ exigunt, &c. ut in textu.

¶ Corollarium. Ex his ergo patet ratio huiusmodi differentiæ. quare. s. peccatores etiam magni, laudabiliter accedunt ad confessionem, & ad Eucharistiæ sacramentum non laudabiliter, nisi innocentiam ad altare portantes.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum, quod requiritur bonitas uitæ in accedente ad ordinem, tum e scripturis, tum a Pontificib. summis. A scripturis quidem ad Titu. 1. constituas per ciuitates presbyteros, sicut disposui tibi; si quis sine crimine est, &c. Ecce, quod Apostolus inter alias conditiones ordinandorum, hanc uult esse primam, quod. s. sint sine crimine. i. sine mortali peccato. Item Io. 13. vbi lauantur pedes Apostolorum antequam sacerdotium conferretur eis. Item Leuit. 21. Homo qui habuerit maculam non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. Si cæcus, si claudus, si uel paruo, uel grandi, uel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem in oculo, si iugem scabiem habuerit, si impetiginem in corpore, uel herniosus. Ex Leu. igitur dic, ut supr. Nam in figura omnia contingebant illis. 1. Co. 10. & consequenter habens maculam intelligebatur ille, qui alicui peccato mortali subiacebat. Prohibebantur ergo a ministerio. i. ab ordine (loquendo in proposito) cæcus. i. ignorans (de quo ar. se.) claudus. i. instabilis in proposito non peccandi, naso paruo, grandi, uel torto. i. indiscretus plus uel minus, aut praua contra legem exercens, fracto pede, uel manu. i. nolens bene operari, uel procedere in uirtute; gibbus ante, uel retro. i. amator superfluus terrenorum; lippus. i. ingenium obscuratum habens per carnalem affectionem (nam lippitudo contingit ex fluxu humoris;) habens albuginem in oculo. i. præsumptionem candoris iustitiæ in sua cogitatione. uel iugem scabiem. i. petulantiam carnis; uel impetiginem (hæc sine dolore corpus occupat, & membrorum decorem fœdat). i. auaritiam; herniosus, uel ponderosus. i. gestans pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat in opere. Hæc ex 1. 2. q. 102. a. 5. ad 10. Item e Conc. Carthag. 3. c. 22. vt nullus ordinetur clericus, nisi probatus, uel episcoporum examine, uel populi testimonio. Hæc ibi: & recitantur dis. 24. Nullus clericos ord. De ista uero probatione loquens simul & declarans Conc. Trid. sess. 23. c. 5. de refor. sic ait. Ad minores ordines promouendi bonum a parocho, & a magistro scholæ, in qua educantur testimonium habeant. Hi uero, qui ad singulos maiores erunt assumendi per mensem ante ordinationem episcopum adeant, qui parocho aut

Vid. p. S. Eccl. &c.

Probitas maior ad maiores requiritur quam ad minores.

ARTICVLVS II.

Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod requiratur scientia totius sacræ scripturæ: quia ille debet habere legis scientiam a cuius ore lex requiritur, sed legem requirunt de ore sacerdotis, ut patet Malach. secundo. ergo ipse debet legis totius habere scientiam.

¶ 2 Præterea Primæ Petr. 3. Parati omni poscenti uos ad satisfaciendum de ea, quæ in uobis est, fide, & spe: sed reddere de his rationem, quæ sunt fidei, & spei, est illorum, qui perfectam scientiam sacrarum Scripturarum habent, ergo talem scientiam debent habere illi, qui ponuntur in ordinibus, quibus uerba prædicta dicuntur.

¶ 3 Præterea. Nullus congrue legit quod non intelligit, quia legere, & non intelligere negligere est, ut dicit Cato. Sed ad lectores, qui est quasi infimus ordo, pertinet legere uetus Testamentum, vt in litera dicitur, ergo ad eos pertinet habere totius ueteris Testamenti intellectum, & multo fortius ad alios superiores ordines.

SED CONTRA est, quod multi promouentur ad sacerdotium, qui penitus de talibus nihil sciunt, etiam in religionibus multis, ergo uidetur quod talis scientia non requiratur.

Præterea. In vitis patrum legitur, aliquos simplices monachos ad sacerdotium promotos, qui erant sanctissimæ uitæ, ergo non requiritur prædicta scientia in ordinandis.

RESPONDEO, Dicendum, quod in quolibet actu hominis, si debet esse ordinatus, oportet quod adsit directio rationis, unde ad hoc quod ordinis officium exequatur, oportet, quod habeat tantum de scientia, quę sufficiat ad hoc quod dirigatur in actum ordinis illius, & ideo etiam talis scientia requiritur in eo, qui debet ad ordines promoueri, & non quod uniuersaliter in tota Scriptura sit instructus, sed plus, uel minus secundum quod ad plura, uel pauciora se eius officium extendit, ut scilicet illi, qui aliis præponuntur, curā animarum suscipientes, sciant, quæ ad exequutionem sui ordinis spectant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sacerdos habet duos actus, unum principalem supra corpus Christi uerum, & alium secundarium supra corpus Christi mysticum, secundus autem actus dependet à primo, sed non conuertitur, & ideo aliqui ad sacerdotium promouentur, quibus committitur primus actus tantum, sicut religiosi, quibus cura animarum non committitur, & à talium ore lex non requiritur, sed solùm quod sacramenta conficiant, & ideo talibus sufficit si tantum de scientia habeant, quod ea, quæ ad sacramentum perficiendum spectant, rite seruare possint. Alii autem promouentur ad alium actum, qui est supra corpus mysticum, & a talium ore populus legem requirit, unde scientia legis in eis debet esse, non quidem ut sciant omnes difficiles quæstiones, quia in his debet ad superiores recursus haberi, sed ut sciant, ea, quæ populus debet credere, & obseruare de le-

aut alteri, cui magis expedita uidebitur, committatur nominib. ac desiderio eorum, qui uolunt promoueri. publicè in ecclesia propositis, dat ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, morib. & uita, à fide dignis diligenter inquirat; & literas testimoniales, ipsamq; inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopū, quàm primū transmittat. Hæc ibi. & cap. 7. Episcopus autē sacerdotibus, & aliis prudentibus uiris, peritis diuinæ legis, ac in ecclesiasticis sanctionib. exercitatis, sibi adscitis, ordinandorū genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem, diligenter inuestiget, & examinet. Hæc ibi. Quæ etiā pro art. 2. & 4. aliqualiter faciant & ca 8. Vnusquisque a proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoueri petat; nullatenus id ei, etiā cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, uel priuilegii prætextu, etiam statutis temporibus, permittatur; nisi eius probitas, ac mores, ordinarii sui testimonio commendentur. Si secus fiat: ordināns a collatione ordinum per annū, & ordinatus a susceptorum ordinū executione, quandiu proprio ordinario uidebitur expedire, sit suspensus. Hæc ibi. Itē à Stephano 1. Papa ep. 2. ad Hilarium Epm. Quòd uerò consuluisti sedem Apostolicā qui ad gradus ecclesiasticos non sunt admittendi: pro anthoritate sedis apostolicæ te informare non denegamus. Ietames, & fures, sacrilegos, omnes capitalib. criminibus irretitos, sepulchrorum uiolatores, Apostolorum, atque successorū eorum, reliquorumq; patrum statuta libenter uiolantes; omnes qui aduersus patres suos armantur, qui in omni mundo infamia notantur, & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, ueneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi patunt loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt in ullè, & qui fratres calumniantur, aut accusant & non probant; uel qui contra innocentes principū animos ad iracundiam prouocant, & omnes anathematizatos, uel pro suis sceleribus ab ecclesia pulsos; & omnes quos ecclesiasticæ uel seculi leges infames pronunciant: hos omnes ad sacros ordines non licet promouere; nec seruos antè legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec bigamos, nec eos qui curiæ deseruiunt, uel qui non sunt integri corpore; aut sanam non habent mentem, uel intellectum; aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur. Hęc ibi. Quæ etiam pro q. 10. a. 1. 4. & 6. aliqualiter faciunt.

Mag li. 4. sen di. 24. ss. D. & hf. D. 24. d. 25. c. 1. ex Isido. in ep. ad Ladif. Qui non debēt ordinari.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrū & scripturarum, pro quanto bonitatem uitæ præterquirit ad ordines da necessitate præcepti decerouni, & intelligas, & probes, & tuearis. concl. 2a

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina præsens, & declaratur, & consolidatur. concl.

QVÆST. XXXVI.

ART. II.

CONCL. 1a. Ad hoc, quod ordinat. officium ordinis cōuenienter exequatur, oportet quod hēat tm de scientia, quę sufficiat ad hoc, quod dirigatur in actum ordinis illius. 146

¶ NOT. Officiū ordinis, de quo loquitur conclusio est multiplex declaratum in ad primum: & cōsequēter ex lectione eius maiorem cognitionē & peruenturus, qualis sit necessaria scia; quæ proportionata dēt illi officio. Vide ea ibi.

¶ PROB. Quia in quolibet actu hominis, si debet esse ordinatus oportet quod adsit directio rōnis (sub forma tu, sic;) & ratio dirigere non pōt cōgruè actum, nisi habeat scientiam cōuenientem dandi illo actu sic uel sic fiendo. a b

¶ CONCL. 2a. Scientia sufficiēs ad dirigendum actū ordinis mox habendi requiritur in eo, qui debet ad ordines promoueri: & nō, quod uniuersaliter in tota scriptura sit instructus, sed plus uel minus secundum quod ad plura, uel pauciora, se eius officium extendit.

¶ PROB. Quia hoc, tanquam clarā ex prima conclusione i præsupponitur.

Legis scientiam. R. secundum, quod ex ore eius lex requiritur: non absolutè totam. Tūc nihil &c. Non enim absque causa post ly la-

1m de maiori

labia sacerdotis custodiunt scientiam additum est Malach. 2. ly & legem requirent ex ore eius. Nam ex hoc addito insinuatū est, q tantam scientiam sufficit habere sacerdotem, quanta necessaria ad officium docendi populos, quibus præficitur, quantū ad ea, quæ ab eis requirentur ex ore eius. Non ergo Mal. de tota scientia loquitur.

¶ Corollarium. Ergo Malachias intelligit propriè de sacerdotibus parochialibus .i. qui habent curā animarum. Ostēdere nāque uult: q præsumptionis peccatum est, uelle medicare alas illum sacerdotem, qui nescius est sacrarū literarum, quātum ad ea, quæ populus sibi subiectus debet credere, & obseruare de lege. Sicut & præsumptionis peccatū esset in illo, qui ignorans medicinā uellet medicare corpora. Præsumptio .n. est; qua homo interiore, uel exteriore actu aggreditur opus suā facultatem excedens, qua si non excedat; sed sit sibi commensuratum. Maior tñ præsumptio, quàm medici corporalis: esset illa quæ contra authoritatē Malachiæ militaret: cum ars artium sit regimen animarum.

Præsumptio qd sit.

ge. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos pertinet ut etiam ea, quæ difficultatem in lege facere possunt, sciant, & tanto magis quanto in maiori gradu collocantur.

AD SECVNDVM dicendum, quod ratio reddenda de fide, & spe, non est intelligenda talis, quæ sufficiat ad probandum, quę fidei, uel spei sunt, B cum utrumque de inuisibilibus sit; sed ut sciant in communi probabilitatem, utriusque ostendere, ad quod non requiritur multum magna scientia.

AD TERTIVM dicendum, quod ad lectorem non pertinet tradere intellectum sacræ Scripturæ populo, quia hoc est superiorum ordinum, sed solum pronuntiare, & ideo ab eo non exigitur, quod habeat tantum de scientia, qua sacram Scripturam intelligat, sed solum quod rectè pronuntiare sciat, & quia tali scientia de facili addiscitur a multis, ideo probabiliter æstimari potest, quod ordinatus talem scientiam acquirat, si etiam tunc eam non habeat, maximè si in uia ad hòc esse uideatur.

¶NOT. Docet S. Thom. in doctrina ista ad primum; qualiter, seu quomodo examinandi sunt accedentes ad ordinem sacerdotii: similiter & accedentes ad recipiendum curam animarū; nec C non & accedentes ad suscipiendum Episcoparum. In omnibus his, & aliis ordinibus, uel similibus, habendum esse innuit, pro sina officium, ad quod tales tunc mancipantur; & secundum illud examen est dirigendum: quandoquidem a fine diriguntur, & ordinantur, seu regulantur ea, quæ sunt ad finem.

Mod° examinandi quoscunqua &c.

2m ex 1. Petr. 1.

Ad satisfaciendū. ℟. ostendēdo in communi probabilitatem credibilium & sperandorum: non autem probando sufficiēter. § Tunc nihil &c. Nam reddare rationem de his, quæ sunt fidei, & spei, ostendendo in communi probabilitatem utriusq. nō requirit qualdam magnam scripturarum scientiam: ut in tex.

¶NOT. Quòd non possit, neque debeat attentari redde ratio sufficienter probans ea, quæ sunt fidei, docet D. Thom. 1. part. q. 32. ar. 1. corp. ubi loquens de trinitate personarum diuinarum, & consequenter per quandam proportionem etiam de aliis credibilibus similia intendens, inquit. Qui autem probare nititur D trinitatem personarum naturali ratione, fidei dupliciter derogat. Primò quidem, quantum ad dignitatem ipsius fidei, quæ est ut sit de rebus inuisibilibus, quæ rationem humanā excedūt: unde Apostolus dicit ad Heb. 11. q fides est de non apparentibus; & 1. Cor. 2. q sapientia, quam loquitur inter perfectos in mysterio est abscondita. Secundo quantum ad utilitatem trahendi alios ad fidem: cum .n. aliquis ad probandam fidem inducit rationes, quæ non sunt cogentes, cedit in irrisionem infidelium. Credūt .n. q huiusmodi rationibus innitamur, & propter eas credamus. Quæ igitur sunt fidei, non sunt tentanda probare, nisi per authoritates (scilicet sacræ scripturæ. 1. par. q. 1. ar. 8. corp.) his, qui authoritates suscipiunt. Apud alios uerò sufficit defendere: non esse impossibile, quod fides prædicat. Vnde Dionysius ait 2. cap. de Diuinis nominib. Si aliquis est, qui totaliter eloquiis (scilicet sacræ scripturæ) resistit; longè erit a nostra philosophia. Si autem ad ueritatem eloquiorum sacrorum respicit: hoc & nos canone utimur. Et 1. par. q. 1. ar. 8. dicitur. Sacra scriptura, cum non hēat E superiorem, disputat contra negantem sua principia; si aduersarius aliquid concedat eorum, quæ per diuinam reuelationem habentur: sicut per authoritates sacræ scripturæ disputamus cōtra hæreticos, & per unum articulum contra negantem alium. Si uerò aduersarius nihil credat eorum, quæ diuinitus reuelantur; non remanet amplius uia ad probandum articulos fidei, per rationem, sed ad soluendum rationes, si quas inducit cōtra fidem. Cum enim fides infallibili ueritati innitatur; impossibile autem sit, de uero demonstrari contrarium: manifestum est, probationes, quæ contra fidem inducuntur non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta. Hæc ibi. Hoc ultimum dictum de solubilitate argumentorum omnium contra fidem, confirma-

Modus probādi, & dispensandi, circa credibilia a prædicatoribus, & doctorib. ueritatis sēper & ubiq. prudentissimè seruādus.

A tur a Leone Decimo Sacro Concilio Lateranensi approbante session. octaua.

3m de maiori.

Congruè legit. ℟. sic, ut intellectū rei lectæ tradat alteri: non, ut solū rectè pronunciare sciat. § Tunc nihil &c. Licet enim illius legere & non intelligere sit negligere, qui uult intelligentiam lectionis alteri tradere (ut arguitur ex Catone:) tamen illius legere non est negligere, q rectè scit tantum pronunciare lectionem; si non ordinat eam, ad explicandum eius intelligentiam alteri (ut est in proposito de lectoribus.)

¶ Corollarium. Ergo lectura ueteris testamenti, quæ pertinet ad ordinem lectorum, non coincidit cum illa, de qua dicit Apostolus ad Thimot. attende tibi & lectioni. Ergo si Sacerdos, uel Episcopus uel etiam aliquis in sacris constitutus, sciret legere eo modo tantum, quo conuenit lectoribus ordinis: non satisfaceret officio suo, nec esset quis dignus ad ordines, uel sacerdotii, uel etiam maiores, propter huiusmodi scientiæ defectum.

Legere est multipliciter.

¶Examen. Ly probabiliter æstimari potest, &c. Scilicet loquendo de scientia, quæ de facili addiscitur, & a multis. Ad differentiam illius scientiæ, quæ uel non de facili addiscitur, uel non a multis; sed solum ab aliquibus perspicacioris ingenii. Hæc examinasse iuuat; ne aliquis minus exactè ponderans uerba Sancti Doctoris, indignos ex defectu scientiæ ordini, quem petit, non correspondentis admittat ad ordinationem: grossam conscientiam faciendo prętextu uerborum horum. D. Thom. se quasi palliando. Tale genus, de quo intendit litera, est adeptio grammaticæ ita, ut sciat quis expeditè legere. Non autem omnis scientia, quæ ad ordines requiritur est tantæ facilitatis ut de facili addiscatur a multis; licet a studiosis aliquibus, & bene otio literario uacantibus. His etiam adiicias, nè fallaris: q multi, qui ad ordines accedunt, deficientes in literis sibi proportionaliter ad ordines necessariis recurrunt ad hoc dicentes, se esse in uia ad addiscendum; montes & maria (ut aiunt) promittentes, dummodo possint ordinem consequi: qui tamen postea (ut expertū est) non stant promissis. Litera itaque D. Thom. sana est; &, si rectè intelligatur, practicabilis.

APPENDIX.

EX articulo hēs. ¶Primò: quomodo per rationem tanquā in radice, excludat errorem Licinii (Prat. Licinius Imperator Quintus, literarum penitus ignarus) dicentis; literæ appellande sunt uirus ac pestis. Nec mirum cum illorum esset tam inscius omninò, ut nè decreta quidem subscribere posset. Item errorem Quintini (Prat. Quintinus 4.) dicentis, literas esse abiiciendas, & spiritum uiuificantem sequendum. Sub prætextu enim huius secundi boni (si tamen per hoc ipse bonum intendebat) illum errorem primum de literis abiiciendis amplectebatur. Item errorem Iuliani Imperatoris apostatę (ut habetur ex Nicephoro historiæ ecclesiasticæ lib. 10. cap. 12. et Ruffin. ibidem ca. 38 & 39.) dicentis; studia liberalia iuuentuti Christianæ interdicenda. Hoc instituit Iulianus ipse apostata (quem E quidam, proh dolor, utinam non sequerentur) nè Christiani, sacra sua ratione fulti amplificando, uanam eius religionem redfellerent. Sic & Pharao mares interfici iussit; nè quando oppugnaretur, & expugnaretur ab illis.

a Vti. p. 5. Eccl. &c.

Vasilties et hæreti eorū studia scolastica dānanour.

¶ Secundò habes a quomodo per rationem ostendas hos meritò damnari a Concilio Toletano ut recitatur distinctio. 38. Canon. primo. dicente. Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè sacerdotibus Dei, euitanda est; qui docendi officium in populo Dei susceperunt. Sacerdotes legere sanctas admonentur scripturas Paulo Apostolo dicente ad Timotheum. Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ, & semper permane in his. Sciant ergo sacerdotes sanctas scripturas, & canones; & omne opus eorum in prædicatione, & do-

a Mater est errorum ignorantia fugienda a iuuenq; e contrariā amplectenda scientia.

ctrina

ctrinæ conflatæ, atque ædificent cunctos, tam fidei scientia, quã operum disciplina. Hæc ibi. Item Leo Papa Episcopis Constantinopolis. Si in laicis uidetur intolerabilis inscitia: quantò magis in iis, qui præsunt, nec excusatione est digna, nec uenia? Hæc ille: & recitantur di. 38. Item a scripturis. 1. Cor. 14. Ignorãs, ignorabit. Hoc est, exponente B. Greg. Papa l. moralib. Qui ea, quæ Dei sũt, sapiunt, a dño sapiũtur, & qui ea quæ Dei sunt nesciunt, a dño nesciũt: & q ea, stante qui ait; Siquis ignorat, ignorabitur. Hæc ille: & recitãtur dist. 38. Item 1. Cor. 1. Christum Dei uirtutem & Dei sapientiã. Hoc est, exponẽte B. Hieronimo in Esaia: ac recitatur dist. 38. Si, iuxta Apostolum Paulum, Christus Dei uirtus est, & Dei sapientia, & qui nescit scripturas, nescit Dei uirtutem, eiusque sapientiam, scripturarũ ignorantia, Christi ẽ ignorantia. Hæc ibi. Item a Daniel 12. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splẽdor firmamẽti; & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. (Ergo ut Zeferinus Papa ait; & recitatur dist. 38.) sicut stellas cœli non extinguit nox: sic mentes fidelium, & inhærentes firmamento sanctæ scripturæ non obscurat mundana iniquitas. Hæc ibi. Item a & c. ort. par. q. 117 a. 3. app & q. 1. a. 5. app. & q. 32. ar. 2. q 40. ar. 3. & q. 95. ar. 1. appen. uide, & bene appli. Itẽ a Conc. Lateran. Quia ecclesia Dei, sicut pia mater, prouidere tenetur, nè pauperibus, qui parentum opibus iuuari non possunt, legendi & proficiendi opportunitas subtrahatur: per unamquamque cathedralem ecclesiam magistro, qui clericos eiusdem, & scolares pauperes, gratis doceat competens aliquod beneficium præbeatur. Hæc illud: & recitatur, de magistris &c. Item ab Alexandro 3. ad Viton. Episcopum scribẽte. Sanè si quis distulerit magistros in locis congruis instituere; tibi liceat, ibi alios instructioni præbere uiros prouidos, honestos, & discretos. Hæc ille, de magistris, &c. Prohibeas. Item ab eodẽ ibidem cap. Quanto gallicana &c. Districtè præcipimus: ut quicunque uiri idonei, & literati uoluerint, regere studia literarum; sine molestia & exactione qualibet scolas regere permittãtur. Hæc ille. Item a diuersis, &c. ut uidere est in distinction. 37 & 86. per totam, & di. 6. statuimus, & cap. miserum, & & q. 1. oportet, & distinct. 92. quis dubitet, & extra de elect. magist.

*ho. 43. sup Matth. in oper. imperf. non procu. a prin. t. 4.

* c. 4. p. s in tr. contemplatio. circa med. illi*

ARTICVLVS III.

Vtrum ex merito uitæ aliquis gradus ordinis consequatur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod ex ipso merito uitæ aliquis ordinis gradus consequatur. Quia sicut dicit Chrysostomus, * non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos h est, sed ex merito uitę aliquis efficitur sanctus, ergo, & sacerdos, & multo fortius alios ordines habens.

G

¶ 2 Præterea. In rebus naturalibus ex hoc ipso aliqua in gradu superiori collocantur, quod Deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participant, ut dicit Dion. 4. cap. Ecclesia. Hierarc. * sed ex merito sanctitatis, & scientię aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens, h ergo ex hoc ipso in gradu ordinis collocatur.

H

Sed contra, Sanctitas semel habita potest amitti: sed ordo semel habitus, numquam amittitur, ergo ordo non consistit in ipso merito sanctitatis.

I

Respondeo Dicendum, quod causa debet esse proportionata suo effectui: & ideo sicut in Christo, a quo descendit gratia in omnes homines, oportet quod sit gratiæ plenitudo, ita m in ministris Ecclesię, quorum non est dare gratiam, sed gratiæ sacramenta, non constituitur gradus ordinis ex hoc quod habent gratiam, sed ex hoc quod participant aliquod gratię sacramentum n.

Ad primum ergo dicendum, quod Chrysostomus accipit Sacerdotis nomen quantum ad rationem interpretationis, * secundum quod sacerdos idem est quod sacra dans. Sic enim quilibet iustus, inquantum sacra merita alicui in auxilium dat, sacerdotis interpretationem habet, non autem loquitur secundum nominis significationem. Est enim hoc nomen sacerdos institutum ad significandum eum, qui sacra dat in sacramentorum dispensatione.

prehendi) & ordinatores & ordinatos ultioni graui decernimus subiacere. Satius enim est, maximè in ordinatione sacerdotum, paucos bonos, quàm multos malos, habere ministros. Hęc ibi. & recitantur, de ætat. & qualitat. & ord. præf. Cum sit ars artium. Item ab Honorio 3. titul. eodem facto suo damnantur ordinatores illiusdam ex defectu scientię deiicit iã promotum; & sic. Quamuis &c. Quia episcopus ea. confessus est coram nobis, se nunquam de grãmatica didicisse, nec etiam legisse Donatum; & per euidentiam facti de illiteratura, & insufficientia sua constat; quod contra Deum esset & canonicas sãctiones, tantum in Episcopo tolerare defectum: ipsum a pontificalis officii executione: & ab administratione Caliacen. ecclesiæ penitus duximus amouẽdam. Hæc ibi. Item a papa Leone Decimo sacro approbat. Concil. Lateran. session. octaua. de studiis generalibus, prolatis. & session. nona. de liberalibus artib. pro pueris.

Notãdũ à

concl. ad

*Vide totam q. 62 in 3. p. & q. 64. a. 1. corp.

¶ Quartò habes: quomodo per rationẽ prædicta patrum, & scripturarum, pro quanto scientiam debitam requiri dicunt in suscipientib. ordines, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex iis ueritas Angelica doctrina pãs, & declaretur, & consolidetur.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas meritò esse dictum a Conc. Trident. sess. 23 cap. 4. de reform. Prima tonsura non initientur, qui sacramentum confirmationis non susceperint; & fidei rudimenta edocti nõ fuerint, quique legere, & scribere nesciant. Hęc ibi. Faciunt etiam hæc ad q. 35. ar. 4. Item ibidem ca. 11. Minores ordines iis, qui saltem latinam linguam intelligant, conferantur. Hæc ibi. & cap. 13. Subdiaconi, & diaconi ordinentur habentes bonum testimonium, & in minoribus ordinibus etiam probati, ac literis, & iis, quæ ad ordinem exercendum pertinent instructi. Hæc ibi. Vide supra ar. 2. appẽ. & in Concil. Trident. ibi cap. 14. & 18. Item ab eodem session. 5. cap. primo de reform. ubi de eligendo magistro etiam grammaticæ ut deinceps ad theologiam transiri possit, decernit. Item ab Innocen. 3. in Concilio generali. Si de cætero episcopi ordinare præsumpserint rudes ignaros (quod quidem facilè potest de-

QVÆSTIO. XXXVI.

ART. III.

Concl. In ministris ecclesiæ, quorum non est dare gratiã, sed gratiæ sacramenta, non constituitur gradus ordinis ex hoc quod habent gratiam, sed ex hoc, quod participant aliquod gratiæ sacramentum.

¶ PROB. Quia causa debet esse proportionata suo effectui, & è contra (sicut patet in Christo, et in litera.)

¶ NOT. Circa hanc materiam uide sup. q. 19. art. 4. textu, & alocũ.

K 1m ex Chrisostomo. Sed omnis Sanctus sacerdos. &c. si ly sacerdos sumatur quantum ad interpretationem nominis: non, quantum ad significationem eius. §. Tunc nihil, &c. Nos enim tractamus de sacerdote, quantum ad significationem nominis, non, præcisè, quantum ad interpretationem eius. Hoc est; consideramus hic sacerdotem quatenus sacra dat, non quomodocunque, puta spiritualiter merendo: sed hoc modo specificato, uidelicet, sacramenta ecclesiæ dispensando.

¶ NOT. pro captu faciliori aduerte, quod de ly sacerdos est similiter dicendum, sicut de ly ecclesia, uel de ly usura. Quemadmodum enim quantum ad interpretationem nominis ly ecclesia est tantum congregatio (quæcunque illa sit, non curando:) & ly usura est usus cuiuscunque rei (an bona sit, uel mala, non curando.) ita ly sacerdos quantum ad interpretationem est dans sacra (quæcunque illa sint, non det curando.) Similiter quemadmodum ly ecclesia, quantum ad significa-

gnificationem, est congregatio non quorumcunque, sed fidelium: & ly usura est usus rei non cuiuscunque, sed fructificantis contra naturam suam secundum uoluntatem mutuantis: ita ly sacerdos quantum ad significationem est dans sacra, non quæcunque: sed sacramenta (intellige tu ex officio suo.) Ergo sicut ly ecclesia, & ly usura, quantum ad interpretationem sunt magis uniuersalia, quam sint quantum ad significationem: ita ly sacerdos quantum ad interpretationem, est magis uniuersale seipso, quantum ad significationem, accepto. Non mirum ergo: quòd Beatus Chrisostomus interpretationem nominis attendens dixerit, quòd omnis sanctus est sacerdos.

Ex consequenti ergo differenter accepit illam suam primam propositionem, in qua dicerat: quòd non omnis sacerdos sanctus est: quoniam tunc primo accepit ly sacerdos quantum ad significationem.

¶ NOT. Textus euidenter manifestat: quòd hoc nomē sacerdos dupliciter sumitur, uidelicet, secundum proprietatē (hoc dicit litera, quantum ad significationem) & secundum similitudinem (hoc dicit litera, quantum ad interpretationem.)

AD SECVNDVM Dicendum, quod res naturales efficiuntur in gradu super alia, secundum quod in ea agere possunt ex forma sua, & ideo ex hoc ipso quod formam nobiliorem habent, in altiori gradu constituuntur, sed ministri ecclesiæ non præponuntur aliis, ut eis ex propriæ sanctitatis uirtute aliquid attribuant, quia hoc solus Dei est, sed sicut ministri, & quodammodo instrumenta illius effluxus qui fit a capite in membra: & ideo non est simile quantum ad dignitatem ordinis, quamuis sit simile quantum ad congruitatem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum promouens ad ordines indignos peccet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd promouens indignos ad ordines, non peccet, quia Episcopus indiget coadiutoribus in minoribus officiis constitutis, sed non posset eos inuenire in sufficienti numero, si talem idoneitatem requirerent in eis, qualis a sanctis describitur, ergo si aliquos non idoneos promouet, uidetur quod sit excusabilis.

¶ 2 Præterea. Ecclesia non solum indiget ministris ad dispēsationem spūalium, sed etiā ad gubernationem temporalium, sed quandoque illi, qui non habent scientiam, uel sanctitatem uitæ, possunt esse utiles ad gubernationē tēporalium, vel propter potentiā secularem, uel propter industriam naturalem, ergo uidetur, quod tales sine peccato possent promoueri.

3 Præterea. Quilibet tenetur uitare peccatum quantum potest: si ergo Episcopus peccat indignos promouens, debere adhibere maximam diligentiā ad sciendum, an illi qui acce-

diffinitio sacerdotis ppriè dicti.

Sacerdos primo modo, id est propriè est, qui ad Hebr. quinto. diffinitur sic. Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat deo dona & sacrificia pro peccatis. Ex qua diffinitione clarum est: & per ly ex hominibus assumptus, q sacerdos propriè est nomen gradus, seu ordinis: & per ly pro hominib. constitutus, q sacerdos propriè utilitatem publicam concernit, inquantum, s. est mediator inter Deum & homines in iis, quæ sunt ad Deū, & p ly ut offerat sacrificia, q sacerdos propriè hēt facultatē, oblationē supremam (hoc est sacrificium) offerendi deo. Nunquā igitur intelligere dēs sacerdotē propriè nisi illum, in quo has tres conditiones ppriè inueneris. Sacerdos āt scdo mō, i. scdm similitudinē, seu secundū participationem quandam, est nomen uirtutis, uidelicet religionis, seu sāctitatis afficiētis animū ad diuinū cultū. Vñ & iste offert Deo, nō quidē sacrificia propriè dicta (puta sacrm altaris,) sed opa uirtutū, & ex officio, non quidē publico sacerdotis, sed unicuiq. debito (inquātū tenetur quilibet seruire deo.) De oblatione isti° sacerdotis similitudinarie dicti, & quātū ad actū pnīæ interioris dicit ps. 50. sacrificiū deo spūs contribulatus; & quātū ad actū pnīæ exterioris puta abstinētiæ Ro. 12. exhibeatis corpora vestra hostiam uiuentem; & quantū ad actū diuinæ laudis Heb. 13. offeram° hostiā laudis sēper Deo. i. fructū labiorū confitentiū nomini eius; & quantum ad actū martirii. Sap. 3. Tanquam aurū in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiā accepit illos; & quantum ad actum beneficentiæ. Hebr. 13. Beneficentiæ & cōionis nolite obliuisci, talibus. n. hostiis promeretur deus; ac tādem uniuersaliter de quibuscunq; actib. iustitiæ ps. 4. sacrificate sacrificium iustitiæ. Hæc nanq;, cæteraq́ hmōi opera dicūt hostia holocaustum & sacrificium per similitudinem, inquantū. s. habent rōnem oblationum Deo ad honorem eius. Pariter ergo & is, qui hæc similiaq́. in honorem Dei facit, est sacerdos per similitudinē pro quanto actus tales uirtutū offert deo ad honorē eius. quāuis nec iste sacerdos ppriè sit, nec illa sint propriè sacrificia, nec ex officio sacerdotii proprio offerantur; eo modo, s. quo Apostolus supra Heb. 5. in definitione intelicxit.

Tres cōditiones sacerdotē, propriū à similitudinatio secernūt.

2m illatio conclusionis. Ergo ex hoc, &c. R. Negatur illatio. S. Aliud est enim loqui de influxu rerum naturalium super alia, aliud est de ministris ecclesiæ; quoniam non simili modo se habent: licet argumentum ab ipsis rebus naturalibus, tanquam a similibus in hoc, arguat. Nam res naturales efficiuntur in gradu super alia secundum quod &c. ut in textu.

¶ Corollarium. Stantdum ergo semper est, formaliter, in hoc nomina, ministri: ut de ministris, quatenus ministri sunt, loquamur, & non amplius. Sic enim omnia similia huic secundo argumento obiecta faciliter dissoluentur.

Vide supra, ubi locuti sumus de instrumento, ut instrumentum. q. 19. art. quint. & alibi. Nam minister est instrumentum.

APPENDIX.

EX articulo hēs. ¶ Primò: quomodo per rationem interimas hæreses Hussitarum (ut refertur sup. q. 20. ar. 1. & q. 31 ar. 1. dicentium; q sacerdotum ponorē efficit nō dignitas, sed uitæ meritum. Item Pauperum de Lugduno, seu Valdensium (ut recitatur q. 8. ar. 1. 2. & 3.) dicentium; q quilibet laicus bonus & sciens absoluere potest & pœnitentiam imponere. Item dicentium laicos tam uiros, quam mulieres, qui sunt de secta ipsorū, posse consecrare & confessiones audire. Hos enim omnes, pro quanto sacerdotem effici aliquem per meritum uitæ statuunt oppugnat, & expugnat præsens articul. 1

Vtil. p S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas hos meritò esse damnatos à &c. ut locis allegans in app secundo loco. 2

¶ Tertiò habes: qūo per rationem ostendas prædicta patrum, in illis locis, pro quanto gradum ordinis p meritum uitæ solū non acquiri dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur. 4

QVÆST. XXXVI. ART. IIII.

EXamen. Ly indignos. s. aliquo dictorū modorū ar. 1. & 2. hoc ē. deficiētes uel in bonitate uitæ uel in scīa sufficienti. Ly promouēs. s. sciēter; uel ēt ex ignorantia crassā; puta. q nō fecit, qd debuit ad habendā certitudinē de sufficiēti a pmouēdorū: (uel q peius est) ex ignorātia affectata. Pro quo uid. cor. sc. & i sel. ad 3. 248

¶ CONCL. Quicunque indignos promouet, crimen mortale cōmittit, quasi summo domino infidelis; & præcipuè cum hoc in detrimentum ecclesiæ uergat, & honoris diuini.

¶ Corol. Ergo cū agētes, & cōsentientes par pœna cōstringat Ro. 1. mortaliter peccāt oēs, q tali pmotioni cōsentiunt mō dicto in ca. 1. 2. uel sciēter, uel ēt ex ignorātia crassa, & multo magis si est affectata; ut ē illorū, q nō curant scire, imò quærūt nescire ea, q scita tenētur ad hoc, ut liberius. s. sine tot scrupulis pagāt, qd uolūt. Per cō entiētes intellige testificantes (ut sac. ūt rel gioſi, uel plebani, uel ad quos ptinet offerre Epis hos, uel illos, ut pmoueant ad ordines) aut res auxiliū, consiliū, uel fauorem ad hoc. Intellige sēper cum limitationib. illis prædictis, uidelicet, si ad hæc cōsentiunt dantauxiliū, &c. uel scienter, uel ex ignorātia crassa, uel affectata. Sic ergo tex. per ly promouet, oēs prædictos cointelligit.

¶ Exa-

¶Examen Ly quasi. Hoc dicit tertius, non ad denotandum: quod F ille sic promouens sit de facto infidelis summo domino, sed ad significandum, quod intentio eius non fertur directè ad istam infidelitatem Non.n. (communiter loquendo) indignos ordinans intendit facere hoc ut sit infidelis Deo: sed ad talem promotionem ex alia causa illicitus mouetur, ad quam tamen sequitur quod sit infidelis Deo. Nec talis intentio sua, quia hoc non intendebat, excusat eum a peccato mortali; si talis promotio datam indignis sit, ut mortalis sit. Alioquin nec adulter peccaret: quia non intendit per suum factum offendere Deum: sed proprio desiderio satisfacere. Quod tamen ipsum non excusat.

*Al. ministeria.

¶ PROB. Quia talis tradit diuina alicui supra mensuram eius (cum ordinat illis sint tali diuino munere indigni) & fidelis seruus est, qui tradit mensuram familiæ suæ proportionatam (patet ex Euangelio Luc. 12.)

2 Quia ille esset infidelis terreno dño, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

3 Quia (ly & præcipuè cum, &c.) bonum ecclesiæ ac honor diuinus promouetur per bonos ministros, patet. Ergo, ab opposito, per ministros malos deteriorantur.

*Hom. 2. in euāge. paulo a princi. Id etiam habet Bern. in ser. 2. de conuers. a med.

*Luc. 12.

1m minor.

Non posset Eps eos inuenire in sufficienti numero, si talem idoneitatem requireret in eis, quæ a sanctis describitur. R. negatiue ista. §. Nam Deus nunquam ita deserit ecclesiam suam, quin inueniantur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis: si digni promouerentur, & indigni repellerentur.

sonel. m

¶ NOT. Aduerte diligenter ly nunquam. Et hoc est ad tollendum excusationes in peccatis.

dunt ad ordines, sint digni, ut fieret diligens inquisitio de moribus, & scientia eorum, quod non uidetur alicubi obseruari.

SED CONTRA, Peius est promouere malos ad sacra * mysteria, quàm iam promotos non corrigere: sed Hely mortaliter peccauit, non corrigens filios suos de malitia sua, unde cadēs retrorsum mortuus est, ut dicitur 1. Reg. ergo non sine peccato euadit si indignos promouet.

¶ Præterea. Spiritualia temporalibus sunt præponenda in ecclesia: sed moraliter peccaret qui res ecclesię temporales scienter sub periculo poneret, ergo multo fortius, qui poneret res spiritales sub periculo, sed sub periculo ponit res spirituales quicumque indignos promouet, quia, cuius uita despicitur, ut dicit Gregorius, * restat ut eius prædicatio contēnatur, & eadem ratione omnia spiritualia ab eis exhibita. ergo indignos promouens mortaliter peccat.

RESPONDEO, Dicendum, quod a domino describitur * fidelis seruus qui est constitutus supra familiam, ut det illi tritici mensuram, & ideo infidelitatis reus est, qui alicui supra mensuram eius diuina tradit, hoc autem facit quicumque indignos promouet, & ideo crimen mortale committit quasi summo domino infidelis, & præcipue cum hoc in detrimentum ecclesiæ uergat, & honoris diuini, qui per bonos ministros promouetur. Esset enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

G AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus nunquam ita deserit Ecclesiam suam, quin inueniantur ideo ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promouerentur, & indigni repellerentur: & si non possunt tot ministri inueniri, quot modo sunt, melius esset habere paucos ministros bonos, quam multos malos, ut dicit beatus Clemens.*

H AD SECVNDVM dicendum, quod temporalia non sunt quærenda, nisi propter spiritualia; unde omne incommodum temporale deberet eligi, & omne dispendium, propter spirituale bonum promouendum.

I AD TERTIVM dicendum, quod ad minus hoc requiritur quod nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinando esse, sed etiam exigitur amplius, ut secundum mensuram ordinis, uel officii iniungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promouendorum saltem ex testimonio aliorum, & hoc est quod Apostolus dicit 1. Timoth. 5. Nemini cito manum imposueris.

F li potius afferunt detrimentum bonæ intentioni Episcoporum, quæ est de promotione honoris diuini, & utilitatis ecclesiæ: & consequenter non sunt principaliter, & propriè, coadiutores Episcoporum dicendi. Vide secundum responsum literæ ly & si non possunt, &c.

¶ NOT. Non tamen ex hac responsione inferas: quod mali iam ordinati non possint uera sacramenta administrare. Nā hoc esset contra ueritatē, & præmissa q. 19. art. 1. Aliud est enim de nondum ordinatis loqui, an coadiutores Episcoporum iudicandi sint; aliud est de iam ordinatis inquirere, an coadiuuent illos in administratione sacramentorum.

2m de conclusione.

2. respons.

Tales sine peccato possent siue peccato promoueri. R. si temporalia propter seipsa essent quærenda: non, si propter spiritualia. §. Tūc nihil &c. Nam temporalia non sunt quærenda nisi &c.

*In ep. 1. ad Iacob. fratrem dñi, post me. & hī in Decre. di. 23. ca. Tales.

3m de consequentia.

Maximam diligētiā. R. secundum mensuram ordinis, uel officii iniungendi: non aliter. §. Tunc nihil, &c. Nam apud timoratos talis diligentia circa ordinandos adhibetur (ut in appen. sequen. uidebitur,) & consequenter est falsum in argō illud ly quod non uidetur alicubi obseruari.

¶ Examen. Ly ad minus hoc requiritur quod &c. Hoc intelligit, post diligentiā factā de habenda certitudine qualitatis promouendorum: non aliter. Neque enim timoratus quisque tutum se in conscientia uerè crederet: si, nulla adhibita diligētia inquisitionis prædictæ *

K

Miranda prouidētia Dei circa ecclesiam.

Addit ly si digni promouerentur, &c. quasi dicat. Ex defectu hominum est, quod non inueniantur idonei ministri in numero sufficienti; quia multotiens nolunt eos inuenire: qualibus autem respectibus, Deus scit. Reuera igitur secundum se inueniuntur tales ministri sufficientes pro necessitate plebium: & hoc sufficit ad saluandam prouidentiam Dei specialem prædictam. Reponitur quoque ly si digni promouerentur, &c. sic: ut dicat: Etiam si solum digni promouerentur: idhuc inuenirentur semper idonei ministri ad necessitatem plebis sufficientes: & hoc propter magnam prouidentiam Dei erga ecclesiam suam.

Caue autem, nè exponas in hoc malo sensu, qui fortan superficiem literę attendentibus occurret: quod s. Deus nunquam ita deserit, &c. si digni &c. quasi quod si non digni promoueantur, Deus sic ita deserat, &c.

admitteret promouendos dicendo: ego nescio, aliquid contrarium idoneitati esse in istis ordinandis. Nam seipsum deciperet tanquam conniuens, seu nolens uidere, quod debet, seu ignorantia affectata laborans: quę tria in idem redeunt. Caute igitur legas textum, nè a superficiaria tantum lectione fallaris.

¶ Ly sanctit. ac. Hoc est idoneitati ad ordines suscipiendos requisitæ. Non enim sanctitas tantum uitæ requiritur, sed etiam sanctitas (ut ita dicam) scientiæ. De quo uide articul. primum & 2.

¶ Ly exigitur amplius, ut &c. Vide quod hoc est correctio quidam illius primæ sententiæ textualis: ad denotandum. s. illud, quod diximus in exam. s. post ad tertium. Vnde textus uidetur mutilus ex incuria aliquorum: ut ly sol etiam præfert. Videtur ergo legendum in litera sic. Ad tertium dicendum, quod non solū ad minus hoc requiritur & c. ita quod textus ed latur ly non solum. Vel constructio ita ordinanda est, ut illa sententia, quæ dicit, quod exigi-

Item de maiori.

Coadiutoribus. R. bonis: non malis. §. Tunc nihil &c. Nā ma-

exigitur amplius ut secundum, &c. prius construetur; & postea sequatur constructio illius, quæ dicit quòd ad minus hoc requiritur, quòd nesciet, &c. Quasi dicatur. Exigitur ut secundum mensuram ordinis cura apponatur ad habendum certitudinem, saltem ex testimonio aliorum de qualitate promouendorum: & tunc si nō potest aliquid certi haberi, hoc ad minus requiritur quòd ordinans nesciat aliqd contrarium de ipso ordinando.

Ordinata structura textus.

A uio examine. Hæc ibi. Ecce quod non contentatur de examine, sed addit quòd sit diligens: ex quo, quanti momenti res ista esset, innuit. Item ab eodem sessio. 23. cap. 3. de reform. Episcopi impediti subditos suos non aliter, quàm iam probatos & examinatos, ad alium Episcopos, ordinandos dimittant. Hæc ibi.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

EX articulo hēs. ¶ Primò: quomodo per rationem ostendas; meritò insinuatum esse ab omnibus Summis Pontificibus & Cōcilijs, de hac materia tractantibus, quòd promouentes ad ordines indignos peccat. Hoc autem insinuatum ab illis est: quando de examine præmittendo circa ordinandos districtè mandauerunt. De quo ut de tu de æta. & quali. & ordin. præfic. Item de temporibus ordin. & qualitat ordinan tum cetr. tum in 6. Item specialiter ab Innocentio prim. in epistola quarta ad Felicem Nucerienum Episcopum. Nec citò quilibet lector, citò Acolytus, citò diaconus, citò sacerdos fiet, &c. ut emensis stipendiorum meritis ueniant. Quoniā ergo certa distinctione monstratum est, qui debeāt admitti, quive reprobari: ex his omnibus* quos uidet dignitati tua non posse reprobari, eligere debebis, quos clericos facies. Si enim nullā gratiam hominibus, aut beneficium præstare uelimus; tales inuenire possumus de quorum assumptione, nec incurrere scādalum, nec erubescere ualeamus hæc ibi.

*paulo ante med. illius ep.

ARTICVLVS V.

Vtrum quis in peccato existens, possit sine peccato ordine suscepto uti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod aliquis in peccato existens, possit sine peccato ordine suscepto uti, quia peccat si non utatur, cùm ex officio teneatur, h si ergo utendo peccat, non potest peccatum uitare, quod est incōueniens.

¶ 2 Præterea. Dispensatio est h iuris relaxatio, ergo quamuis de iure esset ei illicitum uti ordine suscepto, tamen ex dispensatione ei liceret.

¶ 3 Præterea. Quicumque communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter: si ergo peccator in usu ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter, qui ab eo aliquid diuinorum accipit, uel ab eo h exigit, quod uidetur absurdum.

¶ 4 Præterea. Si utendo ordine suo peccat, h ergo quilibet actus ordinis quem fecit, est peccatum mortale, & ita cum in una executione ordinis multi actus concurrant, uidetur quod multa peccata mortalia committat, quod ualde durum uidetur.

SED CONTRA est quod Dionisius in Epistola * ad Demophilum dicit. Talis, scilicet qui nòn est illuminatus, audax uidetur, sacerdotalibus manum apponens, & non timet neque uerecūdatur diuina præter dignitatem exequens, & putans Deū ignorare, quę ipse in seipso cognouit & decipere existimat falso noīe patrem ab ipso appellatū, & audet ipsius muneris immundas infamias, non. n. dicam orationes, super diuina signa Christi firmiter enunciare, ergo sacerdos est quasi blasphemus, & deceptor, qui indigne suum ordinem exequitur, & sic mortaliter peccat, & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ Preterea. Sanctitas requiritur in susceptione ordinis ut sit idoneus ad exequendum, sed peccat mortaliter, qui cum peccato mortali ad ordines accedit, ergo multo fortius peccat mortaliter in qualibet exequutione sui ordinis.

RESPON. Dicendum, quod lex præcipit * ut homo * iuste ea, quæ sunt iusta exequatur, & ideo quicunque hoc quod sibicō petit ex ordine, facit indigne, ꝙ iustum est iniuste exequitur, & contra præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicumque autem cum pc̄tō mortali aliquod sacrum officiū pertractat, non est dubium quin indigne illud facit, unde patet quod mortaliter peccat. o

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non est perplexus ut necessitatē peccandi habeat, quia potest peccatum dimittere, uel officio resignare, ex quo obligabatur ad ordinis exequutionem.

Faciunt & hæc p cōfirmatione supradictorum in eo. o. post conclus. Item ab eod. session. ead. cap. 12. de reform. Sciant episcopi non singulos in ea ętate constitutos debere ad hos ordines assumi, sed dignos dumtaxat, & quorum probata uita senectus sit. Regulares quoque nec in minori ętate, nec sine diligenti episcopi examine ordinentur. priuilegiis qbuscūq; quoad hoc, penitus exclusis. Hæc ibi. Itē ab eo. ibi. c. 16. Cum nullus debeat ordinari, qui iudicio sui episcopi nō sit utilis aut necessarius suis ecclesiis. hæc ibi.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendes prædicta patrum, pro quāto ordinantes indignos peccare insinuant, & intelliges, & probes, & defendas.

¶ Tertiò uides: quomodo ea iis uicissim Angelica doctrinæ p̄sens, & declaretur, & consolidetur.

*De re. 4. *Deut. 16. 81. c. 6. incipit, Maximiano.

QVÆST. XXXVI. ART. V.

CONCL. Quicūque cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, mortaliter proculdubio peccat. 149 concl. m

¶ PROB. Quia ille talis indigne tecit, sine dubio, illud officium (cum iniuste exequat qd iustū est) & indignè faciēs ea, q iuste sūt, facit cōtra legē p̄ pię ē contrariū (ut Deut. 16.)

1m consequentia.

Nota ly emensis meritis, & ly si n. nullam gratiam hominibus aut &c. Per primum siquidem designatur dignitas, quod s. nō ordinentur nisi secundum mensuram meritorum: per secūdum uerò notatur origo, unde uenit quòd digni non promouentur, E & indigni non repellantur; & aliquo modo confirmatur dictū S. Thomæ in prima responsione ad primum ut considerenti patet. Item e Concilio Bracharensi 2. canon. 3. Non aliquo pretio &c. De ecclesiasticis ordinationibus antiqua diffinitio patrū ita statuit, dicens: anathema sit danti & accipienti, propterea quia aliquanti multis sceleribus obnoxii sancto indignè ministrantes altari non hoc testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum obtinent. Oportet ergo non per gratiam munerum: sed per diligentem primū discussionem, deinde per multorum testimonia clericos ordinare. Hæc ibi. Item e Concilio Trid. sess. 7. cap. 12. de reform. Non ordinentur, nisi ab episcopo in sua dioresidente, aut pro eo pontificali exercente; & diligenti præ-

Si ergo utendo, &c. ℞. negatur consequentia. § Nam talis necessitatem peccandi etiam in tali casu non habet propter duas quæ explicantur in textu.

¶ NOT. Duo apponuntur in textu pro refugio ad cultandū peccatum: ut. si secundum non potest bene fieri, fiat primum. Resignare namque officiū quandoque non potest bene fieri, uel propter scandalum aliorum, quod eueniret, si resignatio talis fieret; uel propter inopiam clerici resignaturi, qui . s. non habet unde uiuat, nisi ex officio illo. Propterea dixi, quòd ad tollendum omnem uiam necessitatis peccandi apposuit textus primū illud ly potest peccatum dimittere. Hoc enim semper potest fieri & sine scandalo, & sine inconuenienti alio. Verbi gratia: carissime quis in peccato mortali tenetur ad celebrandum, cum sit parochus in die Natiuitatis Domini. Iste si celebrabit, incurret peccatum mortale; si non celebrabit, incurret etiam propter maximum scandalum parochianorum suorum, ultra quòd etiam

Contra allegatā executionē in peccato, de perplexitate aliquorum.

erit illis causa non audiendi missam in tanto die. Quid fa- F
ciet? § non uult renunciare dignitatem officii sui, faciat id; quod expeditius est. Hoc est, dimittat uoluntatem peccandi, & conteratur, confitendo si potest; & postea sine pecca to celebret.

2^{m} de Antecedente. Iuris. ℞ dispensabilis non, & indispensabilis §. Tunc nihil &c. Nā pcepta iuris naturalis indispēsabilia sunt, & hoc ē de iure naturali, &c. ut in tex.

¶ *Corollarium.* Ergo ad hoc, q dispensetur de aliquo, oportet primū uidere; an illud dispensabile sit; ut dispensatio non sit dissipatio, & cōsequēter pctm̄. Ergo ex respōsio isto in litera surgit alia probatio conclōnis clara: & hæc ē. De iure naturali tenetur hō sancta sanctè pertractare: ergo qu cunque cum pctō mortali aliquod sacrum ex ordine suo pertractat, cū faciat cōtra ius naturale pdictum, peccat mortaliter.

Probatio alia cōc

3^{m} de consequentia. Exigit ℞ inducendo contra conscientiam: nō recipiendo ab eo ex se parato. § Tunc nihil, &c. Nam iste subditus non dr̄ propriè communicare curato suo in pctō mortali ex eo, q recipit in casu necessitatis sacra ab eo tanq̄ ministro ecclesiæ ad hoc pparato sed propriè cōmunicare dr̄, qñ inducit eū ad ministrādum sacra credendo, q sit in pctō mortali, & tūc inducit eum ei cōtra conscientiam suam.

*c.s. non procul a fine.

¶ NOT. Fundatur hoc responsum in illo uulgatissimo dicto: q aliud est inducere aliquē ad aliqd exequēdū qd probabiliter exequetur in pctō mortali, & aliud est redimere uexationē ppriā. i. uti actione illius mala ad utilitatē propriam. Sic iste subditus uidēs, suū parochū audi entē cōfessionē aliorū, dū accedit ad illū pro confessione non peccat, quis sciat ipsū peccasse mortaliter. Nō. n. inducit eum peccatum ad audiendum confessionē, sed utitur illius audiētia iā præparata ad utilitatē ppriā. Et tanto magis pōt subditus hoc facere; quanto ultima uerba tenatus emendationem probabiliter credendam indicant de parocho illo.

De inductione ad peccatū, qñ uera sit, & qñ apparens tantum.

¶ *Corollarium.* Ergo vī. q subditus parochū facinorosum possit inducere ad audiendū confessionem, maximè in casu necessitatis: quia, qñ postulas audientiam pro confessione non postulas aliquid, qd parochus ille non possit licitè facere, si uult. Postulas .n. bonum opus: & ille parochus pōt illud opus postulatū reddere sine pctō: sed ex malitia sua adiungit malum illi actui. Vnde simile vī hic, & in casu de usurario, a quo quis postulat mutuū in casu necessitatis. Nā usurario charitas, qd est mutuum, solummō postulat. Nec obstat, q postulans probabiliter scit usurarium nō sibi mutuaturum gratis: quia probabiliter etiā scit, q potest remouere maliciam istam ab opere postulato. Tamen quicquid sit de hoc, non inducas eū ad ministrationem alicuius sacramēti extra casum necessitatis (ut innuit litera:) & tunc solum non ut inducens, sed ut redimens uexationem suam.

Ad Secundum dicendum, quod ius naturale est indispensabile, hoc autem est de iure naturali, ut homo sancta sācte pertractet, & contra hoc nullus potest dispensare.

Ad 3^{m} dicendum, q quamdiu minister Ecclesiæ, qui est in peccato mortali ab Ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta eius subditus recipere debet, quia ad hoc ei obligatur; sed tamen præter necessitatis articulum non esset tutum, q eum induceret ad aliquid sui ordinis exequendum durante tali conscientia, q ille in peccato mortali esset, quam tamen deponere posset, quia in instanti homo a diuina gratia emundatur. G

Ad 4^{m} Dicendum, q quandocūque homo exhibet se i aliquo actu ut minister ecclesię, mortaliter peccat, & toties, quoties huiusmodi actum facit, quia ut Dionysius dicit, primo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ,* immundis, nec simbola, idest sacramentalia signa tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio utentes, peccant mortaliter. Secus autem esset, si i aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent; uel exequerentur in illo casu, in quo, & laicis, licet, H

4^{m} consequentia. Ergo quilibet actus &c. ℞. cōceditur consequētia. §. Nā qñcunq; hō exhibet se, &c. ut in tex. Ex quo negābis illud ultimū dictū argumētū, q.s hoc ualde durū uideatur. i. reuera sit quis ad pauca respicientib. forsan durum ualde appareat.

sicut qui baptizaret in aliquo articulo necessitatis, uel si corpus Christi in terram proiectum colligeret. I

QVAESTIO XXXVII.

De distinctione Ordinum, in quinque articulos diuisa.

Consequenter agendū est de distinctione Ordinum, & eorum actibus, & characteris impressione.

Circa quod quæruntur quinq;.

Primo, vtrum Ordo debeat in plures distingui.

Secundo, Quot sint.

Tertio, vtrum debeat distingui per sacros, & non sacros.

Quarto, vtrum actus ordinū conuenienter assignentur.

Quinto, Quando Ordinū characteres imprimuntur.

Articulus I.

Vtrum debeam plures ordines distingui.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod non

APPENDIX.

Ex titulo habes. 1 Primo: q̄ per rationem tanquā in radice a fortiori interimas hæresim Lutheri (pro Lutherani) pestiferè dicētis: magnus error est eorū, q accedūt ad hoc sacrm̄ eucharistię huic innixi, q sint confessi, q non sint sibi consciētiæ peccati mortalis, q pmiserint orōnes suas ac præparatoria oēs hi iudiciū sibi mādecant & bibūt, sed confidant, & credant se gratiam ibi consecuturos; hæc sola fides facit eos puros, & dignos. Nā cum pns ar. demonstret illud, qd est minus, puta exequi officiū diaconi uel subdiaconi nō posse fieri absq; peccato mortali nouo (quod sacrilegium vocatur) ab eo, qui sibi cōscius est de peccato mortali, apertissimum est, q multò magis p hoc demonstrat, q non liceat accedere ad eucharistiā sumendā ei, qui sibi conscius ē de peccato mortali, absque incursu sacrilegii maioris.

Vel. ps. Eccl. &c.

Tho 4. d. 24 q. 2. a. 1. q6. 1. & 5c. a1. 2. 3. eiusd. q.

¶ Secundò habes quomodo per rōnē 2 ostendas illā hęresim meritò dānatā a Leo. x. in bulla cont. errores Lutheri: cuius dānationem legas q. 1. ar. 1. appe. addēdo q. 24 ar. 1. app. Item a Conc. Trid. sess. 13. c 7. quod uide sup q. 5. ar. 5. Item à de consec. dist. 2. c. Quid ergo, cap. Sancta, cap. sicut Iudas, & cap. Timorem.

¶ Tertiò habes quomodo per rationem ostendas; meritò esse insinuatū a sacris literis, q existēs in peccato mortali illicitè exequitur officium ordinis sui. Insinuatum .n. est hoc. 1. Tim. 3. Diacones &c. & sic ministrent nullum crimen habentes. Item Es. 52. Lauamini & mundi estote, qui fertis uasa domini. Vide supra q. 31. ar. 3. app. de uindicta contra Balthasar, & q. 33. ar. 1. not. post K ad primum de uindicta contra Iulianum. Item Heb. 12. Si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Item Exo. 30. In aqua lauabunt Aaron, & filii eius, manus ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quādo accessuri sunt ad altare; ut offerant thymiama Domino: nè forte moriantur: Nota tu q hic sumitur, ut dicit assertionem, non dubitationem: & ex his infer, à fortiori, intentum tuum. 3

¶ Quarto habes quomodo per rationē pdicta scripturarū, & patrū, pro quanto uel directè, uel in radice a fortiori insinuāt indignè ministrantes peccare, & intelligas, & pbes, & defendas. 4

¶ Quinto uides quomodo ex his uicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆST. XXXVII. ART. I.

CONCL. Ordinum multitudo est inducta in ecclesia propter usū.

¶*Corollarium*. Includit ergo, tanquam præsuppositum conclus. hæc, quod ordines plures debeant distingui: & consequenter responsionem ad titulum implicat.

¶Exam. Ly inducta in ecclesia. Non tamen ab ecclesia instituta, ut dicamus. Inducta. s. a Christo instituente illam ordinum multitudinem. uide ar. 2. ad 3m.

¶PROB. Quia & propter sapientiam commendandam: & propter subueniationem infirmitatis humanæ: & propter dandam uiam proficiendi amplioré hominibus ut in textu per singula.

1m illatio cóclusionis.

Cum ergo &c. Rx. Negatur illatio. S. Nam alia sacra dant principaliter ad aliquem finem ad quæ non dantur ordines (ut in litera.) Hinc est, quod non est dandum idem iudicium de aliis & de sacto ordinis, quoad multiplicationem.

¶*Coro*. Ex textuali ergo rñsione illa argumenti maior. (Quanto aliqua uirtus est maior tanto minus est multiplicata,) limitanda est sic: nisi illa uirtus ordinetur ad aliquas actiones, secundum quorum diuersitatem distinguatur & ipsa.

2m maior

*lib. 8. c. 10. oé propul a psi.

Si diuiditur, aut est diuisio totius in partes integrales aut in partes subiectiuas. Rx. aut in partes potentiuas S. Tunc nihil &c. Nam ordinis diuisio in plures est, tanquam totius potentialis in partes potentiuas; non alteras, ut in tex. ideo argumentum deficiebat in diuisione completa.

¶*Corol*. Relinquitur ergo ex rñso textuali, quod septem ordines sunt quidem ordines, sed non sunt sacra; ita quod possint dici septem sacra, sicut septem ordines. Confirmatur doctrina hæc S. Thom. ex Conc. Florent. in decr. de sacramentis Arm. dato; & Triden. ses. 7. de sacr. ubi utrumque concilium declarat in uniuersum sacra ecclesiæ septem esse, dicendo in sess. 23. c. 2. sacrum ordinis distingui in septem ordines. Quod si ordines hi per se singuli diceerentur sacramen tum, tunc non essent tm septem sacra ecclesiæ in uniuersum, quod

* Partim ad Eph. 4 & Colo. 3. partim ad Ro. 12. & 1. Co. 12.

non debeant plures ordines distingui. Quanto enim aliqua uirtus est maior, tanto minus est multiplicata, sed hoc sacrm est dignius aliis sacramentis, inquantum cóstituit suscipientes in aliquo gradu super alios, cũ ergo alia sacra non distinguantur in plura, quæ recipiat prædicationes totius, nec hoc sacramentum debet in plures ordines distingui.

2 Præt. Si diuiditur, aut ẽ diuisio totius in partes integrales, aut in partes subiectiuas: non autem in partes integrales, quia sic nó reciperent prędicationes totius, ergo est diuisio in partes subiectiuas, sed partes subiectiuę recipiunt in plurali pdicationẽ generis remoti, sicut generis proximi, sicut homo, & asinus sunt plura animalia, & plura corpora animata, ergo, & sacerdotium, & diaconatus, sicut sunt plures ordines, ita sunt plura sacramenta, cum sacramentum sit, quasi genus ad ordines.

3 Præt. Secundum Philosophum.* 8. Eth. Regimen in quo unus tm principatur, est nobilius regimen cõitatis, quã aristocratia, qua diuersi in diuersis officiis constituuntur: sed regimẽ ecclesiæ debet esse nobilissimũ, ergo non dẽt esse in ecclesia distĩctio ordinum ad diuersos actus, sed tota potestas deberet apud unum residere, & sic deberet esse tantum unus ordo.

SED CONTRA Ecclesia, est corpus Christi mysticum simile corpori naturali secundum Apostolum, * sed in corpore naturali sunt diuersa membrorum officia ergo & in ecclesia debent esse diuersi ordines.

Præt. Mysteriũ noui Testamenti est dignius, quã ueteris, ut patet 2. Co. 3. sed in ueteri Testõ nõ solum sacerdotes, sed etiã ministri eorum Leuitæ sanctificabantur, ergo & in nouo Testamento debent consecrari per ordines sacramentum non solum sacerdotes, sed ministri eorum, & ita oportet quod sint plures ordines.

est contra illa præcipuè Trident. dicens ibi canon. 1. quòd sacramenta non sunt plura, quàm septem.

3m ex Philosopho.

Vnus tm principat. s. principatu plenario: non, principatu participatiuo. S. Tunc nihil &c. Nã regimen ecclesię stando in sacramentis, plenariè saluatur in uno ordine. s. sacerdotio: & per quandam participationẽ saluatur in aliis multis ordinib. uide in ad 3m.

RESPONDEO. Dicendum, quòd hęc ordinum multitudo est inducta in ecclesia propter tria. Primo quidem pp Dei sapiẽtiam commendandam, quæ in distĩnctione rerum ordinata maxime relucet tam in naturalibus q̃ in spiritualib. quod significatur ĩ hoc, quod Regina Saba uidens ordinem ministrantiũ Salomoni, non habebat ultra spũm, deficiẽs in admiratione sapientię illius. *Secundo, ad subueniendum humanę infirmitati, quia per unum non poterant omnia, quę ad diuina mysteria ptinebant, expleri sine magno grauamine, & iõ distinguuntur ordines diuersi ad diuersa officia, & hoc patet per hoc qđ dominus Nu. 9. dedit Moysi septuaginta senes populi in adiutoriũ. Tertio, ut uia proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officiis distribuuntur, ut omnes sint Dei cooperatores, quo nihil est diuinius, ut Dionysius * dicit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnia sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos, sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos, & ideo secũdum diuersitatem actuum oportet quod ordinis sacramẽtum distinguatur, sicut potentiæ distinguũtur per actus.

AD 2m dicendum, quòd distinctio ordinis non est totius in tegralis in partes, neque totius uniuersalis, sed totius potẽtialis, cuius hæc est natura, quod totũ secdm completam rationẽ est in uno, in aliis autem ẽ aliqua participatio ipsius, & ita est hic, tota. n. plenitudo sacramenti huius est in uno ordine. s. sacerdotio, sed in aliis est quædã participatio ordinis, & hoc significatum est in hoc quod dominus dixit Numeri 11. Moysi, Auferam de spiritu tuo, & tradam eis ut sustentent tecum onus populi, & ideo omnes ordines sunt unũ sacramentum.

AD 3m dicendum, quod in regno quãuis tota ptãtis

¶NOT. Quamuis formales rñsiones alia uerba contineant, & hic & alibi, a uerbis textualibus: tñ eũdem sensum continent. Hoc aũt factum est, fit, & fiet, ut formaliores s. breuiores dari possint, rñsiones, hoc est ut multa uerba text' ad unũ uerbum si fieri posset, reducantur: & hoc pro memoria faciliori legentiũ, & excitatione ingenii illorum. Hęc pericula dixerim pro semper, ut lectores æqui boni que consulant, q dñr. Aduerte igitur (ad tacitum secundo) quod principatus plenarius ibi dĩ tota ptãtis plenitudo: & principat' non excludens participationes sub me dñ ibi ministrorũ potestates, quæ sunt participationes quædã regiæ potestatis.

Nota unius literæ.

*3. Re. 10. 2. Para. 9

*ca. 5. ecclef. hier. cir. med.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primo: quòd per rationem ostendas ut meritò insinuatum esse a scripturis, & a summis Pontificibus, quòd ordines debent distingui in plures. Insinuatum uerò est hoc. 1. Timo. tertio. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, &c. diacones similiter pudicos, &c. & ad Titum primo. Constituas per ciuitates præsbiteros, &c.

Ecce: quòd plures ordines statuit, uidelicet, diaconatũ, & præsbiteratum, seu episcopatum. Nam otius nomine episcopi procul etiam significat præsbiterum. distinction. 93. cap. legimus: licet a temporibus quoque Apostolorum essent distinctẽ dignitates. Item a Concil. Tridentin. session. 23. cap. 2. Cum autem diuina res sit tam san-

Vtil. p S. eccl. &c.

sancti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quòd dignius & maiori eum ueneratione exerceri posset ut in ecclesiæ ordinatissima dispositione plures & diuersi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent. Hæc ibi. Item ab Innoc. 3. A multis multotiens &c. erubescant impij, & intelligant iudicio spiritus sancti eos, q in sacris ordinib. præsbiteratu, diaconatu, subdiaconatu, sūt positi, cassè non uisa-rine, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. hęc ille de æta. & qual. & ordi. præfic. Faciunt etiam hæc ad q. 36 a. 3. & 4. item à &c. ut videbis in appen. sequ. 2. ar.

a ¶ secundò hęc quomodo per ratioņē ꝑdicta scripturarum & patrum, pro quanto plures. dicunt ordines distingui, & intelligas & probes, & defendas.

b ¶ Tertiò nide quomodo ex iis uerissima Angelica* hæc doctrina & declaretur & consolidetur.

*Idē Conci. Tri. se. 23. c. 2.

magis specialis, seu specialiter data.

¶ 2ª PROB. Quia potestas ordinis, aut est ad consecrationem eucharistiæ, aut ad aliquod ministerium ordinatum ad sacramentum eucharistiæ.

¶ *Correllarium.* Cum ergo potestas ordinis existens ad consecrationē eucharistiæ dicatur uno modo, & potestas ordinis existens ad aliqd ministerium ordinatū ad sacramentum eucharistiæ dicatur sextupliciter: (ut in litera diffusè patet) sequitur quòd distinctio ordinis sit septiformis. Videlicet sacerdotium, diaconatus, subdiaconatus, acolitatus, exorcistatus, lectoratus, ostiariatus.

¶ CONCL. 2ª. Ordines isti similiter sūt septem, & graduantur ad inuicem, idest unus est dignior altero, secundum quòd magis uel minus appropinquant ad eucharistiam.

¶ NOT.

QVÆST. XXXVII.

ART. II.

*ca. 5. p. 1 & 2

CONCL. 1ª. Distinctio ordinis é accipienda secundū relationem ad eucharistiam

¶ NOT. Ista conclusio confirmatur ex Concilio Tridest. ut sup. art. 1. appen. in ly ecclesiæ ordinatissima dispositione plures, & diuersi essent ministrorū ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent. Nam (ut patet) homo, tōne sacerdotij in se existentis, conficit eucharistiam: & consequenter in idem redit alios ordines deseruire sacerdotio, & relationem habere ad eucharistiam.

*2a ca. 5. eccl. hier. a med. & 2. 9. † Decr. di. 21. c. 2.

¶ 1ª PROB. Quia sacramentum ordinis ordinatur ad sacramentum eucharistię.

¶ NOT. Præcedens probatio fundatur in hoc, quòd distinctio eorum quæ sunt ad finem, sumi debet secundum relationem ad ipsum finem: ut discurrenti etiam in rebus naturalibus patet.

*in Decr. di. 25. ca. perlectis, ex Isid. in ep. ad Lud. & li. 7 Ety. c. 12.

Aduerte etiam, quòd præmissa probatio é tanquam uniuersalis, seu uniuersaliter data, sequens uerò, quæ mox ponetur est

plenitudo resideat penes Regē, non tamen excluduntur ministrorum potestates, quę sunt participationes quædam Regiæ potestatis, & similiter est in ordine. In Aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

ARTICVLVS II.

Vtrum sint septem ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod non sint septem ordines. h Ordines ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos, sed tres sunt actus hierarchici, scilicet purgare, illuminare, & perficere, secundū quos Dionysius distinguit tres ordines in 5. cap. Eccles. hierar.* ergo nō sunt septem.

2 Præterea. Omnia sacramenta habent efficaciam, & authoritatem ex institutione Christi, uel saltem Apostolorum eius: sed in doctrina Christi, & Apostolorum non fit h mentio nisi de præsbiteris & diaconibus, ergo uidetur quod non sint alij ordines.

3 Præterea. Per sacramētum ordinis constituitur aliquis hdispensator aliorum sacramentorum: sed alia sacramēta sunt sex, ergo debent esse tantum sex ordines.

SED CONTRA. Videtur quòd debeant esse plures, quia quanto aliqua uirtus hest altior, tanto est minus multiplicabilis, sed potestas hierarchica est altiori modo in angelis quàm in nobis, ut Dionysius* dicit, cum ergo in hierarchia angelica sint nouem ordines, totidem deberent esse in Ecclesia, uel plures.

¶ Preterea. Prophetia* psalmorum est nobilior inter omnes alias prophetias, sed ad pronunciandum in ecclesia alias prophetias est unus ordo, scilicet lectorum, ergo & ad pronunciandum psalmos deberet esse alius ordo, & præcipue cum in Decr. dist. 21. psal. secundus ab ostiario inter ordines ponatur.

RESPONDEO, dicendum, ꝙ quidam sufficientiam ordinum assumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, de quibus habetur. 1. Cor. 12. dicunt enim quod sermo sapiētiæ competit Episcopo, quia ipse aliorum ordinator est, quod ad sapientiam pertinet: sermo sciētię sacerdoti, quia debet habere clauem scientiæ: fides Diacono, qui prædicat Euangelium: opera uirtutum Subdiacono, qui se ad opera perfectionis extendit per uotum continentiæ: interpretatio sermonum Acolyto, ꝙ significatur in lumine ꝙ defert: gratia sanitatum exorcistæ: gratia linguarū Psalmistæ: prophetia Lectori: discretio spirituū Ostiario* q quosdā repellit, & quosdā admittit. Sed hoc nihil est, quia gratiæ gratis datæ nō danī eidē, sicut ordines danī eidē. Dr. n. 1. Co. 12. Diuisiōes grarum sunt. Et iterū ponuntur quædā, q̄ Ordines non dñr. s. episcopatus, & Psalmistatus. & iō alij* assignāt ſm quandā assimilationem ad cęlestem hierarchiā, in quib. ordines distinguuntur ſm purgationē, illuminationē, & perfectionē. Dicunt. n. ꝙ ostiari* purgat exterius segregādo bonos a malis ēt corpalr, interius uero acolytus, q a p lumē, qđ portat significat se interiores tenebras pellere, sed utroq; mō exorcista, q a diabolū, quē expellit, utroq. mō purgabat: sed illuminatio, quæ fit p doctrinā quantum ad doctrinā ꝓpheticā, fit p lectores, quātū ad Apostolicā fit p Subdiaconos, quantū ad euangelicam per Diaconos fit: sed pfectio cōionis, vtpote, q̄ est pœnitentiæ, & baptismi, & hmōi, fit p Sacerdotem excellēs uero per epm, ut cōsecratio sacerdotum, & virginū, sed excellentissima per sūmū Pontificē, in quo ē plenitudo authoritatis. Sed hoc nihil est, tum q a ordines hierarchię nō distinguunī p prædictas actiones hierarchicas, tū q a quælibet cuilibet ordinū cōuenit, tum quia ſm Diony.* solis epis conuenit perficere, illuminare aūt sacerdotib. purgare āt ministris omnibus; & ideo alii appropriānt ordines septem donis, ut sacerdotio rñdeat donū sapientiæ, qua nos pane uitæ, & intellectus cibat, sicut sacerdos nos pane cœlesti reficit, sed timor ostiario, q a nos separat a malis, & sic intermedii ordines rñdent mediis donis. Sed hoc iterū nihil est, quia in quolibet ordine septiformis gratia datur.

Et iō aliter Dicēdū, ꝙ ordinis sacrm ad sacrm eucharistiæ* ordinatur, ꝙ est sacrm sacramentorū, ut Dionysius dicit.* Sicut. n. templum, & altare, & va

*16. lib. 7 ety. li. 12

*Vi. Theophil. in c. 19. Luc.

* De his 7. ordinibus. vide Amb. 1c. 4. ep. ad Ephes. in uerba, & ipse dedit &c. & c. Alger. c. 6. 7. & 8 & 16 li 3 of. eccles. ca 7 8 & 10. & Cōc. Rem. s. b Siluest. cā. 1. 2. & 3.

† c. 5. ecc. hier. p. 1. a me. & in ti. contēplatio.

*c. 3. ecc. hier. circa prin.

¶NOT. In textu explicatur conclusio ista his uerbis in fine. Sic patet ratio numeri, & gradus, ordinum. Quæ in sensu est eadem cum ista secunda a nobis descripta.

¶PROB. Quia, ex præmissis clara relinquitur.

¶NOT Pro hm õi graduatione tamen aduerte: ꝙ S. Thom. primos quatuor ordines graduat in textu descendendo a nobiliori ad minus nobilē; ultimus uerò tres graduat ascendendo a minus nobili ad nobiliorem. Hos autem tres ita, uariādo ordinem graduandi incęptum, graduat: quia de immundis consideratio, quæ uniuersitim se obtulit, sic ea quirebat. Quòd si uis semper descendēdo septem illos graduare: dic, ut in cor. post 4m. probationem; & ut ar. 4. p tot. Ibi. n. illos non scdm considerationem d immūdis, sed scdm eorum nobilitatē graduat.

concl. 10.

1m de maiori

Ordines. ℞. scdm ꝙ ad hierarchicas actiones ordinantur: non, scdm ꝙ sunt sacra. ℥. Tunc nihil &c. Nam concl. 2. prædicta loquitur de ordinib scdm ꝙ sacramenta sunt.

2m de minori

Menno. ℞. explicita: non simplicita. ℥. Tunc nihil &c. Nam sacra ēt simpliciè nominata in scripturis hāt efficatiā ex institutione Christi.

¶NOT. 1a. in sacerdotio reliqua sacra continentur eminentie (ut ex ar. 1. ad 2. colligit.) Vnde ordinato sacerdotio reliqui ordines im plicitè nominantur. Quare ãr min' distincte, hoc est per ministros distinctos, l primitiua ecclesia exercerent ordines a præsbiteratu & diaconatu exercerentur: hēs in textu. Ea quoq; patet cō illius dicti. q. 35. a. 5. q. s. 10 primitiua ecclesia aliqui ordinabantur in pbiteros, qui prius inferiores ordines non susceperāt. Hoc. n. tunc fiebat pp paucitatem ministrorum: cum tñc esset maxima necessitas celebrandi missas, quò et ob latinuib. maximè ingruentibus, tirannorumque persecutionib posset melius celili.

¶NOT. 2a. Quòd omnes ordines primitiua ecclesia a Christo institutos cognouerit; & consequēter ꝙ non pp hoc, ꝙ instituti non fuerint a Christo, sed pp paucitatē ministrorū (ut dictū est) illos per ministeria diuersarum non exercuerit: patet, quia Christus per semetipsum personaliter actus ordinum eorundē exequi dignatus est. Actum quidem ostiariatus: qñ funiculis eiecit de tēplo ementes, & uenditores & emptores. Io. 2. Lectoratus uerò: qñ in synagoga Capharnaū accipiens librum legit: spiritus dñi super me, ꝑpter quod unxit me annunciandum misericordis misit me &c. Lu. 4. Exorcistatus āt qñ plures a demonibus liberauit Math. Mar. Luc. multis. Acolytatus ēt: quando dixit, ego sū lux mūdi. Io. 8. Subdiaconatus quoque: qñ misit aquam in peluim, & accepto linteo præcinxit se, lauans pedes discipulorum suorum. Io. 13. Diaconatus postea: qñ dispensauit Eucharistiam ꝑ usū fidelium dicens, Accipite, & comedite. Math. 26. Sacerdotii tandem: qñ consecrauit eucharistiam dicens, Hoc est corpus meū, & Hic est &c. Mat. 26. Prædictas. n. practicales institōnes Christi ecclesiam, maximè primitiuam, ignorasse nullo mō dicendum est, eò ꝙ Christo præ omnibus uiuentib. proximior erat.

Christus personaliter exercuit actus omnium ordinū.

sa, & uestes, ita & ministeria, quę ad eucharistiam ordinantur cōsecratione indigent, & hæc consecratio est ordinis sacr̄m, & ideo * distinctio ordinis est accipiēda scd̄m relationem ad eucharistiā, * quia potestas ordinis, aut est ad cōsecrationem eucharistiæ ipsius, aut ad aliqđ ministerium ordinatum ad hoc sacr̄m eucharistię. Si primo mō, sic est ordo sacerdotum, & iō cum ordinātur accipiunt calicem cum uino, & pane, nam cum pane potestatem accipiunt consecrandi corpus, & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorū est uel in ordine ad ipsum sacr̄m, uel in ordine ad suscipientes. Si primo modo, sic tripliciter. Primo. n. est ministerium quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramēto, quātum ad dispensationem, sed non quantum ad cōsecrationem, q̄ solus sacerdos facit, & hoc ptinet ad diaconum. Vnde in litera * dr̄, ꝙ ad diaconum ptinet ministrare sacerdotibus in omnib. quæ aguntur in sacr̄is Christi, vnde, & Christi sanguinem dispensat. Secundo est ministerium ordinatum ad materiā sacr̄i ordinandam in sacris uasis ipsius sacramenti, & hoc ptinet ad subdiaconum. vnde dicitur in litera, * ꝙ corporis, & sanguinis domini uasa portant, & oblationes in altari ponunt, & iō accipiunt calicem de manu episcopi, sed uacuum, cum ordinantur. Tertio, est ministerium ordinatum ad præsentandum materiam sacramenti, & hoc competit Acolyto: Ipse. n. ut in litera * dr̄, urceolum cū uino, & aqua præparat, unde accipiunt urceolum uacuum. Sed ministerium ad ꝑparationem recipientium ordinatum nō potest esse nisi super immundos, quia qui mūdi sunt, iam sunt ad sacr̄a percipienda idonei. Triplex aūt est genus immundorum, secūdū Dion. * Quidam. n. sunt omnino infideles credere nolentes, & hi totaliter a uisione diuinorum, & a cœtu fidelium arcendi sunt, & hoc ptinet ad ostiarios. Quidam autem sunt uolētes credere, sed non instructi. s. cathecumeni, & ad horum instructionem ordinatur ordo lectorum, * & ideo prima rudimenta doctrinæ fidei. s. uetus Testamentum eis legēdum committitur. Quidam uero sunt fideles, & instructi, sed impedimentum habentes ex dęmonis ptāte. s. energumeni: & ad hoc ministerium est ordo exorcistarum, & sic patet * ratio numeri, & gradus ordinum. ¶

Ad primum ergo dicendum, ꝙ Dionysius loquitur de ordinibus, non secundum ꝙ sunt sacramenta, sed secundum quod ad hierarchicas actiones ordinantur, & ideo scd̄m actiones illas tres ordines distinguit, quorum primus habet omnes tres. s. episcopus. Secundus habet duas. s. sacerdos, sed tertius habet unam. s. diaconus. s. purgare, qui minister dicitur, & sub hoc omnes inferiores ordines comprehenduntur; sed ordines habent quod sint sacramenta ex relatione ad maximum sacramentorum, & secūdum hoc debet numerus ordinum accipi.

Ad secundum dicendum, ꝙ in primitiua ecclesia ꝑpter paucitatem ministrorum, omnia inferiora ministeria diaconibus committebātur, ut patet ꝑ Dionysium 3. capite ecclesiast. hierarchiæ * ubi dicit. Ministrorum alii stant ad portas templi clausas, alii aliud ꝓprii ordinis operantur, alii autem sacerdotibus ꝓponunt super altare sacrum panem & benedictionis calicem, nihilominus erant oēs prędictæ potestates: sed implicite in una diaconi potestate: sed postea ampliatus est cultus diuinus, & ecclesia quod implicite habebat in uno ordine, explicite tradidit in diuersis, & secundum hoc dicit Magister * in litera, quod ecclesia alios ordines sibi instituit.

Ad tertium dicendum, quod ordines ordinantur principa

* supe. q. 36. a. 2. in arg. Sed con. & locū ibi. notato.

* Cō. Car. 4. c. 7.

concl. ꝑ

¶Corol. Ex omnib' prædictis satis æstimare pōr prudēs quisque & ꝙ Christus qñ in suprema cœna discipulis contulit ordinem sacerdotij, tunc ēt simul stēdit cōferre, cōtulitq; eisdē oēs alios ordines distinctos & ꝙ ecclesia n institute sibi alios ordines, nisi inquantum eos explicite, nō simul sed successiuè, dandos decreuit; ut in tex. sententialiter S. Th. dicit.

* Li. 4. sēt. di. 24. pa. 2a. H.

* Li. 4. sen. di. 24. pa. 1a G.

* in 4. Cō. ci. Carth. c. 4.

Q. ecclesiastica primitiua circa ordines habebat & quare sic.

* ti. 4. dis. 24. pa. F.

* Cō Car. 4 c. 6.

* C. 3. ecc. hier. par. 3. in. pri. & med.

* C. 3. p 2 oon ꝑcu. a ptin.

3m maior.

Per sacramentum ordinis constituitur aliquis dispensator aliorum sacramentorum. ℞ quod tamen ordo nis sacramentorum non distinguitur secundum distinctionem aliorum sacramentorum. ℥. Tunc nihil &c. Immo, quod aliquis per hoc constituatur dispensator aliorū sacramētorum, est extra propositum de distinctione ordinis (ut cōsideranti patet.

* li. 4. sen. di. 24. pa. 1 in f.

4m maior. Quantò aliqua uirtus est altior, tantò ē minus multiplicabilis. &c. nisi obstet diuersus modus subiectorum illius uirtutis §. Tunc nihil, &c. Nā licet uirtus angelorum sit altior, quàm hominum (ut arguitur:) tñ diuersus modus subiectorum horum, s. angelorum & hoīum, quo ad recipiendū diuina obstat (ut in textu declaratur,) ne sequatur intentum argumenti.

¶NOT. q. Angeli differant spē, ut in textu. uide p. p. q. 50 art. 4. Nota hinc etiam: unde distinctio ordinū in Angelis nascatur.

5m de cōclusione. Ad pronunciādū psalmos deberet esse al.9 ordo. &c. Largo mō dictus: non, propriè §. Tunc nihil &c. Nā cū clus. est de ordinibus pprìè dictis, & psalmistatus non est talis ordo, sed officium ordini annexum. Quia. n. psalmi cum cantu pnunciantur &c. ut in litera.

¶NOT. Prima triū rōnum, in tex. ad negandum ordinem a psalmistatu, adductarum demonstrat; q. non est specialis: cū in tñ cōiter choro simul conueniat. 2a uero ppriè probat, q. nō est ordo: eum ad eucharistiam relationē spālem, eo modo. s. quo in corpore persedam conclus. probatione declaratur, non hēat. 3a autem directè ostendit, q. est ordini per quandam extensionem annexum: cū sit officium quasi extrinsecus adueniens, & melodia quadam actus ordinum circumstantes adornans, ne decor inueniatur. Tres ergo non solum numero, sed etiam formaliter distinctæ sunt rationes: quoniam unaquæq; aliquid sibi proprium dicit, licet in commune simul omnes concurrant ad trifariam probandum, q. psalmistatus non est ordo propriè.

liter ad sacramentum Eucharistiæ, ad alia autem per consequens; quia etiam alia sacramenta ab eo, quod in sacramento continetur, deriuantur. Vnde non oportet, quòd distinguantur ordines secundum sacramenta.

Ad 4m dicendum, quòd Angeli differunt specie, & propter hoc in eis potest esse modus diuersus recipiendi diuina, & ideo diuersæ hierarchiæ in eis distinguuntur; sed in hominibus tantum est una hierarchia propter unum modum accipiendi diuina, quæ consequitur humanam speciem, scilicet per sensibilium multitudinem rerum sensibilium; & ideo distinctio ordinum in Angelis non potest esse per comparationem ad aliquod sacramentum, sicut est apud nos, sed solum per comparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferioribus exercet quilibet ordo in eis; & secundum hoc ordines eis respondent, quia in nostra hierarchia sunt tres ordines secundum hierarchicas actiones distincti, sicut in qualibet hierarchia angelorum.

G Ad 5m dicendum, quòd Psalmistatus non est ordo, sed officium ordini annexum; quia. n. psalmi cum cantu pronunciantur, ideo dicitur Psalmista cantor. Cantor autem non est nomē ordinis specialis, tum quia cantare pertinet ad totum chorum, quia non habet aliquam specialem relationem ad eucharistiæ sacramentum, tum quia officiū quoddam est, quod inter ordines largo modo accepto computatur quandoque.

ARTICVLVS III.

H *Vtrum ordines debeant distingui per sacros, & non sacros.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod ordines nō debeāt distingui per sacros, & non sacros. Omnes. n. ordines sacramēta quædā sunt, sed omnia sacramēta sunt sacra, ergo omnes ordines sunt h sacri.

¶ 2 Præt. Secundum ordines ecclesiæ non deputatur aliquis nisi ad diuina officia, sed omnia talia sunt sacramenta, h er-

I

F nationibus ca. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. mentionem facit. Item a Con. Trid. ses. 23. c. 2. Non solum de sacerdotibus, sed & de diaconis sacræ literæ apertam mentionem faciunt; & quæ maximè in illorū ordinationa attendenda sunt, grauissimis uerbis doceat: & ab ipso ecclesiæ initio sequentiū ordinum nomina, atque uniuscuiusq; eorum propria ministeria, subdiaconi. s. acolyti, exorcistæ lectoris. & ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur; quamuis nō pari gradu. Nam subdiaconatus ad maiores ordines a patribus, & sacris canonibus, refertur; in quibus & de aliis inferioribus frequentissimè legimus. Hæc ibi. Et cano. 2. Si qs dixerit præter sacerdotium nō esse in ecclesia catholica alios ordines & maiores, & minores; per quos, uelut p gradus quosdam, in sacerdotium tendat: anathema sit. Hæc ib. Item d. 77. c. In singulis, cū seq. Vide tū. itē a Concil. Aquisgranensi: qd facit mentionē, longamq; declarationē, de singulis ordinib. Nam inquit c. 2. ostiarii sunt, qui in ueteri testamēto ianitores tēpli uocabantur &c. & ca. 3. lectorum ordo formam & initium a pphetis accepit: Sunt igitur lectores, q. uerbum dei pdicant &c. lectorem scire oportet accentuum uim: ut nouerit, in qua syllaba uox protēdatur pnunciant. Plerūque. n. imperiti lectores in uerborum accētibus errant, & solēt nos irridere imperiti hi, qui uidentur habere notitiam, detrahentes, & iurantes; penitus nos nescire, quod dicimus &c & cap. 4. In ordine & ministerio ecclesiæ decē esse exorcistas secundum officia, quæ in Templo Salomonis erāt disposita, quæq; posterius sunt ab Esdra dispertita &c. & cap. 5. Acolyti græce, latinè ceroferarii dicuntur a deportandis cereis quando legendum est euangelium, aut sacrificiū offerendū, &c. & c. 6. Subdiaconi, qui apud græcos Hippodiaconi nocantur in Esdr. inueniuntur, appellantur q. ibi Nathinæi. i. in humilitate domino seruientes; ex eorum ordine fuit Nathanael, qui in euāgelio Io. &c Et ca. 7. Diaconorum ordo a tribu Leui accepit exordium &c. In euangelio autem primordia eorū. & in act. Apostolorum &c. Et c. 8 Præsbiterorum ordo exordium sumpsit a filiis Aaron. Qui. n. sacerdotes uocabantur in ueteri testamēto, hi sūt qui nunc appellantur præsbiteri &c Hæc ibi. Vbi nota: q. Concil. hoc Aquisgranense præcessit Lutherum multis temporibus: cum celebratum fuerit circa annum domini 816.

1. Par. 23. 2. Par. 23

1. Esdr. 2.

1. Esd. 2. 8. Io. 1.

Act. 6.

K

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, probans quanto septem ordines in ecclesia statuunt, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur. 4

APPENDIX.

Vol. p. 5. Eccl. &c. 1 EX articulo hēs. ¶Primò: quomodo per rationem interrimas hæreses Lutheri (Prat. Lutherani dicentis: q. ordo non est alter altero maior dignitate & potestate. Item Valdensiū (ut refert Guido) dicentium: ordines tres tantum in ecclesia eē, Diaconum, Præsbiterum, & Episcopum. Item Græcorum (teste Guidone) dicentium: ordinem lectoratus tantum ex minoribus eē; Ostiarium uerò, Exorcistam, & Acolytum, non debere inter ordines computari. Contra omnes. n. hos mouetur articulus: & de singulis, ut patet studiosè legenti, inuictissimis rationibus triumphat.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, illas meritò damnari a scripturis. Exo. 29. ubi Aaron super alios sacerdotes & Leuitas latè describitur esse; etiam quantum ad ornamenta. Vide tu, & coniuge hoc authoritati Heb. 10. dicenti, q. lex hēt umbram futurorum bonorum. & 1. Cor. 10. q. omnia in figura contingebant patribus antiquis. Hinc igitur ab umbra & figura Aaronis sacerdotum, leuitarumq; antiquorum argumentatur ad ueritatem & figuratum epōrū, sacerdotū simpliciū, aliorūq, ministrorū altaris, quo ad dignitatē & ptātem. qm argm a figura ad figuratum demonstrandi hēt magnam oīm, ut ostendit Apost. quoq; in illationib. suis. Item a Conc. Carth. 4. Nam de epi. pbiteri, diaconi, subdiaconi, acolyti, exorcistæ, lectoris, & ostiarii, ordi-

QVÆSTIO. XXXVII.

ART. III.

CONCL. 1a. Si hoc nomen, sacer, attendatur secundum se, ordo quilibet est sacer. 152

¶PROB.

¶PROB. Quia omnis ordo est sacramentum quoddam; & sacramentum est sacrum.

¶Exam. Ly quoddam. Non dixit S.Tho. absolutè, quòd quilibet ordo sit sacramentum per seipsum, ita quòd s. sint septem sacramanta sicut sunt septem ordines: sed signanter, quasi aliquod particula ta determinando, apposuit ly quoddã, ad denotandũ quòd quilibet ordo est sacramẽtum non sedm totam plenitudinem sacri, sed per quandã participationem plenitudinis; in quãtum oẽs ordines sunt unũ sacramentum. Proquo melius intelligendo, uide sup. ar. 1. ad 2m.

*inf. q. 53 ar. 3. & 4.

¶CONCL. 2a. Si hoc nomen, sacer, attẽdatur secundum materiam tractatã tres sũt ordines sacri.

¶Exam. Ly sunt. Subintelligitur tm. Qd tamẽ explicare necessariũ nõ fuit. qm ex cõparationis natura intelligebatur. Comparabatur n. prima cõclusio & secũda, quo ad esse sacrum, uel non.

concl. m

¶PROB. Quia tres tm. s. sacerdotiũ, diaconatus, & subdiaconatus sunt immediatè circa res cõsecratas (cum tangendi illas recipiant ptãtem: ut patet ex formis dictis ab episcopo. q. 35. ar. 2. app.

concl. p.

ergo ordines sunt sacri.

SED CONTRA est, quod * ordines sacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam contractum, sed quatuor inferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum, ergo non sunt sacri ordines.

RESPONDEO. Dicendum, quòd ordo sacer dicitur dupliciter. Vno modo secundum se, & sic quilibet ordo est sacer, * cum sit sacramentum quoddam. Alio modo ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum, & sic ordo sacer dicitur qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam, & sic ꝑ sunt tres ordines sacri, scilicet sacerdos, & diaconus, qui habet actum circa corpus Christi, & sanguinem consecratum, & subdiaconus, qui habet actum circa uasa consecrata; & ideo eis continentia indicitur, ut mundi sint, qui sancta tractãt. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

¶NOT. Quando dr, quòd sacerdos & diaconus actũ circa corpus Christi, & sanguinem consecratum hñt intelligit diuersimodè. Nã sacerdos consecrat illa, diaconus uerò non: ut patet ex formis supra. Item sacerdos offert, diaconus uerò non. Vnde Conc. Arelatense c. 15. ait. Diaconib. quos cognouimus multis locis offerre, placuit minime fieri debere. Item sacerdos ex ꝓprio officio eucharistiam populo erogat, diaconus autem nõ, nisi iussus: de quo Conc. Carthag. 4. ca. 38. Vt diaconus præsente præsbitero eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus eroget. Hæc ibi. Diaconus ergo dat populo, non uelut sacerdos, sed uelut ministrans sacerdoti: ut dicitur in constitutionibus Apost. illis Authore Clem. Papa & mar. lib. 8. ca. 34. quia nec baptizat, nisi hoc modo. Vt ibi. & lib. 3 c. 11. uide & infr. q. 37. art. 5. ad quintum.

1m de conclusione Sacri, & secundum se consideratam: non sedm materiam tractatam. S Tunc nihil & .m patet ex conclus.

2m illatio conclusionis Ergo ordines, &c. & negatur illatio. S. loquendo de ordinibus sacris, quò ad materiam tractatam. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

Votũ castitatis.

¶NOT. Adeò ordines illi tres sunt sacri, ut personam sacrã requirant; quæ quidem requisita sanctitas personæ est uotũ castitatis ex institutione ecclesiæ tam ualidum; ut impediat matrimonium ne fiat, & factum tollat; ut q. 53. ar. 2. & 3.

APPENDIX:

1 EX articulo hẽs. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas meritò esse iniunctum ab Honorio 3. quòd nõ omnes sed tres ordines sunt sacri, & sic. Ecclesiæ suæ uiduatæ pastura suo canonici, ipsum G. unanimites elegerunt. Qui, cum esset citra sacros ordines constitutus, Archiepiscopus episcopo mandauit, ut eum uno & eodem die ad tres sacros ordines ꝓmoueret. Hæc ille: de temp. ordin. dilectus. Ecce, quòd tres sunt sacri: & iste iam ordinatus erat citra sacros. i. ordinib. nõ sacris: & hi sunt quatuor ordines minores. Ergo sacri illi tres uocantur, & sunt idem, qd maiores. Vnde de æta. & qual. Quæris a nobis, quid agendum sit de clericis tuæ iurisdictioni commissis, qui cum beneficiis ecclesiasticis multum abundẽt a te commoniti nolunt ad maiores ordines promoueri, se tale quid secretò commisisse dicentes, quod eos (salua conscientia) ordinare non sinit &c. Præsentium pagina statuantes tui, si prædicti clerici, perceptione maiorum ordinum propter occulta sua peccata se indignos esse fatentur; inferiores ĩ ecclesia quorum sit cura probabilis præferantur eisdẽ. hæc ibi Alexand. 3. Item ibi. c. 3. Præterea licet ad regimen parochialis ecclesiæ, non debeat aliquis, nisi subdiaconus sit ad minus, admitti: dispensatiuè tñ in minoribus ordinibus constituti cõsueuerunt admitti; dũ tamen tales sint, quòd infra breue tẽpus possint in presbiteros ordinari. Hæc ibi Alexãder 3. Item ab Inn. 3. tñ insinuatum idem. A multis multotiens, &c. Vrban. Papa primus decrauit; ut nullus in epm, nisi in sacris ordinib. religiosè uiuens in uertus sue tis eligatur. Sacros, inquit, ordines diaconatum dicimus, & præsbyteratũ: hos siquidem solos primitiua ecclesia legitur habuisse, &c. in quibus uerbis innuitur quòd Vrban. ad statũ primitiuæ ecclesiæ se referẽs in quo subdiaconat⁹ ordo sacer minimè dicebatur. Verum hodie subdiaconatus inter sacros ordines computat: sicut Vrba. Papa 2. expressit. Hæc ibi. de æta. & qual. itẽ ab Vrba. 2. Grãdensi Patriarchę Dominico scribente. Erubescãt impii, & apertè intelligant iudicio sancti Spũs eos, qui mõ in sacris trib. gradib⁹. s. præsbiteratu, diaconatu, & subdiaconatu, positi mulierculas nõ abstinerint, & castè non uixerint: excludẽdos ab eorundẽ graduũ dignitate. Hæc ille. & recitãtur dist. 32. itẽ a Conc. Carthag. Placuit epos, diaconos, subdiaconos, sedm priora constituta ẽs, abstinere ab uxoribus. Quod nisi fecerint ab ecclesiastico remoueãtur officio. Cæteros uerò clericos ad hoc non cogi. Hæc illud: & recitant⁹ di. 32. item a Papa Leone contra epist. Nicetæ Abbatis. S. Roma. ecclesia de gradib. clericorũ ait. Ostiarios, lectores, exorcistas, acolytos, (si extra uotũ & habitũ monachi inueniant, & continẽtes ꝓfiteri noluerint) uxorẽ ducere uirginẽ cũ benedictione sacerdotali ꝓmittuntur &c. Siquis ex pręfatis ordinib. desiderat ad subdiaconatũ ascendere, nõ põt sine consensu uxoris suæ; neque permittitur postea uxor iungi eidem marito suo carnaliter. Hęc ille: & recitantur dist. 32. seriatim.

Vril. ꝑ S. Eccl. &c.

Olim ordo subdiaconatus nõ reputabat sacer.

Th. in 4. sen. d. 24. q. 2. ar. 2. q. unia. *Li. 4 sẽt. di. 24. per totũ dist.

2 ¶Scdo igitur pateꝫ: ꝑ supradictos Rom. Pontifices, & Concilia dãnari errorẽ Lutheri (Pra. Lutherani) irridẽtis cælibatũ, atqꝫ dicẽtis: sacerdotes non debere esse cælibes. Qui error & a Conc. Neocæsariensi a 6. synod. in Trullo celebrata confirmato damnatus fuerat c. 1. sic. Præsbiter, si uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere. Quòd si fornicatus fuerit, uel adulterium cõmiserit; extra ecclesiam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi. Hæc ibi: & recitantur dist. 28.

Error Lutheri cõtra cælibatũ dãnatus.

¶Tertiò habes: quomodo per D. Thom. rationem, & prædictũ Lutheri errorem excludas & meritò a prædictis patribus dãnatum esse ostendas. 3

¶Quartò habes: quomodo per rõnem eiusdem D. Tho. prædicta patrum. de sacris, uel non sacris ordinibus, & intelligas, & ꝓbes & tuearis. 4

¶Quintò ex iis ulcissim Angelica doctrina & declaratur & consolidetur. 5

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus ordinum conuenienter assignentur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod actus ordinum inconuenienter in litera assignentur. Quia per absolutionem pręparatur aliquis ad corpus Christi sumendum, sed præparatio suscipientium sacramentum pertinet ad inferiores ordines, ergo inconuenienter absolutio a peccatis inter actus ponitur sacerdotis.

QVÆST. XXXVII. ART. IIII.

CONCL. 1a. Ille est principalis actus uniuscuiusq. ordinis sedm quẽ hõ magis proximè ordinatur ad eucharistiæ sacramẽtũ. 353

¶ NOT. Ista, sicut & sequens conclusio, est disps queda ad respondendum titulo. Assignat.n. radicē conuenientiæ ordinis actuum, quæ est finis omnium ordinum, videlicet eucharistiā.

¶ PROB. Quia consecratio, quæ fit in ordinis sacramento, ordinatur ad eucharistiæ sacramentum.

¶ CONCL. 2ª. Vnus ordo est alio eminétior, secundū q; unus actus magis da proximus ad eucharistiæ sacramentum ordinatur.

¶ Corol. Ergo & actuum adinuicem, & ordinū adinuicē, maioritas, uel minoritas iudicanda est secdm q; magis uel min? ap propinquaut ad fontem omnium sacramentorum. Nā sic ēt est in omnibus ordinatis ad finem, vel ad aliquod principale. Magis.n. cale fit (cæteris paribus) qui magis appropinquat ad ignem, quā qui minus: & digniores sunt beati in cœlo, quam uiatores.

¶ PROB. Quia ex prima concl. præsupponitur clara.

¶ CONCL. 3ª. Non est inconueniens: ut præter prima palē actum, ēt multos act? unus ordo habeat: & tanto plures, quāto est eminentior.

¶ PROB. Quia ad sacramentū Euchari stiç, cum sit dignissimum, multa ordinā tur.

2. Quia (ly & tāto plures, &c.) uirtus quanto est superior, tanto ad plura se extendit.

¶ NOT. Secūdæ pactis probacionis antecedens ab omnibus manifestus declarat, & confirmatur, sup dif finitionade anima q; .s. ipsa est actus corporis organici. Ibi.n. post multa ecōcludūt; quod ideo anima requirit corpus organicum magis, quam forma inanimatorū: quoniam anima est superior ad illas formas, & consequenter ad plura opera, propter quæ requiruntur diuersa corporis organa, sa extendit. Quo etiam medio concluduntur plura organa, cæquiri, in corpore informato anima sensitiua, quam uegantiua: & intellectiua, quam sensitiua. Vide ibi tu, & ex ibi dictis in Philosophia; tanquam ancillas uocando ad artem, applica ad hoc Theologiæ negocium. Hinc quoque intelliges, propositionem hanc (.s. quanto uirtus est superior, tanto ad plura se extendit) non inferre necessario multiplicationem ipsius uirtutis in seipsa: sed tantum in extensionead plures actus. Ex qua demum recta intelligentia concla des 3 quod prædicta propositio nō est cō traria huic (.s. quātō uirtus est maior, tanto minus est multiplicata) quæ refertur sup art. 2. argum. 1. & ar. 1. argu. sed contra primo.

A ppinquitate ad finē fumitur gra duatio existentiū ad fi.

*Isid. epi. ad Ludif.

*sup. ar. 2 in a. cor.

*Ca 5. ecclasi hier. p. 2. in tit. cōtempl.

a. de aña.

*In Decr. di. 25. c. 1

Prouer. 9

2 Præterea. Homo per baptismum est immediate Deo cōsignatus, characterem cōfigurātē suscipiens, sed orare, & offerre oblationes sunt actus immediate ad Deū ordinati, ergo quilibet baptizatus h potest hos actus facere, & non soli sacerdotes.

3 Præt. Diuersorū ordinū h diuersi sunt actus, sed oblationes in altari ponere, & epistolam legere, ad subdiaconum pertinet, crucē etiam ferunt subdiaconi corā Papa, ergo hi nō debēt poni actus diaconi.*

4 Præterea. Eadem h ueritas cōtinetur in nouo, & in ueteri Testā.* legere autem uetus Testamentum est Lectorum, ergo eadem ratione, & legere nouū, & non diaconorum.

5 Præt. Apostoli nihil aliud pdicauerunt quā Euāgelium Christi, ut patet Rom. 1. sed doctrina Apostolorum committitur subdiaconib. enuncianda, h ergo & doctrina Euangelij.

6 Præt. Secundum Dionysium, quod est superioris ordinis, non h dēt inferiori conuenire, sed ministrare cum urceolo est actus subdiaconorum, ergo nō debet acolytis attribui.

7 Præt. actus spūales debēt corporalibus h pēminere, sed acolytus non habet nisi actum corporalem, ergo exorcista non habet actum spiritualem, pellendi dæmones, cum sit inferior.

8 Præt. Quę magis conueniunt, iuxta se ponenda sunt, sed legere uetus Testamentū maxime debet conuenire cum lectore noui Testamenti, quod competit superioribus ministris, ergo* legere uetus testamentum non debet poni actus lectoris, sed magis acolyti, & pręcipue cum lumen corporale, quod acolyti deferunt, significet lumen spiritualis doctrinę.

9 Præt. In quolibet actu ordinis spūalis debet esse h aliqua uis spiritualis, quam habent ordinati p alijs, sed in apertione, & clausione ostiorum non habent aliā potestatem ostiarij, quam alij homines, ergo nō debet poni actus ipsorum.

G

RESPONDEO, dicendum, q; cum consecratio, quæ fit in ordinis sacramento, ordinetur ad sacramentum eucharistiæ, ut dictum * est m ille est principalis actus uniuscuiusque ordinis secundum quem magis proxime ordinatur ad eucharistiæ sacramentum, n & secundum hoc ēt p unus ordo est alio eminētior, secundum quod unus actus magis de proximo ad prædictum sacramentum ordinatur q, sed qa ad Eucharistiæ sacramentum, quasi dignissimum multa ordinantur, ideo * non est inconueniens ut præter principalē actū etiam multos actus unus ordo habeat; & tanto plures quāto est eminentior, r quia uirtus quanto est superior, tanto ad plura se extendit.

H

ADPRIMVM ergo dicendum, q; duplex est præparatio suscipientium sacramentum, quædā remota, & hæc perministros: effi citur, quædam proxima, qua statim efficiuntur idonei ad sacramentorum dispensationem, & hæc pertinet ad sacerdotes, quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in ultima dispositione ad formam, & recipit formam: & quia in proxima dispositione ad Eucharistiam fit aliquis per hoc q; a peccatis purgatur, ideo omnium sacramentorum, quæ sunt instituta principaliter ad purgationem pctōrum, est minister proprius sacerdos. s. baptismi, pœnitentiæ, & extremæ unctionis.

I

K

AD SECVNDVM dicendum, q; actus aliqui immediate ad Deum ordinantur dupliciter. Vno mō ex parte unius personę tantum, sicut facere orōnes singulares, & nouere, & hmōi, & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio mō ex parte totius ecclesię, & sic solus sacerdos habet actus immediate ad

1m de minori. Præparatio &c. nota: non, proxima §. qua statim &c. ut in textu Tunc ut bil &c. Nam absolutio, qua præparatur quis ad corpus Christi suscipiendum, est præparatio proxima pertinens ad sacerdotes tantum.

concl. 1a. *Ar. præced. cor. & a. 2. hu ius q. ad 2

concl. 2

¶ NOT. 1ª. Per ly ministros, dictum in textu intelligunt alij a sacerdote. Nam qsi que minister ref. r ue mediatē. & immed a tē ad Deū, & rūc per ministrū intelligitur etiam sacerdos: extra ti quidem a sacerdote, quia referunt mediantaad Deum; sacerdos autem, quas immediatē: quidoq; autem refertur mediatē tantum .s. medio sacerdote, ad Deum & tunc sacerdos non significatur p ministrū; sed concedis minister Dei, & minister sacerdotis.

conclus. 3.

¶ NOT. 2ª. Quoniam purgatio a Pctō mini sterialiter est actus sacerdotis: ideo ca hoc cognoscimus, cuiusnam sacramenti sacerdos sit pprius minister. Hinc habet textus in fi. q; sacerdos est proprius mini ster horum trium sacramentorum .s. baptismi, pœnitentiæ, & extremæ unctionis: q si quidē tria hæc ordinantur principaliter ad purgatiōnē pctōrum. Et nota: q; dictū text. nō excludit p hoc, q; sacerdos sit proprius minister aliquorū aliorum, puta euchar stiæ.

2m de cōclusione. Potest hos actus facere. q; tanquā persona priuata, nō, sed quā p sona cōis totius ecclesię §. Tunc nihil &c. Nam soli sacerdotes habent, hoc secundo modo

modo actus immediatè ordinatos ad Deum.

¶NOT. Sc. uidelicet modo 2. i. in persona totius ecclesiæ, intelligitur illo ad Heb. 5. qđ Apostolus in diffinitione sacerdotum dicit: q; pontifex constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Nam diffinitio nõ dēt cõuenire ei his a diffinitione pa tetin logice. Not. in tex. s. radicē, quere sacerdos gerat psonam totius ecclesiæ: ut erubescant aduersarii videntes, q; boc. s. sacer dotem in suis ordini bus, & sacrificiis gerere personam non est chimericum, uel figmentum humanum.

3m de maiori

*Decr. di. 21. c. 1. *Decr. di. 25. ca. 1. & Isid. li. 7. Ety. li. 12. & in epi. ad Ludif.

Diuersi sunt actus. q. principales: non sem per secundarii. §. Tūc nihil &c. Nam diaconorum, & subdiaconorum sicut sunt diuersi ordines ita sūt diuersi, formaliter, actus principales. Et hoc sufficit, licet in actib. secundariis q̄ q̄ iuxta diuersas cõsuetudines ecclesiarum conuenirent.

¶NOT. dixit ly formaliter: quia materia liter. i. quantū ad rē oblatam non sunt di uersi. Eadem. n. res, q̄ subdiaconus accipit a populo tradens diacono est illa quā diaconus accepit a subdiacono tredit sacerdoti. Diuersitas si formalis ibi reperta est eiusdem rei distincta relatio hæc: q. s. oblatio subdiaconi refert ad populum, uelut ad datorem, & ad diaconum uelut accipiētem: oblatio aūt diaconi refertur ad subdiaconum tanq̄ ad datorem, & ad sacerdotē tanquam accipientē.

*Isi. epi. ad Ludif. & hi in dec. d. 25 ca. 1. ante med.

4m de maiori

Eadem. ℞. sed nõ eodem modo se hebēs. §. Tunc nihil &c. Nõ. n. inconueniens q; legere eandem ueritatē in figura. i. testamentus. pertineat ad lectores: & q; legere eādem in ueritate aperta. i. testū nouū, non ad lectores, sed addiaconos pertineat.

¶NOT. Ad diaconos, inquam (ut argumēti uerbis utar) nõ qā ad subdiaconos non pertineat legere q̄sque nouum testūb. puta epistolam D. Pauli: sed quia semper, & non nisi q̄sq; legere nouū testūm, puta euāgeliū proprie ad diaconos. Non. n. q̄sque euan-

†Cõ. Car. 4. c. 6. *Isi inep. ad Ludif. & Conc. Cart. 4. c. & decr. d. 23. c. 16

Deum ordinatos, quia ipse solus pōt gerere personam totius ecclesiæ, qui cõsecrat Eucharistiā, quæ est sacramentum vniuersalis ecclesiæ.

AD TERTIVM dicendum, quòd oblationes a populo oblatæ p sacerdotem offeruntur, & ideo duplex ministerium circa oblationes est necessarium. B Vnum ex parte populi, & hoc ē subdiaconi, qui accipit oblõnes à populo, & alteri imponit, vel offert diacono. Aliud ex parte sacerdotis, & * hoc diaconi est, qui oblõnes ministrat ipsi sacerdoti, & in hoc est actus principalis vtriusque ordinis, & pp hoc ordo diaconi est superior: legere aūt epistolam nõ est actus diaconi nisi secundum q; actus inferiorū ordinum superioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc secundum cõsuetudinem aliquarum ecclesiarum, quia in actibus secundarijs nõ ē inconueniens diuersas consuetudines esse.

AD 4m dicendum, q; doctrina est remota præparatio ad sacramentum suscipiendum, & iō pnunciatio doctrinæ ministris cõmittitur. Sed doctrina ueteris Testamēti adhuc est magis remota quàm doctrina noui, quia nõ instruit de hoc sacramento nisi in figuris, * & ideo nouum Testamentum superioribus ministris pnuntiandum committitē. Vetus autem inferioribus, & doctrina noui Testamenti perfectior est (quàm Dominus p seipsum tradidit) quàm ipsius manifestatio per Apostolos, & iō euangelium diaconis, epistola subdiaconis committuntur.

Et secundum hoc patet solutio ad quintum.

AD 6m Dicendum, * q; acolyti habeant actum super vrceolum tantum, non super ea, quę in urceolo continentur, sed subdiaconus habet actum super contenta in urceolo, quia * utitur aqua, & uino ad ponendum in calice, & aquam iterum ministrat A gelium lectum a diacono est de ueteri testamento: sicut epistola lecta a subdiacono.

5m illatio conclusionis.

Ergo, &c. ℞. negatur illatio. §. Nam doctrina euā gelii est nobilior quàm eiusdem manifestatio per Apostolos, pp rationem in tex. ella tam. Ideo non mirū q; legere euangelium requirat nobiliorem ministrum ipso subdiacono.

nibus sacerdotis præbet, & diaconus sicut, & subdiaconus solum actum habet super calicem, non super contenta, sed sacerdos super contenta, & ideo sicut subdiaconus † in sui ordinatione accipit calicem vacuū, sacerdos plenum, ita † acolytus urceolum uacuum, * sed subdiaconus plenum, & sic est quędam connexio in ordinibus.

AD SEPTIMVM Dicendum, q; corporales actus acolyti magis de proximo ordinantur ad actum sacrorum ordinum, quā ad actus exorcistarum, quamuis sit aliquo modo spiritualis; C quia acolyti habēt ministerium super uasa, in quibus materia sacramenti continetur, quantum ad uinum quod uase continente indiget propter sui humiditatem, & ideo inter ordines minores ordo acolytorum superior est.

AD OCTAVVM Dicendum, q; actus acolytorum nõ se habet propinquius ad actus principales superiorum ministrorum, q̄ actus aliorum minorum ordinū, vt per se patet, similiter ēt quan D tum ad actus secundarios, quib. populum per doctrinā disponūt * quia acolytus doctrinam noui Testamenti uisibiliter figurat lumen portans, sed lector recitando figuras alias, ideo acolytus est superior, Similiter etiam exorcista, quia sicut se habet lector ad actum secundarium diaconi, & subdiaconi, ita se habet actus exorcistæ, ad secundariū E actum sacerdotis, scilicet ligare, & absoluere, per quem * corporaliter hõ a seruitute diaboli liberatur, & in hoc patet ordinatissimus ordinis progressus, quia sacerdoti quātum ad actum eius principalem, scilicet, cõsecrare corpus Christi, cooperantur tantum tres superiores ordines, sed quantum ad actum eius secundarium, qui est absoluere, & ligare, cooperantur inferiores, & superiores.

6m ex Dionysio.

Non dēt inferiori conueni-re. ℞. eodem modo; non, alio. §. Tunc nihil &c. Licet. n. ministrare cum urceolo ueniat subdiaconib. & acolitis: utrisq; tū conuenit diuersimodē, ut in tex.

† Ibidem * Ibid. in Cõ. Cart. c. 6. * ibi. c. 5.

7m de maiori

Corporalibus. q. ut corporalia sunt; nõ, ut connectuntur ad aliquod nobilius. §. Tunc nihil, &c. Nem de actib. acolyti loquimur nunc, ut ordinātur ad aliqd nobilius, s. ad actū sacrorū ordinum, & magis de p ximo, quā actus spūalis exorcistarum: nõ autem de actibus acolyti, ut corporales pręcisē sunt.

8m minor.

legere uet° testm maximè debet conuenire eum lectore noui testamenti. ℞. ut tus testm luminosum uisibiliter esset: non, si sub figuris ueritatē contineret. §. Tūc nihil &c. Nam uetus testm est figurale, & vmbraticum. Ideo cõuenit quidem cū lectore noui, sed non maximè: quia acolytus, ratione portati luminis noui testamēti claritatē uisibiliter figurantis, conuenit magis eum ipso lectore noui.

*Isid. li. 7. Ety. c. 12.

¶NOT. uide q; actus acolytorū tū pīcipalis, tū secundarius pēminet actib. aliorū ordinū minorum: & hoc, ut ordinatur ad actū sacrorū ordinū, & ut ulterius habet ad sacros ordines. De actu principali patet in ad 7m, in secūdo autem hic ed 8m.

*Aliàs, taliter.

¶ Exam. 1, y ordinatis simus ordinis pgressus. s. & in successiua ad inuicē, ut hic dī, & in habēdo cõnexionē inter se, ut in ad 6m. Hic ordinat ssim° pgressus in text. dictus

confirmatur ex Con. Tri. ses. 23. c. 2. Cōsentaneū fuit: ut in ecclesiæ p ordinatissima dispōne plures, & diuersi essent ministrorū ordines: q sacerdotio, ex officio, deseruirent. Hæc ibi. vbi nota ly ordinatissima dispōe, & ly deseruirent sacerdotio, & ly ex officio. Per, hęc .n. confirmantur multa, & dicta, & dicenda, ut studioso per se patebit.

9m de maiori

Aliqua uis spūalis p qua quis possit agere aliquid ex offō: non, qua possit agere aliqd simpliciter. S. i. nū ad dendo ly ex officio. Tūc nihil &c. Nam licet nō ordinatus ordine ostiariatus possit claudere ostia; non tñ id potest ex officio sibi collato p ordinē talem.

APPENDIX.

1 Vid. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. Primo: quō per rōnem interimas hæresim Lutheri (Prat. Lutherani) dicētis: q unus ordo nō ē altero maior dignitate, & p̄ťate. Ex his .n. in art. p̄nti dictis totum oppositū directè monstratur. Et licet hęresis hæc sup. ar. 2. recitata ē, & confutata sit, tñ hoc in loco, nō superfluè, iterū adducitur. Nā multis in locis p diuersitatem, uel articulorū, uel modi directè magis, aut indirectè tractandi eādem materiam, uel pp aliquod aliud circuitār, utile ualde est recēsere eosdem errores; ut multiplicius confundantur & consequenter non est id uitio dandū, tanq̃ sit replicatio uana. & hoc p se uidebis, q stud-osè leges occurrentes materias.

Regula uniuersalis p utilitate repetitionū *Tho. ubi sup. ar. 3. q. unic.

2 Secundò habes: quomodo per rationem ostendas; prædictam hęresim meritò dānari e &c. ut ar. 2. appē. Itē ab Anacleto Papa in ep. 2. ad uniuersos Epos in Italia constitutos. Vt a B. Pet. Principe Apost. sumus instructi, scribere uobis nō denegauimus*. Nō minus q a trib. epis ordinetur Epus; reliqui uerò sacerdotes a ppio ordinentur Episcopo; similiter & diaconi, & cæterorū graduū distributio. Itē ab eod. in ep. 3. Sacerdotū ordo bipartitus est; & sicut Dñus illum constituit, aboul lo dēt perturbari. Scitis: a Dño Apostolos esse electos; ad eorū uerò adiooctos septuaginta duos discipulos. Epi Apostolorū, p̄sbyteri septuaginta duorum discipulorum locū tenēt. Hæc ibi. Item a Con. Tri. ses. 23. can. 6. Siquis dixerit in ecclesia catholica non esse hierarchiā diuina ordōne institutā, q constat ex epis, p̄sbyteris & ministris: Anathema sit. Hæc ibi. Quod ut intelligas p hierarchiā maiorem & minorē dignitatē, ac p̄tātem ordinatorum declarauerat Ibi. c. 4. sic. Si quis oēs pari inter se p̄tāte spūali p̄ditos affirmet: nihil aliud facere uī, quā ecclesiasticam hierarchiam, quæ est ut castrorū acies ordinata confundere &c. Hæc ibi. Item can. 2. Siquis dixerit non esse præter sacerdotiū in ecclesia catholica ordines & maiores, & minores; p quos, uelut per gradus quosdam, i sacerdotium tendat. Anathema sit. Hæc ibi. Ecce q hi ordines sūt dispares, & quia sunt tum maiores, tū minores: & quia sūt gradus ad sacerdotium. Quantò ergo appropinquant magis uel minus ad sacerdotiū, tanto magis uel minus sunt digni.

*Ar. pce. ad 6. Isid. li. 7. c. 12. & in epi. ad Ludi. & hī 4. sē tē. dis. 24.

3 Tertiò habes: quō prædicta patrum, p quanto ectus ordinū conuenientes gradus ei assignat. q. insinuari, & intelligas, & probes, & defendas.

Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

AD 9m dicendum, q quidam dicunt q in susceptione ordinis, ostiario datur quædam uis diuina, ut arcere possit, aliquos ab introitu templi, *sicut in Christo fuit quando eiecit uendentes de templo, sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datā, quàm ad gratiam sacramenti.

Et ideo dicendum, q suscipit potestatem, ut ex officio agere possit, quamuis etiā & hoc ab aliis fieri possit, sed non ex officio; & ita est in omnibus actibus minorum ordinum, q possunt p alios fieri, quamuis illi ad hoc nō habeat aliquod officium, sicut ēt in domo nō cōsecrata potest dici Missa, quamuis consecratio ecclesiæ ad hoc ordinetur, ut in ea missa dicatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum sacerdotii character imprimatur in ipsa calicis porrectione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q sacerdoti character non imprimatur in ipsa calicis porrectione, quia cōsecratio sacerdotis fit cum quadā unctione, sicut, & confirmatio, sed in cōfirmatione in ipsa unctione imprimitur character, *ergo in sacerdotio, & nō in calicis porrectione.

2 Præt. Dominus dedit discipulis sacerdotalem * p̄tātem quādo dixit, Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata, &c. Io. 20. Sed spiritus datur per manus impositionem, ergo in ipsa manus impositione imprimitur character ordinis.

3 Præt. Sicut consecrātur ministri, * ita, & uestes ministrorū, sed uestes sola benedictio consecrat, ergo in ipsa benedictione episcopi consecratio sacerdotis efficitur.

4 Præt. Sicut sacerdoti datur calix, * ita, & uestis sacerdotalis, ergo si in datione calicis imprimit character, eadem ratione, & in datione casulę, & sic haberet duos characteres, quod falsum est.

5 Præt. Ordo diaconi cōformior est ordini sacerdotis, quam ordo subdiaconi, * sed si character * imprimeretur sacerdoti in ipsa calicis porrectione, subdiaconus cōformior esset sacerdoti quam diaconus, quia subdiaconus characterem recipit in ipsa calicis porrectione, non autem diaconus, ergo character sacerdotalis non imprimitur in ipsa calicis porrectione.

6 Præt. Acolitorum ordo magis appropinquat ad actum sacerdotis per hoc quod habet actum super urceolum, quam p hoc, quòd habet actum super candelabrum, sed * magis imprimitur character in acolytatu, quando accipiunt candelabrum, quàm quando accipiunt urceolum, quia nomen acolyti cerei portationem significat, ergo in sacerdotio non imprimitur character quando calicem accipit.

SED CONTRA, principalis actus ordinis sacerdotis est consecrare corpus Christi, sed ad hoc datur sibi potestas in acceptione calicis, ergo tunc imprimitur character.

RESPONDEO, Dicendum, q (sicut dictum * est) eiusdē est formam aliquam inducere, & materiam de p̄ximo præparare ad formam. Vnde * episcopus in collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem, & ordinis p̄tātem tradit. Præparat quidem, & instruendo eos de p̄prio officio, & aliquid circa eos operando ut idonei sint p̄tātem accipiendi, quæ quidem operatio in tribus cōsistit, in benedictione, manus impositione, & unctione. Per benedōnem diuinis obsequiis mancipātur, & ideo benedictio datur. Sed per manus impositionem datur plenitudo gratię, per quam

QVÆS. XXXVII.

ART. V.

CONCL. in ipsa datione calicis, sub forma uerborum determinata character sacerdotalis imprimitur. 154

*Ar. pce. ad 1. *Isid. li. 7. & Mic. 2.

Corollarium. Ergo character ipse nō imprimitur sacerdoti i impositione manus, neq; i unctione, neq; in benedictione: de quibus in corpore sigillatim declaratur.

Examen. Ly calicis. s. cum uino, & patena superposita cū pane.

Exam. Ly sub. Per hoc denotat. q simul tanceè dēt dari calix, & p̄ferri forme uerborū. Nā sicut ala ita corpi, nō disiūcta facit hoiem: ita materia simul cū forma ē sacrm: non ā secus.

Ly

ad magna officia sunt idonei, & ideo solis diaconibus, & sacerdotibus fit manus impositio, quia eis cōpetit dispensatio sacramētorū, quamuis uni sicut principali, alteri sicut ministro. Sed unctione ad aliquod sacramentū tractandū consecrantur, & ideo solis sacerdotibus fit, qui propriis manibus corpus Christi tāgunt, sicut ēt calix inungitur, qui tenet sanguinē, & patena, quæ continet corpus, sed potestatis collatio fit per hoc, quod datur eis aliquid, quod ad ꝓpriū actū pertinet, & quia principalis actus sacerdotis est cōsecrare corpus, & sanguinem Christi, ideo in * ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur.

B

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in confirmatione non datur officium operandi super aliquā materiam exteriorem, & ideo character ibi nō imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, sed in sola manus impositione, & vnctione, sed in ordine sacerdotali aliter est, & ideo non est simile.

AD 2m dicendum, quòd Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantum ad principalem actum ante passionem in cœna, quando dixit, Accipite, & manducate. Vnde subiunxit. Hoc facite in meam cōmemorationem. Et post resurrectionem dedit eis potestatē sacerdotalem, quantum ad actū secundarium, qui est ligare, & soluere.

AD 3m dicendum, ꝙ in uestibus non requiritur alia consecratio, nisi quòd diuino cultui mancipentur: & ideo sufficit eis pro consecratione benedictio, sed aliter est de ordinatis, ut ex dictis * patet.

C

AD 4m dicendum, quòd vestis sacerdotalis non significat potestatem sacerdoti datā, sed idoneitatē, quæ in eo requiritur ad actum in potestatis exequendum, & ideo nec sacerdoti, nec alicui alii imprimitur character in alicuius uestis donatione.

AD 5m dicendum, quòd potestas diaconi est media inter potestatem subdiaconi, & sacerdotis, sacerdos enim habet potestatem super corpus Christi, subdiaconus autem super uasa tantum, diaconus super corpus in uase contentum, vnde eius non est tangere corpus Christi, sed portare corpus in patena, & dispensare sanguinem cum calice, & ideo eius potestas ad actū principalem non potuit exprimi, nec per dationem uasis tantum, nec per dationem materiæ, sed exprimitur potestas eius ad actum secundarium tantum in hoc quòd datur ei liber Euangeliorum, & in hac potestate intelligitur alia, & ideo ipsa libri datione imprimitur character.

D

AD 6m dicendum, quòd principalior actus acolyti est, quo ministrat in vrceolo, quam quo ministrat in candelabro, quamuis denominetur ab actu secundario, propter hoc ꝙ est magis notus, & magis proprius ei, & ideo in datione urceoli imprimitur acolyto, character virtute uerborum ab episcopo prolatorum.

E

¶Ly forma. Scilicet prout in pontificali Romano: secundum A positio uide in corp. ꝙ habetur ex Concilio Florent. de sacramentis. De huiusmodi formis uide supra.

¶Ly determinata. Hoc significat ꝙ forma uerborū non pōt mutari. Quod confirmatur, à fortiori, ex Conc. Trid. sess. 7. can. 13 Si quis dixerit: receptos, & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contēni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quēcumq; ecclesiarum pastorē mutari posse. Anathema sit. Hæc ibi. Dixi ly a fortiori: quia forma ē admodū maioris momēti, quàm ritus tales. Vnde, si ritus mutari non possunt, multò minus forma. Ad differentiā quorū rituum ulterius aduerte: ꝙ forma a nullo plato ecclesiæ mutari pōt: quia ē de substantia sacramētorū. Hoc autem patet ex cōcilio eo. sess. 21. c. 2. Declarat hanc potestatē in ecclesia ꝑpetuo fuisse, ut in sacramentorū dispensatione (salua illorum substantia) ea statueret, uel mutaret, quæ suscipientium utilitati seu ipsorū sacramētorū venerationi pro rerū temporum, & locorū uarietate magis expedire iudicaret. Hæc ibi. Vbi synodus ipsa signanter annotauit ly salua illorum substantia.

concil.m

Ecclesiæ potestas in sacramentis.

¶PROB Quia collatio ptās fit p hoc, ꝙ sacerdoti dat aliqd qd ad propriū actū ptinet, & principalis actus sacerdotis ē cōsecrare corp⁹ & sāguinē Christi, p dationē calicis importatur.

1m illatio cōclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non. n. est simile de confirmatione & sacerdotio; licet unctio interueniat utrobiq;. Nam in confirmatione non datur officiū operandi &c. ut in textu. Vide & in corp.

2m de maiori. Sacerdotalem potestatem. ℞. quantum ad actum secundarium: non, quantum ad principalem. §. Seu super corpus mysticum Christi, non super corpus uerum: Tunc nihil &c. Nam in actu principali, non in secundario, imprimitur character.

Vnde notissima, actus principalis ordinū singulorum.

¶Corollarium. Ergo à simili dicas de aliis ordinib: Vnde uidēdū est quisnā sit actus principalis cuiusq; ut de impressione characteris rectè iudicari possit circa illos. Principalem actum cuiusque ordinis indè cognosces, quando ad sacerdotium magis accedit: pro quo uideas diffusè ar. 4. Quid faciat manus im-

3m de maiori. Ita ℞ quantum ad consecrationem: nō quo ad id per quod consecrantur. §. Tunc nihil &c. Nam quæstio est in præsenti de sacerdotib. nō utrum consecrentur, sed per quod consecrentur.

4m de antecedente. Ita. ℞. q̄tū ad dationem: non, quantū ad significationem rei datæ §. Tunc nihil &c. Nam characterē imprimi in datione calicis dixit cōclusio, non quia calix ꝑcisè datur sed quia datio calicis significat potestatem sacerdoti collatam: hoc ē quia & calix dat, & calix datus significat potestatem illam.

* In corp. art.

5m minor. Si character imprimeretur sacerdoti in ipsa calicis porrectione, subdiaconus cōformior esset sacerdoti, quàm diaconus. ℞. negat ista §. Ad probationem dr: ꝙ ex hoc, ꝙ in porrectione calicis uacui imprimit character subdiacono ñ sequitur, ꝙ subdiaconus sit cōformior sacerdoti. Nam diacono imprimitur character in aliquo actu principali cōformiori sacerdoti; qui quidem actus subintelligitur in datione libri euangeliorum. Vnde non tātū libri euangeliorum præcisè datio conuenit diaconus consortior sacerdoti: sed ratione actus principalis, subintellecti in datione libri euangeliorum.

¶NOT. Quid sit ille actus principalis, rōne cui⁹ cōformior est diaconus sacerdoti, quàm subdiacon⁹, uide in ista. Rursus. Nō negat in textu, ꝙ character imprimat diacono in datione libri pdicti, sed dicit quòd non præcisè rōne dationis illius libri, sed ratiōe potestatis principalis actus ibi subintellecti, imprimitur character. Vnde non contrariatur textus Concilii Florentini dicenti, quòd diacono confertur per dationem libri euangeliorum: sed sensus concilij magis aperitur per textum hunc.

6m minor. Magis imprimitur character in acolytatu quādo accipiunt candelabrum, quàm quando accipiunt urceolum. ℞. negatur ista. §. Ad probationem dicitur, quòd ex eo, quòd acolytus denominatur à portatione cærei, nō sequitur; ipsum candelabrum esse actum principalem acolyti. Nam denominatio non semper fit à principaliori absolutè: sed quandoque à nobis notiori ut in præsenti.

¶NOT. Quoniam candelabrū, seu portare cæreū est quoddā magis

QVAESTIO XXXVIII.

De conferentibus hoc sacramentum, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de conferentibus hoc sacramentum. Circa quod quæruntur duo.

Primo, Vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

Secundo, Vtrum hæreticus, vel quicunque ab ecclesia præcisus, possit hoc sacramentum conferre.

ARTICVLVS I.

Vtrum tantum Episcopus Ordinis sacramentum conferat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non tantum Episcopus ordinis sacramentum conferat, quia manus impositio ad consecrationem[h] aliquid facit, sed sacerdotibus, qui ordinantur, non solũ Episcopus manus imponit, sed etiam sacerdotes adstantes, ergo non solum Episcopus confert ordinis sacramentum.

¶ 2 Præt. Tunc unicuique datur potestas ordinis, quando ei exhibetur[h] quod ad actum sui ordinis pertinet, sed subdiacono datur urceolus cum aqua, & manutergio ab archidiacono, similiter acolitis candelabrum cum cereo, & urceolus vacuus, ergo non solum Episcopus confert ordinis sacramentum.

¶ 3 Præterea. Illa,[h] quæ ordinis sunt, non possunt alicui committi, qui non habet ordinem, sed conferre ordines minores committitur aliquibus qui non sunt Episcopi, sicut presbyteris, Cardinalibus, ergo conferre ordines, non est Episcopalis ordinis.

¶ 4 Præterea, Cuicumque committitur principale committitur & accessorium, sed ordinis sacramentum ordinatur ad Eucharistiã, sicut accessorium ad principale, cum ergo sacer-
F dos consecret Eucharistiam, ipse etiam poterit ordines conferre.

¶ 5 Præterea. Plus distat diaconus ab Episcopo quam a sacerdote, sed Episcopus potest diaconos facere,[h] ergo, & simplex sacerdos.

SED CONTRA. Nobiliori modo applicantur ad diuinum cultum ministri per ordines, quam per uasa sacra, sed
G consecratio uasorum pertinet ad solum Episcopum, ergo multo fortius consecratio ministrorum.

Præterea. Sacramentum ordinis est excellentius, quam confirmationis, sed solus Episcopus confirmat, ergo multo magis confert ordinis sacramentum.

Præterea. Virgines per benedictionem non constituun-
H tur in aliquo gradu spiritualis potestatis, sicut ordinati constituuntur: sed uirgines benedicere est solius Episcopi, ergo multo magis solus ipse potest aliquos ordinare.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd potestas episcopalis habet se ad potestatem ordinum inferiorum, sicut politica, quæ communicat bonum commune ad inferiores artes, & uirtu-
I tes, quæ communicant aliquod bonum speciale, ut ex dictis patet; Politica autem ponit, ut dicitur in 1. Ethicor. legem inferioribus, scilicet quis, quam debeat exercere, & quantum, & qualiter, & ideo[m] ad Episcopum pertinet in omnibus diuinis mysterijs aliquos collocare,[n] unde ipse[p] solus confirmat,[q] quia confirmati in quodam officio confitendi idem cõ-
K stituuntur, & ideo ipse[r] etiam solus virgines benedicit,[q] quæ figuram gerunt Ecclesiæ, Christo desponsatæ, cuius cura ipsi principaliter committitur, ipse etiam in ministeriis ordinum ordinandos consecrat, & uasa quibus debent uti eis determinat sua consecratione,[q] sicut & officia secularia in ciuitatib. distribuuntur ab eo, qui habet excellentiorem potestatem, sicut a Rege.

---

magis patens cum altius & uisibilius coram populo frequẽtetur, portare uerò urceolum non sic appareat: ideò denominationem acolyti esse factam à portatione cerei, seu candelabri, dictum est in textu. Quid uerò actus acolyti principalis sit circa urceolum: & quare sit principalis, patet ar. 4.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò[1] quomodo per rationem excludas errorẽ cuiusdam Petri Canuisse (ut refert Magister Io. de Tabia in Tabiena sua tit. ordo 2. num. 7. dicentis: quod character sacerdotalis imprimitur in impositione manuum: quod & dicit de charactere diaconi. Item cuiusdam Petri, & Abbatis (ut refert idem ibi num. 10.) dicentium: quod character imprimitur acolyto in porrectione candelabri.

Vtil. p S. Ecc. contra er &c.

Tho. 4. di. 25. q. 1. ar. 1. Concil. Trid. sess. 23 de sacrame. or cano. 7.

¶ Secundò habes:[2] quomodo per rationem ostendas errores illos meritò damnari ab Eugenio Quarto sacro approbante Concilio Florent. in decret. Armen. dat. de sacramentis. Sextum est sacramentũ ordinis &c. præsbiteratus traditur per calicis cum uino & patene cum pane porrectionem: & similiter de alijs per rerum ad ministeria sua pertinentiam assignationem. Hæc ibi. Vbi per res pertinentes ad ministeria intelligit, à simili, de pertinentibus ad ministeria, non quæcunque, sed principalia. A simili, inquam: quoniam & de præsbitero non quodcunque sed principale ministerium assignat, ut nunc uisum est; similiter: & de subdiacono subdens quod per calicis uacui cum patena uacua superposita traditionem subdiaconatus ordo traditur. Et licet dicat quod per libri euangeliorũ dationem ordo diaconatus conferatur (sicut uerum est) tamen per hoc non intẽdit ministeriũ illud sacramentũ secundarium præcisè: sed in ipso secundario subintelligit ministeriũ principale inclusũ (ut in solutione ad 5[m]. & no. declaratũ est). Itẽ à Põtificali Romano in quo characterẽ præsbiteratus in porrectione calicis prædicti, & characterem acolyti in porrectione urceoli imprimi annotatur. Põtificale aũt Romanũ tãtæ authoritatis est: ut ad illud nos remittat Concil. Flor. in tractatu de ordine dicens: & sic de aliorũ formis, prout in pontificali Romano latè continetur. Hæc illud concilium in decreto prædicto. Memento diligẽter hic & alibi (ubicunque opus fuerit) illius regulæ uniuersalissimæ da conformando, seu aptãdo uerba aliquorũ doctorũ dictis cõciliorũ sequentiũ: ut ibi explicatur in regula posita q. 29. ar. 3. ap pen. ¶ Tertiò habes:[3] quomodo per rationem prædicta patrũ pro quanto in calicis porrectione & rerum actus principales importãtium insinuant characterẽ imprimi: & intelligas, & probes, & tuearis.

*Vt hf in Cõc. Cart. 4. c. 5. & 6. 2. 2. q. 187. art. 1. sub fin. corp.

3 Pro zelo ueritatis notatio ubique notanda.

¶ Quartò uides:[4] quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaratur, & consolidetur.

† li. 2. c. 2.

QVAES. XXXVIII. ART. I.

EXamen. Ly cõferat. Scilicet ex officio suo. Et sic & conclusiones responsiuæ intelligẽdæ erũt. Vñ quod aliquis possit ex dispensatione, aut cõmissione, uel priuilegio, aliquos ordines conferre, uirgines benedicere, & huiusmodi, non erit cõtra cõclusiones respõsiuas ad huno titulum.

155 concl. m.

Concl. p. Ifid. I epi. ad Ludifredũ. & hf in decretis d. 25. c. 1.

CONCL. 1[a]. Ad Episcopum pertinet, in oib. diuinis mysterijs aliquos collocare.

¶ Examen. Ly ad Epm. Scilicet quod nõ in nũciatus loco & officio. Talis. n. nõ põt cõferre, nisi minores: & si cõfert maiores, nõ dat executionẽ, ex tra de ord. ab ep. q ren.

* cõclusio 2[a]. pars.

¶ Ly

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod in impositione manuũ non datur character sacerdotalis ordinis, ut ex dictis* patet, sed gratia secundum quam ad exequẽdum ordinem sint idonei, & quia indigent amplissima gratia, † ideo sacerdotes manus cum Episcopo imponunt eis, B qui in sacerdotes promouentur, * sed Diaconis solus Episcopus.

*A. præcor.

† ut dicit in Conci. cartag. 4. ca. 5. ibidem c. 4.

AD SECVNDVM dicendum, quod quia † archidiaconus est quasi princeps ministerij, ideo omnia, quæ ad ministerium pertinent ipse tradit, sicut cereum, quo acolytus diacono seruit ante Euangelium, ipsum portando, & urceũ quo seruit subdiacono, & similiter dat subdiacono ea, quibus superioribus ordinibus seruit, C sed tamen in illis non consistit prĩcipalis actus subdiaconi, sed in hoc, quòd cooperatur circa materiã sacramenti, & ideo characterem accipit in eo, quòd datur ei calix ab Episcopo, sed acolitus accipit characterem ex uerbis Episcopi in hoc, quod accipit p̃dicta ab archidiacono, & magis in acceptiõe urceoli, quàm candelabri. Vnde non sequitur quòd archidiaconus or- D dinem conferat.

† in Decre. li. 1. titul. 23.

AD TERTIVM dicendum, quod Papa, qui habet plenitudinem potestatis pontificalis*, potest committere non Episcopo ea, quæ ad episcopalem dignitatẽ pertinent, dummodo illa nõ habeant immediatam relationem ad uerũ corpus: & ideo ex eius commissione aliquis sacerdos simplex potest conferre minores ordines, & confirmare, nõ * autem aliquis nõ sacerdos, nec iterum sacerdos maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet maiorem potestatem, quàm simplex sacerdos.

* Hoc eadem tau* Tho. in 4. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 3.

* Hieron. in Dial. cõtra Lucifer.

AD QVARTVM dicendum, quod quamuis sacramentũ Eucharistiæ sit * maximum sacramentũ C in se, tamen non collocat in aliquo officio, sicut ordinis sacramentum, & ideo non est similis ratio.

* Alias maximũ & principalius sacramẽto ordinis, in se.

AD QVINTVM dicendum, quod ad communicandum alteri quod quis habet, non exigitur solum propinquitas, sed completio potestatis, & quia sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officijs, sicut Episcopus, ideo non sequitur quòd possit diaconos facere, quamuis ille ordo sit sibi propinquus.

¶ Ly Episcopum. Subaudi solum.

¶ Ly misterijs. Scilicet dispensandis. His enim ministros ad mysteria dispensanda collocat.

¶ PROB. Quia potestas Episcopalis se habet ad potestatem ordinum inferiorum sicut polytica ad artes inferiores: & polytica ponit legem inferioribus, quam scilicet quis debeat exercere, quantum, ac qualiter.

¶ CONCL. 2ª. Episcopus solus confirmat; virgines benedicit; & ordinandos in ministerijs ordinum consecrat, vasaque quibus debẽt vti eis determinat sua consecratione.

¶ PROB. 1. Quia cõfirmati cõstituuntur in quodam officio confitendi fidem: 2. Quia (ly virgines benedicit) gerunt figuram ecclesiæ, cuius cura Episcopo principaliter committit: 3. Quia (ly & ordinandos in ministerijs &c.) etiã officia secularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo, qui habet ibi potestatem excellentiorem.

¶ NOT. Præmissæ probationes sunt partiales (ut patet.) Quòd si vis unam totalem. i. omnium partium conclusionum simul: dicito sic. Proba. Quia ex prima conclusione sequitur hæc secunda quò ad omnes suas partes, tanquàm corollaria. Propter hoc, in textu mox post primã conclusionem dicitur ly vnde.

1m de maiori

Aliquid facit. ℞. non tamen characterem confert. §. Tunc nihil &c. Non enim est quæstio de hoc, an impositio manuum aliquid faciat in consecratione: sed an faciat hoc speciale, quòd scilicet in ipsa detur character sacerdotalis ordinis.

2m de maiori.

Exhibetur ℞. ab Episcopo uel mediatè, vel immediate. §. Immediatè: dico quãdo Episcopus proprijs manibus porrigit res illas. Mediatè uerò, quando iussu Episcopi Archidiaconus porrigit. Tunc nihil &c. Nam ille dicitur facere aliquid cuius mandato fit; & consequenter Archidiaconus dans res illas minus dat, quàm Episcopus. Vnde Archidiaconus non confert ordinem, etiam quòd E manu sua porrigat vrceolum vacuum acolyto: sed solus Episcopus, cuius ipse in hoc instrumentum est. Adde: quòd formam verborum, ex uirtute cuius principaliter characterem imprimi constat, solus Episcopus ore proprio dicit.

¶ Corollarium. Ergo quatuor ordines minores differunt à tribus maioribus non solum in esse sacro & non sacro q. 37. ar. 3. in esse magis vel minus propinquo ad Eucharistiam. quæst. 37. art. 4. sed etiam in hoc quòd maiores à solo Episcopo proprijs manibus conferuntur: minores autem ab eo mediantibus manibus Archidiaconi.

3m de maiori.

Illa, quæ ordinis sunt. ℞. & relationem immediatam ad uerum Christi corpus habent; non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam ordines minores quanquam relationem habeant ad uerum Christi corpus. i. eu- A charistiam q. 37. art. 4. non tamen illam immediatam habent, sed mediatam (vt ex ibi dictis colligitur:) & consequenter possunt ex commissione summi Pontificis conferri à simplici sacerdote. Peccat ergo argumentum in propositionis maioris sufficientia: quoniam non ideo aliqua non possunt committi simplici sacerdoti ex eo, quòd ordines sunt præcisè: sed quia cũ hoc relationem immediatam ad verum Christi corpus habent.

4m maior.

Cuicunq; committitur principale, & accessorium ℞. si sint eiusdem rõditionis: non, si sint diuersæ. §. ultra hoc scil. cet; quòd unum est principale, & aliud accessorium. Tunc nihil &c. Nam conficere eucharistiam ultra hoc, quod est principale, habet diuersam conditionem à collatione ordinum.

¶ Corollarium. Peccat ergo argumẽtum in fallacia, secundum non causam ut causam. Non enim esse accessorium, uel esse principale est causa, quòd simplex sacerdos possit, uel nõ possit, conferre ordines (vt arguens credit;) sed uera causa huius est cõstitui in aliquo officio communitatis. Dicendum ergo quòd ideò sacerdos simplex ordines conferre non potest, quia ordines collocant hominem in aliquo officio cõmuni, (vt ex supradictis sæpè clarum est:) licet possit aliquod maius in se consideratum, i. conficere eucharistiam, ad quam uelut principale, subordinatur collatio ordinum, uelut accessorium.

5m illatio conclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam ad communicandum alteri, quod quis habet, non exigitur. &c. ut in texto. Ex quo dicas: quòd argumentum peccat secundum nõ causam vt causam; vt facile ex eodem textu patere potest.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem tanquã in radice interimas hæresim Io. Vuelsphali (Pract. Ioan. Vuelsphalus) dicentis: Episcopos omnes, & præsbiteros dignitate, & authoritate æquales esse. Item Io. Vuiclef errorem (vt ex Concilio Constanciensi infrà citando refertur) dicentis: ordinationem clericorum reseruari Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris. Patet si quidem ex ratione fundatissima articuli præsentis: secundum ordinatissimam dispositionem ordinis naturali, quem superat, conformè reseruari Episcopis ordinum collationem hanc. Si uerò aliqui forsan (quod nescio) propter cupiditatem lucri, uel honoris ordinum talium collationes exerceant: hoc est omninò extra propositum nostrum. Vnde nec propter huiusmodi particularia (si qua sint) debuit moueri Vuiclef ad sic perniciosè detrahendum dignitati Episcopali & Papali. 1

1 Vulitas p̃ san. Eccl. contra hæres. &c.

¶ Secundo habes: quomodo per rationem ostendas: errorem 2 Vuiclef.

ARTICVLVS II.

Vtrum hæretici & ab Ecclesia præcisi, possint ordines conferre.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici, & ab Ecclesia præcisi, non possint ordines conferre. Maius est enim conferre ordines, quam aliquem absoluere uel ligare † sed hæreticus non potest absoluere, aut ligare, ergo nec ordines conferre.

2 Præterea, Sacerdos ab Ecclesia separatus conficere potest, quia in eo character indelebiliter manet, per quem hoc potest, sed Episcopus non accipit aliquem characterem in sui promotione. ergo non est necesse quòd Episcopalis potestas remaneat in eo, post separationem eius ab Ecclesia.

3 Præterea, In nulla communitate ille, qui à ciuitate expellitur, potest officia communitatis disponere, sed ordines sunt, quædam officia Ecclesiæ, ergo, ille, qui extra Ecclesiam ponit, non potest ordines conferre.

4 Præterea, * Sacramenta habēt efficaciam ex passione Christi sed hæreticus non continuatur passioni Christi, neq; per propriam fidem, cum sit infidelis, neq; per fidem Ecclesię, cum sit ab Ecclesia separatus, ergo non potest sacramentum ordinis conferre.

5 Præterea, In ordinis collatione exigitur benedictio, sed hæreticus nō potest benedicere, quinimo benedictio sua in maledictionem conuertitur, ut patet per authoritates in litera inductas * ergo non potest ordines conferre.

F Pręterea, Sicut baptizās exhibet tantum ministerium exterius, ita & conferens ordines, Deo interius operante, * sed nulla ratione aliquis ab Ecclesiā præcisus amittit baptizandi potestatem, ergo nec ordines conferendi.

SED CONTRA est, quòd aliquis Episcopus in hæresim lapsus quando reconciliatur, non iterum reconsecratur, ergo non amisit potestatem quam habebat ordines conferendi.

Præterea, Maior est potestas conferendi ordines, quam potestas ordinum, sed potestas ordinum non amittitur propter hæresim uel aliquod huiusmodi, ergo nec potestas conferendi ordines.

RESPONDEO, Dicendum quòd circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt quòd hære- G tici quam diu ab ecclesia tolerantur, habent potestatem ordines conferendi, non autem postquam fuerunt præcisi, similiter nec degradati, & alij huiusmodi, & hæc est prima opinio. Sed hoc non potest esse, quia omnis potestas, quæ datur cum aliqua de consecratione, nullo casu contingente tolli, potest, sicut nec ipsa cōsecratio annullari, quia etiam altare, uel chris- H ma semel consecrata perpetuo consecrata manent. Vnde cum episcopalis potestas cum quadam consecratione detur, oportet quòd perpetuo maneat quātumcunque aliquis peccet, uel ab Ecclesia præcidatur. Et ideo alij dixerunt quòd præcisi ab Ecclesia, qui in Ecclesia episcopalem potestatem habuerunt retinent potestatem aliquos or- I dinandi, sed promoti ab eis hoc non habent, & hæc est quarta opinio. Sed hoc non potest esse, quia si illi, qui fuerunt in ecclesia promoti, retinent potestatem, quam acceperunt, patet quod exequendo suam potestatem, ueram consecrationem faciunt & ideo uere tribuunt omnem potestatem quæ cū cōsecratione datur, & sic ordinati ab eis, uel promoti habent eādem potestatem quam, & ipsi. Et ideo alij di- K xerunt, quòd etiam pręcisi ab ecclesia possunt ordines conferre, & alia sacramenta, dummodo formam * debitam, & intentionem seruent, & quantum ad primum effectum, qui est collatio sacramenti, & quantum ad ultimum, qui est collatio gratiæ, & hæc est secunda opinio. Sed hoc etiam non potest stare, quia ex hoc ipso quòd aliquis hæretico præciso ab ecclesia in sacramentis communicat peccat, & ita fictus accedit, & gratiam consequi nō potest, nisi forte in baptismo in articulo necessitatis. Et ideo alij * dicunt quòd uera[m] sacramenta conferunt, sed cum eis gratiā non

---

Viuiclef prædictū meritò damnari à Concil. Constanciensi sess. 8. cuius damnationis uerba vide q. 20. ar. 1. appen. Item errores illos damnari à &c. vt q. 37. ar. 2. appen. & q. 24. ar. 1. appen. Vide aliquid etiam q. 29. art. 6. in textu, & eiusd. Item à Concil. Trid. sess. 23. cap. 4. Proinde sacro sancta synodus declarat, præter cæteros ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipuè pertinere, & positos (sicut idem Apostolus ait) à Spiritu sancto regere ecclesiam Dei; eosq; præsbiteris superiores esse, ac sacramentum confirmationis conferre, ministros ecclesiæ ordinare, atq; alia pleraque peragere ipsos posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Hæc ibi. Ecce: quòd secundum concilīu, à Spiritu sancto positi sunt Episcopi regere ecclesiā Dei in his officijs peragendis, in esse superiores ad presbiteros dignitate & authoritate: & consequenter non à cupiditate lucri temporalis, vel honoris. Item ab eod. can. 7. Siquis dixerit: Episcopos nō esse præsbiteris superiores, uel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, uel eam quam habēt illis esse cum præsbiteris communem: Anathema sit. Hæc ibi. Et uniuersaliter de eisdem ordinib. can. 6. Siquis dixerit: in ecclesia catholica non esse hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, præsbiteris, & ministris: Anathema sit Hæc ibi. Per hierarchiam uerò intelligere se declarauit, cap 4. non omnes pari inter se potestate spirituali præditos esse. Item ab Anacleto Papa. Sacerdotes à proprio ordinentur episcopo Hæc ille: di st. n. 67 reliqui. Item a Concil. Hispalensi. Episcopus sacerdotibus ac ministris solus honorē dare potest.

Thom. 4. dist. 25. q. 1. a. 2. & Mag. li. 4. Sent. dist. 25.

† Supr. q. 19. ar. 6.

* 3. p. q. 6. ar. 5.

* li. 4. Sent. d. 13. parag. Ante finē, & in decretis causa 1. q. 1 per multa capita.

Hæc illud dist. 67.

¶ Tertiò habes quomodo par rationem prædicta scripturarū q. 37. & patrum, pro quanto. Episcopum solum ordinis sacramentum conferre dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

* lib. 4. de bap. cont. Donatist. c. 4.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs ultissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 4

QVAES. XXXVIII. ART. II.

CONCL. Hæretici, & ab ecclesia præcisi, uera sacramenta conferunt, sed cum eis gratiam nō dant, non propter inefficatiam sacramētorum, sed propter peccata recipientium ab eis sacramento contra prohibitionem ecclesię. 156

¶ NOT. Si alicubi forsan scripserim; quòd hæretici, schismatici, & ab ecclesia alias præcisi, conferre non possent ordines, intellige quò ad gratiam: quoniam non nisi, vt hic dicitur per omnia intelligi, ac in e ligere, volo; &, si scripta forte aliter sonarent, omnia talia retractata esse intendo.

¶ PROB. Quia omnis potestas data cum aliqua consecratione in nullo casu tolli potest, sicut nec ipsa consecratio (cum etiam altare, uel chrisma semel consecrata perpetuò consecrata maneant;) & potestas Episcopalis data est illis hominibus cū quadam consecratione (ut patet:) 2. Quia (ly sed cum eis gratiam &c.) ex terminis manifesta est hæc pars.

¶ *Corollarium*. Ergo rationabiliter aliæ tres opiniones in textu recitatæ, atque relectæ, excluduntur per istam conclusionem.

* In conc. Niceno c. 19. & 4 sent. dist. 29. §. C.

† Ambr. de ijs qui myst. initiant. c. 4. Aug. li. 6. de bapt. c. 1. & li. 4. c. 1. & 25. & li. 5. c. 13. & 15. & li. 1. ca. 2. & cōc. Cresc. li. 2. c. 10. tom. 7. Concl. m

1m illatio conclusionis. Ergo nec &c. ℞. negatur illatio. §. Nam iam dictū est: quòd aliud est, sacramentum ordinis, quò ad characteris impressionem, conferri ab illis; & aliud est, sacramentum illud ab eisdem conferri, quò ad gratiā: & consequenter clarū remanet, quòd non ualet ista consequentia. Heretici, & ab ecclesia præcisi, nō possunt effectum absolutionis, i. gratiam dare: ergo non possunt ordines conferre, quò ad characteris impressionem. Et quamuis ualeat hæc, ergo non possunt ordines conferre, quò ad gratiam: tamē est extra propositum, ut patet ex conclusione.

Item de minori. Non potest absoluere. ℞. ex defectu iurisdictionis: non, ex defectu ordinis. §. Tunc nihil &c. Nam ad dādos ordines quò ad characteris impressionem non requiritur iurisdictio, quæ ad absolutionem à peccatis ex natura sua requiritur (ut sup. q. 19. art. 6. & alibi dictū fuit.) Vide responsum secundum literæ ly & iterum, &c.

Basilio 2a.

dant, non propter inefficaciam sacramētorum, sed propter peccata recipientium ab eis sacramenta contra prohibitionem Ecclesiæ,[a] & hæc est tertia opinio quæ uera est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus absolutionis non est aliud quam remissio peccatorum, quæ per gratiam fit, & ideo hæreticus nō potest absoluere, sicut nec gratiā in sacramentis conferre, [c] & iterum ad absolutionem requiritur iurisdictio, quam non habet ab Ecclesia præcisus.

B

AD SECVNDVM dicendum, quòd in promotione ipsius Episcopi, datur sibi potestas, quæ perpetuo manet in eo quāuis dici non possit character, quia per eam non ordinatur homo directe ad

C

¶NOT. Vide quòd præcisis ab ecclesia ipso iure tollitur iurisdictio super subditos, quam habebant: non autem potestas per cōsecrationem tradita. Et hoc rationabiliter. Nam iurisdictio illis data fuit ab ecclesia; & ideo eam cùm uoluerit ab eis tollere potest: Potestas uerò à sacramento Christi illis data est; & Christo, eiusque sacramento, ecclesia maior non est, ut dicitur. q. 6. ar. 6.

2m de minori. Non accipit aliquem characterem. ℞. accipit tamen aliquid characteri simile in perpetuitate. § Tūc nihil &c. Nam principalis ratio huius quæstionis non uersatur circa habere, uel non habere, characterem (formaliter loquendo) sed circa habere aliquid perpetuò durans. Modò in promotione ipsius Episcopi datur sibi potestas &c. ut in textu.

¶NOT. Aduerte pro semper ex præsenti textu; quid nomine characteris importetur. Importatur siquidem habere relationē directè ad Deum. Vnde illa potestas, qua homo directè ordinatur ad corpus Christi mysticum, non est character. Ergo in plus est habere potestatem perpetuò manentem; quam habere characterem. Episcopus enim ratione Episcopatus potestatem semper manentem habet, non autem characterem: ut in litera dī.

Quid nomine characteris.

¶ *Corollarium*. Ergo de charactere hactenus habuimus; & qd sit in se, & quid sit in relatione ad aliud. Vedicamus. Character qd est secdm se: est signū indelebile in aīa. Character qd est secdm relationē ad aliud: Est illud, p quē hō directè ordinaš ad Deum.

3m de conclusione. Non potest ordines conferre. ℞. ita quòd ordinatus ab eo recipiat executionem licitam ordinis. §. Tunc nihil &c. Nam & à communitate ciuili exclusus posset tunc officia communitatis disponere, si potestas disponendi sibi rel inqueretur, (ut sit in proposito nostro;) licet tunc, quia exclusus est, talis dispositio non daret executionem.

¶ *Corollarium*. Ergo maior illa propositio, quæ apud arguentem est fundamentum totius argumenti (scilicet, in nulla communitate ille, qui à ciuitate expellitur, potest officia communitatis disponere:) ista, inquam, maior non adducitur tota, ut sufficiat pro simili ad ea, quæ dicuntur de exclusis à communitate ordinis ecclesiastici. Deficit enim ibi ly si potestas disponendi officia, illi excluso remaneat: ut dicatur; In nulla communitate ille, qui à ciuitate expellitur, potest officia communitatis disponere, etiam si potestas disponendi talia officia excluso illi remaneat. Sic namque solùm pro simili seruit. Nam ob hoc, quia character, idest potestas disponendi spiritualiter, remanet in excluso, de quo conclusio loquitur: ideo iste exclusus potest disponere officia, quod est conferre ordines. Non enim quia

A exclusus est, ideo confert: sed quia characterem retinet. Dicatur ergo illa maior tota: & sic correspondebunt singula singulis. Nam tunc erit apertè falsa: ut patet.

4m de minori. Hæretic. ieat. q. secundum se considerationem, secundum formam ecclesiæ ab ipso seruatam. §. Tunc nihil &c. Sufficit enim ad collationem sacramenti talis ab hæretico; ut ipse conferat illud cum intentione faciendi, quod facit ecclesia (ut colligitur ex concilio Tridē. sess. 7. de baptismo can. 4.

¶ *Corollarium*. Hæreticus ergo separatus est à fide ecclesię, si cōsideretur quò ad habitum, fidei: sed quādoque (ut in proposito) est coniunctus ecclesiæ, quantum ad intentionem faciendi hoc speciale, quod facit ecclesia. Illa namque forma, qua nunc hæreticus in conferendo ordines, est forma ecclesiæ; & hæreticus consentit, uti ista forma. Cæterum ista præcisè coniunctio hæretici cum ecclesia non facit, quòd hæreticus non sit hæreticus: sed facit, quod hæreticus possit cōferre sacramenta ecclesiæ. Non quatenus ergo hæreticus, uel ab ecclesia præcisus, confert sacramentum ecclesiæ: sed quatenus aliquo modo continuatus, seu coniunctus, ecclesiæ. Quod audis de hæretico, intellige etiam, à fortiori, de quocunque alio Episcopo quomodolibet ab ecclesia separato: quoniam hæretico nihil est peius, & consequenter ab ecclesia magis diuisum. Vnde sicubi dicatur, quòd ordines hæretici &c. conferre nō possunt etiam quòad characterem; intelligitur, si non seruant formam Ecclesiæ.

Deum, sed ad corpus Christi mysticum, & tamen indelebiliter manet sicut character, & per consecrationem datur.

AD TERTIVM dicendū, quòd illi, qui promouentur ab hæreticis, quamuis accipiant ordinē non tamen recipiunt executionem ut licite possint in suis ordinibus ministrare, ratione illa, quam obiectio tangit.

AD QVARTVM dicendum, quòd per fidem Ecclesiæ continuatur passioni Christi, quia quamuis in ea nō sint secundum se, sunt tamen in ea secundum formam Ecclesię quam seruant.

AD QVINTVM dicendum, quòd hoc est referendum ad ultimum effectum sacramentorum, ut tertia opinio dicit.

D

5m de minori. Non potest benedicere. ℞. quantum ad ultimum effectum sacramentorum. §. Tunc nihil &c. ut ex conclusione patet dicente, quòd gratiam non dant. Nam gratia est effectus ultimus sacramenti.

¶ NOT. Quoniam in textu additur ly quinimò benedictio sua .i. hæreticorum, in maledictionem conuertitur: ideò aliquid plus significatur, quàm per benedictionem illorum non conferri gratiam. Sciendū ergo: quòd siquis uolens & sciens, ab hæretico benediceretur: tunc in maledictionem benedictio illa fieret etiam in hoc sensu, quòd recipiens talem benedictionem peccaret mortaliter. Secus autem de illo, qui benediceretur ab hæretico Episcopo nesciens per ignorantiam inuincibilem, quòd ille sit hæreticus: quoniam ignorantia talis ipsum excusat. Cur ergo, inquies, respondit sanctus Doctor, quòd benedictio illa hæreticorum dicitur maledictio, ex eo quòd non confert sacramenti ultimum effectum: & non addidit, quòd interueniat mortale peccatum; cum in ordinis receptione tali interueniat modo prædicto? Quia sat fuit (ut ueteres) Doctori sancto formaliter (ut solet) stare in satisfactione ad argumentum, & in materia de qua tractabatur. De natura enim sacramenti ordinis arguebatur, & non de malo consequenti ad malam dispositionem recipientis. Dare autem gratiam uel non dare, ex parte sacramenti se tenet: incurrere uerò, uel non incurrere peccatum mortale, se tenet ex parte recipientis. Ad plenum igitur argumento satisfecit Diuus Thomas licet aliquod uerum, cuius expressionem arguens non postulabat, prudenter omiserit. Potest & respondere: quòd sanctus sic (ut in litera) respondendo coinciderit peccatum recipientis, tanquam obicem gratiæ per sacramentum; illud aliàs dandæ. In huius signum est: quòd in conclusione loquens de non datione gratiæ expresserat ly propter peccata recipientium ab &cæt. Ex qua expressione dedit intelligere: quòd ubicunque diceret, gratiam non dari in tali collatione, subintelligi debebat peccatum.

Q̄ꝯo benedictiones hæreticorum uertantur in maledictiones.

E

catum mortale recipientium contra prohibitionem Ecclesiæ. F Et tantò magis hoc responderi potest; quantò non est moris di oi Thome replicare semel dicta in aliquo uoo articulo, sed relinquere sobintelligenda lectoribus.

¶ *Corollarium.* Ergo videtur ex dictis, q recipienti ignoranter sacramentum tale ab huiusmodi Episcopis daretur etiam gratia. Et hoc sanè uerū est: si accedens ad recipiendum laboret ignorantia inuincibili, ambulans in bona fide in eaq; perdurans vsq; in finē ordinationis sui, credendo firmiter: quòd ille Episcopus ordinator sit uerè catholicus, & ecclesiæ sanctæ filius coniunctus. Hoc autem esse uerū; colligitur, & quidem à fortiori, ex q. 35. ar. 3. ad secundum: ubi tractatur de recipiēte simpliciter, .i. ambulādo in bona fide modo nūc dicto, ordines ab Episcopo non baptizato. Huic enim credenti, quòd Episcopus suus sit baptizatus, suppletur à summo sacerdote &c. Ergo & de casu præsenti simile dicendū. Vide ibi, cum elucid.

An qhq; gratia detur ordinato ab excōicatis &c.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationē ostendas, meritò insinuatū esse à summis pontificibus, excommunicatos &c. posse ordines conferre, sed non executionem. Hoc autem à Gregorio IX. insinuatum est sic; vt recitatur, de ordin. ab Episcop. qui renunc. Cùm clerici, qui ab excommunicato Episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos dispensari. Hæc ibi. Item ab Vrbano: vt recitatur 9. q. 1. Ordinationes, quæ ab hæresiarchis nominatim excommunicatis factæ sunt irritas esse iudicamus, nisi probare ualuerint se, cùm ordinarentur, eos nescisse damnatos. Hæc ibi. Nota ly irritas, scilicet quò ad executionem. Nota ly nisi pbare ualuerint &c. Hoc est, si probauerint &c. illæ ordinationes habebunt executionē. Ex quo monstrat utiq; papa, q ordinationes illæ characterē impressernot: alioquin per probationem ignorantiæ su- scipientium illas, nō possent ualidæ fieri: cùm tamen fiant, ut lo textu. Item ab eod. Vrbano ibid. Ab excōmunicatis quondā ordinatos, siquidem non simoniacè, & si eorum religiosior uita & doctrinæ prærogatiua uisa fuerit prometeri, pœnitentia in dicta, in ipsis, quos acceperunt ordinibus permanere permittas. Hæc ibi. Item ab eod. ibid. cap. eod. ordinationes. Qui ab Episcopis quondam catholicè ordinatis, sed in schismate à Romana ecclesia separatis, consecrati sunt; eos, cùm ad Ecclesiæ unitatem redierint, seruatis proprijs ordinibus misericorditer suscipi iubemus, si uita, & scientia, eos commēdant. Amodò verò quicunque à prædictis schismaticis, sanctæq; Romanæ ecclesiæ aduersarijs, se ordinari permiserit, nullatenus hac uenia dignus habeatur. Hæc ibi. Vbi de executione facit sē per vim, & dīam prædictam: sed nūquam de charactere, quem à talibus ēpis ordinatos recepisse declarat.

Vtil. pro S. Eccl. ad intellig. &c. Thom. vbi sup. q. 2. art. 1. & 2.

¶ Secūdò habes: quò per rōnē supradicta pontificum, pro quāto hæreticum &c. insinuant conferre posse ordines, & intelligas & tuearis. 2

¶ Tertiò vides: qòo ex ijs uicissim doctrina hæc Angelica & declaret & cōsolidet. 3

QVAESTIO XXXIX.

De impedimentis huius sacramenti, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de impedimentis huius sacramenti.

Circa quod quęruntur sex.

Primo, Vtrum sexus fœmineus impediat huius sacramenti susceptionem.

¶ Secundo, Vtrum carētia usus rationis.

¶ Tertio, Vtrum seruitus.

¶ Quarto, Vtrum homicidium.

¶ Quinto, Vtrum illegitima natiuitas.

¶ Sexto, Vtrum defectus membrorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum sexus fœmineus ordinis susceptionem impediat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sexus fœmineus non impediat ordinis susceptionem, quia officium Prophetæ est maius quàm officium sacerdotis, qa propheta est medius inter Deum, & sacerdotes sicut sacerdos est inter Deum, & populum, sed prophetæ officium aliquando mulieribus est concessum, ut patet 4. Regum, ergo & sacerdotij officium eis competere potest.

2 Præterea, Sicut ordo ad quandam eminentiam pertinet, h ita & prælationis officium, & martyriū, & religionis status, sed plato committitur mulieribus de nouo Testamento, ut patet de Abbatissis, & in ueteri, ut patet de Delbora, quæ iudicauit Israel, & Iudith quarto, Competit etiam eis martyrium, & religionis status, ergo, & ordo ecclesiæ.

3 Præterea. Ordinum potestas in anima b fundatur, sed sexus non est in anima, ergo diuersitas sexus non facit distinctionē in receptione ordinum.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Timoth. 2. Mulierem in ecclesia docere non permitto, nec dominari in uirum.

Præterea. In ordinandis pręexigitur corona, quamuis non de necessitate sacramenti, sed corona, & tonsura non competunt mulieribus, ut patet 1. ad Corinthios 2. ergo nec ordinū susceptio. G

RESPONDEO, dicendum, quòd quædam requiruntur in recipiente sacramentum, quasi de necessitate sacramenti, quæ si desunt non potest aliquis suscipere, neque rem sacramenti, neque sacramentum, neque rem sacramenti: quędam uero requiruntur non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, propter congruitatem ad sacramentum: & sine talibus aliqs suscipit sacramentum, non rem sacramenti. Dicendum ergo, quòd sexus uirilis requiritur ad susceptionem ordinum, non solum secundo modo, sed etiam primo, unde & si mulieri exhibeantur omnia quæ in ordinibus fiunt, ordinē non suscipit * quia † cum sacramentum sit signum in his, quæ in sacramento aguntur, requiritur non solum res sed signum rei, sicut dictum est: * quia in extrema unctione exigitur quòd sit infirmus, ut significetur cura tione indigens. cum igitur an sexu fœmineo non possit significari aliqua eminentia gradus, * quia mulier statum subiectionis habet, ideo non potest ordinis sacramentum suscipere. Quidam autem dixerunt quòd sexus uirilis est de necessitate pręcepti, sed non de necessitate sacramenti, quia etiam in Decretis† fit mentio de diaconissa, & presbytera. Sed diaconissa dicitur, quæ in aliquo actu diaconi participat, sicut, † quæ legit homilias in ecclesia, presbytera autem dicitur uidua, quia presbyter idem est quod senior. H I K

QVAEST. XXXIX. ART. I.

CONCL. Quamuis mulieri exhiberētur omnia, quæ in ordinibus fiunt, ordinem non susciperet. concl. in 157

¶ Examen. ly ordinem Hoc est, ordinis characterē. Licet enim neq; graciā susciperet, imò & ipsa, & ordinator eius, mortaliter peccarent: tñ de cha ractere principaliter intendit per ly ordinē. Nam intentum literæ est, ostendere: q sexus uirilis est de necessitate sacramenti.

¶ *Corollarium.* Ergo qñ in decretis, uel alibi, mulier aliqua dī diaconissa, uel pręsbitera, nō significat per hoc; q illa hēat aliquē ordinē ecclesiasticū: sed q in aliquo participet similitudinē cū diacono, & pśb tero, puta diaconissa, q a legit homil. sup euang. & pbytera, q a est senior seu antiqua. Nec inconueniēs quoquidē & laicus in aliquo actu qhqā assimilatur con-

† Aug. de hæresibus ad qdvult Deū, hæresi. 27. to. 7. & Epipha hæresi 42, cōtra Marciō. & hære. 49.

* Infr. q. 32. art. 2.

* Decre. d. 32. ca. 10. incip. mulieres & d. 88. c. 1. Et causa 27. q. 1. c. 23.

† ex Concil. Carta. c. 1.

confessario, puta quando in casu audit confessiones q. 8. art. 2. & quæstione 11. articul. 3. licet ipsa laicus nunquam, nec etiam tunc, sit sacerdos.

¶PROB. Quia in sacramentis requiritur correspondentia significati ad signum (patet tum uniuersaliter cum sacramentũ sit signum tum specialiter de extrema vnctione:) & in sexu muliebri non potest reperiri ista correspõdentia (cum ordo significet aliquam eminentiam gradus, mulier autem statum subiectionis dicat.)

¶NOT. Quòd mulier subiectionis statũ dicat: uide et q̃st. 19. art. 3. ad quartum & in elucid.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ prophetia non est sacramentum, sed Dei donum, unde ibi non exigitur significatio sed solum res; & quia secundum rem in his, quæ sunt animæ, mulier non differt à uiro, cum quandoque mulier inueniatur melior quantum ad animam uiris multis, ideo donum prophetiæ, & alia huiusmodi potest recipere, sed non ordinis sacramentum.

Et per hoc patet solutio ad secundum & tertium. De* Abbatissis tamen dicitur, ꝙ non habent, prælationem ordinariam sed quasi ex commissione propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Delbora autem in temporalibus præfuit, non in sacerdotalibus, sicut, & nunc possunt mulieres temporaliter dominari.

1m illatio cõclusionis. Ergo &c. negatur illatio. §. Nõ enim est simile da prophetia, & de sacramento ordinis.

*Supra q. 19. art. 3. arg. 4. & aius solut.

Nam ia prophetia non requiritur necessario correspondentia illa significati & signi, quæ dicta est in probatione de ordine. Fundamentum huius est, quia prophetia nõ est sacramentum, licet sit Dei donum. Vide literam.

2m de maiori. Ita ℞ quantum ad eminentiam: non: quantum ad qualitatem eminentiæ. §. Tunc nihil &c. Nam conclusio loquitur de eminentia nõ quacunque, sed tali. s. ordinaria, & sacramentali: ita ꝙ, ordo de quo ibi. eminentiã includentẽ prædicta duo (scilicet esse ordinariũ, & sacramentale) dicit. Patet autem: ꝙ neque religionis status, neque prælatio, neque martirium, in argumento dicta dicunt eminentiã talem: licet quandam eminentiam importent.

¶NOT. illa, quæ dicuntur hic de eminentia ordinis, memento ut applices ad diffinitionem sacerdotis iotiet dictam quæ ponitur ab Apostolo Heb. 5. omnis pontifex &c. Dicet ergo: ꝙ, y assumptus, importat gradum seu eminentiam ordinariam & sacramentalem.

Pro diffinitione sacerdotis.* q. 3. art. 1. ad primũ eluad.

3m de maiori. Fundatur. ℞. mediante signo exteriori: non autem, sine illo. §. Tunc nihil &c. Nã signum illud non potest habere correspondentiam significati in muliere; sicut habet in uiro. Dicimus enim: ꝙ signum hoc, ẽ sacramentum significans præeminentiam iam declaratam: p̃eminentia uero talis, cum non possit esse in muliere, non correspondet signo in illa. Argumentum igitur peccat in digressione à proposito faciendo scilicet sermo in ista in anima, & non habendo mentionem de eo, per quod est in anima: cum tamen tota uis stet in hoc ultimo (vt uisum est.)

APPENDIX.

Veil. p S. Ecc. cõtra hæres. etc.

1 EX articulo habes. ¶ Primò quò per rõnem Interimat hæresim Cataphrygarum (Prat. Cataphryga) dicentium: ordinib. sacris mulierẽ posse initiari. Hi Cataphrygæ & Pepuziani, seu Pepuzitæ dicunt, (teste August. de hæresib. c. 17.) Et qa ijdẽ commiscuntur, Christum specie fœminæ fuisse reuelatũ, tantũ mulieribus tribuunt dignitatẽ, authoritatẽ, & principatũ, ut inter cæteros errores mulieres ipsæ sacerdotio quoq, apud eos honorent. Nota de hac alijsq; similib. apud illos reuelationib. id; qđ ait Apostolus, ꝙ Angelus Sathanæ transfigurat se in Angelũ lucis: & maxime, cum tales reuelationes mẽdaciũ exprimant, ut deleret, ꝙ Christus in spẽ fœminæ appareat. Cæterũ error unus (ut solet; nisi citò prouideatur) alterum parturit: ꝙ. s. mulier ordinis capax existat; & ꝙ ad sacerdotiũ iustè promoueri possit. ¶ Secundò habes: quò p rõnẽ ostendas hæresim p̃d ctã, & à

2 fortiori, & directè, dãnatã esse ab Innoc. III. sic Noua quædã nostris sũt aurib. intimata: ꝙ Abbatissæ moniales proprias benedicunt, ipsarũ quoq; confessiones criminũ audiunt, & legẽtes euangeliũ p̃sumunt publicè p̃dicare. Cũ igitur id absonũ sit, pariter & absurdũ: mandamus, quatenus, nè id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere. Quòd licet beatissima virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apostolis uniuersis; nõ tñ illi, sed illis, dñs claues regni cælorum cõmisit. Hæc ille: de pœniten. & remiss. itẽ à Papa Sother scribente omnibus Italiæ Epis. Sacratas Deo fœminas, vel monachas, sacra uasa uel sacratas pallas, penès uos contingere, & incensum circa altaria deferre, platũ est ad Apostolicam sedem. Quæ omni reprehensione plena esse, & uituperatione; nulli rectè sapientium dubium est. Quapropter huius sanctæ sedis authoritate, hæc omnia uobis resecare funditus, quãcitius poteritis, censemus. Et nè pestis hæc latius diuulgetur; p omnes prouincias abstergi citissimè mandamus. Hæc ibi; & recitantur dist. 23. Vbi nota; quòd iuxta p̃dictum Papã iudicio omnium sapientũ, omni reprehensione, & uituperio, plena est hæresis recitata Populitarum; & tanto magis quantò peius est, ordinem sacrum attribuere fœminis, quàm eas uasa Deo dicata cõtingere, uel incensum deferre. Inspientiæ igitur maxime taxauit illos hæresis huius patronos Ipse Sother. Item à Concil. Carthaginẽsi, vt recitatur dist. ead. Mulier, quamuis docta & sancta, uiros in conuentu docere non præsumat. Hæc ibi. Ecce: quòd etiam prohibetur mulieribus docere in ecclesia; id quod officium est sacerdotale: secundum Leonem Papam, ut recitatur 16. q. 1. Adijcimus &c. Hoc specialiter statuentes, ut præter domini sacerdotes nullus audeat prædicare: siue monachus, siue laicus ille sit, qui cuiuscunque scientiæ nomine glorietur. Hæc ibi. Item à &c. ut q. 19. ar. 3. & q. 20. art. 1. & q. 17. ar. 3 appen. Vide contra hanc pestem & q. 8. ar. 1. 2. 4. & q. 11. ar. 1. appen. & q. 16. ar. 3. & bene applica. Item à Concilio Laodiceno canon. 44. quòd non oporteat, mulieres ingredi ad altare, nec ea contingere, quæ uirorum officijs deputata sunt. Hæc ibi. Maxime autem uirorum officijs deputatum est esse constitutum in ordine: ut patet Luce 22. Ibi enim dicitur quòd Christus dixit discipulis suis: hoc facite in meam commemorationem. Per quæ uerba instituit eos sacerdotes; ut inquit Concilium Trident. sess. 22. c. 1. & can. 2. Patet autem: quòd ad nullas mulieres talia dicta: et consequenter, quòd sacerdotiũ illis attribuere est contra euangelium. A nullo namque institutum est sacramentum ordinis nisi à Christo: & Christus (ut dictum est) solis viris hoc iniunxit. Vnde per Concilium Triden. veritas hæc maxime declaratur: quando sess. 23. ca. 1. ait. In ecclesia catholica fateri oportet; nouum esse uisibile & externũ sacerdotium, in quod uetus translatum est. Hoc autem ab eodẽ domino saluatore nostro institutum esse, atque Apostolis eorũque successoribus in sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus & sanguinem eius; necnon & peccata dimittendi, & retinendi sacræ literæ ostendunt; & catholicæ ecclesiæ traditio semper docuit. Hæc ibi. Ecce quòd loquens de huiusmodi potestate concilium, et quidem sufficienter, namq; (immo nec in toto tractatu de ordine, ut uidere est) facit, uel minimam, mentionem de aliqua muliere: quod tamen fecisset, si et illis potestas talis à Christo fuisset collata. Item à 33. q. 5. Mulierem constat subiectam dominio uiri, et nullam authoritatem habere: nec docere potest, nec testis esse. nec fidẽ dare, nec iudicare. Hæc ibi. Item à Concilio Nannethensi. Sed et hoc, secundum authoritatem canonum, modis omnibus prohibendum: ut nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut presbitero ministrare, aut infra cancellos stare, aut sedere. Hæc ibi. Item à 1. cor. 14. Mulieres in ecclesia taceant. Non. n. permittitur eis loqui. Turpe est. n. mulieri loqui in ecclesia. Cum igitur ea quæ sunt sacerdotum, s. consecrare eucharistiam, absoluere à peccatis, prædicare in ecclesijs, prohibeantur mulieribus immò & et aliquod plus, ut uisum est, patentissimè constat, ꝙ uanitate plenũ ẽ, ac impietate; sacerdotiũ eis, uel aliquẽ ordinẽ ad latere

3 dotiũ relatũ attribuere. ¶ Tertiò habes: quò per rationẽ prædicta patrum, ac scripturarum, pro quanto ordinem ecclesiasticum dicunt mulieribus non conuenire, et intelligas, et probes,

4 et declares. ¶ Quartò uides: quomodo ex ipsis uicissim Angelica doctrina præsens declaretur, et consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum pueri carentes vsu rationis ordines possint suscipere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videturꝙ pueri, &

QVAEST. XXXIX. ART. II.

CONCL. 1a. Omnia illa sacramenta, quæ actum requirunt suscipientis sacramentum, carentibus usu rationis non competunt. 158

¶PROB.

qui carent vsu rationis, non possint ordines suscipere, quia (vt in litera* dicitur) sacri Canones in suscipiẽtibus ordines certum, & determinatum tempus statuerunt ætatis, sed hoc non esset si pueri recipere possent ordinis sacramentum, ergo, &c. G

¶ 2 Præterea, Ordinis sacramentum est dignius quam matrimonium, sed pueri, & alij carentes usu rationis non possunt contrahere matrimonium, ergo nec ordines suscipere.

¶ 3 Præterea, Cuius est h potentia, eius est actus secundum Philosophum in Lib. de Somno & uigil.* sed actus ordinis requirit usum rationis, ergo, & ordinum, potestas. H

SED CONTRA, Ille, qui est ante annos, discretionis promotus ad ordines, sine iteratione ipsorum quandoque in eis conceditur ministrare, ut patet extra, de Cle.* per saltum promo. hoc autem non esset si ordinem non suscepisset, ergo puer potest ordines suscipere.

Præterea, Alia sacramenta, in quibus character imprimitur, possunt pueri suscipere, ut baptismum, & confirmationem, ergo pari ratione & ordines.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd per pueritiam, & alios defectus quibus tollitur usus rationis, præstatur impedimentum actui, & ideo m omnia illa sacramenta, quæ actum requiritur suscipientis sacramentum, talibus non competunt, n sicut pœnitentia, matrimonium, & huiusmodi, sed quia potestates infusæ sunt priores actibus, sicut, & naturales, quamuis acquisitæ sint posteriores: remoto autem posteriori non tollitur prius; ideo P omniã sacramenta in quibus non requiritur actus suscipientis de necessitate sacramenti, sed potestas aliqua spiritualis diuinitus datur, possunt pueri suscipere, & alij, qui usu rationis carent q. Hac tamen distinctione habita, quòd in maioribus ordinibus requiritur discretionis tempus de honestate, propter dignitatem præcepti nou propter necessitatem sacramẽti. Vnde s aliqui (si necessitas ad sit, & spes profectus) ad minores ordines possunt ante annos discretionis promoueri sine peccato, & suscipiũt ordinem. quia quamuis tunc non sint idonei ad officia, quæ eis committuntur, tamen per assuefactionem idonei reddentur; sed t ad maiores ordines requiritur usus rationis, & de honestate, & necessitate u præcepti, * propter notum continentiæ, quod habent annexũ; & quia etiam eis sacramenta tractanda committuntur; sed ad episcopatum, ubi etiam in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur actus suscipientis coram animarum pastoralem, & ideo y est etiam de necessitate consecrationis episcopalis, quòd usum rationis habeat z. Quidam autem dicunt quòd ad omnes ordines requiritur usus rationis de necessitate sacramenti, sed eorum dictum ratione, uel authoritate non confirmatur. I K

¶PROB. Quia per defectum, quo tollitur usus rationis, præstatur impedimentum actui.

CONCL. 2a. Omnia sacramenta, in quibus non requiritur actus suscipientis de necessitate sacramenti, sed potestas aliqua spiritualis diuinitus datur, & pueri, & alij usu rationis carentes, possunt suscipere.

¶Examẽ Ly actus suscipientis. Scilicet uel expressio peccatorum suorum (ut in pœnitentia,) uel consensus animi expressus (ut in matrimonio,) uel deuotio (ut in eucharistia, & extrema unct. &c.)

*li.4.sent. d.25.§.1.

¶Non damnatur tamen antiquitas cõmunicans olim pueros. Concil. Trid. sess. 21.c.4.

¶Ly potestas aliqua spiritualis. Hoc est character impressus in anima.

¶PROB. Quia potestates infusæ sunt priores actibus: & remota posteriori, non tollitur prius.

*Ca.1.anta med.

CONCL. 1a. Aliqui (si necessitas adsit, & spes profectus) ad minores ordines possũt ante annos discretionis promoueri sine peccato; & suscipiũt ordinem.

¶NOT. Dicitur ly promoueri sine peccato: ad differentiã ordinum maiorum. Nam ad ordines maiores non possunt hi discretionis usu carentes promoueri sine peccato; quamuis si promouerentur susciperent ordines illos. Et ideo dixit duo textus & quòd promouentur ad minores sine peccato, & quòd suscipiunt ordinem.

*In decretalib li.5. ot.29.

¶PROB. Quia, ut clara ex terminis, præsupponitur.

¶Examen. Ly quia, quamuis tunc non sint idonei ad officia &c.

concl. m

¶Hoc dictum textus non est probatio conclusionis, sed est respõsio ad obiectionem: quæ posset fieri de inhabilitate puerorum, & aliorum huiusmodi, ad exequendam officia sibi per ordines minores comissa. Respondet namque: quòd sufficit ipsos esse idoneos in uia, inquantum scilicet per assuefactionem de facili fient; licet non sint idonei in actu tunc, quando suscipiunt ordines. Simile quid dixit supra quæstione 36. ar. secundo ad secundum quando de scientia loquens respectu promouendorum ad ordines inferiores dixit; quòd sufficiebat, ipsos esse probabiliter in uia ad acquirendum scientiam requisitam de facili acquisibilem. Vtrunque rationabiliter dixit hic, tum ibi dixit sanctus Doctor: quoniam sicut differentia est inter ordines maiores & minores, ita forte ponderatur conuenit fieri differentiam inter idoneitatem promouendorum ad illos. Differentiam dico, non tantum quia maior in actu requiritur idoneitas in clerico promouendo ad maioras, quàm sit idoneitas in actu promouendi ad minores: sed etiam quia idoneitas quandoque de propinquo habenda sufficit in promouendo ad minores, licet eam non habeat actu; quæ non sufficeret in promouendo ad maiores. Voluit igitur textus per responsionem prædictam innuere: & quòd debent correspondere singula singulis; & quòd obiectio tacita causabatur ex hoc, quòd non attendebatur ad istam correspondentiam.

Concl. p

CONCL. 4a. Ad maiores ordines requiritur usus rationis, & de honestate, & de necessitate præcepti.

¶PROB. 1. Quia maiores ordines habent notum continẽtiæ annexum: & 2. quia promouendis ad eos sacramenta tractanda committuntur.

Concl. s

¶NOT. Vtraque istarum duarum probationum etiam per se concludit intentũ. Quòd autem uotum continentiæ annectatur maioribus ordinibus, uide q.40. art.7. ad primum, & q.37. ar.3. in textu, & elucid. appen. ubi et patet, quòd iis ordinibus sacramenta tractanda cõmittuntur. Quòd quomodo uerum sit plenius declaratur in eiusdem quæstionis artic.4. ad tertium & sextum quò ad subdiaconum, & art.5. ad quintum quò ad diaconum & sacerdotem.

concl. u

*Greg. II. 2. Epistolarũ epi.42.

CONCL. 5a. De necessitate Episcopalis consecrationis est; quòd usum rationis habeat promouendus.

concl. y

¶Examen. Ly consecrationis Episcopalis. Non dicit, ordinis: quia Episcopatus non est ordo propriè q.40.ar.5.

¶PROB. Quia Episcopus accipit potestatẽ in corpus Christi mysticũ: & actus requiritur in suscipiente curam animarum.

¶Examen. Ly curam animarum. Hoc est quod prius dixerat potestas in corpus Christi mysticum: adeò quòd illa potestas est cura, et corpus mysticum sunt animæ. Corpus ergo Christi mysticum sunt animæ rationales, in actu quidem si sint fideles: in actu, in potentia uero si sint: infideles uiatores: neque in actu autem, neque in potentia si sint animæ damnatorum. 3. q.8.ar.4.

¶NOT. Ex ultimis uerbis in corpore ly quidam autem dicunt etc. Disce: quòd non est curandum de his quæ dicuntur sine ratione uel authoritate prudenti. Vides enim quòd sanctus Doctor recitans opinionem, illam, et nõ respondet: quoniã in

Nõ obseruandũ.

in nullo prædictorum fundatur. Hoc & Philosophus monuit quandoque sic dicens. In disciplinati est sollicitum esse contra proferentem improbabilia. Vel secundum aliam translationem. Quolibet proferente contraria opinionibus sapientis, solicitum esse, stultum est 1. topic. 9.

A præficien. Per hoc enim quòd reprehendunt illos qui dabant ecclesias pueris regendas, nulla facta reprehensione de hoc quòd ad clericatum promoti sint insinuare uidentur quòd ordines præsertim minores pueris dari possunt. Vide ibi c. Indecorum est. Et alia ad hoc facientia. Item à concilijs quandocunque tractant de ætate ordinandorũ. Ex hoc. n. quòd non præfigunt terminũ ætatis, ad minores ordines promouendis, nõ dantur insinuare idẽ.

¶ Secundò uides quòd ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

1m minor. Hoc non esset, si pueri recipere possent ordinis sacramentum. ℞. negatur hæc §. Nam posito etiam, quòd huiusmodi canonum statuta essent intelligẽda de pueris: tamen adhuc possent pueri recipere sacramẽtum ordinis, quamuis nõ sine peccato. Non enim omne, quod est de necessitate præcepti &c. ut in textu.

¶ NOT. Statuta illa canonum, de quibus maior argumenti loquitur, intelligẽda sunt de adultis: & si de pueris, non nisi quòd ad maiores ordines. Vitra hoc etiam statuta illa non faciunt quòd accedens ad ordines contra prohibitionem illorum non suscipiat characterem; sed faciunt, quòd suscipiendo peccat.

*In c. corp. art.

2m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞ negatur illatio §. Non enim est simile de matrimonio, & ordine. Nam in matrimonio requiritur consensus, cum causet illud; qui sine usu rationis esse non potest &c. ut in textu.

3m ex Philosopho. Cuius est potentia, eius est actus. ℞. sed tamen aliquando potentia præcedit actum. § Tunc nihil &c. Nam potentia seu potestas ordinis præcedit seipsam in actu; inquantum, s. prius recipitur potentia. i. character illius, & deinde exequimur actum eiusdẽ; & per consequens potentia ipsa non requirit necessariò tantam ætatem recipientis, quantam requirit exequentis.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à summis Pontificibus, quòd annus discretionis non est de necessitate sacramenti ordinis. Insinuatum autem est hoc ab Innocentio Tertio ad Episcopum Bononiensem sic. Præsbiter. P. diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri &c. Credebat assertioni eorũ eò, quòd tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis fuerat constitutus &c. Mandamus: quatenus post cõdignam pœnitentiam ipsum in diaconum ordinare procures; & sic de misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotis. Hæc ille, de cleric. per salt. promot. tuæ literæ continebant uide q. 35. ar. 1. appen. Ecce quòd Innocentius ordinem receptum ante annos discretionis dum non facit reiterare, manifestat per hoc, quòd annus discretionis non est de necessitate sacramenti ordinis. Itẽ ab Inno. ut recitatur de bapti. & ei eff. Maiores, Vbi in fine dicitur sic, Tunc ergo characterem sacramẽtalis imprimit operatio cum obicem uoluntatis contrariæ non inuenerit obsistentẽ. Hæc ibi: ex quibus cum pueri & alij carẽtes usu rationis obicem talem habere non possint, sequitur quòd Innocẽtij mens in illis uerbis fuerit uirtualiter, quòd si ordines dentur carentibus usu rationis imprimant characterem. Virtualiter dixi: quia ad literam de alijs similibus (puta baptismo) loquitur. Itẽ ab Alexandro Tertio, & ab alijs in de ætat. & qualitat. & ordin.

Vtil. & 5. Eccl. &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omne, quod est de necessitate præcepti, est de necessitate sacramenti, ut dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quòd matrimonium causat cõsensus, qui sine usu rationis esse non potest, sed in receptione ordinis non requiritur aliquis actus ex parte recipientis, quod patet ex hoc, quòd nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum consecratione, & ideo non est simile.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd eiusdem est actus, & potentia, sed tamen aliquando potentia præcedit, sicut liberum arbitrium usum suum, & sic est in proposito.

ARTICVLVS III.

Vtrum seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd seruitus non impediat aliquem à susceptione ordinũ. Subiectio enim corporalis non repugnat prælationi spirituali: sed in seruo ẽ subiectio corporalis, ergo non impedit quin debeat suscipere prælationem spiritualem, quæ in ordine datur.

B ¶ 2 Præterea, Illud, quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionem alicuius sacramenti, sed seruitus est huiusmodi. Vnde Apostolus consuluit, quòd si aliquis possit, magis utatur seruitute pri. Corinth. 7. ergo non habet impedire à promotione ordinis.

C ¶ 3 Præterea, Magis est turpe clericum in seruum uendi, quàm seruum in clericum promoueri, sed clericus in seruum uendi potest, quia Episcopus Nolanus, scilicet, Paulinus, seipsum in seruum uendidit, ut in Dialogo * legitur, ergo multo fortius potest seruus in clericum promoueri.

*Greg. 3. dialogo. ca. 1.

QVAEST. XXXIX. ART. III. 259

CONCL. Seruos, qui non habet potestatẽ sui, nõ põt ad ordines promoueri: si tamẽ promouetur ordinem suscipit.

¶ Examen. Ly non potest. Scilicet licitè, non autem quasi nõ suscipiat characterẽ; ut ex residuo conclusionis patet.

¶ Ly qui non habet potestatem sui. Quasi dicat; seruus ut seruus, seruitute durãte. Nã si seruus manumittatur plene (ut sæpe.) à dño suo, uel aliàs liber fiat, nõ est ille seruus, de quo loquitur conclusio.

¶ PROB. 1. Quia seruus non potest dare, quod suum non est; & per consequens nõ potest mancipare seipsum diuinis ministerijs secundum quòd promotio ad ordines requirit: 2. Quia (ly si tamẽ) libertas non est de necessitate sacramẽti.

D ¶ NOT Ex probatione prima scilicet nullus potest dare, quod suum non est, aduerte perspicaciter, qd intendat probare; alioquin decipiẽs. Non. n. intendit probare, qa seruos non possit absolute promoueri ad ordines: sed quòd non possit sine peccato: ita quòd pctm ipsum non impedit receptionẽ ordinis, sed executionẽ. Ad hanc intelligẽtiam dandam dixit ly dare: non aũt ly recipere. Quasi diceret. Suscepturus ordinẽ dẽt seipsum dare in executionẽ ordinis suscepti; & qui sic non põt se dare, non põt ad ordines promoueri sine peccato. Simile igitur est ac si quis fictus accederet ad sacramentum; quia sicut ille peccaret ex eo, quòd accedit cum duplici animo ad faciendum rem, quæ de natura sua exigit simplicem intentionem: ita seruus peccat accedens ad ordinem, qui de natura sua requirit obsequiũ ad sui executionem; qd tñ seruus ipse dare non põt. Ex eo igitur quòd accedit ad ordinem, mõstrat facto suo, quòd mancipat se in diuinis obsequijs secundum quòd ordo requirit: ex eo aũt, quòd est seruus, non potest se hoc modo mancipare. Sic ergo uides, quòd

E semper fictus accedit: & hoc est peccatum, sine quo non potest seruus ad ordines; illud, quod probatio præmissa intendebat monstrare. Rursus. Stultitia uerba in corpore ly similis ratio est de omnibus &c. attendas: uniuersalem doctrinam multorũ casuum decisiuam habebis. Quorum omnium solutio ad hoc medium, tanquam fundamentum, demum reducetur; scilicet quòd nullus potest dare, quod suum non est. Confirmatur autem præsens doctrina de ratiocinijs ex Concilio Carthaginensi. Magnus episcopus. A. dicit procuratores, actores, executores, curatores pupillorũ, si debent ordinari? Gratus eps dixit, si post deposita onera, et reddita, ratiocinia, actus uitæ ipsorum fuerint cõprobati in oĩbus, debent cum laude Dei, si postulati fuerint honore munerari. Si ante libertatẽ negociorũ, uel officiorũ, fuerint ordinati; Ecclesia infamat. Vniuersi dixerũt. Recte statuit sãctitas uestra; ideoq; ista est nostra sententia. Hęc illud: ut recitatur, de oblig. ad ratiocin. ordin. uel non.

1^m de maiori. Prælationi spirituali. ℞. ut sic; præcisè non, ut includit aliqua obsequia corporaliter agenda. §. Tunc nihil &c. Nam (ut uidimus in not. præced.) seruitus impedit propriè executionem ordinis & impedit quòd seruus nō possit se obligare ad officia illa corporaliter exhibenda, quæ requiruntur post ordinem susceptum. Consequenter ergo nō impedit absolutè, quin seruus suscipiat prælationem spiritualē: sed ꝙ non possit prælationis spiritualis officia cōsequētia exercere, u de not. illam.

F 81. Seruos in clerum prouehi sine uoluntate dominorum non permittimus ad eorum qui possident, molestiā. Horum.n. euersionem talia efficiunt § quando autem etiam dignus famulus uisus fit, qui ad gradum eligatur (qualis noster quoq; Onesimus uisus est,) & domini concesserint, ac liberauerint, & ædib. emiserint, fiat. Hæc ibi sa cūdū unā translationē. Secundum uerò aliam, nonnihil addēdo, sic. Serui, sine clerū promoueantur citra dñorum uoluntatē, hoc ipsum operatur redhibitionē. Si qū uerò seru^s quoq; gradus ordinatione dignus uideat (qualis & noster Onesimus apparuit) & dñi consēserint manumiserint, & domo sua ablegauerint, efficiatur. Hæc ibi. Itē a Gelasio I. Papa in epist. ad uniuersos Eps p Lucaniam, & Brutios & Siciliam cōstitutos scribente c. 16 Generalis querelæ uitanda præsumptio est, qua propemodum causatur uniuersi, passim seruos & originarios dominorum iura fugientes, uel ad monasteria sese conferre, uel ad ecclesiasticum famulatum admitti, qua modo omnibus est amouēda pernicies; nē p Christiani nominis institutum, aut aliena peruadi, aut publica uideat disciplina subuerti. Pe puecū nec ipsam ministeri clericatus hac obligatione fuscari conueniat dignitaté, &c. Quib. tel licita interdictione phibitis: quisquis Eps, presbiter, aut diaconus, uel eorum, q monasterijs præesse noscuntur huiusmodi personas, deinceps uel ecclesiasticæ serui tuti, uel religiosi cōgregationis putauerint applicandas, nisi uoluntate forsitan dominorum sub scripturæ testimonio primitus absolutos, uel legitima translatione concessas: periculum se honoris proprij nō ambigant, communionisq; subituros. Si super hac re cuiusq; uitæ nos querela pulsauerit. Magnis quippe illud ijs, secundum B. Apostolum præcauendum est: nē fides, & disciplina, dñi blasphemetur. Hæc ibi: et recitantur dist. 54. Ecce, quod adeo inardescit Gelasius contra hoc absurdum de seruis ordinandis: quòd nō solum Eps eorum ordinatores: sed etiā coadiutores siue an hoc consulentes, puta præsbiteros, atque diaconos priuari & gradu, & corōna mūatur. Item à Concil. Toletano 4. Quicunque libertatē a dominis suis ita recipiunt, ut sibi in eis nullum obsequiū patronus retentet; si isti sine crimine sunt, ad clericatus ordinē liberi suscipiantur: quia directa manum missione absoluti noscuntur. Qui uerò retento obsequio manumissi sunt, pro eo quòd adhuc patroni seruituti tenentur obnoxij, nullatenus sunt ad clericatus ordinem promouendi: nè, quando uoluerint eorū dñi, fiant ex clericis serui. Hæc illud: & recitantur dist. 54. Nota hæc directa manumissiona; ut hinc discas quinam serui manumissi ordinari possint. Non.n. possunt omnes secundū Concil. ū hoc. Itē ab ead. dist. 54. capitulis multis: quæ per te uidere potes. Itē ub Alexādro III. ad Archiepum Turonēsē scribēte. Cōsuluit atq. Rhdemus quòd neq; spurios, neq; seruos, ordinare debes. Et, si meminit es, in consecratione tibi dictū fuit: n. de, nè quem libet ser-

Sed contra, Videtur ꝙ impediat quantum ad necessitatē sacramenti. Quia mulier non potest suscipere sacramentum ratione subiectionis, sed maior subiectio est in seruo, quia mulier non datur uiro in ancillam, propter quod non est de pedibus sumpta, ergo h & seruus sacramentum non suscipit.

Præterea, Aliquis ex quo suscipit ordinem ^h tenetur in ordine ministrare, sed non pōt simul ministrare domino suo carnali, & in spirituali ministerio, ergo uidetur ꝙ non possit ordinem suscipere, quia dominus debet seruari indemnis.

Respondeo, Dicendum, ꝙ in susceptione ordinis mancipatur homo diuinis officijs, & quia nullus potest dare, quod suum non est, ideo, ^m seruus, qui non habet potestatem sui, non potest ad ordines promoueri; si tamē promouetur ordinem suscipit: ^a quia libertas non est de sacramenti necessitate, sed de necessitate præcepti, cum non impediat potestatem, sed actum tantum, & similis ratio est de omnibus, qui sunt alijs obligati ut ratiocinijs detenti, & huiusmodi personæ.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ in susceptione spiritualis potestatis, est aliquis obligatus ad aliqua etiam corporaliter agenda, & ideo per corporalem subiectionem impeditur.

Ad secundum dicēdū, ꝙ ex multis alijs, quæ non præstant impedimentum executioni ordinum, potest aliquis occasionē humilitatis accipere, & ideo nō sequitur.

G Ad tertium dicendū, ꝙ beatus Paulinus, *ex abundātia charitatis spiritu Dei ductus hoc fecit, quod rei euentus probauit, quia per eius seruitutem multi de grege suo sunt de seruitute liberati, & ideo non est ad consequentiam trahendum, quia ubi spiritus domini, ibi libertas. 1. Cor. 3.

*Loco citato in arg.

Ad quartum dicēdum, ꝙ signa sacramentalia ex naturali similitudine repræsentant, mulier autem habet subiectionem à natura, sed non seruus, & ideo non est simile. H

Ad quintum dicendum, ꝙ si est promotus sciente domino, & non reclamante, ex hoc ipso efficitur ingenuus, si autem eo nesciente, Episcopus, & ille, qui præsentauit, tenentur domino in duplum, quantum sit pretium serui, si sciuerunt ipsum esse seruum, alias si seruus habeat peculium, debet seipsum redimere, alioquin reduceretur in seruitutem domini sui, non obstāte quòd ordinem exequi non potest. I

2^m maior. Illud quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionē alicuius sacramenti. ℞. nisi aliundè posset haberi alia occasio humilitatis. § Tunc nihil &c. Non n. est necesse: ꝙ omnis occasio humilitatis pro recipiēdis sacramentis faciat: licet humilitas ad receptionem omnium sacramentorū requiratur.

3^m de minori. Licitū ℞. in casu speciali: non, ordinariè. §. Tunc nihil &c. Licet.n. magis sit turpe clericum in seruum uēdi, ordinariè quàm seruum in clericum promoueri (ut arguitur) tamē nō est magis turpe, imò nec turpe, imò & laudabile, clericum in seruum uendi in casu speciali, scilicet inspirationis, diuinæ spālis, de quo uide in textu.

Decreta li. 1. ti. 19. ¶ NOT. Simile qd facto charitatiuo Epscopi Nolani, & ea simili causa, contigit de B. Dominico Patre ordinis Prædicatorum: quando uendēdum se tradidit quidam ad hoc ut quidam captiuus amicus eius de captiuitate barbarorum illo medio, tanquam precio, redimeretur (ut dicitur in sua legend.) Ea textu quoque nota benè pro alijs etiam huiusmodi, quòd non omnia facta sanctorum trahenda sunt in ordinariam consequentiā; id quod & da eorum scriptis intelligendum. S. Thomas. 1. par. q. 31. ar. 4. & alibi maximè in opusc. contra error. græcor. docuit: Sed piè (quantum licet) exponenda.

4^m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. Nego illam. nam mulier dicit naturalem subiectionē seruus autem non naturalem, sed ciuilem, & consequenter muliebris sexus contraponitur directè ordini dicenti quasi naturalem prælationem, inquantum signa sacramētalia ipsius ex naturali similitudine repræsentant, non autem seruilis conditio.

5^m de maiori. Tenetur. ℞. inquantum potest: non uerò inquantum non potest. §. Tunc nihil &c. Nam quando seruus non potest simul ministrare domino suo carnali, & in ministerio spirituali, non tenetur ad executionem ministerij spiritual. sicut in litera.

APPENDIX.

Vol. p S Eccl. etc. EX articulo habes. ¶ Primò: quō per rōnem ostēdas meritò esse dictum à Stephano I. Papa, ꝙ serui non debent ordinari: ut refertur supra q. 36. ar. 1. appen. item à canone Apostolorū

1. Tim. 6.

seruilis conditionis ad ordines promouere præsumas. Hæc ibi; & recitantur de ser. non ordinan. & eorum manumiss. Item à Concilio Toletano. De famulis ecclesiæ constituere præsbiteros & diaconos per parochias liceat: ita tamen ut antea manumissi statum recipiant libertatis. Hæc illud ibidem. Ecce quòd etiam de seruis ecclesiæ intelligitur denegata promotio ad ordines: nisi cum conditione ibi. Item à Gregorio IX. ad Archiepiscopum Neapolitanum. Dilectus filius G. diaconus proposuit, quòd I. miles, ea occasione, quòd patrem ipsius hominem seruum esse proponit (licet mater sua, cuius debet imitari conditionem, libera esse noscatur:) ne promoueatur in præsbiterũ impedire præsumit. Quò circa mãdamus: quatenus, si tibi constiterit de præmissis, eundem militem ab huiusmodi impedimento cessare compescas. Hæc ille: & recitantur ibidem. Vbi nota: quòd filius patris serui tantùm, & matris liberæ, non iudicatur seruus respectu ordinum suscipiẽdorum. Vide ibidem per multa capitula de materia hac.

¶ Secundò habes: quomodo prędicta patrum, pro quanto seruos non posse ad clericatum promoueri insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides quo modo ea ijs uicissim Angelica doctrina pręsens & declaret, & consolidetur.

*In decretalibus li. 5. tit. 12. de Homicidio uoluntario, cap. 1. & 12. & 13. 160

QVÆST. XXXIX. ART. IIII.

CONCL. De necessitate pręcepti est, quòd non sit homicida, qui ad ordines promouetur; quamuis non sit de necessitate sacramenti.

¶ PROB. 1. Quia omnis minister debet cõformari Christo passo (cùm omnia sacramenta referantur ad Eucharistiam:) & homicida magis assimilatur occisoribus Christi, quàm Christo occiso: 2. Quia homicida maxime cõtrariatur paci, quæ per Christum passum facta est: 3. Quia (ly quamuis &c.) relinquitur tanquam clarum.

1m illatio conclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio §. Nam lex noua & uetus non assimilantur in hoc: ut habes in textu.

2m de maiori.

Propter actum uirtutis. ℞. ut actus vis iustus est: nõ ut cõcernit effusionẽ sanguinis. §. Tunc nihil &c. Licet enim iudex decollando malefactorem committat actum uirtutis (vt arguitur) & propter hoc præcisè non fiat irregularis, tamen decollando illum, effundit sanguinem; & propter hoc irregularitatem incurrit.

¶ NOT. Aduerte pro intelligentia terminorum rationalis: quòd irregu-

ARTICVLVS IIII.

Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd propter homicidium aliquis nõ debet prohiberi à sacris ordinibus. Quia B ordines nostri sumpserunt initium à Leuitarũ officio, ut in pręcedenti distinctione dictum est, sed Leuitæ consecrauerunt manus suas in sanguinis effusione fratrum suorum, ut patet Exodi. 32.[h] ergo, & in nouo testamento non debent aliqui ab assumptione ordinum prohiberi propter sanguinis effusionem.

¶ 2 Præterea, Propter actum[h] uirtutis nullus debet impediri ab aliquo sacramento, sed aliquando sanguis effunditur per iustitiam sicut à iudice, & peccaret habens officiũ, si nõ effunderet, ergo nõ impeditur propter hoc à sacramenti susceptione.

¶ 3 Præt.[b] Pœna non debetur nisi culpę, sed aliquis sine culpa quandoq; homicidium committit, sicut se defendendo, uel etiã casualiter, ergo non debet incurrere irregularitatis pęnam.

SED CONTRA hoc sunt plura Canonum* statuta, & Ecclesiæ consuetudo.

RESPON. Dicendum, quòd omnes ordines referuntur ad Eucharistiæ sacramẽtum, quod est sacramentum pacis nobis factæ per effusionem sanguinis Christi, & quia homicidium maxime contrariatur paci, & homicida magis conformatur occidentibus, quàm ipsi Christo occiso, cui omnes prædicti ministri debent conformari, ideo de necessitate præcepti est, qđ nõ sit homicida, qui ad ordines promouetur, quamuis non sit de necessitate sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vetus lex inferebat pœnam sanguinis, non autem noua lex, & ideo non est simile de ministris ueteris, & nouæ legis, quæ est iugum suaue, & onus leue.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd irregularitas non incurritur propter peccatum tantum, sed principaliter propter ineptitudinem personæ ad sacramentum Eucharistię ministrandum, & ideo iudex, & omnes, qui in causa sanguinis ei participant, sunt irregulares, propter hoc quòd effusio sanguinis non decet ministros dicti sacramenti.

AD TERTIVM dicendum, quòd nullus facit nisi illud, cuius est causa, quod est uoluntarium in homine, & ideo ille, qui ignorans hominem occidit homicidio casuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit, nisi operam dederit D illicitæ rei, vel nisi omiserit debitam diligentiam, quia iam quoddam efficitur uoluntarium, nec hoc est propter hoc quòd culpa careat, quia etiam sine culpa incurritur irregularitas, & ideo etiam ille, qui se defendendo in aliquo casu non peccat, homicidium committendo, nihilominus irregularis est.

A laritas est inhabilitas ad ordines recipiendos, uel ad ordinũ iam susceptorum executionem, ita quòd non potest irregularis nondũ ordinatus, sine dispensatione promoueri ad illos; nec iam ordinatus potest sine dispensatione exequi officia ordinum suorũ. Hæc aũt inhabilitas trahit formaliter ex effusione sanguinis; siue illa effusio sit iusta, & consequenter actus uirtutis; siue iniusta, & consequenter actus uitij. Vnde patet: quòd irregularitas est pœna, quæ non semp incurritur ꝓpter culpam, licet semper incurratur iustè. Vbi autem consistat ista iustitia quando infligit pœna sine culpa; in sequenti respõsione cũ suis annexis dicetur. — Irregularitas quid sit.

3m maior.

Pœna nõ debetur nisi culpæ ℞. vel nisi causæ. § Tunc nihil &c. Licet .n. homicidium casualeque sit sine culpa (vt arguit:) semper tamen erit secum cãm, ob quã infligi potest illa pœna, quæ est irregularitas.

¶ NOT. 1ª. Causam hanc dicimus illam, quæ est contraria ministrorum conformitati passioni Christi, eiusq; effectui, i. paci; de qua conformitate patet in probatione conclusionis, seu in corpore articuli huius. Hinc clarum est quòd illa causa neq; dicit (formaliter loquendo) culpã, neq; nõ culpam: sed, abstrahẽdo ab utroq;, dicit effusionẽ sanguinis humani. Et quia tã hęc (vt nunc diximus) dicta est i corpore: ideo sanctus Thomas, præsupponendo ex dictis patere glosam ad illã propositionem maiorem in qua consistit uis totius argumenti, transtulit se, illa dimissa, ad declarationẽ minoris in argumẽto positæ. Hanc uerò cõsuetudinem eiusdem doctoris breuitatis studentis annotauimus alibi; uelut regulam à seipso frequenter seruatam in similibus casibus, puta quando ex dictis ibi in articulo potest consideranti occurrere solutio. — Mos sancti Doctoris considerandus.

¶ NOT. 2ª. Quòd maior illa propositio sit per formale respõsum benè glosata, confirmatur ex regula iuris 23. in sexto dicẽte: Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus. Vnde patet etiam: quòd infligere irregularitatis pœnam ei, qui non cõmisit culpam in effundendo sanguinem, non est, res iniusta quoniam subest causa ut dictum est. Verum est tamen: quòd sicut iudex ecclesiasticus pœnam illam infert pro effusione sanguinis, ita (quando sibi conueniens uidetur) reseruare potest aliquem ab illa pęna, quæ aliàs cursu ordinario incurreretur. Ac si dicamus pro exemplo. Beata virgo ordinario cursu cõmissura erat peccatum veniale; & ab eo incurrendo præseruata est semper speciali Dei priuilegio, Concil. Trid. sess. 6 can. 23. — Pena iusta, etiam sine culpa.

Propterea conclusio ad id significandum dixit ly quamuis nõ

sit de necessitate sacramenti. Quasi apertè dixisset: irregularitas incurritur ex sanguinis effusione iuncta prohibitione ecclesiæ; & consequenter ab eius incursione (etiam data effusione sanguinis) potest præseruare ecclesia, declarando scilicet quòd tali effusio sanguinis in casu non est contra talem prohibitionem suam: & hoc facere non posset ecclesia, si irregularitas huiusmodi impediret ordinem de natura sacramenti. Quia n. de natura sacramenti fœmineus sexus ad clericatum non admittitur: ideo non potest in casu aliquo declarari, quòd mulier ordines recipere possit.

Cap. 1. & multis seq. extra de filijs presbyt.

¶ *Corollarium.* Ergo non mirum: quod irregularitas non incurratur in casibus dictis in textu, etiam quod effusio sanguinis interueniat. Ratio est: quia ecclesia, cuius præcepto accedēte ad effusionē sanguinis incurritur irregularitas, declarauit quasi præseruando; quod in illis casibus effusor sanguinis pœnam illam non incurrit.

¶ [E]amen. Ly qui se defendendo in aliquo casu non peccat homicidium cōmittendo, nihilominus irregularis est. Hoc dictum exponitur a nonnullis sic, quòd de mente D. Thomæ fuerit; quòd defendēs se sine peccato in quocunque casu; occidendo inuasorem nō fiat irregularis. Et quando adducitur in contrarium clementina de homicid. volunt. vel casua. respondent, quod hoc non dimittit de homicid. volunt. vel casua. respondent, quod hoc non diminuit vllo modo bonitatem doctrinæ huius attendentis effusionem sanguinis secundum se tantum, uel etiam secundum iura positiua priora: quoniam incursus irregularitatis cùm pendeat etiam ex declaratione summorum Pontificum pro tempore, & post D. Thomam clementina illa facta sit: ideò quamuis præualeat huic dicto, non tamen diminuit famam doctrinæ eius. Expositio hæc licet uerum dicat pro aliqua parte, scilicet & quòd aliquis defendendo se modo, quo clementina dicit, non fit irregularis, & quòd per hoc non minuitur excellentia doctrinæ D. Thomæ: tamen uidetur nimius perspicaciter uerum dicere pro ista parte, quòd scilicet dictum sancti Thomæ discrepet a clementina. Pro cuius intellectu notes clementinæ verba, eiusque ordinariam glosam. Ecca clementina. Si furiosus, aut infans, aut dormiens hominem mutilet, vel occidat: nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui mortem aliter uitare non valens suum occidit, vel mutilat inuasorem. Hæc ibi. Glosa autem eius ordinaria ibidem est hæc. Nota: quod licet sit licitum alicui uim illatam repellere; ita quòd non teneatur fugere, cùm sit honesta persona, cui non esset honestum fugere: tamen, si resistendo occidat, incurrit irregularitatem; licet non veniat puniendus in foro seculari. Ex glosa ista super illā clementinam sic notante patet: quod clementina intendit (vt etiam expressit) de illo, qui mortem aliter uitare non ualet; non de illo, qui fugiendo (licet videatur sibi, uerecundum) vel clamando, vel alio modo mortem euadere potest. Sanctus Thomas ergo, cùm dicat ly in aliquo casu, & non dicat absolute, in casu quo mortem aliter uitare non potest, videtur loqui in sensu glosæ illius, non clementinæ: & consequenter non discordare à clementina.

ARTICVLVS V.

Vtrum illegitime nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri.

F

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod illegitime nati nō debeant impediri à sumptione ordinum, quia filius non debet portare iniquitatem patris: [h] portaret autē si propter hoc impediretur ab ordinibus suscipiendis, ergo, &c.

G

¶ 2 Præterea, Magis impeditur aliquis propter defectum [h] proprium, quàm alienum: sed à susceptione ordinum propter illicitum concubitum suum nō semper aliquis impeditur, ergo nec propter illicitum concubitum patris sui.

SED CONTRA est, quod dicitur Deuter. 23. Non ingredietur Mamzer (hoc est de scorto natus) Ecclesiam Dei, usque in quartam generationem, ergo multo minus debet promoueri ad ordines.

RESPONDEO dicendum, quòd ordinati, in quadam dignitate præ alijs constituuntur, ideo, ex [m] quadam honestate requiritur in eis claritas quædam non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, [n] vt scilicet sint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publice pœnitentes; & quia obscuratur hominis claritas ex uitiosa origine, ideo etiam [p] ex illegitimo toro nati à susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispensetur, [q] & tāto est difficilior eorum dispensatio, quanto eorum origo est turpior.

H

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò quo per rōnem ostendas, meritò insinuatum esse a scripturis, & summis Pontificibus, quòd homicidium ab ordine impedit, & effusio sanguinis. Insinuatum autem est hoc ab Exod. 21. Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo euelles eum: ut moriatur. Hæc ibi. Vnde argue, à fortiori, pro clericatu noui sacramenti: quoniam in moribus sic secundum se à ueteri ad

nouum. Item ab Alexandro III. ad Episcopum Exoniensem, sic Præsbiterum, qui puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, cùm post paucos dies expirasset, tàm ab omni altaris ministerio debes perpetuò remouere, quàm ab officio sacerdotali deponere: si ex ipsa percussione interijt, uel aliam infirmitatem incurrerit de qua noscitur expirasse. Hæc illa. de homicid. volunta. vel casua. Ecce quòd homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ: si non adhibuit diligentiam, quam debuit. Item ab Innocentio III. ad Episcopum Lugdunensem. Dilectus filius. A. capellanus proposuit: quod cum quadam corporis molestia grauaretur, ut comedendi appetitum aliquantulū excitaret: equum ascēdit; quem cum bene nō pateret habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciuiret; ipse, ut eius refrenaret impetum, frœno ipsum retraxit, equū qui in calcibus stimulauit; unque fracto frœno, equus proprio arbitrio relictus curreret: sed interea quædam mulier veniens ex obliquo infantulum baiulans obuiauit; in quam equus irruens (procul abiecto sessore) puerum prædictum oppressit. Mandamus, quatenus si est ita, cum idem capellanus nec uoluntate, nec actu homicidium perpetrauit, nec dedit operam illicitæ rei, non impedias quo minus diuina possit officia celebrare. Hæc ille ibidem. Ecce quòd dans operam rei licitæ, nec existens in culpa, non fit irregularis: si homicidium sequatur. Quod clarius ab eod. habes ibid cap. Ex literis tuæ fraternitatis accepimus: quòd quidam monachus &c. Vbi de quodam in campanili existente pro campana deponenda & casu ligni fortuitò interficiente puerum, dicitur: quòd si ipse rem necessariam agebat, & uti illē, & in loco per quem aliquem transire non crederet, uel ibidem existere, uel etiam illuc de consuetudine uenire, quando lignū mouit, poterit ad altiores ordines promoueri. Vide ibid. per multa capitula de materia hac: & quòd etiam homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei illicitæ, ut dicitur in hoc responso ad tertium.

I

Concl. [m]

Concl. [p]

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum pro quanto homicidium impedit à clericatu insinuant & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Tertiò vides: quomodo ex his uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. XXXIX. ART. V.

CONCL. 1a. In his, qui ordinandi sunt, ex quadam honestate requiritur claritas quædam, non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti.

¶ Examen. Ly claritas. Scilicet respectu sui, & aliorum, Ratione primi debent esse bonis moribus; ratione secundi debent esse bonæ famæ, & non publicè pœnitentes. Remaneret enim quædam recordatio in mentibus hominum de pœnitentia tali facta ab huiusmodi: & sic obfuscaretur quodammodo apud illos fama talium clericorum non ratione, qua pœnituerunt; sed ratione qua ante grauiter peccauerunt.

¶ PROB. Quia ordinati constituuntur in quadam dignitate præ alijs (patet ex supradictis) 2. Quia (ly non de &c.) hoc clarum est: 3. Quia (ly sed de &c.) patet ex Deuter. 23. allegato in argumento sed contra.

¶ NOT. Vide appen. seq. pro meliori captu ultimæ partis concl.

¶ CONCL. 2a. Ex illegitimo thoro nati à susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispensetur.

¶ PROB. 1. Quia hominis claritas obscuratur ex uitiosa origine (patet experientia:) & claritas pulchra requiritur in ordinatis (patet ex prima conclusione.) 2. Quia (ly nisi cum &c.) clarum relinquitur.

2m maior;

1m minor. Portaset autem, si propter hoc impedisetus A ab ordinibus suscipiandis. ℞. negatur ista. §. Nam irregularitas non est pœna iniquitati debita &c. ut in texta. Videar 4 ad 2m. & 3m. cum annexis, quare irregularitas sit pœna, & cuius.

2m maior. Magis impeditur aliquis ppter defectum propriū, quàm alienū. ℞. nisi defectus actus proprij possit prouideri, non autem defectui actus aliani. §. Tunc nihil &c. Nam, stante glosa, clarum est, q magis impeditur quis per actū alienum, quàm per actū proprium: licet cæteris paribus (.i. si utrisque possit æquè bene prouideri,) magis impediatus homo per defectum proprium, quàm per alienum.

Ad primum ergo dicendum quòd irregularitas non est pœna iniquitati debita, & ideo patet quòd illegitime nati, nō portant iniquitatem patris, ex hoc quòd irregulares sunt.

Ad secundum dicendum, q ea, quæ per actum proprium cō- B mittuntur, possunt per pœnitentiam ad actum contrarium aboleri, non autem ea, quæ ex natura sunt, & ideo non est simile de uitioso actu, & de uitiosa origine.

Articulus VI.

Utrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri.

AD SEXTUM sic proceditur. C Videtur quòd propter defectum membrorum nō debeat aliquis impediri, quia b afflictio non debet addi afflicto, ergo non debet priuari ordinis gradu propter pœnam corporalis defectus.

¶ 2 Præterea, Plus exigitur ad actū ordinis integritas discretionis, quàm integritas corporis, sed aliqui possunt promoueri ante annos discretionis, ergo, & cum corporis defectu.

Sed contra, Tales prohibebantur à ministerio ueteris B legis, ergo multo fortius debent in noua prohiberi. De bigamia uero dicetur * in tractatu de matrimonio.

Respondeo, dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) aliquis efficitur ineptus ad susceptionem ordinum, uel propter impedimentum actus, uel propter impedimentum claritatis personæ, & ideo m patiētes defectum in membris, impediuntur à susceptione ordinis, si sit talis C defectus, qui maculam notabilem inferat per quem obscuretur personæ claritas, ut abscissio nasi, uel periculum in executione facere posit * alias non impeditur. Hæc autem integritas exigitur de necessitate præcepti. Et per hæc patet solutio ad obiecta.

Appendix.

EX articulo habes. ¶ Primo: quo per rationem ostandas; meritò insinuatum à Stephano Papa primo, q illegitima nati à clericatu prohibentur: ut habes supra q. 36. ar. 1. appen. Itam à &c. q. 37. ar. 2. appen. Item à Concil. Pictauiensi, sic. Ut filij præsbiterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad sacros ordines nō promoueantur; nisi aut monachi fiant, uel in congregatione canonica regulariter uiuentes; prælationem uerò nullatenus habeant. Hæc illud: de filijs præsbiter. ordin. uel non. Itam à Gregorio IX. ad Archiepiscopum Tusonensam. Nimis in tua prouincia ecclesiæ de- D formatur honestas; ex eo q filij sacerdotum, & alij non legitimè nati promouantur ad dignitates & personatus, & alia bene ficia curam animarum habentia. Hæc ille ibidem. Ecce: q contra honestatem est, illegitima natos admittere ad clericatum (ut habes conclusio) ex quo nimis desformatur illa honestas, si ad dignitates in ecclesia assumantur. Item, q possint admitti cum dispensatione, insinuatum esse meritò ab Alexandro secundo potes ostendere per D. Thomam: & consequenter illegitimos ordinati non posse, non esse de necessitate sacramenti. Dicit ergo Alexander sic, ut iacitatur dist. 56. Apostolica authoritate præcipimus uobis, ut si eum, qui ab ecclesia electus est, alicero digniorem esse, canonicamque eius electionem probaueritis, fulti nostra authoritate consecretis. Nam pro eo, q filius sacerdotis dr, si cæteræ uirtutes in eum conueniant, non reijcimus; sed suffragantibus meritis conuenienda recipimus. Hæc ille. Hoc idē scribit Urbanus Papa Bartholomæo Turonensi Archiepiscopo, ibid. E c. Cenomanensam. Vide tu ibi, & in ead. distin. per capitula multa. Item de pœnitentibus publicis à Concil Ausaliensi. Ut pœnitentes ad sacerdotium non ascendant. Hæc illud: ut sequitur de bigam. non ordinan. c. 1. Item quo ad dispensationem illegitimorum inquit Bonifacius VIII. His, qui defectum patitur natalium ex dispensatione potest licitè (si ei aliud canonicum non obstat) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum; dummodò sit tale, sup quo per ipsum Episcopum ualeat dispensari. Ad ordines autē maiores, uel beneficia, super quibus nequit Episcopus dispēsare, sine dispensatione a sede Apostolicæ promoueri non pōt. Hæc ille, de a fil. præsbiterorum. in 6. ¶ Secundò habes: quomodo per rationē prædicta patrum, pro quanto illegitimos & publicè pœnitentes ad ordinem promouendos non esse insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Ange- 5 lica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

CONCL. Patientes defectum in membris, impediuntur à susceptione ordinis, si sit talis defectus, qui uel maculam notabilem inferat, per quem obscuretur personæ claritas, uel periculum in executiona facere possit. .161

¶ PROB. Quia aliquis efficitur ineptus ad susceptionem ordinum, uel propter impedimentum claritatis personæ, uel propter impedimentum actus executionis.

1m antecedēs Afflictio non debet addi afflicto. ℞. nisi da iure sit illa secunda afflictio addita. §. Tunc nihil &c Nam afflictio hæc priuatiua, scilicet non promoueri posse ad ordines, est de iure præcepti quod quidem factum est non ad afflictionem afflicto addendam; sed ad dignitatem ordinis, & honestatem conseruandam.

* Infra. q. 66. & de ijs in decret. li. 1. nt. 25.

as. pced. cor. uide l Decret. li. 1. ti. 20. cond. 10

¶ NOT. Videretur durum nimis, si afflictio adderetur afflicto sine causa: & propter hoc dictum est in scriptura q non debet talis afflictio addi. Videretur etiā iniustum, si causa exigente non adderetur afflictio afflicto (ut fit quotidie in foro iudiciali respectu malefactorum: quibus afflictis iterum, exigentia iudicio, renouantur afflictiones:) & ideo ecclesia sancta ordinauit circa huiusmodi corpore uitiatos fieri, ut in con- D clusione.

Nè addās afflictionem afflicto.

2m maior. Plus exigitur ad actū ordinis integritas discretionis, quam integritas corporis. ℞. cæteris paribus: non autem; si cætera sint disparia. § Tunc nihil &c. Nam discretio in pueris, & defectus membrorum in hominibus mutilis dispares habent successus. Procadente enim tempore indiscretio puerorum transit, & discretio aduenit, quod non est sic de defectibus membrorum (ut patet) quoniam, nec per mille annos addetur manus naturaliter ei, qui defectum manus habebat.

¶ *Corollarium*. Pueris ergo, & huiusmodi (ut ar. 2.) deòlicitè dantur ordines minores, quia speratur de eis status discretionis qui status quodammodo etiam interim præuenitur per instructionem, & assuefactionem puerorum ad ministeria clericalia. Hoc autem de corpore uitiatis, cum non possit dici, facit disparitatem conditionis horum & illorum ad ordinum susceptionē. Aliàs (ut tactum est in responso formali) plus exigeretur ad or- E dines suscipiandos integritas discretionis, quàm corporis: & consequenter susceptionem ordinū magis impediret indiscretio puerorum, quàm defectus membrorum siue per naturam, siue modo alio mutilatorum.

Appendix.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem ostēdas meritò esse dictum ab Innocentio Tertio ad Episcopū Militen. Exposuisti nobis, q prædecessor tuus. N. in Abbatem promouit nesciens, q ipse esset manu altera mutilatus &c. Respōdemus: q cum pro tam enormi defectu ad sacros non possit ordines promoueri: & in promotione sua id tacuarit fraudulenter, ab Abbatiæ officio est non immeritò amouendus. Hæc ille: de corpor. uitiat. non ordin. Item ab Honorio Tertio ad Episcopum Engolismen. Thomas monachus proposuit: q cum in

Vil. p S. Eccl. &c.

F annis puerilibus esset constitutus, quædam barra ferrea super dexteræ suæ policem fortuito casu cadens ungulam auulsit ab eo: quò circa mandamus, quatenus si ad frangendum eucharistiam sit in police ipso potens, & aliud canonicum non obsistat, propter deformitatem huiusmodi non dimittas, quin eum ad ordinem sacerdotis promoueas. Hæc ille ibid. Vide etiam eod. titul. per totum. Item ab Innocentio ad Felicem Macerianum Episcopum. Qui partem cuiuslibet digiti sibi ipsi nolens absciderit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui uerò casu aliquid contigerit, dum operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se nō sponte percutit, hos canones præcipiunt, & clericos fieri, & si in clero reperti fuerint non abijci. Hæc ille dist. 55. Item à Concil. Martini Papæ. Si quis pro ægritudine naturalia a medicis secta habuerit, similiter & qui à Barbaris, aut qui à dominis suis castrati fuerint & moribus digni inueniuntur, hos canon admittit ad clerum promoueri. Si quis autem sanus, non per disciplinam religionis & abstinentiæ, sed per abscissionem à Deo plasmati corporis existimat posse à se carnales concupiscentias amputari, & ideo se castrauerit, non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quòd si iam fuerit ante promotus ad clerum, prohibitus à suo ministerio deponatur. Hæc illud. dist. 55. Item ab Hilario Papa. Pœnitentes, uel inscij literarum, aut aliqua damna membrorum perpessi, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium consecratori extiterit: factum suum ipse dissoluet. Hæc ille, dist. 55. Faciunt hæc etiam pro quæstione 36 articulo secundo, & quęst. huius articul. 5. Vide distinct. 55. per totum.

Castrati p disciplinā religionis, & seruata cęlibatū: de quo Math. 19.

Tho. 4. di. 24. q. 3. ar. 1. 2. & 3.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto patientes defectum membrorum à clericatu prohibent, & intelligas, & probes, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

QVÆSTIO XL.

De his quæ annexa sunt sacramento ordinis, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quæ sunt annexa sacramēto ordinis.

Et circa hoc quæruntur septem.

Primo, Vtrum ordinati debeāt habere coronæ rasuram, & tonsuram.

Secundo, Vtrum corona sit ordo.

Tertiò, Vtrum per acceptionē coronæ aliquis abrenuntiet corporalibus bonis.

Quartò, Vtrum supra sacerdotalem debet esse potestas episcopalis.

Quinto, Vtrum episcopatus sit ordo.

Sexto, Vtrum supra Episcopos possit esse aliqua potestas superior.

Septimo, Vtrum uestes ministrorum conuenienter sint institutæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum ordinati debeant tonsuram deferre.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q ordinati nō debeant coronę rasuram habere. Quia dominus comminatur captiuitatem, & dispersionem his qui sic [b] attondentur, [a] ut patet Deut. 33. de captiuitate inimicorum denudati capitis. Hiere. 49. Dispergam in omnem uentum eos, qui attonsi sunt in comam: sed ministris Christi non debetur captiuitas, sed libertas, ergo coronæ rasura, & tonsura eis non competit.

¶2 Præterea, Veritas debet [h] respondere figuræ: sed figura coronæ præcessit in ueteri lege in tonsura Nazaræorum, sicut in litera * dicitur, ergo cum Nazaræi non essent ordinati ad ministerium diuinum, uidetur q ministris Ecclesię non debeatur tonsura, uel rasura coronæ, [a] &

G hoc etiam uidetur per hoc, q Conuersi, qui non sunt ministri ecclesiæ, tondentur in religionibus.

¶3 Præt. Per capillos superflua signantur, quia capilli ex superfluis generantur: sed ministri altaris [h] omnem superfluitatem à se debent expellere, ergo totaliter debent caput radere, & non in modum coronæ.

SED CONTRA, Quia secun-

H dum Greg.* Seruire Deo regnare est, sed corona est signum regni, ergo illis, qui ad diuinum ministerium applicantur, corona* competit.

Præterea, Capilli in uelamen dati sunt, ut patet pri. Corinth. 11. sed ministri altaris debent habere mentem reuelatam, [a] ergo competit eis rasura ra coronæ.

RESPONDEO, Dicendum, q

I [m] eis qui ad diuina ministeria applicantur, competit rasura, & tonsura in modum coronæ, [a] ratione figuræ, quia corona est signum regni, & perfectionis, [a] cum sit circularis: illi autem, qui diuinis ministerijs applicantur, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in uirtute esse debent, competit etiam ratione subtractionis capillorum, & ex parte superiori per rasuram, ne

K mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonsuram, ne eorum sensus temporalibus obuluantur.

AD PRIMVM ergo dicendum,

QVAEST. XXXX. ART. I.

CONCL. Eis, qui ad diuina ministeria applicantur, competit rasura, & tonsura, in modum coronæ. 163

¶PROB. 1. Quia (ly rasura) mens eorum, qui ad diuina ministeria applicantur non debet retardari à contemplatione diuinorum occupationibus temporalibus & subtractio capillorum ex parte superiori per rasuram significat hoc ipsum: 2. Quia (ly & tonsura) sensus eorum, qui ad diuina ministeria applicantur, non debent obuolui rebus temporalibus & subtractio capillorum ex parte inferiori per tonsuram, significat hoc ipsum: 3. Quia (ly in modum coronæ) corona est signū regni perfectionisq; (cum sit circularis:) & illi qui ad diuina ministeria applicantur, adipiscuntur regiam dignitatem, perfectique in uirtute esse debent.

*Li. 4. sen. d. 24. §. B. à medio ex Isid. li. de officijs eccl. 4.

¶*Collarium.* Ergo corona, quæ mediante rasura fit, est aliquid dignius, quàm tonsura, sicut finis est nobilior his, quæ sunt ad finem. Pro fine enim habet homo contemplari diuina, ad quod manuducitur p cōtemptum, paucasque occupationes, rerum inferiorum. Hinc est, q corona nō cōuenit conuersis, sed solum clericis, tanquam dignioribus illis.

*Chus à Magistro 4. Sent. d. 24. §. B. ante medium & tale qd hēt Chryso. super illud dictū Ioan. vos q an. ā ci mei, tom. 3.

concl.

1m de maiori

Sic attendētur. Rx. ad cultum dęmonū: nō, ad cultum diuinū. §. Tunc nihil, &c. Nam clerici sic attondētur in honorem diuinū, vt fiat etiā exterius ad instructionem populorum faciant ea, quę sanctitatem redolent sibi competentem: & vt de hac sanctitate in corp. art. declaratur.

¶Examen. Ly dæmonum. Scilicet re uera; nō autem secūdum opinionem illorum idolatrarum de quibus Deut. 33. & Hierem. 49. ut in argumento. Nam gentiles idola sua, in quibus secundum rei ueritatem colebant dęmones, opinabantur esse Deos: ut habes prima par. quæstione 63. articul. 10. Quia tamen ignorantia talis illorum gentilium non eos excusabat, quin tanquam dęmonum cultores re uera haberentur, & essent, ideò in textu dicitur, quòd illi hoc ad cultum dęmonum faciebant.

2m de

2m de maiori. Respondere. ℞. superabundanter: non, æqualiter tantum. §. Scilicet ad figurā, seu respectu figuræ suæ. Tunc nihil &c. Nam clerici nouæ legis quò ad tonsuram figurabantur quidem à Nazaræis tonsuratis, sed tamen deficienter: ita quod clerici nouæ legis in correspondentia ad illam figuram superent in corona, ut in textu.

Figura & figuratū. ¶NOT. Veritas figurata quòd debeat respondere figuræ suæ superabundanter, i. quod a figura nō secundum omnē sui perfectionem repræsentetur, patet & ratione uniuersali, & ratione speciali. Vniuersali quidem; quia finis unus existens est nobilior multis rebus, quæ sunt ad ipsum finem: speciali uerò, quia testamentum nouum, in quo reperitur ueritas figurata, est nobilius testamento ueteri, in quo reperiuntur figuræ huius. Item. Quòd res pfecta vna, repræsentetur ab imperfectis pluribus, & deficienter adhuc (ut in textu colligitur) patet in vno sole, cuius lumen repræsentatur a pluribus, puta à lucernis, candelis, laternis, faculis, accensis, ignibus, & stellis; & tamen adhuc valde admodum imperfectè, & deficienter. Sic & splendor, & uerbum, & filius, patris unigenitum repræsentant: & tamen deficienter adhuc 1. par. q. 41. ar. 2. ad 1m. Ideò autem multa imperfecte ad repræsentandum vnum perfectum inducuntur à scriptura (puta, Leuitæ, & Nazaræi ad repræsentandum clericorum nostrorum perfectionem i) ut ex multis illis possimus colligere similitudinem, quantum fieri potest, conformem isti uni perfecto; ita ut quod deest ex uno suppleatur aliqualiter ex altero.

Concil. Toleta. 4. c. 40.

† Vt exponit Magis. loco notato in arg. 2.

A caput in modum sphæræ radant: quia sicut discreti debent esse in conuersatione, ita & in tonsura, & omni habitu discreti debent apparere. Hæc ibi. Vbi nota ly iuxta Apostolum. Nam ex eo, quòd 1. Cor. 11. dicit quòd nutrire comam uiro est ignominia, insinuat Anicetus, se inferre à fortiori: quod clericis multò plus est ignominiæ nutrire comam. Item 12. q. 1. Duo sunt genera Christianorum. &c. Genus, quod mancipatum diuino officio & deditum est contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit, ut sunt clerici. i. sorte electi. cleros enim græcè, latinè sors. Omnes enim Deus in suos elegit. Hi namque sunt Reges. i. se & alios in uirtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent: & hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ ecclesiæ in signū regni quod in Christo expectat. Rasio uerò capitis est temporalium omniū depositio. Hæc ibi. Quæ maximè conueniunt cum dicto B. Petri Apostoli, ipsumque

Clericalis Corona unde.

quòd dominus comminatur illis, qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

Ad secundum dicendum, quod ea, quæ fiebant in ueteri testamento, imperfectè repræsentant ea, quæ sunt in nouo, & ideo ea, quæ pertinent ad ministros noui Testamenti, non solum significabantur per officia Leuitarum, sed etiam per omnes illos, qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazaræi autem profitebantur perfectionem quandam in depositione comæ† significantes temporalium contemptum, quamuis non in modum coronæ deponerent, sed omnino totum, quia nondum erat tempus regalis, & perfecti sacerdotij, & similiter etiam conuersi B tondentur propter renuntiationem temporalium, sed non raduntur, quia non occupantur diuinis ministerijs, in quibus diuina oporteat eos mēte contēplari.

Ad tertium dicendū, quòd non solum debet significari temporalium abiectio, sed etiam regalis dignitas in forma coronæ, & ideo non debet totaliter coma tolli, & etiam ne indecēs uideatur.

Articulus II.

Vtrum corona sit ordo.

C Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd corona sit ordo. Quia in actibus Ecclesiæ spiritualia corporalibus respondent: sed corona est quoddam corporale signū quod Ec-

3m minor. Ministri altaris omnem superfluitatem à se debent expellere. ℞. ita, ut & dignitas regalis in eis appareat; & indecentia in eis non uideatur. §. Tunc nihil &c. Nam licet per capillos superflua significentur, inquantum ex superfluis generantur; tamen non sunt omnes superflui, per respectum ad coronam, & decentiam: quia si capilli omnes tollerentur omninò, & forma coronæ dignitatem regalem repræsentans non appareret, & quædam indecentia capitis denudati uideretur.

¶NOT. Per tonsuram & rasuram subtracti capilli sufficienter significāt, ministros altaris debere à se expellere omnem temporalium superfluitatem, inquantum superfluitas est (pro quo uide art. 1. seq.) non inquantum quodammodo necessaria est: ideo sanctus Thomas, ex quo respondit iam in corp. quò ad superfluitatem ipsam, non fuit sollicitus (& hoc ex industria non repetendi) respondere ad ly omnem; sed tantum dixit ly abiectio temporalium debet significari.

exponunt 1. Petr. 2. Vbi sacerdotium nouæ legis ipse uocat regale sacerdotium. Per quod uocabulum & ipse insinuat de clericis quòd ad rasuram in modum sphæræ id ipsum, quod supradictum est ab alijs summis Pontificibus. Ex his prædictis, maximè 12 q. 1. Duo sunt, patet: meritò damnari pestiferū illum errorem Pauperum de Lugduno (Prat. Pauperes de Lugduno) dicentium, clericos omnes, & eis obedientes, à tempore B. Siluestri Papæ, esse damnatos. Ex ipsa enim interpretatione nominis clericorum patet reprobari temerarium hunc errorem. & per consequens etiam ostēdi, quòd isti Pauperes de Lugduno sunt maximè depauperati in intelligentia propriæ uocis quoniam D ipsam non intelligunt. Et nota: quòd talis corona per rasurā facta à B. Petro incepisse monstratur in edicto Constantini Magni Imperatoris, ubi legitur. Decreuimus itaque & hoc: ut idē uenerabilis pater noster Siluester summus Pontifex, & omnes eius successores Pontifices, diademate (uidelicet corona quam ex capite nostro illi concessimus) ex auro purissimo & gemmis pretiosis uti debeant; & in capite ad laudem Dei, & pro honore B. Petri gestare. Ipse uerò Beatissimus Papa, super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam B. Petri, omninò ipsa ex auro nō est passus uti corona. Hæc ibi, 1. tomo Conciliorum. Ecce: quod reputauit B. Siluester maioris dignitatis coronam clericalem, quàm coronam Imperatoris auro & margaritis intextam; & per hoc, ipsos Pauperes de Lugduno in errore suo clericos persequentes, ualide condemnauit: dictaque à sancto Thoma in articulo præsenti maximè confirmauit.

Error in zabbata toriū damnat⁹ multipliciter.

Coronæ clericalis quādo incœpit.

Quāti facienda est corona ricalis.

¶Secundò habes: quomodo prædicta patrum & scripturarū, pro quanto ordinatos statuunt tonsuram atque rasuram debe- 2 E re portare, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiuissima doctrina hæc Angelica & declaretur & consolidetur.

Appendix.

1 Vtil. pro S. Ecc. &c. Ex articulo habes. ¶Primò quō per rōnem ostendas, meritò insinuatum esse à Concil. Agathensi, quòd clerici tonsuram ferre debent. Hoc autem insinuatum est cap. 20. Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiacono (etiam si noluerint) inuiti detondeantur. Hæc illud: & recitantur dist. 23. Item à Gregorio IX. Siquis ex clericis comā relaxauerit Anathema sit. Hæc ille dist. 23. Item ab Inn III. in concil. generali. Clerici officia &c. Coronam, & tonsuram, habeant congruentem. Hæc ille: de uit. & honest. cler. Item ab Aniceto Papa & martyre in Epist. ad Episcopos Galliæ c. 4. ubi de tonsura & rasura in modū coronæ, inquit. Prohibete fratres per uniuersas regionum uestrarū ecclesias, ut clerici qui laicis & simplicibus, uirtutis, honestatis, pudicitiæ, & grauitatis exemplar esse debent; ac se pios, tanquam signum potioris uitæ, rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, iuxta Apostolum, comam non nutriant, sed desuper

QVAEST. XL. ART. II.

164 Concl. Corona non est ordo: sed præambulum ad ordinē ¶Prob. 1. Quia per coronam homo nō deputatur ad exercendū diuini cultus ministeria per potentiam aliquam determinatam, 2. Quia (ly sed &c) homo per coronam extra populū separatur deputatus ad ea, quæ à toto collegio ministrorum Ecclesiæ fiunt. i. ad dicendum laudes diuinas.

¶Corollarium. Ergo alij clericis etiam ordinum minorum separantur extra populum dupliciter, uidelicet & ad diuinas laudes persoluendas, & ad ministeria aliqua diuini cultus per potentias determinatas exequenda: tonsurati uero tantum extra illum separantur ad primum, non ad secundum exercendum.

Rationa prima clericus est in uia dispositiua da propinquo ad y ordinem. (Hoc dicit textus ly esse præambulum:) ratione secūdi est in ordine. Nam tōna secundi habet characterem ordinis: qm̄ potentiæ illæ determinatæ sunt ipsi characteres. Vnde & sic ordinatus, puta ostiarius, dicitur claudere ostia ex potestate spiritali, siue (quod in idē redit) ex officio. nā cultū sit aliquid ad cōitatem pertinens (ut in textu insinuat) & per consequens cōuenienter fiat per Epūm; patet hac tōna ostā in conclusione, ꝙ scilicet est præambulū ad ordinem. Quia n. quilibet ordo ordinatur tandem ad eucharistiā, & eucharistia est sacramentum unitatis seu uniuersalis Ecclesię. q. 17. ar 4. ad 2m. ideò cuū corona, quanquā dispositio, ordinat̃ remotè ad eucharistiā, est aliquid cōitatis rationem habens.

es. eiaros a r. dist. a. cū contin gat de x. ta. & qua lit. c. vl. de temp. or. di. lib. 6.

1m de maiori

Spiritualia. q. aliquae nō, ista uel illa in particulari. §. Tunc nihil &c. Nam coronæ exteriori correspondat aliquid spirituale intus in anima, licet non correspondeat spirituale, hoc scilicet character.

¶*Corollarium*. Argumentum ergo ab uniuersali ad particulare procedebat affirmatiuè; & ideo errabat. Non n. licitū est dicere: illud est animal, ergo est homo. Sufficit. n. ad uerificandū antecedens ꝙ sit bos, capra, leo, uel &c. Sic in proposito, ad uerificandum illam maiorē, scilicet in actibus ecclesiæ spiritualia corporalibus respōdent, sufficit: ꝙ aliquo modo spiritualia sint, quæ correspondent: & non requiritur necessariò, ꝙ sint hoc, uel illo, modo singulari spūalia.

a ¶NOT. Illud spirituale interius, de quo in textu respōsio est quædam pronitas diuini roris collata ei, qui corona hac insignit, & hæc pronitas respicit diuinas laudes dicendas: Adeo quòd, sicut ista per receptionem coronæ exterioris ab Episcopo, deputatur ad dicēdum diuinas laudes, ita hoia eidem infunditur à Deo quædam pronitas, seu aptitudo, præ laicis, ad exaquandū delectabilitat illud, ad quod deputatur. Et hoc est; illud interius spirituale respōdere corporali sicut signa signo: ut text dicit.

concl. 2a

clesia adhibet, ergo uidetur ꝙ signatū interius ei respondeat, & ita in coronatione imprimitur character, & erit ordo.

¶2 Præterea, Sicut ab Episcopo solum datur cōfirmatio, & alij ordines, ita, & corona, sed in cōfirmatione, & alijs ordinibus imprimitur character, ergo h & G in corona, & sic idē quod pri⁹.

¶3 Præterea, Ordo importat quendam dignitatis gradū: sed clericus hoc ipso ꝙ clericus est, in gradu h supra populum cōstituitur, ergo corona per quā efficitur clericus aliquis, est, ordo.

Sed contra, Nullus ordo datꝰ nisi in Missæ celebratione: sed corona datur ēt absque officio Missæ, ergo non est ordo.

Præterea, In collatione cuiuslibet ordinis fit mētio de aliqua ptāte data, nō aūt in collatione coronę, ergo nō est ordo. H

Respondeo Dicendum, quòd ministri Ecclesiæ à populo separantur ad uacandum diuino cultui, in cultu autem diuino quædam sunt, quæ per potētias determinatas sunt exercēda, & ad hoc datur spiritualis potestas ordinis, qdam autem sunt, quæ cōmuniter à toto ministrorum collegio fiunt, sicut dicere diuinas laudes, & ad hoc nō exigitur aliqua potestas ordinis, sed solum deputatio ad tale officium, & hoc fit per coronam, & ideo nō est ordo, sed præambulum ad ordinem. a

Ad primum ergo dicendum, quòd corona habet interius aliquod spirituale quod ei respondet, sicut signatum signo: sed hęc non est aliqua spiritualis potestas, & ideo in corona non imprimitur character, nec est ordo.

Ad secundum dicendum, ꝙ quamuis per coronam non imprimatur character, tamen deputatur homo ad diuinum cultum, & ideo talis deputatio debet fieri per summum ministrorum, scilicet per Episcopum, qui etiam uestes benedicit, & uasa omnia, quę ad diuinū cultum applicantur.

Ad tertium dicendum, ꝙ ex hoc quòd aliquis est cleric⁹, est in altiori statu, quàm laicus, non tamen habet ampliorem potestatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

Articulus III.

Vtrum per receptionem coronæ, renuncietur temporalibus bonis.

Ad tertium sic proceditur. Videtur ꝙ per receptionē coronæ aliquis renuntiet tēporalibus bonis. Ipsi. n. dicunt, cū coronantur, Dominus pars hæreditatis meæ: sed sicut dicit Hierony. * Dominus in his temporibus fieri dedignatur h pars, ergo ab renuntiant temporalib. I

¶2 Præt. Iustitia ministrorū noui Testamenti debet abundare super ministros ueteris testamēti, ut patet Matth. 5. sed ministri ueteris Testamenti. s. Leuitæ, nō acceperūt h partem hæreditatis cum fratribus suis, ergo nec ministri noui Testamenti habere debent. K

Epist. ad Nepotianū inter princ. & med. to. 1.

*Epist. ad Nepotia. inter pri. & med. tomu 1.

*Deut. 10. & 18.

corona, quanquā dispositio, ordinat̃ remotè ad eucharistiā, est aliquid cōitatis rationem habens.

3m de minori

Gradu. ℞. dignitatis non semper, ptatis. §. Tunc nihil, &c. Nam clericus ordinatus, licet, sit in gradu & dignitatis & potestatis, altiori, quàm laicus: tñ clericali tñ corona insignitus est in altiori quidē gradu dignitatis, sed non potestatis: qm̄ per ipsam coronam non cōsequitur characterem.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quò per rōnem ostendas, merito asse insinuarū à Concil. Flor. & Trid. immo & ab omnibus hmōi tractantibus de ordine, ꝙ corona nō est ordo. Hoc aūt insinuatur à Flor. in decret. Arm. dat. de sacramentis, qñ nos remittit ad pontificale Romanum de formis ordinū latè continēs. Nā ut patet q. 34. ar. 4. ad 1m, q. 17. art. 5: ap pen. per singulas formas ordinū nunquā mentio fit de corona. Imò, qñ de corona agit, nunquam fōrma similis formis ordinū exprimit qm̄ de nulla ptāte data memorat. Nā. o. Eps coronādo dicit, Accipe hanc, uel illā ptātem; sicut dicit ordinādo. Cū ergo in singulis ordinib. imprimat̃ character q. 35. ar. 2. q est ptās aliqua, cuius meminit Epus per formā patet secūm Conciliū illud Flor. ꝙ corona nō est ordo. A Conc. ēt Trid. sess. 23. ca. 2. Ordines, qui sacerdotio ax officio desaruirent, ita distributi; ut q iā clericali tonsura insigniti essent, p minores ad maiores, ascenderent. Hæc ibi. Mox uerò, facit de singulis ordinibus mentionē expressam, nolans sacerdotes, diaconos, subdiaconos, acolytos, exorcistas, lectores, ostiarios; & nihil prorsus de tonsura clericali dicens. Vnde colligit̃ apertè ꝙ clericalis tōsura non est ordo, neq; maior, neq; minor: sed est illa res, per q̄ insigniti ascendunt per ordines minores ad maiores. Hoc autē est esse præambulū dispositionē, ad ordinē. ¶Secundò habes: quō b prædicta patiū, pro quanto coronā insinuant non esse ordinē, & intelligat. & probes, & defendas. ¶Tertiò uides: quō ex ijs uicas c fim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidatur.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non enim omnia, quæ dantur ab Episcopo, imprimunt characterē; nec sunt ordines: in cuius signum euidens est, ꝙ Episcopus benedicit uestes, & uasa sacra. quæ tñ benedictio nec characterem, nec ordinē, infert in rebus benedictis.

¶NOT. In hierarchia ecclesiastica (ut hr̄ ex concil. Trid. sess 23. c. 4. & can. 6.) Episcopus tenet primū locū. Vnde ad ipsum, uelut ad principē, pertinet disponere ea, quæ ad ecclesiā à se rectā uniuersaliter pertinent. Et hoc est qd̄ dicit textus per ly deputatur homo ad diuinū cultū, & ideo talis deputatio dēt fieri p Episcopū. Pro quo fusiùs intelligēdo uide. q. 38. ar. 1. corp. Hinc est, ꝙ & nomen Episcopi hoc idem confirmat: qā ly Episcopus, interpretatur superintendens ab Epi, quod est super, & scopos. qd̄ est intentio. Quòd uerò sic per coronam deputati ad diuinū

QVAEST. XL. ART. III. 165

CONCL. Clerici per hoc, quòd coronam accipiant, non renūtiant patrimonio, nec alijs rebus temporalibus,

¶PROB.

¶PROB.! Quia possessio terrenorum non contrariatur diuino A cultui, ad quem clerici deputantur.

1m Ex Hieronymo. Pars. ℞. s. eorum, qui temporalia habent pro fine: non, eorum qui res mundi non habent pro fine. §. Tunc nihil &c. Non .u. omnes possidentes terrena ponunt finem suum in eis; cum sint multi, qui per eorum possessionem a Dei amore & cultu non retrahuntur.

Lib. 2. de sacra. p. 3. c. 1. cir. fi.

¶NOT. Patet hoc per exemplum de Abraam, Dauid, immo & de Christo, qui habebat loculos, Io. 12. & 13. Cum igitur ad coronandos episcopus dicat illud psalm. 15. dominus pars hæreditatis meæ, &c. intendit, q ipsi per hoc, q deputantur ad diuinas laudes, debent præ laicis diligere Deum tanquam hæreditatem suam, ita q nullam aliam hæreditatem puta terrenam diligant æqualiter cum illo: non autem intendit q per hoc nullam aliam hæreditatem, tanquam subordinatam ad illius hæreditatis primæ acquisitionem, admittant. Quasi dicat eps. Hæreditati tuæ, quæ est Deus, nullam aliam hæreditatem antepones neque adæquabis, in dilectione tua. & quamuis ad hoc & laici teneantur tamen tu magis specialiter tenebe ris per hoc, q coronæ clericali donaris a

Iomela. m.

3 Præterea, Hugo [a] dicit, quod postquam [h] aliquis est factus clericus, debet deinceps stipendiis ecclesiæ sustentari, sed hoc non esset si patrimonium suum retineret, ergo uidetur q abrenunciet in hoc quod clericus fit.

SED CONTRA est, quod Hieremias fuit de ordine sacerdotali, ut patet Hierem. primo. sed ipse habuit possessionem hæreditatis, ut patet Hierem. 32. ergo clerici possunt habere patrimonialia bona.

¶ Præterea, Si hoc non possent; non uideretur tunc differentia inter religiosos, & clericos seculares.

RESPONDEO. Dicendum, quòd [m] clerici in hoc, q coronam accipiant, non renunciant patrimonio, nec aliis reb. temporalibus, [n] quia terrenorũ possessio non contrariatur diuino cultui, ad quem clerici deputantur, sed nimia eorum solicitudo. Quia ut dicit Gregor. affectus in crimine est.

AD PRIMUM ergo dicendum,

me. Ex non secta igitur intelligentia illius dicti ad coronandum ab episcopo processit error præsentis argumenti. Alias. n. dixisset sic. Dominus pars hæreditatis meæ, dicitur ad coronandos: ergo coronandi hæreditati huic diuinæ nullam temporalem in affectu suo præponere, uel etiam adæquare debent.

2m de minori. Non acceperunt partem. ℞. ex impossibilitate; non, ex illicito iure possidendi terrena. §. Tunc nihil &c. vt patet.

¶NOT. Si non licuisset Leuitis in ueteri testamento possidere terrena, non habuissent ius in paterna hæreditate: quod tamen habuerunt, ut in textu. Quòd ergo non acceperint partem hæreditatis communis cum fratribus processit ex impossibilitate accipiendi illam: secundum q textus declarat. Non ergo per hoc concludi potest, q ministri noui testamenti possidendi terrena ius non habeant: sed, quod ad impossibiliter possidenda se extendere non debent; quod cum omnino sit extra conclusionis propositum, patet; q sic argumentans non tantum non infringit, sed nec attingit, intentum articuli.

3m ex Vgone. Postquam aliquis est factus clericus. ℞. & non habet unde sustentetur. §. Tunc nihil, &c. Nã ex hoc, q aliquis clericus est indigens, patet: non posse concludi, q hæc indigentia proueniat hinc, q in clericatus assumptione renunciauerit temporalibus. Potest. n. aliũdè prouenire: sicut de facto prouenit. K

APPENDIX.

Vrb. I. S. eccl. &c.

EX articulo hõs. ¶Primò quomodo per rõnẽ interimatur error pessimũ Io. Vviclef (ut refert Conc. Constan. ses. 8.) dicẽtis: Papa cum omnib. clericis suis possessionẽ habentib. sunt hæretici, eo q possessionem habent. Item addentis, q cõtra scripturã sacrã est, q ecclesiastici habeant possessiones. Itẽ dicẽtis; q ditare clerum est contra regulã Christi. item dicentis; q Siluest. Papa, & Constant. Imperator ecclesiam dotando errauerunt: & q (ut refert prætl. Io. Vviclef.) ipse Constant. cæteriq. dñi tpales seducti sunt a diabolo; ut ecc̃ etiam bonis temporalibus dotarent.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas hos errores meritò damnatos esse a Conc. Constant ses. 8. ut narrat. 3. q6. 20. a. 3. app. de Vviclef. Item ab Vrba. 1. qui fuit 16. Papa post Petrum, Tiburtii cognati, & Valeriani sponsi B. Ceciliæ, baptizator & Sanctus anno Dñi. 222. Hic in ep. 1. decr. ad uniuersos episcopos inquit. Scimus; uos non ignorare, q hactenus uita cõis inter omnes bonos Christianos uiguit, & adhuc (gratia Dei) uiget, & maxime inter eos, q in sortem dñi sũt electi. i. clericos, sicut in Act. legitur Apostolorum, &c. Quotquot .n. possessores agrorũ aut domorum erant, uendentes afferebant pretia eorũ, quæ uendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur aũt singulis prout cuique opus erat, &c. Videntes ergo sacerdotes summi, & alii, atque Leuitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis posse afferre, si hæreditates & agros quos uendebant, ecclesiis quibus præsidebant episcopi traderent; eo q ex sũptibus eorum tã præsentibus, quam futuris temporibus, plurima & elegantiora possent ministrare fidelibus commonem fidẽ ducentibus, quam ex pretiis eorum: cœperunt prædia, & agros, quos uendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum uiuere. Ipsæ uero res in ditione singularum parochiarum, episcoporum, qui locum tenẽt Apostolorum, erant, & sunt usque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus, &c. Vnde attendendum est omnib. & fideliter custodiendum, ne prædia usib. sacrosanctarum ecclesiarum dedicata a quibusdam inuentionibus uexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos iure promenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis utatur. Quoniam, iuxta Apostolum, credere oportet huiusmodi hominem Sathanæ: ut Christus saluus sit in die domini. Hæc ibi, & sparsim leguntur per decretum 12. q. 1. Scimus uos. & 12. q. 1. Videntes autem sacerd. & 17. q. 4. Attendendum est. Ecce: q Vrban. docuit, & huiusmodi possessiones ecclesiæ a fidelibus esse datas instinctu Spiritus sancti; & ipsum Vviclef, cum similibus, tanquam sacrilegum perpetuò infamia, & dominatu Sathanico (quia iam impœnitens mortuus est) iure esse damnandum. Item a Concil. Aquensi. lib. 1. ca. 4. 5. & 6. Qualiter ecclesia Christi ab exordio natiuitatis suæ cœperit crescere, dilatari, ac propagari, & fidelium oblationibus munerari, in ipso capite nostro Christo inuenimus; qui oblationes fidelium suscipere non ambigitur; unde etiam nummi, quos mittebat Iudas, & non miserabilis, furabatur: & idcirco, qui aliquid de ecclesia furatur, Iudæ perdito comparatur, &c. Item cap. 7. Quare loculos habuit, cui Angeli ministrauerunt: nisi q ecclesia eius loculos suos habitura erat? Et fo. Erat futurum, ut ecclesia Christi nummos haberet. Et nummos; utique & prædia, & mancipia, & diuersarum specierum innumera ornamenta. Porrò Christum, & ecclesiam, unam psonam esse, non nescimus: & ideo quæ ecclesiæ sunt, Christi sunt, & quę ecclesiæ offeruntur, Christo offerũtur; & q ab ecclesia eius tollũtur, pculdubio Christo tolluntur, &c. item c. 9. Multi sũt hodie, q Christiano cẽsentur noie; q ad instar Iudæ, dicere solent super his, quæ domino, aut consecrata sunt, aut consecrantur, aut consecrari decernuntur.

Act. 4.

Quod sit similes Iudæ.

quod Dominus dedignatur pars fieri eorum, qui res mundi ita possident, ut ex æquo cum aliis diligatur, ita scilicet quod aliquis ponat finem suum in Deo, & in rebus mundi: non tamen dedignatur fieri pars eorum, qui res mundi ita possident G quod per eas a cultu diuino non retrahuntur.

AD 2m dicendum, quòd Leuitæ in ueteri Testamento habebant ius in hęreditate paterna: sed ideo non acceperunt partem cum aliis tribubus, quia erant per omnes tribus dispergendi, & fieri non potuisset si unam determinatam partem cœpissent, sicut aliæ tribus.

AD 3m dicendum, quod si sint indigentes clerici, & ad sacros ordines promoti, Episcopus qui eos promouit, tenetur eis prouidere, alias eis non tenetur, ipsi autem ex ordine suscepto tenentur ecclesiæ ministrare. Verbum autem Hug. intelligitur de illis, qui non habent unde sustententur.

Vs

Vt quid perditio hæc? putantes perditionem esse, quæ ecclesię mi F nistrisq. eius, ob amorem Dei sunt commodata, &c. & c. 11. Dñm nostrum Christum uota offerentium respexisse, & uiduam duo minuta. i. omnia, quæ habebat, in Gazophilatium mittẽtem laudasse; & quo animo quis quid mitteret ineffabili discretione significabat, ecclesiam suam a fidelib. multiplices oblationes acceptaram: & si tunc respiciendo uota offerẽtium certo examine discreuit atq; approbauit, dubitandũ non est; quin factum uolẽtium ea ꝗ ecclesia sua auferre uituperet. itẽ c. 23. Gesta singulorũ Imperatorum (&, ut de multis unum ponamus, Constantini) ac Regum, principũque erga cultum diuinum amplificãdum, & cæterorum Christianorum frequẽtissimam deuotionẽ manifestant: qualiter memoratam ecclesiam usq; in præsens tẽpus honorando exaltauerint, & exaltãdo honorauerint, atq. multifariis denariis diuitem effecerint. Hæc ibi. Item a Con. Tri. se. 21 c. 2. de refor. Cum nõ deceat eos, q diuino ministerio ascripti sũt cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere, statuit sancta synodus; nè qs deinceps clericus secularis, quamuis alias sit idoneus, ad sacros ordines promoueatur, nisi prius legitime cõstet, eum beneficium ecclesiasticum, qd sibi ad uictum honestè sufficiat, pacificè possidere. Patrimoniũ verò uel pensionem obtinẽtes ordinari post hac non possint, nisi illi, quos episcopus iudicauerit assumẽdos pro necessitate uel cõmoditate ecclesiarũ suarum. Eo quoque prius perspecto, patrimonium illud, uel pẽsionem, uerè ab eis obtineri, taliaque esse, q eis ad uitam sustentãdam satis sint, atq; illa deinceps sine licentia episcopi alienari, aut extingui, uel remitti nullatenus possint: donec beneficiũ ecclesiasticum sufficiens sint adepti; uel aliunde habeant, vñ uiuere possint, antiquorum canonum pœnas super his innouando. Hæc ibi. item a &c. extr. de præben. & dign. c. epi. Episcopus: nimo per totum. & eod. tit. in 6. c. cum secundum, & ea. si episcopus: & 70. dist. c. Neminem, cum seq. Item a tota Sancta Catholica ecclesia facto suo solemni quotannis damnari meritò Vvicleffitas, & similes, ostendere potest: dum S. Thomam Cantuariensem Archiepiscopum, eo q; pro defensandis iuribus & redditibus ecclesiæ suæ gladiis impiorum occubuit, tanquam uerè gloriosũ martyrem colit: cuius gloriam manifestauit & Angeli dum canonicis pro defuncto ipso ad canendam Missam, de Requiem æternam paratis, ipsi de cœlo uenientes more cantorum præcinuerunt, lætabitur iustus in Domino, quod est, Missa de martyre: q & canonici illi prosecuti sunt: ut narrat S. Antoninus Archiep. Flor. 2. par. hist. ti. 17. c. 3. Item damnari ab eadem tota ecclesia dum celebriter B. Dominici ordinis prædicatorum fundatoris ordinem tertiarium confirmauit, multisque priuilegiis cõmuniuit: qui ordo tertii habitus usque hodie perseuerat. Hic n cõtra hæreticos quosdã diripientes bona & iura ecclesiarũ ab eodẽ patre. instinctu spũs sancti olim institutus fuerat: quapp & eos fratres de militia Iesu Christi appellauit. Ministerio aũt cõpleto, eam armis ipsorũ militum orationibusque uxorum suarum hæretici prędicti fuissent quàm plurimũ debellati, & destructi nisum est tam patrib. ordinis, quàm ipsis confratribus mutare nomen militiæ in nomen pœnitentiæ, & ad honorem institutoris sui appellari noluerunt fratres & sorores de pœnitentia B. Dominici. De qua re 3. to. conciliorũ in gestis Innoc. Papæ 3. fit, quasi digitis summis monstrando factum, dicitur. Huius temporib. oborta apud Tolosam hęresis est; quam, eodem procurante, B. Dominic° qui postea in sãctorum latus est, mira celeritate compesauit; adiuuante etiam Simone Monforti. Non enim disceptationibus nec horum tantum, uerum etiam armis opus fuit: adeò inoleuerat tanta hæresis. Hæc ibi.

¶ Tertiò habes q̃do ꝑ dicta patrũ, ꝑ q̃ auro ꝑ receptionẽ coronæ clericalis insinuãt nõ renunciari patrimonio, ac bonis temporalibus, & intelligas & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quãmodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina & declaretur & cõsolidetur.

*li. 4. sen. di. 24 § 1 & Rab. li. 1. de inst. cle. c. 6. & Isi. li. 2. de of. eccles. c. 7.

*c. 5. eccl. hier. p. 3. tis. cõtemplatio.

*Cõc. Trid. ses. 23. de sacr. ord. can. 7.

§ Epiph. hæresi 75. contra Aer. & Aug. de hæresib. ad Qd uult Deũ hær. 53. to. 6.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum supra sacerdotalem ordinem debeat esse potestas Episcopalis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod supra sacerdotalem ordinem non debet esse aliqua potestas episcopalis. Sicut enim in litera dicitur, * ordo sacerdotalis h ab Aaron sumpsit exordium, sed in veteri lege nullus erat supra Aaron, ergo nec in noua lege debet aliqua potestas esse supra sacerdotalem.

2 Præterea, Potestas ordinatur secũdum actus: sed nullus actus sacerdotalis potest esse maior, quàm consecrare corpus Christi, ad hoc est enim potestas sacerdotalis, ergo supra sacerdotalem h potestatem non debet esse episcopalis.

¶ 3 Præterea. Sacerdos in offerendo gerit figuram Christi in ecclesia, qui se patri pro nobis obtulit, sed in ecclesia nullus est h maior Christo, quia ipse est caput Ecclesiæ, ergo ut prius.

SED CONTRA, Potestas tanto est altior, quanto ad plura se extendit, sed potestas sacerdotalis (vt Dionysius * dicit) extendit se ad purgandũ, & illuminandum tantum, Episcopalis autem ad hoc, & ad perficiendum, ergo supra sacerdotalem potestatem debet esse episcopalis.

¶ Præterea. Diuina ministeria debent esse magis ordinata quam humana, sed humanorum officiorum ordo exigit, ut in quolibet officio præponatur unus, qui sit princeps illius officii, sicut præponitur militibus dux, sic sacerdotibus debet aliquis præponi, qui sit sacerdotum princeps, & hic est episcopus; ergo episcopalis potestas debet esse supra sacerdotalem.

RESPONDEO, Dicendum, quod sacerdos habet duos actus: principalem, scilicet consecrare corpus Christi, & secundarium, scilicet præparare populum ad susceptionem huius sacramenti, ut prius dictum est. Quantum autem ad primum actum, potestas sacerdotis non dependet ab aliqua superiori potestate nisi diuina, sed quantum ad secundum, dependet ab aliqua superiori potestate, scilicet humana. Omnis enim potestas, quæ non habet exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus, dependet ab illa potestate, quæ illas ordinationes facit, sacerdos autem non potest absoluere, & ligare nisi præsupposita iurisdictione, qua sibi subdantur illi, quos absoluit. Potest autem consecrare quamlibet materiam a Christo determinatam, nec aliud requiritur quantum est de necessitate sacramenti, quamuis ex quadam congruitate, præsupponatur actus episcopalis in consecratione altaris, uel uestium, & huiusmodi, & ita patet, * quod = oportet esse supra sacerdotalem potestatem episcopalem, quantum ad actum secundarium sacerdotis, non quantum ad primum. *

QVÆST. XL. ART. IIII.

CONCL. Oportet potestatem episcopalem esse supra sacerdotalem, quantum ad actum secundarium sacerdotis; nõ quãtum ad primum. 166

¶PROB. 1 Quia sacerdos non potest soluere, nec ligare, nisi præsupposita iurisdictione data ab Episcopo, qua sibi subdantur illi, quos absoluit, uel ligat: & omnis potestas, quæ non potest exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus depẽdet

ADPRIMVM ergo Dicendum, quod Aaron sacerdos fuit, & pótifex, idest sacerdotum princeps, sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordiū, inquantum fuit sacerdos sacrificia offerens, quod etiam minoribus sacerdotibus licebat: sed non ab eo inquantum fuit pontifex, per B quam potestatem poterat aliqua facere, ut ingredi semel in anno Sancta sanctorum, quod aliis nō licebit.

AD SECVNDVM dicendum, quantum ad illum actū non est aliqua potestas superior, sed quantum ad alium, ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut omnium rerum naturalium perfectiones præexistunt C exemplariter in Deo, ita Christ[9] fuit exemplar omnium officiorum ecclesiasticorum, vñ unusquisq; minister ecclesiæ, quantū ad aliquid, gerit typum Christi, ut ex litera patet: & * tamen ille est superior, qui secundum maiorem perfectionem Christū repræsentat: sacerdos autem repræsentat Christum in hoc, quod per seipsum aliquod mini D sterium impleuit, sed episcopus in hoc, quod alios ministros instituit, & ecclesiam fundauit. Vnde ad episcopum pertinet mācipare aliquid diuinis officiis, quasi cultum diuinum ad similitudinem Christi statuens, & propter hoc episcopus etiam specialiter sponsus dicitur ecclesiæ, sicut, & Christus.

ARTICVLVS V.

Vtrum Episcopatus sit ordo.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod episcopatus sit ordo. Primo, per hoc, quod * Dionys. assignat hos tres ordines ecclesiastic hierarchiæ. Episcopum, sacerdotem, & ministrum.[a] In litera etiā dicitur, quod est[b] ordo episcoporū quadripartitus.

2 Præterea. Ordo nihil aliud est quam[b] quidam potestatis gradus in spiritualibus dispensādis, sed episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ non possunt sacerdotes, sicut confirmationem, & ordinem, ergo episcopatus est ordo.

3 Præterea, In ecclesia non est aliqua spiritualis potestas nisi ordinis, uel iurisdictionis: sed ea, quæ pertinent ad spiritualem potestatem, non sunt iurisdictionis, aliàs possent committi non episcopo, quod falsū est; ergo sunt potestatis ordinis, ergo episcopus habet aliquem ordinem, quem non habet sacerdos simplex, h & sic episcopatus est ordo.

SED CONTRA. est, quòd unus ordo non dependet a præcedenti quantum ad necessitatem sacramenti: sed episcopalis potestas dependet a sacerdotali, quia nullus potest recipere episcopalem potestatem, nisi prius habeat sacerdota-

detab illa potestate, quæ illas ordinationes facit. 2 Quia(ly nō A dicitur ut narratur infra ar.7.app. Item ab Anacleto in epi.3.omnib. epis, & sacerdotib. Sacerdotū ordo bipartitus est, & sicut dñs illum constituit, a nullo dēt perturbari: Scitis āt: a dño Apostolos esse electos, & postea per diuersas prouincias ad prædicandū dispersos. Cum uero messis cœpisset crescere, uidens paucos esse quantum ad &c.) sacerdos pōt p se consecrare quamlibet materiam a Christo determinatam; nec aliud requiritur, quantū est de necessitate sacramenti.

¶NOT. Omnia clara sunt ex supradictis in diuersis qōn. b. & artic. & seruatoi conclō nes in corpore declarantur.

1m de maiori

Ab Aaron. Rx. inquantū fuit sacerdos: non, inquantum fuit Pōtifex. §. Tunc nihil &c. Licet. n. supra Aaron, inquantū pontifex, nullus alius eēt (ut arguitur) tñ ipsemet, inquantū pontifex, erat supra seipsum inquantum sacerdos. Et hoc sufficit ad demonstrandum aptè; q sacerdotalis ptās ē infra episcopalem.

¶NOT Pro captu facilioris dictorum in rhsone recole dictum Porphyrii li. de prædicab. c. de differen. q s. sortes puer differt a seipso sene.

* in cor. art.

2m de cōclusione.

Supra sacerdotalem potestatem. Rx. quātum ad actum primum, cōsideratam nō aūt, consideratam quòad secundarium. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione.

*Di. 24. li. 4. sent. p totā dis.

3m de minori

Nullus est maior Christo. Rx. est tñ aliquis maior repræsentante Christo modo tali. §. s. perfectione, quò ad actum minoris perfectionis i uno sensu. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

1 Vol. p5. Eccl. &c. EX artic. hēs. ¶Primò: quomodo p rōnem interimas hæresim Aerii (prat. Aerius) dicētis, sicut quasi uic sacerdotes nullū discrimen esse etiam epus .i. epum non eē simplici sacerdote superiorem. Huic concordat in malum Io. Vvesphal. (Pra. Io. Vvesphal.) dicēs, epos oēs, & præsbiteros dignitate & authoritate æquales eē, potentia diuitiarū, uel humilitate paupertatis inferiorē, uel sublimiorē epm fieri. Item Tandemi (prat. Tandemus) dicentis, epalem gradum, ac sacerdotalem ordinē, cæterosq. sacri ordinis ministros nihil esse. item errorē Io. de Poliaco (ut refert Cardinal. Turre Crem. de ecclesia li. 2. c. 65. fin.) dicentis, q epus non pōt audire confessiones parochianorum; neque dare gnalē ptātē audiendi illas, item Pauperum de Lugduno (ut refert summa fratris Y conetti .p. c. 2. Bibliotheca Vaticana manuscripta) dicentium, epos esse scribas & phariseos Apostolorum psecutores. Contra hos oēs, ut patere potest rectè applicanti, præsens articulus nostror oē pugnat.

2 ¶Scdo habes: quō per rōnem ostendas meritò errores pdictos damnari a &c. ut q. 20. a. 1. & 2. app & q. 24. a. 1. app. & q. 38. a. p. 1. app. & q. 8. a. 5. app & q. 37. a. 4. app. item a Damaso Papa 1. in epi. 4. Prospero, Leoni, Reparato, Alexandro, & omnibus epis orthodoxis.

operatores ad cuiū ad numerū 72. duos eligi pcepit discipulos. Ep. uerò dñi Apostolorum præsbiter. 70. duorū discipulorū locū tenet. Epi āt, i. ō in castellis, aut modicis ciuitatib. debent cōsti tui: sed psbiteri p castella, & modicas ciuitates, atq; uillas, dēnt ab epis ordinari & poni singuli tñ p singulos titulos suos. eps, nō ab uno, sed a pluribus dēt epis ordinari; & (ut dictū est) non ad modicā ciuitatē, ne vilescat nomen epi: sed ad honorabilē urbē situlandus, & denominandus est. Præsbiter uerò ad quēcūq. locū uel ecclesiā in eo consistuiā est præficiēd[9]. Hæc ibi Anacler quis & Apostolis fuit cōtēporaneus, & a S. Petro eorū principe præsbiter ordinatus. Cū igit eps in Apostolorū, & præsbiter in 72. discipulorū locū succedāt, consequens est pportionaliter, q æquparate præsbiteros epi sit æquiparata 72. duos discipulos apostolis q indubitenter ebsur dissimū est. Quāubrē prædictis obstate nullo mō credendum est illa, quæ B. Hiero. (ut recitatur dis. 93. legimus.) ad Euandrum epm dicit. Licet. n. episcopū, & psbiterū, uideatur mō pari extitisse: non tñ uerū ē: q ibi de nominib. loqr, non de reb. Nā ad loquendū de re ipsa se transferens, mōstrat aptè, & epm a presbitero differre: & hanc eorum dñam a ipso B. Petri Apost. factā fuisse Nā inqt) & Alexādriæ a Marco Euang. usq; ad Heraclam & Dion. epos, præsbyteri semp unū ex se electū in excelsiori gradu collocatū, epm nosabāt. Hæc ille ibi. Cū g s Marcus Petri fuerit tpe, sicut Heracla & Dion. tpe Hieron. patet q hæc prælatio ēt suuc erat; & a B. Hier. cognita. Vñ uerba eius diligenter examinata prælationē istā non negant reuera; sed ponunt. & dato, sed nō cōcesso, q B. Hie. aliter sentirat de hoc, q̄ tenuit sācta gnalis Triden. &c. adhuc non ecclesia ad Hier. sed Hier. ad ecclesiā, uelus ad regulā fidei infallibilē tussectū dēt vid. q. 19. a. 1. ap. quō l talib. circa doct. pcedēdū nobis sit.

*c. 5. eccl. hier. p 1.

* li 4. sēt. 24. par. M c. cleros. dist. 21.

¶Tertiò hēs; quō p rōnē prædicta pastū, p quibus epalē ptātē dīt præesse sacerdotali, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina & declaretur & consolidetur. 4

QVÆST. XL. ART. V.

CONCL. 1a. Si ordo accipiatur, secundum q est sacramentū, episcopatus non est ordo. 167

¶PROB.

¶PROB. Quia omnis ordo sacramentum, ordinatur ad Eucharistiam; & episcopus non habet maiorem potestatem ad conficiendum eucharistiam, quàm simplex sacerdos.

¶NOT. Omnia alia sunt ex prædictis in multis quæstionibus, & articulis.

¶CONCL. 2ª. Si ordo accipiatur, secundum quod est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum; episcopatus est ordo.

¶PROB. Quia episcopus habet maiorem potestatem, quàm simplex sacerdos, in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici.

¶NOT. Pro notitia antecedentis huius, uide ar. n. quarto. in textu, & app. item & ar. 7. & app.

*q. 37. ar. 2. cor. ad 2. & ar. 4. ad corp.

lem, ergo episcopatus non est ordo.

Præterea, Maiores ordines non conferuntur nisi in sabbatis, sed episcopalis potestas traditur in Dominicis, ergo non est ordo.

RESPONDEO, dicendum, quod ordo potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quod est sacramentum, & sicut prius dictum est, ordinatur omnis ordo ad eucharistiæ sacramentum, unde cum episcopus non habeat potestatem superiorem sacerdote, quantum ad hoc episcopatus non erit ordo. Alio modo potest considerari ordo secundum quod est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum, & sic cum episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis, respectu corporis mystici supra sacerdotem, episcopatus erit ordo, & secundum hoc loquuntur authoritates inductæ.

Vnde patet solutio ad primum.

AD 2ᵐ dicendum, quod ordo prout est sacramentum imprimens characterem, ordinatur specialiter ad sacramentum eucharistiæ, in quo ipse Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur, & ideo licet detur aliqua potestas spiritualis episcopo in sui promotione respectu aliquorum sacramentorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris, & propter hoc episcopatus non est ordo, secundum quod ordo est sacramentum quoddam.

AD 3ᵐ Dicendum, quod potestas episcopalis non est tantum iurisdictionis, sed etiam ordinis, ut ex dictis patet, *secundum quod ordo communiter accipitur.

1ᵐ ex Dionisio. et ex Magistro. Ordines ordinum, ut dicunt officium prædictum: nō, ut sacramentum. § Tūc nihil &c. ut patet ex conclusionib. Licet autem sacerdos & minister, de quibus Dionysius, dicant ordinem sacramētum: tamen episcopus dicit tantum ordinem officium. Cætera patent.

conclu. m / conclu. p

¶NOT. Pro intellectu de ly ordo episcopi est quadripartitus, aduertere quod non quantum ad essentialia epi officia quadripartitus est, sed quò ad quædam alia, puta iurisdictionalia magis. In cuius signum Anaclet. Papa in epi. 3. omnibus episcopis ac sacerdotibus, cap. 3. ait: Episcoporum ordo unus est: licet sint primates illi, qui primas ciuitates tenent, qui & in quibusdam locis patriarchæ a nonnullis uocantur. Illæ urbes, quæ priscis temporibus primatum tenuere, patriarcharum, aut primatum nomine fruantur, reliquæ uerò Metropoles Archiepiscoporum, aut Metrapolitanorum, & non patriarcharum, aut primatum utantur nominibus, quia hæc eadem & leges seculi in suis continent principibus. Hæc ibi.

2ᵐ de maiori. Quidam potestatis gradus. ℞. habent rationem characteris non aliter. § Tunc nihil, &c. Nam licet detur aliqua potestas spiritualis episcopo in sui promotione respectu aliquorum sacramentorum: non tamen, &c. ut in textu. Concordat. quæst. 38. articul. 2 ad secundum.

3ᵐ de secunda conclusione. Et sic episcopatus est ordo. ℞. ut ly ordo communiter sumitur tantum. § Sic ut est officium quoddam: non, ut sacramentum imprimens characterem. Tūc nihil, &c. ut patet ex conclus. iam probatis.

Ordinis, iurisdictionis, episcopalis quæ sunt.

¶ Corollarium. Ergo in episcopo est potestas & iurisdictionis, & ordinis. Illa, quæ est ordinis, non potest alicui non episcopo committi: secus autem de illa, quæ est iurisdictionis. Iurisdictionis est, iudicare, excommunicare, corrigere, electos ad aliquam dignitatem confirmare, iuramenta a uasallis accipere, inuestire, beneficia conferre, cognoscere de causis, & consimilia, quæ consistunt in iurisdictione. Hæc omnia committere potest episcopus, & delegare unicuique, siue maiori, siue minori. Episcopalis ordinis est, clericos ordinare, clericos deponere, ecclesias & altaria cōsecrare, uirgines benedicere, crisma conficere, sacramentum confirmationis dare, solemnem pœnitentiam imponere, & solemniter ipsa pœnitentem reconciliare, & similia, quæ in consecratione episcopali conferuntur. Ratio autem, quare possit delegare alteri inferioribus iurisdictionalia, & non pontificalem ordinē importantia, est: quia iurisdictio solo uerbo, & uoluntate, committitur; ordo autem episcopalis per quandam consecrationē.

E Consequenter ergo pertinentia ad ipsum ordinem, puta collatio sacramentorum, non confertur sola uoluntate, aut uerbo; immo opus est facto: quoniam necessaria est uisibilis, & exterior unctio; quæ est signum interioris, per quam unctionem potestas data non potest amitti, licet quandoque executio suspendatur. Et illa potestas per unctionem consecrationis episcopo data uocatur in textu in responsione ad secundum, promotio. Hæc dicta sint pro intelligentia terminorum ad primum, & ad secundum.

* in arg. 1

G

H

APPENDIX.

Ex articulo habes. 1 Primò: quomodo per rationem ostendas; meritò insinuatum fuisse a summis Pontificibus, & conciliis episcopatum esse, & non esse, ordinem pro uario sensu. A summis quidem Pontificibus ut a Papa Leone, sic. Subdiaconibus carnale connubium nō cōceditur. Quòd si in hoc ordo, qui quartus extat a capite, dignū est continentiam custodiri: quantò magis in primo, secundo tertio sic seruandum est? Nè aut Leuitico, aut presbiterali honore, aut episcopali excellentia, quisquā idoneus existimetur: qui se a uoluptate in nuptiis needum refrenasse, deprehenditur. Hæc ille. & recitantur distinctio. 32. omnium. Ecce, quòd episcopatus insinuatur esse ordo. Item a Papa Pelagio, qui loquens de diaconis dicit. Absque episcopo, uel præsbitero baptizare non audeant; nisi, prædictis ordinibus fortassis longius constitutis, necessitas extrema compellat. Hæc illa: & recitantur distinctio. 93. Diaconos I proprium. Item a Nicolao Papa ad Mediolanenses scribente. Omnes siue patriarchæ cuiuslibet apicem, siue Metropoles primatus, aut episcopatuū cathedras, uel ecclesiarum, siue cuiuscūque ordinis dignitatem instituit Romana ecclesia. Hæc ille: & recitantur distinctio. 22. Item a distinctio. 21. Cleros. Ordo episcoporum quadripartitus est, id est in patriarchis, Matropolitis, Archiepiscopis, atque episcopis. Hæc ibi. A Concilio uerò Tridenti. session. 23. cap. 2. insinuatur, quòd non sit ordo, & sic. Cum diuina res sit tam tanti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quò dignius exerceri posset; ut plures essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio deseruirent.

Vnl. p S. Eccl. &c.

* in cor. ar. & ar. pce. corp.

Nam de sacerdotibus, & diaconis sacræ literæ apertam mentionem faciunt; & ab ipso ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina subdiaconatus, acolyti, exorcistæ, lectores, & ostiarii in usu fuisse cognoscuntur. Hæc ibi. Vbi uides: quod ordines tam maiores, quam minores, uolens exprimere nul- K lam de episcopatu facit mentionem. Nec mirum, quoniam de ordine in quantum est sacramentum, seu ad sacerdotium deseruiens tractabat: ut in textu euidentissima patet. 2

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta pacatum, pro quanto episcopatum ordinem, & non ordinem esse sine alterutrius sententiæ præiudicio dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis. 3 ¶Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hac, & declaretur, & consolidetur.

168 CONCL. 1a. Vbicunque sunt multa ordinata in unum, oportet esse aliquid uniuersale super particularia regimina.

A dentis, & in bonis Hæreticis experto clare sinus patet, quod inexcusabiles sunt, qui eam impugnant, nolendo scilicet ipsam pro capite recognoscere; & quod huiusmodi homines merito schismatici uocantur.

¶ NOT. Si aduerteris texturam illam in conclus. scilicet ly si ista unitas debet conseruari,

¶ PROB. Quia secundum ordinem finium debet esse ordo in omnibus, tum actibus, tum uirtutibus (ex 1. Ethic.) & bonum commune, quod considerat regimen uniuersale, est diuinius quam bonum speciale, quod considerat regimen particulare.

¶ Corol. Colligatio ergo ad unum fiet tunc, quando supra potestatem considerariuam boni spālis est aliquando erit prāscō sideratiua boni cōis: alias non posset fieri multorum, & diuersorum colligatio I unū. Exemplum fit de exercitib. Quia n. colligatur totus exercitus cū suis specialib. Capitaneis, Centurionib. &c. ad unum generale caput totius: ideò ipsa hominum millia, et si plura, & nationibus diuersę magis essent, uocantur, & sunt unus exercitus.

¶ CONCL. 2a. Cum tota ecclesia sit unum corpus, oportet, si ista unitas debet conseruari, quod sit aliqua potestas regitiua respectu totius ecclesiæ supra potestatem episcopalem, qua unaquæque specialis ecclesia regitur.

¶ PROB. Quia patet ex prima concl. iam probata; & ex termino proprio ly tota ecclesia est unum cor.

¶ Corol. Ergo cum fundamentum conclusionis sit hoc quod ecclesia est unum corpus (nā ex ipso tota pendet cō clusio: ut patet) & hoc fundamentum sit ab Apostolo sæpius positum: manifestissimè sequitur conclusionē esse ab Apostolo in suo fundamento dictam. Et cum hæc potestas regitiua respectu totius ecclesiæ sit potestas Papæ (ut textus dicit) eodē modo sequitur, quod potestas Papalis ab Apostolo sæpius in suo illo fundamento explicata fuerit; & quod talis potēst (etiam solum in Apostoli uerbis sistendo) sit de iure diuino. Quæ omnia cū uel mediocriter pru

*li.4 sen. dist. 24.
*Dec.dis. 21.c.7.
*li.4.sent. dis.24.
* Conc.8. Constan. can.21.& refertur I Decr.dis. 21.c. Defi nimus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum supra Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia.

AD SEXTVM sic proceditur. B Videtur quod supra episcopos non possit esse aliquis superior in ecclesia. Quia omnes episcopi sunt Apostolorum successores: sed potestas, quæ est data uni Apostolorum, scilicet Petro, Matth. 16. est data omnibus Apostolis Ioan. 20. ergo h episcopi sunt pares, & unus non est supra alium.

¶ 2 Præterea, Ritus h ecclesię magis debet esse conformis ritui iudæorum, quam ritui Gentilium: sed distinctio episcopalis dignitatis, & ordinatio unius super alium, ut in litera dicitur,* est a Gentilibus introducta. In ueteri autem lege non erat, ergo nec in ecclesia episcopus unus super alium esse debet.

¶ 3 Præterea, * Superior potestas non potest conferri, h per inferiorem, neque æqualis per ęqualem, D quia sine ulla conditione quod minus est, a maiori benedicitur. Heb. septim. Vnde etiam sacerdos non promouet episcopum, neque sacerdotem, sed episcopus sacerdotem: sed episcopus potest quē libet episcopum promouere, quia etiam Hostiensis episcopus consecrat Papam, ergo episcopalis dignitas in omnibus est æqualis, & sic unus episcopus nō debet alio subesse, ut in litera di E citur.*

SED CONTRA est, quod legitur in Concilio Constantinopolitano.* Veneramur secundum Scripturas, & secundum Canonum statuta, & definitiones, sanctissimum antiquæ Romę episcopum primum esse, & maximum episcoporum, & post ipsum Constantinopolitanum episcopum, ergo unus episcopus est super alium.

¶ Præterea, Beatus Cyrillus episcopus Alexandrinus dicit. Vt membra maneamus in capite nostro apostolico throno Romanorum pontificum, a quo nostrum est quærere, quid credere & quid tenere debeamus ipsum uenerantes, ipsum rogantes pro omnibus, quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere, disponere, soluere, & ligare, loco illius, qui ipsum ædificauit, & nulli alii quod suum est plenū, sed ipsi soli dedit, cui omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tamquam ipsi Domino Iesu Christo obediunt, ergo episcopi alicui subsunt et de iure diuino.

C RESPONDEO, dicendum, quod m ubicunque sunt multa ordinata in unum, oportet esse aliquid uniuersale super particularia regimina, n quia in omnibus uirtutibus, & actibus, ut dicitur in primo Ethico. est ordo secundum ordinem finium, bonum autem commune est diuinius quā bonum speciale: & ideo supra potestatem regitiuam, quæ *coniectat bonum speciale, oportet esse potestatem uniuersalem * respectu boni communis, alias non posset esse colligatio ad unum: & ideo p cum tota ecclesia sit unum corpus, oportet si ista unitas debet conseruari, quod sit aliqua potestas regitiua respectu totius ecclesiæ supra potestatem episcopalem, qua unaquęque specialis ecclesia regitur, q & hæc est potestas Papę, & ideo illi, qui hanc potestatem negant, schismatici dicuntur, quasi diuisores ecclesię unitatis: r & inter episcopum simplicem, & Papam sunt alii gradus dignitatum, correspondētes gradibus unionis, secundum quos una congregatio, uel cōitas includit aliā, s sicut cōmunitas prouinciæ includit communitatem ciuitatis, & cōmmunitas totius mundi includit communitatem unius regni.

nitas dēt conseruari, oportet, quod sit aliqua potestas, regitiua respectu totius ecclesiæ tunc agnosces: quod schismatici prædicti ad destructionem ecclesiæ tendunt per hoc, quod schismatici sunt, i. per hoc quod unitatem illā ecclesiæ diuidunt. Quibus si addideris, & quod multi schismatici, & maximè de Papatu olim contendentes in inuicem, fuerunt; & quod ecclesiæ unitas conseruatur adhuc, imò quod gloriosior magisque quam tpe præterito, claret: tunc manifestè conspicies, quod conseruatio ista unitatis ecclesiæ diuina est, & nō humana. Adeo quod illud quod a secūdo argumento in contrarium facto concluditur. s. ly ergo episcopi alicui subsunt, et de iure diuino, intelligitur multipliciter: & sēper uerè. Primò, quod illa subiectio est de iure diuino i. a Deo in sacris literis præcepta. Secundo, quod est de iure diuino. i. ab ipsomet Deo, qui eam præcepit, conseruata quibuscunque, & qualitercunque, & quomodocunque, & quantūcunque, & ubicunque, & quandocunque, & sic de aliis, facientib. in contrarium, non obstantibus.

¶ CONCL. 3a. Inter episcopum simplicem, & Papam, sunt alii gradus dignitatum correspondentes gradibus unionis; secundum quos una congregatio, uel communitas, includit aliam.

¶ Examen. Ly sunt alii gradus dignitatum. Vt Metropolitani, Primates, Archiepiscopi, Patriarchæ, Cardinales, de quibus Concilium Lateran. sub Leone decim. session. nona. cap. sexto. De hoc uide articul. præcedent. nota. post ad primum. & append. & distinct. o. 21. Cleros; & de Cardinalibus, extra de officiis Arch presbiter. Ministerium (iuncta glossa.)

concl. m
*Li.1.c.1. & 2.
*Al. communicat.
* Al. quæ cōcas bonum uniuersale.
conclus. p.
conclus. a

De

De horum dignitata, & Leo 9. in episto. adu. Mich. & le. arch. præ. F c. 32. summæ sedis clerici Cardinales dicuntur, aat dini unique il li, quo cætera mouentur, uicinius adhærentes. Hæc ibi.

¶PROB. Qu a relinquitur clara, accedente exemplo communitatis ciuil s, ma oris & minoris (ut in textu)

prædictam. s. quòd, episcopos alicui potestati uniuersali subesse, est de iure diuino. Nam hiatarchia ipsa (ut inquit Concil. ibi) constat ex episcopis, præsb. teris, & ministris: in numero quorũ episcoporum proculdubio est Romanus tanquam re uera Maximus omnium.

1^m^ illatio conclusionis

Ergo episcopi, &c ℞. neg. tat illatio. §. Nã quamuis omnib. Apostolis data sit cõmuniter potestas &c. ut in textu.

¶ NOT. Quod hic dicitur de potestate data primò ipsi Petro antequam daretur cõmuniter omnibus, dictum fuit, & declaratum q. 20 ar. 1. ad primum: ideo uide illic. Et nota: ꝙ promissio illa Matth. 16. facta Petro æstimatur hic à S. Thoma, quasi exhibitio potestatis & iure quidem: quoniam promissio Dei tam uera est, & firma: ut exhibitio, comparatiuè præsertim ad humanas promissiones, possit dici & æstimari a uiris prudentib. non quòd isti non sciant, promissionem aliud esse ab actuali exhibitione; sed propter illa duo, quæ dicta sunt, scilicet & propter firmitatem diui ne promissionis. & propter comparationem ad humanas. Adde: quòd & promissio, ut consideratur secundum continuationem quandam ad ipsius exhibitionem, potest ueraciter dici datio: sicut & proportionaliter scientia subalternata, ut consideratur secundum quòd continuatur subalternanti, meretur nomen ueræ scientiæ. Accedit ad hæc: quòd tam in promissione, quàm in exhibitione, facta Petro maior dignitas, potestasque manifestè designatur. Nam ad literam, & in promissione dicitur ly claues regni cœlorum, & in exhibitione Io. 21. ly pasca oues meas: per hæc unqua denotando, quòd præ aliis & claues habet, & pastor est, quod etiam textus subtiliter ex Chrysostom notat. Sic igitur ly primò, non solum dicit prius tempore, sed & prius dignitate. Quòd hoc ultimo modo dicatur etiam, Prius, ponit philosophus in postprædicamentis.

Ad primum ergo Dicendum, quod quamuis omnibus Apostolis data sit communiter potestas ligandi, & soluendi; tamen ut in hac potestate ordo aliquis signaretur, primò soli Petro data est; ut ostendatur ꝙ ab eo in alios istac potestas debeat descendere, propter quod etiam ei dixit singulariter. Confirma fratres tuos, & pasce oues meas, idest, loco mei, ut dicit Chrysostom. præpositus, & caput esto fratrum, ut ipse te in loco meo assumentes ubique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confirment.

Ad secundum dicendum, quod ritus Iudæorum non erat diffusus in diuersis regnis, & prouinciis, sed tantum in una gente, & ideo non oportebat quod sub eo, qui habet potestatem principalem alii pontifices distinguerẽtur: sed ecclesiæ ritus sicut, & Gentilium ritus per diuersas nationes diffunditur & ideo oportet ꝙ quantum ad hoc magis Gentilium ritui quã Iudæorum ecclesiæ status cõformetur.

G Ad tertium dicendum, quod potestas sacerdotis, excedit ur a potestate episcopi quasi a potestate alterius generis: sed potestas episcopi exceditur a potestate Papæ quasi à potestate eiusdem generis, & ideo oẽm actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministratione sacramentorum, potest facere episcopus, non autem actum, quem potest facere episcopus, potest facere sacerdos in sacramẽtorum H collatione. Et ideo quantum ad ea, quæ sunt episcopalis ordinis, omnes episcopi sunt æquales: & propter hoc quilibet aliũ potest consecrare.

Nota quoque ly quãtum ad ea, quæ sunt episcopalis ordinis, omnes episcopi sunt æquales. Non. n. dixit absolutè; sed addidit ly episcopalis ordinis, ad differentiam iurisdictionis. Quæ sint autem iurisdictionis, uel ordinis, episcopalis. uide ar. 5. cor. post ad 3^m^.

APPENDIX.

Ex artic. hẽs. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæreses Græcorum (ut refert Archiepiscop. Florent. p. 3. hist. ti tu. 22 cap. 1 §. 1.) dicentium; Patriarcham Constantinopolitanũ non esse inferiorem Romano Pontifica, uel nõ ei subiectum item dicentium (ut refert Melch or Can de locis theolog libr. 4. cap. ult. ad argum. 12.) quòd pastor vnus totius ecclesiæ nõ est a Christo in B. Petro institutus. item dicentium (ut habetur ex D. Thom. contra errores Græcorum cap. 63.) Pontificem Romanum non habere uniuersalis ecclesiæ primatum. item Marsil. eiusdam (ut refert Cardinalis Turra Cremata de ecclesia libr. 4. ca. 37.) dicentis; quòd Papa, Archiepiscopus, episcopus, ac simplex sacerdos, sunt omnes æqualis authoritatis, & iurisdictionis ex institutione Christi. item (ut refert Cardinalis Turrecrem. de ecclesia li. 2. cap. 48.) errorem Basiliensium dicentium: quòd Pontifici Ro- I mano parere non tenentur prælati, & clerici, in synodo congregati. item quorundam (ut refert idem Cardinalis de ecclesia lib. 2. cap. 51.) dicentium: quòd pontifex Romanus non habet plenitudinem potestatis in ecclesia. item Io. Huss. (ut refertur in Concilio Constantiensi sess. 15.) dicentis; non oportere credere; quòd iste (quicunque est) particularis Romanus pontifex sit caput cuiuscunque particularis ecclesiæ, nisi Deus eum prædestinauerit. Item addentis; quòd Papa, uel prælatus malus & præscitus, est æquiuocè pastor, & uerè fur & latro. item addentis; quòd nõ est scintilla apparentiæ; quòd oporteat esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum illa militante ecclesia conuersetur. item: quòd nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se, uel de alio; quòd esset caput ecclesiæ particularis, uel quòd Romanus pontifex esset caput Romanæ ecclesiæ. item Ioan. Vuiclef. (ut in eodem Conc. sess. 8.) dicentis; quòd post Vrbanum Sextum non aliquis recipiendus in Papam, sed uiuendũ est more Græcorum sub legibus propriis. Contra enim hos, & alios similes, militat articulus præsens; eosq. rauentib. inuictissimis (ut patet consideranti) expugnat.

Vul. ε S. Eccl. &c. ε

2^m^ maior. Ritus ecclesię magis debet esse conformis ritui Iudæorum, quam ritui Gentilium. ℞. si materia patiatur. §. Hoc est, si potest fieri in proposito de quo secundum occurrentiam sermo est. Tunc nihil &c. Nam ritus Iudæorum non requirebat illam multiplicationem potestatuum: quam requirebat ritus Gentilium. Ritus. n. Iudæorum non erat diffusus in diuersis Regnis, &c. ut in tex.

¶ *Correllarium.* Ex hoc, quòd ecclesiæ ritus Gentilium ritui quodam modo (ut in textu) conformatur, nè putes, ecclesiã minus prudentem, immo ex hoc eam prudentissimam iudicẽs quo K niam ex malo, tanquam Dei sapiens imitatrix, nouit reprobata malitia elicere bonum. De ipso namque Deo humanato dicitur, ut sciat reprobare malum, & aligere bonum. Esa. 11.

3^m^ de maiori. Per inferiorem, per æqualem. ℞. alterius generis: non, eiusdem. §. Tunc nihil &c. Nam potestas episcopi exceditur a potestate Papæ, quasi a potestate eiusdem generis, &c. ut in textu.

¶NOT. Non dixit absolutè textus, quòd episcopus alius possit facere quæcunque potest Roman. 1. papa: sed cum limitatione ad actum hierarchicum, in administratione sacramentorum. De his autem actibus hierarchicis, uide q. 37. ar. 1. argum. primo, & ad primum, & in corp. item Conc. Triden. sess. 23. cap. 4. & can. 6. Et nota: quòd in illo sexto canone dicit concilium: hierarchiam in ecclesia catholica esse institutam ordinatione diuina. Per quod dictum confirma etiam conclusionem illam S. Thom.

¶ Secundò hẽs: quomodo per rationem ostendas; hos errores meritò damnari a Concil. Constantiensi, ubi supra. Eorum damnationem ad literam uide sup. q. 20. ar. 3 appen. ubi Vuiclef: & quæstiõ. 19. ar. 5. appen. de Huss item meritò damnari, quam exactissimè a Conc. Flo. sup. quæstio. 17. ar. 1. appen. Vbi uidere a Spiritusancto actos Græcos (& quidem laudabiliter) damnare proprios errores. item a &c. ut 1. p. q. 32. ar. 4. item a &c. sup. q. 24 ar. 1 appen. & q. 6. ar. 6. appen. & q. 20. ar. 1. appen. Vide & hoc damnari a &c ut q. 16. ar. 3. appen. & q 8 ar. 6. appen. De primatu Petri instituta a Christo abunde leges q. 17. ar. 1. appen. & q. 20. ar. 1 ad primum in corol. Vide contra Basileensium errorem specialiter Concilium Lateranens. sub Leone decimo. sess. 11. in bulla incipiente, Pastor æternus: ubi, & ob hoc, Basileense concilium meritò uocatur non concilium, sed conciliabulum & conuenticulum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum uestes ministrorum conuenienter sint institutæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod uestes ministrorum non conuenienter sint in ecclesia institutę. Ministri enim noui Testamenti magis tenentur ad castitatem, quàm ministri ueteris, sed inter alias uestes ministrorum ueteris Testamenti, erant femoralia in signum h castitatis, ergo multo fortius esse debent inter uestes ministrorum ecclesiæ.

2 Præterea, Sacerdotium noui Testamenti est dignius quam sacerdotium ueteris, sed ueteres sacerdotes habebant mitras h, quod est signum dignitatis, ergo sacerdotes nouæ legis eas debēt habere.

¶ 3 Pręterea, Sacerdos est propinquior h ordinibus ministrorum, quam ordo episcopalis, sed episcopi utuntur uestib. ministrorum*. Dalmatica, scilicet, quæ est uestis diaconi, & tunica, quæ est uestis subdiaconi, ergo multo fortius debent uti eis simplices sacerdotes.

¶ 4 Præterea. In ueteri lege Pontifex deferebat superhumerale, quod significabat onus Euangelii, ut dicit Beda.* Hoc autem maxime Pontificibus nostris incumbit, ergo h debent habere superhumerale.

5 Præterea, In Rationali, quo T utebantur Pontifices ueteris legis, scribebatur Doctrina, & ueritas: sed ueritas maximæ, in noua lege declarata est, ergo pontificibus nouæ legis h competit.

6 Præterea. Lamina aurea, in qua scriptum erat dignissimum nomen Dei, erat dignissimum ornamentum legis ueteris, ergo h illud maxime debuit transferri in nouam legem.

7 Pręterea, ea quæ exterius geruntur in ministris ecclesiæ, sunt signa interioris potestatis: sed h Archiepiscopus non habet alterius generis potestatem, quā episcopus, ut dictum est, ergo non debet habere palliū, quod A non habent episcopi.

8 Pręterea, potestatis plenitudo residet penes Romanum pontificem: sed ipse h nō habet baculum, h ergo nec alii episcopi debent habere.

RESPONDEO, Dicendum, quod m uestes ministrorum designant idoneitatem n, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina, & quia quædam sunt, quæ in omnibus requiruntur, & quædā B requirūtur in superioribus, quæ non exiguntur ita in inferiorib. ideo m quędam uestes sūt omnibus ministris communes, quædā autem superioribus tantum, n & ideo omnibus ministris competit amictus humeros regens, quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipatur, & similiter alba, quæ significat puritatem uitæ, & c ingulum quod significat repressio C nem carnis. Sed subdiaconus ulterius habet manipulum, quo significatur extersio minimarum macularum, quia manipulus est quasi sudarium ad extergēdum uultum, ipsi enim ad sacra tractādā admittuntur, habent etiā tunicam strictam, per quam doctrina Christi significatur, unde & in ueteri lege in ipsa tintinabula pendebant. Subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinā D nouæ legis annunciandam: sed diaconus habet amplius stolam in sinistro humero in signum, ꝙ applicantur ad ministeriū in ipsis sacramentis. & Dalmaticam, q̄ est uestis larga sic dicta, quia in Dalmaticis partibus primò vsus eius fuit, ad designandum ꝙ ipse primo dispensator sacramentorum ponitur. Ipse enim sanguinem dispēsat, in dispensatione āt largitas requiritur. Sed sacerdoti E in utroque humero ponitur stola, ut ostendatur quod ei plena potestas dispensandi sacramēta datur, non ut ministro alterius, & ideo stola descendit usque ad inferiora. Habet etiam casulam, quæ significat charitatem, quia ipse sacramentum conficit charitatis, scilicet, eucharistiam. sed F episcopis adduntur nouem ornamenta super sacerdotes, quę sunt caligæ, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra,

culum. Et nota, quòd Basileeeses de indubitato Papa loquebātur: quoniam contra Eugenium 4. qui profectò ce uera indubitatus erat, talia schismaticè (factis peroribus ea comprobātes) euomuerunt. Item de Romana ecclesia contra prædictos, & similes. uide q. 19. ar. 5. appen. item a Damaso primo Papa, in epist. 3. ad Stephanū Archiepiscopum, & Concilia Aphricę. Scitis, fratres Carissimi, firmamentum a Deo fixum, & immobile, atque titulum lucidissimum, suorum sacerdotum. i. omniū episcoporum, apostolicam Sedem esse constitutam; & uerticem ecclesiarum. Tu es. n. (sicut diuinum pronunciat uerbum ueraciter) Petrus, & super firmamentū tuū ecclesiæ columnæ, q. episcopi intelligūtur confirmatæ sunt: & tibi claues regni coelorum commisit, atque ligare & soluere potestatem, quę in coelis sunt, & quæ in terris, promulgauit. Tu prophanatorum hominum, & membrorum meorum, maximeq; discipulorum meorum, existis, ut princeps, & doctor orthodoxæ, & immaculatæ fidei: cuius uice hodie (gratia Dei) legatione pro Christo fungimur: & omnes hui* sanctæ Sedis præsules eius uicē gesserūt, gerunt, & gerent. Hæc ibi, item a &c. ut in argumentis in contrarium factis in tractatu eo primo. Item a Nicolao papa: ut recitatur dist. in. 22. Omnes &c. Non quælibet terrena sententia, sed illud VERBVM, quo constrectum est cœlum, & terra, per quod deniq; omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit ecclesiam: & supra petram fidei mox nascentis erexit solus ipse: qui B. Petro æternæ uitę clauigero, terreni simul, & cœlestis imperii, iura commisit. Vnde non dubiū est: quia qui Romanę ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarū capite traditum auferre conatur: hic procul dubio in hæresim labitur. & est dicendus hæreticus. Fidem quippe uiolat, qui aduersus illam agit, quæ est mater fidei: & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis ecclesiis prætulisse cognoscitur, &c unde ipse sanctus Ambrosius, se in omnibus sequi magistram sanctam Romanam ecclesiam. profitetur. Hæc ibi. Vbi & in sequen. ca. de hac re legitur.

Exo. 28. & Leui. 6. & 16.

*Gre. li. 7. epi. 111.

*In tract. de tabern. & uestib. sacerd.

¶ Tertiò habes: quò per rationem prædicta patrū ac scripturarum, pugnanto unū superiorem dicunt esse in ecclesia super omnes alios etiā episcopos, ac uniuersaliter quoscunque, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶ Quartò uides: quomodo ea in uicissim Angelica hæc doctrina & declaretur & cōsolidetur. 4

concl. m.

concl. m

QVÆST. XL.

ART. VII.

CONCL.. 1a. Vestes omnes ministrorum designāt eorum idoneitatē: sed quædam sunt omnibus ministris cōmunes, quædam autem superiorib. tantum. 169

¶ Exam. Ly idoneitatem. Scilicet requisitam in illis, ut digni ministrent. Hæc autē idoneitas est, quæ sūmatim tacta est. q. 36. arti. 1. eam nominando bonitatem uitæ: & speciatim ad singulas uestes, tangitur p textum totius corporis huius.

Ly ministris. Scilicet ab ostiario usque ad Archiepiscopum inclusiuè, ut patet discurrenti tex.

Ly superioribus. Per hoc intelligit diaconum, subdiaconū, & sacerdotem.

Nam conclusio immediate post hanc sequens erit de episcopo quasi de ministro altiori ad statum superiorem, s. sacerdotem de quo præsens conclusio.

¶ PROB. Quia uestes ministrorū significant ea, quæ debent esse in ministris ad hoc ut dignè tractent diuina. concl. p

2 Quia

a Quia (ly sed quædam sunt &c.) aliqua sunt, quæ pro digna tractatione diuinorum, requiruntur in omnibus.

b Quia (ly quædam aut &c.) aliqua sunt, quæ pro digna tractatione diuinorum requiruntur in ministris superioribus, quæ non exiguntur ita in inferioribus.

rium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante susceptũ ministerium fuerit approbata. Hæc ibi.

2m de minori. Quod est signum dignitatis ℞. negatur hoc. §. Nã mitra non erat signũ alicuius dignitatis, &c. ut in textu.

chirotheeæ, annulus, & baculus, quia nomen sunt, quæ ipsi supra sacerdotes possunt, scilicet clericos ordinare, uirgines benedicere, basilicas dedicare, clericos deponere, synodos celebrare, chrisma conficere, uestes, & uasa consecrare. Vel per caligas significatur rectitudo gressuum. Per sandalia, quę pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per succinctorium, quò stola ligatur cũ alba, amor honestatis. Per tunicam, perseuerantia, quia Ioseph tunicam talarem dicitur habuisse quasi descendentem usque ad talos, per quos significatur extremitas uitæ. Per dalmaticam, largitas in operibus misericordię. Per chirotecas cautela. Per mitram, scientia vtriusque Testamenti, unde, & duo cornua habet. Per baculum cura pastoralis, qua debet colligere uagos, quos significat curuitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, unde versus.

Collige, sustenta, stimula uaga, morbida, lenta.

Per annulum sacramenta fidei, qua ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in ecclesia loco Christi. Sed* ulterius Archiepiscopi pallium habent, signum priuilegiatę potestatis, significat enim torquem auream, quam solebant legitime certantes accipere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdotibus ueteris legis indicebatur continentia, illo tantum tempore, quo ad suum ministerium accedebant, & ideo in signum castitatis tunc seruandæ in sacrificiorum oblatione fœmoralibus utebantur. Sed ministris noui testamenti indicitur perpetua continentia, & ideo non est simile.

AD 2m dicendum, quod mitra non erat signum alicuius dignitatis, fuit enim sicut quoddam Galerum, ut Hieronym.* dicit, sed cydaris, quę erat signum dignitatis, solum pontificibus dabatur, sicut & nunc mitra.

AD 3m Dicendum, quod potestas ministrorum est in episcopo, sicut in origine, non autem in sacerdote, quia ipse non confert illos ordines, & ideo magis episcopus, quam sacerdos uestibus ministrorum utitur.

AD QVARTVM Dicendum, quod loco superhumeralis utitur stola, quæ ad idem significandum est ad quod erat superhumerale.

AD QVINTVM Dicendum, quod pallium succedit loco rationalis.

AD 6m dicendum, q̃ pro illa lamina habet pontifex noster crucem, ut Innocent. dicit, sicut pro fœmoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicam, & pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

AD 7m Dicendum, quòd quamuis non habeat * alterius generis potestatem, tamen eandem habet ampliorem, & ideo ad hanc perfectionem designandam sibi pallium datur, quo undique circundatur.

¶ Corollarium. Ergo ex 1. pat. conclus. relinquit D. Thom. nobis sũdaondum liberaliter ad titulũ art. Vt dicamus sic. Vestes ministrorũ sunt conuenienter institutæ. Rõ ẽ q̃a ipse designant illorũ idoneitatẽ ad tractandum diuina.

¶ CONCL. 2a. Epi ad dantur noue ornamẽta super sacerdotes.

¶ NOT. Adeoquod & omnia sacerdotũ uestimenta, & super illa nouem alia, conueniunt episcopis.

¶ PROB. Quia inductio per singula, q̃ in litera ponitur, hoc monstrat.

¶ CONCL. 3a. Vlterius habent Archiepi pallium, signũ priuilegiatæ potestatis.

¶ Corol. Ergo ministri, quantò superiores, tantò plura ornamenta habent: ita ut in plurib. superiores uestimenta inferiorũ includant, & non ẽ contra. Nec mirum quoniam idoneitas maior requiritur in maioribus; quę scilicet & illam idoneitatem, quæ est in inferioribus contineat, & aliquam aliam, quæ non est in eis. Sufficit .n. ad tractandũ diuina minoris dignitatis minor idoneitas, quæ proculdubio nõ sufficeret ad tractandum diuina maioris dignitatis. Nam singula singulis correspõdere oportet, & sicut locus ad locatum proportionatur: ita idoneitas pro corrispondentia ad res tractandas debet proportionari in ministris. Hæc omnia uirtualiter insinuauit textus: ut perscrutanti subtiliter patere potest.

¶ PROB. Quia Archiepiscopis, tãquam legitimè certantibus præ cæteris, torques aurea debetur (patet ex antiqua consuetudine taliter legitimè certãtiũ corporaliter) & pallium significat illam torquem auream.

¶ Coro. Ergo nunc mitra, q̃ datur põtificib. non correspondet illi mitræ sacerdotũ antiquorũ, sed cydari illorũ tẽporis; q̃m mitra põtificũ nostrorũ est signũ dignitatis; nõ aut antiquorũ nisi cydaris.

3m de maiori. Propinquior ℞. simor dinẽ receptiuinõ secũdũ originẽ ordinũ. §. Tunc nihil &c. Nam hic cõsideratur propinquitas scdm originẽ, a qua fluũt ordines: sed propinquitas ordinũ ad susceptorũ. Epus .n. in suo uestitu se superiorẽ hierarchã repræsentat: & consequenter ẽt illũ, à quo originaliter conferũtur ordines omnes.

¶ NO. per hoc q̃ sacerdos in uestimẽtis suis nõ utitur tunica subdiaconi, neq. dalmatica diaconi; uidaq; nõ sine cã in cor. post 3. conclu. appositũ fuit ly ut in pluribus.

4m d̃ cõclõne. Debet hic suphumerale. ℞. uel aliquid ad idẽ significandũ stola. §. Tunc nihil, &c. Nam habent stolam.

5m d̃ cõclõne. Rõnale cõperit ℞. vel aliqd æqualẽs rõnali. §. Tunc nihil &c. Nã Archiep.s competit pallium: quod succedit, &c. ut in tex.

6m d̃ cõclõne. Illud. ℞. uel aliquid p illo §. Tunc nihil, &c. Nã pro illa lamina habet Pontifex noster crucẽ, &c. ut in tex.

NO. Quòd ut in tex. dicat q̃ p lamina aurea succedat crux, & cõsequẽter paris dignitatis uideatur utrũq. tñ hoc falsũ ẽ. Nã, sicut nouũ testñ dignius ẽ ueteri, cui succedit, ita crux, quæ succedit locu laminæ dignior ẽt & hunc sẽsũ hẽt tex. De cuius crucis dignitate Conc. Constantinop. 6 can. 73. dicit: Cũ crux uiuifica illud salutare nobis ostenderit: nos, oẽ studiũ adhibere, oportet: ut ei, per quam ex antiquo lapsu saluati sumus, eum, qui par est, honorem habeamus. Vnde & mente, & sermone, & sensu adorationem ei tribuentes crucis figuras, quæ a nõnullis in solo ac pauimẽto fiũt, omninò deleri iubemus: ne ince deorum conculcatione uictor ę nobis trophæum iniuria afficiatur. Qui secus fecerit excommunicari decernimus Hæc ibi.

* In ep. ad Fabio. de uest. sace. par. ante me. to. 3.

* A l. all genere.

De crucis dignitate

1m de minori. Castitatis. ℞. tẽparię: nõ, perpetuę §. Tũc nihil &c. Nam ministri noui testi non tẽporariam sed perpetuam continentiam habere debeat.

Castitatis uotum p ordine.

¶ NOT. de castitate dicta in tex. quam & q. 57. a. 3. & q. 39. a. 1. pię dixerat S. Doctor magna hĩ confirmatio a Sum. Pontificib. & rõ cilijs, per multa ca. di. 32. & specialium a B. Greg. ad Petrũ subdiaconũ, ut recitatur dist. 28. Nullum facere subdiaconum p̃sumãt epi; nisi, qui se castè uicturum promiserit; quia nullus ad ministę

7n minor. Archiepiscopus non habet alterius generis potestatem, quam episcopus

pus. ℞.hét tñ eam ampliorem.§ Tunc nihil &c. Nam, quæ exte A rius geruntur in ministris ecclesiç, non tñ sunt signa potestatis interioris ministrorum (ut arguitur) sed ét modi ptãs, pnta amplioris, uel minos amplæ. Quod pallium sit signũ peculiare Archiepo, ut hic & in 3. conclu. dicitur, confirmatur ex de elect. uel elect. po. quod sicut.

biteris hæc habeantur: quia, si nomen uilescit pontificũ, omnis status perturbator ecclesiç. Hæc ibi. Vbi cũ dicat præsbiteris non licere ea, quæ supra memorauit de Chorepiscopis, patet: q̃ hæc anthoritas facit directè pro ar. 4. damnans errores cõtrarios positos ibi in app. item enim consecrare diaconos, &c. quæ pontificibus conuenire dicit.

8m de minori

Non habet. q. 1 locis extra Treueren. dioecesim: non, in illa. §. Tũc nihil &c. vt patet. Talis ergo uarietas Papæ in usu baculi fit ad significandã gratiã illã factam mediãte baculo Papæ primi, s. B. Petri. Quod si cõsideretur in baculo nõ illa gratia; sed coarctatio protestatis non q̃ Papa utitur baculo; vt in ℞. seq.

9m Itẽ illatio cõclusionis.

Ergo nec &c. ℞. negatur illatio. §. Rõ est: qm̃ alii epi præter Romanum habent potestatem coarctatã. vid. 2. resp. tex. ly uel etiã in signum. &c.

Con. Tri. ses. 24. de sacr. mat.

¶ *Corol.* Ergo ex maiori propositione debebat concludi totũ oppositũ: ita ut diceretur. Potestatis plenitudo residet tñ penes Rom. Pontificẽ: ergo alii epi debent hẽre baculum, quãuis Romanus ipsum nõ habeat.

APPENDIX.

1 E e articulo habes. ¶ Primò quõ pronem cõfodias errorẽ impiissimũ Fausti Manichæi (ptat Fau. Manich.) dicentis: uestes sacras spernendas eẽ. Ex hoc n. q̃ illas incõuenientes fuisse institutus, a Diabolo deceptus, uel ea ppria malitia, credebat, pcessit error prædictus. Si ergo eas rectẽ institutas probaueris ex D. Th. errorẽ eius utrunque rõnabiliter explodes.

Vul. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Secũdò hẽs quõ per rationem ostendas; errorem ipsum, tanq̃ in radice meritò damnatũ fuisse à Damaso I Papa in ep. 4. epis orthodoxis omnib. scripta Quod verò eis non liceat sacerdotes consecrare, nec diaconos, aut subdiaconos; nec uirgines; nec altare erigere; nec ungere, aut sacrare; nec ecclesias dedicare: nec crisma conficere, nec crismate baptizatorũ frontes signare; nec publicè quidem quenquam pœnitentem reconciliare; nec populum benedicere; nec ante epm in baptisterio, aut in sacrario introire; nec presente epo infantem tingere, aut signare: nec pœnitentem sine præceptione epi sui reconciliare; nec eo præsente (nisi illo iubente) sacramentũ corporis & sãguinis Christi conficere, nec, eo coram posito, populum docere aut salutare: nec plebem exhortari; quæ omnia solis Põtificibus deberi, iam ea superioribus quã ex aliis patrũ constitutis, aut sacris canonib. educti ellis: ut per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastigium Pontificum demonstretur. Similiter & de p-

Th. 4. di. 6. q. 1. a. 1

AD OCTAVVM Dicendum, q̃ Romanus pontifex nõ vtitur baculo, quia Petrus misit ipsum ad suscitandũ quendã discipulũ suũ, qui postea factus est episcopus Treuerensis; & ideo in dioecesi Treueren. Papa baculũ portat, & non in aliis locis, r uel etiã in signũ, quod non habet coarctatam potestatem, q̃ curuatio baculi significat.

QVAEST. XLI.

De sacramento matrimonii, quod est in officium naturæ, in quatuor articulos diuisa.

POst hoc, considerãdũ est de matrimonio. Et primo agendũ est de eo inquantũ est in officiũ naturç. Secundũ, inquãtũ est sacrm̃. Tertio, inquantũ absolute, & secundum se consideretur.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum sit de iure naturali.

¶ Secundo, Vtrum cadat sub præcepto.

¶ Tertio, Vtrum eius actus sit licitus.

¶ Quarto, Vtrum possit esse meritorius.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium sit de iure naturali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod matrimoniũ non sit naturale. Quia ius naturale est, quod natura omnia h animalia docuit: sed in aliis animalibus est cõiunctio sexuum absque matrimonio, ergo matrimoniũ nõ est de iure naturali.

B 2 Præterea, Id, quod est de iure naturali, b inuenitur in hominibus secundũ quemlibet statum eorũ, sed matrimoniũ non fuit in quolibet statu hominum, quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoric. * Homines a principio syluestres erant, & tunc nemo sciuit proprios liberos, nec certas nuptias, in quibus matrimonium consistit, ergo nõ est naturale.

C 3 Præterea. Naturalia sunt eadẽ h apud omnes, sed nõ eodẽ mõ est matrimoniũ apud omnes cũ pro diuersis legib. diuersimode matrimonium celebretur, ergo non est naturale.

4 Preterea. Illa, sine quibus potest saluari naturæ intẽtio, nõ uidentur esse naturalia, sed natura intendit h conseruationẽ speciei per generationẽ, quæ potest esse sine matrimonio, ut patet in D fornicariis, ergo matrimonium non est naturale.

SED CONTRA est quod in principio Digestorum dicitur: * ius naturale est maris, & fœminæ coniunctio, quam nos matrimoniũ appellamus.

¶ Præterea. Philos. 8. ethic. dicit, * quod homo est magis naturaliter coniugale animal, quã politicum: sed homo est naturaliter animal politicũ, & gregale, E ut ipse dicit: * ergo est naturali-

bus conuenire dicit, sint uestium haũ iam corp. at. narratorũ significata uplarimũ patet. q̃ Damas. ille p eandem authoritatẽ tãquam in radice demonstrat uestes epõrũ conuenienter esse institutas. item a Cõ. Tri. ses. 22. c. 5. Pia mater ecclesia cærimonias in missa adhibuit; ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, uestes, aliaq. id genus multa, ex Apostolica disciplina & traditione; quò & maiestas tanti sacrificii commendaretur, & mentes fideliũ p hęc visibilia religionis & pietatis signa, ad rerum altissimarũ quæ in hoc sacrificio latent, contẽplationẽ excitarentur. hæc ibi. & can. 7. Siqs dixerit cærimonias, uestes, & externa signa, quibus in missarum celebratione ecclesia catholica utitur, irritabula impietatis esse magis q̃ officia pietatis: anathema sit. Hæc ibi. & ses. 7. de sacr. can. 11. quem p te uideas. itẽ a Clemente. I. Papa & mart. in ep. 2. ad Iacobum fratrẽ domini. Postquam. n. de sacramentis uel uasis tractauit circa finem subiungit Hæc igitur frater Iacobe, ide ore S. Petri iubẽt audiui. Siquis præcepta hæc non integra custodierit sit Anathema usque ad aduentũ dñi nostri. Hæc præcepta a S. Petro Apost. accepi; & tibi, frater carissime, insinuare curaui: ut seruari omnia præcipias sine macula. Siquis uerò audierit te, uolo etit m. uister Christi: qui si nõ audierit te, immo dominum loquentem per te, ipse sibi damnationem accipiet: hæc ibi. Vide q. 32. ar. 3. app. de Balthasar. & q. 33. ar. 2. de Iuliano imperatore Iuliani Auunculo: quorum pœnas iustissimas contra Faustum applica bene in proposito.

*lib. 1. de inuẽ. cir. prin.

*ind ge. sto ueter li. 1. tit. 1. leg 2.

*li. 8. c. 12 a med.

*Arist. 8. eth. c. 12 a med.

¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta patrum, 3 pro quanto uestes ministrorum dicunt conuenienter institutas esse, & intelligas & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur. 4

QVÆST. XLI. ART. I.

CONCL. 1a Si naturale sumatur pro eo, q̃ ex principiis naturæ ex necessitate causatur: sic matrimonium non est naturale: 170

nec aliquid eorum, quæ libero arbitrio mouente complentur.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

¶NOT. Iure relinquitur, ut patens ex terminis: quoniã moueri ex necessitate, & moueri ea libero arbitrio, ue sic, non simul con ueniunt: ita quod ut nunquam sit necessarium.

¶CONCL. 2ª. Si naturale sumitur pro eo, ad quod natura inclinat, & mediante libero arbitrio completur: sic matrimoniũ é nãle, i. de iure naturali.

¶PROB. Quia tõ naturalis, & quantũ ad finẽ matrimonii principalẽ, & quantũ ad secundariũ, inclinat ad matrimoniũ (ut dissi dæ patet in tex.)

¶NOT. Quantũ ad primũ tõnem s da fina principali, allatam in tex. aduerte: quod D. Th. loquitur per se, & nõ per accidens, Filius à patre educari, & instrui non posset, nisi determinatos, & certos parentes habere, quod non esset, nisi esset aliqua obligatio uiri ad mulierem determinatam, quæ matrimoniũ facit. Intellige ly p se pro eo, quod cõiter accidit; & ly per accidẽs, pro eo, quod raro. Vñ his cõsideratis, nõ obstat si aliquis forsitan aliquã cognoscere p sudeat sufficienter pro bitam de nutrimẽto, & de disciplina: quia id, est per accidens, & non p se. Quod ãt ca dit sub lege, sicut est matrimoniũ, indicãdũ est sm id, quod cõiter accidit; & non sm id, quod in aliquo casu ac cidere põt. His bñ notatis, & tõnem pro matrimonio illam in bono sensu intelliges & fornicationẽ tañ in malo sẽsu palliantem, tanquam in excusabilem a peccato mortali, iudicabis. uid. 2. 2. q. 154. ar. 2.

semel. m.

Casus per accidens. concl. p

*Al. uirtutes.

*li. 8. eth. c. 12. a me d. & a. tt. cir. prio.

ter coniugale, & sic coniugium, siue matrimoniũ est naturale.

RESPONDEO. Dicendum, quod aliquid dicitur esse naturale dupliciter. Vno modo sicut ex principiis naturæ ex necessitate causatũ, ut moueri sursũ est naturale igni: & [m] sic matrimoniũ non est naturale, nec aliquid eorum, quæ mouẽte libero arbitrio complentur. [n] Alio mõ dicitur naturale, ad quod natura inclinat, sed mediante libero arbitrio cõpletur, sicut *actus uirtutũ dñr naturales, & p hoc mo. do matrimoniũ est naturale, q quia ratio naturalis ad ipsum inclinat dupliciter. Primo quantũ ad principalem eius finẽ, qui est bonũ prolis. Non. n. intendit natura solũ generationẽ prolis, sed traductionem, & promotionem usque ad perfectum statũ hominis, inquantum hõ est, qui est uirtutis status. Vnde secundum philosoph. tria a parentib* habemus, scilicet esse, nutrimentũ, & disciplinã. Filius autem a patre educari, & instrui non posset, nisi determinatos, & certos parentes haberet, quod nõ esset nisi esset aliqua obligatio uiri ad mulierẽ determinatã, quæ matrimoniũ facit. Secundo quantũ ad secundariũ finẽ matrimonii, qui est mutuũ obsequiũ sibi a coniugibus in rebus domesticis impensum. Sicut. n. naturalis ratio dictat ut homines simul cohabitent, quia unus non sufficit sibi in omnibus, quæ ad uitam pertinent, ratione cuius dicitur hõ naturaliter politicus: ita etiã eorũ, quibus indigetur ad humanã uitam, quædã opera sunt cõpetentia uiris, quædã mulieribus. Vnde natura monet ut sit quædã associatio uiri ad mulierem, in qua est matrimonium, & has duas causas ponit philosophus in 8. Ethic.*

AD PRIMVM ergo Dicendũ, quod natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno mõ quia est conueniens naturę generis, & hoc est cõe omnibus animalib.

1m de maiori

Omnia animalia docuit. R. secundũ conuenientiã naturę, uel generis, uel speciei. S. Tunc nihil, &c. Nam per glosam datam patet, quod non eodem mõ ius naturale oĩa animalia docuit: & consequenter, quod in aliquibus animalib. esse eõ inclinatiõnẽ naturalem sexuum absq; matrimonio, non facit quod in hominibus cõmixtio sexuum, absq; matrimonio, sit naturalis: & per consequẽs non facit, quod matrimo-

*li. 8. eth. c. 12. a me dio illius.

F nium non sit naturale, id est de iure naturali.

2m de maiori.

Inuenitur. R. uniuersaliter: non semper, a singulis. S. Tunc nihil &c. Nã id, quod dicit Tullius de illa gente particulari syluestri, nõ facit, quod uniuersaliter natura non inclinet ad prolem habendam ex matrimonio; licet ostendat in aliquib. singulare b. cõtrarium, cooperante libero arbitrio.

Alio mõ quod est conueniens naturę differentiæ: quia species humana abundat a genere, inquantũ est rationalis, sicut est prudentiæ actus, uel tẽperantiæ; & sicut natura generis, quãuis sit una in omnibus animalibus, non tamẽ eodẽ mõ est in omnibus, ita etiã non inclinat eodem mõ in omnibus, sed secundũ quòd unicuiq; competit ad matrimoniũ: ergo inclinat natura hominis ex parte differentię, quantũ ad rationem secundã assignatam. Vnde philosopus * hanc rationem assignat homini supra animalia, sed quantũ ad rationem primã inclinat ex parte generis. Vnde dicit, quòd filiorum procreatio cõis est omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodem mõ in omnibus, quia quędã animalia sunt, quorũ filii nati statim possunt sufficienter sibi uictũ quærere, uel ad quorum sustentationem mater sufficit, & in his non est aliqua maris ad fœminã determinatio. In illis autẽ, quorum filii indigent utriusque sustentatione, sed ad parũ tẽpus inuenitur aliqua determinatio quantũ ad tẽpus illud, sicut in auibus quibusdam patet: sed in homine, quia indiget filius cura parentum usque ad magnũ tempus, est maxima determinatio masculi ad fœminã, ad quam etiam natura generis inclinat.

AD 2m Dicendum, quod uerbum Tullii * potest esse uerum quantũ ad aliquã gentem, si tamen accipiatur principium proximũ illius gentis, per quod ab aliis gentibus est distincta, quia non in omnibus perducitur ad effectum per id, ad quod naturalis ratio inclinat: non autem est uerum uniuersaliter, quia a principio humani generis sacra Scriptura recitat fuisse coniugia.

AD 3m dicendum, quod secundũ philos. in 3. ethic. Natura humana non est immobilis, sicut diuina, & iõ diuersificantur ea, quæ sũt de iure naturali secundũ diuersos status, & cõdõnes hoĩnũ, quis ea, quæ sunt in reb. diuinis, nãliter nullo mõ uariẽtur.

AD QVARTVM Dicendum, quod natura non

¶NOT. Mementote in conclu. 2. accipi ly naturale non pro eo, quod ex principiis naturę de necessitate cãsatur, sed pro eo, ad quod natura inclinat med ãte libero arbitrio cõplet. Hinc unde etiã & rãtum loquitur in sensu 2. conclus. da ly naturale: & arguit in sensu primæ. Vñ patet, quod argũ non ... contra quam fit.

Hine quoq; apparet quid illa propõ argumẽti maior. Id quod é de iure naturali inuã niuut in omnibus hominib. uerificatur: in loquendo de naturali in sensu 1æ conclu. sic. n. ea necessitate causaretur. Loquẽdo ãt de naturali in sensu 2. conclu. hoc é, quod liberum arbitrium inclinationem naturæ moderatur, illa maior illa non est in singulis hominib. uera.

*li. 8. eth. c. 12. a me dio. & li. 1. polit. a. s. c. cir. med.

3m de maiori

Apud oẽs. R. eulde statu, & eodẽm non, diuersorum. S. Tunc nihil &c. Vñ. patet, natura humana non est immobilis, & ut in tex.

¶NOT. Quid dicat responsum: Nos loquimur de naturalib. in sensu concl. 2. conuerso argueus uelles, inflecteta sermonẽ ad sensum primæ.

4m d minori

Consetuationem spe ciei. R. non sin ne et, sed & in nutrimento & disciplina pfectũ. S. Tunc nihil, &c. Nã hu-

*li. 7. eth. nõ pcul a fine li.

huiusmodi sine matrimonio non possunt esse per se. Quod uerò A quandoque possint esse per accidens, non obstat proposito: ut ui sum est in not. post prob. concl. 2.

¶Quartò uides: quomodo per ratione p̄dicta patrum & scriptu rarū, ac philoso. p quāto matrimoniū de iure naturali implicitè uel explicitè insinuāt esse, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctri na & declaretur & consolidetur.

APPENDIX.

1 Sil. p S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶Primò: q̄ do per rationem tanquā in radice conteras hæresim Albanensiū (pra. Albanens. Dauidici) dicētiū: matrimoniū nullum esse: itē sectariorum (pra. Sectarii) dicentium: matrimoniū esse inuētū quodd[ā] humanū. itē Adamianorū (pra. Adam.) dicēnū: matrimoniū, quasi p se malū, esse dānandū. Per hoc. n. q̄ matrimoniū est de iure naturali, patet q̄ est aliqd, & q̄ non est inuentū humanū neque per se malum.

2 ¶Sc̄do habes: quomodo per rationem, tāq̄ in radice ostendas, p̄dictos errores meritò dānati a Con. Tri. ses. 24. cā. 1. Si quis dixerit matrimoniū, &c. sed ab hominib. in ecclesia inuentū. Anathema sit. hæc ibi. item a Con. Gangr. c. 1. si quis nuptias in accusatione duxerit, aut abhominandas, anathema sit. hæc ibi. Itē a Con. Tole. 1. c. 2 1. si quis etc diderit cōiug[i]a hoīm q̄ sm̄ Dei legē fiunt esse execrabilia. Anathema sit. hæc ibi. Nota ly sm̄ legem Dei. Nam ius naturale ē quodd[ā] mō lex Dei, in quantū de iure naturali existentia sunt a Deo, cum natura ip̄a a deo sit. Quo & mō dr̄ Ro. 2. Gentes, q̄ legē non habent (.s. exterius scriptam) nāliter ea, quæ legis sunt, faciūt, eiusmodi legem nō habētes ipsi sibi sunt lex, q ostendunt, op[us] Dei scriptū in cord. b. suis. itē a Con. Bracha. c. 1. Si quis improbat nuptias. anathema sit. hæc ibi. & recitantur di. 31. itē a scripturis. 1. Tim. 4. Discedēt quidā fide. attendentes doctrinis dæmoniorū loquētiū mendatium, & prohibentium nubere. Ecce q̄ Apost. huiusmōi errantes prædictos uocat doctrinas dæmoniorum. ille. n. prohibet nubere (teste Aug. cont. Faust. li. 30. c. 6.) qui, hoc malum esse, dicit: non qui huic bono .s. matrimonio, aliud melius anteponit (.s. uirginitatem. ut facit ecclesia.) Item Heb. 13. Honorabile cōnubiū & thorus immaculatus. Per hoc ergo damnat dicentes cōnubiū per se damnabile esse, tanquam nihil, uel tanquam malum.

*Tho. ubi sup. ar. 2.

*in 4. sen. di. 26.

lib. 1. c. 2. ar. 5. illi

3 ¶Tertiò hēs quō per rōnem ostendas, meritò institutum fuisse matrimonium in lege naturali. Gen. 2. & Philosophum meritò dicere 8. Eth. q̄ homo est naturaliter coniugale animal; & meritò in principio digestorum dici, q̄ ius naturale est maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

tantū intendit esse in prole, sed et perfectū, ad qd̄ exigitur matrimonium, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium, cadat sub præcepto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod matrimoniū adhuc maneat sub p̄cepto. Quia p̄ceptū obligat, quamdiu non reuocatur, sed prima institō matrimonii fuit sub præcepto, ut in litera * dr̄, nec unquam hoc præceptū legitur reuocatū, imo confirmatum. Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo non separet, ergo adhuc est matrimoniū sub præcepto.

2 Præt. præcepta iuris naturalis secūdū oē tēpus obligant, h sed matrimoniū est de iure naturali, ut *dictum est, ergo &c.

3 Præt. Bonū speciei est melius, quā bonū indiuidui, quia bonū gētis est diuinius quā bonū unius hominis, ut dicitur 1. ethic. * Sed præceptū, primo homini datū est ad conseruationē indiuidui per actū nutritiuæ, q̄ adhuc obligat, h ergo multo magis præce- D ptum de matrimonio, quod pertinet ad conseruationē speciei.

4 Præt. Vbi manet eadē ratio obligans, eadē obligatio manere debet, sed propter hoc obligabātur hoīes ad matrimoniū antiquo tēpore ne multiplicatio humani generis cessaret, cū ergo h hoc idem sequatur, si quilibet libere potest a matrimonio abstinere, uidetur q̄ matrimoniū sit in præcepto.

SED CONTRA est, q̄ dr̄ 1. Cor. 7. Qui non iungit matrimonio uirginē suā, melius facit. s. q̄, q̄ cōiungit, ergo cōtractus matrimonii non est sub præcepto.

Præterea. Nulli debetur præmium pro transgressione p̄cepti sed uirginib. debetur speciale p̄miū, s. aureola, ergo matrimoniū B non est sub præcepto.

RESPON. Dicendum, quod natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, sicut ad id. quod est necessariū ad perfectionem unius, & m talis inclinatio quemlibet obligat, n quia naturales perfectiones omnibus sūt communes. Alio modo inclinat ad aliquid, quod est necessarium multitudini, & cū multa sint huiusmodi, quorū unum C impedit aliud: p ex tali obligatione non obligatur quilibet homo per modū præcepti q alias quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ad ædificatoriam, & ad huiusmodi officia, quæ sunt necessaria cōitati humanæ, sed inclinationi naturæ satisfit, cum per diuersos diuersa complentur de prædictis. Cum ergo ad perfectionē humanæ multitudinis sit necessarium aliquos contemplatiuæ uitæ inseruire, quæ maxime per matrimoniū impeditur, s inclinatio ad matrimoniū non obligat oēs p modū præcepti, * etiam secundū philosophos. Vnde Theophrastus * probat, quod sapienti non expedit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ præceptū illud nō est reuocatū, nec obligat unūquēque rōne iā dicta, * nisi illo tempore, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet E generationi uacaret.

QVÆST. XLI.

ART. II.

CONCL. 1a. Inclinatio naturalis ad aliquid, quod ē necessarium ad perfectionem unius, quēlibet obligat. 1ra.

¶PROB. Quia naturales perfectiones sunt omnibus cōes.

¶CONCL. 2a. inclinatio naturalis ad aliquid, qd̄ est necessariū multitudini, nō obligat quēlibet hoīem p modum præcepti. concl. 2.

¶PROB. 1 Quia multa sunt necessaria multitudini, quorū unū impedit aliud. 2 Quia aliter hō quilibet obligaretur ad agriculturā, & huiusmōi officia. q̄ adē necessaria humanæ multitudini. 3 Quia inclinatio oīs naturę satisfit cū p diuersos diuersa de p̄dictis necessariis complentur. concl. 3.

¶Corol. Ergo matrimonium cadit sub p̄cepto respū multitudinis, q̄ est necessariū multitudini: ita q̄ sufficit ad illud implendum, ut aliqui de multitudine matrimonio utantur. Præcepta de matrimonio q̄ intelligatur.

¶CONCL. 3a. Inclinatio ad matrimoniū non obligat singulos, p modum præcepti et secundū Philosop.

¶Exam. Ly per modum præcepti. Hoc ē; illi, qui matrimonio non iunguntur, nec mortaliter peccāt, nec uenialiter. Vnde ly p̄ceptū, accipitur largè: i. ut præceptū extēdit ēt ad consiliū, & ad ea sine quorum obseruatione adhuc saluos haberi p̄ōc. Nō. n. matrimonium consulitur sicut uirginitas. 1. Co. 7. neq; uita celebes ē. præter præceptum, ut uerbum otiosum. concl. 4. *id ex illo refert Hier. li. 1. con. Ioui. infra. 2. ad fi. li. to. 2.

¶PROB. 1 Quia relinquitur clara ex concl. 2. (2 Quia (ly etiam &c) Theophrastus probat, q̄ sapienti non expedit nubere.

¶Corrollarium. Ergo etiam per philosophos confunduntur a fortiori uitam carnalem ducentes, eamque persuadentes: de quibus, prout occasio dabitur, aliquos in appendicibus sequentibus cognoscere per teipsum poteris. A fortiori, inquam: quoniam si matrimonium sapienti non expedire, dicunt, multo magis per hoc fatentur, uoluptates extra matrimonium sapientibus non conducere.

1m maior. Præceptum obligat, quamdiu non reuocatur. R. sed non plus; quam antea per se, obligabat. S. Tūc nihil &c. Nam, sicut tunc non obli-

 gabat,

gabat,p se quælibet ad mrimoniū,ita nūc nō obligat :& sicut tūc p̄ obligabat p se multitudinē hoīm ad matrimonium,ita & nūc.

¶ sam.ly per se dicitur ad differentiam illius, quod est per accidens.Quamuis uero tex.non utatur hoc uerbo literaliter: tñ utitur in sensu: per hoc quod dicit ly nisi illo tpe,quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet generationi uacaret. Hoc est.n.illud per accidens,cōtra quod dī in textu ly per se. Quasi aperte dixerit S.Doct. Qd præceptum de matrimonio unumquemque antiquo tpe obligauerit:hoc non fuit præcisè ex rōne præcepti per se,sed ex rōne præcepti cōiuncti cum alio .i.cum paucitate hominū tanta; ut necessaria eēt, quēlibet uacare generationi si multiplicandū erat genus humanum igitur, quia hoc accidēs de paucitate, in tēpore isto remouetur(ut patet;) manifestè cōstat q præceptum de matrimonio nō obligat nunc quemlibet; nec ēt per accidens.

[a] in hoc ar.

[a] in cor. ars.

Quare antiquitus obligabātur indiuidua ad matrimoniū plus, q̄ nunc.

[a] Al.contingit.

AD SECVNDVM & tertiū, patet responsio ex dictis.*

AD 4^m Dicendū,quod natura humana communiter ad diuersa officia,& actus inclinat, ut dictum est,* sed quia est diuersimode in diuersis, secundum q indiuiduatur in hoc , uel in illo, unū magis inclinat ad unum illorum G officiorum,aliud ꝟ ad aliud, & ex hac diuersitate simul cum diuina prouidentia, quæ omnia moderatur,* cōuenit,quòd unus eligat unum officium, ut agriculturam, alius aliud;& sic etiam † quòd quidam eligant matrimonialem uitam, & quidam cōtemplatiuam: unde nullum periculū imminet.

H

2^m đ maiori

Obligant. R. uel indiuiduum quodlibet : uel multitudinem. S. Tūc nihil, &c.ut patet ex præmissis.

3^m illatio cōclusionis .

Ergo multo magis , &c. R. negatur illatio S. cū quo ad ly multo magis,tum simpliciter.i.non addēdo ly multo magis. Rō est, quia præceptum de conseruatione indiuidui erat necessariū ad perfectionem uniuscuiusq;:præceptum uerò de conseruatione speciei dicit necessitatem respectu multitudinis. Et sic patet:q a concl.prima textus transitur ad concl.secundā,uel tertiam. Nā præceptum de conseruatione indiuidui pertinet ad primam;& de speciei ad alias. Vnde nihil concluditur.

ARTICVLVS III.

Vtrum actus matrimonii sit licitus.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur,q actus matrimonialis semper sit peccatum 1. Cor.7.Qui nubunt,sint tanquā non nubentes , sed non nubētes non habet actum matrimonialem, ergo etiam nubentes peccant in actu illo.

I

¶NOT. Pro meliori captu horum uide 2.2.q.152. ar.2.maximè ad primum.

4^m conclusionis pars. Cū ergo hoc idē sequat, si quilibet libere pōt a matrimonio abstinere. R. negatur,q hoc idē sequatur. S.Rō huius est,diuina prouidentia tali multiplicationi hoim astans cōtinuè;& consequenter ad talem multiplicationem aliquos magis q̄ alios inclinans:quæ quidem prouidētia in sua dispōne nec fallitur,nec falli potest.

Diuina prouidētia præueniat hominum gñationi tantū.

¶NOT.Memēto eorū,q̄ dicta sunt de paucitate antiquorū hoim in rñ ad 1. ut uideas,minorē huius 4.arg.non esse usquequaque sufficientē:& cōsequenter nō manere nunc eandē omninò obligationē,q̄ antiquis erat.Rursum aduertē,q phs arg.fuit cuiusdā hæretici,quē Dormitānum potius uocari debere sanxit quidā doctor,& ipse magnus.Qui ēt arg.eius rñdēs dixit;eum timere,ubi nō erat timor:&,si, inquit,oēs cēnt stulti,ut tu:quis esset sapiens? Volēs innuere ex hoc,q plus q̄ satis meticulosus est,qui generationē hoim cessaturā arbitrat ex eo,q singulos seruaturos uirginitatē putat Rara n. auis est uirtus hæc,inquit ille. Prædicta uero oia conclusit D.Tho.in uerbo unico.i.in diuina prouidentia.Vt.n. patet.hac ipsa considerata,& tollitur timor de cessatione multiplicationis hominum ; & statuitur terminus de numero uirginum:adeo q nec multiplicatio sufficiens unquā deerit,nec præceptum de matrimonio singulos obligabit.

APPENDIX.

EX artic.hēs. ¶Primò:quomodo p rōnem exterminēs hæresim Caluini(prat.Caluinist.)dicentis:q ad nuptias contrahendas omnes obligantur,& est præceptum uniuersale. [r] Vid. p S. Eccl.

2 Præterea, Isa.59. Iniquitates uestræ [h] diuiserūt inter uos , & Deum uestrū , sed actus matrimonialis diuidit hominē a Deo, unde Exod.16. præcipitur populo,qui debebat Deum uidere , q non accederēt ad uxores suas. Et Hier. * dicit , quod in actu matrimoniali Spiritussanctus prophetarū corda non tangit, ergo est iniquitas.

3 Preterea. Illud, quod secūdū se [h] est turpe , nullo mō pōt bene fieri, sed actus matrimonialis habet concupiscentiā adiunctam,quę semper est turpis, ergo semper est peccatum.

¶ 4 Præterea. Nihil excusatur nisi [h] peccatum , sed actus matrimonialis indiget excusari per bona matrimonii, ut Magister dicit, * ergo est peccatum.

5 Præterea . De [h] similibus semper idē est iudiciū, sed cōcubitus matrimonialis est eiusdem speciei cū actu adulterii,quia ad idem terminatur , scilicet speciē humanam,ergo cum actus adulterii sit peccatum,& actus matrimonii similiter.

6 Præterea,[h] Superfluitas in passionibus corrumpit uirtutem ,

¶ Scdō habes:quomodo per rationem, ostēdat meritò eā dānari a scripturis, 1.Cor.7. Bonū est homini mulierē nō tangere. itē ibi.Volo oēs hoies eē, sicut meipsum. Hoc ē (sm Doct.præcipuos) uiuere in cælibatu. itē.Dico ā nō nuptis bonū est illis, si sic p.manserint. Quod si non se continēt, nubant.Melius est.n.nubere, q̄ uri Ecce q Apost matrimoniū cōcedit quasi coact*, ab incontinentia.s. hominū.Vñ eum limitatione dicit,si nō se cōtinent,nubant. Et rōnem assignat huius dicti,statim subdēs: melius est.n.nubere, q̄ uri.Vbi aptissima intelligentia patet q ly uri,sumitur pro non se continere Ac si diceret,melius est.o.nubere,q̄ nō se cōtinere. Ex quo tam manifesto contextuali sensu euidentissime dānat errorē simul & crassam ignorātia,pauperum de Lugduno, (pra.Basilian.paupe. de Lugd.)qui, ut credūt,hac auctoritate patrum perperam tñ intellecta,innixi euo mebant,q libidini satisfacere in quolibet actu turpi melius est, quā uri.n. in corde id est.Non.n.ly uri,sumitur pro tentatione ut litera docet.His incidenter explosis:redeamus ad rem.Qd si matrimoniū esset in pcepto,dixisset absolutè,dico ut nubāt:non āt cū ista condōne,si non se continent Rō in promptu ē;quia pceptū adimplere,melius est,quā non adimplere. Per hoc igitur:q absolutè pfert cælibatum nuptiis,manifeste demōstrat; q nuptiæ nō sunt de pcepto contrahendæ huic,uel illi. itē ibi.Solutus es ab uxore,noli qrere uxorē.itē:qui matrimonio non iungit uirginē suā melius facit.itē:cui uult nubat in dño:beatior āt erit.si sic p manserit sm meū consiliū.Hoc est:beatior erit,si nō nupserit(ut patet,p tot.cap.de consilio Apost.)Totū igitur capitulū illud cōdemnet hæresim pdictā.Item a Cō.Tri.se.24.cā 2.Siquis dixerit; nō eē melius,ac beati manere in uirginitate,aut cælibatu,quam K iungi mrimonio.Anathema sit.hæc ibi.Qd usq.nunquā dixisset Conc.si nuptiæ,seu mrimoniū esset cuilibet de pcepto.Itē a Mat. 19 ubi discipulis audita obligatione coniugiū, dicētib.Christo, q nō expedit nubere:respondit ipse,q nō oēs capiūt uerbū istud(uocans p hoc utiq; Caluin.)mox addens:sed quib.datū est.Et quibus datū sit,capere uerbū illud discipulorū,q.s non expedit nubere,declarauit subinferens,sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt pp regnum cælorum. Hæc ibi. Per eunuchos autem hmōi, sancti patres semper intellexerunt uirgines,aut cœlibes castos. 2

[a] Ioep.de monoga. a med.t. lius,to.10

[a] Li.4.sēt. di.31.

¶ Tertiò habes:quomodo per rationē pdicta patrum & scripturarū,ac philoso. p quāto matrimoniū dicant nō esse quoad omnes de præcepto, & intelligas, & probes , & tuearis. 4

¶Quartò uides:quomodo ex iis uicissim Angelica hæc doctrina & declaretur & consolidetur.

QVÆSTIO. XLI. ART. III.

CONCL.Impossibile est dicere,q actus,quo procreatur proles uniuersaliter illicitus,ut in eo medium uirtutis inueniri 172

non

non possit: nisi ponatur secundum quorundam insaniam, quod res A corruptibiles creatæ sunt a malo Deo.

¶NOT. Quod malus Deus i. Diabolus non creauerit res corporales. uid. 1. p. q. 44. ar. 1. & q. 50. ar. 3. item q. 65. ar. 1. & q. 92. ar. 4. tum in tex. tum in elucid. & contrarias hæreses damnatas esse etiã canonicè in arti. appendicibus.

¶PROB. Quia impossibile est dicere, quod ea, quæ pertinent ad conseruationẽ naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, sint uniuersaliter mala (cum natura corporalis instituta sit bona a Deo.

*li. 7. eth. c. 11. et. 12.

1m ex Apost.

Tanquam. R. i. quasi: non. i. sicut S. Nã Apostolus in uerbis illis non prohibuit matrimonii actum, sicut nec prohibuit eorum possessionem cum dixit, qui utuntur hoc mundo &c, ut in tex. Tũc nihil &c. Nãq; si actus ille non est peccatum, tunc ipsi nubẽtes sunt quasi non nubentes. i. nõ fruuntur actu illo. i. non ponũt finem ibi, quãuis utãtur illo.

*Al. sine.

¶NOT. Ly Apostol. 1. Co. 7. secundum uulgatam editionẽ, quã semper hunc notandose autus est D. Tho. utatur ly tanquam: tamẽ tex. dicit ly non. n. dixit, sicut non utentes uel non habentes, sed quasi non utentes uel non habentes. Nõ ergo intendit S. Tho. adducere uerbum text. ut ibi in Apost. iacet; sed exponere uerbum illud: quamuis aliter quibusdam prima facie uideatur. Ac si aperiè diceret i. illud uerbũ, tanquã, non sumitur pro sicut sed pro quasi, ut dicam Apos. in sua dixisse, quasi si utentes, uel nõ habentes non ãt, sicut non utẽtes, uel nõ hñtes. Quòd ãt sic intelligat D. Tho. & noluit uerba translationis uulgatæ ad literã mutare: patet. (ut diximus) ex honore præcipuo, quo semper talẽ editionẽ prosecutus est.

Ædition. translationis uulgatæ S. Th. semper fuit propugnator

2m ex Isaia.

Diuiserit. R. sm habitũ gratiæ: nõ sm, sm actũ contẽplationis & amoris. S. Tũc nihil &c. Nã actus infimos aliis nõ semp diuidit hoiem a deo sc. sm habitum grã. q. ãt sm actũ contẽplationis, & amoris. Ex quo dic B. Hier, &

sed semper in actu matrimoniali est superfluitas delectationis adeo quod absorbet rõnem, quæ est principale hois bonum. unde philos. dicit in 6. ethi.* Quod impossibile est hominem aliquem in ipsa intelligere, ergo actus matrimonialis semper est peccatum.

B SED CONTRA. Primæ Corint. 7. dicitur, Virgo si nubat, nõ peccat, & 1. Tim. 5. uolo iuuenculas nubere, & procreare filios: sed procreatio filiorum non potest esse *sine carnali coniunctione, ergo actus matrimonialis nõ est peccatum alias Apost. non uoluisset illud.

Præt. Nullum peccatum est in præcepto, sed actus matrimonialis est in præcepto, 1. Co. 7. Vxori uir debitum reddat, ergo non C est peccatum.

RESPONDEO, Dicendum, quod supposito, quod natura corporalis sit a Deo bona instituta, impossibile est dicere, quod ea, quæ pertinent ad conseruationẽ naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, sint uniuersaliter mala, & iõ cum inclinatio sit naturæ ad prolis procreationẽ, per quã natura speciei conseruatur, *impos- D sibile est dĩe, quod actus, quo procreatur proles sit uniuersaliter illicitus, ut in eo medium uirtutis inueniri non possit: nisi ponatur secundum quorundam insaniam, quod res corruptibiles creatæ suntã malo Deo, ex quo forte deriuatur quod in litera tangitur, & ideo est pessima hæresis.

AD 1m ergo dicendum, quod Apost. in uerbis illis non prohibuit matrimonii actum, sicut eo E rum possessionẽ, cũ dixit, qui utuntur hoc mundo, sint quasi nõ utentes: sed in utroque fruitionẽ prohibuit, quod patet ex ipso mõ loquendi. Non enim dixit, sicut non utentes, uel non habentes, sed quasi non utentes, uel non habentes.

AD 2m dicendum, quod Deo cõiungimur, & secundum habitum gratiæ, & secundum actũm contemplationis, & amoris. Quod

Exo. locutos fuisse mõ illo, quo arguens dicit, attẽdẽtes actũ cõtemplationis & amoris erga Deum, non ãt solum habitum gratiæ.

3m de maiori.

Turpe. R. Turpitudina culpæ: non, pœnæ solũ. S. Tunc nihil, &c. Nam turpitudo illa concupiscentiæ, quæ actum, &c. ut in tex.

ergo primam coniunctionem separat, semper est peccatum, non autem quod secundum: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores, animum distrahit, ut actu Deo coniungi non sit idoneus: & hoc præcipue accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intensam. Et propter hoc, illis, quibus competit diuina contemplari, aut sacra tractare, indicitur pro tempore illo abstinentia ab uxoribus, & secundũ hoc etiam dicitur, quod Spiritussanctus quantum ad actum reuelationis secretorum, nõ tangebat mentes Prophetarum in usu matrimonii.

AD TERTIVM dicendum, quod turpitudo illa cõcupiscentiæ, quæ actũ matrimonialẽ semper comitatur, nõ est turpitudo culpæ, sed pœnæ, ex peccato primo proueniens, ut. s. inferiores uires, & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc, ratio non sequitur.

AD 4m Dicendum, quod illud proprie excusari dicitur, qđ aliquam similitudinem mali habet, & non est malum, uel tantum, quantum apparet: quia quædam excusantur a toto, quædã a tanto; & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiscentiæ habet similitudinem actus inordinati, ideo per bona matrimonii excusatur, ut non sit peccatum.

AD 5m Dicendum, quod quamuis sint specie naturæ idem tamen differunt in specie moris, quam una circunstantia uariat, scilicet accedere ad suam, uel non suam, sicut etiam occidere hominem per uiolentiã, uel per iustitiam, facit diuersam speciẽ moris, quamuis sit una spẽs naturæ, & ideo unum est licitum, aliud illicitum.

AD SEXTVM dicendum, quod superfluitas passionis, quæ uirtutem corrũpit, non solum impedit rationis actum: sed tollit rationis ordinem; quod non fa-

NO. Actus uenerei maxime dñr actus bestiales, ex eo quod turpitudinẽ illam, q text. dicit, semper habent, licet qñq; sine pctõ fiant. Vnde ex eo, quod huiusmõi actus hoiem, quodãmõ, ut sic efficiunt similem: ideo & diuisione illam, quam dixit resp 2m. secũ deferũt semp, uidelicet quod hominẽ tunc diuidunt ab actu contempl. & amoris erga Deum.

4m đ maiori

Nisi pctm. R. uel hñs similitudinẽ alicuius mali. S. Tũc nihil, &c. Licet . n. matrimonii actus non sit semper pctm: tñ excusatione semper indiget rõne illius similitudinis ad peccatum in ad 1m. dictæ, nõ ratione peccati (ut in litera.)

5m đ maiori.

De similib. R. in eo, quod similia sunt: non aliter. S. Tũc nihil, &c. Nã actus fornicationis & matrimonii nõ sunt similes in genere moris, quemadmodũ nunc sermo fit: licet sint similes in spẽ naturæ, quod nõe est extra propositum.

6m đ maiori.

Superfluitas. R. tollẽs & rõnis actũ, & rõnis ordinem. S. Tũc nihil &c. Nã superfluitas. i. intensio delectationis in actu matrimoniali licet tollat actũ rõnis (ut dixit resp. ad 2m:) non tñ tollit ipsius ordinem (ut ex respon. ad 1m colligitur.).

¶NOT. Pro faciliori captu dictorum in psenti. ui. 1 p. q. 98. a. 2. & maximè in eñ. ad 3.

APPENDIX.

EX artic. hẽq. ¶ Pri mò: quomodo p tõnẽ exterminet hæresim Catharorum (ut refert Card. Turrecr. de ecclesia l. 4 c. [illegible] dicẽtiũ: matrimonium carnale est peccatum mortale. [illegible] rũ de Lugduno [illegible] fert summ. [illegible] aonem. [illegible] in bibliotheca. [illegible] manu scripta) dicẽtiũ: matrimoniũ esse fornicatio

Vel. p S. Eccl. &c.

tem iuratam, nisi continentes coniugati uiuant. Item contra ibi. F dicentium: qualibet alias immunditias esse licitas magis; quam copulam carnalem. Item Tatiani (prat. Tatiani, Durand. de Vuandach.) dicentis; matrimonium nihil differre a scortatione, sed idem esse: hoc est, matrimonium nil aliud est, nisi occultum meretricium.

cit delectationis intensio in actu matrimoniali; quia etsi tūc non ordinetur homo, tamen a ratione est præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonii sit meritorius.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod actus matrimonialis nō sit meritorius Chrysostom.* enim dicit super Matt. Matrimonium etsi utentibus se pœnam non inferat, h mercede tamen non prestat: sed meritum respectu mercedis dicitur, ergo actus matrimonialis non est meritorius.

2 Præt. Illud, quod est meritoriū dimittere, h nō ē laudabile: sed laudabilis ē uirginitas, per quā matrimoniū dimittitur, ergo matrimonialis act^a nō est meritorius.

¶ 3 Præterea Qui utitur indulgentia sibi facta, beneficio recepto utitur: sed ex hoc h quod alicui præstatur beneficium, non meretur, ergo &c.

4 Præterea, Meritum in difficultate h consistit sicut, & virtus: sed actus matrimonialis non habet difficultatē, a sed delectationem, ergo non est meritorius.

5 Præterea, Illud, quod non potest fieri sine peccato ueniali, non est meritorium, quia non potest homo simul mereri, & demereri: sed h in actu matrimoniali semper est peccatum ueniale, a quia etiam primus motus in huiusmodi delectatione, est peccatum ueniale. ergo actus prædictus non potest esse meritorius.

2 ¶ Secūdò hēnquō p rōnē ostendas, meritò illas damnari a Gen. 2. Hoc nunc os, de ossib. meis &c. homo adhærebit uxori suæ & erunt duo in carne una. Hæc sunt uerba spiritus sancto tanquam principali Cō Tri. ses. 24. in doctri de sacr. matr. attribuit dñs; human generis parens diuini spūs instinctu pronunciauit cum dixit: hoc nunc os &c. immo & ad idē significandum Matt. 19. & Mar. x. dī: qui fecit hominem ab initio Deus dixit, dimittet hō patrem & matrem & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Cū ergo non sint duo in carne una, nisi quia prolem generant mediante actu matrimoniali; cōstat: quod Deus in quo nulla est iniquitas, & cui simul odio impius, & impietas eius, mādat de actu matrimoniali consummando. Per hoc igitur, actū hunc secūdum se nō esse culpā diffiniuit Deus: & consequenter per hoc idē damnaui prædictas hæreses. Item a &c. ut ar. 1. app. si recte applicatio fiat. Item a 1. Cor. 7. Si autem uxorē acceperis non peccasti: & si nupserit uirgo, nō peccauit. Quid clarius? Applica & hoc ad art. 1. app. contra errores ibi dictos. Item a 1. Ti. 5. uolo autē iuniores nubere, filios procreare, matres familias esse; nullam occasionē dare aduersario maledicti gratia. Ecce quod nō tm̄ potest eē sine culpa actus coniugalis (alioquin Apost. ad procreationē filiorū coniuges non hortaretur) sed et nullam præbet occasionē maledicti. Quamuis prædicti errantes, ex propria malitia, actui tali maledicant. Itē 1. Cor. 7. Vxori uir debitū reddat, similiter & uxor uiro. Mulier sui corporis potestatē non habet; sed uir: similiter & uir potestatem sui corporis non habet sed mulier. Ecce: quod ad literam loquitur de actu carnali coniugum; & non tantum dicit, eum secundum se esse sine culpa, sed etiam esse in præcepto per ly uir uxori, debitum reddat, & uxor uiro.

Tho. ubi su. ar. 4.

*Ho. 1. in ope. imp. sec. sup illud. Cum esset dispōsata. 10. 2.

Prœ ar. su pra.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum & scripturarum, pro quanto manifestant actum matrimonialem secundum se non esse peccatum, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

CONCL. Actus matrimonialis semper est uel peccatum, uel meritorius in eo, qui gratiam habet.

¶ *Corollarium.* Intellige ergo, quod actus matrimonialis in eo, qui gratiam non hēt, siue sit fidelis, siue infidelis semper est aut peccatum, aut bonū morale. Nā licet secūdū se actus ille nō sit pctm̄. (ut art. 3. dictū est;) tñ considerando illum, secdm quod exit ab indiuiduo operantes sic uerificatur illud. quod concl. & 1 corollario dictum est, & in probatione dicetur.

SED CONTRA Omnis actus, quo impletur præceptum est meritorius si ex charitate fiat: sed actus matrimonialis est huiusmodi, quia dicitur primæ Corinth. septim. Vxori uir debitum reddat, ergo, &c.

G ¶ Præterea. Omnis actus uirtutis est meritorius: sed actus prędictus est actus iustitiæ, quia redditio debiti, ergo meritorius est.

RESPONDEO. Dicendum, quod cum nullus actus ex deliberata uoluntate procedens sit indifferens, ut in secundo libr. dictum est,^m actus matrimonialis semper est peccatum, uel meritorius in eo, qui gratiam hēt.^n Si enim ad actum matrimonialem uirtus inducat, uel iustitiæ, ut debitum reddat, uel religionis, ut proles ad cultum Dei procreetur est meritorius. Si autem moueat libido sistens inter bona matrimonii, ut scilicet nullo modo ad aliam accedere uellet, est peccatum ueniale: si autem extra bona matrimonii efferat, ut s. cū quacumq; muliere idē facere proponeret est peccatum mortale; natura autem mouere non potest, quin uel ordinetur ratione, & sic erit motus uirtutis uel non ordinetur, & sic erit motus libidinis.

AD PRIMVM ergo Dicendū, quod radix merendi quantū ad pmiū substantiale est ipsa charitas: sed quantū ad accidentale pręmium rō meriti existit in difficultate actus, & sic actus matrimonii nō est meritorius, sed primo modo.

K AD 2^m Dicendum, quod

¶ PROB. Quia ad actum matrimonialē aut libido inducit aut uirtus (siue sit iustitię siue sit religionis.)

¶ NOT. 1^a. In corollario deducebatur, quod in eo qui gratiam nō hēt, actus matrimonialis, aut est peccatum, aut est bonum morale, id quod S. doctor, tāquā a se in concl. subintellectum, probat. Sed, ut dist nctius omnia intelligantur, dicatur sic. Quare in eo, qui gratiam non habet actus matrimonialis semp est aut pctm̄, aut bonū morale. Quia in eo, qui grām nō hēt nā indiuidualiter mouet ad actum uel ordinata per rōnem (sic erit mot^o uirtutis, seu boni moralis:) uel non ordinata per illā sic erit motus libidinis, seu peccatum.)

concl. m

*Vi. Aug. de bo. cō. ca. 6 & 17 10. 7

¶ NOT. 2^a Fundm̄ ambarum pbationū, quæ dictę sunt (ut cōsideranti patere pōt,) est illa propō teatualis, uidelicet quod nullus actus ex deliberata uoluntate procedens est indifferens. Hoc fundamentum intelligit de actu secdm indiuiduū, non secdm speciem: id quod innuit D. Th. per ly ut in 2 li. dictū est. Nam ibi. 1. 2. q6. 18. ar. 9 determinatur de actu secundum indiuiduum, quod non pōt esse indifferens: licet ibi art. 8. de actu secdm speciē quod potest esse indifferens. Hinc patet, meritò fuisse damnatum a Conc. Constan. se. 15. errorem Io. Hus dicentem: quod opera nulla sint indifferentia, sed quod hæc sit diuisio immediata humanorum operum, uidelicet quod sint uel uirtuosa, uel uitiosa. Loquitur .n. Hus. de act. b. human. is secundum speciem: & propterea a Concilio damnatur, cui concordat S. Doct. ibi sup ar. 8.

Error Io. Hus. damnatur.

1^m ex Chrisostomo. Mercedē. id est præmii accidētalis: non, substantialis. §. Tunc nihil &c. Nam concl. intelligitur de substantiali præmio:

2^m de maiori. Dimittere. id est uel sic, simpliciter: uel, cū additione maioris boni. §. Tunc nihil, &c. Nam uirgo non ideo principaliter laudatur, quia actū matrimonialem meritorium dimittat simpliciter .i. nihil addēdo: sed

sed quia illud dimittit, ut maius bonum meritorium faciat, qđ A est seruare uirginitatem.

3m de minori. Ex hoc, q alicui præstatur bñficium. Rx. uel aliud addendo: non āt bonum usum bñficii præstiti addēdo §. Tūc nihil &c. Nā iō actu matrimoniali aliqs meretur, qa bonum usum addit sup illum actū: de quo indulgētia sibi facta fuerat ab apostolo.

¶NOT. Argū hoc 3m supponit litterā magistri in 3. ca. ubi magister ipse de ista idulgētia mtimonialis actus ex Apost. mentionem facit. & ideo non mirū: q D. Th. non meminerit in argu. a quo facta sit ista indulgētia, & super quod cadat.

* De hac indulgentia. Apost. 1. Cor. 7.

4m đ maiori. In difficultate. Rx uel laboris, uel ordōnis medii. §. Tunc nihil, &c. Ad hoc, o q actus matrimonialis sit meritorius pmii substantialis, de quo intendit concl. sufficit q ibi sit difficultas, quę consistit in ordinatiōe medii a ratione; licet de sit difficultas laboris.

¶NOT. Difficultas maior, quamuis non appareat ita sensibiliter, est in ordinando medium p rationem, quā in sufferēdo laborē ei graue exterius. Nihil. n. est adeo durū sicut uoluntas in aliquo suo ppsito fixa: in signum huius, nemo uoluntatē mouere pōt efficaciter nisi omnipotētia diuina. 1. p. q. 105. a. 4. Hinc sic congruētut præmiū etiā ndens difficultati prædictæ ordinationis medii uocet pmiū substātiale; & aliud difficultati laboris, dicatur pmiū accidētale.

homo potest mereri, & in minoribus bonis, & in maiorib. Vnde quando aliquis minora bona dimittit ut maiora faciat, laudandus est a minus meritorio actu discedens.

AD 3m dicendum, quod indulgentia quandoque est de minoribus malis, & sic indulgetur B actus matrimonii prout ad ipsū mouet libido infra terminos matrimonii consistens, sic enim est ueniale peccatum: sed prout ad ipsum mouet uirtus, tunc est meritorius, & non habet indulgentiam, nisi secundum quod est indulgentia de minoribus bonis, quæ idem est, quod concessio. Nec est inconueniens quod ille, qui tali concessione utitur, mereatur, quia bonus usus beneficiorum Dei meritorius est.

AD QVARTVM Dicendum, q difficultas laboris requiritur ad meritum pręmii accidentalis: sed ad meritum essentiale requiritur difficultas consistēs in ordinatione medii, & hoc est etiā in actu matrimoniali.

AD QVINTVM Dicendum, q primus motus sm q dr pctm ueniale, est motus appetitus in aliqđ inordinatum delectabile, q non est in actu matrimoniali & ideo ratio non sequitur.

QVAEST. XLII.

De matrimonio inquantum est sacramentum in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerādum est de matrimonio inquantum est sacramentum.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum sit sacramentum.

¶ Secundo, vtrum debuerit institui ante peccatum. C

¶ Tertio, vtrum conferat gratiam.

¶ Quarto, vtrū carnalis cōmixtio sit đ integritate matrimonii.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod

31. q. 5. q actus matrimonialis est qñque meritorius: & sic. Sedm uerba Apost. et si uir continere noluisset, & tu noluisses, tibi debitū reddere cogereris; & illi Deus imputaret ad continentiam, si nō suæ, sed tuæ cederet infirmitati, nē in adulterū caderes. hæc ibi. Ecce q manifestè ostēditur a Decreto illo, q actus mtimonialis est qñqz meritorius: imò q & ad continētiā imputatur ei, qui debitū, quasi nolens reddit. item a Cō. Arelatē. Si dicat uir contīnere uolo, nolo autē uxor, non potest. Quod enim tu uis, non uult illa. Nunquid p continentiā tuā dēt illa fieri fornicatrix? Si alii nupserit te uiuo, adultera erit. Non uult Deus, tale damnum tali lucro compēsari. Redde debitum; & si nō exigis, redde. Pro satisfactione perfecta Deus tibi computabit: si nō, qđ tibi debetur, exigis, sed reddis, qđ debetur uxori. Hæc illud: ut recitat 33. q. 5. Nota ly Deus tibi cōputabit per quod ostēdit manifeste, reddere debitum, eē meritorium. Item a scripturis Osee. 1. Sume tibi uxorē fornicariā, & fac tibi filios fornicationum. Vide: q expressè innuitur actū matrimonialem eē meritoriū. Nō. n. facere filios ex seipso potuisset ppheta, ut dr in seq. cōtex. per ly, quæ concepit, & peperit ei filiū, nisi actu matrimoniali superueniente: neq. negandum est, q obedire Deo, sicut fecit Propheta in facto illo, sit D meritorium. Laudandus est ergo propheta ex obedientia, & quò ad primum. i. quò ad ducendum meretricem in uxorē; & quò ad scdm. i. quò ad cognoscendū illā matrimonialiter. itē a Gen. 1. & 9. Crescite, & multiplicamini. Hoc. n. fit nisi per cognitionē carnalem. Et nota, ad propositum art. loquentis de matrimoniali actu, q uerba illa non dixit Deus, nisi coniugos. Nam primò ea dixit ad illos postq̄ Eua ex costa Adæ fuit educta. Alioqn quō ad Euam loqueretur? Mox aūt ut educta est, decreta fuit uxor ipsius Adæ per ly adhærebit uxori suæ. Vnde intelligimus, illis a ut coniugib. factis Deum dixisse ly crescite, & multiplicamini. Qđ uero in 1. c. legantur ista uerba, hoc est per anticipationem factum (ut testatur S. Doctor.) summariè. s. recitando, quod postea in 2. c. diffusius, distinctiusq; narratur. De ultimò āt dictis uerbis ly crescite, &c. non est dubium aliquod, quin dixerit ad cōiuges solum iam manifestè factos, qñ huiōi uerba dixit ad Noē, & filios cum uxoribus eorundem. Hinc hæresim illam condormientium (prat. Condormicotes,) optimè exclusam uides, eosq; pessimè abuti authoritate prædicta. s. crescite, & multiplicamini. Dicunt. n. hi Condormientes: uiuere communi debere uiros, ac fœminas, iuuenes & uirgines in uno loco, & conclaui uiuere: & in eodem cubiculo dormire; ubi extinctis luminaribus ad omnes promiscuè dicendum, crescite, & multiplicamini. Contra hos uide etiam 1. par. q. 117. ar. 3.

5m minor. In actu matrimoniali semp ē pctm ueniale. Rx. negantur hæc. §. ut patet ex ar. 3. & hoc ut uitetur totaliter hæresis illa, de qua i. ibi Tunc nihil &c. Ad rōnē a. illā de primo motu, dīc q falsa est. Non. n. primus motus in delectatione quacunq. est pctm ueniale: nisi ille motus feratur super aliqđ delectabile inordinatū. qđ non est in proposito, ut a. illo 5. patet.

¶NOT. Maiorē delectationē admodū habuisset Adā in cognoscēdo carnaliter suā coniugē in statu innocentiæ, quā hēat hō nūc in statu peccati. 1. p. q. 98. ar. 2. ad 3m. Vnde manifeste patet: q primus motus in huiusmodi delectatione, nisi addatur inordinatio rationis nullum peccatum est: cuius oppositum dicebat arguēs.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primo: q̄ro per rationem tāquā in radice E explodas hæresim Paternianorū, & Venustianorū (prat. Venust.) dicentium: corporis humani inferiores partes nō a Deo, sed a Diabolo esse factas. Qua. n. rōnē in usu debito illarum ostendis esse, meritum eadē, & a fortiori ostendis illas nō eē factas a diabo-

Vol. ps. Eccl. &c.

2 lo. ¶Scdo habes: quomodo per rationem, tanquā radicaliter ostēdas, merito illā dānari a scripturis Gen 1. Creauit Deus hoīem, masculum & fœminam creauit eos. Item a Christo approbante factum hoc, qui sā usque non approbasset, si fuisset factū Diaboli, cui semp contrarius iustissimè fuit. Mat. 19 Non legistis, qa qui fecit hominē ab initio, masculū & fœminā fecit eos. & Mar. 10. Ab initio āt creaturæ masculū & fœmina fecit Deus. Ergo q pres inferiores hoīum sunt opus Dei; quæ explicantur ibi per sexuum dīam masculini & fœminini. item a &c. ut 1. p. q 44. ar. 1. a3 & 1. 65. ar. 1. app. & q. 32. a. 4. app. ibi. n. uidebis cōcilia, & alia canonicè dicta.

3 ¶Tertiò hēs quō per rōnem ostendas, meritò insinuatum esse a

Error dānatus per uetū sēsu textus, ad ducti in falso a cōdormientibus.

¶ Quartò uides: quomodo per rationem prædicta patrum & scripturarum pro quanto actum matrimonialem dicūt essu meritorium, & intelligas & probes, & defendas. 4

¶ Quintò uides: quomodo ex ui rectissima Angelica hæc doctrina & declaretur & consolidetur. 5

QVÆST. XLII. ART. I.

CONCL. Matrimonium inter sacramenta computatur. 174

¶PROB. Quia sacramentum importat sanctitatis reme-

dium homini contra peccatum exhibitum per sensibilia signa. 3.p.q.60.& hec inuenitur in matrimonio.

¶NOT. Descriptionem hanc sacri, quæ ponitur p̃ra antecedentis parte prima, diligenter notato: quoniam clarissima est, & multo completior: ut legenti 3.p. loco citato patere potest.

4m de maiori Efficit. R̄. contentum: non autem non contentum. §. Tunc nihil contra. Nam unio Christi ad ecclesiam non est res contenta in hoc sacramento: sed res, &c. ut in textu.

¶NOT. Ey magister (ut dicit tex.) opinatus fuerit, q̃ matrimonium non habeat rē contentam: tñ in hoc sequendus non est. quia aliquando dormitamus. Quãq; .n.& bonus dormitat Homer. Nã matrimonio ipsũ ẽẽ hic contentum infra ostẽdetur.

matrimonium non sit sacramentum. Omne.n. sacramentũ nouæ legis habet aliquam formã, quæ est de essentia sacramenti: sed benedictio, quæ fit per sacerdotes in nuptiis, non est de essentia matrimonii, [h] ergo non est sacr̃m.

2 Præterea, Sacramentum secundũ Hugo.* est [h] materiale elementũ: sed matrimoniũ nõ habet pro materia aliquod materiale elemẽtũ, ergo nõ est sacr̃m.

3 Præterea, Sacramenta habent efficaciã ex passione Christi: sed per matrimoniũ non conformatur [b] hõ passioni, quæ fuit pœnalis, cũ habeat delectatiõnẽ adiũctã, ergo nõ ẽ sacr̃m.

4 Præterea, Omne sacramentũ nouæ legis [h] efficit, quod figurat, sed matrimoniũ non efficit coniunctionẽ Christi, & ecclesiæ q̃ significat, ergo matrimoniũ non est sacramentum.

5 Præterea, in aliis sacr̃is est aliquid, quod est res, & sacramẽtũ: sed hoc [h] non potest inueniri in matrimonio cũ nõ imprimat characterẽ, alias non iteraretur, ergo non est sacramentum.

SED CONTRA est quod dicitur Ephes. 5. Sacramentũ hoc est magnum, ergo, &c.

5 Præt. Sacr̃m est sacræ rei signũ: sed matrimoniũ est huiusmodi, ergo, &c.

RESPON. Dicendũ, quod sacramentũ * importat aliquod remediũ sanctitatis homini contra peccatũ exhibitũ per sensibilia signa: unde [m] cũ hoc inueniatur in matrimonio, inter sacramenta computatur. [a]

AD 1m ergo Dicendũ, quod uerba quibus consensus exprimitur matrimoniaiis, sunt forma huius sacramenti, non autẽ benedictio sacerdotis, quæ ẽ quoddam sacramentale.

AD SECUNDUM Dicendum, quod sacramentum matrimonii perficitur per actum eius, qui sacramento illo utitur, sicut pœnitentia; & ideo sicut pœnitentia non habet aliã materiam nisi ipsos actus sensui subiectos, qui sunt loco materialis elementi, ita est de matrimonio.

AD TERTIUM Dicendũ, quod quamuis matrimoniũ non conformetur passioni Christi quantum ad pœnam, conformatur tamen ei quantum ad charitatem, per quam pro ecclesia sibi in sponsa coniungenda passus est.

AD QUARTUM Dicendũ, quod unio Christi ad ecclesiam non est res contenta in hoc sacramento, sed res significata nõ contenta, & talem rem nullũ sacramentũ efficit, sed habet aliã contentam, & significatam, quam efficit, ut dicetur. Magister * autem ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis, quod non haberet rem contentam.

AD QUINTUM Dicendũ, quod in hoc sacramento illa tria, quia sacramenta tantum sunt actus exterius apparentes: sed res, & sacramentum est obligatio, quæ innascitur, uiri ad mulierem ex talibus: sed res ultima contenta est effectus huius sacramenti: non contenta autem, est res, quam Magister * determinat.

1m illatio cõclusionis Ergo, &c.

R̄. negatur illatio §. Nam uerba, quib. consensus exprimitur matrimoniales sunt, &c. ut in tex.

¶NO. q̃ illa bñdictio, quæ fit p sacerdotes ĩ nuptiis, nõ sit forma essentialis matrimonii confirmatur ex cõcil. Tri. sess. 24. c. 1. de ref. ubi postquã tradidit ea, q̃ de necessitate sunt matrimonii dicit. Præterea eadem S. synod. hortatur. ut cõiuges ante bñdictionẽ suscipiendã in eadem domo non cohabitent hæc ibi. Quòd si p benedictionem intelliges text. tunc illa uerba, quæ dicit parochus, dũ matrimoniũ in facie ecclesiæ a spõsis cõtrahitur: adhuc, hanc de essentia matrimonii non ẽẽ, inuenitur ex Conc. eo. ibi. dicente. Parochus uiro & muliere interrogatis, & eorũ mutuo cõsensu intellecto uel dicat ego uos in matrimonium cõiungo. In noĩe patris, & filii, & spũsã. uel aliis utatur uerbis iuxta receptum uniuscuiusq. prouinciæ ritũ:

*lib. 1. de sacr. p. 9. a. 1. nõ lõga a pri.

2m ex Hugo. Materiale elementũ. R̄. uel aliquid æquiualens. §. Tunc nihil cõtra. Nã actus ipsi coniugum sẽsui subiecti sunt loco materialis elemẽti in matrimonio ut tõ literæ mõstrat.

¶NO. Quod in sacro pniæ actus pœnitẽtis stent pro materia, & consequenter, q̃ a simili actus p̃dicti sp̃õsorum in matrimonio stent pro materia, ut dicit text. cõfirmatur a Conc. Trident. sess. 14. ca. 3. sunt ãt quasi materia huius sacri ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio. Hæc ibi.

*Th. in 4. dt. 2. q. 2. ar. 1.

concl. [m]

3m minor. Per matrimoniũ non conformatur hõ passioni Christi. q̃. quantum ad pœnam eius: nõ q̃ãd ad charitatem. §. Tunc nihil contra. Sufficit. n. q̃ aliquo mõ per sacr̃m conformetur homo passioni Christi ad hoc, ut sacramentum ipsum ex eadem ipsius passione habeat efficaciam.

¶NOT. Passioni Christi, quantum ad charitatem ibi ostensam, conformari matrimonium (secundum quod dicitur in textu) habetur ex Eph. 5. ubi dicitur: Viri diligite uxores uestras, sicut Christus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam, aut rugã, aut aliquid huiusmodi.

4m minor. Hoc non põt inueniri in matrimonio R̄. negatur ista. Nam, ut patet in tex contrarium uerũ est. Ad tõnẽ uero argõ adducta dr., q̃ non est necesse imprimi characterẽ in omnib. sacris, in quib. est aliquid, q̃ est res, & sacr̃m. Licet. n. characterẽ, ubi imprimitur, sit res & sacr̃m, tamẽ præter characterẽ aliquid aliud potest esse res & sacramentũ in illis, in quibus nõ imprimitur.

APPENDIX.

Ex articulo haber. ¶Primò q̃ño p̃iõ nẽ cõfodias hæresim Caluini sẽtientis, q̃ matrimoniũ non est sacr̃m in ecclesia Dei p hæc, q̃ tanquã erroneũ imponit Papistis art. hũc, uidelicet matrimonium ẽ sacr̃m ĩ ecclesia Dei (ut uidere est in tabula articulorum quos Caluinistæ abiurãt: & Papistis imponũt. Ex Caluini libello contra acta Cõc. Trid.) itẽ hæresim Lutheri (Alfonsus Nuptiæ) apertè dicentis: Matrimonium nõ ẽẽ sacr̃m. Item hæresim Manichæorũ (Pra. Manichæ) dicentium: cõiugium esse legem, & conditionem Diaboli.

Vid. p 3. Eccl. &c.

*In se. sen. Li. 4 sent. dis. 26.

Ex art. u. præsentis p baptione patet, q̃ sanctitatis remedium cõferri: quod est contra Diabolum.

¶Secundò hẽs: q̃do per rationem ostendas, hæreses prædictas merito damnari ab Apostolo Eph 5. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erũt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. item a Conc. Flor. siue ab Eugenio 4 eod. concil. approbante in decre. Armen. dato Septimum est sacr̃m matrimonii: q̃ est signũ coniunctionis Christi & ecclesiæ, s̃cdm Apost. dicentẽ: sacr̃m hoc magnum ẽ, ego ãt dico in Christo & in ecclesia. Hæc ibi. item a Con. Tri. se. 24. c. de sac. mat. Cũ matrimonium ĩ lege euãgelica ueteri b. cõnubiis p Christo g̃ra p̃stet: merito inter nouæ legis sacra annumerandũ. Patres nostri, concilia, & uniuersalis ecclesiæ traditio, sẽp docuerunt aduersus quã impii boies huius seculi insanientes, nõ solum perperã de hoc uenerabili sacro sẽserunt: sed (de more suo) p̃tex tu euãgelii libertatẽ carnis introducẽtes multa ab ecclesiæ catholica

*Li. 4. sen. dis. 26.

ex sensu, & ab Apostolorū tēporibus probata consuetudine, aliena scripto & uerbo asseruerunt, non sine magna Christi fideliū iactura. Hæc ibi. Et canon. 1. Siquis dixerit matrimonium non esse ueré & propriè unum ex septem legis euangel. sacramentis: Anathema sit. Hæc ibi. Item à Papa Lucio III. extra de hæret. ad abolendam. Vniuersos, qui de sacramēto corporis & sanguinis Christi, uel de baptismate, seu de peccatorū cōfessione, matrimonio, uel reliquis ecclesiasticis sacramentis, aliter sentire, aut docere non metuunt, q̃ sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, & obseruat, uinculo perpetui anathematis innodamus. Hæc ibi. Iſtē uora, Maniahæos prædictus dānari à Christo, dū matrimoniū approbat, uti; confirmat Matt. 19. & Matt. 10. Vide ē articulos præcedentes q̃nis appendices: q̃ā ad hoc propositū iuuabunt, specialiter uerò ad Caluini fallacias uigilantius pro damnatis atq; damnandis agnoscendas, ac firmissimè habendas: uide dictam eius ubi hunc sinem sufficit descriptū. q. 9. a. 4. app. & C.

* qu. 92. art. 1.

li. 4. sent. d. 26. §. B. & C.

*Genes. 1.

¶ Tertiò habes: q̃ per rationē prædicta patrū & scripturarū, pro quanto matrimonium dicunt esse sacramētū, & intelligas, & probes, & tueatis.

¶ Quartò uides: q̃ ex ijs uictissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & confolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debuit institui ante peccatum. Quia illud, quod est de iure naturali, non indiget institutione: sed matrimoniū ē huiusmodi, ut ex dictis* patet, ergo non debuit institui.

¶ 2 Prçterea, Sacramenta sunt quædam medicinæ contra morbum peccati: sed medicina non pparatur nisi morbo, ergo ante peccatum nō debuit institui.

¶ 3 Præterea, Ad idē institutio una sufficit: sed matrimonium fuit institutum etiam post peccatum, ut in litera dicitur* ergo ante peccatum non fuit institutum.

¶ 4 Præterea, Institutio sacramenti debet esse à Deo: sed ante peccatum uerba, quæ ad matrimonium pertinent, non sunt determinate dicta à Deo, sed ab Adam: illa aūt uerba, quæ Deus dixit* Crescite, & multiplicamini, dicta sunt brutis etiam, in quibus non est matrimonium, ergo matrimonium non fuit institutum ante peccatum.

¶ 5 Præterea. Matrimonium est sacramētum nouæ legis: sed sacramenta nouæ legis à Christo initiū sumpserunt, ergo nō debuit ante peccatum institui.

SED CONTRA est quod dicitur Matt. 19. Non legistis quòd ab initio, qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos?

Præterea. Matrimonium est institutum ad procreationem plis, sed ante peccatum erat necessaria homini procreatio prolis, ergo ante peccatum debet matrimonium institui.

RESPONDEO dicendum quòd natura inclinat ad matrimoniū intēdens aliquod bonum, quod quidem uariatur secundum diuersos hominum status, & ideo oportet quòd illud bonum diuersimode in diuersis statib* hominū instituatur, & ideo matrimonium, secundum quòd ordinatur ad procreationem prolis, quæ erat necessaria etiā peccato non existente, institutum fuit ante peccatum: secundum autem, quòd remedium præbet contra uulnus peccati, institutū fuit post peccatum tempore legis naturæ, secundum autem determinationem personarum, institutionē habuit in lege Moysi: sed secūdum quòd repræsentat mysterium coniunctionis Christi, & Ecclesiæ, institutionem habuit in nouam legē, & secundū hoc est sacramentum nouæ legis. Quantum ad alias utilitates, quæ ex matrimonio consequuntur, sicut est amicitia, & mutuum obsequium sibi a coniugibus impēsum, habet institutionem in lege, ciuili* sed quia de ui sacramenti est, q̃ est signū & remedium, ideo quantum ad medias institutiones competit ratio sacramenti, sed quantum ad primam institutionem competit ei, quòd sit in officium naturæ, quantum uero ad ultimam, quòd sit in officium ciuilitatis.

* Concil. Floren. in doctr. 2. de sacramen. 175

QVAEST. XLII. ART. II.

CONCL. 1ª. Matrimonium, secundum q̃ ordinatur ad procreationem prolis, institutū fuit ante peccatum: secundum autem q̃ remedium præbet contra uulnus peccati, institutū fuit post peccatum tempore legis naturæ: secundum uerò quasdam determinationes personarum, institutū fuit in lege Moysi: sed secūdū q̃ repræsentat mysterium cōiunctionis Christi & ecclesiæ, institutum fuit in noua lege (unde secundū hoc est sacramentum nouæ legis:) & secundum quòd utilitates habet consequentes, (puta amicitiam, & mutuum obsequiū sibi inuicē à cōiugib. impensum) institutū ē in lege ciuili.

¶ Corollarium. Quinq; ergo modis consideratur matrimonium: & singulis eorū correspondet aliqua eius institutio. Vnde ad interrogationem de tempore, & de lege, institutionis matrimonij, nē respondeas unquam simpliciter i. unica responsione simplici; qm, cùm matrimonium multipliciter dicatur, decipereris cadendo in fallaciam secundum plures interrogationes, ut unam. Ad interrogationem ergo illam de matrimonio respondeas, edoctus ab illo textu, per distinctionem considerationis multiplicis de illo: & iuxta singulas considerationes singillatim accommodando dicenda. Vt, si quis dicat Matrimonium quonam tempore, & qua in lege, institutum fuit? Rꝫ. De matrimonio, secundum quam considerationem, loqueris? Si n. loquaris de illo, secundum q̃ est in officium naturæ, unum respondendum est: si de illo, secundum q̃ est in remedium peccati, aliud: si autem ut secundū determinationē quādam personarum attenditur, aliud: & secundum q̃ repræsentat cōiunctionē Christi ad ecclesiā, adhuc aliud: & demum, secundum q̃ importat utilitates quasdā consequentes, respondendum est aliud.

¶ PROB. Quia bonum intentum a natura inclinãte ad matrimonium uariatur secundum diuersos status hominum; & consequenter diuersimodè in diuersis statibus hominū diuersimodè institutur.

Concil. m

¶ NOT. Præmissa prob. datur uniuersaliter de tota conclusione simul, ut patet. Quòd si partialiter, i. pro singulis partibus seorsum, probationē uis: ecce. Matrimonium, pro prima parte sumptum, ut ordinatur ad procreationem prolis, institutur ante peccatū, Gen. 1. per ly Crescite, & multiplicamini: pro secunda parte, ut est in remedium contra uulnus peccati, institutur Genes. 9. per ly Crescite, & multiplicamini: pro tertia parte, i. secundum q̃ determinationem quādā personarū dicit, institutur Leuit. 18 ply Turpitudinem uxoris patris tui nō discooperies, turpitudinē sororis tuæ, ex patre, siue ex matre nata &c. & reuelabis &c. per totum cap. pro quarta parte, i. ut coniunctionem Christi ad ecclesiā importat, instituitur Matt. 19. & Matt. 10. per ly Quod Deus coniunxit, homo nō separet: pro quinta tandē parte. i. ut secundū consequētes utilitates quasdā attenditur, institutur in libris constitutionib. leges Cæsareas.

¶ CONCL. 2ª. Matrimonio competit, quòd sit in officium naturæ, si consideretur quantum ad primam institutionem dictā in priori cōclusione: & competit ei, q̃ sit in officium ciuilitatis; si consideretur quantū ad ultimā ibidem: & cōpetit ei, q̃ habeat rōnem sacramenti, i. q̃ sit sacramentum, si consideretur quantū ad inter medias institutiones ibidem: (hæ sunt tres.)

¶ PROB. 1. Quia primæ duæ partes ex se patentis. Quia (ly & cōpetit ei, q̃ habeat &c.) de ui sacramenti est esse in signum ac remediū; & matrimonium quò ad ultimam partem conclusionis sumptum est in remedium (cùm sit contra uulnus peccati) ac signum (cùm significet coniunctionem Christi ad ecclesiā.)

¶ Corollarium. Ergo matrimonium institutum (ut supra diximus) Gen. 9. & Leuit. 18. & Matt. 19. est sacramentum.

2^m de

1m de maiori.

Institutione. ℞. in cōmuni sumpta: nō, specialiter determinatiua §. Tunc nihil &c. Nam matrimonium, quantum ad determinationem iuris naturalis, institutione indiget, propter rationem dictam in probatione primæ conclusionis: licet absolutè loquendo, in cōmuni institutione nō egeat, cùm sit de iure naturali. Vt, Puniendos esse maleficos, natura docet. Sed quō puniendi sint, iuxta diuersos status hominum, ritus prouinciarum, & modos criminum, docet institutio noua iuris positiui.

& Marc. 10. Item. Quòd per ly Crescite & multiplicamini, non eodem modo implēdum intellexerit Deus, sed diuersimodè ab hominibus & brutis, cōfirmari pōt ex q. 41. ar. 1. corp. & ad 1m. Cùm. n. natura inclinet ad hoc diuersimodè implendum ab homine, & ab alijs, & natura instituta sit à Deo; fatēdū est, q̄ Deus intenderit illā diuersitatē adimpletionis p ly Crescite & multiplicamini.

Ad primum ergo dicendum, quòd illa, quæ in communi sunt de iure naturali, indigent institutione quantum ad eorum determinationem, quæ diuersimode competit secundum diuersos status, sicut de iure naturali est q̄ maleficia puniantur, sed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationem iuris positiui.

G

Ad secundum dicendum, q̄ matrimonium non est tantum in remedium contra peccatum, sed principaliter est in officium naturæ, & sic institutum fuit ante peccatum, non autem prout est in remedium.

Ad tertium dicendū, quòd secundum diuersa, quæ oportet in matrimonio determinari, nō est inconueniens quòd habuerit diuersas institutiones, & sic illa diuersa institutio non est eiusdem secundum idem.

Ad quartum dicendū, quòd matrimonium ante peccatum institutum fuit à Deo, & ad hoc homini mulierē de costa formauit in adiutorium, & dixit eis,* Crescite, & multiplicamini: qd̄ quamuis alijs animalibus dixerit, non tamen per ea eodem modo implendum sicut per homines. Adam uero uerba illa protulit Deo inspiratus, ut intelligeret matrimonij institutionem à Deo factam.

Ad quintum dicendū, quòd quantum ad hoc, quòd matrimonium est sacramentum nouæ legis, nō fuit ante Christum institutum, ut ex dictis patet.*

Articvlvs III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non conferat gratiam. Quia secundum Hug.* sacramenta ex h sanctificatione inuisibilem gratiam conferunt: sed matrimonium non habet aliquam sanctificationem, quæ sit de essentia eius, ergo non confertur gratia in ipso.

¶ 2 Præterea, Omne sacramentum conferens gratiam, h confert ipsam ex materia, & forma sua: sed actus, qui sunt materia in hoc sacramento, non sunt causa gratiæ, quia hoc esset Pelagiana hæresis, scilicet quòd actus nostri sint causa gratiæ, uerba etiam exprimentia consensum non sunt causa gratiæ, nam ex eis non fit aliqua sanctificatio, ergo in matrimonio nullo mō gratia datur.

H

¶ 3 Præterea, Gratia ordinata contra vulnus peccati est necessaria omnibus habentibus vulnus illud: sed in omnibus inuenitur cōcupiscentiæ vuln*, & sic h deberent omnes homines matrimonium contrahere, essetque stultum ualde, à matrimonio abstinere.

¶ 4 Præterea, Infirmitas non accipit medicamentum ab h eo, à quo accipit intensionem: sed per matrimonium concupiscentia accipit intensionem, quia sicut dicit Philosophus in 3. Ethic. insatiabilis est concupiscentiæ appetitus, & per operationem congruam augetur, ergo uidetur quòd in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiscentiā.

I

Sed contra, Definitio, & definitum debent conuerti: sed in definitione sacramenti ponitur* causalitas gratiæ, ergo cum matrimonium sit sacramētum, erit gratiæ causa.

K

2m conclusio

Ante peccatum non debuit institui. ℞. vt matrimonium est in remedium cōtra peccatum: non, ut est in officium naturæ. §. Tunc nihil &c. ut patet. Et hoc ad illā maiorem, scilicet sacramenta sunt quædam medicinæ cōtra morbum peccati, dicatur q̄ si intelligitur formaliter, i. prout sacramēta sunt, uera est uniuersaliter: si uerò intelligit materialiter. i. de aliquo quod est sacramentum nō vt sacramentum, sed ut aliquam aliam rationem inueniens (prout in proposito est matrimonium,) tūc nō est uera uniuersaliter sine additione hac, videlicet sacramentum matrimonij est quædam medicina cōtra peccatum, uel in officium naturæ.

*Genes. 1.

¶NOT. Ex eo, q̄ in textu dicitur, q̄ matrimonium principaliter est in officium naturæ, colligitur q̄, etiam si primi parentes nō peccassent, adhuc generatio prolis pactū matrimoniale fuisset 1. par. q. 118.

3m de maiori

Ad idem. ℞. secundū idem: non, secundum diuersa §. Tunc nihil &c. Nā matrimoniū fuit secundum diuersas cōsiderationes, & ante, & post peccatū, institutum: ut in conclusione prima, & responsione ad secundum patet.

*In corp. art.

4m illatio conclusionis.

Ergo matrimoniū &c. ℞. negatur illatio. §. Nam matrimonium ante peccatum institutum fuit à Deo: & ad hoc homini &c. ut in textu. Ad ea, quæ pro ratione dicuntur in contrarium tam de ly Crescite, &c. quàm de ly adhærebit uxori suæ. &c. quid respondendum sit: docetur etiam ibi.

¶NOT. Quòd Adam primus humani generis parens diuini spiritus instinctu dixerit (vt textus ait) relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una, confirmatur ex Conc. Trid. sess. 24. in princ. & ex Matth. 19.

5m cōclusio.

Non debuit ante peccatū institui. ℞. ut est sacramentū nouæ legis: nō, ut ē in officiū naturæ tm̄ §. Tūc nihil &c. ut patet ex p̄dictis. Quòd Christus (vt in text. dicitur) instituerit matrimonium; vide appen.

* Lib. 1. de sacramē. P. 9. ca 1. Conc. Triden. sess. 24. in pri. §. Gratiā uero.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primo: quō per rōnem interimas hæresim Manichæorū (sup. ar. 1. appē.) dicentiū: coniugiū esse constōnē Diaboli. Itē Eracliitarū (Pract. Eraclitæ) dicētiū: cōiugia, siue matrimoniū, esse respuēda. Per hoc. n. q̄ à Deo institutū est, radicitus destruitur: q̄ matrimoniū scd̄m se sit uel respuendū, uel cōstitutio Diaboli.

t Vtil. p S. Eccles. ad &c.

¶Secundo hēs: quō per rōnē ostendas merito damnari p̄dictas hæreses à &c. ut art. 1. appen. Itē à &c. ut q. 41. at. 1. appen. cui & addere potes art. 2. 3. & 4. Itē à &c. ut 1. par. q. 7a. Itē à decre. 24. q. 3. quidā. Vide ibi de Eraclitis. Itē à Concil. Trid. sess. 24. in princ. Matrimonij ppetuū, indissolubilemq; nexum primus humani gñis parēs diuini spiritus instinctu pronūciauit &c. Hoc autē vinculo duos tantūmō copulari, & coniūgi, Christus dñs apertius docuit, cū postrema illa uerba, tanq̄ à Deo probata, referens dixit; Itaq; iā non sunt duo sed una caro; statimq; eiusdem nexus firmitatē, ab Adamo tantò ante pronunciatā, his uerbis confirmauit; Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Hæc ibi. & can. 1. Si qs dixerit matrimonium non esse à Christo Domino institutum: anathema sit. Item à &c. ut supra not. post prob. concl. 1 ¶ Tertiò habes quomodo dicta patrum & scripturarum, proquanto matrimonium dicunt institutum fuisse ante peccatum. & intelligas, & probes, & tuearis ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

a Li. 3. non multū remote à fine libri. * Tho. in 4. dist. 1. q. 1. art. 1. q. 3. & sequen.

3

4

QVÆST. XLII ART. III.

CONCL. Matrimonium, inquantum in fide Christi contrahitur, habet, vt conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur. 176

¶Corollarium.

¶*Corollarium*. Ergo ex cõclusione hac excluduntur omnes tres opiniones prædictæ circa hanc materiam. Immo, quia ecclesia iam determinauit (ut uidebitur in appen. sequen.) q. matrimonium confert gratiam: ideò opinio illa prima, eum diceret oppositum, non amplius opinio, sed hæresis dicenda est; sicut & conclusio S. Tho. non amplius probabilior tantum, sed catholica fides. Pro cõfutatione etiam pleniori secundæ & tertiæ opinionis; uide 3. par. q. 70. ar. 4. & q. 69 ar. 6. ubi tractatur de ualore gratiæ.

† In libro de bono vi diuinitatis c. 8. circa finẽ to. 4. & de Genesi ad liter. li. 9. c. 7. to. 3.

¶NOT. Aliquando, priusquam scilicet ab ecclesia determinaretur quippiã, licebat citra heresim, tenere contrarium eius, quod postea aliter determinatum est, 1 par. q. 32. art. 4. in tea. & elucid. & cõsequenter id, quod postea determinatũ est, licuit appellare opinionem probabiliorem. Sic in proposito facit D. Thomas; cum & alias nocat opiniones, quam uis falsas, & suam dicit probabiliorem. Nam textus post cõclusionem immediate habet ly & hoc p̃babilius est. Quod si post concilij generalis determinationẽ contigisset loqui, dixisset ly & hoc catholicum est: nonnendo oppositum esse hæreticum. Hæc annotata sint etiam pro regula uniuersali ad intelligendum uerba sancti Thomæ. Nam uidendum est ubique an loquatur in suis dictis de aliqua re, antequàm determinet ab ecclesia, uel nõ: & sic postea de illis dictis iudicandum: recolendum tamen sẽper est: quod supra. q. 29. ar. 3. appen. dictum fuit in casu, quo doctores aliqui dixissent quippiam minus consonum ei, quod ab ecclesia post modum sancitur: & ibi uidendum, quomodo tunc procedẽdum sit circa dicta doctorum eorundẽ.

† Al. in p̃cept.

Regula vniuersalis pro intelligẽdo D. Thoma.

concil.

¶PROB. Quia in matrimonio, in fide Christi contracto, datur homini ex diuina institutione facultas utendi uxore sua ad procreationẽ p̃lis (patet ex supra:) & ubicunque datur diuinitus aliqua facultas. dantur etiam auxilia, quib. homo conueniẽter uti possit facultate illa (patet ex supra. q. 33. ar. 1. corp.)

¶NOT. Auxilia illa, sine quibus homo conuenienter non potest uti uxore sua, sunt gratia gratum faciens: ut habetur ex textu circa fin. Rursus. Nunc patet, per dictum in corp. fin. quid intelligebat D. Thomas supra art. 1. ad 4[m]. quando dixit, quòd matrimonium habet rem contẽtam & significatam. Hæc enim res contenta est gratia.

Præterea Augu.† dicit, quòd matrimonium est ægrotis in remedium: sed non est in remedium nisi inquantum aliquam efficaciam habet, ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendum concupiscentiam: sed concupiscentia non reprimitur nisi per gratiam, ergo in ipso confertur gratia.

B

RESPONDEO Dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd matrimonium nullo modo est causa gratiæ, sed est tantum signum. Sed hoc non potest stare, quia secundum hoc in nullo abundaret à sacramẽtis ueteris legis: unde non esset aliqua ratio, quare sacramentis nouæ legis annumeraretur, quòd. n. remedium præbeat satisfaciendo cõcupiscentiæ † ne deinceps ruat, dum nimis arctat, habuit ẽt in ueteri lege ex ipsa natura actus. Et ideo alij dixerunt, q. cõfertur ibi gratia in ordine ad recessum a malo, quia excusatur actus à peccato, qui sine matrimonio peccatũ esset. Sed hoc esset nimis parum, quia hoc etiã in ueteri lege habuit, & ideo dicunt quòd facit recedere à malo inquantum constringit concupiscẽtiam, ne extra bona matrimonij feratur, nõ autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operãdũ. Sed hoc non potest stare, quia eadẽ gratia est, quæ impedit peccatum, & quæ ad bonum inclinat, sicut idem calor, qui aufert frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt, q. matrimonium Inquantum in fide Christi contrahitur, habet ut conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius est. Quia ubicunque datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quibus homo conuenienter vti possit facultate illa, sicut patet, quòd omnibus potentijs animæ respondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire possint, unde cum in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas utendi uxore sua ad procreationem prolis, datur etiam gratia sine qua id conuenienter facere non possit, sicut etiã de potestate ordinis supra dictum est, & sic ista gratia data, est ultima res contenta in hoc sacramento.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut habet aqua baptismi, quòd corpus tangat & cor abluat ex tactu carnis Christi, ita matrimonium hoc habet ex hoc quòd Christus sua passione illud repræsentauit, & non principaliter ex aliqua sanctificatione sacerdotis.

D

AD SECVNDVM dicendum, quòd sicut aqua baptismi cum forma uerborum non operatur immediate ad gratiam, sed ad characterem, ita actus exteriores, & uerba exprimentia consensum, directe faciunt, nexum quendam, qui est sacramentum matrimonij, & huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiuè operatur ad gratiam.

E

AD TERTIVM dicendum, quòd ratio illa procederet, nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi, adhibetur autem maius remedium per opera spiritualia, & carnis mortificationem ab illis, qui matrimonio, non utuntur.

1.[m] ex Hugone. Ea sanctificatione. ℞. facta per Christum: non principaliter, facta per ministrum. §. Tunc nihil &c. Nam licet matrimonium non habeat aliquam sanctificationem principaliter à sacerdote ministro factam, (ut arguitur) illam tamen habet ea hoc, q. Christus sua passione illud repræsentauit.

¶NOT. Quomodo Christus sua passione matrimonium representauerit, collige ex ar. 1. ad tertium vbi dicitur, quòd matrimonium conformatur Christi passioni quantum ad charitatem, per quam pro ecclesia sibi coniungendo in sponsã, passus est. Repræsentauit ergo matrimonium, inquantum charitate ductus passionem sufferre uoluit pro ecclesia sibi iungenda in sponsam.

* Q. 35. ar. 1. corp.

2[m] de maiori

Confert ℞. mediatè ex uirtute diuinæ institutionis: non immediate, neque ex natura sua præcisè. §. Tunc nihil &c. ut patet ex textu. Nam sicut aqua baptismi cũ forma verborum nõ &c. ut ibi in litera.

¶NOT. Ex responso textuali addiscas duo. Primum: quid sit sacramentum matrimonij, videlicet q. est nexus quidam. Quid autem sit ly quidam; patebit ex eius diffinitione q. 44 ar. 3. Sedm: qd sit hæresis Pellagiana, quod scilicet est hæc, quæ attribuit actib. nostris secundum naturã actuũ seu inquantum pendẽt à libero arbitrio nostro præcisè, esse causam gratiæ. Alioquin non esset hæresis, si non loqueretur in sẽsu prædicto: quoniã actus ipsi, secundum q. ex institutione diuina fiunt, & à gratia pendent, sunt causa gratiæ augmentandæ, & disponit o ad ipsam primò habendã. Pro quo uide 1. 2. q. 109. art. 4. & q. 112. ar. 3. & memento, q. præmium datum talibus operibus uocatur corona iustitiæ. 2 Tim. 2.

3[m] illatio conclusionis. Et sic deberent omnes homines &c. ℞. negatur illatio. §. Nam contra concupiscentiæ morbum est aliud remedium

dum, & quidem maius, quàm ſit matrimonium: ut habetur in textu.

¶NOT. Argumentum ſimile, ſimileque reſponſum habetur q. 19 ar. 3. ad 2m: ex quo loco iuuatur intelligentia huius, & ex hoc viciſſim illius.

4m maior. Intitur. Initus nō accipit medicamentum ab eo, à quo accipit inſitionem. & ſecundum quòd ab eo accipit intenſionem: non ſecūdum quòd aliter cōſideratur §. Tunc nihil &c. Nam remedium ſumitur à matrimonio, ſecundum quòd ratione ordinatur: & intenſio ſumitur ab eodem ſecundum quòd opera concupiſcentiæ exercita ſecundum ſe nata ſunt augere concupiſcentiam: ut in textu ſin.

*De quib. q. 49.

APPENDIX.

Vtil. pS. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem interimas hæreſim Lutheri (Alphonſus Caſtr. Nuptiæ) dicentis: quòd matrimonium nō eſt in ſignū neque confert gratiam. Ad hoc reducitur & hæreſis Catharorum dicentiū: matrimonium carnale eſſe peccatum mortale. Et Tatianorum dicentium: matrimonium nihil differre à ſcortatiōe, ſed idem eſſe. De quibus duabus ultimis uide q. 41. artic. 3. appen. Si enim carnale matrimonium uel peccatum mortale eſſet, vel à ſcortatione nō differens, proculdubio non cōferret gratiam: quoniam neq; peccatum mortale, neque ſcortatio, conferi gratiam. Contra has igitur etiam ratio articuli militat.

Gene. 2.

Item hæreſim libertinorum (Piat Libertini) qui matrimoniū carnale ſacramentū eccleſiæ diſſoluunt, & conſequenter per hoc ab ipſo gratiam dari negant. Nē autē matrimonium totaliter è mundo tollere uideantur fingunt quoddam matrimonium ſpirituale: aſſerentes eſſe illud, in quo promiſcui ſiunt concubitus; modò alter altero ſit contentus. Ex quo etiam re uera patet, quòd conferri gratiam per matrimonium illud nō poteſt: cùm ſictitium, & Diabolicum, inuentum tale ſit. Hæreſis hæc poſtrema recenſeri poteſt etiam art. 1. appen. & damnari ibid.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, meritò hæreſes prædictas damnari à Papa Leone Decimo in bulla contra errores Lutheri: cuius damnationem uide q. 1. ar. 1. appen.

AD QVARTVM dicendū, quòd contra concupiſcentiam poteſt præſtari remedium dupliciter. Vno modo ex parte ipſius concupiſcentiæ, ut reprimatur in ſua radice, & ſic remedium præſtat matrimonium per gratiam, quæ in eo datur. Alio modo ex parte actus eius, G & hoc dupliciter. Vno modo vt actus, ad quem concupiſcentia inclinat, exterius turpitudine careat, & hoc fit p bona matrimonij, quæ * honeſtant carnalem concupiſcentiam. Alio modo, vt actus turpitudinem habens impediatur; quod fit ex ipſa natura actus, quia dum concupiſcentia ſatisfit in actu coniugali, ad alias corruptelas nō ita incitat. Propter quod dicit Apoſtolus. Melius eſt nubere quàm uri: quamuis enim opera concupiſcentiæ congregata, ſecundum ſe nata ſint concupiſcentiam augere, tamen ſecundum quòd ratione ordinantur, ipſam reprimunt, quia ex ſimilibus actibus ſimiles relinquuntur diſpoſitiones, & habitus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonij.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd carnalis commixtio ſit de integritate matrimonii. In ipſa enim inſtitutione matrimonii dictum eſt, Erunt duo in carne vna; ſed hoc non ſit niſi per carnalem commixtionem, ergo eſt de integritate matrimonii.

¶2 Præterea. Illud, quod pertinet ad ſacramenti ſignificationem, eſt de neceſſitate ſacramenti, ut prædictum *eſt: ſed carnalis commixtio pertinet ad ſignificationem † ſacramenti, ut in litera dicitur, ergo eſt de integritate ſacramenti.

¶3 Præterea, Hoc ſacramentū ordinatur ad conſeruationem ſpeciei, ſed conſeruatio ſpeciei non poteſt fieri ſine carnali cōmixtione, ergo eſt de integritate ſacramenti.

¶4 Præterea. Matrimonium eſt ſacramentum, ſecundum quod remedium contra concupiſcentiam præſtat, de quo dicit Apoſtolus. 1. Corinth. 6. Quòd melius eſt nubere, quàm uri: ſed hoc remedium non præſtat his, qui carnaliter non H commiſcentur, ergo idem quod prius.

SED CONTRA. In paradiſo fuit matrimonium: ſed ibi non fuit carnalis copula, ergo commixtio carnalis non eſt de integritate matrimonii.

Præterea. Sacramentum ex ſuo nomine ſanctificationem importat: ſed ſine carnali commixtione eſt matrimoniū ſanctius, ut in litera † dicitur, ergo carnalis commixtio non eſt de I neceſſitate ſacramenti.

RESPONDEO, Dicendū, quòd duplex eſt integritas: una, attenditur ſecundū perfectionē primam, quæ conſiſtit in ipſo eſſe rei. Alia, quæ attenditur ſecundū perfectionē ſecundā, quæ conſiſtit in operatione. quia ergo carnalis commixtio eſt quædam operatio, ſiue uſus K matrimonii, per quod facultas ad hoc datur: ideo erit carnalis cōmixtio de ſecunda pfectione matrimonii, & non de prima.

iungendo q. 14. ar. 1. appen. Item à Concil. Flor. in Decret. Armen dat. ab Eugenio Quarto de ſacramentis. Nouæ legis ſunt ſeptem ſacramenta &c. Matrimonium. Hæc continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt. Hæc ibi. Item à Concil. Triden. ſeſſ. 7. de ſacram. can. 1. Siquis dixerit: ſacramēta nouæ legis eē pauciora, quàm ſeptem &c. matrimonium: Iungendo can. 6. Siquis dixerit: ſacramēta nouæ legis non cōtinere gratiam, quā ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem nō conferre. Et can. 7. Siquis dixerit nō dare gratiam per huiuſmodi ſacramenta ſēper, & omnibus, quātū eſt ex parte Dei, etſi ritè ea ſuſcipiant, ſed aliquando, & aliquibus: Anathema ſit. Et can. 8. Siquis dixerit: per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato nō cōferri gratiā. Anathema ſit. Hæc ibi. Item ab eo. ſeſſ. 24. in princip. Gratiam uero, quæ naturalem illū amorem & indiſſolubilem unitatem confirmaret, coniugesq; ſanctificaret, ipſe Chriſtus uenerabilium ſacramentorum inſtitutor, atq; perfector ſua nobis paſſione promeruit; quod Paulus Apoſtolus innuit dicens, Viri diligite vxores ueſtras, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit p ea, mox ſubiungens ſacramentū hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in eccleſia. Hæc ibi. Et canone. 1. Siqs dixerit: matrimoniū non eſſe uerè & proprie unum ex ſeptem legis euangelicæ ſacramentis &c. neq; gratiam conferre. Anathema ſit. Hæc ibi. Itē à &c. ut 1. par. q. 72. appen.

*Q 39. ar. 1. corp. & art. 2. huius q.

†Al. matrimonij

*Li. 4. ſenten. c. 26. §. F.

*Sum. art. eſt i Aug. de cōſenſu Euāg. li. 2. c. 2.

†Li. 4. ſenten. d. 26. parag. G.

*Vide Auguſ. li. 21. cōtra Fauſtū, c. 8. c. 6. Et in li. d nuptijs & cōcep. c. 1. & li. 5. cōtra Iul. c. 9. & de bono cōiugali, ca. 8. 10. 7.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, p quanto matrimoniū dicunt conferre gratiam, & intelligas, & probes, & defendas.

1 ¶Quartò uides: quomodo ex hīs uerciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

concl. in 4

QVAEST. XLII. ART. IIII.

CONCL. Carnalis commixtio eſt de ſecunda perfectione matrimonij, non de prima.

¶PROB. 1. Quia carnalis commixtio eſt quædam operatio, ſiue uſus matrimonij. 2. Quia (ly non de &c.) prima perfectio matrimonij conſiſtit in ipſo eſſe eius; & carnalis commixtio nō eſt ipſum eſſe matrimonij.

¶NOT.

¶NOT. Hanc diuisionem de ipso esse rei, siue de actu primo & secundo, habemus sępe à Philosopho, in libris de anima præsertim, dicente, q anima est actus primus, non secundus, & intelligere est actus secundus non primus; itam q uiuere uiuentibus esse, & q uiuendum aliud est progressiuum, aliud intellectiuũ, aliud &c. Et, ut facili⁹ pcipias q dicunt scito q ipsum esse rei ẽ substátia rei; & ipsa operatio rei est accidens ipsius ab ipsa procedens. Vnde & dr̃ in lib. pdicabil. Porphy. q forma. s. substátialis ẽ, q dat esse rei. Et in pdicament. Aristoteles collocat rerum operationes in genere qualitatis.

Esse rei aliud substantiale, aliud accidentale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Adam exposuit integritatem matrimonii quantum ad vtramque perfectionem, quia res ex suo actu innotescit.

AD 2^m dicendum, quòd significatio rei contentæ est de necessitate sacramenti, & ad hanc significationem non pertinet carnalis commixtio, sed ad rem non cótentam, ut ex dictis patet.*

B

AD 3^m dicendum, quòd res non peruenit ad finem suum nisi per actum proprium: unde ex hoc quod finis matrimonii non habetur sine carnali commixtione* oportet quòd sit de integritate secunda, & non de prima.

C

AD 4^m dicendum, q ante commixtionem carnalẽ est matrimonium in remedium ex gratia, quæ in eo datur, quamuis non ex actu; quod pertinet ad integritatem secundam.

*Q. 42. ar. 3. ad 4. & 5.

1^m de cóclusione. De integritata. ℞. d^a integritate 2^a. nõ, 1^a. §. Tunc nihil &c. ut patet ea conclusione. Ad authoritatẽ allatam dr̃, q non cóclu dit propositum cótra prædicta: quia Adã exposuit integritatẽ &c. ut in textu.

*Al. ostenditur.

¶Corollarium. Ergo per ly hoc nũc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, & ly adhærebit (per cósensũ mutuum animorũ) uxori suę, ipse Adam expressit matrimonium; quò ad integritatem primã. i. essentialem: sed per ly erunt duo in carne una, expressit idẽ, quò ad integritatem secundam. i. accidentalem.

2^m de maiori. Quòd pertinet ad sacramenti significationem. ℞. tanquam res contenta in ipso sacramento: non autem tanquam non contenta §. Tunc nihil &c. Nam carnalis commixtio pertinet ad significationem sacramenti tanquam res non contenta.

¶NOT. Matrimonium essentialiter est sacramentum, ẽt q cómixtio carnalis non sequatur: & ideò dr̃ ipsam esse rem nõ cótentam in hoc sacramento. Nec obstat, q gratia, quæ est res cótenta ar. 3. corp. non datur semper in sacramento: qm̃ hoc falsum est ex parte sacramenti, licet uerum sit ex parte bonum indi sponsorũ. Ideò hoc non facit quin gratia dicatur res contenta: ut dr̃ à Concil. Trid. sess. 7 de sacram, can. 6. Cæterum, quantum est ex parte sacramenti, matrimonium essentialiter nõ dicit commixtionem carnalem: & pp hoc (ut tetigimus) cómixtio ipsa est res non contenta. Quo autem pertineat ad significationem sacramenti huius ipsa commixtio: dicetur infra.

Res cótẽta & non contẽta.

3^m de minori. Sine carnali commixtione. ℞. tanquam existente de integritate 2^a. non de 1^a. §. Tunc nihil &c. ut patet ex prædictis.

¶Corollarium. Ergo ad maiorem, s. hoc sacramentum ordinatur ad conseruationem speciei, dicitur: q ordinatur ad hoc per operationem suam, non quia non possit substantialiter sine tali operatione consistere perfectum. Vel clarius. Matrimoniũ ordinatur ad conseruationem speciei in actu signato: & secundũ hoc potest existere sine commixtione carnali: sine qua tamẽ nõ potest consistere, dum ordinatur ad ipsam in actu exercito. Ac si diceretur. Domus ordinatur ad hoc, ut habitetur. Clarum autem est, q domus est adhuc in se perfecta existens, etiam quod actualiter non habitetur.

¶NOT. Si tamen matrimonium ad copulam carnalem actu exercito nunquam perueniret non posset adhuc dici frustra, quia licet unum, ad quod ordinatur, nõ attingat; nihilominus, quia habet aliud, puta fidem & significationem, ad quod tanquã bona matrimonij ordinantur; ideò non potest dici esse frustra. Vide q. 16 ar. 2 ad 3^m. de ly frustra, & in eluci.

4^m de maiori. Remedium. ℞. uel ex gratia tantum: uel ex gratia simul & actu matrimoniali. §. Tunc nihil &c. Nam his, qui carnaliter non commiscentur, A matrimonium est in remedium ex gratia tantum sibi per sacramentum illud collata. Quomodo autem ex actu matrimoniali remediũ dupliciter afficiat matrimoniũ: uide ar. 3. ad 4^m.

APPENDIX.

QVAESTIO XLIII.

De matrimonio quantum ad sponsalia in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER cõsiderandũ est de matrimonio absolute cõsiderato. Vbi primo agendũ est de sponsalibus. Secundo, de matrimonii rõne. Tertio, de ei⁹ cã efficiente, s. de cõsensu. Quarto, de eius bonis. Quinto de impedimentis ipsius. Sexto, de secundis nuptiis, Septimo de quibusdam matrimonio annexis.

B

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Quid sint sponsalia.

Secundo, Qui possunt contrahere sponsalia.

Tertio, Vtrum sponsalia dirimi possint.

C

ARTICVLVS I.

Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q sponsalia

EX articulo habes. ¶Primò: quò per rationem interimat errorẽ scelestũ hæreticum Euangelicorum (Prat. Euangel. ar.) asserentium matrimonium Euangelicum esse illud, cũ Christo deuotas naphatio polluũt adulterio error.n ẽ hic in quantum de ratione matrimonij uolunt esse carnalem copulam: scælus autem, inquantum sic spurcissimã commiscentur: hæresis uerò, inquantum hanc spurcissimam commixtionem dicunt esse matrimonium. 1

Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendat, illos meritò damnari per Apostolum, qui Heb. vl. quasi diffinient matrimonium legis euãgelicæ ẽt quò ad secundam perfectionem prædictam dicit, honorabile connubium in omnibus & thorus immaculatus. Item. 1. thessal. 4. ut sciat unusquisque uestrum, possidere uas suum in honore & sanctificatione: non in passione desiderij. Item Thob. 6. Qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum à sua mente excutiant: & suæ libidini ita uacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; habet potestatem dæmonium super eos. Vidisti prędictos euangelicos? Hi sunt; qui à Raphaele Angelo his uerbis ueu tanguntur; & ad uiuum describuntur. Cæterum, de D matrimonio uerè sancto subiungit ibi. Tu autem &c. Transacta tertia nocte accipies virginem cum timore domini, amore filiorum magis, quam libidinis ductus; ut benedictionem in filijs consequaris. 2

Tho. 4. d. 27. q. 2. ar. 1. 2. & sequan.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendat meritò insinuatum fuisse à Nicolao Papa, q carnalis commixtio non est de integritate essentiali matrimonij Sufficiat solus secundũ leges consensus eorum de quorum quarumq; consensu. & cõiunctionibus. agitur: qui solus si defuerit, cætera ẽt cum ipso coitu celebrata frustrantur. Cum ergo inter istos consensus intercesserit, qui solus matrimonium facit: patet, hos coniuges fuisse. Nam, si cõsensus copulæ carnalis facit matrimonium, inter Mariam & Ioseph non fuit coniugium. Consensus ergo cohabitandi, & indiuiduam uitæ consuetudinem retinendi interueniens, eos coniuges fecit. Hæc ille, 27. q 2. Beata Maria. Item à ca. coniuges. tit. eod. Coniuges uerius appellantur à prima desponsationis fide: quis adhuc ignoretur inter eos coniugalis concubitus. E Hæc ibi. Item à tit. eod. Cùm initiatur coniugium, coniugij nomẽ nanciscitur. Nam defloratio virginitatis non facit matrimonium, sed pactio coniugalis. Denique cùm mulier coniungitur uiro coniugium est: non, cum uiri admixtione cognoscit. Hæc ibi. Item à tit. eod. Matrimonium non facit coitus, sed uoluntas. Hæc ibi. Ecce: q per oĩa, hæc uerum fuit cõsugium inter B. Virginem & Ioseph; & consequẽter, q copula carnalis non est de essentia matrimonij ueri. 3

¶Quartò habes: quomodo prædicta patrum proquanto dicunt copulam carnalem non esse de essentiali integritate matrimonij. & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides: quomodo ex ijs nitidissimã Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consoli detur. 5

QVAEST. XLIII. ART. I.

CONCL. Consensus in coniugalem copulam per uerba de futuro nõ facit matrimoniũ, sed matrimonij promissionẽ. 178

& hæc promissio dr sponsalia, a spōdēdo. ¶ tamen. Ly coniugalem copulam. Nō dicit carnalem, sed coniugalem; ut desi- gnet se loqui de es- sentiali integritate matrimonij, quam facit consensus ani- morum de præsenti, non copula carnalis q. 42. ar 4. Quid au- tem importet copula coniugalis, si uis scire, uide q 41. artic. 4. appen. de Nicolao Pa pa, circa fin. suæ au- thoritatis, ly consen- sus ergo cohabitandi &c.

*Li. 9. Ety mol. cap. ultimo.

¶ Ly promissio. Si- ue sit absoluta, siue conditionata: condi- tione tamen hone- sta i. deest non contra- ria boni matrimo- nij.

¶ PROB. Quia pa- tet per derivationem à verbo, scilicet ly à spondendo, quod est promitto.

1ⁿ illatio cōclusionis. Ergo &c.

℞. negatur illat. o. §. Ad rationem dicitur quòd Isidorus non intendit negare pro- missionem dici spon salia: sed intendit facere denomina- tionem à confir- matione promis- sionis. Quasi dice- ret. Aliquis dicitur, principaliter spōsus, quia sponsores dat ad confirmandam, promissionem antea factam. Adeo quòd, ea eo quòd spunpon dit, dicebatur qui- dem sponsus: sed ta- men ex eo, quòd spō sioni illi addit spōso res i. deest fideiussores, dicitur magis spon- sus. Et hoc non est inconueniens, neque tollit primum quod scilicet spon sus dica- tur, quia promittit. Intelligenda est ergo authoritas Isidori p comparationē unius ad alterum, non per negationem alterius. Vt dicamus ex illo. Sponsus est aliquis, quia promittit; sed quia ultra promissio nem sponsores dat, est magis sponsus. Hinc ergo non con- cluditur, quòd pro missio futurarū nu- ptiarum non sint sponsalia: sed conclu ditur, quòd non sint

*Lib. 4. sē- ten. d. 17.

*Li. 9. Ety mol. c. ul- ti. parū à princ.

non conuenienter dicantur futurarum nuptiarum promissio, vt habetur ex verbis Nicolai Papæ. Quia sicut dicit Isidorus,* ē aliquis sponsus, non quia promittit, sed quia spondet, & sponsores dat, sed a sponsalibus dicitur aliquis sponsus, ergo male dicitur promissio. F

¶ 2 Præt. Quicumque promittit aliquid, debet compelli ad soluendum: sed ille, qui sponsalia contraxerunt, non compelluntur per Ecclesiam ad matrimonium complendum, ergo sponsalia non sunt promissio. G

¶ 3 Præt. In sponsalibus non est quandoque sola promissio, sed adijcitur iuramentum, & aliquę arrhæ, ergo uidetur q non debuerit solum per promissionē definiri.

¶ 4 Præt. Matrimonia debent esse libera, & absoluta: sed sponsalia quandoque fiunt sub aliqua conditione etiam accipiendæ pecuniæ, ergo non conuenienter dicuntur promissio nuptiarum. H

¶ 5 Præt. Promissio, quæ est de rebus futuris, uituperatur Iac. 4. sed circa sacramenta non debet aliquid esse uituperabile, nō ergo debet fieri futurarum nuptiarum promissio.

¶ 6 Præt. Nullus dicitur spōsus, nisi à spōsalibus: sed aliquis dicitur spōsus ex præsentibus nuptijs, ut in litera dicitur * ergo sponsalia non semper sunt futurarum nuptiarum promissio. I

RESPONDEO, Dicendū, quòd consensus in cōiugalem copulam per verba de futuro non facit matrimonium, sed matrimonii promissionem, & hæc promissio dicitur spōsalia a spōdendo, ut dicit Isid. Nam ante vsum tabularum matrimonii cautiones dabant, quibus spōdebant se inuicem consentire in iure matrimonii, & fideiussores dabant. Fit autem pmissio dupliciter, scilicet absolute, & sub conditione. Absolute quatuor modis. Primo nuda promissione, ut cum dicitur. Accipiam te in meam, & ecōuerso. Secundo datis arrhis spōsalitiis, ut pecunia, uel aliquid huiusmodi. Tertio, annuli subar K

rhatione. Quarto interueniente iuramento. Si autem fiat dicta promissio sub cōditione, distinguendum est, aut est cōditio honesta, ut cum dr. Accipiam te si parentibus placeat, & tunc stante cōditione, stat pmisio, & nō stante nō stat: aut est inhonesta, & hoc dupliciter: quia aut est cōtraria bonis matrimonii, vt si dicam, Accipiam te, si uenena sterilitatis procures, & tunc non contrahuntur spōsalia. Aut non est contraria bonis matrimonii, ut Accipiam te si furtis meis consentias, & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quòd ipsa sponsalia, & sponsorum datio est promissionis confirmatio, & ideo ad hoc denominatur quasi à perfectiori.

AD 2ᵐ dicendum, q ex tali promissione obligatur unus alteri ad matrimonium cōtrahendum, & peccat mortaliter nō soluens promissum, nisi legitimum impedimentum interueniat, & secundum hoc, Ecclesia cogit iniungendo pœnitentiam pro peccato, tamen in foro contentioso nō compellitur quia matrimonia coacta cōsueuerunt malos exitus habere, nisi forte iuramētum interuenerit, quia tunc cogendus est, ut quidam dicunt, quamuis aliis non videatur propter causam prædictam, pręcipue si de, vxoricidio timeretur.

AD 3ᵐ dicendum, quòd illa addita non sunt nisi ad confirmandam promissionem, unde non sunt aliud, quàm promissio.

AD 4ᵐ dicendum, quòd cōditio illa, quæ apponitur, non tollit matrimonii libertatem, quia si est inhonesta, debet abiici: si autem honesta, aut de bonis simpliciter, ut si dicat, Accipiam te si placet parentibus, & hæc conditio non tollit libertatem sponsalium, sed auget ei honestatem: aut est de utilibus, ut si dicat: Contraham tecum si dabis mihi centum, & tunc hoc non ponitur quasi ad uendendum cōsensum matrimonii, sed

sponsalia per aliquid annexum confirmata.

2ᵐ maior. Quecunque promittit aliqd, debet cōpelli ad soluendum. ℞. nisi de maiori malo timeatur. §. Tunc nihil cōtra. Nam quando huiusmodi ab ecclesia in foro contentioso ad implendum promissum non cōpellantur: hoc est qa timetur de vxoricidio, uel adulterio, vel alijs huiusmodi malis: quoniam (ut dicitur in textu) matrimonia coacta con sueuerunt malos exitus habere.

¶ NOT. De hoc iudicio ecclesiæ prædicto non est mirandū, tanquam de re illicita, sed commendandum potius tale iudicium est: quoniam ex Euangelio exemplum proportionaliter habet. Dicitur. n. Matth. 13. 9. paterfamilias seruis uolentibus reiecare zizania inhibuit hoc dicens. Non: ne forte colligentes zizaniam eradicentis simul cum eis, & triticum. Ecce q licet hæretici compellendi sint ad seruandam fidem quā in baptismo promiserunt: & multo magis quam sponsi ad seruanda sponsalia pro matrimonio: tamen in casu, quo de peiori malo timetur non compelluntur p sui ipsorum eradicatione. A simili ergo, imo & à fortiori; in casu qā de peiori malo, quam sit frangere promissionem spōsorū, timetur, tunc non sunt hmōi compellēdi ad soluendū sponsalia (ut d in textu.) Vide circa materiam de hæreticis prędictā 2. 2. q. 10. ar. 8. ad 1ᵐ, & q. 11. ar. 3. ad 1ᵐ.

3ᵐ illatio cōclusionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nam illa addita, de quibus argumentū, non sunt nisi ad &c. ut in textu.

4ᵐ dᵃ minori. Sub aliqua conditione accipiendæ pecuniæ. ℞ nomine dotis promissæ nō, per modum

modum pœnę. §. Tunc nihil &c. Nam conditiones legitimæ nō tollunt libertatem matrimonij (vt in text.)

5m ex Iacobo.

Promissio, quæ est de rebus futuris. &c. non intellecta conditione debita: non autem, intellecta illa. § Tunc nihil &c. Nam in sacramento matrimonij sponsalia, subintellecta conditione debita. i. si Deus voluerit, interueniūt: non autem sine tali subintellectione.

¶NOT. Quando in textu dicitur ly quasi fiduciam habens de uita sua, intelligitur de fiducia absoluta. i. non habendo respectum ad diuinū uelle, nec explicitè, nec implicitè. Tales namque fiduciam de uita sua habentes more brutorum morē nō præuidentium, neq; Dei timorem habentiū procedunt in suis promissionibus: & iō nō mirum, quòd ab Apostolo Iacobo vituperantur.

6m de minori

Sponsus. &c. propriè: non, largè. §. Tunc nihil &c. Quòd enim aliquis ex præsentibus nuptijs dicatur sponsus; hoc est largè loqui de sponso, propriè namq; sponsus dicitur à sponsione antè matrimonium facta.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò quō per D. Thomam ostēdas rectè dictum fuisse à Nicolao Papa vt recitatur 30 q. 5. Nostrates &c. Post sponsalia fœdera, quæ futurarū sunt nuptiarum promissio, fœdera quoq; eorum, qui hęc contrahunt, & horum, in quorū potestate sunt celebrantur. Hæc ibi. Item ab Alexandro Tertio, ad Panormit. Episcopum. De illis autem, qui promittunt se aliquas mulieres ducturos præstito iuramento: & postea, eis incognitis, dimittūt terrā, & se ad partes alias trāsferētes. Hoc tibi uolumus innotescere, quòd liberū erit mulieribus ipsis, (si non amplius in facto est processum) ad alia se uota transferre. Hæc ille: de spon sal. & matrim. Ecce q̄ sponsalia etiam iurata non faciunt matrimonium, & consequenter, quòd (se-

Vid. p. S. Eccl. &c.

intelligitur ut promissio dotis, unde matrimonium libertatem non perdit. Quandoque autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ: & tunc q̄a matrimonia debent esse libera, talis conditio non stat, nec potest exigi pœna illa ab eo, qui nō vult matrimoniū complere.

AD QVINTVM dicendum, q̄ Iacobus non intendit prohibere, quòd omnino aliquis nullam promissionem faciat de futuris, sed quòd non promittat quasi fiduciam habens de uita sua, vnde docet quòd debet apponi cōditio, si Deus uoluerit, quæ etiā si uerbis non exprimatur, corde tamen debet intelligi.

AD SEXTVM dicendū, quòd in matrimonio potest considerari ipsa coniunctio matrimonialis, & actus eius: & à sponsione primi in futurum dicitur sponsus à sponsalibus contractis per uerba de futuro: & à sponsione secundi dicitur aliqs sponsus etiam quando contractum est matrimonium per uerba de præsenti: quia ex hoc ipso spondet matrimonij actum: tamen à prima sponsione dicūtur sponsalia proprie, quæ sunt quędam sacramētalia matrimonij, sicut exorcismus Baptismi.

ARTICVLVS II.

Vtrum tempus septennij sit legitime assignatum sponsalibus contrahendis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd tempus septennij non sit competenter assignatū sponsalibus contrahendis. Contractus enim, qui p̄ alios fieri potest, non h requirit discretionem in illis, ad quos pertinet: sed sponsalia fieri possunt per parentes utroque illorum ignorante, quorum sunt sponsalia, ergo ita possunt fieri ante septennium, sicut post.

¶ 2 Præterea. Sicut ad contractus sponsalium requiritur aliquis rōnis usus, h ita ad consentiendum in peccatum mortale: sed sicut Greg narrat in 4. Dialo. quidā puer propter blasphemiæ peccatum extinctus est, ergo ante septennium possunt p̄trahi sponsalia.

B ¶ 3 Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinantur, sed in matrimonio nō assignatur vnū tempus puellæ, & puero, h ergo in sponsalibus septennium utrique assignari non debet.

¶ 4 Præterea, Ex tunc aliqui possunt sponsalia contrahere, ex quo eis possunt futuræ nuptiæ h placere: sed signa talis placentiæ frequenter apparent in pueris ante septennium, ergo ante illud tempus possunt cōtrahi sponsalia.

C ¶ 5 Præterea, Si aliqui ante septimum annū cōtrahunt spōsalia, & postea post septennniū ante tempus pubertatis contrahunt per uerba de præsenti, reputantur h inter eos esse sponsalia: sed hoc non est, ex secundo contractu, quia tunc non intendunt sponsalia, sed matrimonium contrahere, ergo ex primo, & sic ante septennium possunt sponsalia contrahi.

D ¶ 6 Præterea, In his, quæ h cōmuniter fiunt à pluribus, quod deest uni, suppletur ab altero, sicut patet in trahentibus nauē: sed contractus sponsalium est quædam actio communis inter contrahentes, ergo si unus sit pubes, potest contrahere cum puella, quæ non habet septem annos sponsalia, quia quod uni deficit de tempore, alteri superabundat.

E ¶ 7 Præterea, Si aliqui iuxta ætatem pubertatis, quamuis ante eam contrahunt per uerba de præsenti, reputatur inter eos matrimonium, h ergo pari ratione si ante septennium, dummodo sint propinqui: contrahunt per uerba de futuro, reputabūtur inter eos esse sponsalia.

RESPONDEO, Dicendum, quòd septennium est tempus deter-

A Alexandrum) sunt tantum futurarum nuptiarū promissio. Item à Gregorio IX. tit. eod. Gemma mulier &c. Cùm sponsalia contracta fuerunt, pœnam soluendam à parte, quæ contrauenieret, in stipulatione appositam ab ipsa nititur extorquere. Cùm itaq; libera matrimonia esse debeant & ideo talis stipulatio propter pœnæ interpositionem sit meritò improbanda: mandamus; quatenus, si ita est, eundē B. vt ab extorsione p̄dictæ pœnæ desistat, ecclesiastica censura compellas. Hæc ibi. Ecce quòd conditio pecuniæ, tanquā pœna, reijcitur. Item à Lucio III. ad Episcopum Rappalen. tit. eod. Requisiuit à nobis tua fraternitas, qua censura mulier compelli debeat, quæ tur fiuādi religione neglecta nubere renuit, cui se nupturā interposito iuramento firmauit. Ad quod breuiter respōdemus q̄ ,cùm libera dēant esse matrimonia, monenda est potius quā cogenda: cùm coactiones soleant difficiles exitus frequēter habere. Hæc ibi. De hac compulsione prudenti, præ timore mali exitus sponsorum, vide ibi Innocētium 3. cap. Præterea hi q: & Alexādrum. 3 cap. Præterea de muliere. Lib. 4. dia log. c. 18.

¶Secundo habes: quomodo per D. Th. prædicta statuta Pontificum, pro quanto & sponsalia promissionem, & pœnam à sponsalibus reijciendam, & prudentiam in compulsione pro seruanda fide adhibendam, dicunt, intelligas atque defendas. 2

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST. XLIII. ART. II.

CONCL. Septenniū est tempus determinatum spōsalibus à iure contrahentis, satis rationabiliter. 179

¶PROB. Quia spōsalia sunt promissiones futurorum (patet art. 1.) & illi non possunt promittere futura, qui non habent aliquam prudētiam de futuris, i. qui non sunt in finem primi septennij (vt declaratur in text.)

¶NOT. illā diuer- concl. in sitatem

F minatum * ſpôſalibus à iure cō trahendis ſatis rationabiliter: * quia cum ſponſalia ſint quędā promiſſiones futurorum, vt dictum † eſt, oportet quòd illorum ſint, qui aliquo modo pròmittere poſſint, quod nō eſt niſi illorum, qui habent aliquā prudentiam de futuris, * quæ uſum rationis requirit; reſpectu cuius triplex gradus notatur ſecundum Philoſophum in 11. animalium. † Primus eſt cum qs G neque ipſe intelligit per ſe, neque ab alio capere poteſt. Secundus eſt ſtatus, quo homo ab alijs capere poteſt, ſed ipſe per ſe non ſufficit ad intelligendū. Tertius eſt, cum homo, & ab alio iam capere poteſt, & per ſeipſum conſiderare, & quia ratio paulatim in homine conualeſcit, ſecundum quòd quietantur motus, & fluxibilitates humorum ſenſualitatis, ideo pri- H mum ſtatum hominis obtinet homo ante primnm ſeptenniū, & propter hoc illo tēpore nulli contractui aptus eſt, & ita nec ſponſalibus, ſed ad ſecundum ſtatum incipit peruenire in fine primi ſeptennij, vnde etiam tūc temporis pueri ad ſcholas ponuntur. Sed ad tertium ſtatum incipit homo peruenire in fine ſecundi ſeptennij, quantum ad I ea, quæ ad perſonam ipſius pertinent, in quo ratio naturalis eius conualeſcit, ſed quantum ad ea, quæ extra ipſum ſunt, in fine tertij ſeptennij: & ideo ante primum ſeptennium nulli cō tractui homo aptus eſt. Sed in fine primi ſeptennij incipit eſſe aptus ad aliqua promittendum in futurum, præcipue de his, ad quę ratio naturalis inclinat magis, non autem ad obligandum K ſe perpetuo vinculo, qa ad hoc nō firmam voluntatem habet, & ideo tali tempore poſſunt cō trahere ſponſalia. Sed in fine ſecundi ſeptennij, iam poteſt obligare ſe de his, quæ ad perſonam ipſius pertinent, vel ad religionem, uel ad coniugium; ſed poſt tertium ſeptennium etiam poteſt de alijs ſe obligare, & ſecūdum leges conſtituit ei ptās de rebus ſuis diſponendi poſt* vigeſimū ſecundū annum.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſi ante annos pubertatis fiuut contractus ſpôſalium per alium, ambo, uel alter reclamare poſſunt; unde nihil tunc actū eſt, adeo quòd nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc, & ideo ſponſalia, quæ inter aliquos per perſonas alias contrahuntur, robur habent, inquantum illi, inter quos contrahuntur ad ætatem debitam uenientes, non reclamant, ex quo intelliguntur conſentire de his, quæ per alios facta ſunt.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ quidam dicunt quòd ille puer, de quo Gregor. * narrat, non fuit damnatus, nec mortaliter peccauit, ſed uiſio illa fuit ad patrem contriſtandnm, qui in puero illo peccauerit non corrigens eum: ſed hoc eſt expreſsè contra intentionem Grego. † dicentis, quòd pater pueri animam filij negligens, non paruū peccatorem gehennæ ignibus nutriunt. Et ideo dicendum, ꝙ ad peccatum mortale ſufficit et conſenſus pręſens. Sed in ſponſalibus eſt conſenſus in futurū, maior autem diſcretio rationis requiritur ad prouidendum in futurum, quàm ad conſentiendum in actum unum præſentē, & ideo ante poteſt homo peccare mortaliter, quàm poſſit ſe obligare ad aliquid in futurum.

Ad tertivm dicendum, ꝙ in tempore contractus matrimonij, non ſolum requiritur diſpoſitio ex parte vſus rationis, ſed etiam ex parte corporis, a vt ſit tempus generationi aptum: & qa puella in 12. anno ad hoc uenit ut poſſit eſſe actui generationis apta, puer autem in finem ſecundi ſeptennij, vt Philoſophus ait in 9. animalium: ſimul autem uſum diſcretionis accipiunt, qui tantum in ſponſalibus requiritur: ideo in ſponſalibus determinatur vnum tempus utrique, non autem in matrimonio.

Ad qvartvm dicendum, quòd illa placentia, quę eſt in pueris ante ſeptennium, non procedit ex perfecto uſu rationis, cum nondum ſuſceptibiles ſint plenæ diſciplinę, ſed magis contingit ex motu naturæ quàm ex aliqua ratione, & ideo non ſufficit talis placentia ad ſponſalia contrahendum.

Ad qvintvm dicendum, quòd quamuis per ſecundum contractum in caſu illo non faciunt ma-

ſtatem gradnum ætatis hominis reſpectu uſus rationis, quę in textu adducitur, diligenter notabis pro ſemper: ut ſciat diiudicare multos caſus conſcientiæ, puta de confeſſionis puerorū tempore, de communionis, & huiuſmodi.

1m de maiori

Non requirit. ℞. idē: non autem, poſt §. Tunc nihil, &c. Nam quamuis ſponſalia quandoque fieri poſſint per parentes ſine requiſitione uel actuali conſenſus puerorum ſuorum, pro quibus intelliguntur fieri ſpōſalia: tamen non poſſunt ualida eſſe, niſi poſtea per ipſos pueros accepientur. Requiritur ergo poſtea diſcretio in illis, nomine quorum facta fuerunt ſponſalia: licet antea, ipſis non requiſitis potuerint fieri: vt dicitur in textu.

¶NOT. Ex hac tamen reſponſione, caue, ne inferas; quòd paruuli baptizati, ſi in annis diſcretionis conſtituti poſtmodū reclamauerint, iudicandi ſint non baptizati: & conſequenter arbitrio ꝓprio relinquendi, nec ad fidem pro eis à patrinis ꝓmiſſa ſeruandum cogendi. Non enim eadem ratio eſt de promiſſione aliorū pro pueris in rebus omninò neceſſarijs ad ſalutem: ſacramentiſque imprimentibus characterem, non inuento obice: & de ꝓmiſſione in rebus ad ſalutem non ſic neceſſarijs. Et ideo ꝓpoſitio illa de paruulis, quæ fuiſſe uidetur Eraſmi in prologo ſuper Matthęum, tanquam error peſſimus eſt; Chriſtianitatiſq; facilè deſtructiuus à ſapientibus uerè reputatur. Hinc meritò videas eam damnatam à Concil. Triden. ſeſſ. 7. de bapt. ſ. can. 14. ubi dicit, Si quis dixerit: huiuſmodi paruulos baptizatos, cùm adoleuerint interrogandos eſſe, an ratum habere uelint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti ſunt: & ubi ſe nolle ſe re- ſpon-

deriut, ſuo eſſe arbitrio relinquēdos, nec alia interim pœna ad Chriſtianā vitam cogendos; niſi ut ab Euchariſtiæ, aliorumque ſacramentorum perceptione arceantur, donec reſipiſcant: Anathema ſit. Hæc ibi.

2m de maiori

Ita. ℞. quantum ad conſenſum ſimpliciter: non quantum ad conſenſum pro tali, vel tali tempore. §. Tunc nihil &c. Nam ad peccatum mortale agendum ſufficit cōſenſus pro tempore præſenti, qualem intelligitur habuiſſe puer ille à Gregorio narratus: ad ſponſalia uerò contrahenda nō ſufficit talis conſenſus, ſed requiritur prouiſio in futurum, & cōſenſus pro tempore futuro.

3m illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. negat illationem. §. Nam alia ratio eſt de requiſito tempore ad matrimoniū, & alia ad ſponſalia contrahenda. Non enim in contractu matrimonij attenditur ſolummodo id, in quo conueniunt mas & fœmina, ſicut attenditur in contractu ſponſaliorum: ſed, ultra id, cōſideratur aliud in quo non conueniunt: ut habetur in textu.

4m de maiori

Placere. ℞. placentia procedente ex uſu ꝑfecto rationis: non autem placentia procedente tantum ex motu naturæ. §. Tunc nihil &c. Nam illa placentia, quæ eſt in pueris ante ſeptennium, ut in textu.

5m de maiori

Reputantur. ℞. per ratiha-

*In decretal. l. 4. t. 2. ca. 1 & Gratian. in decr. 20. q6. 2. in initio.
†Art. pe.
2. 2. q6 189. ar. 5. corp.
†li. 2* c. 4.
*Al. vigeſimum quintum.
*In decretal. li. 4. tit. 2. ca. 1.
*loco in arg. 2. notato.
†li. 4. dialo. c. 18.
*lib. 7. de hiſtoria anima. in princ.
*In decretal. li. 4. ti. 2. cap. 2.

ratihabitionem primi contractus: non per directum ualorem se A euudi. §. Tunc nihil &c. Vt patet in textu.

¶NOT. Confirmatur doctrina huius responsi per Bonifaciũ VIII. de regul. iur. in 6. regula 10. Ratihabitionem retro trahi, & mandato non est dubium comparari. Hæc ibi. Verbi gratia. Titius homine Semproni j, ipso tamen ignorante, percussit clericum, qui iam ipsi Sempronio contumeliam irrogauerat. Hactenus Sépronius non est excommunicatus. Verùm, si postquam audiuit percussionem illam nomine suo factam, eã acceptauit, & approbauit; tunc primùm fit excommunicatus per regulam dictam. Nam ratihabitio superueniens retro trahitur, ac si Sempronius mãdasset Titio, ut percuteret clericũ ipsum. Sic accidit in proposito.

6m de maiori

Communiter fiunt à pluribus. Rx agẽtibus per modum unius causę: non, per modũ distinctarum. §. Tũc nihil &c. Nam contrahentes sponsalia agunt, ut distinctæ psonæ; quia sponsalia non, nisi inter duos, &c. ut in textu.

Phi. 2. tex. 56.

8m illatio cõ clusionis. Ergo pari &c. Rx. concedit ne illatio §. propter ratio nem in textu adductam, In quo propin quitatem ipsam ad tempus à iure determinatum, ad pleniorem doctrinam responsi, habes.

APPENDIX.

Vnl. p S. Eccl. &c. 1

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum fuisse ab Alexandro III. quòd spõsalia ante septenniũ nullius sunt roboris. Intellige (ut ex contextu Alexandri colligitur) quòd uterque sponsorum prædictum tempus habere debet. Insinuatũ autem fuit par. 6. ca. 7. quando Archiepiscopo Eboracensi scripsit dicens Si tibi cõstiterit quòd puella præfata non esset septennis, quando prememorato Vuilhelmo desponsata fuit, & postea in eum non consenserit, matrimonium inter eundem Vuilhelmum, & matrem puellæ celebratum præcipias immobiliter obseruari, & eorundem proles denuncies esse legitimas. Quia desponsationes ante septimum annum fieri non possunt: si consensus postea non interuenit. Hæc ibi. Item ab Innocentio III. Inter iuuenem & puellã sponsalia non fuisse contracta pronunciauimus: cùm cõstet puellam nondum ad septennium peruenisse. Hæc ille: de desponsation. impuber. Ad dissoluendum. Item ab Alexandro eodem ad Episcopum Herfordensem. Quidam perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis desponsauit: procedente uerò tempore matrẽ puellæ cognouit, & eã in vxorẽ accepit. Si præfactus uir matrem puellæ antequã septimum annum cõplesset, in uxorem accepit: matrimonium non dissoluas, cum desponsationes huiusmodi nullæ sunt, quæ in cunabulis fiunt. Verùm si postquàm Puella septimum annum compleuit, prædictus uir matrem eius accepit uxorem, cùm sponsalia ex tunc placere consueuerint: inter eos sententiam diuortij non differas promulgare: nec ipsum filiam seu matrem habere permittas. Hæc ille tit. eod. 2

¶ Secundò habes: quomodo per Diuũ Thomas ostẽdas multa meritò esse dicta, in multis capitulis, extra de sponsal. & matrimon. item de desponsat. in puber. item in Concilio Lateranensi sub Alexandro Tertio, titul. de sponsal. 3

¶ Tertiò habes: quomodo per Diuũ Thomam illa iura, pro quanto pertinẽt ad hunc locum, defendas. 4

¶ Quartò vides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina præstens & declaretur, & consolidetur.

rrimonium, tamen ostendunt se raram habere priorem promissionẽ, & ideo prioris contractus accipit firmitatem.

AD SEXTVM dicendũ, quòd trahentes nauem, agunt per modum unius causæ, & ideo quòd deest uni, potest suppleri ex altero, sed sponsalia contrahentes agunt ut distinctæ personę, quia spõsalia nõ nisi inter duos esse possunt, unde in utroque requiritur quòd sit sufficiens ad contrahendum, & ideo defect' unius sponsalia impedit, nec ex altero potest suppleri.

B

AD SEPTIMVM dicendum, quòd in sponsalibus etiam similiter si appropinquat contrahẽtes ad tempus septennij, contractus sponsalium habet robur, quia secũdum Philosophũ in 2. Physic. quod parum deest, quasi nihil deesse videtur. Hæc autem propinquitas à quibusdã determinatur tempus sex mensium: sed melius est quod determinetur secundum conditionẽ contrahentium, quia in quibusdam magis accelerat vsus rationis, quàm in alijs.

C

ARTICVLVS III.

Vtrum sponsalia dirimi possint altero religionem intrante.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sponsalia dirimi non possint, altero religionem intrante. Quia de pecunia quam alteri promitto, non possum alteri licite obligationem facere: sed ille, qui sponsalia contrahit, corpus suum promittit mulieri, h ergo non potest se offerre Deo ulterius in religionem.

2 ITEM, Videtur quòd non debeat dirimi, quando alter cõiugum ad longinquam regionẽ se transfert, quia in h dubijs semper tutior pars est eligenda: sed tutius esset, quòd eum expectaret, ergo tenetur eum expectare.

3 ITEM, Videtur quòd nec dirimantur per ęgritudinẽ, quàm aliquis incurrit post contracta sponsalia, quia pro h pęna nullus debet puniri: sed uir qui infirmitatem incurrit, punitur ĩ eo, quod ei ius aufertur, quod in illa habebat, q̃ sibi fuerat desponsata, ergo propter corporalem infirmitatem non debent sponsalia dirimi.

4 ITEM, Videtur quòd nec propter affinitatem interuenientẽ, utpote si sponsus cõsanguineã, sponsæ fornicario concubitu cognoscat, quia secundum hoc spõsa h puniretur pro peccato sponsi, qđ non est conueniens.

5 Item, Videtur quòd non possint se inuicem absoluere, quia h hoc est maximæ leuitatis, ut primo contrahant, & postmodũ se absoluant: sed talia nõ debent ab Ecclesia sustineri, ergo.

6 Item, Videtur quòd nec propter alterius fornicationẽ, quia adhuc per sponsalia unus non accipit ptãtem in corpus alterius; & sic videtur q h in nullo contra inuicẽ peccent, si interim fornicantur, & sic sponsalia dirimi non debent per hoc.

D

7 Item, Videtur quòd nec per contractum cum aliqua per uerba de præsenti, quia venditio secunda non derogat uenditioni primæ, ergo h nec secundus cõtractus potest derogare primo.

8 Item, Videtur q nec per defectum ętatis possint dirimi, qa quod h non est, non potest dissolui: sed ante ætatem determinatam nulla fuerunt sponsalia, ergo dirimi non possunt.

E

RESPONDEO, Dicendũ, quòd in omnibus prædictis casibus, sponsalia contracta dirimuntur: sed diuersimode: quia in duobus, scilicet cum quis ad religionem confugit, & cum alter coniugum cum altero per uerba de præsenti contrahit, ipso iure sponsalia dirimuntur. sed in alijs casibus dirimi debent secundum iudicium Ecclesiæ.

conclu. in ¶ In argumẽtis omnibus huius articuli ita ratis.

QVÆST. XLIII.

ART. III.

CONCL. Sponsalia cõtracta dirimunt in octo casib. sed diuersimode &c. 18

¶ PROB. Quia in duobus (scilicet religionis, contractusq; V matri-

matrimonij cum secunda) sponsalia ipso iure dirimuntur; & in alijs ex(ut in textu) dirimi debent secundũ iudiciũ ecclesiæ.

1m illatio conclusionis. Ergo non &c. ℞. negatur illatio. §. Nam per mortem spiritualem, qualis est ingressus religionis, soluitur promissio sponsalium quia & ipsa dicitur spiritualis, in qua nondum potestatem corporalem sui ipsorum sibi inuicem tradunt sponsi per illa.

* q. 6. art. 2. ¶NOT. Non est autem simile de pecunia illa argumenti: quoniam ingressus religionis non se habet ad istam de pecunia promissionem, sicut mors. Obligatio. n. ad religionem stat cũ obligatione rei meæ non autem cum obligatione suppositi mei, ad alterum (ut patet cõsideranti formam professionis religiosorum.

2m de maiori In dubijs &c. quando verè sunt dubia. §. Tunc nihil &c. Nam quando alter statuto tempore, in casu proposito, non adest uere dubium: ut declaratur in textu.

* In decr. lib. 4. ti. 1. c. 5. **3m maior.** Pro pœna nullus debet puniri. ℞. non tamen inconueniens est, ipsum ex pœna reportare damnum. § Tunc nihil &c. ut in textu.

¶NOT. Simile argumentum habes supra q. 39. art. 6. 1m. ibi afflictio non debet addi afflicto. Idẽ .n. est illud, quod ly pro pœna, nullus debet puniri. Ideò ex illo loco huic claritatem addas; & ex hoc uicissim illi.

lib. 4. decr. tit. 1. c. 12. **4m de antecedente.** Secundum hoc sponsa punietur. ℞. negatur hoc. §. immo iuuatetur ex consequẽti. Nam liberaretur ab obligatione manẽdi cum aliquo fornicatio. Vnde non fit ex hoc, quòd sponsalia propter affinitatem interuenientem non dirimantur: ut declaratur in textu.

5m de maiori. Hoc est maximæ leuitatis. ℞. si non adsit noua causa §. Tunc nihil &c Nã quando ecclesia sustinet, quòd illi qui contraxerunt sponsalia, deinde seinuicem absoluant, præsupponit, hoc fieri noua causa emergente.

De mutatione consilij humani. ¶NOT. In textu significatur illa noua cã adueniens per ly incertæ sunt prouidentiæ nostræ. Quasi dicat. Non possumus præuidere omnia, quæ uentura sunt circa aliquod negocium, de quo tractamus: & ideo facile est, ut aliquid processu temporis cognitũ, uel de nouo circa illud negocium emergere; quo F nouo cognito mutatur illud primum propositum sine nota leuitatis immo quandoque cum laude uero magnæ prudentiæ. Vnde dici solet: & quòd prudentis est mutare consilium; & quòd stultus, ut luna, mutatur. Quæ duo intelliguntur sic ex præmissis: quòd uidelicet nouis causis emergentibus ad prudentẽ pertinet mutare consilium; alioquin prudens non esset; & quòd ijsdem totaliter manentibus causis seu terminis stulti est mutare consilium. Quia igitur sponsalia prius contrahentes & seinuicem postmodum à contractis sponsalibus absoluentes, æstimantur hanc absolutionem facere ex aliqua noua causa, siue nouiter emergente, siue nouiter cognita; quam si à principio cognouissent, sponsalia non contraxissent: ideo inquit textus: quòd non semper est leuitatis retractare sponsalia. Quòd si etiam nulla noua causa exurgeret; & consequenter leuitas esset retractare sponsalia; adhuc ecclesia, post monitionẽ sponsorum ad sponsaliorum obseruationem, talem retractationẽ sustineret, ne deterius inde contingeret: propterea quod (ut prædictum est) coacta matrimonia difficiles exitus habere solent. * li. 4. decr. tit. 1. c. 2

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd talis promissio soluitur per mortem spiritualem, cum sit spritualis tantum, ut dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quòd dubium determinatur ex hoc quòd alter non comparet tempore statuto ad matrimoniũ cõficiẽdum. G Vnde si ex parte eius non defuit, quin matrimonium complere, potest licite alteri nubere sine peccato aliquo. Si autem per eam stetit quòd matrimonium nõ est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promissionis, aut iuramenti, si iuramentum interuenit, & contrahere cum, alia si vult, iudicio Ecclesiæ.

H AD TERTIVM dicendum, quòd si ante contractum matrimonium aliquam grauem infirmatem incurrat alter eorum, inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsum debilitet nimis, aut eum deformet, ut abscisio nasi, uel orbitas oculorum, aut aliquid huiusmodi, aut, quæ sunt contra bonum prolis, utpote lepra, quæ solet prolem inficere, possunt sponsalia dirimere, ne sibi inuicem displiceãt, cum matrimonium sit contractum, & malum exitum sortiatur: nec pro pœna punitur aliquis, sed ex pœna damnum reportat, quod nõ est inconueniens.

AD QVARTVM dicendum, quòd si sponsus cognouit consanguineam sponse, uel econtra, tunc dirimi debent sponsalia, & ad hoc probandum sola fama sufficit propter scandalũ uitandum: causæ enim, quæ in futurum expectant effectus suos, impediuntur à suis effectib. non solum ex eo, quòd est, sed ex eo, quod futurum est. Vnde sicut affinitas si esset tempore contractus sponsalium, impediuisset contractum illum, ita si interueniat ante matrimonium quòd est effectus quidam, sponsalium, prior contractus ab effectu suo impeditur: nec in hoc aliquid detrahitur alteri, imo ei consertur, quia absoluitur ab eo, qui per fornicationẽ se Deo odiosum reddit.

AD QVINTVM dicẽdum, quòd quidam non recipiunt istum casum, sed contra eos est Decret:* quæ expresse dicit: Ad instar, inquit, eorum, qui societatem fidei, contrahunt, & postea eandem remittunt, potest in patientia tolerari, si mutuo se absoluunt qui sponsalia contraxerunt. Sed ad hoc dicunt, quòd Ecclesia magis hoc sustinet ne peius eueniat, quàm hoc sit de iure: sed hoc non uidetur exemplo cõuenire quòd Decreta adducit. Et ideo dicendum, quòd non semper est leuitatis retractare, quæ prius firmata sunt, quia incertæ sunt prouidentiæ nostræ, ut dicitur in lib. Sapientiæ.*

I AD SEXTVM dicendum, quòd quamuis non dederint sibi mutuo potestatem corporis sponsalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur sibi inuicem suspecti de non seruanda fide in futurum; & ideo potest sibi præcauere unus contra alium, sponsalia dirimendo.

K AD SEPTIMVM dicendum, quòd ratio illa teneret, si esset unius rationis uterque contractus: sed secundus contractus matrimonij est fortior primo, & ideo soluit ipsum.

AD OCTAVVM dicendum, quòd

6m de consequentia prima. In nullo. ℞. consideratio. secundum potestatẽ corporis traditã: non, secundum potestatẽ corporis tradendam. § Tunc nihil &c. Ex eo enim, quòd sponsus unus suspectum habet alium de non seruanda fide, etiam postquam habuerint mutuam potestatem corporis utriusque, fit: quòd sponsalia dirimi possint. * cap. 9.

7m de conclusione. Nec secundus contractus potest derogare primo. ℞. nisi essent alterius rationis. §. puta, quia primus est contractus sponsaliorum, & secundus matrimonij. Tunc nihil &c Nam ideo secunda venditio non potest derogare primæ: quia ambæ sunt unius rationis.

8m de maiori. Quod non est. ℞. neque habet modũ, seu speciem, essendi. §. Tũc nihil &c. Nam quamuis ante ætatem legitimam sponsalia contracta nõ fuerint uera; tamen fuit ibi quidam modus sponsaliorum: & ideo nẽ &c. ut in textu.

APPEN-

APPENDIX.

EX articulo habes. 1 Primò: quomodo per rationem ostendas; (non obstante, quod frangere sponsalia, absque causa legitima, graue crimen adeò sit: ut concilium Elibertinum cap. 54. dicat. Si qui parentes fidem fregerit sponsaliorum, triennij tempore abstineant seà communione. Si uerò sponsus, uel sponsa in illo graui crimine fuerint tantum, parentibus excusatis, superior sententia seruetur) meritò dictũ fuisse ab Alexan. III. post Cōcilium Later. pat. 50. cap. 30. super eo, quod quædã mulier viro suo fidem dedit, & ipse illi, quod matrimonium inter se contraherent, & uiro uolẽte sacramentum seruare, mulier castam disposuit ducere uitã, discretioni tuæ rñdemus. Si iuncti nõ fuerint, mulier permittatur ad religionem trãsire, & Dño (relicto seculo) militare. Beatũ enim Ioannem, & cõplures et sponsalitijs ad uitam contẽplatiuã legimus euocatos: & ideò eidem mulieri confidenter pmittere poteris, ut transeat ad religionẽ castitatis uotum seruatura. Hęc ibi. En, à fortiori, denotatũ: quod spõsalitia, altero ingrediente religionẽ, soluuntur. Item ab Vrbano. 3. ad Florentin. epis. par. 50 c. 61. post Cōcil. Later. sub Alex. 3. Vtrum postquam spõsalia inter psonas legit. masc. contracta fuatiunt, & antequã à uiro mulier traducatur, si alter eorũ lepræ morbũ incurrat: alter ad consumandã copulã maritalem compelli dẽat, uel se possit ad secunda uota trãsferre: rndemus, quod ad accipiẽdũ eum cogi nõ dẽt, cũ inter eos matrimonium nõ sit cõsummatum. Hęc ibi. Vnde de similibus in textu adductis simile inferas. Item ad propositum uide tu, de sponsal. & matrim. capitula multa: & idẽ uideas in, de despõs. impub. 2 Secundò habes: quomodo p rationem prædicta patrum, pro quanto sponsalia dicunt posse in casibus his dirimi, & intelligas & defendas. 3 Tertiò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica hæc doctrina & declaretur & consolidetur.

Vid. p. S. Ecclad i. tel. &c.

QAESTIO XLIIII.

De matrimonij definitione, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerãdũ est de ratione matrimonii.

Circa quod quærunt tria.

Primo, Vtrũ matrimoniũ sit in genere coniunctionis.

Secundo, Vtrum conuenienter nominetur.

Tertio, Vtrum conuenienter definiatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis.

Tho. 4. d. 26. q. 1. ar. tic. 1. q. a. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non sit in genere coniunctionis. Quia uinculum, quo aliqua[h] ligantur, differt à coniunctione ipsa, sicut causa ab effectu: sed matrimonium est uinculum quoddam, quo iuncti matrimonio ligantur, ergo non est in genere coniunctionis.

¶ 2 Præterea, Omne[h] sacramentum est sensibile: sed nulla[h] relatio est accidens sensibile, ergo matrimonium cum sit sacramẽtum, non erit in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

¶ 3 Præt. Coniunctio est relatio æquiparantiæ[n] sicut æqualitas: sed non est una numero æqualitatis relatio in utroq; extremorum, ut Auic. dicit, ergo nec vna coniunctio: & sic si matrimonium est in genere coniunctionis, non est unum tantum matrimonium inter duos coniuges.

SED CONTRA, Relatio est, secundum quòd aliqua ad inuicem referuntur, dicit enim maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor, ergo matrimonium est in genere relationis, nec est aliud quàm coniunctio.

B

Præterea, Vnio duorum ad aliquid unum non fit, nisi secundum cõiunctionem, hoc autem fit per matrimonium, ut Gen. 1. Erunt duo in carne una, ergo matrimonium est in genere cõiunctionis.

C

RESPONDEO, Dicendũ, quòd coniunctio adunationem importat, unde ubicunque est adunatio aliquorum, ibi est aliqua coniunctio. Ea autem, quæ ordinantur ad aliquid unum, dicuntur in ordine ad illud adunari, sicut multi homines adunantur ad unam militiam, uel negotiationem exequendam, ex qua dicuntur commilitones adinuicem, uel socii negotiationis, &

D ideo cum per matrimonium ordinentur aliqui ad unam cognationem, & educationem prolis, & iterum ad unam uitam domesticam, constat quòd in [m] matrimonio est aliqua coniunctio, secundum quam dicitur maritus, & vxor; & talis coniunctio ex hoc quòd ordinatur ad aliquod vnum, est matrimonium, coniunctio autem corporum, uel animorum ad matrimonium,

E consequitur.[n]

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd matrimonium est uiculũ, quo ligantur formaliter, non effectiue, ideo non oportet quod sit aliud à coniunctione.

QVÆST. XLIIII. ART. I.

CONCL. In matrimonio est aliqua coniunctio, secundum quam dicitur maritus & uxor: & talis coniunctio ex hoc,

A quod ordinatur ad aliquod unum est matrimonium; coniunctio autem corporum, uel animorum ad matrimonium consequitur.

¶ Examen. Ly coniunctio secundum quam &c. Scilicet coniũctio formalis: de qua in responsione ad primum.

Ly coniunctio corporum. Scilicet actualis. Nam huiusmodi non est de integritate matrimonij. q. 42 art. 4. & ideo dicit textus quòd consequitur.

¶ Ly animorum. i. quò ad coniunctionem carnalem actualiter consideratorũ. Alioquin consensus animorum ad ipsum esse matrimonij antecedenter concurrit & non consequitur tanquam effectus, sed præcedit tanquã causa efficiens, matrimonium. q. 45. ar. 1.

¶ PROB. 1. Quia per matrimonium aliqui ordinantur ad aliquid unum (i. unã cognationem, unius prolis educationem, vnam uitam domesticam; & coniunctio adunationem importat. i. ordinationem aliquorum ad aliqd vnum (ut patet de multis hominibus in vna militia, uel negotiatione:) 2. Quia (ly & talis cõiũctio &c.) supponuntur, ut clara, omnia.

¶ NOT. Ex probatione primæ partis conclusionis patere potest, quid sit copula coniugalis: ut à carnali copula distinguatur. Est enim illa, quę ordinatur per se ad vnam cognationem, & unius prolis educationem, & ad unam uitam domesticam. Ergo uita coniugalis est conuersano ad talem communicationem pertinens. ar. 3. ad tertium. De hac uide q. 48. ar. 1. corp.

Copula cõiugalis quę & cõiũctio maritalis.

Coniux.

1ᵐ de maiori

Ligantur. R. effectiuè; non formaliter. S. Tunc nihil &c. Nam matrimonium est vinculum; quo formaliter ligantur coniuges.

¶ NOT Causa formalis est illa, qua se ipsa aliquid facit: effectiua uero facit aliqui l actione media. Et ideò formalis non distinguitur à suo effectu formali, tanquam una res ab alia; secus autem de efficiente. Vt. Albedo, & dealbator, faciunt album parietem: sed albedo formaliter, dealbator effectiuè. Albedo enim propterea dealbat parietem, quia ipsa semetipsa facit hoc: cuius signum si albedo cadat a pariete, paries non remanet albus. Quia autem, dealbatore remoto à pariete, post dealbationem, remanet

Cã formalis, efficiẽs.

adhuc paries albus; ideo clarum est, quòd ipse non formaliter idest seipso, sed mediante actione sua idest dealbatione, fecit album patientem. Sic in proposito applica tu uinculum quo ligatur matrimonium formaliter; quia facilis est applicatio.

2ᵐ de minori. Nulla relatio. ℟. consideratur secundum se, non, secundum causam. § Tunc nihil &c. Nam relatio, inquantum sensibilitatem dicit, considetatur hic secundum causas suas: hoc est sufficit præsenti consideratione, quòd causæ coniunctionis, quæ est ipsa relatio, sint quidem sensibilia.

Item de maiori. Sacramentum. ℟. tandem nō, sacramentum & res simul. §. Tunc nihil &c. Nam prædicta coniunctio, quæ est in matrimonio, est res simul & sacramentum: ut plenius dicitur, q.42.ar.1.ad 5ᵐ. Vide responsum literæ secundum ly nec in sacramento requiritur &c.

¶ Corollarium. Coniunctio ergo neque ratione, qua relatio (vt dicit prima responsio) neque ratione, qua in sacramento est (ut 2ª responsio) sensibilitatem importat: sed ratione, qua causas suas connotat.

3ᵐ maior. Coniunctio est relatio æquiparantiæ, sicut æqualitas. ℟. Negatur, quod sit sicut æqualitas. §. Ratio est: quia æqualitatis relatio non est una numero in utroque extremorum, neque ratione causæ, neque ratione subiecti; sed relatio, quæ est matrimonium, habet unitatem numeralem ex parte causæ, licet diuersificetur dicatur ex parte subiecti (ut declaratur in textu). Matrimonium autē denominatur ab illa unitate, non ab ista diuersitate: & ideò diuersitas ista non facit, quod matrimonium non sit numero unum inter duos coniuges.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis ipsa relatio non sit sensibile accidēs, tamen causæ eius possunt esse sensibiles, nec in sacramento requiritur quod sit sensibile illud, quod est res, & sacramentum. Hoc enim modo se habet hoc sacramentum, prædicta coniunctio; sed uerba exprimētia consensum sunt sacramentū tm, & causa pdictæ coniunctionis sunt sensibilia.

Ad tertium dicendum, quòd relatio fundatur in aliquo sicut in causa, ut similitudo in qualitate, in aliquo sicut in subiecto, ut in ipsis similibus; & ex vtraque parte potest attēdi unitas, & diuersitas ipsius: qa ergo in similitudine non est eadē qualitas numero, sed specie in utroque simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero, & similiter de æqualitate: ideo æqualitas, & similitudo omnibus modis est alia in utroque similium, & æqualium sed relatio, quæ est matrimonium, ex una parte habet unitatem in utroque extremorum, scilicet ex parte causæ, quia ad eandem numero generationem ordinatur: sed ex parte subiecti habet diuersitatem secundum numerū, & ideo hæc relatio est una, ex parte causæ & multiplex ex parte subiecti, & secūdum quod est multiplex ex parte subiecti, significat his nominibus uxor, & maritus, sm autem quod est una, significatur hoc uomine matrimonij.

Articvlvs II.

Vtrum matrimonium congrue nominetur &c.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quod matrimoniū incongrue nominetur, quia denominatio debet fieri à digniori. Sed pater dignior est matre, ergo magis debet denominari à patre, quā à matre coniunctio utriusque.

¶2 Præt. Res debet denominari ab eo quod est de essentia sua quia ratio q̄ significat nomen, est definitio, ut dr in 4. Metap. sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonij, ergo non debet matrimonium nuptię appellari.

¶3 Præterea, Species non potest proprio nomine nominari ab eo, quod est generis: sed coniunctio est genus ad matrimonium, ergo non potest proprie coniugium nominari.

Sed in contrarivm est communis usus loquentium.

Respondeo. Dicendum, quòd in matrimonio est tria cōsiderare. Primo, essentiam ipsius, quę est coniunctio, & secundū hoc uocatur coniugiū. Secūdo, causam eius, quę est desponsatio, & secundū hoc uocantur nuptię, à nubo, qa in ipsa solemnitate desponsationis qua matrimoniū perficitur, capita nubentiū uelantur. Tertio, effectum, qui est proles, & dr sic matrimoniū, ut Augu. dicit contra Faustum ob hoc quod mulier non debet ob aliud nubere, nisi ut fit mater. Potest autem matrimonium quasi matris munium, idest officium dici, quia fœminis incūbit maxime educandę, prolis officiū: uel dicitur matrimonium, quasi matrem muniens, quia iam habet, quo defendatur, & muniatur, scilicet uirū: uel dicitur matrimonium quasi matrem monens, ne uirū relinquat, alteri adhęrens; uel dicitur matrimoniū quasi materia unius, quia in eo fit coniunctio ad unam prolem materiater inducendam, ut dicatur matrimonium à monos, & materia: uel dicitur matrimonium ut Isidorus dicit, à matre, & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

F coniunxit, homo non separet. Item 1. Cor. 7. Alligatus es uxori. Item Rom. 6 Lex in homine dominatur, quanto tempore viuit. Nam, quæ sub uiro est mulier, uiuente uiro alligata est legi. Ecce, quod nupti dicuntur coniugi, alligari, & matrimonium dicitur lex: ex quo manifeste datur intelligi, quod matrimonium est coniunctio uinculum, & ligamen. A Papa autem Alexandro Tertio, de præsumption illud &c. Cum matrimonium fit maris & fœminæ coniunctio. Hæc ibi. Item à Concil. Tridē. sess. 24. ubi in principio matrimonium nocat nexum, uincu lum, copulatio, coniunctio, duorum. Matrimonij (inquit) perpetuum indissolubilemque nexum &c. Hoc autem uinculo duos tantummodo copulari & coniungi &c. Item à 17. quæstione secunda, in princip. & cap. cum initiatur.

¶ Secundò habes: quomodo per canonem prædicta patrū & scripturarum, pro quanto matrimoniū dicunt esse coniunctionem, & intelligas & probes & tuearis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina præsens & declaratur, & consolidetur.

QVAEST. XLIIII.

ART. II.

Conclu. Matrimonium cōgrue vocatur & coniugiū, considerata eius essentia, & nuptiæ, considerata eius causa: & matrimonium, considerato eius effectu, quadrupliciter.

¶ PROB. 1. Quia essentia matrimonij est coniunctio (ar. 1.) 2. Quia causa eius est desponsatio (q. 43.) 3. Quia effectus eius est proles, respectu cuius mater & materiam inducit, & generat, & educat, & munit nominatur.

¶ NOT. Ratione probationis primæ aduertas; quòd ex eo, quòd coniugium dicitur à coniunctione, tanquam à causa sua; ideo ubicunque matrimonium uocatur coniugium, ibi per hoc confirmatur, quòd matrimonium est coniunctio; & consequenter per hoc idem confirmatur semper

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quo modo per rationem ostendas, insinuatum meritò fuisse à sacris literis, & Papa &c. quòd in genere coniunctionis est matrimonium. A sacris quidem literis Matth. 19. Quòd Deus

Marginal notes: *rtisio 2ª. — *In corp. art. — Vid. p. S. Eccl. &c. — G — H — I — *li.4.d.28 — concil. ro — *Amb.l. 2 de Abraham c. 9. & li. 1. a. de Eccl. officijs cap. 19. — concil. — *li. 19. ca. 26 āmed. tom. 6. — 182

semper conclusio erit: nil primi se licet quòd matrimonium sit in genere coniunctionis, seu coniunctio. Occasione autem probationis secundæ aduerte literam ly quia in ipsa solemnitate desponsationis &c. Non enim per ly quia, intendit D. Tho. probare conclusionem hãc, videlicet quòd matrimonium uocetur nuptiæ: sed intendit probare, quòd conuenienter nuptiæ, in quibus fit desponsatio, conueniente derivantur à nubo. Nam quædã, velati, nubes superponitur sponsis nuptiæ: quando uelantur capita eorum. Occasione verò tertiæ probationis nota: quòd licet Diuus Thomas sextupliciter interpretetur matrimonium in textu, tamen, quoniam quatuor tantú interpretationes eius referuntur ad prolé, de qua tanquam eius effectu agebatur in tertia parte cõclusionis; ideo ibi dictũ est ly qua (tripliciter).

3^m de maiori

Dignior. ℞. uel ad propositum accommodatior. §. Tũc nihil &c. Nam quamuis pater sit dignior, quàm mater: tamen circa prolem &c. in textu.

¶NOT. Argumentum hoc primum impetit tertiam partem conclusionis; & ideo de prole fit mentio in textu. Vult autem denotare textus: quòd mater est aptior, seu accommodatior, ad educationem prolis (puta ponendo in cunabulis, lactando, fouendo, & multis huiusmodi officijs demulcendo) in cuius signum principaliter facta est, ut sit homini in adiutorium ipsius prolis tùm generandæ, tùm educandæ. Rursus. Maiorem illam sic glosatã in responsi formali diligenter memoriæ mãdato quoniã multipliciter ad plurima intelligenda valebit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis pater sit dignior quàm mater, tamen circa prolem mater magis est officiosa quàm pater: uel ideo quia mulier ad hoc principaliter facta est ut sit homini in adiutorium prolis, non autem uir propter hoc factus est, unde magis pertinet ad rationem matrimonij mater quàm pater.

AD SECVNDVM dicendum, quòd aliquando essentialia cognoscuntur per accidentalia, & ideo etiam per accidentalia aliqua nominari possunt: cum nomen detur causa rei innotescendæ.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd aliquãdo species nominatur ab eo, quod est generis propter imperfectionẽ speciei quando scilicet complete habet generis rationem, nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat, sicut proprium accidẽtale retinet nomen proprij communis, aliquando autem propter perfectionem, quando in una specie complete inuenitur ratio generis, & non in alia; sicut animal denominatur ab anima quæ competit animato corpori, quod est genus animalis, sed animationõ inuenitur perfecte in animatis, quę non sunt animalia, & similiter est in proposito, quia coniunctio uiri ad mulierem per matrimonium est maxima, cum sit animarum: & corporum: ideo coniugium nominatur.

A textu) sit denominatio per genus suum: quando reprobati nominantur præsciti. Quia enim aliquid ad dignitatem pertinẽs non addunt supra præscientiam: ideo retinent nomen commune: quo contra prædestinati, quoniam aliquid addunt supra præscientiam ad dignitatem pertinens, ideò sortiuntur nomen speciale.

ARTICVLVS III.

Vtrum matrimonium conuenienter definiatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter definiatur * in literã. Quia in mariti definitione oportet quod matrimonium ponatur, quia maritus est, qui est mulieris iũctus matrimonio: sed maritalis cõiunctio ponit in definitione matrimonij, ergo vr quòd sit circulatio i definitiõibus istis.

¶ 2 Præterea, Per matrimonium sicut efficitur uir maritus mulieris, ita uxor uiri mulier, ergo non debet magis dici cõiunctio maritalis, quàm uxoria.

¶ 3 Præterea, Consuetudo ad genus moris pertinet, sed frequenter matrimonio iuncti sũt ualde moribus diuersi, ergo nõ debet poni in difinitione matrimonij, indiuiduam uitæ consuetudinem retinens.

¶ 4 Præterea, Inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datæ. Quia secundum † Hugo. matrimonium est duarum idonearum personarum legitimus de coniunctione consensus: secundum quosdam autem matrimonium est cõsortium communis uitæ, & communicatio diuini, & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ difinitiones differant.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quo per ratione ostendas matrimonium meritò uocari matrimonium à scripturis 1. Cor. 7. Igitur qui matrimonio iungit virginem suam &c. Itẽ, his qui matrimonio iuncti sunt præcipio &c. Itẽ 1. Esdr. 9. neq; matrimonia iūgeremus &c. Item prouerb. cũ in matrimonio fuerit &c. Item Eccle. 23. ex alieno mfimonio &c. Et uocari coniugium Genes. 26. sibi esset sociata coniugio. Item 36. dedit q; illi in coniugiũ. Item Deuter. 7. nec sociabis cum eis coniugia. Item Tob. 6. coniugium ita suscipiunt. Item, erimus in coniugio nostro. Et uocari nuptię Gen. Optatis potitus nuptijs. Item Tob 9. nuptiarum conuiuium exerce. Item Hester. 2. pro coniunctione & nuptijs. Item Sap. 14. neq; nuptias mũdas. Item 1. Machab. 9. Filij Iambri faciunt nuptias 1. Machab. 14. nuptias fecit; gete egit. Marc. 2. nun. possunt filij nuptiarum. Item Luc. 17. dabantur ad nuptias. Meritò etiã uocari coniugium à summis Pontificibus, de conuer. coniugator. capitulis multis, item uocari matrimonium; de consangui. & affinita. de sponsa. de eo qui du. in matrimon. qu. poll. de sponsal. & matrim. capitulis multis. Meritò etiam uocari nuptias. 35. quæst. 8. cap. primo. Item à Concilijs passim; quando de hac materia tractant.

Vul. 25. Eccl. &c.

In 4. dist. 27 §. B. & Gratian in Decretis cã 27. q. 2. in pri cip.

† lib. 2. de Sacrame a tie par. e 11. c. 4.

Maiorẽ, &c. propo sitionem ubiq; glo satarũ uniuersalis utilitas.

Et quod de illa propositione glosata dico nunc, intellige etiam de omnibus alijs propositionibus, præsertim maioribus, per totam summam Theologiæ formaliter glosatis: quoniam hinc uniuersalissimam utilitatẽ ex particulari aliquo proposito haurietis postmodum ad similia sæpius applicando.

2^m de maiori. Quod est de essentia sua ℞. uel quod est faciens ad cognitionem de essentia.

§. Tunc nihil &c. licet enim nuptiæ non sint de essentia matrimonij: faciunt tamen aliquam notitiam de matrimonio, & ratione huius matrimonium quandoq; nuptiæ appellatur. Nam aliquando essentialia cognoscuntur per accidẽtalia, & ideo &c. ut in textu.

3^m maior. Species non potest proprio nomine nominari ab eo, quod est generis. ℞. nisi aliqi uel pp imperfectionem speciei, uel propter perfectionem. § Tunc nihil &c. Matrimonium.n. quod est species coniunctionis habet completam perfectionem coniunctionis, quæ est genus suum: & ideò congruè nominatur, nomine generis sui, coniugium.

¶NOT. Propter imperfectionem speciei (sicut declaratur in

E ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum Pontificum, Conciliorum, pro quanto sic nominant, & intelligas & defendas.

¶ Tertiò vides: quomodo ex hic uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

QVAESTIO XLIIII.

ARTIC. III.

CONCL. Tres inueniuntur definitiones de matrimonio datæ: una secundum causam, alia secundum essentiam, alia secundum effectum eius. 183

¶PROB. Quia definitio ab Vgone, scilicet matrimonium est duarum idonearum personarum legitimus de cõiunctione cõsensus est definitio secũdum cãm: & illa à magistro, s. matrimoniũ

est viri, mulierisque, maritalis coniunctio inter legitimas personas indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, est secundum essentiam: & illa à quibusdam alijs scilicet matrimonium est consortium communis vitæ & communicatio diuini & humani iuris, est secundũ effectum data (vt in textu omnia satis clarè patent.)

RESPON. Dicendum, quòd sicut dictum est,* in matrimonio tria considerantur, scilicet causa ipsius: & essentia eius, & effectus, & secũdum hoc tres definitiones inueniuntur de matrimonio datæ*. Nam definitio Hug. † tangit causam, scilicet consensum; & personas, quarũ est. Definitio autem in litera posita tangit essentiam matrimonii, scilicet coniunctionem, & addit determinatum subiectum in hoc quòd dicit inter legitimas personas, ponit etiam differentiam contrahentem ad speciem in hoc quòd dicit maritalis: quando matrimonium sit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio in speciem trahitur per illud, ad quod ordinatur, & hoc est id, quod ad maritum pertinet: ponit etiam virtutem huius coniunctionis, quia indissolubilis est, in hoc quòd dicit indiuiduam, &c. Sed alia definitio * tangit effectum, ad quem ordinatur matrimonium, scilicet, vita communis in rebus domesticis, & quia communis cõmunicatio aliqua lege ordinatur, ideo ponitur ordinatiuum istius communis, scilicet ius diuinũ, & humanum: aliæ autem communicationes, vt negotiatorũ, & militantium solo iure humano institutæ sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquando priora, ex quibus debet dari definitio, non sunt nominata, & ideo in definitione aliquorum ponuntur aliqua posteriora simpliciter, quę sunt priora quo ad nos, sicut in definitione qualitatis ponitur quale à Philosopho,* cum dicit: Qualitas est secundum quã quales esse dicimur; ita etiam hic in definitione matrimonij ponitur maritalis, ut sit sensus: quòd matrimonium est cõiunctio ad ea, quæ mariti officium requirit, quæ non poterant uno nomine exprimi.

AD SECVNDVM dicendum, quòd per hanc differentia tangitur finis coniunctionis, vt dictũ * est: & quia ut dicit Apostolus:† Vir non est propter mulierem, sed mulier propter virum: ideo hęc differentia potius debet sumi à viro, quàm a muliere.

AD TERTIVM dicendum, quòd sicut uita ciuilis non importat actum singularem huius, uel illius, sed ea, quę ad communicationem ciuilem pertinent, ita uita coniugalis nihil aliud est, quàm conuersatio ad communicationem talem pertinens: & ideo quantum ad hanc vitã semper consuetudo est indiuidua, quamuis sit diuisa quantum ad actus singulares utriusque.

AD QVARTVM patet solutio ex dictis*.

*Art. præced. cor. † lib. 2 de sacramentis p. 11. c. 4. * in 4. di. 27. para B.

1m de conclusione. Circularis. R. difformiter non autem, vniformis. §. Tunc nihil &c. Nam definitionẽ esse circularem difformiter non est inconueniens: sed ipsam dari vniformiter.

¶NOT. Quoniam demonstratio est diffinitio sola positione differens (1. post.) hinc est, quòd sicut non inconueniens demonstrationem fieri circularem difformiter, ita nec inconueniens hoc de diffinitione: & sicut inconueniens, demonstrationẽ dari circularem uniformiter, ita & diffinitionem. Circulatio autem uniformis est, quando uterque è processus, hi per eandem causam eodẽ modo penitus consideratã. Difformis uerò, quando unus processuum illorum est per unam causam uno modo consideratam & secundus processus est per aliam, vel per eandem alio modo considerata. Vt si dicamus. Homo est rationalis, ergo risibilis: & est risibilis, ergo rationalis. En circularis demõstratio difformis: quoniam primus processus fit à causa in effectum, & secundus fit à causa in inferendo ad causam in essendo. Idem ergo est iudicium de diffinitionibus his circularibus, scilicet animal risibile est rationale, & animal rationale est risibile: quoniam prima diffinitio datur per priora secundum se (cùm rationale sit prius saltem natura ipso risibili;) & secunda per priora quò ad nos tantum (cùm risibilitas sit illa, mediante qua innotescit nobis rationabilitas.) Sic in proposito. Maritus cadit in diffinitione matrimonij (vt visum est in diffinitione nunc à magistro data per ly maritalis) & matrimonium cadit in diffinitione mariti (vt in argumento adducitur.) Verùm difformiter: quoniam quando maritus diffinitur per matrimonium, diffinitio datur per priora simpliciter (cùm matrimonium sit vera causa quòd aliquis sit maritus;) & quando matrimonium diffinitur per maritum, diffinitio datur per priora tantum quò ad nos (cum ex eo, quod aliquis dicitur maritus, uenimus in cognitionem, quòd matrimonio vxori coniunctus est.) De ly maritus, ly maritalis, vide in ad tertium, & loca ibi allegata.

De circulatione diffinitionũ.

*Posita in 3. arg.

Maritus: maritalis.

2m de maiori. Ita. R. quantum ad coniunctionem: nõ quantũ ad finem coniunctionis. §. Tunc nihil &c. Nam per ly maritalis intendit diffinitio in conclusionis probatione posita exprimere finem coniunctionis. Nam de coniunctione iam dicebat ly coniunctio.

¶NOT. Quando adducuntur huiusmodi, similia per ly sicut, ita, uel huiusmodi attendendum est illud, in quo ipsa similia comparantur, siue assimilantur. Non enim in omnibus concordant; sed neque in omnibus discordant. Vnde arguens sumit apparentiam ab eo, quod facit pro se, & dicit uerum: nihil tamen concludendo contra propositum determinatum à conclusione articuli: in cuius signum respondens concedendo id, quod dicit arguens, asserit, quòd licet uerum dicat, non infringit propositum; quoniam in uno sensu ipse loquitur de ly sicut, ita &c. & in alio sensu articuli conclusio. Hæc dicta sint & pro alijs similibus locis intelligendis ubique; tanquam uniuersalis regula.

Regula vniuersalis de ly sicut, ita &c.

3m de maiori. Consuetudo. R. quantum ad actus singulares hominum consideratã non, quãtum ad communicationẽ quandam in uita cõiugali. §. Tunc nihil, &c. Quamuis enim coniuncti matrimonio sint frequenter moribus diuersi, si cõsiderentur quò ad actus singulares utriusque: sunt tamẽ semper uniti, si considerentur quantum ad statum uitæ coniugalis. Et hoc secundo modo tantum, diffinitio Magistri loquitur de consuetudine. Vide supra art. 1 not. prob. conclus. Vnde etiam cognosces, quid sit coniunctio maritalis: & quid sit maritus, & uxor. Nam omnia hæc se inuicem, parum à longè, consequuntur in notitia.

*In prædicamento qualitatis

*Art. præced. cor. † ad Cor. 11.

4m de antecedẽte. Aliquæ diffinitiones. R. datæ per causam, aut per effectum. §. Vt patet in probatione cõclusionis. Tunc ex ijs dicitur: quòd magna est inter illas diffinitiones differentia: sicuti differunt essentia, causa, & effectus alicuius rei.

*In corp. art.

¶NOT. Quia tamen ex pluribus diffinitionibus, diuersa in eadẽ re considerantibus, laudabiliter conflari solet vnica (exemplo Philosophi in 1. post. de diffinitionibus demonstrationis: & libri Phisicorum, de diffinitionibus domus: & 2. de Anima, de diffinitionibus animæ:) ideo ex omnibus his tribus cõficiamus vnam, dicendo. Matrimonium est viri mulierisque legitimarum personarũ, maritalis coniunctio, ex consensu mutuo animorũ causata; ad cõem uitã cõiugalẽ secũdũ ius humanũ diuinumque iugiter tenendã ordinata. In qua diffinitione, prima pars vsque ad ly coniunctio, est Magistri explicans essentiã; secunda à ly ex consensu usque ad ly causata, est Vgonis causã exprimens; tertia à ly ad communem usque in finem, est aliorum effectum narrans.

Diffinitio vnica matrimonij ex multis.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem ostendas merito esse dictum ab Alexandro Papa III. ad Genuensem Episcopum: vt recitatur de præsumption. Illud quoque &c. Verùm, quia in huiusmodi dubietate fama viciniæ magis debet attendi, si fama loci habet, quòd uir ipsam in lecto & in mensa, sicut vxorem, retinueris (cùm matrimonium sit maris & fœminæ coniunctio indiuiduam uitę consuetudinẽ, retinens) cogenda est mulier ut eidem uiro affectu sereniat coniugali. Hæc ibi.

† Vel. p S. Eccl. & a.

Ex quo patet & diffinitio; & quòd coniunctio maritalis dicta à Magistro uocatur à Papa coniunctio & affectus coniugalis. Ex quo etiam videre datur: quòd Papa non omnem coniunctionem approbat pro matrimonio. Hinc damnatas uides, & à diffinitionibus in articulo positis damnatas meritò ostēdere potes, hæreses omnes illas enarratas supra q. 41. art. 1. & q. 42. art 3. & 4. & q. 40. art. e. appē. Vide & in locis ibi allegatis. & maxime contra spurcitias libertinorum, & falsorum Euangelicorū.

Hæreses damnatæ à Papa, & sancto doctore.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem de ly maritalis, & interimat prædictas hæreses, & dicta Alexandri, pro quanto essentialem diffinitionem matrimonij afferunt, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶Tertiò: uides quod ex his uicissim Angelica doctrina hæc, & declaret, & consolidet.

¶Examen. Ly consensum. Scilicet liberum eo modo, quo declarabitur in appendice per Papam.

¶Item ly consensum. Scilicet uerum, non fictum: ut declaratur, de spon. & matrim. tua nos.

¶Ly mutuum. Hoc est, quòd non debet claudicare matrimonium. Si enim uno coniugum liberè cōsentiente alter uel non consentiret omnino, uel coactè; tunc nō esset uerum matrimonium.

QVAEST. XLV. ART. I.

CONCL. 1ª. Oportet: quòd mediante materiali coniunctione, fiat spiritualis uirtute diuina.

¶*Corollarium.* Ergo in matrimonio sunt duæ coniunctiones, seu operationes, una materialis, quam faciunt homines, alia spiritualis, quam facit uirtus diuina: id quod melius intelligetur per responsionem ad primum.

¶PROB. Quia in omnibus sacramentis spiritualis operatio fit mediante operatione materiali (ut patet de ablutione in baptismo: & matrimonium est sacramētum habens duas operationes, seu coniunctiones, scilicet materialem ac spiritualem.

Tho. ubi sup. ar. 2. q. 1 & se. Cōcil. Triden. sess. 24, de refor. matrim. c. 9.

CONCL. 2ª. Oportet: quòd coniunctio matrimonialis fiat per mutuum consensū.

¶*Corollarium.* Ergo, cum solus legitimarum personarum cōsensus faciat matrimonium (ut etiam patet per Papam 27. quæstione secunda, sufficiat dicendum quòd, si qua uidentur in contrarium vt 30. quæst. 5. cap. aliter; & cap. nostrate, intelligantur quò ad solemnitatem: etiam secundum glosam de sponsal. & matrimonium c. cum locum. Intellige tamen consensum solum sufficere non vt excludit uerba, sed ut includens illa, excludit alia. Vide & D. Thomam in q. 45. ar. 5. corp.

QVAESTIO XLV.

De consensu matrimonij, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de consensu. Vbi primo agēdum est de consensu secundum se considerato. Secūdo, de consensu iuramento, uel carnali copula firmato. Tertio, de consensu coacto, & conditionato. Quarto, de obiecto consensus.

Circa primum quæruntur quinque.

Primo, Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

Secundo, Vtrum consensum oporteat per verba exprimi.

Tertiò, Vtrum consensus expressus per verba de futuro, faciat matrimonium.

Quarto, Vtrum consensus per verba expressus, si desit interior consensus, exterius faciat uerū matrimonium.

Quinto, Vtrum consensus in occulto factus per verba de præsenti, faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd cōsensus non sit causa efficiens matrimonii. Sacramenta enim non sunt à voluntate [h] humana; sed ab institutione diuina: sed consensus ad uoluntatem pertinet, ergo non est causa matrimonij, sicut nec aliorum sacramentorum.

¶2 Præterea, Idem non est causa suipsius, sed matrimonium nihil aliud videtur esse quàm consensus: quia consensus, ipse significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam, ergo consensus non est causa matrimonii.

¶3 Præterea, Vnius debet esse vna causa: sed matrimonium in
C per duos est unum, ut dictum * est: consensus autem duorū sunt diuersi [h] quia diuersorum sunt, & in diuersa; ab una enim parte est consensus in uirum, ex alia in uxorem, ergo mutuus consensus non est causa matrimonii.

SED CONTRA est quod Chrysost.† dicit: Matrimonium non facit coitus, sed uoluntas.

Præterea, Vnus non accipit potestatem in eo, quod est libere alterius, nisi per eius consen-
C sum: sed per matrimonium accipit vterque coniugum potestatem in corpus alterius, ut patet 1. Corinth. 7. Cum prius uterq; liberam potestatem sui corporis haberet, ergo consensus facit matrimonium.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in omnibus sacramentis est aliqua spiritualis operatio, mediante operatione, quæ eam significat, sicut per ablutionem
D corporalē in baptismo fit ablutio interior spiritualis: unde cū in matrimonio fit quædam spiritualis coniunctio, inquantum matrimonium est sacramētum, & aliqua materialis, secundum quòd est in officium naturæ, & ciuilis uitæ, ** oportet quòd mediante materiali fiat spiritualis virtute diuina: unde, cum coniunctiones materialiū contractuum fiant per mutuum con-
E sensum, oportet quòd hoc modo etiam fiat matrimonialis cōiunctio.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd sacramentorum prima causa est diuina uirtus, quæ in eis operatur salutem: sed causæ secundæ, sicut instrumentales, sunt materiales operationes ex di-

¶Ly per. Vt ly per dicit causam efficiētem. Alias enim ista propositio per, multipliciter accipitur. 1. par. q. 36 ar. 3.

*Q. præc. ar. 4.

¶NOT. Subintelligitur: quòd iste consensus sit aliquibus signis ad inuicem manifestatus, ut artic. sequen. pro abundantiori cautela monstrabitur. Alioquin, quo modo esset mutuus? Item, quòd sit à personis non inhabilitatis ad matrimonium contrahendum. Et hoc meritò subintellexit D. Tho. quia superius q. 44. art 3. in diffinitione matrimonij de huiusmodi idoneitate personarum mentionem fecit: & mos eiusdem Doctoris est semper superiora supponere in dictis posterioribus, nisi aliud exprimat. Quæ uerò sint illegitimæ personæ ad contrahendum etiam si mutuo consentiant declarauit Concil. Trid sess. 24. cap. 1. de refor. dicens. Qui aliter, quā præsēte parocho, uel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarij licētia, & duobus uel tribus testib. matrimonium contrahere attentabunt: eos sancta Synodus ad sic contrahendū omnino inhabiles reddit: & huiusmodi cōtractus irritos & nullos esse decernit, pro ut eos præsenti decreto irritos facit, & annullat. Hæc ibi. Item masculus ante 14 annum, & fœmina ante 12. prohibent cōtrahere. Vide de hac materia in de sponsal. c. illud; & de desponsat. impuber. capitulis multis.

†H om. 32. l Mar. in opere imperfecto parū añ med. to. 2. & in Decr. c 7. q. 2. c. 3. & 5. Vide l. Nuptias ff de reg. iur.

* Decret. li. 4. tit. .. c. 25. Mos sācti Thomæ.

Illegitimæ psonæ ad matrimonium.

concil. in

tent ...

¶PROB. Quia coniunctiones materialiū siue humanorum cōtractuum fiunt per mutuum consensum: & coniunctio matrimonialis est contractus materialis, siue humanus.

1m de maiori. A uoluntate humana. Re. tanquam à prima causa: non, tanquam ab instrumentali.

nali.§.Tunc nihil &c. Nam consensus coniugum est instrumentalis causa in matrimonio: & sic conclusum intellexit.

2^m minor. Matrimonium nihil aliud uidetur esse, quam consensus. &c. negatur hæc §. si accipiatur ly uidetur pro est. Ad rationem in contrarium dicitur; quod consensus (propriè loquendo) coniunctionem Christi ad ecclesiam non significat: sed &c. ut in textu. Vnde nec sequitur, ex eo, quòd cōsensus est causa matrimonii, quòd idem sit causa [illegible]

3^m deminori. Diuersi &c. ex parte consentientium uni personarum: non, ex parte eius, in quod consentitur. §. Nam consensus directè fit in coniunctionem: siue loquamur de consensu uiri, siue uxoris. Tunc nihil &c. Nam ad hoc, quod una causa sit unius, sufficit, quod sit unius causæ in obiecto: etiam si personæ consentientes sint plures quàdoque.

¶NOT. Vide q. 44. ar. 1 ad 3. pro ultiusque loci meliori intelligentia.

*Quæst. præ. art. 1. & Gratian. cau. 27. q. 2.

*De quo in corp. & q. præ. art. 1.

APPENDIX.

Ex articulo habetur Primò: quomodo per rationem ostendas, matrimonii sinuatum fuisse a Conciliis, & summis Pontificibus, quod consensus est causa efficiens matrimonij. Insinuauit autem est hoc à Concil. Flor. in decret. Eugenij Quarto. Armēdas. quando ait de sacramentis loquens. Septimum est sacramentum matrimonij &c. Causa efficiēs matrimonij regulariter est mutuus consensus per uerba de præsenti expressus. Hæc ibi. Vbi ly regulariter, non cadit super consensum; sed super expressionem cōsensus per uerba. Quasi dicat. Consensus est semper causa efficiēs matrimonij; sed quod exprimatur per uerba, hoc non semper est; sed regulariter tantum. Potest enim exprimi quandoque per aliquod æquiualens uerbis ut infra articulo secundo ad secundum, & tertium. Item à Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. de refor. Dubitandum non est matrimonia clandestina, libero contrahentium consensu facta, rata & uera esse matrimonia, quandiu ecclesia ea irrita non fecit, & proinde iure damnandi innulli, ut eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea uera, ac rata, esse negat. Hæc ibi. Et infra. Parochus uiro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto dicat: ego uos in matrimonium coniungo &c.

Vell. p. 5. Eccl. &c.

*Vt sit in Decreta. li. 4. u. 4. c. 23. & 25.

uinæ institutione habentes efficaciam, & sic consensus in matrimonio est causa.

Ad secundum dicendum, quod matrimonium non est ipse cōsensus, sed quædam unio ordinatorum ad unum, ut dictum est,* quam consensus facit: nec consensus proprie loquendo cō iunctionem Christi ad Ecclesiā significat, sed uoluntatem eius; qua factum est, ut Ecclesiæ cōiungeretur.

Ad tertium dicēdum, quòd sicut matrimonium est unum ex parte eius in quod fit coniunctio: quamuis sit multiplex ex parte cōiunctorum; ita etiam consensus est unus ex parte eius, in quod consentitur, scilicet prædictæ coniunctionis, quamuis multiplex ex parte cōsentiētium, nec est directè consensus in utrum, sed in coniunctione ad uirum ex parte uxoris: & similiter ex parte uiri consensus in coniunctionem ad uxorem.

ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat consensum per uerba de præsenti exprimi.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd nō oportet consensum per uerba de præsenti exprimi, quia sicut per matrimonium redigitur homo in potestatem alterius,[h] ita per uotum: sed uotum obligat quo ad Deum, etiam si non exprimatur verbis: ergo, & consensus facit matrimonii obligationem, etiam sine expressione verborum.

¶ 2 Præterea, Matrimonium pōt esse inter aliquos, qui suum consensum sibi mutuo[h] uerbis exprimere non possunt, quia, vel sunt muti, uel diuersarum linguarum, ergo expressio consensus per uerba non requiritur ad matrimonium.

¶ 3 Præterea, Si omittatur illud, quod est de necessitate sacramenti quacunque ex causa, non est sacramentum, sed in aliquo casu est matrimonium sine expressione uerborum, sicut quando puella tacet præ uerecundia parentibus eam uiro tradentibus, ergo expressio uerborum non est de necessitate matrimonii.

Sed contra, Matrimonium est sacramētum quoddam: sed in omni sacramento requiritur aliquod sensibile signum, ergo, & in matrimonio, & ita oportet ibi esse saltem uerba exprimentia consensum sensibiliter.

Præterea, In matrimonio fit contractus inter uirum, & mulierem: sed in quolibet contractu oportet esse expressionem uerborum,* quibus se inuicem homines obligent, ergo & in matrimonio oportet esse consensum per uerba expressum.

Respondeo, Dicēdum, quòd sicut ex dictis patet, coniunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus: & quia materiales contractus non possunt fieri nisi sibi inuicem uoluntatem suam uerbis promant, qui contrahunt: ideo etiam[m] oportet quòd consensus matrimoniū faciens uerbis exprimatur,[n] ut expressio uerborum se habeat ad matrimonium, sicut ablutio exterior ad Baptismum.

Ad primum ergo dicendum, quòd in uoto non est

F Hæc ibi. Vbi nota ly mutuo, pro confirmatione quæstionis 47. articulo quarto. quòd scilicet consensus in matrimonium non debet claudicare facit etiam ad appen. ibi positam. Item à Papa Alexandro Tertio ad Papiensem Episcopum. Cum locum non habeat consensus, ubi metus, uel coactio intercedit, necesse est, ut ubi assensus cuiusque requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem solocē sensu contrahitur: & ubi de ipso quæritur, plena debet securitas esse gaudere, cuius est animus indagandus: ne per timorem dicat sibi placere, quod odit; & sequatur exitus, qui de inuitis solet nuptiis prouenire. Hæc, ibi de sponsal. & matrimon. Item ab Innocentio Tertio, ad Episcopum Brixiensem ubi. eodem. Tuæ fraternitati, &c. Respondemus quòd matrimonium in ueritate contrahitur per legitimum uiri & mulieris consensum. Hæc ibi. Vbi per ly in ueritate, intellige quòd consensus est de substantia matrimonij. Item ab eod. ibidem. Tua nos duxit &c. Non debet ex illo facto coniugium iudicare: quoniam ex altera parte defuit omninò, consensus: sine quo cætera nequeunt fœdus perficere coniugale. Hæc ibi.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta pariter, pro quanto, consensum mutuū dicunt esse causam matrimonij, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò vides quomodo ex ijs nisi sim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

*Li. 4. decret. tit. 1. c. 25.

Art. præced. cor.

QVÆST. XLV.

ART. II.

CONCL. Oportet: quòd consensus matrimoniū faciens uerbis exprimatur.

¶Examen. Ly uerbis. Scilicet formaliter sumptis, uel æquiualenter æquiualenter inquam, uel positiuè, uel negatiuè: desit per taciturnitatem ex uerecundia prouenientem. Vide ad secū dum, & ad tertium.

¶PROB. Quia materialis contractus non possunt fieri, nisi per expressionem uoluntatis suæ uerbis: & matrimonium fit ad modum obligationis in contractibus materialibus.

1^m de maiori. Ita. i. quantum ad obligationem: nō quid ad obligationis modū. §. Tunc nihil &c.

Votum

Votum.n. quamuis obliget, tamen eius obligatio non fit ad mo A dum obligationis in contractibus materialibus.

¶ NOT. Vide q.44.ar.3 not. post ad 2m de ly sicut, ita, & huiusmodi: & cognosce arguentem etiam hic accipere pro similitudina id tantum, quod facit pro se; & non considerare id, quod ibi dicit dissimilitudinē: quo contra rñdens considerat hoc ultimum, & sic argumētum dissoluit.

Ly Sicut, ly ita.

2m de antecedente.

Verbis ℞ formaliter sumptis: non, æquivalenter. §. puta per nutus Tūc nihil &c. ut patet ex cōclu. examinata.

¶ NOT. Philosoph. 1. perhier. dicit, uerba tenere primū locum in rōne annuntiandi dispositionem nostram interiorem; uoces (inquit) sūt earum, quæ existunt in animam passionum notę. Hinc est: q nutus & alia exprimentia uoluntatem nostram succedūt in locum uerborū, & quodammodo uerba dicuntur, nō quia sint, sed quia eorum locū supplent in significādo; quamuis non ita perfectè. Sicut nec Vicerex est tam pfectè in omnib ualens, quē admodum Rex. Ex hoc loco nota ēt quomodo intelligatur Innoc. 3. in ly surdi, & muti possunt contrahere matrimoniū p consensum mutuum siue uerbis. Hæc, de spons. & matrim. ca. tuæ.

* In suis sēt. tra. 7. a. 6. paulò a prin.

3m ð maiori

Si omittatur illud, q est de necessitate facti ex quacunque cā. ℞ ita q non suppleatur aliquid sufficiēt loco illius omissi. §. Tunc nihil &c. Nam in casu, quo puella tacet p̄ æ uerecundia, parentib. eam præsente uiro tradentibus: uerba parētū cōputantur, ac si essent puellæ: quia sunt sufficiens signum, q sint eius, ex quo non contradicit.

* vedi in decr. li. 4. ti. 1. c. 31. & ibi. ti. 4 c. 5.

aliqua sacramentalis obligatio, sed spiritualis tantum, & ideo non oportet quod fiat ad modum materialium contractuum ad hoc quod obliget, sicut est de matrimonio.

Ad secundum Dicendū quod quamuis non possint uota sua mutuo uerbis tales exprimere, possunt tamen exprimere nutibus, & tales nutus pro uerbis computantur. B

Ad 3m Dicendū, sicut dicit Hugo * de sancto Victo. eos qui coniunguntur, sic oportet consentire, ut inuicem se spontaneè recipiant, quod iudicatur fieri si in desponsatione non contradicant: uude uerba parentum computantur in casu illo, ac si essent puellæ: sunt enim sufficiēs signū quod sunt eius, ex quo non contradicit. C

ARTICVLVS III.

Vtrum consensus expressus per uerba de futuro faciat matrimonium.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, q consensus expressus per uerba de futuro matrimonium faciat: quia sicut se habet præsens ad præsens, ita futurum ᵇ ad futurum: sed * consensus per uerba de præsenti expressus facit matrimoniū in præsenti, ergo consensus expressus per uerba de futuro, facit matrimonium in futuro. D

2 Præterea. Sicut in matrimonio fit quędam obligatio p uerba exprimentia, consensum, ita, & in aliis ciuilib. contractib: sed in aliis contractibus non differt utrum per uerba de præsenti, vel de futuro obligatio fiat, ergo nec in matrimonio differt.

3 Præterea, Per uotum religionis homo contrahit matrimonium spirituale: sed uotum religionis fit ʰ per uerba de futuro, & obligat, ergo, & similiter potest fieri matrimoniū per uerba de futuro.

Sed contra est, quia ille, qui consentit in aliquam per uerba de futuro, & postea cum alia per uerba de præsenti, secundum iura debet habere secundam uxorem: sed hoc non esset si consensus per uerba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo initiatum est matrimonium cum una, ea uiuente non potest contrahi cū alia, ergo consensus per uerba de futuro nō facit matrimonium.

Præterea, Qui promittit aliquid se facturum, nondum facit illud: sed qui consentit per uerba de futuro, promittit se cum aliqua contracturum matrimonium, ergo nō contrahit adhuc cum illa.

Respondeo Dicendum, quod causæ sacramentales,

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò qūo p rōnem reiicias errorem Io. Vviclef, & Abbatis Panorm. (ut refert Ioseph Anglef. li. Flores quæst. Theologic. tit. de essentialib. matr. dist. 27. ar. 2.) dicētiū e ad matrimoniū, siua nuptias contrahēdas sufficere consensū solum internum. 1

Vui. p S Eccl. &c.

¶ Secundò hēs: qūo per rationem ostendas errorem hūc merito reprobari a Conc. Flor. quod ad literam ponitur ar. 1. ap. Item a Conc. Tri. ses. ut ibid. item & clarius ab Inn. 3. ad episcopū Brixiensem scribente sic. Necessaria sunt quantum ad ecclesiā uerba consensum exprimentia de præsenti. Hæc ille: de spons. & matrimon. ca. tuæ. Vide in his sensum Innocent. inf. art 5. examin. immediatè ante ad primum. Item ab eod. ibid. Cum apud, &c. Consuluisti nos, utrum mutus, & surdus, alicui possint matrimonialiter copulari. Respondemus: quod si talis uelit contrahere, sibi non possit, uel debeat denegari: cum, quod uerbis non potest, signis ualeat declarare. Hæc ibi. Vnde patere potest: quod ultra consensū requiruntur uerba, siue aliquid uerbis æquiualens. 2

* Li. 4. Decr. ut. 1. c. 22.

¶ NOT. Confirmatur resp. præsens uniuersaliter, de reg. Iu. in 6. p reg. 44. dicentē. Qui tacet, consentire vī. Et quāuis huic regulæ, & consequenter resp huic, uideatur contradicere reg. 45. s. is qui tacet non fatetur, sed nec utique negare uidetur: si nō cōtradicit. Nam diuersos sensus habent hmō duæ regulę: quod ēt ex hoc S. Tho. tex. colligitur ab intelligente perspicaci. Prima.n. regula loquitur de actib. qui non possunt explicari sine consensu meo (ut accidit in casu præsentis resp.) & tunc, si taceam, habeor pro consentiente. Secunda uero loquitur da actib. qui explicari pnt sine consensu meo: immo contra uoluntatem meam (ut quis pōt uendere agrū meū contra meā uolūtatē:) & tunc, si ego taceo in uēditione agri mei, nō mihi præiudicat tacitus consensus: mea taciturnitas non iudicatur consensus. Vel aliter. Prima regula est intelligenda in casu, quo de honore & commodo tacentis agitur (ut sit in proposito præsenti responsi) quoniam tunc tacens consentire uidetur. Secunda autem intelligenda est, in casu, quando agitur de incommodo tacentis (ut si quis ad sustinendam aliquam pœnam sit obligandus) quoniam E tacens tunc non habetur pro consentiente.

Reg. iuris duæ, de taciturnitate.

Quia ergo (siue priorem, siue posteriorem, regularum hārū expositionem sequaris) sumus in casu regulæ primæ: ideo dictum est, q doctrina huius tertii responsi confirmatur ab illa, qui tacet, &c.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto uerba esse necessaria pro consensu exprimendo ad matrimonium insinuant, & intelligas & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 4

QVÆST. XLV. ART. III.

CONCL. Expressus consensus per uerba de futuro non facit matrimonium: sed sponsionem eius: quæ sponsalia nominantur. 13

¶ PROB. Quia causæ sacramentales efficiunt, quod significant (cum significando efficiant:) & uerba de futuro non significant fieri tunc matrimonium, sed sponsionem eius (ut patet.)

¶ NOT. Consensus dictus est artic. prim. esse causa efficiens matrimonii, & proportionaliter etiam sponsalium: unde ob hoc fit mentio in præsenti de causis sacramentalibus, quando ad propositum consensus textus dicit: ly causæ sacramentales, &c.

1m. maior. Sicut se habet præsens ad præsens, ita futurum ad futurum. ℞. quando & uerba, & consensus, tenentur pro eodem tempore, siue præsenti, siue futuro. §. Tunc nihil &c. Nā in casu nostro non tenentur pro eodem tempore utrinque: sed tantum, quando de præsenti loquimur. Cum n. consensus exprimitur per uerba de præsenti, & uerba sunt, &c. ut in textu.

2m minor. In aliis contractib. nō differt, utrum per uerba de præsenti, uel de futuro obligatio fiat. ℞. quantū ad obligationem præcisè: non quantum ad translationem potestatis suæ in alterum. §. Tunc nihil, &c. Nam matrimonii contractus nō dicit obligationē tantum: ed & translationem actualem potestatis rei suæ, puta corporis sui, in alterum cōiugum.

Obligatio in sponsalib. differt ualde ab illa in matrimonio facta. ¶NOT. Hoc dictū, est differentia inter contrahentes matrimonium, & contrahētes sponsalia. Nā licet obligatio utrobique sit, non tamen trāslatio præmissa. Cōfirmatur hoc. 1. Cor. 7. quādo in casu matrimonii dicitur: Mulier potestatem sui corporis non habet, sed uir; & uir non habet sui, sed mulier. Et in casu spōsalium confirmatur sup. q. 43. a. 3. ad 6m. ubi habetur, q. non dederunt sibi mutuò potestatem corporis sponsalia contrahentes.

3m de minori Per uerba de futuro. ℞. cadētia sup actū spūalis matrimonii: non, super spirituale matrimonium. §. ut declaratur in textu. Tūc nihil, &c. Nā uerba de futuro cadunt super matrimonium corporale; & non super actum solummō talis matrimonii. Hinc est: q. causa, ut spōsalia ad matrimonium contrahendū: sed ex hoc nondum contrahunt ipsum; sicuti de monacho dicitur in tex. fin.

Ita copula subsecuta, separari debent, & primum in sua firmitate manere. Verum, si inter ipsos accessit tantummodo promissio de futuro, i. ego te recipiam in meam, & ego te in meum, siue similia uerba: si alius mulieram illam per uerba de præsenti desponsauerit, etiam si inter ipsam, & primum, interuenerit iuramentum de futuro, secundum matrimonium non poterit separari, sed eis est de uiolatione fidei pœnitentia iniūgenda. Hæc ibi. Ecce q. consensus expressus per uerba de futuro non faciunt matrimoniū sed tantum sponsalia (secundum Papam) Alioquin tales consēsum sic exprimentes non separarentur per sequēs matrimoniū. Faciunt etiam antedicta Pontificis uerba pro appendice ar. præced. Item ibid. ab eo. Adolescent. q. desponsatam sibi per uerba de futuro (licèt sæpè nisus fuerit) carnaliter non cognoscens, cum alia postmodū per uerba de præsenti contraxit: non primam, cum qua non fuit uerum matrimonium, sed secundam debet habere uxorē. Hæc ibi. Item ab Inn. 3. in tit. eod. cap. sicut ex literis. Ibi. n. dicit idipsum, quod Gregorius. Item a Papa Vrbano ad Eberardum Paduanum. Si primus uir, & mulier pari cōsensu de præsenti se receperint, ipsa debet primo restitui: cum nec potuerit, nec debuerit, post talem consensum alii nubere. Si uerò consensus talis inter eos non intercesserit sub uerbis illis, quæ diximus, nec carnalis copula: secundo uiro, qui eam postea traduxit, atque cognouit, mulier ipsa debet relinqui. Hæc ille. p. 6. c. 22. post Conc. Lateran. sub Alexan. 3. Faciunt etiam hæc, pro uerbis necessario exprimendis. artic. 2. appen.

*Hf lib. 4. Decr. ti. 1 de spons. & matr. c. 26. incip. Tua nos, in fi.

RESPONDEO. Dicendū, q. causæ sacramentales significando efficiunt: unde hoc efficiunt, quod significant, quia cum aliquis consensum suū per verba de futuro exprimit, non significat se facere matrimonium, sed promittit se facturum: ideo talis expressio consensus non facit matrimoniū, sed sponsionē eius, quæ sponsalia nominantur.*

AD PRIMVM ergo Dicendū, q. cū consensus exprimitur per verba de pñti, & uerba sunt præsentia, & in præsens consentitur pro eodē tēpore: sed quando consensus fit per uerba de futuro, uerba sunt præsentia, sed consentitur in futurum, & ideo non pro eodē tempore: & propter hoc non est simile. H

AD 2m dicendū, q. etiam in aliis contractib. qui uerbis futuris utitur, non transfert potestatem rei suæ in alterum: ut si dicat, Dabo tibi: sed solū quando uerbis præsentibus utitur.

AD 3m Dicendum, quòd in uoto professionis, actus spiritualis matrimonii per uerba de futuro exprimitur: scilicet obedientia, uel obseruantia regulæ, I & non ipsum matrimoniū spirituale: si autem spirituale matrimonium in futurū uoueatur, non est uotum spirituale, quia nondum ex hoc aliquis est monachus, sed se futurum monachum pollicetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum consensus expressio etiam per uerba, si desit interior consensus, faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod cōsensus K expressio etiam per uerba, si desit interior consensus, faciat matrimonium: quia fraus, & dolus nemini patrocinari debet secundum iura: sed ille, qui uerbis exprimit consensum, quem in corde non habet, dolum cōmittit, G ergo non debet sibi patrocinari, ut ab obligatione matrimonii liber reddatur.

2 Præterea. Consensus mentalis alterius, non potest esse alicui notus nisi quatenus per uerba exprimitur, si ergo expressio uerborū non sufficit, sed consensus interior requirit in utroq; cōiugū, tunc neuter poterit scire de altero an sit ei uerus coniux, & ita erit fornicator quandocunque matrimonio utetur. H

3 Præterea, Si aliquis probatur per uerba de præsenti in aliquā consensisse, cogitur per excommunicationis sententiā, ut eam habeat in uxorē, quamuis dicat consensum mentalem defuisse, etiam si postea cum alia contraxerit consensu mentali uerbis expresso: sed non esset si requireretur consensus mentalis ad matrimonium, ergo non requiritur.

SED CONTRA est, quod Innocen. 3.* dicit in Decret. quædam in casu isto loquens. Sine cōsensu nequeūt cætera fœdus perficere coniugale.

Præterea, Intentio requiritur in omnibus sacramentis, sed ille, qui corde non consentit, nō habet intentionem matrimonii contrahendi, ergo non fit matrimonium.

RESPON. Dicendum, quod sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet ex-

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. ¶ Primò, q. sicut per rationem ostendat, meritò insinuatum fuisse a summis Pontificibus, q. uerba de futuro exprimentia consensum non faciunt matrimonium: sed tātum uerba de præsenti. Insinuatum autem est hoc a Grego. ia. de sponsal. & matrim. Si inter uirum & mulierem legitimus consensus interueniat de præsenti, ita q. unus alterum mutuo consensu uerbis expressis recipiat, siue sit iuramentum interpositum, siue non: non licet alteri ad alia uota transire. Quod si fecerit: secundum matrimonium de facto contractum, etiam si sit carna-

Vt l. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto uerba de futuro insinuant, non facere matrimonium, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LV. ART. IIII.

187 CONCL. Expressio uerborum sine interiori consensu, matrimonium non facit.

¶PROB. Quia sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet expressio uerborum ad hoc sacramentum (ut dictū est. q. 42. ar. 1. ad 2m.

¶ NOT. Dubitatio oritur magna ex hoc, quod hic dicitur: q. ex-

pressio uerborum ad hoc sacramentum, ut dictum est, unde sicut si aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere sacramentum, sed ludũ, & dolum facere, non esset Baptizatus: ita m expressio uerborũ sine interiori cõsensu, matrimonium non facit.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ibi sunt duo .f. defectus consen- B sus, qui sibi patrocinatur in foro conscientiæ ut non astringatur uinculo matrimonii, quamuis nõ in foro ecclesiæ, ĩ quo iudicatur secundum allegata: & dolus uerborum, & hoc non patrocinatur nec in foro pœnitentię, nec * in foro ecclesiæ, quia in utroq. pro hoc punitur.

AD SECVNDVM Dicendum, ꝙ si desit consensus mentalis ex parte unius, ex neutra parte est C matrimonium, quia matrimonium consistit in mutua coniunctione, ut dictum est: tamen ꝓbabiliter potest credi dolus non esse, nisi euidẽtia doli appareat, quia de quolibet præsumendum est bonum nisi probetur contrarium: unde ille, ex cuius parte dolus non est, a peccato excusatur per ignorantiam.

AD 3m Dicendum, quod in tali casu ecclesia compellit eum D ad standum cum prima uxore, quia secundum ea iudicat quę foris apparens, nec decipitur in iustitia, quamuis decipiatur in facto: sed ille debet prius excommunicationem sustinere, quam ad primam uxorem accedat, uel debet in alias regiones remotius fugere.

ARTICVLVS V.

Vtrum consensus in occulto factus per uerba de præsenti, faciat matrimonium.

AD QVINTVM sic procedit. Videtur, quod consensus in occulto factus per uerba de pręsenti, non faciat matrimonium: Res enim in potestate alterius, existens, non transfertur in potestatem alterius, nisi consentiente illo in cuius potestate erat: sed puella erat in potestate patris, ergo non potest per matrimonium transire in potestatem uiri, nisi patre consentiente, & ita si stat in occulto consensus, etiã per uerba de præsẽti expressus, non erit matrimonium.

2 Præt. Sicut in matrimonio est actus noster quasi de essentia sacramenti, h ita etiam in pœnitẽtia: sed sacramentum pœnitẽtiæ non perficitur, nisi mediantibus ecclesiæ ministris, qui sunt sa-

---

expressio uerborum ad matrimonium se habet, sicut ablutio ex. A terior ad baptismum. Cum. n. ablutio exterior non sit tanquam forma baptismi, sed potius se teneat ex parte materiæ; uidetur, ꝙ expressio uerborum non sit forma matrimonii; quod est contra q. 42. ar. 1. ad 1m. ubi dicitur sic ad literam: Verba, quibus cõsensus exprimit matrimonialis, sunt forma huius sacramẽti. Ad hoc dubium dr ꝙ in expressione uerborum possunt considerari duo. f. ipsa uerba significantia, & ipsa actus exprimendi ꝓcedens a coniugibus. *conclus. m* Si considerentur uerba significantia, tunc sunt forma: si autem *Cõcorda rat re-sen potius cõ cordatur õn ditur.* consideretur actus exprimendi illa ꝓcedẽs a coniugib. tunc hñt modum materiæ. Vnde loco citato q6. 42. ad 2m dr; sicut pœnitentia nõ habet aliam materiam nisi ipsos actus sensui subiectos, qui sunt loco materialis elementi; **Al. con-sentiu.* ita est de matrimonio. Hæc ibi. Propterea in pñti loco quãdo dicit: ꝙ se hêt expressio uerborum ad matrimonium, sicut ablutio ad baptismũ; quasi se referendo ad illum locum iam allegatum, addit ly ut dictum est. Quasi dicat. illud quod a me dr nunc, intelligendũ est in sensu recto ex **q. præd. ar. 1.* superius dictis. Nec mirandum est, si in expressione uerborũ prædicta duo distincte consideranda esse dictum sit: qm dum in ly dolus, considerãda esse duo hic in responsione ad 1m dicit S. Tho. per hoc, a simili, docet talem subtilẽ distinctioné ĩ expressione uerborũ (sicut aliã hmõ posse fieri)

1m de conclusione. Vt ab obligatione matrimonii. R. uel a punitione legitima. S. Tũc nihil & c. Licet. n. ille, qui uerbis exprimit consensum quem in corde non habet, dolum committat, & dolus nemini debeat patrocinari: tamen quia in dolo sunt duo (ut in tex.) 6 nihil sequitur, neque contra conclus. neque contra iura. Vide tex. de his omnibus.

¶Exam. Ly secundum allegata. f & probata. Nam S. Tho. loquitur formaliter in quo sensu allegata, quando non probantur, cẽr quasi non allegata. Cui d cto suffragatur. q , 9 a. 2. ubi colligitur ex corp. fin. ꝙ parum uel nihil debemus esse soliciti ad aliquod dictum, quando nec rõne, nec authoritate confirmatur. Quod at ecclesia in talibus iudicet secundum allegata, patet in, de spon. E & matr. Item de præsũp. in cap. mulier.

2m de consequente. Scil. c. a. certitudinaliter: non autem, probabiliter S. Tũc nihil & c. Nam qñ consensus mentalis alicuius exprimitur per uerba: tunc & præsumendũ est ipsum esse uerum, nisi contrariũ appareat (puta loquendo ꝑ iocum) & ille, ex cuius parte dolus non est, a peccato excusatur per inuincibilem ignorantiam: ita ut non sit fornicator, eum carnaliter cognitio interuenerit.

Reg. iuris ¶NOT. Contra de nihilo suspiciosis memento semper istius regulæ iuris, quæ exprimitur in tex. uidelicet, de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium. Hæc n recte nota ta; & multa mala uitabis, & multa bona acquires, & pacem (quod maxime desiderabile est) tum in conscientia propria, tum cũ proximo conseruabis. Reg. hæc colligitur, & consequẽter dictũ hoc S. Doc. cõfirmatur ex Inn 3. de scrut. in ord. fa. & d præsum. dudũ.

3m de minori Si requireretur consensus mentalis ad matrimonium. R. uel si ecclesia in tali casu non deciperetur in facto. S Tunc nihil, &c. Nam hoc ultimum. f. ꝙ ecclesia decipiatur tunc in facto, quamuis non in iustitia, uerificatur non autem primum.

¶NOT. De excommunicatione ex parte ecclesiæ iusta, & ex parte excommunicati iniusta uide etiam q. 21. ar. 4. Rursum. Quando dicitur f ar gumento hoc 3. f minori propositione ly cogitur, intellige quãtum est ex parte ecclesię tantum. Nam quantum est ex parte illius taliter excommunicati, seruãdum est quod dicitur, & in respon. & supra loco nunc allegato, ubi et per Papam idem demonstratur. *Nota casum conscientiæ.* Rursum. De consensu necessario interiori in sacramentis, uide 3. p. q6. 64. ar. 8.

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶Primò, quomodo per rationẽ ostendas, meritò esse dictũ ab Innocent. 3. de spõsal. & matrimon. tua nos &c. *r Vril. p 9. Eccl. &c.* Cum quandam mulierem quidam aliter inducere nequiuisset ut sibi cõmisceatur carnaliter nisi desponsasset eãdẽ: nulla solẽnitate adhibita, uel alicui⁹ pñtia dixit illi, ea Ioãnes desponsat, cũ ipse Ioã net nõ uocaretur, sed finxit se uocari Ioan. non credens eẽ coniugium, eo ꝙ ipse nõ uocaretur hoc noĩe, nec hẽt et ꝓpositũ cõtrahendi, sed copulã tñ exequendi carnalẽ. Verũ inter ꝓdictos sit matrimoniũ celebratũ: cũ mulier consensit in eundẽ, & ille dissẽserit, & dissentiat. Dicimus: ꝙ si ille eã non ꝓposuit ducere in uxorẽ, nec unq̃ cõsensit in ꝓdictã psonã, non dẽt ex illo facto cõiugiũ iudicari: cũ in eo nec substãtia cõiugalis cõtractus, nec forma cõtrahẽdi cõiugiũ, ualeat inueniri; qm ex altera parte dolus solummodo afficit, & defuit omnò cõsensus, sine quo cętera nequeunt fœdus pficere coniugale. Hæc ibi it ẽ a Con. Flo &c. ut a. t. ep. de consensu. it ẽ a Con. Tri. & a. nt ibi & sess. 7. de sacr. can. 11. Siquis dixerit in ministris, dum sacra conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit ecclesia: Anathema sit. Hæc ibi. Dicitu etiam, a simili, ea eqmd circa requisitionem intentionis recipientium, ut patet ꝑ eund. Innoc. qñ loquitur de adultis in. de bapt. & eius effec. maiores.

¶Secundò hẽs, quo per rõnem prędicta patrum, pro quanto a consensum exteriorem sine interiori innuunt non facere matrimonium, & intelligas, & probes, & tenearis.

¶ Tertiò, uideas quomodo ea in uerissima Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LV. ART. V. 188

CONCL. 1a Consensus expressus per uerba de præsenti, inter personas legitimas, ad contrahendum matrimoniũ facit.

¶Exam,

¶ xam. ly consensus. Scilicet interior.

¶ Ly expressus per uerba de præsenti. Ecce consensus exterius.

¶ Ly personas legitimas. Scilicet non pro isto, uel illo, tempore; sed pro tunc, uel quando contrahunt, uel quando sic, uel sic contrahunt. Hoc diacrim quia aliquando personæ sunt legitimæ ad contrahendū, sed sūt illegitimæ ad sic .s. in occulto, &c. contrahēdum: ut ex Con. Tri. patebit in ap.

¶ NOT. Per hæc examina patere potest. Primò; q quando absolutè dr. q consēsus solus sufficit ad contrahendū non excluditur consensus aliquis illorum duorum exam. 1. & 2. dictorū. *Dec. li. 4 in ti. 3. Secundò, q in suis cōclus. de matrimonio ualido semper S. Doctor intendit (etiā q non exprimeret) de personis legitimis: *in Decr li. 4. ti. 14. ca. 8. quia quod semel exprimit, hoc semper in similibus subintelligendum pro regula generali habet. Tertiò, q conclu. suæ nō sunt contrariæ Con. Tri. allegando in ap. seq. quoniā loquitur semper de legitimis personis respectu matrimonii contrahēdi sic uel sic exam. 3. & quia nunc a Conc. ipso nouissimo sunt illegitimatæ personæ ad sic contrahendum: id, quamuis tempore D. Thom. non essent adhuc illegitimatæ, uerum dicit. Non n. absolutè conclus. intelligit, sed semper faciendo uim in ly legitimis. Clarum igitur ē: q siue legitime essent tempore suo, siue non sint hodie, hoc non facit, quia concl. sua, inquantum legitimas personas cointellig t, uerificetur. Neq. n. Conc. negat istam conclus. (ut uidebimus:) sed tantum personas antea legitimas illegitimat, ad contrahendum clam.

¶ PROB. Quia hæc duo sunt de essentia matrimonii.

¶ CONCL. 2ª. Excepto consensu tam interiori, quā exteriori, alia omnia sunt de solemnitate matrimonii.

¶ NOT. Intellige conclus. loqui de rebus, quo ad naturam earum præcisé. Quod n. ultra consensus illos, hodie requirantur alia, quædam non de solemnitate tantum, sed etiam de necessitate: hoc est solum de institutione ecclesiç. Nec obstat, q ipsa nō possit mutare substantialia sacramentorum Con Tri. sess. 21. c. 2. quoniam in sua illa institutione ecclesia non mutat substantialia matrimonii, quia nec materiam ipsius uariat, nec formam. Et licet statuerit, q nunc, ac deinceps aliqua sint necessaria ad cōtractum matrimonii, quę prius non erant; tamen hoc nō facit addendo ad substantialia sacramenti huius, sed declarando modum necessarium perueniendi ad illa substantialia. Et hoc est, non uariare sacramentum (ut sapienti constat:) sed legitimas, uel illegitimas, diiudicare personas, quę sic uel sic accessuræ sunt ad hoc sacramentum. & hoc procul dubio ecclesia potest (Conc. Tri. sess. 24. c. 1.)

¶ PROB. Quia ad hoc adhibentur: ut matrimonium conueniențius fiat.

¶ *Correllarium.* Ergo habes unde rectè intelligas cap. aliter, & c. nostrates 30. q. 5. q. f. intelligenda sunt quo ad solemnitatē matrimonii. Vnde Nico. in eo. c. Nostrates si dicit: peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interuenerint, non dicitur F mus. hæc ibi. A simili, dic tu de aliis similib.

¶ CONCL. 3ª. Si solennitates matrimonii omittantur, uerum est matrimonium, quamuis peccent sic contrahentes, nisi p aliquā legitimam causam excusentur.

¶ NOT. Ex hac uideas directè ad titulum art. de mente S. Doctor.

sacramentorum dispensatores, ergo nec matrimonium perfici potest in occulto, absque sacerdotali benedictione.

3 Præterea. Baptismus, qui potest in occulto, & in aperto fieri, non prohibetur ab ecclesia fieri in occulto, sed ecclesia G prohibet clandestina* fieri matrimonia, h ergo non possunt fieri in occulto.

4 Præterea. Inter eos, qui in secundo gradu sibi attinent, matrimonium contrahi nō pōt, quia h ecclesia prohibuit, sed similiter ecclesia prohibuit clādestina matrimonia, ergo non possunt esse uera matrimonia.

Sed contra, Posita causa, ponitur effectus: sed causa sufficiens matrimonii est consensus per uerba de præsenti expressus, ergo siue fiat in publico, siue in occulto matrimoniū sequetur.

¶ Præterea, Vbi est debita materia, & debita forma, ibi est sacramentū, sed in occulto matrimonio seruatur debita forma quia sūt ibi uerba de præsēti cō sensum exprimentia, & debita materia, quia sunt legitimæ per sonę ad cōtrahendū, ergo est ibi uerum matrimonium.

Respondeo Dicendum, q sicut in aliis sacramentis, quædam sunt de essentia sacramenti, quibus omissis non est sacramentum: quædam autem ad solemnitatem sacramenti pertinēt quibus omissis uerum perficitur sacramentum, quamuis peccet qui omittit, ita etiam m con sensus expressus per uerba de præsenti inter personas legitimas, ad contrahendum matrimonium facit, * quia hæc duo sunt de essentia sacramenti: alia autem omnia sunt de solennitate sacramenti, q quia ad hoc adhibentur, ut matrimonium conuenientius fiat: unde s si omittātur, uerum est matrimonium quam H uis peccent sic cōtrahentes, nisi per aliquam legitimam causam excusentur. s

Ad primum ergo Dicendum, quod puella non est in potestate patris quasi ancilla, ut sui corporis potestatem non habeat, sed quasi filia ad educandum: & ideo secundum hoc, q libera est, potest se in potestatē alterius absque consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis, I uel aliqua intrare religionem absque consensu parentum, cū sit persona libera.

q cōsēsus factus in occulto p uerba de pñti stādo q hoc fit cōtra solēnitatē tñ facit matrimoniū. in qua rñ. notāda uigilāter ly stādo, q hoc sit contra solēnitatē tñ: quia nisi addatur ista limitatio, nō uidetur de mente S. Doct. Loquitur siquidē (more suo) formaliter: & ppea cū ea, q de solēnitate tñ sūt, adducit dūs ad ppositū ut. q omittere illa nō tollit matrimoniū, dat apertè intelligere formaliter suam hāc tertiā penetrāti concl. q resp. sua nō dēt intelligi de occulto, nisi cū hac limitatione sū pto. s. stādo in genere solēnitatis tñ. i. stādo q fieri in occulto sit solū cōtra solēnitatē matrimonii. Qñ igitur dicetur; q nūc, p statutū ecclesiæ cōtrahere in occulto ē cōtra necessario requisita ad matrimoniū, & cōsequēter q non facit illud; nihil dr cōtra pñtē doctrinā D. Thom. Non n. absolutè ingt q factus in occulto ualeat: sed cautissimè addendo limitationem prædictam ex cōtextu aperto formaliter deductam.

concl. conclu. concl.

¶ Exam. ly cōtrahētes .i. simul trahētes. Vñ & non tractus, sed cōtractus matrimonii uocatur ipsa copula cōiugalis. Hoc examine penetrato; & faciendo uim in ly contractus, seu in ly cōtrahētes: conuincitur manifestè id, q art. 2. concludebatur esse ex natura matrimonii uerum. Qūo. n. poterunt unquam aliq duo simul trahere. i. simul ex condicto participare, matrimoniū: nisi suam utriusq; uoluntatē mutuo intelligant? & quō hanc poterūt intelligere, nisi sibi inuicē hanc manifestent? Destruit ergo naturā cōtractus q manifestationem mutuam uoluntatis alterutrius partis necessario requiri ad illum conficiendum, negat: ultra quod ignorat propriam uocem de ly contractus. Posset quidem tunc esse forsan matrimoniū concurrente interiori cōsēsu Titii i Bertā & Bertæ in Titiū, neutro penitus id sciēte de altero. si matri- K moniū uō esset cōtractus, uel, si esset cōtractus, esset cōtractus casualis. Verū, qa de iure tū diuino tū humano q. 44. a. 3. ē cōtractus nō casualis, sed human⁹ .i. rōnabiliter factus, oportet q cōsensus sibi interiores Titii & Bertæ, utriq. uicissim sibi īnotescāt, si ad matrimoniū cōficiēdū ualere debeāt. His ita, ut sūt, intellectis hēs quō gloses, & ginsando uerū sēsū pcipias, Inno. 3. a de spons. & mat. ca. tuæ. dnus; q necessaria sunt q̄tū ad ecclesiā uerba cōsēsū exprimētia de pñti. Glosabis. n. sic; q nō dicit q̄tū ad ecclesiā solū & cōsequēter q ille cōsēsus uerbalis est necessarius (ut in tun. ibi) & q̄tū ad essentiā matrimonii, & q̄tū ad ecclesiā &, q ita sit mens Innoc. patet ibid. p eund. cap. tua nos: ubi manifeste docet, q ad ualorē cōiugalis cōtractus requiritur forma .i. (ut gl. ibi.) uerba ad exprimendū consensū deputata. Quis mō iā tenetur: ut formā rei neget esse necessariam ad consistere ipsius rei? Faciunt hæc et pro maiori intelligentia ar. 2. Applica tu.

Expressio interior consēsus est omnino necessaria ad &c.

3m de maiori. Non transfertur. R. secundum q est in potestate alterius: non aute,

secun-

sunodum q non est in potestate alterius. §. Tunc nihil,&c Nā puella non est in potestate patris,&c.ut in tex.

¶NOT. Confirmatur doctrina responsi per Conc.Tri.ses.24.c.1.de refor.dicens:eos S.synodus anathemate damnat, qui falsò affirmant,matrimonia a filiisfamilias sine consensu parētum contracta irrita esse; & parentes ea rata, uel irrita facere posse. Hæc ibi, uide de li berr.16.q.43.a 2.cor.

Conc. de matr.&fi liorum.

A ad contrahendum absolutè.i.pro semper siue in occulto,siue in manifesto cum attinentib. usque ad gradum quartum ; multò magis approbat.q ecclesia illegitimare personas ad contrahendū modo occulto(ut fecit in Conc.Trid.in app adducendo.) Hinc aduerte,q in responso loquitur S.Doct. pro tempore suo tantū, quando innuit,q prohibitio clandestinorū matrimoniorum nō dum illegitimauit personas,sed solum contractum.

AD SECVNDVM Dicendū quod actus noster in pœnitētia quamuis sit de essentia sacramē-ti, non est sufficiens ad inducendum proximum effectum, scilicet absolutionem a peccatis a & ideò oportet quod ad perfectionem sacramenti interueniat B actus sacerdotis: sed in matrimonio actus nostri sunt causa sufficiens ad inducendum proximū effectum, qui est obligatio, quia quicunque est sui iuris, potest se alteri obligare: & ideo sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio, quasi de essē-tia sacramenti.

AD 3m Dicendum, quod ēt prohibitum est, quod Baptismū nullus accipiat nisi a sacerdote, C nisi in articulo necessitatis: matrimonium autem non est sacramentum necessitatis, & ideo nō est similis ratio. Prohibeētur autem clandestina matrimonia, propter pericula, quæ inde euenire solent, quia frequenter in talibus est aliqua fraus ex altera parte; frequenter etiam ad alia coniugia transeunt,* dum pœnitent de his, quæ subito facta sūt: & multa alia mala inde accidūt, D & speciem turpitudinis præter hoc habent.

AD 4m Dicendum, q nō sunt prohibita clandestina matrimonia quasi contra essentialia matrimonii existentia: sicut sunt prohibita matrimonia illegitimarū personarum, quę sunt materia indebita huic sacramento, & ideo non est simile.

QVAEST. XLVI.

De consensu, cui aduenit iuramentum, uel copula carnalis, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de consensu, cui aduenit iuramentum, uel copula carnalis.

Circa q , quęruntur duo.

Primo, vtrum iuramentum adiunctum consensui per uerba de futuro expresso, faciat matrimonium.

Secundo, Vtrum copula carnalis eidem consensui aduenies faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum iuramentum adiunctum consensui per uerba de futuro expresso, faciat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, a quod iu-

2m de maiori

Ita & quantum ad esse actū nostrū de essē tia utriusq;:nō tamen adesse sufficiētē pefectu inducendo in utroque. §. Tunc nihil,&c. Nam actus no stat in pœnitentia q-uis,&c.ut in tex.

¶NOT. Quod benedictio sacerdotalis nō requiratur tanquam de essentia matrimonii, confirmatur per Con,Tri.sess.24.ca.1. de refor. ubi tractatis his, quæ necessaria sunt ad mřimoniū, subdit. Prętereа eadē S. synodus hortatur; ut coniuges, ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam, in eadē domo non cohabitent. Hæc ibi.

*In Decr. li.4.ti.3. & 1 Dec. Cā 30.q. 5.c.aliter legitimū est, c.r. * Vt dicit Grat. Cā. 30.q.5.c. 11.In fin. Amb.li.1 de Abrahā.c.9.

3m illatio cō clusionis.

Ergo,&c R. Negatur illatio. §. Nam ecclesia prohibet clandestina matrimonia,nō quia non possint fieri(ut dictum est. i.stā doq personæ sint legitimæ ad sic contrahendum;) sed quia indè multa mala, & speciatim tria, ut in textu eueniunt, uel etiam euenire possūt

¶Corol Debuit itaque ex hoc,q ecclesia prohibet matrimonia clandestina,inferri disiunctiuè sic;ergo uel non possunt fieri in occulto,uel periculosè fiunt in occulto. Et tunc ultima pars tm illatæ concl.concederetur. Quantum uero ad illud, quod de baptismo, tanquam in simili argumentando tangitur : uide in princ. tex.responsalis.

Illegitīō personarum possibilis & laudabilis.

¶ NOT. Mala tot, in tex.uel dicta ual sapientib.subindicata, breuiter innuit, & per hoc D.Thom.doctrinam confirmat, Concil.Trid.ses.24.c.1.de reform.ut in app.uidebitur.& notandum q tanto magis præmissa in hac litera confirmat ; quāto propter E illa mala omnino matrimonia clandestina tollit, inquantum inhabitat personas ad sic contrahendum.

4m de maiori. Quia ecclesia prohibuit. R prohibitiona illegitimationis personarum: non, prohibitione contractus tantum. § Tunc nihil,&c.Nam ecclesia, licet clandestina matrimonia prohibuerit prohibitione contractus, Inhibendo.s.q matrimonia in occulto non contraherētur (ut arguitur:) tamen nondum prohibuit illa prohibitione illegitimationis personarum.

¶Corol. Innuit ergo D.Thom.per hoc resp.q ecclesia pōt illegitimare personas, ita q matrimonium contrahere nō pñt; & si contrahant uel absolute,uel sic(iuxta formam phibitionis suæ) nihil faciunt. Maius autem est illegitimare personas ad contrahē dum absolutè cum talib.i.cum attinentibus in gradu usque ad quartum, quam illegitimare easdem tm ad contrahendū sic.i. modo occulto:qm maius est tractare de re,quam de modo. Per hoc ergo,q S.Tho.approbat,q ecclesia illegitimauerit personas

APPENDIX. 1 Vtil.p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primo:quō pectaonnem interimas errorum aliquorū(ut ex Cō.Tr.patebit)dū. q mřimonia in occulto fcā n sūt ualida. Intellige sp antequā illegitimēt psonæ ab ecclesia. Putabāt siqdē illi errātes (ut credi pt probabiliter:)q cōsēsū fieri i manifesto, eēt de necessario requisitū ad mřimoniū:q tn ē falsū iuxta Cō. ēt Flo.ēt I Decr.de sac.dūs:q sacrā trib.pficiūtur, videlicet materia,forma,& psona ad sacr mtōcute tēte & uestita intōne ecclesiæ. De hac in sēr. eccl.ui.q.48.a.1 ad 3.

¶Scdō hēs: quō p rō 2 nē ostēdas errorē pdictū meritò dānari ab Alex.3.de spō.&mat. ex pte &c,Andr.iustm pstitit q C. mulierē ab eo ipe p cōiuge tenerei,& ei sicut vxori suæ fidē seruaret. Ipsa quoq; eidē And.iura uit,se illū p marito habiturā,& fidē ei tanq̄ pprio uiro seruaturā Quo fctō pnominat* Andr. reliquit eādē Mādam*;quaien* eū dē Andr.ut (sup inducta dimissa) ad vxorē suā redeat,& eā mari tali affectiōe ptractet, monitione pmissa p ecclesiasticā cēsurā cogatur.hęc ibi.vbi no.ly supinducta dimissa;q iste Andr.aliā i apto uxorē cōduxerat,quasi q cōsēsu in occulto cū prima nō cāsset uerū mřimoniū; cuius cōtrariū ondit Pōtifex.Itē a 32.q.1.dixit:itē de diuor. ex litis.itē a Cō.Tri.ses.24.c.1.de refo.Tametsi dubitādū nō ē; clādestina mřimonia libero contrahantiū consensu facta rata,& uera esse mřimonia, qdiu ecclesia ea irrita nō fecit;& pinda iure dānādi sunt illi,ut eos S.syood.Anathemate dānat,q ea uera ac rata eē negāt: nihilominus S. Dei ecclesia ex iustissimis causis illa semp detestata ē,atq; phibuit.hæc ibi.Et,ad plurima tollēda incōmoda hmōi clādestinorū mřimoniorū,subdit.Cū S.syno.aiaduertat; phibōner illa pp hoim inobedientiā iā nō pdesse,& grauia pctā perpendat,q ex eisdē clādestinis cōingit orū hūt: pserrim uerò eorū,q in statu dānationis pmanēt,dū priore uxore,cū qua clā cōtraxerāt,relicta cū alia palā cōtrahūt; & cū eo in ppetuo adulterio uiuūt:pcipit,ut I posterūanteq̄ mřimoniū cōtrahat̄ &c. Qui aliter, q̄ pñti parocho,uel alio sacerdote de ipsi* parochi,seo ordinarii licētia,& duob.uel trib.testib.mřimoniū cōtrahere attētabūt;eos S.syno.ad sic cōtrahēdū oīno inhabiles reddit: & hmōi cōtract* irritos & nullos esse decernit, put eas pñti decreto irritos facit,& annullat.hęc ibi. ¶Tertiò hēs;quōp rōnē pdicta patrū, p quāto cōsētū in occulto factū p uerba de pñti dñt facere mřimoniū, & intelligas,& probes,& defendas. ¶Quartò uides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 3 4

De matrimonijs clādestinis notabilissima decreta.

QVÆSTIO XLVI. ART. I.

CONCL. Verba de futuro, etiam si iuramentum adueniat, non faciunt matrimonium. 189

¶ROB.

¶ PROB. Quia iuramentum confirmat tantum id, quod in dictis significatur; & in uerbis de futuro ex sua significatione non significatur matrimonium fieri, sed solum promittitur fiendum (omnia pateat.) fa fieri de præsenti: iam peruerteremus naturam iuramenti, & non eam seruaremus.

4m minor Vltra sponsalia non est nisi matrimoniũ ℟. uel confirmatio sponsalium. §. Tũc nihil &c. Qui enim sponsalia iurat: confirmat ipsa: unde non est necesse, quod per hoc matrimoniũ ide faciat.

1m ad minori iuramentum. ℟. licitum: non autem illicitum. §. Tunc nihil, &c. Nã licet sacramẽtum ante contractũ secundum per uerba de præsenti fuerit licitum, ut impleretur: tamen post illud contractum redditur illicitũ, ita quòd nõ possit neque debeat adimpleri (ut patet in textu.)

2m de conclusione.

Videtur, q multò amplius id efficere possint uerba de futuro iuramento firmata. ℟. si iuramentũ mutaret significatũ uerborum: non, si firmaret tantum illud, cui adhibetur. §. Tũc nihil, &c. ut patet consideranti.

¶ NOT. Quando adhibetur iuramentum ad uerba de futuro, non intendũt per hoc iurantes facere, q uerba sua de futuro sint uerba de præsenti: sed tantum intendunt confirmare, quod prius dixerunt, per attestationem diuinam: & ita patet, q nec etiam, si ad intentionem iurantium recurratur, uerba de futuro iuramento firmata faciunt matrimonium. De natura ergo iuramenti, & de intentione iurantis, apertè constat: q uerba de futuro nõ causant coniugium.

Natura iuramẽti.

3m de consequentia 1a.

Iuramen o ℟ secundum quòd cadit super rem iuratam: non aliter. §. Tunc nihil, &c. Nam quando aliquis iurat per uerba de futuro, tunc iuramẽto magis statur; quãdo cointelligitur id, super quod illud cadit, quã si non cointelligatur. Vndè quando iudicatur, secundum quod uerba de futuro significant, etiam cum illis adhibitum est iuramentum. tunc rectè de iuramento iudicatur. Alioquin, si ex eo q iurata sunt uerba de futuro, vellemus interpretari uerba ip-

*Vt dictũ est q. 43. ar. 1.

mentum adiunctum consensui per uerba de futuro expresso, faciat matrimonium. Nullus enim potest se obligare, ut faciat contra ius diuinum: sed implere [h] iuramentum est de iure diuino, ut patet Matth. quint. Reddes autem domino uota tua, ergo per nullam obligationem sequentem potest euenire, quod homo non debeat tenere iuramentum prius factum. Si ergo post consensum in aliquam per uerba de futuro iuramento firmatum, aliquis alteri se obligat per uerba de præsenti, uidetur quod nihilominus debeat iuramentum primum seruare: sed hoc non esset, nisi iuramento illo esset matrimonium illud perfectum: ergo iuramentum adiunctum consensui per uerba de futuro, facit matrimonium. G

Præterea, Veritas diuina fortior est, quam ueritas humana, sed per iuramentum ueritate diuina firmatur aliquid, cum ergo uerba exprimentia consensum de præsenti, in quibus est [b] sola ueritas humana, matrimonium perficiant, uidetur quod multo amplius, id efficere possint uerba de futuro iuramento firmata. H

3 Præterea. Secundum Apostolum Heb. 6. Omnis controuersiæ finis est iuramentum, ergo in iudicio saltem plus stãdum est iuramento, quam simplici uerbo: si ergo aliquis simplici uerbo consentiat in aliquam per uerba de præsenti, postquã consentit in aliquam cum iuramento per uerba de futuro, uidetur quòd iudicio ecclesiæ debeat cõpelli stare cum prima, & non cũ secunda. I

4 Præterea. Verba de futuro simpliciter prolata, faciunt sponsalia: sed iuramentum ibi aliquid * operatur, ergo facit plus, quam sponsalia, sed ultra sponsalia [h] non est nisi matrimonium: ergo faciunt matrimonium.

Sed contra. quod futurum est, non est: sed iuramentum additum non facit quin uerba de futuro significent consensum de futuro: ergo adhuc matrimonium non est.

Præterea, postquam pfectum est matrimonium non oportet q alius consensus interueniat * ad matrimonium, sed post iuramentum aduenit alius consensus, qui matrimonium facit, aliàs frustra iuraretur illud esse futurũ: ergo non facit matrimonium.

Respondeo. Dicendũ est, quod iuramentum adhibetur ad confirmationem dictorum, unde illud tantum confirmat, quod in dictis significatur, nec significatum mutat; ideo cum uerba de futuro ex ipsa sui significatione habeant, quod matrimonium non faciant, quia, quod futurum promittitur, nondum fit, [m] etiam si iuramentum adueniat, nondum est matrimonium factum,* sicut Magister in litera * dicit.

Ad primum Ergo Dicendũ, quod implere iuramentũ est licitum, unde si aliqua obligatio sequeos iuramentum, faciat illud illicitum, cum prius fuisset licitũ non derogat iuri diuino, qui iuramentum prius factum non seruat, & ita est in proposito, illicite. n. iurat, qui illicite promittit promissio autem de alieno est illicita: unde consensus sequens per uerba de præsenti, quo quis transferr dominium sui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum esse illicitũ, quod prius licitum erat. X

Ad 2m Dicendum, quòd ueritas diuina efficacissima est ad firmandum illud, cui adhibetur.

¶ Vnde patet solutio ad tertium.

Ad quartum Dicẽdum, quod iuramentum aliquid operatur non nouam obligationem faciens, sed factam confirmãs: & sic grauius peccat, qui eam uiolat.

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶ Primò, quomodo per rationẽ ostendas; rectè insinuatũ fuisse a Summis pontificibus, quod sponsalia de futuro iurata non faciunt matrimonium. Insinuatũ est autem hoc a Papa Lucio 3. *ad Episcopũ Rappalensem. Requisiuit a nobis tua fraternitas; qua censura debeat compelli mulier, quæ nubere renuit, cui se nupturã interposito iuramento firmauit. Ad quod respondemus: quòd, cum libera debeãt esse matrimonia monenda est potius, quam cogenda. Hęc ille: da sponsal & matrimo. Nota ly potius quam cogenda: quoniã per hoc ostendit, quod supra diximus. Nam si iuramentum tunc causaret matrimonium, nõ tantum cogenda esset qualiterunque, sed etiam ecclesiastica censura: ut patet ibi a simili p Alexandrum 3. cap. ad audientium: & c. ex parte. Item ab Innocent. 3. ibid. sicut ex literis, &c. Respondemus: quòd si ubi constiterit, quod idẽ Laurentius, per uerba de futuro, E. uerò desponsauerit per uerba de præsenti (imposita ei pœnitentia cõpetenti, quia primam fidem irritam fecit) matrimonium secũdo contractum legitimum iudices, & ad illud seruandum compellas eundem. Hæc ibi. Vbi præmiserat Innocentius, quòd in desponsatione prima, s. P. mulieris, interuenerat iuramentũ firmans sponsalia.

¶ Secundò hẽs quõ per rõnem præmissa Põtificũ, pro quanto iuramentũ dicũt nõ facere, q sponsalia de futuro faciãt matrimonium & intelligas, & probes, & defendas.

[1] Vide. p S. Eccl. & c

*Decr. li. 4. ti. 1. ca. 3 1.

*li. 4 sen. dist. 28.

[2]

¶ Ter-

¶ Tertiò vides: quomodò ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. A ecclesia in exteriori iudicio iudicat secundum ea, quæ foris patent: & nihil expressius significare potest consensum, quam carnalis copula.

QVÆST. XLVI. ART. II.

190 CONCL. 1a. In rei ueritate carnalis copula non habet, quod perficiat matrimonium cuius sponsalia præcesserunt per uerba de futuro; si cōsensus interior desit.

¶ NOT. Examen ly si cons. inter. desit Scilicet, ad faciendū matrimonium tunc per illam actualem copulam.

¶ PROB. Quia uerba de præsenti etiam consensum exprimētia non facerent matrimonium, si cōsensus deesset. quæst. 45. ar. 4.

¶ CONCL. 2a. Secundum iudiciū ecclesiæ carnalis copula cōsequens sponsalia matrimonium facere iudicatur: nisi aliqua signa expressè doli, uel fraudis appareant.

¶ Exam. Ly iudiciū ecclesiæ. Scilicet iuxta antiqua iura procedens. Nam iura noua, quæ post tempora S. Doctoris aduenerunt, mutarunt iustissimis de causis antiqua iura. itaque concl. ista 2a. præsens nō est hodie uera (ut patet per Conc. Triden. sup. q. 45. ar. 5 allegatum, ibi, qui aliter quàm præsente parocho &c. sine præiudicio tamē S. Thom. iura priora sequentis.

Sensus Nicolai, & aliorum. Ly secundum iudicium ecclesiæ copula carnalis, &c. Hoc demonstrat, quod Nicolaus Papa, de quo primū argumentum factū in contrarium loquitur suam illam sententiā pronunciauit attēdendo naturam matrimonii realem: & non iudicium ecclesiæ secūdum exteriora de matrimonio loquentis.

*Aug. ep. 54. & est ad Macedo. 2. & hīs in Decre. Cā 14. q. 6. c. 1

Vnde prima concl. D. Thom. est de mēte Nicolai: 2a uero de mente iudicantium ea, quæ sunt in matrimonio exterius.

* 27. q. 2. c sufficiat idem hīs in Dec. li. 4. ti. 4. & est de sponsa duorū. c. 5. inc. tuas dudum.

Neque ergo Nicolaus istis contrariabitur, neque isti Nicolao, quamuis uterque diuersam conclus. profiteatur: quoniā loquuntur de eodem secundum diuersa, & non secundum idem.

¶ PROB. Quia ec-

ARTICVLVS II.

Vtrum carnalis copula post uerba de futuro consensum exprimentia, faciat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod carnalis copula post uerba de futuro cō sensum exprimentia, faciat matrimonium, quia maius est [h] consentire facto, quam uerbo, sed ille, qui carnaliter commiscetur, consentit promissioni, quā prius fecit, ergo uidetur quod multo magis per hoc fiat matrimonium, quam si solis uerbis de præsenti consensus fieret.

¶ 2 Præterea, Consensus nō solum expressus, sed etiam [h] interpretatiuus facit matrimoniū: sed nulla potest esse maior interpretatio cōnsensus, quam carnalis copula, ergo perficitur matrimonium per hoc.

3 Præterea, Omnis cōiunctio carnalis præter matrimonium, facta est peccatū: sed mulier nō uidetur peccare admittens sponsum ad carnalē copulam, ergo per hoc fit matrimonium.

4 Præterea. * Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum: sed aliquis non potest mulieri, quam defforauit sub spē matrimonii restituere ablatum, nisi eam [h] coniugio ducat: ergo uidetur quod si etiam post carnalem copulam cum alia contraxerit per uerba de præsenti, quod teneatur ad primam redire: quod non esset nisi inter eos esset matrimonium, ergo carnalis copula post cōsensum de futuro, facit matrimonium.

SED CONTRA est, quod dicit Nicol. Papa, Si * consensus in nuptiis defuerit, etiam cū ipso coitu celebrata frustantur.

Præterea, Quod consequitur ad aliquid non facit ipsum, sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium, sicut effectus causam: ergo non potest facere matrimonium.

RESPON. Dicendum, quod de matrimonio possumus loqui dupliciter, uno modo quantum ad forum conscientię, & sic [m] in rei ueritate carnalis copula non habet quod perficiat matrimonium, cuius sponsalia præcesserunt per uerba de futuro, si consensus interior desit, [n] quia uerba de præsenti etiam consēsum exprimentia, si consensus mentalis deesset, non facerent matrimonium. Alio modo quantum ad iudicium ecclesiæ, & quia in exteriori iudicio secundum ea, quę foris patent iudicatur, cum nihil possit expressius significare consensum, quam carnalis copula, ideo secundum iudicium ecclesiæ, carnalis copula consequens sponsalia matrimonium facere iudicatur, nisi aliqua signa expresse doli, uel fraudis appareant. [q]

AD PRIMVM ergo dicendū, quod ille, qui carnaliter commiscetur, facto consentit in carnalem copulam, secundū rei ueritatē: sed in matrimonium non consentit ex hoc ipso, nisi secundum interpretationem iuris.

AD 2m dicendū, quod interpretatio illa non mutat rei ueritatem sed iudicium, quod de rebus exterioribus fit.

AD 3m dicēdum, quod si sponsa sponsum [a] admittens, credat eum uelle matrimonium consumare, excusatur a peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareat: sicut si sunt multum distantis cōditionis, uel quantum ad nobilitatem, uel quantum ad fortunā, uel aliud signum euidens appareat; sed tamen sponsus peccat, & fornicando, & quod plus est, fraude quam facit.

AD 4m dicēdū, quod in tali casu sponsus antequam aliam cognouerit, tenetur eam ducere in uxorem si sint ęqualis conditionis, uel si sponsa sit melioris conditionis: sed si aliam duxerit, factus est iam impotens ad soluendum illud, ad quod tenebatur; & ideo sufficit si ei de nuptiis prouideat, & ad hoc etiam non te-

¶ Exam. ly nihil expressius significare, &c. Hoc intelligitur secūdum ea, quæ foris patent; uel secundum rei probabilem apparentiam. Intellige hoc, si loquamur de consensu cadente super matrimonium; non super aliud. Videas primam.

*Vid. Decr. dis. 27. c. 2. concl. m

1m minor

Maius est consentire facto, quam uerbo. Rx. si consensus ferat super eodem. S. alioquin maius est consentire uerbo de præsenti, cum hoc facit matrimonium, quā consentire facto ad intuitum alium, quā matrimonii. Tunc nihil, &c. Nam ille qui carnaliter cōmiscetur facto consentit in &c. ut in tex.

*q. pc. a. 4

2m de minori.

Concl. p

Interpretatiuus. Rx. non mutans rei ueritatem: non aliter. S. Tunc nihil, &c. Interpretatio enim consensus de præsenti faciētis matrimonium potest esse, & est maior secundū quod rei ueritatem quam carnalis copula: licet nō uideatur posse esse maior, secundū quod de rebus iudicatur secundum exteriorem.

¶ NOT. De hac interpretatione nō mutante rei ueritatem, habes declarationem supra q. 45. a. 2. ad 2m & 3m.

3m de minori.

Mulier Rx. credens probabiliter, secundum conscientiam rectam sponsum uelle consumare matrimonium: non aliter S. Tunc nihil, &c. ut patet in textu. Nam peccatum ex parte sponsi in casu illo contingit tantum.

4m de maiori

Nisi eam coniugio ducat Rx. si decet, & potest fieri. S. Tunc nihil, &c. In casu enim quo non deceat, uel non possit fieri, quod ille sponsus sponsam in matrimonium ducat, uidetur excusatus; maxime si de nuptiis cum alio ei prouideat: ut ex textu conici potest.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quo per rationem ostendas meritò insinuatum esse a pontificib. & quod carnalis copula subsequens sponsalia facit matrimonium, & quod non facit. A Greg. n. ix. in de spō. & matrim. dicitur. Is qui fidem dedit M. mulieri super matrimonio contrahēdo, carnali copula subsequuta: &, si in faciee clesiæ ducat aliam, & cognoscat, ad primā redire tenetur; quia nec uerom, nec aliqd censetur m̃rimoniū, quod de facto ē postmodum subsequutū. Hęc ibi. A Nicolao autem insinuatum. &c. ut in argumē. t. facto in contrarium. uide 27. q. 2. sufficiat.

2 ¶ Secundu habes: quomodo per rationem p̄dicta pontificum, pro quanto spōsalia transire & non transire in matrimonium sentiunt per carnalem copulā subsequutā, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quo modo ex iis ipsissimi Angelica doctrina, hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XLVII.

ART. I.

19 CONCL. Coactio mixta potest esse de consensu, qui est actus uoluntatis, non autem pura.

*Th. 4 di. 29. q. uni. a. 1. & se. ¶Correllarium. Ergo ad literam applicādo ad titulum responde sic. Consensus uoluntatis potest esse coactus coactione conditionata, non autem coactione absoluta.

*Tho. in 4. sen di. 25. q. 1. a. 2. ¶Exam. Ly mixta. Idest conditionata. Nam quia hęc facit uoluntarium mixtū, ideo potest dici mixta.

*li. 3. eth. c. 1 & me. Ly pura. Idest absoluta.

¶NOT. De his terminis uideas declarationem in tex. & diffinitionem coactionis mixtæ, seu met⁹.

¶PROB. 1 Quia proiiciens merces in mare, nè periclitetur mōstrat hoc esse uerū.

2 Quia (ly non autem, &c.) coactio absoluta non cadit super consensum interiorē sed contra illum diuiditur.

QVAEST. XLVII.

De consensu coacto, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de cōsensu coacto, & conditionato.

Circa quod quæruntur sex.

Primo, vtrum aliquis cōsēsus possit esse coactus.

Secundo, vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum.

Tertio, vtrum consensus coactus faciat matrimonium.

Quarto, vtrum consensus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis.

Quinto, vtrum consensus cōditionatus, matrimonium faciat.

Sexto, vtrum aliquis possit cogi a patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliquis consensus possit esse coactus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod nullus consensus possit esse coactus. Coactio enim in libero arbitrio cadere non potest secundum aliquē statum eius: ut in 2. lib. Distin. 25. dictum est, sed consensus est liberi arbitrii, ergo nō potest esse coactus.

2 Pręterea, Violentia idē est, quod coactio: sed uiolentū secundum philosop.* est, cuius principium est extra, nihil cōferēte uim passo: sed omnis cōsensus principiū est intra, ergo nullus consensus potest esse coactus.

3 Præterea. Omne peccatū consensu perficitur, sed illud, quo perficitur peccatum, cogi non potest: quia secundum Aug. nullus peccat in eo, quod uitare

F non potest, cum ergo uis a Iuristis definiatur esse maioris rei impetus, qui repelli non potest, uidetur quod consensus nō possit esse coactus, uel uiolentes.

¶ 4 Præterea, Dominium libertati opponitur, sed coactio ad dominium pertinet, ut patet in quadam Tullii definitione dicit. n. quod uis est impetus dominantis, retinens rē intra terminos alienos, ergo uis in libero arbitrio

G non cadit, & ita nec in consensū qui est actus eius.

SED CONTRA, Illud, quod esse non potest, non potest aliquid impedire, sed coactio consensus impedit matrimonium, ut in litera* dicitur, ergo consensus cogi potest.

Præterea, In matrimonio est quidam contractus: sed in contractibus potest esse uoluntas coacta: unde legislator in integrum restitutionem adiudicat,

H ratum non habens quod ui, met⁹ ve causa factum est, ergo, & in matrimonio potest esse consensus coactus.

RESPONDEO Dicendum, quod duplex est coactio, uel uiolentia, una quę facit necessitatem absolutam, & tale uiolentum dicitur a Philosopho uiolentū simpliciter: ut cum quis aliquem corporaliter impellit ad motū: alia,

I quæ facit necessitatem cōditionatam, & hanc uocat philosop. *uiolentum mixtum, sicut cum quis proiicit merces in mare ne periclitetur: in isto uiolento quāuis hoc, quod fit, non sit per se uoluntarium, & tamen consideratis circunstantiis hic, & nūc uoluntarium est: & quia actus in particularibus sunt, ideo simpliciter uoluntarium est, sed secundum quid inuoluntarium, unde

K hęc uiolentia, uel coactio potest esse de consensu, qui est act⁹ uoluntatis: non autem pura: & quia hæc coactio fit ex hoc, quod timetur aliquod periculum imminens, ideo ista uis idem est quod metus, qui uoluntatem cogit quodammodo, sed pura uis cadit, etiam in corporalibus actib. Et quia legislator considerat nō solum interiores actus, sed magis exteriores: ideo per uim intelligit coactionem simpliciter,

NOT. Habetur hic quòd libero arbitrio non contrariatur qualibet coactio, seu necessitas, ad aliquid faciendū astringens (& hoc cōtra hæreticos: qui præ libertate arbitrii negant posse fieri præcepta a superioribus erga subditos;) sed tantum coactio, seu necessitas absoluta. Sed hæc nō facit ad propositum hæreticorum palliandum: ut patet in tex. allegante libr. 2. dist. 25. unde illam distin. & appen. sequent. maxime ubi meminit Conc. Trid. contra Lutherum. Cōtra hæreticorū pessimā libertatem *li. 4. sen. di. 29.

1m de maiori

Coactio. Rx. absoluta: non, mixta. S. Tūc nihil, &c. ut patet per conclus.

2m ex Philosopho.

Violentū Rx. simpliciter: non, conditionatum S Tunc nihil, &c. ut patet ex conclus.

3m d' minori.

Cogi. Rx. simpliciter: non, mixtè. S. Tunc nihil, &c. ut ex concl. patet.

4m de maiori

Dominii. Rx. simpliciter necessitans: nō autem, mixtæ S. Tūc nihil, &c. ut patet per concl. *3. ethic. c. 1.

5m maior.

Illud quod esse non potest, non potest aliquid impedire. Rx secundum quod esse non potest: non autē secundum quod esse potest. S. Tunc nihil, &c. Nam consensus esse potest coactus, secundum quod ly coactus dicitur conditionaliter: non secundum quod simpliciter. concl. m.

6m d' minori.

Voluntas coacta. Rx. coactione mixta; non autem, absoluta. S. Tunc nihil, &c. ut patet ex conclusione.

APPENDIX.

Veil. ps. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primo: q̃ũo per rationem ostendas meritò a scripturis insinuatum esse, φ consensus uoluntatis pót esse coactus, quamuis sit, & remaneat, liber. Insinuatum aũt est hoc Gen. 2. Quacũq; die comederitis ex eo, morte morie(mini) s ecce: φ astringitur uolũtas hominis tunc liberi facti, & astrictione q(ui)dem maxima; per cõminationem mortis; tum animæ, tum corporis. Quòd aũt liber factus esset hõ, nemini dubium est. Monstratur ergo per hoc: φ astrict(i)o p(rae)ceptorũ, quib. uidelicet astringuntur subditorũ uoluntates ad faciendũ uel omittendũ aliqd, non tollit libertatem hominis; & consequẽter, φ nec consensum liberum. Coactionem uero, timorẽ, seu astrictionem, hmõi nõ excludere consensus libertatem. i. nõ facere, φ consensus inde cãsus non sit liber, confirmatur ex Con. Tri. per hoc, φ declarat se. 14. c. 4 contritionẽ ex gehennæ, & pœnarũ metu conceptam esse liberã & uoluntariã, non extortam & coactam. & can. 5. anathematizat dicentes, illũ dolorem esse inutilẽ, coactum, & nõ liberũ ac uoluntarium. uide sup. q. 5. a. 1. & c. hmõi Conc. locum contra errores Lutheri addu(ct)ũ. Est. n. error Lutheri, φ talis consensus sit non uoluntarius, neq; liber. Quem etiã Philo. damnat in cor. ar. Itẽ insinuatũ Luc. 14 Cõpelle intrare. Manifestũ ẽ n. φ illi, qui intrabãt, uolũtariè intrabant; neminem. n. Deus cogit ad iustitiã sm̃ Dama. Coactione (s. pura) & consequẽter, φ cõpulsio hæc erat mixta, non excludẽs uoluntariũ cõsensum. Itẽ insinuatũ ab Apost. 1. Co. 15. Deinde tanq̃ abortiuo, ui sus est & mihi vb. sm̃ D. Th. sumitur ly abortiuo nõ sm̃ p(ro) fœtu qui extra tẽpus nascitur, & qui ad mẽsurã aliorum non peruenit; sed ẽt pro fœtu illo, q cum uiolentia extrahitur. In cuius signũ dicit Aug. uolens p(er) Paulum tanquã abortiuum ostẽdere; φ alii Apost. uoluntariè uenerunt ad Christum, Paul(us) uero coactus. In-

A telligo ly uoluntariè. i. sine quacunq; coactione timorosa; & ly coactus. i. coactione mixta. Quam coactionem expressit, & ipse Christus Act. 9 dñs: Durum est contra stimulum calcitrare. Per qd ostẽdit ipsum Paul. esse abortiuũ. i. p(ro) uiolentiã quandã a se(ve)ra matris synagogæ eductum. Vide sup. anne Conc. Trid.

simpliciter, propter quod uim contra metum diuidit: sed nunc agitur de consensu interiori, in quem non cadit coactio, seu uis, quæ a metu distinguitur: & ideo quantum ad propositũ pertinet: idem est coactio quod metus: est autem metus secundum iurisperitos, instantis, uel futuri periculi causa, mentis trepidatio, & per hoc patet solutio ad obiecta: nam primæ rationes procedunt de coactione prima, secundæ de secunda.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliqua coactio cadat in constantem uirum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod coactus metus non cadat in cõstantem uirum, Quia de ratione cõstantis est, quod non h trepidet in periculis: cum ergo metus sit trepidatio mentis ratione periculi imminentis, uidetur φ non cogatur metu.

2 Præterea. Omnium terribilium finis est mors, secundũ Philosop. in 3. eth.* quasi perfectissimũ inter terribilia, sed cõstantes nõ coguntur h morte, quia fortis etiam pericula mortis sustinet. ergo nullus metus cadit in constantem uirum.

*li. 3. eth. c. 6.

3 Præterea, Inter alia pericula, præcipue a bonis timetur periculum famæ: sed timor infamiẽ non reputatur timor cadens in constantem uirum, quia ut di cit lex, timor infamiæ non continetur illo edicto, quod metus causa factum est, h ergo nec aliquis alius metus cadit in cõstantem uirum.

¶ 4 Præterea, Metus in eo qui h metu cogitur, peccatum relinquit: quia facit eum promittere, φ non uult soluere, & sic facit eũ mentiri: sed non est cõstantis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore facere, ergo nullus metus cadit in constantem uirum.

SED CONTRA, Abraham, & Isaac constantes fuerunt: sed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt uxores suas sibi esse sorores, ergo metus potest cadere in constantem B uirum.

¶ Præterea, Vbicunque est uiolentum * mixtum, est aliquis metus cogens: sed aliquis quantumcunque constans potest pati tale uiolentum, quia si sit in mari, merces proiiciet, tempore naufragii, ergo metus potest cadere in constantem uirum.

RESPONDEO Dicendum, quod cadere metum in constan C tem, & metu cogi sumitur multipliciter, cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit quod alias non uellet ad euitandum id, quod timet; in * hoc autem constans ab inconstanti distinguitur, quantum ad duo. Primo, quantum ad qualitatem periculi, quod timetur, quia constans sequitur rationem rectam, per quam scit quid pro quo dimittendum sit, D uel faciendum: semper autem minus malum, uel maius bonum eligendum est: & ideo m constans ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali; non autem cogitur ad maius malum, ut uitet minus malum n sed p inconstans cogitur ad maiùs malum, propter metum minoris mali q, scilicet ad peccatum propter metum corporalis pœnæ: sed E s pertinax econtra, non potest cogi ad minus malum sustinendum, uel faciendum, ut euitet maius malum t unde constans est medius inter inconstantem, & pertinacem. Secundo differunt quantum ad æstimationẽ periculi imminentis, quia fortis non nisi ex forti æstimatione, & probabili cogitur, sed inconstans ex Leui. Prouer. 27. Fugit impius nemine persequente.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto aliquẽ consensũ uoluntarium innuũt, possit esse simul atq; coactum, & intelligas, & probes, & defendas. 8

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis ulciscitur Angelica doctrina, hæc & declaretur & consolidetur. 3

QVÆS. XLVII. ART. II.

*Id hfin Dec. li. 4. si. 1. c. 28. & c. 15.

CONCL. 1ª. Cõstãs ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali: non aũt cogitur ad maius malum, ut uitet minus malum.

192

¶Exam. Ly cogi(tur) ad sustinẽdũ min(us) malũ. s. coactione nõ excludẽte meritum, si ẽ in grã; uel bonum morale sm̃, si ea ẽ extra grãm. Ista. n. coactio laudabilis est: & sic coactus alio uocabulo dr̃, facere de necessitate uirtutem. q. 13. a. 1. ad 2. & q. 15. a. 1. 2. ad 1m. Exemplum de martiribus sanctis.

* Quis dicatur metus cadẽs in uirũ cõstantẽ. ut. l. qui in aliena. §. si n. ff. de ac qui. hær.

¶PROB. Quia constans sequitur rõnẽ rectam; per quã scit, quid pro quo dimittendum sit, uel faciẽdum: & semp minus malum, uel maius bonum, eligendum est.

¶Exam. ly minus malum eligendum. s. electione quadã cõparatiua; sm̃ φ iure æstimata rõne. Hoc dixerim; q a malũ, ut malũ, nunq̃ est eligibile: sed semper fugibile. Qđ ãt eligatur, ẽt q a in comparatione ad aliqđ maius malum æstimatur a recta rõne minus bonum p(ro) aliquo bono; eo uide licet sensu, quo meli(us) est non manducare carnẽ, aut nõ bibere uinum in æternum, uel ẽt suspẽsa mola asinaria in collo, aliquẽ demergi in p(ro)fundũ maris, quã fr(at)em suũ scãdalizare. Ro. 14. & 1. Cor 8. Mat 18.

concl. m

concl. p.

concl. s

¶CONCL. 2ª. Inconstans cogitur ad maius malum propter metum minoris mali.

¶*Corol.* Hinc ergo patet: quod inconstans non sumitur hic secundum quod communiter dicitur ille inconstans, qui in proposito nō manet; sed modò uult, modò non uult. Verum sumitur pro eo, qui non sequitur rationem rectam in eligendo fugam malorū. Vide in ad 1m. etiam hoc esse de mente Philosop.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod constans, sicut, & de forti dicit Philosophus,* est intrepidus, non quod omnino non timeat, sed quia non timet, quæ non oportet, uel nisi quando oportet.

AD 2m Dicendum, quod peccata sunt maxima malorum; & ideo ad hæc nullo modo potest homo constans cogi, immo magis debet homo mori, quam talia sustinere, ut etiam Philosophus tertio Ethicorum dicit. Sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis, inter quæ sunt præcipua, quæ ad personam pertinent, sicut mors, uerbera, dehonestatio per stuprum, & seruitus, & ideo ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia, & hęc continetur hoc uersu.

* li. 6. & ethi. c. 6.

¶ PROB. Quia inconstans nō sequitur rationem rectam, per quam sciat, quid pro quo dimittendum sit, uel faciendum.

¶CONCL. 3a. pertinax non potest cogi, etiam ad minus malum sustinēdum, uel faciendum, ut euitet maius malum.

¶Exam. Ly sustinendum uel faciēdū. s. uoluntariè saltem per consensum mixtum.

Constans inconstans pertinax.

¶*Corol.* Ergo pertinax non sequitur rationem rectam, eū ipso constanti, nec tamen est inconstans, (ut diximus.) Licet et magis assimiletur cōstanti in uoluntate sua, tamen reuera cōstans non est: quia uoluntas constantis rōnem rectam sequitur uoluntas autem pertinacis sequitur rōnē errātem & peruersam. Ergo (ut in tex. dr) cōstans est medius inter inconstantem & pertinacem. Inquantum .n. pertinax sequitur rationem errantem, assimilatur incōstāti: inquantum uerò uoluntati propriæ firmiter adhæret, assimilatur constanti: & consequenter constans in medio utriusque remanet.

¶NOT. Aduerte: quod pertinax (ut ex concl. colligitur) eligit consistere in malo maiori, quod & eligit inconstans: sed non mouetur ad hanc electionem a metu minoris mali, quod facit inconstans: quoniam pertinax ipse non refugit hoc minus malum, ut facit inconstans. Quid ergo mouet pertinacem ad firmiter consistendum in maiori malo? Complacentia propriæ uoluntatis. Ex hac etiam totum malum oritur, quia ab ista sui complacētia absorptus animus atque cæcatus æstimat errorem suæ rationis esse ueritatem, ad tantumque malum res progreditur, ut non solam errorem suum dicat pro certo esse ueritatem, sed & ueritatem infallibilem ac inuictissimam. Nec hic ruina sistit: sed in huius suæ æstimatę ueritatis comparatione omnia alia, si cōtraria sint, dicit errores, & sanè maximos: si autem non contraria sint, dicit esse minus perspicaciter dicta. Adeo quòd pertinax propria in sui comparatione quantumlibet doctos, quantumcunque sāctos, quantumuis omni exceptione maiores, paruipendit, floccifacit, quòd nihilo ducit. Hæc omnia ex sui illa pessima complacentia causantur. De his omnibus exemplum uidere datur in hæreticis, hæresiarchis maximè, specialiter in Caluino sup. q. 9. a. 4. appen. & in Aetio quodam syro, qui pre sui complacentia in hanc tandem superbissimam prorupit uocem. s. quę Deus hactenus Apostolos celasset, sibi reuelata fuisse. uide Augustinum lib. de hær. & hist. trip. li. 5. c. 42.

Malum pro aliis grande pertinax est.

Cōplacētia propriæ uoluntatis ut uoluntas ē multorū ē radix, cāq; malorū.

¶Exam. Ly ut euitet maius malum. Puta mortem corporalē. Ergo pertinax, & constans, conueniunt in hoc, quod neuter illorum fugit mortem: sed disconueniunt in hoc alio, quod pertinax non refugit mortem, quia nimis amat errores a se apprehensos, & ipsos tueri intendit testimonio mortis suæ: constans autē propter hoc non refugit illam, quia amat ueritatem, ipsamq; testō mortis suę tueri intendit. Et quia nullus amat errorem, ut sic; iō pertinax (ut diximus) illos errores pro ueritate hēt. & quia reuera non sūt ueritas, nisi sm quod a propria sńia pertinacis depēdēt: iō est resolutiuè dicēdum, quod pertinax non refugit mortē, quia nimis amat propriam sńiam: hoc est quia nimis cōplacet sibi in suis fantasiis. Et quia phantasiis ipsis eligit inhærere magis, q̄ fugere mortem: iō inquit tex. quod non pōt cogi ad minus malum, ut euitet maius. i. per hanc uiam, (commutando. s. sib maius malum nō pōt induci ad minus malū sustinēdū. s. ad frāgēdū ppriā uolūtatē, quatenus peccatum sē frangere illam pœna est. Hoc .n. ut sic facilius est secundū se.

¶ PROB. Quia pertinax est unum extremū ad inconstātē, ita quam ad alterum extremum, & ad cōstātē, tanquā ad medium.

1m de antecedente.

Non trepidet ℞ ad non timenda: non autem ad rōnabiliter timēda. S. Tunc nihil, &c. ut patet ex cōcl. & in tex. præsenti.

Stupri, siue flatus, uerberis, atque necis.

Nec differt, utrum hęc pertineant ad personam propriā uxoris, uel filiorum, uel aliorum huiusmodi.

AD 3m dicendum, quod infamia quamuis sit malum damnū, tamē ei de facili occurri potest, & iō non reputatur cadere in cōstantem uirum metus infamię secundum iura.

AD 4m Dicendum, quod cōstans nō cogitur ad mētiēdū, quia tūc uult dare, sed cū postea uult petere restitutionē, uel saltē iudici denūtiare, si se pmisit nō petiturū restitutionē: nō potest autem promittere se nō denuntiaturū, quia cum hoc sit cōtra bonum iustitiæ, ad hoc cogi non potest, ut. s. contra iustitiam faciat.

¶*Corol.* Non ergo damnandi sunt, nec etiam sm Philos. qui timent, quæ oportet timere, & quā oportet & consequenter, nec Christi fuga in ægyptū, nec Chrys. Athan. & similiū sctōrum in uarias regiones: sed illi, qui trepidauerunt, & trepidant ubi non est, nec erat timor. ps. 13. Ergo non mirum: si Apost. de sanctis dicit: nolumus expoliari. 2 Co. 5.

Timor laudabilis, & uituperabilis, ergo phil.

2m ꝺ minori

Non coguntur. ℞ ad maiora mala facienda, quam sit mors corporalis; non ad minora. S. Tūc nihil &c. ut patet in tex.

¶*Corol.* Ergo cum Philo. in 3. ethi. dicat utcunque s. quod omnium terribiliū finis est mors, & quod homo dēt magis mori, quā peccata sustinere .i. q̄ peccare: patet, quod secundum illum etiam, glosanda est illa maior argumenti sic. Omnium terribilium maximum (dēpto peccato) est mors.

Peccare ē peius, ēc 2m phil. q̄ mori.

3m illatio conclusionis.

Ergo nec &c. ℞ negatur illatio. S. Nam infamia quamuis ualde timeatur a bonis. s. quamuis ualde refugiant illam: tamen metus eius non computatur secundum iura inter metus cadentes in uirum constantem: propter rationem allatam in tex.

¶Exam. Ly ei de facili occurri pōt. s. comparatiuè ad illa quatuor cadentia in uirum constantem: non absolutè. Nam aut infamatur quis uerè, aut falsè. i. diffamando de illo quæ fecit, uel q̄ nō fecit. Et rursus. Aut apud malignos hæc infamia eius est, aut apud alios. Si uerè fecit ea de quibus infamatur: tollet et patiēter, & emendet, & quia duo hæc sunt in ipso (coadiuuante Deo, qui semper præstò est;) ideo dicit tex. quod infamiæ tali de facili occurri potest. Sin autem falsò infamatur, & apud malignos: per patiētiam adhuc occurrat ei. Nam si uolueris, se iusta ueritatem excusare, non poteris malignos compescere: quoniam nullum adeò bonum est, quod malitia humana peruertere non possit, atque laboret, dummodo malitia propterē fit 3. p. q. 3 a. 8. ad 1m. Melius ergo per patientiam occurres malignis, quam per rationes. Si uerò infamatur apud alios, qui maligni non sunt: potest rationibus adductis suam innocentiam tranquillitatem quidam animi illis exponere: eo que de facili a tali falsa infammatione, sic procedendo, remouebit. Hęc omnia insinuauit tex. per ly ei de facili occurri potest: & ob hæc eadem, infamiam non cōputarunt iura inter metus quatuor prædictos in ad 2m.

Qūo defēdēda sit fama.

4m de maiori.

Qui metu. ℞. inordinato: non autē ordinato. S. Tunc nihil contra. Nam constans non mouetur metu inordinato ad faciendū aliquid: ut patet ex dictis.

¶Examen Ly sed cum postea uult petere restitutionem. Hoc est, si postea uellet petere restitutionem, cogeretur ad mentiendum. i. non posset eam petere, nisi mentiretur, faciendo. s. contra id, quod promiserat prius. Verbi gratia. Incidit constans in latrones, qui petunt ab eo pecuniam, uolentes etiam sibi promitti, quòd nunquam repostulabit pecuniam, hanc a se ipsis. Constans iste & dat pecuniam, & promittit animo ueraci: unde patet, quod non mentitur, neque cogitur ad mentiendum: quoniam aliud est cogi ad dandam pecuniam, & cogi ad promittendum, & aliud est cogi ad mentiendum.

Adde:

Adde:ꝙ nec latrones cogunt, immo nec uel'ent ipsum mentiri, A sed animo libero pmmiuete; nec constaos intendit mendaciū. Si uero postmodum, elapso periculo, constans iste uellet postulare pecuniam sibi restituendam a latronibus; tunc proculdubio non posset hoc facere absque mendacio, & deuneret esse cōstās, qm non seruaret promissum. Et sic intendit tex.

Obligatio ad denunciandum quanta. ¶ NOT. Circa denunciationē nota diligenter, quæ dicit te. si Hinc.n. tibi manifestum fieu, ꝙ in tm̄ qr obligatus est ad denūciandum ea, quæ sunt contra rempublicam

Con. Tri. sess. 24. de ref. matr. c. 9. & bonum iust-tiæ: ut nec ēt pp pœnā mortis corporalis debeat quis, uel possit sine peccato pmittere cōtrarium. i. se nō denūciaturum; qm contra iustitiam faceret. Et ideo dr in text ꝙ ille constans cogeretur q dem ad dandum. s. pecuniam, & ad promittendum, non petere

*li. 3. ethi. c. 1. nō remote a prin. restōnem: sed nō posset cogi, remanendo constans, ad pmittendum se non denūciaturum. s. huiusmodi

In decre. li. 4. tit. 1. c. cum lo cum non habeat. insultus latronū contra bonum iustitiæ existentes.

ARTICVLVS III.

Vtrum consensus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod consensus coactus nō tollat matri- B moniū, quia sicut ad mrimoniū requiritur cōsēsus[h], ita ad baptismū requiritur intētio: sed coact* timore ad recipiendū baptismū recipit sacrm, ergo coactus ad consentiendum aliquo timore, matrimonio obligatur.

2 Præterea, Violentū mixtum, secundū Philosop. *plus habet de uoluntario, quā nō uoluntario, sed non pōt aliter consensus esse coactus nisi per uiolentū C mixtum, ergo nō omnino excluditur uoluntarium, & ita adhuc est matrimonium.

3 Præt. ei, qui consentit in matrimonium coactus, h consulendum uidetur, ꝙ in matrimonio illo stet, quia speciē mali hēt pmittere, & nō soluere, a quo Apost. uult nos abstinere: hoc autem non esset, si consensus coactus omnino matrimonium tolleret, ergo &c.

SED CONTRA est, quod Decr. dicit, Cum consensus locū nō habet, ubi metus uel coactio intercidit, necesse est, ut ubi cōis consensus requiritur, coactionis materia repellatur: sed in matrimonio requiritur communis cōsensus, ergo, &c.

2 Præt. Matrimonium significat coniunctionem Christi ad ecclesiam, quæ fit secundum libertatē amoris, ergo nō potest fieri E per consensum coactum.

RESPON. Dicendum, quod

APPENDIX.

Vel. p S. Ecce. &c. Ex articu. habes. ¶ Primò, quo per rationē ostēdas rectè insinuatū ab Inn. 3. ꝙ aliquis metus cadit i constantem virum. Insinuatum āt est sic. cū dilectus filius, &c. Nō obstante uiolentia, q proponebatur illata; cū neq; metū mortis neq; cruciatū corpis contineret; & iō non debuerat cadere i cōstantes: super restōne petita silentiū eisduximus totaliter imponendū. hæc ille. d his quæ ui me. ue. cau. si. Præsupponit ergo manifeste Inn. ꝙ aliquis metus possit cadere i uirum constantē, & exprimit metū mortis, & cruciatū corpis esse hmōi. Vbi p metum mortis, ēt uerbera lsell gere possum*; sicut & per cruciatum corporis stuprum cū cruciatus honoris sit maior. Id qd expressit ff. l. neq; timorē, in ti. eo. Idē insinuauit Innocē. ibi. ad audientiā nřam &c. Si cōstiterit uobis p talē metū fuisse coactū, q potuerit & debuerit cadere in uirū cōstātē, pfatā ecclesiā ei restitui faciatis. Hæc ille. Ad hunc locum facient & dicenda in appē. art. sequ. ubi de isto metu tractabitur.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem prędicta, pro quanto metum aliquem innuunt cadere posse in uirum constantē, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. XLVII. ART. III.

CONCL. coactione cadente in uirum constantem factus consensus tollit matrimonium: & non alia. 293

¶ PROB. Quia metus cadēs in constantē uirū repugnat ppetuita

uinculū matrimonii est ppetuū, unde illud, quod perpetuitati repugnat, matrimoniū tollit, metus autē, qui cadit in constantē uirū perpetuitatem contractus tolli, quia pōt repeti restitutio i integrum, & iō hæc[m] coactio tollit matrimoniū, & non alia: °cōstans autē uir iudicatur uirtuosus, qui est mensura in omnib. operibus humanis, ut philos. dicit in 3. ethic.* quidā autē dicūt, ꝙ si adsit consensus interior, quāuis coactus, ē matrimoniū quantum ad Deū, sed nō quantum ad statū ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse cōsensum interiorem pp metū: sed hoc nihil ē, quia ecclesia non debet præsumere de C aliquo peccatū, quousque nō pbetur, peccauit autē si dixit se cōsentire, & nō cōsensit: uū ecclesia præsumit eū cōsensisse, sed iudicat cōsensum illum extortū non esse sufficientē ad faciendū matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ intētio nō est causa efficiens sacramenti in baptismo, sed solū eliciens actionē agentis: sed cōsensus est causa efficiens in ma- D trimonio, & ideo non ē simile.

AD 2[m] Dicendū, quod ad matrimonium non sufficit quodcunque uoluntariū, sed uoluntariū complete: quia debet esse perpetuū, & ideo per uolitum mixtū impeditur.

AD TERTIVM Dicendū, quod non semper debet induci ad hoc quod in matrimonio illo stet, sed solum quando timetur periculum de dissolutione: alias autē E non peccat: quia non soluere pmissa, quæ nolens facit, non est species mali.

ti (eū restō repeti possit in integrū) & mrimonii uinculū ē perpetuū: 2 Quia (ly & nō alia) psupponitur clara sīn iura (uid. ap. & tit. de spōs. & matr. & de desp. impu.)

¶ Exam. ly cōstātē uirū .i. uirtuosū uirū. q sit mensura in oībus operib. humanis. hęc .n. ē eius diffinitio 3. eth. Dr āt mēsura, eo ꝙ ad ipsā tanq̄ exemplar inspicere debēt, qui uolunt se dirigere uel alios in opetib. humanis: sicut artifices ad regulā, quā sibi statuerūt filio quondā dirigunt artificia sua (ut patet de ædificanub. nē ædificiū distortū in aliquam partem faciant. concl. *li. 3 e 4. nō longe a fi.

Ly pōt repeti restō in integrū. Hoc est. Si aliquis metu mortis astrictus monasteriū ingrediatur, nisi postmodū libera uolūtate consentiat, pōt reclamare pro exitu; & nubere, put poterat prius, antequā ingrederetur illud. De quo casu hēs ab Ale. 3. de his quæ ui. me. ca. si. c. Perlatū. Et si qs matutū cruciatū corpis daret cantū aureos aliciui, cui alias nō teneatur, pōt non uiī octoginta, sed ēt oēs cērū ab eodē repetere l iu dicio & audietur.

¶ NO. ꝙ ecclesia non debeat psumere d aliquo pcm̄, antequā pbetur: ut. sup. q. 45. ar. 4. ad 1[m]. Nam ibi eō firmatur, & declarat.° ut regula iuris.

1[m] de maiori

Ita, ℞. quantū ad requisitionem cōsēsus, & intentionis: non, quantum ad completam libertatē utriusque. §. Tūc nihil, &c. Nam intentio non ē cā efficiēs, ut in text. sufficere ad baptismi

Potest ergo intentio, etiam coacta mixtè, receptionem: cum tamen libertas completa in consensu solum sufficiat ad matrimonium.

¶ Corol. Ergo plus requiritur ad efficere, quam ad recipere. Nam hic sufficit non ponere obicem, de baptis. & ei eff. Maiores. ibi autem non

2[m] de conclusione. Et ita adhuc est matrimonium. ℞. nisi matrimonium esset uinculum perpetuum. §. Tunc nihil, &c. ut patet in tex.

3[m] de maiori. Complendum ℞. quando ue non, semper §. Tūc nihil, &c. Nam si cōsensus coactus coact. oue cadēte in cōstātē uirū nō impediret mrimoniū: tūc

ſem per conſulendum eſſet illud e,&c.at in meiori prope.df.

¶ Exam.ly qñ umetus perieuinm de diſſolutione.Hoc eſt,Qñ ſi diſſolueretur epud eccleſiam i.diſſolutum pronunciaretur illud matrimoninm,umeretur de periculo. puta uel magni ſcandali, uel magnę diſensdiæ,uel belli,uel aliouius ſimilium. Es hic eſt il le caſus,ad quẽ ſignificandum fuit in rñſ. formali dictũ ly qñdoque. Ob hoc tamẽ, ꝙ in caſu illo conſulendum eſſet,&c.a1 1 maiori penpo.non ſe quitnr ed hoc,ꝙ conſenſus coactus ille ſe ciet matrimon ũ,ſed ſequirat,ꝙ sõne ſcandali ille,qui prius coactiuè dedit conſenſũ deberet renouare illũ liberè, ut fieret matrimonium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conſenſus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr ꝙ conſenſus coactus ſaltem ex parte cogentis faciat matrimoniũ, quia matrimoninm eſt ſignum ſpiritualis coniunctionis,ſed ſpiritualis coniũctio,quæ eſt per charitatem,poteſt eſſe ad eum,qui non habet charitatem, ergo matrimoninm, eſt ad eũ, qui non uult.

2 Præterea, Si illa, quæ fuit coacta,poſtmodũ [b] cõſẽtiat,erit matrimoniũ uerũ:ſed ille, q coegit primo ex conſenſu illius, nõ ligatur, ergo ex primo cõſenſu ligabatur matrimonio. H

SED CONTRA, Matrimoniũ eſt relatio æquiparantię:ſeſt talis relatio æqualiter eſt in utroq; ergo ſi ſit impedimentũ ex parte unius,non erit matrimonium ex parte alterius.

RESP. Dicendũ, ꝙ cũ matrimoniũ ſit quędã relatio, & non poſſit innaſci relatio in uno extremorũ ſine hoc, ꝙ fiat in alio, ideo[m] quicquid impedit mrimoniũ in uno,impedit ipsũ in alteron,quia non poteſt eſſe, ꝙ ali- I

APPENDIX.

1 Vnl. p S. Eccl. &c. Ex'ar.hẽs.¶Primò, ꝗo per ratione ostendas: meritò inſinuatum fuiſſe ab Alexan.3.ꝙ conſenſus p metũ cadentẽ in conſtantem uirũ non facit matrimonium. & hoc,qñ ait: Veniẽs ad nos &c.Si inueneris, ꝙ primã poſt fidem p ſtitam cognouerit, ſp ſũ enim ea faciat rema nere. Alioquin ſcdæ, niſi metu coactus,qui poſſet in uirũ conſtã tem cadere eã deſponſauerit,adhęrere facias ut uxori. hæc ille de ſpon & mat.iiẽ ab Hnn.3.ibid.Conſultationi,&c.illis, quæ be nedictione accepta, mox a ſponſis aufugiunt anſe casnis copulam ſubſecutã eſſe rentes, ſe nanquã in illos uetecter cõſenſiſſe, ſed metu illato compulſas uerba conſuliſſe conſenſus: licet enimo diſſentirent, nõ ſtatim eſt eudientia deneganda: ſed de illaso metu eſt diligẽtius inquirendũ. Et,ſi talis metus inueniatur illerus, qui potuit *cadere in conſtantẽ uirũ,erunt nõ immeritò eudiendæ.hæc ibi. Item meritò inſinuatum ab eo Alex.3.ibi.ꝙ non omnis uiolẽtia ſeu coactio,impedit matrimoniũ:& ſic. De muliere,q eſt inuita tradita uiro, & detenta,cũ inter uim & uim ſit drie. utrũ poſtea conſenſus intereeſſe tit:certũ nobis nihil poſtea capſiſti,nihil certũ inde tibi poſſumus rñdere.hæc ibi. Ecce,ꝙ conſenſus per metũ aliũ a cadente in uirũ conſtantẽ non ſic impedit mñmoniũ, ſicut ipſe cadens.Alioquin Alex. non faceret differentiam inter uim,& uim;ſed reſponderet de iſto eliu metu, ſicut de cadente in conſtantem reſponderat.in c.ueniens ad nos.

2 ¶ Secundo habes:quomodo per rationem p̃dicta pontificũ, proquento conſenſum per metum cadentem in uirum conſtã tem non facere matrimonium;eliumque facere innuunt,& intelligas,& defendas.

3 ¶ Tertiò uides : quomodo ca iis viciſſim Angelica doctrina hæc,& declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XLVII. ART. IIII.

194 CONCL. Quicquid impedit matrimonium in uno,impedit ipſum in altero.

¶PROB. 1 Quia matrimonium eſt relatio quædam mutua.

2 Quia non poteſt eſſe, ꝙ aliquis ſit uir non uxoris,uel aliqua ſit uxor non habens uirum.

¶ Exam. Ly non põt innaſci relatio in uno &c.Hoc fundatur in F diffinitione relatiui. Huius.n.naturæ eſt,ut ad aliud:nõ poſſet ſic unũ eſſe ad aliud,ita ꝙ aliud denominaret ipſum niſi & illud reciproce(etſi non ſemper eadem relõne reali) diceretur ad ipsũ.

1[m] minor Spiritualis coniunctio,quæ eſt p charitatẽ. põt eſſẽ ad eum,qui non hẽt charitatẽ & ſi p ly coniunctio intelligit amor,non ſit propriè cõiũctio i.unio ementiũ S Tunc nihil,&c. Nã mrimoniũ eſt propriè coniũctio duorũ ſemuicẽ amantiũ:nõ ſit impropriè.i.nõ unius tantũ amantis alterum.

quis ſit uir nõ uxoris, uel aliqua ſit uxor non habens uirũ, ſicut mater nõ habens filiũ, & ideo dicitur communiter, ꝙ matrimonium non claudicat.

AD PRIMVM ergo Dicendũ, ꝙ quãuis actus amãtis poſſit tranſire in non amantem,tamen G unio inter eos non poteſt,cẽ niſi ſit mutua amatio, & ideo dicit Philo.8.ethic.ꝙ ad amicitiã,quę in quadã unione conſiſtit, requiritur redamatio.

2[m] de maiori Si ila,quę fuit coacta poſtmodũ cõſentiat. & & conſenſus alterius pcedens pſeuerat adhuc.S.Tunc nihil, &c.Nã ſi adhuc,ille pcedens perſeuerabit, qñ illius coactæ cõſenſus nouus liberè fiet. tunc erit mrimoniũ ex parte utriuſq,& nõ aliter.

AD SECVNDVM Dicendũ ꝙ ex conſenſu libero illius, qui prius coactus eſt, non fit matrimoniũ, niſi inquantũ conſenſus præcedens in altero, adhuc manet in ſuo uigore,unde ſi diſſentiret:non fieret matrimonium.

ARTICVLVS V.

Vtrum per conſenſum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr ꝙ nec per conſensũ conditionatũ fiat matrimoniũ, quia ꝙ ſub cõdõne ponitur, nõ ſimpliciter enuntiatur, ſed in matrimonio oportet eſſe uerba ſimpliciter exprimentia cõſensũ,ergo conditio alicuius conſenſus, non facit matrimonium.

APPENDIX.

Ex ertico. habes. ¶Primò,qꝺo per rationẽ oſtẽdas meritò eſſe inſinuatum a Nicol Pap.ꝙ mrimonii claudicare nõ debere . inſinuatũ ſit eſt hoc,qua ibi ann ẽ e ns ius utriuſq. ibi nõ ẽ cõiugiũ.hæc ille itẽ a Cõ.Tr.ut annotẽ de ly mutuo ſup.q.45.a.1 ap.ut,ibi.cõnotando ꝙ mutuũ utrinq; dr; ꝙ utrã.q partẽ cõcurrere ad eliquid ſignificet. Ad has aũt difficultates a pcedẽtib.ar.tactus remouẽdas Con.Tri.ſeſ.24.c.19.de ref.ſtatuit libertatẽ mrimonii nullo mõ impediendã eſſe ab eliquo,&c.ſic.Ite plerunq; tpaliũ dñorum mẽtis oculos terreni affectus excæcant;ut uiros,& mulieres minis,& pœnis adigant eũ iis mrimoniũ inuitos contrahere; quos ipſi dñi illis pſcripſerint Quare,cũ maximi nefariũ ſit mrimonii libertatẽ uiolare,& ab eis iniurias naſci,a quib.iure expectãtur; pcipit S.ſynod.omnib.cuiuſcunq; gradus, dignitatis, & cõdõnis exiſtãs ſub anathematis pœna,quã ipſo facto incurrãt:ne quouis mõ directè,uel indirectè ſubditos ſuos, uel quoſcunq; alios cogant,quo minus liberè matrimonia contrahant.Hæc ibi. 1 Vnl. p S. Eccl. &c.

¶ Secundo habes:qꝺo per rationem prędicta patrũ, pro quento mrimonia nõ dẽre claudicare inſinuãt,& intelligas,& probes K & defendas. ¶ Tertiò vides : quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrinæ hæc & declaretur, & conſolidetur. a

QVAEST. XLVII. ART. V.

CONCL.1[a].Si conditio appoſita ſit de præſenti,& nõ contraria matrimonio (ſiu.honeſta,ſiue non honeſta) ſtat matrimonium ſtante conditione,& ea non ſtante,non ſtat. 194

¶PROB. Quia patet.

¶ NOT. ideo patere inde præſupponitur, quia conditio de præſenti non tollit certitudinem contractus,cum ſit conditio præſens.

¶CONCL.2[a].Si ſit conditio de futuro,& neceſſaria; ſtat matrimonium.

¶PROB. Quia conditio neceſſaria de futuro iam eſt præſens in cauſa ſua(ut ortus ſolis craſtinus eſt hodie præſens,non quidem in ſeipſo,ſed in cauſa ſua)

¶ NOT.

¶NOT. Nec ista conditio tollit certitudinem contractus pp cō nem dictam. Est.n. præsens: sed differt a prima illa de præsenti, quia illa est præsens in seipsa, ista tantum in causa sua.

¶CONCL. 3a. Si est conditio de futuro, & contingens; nō facit matrimonium.

¶PROB. Quia idē est iudicium de tali consensu sic cōditionato, & de consensu facto per uerba de futuro.

¶ NOT. Hmōi cōditio, nec est præsens in seipsa, nec in causa sua: & iō certitudinē contractus facere nō potest; sed tm quandam ratihabitionem quæ absolutè ualet tāti, quanti promissio de illo cōtractu actualiter firmando. Iō dr. aut tex q idem est iudicium de tali consēsu, sicut de cōsēsu q fit per uerba de futuro. Erunt ergo in ueritate sponsalia hmōi contractus: licet mrimoniū nominentur. Rursum de hmōi cōditionib. u. de q. 41. a. 1. ad 4m. itē. Sciēdum circa cōditiones has q non est in potestate alicuius hominis ministrantis, seu recipientis sacramētum conferre, aut recipere nunc sacrm & suspēdere illius effectum in aliud tempus implēdæ conditionis. Puta confessarius non pōt sub conditione de futuro absoluere aliquē stando præcisè in cōdōne illa, ut de futuro. Vñ dicēs pœnitēti, si restitueris, aut feceris tale quid, aut planauerit prelato, q sibi reseruauit talē casū, ego absoluo te; nihil facit pp rationem iā dictam. Et quia de ratihabitione tangitur in tex. dicente ly acceptatio parentum (.i. si placuerit parentib.

concl. m

concl. p

*Vi. Dec. li. 4. ti. 3.

cont lu. s

2 Pręt. Matrimonium dēt esse certum: sed ubi dicitur aliquid sub conditione h, ponitur illud sub dubio, ergo & talis cōsensus non facit matrimonium.

SED CONTRA. In aliis cōtractibus fit obligatio sub condōne, & stat, stante condōne: ergo cũ matrimonium sit contractus qdam uidetur q possit fieri per conditinnatum consensum. B

RESPON. Dicendum, quod conditio apposita, aut est de pręsenti, aut est de futuro m, si de præsenti, & non est contraria matrimonio, siue sit honesta, siue non honesta, stat matrimonium stante conditinne, & ea non stante, nnn stat. Sed si sit contraria bnnis matrimonii, nō efficitur matrimonium. n Si autem sit conditio de futuro, aut est necessaria, sicut solem oriri cras, & p tunc est matrimonium, q quia temporalia futura iā sunt præsentia in causis suis, o aut est contingens, ut datio pecuniæ, uel acceptatio parentum: & tunc idem est iudicium, de tali cōsensu, sicut de cōsensu, qui fit per uerba de futuro, p unde non facit matrimoniũ. q Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, q aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum: dicitur enim ad Col. 3. Filii obedite parentibus uestris per h omnia, ergo, & in hoc etiam obedire tenentur.

2 Præt. Gene. 28. Isaac præcepit Iacob, q non acciperet uxorem de filiabus Chanaam, nec præcepisset nisi de iure præcipere potuisset, ergo in h hoc tenentur obedire patri.

3 Præt. nullus debet h promittere præcipue per iuramentũ pro illo, quē non potest cogere ad seruandum: sed parentes promittunt futura matrimonia p filiis, & etiam iuramento firmant, ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum. C

4 Præterea, pater spiritualis, scilicet Papa, potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale, scilicet ad episcopatũ accipiendum, h ergo potest, & pater carnalis ad matrimonium carnale.

SED CONTRA, Patre imperante matrimonium, filius potest sine peccato religionem intrare, ergo non tenetur ei in hoc obedire. D

6 Præterea, si teneretur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia: sed hoc est contra iura, &c.

De conditionū appositione & ratihabitione.

Iō sciendum, q ratihabitio nihil certi ponit in esse; sicut & de contingentibus dici solet, q de illis non est determinata ueritas. Nam quod sub ratihabitionis spe fit; licet uoce tunc fiat, tamen realiter ut pendens fit: ita ut possit & ratificari, & irritari, puta a parentibus illis. Vnde cum in nullius potestate sit suspendere effectum sacramenti tunc sumpti in tempus futuræ ratificationis, & consequenter exponere sacramentum discrimini, ut nullū sit, si irritetur: ideo matrimonium non est, si fiat sub ratihabitione; & dato q esset, iniuria fieret ipsi sacramento

1m de maiori. Sub conditione. R. de futuro contingenti non, de præsenti, uel etiam de futuro necessariò § Tunc nihil &c. Nam conditio de præsenti, uel de futuro necessariò nnn impedit q matrimonium sic factum simpliciter exprimat consensum: licet conditio de futuro contingenti impediat hoc. ut ex prædictis patet.

2m de maiori. Sub conditione. R. ut supra § Tunc nihil, &c. Vide ad primum.

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccl. &ca.

Ex articulo habes. ¶Primò quō p D. Thomam ostendas meritò esse dictum a Greg. ix. quòd conditio dummodo non sit A contraria matrimonio, non uitiat illud. s. adhuc stat matrimonio. Insinnauit aut hoc in de condition. appo. Si conditiones cōtra substantiam coniugii inserantur (puta si alter dicat alteri, contraho tecum, si generationem prolis euites; uel donec inueniam aliam, honore uel facultatibus digniorem; aut si pro quæstu adulterandam te tradas;) matrimonialis contractus, quantumcunque sit fauorabilis, caret effectus; Licet aliæ conditiones appositæ in matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant pp fauorē eius pro non adiectis haberi, hæc ibi. Ecce. q condō ét inhonesta de pñsenti apposita in mrimonio, nisi contra substantiam eius sit, non tollit matrimonium. Itē ab Vrba. 3. ibi. Sup eo &c. Vtrum ille, q in quandam mulierē consensit; si pr̄ eius suum præstaret assensum, sit ad consumādum matrimonium compellendus. Rñdemus; q cum cōsēsus liber dici non possit, qui alieno arbitrio reseruatur, nisi uoluntas patris postmodum interueniat, nequaq̄ cogendus est ad mrimoniū contrahendum. Nā licet Alex. Papa ra spon. q sponsalia cōtracta interposita cōditione, ipsa non impleta, si consensus de præsenti interueniat, uel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent, sed firmiter obseruari, nequaq̄ est nostræ definitioni aduersum: cum huiusmodi consensus non sit de præsenti habendus, licet per uerba de præsenti exprimatur, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit. hæc ibi. Ecce: q loquens de illo, qui contraxit p uerba de præsenti (secundum Glo.) cum muliere, sub conditione ratihabitionis parentũ, nō iudicatur cōtraxisse mrimoniũ, sed sponsalia. Et hoc, qa cōsēsus non pōt simpliciter liber esse, qñ in alieno arbitrio habēdo consistit. & licet p uerba de pñti exterius fiat ad literam: tñ q̄tũ ad uerũ sensum uerborum, non de præsenti, E sed de futuro fit. Quod uero dicit de Alexan. uide tu ibid. c. de illis. Semper tamen & hic & alibi, quando de carnali copula sponsorum fit mentio, memento diligenter, q hodie talia iura non ualent, qm per Tri. Cō. pro diuersitate tēporum prudētissime aliter sancitum est, ut sup. q. 45. ar. 1. app. fuit allegatum.

*Co. Tri. paulo ante indicatum.

Semp notādū in hac re.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per D. Thom. pdicta pontificum proquanto de consensu conditionato sic statuunt, & intelligat, & tuearis,

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex his uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XLVII. ART. VI.

CONCL. 1a. Pater non potest cogere filium ad matrimoniũ per præceptum. 196

¶PROB. Quia filius est liberæ conditionis, & in matrimonio est quasi quædam seruitus perpetua.

¶ NOT. Dicit ly quasi; non quia reuera non sit seruitus quæ- F
dat (ut experientia monstrat multipliciter,)sed quia eam uxo-
1.Cor.7. rati pro seruitute non apprehendunt. Est uero tanta secũdum
se, ut Apostolus compatiens ex corde coniugatis dicat: egnati-
tem nobis parco, & tribulationem tamen carnis habebunt hu-
iusmodi. Hanc serui-
tutem pro seruitute
apprehenderunt di-
concl. m scipuli Christi quan-
do ei dixerunt. Mat.
19. Si ita est causa ho
minis cum uxore, nõ
Concl. expedit nubere. Et ta
men cũ hoc nec Chri
stus oẽm seruitutẽ cõ
concl. f iugatorũ ibi exponere
pposuerat, nec expo
suit: ut patet legenti.

¶ CONCL. 2ª. Pater
potest inducere filiũ
ad matrimonium ex
rationabili causa.

¶ PROB. Quia ex
terminis patet.

¶ CONCL. 3ª. Sicut se
habet filius ad causã
illam, propter quam
inducitur a patre ad
matrimonium con-
trahendum; ita se ha
bet ad pceptũ patris.

¶ Corol. Ergo præce
ptum patris, ut præce
ptum eius absolutè,
non obligat in hoc fi
lium; cum tota ratio
obligationis depen-
deat ex causa, qua ue
stitur præceptum. Si-
ne præcepto igitur ta
neretur filius quando
cunque ad præceptũ
tenetur, & è cõtra hoc
est, quando non tene
tur sine præcepto, ne-
que præcepto adiun
cto teneb itur.

¶ PROB. qa patet ex
terminis pdeclaratis
in conclo. præmissis.

°Pot papa cogere ut quis epõpatũ suscipiat.

1m ex Apostolo. Per omnia. R. exceptis
his, in quibus filii sũt
liberi, sicut parentes.
§. Tunc nihil. &c.
Nam libertas talis in
matrimonio oestifica
tur; in cuius signum
filius per matrimo-
nium fit pater.

2m de conclusione In hoc tenentur obedire patri.
R. si alias tenebantur ad hoc, etiam si-
ne mandato patris:
nõ aliter. §. Tũc nihil
&c. ut patet ex cõcl. 3

RESPON. Dicendum, quod
cum in matrimonio sit quasi quæ-
dam seruitus perpetua, ᵐ pater
non potest cogere filium ad ma-
trimonium per præceptum, ⁿ cũ
sit liberæ conditionis, sed potest
eum inducere ex rationabili cã,
& ᵍ tunc sicut ᶠ se habet filius ad
causam illam, ita se habet ad præ- G
ceptum patris: ut si causa illa co
gat de necessitate, uel de honesta
te: & præceptum similiter cogat
alias non.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q
uerbum Apostoli non intelligi-
tur in aliis, in quibus est liber
sui, sicut pater: & huiusmodi est
matrimonium, per quod etiam
filius fit pater.

AD 2m dicendũ, q Iacob a-
liàs tenebatur ad faciendum hoc H
quod mandabat Isaac, tum pp
malitiam illarum mulierum, tum
quia semen Chanaam de terra
pellendũ erat, quæ semini Patriar
charum promittebatur; & ideo
Isaac præcipere poterat.

AD 3m dicẽdum, q non iu-
ratur, nisi illa conditione sub in
tellecta, si illis placuerit, & ipsi
obligantur ad eos bona fide in-
ducendum.

AD 4m dicunt quidam, quod I
Papa ° non potest præcipere ali
cui quod accipiat episcopatum,
quia consensus debet liber esse.
Sed hoc posito, periret ecclesia
sticus ordo: nisi enim aliquis pos
set cogi ad suscipiendum regi-
men Ecclesiæ, ecclesia conserua
ri non posset: quia quandoque il
li, qui sunt idonei ad hoc, nolunt
suscipere, nisi coacti. Et ideo di-
cendum, q non est simile hinc in
de, quia non est aliqua corpora- K
lis seruitus in matrimonio spiri-
tuali sicut in corporali: est enim
spirituale matrimonium, sicut
quodammodo officium dispen-
sandæ reipublicæ, primæ Cor.
4. Sic nos existimet ut homo ut
ministros, &c.

QVAEST. XLVIII.

De obiecto consensus, in duas articulos diuisa.

DEINDE consideran-
dum est de obiecto cõ
sensus.

¶ Circa quod quæruntur duo.

Primo, vtrum consensus, qui
facit matrimonium, sit consen-
sus in carnalem copulam.

Secundo, vtrum consensus in
aliquem propter causam inhone
stam facit matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum consensus, qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

AD PRIMVM sic proce-
ditur. Videtur, quod con-
sensus qui facit matrimonium,
sit consensus in carnalem copu-
lam. Dicit enim Hieronymus,
quòd uouentibus uirginitatem,
non solum nubere, sed uelle nu-
bere damnabile est: sed nõ esset
damnabile nisi esset uirginitati
contrarium, cui nuptiæ non cõ-
trariantur, nisi ratione carnalis
b copulæ, ergo cõsensus uolun-
tatis, qui est in nuptiis, est in car-
nalem copulam.

2 Præterea. Omnia, quæ
sunt in matrimonio inter virum,

¶ NOT. Ly conditiõe præmissam nõ intẽderẽt parentes explicitè, nec
in uerbis, nec in mẽte: sufficit q de natura cõtractus talis pro-
missionis, seu iuratu subintelligatur. & hoc innuit tex. qñ impfo
naliter dicit ly non iuratur nisi, &c. vide. Præmiserat argm expli
citè loquens de parentib. & in resp. non explicat parentes, sed ab
solutè dicit ly non iu
ratur. Tunc ẽt in casu
quocũq, siue intẽde-
rint, siue nõ intende-
rint illã cõdiõnẽ, ipsi
parẽ obligãtur nõ
ad filios cõstringẽdos
ad suę ipsorũ parẽtũ
pmõnis impletionẽ;
sed ad inducẽdũ eos
rationib. quibus pos-
sunt, ad hoc.

4m illatio cõclusionis.

Ergo põt, &c. R. nega
tur illatio. §. nõ simile
nõ ẽ ĩ hoc de mrimo
niu corporali, & spũa
li: qa non ẽ aliqua cor
poralis seruitus, &c.
ut in tex.

APPENDIX.

Ex articu. habes.
¶ Primò, qũo per t Vel. p S. Eccl. &c.
ta nouẽcõdas, merito
insinuatũ ẽt ab Hon.
Pap. q parẽtes nõ pñt
astrigere filios ad mrĩ
moniũ cõtrahẽdũ: &
cõsequẽter (q in idẽ
redit) filiũ nõ tenẽ p
ceptis pñs ad mrimo-
niũ cõtrahendũ. Insi
nuatũ ẽt ẽ sic. rna nos
requisiti fraternitas d
filio adulto, quem pẽ
matrimoniũ uult cõtra
here si sine uolũtate fi
lii adul'ti facere pt. Ad
q dicimus: si aliquo
mõ nõ cõsentit filius °Th. 4. di.
fieri nõ posse. hęc ille 8. ar 4.
de despon. impu. ubi † refertur
uides q cõtra uolũta 17. q. 1. c.
tẽ filii nõ põt pater cũ vnuẽrib.
astringere ad hoc. vbi & dis. 27.
& dicit gl. sic ad lĩam. c. 5. uouẽ
Si coactione paterna rib.
ductus cõsentiret i aliã
quã, q̃ alius nõ ẽẽt du
cturus eã uoluitle vĩ,
& est mrimoniũ: cogi
tñ non dẽt. ff. e. nõ co
g ẽ & C de nup. nec fi
liũ, nec põt eũ cõpelle
re cũ inuitũ. ff. d ipõ.
filiofam. hæc illa q si
de filio nõ adulto hat
Instantia, rñdet idem
Hon. dicẽs. Põt ãt filiũ
nondũ adultũ. uolun
tas cuius discerni nõ
põt, pñ cnl uelt matri
monio tradere. Et postquã filius peruenerit ad perfectã ætatem,
omnino dẽt hoc adimplere. hęc ibi. Vbi ly dẽt, dicit debitũ hone
statis, non necessitatis, sm glos. ¶ Scdo habes: quomodo per ratio- a
nem prædicta pcn quanto filium nõ posse compelli præcepto pa
tris ad matrimonium contrahendũ. & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò videt: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina 3
hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. XLVIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Consensus, qui matrimonium facit, est consen-
sus in matrimonium.

¶ NOT. Ex textu fin. propter ly ideo; aduerte haberi regulã
hanc. s. q obligatio filiorum ad obediẽdum patri tunc est, qñ pa
ter pot præcipere. & è contra: hoc est, qñ non põt præcipere, non
obligantur filii. Et simile dicas ẽt de aliis subditis respectu maio
rum suorum.

3m maior. Null° dẽt pmittere, pcipuè p iurm, p illo, quẽ
nõ põt cogere ad seruandũ. R. nisi cõditione
subintellecta §. Tunc nihil, &c. Nam quando parentes promit
tunt pro filiis: non, nisi cum ista conditione subintellecta, pro-
mittunt, id est si filiis placuerit.

• Eaam.

¶Exam. Ly est consensus in matrimonium. Scilicet directè, & explicitè.

¶ PROB. Quia effectus proprius uoluntatis est ipsum uolitum.

¶NOT Matrimonium, ex eo q fit a consensu, est effectus uoluntatis; & ex eo quo [A] peccatum mortale est ipsis, qui non tantum corpore, sed & mente, uirginitatem seruare uouerunt, de quibus ibi Hieronymus. Nota quoque dictum suum intelligi de uirginitate uouentibus absolutè, & de uolentibus nubere absolutè: non autem de facientibus utrunque cum aliqua conditione puta diuinæ iussio-

luntas uult illud, dicitur uolitum ita q est hic idem re effectus, & uolitũ, licet aliqua ratione differat.

¶CONCL. 1ª. Consentire in matrimonium est consentire in carnalem copulã implicitè: non explicitè.

¶ PROB. 1 Quia hoc non est consentire in carnalẽ copulã, nisi sicut implicitè cõtinetur carnalis copula in causa sua. i. in potestate matrimonii.

2 Quia matrimoniũ non est essentialiter ipsa cõiunctio carnalis.

¶ NOT. Matrimoniũ dicitur potestas carnalis copulæ; q in matrimonio transfertur potestas unius cõsortis in aliũ iuxta ..Co. 7. Vir sui corporis potestatem non hẽt, sed mulier: & mulier ptã tẽ sui corporis nõ hẽt sed uir. Cum igit matrimonium sit trãslatio potestatis mutuæ in alterius corp. ut; patet q matrimonium est potestas quædam utendi carnali copula; & consequẽter, q carnalis copula in matrimonio continetur tanquam effectus in eo. Vnde et patet: q consentiens absolutè in matrimonium, cõsentit in copulam carnalem ex consequenti implicitè, non autẽ explicitè. Sicut n. nec usus rei est ptãs exercẽdi usum, nec potestas ipsa est talis usus: sed tamen qui habet potestatem, habet usũ in eã sua: & qui habuit usũ, habuit ptãtem. Sicut ergo ptãs non est usus, ita matrimoniũ non est carnalis copula; & consentiens in illud, non consentit directè in copulã carnalem, licet indirectè, in quantum associatio coniugalis ut dictum habet, ad ipsam.

Grat. 27. q.2.c.14.

concl. m.

*q.44.a.1 cor. & q. 45. art. 1. ad 2.

& uxorem, possunt esse licita inter fratrem, & sororem, [h] excepta carnali copula: sed nõ potest fieri licite inter eos consẽsus matrimonialis: ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

3 Præterea, Si mulier dicat uiro. Consentio in te, ut non co- [B] gnoscas me, non est consensus matrimonialis, quia est ibi aliqd contra substantiam prædicti cõsensus, sed non esset nisi dictus consensus esset in carnalem[h] copulam, ergo &c.

4 Præterea. In qualibet re initium consummationi [h] respondet. * sed matrimonium consummatur per carnalem copulam: ergo cũ initietur per consensũ, uidetur quod consensus sit in car- [C] nalem copulam.

Sed contra, Nullus [h] cõsentiens in carnalem copulam est uirgo mente, & carne. Sed beat. Ioann. Euangel. post consensum nuptialem fuit uirgo mente, & carne, ergo non consensit in carnalem copulam.

Præterea, Effectus respõdet causę: sed consensus est causa matrimonii, cum ergo de essentia matrimonii non sit carnalis [D] copula, uidetur quod nec cõsensus, qui matrimoniũ causat, sit in carnalem copulam.

Respon. Dicendum, quod [m] consensus, qui matrimoniũ facit est consensus in matrimonium [n], quia effectus proprius uoluntatis est ipsum uolitum, unde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium, ita consensus, qui matrimoniũ causat, est in carnalem copulam: [E] matrimonium autem (ut * dictum est) non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis, sed quædam associatio uiri, & uxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia, quæ ex consequenti ad uirum, & uxorem pertinent, secundum quod eis datur potestas inuicem respectu carnalis copulæ, & hæc associatio, coniugalis copula dicitur: unde patet quod bene dixerunt illi, qui dixerunt, quod [p] consentire in matrimonium est consentire in carnalem copulam implicite: non explicite, [q] non enim debet intelligi nisi sicut implicite continetur effectus in causa, quia potestas carnalis copulæ in qua cõsentitur, est causa carnalis copulę, sicut potestas utendi re sua, est causa usus.

Ad primum ergo Dicendum, quod consensus in matrimonium, ideo est damnabilis post uotum uirginitatis, quia per talem consensum datur potestas ad id, quod non licet: sicut peccaret qui daret potestatem accipiendi illud alteri, quod ipse in deposito habet, non solum in hoc, quod ei actualiter traderet, de consensu autem * beatæ uirginis infra dicetur.

Ad 2m Dicendum, quod inter fratrem, & sororem, non potest esse potestas inuicem ad carnalem copulam, sicut nec licite carnalis copula, & ideo ratio non sequitur.

Ad 3m dicendum, quod illa conditio explicata non solum actui, sed potestati cõtrariatur copulæ carnalis, & ideo est contraria matrimonio.

Ad 4m Dicendum, quod initiatum matrimonium respondet consumato, sicut habitus, uel potestas actui, qui est operatio. Rationes autem in contrarium ostendunt, q non sit consensus in carnalem copulam explicite, & hoc est uerum.

nis. Quod autem intelligatur sic, patet ex eodem; qui & Beatã Virginem nupsisse Ioseph sciuit post uotũ de uirginitate, & tamẽ ipsam nihil damnabile commisisse, testatum reliquit.

Quare? Quia fecerat & uotum, & nuptias, cum conditione diuinæ dispositionis, seu iussionis: ut confirmatur in appen. sequent. per Nicolaum Papam, maxime in ly sed diuinæ inspirationi in utroq. obediendo: & declaratur a S. Doctor in 4. sententiarum nunc allegando. concl. p

Vnde sine præiuditio uel minimo puritatis uirginalis ueritas illa matrimonii fuit, atque consensus.

Cœtera de matrimonio & consensu B. Virginis uide in D. Thom. 4. dist. 30. q. 2. ar. 1. & 3. part. q. 29. ar. 2.

2m de maiori

Excepta carnali copula. ℞ & potestate mutua ad carnalem copulam. §. Tunc nihil, &c. Nam inter fratrem, & sororem, non potest, &c. ut in textu.

3m đ minori.

Nisi dictus consensus esset in carnalem copulam. ℞ uel in potestatem ad illam. § Tunc nihil contra. * Nam consensus matrimonialis est in potestatem ad carnalẽ copulam, & illa conditio explicata non solum, &c. ut in textu. *Vi. Dec. cã. 27. q. 2 c. 42

4m de maiori

Initium consummationi respondet. ℞. proportionaliter: nõ autem pariformiter. § Tunc nihil contra. Nam initiatũ matrimonium proportionaliter correspondet consummato, quoniam se habet sicut potestas ad actum: & consequẽter carnalis copula est mõ suo in initiato, quando est ibi secundum potestatem; & est modo suo in consummato quando est ibi sm̃ actum.

1m đ minori.

Nisi ratione carnalis copulæ ℞ uel potestatis utendi carnali copula § Tũc nihil &c. Nam sufficit ad consensum uerum, quòd feratur super potestatem utendi illa copula. ut in textu. Vide corol sequen.

¶Corol. Ergo quando B. Hieronymus dicit, quod uouentibus uirginitatem uelle nubere damnabile est, idem est, ac si diceret: quod ipsis damnabile est, uelle dare potestatem sui corporis coniugi suo pro carnali copula. Hoc autem (ut patet intelligentib.)

5m de maiori

Consentiens. ℞ explicitè. §. ut in text. fin. Tunc nihil contra.

6m de conclusione.

Sit in carnalem copulam. ℞. explicitè §. Tunc nihil contra; ut patet ex dictis.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primo: quo per rationem ostendas meri ò insinuatum a summo Pontifice, quod consensus fertur in copulam coniuga'em, & non explicitè in carnalem. Insinuatum ac est hoc a Papa Nico. 27.q.2. sufficit, &c. Quæritur, quis cōsensus facit matrimoniū? An consensus cohabitationis, an carnalis copulę, an uterque? Si cohabitationis cōsensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore matrimoniū potest contrahere. Si carnalis copulæ: inter Mariam & Ioseph non fuit coniugiū. Vouerat.n. Maria se uirginem perseueraturam. Si ergo contra suum propositum postea consensit in carnalem copulā: tea facta est uoti uirginalis mente, etsi nō corpore, uiolatio; quod de ea sētire nephas est &c. Et infra de mente Aug. idem Papa, cap. seq. B. Maria proposuit, se seruaturam uotum uirginitatis, in corde, sed ipsum uotum uirginitatis nō expressit ore. Subie it se diuinę dispositioni; dum proposuit, se perseueraturam uirginē, nisi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergo uirginitatem suā diuinæ dispositioni, cōsensit in carnalē copulam; non illā appetendo, sed diuinæ inspirationi in utroq; obediendo. Consensus ergo cohabitādi, & indiuiduam uitæ consuetudinem retinendi interueniens eos coniuges fa it. Hæc ibi. Vid. S. Tho. 4. sent. ubi sup. cor. post 1[m]. & sine errore eptius dicta hmōi intelligere poteris.

Vid. p S. Eccl. &c.

Th. 4. dis. 30. q. 1. a. 3. q. unic.

* Boet. in Topi. lo. a cā fin.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta Papæ, pro quanto cōsensum non ferri directe in carnalem copulā dixit, & intelligas, & defendas.

3 ¶Tertiò uides: quo modo ea its uicissim Angelica doctrina, hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆS. XLVIII. ART. II.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod matrimonium non possit esse ex cōsensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. Vnius causæ unica est ratio, sed matrimonium est unum sacramentū, ergo non potest fieri ex alterius finis intentione, quam illius ad quē a Deo institutum est. s. ad procreationem prolis.

2 Præterea. Coniunctio h matrimonii est a Deo, ut patet Mat. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet: sed coniunctio quæ fit propter turpes causas, non est a Deo, ergo non est matrimonium.

3 Prçterea, In aliis sacramentis si non seruetur h intentio ecclesiæ non est uerum sacramentum, sed intentio ecclesiæ in sacramento matrimonii nō est ad aliquam turpem causam, ergo si ex aliqua turpi causa matrimoniū contrahatur, non erit uerum matrimonium.

¶ 4 Præterea, Secundum Boetium,* cuius h finis est bonus, ipsum quoq; bonum est, sed matrimoniū semper est bonum, ergo non est matrimoniū, si propter malum finem fiat.

5 Prçterea, Matrimonium h significat coniunctionem Christi & ecclesię: sed ibi nō cadit aliqua turpitudo, ergo nō potest matrimoniū contrahi propter aliquā turpem causam.

SED CONTRA est, quod qui baptizat alium intentione lucrandi, uere baptizat, ergo, & qui contrahit cum aliqua intentione lucri, uerum est matrimonium.

¶ Præterea, Hoc idē probant exempla, & authoritates, & quæ ponuntur in litera.

RESPONDEO Dicendum, quod causa finalis matrimonii potest accipi dupliciter. s. per se, & per accidens: per se quidem causa matrimonii est, ad quam matrimonium est de se ordinatū & hęc semper bona est. s. procreatio prolis, & uitatio fornicationis: sed per accidens causa finalis ipsius est hoc quod contrahētes intendunt ex matrimonio: & quia hoc, quod ex matrimonio intenditur consequitur ad matrimonium, & priora non uariātur ex posterioribus, sed econtra: ideo m ex illa causa non recipit matrimonium bonitatem, uel malitia, o sed ipsi contrahentes, quorum est finis per se: & quia causæ per accidens sunt infinitæ, ideo p infinitæ tales causę possunt esse in matrimonio, quarum sunt quædam honestę, & quædam inhonestę.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod uerum est de causa per se, & principali; sed quod habet unum finem per se, & principalem, potest habere plures secundarios per se, & infinitos per accidens.

AD SECVNDVM Dicendū quod coniunctio potest accipi pro ipsa relatione, quæ est matrimonium, & talis semper est a Deo, & bona est a quacunque fit causa; uel pro actu eorum, qui coniunguntur, & sic quandoq; mala & non est a Deo, simpliciter loquēdo, nec est incōueniens quod aliquis effectus sit a Deo cuius causa est mala, sicut proles, quę ex adulterio* suscipitur, nō enim est ex illa causa, inquantum est mala, sed inquantum habet aliquid de bono, secundum quod est a Deo, quamuis non simpliciter sit a Deo.

9 tur ly per accidens, i. per aliud. Et hæc causa finalis potest esse omne illud, quod contrahentes intendunt ex matrimonio habere; exceptis procreatione prolis & uitatione fornicationis. Tale ergo quod intendunt, est causa per se respectu contrahentium; licet sit per accidens respectu matrimonii.

¶Corrollarium. Ergo matrimonium (ut sōdeatur ad literā tit.) potest esse ex consensu alicuius in aliquā pp causam inhonestam per accidens .i. matrimonium tale tenet. i. est uerum. Ergo relinquitur, ab opposito, quod matrimoniū, si interueniat cā finalis p se inhonesta (puta, si apponatur cōdō non generandi, uel educādi) nō tenet. CONCL. 2ª. Cāæ finales p accidēs possūt eē in mřimonio infinitæ; quarū sūt quædā honestæ, & qdā ihonestę.

'li. 4. sen di. 28.

¶PROB. Q: a cāæ per accidens sunt infinitæ (i. pōt quis infinita intendere.

1[m] maior. concl. m

Vnius cāæ un ca ē rō Rx. si loquemur de cā per se, & rōne per se; non aūt, si de per accidens S. Tūc nihil, &c. ut patet ex concl. 2.

¶NOT. Licet causa p se matrimonii sit duplex numeraliter (ut dictum est) s. procreatio prolis, & uitatio fornicationis: tñ ex hoc non falsificatur respon. de causa & fine per se, datum ad illam propositioné argumenti maiorem, videlicet unius causæ unica est ratio. Nam in sex per ly principalem, omnia concordantur. Non.n. uitatio fornicationis est cā principalis mřimonii, quāuis sit cā p se, & sic unius matrimonii remanet tantum una causa seu finis principalis. Matrimonium itaq; duas finales causas per se habet, quas iam diximus: sed solum unā principalem.

concl. p.

2[m] de maiori

*Alias e cipitur.

Cōiunctio matrimonii. Rx. i. relatio, quæ ē matrimoniū: nunquā semper, actus contrahentium matrimonium. S. nisi textu. Tunc nihil; &c. Nā cōiunctio, quæ fit ppter causas turpes, attēdi

408 CONCL. 1ª. Ex causa finali per accidens, matrimonium nō recipit bonitatem, uel malitiam.

¶Exam. Ly Causæ finali per accidens. Dicitur, per accidens, ista causa; quæ matrimonium de natura sua non ordinatur ad illam; sed quod habeat illum finem procedit aliunde. Et adeo glosa-

1 ur secundum actus eorum, qui contrahunt matrimonium: & non precisè secundum relationem prędictam.

¶NOT. Diligenter aduerte doctrinā istā catholicam in sā. textua li positā, (Huic pro abundantiori captu addas 1. 2. q. 7, a. 1. & 2.) ut obiectiones diabolicas soluere possis, & hæreses ex eadem offē.

officina prodeuores efficaciter intetimere. Tales hæreses fuerũt Melanctonis & Caluinistarum (Prat. Caluinistæ & ut de Melanctone refert Melchior Cano de locis theol. lib. 2. ca. 4. in ad 6^m.) Hie enim dicebat quòd Dei opus ita est adulterium Dauidis, & proditio Iudæ, æquè ac conuersio Pauli. Illi uerò dicebant: quòd omnia peccata, quæ fiunt ab hominibus, sunt simpliciter omninò opa Dei. Item: quòd Deus non modò permittit fieri peccata, quę homines faciunt; sed etiam fiunt Deo uolente, & impellente. Item: φ ouilum furtum, nulla scortatio, nullum adulterium fit ab homine, quod Deus nõ efficiat in homine. Item: quòd Deo uolente, & iubente, Diabolus mentitur in cordibus hominum. Itẽ quòd Deus est non solum causa omnis mali; sed etiam hominibus, ut mala operentur, malas cogitationes in cordibus illorum inspirat, adeòque: vt non homines peccent, sed Deus sit efficiens, & uolens, peccatum. Contra has omnes blasphemias, horrendissimasq; hæreses, non tantum militat legitimè hic D. Thomas: sed & 1 2. q. 79. art. 1. ubi efficacissimè demonstrat: φ Deum esse causam p̄dicti directè uel indirectè, impossibile est. & 1. par. q. 19. art. 9. & q. 49. art. 2. & q. 105. art. 4. Vbi in horum locorum appendicibus, vide etiam tùm conciliorũ, tùm summorum Pontificum, tùm scripturarum in uictissimas authoritates penitus obstruẽtes os loquẽtium iniqua.

Hæreses ẽt ad solũ auditum importabiles; quæ damnant à &c.

* Aliàs ei^s inftéuo or dinetura.

3^m de maiori

Seruetur intentio ecclesiæ. R. cadens super sacramentũ: non, super utilitatem tantum ex sacramento prouenientem. S. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. vt patet in textu à iy & similiter ille qui intendit matrimonium cõtrahere quamuis &c. usque in finem.

4^m ex Boetio.

Fin s. R. per se: non semper, per accidens. S. Tunc nihil &c Nã illud malum intentum &c. v in extr. Quasi dicat. Tale intentum non est fin e per se: sed per a[illegible].

3^m de maiori.

Matrimonium. R. i. ipsa unio coniugatorum: non autem operatio. S. Tunc Anihil &c. Nam ipsa turpis causa apposita matrimonio est operatio coniugatorum: & non est ipsa unio coniugij.

AD TERTIVM dicendum, φ intentio Ecclesiæ, qua intendit sacramentum tradere, est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quòd ea non obseruata, nihil in sacramentis agitur, sed intentio ecclesię, qua intendit vtilitatem ex sacramento prouenientem, est de bene esse sacramenti, & nõ de necessitate eius, unde si non obseruetur, nihilominus est uerum sacramentum, sed tamen prætermittens hanc intentionem peccat; sicut si in Baptismo non intendatur sanitas mentis, quam Ecclesia intendit: & similiter ille, qui intendit matrimonium contrahere, quãuis * matrimonium nõ ordinet ad illum finem, quem Ecclesia C intendit, nihilominus verũ matrimonium contrahit.

AD QVARTVM dicendũ, quòd illud malum intentum non est finis mr̃imonij, sed contrahentiũ.

AD QVINTVM dicendũ, quòd ipsa unio est signum cõiunctionis Christi, & Ecclesię, & non operatio vnitorum, & ideo ratio non sequitur.

QVAESTIO XLIX.

De bonis matrimonij, in sex articulos D diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de bonis matrimonii.

CIRCA quod quæruntur sex.

¶Primo, Vtrum debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶Scd̃o, Vtrũ sufficienter assignentur.

¶Tertio, Vtrum bonum sacramenti sit principalius inter alia bona.

¶Quarto, Vtrum actus matrimonii per prædicta bona à peccato excusetur.

¶Quinto, Vtrum sine eis aliquãdo a p̃ctis excusari possit.

¶Sexto, Vtrum qñ est sine eis, sit semper peccatũ mortale.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quò per rationẽ ostendas; meritò insinuatũ esse à Gregorio IX. φ consensus in matrimonium propter aliquam inhonestã cãm non tollit ipsum. Insinuatũ aũt est sic. Conditiones appositæ in matrimonio, si tur pes aut impossibiles fuerint, debent pp fauorem eius pro non adiectis haberi. Hæc ille: inde conditio apposi. Si conditiones. Vbi est idem ly pro non adiectis haberi, φ matrimonium tenet; etiam secũdũ glosam. Itẽ à Cõc. Aphricano ibid. Quicunq; sub conditionis nomine aliquã desponsauerit, & eam relinquere voluerit: dicimus: φ frangatur cõditio, & despõsatio irrefragabiliter teneatur. Hæc ibi. Vbi loquitur de conditionibus turpibus, aliàs non contrarijs substãtiæ coniugij. Puta; si quis contrahat matrimonium intendẽs; φ cõsors furtum faciat, uel hoĩem interficiat. Quòd intentum si ex primat ad extra (cõtraho tecum si furtũ uel homicidium feceris;) tunc uocatur cõditio: si autẽ in mente solũmodo pro fine habeatur, tunc uocat cã inhonesta pp quam matrimonio consensus datur: sine autem hoc, siue illo modo accipiatur; non tollit matrimonium secũdum Papã, & Cõcilia. Et nota: φ pront dicit cõditionem ex Papa allegatur supra q. 47. ar. 5. appen. & ut dicit intentionẽ consensus pp cãm finalem inhonestam, allegatur hoc loco: quẽadmodũ & eadem authoritat sępius idem in diuersis locis p̄uat etate materierũ, qb. deseruiũt allegari solent. ¶ Scd̃o habes: quò p sõnẽ p̄dicta patiũ pro q̃to matrimoniũ dũt posse esse ex cõsensu alicuius in al q̃ pp causam inhonestam, & intelligas, & probes, et defendas. ¶ Tertiò uides: quò ex ipsius eminentissima Angelica doctrina hęc et declaret, et cõsolidet.

Vnl. p S. Eccl. &c.

Tho. 4. dl. 31. q. art. 1. & seq.

*Aliàs dignius.

*li. 8 Ethi. cap. 12. med.

*q. 42. art. 2. corp. & 2. & Aug. li. 9. de Genes. ad literam. c. 7 tom. 3. †li. 9. sup. Genesim ca. 3. ante med. to. 3.

*Al. honestantibus.

ARTICVLVS I.

Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimoniũ non debeat habere aliqua bona quibus excusetur. Sicut enim conseruatio indiuidui, quæ fit per ea, quę ad nutritiuam pertinent, est de intentione naturæ, h ita conseruatio speciei, quę fit per matrimoniũ, & multo magis, quanto melius, & * dignius est bonum speciei, quàm bonũ uniuss indiuidui: sed ad actum nutritiuæ excusandum non indiget quis aliquibus bonis † ergo nec etiam ad excusandum matrimonium.

¶2 Præterea, Secundum Philosophum in 8.* Ethic. amicitia, quæ est inter uirum, & uxorem, est naturalis, & claudit in se honestum, utile, & delectabile, sed illud, quod de se est honestũ, non indiget aliqua h excusatione, ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua excusantia. *

¶ 3 Pręterea, Matrimonium est institutum in remedium, & in officium, * sed h secundum φ est in officium non indiget excusatione, quia sic etiam in Paradiso excusatione indiguisset, qđ falsum est: ibi eñ fuissent honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus, ut August. † dicit. Similiter nec secundum quòd est in remedium, sicut nec alia sacramẽta, quę in remedium peccati sũt instituta, ergo matrimonium E huiusmodi excusantia habere non debet.

4 Pręterea, Ad omnia, quę honeste fieri possunt, h uirtutes dirigunt, si ergo matrimoniũ aliquibus bonis põt honestari, non indiget alijs honestatibus, quã animi uirtutibus. & sic non debẽt matrimonio aliqua bona

QVAESTIO XLIX. ARTIC. I.

CONCL. Matrimonialis cõiunctionis electio nõ p̄bt esse ordinata, nisi per recompensationẽ aliquorũ; ex quibus dicta con-

coniunctio honestetur: & hæc sunt bona, quæ matrimonium F excusant, & honestum taddunt.

¶Corollarium. Ergo ad titulum dic literaliter: quòd haberi debent aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶PROA. 1. Quia in coniunctione viri ac mulieris iactura rationis accidit (vt patet ex duobus in textu:) & nullus sapiens debet aliquam iacturam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, uel melioris boni: 2. Quia (ly & hæc sunt &c.) præsupponitur clara.

est in remediũ. ℞. negatur tota minor. §. ut patet in textu. Vnde datur intelligi ratio ad rationem primæ partis illius minoris in argumento allatã, quòd scilicet etiam in paradiso matrimoniũ indiguisset excusatione tali; nõ quia aliquis defectus in illo matrimonio fuisset, sed quia huiusmodi bona quæ dicuntur excusantia matrimoniũ, competunt matrimonio secundum se. Item ex eodem textu ad rationem alteram illius minoris in argumento allatam dicitur: quòd non est eadem ratio de alijs sacramentis in remedium peccatorum institutis, & de matrimonio. Ad quod melius intelligendũ vide. q. 41. ar. 3. ad 3m & ad 4m. & art. 4.

1m de maiori

Ieo. ℞. quantum ad esse de intentione naturæ: non, quantum ad excitare ad actũ, per quem impletur intentio naturæ. §. Tunc nihil contra. Non enim est necessarium tantam delectationem apponere in nutritiua, sicut in generatiua ad excitandum actum, per quem impleatur intentio naturæ: & consequenter nõ est opus ad actum nutritiuæ excusandum huiusmodi bonis, qualibus opus est ad excusandum actum generatiuæ. Ob hoc dicitur in textu: quod in actu comestionis nõ est tam &c. usque in finem.

¶Examen. Ly nutritiua, per quam nõ traducitur non est infecta. Hoc est, non est contagiosa. Et ratio est; quia originalis culpa per nutritiuam non traducitur. Ille enim morbus dicitur infectus seu cõtagiosus, qui inficit alios (sicut est pusis, lepra, pestis:) ultra hoc, quòd in seipso est corruptus idest, corruptionem quandam humorum dicit. Sic in proposito. Generatiua & nutritiua, sunt corruptæ; quia post peccatum Adæ originalis iustitia destitutæ sunt, & in malum sunt pronæ: sed generatiua ultra hoc est infecta.i. aliorum infectiua, cũm per eam traducatur originale in alios; nutritiua uerò non. Pro quo uide. 1. 2. q. 81. art. 4.

*l. 7. Eth. c. 12. circa finem.

*conel. [illegible]

assignari, quibus honestetur, sicut nec alijs, in quibus uirtutes dirigunt.

SED CONTRA, Vbicunque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis, secundum indulgentiã, ut patet. 1. Corinth. 7. Ergo indiget per aliqua bona excusari.

2 Præterea, Concubitus fornicarius, & matrimonialis sunt eiusdem speciei quãtum ad speciem naturę: sed concubitus fornicarius de se est turpis, ergo ad hoc quòd matrimonialis nõ sit turpis, oportet ei aliquid addi, quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

RESPONDEO, Dicendum, quòd nullus sapiens debet iacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius ęqualis, uel melioris boni: unde electio alicuius, quod aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiũctione, per cuius recompensationem ordinetur, & honestet, in coniunctione autem uiri, & mulieris rationis iactura accidit tum quia propter uehementiã delectationis absorbetur ratio, ut non possit aliquid intelligere ipsa ut Philosophus * dicit, tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex solicitudine temporalium, ut patet. 1. Corinth. 7. & ideo * talis cõiũctionis electio non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum ex quibus dicta coniunctio honestetur & hæc sunt bona, quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt. *

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu comestionis

non est tam uehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in prædicta delectatione: tũ quia uis generatiua per quam originale traducitur, est infecta & corrupta: nutritiua autem per quam nõ traducitur, est corrupta, & infecta tum etiam quia G defectum indiuidui quilibet magis sentit in seipso quàm defectum speciei: unde ad excitandum ad comestionem, secundum quam defectui indiuidui subuenitur sufficit sensus ipsius defectus, sed ad excitandum ad actum, quo defectui specie subuenitur, diuina prouidẽtia delectationẽ apposuit in illo actu, * qua etiam animalia bruta mo- H uet, in quibus non est infectio originalis peccati: & ideo non est simile.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ista bona, quæ matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonij: & ideo non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestãtem, quæ ei secundum se competit.

I AD TERTIVM dicendum, quòd matrimonium ex hoc ipso quòd est in officium uel in remedium, habet rationem utilis & honesti, sed utrunque horum ei competit, ex hoc quòd huiusmodi bona habet, quibus fit, & * officium, & remedium concupiscẽtiæ adhibens.

AD QVARTVM dicendũ, quòd aliquis actus uirtutis honestatur uirtute, quasi principio eli- K citiuo, circumstantijs quasi formalibus principijs ipsius, hoc autem modo se habent bona ad matrimonium, sicut circunstantiæ ad actus uirtutis, ex quibus habet quod uirtutis actus esse possit.

¶NOT. Aliquod dicitur indigere aliqua re, uel quia nõ habet eã, uel quia si eam non haberet, nõ esset tale. Vt homo indiget anima, nõ quia non hãat ex seipso illam; sed quia si nõ haberet eã, non esset homo. Sic in proposito. Matrimoniũ etiã in paradiso indiguisset his bonis: non quia ex se nõ habuisset illa, sed quia si non habuisset, nõ esset perfectum matrimoniũ: Rursus. Aliquid excusatur, uel quia habet defectũ, uel quia à defecta cõtrahendo per talem excusationẽ preseruatur: modo simili, quo dicimus, & Petro esse dimissum peccatũ negationis, & et innocentibus; sed tñ aliter, & aliter. Petro namq; dimissum est, quia ipsum iã cõmiserat: innocentibus uero, quia ab ipso incurrẽdo præseruati fuere per misericordiã diuinam. Pro quo vide q. 16. ar. 1. & 2. in textu, & elucid. maxime ubi Augustinus dicit se recognoscere à Deo dimissa peccata, quæ fecit, & et quæ nõ fecit. Sic in proposito. Bona prędicta matrimonij fuissent in paradiso excusantia matrimoniũ; quia erant quædam præseruatione à quocunq; defectu, qui posset matrimonio imputari. Nũc autem post peccatũ dicũtur excusantia matrimoniũ; quia defectus illius cooperiunt sal è pœnales. V. de supra locis citatis.

Excusari; & indigere excusari.

*Al. quæ.

*Al. officiosum.

2m de minori.

Excusatione. ℞. exteriori: non ab interioribus procedente §. Tunc nihil cõtra. Immo Philosophi autoritas, stãte glosa, est pouus in fauorem conclusionis. ut ex textu per se colligere potest.

3m minor.

Secundum quòd est in officium, non indiget excusatione: Scilicet nec secundum quod

4m de antecedente.

Virtutes. ℞. tanquam principia elicitiua actuũ: non tanquã circunstantiæ ad actus illos § nunc nihil contra ut patet in textu.

¶Examen. Ly circunstantiæ. Non tamen extrinsecæ: ut supra in ad secundum. De circunstantijs, hic pro quanto sufficit, vel etiam expedit applicandis, vide. 1. 2. q. 7. ar. 3. & 4.

APPEN-

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem tanquã in radice reijcias hæresim Liberorum (Prat. Liberi) dicentium: coniugia inter fratres esse spiritualia: unde & uxores habēt cōmunes, nec patiūtur eas suis maritis non suę sectę reddere debitum. Primum ergo, scilicet coniugia inter &c. dicunt uerbo: secundũ scilicet uxores habēt communes &c. dicũt facto. Cum enim per hunc articulũ D. Thomas demonstret, q aliqua bona, quæ sũt fides, sacramentum proles art. sequen. requiri ad matrimoniũ honestandum: profectò (ut patet considerati) mōstrat ex hoc, q uxores non debēt esse communes, & q suis maritis solis reddere debitum debēt, & cōsequenter q falsa est illa expositio Liberorum, coniugia inter fratres sunt spiritualia. i. uxores sint communes, & eq̃dē non reddant debitũ maritis extra sectam nostram.

Vtil. p S. Eccl. ad i. tel. &c.

lib. 4. Sent. dist. 28. §. A.

*lib. 8. ca. 12. à medio.

2 ¶Secundò habes: quomodo radicaliter per rationem ostendas, meritò damnari prædictam hæresim à &c. q. 49. ar. 6. appē. & q. 54. ar. 3. appen. Item à 1. Cor. 7. Propter fornicationem. Vnusquisque suam vxorem habeat, & unaquęque suum uirum. Vxori uir debitum reddat, similiter uxor uiro. Ecce: q secundum Apostolũ solis maritis suis uxores debent reddere debitum, & è conuerso; alioquin fornicatio non euitatur ab eis.

* li. 4. Sēt. distin. 28. parag. A.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas meritò insinuari à 1. Cor. 7. Hoc dico secundũ indulgentiam; & à Concil. Flor. art. seq. appen. q aliqua bona haberi debent ad excusandum matrimonium.

4 ¶Quartò habes: quomodo per rationē prædicta scripturarum & patrũ pro quanto insinuant id, quod diximus nunc, & stabilias, & probes, & defendas.

5 ¶Quintò habes: quomodo ex ijs uicim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum bona matrimonij sufficienter assignentur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd insufficienter bona matrimonij assignentur à Magistro Sententiarum,* scilicet fides, proles, & sacramentum, quia matrimonium non solum fit in hominibus ad prolem procreandam, & B nutriendam, sed ad consortium communis vitæ, propter operum communicationem, ut dicitur in 8.* Ethic. ergo sicut ponitur proles bonum matrimonij, ita debet[h] poni communicatio operis.

¶2 Præterea. Coniunctio Christi ad Ecclesiam, quam matrimonium significat, perficitur per charitatem, ergo inter bona matrimonii magis debet poni C charitas, [h] quàm fides.

¶3 Preterea. In matrimonio sicut exigitur quòd neuter coniugum ad alterius thorum accedat, ita exigitur quòd unus alteri debitum reddat, sed primum pertinet ad finem: ut Magister * dicit, [h] ergo deberet etiã iustitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij cōputari.

¶4 Præterea, Sicut in matrimo- D nio inquantum significat coniunctionem Christi, & Ecclesię, requiritur indissolubilitas, ita & unitas, ut sit una unius: sed sacramentum quod inter tria bona matrimonii computatur, [h] pertinet ad indiuisionem: [h] ergo deberet esse aliquid aliud, quod pertineret ad unitatem.

SED CONTRA, Videtur quod superfluant, quia [h] unica virtus sufficit ad unum actum[k] honestandum, sed fides est una virtus, ergo non oportuit alia duo addere ad honestandũ matrimonium.

Præterea. Non ex [h] eodem aliquid accipit rationem utilis, & honesti, cum utile, & honestũ ex opposito bonum diuidãt: sed ex prole matrimoniũ accipit rationem utilis, ergo ꝓles, non debet computari inter bona, quibus matrimonium honestatur.

Præterea, Nihil debet poni vt proprietas, uel conditio suiipsius: sed hæc bona ponuntur, ut quædam conditiones matrimonii, [h] ergo cum matrimoniũ fit sacramentum, non debet poni[h] sacramentum inter bona matrimonii.

RESPONDEO, Dicendũ, q matrimonium est in officium naturæ * & est sacramentũ Ecclesiæ, [m] inquantum ergo est in officium naturæ, duobus ordinatur, * sicut, & quilibet alius uirtutis actus, quorum unum exigitur ex parte ipsius agentis, & hæc est intentio finis debiti, & sic ponitur bonum matrimonii proles, aliud exigitur ex parte ipsius actus, qui est bonus in genere ꝑ ex hoc, quòd cadit supra debitam materiam, & sic est fides, per quam homo ad suã accedit, & non ad aliam; & [m] ulterius habet aliquam bonitatē inquantum est sacramentum, [n] & hoc signatur ipso nomine sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in prole non solum intelligitur procreatio prolis: sed etiam educatio ipsius, ad quam sicut ad finem ordinatur tota communicatio operum, quæ est inter uirum, & uxorem, inquantum sunt matrimonio coniuncti: quia pátres naturaliter thesaurizant filiis, ut patet 2. Corinthiorum 2. & sic in prole quasi in principali fine alius quasi secundarius includitur.

AD SECVNDVM dicendũ, q fides non accipitur hic prout est uirtus Theologica, sed prout est pars iustitię, secundum q fides dicitur ex hoc q fiunt dicta in conseruatione promissorum; quia in matrimonio, cum sit q̃dam contractus, est quędam promissio, per quam talis uir tali mulieri determinatur.

AD TERTIVM dicendũ, q sicut in promissione matrimonii continetur, ut neuter ad alium thorum accedat, ita etiã quòd sibi inuicem debitum reddant, & hoc etiam est principalius, cum sequat̃ ex ipsa mutua potestate inuicem data. & ideo

QVAEST. LXIX. ART. II.

CONCL. Matrimonium, inq̃tum est in officiũ naturæ, ordinatur duobus; & inquantũ est sacramentum, ordinatur uno. 100

concl. m *Aug li. 3. de nup. & cōcup. 4. c. 7. & de bono coniugali, c. 7. tom. 6. † Aug. de Gene. ad liter. li. 9. ca. 7. to. 3. & contra Iulianũ, lib. 3. c. 9. tom. 7. *cōclusionis pars.*

¶PROB. Seu potius declaratio. Illa duo sunt proles, & fides: illud unum est sacramentum.

1[m] de conclusione. Ita dēt po. ui communicatio operis. ℞. nisi illa, tanquam finis secundarius, contineretur in prole tãquam in principali. §. Nam in prole non solum intelligitur &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶*Corollarium.* Ergo quando dicitur in corpore, q proles est bonum matrimonij, intelliguntur tria per prolem: scilicet generatio prolis, educatio eius, & communicatio operum uiri & vxoris in coniugali vita. Proles.

2[m] de consequentia. Fides. ℞. theologa. §. Tunc nihil &c. Immo argumentum est extra propositum. Nam fides (ut putat arguens) non accipitur hic prout est uirtus theologica, &c. ut in textu.

3[m] illatio cōclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam sicut in promissione matrimonij cōtinetur, ut neuter &c. ut in textu.

¶*Corollarium.* Ergo quando dicitur supra in corpore fides est bonum matrimonij, intelliguntur per fidem duo: & q scilicet neuter coniugum accedat ad alium thorum, & q sibi inuicē debitum reddãt; quę dũ ad unum reducuntur: uidelicet seruent promissa in contractu matrimonij. Fides.

4[m] de

4m de minori. Pertinet ad indiuisionem. R. & ad omnia illa, quæ consequuntur matrimoniũ ex hoc &c. ut in textu. §. Tunc nihil &c. ut patet.

Item illatio conclusionis. Ergo deberet &c. R. negatur illatio § quia uidelicet aliquid aliud à prædictis deberet poni pertinere ad unitatem. Nam fides, de qua dictum est in corpore, est illa; ad quam pertinet unitas in argumento tacta. Vide responsũ secundum literæ ly vel dicendum quod unitas &c.

*Lococita in arg.

*ráfio 2a.

5m maior. Unica virtus sufficit ad unũ actum honestandũ. R. illud est extra propositum. § Nam fides nõ accipitur hic pro aliqua &c. ut in tex. Et ideo maior illa non facit ad argumentum de fide, quæ hic traditur, concludendum.

6m de maiori Non ex eodem. R. cõsiderato secundũ eundem modum: non secundum diuersum. §. Tunc nihil &c. Nã matrimonium ea parte, ut proles est, accipit rationem utilis, & ex prole, ut matrimonium ipsum ad eam debitè per rationem ordinatur, accipit honestatem. Vide literam.

7m illatio cõclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. §.

Sacramentum. Nam sacramentum nõ dicitur hic ipsum matrimoniũ, sed &c. ut in textu. Consequenter igitur ad illam maiorem dicas quod quãuis sacramentum ponitur inter bona matrimonij, non assignatur proprietas uel conditio suiipsius: sed proprietas, seu conditio alia à matrimonio ipso.

Item de conclusione. Non debet poni sacramentum R. si aliud non esset matrimonio esse matrimonium, & aliud esset ei esse sacramentum § Tunc nihil contra: ut patet. Nam licet matrimoniũ sit sacramentum: formalitas tamen matrimonij non est formalitas sacramenti. Vide secundũ respõsum literæ Ly uel dicendũ &c.

Sacramentum. ¶Eadem. Ly secundum hoc in tertio bono matrimonij scilicet sacramento, non solum intelligitur inseparabilitas, sed & omnia &c. Per ly omnia intellige illa, quæ supra q. 42. ar. 1. & 3. dicũtur. Ut Remedium sanctitans, materiam, formam, actus exteriores coniugum, obligationem, gratiam.

Ly matrimonio secundum se considerato. Ad hoc intelligendum, ad differentiam usus matrimonij, uide ar. seq. in corp.

utrũque ad fidem pertinet. Sed in litera ponitur * quod est minus manifestum.

Ad quartum dicendũ, quòd in sacramentum non solum intelligenda est indiuisio: sed omnia illa, quę consequunt matrimonium ex hoc quod est signum coniunctionis Christi, G & Ecclesiæ, * vel dicendum, quod vnitas, quam obiectio tangit pertinet ad fidem, sicut † & indiuisio ad sacramentum.

Ad quintum dicendum, quòd fides non accipitur hic pro aliqua uirtute, sed pro quadam conditione uirtutis, ex qua fides nominatur, quæ ponitur pars iustitiæ.

Ad sextum dicendum, quòd sicut debitus usus boni utilis accipit rationem honesti, nõ quidem ex utili, sed ex ratione, quæ rectum usum facit, ita etiã ordinatio ad aliquod bonũ utile potest facere bonitatem honestatis ex ui rõnis † debitã ordinationem facientis: & hoc mõ matrimonium ex hoc quod ordinatur ad prolem, utile est, & nihilominus honestum, inquantũ debite ordinatur.

Ad septimum dicẽdũ, quod sicut Magister dicit 3. distin. 4. Sententiarum, * sacramentũ nõ dicitur hic ipsum matrimoniũ, sed inseparabilitas eius, quę eiusdẽ est rei signum, cuius † & matrimonium. * Vel dicendum, quòd quàmuis matrimonium sit sacramentum, tamen aliud est matrimonio esse matrimonium & aliud est ei esse sacramentũ; quia non solum ad hoc est institutũ ut sit in signum rei sacræ, sed, & ut sit in officium naturę: & ideo ratio sacramenti est quędam conditio adueniens matrimonio scd'm se considerato, ex quo honestatem, etiam habet: & iõ sacramentalitas eius ut ita dicam ponitur inter honestãtia H matrimonium; & secũdum hoc in tertio boni matrimonii, scilicet sacramento, non solum intelligitur inseparabilitas, sed etiam omnia, quæ ad significationem ipsius pertinent.

Articulvs III.

Utrum sacramentum sit principalius inter bona matrimonij.

Ad tertium sic proceditur. Videt quòd sacramẽ- I

Appendix.

Vid. p. S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem interimas hæresim phariseorum (Direct. Inquisit. par. 2. q. 4. & Marci. 10.) dicentium licitum esse uxorem dimittere, etiam nõ fornicationis ratione, & libellum repudij ei dare. Item Herodianorum (Direct. Inquisit. ibid.) dicentium, quod licitum est, uxorem alterius, etiam marito uiuente, sibi in uxorem accipere. Itẽ Priscianistarum (Alfonsus Cast. Nuptiæ) facto suo dicentium, nuptias coniugatos esse separãdos. Facto suo, inquam: quia Priscianistæ hoc seruarunt, quod fœminas à nolentibus uiris, & uiros à nolentibus fœminis, quantum poterãt, disiungebant. Cõtra hos omnes. n. militat articulus præsens, eosque expugnat; dum fidẽ, F & sacramentum, bona esse matrimonij dicit. Quod ut clarius intelligas; uide supra declarationẽ de ly fides, & ly sacramentũ. 3 ¶Secundo habes: quõ per rationem ostẽdas; meritò Phariseorum hæresim damnatã à Christo Marc. 10. Ad duritiam cordis uestri scripsit Moyses uobis præceptũ istud &c. quod ergo Deus * coniunxit, homo nõ separet &c. Quicũque dimiserit uxorẽ suã & aliã duxerit, adulterium committit super eam: et si uxor dimiserit uirum suum & alij nupserit mœchatur. Hæc ibi. Ubi nota ly ad duritiam cordis uestri; quia per hoc innuitur, quod illi erãt iam corde indomabili, ut potius quã uxores exosas iam factas retinerent, occiderent eas. Et iõ ad uitãdum hoc maius malum, uxoricidiũ scilicet. Moyses permiserat eis scribere libellum repudij, & dimittere: Deuter. 24. Nota ly quicunque dimiserit. s. extra cãm fornicatiõis: quod expressit Matt. 19. Quicũque dimiserit uxorẽ suã, nisi ob fornicationẽ. Item Rom. 7. Herodianos damnari meritò ostendas per ly lex in homine dominatur, quanto tpe uiuit. Nam quæ sub uiro est mulier, uiuẽte uiro, alligata est legi. Si autẽ mortuus fuerit uir eius: soluta est à lege uiri. Igitur uiuente uiro uocabitur adultera, si fuerit cũ alio uiro: si autẽ mortuus fuerit uir eius, liberata est à lege uiri. Item 1. Cor. 7. ubi idẽ refert in fin. & Priscianistas damnans in prin. dicit. Uxori uir debitum reddat: similiter autem & uxor uiro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed uir: similiter autem & uir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare inuicem nisi forte ex consensu ad tempus, ut uacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet uos Sathanas propter incontinentiam uestram. Hæc ibi. Ubi nota ly fraudare: quod scilicet iniustitiæ fraudulenti ascribitur; nolle reddere debitum sibi inuicem coniugatos. Et ly nisi forte ex consensu ad tempus ut uacetis orationi monstrat, quod neque ex consensu possunt se alteri tradere: quoniam tempus orationis tantum excipitur. Et ly ne tentet uos Sathanas, i. ne tentando decipiat: quoniam, nonullos cõiugatorum sub prætextu continentiæ ad huiusmodi fraudes in inuicem conduci à Sathana, demonstrat. Hæc omnia contra Priscilianistas; & partim etiam à fortiori. ¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, meritò esse dictum ab Eugenio K Quarto in decret. Armen. dat. sacro approbante Concilio Florẽtino. Septimum est sacramentum matrimonij &c. Assignatur autem triplex bonum matrimonij. Primum est: proles suscipiẽda & educanda ad cultum Dei. Secundum est fides: quã unus cõiugum alteri seruare debet. Tertium est indiuisibilitas matrimonij: propter hoc quòd significat indiuisibilem coniunctionem Christi & ecclesiæ. Hæc ibi. 5 ¶Quartò habes: quomodo prędicta scripturarum & patrum, pro quanto bona matrimonij, uel fidem, uel sacramentum, uel et prolem insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. ¶Quintò uides: quõ ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc et declaretur, et consolidetur. 4

QVAEST. XLIX. ART. III. aot

CONCL. 1a. Si accipiatur ly principalius pro digniori, sacrũ est omnib. modis principalius inter tria bona coniugij.

¶PROB.

¶PROB. Quia sacramentum, prout est bonum matrimonij, pertinet ad matrimoniũ inquantum est sacramentum gratiæ; alia uero duo pertinẽt ad ipsum, inquantũ est officium naturæ: & perfectio gratiæ est dignior quam naturæ; (omnia patent.)

CONCL. 2ᵉ. Sacramentum, quod est bonum matrimonij, est essentialius ei, quàm fides & proles; si illa duo considerentur in seipsis.

¶PROB. Quia fides ac proles, ut considerentur in seipsis, pertinent ad usum matrimonij; sacramentum uerò i. indiuisibilitas pertinet ad ipsum matrimonium secũdum se (cum proles per usum matrimonij producatur: pactioque coniugalis seruetur, ut patet in textu.)

CONCL. 3ᵉ. Si cõsiderentur fides, & proles, secundum quod sunt in suis principijs: proles est essentialissimũ in matrimonio, & secundò fides, & tertiò sacramentum.

¶PROB. Quia in homine est essentialius esse naturæ, quã esse gratiæ (patet ergo à simili.)

1ᵐ de maiori

Finis. R. secundũ intentionem consideratus: non secundũ cõsequutionem. S. Tũc nihil &c. ut patet in textu.

¶*Corollarium.* Ergo secundum hoc respõsum, proles inter bona matrimonij est ultimum: quod consequitur quis in matrimonio. Nec mirum quia accipitur proles hic, ut consideratur in se ipsa, & consequenter ut conclusioni secundæ correspondet: secundum quem fides, i. pactio coniugalis, ĕt prius seruatur anteq̃ generetur proles.

*Quæst. 44. art. 3. et Mag. li. 4. Sent. dist. 27. para. B.

2ᵐ de minori

Sacramẽtum cõpetit matrimonio ex rõne sui generis. R. nega istã. S. ut patet in textu cum rõne ibi allata.

3ᵐ de antecedente.

Inuenitur matrimoniũ sine inseperabilitate. R. extra uitã, in qua contrahitur: nõ in illa uita. S. Tunc nihil &c. ut patet in textu. Ex quo dic: quòd mors, siue corporalis, siue spiritualis, ponit

A tum non sit principalius inter bona matrimonij, quia hinis est potissimum in unoquoque: sed proles est matrimonij finis. ergo proles est principalius matrimonij bonum.

¶2 Præterea. Principalius in ratione speciei est differentia, quę complet speciem, quàm genus, sicut forma, quàm materia incõstitutione rei naturalis, sed h sacramentum competit matrimonio ex ratione sui generis, proles aũt, & fides ex ratione differentiæ, inquantum est tale sacramentum, ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio, quam sacramentum.

¶3 Præterea. Sicut inuenitur matrimoniũ sine prole, & fide, ita inuenitur h sine inseparabilitate, sicut patet quãdo alter cõiugum ante matrimoniũ consũmatũ ad religionẽ transit, ergo nec ex hac ratione sacramentũ est in matrimonio principalius.

C ¶4 Præterea, Effectus nõ potest esse principalior sua causa: sed h consensus, qui est causa matrimonij frequẽter immutatur, ergo & matrimoniũ solui põt, & sic inseparabilitas non semper comitatur matrimonium.

¶5 Præterea. Sacramẽta, quę habent effectum h perpetuum, imprimunt characterẽ, sed in matrimonio non imprimitur chara D cter, ergo non adest ei inseparabilitas perpetua: & ideo sicut est matrimoniũ sine prole, ita potest esse sine sacramento, & sic idem quod prius.

SED CONTRA, Illud, qđ ponitur in definitione rei est sibi maxime essentiale, sed indiuisio, quæ pertinet ad sacramentũ, ponitur in definitione • de matrimonio data, non aũt proles, vel fides, ergo sacramentũ E inter alia est in matrimonio essentialius.

Præterea. Virtus diuina, quę in sacramentis operatur, est efficacior, quàm uirtus humana, sed proles, & fides: pertinent ad matrimonium, secundum quòd est in officium naturæ humanæ, sacramentum autem secundum quod est ex institutione diuina, ergo sacramentũ est principalius in m̃rimonio, q̃ alia duo.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd aliquid dicitur in re aliqua principalius duobus modis, aut quia essentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, sic m omnibus modis sacramentum est principalius inter tria bona cõiugii: n quia pertinet ad matrimonium, inquantum est sacramentum gratiæ: alia uero duo pertiuent ad ipsum inquantum est quoddam naturæ officium, perfectio autem gratiæ est dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius, quod est B essentialius, sic distinguendum est: quia fides, & proles possunt dupliciter considerari. Vno modo in seipsis, & sic pertinent ad usum matrimonii, per quem, & proles producitur, & pactio cõiugalis seruatur: sed indiuisibilitas, quam sacramentum importat, pertinet ad ipsum secundum se matrimonium, qua ex hoc quod per pactionem coniugalem sui potestatem sibi inuicem in perpetuum coniuges tradunt, sequitur, quòd separari non possint, & inde est, quòd matrimonium numquam inuenitur, sine inseparabilitate; inuenitur autem sine fide, & prole, quia esse rei C non dependet ab usu suo, & p secundum hoc sacramentum est essentialius matrimonio, quàm fides, & proles. ¶ Alio modo potest considerari fides, & proles, secundum quòd sunt in suis principiis, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum seruandi fidem: sine quibus etiam matrimonium esse, non potest: quia hæc in matrimonio ex ipsa pactione coniugali causantur: ita quòd si aliquid contrarium huius exprimeretur in consensu, qui † matrimonium facit, non esset verum matrimonium: & f sic accipiendo fidem, & prolem; proles est essentialissimum in matrimo D nio, & secundo fides, & tertio sacramentum; • sicut etiam homini est essentialius esse naturæ, quàm esse gratiæ, quamuis esse gratiæ sit dignius.

m concl. Aug. li. 1. de nupt. & cõcup. c. 17.

p conclu.

Gratianus 27. q. 2. ca. 45.

† f concl.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd finis secundum intentionem est primum in re, sed secundum consecutionem est ultimum, & similiter proles se habet inter matrimonii bona, & ideo quodammodo est principalius, & quodammodo non.

AD SECVNDVM dicendum, quòd sacramẽtum prout ponitur tertium matrimonii bonum, pertinet ad matrimonium ratione suæ differentiæ, dicitur enim sacramentum ex significatione huius rei sacræ determinatæ, quam matrimonium significat.

AD TERTIVM dicendum, q nuptię secundũ Aug. *sunt bona mortalium, unde in resurrectione neque nubent, neque nubentur, ut dicitur Matthæ. 22. Et ideo uinculum matrimonii non se extendit ultra uitam, in qua contrahitur, & ideo • dicitur inseparabile, quia non potest in hac uita separari, sed per mortem siue corporalem post carnalem coniunctionem, siue spiritualem post spiritualem tantum.

*De bono coniugali ex ca. 24. tom. 6.

*Aug. de bono cõiug. c. 7. & 15. & de adulterinis cõiug. li. 2. c. 5. & Amb l. c. 16. Luc.

¶*Corol.* Hinc ergo patet: q inconstans non sumitur hic secundum q communiter dicitur illa Inconstans, qui in proposito nō manet, sed modò uult, modò non uult. Verum sumitur pro eo, qui non sequitur rationem rectam in eligendo fugam malorū. Vide in ad 1m. etiam hoc esse de mente Philosop.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod constans, sicut, & de forti dicit Philosophus, * est intrepidus, non quod omnino non timeat, sed quia non timet, quæ non oportet, uel nisi quando oportet.

G AD 2m Dicendum, quod peccata sunt maxima malorum; & ideo ad hæc nullo modo potest homo constans cogi, immo magis debet homo mori, quam talia sustinere, ut etiam Philosophus tertio Ethicorum dicit. Sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis, inter quæ sunt præcipua, quæ ad personam pertinent, sicut mors, uerbera, dehonestatio per stuprum, & seruitus, & ideo ex illis con H stans cogitur ad alia damna corporalia, & hęc continetur hoc uersu.

¶ PROB. Quia in constans nō sequitur rationem rectam, p quam sciat, quid pro quo dimittēdum sit, uel faciendum.

*3. 6. & ethi. c. 6.

¶CONCL. 3a. Pertinax non potest cogi, etiam ad minus malum sustinēdum, uel faciendum, ut euitet maius malum.

¶Exam. Ly sustinendum uel faciēdū. s. uoluntariè saltem per consensum mixtum.

Constans inconstans pertinax.

¶Corol. Ergo pertinax non sequitur rationem rectam, cū ipso constanti, nec tamen est inconstans, (ut dicetur.) Licet sit magis assimiletur cōstanti in uoluntate sua, tamen reuera cōstans non est: qm uolontas constantis rōnem rectam sequitur uoluntas autem pertinacis sequitur rōnē errātem & peruersam. Ergo (ut in tex. dr) cōstance est medius inter inconstantem & pertinacem. Inquantum .n. pertinax sequitur rationem errantem, assimilatur inconstāti: inquantum uerò uoluntati propriæ firmiter adhæret, assimilatur constanti: & consequenter constans in medio utriusque remanet.

¶ NOT. Aduerte: q pertinax (ut ex concl. colligitur) eligit consistere in malo maiori, quod & eligit inconstans: sed non mouetur ad hanc electionem a metu minoris mali, quod facit inconstans: quoniam pertinax ipse non refugit hoc minus malum, ut facit inconstans. Quid ergo mouet pertinacem ad firmiter consistendum in maiori malo? Complacentia propriç uoluntatis. I Ex hac etiam totum malum oritur, qm ab ista sui complacētia absorptus animus atque cæcatus æstimat errorem suæ rationis esse ueritatem, ad tantumque malum res progreditur, ut non solum errorem suum dicat pro certo esse ueritatem, sed & ueritatem infallibilem ac ingratissimam. Nec hic ruina sistit: sed in huius suæ æstimatę ueritatis comparatione omnia alia, si cōtraria sint, dicit errores, & sanè maximos: si autem non contraria sint, dicit esse minus perspicaciter dicta. Adeo quòd pertinax proptie in sui comparatione quantumlibet doctos, quantumcunque sāctos, quantumuis omni exceptione maiores, paruipendit, flocci facit, quòd nihilo ducit. Hæc omnia ex sui illa pessima complacentia causantur. Da his omnibus exemplum uidere datur in hæreticis, hæresiarchis maximè, specianim in Caluino sup. q. 9. a. 4. appen. & in Aetio quodam syro, qui pię sui complacentia in hanc tandem superbissimam prorupit uocem. s. quę Deus hactenus Apostolos celasset, sibi reuelata fuisse. uide Augustinum K lib. de hær. & hist. trip. li. 5. c. 42.

Malum p alijs grande pertinax est.

Cōplacētia ppriç uolūtati e ut uoluntas e multorū e radix, cāq. malorū.

¶Exam. Ly ut euitet maius malum. Puta mortem corporalē. Ergo pertinax, & constans, conueniunt in hoc, q neuter illorum fugit mortem: sed disconueniunt in hoc alio, q pertinax non refugit mortem, quia nimir amat errores a se apprehensos, & ipsos tueri intendit testimonio mortis sua: constans autē propter hoc non refugit illam, quia amat ueritatem, ipsamq testiō mortis suę tueri intendit. Et quia nullus amat errorem, ut sic; iō pertinax (ut diximus) illos errores pro ueritate hēt. & quia reuera non sūt ueritas, nisi sm q a propria snia pertinacis depēdēt: iō est resolutiuè dām, q pertinax non refugit mortē, quia nimir amat propriam sniam: hoc est quia nimir cōplacet sibi in suis fantasiis. Et quia phantasiis ipsis eligit inhærere magis, q̃ fugere mortem: iō inquit tex. q non pōt cogi ad minus malum, ut euitet maius. i. p hanc uiam, (comminando. s. illi maius malum nō pōt induci ad minus malū sustinēdū. i. ad frāgēdū ppriā uolūtatē, quaten^us pci- F rè frangere illam pœna est. Hoc. n. ut sic facilior est secundū se.

¶ PROB. Quia pertinax est unum extremū ad inconstātē, ita quam ad alterum extremum, & ad cōstātē, tanquā ad medium.

1m de antecedente.

Non trepidat ℞. ad non timenda: non autem ad timenda, licet timenda. §. Tunc nihil, &c. ut patet ex cōcl. & in tex. præsenti.

Stupri, siue status, uerberis, atque necis.

Nec differt, utrum hęc pertineant ad personam propriā uxoris, uel filiorum, uel aliorum huiusmodi.

G AD 3m dicendum, q infamia quamuis sit malum damnū, tamē ei de facili occurri potest, & iō non reputatur cadere in cōstantem uirum metus infamię secundum iura.

AD 4m Dicendum, quod cōstans nō cogitur ad mētiēdū, quia tūc uult dare, sed cū postea uult petere restitutionē, uel saltē judici denūtiare, si se pmisit nō petiturū restitutionē: nō potest autem promittere se nō de- H nuntiaturū, quia cum hoc sit cōtra bonum iustitiæ, ad hoc cogi non potest, ut, s. contra iustitiam faciat.

¶ *Corol.* Non ergo damnandi sunt, nec etiam sm Philos. qui timent, quæ oportet timere, & qō oportet: & consequenter, nec Christi fuga in ægyptū, nec Chrys. Athan. & similiū sctōrum in uarias regiones: sed illi, qui trepidauerunt, & trepidant ubi non est, nec erat timor. ps. 13. Ergo non mirum: si Apost. de sanctis dicat: nolumus expoliari. 2 Co. 5.

Timor laudabilis, & uituperabilis, sēcm phil.

2m đ minori

Non coguntur. ℞. ad maiora mala facienda, quam sit mors corporalis; non ad minora. §. Tūc nihil &c. ut patet in tex.

Peccare est peius, sēc 2m phil. q̃ mori.

¶*Corol.* Ergo cum Philo. in 3. ethi. dicat uitiunque. s. quodomnium terribiliū finis est mors, & q homo dēt magis mori, quā peccata sustinare. i. q̃ peccare: patet, quod secundum illum etiam, glosanda est illa maior argumenti sic. Omnium terribilium maximum (dēpto peccato) est mors.

3m illatio conclusionis.

Ergo nec &c. ℞. negatur illatio. §. Nam infamia q̃uis ualde teneatur a bonis. i. quamuis ualde refugiant illam: tamen metus eius non computatus secundum iura inter metus cadentes in uirum constantem: propter rationem allatam in textu.

I ¶Exam. Ly ei de facili occurri pōt. s. comparatiuè ad illa quatuor cadentia in uirum constantem: non absolute. Nam aut infamatur quis uerè, aut falsè. i. d. famando de illo quæ fecit, uel q̃ nō fecit. Et rursus. Aut apud malignos hæc infamia eius est; aut apud alios. Si uerè fecit ea de quibus infamatur; tollet ei patiēter, & emendet, & quia duo hæc sunt in ipso (coadiuuante Deo, qui semper paratus est;) ideo dicit tex. q infamiæ tali de facili occurri potest. Sin autem falso infamatur, & apud malignos; per patiētiam adhuc occurrat ei. Nam si uoluerit, se iuxta ueritatem excusare, non poterit malignos compescere: quoniam nullum adeò bonum est, quod malitia humana peruertere non possit, atque laboret, dummodo malitia propriè sit 3. p. q. 3 a. 8. ad 1m. Melius ergo per patientiam occurret malignis, quam per rationes. Si uerò infamatur apud alios, qui maligni non sunt: potest rationibus adductis suam innocentiam tranquillitatem quandam animi illis exponere: eo/qua de facili a tali falsa infammatione, sic procedendo, remouebit. Hęc omnia insinuauit tex. per K ly ei de facili occurri potest: & ob hæc eadem, infamiam non cōputarunt iura inter metus quatuor prædictos in ad 2m.

Qōo defēdēda sit fama.

4m de maiori.

Qui metu. ℞. inordinato non autē, ordinato. §. Tunc nihil contra.

Nam constans non mouetur metu inordinato ad faciendū aliquid: ut patet ex dictis.

¶Examen Ly sed cum postea uult petere restitutionem. Hoc est, si postea uellet petere restitutionem, cogeretur ad mentiendum. i. non posset eam petere, nisi mentiretur, faciendo. s. contra id, quod promiserat prius. Verbi gratia. Incidit constans in latrones, qui petunt ab eo pecuniam, uolentes etiam sibi promitti, quòd nunquam repostulabit pecuniam, hanc a se ipsis. Constans iste & dat pecuniam, & promittit animo ueraciter unde patet, q non mentitur, neque cogitur ad mentiendum: quoniam aliud est cogi ad dandum pecuniam, & cogi ad promittendum, & aliud est cogi ad mentiendum.

Addeq; nec latrones cogunt, immo nec uellent ipsum mentiri, A sed animo libero promittere, nec constans intendit mendaciũ. Si uero postmodum, elapso periculo, constans iste uellet postulare pecuniam sibi restituendam a latronibus; tunc proculdubio non posset hoc facere absque mendacio, & deuenetet esse cõstãs, qm̃ non seruaret promissum. Et sic intendit tex.

Obligatio ad denunciandum quanta.

¶ NOT. Circa denunciationẽ nota diligenter, quæ dicit te. si. Hinc. n. tibi manifestum fiet, q. licet q̃s obligatus est ad denũciandum ea, quæ sunt contra rem publicam & bonum iustitiæ: ut nec et pp pœnã mortis corporalis debeat quis, uel possit sine peccato pmittere cõtrarium. i. se nõ denũciaturum; qm̃ contra iustitiam faceret. Et ideo dr in text q. ille constans cogeretur q dem ad dandum. s. pecuniam, & ad promittendum, non peteret restõnem: sed nõ posset cogi, remanendo constans, ad pmittendum se non denũciaturum. s. huiusmodi insultus latronũ contra bonum iustitiæ existentes.

Con. Tri. ses. 24. de ref. matr. c. 9.

¶ li. 3. ethi. a. r. nõ remote a prin.

In decre. li. 4. tit. 1. c. cum lo cum non habeat.

ARTICVLVS III.

Vtrum consensus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod consensus coactus nõ tollat matri- B moniũ, quia sicut ad mr̃imoniũ requiritur cõsẽsus[h], ita ad baptismũ requiritur intẽtio: sed coact' timore ad recipiendũ baptismũ recipit sacr̃m, ergo coactus ad consentiendum aliquo timore, matrimonio obligatur.

2 Præterea. Violentũ mixtum, secundũ Philosop.* plus habet de uoluntario, quã nõ uoluntario, sed non põt aliter consensus esse coactus nisi per uiolentũ C mixtum, ergo nõ omnino excluditur uoluntarium[i], & ita adhuc est matrimonium.

3 Præt. ei, qui consentit in matrimonium coactus, [h] consulendum uidetur, q. in matrimonio illo stet, quia speciẽ mali hẽt pmittere, & nõ soluere, a quo Apost. uult nos abstinere: hoc autem non esset, si consensus coactus omnino matrimonium tolleret, ergo &c.

SED CONTRA est, quod Decr. dicit, Cum consensus locũ nõ habet, ubi metus uel coactio intercidit, necesse est, ut ubi cõis consensus requiritur, coactionis materia repellatur: sed in matrimonio requiritur communis cõsensus, ergo, &c.

2 Præt. Matrimonium significat coniunctionem Christi ad ecclesiam, quæ fit secundum libertatẽ amoris, ergo nõ potest fieri E per consensum coactum.

RESPON. Dicendum, quod uinculũ matrimonii est ppetuũ, unde illud, quod perpetuitati repugnat, matrimoniũ tollit, metus autẽ, qui cadit in constantẽ uirũ perpetuitatem contractus tolli, quia põt repeti restitutio i integrum, & iõ hæc[m] coactio tollit matrimoniũ, & non alia: [n] cõstans autẽ uir iudicatur uirtuosus, qui est mensura in omnib. operibus humanis, ut philos. dicit in 3. ethic.* quidã autẽ dicũt, q. si adsit consensus interior, quãuis coactus, ẽ matrimoniũ quantum ad Deũ, sed nõ quantum ad statũ ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse cõsensum interiorem pp metũ: sed hoc nihil ẽ, quia ecclesia non debet præsumere de C aliquo peccatũ, quousque nõ pbetur, peccauit autẽ si dixit se cõsentire, & nõ cõsensit: uñ ecclesia præsumit eũ cõsensisse, sed iudicat cõsensum illum extortũ non esse sufficientẽ ad faciendũ matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q. intẽtio nõ est causa efficiens sacramenti in baptismo, sed solũ eliciens actionẽ agentis: sed cõsensus est causa efficiens in ma- D trimonio, & ideo non ẽ simile.

AD 2m Dicendũ, quod ad matrimonium non sufficit quodcunque uoluntariũ, sed uoluntariũ complete: quia debet esse perpetuũ, & ideo per uolitum mixtũ impeditur.

AD TERTIVM Dicendũ, quod non semper debet induci ad hoc quod in matrimonio illo stet, a sed solum quando timetur periculum de dissolutione: alias autẽ E non peccat: quia non soluere pmissa, quæ uolens facit, non est species mali.

APPENDIX.

Vel. p S. Ecce. &c.

1 Ex articu. habes. ¶ Primò, qũn per rationẽ ostẽdas rectè insinuatũ ab Inn. 3. q. aliquis metus cadit i constantem uirum. Insinuatum autẽ est sic. cũ dilectus filius, &c. Nõ obstante diulentia, q proponebatur illata; eũ neq; metũ mortis neq; cruciatũ corpis contineret; & iõ non debuerat cadere i cõstantes: super testõne petita silentiũ esse duximus totaliter imponendũ. hæc ille a his quæ ui me. ue. cau. fi. Præsupponit ergo manifeste Inn. q. aliquis metus possit cadere i uirum constantẽ, & exprimit metũ mortis, & cruciatũ corpis esse hmõi. Vbi p metum mortis, ẽt uerbera sicut gere possum*; sicut & per cruciatum corporis stuprum cũ cruciatus honoris sit maior. Id qđ expressit ff l. neq; timorẽ, in ri. eo. Idẽ insinuauit Innocẽ. ibi. ad audientiã niam &c. Si cõstiterit nobis p talẽ metũ fuisse coactũ, q. potuerit & debuerit cadere in uirũ cõstãtẽ, pfatã ecclesiã ei restitui faciati. Hæc ille. Ad hunc locum faciens & dicenda in appe. art. sequ. ubi de isto metu tractabitur.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem p̃e dicta, pro quanto metum aliquem innouit cadere posse in uirum constantẽ, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

CONCL. coactione cadente in uirum constantem factus consensus tollit matrimonium: & non alia. 293

¶ PROB. Quia metus cadẽs in constantẽ uirũ repugnat ppetuitati (cũ restõ repeti possit in integrũ) & mr̃imonii uinculũ ẽ perpetuũ: 2 Quia. (ly & nõ alia) psupponitur clara (ũt infra (uid. ay. & ext. de spõs. & mat. & de desp. impu.)

¶ Exam. ly cõstãtẽ oĩ tũ. i. uirtuosũ uirũ, q. sit mensura in oĩbus operib. humanis. hæc. n. ẽ eius diffinitio 3. eth. Dr ãt mẽsura, eo q. ad ipsũ tanq̃ exemplar inspicere debẽt, qui uolunt se dirigere uel alios in operib. humanis: sicuti artifices ad regulã, quã sibi statuerdt filio quodã dirigunt artificia sua (ut patet de ædificanub. oẽ ædificiũ dr flortũ in aliquam partem faciant. concl. m

¶ li. 3 e 4. nõ longe a fi.

Ly põt repeti restõ in integrũ. Hoc est. Si aliquis metu motus astrictus monasteriũ ingrediatur, nisi postmodũ libera uolũtate consentiat, põt reclamare pro exitu, & nubere, por poterat prius, antequã ingrederetur illud. De quo casu hẽs ab Ale. 3. de hir quæ ui. me. ca. si. c. Perlatũ. Et si q̃s metũ cruciatuũ corpis daret centũ aureos alicui, cui alias nõ tenetur, põt oun uñ octo giora. sed ẽt oẽs cẽtũ ab eodẽ repetere i iudicio & audietur.

¶ NO. q. ecclesia non debeat psumere d all quo pcc̃ o, antequã pbetur: ut. sup. q. 45. ar. 2. ad 2m. Nam ibi eõ firmatur, & declarat, ut regula iuris.

1m de maiori

ita, R. quantũ ad requisitionem cõsẽsus, & intentionis: non, quantum ad complectam libertatẽ utriusque. §. Tũc nihil, &c. Nam intentio non ẽ cã efficiẽs, ut in text. sufficere ad baptismi receptionem: cum tamen libertas completa in consensu solum sufficiat ad matrimonium.

Potest ergo Intentio, etiam coacta mixtè,

¶ Corol. Ergo plus requiritur ad efficere, quam ad recipere. Nam hic sufficit non ponere obicem, de baptis. & ei eff. Maiores. ibi autem non.

2m de conclusione. Et ita adhuc est matrimonium. R. nisi matrimoniũ esset uinculum perpetuum. §. Tunc nihil, &c. ut patet in tex.

3m de maiori. Sustinendam R. quando tue non, semper §. Tũc nihil, &c. Nam si cõsensus non cũ coact. uae cadẽs in cõstãtẽ uirũ nõ impediret mr̃imoniũ: ideo

ſem per conſulendum eſſet illud ei, &c. ut in maiori propo. dr̃.

¶ Exam. ly qñ timetur periculom de diſſolutione. Hoc eſt. Qñ ſi diſſolueretur apud eccleſiam i. diſſolutum pronunciaretur illud matrimonium, timeretur de periculo. puta uel magni ſcandali, uel magne diſcordiæ, uel belli, uel alicuius ſimilium. Et hic eſt il le caſus, ad quẽ ſignificandum fuit in tẽſ. formali dictũ ly qñdoque. Ob hoc tamẽ, ꝙ in caſu illo conſulendum eſſet, &c. ut in maiori propo. non ſequitur ad hoc, ꝙ conſenſus coactus ille faciat matrimonium; ſed ſequitur, ꝙ rõne ſcandali ille, qui prius coactiuè dedit conſenſũ deberet renouare illũ liberè, ut fieret matrimonium.

APPENDIX.

1 Vid. ꝑ S. Eccl. &c. Ex ar. hẽs. ¶ Primò, qñ per rationẽ oſtendas: meritò inſinuatum fuiſſe ab Alexan. 3. ꝙ conſenſus ꝑ metũ cadentẽ in ann ſtantem uirũ non facit matrimonium. & hoc, qñ ait; Veniẽs ad nos &c. Si inuaneris, ꝙ primã poſt fidem ꝑ ſtitam cognouarit, ip ſũ eum ea faciasrema nera. Alioquin ſcdæ, niſi metu coactus, qui poſſet in uirũ conſtã tem cadere, rã deſpon ſaneſit, adhęrere facias ut nunti. hæc ille de ſpon & mat. itẽ ab Hon. 3. ibid. Conſultationi, &c. illis, quæ benedictione accepta, mox a ſponſis aufugiunt ante carnis copulam ſubſecutã aſſerentes, ſe nunquã in illos ueraciter cõſenſiſſe, ſed metu illato

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conſenſus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ conſenſus coactus ſaltem ex parte cogentis faciat matrimoniũ, quia matrimonium eſt ſignum ſpiritualis coniunctionis, ſed ſpiritualis coniũctio, quæ eſt per charitatem, poteſt eſſe ad eum, qui non habet charitatem, ergo matrimonium, eſt ad eũ, qui non uult.

2 Præterea, Si illa, quæ fuit coacta, poſtmodũ h cõſẽtiat, erit matrimoniũ uerũ: ſed iſte, q coegit primo ex conſenſu illius, nõ ligatur, ergo ex primo cõſenſu ligabatur matrimonio.

SED CONTRA, Matrimoniũ eſt relatio æquiparantię: ſeſt talis relatio æqualiter eſt in utroq; ergo ſi ſit impedimentũ ex parte unius, non erit matrimonium ex parte alterius.

RESP. Dicendũ, ꝙ cũ matrimoniũ ſit quędã relatio, & non poſſit innaſci relatio in uno extremorũ ſine hoc, ꝙ fiat in alio, ideo m quicquid impedit mr̃imoniũ in uno, impedit ipsũ in alteron, quia non poteſt eſſe, ꝙ aliquis ſit uir nõ uxoris, uel aliqua ſit uxor non habens uirũ, ſicut mater nõ habens filiũ, & ideo dicitur communiter, ꝙ matrimonium non claudicat.

G AD PRIMVM ergo Dicendũ, ꝙ quãuis actus amãtis poſſit tranſire in non amantem, tamen unio inter eos non poteſt, cẽ niſi ſit mutua amatio, & ideo dicit Philo. 8. ethic. ꝙ ad amicitiã, quę in quadã unione conſiſtit, requiritur redamatio.

AD SECVNDVM Dicendũ ꝙ ex conſenſu libero illius, qui prius coactus eſt, non fit matrimoniũ, niſi inquantũ conſenſus præcedens in altero, adhuc manet in ſuo uigore, unde ſi diſſentiret non fieret matrimonium.

H

F diffinitiona relatiai. Huius n. natura eſt, eẽ ad aliud: nõ poſſet ſe anũ eſſe ad aliud, ita ꝙ aliud denominaret ipſam niſi & illud reciproce (etſi non ſemper eadem relõnat tali) diceretur ad ipsũ.

1 m minor Spiritualis coniunctio, quæ eſt p charitatẽ. pt eſſẽ ad eum, qui non hẽt charitatẽ ℞ ſi p ly coniunctio intelligat amor, non ſi proprie cõiũctio i. unio amantiũ § Tunc nihil, &c. Nã mr̃imoniũ eſt propriè coniũctiu duorũ ſe inuicẽ amantiũ: nõ ãs impropriè. i. nõ a-nius tantũ amant alterum.

2 m de maiori Si illa, quę fuit coacta poſtmodũ cõſentiat. ℞ & conſenſus alterius ꝑcedens pſeueret adhuc. § Tunc nihil, &c. Nã ſi adhuc, illa ꝑcedens perſeuerabit, qñ illa coactæ cõſentit nunc liberè fiet. tunc erit mr̃imoniũ ex parte utriuſq, i nõ aliter.

ARTICVLVS V.

Vtrum per conſenſum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ nec per conſenſũ conditionatũ fiat matrimoniũ, quia ꝙ ſub h condõne ponitur, nõ ſimpliciter enunciatur, ſed in matrimonio oportet eſſe uerba ſimpliciter exprimentia cõſensũ, ergo conditio alicuius conſenſus, non facit matrimonium.

I

APPENDIX.

1 Vid. ꝑ S. Eccl. &c. Ex articu. habes. ¶ Primò, qũo per rationẽ oſtẽdas meritò eſſe inſinuatum a Nicol Pap. ꝙ mr̃imoniũ claudicare nõ debe ta. inſinuatũ hic eſt hoc, ꝙ 2. nihi non e conſenſus utriuſq. ibi nõ ẽ cõiugiũ. hæc illa hẽ a C 6. 1r. ut annotẽ de ly mutuo ſup. q. 45. a. 1 ap. ut. ibi. cõnotando ꝙ mutuũ etrinq; dr̃; ꝙ utraq. partẽ cõcurrare ad aliquid ſignificat. Ad has aũt difficultates a ꝑcedẽtib. ar. tactus remouẽdas Con Tri. ſeſ. 24. c. 19. da ref. ſtatuit libertatẽ mr̃imonii nullo

compulſas uerba contuliſſe conſenſus: licat animo diſſentirent, nõ ſtatim eſt audientia deneganda: ſed de illato metu eſt diligẽtius inquirendũ. Et, ſi talis metus inueniatur illatus, qui potuit *cadere in conſtantẽ uirũ, erunt nõ immeritò audiendæ. hæc ibi. Item meritò inſinuatum ab eo Alex. 3. ibi. ꝙ non omnis uiolẽtia ſeu coactio, impedit matrimoniũ: & ſic. De muliere, q eſt inuita tradita uiro, & detenta, cũ inter uim & uim ſit diſta, utrũ poſtea conſenſus intereeſſerit: certũ nobis nihil poſtea expreſſiſti, nihil certũ inde tibi poſſumus riſdere. hæc ibi. Ecce, ꝙ conſenſus per metũ aliũ a cadente in uirũ conſtantẽ non ſic impedit mr̃imoniũ, ſicut ipſe cadens. Alioquin Alex. non faceret differentiam inter uim, & uim; ſed reſponderet de iſto alio metu, ſicut de cadente in conſtantem reſponderat. in c. ueniens ad nos.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem ꝑdicta pontificũ, pro quanto conſenſum per metum cadentem in uirum conſtã tem non facere matrimonium; aliumque facere innuunt, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

mõ impediendã eſſe ab aliquo, & ſic. ita plerunq; tpaliũ dñantum mẽtis oculos terreni affectus excæcant; ut uiros, & mulieres minis, & pœnis adigant cũ iis mr̃imoniũ inuitos contrahere; quos ipſi dñis illis ꝑ eripſerint. Quare, cũ maximi nefariũ ſit mr̃imonii libertatẽ uiolare, & ab eis iniurias naſci, a quib. iure expectãtur; ꝑcipit S ſynod. omnib cuiuſcunq; gradus, dignitatis, & cõdõnis exiſtãt ſub anathematis pœna, quã ipſo facto incurrãt: ne quouis mõ directè, uel indirectè ſubditos ſuos, uel quoſcunq; alios cogant, quo minus liberè matrimonia contrahant. Hæc ibi.

¶ Secundo habes: qũo per rationem prędicta patrũ, pro quan a to mr̃imoniũ nõ dẽre claudicare inſinuãt, & intelligas, & probes

K & defendas. ¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XLVII. ART. IIII.

194 CONCL. Quicquid impedit matrimonium in uno, impedit ipſum in altero.

¶ PROB. 1 Quia matrimonium eſt relatio quædam mutua.

2 Quia non pt eſt eſſe, ꝙ aliquis ſit uir non uxoris, uel aliqua ſit uxor non habens uirum.

¶ Exam. Ly non pt innaſci relatio in uno &c. Hoc fundatur in

QVAEST. XLVII. ART. V.

CONCL. 1a. Si conditio appoſita ſit de præſenti, & nõ contraria matrimonio (ſit. honeſta, ſiue non honeſta) ſtat matrimonium ſtante conditione, & ea non ſtante, non ſtat. 194

¶ PROB. Quia patet.

¶ NOT. etiã patere iure præſupponitur, quia conditio de præſenti non tollit certitudinem contractus, cum ſit conditio præſens.

¶ CONCL. 2a. Si ſit conditio de futuro, & neceſſaria; ſtat matrimonium.

¶ PROB. Quia conditio neceſſaria de futuro iam eſt præſens in cauſa ſua (ut ortus ſolis craſtinus eſt hodie præſens, non quidem in ſeipſo, ſed in cauſa ſua)

¶ NOT.

2 Prȩt. Matrimonium dēt esse certum: sed ubi dicitur aliquid sub conditione b, ponitur illud sub dubio, ergo & talis cōsensus non facit matrimonium.

SED CONTRA. In aliis cōtractibus fit obligatio subcondōne, & stat, stante condōne: ergo cū matrimonium sit contractus q dam uidetur ꝙ possit fieri per conditionatum consensum. B

RESPON. Dicendum, quod conditio apposita, aut est de prȩsenti, aut est de futuro m, si de præsenti, & non est contraria matrimonio, siue sit honesta, siue non honesta, stat matrimonium stante conditione, & ea non stante, non stat. Sed si sit contraria bonis matrimonii, nō efficitur matrimonium. n Si autem sit conditio de futuro, aut est necessaria, sicut solem oriri cras, & p tunc est matrimonium, q quia temporalia futura iā sunt præsentia in causis suis, * aut est contingens, ut datio pecuniæ, uel acceptatio parentum: & tunc idem est iudicium, de tali cōsensu, sicut de cōsensu, qui fit per uerba de futuro, r unde non facit matrimoniū. s Et per hoc patet solutio ad obiecta. C

ARTICVLVS VI.

Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

A D SEXTVM sic proceditur. Videtur, ꝙ aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum: dicitur enim ad Col. 3. Filii obedite parentibus uestris per h omnia, ergo, & in hoc etiam obedire tenentur.

2 Præt. Gene. 28. Isaac præcepit Iacob, ꝙ non acciperet uxorem de filiabus Chanaam, nec præcepisset nisi de iure præcipere potuisset, ergo in h hoc tenentur obedire patri.

3 Præt. nullus debet h promittere præcipue per iuramētū pro illo, quē non potest cogere ad seruandum: sed parentes promittunt futura matrimonia p filiis, & etiam iuramento firmant, ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum. C

4 Præterea, pater spiritualis, scilicet Papa, potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale, scilicet ad episcopatū accipiendum, h ergo potest, & pater carnalis ad matrimonium carnale.

SED CONTRA, Patre imperante matrimonium, filius potest sine peccato religionem intrare, ergo non tenetur ei in hoc obedire. D

6 Præterea, si teneretur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia: sed hoc est contra iura, &c.

¶NOT. Nec ista conditio tollit certitudinem contractus pp iō A contraria matrimonio, non uitiat illud. i. adhuc stat matrimonem dictam. Est. n. præsens: sed differt a prima illa de præsenti, quia illa est præsens in seipsa, ista tantum in causa sua.

¶CONCL. 3a. Si est condio de futuro, & contingens, nō facit matrimonium.

¶PROB. Quia idē est iudicium de tali consensu sic cōditionato, & de consensu facto per uerba de futuro.

¶ NOT. Hmōi cōditio, nec est præsens in seipsa, nec in causa sua: & iō certitudinē contractus facere nō potest; sed ista quandam ratihabitionem quæ absolutè ualet tā ti, quanti promissio de illo cōtractu actualiter firmando. iō dicit tex ꝙ idem est iudicium de tali consē su, sicut de consēsu q fit per uerba de futuro. Erunt ergo in ueritate sponsalia hmōi contractus: licet mīimonium nominentur. Rursum de hmōi cōditionib. u. de q. 41. a. 3. ad 4m. itē. Sciēdum circa cōditiones has: ꝙ non est in potestate alicuius hominis ministrantis, seu recipientis sacramētum conferre, aut recipere nunc sacrm & suspēdere illius effectum in aliud tempus implēdæ conditionis. Puta confessarius non pōt sub conditione de futuro absoluere aliquē stando præcisè in cōdōne illa, ut de futuro. Vñ dicēs pœnitēti, si restitueris, aut feceris tale quid, aut placuerit prælato, q sibi reseruauit talē casū, ego absoluo te; nihil facit pp rationem iā dictam. Et quia de ratihabitione tangitur in tex. dicente ly acceptatio parentum (.i. si placuerit parentib. iō sciendum, ꝙ ratihabitio nihil certi ponit in esse: sicut & de contingentibus dici solet, ꝙ de illis non est determinata ueritas. Nam quod sub ratihabitionis spe fit; licet uoce tunc fiat, tamen realiter ut pendens fit: ita ut possit & ratificari, & irritari, puta a parentibus illis. Vnde cum in nullius potestate sit suspendere effectum sacramenti tunc sumpti in tempus futuræ ratificationis, & consequenter exponere sacramentum discrimini, ut nullū sit, si irritetur: ideo matrimonium non est, si fiat sub ratihabitione; & dato ꝙ esset, iniuria fieret ipsi sacramento

concl. m — concl. p — *Vi. Dec. li. 4. ti. 5. — cont. lu. s — De conditionū appositione & ratihabitione.

1m de maiori. Sub conditione. R. de futuro contingenti: non, de præsenti, uel etiam de futuro necessario § Tunc nibil &c. Nam conditio de præsenti, uel de futuro necessario non impedit ꝙ matrimonium sic factum simpliciter expriat consensum: licet condio de futuro contingenti impediat hoc. ut ex prædictis patet.

2m de maiori. Sub conditione. R. ut supra § Tunc nibil, &c. Vide ad primum.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c. E x articulo habes. ¶Primò quō p D. Thomam ostendas meritò esse dictum a Greg. 9. quòd conditio dummodo non sit contraria matrimonio, non uitiat illud. i. adhuc stat matrimonio. Insinuauit aut hoc in de condition. appo. Si conditiones cōtra substantiam coniugii inserantur (puta si alter dicat alteri, contraho tecum, si generationem prolis euites; uel donec inueniam aliam, honore uel facultatibus digniorem; aut si pro quæstu adulterandam te tradas) matrimonialis contractus, quantumcunque sit fauorabilis, caret effectu; Licet aliæ conditiones appositæ in matrimonio si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant pp fauorē eius pro non adiectis hēri. hæc ibi. Ecce. ꝙ condō ēt inhonesta de p̄senti appositam matrimonio, nisi contra substantiam eius sit, non tollit matrimonium. itē ab Vrba. 3. ibi. Super eo &c. Verum ille, q in quandam mulierē consensit; si pr̄ eius suum præstaret assensum, sit ad consummādum matrimonium compellendos. Rndemus: ꝙ cum cōsēsus liber dici non possit, q in alieno arbitrio reseruatur, nisi uoluntas patris postmodum intercidat, nequaq̄ cogendus est ad mrimonū contrahendum. Nā licet Alex. Papa respon. ꝙ sponsalia cōtracta interposita cōditione, ipsa non impleta, si consensus de præsenti intercidat, uel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent, sed firmiter obseruari, nequaq̄ est nostræ definitioni aduersum: cum huiusmodi consensus non sit de præsenti habendus, licet per uerba de præsenti exprimatur, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit. hæc ibi. Ecce: ꝙ loquens de illo, qui contraxit p uerba de præsenti (secundum Glo.) cum muliere, sub conditione ratihabitionis parentū, nō iudicatur cōtraxisse mrimoniū, sed sponsalia. Et hoc, qa cōsēsus non pōt simpliciter liber esse, qā in alieno arbitrio habēdo consistit. Et licet p uerba de p̄nti exterius fiat ad literam: tñ q̄tū ad uerū sensum uerborum, non de præsenti, E sed de futuro fit. Quod uero dicit de Alexan. uide tu ibid. c. de illis. Semper tamen & hic & alibi, quando de carnali copula spōsorum fit mentio, memento diligenter, ꝙ hodie talia iura non ualent, qm per Tri. Cō. pro diuersitate tēporum prudētissime aliter sancitum est, ut sup. q. 45. ar. 5. app. fuit allegatum.

* Co. Tri. paulo ante iodicatum. — Semp non taodū in hac re.

¶ Secundo habes: quomodo per D. Thom. p̄dicta pontificum pro quanto de consensu conditionato sic statuunt, & intelligas, & tuearis, 2

¶ Tertiò habes: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur. 3

QVÆST. XLVII. ART. VI.

CONCL. 1a. Patet non potest cogere filium ad matrimoniū per præceptum. 196

¶PROB. Quia filius est liberæ conditionis; & in matrimonio est quasi quædam seruitus perpetua.

¶ NOT. Dicit ly quasi, non quia tenera non sit seruitus quæ- F ut experientie monstrat multipliciter, sed quia tem uxo seti pro seruitute non apprehendunt. Est uera tanta secūdum 1. Cor. 7. se, ut Apostolus compatiens ex corde coniugatis dicat: ego autem uobis parco, & tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Hanc seruitutem pro seruitute apprehenderunt discipuli Christi quando eis dixerunt. Mat. 19. Si ita est causa hominis cum uxore, nō expedit nubere. Etta men cū hoc oēs Christus oēm seruitutē cō iugatoribus exponere proposuerat, oēe expo fuit: vt patet legenti.

concl. m Concl. concl. f

¶ CONCL. 2ª. Pater potest inducere filiū ad matrimonium ex rationabili causa.

¶ PROB. Quia ex terminis patet.

¶ CONCL. 3ª. Sicut se habet filius ad causā illam, propter quam inducitur a patre ad matrimonium contrahendum, ita se habet ad pceptū patris.

¶ Corol. Ergo præceptum patris, ut præceptum eius absolute, non obligat in hoc filium, cum tota ratio obligationis dependeat ex causa, que ue stitur præceptum. Sine præcepto igitur te neretur filius quando cunque ed præceptū teneretur, & è cōtra: hoc est, quando non teneretur sine præcepto, neque præcepto adiuncto teneretur.

¶ PROB. qa pater ex terminis pdeclaratis in conclu. præmissis.

*Pōt papa cogere et quit epo patū susci piat.

1m ex Apostolo. Per omnia. & exceptis his, in quibus filii sūt liberi, sicut parentes. §. Tunc nihil, &c. Nam libertas talis in matrimonio uerifica tur; in cuius signum filius per matrimonium fit pater.

2m de conclusione in hoc tenentur obedire patri. & si alias tenebantur ad hoc, etiam si ac mandato patris: nō aliter. §. Tūc nihil &c. ut patet ex cōcl. 3

RESPON. Dicendum, quod cum in matrimonio sit quasi quædam seruitus perpetua, m pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, a cū sit liberæ conditionis, sed potest eum inducere ex rationabili cā, & tunc sicut f se habet filius ad G causam illam, ita se habet ad præceptum patris: ut si causa illa cogat de necessitate, uel de honestate: & præceptum similiter cogat alias non.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod uerbum Apostoli non intelligitur in aliis, in quibus est liber sui, sicut pater: & huiusmodi est matrimonium, per quod etiam filius fit pater.

AD 2m dicendū, quod Iacob aliàs tenebatur ad faciendum hoc H quod mandabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum, tum quia semen Chanaam de terra pellendū erat, quæ semini Patriarcharum promittebatur; & ideo Isaac præcipere poterat.

AD 3m dicēdum, quod non iuratur, nisi illa conditione sub intellecta, si illis placuerit, & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

AD 4m dicunt quidam, quod I Papa * non potest præcipere alicui quod accipiat episcopatum, quia consensus debet liber esse. Sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo: nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesiæ, ecclesia conseruari non posset: quia quandoque illi, qui sunt idonei ad hoc, nolunt suscipere, nisi coacti. Et ideo dicendum, quod non est simile hinc inde, quia non est aliqua corpora- K lis seruitus in matrimonio spirituali sicut in corporali: est enim spirituale matrimonium, sicut quodammodo officium dispensandæ reipublicæ, primæ Cor. 4. Sic nos existimet ut homo ut ministros, &c.

¶ NOT. Ly condōnē promissam nō intēderēt parentes explicitè, nec in uerbis, nec in mēte, sufficit quod de nature cōtractus talis promissionis, seu subinde subintelligatur. & hoc innuit tex. qñ impso naliter dicit ly non iuratur nisi, &c. vide. Promiserat ergo explicitè loquens de parentib. & in resp. non explicat parentes, sed absolutè dicit ly non iuratur. Tunc & in casu quocūq, siue intēdentibus, siue nō intendentibus illā cōdōnē, ipsi patr obligātur nō ad filios cō si ingēdos ad suę ipsorū patiēdi pmōnis impleuoně: sed ad inducēdū eos rationib. quibus possunt, ad hoc.

QVAESTIO XLVIII.

De obiecto consensus, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de obiecto cōsensus.

¶ Circa quod quæruntur duo.

Primo, vtrum consensus, qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

Secundo, vtrum consensus in aliquem propter causam inhonestam facit matrimonium.

4m illatio cōclusionis. Ergo pōt, &c. & nega tur illatio. §. ad simila nō est hoc de mātmo nio corporali, & spūali q̄ non est aliqua cor poralis seruitus, &c. ut io tex.

APPENDIX.

Ex ertico. habes. ¶ Primò, q̄d e per rationes cōsdas, metiò t Vid. p. S. intinuatū est ab Hoo. Eccl. &c. Pap. q̄ pateres nō pñt eligere filios ad mlimoniū cōtrahēdū: & cōsequēter (q̄ in idē redit) filiū nō tenerī pcepto pris ad mlimoniū cōtrahendū. Insinuatur & eticiue oos requirit fraternitas a filio adulto, quem pt minime iu ualet cōtra here si hoc uoluntatis has adulter facere pt. Ad q̄ dicimus: si aliquo mō nō cōsentiu filius fieri nō posse. hęc illes de despon. impub. ubi uides q̄ eōtrā uoluntatē filii nō pōt patrreū astringere ad hoc. vbi & dicit gl. sic ed ilam. Si coactione peteroe ductus cōsentiret i a. s quā. q̄ alius nō cēdu cturus eā nolunt is, & est mtimoniū: cogi nō non dēt. si. eō eo g c & C deoup. nec s iū. nec pōt eū cōpelle re cū inuitū. ff. d spō. fus to fam. hæc ille: q̄ si de filio nō adulto hal instantia, rt dēt idem Hon. dicēt. Pōt a filiū nondū adultū, uolunt tā eutuc discerni nō pōt, pā eō uolunt matrimoniotradere.

*Th. 4. di. 8. ar 4. t Vid. 17. q. t. c. vouenb. & dis. 17. c. 5. nooe tib.

ARTICVLVS I.

Vtrum consensus, qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam. Dicit enim Hieronymus, quòd uouentibus uirginitatem, non solum nubere, sed uelle nubere damnabile est: sed nō esset damnabile nisi esset uirginitati contrarium, cui nuptiæ non cōtrariantur, nisi ratione carnalis h copulæ, ergo cōsensus uoluntatis, qui est in nuptiis, est in carnalem copulam.

2 Præterea. Omnia, quæ sunt in matrimonio inter virum,

¶ NOT. Ex textu sin. propter ly ideo, aduerte haberi regulā hanc. f q obligatio filiorum ad obediēdum patri tunc est, qñ pater pōt præcipere, & è contra hoc est, qñ non pōt præcipere, non obligantur filii. Et simile dicas et de aliis subditis respectu maiorum suorum.

3m maior. Nullā dēt pmittere, pcipuè p iurim, pillo, quē nō pōt cogere ad seruandū & oiā cōditione subintellecta §. Tunc nihil, &c. Nam quando parentes promittunt pro filiis, non nisi cum ista conditione subintellecta, promittunt, idest si filiis placuerit.

Et postquā filios peruenerit ad perfectā ætatem, omonoō dēt hoc adimplere. hęc ibi. Vbi ly dēt, dicit debitū hone statis, non necessitatis, sic glos. ¶ Scdo habes: quomodo per rationem prædicta pro quanto filium nō posse compelli præcepto patris ad matrimonium contrahendū, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò vides: quomodo ex iis maxime Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. XLVIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Consensus, qui matrimonium facit, est consensus in matrimonium.

¶ Exam.

¶Exam. Ly est consensus in matrimonium. Scilicet directè, & explicitè.

¶ PROB. Quia effectus proprius uoluntatis est ipsum uolitum.

¶NOT Matrimonium, ex eo q̃ fit a consensu, est effectus uoluntatis; & ex eo q̃ uoluntas uult illud, dicitur uolitum: ita q̃ est hic idem et effectus, & uolitũ, licet aliqua ratione differat.

¶CONCL. 1ª. Consentire in matrimonium est consentire in carnalem copulã implicitè: non explicitè.

¶ PROB. 1 Quia hoc non est consentire in carnalẽ copulã, nisi sicut implicitè cõtinetur carnalis copula in causa sua. i. in potestate matrimonii.

2 Quia matrimoniũ non est essentialiter ipsa cõiunctio carnalis.

¶NOT. Matrimoniũ dicitur potestas carnalis copulæ; q̃a in matrimonio transfertur potestas uniet cõsortis in aliũ iuxta .. Co. 7. Vir sui corporis potestatem non hẽt, sed mulier: & mulier p̃tã sui corporis nõ hẽt sed uir. Cum igit̃ matrimonium sit trãslatio potestatis mutuæ in alterius corp. ussi patet q̃ matrimonium est potestas quædam utendi carnali copula; & consequẽter, q̃ carnalis copula in matrimonio continetur tanquam effectus in cã. Vnde et patet: q̃ consentiens absolutè in matrimonium, cõsentit in copulam carnalem ex consequenti implicitè, non autẽ explicitè. Sicut etiã usus rei est p̃tãs exercẽdi usum, nec potestas ipsa est talis usus: sed tamen qui habet potestatem, habet usũ in cã sua: & qui habuit usũ, habuit p̃tatem. Si cut ergo p̃tãs non est usus, ita matrimoniũ non est carnalis copula; & consentiens in illud, non consentit directè in copulã carnalem, licet indirectè, inquantum associatio coniugalis ordinem habet, ad ipsam.

Grat. 27. q. 2. c. 34.

concl. m.

*q. 44. a. 1 cor. & q. 45. art. 1. ad 2.

1ᵐ đ minori.

Nisi ratione carnalis copulæ. ℞ uel potestatis utendi carnali copula § Tũc nihil &c. Nam sufficit ad consensum uerum, quòd feratur super potestatem utendi illa copula, ut in textu. Vide coroll sequen.

¶Coroll. Ergo quando B. Hieronymus dicit, quod uouentibus uirginitatem uelle nubere damnabile est, idem est, ac si dixisset: quod ipsis damnabile est, uelle dare potestatem sui corporis coniugi suo pro carnali copula. Hoc autem (ut patet intelligentib.) peccatum mortale est ipsis; qui non tantum corpore, sed & mẽte, uirginitatem seruare uouerunt, de quibus ibi Hieronymus. Nota quoque dictum suum intelligi de uirginitate uouentibus absolutè, & de uolentibus nubere absolutè: non autem de facientibus utrunque cum aliqua conditione puta diuinæ iussionis. Quod autem intelligatur sic, patet ex eodem; qui & Beatã Virginem nupsisse Ioseph sciuit post uotũ de uirginitate, & tamẽ ipsam nihil damnabile commisisse, testatum reliquit.

Quare? Quia fecerat & uotum, & nuptias, cum conditione diuinæ dispositionis, seu iussionis: ut confirmatur in appen. sequent. per Nicolaum Papam, maxime in ly sed diuinæ inspirationis in utroq. obediendo: & declaratur a S. Doctor. in 4. sententiarum nunc allegando.

Vnde sine præiudicio uel minimo puritatis uirginalis ueritas illa matrimonii fuit, atque consensus.

Cœtera de matrimonio & consensu B. Virginis uide in D. Thom. 4. dist. 30. q. 2. ar. 1. & 3. part. q. 29. ar. 2.

& uxorem, possunt esse licita inter fratrem, & sororem, [h] excepta carnali copula: sed nõ potest fieri licite inter eos consẽsus matrimonialis: ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

3 Præterea, Si mulier dicat uiro. Consentio in te, ut non cognoscas me, non est consensus matrimonialis, quia est ibi aliqd contra substantiam prædicti cõsensus, sed non esset nisi dictus consensus esset in carnalem [h] copulam, ergo &c. B

4 Præterea. In qualibet re initium consummationi [h] respondet. * sed matrimonium consummatur per carnalem copulam: ergo cũ initietur per consensũ, uidetur quod consensus sit in carnalem copulam. C

Sed contra, Nullus [h] cõsentiens in carnalem copulam est uirgo mente, & carne. Sed beat. Ioann. Euangel. post consensum nuptialem fuit uirgo mente, & carne, ergo non consensit in carnalem copulam.

Præterea, Effectus respõdet causç: sed consensus est causa matrimonii, cum ergo de essentia matrimonii non sit carnalis copula, uidetur quod nec cõsensus, qui matrimoniũ causat, sit in carnalem copulam. D

Respon. Dicendum, quod [m] consensus, qui matrimoniũ facit est consensus in matrimonium [n], quia effectus proprius uoluntatis est ipsum uolitum, unde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium, ita consensus, qui matrimoniũ causat, est in carnalem copulam: E matrimonium autem (ut * dictum est) non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis, sed quædam associatio uiri, & uxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia, quæ ex consequenti ad uirum, & uxorem pertinent, secundum quod eis datur potestas inuicem respectu carnalis copulæ, & hæc associatio, coniugalis copula dicitur: unde patet quod bene dixerunt illi, qui dixerunt, quod [p] consentire in matrimonium est consentire in carnalem copulam implicite: non explicite, [q] non enim debet intelligi nisi sicut implicite continetur effectus in causa, quia potestas carnalis copulæ in qua cõsentitur, est causa carnalis copulç, sicut potestas utendi re sua, est causa usus.

Ad primum ergo Dicendum, quod consensus in matrimonium, ideo est damnabilis post uotum uirginitatis, quia per talem consensum datur potestas ad id, quod non licet: sicut peccaret qui daret potestatem accipiendi illud alteri, quod ipse in deposito habet, non solum in hoc, quod ei actualiter traderet, de consensu autem * beatæ uirginis infra dicetur.

Ad 2m Dicendum, quod inter fratrem, & sororem, non potest esse potestas inuicem ad carnalem copulam, sicut nec licite carnalis copula, & ideo ratio non sequitur.

Ad 3m dicendum, quod illa conditio explicata non solum actui, sed potestati cõtrariatur copulæ carnalis, & ideo est contraria matrimonio.

Ad 4m Dicendum, quod initiatum matrimonium respondet consumato, sicut habitus, uel potestas actui, qui est operatio. Rationes autem in contrarium ostendunt, q̃ non fit consensus in carnalem copulam explicite, & hoc est uerum.

2m de maiori

Excepta carnali copula. ℞ & potestate mutua ad carnalem copulam. §. Tunc nihil, &c. Nam inter fratrem, & sororem, non potest, &c. ut in textu.

3m đ minori.

Nisi dictus consensus esset in carnalem copulam. ℞ uel in potestatem ad illam. §. Tunc nihil contra. Nam consensus matrimonialis est in potestatem ad carnalẽ copulam, & illa conditio explicata non solum, &c. ut in textu.

*Vi. Dec. cã. 27. q. 2 c. 42

4m de maiori

Initium consummationi respondet. ℞. proportionaliter: nõ autem pariformiter. § Tunc nihil contra. Nam initiatũ matrimonium proportionaliter correspondet consummato, quoniam se habet sicut potestas ad actum: & consequẽter carnalis copula est mõ suo in initiatu, quando est ibi secundum potestatem, & est modo suo in consummato quando est ibi sm̃ actum.

5m de maiori

Consentiens. ℞ explicitè. §. ut in text. fin. Tunc nihil contra.

6m de conclusione.

Sit in carnalem copulam. ℞. explicitè §. Tunc nihil contra, ut patet ex dictis.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum a summo Pontifice, quod consensus fertur in copulam coniugalem, & non explicitè in carnalem. Insinuatum autem est hoc a Papa Nico. 27.q.2.sufficit,&c. Quæritur, quis cōsensus facit matrimoniū? An consensus cohabitationis, an carnalis copulæ, an uterque? Si cohabitationis cōsensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore matrimoniū potest contrahere. Si carnalis copulæ: inter Mariam & Ioseph non fuit coniugiū. Vouerat n. Maria se uirginem perseueraturam. Si ergo contra suum propositum postea consensit in carnalem copulā: rea facta est uoti uirginalis mente, etsi nō corpore, uiolati; quod de ea sentire nephas est &c. Et infra de mente Aug. idem Papa, cap. seq. B. Maria proposuit, se seruaturam uotum uirginitatis, in corde: sed ipsum uotum uirginitatis nō expressit ore. Subiecit se diuinæ dispositioni; dum proposuit, se perseueraturam uirginē, nisi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergo uirginitatem suā diuinæ dispositioni, cōsensit in carnalē copulam; non illā appetendo, sed diuinæ inspirationi in utroq; obediendo. Consensus ergo cohabitādi, & indiuiduam uitæ consuetudinem retinendi interueniens eos coniuges facit. Hæc ibi. Vid. S. Tho 4. sent. ubi sup. cor. post 5m. & sine errore aptius dicta huiusmodi intelligere poteris.

Vell. p S. Eccl. &c.

Th. 4. dis. 30. q. 1. a. 3. q. unic.

* Boet. in Topi. l. lo. a cā fin.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædictā Papæ, pro quanto cōsensum non ferri directè in carnalem copulā dixit & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina, hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆS. XLVIII. ART. II.

ARTICVLVS II.

Verum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod matrimonium non possit esse ex cōsensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. Vnius causæ unica est ratio, sed matrimonium est unum sacramentū, ergo non potest fieri ex alterius finis intentione, quam illius ad quē a Deo institutum est. s. ad procreationem prolis. G

2 Præterea. Coniunctio matrimonii est a Deo, ut patet Mat. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet: H sed coniunctio quæ fit propter turpes causas, non est a Deo, ergo non est matrimonium.

3 Præterea, In aliis sacramentis si non seruetur intentio ecclesiæ non est uerum sacramentum, sed intentio ecclesiæ in sacramento matrimonii nō est ad aliquam turpem causam, ergo si ex aliqua turpi causa matrimoniū contrahatur, non erit uerum matrimonium. I

¶ 4 Præterea, Secundum Boetium,* cuius finis est bonus, ipsum quoq; bonum est, sed matrimoniū semper est bonum, ergo non est matrimoniū, si propter malum finem fiat.

5 Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi & ecclesiæ: sed ibi nō cadit aliqua turpitudo, ergo nō potest matrimoniū contrahi propter aliquā turpem causam. K

SED CONTRA est, quod qui baptizat alium intentione lucrandi, uere baptizat, ergo, & qui contrahit cum aliqua intentione lucri, uerum est matrimonium.

¶ Præterea, Hoc idē probant exempla, & authoritates, & quæ ponuntur in litera.

RESPONDEO Dicendum, quod causa finalis matrimonii potest accipi dupliciter. s. per se, & per accidens: per se quidem causa matrimonii est, ad quam matrimonium est de se ordinatū & hæc semper bona est. s. procreatio prolis, & uitatio fornicationis: sed per accidens causa finalis ipsius est hoc quod contrahētes intendunt ex matrimonio: & quia hoc, quod ex matrimonio intenditur consequitur ad matrimonium, & priora non uariātur ex posterioribus, sed econtra: iō matrimonium ex illa causa non recipit bonitatem, uel malitiam, sed ipsi contrahentes, quorum est finis per se: & quia causæ per accidens sunt infinitæ, ideo infinitæ tales causæ possunt esse in matrimonio, quarum sunt quædam honestæ, & quædam inhonestæ.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod uerum est de causa per se, & principali; sed quod habet unum finem per se, & principalem, potest habere plures secundarios per se, & infinitos per accidens.

AD SECVNDVM Dicendū quod coniunctio potest accipi pro ipsa relatione, quæ est matrimonium, & talis semper est a Deo, & bona est a quacunque fit causa; uel pro actu eorum, qui coniunguntur, & sic quandoq; mala & non est a Deo, simpliciter loquēdo, nec est incōueniens quod aliquis effectus sit a Deo cuius causa est mala, sicut proles, quæ ex adulterio* suscipitur, nō enim est ex illa causa, inquantum est mala, sed inquantum habet aliquid de bono, secundum quod est a Deo, quamuis non simpliciter sit a Deo.

5 tur ly per accidens, i. per aliud. Et hæc causa finalis potest esse omne illud, quod contrahentes intendunt ex matrimonio habere; exceptis procreatione prolis & uitatione fornicationis. Tale ergo quod intendunt, est causa per se respectu contrahentium: licet sit per accidens respectu matrimonii.

¶ *Corrollarium.* Ergo matrimonium (ut sidentur ad literā tex.) potest esse ex consensu alicuius in aliquā propter causam inhonestam per accidens .i. matrimonium talem tenet. i. est uerum. Ergo relinquitur, ab oppositis, quod matrimoniū, si interueniat cā finalis per se inhonesta (puta, si apponatur cōdō non generandi, uel adulterandi) nō tenet. — *li. 4. sen. di. 28.*

CONCL. 2a. Cāæ finales per accidēs possunt esse in matrimonio infinitæ; quarū aliquæ quædā honestæ, & quædā inhonestæ.

¶ PROB. Quia cāæ per accidens sunt infinitæ, (.i. pōt quis infinita intendere.

1m maior. — *concl. m*

Vnius cāæ unica ē rō. R. si loquamur de cā per se, & rōne per se, non sic; sic de per accidens S. Tūc nihil, &c. ut patet ex concl. 2. — *concl. p.*

¶ NOT. Licet causa per se matrimonii sit duplex uniuersaliter (ut dictum est) .s. procreatio prolis, & uitatio fornicationis: tū ex hoc non falsificatur respon. de causa & fine per se, datum ad illam propositionē argumenti maiorem, uidelicet unius causæ unica est ratio. Nam iō tex. per ly principalem, omnia concordantur. Non. n. uitatio fornicationis est cā principalis matrimonii, quāuis sit cā per se, & sic unius matrimonii remanet tantum una causa seu finis principalis. Matrimonium itaq; duas finales causas per se habet, quas iam diximus: sed solum unā principalem.

2m de maiori — *Alias e cipitur.

Cōiunctio matrimonii. R. .i. relatio, quæ ē matrimoniū: non ās semper, actus contrahentium matrimonium. S utin textu. Tunc nihil; &c. Nā cōiunctio, quæ fit propter causas turpes, attēdi

498 CONCL. 1a. Ex causa finali per accidens, matrimonium nō recipit bonitatem, uel malitiam.

¶ Exam. Ly Causa finali per accidens. Dicitur, per accidens, ista causa, quia matrimonium de natura sua non ordinatur ad illam, sed quod habeat illum finem procedit aliunde. Et ideo glosa-

1 tur secundum actus eorum, qui contrahunt matrimonium: & non præcisè secundum relationem prædictam.

¶ NOT. Diligenter aduerte doctrinā istā catholicam in sā. textu liposită, . Huic pro abundantiori captu addas. 1.2.q.7. a. 1. & 2.) ut obiectiones diabolicas soluere possis, & hæretes ex eadem offi-

officina prodeuntes efficaciter interimere. Tales hæreses fuerūt Melanctonis & Caluinistarum (Prat. Caluinistæ & ut de Melanctona refert Melchior Cann de locis theol. lib. 2. ca. 4. in ad 6[m].) Hic enim dicebat quòd Dei opus ita est adulterium Dauidis, & proditio Iudæ, æquè ac conuersio Pauli. Illi uerò dicebant: quòd omnia peccata, quæ fiunt ab hominibus, sunt simpliciter omninò opa Dei. Item: quòd Deus non modò permittit fieri peccata, quę homines faciunt; sed etiam fiunt Deo uolente, & impellente. Item: ꝙ nullum furtum, nulla scortatio, nullum adulterium fit ab homine, quod Deus nō efficiat in homine. Item: quòd Deo uolente, & iubente, Diabolus mentitur in cordibus hominum. Itē quòd Deus est non solum causa omnis mali; sed etiam hominibus, ut mala operentur, malas cogitationes in cordibus illorum inspirat; adeoque: vt non homines peccent, sed Deus fit efficiens, & uolens, peccatum. Contra has omnes blasphemias, horrendissimasq; hæreses, non tantum militat legitimè hic D. Thomas: sed & 1. 2. q. 79. art. 1. ubi efficacissimè demonstrat; ꝙ Deum esse causam pdicti directè uel indirectè, impossibile est. & 1. par. q. 19. art. 9. & q. 49. art. 2. & q. 105. art. 4. Vbi in horum locorum appendicibus, vide etiam tùm conciliorū, tùm summorum Pontificum, tùm scripturarum in uictissimas authoritates penitus obstruētes os loquētium iniqua.

Hæreses ét ad solū auditum importabiles quæ damnanſ à &c.

* Alias ei* intétio ordinetura.

3m de maiori

Sequetur intentio ecclesiæ. ℞. cadens super sacramentū: non, super vtilitatem tantum ex sacramento prouenientem. S. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. vt patet in textu à ly & similiter ille qui intendit matrimonium cōtrahere quamuis &c. usque in finem.

4m ex Boetio.

Fin s. ℞. per se: non semper, per accidens. S. Tunc nihil &c. Nā illud malum intentum &c. v in extr. Quasi dicat. Tale intentum non est fin a per se sed per a[illegible]s.

5m de maiori. Matrimonium. ℞. i. ipsa unio coniugatorum: non autem operatio. S. Tunc Aolhil &c. Nam ipsa turpis causa apposita matrimonio est operatio coniugantium: & non est ipsa unio coniugij.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ intentio Ecclesiæ, qua intendit sacramentum tradere, est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quòd ea non obseruata, nihil in sacramentis agitur, sed intentio ecclesię, qua intendit vtilitatem ex sacramento prouenientem, est de bene esse sacramenti, & nō de necessitate eius, unde si non obseruetur, nihilominus est uerum sacramentum, sed tamen prætermittens hanc intentionem peccat; sicut si in Baptismo non intendatur sanitas mentis, quam Ecclesia intendit: & similiter ille, qui intendit matrimonium contrahere, quāuis * matrimonium nō ordinet ad illum finem, quem Ecclesia intendit, nihilominus verū matrimonium contrahit.

AD QVARTVM dicendū, quòd illud malum intentum non est finis mrimonij, sed contrahentiū.

AD QVINTVM dicendū, quòd ipsa unio est signum cōiunctionis Christi, & Ecclesię, & non operatio vnitorum, & ideo ratio non sequitur.

QVAESTIO XLIX.

De bonis matrimonij, in sex articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de bonis matrimonii.

CIRCA quod quæruntur sex.

¶ Primo, Vtrum debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶ Scdo, Vtrū sufficienē assignenē

¶ Tertio, Vtrum bonum sacramenti sit principalius inter alia bona.

¶ Quarto, Vtrum actus matrimonii per prædicta bona à peccato excusetur.

¶ Quinto, Vtrum sine eis aliquādo a pčtis excusari possit.

¶ Sexto, Vtrum qñ est sine eis, sit semper peccatū mortale.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: qūn per rationē ostendat; meritò insinuatū esse à Gregorio IX ꝙ consensus in matrimonium propter aliquam inhonestā cām non tollit ipsum. Insinuatū aūt est sic. Conditiones appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debent pp fauorem eius pro non adiectis haberi. Hæc ille: inde conditio. appos. Si conditiones. Vbi est idem ly pro non adiectis haberi, ꝙ matrimonium tenet; etiam secundū glosam. Itē à Cōc. Aphricano ibid. Quicunq; sub conditionis nomine aliquā desponsauerit, & eam relinquere voluerit: dicimus: ꝙ frangatur cōditio, & despōsatio irrefragabiliter teneatur. Hæc ibi. Vbi loquitur de conditionibus turpibus, aliàs non contrarijs substantiæ coniugij. Puta; si quis contrahat matrimonium intendēs; ꝙ cōsors furtum faciat, uel hosem interficiat. Quòd intentum si ex prima facie extra (cōtraho tecum si furtū uel homicidium feceris;) tunc uocatur cōditio: si autē in mente solùmodo ponitur ut ultra matrimoniū habeatur, tunc uocatur cā inhonesta pp quam matrimonio consensus datur: siue autem hoc, siue illo modo accipiatur, non tollit matrimonium secūdum Papā, & Cōcilio. Et nota; ꝙ prout dicit cōditionem ex Papa allegatur supra. q. 47. ar. 3. appen. & ut dicit intentionē consensus pp cām finalem inhonestam, allegatur in hoc loco: quēadmodū & exdem authoritas sępius idem in diuersis locis ponuntur eiusdem materierū, qb. deseruiūt allegari solent. ¶ Scdo habes, qūn p rōnē pdicta patrū pro qūn matrimoniū dñr posse esse ex cōsensu alicuius in al quę pp causam inhonestam, & intelligat, & probes, et defendas. ¶ Tertiò uides: qūn ea ipsa uerissima Angelica doctrina hęc et declaret, et cōsolidet.

Vul. p S. Eccl. &c.

ARTICVLVS I.

Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimoniū non debeat habere aliqua bona quibus excusetur. Sicut enim conseruatio indiuidui, quæ fit per ea, quę ad nutritiuam pertinent, est de intentione naturæ, h ita conseruatio speciei, quę fit per matrimoniū, & multo magis, quanto melius, & * dignius est bonum speciei, quàm bonū uniuss indiuidui: sed ad actum nutritiuæ excusandum non indiget quis aliquibus bonis † ergo nec etiam ad excusandum matrimonium.

¶ 2 Præterea, Secundum Philosophum in 8.* Ethic. amicitia, quæ est inter uirum, & uxorem, est naturalis, & claudit in se honestum, utile, & delectabile, sed illud, quod de se est honestū, non indiget aliqua [b] excusatione, ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua excusantia. *

¶ 3 Pręterea, Matrimonium est institutum in remedium, & in officium, * sed [b] secundum ꝙ est in officium non indiget excusatione, quia sic etiam in Paradiso excusatione indiguisset, qđ falsum est: ibi eñ fuissent honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus, ut August. † dicit. Similiter nec secundum quòd est in remedium, sicut nec alia sacramēta, quę in remedium peccati sūt instituta, ergo matrimonium huiusmodi excusantia habere non debet.

4 Pręterea, Ad omnia, quę honeste fieri possunt, [b] uirtutes dirigunt, si ergo matrimoniū aliquibus bonis pōt honestari, non indiget alijs honestatibus, quā animi uirtutibus. & sic non debēt matrimonio aliqua bona

Tho. 4. di. 31. q. art. 1. & seq.

*Alias dignius.

*li. 8 Ethi. cap. 12. med.

*q. 42. art. 2. corp. & 2. & Aug. li. 9. de Genes. ad literam. c. 7 tom. 3.

†li. 9. sup. Genesim ca. 3. ante med. t. 3.

*Al. honestantibus.

QVAESTIO XLIX. ARTIC. I. 399

CONCL. Matrimonialis cōiunctionis electio nō, ōt esse ordinata, nisi per recompensationē aliquorū, ex quibus dicta

con-

coniunctio honestetur: & hæc sunt bona, quæ matrimonium F excusant, & honestum reddunt.

¶*Corollarium*. Ergo ad ultimum dic literaliter: quòd haberi debent aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶PROA. 1. Quia in coniunctione viri ac mulieris iactura rationis accidit (ut patet ex duobus in textu:) & nullus sapiens debet aliquam iacturam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, uel melioris boni: 2. Quia (ly & hæc sunt &c.) præsupponitur clara.

est in remediū. ℞. negatur tota minor. §. ut patet in textu. Unde datur intelligi ratio ad rationem primæ partis illius minoris in argumento allatā, quod scilicet etiam in paradiso matrimoniū indiguisset excusatione tali: nō quia aliquis defectus in illo matrimonio fuisset: sed quia huiusmodi bona quæ dicuntur excusantia matrimoniū, competunt matrimonio secundum se. Sed ex eodem textu ad rationem alteram illius minoris in argumento allatam dicitur: quod non est eadem ratio de alijs sacramentis in remedium peccatorum institutis, & de matrimonio. Ad quod melius intelligendū vide. q. 41. ar. 3. ad 3m & ad 4m, & art. 4.

assignari, quibus honestetur, sicut nec alijs, in quibus uirtutes dirigunt.

Sed contra, Vbicunque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis, secundum indulgentiā, ut patet. 1. Corinth. 7. Ergo indiget per aliqua bona excusari.

2 Præterea, Concubitus fornicarius, & matrimonialis sunt eiusdem speciei quātum ad speciem naturę: sed concubitus fornicarius de se est turpis, ergo ad hoc quòd matrimonialis nō sit turpis, oportet ei aliquid addi, quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

Respondeo, Dicendum, quòd nullus sapiens debet iacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius ęqualis, uel melioris boni: unde electio alicuius, quod aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiūctione, per cuius recompensationem ordinetur, & honestet, in coniunctione autem uiri, & mulieris rationis iactura accidit tum quia propter uehementiā delectationis absorbetur ratio, ut non possit aliquid intelligere ipsa ut *Philosophus dicit, tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex solicitudine temporalium, ut patet. 1. Corinth. 7. & ideo *talis cōiūctionis electio non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum ex quibus dicta coniunctio honestetur & hæc sunt bona, quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt.*

Ad primum ergo dicendum, quòd in actu comestionis non est tam uehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in prædicta delectatione: tū quia uis generatiua per quam originale traducitur, est infecta & corrupta: nutritiua autem per quam nō traducitur, est corrupta, & infecta tum etiam quia defectum indiuidui quilibet magis sentit in seipso quàm defectum speciei: unde ad excitandum ad comestionem, secundum quam defectui indiuidui subuenitur sufficit sensus ipsius defectus, sed ad excitandum ad actum, quo defectui speciei subuenitur, diuina prouidētia delectationē apposuit in illo actu, *qua etiam animalia bruta mouet, in quibus non est infectio originalis peccati: & ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod ista bona, quæ matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonij: & ideo non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestatem, quæ ei secundum se competit.

Ad tertium dicendum, quod matrimonium ex hoc ipso quòd est in officium uel in remedium, habet rationem utilis & honesti, sed utrunque horum ei competit, ex hoc quòd huiusmodi bona habet, quibus fit, & *officium, & remedium concupiscētiæ adhibens.

Ad quartum dicendū, quòd aliquis actus uirtutis honestatur uirtute, quasi principio elicitiuo, circunstantijs quasi formalibus principijs ipsius, hoc autem modo se habent bona ad matrimonium, sicut circunstantiæ ad actus uirtutis, ex quibus habet quod uirtutis actus esse possit.

1m de maiori

Ita. ℞. quantum ad esse de intentione naturæ: non, quantum ad excitare ad actū, per quem impletur intentio naturæ. §. Tunc nihil contra. Non enim est necessarium tantam delectationem apponere in nutritiua, sicut in generatiua ad excitandum actum, per quem impleatur intentio naturæ: & consequenter nō est opus ad actum nutritiuæ excusandum huiusmodi bonis, qualibus opus est ad excusandum actum generatiuæ. Ob hoc dicitur in textu: quod in actu comestionis nō est tam &c. usque in finem.

¶Examen. Ly nutritiua, per quam nō traducitur non est infecta. Hoc est, non est contagiosa. Et ratio est; quia originalis culpa per nutritiuam non traducitur. Illa enim morbus dicitur infectus seu contagiosus, qui inficit alios (sicut est pusis, lepra, *pestis) ultra hoc, quòd in seipso est corruptus idest, corruptionem quandam humorum dicit. Sic in proposito. Generatiua & nutritiua, sunt corruptæ, quia post peccatum Adæ originali iustitia destitutæ sunt, & in malum sunt pronæ: sed generatiua ultra hoc est infecta .i. aliorum infectiua, cùm per eam traducatur originale in alios; nutritiua uerò non. Pro quo uide. 1. 2. q. 83. art. 4.

*l. 7. Eth. c. 11. circa finem.

*uel.

¶NOT. Aliquod dicitur indigere aliqua re, uel quia nō habet eā, uel quia si eam non haberet, nō esset tale. Ut homo indiget anima, nō quia non hēat ex se ipso illam, sed quia si nō haberet eā, non esset homo. Sic in proposito. Matrimoniū etiā in paradiso indiguisset his bonis: non quia ex se nō habuisset illa, sed quia si non habuisset, nō esset perfectum matrimoniū: Rursus. Aliquid excusatur, uel quia habet defectū, uel quia à defectu cōtrahendo per talem excusationē præseruatur: modo simili, quo dicimus, & Petro esse dimissum peccatū negationis, & et innocentibus; sed tamen aliter, & aliter. Petro namq; dimissum est, quia ipsum iā cōmiserat: innocentibus uero, quia ab ipso incurrēdo præseruati sunt per misericordiā diuinam. Pro quo vide q. 16. ar. 1. & 2. in textu, & elucid. maxime ubi Augustinus dicit se recognoscere à Deo dimissa peccata, quæ fecit, & et quæ nō fecit. Sic in proposito. Bona prędicta matrimonij fuissent in paradiso excusantia matrimoniū, quia erant quidam præseruatiões à quocunq; defectu, qui posset matrimonio imputari. Nūc autem post peccatū dic excusantia matrimoniū; quia defectus illius cooperatiue sal e pęnales. Vide supra in eis citatis.

Excusari; & indigere excusari.

*Al. quæ.

*Al. officiosum.

2m de minori. Excusatione. ℞. exteriori: non ab interioribus procedente. §. Tunc nihil contra. Immo Philosophi authoritas, stāte glosa, est potius in fauorem conclusionis. ut ex textu per te colligere potes.

3m minor. Secundum quòd est in officium, non indiget excusatione: Similiter nec secundum quod

4m de antecedente. Virtutes. ℞. tanquam principia elicitiua actuū: non tanquā circunstantiæ ad actus illos § tunc nihil contra: ut patet in textu.

¶Examen. Ly circonstantiæ. Non tamen extrinsecæ: ut supra in ad secundum. De circunstantijs, hue pro quanto sufficit, vel etiam expedit applicandum vide. 1. 2. q. 7. ar. 3. & 4.

APPEN-

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem tanquã in radice reijciat hæresim Liberorum (Prat. Liberi) dicentium: coniugia inter fratres esse spiritualia: unde & uxores habẽt cõmunes, nec patiútur eas suis maritis non suę sectę reddere debitum. Primum ergo, scilicet coniugia inter &c. dicunt uerbo: secundũ scilicet uxores habẽt communes &c. dicũt facto. Cum enim per hunc articulũ D. Thomas demonstret: ꝙ aliqua bona, quæ sũt fides, sacramentum proles art. sequen. requirant matrimonij honestandum: profectò (ut patet consideranti) mõstrat ex hoc, ꝙ uxores non debẽt esse communes, & ꝙ suis maritis solis reddere debitum debẽt, & cõsequenter ꝙ falsa est illa expositio Liberorum, coniugia inter fratres sunt spiritualia. i. uxores sint communes, & ręddẽ non reddant debitũ maritis extra sectam nostram.

Vid. p S. Eccl. ad fid. &c.

lib. 4. Sent. dist. 28. §. A.

*lib. 8. ca. 12. à medio.

2 ¶Secundò habes: quomodo radicaliter per rationem ostendas, meritò damnari prædictam hæresim à &c. q. 49. ar. 6. appẽ. & q. 54. ar. 3. appen. Item à 1. Cor. 7. Propter fornicationem. Vnusquisque suam vxorem habeat, & unaquæque suum uicum. Vxori uir debitum reddat, similiter uxor uiro. Ecce: ꝙ secundum Apostolũ solis maritis suis uxores debent reddere debitum, & èconuerso, alioquin fornicatio non euitatur ab eis.

*li. 4. Sẽt. distin. 28. parag. A.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendat meritò insinuari à 1. Cor. 7. Hoc dico secundũ indulgentiam, & à Concil. Flor. art. seq. appen. ꝙ aliqua bona haberi debent ad excusandum matrimonium.

¶Quartò habes: quomodo per rationẽ prædicta scripturarum & patrũ pro quanto insinuant id, quod diximus nunc,

ARTICVLVS II.

Vtrum bona matrimonij sufficienter assignentur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd insufficienter bona matrimonij assignentur à Magistro Sententiarum, *scilicet fides, proles, & sacramentum, quia matrimonium non solum fit in hominibus ad prolem procreandam, & nutriendam, sed ad consortium communis vitæ, propter operum communicationem, ut dicitur in 8.* Ethic. ergo sicut ponitur proles bonum matrimonij, ita debet poni communicatio operis.

¶2 Præterea. Coniunctio Christi ad Ecclesiam, quam matrimonium significat, perficitur per charitatem, ergo inter bona matrimonii magis debet poni charitas, quàm fides.

¶3 Preterea. In matrimonio sicut exigitur quòd neuter coniugum ad alterius thorum accedat, ita exigitur quòd unus alteri debitum reddat, sed primum pertinet ad fidem: ut Magister* dicit, ergo deberet etiã iustitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij cõputari.

¶4 Præterea, Sicut in matrimonio inquantum significat coniunctionem Christi, & Ecclesię, requiritur indissolubilitas, ita & unitas, ut sit una unius: sed sacramentum quod inter tria bona matrimonii computatur, pertinet ad indiuisionem: ergo deberet esse aliquid aliud, quod pertineret ad unitatem.

SED CONTRA, Videtur quòd superfluant, quia unica virtus sufficit ad unum actum honestandum, sed fides est una virtus, ergo non oportuit alia duo addere ad honestandũ matrimonium.

Præterea. Non ex eodem aliquid accipit rationem utilis, & honesti, cum utile, & honestũ ex opposito bonum diuidat: sed ex prole matrimoniũ accipit rationem utilis, ergo proles non debet computari inter bona, quibus matrimonium honestatur.

Præterea, Nihil debet poni ut proprietas, uel conditio suiipsius: sed hæc bona ponuntur, ut quædam conditiones matrimonii, ergo cum matrimoniũ sit sacramentum, non debet poni sacramentum inter bona matrimonii.

B RESPONDEO, Dicendũ, ꝙ matrimonium est in officium naturæ* & est sacramentũ Ecclesiæ, inquantum ergo est in officium naturæ, duobus ordinatur, sicut, & quilibet alius uirtutis actus, quorum unum exigitur ex parte ipsius agentis, & hæc est intentio finis debiti, & sic ponitur bonum matrimonii proles, aliud exigitur ex parte ipsius actus, qui est bonus in genere† ex hoc, quòd cadit supra debitam materiam, & sic est fides, per quam homo ad suã

C accedit, & non ad aliam; & ulterius habet aliquam bonitatẽ inquantum est sacramentum, & hoc signatur ipso nomine sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in prole non solum intelligitur procreatio prolis: sed etiam educatio ipsius, ad quam sicut ad finem ordinatur tota communicatio operum, quæ est inter uirum, & uxorem,

D inquantum sunt matrimonio coniuncti: quia pàtres naturaliter thesaurizant filiis, ut patet 2. Corinthiorum 2. & sic in prole quasi in principali fine alius quasi secundarius includitur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ fides non accipitur hic prout est uirtus Theologica, sed prout est pars iustitię, secundum ꝙ fides dicitur ex hoc ꝙ fiunt dicta in conseruatione promissorum; quia in matrimonio, cum sit quædam contractus, est quędam promissio, per quam talis uir tali mulieri determinatur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ sicut in promissione matrimonii continetur, ut neuter ad alium thorum accedat, ita etiã quòd sibi inuicem debitum reddant, & hoc etiam est principalius, cum sequatur ex ipsa mutua potestate inuicem data. & ideo

& stabiliat, & probes, & defendas.

5 ¶Quintò habes: quomodo ex ijs uicim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

QVAEST. LXIX. ART. II.

CONCL. Matrimonium, inquantum est in officiũ naturæ, ordinatur duobus; & inquantũ est sacramentum, ordinatur uno. 100

¶PROB. Seu potius declaratio. illa duo sunt proles, & fides: illud unum est sacramentum.

conclu. *Aug li. 3. de nup. & cõcup. 4. c. 7. & de bono coniugali, c. 7. tom. 6. † Aug. de Gene. ad liter. li. 9. ca. 7. to. 3. & contra Iulianũ, lib. 5. c. 9. tom. 7. *cõclusionis pars.*

1m de conclusione. Ita dẽt poni communicatio operis. ℞. nisi illa, tanquam finis secundarius, continere tur in prole tãquam in principali. § Nam in prole non solum intelligitur &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶*Corollarium.* Ergo quãdo dicitur in corpore, ꝙ proles est bonum matrimonij, intelliguntur tria per prolem: scilicet generatio prolis, educatio eius, & communicatio operum uiri & vxoris in coniugali vita. Proles.

2m de consequentia. Fides. ℞. theologa. §. Tunc nihil &c. immo argumentum est extra propositum. Nam fides (ut putat arguens) non accipitur hic prout est uirtus theologica, &c. ut in textu.

3m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam sicut in promissione matrimonij cõtinetur, ut neuter &c. ut in textu.

¶*Corollarium.* Ergo quãdo dicitur supra in corpore fides est bonum matrimonij, intelliguntur per fidem duo: & ꝙ scilicet neuter coniugum accedat ad alium thorum, & ꝙ sibi inuicem debitum reddãt, quę duo ad unum reducuntur, uidelicet seruentur promissa in contractu matrimonij. Fides.

4m de

¶PROB. Quia sacramentum, prout est bonum matrimonij, pertinet ad matrimoniũ inquantum est sacramentum gratiæ; alia uero duo pertinẽt ad ipsum, inquantũ est officium naturæ: & perfectio gr̃æ est dignior quàm naturæ; (omnia patent.)

CONCL. 2ª. Sacramentum, quod est bonum matrimonij, est essentialius ei, quàm fides & proles; si illa duo considerentur in seipsis.

¶PROB. Quia fides ac proles, ut considerantur in seipsis, pertinent ad usum matrimonij; sacramentum uerò i. indiuisibilitas pertinet ad ipsum matrimonium secdm se (enim proles p usum matrimonij producatur: pactioque coniugalis seruetur, ut patet in textu.)

CONCL. 3ª. Si cõsiderentur fides, & proles, secundum q̃ sunt in suis principijs: proles est essentialissimũ in matrimonio, & secundò fides, & tertiò sacramentum.

¶PROB. Quia in homine est essentialius esse naturæ, quã esse gratiæ (patet ergo à simili.)

1m de maiori

Finis. ℞. secundũ intentionem considera tus: non secundũ cõsequutionem. §. Tũc nihil &c. ut patet in textu.

¶*Corollarium*. Ergo secundum hoc respõsum, proles inter bona matrimonij est ultimum: quod consequitur quis in matrimonio. Nec mirum quia accipitur proles hic, ut considaratur in se ipsa, & consequenter ut conclusioni secundæ correspondet: secundum quam fides, s. pactio coniugalis, & prius seruatur anteq̃ generetur proles.

*Quæst. 44. art. 3. ex Mag. li. 4. Sent. dist. 17. para. B.

2m de minori

Sacramẽtum cõpetit matrimonio ex rõne sui generis. ℞. negatur ista. §. ut patet in textu cum rõne ibi allata.

3m de antecedente.

Inuenitur matrimoniũ sine inseparabilitate. ℞. extra uitã, in qua contrahit: nõ in illa uita. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu. Ea quod dic: quòd mors, siue corporalis, siue spiritualis, ponit

cum non sit principalius inter A bona matrimonii, quia finis est potissimum in unoquoque: sed proles est matrimonii finis. ergo proles est principalius matrimonii bonum.

¶2 Præterea. Principalius in ratione speciei est differentia, quę complet speciem, quàm genus, sicut forma, quàm materia in cõstitutione rei naturalis, sed sacramentum competit matrimonio ex ratione sui generis, pro- B les aũt, & fides ex ratione differentiæ, inquantum est tale sacramentum, ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio, quam sacramentum.

¶3 Pręterea. Sicut inuenitur matrimoniũ sine prole, & fide, ita inuenitur sine inseparabilitate, sicut patet quãdo alter cõiugum ante matrimoniũ consũmatũ ad religionẽ transit, ergo nec ex hac ratione sacramentũ C est in matrimonio principalius.

¶4 Præterea, Effectus nõ potest esse principalior sua causa: sed consensus, qui est causa matrimonii frequẽter immutatur, ergo & matrimoniũ solui põt, & sic inseparabilitas non semper comitatur matrimonium.

¶5 Præterea. Sacramẽta, quę habent effectum perpetuum, imprimunt characterẽ, sed in matrimonio non imprimitur chara- D cter, ergo non adest ei inseparabilitas perpetua: & ideo sicut est matrimoniũ sine prole, ita potest esse sine sacramento, & sic idem quod prius.

SED CONTRA, Illud, qđ ponitur in definitione rei est sibi maxime essentiale, sed indiuisio, quæ pertinet ad sacramentũ, ponitur in definitione de matrimonio data, non aũt proles, vel fides, ergo sacramentũ E inter alia est in matrimonio essentialius.

Præterea. Virtus diuina, quę in sacramentis operatur, est efficacior, quàm uirtus humana, sed proles, & fides: pertinent ad matrimonium, secundum quòd est in officium naturæ humanæ, sacramentum autem secundum quod est ex institutione diuina, ergo sacramentũ est principalius in m̃rimonio, q̃ alia duo.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd aliquid dicitur in re aliqua principalius duobus modis, aut quia essentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, sic omnibus modis sacramentum est principalius inter tria bona cõiugii: quia pertinet ad matrimonium, inquantum est sacramentum gratiæ: alia uero duo pertinent ad ipsum inquantum est quoddam naturæ officium, perfectio autem gratiæ est dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius, quod est B essentialius, sic distinguendum est: quia fides, & proles possunt dupliciter considerari. Vno modo in seipsis, & sic pertinent ad usum matrimonii, per quem, & proles producitur, & pactio cõiugalis seruatur: sed indiuisibilitas, quam sacramentum importat, pertinet ad ipsum secundum se matrimonium, qua ex hoc quod per pactionem coniugalem sui potestatem sibi inuicem in perpetuum coniuges tradunt, sequitur, quòd separari non possint, & inde est, quòd matrimonium numquam inuenitur, sine inseparabilitate; inuenitur autem sine fide, & prole, quia esse rei C non dependet ab usu suo, & secundum hoc sacramentum est essentialius matrimonio, quàm fides, & proles. Alio modo potest considerari fides, & proles, secundum quòd sunt in suis principiis, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum seruandi fidem: sine quibus etiam matrimonium esse, non potest: quia hæc in matrimonio ex ipsa pactione coniugali causantur: ita quòd si aliquid contrarium huius exprimeretur in consensu, qui † matrimonium facit, non esset verum matrimonium: & sic accipiendo fidem, & prolem; proles est essentialissimum in matrimo- D nio, & secundo fides, & tertio sacramentum; sicut etiam homini est essentialius esse naturæ, quàm esse gratiæ, quamuis esse gratiæ sit dignius.

conclu. Aug. li. 1. de nuptiis & cõcup. c. 17.

conclu. p

Gratianus 27. q. 2. ca. 45.

concl. f

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd finis secundum intentionem est primum in re, sed secundum consecutionem est ultimum, & similiter proles se habet inter matrimonii bona, & ideo quodammodo est principalius, & quodammodo non.

AD SECVNDVM dicendum, quòd sacramẽtum prout ponitur tertium matrimonii bonum, pertinet ad matrimonium ratione suæ differentiæ, dicitur enim sacramentum ex significatione huius rei sacræ determinatæ, quam matrimonium significat.

AD TERTIVM dicendum, q̃ nuptię secundũ Aug.* sunt bona mortalium, unde in resurrectione neque nubent, neque nubentur, ut dicitur Matthæ. 22. Et ideo uinculum matrimonii non se extendit ultra uitam, in qua contrahitur, & ideo* dicitur inseparabile, quia non potest in hac uita separari, sed per mortem siue corporalem post carnalem coniunctionem, siue spiritualem post spiritualem tantum.

*De bono coniugali ex ca. 24. tom. 6.

*Aug. de bono cõiug. c. 7. & 15. & de adulterinis cõiug. li. 2. c. 5. & Amb. l. c. 16. Luc.

ponit extra uitam cor respondenter. i. corporalis extra uitam corporalem. & spiritualis extra spiritualem.

¶NOT. Vita spiritualis accipitur hic pro uita ciuili, ut secundùm actiones, & negotiationes, in ea ui de fieri solitas. Hunc enim opponitur religionis status; & consequenter uocatur mors spiritualis, id est transitus ab illa uita ciuili: licet ipsa religio in se considerata sit uita spiritualis.

4ᵐ de minori

Consensus* &. materialiter sumptus: non autem, formaliter. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu. Vbi in fi. ly secundum hoc idē est ac si dicatur, secūdum quòd formaliter consensus dicitur. Vltra inualiditatem matrimonij ad tempus contracti. q. 47. art 5. appen. interuenientibus adulterium semper animo, &, quando. ctu se cognoscūt, facta, 52. q. 2. solet.

*li 4. Sēt. dist. 30. parā.D.

5ᵐ de maiori

Effi ctum perpetuum. Sc. ad actus spirituales non, ad actus corporales §. Tunc nihil &c. Omnia patēt in textu.

APPENDIX.

EX articulo habet. ¶Primò: quomodo per rationē reijcias errorem Armenorum, quem postmodum docuit Lutherus (Prat. Lutherani) dicētium: nuptijs non inesse sacramentum, id est illam maris & fœminæ indissolubilem cōiunctionem, neque per eam conferri gratiam. Itē hæresim Libertinorū (Prat. Libertini) dicētiū: matrimonia possa dissolui, ubi uxor maritu sui exilium ceperit. Ostendendo namque D Thomas, quòd inter bona matrimonij sacramentum est principaliter secundum rationem Ꝑtatis: proculdubio militat contra Libertinos, & Armenos, utrosque confodiens.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas; errores præmissos meritò damnari à &c. ut q. 42. art. 1. & 3. append. Item à Concil. Tridē, sess. 24. cap. 5. Matrimonij perpetuum in dissolubilē q; nexum, &c. Et can. 5. Siquis dixerit: propter molestam cohabitationē dissolui posse matrimonij uinculum: Anathema sit.

F AD QVARTVM dicendum, quāuis consensus, qui facit matrimonium, non sit perpetuus materialiter, idest quantum ad substantiam actus, quia ille actus cessat, & potest contrarius accedere, tamen formaliter loquendo, est perpetuus, quia est de perpetuitate uinculi, aliàs non faceret matrimonium. Non enim cōsensus ad tempus in aliquam matrimonium facit: & dico formaliter, secundum quòd actus G accipit speciem ab obiecto; & secundum hoc matrimonium ex consensu inseparabilitatem habet.

AD QVINTVM dicendū, quòd in sacramentis, in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales, sed in matrimonio ad actus corporales: unde matrimonium ratione potestatis, quam in se inuicem coniuges accipiunt, cōuenit cū H sacramēto, in quo character imprimitur, & ex hoc habet inseparabilitatem, ut Magister* dicit, sed differt ab eis, inquantum potestas illa est ad act⁹ corporales, & propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonij excusetur per bona prædicta. I

AD QVARTVM sic proceditūr. Videtur quòd actus matrimonij non possit excusari per bona prædicta, ut non sit omnino peccatum: quia quicūq; sustinet [h] damnum maioris boni propter minus bonum, peccat, quia inordinate sustinet: sed bonum rationis, quod læditur in ipso actu coniugali, est maius quam hęc tria coniugij bona, ergo prædicta bona non sufficiūt ad excusandum coniugalem cōcubitum.

2 Pręterea. Si bonum h malo additur in genere moris, totum efficitur malum, non autem totū bonum: quia una circunstantia mala facit actum malum, nō autem una bona facit ipsum bonum, sed actus coniugalis secūdum se est malus, aliàs excusatione non indigeret: ergo bona matrimonij adiuncta non possunt ipsum bonum facere.

3 Præterea. Vbicumque est immoderatio passionis, ibi est uitiū in moribus: sed bona matrimonii non possunt efficere quin delectatio illius actus sit immoderata, ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

4 Prętetea, Verecundia non est h nisi de turpi actu secūdum Damascenum: *sed bona matrimonii non tollunt erubescentiā ab illo actu, ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

SED CONTRA. Concubitus cōiugalis non differt à fornicario, nisi per bona matrimonij, si ergo non sufficerēt excusare ipsū, tunc matrimonium semper illicitum remaneret.

Præterea. Bona matrimonij se habent ad actum eius, sicut circunstantię debitæ, sicut dictū est: †sed circunstantiæ tales sufficienter faciunt, quòd actus aliquis non sit malus, ergo, & hæc bona possunt excusare matrimonium, ut nullo modo sit peccatum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd actus dicitur excusari dupliciter. Vno modo ex parte facientis, ita q; non imputet faciēti in culpā, quāuis sit malus, uel saltem non in tantam culpam, sicut ignorātia dicitur excusare peccatum in toto, uel in parte. Alio modo potest excusari act⁹ ex parte sui, ita scilicet, quòd nō sit malus, & ᵐ hoc modo prædicta bona, dicunt excusare actū matrimonii, * ex eodem autem habet actus aliquis quòd non sit malus in genere moris, & q; sit bonus, quia non est aliquis actus indifferens, ut in 2. libro di K ctum est, * dicitur autem aliquis humanus actus bonus dupliciter. Vno modo bonitate uirtutis & sic habet actus quòd sit bonus ex his, quæ ipsum in medio ponunt, & ᵖ hoc faciunt in actu matrimonii fides, & proles, q ut dictum est †. Alio modo bonitate sacramenti, secundum, quòd actus nō solum bonus, sed etiam sanctus dicitur, & * hāc bonitatem habet actus matrimonii ex indiuisibilitate coniunctionis, * secundum quam significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam, & sic patet quòd prædicta bona sufficienter actum matrimonii excusant.

*lib. 2. orthod. fidei. cap. 15.

*In 4. di. 41. ar. 3. pro ferum in resp. ad 4. & 5.

conel. m

*Idem supra q. 41. art. 4. coc

conel. p tart. 2. huius q. cor. & hoc p̄ senti. conclus. s

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas; & meritò est, & in quo sanus sit, dictum ab Eugenio IIII. quòd bonum matrimonij primum est proles, secundum est fides, tertium est indiuisibilitas. Hoc recitatur supra art. 2. appen.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta, & allegata patrum, pro quā to ad hunc locum pertinent, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò vides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina patiens & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XLIX. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Bona prædicta dicuntur excusare matrimonij actum ex parte sui.

¶ PROB. Quia faciunt, actum illū non esse malum.

¶CONCL. 2ª. Fides & proles faciunt, q; actus matrimonij sit bonus: & sacramentū. i. indiuisibilitas cōiunction s matrimonialis, facit ultra hoc, quòd ipse actus sit sanctus.

¶ *Corollarium*. Ex hoc melius intellige dicta super q. 49 ar. 1. ad 3ᵐ. sic eni clarius intel-

intelliges: in Paradiso fuisse prædicta bona excusatiua matrimonium.

¶PROB. 1. Quia ex eodē habet act⁹, q̃ nō sit mal⁹ in genere moris, & q̃ sit bonus (ut ph[illegible] in tex.) 2. Quia fides ac proles ponūt ipsum actum in medium secundum rō nem; 3. Quia (ly & sacramētum &c.) ultra hoc actus matrimonij significat coniunctionem Christi ad ecclesiam.

¶Examen. Ly non est aliquis actus indifferens. Scilicet secundum indiuiduū non secundum speciem. Hoc fuit declaratum etiam de mente concilij Cōstantiensis supra q. 41. art. 4. Vide ibi.

*Art. 3. q. 41. ad 3.

1^m de maiori

Damnum. ℞. quātū ad habitum non semper, quantum ad actū §. ut declaratur in textu à ly nec est incōueniens &c. Tunc nihil &c. ut patet in principio textus.

¶NOT. Si semp̃ esset peccatum dimitte te meliorem pro aliqu[o] minus bono actu non esset licitū exercere actum coniugalem alicui nuptæ virgini, quoniam actus uirginitatis melior est, & tunc dimittitur.

2^m de maiori

*Art. 3. q. 41. ad 6.

Malo. ℞. culpæ: non pœnæ. §. Tunc nihil &c. Nam malum qđ inseparabiliter actui coniugali inest est malum pœnę, nō culpę.

¶NOT. De hoc uide q. 41. art. 3. ad 3^m. & 4^m.

3^m de maiori

Immoderato. ℞. sū pta secūdum proportionem ad rationē: non secundum quantitatem ad intensionē. §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. ut patet in eod. à ly delectatio autem quæ fit in actu &c.

¶NOT. de hoc uide q. 41. ar. 3. ad 1^m. & 6.

Cōcil. Trident. sess. 24. I p̃rin. §. Gratiā uero.

4^m ex Damasceno.

Videtur [illegible] ℞. rōne uel pęnæ, uel culpę. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶NOT. Vide q. sup. loco citato ad 3. & 4.

A Ad primvm ergo dicendum, quòd per matrimonii actū non incurrit homo in damnum rationis quantum ad habitum sed solum quantum ad actum, nec est inconueniens q̃ quandoque aliquis actus, qui est melior secundum genus suum, interrumpatur pro aliquo minus bono actu: hoc enim sine peccato fieri potest, sicut patet in eo, qui ab actu contemplationis cessat, ut interdum actioni vacet.

B Ad secvndvm dicendū, quòd ratio illa procederet, si malum, quod inseparabiliter comitatur concubitum, esset malum culpæ: nunc autem non est malum culpæ, sed pœna tantū, * quæ est inobedientia concupiscentiæ ad rationem, & ideo non sequitur.

C Ad tertivm dicendū, quòd superabundantia passionis, quæ facit uitium, non attenditur secundum quantitatem ipsius ad intensionem, sed secundum proportionem ad rationē: vnde tunc solum passio reputatur immoderata, quando limites rationis excedit. Delectatio autem quæ fit in actu matrimoniali, quamuis sit intēsiua secundum quantitatem, nō tamē excedit limites sibi à ratione p̃fixos ante principium suum, q̃-D uis ex prædicta delectatione rō eos ordinare non possit.

Ad qvartvm dicendum, quòd turpitudo, quæ semper est in actu matrimoniali, & eru bescentia facit, est turpitudo pœnæ, & non culpæ: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubescit.

Articvlvs v.

Vtrum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij.

A D qvintvm sic proceditur. Videtur q̃ actus matrimonialis excusari possit etiam sine bonis matrimonii. Qui enim à natura tantum mouetur ad actum matrimonii, nō videtur aliquid bonum matrimonii intendere, quia bona matrimonii pertinent ad gratiam, A vel uirtutem: sed quando aliquis solo[h] appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatum, quia nullum naturale est malum, cum malum sit præter naturam, & præter ordinem, ut Dionys. * dicit: ergo actus matrimonii excusari potest etiam sine bonis matrimonii.

¶2 Præterea, Ille, qui utitur cōiuge ad h fornicationem uitandam, non uidetur aliquod bonū B matrimonii intendere: sed talis non peccat, ut uidetur, quia ad hoc est matrimonium concessum humanæ infirmitati, ut fornicatio uitetur: ut patet primæ Corinth. 7. ergo etiam sine bonis matrimonii potest actus ei[a] excusari.

¶3 Præterea, Ille, qui[h] utitur re sua ad libitum, non facit contra iustitiam; & sic non peccat (ut videtur) sed per matrimonium vxor efficitur res uiri, & econtrario, ergo si se inuicem ad libitum utuntur libidine mouente, non uidetur esse peccatum, & sic idem quod prius.

¶4 Præterea, Illud, quod est bonum ex genere, non efficitur malum, nisi ex mala intētione fiat: sed potest bona intentione fieri etiam si non intendat aliquod bonum matrimonii, puta cum quis salutem corporalem p̃ hoc intendit seruare, aut consequi, ergo videtur, quòd etiam sine matrimonii bonis actus ille possit excusari.

Sed contra, Remota causa remouetur effectus: sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonii bona ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

B Præterea, Non differt actus prædictus ab actu fornicario, nisi in prædictis bonis: sed concubitus fornicarius semper est malus, ergo si nō excusatur prędictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

Respondeo, Dicendū, quòd sicut bona matrimonii secundum quod sunt in habitu, faciunt matrimonium honestum, & sanctum, ita etiam secundum quòd sunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonii

& ibi ar. 4 ad 3. Vbi dic q̃ videas in tex. intelligeentiā de elucid. & h. c. & supra.

Appendix.

1 Vid. p̃ S. Eccl. ad [illegible] tel. &c.

*Ca. 4. de diuinis nomi. ali. quā mlē ante finē.

E X artic. habes. ¶Primò: quō per rōnem intrames hęresim Agnensiū Manicheorū, & Tauanorū (Prateorū ut) dicentiū: nuptiarū fęderа inter se iūgētes peccare. Itē nuptias execrabiles, & spurcas esse. Si. n. actua mīmonialis carnalis, bonus & sanctus est: patet à fortiori ex hoc q. fœdus cōtractus nuptæ actū neq; execrabilis neque spurc⁹, neq; p̃ctū est ¶Scdò habes: quō p̃ rōnē ostendas, meritò damnatas fuisse illas hæreses à &c. ut q. 41. ar. 1. appen. & ar. 3. & 4 appen. Itē à &c. u[illegible] par. q. 72. ar. 1. appen. Itē à &c. ut supra in multis locis. Item à Concil. Gang. eā. Siqs vituperat nuptias, & dormiētē cū uiro suo fidelē, ac relig osà detestat, aut culpabilē æstimat, uelut quæ in regnū Dei introire n̄ possit. Anathema sit. Itē à Cōcil. Bracharēsi primo, can. 11. Siquis coniugia humana dānet, & procreationē nascentuum perhorrescit, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt: Anathema sit. 2

¶Tertiò habes: quō p̃ rōnē ostēdas, merito esse dictū ab Eugenio Quarto: q̃ p̃dicta sūt bona matrimonij. Si. n. bona sunt eius, redduntillud bonū & sāctū. Vide Eugeniū ar. 1. appen. 3

¶Quartò habes: quō p̃ rōnē p̃dicta patrū, ac scripturarū, pro quanto matrimonium innuunt siue diuisim, siue cōiunctim excusari per illa tria bona, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò uides: quō ex iis lucidius Angelica doctrina hæc & declaretur, & cōsolidetur. 5

Quaetst. XLIX. Art. V.

C ONCL. Duobus solis modis coniuges absq; omni peccatu conueniunt, scilicet causa procreandæ p[ro]lis, & debiti reddendi: aliàs autē semper est ibi peccatum, ad minus ueniale. 203

¶Corolla-

¶*Corollarium.* Ergo ea hoc ad ti nlam literaliter responden- E do applica; quòd actus matrimonialis non potest excusari fine bonis matrimonij. Hoc enim insinuatur à ly alias autem &c.

¶NOT. Principium corporis articuli huius aperit tibi uiam ad clarius intelligendum conclusiones articuli quarti: & ideò

¶Ly habitu. Idest uoluntate præuia. Tunc enim habitu ordinat motum istum: qñ ante actum vult, illum esse ordinatum. Pro quo vide. q. 41. art. 3. ad 6^{m}. vbi ad literam dicitur: si tunc non ordinetur, tamen à ratione est præordinatus. Esse ergo actum illum præordinatum à ratione, est esse ordinatū habitu.

honestum, quantum ad illa duo bona matrimonij, quæ ipsius actum respiciunt. Vnde quando coniuges conueniunt causa prolis procreandæ, uel vt sibi inuicem debitum reddant, quæ ad ānem pertinent, totaliter excusantur à peccato, sed tertium* bonum non pertinet ad vsum G matrimonij, sed ad essentiam ipsius, ut dictum* est. Vnde facit ipsum matrimonium honestū, non autem actum eius, ut per hoc actus eius absque peccato reddatur, quia causa alicuius significationis cōueniunt: & ideo m duobus solis modis coniuges absque omni peccato conueniunt, scilicet causa procreandę prolis, & debiti reddendi, aliàs autem semper est ibi peccatum H ad minus veniale n.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd proles prout est bonum sacramenti, addit supra prolem, prout est bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolem prout in ipsa saluatur bonū speciei: sed in prole, secundum quod est bonum sacramenti matrimonij, ultra hoc intelligitur, ut proles suscepta ulterius ordinetur in Deum, & ideo oportet I quòd intentio naturæ, qua prolem intendit, referatur actu uel habitu ad intentionem prolis, prout est bonum sacramenti, aliàs staretur in creatura, quod sine peccato esse non potest: & ideo quando natura tantum mouet ad actum matrimonij, non excusat à peccato omnino, nisi inquantum motus naturæ ordinatur actu, uel habitu ulterius ad prolem, secundum quòd est bonum sacramenti, nec tamen sequitur quòd motus naturæ sit malus; sed quòd sit imperfectus; nisi ad aliquod bonum matrimonij ulterius ordinetur.

AD SECVNDVM dicendū, quòd si aliquis per actum matrimonii intendit uitare fornicationem in coniuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet: sed si intendit uitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, & secundum hoc est peccatum ueniale, nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

AD TERTIVM dicendum, quòd vna debita circunstantia nō sufficit ad hoc quod actus sit bonus, & ideo non oportet quòd qualitercunque quis re sua utatur usus sit bonus: sed quando utitur re sua ut debet, secundū omnes circunstantias.

AD QVARTVM dicendum, quòd quamuis intendere sanitatis conseruationem non sit per se malum, tamen hæc intentio efficitur mala, si ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatum, sicut, qui ex sacramento baptismi tantum salutem corporalem quæreret, & similiter etiam est in proposito in actu matrimonij.

benè considera usque ad ly unde quando coniuges &c. Rursum. Conclusio præsens habet duas partes: scilicet affirmatiuā hanc, quòd duobus modis coniuges absque omni peccato cōueniūt, & negatiuam hanc quòd *Al. fidē solis, s. nullo alio modo. Et quoniam præter illos duos modos, prolē videlicet & debitum, restabat alius, *ar. 3. huius q. eo. uidelicet indiuisibilitas; quæ nomine sacramēti importatur: ideò per ly solis, excluditur indiuisibilitas illa. Ac si diceretur: Indiuisibilitas non facit, quòd coniuges se concl. m inuicem cognoscant absque omni peccato. Hoc est. Quando cōueniunt ratione indiuisibilitatis illius significandæ tantum (remotò scilicet quòd simul uel ratione prolis, uel ratione debiti, conueniant,) illa conuentio non est propter hoc absque omni peccato. Probabitur itaque primò pars affirmatiua illa, & postmodū negatiua.

¶PROB. 1. Quia procreatio prolis, ac debiti redditio pertinent ad usum matrimonij; & ad finem eius secundum rationem restant ordinantur. 2. Quia (ly solis sacramentum, i. indiuisibilitas, non pertinet ad vsum matrimonij: ut per hoc actus eius absque peccato reddatur (omnia patent ex supra dictis.) 3. Quia (ly aliàs autem &c.) patet.

¶NOT. Conclusio probata, est etiā tanquam declaratio. q. 41. art. 3. & 4. Nam de habentibus gratiam, & de non habentibus, monstrat, & monstrando declarat; quomodo in matrimonio non semper peccent, & quandoq; mereantur, ac quandoq; bonum morale faciant.

1^{m} minor. Quando aliquis solo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non uidetur esse peccatum. ℞. si appetitus ille ordinetur actu, uel habitu, in Deū. §. Tunc nihil concluditur contra: ut patet in textu.

¶Examen. Ly imperfectus. Scilicet secundum se: ita quòd licet non sit secundum se malus, potest tamen fieri, si non reguletur à ratione. Ex quo enim est in homine ille motus naturæ deberet ordinari saltem habitu per rationem hominis: unde si nec habitu ordinatur ab ipsa, tunc est peccatum; quia ratio in illo motu non facit officium suum, quod debet: sicut & nautæ imputatur iactura nauis, quia debet eam regere. Motus ergo ille est malus. non quia sit naturalis præcisè (sic. n. tantum est imperfectus;) sed quia non est ordinatus ratione ut debet.

2^{m} de maiori

Fornicationem uitandam. ℞. in seipso: nō, in coniuge. §. Tunc nihil &c. Nam quando aliquis per actum matrimonialem intendit uitare fornicationem &c. ut in textu.

3^{m} maior.

Ille, qui utitur re sua ad libitum, non facit contra iustitiam, & sic non peccat. ℞. negatur ista §. sed dicendum. Ille, qui utitur re sua, ut debet secundum omnes circunstantias, nō facit &c.

¶NOT. Præmissam glosiam propositionis illius diligenter notato: quoniam hinc ad multos errores compescendos inuaberis, & in multiplici materia. Valde diligenter glosa notanda, & practicanda.

4^{m} maior.

Illud, quod est bonū in genere, non efficitur malum, nisi ex mala intentione fiat. ℞. quando intenditur aliquid bonum ex aliquo, quod de se est ordinatum ad illud: nō aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quò per rationē excludas errorem Libertinorum, & Quintinistarum (Prat. Libertini. Quintinistæ) dicentium: quòd uirtus est uitium, & uitium est uirtus. Sic. n. non differret: si quis cognosceret vxorē suam intendens bona matrimonij & non intendens; & si t Vid. p S. Eccl. &c. actus matrimonialis excusari potest per bona matrimonij, etiā excusari posset sine illis. Quorū oppositum tñ articulus præsens, tanquam contra illos militans, ratione ualidissima probat; simul etiam pro probationibus addenda duo argumenta dicta in ly sed contra.

¶Secundò habes: quomodo per rationes ostendas; errorem illum meritò damnari ab Isai. 5. Veh; qui dicitis, bonum malū, & malum bonum. Et quia, contra omnino improbabilia proferentem solicitum esse, non decet (secundum Philosophum in top.) & ideo sufficiat hactenus ista dixisse contra huiusmodi. a

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas: meritò insinuatum fuisse à Concil. Flor. (supra art. 2. appen.) quòd matrimonium sine bonis suis non potest excusari in suo actu. Insinuatum autem est. ab opposito, ubi dixit: quòd triplex est bonum matrimonij. Cum igitur nihil sit bonum, nisi per bonitatem, & remota causa remoueatur effectus: sequitur, Concilium per hoc innuisse, quòd remotis illis bonis non excusabitur. a

¶Quartò

4 ¶ Quartò uides quo per rationem prædicta patiū, pro quanto insinuant, quod diximus & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides quomodo ex ijs uestissima Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVAEST. XLIX. ART. VI.

104 NOT. Supra articulo quinto par tim quæsiuit titulū hunc, pro quanto ibi quæsitum est; an aliquis non intendens bona matrimonij possit excusari actu matrimoniali. Vnde nō formaliter loquor do istēdit facere ulum in quærendo de delectatione. Quasi dixerit per modum expositionis. Vtrum non intendens cognoscēdo uxorem suam bona matrimonij, i. utrum intendens aliquid aliud, & (in proposito loquendo) solā delectationem, &c. Ita q uides: q principalem intentum quę sit consistit in sola delectatione.

*Refert Decr. 32. q. 4. c. Li. berorū. †li. 4. sēt. d. 31. § F.

CONCL. 1ª. Si delectatio quæratur ultra honestatem matrimonij, est peccatum mortale.

¶ Examen. Ly ultra honestatē matrimonij. Expone hoc, ut in textu ly ut scilicet aliquis in cōiuge nō attendat, & coniux est, sed &c.

¶ PROB. Quia operatio ultra honestatē matrimonij, modo in textu declarato, est peccatum mortale: & idem iudiciū est de delectatione, ac operatione (x. Ethi.)

CONCL. 2ª. Si quæratur delectatio infra limites matrimonij; est uenialc peccatum.

¶ Examen. Ly infra limites matrimonij. Expone ut in textu.

¶ PROB. Quia operatio infra limites matrimonij, modo in textu declarato, è uenialc peccatum: & idem iudicium est de delectat. & ac operatione (x. Ethic.)

¶ NOT. Per istam conclusionem secundam sic probatam excluditur illa opi-

*Li. 4. Sēt. d. 31. parag. H. et 3 ex Gre. in si. 12. epist. †id hēt Beda sup illud 1. Co 7. Mo. liuseft. oi et dr elle Augu. 10 fer. d bono nu ptiarum. Sed hr in Sent. li. 3. cōtra Iuliauū Pe lag. c. 26. Et libr. 2. cōtra cā dē paru ante fi. *li. 4. Sēt. dist. 31. parag. F.

ARTICVLVS VI.

Vtrum cognoscens uxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q quādocunque aliquis uxorem cognoscit, non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solā delectationem, mortaliter peccet. Quia sicut Hieronimus * dicit, & habetur in litera, † voluptates, quæ de meretricū amplexibus capiuntur, in uxore dānandæ sunt: sed non dicitur esse dānabile, nisi peccatum mortale, ergo cognoscere vxorē propter uoluptatē solam est semper peccatum mortale.

¶ 2 Præterea. Consensus in delectatione [h] est peccatū mortale, ut in 2. lib. dictū est: sed quicunque cognoscit uxorem suā causa delectationis, consentit in delectationem, ergo mortaliter peccat.

¶ 3 Præterea, Quicunque usum creaturæ nō[h] refert in Deum creatura fruitur, quod est peccatū mortale, sed quicunq; uxore propter solā delectationē utitur, hūc usum non refert in Deū ergo mortaliter peccat.

¶ 4 Præterea, Nullus debet excōicari, nisi pro peccato mortali, sed aliquis h uxorē sola libidine cognoscens ab introitu Ecclesiæ arcetur, ut in litera * dicitur, quasi sit excōicatus, ergo omnis talis peccat mortaliter.

SED CONTRA, Quia secundum August. † talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur: Pater noster &c. ut habetur in litera * sed talia non sunt peccata mortalia, ergo &c.

Præterea, Qui cibo utitur ad delectationē tantū, non peccat mortaliter, ergo pari ratione, qui vtitur vxore tantū causa libidinis satiandæ.

RESPONDEO, Dicendū, quòd quidā dicunt, quod quandocunque ad actum coniugalem libido principaliter, mouet, est peccatum mortale, sed quando mouet ex latere, tunc

A est peccatum ueniale. Quando autē omnino delectationē †despicit, & displicet ei, tūc est oīno sine ueniali peccato, Vt sic; delectationē in illo actu quærere sit peccatum mortale, delectationē oblatā acceptare sit peccatum ueniale, sed eam odire sit perfectionis. Sed hoc non potest esse, quia secundum Philosophum in x. † Ethic. idem iudicium est de delectatione, & B operatiōe, quia operationis bonæ est delectatio bona, & malę mala. Vnde, cū actus matrimonialis non sit per se malus, nec quærere delectationē esset peccatum mortale semper.

Et ideo dicendum, quòd si [m] delectatio quæratur ultra honestatem matrimonij; ut * scilicet aliquis in coniuge non attendat q coniux est, sed solum, quod mulier, paratus idem facere cū C ea, si non esset coniunx, est peccatum mortale, & ideo talis dicitur † ardentior amator uxoris, quia ardor ille extra bona matrimonij fertur. ¶ Si autem quęratur delectatio infra limites matrimonij, ut scilicet talis delectatio in alia non quęreretur, quàm in coniuge, sic est ueniale peccatum ¶.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc uoluptates meretri- D cias uir in uxore quęrit, quando nihil aliud in ea attendit quàm quòd in meretrice attenderet.

AD SECVNDVM dicendum, q consensus in delectatione concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale, non autem talis delectatio est matrimonialis actus.

AD TERTIVM dicendum, q quàmuis delectationem non re- E ferat actu in Deum, non tamē ponit in ea ultimum delectationis finem, aut uoluptatis, aliàs eam ubicumque indifferenter quęreret, & ideo non oportet q creatura fruatur, sed utatur creatura propter se, se autem habitualiter propter Deum, quàmuis non actu.

AD QVARTVM dicendum, quòd hoc non dicitur propter hoc quòd ex hoc peccato hō excommunicationem mereat

nio quorundam narratorum & reprobatorum in corpore: tum quia illa opinio erat acerbior, tum quia habebat zelum sed non secundum scientiam. Vnde, pro quanto non secundum scientiam mouetur reprobatur, ad mittendo zelum. Ex quo patet q et nelo sio illa secunda habet zelom & scientiam simul

†Al. respuit. Zelus secundum scientiā.

b. 10. c. 3. et 4.

1[m] de cōclusione. Vxorem. ℞. ot m[n] reticem, nō, ut uxorem. §. Tūc nihil &c. Nā Hieronimus dicit nandos dicit amplexus in uxore, quos et meretricios nocat, quando quis utitur uxore tanquam meretrice: ut in textu.

concl. m

*Al. 6.

2[m] de maiori in delectatione. ℞. operationis, quæ est peccatū mortale non aliter. §. Tunc nihil &c. Non. n. quicunq; delectatur nolūtariè in actu matrimoniali, delectatur de operatione mortaliter mala. Vide q. 41. ar. 3.

†Hier. e. pi. i. cōtra Iouinia. & et hf. 4. Sen. d. 31. par. F. ad finem. concl. p

3[m] de maiori Non refert. ℞. habitu: non aūt, actu tñ. §. Tune nihil &c. Nā quamuis cognoscens vxorem delectatione sola ductus delectationem non referat actu in Deum: non tamen &c. ut in texto.

4[m] minor. Aliquis vxorem sola libidine cognoscens ab introitu ecclesiæ arcetur. ℞. non propter hoc præcisè: sed propter ut hab litera ad diuina. §. Tūc nihil &c. ut patet in textu.

¶ NOT. Digna administratio siue actiua, siue passiua, diuinorum, requirit duo scilicet. q quis sine peccato mortali existat, & q habil tatem quandam deuotionis conformem illis habeat. Primi defectum, scilicet peccatum mortale, non incurrit cognoscens uxorem sola delectatione infra limites matrimon j ductus: ut efficaciter probatum est supra in corp. Secundi uerò

defectum, l. inhabilitatē pdictam, incurrit, illomō & cognoscent uxorē. Stat igitur, q talis accendus iudicetur ab ecclesia ratione secundi, non autem primi, & sic intendit litera. Quod si seplices, nullum debere excōicari nisi p peccato mortali: relinquit D. Thomas tanq̄ clarum, quid responderi debeat: quod & subintelleximus illum in litera præsenti dicendum est. Illud adē est: q cognoscēs, uxorem ob delectationē solam, peccat quandoque mortaliter (ut 1ª. conclusio dixit.) Consequentar igitur habemus: q excommunicatio ferretur tunc pro mortali, si talis excommunicatet.

† Concil. Trid. sess. 24. de sacramen. matri. ca. 4.

I APPENDIX.

EX articulo habes. primò: quomodo per rationē intetimas heresim Nicolaitarū & Simonis magi, (Prat. Nicolaitæ, & Simoniaci) dicentium: coitum promiscuum feminarū licere ut quilibet qualibet sine peccato uti possit. Si n. cōinna ultra honestatem delectationem quęrer in cognoscendo uxorē propriā peccat mortaliter, ut 1ª. cōclusio dixit: ostenditur profecto per hoc à fortiori, q promiscue uti fęminis nō licet absq; peccato mortali.

Vide. p S. Eccl. &c. Tho. 4. di. 34. q. unica, ar. 1.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas hanc meritò damnari ab Apocal. 2. Habeo aduersus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam balaam, q docebat balac mittere scandalum corā filijs Israel edere & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinā Nicolaitarū. Hæc ibi. Ex quo patet: q doctrina Nicolaitarum prædicta, ceu quę assimilatur doctrinæ Balaā ad Balac est scandalosa Populo Christiano: & per hoc dānabilis omnò, & ibi damnata. Item à Leuitici. 20. Si mœchat' quis fuerit cum uxore alterius, morte moriantur, & mœchus, & adultera. Item à Matth. 15. de corde exeunt cogitationes malę adulteria, forni-

*Al. Indu- ctum.

sed quia spiritualibus se reddit F inhabilem propter hoc, quod efficitur, in actu illo, totus caro.

QVAESTIO L.

De impedimentis † matrimonij in generali, unico articulo absoluta.

DEINDE considerandum est de impedimentis ma- G trimonij.

Et primo in generali.

Secundo in speciali.

ARTICVLVS I.

Vtrum in matrimonium conuenienter impedimenta assignentur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in matrimonio inconuenienter impe H dimenta assignentur. Matrimonium enim quoddam sacramentum est contra alia diuisum, sed aliis non assignantur h impedimenta, ergo in matrimonio assignari non debent.

¶ 2 Præterea. Quanto aliquid est minus h perfectum, tanto paucioribus modis impediri potest, sed matrimoniū inter alia sacramenta est minus perfectū, ergo nulla, uel paucissima impe I dimenta ei assignari debent.

¶ 3 Præterea. Vbicunq; est morbus, est necessarium h remediū morbi, sed concupiscentia in cuius remediū matrimonium est * indultū, est in omnibus, ergo nō dēt esse aliquod impedimentum, quod aliquam personam illegitimam faciat penitus ad contrahendum.

¶ 4 Præterea. Illegitimū dicitur quod est h contra legē, sed K huiusmodi impedimenta, quæ in matrimonio assignantur, nō sunt contra legē naturæ; quia non, similiter inueniuntur in quolibet statu humani generis, plures enim gradus consanguinitatis inueniuntur esse prohibiti vno tpe, quàm alio. Lex autē humana non potest (vt dicitur) matrimonio impedimenta præstare, quia matrimonium non est ex institutione humana, sed diuina, sicut, & alia sacramenta ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta assignari, quæ faciāt personas illegitimas ad contrahendum.

¶ 5 Præterea. Legitimum, & illegitimum, per hoc quòd h est contra legem uel non contra legem, differunt, inter quæ nō cadit medium, cum sint opposita sm affirmationē, & negationē, ergo nō possunt esse aliqua matrimonii impedimenta, quibus personæ mediæ inter legitimas, & illegitimas constituantur.

¶ 6 Præterea. Coniunctio uiri, & mulieris non est licita, nisi in matrimonio, sed omnis coniunctio h illicita dirimi debet, ergo si aliquid matrimonium contrahendum impediat, hoc dirimet contractum de facto, & sic non debent aliqua impedimenta matrimonio assignari, quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

¶ 7 Præterea. Nullo impedimēto potest à re aliqua remoueri quod in definitione ipsius cadit sed indiuisibilitas cadit in definitione h matrimonii, ergo non possunt esse aliqua impedimēta, quæ matrimonium contractum dirimat.

SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse infinita matrimonii impedimenta, quia matrimonium quoddā bonū est, sed infinitis modis ē defectus boni, ut dicit Dio. 4. c. de Di. no. * ergo infinita sunt matrimonii impedimenta.

Præterea. Impedimenta, matrimonii accipiuntur secundum conditiones h particularium personarum, sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ ergo & matrimonii impedimenta.

RESPONDEO, Dicendū, quòd sunt quædam, quæ sunt de essentia matrimonii, & quædā, quæ sunt de solemnitate eius, sicut, & in aliis sacramentis, & quia remotis his, quæ sunt de sollēnitate eius in aliis sacramētis, adhuc manet uerū sacramētum: ideo m impedimenta, q̄ cōtrariantur his, quæ sunt de sollēnitate sacramēti, nō efficiūt qn sit uerum sacramentū, n & talia

cationes. Ecce: q nec solutus cū soluta absque peccato mortali conuenire pōt. Vñ & damnatur 1. Cor. 6. Neque fornicarii, neque adulteri, neque molles, neq; masculorū concubitores regnū Dei possidebūt.

3 ¶Tertiò habes: qūo per rationem ostendas meritò & insinuatū esse à 32. q. 2 quod & c. q sola delectatione coniuges se cognoscentes non peccant mortaliter. Etsi eos praui mores ad talē concubitū impeliūt nuptiæ tamē ab adulterio, seu fornicatione defendunt: neque illud propter nuptias admittitur, sed pp nuptias ignoscit Hęc ibi. Et insinuatū esse, à 32 q. 4. Origo & c. q sola delectatione cōiuges se cognoscentes peccant mortaliter. In aliena uxore omnis amor turpis est, in sua nimius Nō regnet in eo uoluptatis impetus, nec pręceps fertatur ad coitū Nihil est fœdius: quam vxorem amare, quasi adulteram. Hæc ibi.

4 ¶Quartò habes: qūo p rationem pdicta patrū & scripturarū, pro quanto cōsensum coniugum adiniicem pp delectationem suā, & insinuās mortale, & non, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶Quintò uides: qūo ex ijs uicissim Angelica doctrina hęc, & decaret, & cōsolidetur.

QVAEST. L. ART. I.

CONCL. 1. Impedimēta, q cōtrariāt his, q sunt de solēnitate sacramenti, nō efficiūt quin sit uerum sacramentum.

¶PROB. Quia remotis his, quæ sūt de solēnitate sacramētorū, adhuc manet uerū sacramentū (patet.)

¶Examē. I. y ips feriatū. Idest, in quo nō dēnt nuptię celebrari. Talia tpa fuerūt iustis de causis multotiens uariata uel pro cōditione locorū, uel tporū, uel &c. sed hoc nihil obstat ueraui (ut patet) Nouissimè de tpe feriato sic statuit Cōcil. Tri. ses. 24. c. 10. de refor. 1. Ab aduētu dñi nři Iesu Chri usq; in diē Epiphaniæ, & à le-

*ca. 4. pa. 4. Iter me. & finem 205

Tempora nuptiarū. concl. ✠

dicuntur impedire contrahendum, sed non dirimunt cōtractu sicut prohibitio Ecclesiæ, & tēpus feriatum, unde uersus.

Ecclesiæ uetitum, nec non tempus feriatum.
Impedium fieri, permittunt facta teneri.

ᵖImpedimenta autem, quæ contrariātur his quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt ut non sit uerum matrimoniū;ᑫ & ideo dicuutur non solum impedire contrahendum, sed dirimere iā contractum, quæ his uersibus continentur.

Error, conditio, uotum, cognatio, crimen.
Cultus disparitas, uis ordo, ligamē, honestas.
Si sis affinis, si forte coire nequibis.
Hæc socianda uetant, connubia facta retractant.

Horum autem numerus sic accipi potest. Potest enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonii, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cum contractus matrimonij fiat per uoluntarium cō sensum, qui tollitur per ignorātiam, & per uiolentiam, erunt duo impedimenta matrimonij, scilicet uis, id est coactio, & error ex parte ignorantię. Et ideo de istis duobus impedimentis. Magister ᵗdeterminauit, ubi agebatur de causa matrimonii, nūc autem agit de impedimentis, q̄ accipiuntur ex parte personarum contrahentium, quæ sic distinguūtur. Potest enim aliquis impediri á matrimonio contrahendo, uel simpliciter, uel respectu alicuius personæ. Si simpliciter, ut cum nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest nisi quia impeditur á matrimoniali actu, quod quidem contingit dupliciter. Primo, quia nō potest de facto, siue quia omnino non possit, & sic ponitur impedimentū, impotentia coeū di: siue quia non libere possit, & sic ponitur impedimentum seruitutis conditio. Secundo, quia non licite potest, & hoc secundum quòd ad continentiam ob- A ligatur, quod contingit dupliciter. Vel quia obligatur ex officio suscepto, & sic est impedimentum ordinis: uel ex uoto emisso, & sic impedit uotum. Si autem aliquis impeditur á matrimonio non simpliciter, sed respectu alicuius personæ, uel propter obligationem ad alteram personam: sicut qui uni matrimonio iunctus est, non potest alteri coniungi, & sic est li- B gamē matrimonii, uel quia deficit proportio ad alteram personam: & hoc propter tria. Primo quidem propter nimiam distantiam ad ipsam, & sic est disparitas cultus. Secundo, propter nimiam propinquitatē, & sic ponitur triplex impedimētum, scilicet cognatio, quæ importat propinquitatem duarum personarum ratione tertiæ matrimonio coniunctæ, & publicę hone C stalis iustitia, in qua est propinquitas duarū personarum ˢ respectu tertię per spōsalia iūctę. Tertio, propter indebitam con iūctionē ad ipsam primo factā, & sic impedit crimen adulterij prius cum ipsa commissi.

Ad primum ergo dicendum, quòd etiam alia sacramenta impediri possunt, si aliquid quod sit de essentia, uel solennitate sacramenti, subtrahitur, D ut dictum est. Sed tamen magis matrimonio, quam aliis sacramentis impedimenta assignantur, ꝑpter tres rationes. Primo, quia matrimonium consistit in duobus: & ideo pluribus modis pōt impediri, quàm alia sacramenta, quę uni personæ competunt singulariter. Secūdo, q̄a matrimonium habet in nobis causam, & in Deo, sed alia quædam sacramenta solum in Deo. E Vnde, & pænitentiæ, quę habet causam in nobis aliquo modo, Magister ᵛsupra quædam impedimenta assignauit, ut hypocrisim, ludos, & huiusmodi. Tertio, quia de aliis sacramentis est ꝑceptum, uel consilium sicut de bonis ꝑ fectioribus: sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minus perfecto, & ideo, ut detur occasio proficiendi in melius, plura impedimenta assignantur matrimonio, quam alijs sacramentis.

Ad secundum dicendum, q̄ perfectiora pluribus modis impediri possunt, inquantū ad ea plura

à feria quarta Cinerū usq; ad octauam Paschatis inclusiue antiqua solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obseruari sancta Synodus pręcipit: in alijs uerò temporibus nuptias solemniter celebrari permittit; quas Episcopi, ut ea, qua decet modestia & honestate fiant, curabunt. Sancl. ᵖ Sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum. Hæc ibi.

¶ Ly ecclesiæ uetitum. Hoc est contra interdictum ecclesię; ne matrimonium cō trahatur ab isto, uel ab illo. De qua re Alexander III. in de matrimon. contract. contr. interdict. eccl. per totum. Vbi matrimonia ipsa non dirimuntur post contractionem: sed pro grauitate peccati trāsgressionis pręcepti ecclesiastici pœna imponitur. Nam hoc uetitum, nō est inhabilitans.

¶CONCL. 2ª. Impedimenta, quæ contrariantur his, quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt; ut non sit uerum matrimonium.

¶PROB. Quia patet ex terminis (cum res non possit consistere sine his, quæ sūt de essentia sua.)

¶NOT. Vniuersaliter aduertēdum est, ꝙ quando conclusionibus apponit rationes sanctus Doctor, idem est; ac si diceret, illud in conclusione expressum conuenienter fieri. Hoc dixerim, quia multotiens proponit in titulis ly conuenienter (puta, utrum in matrimonio conuenienter &c.) & in conclusionibus postmodū responsiuis non exprimit ly conuenienter, uel inconuenienter: ex quo posset uideri alicui minus esse satisfactum titulo. Sed (ut dictū est) satisfacit illis in sensu; quotiescunq; rationes adducit ad cō clusiones eis responsiuas. Rursum. Quia particulatim de his impedimentis sub sequentibus tractabit à sancto: ideo nunc supersedendū est horum declarationi.

ᵗ4. Sent. dist. 29. & 30.

Conuenienter &c.

¶ Examen. Ly pōt aliqs impediri á matrimonio contrahendo uel simpliciter, uel respectu alicuius personæ. Hoc intelligitur dictum iuxta declarata ab ecclesia usque ad tempus sancti Doctoris. Quòd si post concilium Trid. loqueretur, diceret ly potest aliquis &c. uel simpliciter, uel respectu alicuius personæ, uel respectu loci occulti. Licet enim nondum ecclesia inhabilitasset personas ad matrimonium sic, i. in loco occulto, cō trahendum: tamen pòst inhabilitauit illas taliter, ut patet in Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de refor. adducto supra q. 4. art. 5. appen.

1ᵐ de minori

Impedimēta. ℞. nō non, aliqua § Tunc nihil cōtra; ut patet. ˢAl tōne.

Quare autem in matrimonio plura impedimenta assignentur; vide in tex.

2ᵐ de maiori

Quantò aliquid est minus perfectū ℞. & ad ipsum pauciora requiruntur: non, q̄ ad ipsum plura requirūtur § Tunc nihil &c. Nam ad matrimonium requirunt plura; ut ex in ad primum. ˣ In corp. huius ar. in initio.

¶*Corollarium.* Ergo non ex hoc, q̄ aliqd est magis uel minus perfectum, fit q̄ plura, uel pauciora, impedimenta possit habere (ut arguens credit;) sed ex eo, quòd plura uel pauciora ad ipsum requiruntur; ut patet ex litera. Ergo argumētum hoc peccabat in fallacia secundum non causam ut causam.

1ᵐ ma- ᵛ li. 4. Sēt. dist. 16.

requiruntur. Si antē sit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta, & sic est de matrimonio.

AD TERTIVM dicendum, quòd ratio illa procederet, si non essent alia remedia, quibus etiam posset efficacius morbo concupiscentiæ subueniri, quod falsum est.

AD QVARTVM dicendum, quòd personæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod sunt contra legem, qua matrimonium statuitur. Matrimonium autem, inquantum est in officium naturæ, statuitur lege naturæ: inquantum est sacramentum, statuitur iure diuino: inquantum est in officium communitatis, statuitur lege ciuili. Et ideò ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium illegitima. Nec est simile de alijs sacramentis, quæ sunt sacramenta tantum: & quia lex naturalis secundum diuersos status respicit determinationes diuersas, ius † positiuum uariatur etiam secundum diuersas hominum conditiones in diuersis temporibus, ideo Magister * ponit in diuersis temporibus diuersas personas illegitimas fuisse.

AD QVINTVM dicendum, quòd lex potest aliquid prohibere, vel uniuersaliter, uel in parte quantum ad aliquos casus, & ideo inter esse totaliter secundum legem, & esse totaliter contra legem, quæ sunt contrariæ opposita, & non secundum affirmationem, & negationem, cadit medium aliqualiter secundum legem, & aliqualiter contra legem: & propter hoc ponuntur quædam personæ mediæ inter simpliciter legitimas, & inter simpliciter illegitimas.

AD SEXTVM dicendum, quòd illa impedimenta, quæ non dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non ut non fiat, sed vt non licite fiat: & tamen si fiat, matrimonium contractum est, quamuis contrahens peccet: sicut si aliquis consecraret post commestionem, peccaret contra statutum ecclesiæ faciens, nihilominus verum sacramentum perficeret, quia ieiunium consecrantis non est de necessitate sacramenti.

G

AD SEPTIMVM dicendum, quòd impedimenta prędicta non dicuntur dirimere matrimonium contractum quasi soluentia verum matrimonium, quod rite contractum est, sed quia soluunt matrimonium, quod contractum est de facto & non de iure. Vnde si impedimentorum aliquod matrimonio rite facto superueniat, matrimonium soluere non ualet.

H

AD OCTAVVM dicendum, quod impedimenta quibus aliquod bonum per accidens impeditur, sunt infinita; sicut, & omnes causæ per accidens: sed causæ corrumpentes aliquod bonum per se, sunt determinatæ, sicut etiam causæ constituentes, quia causæ destructionis, & constructionis alicuius rei sunt oppositæ, uel eædem contrario modo sumptæ.

I

AD NONVM dicendum, quòd conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certum numerum, sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operatiuis, quæ sunt particularium, in quibus, & actus considerantur, & conditiones.

3m maior. Vbicunq; est morbus, est necessariũ remedium. ℞. aliquod in genere: nõ, tale quid signatum. §. Tunc nihil &c. Licet enim cõcupiscentia sit in omnibus: tamen quia ipsi concupiscentiæ aliter, quàm per matrimonium potest remedium adhiberi: ideo non est necessarium, quòd pro remedio matrimoniũ adhibeatur.

4m de maiori. Cõtra legem. ℞. secundum quam matrimonium instituitur. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶ NOT. Quoniam textus uariationem statutorum iuris positiui tangit: ideo aduertẽdum; quòd huiusmodi uariatio nõ est scandalosa, neque imprudentiam sapiens, nisi fortè apud ignaros. Vnde et Innocentius III in Concilio generali, ad hoc propositum dicit. Non debet reprehensibile iudicari, si secundum uarietatem temporum statuta quandoq; uarientur humana; præsertim cum urgens necessitas uel euidens utilitas id exposcit: quoniã ipse Deus ex his, quæ in ueteri testamento statuerat, nõnulla mutauit in nouo. Hæc ibi: vt recitatur de consanguinit. & affinita. Vnde in Concil. Toletano habetur sic. Incommutabilis Deus, idemque semper existens, sæpè sua in sacris literis legitur mutasse promissa; & pro misericordia temperasse sententiam. Vndelicet sit impassibilis atque incommutabilis: crebrò tamen eius & iuramenta leguntur & pœnitentia; quæ sacris extant millenijs edoperta. Iurare namque Dei est à seipso ordinata nullatenus conuellere: pœnitere uerò eadem ordinata, cùm uoluerit, immutare. Hæc illud: & recitantur. 22. quæstio 4. Item Honorius Tertius, de sentent. excomm. super eo &c. Interdum, consideratis locorum, & temporum qualitatibus, seueritati est aliquid detrahendum. Hæc ibi.

Variatio statutorũ.

* li. 4. Sẽt. d. 14. peragr. A.

5m de antecedente. Per hoc, quòd est contra legem, uel non contra legem. ℞. non: sed per hoc, quòd est totaliter secundum legem, & quod est totaliter contra legem. §. Tunc nihil &c. Nam inter ista datur medium, cùm sint contrariè opposita: ut patet in textu.

6m de minori. Illicita. ℞. ut non fiat: non autem, ut non licite fiat. §. Tunc nihil &c. Nam impedimenta denotata per primam conclusionem statuūtur ad hoc, ut matrimonium non fiat licitè; non autem ut non fiat: ita q; si fit, tenet; tamen contrahentes peccant.

7m de minori. Matrimonij. ℞. ueri: nõ de facto tantum contracti. §. Tunc nihil &c. ut in textu.

8m ex Dionisio. Def. Aus ℞ per accidens: non autem, per se. §. ut pa* sei in textu. Tunc nihil &c. Nam conclusiones loquuntur de impedimentis per se impeditoribus matrimonium.

* In corpo. art.

9m de maiori. Particularium. ℞. in singulari consideratarum: non in generali. §. Tũc nihil &c. Nã conclusiones eo cipiunt impedimenta secundum conditiones personarum particularium in generali consideratarum, non in singulari.

¶ Eatenen. Ly particularium in singulari. Hoc est in indiuiduorum signatorum.

¶ Ly particularium in generali. Idest indiuiduorum uagorum. Pro vtriusque examinis notitia maiori uide in libro prædicabilium Porphirij, de indiuiduo; ubi Doctores de uago, & signato, tractabunt: & in principio cap. de substantia in prædicamentis.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo: quod per rationem explodas errorem Erasmi dicen-

dicentis: q matrimonij conditio cōmodior est Iudeis, quàm nobis. Hanc eius propositionē inter cōclusiões suspectas, & scādalosas, Erasmi recēset Iacobus Lop. Stunica post suum itinerariū. Itē errores quorūdā (ut hēs Concil. Trid. sess. 24.) dicētiū ecclesiam nō potuisse cōstituere aut incōuenienter cōstituisse impedimēta mtrimonij. Item quorundā ibid. dicentium: affinitatis & consanguinitatis gradus solum in Leuiticos expressos, posse impedire & dirimere. Item quorundam ibid. dicentium: q prohibitio solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus est tirannica superstitio. Hoc uidetur subindicasse, uel subindicare uoluisse Erasmus cū quasi ordinata ab Ecclesia stomachando propositionem illam suspectam euomuit.

Tho. 4. d. 30. q. 1. a. 1. & 2. *q. 45. ar. ... li. 3. c. 4. 2

¶Secundò habes: quomodo per rōnē ostendas, illos meritò damnati à &c. ut q. 42. at. 3. tex. & appen. Qui enim monstrat matrimonium in noua lege cōferre gratiam: profectò & ipsius cōditionē esse commodiorē nobis, quàm Iudeis commōstrant. Item à Cōcil. Trid. ubi supra can. 3. Si quis dixerit: eos tantum consanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimuntur posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere cōtractum; nec posse ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut cōstituere ut plures impediant & dirimāt: Anathema sit. Hæc ibi. Et can. 4. Si quis dixerit: ecclesiā non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, uel in ijs cōstituēdis errasse: Anathema sit. Hæc ibi. Et can. 11. Si quis dixerit prohibitionem solēnitatis nuptiarū certis anni temporibus superstitionem esse tyrānicam, ab Ethnicorum superstitione profectā: Anathema sit. Hæc ibi.

*lib. 9. de Trinit. c. 11. 3.

Leuit. 18.

Hoc arg. hēt Gra. cau. 29. q. 1.

*In Digest. de iurisd. omn. iud. L. Si p errorē. 3

¶Tertiò habes quo per rationem prædi-

QAESTIO LI.

De impedimento erroris, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimētis matrimonij in speciali. Et primo de impedimento erroris.

Circa quod quæruntur duo.

Primo, Vtrum de sui natura matrimonium impediat.

Secundo, Quis error.

ARTICVLVS I.

Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij.

AD PRIMVM sic pceditur. Videtur quòd error non debeat poni matrimonii impedimentum per se. Cōsensus enim qui est causa matrimonii * impeditur, sicut † & uoluntarium: sed C voluntarium secundum Philosophum in 3. † Ethic. potest impediri per h ignorantiam, quæ non est idem quod error, quia ignorantia nullā cognitionē ponit, sed error ponit, eo q approbare falsa p ueris sit error, sm Aug. * ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonii error, sed magis ignorantia.

¶2 Præt. Illud potest impedire matrimonium de sui natura, qd D habet h ɔ̄rietatem ad bona matrimonij: sed error nó est hmōi, ergo error de sui natura non impedit matrimonium.

¶3 Præterea, Sicut consensus requiritur ad matrimoniū, ita h intētio requiritur ad baptismū. Sed si aliquis baptizat Ioannē, & credit baptizare Petrum, nihilominus uerè baptizatus est, ergo error non excludit matrimonium.

¶4 Præterea, Inter Liam, & Iacob fuit h uerum matrimonium sed ibi fuit error, ergo non excludit matrimonium.

SED CONTRA est quod in Digestis * dicitur Quid tam contrarium est consensui, quàm error? sed consensus requiritur ad matrimonium. ergo error matrimonium impedit.

Præterea. Consensus aliqd voluntarium nominat; sed er- A ror impedit Voluntarium: quia voluntarium, secundum Philoso. † & Gregorium Nissenum, & Damascenum † est, cuius principium est in aliquo sciente singularia, in quibus est actus, quod erranti non competit, ergo error matrimonium impedit.

RESPONDEO, Dicendū, quòd quicunque impedit causam, de sui natura impedit † & B effectum similiter: consensus autem est causa matrimonii, ut dictum * est, & ideo quod euacuat consensum, euacuat matrimonium. Consensus autem uoluntatis est actus, qui præsupponit actum intellectus: deficiente autem primo, necesse est defectum contingere in secundo, & ideo quando error cognitionem impedit, sequitur etiam in ipso consensu defectus, & per consequens in matrimonio, & sic * error de iure naturali habet, quòd euacuet matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignorantia differt simpliciter loquendo ab errore, quia ignorantia de sui rōne non importat aliquē cognitionis actum, sed error ponit iudiciū rōnis peruersum de aliquo, tamen quantum ad hoc qd est D impedire uoluntariū, nō differt vtrū dicatur ignorantia, uel error; quia nulla ignorantia pōt ipedire uoluntariū, nisi quę hēt errorem adiunctum, eo q actus voluntatis præsupponit æstimationem, siue iudicium de aliquo in quod fertur: unde si est ibi ignorantia, oportet ibi esse errorem, & ideo † etiam ponitur error quasi causa proxima.

AD SECVNDVM dicendum, q E quamuis non contrarietur sm se matrimonio, contrariatur ei tñ quantum ad causam suam.

AD TERTIVM dicendum, q character baptismi non causat ex intentione baptizantis directe: sed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio aūt operatur solum ut dirigens elementum materiale ad effectum proprium: sed uinculum coniugale ex ipso consensu causatur * directe, & ideo non est simile.

† Arist. l. 3. Eth. c. 1. * Gre. Cil. l. 5. c. 3. † Damas. li. 2. c. 24. 4

ctæ patrū, pro quàm impedimenta conuenienter assignari dicunt in matrimonio & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LI. ART. I. 206

NOT. Ab hinc incipit tractare singillatim de illis impedimentis, quæ et dirimunt contractū, quę scilicet q. 50. numerātur illis uersibus: error, conditio, &c. Vñ per ly impedimentū in titulis huiusmodi positum atque ponēdum, semper intellige de impedimento, etiam dirimente. Q. 45. ar. 1

CONCL. Error de iure naturali hēt q euacuet mtrimoniū.

¶Examē. Ly error. scilicet infra ar. 2. declarandus. Vide ibi. *conel. ...*

¶PROB. Quia error impedit cognitionē atque cōsensum (ut patet in textu:) & cōsensus est ille, sine quo non fit matrimoniū (q. 45. art. 1. 2. & 4.) Erroris & ignorātię discrimē.

1^m ex Philosopho Per ignorantiā. R. quæ habet errorem adiunctum: non per omnem. §. Tunc nihil &c. ut patet ex textu.

¶NOT. Videndus Philosophus est. i. posteriorū c. de ignorātia &c. ad hoc: ut diffusius intelligant & ignorātia simplex. & ignorantiæ prauæ dispositionis: q breuit. tanguntur in textu.

2^m de maiori Quod habet contrarietaté. R. uel ad matrimoniū sedm se sū ptū: uel ad cām matrimonii. §. qd est cōtrariari mtrimonio, q̄tū ad cām suā. Tunc nihil &c. Nā error contrariatur cāę mtrimonij, qa tollit cōsensū (vt dictum est.

¶NOT. Quid import mtrimoniū sedm seuid q. 49. a. 3 sent.

3^m de maiori 1. a R. q̄tū ad requisitionē: nō, q ū ad necessitaté requisitionis. §. vt declaratur in textu. Tunc nihil &c. *vt dictū est. q. 45. ar. 1.

Nam consensus de necessitate requirit, vt uisum est. De baptismo pro hoc loco vide 3. par. q. 68. ar. 7. & 8.

*li. 4. Sét. d. 30. para A in medio.

4m de maiori

Fuit uerum. R. ex cõsensu postea accedente: non ex consensu præcedente S. hic. n. nullus fuit. Tunc nihil &c. ut patet.

*li. 4. Sét. d. 30 eodé S A.

¶NOT. Q. 2do dicit in fi. ly cũ uterq; à peccato excusetur, intellig i & antè, & post Anta n uterqua excusatus est, quia p errorem contingit cõcubitus. Nã uterque credebat s cõ ligi suo consorem in matrimoniali actu Et de Iacob quidé non dubiũ est, quoniam quasi in tenebris & dolosè intro ducta fu cadeũ Lya pro Rachel à Laban. De lya uerò cred bilé, q; Lib e et serie q; Iacob in eam cõsensurat tanquam in vxorem. Quo d aũt post primã illã noctẽ excusetur uterq; in actu concubitus est: quia uterq; de nouo in inuicem consensit nunquam in coniugé... quasi facié so de necessi aie uirtu tem. Quod dico; q; Iacob prius non inté debat sumere coniugam nisi Rachelam.

*li. 4. Sét. d. 30. par. ca. A. as præce. lib. 3. c. l.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationam ostendat meritò insinuatum fuisse a &c ut q. 45. ar. 1. 2. & 4. appen. q; error impedit matrimonium. Quòd autem hoc sit ibi insinuatũ, patet ex eo; quòd cõsensum ad matrimonium requiri dicit. Quicumque enim dicit hoc, ostendit consequenter, q; error impedit matrimonium ex eo q; tollit consensum. Vide ibi dicta patrũ hoc ipsum insinuantia.

Vid. p. 5. Eccl. &c.

lib. 3. c. 2.

¶Secundò habes: quomodo per rationem illorum dicta, propter quanto errorem matrimonium insinuant impedire, & intelligas, & probes, & defendas.

*Al. digni tas cauas.

¶. cettidentides quo-

AD QVARTVM dicendũ, quòd sicut Magister 5. dist. 4. sententiarum dicit: †matrimonium quod fuit inter Liam, & Iacob, non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contingit, sed ex consensu, qui postmodum accessit, cum uterque à peccato excusetur, ut patet in eadem distinctione.*

ARTICVLVS II.

Vtrum omnis error matrimonium impediat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd omnis error matrimonium impediat, & non solum error conditionis aut personæ, ut in litera dicitur*. Quia quòd conuenit alicui h secundum se, conuenit ei secundum totum suum ambitũ. Sed error de sui natura habet q; H matrimonium impediat, ut dictum est, ergo omnis error matrimonium impedit.

¶2 Præterea. h Si error in quantũ huiusmodi matrimonium impedit, h maior error magis debet impedire: sed maior est error fidei, qui est in hæreticis non credentibus hoc sacramẽtũ, quam error personæ, ergo magis dẽt impedire, quàm error personæ.

¶3 Præterea, Error non euacuat matrimonium, nisi inquàtum tollit uoluntariũ; sed ignorantia cuiuslibet circunstantiæ voluntarium h tollit, ut patet in 3. Eth. * ergo non solum error conditionis, & personæ matrimonium impediunt.

¶4 Præterea, Sicut conditio seruitutis aliquid est annexum accidẽs personæ, h ita qualitas corporis, aut animi: sed error conditionis impedit matrimoniũ, ergo eadem ratione error qualitatis, aut fortunæ.

¶5 Præterea, Sicut ad conditionem personæ pertinet seruitus, & libertas, ita nobilitas, uel ignobilitas, aut * status dignitatis, & priuatio eius: sed error conditionis libertatis, uel seruitutis impedit matrimonium, ergo, & error h aliorum dictorum.

¶6 Præterea, Sicut conditio seruitutis impedit, ita etiam disparitas cultus, & impotentia coeundi, ut infra dicetur, * ergo sicut error conditionis ponit matrimonii impedimẽtũ, ita error h circa alia †hmôi debe ret impedimentum matrimonii poni.

F

SED CONTRA, Videtur quòd nec error personæ matrimoniũ impediat. Quia sicut emptio est quidam contractus, h ita etiã matrimonium, sed in emptione & uenditione si detur auiũ æquiualens pro alio auro, non impeditur uenditio, ergo nec matrimonium impeditur si pro una muliere alia accipiatur.

G

¶2 Præterea, Potest contingere q; per multos annos iste error detineatur, & filios, & filias generent simul: sed h graue esset dicere, q; tunc essent diuidendi, ergo primus error non frustrauit matrimonium.

¶3 Præterea. Potest contingere quòd frater viri in quem consentire credit mulier offeratur ei, & cum eo commisceatur carnaliter: & h tunc uidetur, quòd non possit redire ad illum, in quem consentire se credidit, sed debe at stare cum fratre eius. & sic error personæ non impedit matrimonium.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd sicut error ex hoc quod inuoluntarium causat, habet excusare peccatum, ita habet I quòd matrimonium impediat ex eodem: error autẽ non excusat à peccato, nisi sit illius circũstantiæ, cuius appositio, uel remotio facit differentiam liciti, & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrẽ baculo ferreo, quem credit ligneum esse, non excusatur à toto, quàmuis forte à tanto; sed si credat quis percutere filiũm causa disciplinæ, & K percutiat patrẽ, excusatur à toto, adhibita debita diligẽtia: unde oportet q; error qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum, quæ sunt de essentia matrimonii. Duo autem includit ipsum matrimonium, scilicet personas duas, quæ coniungunt, & mutuam potestatem ad inuicẽ in qua matrimonium consistit. Primum autem tollitur per errorem personę. Secundum per errorem conditionis, quia, ser-

modo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidatur.

Q. 52. art. 2. & q. 58. art. 1. & q. 59. ar. 2.

QVAEST. LI.

ART. II.

CONCL. 1. Oportet quòd error qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum, quæ sunt de essentia matrimonij. 207

¶PROB. Quia error ex hoc habet, q; matrimonium impediat; q; inuoluntariũ quod excusat à peccato, causat: & inuoluntarium tale non causat, nisi sit illius circunstantiæ, cuius appositio, uel remotio facit differentiã liciti, ac illiciti in actu (vt declaratur in texto.)

CONCL. 2a. Error personæ, & conditionis seruilis, impedit matrimonium. & non alius.

Simile argu. ponit Gratia. 29. q. 1. post medium.

¶PROB Quia matrimonium includit essentialiter personas duas, quæ coniunguntur, ac mutuam potestatẽ, quæ uicissim utrique datur (patet ex supra:) & error personæ tollit primũ (vt patet.) error uerò conditionis tollit secundum (enim seruus non potest potestatem sui corporis liberè alteri tradere sine consensu domini sui.)

¶NOTAT. Tota ratio, qua seruitus impedit matrimonium, est non posse ipsius seruum tradere liberè alteri suã potestatem sine consensu domini sui. Sequitur ergo quòd si dominus suus consentiat ut matrimonio seruus con iungatur alteri, tunc conditio seruitutis non impediat matrimonium. Remota enim causa, remouebitur effectus. Et intellige hæc de seruo quoad executionem matrimonialis actus, ut quæstione 52. articulo primo, & secundo. licet error personę tollat matrimoniũ, quo ad substantiam eius.

concl. 3a

nus non potest potestatem sui corporis libere alteri tradere sine consensu sui domini & propter hoc* hi duo errores matrimoniũ impediunt, & non alij.*

Ad primvm ergo dicendum, quòd error non habet ex natura generis quod impediat matrimonium, sed ex natura differentiæ adiunctę, prout scilicet est error alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimoniali.*

Ad secvndvm dicẽdum, quòd error infidelis de matrimonio † est circa ea, quæ sunt matrimonij consequentia, scilicet an sit sacramentum, an licitum, & ideo error talis matrimoniũ nõ impedit: † sicut nec error circa baptismum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat facere, uel recipere quod Ecclesia dat, quamuis credat nihil esse.

Ad tertivm dicendum, quòd non quælibet circunstantiæ ignorantia causat inuoluntarium, quod excusat peccatũ, ut dictum est* & propter hoc ratio non sequitur.

Ad qvartvm dicendũ, † quòd diuersitas fortunæ non uariat aliquid eorum, quæ sunt de essentia matrimonij, nec diuersitas qualitatis, sicut facit conditio seruitutis, & ideo ratio non sequitur.

Ad qvintvm dicendum, quòd * error nobilitatis, inquantum hmôi, nõ euacuet matrimoniũ eadẽ rõne, qua, nec error qualitatis. Sed si error nobilitatis, uel dignitatis redundat in errorem personæ, tunc impedit matrimonium; unde si consensus mulieris feratur in istã personam directe, error nobilitatis ipsius non impedit matrimonium; si autem directe intendit consentire in filium Regis quicunq; sit ille, tunc si alius præsentetur ei quàm filius Regis est error personæ, & impedietur matrimonium.

Ad sextvm dicendum, error etiam aliorum impedimentorum matrimonij, quantum ad ea, quæ faciunt personas illegitimas, impedit matrimoniũ: sed ideo de errore illorum non facit mentionem, quia illa impediunt matrimonium, siue cum errore sint, siue sine errore, ut si aliqua contrahat cum Subdiacono, siue sciat, siue nesciat: nõ est matrimonium, * sed conditio seruitutis non impedit si seruitus sciatur, & ideo non est simile.

Ad septimvm dicendum, quòd pecunia in contractibus accipitur quasi mensura aliarum rerum, ut patet in 5. Ethi.* & non quasi propter se quæsita, & iõ si non detur illa pecunia, quæ creditur, sed alia æquialens, nihil obest contractui: sed si in re quæsita propter se esset error, impediretur contractus, sicut si alicui uenderetur asinus pro equo, & similiter est in ꝓposito.

Ad octavvm dicendum, quòd quantuncunque fuerit cum ea, nisi de nouo consentire uelit, non est matrimonium.

Ad nonvm dicendum, quòd si ante non consenserat in fratrem eius, potest eum, quem ꝑ errorem accepit retinere, nec potest ad fratrem eius redire, præcipue si sit cognita carnaliter ab eo, quem accepit. Si autẽ consensent in primum per uerba de præsenti, non potest secũ dum habere primo uiuente, sed potest, † secundum relinquere, & ad primum redire: & ignorantia facti excusat, sicut excusaretur si post consummatum matrimonium à consanguineo uiri sui fraudulenter cognosceretur, quia fraus alterius non debet sibi præiudicare.

1m de maiori. Secundum se. ℞. ex natura generis: nõ ex natura differentiæ. §. Tũc nihil &c. Nam error non habet ex natura generis &c. ut in text.

¶ NOT. Res quælibet ex genere constat, & differẽtia. Vñ quodcunq; conuenit ei ex natura sua conuenit ipsi ratione alicuius istorum. Sed quia genus extẽsioris ambitus est, quàm differentia: ideò quod cõuenit ei ratione differentiæ, non conuenit ei secundum totum ambitum suum. Nã res illa, secundum genus considerata, maiorem ambitum adhuc habet, quàm conueniens sibi ratione differentiæ dicat.

2m maior. Si error inquantum huiusmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire. ℞. uera est, sed non est ad propositum. §. Nam inquantum huiusmodi, non impedit: sed inquantum cadit super aliquid, quod est de essentia matrimoniali; ideo ad primũ. Error ergo infidelis, non est talis. Nam error infidelis de matrimonio est circa ea, quæ sunt matrimonij consequentia &c. ut in textu. — *In corp.* — † 3. p. q. 67 art. 5. cor.

3m ex Philosopho. Ignorantia cuiuslibet circũstantiæ inuoluntarium tollit. ℞. non tamen quælibet ignorãtia cuiuslibet circunstantiæ causat inuoluntarium, quod excusat peccatum. §. ut dictum est in corpore. Tunc nihil &c. ut patet. — *art. præc. & in cor. huius art. † Gratia. in Decret. causa 15. q. 1.

4m de maiori Ita. ℞. quantum ad esse accidens personæ simpliciter: non. quantum ad esse accidens personæ uarians essentiam matrimonij. §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. vt patet. Intellige ly simpliciter. i. nihil aliud addẽdo. Puta de uariatione essentiæ matrimonij. — *Gratianus ibidem & Magister 4. Sent. d. 30. para. A.

5m de conclusione. Error aliorum dictorum ℞. inquantum redũdat in errorem personæ: non aliter. §. ut ad plenum declaratur in textu. Tunc nihil &c.

6m de conclusione. Error circa alia huiusmodi deberet impedimentum matrimonij poni. ℞. nisi illa alia impedirent matrimonium, siue cũ errore fierent, siue non. § Tunc nihil &c. Nam conditio seruitutis non impedit si sit sine errore. i. si seruitus sciatur.

7m de maiori. Ita ℞. quantum ad esse contractũ quendam: non quantum ad esse propter se quæsitum. §. in concurrentibus scilicet ad ipsum contractum. Nam pecunia in emptionum contractib. accipitur quasi mensura &c. ut in textu. Tunc nihil contra: vt patet

8m de minori Grauc. ℞. sed tamen debitum. §. Deberet enim fieri illa diuisio tanc, quantumcunq; &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ *Corollarium.* Ergo si uellet in casu proposito illa, quæ errauit in persona eius durare illud graue ab argumẽto adductum; deberet cõsentire de nouo in personam illam: quoniam sic fieret matrimonium. — * Gratia ibi. q. 1. c. 3.

9m de maiori Et tunc. ℞. quando mulier nõ consensit in primum illum fratrem per uerba de ꝓsenti: non aũt quãdo consensit. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet. — *lib. 5. c. 5.

Examen. Ly ignorantia facti excusat &c. Hoc adducit sanctus Doctor, postquã satisfecit argumẽtis, ut sit tanq̃ solutio tacitæ obiectionis. Posset .n. quis accusare mulierem de peccato, si cognita à fratre rediret ad primũ fratrẽ, cum quo prius per uerba de præsenti cõtraxerat: unde ad hãc obiectionem dicit, quòd talis mulier excusatã peccato ꝓp ignorantiã facti, quantũ præsupponitur fuisse ex parte sua.

APPENDIX.

Ex articolo habes. ¶ Primò: quòd ꝑ rationẽ ostendas, ma- riũ insinuatũ fuisse à Gregorio IX. quòd error personæ impedit matrimonium. Insinuatum est autem sic Ex parte abbatis &c. Economus monasterij memorat, quòd ꝗ per errorẽ facti fuit in iure cõfessus, ex quibus error sibi ꝑ ꝑiudiciũ generari. Cũm igitur nemini noceat error facti mandamus quatenus si de hmôi potuerit errore docere: ꝓuideas, ut nullum sibi super hoc pręiudiciũ generetur. Hæc ille: de confess. Ecce: quòd error facti nemini præiudicata dẽt: & consequenter, cũm error personæ error sit facti, excusat; & per consequens — † Vel. ꝑ S. Eccl. &c.

quens non obligat ta lē errantem ad matrimonium. Error facti est, qñ quis credit tractare cū aliqua psona (puta in proposito: cōsentire in Ioānem, & supponitur Petrus, in quem credens quòd sit Ioannes, consentit) & tractat eum alia; uel facere aliquid, & facit aliud nesciens. Talis error, ut supra p Gregorium, excusat. qđ ēt & quidem à fortiori, patet de Iacob sic errante in cognitione Lyæ. Genes. 29. Idipsum quoq; insinuatum est à &c. ut art. 1. appen. Item à &c. q. 34. artic. 1. in elucid. Quemadmodum Pontifices determinant, q percutiens clericum nesciēs esse clericum per ignorantiam facti (puta, quia incedit ut laicus in omnib⁹) non incurrit excummunicationem, determinār ēt per hoc, à simili: q contrahēs matrimonium cum aliquo, deceptus errore personæ, excusatur à contractu; ita q non obligatur ad matrimonium, tanquàm nullum.

2 Tho. 4. dist. 16. q. unica, artic. 1. & sequent. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto errorem psonæ impedire matrimonium insinuāt, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & cōsolidetur.

QVÆST. LII. ART. I.

308 *In Pastorali par. 2. ca. 6. NOT. De conditione serui li quā nis teugerit in q. 51. art. 2. corpor. sh, quia nec ex professo sed incidenter ibi de hoc tractauerat, nec obiectiones contrarias peculiares contra hoc ipsum nec mouerat, nec soluerat: ideo de ipsa conditione seruili nunc sine aliqua superfluitatis nota pertractat. Quod quia & in nonnullis alijs locis occurret considerandum ratione similitudo notabile hoc sit nunc pro omnib similibus locis dictū, q̄ b. (vt oportebit) p qualitate materiei ú

Notabile cōmuniter pro similibus. *In Pastorali par. 2. ca. 6. †In Digesto ueteri lib. 1. tit. 5. lege 4.

QVAESTIO LII.

De impedimento conditionis seruitutis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de impedimento cōditionis.

Circa quod quęrūtur quatuor

¶ Primo, Vtrum conditio seruitutis matrimoniū impediat.

¶ Secundo, Vtrum seruus sine consensu domini possit matrimonium contrahere.

¶ Tertio, Vtrum aliquis postquā vxoratus est, possit se seruū facere sine consensu uxoris.

¶ Quarto, Vtrum filij debeant sequi cōditionem patris, vel matris.

ARTICVLVS I.

Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod habet aliquā h contrarietatem ad ipsum: sed seruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimoniū, aliàs autem inter seruos non possent esse coniugia, ergo seruitus non impedit matrimoniū.

¶ 2 Præterea, Illud, quod est contra h naturam, non potest impedire illud, quod est secundū naturam: sed seruitus est contra naturam, quia sicut dicit Greg. * Cōtra naturā est, hominem homini uelle dominari, qđ etiam patet ex hoc qđ homini dictum est, ut præsit piscibus maris, &c. nonaūt ut præsit homini, ergo non potest impedire matrimoniū, quod est naturale.

¶ 3 Præterea, Si impediat, aut hoc ē de iure naturali, aut de iure positiuo, sed nō ē de iure naturali, quia ẽm ius naturale omnes homines sunt æquales, ut Greg. *& Boetius dicunt: & in principio Digestorum † dicitur, quòd seruitus non est de iure naturali, positiuum etiam ius descēdit

F à naturali ut Tullius dicit, ergo secundum ius nullum matrimonium seruitus impedire potest.

¶ 4 Præterea, Illud, quod impedit h matrimonium, æqualiter impedit, siue sciatur, siue ignoretur, ut patet de consanguinitate, sed seruitus unius cognita ab altero non impedit matrimonium, ergo seruitus quantum in se est, non habet q impediat matrimonium, & ita non deberet

G poni per se matrimonij impedimentum ab alijs distinctum.

¶ 5 Præterea, Sicut contingit esse errorem circa seruitutem, ut putetur liber, qui seruus est, ita potest esse error de libertate, ut putetur seruus, qui est liber, sed libertas non ponitur matrimonij impedimentum, ergo h nec seruitus deberet poni.

¶ 6 Præterea, Magis facit h grauem societatem matrimonij, &

H plus impedit prolis bonū morbus lepræ, quàm seruitus; sed * lepra non ponitur impedimentum matrimonij, ergo nec seruitus debet poni.

SED CONTRA est, quod Decre. † dicit de coniugio seruorum, quia error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

¶ Præterea, Matrimonium est de bonis per se expetendis, in-

I quantum habet honestatem: sed seruitus est per se de fugiendis, ergo matrimonium, & seruitus sunt contraria, & seruitus matrimonium impedit.

RESPON. Dicendū, † q in matrimonij contractu obligatur unus coniugū alteri ad debitum reddendum, & ideo, si ille, qui se obligat, est impotens ad soluendū ignorantia hmōi impotentiæ in eo, cui fit obligatio,

K tollit contractū: * sicut autē per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, ut omnino non possit soluere, ita per seruitutem, ut liberè debitum reddere non possit, † & ideo ᵐ sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita * conditio seruitutis ignorata impedit matrimonium, non autem seruitus nota ℞.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quia per matrimonium alteri obligatur, quem non potest libere exequi, & quan-

id applicabis.

¶ CONCL. Sicut impotentia coeūdi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita conditio seruitutis ignorata īpedit matrimonium, nō aūt seruitus scita.

¶ PROB. Quia in matrimonij contractu fit obligatio ab utroq; coniugum ad debitum sibi mutuò reddendum: & conditio seruitutis facit, ut debitum liberè reddere seruus non possit, sicut per impotentiā coeundi fit, ut omninò reddere debitum aliquis non possit.

¶ NOT. Principalis intentio D. Thomæ in conclusione hac est ostendere: q seruitus impedit matrimonium. Qđ autem, ut scita, non impediat, id, tanquā incidenter quodam̄ ō. i. per modum declarationis dictum, non probat in corpore. Verum, nē desit probatio aliqua ēt huius modo declaratiuo inserti; probationem eius adducit to ad 1ᵐ. Et sic omnia ordinatè fiunt. Quod .n. principale est, in principali parte .i. in corpore, & qđ est minus principale, in loco minus principali .i. extra corpus probat. Sic ergo probabitur ly non autē si sciatur, & ly non autem seruitus scita. Ad ducenda .n. probatio seruit utriq; parti, l. tam de impotentia coeundi dictæ, quàm de seruitute.

¶ PROB. secundarij. Quia quilibet potest in eo, quod sibi debetur, spontè detrimentum aliquod subire (patet.)

1ᵐ de maiori

Contrarietatem ad ipsum. ℞. secundū se sumptū: nō, quātū ad actum.

*Decre. li. 4. tit. 8. cap. 2.

†In Decret. li. 4. tit. 9. c. 2. & 4.

†Aug. li. 32. cōtra Faustū & in lib. de bono coniuga li. c. 6. to. 6.

*In decretal. lib. 4. tit. 15. c. 2.

†Eodē c. concl. ᵐ

**Vt dicit in decret. li. 4. tit. 9. c. 4.

tum ad bonum prolis, quę peioris conditionis efficit ex seruitute parẽtis: sed quia quilibet potest in eo, ꝙ sibi debetur, sponte detrimentum aliquod subire, iõ si alter coniugum scit alteriꝰ seruitutẽ, nihilominus tenet mr̃imonium. Similiter ẽt, quia in matrimonio est ęqualis obligatio ex utraq; parte ad debitũ reddẽdũ, non põt aliquis requirere maiorem obligationẽ ex parte alteriꝰ quam ipse possit facere, & ꝑꝑ hoc si seruus contrahit cum ancilla, quã credit liberam, non ꝑꝑ hoc impeditur matrimonium; & sic patet, quod seruitus non impedit matrimonium, nisi quando est ignorata ab alio coniuge, & ille sit liberę conditionis: & ideò nihil prohibet circa seruos esse coniugia, uel inter liberum, & ancillam.

AD SECVNDVM Dicendũ ꝙ nihil prohibet aliquid esse cõtra naturam quantum ad primã intentionem ipsius, quod nõ est contra naturam quantum ad secundam intentionem eius: sicut omnis corruptio, & defectus, & senium est contra naturam, ut dicitur in secundo de Cœl.* quia natura intendit esse, & ꝑfectionem, non tamen est contra secũdam intentionem naturæ: quia ex quo natura non potest cõseruari in uno esse, cõseruatur in altero, quòd generatur ex corruptione alterius, & quando natura non potest perducere ad maiorem perfectionem, inducit ad minorem, sicut quando non potest facere masculum, facit fœminã, quę est mas occasionatus, ut dicitur in 16. de Animalibus. Similiter etiam dico, ꝙ seruitus est contra primam intentionem naturæ, sed non est contra secũdam; quia naturalis ratio ad hoc inclinat, & hoc appetit natura, ut quilibet sit bonus. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat, ut ex peccato pœnam reportet: & sic seruitus in pænã peccati introducta est: nec est incõueniens aliquod naturale per hoc ꝙ est contra naturã† hoc mõ impediri: sic.n. & in matrimoniũ impedit per impotentiam coeũdi,* quæ est contra naturam 1 modo prædicto.

A AD 3ᵐ dicendum, ꝙ ius naturale dictat, ꝙ pœna sit ꝑ culpa infligenda, ꝙ nullus sine culpa puniri debeat: sed determinare pęnam secundũ conditionem ꝑsonæ, & culpæ est iuris positiui: & iõ seruitus, quæ est pæna determinata a iure positiuo†, sicut a naturali † proficiscit, determinatũ ab indeterminato: & eodem iure positiuo determinante est factum, ꝙ seruitus ignorata

B matrimoniũ impediat, ne aliquis sine culpa puniat: est.n. quædam pæna uxoris, ꝙ habeat uirũ seruum, & econtrario.

AD 4ᵐ Dicendum, quod aliqua impedimenta sunt, quæ faciunt matrimonium illicitum: sed quia uoluntas nostra non facit licitum aliquid, uel illicitum, sed lex, cui uoluntas subdi debet. ideo ignorantia talis impedimẽti, quæ uoluntarium tollit, uel

C scientia, nihil facit ad hoc quòd matrimonium teneat, & tale impedimentum est affinitas, uel uotum, & huiusmodi. Quædam autẽ impedimenta sunt, quæ faciunt matrimoniũ inefficax ad solutionẽ debiti, & quia in uolũtate nostra consistit debitũ uobis relaxare, ideo talia impedimenta si sint cognita, matrimoniũ non tollunt, sed solum quando ignorantia uoluntariũ exclu

D dit, & tale impedimentũ est seruitus, & impotentia coeundi: & quia etiam de se habent aliquã rationem impedimenti, ideo ponuntur specialia impedimenta præter errorem: non autem personę uariatio ponitur speciale impedimentum præter errorem, quia persona alia subintroducta non habet rationem impedimenti, nisi ex intentione contrahentis.

E AD 5ᵐ Dicendum, ꝙ libertas nõ impedit matrimonii actũ: unde libertas* ignorata, nõ impedit matrimonium.

AD 6ᵐ Dicendum, ꝙ lepra non impedit matrimoniũ quantũ ad primũ actũ suum, quia leprosi debitum reddere possunt libere, quamuis aliqua grauamina matrimonii inferant quantũ ad secundos effectus, & ideo nõ impedit matrimonium sicut seruitus.

actum, & quantũ ad bonum prolis. S. Tũc nihil contra. Nam seruitus ad matrimoniũ contrarietatem scdo mõ hẽt.1. & quãtum ad actum & quãtum ad bonum ꝑlis: licet non primo. Quare & coniugia seruorũ ualere possint, & qñ uide in tex.

¶ NOT. Argũa precedens, sicut & sequẽtia fiunt solum cõtra partem illam cõclus. quæ de seruitute loquitur. Nam primã partem. s. de impotentia coeundi, introducit D. Thom. tanquã aliquod a simili: & non tanquam principale intentum. Sicuti & supr. q. 51. ar. 2. licet de conditione seruili mẽtionem fecisset in cõclu. illa de errore personę: tamen argumẽta omnia dirigit solũ contra partem loquẽtem de errore ꝑsonę, quia illa sola erat ꝑ principaliter intẽta. Sic in aliis similib. locis dic.

Vniuersaliter notãdũ ꝑ similib.

2ᵐ de maiori

Quod est contra naturam. ℞. quantũ ad primam intentionẽ: non, quantum ad secundam. S. Tũc nihil contra. Licet.n. seruitus sit contra naturã quantum ad primã intentionem: tamẽ non est contra illam quãtum ad secũdam: ut declaratur in tex. etiã a simili.

*Li. 2. tex. 37.

3ᵐ minor.

Non de iure naturali, neque (supple est) de iure positiuo. ℞. negatur illa. S. ad probationem dr̃, ꝙ oẽs homines sm̃ ius naturale sunt æquales, si omnes sint inculpabiles: & ꝙ seruitus nõ est de iure naturali qñ non adest culpa. Similiter dic ad ius positiuum: ut in tex. de utroque habetur.

¶ NOT. Ius naturale ad positiuum (ut dicitur in tex.) se hẽt ut indeterminata ad determinatam. Rõ ẽ quia quod natura dictat in communi ius positiuum circunstãtiis quibusdam accomodans ornat. verbi gratia. Natura dictat ieiunium, tanquã defensoriam contra te la inimici, sed non determinat modum quo ieiunandum sit: & hoc est ipsam dictare aliquid in communi: aduenit ius positiuum & modum ieiunandi determinat, puta comestionẽ unicam in die, horam nonam comedendi, abstinentiam a latro cinijs & carnib. Applica ad propositum seruitutis, ut in tex.

*vide infra q.

4ᵐ de maiori

Quod impedit matrimonium. ℞. tãquam faciens matrimoniũ illicitum: non, tãquã faciens illud ad solũnem debiti. S Tunc nihil, &c. Nam seruitus non primo, sed secundo nõ impedit.

¶ NOT A ly & quia etiã de se habent aliquam rõnem impedimenti, &c. respondet ad illam ultimam argum. particulam. s. & ita non deberet poni per se matrimonii impedimentum ab aliis distinctum. Hinc disce; ꝙ mos S. Doct. est non relinquere aliqd intactum in argu factis; cui. s. nõ rñdeat, uel id in responsionibus non declaret; nisi forsan ꝑ magna alicuius dicti notorieta te sub silentio trãseat. unde, quia nec est in respondendo superfluus, quando uideris aliqua ultra principalem argumentorum solũnem, adiũgi in resp. (ut hic fit:) tunc reuertere ad argum. cui rñdetur, diligentiorem cõsideratione: & ibi inuenies aliquid, intuitu cuiꝰ illud adiunctum in sua respon. fuit.

Mos D. Th. in rñ. neque diminutus neq; superfluus.

5ᵐ illatio cõclusionis.

Ergo nec, &c. ℞. Negatur illatio. S. Nam libertas nõ impedit: ꝗ sic et impedit seruitus, matrimonii actum &c. ut in text.

6ᵐ de maiori

Grauem. ℞. quantum ad effectus secundos: non quãtum ad primum actum. S. Tunc nihil, &c. Non enim est idẽ de utroque. scilicet seruo & leproso. iudiciũ ut per glosam datam patet.

* in hac ead. solu.

¶ NOT. Per actũ primum, cum intel D. Tho.

D. Thom. redditionem debiti (ut exponit) relinquitur: quòd P F t effectus secundos intelligi debeant quæcunque consequen tia. puta proles, eius educatio, coniunctur ad inuicem, & similia. Doctrinę responsionis confirmatur e Papa, de coniug. lepros. cap. 1. & 2.

¶Exam. Ly liberè .i. quatenus cum necessitate coexistit. Hoc est non liberè quandocunque uult, sed tantum proquanto necessitas corporis, sine qua natura conseruari non potest, exigit. ut in textu habetur. Ergo multiplex est necessitas; nec de omni loqui tur hic tex. (ut uidere est:) & consequenter non accipit ly liberè pro quocunque mô libertatis.

APPENDIX.

Vel. p. S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶Primò quòd p se tionem ostendat; me ntiò insinuatum fuisse a Sum. ponntificib. Ca. r. ext. de coniu. seru. ᵍ seruitus impedit ma trimonium: & sic. Mandamus: quia cu ᶠ si constitetu ꝙ idem uir præfatam mulierem, postquā audiuit illi esse ancillā, carnaliter cognouit; ipsūmo nitione præmissa cō pellas, ut ea sicut uxo rē maritali affectione pertractet. Si uero ali ter fuerit, & fasam di norit proferre cōtra gat: mulieri pecuniā, quam præfatorio ꝓ dote cōcessit, restitui faciatis. Hæc Ale. 3. de coniug. seru. e. propo suit. item ab Inno. 3. ibid. c. ad nostram. Si constiterit ꝙ miles i gnoranter contraxit cum ancilla, itaquod postquam intellexit condonem ipsi*, nec facto, nec uerbo cōsē serit in eandem: contrahendi eum alia libera ipsi concedas au thoritate Apostol. facultatem. hæc ibi. Videsis hac re. 29 q. 2. & plur. cap.

¶ Secundò habes: quomodo per rōnem prædicta Pont sicam pro quanto seruituté impedire mr monid decreuerunt. & intelli gas, & tueatis.

¶Tertiò uides quò ex tis uicissim Angeli ca doctrina hæc, & declaretur, & consoli detur.

QVÆST. LII. ART. II.

109 CONCL. Sicut seruus non subdit domino, quia liberè possit comedere, & dormire, & alia h mōi facere, quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest: ita non subdit ei quantū ad hoc, ꝙ non possit liberè ma trimonium contrahe re ei domino nesciē te, aut contradicēte.

ARTICVLVS II.

Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod seruus matrimonium cōtrahere nō possit sine consensu domini. Nullus. n. potest alicui dare, ʰ ꝙ est alterius, sine cōsensu ipsius, sed seruus est res domini, ergo nō pōt contrahēdo matrimoniū dare potestatē corporis sui uxori sine consensu domini.

2 Præterea. Seruus tenetur domino suo ʰ obedire: sed dominus potest ei præcipere, ꝙ in matrimoniū non consentiat, ergo sine consensu eius nō potest matrimonium contrahere.

3 Præt. post contractū matrimoniū seruus tenetur reddere debitū uxori, etiā præcepto iuris diuini: sed eo tēpore quo uxor debitū petit potest dominus aliquod seruitiū seruo imponere, ꝙ facere non poterit si carnali copulæ uacare uelit, ergo si sine cōsensu domini posset seruus cōtrahere matrimoniū, priuaretur dominus seruitio sibi debito ʰ sine culpa, ꝙ esse non debet.

4 Præt. Dominus potest uendere ʰ seruū suū in extraneas regiones, quò uxor sua non potest eum sequi, uel propter infirmitatem corporis, uel propter fidei periculū imminens, (puta si uendatur infidelibus) uel et domino uxoris non permittente, si sit ancilla, & sic matrimoniū dissoluet ꝙ est inconueniens, ergo nō pōt seruus sine cōsensu domini, matrimonium contrahere.

5 Præterea, Fauorabilior ʰ est obligatio, qua homo diuinis obsequiis se mancipat, quam illa, qua hō se uxori subiicit: sed seruus sine consensu domini nō potest religionem intrare, uel ad ordines promoueri, ʰ ergo multo minus potest sine eius consensu matrimonio iungi.

SED CONTRA Gala. 4. in Christo Iesu non est seruus, neque liber, ergo ad matrimonium contrahendum in fide Christi Iesu, eadem est libertas liberis, & seruis.

Præter. Seruitus est de iure positiuo: sed matrimoniū de iure naturali, & diuino: cū ergo ius positiuū non præiudicet iuri naturali aut diuino, uidetur quod seruus absque domini cōsensu matrimonium contrahere possit.

RESPON. Dicendum, quod ius positiuum (ut dictum* est) ꝓgreditur a iure naturali, & ideo seruitus, quæ est de iure positiuo nō potest præiudicare his, quæ sunt de iure naturali: sicut autem appetitus naturę est ad conseruationem indiuidui, ita est ad conseruationem speciei per generationē; unde ᵐ sicut seruus nō subditur domino, quin libere possit comedere, & dormire, & alia huiusmodi facere, quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest; ita non subditur ei quantum ad hoc, quod non possit libere matrimonium contrahere, etiam domino nesciente, aut cōtradicente.

AD PRIMVM ergo Dicendum, ꝙ seruus est res domini, q̄tū ad ea, quæ naturalibus superadduntur, sed quantū ad naturalia omnes sunt pares: unde in his, q̄ ad actus naturales pertinent, seruus potest alteri inuito domino, sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

AD 2m Dicendum, quod seruus domino suo tenetur obedire in his, quę dominus licite potest præcipere: sicut autem licite non potest dominus præcipere seruo, quod non comedat, uel dormiat, ita etiam, nec quod a matrimonio contrahendo abstineat. Interest enim ad legislatorem qualiter quilibet re sua vtatur; & ideo si dominus præcipiat seruo, quod non contrahat matrimonium, seruus nō tenetur domino obedire.

AD TERTIVM Dicendū, quod si seruus, uolente domino, ma-

G H I K (section letters in the margin between the columns)

¶PROB. Quia, quæ sunt de iure positiuo non possunt præiudicare his, quæ sunt de iure naturali: (cum ius positiuum progrediatur a naturali: & seruitus est de iure positiuo, appetitus autē naturæ est ad conseruationem, tā indiuidui tum speciei.

¶Exam. ly iur positiuum progreditur ane turali: & 16 &c. Quasi dicat. Priora non uetantur ex posterioribus. ut dicitur sup. q. 48. ar. 1. cor.

*art. præce. ad 3m & in eius arg.

1m de maiori

Nullus potest dare alicui, quod est alterius. ℞. secundum ꝙ est alterius: non aliter. §. Tunc nihil, &c. Nā seruus est res domini quantū ad ea &c. ut in tex. concl. m.

¶Examen. Ly quæ naturalibus superadduntur. Hæc sūt, quæ non concernunt necessariò conseruatio nem indiuidui, aut speciei, ut ex corpore colligitur.

2m de maiori

Dño suo obedire. ℞. in h. s, quæ dñs suus pōt licitè præcipere. § Tunc nihil, &c. Nā sicut dñs sicut licitè ñ potest præcipere seruo, &c. ut in tex.

¶Exam. Ly Interest ad legislatorē qualiter quilibet re sua vtatur. Hoc legislatori ꝓ figit terminos vnicui que: (in quos dētur quisq; regi in vñ do re sua. Quasi per hoc uelit aperiē dice re text. ꝙ non potest quis, licitè uti re sua quocunq; mō. Cōcor dat, simul & declarat dictum hoc q. 49. a. 5 ad 3m ubi ꝓfixi sint termini in similib. q. 47. ar. 6. Non est infor rei sua ē lid tus.

¶NOT. Quod non possit cogi quisquā ad matrimonium (ut ex textu hs) confirmatur ex Con. Tr. relatosup. q. 47 ar. 3 app.

3n de conclusione. Sine culpa ℞ sed non sine causa §. Tūc nihil, &c. Sufficit

eit enim; quòd deme causa legitima ad hoc, ut priuetur quis ali A qua re. Et hoc tangitur in textu (ut patet bene consideranti) a ly sed tamen in his multa pericula considerari debent, &c. ut in textu.

¶NOT. Quòd sine culpa, dummodò subsit legitima causa, puniri possit quis licitè; habes sup. q. 39. art. 4. ad 3m. Vbi & per regulam iuris 23. in 6. dictum hmôi confirmatur, unde ergo ibi ex quo etiam intellige dictum q6. huius ar. 2. ad 3m. s. summarie dictat, quod nullus sine culpa puniri debeat.

Quod ex prædictis intellige, sic; nullus sine culpa puniri dẽt regulariter. Dico ly regulariter, quia quãdoque, & quidem pluribus modis, sine culpa licet non sine cã, punitur aliquis. De quo uersus.

Paupertas, odium, uitium, fauor, & scelus, ordo.

Persona spoliãt, & loca iure suo.

Q si puniãtur qs da tã, quã uirnõ cul pa. Nam propter paupertatem duæ ecclesię unniuntur, ut unus sit sacerdos utriusq. 10. q. 3. unio, enim tamen utraque consueuisset suum sacerdotem habere proprium. Propter odium, ut 70. di. neminem. 16 q. 7 decernimus. Propter uitium, de cle ægrotan. tua. Propter fauorem 23. dist. renouantes: & de priu. & exce. priuile. antiqua. propter fauorem consecrationis. 15. q. 6. comperimus propter fauorẽ religionis, de eccl ędi fic. ad a idlenuiã. propter scelus puniuntur etiam quandoque illi, qui non peccauerunt. 25. q 1. ita nos. ꝑp ordinem priuatur dominus seruo suo quandoque. 54. di. ex antiquis: & c. frequens ẽl tra hæc punitur & irregularitate sanguinem effundens, quamuis licitè sup. q. 39 ar. 4. ad 1m. item quandoque. propter defectum sacramenti. 34. di si cuius. & c. lector.

¶Exam. ly si utrumque esse non possit, sed tamen. &c. Quasi dicat: q dictum supra ly potius, intelligitur in casu, quando de pari E concurrunt, & seruitium domini, & debitum uxoris. Alias seruari debent prudentiæ illę: quæ tanguntur in tex. diffuse a ly sed tamen in his multa pericula, &c. usque in fin.

4m maior. Dominus potest uendere seruum suum in extraneas regiones, quo uxor sua non potest eum sequi. ℞. In tali casu tamen dominus cogendus est, ne seruum uendat taliter. § ut in tex, Tũc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Quod, in fauorem matrimonii cogendus sit dominus ut in tex. est arg. 54. di. fraternitatem, item de iud. sarrac. Nullis iudæo. Interest. n. reipublicæ: ne quis re sua malè utatur. inst. tit. de his, qui sui, uel alieni iuris sunt § pen, & ff. titul. cod. si dominus

5m illatio conclõnis. Ergo &c. ꝗ negatur illatio. § ꝗ ꝑp religionem, & ordinis susceptionem, &c. ut in tex. usque ad ly & præterea.

Item de maiori. Fauorabilior. &c. in comparatione rerum, quę sunt eiusdem generis § Tũc nihil, &c. Nam alias si fiat comparatio rerum naturalium, ad res naturalibus superadditas, obligatio talis poterit non esse in casu præsenti fauorabilior: sicut in proposito. Ille enim, qui intrat religionẽ, & suscipit ordinẽ obligat se, &c. ut in text. unde ibi 2. resp. ly & præterea ille, qui &c.

¶Corol. Non ergo est ꝑp religionem uel ordinem, q in proposito non sit fauorabilior obligatio ad illa: sed ꝑp rerum, ad quas obligatio fit, disparitatem. Semper. n. attenta formaliter religione fauorabilior ẽ: & consequenter aliũde prouenit, si quãdoq; non sit fauorabilior. Igitur argũ peccabat in fallacia secundum non causam ut causam.

trimonium contraxerit, tunc debet prætermittere seruitium domini imperantis, & reddere debitum uxori, quia per hoc, quod dominus concessit ut matrimonium seruus contraheret, intelligitur ei concessisse omnia, quæ matrimonium requirit. Si autem matrimonium, ignorante, B uel contradicente domino, est contractum, non tenetur reddere debitum, sed potius domino obedire, si utrumque esse non possit: sed tamen in his multa pericula considerati debent, sicut, & in omnibus humanis actibus, .s. periculum castitatis imminens uxori, & impedimentum quod ex redditione debiti seruitio imperato generatur, & aliis huiusmodi: quibus omnibus rite C pensatis iudicari poterit, cui magis seruus obedire teneatur, domino, uel uxori.

AD 4m Dicendum, quod in tali casu dicitur, quod dominus cogendus est, ne seruum uendat taliter, quod faciat onera matrimonii grauiora; pręcipue cum non desit facultas ubicumque seruum suum uendendi iusto pretio.

AD 5m Dicendũ, quod ꝑpter D religionem, & ordinis susceptionem aliquis obligatur diuinis obsequiis quantum ad totum tempus, sed uir tenetur debitum reddere uxori non semper, sed congruis temporibus, & ideo non est simile c. Et præterea ille, qui intrat religionem, & suscipit ordinem, obligat se ad aliqua opera, quæ sunt naturalibus superaddita, in quibus dominus potestatem eius habet; & non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium: unde posset continentiam uouere sine consensu domini.

ARTICVLVS III.

Vtrum seruitus matrimonio possit superuenire.

AD TERTIVM sic proceditur. Vĩ q seruitus matrimonio non possit superuenire, ut uir se alteri in seruum uendat. Quia quod in fraudem, & præiudiciũ alterius factum est, ratum h non debet esse, sed uir, qui se in seruũ uendit facit hoc quandoque in fraudẽ matrimonii, & ad minus in detrimentũ uxoris, ergo non debet ualere talis uenditio ad seruitutem inducendam.

2 Prǽt. Duo fauorabiliora h præiudicant uni non fauorabili: sed matrimonium, & libertas sũt fauorabiliora, & repugnant seruituti, quæ non est fauorabilis in iure, ergo talis seruitus debet penitus annullari.

3 Præterea, In matrimonio uir, & uxor h ad paria iudicantur, sed uxor non potest se

APPENDIX.

Ex 3 ar. hẽs. ¶Primò, quõ p rõnẽ explodas errorẽ quorũdã (ut a simili recitat uidetur in Conc. Trid. infra) dicentiũ: q seruus non potest cõtrahere matrimonium sine consensu domini. Vĩ. n. simile iudicium fieri debere, de his, qui hoc dicebant de filiis, & de seruis. Vnde per hoc, q de uno dixerunt, de alio ẽt simile sensisse uidentur. 1 Veil. ꝑ 1. Eccl. &c.

¶Secundò hẽs: quõ per rationẽ ostendas illum a simili merito damnari per Cõ. Tri. ses. 24. c. 1. de refo. eos S. sinodus anathemate damnat, qui falsò affirmant, matrimonia a filiisfamilias sine consensu parẽtũ contracta irrita esse; & parentes ea rata, uel irrita, facere posse. Hæc ibi. Neque ergo domini possunt irritare matrimonia a seruis absque consensu ipsorum dominorum contracta. Item ꝑ Adrian. papam. Dignum, &c. Iuxta uerbum Apostoli sicut neque seruus est a sacramentis ecclesiæ remouendus; ita nec inter seruos matrimonia debent ullatenus prohiberi. Et, si contradicentibus dominis, & inuitis, contracta fuerint: nulla ratione sunt ꝑp hoc dissoluenda. Debita tamen, & consueta, seruitia non debent minus propter dominis exhiberi. Hæc ille. c. de coniug. seru. 2

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ꝑdicta patrum, pro quanto seruos sine consensu dominorum sanxerunt posse matrimonio iungi, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur. 4

QVÆST. LII. ART. III.

CONCL. Vir, nolente uxore, potest se alteri in seruũ dare, non tamen ex hoc matrimonium dissoluetur. 210

¶ PROB. 1 Quia uir non subditur uxori nisi in his, quæ ad actum naturæ pertinent; & ad hæc subiectio seruitutis non su

ex-

extendit (petet ar. 2. ad 1m. ad 2m.) 2 Quia (ly non tamé, &c.) F nullum impedimentum superueniens potest soluere matrimonium ratum (q. 50 ar. 1.)

1m de maiori

Ratum non debet esse. R. ita ut in p̃iudicium alterius ueniat non quatenus in p̃iudicium illius facientis uenit. § hoc est. Pro quanto in p̃iudiciũ alterius uenit. non ãt pro quãto uenit in suũ ipsius facientis. Tunc nihil &c. Nã si uir in fraudem uxoris alteri det se in seruum, ipse &c. ut in tex.

¶ Exam. Ly inæstimabile bonũ libertatis. s. quæ uera est libertas. Ab oppositis itaq; dicas: φ inæstimabile é malũ ueræ seruitutis & consequenter falsæ libertatis. Libertas .n. falsa, & uera seruitus, é nõ obedire mãdatis Dei: sicut uera libertas est ipsi obedire. Hæc dicta sint, nõ quia D. Th. de libertate spũali hic loquat, sed ut a ciuili, de qua ad literam loquitur, ad spũalem cognoscendam ascendendi uia aperiatur.

Libertas seruitus, q̃ta sint.

in ancillam dare nolente marito, ergo nec uir nolente uxore.

4 Præterea, illud φ impedit rei n gñationem in naturalib. destruit etiam rem gñatam: sed seruitus uiri nesciente uxore impedit mr̃imoniũ contractum anteq̃ fiat, ergo si posset matrimonio superuenire destruere mr̃imoniũ φ est inconueniens. G

Sed contra, quilibet potest dare alteri φ suum est: sed uir est sui iuris, cum sit liber, ergo potest dare ius suum alteri.

¶ Preterea, Seruus potest nolente domino uxorem ducere, vt dictum est, ergo eadẽ ratione vir potest domino se subiicere nolẽte uxore.

Respondeo Dicendum, quod uir subdit uxori solum in his, quæ ad actum naturę pertinent, in quib. sunt æquales: ad q̃ seruitutis subiectio se non extẽdit, & ideo m uir nolente uxore, põt se alteri in seruũ dare: nõ tamen ex hoc matrimoniũ dissoluetur, n quia nullũ impedimẽtũ mr̃imonio superueniens põt dissoluere ipsum, ut dictum est. H

2m de maiori

Præiudicant. R. quãtum est ex se: non sẽper quãtũ est ex aliũde uenientib. § in signũ huius: quantum ad hoc, φ seruitus mr̃imonio repugnat, matrimonium, ut in tex. Tunc nihil, &c. ut patet.

concl. m

¶ NO. De reb. iudicandũ est sm̃ se, & nõ sm̃ φ aliunde eis quã accidunt ei. Vñ si libertas & seruitus sm̃ seipsa considerarentur fauorabilior unq. libertas esset, & consequẽter in omnib. seruituti p̃ponderaret. Quòd u seruitutem, & libertati adiungeretur sponta neitas aliquando huius: pro quanto aliqs spõte seruituti subiicere tur libertati renũciãs tunc non mirũ esset, si seruitus libertati p̃ponderaret. Hoc. n. esset, non quia seruitus fauorabilior est libertate, sed quia seruitus pro se haberet spontaneam uoluntatem hominis, & libertas contra. Sic accidet in p̃posito. Nã uir iste, de quo ni gñr loquitur sponte & renũciat suæ libertati, & complectitur seruitutem. unde fit φ seruitus p̃põderat libertati. i. supuenit ei, illamq. tollit: φ quidé posse fieri monstrauit art. 1. ad 1m. ubi dicit, φ quilibet põt in eo, φ sibi debetur sponte detrimentum aliquod subire. Vide simile argum. de fauorabilitate ar. 2. 3m. & respon Rursum D. Tho. ideo non tradit de libertate, quemadmodũ p̃um adduxerat: quia responderat tam in superiorib (ut nunc citatum est) .i. ex superioribus facile uerte sponsio habebatur. Hunc autem morem suum, breuitatis causa, seruaturus sine diminutione aliqua, alibi annotauimus.

De fauorabilitate libertatis quõ, &c.

Ad primum ergo Dicendum, quod fraus bene põt nocere ei, qui fraudem fecit, sed non potest alteri p̃iudicium gñare, & ideo si uir in fraudem uxoris alteri det se in seruũ, ipse reportat damnũ inæstimabile bonũ libertatis amittens: sed uxori nullũ potest ex hoc p̃iudicium gñari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia, quæ matrimonium requirit: non enim potest ab his retrahi domini sui præcepto.

Ad 2m Dicendum, φ quantum ad hoc, φ seruitus mr̃imonio repugnat, mr̃imonium serui tuti p̃iudicat: quia tunc seruus tenet uxori debitum reddere, etiã nolente domino. K

3m de maiori

Ad paria. R. in actu matrimoniali & in naturalib. non, in dispensatione domus & aliis huiusmodi. § Tunc nihil, &c. Nam dare se in seruum, uel ancillam non est de genere naturalium, ut in texto.

Ad 3m Dicendum, φ quãuis in actu mr̃imoniali, & in his, quæ ad naturam spectant, ad paria uir, & uxor iudicentur ad quæ conditio seruitutis se non extendit: tamen quantum ad dispensationem domus, & alia huiusmodi superaddita, uir est caput uxoris, & debet corrigere eam, nõ autem econtrario: & ideo uxor nõ potest se dare in ancillam nolente uiro.

Ad 4m Dicendum, quod ratio illa procedit de rebus corruptibilibus, in quibus etiam multa impediũt generationem, quæ non sufficiunt ad destruendum rem gñatam: sed in rebus perpetuis potest impedimentum p̃stari, ne res talis esse incipiat, non autem ut eẽ desistat, sicut patet de anima rationali, & similiter ẽt est de matrimonio, quod est perpetuum uinculum, præsenti vita manente.

4m de maiori

Rei. R. corruptibilis: non ãt ppetuę. § Tunc nihil, &c. Nã matrimoniũ é ppetuũ uinculum in præsenti. ¶ NO. Maior illa ppõ ét si glosetur, nõ est uera simpliciter, q̃ñque. Nã in reb. corruptibilib. multa ĩpediunt generationé, q̃ nõ sufficiũt ad destruendũ rẽ generatã, ut dr̃ in tex. Exẽpliũ. percussio ét leuis, seu fragor arborũ, uel magnus strepitus, aut alteratio aeris sufficiunt q̃ñdoq; ac sæpius ad cãndum abortũ, siue ad impediendũ generationé hois, q̃ tñ nõ sufficiũt ad destruendũ hominé iã generatũ. Sic. n. intelligitur maior in ly generatam.

Articvlvs IIII.

Vtrum filii debeant sequi conditionem patris.

Ad qvartvm sic proceditur. Vr̃, φ filii debeant sequi cõditionem patris. Quia denominatio fit a h digniori: sed pater in generatione est dignior quã mater ergo, &c.

2 Præterea. Essentia rei magis descendit a forma, quam a materia: sed in generatione pater dat formam, mater materiam, ut di-

Appendix.

Ex exemplo habes ¶ Primò quõ p rationem ostendas, meritò insinuatum fuisse a simili p Adrian. papã φ seruitus mr̃imonio supueniens põt: & sic. Dignũ, &c. Nec inter seruos mr̃imonia dẽnt ullatenus phiberi, & si contradicentib. dominis, &c. sn. ar. 2. ap. vid. tu ibi. Nam sicut contradicentibus & inuitis dñis seruos posse contrahere mr̃imonia, q̃ nõ sunt p hoc dissoluẽda, & post illorũ cõtractionẽ dominis cõsueta seruitia dẽre sãxit Adrian. ita a simili sãxisse vr̃ p hoc φ vir matrimonio iunctus ét contradicente uxore possit seipsũ alicui in seruũ detere, nec tamẽ ob hoc dissolui mr̃imonium neq. obligõné ad debitum reddendum.

Vid. p S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes quomodo per rationem p̃ced ẽtisponus eis, pro quanto insinuere vr̃ uxorem posse alicuius seruituti subire, & intelligas, & probes, & defendas Notabis tñ hic φ aliud é posse, aliud est facere: & φ de primo locutio fuit iam a S. Doct. & ab Adrian. papa non ãt de secdo. Vnde uerũ ab hac seruitute sub cunda (p̃sertim uxore inuita,) si interrogarẽ tui, remouerẽt, diceret q̃ multa fieri possunt, quæ aliquando fieri non expedit. 2

¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs uicissim Angel ca doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVAEST. LII. ART. IIII.

Concl. 1a. Proles in libertate, & seruitute sequitur matrem, sed in his, quæ pertinent ad dignitatem, se- 2.1.1

cundum quòd est ex forma rei, sequitus patrem.

¶PROB. 1 Quia proles habet a matre substantiam corporis; a patre autem complementum formale; & seruitus est conditio corporalis, ac dignitas quoddam formale i. honorificum.

2 Quia leges, canones, lex Moysi id sentiunt; & hoc idem in naturalibus inuenit (ut ter si. patet.)

Lib. 2. de anim. c. 4 10. 4. ¶ NOT. Quando tex. probans conclusionis patrem de seruitute, dixit ly seruitus est conditio corporalis; intenditetiā per hoc de libertate affirmare idem, tanquā de seruitute conditio. itē Quinis & non dicat expresse ...

¶CONCL. 2ª. In q. busdā terris, quæ iure ciuili non reguntur, partus sequitur deteriorē condōnē. Si & utercq; fit seruilis condōnis, & pertineant ad diuersos dños; tūc diuidunt filios, si plures sint; uel si unus tātū, unus accipit prolē, ... alteri recompensabit ...

¶Exam. Ly deserio ... condōnē, & ante ... mattrimonii ... declaratur in text.

¶PROB. Quia probe ... suppositus clara.

Pro teb. mul nsva let. ¶ NOT. Diligēter aduerte pro regula uniuersali in multis ca lib. & materiē di traetatib. maximè d his, quę pertinent circa ... dē catholicā, illud ue rissimū, q. dī in text. Nō est (inquit) credibile, q talis cōsuetudo possit esse ita rōnabilis, sicut illud, q. multorū sapientiū diuturno consilio determinatū est. Tu igitur ap plica hoc ad ea, quæ tetigimus: notādo im primis semper q fides licet sit de ecc tissima fit, & ab unoquoq. p uetēcertissima hæmi ter tenenda fit: has tā gsuasiones rōnabiles non reiicit. Proqua aid. 2. 2. q. 1. ar. 2.

1ᵐ de maiori

A digniori. ℞. nel ac comodatiori in tali materia, de qua fit sermo. §. Tunc nihil, &c. Nam ma ter accomodatior est pro tali materia i. pro seruitute, de qua loquimus in concl. prima: quamuis. n. pater sit dignius principiū; tamen mater dat &c. ut in tex.

¶NOT. Pro notitia clariori illius maioris propōnis atq uid. q. 44. a. 2. ad 1ᵐ. tex. & eluc. Vnde & inde cōcludes, & hinc q. ...

dicitur 16. de animalibus, ergo* magis debet sequi ʰ proles patrē quam matrem.

3 Præterea. Illud pcipue dēt aliquid sequi, ʰ cui magis assimilatur: sed filius plus assimilat patri, q̄ matri, sicut, & filia plus matri, ergo ad minus filius plus dēt sequi patrem, & filia matrem.

4 Præterea, In sacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per uiros, ergo proles magis ʰ sequitur patrem quam matrem.

SED CONTRA, Si quis seminat in terra aliena, fructus sunt eius, cuius est terra, sed uenter mulieris respectu seminis uiri est sicut terra, respectu sementis, ergo, &c.

¶ Præterea, In animalib. hoc uidemus, quæ ex diuersis specie bus nascuntur, quod partus magis sequitur matrem quā patrē. unde muli, qui nascūtur ex equa & asino, magis assimilantur equabus, quam illi, qui nascuntur ex asina, & equo, ergo similiter debet esse in hominibus.

RESPONDEO Dicendum, q secundum leges ciuiles, partus sequitur uentrem, & hoc rationabiliter. Quia proles habet a patre complementū formale, & a matre substantiam corporis, (seruitus autem corporalis cō ditio est, cum seruus sit quasi instrumentum domini in operādo, & ideo ᵐ proles in libertate, & seruitute sequitur matrem; sed in his, quæ pertinent ad dignitatem, secūdū quod est ex forma rei, sequitur patrem, ⁿ sicut in honoribus, & municipiis, & hæreditate, & ab aliis huiusmodi, & huic ēt concordant Canones, & lex Moysi, ut patet Exod. 21. In ᵖ quibusdam tamen terris, q̄ iure ciuili non reguntur, partus sequitur deteriorem condōnē, q ut si sit pater seruus, quamuis mᵃ

ter sit libera, erunt filii serui, nō tamen si post peractum matrimonium pater se in seruum dedit, nolente uxore, & similiter si fit econtrario. Si autem uterque sit seruilis conditionis, & pertineant ad diuersos dominos ᵃ tunc diuidunt filios si plures sint: uel si unus tantum, unus alteri recompensabit de pretio, & accipit prolem natam in sui seruitium, tamen non est credibile q talis cōsuetudo possit esse ita rationabilis, sicut illud, quod multorum sapientum diuturno consilio determinatum est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum est in recipiente per modum recipientis, non per modum dantis, & ideo ratio nabile est, quod semen receptū in muliere † ad conditionem ipsius trahatur.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod quamuis pater sit di gnius principium: tamen mater dat substantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

AD SECVNDVM Dicendū quod in his, quæ ad rationē speciei pertinent, magis similatur filius patri quam matri: sed in materialib. conditionibus, magis debet similari matri, quā patri, quia res habet a forma esse specificū, sed conditiones materiales a materia.

AD 3ᵐ Dicendum, q filius similatur patri ratione formæ, quam habet in suo complemento, sicut, & pater, & ideo non est ad propositum.

AD 4ᵐ Dicendum, q honor magis est ex patre, quā ex matre ideo in genealogiis in scripturis & secundū communē consuetudinē magis nominātur filii a patre, quā a matre: tamen in his, q̄ ad seruitutem spectant, magis matrem sequitur.

A natio sit semper a digniori, uel secnodum quid, uel absolutè, nō autem a digniori absolutè tantum.

2ᵐ de cōclusione. Sequi. ℞. in his, quæ ad rationem speciei pertinent: non in materialibus conditionibus. §. Tunc nihil, &c. Nam seruitus ad conditionem materialē de clinat.

3ᵐ de maiori

Cui magis assimilat. ℞. sm q ei magis assimilatur. §. Tūc nihil, &c. Nam filius assimilatur patri sōne formæ. &c. ut in tex.

¶NOT. Dicit tex. ly nō est ad propositū, quia ut manifestatur in responsione ad aᵐ, seloqui oonc de assimilari in condōnib. materialibus, seu de assimilari in his, quę seruitutē magis proximæ sūt.

4ᵐ de consequentia. Sequitur. ℞. in honorabilib.: nō in seruitute cōcedētibus. §. Nam honor magis est ex patre, q̄ ex matre: ideo &c. ut in tex. Tūc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶Primò quò p ratsionem ostendas; me. ritò insinuatū a Gregor. q. & ab Vrban. 3. q filius sequitur con ditionem matris quo ad seruitutem, & liber tatem. A Greg. quidē sic. Indecens esse ceteris... ut progenies ex libera, seu libera, sibi ad seruitium retrabatur. Hæc ille; de nat. ex libe. uent. Verbi gratia. Est etiam habens liberam in matrimonio: libera gignit filios. isti filii, si sequerentur condōnem patris, iudicarentur serui: sed quia sequuntur matris, iudi cantur liberi. Sic loquitur Greg. Ab Vrbano autem, de coniu. ser. Licet &c. Fuit propositum in mulier possit diuortiū postulare, p eo q uir, cum quo suæ condōnis ignara contraxit, seruus monasterii proponatur: eum econtrà idē uir patrem suum, cuius condōnem sm leges prouinciæ sequeretur ... se gessisse constanter affirmet. Videtur nobis fauore libertatis pro parte uiri securius iudicandum. Hæc ibi. Nota ly sm leges prouinciæ. Hic. n. duo innuit Vrban & q sm leges communes, de quibus S. Thom. in princ. corp mentionem facit, filius debet sequi quo ad seruitutem, uel libertatem conditionem matris, & q

Vsil. p S. Eccl. &c.

& quòd secundum leges particulares alicuius prouinciæ debet in his sequi conditionem patris. Vnde & idem Vrban. secūdū leges prouinciæ, in qua proponebatur casus, determinationē fecit, ut sup Quòd si secūdm leges cōmunes determinare uoluisset: concorditer ad Gregorium sup. addn ctum dixisset.

¶ Secundo habes: quomodo per situationem prædicta Pontificum pro quanto sicut sequi conditiones matris quo ad libertatē & seruitutem insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quō ex iis uestsim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LIII.

ART. I.

CONCL. Votū simplex quamuis impediat contrahendū tamen nō potest matrimonium cōtractū dirimere.

¶ PROB. Quia, contrahens matrimonium post uotum simplex continentiæ peccat: 2 Quia (ly sit &c.) illud matrimonium ē uerus contractus.

Th 4. dis. 38. q. 1. a. 3. q. 2. & 3 c. rursus, ext. q cle. uel mou.

1ᵐ de maiori

Fortius uinculū. R. quantum ad modū ligandi: non, quantū ad id, cui, & ad quod obligat. §. Tūc nihil, contra. Non. n. uotū simplex ē fortius uinculum quantum ad modum ligandi, quā matrimoniū. Ad rōnem in argō allatam dicitur; q cōcludit d uoto, quod ē fortius quantum ad id, & cui, & ad quod fit obligatio. Cui fit? Deo. Ad quod fit? Ad continentiam seruandā.

2ᵐ de minori

Sed præceptum. R. inquantum illegitimans personas: non, inquantum pceptū prohibens tm, ne aliquid fiat § Tunc nihil, &c. Nā uotum simplex assimilatur pcepto ecclesiæ prohibenti tantum, ne aliquid fiat: non autem præcepto illegitimanti.

t 3

QVAEST. LIII.

De impedimento uoti, & ordinis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerādum est, de impedimento uoti, & ordinis.

¶ Circa quod, quæruntur quatuor.

Primo, Vtrū uotum simplex matrimonium dirimat.

Secundo, Vtrum uotum solenne.

Tertio, Vtrum ordo matrimonium impediat.

Quarto, Vtrum aliquis post matrimoniū, sacrum ordinem suscipere possit.

ARTICVLVS I.

Vtrum per obligationem uoti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod per obligationem uoti simplicis matrimoniū contractum dirimi debeat. Fortius. n. uinculum debiliori præiudicat, sed uinculū uoti est fortius, quam uinculum matrimonii, quia hoc fit homini, illud autem Deo, ergo uinculum uoti præiudicat uinculo matrimonii.

2 Præterea, Præceptum Dei non est minus, quā præceptū ecclesiæ: sed hpceptū ecclesię adeo obligat, q si contra ipsum matrimoniū contrahatur, dirimitur sicut patet de illis, qui contrahūtur in aliquo gradu cōsanguinitatis ab ecclesia prohibito, ergo cū seruare uotum sit pceptū diuinum, uidetur q, qui contra uotum diuinū matrimoniū contrahit, quod ex hoc matrimoniū sit dirimendum.

3 Pretęrea, In matrimonio potest homo uti carnali copula sine peccato: sed ille qui facit uotū simplex, nunquā potest carnaliter uxori cōmisceri sine peccato, ergo uotū simplex matrimoniū dirimit. Probatio medię: F pconstar quod ille, qui post uotū simplex continentię matrimonium contrahit, peccat mortaliter q̄a secundum Hierony.* uirginitatem uouentibus, non solum nubere, sed uelle nubere dānabile est: sed contractus matrimonii non est contra uotum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ, ergo quādo primo carnaliter commiscetur uxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus aliis uicibus quia per peccatum primo cōmissum † non potest excusari quis a peccato sequenti.

*Refert I Decr. di. 27. c. uouentib. & id habet Augu. de bo. ui du. c. 9. to. 4.

4 Præterea, Vir, & mulier in matrimonio debent h esse pares, præcipue quantum ad carnalem
G copulā: sed ille, qui uotum simplex continentiæ facit, nunquam potest petere debitū, sine peccato, quia hoc est manifeste contra uotum continentiæ, ad quam ex uoto tenetur, ergo nec reddere potest sine peccato.

SED CONTRA est, quod Papa Clemens dicit,* q uotum simplex, impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, ut ex dictis patet.

*in Decr. li. 4. in ti. quod cle. unuē. cōsuluat

RESPON. Dicendum, quod per hoc res aliqua desinit esse in potestate alicuius, per quod transit in dominium alterius. Promissio autem alicu-
H ius rei non transfert eam in dominium eius, cui promittitur. Et ideo non ex hoc ipso quod aliquis rem promittit aliquā, desinit res illa esse in potestate sua, cum ergo in uoto simplici non sit nisi simplex promissio proprii corporis ad continentiam Deo seruandam factā post uotum simplex, adhuc remanet hō dominus sui corporis, & ideo potest ipsum alteri dare, in qua datione sacramentū matrimonii consistit, quod indissolubile est, & propter hoc * uotum simplex, quanuis impediat contrahendum, quia peccat cōtrahens matrimoniū post uotū simplex continentiæ, tamen
I quia uerus contractus est, non potest matrimoniū propter hoc dirimi.

*sucl. a.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod uotū est fortius uinculū, quā matrimoniū, quantum ad id, cui, & ad quod obligat, quia per matrimoniū hō ligatur uxori ad redditionē debiti, sed per uotum Deo ad continentiam; tamen quantū ad modū ligandi, matrimonium est fortius uinculum, quam uotum simplex; quia per matrimonium traditur actualiter uir in potestatem mulieris, uel uxoris, non autem per uotum simplex, ut dictum est. • Potior autem est semper conditio possidentis: sed quantum ad hoc si-
K mili modo obligat uotum simplex sicut sponsalia, unde propter uotum simplex sunt sponsalia dirimenda.

• in cor. ar.

AD 2ᵐ Dicendum, quod præceptum prohibens matrimonium inter consanguineos ┬ non habet, inquantum est præceptum Dei, uel ecclesiæ quod dirimat matrimonium contrahendum; sed inquantū facit quod consanguineę corpus nō possit transire in potestatē consanguinei: hoc autem non facit præceptum prohibens matrimoniū post uotum simplex, ut ex dictis patet; & ideo ratio non sequitur, ponitur enim pro causa, quod non est causa.

ti; cui uotum solemne, de quo articulum secund. simile est.

¶ NOT. De præcepti ecclesiastici differentia præmissa fusiorem declarationem, alias fecimus supra t & illa sufficiat.

3m de conclusione.

Et eadem ratione omnibus aliis uicib. ℞. negatur ista. §. loquendo .s. de redditione debiti. Ad rõnem illa tam dicitur: q̃ hoc nõ est ex eo, q̃ per peccatum primò cõmissũ possit excusari quis a peccato sequenti (ut putat arguens) sed ex eo, q̃ postquã matrimonium consummatum est, sibi iã factum est illicitum nõ reddere debitũ uxori exigenti (ut ex textu habetur.)

AD 3m dicendum, q̃ ille, qui contrahit matrimoniũ per verba de præsenti post uotũ simplex, non potest cognoscere uxorem suã sine peccato mortali, quia adhuc restat sibi facultas implendi uotũ continentiæ ante matrimoniũ consummatũ: sed postq̃ matrimoniũ consummatum est, G est sibi iã factũ illicitũ non reddere debitũ uxori exigenti ex culpa sua, & ideo ad hoc obligatio uoti non se extendit, ut ex prędictis patet, tamen debet lamentũ pœnitentiæ recõpensare ꝓ continentia non seruata.

4m maior.

Vir & mulier in matrimonio debent esse pares quantũ ad carnalem copulam. ℞. nisi aliquis illorũ id, quod suum est abrenunciet. §. Tunc nihil, &c. Nã qui fecit uotum simplex abrenũciauit illi iuri suo. Vnde quãtum ad ea, in quib. non ẽ factus impotens votum continentiæ seruare, adhuc post &c. ut in textu.

AD 4m Dicendum, quod quãtũ ad ea, in quibus non est factus impotens uotũ continentiæ seruare, adhuc post contractũ matrimoniũ obligatur ad seruandũ, H propter quod mortua uxore tenetur totaliter continere, & q̃a ex matrimonii uinculo nõ obligatur ad debitũ petendũ, ideo nõ potest petere debitũ sine peccato, quãuis possit sine pc̃tõ reddere debitũ exigenti, postquam obligatus est ad hoc per carnalẽ copulã præcedentem: hoc autẽ intelligendum est, siue mulier expresse petat, siue interpretatiuè, ut quando mulier uerecunda est, & uir sentit eius uoluntatem de redditione debiti, tunc. n. sine peccato reddere potest, & præcipue si ei timet de periculo castitatis. Nec obstat, q̃ non sunt pares in matrimonii actu, quia quilibet potest hoc, quod suum est abrenunciare. Quidam tamẽ dicunt q̃ potest petere, & reddere, ne nimis onerosum reddatur matrimoniũ uxori semper exigẽti sed (si rectè inspiciatur) hoc est exigere interpretatiuè.

ARTICVLVS II.

Vtrum uotum solenne dirimat matrimonium iam contractum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod nec uotum solenne matrimoniũ dirimat iam contractũ, quia sicut Decr. a dicit, apud Deũ nõ minus obligat b uotum simplex, quã solenne, sed matrimoniũ acceptatione diuina stat, & dirimit, ergo cũ uotũ simplex non dirimat matrimoniũ, nec uotũ solẽne dirimere poterit.

2 Pręt. Votũ solenne non addit ita ualidum b robur super uotum simplex sicut iuramentum, sed uotum simplex etiã iuramento superueniente non dirimit matrimoniũ contractum, ergo nec uotum solenne.

1 3 Præterea, Votum solenne nihil habet quod non possit uotũ simplex habere, quia uotum simplex potest habere scandalũ, cum possit esse in publico sicut, & solenne: similiter, & ecclesia posset, & debet statuere q̃ uotũ simplex dirimat matrimonium iam contractum, ut multa pec-

APPENDIX.

1 Vtil ps. Eccl. &c. — EX articu. habet. ¶ Primò, q̃liter per rationẽ interimas hęresim Lutheri (prat. Lutherani) dicentis uota hodie non ualere, nisi ad operam iactantiam & præsumptionem. Si. n. impediũt matrimonium contrahendum t utique aliquid ualent; & S. Doctor, contra errorem similem articulum istum, etiam mouit.

a ¶ Secundò hẽs: q̃liter per rationẽ ostendat prædictam hæresim meritò damnari a scripturis Deute. 23. Cum uotum uoueris dño K Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud dominus De* tuus. Et, si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Hæc ibi. Ecce ergo ab appositis: q̃ reddere uota reputabitur reddenti in bonum Itẽ Eccles 5. Si quid uouisti Deo, ne moreris reddere; displicet. n. ei infidelis & stulta promissio: multoque melius est, non uouere, quam post uotum promissa non reddere. Hæc ibi. Ergo promissio fidelis & sapiens. i. quæ postea impletur, placet Deo, & est bona. Item 1 Reg. 1. Cum esset Anna amaro animo uotum vouit dicens. Domine Deus, si dederis seruę tuæ sexum uirilẽ; debo eum Domino omnibus diebus uitæ eius. Ecce uotum. Audi q̃ aliquid & multum quidem, apud Deum, cui omnis iactantia displicet atque præsumptio, ualet. ibi. n. subditur. Recordatus est eius Dominus. Et post circulum dierum concepit Anna, & peperit filium, uocauitq; nomen eius Samuel, eo q̃ a Domino postulasset eum. Hæc ibi. Hoc ergo nomen Samuel, sit testimonium ualidissimum contra Lutherum. Item a Conc. Toletan. 4. cap. 49.

A Clerici, qui monachorum propositum appetunt; quia meliorem uitam sequi cupiunt, liberos eis ab episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus; nec interdici propositum eorum, qui ad cõtemplationis desiderium transire nituntur. Hæc ibi. Ecce: q̃ uota monachorum, ratione quorum uotorum sic loquitur synodus non tantum ualoris magni, sed ferè inæstimabilis sũt; ex quo uitam monachorum cui talia sunt essentialia supra omnium sæcularium etiam clericorum simplicium uel iam ponunt. Item a Conc. Trid. ses. 25. ca. 1. de reform. Præcipit, ut omnes regulares suæ professionis uota fideliter obseruent. S. n. illa, quæ bases sunt & fundamẽta totius regularis disciplinæ, exactè non fuerint conseruata, totum corruat ędificiũ necessã ẽ. hæc ibi.

Vota sũt fundamẽta regulariũ.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendat, meritò fuisse a summis pontificib. dictum sic. A Cœlestino quidem 3. Rursus quidam, &c. si post simplex uotũ ad nuptias conuolasset; cum uotum simplex matrimonium impediat contrahendum, non tamẽ dirimat iam contractum nihil ambiguitatis q̃ sua continere uidet. Hęc ille; qui cleri. uel nomen matrim. ubi per ly nihil ambiguitatis, &c. intellige; ac si dixisset, q̃ ille uere uouens remanebit cum illa, ad cuius nuptias conuoluit, etiã secundum glo. ibi ab Alexandro autem 3. ibid consuluit, &c. Respõdemus q̃ sicut simplex uotũ matrimonium impedit contrahẽdum, & non dirimit iam cõtractum: ita habitus sine professione susceptus, nè contrahatur, impedit, sed contractum nequaquã dissoluit. Hæc ibi. A Bonifacio demum 8. de uot. & uot. redempt. in 6. Quod uotum, &c. Reliqua uerò uota etsi matrimonium impediant contrahendum; & pœnitentia transgressoribus debeatur: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta. Hæc ibi. Vbi per ly reliqua uota, intelligit simplicia: ut patet in contextu.

3 — e. rursus qui clerici uel nou. e. uetũ. e. ex publico. de cõuer. cõiu.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem p̃dicta patrum, prouenio de uoto simplici respectu matrimonii taliter. s. q̃ impediat contrahendum, sed non dirimat contractum decernunt, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quintò uides t quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur. 5

QVÆST. LIII. ART. II.

CONCL. Votum solemne ex sui natura habet q̃ dirimat matrimonium contractum. 1 t 3

¶ Exam. ly Votum solemne Idest uotum actualiter tradens Deo illud, quod tunc promittit. Et in proposito.

Ly uotum solemne. Scilicet castitatis. Hoc igitur intellectua lem

lem exhibitionem proprii corporis ad perpetuam continentiam F Deo affert.

Ly ex sui natura. idest ex propria diffinitione. Vnde idem est dicere uotum solemne ex sui natura dirimit matrimonium; ac si diceret uotum solemne, inquantum solemne. Hinc fit, quod si uotum solemne, ut solemne, dirimit; nō sit solemne, si non dirimat. Negare igitur, solemne uotum dirimere, est negare solēne esse solemne; quod utique implicat contradictionem.

¶ PROB. Quia per uotum solemne homo amisit sui corporis potestatem (cum corpus suum tradiderit actualiter Deo ad perpetuam continentiam:) & ille qui corporis sui potestatem amisit, nō pōt ipsā tradere in potestatem uentis (a- *li. 4. sēt. dist. 38. tei ex se.

¶ Exam. ly simplex uotum est quandoq; quodammodo publicum. Hoc est ex consequenti non distinguitur a uoto solēni per esse publicum, & non publicum. Cæterum quomodo distinguatur ab ipso, iam tactum est in primis examinibus Et illis. n. uirtualiter habetur; quod uotum simplex, a stitans in eo quod simplex, non cadit actualiter Deo potestatem corporis sui, ad perpetuam continentiam seruandam, sed tā. promittit. & hoc ad differentiam solemnis.

*con:l. m Ly uotum simplex quodammodo quandoque est publicum. Hoc ipsum confirmatur a Papa Bonifacio 8. quando de uotis simplicibus loquens, de uot. & uot. redemp. in 6. dicit. Reliqua uota quanto manifestius sunt emissa, tanto propter pluriū scādalum & exempli dutior pœnitentia transgressoribus debetur. Hæc ibi. e. qu. ed. in tal.

cata uitentur, ergo qua rōne uotum simplex non dirimit matrimonium, nec uotum solenne dirimere debet.

SED CONTRA est, quod ille, q facit uotū solenne, cōtrahit matrimoniū spirituale cū Deo, qđ est multo dignius, quā materiale G matrimoniū: sed materiale matrimoniū prius contractū dirimit matrimoniū post contractum, ergo & uotum solenne.

Præterea, etiam probari potest per multas authoritates, quę ponuntur in litera.*

RESP. Dicendū, quod oēs dicūt quod sicut uotū solenne impedit contrahēdū, ita dirimit iā cōtractū. Quidā aūt assignant pro cā scandalū, sed hoc nihil est, qa, & simplex uotū qnandoq; habet scandalū, cū sit quandoque quodammō publicū. Et prima insolubilitas matrimonii est de ueritate uitæ, quę non est pp scandalū dimittenda. Et ideo alii dicunt quod hoc est pp statutū ecclesiæ. Sed hoc ēt non sufficit, quia secūdū hoc ecclesia posset ēt cōtrariū statuere, quod non uidetur uerum. Et iō dicendū est cum aliis, quod *uotū solēne ex sui natura hēt, quod dirimat matrimoniū cōtractū I inquantū per ipsū homo sui corporis amisit potestatē, se Deo ad perpetuā continentiā tradens, ut ex dictis patet, & iō non pōt seipsum tradere in potestatē uxoris matrimoniū contrahēdo. Et quia matrimoniū, quod sequitur tale uotum, nullum est; ideo tale uotum dirimere dicitur matrimonium contractum.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod uotū simplex quoad Deū dicitur non minus obligare, quā solēne in his, quæ ad Deū spectāt, sicut est separatio a Deo per peccatū mortale, quia mortaliter peccat frangens uotū simplex, sicut solēne, quanuis grauius sit peccatū frangere uotū solēne, si cōparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus; sed quantū ad matrimoniū p quod homo homini obligatur, nō oportet quod sit æqualis generis obligationis ēt in genere, qa ad quędam obligat uotum solēne, & nō simplex.

AD 2m Dicendum, quod iurm plus obligat ex parte eius, H ex quo fit obligatio q̄ uotū: sed uotū solenne plus obligat quantū ad modū obligandi, inquātū actualiter tradit hoc, quod promittitur, quod non fit per iuramētū & ideo non sequitur ratio.

AD 3m Dicendū, quod uotū solenne habet actualē exhibitionē proprii corporis, quam non habet uotū simplex, ut ex dictis patet*, & ideo ratio ex insufficienti procedit.

ARTICVLVS III.

Vtrum ordo impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod ordo non impediat matrimonium.

2m de maiori. Validum tohur. 𝓡. ex parte eius, ex quo fit obligatio: non, quantum ad modum obligandi. §. Tunc nihil, &c. Nam quòd matrimoniū dirimatur per uotum, uel non dirimatur, dependet ex robore considerato solum quantum ad modum obligandi.

Vnde remanet, quòd uotum solemne dirimat matrimonium: uotum autē simplex, etiam iuratum, non dirimat.

3m minor. Votum solemne nihil habet qđ non possit uotum simplex habere. 𝓡. negatur istā. §. Ad rationem allatam dicitur; quod ecclesia posset quidē statuere, quòd uotum simplex dirimeret; sed tunc etiā uotum simplex non haberet quod uotum solēne. Dirimeret siquidem, sed ex statuto ecclesiæ, non ex sui natura. Voti enim simplicis natura nō ē actualiter exhibere, quod promittit; hoc est in proposito non habet actualem exhibitionem proprii corporis, pro continentia seruanda uotum simplex secundum diffinitionem suam, sicut habet solemne.

APPENDIX.

EX articulo habes. Vtil. p 8. ¶ Primo: quomodo Eccl. &c. per rationem ostendas; meritò esse dictum a Bonifacio 8. quòd uotum solemne dirimit, & sic. *ar. 1 huius q. Quod uotum, &c. Illud solum uotum declarandū duximus debere dici solemne, quantum ad post cōtractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis; aut per professionem expressam, uel tacitā factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis. Hæc ille: de uot. & uot. redemp. in 6. Vbi Bonifac. duo dixit. s. quid sit uotum solemne; & quod matrimonium contractum dirimit. Item a Conc. Trid. ses. 24. can. 9. Siquis dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos, uel regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque ualidum esse, non obstante lege ecclesiastica, uel uoto; & oppositū nil aliud esse quam damnare matrimonium, &c. Anathema sit. Hæc ibi.

1m de maiori. Non minus obligat. 𝓡. in his, quæ ad Deum spectant: non, in his, per quæ homo homini obligatur. §. Tūc nihil, &c. Nam matrimonium est de numero eorum, per quæ homo homini obligatur. K

¶ Conf. Ergo quando decretalis dicit, quod uotum simplex non minus obligat apud Deum, quam solemne, intendit quòd ita peccat mortaliter frangens uotum simplex, sicut solemne: nō autem quod secundum iudicium Dei uotum simplex dirimat matrimonium, sicut solemne, uel quod solemne non dirimat, sicut nec simplex. In cuius signum ipsemet Celest. 3. ut refert ar. 1. appen. in illa decretali dicit, quòd is, qui uotum simplex castitatis emiserat & postea iureiurando se quandam mulierem ducturum, debet de iuramento tali pœnitentiam agere, & uotum castitatis obseruare: quia (inquit) uotum simplex non minus obligat apud Deum, &c. idest qui a mortaliter peccaret, si uotum non seruaretur. Quod si matrimonium cōtraxisset, uotum simplex (secundum eundem Papam ibi) non dirimeret illud. Quaū dicat hoc ad differentiam solemnis.

¶ Secundo habes: quō per rationem prędicta patrū, pro quanto uotum solemne seorsum dirimere matrimonium contractum, & intelligas, & probes, & tuearis. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 3

QVAEST. LIII. ART. III.

CONCL. 1a Ordo sacer de sui ratione habet, ex quadā congruentia; quod matrimonium impedire debeat. 214

¶ Exam.

¶Exam. Ly sacer.s.ut circa materiam sacram tangendā uersa-tur:non ut ad sacrm tm̄ eucharistiæ ordinatur. Ergo subdiacona-tus, diaconatus, & sacerdotiū, hic tm̄ intelligūtur per ly sacer ad diffam minorū. Pro quo uid q.37.a.3.& circa uotum continētiæ taliter ordinatorum.q.39.ar.2.&in tex.& elusi.

¶PROB. Quia ordinati in sacris tractant sacra.

¶CONCL. 2ª. Qđ ordo sacer impediat matrimonium, ex cōstōne ecclesię hēt: tamē aliter apud latinos, q̄ apud Grecos.

¶Exam. ly impediat. Vt differat a 1ª. cōcl. quæ dicit ly impedire debeat. Ergo debitum impediendi.i.illā condecentiā, ordo sacer hēt de sui rōne: q̄ āt de fctō impediat hēt ex constitutione ecclesiæ.

Ly matrimoniū Non dicit mr̄imonii usū; Nam de usu aliter sētiendum est, quam de matrimonio: ut in cō tex. corporis sequenti habetur.

Ly græcos. Hoc est, & propriè dictos, & largè.i.orientales, et q̄ non propriè sint græci. Vnde hēt contextus sequens ly & iō apud Græcos, & alios orientales, sacer ordo, &c.

¶PROB. Quia præsupponitur asata.

2 Quia (ly tameq aliter &c.) apud græcos ordo sacer ex ui ordinis tm̄ impedit matrimonium contrahendum: apud latinos uero tum ex ui ordinis, tum ex uoto continētiæ sacris ordinib. apud ipsos annexo.

¶CONCL. 1ª. Sacer ordo apud occidentalē ecclesiā impedit matrimonii usum; nisi fortè ignorāte, aut cōtradicente, uxore uir ordinem sacrum susceperit.

¶Exam. ly occidentalem ecclesiā. Hoc dr̄ ad differentiā orientalis. Nam apud hanc non uerificatur istius conclus. prima pars.s. q̄ sacer ordo matrimonii usū impediat.

¶NOT. Quamuis ecclesiam orientalem & occidentalem audias: non tamē duas essentialiter diuisas, intelligere debes: sed eas & ratione partiū mundi, ubi sunt; & ratione accidentium quorundā specialiū citra præiudiciū unitatis essentialis ecclesiasticæ diuersorū, sic nominari noueris. Non.n.nisi una eccle-

e.quodiate.& c.ex parte. de cle.cōiu. *in d.ca. de cōiug.

De ecclesiæ unitate.

conclus. m

Quia nihil impeditur nisi a suo contrario: sed ordo non est contrarius h matrimonio, cum uerū sit sacramentum, ergo nō impedit ipsum.

2 Præterea, Idem h ordo est apud nos, & apud ecclesiā orientalem: sed apud ecclesiam Orientalem non impedit matrimoniū ergo, &c. B

3 Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi, & ecclesiæ: sed hoc præcipue cōgruit h significari in his, qui sunt ministri Christi, scilicet ordinatis, ergo ordo matrimonio nō impedit.

4 Præterea, Omnes ordines ad spiritualia ordinantur: h sed ordo non potest impedire matrimonium nisi ratione spiritualitatis, ergo si ordo impedit matrimonium, quilibet ordo impediet quod falsum est.

5 Præterea, Omnes h ordinati possunt ecclesiastica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo p p hoc ordo matrimonium impediat, quia uxorati non possunt habere beneficium ecclesiasticū nec gaudere priuilegio clericali, ut Iuristæ dicunt, tunc quilibet ordo impedire deberet, quod falsum est, ut patet per Decre. Alexand.* de cler. coniugatis, & sic nullus ordo (ut uidetur) matrimonium impediet. D

SED CONTRA est quod Decr.* dicit, quod qui in Subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus, uxores accepisse noscuntur, eos uxores dimittere compellatis, quod non esset si esset uerū matrimonium. E

Præterea, Nullus uouens cōtinentiam potest matrimonium contrahere, sed quidam ordines sunt, qui habent uotum continentiæ annexum, ut ex litera patet, ergo talis ordo matrimoniū impedit.

RESPON. Dicendum, quod m ordo sacer de sui ratione habet ex quadam congruentia, quod matrimonium impedire

debeat, quia in sacris ordinibus constituti sacra uasa, & sacramenta tractans, & ideo decēs est ut munditiam corporalem per continentiam seruent. Sed p quod impediat matrimonium, ex constōne ecclesię hēt: tamen aliter apud Latinos, q̄ apud Græcos, quia apud Græcos impedit matrimoniū contrahendū, solū ex ui ordinis, sed apud Latinos impedit ex ui ordinis, & vlterius, ex uoto cōtinentiæ, q̄ est ordinibus sacris annexū, q̄ ēt si qs uerbotenus non emittat ex hoc ipso q̄ ordinem suscipit, secūdū ritum Occidentalis ecclesiæ intelligitur emisisse, & iō apud græcos & alios Orientales, sacer ordo C impedit matrimoniū contrahendū, non tamen matrimonii prius contracti usum, possunt.n. matrimonio prius contracto uti, quāuis non possint matrimoniū denuo contrahere, sed apud* Occidentalem ecclesiam impedit matrimonium, & matrimonii usū; nisi forte ignorante, aut contradicente uxore uir ordinē sacrū susceperit, r quia ex hoc non potest ei aliquod præiudicium generari. Quomodo autem ordines sacri distinguuntur a non sacris nunc, & in primitiua ecclesia, dictum est.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod quamuis ordo sacer non habeat contrarietatem ad matrimonium, inquantum sacramentum, habet tamen repugnātiam quandam ad ipsum ratione actus sui, qui spirituales actus impedit.

AD SECVNDVM Dicendum, q̄ obiectio procedit ex falsis. Ordo.n. ubique non habet uotum annexum.

AD 3m Dicendum, q̄ illi, qui sunt in sacris ordinib. significant Christū nobilioribus actibus, p ut ex dictis in tractatu de ordine patet: quam illi, qui sunt matrimonio coniuncti, & ideo ratio non sequitur.

AD 4m Dicendum, q̄ illi, qui sunt in minoribus ordini-

sia, tanquam unius Christi unica sponsa, in toto mundo est, imo nec esse potest. Accidentia illa, de quibus hic supra, exprimuntur a Conc. Flor. sess. ult. in literis sanctæ unionis. Vbi illa per te uidere potes: & sic ecclesiam unam essentialiter ex an. bab. agnoscere. Alioquin, si ab unione Roma. ecclesię essentialiter.i. in his, quæ sunt fidei, dissideret, uel ipsa orientalis, uel quæcunque alia iā non ecclesiæ: sed synagogæ Sathanæ, & conuenticuli schismatici, pro tanto mereretur nomen habere: ut ex Papa Anacl. Greco Apostolis prius cōtemporaneo, plano sensu colligitur in ep. 3. cui iungas. dist. n. 22. nunc Apoc. 2. & Conci. Lateran. sub Leone x. se 11. Pastor æternus.

¶PROB. 1 Quia pater.

2 Quia (ly nisi fortè, &c.) ex hoc nō potest uxori aliquod præiudicium generari (patet etiam. q. 52. art. 1. ad 1m.)

1m de minori

Matrimonio. Rx. rōne sacramenti: non, ratione actus sui. S. Impedientis. s. actus spirituales. Tūc nihil, &c. Nam hoc ultimū sufficit ad impeditionem illā faciendam, q̄ in cō cl. exprimitur.

2m de maiori

Idem ordo. Rx. ut p̄ se ordo: non, ut cū annexo uoto castitatis consideratus. S. Tunc nihil, &c. ut patet ex corp.

¶Corol. Ergo, quia ordo, ut ordo præcisè est utrobiq. idē; utrobiq; ēt, cōtrahere postea mr̄imoniū, impedit. Ergo, quia ordo, ut uoto castitatis uestitus, nō est utrobique idem; mr̄imonii antea contracti usū. nō utrobiq; impedit.

3m de minori

Significari. Rx. nobilioribus actibus: non, actibus mr̄imonii. S. Tūc nihil, &c. ut de se patet.

4m de maiori

Ordinant Rx. inæqualiter: nō, æqualiter. S. ut in te. Tūc nihil. &c. ut patet ex terminis.

5m de maiori

Ordinati Rx. exceptione ord. in sacr. existentes: nō aliter S. Tūc nihil, &c. clerici minorib. de qbus Ale. uxorati si pōt exceptione ordi sacri hic. & tō iū bnfi. io ecclesiastico

conel. p

Concl. *in Decr. dist. 32. c. 18.

stico, tum priuilegio clericali, priuantur: sicque intelligantur Io- F sor, & moniales ac clericos in sacris ordinibus constitutos matri monia contrahentes, & inter eos scienter eadem celebrantes mu- tu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia refrenare cu pientes, ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decerni- mus subiacere. Hæc illa. clementin. de consang. & affi. cap. eos.

¶ NOT. Quibus confertur beneficium ecclesiasticum, confer tur ad hoc principaliter, tanquam ad finem, intendendo ut pro ordinibus sacris, horumque executionibus, suo tempore suscipiendis ordinentur.

Vnde remota causa, remouetur effectus: idest (in proposito) remota spe, quòd ad ordines sacros propter nuptias ulterius promoueantur, remouetur ab ipsis beneficium ecclesiasticum.

Et hoc intendit textus, quando dicit, usus matrimonii usus executionem ordinis sacri impedit, & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad executionem ordinis ideo hoc apud latinos clericis uxoratis aufertur.

Vide ergo tu ex ipsius textus plano sensu, quod non negat ordinatos in minoribus posse habere beneficium etiam ecclesiasticum (ut quibusdam superficialiter uidetur) sed dicit, quod ipsis ordinatis, & iam beneficium ecclesiasticum habentibus, postquam de eis ratione matrimonii ablata est spes ueniendi ad executionem ordinum sacrorum, beneficium ipsum ecclesiasticum aufertur.

Neque enim ab eis auferri posset, nisi ipsi in minoribus tantum ordinibus constituti, beneficium illud habuissent: ut patet.

Quòd uerò de priuilegio clericali dicitur intellige de priuilegio in rebus: ut ab Honor. 3. ad reginam Anglorum scribente declaratur sic. Ex parte tua &c. Quidam, accepta prima tonsura, contraxerunt, & eidem tonsuram deferunt: ut eo prætextu excusati ualeant a consuetis seruitiis, & debitis obsequiis. Cum igitur reddenda sint quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo: æquanimiter duximus tollerandum, ut a talibus iustitias debitas, uel ab aliis uxoratis, exigas, & seruitia consueta. Hæc ille. de cler. con iug. Intellige & dictum articuli de priuilegio in persona, ne s. quis possit manus uiolentas inicere in personam clericalem; sed tamen cum declaratione sup. q. 24. ar. 1. in elucid.

bus constituti, ex ui ordinis, non prohibentur matrimoniũ contrahere, quia quamuis ordines illi deputent ad aliqua spiritualia, non tamen immediate habent accessum ad tractandum sacrà, sicut illi, qui sunt in sacris ordinibus: sed secundum statum Occidentalis ecclesiæ, matrimonii usus executionem ordinis sacri impedit, propter seruandam maiorem honestatem in officiis ecclesiæ; & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad executionẽ ordinis, & ex hoc ipso priuilegio clericali gaudet, ideo hoc apud Latinos clericis uxoratis aufertur. Et per hoc patet solutio ad ultimum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ordo sacer matrimonio possit superuenire.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod matrimonio ordo sacer superuenire non possit. Quia fortius præiudicat minus forti. sed fortius est uinculum spirituale, quã corporale, ergo si [h] matrimonio iunctus ordinem suscipiat, præiudicium generabitur uxori, ut non possit debitum exigere, cum ordo sit uinculum spirituale, & matrimonium corporale, & sic uidetur, quod non G possit aliquis ordinem sacrum suscipere post matrimonium consummatum.

2 Præterea, Post matrimonium consummatum unus coniugum, sine consensu alterius non potest continentiam [h] uouere, sed ordo sacer habet continentiam annexam, ergo si uir ordinem sacrum inuita uxore acceperit, cogetur uxor inuita continentiam seruare, quia non posset alteri nubere uiuente uiro.

3 Præterea, Etiam ad tempus non potest uir uacare orationi sine consensu uxoris, ut habetur 1. ad Co. 7. sed apud Orientales illi, qui sunt in sacris cõstituti, H tenentur ad continentiam tẽpore quo exequuntur officiũ, ergo nec ipsi [h] possunt ordinari sine consensu uxoris, & multo minus Latini.

4 Præterea, * Vir, & uxor ad paria iudicantur, sed sacerdos Græcus defuncta uxore sua, nõ potest alteram ducere, ergo nec uxor defuncto uiro; sed non põt sibi auferri facultas nubẽdi post mortem per uiri [h] actũ, ergo uir nõ potest suscipere ordinẽ post I matrimonium.

5 Præterea, Matrimonium quantum opponitur ordini, tantum [h] econtrario, sed ordo præcedens impedit matrimonium sequens, ergo, &c.

SED CONTRA, Religiosi tenentur ad continentiam, sicut illi,

Excepto adeò rationabilis causa est, ut clericis matrimonium interdicatur, quod contrafacientes excommunicationem, quæ procul dubio mortale crimẽ præsupponit, incurrunt. Item a Leon. papa dist. 32. Omnium sacerdotum tam excellens est electio, ut hæc, quæ in aliis mẽbris ecclesiæ uacant a culpa, in illis tamẽ habeantur illicita. Cum enim extra clericorũ ordinem constitutis nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum; ad exhibẽdam tamen perfectæ continentiæ puritatẽ nec subdiaconibus carnale connubium quidẽ conceditur. hæc ibi. Item a Conc. Toleta. 11. ut recitatur dist. 28. Quoniam omnes &c. Placuit huic Sanctæ Cõcilio: omnis quisque, qui ad ecclesiasticos gradus est ascitus, non ante honoris cõsecrationem accipiat, quam placitum sui ancontationem promit- * simile qd habet. Heu. epi. tat. Hæc ibi. ad idem. 30. & e in placitum ætas uotum t puaph. continentiæ. Item a 1ab10læ. Conc. Trid ses. 24. canon. 9. Siquis dixerit clericos in sacris ordinibus cõstitutos, &c. ut sup. ar. 3. appeo & postea Concilium idẽ subsequitur. Possique omnes cõtrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eã uouerint, habere donum. Anathema sit: cum Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, qd possumus, tentari. Hæc ibi. Irrationabile autem ualde est: quod tot, tantaque concilia, ac summi Pontifices credantur absque rationabili causa moueri ad huiuscemodi statuta facienda de castitate clericorum. K

APPENDIX.

Vid. p. 5. Reel. &c. [f] Ex artic. habes. ¶ Primò, quo per rationem excludas errorem. Io. Vuestphali (Prat. Vuestphalus) dicentis; quod continentiæ clericorum legem instituendi nulla est rationabilis causa. Huius enim irrationabilitatem dum asserit præsens articulus, mõstrat per hoc te contra prædictum errorem militare. Vide & supra quæstio. 37 articul. 3. & quæstion. 39. articul. 2. & in text. & elucid.

[a] ¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas; ipsum damnari metitione Papæ Clemen. 5. in Conc. Viennens. sic. Religio-

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas: meritò dictum lib. 6. Apostol. constit. c. 17. Non licere iis, (s. f. ep. scopo, præsbitero, ac di. cono) si post ordinationem sine uxore fuerint, ad nuptias transire. Hæc ibi. [s]

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto ordinem sacrum dicunt impedire matrimoniũ, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur. [s]

QVÆST. LIII. ART. IIII.

CONCL. Matrimonium non impedit ordinis susceptionem. 112

¶ PROB. Quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat

accedat characterem ordinis suscipere.

¶NOT. Antecedens hoc probatio ouo præsupponitur elatū, ex eo q̃ character habet pro causa Deū, & alios uirtus ē immutabilis ut diffusius patet in ad 5m.

1m d̄ cōclōne

Si matrimonio iunctus ordinē suscipiat, p̄iudicium generabit uxori, et nō possit de bitum exigere ℞. uel p̄iudicium ghabithe sibi ipsi, ut non possit debitum exigere, nec uxor ei teneatur reddere. § Tūc o hil, &c. Nam postremū hoc uerum ē, ooo aut pri mū illud: ut patet in textu.

2m de maiori

Continear à uouere. ℞. uoto simplici nō, uoto solemni ordini. § Tunc o hil, &c. ut patet.

3m d̄ cōclōne

Nec ipsi possunt. ℞. non: sed ducēdū nec ipsi debent. § Tūc ni hil, &c. ut patet in textu.

4m de minori post primam consequētiā.

Petere attam. ℞. cot actui ipsa uxor nō cō sensit: ooo autem, cni actui consensit. § ut in tex. Tūc nih l, &c. Non .n sequ i. p uir non possit suscipere ordines post m̄rimonium (ut conclud ē) sed sequitur inde, q. si uir Græcus suscipiat ordines post m̄rimonium sine consensu uxoris, uxor nō tenea tur ad hoc, q. postmo tem eius non nubat alteri.

5m maior.

Matrimonium quatoid opponitur ordini ist ē contrario. & firiū que eandem causam haberet § 1 si uttun que haberet causam immutabilē § Tunc nihil, &c Nā matrimonium hēt pro cā nostrum, &c. ut in t. x.

APPENDIX.

Vtl. pro S. Eccl. &c.

EX articulo habetur. Primo: quod o

qui sunt in sacris ordinibus: sed post matrimonium potest aliqs religionem intrare, defuncta, uel cōsentiente, uxore, ergo, & ordinem suscipere.

Præterea, Aliqis potest fieri seruus hominum post matrimonium, ergo, & seruus Dei per susceptionem ordinis.

RESPON. Dicendum, quod matrimonium non impedit ordinis susceptionem, quia si matrimonio iunctos ad sacros ordines accedat, etiam reclamante uxore, nihilominus characterem ordinis suscipit, sed executione ordinis caret. Si autem uolente uxore, uel ipsa defuncta, recipit ordinem, & executionem.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod uinculum ordinis soluit uinculum matrimonii ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiam ad matrimonium ex parte eius, qui suscipit ordinem, quia non potest petere debitum, nec uxor ei tenetur reddere, non tamen soluit ex parte alterius, quia ipse tenetur uxori debitum reddere, si non posset eam inducere ad continentiam.

AD SECVNDVM Dicendum, quod si uxor sciat, & de eius consensu uir ordinem sacrum susceperit, tenetur perpetuam continentiam uouere, non tamen tenetur religionem intrare, si sibi non timeat de periculo castitatis, propter hoc quod uir eius solemne uotum emisit. Secus autem esset, si emisisset uotum simplex. Si autem sine eius consensu suscepit, non tenetur, quia ex hoc sibi nullum præiudicium generatur.

AD 3m Dicendum, (sicut probabilius uidetur, quamuis quidam contrarium dixerunt) quod etiam Græci non debent accedere ad sacros ordines sine cōsensu uxorum; quia ad minus tempore ministerii sui fraudarētur debiti redditione: quo fraudari non possunt secundum ordinem iuris, si e s contradicētibus, aut ignorantibus, uiri ordines susceperunt.

AD 4m Dicendum, q (sicut dicitur, … mulier con

A sentit apud Græcos, quod uir suus ordinem suscipiat, obligat se ad hoc quod ipsa in perpetuū alteri non nubat, quia significatio matrimonii non seruaretur, quę in matrimonio sacerdotis pręcipue exigitur: si autem sine consensu eius ordinatur, non ui detur ab hoc teneri.

AD 5m Dicendū, q matrimonium habet pro causa nostrum consensum, non autē ordo, sed habet causam sacramentalem determinatam a Deo: & ideo matrimonium potest impediri ex ordinę præcepti, quod non sit uerum matrimonium, nō autem ordo ex matrimonio, q non sit uerus ordo: quia sacramentorum uirtus est immutabilis, sed actus humani possunt impediri.

QVAEST. LIIII.

De impedimento consanguinitatis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento consanguinitatis.

¶Circa quod, quęruntur quatuor.

Et primo, Vtrum consanguinitas cōuenienter a quibusdam definiatur.

Secundo, Vtrum conuenienter distinguatur per gradus, & lineas.

Tertio, Vtrum de iure naturali matrimonium impediatur secundum aliquos gradus.

Quarto, Vtrum gradus impedientes matrimonium, possint per statutum Ecclesiæ determinari.

ARTICVLVS I.

Vtrum definitio consanguinitatis sit competens.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod definitio consanguinitatis quam qui-

per rationem ostendas teste insinuatum esse a Conc. Arelat. 3. q matrimonio odo su petuenite pōt. Assumi aliquę ad sacerdotium in coniug i u n culo constitutum nō oportet: nisi fuerit promissa conuersio. hæc illud. dist. 28. nisi promissa castitate im g. o. Illa ergo promissa pōt. ut ab Alexand. 3. Coniugatus, &c. Nullus coniugatus cum est ad sacros ordines promouendus: nisi ab uxore cōnnētiam professa fuerit absolutus. Hæc ille de conuer. coniug. Ecce q consensu uxore ad ordines sacros admittitur cōiugatus: & consequēter, q. sine eis cōsēsus nō tradit characterē, dām ē; q sim cund. Pap. cōniugatus ēt reclamāte uxore sacros ordines ē facto recipiat, si ordinatus fuerit. Quod. o. de cōsensu uxoris nō ad mittēdus dī, hoc ē de iure dictū. ut ois cō prudentia & ordinatē fiant. ut ab eodem Sanē &c. fraternitati uestræ auctoritate Apost. prohibemus: ne uxoratū prumatis in epm ordinare, nisi uxor prius professa cō tinentiā factum sibi uelamen imponat, & religiosā oste nel ui tā assumat. hæc ill. ib. Nō impedit ergo m̄ri monio q otdo super ueniens, etiāsi reclamet uel non reclamet, aut cooseotiet uxuti & si ceteroptime factū sit, non nisi cōnsētiēte uxore uir ad ordines sacros promouetur. ¶ do hēmḡ p rō nem pdicta si obiicit, & Concilii pro quāio ordinē matrimonio superuenire posse, ih sioa, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Tertiō uides quo modo ex ij sic alijs Angelica doctri. hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LIIII.

ART. I.

CONCL. In d finitione cō anguinitatis (hęc est consanguinitas ē uinculum ab eodē stipite descendētium carnali propagatione contractum) ponuntur … culum, Th 4. dis. 40. q. unic. ar. … & se.

Z 1

quens non obligatam sé errantem ad matrimonium. Error facti est; qñ quis credit tractare cũ aliqua psona (puta in proposito: cõsentire in Ioãnem, & supponitur Petrus, in quem credens quòd sit Ioannes, consentit) & tractat cum alia; uel facere aliquid, & facit aliud nesciens. Talis error, ut supra p Gregorium, excusat. qđ & quidem à fortiori, patet de Iacob sic errante in cognitione Lyæ. Genes. 29. Idipsum quoq. insinuatum est à &c. ut art. 1. appen. Item à &c. q. 24. artic. 1. in elucid. Quicunq;.n. Pontifices determinant, q percutiens clericum nesciẽs esse clericum per ignorantiam facti (puta, quia incedit ut laicus in omnib.) non incurrit excommunicationem, determinãt & per hoc, à simili: q contrahẽs matrimonium cum aliquo, deceptus errore personæ, excusatur à contractu, ita q non obligatur ad matrimonium, tanquàm nullum.

a Tho. 4. dist. 36. q. unica, artic. 1. & sequent.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædictã partũ, pro quanto errorem psonæ impedire matrimonium insinuãt, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & cõsolidetur.

QVÆST. LII. ART. I.

203 *In Pastorali par. 3. ca. 6.

NOT. De conditione serui, quã uit tetigerit in q. 51. art. 2. corpor. sñ, quia nec ex professo sed incidentes ibi de hoc tractauerat, nec ubiectiones contrariae peculiares contra hoc ipsum nec monetat, nec soluerat: ideo de ipsa conditione serui li nunc sine aliqua superfluitate nota pertractat. Quod quia & in nonnullis alijs locis occurret considerandum ratione similis, notabile hoc sit nunc pro omnib. similibus locis dictũ, quib. (ut oportebat) p qualitate materierũ

Notabile cõmuniter pro similibus. *In Pastorali par. 3. ca. 6. †In Digesto ueteri lib. 1. tit. 5. lege 4.

QVAESTIO LII.

De impedimento conditionis seruitutis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de impedimento cõditionis.

Circa quod quęrũtur quatuor.

¶ Primo, Vtrum conditio seruitutis matrimoniũ impediat.

¶ Secundo, Vtrum seruus sine consensu domini possit matrimonium contrahere.

¶ Tertio, Vtrum aliquis postquã vxoratus est, possit se seruũ facere sine consensu uxoris.

¶ Quarto, Vtrum filij debeant sequi cõditionem patris, vel matris.

ARTICVLVS I.

Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod habet aliquã h contrarietatem ad ipsum: sed seruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimoniũ, aliàs autem inter seruos non possent esse coniugia, ergo seruitus non impedit matrimoniũ.

¶ 2 Præterea, Illud, quod est contra h naturam, non potest impedire illud, quod est secundũ naturam: sed seruitus est contra naturam, quia sicut dicit Greg. * Cõtra naturã est, hominem homini uelle dominari, qđ etiam patet ex hoc qđ homini dictum est, ut præsit piscibus maris, &c. non aũt ut præsit homini, ergo non potest impedire matrimonium, quod est naturale.

¶ 3 Præterea, Si impediat, aut hoc ẽ de iure naturali, aut de iure positiuo, sed nõ h de iure naturali, quia s̃m ius naturale omnes homines sunt æquales, ut Greg. *& Boetius dicunt: & in principio Digestorum † dicitur, quòd seruitus non est de iure naturali, positiuum etiam ius descẽdit

F à naturali ut Tullius dicit, ergo secundum ius nullum matrimonium seruitus impedire potest.

¶ 4 Præterea, Illud, quod impedit h matrimonium, æqualiter impedit, siue sciatur, siue ignoretur, ut patet de consanguinitate, sed seruitus unius cognita ab altero non impedit matrimonium, ergo seruitus quantum in se est, non habet q impediat matrimonium, & ita non deberet

G poni per se matrimonij impedimentum ab alijs distinctum.

¶ 5 Præterea, Sicut contingit esse errorem circa seruitutem, ut putetur liber, qui seruus est, ita potest esse error de libertate, ut putetur seruus, qui est liber, sed libertas non ponitur matrimonij impedimentum, ergo h nec seruitus deberet poni.

¶ 6 Præterea, Magis facit h grauem societatem matrimonij, &

H plus impedit prolis bonũ morbus lepræ, quàm seruitus; sed * lepra non ponitur impedimentum matrimonij, ergo nec seruitus debet poni.

SED CONTRA est, quod Decre. † dicit de coniugio seruorum, quia error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

¶ Præterea, Matrimonium est de bonis per se expetendis, in-

I quantum habet honestatem: sed seruitus est per se de fugiendis, ergo matrimonium, & seruitus sunt contraria, & seruitus matrimonium impedit.

RESPON. Dicendũ, † q in matrimonij contractu obligatur unus coniugũ alteri ad debitum reddendum, & ideo, si ille, qui se obligat, est impotens ad soluendũ ignorantia hmôi impotentiæ in eo, cui fit obligatio,

K tollit contractũ: * sicut autẽ per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, ut omnino non possit soluere, ita per seruitutem, ut liberè debitum reddere non possit, † & ideo m sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita * conditio seruitutis ignorata impedit matrimonium, non autem seruitus nota ℞.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non potest libere exequi, & quan-

id applicabis.

¶ CONCL. Sicut impotentia coeũdi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur; ita conditio seruitutis ignorata impedit matrimonium, nõ aũt seruitus scita.

¶ PROB. Quia in matrimonij contractu fit obligatio ab utroq; coniugum ad debitum sibi mutuò reddendum: & conditio seruitutis facit, ut debitum liberè reddere seruus non possit, sicut per impotentiã coeundi fit, ut omninò reddere debitum aliquis non possit.

¶ NOT. Principalis intentio D. Thomæ in conclusione hac est ostendere: q seruitus impedit matrimonium. Qđ autem, ut scita, non impedit: hoc id, tanquã incidentes quodam. s. per modum declarationis dictum, non probat in corpore. Verum, nè desit probatio aliqua ẽt huius modo declaratiuo inserti; probationem eius adducit in ad 1m. Et sic omnia ordinatè fiunt. Quod .n. principale est, in principali parte .i. in corpore; & qđ est minus principale, in loco minus principali .s. extra corpus probat. Sic ergo probabitur ly non autẽ si sciatur, & ly non autem seruitus scita. Ad ducenda .n. probatio seruit utriq; parti, i. tam de impotentia coeundi dictæ, quàm de seruitute.

¶ PROB. secundarij. Quia quilibet potest in eo, quod sibi debetur, sponte detrimentum aliquod subire (patet.)

1m de maiori

Contrarietatem ad ipsum. ℞. secundũ se sumptũ: nõ, quãtũ ad actum.

*Decret. li. 4. tit. 8. cap. 2.

†In Decret. li. 4. tit. 9. c. 2. & 4.

†Aug. li. 32. cõtra Faustũ & in lib. de bono coniugali. c. 6. 10. 6.

*In decretal. lib. 4. tit. 15. c. 2.

†Eodẽ c. concl. m

*Vt dicit in decret. li. 4. tit. 9. c. 4.

actum,& quantū ad bonum prolis. S. Tūc nihil contra. Nam ſeruitus ad matrimoniū. contrarietatem ſcdo nō hēt.i. & quātum ad actum & quātum ad bonum ꝓlis: licet non primo. Quare & ꝯiugia ſeruorū ualere poſſiot, & qſi uide in tex.

¶ NOT. Argū prę cedens, ſicut & ſequē tia fiunt ſolum cōtra partem illam cōcluſ. quę de ſeruitute loquitur. Nam primā partem. ſ.de impotentia coeundi, introduxit D.Thom.tanquā aliquod a ſimili:& non tanquam principale intentum. Sicuti & ſu pr.q.51.ar.2. licet de conditione ſeruili mē tionem feciſſet in cō clu. illa de errore perſonę: tamen argumē ta omnia direxit ſolū contra partem loquē tem de errore pſonę, quia illa ſola erat ꝓ principaliter intēta. Sic in aliis ſimilib. locis dic.

Vniuerſa ſeuotādū ꝓſimilib.

2m de maiori

Quod eſt contra naturam. ℞. quantū ad primam intentionē: non, quantum ad ſecundam. S. Tūc nihil contra. Licet.n. ſeruitus ſit contra naturā quantum ad primā intentionem: tamē non eſt contra illam quātum ad ſecūdam: ut declaratur in tex. etiā a ſimili.

*Li.2.tex. 37.

3m minor.

Non de iure naturali, neque (ſupple tu) de iure poſitiuo. ℞. negatur iſta. S. ad probationem dī; ꝙ oēs homines ſm ius naturale ſunt æquales; ſi omnes ſint inculpabiles:& ꝙ ſeruitus nō eſt de iure naturali qñ non adeſt culpa. Similiter dic ad ius poſitiuum: ut in tex. de utroque habetur.

¶ NOT. Ius naturale ad poſitiuum (ut dicitur in tex.) ſe hēt ut indeterminata ad determinatam. Rō ē quia quod natura dictat in communi ius poſitiuum circunſtātiis quibuſdam accomodatis ornat. verbi gratia. Natura dictat ieiunium, tanquā defenſoriam contra tela inimici, ſed non determinat modum

*vide infra q.

tum ad bonum prolis, quę peioris conditionis efficit ex ſeruitute parētis: ſed quia quilibet poteſt in eo, ꝙ ſibi debetur, ſponte detrimentum aliquod ſubire, iō ſi alter coniugum ſcit alteri* ſeruitutē, nihilominus tenet mr̄imonium. Similiter ēt, quia in matrimonio eſt ęqualis obligatio ex utraq; parte ad debitū reddēdū, non pōt aliquis requirere maiorem obligationē ex parte alteri* quam ipſe poſſit facere, & ꝓꝓ B hoc ſi ſeruus contrahit cum ancilla, quā credit liberam, non ꝓꝓ hoc impeditur matrimonium; & ſic patet, quod ſeruitus non impedit matrimonium, niſi quando eſt ignorata ab alio coniuge, & ille ſit liberę conditionis: & ideò nihil prohibet circa ſeruos eſſe coniugia, uel inter liberum, & ancillam.

Ad secundum Dicendū ꝙ nihil prohibet aliquid eſſe cōtra naturam quantum ad primā intentionem ipſius, quod nō eſt contra naturam quantum ad ſecundam intentionem eius: ſicut omnis corruptio, & defectus, & ſenium eſt contra naturam, ut dicitur in ſecundo de Cœl.* quia natura intendit eſſe, & ꝑfectionem, non tamen eſt contra ſecūdam intentionem naturæ: quia ex quo natura non poteſt cōſeruari in uno eſſe, cōſeruatur in altero, quòd generatur ex corruptione alterius, & quando natura non poteſt perducere ad maiorem perfectionem, inducit ad minorem, ſicut quando non poteſt facere maſculum, facit fœminā, quę eſt mas occaſionatus, ut dicitur in 16. de Animalibus. Similiter etiam dico, ꝙ ſeruitus eſt contra primam intentionem naturæ, ſed non eſt contra ſecūdam; quia ⁊ naturalis ratio ad hoc inclinat, & hoc appetit natura, ut quilibet ſit bonus. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat, ut ex peccato pœnam reportet: & ſic ſeruitus in pœnā peccati introducta eſt: nec eſt inconueniens aliquod naturale per hoc ꝙ eſt contra naturā ⁊ hoc mō impediri: ſic.n.& in matrimoniū impedit per impotentiam coeūdi,* quę eſt contra naturam ⁊ modo prædicto.

A Ad 3m dicendum, ꝙ ius naturale dictat, ꝙ pœna ſit ꝓ culpa infligenda, ꝙ nullus ſine culpa puniri debeat: ſed determinare pęnam ſecundū conditionem pſonæ, & culpæ eſt iuris poſitiui: & iō ſeruitus, quæ eſt pœna determinata a iure poſitiuo ⁊, ſicut a naturali ⁊ proficiſcit, determinatū ab indeterminato: & eodem iure poſitiuo determinante eſt factum, ꝙ ſeruitus ignorata B matrimoniū impediat, ne aliquis ſine culpa puniat: eſt.n. quædam pœna uxoris, ꝙ habeat uirū ſeruum, & econtratio.

Ad 4m Dicendum, quod aliqua impedimenta ſunt, quæ faciunt matrimonium illicitum: ſed quia uoluntas noſtra non facit licitum aliquid, uel illicitum, ſed lex, cui uoluntas ſubdi debet. ideo ignorantia talis impedimēti, quæ uoluntarium tollit, uel C ſcientia, nihil facit ad hoc quòd matrimonium teneat, & tale impedimentum eſt affinitas, uel uotum, & huiuſmodi. Quædam autē impedimenta ſunt, quæ faciunt matrimoniū inefficax ad ſolutionē debiti, & quia in uolūtate noſtra conſiſtit debitū uobis relaxare, ideo talia impedimenta ſi ſint cognita, matrimoniū non tollunt, ſed ſolum quando ignorantia uoluntariū exclu D dit, & tale impedimentū eſt ſeruitus, & impotentia coeundi: & quia etiam de ſe habent aliquā rationem impedimenti, ideo ponuntur ſpecialia impedimenta præter errorem: non autem perſonę uariatio ponitur ſpeciale impedimentum præter errorem, quia perſona alia ſubintroducta non habet rationem impedimenti, niſi ex intentione contrahentis.

E Ad 5m Dicendum, ꝙ libertas nō impedit matrimonii actū: unde libertas* ignorata, nō impedit matrimonium.

Ad 6m Dicendum, ꝙ lepra non impedit matrimoniū quantū ad primū actū ſuum, quia leproſi debitum reddere poſſunt libere, quamuis aliqua grauamina matrimonii inferant quantū ad ſecundos effectus, & ideo nō impedit matrimonium ſicut ſeruitus.

quo ieiunandum ſit: & hoc eſt ipſam dictare aliquid in communi: adueniens ius poſitiuum & modum ieiunandi determinat, puta comeſtionē unicam in die, horam nonam comedendi, abſtinentiam a luxo ciuis & carnib. Applica ad propoſitum ſeruituus, ut in tex.

4m de maiori

Quod impedit matrimonium. ℞. tāquam faciens matrimoniū illicitum: non, tāquā faciens illud ad ſolōnem debiti. S. Tunc nihil; &c. Nam ſeruitus non primo, ſed ſecundo n.ō impedit.

¶ NOT Aly & quia etiā de ſe habent aliquam rōnem impedimenti, &c. reſpondet ad illam ultimam argum. particulam. ſ. & ita non deberet poni per ſe matrimonii impedimentum ab aliis diſtinctum. Hinc diſce; ꝙ mos S. Doct. eſt non relinquere aliqd intactum in argu. factis; cui. ſ. nō rūdeat, uel id in reſponſionibus non declaret; niſi forſan pre magna alicuius dicti notorieta te ſub ſilentio trāſeat. unde, quia nec eſt in reſpondendo ſuperfluus, quando uideris aliqua ultra principalem argumentorum ſolōnem, adiūgi io reſp. (ut hic fit:) tunc reuertere ad argum. cui rūdetur, diligentiorem cōſiderationē: & ibi inuenies aliquid, intuitu cui* illud adiunctum in ſua reſpon. fuit.

Mos D. Th. in rū. neque diminutus neq; ſuperfluus.

5m illatio cōcluſionis.

Ergo nec, &c. ℞. Negatur illatio. S. Nam libertas nō impedit; ſicut impedit ſeruitus, matrimonii actum &c. ut in text.

6m de maiori

Grauem. ℞. quantum ad effectus ſecundarios: non quātum ad primum actum. S. Tunc nihil, &c. Non enim eſt idē de utroque, ſcilicet ſeruo & leproſo, iudiciū ut per gloſam datam patet.

* In hac ead. ſolu.

¶ NOT. Per actū primum, cum intel ⁊c. D Tho.

D. Thom. redditionem debiti (ut exponit) relinquitur: quòd F per effectus secundos intelligi debeant quæcunque consequentia, puta proles, eius educatio, conuictus ad inuicem, & similia. Doctrina responsionis confirmatur à Papa, de coniug. lepros. cap. 1. & 2.

¶Exam. Ly liberè. i. quatenus cum necessitate coexistit. Hoc est non liberè quandocunque uult, sed tantum pro quanto necessitas corporis, sine qua natura conseruari non potest, exigit: ut in textu habetur. Ergo multiplex est necessitas; nec de omni loquitur hic tex. (ut uidere est:) & consequenter non accipit ly liberè pro quocunque modo libertatis.

APPENDIX.

Vol. p. S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶Primò quò pro rationem ostendas; mentiò insinuatum fuisse a Sum. pontificib. 1 quod seruitus impedit matrimonium, & sic. Ca. 1. ext. de coniu. seru. Mandamus: quatenus si constiterit; quod idem uir præfatam mulierem, postquam audiuit illam esse ancillam, carnaliter cognouit; ipsum monitione præmissa compellas, ut eam sicut uxorem maritali affectione pertractet. Si uero aliter fuerit, & sniam diuortii proferre cōtingat: mulieri pecuniam, quam præfato uiro pro dote concessit, restitui facias. Hæc Ale. 3. de coniug. seru. c. proposuit. item ab Inno. 3. ibid. c. ad nostram. Si constiterit, quod miles ignoranter contraxit cum ancilla; itaquod postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec uerbo consenserit in eandem: contrahendi cum alia liberā ipsi concedas authoritate Apostol. facultatem. hæc ibi. Videas de hac re. 29 q. 2. in plur. cap.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rōnem prædicta sunt sicut pro quanto seruitutē impediat matrimoniū determinat, & intelligat, & tueatur.

3 ¶Tertiò uides quomodo ex iis uerissimi Angeli ea doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LII.

ART. II.

209 CONCL. Sicut seruus non subdit domino, quin liberè possit comedere, & dormire, & alia hmōi facere, quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest, ita non subdit ei quantū ad hoc, quod non possit liberè matrimonium contrahere et domino nesciente, aut contradicente.

ARTICVLVS II.

Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod seruus matrimonium cōtrahere nō G possit sine consensu domini. Nullus. n. potest alicui dare, h quod est alterius, sine cōsensu ipsius, sed seruus est res domini, ergo nō pōt contrahēdo matrimoniū dare potestatē corporis sui uxori sine consensu domini.

2 Præterea. Seruus tenetur domino suo h obedire: sed dominus potest ei præcipere, quod in matrimoniū non consentiat, ergo sine consensu eius nō potest matrimonium contrahere.

3 Præt. post contractū matrimoniū seruus tenetur reddere debitū uxori, etiā præcepto iuris diuini: sed eo tēpore quo uxor debitū petit potest dominus aliquod seruitiū seruo imponere, quod facere nō poterit si carnali copulæ uacare uelit, ergo si sine cōsensu domini posset seruus cōtrahere matrimoniū, priuaretur domino minus seruitio sibi debito h sine culpa, quod esse non debet.

4 Præt. Dominus potest uendere h seruū suū in extraneas regiones, quò uxor sua non potest eum sequi, uel propter infirmitatem corporis, uel propter fidei periculū imminens, (puta si uendatur infidelibus) uel ēt domino uxoris non permittente, si sit ancilla, & sic matrimoniū dissolueretur, quod est inconueniens, ergo nō pōt seruus sine cōsensu domini, ma- K trimonium contrahere.

5 Præterea, Fauorabilior h est obligatio, qua homo diuinis obsequiis se mancipat, quam illa, qua hō se uxori subiicit: sed seruus sine consensu domini nō potest religionem intrare, uel ad ordines promoueri, h ergo multo minus potest sine eius consensu matrimonio iungi.

SED CONTRA Gala. 4. in Christo Iesu non est seruus, neque liber, ergo ad matrimonium contrahendum in fide Christi Iesu, eadem est libertas liberis, & seruis.

Præter. Seruitus est de iure positiuo: sed matrimoniū de iure naturali, & diuino: cū ergo ius positiuū non præiudicet iuri naturali aut diuino, uidetur quod seruus absque domini cōsensu matrimonium contrahere possit.

RESPON. Dicendum, quod ius positiuum (ut dictum* est) progreditur a iure naturali, & ideo seruitus, quæ est de iure positiuo nō potest præiudicare his, quæ sunt de iure naturali: sicut autem appetitus naturæ est ad conseruationem indiuidui, ita est ad con- H seruationem speciei per generationē; unde* sicut seruus nō subditur domino, quin libere possit comedere, & dormire, & alia huiusmodi facere, quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest; ita non subditur ei quantum ad hoc, quod non possit libere matrimonium contrahere, etiam domino nesciente, aut cōtradicente.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod seruus est res domini, quātū I ad ea, quæ naturalibus superadduntur, sed quantū ad naturalia omnes sunt pares: unde in his, quæ ad actus naturales pertinent, seruus potest alteri inuito domino, sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

AD 2m Dicendum, quod seruus domino suo tenetur obedire in his, quę dominus licite potest præcipere: sicut autem licite non potest dominus præcipere seruo, quod non comedat, uel dormiat, ita etiam, nec quod a matrimonio contrahendo abstineat. Interest enim ad legislatorem qualiter quilibet re sua vtatur; & ideo si dominus præcipiat seruo, quod non contrahat matrimonium, seruus nō tenetur domino obedire.

AD TERTIVM Dicendū, quod si seruus, uolente domino, ma-

¶PROB. Quia, quæ sunt de iure positiuo non possunt præiudicare his, quæ sunt de iure naturali (cum ius positiuum progrediatur a naturali: & seruitus est de iure positiuo, appetitus autē naturæ est ad conseruationem, tā indiuidui, tum speciei.

¶Exam. ly ius positiuum progreditur à naturali: & ideo &c. Quasi dicat. Priora non uariantur ex posterioribus. ut dicitur sup. q. 48. ar. 2. cor.

*art. præce. ad 3m & in eius arg.

1m de maiori

Nullus potest dare alicui, quod est alterius. R. secundum quod est alterius: non aliter. S. Tunc nihil, &c. Nā seruus est res domini quantū ad ea &c. ut in tex.

concl. m.

¶Examen. Ly quæ naturalibus superadduntur. Hæc sūt, quæ non concernunt necessariò conseruationem indiuidui, aut speciei, ut ex corpora colliguntur.

2m de maiori

Dño suo obedire R. in his, quæ dñs suus pōt licitè præcipere. S. Tunc nihil, &c. Nā sicut dñs sicut licitè ñ potest pręcipere seruo, &c. ut in tex.

¶Exam. Ly interest ad legislatorē; qualiter quilibet re sua vtatur. Hoc ē legislator præfigit terminos unicuique intra quos debeat unusquisque regi in vtēdo re sua. Quasi per hoc uelit aperiē dicere text. quod non potest quis, licitè uti re sua quocunque mō. Cōcordat, simul & declarat dictum hoc q. 49. a. 5 ad 3m ubi quod præfixi sint termini in similib. q. 47 ar. 6.

Non est usus rei suæ ē licitus.

¶NOT. Quod non possit cogi quis ad matrimonium (ut ex textu hī) confirmatur ex Con. Tr. relato sup. q. 47 ar 5. app.

3m de conclusione. Sine culpa R. sed non sine causa S. Tūc nihil, &c. Suffi-cit

eit enim; quòd detur causa legitima ad hoc, ut priuetur quis ali A qua re. Et hoc tangitur in texto (ut patet bene consideranti) a ly sed tamen in his multa pericula considerari debent, &c. ut in textu.

¶NOT. Quòd sine culpa, dummodò subsit legitima causa, puniri possit quis licitè; habes sup. q. 39. art. 4. ad 3ᵐ. Vbi & per regulam iuris 23. in 6. dictum hmôi confirmatur, unde ergo ibi ex quo etiam intellige dictum qô. huius ar. 2. ad 3ᵐ. s. iusnatu rale dictat, quod nullus sine culpa puniri debeat.

Quod ex prædictis intellige, sic; nullus sine culpa puniri dêt regulariter. Dico ly regulariter, quia quâdoque, & quidem pluribus modis, sine culpa licet non sine câ, punitur aliquis. De quo uersus.

Paupertas, odium, uitium, fauor & scelus, ordo.
Persona spoliât, & loca iure suo.

Q.ñ puni tur qs da tâ, quâ n it nôcul pa. Nam propter paupertatem duæ ecclesiæ uniuntur, ut unus sit sacerdos utriusq. 10. q. 3. unio, eum tamen utraque consueuisset suum sacerdotem habere proprium. Propter odium, ut 70. di. neminem. 16 q. 7 decernimus. Propter uitium, de cle ægrotan. tua. Propter fauorem 22. dist. renouantes: & de priu. & exce. priuile. antiqua. propter fauorem consecrationis. 15. q. 6. competimus propter fauoré religionis, de eccl ædi fic. ad audientiâ. propter scelus punitur etiam quandoque filii, qui non peccauerunt. 25. q 2. ita nos. pp ordinem priuatur dominus seruo suo qñque. 54. di. ex antiquis: & c. frequens. vltra hæc punitur & irregularitate sanguinem effundens, quamuis licite sup. q. 39. ar. 4. ad 5ᵐ. Item quandoque. propter defectum sacramenti. 34. di si cuius. & c. lector.

trimonium contraxerit, tunc debet prætermittere seruitium domini imperantis, & reddere debitum uxori, quia per hoc, quod dominus concessit ut matrimonium seruus contraheret, intelligitur ei concessisse omnia, quæ matrimonium requirit. B Si autem matrimonium, ignorante, uel contradicente domino, est contractum, non tenetur reddere debitum, sed potius domino obedire, si utrumque esse non possit: sed tamen in his multa pericula considerari debent, sicut, & in omnibus humanis actibus, s. periculum castitatis iminens uxori, & impedimentum quod ex redditione debiti seruitio imperato generatur, & aliis huiusmodi: C quibus omnibus rite pensatis iudicari poterit, cui magis seruus obedire teneatur, domino, uel uxori.

AD 4ᵐ Dicendum, quod in tali casu dicitur, quod dominus cogendus est, ne seruum uendat taliter, quod faciat onera matrimonii grauiora; præcipue cum non desit facultas ubicumque seruum suum uendendi iusto pretio.

D AD 5ᵐ Dicendû, quod ppter religionem, & ordinis susceptionem aliquis obligatur diuinis obsequiis quantum ad totum tempus, sed uir tenetur debitum reddere uxori non semper, sed congruis temporibus, & ideo non est simile ᶠ. Et præterea ille, qui intrat religionem, & suscipit ordinem, obligat se ad aliqua opera, quæ sunt naturalibus superaddita, in quibus dominus potestatem eius habet; & non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium: unde posset continentiam uouere sine consensu domini.

¶Exam. ly si utrunque esse non possit, sed tamen. &c. Quasi dicat: q̃ dictum supra ly ponus, intelligitur in casu, quando de pa E ri concurrunt, & seruitium domini, & debitum uxoris. Alias seruare debent prudentiæ illę: quæ tanguntur in tex. diffuse a ly sed tamen in his multa pericula, &c. usque in fin.

4ᵐ maior. Dominus potest uendere seruum suum in extraneas regiones, quo uxor sua non potest eum sequi. ℞. In tali casu tamen dominus cogendus est, ne seruum uendat taliter. §. ut in tex. Tûc n. hil &c. ut patet.

¶NOT. Quòd, in fauorem matrimonii cogendus sit dominus ut in tex. est arg. 54. di. fraternitatem, item de iud. sarrac. Nullâ iudæo. Interest. n. reipublicæ: ne quis re sua malè utatur. instit. de his, qui sui, uel alienius iuris sunt §. pen, & ff. usul. cod. si dominus

5ᵐ illatio conclônis. Ergo &c. & negatur illatio. §. ꝙ pp religionem, & ordinis susceptionem, &c. ut in tex. usque ad ly & præterea.

A Item de maiori. Fauorabilior. &. in comparatione rerum, quæ sunt eiusdem generis §. Tûc nihil, &c. Nam aliàs si fiat comparatio rerum naturalium, ad res naturalibus superadditas, obligatio talis poterit non esse in casu præsenti fauorabilior: sicut in proposito. Ille enim, qui intrat relig oné, & suscipit ordiné obligat se, &c. ut in text uide sbi a. resp. ly & præterea ille, qui &c.

¶Corol. Non ergo est pp religionem uel ordinem, ꝙ in proposito non sit fauorabilior obligatio ad illa: sed pp rerum, ad quas obligatio fit, disparitatem. Semper. n. attenta formaliter religione fauorabilior ê: & consequenter aliûde prouenit, si quâdoq: non sit fauorabilior. Igitur argm pecc bat in fallacia secundum non causam ut causam.

ARTICVLVS III.

Vtrum seruitus matrimonio possit superuenire.

AD TERTIVM sic proceditur. Vr ꝙ seruitus matrimonio C non possit superuenire, ut uir se alteri in seruum uendat. Quia quod in fraudem, & præiudiciû alterius factum est, ratum ʰ non debet esse, sed uir, qui se in seruû uendit facit hoc quandoque in fraudé matrimonii, & ad ꝉminus in detrimentû uxoris, ergo non debet ualere talis uenditio ad seruitutem inducendam.

2 Pręt. Duo fauorabiliora ʰ pręiudicant uni non fauorabili: D sed matrimonium, & libertas sût fauorabiliora, & repugnant seruituti, quæ non est fauorabilis in iure, ergo talis seruitus debet penitus annullari.

3 Præterea, In matrimonio uir, & uxor ʰ ad paria iudicantur, sed uxor non potest se

APPENDIX.

E Ia'ar. hês. ¶Primò, quô p rône explodas errore quorudâ (ut a simili recitatur in Conc. Tr. d. infra) dicentiû: ꝙ seruus non potest côtrahere matrimonium sine consensu domini. Vr. n. simile iudicium fieri debere. de his, qui hoc dicebant de filiis, & de seruis. Vnde per hoc, ꝙ de uno dixerunt, de alio ê simile sensisse uideatur. 1 Vul. p S. Eccl. &c.

¶Secundò hês: quô per ratione ostendas illum a simili meritò damnari per Cô. Tri. ses. 24. c. 1. de refu. eos s. sub anathemate damnat, qui falsò affirmant, matrimonia a filiisfamiliaris sine consensu paréd contracta irrita esse; & parentes ea rata, uel irrita, facere posse. Hæc ibi. Neque ergo domini possunt irritare matrimonia a seruis absque consensu ipsorum dominorum contracta. Item p Adrian. papam. Dignum, &c. iuxta uerbum Apostoli sicut neque serous est a sacramentis ecclesiæ remouendus; ita nec inter seruos matrimonia debent ullatenus prohiberi. Et, si contradicentibus dominis, & inuitis, contracta fuerint: nulla ratione sunt pp hoc dissoluenda. Debita tamen, & consueta, seruitia non debent minus propterea dominis exhiberi. Hæc ille: de coniug. seru. 2

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem pdicta patrum, probanto seruos sine consensu dominorum iaurant posse matrimonio iungi. & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolideretur. 4

QVÆST. LII. ART. III.

CONCL. Vir, nolente uxore, potest se alteri in seruû dare, non tamen ex hoc matrimonium dissoluetur. 210

¶ PROB. 1 Quia uir non subditur uxori nisi in his, quæ ad actum naturæ pertinent; & ad hæc subiectio seruituti non se ex-

secundum quòd est ex forma rei, sequitur patrem.

¶ROB. 1 Quia proles habet a matre substantiam corporis; a patre autem complementum formale; & seruitus est conditio corporalis, ac dignitas quoddam formale. i. honorificum.

2 Quia leges, canones, lex Moysi id sentiunt; & hoc idem in naturalibus inuenit (ut tex. si. patet.)

natio fit semper a digniori, uel secundum quid, uel absolutè; nō autem a digniori absolutè tantum.

2m de cōclusione.

Sequi. R: In his, quæ ad rationem speciei pertinent, non in materialibus conditionibus §. Tunc nihil, &c. Nam seruitus ad conditionem materialē declinat.

*Lib. 2. de anim. c. 4 to. 4.

¶ NOT. Quando tex. probans conclusionis partem de seruitute, dicit ly seruitus est conditio corporalis; intendit etiā per hoc de libertate affirmare idem, tanquā de seruituti condiuiso. itē Quamuis ēt non dicat expresse secundā partē probationis. s. dignitas ē quaedam formale. i. honorificum: tamen per ea, quæ circūstant, implicitè hoc dixit (ut facilè penetrabit sapiēs.)

¶CONCL. 2a. In quibusdā terris, quæ iure ciuili non reguntur, partus sequitur deteriorē condōnē. Si āt uterq; sit seruilis condōnis, & pertineant ad diuersos dños: tūc diuidunt filios, si plures sint; uel si unus tm, unus accipit prolē natam in sui seruitiū, & recōpensabit alteri de pretio.

¶Exam. Ly deteriorem condōnē. s. ante peractū matrimoniū ut declaratur in text.

¶PROB. Quia præsupponitur clara.

Pro reb. mulus va let.

¶ NOT. Diligēter aduerte pro regula uniuersali in multis casib. & materierū tractatib. maximè de his, quę uersantur circa fidē catholicā, illud uerissimū, q dē in text. Nō est (inquit) credibile, q talis cōsuetudo possit esse ita rōnabilis, sicut illud, q multorū sapientū diuturno consilio determinatū est. Tu igitur applica hoc ad ea, quæ tetigimus: notādo imprimis semper q fides licet sibi se certissima sit, & ab unoquoq. pro uerè certissima firmiter tenenda sit: has tū psuasiones rōnabiles non reiicit. Pro qua uid. 2. 2. q. 1. ar. 2.

conclus. m

conclu. p

1m de maiori

A digniori. R. uel accomodatiori in tali materia, de qua fit sermo. §. Tunc nihil, &c. Nam mater accomodatior est pro tali materia i. pro seruitute, de qua loquimur in concl. prima: quamuis. n. pater sit dignius principiū; tamen mater dat &c. ut in tex.

¶NOT. Pro noticia clariori illius maioris propōnis arg uid. q. 44. a. 2. ad 1m. tex. & eluc. Vnde & inde cōcludes, & hinc q dinnosci

dicitur 16. de animalibus, ergo* magis debet sequi h proles patrē quam matrem.

3 Præterea. Illud pcipue dēt aliquid sequi, h cui magis assimilatur: sed filius plus assimilatur patri, q matri, sicut, & filia plus matri, ergo ad minus filius plus dēt sequi patrem, & filia matrem.

B

4 Præterea, In sacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per uiros, ergo proles magis h sequitur patrem quam matrem.

SED CONTRA, Si quis seminat in terra aliena, fructus sunt eius, cuius est terra, sed uenter mulieris respectu seminis uiri est sicut terra, respectu sementis, ergo, &c.

¶ Preterea, In animalib. hoc uidemus, quæ ex diuersis specie bus nascuntur, quod partus magis sequitur matrem quā patrē. unde muli, qui nascūtur ex equa & asino, magis assimilantur equabus, quam illi, qui nascuntur ex asina, & equo, ergo similiter debet esse in hominibus.

RESPONDEO Dicendum, q secundum leges ciuiles, partus sequitur uentrem, & hoc rationabiliter. Quia proles habet a patre complementū formale, sed a matre substantiam corporis, seruitus autem corporalis cō ditio est, cum seruus sit quasi instrumentum domini in operādo, & ideo m proles in libertate, & seruitute sequitur matrem; sed in his, quæ pertinent ad dignitatem, secundū quod est ex forma rei, sequitur patrem, n sicut in honoribus, & muniicipiis, & hæreditate, & ab aliis huiusmodi, & huic ēt concordant Canones, & lex Moysi, ut patet Exod. 21.

E

In p quibusdam tamen terris, q iure ciuili non reguntur, partus sequitur deteriorem condōnē, q ut si sit pater seruus, quamuis ma ter sit libera, erunt filii serui, nō tamen si post peractum matrimonium pater se in seruum dedit, nolente uxore, & similiter si sit econtrario. Si autem uterque sit seruilis conditionis, & pertineant ad diuersos dominos a tunc diuidunt filios si plures sint: uel si unus tantum, unus alteri recompensabit de pretio, & accipit prolem natam in sui seruitium, tamen non est credibile q talis cōsuetudo possit esse ita rationabilis, sicut illud, quod multorum sapientum diuturno consilio determinatum est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum est in recipiente per modum recipientis, non per modum dantis, & ideo rationabile est, quod semen receptū in muliere † ad conditionem ipsius trahatur.

C

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod quamuis pater sit dignius principium: tamen mater dat substantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

AD SECVNDVM Dicendū quod in his, quæ ad rationē speciei pertinent, magis similatur filius patri quam matri: sed in materialib. conditionibus, magis debet similari matri, quāpatri, quia res habet a forma esse specificū, sed conditiones materiales a materia.

D

AD 3m Dicendum, q filius similatur patri ratione formæ, quam habet in suo complemento, sicut, & pater, & ideo non est ad propositum.

AD 4m Dicendum, q honor magis est ex patre, quā ex matre ideo in genealogiis in scripturis & secundū communē consuetudinē magis nominātur filii a patre, quā a matre: tamen in his, q ad seruitutem spectant, magis matrem sequitur.

3m de maiori

Cui magis assimilat. R. sm q ei magis assimilatur. § Tūc nihil, &c. Nam filius assimilatur patri rōne formæ, &c. ut in tex.

¶NOT. Dicit tex. ly nō est ad propositū, quia iā manifestarat in respon. ad 2m. se loqui nunc de assimilari in condōnib. materialibus, seu de assimilari in his, quæ seruituti magis proxima sūt.

4m de consequentia.

Sequitur R. in honorabilib.: nō, in seruitutē cōcernētibus. § Nam honor magis est ex patre, q ex matre: ideo &c. ut in tex. Tūc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶Primò quòd per rationem ostendas; meritò insinuatū a Gregor. 9. & ab Vrban. 3. q filius sequitur conditionem matris quo ad seruitutem, & libertatem. A Greg. quidē sic. Indecens esse credimus, ut progeniti ex liberta, seu libera, sibi ad seruitium retrahatur. Hæc ille; de nat. ex libe. uent. Verbi gratia. Est seruus habens liberam in matrimonium: libera genuit filios. Isti filii, si sequerentur condōnem patris, iudicarentur serui: sed quia sequuntur matris, iudicantur liberi. Sic loquitur Greg. Ab Vrbano autem, de coniu. ser. Licet &c. Fuit propositum; an mulier possit diuortiū postulare, pro eo q uir, eam quā suæ condōnis ignara contraxit, seruus monasterii proponatur: cum econtra idē uir patrem suum, cuius condōnem sm leges prouinciæ sequeretur tpe mortis pro libero se gessisse constanter affirmet. Videtur nobis fauore libertatis pro patre non secutus iudicandum. Hæc ibi. Nota ly sm leges prouinciæ. Hic. n. docet innuit Vrban & q sm leges communes, de quibus S. Thom. in princ. corp mentionem facit, filius debet sequi quo ad seruilitatem, uel libertatem conditionem matris, & q

Vtil. p S. Eccl. &c.

& quòd secundum leges particulares alicuius prouinciæ debet in his sequi condonem patria. Vnde & idem Vrban. secúdú leges prouinciæ, in qua proponebatur ca sus, determinationé fecit,ut sup. Quòd si secúdú leges cómunes determinare uoluis set: concorditer ad Gregorium sup. addu ctum dixisset.

¶ Secundo habes: quomodo pertinens prædicta Pontificum ptn quoad o filios sequi conditiones ma tris quo ad libertaté & seruitutem infinu ant, & intelligas, & probes,& tuearis.

¶ Tertiò uide: quã ex to utissim Angeli ca doctrina hæc, & declaretur,& consoli detur.

QVÆST. LIII.

ART. 1.

CONCL. Votú simplex quamuis im pediat contrahendú tamen nó potest ma trimonium cótractú dirimere.

¶PROB. Quia, contrahens matrimonium post uotum simplex continentiæ peccat: 2 Quia (ly ith &c.) il lud matrimonium é uerus contractus.

Th. 4. dis. 38. q. 1. a. 3. q. 2. & 3. c. rursus, ext. q. cle. uel mon.

1^m de maiori

Fortius uinculú. &c. quantum ad modú ligandi: non, quantú ad id, cui, & ad quod obligat. S. Túc nihil, contra. Non. n. uotú simplex é fortius uin culum quaotum ad modum ligandi, quá matrimoniú. Ad rónem in argó allatam dicitur; q; cócludit d unto, quod é fortius quantum ad id, & cui, & ad quod fit obligatio. Cui fit? Deo. Ad quod fit? Ad continentiam seruandã.

2^m de minori

Sed præceptum. &c. inquantum illegitimaos personas &c. inquantum pceptú prohibent uni, ne aliquid fiat. S Tunc nihil, &c. Ná uotum simplex assimilatur pcepto ecclesiæ prohibenti tantum, ne aliquid fiat: non autem præcepto illegitimam

t 2

QVAEST. LIII.

De impedimento uoti, & ordinis, inquatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est, de impedimento uoti, & ordinis.

¶ Circa quod, quæruntur quatuor.

Primo, Vtrú uotum simplex matrimonium dirimat.

Secundo, Vtrum uotum solenne.

Tertio, Vtrum ordo matrimonium impediat.

Quarto, Vtrum aliquis post matrimoniú, sacrum ordinem suscipere possit.

ARTICVLVS I.

Vtrum per obligationem uoti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod per obligationem uoti simplicis matrimoniú contractum dirimi debeat.h Fortius.n. uinculum debilior i præiudicat, sed uinculú uoti est fortius, quam uinculum matrimonii, quia hoc fit homini, illud autem Deo, ergo uinculum uoti præiudicat uinculo matrimonii.

2 Præterea, Præceptum Dei non est minus, quá præceptú ecclesiæ: sed h pceptú ecclesiæ adeo obligat, q; si contra ipsum matrimonium contrahatur, dirimitur sicut patet de illis, qui contrahútur in aliquo gradu cósanguinitatis ab ecclesia prohibito, ergo cú seruare uotum sit pceptú diuinum, uidetur q;, qui contra uotum diuinú matrimoniú contrahit, quod ex hoc matrimoniú sit dirimendum.

3 Præterea, In matrimonio potest homo uti carnali copula sine peccato: sed ille qui facit uotú simplex, nunquá potest carnaliter uxori cómisceri sine peccato, ergo uotú simplex matrimoniú dirimit. Probatio mediæ: F constat quod ille, qui post uotú simplex continentiæ matrimonium contrahit, peccat mortaliter q̃a secundum Hierony. ⁿ uirginitatem uouentibus, non solum nubere, sed uelle nubere dánabile est: sed contractus matrimonii non est contra uotum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ, ergo quãdo primo carnaliter commiscetur uxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus aliis uicibus quia per peccatum primo cómissum † non potest excusari quis a peccato sequenti.

n Refert I Decr. di. 27. c. uouentib. & id habet Augu. de bo. nt du. c. 9. to. 4.

4 Præterea, Vir, & mulier in matrimonio debent h esse pares, præcipue quantum ad carnalem G copulá: sed ille, qui uotum simplex continentiæ facit, nunquam potest petere debitú, sine peccato, quia hoc est manifeste contra uotum continentiæ, ad quam ex uoto tenetur, ergo nec reddere potest sine peccato.

SED CONTRA est, quod Papa Clemens dicit, ° q; uotum simplex, impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, ut ex dictis patet.

° in Decr. li. 4. tit. quod cle. uinc. ca. cósuluat

RESPON. Dicendum, quod per hoc res aliqua definit esse in potestate alicuius, per quod transit in dominium alterius. Promissio autem alicu-H ius rei non transfert eam in dominium eius, cui promittitur. Et ideo non ex hoc ipso quod aliquis rem promittit aliquá, definit res illa esse in potestate sua, cum ergo in uoto simplici non fit nisi simplex promissio proprii corporis ad continentiam Deo seruandam factá post uotum simplex, adhuc remanet hó dominus sui corporis, & ideo potest ipsum alteri dare, in qua datione sacramentú matrimonii consistit, quod indissolubile est, & propter hoc ᵐ uotum simplex, quanuis impediat contrahendum, quia peccat cótrahens ma trimoniú post uotú simplex continentiæ, tamen I quia uerus contractus est, non potest matrimoniú propter hoc dirimi.ⁿ

m concl. &c.

AD PRIMVM ergo dicendú, quod uotú est fortius uinculú, quá matrimoniú, quantum ad id, cui, & ad quod obligat, quia per matrimoniú hó ligatur uxori ad redditioné debiti, sed per uotum Deo ad continentiam; tamen quantú ad modú ligandi, matrimonium est fortius uinculum, quam uotum simplex; quia per matrimonium traditur actualiter uir in potestatem mulieris, uel uxoris, non autem per uotum simplex, ut dictum est. ● Potior autem est semper conditio possidentis: sed quantum ad hoc si-K mili modo obligat uotum simplex sicut sponsalia, unde propter uotum simplex sunt sponsalia dirimenda.

● in reg. iur.

AD 2^m Dicendum, quod præceptum prohibens matrimonium inter consanguineos † non habet, inquantum est præceptum Dei, uel ecclesiæ quod dirimat matrimonium contrahendum; sed inquantú facit quod consanguineæ corpus nó possit transire in potestaté consanguinei: hoc autem non facit præceptum prohibens matrimoniú post uotum simplex, ut ex dictis patet; & ideo ratio non sequitur, ponitur enim pro causa, quod non est causa.

ti ; etiā uotum solemne , de quo articulum secund. simile ast.

¶ NOT. De præcepti ecclesiastici differentia præmissa futurorem declarationem , alias fecimus supra ; & illa sufficiat.

A Clerici, qui monachorum propositum appetunt; quia maiorem uitam sequi cupiunt, liberos esse ab episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus; nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur. Hæc ibi. Ecce: quod uota monachorum, tanquam quorum uotorum sic loquitur synodus

3m de conclusione .

Et eadem ratione omnibus aliis utitur. ℞. negatur ista. §. loquendo .s. de redditione debiti. Ad rōnem illam dicitur: quod hoc nō est ex eo, quod per peccatum primò cōmissū possit excusari quis a peccato sequenti (ut putat arguens) sed ex eo, quod postquā matrimonium consummatum est, sibi iā factum est illicitum nō reddere debitū uxori exigenti (ut ex textu habetur.)

Ad 3m dicendum, quod ille, qui contrahit matrimoniū per verba de præsenti post uotū simplex, non potest cognoscere uxorem suā sine peccato mortali , quia adhuc restat sibi facultas implendi uotū continentiæ ante matrimoniū consummatū: sed postq̄ matrimoniū consummatum est, G est sibi iā factū illicitū non reddere debitū uxori exigenti ex culpa sua , & ideo ad hoc obligatio uoti non se extendit, ut ex prędictis patet, tamen debet lamentū pœnitentiæ recōpensare pro continentia non seruata.

4m maior .

Vir & mulier in matrimonio debent esse pares quantū ad carnalem copulam. ℞. nisi aliquis illorū id, quod suum est abrenunciet. §. Tunc nihil, &c. Nā qui fecit uotum simplex abrenūciauit illi iuri suo. Vnde quātum ad ea, in quib. non ē factus impotens uotum continentiæ seruare, adhuc post &c. ut in textu.

Ad 4m Dicendum, quod quātū ad ea, in quibus non est factus impotens uotū continentiæ seruate, adhuc post contractūmatrimoniū obligatur ad seruandū , H propter quod mortua uxore tenetur totaliter continere , & quia ex matrimonii uinculo nō obligatur ad debitū petendū , ideo nō potest petere debitū sine peccato , quāuis possit sine pctō reddere debitū exigenti, postquam obligatus est ad hoc per carnalē copulā præcedentem: hoc autē intelligendum est , siue mulier expresse petat, siue interpretatiuè, ut quando mulier uerecunda est, & uir sentit eius uoluntatem de redditione debiti, tunc.n. sine peccato reddere potest, & præcipue si ei timet de periculo castitatis. Nec obstat, quod non sunt pares in matrimonii actu, quia quilibet potest hoc, quod suum est abrenuntiare. Quidam tamē dicunt quod potest petere, & reddere, ne nimis onerosum reddatur matrimoniū uxori semper exigēti sed (si rectè inspiciatur) hoc est exigere interpretatiuè.

ARTICVLVS II.

Vtrum uotum solenne dirimat matrimonium iam contractum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod nec uotum solenne matrimoniū dirimat iam contractū , quia sicut Decr. dicit, apud Deū nō minus obligat uotum simplex , quā solenne , sed matrimoniū acceptatione diuina stat, & dirimit , ergo cū uotū simplex non dirimat matrimoniū, nec uotū solēne dirimere poterit.

2 Pręt. Votū solenne non addit ita ualidum robur super uotum simplex sicut iuramentum, sed uotum simplex etiā iuramento superueniente non dirimit matrimoniū contractum, ergo nec uotum solenne.

3 Præterea, Votum solenne I nihil habet quod non possit uotū simplex habere, quia uotum simplex potest habere scandalū, cum possit esse in publico sicut , & solenne: similiter , & ecclesia posset, & debet statuere quod uotū simplex dirimat matrimonium iam contractum, ut multa pec-

non tantum ualoris magni , sed ferè inæstimabilis sūt; ex quo uitam monachorum cui talia sunt essentialia supra omnium secularium etiam clericorum simplicium uitam ponunt. Item a Conc. Trid. ses. 25. ca. 1. de reform. Præcipit; ut omnes regulares suæ professionis uota fideliter obseruent. Si.n. illa, quæ bases sunt & fundamēta totius regularis disciplinæ, exactā non fuerint conseruata, totum corruat ędificiū necesse ē. hæc ibi.

Vota esse fundm regularū.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendat, merito fuisse a summis pontificib. dictum sic. A Cœlestino quidem 3. Rursus quidam, &c. si post simplex uotū ad nuptias conuolauerint, cum uotum simplex matrimonium impediat contrahendum, non tamē dirimat iam contractum nihil ambiguitatis continere uidetur. Hęc ille; qui cleri. uel nomen uirorum. ubi per ly nihil ambiguitatis, &c. intellige; ac si dixisset, quod ille uiro uiuens remanebit cum illa, ad cuius nuptias conuoluit, etiā secundum glo. ibi ab Alex. autem 3. ibid. consuluit, &c. Respōdemus quod sicut simplex uotū matrimonium impedit contrahēdum, & non dirimit iam contractum ita hab. sine professione suscepitus, nè contraherent, impedit, sed contractum nequaquā dissoluit. Hæc ibi. A Bonifacio damum 8. de uot. & uot. redempt. in 6. Quod uotum, &c. Reliqua uerò uota etsi matrimonium impediant contrahendum; & pœnitentia transgressoribus debeatur: K non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta. Hæc ibi. Vbi per ly reliqua uota, intelligit simplicia : ut patet in contextu.

c. tursus qui clerici uel uou. c. uarū. e. ex publico. de cō uer. cōiu.

APPENDIX.

Vtil PS. Eccl. &c.

Ex articu. habes. ¶Primò, quō per rationē interimas hęresim Lutheri (prai. Lutherani) dicentis: uota hodie non ualere, nisi ad operam iactantiam & præsumptionem. Si.n. impediūt matrimonium contrahendum utique aliquid ualent ; & S. Doctor, contra errorem similem articulum istum , etiam mouit.

¶Secundò hēs: quō per rationē ostendat prædictam hæresim meritò damnari a scripturis Deute. 23. Cum uotum uoueris dño Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud dominus Deus tuus. Et, si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Hæc ibi. Ecce ergo ab appositis: quod reddere uota reputabitur reddenti in bonum. Itē Eccles. 5. Si quid uouisti Deo, ne moreris reddere; displicet.n. ei infidelis & stulta promissio: multoque melius est, non uouere, quam post uotum promissa non reddere. Hæc ibi. Ergo promissio fidelis & sapiens. i. quæ postea impletur, placet Deo. & est bona. Item 1. Reg. 1. Cum esset Anna amaro animo uotum uouit dicens. Domine Deus, si dederis seruę tuæ sexum uirilē; dabo eum Domino omnibus diebus uitæ eius. Ecce uotum. Audi; quod aliquid & multum quidem, apud Deum, cui omnis iactantia displicet atque præsumptio, ualet. ibi.n. subditur. Recordatus est eius Dominus. Et post circulum dierum concepit Anna, & peperit filium, uocauitq; nomen eius Samuel, eo quod a Dn̄o postulasset eum. Hæc ibi. Hoc ergo nomen Samuel, sit testimonium ualidissimum contra Lutherum. Item a Conc. Toletan. 4. cap. 49.

¶Quartò habes: quomodo per rationem pdicta patrum, pro quanto de uoto simplici respectu matrimonii taliter. s. quod impediat contrahendum, sed non dirimat contractum decernunt, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò uidea : quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur. 5

QVÆST. LIII. ART. II.

CONCL. Votum solemne ex sui natura habet quod dirimat matrimonium contractum. 115

¶ Exam. ly Votum solemne Idest uotum actualiter tradens Deo illud , quod tunc promittit. Et in proposito.

Ly uotum solemne . Scilicet castitatis . Hoc igitur uotū actua-

lem

lem exhibitionem propi:t corporis ad perpetuam continentiam F Deo affert.

Ly ex sui natura.!dest ea propria diffinitione. Vnde idem est dicere uotum solemne ex sui natura dirimit matrimonium; ac si diceretur uotum solemne, inquantum solemne. Hoc fit: φ si uotum solemne, ut solemne, dirimit, nō sit solemne, si non dirimat. Negare igitur, solemne uotum dirimere, est negare solēnem esse solennem; qd utique implicat contradictionem.

¶ PROB. Quia per uotum solemne homo amisit sui corporis potestatem (cum corpus suum tradiderit actualiter Deo ad perpetuam continentiam:) & ille qui corporis sui potestatem amisit, nō pōt ipsu tradere in potestatem uxoris (patet ex se.

*li. 4. sēt. dist. 38.

¶ Exam. ly simplex uotum est quandoq; quodammodo publicum Hoc est ea consequentia non distinguitur a uoto solēni per esse publicum, & non publicum. Cæterum quomodo distinguatur ab ipso, tactum est in primis examinibus. Ea illis.n. uirtualiter habetur; φ uotum simplex a solemni in eo φ simplex, non cadit actualiter Deo potestatem corporis sui, ad perpetuam continentiam seruandam, sed tm̄ promittit, & hoc ad differentiam solemnis.

concl. m Ly uotum simplex quodammodo quandoque est publicum. Hoc ipsum confirmatur a Papa Bonifacio 8. quando de uotis simplicibus loquens, de uot. & uot. redemptio in 6. dicit. Reliqua uota quasi manifestius sunt emissa, tanto propter pluriū scandalum & exempli duriori pœnitentia transgressoribus debetur. Hæc ibi. c. quod uotum.

cata uitentur, ergo qua rōne uotum simplex non dirimit matrimonium, nec uotum solenne dirimere debet.

Sed contra est, quod ille, q facit uotū solenne, cōtrahit matrimoniū spirituale cū Deo, qd̄ est multo dignius, quā materiale matrimoniū: sed materiale matri G moniū prius contractū dirimit matrimoniū post contractum, ergo & uotum solenne.

Præterea, etiam probari potest per multas authoritates, quę ponuntur in litera.*

Resp. Dicendū, φ oēs dicūt φ sicut uotū solenne impedit contrahēdū, ita dirimit iā cōtractū. Quidā aūt assignant pro cā scandalū, sed hoc nihil est, qa, & sim H plex uotū quandoq; habet scandalū, cū sit quandoque quodammō publicū. Et prima insolubilitas matrimonii est de ueritate vitæ, quę non est pp scandalū dimittenda. Et ideo alii dicunt φ hoc est pp statutū ecclesiæ. Sed hoc ēt non sufficit, quia secūdū hoc ecclesia posset ēt cōtratiū statuere, φ non uidetur uerum. Et iō dicendū est cum aliis, quod m uotū solēne ex sui natura hēt, φ dirimat matrimoniū cōtractū 1 inquantū per ipsū homo sui corporis amisit potestatē, se Deo ad perpetuā continentiā tradens, vt ex dictis patet, & iō non pōt seipsum tradere in potestatē uxoris matrimoniū contrahēdo. Et quia matrimoniū, quod sequitur tale uotum, nullum est; ideo tale uotum dirimere dicitur matrimonium contractum.

Ad primum ergo dicendū, φ uotū simplex quoad Deū dicitur non minus obligare, quā solēne in his, quæ ad Deū spectāt, sicut est separatio a Deo per peccatū mortale, quia mortaliter peccat frangens uotū simplex, sicut solēne, quanuis grauius sit peccatū frangere uotū solēne, si cōparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus; sed quantū ad matrimoniū p φ homo homini obligatur, nō oportet φ sit æqualis generis obligationis ēt in genere, qa ad quędam obligat uotum solēne, & nō simplex.

Ad 2m Dicendum, quod iurm plus obligat ex parte eius, ex quo fit obligatio q uotū: sed uotū solenne plus obligat quantū ad modū obligandi, inquātū actualiter tradit hoc, quod promittitur, φ non fit per iuramētū & ideo non sequitur ratio.

Ad 3m Dicendū, quod uotū solenne habet actualē exhibitionē proprii corporis, quam non habet uotū simplex, ut ex dictis patet *, & ideo ratio ex insufficienti procedit.

1m de maiori. Nno minus obligat. ℞. in his, quæ ad Deum spectant: non, in his, per quæ homo homini obligatur. §. Tūc nihil, &c. Nam matrimonium est de numero eorum, per quæ homo homini obligatur. K

¶ Concl. Ergo quando decretalis dicit, quod uotum simplex non minus obligat apud Deum, quam solemne, intendit quòd ita peccat mortaliter frangens uotum simplex, sicut solemne: nō autem φ secundum iudicium Dei uotum simplex dirimat matrimonium, sicut solemne, uel quod solemne non dirimat, sicut nec simplex. In cuius signum ipsemet Celest. ut refert ar. 1. appen. in illa decretali dicit, quòd is, qui uotum simplex castitatis emiserat & postea iurauit se quandam mulierem ducturum, debet de iuramento tali pœnitentiam agere, & uotum castitatis obseruare: quia (inquit) uotum simplex non minus obligat apud Deum, &c. idest quia mortaliter peccaretur, si uotum non seruaretur. Quod si matrimonium cōtraxisset, uotum simplex (secundum eundem Papam ibi) non dirimeret illud. Quasi dicat hoc ad differentiam solemnis.

2m de maiori. Validum robor. ℞. ex parte eius, ex quo fit obligatio: non, quantum ad modum obligandi. §. Tunc nihil, &c. Nam quòd matrimoniū dirimatur per uotum, uel non dirimatur, dependet ex robore considerato solum quantum ad modum obligandi.

Vnde remanet, quòd uotum solemne dirimat matrimonium; uotum autē simplex, etiam iuratum, non dirimat.

3m minor. Votum solemne nihil habet qd̄ non possit uotum simplex habere. ℞. negatur ista. §. Ad rationem allatam dicitur; quod ecclesia posset quidē statuere, quòd uotum simplex dirimeret; sed tunc etiā uotum simplex non haberet quod uotum solēne. Dirimeret siquidem, sed ex statuto ecclesiæ, non ex sui natura. Voti enim simplicis natura nō ē actualiter exhibere, quod promittit; hoc est in proposito non habet actualem exhibitionem proprii corporis, pro continentia seruanda uotum simplex secundum diffinitionem suam, sicut habet solemne.

ARTICVLVS III.

Vtrum ordo impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod ordo non impediat matrimonium.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem ostendat; meritò esse dictum a Bonifacio 8. quòd uotum solemne dirimit; & sic. Quod uotum, &c. Illud solum uotum declarandū duximus debere dici solemne, quantum ad post cōtractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem expressam, uel tacitā factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatus. Hæc ille: de uot. & uot. redemp. in 6. Vbi Bonifac. duo dicit. s. quid sit uotum solemne; & φ matrimonium contractum dirimit. Item a Conc. Trid. ses. 24. cap. 9. Siquis dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos, uel regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque ualidum esse; non obstante lege ecclesiastica, uel uoto; & oppositū nil aliud esse quam damnare matrimonium, &c. Anathema sit. Hæc ibi.

Vtil. p 1. Eccl. &c.

*ar. 1 huius q.

¶ Secundo habes: quo per rationem prędicta patrū, pro quanto uotum solemne sentiunt dirimere matrimonium contractum, & intelligas, & probes, & tuearis. 2

¶ Tertiò vides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVAEST. LIII. ART. III.

CONCL. Ordo sacer de sui ratione habet, ex quadā congruentia, φ matrimonium impedire debeat. 214

¶ Exam.

¶Exam. Ly facer.f.nt circa materiam facram tangendā uerfa B tus:non ut ad facēm tm̄ eucharistiæ ordinatur. Ergo fubdiaconatus,diaconatus,& facerdotiū,hic nō intelliguntur per ly facer ad dītam minorē. Pro quo uid.q.37.a.3.& circa uotum continētiæ taliter ordinatorum.q.53.ar.2.& in tex.& eluci. fia,tanquam unius Christi unica fponfa,in toto mundo est,imò nec effe poteft. Accidentia illa,de quibus hic fupra, exprimuntur a Conc.Flor.feff.ult.in literis fanctæ unionis. Vbi illa per te uidere potes:& fic ecclefiam unam effentialiter ex ambab. agnofcere. Alioquin,fi ab unione Roma. ecclefiæ effentialiter.i.in his, quæ funt fidei, diffideret, uel ipfa orientalis,uel quæcunque alia tā non ecclefiæ:fed fynagogæ Sathanæ,& conuenticuli fchifmatici,pro tanto mererentur nomen habere:ut ex Papa Anacl.Græco Apoftolis prius cōtēporaneo,plano fenfu colligitur in ep.3.cui iungas.dist.in.22.omnes Apoc.2. & Conci. Lateran.fub Leone x. fe 11.Paftui æternus. ¶PROB. 1 Quia patet.

2 Quia (ly nifi forte, &c.) ex hoc nō poteft uxori aliquod præiudicium generari(patet etiam. q.52 art.3. ad 1m.)

¶PROB. Quia ordinati in facris tractant facra.

¶CONCL. 1a. Qđ ordo facer impediat matrimonium,ex cōftōne ecclefiæ hēt: tamē aliter apud latinos, q̃ apud Græcos.

¶Exam. ly impediat. Vt differat a 1a. cōcl. quæ dicit ly impedire debeat. Ergo debitum impediendi.i.illā condecentiā, ordo facer hēt de fui rōne: q̄ āt de fcto impediat hēt ex conftitutione ecclefiæ.

Ly matrimoniū Non dicit mrīmonii usū; Nam de ufu aliter fētiendum eft,quam de matrimonio:ut in cōtex.corporis fequenti habetur.

Ly græcis. Hoc eft,& propriè dictos,& largè.i.orientales, et q̄ non propriè funt græci. Vnde hēt contraria fequens ly & iō apud Græcos,& alios orientales,facer ordo,&c.

¶PROB. Quia præfupponitur flata.

2 Quia (ly tamen aliter &c.) apud græcos ordo facer ex ui ordinis tūm impedit matrimonium contrahendum:apud latinos uerò tum ex ui ordinis, tum ex uoto continē ciæ facris ordinib. apud ipfos annexo.

¶CONCL. 3a. Sacer ordo apud occidentalē ecclefiā impedit matrimonii ufum; nifi forte ignorāte,aut cōtradicente, uxore uir ordinem facrum fufceperit.

e.quod ia ex.& c.ex parte. de cle.cōiu. *in d.ca. de cōiug.

¶Exam. ly occidentalem ecclefiā. Hoc dī ad differentiā orientalis. Nam apud hanc non uerificatur iftius conclus prima pars.f. q̄ facer ordo matrimonii ufū impediat.

De ecclefiæ unitate.

¶ NOT. Quamuis ecclefiam orientalem & occidentalem audias:non tamē duas effentialiter diuifas, intelligere debes: fed eas & tamen paruā mundi, ubi funt; & ratione accidentium quorundā fpecialiū citra præiudiciū unitatis effentialis ecclefiafticæ diuerforū, fic nominari nouēris. Non.n.nifi una eccle

Quia nihil impeditur nifi a fuo contrario:fed ordo non eft contrarius [h] matrimonio, cum uerū fit facramentum, ergo nō impedit ipfum.

2 Præterea, Idem [h] ordo eft apud nos,& apud ecclefiā orientalem:fed apud ecclefiam Orientalem non impedit matrimoniū B ergo,&c.

3 Præterea, Matrimonium fignificat coniunctionem Chrifti, & ecclefiæ: fed hoc præcipue cōgruit [h] fignificari in his, qui funt miniftri Chrifti, fcilicet ordinatis,ergo ordo matrimonium nō impedit.

4 Præterea, Omnes ordines ad fpiritualia ordinantur:[h]fed ordo non poteft impedire matrimonium nifi ratione fpiritualitatis, ergo fi ordo impedit matrimonium,quilibet ordo impediet quod falfum eft.

5 Præterea,Omnes [h] ordinati poffunt ecclefiaftica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo pp hoc ordo matrimonium impediat, quia uxorati non poffunt habere beneficium ecclefiafticū nec gaudere priuilegio clericali,ut Iuriftæ dicunt,tuncquilibet ordo impedire deberet,quod falfum eft,ut patet per Decre. Alexand.* de cler. coniugatis, & fic nullus ordo (ut uidetur) matrimonium impediet.

SED CONTRA eft quod Decr.* dicit,quod qui in Subdiaconatu & aliis fuperioribus ordinibus, uxores accepiffe nofcuntur,eos uxores dimittere compellatis, quod non effet fi effet uerū matrimonium.

Præterea, Nullus uouens cōtinentiam poteft matrimonium contrahere, fed quidam ordines funt, qui habent uotum continentiæ annexum, ut ex litera patet,ergo talis ordo matrimoniū impedit.

RESPON. Dicendum , quod [m] ordo facer de fui ratione habet ex quadam congruentia , quod matrimonium impedire debeat , quia in facris ordinibus conftituti facra uafa,& facramenta tractans,& ideo decēs eft ut munditiam corporalem per continentiam feruent. Sed [p] quod impediat matrimonium , ex conftōne ecclefiæ hēt: tamen aliter apud Latinos,q̃ apud Græcos,quia apud Græcos impedit matrimoniū contrahendū, folū ex ui ordinis , fed apud Latinos impedit ex ui ordinis,& ulterius, ex uoto cōtinentiæ,q̄ eft ordinibus facris annexū, q̄ ēt fiqs uerbotenus non emittat ex hoc ipfo q̄ ordinem fufcipit, fecūdū ritum Occidentalis ecclefiæ intelligitur emififfe,& iō apud græcos & alios Orientales, facer ordo C impedit matrimoniū contrahendū,non tamen matrimonii prius contracti ufum, poffunt.n.matrimonio prius contracto uti, quāuis non poffint matrimoniū denuo contrahere,fed apud* Occidentalem ecclefiam impedit matrimonium, & matrimonii ufū; nifi forte ignorante, aut contradicente uxore uir ordinē facrū fufceperit, [r] quia ex hoc non poteft ei aliquod præiudicium generari. Quomodo autem ordi- D nes facri diftinguuntur a non facris nunc, & in primitiua ecclefia,dictum eft.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod quamuis ordo facer non habeat contrarietatem ad matrimonium,inquantum facramentum,habet tamen repugnātiam quandam ad ipfum ratione actus fui, qui fpirituales actus impedit.

AD SECVNDVM Dicendum , q̄ obiectio procedit ex falfis. Ordo.n.ubique non habet uotum annexum.

AD 3m Dicendum,q̄ illi,qui funt in facris ordinib. fignificant Chriftū nobilioribus actibus, p̄ ut ex dictis in tractatu de ordine patet : quam illi, qui funt matrimonio coniuncti, & ideo ratio non fequitur.

AD 4m Dicendum , q̄ illi , qui funt in minoribus ordini-

1m de minori

Matrimonio. R. rōne facramenti: non, ratione actus fui. S. impedientis .f. actus fpirituales. Tūc nihil, &c. Nam hoc ultimū fufficit ad impeditionem illā faciendam, q̄ in cō-cl. exprimitur.

Concl. *in Decr. dift.32.c. 18.

2m de maiori

Idem ordo. R. ut præcisè ordo:non,ut cū annexo uoto caftitatis confideratus. S.Tunc nihil, &c.ut patet ex corp.

¶Corol. Ergo, quia ordo,ut ordo præcisè eft utrobiq idē; utrobiq: ēt,cōtrahere poftea mrīmoniū,impedit. Ergo,quia ordo, ut uoto caftitatis ueftitur, nō eft utrobique idem; mrīmonii antea contracti ufū, nō utrobiq; impedit.

3m de minori

Significari. R. nobilioribus actibus:non,actibus mrīmonii. S. Tūc nihil,&c. ut de fe patet.

4m de maiori

ordinant R. inæqualiter:nō,æqualiter. S. nego m te. Tūc nihil.&c. ut patet ex terminis.

5m de maiori

Ordinat R. executionē ordinis facri exercere ualentes: i.ō aliter S. Tūc nihil,&c. Nā clerici in minorib. de qbus Ale.uxoratū puni exeoūē ordi facri hēt.& iō tū bñficio ecclefia-

ftico, tum priuilegio clericali, priuantur: sicque intelliguntur Iuristæ.

¶ NOT. Quibus confertur beneficium ecclesiasticum, confertur ad hoc principaliter, tanquam ad finem, intendendo ut pro ordinibus sacris, horumque executionibus, suo tempore suscipiendis nutriantur.

Vnde remota causa, remouetur effectus: idest (in proposito) remota spe, quòd ad ordines sacros propter nuptias ulterius promoueantur, remouetur ab ipsis beneficium ecclesiasticum.

Et hoc intendit textus, quando dicit, quia matrimonii usus executionem ordinis sacri impedit, & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad executionem ordinis: ideo hoc apud latinos clericis uxoratis aufertur.

Vide ergo tu ex ipsius textus plano sensu, quòd non negat ordinatos in minoribus posse habere beneficium ecclesiasticum (ut quibusdam superficialiter uidetur) sed dicit, quòd ipsis ordinatis, & iam beneficium ecclesiasticum habentibus, postquam de eis ratione matrimonii ablata est spes ueniendi ad executionem ordinum sacrorum, beneficium ipsum ecclesiasticum aufertur.

Neque enim ab eis auferri posset, nisi ipsi in minoribus tantum ordinibus constituti, beneficium illud habuissent: ut patet.

Quòd uerò de priuilegio clericali dicitur, intellige de priuilegio in rebus: ut ab Hono. 3. ad reginam Anglorum scribente declaratur sic. Ex parte tua &c. Quidam, accepta prima tonsura, contrahunt; & eandem tonsuram deferunt: ut eo prætextu excusati ualeant a consuetis iustitiis, & debitis obsequiis. Cum igitur reddenda sint quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo: æquanimiter duximus tollerandum, ut a talibus iustitias debitas, uelut ab aliis uaotant, exigas, & seruitia consueta. Hæc ille. de cler. con iug. Intellige & dictum articuli de priuilegio in persona, ne s. quis possit manus uiolentas inicere in personam clericalem; sed tamen cum declaratione sup. q. 24. ar. 1. in eluc. d.

bus constituti, ex ui ordinis, non prohibentur matrimonium contrahere, quia quamuis ordines illi deputent ad aliqua spiritualia, non tamen immediate habent accessum ad tractandum sacra, sicut illi, qui sunt in sacris ordinibus: sed secundum statum Occidentalis ecclesiæ, matrimonii usus executionem ordinis sacri impedit, propter seruandam maiorem honestatem in officiis ecclesiæ; & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad executionem ordinis, & ex hoc ipso priuilegio clericali gaudet, ideo hoc apud Latinos clericis uxoratis aufertur. Et per hoc patet solutio ad ultimum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ordo sacer matrimonio possit superuenire.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod matrimonio ordo sacer superuenire non possit. Quia fortius præiudicat minus forti. sed fortius est uinculum spirituale, quàm corporale, ergo si matrimonio iunctus ordinem suscipiat, præiudicium generabitur uxori, ut non possit debitum exigere, cum ordo sit uinculum spirituale, & matrimonium corporale, & sic uidetur, quod non possit aliquis ordinem sacrum suscipere post matrimonium consummatum.

2 Præterea, Post matrimonium consummatum unus coniugum, sine consensu alterius non potest continentiam uouere, sed ordo sacer habet continentiam annexam, ergo si uir ordinem sacrum inuita uxore acceperit, cogetur uxor inuita continentiam seruare, quia non posset alteri nubere uiuente uiro.

3 Præterea, Etiam ad tempus non potest uir uacare orationi sine consensu uxoris, vt habetur 1. ad Co. 7. sed apud Orientales illi, qui sunt in sacris constituti tenentur ad continentiam tempore quo exequuntur officium, ergo nec ipsi possunt ordinari sine consensu uxoris, & multo minus Latini.

4 Præterea, * Vir, & uxor ad paria iudicantur, sed sacerdos Græcus defuncta uxore sua, non potest alteram ducere, ergo nec uxor defuncto uiro; sed non potest sibi auferri facultas nubendi post mortem per uiri actum, ergo uir non potest suscipere ordines post matrimonium.

5 Præterea, Matrimonium quantum opponitur ordini, tantum è contrario, sed ordo præcedens impedit matrimonium sequens, ergo, &c.

SED CONTRA, Religiosi tenentur ad continentiam, sicut illi,

sos, & moniales ac clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, & inter eos scienter eadem celebrari facientes pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia refrenare cupientes, ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere. Hæc illa. clementin. de consang. & affi. cap. eos.

Ecce quòd adeò rationabilis causa est, ut clericis matrimonium interdicatur, quòd contrafacientes excommunicationem, quæ procul dubio mortale crimen præsupponit, incurrunt. Item a Leon. papa dist. 32. Omnium sacerdotum tam excellens est electio, ut hæc, quæ in aliis membris ecclesiæ uacant a culpa, in illis tamen habeantur illicita. Cum enim extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum; ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem nec subdiaconibus carnale connubium quidem conceditur. hæc ibi. Item a Conc. Toleta. 11. ut recitatur dist. 28 Quanquam omnes &c. Placuit huic Sancto Concilio: ut unusquisque, qui ad ecclesiasticos gradus est ascensurus, non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti sui annotationem promittat. Hæc ibi. Istud autem placitum erat uotum continentiæ. Item a Conc. Trid. sess. 24. canon. 9. Si quis dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos, &c. ut sup. ar. 2. appen. & postea Concilium idem subsequitur. Possèque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam uouerint, habere donum. Anathema sit: cum Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari. Hæc ibi. Irrationabile autem ualde est: quòd tot, tantaque concilia, ac summi Pontifices credantur absque rationabili causa moueri ad huiusmodi statuta facienda de castitate clericorum.

* Simila qd habet. Hier. epi. 30. & est ad pitaph. Fabiolæ.

APPENDIX.

Vid. p. 5. Eccl. &c.

EX articu. habes. ¶ Primò, quomodo per rationem excludas errorem Io. Vuestphali (Prat. Vuestphalus) dicentis; quòd continentiæ clericorum legem instituendi nulla est rationabilis causa. Huius enim rationabilitatem dum affert præsens articulus, militat per hoc se contra prædictum errorem militare. Vide & supra quæstio. 37. articul. 3. & quæstion. 39. articul. 2. & in text. & elucid.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas; ipsum damnatum meritò a Papa Clemen. 5. in Conc. Vienens. sic. Religio-

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas: meritò dictum lib. 6. Apostol. consti. c. 17 Non licere iis, (s. ep. iscopo, presbitero, ac diacono) si post ordinationem sine uxore fuerint, ad nuptias transire. Hæc ibi.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto ordinem sacrum dicunt impedire matrimonium, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LIII. ART. IIII.

CONCL. Matrimonium non impedit ordinis susceptionem.

¶ PROB. Quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat

accedat characterem ordinis suscipere.

¶NOT. Antecedens hoc probationis præsupponitur clarū, ex eo q̄ character habet pro causa Deū, e[t] ius uirtus ē immutabilis ut diffusius patet in ad 5m.

1m d̄ cōclōne

Si matrimonio iunctus ordinē suscipiat, p̄iudicium generabit uxori, ut nō possit debitum exigere. R. uel p̄iudicium ḡhabitūr sibi ipsi, ut non possit debitum exigere, nec tamen ei teneatur reddere. § Tūc nihil, &c. Nam postremū hoc uerum ē, non aūt primū illud: ut patet in textu.

2m de maiori

Contineantū uiuere. R. uoto simplici: nō, uoto solemni ordini. § Tunc nihil, &c. ut patet.

3m d̄ cōclōne

Nec ipsi possunt. R. non: sed dicēdū nec ipsi debent. § Tūc nihil, &c. ut patet in textu.

4m de minori post primam consequētiā.

Per u[ir]i actum. R. cui actui ipsa uxor nō cōsensit: non autem, cui actui consensit. § uetitur. Tūc nihil, &c. Non .n. sequitur q̄ uir non possit suscipere ordines post m̄rimonium (ut concludit) sed sequitur inde, q̄ si uir Græcus suscipiat ordines post m̄rimonium sine consensu uxoris, uxor nō teneatur ad hoc, q̄ post mortem eius non nubat alteri.

5m maior.

Matrimonium quantū opponitur ordini istū ē contrario. R. si etiā que eandem causam haberet. § si utrunque haberet causam immutabilē. § Tunc nihil, &c. Nā matrimonium hēt pro cā uestrum, &c. ut in t.x.

APPENDIX.

Vid. pro S. Eccl. &c. E X articulo habe[tur]. Primo: quod . . .

qui sunt in sacris ordinibus: sed post matrimonium potest aliquis religionem intrare, defuncta, uel cōsentiente, uxore, ergo, & ordinem suscipere.

Præterea, Aliquis potest fieri seruus hominum post matrimonium, ergo, & seruus Dei, per susceptionem ordinis.

RESPON. Dicendum, quod matrimonium non impedit ordinis susceptionem, quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat, etiam reclamante uxore, nihilominus characterem ordinis suscipit, sed executione ordinis caret. Si autem uolente uxore, uel ipsa defuncta, recipit ordinem, & executionem.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod uinculum ordinis soluit uinculum matrimonii ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiam ad matrimonium ex parte eius, qui suscipit ordinem, quia non potest petere debitum, nec uxor ei tenetur reddere, non tamen soluit ex parte alterius, quia ipse tenetur uxori debitum reddere, si non posset eam inducere ad continentiam.

AD SECVNDVM Dicendum, quod si uxor sciat, & de eius consensu uir ordinem sacrum susceperit, tenetur perpetuam continentiam uouere, non tamen tenetur religionem intrare, si sibi non timeat de periculo castitatis, propter hoc quod uir eius solemne uotum emisit. Secus autem esset, si emisisset uotum simplex. Si autem sine eius consensu suscepit, non tenetur, quia ex hoc sibi nullum præiudicium generatur.

AD 3m Dicendum, (sicut probabilius uidetur, quamuis quidam contrarium dixerunt) quod etiam Græci non debent accedere ad sacros ordines sine cōsensu uxorum; quia ad minus tempore ministerii sui fraudarētur debiti redditione: quo fraudari non possunt secundum ordinem iuris, si eis contradicentibus, aut ignorantibus, uiri ordines susceperunt.

AD 4m Dicendum, q̄ (sicut dicitur, . . .) mulier consentit apud Græcos, quod uir suus ordinem suscipiat, obligat se ad hoc quod ipsa in perpetuū alteri non nubat, quia significatio matrimonii non seruaretur, quę in matrimonio sacerdotis pręcipue exigitur: si autem sine consensu eius ordinatur, non uidetur ab hoc teneri.

AD 5m Dicendū, q̄ matrimonium habet pro causa nostrum consensum, non autē ordo, sed habet causam sacramentalem determinatam a Deo: & ideo matrimonium potest impediri ex ordine præcepti, quod non sit uerum matrimonium, nō autem ordo ex matrimonio, q̄ non sit uerus ordo: quia sacramentorum uirtus est immutabilis, sed actus humani possunt impediri.

QVAEST. LIIII.

De impedimento consanguinitatis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento consanguinitatis.

¶Circa quod, quęruntur quatuor.

Et primo, Vtrum consanguinitas cōuenienter a quibusdam definiatur.

Secundo, Vtrum conuenienter distinguatur per gradus, & lineas.

Tertio, Vtrum de iure naturali matrimonium impediatur secundum aliquos gradus.

Quarto, Vtrum gradus impedientes matrimonium, possint per statutum Ecclesiæ determinari.

ARTICVLVS I.

Vtrum definitio consanguinitatis sit competens.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod definitio consanguinitatis quam qui-

per rationem ostendas recte insinuatum esse a Conc. Arelat. 3. q̄ m̄rimonio ordo supervenire pōt. Assumi aliquē ad sacerdotium in coniugio n[o]n[] culo constitutum oportet, [n]isi fuerit promissa conuersio, hæc ille d. dist. 28. nisi promissa castitatis fuit . . . Illa ergo promissa: pōt. . . . ab Alexand. 3. Coniugatus, &c. Nullus coniugatorum est ad sacros ordines promouendus: nisi ab uxore cōtinētiam profitēte fuerit absolutus. Hæc ille de conuer. coniug. Ecce q̄ consenuēte uxore ad ordines sacros admittitur cōiugatus: & consequēter, q̄ absq. eius cōsēsu nō tradit characterē, dānu[m] ē, q̄ sm eund. Pap. cōiugatus ēt reclamāte uxore sacros ordines d̄ facto recipiat, si ordinatus fuerit. Quōd .n. de cōsensu uxoris nō admittēdus dī, hoc ē dante dictū .i. ut oīa cū prudentia & ordinatē fiant. Idē ab eodem Sanè &c. fraternitati uestræ authoritate Apost. prohibemus: ne uxoratū p̄sumatis in ep̄m ordinare, nisi uxor prius professa cōtinentiā sacrum sibi uelamen imponat, & religiosā uestē uel uitā assumat. hæc ill. ib. Nō impedit ergo m̄rimonio q̄ ordo superueniat: licet reclamet uel non reclamet, aut consentiat uxor: & licet optime factū sit, non nisi consentiēte uxore uirū ad ordines sacros p̄mouere. ¶ . . . do . . . p . . . nem p̄dicta . . . & Concilii pro quāto ordinē matrimonio superuenire posse, in sinuāt, & intelligas, & probes, & defendas. 2

¶Tertiò uides quo modo ex ijs . . . Angelica doctr. hæc & declaretur, & consulideturs. 3

QVAEST. LIIII.

ART. I.

CONCL. In definitione cōsanguinitatis (hęc est. Consanguinitas ē uinculum ab eodē stipite descendētium carnali propagatione contractum) ponitur in . . . 2.16 Th. 4. dist. 40. q. unic. ar. . . & . . .

 culum,

eulum quasi consanguinitatis genus, & personæ descendentes ab uno stipite, quasi subiectum; & carnalis propagatio, quasi principium.

¶ Corol. Ergo (ad titulum literaliter dic) diffinitio consanguinitatis est competens. Nam in diffinitione competenti ponitur diffiniti genus, & sua differentia: & in hoc ponitur ly uinculum pro genere, & reliqua loco differentiæ.

¶ Examen. ly quasi principium. s. efficiens. Nã carnalis ꝓpagatio efficit, ꝙ personæ descendentes in eodem stipite colligentur.

Ly quasi. i. ad modũ se habendo, uel generis, uel &c. Nã ad diffinitiones sufficit: ꝙ ibi ponatur aliqd loco generis, & aliquid loco differentiæ.

¶ PROB. Quia consanguinitas dicit quãdam conuenientiam in naturali cõicatione (cum sit quędam amicitia:) & in cõmunicatione naturali exigitur uinculum personæ, necnon propagatio naturalis (vt patet.)

¶ NOT. Quod uinculum ponatur pro genere; personæ, pro subiecto; propagatio carnalis ꝓ principio; præsupponitur iã clarum, ut probatione non indigeat: sed tantum probatur, ꝙ illa diffinitio sit diffinitio cõsanguinitatis. & nota ꝙ licet ultima pars antecedentis. s. & in cõicatione naturali, &c. nõ sit exp̃sse in textu tamen subintelligitur, & ob hoc exp̃ssa fuit in probatione illa. Hoc autem similiter in quibusdam aliis in eis obseruatum est: secundum ꝙ magis, uel minus, pro legentibus utile iudicatum fuit.

Notandũ

1m de antecedente.

Stipite. ℞. remoto: non, propinquo. §. Tunc nihil, &c. Nam stipitis remoti multũ (sicuti est Adam) uirtus nõ manet in illis, qui ex eo propagantur: ut declaratur in text.

¶ Exam. ly uirtus primi motoris p multa media deducta, &c. quod est motũ, & nõ mouens. Huius exemplum sit de aqua commota ab aliquo proiiciente saxum in illã. Hæc. n. (ut uidemus) multas circumgirationes facit, quarum una ab alia causatur, usq;

*li. 8 c. 11 & 12.

F unaquæque sit mouens & mota, excepta ultima: in qua uirtus motoris adeò deficit, ut ipsa remaneat tantum mota, & non mouens.

Exemplũ sensibile.

dam ponunt, sit incompetens, scilicet: Consanguinitas est uinculum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractũ. Omnes enim hoĩes ab eodem stipite carnali propagatione descendunt. s. ab Adam, si ergo recta esset prædicta definitio cõsanguinitatis, oẽs homines essent adinuicem consãguinei, quod falsum est.

2 Præterea, Vinculum non potest esse nisi aliquorum adinuicem conuenientium, quia uinculum unit, sed eorũ, qui descẽdunt ab uno stipite, nõ est maior conuenientia adinuicem, quàm aliorum hominum, cum conueniant specie, & differant numero, sicut, & alii homines, Ergo cõsanguinitas non est aliquod uinculum.

3 Præterea, Carnalis propagatio fit de superfluo alimenti: sed tale superfluum magis habet conuenientiam cum rebus comestis, cum quibus in substantia cõuenit, quam cum eo, qui comedit, cum ergo non nascatur aliquod uinculum consanguinitatis eius, qui ex semine nascitur ad res comestas, nec ad generantem ex carnali propagatione nascetur aliquod propinquitatis uinculum.

4 Præterea, Gene. 28. Labã dixit ad Iacob, Os meum & caro mea es, rõne cognationis, q̃ erat inter eos, ergo talis ꝓpinquitas magis debet dici carnalitas quã consanguinitas.

5 Præterea, Carnalis propagatio est communis hominib. & animalibus, sed in animalib. non contrahitur ex carnali propagatione consanguinitatis uinculũ, ergo nec in hominibus.

RESPONDEO Dicendum, quod secundum Philosophum * octauo Ethicorum. Omnis amicitia in aliqua communicatione consistit, quia amicitia, ligatio, siue unio quędam est, & ideo communicatio, quæ est amicitiæ causa, uinculum dicitur, & ideo secundum quamlibet cõ G municationem denominantur aliqui quasi colligati ad inuicem sicut dicuntur ciues, qui habent politicam communicationem adinuicem, & commilitones, qui conueniunt in militari negocio, & eodem modo, qui conueniunt in naturali communicatione dicuntur consanguinei, & ideo in prædicta definitione ponitur, quasi consanguinitatis genus, uinculum; quasi subiectum, personæ descendentes ab uno stipite, quarum est huiusmodi † uinculum; quasi principium, carnalis propagatio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod virtus actiua non recipitur secundum eandem perfectionẽ H in instrumento secundum quam est in principali agente, & quia omne mouens motum est instrumentum, inde est, ꝙ uirtus primi motoris in aliquo gñe p multa media deducta, tãdẽ deficit, & ꝑuenit ad aliquid, ꝙ ẽ motũ, & nõ mouens. Virtus aũt generãtis mouet nõ solũ quantũ ad id, ꝙ est speciei, sed ẽt quantũ ad id, ꝙ est indiuidui, rõne cuius filius assimilatur patri ẽt in accidentalibus, & non solũ in natura speciei; nec tamen indiuidualis uirtus patris ita ꝑfecte in filio ẽ, sicut erat in patre, & adhuc in nepote min⁹, & sic I dinceps debilitaẽ, & inde est, ꝙ uirtus illa qñq; deficit, ut ultra ꝓcedere nõ possit: & qa cõsãguinitas ẽ inquãtũ multi cõicant in tali uirtute ꝯ ex uno ĩ multos p ꝓpagationẽ inducta, paulatim se cõsãguinitas dirimit, ut Isid. dicit; & iõ non oportet accipe stipitẽ remotũ in diñõne cõsãguinitatis, sꝫ ꝓpinquũ cui⁹ uirtus adhuc maneat in illis, q ex eo ꝓpagant. T

*refertur 31. q. 4. c. cõsanguinitas.

AD 2m dd̃m, ꝙ iã patet ex p̃dictis, ꝙ non solũ conueniũt cõsanguinei in natura spẽi, sed ẽt in uirtute ꝓpria ipsius indiuidui ex uno ĩ multos traducta; ex qua ꝯtingit qñq;, ꝙ filius assimilaẽ non solũ patri, sed Auo, uel remotis parentib. ut dr̃ li. 8. de animal.

K AD 3m dicendum, ꝙ conueniẽtia magis attẽdit scd̃m formam, scd̃m quam aliquid est actu, ꝗ quam scd̃m materiam, scd̃m quam est in potentia, quod patet in hoc, ꝙ carbo magis conuenit cum igne q̃ cum arbore vñ abscissus est. Et similiter alimẽtũ iã conuersũ in spẽm nutriti, p uirtutem nutritiuã magis conuenit cũ ipso nutrito, q̃ cum illa re, vñ sumptum est nutrimentum. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum, qui dicebant quod tota natura rei est materia, & quod formæ omnes sunt accidentia, quod falsum est.

AD 4m dd̃m, ꝙ illud, quod proxime conuertitur

2m minor.

Eorum, qui descendunt ab uno stipite, non est maius conuenientia adinuicem quam aliorum hominum. ℞. negatiue ista. §. Ad rationem dr̃, ꝙ non est maior conuenientia ratione speciei uel differentiæ numeralis (ut addebatur:) sed ratione uirtutis eiusdem stipitis indiuidualis traducta in multos: ut in tex.

3m de maiori

Alimenti. ℞. iam cõuersi in speciẽ nutriti: non, illius rei unde sumptum est. §. uerbi gratia. Bouis; si carnes illius pro alimento sumptæ sunt. Tunc nihil, &c. Nam conuenientia magis attẽditur secundum formã secundum quam &c. ut in tex.

concl.

4m ex Genesi

Os meũ, & caro mea es ℞. inquantum sanguis, quo tangimur, fuit potẽt a caeo & os: nõ aliter. §. Tũc nihil con-

contra. Nam talis conuersio cum sit sanguinis, sanguinitas recte nocatur; & iunctos per eam recte consanguineos appellari facit. A omnia singulariter.(.i.non seculariter, secundum glo.ibi)agere oportet.hæc ibi.Conc.ergo cum Papa vult res ex ethimologia cognosci,easque secundum illam regulari. Cum itaq; cõsanguinitas sm ethimologiam dicatur sanguinis unitas (dicitur.n.a con.i.simul siue unum & sanguinei)& sanguinis unitas nõ possit haberi a multis psonis, nisi per ppagationem modo illo in diffinitiona declarato: patet q in pdictis Con.& papa insinuat a simili, q consanguinitas tunc recte diffinitur, qñ diffinitio e conceta nomini (ut in proposito fit.)

3 n illatio conclusionis. Ergo &c R. negatur ille lauo § Nam aialia, licet ab eodem propagentur, quandoq. nõ cõiunguntur ad amicitiæ unitatẽ pp. &c. ut in tex. sin.

¶NOT. Ratio huius responsi est, quia animalia bruta non sũt capacia amicitiæ proprie loquando, & consanguinitas e quædã amicitia, ut dictũ est.

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶Primò quo p rationem ostendas; recte dictum 35.q6.5.a Canonist.da consan. & affi.fie.Consanguinitas est uinculum psonarum ab eodẽ stipite descendentiũ carnali propagatione cõtractum. Vel(q idem est) consanguinitas est attinentia personarum ex ao prouenies quod una descendit ab altera, uel ambæ ab eadem.

2 ¶ Secundũ habes. quomodo per rõnem ostendas, consanguinitatem iure distinguri sic, ut prædictũ est. Nam ethimologia, seu interpretatio huius nominis, consanguinitas, id declarat. *in corp. art. Ab ethimologia verò argumentari ad rem de qua tractatur, licitum esse ostendit & Eugen. Papa, & Concilium Nicenum, Engen.quidem. 16.q.1.c. placuit a. loquẽs de monacho ait. Sicut pisces sina aqua caret uita, ita sine monasterio monachus. Agnoscat nomẽ suũ Monos enim græcè, latinè est unus; achos græcè, latinè est tristis. Vnde dicitur monachus.i.unus tristis.

Sedeat itaque solitarius, & taceat, & of Casta.mo nacho, sicut aqua pisci, necessaria. ficio suo uacet; quia mundo mortuus est, Deo autem uiuit hęc ibi.Conc.uero Nicæ. ibid.placuit.1.sic a c. Placuit omnib.residẽtib.in S.N c.synodo; ut monachorũ cõuersatio & uita, sm ethimologiam nominis ab omnib. discrepet. Monachus.n. grecè, latinè singularis dr. Vnde, monachũ per

in semen, est sangnis, ut probat. 15.de animalib. & propter hoc uinculum, q propagatione contrahitur carnaliter, cõueniẽtius dicitur consanguinitas, quã carnalitas; & q aliquando unus consanguineus dicitur esse caro alterius, hoc est inquantum sãguis, qui in semen uiri, aut in mẽstruũ B conuertitur, est potentia caro, & os.

Ad 3m Dicendum, quod quidam dicunt, quod iõ consanguinitatis uinculũ cõtrahitur inter homines ex carnali ppagatione & tamẽ non inter alia aialia, qa quicquid est de ueritate humanę naturæ in omnib. hominib*, fuit in primo parente, quod non est de aliis animalibus: sed secundũ hoc consanguinitas matrimonii numquã dirimi põt. Prędicta autem positio in secundo libro, distinct.30.improbata est. Vnde dicendum, quod hoc ideo contingit, quia animalia non coniunguntur ad amicitiæ unitatẽ, propter propagationem multorum ex uno parente proximo, sicut est de hominibus, ut dictũ est.*

ARTICVLVS II.

Vtrum conuenienter consanguinitas designetur per gradus, uel lineas.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod consanguinitas inconuenienter distinguatur per lineas, & gradus. Dicitur. n. linea consanguinitatis esse ordinata collectio personarum consanguinitate coniunctarum ab e dem stipite descendentiũ, diuersos continẽs grad*: sed nihil est aliud cõsanguinitas quã b collectio taliũ personarũ, ergo linea consanguinitatis est idẽ, q consanguinitas: nihil aũt debet distingui per seipsũ, ergo consanguinitas nõ conueniẽter per lineas distinguitur.

2 Prætetea, Illud, secundum quod diuiditur aliquid cõmune, non potest b poni in definitione communis, sed descensus ponitur in definitione prædicta * consanguinitatis: consanguinitas. ergo non potest diuidi per lineam ascendentium, descendentium, & transuersalium.

3 Pręterea. Definitio b lineæ est, quod fit inter duo puncta, sed duo puncta non faciunt nisi unum gradum, ergo una linea habet tantum unum gradum, & ita eadem ratione uidetur quòd non debeat fieri diuisio consanguinitatis per lineas, & per gradus.

4 Præterea. Gradus definitur, esse habitudo distantium personarum, qua cognoscitur C quanta distantia, personæ inter se differunt: sed cum consanguinitas sit propinquitas quædam, b distantia personarum consanguinitati opponitur magis quam sit eius pars, ergo per gradus consanguinitas distingui non potest.

5 Prę̃t. Si consanguinitas per gradus b distinguitur, & cognoscitur, oportet q illi qui sunt in eodem gradu, sint æqualiter cõ- D sanguinei: sed hoc fallum est, qa propatruus, & eiusdem pnepos sunt in eodem gradu, nõ tamen sunt æqualiter consanguinei, ut Decret. dicit, ergo consanguinitas non recte distinguitur per gradus.

6 Præter. In rebus ordinatis quodlibet additum alteri facit alium gradum, sicut quælibet unitas addita facit aliam spẽm numeri: sed persona addita personę E non semper b facit gradũ alium consanguinitatis, quia in eodẽ gradu consãguinitatis ẽ pater, & patruus, qui adiungitur, ergo non recte per gradus consãguinitas distinguitur.

7 Præt. Inter duos propinquos semper est b eadem consãguinitatis propinquitas, quia æqualiter distat unũ extremorum ab alio, & econtra, sed gradus consanguinitatis non inuenitur

*ar.1.huius q.ar.1

3 ¶ Tertiò habes: quo modo per rationem prædicta patrum, pro quanto diffinitionẽ istam consanguinitatis uel directè, uel a simili dicunt esse competentem, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uides; q̃do ex iis uicissim doctrina præsens hæc, & declaratur, & consolidetur.

QVÆS. LIIII.

ART. II.

CONCL. 1a. Secundum tres habitudines tres lineæ consanguinitati sumuntur. 21

¶PROB. Quia secundum habitudinẽ principii ad principiatũ sumitur linea descendentium; sm habitudinem principiati ad principium sumit linea ascendentiũ, & secundum habitudinẽ existantium ab uno principio ad inuicem sumitur linea trãsuersalium (cum punctus motus faciat lineam.)

¶Exam Ly pũctus motus.s. per motionẽ propagationis uel relationis prædictæ. Sic.n. pater ad filiũ & ẽ cõuerso, & fratres ad inuicẽ motum, habent.

Ly lineã.s. mõ declarã du in resp.ad 3. Nã lineæ cõsãguinitatis nõ sumũtur geometricè.

¶CONCL. 2a. Idẽtitas & nimia distãtia, gradum consanguinitatis tollunt.

¶Exam. ly gradum .s.similitudinariè dictũ, ad similitudinẽ, uidelicet graduũ scalarũ, in qb. de pximo in pxĩmũ gradimur. H e gradus est habitudo distantiũ psonarum qua cognoscitur; quan

ta cognationis distantia per sonç duæ differunt inter se. Quēad- F modum & in scalis gradum hunc dicimus quartū, alium quintum, alium septimum, &c. & existentem in quinto gradu scalarum dicimus differre ab existente in primo distantia tanta, uel tanta. Circa talem distantiam obserua quæ dicuntur in exam. ante argum. 1. Quæ ibi dicta intellige sicut est. S. non interueniente dispensatione in gradibus. Tunc. n. non uerificantur totaliter: sed limitanda sunt sm decretalem Papæ Cælestini 3. positam in, de consan. & aff. c. quod dilectio.

¶PROB. 1 Quia nullus est sibi ipsi propinquus.

2 Quia (ly & nimia distantia, &c.) patet ex dictis artic. 1. in ad 1m.

Li. x. c. 12 ¶ ONCL. 3a. Secūdum computationē canonicam, & legalē, persona in progressu primò occurrens uel ascendendo uel descē dendo distat ab aliquo (puta a Petro) in primo gradu; occurrens autem secundo utrinque distat in secundo gradu: sed consanguinitas transuersalium contrahitur nō ex hoc, quod unus ex alio propagatur, sed quia uterque propagatur ex uno.

¶PROB. seu potius declaratio. 1 Quia pater, & filius, ascendendo & descendēdo distāt in primo gradu.

2 Quia (ly occurrēs autem secundo, &c.) auus, & nepos ascēdendo & descēdēdo accepti distant in secūdo gradu.

ancl. m. 3 Quia (ly sed cōsanguinitas, &c.) ex se patet.

vtilissimū notandū. ¶ NOT. Ad prædicta, & in tex. corp. sequentia multum iuuabit uidere arborē consanguinitatis positam a Canonist. 35. q. 5. & ité de consan. & affin. quæ arbor a Papa Alexā. approbatur; ut in app. eq. 16 pro hac materia faciliter intell gēda, ex cuius notitia melius ēt tex. D. Tho. præsentē totum intelliges, ad illam arborem te remittimē uel tempus quodammodo in uacuum cōteratur, uel de carta in papirū (ut aiunt) transferre aliquid uideamur.

nec'. q. 1 ¶Exam. Secūdum remotiorem distantiam oportet consanguinitatem computari. Hoc dictum teat.

semper idem ex utraque parte, cum quandoque unus ꝓpinquus sit in tertio, & alius in quarto gradu, ergo consanguinitatis ꝓpinquitas non potest sufficiēter per gradus cognosci.

RESPON. Dicendum, quod consanguinitas est quædam propinquitas in naturali communi- G catione fundata secundum actū generationis, qua natura propagatur. Vnde secundum philosophum 8. * Ethico, ista communicatio est triplex. Vna secundum habitudinem principii ad principiatum, & hęc est consanguinitas patris ad filium. Vnde dicit, quod parentes diligunt filios ut suiipsius aliquid existentes. Alia est secundum H habitudinem principiati ad principium, & hæc est filii ad patrē, unde dicit quod filii diligunt parentes ut ab illis existentes. Tertia est secundum habitudinē eorum, quæ sunt ab uno principio adinuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, ut ipse ibidem dicit; & quia punctus motus lineam facit, & propagatione quodammodo pater descendit in filium; ideo secundū tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis sumūtur, scilicet, linea descendentium secundum primam habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quiescit in uno termino, sed ultra progreditur, ideo contingit ꝙ patris est accipere patrem, & filii filiū, & sic deinceps, & secundum K hos diuersos progressus diuersi gradus in linea inueniuntur; & quia gradus cuiuslibet rei, est pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis non potest esse ubi non est propinquitas; & ideo identitas, & nimia distantia gradum consanguinitatis tollunt, quia nullus est sibiipsi propinquus, sicut nec aliquis similis, & propter hoc nulla persona per seipsam facit aliquem gradum, sed comparata alicui personæ, gradum facit ad ipsam. Sed tamen diuersa est ratio computandi gradus in diuersis lineis. Gradus enim consanguinitatis in linea ascendentium, & descē dentium contrahitur ex hoc ꝙ una persona ex alia propagatur eorum, inter quos gradus consideratur, & ideo secundum computationem canonicam, & legalem, persona, quæ primo in progressu occurrit, uel ascendendo, uel descendendo distat ab aliquo, puta a Petro in primo gradu, ut pater, & filius, quæ autem secundo utrinque occurrit, distat in secundo gradu, ut Auus, & nepos, & sic deinceps. Sed consanguinitas, quæ est eorum, qui sunt in linea transuersali, contrahitur non ex hoc quod unus ex alio propagatur, sed quia uterq; propagatur ex uno, & ideo debet gradus consanguinitatis in hac linea computari ꝑ comparationem ad unum principium ex quo propagatur, & secundum hoc est diuersa computatio canonica, & legalis, quia legalis computatio attendit descensum a communi radice ex L utraque parte, sed canonica tantum ex altera, ex illa scilicet, ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde secundum legalem computationem, frater, & soror, uel duo fratres attinent sibi in secundo gradu, quia uterque a radice communi distat per unum gradum: & similiter filii duorum fratrum distant a se inuicem in quarto. Sed secundum computationem canonicam duo fratres attinent sibi in primo gradu, quia neuter eorum distat a radice communi nisi per unum gradum, sed filius unus fratrum distat ab altero fratre in secundo gradu, quia tantum distant a communi radice, & ideo secundum computationem canonicam quoto gradu, distat quis ab aliquo gradu superiori, toto distat a quolibet descendentium ab ipso, & numquam minus, quia propter quod unumquodque, & illud magis. Vnde, si alii descendentes a communi principio conueniunt cum aliquo ratione principii communis, non possunt propinquiores esse descendenti ex alia parte quam sit primum principium ei propinquum. Aliquando tamen plus distat aliquis ab aliquo descendente a communi principio, quam distet ipse a principio quia ille forte plus distat a communi principio,

fin. Intelligas; secundum ꝙ Papa Gregorio 9. In, de consang. & affin. declarat, & declarando confirmat inquiens, Vir, qui a stipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere distat quinto (secundum regulam approbatam, qua dicitur; quarto gradu remotior distat a stipite; & a quolibet per aliam lineam descendenti ex eodem) licitè possunt matrimonialiter copulari. hæc ibi. Vbi propter ly approbatam, dicens ꝙ istud dictum S. Tho. nunc debet obseruari pro iure. Vult ergo dicere textus articuli quòd quoto gradu persona remotior distat a stipite communi, toto distat a quolibet alio per aliam lineam descendente. *Concl. 3* Vt. si pes communis sit Petrus; ipsius filii sint Socrates, & Ioanna, (hi sūt in primo gradu:) de Socrate descendit Plato, de Ioanna ex alia parte descendit Titius (Hi scil. cet Plato & Titius sunt in secūdo gradu descendentes æqualiter a Petro:) de Platone descendit Hipolitus, de Titio nascitur Claudius (Hi scilicet Hipolitus & Claudius sunt in tertio gradu descendentes æqualiter a Petro:) de Hipolito descendit Alexius, de Claudio nascitur Andreas (Hi scilicet Alexius & Andreas sūt in quarto gradu distantes a Petro æqualiter.) Alexius ergo & Andreas sunt ul.

ultimæ personæ in pere consanguinitate prohibita a matrimo A suum. §. ut in tex. declaratur. Tunc nihil, &c. ut patet. nio inter se inuicem; & Alexius est ultima ex una linea, Andreas est ultima ex alia. De Andrea nascitur Berta: quæ profectò a communi stipite illo Petro distat quinto gradu, & sic extra consanguinitatem illam Petri inuenitur. Ergo a quolibet descendente a Petro. per altam lineam distabit quinto gradu.

1m minor.

Nihil est aliud cōsanguinitas, quam collectio, &c. ℞. negatur ista. §. consanguinitas n. non est collectio, sed &c. ut in tex.

2m de maiori

Non potest poni. ℞. uno & eodem mō: non sit, aliu, & alio §. Tunc nihil, &c. Nā descensus cōiter sumptus attenditur sm̄ q̄libet &c. ut in tex. Ex quo dicatur ad argm̄: q descensus cōis nō ponitur in diffinitione consanguinitatis, & linea: neq. descensus ita lis. i. determinatus ponitur in diffinitione utriusque: sed descensus aliter, & aliter, ad plus ut ibi.

3m de maiori

lineę. w. sumptæ pro dimensione cōtinuas non, pro iis q̄ lineali ter disponuntur. §. Tūc nihil, &c. Nam linea in proposito sumitur pro iis, quæ linealiter disponūtur. Propterea dixeram super ea circa conclu primam, q linea non sumitur hic geometricè.

4m de minori

Distaut a personarū. ℞. nimia uel nulla: non quælibet § Tūc nihil, &c. Nam sicut similitudo nō potest esse ubi non est, &c. ut in tex.

¶ NO. unde conclu. s. ut melius intelligas terminos respōsi formales.

5m de maiori

Distinguitur. ℞. intēsiuè: non autem extēsiuè seu dimensiuè. §. Tunc nihil, &c. Nam hoc secūdo modo gradus consāguinitatis distinguitur, &c. ut in tex.

6m minor.

Persona addita personæ non semper facit gradum alium consanguinitatis. ℞. respectu radicis a qua descēdunt: non autem respectu descendentium post. § Tūc nihil, &c. Nā q̄uis pater & patruus sint in eodē gradū respū, &c. ut in tex.

7m de minori. Eadem. ℞. inter se inuicem: nō semper, relatiuè ad commune principiū.

quàm ipse, & secundū remotiorem distātiā oportet consanguinitatem computari.

Ad primum ergo dicendū, q obiectio illa procedit ex falsis. Consanguinitas. n. non est collectio, sed relatio quædā aliquarū personarum, quarum collectio lineam consanguinitatis adinuicem facit. B

Ad 2m Dicendum, quod descensus cōiter sumptus attenditur secundū quālibet consanguinitatis lineā, quia carnalis ꝓpagatio, ex qua uinculū consanguinitatis trahit, descēsus qdam est: sed descensus talis. s. a psona cuius consanguinitas quæritur, lineam descendentium facit.

Ad 3m Dicendū, q linea dupliciter accipi potest. Aliquādo C proprie pro ipsa dimensione, q̄ est prima pars quantitatis continuę, & sic linea recta continet tantum duo puncta in actu, quę terminant ipsam, sed in potentia infinita, quorum quolibet signato in actu, linea diuiditur, & fiūt duę lineę. Aliquando uero linea sumitur pro his, quę linealiter disponuntur, & secundū hoc assignatur in numeris linea, & figura, prout unitas post unitatē D ponitur in aliquo numero, & sic quælibet unitas adiuncta, gradum facit in tali linea, & similiter est de linea consanguinitatis, unde una linea cōtinet plures gradus.

Ad 4m Dicendum, quod sicut similitudo nō potest esse ubi non est aliqua diuersitas, ita propinquitas non est, ubi non est aliqua distantia, & ideo distantia E quælibet non opponitur cōsanguinitati, sed talis distantia, quæ consanguinitatis propinquitatē excludit.

Ad 5m Dicendum, q sicut albedo dicitur maior dupliciter. Vno modo ex intensione ipsius qualitatis: alio mō ex quantitate superficiei; ita consanguinitas dicitur maior, uel minor, uno mō intensiue ex ipsa natura consanguinitatis, alio mō quasi dimensiue, & sic quantitas consanguinitatis mēsuratur ex personis, īter quas consanguinitatis ꝓpagatio procedit; & hoc secundo mō gradus consanguinitatis distinguit: & iō contingit q aliquorū duorum, q sunt in eodem gradu consanguinitatis respectu alicuius ꝑsonæ, unus est sibi magis consanguineus, q̄ alius, considerādo primā quātitatē consanguinitatis: sicut pater, & frater attinēt alicui in primo gradu consanguinitatis, qa ex neutra parte incidit aliqua persona media. Sed tamē intensiue loquendo, magis attinet alicui personæ pater suus, quàm frater, quia frater non attinet ei, nisi quantum est ex codē patre, & ideo quanto est aliquis propinquior communi principio, à quo consanguinitas descendit, tanto est magis consanguineus, quamuis non sit in propinquiori gradu, & secundū hoc propatruus ē magis consanguineus alicui, quā pronepos eius, quamuis sint in eodem gradu.

Ad 6m Dicendum, quod quamuis pater, & patruus sint in eodem gradu respectu radicis consanguinitatis, quia uterq; distat uno gradu ab auo, tamen respectu eius, cuius cōsanguinitas quæritur, non sunt in eodem gradu, qa pater est in primo gradu, patruus autem non potest esse propinquior, quam in secundo, in quo est auus.

Ad septimum Dicendum, quod semper personæ in ęquali numero graduum distant a seinuicem, quamuis quandoque non æquali numero graduum distent a cōmuni principio, ut ex dictis patet.*

APPENDIX.

Ex articu. habes ¶ Primò, qdo per rationem ostendas gradus consanguinitatis conuenienter numerari a Zacharia, & Alexandro summ. pōtificib. A Zacharia quidem sic. Parētelæ gradus taliter computamus. Siquidem ego, & frater meus, una generatio sumus; primumq gradū efficimus; nullo gradu distamus. Rursus: filius meus, fratrisq. mei filius, secunda gñatio sunt; ac gradum sm̄ faciunt; neca se aliquo gradu separant. Atque ad hūc modū cæteræ successiones sunt habendæ. Hęc ille 35. q. 5. Ab Alexandro autem sic. Non terminatur consāguinitas sm̄ hmōi sexto gradu: sed terminantur sm̄ septimo gradu sm̄ canones, &c. Duo gradus legales unum canonicum constituūt. Fratres itaque, qui sm̄ seculares leges dicūtur in secundo gradu, iuxta canones numerantur in primo gradu: filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in secundo: nepotes uero qui in sexto ibi, isthi numerantur in tertio: sic deinceps, qui legibus inscribuntur in octauo & decimo in canonib. definiuntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis sentiēdū est. ut qui secundum canones dicuntur in sexto uel septimo, secundum leges accipiuntur in duodecimo, uel in decimo quarto. Hęc ille ibid. cap. ad sedem apostolicam. a Vid. ꝑ S. Eccl. &c.

Pater ergo, quòd Zacharias supra numerat gradus secundum canones: non autem secundum leges seculares. Nam collocat fratres in primo gradu cōsque ab inuicem nullo gradu distare dicit, qd non faciunt leges; ut patet per Alexandrum. Nam iuxta leges persona una facit gradum unum: non autem secundum canones.

* In conar.

¶ Secundò habes quomodo per rationem ostendas eundem Alexandrum 2. Papam insinuasse meritò, tres esse lineas consanguinitatis & in unaquaque linea distingui multos gradus. a

Hoc est: quòd consanguinitas per lineas & gradus modo prædi F ctu distinguitur. Insinuauit autem ibidem sic. Quia omnes, qui in pictura prædictę arboris continentur, ex una parentela consistunt, nunquam sine diminutione consanguinitatis a se potuerunt separari: uelut non sine damno cuiusque personæ ualent a proprio corpore manus, brachia, & pedes truncari. Hæc ibi.

Ecce, quòd arborem consanguinitatis approbat: & consequenter per hoc lineas tres uidelicet ascendentium, descendentium, & lateralium; gradus uero plures (ut in arbore fatetur) adeoque, ut contra negl. tes hęc ab ipso approbata sub deus dicat ibid.

Taliter gitur certis numeris gradib. consanguinitatis, Apostolica authoritate admonemus nos fratres, & filiis ut omnibus, sic sentient genealogiæ cōputandam esse, instrueus; quemadmodū Sancti Patres numerandam esse sanxerunt. Nam siquis obstinata mente a recto tramite Apostolicæ sedis deuiare uoluerit; & aliter, quam nos in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit; primum pro sua temeritate cœlesti pœna plectetur, postmodum uerò gladio perpetui anathematis noverit se iugulandū. Hęc ibi.

3 ¶ Tertio habes: quòd per rationem prędictā patrū, pro quanto consanguinitatem per gradus, & lineas designari insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quo modo ex iis uicissim Angelica doctrina, hæc & declaretur & consolidetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier potest esse propinquior uiro, quam Eua fuit Adæ, de qua dixit Genesis 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea: sed Eua fuit mulier coniuncta Adæ, ergo cōsanguinitas nulla, quantum est de lege naturæ, matrimonium impedit. G

2 Præterea, lex naturalis eadem est apud oēs: sed apud barbaras nationes nulla psona cōiuncta cōsāguinitate a matrimonio excluditur, ergo cōsanguinitas, quantū est de lege naturę, matrimonium non impedit. H

¶ 3 Pręterea, ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit, ut dicitur in principio Digestorum, sed animalia bruta etiam cum matre coeunt, ergo non est de lege naturæ, quod aliqua persona a matrimonio propter consanguinitatem repellatur.

4 Præterea, Nihil impedit matrimoniū, q̄ non cōtrariatur alicui bono matrimonii: sed cōsanguinitas non cōtrariatur alicui bono matrimonii, ergo non impedit ipsum.

5 Præterea, eorum, quę sunt magis propinqua, & similia, melior, & firmior est coniunctio: sed matrimonium quædam coniunctio est, cum ergo cōsanguinitas sit propinquitas quędam, matrimonium nō impedit, sed* magis unit. K

SED CONTRA Illud, quod impedit bonum prolis etiam matrimonium impedit secundum legem naturæ: sed consanguinitas impedit bonum prolis, quia ut ex uerbis Greg.* habetur, experimento didicimus, ex tali cōiugio sobolem non posse succrescere, ergo cōsanguinitas secundum legem naturæ matrimoniū impedit.

Præt. Illud, q̄ habet natura humana in prima sui condōne, est de lege naturæ, sed a prima sui condōne hoc habuit humana natura, q̄ pater, & mater a mr̄imonio excluderentur, quod patet p hoc q̄ dr̄ Gen. 2. Propter hoc relinquet hō patrem, & matrē, q̄ non pōt intelligi quantū ad cohabitationē, & sic oportet q̄ intelligatur quantū ad mr̄imonii coniunctionem, ergo cōsanguinitas impedit matrimonium secundum legem naturæ.

RESPONDEO Dicendum, q̄ in mr̄imonio aliquid contra legem naturæ esse dicit, per quod matrimoniū redditur incōpetēs respectu finis, ad quē ē ordinatū finis aūt matrimonii p se, & primo est bonum prolis, q̄ qdē per aliquā consanguinitatē. s. inter patrem, & filiam, uel filium, & matrē impeditur, *non qdem totaliter quia filia ex semine patris pōt prolem suscipere, & simul cū patre nutrire, & instruere, in quib. bonū prolis consistit, sed ut nō cōuenienti mō fiat. Inordinatū.n. est q̄ filia patri per matrimoniū iungatur in sociam, cā generandæ prolis, & educandæ, quā oportet per omnia patri eē subiectā, uelut ex eo pcedētem, & iō de lege naturali est, ut pater & mater a mr̄imonio repellātur & magis ēt mater q̄ pater, quia magis reuerētiæ, quæ debeē parentib. derogat, si filius matrē, q̄ si pater filiā duxit in uxorē, cū uxor uiro aliqualiter debeat esse subiecta. Sed finis mr̄imonii secūdarius p se, est cōcupiscentiæ repressio, q̄ deperiret si quælibet cōsanguinea posset in mr̄imonium duci, quia magnus concupiscentiæ aditus pberet, nisi inter psonas, quas oportet in eadem domo cōuersari, eēt carnalis copula interdicta, & iō lex diuina nō solū patrē, & matrē excludit a matrimonio, sed ēt alias coniunctas psonas, quas oportet simul cōuersari, & quæ debent inuicē alterius altera pudicitiam custodire, & hanc cām assignat diuina lex dicens. Ne reueles turpitudinem talis, uel talis, quia turpitudo tua est. Sed per accidens finis mr̄imonii est cō- I

Hoc est, quòd consanguinitas ... (commentary continued:) cet non conuenienti modo fiat;) & in matrimonio aliquid contra legem naturæ esse dicitur, per quod matrimonium redditur incompetens respectu finis primò intenti (hoc est bonum prolis.)

2 Quia (ly quantum ad aliquas de iure &c.) per consanguinitatem aliquarum personarum impeditur repressio cōcupiscentiæ (cum ipsæ personæ in eadem domo conuersentur ot dinasiè,) & sua diminum finem p se matrimonii secundariū intendit (ut patet Leuitici 18. Ne reueles turpitudinem, &c.)

3 Quia per cōsanguinitatem aliquarū personarum noua amicitia multiplicatur (ut patet per hoc, q̄ uir ad consāguineos uxoris sicut ad suos se habet;) & sic per homines institutum finem p accidens matrimonii intedit (hic finis est confœderatio hominum prædicta.)

¶ NOT. Personæ, de quibus intendit probatur prima pars sunt pater, & filia & mater, & filius. Probationis autem secūdæ personæ sunt duodecim quæ Leuitic. 18. exprimuntur sci' cet a. et nouerca, idest uxor patris, soror, uel pt s.i. filia fratris, amita.i. soror patris, matertera.i. soror matris uxor patrui. s. fratris patris, uxor fratris, nurus.i. uxor filii, priuigna, idest filiastra filia priuigni, & priuignæ, idest filiastri, & filiastræ, & soror uxoris. *Al. cōcipere.

Tertiæ uerò probationis persona suna olim usque ad septimum gradum inclusiuè; nunc usque ad quartum inclusiuè. art. 4.

1 m ma-

QVÆS. LIIII.

ART. III.

*Al. iunat

a18

CONCL. Consanguinitas quantū ad aliquas personas impedit mr̄imoniū de iure naturali, quantum ad aliquas de iure diuino, & quantū ad aliquas de iure per homines institutio.

*Mag. li. 4 sen. di. 44 *Greg. in fi. sui Regi. ad inter. 2. Angu. Angl. epis. c. 6.

¶ PROB. 1 Quia per aliquam consanguinitatem personarum impeditur bonum prolis (ut scili-

fœderatio hominũ, & amicitię multiplicatio, dum homo ad consanguineos uxoris sicut ad suos se habet, & ideo huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret, si aliquis consanguinitate coniunctam uxorem duceret, quia ex hoc noua amicitia per matrimonium nulla accresseret, & ideo secundũ leges humanas, & statuta Ecclesiæ, plures consanguinitatis gradus sunt à matrimonio separati. Sic ergo ex dictis patet, quòd cõsanguinitas quãtum ad aliquas personas impedit matrimoniũ de iure naturali; quantum ad aliquas de iure diuino; quantum ad aliquas de iure per homines instituto.

C Ad primvm ergo dicendum, quòd Eua quamuis ex Adam ꝓdijt, non tamen fuit filia Adæ, quia non prodiit ex eo per modum illum, quo uir natus est generare sibi simile in specie, sed operatiõe diuina qua ita potuisset ex costa Adæ fieri vnꝰ ęquꝰ sicut facta est Eua. Et ideo non est tanta naturalis conueniẽtia Euæ ad Adam sicut filiæ ad patrem, nec Adam est naturale principium Euæ, sicut pater filię.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ nõ procedit ex lege naturali, ꝙ aliqui barbari parẽtibus carnaliter commisceantur, sed ex cõcupiscentiæ ardore, qui legem naturæ in eis offuscauit.

Ad tertivm dicendũ, quòd cõiunctio maris, & fœminę dicitur esse de iure naturali, quia natura hoc animalia docuit; sed hanc cõiunctionem diuersa animalia diuersimode docuit secũdum diuersas earum conditiones, commixtio autem carnalis ad parentes derogat reuerẽtiæ, quæ eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura solicitudinem filiis prouidendi, ita indidit reuerentiã filiis ad parentes; nulli aũt generi animalium indidit solicitudinem filiorum, aut reuerentiam parentũ in omne tempus, nisi homini; aliis aũt animalibus plus, & minus scd̃m ꝙ necessarii sunt† uel filii parentib. uel parentes filiis. Vnde ẽt in quibusdam animalibus abhorret filius cognoscere matrem carnaliter, quamdiu manet apud ipsam (qđ ẽ cognitio matris, & reuerentia, q̃dam ad ipsam), ut recitat Philosoph. 9. *de animalib. đ camelo, & equo & quia oẽs honesti mores animalium in hominibus congregati sunt naturaliter, & perfectius quàm in aliis, propter hoc homo naturaliter abhorret cognoscere non solum matrem, sed etiam, filiã, quod est adhuc minus contra naturam, ut dictũ est: & iterum in aliis animalibus ex propagatione carnis nõ contrahitur consanguinitas sicut in hominibus, *& ideo non est similis ratio.

D Ad qvartvm dicendũ, quòd iam patet ex dictis quomodo consanguinitas coniugum bono matrimonij cõtrarietur, unde ratio procedit ex falsis.

Ad qvintvm dicẽdum, quòd non est inconueniens, duarum unionum, unam ab altera impediri, sicut ubi est identitas, non est similitudo, & similiter consanguinitatis uinculum potest impedire matrimonii coniunctionem. E

1m maior. Nulla *mulier potest esse propinquior uiro, quàm Eua suis Adæ. ℞ negatur, de propinquitate naturalis conuenientiæ. § Nam filiæ ad patrem naturalis conuenientia est maior. Tunc nihil &c. Nam de hac, scilicet conuenientia naturali, loquitur articulus.

2m maior. Lex naturalis eadem est apud omnes. ℞ tamen apud aliquos offuscatur ex concupiscentiæ ardore. § uel etiam alijs peccatis. Tunc nihil &c. Non enim procedit ex lege naturali quòd aliqui Barbari &c. ut in tex.

¶NOT. Quòd lex naturalis in aliquibꝰ obtenebretur ex peccatis patet Roma. 1. ubi ex tali multiplicatione peccatorum ibi narratorum uenitur ad hoc, quòd homines ij dati sunt in reprobum sensum, i. in sensum dicentem bonum malum, & malum bonum: cuiusmodi nunc sunt hæretici, & quandoque alij pessimi peccatores. Patet & hoc idẽ dictum in textu Genesis. 6. vbi ex multiplicatione peccatorũ ratio naturalis tàm ualidè uffuscata legitur: ut in discrimina tim, sola pulchritudine attenta, uxores acciperent ex omnib. quæ sibi placebant. Multum ergo clara & in moribus, & literis, lex ipsa in D. Thome perdurauit: quandoquidem ipse nunquã peccauit mortaliter; iuxta Ecclesiã de sancto ipso dicentẽ. O MVNVS DEI GRATIAE VINCENS QVODVIS MIRACVLVM, PESTIFERAE SVPERBIAE NVNQVAM PERSENSIT STIMVLVM. Ideò tenebricosas errorum, hæresumq; latebras tã clarè detexit; easq; tàm ualidissime expugnauit; eadem ecclesia testẽ (ut j. pa. ante princip. in de Alitrud. doctis: Thomist patet.)

Vnde lex naturalis obtenebretur.

*In psen. ti corpo.

3m ex Digestis. Docet animalia ℞. diuersimodè iuxta diuersas animalium conditiones: non, uniformiter. §. Nam animalium nulli generi natura indidit solicitudinem filiorum, aut reuerentiam parentum pro semper nisi homini: alijs autem animalibus ad tempus plus & minus, secundum quòd necessarij sunt, uel filij parentibus, uel parentes filijs. Tunc nihil &c. Nam bruta, quamdiu manet apud ipsa suæ matris cognitio, non coeunt cum illa: ut per Philosophum patet in textu.

¶NOT. Pro declaratione textus de Camelo, & equo, aduerte verba Philosophi l. 9. de histor. animal. cap. 46. & 47. quæ sunt hæc. Cameli matres nunquàm superueniunt suas. Item, Cùm aliquando Camelus admissarius non haberetur; curator, matri opertæ pullum admisit; qui dum coiret, delapso operimento agnouit matrem: & quamuis coitum absoluerit, memor tamen commissi sceleris paulò post Camellarium illum morsu de hac interemit. Item, Ferunt, Reg. Scytharum fuisse equum egregiam, ex qua mares generosi omnes gignerentur, quorum unus, qui præstantior habebatur, cùm, ut ex matre procrearet, placeret, admissum omninò recusasset; operta deinde latuisse ma trẽ, ut impudens sui perueniret. Verùm, vbi à concubitu faciẽ matris detectã agnouit, in fugã properasse, atq; seipsum actũ præcipitẽ interemisse. Hæc ibi. Ecce: quòd bruta magnã reuerẽtiã matribus suis deferunt naturaliter, q̃diu in eis perseuerat cognitio matris: ut in textu dicitur.

Etubescat carnales.

Item illatio cõclusionis. Ergo non est &c. ℞ neg. si l. ario. § Nõ in alijs alalibus ex propagatione &c. ut in textu. Vide ibi suspõsum 2m. Ly & iterum in alijs &c.

4m maior. Consanguinitas non contrariatur bonu *matrimonij. ℞ negatur ista §. Contrariatũ matrimonio ratione & finis p se primi & finis per se secundarij, & finis per accidens: ut in corp.

*l. 9. hist. ani. c. 47.

5m maior. Eorũ, q̃ sunt magis propinqua & similia, melior & firmior est coniunctio. ℞ nisi illorũ unio una impediat alterã. § ut in tex. Tũc nihil &c. ut patet.

Cap. 47.

*In corp. art.

Rõsio a 2.

*art. 1. huius q. ad 5.

*In corp. huius ar.

A P P E N D I X.

Ex articulo habes. ¶ Primò: q̃o per rationẽ excludas errorẽ cuiusdã Picardi ea Gallia Belgica (vt refert Eneas Sylnius. Prat. Picardi Adamian.) dicentis connubia permixta seu promiscua, ut tracat nis libidine esse permittẽda. Item Christophori (Prat. Christophorus Scaplerus) dicentis: communes debere esse uxores. Iam. n. patet: articulum hunc contra insaniam istam de promiscuis connubijs, & communibus militare. ¶ Secundò habes: q̃o per rationem ostendas, hunc meritò damnari à scriptura Gen. 2. Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrẽ, & adhærebit uxori suæ. Hoc namq; intelligitur non de cohabitatione, sed de matrimonio. Laudabiliter. n. cohabitant filij cum parentibus suis, etiam post coniugium, sed nunquã matrimonio coniunguntur eisdẽ. Vnde ly quamobrẽ refert matrimoniũ: ut ẽt colligitur ex Concil. Triden sess. 24 princip. Item à Leuit. 18. Locutus est dominus ad Moysen dicens; iuxta consuetudinem terræ Ægypti, &

*Vel. p S. Eccl. &c.

iuxta

iuxta morem regionis Chanaan non agetis; nec in legitimis eorum ambulabitis. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut reuelet turpitudiné eius &c. Hæc ibi. Vb. numerantur illæ duodecim personæ dictæ supra not. post proh. conclu. Ecce: quòd connubia promiscua Aegyptijs & Chananeis gentibus idolatris sunt consueta ac pro legitimis habita: fidelibus autem uetita diuinitus. Ergo Picardus ille idolatras sapit & Aegyptios, in errore præmisso. Nec obstat huiusmodi connubia fuisse legitima apud gentes illas; quoniam propter hoc non infertur, quòd reuera secundum se legitima fuerint. Item à 1. Corinth. 7. Propter fornicationem, autẽ vnusquisque suam vxoré habeat, & vnaquæq; suum uirum. Ecce: quòd nec ad fornicationem uitandam permittuntur ab Apostolo communia aut promiscua, connubia: sed una unius in matrimonio iuncta. Item à &c vi q. 40. art. 2. appen. & q. 42. art. 3. appen. & q. 49. art. 6. appen. Item ab Innocētio iij. &c. q. 41. art. 2. appen. Vide & 1. par. q. 81. ar. 1. appen.

Cap. non debet. de cõsangui. & affinit. c 1. & seq. 35. q. 5.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum esse ab Innocentio iij. de restitut. spol. Literas tuas &c. In gradibus consanguinitatis diuina lege prohibitis restitutioni aditus præcludatur: sed constitutione interdictis humana restitutio locũ habeat: Hæc ibi. Quod vltimum intelligitur, accedente dispensatione Papæ. Item à &c. us art. 4. appen.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ, pro quanto consanguinitaté de iure aliquando uel aliquo istorum matrimonium impedire insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uideris quo modo ex ijs uicissim

ARTICVLVS IIII.

Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes, potuerunt taxari ab Ecclesia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitatis gradus matrimoniũ impedientes, nõ potuerunt taxari ab Ecclesia usque ad quartum gradum. Matth. 19. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo G non separet. sed h illos, qui coniunguntur infra quartum consanguinitatis gradum, Deus cõiungit, non enim diuina lege eis coniunctio prohibetur, ergo nec debent humano statuto separari.

¶ 2 Præterea, h Matrimonium est sacramentum, sicut Baptismus, sed non posset ex statuto Ecclesiæ fieri, quòd ille, qui ad baptismum accedit, non accipe H ret characterem baptismalem, si ex iure diuino eius capax sit, ergo nec Ecclesiæ statutum facere potest, quòd matrimoniũ non sit inter illos, qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur.

¶ 3 Præterea, h ius positiuum, non potest ea, quæ sunt naturalia remouere, vel ampliare: sed consanguinitas est naturale uinculum, quod quantum est de se, I natum est matrimonium impedire, ergo Ecclesia non potest aliquo statuto facere, quod aliqui possint matrimonialiter coniungi, uel non coniungi, sicut non potest facere quòd sint consanguinei, uel non consanguinei.

¶ 4 Præterea, Statutum iuris positiui debet aliquam rationalem causam assignare, uel habere, quia secundum causam ra- K tionalem, quam habet, à iure naturali procedit, sed h causæ, quæ assignantur de matrimonio graduum, omnino uidentur irrationabiles, cum nullam habeant habitudinem ad causata, sicut quòd cõsanguinitas prohibeatur vsque ad quartum gradum propter quatuor elementa: vsque ad sextum, propter sex ætates mundi. usque ad septimum propter septem dies, quibus tẽ F pus omne agitur, ergo videtur quòd talis prohibitio nullum uigorem habeat.

¶ 5 Præterea, Vbi est eadem causa, debet esse idem effectus: sed causa quare consanguinitas h impedit matrimonium, est bonum prolis, repressio concupiscentiæ, & multiplicatio amicitiæ, ut ex dictis * patet, quæ omni h tempore necessaria æqualiter sunt, ergo debuissent æqualiter omni tempore gradus consanguinitatis matrimonium impedire, quod non est uerum, cũ modo usque ad quartum, antiquitus vsque ad septimum gradum matrimonium consanguinitas impedierit.

¶ 6 Præterea, Vna, & eadem coniunctio non potest esse in genere sacramenti, & in genere stupri, sed h hoc contingeret, si Ecclesia haberet potestatem statuendi diuersum numerum in gradibus impedientibus consanguinitatem, sicut si aliqui in quinto gradu, quando prohibitus fuit, coniuncti suissent, talis coniunctio stuprum esset, sed postmodum eandem coniunctionem ecclesiastica prohibitione reuocante, matrimonium esset. Et econuerso posset accidere, si aliqui gradus concessi, possent postmodum ab ecclesia interdici, ergo uidetur quòd potestas Ecclesiæ non se extendat ad hoc.

¶ 7 Præterea, h Ius humanum debet imitari ius diuinum, sed secundum ius diuinum, quod in lege ueteri continetur, non æqualiter currit prohibitio graduum in sursum, & deorsum, quia in ueteri lege, aliquis prohibebatur accipere in uxorem sororem patris sui, non tamen filiam fratris, ergo nec modò debet ꝓhibitio de nepotibus, & patruis manere.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit discipulis, Qui vos audit, me audit, ergo præceptum Ecclesiæ habet firmitatem, sicut præceptum Dei: sed Ecclesia quandoque prohibuit, & quandoque concessit aliquos gradus, quos lex uetus non prohibuit, ergo illi gradus matrimonium impediunt.

Præterea, Sicut olim matrimonia Gentiliũ dispensabantur per leges ciuiles, ita nunc per statuta Ecclesiæ, sed olim lex ciuilis determinabat gradus consanguinitatis, qui matrimonium impediunt, & qui non, ergo, & modo potest hoc fieri per Ecclesiæ statutum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd secundum diuersa tempora inuenitur consanguinitas secundum gradus diuersos matrimonium impedisse. * In principio enim humani generis solus pater, & mater à matrimonio repellebantur, eo quòd tunc temporis erat paucitas hominum, & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere, vnde non erant remouendæ nisi illæ personæ, quæ matrimonio incompetentes

Angelica doctrina perfecta & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LIIII. ART. IIII.

CONCL. 1a. In lege noua plures consanguinitatis gradus sunt prohibiti. 219

¶ Examen. Ly plures gradus. Comparatiuè scilicet ad gradus iure naturali & diuina prohibitos: ut art. 3. dictum est. Ergo articulus iste dubitat super tertiam partem conclusionis prædi

*Ar. præc. cor.

*Vide Aug. li. 15. de Ciuit. Dei. c. 1. 5.

prædicti articuli: hoc est, dubitat circa ly de iure per homines instituto.

¶PROB. Quia iam per spiritualem gratiam potius, quàm per carnis originem, cultus Dei multiplicatur.

¶Examen. Ly multiplicatur, Ly deriuatur. Si accipiatur multiplicatio illa sit & per spiritualem gratiam, & per originem carnis (ut patet) sed potius per gratiam spiritualem. Et hoc mõ probatio præscripta loquitur. Si uero loquamur de deriuatione, tunc non per carnis originem (ad differentiam sacerdotij Leuitici,) sed per gratiam spiritualem deriuatur (ut patet de ministris ordinatis ab Episcopo, supra.) Vnde qa textus utrũque, s. deriuari & multiplicari ponit: iò dicit negatiuam scilicet ly non per carnis originem: ut si de multiplicatione loquaris comparatiuè intelligas, hoc modo scilicet q̃ in tantum per gratiam spirituale multiplicatio facta attenditur, ut origo carnis ferè nihil sit in consideratione; si autẽ de deriuatione loquaris secundum planã litterã ex prædictis intelligere possis.

*Ar. præc. cor. & August. de Ciui. c. 26. & li. 15 con. Fau c. 7. l. 6 ibidem li. 19. c. 26. l. 7 de bono cõiu. c. 6. & 17 l. 6. l. 7. de nupt. & concup. li. 5. c. 14. & 15.

concl. m

CONCL. 2ª. Antiquitus usq; ad septimum gradum consanguinitatis rationabiliter fiebat prohibitio matrimonij.

Examen Ly Antiquitus. Scilicet respectiue ad illa tẽpora: non respectiuè ad totum tempus euangelicæ legis. Non enim de lege ueteri intẽdit per ly antiquitus: sed de primis temporibus, uel circumcirca, nascentis ecclesiæ.

concl. p

*Al. per- ungeret.

¶PROB. Quia & 1. ultra septimum gradum, non remanebat de facili memoria cõmunis radicis: 2. & hoc Spiritus sãcti grã septiformi cõgruebat: 3. & per hoc ad plures consanguinitatem ac affinitatem amicitia permanabat.

concl. s

¶Examen. Ly cõis radicis. id est stipitis, illius, seu capitis primi à quo omnes de parentela descendebãt.

CONCL. 3ª. Circa hæc ultima tempora restrictum est ecclesię interdictum usq; ad quartum gradum inclusiuè.

¶PROB. 1. Quia ultra quartum gradũ inutile, ac periculosum erat genus consanguinitatis prohibere (patet in textu per singula): 2. Quia ad quartam generationem, cum homines uiuere consueuissent, non poterat consanguinitatis memoria faciliter aboleri (cùm uita hominum solita id probet): 3. Quia in qualibet generatione fit noua mixtio sanguinis, ac per hoc quantò miscetur alteri, tantum recedit à primo (patet à simili de quatuor elementorũ generatione)

¶NOT. Prima probatio inter illas magis urget, & est principalis tamen propter quam ecclesia istos gradus ad quartũ reduxit, ut patebit in appen. sequen. per Papam in Concilio generali. Aliæ probationes sequentes sunt plus uel minus adaptationes quædã, & congruẽtiæ ad restrictionem prædictam, ut etiam ex respõsione ad 4m. colligitur.

1m minor. Illos qui coniunguntur infra quartum consanguinitatis gradum, Deus cõiungit. negatur ista. S. Nã sicut Deus non coniungit illos, qui coniunguntur contra diuinum &c. ut in textu. Ad rationẽ argumenti allatã dicitur, q̃ licet e quarto gradu coniuncti nõ prohibeantur coniunctio Lege diuina immediate, prohibetur tamen lege diuina mediate, mediante ecclesia, quæ in præceptis uices Dei gerit.

*Exod. 20

¶NOT. Quòd ecclesia in præceptis suis uices Dei gerat, patet per Christum ipsum in Euangelio qui uos audit me audit: quod & annotatur in primo argumento, sed contra. Præceptũ etgo ecclesiæ tantã habet obligationem sicut & præceptũ Dei: ut dicitur hic ad primum. Quod quidẽ non intelligitur rõne personæ, cum attenta persona diuinæ immensæ maiestatis, maior sit obligatio præceptorũ suorum, q̃ãm attenta persona cuiuscunque ecclesię: sed intelligitur quantum ad necessitatem obediendi nostram. Nã utrobique obediendi est eadem formalitas s. diuinus intuitus.

De præceptis ecclesiæ.

2m maior. Matrimonium est sacramentum.

erant, etiam quantum ad finem matrimonij principalem, qui est bonum prolis, ut dictum est. * Postmodum autem multiplicato genere humano, per legem Moysi, plures personæ sunt exceptæ, quę iam concupiscentiã reprimere incipiebat: unde ut dicit Rabbi Moyses, Omnes illæ personæ exceptæ sunt à matrimonio, quæ in una familia cohabitare solent, quasi inter eos carnalis copula esse posset, maximum incendium libidini præstaretur, sed alios consanguinitatis gradus lex uetus permisit, immo quodammodo præcepit, ut scilicet de cognatione suã unusquisque uxorem acciperet ne successionum confusio esset, quia tunc temporis cultus diuinus per successionem generis propagabatur. Sed postmodum in[m] lege noua, quæ est lex Spiritus, & amoris, plures gradus consanguinitatis sunt prohibiti, * quia iam per spiritualem gratiam non per carnis originem cultus Dei deriuatur, & multiplicatur: vnde oportet ut homines etiam magis à carnalibus retrahantur spiritualibus uacantes, ut amor amplius diffundatur, ideo* antiquitus usq; ad remotiores gradus consanguinitatis matrimonium impediebatur, ut ad plures per consanguinitatem, & affinitatem naturalis amicitia* permanaret, & rationabiliter usq; ad septimum gradum, tum quia ultra hoc non de facili remanebat communis radicis memoria, tum quia septiformis† Spiritus sancti gratiæ congruebat. Sed postmodum * circa hæc ultima tempora restrictum est Ecclesiæ interdictũ usque ad quartum gradum, quia ultra inutile, & periculosum erat genus consanguinitatis prohibere: Inutile quidẽ, qa ad remotiores consanguineos, quasi nullum fędus maioris amicitiæ, quàm ad extraneos habebatur, charitate in multorũ cordib. frigescente. Periculosum aũt, qa concupiscẽtia, & negligentia præualente, numerosam consanguineorum multitudinem homines non satis obseruabant: & sic laqueus damnationis multis injiciebat ex remotorum graduum prohibitione. Satis etiam conuenienter usque ad quartum gradũ dicta prohibitio est restricta, tum quia usque ad quartam generationem homines uiuere consueuerant, ut sic non possit consanguinitatis memoria aboleri. Vnde Deus in tertiam, & quartam generationem peccata parentũ visitaturus in filiis comminatur * quia in qualibet generatione, noua mixtio sanguinis, cuius identitas consanguinitatem facit, fit cum sanguine alieno, & quantum miscetur alteri, tantũ receditur à primo; & quia elementa sunt quatuor, quorũ quodlibet tanto facilius est miscibile, quanto est magis subtile: ideo in prima commixtione euanescit sanguinis identitas, quantũ ad primum elemẽtum, quod est subtilissimum, in secunda quantum ad secundum, in tertia quãrum ad tertium, in quarta quantum ad quartum, & sic conuenienter post quartam generationem potest reiterari carnalis coniunctio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Deus non coniungit illos, qui coniunguntur contra diuinum pręceptum, ita nec coniungit illos, qui coniunguntur contra Ecclesiæ pręceptum, quod habet tantam obligationem sicut, & diuinum pręceptum.

AD SECVNDVM dicẽdum, quòd matrimonium non tantum est sacramentum, sed etiam est in officium, & ideo magis subiacet ordinationi ministrorum Ecclesiæ, quàm baptismus, qui est sacramentum tantum, quia sicut contractus, & officia humana determinatur legib. humanis, ita contractus, & officia spiritualia lege Ecclesiæ.

tum & & ost:ed naturæ §. Tunc nihil &c. Nā 1ō de baptismo, & de statutis circa baptismum non est eadem (ut putat arguēs in minori) quoniam baptismus est sacramentum solùm. F

sæ rationes attendunt ius diuinum & humanum. In gradibus enim consanguinitatis prohibendis, ecclesia præcipuè obseruat rationem amoris, & quia &c. ut in textu.

3m maior. Ius positiuum non potest ea, quæ sunt naturalia remouere, uel ampliare. ℞. potest tamē circa illorum usum aliquid statuere. §. Tunc nihil &c. Nam ecclesia iure suo positiuo non facit, quòd aliqui sint cōsanguinei, uel non; & per cōsequens nec remouet, nec ampliat naturalia: sed facit, quòd carnalis copula sit &c. ut in tex. fin.

At. præc. cor. **4m minor.** Causæ, quæ assignantur de matrimonij actum, uidentur omninò irrationabiles. ℞. negatur ista. § Ad rationem triplicem illam argumenti dicitur: quòd tales rationes assignatæ magis dantur per modum adaptationis &c. ut in textu.

¶NOT. Ex quo tex. dicit, quòd aliud est, rationes illas esse irrationabiles (quod non sunt) aliud est dicere, quod non sint necessariæ, seu causæ totaliter. Ex hoc tamen nihil deperit rationi necessitatis talium ecclesiæ præceptorum: quia sufficit prima, quæ adducta fuit in probatione tertiæ conclusionis. Et dato, quod nulla appareret ratio sufficiens pro necessitate talia statuendi: adhuc sola ecclesiæ authoritas pro omnibus rationibus supplet ad ostendendum, quòd statuta sua sunt rationabilia. Id quod annotauit quādoque Apostolus cùm 1. Corint. 11. dixit. Siquis cōtentiosus uidetur esse, nos talem cōsuetudinem non habemus, sed neque ecclesia Dei. Quasi dicat. Ad proteruos & ignaros, qui loquacitatē plerunque pro facundia habent, satis superque sufficit respondere de tali uel tali re, sic uel sic statuta; quòd ecclesia Dei sic fecit. Maxima enim ratio est: cùm, à Spiritusancto qui ad regimen omnium suarum dirigi semper Ecclesiam enniter

De præceptis eiusdem.

Ad tertivm dicendū, quòd quamuis consanguinitatis vinculum sit naturale, tamen non est naturale, quòd consanguinitas carnalem copulam impediat nisi secundum aliquem gradum, ut dictum est: & ideo Ecclesia suo statuto non facit, quòd aliqui sint consanguinei, sed facit, quòd carnalis copula sit licita, uel illicita secundum diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis. G

Ad qvartvm dicendū, quòd tales rationes assignatæ, magis datur per modum adaptationis, & congruentię, quàm per modum causæ, & necessitatis.

Ad qvintvm dicendū, quòd non est eadem causa secundum diuersa tempora gradus consanguinitatis prohibendi, unde quod alio tempore utiliter conceditur, alio salubriter prohibetur.

Ad sextvm dicendum, quòd statutum non imponit modum præteritis, sed futuris. Vnde si modo prohiberetur vnus gradus qui nunc est concessus, illi, qui sunt in quinto gradu coniuncti, non essent separandi. Nullum enim impedimentū matrimonio superueniens, ipsum potest dirimere, & sic coniunctio, quę prius fuit matrimonium, non efficeretur, per statutum Ecclesiæ stuprum. Et similiter si aliquis gradus concederetur, qui nunc est prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex statuto Ecclesiæ ratione primi contractus; quia possent separari si uellent, sed tamen possent de nouo contrahere, & alia coniunctio esset.

Ad septimvm dicendum, quòd in gradibus consanguinitatis prohibendis, Ecclesia præcipue obseruat rationem amoris, & quia non est minor ratio amoris ad nepotem, quàm ad patruum, sed etiam maior, quanto propinquior est patri filius, quàm filio pater, ut dicitur in Octauo Ethic.* propter hoc æqualiter prohibuit gradus consanguinitatis in patruis, & nepotibus. Sed lex uetus in personis prohibendis, attendit præcipue cohabitationem contra cōcupiscentiam, prohibens illas personas, ad quas facilior pateret accessus propter mutuam cohabitationem. Magis autem consueuit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti, quia filia est idem quasi cum patre, cum sit aliquid eius: sed soror non est hoc modo idem cum fratre, cum non sit aliquid eius, sed magis ex eodem nascitur, & ideo non erat eadem ratio prohibēdi* neptem, & amitam.

Lib. 8. c. 12. circa princ.

Al. nepotem.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem legitimas errores quorundam (Hi tanguntur à Concilio Tridē. sess. 24. ut infra) dicentium: quòd Ecclesia non potuit constituere, sine errore, impedimenta matrimonij dirimentia; plusquā in Leuitico exprimūtur de consanguinitate. Directe enim articulus præsens (ut patet) militat contra huiusmodi insaniam. 1 *Vid. p. S. Eccl. &c.*

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, errorem illum meritò dānari à Concil. Tridēt. sess. 24. can. 3. Siquis dixerit: eos tantū cōsanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimūtur posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec posse ecclesiā in nōnullis illorū dispensare, aut constituere, ut plures impediant, & dirimant: Anathema sit. Et can. 4. Siquis dixerit ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimētia; uel in ijs constituendis errasse: Anathema sit. Hæc ibi. 2

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas meritò dictum esse à Gregorio Papa in Concil. Meldensi sic. De affinitate consanguinitatis per gradus cognationis placuit usque ad septimam generationem obseruare. Hæc ille: 35. q. 2. & 3. Item à Iulio Papa ibid. Nullum in utroque sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis, uel uxoris, usque in septimum generis gradum uxorem ducere. Hæc ibi. Idem dicit & Nicolaus, & Concilium Lugdunense & Gabilonense, ut patet ibid. 3

¶Quartò habes: quomodo per rationem ostendas, rectè circa hanc materiam fuisse dictum ab Innocentio Tertio in Concilio generali. Non debet reprehensibile iudicari, si secundum uarietatem temporum, statuta quandoque uarientur humana, præsertim cum urgens necessitas, uel euidens utilitas id exposcit: quoniam ipse Deus ex his, quæ in ueteri testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo &c. Prohibitio copulæ coniugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero nō excedat: quoniam in ulterioribus gradibus iā non potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari &c. Cùm ergo iam usque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ sit restricta: eam ita uolumus esse perpetuā (non obstantibus constitutionibus super hoc dudum editis, uel ab alijs, uel à nobis:) ut siquis contra prohibitionem huiusmodi præsumpserit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum. Hæc ille: de consanguin. & affin. 4 K

5m de minori. Quæ omni tempore necessaria æqualiter sunt. ℞. negatur ly æqualiter. §. Nō est enim eadem causa secundum diuersa tempora &c. ut in textu.

6m minor. Hoc contingeret; si ecclesia haberet potestatem statuendi diuersum numerum in gradibus impedientibus consanguinitatem. ℞. negatur quòd hoc contingeret. §. Ad rationem allatam dicitur: quòd statutum non imponit modum præteritis, sed futuris. Vnde, si prohiberetur vnus gradus, qui nunc est concessus: illi qui sunt in quinto gradu &c. ut in textu.

7m maior. Ius humanum debet imitari diuinum ℞. sic tamen; ut, alia ratione attenta, possit etiam prudicium imitationis illius statuere aliquid iuxta rationem illam §. Tunc nihil &c. Nam in prohibitione graduum diuer-

¶Quintò

5 ¶Quintò habes: quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto ecclesiā potuisse taxare huiusmodi consanguinitatis gradus matrimonium impedientes dicuot, & intelligas, & probes, & defendas.

6 ¶Sextò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina ꝓsens, & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LV. ART. I.

220 CONCL. Persona coniuncta p carnalem copulam non fit particeps eiusdem radicis: sed quasi extrinsecus adiuncta: & ideo ex hoc efficitur aliud genus uinculi, quod affinitas dicit.

¶Examen. Ly eiusdem radicis. Scilicet communis sibi cum persona, cui coniungitur per carnalem copulam.

¶Ly quasi extrinsecus. Scilicet extra sāguinis lineam personę eiusdem. Dicitur ly quasi, quoniam, licet sit absolutè extra lineam sanguinis cōtinuatam eius, tamē nō est totaliter extra sanguinem personæ illius. Nam per copulam carnalem fit cōmixtio sanguinis illarum duarum personarum. Hinc etia cognatio rectè dicitur affinitas quasi iuxta fines posita.

¶PROB. Quia relinquitur clara (cùm à persona cōiuncta alicui per carnis propagationem per hoc d. fferat: ut in textu) r 2. Quia (ly & ideo ex hoc &c.) patet ex Philosopho. 8. Eth (ut in textu circa princip.)

Thom. 4. dist. 41. q. unic. ar. 1. q. 3. & seq. c. sponsa. de spons. c. extrane dionata. 35. q. 3.

1^m de maiori

Et illud magis. ℞. secundum ueritatē: non autem semper secundum idem nomē & eandem rationē. §. Hoc est. Quamuis causa sit potior effectu: non tamen oportet semper, ꝙ nomē idem effectui &c. ut in textu usque ad ly æquiuocè agentibus. Tunc nihil contra. Nam coniunctio uiri & uxoris, in proposito, se habet secundū modum prædictum. Licet enim coniunctio

QVAESTIO LV.

De impedimento affinitatis, in undecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimēto affinitatis. Circa quod quæruntur undecim.

Primo, Vtrum affinitas ex matrimonio causetur.

Secūdo, Vtrum maneat post mortem viri, aut uxoris.

Tertio, Vtrum causetur ex illicito concubitu.

Quarto, Vtrum ex sponsalibus.

Quinto, Vtrum affinitas sit causa affinitatis.

Sexto, Vtrum affinitas matrimonium impediat.

Septimo, Vtrum affinitas habeat per seipsam gradus.

Octauo, Vtrum gradus eius extendatur sicut gradus consanguinitatis.

Nono, Vtrum matrimonium, quod est inter consanguineos & affines, semper sit dirimendū per diuortium.

Decimo, Vtrum ad dirimendum tale matrimonium sit procedendū per uiam accusationis.

Vndecimo, Vtrum in tali causa sit procedendum per testes.

ARTICVLVS I.

Vtrum ex matrimonio consanguinei, affinitas causetur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex matrimonio consanguinei, affinitas non causetur, quia propter quod vnumquodque, & illud magis: sed mulier ducta in matrimoniū non coniungitur alicui de consanguinitate uiri, cum ergo nō fiat uiro affinis, nec alicui consanguineorum affinis erit.

¶2 Præterea, Eorum, quę sunt abinuicem separata, si * uni aliquid coniungitur, non oportet propter hoc ꝙ sit alteri coniunctum, sed consanguinei iā sunt abinuicem separati, ergo non oportet ꝙ si aliqua mulier coniungatur alicui uiro, ꝙ propter hoc coniungatur cōsanguineis
A eius omnibus.

¶3 Præterea, Relationes ex aliquibus mutationibus innascūtur, sed nulla † fit in consanguineis uiri per hoc, ꝙ ille duxit vxorem, ergo non accrescit eis affinitatis relatio.

SED CONTRA, Vir, & uxor efficiuntur una caro, si ergo uir secūdum carnem omnibus suis cōsanguineis attinet, & mulier eadem ratione attinebit eisdē.

B Præterea, Hoc patet per auctoritates in litera * adductas.

RESPONDEO, Dicendum, quòd amicitia naturalis in communicatione naturali fundatur, naturalis autem communicatio est duobus modis secundum Philosophum. 8. Ethicor.* Vno modo per carnis propagationem, alio modo per cōiunctionem ad carnis propagationem ordinatam. Vnde ipse †
C ibidem dicit, ꝙ amicitia viri ad vxorem est naturalis. Vnde sicut persona coniuncta alteri ꝑ carnis propagationē, quoddā uinculum naturalis amicitiæ facit, ita si coniungatur per carnalem copulā, sed in hoc differt, quod persona coniuncta alicui per carnis propagationem, sicut filius patri, fit particeps eiusdem radicis communis, & sanguinis, unde eodē genere uinculi colligatur filius consanguineis patris, quo pater coniungebatur, scilicet consanguinitate, quàmuis secundum alium gradum propter maiorem distantiam à radice; sed* persona coniuncta concl. m
D per carnalem copulam † non fit particeps eiusdem radicis, sed quasi extrinsecus adiuncta; & ideo ex hoc efficitur aliud genus uinculi, quod affinitas dicitur,* & hoc est, quod in uersu dicitur.

Mutat nupta genus, sed generata gradum.

Quia persona scilicet generata, fit in eodem genere attinentiæ, sed alio gradu; per carnalem uero copulam fit in alio genere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis causa sit potior effectu, non tamen oportet semper quod nomen idem effectui, & causæ conueniat; quia quandoque illud, quod est in effectu,
E inuenitur in causa non eodem modo, sed altiori, & ideo non conuenit causæ, & effectui per idē nomen, neque per eandem rationem, sicut patet in omnibus causis æquiuoce agentibus: & hoc modo coniunctio uiri, & uxoris est potior, quam coniunctio uxoris ad consanguineos uiri, non tamen debet dici affinitas, sed matrimonium, quod est vnitas quædam, sicut homo est sibi ipsi idem, non consanguineus.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ consanguinei sunt quodammodo separati, & quodammodo cōiuncti, & rōne coniunctionis accidit ꝙ persona, quæ uni

uiri & uxoris sit potior, quàm coniunctio uxoris ad consanguineos &c. ut in textu.

2^m maior. Eorū, quæ sunt abinuicem separata, si uni aliqd cōiungitur, nō oportet propter hoc, ꝙ sit alteri coniunctū. ℞. si illud aliquid coniungitur eorum uni, secundum ꝙ abinuicem separata sunt: non secundum ꝙ ad inuicem coniuncta sunt. §. Tunc nihil &c. Nam consanguinei sunt quodammodo separati, & quodammodo &c. ut in textu.

¶Examen. Ly quodammodo separati. Videlicet secundum numeralem differentiam, ut patet.

¶Ly quodammodo coniuncti. Videlicet per amicitiam naturalem in propagatione sanguinis eiusdem fundatam: ut ex principio corp. colligitur.

3^m de

* A. unionibus. † Al. unio.

* il. 4. sent. d. 41 §. A.

* lib. 8. Ethi. c. 12. à medio.

† loco citato.

3m de maiori Mutationibus. Rᵹ uel utriusque extremi vel alterius tantum omninò. uel alterius tantum sed non omnino §. Vt declaratur in textu à principio vsque exclusiuè ad ly & similiter est de consanguinitate & affinitate. Tunc nihil &c. Nam licet nulla mutatio fiat in consanguineis viri per hoc quòd ille duxit vxorem (vt arguitur;) si loquamur de mutatione primo, vel secundo, modo prædicto: tamen aliqua mutatio fit in eis, quamuis non noua, si loquamur de mutatione tertio modo (ut declaratur in textu à ly & similiter est de consanguinitate & affinitate. &c. usque in finē.)

¶NOT. id, quod textus dicit, relationem innascentem ex motu unius sine motu alterius, uel præcedente uel concomitante, responsum formale notauit per ly alterius tantū omninò. Item id, quod textus uocauit relationem innascentē ex motu unius sine motu alterius tunc existente, non tamen sine motu præcedente, responsum formale notauit per ly alterius tantum, sed non omninò.

APPENDIX.

Vul. p S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò à Gregorio Papa esse insinuatum, ꝙ ex consanguinei matrimonio affinitas cāusatur: & sic. Porrò de affinitate, quam dicit parentelam esse, quæ ad virū ex parte vxoris, seu quæ ex parte viri ad uxorem pertinet: manifestissima ratio est, quia si secūdum diuinā sententiā ego. & uxor mea sumus una caro, profectò mihi, & illi mea suaque parentela propinquitas una efficitur: quò circa ego, & soror uxoris meæ, in uno, & primo gradu erimus: filius uerò eius, in secundo erit gradu à me: na-

coniungitur, aliquo modo omnibus coniungatur: sed propter F separationem, & distantiam accidit quòd persona, quæ uni coniungitur uno modo, alij cōiungatur alio modo, uel secundum genus, uel secundum aliū gradum.

AD TERTIVM dicendū, quòd relatio quandoque innascitur ex motu utriusque extremi, sicut paternitas, & filiatio, & talis relatio est realiter in G vtroque, quandoque uero innascitur ex motu alterius tantum, sed hoc contingit dupliciter. Vno modo, quando relatio innascitur ex motu unius sine motu alterius, uel præcedenti, vel concomitante, sicut in creatore, & creatura patet, & sensibili, & sensu, & scientia, & scibili, & tunc relatio est in uno secundum rem, & in altero secundum rationem tantum. H Alio modo quando innascitur ex motu unius sine motu alterius tunc existente, non tamen sine motu præcedente, sicut æqualitas fit inter duos homines, per augmentum vnius, sine hoc quòd alius tunc augeatur, sed tamen prius ad hanc quantitatem, quam habet per aliquem motum, uel mutationem peruenit: & ideo in utroque extremorum talis relatio realiter fundatur: & similiter est de consanguinitate, & affinitate, quia relatio fraternitatis, quæ innascitur aliquo puero nato alicui iam prouecto, causatur quidem sine motu tunc existente, sed ex motu ipsius, præcedente scilicet, generationis eius. Hoc enim ei accidit, ꝙ ex motu alterius sibi tunc talis relatio innascatur. Similiter ex hoc ꝙ iste descendit per generationē propriam ab eadem radice cum uiro, prouenit affinitas in ipso ad vxorem, sine aliqua noua mutatione ipsius.

ARTICVLVS II.

Vtrum affinitas maneat post mortem viri, aut vxoris.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ affinitas non maneat post mortem viri, aut vxoris inter consanguineos uiri, et uxoris, quia h cessante causa cessat effectus: sed causa affinitatis fuit matrimonium, quod cessat in morte viri, quia tunc soluitur mulier à lege uiri, ut dicitur Roma. 7. ergo nec affinitas prædicta manet.

¶ 2 Præterea, Consanguinitas h causat affinitatem: sed consanguinitas uiri cessat per mortem ad consanguineos suos, ergo, et affinitas uxoris ad eos.

SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur: sed consanguinitas est perpetuum uinculum, quandiu personæ uiuunt, ergo, et affinitas, et ita non soluitur affinitas soluto matrimonio per mortem personæ.

RESPONDEO, Dicendū, quòd relatio aliqua esse desinit dupliciter. Vno modo ex corruptione subiecti: alio modo ex subtractione causæ, sicut similitudo desinit, quando alter similium moritur, uel quando qualitas, quæ erat causa similitudinis, subtrahitur. Sunt autem quędam relationes, quę habent pro causa actionem, uel passionem, aut motum, ut in 5. ᵃMeta. dicitur, quarum quædam causantur ex motu, in quantum aliquid mouetur actu, sicut ipsa relatio, quæ est mouentis, & moti, quædam autem in quantū habent aptitudinem ad motum, sicut motiuum, & mobile, dominus, & seruus, quædam autē ex, hoc ꝙ aliquid prius motum est sicut pater, et filius, non ex hoc quod est generari tūc, adinuicē dicuntur, sed ex hoc quod est generatum esse, Aptitudo autē ad motum, et ipsum moueri trā sit: sed motum esse perpetuum est, quia quod factum est, nunquam desinit esse factum. Et iō paternitas, et filiatio numquam destruuntur per subtractionem causæ, sed solum per corruptionem subiecti per alterutrum extremorum. Et similiter dicendū est de affinitate, quæ causatur ex hoc ꝙ aliqui coniuncti sunt, non ex hoc ꝙ coniunguntur, vnde ᵐ non dirimitur manenti-

pris uerò tertiò; idque utrinque in cæteris agendū est successionibus. Hæc ille: 35. q. 5. Item ab Innocentio Tertio ad Archiepiscopū Rossañ. Super eo, ꝙ pater & filius cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus & nepos cum duabus sororibus, contrahunt matrimonia: taliter tibi duximus respondendum: ꝙ licet omnes consanguinei uiri sint affines uxoris, & omnes consanguinei uxoris sint uiri affines, inter consanguineos tamen uxoris & uiri, ex eorum scilicet uiri & uxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Hæc ille, de consangu. & affi. Quod super his. Ecce, ꝙ cōsanguinei matrimonium causat affinitatē: licet affinitas contracta inter consanguineos viri & uxorem ipsius non transeat ad consanguineos uxoris, nec è conuerso. Vnde (si nihil aliud obste.) possunt hi legitimè copulari.

¶Secundò habes: a quomodo per rationem prædictā patrū, pro quanto ex consanguinei matrimonio causari affinitatem dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. ᵃLi. 5. Metaph. 20.

¶ Tertiò uides: quomodo ex hic uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. §

QVÆST. LV. ART. II.

CONCL. Affinitas inter aliquas personas contracta non dirimitur, manentibus illis personis; quamuis moriatur persona, ratione cuius contracta fuit. 221

¶PROB. Quia affinitas causatur non ex hoc, quòd aliqui coniunguntur; sed ex hoc quòd aliqui coniuncti fuerunt (patet à simili de patre & filio: ut in textu.) concl. m

tᵐ de

1m de maiori. Cessante causa. ℞. secundum quòd causa. §. Tunc nihil &c. Nam causa affinitatis, secundum quòd est eius causa, nunquam cessat: etiam quòd moriatur persona illa. Coniunctio enim matrimonij causat affinitatem non solum ex hoc &c. ut in textu.

¶NOT. Ex responsione ista textuali intelligas probationis prædictæ sensum: propter ly non solum. Quando igitur in probatione dictum fuit, quòd affinitas non causatur ex hoc, quòd aliqui coniunguntur, intelligitur sic: quòd non est necessarium illam coniunctionem perpetuò manere ad hoc, ut affinitas perpetuò duret: sed ad hoc sufficit, quòd aliquando fuerit illa coniunctio. Non igitur negauit, quòd coniunctio illa actualis sit in principio necessaria: sed affirmare intendit (stando in formalitate quæstin.) quòd ad perpetuitatem affinitatis causandam principalis erat ratio, quòd illi aliquando coniuncti fuerint: hoc est, erat causa non ipsum coniungi, sed ipsum coniunctum fuisse. Vnde inter probationem, & hunc textum responsi, nulla est contrarietas, immo alteruter uterius sim eclaratio.

cap. ex traordinaria 35. q. 3.

2m de maiori

Causat ℞ remotè nō propinque. §. ut declaratur in textu. Tūc nihil &c. Licet enim consanguinitas viri cesset per mortem ad consanguineos suos (ut arguitur;) tamen nunquā cessabit hoc, quòd scilicet coniunctio fuerit istius uxoris ad consanguineū illum.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem ostendas, perpetuò insinuatum esse à summis Pontificibus, quòd affinitas manet post mortem uiri aut uxoris. Insinuatum autē est 35. q. 10. à Gregorio Papa ad Venerium Episcopum Caralitanum cap. Fraternitatis &c. Sedem Apostolicam consulere decreuisti si mulier copula nuptiali extraneo uiro coniuncta &c. si eo defuncto cognatio remaneat &c. Porrò, eo defuncto, in superstite affinitas non deletur: nec alia copula coniugalis affinitatem copulæ prioris soluere valet. Hæc A ibi. Item ab Innocentio Papa. Si cuius patrons uxoratus obierit & illa uirum alium postea duxerit, & filios ex illo genuerit, filias vel cum his commisceri omnibus modis prohibemus, quia vir & mulier una caro sunt. Hæc ille ibid. Item à Synodo Romana ibid. Si qua mulier ad secundas nuptias transierit, & ex eis sobolem genuerit nullo modo potest ad consortiū cognationis viri prioris pertingere. Hæc illa.

2 ¶Secondò habes: quomodo per rationem prædictā patrū, pro quanto consanguinitatem perseuerare post mortē personæ cuius causa contracta est, insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Tertiò uides quomodo ex ijs aicissim Angelica doctrina hac & declaretur, & cōsolidetur.

bus illis personis, inter quas affinitas est contracta, quamuis moriatur persona, ratione cuius contracta fuit o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod coniunctio matrimonii causat affinitatem nō solum ex hoc quod est actu coniungi, sed secundum hoc, quod est prius B coniunctum esse.

AD SECVNDVM dicendum, quòd consanguinitas non est proxima causa affinitatis: sed coniunctio ad consanguineum, non solum quæ est, sed quæ fuit, & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS III.

Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd illicitus concubitus affinitatem non causet. Quia affinitas est quædam res honesta: sed res honestæ nō causantur h ex inhonestis, ergo ex inhonesto concubitu, non potest affinitas causari.

2 Præterea, Vbi est consanguinitas, h non potest esse affinitas, quia affinitas est proximitas personarum ex carnali copula prrouueniens, omni carens parantela sed contingeret ad consanguineos, & ad seipsum esse affinitatem, si illicitus concubitus affinitatem causaret, sicut quando homo carnaliter cōsanguineā suam incestuosè cognoscit, ergo affinitas non causatur ex illicito concubitu.

3 Præt. Illicitus concubitus est secundum naturam, & contra naturam, sed in illicito concubitu contra naturam non caus. E affinitas, ut iura determinant, h ergo non ex illicito concubitu secundum naturam tantum.

SED CONTRA est, quòd adhærens meretrici unum corpus efficitur, ut patet primę Corinthi. sexto: sed ex hac causa matrimonium affinitatem causabat, ergo pari ratione illicitus concubitus.

Præt. Carnalis copula est causa affinitatis, ut patet h per diffinitionē affinitatis q̄ ē talis, affinitas est propinquitas personarū ex carnali copula prouueniens, omni carens parentela, sed carnalis copula est etiam in illicito concubitu, ergo illicitus concubitus affinitatem causat.

RESPONDEO, Dicendū, quòd secundum Philosophum octauo Ethico. * coniunctio uiri, & uxoris dicitur naturalis prī C cipaliter propter prolis productionem, & secundario propter operum cōmunicationem, quorum primum pertinet ad matrimonium, ratione carnalis copulæ, sed secundum, inquantum est quędam societas, ad communem uitam. Primum autem horum est inuenire in qualibet carnali copula, ubi est commixtio seminum, quia ex tali copula, D potest proles produci, quamuis secunda desit, & ideo quia matrimoniū affinitatē causabat secundum quòd erat quædam carnalis commixtio, ēt m fornicarius concubitus affinitatem causat, inquantum habet aliquid de carnali coniunctione n.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in fornicario concubitu est aliquid naturale. quod est commune fornicationi, & matrimonio, & ex hac parte affini F tatem causat, aliud est ibi inordinatum, per quod à matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas non causatur, unde affinitas, semper honesta remanet, quamuis causa aliquo modo sit inhonesta.

QVÆST. LV.

ART. III.

CONCL. Fornicarius concubitus affinitatem causat, in quantum habet aliquid de carnali coniunctione. aaa *lib. 8. Ethic. c. 1. a medio.

¶Examen: Ly fornicarius. Scilicet largo modo. Per fornicationem enim nunc intelligitur quæcunque species luxuriæ puta adulterium &c. exceptis contra naturam existentibus.

¶Ly de carnali coniunctione. Scilicet habente seminum commixtionem, ex qua possit de natura sua sequi generatio.

¶PROB. Quia matrimonium causabat affinitatem, secundū quòd erat quædam carnalis commixtio: nō secundum quòd erat societas quædam ad uitam communem coniugij (patet ergo à simili. Vid art. 2. concl. m

1m de minori

Ex inhonestis. ℞. ut inhonesta sunt: non ut aliquid honestatis habent. §. Tunc nihil &c. Licet enim concubitus fornicarius sit inhonestus & affinitas sit res honesta: nō tamen ex illo tanquā inhonesto causatur ista, sed ex illo tanquam aliqualiter honesto, inquantū scilicet aliquid naturale dicit. In fornicario, Siquidem concubitu est aliquid naturale: quod est commune fornicationi, & matrimonio &c. ut in textu

¶NOT. Quando dicitur, quòd res honestæ non causantur ex inhone-

inhonestis, intelligitur (vniuersaliter loquendo) attenta natura honestorum, & inhonestorum: non autem attenta virtute alicuius superioris, puta Dei &c. Ex malo enim eliceta bonum familiare est.

2m de maiori. Non potest esse. R. secundum eandem considerationem: nō autem, ratione diuersorum. S. Tunc nihil &c. Nam inconueniēs non est ratione diuersorum hoc esse affinem alicui, & simul esse consanguineum: vt declaratur in text.

3m illatio cōclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. S. Concubitus enim secundum naturam habet cōmiationem, ex qua tanquam causa possibili generationis affinitas causatur: concubitus verò contra naturam non habet &c. ut in textu.

*Argu. huius art.

¶NOT. Quòd in concubitu illicito requiritur necessariò cōmixtio ista ad causandam affinitatem: vide artic. 4. not. post ad 1m.

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccl. &c. EX atuculo habetur. ¶Primò quò per rationē ostendas, meritò esse introductā à summis Pōtificibus, & consanguinitas ex illicito concubitu causatur. Vt puta ab Innocentio iij. de probation. per tuas &c. T. Tiberinus ciuis quandam per septennium habuit concubinam &c. Mulier illa de dicto T. suscepisse R. primitus confiteter asseruit. & idem T. præfatæ mulieris deuictus instantia ipsum suum filium publicè recognouit, & filius eius nominat' communiter fuit, & habitus ab ambobus. Vnde apparet per cōsequens, q́ prædictus R. Sophiam nepotem memorati T. cuius p̄sumitur consobrinus, non potest habere ali quatenor in uxorem. Hæc ibi. Vbi patet, q́ illicitus cōcubitus Tiberij cum illa concubina causauit affinitatem: Ita q́ filius illorum Robertus tanquam affinis repellitur omnino à coniugio Sophiæ neptis patris sui Tiberij, Item ab eod. de eo qui cognouit consang. vxo. suæ. Tuæ fraternitatis deuoto postulauit uitium mihi, qui cum sorore legitimæ coniugis sui niratur, cū uxore posset postmodum commorari; & exigere debitum ac soluere tequisitus. Nos igitur respondemus: q́ uxor ut à commixtione viri abstinere propter publicam honestatem, & in continentia maneat, donec vir viam uniuersæ carnis ingressus fuerit, diligen-

c. sponsā. de spons. & matri.

AD SECVNDVM dicendum, q́ non est inconueniens relationes ex opposito diuersas, eidē inesse ratione diuersorum, & ideo potest inter aliquas duas personas esse affinitas, & consanguinitas non solum per illicitum concubitum, sed etiam per licitum, G sicut consanguineus, meus ex parte patris, duxit in uxorem consanguineam meam ex parte matris. Vnde cum dicitur in diffinitione affinitatis, omni carens parentela, intelligendum est inquantum huiusmodi, nec tamen sequitur, quòd aliquis consanguineam suam, cognoscens, sibi ipsi fit affinis, quia affinitas, sicut consanguinitas, diuersitatem requirit, sicut, & similitudo.

AD TERTIVM dicendum, q́ concubitus contra naturā, non habet commixtionem seminū, quæ possit esse causa generationis, & ideo ex tali concubitu non causatur affinitas.

ARTICVLVS IIIJ.

Vtrum ex sponsalibus causetur affinitas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ex sponsalib. nulla affinitas causari possit, quia h affinitas est perpetuū uinculum, sed sponsalia quandoq; separantur, h ergo nō possunt esse causa affinitatis.

2 Præt. Si aliquis claustrum pudoris alicuius mulieris inuasit, & aperuit, sed non peruenit ad operis consummationem, non contrahitur ex hoc affinitas, K sed talis est h magis propinquus carnali copulæ, quàm ille, qui sponsalia contrahit, ergo affinitas non causatur.

tidē est moneada. Quòd si fortè commonitioni parare renisans talis fuerit, ut delapsu timeatur ipsius: vir eius poterit, & debebit, cum Dei timore debitum ei soluere coniugale: cùm affinitas post matrimonium loiquè cōtracta, illi nocere non dēat, quæ iniquitatis particeps non existit. Hæc ibi. Vbi per ly publicam honestatem, intellige affinitatem:

3 Præt. In sponsalibus nō fit nisi quædam sponsio futurarum nuptiarum, sed aliquando fit h sponsio futurarum nuptiarum, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas, sicut si fiat ante septennium, uel si aliquis habēs perpetuum impedimentum tollens potentiam coeundi, alicui mulieri spondeat futuras nuptias, aut si talis sponsio fiat inter personas, quibus nuptię per uotum reddantur illicitę, uel alio quocumque modo, ergo sponsalia non possunt esse causa affinitatis.

SED CONTRA est, quòd Alexand. Papa prohibuit mulierē quādam cuidam uiro matrimonio cōiungi, quia fratri suo fuerat desponsata, quod non esset, H nisi per sponsalia affinitas contraheretur, ergo &c.

RESPONDEO, Dicendū, quòd sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium, ita m ex sponsalibus non causatur affinitas, sicut ex matrimonio: sed aliquid affinitati simile quod dicitur publicæ honestatis iustitia, quę impedit matrimonium, sicut † & affinitas, secundum eosdem gradus, & definitur sic. Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus proueniens, robur trahens ex ecclesiæ institutione propter eius honestatē ex quo patet ratio nominis, & causa, quia scilicet talis propinquitas ab ecclesia instituta est propter honestatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sponsalia non ratione sui, sed ratione eius, ad quod ordinantur causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicę honestatis perfectam rationem matrimon, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium: a. Quia (ly quæ impedit &c. relinquitur clara.

sic & idem Papa in contextu nominauit inferius, & glosa ibi exponit. Item ab eo. ibid. Discretionē tuā. &c. Nec affinitas, quę post contractum legitimè matrimonium inter uirū & uxorem iniquè cōtrahit, ei dēt officere; quæ hmōi iniquitatis particeps non existit: cùm suo iure non debeat sine sua culpa priuari. Hęc ibi. Ab ibi. à Gregorio. Iordanæ mulieris &c. Eapp mandamus, quatenus vtrunq; ipsorū ad uouendam perpetuā cōtinentiam antēt monens. Et, si ad eam induci nequiuerint, Me moratū l. iniunctā ei p̄mittat procōmissis necesso pœnitentia competentiu ut eidem cohabitet & coniugale deb tū reddat exa. & ecclesiastica censura cōpellas. Hæc ibi. Vbi ex ista difficultate de coniungendis ipsis sa. & monstrat apertè Papa, q́ affinitas ex concubitu incestuoso, causā, in causa fuerat.

ca. 1. de matri. cōtrac. contra interdi. eccle. sia.

¶Secundo habes: quō per ratiōnē prædicta Pontificum, propter quanto affinitatē ex iniquo cōcubitu causari dicunt, & intelligas, & defendas.

2

¶Tertiò vides: quò ex ijs ulaissim Angelica doctrina hæc, declaratur & consolidet.

3

QVAEST. LV. ART. III.

CONCL. Ex sponsalibus non causatur affinitas, sicut ex matrimonio, sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia: quæ impedit matrimonium, sicut & affinitas, secundum eosdem gradus.

¶PROB. 1. Quia sponsalia non habēt

¶NOT. Meritò secunda pars probationis est patens supponitur quia Iura Pont. ficta ante tempus sancti Doctoris instituta & secundum quæ loquebatur, hoc deter minatur. Quid autem tenendum sit hodie post iura nouar dicetur in appen. sequen.

1m illatio conclusionis. Ergo &c. R. conceditur illatio, loquendo de sponsalibus

ſponſalibus ratione ſui tantum, non autem ratione eius, ad qđ A ordinantur. §. Tunc nihil &c. Nam concluſio loquitur de ſponſalibus ratione eius, ad quod ordinantur; quando dicit, quòd ex ipſis cauſatur aliquid affinitati ſimile.

2m de minori Magis propinquus carnali copulæ. ℞. non autem pactioni coniugalis societatis. §. Tunc nihil &c. Nam ex pactione iſta societatis contrahitur affinitas, i. aliquid affinitati ſimile: ut patet à ſimili de matrimonio. Nam matrimonium affinitatē cauſat non ſolum &c. ut in textu.

¶NOT. Ex primis uerbis textualis reſpō ſi, ſcilicet vir & mulier efficiuntur in carnali copula &c. aduerteq; loquitur non de coniugatis, ſed de illicito concubitu ſe cognoſcentibus: & cōſequēter loquitur in propoſito articuli tertij, ubi affinitas ex tali copula cauſari dr. Habes ergo, ultra ibi dicta, quō intelligas affinitatem ex illo cauſari: & conſequenter q; non tot modis ibi cauſatur, ſicut in matrimonio; nec eo modo quo in ſponſalibus Verba huiuſmodi textualia confirmantur à fortiori per Vrbanum Papam 35.q.2. & 3. Extraordinaria pollutio non niſi in naturalib. admiſſa, uel ſeptus reiterata, citra maritalē affectum, non vt matrimonium impediat: quamuis ipſa ſit criminoſa & damnabilis. Hæc ibi. Vbi p pollutionem extraordinariam intelligitur pollutio extra clauſtrum pudoris, & (breuiter) quomodocunque facta dummodo ibi non interueniat commixtio ſeminū. Propter ly citrà maritalem affectum: aduerte quod Vrbanus confirmat textū hūc Diui Thomæ de matrimonio, pro quanto affinitatem cauſat. Nam, ſecundum Papam etiam, remota commixtione ſeminum cauſatur affinitas per matrimonium.

neſtatis iuſtitia, & ideo ſicut matrimonium eſt perpetuum uinculum, ita, † & prædictus affinitatis modus.

Ad secundum dicendum, q; vir, & mulier efficiuntur in carnali copula una caro per commixtionem ſeminū, unde quantumcunq; clauſtrum pudoris inuadat, uel frangat, niſi commixtio ſeminum ſequatur, non contrahitur ex hoc affinitas, ſed matrimonium affinitatem cauſat, non ſolum ratione carnalis copulæ, ſed etiam ratione societatis coniugalis, ſecundum quam etiam matrimonium naturale eſt. Vnde, † & affinitas contrahitur ex ipſo contractu matrimonij, per uerba de præſenti ante carnalem copulam, & ſimiliter ex ſponſalibus, in quibus fit quædam pactio coniugalis societatis, contrahitur aliquid affinitati ſimile, ut publicæ honeſtatis iuſtitia.

Ad tertium dicendū, quòd omnia impedimenta, quæ faciunt ſponſalia non eſſe ſponſalia, non permittunt ex pactione nuptiarum affinitatem fieri, unde, ſiue habens defectum ætatis, ſiue habens uotum ſolemne continentiæ, aut aliquod huiuſmodi impedimentum, ſponſalia de facto contrahat, ex hoc non ſequitur aliqua affinitas, q; ſponſalia nulla ſunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus, uel maleficiatus, habens impedimentum, ante annos pubertatis poſt ſeptennium contrahat ſponſalia cum adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honeſtatis E iuſtitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cum in tali ætate puer frigus, & non frigus quantum ad actum illum, ſit æqualiter impotens.

3m de minori. Fit ſponſio. ℞. ſi ualida: non autem ualida. §. Tunc nihil &c. Nam concluſio loquitur de ſponſalibus, quando ualent; non autem quando ſunt nulla.

¶NOT. Circa ualiditatem, vel nullitatem ſponſalium, de quibus in reſponſo formali, diſtinctius intelligendam, uide ſex zum. Non enim impedimenta omnia ſponſalium nullitatem ipſorum cauſant.

Articvlvs V.

Vtrum affinitas ſit cauſa affinitatis.

B Ad qvintvm ſic proceditur. Videtur etiam quòd affinitas ſit cauſa affinitatis, quia Iulius Papa dicit, † Conſanguineam relictam vxoris ſuæ nullus ducat uxorem, & in ſeq. cap. dicitur, quòd duæ conſanguineorum uxores, vni viro altera poſt alteram nubere prohibentur: ſed hoc non eſt niſi ratione b affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad finem, ergo affinitas eſt cauſa affinitatis.

C ¶ 3. Præt. Carnalis commixtio coniungit, b ſicut † & carnalis propagatio, quia æqualiter computantur gradus affinitatis, & conſanguinitatis, ſed conſanguinitas eſt cauſa affinitatis, ergo, † & affinitas.

¶ 3 Præt. Quæcumq; vni, & eidem ſunt b eadem; ſibi inuicem ſunt eadem, ſed vxor viri alicuius efficitur eiuſdem attinentiæ cum omnibus conſanguineis viri, D ergo, † & omnes conſanguinei uiri ſui, † efficiuntur unum per affinitatem, cum omnibus qui attinent mulieri & ſic affinitas eſt cauſa affinitatis.

Sed contra, Si affinitas ex affinitate cauſatur, aliquis, qui b cognouiſſet duas mulieres, neutram earum poſſet ducere in uxorem, quia ſecundum hoc altera efficeretur alteri affinis, ſed hoc eſt falſum, ergo affinitas non cauſat affinitatem.

Præt. Si affinitas ex affinitate naſceretur aliquis b contrahens

Appendix.

Ex articulo habes. ¶ Primū: q; in per rationē oſtendat, id quod merito inſinuatum ab Alexandro iij. q; ex ſponſalibus cauſatur publicæ honeſtatis iuſtitia: & ſic. Si puella infrà nubiles annos alicui deſponſata fuerit, non liceat alicui de conſanguinitate, ipſius, cui deſponſata fuerit, eam ducere in uxorē; nec fas eſt eidem ſponſo de conſanguinitate ſponſæ ſibi aliquam copulare. Hæc ille: de deſpon. impuber. Cōtinebatur. Item ab eod. ibid. Literas &c. Cùm quidam eſſet perfectæ ætatis, quandā puellam in cunabulis deſponſauit; procedente uerò tempore matrem puellæ cognouit, & eam in vxorem accepit. Si præfatus uir matrem puellæ, antequam ſeptimum annum compleſſet, in uxorem accepit, matrimonium non diſſoluas; cùm deſpōſationes huiuſmodi nullæ ſunt, quæ in cunabulis fiunt. Verùm, ſi poſtquā puella ſeptimū annū cōpleuit, prędictus uir matrem eius accepit vxorē; cum ſponſalia ex tunc placere conſueuerint, inter eos ſniam diuortij non differas promulgare: nec ipſum filiam, ſeu matrē habere permittas. Hæc ibi. Vbi nota, q; filiā habere nō pōt, pp affinitatē ſuperuenientem ex illicito cōcubitu. ar. 3. nec matrē, pp publicæ honeſtatis iuſtitiam. Et q; in iſta iuſtitia publicæ honeſtatis in primo gradu eſt (vt patet,) ideo etiam hodie impediret à matrimonio: De qua re ſa. ins nouum ſtatuit. Iuſtitiæ publicæ honeſtatis impediret. Secus de alijs gradibus: etiam q; per hęc antiqua iura impedimentum, ubi ſpōſalia quacunq; rōne ualida non erunt, ſancta Synodus prorſus tollit; ubi aūt ualida fuerint, primū gradū non excedat: q; in ulterioribus gradibus iam non poteſt hmōi prohibitio abſq; diſpendio obſeruari. Hæc Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. de refor.

¶ Secundū habes: q; do per rationē prædicta patrū, pro quanto ex ſponſalibus cauſari iuſtitiā publicæ honeſtatis inſinuant, & intelligas, & defendas. ¶ Tertio uides quomodo ea quæ nitiſſima Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. 3

Vtil. § 3. Eccl. &c.

35.q.3.c. Et, hoc quoq; ſtatutū, &c. † Contra dicimus.

Publicæ honeſtatis iuſtitia; quò nunc impedat. vel non.

QVÆST. LV. ART. V.

Concl. 1a. Affinitas non cauſat affinitatem; ſed aliud attinentiæ genus. 234

¶ PROB. 1. Quia affinitas non cauſatur per carnis propagationem; ſed per matrimonialem cōiunctionē (ut patet.) 2. Quia (Ly ſed aliud &c.) clarum præſupponitur.

cum xuore defuncti, fieret affinis omnib. consanguineis prioris uiri, ad quos mulier habet affinitatem sed hoc nõ potest esse, quia maxime fieret affinis uiro defuncto, ergo &c.

Præterea, Cõsanguinitas est fortius uinculum, quàm affinitas, sed consanguinei uxoris nõ efficiuntur affines cõsanguineis uiri, ergo multo minus affines uxoris efficientur eis affines, & sic idem quod prius.

RESPONDEO, Dicendum, quòd duplex est, modus, quo aliquid ex alio procedit. Vnus secundum quem aliquid procedit in similitudinem speciei, sicut ex homine generat homo. Alius secundum quem non procedit simile in specie, & hic processus semper est in inferiorem speciem, ut patet in omnib. agẽtibus æquiuoce. Primus autem modus ꝓcessionis quotiescum- H que iteratur, semper manet eadem species, sicut ex homine generatur homo per actum generatiuæ uirtutis, & ex hoc generabit homo, & sic deinceps. Secundus autem modus sicut in primo facit aliam speciem, ita quotiescumq; iteratur, aliã speciem facit, ut ex pũcto per motum procedit linea non pũctus, quia punctus motus facit lineã, & ex linea linealiter mota non I procedit linea, sed superficies, & ex superficie corpus, & ulterius per talem modum processus aliquis esse non potest. Inuenimus autem in processu attinẽtiæ duos modos, quib. uinculum huiusmodi causatur. Vnus per carnis propagationem, & hic semper facit eãdem speciem attinentiæ. Alius per matrimonialem coniunctionem, & hæc facit aliam speciem in principio, K sicut patet, quòd coniuncta matrimonialiter consanguineo, nõ fit consanguinea, sed affinis. Vnde si & ille modus procedendi iteratur, non erit affinitas, sed aliud attinentiæ genus. Vnde ꝑsona, quæ matrimonialiter affini coniungitur, non est affinis, sed est aliud genus affinitatis, quod dr̃ secundum genus. Et rursus, si affini in secundo genere aliquis per matrimonium coniũ F gatur, non erit affinis in secundo genere, sed in tertio, ut hoc uersu supra posito † ostenditur.

ET hæc duo genera olim erant prohibita propter publicę honestatis iustitiã, magis quàm propter affinitatem, quia deficiunt à uera affinitate, sicut illa, q̃ ex sponsalib. contrahitur. Sed mõ illa prohibitio cessauit, & remanet sub prohibitione solũ G primum genus affinitatis ĩ in quo est uera affinitas.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd alicui uiro consanguineus uxoris suæ, efficit affinis in primo gñe, & uxor eius in secũdo, unde mortuo uiro, qui erat affinis, non poterit eam ducere in uxorem propter secundum affinitatis genus. Similiter autem si aliquis uiduam in uxorem ducat consanguineus prioris uiri, H qui est affinis uxori in primo genere, efficitur affinis secundo uiro in secundo genere, & uxor illius consanguinei, quæ est affinis uxori uiri huius in secundo genere, efficitur affinis uiro in tertio genere. Et quia tertiũ genus erat prohibitũ propter honestatem quãdam, magis quàm propter affinitatem, ideo Canon ° dicit: Duas consanguineorum uxores uni uiro alterã post I alteram nubere, publicæ honestatis iustitiæ contradicit, sed talis prohibitio nunc cessauit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis carnalis cõiunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

AD TERTIVM dicendũ, quòd uxor uiri efficitur eiusdem attinentiæ cum consanguineis uiri quantum ad gradum eundẽ, sed non quantum ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppositũ ex rationib. quæ inducuntur, uidetur ostendi, quòd nullum uinculum ex affinitate causetur; ad alias rationes respondendum est, ne antiqua ecclesiæ prohibitio irrationalis uideatur.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ mulier non efficitur affinis in primo genere uiro, cui coniungit carnaliter, ut ex ꝑdictis patet. Vnde consequenter alij mulieri à uiro eodẽ cognitæ, non efficit affinis in scdõ genere, unde nec ducenti in uxorẽ unã earũ, efficit affinis alij in tertio genere affinitatis: & ita duas mulieres cognitas ab eodẽ uiro, nec antiqua iura eidem successiue copulari prohibebant.

¶Examen. Ly per carnis propagationẽ. Scilicet in linea aliquã consanguinitatis existentem. Nõ enim accipitur nunc carnis propagatio pro eo, ꝙ ex viro & uxore fit una caro: alioquin nõ distingueretur carnis propagatio à coniunctione matrimoniali, ut fit in texto.

¶Ly non fit consanguinea, sed affinis. Scilicet cõsanguineis viri sui: non autem ipsi uiro. Nam (vt habetur ex art. 1. ad 4m. sen. dum articuli huius responsione ad 4m.) mulier carnaliter cognita, non fit affinis uiro ex hoc.

¶NOT. A ly hæc duo genera, olim erãt prohibita &c. respondet taciteæ obiectioni (vt discurrẽti patet.) Huius occasione in similibus, quæ à iure positiuo dependent, notabis pro semper statutorum ecclesiæ successu temporis factorum nõ inferre, uel minimam ignorãtiam in doctoribus: qui ante statuta posterius facta aliter locuti sunt, tanquã priora sequẽtes. — Not. vniuersalis p doctorib.

¶CONCL. 2a. Primum genus affinitatis solùm remanet nũc sub ꝓhibitione.

¶Examen. Ly primum genus. Exemplũ sit tàm de illo primo, quàm de secũdo, & tertio, genere. Titius, & Berta, iuncti matrimonio habent vicissim pro affinibus omnes alterius consanguineos. Vt puta, Albertus frater Bertæ est affinis Titio. Iste Albertus matrimonialiter coniungitur Margaretæ. Ista Margareta non erit propter hoc affinis Titio in primo genere (vt sunt cõsanguinei Bertæ: sed erit in secundo. Mortua Margareta Albertus ducit vxorem Nicolaciam: quę Titio attinebit in tertio genere. Nunc ergo Titius potest & Nicolaciam habere uxorem, & Margaretam si uiueret: sed cõsanguineos Bertæ vsque ad quartum gradum, non. — concl. m

¶PROB. Qui apparet ex littera.

1m de minori

Affinitatis. R. large modo dictæ. §. i. publicæ honestatis. Sic enim loquitur Papa Iulius. Pro quo sciendum, ꝙ alicui uiro cõsanguineus uxoris suę efficitur affinis in primo genere, & uxor eius in secundo &c. vt in textu: Tunc nihil contra. Nam de affinitate propriè dicta, quæ solùm consanguineos uxoris attingit, loquitur cõclusio prima. — tert. j. ha ius quæs. corp. — concl. p

2m de maiori

Sicut. R. quantum ad coniunctionem; non quãtum ad genus cõiunctionis. §. Tũc nihil &c. ut patet ex dictis.

3m de maiori

eidem sunt eadẽ. R. secundũ omnia: non, secundum aliquid uerum. §. Tũc nihil &c. Nam uxor uiri efficitur eiusdem attinentiæ &c, ut in textu. Sic ergo non secundum omnia.

¶NOT. A ly sed quia in oppositum ex rationibus &c. nota reuerẽtiam, quam semper detulit S. Thomas ecclesię Romanę. Rursus. Ex eodem disces, ꝙ statuta ecclesiæ antiqua, etiam ꝙ per noua limitentur (siue aliter ordinando, siue &c.) non sunt pro irrationabilibus pro tẽpore illo, in quo facta sunt, habenda. — 12.q.3.c. Porro duorum.

4m maior.

S. affinitas ex affinitate causetur, aliquis, qui cognouisset duas mulieres, neutram earum posset ducere in uxorem. R. negatur ista. §. nam præsupponit falsum: scil. cet ꝙ mulier fiat affinis ei, cui coniungitur carnaliter. Mulier enim non efficitur affinis in primo genere uiro &c. ut in textu.

5m ma-

5m maior. Si affinitas ex affinitate nasceretur, aliquis A contrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnibus consanguineis priori uiri, ad quos mulier habet affinitatem. Rx. negatur ista. §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

6m de cōclusione. Efficiētur etc affines ꝛ. propriè: nō al ter. §. Tunc nihil &c. Sufficit enim conclusioni, q aliquod uinculum, quamuis nō sit propriè affinitas, causetur ex affinitate. & hoc, q scilicet causetur uerum est, aliqua limitatione adiūcta. Nam mediante una persona non coniungitur mihi alia; nisi ex hoc, quòd ei &c. vt in textu.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem ostendas, meritò insinuatum fuisse supra ar. 1. appen. p Papam, quòd affinitas non causat affinitatem; & maxime ab Innocentio iij. sic. Licet omnes consanguinei uxoris sint uiri affines, & omnes cōsanguinei uiri sint affines uxoris: tamen inter consanguineos vxoris & uiri, ex eorundem scilicet uiri & vxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta. Hæc ille de consanguin. & affin. quod super his. Ex quib. patet quòd Titius, qui est affinis Bertæ ex cōiugio sui fratris Petrucij cum Berta, si duceret uxorem Antoniam: Berta non fieret affinis Antoniæ affinitate propriè dicta. Idem insinuat Innocētius, & simul attinentiam causatam idem tollit ab impedimēto matrimonij (ut inquit D.Tho in corp.) sic enim habet Innocentius ibid. non debet &c. Cum prohibitiones de coniugio in secundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de sobole susceptæ ex secundis nuptijs cognationi prioris uiri non copulanda, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum; cum cessante prohibitione cessat effectus, constitutiones super hoc æditas sacri approbatione Concilij reuocantes præsenti constitutione decernimus, ut sic contrahētes de cætero libere copulentur. Hæc ibi.

*Al. meę.

Concil. Trid. sess. 24. de refor. mat. c. 4. & ca. quędā cū multis sequen. 31. q. 2.

¶Secundò habes, quomodo per Sanctum Thomam prædicta Pont. f. pro quanto affinitatem causare affinitatem negant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides, quomodo ex ijs uicissim Thomistica doctrina & hæc & declaretur, & consolidetur.

AD QVINTVM dicendū, quòd sicut uir non est affinis vxori suæ in primo genere, ita nec efficitur affinis secundo uiro eiusdem uxoris in secundo genere, & sic ratio non procedit.

AD SEXTVM dicendum, B quòd mediante una persona non coniungitur mihi alia, nisi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi est affinis, nulla persona fit mihi attinens, nisi, quæ illi mulieri adiungitur, quod non potest esse nisi per carnis propagationem ex ipsa, uel propter coniunctionem matrimonialem ad eam, & utroque modo aliqua attinentia mediante prędicta muliere secundum antiqua iura, mihi proueniebat, C quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodē genere, sed in alio gradu, ut ex regula prius data patet: & iterum secundus uir eius efficitur mihi affinis in secundo genere. Sed alij consanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipsa, vel adiūgitur eis, sicut D patri, & matri inquantum procedit ab eis, uel existentibus ex principio eodem, sicut fratribus, unde frater affinis *mei, uel pater, non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

ARTICVLVS VI.

Vtrum affinitas impediat matrimonium;

AD SEXTVM sic proceditur. E Videtur quòd affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, nisi quod est illi contrarium: sed affinitas non contrariatur[b] matrimonio, cum sit effectus eius, ergo non impedit matrimonium.

¶2 Præt. Vxor per matrimoniū efficitur res[h] quædam uiri, sed consanguinei defuncti uiri succedunt in rebus eius, ergo possunt succedere in uxore, ad quā tantum manet affinitas, ut ostēsum* est, ergo affinitas non impedit matrimonium.

SED CONTRA est, quod dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis, sed illa est tantum affinis, ergo affinitas impedit matrimonium.

RESPONDEO, Dicendū, quòd[a] affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum, *eadem ratione, qua, & consanguinitas. Sicut enim inest necessitas quædam cohabitandi cōsanguineis adinuicem, ita, & affinibus & sicut est quoddam amicitiæ vinculum inter consanguineos, ita inter affines, sed[b] si affinitas matrimonio superueniat, non potest ipsum dirimere, *ut supra dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, q affinitas non contrariatur matrimonio, ex quo causatur, sed contrariatur matrimonio quod cum affine[h] contrahendum esset, inquantum impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiscentię reprę̄ssionem, quæ per matrimonium quæruntur.

AD SECVNDVM dicendum, q res possessæ à uiro, non efficiuntur aliquid unum cum ipso viro, sicut uxor efficitur una caro cum ipso. Vnde sicut consanguinitas impedit matrimoniū, uel coniunctionem ad uirum, ita, & ad uxorem viri.

QVÆST. LV. ART. VI.

CONCL. 1ª. affinitas præcedēs matrimonium impedit contrahendū, & dirimit contractum. ¶PROB. Quia consanguinitas impedit sic illud (q. 54. ar. 3.) & eadem ratio, ut pposito, est de affinitate atque consanguinitate.

¶Examen. Ly eadē ratione. Scilicet proportionaliter. Licet eīn consanguinitas sit maius uinculum absolutè, quàm affinitas: tamen utrunq; in suo genere impedit matrimoniū usq; ad 4m. gradum, & propter eandem rōnem cohabitandi simul: ut in textu. Itē non est tanta reuerētia nobis indicta erga affines, sicuti erga consanguineos: propterea licet utraq; de iure naturali uel diuino impediat matrimoniū (ut supra de consanguin. q. 54. dictum est): tamen magis de iure naturali consanguinitas impedit, quàm affinitas.

CONCL. 2ª. Si affinitas matrimonio superueniat, non potest ipsum dirimere.

¶PROB. Quia patet ex supra.

¶NOT. Vide etiam art. 9. appen. ubi per Papam designatur, hanc non dirimere matrimonium, dum post illicitum concubitum uiri cum consanguinea uxoris determinat, uirum adhuc dēre debitū coniugi suæ reddere, si exigatur. Vnde, & per hæc pontificum dicta præsentem S. doctoris conclusionem confirmari, agnosce.

*Ar. pce.

concl. 1

concl. 2

*Quęst. 10. a. unico, ad 7.

1m de minori Matrimonio. Rx. contrahendo cum affine: non ex quo causatur §. ut patet in textu. Tunc nihil &c. Nā conclusio primā, contra quam fit argumentum de matrimonio contrahendo loquitur.

2m de maiori. Res quandam uiri. Rx. effecta aliquid vnum cum ipso uiro: non autem possessa tantum ab ipso §. Tunc nihil &c. Licet in consanguinei defuncti uiri succedāt in rebus ab ipso possessis (ut arguitur,) tamen succedere non possunt in rebus factis tam una caro cum defuncto.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum fuisse, quòd affinitas impedit matrimonium sicut consanguinitas, à Papa Alexandro iij. Inquisita diligentius veritate, si per testes circumspectos omni exceptione maiores inueneris, quod primus sit super stite quarto gradu consanguinitatis atting, nec differas diuortij sententiam promulgare. Eque n. (ut canones dicunt) abstinendum est à consanguineis uxoris sui proprie. Hæc ille: de consanguin. ex literis. Item ab Vrbano iij. ibid. Super eo &c. Si manifestum est, iuuenem cognouisse propinquam prædictæ puellæ, uel si non est manifestum, fama tamen loci hoc habet, cum esset sponsa tantummodo de futuro, idem ab eo impent de dec absolui. Hæc ibi. Item à Papa Iulio. 35. q. 5. Equaliter uir coniungatur consanguineis proprijs, & consanguineis uxoris suæ. Hæc ibi. Item ab Alexandro prædicto. Sponsam alterius, maxime si est nubilis ætatis proxima, nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare. Hæc ille de sponsal. & matrimon. Si ergo affinitas impropria (de qua ibi, quæ alias dicitur publicæ honestatis iustitia, causata ex sponsalibus impedit matrimonium: multò magis secundum eundem Papam, affinitas propria, quæ scilicet causatur ex matrimonio consanguinei impediat ipsum.

Vtil. p S. Eccl. &c.

*Li. 4. Sen. di. 4. 1. par. agr. B. à medio.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto affinitatem impedire insinuant matrimonium, & intelligas, & defendas.

3 ¶Tertiò vides: quomodo ex ijs vicissim Thomistica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum affinitas habeat per se gradus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas habeat etiam per seipsam gradus. Cuiuslibet enim [h] propinquitatis est accipere aliquos per se gradus, sed affinitas, propinquitas quædam est, ergò habet gradus per se sine gradibus consanguinitatis, ex quibus causatur.

G

¶2 Præterea. In litera* dicitur, quòd soboles secundæ coniunctionis non potest transire ad consortium affinitatis prioris viri: sed hoc non esset, nisi [h] filius affinis, etiam esset affinis, ergo affinitas habet per se gradus sicut consanguinitas.

H

SED CONTRA. Affinitas ex consanguinitate causatur, ergo & omnes gradus affinitatis causantur ex gradibus consanguinitatis, & sic non habet per se aliquos gradus.

RESPONDEO, Dicendum, quod res non diuiditur diuisione per se, nisi ratione illius, quod competit sibi secundum genus suum, sicut animal per rationale, & irrationale, non autem per album, & nigrum: carnis autem propagatio per se comparatur ad consanguinitatem, quia ex ea immediate consanguinitatis uinculum contrahitur, sed ad affinitatem non comparatur nisi mediante consanguinitate, quæ est causa eius: unde cum gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur, [m] distinctio graduum per se, & immediate competit consanguinitati, sed affinitati mediante consanguinitate.[n] Et ideo ad inueniendum gradus affinitatis est regula generalis, quod quoto gradu consanguinitatis attinet mihi uir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gradus in propinquitate attinentiæ, non possunt accipi nisi secundum ascensum, & descensum propagationis, ad quam non comparatur affinitas nisi mediante consanguinitate, & ideo non habet affinitas gradus per se, sed sumptos iuxta gradus consanguinitatis.

AD SECVNDVM dicendum, quod filius affinis meæ ex alio matrimonio non per se loquendo, sed quasi per accidens, dicebatur antiquitus affinis, unde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honestatis iustitiam, quàm propter affinitatem, & propter hoc etiam prohibitio nunc est reuocata.

I

QVÆST. LV. ART. VII.

116 CONCL. Distinctio graduum per se, & immediate, competit consanguinitati, sed affinitati, mediante consanguinitate.

¶Examen. Ly per se. Idest ratione sui. Puta, si consanguinitas, ut consanguinitas, habet gradus, tunc dicitur habere per se illos. Item, si affinitas, ut affinitas, habet uel non habet gradus tunc dicitur habere, uel non habere, per se illos.

¶Ly immediatè. Quamuis non ubique ly immediatè, sit idem, quod ly per se: tamen uidetur, accipi hic ly immediatè pro, coincidit cum ly per se: ut habetur ex textu dicente ly carnis propagatio comparatur ad consanguinitatem, quia ex ea immediatè consanguinitatis uinculum, contrahitur. Non tamen per hoc est superfluitas in conclusione textus, quoniam ad maiorem declarationem utrunque ponitur simul: nec autem esset superfluitas, si absque ratione utilitatis alicuius apponeretur utrunque.

¶PROB. 1. Quia gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguuntur; & propagatio carnis per se comparatur ad consanguinitatem (ut patet in textu:) 2. Quia (ly sed affinitati &c.) gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguntur, & carnis propagatio non comparatur ad affinitatem nisi mediante consanguinitate.

¶Corollarium. Ergò quicunque ostenderit, affinitatem ex consanguinitate pendere, & consequenter non posse respicere ad propagationem, nisi per medium huius, id est, per consanguinitatem, ostendet per hoc affinitatem non habere gradus per se. Si enim illos per se haberet, respiceret propagationem per se id est immediatè, & medio consanguinitatis non indigeret ad hoc. Nam ex propagatione carnis per se attenduntur. Hæc dixerim ad aperiendam uiam intelligendi, quæ dicentur in appen. sequen.

concl. m

1m de maiori

Propinquitatis. Et comparata per se ad propagationem: non alter § Tunc nihil &c. Affinitas enim non est talis propinquitas quæ per se respiciat propagationem.

2m de minori

Nisi filius affinis esset etiam affinis. Et. per accidens: non, per se. § Tunc nihil &c. ut patet ex dictis in texto.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas; meritò insinuatum fuisse à Concilio Meclen. quòd affinitas non habeat per se gradus: & sic. Sanè consanguinitas, quæ in proprio uiro seruanda est, hæc eadem in vxoris parentela de legenda ipsarum custodienda est: quia constat eos duos fuisse in carne una. Hæc illud: ut recitatur 35. quæstione tertia. Cum enim demonstrat Concilium, quòd parentela affinitatis ex consanguinitate causatur: per hoc ostendisse dicendum est, quòd affinitas non habet per se gradus. Nam si ex consanguinitate causatur, iuxta Concilium, etiam iuxta illud, propagationem carnis respicit mediante consanguinitate: & consequenter mediante consanguinitate habet gradus, & consequenter non habet illos per se. Item à canonibus Pontificijs, ut de consanguin. & affinit. circa declarationem arboris ponitur. Nam affinitas, secundum canones, est personarum proximitas ex coitu proueniens omni carens parentela (scilicet sanguinis). Ex hac enim diffinitione patet, quòd canon constituunt affinitatem ex consanguinitate, mediante copula carnali, causari. Consequenter ergo dic secundum canones, ut prius, secundum Concilium dicebatur. Item ab eisdem ibid. per regulam illam, quæ datur ad agnoscendum affinitatem. et est hæc. Quæcunque mihi una personarum,

1 Vtil. p S. Eccl. etc.

K

ſonarum, de quibus quæritur, & coniugem alterius non eſt, vel non fuit conſanguinitas intra quartum gradum incluſiuè; nulla eſt prohibitio. Verbi gratia. Inter me, & coniugem nepotis mei, non poteſt eſſe matrimonium; quia nepos meus eſt mihi conſanguineus intra quartũ gradũ. Item. Soror mea habuit maritum: ea mortua, maritus eius aliam accepit: quo defuncto possum contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla eſt, nec fuit conſanguinitas. Hæc ibi. Ex quibus patet; quòd ad inueniendam affinitatem utimur pro medio conſanguinitate, & ad inueniẽdos affinitatis gradus utimur pro medio gradibus conſanguinitatis. Dicendum ergo ex his: ut ſupra circa concilium Maciẽ.

§. affinitatis. inſtit. de nuptijs.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta pandas, pro quanto affinitatẽ non habere gradus per ſe, ſed media conſanguinitate inſinuant, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LV. ART. VIII.

*Deuter. 25. & Ruth. 4.

227 CONCL. Oportet; quòd tot ſint gradus affinitatis, quot ſunt gradus conſanguinitatis.

¶ PROB. Quia gradus affinitatis ſumuntur iuxta gradus conſanguinitatis (patet ex ſupra.

1m de minori Tantò diutiùs durat. Rx. vel tanto nobiliorem attinentiam facit. §. Tunc nihil &c. Nam ſecundũ in propoſito uerum eſt; nõ autem primum: ut in textu.

2m maior Ius humanum debet imitari ius diuinum. Rx. habita conſideratione temporum, uariationis legum, & caſuum. §. Vt ex textu habetur. Tunc nihil &c. Nam uariantur nunc lex, tempus, & caſus, à lege, tempore, & caſu antiquis. Et ideo tunc licebat aliquid quod nunc non licet: vt patet in textu.

¶ NOT. Quòd conſanguineus poſſet ducere uxorem fratris defuncti, non infert formaliter, affinem potuiſſe ducere affinẽ; & conſequenter affinitatem in primo gradu non fuiſſe prohibitam antiquitus; quoniam conſanguineus ille (vt patet in textu ſin.) non ducebat eam uxorem, quaſi generis proximam perſonam, ſed quaſi ſupplens defectum fratris ſui. Hæc autem ſuppletio nunc neceſſaria non eſt propter rationem allatam in textu. & q. 54. art. 4. corp. Affines ergo, ut affines, nunquam potuerunt coniungi: ſed, ut in caſu: & conſequenter materialis locutio eſt dicere, uel inferre, quòd affinitas primi gradus non impediret tunc matrimonium. Articulo igitur formaliter loquenti de affinitate nihil officit argumentum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum gradus affinitatis extendantur ſicut gradus conſanguinitatis.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd gradus affinitatis non extendantur ſicut gradus conſanguinitatis: quia uinculum affinitatis eſt minus forte quàm conſanguinitatis, cum affinitas ex conſanguinitate cauſet in diuerſitate ſpeciei, ſicut à cauſa æquiuoca: ſed quanto fortius eſt uinculum, tãto h diutius durat, ergo uinculũ affinitatis non durat uſque ad tot gradus, ad quot durat conſanguinitas.

¶ 2 Præt. h Ius humanum debet imitari ius diuinũ: ſed ſecũdum ius diuinum aliqui gradus conſanguinitatis erãt prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium nõ impediebat, ſicut * patet de uxore fratris, quam aliquis poterat ducere in uxorem ipſo defuncto, nõ tamen propriã ſororem, ergo, & nunc nõ debet eſſe ꝓhibitio æqualis de affinitate, & conſanguinitate.

SED CONTRA, Ex hoc ipſo eſt mihi aliqua affinis, quòd meo conſanguineo eſt coniuncta, ergo in quocunque gradu ſit uir mihi conſanguineus, in illo gradu eſt mihi affinis, & ſic gradus affinitatis computati debent in eodẽ numero, ſicut gradus conſanguinitatis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ex quo gradus affinitatis ſumuntur iuxta gradus conſanguinitatis, m oportet quòd tot ſint gradus affinitatis, quot ſũt gradus conſanguinitatis n. ſed tamen quia affinitas eſt minus uinculum, quàm conſanguinitas, facilius, & olim, & nũc diſpenſatio fit in remotis gradib. affinitatis, quàm in remotis gradibus conſanguinitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa minoritas uinculi affinitatis reſpectu conſanguinitatis, facit uarietatem in genere attinentiæ, non in gradibus, & ideo illa ratio non eſt ad propoſitum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd frater non poterat accipere uxorem fratris ſui, niſi in caſu, ſcilicet quando moriebatur ſine prole, ut ſuſcitaret ſemẽ fratri ſuo, quòd tunc requirebatur, quãdo per propagationem carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet; & ſic patet quòd non ducebat eam uxorem, quaſi generis proximam perſonam, ſed quaſi ſupplens defectum fratris ſui.

affinitatis gradus extendantur ſicut gradus conſanguinitatis: & ſic. Prohibitio coniugalis copulæ conſanguinitatis & affinitatis quartum gradum de cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus iam non poteſt &c. Hæc ille: de conſang. & affi. Vbi uides: quòd gradus affinitatis extendit ſecundum gradus conſanguinitatis. Item ab Alexandro 35. q. 5. Ad ſedem Apoſtolicã &c. Dum. n. ibi arborẽ conſanguinitatis approbat, & à gradibus conſanguinitatis gradus affinitatis cauſentur (vt patet de conſanguin. & affin.) ſequitur, quòd idem Alexander, tanquam in radice approbat per hoc, quòd gradus utriuſque ſimiliter extendantur. Item ab omnibus canoniſtis. 35. q. 5. & de conſang. & affinit. vbi arborem affinitatis ſecundum gradus ad arborem conſanguinitatis reſpondentes deſignant. Vbi & addunt regulam hãc ex canonibus extractam. Per carnalem copulam uiri & mulieris inter cõſanguineos mulieris & uirũ, & inter conſanguineos uiri & mulierẽ, contrahitur affinitas primi generis eiuſdẽ gradus, cuius eſt conſanguinitas. Vnde, ſi conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi uis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus: & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis; & ſemper in primo genere. Hæc ibi. Vnde patet intentum.

¶ Secũdò habes: quomodo ꝑ rõnẽ prædicta pandas, pro quãto grad⁹ affinitatis ad conſanguinitatis correſpõdẽter extẽdi inſinuans, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. 3

QVAEST. LV. ART. IX.

CONCL. Ad eccleſiam pertinet eos, inter quos non poteſt eſſe verum matrimonium, ſeparare, & præcipuè cõſanguineos & affines. 228

¶ PROB. 1. Quia eccleſia omnibus modis conatur impedire peccatum mortale; & omnis concubitus præter licitum matrimonium eſt peccatum mortale. 2. Quia (ly & præcipuè &c.) cõſanguinei, atq; affines contrahere non poſſunt carnaliter ſine peccato mortali grauiori. i. ſine inceſtu.

¶ NOT. Super ly eccleſia omnibus modis impedire conatur peccatum mortale, recolendo aduertas, quæ ſupradicta ſunt q. 21. art. 1 appen. contra hæreticos falsò dicentes, Romanum pontificem eſſe Antichriſtum: & illis rationibus hanc, tãquam uniuerſaliter omnes complectentem, adiungito. Si n. eccleſia, & conſequenter eccleſiæ caput Romanus pontifex, ut ſic, peccatũ mortale impedire conatur omnibus modis, & Antichriſtus peccatũ mortale promouere conabitur omnibus modis (ut patet ex ſuprà ibi) liquidiſſimè conſtat, quòd è diametro cõtra Antichriſtum opponitur Papa; tantum abeſt, ut uerum ſit quod hoſtes eccleſiæ blaterant. Cõtra hæreticos de Antichriſto loquẽtes falsò.

APPENDIX.

Vtil. p. 5. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. ¶ Primò: quòd per rationẽ oſtendas; merità inſinuatum fuiſſe ab Innocentio in Concil. generali, quòd

1m de consequentia. Quod facit. &c. ex authoritate diuina: non, ex errore facti humano §. Tunc nihil &c. Nam illa coniunctio, quæ fit in facie ecclesiæ impedimentis ignoratis, non habet &c. ut in textu.

2m illatio cõclusionis. Ergo &c.

n. negatur illatio. §. Nam illa, quæ sine peccato esse non possunt, cuiusmodi est matrimonium inter consanguineos, uel affines contractum, nullo fauore iuuatur, ut subsistere possint: ut in textu

Tho.4 d. 41. art. 5. Matt. 19.

3m maior.

De similib' simile est iudicium. &c. apud eos, qui illa esse similia reputant. §. quando scilicet in iure positiuo loquimur: nec aliundè. puta ex conscientia, uenit obligatio diuersa Tunc nihil &c. Nam res inter alios acta al ijs nō præiudicat in foro contentioso: unde quamuis &c. ut in textu. Sed nec in foro conscientiæ oportet: q semper obligetur ꝓpter hoc alius frater ad dimittendum &c. ut in textu.

¶NOT. 1a. Quando duo fratres duas sorores accipiũt, quorum unus per depositionem testium separatur ab uxore propter consanguinitatē dirimētem matrimonium, & alter non, potest hoc contingere ex depositione testium falsorum: licet probent id, quod proponunt. Et hinc est: q alter frater non obligatur ex hac depositione ad credendum, q uxor sua sit sibi cõsanguinea. Quòd si nullo modo falsitas in testibus interuenire posset: tunc obligaretur, & cõsequenter teneretur in conscientia dirimere matrimonium inter se & uxorem illam suam, tanquam non ualidum. Propterea textus uolens ostendere, q non obligetur, dicit ly quia frequẽter tales accusationes ex maleuolentia procedunt, & per falsos testes probantur. Vbi nota, quòd coniunctim non accipitur hæc ratio. Licet enim ex maleuolentia procederēt ad accusandū:

Concil. Trid. ses. 24. de reform. matri. c. 4.

*Aug. lib. de decem chordis. c. 3. & de temp. ser. 16. & 32. & de uerbis Apostol. ser. 18. to. 10.

ARTICVLVS IX.

Vtrum coniugium contractum inter affines uel consanguineos, semper sit dirimendum.

AD NONDVM sic proceditur. Videtur quòd coniugium quod inter affines, uel consanguineos est contractum, non sẽper sit per diuortium dirimendum, quia quod Deus coniunxit, homo non separat, cum ergo deus facere intelligatur qđ facit ecclesia, quæ quandoque tales ignoranter coniungit, uidetur quòd si postmodum in notitiam ueniat, non sunt separandi. G h

2 Præt. Fauorabilius est uinculum matrimonij quàm dominij, sed homo per longi temporis ꝓscriptionem acquirit dominiũ in re, cuius non erat dominus, ergo per diuturnitatẽ temporis matrimonium ratificatur, etiam si prius natum non fuit. H h

3 Præt.h De similibus simile est iudicium: sed si matrimonium esset dirimendum propter consanguinitatem, tũc in casu illo quando duo fratres habent duas sorores in uxores, si unus separatur propter consanguinitatem, & alius pari ratione separari deberet, quod non uidetur, ergo matrimonium non est separandum propter affinitatem, & consanguinitatem.

SED CONTRA, Consanguinitas, & affinitas impediũt contrahenda, & dirimunt cõtractum, ergo si probatur affinitas, uel consanguinitas, separandi sunt, etiam si de facto contraxerunt. K

RESPONDEO, Dicendũ, quòd cum* omnis concubitus præter licitum matrimonium sit peccatum mortale, quod ecclesia omnibus modis impedire conatur,m ad ipsam pertinet eos, inter quos non potest esse uerum matrimonium, separare, & præcipue cõsanguineos, & affinesn, qui sine incestu contrahere nõ, possunt carnaliter.

AD PRIMVM ergo dicendum quod ecclesia quamuis dono, & authoritate diuina fulciatur, tamen inquantum est hominũ congregatio, aliquid de defectu humano in actibus eius prouenit quod non est diuinum, & illa coniunctio, quæ fit in facie ecclesiæ impedimentis ignoratis, non habet inseparabilitatẽ ex authoritate diuina, sed est cõtra authoritatem diuinam errore hominum inducta, qui excusat à peccato, cum sit error facti quãdiu manet, & propter hoc quando impedimentum ad notitiam peruenit ecclesiæ, debet prædictam coniunctionem separare. G

AD SECVNDVM dicendum, quòd illa, quæ sine peccato esse non possunt, nulla præscriptione firmantur, quia ut Inno.* dicit, Diuturnitas temporis non minuit peccatũ, sed auget, nec ad hoc facit aliqd fauor matrimonij, quod inter illegitimas personas esse non poterat. H

AD TERTIVM dicendũ, quòd res inter alios acta, alijs non ꝓiudicat in foro contentioso, unde quamuis frater repellatur à matrimonio unius sororum ex causa consanguinitatis, nõ propter hoc separat ecclesia aliud matrimonium, quod non accusatur, sed nec in foro conscientiæ oportet quòd semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum uxorem suam, quia frequẽter tales accusationes ex maleuolentia procedunt, & per falsos testes probantur. Vnde non oportet, quòd conscientiã suam informet ex his, quę circa aliud matrimonium sunt facta. Sed distinguendum uidetur in hoc, quia aut habet certam* cognitionem de impedimẽto matrimonij, aut opinionem, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: si secundo modo, debet reddere, sed non exigere: si tertio, potest reddere, & exigere. I

F tamen si non essent falsi, obligaretur, quantum est ex facto illo, alter ad dimittendum Falsitas ergo testium est illud: in quo fit tota uis huius casus.

NOT. 2a. Simile, quod dicit textus præsens circa testes matrimonium aliquorum accusantes, dicit Cælestinus iij. & consequenter per hoc confirmat præsentem doctrinam, & quidem à fortiori, sic. Super eo, quod postulasti, utrum coniugatus, qui ante cõtractum matrimonium suæ uxoris consanguineam carnali commixtione cognouit (cùm id fateatur uterq;, & aliqua pars uiciniæ hoc reclamante dicatur) sit ab uxore sua iudicio ecclesiæ separandus. Respondemus: q propter eorum confessionem tantum, uel rumorem uiciniæ, separari non debent: cum quandoque nonnulli inter se contra matrimonium uelint colludere. Rumor autem uiciniæ non adeò est iudicandus ualidus: q nisi rationabiles, & fide dignæ probationes, accedant possit benè contractum matrimonium irritari. Hæc ille: de eo qui cognou. consangu. uxo. suæ.

*Al. preuenit.

*lib. 4. decre. ut. 14. c. 8. in fi.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem ostendas; meritò insinuatum ab Innocentio iij. q coniugium contractum inter affines uel consanguineos (fide dignis probationibus accedentibus) semper est dirimendum. & sic. Nè autem infra gradus prohibitos matrimonium cõtrahatur debes publicè inhibere, & præsum ptores ecclesiasticæ uindictæ ae ponere: non obstante consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela Hæc ille. de consanguin. & affini. quod super his Dixi ly fide dignis probationibus accedentibus tum propter dicta superius not. 2a. post ad 3m. tum propter Alexandrum iij. sic scribentem Pictauensi Episcopo. De illo, qui vxorem fratris, antequàm ei matrimonio iungeretur, se proposuit cognouisse; rãdemus: q, nisi hoc publicũ & notoriũ fuerit, aut idoneis testibus com-

1 Vel ꝓ S. Eccl. &c.

*Al. scientiam.

comprobatum, prædictum matrimonium occasione illa ipsum impetrata, non permittas. Hæc ille: de eo qui cogno. consanguin. uxo. suæ. Alias semper dirimitur matrimonium huiusmodi, datis bis. Item à Gregorio 35. q. 8. hæc salubriter. Qui, & quæ, in quarto gradu coniuncti inuenti fuerint, separentur. A inducelint, & matrimonium postea factum dirimit, ad contrarium, qui in primo, & secundo gradu coniunguntur, restringit in ulterioribus uero gradibus, statuit huiusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere. Hæc ibi.

¶ Secundò habes quomodo par rationem prædicta patrum, pro quanto coniugiū affinium, uel consanguineorum semper esse dirimendum insinuant, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

Hæc ibi. Item à Concilio Aurelianensi. Incæstuosi, si suis sacerdotibus inobedientes extiterint, & à tā nefario scelere segregari noluerint, inter eos habeantur: de quibus ueritas ait, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Hæc illud ibid. Item ab Innocentio Tertio in Concilio generali: de consanguin. & affin. non de... &c. si quis contra prohibitionem coniugalis copulæ huiusmodi præsumpserit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum: cùm diuturnitas temporum nō minuat peccatum, sed augeat, tantoque fint grauiora crimina, quanto diutius infelicem animā detinent alligatam. Hæc ibi. Item ab eodem Innocentio Tertio à fortiori insinuatur. Diuortij sententiam approbamus, quam in eum canonicè promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem contractis sponsalibus extra ordinariæ libidine nosceruc polluisse. Hæc ille: de eo qui cogno. consanguin. uxo. suæ. Dat igitur ly à fortiori quia si matrimonium sequens dirimit affinitatis similis. i. publicæ honestatis iustitia secundum Innocentium sic, tanto magis, secundum eundem, affinitas propriè dicta, & consanguinitas. Facit hoc etiam ad art. 4. cōfirmandum. Quoniam uero affinitatē ex concubitu illicito etiam cōtrahi & matrimonium dirimere insinuat Papa: ista & nunc inata gradus aliter dirimit, quam antè: ideo de hoc notanda sunt uerba Cōcilij Trid. sess. 24. c. 4. de reform. quæ sunt hæc Sancta Synodus grauissimis de causis adducta impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam ...

*Li. 4. Sēt. d. 41. §. C. ex Decre. 35. q. 6. c. 3.

*In Decretal. lib. 4. ti. 18. c. 1.

*Calixtus 1. epist. 2. c. 4. & Augu. lib. 5. de Ciuit. Dei. c. 10.

Affin. ex illicito cōcubitu quā dirimat.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd ad separationem matrimonij quod est inter affines, & consanguineos contractum, non sit procedendum per viam accusationis quia[h] accusationem præcedit inscripto, quia aliquis se ad talionem obligat, si in probatione defecerit, sed hæc non requiruntur quando de matrimonij separatione agitur, ergo ibi locum non habet accusatio. C

¶ 2 Præterea, In causa matrimonij audiuntur solum propinqui, vt in litera* dicitur: sed in accusationibus audiūtur etiam extranei,[h] ergo in causa separationis matrimonij non agitur per viam accusationis.

¶ 3 Præterea. Si matrimonium accusari deberet, tunc præcipue hoc esset[h] faciendum, quando minus difficile est, quod separetur, sed hoc est quandò sunt spōsalia tantum contracta, non autem tunc accusatur matrimonium, ergo numquam de cætero debet fieri accusatio. D

¶ 4 Præterea. Ad[h] accusandum non præcluditur via alicui per hoc quod non statim accusat, sed hoc fit in matrimonio, quia* si primo taceat quando matrimonium contrahebatur, nō potest postea matrimonium accusare quasi suspectus, ergo &c. E

SED CONTRA. Omne illicitum potest accusari: sed matrimonium affinium, vel consanguineorum est illicitum ergo de eo potest esse accusatio.

RESPONDEO, Dicendū, quòd accusatio ad hoc est instituta, ne aliquis sustineatur innocens, qui culpam habet: sicut autem ex ignorantia facti contingit quòd aliquis homo reputatur innocens, qui in culpa est, ita ex ignorantia alicuius circunstantiæ contingit quod aliquod factum reputatur licitum quod est illicitum; & ideo sicut homo accusatur quandoq; ita, & factum ipsum accusari potest B & sic[m] matrimonium accusatur quando propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum, quod est illegitimum.[n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obligatio ad pœnam talionis habet locum, quando accusatur persona de crimine: quia tunc agitur ad punitionem eius sed quando accusatur factum, tunc nō agitur ad pœnam facientis, sed ad impediendum quod est illicitum: & ideo in matrimonio accusator non se obligat ad aliquam pœnam, sed talis accusatio potest, & uerbis, & scripto fieri, ita quod exprimatur, & persona accusans matrimoniū quod accusatur, & impedimentum propter quod accusatur.

AD SECVNDVM dicendum, quod * extranei non possunt scire cōsanguinitatem, nisi per consanguineos, de quibus probabilius est quòd sciant. Vnde quando ipsi tacent, suspitio habetur cōtra extraneum, quod ex maliuolentia procedat, nisi per consanguineos probare uoluerit, vnde repellitur ab accusatione quando sunt consanguinei, qui tacent, & per quos probare non potest, sed consanguinei quantumcunque sint propinqui, non repelluntur ab accusatione, quando accusatur matrimonium propter aliquod impedimentum, quod impedit cōtrahendum, & dirimit contractum, sed quando accusatur ex hoc, quòd dicitur non fuisse cōtractum, tunc parentes tanquā suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius, qui est inferior dignitate, & diuitijs, de quibus probabiliter æstimari potest quod libenter uellent quòd matrimonium staret.

QVÆST. LV. ART. X.

CONCL. Matrimonium accusatur, quādo propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum, quod est illegitimum. concl. 229

¶ PROB. Quia sicut homo quandoq; accusatur, ne reputetur innocens, qui in culpa est, ita & factum ipsum hominis accusari potest, ne reputetur licitum quod est illicitum.

¶ NOT. Adde ex suprradictis ar. 9. quod accusare huiusmodi matrimonium est opus charitatis; quoniam est impedire peccatū mortale, immo & statum in peccato mortali, & tantò magis charitatis opus est, quantò ipse status in tali matrimonio reputabatur bonus ex ignorantia alicuius circūstantiæ, quæ ipsum illicitum reddit. Charitatis opus.

*Decr. 35. q. 6. c. 2.

1m de maiori

Accusat. one. ... personæ de crimine: nō autem facti. Tunc ... &c. Nam in proposito accusatur factum: licet persona quandoque à crimine libera credatur, puta quando ex ignorātia inuincibili taliter coniugata est. Ideo obligatio ad pœnam talionis in tali accusatione non habet locū: ut patet in textu.

2m illatio cōclusionis.

Ergo &c. & negatur illatio. §. Nā de cā matrimonij accusanda, & de accusatione b. aliarū rerū non est radē r̄ō. Alias ... possunt scire, & forsan melius, extranei: & ideo ad accusatione admittunt. Sed circa matrimoniū hoc spāle extranei non

 possunt

possunt scire consanguinitatẽ, nisi per consanguineos, de quib. probabilius est, q; sciant. Vnde quando ipsi &c. ut in textu.

¶NOT. Aduerte diligenter diuersitatem casuum, in quib. admittuntur propinqui, nel repelluntur ab accusatione matrimonij: ne decipiaris. Et scito, Celestinum iij. fauere huic dicto litteræ, q; scilicet parentes tanquam suspecti repelluntur quando ea cusatur matrimoniũ ex hoc, quod dicitur non fuisse contractũ. Tunc autem fauere vi huic, quando ait. Propter eorum cõfes sionem tantum sepa tari non debent: cũm & quandoq; nõ olli inter se contra matri monium uelint colludere: & ad cõfessio nẽ incestus fac le pro siliũt, si suo iudicio crederent per iudiciũ ecclesiæ concedẽdũ. Hæc ille: de eo q co-gno. cõsanguin. uxo. sux. Super eo Vbi pat ly eorum cõfessionẽ intelligit confessionẽ vtriusque cõiugis accusantis, matrimo niũ inter se nõ fuisse contractum. Ex cõse-quenti ergo, aum ꝑpinquissimi repellantur in tali casu è Papa, nidatur à simili: q; & parentes in tali casu, secundum eundẽ, repelli debeant, ut in textu.

Magna prudẽtia opus ẽ in tali casu.

*li.4. decr. tit.18. ca. ad in tua.

*Al. diffinguendũ. ca. præterea ca. cũ in tua ex ere de spõ salibus li. & a de eo q cognouit con. sang. vxo sus suæ.

3ᵐ de maiori

Tunc præcipuè hoc esset fac ẽdum. ℞. si fieri posset. §. Tunc nihil &c. Nam si matrimonium nondum est contractum, sed sponsalia tantum, non potest &c. ut in textu.

¶NOT. Confirmat hæc doctrina textus responsionis, scilicet quod non est one po test accusari &c. per Papam Innocẽtium iij. de desponsat. on. impuber. ad dissoluẽ dum &c. Pronunciemus inter iuuenẽ & puellam nec matri monium nec sponsa lia fuisse contracta. Quocirca ooe accusatio locum habebat; cum non esset, quod posset legitime accusari. Denunciari tamen poterat consanguinitas: ut interdiceretur matrimonium contrahẽndũ. Hæc ille.

4ᵐ maior. Ad accusandum non præcluditur ut alieni ꝑ noc, q; non statim accusat. ℞. si ipsum non statim accusare non reddat eum suspectum: non aũt, si reddat. §. Tunc nihil &c. Nã ille, qui tacuit primò, quandoq; auditur postea, si uelit matrimonium accusare, quandoq; &c. ut in textu.

AD TERTIVM dicendum, quòd si matrimonium nondum est contractum, sed sponsalia tantum, non pòtest accusari, quia non accusatur, quod non est, sed potest denunciari impedimentum, ne matrimonium contrahatur.

AD QVARTVM dicendum, quòd ille, qui tacuit primo, quandoque auditur † postea, si uelit matrimonium accusare, quandoque repellitur, quod patet ex Decret. * quæ sic dicit. Si post contractum aliquis accusator appareat, cum non prodierit in publicum, quando secundum consuetudinem in ecclesia edebatur, vtrum uox suæ accusationis debeat admitti, meritò quæri potest. Super quo * respondemus, quòd si tempore denuntiationis præmissæ, is, qui iam coniunctos impedit, extra diœcesim existebat, vel aliàs denunciatio non potuit ad eius deuenire notitiam, ut puta, si nimiæ infirmitatis feruore laborabat, seu, sanæ mentis patiebatur exilium, uel in annis erat tam teneris constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non ualebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri, alioquin tamquam suspectus, est proculdubio repellendus, nisi firmauerit iuramento quod post didicerit ea, quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

F mus te propriam uelle abijcere uxorem prætendentẽ consanguinitatis occasionem. Vnde Apostolica authoritate interdicẽdum mandamus tibi: ut hanc, quam nunc habes uxorem nul latenus præsumas dimittere, donec apud Episcoporũ religiosorum concilium eam iustam examinaueris. Hæc ille. 35 q. 6. his ab Innocẽtio secũdo. In huiusmodi casib. summopere confide randa est qualitas personarum, & aliquid cõtra quoslibet affuiœ re uelint; quæ etiam insurdendum præstata debent, q; neque gratia, neque precio, uel timore, uel odio aliquius hoc dicant aon tra eos, de quibus agitur, sed potius qa cta dant ita neronesse, & ita se à suis antecessoribus audisse; in quibus omnibus nõ debet aliqua uarietas vel contrarietas inueniri. Hæc ille ibid. ca. de parẽtela illa unde. Item à Fabiano Papa. Cõsanguineos eam neorum nullus accuset, uel consanguinitatem in Synodo cõputet: sed propinqui, ad quorum noticiam pertinet, i. pater, mater, soror, frater, patruus, auunculus, amita, matertera, & eorũ procreatio Si autẽ ꝑgenies tota defecerit, ab antiquiorib. & ueracioribus, quib. eadẽ propinquitas nota sit Episcopus canonicè ꝑquirat, & si inuenta fuerit propinquitas, separentur. Hæc ille ibid. Item à Concilio Vrbani Papæ. Si duo viri uel tres cõsanguinitatem inea iorãdo firmauerint, uel ipsi fortè confessi fuerint cõiugia dissoluãtur. Si uerò neutrum cõtigerit: ꝑ Episcopi eos per baptismum, per fidem Christi, p Chri stitudinem in nõtra ot edientia obtestentur, quatenus palam faciant, utrum se (sicut est fama) recogno scant esse consangui neos: si negauerint, sibi ipsis relinquẽdi sũt. Hæc illud ibid. Item à Clemente iij. Anobis est quęsitum: utrũ aliqui super accusatione matrimonij, nihil noce propria depromentes, debeant per solam chartulæ cõfessionem admitti. Ad hæc respondemus, q; in talibus, nisi q; tum ad præsumptionem, nullius momenti est conscriptio quod ad sententiam proferendam nisi alia legitima edmimcula fulfragentur. Hæc ille: qui matrimon. accusat. poss.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ad separationem matrimonij cõtracti inter affines & cõsanguineos procedi debeat per testes.

G AD VNDECIMVM sic proceditur. Vr q; in tali causa non sit procedẽdum per testes, sicut in alijs causis, quia in aliis causis adducuntur † ad testificãdum quicunque sunt omni exceptione maiores, [b] ergo &c.

a Præt. Testes suspecti de priuato odio, uel amorẽ, à testimonio repelluntr, sed maxime possunt propinqui esse [b] suspecti de amore respectu unius partis, & odio ad partẽ alterã, ergo nõ est audiendum eorum testimonium.

H ¶3 P. et. Matrimonium est fauorabilius, quàm aliæ causæ, in quibus de rebus pure corporalibus agitur: sed in illis non potest idẽ esse testis, & accusator, ergo in matrimonio videtur quòd non conuenienter in causa ista per testes procedatur.

SED CONTRA. Testes inducuntur in causis, vt super his, de quibus dubitatur fiat iudici fides, I sed ita facienda est iudici fides in causa ista, sicut in aliis causis, quia non debet præcipitare sententiam de eo, quod non cõstat, ergo procedendum est hic ex testibus, sicut in aliis causis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd [m] in hac causa oportet q; per testes ueritas patefiat, [a] sicut & in aliis, tamen ut iuristæ dicunt [p] in hac causa multa specialia inueniuntur, [x] scilicet quòd X idẽ põt esse accusator, & testis,

concl. m

concl. p

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, merito resinoatum ab Alexandro Papa q; ad separationem matrimonij inter affines & consanguineos est procedẽdum per uiam accusationis. & ‡c. Multorũ relatione cognoui-

Vel. ꝑ S kecl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto per accusationem matrimonium consanguineorũ, ac affinium, separandum insinuant, & intelligas, & defendas. [z]

¶Tertiò uides: quomodo ex ista uestissima Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. [g]

QVÆST. LV. ART. XI.

CONCL. [1a] In hac causa matrimonij dirimendi oportet q; per testes ueritas patet. 230

¶PROB.

¶PROB. Quia sic fit in aliis causis.

CONCL. 2ª. In cā hoc mřimonii dirimēdi multa spūlie fuerunt.

¶PROB. Quia iurista hoc dicunt.

¶NO. Quæ sunt ille specialia, patet in tex. Hoc dicū iuristarū, de quo probatio, tecitatur 35.q.6.in glo.c.Consanguineos:ubi & allegantur diuersa iura Pontificia per singula ferè, id sufficiat uidere ibi. Item. Ad iurim calūniæ, de quo in tex. quinque requiruntur. s. q. iuret, se credere, bonam cām hře; 2.q. interrogatus non negabit, qđ uerū esse credit; 3.q. nō utet̃ sciēter falsa pbōne; 4.q. dilationem nō petat in fraudem; 5.q. non dedit, nec dabit, nec promisit, nec promittet, aliqd pro hee cā, nisi illis psonis, quibus leges dat pmittūt ex gl. c. 1. de iure. cal.

1ᵐ cōsequētia

Ergo, &c. Ⅎ. negatur consequentia. §. s.s. ly quicunque, q̃ ponitur in antecedente, sumatur uniuersaliter: non sic, si sumetur in gñe propinquorū, aut ab eis scientium. Non. n. oēs absolutè admittuntur, qui sunt exceptione omni maiores sed tñ illi omni exceptione meiores, de q bus ar. 10. in ad 2ᵐ & 4ᵐ. & app.

2ᵐ de minori

Possunt propinqui ēē suspecti Ⅎ. & tñ nō admittuntur, qñde suspectione probabiliter constat. §. pro quo uide art. 10. in ad 3ᵐ. & ad 4ᵐ. & in ep. oo tando, q̃ eom iuso potest hoic suspitioni prouideri.

3ᵐ de maiori

Fauorabilius. Ⅎ. imò quia fauorabilius est: ideo argumen. confirmat propositum nostrum. §. ut ęx tex. colligitur.

Vid. p S. Eccl. &c. APPENDIX.

Ex art. hēs. Primo qđo pōnem ostēdas merito insinuari ab Eugen. 4. q̃ in dirimendis matrimoniis inter affines & consanguineos contractis p eedi debeat p testes s & sic. Quonam aliqui propter cognationem propinquitatis separari petuntur, duob. uel tribus testibus adh bitis, qui de eadem consanguinitate suspiti, uel iondem seu orib. & melioribus loci eiusdem, id debet legitimè comprobari.

Th. 4. di. 41, q. 1. a. 1 &c. Con. Tri. se. 24 de refor. mat. c. 1.

& quòd non iuratur de calūnia cum sit causa quasi spiritualis, & quòd consanguinei admittūtur ad testificandum, & quòd non obseruatur omnino ordo iudiciarius, quia denunciatione facta, contumax potest excommunicari lite non contestata, & ualet hoc testimonium de auditu, & post publicationem testium testes possunt induci; & hoc totum est ut peccatum impediatur, quod in tali cōiunctio ne esse potest.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAEST. LVI.

De impedimento cognationis spiritualis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerādum est de impedimento cognationis spiritualis.

¶Circa quod, quęruntur quinque.

Primo, Vtrum spiritualis cognatio matrimonium impediat.

Secundo, Ex qua causa contrahatur.

Tertio, Inter quos.

Quarto, Vtrum transeat a uiro in uxorem.

Quinto, Vtrum transeat ad filios carnalis patris.

ARTICVLVS I.

Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod spiritualis cognatio, matrimonium non impediat. Matrimonium enim non impedit, nisi quod contrariatur alicui bono matrimonii, sed spiritualis cognatio

A Hæc ille: de testib. & attestationib. Item eb Alexand. 3 ibid. super eo, &c. An molier coniongenda non sit uiro proeo, q̃ sola mater alterutrius eos esse consanguineos confitetur. Respondemus, q̃ si non est formetum matrimonium inter eos, matre asseuerante ipsos esse consanguineos, non debent coniungi; quia præsum ptio est non modica, q̃ se linea consanguinitatis attingāt. Si uero mřimonium ē firmatū: non debet fine plurium iurodissolui Hæc ibi. itē spāliter de iuro calumniæ ab Honor. 3. sic insinuatum, Literas, &c. Romanæ ecclesiæ in his casib. in quib. de ecclesiis, decimis, & reb. spūalibus, tñ agitur iurm calūniæ nec dare, nec reci pere consueuit: eo q̃ tales caoſę nō ex legū distinctione, sed ex canonū æquitate finem debitū sortiuntur. Canones iurm calumniæ in hmōi causis nolli prorsus indicut. Hæc ille. de iura. cal. Quod uerò mřimonium sit cā quasi spūalis (ut hic Honor. de talib. loquitur) patet, quia ad ecclesiasticos iudices pertinet. Pro qua reui de ar. 10. oot. post ad 2ᵐ. & a. 9. no. 2ª. post ed 3ᵐ. ubi p Cælestin. papā hoc ipsum edocetur ex ly suo iudicio credetēt p iudicio ecclesiæ cōcurrendū, & ex ly stab uxore sua iudicio ecclesiæ separandus. Quæ, & cōsequenter S. Thom. dictum præmissum, cō firmentur a Cō. Trid. ses. 24. cano. 12. si quis dixerit causas mřimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, Anathema sit. hæc ibi. Itē ex a. 2. ap. multa ad hūc locū sa ciētia mutuare potes.

¶Secundo habes: q̃ūo per rationem prędicta, pro quanto testes adhibendos in dissolutione talis illicīti matrimonii, insinuās, & intelligas & tueatis.

¶Tertiò uides: q̃ūo ex iis uie sim docti na præsens hæc, & declaretur, & consolidetur.

nō contrariatur alicui bono matrimonii, ergo non impedit matrimonium.

2 Præterea, Impedimentum perpetuum matrimonii, nō pōt stare simul cum matrimonio, sed cognatio spūalis stat simul aliqñ cum matrimonio, ut in litera dicitur, sicut cum aliquis in casu necessitatis filium baptizat, quia tūc fit vxori suę spūali cognatio ne cōiunctus, nec tamen matrimonium separatur, ergo spiritualis cognatio matrimoniū non impedit.

B

3 Præterea, Vnius spūs, non trāsit in carnē, sed matrimoniū est carnalis cōiunctio, ergo cū cognatio spūalis sit unio spūs, non potest transire ad matrimonium impediendum.

C

4 Præterea, Contrariorū nō sunt iidē effectus, sed spūalis cognatio uidetur esse contraria disparitati cultus, cum spiritualis cognatio sit propinquitas, proueniens ex datione sacramenti, uel intentione ad idem, disparitas āt cultus consistit in sacramenti carentia, ut prius dictum est, cū ergo disparitas cultus matrimoniū impediat, uidetur quod spiritualis cognatio, non habeat hunc effectum.

D

SED CONTRA, Quanto aliquod uinculū sanctius est, tanto magis est custodiendum, sed uinculum spirituale est sanctius, quam corporale: cum ergo uinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, uidetur etiam quod cognatio spiritualis idem faciat.

E

Præter. in mřimonio coniunctio animarū est principalior, q̃ coniunctio corporū, qa pcedit ipsā, ergo multo fortius spūalis cognatio matrimoniū impedire potest, quam carnalis.

RESPON. Dicendum, quod sicut per carnalē propagationē hō accipit esse naturę, ita per sacramenta accipit esse spūalis gratiæ, unde sicut uinculū, q̃ ex carnis propagatione contrahitur, est homini naturale inquantum est res quędam naturæ, ita uincu-

QVÆS. LVI. ART. 1.

CONCL. 1ª. Sicut carnalis cognatio 231

gnatio impedit matrimonium : ita spiritualis ex ecclesiæ statuto.

¶Examen. Ly ex ecclesiæ statuto. Hoc cadit super cognationem spiritualem magis, quam cognationem carnalem : si ecclesiæ statutum præcisè accipiatur. Nam consanguinitas de iure naturali impedit ; & affinitas cognatio carnalis, ultra statutum ecclesiæ, de iure naturali & diuino est. q. 54. at. 3.

¶ PROB. Quia sicut uinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur, est homini naturale, inquantum est res quædam naturæ; ita uinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, inquantum est membrum ecclesiæ.

¶CONCL. 2ª. Spiritualis cognatio si præcessit, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: si sequitur, tunc non dirimit uinculum matrimonii.

¶Examen. Ly uinculum matrimonii. Hoc dicitur ad differentiam matrimonialis actus: de quo in sequentibus conclusionibus immediatè satisfiet.

¶ PROB. Quia relinquitur clara, quo ad utranque partem, ex prædictis de suo simili, idest cogn. tione carnali. q. 54. arti. 3. & 4. & q. 55. at. 6.

¶CONCL. 3ª Spiritualis cognatio sequens post matrimonium, si inducitur causa necessitatis, non impedit actum matrimonii, neque ex parte uiri, neque ex parte mulieris.

¶ PROB. Quia, ut clara, præsupponitur.

¶NOT. Ratio huius esse uidetur, quia necessitas eiusmodi, sicut accipit textus, nō habet legem.

lum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, inquantum est membrum ecclesiæ; & ideo sicut m carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex ecclesię statuto. u Tamen distinguendum est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium: aut sequitur t p si præcessit impedit contrahendum, & dirimit contractum : si sequitur, tunc non dirimit uinculum matrimonii q. Sed quantum ad actum matrimonii est distinguendum, quia aut spiritualis cognatio inducitur causa necessitatis, sicut pater baptizat filium in articulo mortis : & t tunc non impedit actum matrimonii ex neutra parte t, aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia, & tunc u si ille, ex cuius actui inducitur, diligentiam adhibuit, est eadem ratio sicut, & de primo, x aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc y ille, ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum, sed tamen debet reddere si petatur a, quia ex culpa eius nō debet aliquod incommodū alius reportare.

AD PRIMUM ergo Dicendum, quod quamuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonii : tamen impedit T aliquod de secundariis bonis, quod amicitię multiplicatio, quia spiritualis cognatio, est sufficiens ratio amicitiæ per se: unde oportet, quod ad alios per matrimonium familiaritas, & amicitia quæratur.

G AD SECUNDUM Dicendum, quod matrimonium est uinculum perpetuum, & ideo nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere, & sic quandoque contingit, quod matrimonium, & matrimonii impedimentum stant simul; non autem si impedimentum præcedit.

H AD 3m Dicendū, quod in matrimonio non est tantum cōiunctio corporalis, sed etiam spiritualis: & ideo propinquitas spiritus ei impedimentum prestat, sine hoc quod propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

AD 4m Dicendum, quod non est inconueniens quod duo contraria adinuicem contrarientur eidem, sicut magnum, & paruum ęquali: & sic disparitas cultus, & spiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in uno est maior distantia, in altero maior propinquitas, quàm matrimonium requirat: & ideo ex utraque parte matrimonium impeditur.

2m de maiori.

impedimentum. R. præcedens non, subsequens. S. Tunc nihil, &c. Nam quando aliquis coniugum in casu necessitatis filium baptizat, tunc impedimentum subsequitur matrimonio.

¶Examen. Ly impedimentum matrimonii. Quando impedimentum hoc sequens est; dicitur proprie impedire, quando impedit, actum matrimonii; non autem ipsum uinculū. Non enim dirimit uinculum eius, ut dicitur in secunda conclusione: sed circa actum eius uersatur, ut in tribus conclusionibus ultimis.

Vnde ly matrimonii, accipitur pro actu eius. Quasi dicatur in textu; quandoque contingit; quòd matrimonium, & impedimentum actus matrimonii, stant simul.

3m de minori

Carnalis. &c. & spiritualis. S. Tunc nihil, &c. Nam ex eo, quod matrimonium est spiritualis coniunctio, sit: quòd propinquitas spiritus ei impedimentum pręstat, sine hoc, &c. ut in textu.

4m maior.

Contrariorum non sunt idem effectus. R. secundum idem sumptorum: non, secundum diuersa. S. Tunc nihil, &c. Licet enim disparitas cultus, & spiritualis cognatio, sint contraria (ut arguitur) tamē utræque faciunt eundem effectum secundum diuersas considerationes; idest, utręque repugnant matrimonio, una ratione maioris distantię altera ratione maioris propinquitatis, quam matrimonium requirat.

CONCL. 4ª. Si cognatio spiritualis sequens post matrimoniū inducitur ex ignorantia extra casum necessitatis; tunc, si ille ex cuius actu inducitur diligentiam debitam adhibuit, ex neutra parte impedit actum matrimonii.

PROB. Quia præsupponitur clara.

¶Corol. Ergo ignorantia post debitam diligentiam ad aliquid faciendum, uel inueniendum, uel &c. excusat a peccato. De quo uide 1. 2. q. 76. at. 3. & 4.

CONCL. 5ª. Si cognatio spiritualis ex industria contingat extra casum necessitatis; tunc ille, ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum: sed tamen debet reddere, si petatur.

PROB. t Quia patet a Quia (ly sed tamen &c.) ex culpa unius coniugis non debet alius innocens aliquod huiusmodi impedimentum reportare.

NOT. Pars prima meritò patere dicitur: quia dolus & fraus nemini debent patrocinari.

1m de maiori.

Alicui bono. R. saltem secundario. S. Tunc nihil contra. Nā quamuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis, &c. ut in textu.

APPENDIX.

K Ex articu. habes. ¶Primò, quod per rationem ostendat t merito dictum fuisse a Bonifacio 8. sic. Cognationem spiritualem in baptismo contrahi iure constat; quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post contractū. Hæc ille. de cognation. spiritual. in sexto. Nedum inter. Item ab Alexandro 3. Si uir, uel mulier scienter, uel ignoranter filium suum de facto fonte susceperit: an propter hoc separari debeat? Nobis uidetur: quod siue ex ignorantia, siue ex malitia id fecerint, non sunt ab inuicem separandi: nec alter alteri debitum debet subtrahere; nisi ad continentiam seruandam possint induci. Quia, si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare uidetur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari uel dolus. Hæc ille. de cognation. spiritual. — Vid. S. Eccl. &c.

Vbi uides t quod faciat illa cognatio superueniens. Item a Concil. Maguntinensi. 30. quæst. 1. de eo quod. Si filiam, aut commatrem suam aliquis in coniugium duxerit, separandos esse

sadi-

iudicamus; & grauis pœnitentia plectendos. Si autem coniuges legitimi, unus, aut ambo ex industria fecerint, ut filiũ suum de fonte susciperent: grauius pœnitentia insidiatori iniungatur, & simul maneant; & si præuaricator coniugii superuixerit, sine spe coniugii maneat. Hæc ibi. Illa autem grauior pœnitentia præter cætera, est non posse exigere debitum.

Item a Ioanne papa ibidem. Ad limina &c. Si supradictus genitor filium suum eo tempore morientẽ in extremo uitæ suæ positum, nec dum baptismatus unda lotum absentia, scilicet sacerdotum, nimia necessitate cogente baptizauit.

Nos inculpabile, quod necessitas intulit, iudicamus: & idcircò suæ uxori sibi iam olim legitimè sociatæ impunè, quamdiu uixerit, iudicamus manere coniunctum. hæc ibi.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patiũ pro quanto, de cognatione spirituali talia sentiunt, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Thomistica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LVI.

ART. II.

a12 CONCL. 1ª. Spiritualis cognatio, per baptismum & cõfirmationem tantum contrahitur: ita quod & impediat contrahendum, & dirimat contractum.

PROB. 1 Quia hæc opinio est communior.

2 Quia sicut cognatio carnalis non contrahitur, nisi per actũ generationis completum: ita spiritualis cognatio non contrahitur nisi per spiritualem generationem, (patet ex ad 1m.)

14 NOT. Licet confirmatio non dicatur p̃priè spiritualis generatio, sed solum baptismus: tamen, inquantum assimilatur natiuitati ex utero, (ut in ad primum.) sub spirituali generatione cointelligitur, quasi per quandam extensionem, in immediatè præmissis uerbis.

Præcedens probatio licet tempore sancti Thomæ opin fuarit, tamen post a sede Apostolica firmata ẽ, tanquam ueritas determinata, ut in app. sequent.

CONCL. 1ª. De cathechismo quidam dicunt, quod est debile impedimentum. *al. sacra ti.

¶ Examen. Ly quidam dicunt. Videlicet benè. Post sanctũ Thomam dictum istorum (ut in appen.) a sede Apostolica firmatum est. Vnde conclusio hæc non amplius tenetur, ut quidam dicunt, idest opinatiuè: sed determinatè, tanquam ueritas absoluta.

PROB. Quia Chatechismus impedit contrahendum, sed non dirimit matrimoniũ contractum.

1m de maiori

Corporalem generationem. R. non tantum in utero: sed etiã ex utero. § Tunc nihil. &c. Nam licet solus baptismus sit spiritualis regeneratio, tanquam correspondens generationi corporali in utero: tamẽ confirmatio assimilatur generationi corporali ex utero. ut in textu. concl. m

2m de maiori concl. p

Ita. R. quantũ ad impressionem characteris non, quantum ad regenerationem quã dam. §. Tunc nihil. &c. Nam ideo in susceptione ordinis nõ fit spiritualis cognatio

ARTICVLVS II.

Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod per solũ baptismũ spiritualis propinquitas cõtrahatur. Sicut. n. se hẽt corporalis cognatio ad corporalẽ generationem, ita spũalis ad spũalem: sed solus baptismus dr̃ spiritualis generatio, ergo per solum baptismum, contrahitur spiritualis cognatio, sicut & per solam generationem carnalem carnalis cognatio.

2 Præterea, Sicut in cõfirmatione imprimit character, ita in ordine, sed in susceptiõe ordinis non sequitur spũalis cognatio, ergo nec ex cõfirmatione, & sic solum ex baptismo.

3 Præterea, Sacramenta sunt digniora sacramentalib. sed ex q̃busdam sacramentis spiritualis cognatio non sequitur, sicut patet in extrema unctione, ergo multo minus ex catechismo, ut quidam dicunt.

4 Præterea, Inter sacramentalia baptismi multa alia p̃ter catechismũ numerant, ergo ex catechismo nõ magis cõtrahit spiritualis cognatio, quam ex aliis.

5 Præterea, Oratio nõ est minus efficax ad promouẽdum in bonũ, quam instructio, uel catechizatio, sed ex oratione nõ contrahitur spiritualis cognatio, ergo nec ex catechismo.

6 Præterea, Instructio, quę fit baptizatis per prædicationẽ, non minus ualet quã illa, quæ fit nondum baptizatis, sed ex prædicatione nõ cõtrahitur aliqua cognatio spiritualis, ergo nec ex catechismo.

SED CONTRA, primæ Cor. 4. in Christo Iesu per Euangelium ego uos genui, sed spiritualis generatio causat spiritualẽ cognationem, ergo ex prædicatione euangelii, & instructione fit spũalis cognatio, & non solum ex baptismo.

Præterea. Sicut per baptismũ tollitur peccatũ originale, ita p pœnitentiã actuale, ergo sicut baptismus causat spiritualẽ cognationem, ita & pœnitentia.

Præterea, Pater nomen cognationis est, sed per pniam, & doctrinã, & curam pastoralẽ, & multa huiusmodi, aliquis dicitur alteri spiritualis pater; ergo ex multis aliis præter baptismũ, & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

B RESPONDEO Dicendum, q̃ circa hoc est multiplex opin. quidã dicunt, q̃ spũalis regeneratio sicut p septiformẽ Spũssancti gratiã datur, ita per septẽ efficitur, incipiendo a primo pabulo salis sacri, usq; ad cõfirmationem per episcopũ factã, & per quodlibet horum septẽ spũalis cognatio contrahitur. Sed illud non uidetur rõnabile, quia cognatio carnalis non cõtrahitur nisi p actum generationis cõpletum, unde et affinitas nõ contrahitur, nisi facta commixtione

C seminum, ex qua pôt sequi generatio carnalis: spũalis autem generatio non perficitur nisi p aliqđ sacrm, unde non uidetur conueniens q̃ spiritualis cognatio contrahatur, nisi per aliquod sacramentum. Et ideo alii dicunt, q̃ p tria tantum sacramenta spũalis cognatio contrahitur. s. per catechismum, baptismum, & confirmationem. Sed isti propriam uocem uidentur ignorare, quia cate-

D chismus non est sacrm, sed sacramentale. Et ió alii dicunt, q̃ tm̃ p duo sacramenta cõtrahitur, s. per confirmationem, & baptismũ, & hæc est opinio communior, tamen p de catechismo horũ quidam dicunt, q̃ est debile impedimentũ, quia impedit cõtrahendum, sed non dirimit contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ duplex est carnalis natiuitas.

E Prima in utero, in qua adhuc, qđ natũ est, est adeo debile, q̃ non possit extra exponi sine piculo, & huic natiuitati assimilatur regñatio p baptismũ, in quo regñatur aliquis adhuc quasi fouẽdus intra uterũ ecclesiæ. Scda est natiuitas ex utero, qñ iam qđ natũ erat in utero, tm̃ roboratũ est, quod pôt † sine periculo exponi exteriorib. quæ nata sunt corrumpere, & huic assimilatur confirmatio, p quã hõ roboratus exponitur in publicum ad confessionẽ nominis Christi: & ideo congrue per utrũq; istorũ sacramentorum contrahitur spiritualis cognatio.

AD SECVNDVM Dicendum, q̃ per ordinis

tio,&in baptismo fit; propterea ꝙ baptismus est regeneratio (ot F do autem non. In suspensione.n.ordinis non fit alia generatio, sed quædam promotio potestatis,&c.ut in tex. cōtrahitur sicut subinfert tex. Ergo determinatio Bonifac.8.recen senda in app.seq.intelligenda est propriè: quando.s.sacramentū pœnitentiæ insinuabit non causare spiritualem cognationem.

3m illatio conclusionis. Ergo,&c. ℞. negatur illatio. §. Nā in extrema unctione non fit professio futuri baptismi in catechismo aūt fit ista professio,sicut in sponsal.b. quædā spōsio,&c.ut in tex.

¶Corol. Ergo spiritualis cognatio nō fit in catechismo,eo qa ipsa fit sacramētum, uel sacramentale quo modocunque: sed qa est sacramentale tale, .i.professio existentis futuri baptismi. Ergo uis causandi spūalē cognationem nō stat in esse digniori, puta in esse sacramentum (demptis duobus in 1. conclusione positis:) sed stat in esse ꝓfitendi prædicto Ergo argumentū cōmittebat fallaciam secundum non causam ut causam

4m de antecedente. Multa alia. ℞. in quibus non fit talis professio fidei,sicut in cathechismo. §.Tūc nihil,&c.ut patet.

5m de maiori Oratio non ē minus efficax. ℞. & cū hoc non est professio quædam futuri baptismi. §.Tūc nihil &c.ut patet ex ad 3m. & corollario. *al.cognationem.

6m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞.negatur illatio.§.Nam instructio, quæ fit baptizatis per prędicationē, non dic·iqua dā professionem futuri baptismi: sicuti catechismus.

7m de conclusione. Ex prædicatione euangelii, & instructione. ℞. fa[c]l. p modum catechismi: non aliter.§ Tūc nihil,&c. ut patet in text.

8m de maiori ita. ℞. quantū ad tollendum peccatum: non, quantum ad modum tollendi.§.Tunc nihil,&c.Nā (propriè loquendo) spiritualis cognatio contrahē da attenditur iuxta modum tollendi peccatum,qui modus fit regeneratio Hinc argu est ꝙ per sacramentum pœnitentię non contrahitur proprie,&c. ut in text, uide etiam corollarium post ad tertium.

¶ NOT. Signanter dicit ly propriè loquendo;quia per sacramentum pœnitentiæ spiritualis cognatio ꝑ quādā similitudinē

sacramentum non fit alia regeneratio, sed quædam promotio potestatis, & propterea mulier non suscipit ordinem; & sic non potest aliquod impedimētum præstari matrimonio: & ideo talis cognatio non computatur.

G AD 3m Dicendum, ꝙ in catechismo fit quædam professio futuri baptismi, sicut in spōsalib. contrahitur quidā sponsio futurarū nuptiarū; unde sicut in sponsalibus cōtrahitur quidā modus ꝓpinquitatis, ita in catechismo ad minus impediens cōtrahendū ut quidā dicunt, non tamen in sacramentis aliis.

H AD 4m Dicendum, quod talis professio fidei non fit in aliis sacramentalibus baptismi, sicut in catechismo, & ideo non est similis ratio.

Et similiter dicendum ad quintum de oratione, & ad sextū de prædicatione.

AD 7m Dicendum, quod Apostolus eos ad fidem instruxerat per modum catechismi, & sic illo modo talis instructio habebat ordinem ad spiritualem* generationem.

I AD 8m Dicendum, quod per sacramentum pœnitentiæ non contrahitur, proprie loquendo spiritualis cognatio: unde filius sacerdotis potest contrahere cū illa, quam sacerdos in confessione audiuit, aliàs filius sacerdotis non inueniret in tota parochia mulierem, cum qua contrahere posset; nec obstat quod per pœnitentiam tollitur peccatum actuale, quia hoc non est per modum regenerationis, sed magis per modum sanationis. Sed tamen per pęnitentiam contrahitur quoddam fędus inter mulierem, & sacerdotem confitentem, spirituali cognationi simile: ut tantum peccet eam carnaliter cognoscens, ac si esset spiritualis filia; & hoc ideo quia maxima familiaritas est inter sacerdotem, & confitentem; & ob hoc ista prohibitio est inducta, ut tollatur peccādi occasio.

AD 9m Dicendum, quod pater spiritualis dicitur ad similitudinem patris carnalis: pater autem carnalis, ut Philosoph. dicit in 8.Ethicor. * tria dat filio, esse, nutrimentum, & instructionem: & ideo spiritualis pater aliquis alicuius dicitur ratione aliquorum horum trium: tamen ex hoc quod est spiritualis pater, non habet spiritualem cognationem, nisi conueniat cum patre, quantum ad generationē, per quam est esse: & sic etiam potest solui octauum, quod præcessit.

*li.8.c.11 & 12.

ARTICVLVS III.

Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod cognatio spiritualis non contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquitas, solum ex parte h eius, cuius semine generatur proles, non autem ex parte eius, qui filium natū suscipit, ergo nec spiritualis cognatio contrahitur inter eum, qui suscipit de sacro fonte, & eum, qui suscipitur.

K

2 Præterea, Ille, qui de sa-

9n de maiori. Patet. ℞. dans generationē filiis non autem, dans aliqua alia sine generatione. §.ut in tex.Tunc nihil,&c.nā alii spūales patres, de quib. minor propō loquitur, non dant esse filiis suis; licet dent instructionem, & quandoque etiā nutrimentum.

NOT. ꝑ ly sic etiā pōt solui octauū, qđ præcessit; rñdaad illud octauū, ultra præmissam solōnē ibi positā, ꝙ sicut baptismus causat spūalē cognationē, ita & pnīa cāret; si pater sacerdos absolutus pœnitentē daret ꝑ hoc illi gńationem. scito tñ ꝗsta respon. tandem redit in idem cū respons. ꝓdicta; licet sm se illa sit faciens uim super hoc nomen, Pnīa: & ista super hoc nomen Pater.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quō ꝑ rationem ostendas; meritò dictū đ baptismo confirmatione, & de catechismo, a Bonifa. 8.sic. Cognationē spūalem in baptismo, &c. ut at.1.ap.item ex cōfirmatione quoq. seu frontis chrismatione spūalis cognatio contrahitur: matrimonia si militer impediens cōtrahenda, & dirimēs post contracta. Item. Per catechismum, qꝰ cedit baptismum, cognatio spūalis contrahitur, ꝑ quā cōtrahendum matrimonium impeditur: per illam tñ cognationem matrimonium post eā contractum minimè separatur. Item. Ex datione uerò aliorum sacrorum cognatio spūalis nequaquam oritur: q̄ matrimonium impediat, uel dissoluat. Hęc illa de cogn. spiritual. in 6. 1 Vti.pro: Eccl.&c. * c.1 & 3. de cogn. spiri. li. 6. Cō.Tr. se. 24.d.refo. c.2.

2 ¶ Secundò habes. quomodo per rōnem prædicta pontificis, pro quanto cognationem spiritualem causari ex illis tribus tantum insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Thomistica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LVI. ART. III.

CONCL. Qui baptizatur cognationem spiritualem contrahit ad baptizantem, & ad leuantem se de sacro fonte: similiter

militer qui confirmatur ad confirmantem, & ad tenentem se.

¶ PROB. Quonia baptismo aliquis renascitur filius Dei, sicut patris, atqua ecclesiæ, sicut matris; & baptizans Dei, cuius minister est, personam gerit, atqua suscipiens da sacro fonte, gerit personam ecclesiæ.

A delore, non sufficiat ad illam contrahendam.

¶ *Corol.* Ergo requiritur ad hoc leuamen da necessitate, quod homo leuans sit baptizatus; & hoc intelligitur per ly da iure.

2 Qua (ly similiter &c.) in cõfirmatione confirmans Dei, tenẽs autem, personã gerit ecclesiæ.

NOT. Ly (ut dictum est ar. 1. ad p^m. & not. post prob. cunc. 1.) qui confirmatur nõ ppr è renascatur; tamẽ quia confirmatio assimilatur nutritioni ex meo, iõ proportionaliter probatio præmissa currit de utrisque.

1^m de maiori.

In generatione carnali contrahitur propinquitas solum ex parte eius, cuius semine generatur proles. ℞. & ex parte matris materiã subministrantis. § Tunc nihil, &c. Nã Anadachus gerit uices matris, ut in tex.

2^m de conclusione

Nulla cognatio contrahitur. ℞. rõne instructionis debitæ: non rõne cooperationis ad generationem spiritualẽ. § Tunc nihil, &c. ut da se patet.

*Li. 4. sen. dist. 42

¶ Exam. ly debitæ. i. quæ non exit officii Anadechi. Et hoc dixi ad differentiã instructionis in catechismo factæ. Posset. n. quis catechizare puerum, & postea leuare de sacro fonte. Vnde: non ratione huius operationis, leuãdo de fonte contraheret cognationem spũalem; sed etiã ratione instructionis catechismatis. Verum (ut dictum est) illa instructio excedit debitam instructionẽ Anadechi. Debita huiũ instructio est post baptismum: ut. s. baptizatum instruat, uel sit sollicitus, ut instruatur circa ea addiscenda & seruanda; quæ ipse pro illo in baptismo promisit: puta melius addiscere ea, quæ sũt fidei, ea quæ ad mandata Dei, quibus renuntiatur diabolo & põpis eius, pertinent; & (breuiter) ea quæ ad bonum Christianum faciunt.

concl. m

Debita instructio patrini.

sacro fonte leuat, Anadechus a Dionysio dicitur, & ad eius officium spectat puerum instruere: sed instructio non est sufficiens causa spiritualis cognationis, ut dictum est, ergo nulla cognatio contrahitur inter eũ, & illum, qui de sacro fonte leuatur.

B

3 Præterea, Potest contingere q aliquis leuet aliquẽ de sacro fonte antequã ipse sit baptizatus, sed ex hoc non cõtrahitur aliqua spũalis cognatio, quia ille qui non est baptizatus, non est capax alicuius spiritualitatis, ergo aliquẽ leuare de sacro fonte, non sufficit ad spiritualẽ cognationem contrahendam.

SED CONTRA est definitio spiritualis cognationis supra inducta, & authoritates, quę ponũtur in litera.*

C

RESPON. Dicendum, quod sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre, & patre, ita in generatione spirituali aliquis renascitur filius Dei sicut patris, & ecclesiæ sicut matris: sicut autem ille, qui sacramentum confert, gerit personam Dei, cuius instrumẽtum, & minister est, ita ille, qui baptizatum suscipit de sacro fonte, aut confirmandum tenet, gerit personam ecclesiæ, unde, ad utrunque, spiritualis cognatio contrahitur.*

D

AD PRIMVM ergo Dicendum quod non tantum pater, ex cuius semine generatur proles, hẽt cognationem carnalẽ ad natum sed etiã mater, quæ materiã subministrat, & in cuius utero generatur; & ita etiam Anadechus, q baptizãdum uice totius ecclesiæ offert, & suscipit, & confirmãdũ tenet, spiritualem cognationem contrahit.

AD 2^m Dicendum, quod non ratione instructionis debitæ, sed ratione generationis spiritualis, ad quam operatur, cognationẽ spiritualem contrahit.

AD 3^m Dicendum, quod non baptizatus non potest aliquem leuare de sacro fonte, cum nõ sit membrum ecclesiæ, cuius typũ gerit in Baptismo suscipiẽs; quãuis possit baptizare, quia est creatura Dei, cuius typum gerit baptizans: nec tamen aliquam cognationem spiritualem cõtrahere potest, quia ipse est expers spiritualis uitæ, in quã homo * primo per Baptismum nascitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum cognatio spiritualis transeat a uiro in uxorem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod cognatio spũalis non trãseat a uiro in uxorẽ, quia spũalis unio, & corporalis sunt disparatæ, & diuersorum generũ, ergo mediante carnali coniunctione, quæ inter uirum, & uxorem est, non transitur ad spiritualem cognationem.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò quũ p ratione ostendatur, merito dictum a Bonif. 8. sic. inter baptizatũ, & illũ, qui eũ suscepit de baptismo, cognõnem spũalem cõtrahi iure cõstat. Et eadem, quæ de suscipiente sunt dicta, sunt & de baptizante censenda. Ex cõfirmatione quoq. cognatio eisdem modis cõtrahitur. Hæc ille: de cogna. spirit. in 6. Necdum & infr. circa eandem materiam in ca. eo. Quamuis non plures, quam unus uir uel una mulier, accedere debeant ad suscipiendũ de baptismo ifantem, iuxta sacrorũ canonem instituta: si tamẽ plures accesserint spũalis cognatio inde contrahitur. De cõfirmatione insup quantũ ad hoc idẽ iudiciũ est habendũ. hæc ibi. Qão adt hoc ulterius nunc uerificetur, uel non, quia iura noua iustissimis de causis prodierunt: nõ uidẽdum est hoc in ap. ar. 5.

Vel. pro. Eccl. &c.

*al. quæ.

¶ Secundò habes quomodo par ratione prædicta pontifi ais, pro quanto de baptizati, & confirmati cognatione ad baptizantem, atq; leuantẽ, ad confirmantẽ, atq; tenentem sic statuit, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides: quò ex iis uicissim doctrina præsens hæc, & declaretur, & consolidetur.

¶ *Corol.* Ergo, propter ly debitæ, concludas: q Anadechus (hũc nos patrinum, latinè dicimus) tenetur in conscientia esse sollicitus de prædictis circa filium suum spiritualem exhibendis uel a seipso, uel ab eius parentib. carnalibus, uel a quolibet uel alio pro tali negocio. Vñ qñ ex negligentia, uel alia causa illegitima in prædictis delinquit, nõ est bene tutus in conscia, quia nõ exequitur officium debitũ circa filiũ suũ spũalem quod exequi promisit, seu promisisse intelligitur tunc ex hoc ipso, q illum de sacro fonte leuauit. Vide de simili promissione. q. 53. ar. 5. corp.

3^m de maiori. Et cõtingere. ℞. de facto, nõ da iure. § de iure n. non baptizatus nõ põt aliquã leuare de sacro fonte, & sic ut i tex. Tũc nihil, &c. Nã licet, si ille nõ baptizatus de facto leuaret de sacro fonte, non contraheret cognationem spiritualem; non tamen sequitur; quod leuare ex ipso

QVÆST. LVI. ART. IIII.

E CONCL. 1^a. Quando uir fit compater per actum alterius, qui uel baptizat, uel in baptismo suscipit filium eius; tunc cognatio spiritualis non transit a uiro in uxorem, nisi forte ille sit filius uxoris. 234

¶ Exam. ly qñ uir &c. Verbi gratia. D. Anton. baptizat filiũ Titii, & Sẽpronius leuat eundẽ filiũ de sacro fonte; & postea Titius accipit Bettã in uxorẽ: tunc Betta non efficitur commater D. Antonii nec Sempronii. Quòd si filius ille Titii fuisset simul filius Bettæ antea p Titium in uxorem ductæ: tunc Betta quoq; fit commater & D. Anton & Sempronii: sic ergo Betta mortuo Titio non poterit in secundo casu contrahere matrimonium cum aliquo illorum: quæ tamen in primo casu posset. Ratio est illa Philosop. sicut propositum in propositum, ita oppositum in oppositũ. Applica tu dictum Philosophi ad cognationem spiritualem Bettæ.

PROB. Quia pater. . . 2 Qua (ly nisi, &c.) tunc uxor directè contrahit cognationem spiritualem.

¶ CONCL. 2^a. Quando uir fit compater per actum proprium

tunc

tunc cognatio spiritualis transit ad uxorem, quam iam carnali ter cognouit, non autem, si nondum sit matrimonium consummatum. F ex hoc non fit, quòd cognatio spiritualis non possit quantum est ea ia per matrimonium traduci a uiro in uxorem, licet ex capacitate uxoris (ut in tex.) hoc proueniet.

¶ PROB. Quia sunt effecti una caro uir & uxor: 2. (Quia (ly non autem &c.) nondum effecti sunt una caro.

4ᵐ ď cōclōne Bis. &c. ex causis diversis. non, ex iisdem. §. Tunc nihil, &c. Nam inconueniens non est, quod uxor ex diuersis causis efficiatur bis mater, &c. ut i tex. Ex quo et dic a simili: non esse incōueniēs quod uir ex diuersis causis efficiatur bis pater spiritualis eiusdem.

¶ Corol. Ergo dictū illius Gen. 2. Erūt duo in carne una, intelligitur dupliciter. s. & ī ne prolis in cuius carne generata uterq. cō iugum conuenit; & ratione commixtionis seminum, etiam quod ex eis nunquam proles nasceretur. Primā intelligentiam habuisti supra multoties: secundam uerò nunc.

¶ CONCL. 3ª. Quando hō fit compater p actum proprium: tūc cognatio spiritualis uidetur transire ad mulierem, quæ est carnaliter ab eo cognita, quamuis non sit uxor.

¶ Examen. Ly uidetur. Hoc stat pro fictione, non pro (ut sæpius modeslix cau sa fit:) quod utique mōstrat probatio adducta, quę est sequens.

PROB. Quia ille hō, & mulier effecti sunt una caro.

*Li. 4. sen. dist. 42. ¶ Corol. Ergo pmissa in corol. præcedenti intelliguntur et da cognitione carnali illicita: quamuis ad literam de uxoria cogni. Gene. loquatur.

1ᵐ consequētia. Ergo, &c. . negatur consequētia. § Nam ex hoc, quod unio spiritualis, & corporalis sunt diuersorum generū pōt concludi, quod una, &c. ut in tex.

¶ Corol. Ergo fuisset ualida consequentia, si dixisset: ergo carnalis coniunctio nō ē spūalis, neq; ē contra. Nūc autem, quia infert quod carnalis nō est cā spūalis, ideo inualida est.

concl. m 2ᵐ minor. Magis conueniunt in spūali generatione, quæ est cā spūalis cognationis, pater & mater spiritualis; quam uir qui est spūalis pater, & uxor. § negatur ista §. Nam pater spiritualis & mater spūalis eiusdem non coniunguntur in &a ut in tex.

concl. p 3ᵐ ď cōclōne ad uxo:a . . &c. incapacem. §. immin nunquam transit in talē Tunc nihil, &c. Nam

2 Præterea, Magis ʰ conueniunt in spirituali generatione, quæ est causa spiritualis cognationis, pater, & mater spiritualis quam uir, qui est spiritualis pater, & uxor, sed pater, & mater spiritualis nullam ex hoc spiritualem cognationem contrahūt ergo nec uxor contrahit aliquā spiritualem cognationē ex hoc, quod uir eius sit pater alicuius spiritualis. G

3 Præterea, Potest contingere, quod est baptizatus uir, & uxor non est baptizata, sicut quando est ab infidelitate conuersus sine alterius coniugis conuersione, sed spiritualis cognatio non potest peruenire ad non baptizatum, ergo non transit semper a uiro ad ʰ uxorem. H

4 Præterea, Vir, * & uxor possunt aliquem simul de fonte leuare, si ergo spiritualis cognatio a uiro transiret in uxorem, sequeretur quod uterque coniugum esset bis ʰ pater, & mater spiritualis eiusdem, quod est inconueniens.

Sed contra, Bona spiritualia magis multiplicabilia sunt, quam corporalia, sed consanguinitas corporali uiri trāsit ad uxorem per affinitatem, ergo multo magis spiritualis. I

Respon. Dicendum, quod aliquis potest fieri alicuius compater dupliciter. Vno modo per actum alterius, qui baptizat uel in baptismo suscipit filium eius, & sic ᵐ cognatio spiritualis non transit a uiro in uxorem; nisi forte ille sit filius uxoris, ⁿ quia tunc directe uxor contrahit cognationem spiritualem, sicut, & uir. Alio modo per actum proprium sicut cum leuat filium alterius de sacro fonte, & ᵖ sic cognatio spiritualis transit ad uxorem, quam iam carnaliter cognouit, non autem si non dum sit matrimonium consummatum, ᑫ quia nondum effecti sunt una caro ʳ & hoc est per modum cuiusdam affinitatis, unde K

etiam ˢ pari ratione uidetur transire ad mulierem, quæ est carnaliter cognita, quamuis non sit uxor: unde uersus.

Quę mihi, uel cuius natū mea fonte leuauit,
Hæc mea cōmater, fieri mea non ualet uxor.
Si qua meę natum non ex me fonte leuauit,
Hanc post fata mea non inde uetabor habere.

Ad primum ergo Dicendum, quod ex hoc quod sunt diuersorum generum unio corporalis, & spiritualis, potest cōcludi, quod nō una est altera: non autem, quod una non possit esse causa alterius, ᵗ uel per se, uel per accidens.

Ad secundum Dicendum, quod pater spiritualis, & mater spiritualis eiusdē nō cōiungūtur in cognatione ᵗ spirituali nisi per accidens, quia ad hoc unus per se sufficeret. Vnde non oportet quòd ex hoc aliqua cognatio spiritualis inter eos nascat, quin possit esse inter eos matrimoniū, unde uersus.

Vnus semper erit compatrum spiritualis.
Alter carnalis, non fallit regula talis.

Sed per matrimoniū fit, & vir, & uxor una caro per se loquendo, & ideo non est simile.

Ad 3ᵐ Dicendū, quod si uxor non sit baptizata, non perueniet ad eā spiritualis cognatio propter hoc quod non est capax, non ex hoc quod non possit per matrimoniū traduci spiritualis cognatio a uiro in uxorem.

Ad 4ᵐ ergo Dicendum, quod ex quo inter patrem spiritualē, & matrem, non contrahitur aliqua cognatio spiritualis, nihil prohibet quin uir & uxor simul aliquem de sacro fonte leuent: nec est inconueniens, quòd uxor ex diuersis causis efficiatur bis mater spiritualis eiusdem; sicut etiam potest esse quòd est affinis, & consanguinea eiusdem per carnalem propinquitatem.

concl. s ¶ NOT. ex tex. argu. huius ubi dī ly bis pater, intellige quod hoc potest fieri duob. modis uno modo quod pater ipse leuat aliquē de sacro fonte: ut est in proposito. Alio modo quod uxor eius post matrimonium consummatum, uel ēt mulier ab ipso carnaliter cognita leuat aliquē de sacro fonte: et quod ipse uir manib. propriis nō leuet illum. Sed tamē in hoc est dīa, quod quā ipse simul cum uxore, uel alia muliere carnaliter cognita leuat tūc efficitur bis pater spiritualis: semel quidē ex actu proprio seu dī, & iterum semel ex actu unius illarū mulierum. Quando aūt una illarum tm leuat: tunc efficitur semel pater spūalis. Et hoc apparet clarum ex cō clus. 2ª. articu. huius; quæ ly ad literam dicat cognationē spūalem transire a uiro in uxorem, uel ēt (ut 3ª dicit) in aliam mulierem tamen intelligitur quoque ē conuerso. i. cognationem ipsam trāsire ab aliqua illarum mulierum in uirum. Nam ratio ibi pro conclusionib. adducta, si applicetur, æqualiter concludit utrunque.

APPENDIX.

Vri. pro S. eccl. &c. Exur. hēs. ¶ Primò quod cōnē often das merito infir. . . a Clem. 3. q. spūalis cognatio trāsit a uiro in uxorē. Martius Bertā duxit uxorē, Tebergā sibi copulauit Lotharius, qui Bertæ, & Martini filium de sacro fonte suscepit. Lothario, & Berta sub-

sublatæ de medio Martinus cum Teberga præfata contraxit. A Respondendum duximus: quod, cum secundum dominicum uerbum uir & mulier efficiantur per connubium una caro, liquidū est Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui cō pater eius fuerat, cum quo una caro Teberga noscitur extitisse. Hæc ille: de cognatio.

præmissa indè necessariò sequatur.

¶ CONCL. 2a. Spiritualis & paternitas, & compaternitas, & fraternitas impedit matrimonium contrahendum, ac dirimit contractum.

PROB. Quia, ut patens ex iuribus antiquis, supponitur.

spirit. Vbi per ly cōnubium intelligit copulam carnalem: ut & ex glossis & ex Adriano papa patet. 27. q. 2. Agathosa. itē a Concil. Triburiensi: q. prædicta cognatio nō tollit, tu si copula carnalis posita: & sic. Qui spiritualem habet cō patrem, cuius filiū de lauacro sacri fontis acceperit, & eius uxor cō mater non est: licitum ei, defuncto compatre suo, eius uiduam ducere in uxorem si nullam habet propinquitatem consanguinitatis. Quid enim? Nunquid non possūt coniungi, quos nulla propinquitas carnalis uel nulla generatio secernit spiritualis? Hæc illud. 30. q. 4. itē ab Vrban. meritò est dictum sic. Quod autē uxor cum marito in baptismate simul nō debeat suscipere puerum, nulla authoritate reperitur prohibitum. Sed ut puritas spiritualis paternitatis ab omni labe, & infamia, omnino ueniat immunis, dignum est decernimus: ut utriq; in simul. d hoc aspirare minimè psumant. Hæc illa: ibid. Vbi ly infamia, sumitur respectu stultorum. Crederent n. (inquit glos.) stulti aliquā proximitatem, inter eos contrahi; si simul susciperent. Sed etiam superfluum esset (inquit) ut uterque susciperet: cum ex susceptione alterius uterque compater efficiatur: de consuetudine tamen est in quibusdam locis, quod uterq; simul suscipit.

ARTICVLVS V.

Vtrum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod non transeat ad filios carnales patris spiritualis, quia spirituali cognationi non assignatur gradus: esset h autem gradus, si transiret a patre in filium, quia persona generata mutat gradū, ut supra dictum est, ergo non transit ad filios carnales patris spiritualis.

2 Præterea, Pater eodem gradu attinet filio, & frater fratri: C si h ergo cognatio spiritualis trāsit a patre in filium, eadē ratione transibit a fratre in fratrē, quod falsum est.

SED CONTRA est, quod in litera probatur per authoritatem.

RESPONDEO Dicendum, quod filius est aliquid patris, & non econuerso, ut dicitur in 8. Ethicor. * & ideo m spiritualis cognatio transit a patre in filium; & non econuerso n, & sic patet, quod tres sunt cognationes spirituales. Vna, quæ dicitur spiritualis paternitas, quę est inter patrem, & filium spiritualem. Alia, quæ dicitur compaternitas, quæ est inter patrē spiritualem, & carnalem eiusdem. Tertia autem dicitur spiritualis fraternitas, quæ est inter filium spiritualem, & filios carnales eiusdem patris, & p quælibet harum impedit matrimoniū contrahendum, & dirimit contractum. q

conl. m *li. 8. c. 12 nō procul a fi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod persona addita per carnis propagationem facit gradum respectu illius personæ, quæ eodem genere attinet, non autem respectu eius, quæ attinet in alio genere, sicut filius attinet in eodem gradu uxori patris in quo, & pater, quamuis alio genere attinentię: spiritualis autem cognatio est alterius generis, quam carnalis; & ideo non in eodem gradu attinet filius spiritualis filio naturali patris sui spiritualis, in quo attinet ei pater eius, quo mediante cognatio spiritualis transit, & ita nō oportet quod spiritualis cognatio habeat gradum.

AD SECVNDVM Dicendum, quod frater nō est aliquid fra- D tris sicut filius est aliquid patris, sed uxor est aliquid uiri, cū quo effecta est unum corpus: & ideo a fratre in fratrem nō transit, siue sit ante genitus, siue post fraternitatem spiritualem.

NOT. sup. ar. 1. cōclusiona tarde impeditione ista duplici loquente: Doctor sanct. apposuerat ly ex statuto ecclesiæ. Vnde p id insinuauit eos: scilicet in omnibus suis dicendis circa huiusmodi impeditionem, & intelligere & intelligi debere texta statuta ipsius ecclesiæ. Quamobrem conclusiones, quę sine nouis probationibus adducuntur de tali materia, meritò dicuntur supponi ab ipso tanquam claræ ex iurib. ecclesiæ antiquis. Dico, antiq. i. tempore Sancti huius factis & ualidis: quoniam de statutis nouiter editis text. intelligi non potest (ut considerantipatet) cum post tēpora eius emerserint. conclu. p

Quo fit: ut d̄ ēta sua de tali, aliisque similibus materia secundum iura antiqua in ueritate mensurari debeāt solum. & q. si quis illa secundum iura noua in ueritate mensurata uelit, eatorqueat ipsa contra intentionem authoris, ac in tali re dictorum tanti doctoris tanquam falsarius habeatur. Pro intellecta sano D. Tho. si ne pīudicio nouorū iuriū.

1m minor.

Essent autem gradus, si transiret de patre in filium. ℞. negatur ista. §. Ad rationem dicitur, quod persona addita per carnis propagationem, idest persona generata, facit gradum respectu illius personæ, quæ, &c. ut in textu.

2m consequētia.

Si ergo, &c. ℞. negatur consequentia. §. Ratio est, quia frater non est aliquid fratris, sicut filius, &c. ut in tex.

¶NOT. Mentionem facit de uxore responsum hoc textuale, licet argumentum huius non meminerit: ut respondeat tacitæ obiectioni, quæ (soluto argumento ad literam) poterat fieri de E uxore: quasi quòd illa non esset aliquid uiri, cum non descēderet ab eo, sicut filia a patre. Et nota quòd illud idem, quod dicitur de uxore respectu uiri, cointelligitur uicissim de uiro respectu uxoris, ut supra ont. post probat. conclusion. primæ, tactum fuit.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto cognationem spiritualem transire, uel non transire a uiro ad uxorem insinuant, & intelligas, & teneas.

3 ¶ Tertiò uides quomodo ex his uicissim Angelica doctri. hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LVI. ART. V.

235 CONCL. 1a. Spiritualis cognatio transit a patre in filium; & nō è conuerso.

¶ PROB. Quia Filius est aliquid patris: & non è conuerso. (8. Ethic.)

¶NOT. Is, in quem transire habet cognatio, debere esse aliquid eius, a quo transitus fit, iam ar. 4 cum sua appendice, demōstrauit. Ibi nanque ideò dictum est, cognationem a uiro in uxorem, uel etiam aliam mulierem, & è conuerso, transire uel non transire; quia utrinque iam alter alterius erat, uel non erat, aliquid mediante carnali copula per commixtionem seminum. Hinc est: quod, posito antecedente probationis, tanquam clara præsupponitur consequentia; hoc est non probatur, quod cōclusio

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶Primò, quo per rationem ostendas: meritò insinuatum esse ab Innocentio 3. quod a patre in filium carnalem transit cognatio spiritualis: & sic. Tua nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem filiam compatris sui, uel commatris sibi possit matrimonialiter copulare: &, si contraxit, an debeat separari. Vti. pro S. Eccl. &c.

Super quo respondemus: quòd huiusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere; &, si contraxerint, possunt ab inuicem

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum fuisse, quòd affinitas impedit matrimonium sicut consanguinitas, à Papa Alexandro iij. Inquisita diligentius ueritate, si per testes cum numeris ostenderis, nominatos omni exceptione maiores in uenerit, quod primo suis superstitè quarto gradu consanguinitatis attingit, nō differas diuortij sententiam promulgare. Æquè.n. (ut canones dicunt) abstinendū est à consanguineis uxoris, ut proprijs. Hæc ille: de consanguin. ex literis. Item ab Vrbano. iij. ibid. Super eo &c. Si manifestum est, inuené cognouisse propinquam prædictę puellæ, uel si non est manifestum, fama tamē loci hoc habeat, cum esset sponsa tantummodo de futuro, idē ab ea impedi. & dēt absolui. Hæc ibi. Item à Papa Iulio. 35. q. 3. Equaliter uir coniungatur consanguineis proprijs, & cōsanguineis uxoris suæ. Hæc ibi. Item ab Alexandro prædicto. Sponsam alterius, maxime si est subarrhata per annulum, nullus cōsanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare. Hæc ille: de sponsal. & matrimon. Si ergo affinitas impropria (de qua ibi) quæ aliàs dicitur publicæ honestatis iustitia, causata ex sponsalibus impedit matrimonium: multò magis secundum eundem Papā, affinitas propria, quæ scilicet causatur ex matrimonio consanguinei impediet ipsum.

Veil. p S. Eccl. &c.

*Li. 4. Sēt. di. 4 1. paragr. B. à medio.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto affinitatem impedire insinuant matrimonium, & intelligas, & defendas

3 ¶Tertiò vides: quomodo ex ijs vicissim Thomistica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum affinitas habeat per se gradus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas habeat etiam per seipsam gradus. Cuiuslibet enim propinquitatis est accipere aliquos per se gradus, sed affinitas, propinquitas quædam est, ergò habet gradus per se sine gradibus consanguinitatis, ex quibus causatur.

¶2 Præterea, In litera* dicitur, quòd soboles secundæ coniunctionis non potest transire ad consortium affinitatis prioris viri: sed hoc non esset, nisi filius affinis, etiam esset affinis, ergo affinitas habet per se gradus sicut consanguinitas.

SED CONTRA. Affinitas ex consanguinitate causatur, ergo & omnes gradus affinitatis causantur ex gradibus consanguinitatis, & sic non habet per se aliquos gradus.

RESPONDEO, Dicendum, quòd res non diuiditur diuisione per se, nisi ratione illius, quod competit sibi secundum genus suum, sicut animal per rationale, & irrationale, non autē per album, & nigrum: carnis autem propagatio per se comparatur ad consanguinitatē, quia ex ea immediate consanguinitatis uinculum contrahitur, sed ad affinitatem nō comparatur nisi mediante consanguinitate, quæ est causa eius: unde cū gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur, distinctio graduum per se, & immediate competit consanguinitati, sed affinitati mediante cōsanguinitate. Et ideo ad inueniendum gradus affinitatis est regula generalis, quòd quoto gradu consanguinitatis attinet mihi uir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd gradus in propinquitate attinentiæ, non possunt accipi nisi secundum ascensum, & descensum propagationis, ad quā non comparatur affinitas nisi mediante consanguinitate, & ideo non habet affinitas gradus per se, sed sumptos iuxta gradus consanguinitatis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio non per se loquendo, sed quasi per accidens, dicebatur antiquitus affinis, unde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honestatis iustitiam, quàm propter affinitatem, & propter hoc etiam prohibitio nunc est reuocata.

QVÆST. LV. ART. VII.

126 CONCL. Distinctio graduum per se, & immediate, competit consanguinitati, sed affinitati, mediante consanguinitate.

¶Examen. Ly per se. Idest ratione sui. Puta: si consanguinitas, ut consanguinitas, habet gradus, tunc dicitur habere per se illos. Item, si affinitas, ut affinitas, habet uel non habet gradus tunc dicitur habere, uel non habere, per se illos.

¶Ly immediatè. Quamuis non ubique ly immediatè, sit idem, quod ly per se: tamen uidetur accipi hic ly immediatè prout coincidit cum ly per se: ut habetur ex textu dicente ly carnis propagatio comparatur ad consanguinitatem, quia ex ea immediate consanguinitatis uinculum, contrahitur. Non tamen per hoc est superfluitas in conclusione textus, quoniam ad maiorem declarationem utrunque ponitur simul: cùm autem esset superfluitas, si absque ratione utilitatis alicuius apponeretur utrunque.

¶PROB. 1. Quia gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguuntur, & propagatio carnis per se comparatur ad consanguinitatem (ut patet in textu). 2. Quia (ly sed affinitati &c.) gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguuntur, & carnis propagatio non comparatur ad affinitatē nisi mediante consanguinitate.

¶Corollarium. Ergò quicunque ostenderit, affinitatem ex cō sanguinitate pendere, & consequenter non posse respicere ad propagationem, nisi per medium huic .i. per consanguinitatem, ostendet per hoc affinitatem non habere gradus per se. Si enim illos per se haberet, respiceret propagationem per se i. immediatè, & medio consanguinitatis nō indigeret ad hoc. Nā ex propagatione carnis per se attenduntur. Hæc dixerim ad aperiendam uiam intelligendi, quæ dicentur in appen. sequen. concl.

1m de maiori

Propinquitatis. & cōparatæ per se ad propagationem: not. alter § Tunc nihil &c. Affinitas enim non ē talis propinquitati quæ per se respiciat propagationem.

2m de minori

Nisi filius affinis esset etiam affinis. Per accidens: non, per se. §. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum fuisse à Concilio Meldē. quòd affinitas non habeat per se gradus: & sic. Sacrō consanguinitas, quæ in proprio uiro seruanda est, hæc nimirum in vxoris parentela de lege nuptiarum custodienda est: quia constat eos duos fuisse in carne una. Hæc illud: ut recitatur 35. quæstione tertia. Cum enim demonstrat Concilium, quòd parentela affinitatis ex consanguinitate causatur: per hoc ostendisse dicendum est, quòd affinitas non habet per se gradus. Nam si ex consanguinitate causatur, iuxta Concilium, etiam iuxta illud, propagationem carnis respicit mediante consanguinitate: & consequenter mediante consanguinitate habet gradus, & consequenter non habet illos per se. Item à canonibus Pontificijs, tit. de consanguin. & affinit. circa declarationem arboris ponitur. Nam affinitas, secundum canones, est personarum proximitas ex coitu proueniens omni carens parentela (scilicet sanguinis). Ex hac enim diffinitione patet, quòd canones statuunt affinitatem ex consanguinitate, mediante copula carnali, causari. Consequenter ergo dic secundum canones, ut prius, secundum Concilium dicebatur. Item ab eisdem ibid. per regulam illam, quæ datur ad agnoscendā affinitatē: et est hæc. Quæcunque iungit unā personam, uni,

Veil. p S. Eccl. etc.

sonarum, de quibus quæritur, & coniugem alterius non est, vel A non fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiuè; nulla est prohibitio. Verbigratia. Inter me, & coniugem nepotis mei, non potest esse matrimonium; quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartū gradū. Item. Soror mea habuit maritum: ea mortua, maritus eius aliam accepit: quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla est, nec fuit consanguinitas. Hæc ibi. Ex quibus patet; quòd ad inueniendam affinitatem innitimur pro medio consanguinitate, & ad inueniēdos affinitatis gradus vtimur pro medio gradibus consanguinitatis. Dicendum ergo ex his; ut supra circa concilium Meldens.

§. affinitatis. inst. de eu ptijs.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto affinitatē non habere gradus p se, sed media consanguinitate insinuant, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Thomistica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LV. ART. VIII.

*Deuter. 25. & Ruth. 4.

227 CONCL. Oportet; quòd tot sint gradus affinitatis, quot sunt gradus consanguinitatis.

¶ PROB. Quia gradus affinitatis sumuntur iuxta gradus consanguinitatis (patet ex supra.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd gradus affinitatis non extendantur B sicut gradus consanguinitatis: quia uinculum affinitatis est minus forte quàm consanguinitatis, cum affinitas ex consanguinitate causet in diuersitate speciei, sicut à causa æquiuoca: sed quanto fortius est uinculum, tāto [h] diutius durat, ergo uinculū affinitatis non durat usque ad tot gradus, ad quot durat consanguinitas.

¶ 2 Præt. [h] Ius humanum debet C imitari ius diuinū: sed secūdum ius diuinum aliqui gradus consanguinitatis erāt prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium nō impediebat, sicut * patet de uxore fratris, quam aliquis poterat ducere in uxorem ipso defuncto, nō tamen propriā sororem, ergo, & nunc nō debet esse ꝓhibitio æqualis de affinitate, & consanguinitate.

SED CONTRA, Ex hoc ipso D est mihi aliqua affinis, ꝙ meo consanguineo est coniuncta, ergo in quocunque gradu sit uir mihi consanguineus, in illo gradu est mihi affinis, & sic gradus affinitatis computari debent in eodē numero, sicut gradus consanguinitatis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ex quo gradus affinitatis sumuntur iuxta gradus consanguinitatis, [m] oportet quòd tot sint gradus affinitatis, quot sūt gradus consanguinitatis [n]. sed tamen quia affinitas est minus uinculum, quàm consanguinitas, facilius, & olim, & nūc dispensatio fit in remotis gradib. affinitatis, quàm in remotis gradibus consanguinitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa minoritas uinculi affinitatis respectu consanguinitatis, facit uarietatem in genere attinentiæ, non in gradibus, & ideo illa ratio non est ad propositum.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ frater non poterat accipere vxorem fratris sui, nisi in casu, scilicet quando moriebatur sine prole, ut suscitaret semē fratri suo, qđ tunc requirebatur, quādo per propagationem carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet; & sic patet quòd non ducebat eam uxorem, quasi generis proximam personam, sed quasi supplens defectum fratris sui.

affinitatis gradus extendantur sicut gradus consanguinitatis: & sic. Prohibitio coniugalis copulæ consanguinitatis & affinitatis quartum gradum de cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus iam non potest &c. Hæc ille: de consang. & affi. Vbi uides: ꝙ gradus affinitatis extendit secundum gradus consanguinitatis. Item ab Alexandro 35. q. 5. Ad sedem Apostolicā &c. Dum. n. ibi arborē consanguinitatis approbat, & à gradibus consanguinitatis gradus affinitatis causentur (vt patet de consanguin. & affin.) sequitur, ꝙ idem Alexander, tanquam in radice approbat per hoc, ꝙ gradus utriusque similiter extendātur. Item ab omnibus canonistis. 35. q. 5. & de consang. & affinit. vbi arborem affinitatis secundum gradus ad arborem consanguinitatis respondentes designant. Vbi & addunt regulam hāc ex canonibus extractam. Per carnalem copulam uiri & mulieris inter cōsanguineos mulieris & uirū, & inter consanguineos uiri & mulierē, contrahitur affinitas primi generis eiusdē gradus, cuius est consanguinitas. Vnde, si consanguineus tuus cognoscat mulierem, si uis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus: & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis; & semper in primo genere. Hæc ibi. Vnde patet intentum.

¶ Secūdò habes: quòd p rōnē prædicta patrū, pro quāto gradᵃ affinitatis ad consanguinitatis correspōdēter extēdi insinuant, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 3

1m de minori Tantò diutiùs durat. R. vel tanto nobiliorem attinentiam facit. §. Tunc nihil &c. Nam secundū in proposito uerum est; nō autem primum; ut in textu.

2m maior Ius humanum debet imitari ius diuinum. R. habita consideratione temporum, uariationis legum, & casuum. §. Vt ex textu habetur. Tunc nihil &c. Nam uariantur nunc lex, tempus, & casus, à lege, tempore, & casu antiquis. Et ideo tunc licebat aliquid quod nunc non licet: vt patet in textu.

¶ NOT. Quòd consanguineus posset ducere uxorem fratris defuncti, non infert formaliter, affinem potuisse ducere affinē; & consequenter affinitatem in primo gradu non fuisse prohibitam antiquitus; quoniam consanguineus ille (vt patet in textu fin.) non ducebat eam uxorem, quasi generis proximam personam, sed quasi supplens defectum fratris sui. Hæc autem suppletio nunc necessaria non est propter rationem allatam in textu. & q. 54. art. 4. corp. Affines ergo, ut affines, nunquam potuerunt coniungi: sed, ut in casu: & consequenter materialis locutio est dicere, uel inferre, ꝙ affinitas primi gradus non impediret tunc matrimonium. Attendendo igitur formaliter loquenti de affinitate nihil efficit argumentum.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c. 8 EX articulo habes. ¶ Primò: quā per rationē ostendas; merito insinuatum fuisse ab Innocentio in Concil. generali, ꝙ

QVAEST. LV. ART. IX.

228 CONCL. Ad ecclesiam pertinet eos, inter quos non potest esse verum matrimonium, separare, & præcipuè cōsanguineos & affines.

¶ PROB. 1. Quia ecclesia omnibus modis conatur impedire peccatum mortale; & omnis concubitus præter licitum matrimonium est peccatum mortale. 2. Quia (ly & præcipue &c.) cōsanguinei, atq; affines contrahere non possunt carnaliter sine peccato mortali grauiori: sine incestu. E

¶ NOT. Super ly ecclesia omnibus modis impedire conatur peccatum mortale, recolendo aduertas, quæ supradicta sunt q. 41. art. 1. appen. contra hæreticos falsò dicentes, Romanum pontificem esse Antichristum: & illis canonibus hanc, tāquam uniuersaliter omnes complectentem, adiungito. Si n. ecclesia, & consequenter ecclesiæ caput Romanus pontifex, ut sic, peccatū mortale impedire conatur omnibus modis; & Antichristus peccatū mortale promouere conabitur omnibus modis (ut patet ex suprà ibi:) liquidissimè constat, ꝙ è diametro cōtra Antichristum opponitur Papa; tantum abest, ut uerum sit quod hostes ecclesiæ blaterant.

Cōtra hæreticos Antichristū loquētes falsò.

1m de consequentia. Quod facit. 2. ex authoritate diuina : non, ex errore facti humano §. Tunc nihil &c. Nam illa coniunctio, quæ fit in fa e ecclesiæ impedimentis ignoratis, non habet &a. ut in textu.

2m illatio cōclusionis. Ergo &c.

a. negatur illatio. §. Nam illa, quæ sine peccato esse non possunt, cuiusmodi est matrimonium inter consanguineos, uel affines contractum, nullo fauore iuuari, ut subsistere possint: ut in textu.

Tho. 4. d. 41. art. 5. Matt. 19.

3m maior.

De similib. simile est iudicium. &c. apud eos, qui illa esse similia reputant. §. quando scilicet in iura po sitiuo loquimur: nec aliundè, puta ex conscientia, ucoiti obligatio diuersa. Tunc nihil &c. Nam sicut inter alios acta al-js nō præiudicat in foro contentiosomodo quamuis &c. ut in textu. Sed nec in foro conscientiæ oportet: ꝗ semper obligetur ꝑpter hoc alius frater ad dimittendum &a. ut in textu.

¶NOT. 1a. Quando duo fratres duas sorores accip unt, quorum unus per depositionem testium separatur ab uxore propter consanguinitatē dirimētam matrimonium, & alter non, potest hoc contingere ex depositione testium falsorum : licet probent id, quod proponunt. Et hinc est ; ꝗ alter frater non obligatur ex hac depositione ad credendum, ꝗ uxor sua sit sibi cō sanguinea. Quòd si nullo modo falsitas testibus interuenire possit: tunc obligaretur, & cōsequenter teneretur in conscientia dirimere matrimonium inter se & uxorem illam suam, tanquam non ualidum. Propterea textus uolens ostendere, ꝗ non obligetur, dixit ly quia frequēter tales accusationes ex maleuolentia procedunt, & per falsos testes probantur. Vbi nota, quòd coniunctiuè accipitur hæc textio. Licet enim ex maleuolentia procederēt, uel ad accusandū

Concil. Trid. sess. 24. de reform. ma tri. c. 4.

*Aug. lib. da decem chordis. c. 10. de tēp. ser. 16. & 52. & de uerbis Apostol. ser. 18. to. 10.

ARTICVLVS IX.

Vtrum coniugium contractum inter affines uel consanguineos, semper sit dirimendum.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd coniugium quod inter affines, uel consanguineos est contractum, non sē per sit per diuortium dirimendum, quia quod Deus coniunxit, homo non separat, cum ergo deus facere intelligatur qđ facit ecclesia, quæ quandoque tales ignoranter coniungit, uidetur quòd si postmodum in notitiam ueniat, non sunt separandi. G h

2 Præt. Fauorabilius est uinculum matrimonij quàm dominij, sed homo per longi temporis ꝑscriptionem acquirit dominiū in re, cuius non erat dominus, ergo per diuturnitatē temporis matrimonium ratificatur, etiam si prius natum non fuit. H h

3 Præt. De similibus simile est iudicium: sed si matrimonium esset dirimendum propter consanguinitatem, tūc in casu illo quando duo fratres habent duas sorores in uxores, si unus separatur propter consanguinitatem, & alius pari ratione separari deberet, quod non uidetur, ergo matrimonium non est separandum propter affinitatem, & consanguinitatem. h

SED CONTRA, Consanguinitas, & affinitas impediūt contrahendū, & dirimunt cōtractum, ergo si probatur affinitas, uel consanguinitas, separandi sunt, etiam si de facto contraxerunt. K

RESPONDEO, Dicendū, quòd cum* omnis concubitus præter licitum matrimonium sit peccatum mortale, quod ecclesia omnibus modis impedire conatur, m ad ipsam pertinet eos, inter quos non potest esse uerum matrimonium, separare, & præcipue cōsanguineos, & affines n, qui sine incestu contrahere nō, possunt carnaliter.

tamen si non essent falsi; obligatur, quantum est ex facto ilo, alter ad dimittendum. Falsitas ergo testium est illud: in quo fit tota uis huius casus.

NOT. 2a. Simile, quod dicit textus præsens circa testes matri monium aliquorum accusantes, dicit Cælestinus. tij. & consequenter per hoc confirmat præsentem d. Bernam, & quidem à fortiori, &c. Super ea, quod postulas, utrum coniugatus, qui ante cōtractum matrimonium iux uxoris con sanguineam carnali commixtione cognouit (cùm id fateatur uterq;, & aliqua pars uicinię hoc acclamat) dicatur sit ab uxore sua iudicio ecclesiæ separandus. Respondemus; ꝗ propter eorum confessionem tantum, seu rumorem præditæ, separari non debent: cum quandoque nonnulli inter se contra matrimonium uelint colludere. Rumor autem uicinię non adeò est iudicandus ualidus: ꝗ nisi rationabilis, & de d gnæ probationes, accedant possit benè contractum matrimonium irritari. Hæc ille: de eo qui cognouit consangui. uxo. suæ.

* Al. prouenit.

*lib. 4. decre. tit. 14. c. 8. in fi.

ADPRIMVM ergo dicendum quod ecclesia quamuis dono, & authoritate diuina fulciatur, tamen inquantum est hominū congregatio, aliquid de defectu humano in actibus eius prouenit quod non est diuinum, & illa coniunctio, quæ fit in facie ecclesiæ impedimentis ignoratis, non habet inseparabilitatē ex authoritate diuina, sed est cō tra authoritatem diuinam errore hominum inducta, qui excusat à peccato, cum sit error facti quādiu manet, & propter hoc quando impedimentum ad notitiam peruenit ecclesiæ, debet prædictam coniunctionem separare.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illa, quæ sine peccato esse non possunt, nulla præscriptione firmantur, quia ut Inno.* dicit, Diuturnitas temporis non minuit peccatū, sed auget, nec ad hoc facit aliqđ fauor matrimonij, quod inter illegitimas personas esse non poterat.

AD TERTIVM dicendū, quòd res inter alios acta, alijs non ꝑiudicat in foro contentioso, unde quamuis frater repellatur à matrimonio unius sororum ex causa consanguinitatis, nō propter hoc separat ecclesia aliud matrimonium, quod non accusatur, sed nec in foro conscientiæ oportet quòd semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum uxorem suam, quia frequēter tales accusationes ex maleuolentia procedunt, & per falsos testes probantur. Vnde non oportet, quòd conscientiā suam informet ex his, quę circa aliud matrimonium sunt facta. Sed distingnendum uidetur in hoc, quia aut habet certam* cognitionem de impedimēto matrimonij, aut opinionem, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: si secundo modo, debet reddere, sed non exigere: si tertio, potest reddere, & exigere.

APPENDIX.

EX articulo habet. ¶Primò quo modo per rationem ostendas; meritò insinuatum ab Innocentio tij. ꝗ coniugium contractum inter affines uel consanguineos (de dignis probationibus accedentibus) semper est dirimendum. & sic. Nē autem infra gradus prohibitos matrimonium cōtrahatur debes publicè inhibere, & præsum ptores ecclesiastica districtione punire: non obstante consuetudine, quæ di cenda est potius corruptela. Hæc illa. de consanguin. & affini. quod super his. Deinde ly fide dignis probationibus accedentibus tum propter dicta superius not. 2a. post ad 3m. tum propter Alexandrum iij. sic scribentem Pictauensi Episcopo. Deille, qui uxorem fratris, antequàm ei matrimonio iungeretur, se proposuit cognouisse; fide mus: ꝗ nisi hoc publicē & notoriū fuerit, aut idoneis testibus com-

Vid. p. 8. Eccl. &c.

*Al. scientiam.

comprobatum, prædictum matrimonium occasione illa ipsum impetere, non permittas. Hæc ille: de eo qui cogno. consanguin. uxo. suæ. Alias semper dirimitur matrimonium huiusmodi, de his his. Item à Gregorio 35. q. 8. hæc salubriter. Qui, & quæ, in quarto gradu coniuncti inuenti fuerint, separentur. Hæc ibi. Item à Concilio Aurelianensi. Incæstuosi, si suis sacerdotibus inobedientes extiterint, & à tam nefario scelere segregari noluerint, inter eos habeantur de quibus ueritas ait, si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Hæc illud ibid. Item ab Innocentio Tertio in Concilio generali: de consanguin. & affin. non dei &c. si quis contra prohibitionem coniugalis copulæ huiusmodi præsumpserit copulari; nulla longinquitate defendatur annorum: cùm diuturnitas temporum nō minuat peccatum, sed augeat, tantoque fiunt grauiora crimina, quanto diutius infelicem animā detinent alligatam. Hęc ibi. Item ab eodem Innocentio Tertio à fortiori insinuatur. Diuortij sententiam approbamus, quam in eum canonicè promulgasti; qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem contractis sponsalibus extra ordinaria libidine nosceris polluisse. Hæc illa: de eo qui cogno. consanguin. uxo. suæ. Dat igitur hyà fortiori: quia si matrimonium sequens dirimit affinitas similis & publicæ honestatis iustitia secundum Innocentium sic, tanto magis, secundum eundem, affinitas propriè dicta, & consanguinitas. Facit hoc etiam ad art. 4. cōfirmandum. Quoniam uero affinitatē ex concubitu illicito etiam cōtrahi & matrimonium dirimere insinuat Papa iste; & nunc iuxta gradus aliter dirimit, quam antè: ideo de hoc notanda sunt uerba Cōcilij Trid. sess. 24. c. 4. de reform. quæ sunt hec Sancta Synodus grauissimis de causis adducta impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam A inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo, & secundo gradu coniunguntur, restringit: in ulterioribus uero gradibus, statuit huiusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere. Hæc ibi.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrum, b pro quanto coniugiū affinium, uel consanguineorum semper esse dirimendum insinuant, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & & consolidetur. 4

¶Li. 4. Sēt. d. 41. §. C. ex Decre. 35. q. 6. c. 8.

*In Decretal. lib. 4. ti. 18. c. 1.

*Calixtus I. epist. 2. c. 4. & Augu. lib. 5. de Ciui. Dei. c. 10.

Affin. ex illicito cōcubitu q. dirimat.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd ad separationem matrimonij quod est inter affines, & consanguineos contractum, non sit procedendum per viam accusationis quia[h] accusationem præcedit inscriptio, quia aliquis se ad talionem obligat, si in probatione defecerit, sed hæc non requiruntur quando de matrimonij separatione agitur, ergo ibi locum non habet accusatio.

¶2 Præterea, In causa matrimonij audiuntur solum propinqui, vt in litera* dicitur: sed in accusationibus audiūtur etiam extranei,[h] ergo in causa separationis matrimonij non agitur per viam accusationis.

¶3 Præterea. Si matrimonium accusari deberet, tunc præcipue hoc esset[h] faciendum, quando minus difficile est, quod separetur, sed hoc est quando sunt spōsalia tantum contracta, non autem tunc accusatur matrimonium, ergo numquam de cætero debet fieri accusatio.

¶4 Præterea. Ad[h] accusandum non præcluditur via alicui per hoc ꝙ non statim accusat, sed hoc fit in matrimonio, quia* si primo taceat quando matrimonium contrahebatur, nō potest postea matrimonium accusare quasi suspectus, ergo &c.

SED CONTRA. Omne illicitum potest accusari: sed matrimonium affinium, vel consanguineorum est illicitum ergo de eo potest esse accusatio.

RESPONDEO, Dicendū, quòd accusatio ad hoc est instituta, ne aliquis sustineatur innocens, qui culpam habet: sicut autem ex ignorantia facti contingit quòd aliquis homo reputatur innocens, qui in culpa est, ita ex ignorantia alicuius circunstantiæ contingit ꝙ aliquod factum reputatur licitum quod est illicitum; & ideo sicut homo accusatur quandoq; ita, B & factum ipsum accusari potest & sic[m] matrimonium accusatur quando propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum, quod est illegitimum.[n]

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ obligatio ad pęnam talionis habet locum, quando accusatur persona de crimine: quia tunc agitur ad punitionem eius sed quando accusatur factum, tunc nō agitur ad pęnam faciē C tis, sed ad impediendum quod est illicitum: & ideo in matrimonio accusator non se obligat ad aliquam pęnam, sed talis accusatio potest, & uerbis, & scripto fieri, ita ꝙ exprimatur, & persona accusans matrimoniū quod accusatur, & impedimentum propter quod accusatur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ * extranei non possunt scire cō D sanguinitatem, nisi per consanguineos, de quibus probabilius est quòd sciant. Vnde quando ipsi taceant, suspitio habetur cōtra extraneum, quod ex maliuolentia procedat, nisi per consanguineos probare uoluerit, vnde repellitur ab accusatione quando sunt consanguinei, qui tacent, & per quos probare non potest, sed consanguinei quantumcunque sint propinqui, non repelluntur ab accu E satione, quando accusatur mātrimonium propter aliquod impedimentum, quod impedit cōtrahendum, & dirimit contractum, sed quando accusatur ex hoc, quòd dicitur non fuisse cōtractum, tunc parentes tanquā suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius, qui est inferior dignitate, & diuitijs, de quibus probabiliter æstimari potest ꝙ libenter uellent quòd matrimonium staret.

QVÆST. LV. ART. X.

CONCL. Matrimonium accusatur, quādo propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum, quod est illegitimum. concl. 229

¶PROB. Quia sicut homo quandoq; accusatur, ne reputetur innocens, qui in culpa est; ita & factum ipsum hominis accusari potest, ne reputetur licitum quod est illicitum.

¶NOT. Adde ex supradictis ar. 9. q. accusare huiusmodi matrimonium est opus charitatis: quoniam est impedire peccatū mortale, immo & statum in peccato mortali, & tantò magis charitatis opus est, quātò ipse status in tali matrimonio reputabatur bonus ex ignorantia alicuius circūstantiæ, quæ ipsum illicitum reddit. Charitatis opus. *Decr. 35. q. 6. c. 2.

1[m] de maiori

Accusatur uel persona de crimine: nō autem facti. §. Tunc nih l &c. Nam in proposito accusatur factum: licet personā quandoque à crimine libera credatur, puta quando ex ignorantia inuincibili taliter coniugata est. Ideo obligatio ad pęnam talionis in tali accusatione non habet locū: ut ...et in textu.

2[m] illatio cōclusionis. Ergo &c.

& negatur illatio. §. Nā de cā matrimonij accusanda, & de accusation b. alterū rerū non est eadē rō. Alias n. res polluo lcire, & fors... melius, extranei: & id ad acensatione admitterentur: Sed circa matrimoniū hoc speciale extranei non

 possunt

possint scire consanguinitatẽ, nisi per consanguineos; de quib. probabilius est, q; sciant. Vnde quando ipsi &c. ut in texto.

¶NOT. Aduerte diligenter diuersitatem casuum, in quib. admittuntur propinqui, uel repelluntur ab accusatione matrimonij: nè decipiaris. Et scito, Celestinum iij. fauere huic dicto literæ, q; scilicet parentes tanquam suspecti repelluntur quando accusatur matrimoniũ ex hoc, quod dicitur non fuisse contractũ. Tona autem fauere vt huic, quando ut. Propter eorum cõfessionem tantum separari non debent: cùm & quandoq; nõnulli inter se contra matrimonium uelint colludere, & ad cõfessionẽ incestus fac le prosiluẽt, si suo iudicio crederent per iudiciũ ecclesiæ concorrẽdũ. Hæc ille; de eo q cogno. cõsanguin. uxo. suæ. Super eo Vbi per ly eorum cõfessionẽ intelligit confessionẽ vtriusque cõiugis accusantis, matrimoniũ inter se nõ fuisse contractum. Ea cõse. quenti ergo, cum propinquissimi repellantur in tali casu à Papa, uidetur à simili; q; & parentes in tali casu, secundum eundẽ, repelli debeant, ut in textu.

Magna prudẽtia opus ẽ in tali casu.

*li.4.decre. tit.18. ca. cũ in tua.

*Al. distinguendũ. ca. præterea ca. cũ in tua ex era de spõsalibus li. & e de eo q cognouit consang. vxoris suæ.

3m de maiori

Tunc præcipuè hoc esset facẽdum. ꝶ. si fieri posset. S. Tunc nihil &c. Nam si matrimonium uondum est contractum, sed sponsalia tantum, non potest &c. ut in textu.

¶NOT. Confirmat hæc doctrina textus responsionis, scilicet quod non est non potest accusari &c. per Papam Innocẽtium iij. de desponsat. on. Impuber. ad dissoluẽdum &c. Pronunciamimus inter iuuenẽ & puellam nec matrimonium nec sponsalia fuisse contracta. Quocirca nec accusatio locum habebat; cum non esset, quod posset legitime accusari. Denunciari tamen poterat consanguinitas: ut interdiceretur matrimonium contrahẽdũ. Hæc ille.

4m maior. Ad accusandum non præcluditur uia alicui p nor, q; non statim accusat. ꝶ. si ipsum non statim p accusare non reddat eum suspectum: non aũt, si reddat S. Tunc nihil &c. Nã ille, qui tacuit primò, quandoq; auditur postea, si uelit matrimonium accusare, quandoq; &c. ut in textu.

Ad tertium dicendum, quòd si matrimonium nondum est contractum, sed sponsalia tantum, non pòtest accusari, quia non accusatur, quod non est, sed potest denunciari impedimentum, ne matrimonium contrahatur.

Ad quartum dicendum, quòd ille, qui tacuit primo, quandoque auditur † postea, si uelit matrimonium accusare, quandoque repellitur, quod patet ex Decret. * quæ sic dicit. Si post contractum aliquis accusator appareat, cum non prodierit in publicum, quando secundum consuetudinem in ecclesia edebatur, vtrum uox suæ H accusationis debeat admitti, meritò quæri potest. Super quo * respondemus, quòd si tempore denuntiationis præmissæ, is, qui iam coniunctos impedit, extra diœcesim existebat, vel aliàs denunciatio non potuit ad eius deuenire notitiam, ut puta, si nimiæ infirmitatis feruore laborabat, seu, sanæ mentis patiebatur exilium, uel in annis erat tam I teneris constitutus, quòd ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non ualebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri, alioquin tamquam suspectus, est proculdubio repellendus, nisi firmauerit iuramento quod post didicerit ea, quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum ab Alexandro Papa q; ad separationem matrimonij inter affines & consanguineos est procedẽdum per uiam accusationis; & ue. Multorum relatione cognouimus

Vtil. p S eccl. &c.

Articvlvs XI.

Vtrum ad separationem matrimonij cõtracti inter affines & cõsanguineos procedi debeat per testes.

G Ad vndecimvm sic proceditur. Vr q; in tali causa non sit procedẽdum per testes, sicut in alijs causis, quia in aliis causis adducuntur † ad testificãdum quicunque sunt omni exceptione maiores, [b] ergo &c.

a Præt. Testes suspecti de priuato odio, uel amorẽ, à testimonio repellunt, sed maxime possunt propinqui esse [b] suspecti de amore respectu unius partis, & odio ad partẽ alterã, ergo nõ est audiendum eorum testimonium.

¶3 Præt. Matrimonium est fauorabilius, quàm aliæ causæ, in q. bus de rebus pure corporalibus agitur: sed in illis non potest idẽ esse testis, & accusator, ergo in matrimonio videtur quòd non conuenienter in causa ista per testes procedatur.

Sed contra. Testes inducuntur in causis, vt super his, de quibus dubitatur fiat iudici fides, sed ita facienda est iudici fides in causa ista, sicut in aliis causis, quia non debet præcipitare sententiam de eo, quod non cõstat, ergo procedendum est hic ex testibus, sicut in aliis causis.

Respondeo, Dicendum, quòd [m] in hac causa oportet q; per testes ueritas patefiat, [n] sicut & in aliis, tamen ut iuristæ dicunt [p] in hac causa multa specialia inueniuntur, [q] scilicet quòd K idẽ põt esse accusator, & testis,

mus te propriam uelle abijcere uxorem prætendentẽ consanguinitatis occasionem. Vnde Apostolica authoritate interdicẽdum mandamus tibi: ut hanc, quam nunc habes uxorem nullatenus præsumas dimittere, donec apud Episcoporũ rel gioso-rum concilium eãm iustam examinaueris. Hæc ille. 35. q. 6. Itẽ ab Innocẽtio secũdo In huiusmodi casib. summopere considerãda est qualitas personarum, q aliqd cõtra quoslibet astruere uelint; quæ etiam iusiurãdum præstare debent, q; neque gratia, neque precio, uel timore, uel odio alicuius hoc dicunt contra eos, de quibus agitur, sed potius q a ita dant ita ueron esse, & ita se à suis antecessoribus audiuisse; in quibus omnibus nõ debet aliqua uarietas vel contrarietas, inueniri. Hæc ille ibid. ca. de parẽtela illa onde. Item à Fabiano Papa. Cõsanguineos extraneorum nullus accusset, uel consanguinitatem in Synodo cõputet: sed propinqui, ad quorum noticiam pertinet, i. pater, mater, soror, frater; patruus, auũculus, amita, matertera, & corũ procreatio. Si autẽ progenies tota defecerit, ab antiquioribus & ueracioribus, quib. eadẽ propinquitas nota sit Episcopus canonicè perquirat, & si inuenta fuerit propinquitas, separantur. Hæc illa ibid. Item à Concilio Vrbani Papæ. Si duo viri uel tres cõsanguinitatem inter iurãdo firmauerint, uel ipsi forte confessi fuerint cõiugia dissoluãtur. Si uerò neutrum cõtigerit, r Episcopi eos per baptismum, per fidem Christi, p Christi fundiciunm in uera obedientia ubtestentur, quatenus palam faciant, utrum se (sicut ẽ fama) recognoscant esse consanguineos, si negauerint, si bi ipsis relinquẽdi sũt. Hæc illud ibid. Item à Clemente iij. Anobis est quæsitum: utrũ aliqui super accusatione matrimonij, nihil uoce propria depromentes, debeant per solam chartulæ cõscriptionem admitti. Ad hæc respondemus; q; in talibus, nisi q̃tum ad præsumptionem, nullius momenti est conscriptio quõ ad sententiam proferendam: nisi alia legitima adminiaula suffragentur. Hæc ille; qui matrimon. accusar. poss.

concl. m

concl. p

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, 2 pro quanto per accusationem matrimonium consanguineorũ, ac affinium, separandum insinuant, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides quomodo ex iu meritũ Angelica doctrina 3 hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LV. ART. XI. 230

Concl. 1a. In hac causa matrimonij dirimendi oportet q; per testes ueritas pateat.

¶PROB.

¶PROB. Quia sic fit in aliis causis.
CONCL. 2ª. In cā hoc mīmonii dirimēdi multa spālia fueninnt.
¶PROB. Quia iuristæ hoc dicunt.
¶NO. Quæ sint illa specialia, patet in tex. Hoc dictū ioristarū, de quo probatio, recitatur 3 5.q.6. in glo. c. Consanguineos: ubi & allegantur diuersa iura Pontificia per singula ferè, iō sufficiat uidere ibi. Item. Ad iurim calūniæ, da quo in text. quinque requiruntur. s. q iuret, sa credera, bonam cām hie; 2. q interrogatus non negabit, qd uerū essa credit; 3. q nō utet scienter falsa pbōne; 4. q dilaonem nō petat in fraudem. 5. q non dedit, nec dabit, nec promisit, nec promittet, aliqd pro hac cā; nisi illis psonis, quibus leges dare pmittūt ex gl. c. 1. da iura. cal.

1m cōsequētia

Ergo, &c. ℞. negatur coosequentia. §. si. s. ly quiaunque, q ponitur in antecedente, sumatur uniuersaliter: non sit, si sumatur in gñe propinquorū, aut ab eis sciantium. Non .n. oēs absoluiè admittuntur, qui sunt exceptione omni maiores sed tm illi omni exceptione maiores, da q bus at. 10. in ad 2m & 4m. & app.

2m de minori

Possunt propinqui esse suspecti ℞. & tūc nō admittuntur, qñ de suspectiona probabiliter constat. §. pro quo uide art. 10. in ad 2m. & ad 4m. & in ap. notando, q cum iuro potest huic suspicioni prouideri.

3m de maiori

Fauorabilius. ℞. imò quia fauorabilius est, ideo argumen. confirmat propositum nostrum. §. ut ex tex. cor p. colligitur.

Vtil. p 5. Eccl. &c. APPENDIX.

Ex art. hēs. Prima quō pionam ostēdas mesito insinuari ab Eugen. 3 q in dirimendis matrimoniis inter affioes & consāguineos contractis pcedi debeat p testes 3 & sic. Quotiens aliqui propter cognationem propinquitatis separari petuntur, duob. uel tribus testibus adhibitis, qui da eadem consanguinitate sup fint, uel totidem senioribus, & melioribus loci eiusdem, id debet legitimè comprobari.

Th. 4. di. 42. q. 1. a. 1 & se. Con. Tri. se. 24 da refor. mat. c. 2.

& quòd non iuratur de calūnia cum sit causa quasi spiritualis, & quòd consanguinei admittūtur ad testificandum, & quòd non obseruatur omnino ordo iudiciarius, quia denunciatione facta, contumax potest excommunicari lite non contestata, & ualet hoc testimonium de auditu, & post publicationem testium testes possunt induci; & hoc totum est ut peccatum impediatur, quod in tali cōiunctio ne esse potest.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAEST. LVI.

De impedimento cognationis spiritualis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerādum est de impedimento cognationis spiritualis.

¶Circa quod, quæruntur quinque.

Primo, Vtrum spiritualis cognatio matrimonium impediat.
Secundo, Ex qua causa contrahatur.
Tertio, Inter quos.
Quarto, Vtrum transeat a uiro in uxorem.
Quinto, Vtrum transeat ad filios carnalis patris.

ARTICVLVS I.

Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod spiritualis cognatio, matrimonium non impediat. Matrimonium enim non impedit, nisi quod contrariatur alicui b bono matrimonii, sed spiritualis cognatio nō contrariatur alicui bono matrimonii, ergo non impedit matrimonium.

2 Præterea, Impedimentum h perpetuum matrimonii, nō pōt stare simul cum matrimonio, sed B cognatio spūalis stat simul aliqñ cum matrimonio, ut in litera dicitur, sicut cum aliquis in casu necessitatis filium baptizat, quia tūc fit uxori suę spūali cognatio ne cōiunctus, nec tamen matrimonium separatur, ergo spiritualis cognatio matrimoniū non impedit.

3 Præterea, Vnius spūs, non trāsit in carnē, sed matrimoniū est carnalis cōiunctio b, ergo cū cognatio spūalis sit unio spūs, C non potest transire ad matrimonium impediendum.

4 Præterea, Contrariorū nō sunt iidē effectus, sed spūalis cognatio uidetur esse contraria disparitati cultus, cum spiritualis cognatio sit propinquitas proueniens ex datione sacramenti, uel intentione ad idem, disparitas āt cultus consistit in sacramenti carentia, ut prius dictum est, cū ergo disparitas cultus matrimoniū D impediat, uidetur quod spiritualis cognatio, non habeat hunc effectum.

SED CONTRA, Quanto aliquod uinculū sanctius est, tanto magis est custodiendum, sed uinculum spirituale est sanctius, quam corporale: cum ergo uinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, uidetur etiam quod cognatio spiritualis idem faciat.

E Præter. in mrīmonio coniunctio animarū est principalior, q̄ coniunctio corporū, qa pcedit ipsā, ergo multo fortius spūalis cognatio matrimoniū impedire potest, quam carnalis.

RESPON. Dicendum, quod sicut per carnalē propagationē hō accipit esse naturę, ita per sacramenta accipit esse spūalis gratiæ, unde sicut uinculū, q ex carnis propagatione contrahitur, est homini naturale inquantum est res quędam naturæ, ita uincu-

A Hæc ille de testib. & attestationib. Item ab Alexand. 3. ibid. super eo, &c. An mulier coniungenda non sit uiro pro eo, q sola mater alterutrius eos esse consanguineos confitetur. Respondemus, q si non est formatum matrimonium inter eos, matre asseuerante ipsos esse consanguineos, non debent coniungi; quia præsumptio est non modica, q se linea consanguinitatis attingāt. Si uerò mrīmonium ē firmatū: non debet sine plurium iuso dissolui Hæc ibi. itē spāliter da iuro calumniæ ab Honor. 3. sic insinuatum. Literas, &c. Roman. ecclesia in his ca sib. in quib. de ecclesiis, decimis, & reb. spūalibus, tm agitur iurim calūniæ nec data, nec recipere consueuit: eo q tales causę nō ex legū districtione, sed ex canonū æquitate finem debitū sortiuntur. Canones āt iurim calumnię in hmōi causis nulli prorsus indicūt. Hæc ille. de iura. cal. Quod uerò mrīmonium sit cā quasi spūalis (ut hic Honor. da talib. loquitur) patet, quia ad ecclesiasticos iudices pertinet. Pro qua re uide ar. 10. not. post ad 2m. & a. 9 no. 2ª. post ad 3m. ubi p Cælestin. papā hoc ipsum edocetur ex ly suo iudicio credere p iudiciū ecclesiæ cōcuerendū, & ex ly sit ab uxore sua iudicio ecclesiæ separandus. Quæ, & cōsequenter S. Thom. dictum præmissum, cōfirmantur a Cō. Trid. ses. 24. cano. 12. si quis dixerit causas mrīmoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, Anathema sit. hæc ibi. itē ex a. 2. ap. multa ad hūc locū sēntia mutuare potes. ¶ Secundo habes: quo per rationem prædicta patrū, pro quanto testes adhibendos pro dissolutione talis illiciti matrimonii, insinuāt, & intell. gas & tuearis.

¶ Tertiò uides q̄ ex iis uic sum doctrina præsens hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆS. LVI. ART. I.

CONCL. 1ª. Sicut carnalis cognatio

gnatio impedit matrimonium : ita spiritualis ex ecclesiæ statuto.

¶Examen. Ly ex ecclesiæ statuto. Hoc cadit super cognationem spiritualem magis, quam cognationem carnalem : ut ecclesiæ statutum præcisè accipiatur. Nam consanguinitas de iure naturali impedit; & affinitas cognatio carnalis, ultra statutum ecclesiæ, de iure naturali & diuino est. q. 54. ar. 4.

¶ PROB. Quia sicut uinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur, est homini naturale, inquantum est res quædam naturæ; ita uinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, inquantum est membrum ecclesiæ.

¶CONCL. 2ª. Spiritualis cognatio si præcessit, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: si sequitur, tunc non dirimit uinculum matrimonii.

¶Examen. Ly uinculum matrimonii. Hoc dicitur ad differentiam matrimonialis actus: de quo in sequentibus conclusionibus immediatè satisfiet.

¶ PROB. Quia relinquitur clara, quo ad utranque partem, ex prædictis de suo simili, idest cogn. carnali. q. 54. arti. 3. & 4. & q. 51. ar. 6.

¶CONCL. 3ª Spiritualis cognatio sequens post matrimonium, si inducitur causa necessitatis, non impedit actum matrimonii, neque ex parte uiri, neque ex parte mulieris.

¶ PROB. Quia, ut clara, præsupponitur.

¶NOT. Ratio huius esse uidetur, quia necessitas eiusmodi, sicut accipit textus, nõ habet legem.

lum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, inquantum est membrum ecclesię; & ideo sicut m carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex ecclesię statuto. n Tamen distinguendum est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium: aut sequitur : p si præcessit impedit contrahendum, & dirimit contractum : si sequitur, tunc non dirimit uinculum matrimonii q. Sed quantum ad actum matrimonii est distinguendum, quia aut spiritualis cognatio inducitur causa necessitatis, sicut pater baptizat filium in articulo mortis : & t tunc non impedit actum matrimonii ex neutra parte t, aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia, & tunc u si ille, ex cuius actui inducitur, diligentiam adhibuit, est eadem ratio sicut, & de primo, x aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc y ille, ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum, sed tamen debet reddere si petatur z, quia ex culpa eius nõ debet aliquod incommodũ alius reportare.

G

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod quamuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonii : tamen impedit T aliquod de secundariis bonis, quod amicitię multiplicatio, quia spiritualis cognatio, est sufficiens ratio amicitiæ per se: unde oportet, quod ad alios per matrimonium familiaritas, & amicitia quæratur.

AD SECVNDVM Dicendum, quod matrimonium est uinculum perpetuum, & ideo nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere, & sic quandoque contingit, quod matrimonium, & matrimonii impedimentum stant simul; non autem si impedimentum præcedit.

H

AD 3m Dicendũ, quod in matrimonio non est tantum cõiunctio corporalis, sed etiam spiritualis: & ideo propinquitas spiritus ei impedimentum pręstat, sine hoc quod propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

AD 4m Dicendum, quod non est inconueniens quod duo contraria adinuicem contrarientur eidem, sicut magnum, & paruum ęquali : & sic disparitas cultus, & spiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in uno est maior distantia, in altero maior propinquitas, quàm matrimonium requirat: & ideo ex utraque parte matrimonium impeditur.

I

2m de maiori.

impedimentum. R. præcedens non, subsequens. S. Tunc nihil, &c. Nam quando aliquis coniugum in casu necessitatis filium baptizat, tunc impedimentum subsequitur matrimonio.

¶Examen. Ly impedimentum matrimonii. Quando impedimentum hoc sequens est: dicitur proprie impedire, quando impedit, actum matrimonii; non autem ipsum uinculũ. Non enim dirimit uinculum eius, ut dicitur in secunda conclusione: sed circa actum eius uersatur, ut in tribus conclusionibus ultimis.

Vnde ly matrimonii, accipitur pro actu eius. Quasi dicatur in textu; quandoque contingit; quod matrimonium, & impedimentum actus matrimonii, stant simul.

3m de minori

Carnalis. R. & spiritualis. S. Tunc nihil, &c. Nam ex eo, quod matrimonium est spiritualis coniunctio, sic quod propinquitas spiritus ei impedimentum pręstat, sine hoc, &c ut in textu.

4m maior.

Contrariorum non sunt iidem effectus. R. secundum idem sumptorum: nou, secundum diuersa. S. Tunc nihil, &c. Licet enim disparitas cultus, & spiritualis cognatio, sint contraria (ut arguitur:) tamé utraque facit eundem effectum secundum diuersas fundationes; idest, utraque repugnant matrimonio, una ratione maioris distantiæ, altera ratione maioris propinquitatis, quam matrimonium requirat.

CONCL. 4ª. Si cognatio spiritualis sequens post matrimoniũ inducitur ex ignorantia extra casum necessitatis; tunc, si ille ex cuius actu inducitur diligentiam debitam adhibuit, ex neutra parte impedit actum matrimonii.

PROB. Quia præsupponitur clara.

¶Corol. Ergo ignorantia post debitam diligentiam ad aliquid faciendum, uel inueniendum, uel &c. excusat a peccato. De quo uide 1. 2. q. 76. ar. 3. & 4.

CONCL. 5ª. Si cognatio spiritualis ex industria contingat extra casum necessitatis; tunc ille, ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum: sed tamen debet reddere, si petatur.

PROB. 1 Quia patet: 2 Quia (ly sed tamen &c.) ex culpa alterius coniugis non debet alius innocens aliquod huiusmodi impedimentum reportare.

NOT. Pars prima meritò patere dicitur: quia dolus & fraus nemini debent patrocinari.

1m de maiori.

Alicui bono. R. saltem secundario. S. Tunc nihil contra. Nã quamuis spiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis, &c. ut in textu.

APPENDIX.

K

Ex artic. habet. ¶Primò, quod per rationem ostendat meritò dictum fuisse a Bonifacio 8. sic. Cognationem spiritualem in baptismo contrahi iure constat, quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post contractũ. Hæc ille. de cognation. spiritual. in sexto. Nedum inter. Item ab Alexandro 3. Si uir, uel mulier scienter, uel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit: an propter hoc separari debeãt? Nobis uidetur: quod siue ex ignorantia, siue ex malitia id fecerint, non sunt ab inuicem separandi: nec alter alteri debitum debet subtrahere; nisi ad continentiam seruandam possint induci. Quia, si ex ignorantia id factum est, eos ignorantia excusare uidetur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari uel dolus Hæc ille. de cognation. spiritual. Vid. S. Eccl. &c.

Vbi uides: quod faciat illa cognatio superueniens. Item a Concil. Magontienũ. 30. quæst. 1. de eo quod. Si filiam, aut commatrem suam aliquis in coniugium duxerit, separandos esse iudi-

iudicamus; & graui pœnitentia plectendos. Si autem coniuges legitimi, unus, aut ambo ex industria fecerint, ut filiũ suum de fonte susciperent: grauius pœnitentia insidiatori iniungatur, & simol ma neat: & si præuaricator coniugii superuixerit, siue spe coniugii maneat. Hæc ibi. Illa autem grauis pœnitentia præter cætera, est non posse exigere debitum.

Item u Ioanne papa ibidem. Ad limina &c. Si supradictus genitor filium suum corpore morientẽ in extremo uitæ suę positum, nec du n baptizans unda loium absentia, scilicet sacerdotum, nimia necessitate cogente baptizauit.

Nos inculpabile, quod necessitas intulit, iudicamus: & idcircò suæ uxori sibi iam olim legitimè sociatæ impunè, quamdiu uixerit, iudicamus manere connubium. hæc ibi.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta pattũ proquanto de cognatione spirituali talia sentiunt, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides quo modo ca us uicissim Thomistica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LVI.

ART. II.

232 CONCL. 1ª. Spiritualis cognatio per baptismum & cõfirmationem tantum contrahitur: ita quod & impediat contrahendum, & dirimat contractum.

PROB. 1 Quia hæc opinio est communior.

2 a Quia sicut cognatio carnalis non contrahitur, nisi per actũ generationis completum: ita spiritualis cognatio non contrahitur nisi per spiritualem generationem, (patet ex ad 1m.)

NOT. Licet confirmatio non dicatur propriè spiritualis gene-

ARTICVLVS II.

Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod per solũ baptismũ spiritualis propinquitas cõtrahatur. Sicut.n. se hẽt corporalis cognatio ad corporalẽ generationem, ita spũalis ad spũalem: sed solus baptismus dr̃ B spiritualis generatio, ergo per solum baptismum, contrahitur spiritualis cognatio, sicut & per solam generationem carnalem carnalis cognatio.

2 Præterea, Sicut in cõfirmatione imprimit̃ character, ita in ordine, sed in susceptiõe ordinis non sequitur spũalis cognatio, ergo nec ex cõfirmatione, & sic solum ex baptismo.

3 Præterea, Sacramenta sunt digniora sacramentalib. sed ex q̃busdam sacramentis spiritualis C cognatio non sequitur, sicut patet in extrema unctione, ergo multo minus ex catechismo, ut quidam dicunt.

4 Præterea, Inter sacramentalia baptismi multa alia p̃ter catechismũ numerant̃, ergo ex catechismo nõ magis cõtrahit̃ spiritualis cognatio, quam ex aliis.

5 Præterea, Oratio nõ est minus efficax ad promouẽdum in D bonũ, quam instructio, uel catechizatio, sed ex oratione nõ contrahitur spiritualis cognatio, ergo nec ex catechismo.

6 Præterea, Instructio, quę fit baptizatis per prædicationẽ, nõn minus ualet quã illa, quæ fit nondum baptizatis, sed ex prædicatione nõ cõtrahitur aliqua cognatio spiritualis, ergo nec ex catechismo.

SED CONTRA, primæ Cor. 13. in Christo Iesu per Euangelium ego uos genui, sed spiritualis generatio causat spiritualẽ cognationem, ergo ex prædicatione euangelii, & instructione fit spũalis cognatio, & non solum ex baptismo.

Prĕterea. Sicut per baptismũ tollitur peccatũ originale, ita p pœnitentiã actuale, ergo sicut baptismus causat spiritualem cognationem, ita & pœnitentia.

Præterea, Pater nomen cognationis est, sed per pniam, & doctrinã, & curam pastoralẽ, & multa huiusmodi, aliquis dicitur alteri spiritualis pater; ergo ex multis aliis præter baptismũ, & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ circa hoc est multiplex opin. quidã dicunt, ꝙ spũalis regeneratio sicut p septiformẽ Spũssancti gratiã datur, ita per septẽ efficitur, incipiendo a primo pabulo salis sacri, *usq; ad cõfirmationem per episcopũ factã, & per quodlibet horum septẽ spũalis cognatio contrahitur. Sed illud non uidetur rõnabile, quia cognatio carnalis non cõtrahitur nisi p actum generationis cõpletum, unde ẽt affinitas nõ contrahitur, nisi facta commixtione seminum, ex qua põt sequi generatio carnalis: spũalis autem generatio non perficitur nisi p aliqđ sacrm̃, unde non uidetur conueniens ꝙ spiritualis cognatio contrahatur, nisi per aliquod sacramentum. Et ideo alii dicunt, ꝙ p tria tantum sacramenta spũalis cognatio contrahitur. s. per catechismum, baptismum, & confirmationem. Sed illi propriam uocem uidentur ignorare, quia catechismus non est sacrm̃, sed sacramentale. Et iõ alii dicunt, ꝙ tm̃ p duo sacramenta cõtrahitur, s. per confirmationem, & baptismũ, & hæc est opinio communior, tamen de catechismo horũ quidam dicunt, ꝙ est debile impedimentũ, quia impedit cõtrahendum, sed non dirimit contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ duplex est carnalis natiuitas. E Prima in utero, in qua adhuc, qđ natũ est, est adeo debile, ꝙ non possit extra exponi sine piculo, & huic natiuitati assimilatur regñatio p baptismũ, in quo regñatur aliquis adhuc quasi fouẽdus intra uterũ ecclesiæ. Scđa est natiuitas ex utero, qñ iam qđ natũ erat † in utero, tm̃ roboratũ est, quod põt † sine periculo exponi exteriorib. quæ nata sunt corrumpere, & huic assimilatur confirmatio, p quã hõ roboratus exponitur in publicum ad confessionẽ nominis Christi: & ideo congrue per utrũq. istorũ sacramentorum contrahitur spiritualis cognatio.

AD SECVNDVM Dicendum, ꝙ per ordinis

ratio, sed solum baptismus tamen, inquantum assimilatur natiuitati ex utero, (ut in ad primum,) sub spirituali generatione comtelligitur, quasi per quandam extensionem, in immediatè præmissis uerbis.

Præcedens probatio licet tempore sancti Thomæ opin. fuerit tamen post a sede Apostolica firmata ẽ, tanquam ueritas determinata, ut in app. sequent.

CONCL. 2ª. De catechismo quidam dicunt, quod est debile impedimentum. *al. sacra ti.

¶ Examen. Ly quidam dicunt. Videlicet benè. Post sanctũ Thomam dictum istorum (ut in appen.) a sede Apostolica firmatum est. Vnde conclusio hæc non amplius tenetur, ut quidam dicunt, idest opinatiuè: sed determinatè, tanquam ueritas absoluta.

PROB. Quia Chatechismus impedit contrahendum, sed non dirimit matrimoniũ contractum.

1m de maiori

Corporalem generationem. s. non tantum in utero: sed etiã ex utero. §. Tunc nihil. &c. Nam licet solus baptismus sit spiritualis regeneratio, tanquam correspondens generationi corporali in utero: tamẽ confirmatio assimilatur generationi corporali ex utero, ut in textu. concl. m

2m de maiori concl. p

Ita. s. quantũ ad impressionem characteris: non, quantum ad regenerationem quãdam. §. Tunc nihil, &c. Nam ideo in susceptione ordinis nõ fit spiritualis cognatio

tio, & in baptismo fit, propterea q baptismus est regeneratio (ut F do autem non. In sus epnone.n.ordinis non fit alia generatio, sed quædam promotio potestatis, &c. ut in tex. cõtrahitur, ut subinfert tex. Ergo determinatio Bonifac. 8. recensenda 10 app. seq. intelligenda est propriè: quando s. sacramentũ pœnitentiæ insinuabit non causare spiritualem cognationem.

3m illatio conclusionis. Ergo, &c. ℞. negatur il latio. §. Nã io extrema unctione non fit professio futuri baptismi in catechismo aũt fit ista professio, sicut in sponsalib. quædã spõsio, &c. ut in tex.

¶Corol. Ergo spiritualis cognatio nõ fit in catechismo, eo qa ipse sit sacramẽtum, uel sacramentale quomodocunque: sed qa est sacramentale tale, s. professio existens futuri baptismi. Ergo uis causandi spũalem cognationem nõ stat in esse digniori, puta in esse sacramentum (demptis duobus in 1. conclusione positis:) sed stat in esse pfitendi prædictũ. Ergo argumentũ cõmittebat fallaciam secundum non causam ut causam.

4m de antecedente. Multa alia. ℞. in quibus non fit talis professio fidei, sicut in cathechismo. §. Tũc nihil, &c. ut patet.

5m de maiori. Oratio non ẽ minus efficax. ℞. & cũ hoc non est professio quædam futuri baptismi. §. Tũc nihil, &c. ut patet ex ad 1m. & corollario.

*al. cognationem.

6m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam talis uctio, quæ fit baptizatis per prædicationẽ, non dicit quã dã professionem futuri baptismi: sicuti catechismus.

7m de conclusione. Ex prædicatione euangelii, & instructione. ℞. facti p modum catechismi: non aliter. § Tũc nihil, &c. ut patet in text.

8m de maiori. Ita. ℞. quantũ ad tollendum peccatum: non, quantum ad modum tollendi. §. Tunc nihil, &c. Nã (propriè loquendo) spiritualis cognatio contrahẽda attenditur iuxta modum tollendi peccatum, qui modus sit regeneratio. Hinc ergo est q per sacramentum pœnitentię non contrahitur proprie, &c. ut in text. unde etiam corollarium post ad tertium.

¶ NOT. Signanter dicit ly propriè loquendo; quia per sacramentum pœnitentiæ spiritualis cognatio p quãdã similitudinẽ

sacramentum non fit alia regeneratio, sed quædam promotio potestatis, & propterea mulier non suscipit ordinem; & sic non potest aliquod impedimẽtum præstari matrimonio: & ideo talis cognatio non computatur.

Ad 3m Dicendum, q in catechismo fit quædam professio futuri baptismi, sicut in spõsalib. contrahitur quidã sponsio futurarũ nuptiarũ; unde sicut in sponsalibus cõtrahitur quidã modus ppinquitatis, ita in catechismo ad minus impediens cõtrahendũ ut quidã dicunt, non tamen in sacramentis aliis. G

Ad 4m Dicendum, quod talis professio fidei non fit in aliis sacramentalibus baptismi, sicut in catechismo, & ideo non est similis ratio. H

Et similiter dicendum ad quintum de oratione, & ad sextũ de prædicatione.

Ad 7m Dicendum, quod Apostolus eos ad fidem instruxerat per modum catechismi, & sic illo modo talis instructio habebat ordinem ad spiritualem* generationem.

Ad 8m Dicendum, quod per sacramentum pœnitentiæ non contrahitur, proprie loquendo spiritualis cognatio: unde filius sacerdotis potest contrahere cũ illa, quam sacerdos in confessione audiuit, aliàs filius sacerdotis non inueniret in tota parochia mulierem, cum qua contrahere posset; nec obstat quod per pœnitentiam tollitur peccatum actuale, quia hoc non est per modum regenerationis, sed magis per modum sanationis. Sed tamen per pęnitentiam contrahitur quoddam fędus inter mulierem, & sacerdotem confitentem, spirituali cognationi simile: ut tantum peccet eam carnaliter cognoscens, ac si esset spiritualis filia; & hoc ideo quia maxima familiaritas est inter sacerdotem, & confitentem; & ob hoc ista prohibitio est inducta, ut tollatur peccãdi occasio. I K

9m de maiori. Pater. ℞. dans generationẽ filiis non autem, dans aliqua alia sine generatione. §. ut in tex. Tunc nihil, &c. nã alii spũales patres, de quib. minor propõ loquitur, non dant esse filiis suis; licet dent instructionem, & quandoque etiã nutrimentum.

NOT. q ly sic etiã põt solui octauũ, qd præcessit; rñde ad illud octauũ, ultra præmissam solõnẽ ibi positã. q sicut baptismus causat spũalẽ cognationẽ, ita & pnia cãret; si pater sacerdos absolutus pœnitentẽ daret p hoc illi gñationem. scito tñ q ista respon. tandem redit in idem cũ respons. pdicta: licet sñ se illa sit faciens uim super hoc nomen, Prius & ista super hoc nomen Pater.

Ad 9m Dicendum, quod pater spiritualis dicitur ad similitudinem patris carnalis: pater autem carnalis, ut Philosoph. dicit in 8. Ethicor.* tria dat filio, esse, nutrimentum, & instructionem: & ideo spiritualis pater aliquis alicuius dicitur ratione aliquorum horum trium: tamen ex hoc quod est spiritualis pater, non habet spiritualem cognationem, nisi conueniat cum patre, quantum ad generationẽ, per quam est esse: & sic etiam potest solui octauum, quod præcessit.

*li. 8. c. 11 & 12.

Articvlvs III.

Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod cognatio spiritualis non contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquitas, solum ex parte[h] eius, cuius semine generatur proles, non autem ex parte eius, qui filium natũ suscipit, ergo nec spiritualis cognatio contrahitur inter eum, qui suscipit de sacro fonte, & eum, qui suscipitur.

2 Præterea, Ille, qui de sa-

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quo p rationem ostendas, meritò dictũ de baptismo confirmatione, & de catechismo, a Bonifa. 8. sic. Cognationẽ spũalem in baptismo, &c. ut ar. 1. ap. item ex cõfirmatione quoq. seu frontis chrismatione spũalis cognatio contrahitur mrimonia similiter impediens cõtrahenda, & dirimẽs post contracta. Item. Per catechismum, q pcedit baptismum, cognatio spũalis contrahitur, p quã cõtrahendum mrimonium impeditur: per illam tñ cognationem mrimonium post eã contractum minimè separatur. Item. Ex datione uerò aliorum sacrorum cognatio spũalis nequaquam oritur, q matrimonium impediat, uel dissoluat. Hęc ille de cog. spiritual. in 6.

Vti. pra: Eccl. &c.

* c. 1. & 2. de cogna. spiri. li. 6. Cõ. Tr. se. 24. de refo. c. 2.

¶ Secundò habes. quomodo per rõnem prædicta pontificis, pro quanto cognationem spiritualem causari ex illis tribus tantum insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uideas quomodo ex iis uicissim Thomistica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LVI. ART. III.

Conc. Qui baptizatur cognationem spiritualem contrahit ad baptizantem, & ad leuantem se de sacro fonte: similiter

militer qui confirmatur ad confirmantem, & ad tenentem se.

¶ PROB. Quia in baptismo aliquis renascitur filius Dei, sicut patris, atque ecclesiæ, sicut matris; & baptizans Dei, cuius minister est, personam gerit, atque suscipiens de sacro fonte gerit personam ecclesiæ.

A de iure, non sufficiat ad illam contrahendam.

¶ Corol. Ergo requiritur ad hoc leuamen de necessitate, quod homo leuans sit baptizatus: & hoc intelligitur per ly de iure.

¶ 2 Quia (ly similiter &c.) in confirmatione confirmans Dei, tenens autem personam gerit ecclesiæ.

NOT. Ly (meradum est ar. 1. ad p^m. & not. post prob. conc. 1.) qui confirmatur non ppter renascatur tamen quia confirmatio assimilatur natiuitati ex utero, ob proportionaliter probatio præmissa currit de utrisque.

1^m de maiori. In generatione carnali contrahitur propinquitas solum ex parte eius, cuius semine generatur proles. R. & ex parte matris materiam subministrantis. S. Tunc nihil, &c. Nam Anadechus gerit uices matris ut in tex.

2^m de conclusione Nulla cognatio contrahitur. R. ratione instructionis debitæ non ratione cooperationis ad generationem spiritualem. S. Tunc nihil, &c. ut de se patet.

*Li. 4. sen. dist. 42

¶ Exam. ly debitæ. i. quæ non exit officium Anadechi. Et hoc dicit ad differentiam instructionis in catechismo factæ. Posset. n. quis catechizare puerum, & postea leuare de sacro fonte. Unde non ratione huius operationis, leuando de fonte contraheret cognationem spiritualem; sed etiam ratione instructionis catechismatis. Verum (ut dictum est) illa instructio excedit debitam instructionem Anadechi. Debita huius instructio est post baptismum: ut. s. baptizatum instruat, uel sit sollicitus, ut instruatur circa ea addiscenda & seruanda; quæ ipse pro illo in baptismo promisit: puta melius addisceret ea, quæ sunt fidei, ea quæ ad mandata Dei, quibus renuntiauit diabolo & pompis eius, pertinent; & (breuiter) ea quæ ad bonum Christianum faciunt.

Concl. m

Debita instructio patrini.

¶ Corol. Ergo, propter ly debitæ, concluditur, q. Anadechus (hunc nos patrinum, latine dicimus) tenetur in conscientia esse sollicitus de prædictis circa filium suum spiritualem exhibendis uel a seipso, uel ab eius parentib. carnalibus, uel a quolibet meliori pro tali negocio. Unde qui ex negligentia, uel alia causa illegitima in prædictis delinquit, non est bene tutus in conscientia, quia non exequitur officium debitum circa filium suum spiritualem quod exequi promisit, seu promisisse intelligitur tunc ex hoc ipso, q. illum de sacro fonte leuauit. Vide de simili promissione. q. 33. ar. 3. corp.

3^m de maiori Si contingeret. R. de facto, non de iure. S. de iure n. non baptizatus non pot aliquem leuare de sacro fonte, & quia tex. Tunc nihil, &c. Nam licet ille non baptizatus etiam q. de facto leuaret de sacro fonte, non contraheret cognationem spiritualem; non tamen sequitur quod leuare ex ipso

sacro fonte leuat, Anadechus a Dionysio dicitur, & ad eius officium spectat puerum instruere: sed instructio non est sufficiens causa spiritualis cognationis, ut dictum est, ergo nulla cognatio contrahitur inter eum, & illum, qui de sacro fonte leuatur.

3 Præterea, Potest contingere quod aliquis leuet aliquem de sacro fonte antequam ipse sit baptizatus, sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cognatio, quia ille qui non est baptizatus, non est capax alicuius spiritualitatis, ergo aliquem leuare de sacro fonte, non sufficit ad spiritualem cognationem contrahendam.

SED CONTRA est definitio spiritualis cognationis supra inducta, & authoritates, quæ ponuntur in litera.

RESPON. Dicendum, quod sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre, & patre, ita in generatione spirituali aliquis renascitur filius Dei sicut patris, & ecclesiæ sicut matris: sicut autem ille, qui sacramentum confert, gerit personam Dei, cuius instrumentum, & minister est, ita ille, qui baptizatum suscipit de sacro fonte, aut confirmandum tenet, gerit personam ecclesiæ, unde, ad utrunque, spiritualis cognatio contrahitur.

AD PRIMVM ergo Dicendum quod non tantum pater, ex cuius semine generatur proles, habet cognationem carnalem ad natum sed etiam mater, quæ materiam subministrat, & in cuius utero generatur; & ita etiam Anadechus, qui baptizatum uice totius ecclesiæ offert, & suscipit, & confirmandum tenet, spiritualem cognationem contrahit.

AD 2^m Dicendum, quod non ratione instructionis debitæ, sed ratione generationis spiritualis, ad quam operatur, cognationem spiritualem contrahit.

AD 3^m Dicendum, quod non baptizatus non potest aliquem leuare de sacro fonte, cum non sit membrum ecclesiæ, cuius typum gerit in Baptismo suscipiens; quamuis possit baptizare, quia est creatura Dei, cuius typum gerit baptizans: nec tamen aliquam cognationem spiritualem contrahere potest, quia ipse est expers spiritualis uitæ, in quam homo * primo per Baptismum nascitur.

*al. quæ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum cognatio spiritualis transeat a uiro in uxorem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod cognatio spiritualis non transeat a uiro in uxorem, quia spiritualis unio, & corporalis sunt disparatæ, & diuersorum generum, ergo mediante carnali coniunctione, quæ inter uirum, & uxorem est, non transitur ad spiritualem cognationem.

APPENDIX.

Ex articulo habes. 1

¶ Primo quod p ta tionem ostendatur; merito dictum a Bonif. 8. sic. Inter baptizatum, & illum, qui eum suscepit de baptismo, cognationem spiritualem contrahi iure constat. Et eadem, quæ de suscipiente sunt dicta, sunt et de baptizante censende. Ex confirmatione quoq. cognatio eisdem modis contrahitur. Hæc ille: de cogna. spirit. in 6. Nedum & infr. circa eandem materiam in ca. eo. Quamuis non plures, quam unus uir uel una mulier, accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonem instituta: si tamen plures accesserint spiritualis cognatio inde contrahitur. De confirmatione insup quantum ad hoc idem iudicium est habendum. hæc ibi. Quo sit hoc ulterius nunc uerificetur, uel non, quia iura noua iustissimis de causis prodierunt, non uidendum est hoc in ep. ar. 5.

Vn. pro s. Eccl. &c.

¶ Secundo habetur quomodo per rationem prædicta pontificis, pro quanto de baptizati, & confirmati cognatione ad baptizantem, atq; leuantem, ad confirmantem, atq; tenentem sic statuit, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertio uides, quo ex iis uicissim doctrina præsens hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LVI. ART. IIII.

CONCL. 1^a. Quando uir fit compater per actum alterius, quia uel baptizat, uel in baptismo suscipit filium eius; tunc cognatio spiritualis non transit a uiro in uxorem, nisi forte ille sit filius uxoris. 214

¶ Exam. Ly quando uir &c. Verbi gratia. D. Anton. baptizat filium Titii, & Sempronius leuat eundem filium de sacro fonte; & postea Titius accipit Bertam in uxorem: tunc Berta non efficitur commater D. Antonii nec Sempronii. Quod si filius ille Titii fuisset simul filius Bertæ antica p Titium in uxorem ductæ: tunc Berta quoq; fit commater & D. Anton. & Sempronii. Sic ergo Berta mortuo Titio non potest in secundo casu contrahere matrimonium cum aliquo illorum: quod tamen in primo casu posset. Ratio est illa Philosop. sicut propositum in propositum, ita oppositum in oppositum. Applica tu dictum Philosoph. ad cognationem spiritual. in Bertæ.

PROB. 1 Quia pater. 2 Quia (ly nisi, &c.) tunc uxor directe contrahit cognationem spiritualem.

¶ CONCL. 2^a. Quando uir fit compater per actum proprium

sublatis de medio Martinus cum Tebergæ præfata contraxit. A Respondendum duximus: quod cum secundum domini uerbum uir & mulier efficiantur per connubium una caro, liquidũ est; Tebergam non posse matrimonialiter copulari Martino, qui cõpater eius fuerat, cum quo una caro Teberga noscitur extitisse. Hæc ille: de cognatio. spirit. Vbi per ly connubium intelligit copulam carnalem, ut & ex glosa, & ex Adriano papa patet. 27. q. 2. Agathosa. item a Concil. Triburiensi: quod prædicta cognatio nõ trãsit, nisi copula carnali posita: & sic. Qui spiritualem habet cõpatrem, cuius filiũ de lauacro sacri fontis acceperit, & eius uxor cõmater non est: liceat ei, defuncto compatre suo, eius uiduam ducere in uxorem si nullam habet propinquitatem consanguinitatis. Quid enim? Nunquid non possũt coniungi, quos nulla propinquitas carnalis uel nulla generatio secernit spiritualis? Hæc illud. 30. q. 4. item ab Vrban. meritò esse dictum sic. Quod autem uxorem marito in baptismate simul nõ debeat suscipere puerum, nulla authoritate reperitur prohibitum. Sed ut puritas spiritualis paternitatis ab omni labe, & infamia, conseruetur immunis, dignum esse decernimus: ut utrique insimul ad hoc aspirare minimè præsumant. Hæc ille: ibid. Vbi ly infamia, sumitur respectu stultorum. Crederent enim (inquit glos.) stulti aliquã proximitatem, inter eos contrahi, si simul suscipierent. Sed etiam superfluum esset (inquit) ut uterque susciperet: cum ex susceptione alterius uterque compater efficiatur: de consuetudine tamen est in quibusdam locis, quod uterq; simul suscipit.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patris, pro quanto cognationem spiritualem transire, uel non transire a uiro ad uxorem insinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctri. hæc & declaretur, & consolidetur.

præmissa indè necessariò sequatur.

¶ CONCL. 2ª. Spiritualis & paternitas, & compaternitas, & fraternitas impedit matrimonium contrahendum, ac dirimit contractum.

PROB. Quia, ut patent ex Iuribus antiquis, supponitur.

NOT. sup. ar. 1. cõclusione iam de impeditione ista dupliciter loquens. Doctor sanct. apposuerat ly ex statuto ecclesiæ. Vnde per id insinuauit esse: sã in omnibus iure dicẽdis circa huiusmodi impeditionem, & intelligere & intelligi debere iuxta statuta ipsius ecclesiæ. Quamobrem conclusiones, quæ sine nouis probationibus adducuntur de tali materia, meritò dicuntur supponi ab ipso tanquam claræ ex iurib. ecclesiæ antiquis. Dico, antiquis tempore Sancti huius factis & ualidis; quoniam de statutis nouiter editis text. intelligi non potest (ut consideranti patet;) cum post tẽpora eius emerserint.

Quo fit: ut dicta sua de tali, aliaque simili materia secundum iura antiqua in ueritate mensurari debeãt solum. & q. si quis illa secundum iura noua in ueritate mensurare uellet, extorqueat ipsa contra intentionem authoris, ac in tali tã dictorum tam docto rei tanquam falsarius habeatur.

ARTICVLVS V.

Verum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod non transeat ad filios carnales patris spiritualis, quia spirituali cognationi non assignatur gradus: esset autem gradus, si transiret a patre in filium, quia persona generata mutat gradũ, ut supra dictum est, ergo non transit ad filios carnales patris spiritualis.

2 Præterea, Pater eodem gradu attinet filio, & frater fratri: C si ergo cognatio spiritualis trãsit a patre in filium, eadẽ ratione transibit a fratre in fratrẽ, quod falsum est.

SED CONTRA est, quod in litera probatur per authoritatem.

RESPONDEO Dicendum, quod filius est aliquid patris, & non econuerso, ut dicitur in 8. Ethicor. & ideo spiritualis cognatio transit a patre in filium; & non econuerso, & sic D patet, quod tres sunt cognationes spirituales. Vna, quæ dicitur spiritualis paternitas, quæ est inter patrem, & filium spiritualem. Alia, quæ dicitur compaternitas, quæ est inter patrẽ spiritualem, & carnalem eiusdem. Tertia autem dicitur spiritualis fraternitas, quæ est inter filium spiritualem, & filios carnales eiusdem patris, & quælibet harum impedit matrimoniũ contrahendum, & dirimit contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod persona addita per carnis propagationem facit gradum respectu illius personæ, quæ eodem genere attinet, non autem respectu eius, quæ attinet in alio genere, sicut filius attinet in eodem gradu uxori patris in quo, & pater, quamuis alio genere attinentiæ: spiritualis autem cognatio est alterius generis, quam carnalis; & ideo non in eodem gradu attinet filius spiritualis filio naturali patris sui spiritualis, in quo attinet ei pater eius, quo mediante cognatio spiritualis transit, & ita nõ oportet quod spiritualis cognatio habeat gradum.

AD SECVNDVM Dicendum, quod frater nõ est aliquid fratris sicut filius est aliquid patris, sed uxor est aliquid uiri, cũ quo effecta est unum corpus: & ideo a fratre in fratrem nõ transit, siue sit ante genitus, siue post fraternitatem spiritualem.

concl. [m] l. 8. c. 12 nõ procul a fi.

conclu. [p]

Pro intellectu sano D. Tho. si ne præiudicio nouorũ iuriũ.

QVAEST. LVI. ART. V.

255 CONCL. 1ª. *Spiritualis cognatio transit a patre in filium; & nõ è conuerso.*

¶ PROB. Quia Filius est aliquid patris: & non è conuerso. (8. Ethic.)

¶ NOT. iis, in quem transire habet cognatio, debere esse aliquid eius, a quo transitur fuit iam ar. 4 cum sua appendice, demõstratũ. Ibi namque ideò dictum est, cognationem a uiro in uxorem, uel quam aliam mulierem, & è conuerso, transire uel non transire; quia utrinque iam alter alterius erat, uel non erat, aliquid mediante carnali copula per commixtionem seminum. Hinc est: quod, posito antecedente probationis, tanquam clara præsupponitur consequentia; hoc est non probatur, quod cõclusio

1ᵐ minor.

Essent autem gradus, si transiret de patre in filium. &c. negatur ista. §. Ad rationem dicitur, quod persona addita per carnis propagationem, idest persona generata, facit gradum respectu illius personæ, quæ, &c. ut in textu.

2ᵐ consequẽtia. Si ergo, &c &c. negatur consequentia. §. Ratio est, quia frater non est aliquid fratris, sicut filius, &c. ut in tex.

¶ NOT. Mentionem facit de uxore responsum hoc textuale, licet argumentum huius non meminerit: ut responderat tacitæ obiectioni, quæ (soluto argumento ad literam) poterat fieri de E uxore: quasi quòd illa non esset aliquid uiri, cum non descẽderet ab eo, sicut filius a patre. Et nota: quòd illud idem, quod dicitur de uxore respectu uiri, cointelligitur etiam de uiro respectu uxoris, ut supra not. post probat. conclusion. primæ, tactum fuit.

APPENDIX.

Ex artic. habes. ¶ Primò, quod per rationem ostendat: meritò insinuatum esse ab Innocentio 4. quod a patre in filium carnalem transit cognatio spiritualis: & sic. Tuo nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem filiam compatris sui, uel commatris sibi possit matrimonialiter copulare: &, si contraxit, an debeat separari. Vt. pro S. Eccl. &c.

Super quo respondemus: quòd huiusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere; &, si contraxerint, possunt ab inuicem

inuicem separari. hæc ille: de cognation. spiritual. Vbi accipitur ly possunt, pro debet de iure: ut ibi patet p glos. & per Papæ Alexand. decret. nunc sequent. Item ab Alexandro 3. ibid. Sup eo &c. Si tales fuerint filii, p quorum alterum uel utrumque parentes ad compaternitatem uenerunt: eos coniugi nulla ratione sustineas, & coniunctos pontificali authoritate non differas separare.

Cæterum, si p neutrum eorum ad compaternitatem uentum fuerit, de his te uolumus cõsuetudinem tuæ metropolitanæ ecclesiæ, uel aliarum circumpositarum inquirere, & diligentius imitari. hæc ibi. item a Bonifa. 8. in sinnatum de illis tribus cognationibus spualibus: & sic. Nedum inter baptizatum, & illum q eum suscepit de baptismo; ac inter eundem baptizatum, & suscipientis filios, & uxorem ante susceptionem carnaliter cognitam ab eodem, immo etiam inter suscipientem, patremq. baptizati & matrem, cognationem spualem contrahi iure cõstat quæ cognatio & cõtrahendum matrimonium impedit, & dirimit post contractum. Et eadem, quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante cẽsenda. Ex confirmatione quoque spiritualis cognatio eisdem modis contrahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens contracta. Hæc ille, de cognat. spir. in 6. Faciunt hæc etiã ad ar. 3. & 4. pro illorum portione. item a Con. Tri. sess. 24. c. 2. de ref. prędicta patrum confirmantur, parum limitantur, & sic. Docet experientia: pp multitudinem prohibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus uel nõ sine magno peccato perseueratur, uel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque sancta synodus huic incommodo prouidere, & a cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit, ut unus tm siue uir, siue mulier, uel ad summum unus & una, baptizatum de baptismo suscipiant; inter quos ac baptizatum ipsum & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatiq. patrem ac matrem tm spiritualis cognatio contrahitur. Parochus diligenter ab iis, ad quos spectabit sciscitetur, quem uel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant: & eum, uel eos tm ad illum suscipiendum admittat. Quod si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant: constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus. Cognatio, quę ex confirmatione cõtrahitur, confirmantem & cõfirmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem, nõ egrediatur omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis. Hæc ibi. Vbi uides: lineã fraternitatis spiritualis esse sublatam.

¶ Secundo habes quõ a per rationem prędicta patrũ, pro quanto de spiritualis cognationis transitu a patre ad filios, & de multiplicibus cognationibus spiritualibus sic (ut diximus) insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides quo modo ex iis uncissima Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

*Th. 4. di. 42. q. 2. a. 1. & seq.

QVAEST. LVII.

De cognatione legali, quæ est per adoptionem, in tres articulos diuisa.

Deinde considerandũ est de cognatione legali, quę est per adoptionem.

¶ Circa quod, quęruntur tria.

Primo, Quid sit adoptio.

Secũdo, Vtrum ex ea aliquod uinculum contrahatur matrimonium impediens.

Tertio, Inter quas personas contrahatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

Ad primvm sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter adoptio definiatur. Adoptio enim est extraneæ personę in filium, uel nepotem, uel deinceps, legitima assumptio, filius n. debet esse subditus patri, sed aliquando ille, qui adoptatur, non transit in potestatem patris adoptantis, ergo nõ semper per adoptionem aliquis in filium assumitur.

2 Præterea, Parentes debent filiis thesaurizare 2. Cor. 12. Sed pater adoptans non oportet q semper adoptato thesaurizet, qa quandoque adoptatus nõ succedit in bonis adoptãtis, ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

3 Præterea, Adoptio, per quam aliquis in filium assumit, similatur generationi naturali, per quam naturaliter producitur filius: ergo cui competit naturalis generatio filii, competit adoptio, sed hoc est falsum, quia ille qui non est sui iuris, & qui est minor 25. annis, & mulier non possunt adoptare, qui tamen possunt filiũ naturaliter generare, ergo adoptio non dr proprie assumptio alicuius in filium.

4 Præterea, Assumptio extraneæ personæ in filium uidetur esse necessaria ad supplendũ defectum naturalium filiorum, sed ille, qui non potest generare ut spado, uel frigidus, maxime patitur defectum in filiis natura libus, ergo ei maxime competit assumere aliquem in filium, sed non competit ei adoptare, ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

5 Præterea, In spirituali cognatione, ubi aliquis in filium assumitur, sine carnis propagatione, potest indifferenter maior ætate effici pater minoris, & ecõuerso, quia iuuenis potest senem baptizare, & econuerso. Si ergo per adoptionem aliquis assumitur in filium sine carnis propagatione, similiter posset indifferenter senior iuniorem, uel minor seniorem adoptare, qđ non est uerum, & sic idem quod prius.

6 Præterea, Adoptatus non differt, secundum aliquem gradum ab adoptante, ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & sic inconuenienter dicitur, quod adoptatur in nepotem.

7 Præterea, Adoptio ex dilectione procedit, unde, & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptasse: sed charitas maior habenda est ad proximos, quam ad extraneos, ergo non debet esse adoptio extraneę personæ, sed magis propinquę.

Respon. Dicendum, quod ars imitatur naturam, & supplet defectum naturæ in illis, in quibus natura deficit, unde sicut per naturalem generationem aliquis filium producit, ita per ius positiuum, quod est ars boni, & æqui, potest aliquis alium sibi assumere in filium ad similitudinem filii naturalis, ad supplendũ filiorum deperditorum defectũ, propter quod præcipue adoptio est introducta: & quia assumptio importat terminum a quo propter quod assumens non est assumptum, oportet quod ille, qui assumitur in filium, sit persona extranea, ergo sicut naturalis generatio habet terminum ad quem. s. formam, quę est finis generationis, & terminum a quo. s. formam contrariam; ita generatio legalis habet terminum

QVÆST. LVII.

ART. I. Concl.

Concl: 1A. Per ius positiuum, q est ars boni & æque, potest al quis alium sibi assumere in filiũ ad similitudinẽ naturalis ad supplendum filiorum deperditorum defectũ.

¶PROB.

¶PROB. Quia adoptio est introducta ad supplendum defectū filiorum deperditorum.

¶Examen. Ly deperditorum. Vel quia habita sunt, & amissi postea, vel quia potuerunt haberi, licet quandoque impedimento occidentali non sint habiti. Ergo per ly deperditorum, oste

A Non enim assimilatur in hoc, q᷑ cuicunque competit naturalis generatio filii competat & adoptio. Et hoc propter diuersitatem finium vtriusque. Generatio enim naturalis ordinatur ad speciem &c. ut in textu.

¶NOT. Aduerte q᷑ responsio prædicta loquitur de adoptione arrogatiua, non autē de simplici.

ditur: q᷑ habētes impedimentum perpetuum ad generādū non possunt adoptare. Vide ad 4^m.

concl. p *In arg. i. huius art.

¶CONCL. 1ª. Ista diffinitio. s. (adoptio est extraneæ personæ in filium, vel nepotem, vel deinceps, legitima assumptio) com præbēdit genus adoptionis per ly assumptio legitima, & terminum à quo per ly extraneæ personæ, & terminum ad quem per ly in filium, vel nepotem.

¶Examen ly legitima. Idest q᷑ adoptās sit sui iuris, nō sit minor viginti quinque annorum; neq; mulier: & quòd adoptatus sit adoptante ita iunior, vt eius filius naturalis esse possit & q᷑ adoptio fiat auctoritate Principis, vel saltem magistratus. Hæc omnia importat ly legitima. i. secundum leges: seruata nihilominus differētia inter adoptionē perfectā & imperfectā (vt in ad 1^m) intelligito illa.

¶Ly extraneam. Extraneitate s. non qua libet: sed dicenda in ad 7^m, & suo correll.

¶Corollarium. Ergo conclusio 2ª responsionem directam ad titulum virtute continet: quia assignat illa, p quæ bona diffinitio datur, puta genus & differentiā. Vt dicamus ad quæsitū litteraliter. Illa diffinitio. s. adoptio est extraneæ personæ &c. est conuenienter data de adoptione. Et p hemus p ista sedam cōclusionē: tie. Quia diffinitio illa datur p genus suū, & differētiā, vt bi patet.

Responsio literalis ad titulum.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

¶NOT. Ille terminus à quo, & terminus ad quem, in conclusione dicti tenent locum differentiæ sufficienter.

ad quem. s. filium vel nepotem: terminum a quo personā extraneā: & sic patet q᷑ prædicta assignatio cōprehendit genus adoptionis, quia dr̄ legitima assumptio: & terminū a quo: quia dicit extraneæ personæ: & terminum ad quē: qa dr̄ in filiū uel nepotē.[1]

B

Ad primvm ergo dicendum, q᷑ filiatio adoptionis: est quædā imitatio filiationis naturalis, & ideo duplex est filiatiōis species. Vna quæ perfecte naturalē filiationem imitatur: & hæc uocatur arrogatio per quā traducit adoptatus in ptātem adoptantis: & sic adoptatus succedit patri adoptanti ex intestato: nec pōt eum pater sine culpa priuare quarta parte hæreditatis sic aūt adoptari non pōt: nisi ille qui est sui iuris: qui. s. non hēt patrem: aut si habet est emancipatus: & hæc adoptio non fit nisi auctoritate principis. Alia adoptio est quę imitatur naturalem filiationem imperfecte: quę uocatur simplex adoptio, per quam adoptatus nō transit in potestatē adoptantis. Vnde magis est dispositio quædā ad perfectam adoptionē quàm adoptio perfecta, & s̄m hanc potest adoptari ēt ille qui non est sui iuris: & sine auctoritate principis ex auctoritate magistratus: & sic adoptatus non succedit in bonis adoptantis: nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis suis in testō dimittere nisi uelit: & per hoc patet ad solutio ad 2^m.

C

D

Ad 3^m dicendum, q᷑ generatio naturalis ordinatur ad speciem consequendam: & ideo omnibus cōpetit posse naturaliter generare, in quibus natura speciei nō est impedita: sed adoptio

E

ordinatur ad hæreditatis successionem: & ideo illis solis competit qui hnt ptātem disponendi de hæreditate sua. Vnde qui non est sui iuris, uel est minor 25. annorum aut mulier non potest adoptare aliquem nisi ex speciali concessione principis.

Ad 4^m dicendum, q᷑ per eum qui habet impedimentum perpetuū ad generandū non pōt hæreditas transire in posterum. Vnde ex hoc ipso iā non debet illis qui succedere ei debent iure ꝓpinquitatis: & iō non ei cōpetit adoptare, sicut nec naturaliter generare, &[*] præterea maior est dolor est de filiis amissis quàm de illis qui nunquā sunt habiti, & iō habentes impedimentum generationis non indigent solatio contra carentiā filiorū sicut illi qui habuerunt & amiserunt: uel etiam qui habere potuerunt sed aliquo impedimento accidentali carent.

Ad 5^m Dicendū, q᷑ spūalis cognatio cōtrahitur ꝑ sacrm quo fideles renascunt in Christo in quo nō differt masculus & fœmina, seruus & liber, iuuenis & senex,[*] & ideo indifferenter quilibet pōt effici pater spūalis alterius, sed adoptio fit ad hæreditatis successionē, & quandam subiectionē adoptantis ad adoptatum, non aūt est conueniens q᷑ antiquior iuueni in cura rei familiaris subdatur: & ideo iunior non potest adoptare seniorem, sed omnem secundum leges q᷑ adoptatus sit in tantum adoptante iunior, quòd possit eius esse filius naturalis.

Ad sextvm dicendum, q᷑ sicut conuenit amitti filios,

Ex hoc .n q᷑ adoptionem ordinati ad successionem hæreditatis dicitur & in ad 1^m ducitur, q᷑ adoptati simpliciter non succedūt in bonis adoptantis: relinquitur clarū, q᷑ de arrogatiua tm̄ hic sermo sit.

4^m illatio cōclusionis secundæ. Ergo adoptio &c. Ꝝ. negatiuano. § Ratio est, quia licet solatio filiorū indigeāt, nō tñ pōt hēditas tē trāsmittere in filios. Vñ qa cd dr̄ in diffinitione, q᷑ adoptio est assumptio ali cuius in filiū, intelligit de filio cui possit de iure hæreditas relinqui: iō tales adoptare non possunt.

*Responsio 2ª.

¶NOT. Simile vt an notandū pro isto in ad 4^m, qd & annotatum est in ad 1^m.

Itē d maiori. Naturaliū filiorū. ꝟ. habitorū saltē in potētia reducibili ad actū. §. vtin tex. si Tūc nihil &r. Nam Spado & hmōi, ppetuō ipedimētū hnt ad generādū filios. Propterea lex attēdens, q᷑ dolor de priuatione filiorū nō est ita intensus in his, sicut in generare ualentibus: ideo solatiū adoptandi Spadonibus, ac huiusmodi non tribuit. Vide secundum responsum literæ ly & præterea maior est dolor de filiis amissis &c.

* Vt dicitur ad Gala. 3. & ad Colo. 3.

¶NOT. Aliud est indigere solatio filiorum absolutè, aliud est idigere illo ad depellendā tristitiā carentiæ ipsorum. Primum esse potest, & æqualiter in Spadonibus sicut in aliis, & q̄q; ēt plus: secundum non potest esse æqualiter in Spadonibus, sicut in aliis. Et ideo ad hanc differentiā annotandā textus de Spadonibus signanter dixit ly non indigent solatio cōtra carentiā filiorum & nō dixit ab̄solutè, non indigeant solatio filiorum.

1^m de maiori. Adoptatur Ꝝ. adoptione imperfectā non autem, perfectā. §. illa dicitur simplex adoptio tantum: ista aūt arrogatio Tunc nihil &c. Nam principaliter intell g t conclusio de adoptione perfecta.

2^m de minori. Adoptans Ꝝ. adoptione imperfectā non autē, perfectā. §. Tunc nihil contra. Nō .n. tenetur q᷑ adoptans imperfecte assimilet patri carnali in the sauri zando filiis: licet hoc requiratur in adoptāte pfecte.

3^m de antecedente. Similiter. Ꝝ. in aliquibus nō, in oibus §. Tūc nihil &c.

5^m consequentia. Si ergo &c Ꝝ. negatur consequentia § Ratio est: quia spiritualis generatio contrahitur per sacramentum &c ut in textu.

¶Corollarium. Ergo hoc, uel illud (de quibus in argū) fiat sine carnis ꝓpagatione, adducebatur extra propositum.

6^m maior. Adoptatus non differt secundum aliquem gradum ab adoptante Ꝝ est extra propositum

positum ista maior. §. Nam adoptio non inducta est ad faciendam differentiam graduum: sed in solatium filiorum amissorum & a similitudine aliorum suorum, puta nepotum, & deinceps. Sicut autem contingit amittere filios, ita & nepotes, &c. ut experientia docet. F

Rursus ex uerbis Nicolai patet: quod quis io filiū, uel filiam, adoptari potest. Consequenter ergo eadem ratione de adoptati in nepotem, & deinceps. ergo definitionem prædictam, licet non sub illa forma iouuit Pontifex: ut penattat(?) maxime: sestnm est. Item a lib. Digestorum tituo. de tit. nuptiar. ut recitatur 30. q. 3. & sic. Per adoptionem quæsita fraternitas eo usque impedit nuptias, donec manet adoptio. ideoque eam, quam pater meus adoptauit, & emācipauit, potero uxorem ducere. Æquè & si, me emancipato, illam in potestate retinuerit, poteramus iung. matrimonio. Itaque uolenti generū adoptare suadetur, ut filiam emancipet. Similiter suadetur ei qui uult nurum adoptare: ut emancipet filium. Hæc ibi. Ex quib. d. e, ut sup. ex Nicolao. ¶ Ideo hēs: quomodo prædicta iura, pro quanto definitionē adoptionis præmissā conuenienter esse dare insinuant, & intelligas, & tueatis.

Neque n. hue adduximus intra ipsa ei ultra, ut eruiha, com hoc esset quasi totaliter extra propositum sacræ Theolog. & si etiam ei: sed illa adducta sunt solum quanto in legem ecclesiasticam quodam modo n. per acceptationē summorū pontificum, transierunt. Quo. ēt modo. sacræ Doctor de talibus ræ. facitis legibus io loco isto loquitur: ut ipse innuit art. 2. corp. & ad 4um.

¶ Tertiò uides: q doctrina ex iis ue ilim doctri oa præsens hæc, & declaretur, & consoli detur.

7m maior. Adoptio ex dilectione procedit. §. & ex intentione relinquendi hæreditatem ei, q adoptatur. §. s. perfecte. Tunc nihil, &c. ut patet in textu.

¶ Corol. formalitas ergo in adoptatione perfecta est posse habere aliquem, qui solum de iure legali succedat in hæreditate. Hoc autem, ut patet, sequitur in adoptata persona, q. si extranea. i. q. nullo alio iure succedere possit. Siue ergo sit propinquus carne, siue non, hoc est per accidens: cum ly extranea, non dicat exemptionem a propinquitate carnis, ... ista exceptio ... hoc. s. non habere potestate da sore propinquitatis succedendi in bonis.

APPENDIX.

Vt. p. os. Eccl. &c. c. 1. ex. de cogna. le ga. §. ex. eo.

Ex art. hēs. ¶ Primò quo p. rōne osten da, rectiō minutiū suisse a iure Cæsareo. ff. de adoption. adoptiones: q. adoptio legalis est quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius, uel nepos, uel deinceps, qui non est natura similiter. Item meritò insinuatur ... se hoc ipsum a Nicolao Papa; sie. si quis adoptionem mihi soror esse cæperit, quādiu durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ consistere nō possunt. Hæc ille, & recitantur de cognation. legali. Extraneam ergo denotat personam adoptatam Nicol. qui dicit ly cæperit esse mihi soror, & ly quādiu durat adoptio. Mihi enim iam in rerum natura existenti non inciperet illa esse soror, si neque oo bis utrisque uiuentibus, desineret esse cognatio illa impediens matrimonium: si cognatio, uel consanguinitatis, uel affinitatis, uel spiritualitatis inter nos esset.

ita & nepote, & deinceps: & iō cum adoptatio sit inducta in solatiū filiorum amissorum, sicut aliquis per adoptionem potest subrogari in locum filii, ita in locū nepotis, & deinceps.

AD 7m dicendum, q. propinquus iure propinquitatis debet succedere, & ideo non competit ei, quod per adoptionem ad successionem deducatur: & si aliquis propinquus, cui non cōpetat successio hæreditatis, adoptetur nō adoptatur in quantum est propinquus, sed inquantum est extraneus a iure successionis in bonis adoptantis.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod uinculum impediens matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod uinculum impediens matrimonium, quia cura spiritualis est dignior, h quam cura corporalis: sed ex hoc quòd aliquis curæ alicuius subiicitur spiritualiter, non contrahit aliquod propinquitatis uinculum, alias omnes, qui habitant in parochia, essent propinqui sacerdotis, & cum filio eius non possent contrahere, ergo nec adoptio, quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere potest.

2 Præt. Ex hoc, quod aliquis alicuius sit beneficus, non contrahitur aliquod propinquitatis uinculum: sed nihil aliud est adoptio, quam collatio cuiusdam beneficii b, ergo ex adoptione nō fit aliquod propinquitatis uinculum.

3 Præt. Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, ut philosophus* dicit, quia. s. ab ipso habet esse, nutrimentum, & disciplinam: hæreditatis autem successio est posterius ad ista, sed p hoc quod aliquis alicui prouidet in nutrimento, & disciplina, non contrahitur aliud propinquitatis uinculum, alias nutrientes, & pædagogi, & magistri essent propinqui, quod falsum est, ergo h nec per adoptionem, per quam aliquis succedit in hæreditate alterius, contrahitur aliqua propinquitas. G

4 Præt. Sacramenta ecclesiæ nō subduntur h humanis legib. sed matrimonium est sacrm ecclesiæ cum ergo adoptio sit inducta p legem humanam, uidetur q non possit impedire matrimonium aliquod uinculum ex adoptione cōtractum. H

SED CONTRA. Cognatio matrimonium impedit: sed ex adoptione quædam cognatio causatur. s. legalis, ut patet per eius definitionem: est. n. legalis cognatio, quædam proximitas proueniēs ex adoptione, ergo ex adoptione cātur uinculum, per quod matrimoniū impeditur.

Præt. Hoc idem habetur ex auctoritatibus in litera positis. I

RESP. Dicēdum, q lex diuina illas præcipue personas a matrimonio excludit, quas necesse erat cohabitare, ne ut Rabbi Moyses dicit, si ad eas liceret carnalis copula, facilis pateret concupiscentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium est ordinatum: & quia filius adoptatus conuersatur in domo patris adoptantis, sicut filius naturalis, ideo legibus humanis prohibitum est inter tales matrimonium contrahi, & talis prohibitio est per ecclesiam approbata, & m inde habet quod legalis cognatio matrimonium impediat. n K

QVÆST. LVII. ART. II.

CONCL. Legalis cognatio matrimonium impedit: & hoc habet ex prohibitione ecclesiæ.

¶ Exam. ly ex prohibitione ecclesiæ. Scilicet formaliter loquēdo in huiusmodi. Nam prohibitio radicaliter incepit a legibus Cæsareis, & propter hoc cognatio illa quia matrimonii sacramentum pertinet ad res ecclesiasticas, super quas non habet imperium lex ciuilis: ideo ad hoc, ut huiusmodi leges etiam in sacramento matrimonii seruarentur, cum essent æquæ & bonæ ecclesia

Relinquitur ergo: quod hic interueniat extraneitas. i. q. ego adoptatus ab eius patre in filium fuerim extraneus ab illius parentela, modo præmisso.

da qua loquimur, dicitur legalis. Sed

*li 8. ethi. c. 11. & 12.

Notandū

137

eccl. m

ecclesia eas acceptauit, & approbauit, & eas tanquam ex proprio præceptu a christianis seruare uoluit.

Ly cognatio legalis. Hæc est illa, q̃ ex causatur ex adoptione. Vnde idem erit probare, legalem cognationem impedire: & probare adoptatos matrimonium contrahere non posse. Hinc duo habentur. Primum: quod ad titulum litaliter conclusio, tanquam in radice, respõdat dicens: quod ex adoptione cõtrahitur uinculum impediẽs matrimonium. Secũdum est: quòd, his annotatis, facilius intelligetur probatio sequens.

¶PROB. 1 Quia illas personas a matrimonio conuenit excludi, quas necesse est cohabitare (patet ex lege diuina; & filius adoptatus conuersatur in domo adoptãtis, sicut filius naturalis (patet ex arti. 1. ad 5m.)

2 Quia (ly & hoc. &c.) prohibitio facta a legibus humanis de hac mater a est per ecclesiam approbata.

¶NOT. Quod ecclesia approbauerit leges illas humanas patet ar. 1. appen. & sequẽt. item probationẽ primæ huic similem, q̃ hanc ipsam cõfirmas habes q. 54. ar. .co. p. pro intellectu probationis secundæ, uida examen post conclusio.

enim cognosces: quòd formalitas in his seruandis est præceptũ ecclesiæ. Quomodo autem ecclesia circa sacramenta ecclesiæ possit leges in ædificationem condere alibi supra dictum est, & allegatum Conc. Trid. sess. 21 c. 2.

1m maior.

Cura spiritualis est dignior, quam cura corporalis. Sed non tamẽ est inducens talẽ cohabitationem, quæ possit fomentum &c. ut in textu. §. Tunc nihil, &c, ut patet ex dict. in cort.

2m d̃ minori

Beneficium non inducens talem cohabitationem, quæ possit fomentum concupiscentiæ præstare: non autem, non inducentis illam. §. Tunc nihil, &c. Non enim ex hoc quod aliquis alicui sit beneficus, inducitur semper cohabitatio talis, quæ dicta est: cum tamen propter hanc solam matrimonium impediatur in proposito litera corp. dicatur.

Et per hoc solutio ad prima tria, quia per omnia illa non inducitur talis cohabitatio, quæ possit fomentum concupiscentiæ præstare; & ideo in eis non causatur propinquitas, quæ matrimonium impediat.

B Ad 4m dicendum, quod prohibitio legis humanæ, non sufficeret ad impedimentum matrimonii, nisi interueniret ecclesiæ authoritas, quę idem etiam interdicit.

ARTICVLVS III.

Vtrum cognatio legalis contrahatur solum inter adoptantem patrem & filium adoptatum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod talis cognatio non contrahatur, nisi inter patrem adoptantem, & filium adoptatum. Maxime enim h uideretur quòd deberet contrahi inter patrem adoptantem, & D matrem naturalem adoptati, sicut accidit in cognatione spirituali: sed inter tales nulla cognatio est legalis, ergo nec inter alias aliquas personas pręter adoptantem, & adoptatum.

2 Præterea. Cognatio impediens matrimonium, est b perpetuum impedimentum, sed inter filium adoptatum, & filiam adoptantis non est perpetuum impedimentum, quia soluta adoptione per mortem adoptantis, uel emancipationem adoptati, potest contrahere cum ea, ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatem, quæ matrimonium impediret.

3 Præt. Cognatio spũalis in nullam personam transit, h q̃ nõ possit ad aliquod sacramentum tenere, uel suscipere: unde in nõ baptizatum non transit: sed mulier nõ põt adoptare, ut ex dictis patet, ergo cognatio legalis non transit a uiro in uxorem.

4 Præt. Cognatio spiritualis est fortior, h quam legalis: sed spiritualis nõ transit in nepotẽ, ergo nec legalis.

C SED CONTRA, Plus cõcordat cognatio legalis cum coniũctione carnis, uel propagatione, quã spiritualis: sed spiritualis transit in alteram personam, ergo, & legalis.

Præt. Ad hoc sunt authoritates, quæ in litera ponuntur.

RESPONDEO dicendum, q̃ triplex m est legalis cognatio. Prima quasi descendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem, & filium adoptatũ & filium filii adoptiui, & nepotem, & sic deinceps. Secunda quæ est inter filium adoptiuum, & filium naturalem. Tertia, per modum cuiusdam affinitatis quæ est inter patrem adoptantem, & uxorem filii adoptiui, uel econtrario inter filium adoptatum, & uxorem patris adoptantis. P Prima ergo cognatio, & tertia, perpetuo matrimonium impediunt. Secunda autem non; nisi quandiu manet in potestate E patris adoptantis, unde mortuo patre, uel filio emancipato, potest contrahi inter eos matrimonium.

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶Primò, quo per rationem ostendas 1 meritò insinuatum a Nico. papa, q̃ ex adoptione contrahitur uinculum impediens matrimonium: & sic. Quandoquidem nec inter eos, qui adoptione filii sunt, uenerandæ Romanę leges matrimonia contrahi permittunt. Si inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio iungit quãto potius a carnali oportet inter se contubernio cessare illos, quos per cęleste sacramentum regeneratio sãcti Spiritus iungit. Hæc ille c. 30 q. 3 ita diligere. Faciunt etiam hæc ad q. 56. ar. 1. & 2. Item a &c. a. 1. appen. Licet. n. illa ibi adducantur alia rõne, pro quanto .s. ad illum locum faciunt: tamẽ eadem alia ratione huc applicantur, pro quanto .s. matrimonii impediũ dicunt ex adoptione causari. videen.

Vid. p S. Eccl. &c.

*ar. c. huius q. ad 3.

¶Sc̃do hẽs: quo p rõnem prędicta pontificum, & Imperatorum pro quãto ex adoptione impedim ad matrimonium insinuãt: sentias, & intelligas, & teneas.

¶Tertiò uideas quomodo ex iis ulterius Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

QVÆST LVII. ART. III.

CONCL. 1a. Cognatio legalis est triplex.

PROB Quia alia est inter patrem adoptantem, filiumque adoptatum, ac filium filii adoptiui: & alia est inter filium adoptiuum, filiumque naturalem: & alia inter patrem adoptantem, uxoremque filii adoptiui, necnon à conuerso.

NOT. Prima istarum cognationum est quasi descendentium: 2. collateral. 3. quasi affinium.

CONCL. 2a prima cognatio & 3a perpetuo matrimonium impediunt: 2a autem non, nisi quandiu adoptatus manet in potestate patris adoptantis.

NOT. vide exam. post ad 2m. ut melius intelligas ly nisi quãdiu filius adoptatus, &c. Nam hic tacite subaudit S. Doctor etiam aliquid aliud.

PROB. Quia utraque tanquam patens, præsupponitur.

NOT. Meritò prima pars concl. tanquam clara supponitur, &

3m illatio conclusionis. Ergo nec, &c. ℞. negatur illatio. §. Nam per adoptionem inducitur cohabitatio præstans concupiscentiæ fomentum: per alia uero in argumento dicta non item.

m de maiori Non subduntur humanis legibus ℞. subduntur tamen legibus ecclesiæ. §. Tunc nihil. &c. Nam ecclesia leges illas acceptauit, eisq; robur ad prohibendum talia Christianis adiunxit: ut ex textu colligitur.

NOT. De prædictis uide exam. post conclus. & ar. 1. appen. unde

quo ad cognationem descendentium, ex assimilationem ad arborem consanguinitatis in linea descendentium, & quo ad cognationem quodammodo affinium, ex assimilatione ad arborē affinitatis: & quo ad collaterales, ex determinatione iurium. Pro quo uide ar. 1. & 2. & huius appen.

F Quæ non possit ad aliquod sacrm tenere, uel suscipere. R. uel q non sit alicuius spūalitatis capax § ut est non baptizatus. Tunc nihil, &c. Nam primum, quod arguens adducit, non est uera cā illius rei, pro qua adducitur: sed secundum, quod responsum apposuit. Vide resp. 2m. tex. ly & præterea non est causa.

1m de maiori

Videretο. R. falsò: non autem, natē. S. Nam per generationem spiritualem nō trahitur filius, &c. ut in tex. Tunc nihil, &c. ut patet.

2m de maiori

Est perpetuum impedimentum. & stante causa impeditiua, non autem mutata. § Nam cognatio legalis impedit matrimonium propter, &c. ut in tex. Tunc nihil, &c. Licet. n. inter filiā adoptatam & filium adoptantis non sit perpetuum impedimentum mutata cā impeditiua (ut arguit,) quæ mutatio fit, uel p mortē adoptatis, uel p emancipationem adoptantis: tñ est semp perpetuum stante eadem causa, ut patet. ¶ Exam. ly emancipationem adoptati. Nō facit mentionē de emancipatione naturalis filiæ adoptantis: quia formaliter stabat in adoptione text. locō, & filia naturalis non est adoptiua. Non tñ ex hoc negat: quin p emancipationē filiæ naturalis, ēt q filius adoptatus non emancipetur, tollatur impedim hoc mrimonii: imò hoc ipsum subintelligit. Nam tota rō prohibōnis (ut · cor.) est necessitas cohabitandi in eadē domo: quæ profectò tollitur per emancipationem alterutrius cumsuit. Potest ergo tripliciter solui (absolutè loquendo) illud impedim: uel per mortem adoptantis, uel per emancipationem adoptati, uel p emancipationē filiæ naturalis. & harū omnium una est rō, ut tactum est: quia nida licet, singulis horum datis, tollitur necessitas cohabitandi. uide ar. 1. app.

3m đ minori

Mulier non pt adoptare. R. nisi ex spāli concessione principis § Tunc nihil, &c. ut p. e.

itē de maiori

Ad 1m ergo dicendū, quod per generationē spūalē non trahitur filius extra ptātem patris, sicut fit per adoptionem, & sic filius spūalis remanet filius utriusque simul, nō aūt filius adoptionis: & ideo non contrahitur aliqua propinquitas inter patrem adoptantem, & matrē, uel patrē naturalem, sicut erat in cognatione spirituali.

G Ad 2m dđm, quod cognatio legalis impedit mrimoniū ppco habitationem; & ideo qñ soluit necessitas cohabitationis, nō est inconueniēs, si prædictū uinculū non maneat: sicut qñ fuerit extra ptātem eiusdem patris: sed pater adoptans, & uxor eius sēper quandam authoritatē retinent super filium adoptatum, & uxorē eius, & propter hoc manet uinculum inter eos.

H Ad 3m dđm, q ēt mulier ex cōcessione principis adoptare pōt, unde, & in ipsa transit cognatio legalis. Et ptērea non est causa, quare cognatio spūalis nō transit in nō baptizatū: quia nō pōt tenere ad sacrm, sed quia nō est alicuius spiritualitatis capax.

I Ad 4m dicendū, q p cognationē spūalē filius non ponitur in ptāte, & cura patris spūalis; sicut in cognatione legali: oportet. n. q quicquid est in ptāte filii, transeat in ptātem adoptantis patris. Vnde adoptato patre, adoptātur filii, & nepotes, qui sunt in potestate adoptati.

QVAESTIO LVIII.

K *De impedimentis frigiditatis, maleficii, furiæ, & amentiæ, in quinq. articulos diuisa.*

DEINDE considerādum est de quinque impedimentis matrimonii. s. de impedimēto frigiditatis, maleficii, furiæ, uel amētiæ incestus, & defectus ætatis.

Et circa hoc quærūtur quinque.

¶ Primo, Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

¶ Secundo, Vtrum maleficium.

¶ Tertio, Vtrum furia, uel amentia.

¶ Quarto, Vtrum incestus.

¶ Quinto, Vtrum defectus ætatis.

ARTICVLVS I.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis non est de essentia h matrimonii, quia perfectiora sunt matrimonia hominum pari uoto continētium, sed frigiditas nihil tollit de matrimonio nisi carnalem copulam, ergo non est impedimentum dirimens matrimonium contractum.

1 Præterea. Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulam, h ita nimia caliditas, quæ hominem exiccat; sed caliditas non ponitur matrimonii impedimentum, ergo nec frigiditas debet poni.

¶ 3 Præterea. Omnes senes sunt h frigidi: sed senes possunt matrimonium contrahere, ergo, &c.

4 Præterea. Si scit mulier uirum esse frigidum, quando cum eo contrahit, uerumest matrimonium, h ergo frigiditas, quantum est de se, non impedit matrimonium.

5 Præterea. Contingit in aliquo esse siccitatem sufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cum aliqua uirgine, quia cito calidum euaporat ratione suæ debilitatis, ut ad corrumpendum uirginem non sufficiat, & similiter

4m maior.

Cognatio spūalis ē fortior, quam legalis R. non tamen est ponēs filium sub potestate patris spūalis, sicut in cognatione legali. S. ut in tex. Tunc nihil, &c. ut patet.

APPENDIX.

1 Ex artic. hēs. ¶ Primo: qūo per rōnem ostendatur: meritō insinuatum a legibus humanis, q inter adoptantem, & adoptatam semper impedit matrimonium. & hoc hi ff. de rit. nupt. adoptiuus. Dato ēt, q soluatur adoptio: ut hi ff. tit. eo. quinetiā. itē meritō insinuatū, q inter fratres adoptiuos & naturales impedit matrimonium; quandiu durat adoptio. Et hoc tetigit ff de ri nupt. per adoptionem. & 30. q. 3. ita diligere. Vt hi sup. ar. 1. app. & partim ar. 2. Et aduerte pro semp: q aliqua multis in locis adducūtur sæpius pro necessitate diuersorū. Vnde in hoc postea relinquit iudicio lectoris. ut sciat applicare sīn q applicāda sunt, certus q nulla ē in allegōnib. illis superfluitas. & hoc accidit in pposito horū triū artic. da cognat. legal. in suis appen. ut & inueniet, & bcoē singulis applicandi, ipaieta potest.

Vel prout eccl. &a.

Tho. 4. d. 34. q. uni. a. 2. & se.

Not. uniuersalis.

2 ¶ Scdo hēs qūo pdicta tutū tum pontificiū, tum Cæsareū, p qūto de cognatione legali fit ut allatum est) dicunt, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uicissim Angelica doctr. hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LVIII.

ART. I.

CONCL. 1a. Non est conuenitus in matrimonio 239

nio contractus:si fiat ab aliquo, qui debitum carnale soluere nō A possit.

PROB. Quia in aliis contractibus similiter non est cōueniens obligatio ad hoc quod quis præstara non possit: & in mrimonio unus alteri obligatur ad debitum carnale soluendum.

¶CONCL. 2ª. si frigiditas. i. impotentia coeundi sit tēporalis, non soluit matrimonium: si autem sit perpetua soluit illud.

¶Examen. Ly tēporalis. Hoc est, uel per cessum ætatis, uel per remedium medicinæ. Excessus.n. ætatis, ut qñ duo senes contrahunt matrimonium, dr̃ temporalis frigiditas, quia successu temporis statuti causatur. Non.n. talis frigiditas in iuuenib. diceretur temporalis, quia tēpore illi naturaliter ordinatiè non cōuenit. Duo ergo senes, quamuis frigidi non iudicantur inepti ad contrahendum matrimonium: secus da iunioribus, si in eis esset frigiditas, cui subuenire non posset per remedium medicinę. Frigiditas ergo in senibus, quamuis a remedio medicinæ expelli non possit, iudicatur tēporalis: in iunioribus verò non sic.

PROB. Quia, ut clara, supponitur pro utraque parte.

¶CONCL. 3ª. si post triennium, in quo fideliter ex utraq; parte dederunt operā copulæ carnali implendæ, inuenitur mrimonium non esse consummatum, iudicio ecclesiæ dissoluitur: & si in hoc quandoq; ecclesia errat.

concl. m

PROB. 1 Quia, ut clara, relinquitur. 2 Quia (ly & tamen, &c.) per triennium quādoque non sufficienter experiri potest perpetuitas impotentiæ.

¶NOT. Prima pars huius probationis, sicut & probatio secundæ conclusionis antecedentis, merito supponitur clara ex terminis. ut patebit in appen. sequ.

*Al. beneficio.

Nota quoque super ly errat. quod de errore facti intelligitur. Et hic error debita diligentia pro fragilitate humana accidente, non est peccatum: sed aliquid de defectu humano, dicitur supra quæstio. 49. articul. 8. ad primum.

concl. P.

*1. Cor. 7.

est in aliquo sufficiens caliditas ad pulchram, quæ magis concupiscentiā inflammat, quæ nō sufficienter ad turpē mouet, ergo uidetur quod h frigiditas, & si impediat respectu unius, nō tamen impediat simpliciter.

6 Præterea, Mulier est uniuersaliter frigidior uiro: sed mulieres non impediuntur a matrimonio, ergo h nec frigidi.

Sed contra est, quod dicitur extra de frigidis, & maleficiatis. Sicut puer, qui non pōt reddere debitum, non est aptus cōiugio, sic qui impotentes sunt, minime apti ad contrahenda mrimonia reputantur: tales autem sunt frigidi, ergo &c.

Præt. Nullus potest se obligare ad impossibile: sed in matrimonio hō se obligat ad carnalē copulam, quia ad hoc dat alteri sui corporis potestatem, ergo frigidus, qui non potest carnaliter copulari, non potest matrimoniū contrahere.

Respondeo Dicendum, quod in matrimonio est contractus quidam, quo unus alteri obligatur ad debitum carnale soluendum. Vnde sicut in aliis cōtractibus non est conueniens obligatio, si aliquis se obliget ad hoc quod non potest dare, uel facere ita m non est conueniens in matrimonio contractus, si fiat ab aliquo, qui debitum carnale soluere non possit: n & hoc impedimētum uocatur impotentia coeūdi nomine generali, quæ quidē potest esse, uel ex causa intrinseca, & naturali; uel extrinseca, & accidentali, sicut per maleficium, de qua post dicetur. Si autem sit ex causa naturali, hoc potest esse dupliciter. Quia uel est temporalis, cui potest *subueniri remedio medicinæ; uel p excessū ætatis; & tunc p non soluit mrimoniū, uel est perpetua, & tūc soluit matrimonium q, ita quòd ille ex parte cuius allegatur impedimētum perpetuo maneat absq; spe coniugii, alius nubat, cui uult in domino. *Ad hoc autem cognoscendum utrum sit impedimentū perpetuū, uel non; Ecclesia tēpus determinatū adhibuit, in quo huius rei posset esse experimētū s. trienniū. Quòd si post r triēniū in quo fideliter ex utraque parte dederunt operā copulæ carnali

G implendæ, inueniatur matrimoniū non esse consummatū: iudicio ecclesiæ dissoluitur; & tamē in hoc quandoque ecclesia errat quia, per triennium quandoque non sufficienter experiri potest perpetuitas impotentiæ. Vnde ecclesia si se deceptā inueniat p hoc, quod ille in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam cum alia, uel cū eadem perfecisse, reintegrat matrimo-

H nium præcedens, & dirimit secūdum, quamuis de eius licentia sit factum.

Ad primum ergo dicendum, quod quamuis actus carnalis copulæ non sit de essentia matrimonii, tamē sequitur ad hoc qđ est de eius essentia: quia per matrimoniū datur utriq; coniugū potestas in corpore alterius respectu carnalis copulæ.

Ad secundum Dicen-

I dum, quod caliditas superflua uix pōt esse impedimentū, si tamen inueniretur, q per trienniū impediret carnalē copulam, iudicaretur perpetuum: tamen quia frigiditas magis, & frequentius impedit (tollit.n. non solū commixtionem seminum, sed etiam rigorem membrorum, quo fit cōiunctio corporum) iō frigiditas magis hic ponitur impedimētū, quam caliditas, cum omnis defe-

K ctus naturalis ad frigiditatem reducatur.

Ad 3m Dicendum, quod senes quamuis non habeāt caliditate sufficientem ad generādum tamen habent caliditatē sufficiētem ad carnalem copulā, & ideo conceditur eis matrimonium, secundum quod est in remedium, quamuis non competat eis secundum quod est in officium naturæ.

Ad 4m dicendū, q in quolibet cōtractu hoc uni-

1m de maiori.

Non est de essentia. R tamen sequitur ad hoc, quod est de essentia. S. quia per matrimonium datur utrique, &c. ut in text. Tunc nihil contra, ut patet. De matrimoniis patri toto continentium de quibus in argum. tangitur, uide ad 4m.

2m de maiori

Ita. R. quantū ad impeditionem: S, quantum ad frequentiam impeditionis. S Caliditas.n. superflua uix potest, &c. ut in textu. Tunc nihil, &c. ut patet.

concl. d.

NOT. in text. notato ultima uerba pro occurrentia multorum casuum, quæ sunt ly omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducitur.

3m de maiori

Frigidi. R quantū ad caliditatē sufficientē ad generandum: non, quantū ad caliditatē sufficientē ad carnalē copulam. S. Tunc nihil, &c. Possunt.n. contrahere mrimoniū, dato isto scdo, quāuis non habeat primum. NO. Pro maiori appōnis argum. intelligentia, & etiam pro textu, & aliis similib. penè infinitis, semper memēto: q h s locutionib' subintellig. exceptam cōplexionem aliquorū particularium. Nam propōnes intelligunt sm ordinariū cursū: unde nec eis obstat, q in aliquo particulari, seu plurib. qñque, nō uerificentur. Hinc cū ueritate similium propōnum inueniuntur senes aliqui qñque genuisse: sicut & aliqui ante 14. annum: quāuis uera sit ordinatiè illa propō dicens, q masculus quatuordecim annorum est habilis ad generationem. Quin & aliq plurium qñdoque annorum, puta 15. uel sexdecim, inhabiles ad id reperiuntur; absque p iudicio tñ ueritatis p pōnis prædictæ. Et sic de aliis applica tu pro occurrentia similium problematum.

4m illatio cō clusionis.

Ergo frigiditas, &c. R negatur illatio S. sed erit uera illatio si dicatur sic: ergo frigiditas, ut secto ab altero con-

contrahente.non impedit matrimonium.Ratio negationis præ F dictæ illationis est, quia in quolibet contractu hoc uniuersaliter tenetur, ille,qui est impotens ad soluendum,&c.ut'in tex.

5m d'cōclōne.

Frigiditas.&c. accidentalis extrinseca:non autem naturalis. §. Non.n. potest esse perpetuum impedimentum naturale uiro respū unius personæ,& non respū alterius: ut dicitur in textu, & confirmatur ab Innoc.3.app.sequ. per ly ipsa cognoscibilis erat illi,cuius simili commiscetur.Tunc nihil,&c. Nam cōclu. præsentis art. intelliguntur de frigiditate naturali: non autē de prouenienti ex causa extrinseca accidentali. Hæc.n.pertinet ad sequentem art.uelut quæ ex maleficio procedat.

6m illatio cō clusionis.

Ergo nec,&a. 3a nega tur illa.§ Nō.n. il eadem iō de uiri q Nam mas est agens in generatione,sed fœmina,&c ut in tex.

¶NOT.Cum in tex. dicatur, q arctatio mulieris idē subit iudiciū,quod frigiditas uiri,sequitur p hoc,q iste artic. explicitē loquatur de uno, & implicitē de altero, tā in conclusionib.suis, q̄ in respon.

Verbigratia,de arctatione mulieris fit prima concl. Non est conueniens in matrimonio contractus, si fiat ab aliqua,quæ debitum carnale &c. & fit 2a conclu.sequens. Si arctatio est temporalis non soluit,&c. Sit & tertia.si post triennium,in quo fideliter ex utraque parte,&c.

uersaliter tenetur,quod ille, qui est impotens ad soluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat ad eius solutionem. Tamen potest impotens esse tripliciter. Vno modo,quia non potest soluere de iure; & sic talis impotentia omnibus modis facit contractum esse nullum, siue sciat ille, G cum quo facit talem contractū hanc impotentiam, siue non. Alio modo,quia scit sibi non soluendum de facto, & tunc si sciat ille,cum quo contrahit hanc impotentiam,nihilominus contrahit:ostenditur,q alium finem ex contractu quærit,& iō cōtractus stat. Si autem nescit,tunc cōtractus nullus est.Et ideo frigiditas, H quæ causat talem impotentiam, ut homo non possit de facto soluere debitum, & conditio seruitutis,per quam non potest homo de facto libere reddere impediunt matrimonium, quando alter coniugum ignorat hoc, quod alius non potest reddere debitum: impedimentum autē per quod quis non potest de iure reddere debitum, ut consanguinitas, annullat contractum matrimonium, siue sciat alter I coniugum, siue non; & propter hoc Magister *ponit, quod hæc duo faciunt personas non omnino illegitimas.

*Li.4.sen. dist.34.

Residuum corporis,argumentorum, & respōsionum,mutata frigiditate in arctationem,similiter applicetur.

APPENDIX.

Vel pro S. Eccl.&c.

Ex artic.n.habes. ¶Primò, quō per rationem ostendas i mentiō insinuatum ab Alexan.3. q frigiditas matrimoniū impedit.Sicut puer,qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio:sic qui impotentes sunt,minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur:Hæc ille:de frigi.& malefic. quod sedē. item de arctatione,uel huiusmodi ab eod.ibid.ex literis &c. Mulier grauem infirmitatem contraxit,ut omnino uiro sit facta inutilis,& instrumentum eius impeditum:itaq ulr ei commisceri non potest.Respondemus,q si uitium illud mulier a natura contraxit,nec ope medicorum poterit adiuuari:uiro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem.Hæc ibi. Vbi loquitur de impedimento antecedente matrimonium: & consequenter ly cōtraxit, primo loco dictum intelligitur sic,idest contraxisse apparuit. Vel in ueritate contraxit magis.

Potuit enim hoc 2m contingere ex eo,q cum prius arcta fuerit,sit per uiolentum conactum uiri ad commixtionē magis inhabilis,reddita.Item a Lucio 3.ibid.Consultationi,&c. Virum fœminæ clausæ impotentes cum misceri maribus matrimoniū pos

sint contrahare,&,si contraxerint,an debeat rescindi.

Respondemus,q,licet incredibile uideatur,q aliquis cum talibus contrahat matrimonium; Romana tamen ecclesia cōsueuit in consimilibus iudicare: ut,quas tanquam uxores habere non possunt,habeant ut sorores. Hęc ille. Cuius dictum intelliga de contrahantibus scienter cum impotenti ad copulam carnalem: alioquin separarētur ut immediatè supra habes per Alexan. itē a Cælestino ibid Laudabilem,&c. Si frigiditas prius probari non posset,cohabitent per triennium a tempora celebrati cōiugii,quo lapso, si nec tunc cohabitare uoluerint, & mulier per iustum iudicium de uiro probare potuerit,q eum ea coire non possit,accipiat alium:si autem illa aliam acceperit,te patentur.Quod si ambo consentiant simul esse,uir eā,etsi non tamquam uxōrem,saltē habeat *art.seq. ut sororem. Hæc ille. Item ab Innoc.3. Altissiodorensi episcopo. In fraternitatis,&c. Mulier. O cuidā uiro matrimonialiter nupsit,cum quo p multos annos morata nō potuit carnaliter ab ipso cognosci. Tu uolens habere certitudinem pleniorem quosdam matronas prouidas,& honestas ad tuam præsentiam euocasti districtē illis iniungens sub periculo animarum, ut mulierem ipsam inspicerent, & perquirerent diligenter,utrum idonea esset ad uiriles amplexus. Quæ tandem in fide sua tibi asseruera constanter, q eadem nunquàm poterat esse mater, aut coniunx ubiquam cui naturale deerat instrumentum.Vnde inter ipsam,& uirum,diuortium celebrasti. Contigit autem postea; q mulier inuenit,qui seras huiusmodi reserauit,& Gui.supernupsit. Nos perspicaciter attendentes,q impedimentum illud non erat perpetuum,quod præter diuinū miraculum per opus humanum absque corporali periculo potuit remoueri,sententiam diuortii per errorem, licet probabilē, noscimus esse prolatam:cum pateat ex postfacto,q ipsa cognoscibilis erat illi,cuius simili commiscetur.Et ideo inter ipsam,& pri- K mum uirum,dicimus matrimonium extitisse. Quare inter eam & præfatum Gui.matrimonium non esse censemus,eosq; præcipimus ab inuicem separari,&c. Quandiu autem illa dubitabile erat,præsumi non debet,q fornicaretur cum illo Gui. sed a modo non debet cum illo aliquatenus remanere.Hæc ille.

¶Secundò habes quomodo per rōnē ostēdas prædicta pontificum pro quanto de frigiditate & arctatione sentiunt quæ dicta sunt,& intelligas,& tuearis.

¶Tertiò uides quomodo ex his uiaslim Angelica doctri. hæc & declaretur,& consolidetur.

AD 5m Dicendum, quod nō potest esse perpetuū impedimētum naturale uiro respū unius p sonæ, & non respectu alterius: sed si non possit implere carnalē actum cum uirgine, & possit cū corrupta,tunc medicinaliter aliquo instrumēto possunt claustra pudoris frangi,& ei coniūgi:nec esset hoc contra naturam, quia non fieret ad delectationem, sed ad medicamentū:abominatio autem mulieris non est cā naturalis,sed causa accidentalis extrinseca,& ideo de ea est iudiciū idē, quod de maleficio, quod post dicetur.*

AD SEXTVM Dicendum, q mas est agēs in generatione, sed fœmina est patiens, & iō maior caliditas requiritur in mari,q̄ in fœmina ad opus gñationis.vnde frigiditas facit impedimētum in uiro; sed in muliere pōt esse impedimentum naturale ex alia cā. s.arctatione: & tunc idem est iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate uiri.

ARTICVLVS II.

Vtrum maleficium possit impedire matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod male

QVAEST. LVIII. ART. II.

CONCL.1a. Impotentia coeundi ex maleficio perpetua dirimit matrimonium;non perpetua autem,non dirimit:&c. 240
ad

ficium non possit matrimonium A impedire. Huiusmodi.n.maleficia fiunt operationes dæmonum: sed dæmones non habēt ptātem ad impediendū matrimonii actū magis quàm corporales alios actus, quos impedire non possūt, quia sic totum mundum perimerent, si comestionē, & gressū, & alia huiusmodi impedirent, ergo per maleficia non potest impediri matrimonium.

2 Præt. Opus Dei est fortius B quam opus diaboli: sed maleficiū est opus diaboli, ergo non potest impedire matrimoniū, quod est opus Dei.

3 Præt. Nullum impedimētū dirimit contractum matrimonium, nisi sit perpetuum: sed maleficium non potest esse impedimentum perpetuum, quia cum diabolus non habeat potestatem, nisi super peccatores, expulso peccato tolletur male- C ficium, uel per aliud maleficium, uel etiam per exorcismos ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendam uim dæmonum, ergo maleficium non potest impedire matrimonium.

4 Præterea. Carnalis copula non pōt impediri, nisi impediatur potentia generandi, quæ est principium eius: sed unius uiri generatiua potentia se habet ad oēs mulieres æqualiter, ergo pet D maleficium non potest esse impedimentum respectu unius, nisi sit respectu omnium.

SED CONTRA est, quod dicitur in Decret. 33.q.1. si per sortiarias, uel maleficas, & infra. Si sanari non poterunt, separari ualebunt.

Præterea, Potestas dæmonum est maior, quam ptās hominis, Iob 1. Non est potestas super terram, &c. sed opere humano pōt E aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam potestatem uel castraturam, & ex hoc matrimonium impeditur, ergo multo fortius uirtute dæmonis hoc fieri potest.

RESPONDEO Dicendum, quod quidam dixerunt, q maleficium nihil aliud erat in mūdo, nisi in æstimatione hominum, qui effectus naturales, quorum causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra authoritatem sanctorum, qui dicunt, quod dæmones habent potestatem supra corpora & supra imaginationem hominum, quando a Deo permittuntur. Vnde per eos malefici aliqua signa facere possunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia non credunt esse dæmones nisi in æstimatione uulgi tantum, ut terrores, quos sibi facit homo ex sua æstimatione imputet dæmoni, & quod etiam ex imaginatione aliquæ figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones uideri. Sed hæc uerba fides repudiat, per quam angelos, de cœlo cecidisse & dæmones esse eredimus, & ex subtilitate suæ naturæ multa posse, quæ nos non possumus, & illi qui eos ad faciendum talia inducunt, malefici uocantur. Et ideo alii dixerunt, quod per maleficia pstari potest impedimentum carnali copulæ, sed nullum tale est perpetuum, unde non dirimit matrimonium contractum & dicunt iura esse reuocata, quæ hoc dicebant. Sed hoc est contra experimentum, & contra noua iura, quæ antiquis concordant, & ideo distinguendū est, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit; & ad hoc experiendum eodem modo ecclesia tempus triennii præfixit, sicut, & de frigiditate dictum est, tamen hæc differentia est inter maleficium, & frigiditatem, quia q qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad unā, sicut ad aliā, & ideo quando matrimoniū dirimit, non datur licentia ei, ut coniugatur alteri, sed ex maleficio homo potest esse impotens ad unam, & non ad aliam, & ideo quando indicio ecclesiæ matrimonium dirimitur, utrique datur licentia, ut alteram copulam quærat.

AD PRIMVM ergo dicendum, q quia corruptio peccati prima, per quam hō factus est seruus diaboli, in nos per actum generatiuæ deuenit, ideo maleficii potestas permittitur diabolo a Deo ī hoc actu magis quam in aliis, sicut in serpentibus mags ostēditur uirtus maleficiorum, quam in aliis animalibus, ut dicitur, quia per serpentem diabolus mulierem tentauit.

AD 2m dicendum, q opus Dei pōt opere diaboli

ad hoc experiendum eodem modo ecclesia tempus triennii præfixit, sicut & de frigiditate dictum est.

¶PROB. Quia similiter de impotentia coeundi ex maleficio & ex causa naturali, iudicandum est, cum id colligatur ex tex.

¶Corol. Videnda ergo, quæ supradicta sunt de frigiditate: & huc applicanda, pro quanto sufficit, nam impotentia coeūdi ex causa naturali est frigiditas.

*Al pnetteretur.

¶ CONCL. 2a. qui propter frigiditatem est impotens, ita ē impotēs ad unam, sicut ad aliam.

¶ PROB. Quia patet a signo dato ab ecclesia (hoc est, quando matrimoniū propter frigiditatem dirimitur, non datur, &c. ut in tex.)

¶CONCL. 3a Ex maleficio homo pōt esse impotens ad unam, & non ad aliam.

PROB. Quia patet a signo dato ab ecclesia (hoc est, quādo iudicio ecclesiæ matrimonium propter maleficium dirimitur, utrique datur, &c. ut in textu.)

¶ NOT. Quæ naturalia sunt, uno modo se habent: quæ autem ex libero arbitrio pendent, uariari possunt. Quoniam igitur frigiditas secundum cām naturalem attenditur, ideo fuit dictum in 2. conclusion. & confirmatum art. 1. ad 5m. princip. q talis impotentia, respectu diuersarum mulierum, manet.

Quia uerò impotētia ex maleficio secundum liberū arbitriū attenditur, ut in præsenti passim ostenditur: ideo in 3. conclu. dictum est, q talis impotentia respectu diuersarum mulierum uariatur, seu non manet. Rursus. Ex conclusionibus his reiiciuntur prænotatæ opiniones in ent per . . . tate de maleficiis. Videtur: Et nota, quòd error, immo & hæresis, illud primorum opinantium est: pro quāto dæmones negat impetiri, maleficiaq per eos concitari. Huiusmodi autem uocati sunt Antidæmoniaci a Gabriele prateolo utul. Antidemoniaci. Hi enim sunt ex Rigidorum confessionistarum huius seculi familia sic nuncupati, quòd negent diabolum, & malos spiritus, ullasque esse per eos maleficia aut incantationes. Hæc Staphilos. Pro huius hæresis damnatione, uide 1. par. q. 114. ar. 4. app.

1m minor.

Dæmones non habēt potestatem ad impediendum matrimonii actum, magis quā corporales alios actus. R. negatur ista. S. Nam quia corruptio peccati prima, per quam homo, &c. ut in textu. Tunc nihil, &c., ut patet

2 n d cōclōne

Non potest impediri, & per uiolentiam contra uoluntatem Dei: non autem permissione diuina S ut patet in textu. Tunc nihil, &c. Nam conclusiones articuli præsupponunt diuinam permissionem in hoc, quòd diabolum posse impedire ex maleficio matrimonium, dicunt.

¶ NOT. Doctrina responsi tertii de impotentia diaboli, confirmatur plenissime sub 1. ubi quamuis nocendi auidissimus, nunquam offendere potuit ipsū Iob, nec etiam in rebus, nisi quando Deus permisit; & tunc tantum modo secundū quod permissum sibi fuerat, & non plus. Item

conclu. m

*att p e. cor. sub fin. & ad 2.

concl. P.

concl. 1.

Item Matt. 8 ubi monstratur, diabolum, nec porcos quidē, offendere posse, nisi Christo permittente.

¶ Corol. Ergo diabolus a nemine timendus est, sed solus Deus: eius nutu, uel permissione solummodo diabolus nocere pōt. Hinc deridendi ualde sunt meritò Sathanistæ, qui (ut refert prat. tit. Sathanistæ) dixerunt: Sathanæ eē sacrificandum, nè sit nobis infestus sacrificiis placatus. Credebant.n. hi: Sathanam esse uelut quendā magnum, & fortē, & qui ex se multa mala hominib. inferre posset: ideoq́. ipsum placatū studebant sacrificiis; ut sibimet, uel suis parceret. Hunc errorem forsan & imbiberant Dæmoniaci: qui teste Hosio, & prat. tit. Dæmoni.) adorabāt dæmonem, & quidem decies in die, ipsumque adorandum esse, prædicabant. Horum damnationem, uide 1. pa. q. 13. ar. 2.

impediri diuina permissione: nō quod diabolus sit Deo fortior, ut per uiolentiam opera eius destruat.

Ad 3^m Dicendū, quod maleficium est ita perpetuum, q̄ non potest habere remedium humanum: quamuis Deus posset G remedium prēstare, dæmonem cogendo, uel etiam dæmon desistendo. Non enim semper oportet, ut id, quod per maleficium factum est, possit per maleficium aliud destrui, ut ipsi malefici confitentur: & tamen si posset per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Similiter non oportet, quod si H per peccatum aliquod diabolo data est potestas in aliquē, quod cessante peccato cesset potestas, quia pēna interdum remanet, culpa transeunte. Similiter etiam exorcismi Ecclesiæ non ualent ad reprimendum dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales, iudicio diuino hoc exigente: sed semper tamen ualent contra illas infestationes dēmonū, contra quas instituti sunt. I

Ad 4^m Dicendum, quod maleficiū quandoque potest præstare ad omnes impedimentū, quandoque ad unam tantū, quia diabolus uoluntaria causa est, non ex necessitate naturē agens. Et præterea impedimentū maleficii potest esse ex impressione dæmonis, & imaginatione hominis; ex qua tollitur uiro concupiscētia K

3^m minor.

Maleficium non pōt esse impedimentum perpetuum. ℞. negat ista §. Nam perpetuū est, in proposito, maleficium illud: qđ non potest hēre remediū humanum: & ita est de multis. Ad tōuem illam argumētū triplicem allatam dicitur; q̄ non concludit intētum. Non.n. semper oportet, ut id quod p maleficium, &c. similiter non oportet, q̄ si per peccatum &c. similiter etiam exorcismi ecclesiæ, &c. ut in textu.

4^m illatio cōclusionis 5

Ergo per &c. ℞. negatur illatio. §. Nam maleficium habet causā uoluntariam, diabolum. s. & ideo quando que potest pstare. &c. ut in tex. usque ad ly & præterea. Vide not. post prob. 1^a conclusion.

Item minor

Vnius uiri generatiua potentia se habet ad omnes mulieres æqualiter ℞. nisi ex impressione dæmonis, & imaginatione hominis aliter accidat. §. Nam ea hac tollitur uiro concupiscentia &c. ut in textu. Tunc nihil contra, ut patet. Vide responsum secundum literæ ly, & præterea impedimentum maleficii potest, &c.

¶ NOT. In confirmationem illius minoris argumenti adducitur, q̄. s. unius uiri generatiua potentia, quantum est ex seipsa, ad omnes mulieres æqualiter se habet, est artic. primus. ad 5^m. ubi dicitur: q̄ non potest esse perpetuum impedimentum naturale uiro respectu unius personæ, & non respectu alterius. Vide not. post prob. conclus. 3^a.

mouens ad talē mulierem, & nō ad aliam.

Articvlvs III.

Vtrum furia impediat matrimonium.

Ad tertivm sic proceditur. Videtur, quod furia non impedit matrimoniū. Matrimoniū. n. spūale, q̄ in baptismo contrahitur, dignius est q̄ carnale; sed furiosi pnt baptizari: ergo & matrimonium contrahere.

2 Præterea, Frigiditas impedit matrimoniū, inquantū impedit carnalem copulam, quæ non impeditur per furiam, ergo nec matrimonium.

3 Præterea, Matrimoniū nō dirimitur nisi per aliquod impedimentū perpetuū, sed de furia non potest sciri q̄ sit impedimētū perpetuum, ergo nō dirimit matrimonium.

4 Præterea, In uersibus supra dictis sufficienter continētur impedimenta impedientia matrimoniū: sed ibi non fit mētio de furia, ergo, &c.

Sed contra, Plus tollit usum rationis furia, quam error: sed error impedit matrimoniū, ergo, & furia.

Prēter. Furiosi nō sunt idonei ad aliquē contractū faciendum: sed matrimoniū est contractus quidam, ergo, &c.

Respondeo Dicendum, quod furia, aut prēcedit matrimonium, aut sequitur: si sequitur, nullo modo dirimit ip-

APPENDIX.

Ex art. hēs. Primo qđo p̄onem ostēdas. meritò insinuatum a 33. q. 1. q̄ maleficiū impedit mřimonium: & q̄ a diabolo Dei permissione fiat & q̄ post solutū mřimoniū possunt ii nubere aliis: & sic. Si p sortiarias, atq. maleficas artes occulto, sed nūq̄ iniusto, Dei iudicio p mittente, & diabolo p parante, cōcubitus nō sequitur: hortādi sunt quib. ista eueniunt, ut corde contrito, & spū humiliato, Deo & sacerdoti de omnib. peccatis suis purā confessionē faciant; & profusis lachrimis, & largioribus elemosinis, & orationib. atq. ieiuniis dño satisfaciant, &c. Quod si fortè sanari nō potuerint, separari ualebūt. Hæc ibi. Quòd uerò possint aliis nubere; patet per Gregor. Pap. ibid q̄ se interrogasti, &c. uir & & mulier si se coniunxerint; & dixerit postea mulier de uiro, q̄ coire non possit cum ea: si pōt probare, q̄ uerum sit, p uiuū iudiciū, accipiat aliū. hæc ille. Quāuis. n. loquatur ad literā de frigidis: tamen, quia ē simile iudicium de frigidis & maleficiatis in hoc (ut ex corp. art. huius hř:) ideo facit ēt ad p positum phs. item meritò insinuatum, q̄ dt nisi pp frigiditatē nō debent coniugi altern: secus pp maleficium. De frigidis ēt insinuatur hoc ab eod. Greg. ibid Requisisti de his &c. Si mulier dixit, non lo esse mater, & filios procreare: uterque eorum, septima manu propinquorum, tactis sacrosanctis reliquiis interiurando dicat: q̄ nunquam per cōmixtionē carnis cōiuncti una caro effecti fuerint: tunc ut, mulierē secundas nuptias contrahere posse. Vir aūt qui frig dæ naturæ ē, maneat sine cōiuga. Hæc ille. De maleficiatis uerò loquitur c. ult. ibid. dicens. Separari ualebunt: sed postq̄ alias nuptias expetierint, &c Hæc ibi. Ecce, q̄ maleficiati post diuisionem possunt contrahere ambo cum aliis, propter ly expetierint pluraliter dictum ad differentiam separatorum, propter frigiditatem. Vide ar. 1. ap. quoniā dicta ibi faciunt ēt ad hūc locū.

¶ Secundo habes: qūo per rationem prędicta patrū, pro quanto circa maleficium dicunt ut supra, & intelligas, & tueatis.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uicissim Thomistica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur. 3

Vel. pro 2. Eccl. &c.

Pro maleficiatis cōsiliū bonū

Ca. si qui & c. neq; 32. q. 7. & c. dilectus ext. d spō.

concl.

QVÆST. LVIII. ART. III.

Conclu. 1^a. Si furia sequitur matrimonium, nullo modo dirimit ipsam. 241

¶ PROB.

¶PROB. Quia patet ex suprà (cùm multotiens dictum sit; A matrimonium uerum nunquam dirimi.)

¶CONCL. 2ª. Si furia præcessit matrimonium, & furiosus, dum habet lucida interualla, contrahit, matrimonium tenet: non est tamen tutum, quòd matrimonium contrahat etiam tunc.

¶PROB. 1. Quia furiosus habens lucida interualla potest dare consensum contractui matrimonij (patet ex terminis) 2. Quia (ly non est tamen &c.) furiosus ille nesciret prolem educare (vt patet.)

¶CONCL. 3ª. Si furiosus, quando nō habet lucida interualla, contrahit, non erit uerum matrimonium.

¶PROB. Quia non potest esse cōsensus, ubi deest rationis usus (patet ex terminis.)

sum, si autem præcedit, tūc aut furiosus habet lucida interualla, aut non; si habet[p], tunc quamuis dum est in illo interuallo nō sit tutum quòd matrimonium contrahat, quia nesciret prolē educare, tamen si contrahit est matrimonium[q] si autem non habet, uel si quando non habet, contrahit[s], tunc quia non potest esse consensus ubi deest rationis usus, non erit uerum matrimonium[r].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd usus rationis non exigitur ad baptismum quasi ipsius, sicut exigitur ad matrimonium, & ideo non est similis ratio: tamē de baptismo furiosorum dictum est supra*.

AD SECVNDVM dicendum, quòd C furia impedit matrimonium ratione suæ causæ, quæ est cōsensus, quamuis non ratione actus ut frigiditas: sed simul Magister* de ea determinat, cum frigiditate, quia utrunq; est quidam naturę defectus.

AD TERTIVM dicendum, quòd momentaneū impedimentum, quod causam matrimonij, scilicet consensum, impedit, matrimonium totaliter tollit, sed impedimentum, quòd impedit actum, oportet esse perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

AD QVARTVM dicendum, quòd hoc impedimentum reducitur ad errorem; quia utrobique est defectus consensus ex parte rationis.

* Al. tamen.
* Tho. in 4. dist. 4. q. 3. art. 1. q. 3.
* lib. 4. sent. d. 34. S. C.

1m illatio cōclusionis. Ergo &c. R. negetur illatio. S. Nam ratio de baptismo furiosorum, & eorum matrimonio non est similis. Vsus enim rationis non exigitur ad baptismum furiosi quasi ipsius sicut &c. ut in textu.

¶NOT. Non negat absolutè textus, quòd ad furiosi baptismū requiratur usus rationis; sed addit ly quasi ipsius. Sufficit enim usus rationis ecclesię offerentis furiosum ad baptismum: quando aliter consensus furiosi haberi nō potest. Et hoc denotat ly quasi ipsius. Confirmatur hoc literæ dictum per Innocentium iij. de baptis. & eius effect. Maiores, &c. Vide ibi in circa finem. Item de baptismo furiosorum uide 3. par. q. 68. artic. 12.

2m de consequentia. Nec Matrimonium. R. ratione sui actus: non, ratione suæ causæ. S. Tunc nihil, &c. Nam de frigiditate, & furie, non est similis ratio impedimentis quò ad hoc. Furie enim impedit matrimonium ratione suæ &c. ut in textu. Vbi per ly actus, intellige actum carnalis copulæ.

3m maior. Matrimonium non dirimitur, nisi per aliquod impedimentum perpetuum. R. si dirimendum sit ratione sui actus: non autem, ratione suæ causæ. S. Momentaneum enim impedimentum, quod causam &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam furia impedit matrimonium ratione &c. ut in textu ad 2m.

4m de minori. Ibi non fit mentio. R. explicita: non autem, implicita. S. Nam hoc furiæ impedimentum reducitur &c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationē ostendas, id quod memorio insinuatum esse ab Innocentio iij quòd furia matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum: & sic ... Veil. p S Eccl. &c. Dilectus filius R. proposuit: quòd filiam suā cuidā matrimonialiter copulauit, &c. Cùm autem eadem mulier cum ipso uiro, qui continuo furore laborat, morari nō possit; & propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire consensus: mandamus quatenus, si rem noueris ita esse, præfatas personas cures ab inuicem separare. Hæc ille, de sponsal. & matrimo. Item à Fabiano Papa. Neq; furiosus, neq; furiosa matrimonium cōtrahere possunt. Sed, si contractum fuerit non separentur. Hæc ille 32. q. 7. Vbi è ly sed si contractū &c. loquitur Papa in casu, quo ipsi tempore interualli lucidi ratificarent matrimonium præcedens, de nouo scilicet consentiendo. Alioquin stādum est in dicto Innocentij præmisso. Item à simili. Sicut † q. 50. tenor &c. Si eo tempore, quo P. sacerdos positus extra mentē asseritur, indutus fuit habitu monachali, cùm alienatus non valeat consentire, eū denunties ab obseruatiōe monastici ordinis absolutū: nisi, postquā mentis suæ factus est cōpos, spontanea uoluntate professionem fecerit monachalem. Hæc Innocentius iij. de regula; & transeun. ad relig. Ecce quod diximus super ly sed si contractum &c. concl. 2

¶Secundò habes quo per rationē prædicta Pōtificum, pro quātum furiam sic uel E sic impedire matrimonium insinuant, & intelligas & tuearis 3

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs uicissim Angelicę doctrina hæc, & decoretur, & consulideretur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum incęstus, quo cognoscit quis sororem uxoris suæ matrimonium dirimat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd incęstus, quo quis cognoscit sororē uxoris suæ, matrimonium non dirimat, quia mulier non debet puniri pro peccato uiri: sed punitur[h], si matrimonium solueretur, ergo &c.

2 Præterea, Plus peccat, qui propriam consanguineam cognoscit, quam qui cognoscit cōsanguineam uxoris, sed primū peccatum non impedit matrimonium[b], ergo nec secundum.

3 Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, uidetur etiā si mortua uxore cum alia contrahat incęstuosus[b], quòd separari debeant quod non est uerum.

4 Pręterea, Hoc ēt impedimentum[h] nō connumeratū inter alia supra ‡ enumerata, ergo non dirimit cōtractum matrimoniū.

SED CONTRA, est, Quia per hoc quòd cognoscit sororem uxoris, contrahitur affinitas ad uxorem: sed affinitas dirimit ma D trimonium cōtractum, ergo & incęstus prædictus.

Pręterea, In quo quis peccat, in hoc puniī: sed talis peccauit contra matrimoniū, ergo debet puniri per hoc quòd matrimonio priuetur.

RESPONDEO. Dicendū, quòd = si aliquis cognoscit sororem, aut aliam consanguineam uxoris suæ ante matrimonium

QVÆST. LVIII. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Si aliquis cognoscit consanguineam aliquam uxoris suæ ante matrimonium contractum, etiam post sponsalia; oportet matrimonium separari. 242

¶PROB. Quia contracta affinitas hoc requirit (cum ex illicito concubitu etiam contrahatur q. 55 art. 4.)

¶CONCL. 2ª. Si post matrimonium contractum & consummatum, uir cognoscet consanguineā uxoris; matrimoniū non dēt totaliter separari: sed uir amittit ius petendi debitū, nec pōt sine peccato petere, sed tamen debet reddere uxori petenti.

¶Examen. Ly consummatum. Hoc additur quia affinitas causatur ex commixtione seminum ut q. 55.

¶NOT.

¶NOT. Quoniam vir ille petere debitum sine peccato non potest, consequens videtur, quod uxor ad petitionem eius, ut petitio eius præcisè & simpliciter est, reddens debitum peccet. Nam non tantum agentes aliquod illicitum: sed etiam consentientes, & participantes de actu illo illicito, inquantum huiusmodi, peccatum incurrũt.

¶PROB. 1. Quia patet ex supradictis.

2. Quia (ly sed vir amittit &c.) in quo quis peccat in hoc punitur (ut patet argumento sed contra.

concl. f

2.) Quia (ly sed tamen &c.) uxor non debet puniri propter peccatum viri.

li.4 sent. d.34 S.E.

¶CONCL. 3ª. Post mortem uxoris vir ille debet omninò manere absque spe coniugij: nisi cum eo dispensetur.

concl. s

¶Corollarium. Ergo, quantum est de se, verificatur semper illa prima pars, scilicet quod maneat absque spe coniugij.

* Al. cui.

concl. u

¶PROB. Quia patet.

¶NOT. Peccauit iste contra coniugium: & ideo iure punitur per hoc, quòd priuatur coniugio. Viuente quidem uxore priuatur eo, quoad actũ ex parte sui, ut secũda conclusio dicit: mortua verò uxore, priuatur eodem totaliter.

¶CONCL. 4ª. Si vir ille præter dispensationem contrahat, peccat contra statuta ecclesiæ faciens: non tamen matrimoniũ dirimitur.

¶PROB. Quia patet, ex similibus supradictis alibi.

Tho.4.d. 36.q.vnic. art.5.

1m minor. Puniretur, si matrimonium solueretur. ℞. negatur ista. S.

¶NOT. Immò iuuaretur, vt patet. q. 43. artic. 3. ad 4m. & 6m. Inde enim, à simili, habetur: quòd mulier ex peccato viri præcedente matrimonium, reportaret hoc commodũ: scilicet non teneretur contrahere cũ illo, & qui factus est odiosus Deo propter peccatum ipsum, & qui factus est suspectus de non seruanda fide matrimonij sequentis. Adde & hoc commodum mulieris: quòd non à quomodocunque peccatore, sed ab infamissimo, seu grauissimo incæstuoso, liberatur: & ultra hoc omnem scrupulum conscientiæ, qui inde pro propter affinitatem posset accidere in actu matrimoniali præseruatur omninò.

Cõmodũ multiplex.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. S. Ratio est: quia hoc secundum causat affinitatem, primum verò non; & intelligitur poni (matrimonij &c.) ut in textu exclusiue ad ly & ideo.

3m de maiori. Quòd separari debeant. ℞. negatur maior rationes huius particulæ S. ut patet conclusione ultima.

4m de antecedente. Non connumeratur. ℞. explicitè: non autem, implicitè S. subintelligitur enim in impedimento affinitatis. Tunc nihil. &c. ut patet.

contractum, etiam post sponsalia, oportet matrimonium separari, rõne affinitatis contractæ, si autem post matrimoniũ contractum, & consummatum, non debet totaliter matrimoniũ separari: sed uir amittit ius petendi debitum, nec potest sine peccato petere: sed tamen debet reddere potenti, quia uxor non debet puniri de peccato uiri, sed post mortẽ uxoris debet omnino manere absq; spe coniugij, nisi cum eo dispensetur propter fragilitatem suam, cũ timetur de illicito coitu, si tamen præter dispensationem cõtrahat, peccat contra statuta Ecclesiæ faciens: non tamen matrimonium dirimitur, nec propter hoc separatur.

G

Et per hoc patet solutio ad obiecta, quia incæstus ponitur matrimonij impedimentum, nõ tã ratione culpæ, quàm ratione affinitatis quam causat; & ideo etiam non connumeratur alijs impedimentis, sed impedimento affinitatis includitur.

H

ARTICVLVS V.

Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd defectus ætatis nõ impediat matrimonium. Secũdum enim leges pueri accipiunt tutorem usq; ad uigesimum quintum annum, ergo uidetur quòd usq; ad tempus illud non sit confortata ratio ad consensum & ita uidetur quod illud debeat esse tempus statutum matrimonium ineundi: sed ante tempus illud matrimoniũ potest contrahi, ergo defectus statutæ ætatis non impedit matrimonium.

2 Præterea. Sicut uinculum religionis est perpetuũ, ita, & uinculum matrimonij: sed ante decimum quartum annum nõ potest facere professionem, secundum nouam constitutionẽ, ergo, nec matrimonium contrahere, si defectus ætatis matrimonium impediret.

3 Præterea, sicut consensus ad matrimoniũ requiritur ex parte uiri, ita ex parte uxoris. sed mulier ante decimum quartum annum potest contrahere matrimonium, ergo, & uir.

4 Præterea. Impotentia coeundi nisi sit perpetua, & ignorata, non impedit matrimoniũ, sed defectus ætatis non est perpetuus nec ignoratus, ergo non impedit matrimonium.

5 Præterea, Non cõtinetur in aliquo prædictorum impedimentorũ, & ita non uidetur esse matrimonij impedimentum.

SED CONTRA, Decret. dicit quòd puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus matrimonio: sed ante decimum quartum annum (ut in pluribus) non potest reddere debitũ, ut in 9. Animalium dicitur, ergo &c.

1

Præterea, Omnium natura cõstantium positus est terminus magnitudinis, & augmẽti, & ita uidetur cum matrimonium sit naturale, quòd debeat habere determinatum tempus, per cuius defectum impediatur.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatũ à Conc. apud Metam; quod incæstus superueniens matrimonio non dirimit ipsum totaliter, sed aliquo modo: & sic. Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit: nec à matre debitum petere, nec filiam nonquam habere pòt vxorem: nec filiastra, nec ille, ullo unquam tempore se alijs poterunt matrimonio copulare. Hæc illud: da eo quæ cogno. consang. uxo. suæ. Item à Cælestino iij. ibid. Trãsmissæ nobis literæ demonstrarunt; quod C. uxore sua desponsata filiam eius præuignam, videlicet propriam copula carnali cognouit: postmodum aliam accipiẽs in uxorem cum priuigna illicitam rem committere non expauit. Respõdemus quod legitimæ uxori cohabitans, & necessaria subministrans, eõ cognoscat eã, quandiu uiacitatis ab ea fuerit requisitus: & tunc ad ipsam, non sine graui cordis dolore, accedat: postmodum, si superuixerit ei, perpetuò sine spe cõiugij permanebit. Hæc ille. Item de præcedente incæstu meritò insinuatum ab Innocentio iij. ibid. Ex literis. &c. G. matrem puellæ, quam infra nubiles annos in uxorem desponsauerat, carnaliter sæpe cognouit: & post carnalẽ cõmixtione puellã traductauit adul tam. Nos cõsultationi tuæ respondentes dicimus: quod eis ab inuicem separatis, mulier alteri uiro nõ nubat: si, postquam nouit uiri & matris delictum, ei non erubuit commisceri. Vir etiam, & mater mulieris, nunquam debent ad alias nuptias conuolare: sed semper continentiam seruare tenentur. Hæc ille.

vel. per S. Eccl. &c.

* art. 2. huius quæst.

* q. 50. ea.

† In decr. li. 4. ti. 15. & est de Frig. dis c. 2.

† li b 7. de hist. Ani malium circa pri.

K

Secundò habes: quomodo per rationem prædicta Pontificum, pro quantu de incæstu præcedente vel superueniente sic vel sic soluuant, & intelligas, & defendas. 2

¶Tertiò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVAEST LVIII. ART. V. 243

CONCL. 1ª. Ante illud tẽpus discretionis quo mas & femina possit sufficienter de matrimonio deliberare, & debitũ sibi

sibi inuicem reddere, matrimonium contraha a, non possunt: & si non ita facta fuerint, dirimuntur.

¶Examen. Ly tempus discretionis. Limitatur hoc per uerba sequentia: quoniam tempus discretionis, absolute loquendo primo septennio completo, habetur; ut in pluribus. Loquitur ergo textus de tempore discretionis cōparatiuè ad matrimonium; non autem absolute, neque comparatiue ad sponsalia ad quæ contrahenda septennium sufficit, ut docent iura, de desponsation. impuber. cap. Literas, cap. Accessit, & cap. Duo.

RESPONDEO, Dicendū, quòd matrimonium per modum contractus cuiusdam ordinationi legis positiuæ subiacet, sicut, & alij contractus, unde secundum iura * determinatum est quòd ᵐ ante illud tempus discretionis quo uterque possit sufficienter de matrimonio deliberare, & debitum sibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & si non ita facta fuerint, dirimuntur, ⁿ hoc autem tempus, ut in pluribus est, in masculis in quarto decimo anno: in fœmina autē in duodecimo anno. Quia tamen præcepta iuris positiui sequuntur id, quod in pluribus est, si aliquid ad perfectionem debitam ante tempus prædictum ° perueniat, ita quòd uigor naturæ, & rationis, defectum ætatis suppleat, matrimonium non dissoluitur, & ideo sic ᵖ contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati, nihilominus matrimonium perpetuo stat indissolubile.

AD PRIMVM ergo dicendum; quòd in illis, ad quę natura inclinat, non exigitur tantus uigor rationis ad deliberandum sicut in alijs, & ideo ante potest † in matrimonium, sufficienter deliberatus consentire, quàm possit in contractibus alijs res suas sine tutore pertractere.

ET similiter est dicendum ad secundum, quia uotum religionis est eorum, quæ sunt sine inclinatione naturæ quæ maiorē difficultatem habent, quàm matrimonium.

AD TERTIVM dicendū, quòd mulier citius ad tempus pubertatis peruenit, quàm uir, ut dicitur in 9.° de Animalibus, & ideo non est simile de utroque.

AD QVARTVM dicēdum, quòd ex parte ista non solum est impedimentum propter impotentiam coeundi, sed etiam propter defectum rationis, quę adhuc non sufficit ad consensum illum rite faciendum, qui perpetuo durare debet.

AD QVINTVM dicēdum, quòd ° sicut impedimentum, qđ est ex furia, reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam impedimentum, quòd est ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum usum liberi arbitrij.

*Li. 4. decr. beati Gregorij. tit. 2. c. 3. & sup. q. 43. ar. 2. concl. m

¶Ly debitum sibi inuicē reddere. Cautissimè (ut etiam alibi) loquitur Sanctus Thomas. Non enim sat est attigi ad quartum decimum uel duodecimum annum, nec ad pubertatem quācunque, quo tempore, cum aliqui generare non possint, dubitant nonnulli an ua rē contrahant matrimonium: ex quorū numero est glosa, de desponsation. impuber c. Puberes. Ratio eorum est: quia (inquiunt) proles computatur inter bona matrimonij; & isti, de quibus supra, non possunt habere prolem. Ab horum itaque opinione angusta abstrahens D. Thomas tutissimam conclusionem, communissimamque tacēdo utitur uerbis prædictis scilicet ly debitum sibi inuicem reddere.

*Paulo ante in hoc corp. concl. p

Ly si non ita. Hoc includit coniunctim duo prædicta; scilicet sufficientem consensum deliberatum & potentiam reddendi debiti. Vel, si disiunctim etiam duo hæc sumantur; tunc ly non ita, refert consensum. Clarum enim est quòd matrimonium sine sufficienti cōsensu contractum dirimitur. Quòd si ly non ita, referat potentiam reddendi debitum solam, tunc, (ut supra dictum est exam. 2.) non est totaliter clarum. Si quis enim deliberatè sufficienter assensum præberet matrimonio, & tamen non posset tunc generare prolem; matrimonium illud non esset uerum secundum aliquos; quod tamen secundum alios uerum esset. Vide glosam ibid. (ut supra exam. 2.) recitantem utrosque hos opinantes. Verum tutius, more sancti Doctoris, procedamus; dicendum iuxta duas primas huius examinis expositiones: & ultima prima tertia, ualeat quantum ualere potest.

¶PROB. Quia patet secundum iura.

CONCL. 2ᵃ. Si contrahentes ante tempus pubertatis carnaliter ante tempus prædictum fuerint copulati, matrimonium perpetuo stat indissolubile.

¶NOT. Memento hic, & in similibus, ubique Concilij Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. dicentis. Qui aliter, quam præsente parocho &c. Vide alibi supra.

¶PROB. Quia per illam carnalem copulationem ostenditur: quod uigor naturæ & rationis, defectum ætatis suppleat.

1ᵐ de consequentia prima. Ad consensum. ℞. in illas res, ad quas natura non ita inclinat: non ad illas ad quas inclinat. §. ut scilicet ad matrimonium. Tunc nihil &c Nam tutor datur a pueris usque ad uigesimum quintum propter infractus alios à matrimonio; ut ex textu colligitur ad quos utique nō sic inclinat natura naturaliter, ut ad illud.

2ᵐ illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non enim est eadē ratio de illis utrisque respectu ad consensum puerorum Nam uotum religionis est rerum, quæ &c. ut in textu.

3ᵐ de maiori. Ita. ℞. quantum ad consensum: nō, quātum ad pubertatem. § Nam mulier citius ad tempus &c. ut in textu. Tunc nihil &c. quoniam, principaliter attenditur ad cōsensum, in proposito.

4ᵐ de conclusione. Ergo non impedit. *Su. q. 43. ar. 2. ℞. ratione impotentia coeundi: non, ratione defectus consensus. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶Corollarium. Ergo uidetur iuxta sanctū Thomam: quòd cōsentiens ante annos in matrimonium sufficienter, & quòd non possit generare, contrahat uerum matrimonium. Tamen uide supradicta in exam: ult. & bene considera.

5ᵐ de antecedente. Non cōtinetur. *Ar. 3. huius q. ℞. formaliter: non reductiuè. §. Sicut enim impedimentum, qđ est ex furia &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostēdas, mentiò insinuatum à Papa Vrbano Tertio quòd defectus ætatis impedit, & dirimit matrimonium et sic. Attestationes etc. Prædictus iuuenis nondum duodecimum annum attigerat, cum præfatam. G. accepit uxorem; et licèt nisus fuisset (sicut uterque confessus est) ipsam corrumpere: mulier tamen credit se uirginem euasisse. Verum ipse, antequam ad annum quartumdecimum peruenisset, à memorata muliere recessit; quem, cum septendecim annos habeat, eadem pro uiro sibi uendicare contendit. Respondemus: quòd si mulier per idoneos testes probare nequiuerit, quòd post quartumdecimum annum ætatis suæ, uel circa finem quartidecimi anni prædictus iuuenis consensisset in eam: ab ipso, iuramento recepto, quòd postquam ad legitimam ætatem peruenit, ipsam habere non consensit in uxorem, ab impetitione mulieris eum potes, et debes absoluere, et ad alia uota utrique darelicentiam transeundi. Hæc ille: de desponsation. impubes. Ecce: quòd, à fortiori, ostendis intentum. A fortiori, inquam: quia non tantum dicit, quòd defectus ætatis impedit, sed et quòd defectus, accedente etiam nisu ad copulam carnalem. Item ab Alexandro Tertio ibidem. Continebatur etc. Puella, si fuerit ætate proxima, utpote undecimo, uel circa duodecimum annum, et cum suo assensu desponsatur cognita a uiro; cui tradita fuerit in uxorem separari non debet. Hæc ille. Vbi uides; quòd parum distans à pubertate. cum uigore sensus ad actum matrimonialem

*Vrb. pro S. Eccl. &c.

QVAESTIO LIX.

De disparitate, cultus, quæ matrimonium impedimt, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de disparitate cultus, quæ matrimonium impediat.

Circa quod quæruntur sex.

Primo, Vtrum fidelis possit contrahere matrimonium cum G infideli.

Secundo, Vtrum inter infideles sit matrimonium.

Tertio, Vtrum coniunx conuersus ad fidem, possit commanere cum infideli nolente conuerti.

Quarto, Vtrum possit uxorē infidelem relinquere.

Quinto, Vtrum ea dimissa, possit aliam ducere.

Sexto, Vrum propter alia H peccata uir possit dimittere vxorem, sicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS I.

Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli.

AD PRIMVM sic proceditur: Videtur quod fidelis possit matrimonium cum infideli contrahere. Quia Ioseph b contraxit cum Aegyptia, & Hester cum Assuero, in utroque autem matrimonio fuit disparitas cultus, quia alter erat infidelis, & alter fidelis, ergo disparitas cultus præcedens matrimonium, ipsum non impedit.

¶ 2 Præterea, Eadem est fides, quam docet uetus, & noua lex, sed secundum ueterem legem poterat esse matrimonium inter fidelem, & infidelem, ut patet Deuteron. 21. Si egressus ad pugnam videris mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaueris eam, introeas ad eam, dormies cum ea, & erit tibi uxor, ergo, & in noua lege h licet.

¶ 3 Preterea, Sponsalia ad matrimonium ordinantur: sed inter fidelem, & infidelem possunt in F aliquo casu contrahi sponsalia cum conditione futuræ conuersionis, h ergo sub eadem conditione matrimonium potest contrahi inter eos.

¶ 4 Præterea, Omne impedimentum matrimonij est aliquo modo contrarium matrimonio: sed h infidelitas nō est contraria matrimonio, quia matrimoniū est in officium naturæ, cuius dictamen fides excedit, ergo disparitas fidei non impedit matrimonium.

¶ 5 Præterea e Disparitas fidei etiam quandoque est inter duos baptizatos, sicut quādo aliquis post baptismum in hæresi labitur, sed si talis cum aliqua fideli contrahat, nihilominus est uerum matrimonium, h ergo disparitas cultus matrimonium non impedit.

SED CONTRA est quod dicitur 2. Corint. 6. Quæ conuentio lucis ad tenebras? sed maxima conuentio est inter uirum, & vxorem, ergo ille, qui est in luce fidei, non potest contrahere matrimonium cum illa, quæ est in tenebris infidelitatis.

Præterea, Malachiæ 2. dicitur Contaminauit Iudas sanctificationem Domini, quoniam dilexit, & habuit filiam Dei alieni: sed hoc non esset, si inter eos I posset uerum matrimoniū contrahi, ergo disparitas cultus matrimonium impedit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd principalius matrimonij bonum est proles ad cultū Dei educanda, cum autem educatio fiat communiter inter patrem, & matrem, uterque secundum fidem intendit ad cultum Dei prolem educare, & ideo si sint diuersæ fidei, intentio unius, al- K terius intentioni contraria erit, & ita inter eos non potest esse conueniens matrimonium, & propter hoc m disparitas cultus præcedens impedit, ne contrahi posit.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in ueteri lege erat de aliquibus infidelibus erat permissum, quòd cum eis possent in ire coniugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter tamen erat prohibitum de infidelibus habi-

moonalem nō impedis: sed tanquā supplens ætatem accipitur. Item ab Vrbano eod. ibidem. Ex literis &c. Puella quædam annorum duodecim lurata fuit, & desponsata cuidam puero. 9. vel 10. annorum, & tempore procedente de uoluntate parentum potius, quam de sua ad domum patris pueri adducta, vbi nolens & inuita, mentis parētum impulsa moram fecit per annum, & amplius: & tamen inde recedens ad domum propriam est regressa. Cum autem dictus puer nondum ad quartumdecimū annum peruenit: nec ad eandem carnaliter accessum habuerit respondemus: quod si puella commonita, vt donec compleat idem per annū quartumdecimum expectet, non duxerit expectandum, ei secundum ea, quæ proposita sunt, aliom uirū accipiendi liberā tribuas facultatē. Hæc ille. Item ab Alexandro eod. Pro eo, quod ante nubiles annos coniugalem consensum non habent, usque ad legitimā ætatem expectare tenentur: & tunc aut confirmet matrimoniū, aut si simul esse noluerint, separentur, nisi carnalis cōmixtio ante interuenerit cum interdum illa tempus anticipare solent pubertatis. Hæc ille ibid. i. obiis. Item ab eod. Qui in minori ætatu desponsantur, si ita fuerint proximi ætati, quòd potuerint copula carnali coniungi, minoris ætatis intuitu separari nō debent, si unus in altrum uius fuerit consensisse: cum in eis ætatem suppleuisse malitia uideatur. Hæc ille ibid. de illis.

Tho. 4. d. 39. q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto defectū ætatis impedire, uel non, matrimonium insinuant, & intelligas, & teneatis.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs utcissim Angelica doctrina hæc, & declaratur, & consolidetur.

QVÆST. LIX.

ART. I.

CONCL. Disparitas cultus præcedens impedit, nè matrimonium contrahi possit. 244

¶ PROB. Quia, si pater & mater sint diuersæ fidei, impedietur educatio prolis ad cultum Dei (cum uterque intendet cōtraria intentione ad cultum sui Dei educare prolem,) & tamen principaliùs matrimonij bonum est proles ad cultum ueri Dei educanda.

¶ Examen. Ly principalius matrimonij bonum est proles. Hoc est essentialiue secundum quòd intendunt in matrimonio bona sua. Pro quo melius capiēdo. vide. quæst. 49. art. 3. corp.

¶ Ly vterque secundum fidem. Scilicet suam. Non enim secūdum fidem catholicam uterque, non intendit. Similiter & in ly ad cultū Dei, subintelligitur, sui. Non enim tunc ad cultum Dei ueri prolem educare intendit vterque, sed ad cultū Dei sui, i. quem pro uero Deo æstimat: id quod sanctus Thomas formaliter intellectus insinuat, quando dicit quod vterque secundum fidem intendit ad cultum Dei &c. ut construatur ly secundum fidem post ly ad cultum Dei. Videlicet sic. Vterque intendit prolem educare ad cultum Dei secundum fidem: hoc est Dei secundum fidem utriusque ipsis repræsentatu. Si ergo fides erit diuersa illorum, consequens est, ut & Deus apud vtrosque diuersus sit.

1[m] de maiori concl.

Contrarium ... per missione diuina non aliter. S. vt in textu. Tunc nihil contra. In noua enim lege non fit ista dispensatio à Deo, ut illi, qui sunt dispares cultu, matrimonio iungantur.

2[m] de

2^m de conclusione. Et in noua lege licet. ℞. quando infidelis uellet prius conuerti ad ueram fidem: uel esset ex diuina dispensatione permissum: non aliter §. Tunc nihil &c. Nam & in ueteri lege, Deuteron. 21. Si egressus &c. sic intelligebatur. Lex enim illa, uel loquitur de alijs nationibus cum &c. ut in textu.

3^m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam sicut uariatur habitudo matrimonij ad sponsalia: ita debet variari conditionis scilicet in matrimonio fiat conditio de conuersione pręsenti infidelis ad fidem, & non de futuro. Eadem enim est habitudo præsentis ad præsens &c. ut in textu.

4^m minor. Infidelitas non est contraria matrimonio. ℞. negatur ista. § Si per infidelitatem scilicet intelligatur disparitas cultus. Alioquin non esset ad propositum, si non intelligeretur sic. Ratio negatiuonis illius minoris est expressa in corp. ad quod & textus responsio se remittit.

5^m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non enim eadem totaliter est ratio de disparitate fidei, & disparitate cultus. Nã matrimonium est sacramentum, & ideo quantum pertinet ad necessitatem &c. ut in textu.

1 APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à Cõcilio Calcedonensi action. 15. can. 14. quod disparitas cultus impedit matrimoniũ: & sic. Quia in quibusdam Prouincijs conceditur psalmistis, & Lectoribus uxores accipere, statuit sancta Synodus; non licere prorsus cuiquam ex his alterius sectæ, accipere uxorem &c. Sed neq; copulari debet nuptiis hæretico aut iudæo, uel pagano nisi fortè spoponerit se venire ad orthodoxã fidẽ, dũ coniungitur persona orthodoxæ. Siquis uerò hãc diffi-

*Io corp. ar.

tantibus in terra Chanaan, tum quia dominus præceperat eos occidi propter eorum obstinationem, tum quia maius periculum imminebat, ne coniuges filios Israel ad Idolatriam peruerterent, quia filij Israel ad ritus, & mores eorum proniores erant, propter conuersationem cum eis, sed alijs Gentilibus permisit, præcipue quia nõ poterat esse timor pertrahẽdi ad idolatriam: & sic Ioseph, & Moyses, & Hester, cum infidelibus matrimonia contraxerũt. Sed in noua lege etiam, quę per totum orbem diffunditur, similis ratio est prohibendi de omnibus infidelibus, & ideo disparitas cultus præcedens matrimonium, impedit contrahendum, & dirimit contractum.

Ad secundum dicendum, quod lex illa, vel loquitur de alijs nationibus, cũ quibus poterant inire coniugia, uel loquitur quando illa captiua ad fidem, & cultum Dei conuerti volebat.

Ad tertium dicendum, quod eadem est habitudo præsentis ad præsens, & futuri ad futurũ, vnde sicut quando matrimoniũ in præsenti contrahitur, requiritur vnicus cultus in utroq; cõtrahentium, ita ad sponsalia, quibus fit respõsio futuri matrimonii, sufficit conditio apposita de vnitate cultus futuri.

Ad quartum dicendum, quòd iam ex dictis* patet, quòd disparitas cultus contraria est matrimonio ratione principalioris boni ipsius, quod est bonum prolis.

Ad quintum dicendum, quod matrimonium est sacramentũ, & ideo quantum pertinet ad necessitatem sacramenti, requirit paritatem, quantũ ad sacramentũ fidei, scilicet baptismum magis, quàm quantum ad interiorem fidem, vnde etiã hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed cultus disparitas, q. respicit vlterius seruitium, ut in 3. lib. dictum est. Et propter hoc, si aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimoniũ cõtrahat, verum est matrimoniũ, quamuis peccet contrahendo, si scit eam hæreticam, sicut peccaret si cum excommunicata contraheret; non tamen propterea hoc matrimoniũ dirimeretur, & econtrario si aliquis catechumenus habens rectam fidem: sed nondum baptizatus, cum aliqua fideli baptizata cõtraheret, non esset uerum matrimonium.

ARTICVLVS II.

Vtrum inter infideles possit esse matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod inter infideles non possit esse matrimonium. Matrimonium enim est sacramentum Ecclesiæ: sed Baptismus est ianua sacramẽtorũ, ergo infideles, qui non sunt baptizati, matrimonium contrahere non possunt, sicut nec alia sacramenta suscipere.

¶2 Præterea, Duo mala sunt magis impeditiua boni, quàm unũ, sed infidelitas unius tantũ impedit bonum matrimonii, ergo multo fortius infidelitas utriusque: & ita inter infideles non potest esse matrimonium.

¶3 Præterea, sicut inter infideles, & fideles est disparitas cultus, ita inter duos infideles, vt si unus Gentilis, & alter Iudæus: sed disparitas cultus impedit matrimonium, ut dictum est, * ergo ad minus inter infideles, qui habent cultum disparem, non potest esse uerum matrimonium.

¶4 Præterea, In matrimonio est uera pudicitia, sed sicut dicit Augustinus, † & habetur in litera * non est uera pudicitia infidelis cum uxore sua, ergo nec uerum matrimonium.

¶5 Præterea, Matrimoniũ uerũ excusat carnalem copulam à peccato: sed hoc non potest facere matrimonium inter infide-

nitionē sanctę synodi præterierit, regularũ condẽnationib. subiacet. Hæc ibi. Nota ly se uenire. Non. n. absq; cũ dixit in pręsenti, nõ in futuro ly se uẽturũ esse: p quo uide supra ad 5^m. Per ly regularũ, intellige canonũ: ut sic alias translationes hĩ & ly canonicis pœnis, & ly correptioni canonicæ. Itẽ à Concil. Aurelianẽsi 2. can. 19. Placuit vt nullus Christianus Iudæã, neq; Iudæus Christianã in matrimonio ducat vxorẽ: quia inter hmõi psonas nuptias illicitas eẽ cẽsemus. Qui. n. cõmonitu, à consortio hoc separare se distulerit, à cõmunis gratia sunt sine dubio submouẽdi. Hæc ibi. Item ab Aurelianensi 3. cãn. 31. Christianis omnibus interdicimus: ne iudæorum coniugijs misceantur. Quòd si fecerint: usque ad sequestrationem, quicunque ille est, cõmunione pellatur. Hæc ibi. Item à Concil. Toletano 4. ut recitatur 28. q. 1. Iudæi, qui Christianas mulieres in coniugio habent, si cũ eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quòd si admoniti fuerint, & noluerint, separentur. qa ñ pt infidelis in eius pmanere coniunctione, quæ iam in Christianam trãslata est fidẽ. Itẽ à Concil. Agathẽsi vt recitatur 28. q. 1. Nõ oportet eũ hominib. hæreticis miscere cõnubia; & uel filios, uel filias eis dare: sed potiùs accipere; si tñ se pfiteantur Christianos esse futuros, & catholicos. Hęc ibi. Itẽ ibid. c. 15. Caue Christiane gentili, aut iudæo filiã tuã tradere. Caue gẽtilẽ, uel iudæã atq; alienigenã, hoc ẽ omnẽ hæreticã, & alienã à fide tua, accipere tibi uxorẽ. Si Christiana fit, nõ est satis, nisi ambo initiati sint sacramento baptismi. Hæc ibi. Vbi sumitur ly Christiana, p ut is catechumena: ut in glosa, & facit ad ar. huius in. ad 5. cõfirmãdũ. ¶Secũdò habes: quõ pbõne pdicta pauit. p quo disparẽ cultũ ipedire matrimoniũ insinuaui, & intelligas, & tuearis. ¶Tertiò uides quõ ex ijs ut elicit Thomistica doct. hęc, & declaret, & consolidet.

*Tho. in 4. Sent. d. 9. q. 1. a. 1. q. 1. corp.

ca. quõ. S. Si ucro aliter, extra de diuort.

*Art. pce. huius q.

2

†li. 1. de adul. cõiugijs c. 12.

3

*li. 4. Sen. d. 39. S. B. & in decret. 28. q. 1. c. 1.

Q. LIX. ART. II.

CONCL. Inter infideles est quidam matrimoniũ sed nõ perfectũ ultima perfectione, sicut est inter fideles.

245

¶PROB. Quia perfectio prima matrimonij communis esse potest infidelibus atque fidelibus: sed secunda tantum est fidelium.

1ᵐ de conclusione. Matrimonium contrahere. ℞. vt est sacramentum actualiter dispensatum ab ecclesia, non, ut est officiū naturæ, uel etiam sacramentū aliquo modo habitualiter. §. Tunc nihil &c. ut patet. Vide artic. 5. ad primum.

ᵇGl. ord. Sup. illud, Ro. 14. Omne quod nō est ex fide & Beda ibi ex li. Sen. Prosperi.

¶NOT. Infideles dum adhuc in præsenti viount, sunt in potentia Christiani, inquātum scilicet possunt conuerti, & suscipiēdo baptismum effici Christiani: ratione cuius Christus dicitur caput etiam illorum infideliū 3. par. quæst. 8. articu. 3. Et ideo matrimonium inter eos contractum licèt non sit sacramētum actualiter, dicitur tamē esse aliquo modo habitualiter, vt in textu. Quasi dixerit. Matrimonium illud factum est inter eos, qui licet actu non contraxerint in fide ecclesiæ, tamen possunt conuerti ipsimet, & matrimonium idem ratificare in fide ecclesiæ.

ᵃAug. de sācta Virgini c. 12. tom. 6.

2ᵐ de minori

Sed infidelitas. ℞. ratione disparitatis cultus: non, ratione infidelitatis præcisè. §. vt in textu: & articulo primo ad quintum. Tunc nihil &c. Nam licet duo mala sint magis impeditiua boni, quàm vnum, (vt arguitur) cæteris paribus, idest quando unum est omninò eiusdem rigoris præcisè cum aliot tamen propositio illa non tenet, quando cætera sunt dispaira. Nam potest fieri aliquando, quòd unum sit fortius ad destruendum vel faciendum aliquid, quàm duo: vt apparet etiam quotidie in hominibus.

concl. ᵐ

3ᵐ de cōclusione. Inter infideles, qui habent cultum disparem, non potest esse uerum matrimonium. ℞. si prohibeatur hoc ab aliquo iure positiuo apud eos: non aliter. §. Nam ea, quæ pertineat ad legem naturæ, sunt determinabilia &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

4ᵐ de maiori. In matrimonio est uera. ℞. secundum realitatem: non secundum consecutionem veræ felicitatis. §. Tunc nihil &c. Nam uera pudicitia secundum ueritatem rei est infidelis cum vxore sua: licet non secundum ueritatem consecutionis felicitatis ueræ; ut intelligit Augustinus, secundum quod in tex.

5ᵐ minor. Sed hoc non potest facere matrimonium inter infideles contractum. ℞. negatur ista. §. Nā infidelis cognoscens vxorem suam non peccat, si propter &c. vt in textu. Ad authoritatem glosæ allatam, respondetur, quòd nō dicitur omnis uita infidelium peccatum, quia &c. vt in textu.

les cōtractum, quia omnis uita infidelium peccatum est ut dicit glossa Romanorū nono, ergo inter infideles nō est uerum matrimonium.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Corinth. 7. Si quis frater vxorem habeat infidelem, &c. sed uxor nō dicitur nisi propter G matrimonium, ergo matrimonium, quod est inter infideles, est uerum matrimonium.

Præterea, Remoto posteriori, nō remouetur prius: sed matrimonium pertinet ad officiū naturę, quæ præcedit statū gratiæ, cuius principium est fides, ergo infidelitas nō facit quin sit inter infideles matrimonium.

RESPONDEO Dicendū, quòd matrimonium principaliter est H institutum ad bonum prolis nō tantum generandę, sed etiam ᵖʳᵒ mouēdæ ad perfectum statum, quia quælibet res intendit effectum suum naturaliter perducere ad perfectum: est autem in prole duplex perfectio naturæ, non solum quantum ad corpus, sed etiā quantum ad animam, per ea, quæ sunt de lege naturæ, & perfectio gratiæ: & prima perfectio est materialis, I & imperfecta respectu secūdæ: & ideo cum res, quę sunt propter finem, sint proportionatę fini, matrimonium, quod tendit in primam perfectionem est imperfectum, & materiale respectu illius, quod tendit in perfectionem secundam, & quia perfectio prima communis esse potest infidelibus, & fidelibus, secūda autem tantum est fideliū, ideo ᵐ inter infideles est quidē matrimonium; sed non perfe- K ctum ultima perfectione, sicut est inter fideles ⁿ.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod matrimonium non est tantum institutum in sacramentum, sed in officium naturæ, & ideo quamuis infidelibus non competat matrimonium secundum quòd est sacramentum in dispēsatione sacramentorum Ecclesiæ consistens, competit tamē eis, inquantum est in officium naturæ: & tamen etiā matrimonium tale est aliquo modo sacramentum habitualiter, quamuis non actualiter, eo quod actu nō contrahunt in fide Ecclesiæ.

Ad SECVNDVM dicendum, quod disparitas cultus non impedit matrimoniū ratione infidelitatis, sed ratione disparitatis in fide. Disparitas enim cultus non solum secundam perfectionem prolis impedit: sed etiā primā, dū parentes ad diuersa trahere intendunt, quod non est quando uterque est infidelis.

Ad TERTIVM dicendum, quod inter infideles est matrimonium,ᵒ prout matrimonium est in officium naturæ. Ea autem, quæ pertinent ad legem naturæ, sunt determinabilia per ius positiuum: & ideo si prohibentur ab aliquo iure positiuo apud eos, infideles contrahere matrimonium cum infidelibus alterius ritus, disparitas cultus impedit matrimonium inter eos. Ex iure enim diuino non prohibentur, quia apud Deum non differt qualitercunq; aliquis à fide deuiet, quantum ad hoc, quod est à gratia alienum esse: similiter nec aliquo Ecclesię statuto, quę non habet de his, quæ foris sunt judicare.

AD QVARTAM dicendum, quod pudicitiæ, & alię uirtutes infidelium non dicuntur esse uerę, quia non possunt attingere finem veræ uirtutis, qui est uera fœlicitas, sicut non dr̄ esse verum uinū, quod non hēt effectum uini.

AD QVINTVM dicendū, quod infidelis cognoscens vxorē suam non peccat, si propter bonum prolis, aut fidei, qua tenet̄ uxori debitum reddat, cū hic sit actus iustitiæ, & temperantiæ, quæ in delectabilibus tactus debitas circunstantias seruat, sicut nō peccat faciens alios actus politicarum uirtutum: nec dicitur omnis vita infidelium peccatum, quia quolibet actu peccent, sed

APPENDIX.

EX articulo habes ¶Primò: quo modo per rationem ostendas: meritò insinuatum ab Innoc. iij. quòd inter infideles potest esse uerū matrimonium: & sit. De infidelibus ad fidem conuersis, utrū si ante conuersionē suam, secundum legis veteris instituta circa gradus consanguinitatis à tanon denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post baptismū. Cōsultationi tuę duximus respondendū; quod matrimonium sic cōtractū nō est post baptismi lauacrū separādū: cū à Iudeis Dns interrogatus, si liceret uxorē ex quacunq; cā dimittere, rñs: quod ideo quos Deus cōiunxit, hō non separet; per hoc innuens esse matrimoniū inter eos. Hæc ille; de consanguin. & affin. Vbi, ex ly quos Deus coniunxit, nota: quod matrimonia iudæorum infidelium, dummodo nō sint contracta inter personas illegitimatas à lege diuina Gen. 2. & Leuit. 18. sunt à Deo facta; ideoq eos taliter coniungat. Item ab eod. Innoc. Vt iam pagani uxores accipiētes in 2. uel 3. uel vlteriore gradu sibi coniunctas, sic coniuncti debeant post conuersionē suā insimul

ᵃIn rñ. ad primū & 10 cor. 1 Vtil. p S. Eccl. &c.

mul remanere, uel ab inuicem separari. Respondemus: quòd A cùm sacramentum coniugij apud fideles & infideles existat (quemadmodum ostendit Apostolus dicens; si quis frater infidelem habet vxorem; & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat.) Et in præmissis gradibus à paganis quòad eos matrimonium licitè sit contractum, qui constitutionibus canonicis non arctantur, in fauorem præsertim christianæ religionis & fidei, à cuius perceptione, per uxores se deseri timentes, viri possunt facilè reuocari, fideles huiusmodi matrimonialiter copulati possunt liberè & licitè remanere coniuncti: cùm per sacramentum baptismi non soluantur coniugia, sed crimina dimittantur. Hęc ille, de diuort. gaudamus. (c.vxor. & c.si infidelis.28.q.1.) Ecce: quòd Papa, tanquàm confirmans dictum D. Thomæ ad primum dicit, quòd sacramentum coniugij existit etiã apud infideles: quod, propter ly sacramentum quomodo sine errore intelligendum sit, uide in hoc eodem artic. ad primum cũ sua not. Ly in secundo uel tertio gradu, intelligas, non prohibito à lege diuina: vt de iudæis dictum est. Faciunt etiam hęc vltima Innocentij ad art. seq. Item ab Innocen. loquente de infideliũ coniugio ad baptismum postea conuersorum: & sic. Nopsiasum copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum; & quod peccatum non est, solui per baptismum inter peccata non potest. Erit que integrum & salutare; existimare aboleri nõ posse prinsis nomen uxoris cũ non sit dimissum ꝓ peccato, quod ex Dei est uoluntate completum. Hæc ille; dist. 26. deinde. (*Cap. Iudæi qui.) (*Ar. pec. cor. si.)

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta pontif. pro quanto uerũ matrimonium inter infideles posse fieri insinuans, & intelligas & tuearis.

¶Tertiò uides: quo modo ex ijs nostris Thomistica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

quia per id, qđ agunt, à seruitute peccati non possunt liberari.

ARTICVLVS III.

Vtrum coniunx conuersus ad fidem, possit commanere cum uxore nolente conuerti.

B

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ coniunx conuersus ad fidem, non possit cõmanere cum vxore nolente cõuerti, cũ qua in infidelitate contraxerat, vbi h enim est idẽ periculum, oportet eandem cautelam adhiberi: sed propter periculum subuersionis fidei prohibetur ne fidelis cum infideli contrahat. Cum ergo periculum sit si fidelis commaneat cũ C infideli, cum qua prius contraxerat, & adhuc maius, quia neophyti facilius peruertuntur, q̃ illi, qui sunt nutriti in fide, videtur quòd fidelis post conuersionem non possit commanere cũ vxore infideli.

¶ 2 Præterea, 28.q.1.* dicitur: Non potest h infidelis in eius cõiunctione commanere, quę iam in Christianam translata est fidem, ergo fidelis habet necesse D vxorem infidelem dimittere.

¶3 Præterea, * Matrimonium, quod inter fideles contrahitur, est perfectius quàm illud, quod cõtrahitur inter infideles, sed si fideles contrahant in gradu ꝓhibito † ab Ecclesia dissoluitur eorum matrimonium, h ergo & infidelium, & ita vir fidelis non potest commanere cum uxore infideli, ad minus quando cum ea in infidelitate contraxit in E gradu prohibito.

¶ 4 Præterea, Aliquis infidelis habet quandoq; plures uxores h secundum ritum suæ legis: si ergo potest commanere cum illis cum quibus in infidelitate cõtraxit, uidetur ꝙ possit etiam post conuersionem plures vxores retinere.

¶ 5 Præterea, Potest contingere ꝙ h repudiata una uxore, aliã duxerit, & in illo matrimonio existens conuertatur; videtur ergo quod saltem in hoc casu non possit cum uxore, quam de nouo habet, commanere.

SED CONTRA est, quòd Apostolus 1. Corin. 7. consulit quòd commaneant.

Præterea, Nullum impedimentum superueniens uero matrimonio, tollit ipsum: sed matrimonium erat uerum quando vterq; infidelis erat, ergo quando alter conuertitur, non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur quòd possit licite commanere.

RESPONDEO, Dicendũ quòd fides eius, qui est in matrimonio non polluit, sed perficit matrimonium, unde cum inter infideles sit uerum matrimonium, [ex] dictis * patet, m per hoc ꝙ alter eorum conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso uinculum matrimonij soluitur n. Sed aliquãdo vinculo matrimonij manente, soluitur matrimonium quantum ad cohabitationem, & debiti solutionem, in quo pari passu currunt infidelitas, & adulterium, quia utrunque est contra bonum prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittendi adulteram, uel cõmanendi cum ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem, uel commanẽdi cum ea, potest enĩ vir innocens libere manere cũ adultera spe correctionis, non autem si in adulterii peccato fuerit obstinata, ne uideatur patronus turpitudinis, quamuis etiam cum spe correptionis possit eam libere dimittere: similiter r fidelis conuersus potest cũ infideli commanere cum spe cõuersionis, si eam in infidelitate obstinatam non uiderit: & bene facit commanendo, tamen non tenetur s, & de hoc est consiliũ Apostoli t.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facilius impeditur aliquid fiendum, quàm destruatur, ꝙ rite factum est: & ideo multa

CONCL. 1a. Per hoc, ꝙ alter infidelium conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso uinculum matrimonij soluitur. 246

¶PROB. Quia fides eius, qui est in matrimonio, non polluit, sed perficit matrimonium (patet:) & inter infideles est uerum matrimonium (artic. 2.)

¶CONCL. 2a. Fidelis coniunx conuersus potest cum infideli commanere, cũ spe conuersionis, si eã in infidelitate obstinatam non uiderit & bene facit commanendo, tamen non tenetur.

¶*Corollarium.* Ergo ab oppositis, coniux conuersus si uiderit alium coniugem in infidelitate obstinatum, non debet commanere cum illo:

¶PROB. 1. Quia potest uir innocens liberè manere cum adultera spe correctionis, non autem si in adulterij peccato fuerit obstinata. Sed in hoc casu infidelitas atque adulterium pari passu currũt (cùm utrunq; sit contra bonum prolis.) 2. Quia hoc est consiliũ Apostoli (1. Cor. 7.) (*Ar. pec concl. m)

¶NOT. Licet Apostoli consilium ꝓbet totam cõclusionem tamen adducitur maximè propter probandum ly & benè facit commanendo. Et nota: quòd Apostolus ꝓpriè intelligit suum dictum pro tempore primitiuæ ecclesię, ut in ad 1m. & spem conuersionis denotat per ly & hæc, uel & hic, consentit habitare cũ illo, uel cum illa. Vide textum Apostoli. Denotat etiam: quòd non tenetur ad hoc (ut conclusionis ultimum uerbum dicit) per ly si infidelis discedit discedat; non enim subiectus est frater uel soror in eiusmodi; & per ly dico ego, non dominus. Nam (vtà simili dicator) infra inquit idem Apostolus ly consilium autem do. (* Chrys. hom. 26. in Matth.)

1m maior.

Vbi est idem periculũ &c. & eadẽ ratio omnino. S. Tunc nihil &c. Nam eadẽ ratio omninò non est de conuersatione fidelis cũ infideli ante matrimonium contracto, (*1.Cor.7.)

F ctum, & postquàm contractum est. Facilius enim impeditur aliquid fiendum, quàm &c. ut in textu.

¶ *Corollarium*. Ergo ex hoc responso textuali dican quòd si præcisè periculum attenderetur, & nihil aliud: tunc in uigore maioris argumentum concluderet. Nunc uerò quia principalius attenditur aliquid aliud, puta uinculum matrimonij, & magis spes probabilis conuersionis alterius, quàm periculū subuersionis propriæ: ideò non concluditur ab arguente intentum. Et quoniam ista duo patebant ex corpore: ideo D. Tho. non curauit expressius respondere ad illam maiorem. *q.55.ar. 6.

2m ex Decreto. Infidelis. ℞. obstinatus. infidelitate. §. seu huiusmodi perdurarūt Iudæi, etiam Constantini Imperatoris temporibus: ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione secunda.

3m illatio cōclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. quando scilicet non baptizati contraxerūt in gradibus prohibitis solummodo per statutum ecclesiæ. Quod dico, quia infideles non baptizat nō sunt astricti &c. ut in text. *In arg 2. citatum.

¶ NOT. Non sine causa post ly infideles, ponitur ly non baptizati. Denotatur. n. quòd infideles baptizati, ut hæretici uel etiā schismatici, sunt astricti statutis ecclesiæ: & consequenter, quòd ob hoc, matrimonium ab eis contractum in gradu prohibito per statutum ecclesiæ, nullum est.

4m de antecedente. Secundum titum suæ legis. ℞. existentem contra legem naturæ. §. Habere namque plures uxores est contra legem hanc, cui etiam infideles sunt &c. ut in textu. Tunc nihil, &c. ut ibid à ly si ipse cum omnibus suis conuertatur potest &c. usque in finem.

5m de antecedente. Repudiata. ℞. contra legem naturæ: non aliter. § Repudium enim uxoris est contra &c. ut in textu usque exclusiuè ad ly & ideo si. Tunc nihil &c. Nam si conuertatur; postquam, una repudiata alteram duxerit: ut in tex.

¶ *Corollarium*. Ergo Deus libellum repudij in ueteri lege nō concessit, ut bonum; sed permisit, ut minus malum. Et hoc est, quod dicit Dominus Iudæis Matth. 19. Moyses ad duritiam cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras; ab initio autem non fuit sic. Vide. Iudæi interrogando utuntur hoc uerbo, mandauit, dicentes: quid ergo Moyses mandauit dari libellum repudij? Quasi uolentes culpam à semetipsis abigere, & in auctorem legis proijcere. Dominus uerò è contra & illos accusat dicens ly Ad duritiam cordis uestri; & auctorem legis excusat utens uerbo, permisit. Ac si apertè dicat. Hoc malum De libello repudij.

sunt, quæ impediunt matrimonium contrahendum, si præcedant, quæ tamen ipsum non possunt dissoluere, si sequantur, sicut de affinitate patet,* & similiter dicendum est de disparitate cultus.

Ad secundum dicendum, quod in primitiua Ecclesia tempore Apostolorum passim conuertebantur ad fidem, & Iudæi, & Gentiles, & ideo, tūc fidelis vir poterat habere probabilem spē de uxoris conuersione. etiam si conuersionem nō promitteret. G Postmodum autem tempore procedente, Iudæi sunt magis obstinati, quàm Gentiles, quia Gētiles adhuc intrabant ad fidem, sicut tempore martyrum, & tēporibus Constantini Imperatoris, & circa tēpora illa, & ideo tunc non erat tutum fideli cum uxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de conuersione eius, sicut erat de conuersione vxoris Gentilis, & ideo tunc fidelis conuersus poterat cohabitare cum Gentili, sed non cum Iudæa, nisi conuersionem promitteret, & secundum hoc loquitur Decret. illud.* Sed nunc pari passu ambulant utrique, scilicet Gentiles, & Iudæi, quia utrique obstinati sunt, & ideo nisi uxor infidelis conuerti uelit, non permittetur ei cohabitare, siue sit Gentilis, siue Iudæa. H

Ad tertium dicendum, quod infideles non baptizati non sunt astricti statutis Ecclesiæ, sed sunt astricti statutis iuris diuini, & ideo si contraxerunt aliqui infideles in gradibus prohibitis secundum legem diuinam, Leuit. 18. siue uterque, siue alter ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio cōmanere, si autem contraxerunt in gradibus prohibitis per statutum Ecclesiæ, possunt commanere, si uterque cōuertatur, uel si uno conuerso, sit spes de conuersione alterius.

Ad quartum dicendum, quod habere plures uxores est contra legem naturæ, cui etiam infideles sunt astricti, & ideo nō est uerum matrimonium infidelis, nisi cum illa, cum qua primo contraxit, unde si ipse cum omnibus suis conuertatur, potest cum prima commanere, & alias debet abijcere. Si autem prima conuerti noluerit, & aliqua aliarum conuertatur, idem ius habet contrahendi cum illa de nouo, quòd cum alia habet: de quo post dicetur.* I

Ad quintum dicendum, quod repudium uxoris est contra legem naturæ, unde infideli nō licet uxorem repudiare, & ideo si conuertatur postquam una repudiata alteram duxerit, idē iudicium est de hoc & illo, qui plures uxores habebat, quia tenetur primam, quam repudiauerat, accipere, si conuerti uoluerit, & aliam abijcere.

permisit uobis Moyses; quod etiam non permisisset, si ad duritiam cordis uestri non respexisset: adeò quòd duritia cordis uestri fuit causa mouens ad hanc permissionem. Nullo ergo modo accusandus est auctor legis de permissione huius mali, uidelicet repudij; sed pro tempore illo, attentis scilicet moribus uestris, laudandus, quia permissione huius minoris mali impediuit maius malū à duritia cordis uestri uenturum, scilicet vxoricidium: & uos autem plurimum incusandi; quia tantum malum, scilicet vxoricidium, aliomodo euitare præ indomabili corde uestro nullatenus uolebatis. Permissio itaque ex parte Dei bona fuit: quamuis id, quod permittebatur, malum esset. Rursus. Pro cōfirmatione textualis responsi nota: quod Dominus ibidē monstrat, quòd repudiare uxorem propriam est contra legem naturæ; dicendo ly ab initio autem non fuit sic.* Hocest: quando uigebat lex naturæ, nec propter tantam duritiā cordis quasi obliterata erat (id quod fuit ab initio;) tunc vir non repudiabat vxorem, edoctus utique à lege naturali. Quia ergo sicut propositum in proposito, ita oppositum in opposito (iuxta Philosophum) si non repudiare vxorem suā erat de iure naturæ, sequitur manifestè; quòd repudiare illā sit contra ius naturæ. *ar.5. huius quæst.

APPENDIX.

Ex articulo habet. ¶ Primò quo modo per rationem ostendatur, meritò insinuatum à Papa Innocentio iij. quòd conuersus ad fidem coniux potest commanere cum vxore sua infideli. & sic. Verum pagani &c. ut art. 2. appen. Et nota: quòd ibi adducatur dictum Pontificis, pro quanto matrimonium uerum esse inter infideles dicit; hic autem pro quanto, cohabitationem utriusque altero conuerso ad fidem, insinuat. Item a 28. q. 1. Sic enim neque recedere ab uxoribus infidelibus, uel à maritis fideles uiri uel fœminæ non prohibentur à domino; ut neque iubentur. Nam, si dimittere tales coniuges iuberentur, nullus locus esset consilio Apostoli monentis, ne hoc fieret. Sic ergo possumus dicere melius esse infidelem coniugem non dimittere, quamuis liceat & dimittere: quemadmodum rectè dicimus, melius esse quod & licet, & expedit, quàm id quod licet, & non expedit. Hæc ibi. Item ab Apostolo 1. Corinth. 7. Quomodo scis mulier, si uirum saluum facies? Aut unde scis vir, si saluam facies mulierem? Hæc ibi. Et nota quòd omnes authoritates hæ intelliguntur de uxore prima, non de secunda, uel alia uiuente prima: quoniam non licere plures uxores habere sanxit idem Innocentius sic. Quia uerò pagani circa plures insimul fœminas affectum diuidunt coniugalem; utrum post conuersionem omnes, uel quam ex omnibus retinere K Vell. p. S. Eccl. &c.

ueta

De plura litate vxorum.

meretur valeant, non immeritò dubitat: &c. Verùm absonum hoc videtur & inimicum fidei Christianæ: eam ab initio vna costa in vnam fœminam sit conuersa, & scriptura testetur, quòd pptet hoc relinquet homo patrem suum & matrē, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Non dixit tres aut plures, sed duo: nec dixit adhærebit vxoribus, sed vxori. Et in Euangelio. Quicunque dimiserit vxorē suam nisi ob fornicationem, & aliā duxerit, mœchatur. Si ergo, vxore dimissa, duci alia de iure non potest: fortius, & ipsa retenta. Per quod euidenter apparet, pluralitatem in vtroq; sexu (cum non ad impatia iudicentur) circa matrimonium reprobatam. Nec vlli vnquā licuit insimul plures vxores habere: nisi cui fuit diuina reuelatione cōcessum. Hæc ille in de diuort. Gaudemus.

ea. idololatria 28. q. 1.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patet, & scripturatum, pro quanto de cohabitatione coniugis conuersi ad fidem cum infideli coniuge suadent, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides: quo modo ex iis vicissim angelica doctrina hęc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LIX.

ART. IIII.

247 CONCL. 1ª. Qui moritur priori vitæ non tenetur ad illa, ad quæ in priori uita tenebatur.

¶PROB. Quia homini secundum aliā, atque aliam uitam diuersa competunt, & expediunt.

¶ CONCL. 2ª. Ad baptismum accedens liberatur ab obligatione, qua vxori infideli tenebatur reddere debitum; & ei cohabitare non tenetur, quando cōuerti non vult: quamuis in aliquo casu liberè id possit facere.

Vide Decre. 32. q. 6.

*ar. præcorp.

¶ Examen. Ly in aliquo casu. Hoc est quā do habet probabilem

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fidelis conuersus possit uxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine contumelia Creatoris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd infidelis cōuersus, non possit uxorem infidelem dimittere, volentem cohabitare sine contumelia Creatoris. Maius[m] enim est vinculum viri ad mulierem, quàm seruí ad dominum, sed seruus conuersus non absoluitur à seruitutis vinculo, ut patet 1. Corin. 7. & 1. Timot. 6. [h] ergo, & vir non potest uxorem infidelem dimittere.

¶ 2 Præterea. Nullus potest alteri præiudicium facere sine [h] consensu ipsius: sed vxor infidelis [h] habebat ius in corpore viri infidelis, si ergo per hoc, q vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati posset, ut libere dimitteretur, non posset vir conuerti ad fidem sine consensu uxoris, sicut nec potest ordinari, nec vouere continentiam sine consensu eius.

¶ 3 Præterea. Si aliquis contrahat cum ancilla scienter, siue sit seruus, siue liber, non propter diuersam conditionem potest ipsam dimittere, cum ergo vir, ꝗ quando contraxit cum infideli, sciuerit eam esse infidelē, uidetur à [h] simili quòd non possit eam dimittere propter infidelitatem.

¶ 4 Præterea. Pater tenetur ex debito procurare salutē prolis, sed si [h] discederet ab infideli uxore, filij communes matri remanerent, quia partus sequitur uentrem, & sic essent in periculo salutis, ergo non potest uxorem infidelem dimittere licite.

¶ 5 Præterea, Adulter non potest adulteram dimittere, etiam post quam de adulterio pœnitentiam egit, [h] ergo si sit* idem iudicium de adulterio, & infideli, nec infidelis infidelem potest relinquere, etiam postquam ad fidem est conuersus.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit primæ Corinthiorum septimo.

A Præterea, Adulterium spirituale est grauius, quàm carnale: sed propter carnale adulterium vir potest dimittere uxorem, quantum ad cohabitationem, ergo multo fortius propter infidelitatem, quæ est adulterium spirituale.

RESPONDEO, Dicendum, quòd homini secundum aliam, & aliam uitam diuersa competunt, & expediunt, & ideo, [m] q

B moritur priori vitæ, non tenetur ad illa, ad quæ in priori vita tenebatur [n], & inde est quòd ille, qui in uita seculari existens, aliqua uouit, non tenetur ꝗ illa quando mundo moritur, ꝗ vitam religiosam assumens, perficere. Ille autem, qui ad baptismum accedit, regeneratur in Christo, & priori uitæ moritur, cum generatio unius sit corruptio alterius: & ideo [p] liberatur

C ab obligatione, qua vxori tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare non tenetur, quando conuerti non vult; quamuis ꝗ in aliquo casu libere id posset facere [q], sicut dictum est, ꝗ sicut, & religiosus potest libere perficere uota, quæ fecit in sæculo, si non sunt cōtra religionem suā, quamuis ad ea non teneatur, ut dictum est.

D AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruire non est aliquid incompetens Christianæ religionis perfectioni, quæ maxime humilitatem profitetur, sed obligatio ꝗ matrimonij aliquid derogat perfectioni vitæ Christianæ, cuius summum statum continentes possident; & ideo non est simile de utroque. [r] Et præterea unus coniugum non obligatur alteri quasi possessio eius, sicut domino seruus, sed per modum societatis

E cuiusdam, quæ non congruit infidelis ad fidelem, ut patet secundæ Corinth. 6. & ideo non est simile de seruo & coniuge.

AD SECVNDVM dicendum, quòd uxor non habebat ius in corpore viri nisi quamdiu in uita illa manebat, in qua contraxerant, quia etiam mortuo viro vxor soluta est à lege viri, ut patet Roman. 7.

spem de conuersione vxoris: ut ait c. 3. ad secundum.

¶ Ly liberè Hoc est: etiam tunc potest & cohabitare, & non cohabitare uxori ipsi. Quamuis in isto casu magis expediat cohabitare iuxta 28. q. 1. cap. Sic enim. Ibi enim ad longum tractatur quòd ab infidelibus coniugibus licet recedere, sed non expedit (quod intellige solū in casu proposito:) vt etiā patuit cap. illud adductum supra art. 3. appen.

¶PROB. Quia accedens ad baptismum priori uitæ moritur.

1m maior. Maius est uinculum uiri ad mulierem, quam serui ad dominum. R. non tamen est magis, nec æqualiter, competens perfectioni Christianæ. S. Quinimmo derogat aliquid ipsi perfectioni uitæ textu. Tunc nihil &c. Nam seruire non est aliquid incompetens perfectioni Christianæ, quæ maximè humilitatem profitetur. ar. præc.

Item illatio conclusionis corp. 1 Allicite.

Ergo &c. R. negatur illatio. S. Nam unus coniugum non obligatur alteri, quasi possessio eius: sicut domino seruus. Vide 2m responsionem literæ ly & præterea unus coniugum &c.

2m de minori

Habebat. q. quandiu uir suus manebat in uita infideli. S. in qua videlicet contraxerat: quia etiam &c. in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis hic. Rñsio 2a. & in corp.

¶ Examen. Ly morte spirituali. Scilicet respectiuè ad uitam priorem seculi. Alioquin secundum se religio est uita spiritualis: non autem mors: ut q. 41. ar. 2. ad 1m.

¶ Ly copula spiritualis. Ad differentiam carnalis: non autem ad differentiam cohabitationis realis in domo. & hoc modo matrimonij nondum consummatum dicitur copula spiritualis differenter ab à spon-

contrahente, non impedit matrimonium. Ratio negationis præd. 5æ illationis est, quia in quolibet contractu hoc uniuersaliter tenetur, quod ille, qui est impotens ad soluendum, &c. ut in tex.

5m d'cōclōne.

Frigiditas. &c. accidentalis extrinseca: non autem naturalis. §. Non. n. potest esse perpetuum impedimentum naturale uiro respectu unius personæ, & non respectu alterius: ut dicitur in textu, & confirmatur ab Innoc. 3. app. sequ. per ly ipsa cognoscibilis erat illi, cuius simili commiscetur. Tunc stabit, &c. Nam conclu. præsentis art. intelligitur de frigiditate naturali: non autem de prouenienti ex causa extrinseca accidentali. Hæc. n. pertinet ad sequentem art. uelut quæ ex maleficio procedat.

6m illatio cō clusionis.

Ergo nec, &c. ut negatur illam. §. Non. n. eadem ratio de uiri q. e. Nam mas est agens in generatione, sed fœmina, &c. ut in tex.

¶NOT. Cum in tex. dicatur; quod arctatio mulieris idē subit iudicium, quod frigiditas uiri, sequitur per hoc, quod iste artic. explicitè loquatur de uno, & implicitè de altero, tā in conclusionib. suis, quam in respon.

Verbi gratia, de arctatione mulieris sit prima concl. Non est conueniens in matrimonio contractus, si fiat ab aliqua, quæ debitum carnale &c. & sit 2a conclu. sequens. Si arctatio est temporalis non soluit, &c. Sit & tertia. si post triennium, in quo fideliter ex utraque parte, &c.

uersaliter tenetur, quod ille, qui est impotens ad soluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat ad eius solutionem. Tamen potest impotens esse tripliciter. Vno modo, quia non potest soluere de iure; & sic talis impotentia omnibus modis facit contractum esse nullum, siue sciat ille, cum quo facit talem contractū hanc impotentiam, siue non. Alio modo, quia scit sibi non soluendum de facto, & tunc si sciat ille, cum quo contrahit hanc impotentiam, nihilominus contrahit: ostenditur, quod alium finem ex contractu quærit, & ideo contractus stat. Si autem nescit, tunc contractus nullus est. Et ideo frigiditas, quæ causat talem impotentiam, ut homo non possit de facto soluere debitum, & conditio seruitutis, per quam non potest homo de facto libere reddere impediunt matrimonium, quando alter coniugum ignorat hoc, quod alius non potest reddere debitum: impedimentum autē per quod quis non potest de iure reddere debitum, ut consanguinitas, annullat contractum matrimonium, siue sciat alter coniugum, siue non; & propter hoc Magister *ponit, quod hæc duo faciunt personas non omnino illegitimas.

*Li. 4. sen. dist. 34.

Residuum corporis, argumentorum, & responsionum, mutata frigiditate in arctationem, similiter applicetur.

Ad 5m Dicendum, quod nō potest esse perpetuū impedimētum naturale uiro respū unius personæ, & non respectu alterius: sed si non possit implere carnalē actum cum uirgine, & possit cū corrupta, tunc medicinaliter aliquo instrumēto possunt claustra pudoris frangi, & ei coniūgi: nec esset hoc contra naturam, quia non fieret ad delectationem, sed ad medicamentū: abominatio autem mulieris non est cā naturalis, sed causa accidentalis extrinseca, & ideo de ea est iudiciū idē, quod de maleficio, quod post dicetur.*

Ad sextvm Dicendum, quod mas est agēs in generatione, sed fœmina est patiens, & iō maior caliditas requiritur in mari, quam in fœmina ad opus gñationis. vnde frigiditas facit impedimētum in uiro; sed in muliere pōt esse impedimentum naturale ex alia cā. s. arctatione: & tunc idem est iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate uiri.

Articvlvs II.

Vtrum maleficium possit impedire matrimonium.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur, quod male

fiot contrahere, &, si contraxerint, an debeat rescindi.

Respondemus: quod licet incredibile uideatur, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium: Romana tamen ecclesia consueuit in consimilibus iudicare: ut, quas tanquam uxores habere non possunt, habeant ut sorores. Hęc ille. Cuius dictum intellige de contrahentibus scienter cum impotenti ad copulam carnalem: alioquin separarētur ut immediatè supra habes per Alexan. itē a Cælestino ibid. Laudabilem, &c. Si frigiditas prius probari non posset, cohabitent per triennium a tempore celebrati coniugii: quo lapso, si nec tunc cohabitare uoluerint, & mulier per iustum iudicium de uiro probare potuerit, quod cum ea coire non possit, accipiat alium: si autem ille aliam acceperit, separentur. Quod si ambo consentiant simul esse, uir eā, etsi non ut uxorem, talē habeat ut sororem. Hæc ille. Item ab Innoc. 3. Altissiodorensi ep. scopo. ibi. fraternitatis, &c. Mulier O. cuidā uiro matrimonialiter nupsit; cum quo per multos annos moratā eō potuit carnaliter ab ipso cognosci. Tu uolens habere certitudinem pleniorem quosdam matronas prouidas, & honestas ad tuam præsentiam euocasti districtè illis iniungens sub periculo animarum, ut mulierem ipsam inspicerent, & perquirerent diligenter, utrum idonea esset ad uiriles amplexus. Quæ tandem in fide sua tibi asseruere constanter, quod eadem nunquam poterat esse mater, aut coniunx: ubi quam cui naturale deerat instrumentum. Vnde inter ipsam, & uirum, diuortium celebrasti: Contigit autem postea, quod mulier inuenit, qui serat huiusmodi reserauit. & Gui. supernupsit. Nos perspicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinū miraculum per opus humanum absque corporali periculo potuit remoueri, sententiam diuortii per errorem, licet probabilē, nouimus esse prolatam: cum pateat ex postfacto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, cuius simili commiscetur. Et ideo inter ipsam, & primum uirum, dicimus matrimonium extitisse. Quare inter eam & præfatum Gui. matrimonium non esse censemus, eosque præcipimus ab inuicem separari, &c. Quod diuertit ille dubitabilis erat, præsumi non debet, quod fornicaretur cum illo Gui. sed a modo non debet cum illo aliquatenus remanere. Hæc ille.

*art. seq.

APPENDIX.

Vtl. pru S. Eccl. &c.

Ex artic. habes. ¶Primò, quò per rationem ostendas ī meritò insinuatam ab Alexan. 3. quod frigiditas matrimoniū impedit. Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur: Hæc ille: de frigi. & malefic. quod sedē. item de arctatione, uel huiusmodi ab eod. ibid. ex literis &c. Mulier grauem infirmitatem contraxit, ut omnino uiro sit facta inutilis: & instrumentum eius impeditum: itaque nullus ei commisceri non potest. Respondemus, quod si uitium illud mulier a natura contraxit, nec ope medicorum poterit adiuuari: uiro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem. Hæc ibi. Vbi loquitur de impedimento antecedente matrimonium: & consequenter ly cōtraxit, primo loco dictum intelligitur sic, idest contraxisse apparuit. Vel in ueritate contraxit magis.

Potuit enim hoc 2m contingere ex eo, quod cum prius arcta fuerit, sit per uiolentum conatum uiri ad commixtionē magis inhabilis, reddita. Item a Lucio 3. ibid. Consultationi, &c. Vtrum fœminæ clausæ impotentes commisceri maribus matrimoniū possint contrahere, &, si contraxerint, an debeat rescindi.

¶ Secundò habes quomodo per rōnē ostēdas prædicta pontifi cum pro quanto de frigiditate & arctatione sonant quæ dicta sunt, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctri. hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LVIII. ART. II.

Concl. 1a. Impotentia coeundi ex maleficio perpetua dirimit matrimonium, non perpetua autem, non dirimit. 2. & ad 140

ad hoc experiendum eodem modo ecclesia tempus trienni præfixit, sicut & de frigiditate dictum est.

¶PROB. Quia similiter de impotentia coeundi ex maleficio & ex causa naturali, iudicandum est, cum id colligatur ex tex.

¶Corol. Videnda ergo, quæ supradicta sunt de frigiditate: & huc applicanda, pro quanto sufficit, nam impotentia coeũdi ex causa naturali est frigiditas.

¶ CONCL. 2ª. qui propter frigiditatem est impotens, ita ẽ impotẽs ad unam, sicut ad aliam.

¶ PROB. Quia patet a signo dato ab ecclesia (hoc est, quando matrimoniũ propter frigiditatem dirimitur, non datur, &c. ut in tex.)

¶CONCL. 3ª. Ex maleficio homo põt esse impotens ad unam, & non ad aliam.

PROB. Quia patet a signo dato ab ecclesia (hoc est; quãdo iudicio ecclesiæ matrimonium propter maleficium dirimitur, utrique datur, &c. ut in textu.)

¶ NOT. Quæ naturalia sunt, uno modo se habent: quæ autem ex libero arbitrio pendent, uariari possunt. Quoniam igitur frigiditas secundum cãm naturalem attẽditur: ideo fuit dictum in 2. conclusion. & confirmatum art. 1. ad 5ᵐ. princip. ꝙ talis impotentia, respectu diuersarum mulierum, manet.

Quia uerò impotẽtia ex maleficio secũdum liberũ arbitriũ attenditur, ut in præsenti passim ostenditur: ideo in 3. conclu. dictum est, ꝙ talis impotentia respectu diuersarum mulierum uariatur, seu non manet. Rursus. Ex conclusionibus his reiicitur præmissæ opinionis in corpore recitatæ de maleficiis. Videlicet: Et nota quòd error, immo & hæresis, illud prædictum opinantium est: pro quãto dæmones negant reperiri, maleficiaq; per eos concitari. Huiusmodi autem uocati sunt Antidæmonia

*Al. puer tetetur.

ficium non possit matrimonium impedire. Huiusmodi.n. maleficia fiunt operatione dæmonum: sed dæmones non habẽt prãtem ad impediendũ matrimoniĩ actũ magis quàm corporales alios actus, quos impedire *non possũt, quia sic totum mundum perimerent, si comestionẽ, & gressũ, & alia huiusmodi impedirent, ergo per maleficia non potest impediri matrimonium.

A

2 Præt. Opus Dei est fortius quam opus diaboli: sed maleficiũ est opus diaboli, ergo non h potest impedire matrimoniũ, quod est opus Dei.

B

3 Præt. Nullum impedimẽtũ dirimit contractum matrimonium, nisi sit perpetuum: sed maleficium non potest esse impedimentdm h perpetuum, quia cum diabolus non habeat potestatem, nisi super peccatores, expulso peccato tolletur maleficium, uel per aliud maleficium, uel etiam per exorcismos ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendam uim dæmonum, ergo maleficium non potest impedire matrimonium.

C

4 Præterea. Carnalis copula non põt impediri, nisi impediatur potentia generandi, quę est principium eius: sed unius uiri generatiua potentia se habet ad oẽs mulieres h æqualiter, ergo h per maleficium non potest esse impedimentum respectu unius, nisi sit respectu omnium.

D

SED CONTRA est, quod dicitur in Decret. 33. q. 1. si per sortiarias, uel maleficas, & infra. Si sanari non poterunt, separari ualebunt.

Præterea, Potestas dęmonum est maior, quam ptãs hominis, Iob 1. Non est potestas super terram, &c. sed opere humano põt aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam potestatem uel castraturam, & ex hoc matrimonium impeditur, ergo multo fortius uirtute dæmonis hoc fieri potest.

E

RESPONDEO Dicendum, quod quidam dixerunt, ꝙ maleficium nihil aliud erat in mũdo, nisi in æstimatione hominum, qui effectus naturales, quorum causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra authoritatem sanctorum, qui dicunt, quod dæmones habent potestatem supra corpora & supra imaginationem hominum, quando a Deo permittuntur. Unde per eos malefici aliqua signa facere possunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia non credunt esse dæmones nisi in ęstimatione uulgi tantum, ut terrores, quos sibi facit homo ex sua æstimatione imputet dæmoni, & quod etiam ex imaginatione aliquæ figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones uideri. Sed hæc uerba fides repudiat, per quam angelos, de cœlo cecidisse & dæmones esse credimus, & ex subtilitate suæ naturæ multa possę, quæ nos non possumus, & illi qui eos ad faciendum talia inducunt, malefici uocantur. Et ideo alii dixerunt, quod per maleficia ꝑstari potest impedimentum carnali copulæ, sed nullum tale est perpetuum, unde non dirimit matrimonium contractum & dicunt iura esse reuocata, quæ hoc dicebant. Sed hoc est contra experimentum, & contra noua iura, quæ antiquis concordant, & ideo distinguendũ est, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit; & ad hoc experiendum eodem modo ecclesia tempus triẽnii præfixit, sicut, & de frigiditate dictum * est n, tamen hæc differentia est inter maleficium, & frigiditatem, quia p qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad unã, sicut ad aliã, & ideo quando matrimoniũ dirimit, non datur licentia ei, ut coniugatur alteri, sed * ex maleficio homo potest esse impotens ad unam, & non ad aliam, & ideo quando iudicio ecclesiæ mãtrimonium dirimitur, utrique datur licentia, ut alteram copulam quęrat.

AD PRIMUM ergo dicendum, ꝙ quia corruptio peccati prima, per quam hõ factus est seruus diaboli, in nos per actum generatiuæ deuenit, ideo maleficii potestas permittitur diabolo a Deo ĩ hoc actu magis quam in aliis, sicut in serpentibus magis ostẽditur uirtus maleficiorum, quam in aliis animalibus, ut dicitur, quia per serpentem diabolus mulierem tentauit.

AD 2ᵐ dicendum, ꝙ opus Dei põt opere diaboli

ci a Gabriele Prateolo uul. Antidemoniaci. Hi enim sunt ex Rigidorum confessionistarum huius seculi familia sic nuncupati: quòd negent diabolum, & malos spiritus, ullasque asse per eos maleficia aut incantationes. Hæc Staphilus. Pro huius hæresis damnatione, uide 1. par. q. 111. ar. 4. app.

1ᵐ minor.

Dæmones non habẽt potestatem ad impediendum matrimonii actum, magis quã corporales alios &ᵃ. ꝶ. negatur ista. S. Nam quia corruptio peccati prima, per quam homo, &c. ut in textu. Tunc nihil, &c., ut patet

2ⁿ đ cõclõne

Non potest impediri. ꝶ per uiolentiam contra uoluntatem Dei: non autem permissione diuina S ut patet in textu. Tunc nihil, &c. Nam conclusiones articuli præsupponunt diuinam permissionem in hoc, quòd diabolum possit impedire ex maleficio matrimonium, dicunt.

¶ NOT. Doctrina responsi textualis de impotentia diaboli, confirmatur plenissime Iob 1. ubi quamuis nocendi auidissimus, nunquam offendere potuit ipsũ Iob, nec etiam in rebus, nisi quando Deus permisit, & tunc tantum modo secundũ quod permissum sibi fuerat, & non plus. Item

*coniu. n

*art. præ. cor. sub si n. & ad 2.

*concl. P.

*concl. 2.

Item Matt.8 ubi monstratur, diabolum, nec porcos quidē, uiffen p dere posse, nisi Christo permittente.

¶ Concl. Ergo diabolus a nemine timendus est, sed solus Deus: cuius nutu, uel permissione solummodo diabolus nocere pōt. Hinc deridendi ualde sunt meritò Sathanistæ, qui (ut refert prat.tit.Sathanistæ) dixerunt: Sathanæ esse sacrificandam, nè sit nobis infestus sacrificiis placatus. Credebant.n.hi: Sathanam esse uelut quendā magnum, & fortē, & qui ex se multa mala hominib. inferre posset: ideoq. ipsum placata studebant sacrificiis, ut sibimet, uel suis parceret. Huncerrorem forsan & imbiberant Dæmoniaci: qui teste Hosio, & prat.tit.Dæmoni.) adorabāt dæmonem, & quidem decimo die, ipsumque adorandam esse, prædicabant. Horum dānationem, uide 1. pa. q.13 art.2.

impediri diuina permissione: nō quod diabolus sit Deo fortior, ut per uiolentiam opera eius destruat.

Ad 3ᵐ Dicendū, quod maleficium est ita perpetuum, q̄ non potest habere remedium humanum: quamuis Deus posset remedium prestare, dæmonem cogendo, uel etiam dæmon desistendo. Non enim semper oportet, ut id, quod per maleficium factum est, possit per maleficium aliud destrui, ut ipsi malefici confitentur: & tamen si posset per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. G

3ᵐ minor.

Maleficium non pōt esse impedimentum perpetuum. &c. negatur ista §. Nam perpetuū est, in proposito, maleficium illud: qd non potest hēre remediū humanum: & ita est de malis. Ad formam illam argumēti triplicem allatam dicitur: q̄ non concludit formā. Non.n.semper oportet, ut id quod p maleficium, &c. similiter non oportet, q̄ si per peccatum &c. similiter etiam exorcismi ecclesiæ, &c. ut in textu.

H Similiter non oportet, quod si per peccatum aliquod diabolo data est potestas in aliquē, quod cessante peccato cesset potestas, quia pœna interdum remanet, culpa transeunte. Similiter etiam exorcismi Ecclesiæ non ualent ad reprimendum dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales, iudicio diuino hoc exigente: sed semper tamen ualent contra illas infestationes dęmonū, contra quas instituti sunt. I

4ᵐ illatio cō-clusionis 5

Ergo per &c. ℞. negatur illatio. §. Nam maleficium habet causā uoluntariam, diabolum. s. & ideo quandoque potest pstare. &c. ut in tex. usque ad ly & præterea. Vide uot. post prob. 1ᵃ. conclusion.

Ad 4ᵐ Dicendum, quod maleficiū quandoque potest præstare ad omnes impedimentū, quandoque ad unam tantū, quia diabolus uoluntaria causa est, non ex necessitate naturę agens. Et præterea impedimentū maleficii potest esse ex impressione dæmonis, & imaginatione hominis; ex qua tollitur uiro concupiscētia K

moueus ad talē mulierem, & nō ad aliam.

Item minor

Vnius uiri generatiua potentia se habet ad omnes mulieres æqualiter ℞ nisi ex impressione dæmonis, & imaginatione hominis aliter accidat. §. Nam ex hac tollitur uiro concupiscentia &c. ut in textu. Tunc nihil contra, ut patet. Vide responsum secundum literæ ly, & præterea impedimentum maleficii potest, &c.

¶ NOT. In confirmationem illius minoris argumenti adducitur, q̄ cum uiri generatiua potentia, quantum est ex seipsa, ad omnes mulieres æqualiter se habet, est arguc. primus ad 5ᵐ. ubi dicitur: q̄ non potest esse perpetuum impedimentum naturale uiro respectu unius personæ, & non respectu alterius. Vide not. post prob. conclus. 3ᵃ.

APPENDIX.

Ex art. hēs. Primo q̄d̄o ꝓ̄nem ostēdas, merito insinuatum a 33. q 1. q̄ maleficiū impedit mrīmonium: & q̄ a diabolo Dei permissione fit: & q̄ post solutū mrīmoniū possunt iā nubere alius: & sic. Si p sortiarias, atq. maleficas artes occulto, sed nūq̄ iniusto, Dei iudicio p mittente, & diabolo p parante. cōcubitus nō sequitur: hortādi sunt quib. ista eueniunt, ut corde contrito, & spū humiliato, Deo & sacerdoti de omnib. peccatis suis purā confessionē faciant, & profusis lachrimis, & largioribus eleemosinis, & orationib. atq; ieiuniis dño satisfaciant, &c. Quod si forrè sanari nō potuerint, separari ualebūt. Hæc ibi. Quòd uerò possint aliis nubere; patet per Gregor. Pap. ibid q̄ si interrogasti, &c. uir & & mulier si se coniunxerint, & dixerit postea mulier de uiro, q̄ coire non possit cum ea: si pōt probare, q̄ uerum sit. p iudiciū, accipiat aliū. hæc ille. Quāuis.n. loquatur ad literā de frigidis: tamen, quia ē simile iudicium de frigidis & maleficiatis in hoc (ut ex corp. art. huius hr:) ideo facit ēt ad ppositum phs. Item meritò insinuatum, q̄ diu nisi pp frigiditatē nō debent coniūgi alteri: secus pp maleficium. De frigidis ēt insinuatur hoc ab eod. Greg. ibid Requisisti de his &c. Si mulier dicit, uolo esse mater, & filios procreare: uterq; necorum, septima manu propinquorum, tactis sacrosanctis reliquiis interiurando dicat: q̄ nunquam per cōmixtionē carnis cōiuncti una caro effecti fuerint: tunc ut, mulierē secundas nuptias contrahere posse. Vir aūt qui frig dæ naturæ ē, maneat sine cōiuge. Hæc ille. De maleficiatis uerò loquitur e. ult. ibid. dicens. Separari ualebunt sed postq̄ aliar nuptias experierint, &c. Hæc ibi. Ecce, q̄ maleficiati post diuisionem possunt contrahere ambo cum aliis, propter ly experierint pluraliter dictum: ad differentiam separatorum, propter frigiditatem. Vide ar. 1. ap. quon iā dicta ibi faciunt ēt ad hūc locū.

Vti. pro s. Eccl. &c.

Pro maleficiatis cōsiliū bonū

Ca. hi qui & c. neq; 32. q. 7. & c. dilectus ext. d spō.

concl.

¶ Secundo habes: q̄do per rationem prędicta patrū, pro quanto circa maleficium dicunt ut supra, & intelligas, & tuear s.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uicissim Thomistica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur. 3

ARTICVLVS III.

Vtrum furia impediat matrimonium.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod furia non impedit matrimoniū. Matrimoniū.n. spūale, q̄ in baptismo contrahitur, dignius est q̄ carnale; sed furiosi pnt baptizari: ergo & matrimonium contrahere.

2 Præterea, Frigiditas impedit matrimoniū, inquantū impedit carnalem copulam, quæ non impeditur per furiam, ergo nec matrimonium.

3 Præterea, Matrimoniū nō dirimitur nisi per aliquod impedimentū perpetuū, sed de furia non potest sciri q̄ sit impedimētū perpetuum, ergo nō dirimit matrimonium.

4 Præterea, In uersibus supra dictis sufficienter continētur impedimenta impedientia matrimoniū: sed ibi non fit mētio de furia, ergo, &c.

Sed contra, Plus tollit usum rationis furia, quam error: sed error impedit matrimoniū, ergo, & furia.

Prӕter. Furiosi nō sunt idonei ad aliquē contractū faciendum: sed matrimoniū est contractus quidam, ergo, &c.

Respondeo Dicendum, quod furia, aut pręcedit matrimonium, aut sequitur: si sequitur, nullo modo dirimit ip-

QVÆST. LVIII. ART. III.

Concl. 1ᵃ. Si furia sequitur matrimonium, nullo modo dirimit ipsam.

¶ PROB.

¶PROB. Quia patet ex suprà (cùm multotiens dictum sit) A matrimonium uerum nunquam dirimi.)

¶CONCL. 2ª. Si furia præcessit matrimonium, & furiosus, dum habet lucida interualla, contrahit, matrimonium tenet: non est tamen tutum, quòd matrimonium contrahat etiam tunc.

¶PROB. 1. Quia furiosus habens lucida interualla potest dare consensum contractus matrimonij (patet ex terminis:) 2. Quia (ly non est tamen &c.) furiosus ille nesciret prolem educare (vt patet.)

¶CONCL. 3ª. Si furiosus, quando nõ habet lucida interualla, contrahit, non erit uerum matrimonium.

¶PROB. Quia non potest esse cõsensus, ubi deest rationis vsus (patet ex terminis.)

1m illatio cõclusionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio §. Nam ratio de baptismo furiosorum, & eorum matrimonio non est similis. Vsus n. rationis non exigitur ad baptismum furiosi quasi ipsius sicut &c. ut in textu.

¶NOT. Non negat absolutè textus, quòd ad furiosi baptismũ requiratur usus rationis; sed addit ly quasi ipsius. Sufficit .n. usus rationis ecclesiæ offerentis furiosum ad baptismum: quando aliter consensus furiosi haberi nõ potest. Et hoc denotat ly quasi ipsius. Confirmatur hoc literæ dictum per Innocentium iij. de baptis. & eius effect. Maiores. &c. Vide ibi te circa finem. Item de baptismo furiosorum uide 3. par. q. 68. artic. 12.

* Al. tamen.
* Tho. in 4. dist. 4. q. 1. art. 1. q. 1.
* lib. 4. sēt. d. 34. §. C.

2m de consequentia. Nec Matrimonium. ℞. ratione sui actus: non, ratione suæ causæ. §. Tunc nihil, &c. Nam de frigiditate, & furia, non est similis ratio impeditionis quò ad hoc. Furia enim impedit matrimonium ratione suæ &c. ut in textu. Vbi per ly actus, intellige actum carnalis copulæ.

3m maior. Matrimonium non dirimitur, nisi per aliquod impedimentum perpetuum. ℞. sidirimendum sit ratione sui actus: non autem, ratione suæ causæ. §. Momentaneum enim impedimentum, quod causam &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam furia impedit matrimonium ratione &c. ut in textu ad 2m.

4m de minori. Ibi non fit mentio. ℞. explicita: non autem, implicita. §. Nam hoc furiæ impedimentum reducitur &c. ut in textu.

sum, si autem præcedit, tũc aut furiosus habet lucida interualla, aut non; si habet[f], tunc quamuis dum est in illo interuallo nõ sit tutum quòd matrimonium contrahat, quia nesciret prolẽ educare, tamen si contrahit est matrimonium[g] si autem non habet, uel si quando non habet, contrahit[a], tunc quia non potest esse consensus ubi deest rationis usus, non erit uerum matrimonium[t].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd usus rationis non exigitur ad baptismum quasi ipsius, sicut exigitur ad matrimonium, & ideo non est similis ratio. tamẽ de baptismo furiosorum dictum est supra*.

C AD SECVNDVM dicendum, quòd furia impedit matrimonium ratione suæ causæ, quæ est cõsensus, quamuis non ratione actus ut frigiditas: sed simul Magister* de ea determinat, cum frigiditate, quia utrunq; est quidam naturę defectus.

AD TERTIVM dicendum, quòd momentaneũ impedimentum, quod causam matrimonij, scilicet consensum, impedit, matrimonium totaliter; tollit, sed impedimentum, quòd impedit actum, oportet esse perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

AD QVARTVM dicendum, quòd hoc impedimentum reducitur ad errorem; quia utrobique est defectus consensus ex parte rationis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum incæstus, quo cognoscit quis sororem uxoris suæ matrimonium dirimat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd incæstus, quo quis cognoscit sororẽ uxoris suæ, matrimonium non dirimat, quia mulier non debet puniri pro peccato uiri: sed punitur[h], si matrimonium solueretur, ergo &c.

B

2 Præterea, Plus peccat, qui propriam consanguineam cognoscit, quam qui cognoscit cõsanguineam uxoris, sed primũ peccatum non impedit matrimonium[h], ergo nec secundum.

3 Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, uidetur etiã si mortua uxore cum alia contrahat incęstuosus[h], quòd separari debeant quod non est uerum.

4 Pręterea, Hoc ẽt impedimentum nõ connumerat inter alia supra † enumerata, ergo non dirimit cõtractum matrimoniũ.

SED CONTRA, est, Quia per hoc quòd cognoscit sororem uxoris, contrahitur affinitas ad uxorem: sed affinitas dirimit matrimonium cõtractum, ergo & D incęstus prædictus.

Pręterea, In quo quis peccat, in hoc punit: sed talis peccauit contra matrimoniũ, ergo debet puniri per hoc quòd matrimonio priuetur.

RESPONDEO. Dicendũ, quòd [m] si aliquis cognoscit sororem, aut aliam consanguineam uxoris suæ ante matrimonium

E

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quòd per rationẽ ostendas, meritò confirmatum esse ab Innocentio iij quòd furia matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum: & sic. Dilectus filius. R. proposuit: quòd filiam suã cuidã matrimonialiter copulauit, &c. Cùm autem eadem mulier eum ipso uiro, qui continuo furore laborat, morari nõ possit; & propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire consensus; mandamus quatenus, si rem noueris ita esse, præfatas personas cures ab inuicem separare. Hæc ille; de sponsal. & matrimo. Item à Fabiano Papa. Neq; furiosus, neq; furiosa matrimonium cõtrahere possunt. Sed, si contractum fuerit non separentur. Hæc ille 32. q. 7. Vbi à ly sed si contractũ &c. loquitur Papa in casu, quo ipsi tempore interualli lucidi ratificarent matrimonium præcedens, de nouo scilicet consentiendo. Alioquin statutum est in dicto Innocentij præmisso. Item à simili. Sicut tenor &c. Si en tempore, quo P. sacerdos positus extra mentẽ asseritur, idutus fuit habitu monachali, cùm alienatus non ualeat consentire, eũ denunties ab obseruatione monastici ordinis absolutũ: nisi, postquã mentis suæ factus est cõpos, sponte ea uoluntate professionem fecerit monachalem. Hæc Innocentius iij. de regula: & transeun. ad relig. Ecce quod diximus super ly sed si contractum &c. ¶Secundò habes quòd per rationẽ prædicta Põtificum, pro quãto fateam hic uel sic impedire matrimonium insinuant, & intelligas & tuearis. ¶Tertiò vides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

Veil. p S Eccl. &c.

Toto tit. de eo, qui cognouit cõsanguineã uxoris suæ

† q. 59.

concl. 1a

3

QVÆST. LVIII: ART. IIII. 242

CONCL. 1ª. Si aliquis cognoscit consanguineam aliquam uxoris suæ ante matrimonium contractum, etiam post sponsalia; oportet matrimonium separari.

¶PROB. Quia contracta affinitas hoc requirit (cum ex illicito concubitu etiam contrahitur q. 55 art. 3.)

¶CONCL. 2ª. Si post matrimonium contractum & consummatum, uir cognoscat consanguineã uxoris, matrimoniũ non debet totaliter separari: sed uir amittit ius petendi debitũ, nec põt sine peccato petere; sed tamen debet reddere uxori petenti.

¶Examen. Ly consummatum. Hoc additur, quia affinitas causatur ex commixtione seminum; ut q. 53.

¶NOT.

sibi inuicem reddere, matrimonium contrahe e. non possunt: & si non ita facta fuerint, d rimuntur.

¶Examen. Ly tempus discretionis. Limitatur hoc per uerba sequentia: quoniam tempus discretionis, absolute loquendo primo septennio completo, habetur, ut in pluribus. Loquitur ergo textus de tempore discretionis cōparatiuè ad matrimonium, non autem absolute, neque comparatiuè ad sponsalia ad quæ contrahenda septennium sufficit, ut docetur infra, de desponsation. impuber. cap. Literas, cap. Accessit, & cap. Duo.

*Li. 4. dec. beati Gre ga. tit. 2. c. 3. & sup. q. 43. ar. 2. concl.

¶Ly debitum sibi inuicē reddere. Cautissimè (ut etiam alibi loquitur Sanctus Thomas. Non enim se extēdit ad quartumdecimum uel duodecimum annum, nec ad pubertatem quocunque, quo tempore, cum aliqui generatione possint, dubitant nonnulli an ue tū contrahant matrimonium: ex quorū numero est glosa, de desponsatione impuber. c. Puberes. Ratio eorum est: quia (quoniam) proles computatur inter bona matrimonij: & isti, de quibus supra, non possunt habere prolem. Ab horum itaq; opinione augusta abstinens D. Thomas tutissimam conclusionem, communissimamque etiam ēdo diti tur uerbis prædictis scilicet ly debitum sibi inuicem reddere.

*Paulo an te in hoc corp.

Ly si non ita. Hoc includit coniunctim duo prædicta: scilicet sufficientem consensum deliberatum & potentiam reddendi debiti. Vel, si diuisim etiam duo hæc sumantur: tunc ly non ita, refert consensum. Clarum enim est quòd matrimonium sine sufficienti cō sensu contractum dirimitur. Quòd si ly non ita, referat potentiam reddendi debitum solam, tunc (ut supra dictum est exam. 2.) non est totaliter clarum. Siquidem deliberatè sufficienter assensum præberet matrimonio, & tamen non posset tunc generare prolem: matrimonium non esset uerum secundum aliquos; quod tamen secundum alios uerum esset. Vide glosā[m] ibid. (ut supra exam. 2.) recitantem utrosq; hos opinantes. Vrgitur tamen, more sancti Doctoris, procedamus; dicendum iuxta duas primas huius examinis expositiones: & ultima prima tertia, ualeat quantum ualere potest.

RESPONDEO, Dicendū, quòd matrimonium per modum contractus cuiusdam ordinationi legis positiuæ subiacet, sicut, & alij contractus, unde secundum iura * determinatum est quòd * ante illud tempus discretionis quo uterque possit sufficienter de matrimonio deliberare, & debitum sibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & si non ita facta fuerint, dirimuntur, hoc autem tempus, ut in pluribus est, in masculis in quarto decimo anno: in fœmina autē in duodecimo anno. Quia tamen præcepta iuris positiui sequuntur id, quod in pluribus est, si aliquid ad perfectionem debitam ante tempus prædictum * perueniat, ita quòd uigor naturæ, & rationis, defectum ætatis suppleat, matrimonium non dissoluitur, & ideo sic * contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati, nihilominus matrimonium perpetuo stat indissolubile.¶

AD PRIMVM ergo dicendū; quòd in illis, ad quę natura inchoat, non exigitur tantus uigor rationis ad deliberandum sicut in alijs, & ideo ante potest † in matrimonium, sufficienter deliberans consentire, quàm possit in contractibus alijs res suas sine tutore pertractare.

B Et similiter est dicendum ad secundum, quia uotum religionis est eorum, quæ sunt sine inclinatione naturæ quæ maiorē difficultatem habent, quàm matrimonium.

AD TERTIVM dicendū, quòd mulier citius ad tempus pubertatis peruenit, quàm uir, ut dicitur in 9.* de Animalibus, & ideo non est simile de utroque.

C AD QVARTVM dicēdum, quòd ex parte ista non solum est impedimentum propter impotentiam coeundi, sed etiam propter defectum rationis, quę adhuc non sufficit ad consensum illum rite faciendum, qui perpetuo durare debet.

AD QVINTVM dicēdum, quòd * sicut impedimentum, qđ est ex furia, reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam D impedimentum, quòd est ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum usum liberi arbitrij.

A pueris usque ad uigesimum quintum propterea ita dicitur alios à matrimonio, ut ex textu colligitur: ad quos & ique nō fieri debet, ... & naturaliter, ut ad illud.

2[m] illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. §. Non enim est eadē ratio de illis utrisque respectu ad consensum. Nam uotum religionis est eorum, quæ &c. ut in textu.

3[m] de maiori ita. R. quantum ad consensum: nō, quātum ad pubertatem. § Nam mulier citius ad tempus &c. ut in textu. Tunc nihil &c. quoniam, principaliter attenditur ad cōsensum, ut proposito.

4[m] de conclusione. Ergo non impedit. *Su. q. 43. ar. 2. R. rationem impotentiæ coeundi: non, rationem defectus consensus. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶Cardinalis. Ergo uidetur iuxta sanctū Thomam: quòd cōsensus ens in matrimonium sufficienter, et quòd non possit generare, contrahat uerum matrimonium. Tamen uide supradicta in exam. ulr & bene considera.

*Ar. 3. hu ius q.

5[m] de antecedente. Non cōtinetur. R. formaliter: non re ductiuè. §. Sicut enim impedimentum, qđ est ex furia &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostēdas, meritò insinuatum à Papa Vrbano Tertio quòd defectus ætatis impedit, & dirimit matrimonium: et tit. Ante ... Vrb. pro S. Eccl. &c. Prædictus iuuenis nondum duodecimum annum attigerat, cum præfatam G. accepit uxorem, et licet nisus fuisset (sicut uterque confessus est) ipsam corrumpere: mulier tamen credit se uirginem euasisse. Verum ipsa, antequam ad annum quartumdecimum peruenisset, a memorata muliere recessit, & nunc, cum septendecim annos habeat, eadem pro uiro sibi uendicare contendit. Respondemus: quòd si mulier per idoneos testes probare nequiuerit, quòd post quartumdecimum annum ætatis suæ, uel circa finem quartidecimi anni prædictus iuuenis consensisset in eam: ab ipso, iuramento tete pro, quòd postquam ad legitimam ætatem peruenit, ipsam habere non consensit in uxorem, ab impetitione mulieris eum potes, et debes absoluere, et ad alia uota utrique dare licentiam transeundi. Hæc ille: de desponsatione impuber. Ecce: quòd, à fortiori, ostendis intentum. A fortiori, inquam: quia non tantum dicit, quòd defectus ætatis impedit, sed et quòd defectus, accedente etiam nisu ad copulam carnalem. Item ab Alexandro Tertio ibidem. Continebatur etc. Puella, si fuerit ætati proxima, ut in undecimo, uel circa duodecimum annum, et cum suo assensu desponsata, ac cognita à uiro, cui tradita fuerit in uxorem separari non debet. Hæc ille. Vbi uides, quòd parum distat à pubertate, cum uigore sensus ad actum matrimonialem

¶PROB. Quia pater secundum iura.

CONCL. 2[a]. Si contrahentes ante tempus pubertatis carnaliter ante tempus prædictum fuerint copulati, matrimonium perpetuo stat indissolubile.

¶NOT. Memento hic, & in similibus, ubique Concilij Trid. sess. 24. cap. 1. de refor. dicentis. Qui aliter, quam præsente parocho &c. Vide alibi supra.

¶PROB. Quia per illam carnalem copulationem ostenditur: quòd uigor naturæ & rationis, defectum ætatis suppleat.

1[m] de consequentia prima. Ad consensum. R. in illas res, ad quas natura non ita inclinat: non est, (sed) ad quas ita inclinat. §, ut scilicet ad matrimonium. Tunc nihil &c. Nam tutor datur

monialem nõ impedit: sed tanquã supplent ætatem eccipitur. Item ab Vrbano eod. ibidem. Ex literis &c. Puella quædam annorum duodecim iurata fuit, & desponsata cuidam puero 9. vel 10. annorum, & tempore procedente de voluntate parentum potius, quam de sua ad domum patris pueri edducta, vbi volens & inuitamentis perēctum impulsa moram fecit per annum, & amplius: & tamen inde recedens ad domum propriam est regressa. Cum autem dictus puer nondum ad quartumdecimũ annum peruenit: nec ad eandem carnaliter accessum habuerit respondemus: quod si puella commonita, vt donec compleat idem per aonũ quartumdecimum expectet, non duxerit expectandum, et secundum ea, quæ proposita sunt, alium uirũ accipiendi liberã tribuet facultatẽ. Hæc ille. Item ab Alexandro eod. Pro eo, quod ante nubiles annos coniugalem consensum non habent, usque ad legitimã ætatem expectare tenentur: & tunc aut contineret matrimonium, aut si simul esse noluerint, separentur, nisi carnalis commixtio ante interuenerit cum interdum illa tempus anticipare soleat pubertatis. Hæc ille ibid. à nobis. Item ab eod. Qui in minori ætate desponsantur, si ita fuerint proximi ætati, quòd potuerint copula carnali coniungi, minoris ætatis intuitu separari nõ debent, si unus in alium nisus fuerit consensisse: cum in eis ætatem suppleuisse malitia uideatur. Hæc ille ibid. de illis.

Tho. 4. d. 39. q. 1. ar. 1. q. 1. & seq.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patiũ, pro quanto defectũ ætatis impedire, uel non, matrimonium insinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quo modo ex ijs uicissim Angelica doctrinæ hæc, & declaretur, & confolidetur.

QVAESTIO LIX.

De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de disparitate cultus, quæ matrimonium impediat.

Circa quod quæruntur sex.

Primo, Vtrum fidelis possit contrahere matrimonium cum infideli.

Secundo, Vtrum inter infideles sit matrimonium.

Tertio, Vtrum coniunx conuersus ad fidem, posit commanere cum infideli nolente conuerti.

Quarto, Vtrum possit uxorẽ infidelem relinquere.

Quinto, Vtrum ea dimissa, posit aliam ducere.

Sexto, Vtrum propter alia peccata uir posit dimittere vxorem, sicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS I.

Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli.

AD PRIMVM sic proceditur: Videtur quòd fidelis posit matrimonium cum infideli contrahere. Quia Ioseph contraxit cum Aegyptia, & Hester cum Assuero, in utroque autem matrimonio fuit disparitas cultus, quia alter erat infidelis, & alter fidelis, ergo disparitas cultus præcedens matrimonium, ipsum non impedit.

¶2 Præterea, Eadem est fides, quam docet uetus, & noua lex, sed secundum ueterem legem poterat esse matrimonium inter fidelem, & infidelem, ut patet Deuteron. 21. Si egressus ad pugnam videris mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaueris eam, introeas ad eam, dormies cum ea, & erit tibi uxor, ergo, & in noua lege licet.

¶3 Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinantur: sed inter fidelem, & infidelem possunt in F aliquo casu contrahi sponsalia cum conditione futuræ conuersionis, ergo sub eadem conditione matrimonium potest contrahi inter eos.

¶4 Præterea, Omne impedimentum matrimonij est aliquo modo contrarium matrimonio: sed infidelitas nõ est contraria matrimonio, quia matrimoniũ est in officium naturæ, cuius dictamen fides excedit, ergo dispa- G ritas fidei non impedit matrimonium.

¶5 Præterea, Disparitas fidei etiam quandoque est inter duos baptizatos, sicut quãdo aliquis post baptismum in hæresi labitur, sed si talis cum aliqua fideli contrahat, nihilominus est uerum matrimonium, ergo disparitas cultus matrimonium non impedit.

SED CONTRA est quod dici- H tur 2. Corint. 6. Quæ conuentio lucis ad tenebras? sed maxima conuentio est inter uirum, & vxorem, ergo ille, qui est in luce fidei, non potest contrahere matrimonium cum illa, quæ est in tenebris infidelitatis.

Præterea, Malachiæ 2. dicitur Contaminauit Iudas sanctificationem Domini, quoniam dilexit, & habuit filiam Dei alieni: sed hoc non esset, si inter eos I posset uerum matrimoniũ contrahi, ergo disparitas cultus matrimonium impedit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd principalius matrimonij bonum est proles ad cultũ Dei educanda, cum autem educatio fiat communiter inter patrem, & matrem, uterque secundum fidem intendit ad cultum Dei prolem educare, & ideo si sint diuersæ fidei, intentio unius, al- K terius intentioni contraria erit, & ita inter eos non potest esse conueniens matrimonium, & propter hoc disparitas cultus præcedens impedit, ne contrahi posit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd in ueteri lege de aliquibus infidelibus erat permissum, quòd cum eis possent inire coniugia, & de aliquibus prohibitũ. Specialiter tamen erat prohibitum de infidelibus habi-

CONCL. Disparitas cultus præcedens impedit, nẽ matrimonium contrahi possit. 244

¶PROB. Quia, si pater & mater sint diuersæ fidei, impeditur educatio prolis ad cultum Dei (cum uterque intendat cõtraria intentione ad cultum sui Dei educare prolem,) & tamen principalius matrimonij bonum est proles ad cultum ueri Dei educanda.

¶Examen. Ly principalius matrimonij bonum est proles. Hoc est essentialius secundum quòd intenduntur in matrimonio bona sua. Pro quo melius capiẽdo, vide. quæst. 49. art. 3. corp.

Ly vterque secundum fidem. Scilicet suam. Non enim secũdum fidem catholicam uterque. tunc intendit. Similiter & in ly ad cultũ Dei, subintelligitur, sui. Non enim tunc ad cultum Dei ueri prolem educare intendit vterque, sed ad cultũ Dei sui, i. quem pro uero Deo æstimat: id quod sanctus Thomas formaliter intellectui insinuat, quando dicit quod vterq; secũdum fidem intendit ad cultum Dei &c. ut constituatur ly secundum fidem post ly ad cultum Dei. Videlicet sic. Vterque intendit prolem educare ad cultum Dei secundum fidem: hoc est Dei secundum fidem utriusque ipsis repræsentati. Si ergo fides erit diuersa illorum: consequens est, ut & Deus apud vtrosque diuersus sit.

1m de maiori

Contraria. Ꝫ ex permissione diuina: non aliter S. vt in textu. Tunc nihil contra. In noua enim lege non fit ista dispensatio à Deo, ut illi, qui sunt dispares cultu, matrimonio iungantur. 2.

2m de

2m de conclusione. Et in noua lege licet. R. quando infidelis uellet potius conuerti ad uerum fidem, uel esset ex diuina dispensatione permissum: non aliter §. Tunc nihil &c. Nam & in ueteri lege, Deuteron. 21. Si egressus &c. sic intelligebatur. Lex enim illa, uel loquitur de alijs nationibus cum &c. ut in textu.

3m illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. §. Nam sicut uariatur habitudo matrimonij ad sponsalia: ita debet uariari conditio: ut scilicet in matrimonio fiat conditio de conuersione præsenti infidelis ad fidem, & non de futuro. Eadem enim est habitudo præsentis ad præsens &c. ut in textu.

4m minor. Infidelitas non est contraria matrimonio. R. negatur ista. § Si per infidelitatem scilicet intelligatur disparitas cultus. Alioquin non esset ad propositum, si non intelligeretur sic. Ratio negationis illius minoris est expressa in corp. ad quod & textus responsi te remittit.

5m illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. §. Non enim eadem totaliter est ratio de disparitate fidei, & disparitate cultus. Nam matrimonium est sacramentum, & ideo quantum pertinet ad necessitatem &c. ut in textu.

APPENDIX.

Vnl. p S. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à Concilio Calcedonensi actione 15. can. 14. quod disparitas cultus impedit matrimonium & sic. Quia in quibusdam Prouincijs conceditur psalmistis, & Lectoribus uxores accipere, statuit sancta Synodus, non licere prorsus cuiquam ex his alterius sectæ, accipere uxorem &c. Sed neque copulari debet nuptura hæretico aut iudæo, uel pagano nisi fortè spoponderit se uenire ad orthodoxam fidem, dum coniungitur personæ orthodoxæ. Si quis uerò hanc diffi-

*In corp. ar.

cantibus in terra Chanaan, tum quia dominus præceperat eos occidi propter eorum obstinationem, tum quia maius periculum imminebat, ne coniuges filios Israel ad Idolatriam peruerterent, quia filij Israel ad ritus, & mores eorum proniores erant, propter conuersa B tionem cum eis, sed alijs Gentilibus permisit, præcipue quia nõ poterat esse timor pertrahendi ad idolatriam: & sic Ioseph, & Moyses, & Hester, cum infidelibus matrimonia contraxerũt. Sed in noua lege etiam, quę per totum orbem diffunditur, similis ratio est prohibendi de omnibus infidelibus, & ideo disparitas cultus præcedens matrimonium, impedit contrahendum, C & dirimit contractum.

AD SECVNDVM dicendum, quod lex illa, vel loquitur de alijs nationibus, cũ quibus poterant inire coniugia, uel loquitur quando illa captiua ad fidem, & cultum Dei conuerti volebat.

AD TERTIVM dicendum, quod eadem est habitudo præsentis ad præsens, & futuri ad futurũ, vnde sicut quando matrimoniũ D in præsenti contrahitur, requiritur vnicus cultus in utroque cõtrahentium, ita ad sponsalia, quibus fit respõsio futuri matrimonii, sufficit conditio apposita de vnitate cultus futuri.

AD QVARTVM dicendum, quòd iam ex dictis* patet, quòd disparitas cultus contraria est matrimonio ratione principalioris boni ipsius, quod est bonum prolis.

AD QVINTVM dicendum, quod E matrimonium est sacramentũ, & ideo quantum pertinet ad necessitatem sacramenti, requirit paritatem, quantũ ad sacramentũ fidei, scilicet baptismum magis, quàm quantum ad interiorem fidem, vnde etiã hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed cultus disparitas, quod respicit vlterius seruitium, ut in 3. lib. dictum est. Et propter hoc, si aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimoniũ cõtrahat, verum est matrimoniũ, quàmuis peccet contrahendo, si scit eam hæreticam, sicut peccaret si cum excommunicata contraheret; non tamen propterea hoc matrimoniũ dirimeretur, & econtrario si aliquis catechumenus habens rectam fidem: sed nondum baptizatus, cum aliqua fideli baptizata cõtraheret, non esset uerum matrimonium.

ARTICVLVS II.

Verum inter infideles possit esse matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod inter infideles non possit esse matrimonium. Matrimonium enim est sacramentum Ecclesiæ: sed Baptismus est ianua sacramẽtorũ, ergo infideles, qui non sunt baptizati, matrimonium contrahere non possunt, sicut nec alia sacramenta suscipere.

¶ 2 Præterea, Duo mala sunt magis impeditiua boni, quàm unũ, sed infidelitas unius tantũ impedit bonum matrimonii, ergo multo fortius infidelitas utriusque: & ita inter infideles non potest esse matrimonium.

¶ 3 Præterea, Sicut inter infideles, & fideles est disparitas cultus, ita inter duos infideles, vt si unus Gentilis, & alter Iudæus: sed disparitas cultus impedit matrimonium, ut dictum est, * ergo ad minus inter infideles, qui habent cultum disparem, non potest esse uerum matrimonium.

¶ 4 Præterea, In matrimonio est uera pudicitia, sed sicut dicit Augustinus, † & habet in litera non est uera pudicitia infidelis cum uxore sua, ergo nec uerum matrimonium.

¶ 5 Præterea, Matrimoniũ uerũ excusat carnalem copulam à peccato: sed hoc non potest facere matrimonium inter infide-

A bilitatẽ sanctę synodi præterierit, regularũ condẽnationib. subiacet. Hæc ibi. Nota ly se uenire. Non. n. absque eo dixit in pñsenti nõ in futuro ly se uenturũ esse: pro quo uide supra ad 3m. Per ly regularũ, intellige canonũ: uñ sm alias translationes hr̃ & ly canonicis pœnis, & ly correptioni canonicæ. Itẽ à Concil. Aurelianẽsi 2. can. 19. Placuit vt nullus Christian⁹ Iudæã, neque Iudæus Christianã in matrimonio ducat vxorẽ: quia inter huiusmõi psonas nuptias illicitas eẽ censemus. Qui, si cõmoniti, à consortio hoc separare se distulerit, à cõmunionis gratia sunt sine dubio submouẽdi. Hæc ibi. Item ab Aurelianensi 3. cân. 13. Christianis omnibus interdicimus: ne Iudæorum coniugijs misceantur. Quòd si fecerint: usque ad sequestrationem, quicunque ille est, cõmunione pellatur. Hæc ibi. Item à Concil. Toletano 4. ut recitatur 28. q. 1. Iudæi, qui Christianas mulieres in coniugio habent, si cũ eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quòd si admoniti fuerint, & noluerint, separentur: quia nõ pt infidelis in eius permanere coniunctione, quæ iam in Christianam trãslata est fidẽ. Itẽ à Concil. Agathẽsi vt recitat 28. q. 1. Nõ oportet cũ hominib. hæreticis miscere cõnubia; & uel filios, uel filias eis dare: sed potiùs accipere; si tñ se pfiteant Christianos esse futuros, & catholicos. Hęc ibi. Itẽ ibid. c. 15. Caue Christiane gentili, aut iudæo filiã tuã tradere. Caue gẽtilẽ, uel iudæã atque alienigenã, hoc ẽ omnẽ hæreticã, & alienã à fide tua, accipere tibi uxorẽ. Si Christiana sit, nõ est satis: nisi ambo initiati sint sacramento baptismi. Hæc ibi. Vbi sumit ly Christiana, p y b cathecumena: ut in glosa, & facit ad ar. huius sñ. ad 5. cõsiderãdũ. ¶ Scdò habes: quõ 2 pronepdicta patrũ, p quo disparẽ cultũ ipedire mrĩmoniũ insinuant, & intelligas, & teneas. ¶ Tertiò uides quõ ex ijs uscisit Thomistica doc. hęc, & declaret, & consolidet.

Q. LIX. ART. II.

CONCL. Inter infideles ẽ quidẽ matrimoniũ sed nõ pfectũ ultima perfectione, sicut est inter fideles. eš ts. !.

ca. quãis. §. Si uero aliter, exta de diuort.

*Tho. in 3. Sent. di. 9. q. 1. a. 1. q. 1. corp.

*Art. pcedẽ. huius q.

† li. b. c. de adul. cõiugijs c. 12.

3 *li. 4. Sen. d 19. S. B. & in decret. 28. q. 1. c. 1.

248

Sed uxor nō dicitur nisi propter matrimonium, ergo matrimonium, quod est inter infideles, est uerum matrimonium.

[Main text:]

les cōtractum, quia omnis uita infidelium peccatum est ut dicit glossa Romanorū nono, ergo inter infideles nō est uerum matrimonium.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Corinth. 7. Si quis frater vxorem habeat infidelem, &c. G sed uxor nō dicitur nisi propter matrimonium, ergo matrimonium, qnod est inter infideles, est uerum matrimonium.

Præterea, Remoto posteriori, nō remouetur prius: sed matrimonium pertinet ad officiū naturę, quæ præcedit statū gratiæ, cuius principium est fides, ergo infidelitas nō facit quin sit inter infideles matrimonium.

RESPONDEO Dicendū, quòd matrimonium principaliter est H institutum ad bonum prolis nō tantum generandę, sed etiam pmouēdæ ad perfectum statum, quia quælibet res intendit effectum suum naturaliter perducere ad perfectum: est autem in prole duplex perfectio naturæ, non solum quantum ad corpus, sed etiā quantum ad animam, per ea, quæ sunt de lege naturæ, & perfectio gratiæ: & prima perfectio est materialis, I & imperfecta respectu secūdæ: & ideo cum res, quę sunt propter finem, sint proportionatę fini, matrimonium, quod tendit in primam perfectionem est imperfectum, & materiale respectu illius, quod tendit in perfectionem secundam, & quia perfectio prima communis esse potest infidelibus, & fidelibus, secūda autem tantum est fideliū, ideo m inter infideles est quidē matrimonium; sed non perfectum ultima perfectione, sicut est inter fideles n.

AD PRIMVM ergo dicendū, q matrimonium non est tantum institutum in sacramentum, sed in officium naturæ, & ideo quamuis infidelibus non competat matrimonium secundum quòd est sacramentum in dispēsatione sacramentorum Ecclesiæ consistens, competit tamē eis, inquantum est in officium naturæ: & tamen etiā matrimonium tale est aliquo modo sacramentum habitualiter, quamuis non actualiter, eo q actu nō contrahunt in fide Ecclesiæ.

Ad SECVNDVM dicendum, q disparitas cultus non impedit matrimoniū ratione infidelitatis, sed ratione disparitatis in fide. Disparitas enim cultus non solum secundam perfectionem prolis impedit: sed etiā primā, dū parentes ad diuersa trahere intendunt, quod non est quando uterque est infidelis.

Ad TERTIVM dicendum, q inter infideles est matrimonium,° prout matrimonium est in officium naturæ. Ea antem, quæ pertinent ad legem naturæ, sunt determinabilia per ius positiuum: & ideo si prohibentur ab aliquo iure positiuo apud eos, infideles contrahere matrimonium cum infidelibus alterius ritus, disparitas cultus impedit matrimonium inter eos. Ex iure enim diuino non prohibentur, quia apud Deum non differt qualitercunq; aliquis à fide deuiet, quantum ad hoc, q est à gratia alienum esse: similiter nec aliquo Ecclesię statuto, quę non habet de his, quæ foris sunt iudicare.

AD QVARTAM dicendum, q pudicitiæ, & alię uirtutes infidelium non dicuntur esse uerę, q a non possunt attingere finem ueræ uirtutis, qui est uera fœlicitas, sicut non dr̄ esse verum uinū, quod non hēt effectum uini.

AD QVINTVM dicendū, q in- K fidelis cognoscens vxorē suam non peccat, si propter bonum prolis, aut fidei, qua tenet uxori debitum reddat, cū hic sit actus iustitiæ, & temperantiæ, quæ in delectabilibus tactus debitas circunstantias seruat, sicut nō peccat faciens alios actus politicarum uirtutum: nec dicitur omnis vita infidelium peccatum, quia quolibet actu peccent, sed

[Commentary:]

ePROB. Quia perfectio prima matrimonij communis esse potest infidelibus atque fidelibus: sed secunda tantum est fidelium.

1m de conclusione. Matrimonium contrehere. ℞. vt est sacramentum actualiter dispensatum ab ecclesia, non, ut est officiū naturæ, uel etiam sacramentū aliquo modo habitualiter. §. Tunc nihil &c. ut patet. Vide artic. 5. ad primum.

¶NOT. Infideles dum actu in præsenti viuunt, sunt in potentia Christiani, inquantum scilicet possunt conuerti, & suscipiēdo baptismum effici Christiani: ratione cuius Christus dicitur caput etiam illorum infideliū 3. par. quæst. 8. artic. 3. Et ideo matrimonium inter eos contractum licet non sit sacramētum actualiter, dicitur tamē esse aliquo modo habitualiter, vt in textu. Quasi dixerit. Matrimonium illud factum est inter eos; qui licet actu non contraxerint in fide ecclesiæ; tamen possunt conuerti ipsimet, & matrimonium idem ratificare in fide ecclesiæ.

°Gl. ord. Sup. illud. Roma. Omne quod nō est ex fide & Beda ibi ex li. Sen. Prosperi.

•Aug. de sācta Virgini c. 12. tom. 6.

2m de minori Sed connexitas. ℞. ratione disparitat. cultus: non, ratione infidelitatis præcisè. §. visu textu & articulo primo ad quintum. Tunc nihil &c. Nam licet duo mala sint magis impeditiua boni, quàm vnum, (vt arguitur) cæteris paribus, idest quando unum est omnino eiusdem rigoris præcisè cum alio: tamen propositio illa non tenet, quando cætera sunt dispatia. Nam potest fieri aliquando, quòd unum sit fortius ad destruendum vel faciendum aliquid, quàm duo: vt apparet etiam quotidie in hominibus.

concl. m

3m de cōclusione. Inter infideles, qui habent cultum disparem, non potest esse uerum matrimonium. ℞. si prohibeatur hoc ab aliquo iure positiuo apud eos: non aliter. §. Nam ea, quæ pertinent ad legem naturæ, sunt determinabilia &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

4m de maiori. In matrimonio est uera. ℞. secundum realitatem: non secundum consecutionem veræ felicitatis. §. Tunc nihil &c. Nam uera pudicitia secundum ueritatem rei est infidelis cum vxore sua: licet non secundum ueritatem consecutionis felicitatis ueræ, ut intelligit Augustinus. secundum q in tex.

5m minor. Sed hoc non potest facere matrimonium inter infideles contractum. ℞. negatur ista. §. Nā infidelis cognoscens vxorem suam non peccat, si propter &c. vt in textu. Ad authoritatem glosæ allatam, respondetur, quòd nō dicitur omnis uita infidelium peccatum, quia &c. vt in textu.

APPENDIX.

°In rń. ad primū & in cor.

†Vul. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes ¶Primò quomodo per rationem ostendas: meritò infi nuatum ab Innoc. iij. quòd inter infideles potest esse uerū matrimonium: & sic. De infidelibus ad fidem conuersis, utrū si ante conuersionē suam, secundum legis veteris instituta circa gradus consanguinitatis à canone denotatos coniuncti fuerint, separari debeant post baptismū. Cōsultationi tuę duximus respondendū; q matrimoniū sic cōtractū nō est post baptismi lauacrū separādū: cū à Iudæis Dns requisitus, si liceret uxorē ex quacunq; cā dimittere, responderit: quos Deus cōiunxit, hō non separet; per hoc innuens esse matrimonium inser eos. Hæc ille; de consanguin. & affin. Vbi, ex ly quos Deus coniunxit, nota: q matrimonia iudæorum infidelium, dummodo nō sint contracta inter personas illegitimatas à lege diuina Gen. 2. & Leuit. 18. fuere à Deo facta: neq eos taliter coniungas. Item ab eod. Innoc. Visum pagani uxores accipiētes in 2. uel 3. uel ulteriore gradu sibi coniunctas, sic coniuncti debeant post conuersionē suā insimul

mul remanere, uel ab inuicem separari. Respondemus: quòd A cùm sacramentum coniugij apud fideles & infideles existat (quemadmodum ostendit Apostolus dicens; si quis frater infidelem habet vxorem; & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat.) Et in præmissis gradibus e pagenis quòd ad eos matrimonium licitè sit contractum, qui constitutionibus canonicis non arctantur; in fauorem præsertim christianæ religionis & fidei, à cuius perceptione, per uxores se deseri timentes, viri possunt facilè reuocari, fideles huiusmodi matrimonialiter copulati possunt liberè & licitè remanere coniuncti: cùm per sacramentum baptismi non soluatur coniugium, sed crimina dimittantur. Hæc ille, de diuort. gaudemus. Ecce: quòd Papa, tanquàm confirmans dictum D. Thomæ ad primum dicit, quòd sacramentum coniugij existit etiã apud infideles; quod, propter ly sacramentum quomodo sine errore intelligendum sit; uide in hoc eodem artic. ad primum cũ sua not. Ly in secundo uel tertio gradu, intelligas, non prohibito à lege diuina: vt de iudæis dictum est. Faciunt etiam hæc vltima Innocentij ad art. seq. Item ab Innocen. loquente de infidelium coniugio ed baptismum postea conuersorum: & sic. Nuptiarum copula, quæ Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum; & quod peccatum non est, solui per baptismum inter peccata non potest. Etiã integrum & salutare; existimare abolesi nõ posse prioris nomen uxoris: cũ non sit dimissum ꝑ peccato, quod ex Dei est uoluntate completum. Hæc ille, dist. 26. deinde.

c. vxor. & c. si fideles. 28. q. 1.

*Cer. sed. dæi qui.

*Ar. fec. cor. fi.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta pontif. pro quanto uerũ matrimonium inter infideles posse fieri infinuaor, & intelligas & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs o cissim Thomistica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

quia per id, qđ agunt, à seruitute peccati non possunt liberari.

ARTICVLVS III.

Vtrum coniunx conuersus ad fidem, possit commanere cum vxore nolente conuerti. B

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur ꝙ coniunx conuersus ad fidem, non possit cõmanere cum vxore nolente cõuerti, cũ qua in infidelitate contraxerat, vbi enim est idẽ periculum, oportet eandem cautelam adhiberi: sed propter periculum subuersionis fidei prohibetur ne fidelis cum infideli contrahat. Cum ergo periculum sit si fidelis commaneat cũ C infideli, cum qua prius contraxerat, & adhuc maius, quia neophyti facilius peruertuntur, q̃ illi, qui sunt nutriti in fide, videtur quòd fidelis post conuersionem non possit commanere cũ vxore infideli.

¶ 2 Præterea, 28. q. 1.* dicitur: Non potest [b] infidelis in eius cõiunctione commanere, quæ iam in Christianam translata est fidem, ergo fidelis habet necesse D vxorem infidelem dimittere.

¶3 Præterea, * Matrimonium, quod inter fideles contrahitur, est perfectius quàm illud, quod cõtrahitur inter infideles, sed si fideles contrahant in gradu ꝓhibito † ab Ecclesia dissoluitur eorum matrimonium, [b] ergo & infidelium, & ita vir fidelis non potest commanere cum uxore infideli, ad minus quando cum ea in infidelitate contraxit in E gradu prohibito.

¶ 4 Præterea, Aliquis infidelis habet quandoq; plures uxores [b] secundum ritum suæ legis: si ergo potest commanere cum illis cum quibus in infidelitate cõtraxit, uidetur ꝙ possit etiam post conuersionem plures vxores retinere.

¶ 5 Præterea, Potest contingere ꝙ [b] repudiata una uxore, aliã duxerit, & in illo matrimonio existens conuertatur; videtur ergo quod saltem in hoc casu non possit cum uxore, quam de nouo habet, commanere.

SED CONTRA est, quòd Apostolus 1. Corin. 7. consulit quòd commaneant.

B Præterea, Nullum impedimentum superueniens uero matrimonio, tollit ipsum: sed matrimonium erat uerum quando vterq; infidelis erat, ergo quando alter conuertitur, non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur quòd possit licitè commanere.

RESPONDEO, Dicendũ quòd fides eius, qui est in matrimonio non polluit, sed perficit matrimonium, unde cum inter infideles sit uerum matrimonium, C vt dictis * patet, [m] per hoc ꝙ alter eorum conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso uinculum matrimonij soluitur. Sed aliquãdo vinculo matrimonij manente, soluitur matrimonium quantum ad cohabitationem, & debiti solutionem, in quo pari passu currunt infidelitas, & adulterium, quia utrunque est D contra bonum prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittendi adulteram, uel cõmanendi cum ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem, uel commanẽdi cum ea, potest enĩ vir innocens libere manere cũ adultera spe correctionis, non autem si in adulterii peccato fuerit obstinata, ne uideatur patronus turpitudinis, quamuis etiam cum spe correptionis possit eam libere dimittere. Similiter [p] fidelis conuersus potest cũ E infideli commanere cum spe cõuersionis, si eam in infidelitate obstinatam non uiderit: & bene facit commanendo, tamen non tenetur [q], & de hoc est consiliũ Apostoli*.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facilius impeditur aliquid fiendum, quàm destruatur, ꝙ rite factum est: & ideo multa

CONCL. 1a. Per hoc, ꝙ alter infidelium conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso uinculum matrimonij soluitur. 246

¶PROB. Quia fides eius, qui est in matrimonio, non polluit, sed perficit matrimonium (patet:) & inter infideles est uerum matrimonium (artic. 2.)

¶CONCL. 2a. Fidelis coniunx conuersus potest cum infideli commanere, cũ spe conuersionis, si eã in infidelitate obstinatam non uiderit: & bene facit commanendo; tamen non tenetur.

¶Corollarium. Ergo sboppositis, coniux conuersus si uiderit alium coniugem in infidelitate obstinatum, non debet commanere cum illo:

¶PROB. 1. Quia potest uir innocens liberè manere cum adultera spe correctionis, non autem si in adulterij peccato fuerit obstinata. & in hoc casu infidelitas atque adulterium pari passu corrũt (cùm utrunq; sit contra bonum prolis.) 2. Quia hoc est consiliũ Apostoli (1. Cor. 7.)

*Ar. pce concl. m

¶NOT. Licet Apostoli consilium ꝓbet totam cõclusionem tamen adducitur maximè propter probandum ly & benè facit commanendo. Et notes quòd Apostolus ꝓpriè intelligit suum dictum pro tempore primitiuæ ecclesię, ut in ad 2m. & spem conuersionis denotat per ly & hæc, uel & hic, consentit habitare cũ illo, uel cum illa. Vide textum Apostoli. Denotat etiam: quòd non tenetur ad hoc (ut conclusionis ultimum uerbum dicit) per ly si infidelis discedit discedat; non enim subiectus est frater uel soror in eiusmodi; & per ly dico ego, non dominus. Nam (vtà simili dicatur) infra inquit idem Apostolus ly consilium autem do.

* Chrys. hom. 26. in Matth.

1m maior.

Vbi est idem periculũ &c. & eadẽ ratio omnino. S. Tunc nihil &c. Nam eadẽ ratio omninò non est de conuersatione fidelis cũ infideli ente matrimonium contracto,

*1. Cor. 7.

sunt, quę impediunt matrimonium contrahendum, si præcedant, quæ tamen ipsum non possunt dissoluere, si sequantur, sicut de affinitate patet,* & similiter dicendum est de disparitate cultus.

G Ad secundum dicendum, quod in primitiua Ecclesia tempore Apostolorum passim conuertebantur ad fidem, & Iudæi, & Gentiles, & ideo, tūc fidelis vir poterat habere probabilem spē de uxoris conuersione, etiam si conuersionem nō promitteret. Postmodum autem tempore procedente, Iudæi sunt magis obstinati, quàm Gentiles, quia Gētiles adhuc intrabant ad fidem, sicut tempore martyrum, & tēporibus Constantini Imperatoris, & circa tēpora illa, & ideo tuunc non erat tutum fideli cum uxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de conuersione eius, sicut erat de conuersione vxoris Gentilis, & ideo tunc fidelis cōnuersus poterat cohabitare cum Gentili, sed non cum Iudæa, nisi conuersionem promitteret, & secundum hoc loquitur Decret. illud.* Sed nunc pari passi ambulant utrique, scilicet Gentiles, & Iudæi, quia utrique obstinati sunt, & ideo nisi uxor infidelis conuerti uelit, non permittetur ei cohabitare, siue sit Gentilis, siue Iudæa.

Ad tertium dicendum, quod infideles non baptizati non sunt astricti statutis Ecclesiæ, sed sunt astricti statutis iuris diuini, & ideo si contraxerunt aliqui infideles in gradibus prohibitis secundum legem diuinam, Leuit. 18. siue uterque, siue alter ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio cōmanere, si autem contraxerunt in gradibus prohibitis per statutum Ecclesiæ, possunt commanere, si uterque cōuertatur, uel si uno conuerso, sit spes de conuersione alterius.

H Ad quartum dicendum, quod habere plures uxores est contra legem naturæ, cui etiam infideles sunt astricti, & ideo nō est uerum matrimonium infidelis, nisi cum illa, cum qua primo contraxit, unde si ipse cum omnibus suis conuertatur, potest cum prima commanere, & alias debet abiicere. Si autem prima conuerti noluerit, & aliqua aliarum conuertatur, idem ius habet contrahendi cum illa de nouo, quòd cum alia haberet de quo post dicetur.*

I Ad quintum dicendum, quod repudium uxoris est contra legem naturæ, unde infideli nō licet uxorem repudiare, & ideo si conuertatur postquam una repudiata alteram duxerit, idē iudicium est de hoc & illo, qui plures uxores habebat, quia tenetur primam, quam repudiauerat, accipere, si conuerti uoluerit, & aliam abijcere.

F ctum, & postquàm contractum est. Facilius enim impeditur aliquid fiendum, quàm &c. ut in textu.

¶Corollarium. Ergo ex hoc responso textuali dicas: quòd si præcisè periculum attenderetur, & nihil aliud: tunc in rigore maioris argumentum concluderet. Nunc uerò quia principalius attenditur aliquid aliud, puta uinculum matrimonij, & magis spes probabilis conuersionis alterius, quàm periculū subuersionis propriæ: ideò non concluditur ab arguente intentum. Et quoniam ista duo patebant ex corpore: ideo D. Tho. non curauit expressius respondere ad illam maiorem.

*q. 51. ar. 6.

2m ex Decreto. Infidelis. ℞. obstinatur. infidelitate. §. Cuiusmodi perdurarūt Iudæi, etiam Constantini Imperatoris temporibus: ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione secunda.

3m illatio cōclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. quando scilicet non baptizati contraxerūt in gradibus prohibitis solummodo per statutum ecclesię. Qd dico, quia infideles non baptizati nō sunt astricti &c ut in text.

*In arg 2. citatum.

¶NOT. Non sine causa post ly infideles, ponitur ly non baptizati. Denotatur. n. quòd infideles baptizati, ut hæretici uel etiā schismatici, sunt astricti statutis ecclesiæ: & consequenter, quòd ob hoc, matrimonium ab eis contractum in gradu prohibito per statutum ecclesiæ, nullum est.

4m de antecedente. Secundum ritum suæ legis. ℞. existentem contra legem naturæ. §. Habere namque plures uxores est contra legem hanc, cui etiam infideles sunt &c. ut in textu. Tunc nihil. &c. ut ibid à ly si ipse cum omnibus suis conuertatur potest &c. usque in finem.

5m de antecedente. Repudiata. ℞. contra legem naturæ: non aliter. §. Repudium enim uxoris est contra &c. ut in textu usque exclusiuè ad ly & ideo si. Tunc nihil &c. Nam si conuertatur, postquam, una repudiata alteram duxerit, ut in tex.

¶Corollarium. Ergo Deus libellum repudij in ueteri lege nō concessit, ut bonum; sed permisit, ut minus malum. Et hoc est, quod dixit Dominus Iudæis Matth. 19. Moyses ad duritiam cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras: ab initio autem non fuit sic: Vide. Iudæi interrogando utuntur hoc uerbo, mandauit, dicentes: quid ergo Moyses mandauit dari libellum repudij? Quasi uolentes culpam à semetipsis abigere, & in auctorem legis projicere. Dominus uerò è contra & illos accusat dicens ly Ad duritiam cordis uestri, & auctorem legis excusat utens uerbo, permisit. Ac si aperte dicat: Hoc malum

De libello repudij.

permisit uobis Moyses; quod etiam non permisisset, si ad duritiam cordis uestri non respexisset: adeò quòd duritia cordis uestri fuit causa motiua ad hanc permissionem. Nullo ergo modo accusandus est auctor legis de permissione huius mali, uidelicet repudij; sed pro tempore illo; attentis scilicet moribus uestris, laudandus, quia permissione huius minoris mali impediuit maius malū à duritia cordis uestri uenturum, scilicet vxoricidium: vos autem plurimum incusandi; quia tantum malum, scilicet vxoricidium, aliomodo euitare præ indomabili corde uestro nullatenus uolebatis. Permissio itaque ex parte Dei bona fuit: quamuis id, quod permittebatur, malum esset. Rursus. Pro cōfirmatione textualis responsi nota: quod Dominus ibidē monstrat, quòd repudiare vxorem propriam est contra legem naturæ, dicendo ly ab initio autem non fuit sic.* Hoc est: quando uigebat lex naturæ, nec propter tantam duritiā cordis quasi obliterata erat (id quod fuit ab initio) tunc vir non repudiabat vxorem, edoctus utique à lege naturali. Quia ergo sicut propositum in proposito, ita oppositum in opposito (iuxta Philosophum) si non repudiare vxorem suā erat de iure naturæ, sequitur manifeste; quòd repudiare illā sit contra ius naturæ.

*ar. 5. huius quæst.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem ostendatur, meritò insinuatum à Papa Innocentio iij. quòd conuersus ad fidem coniux potest commanere cum vxore sua infideli. & sic. Verum pagani &c. ut art. 2. appen. Et nota: quòd ibi adducitur dictum Pontificis, pro quanto matrimonium uerum esse inter infideles dicit, hic autem pro quanto, cohabitationem utriusque altero conuerso ad fidem, insinuat. Item a 28. q. 1. Sic enim neque recedere ab uxoribus infidelibus, uel à maritis fideles uiri uel fœminæ non prohibentur à domino; ut neque iubentur. Nam, si dimittere tales coniuges iuberentur, nullus locus esset consilio Apostoli monentis, ne hoc fieret: Sic ergo possumus dicere melius esse infidelem coniugem non dimittere, quamuis liceat & dimittere: quemadmodum rectè dicimus, melius esse quod & licet, & expedit, quàm id quod licet, & non expedit. Hæc ibi. Item ab Apostolo 1. Corinth. 7. Quomodo scis, mulier, si uirum saluum facies? Aut unde scis vir, si saluam facies mulierem? Hæc ibi. Et nota quòd omnes authoritates hæ intelliguntur de uxore prima, non de secunda, uel alia uiuente prima: quoniam non licere plures uxores habere sanxit idem Innocentius sic. Quia uerò pagani circa plures insimul fœminas affectum diuidunt coniugalem; utrum post conuersionem omnes, uel quam ex omnibus retinere

K

Vell. ꝑ S. Eccl. &c.

meréualeant, non im meritò dubitať: &c. Verùm abſonum hoc videtur & inimicum fidei Chriſtianæ: cum ab initio una coſta in unam fœminam ſit conuerſa; & ſcriptura teſtetur, quòd ppter hoc relinquet homo patrem ſuum & matré, & adhęrebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna. Non dixit tres uel plures, ſed duo: nec dixit adhærebit uxoribus: ſed vxori. Et in Euangelio. Quicunque dimiſerit uxoré ſuam ob fornicationem, & aliá duxerit, mœchatur. Si ergo, vxore dimiſſa, duci alia de iure non poteſt: fortius, & ipſa retenta. Per quod euidenter apparet, pluralitatem in utroq; ſexu (cum non ad imparia iudicentur) circa matrimonium reprobatam. Nec vlli unquá licuit inſimul plures uxores habere: niſi cui fuit diuina reuelatione cõceſſum. Hæc ille: de diuort. Gaudemus.

De pluralitate uxorum.

ca. idololatria 28. q. 1.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patiú, & ſcripturarum, pro quanto de cohabitatione coniugis conuerſi ad fidem cum infideli coniuge ſuadent, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs viciſſim angelica doctrina hęc & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LIX.

ART. IIII.

247 CONCL. 1ª. Qui moritur priori vitæ non tenetur ad illa, ad quæ in priori uita tenebatur.

¶PROB. Quia homini ſecundum aliá, atque aliam uitam diuerſa competunt; & expediunt.

¶ CONCL. 2ª. Ad baptiſmum accedens liberatur ab obligatione, qua uxori infideli tenebatur reddere debitum; & ei cohabitare non tenetur, quando cõuerti non vult: quamuis in aliquo caſu liberè id poſſet facere.

Vide Decre. 32. q. 6.

ª ar. pręce. corp.

¶Examen. Ly in aliquo caſu. Hoc eſt quá do habet probabilem ſpem de cõuerſione uxoris: ut in artic. 3. ad ſecundum.

¶Ly liberè. Hoc eſt: etiam tunc poteſt & cohabitare, & non cohabitare uxori ipſi. Quamuis in iſto caſu magis expediat cohabitare: iuxta 28. q. 1. cap. Sic enim. Ibi enim ad longum tractatur: quòd ab infidelibus coniugibus licet recedere, ſed non expedit (quod intellige ſolú in caſu propoſito:) ve etiá parum cap. illud adductum fuit art. 3. appen.

¶PROB. Quia accedens ad baptiſmum priori uitæ moritur.

1ᵐ maior. Maius eſt uinculum uiri ad mulierem, quam ſerui ad dominum. Rx. non tamen eſt magis, nec æqualiter, competens perfectioni Chriſtianæ. §. Quinimmo derogat aliquid ipſi perfectioni: ut in textu. Tunc nihil &c. Nam ſeruitus non eſt aliquid incompetens perfectioni Christianæ, quæ maximè humilitatem profitetur.

ª ar. prec. corp.

ᵇ A licite.

Item illatio conclusionis

Ergo &c Rx negatur illatio. §. Nam unus coniugum non obligatur alteri, quaſi poſſeſſio eius, ſicut domino &c. ut in textu. Vide 2ᵐ reſponſum literæ ly & præterea unus coniugum &c.

2ᵐ de minori

Habebat. Rx quandiu uir ſuus manebat in uita infideli. §. in qua videlicet contraxerát: quia etiam &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis hic, Rñſio 2ᵃ, & in corp.

¶Examen. Ly morte ſpirituali, Scilicet reſpectiuè ad uitam priorem ſeculi. Alioquin ſecundum ſe religio eſt uita ſpiritualis: non autem mors: ut q. 45. artic. 3. ad 1ᵐ.

¶ Ly copula ſpiritualis. Ad differentiam carnalis: non autem ad differentiam cohabitationis realis in domo. & hoc modo matrimonium nondum conſummatum dicitur copula ſpiritualis: differenter tñ à ſpon-

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fidelis conuerſus poſſit uxorem infidelem dimittere uolentem cohabitare ſine contumelia Creatoris.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd infidelis cõuerſus, non poſſit uxorem infidelem dimittere, uolentem cohabitare ſine contumelia Creatoris. Maius ᵐ enim eſt vinculum viri ad mulierem, quàm ſerui ad dominum, ſed ſeruus conuerſus non abſoluitur à ſeruitutis vinculo, ut patet 1. Corin. 7. & 1. Timot. 6. ᵇ ergo, & vir non poteſt uxorem infidelem dimittere.

¶ 2 Præterea. Nullus poteſt alteri præiudicium facere ſine ʰ conſenſu ipſius: ſed vxor infidelis ʰ habebat ius in corpore viri infidelis, ſi ergo per hoc, q vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati poſſet, ut libere dimitteretur, non poſſet vir conuerti ad fidem ſine cunſenſu uxoris, ſicut nec poteſt ordinari, nec vouere continentiam ſine conſenſu eius.

¶ 3 Præterea. Si aliquis contrahat cum ancilla ſcienter, ſiue ſit ſeruus, ſiue liber, non propter diuerſam conditionem poteſt ipſam dimittere, cum ergo vir, quando contraxit cum infideli, ſciuerit eam eſſe infidelē, uidetur à ʰ ſimili quòd non poſſit eam dimittere propter infidelitatem.

¶ 4 Præterea. Pater tenetur ex debito procurare ſalutē prolis, ſed ſi ʰ diſcederet ab infideli uxore, filij communes matri remanerent, quia partus ſequitur uentrem, & ſic eſſent in periculo ſalutis, ergo non poteſt uxorem infidelem dimittere licite.

¶ 5 Præterea, Adulter non poteſt adulteram dimittere, etiam poſt quam de adulterio pœnitentiam egit, ʰ ergo ſi ſit idem iudicium de adulterio, & infideli, nec infidelis infidelem poteſt relinquere, etiam poſtquam ad fidem eſt conuerſus.

SED CONTRA eſt, quod Apoſtolus dicit primæ Corinthiorum ſeptimo.

Præterea, Adulterium ſpirituale eſt grauius, quàm carnale: ſed propter carnale adulterium vir poteſt dimittere uxorem, quantum ad cohabitationem, ergo multo fortius propter infidelitatem, quæ eſt adulterium ſpirituale.

RESPONDEO, Dicendum, quòd homini ſecundum aliam, & aliam uitam diuerſa competunt, & expediunt, & ideo, q moritur priori vitæ, non tenetur ad illa, ad quæ in priori vita tenebatur, & inde eſt quòd ille, qui in uita ſeculari exiſtens, aliqua uouit, non tenetur illa quando mundo moritur, vitam religioſam aſſumens, perficere. Ille autem, qui ad baptiſmum accedit, regeneratur in Chriſto, & priori uitæ moritur, cum generatio unius ſit corruptio alterius: & ideo liberatur ab obligatione, qua vxori tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare non tenetur, quando conuerti non vult; quamuis in aliquo caſu libere id poſſet facere, ſicut dictum eſt, ſicut, & religioſus poteſt libere perficere uota, quæ fecit in ſæculo, ſi non ſunt cõtra religionem ſuá, quamuis ad ea non teneatur, ut dictum eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſeruire non eſt aliquid incompetens Chriſtianæ religionis perfectioni, quæ maxime humilitatem profitetur, ſed obligatio matrimonij aliquid derogat perfectioni vitæ Chriſtianæ, cuius ſummum ſtatum continentes poſſident; & ideo non eſt ſimile de utroque. Et præterea unus coniugum non obligatur alteri quaſi poſſeſſio eius, ſicut domino ſeruus, ſed per modum ſocietatis cuiuſdam, quæ non congrue eſt infidelis ad fidelem, ut patet ſecundæ Corinth. 6. & ideo non eſt ſimile de ſeruo & coniuge.

AD SECVNDVM dicendum, quòd uxor non habebat ius in corpore viri niſi quamdiu in uita illa manebat, in qua contraxerant, quia etiam mortuo viro vxor ſoluta eſt à lege viri, ut patet Roman. 7.

spot sallibet. Hæc enim dicitur copula spiritualis in alio sen- F sum q.43.art.3 ad 1^m.

Item de maiori. Sine consensu ipsius. R. vel sine culpa S. tunc dicitur, quod hoc ultimum solummodò verum est in proposito: ut patet in secūdo responso textu: à ly vel dicendum quod ex culpa &c.

¶ Examen. Ly nec pôt ordinari. Videlicet cum charitate ordinis suscipias executionem non aliter: ut ex q.53. ar.4. colligit.

¶ Ly nec nouere continentiā, ita scilicet, ut sit in præiudiciū consortis; non aliter: ut q.53. art. 4. ad 4^m. & aduerte, quod ista duo ultima examina sunt de uerbis argumenti secundi.

¶ Corollarium. Ergo cum uir possit absolutè & ordinari & nouere continentiā sine consensu uxoris, ut lucet supra allegatis patet: sequitur, quod hoc sensu non sumatur ly ordinari, & ly continentiam nouere, in textu argument: sed tantum, ut in examinibus hic dictum est. Rasio 2°.

3^m de consequentia. Vincitur à simili. R. negatur; quod sit simile, quia scilicet, cut assimilari dicitur. Nam disparitas cultus facit personā simpliciter &c. ut in text.

4^m minor. Si pater discederet ab infideli uxore, filij eō omnes matri remanerent. R. negatur ista. § Ad rationem allatam dicitur, quod partus sequitur uētrem nisi aliud fauorabilius prualeat. Et hoc, in proposito, est fides catholica. Vnde in casu isto dicendum; quod proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit &c. ut in tex.

NOT. Vltima in responso textuali sententia dictæ confirmatur à Concil. Toletano 4. ut recitatur. 28. q.1. Iudæi. Illi, qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus uiris, Christianam sequantur religionem, non iudaicā superstitionem. Hæc illud. Item è Gregorio ix. de conuersion. infidel. Ex literis &c. Quidam de iudaicæ cæcitatis errore adductus ad Christum uerum lumen uxore sua in iudaismo relicta, iam dicto pullulauit instāter: ut eorum filius assignaretur eidem ad fidem catholicam perducendus. Ad quod illa respōdet; quòd cum puer adhuc infans existat &c. apud eam debet conuenientius remanere. Cum autem mater pueri, si eum remanere contingeret apud eam, posset illum adducere ad infidelitatis errorem, in fauorem fidei Christianæ respondemus patri eundem puerum assignendum. Hæc ille. Ex quibus etiam patet intellectus dicti in q. 52. artic. 4. Nam & ad literam ibi clarum est, quòd in alio sensu ab hoc loquitur illa determinatio.

5^m consequentia. Ergo &c. R. negatur consequentia. Q. Non est enim eadem ratio de

& ideo si postquam uir mutat uitā moriens priori uitæ ab ea discedat, nullum fit ei præiudicium. Transiens autem ad religionem, moritur tantū spirituali morte, non autem corporali, & ideo si matrimonium sit consummatum, non potest uir sine consensu vxoris ad religionem G transire. Potest autem ante carnalem copulam, quando est tātum copula spiritualis, sed ille, qui ad baptismum accedit, corporaliter etiā cōsepelitur Christo in morte, & ideo à debito reddendo soluitur, etiam post matrimonium consummatum. Vel dicendum, quòd ex culpa sua uxor præiudicium patitur, quæ conuerti contemnit.

Ad tertium dicendum, H quòd disparitas cultus facit personam simpliciter illegitimam, non autem conditio seruitutis, sed solum quando ignorata est, & ideo non est similis ratio de infideli, & ancilla.

Ad quartum dicendum, quòd proles, aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit libere sequi patrem fidelē, aut matrē infidelē, uel est in minori I ætate constitutus, & tunc debet dari fideli, non obstante, quòd indiget matris obsequio ad educationem.

Ad quintum dicendū, quod adulter per pœnitentiam non transit ad aliam uitam, sicut infidelis per baptismum, & ideo non est similis ratio.

pœnitentia & baptismo, in proposito adducto. Nam adulter per pœnitentiam non &c. ut in textu.

APPENDIX.

ARTICVLVS V.

Vtrum fidelis discedens ab uxore infideli, possit aliam ducere.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quòd fidelis discedens ab uxore infideli, nō possit aliam ducere in vxorem. Quia indissolubilitas est de ratione matrimonij, cum repudium uxoris sit contra legem naturæ: sed inter īfideles erat uerum matrimonium, ergo nullo modo potest matrimonium solui: sed manente uinculo matrimonij ad unam, non potest aliquis cum alia contrahere, ergo fidelis discedens ab uxore infideli, non potest cum alia cōtrahere.

2 Præterea, Crimen superueniens matrimonio nō soluit matrimonium, sed si mulier uelit cohabitare sine contumelia Creatoris, non soluitur uinculum matrimonij, quia uir non potest aliam ducere, ergo peccatum uxoris, quæ non vult cohabitare sine contumelia creatoris, non soluit matrimonium, ut libere possit uir aliam uxorem ducere.

3 Preterea, Vir, & uxor sunt pares in uinculo matrimonij, cū ergo uxori infideli non liceat uiuente uiro aliū uirum ducere, uidetur quòd nec fideli licet.

4 Præterea, Fauorabilius est cōtinentiæ uotum, quàm matrimonij contractus, sed uiro fideli vxoris infidelis non licet, (ut

Ex articulo habes. ¶ Primo quomodo per rationem ostendas, meritò institutum, quòd conuersus potest infidelē vxorē cohabitare nolentem sine contumelia creatoris dimittere: & hoc à summis pontificibus, ut supra art. 3. appen. Item à 28.q.1. Idolatria, quā sequuntur infideles, & qualibet noxia superstitio, fornicatio est. Dominus autem permisit causa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permisit, & non iussit, dedit Apostolo locum monendi; ut, qui uoluerit, non dimittat vxorem infidelem, cū quo sit fortassis possit fidelis fieri. Hæc ibi. Item ibid. Si infidelis (dicit Apostolus) discedit, discedat: non est seruituti subiectus frater aut soror in huiusmodi. i. si infidelis noluerit esse cum cōiuge sua fideli. Hic cognoscat fidelis suā libertatem: nec ita se subiectum putet seruituti; ut ipsam dimittat fidem, uel cōiugem amittat infidelem. Hæc ibi. Vbi per ly noluerit, intellige ipsam nolle conuerti; etiam quòd uelit cohabitare sine cōtumelia creatoris. Item ibid. Iam nunc &c. Quis coniunx fidelis relinquere coniugem infidelem licite potest: ideo hoc fieri non dominus, sed Apostolus prohibet. Quod enim dominus prohiberi fieri, omninò non licet. Monet ergo Apostolus, quòd possit esse occasio multorum lucrandorum. Hæc ibi. Vbi ly prohibet, sumitur improprie. i. sub forma prohibitionis dissuadet. Fidelis ergo conuersus liber est ad utrunque faciendum, ex domini non prohibitione: quid uerò determinatè facere debeat ex lucro animarum probabiliter sperato mensuret, iuxta monitum Apostoli, & art. 3. præcipue ad 2^m.

Vul. p.S. Eccl. &c.

Cap. si quis gentilis 28. q. 1.

¶ Secundo habes: quomodo per rationem prædicta patrū, pro quento conuersum fidelem non teneri ad cohabitandum cum uxore infideli, etiam sine contumelia creatoris commanere uolente conuerti, & intelligas, & sueatis.

¶ Tertiò uides: quòn ex ipsa ueritatem Angelica doctrina hęc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LIX. ART. V.

CONCL. 1^a. Si infidelis velit cohabitare sine contumelia creatoris, potest fidelis liberè discedere; sed discedens non potest alteri nubere. 248

¶ Examen

¶Examen. Ly liberè. Hoc est & discedere, & nō discedere: ut declaratum ar. 3. & 4. Nō ergo ly liberè, sumitur pro facere aliquid unū solū determinatè, puta discedere, absque scrupulo conscientiæ. Præsupponitur. n. ꝙ utrunq; possit facere sine tali scrupulo.

¶Ly cōtumelia creatoris. Vide textus declarationē super hoc.

¶PROB. Quia supponitur clara (tū ex prædictis quò ad primam partem, tum ex iuribus quò ad secūdam.)

CONCL. 1ª. Si infidelis ad infidelitatem pertrahere nitatur, (quod est non uelle cohabitare sine contumelia creatoris;) tunc uir fidelis discedens potest alteri per mrimoniū copulari.

¶ PROB. Quia, tanquam patens relinquitur.

¶NOT. Et reuera patet ex iuribus, quēadmodum, & præcedens conclusio: ut in app. sequen.

1m maior. Indissolubilitas est de rōne matrimonij. ℞. secundum tamen qd est matrimoniū, ita est indissolubilitas: si aliter. §. Tunc nihil cont. Nam matrimonium infidelium est imperfectū, sed &c. ut in textu.

2m maior. Crimen superueniens matrimonio nō soluit matrimonium. ℞. sed tamen ratum matrimoniū superueniēs matrimonio imperfecto soluit illud. §. Tūc nihil &c. ut patet in texto.

3m de maiori in uinculo. ℞. non semper, in effectu. §. Tunc nihil &c. Nam in pœnam uxoris infidelis magis, quam ex uirtute matrimonij præcedentis indicitur ei, ꝙ non possit cum alio cōtrahere, ut in textu.

4m de minori. Non licet. ℞. si est spes de uxoris conuersione. non aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

uidetur) uotū continentiæ emittere, quia tunc uxor fraudaretur matrimonio, si postmodum conuerteretur, ergo multo minus licet matrimoniū contrahere cum alia.

¶5 Præterea, Filius, qui remanet in infidelitate patre conuerso, amittit ius paternæ hæreditatis, & tamen si postea conuertitur, redditur ei hæreditas sua, etiam si alius in possessionem eius intrauit h, ergo uidetur à simili, quòd si uxor infidelis post conuertatur, quòd sit sibi reddēdus uir suus, etiam si cum alia contraxerit, quod non posset esse si secūdum matrimonium uerum esset, ergo non potest contrahere cum alia.

SED CONTRA, Matrimonium non est ratum sine sacramento baptismi, sed quod non est ratum, potest dissolui, ergo matrimonium in infidelitate cō tractum potest dissolui, & ita soluto matrimoniali uinculo, licet uiro aliam ducere in uxorem.

Præterea. Vir non debet cohabitare uxori infideli nolenti cohabitare sine contumelia creatoris, si ergo non liceret ei aliā ducere, cogeretur continentiam seruare, quod uidetur incō ueniens quia sic ex conuersione sua incommodum reportaret.

RESPONDEO. Dicendū, quòd quando alter coniugum ad fidem conuertitur, altero in infidelitate manente, distinguendum est, quia m si infidelis † vult cohabitare sine cōtumelia creatoris, idest, sine hoc ꝙ ad infidelitatem inducat, potest fidelis libere discedere: sed discedens nō potest alteri nubere n. Si aūt infidelis non uelit cohabitare sine contumelia creatoris in uerba blasphemiæ prorumpens, & nomen Christi audire nolens, p tunc si ad infidelitatem pertrahere nitatur, uir fidelis discedēs potest alteri per matrimonium copulari q.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium infidelium est imperfectum, sed matrimonium fidelium est perfectum, & ita est firmius, semper autem firmius uinculum soluit minus

A firmum, si sit ei contrarium; & ideo matrimonium, quod post in fide Christi contrahitur, soluit matrimonium, quod prius in infidelitate contractum fuerat, vnde matrimonium infidelium non est omnino firmum, & ratum, sed ratificatur postmodū per fidem Christi.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ crimen vxoris nolentis cohabitare sine contumelia Creatoris

B absoluit uirum à seruitute, qua tenebatur uxori, ut nō posset ea uiuente aliam ducere, sed non dum soluit matrimonium, quia si in blasphemia illa conuerteretur antequàm ille aliud matrimonium contraheret, redderetur ei uir suus: sed soluitur per matrimonium sequens, ad quod peruenire non posset uir fidelis, nisi solutus à seruitute vxoris per culpam.

C AD TERTIVM dicendum, ꝙ postquàm fidelis contraxit, solutum est uinculum matrimonij ex utraque parte, quia matrimonium, non claudicat quantum, ad uinculum: sed quandoq; claudicat quantum ad effectum, unde in pœnam vxoris infidelis magis, quàm ex uirtute matrimonij præcedentis, ei indicitur, ꝙ non possit cum alio contrahere: sed si postea conuertatur, potest ei

D concedi dispensatiue, ut alteri nubat, si uir eius aliam duxit.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ si post conuersionem uiri aliqua probabilis spes de conuersione vxoris sit, non debet uotū cōtinentiæ uir emittere, nec ad aliud matrimonium transire, quia difficilius conuerteretur uxor, uiro suo † sciens se esse priuatam. Si aūt non sit spes de cōuersione, potest ad sacros ordi-

E nes, uel ad religionē accedere, prius requisita uxore ꝙ conuertatur: & tunc si postquam uir sacros ordines suscepit, uxor cōuertatur, nō est sibi uir suus reddendus, sed debet imputare sibi in pœnam tardæ conuersionis, ꝙ uiro suo priuatur.

AD QVINTVM dicendū, ꝙ uinculū paternitatis non soluitur p disparē cultum, sicut uinculum matrimonij, & ideo non est simile de hæreditate, & vxore.

5m illatio cōclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. propter dissimilitudinem utriusque. Nam uinculum paternitatis non &c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶1 Primò, quomodo per rationē ostendas, meritò innouatum à Concil. Meldensi cap. 1. ꝙ fidelis discedens ab infideli uxore non potest aliam ducere & sic. Siquis habuerit vxorem uirginē ante baptismum uiuente illa, post baptismū alteram habere non potest. Crimina enim in baptismo soluuntur, non coniugia. Hæc illud. 28. q. 2. Vbi per ly uiuente illa, intellige siuè conuersa sit, siuè non cōuersa cum uiro; secū tamen habitare nolente. Item ibid à Gregorio Papa insinuatum; ꝙ fidelis cōuersus potest aliam ducere. Si infidelis discedit odio Christianæ fidei, discedat. Non enim est frater, aut soror fidelis subiect' seruituti in huiusmodi. Non est enim propter Deum dimisso peccatum; si alij se copulauerit. Contumelia quippè creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur. Infidelis autem discedens, & in Deum peccat, & in matrimonium. Nec est ei fides seruanda cō iugij; quia propterea discedit; nē audiret Christum Deū esse Christianorum cōiugiorum. Hæc ille. Item ab Innocen. iij. si alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero uel nullo modo uel non sine blasphemia diuini nominis, uel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare uolente; qui relinquitur ad secunda si uoluerit uota transibit, & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus, si infidelis discedit, discedat; frater enim uel soror nō est seruitu-

Vul. ꝑS. Eccl. &c.

usubiectur in huiusmodi t & canonem etiam, in quo dicitur: contumelia creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur. Hæc ille; da diuor. quanto. quidam, de quibus in appen.) quòd dimittens & aliam ducens, sine causa fornicationis, mæchatur, quasi quòd data causa fornicationis, possit utrunque facere: sed vult dicere, quòd dimittens vxorem, sine causa fornicationis, mæchatur, idest occasionem per hoc mœchandi uxori dat, cuius mechiæ peccatum sic

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrum pro quanto sic uel statuunt de fideli conuerso respectu matrimonij contrahendi, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides: quo modo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaratur, & consolidetur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum alia vitia soluant matrimonium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd alia uitia soluant matrimonium, sicut & infidelitas. Adulterium enim videtur esse directius contra matrimonium, quàm infidelitas, sed infidelitas soluit matrimonium in aliquo casu, ut liceat ad aliud matrimonium transire, ergo, & adulterium idem facit.

¶ 2 Præterea, Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ita & quodlibet peccatum, si ergo propter hoc infidelitas matrimonium soluit, quia est fornicatio spiritualis, pari ratione quodlibet peccatum matrimonium soluet.

¶ 3 Præterea, Matthæi decimo octauo dicitur, Si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eã, & proijce abs te, dicit Glossa,* quòd in manu, & dextro oculo possunt accipi fratres, & uxor, propinqui, & filij: sed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimento, ergo propter quodlibet peccatũ potest matrimonium dissolui.

¶ 4 Præt. Auaritia idolatria est, vt dicitur Ephesio. 5. sed ꝑpter idolatriam potest mulier dimitti, ergo pari ratione ꝑpter auaritiam, & propter alia peccata, quæ sunt maiora, quã auaritia.

¶ 5 Prær. Hoc expresse Magister dicit in litera*.

SED CONTRA est, quod dicitur Matt. 5. Qui dimiserit uxorẽ excepta cã fornicationis, mœchat.

Præterea, Secundum hoc tota die fierent diuortia, cum raro inueniatur matrimonium, in quo alter coniugum in peccatum non labatur.

RESPONDEO, Dicendũ quòd fornicatio corporalis, & infidelitas specialem habent contrarietatem ad bona matrimonij, ut ex dictis* patet: unde specialem habent uim separandi matrimonia. Sed tamen intelligendum est quòd matrimoniũ dupliciter soluitur. Vno modo quantum ad uinculum, & sic non potest solui postquam matrimonium est ratificatum, neque per infidelitatem, neque per matrimonium; sed si nõ est ratificatum, soluitur uinculũ ꝑmanente infidelitate in altero coniugum, si alter conuersus ad fidem ad aliud coniugium transeat, non autem soluitur uinculum prædictum per adulteriũ alias infidelis libere posset dare libellum repudii vxori adulteræ, & ea dimissa, aliam ducere, quod falsum est. Alio mõ soluitur matrimonium quantum ad actum, & sic solui potest tam per infidelitatem quàm per fornicationem corporalem, sed ꝑpter alia peccata non potest solui matrimonium, etiam quantũ ad actum, nisi forte ad tempus se velit uir subtrahere à consortio vxoris ad castigationẽ eius subtrahendo ei præsentiæ suæ solatium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis adulterium magis directe opponatur matrimonio, inquantum est in officium naturæ, quàm infidelitas, tamen econtrario est, inquantum matrimonium est sacramẽtum ecclesiæ, ex quo habet perfectam firmitatem, inquantum significat indiuisibilem coniũ-

249 CONCL. 1ª. Fornicatio corporalis, & infidelitas, specialem habent contrarietatem ad bona matrimonij.

¶ PROB. Quia patet ex dictis.

CONCL. 2ª. Matrimonium ratificatum neque per infidelitatem neque per adulterium potest solui quò ad vinculum.

¶ Examẽ. Ly ratificatum. Scilicet ut declaratur ar. 5. ad 1m.

¶ PROB. Quia præsupponitur clara.

CONCL. 3ª Si non est ratificatum matrimoniũ soluitur quò ad uinculum permanente infidelitate in altero coniugum, si alter conuersus ad fidem trãseat ad aliud coniugium: non autem solutus uinculum prædictum per adulterium.

*Ex Hieronymo in hoc lo co, to. 9.

¶ Examen. Ly permanẽte infidelitate. Scilicet tali; ut nisi cum cõtumelia creatoris cohabitata nelit. art. 5. corp.

¶ Ly si alter conuersus &c. Scilicet ut declaratur articu. quinto ad secundum & tertium.

PROB. 1. Quia patet ex dictis, articu. 5.

2. Quia (ly non autẽ solutus &c.) aliàs infidelis liberè (.i. tuta conscientia) posset dare libellum repudij uxori adulteræ, eaque dimissa aliam ducere, quod est falsum.

*li. 4. Sẽt. distin. 19. S. D.

illiæsè dimittẽti imputabitur; & ultra hoc, si aliam duxerit, propriè mæchatur. Et hoc ob uinculum matrimonij remanent cum prima. Quòd & clarius patet per dictum sequẽs ibi: & qui dimissam duxerit, mæchatur. Quare Titius soluitur ducens Bertam à Sempronio causa fornicationis, dimissam, mæchatur? Quia inter Titium, & Bertam remansit matrimonium, quò ad uinculum. Et nota, quòd non dicit, si dimissa nupserit, mæchatur (quamuis hoc uerũ sit) sed dicit ly qui dimissam duxerit: ut amputaret omnem occasionem excusant in contrarium dicẽdo, quòd innocẽs potest contrahere. Nam (à simili arguendo) clarum est, quòd Titius (ut supponitur) est innocens quantum attinet ad fornicationẽ prædictam Bertæ, propter quàm à Sempronio suo uiro dimissa fuerat. Et dimissa igitur, si nupserit, mœchatur, & qui duxerit eam, mœchatur: non ratione quacunque principaliter, sed ratione remanẽtis uinculi prioris matrimonij.

concl. *art. 3. huius quæst. corp. concl. concl. conc.

CONCL. 4ª. Matrimonium etiam ratificatum quantum ad actum, potest solui tam per infidelitatẽ, quàm per fornicationem corporalem: sed propter alia peccata non, nisi fortè ad tẽpus uelit uir subtrahere se à consortio uxoris ad castigationem eius.

¶ Examen. Ly ad castigationem eius. Hoc est non propriè faciendo diuortium: sed corrigendo ipsam de suis defectibus; quo & modo solent pater aliquando corripere filios, dando eis per hoc occasionem cognoscendi errores suos. Nam diuortium propriè plus dicit quam castigationem hanc ad tempus secundum prudentiam uiri factam.

¶ PROB. Quia præsupponitur clara.

¶ NOT. De libello repudij non dando liberè, cùm sit contra legẽ naturæ, uide art. 5. ternum, ad quintum. De hoc autem, quòd dimissa uxore propter fornicationem, non possit aliam quis ducere: patet rectè intelligentibus Matth. 19. Quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit: mæchatur. Vbi uides, quòd non mæchatur propter dimissionem ob fornicationem (hoc enim concedit dominus ibi:) sed propter hoc, quòd illa sic dimissa, ducit aliam. exceptio illa fornicationis cadit tantum super dimissionem vxoris. Non enim vult dicere Dominus (ut falsa æstimant

¶ NOT. Et prima pars clara est ex Matth. 19. & 2ª. ex hoc, quòd ad officium uiri pertinet castigare prudenter defectuosam uxorẽ q. 6. ar. ad 4m.

1m de maiori. Contra matrimoniũ ℞. inquãtũ est officiũ naturę: non, inquantum sacramentũ eccle-

ecclesiæ.§.ut in textu. Tunc nihil &c. Nam matrimonium non ratum magis potest solui quantum &c. ut in textu fin. Vide ar. §.ad 5m & 3m.

Matrimonium ratū, nō ratū.

2m de antecedente. Ita. R. quantum ad esse fornicationem spiritualem: nō aūt, quantum ad modū essendi. §. putà principaliter, & propriè. Nam infidelitas modo principali, & proprio, dicitur fornicatio spiritualis: alia verò peccata modo minus principali minusque proprio; propter rationem allatā in textu. Tunc nihil &c. Patet enim; quòd si aliquid principale potest facere aliquid; non sequitur; quod aliud minus principale tantam habeat potentiam.

Fornicatio spiritualis.

ctionem Christi, & Ecclesię, & ideo matrimonium, quod non est ratum, magis potest solui q̄ tum ad vinculum per infidelitatem, quàm per adulterium.

Ad secundum dicendum, quòd coniunctio prima animæ ad Deum est per fidem, & ideo per eam anima quasi desponsatur Deo, ut patet Oleæ 2. Sponsabo te mihi in fide. Vnde in sacra Scriptura specialiter per fornicationem, idolatria, & infidelitas designantur, sed alia peccata magis remota significatione dicuntur spirituales fornicationes.

Ad tertium dicendum, q̄ hoc intelligendum est quando mulier præstat magnam occasionem peccati uiro suo, ut uir probabiliter sibi de periculo timeat: tunc enim vir potest se subtrahere ab eius conuersatione, ut dictum est.*

Ad quartum dicendum, q̄ auaritia dicitur idolatria per quandam similitudinem seruitutis, quia tam auarus, quàm idolatra potius seruit creaturæ, quàm Creatori, non autem per similitudinem infidelitatis, quia corruptio infidelitatis est in intellectu, sed auaritiæ in affectu.

Ad quintum dicendum, q̄ verba Magistri* sunt accipiēda de sponsalibus, quia propter crimen superueniens sponsalia solui possunt: uel si loquitur de matrimonio, intelligendum est de separatione à communi cōuersatione ad tempus, ut dictū est, * vel quādo uxor non vult cohabitare nisi sub conditione peccādi, ut cum dicit, Nō ero vxor tua, nisi mihi de latrocinio diuitias congreges, tunc enim potius eam debet dimittere, quàm latrocinia exercere.

*Loco in arg. 3. citato.

*In corp. art.

3m de cōclusione. Potest matrimoniū dissolui. R. uel potest vir se subtrahere à conuersatione uxoris. §. ut dicit quarta conclusio. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Propter authoritatem illā Matt. 18. non debet quis aliquod malum perpetrare: quoniā tunc, verba tenendo, uerborum sensui contra diceret, & sic contra ipsum dictum euangelium peccaret. Sicut ergo propter authoritatem illam non debet sibi quis oculū, uel manum materialiter abscindere, sed spiritualiter (ut docent ibi sancti:) ita propter eandem non debet quis vxoratus à matrimonio resilire quò ad vinculum, uel quò ad actum; sed sibiipsi, & etiam consorti prospicere prudenter, pro quanto ad uitationem scandali conuenienter expedit. Et hoc est, in proposito, quod dicitur in textu; q̄ uidelicet quando mulier præstat magnam &c. Vide tu ibi; & inde ad alia consimilia quomodo procedendum sit, addisce.

*Art. præcedor.

Abscindere pedē, eruere oculū &c.

4m ex Ephes. 5. Idolatria. R. per similitudinem quādam seruitutis: non, per similitudinē infidelitatis. §. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam, si idolatria infidelitas soluit matrimonium, non sequitur; q̄ idolatria seruitus pecuniæ, quæ est multò minor, tantam habeat potentiam ad dissoluendum illud.

5m de antecedente. Dicit. R. loquendo uel de spōsalibus: uel de matrimonio aut quò ad separationem a communi conuersatione ad tempus, aut in casu quo uxor non vult cohabitare nisi &c. non quò ad vinculum, neque quò ad actum §. Vide textum, ut intelligas, quæ scripta sunt. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

Vul. p S. Eccl. &c.

Ex articulo habes: ¶Primò quomodo per rationem & D.Thomam interimas errorem Melanctonis (Prat. Judæorum hæreses, & in examine ordinandorum eiusdem Melancton. an 1552.) dicentis; quòd matrimonium propter adulterium, ut faciunt Iudæi, deberet dissolui. Item Pharisæorum (Direct. Inquis. par. 2. quæst. 4.) dicentium; quòd licitum est vxorem dimittere etiam fornicationis tanone, & libellum repudij ei dare. Item Herodianorum (ibid. in Direct.) dicentiū; quòd licitum est uxorem alterius, etiam marito uiuente in uxorem accipere. Item Græcorum, Montanistarum, Armenorum (Prat. in eorum tit.) pestiferè dicentium; quòd nuptiarum fedus & uinculum potest pro coniugum arbitrio dissolui. Item Erasmi (in Matth. 19. & in paraphrasi. 1. Corin. 7.) & alterius cuiusdam (eodem loco Matth.) dicentium: licitum esse Christiano dimittere uxorem ob fornicationem carnalem ipsius, & posse ducere aliam. Verum est tamen: quòd iste quidam ultimus vir dixit illud, limitando sic; salua (inquit) ecclesiæ diffinitione.

¶Secundò habes: quomodo per rationem & Diuum Thomam ostendas, errores prædictos meritò damnari ab Eugenio Quarto in Decret. Armen. dat. sacro approbante Concil. Florētin. Septimum est sacramentum matrimonij &c. Quamuis autem ex causa fornicationis liceat thori separationem facere: nō inde aliud matrimonium contrahere fas est: cūm matrimonij uinculū legitimè contracti perpetuum sit. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. sess. 24. can. 7. Siquis dixerit ecclesiam errare, cùm docuit, & docet iuxta euangelicam & Apostolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum, matrimonij uinculum nō posse dissolui, & utrū que uel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero coniuge uiuente, aliud matrimonium contrahere; mecharique eū, qui, dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ, dimisso adultero, alij nupserit: anathema sit. Hæc ibi. Item ab eodem ibid. can. 5. Siquis dixerit: propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge dissolui posse matrimonij uinculum: anathema sit. Hæc ibi. Itē à Concil. Mileuitano. cap. 17. Placuit, ut secundum Euangelicam & apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neq; dimissa à marito, alteri coniungantur: sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Hæc ibi: & recitantur. 32. q. 7. Item à Conc. Aphricano. c. 69. totidem uerbis. Item ab Innocentio iij. de diuor. Gaudemus &c. Si ergo uxore dimissa ducere alia de iure nō potest, fortius, et ipsa retenta. Qui autem secundum ritum suum repudiauerit uxorē legitimā, cū tale repudiū ueritas in Euangelio reprobauerit, nunq̄ ea uiuente poterit licitè aliam habere. Hæc ibi.

¶Tertiò habes; quomodo per canonem ostendas meritò insinuatum à Matth. 5. q̄ adulterium soluit matrimonium quò ad thorum, sed non quò ad uinculum: et sic. Qui dimiserit uxorē suam, excepta causa fornicationis facit eam mœchari: & qui duxerit eam, adulterat. Hæc ibi. Vbi nota ly uxorem. Quo annotato, si uerū sensum huius termini percipis: uidebis illos, q̄ dicūt, per fornicationē solui uinculū matrimonij inter uxorē, et uirū, ignorare propriā uocē. Nā uxor dr̄, quæ legitimè est coniuncta viro. Cū ergo Christus dimissā à marito ob fornicationē uocet adhuc uxorē: relinquit manifestè ex ipso termino intelligendū q̄ inter dimissam ob fornicationē, et dimittentem, adhuc perseuerat uinculum matrimonij. Ex hac authoritate Matth. 5. patet quam benè esse glosatum ly mœchatur primo loco dictum ab eodem 19. in supra not. post prob. cōclus. 3m. Itē à 1. Cor. 7. His q̄ matrimonio iuncti sunt præcipio non ego, sed dn̄s, uxorē à uiro nō discedere: q̄ si discesserit, manere innuptā, aut uiro suo reconciliari. Et uir uxorē non dimittat. Hæc ibi. Ex quo patet, cū separatos cōiuges, ex mandato dn̄i oporteat manere innuptos, q̄ vinculū matrimonij adhuc perdurat inter illos. Nec dicendum (secundum q̄ Ambrosium dixisse aiunt quidam) hoc, q̄ scilicet ideo non subditū de uiro quod de vxore præmisit, quia uiro licet ducere aliam. Ille enim Ambrosius authoritatem non habet: quoniam non est magnus ille Mediolanēsis Episcopus: et si fortè in eius scriptis hoc inueniatur, dicendum cum sancto Thoma super 1. Corin. 7. uerbis Apostoli præmissis: quòd à falsarijs additum est. Non enim uir et uxor circa matrimonium iudicantur ad impar, sed ad paria, ut inquit Papa Innocētius Tertius, de diuor. Gaudemus. Vnde hoc ipsum ostēdit Dominus dicens Mar. 10. quicunque dimiserit uxorem suā,

& aliam duxerit, adulterium committit super eam: & si uxor dimiserit uirum suum, & alij nupserit, mœchatur. Ecce; quòd ad paria iudicantur à Domino, contra illos Ambrosij falsatores. Item à Concil. Trid. sess. 14. can. 8. Si quis dixerit ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter coniuges, quò ad thorum, seu quò ad cohabitationē ad certum, incertumuè tempus fieri posse decernit: anathema sit. Hæc ibi. Item ab Innocentio eod. ibid. Qui legitimam repudiauit uxorem, nunquam ea uiuente licitè poterit aliam cum ad fidem Christi conuersus habere, nisi post conuersionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiam si consentiat, nō tamen absq; cōtumelia creatoris, uel ut eum pertrahat ad mortale peccatū. Quòd si conuersum ad fidem & illa conuersa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat uxorem, eā recipere cōpelletur. Hæc ibi. Quæ etiam ..... ad arti. 3. pro ..... & arti. 5. pro ad 2^m. & 3^{m}. iuxta quod diuersa in ipsis authoritatibus considerātur, ut aliàs annotatum est.

ad ... concte 33. q. ...

¶ Quartò habes: 4 quomodo prædicta patrum, pro quanto propter uitia circa matrimonium accidentia ex defectu cōiugum sic uel sic pro eius solutione, aut permanentia statuunt, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVAESTIO LX.

De uxoricidio, in duos articulos diuisa.

Deinde considerādū est de vxoricidio. Circa quod quæruntur duo.

Primo, Vtrum in aliquo casu liceat vxorem occidere.

Secundo, Vtrum uxoricidiū matrimonium impediat.

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ liceat uiro uxorem interficere in actu adulterij deprehensam. Lex enim diuina præcipit adulteras lapidari: sed ille, qui legē diuinā exequitur nō peccat, ergo nec occidere propriā uxorē, si sit adultera. H

¶ 2 Præt. Illud, quod licet legi, licet ei, cui lex hoc committit, sed legi licet interficere adulteram [a] aut quālibet personā reā mortis. cum ergo lex[h] commiserit uiro interfectionem vxoris in actu adulterij deprehensæ, uidetur quòd ei liceat.

¶ 3 Præt. Vir habet potestatem maiorem super vxorem adulteram quàm super eum, qui cum ea adulterium committit: sed si vir percutiat clericum, quem cū propria uxore inuenit, non est excommunicatus, ergo uidetur quòd etiam [h] liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehensam. K

¶ 4 Præt. vir tenetur uxorem suam[b] corrigere: sed correctio fit per inflictionem iustæ pœnæ, cum ergo iusta pœna adulterij sit mors, q̄a est capitale crimē, uidetur q̄ liceat uiro uxorem adulteram occidere.

SED CONTRA, In litera [*] dicitur, quòd Ecclesia Dei nunquàm constringitur legibus humanis, [a] vel mundanis, gladium enim non habet nisi spiritualē; ergo v̄r q̄ ei, qui vult esse de Ecclesia, non sit licitus actus legis illius, quæ uxoricidium permittit.

Præterea, Vir, & uxor ad paria iudicantur: sed uxori nō licet interficere viriū in adulterio deprehensum, ergo nec uiro uxorem. G

RESP. Dicendum, quòd uirū interficere uxorē contingit dupliciter. Vno modo per iudiciū ciuile, [a] & sic non est dubiū q̄ [m] sine peccato potest uir, zelo iustitiæ, [a] non liuore uindictæ, aut odij motus, uxorē adulterā in iudicio seculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege statutā petere: [a] H sicut ēt licet aliquē accusare de homicidio, aut de alio crimine: non tñ talis accusatio potest fieri in iudicio Ecclesiastico, quia Ecclesia non habet gladiū materialē, ut in litera dicitur. Alio modo contingit eā per se ipsū occidere, non in iudicio conuictam, [a] & sic [p] extra actum adulterij eam interficere, quantumcunque sciat eam adulterā, neque secundum leges ciuiles, neque secundū legem conscientiæ licet. [q] I Sed lex [s] ciuilis quasi licitum putat, quòd in ipso actu eam interficiat, non quasi præcipiēs, vel prohibens, sed quasi pœnā homicidū ei non infligēs propter maximū incitamentū, quod habet uir in tali facto ad occasionem uxoris. Sed Ecclesia in hoc non est astricta legibus humanis, ut iudicet eū sine reatu pœnæ æternæ, uel pœnæ Ecclesiastico iudicio infligendæ ex hoc quòd est sine reatu pœnæ infligendæ per iudicium seculare: & ideo [u] in nullo casu licet uiro occidere uxorem propria authoritate. [x]

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ pœnam illam infligendam nō commisit personis priuatis, sed personis publicis, quæ habent officium ad hoc deputatum. Vir autem non est iudex uxo-

QVÆST. LX.

ART. I.

250 CONCL. 1^a. Sine peccato potest vir zelo iustitiæ, non liuore uindictæ, aut odij motus uxorem adulteram in iudicio seculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege statutam petere.

¶ Corollarium. Ergo accusans aliquē malefactorem non zelo iustitiæ, sed liuore uindictæ, aut odio motus, incurrit peccatum: ad quod cuitandum recti scan-

*Li. 4. Sēt. d. 37. circa finem illius.

dus est animus.

¶ PROB. Quia licet accusare aliquem de homicidio, aut de alio crimine, propter zelum iustitiæ.

CONCL. secunda. Extra actum adulterij uxorem interficere, quantumcunque sciat eam adulteram, neque secundum leges ciuiles, neque secundum legem conscientiæ licet.

¶ PROB. Quia ut patens præsupponitur.

CONCL. 3ª Lex ciuilis quasi licitum putat, quòd in ipso actu uir uxorem adulteram interficiat.

¶ Examen. Ly lex ciuilis. Hoc dicitur ad differentiam legis ecclesiasticæ: & conscientiæ. Secundum enim has leges ponetur conclusio quarta sequens. concl. m

Ly quasi. Hoc dicitur ad denotandū quòd absolutè loquēdo, lex ipsa ciuilis nō putat hoc esse licitū. Cur autem si absolutè nō putat licitum, putat hoc quasi licitum, declaratur in textu. Ex eo enim quod neque præcipit, neque prohibet, neque castigat hoc factum, elicitur; quòd quasi licitum putet. Hoc ergo quasi licitum putare, est quodammodo permittere. concl. p

¶ PROBAT. Quia præsupponitur clara ex iure ciuili. concl. s

CONCLVS. quarta. In nullo casu licet uiro occidere uxorem propria authoritate.

¶ Examen. Ly propria. Idest non mutuata neq; à Deo immediatè (ut Sanson seipsum cum Philistæis occidit, Iudic. 16.) neque à principibus Dei ministris (ut quotidie carnifices mandato Principum, ordine iustitiæ seruato, malefactores occidunt.) concl. u

¶ PROBAT. Quia patere præsupponitur.

¶ NOTAT. Vt in appen. sequen. monstrabitur.

1^m de maiori. Præcipit. &c. personis publicis: non, priuatis. §. Tunc nihil &c. ut patet applicanti textum. *Aliàs permisit.

2^m de

ris, & ideo non potest eam interficere, sed coram iudice accusare.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd lex ciuilis non commisit uiro occisionem uxoris, quasi præcipiens, quia sic non peccaret, sicut non peccat minister iudicis latronem occidens condemnatum ad mortem, sed permisit pœnam non adhibens: vnde etiam difficultates quasdam opposuit, quibus retraherentur uiri ab uxoricidio.

AD TERTIVM dicendum, quòd ex hoc non ꝓbatur quòd sit licitum simpliciter, sed quantum ad immunitatem ad aliquã pęnam, quia etiam excommunicatio quædam pœna est.

AD QVARTVM dicendum, quòd duplex est congregatio, quædam œconomica, sicut familia aliqua, & quædam politica, sicut ciuitas, & regnum. Ille igitur, qui præest secundæ congregationi, ut Rex, potest infligere pęnam, & corrigẽtem per sonam, & exterminantem ad purgationem communitatis, cuius curam gerit; sed ille, qui præest in prima congregatione, ut pater familias, non potest infligere nisi pœnam corrigentem, quæ se non extendit ultra terminos emendationis, quam trãscendit pœna mortis: & ideo uir, qui sic præest uxori, non potest ipsam interficere, sed alias castigare.

ARTICVLVS II.

Vtrum uxoricidium impediat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxoricidium nõ impediat matrimonium. h Directi' enim opponit adulterium matrimonio quàm homicidium: sed adulteriũ non impedit matrimoniũ, ergo nec uxoricidium.

2 Præterea, Grauius est peccatum occidere matrẽ, quàm vxorem, quia nunquam licet uerberare matrem, licet autem uerberare uxorem: sed occisio matris non impedit matrimonium h, ergo nec uxoris occisio.

3 Præterea, Magis h peccat, qui vxorem alterius propter adulterium interficit, quàm uxorem ꝓpriam, inquantum minus habet de motiuo, & minus ad eum spectat eius correctio: sed qui alienam uxorem occidit non impeditur à matrimonio, ergo nec ille, qui propriam uxorem interficit.

4 Præterea, Remota causa, remouetur effectus; sed peccatum homicidij potest per pœnitentiam remoueri, ergo & impedimentum matrimonij, quòd ex eo causatur. & ita uidetur quòd post peractam pœnitentiã non prohibeatur matrimonium contrahere.

SED CONTRA est quod Canon † dicit: Interfectores suarũ coniugum, ad pœnitentiam redigẽdi sunt, quibus · penitus denegatur coniugium.

Præterea, In eo, in quo quis peccat, debet puniri: sed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit, ergo debet puniri, ut matrimonio priuetur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd uxoricidium ex statuto Ecclesiæ ˢ matrimonium impedit, sed ᵐ quandoq; impedit contrahendum, & non dirimit contractum o: quando scilicet propter adulterium uir occidit uxorem, aut ẽt propter odium: tamen si timetur de incontinentia ipsius, potest cum eo dispensari per Ecclesiam, ut licite matrimonium contrahat: p quandoque etiam dirimit contractum q, ut quãdo aliquis interficit uxorem suam, ut ducat eam cum qua mœchatur, tunc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum illa, ita quod si de facto cum ea contraxerit matrimonium, dirimitur. r Sed per hoc non efficitur simpliciter persona illegitima respectu aliarũ mulierum s. Vnde si cum alia contraxerit, quanuis peccet, contra statutum Ecclesię faciens, tamen matrimonium contractum non dirimitur propter hoc.

2m de conclusione. Committere, & non: sed permisit. §. ut in textu. Tunc nihil contra. Nam ex eo, q. alicui permittitur aliquid fieri, non sequitur oꝫ cessariò, quòd facere illud, sit bonum. Permittitur enim à Deo peccata, quæ tamen homines facere, non est bonum.

¶NOT. Difficultates appositæ à lege ciuili ad hoc ut quis eam ab occisione uxoris, da quib. in textu, videndæ sunt in lege ciuili. C. ad leg. Iul. de adult. l. Gracchus, & ff. de adulte. marito.

3m de conclusione. Quòd etiam liceat. & c. quãtum ad aliquam immunitatem pęnę, non autem simpliciter. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶Corollarium Ergo ex hoc, q. quis percutiens clericum cum propria uxore inuentum non est excommunicatus, non sequitur, quòd nõ peccet si alias percussio sit notabilis.

4m de maiori Corrigere. & c. correctione emẽdationis non, correctione exterminationis. §. Nã duplex est congregatio quædam œconomica, sicut familiaris quæ, quædam &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

EX articulo habes, ¶Primo, quo modo par rationem ostendat, meritò insinuatam à Nicolao Papa, q. secundum leges ecclesiasticas nõ licet viro vxorem adulteram occidere: & sic. Si cum vxor adulterium perpetrauerit, etiam liceat marito illam secundum mũdanã legem eam interficere. Sed sancta Dei ecclesia mundanis nunquã constringitur legibus; gladiũ habet spiritualẽ, quo non occidit, sed uiuificat. Hæc ille: 33. q. 2. inter hæc. Item innuatũ & illud prçcedenti, & aliud de acca sattoria uxor adulterȩ à Stephano Papa ibid. Admonere &c. Nec illa uxor tua nisi debuit occidi, sed ñatã ad poss ei' mortẽ accusari. Prius erat causa criminis subtiliter inuestiganda: & si ita fuisset inuentum, secundũ legis traditionem debuit accipere ultionis vindictam. Nam si uerum (quod absit) fuisset, sicut ille adulter intentius ast: post septẽ annos pœnitentia peracta dimittere eã ꝑ approbatam causam poterat, si uoluisset; occidere eã eã, nullatenus debuisti. Hæc ibi. Itẽ à 33. q. 2. Si non licet &c. His exceptis, quos uel lex iusta generaliter, uel ipse fons iustitiæ Deus specialiter, iubet occidi, quisquis hominem, uel se ipsum, uel quemlibet, occiderit, homicidij crimine innectitur. Hæc ibi.

Vid. ꝑ S. Eccl. &c.

¶Secundo habes quo per rationem & diuum Thomam prȩdicta patrũ, pro quanto circa occisionem pr̃missam sic uel sic statuũt, & intelligas, & tuearis.

¶Tandò uides: quo ex iis uicissim Thomistica doctrina hęc, & declaretur, & consolidetur.

† In decre. 33. q. 2. can. inter fectores.

ᵃ Ibid. ca. 12. & 4. Scot. dist 37. §. B.

concl. ᵐ

ᵒ Decret. 33. q. c. interfectores.

QVÆST. LX. ART. II.

CONCL. 1a. Vxoricidiũ ex statuto ecclesiæ impedit quãdoq. matrimonium contrahendum, & nõ dirimit contractum. 251

¶Examen. Ly quandoque. Vt declaratur in textu. concl. ᵖ

¶PROB. Quia præsupponitur clara ex terminis.

¶CONCL. 2a. Vxoricidium quandoq. aliquã dirimit contractum.

¶Examen Ly quãdoq. Hoc declaratur in textu.

¶PROB. Quia tunc illa efficitur illegitima persona ad contrahendum cum illa. cõclusionis secunda pars.

¶CONCL. 3a. Vxoricidium factum cũ intentione à uiro, ut ducat eam, cum qua mœchatur, non dirimit matrimonium

cum alijs mollieribus contractum: licet impediat contrahendũ. F Hæc ille de eo qui dux. in matrimon. quam poll. per adul.

¶PROB. 1. Quia ex illo vxoricidio non fit persona illegitima respectu aliarum mulierum: 2. Quia (ly licet impediat &c.) contrahere etiam cum alijs est contra statutum ecclesiæ.

1m minor.

Adulterium non impedit matrimonium.

2m illatio cõclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. S. Nam vxoricidiũ statutum est ab ecclesia ideo magis impedire matrimonium, quàm matricidium: quia pronior est quis ad vxoricidium, quã ad matricidium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homicidium, & adulterium in aliquo casu impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum, sicut de uxoricidio dicitur hic, etiam de adulterio infra dicetur.[t] Vel dicendum, quòd uxoricidium est contra substantiam coniugij, sed adulterium contra bonum fidei ei debitæ & sic adulterium non est magis contra matrimonium, quàm uxoricidium, & ita ratio procedit ex falsis. G

AD SECVNDVM dicendum, quòd simpliciter loquendo, grauius peccatum est occidere matrẽ, quàm uxorem, & magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur, & ideo minus inclinatur ad interfectionem matris, & pronior est ad interfectionem uxoris, ad cuius pronitatis repressionem uxoricidis est matrimonium ab Ecclesia interdictum. H

AD TERTIVM dicendũ, quòd talis non peccat contra matrimonium, sicut ille, qui propriã uxorem interficit, & ideo non est simile.

AD QVARTVM dicendum, quòd non est necessarium, quòd deleta culpa, deleatur omnis pœna, sicut de irregularitate patet. Non enim pœnitentia restituit in pristinam dignitatem, quamuis possit restituere in pristinũ statum gratiæ, ut dictum[*] est.

QVAESTIO LXI.

De impedimento matrimonij quod est votum solenne, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimentis, quæ superueniunt matrimonio, Et primo, de impedimento quod prouenit matrimonio, scilicet de uoto solenni. Secũdo, de impedimento quod prouenit matrimonio consummato, scilicet de fornicatione.

CIRCA primum quæruntur tria. ¶Primo, Vtrum alter côiugum, altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

℞. negatur ista. S. si nõ iungatur scilicet homicidio: ut patet in textu.

¶NOT. Quoniam de adulterio, & homicidio, loquitur respõsum hoc; ideo notãdi sunt duo casus. Primus est de puro homicidio: q̃ñ videlicet vnus coniugum procurat alterum occidi. Tunc enim inter coniugem remanentem, & illam tertiam personam, qua mediante occidit alterum, non potest esse matrimonium in perpetuum, ut patet per Celestinũ iij. Papam dicentem. Interrogasti de Saracenis, qui dum in captiuitate essent quandam Christianarũ uiros earum insidijs & machinationibus occiderunt: verò quia postea per ipsas ad fidem Christianam cõuersi sunt eas de iure possint accipere in vxores, uel si duxarit coniugium tamen teneat eo tunc? Hic Triburiensis Concilij regula cõtenti sumus asserentes, quòd, si in mortem ipsorũ maritorũ fuerint machinatæ, licet earum studio ad fidẽ accesserint, nec eis adhærere debent, nec sunt etiam, si adhæserint, tolerandi: cùm tale damnũ tali lucro ecclesia compensare non vult. Hæc ille: de conuersion. infidel. laudabilem. Secundus casus in tali materia est de homicidio mixto adulterio: q̃ñ videlicet alter coniugum adulteratur, & per se, uel alium interficit alterum coniugum. Nam inter coniugẽ superstitem, & personam illam adulteram, non potest esse coniugium in perpetuum: vt patet per Alexandrum iij. dicentem. An liceat alicui cum ea contrahere matrimonium, quam, vxore sua viuente, sibi de facto matrimonio copulauit. Taliter respondemus, quòd si adultera est in mortem vxoris aliquid machinata (siue fidem dedit, siue non: quòd, ea defuncta, hanc esset ducturus) secundum canones ab eius consortio prohibetur: & hæc prohibitio perpetuo est seruanda. Hæc ille: de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adult. Supra hoc. Ex quo videtur idem iudiciũ de adultero, si machinatus fuerit in mortem uxoris. I

Rãõ 2ª.

Priuatur q̃s aliqñ in perpetuum matrimonio

Item maior.

Directius opponitur adulterium matrimonio, quàm homicidium. ℞. negent ista. S. si uidelicet per ly directius, intelligatur magis; & per ly homicidium, intelligatur vxoricidium. K

¶NOT. Quoniam textus adulterium contrariari matrimonio in ratione contrahendi, vel etiam contracti, insinuat: ideo notandus est vigilanter sequens casus de adulterio mixto contractui matrimonij de præsenti, uel promissioni iuratæ, quòd cum alter moriturus coniuux accipiet ipsum vel ipsam in coniugem: siue promissio talis antecedat, siue sequatur, adulterium. Inter illos. n. adulteros cum tali promissione, non põt esse coniugium in perpetuum, vt patet per Gregoriũ iij. dicentẽ. Siquis uxore uiuẽte, fide data promisit aliã se ducturum, uel cũ ipsa de facto contraxit: si nec ante nec post, legitima eius vxore superstite, cognouit eandem; non est matrimoniũ, quod cum ea contraxit post uxoris obitum, dirimendum. Cæterum tolerari non dẽt, si prius uel postea, dũ viueret uxor ipsius, illã adulterio polluit. &c.

¶Corollarium. Non ergo rõne grauitatis peccati (ut opinabatur arguẽs.) sed rõne pronitatis maioris impedimẽtũ hoc factũ est quemadmodũ & in alijs criminibus quotidie fit à cõfessarijs; qui secdm rectum iudicium maiorẽ pœnitentiam iniungunt quandoque confitentibus pro minori delicto, quàm pro maiori: eo quòd magis pronũ ad minus mouetur peccatorẽ, quàm ad maius q. 8. art. 7. corp. *q. 28. art. 1. ad 3.

¶Ergo argumentũ peccabat in fallacia secundum nõ causam, ut causam.

3m de maiori

Magis peccat ℞. non tñ contra matrimoniũ. S. Tunc nihil &c. Nam in matrimonio non sic punitur ille, qui contra matrimonium nõ peccat iuxta illud (ab oppositis) per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.

4m maior.

Remota causa remouetur effectus. ℞. proprius non autem omnis. S. Tunc nihil &c. Non enim est necessariũ, quòd deleta culpa deleatur &c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem ostendatur meritò insinuatum ab Innocentio iij. quòd vxoricidium impedit matrimonium: & sic. Veniens ad præsentiam &c. G. laicus quandam sibi. M. mulierem inscian. quòd aliam haberet vxorẽ sibi solemniter copulauit &c. Vxore defuncta, utpotè à lege penitus solutus in eandem M. de nouo potuit matrimonialiter consentire; dummodò non præstiterit fidẽ adulteræ, uel machinatus fuerit in mortem vxoris. Hæc ille: de eo, qui dux. in matri. quam poll. per adul. Item à Concil. Triburiensi. 31. q. 1. Si quis viuente &c. Nisi forte idem uir, aut mulier uirum, qui mortuus fuerat occidisse notatur; quod si probatum fuerit, sine ulla spe coniugij maneant perpetuò cum pœnitentia. Hæc ibi. Item à Concil. Eliberitanu ibid. Si qua mulier in mortem mariti sui &c. Ipsa autẽ insidiatrix pœnitentiæ subiecta, absque spe coniugij, maneat. Hæc ibi. Quod autẽ dicitur de muliere respectu uiri quò ad occisionem, intelligendũ est etiã de uiro respectu vxoris ut allatũ est nunc supra ex Conc. Triburiensi. Item à Nicolao Papa. Interfectores suarum coniugũ quid aliud habendi sunt q̃ homicidæ? Ac per hoc ad pœnitentiam redigendi, quibus penitus coniugiũ denegatur. Hæc ille. 33. q. 2. Itẽ à &c. ut sup. not post ad 1m. t Veil. & S. Eccl. &c.

¶Secundo habes: quomodo per rationem & Diuum Thomã præmissa patrum, pro quanto de uxoricidio priuante spe coniugij maritum insinuant, & intelligas, & defendas. 2

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVAEST. LXI. ART. I.

CONCL. Nullus coniugũ põt sine cõsensu alterius post carnalẽ copulã Deo offerre corpus propriũ per cõtinentiæ uotum. 252

¶Examen.

¶Eatenus. Ly continentiæ uotum. Scilicet ita, ut prius cõiunx A redditione debiti. Alioquin quantum est ex parte nouentis, sine præiudi cio tñ alterius, pôt emittere uotum continentiæ: quoniam non promittit in casu isto nisi illud, quod ipsemet præstare potest.

¶PROB. Quia nullus potest facere oblationẽ Deo de alieno, sine consensu eius.

¶Secundo, Vtrum ante carnalem copulam possit intrare.

¶Tertio, Vtrum altero intrante, alter possit alteri nubere.

ARTICVLVS I.

Vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter* coniugum, etiam post carnalem copulam possit ad religionem transire. Quia lex diuina magis debet spũalibus fauere q̃ lex humana sed lex humana hoc permisit, ergo multo fortius lex diuina permittere debuit.

¶2 Præterea, Minus bonũ nõ impedit maius bonum, sed matrimonij status est minus bonũ, quàm status religionis, vt patet. 1. Corin. 7. ergo per matrimonium nõ debet homo impediri, quin possit ad religionẽ transire.

¶3 Præterea, In qualibet religione fit quoddã spirituale matrimonium: sed licet de leui religione ad arctiorẽ transire, er go licet de matrimonio leuiori, scilicet carnali, ad arctius, scilicet matrimoniũ religionis transire, etiam inuita uxore.

SED CONTRA, est quòd dicitur 1. Cor. 7. ut nec etiam ad tempus uacent orationi coniuges, sine mutuo consensu à matrimonio abstinentes.

¶Præterea, Nullus potest facere licite quod est in præiudicium alterius sine eius uoluntate: sed uotũ religionis emissum ab uno coniugum est in præiudicium alterius, quia unus habet potestatem corporis alterius, ergo unus B sine consensu alterius non potest uotum religionis emittere.

RESPONDEO. Dicendum, quòd nullus potest facere* oblationem Deo de alieno: unde cum per matrimonium iam consummatum sit corpus uiri factum uxoris, non potest sine consensu eius Deo ipsum offerre per continentiæ uotum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lex humana considerat matrimonium solum, inquantum C est in officium naturæ, sed lex diuina secundum quòd est sacramentum, ex quo habet omnimodam indiuisibilitatem, & ideo non est simile.

AD SECVNDVM dicendũ, q̃ non est inconueniens maius bonum impediri per minus bonum, quod habet cõtrarietatem ad ipsum; sicut etiam per malũ bonum impeditur.

AD TERTIVM dicendum, D quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad unam personam, scilicet ad Christum, cui † ad plura obligatur aliquis in una religione, quàm in alia; sed matrimonium carnale & religionis non fiunt ad unam personam; & ideo non est similè.

¶NOT. Offerre Deo alienũ sine eius consensu, est species furti, seu rapinæ: tantũ abest, ut placeat Deo huiuscemodi oblatio. Et eũ de rõne uoti sit, q̃ Deo pmittatur placitũ: nõ uotum huiusmodi, quatenus peccatũ dicit, nõ esset uotũ, neq; obligaret. Non. n. uotum est uinculum iniquitatis. Et ideo Cælestinus 3. ut hř de conuers. coniugat. cap. Carissimus, inquit. Si inueneritis uxorẽ regis Sueuiæ graui infirmitate depressam, continentiam uouisse, & uirum eius ad tẽpus præbuisse consensum, maximè si non idem uir continentiã uouit perpetuã, eandem uiro cohabitare faciatis; & utrunque inuicẽ maritali affectione tractare Hæc ille. Quæ intelligas iuxta præmissa. s. q̃ quantũ est ex ipso nouente suũ, teneatur seruare qđ promisit, eltãs non.

Tho. 4. di stin. 27. q. 1. ar. 3. q. 1. & seq.

1ᵐ ad maiori. Magis. ℞. secundũ q̃ materia patitur. §. Tunc nihil &c. Nam materia nõ patitur in proposito, q̃ lex diuina seu canonica soluat matrimoniũ: quia consideret ipsũ, nõ tantum ut est in officiũ naturæ (secundum q̃ lex humana facit) sed eũ ut est sacramentum.

¶NOT. Doctrina responsi huius confirmatur à Papa Gregorio sic. Sunt qui dicũt religionis gratia coniugia debere dissolui. Verũ sciendũ est, etsi hoc lex humana cõcessit, lex tñ diuina phibuit. Scimus, quia scriptũ est, et erũt duo in carne una. Si ergo uir & uxor una caro sunt & unũ corpus; & religionis causa dimittunt uir uxorẽ, uel mulier uirum, in hoc mundo remanentem uel et E fortasse ad licita uota migrantem: quæ est ista cõuersio in que una & eadem caro ex parte transit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Hæc ille. 27. q. 2.

2ᵐ maior. Minus bonum nõ impedit maius bonum. ℞. nisi habeat cõtrarietatem ad ipsum. §. Tũc nihil cõtra. Nã status matrimonij hẽt cõtrarietatẽ ad statũ religionis, inquantũ religio cõtinentiã uouet, matrimoniũ uerò nõ.

NOT. Bonũ, vt sic, non impedit bonũ: & ideo ad hoc, q̃ impediat requiritur (inquit textus) ut habeat cõtrarietatem ad ipsũ, id est ut circa materiã concernentem contrarium uersetur. Bonum. n. quodlibet secundum rectam rationem est: & consequẽter de eo nõ est iudicãdũ, sicut & de malo: quia meliũ, ut meliũ, est cõtrariũ malo; cũ sit extra medium rõnis. Nã uni modo cõtingit nõ attingere mediũ: cũ tñ uno modo tñ ipsum attingere cõtingat. Cõcludendũ igitur: q̃ malũ, ut meliũ, pôt contrariari malo, vt sic: bonum uero, ut bonum, non item; sed ut dictum est.

Quo bono cõtra riari pos sit bono.

3ᵐ illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non enim est simile quod affertur ut simile. Nam in qualibet religione contrahitur matrimonium &c. ut in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quod per rationem ostendes, meritò institutum ab Alexãdro 3. q̃ non licet uni coniugum, altero inuito, religionem profiteri: & sic. Quidã intrauit monasterium inuita uxore: qua ipsum repetente, coactus est ad eam redire. Ea mortua, quæris: an ipse cogetur reuerti ad monasterium, an aliã possit ducere in uxorẽ. Respondemus: q̃ uotũ non tenuit. Vnde, ratione uoti, ad monasterium non tenetur redire. Vlterius uerò non poterit uxorem accipere. Promisit enim se non exigere debitũ, quod sui eius potestate erat: & ideo quo ad hoc uotum tenuit. Non reddere autem non erat in eius, sed mulieris, potestate. Hæc ille: de conuersion. coniugat. Et, q̃ non sine causa appositũ fuerit in conclusione ly sine consensu eius, confirmatur simul & declaratur ab eod. Alexandro dum inquit ibid. Præterea &c. Vxoratus de licentia & permissione uxoris monasterium ingressus professionem fecit, uxore in seculi habitu remanente, nec perpetuam continentiam uouente. Dicimus, quòd nisi uxor ad religionem transierit, aut perpetuò castitatem seruare promiserit, ut potest, & da bet de monasterio reuocari. Hæc ibi. Ex quo patet quòd licentia uxoris sufficit, uel non sufficiet, ad hoc: ut uir possit intrare monasterium. Nota ly etsi uxor: quia de illa quæ non est senex, & sterilis, & sine suspicione, loquitur; ut patet per eundem ibid. cap. Cùm sis prædictus. Sufficere enim insinuat ibi: q̃ talis uxor senex remanẽs in seculo promittat castitatẽ. Item ab Innocen. 3. ibid. Ad Apostolicã &c. Cũ uir & uxor una caro sint per copulam coniugalem effecti, nec una pars conuerti possit ad dñm, & altera in seculo remanere: profectò non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem: nisi reliquus perpetuam continentiã repromittat: sed & uitã debet mutare, nisi fortè sit eius ætatis, ut sine suspicione incõtinẽtiæ ualeat in seculo remanere. Hæc ibi. Ex quibus quidẽ & aliud, à fortiori, patet, q̃ ipsi cõiuges ex mutuo cõsensu possunt cõtinentiã uouere remanẽdo in seculo. Videãt tñ hi sibi ipsis iuxta prudentiam Christianã: ne tententur à Sathana. 1. Cor. 7. idest, ne tentationi contrariæ succumbant.

Vtilitas p S. Eccl. &c.

* Al. obligationẽ.

¶Secundo habes: quomodo per rationem prædicta parũ, pro quanto coniugem alterum, posse, uel non posse religionem intrare altero inuito statuunt, & intelligas, & tuearis. Z

¶Tertiò uides: quomodo ea ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. B

F per incarnationis mysterium est contractum: iuxta, quòd Paulus exponens: Hoc nunc os &c. subiungit, sacramentum hoc dico magnum in Christo & in ecclesia. Hæc ibi.

QVÆSTIO. LXI. ART. II.

a 53

CONCL. Sicut post carnalem copulam matrimonium soluitur per mortem carnalem: ita per ingressum religionis ante carnalem copulã soluitur.

¶*Corol.* Ergo relinquit dicendum literaliter ad titulũ affirmatiuè, i. q̃ potest altero inuito unus ad religionem transire. Et licet ab oppositis corporis articuli primi sufficeret ratio dicens, quia nondum sunt vna caro effecti: tamen nouam rationem adducit, quæ est sequens.

Cap. ex publico, & c. ex parte ext. de cõuers. coniug.

¶PROB. Quia religio est quędã mors spiritualis (ut patet in textu) matrimoniumque sine carnali copula est uinculũ spirituale: & sic mors utraque ad uinculũ sibi proportionatum singillatim correspõdet (patet ex terminis.

1m đ maiori.

Indiuisibilitas matrimonij. &c. consummatur per carnalem copulam: nõ autem, ante ipsem consummationẽ. §. Tũc nihil &c. Nam matrimonium ante carnalem copulam significat illam, &c. ut in textu.

¶*Corollarium.* Ergo Christus nunquam dimittet humanitatem nostram, quam personaliter sibi uniuit: quibuscunque in contrarium facientibus, non obstantibus. Ergo hoc idẽ de coniũctione eiusmæ per gratiam ad Christũ dicendum non est: ut nonnulli hæretici dicunt contendẽtes q̃ quantumcunque impurè uiuat homo, nunquam tamen amittet gratiam Christi absolutè loquẽdo, uel nisi fidem perdiderit. Ad quorũ hæresum damnationẽ, uide supra q. 14. ar. 3. & 1. par. q. 53. art. 1. & q. 82. ar. 4. Vide specialiter contra huiusmodi hæreses cap. 15 Concilij Tridentini sess. 6.

*In præfatione sup euangeliũ Ioãnis, in nomine ill... ĩn glo. ordinaria Euã. Ioã nis præfi aam. Cõtra errores quos damnauit ... m.

¶NOT. Doctrina hæc responsionis textualis confirmatur ab Innocen. 3. de bigamo non ordinand. debitum &c. Cùm duo sint in coniugio, uidelicet consensus animorum & cõmixtio corporum, quorum alterum significat charitatem, quæ cõsistit in spiritu inter Deum & iustam animam, ad quod pertinet illud, qđ dicit Apostolus, qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo; reliquum uero designat conformitatem, quæ cõsistit in carne inter Christum & ecclesiam, ad quod pertinet illud, Verbum caro factum est & habitauit in nobis, profectò coniugium, quod non est commixtione corporum consummatum non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & Ecclesiã

ARTICVLVS II.

Vtrum alter coniugum passis altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ nec etiam ante carnalem copulã. Indiuisibilẽ G enim h matrimonij pertinet ad matrimonij sacramentũ, inquantum scilicet significat perpetuã coniunctionẽ Christi ad Ecclesiam: sed ante carnalẽ copulam post cõsensum per verba de præsenti expressum est verum matrimonij sacramentum, ergo non potest fieri diuisio per hoc quòd alter ad religionem intrat.

2 Pręterea, In ipso consensu per H verba de præsenti expresso: vnus coniugum in alterum potestatẽ sui corporis h transfert: ergo statim debet exigere debitum, & alter tenetur reddere, & ita non potest vnus, inuito altero, ad religionem transire.

3 Pręterea, Matt. 19. Quos Deus h coniunxit homo non separet: sed coniunctio, quæ est ante carnalem copulam diuinitus facta est, ergo non potest separari hu I mana voluntate.

SED CONTRA est, quòd secundũ Hier. Dominus vocauit Ioannem de nuptijs.

RESP. Dicendum,* quòd ante carnalem copulam est inter coniuges tantum vinculum spirituale, sed postea etiam est inter eos vinculũ carnale; & ideo sicut post carnalem copulã matrimonium soluitur per mortem carnalem, ita per ingressum religio- K nis ante carnalem copulam soluitur, quia religio est quædam mors spiritualis, qua aliquis seculo moriens viuit Deo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium ante carnalem copulam significat illã coniunctionem, quæ est ad animam, quæ quidem soluitur per contrarium, scilicet per peccatum, sed per carnalem copulam significat coniunctionem ad Ecclesiam, quantum ad assumptionem humanæ naturæ in vnitate personæ, quæ omnino est indiuisibilis.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ante carnalem copulam, non est omnino translatũ corpus vnius sub potestate alterius; sed sub conditione, nisi interea alter ad frugem melioris vitæ conuolet; sed per carnalem copulam completur dicta translatio, quia tũc intrat vterq; in corporalem possessionem sibi traditæ potestatis. Vnde etiam ante carnalem copulam non statim tenetur reddere debitum post matrimoniũ contractum per verba de præsenti; sed datur ei tempus duorum mensium propter tria. Primo, vt interim possit deliberare de transeundo ad religionem, Secundo, vt præparentur, quæ sunt necessaria ad solennitatem nuptiarum. Tertio, ne vilem habeat maritus datã, quam non suspirauit dilatam.

AD TERTIVM dicendum, quòd coniunctio matrimonialis ante carnalem copulam est quidem perfecta quantũ ad esse primum, sed non consummata quantum ad actum, † secundum quod est operatio, & similatur possessioni corporali; & ideo non omnimodam indiuisibilitatem habet.

2m de antecedente. Transfert &c. sub conditione quadam; non absolutè statim. §. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam neuter coniugum tenetur statim reddere debitum post matrimonium contractũ per uerba de præsenti, sed &c. ut in textu. Et hoc est signum: quòd non absolutè statim transfert corporis sui potestatem in alterum.

¶NOT. Hoc non est contrarium ei, qđ dicitur cõmuniter, q̃ per uerba de præsenti transferunt potestas corporis unius in alterum coniugũ: sed est declaratio seu subtilius, ut intelligẽti patet. Confirmatur doctrina hæc textus per 1. Cor. 7. ubi Apostolus non prius negauit mulierẽ habere sui corporis potestatem uel uirum; quàm de redditione debiti adinuicẽ mentionem fecisset. Sic enim ordinat textũ suum. Vxori uir debitum reddat: similiter autem & uxor uiro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed uir: similiter uir, sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Quasi diceret ex ordine contextus, completa possessio corporalis alterutrius coniugũ tunc primum fit, qñ reddunt sibi debitũ mutuo.

3m ex Matthę. 19. Coniũxit. &c. Quæst. 41 art. 4. cor. coniunctione profecta quoad actũ secundum: non tantum, quantũ ad primum §. Tunc nihil &c. Nam licet coniũctio, quæ est ante carnalem copulã fiat à Deo, ut arguitur nõ tamen illo cõiunctionis uinculo, quo post carnalem copulam.

¶*Corollarium.* Est ergo à Deo utraque coniunctio: sed tamen una maior quàm altera. Quemadmodum & homo à Deo est, & formica: tamen ob hoc non tollitur; quin formica sit qđ minus, quàm homo, licet autem perfecta sit formica in genere suo: non tamen adeò perfecta est, ueluti homo. Non ualet igitur cõsequentia hæc: opus illud, uel illud, est factum a Deo, & utrunque est perfectum: ergo unum non est perfectius, seu maius, altero. Applica ad propositum.

¶NOT. Pro iste doct... textuali aduertas, q̃ dñs Matth. 19 anteq̃ dicat, quod Deus cõiunxit, homo non separet, prius dixerat ly erunt duo in carne una, itaque iam non sunt duo, sed una caro. Ex contextu igitur Matth. habetur apertissimè, quòd ante ritus

ritas illa in argumento allata, loquitur in plano sensu de coniunctis non tantum per copulam coniugalem, sed etiam per carnalem: & consequenter quod accipitur ly coniunxit, secundum euangelium, pro coniunctione utraque simul & tanto magis hoc uerum manifestè apparet, quanto per coniunctionem illatiuam inducitur sic dicendo: iam nō sunt duo, sed una caro, quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Vides igitur quod aptè ad literam ex euangelio confirmatur responsum præsens Diui Thomæ. Ex quo etiam patet: quod intelligitur de matrimonio consummato similis sententia ibidem subsequens, scilicet quod non licet nisi ob fornicationem dimittere uxorem suam. Nam (ut dictum est) prius fecerat dominus mentionem, quod iam non erant duo: sed una caro. Id quod ex annuitur per Alexandrum 3. de conuersion. coniug. ex publico: &c. Sane quod dominus in euangelio dicit non licere uiro nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere, intelligendum est secundū interpretationem sacri eloquij de his, quorum matrimoniorum carnali copula est consummatum, Hæc ibi. Ex cuius Pontificis dicto apertissimè confirmatur doctoris sancti litera præsens.

*Io Decr. lib. 3. tit. 31. & est de Regularibus & transeuntib. ad religionē, cap. Ad Apost. & est c. 16.

APPENDIX.

Vuil. pro S. Eccles. &c.

EX articulo habes primò: quod per rationem, tanquàm radice, interimas hæresim Io. Vuiclef. (Prat. Io. Vuiclef) dicentis: quod nemo monachus saluari potest in religione priuata, nisi apostatauerit. Item blasphemiam Ioan de Roesfeana (Prat. Io. de Roesfeana) dicentis: monachos esse nouos dæmones. Ex eo enim, quod per rationem D. Tho. ostendit, quod per uxoratus ante carnalem copulam potest transire ad religionē tanquàm ad meliorem frugem, radicitùs euelluntur hæresis, atque blasfemia, prædictæ. Hoc idem & fecisse contra errores prædictos dicendi sunt Pontifices & concilia per hoc quod transitum huiusmodi approbarunt.

2 ¶ Secūdò habes quō per rationē ostendas: meritò errores illos damnari à Concil. Constantiensi sess. 8. ubi damnat oēs hæreses Io. Vuiclef. 45. inter quas & præmissa cōnotes. Huius damnationē factā à Cōcil. vide supra q. 10. ar. 3. a, pen. & cum Io. Huss. Ipse Vuiclef consentiebat in hæc dicens; talem damnationē esse iniquam & irrationabilem: uideo & damnationē Huss. ab eodem factam sess. 15. uide supra q. 19 ar. 5 appen. Ex his quoque damnatus est implicitè ut patet error Io. de Roesfeana: quia dum concilium ipsum sanxit, monachatum seu religionem esse statum salutis, procul dubio per hoc negauit, religiosos esse nouos dæmones. Item ab Alexandro 3. de conuers. coniug. Verum post consensum legitimū de præsenti licitum est alteri, altero etiam repugnante eligere monasterium (sicut sancti quidam de nuptijs uocati fuerunt) dummodo carnalis commixtio non interuenerit inter eos: quia, cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in seculo remanere. Hæc ibi. Pro ly sicut sancti quidam &c. nota dictum B. Hieronymi recitatum. 27. q. 2. quia Agathon. B. Macharius (inquit) gregi puuim...

ARTICVLVS III.

Vtrum mulier possit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro suo religionem ingresso.

B

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod mulier nō possit nubere alteri viro, ante carnalem copulam uiro suo religionem ingresso. Quia illud quod cum matrimonio stare potest, non soluit matrimoniale uinculum: sed adhuc manet uinculum matrimoniale inter eos, qui pari uoto religionem intrant, h ergo ex hoc quòd vnus intrat religionem, alter non absoluitur à uinculo matrimoniali, sed quamdiu manet uinculum matrimoniale ad unum, non potest nubere alteri, ergo &c.

C

¶ 2 Præterea, Vir post ingressum religionis* potest ante professionem redire ad seculum: si ergo mulier posset alteri nubere uiro h intrante religionem, & ipse posset alteram ducere, rediens ad seculum quod uidetur absurdum.

D

¶ 3 Præterea, Per Decretalē nouam, professio ante annū emissa, pro nulla reputatur, ergo si post talem professionem ad uxorem redeat, tenetur eum recipere, h ergo neque per introitum uiri in religionem, neque per uotum datur mulieri potestas alteri nubendi.

B

SED CONTRA, Nullus potest alterum obligare ad ea, quę sunt perfectionis, sed continentia est de his, quę ad perfectionem pertinent, ergo mulier nō arctatur ad continentiam, ex hoc quòd uir religionem ingreditur, & sic potest nubere.

RESP. Dicendum, quòd sicut mors corporalis uiri hoc modo uinculum matrimoniale soluit, ut mulier nubat, cui vult secundum Apostoli sententiam, ita etiam m post mortem spiritualem uiri, per religionis ingressum, poterit cui uoluerit nubere.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando vterque pari voto continentiam uouet, tunc neuter coniugali uinculo abrenuntiat, & ideo adhuc manet: sed quando vnus tantum uouet, tunc, quantum est in se, abrenuntiat uinculo coniugali, & ideo alter absoluitur a uinculo illo.

D

Ater Christi heremitas, celebrato nuptiarum conuiuio, tùm uespere thalamum esset ingressurus, ex ubi egrediens transmarina petiit, & heremi solitudinem sibi elegit. Item B. Alexius Epiphanij clarissimi filius, similiter ex nuptiis diuina gratia uocatus, sponsam deseruit; & nudus Christo famulari cępit Hæc ibi. Item ab Eusebio Papa. 27 q. 2. desponsatam puellā non licere parentibus alij uiro tradere: licet tamen illi monasteriū sibi eligere. Hæc ibi. Vbi de uiro idē dictū, puta

¶ Tertiò habes: quō prædicta patrū, pro quanto coniugē, altero ēt reclamāte, posse religionem intrare insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶ Quartò vides: quō ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 4

QVÆST. LXI. ART. III.

CONCL. Post mortē spiritualem uiri per religionis ingressū ante copulā carnalē, potest mulier, cui noluerit, nubere. 254 concl. m.

¶ Examē. Ly religionis ingressum. Scilicet cōsummatū. Hoc est: quā ingressus est professione uestitus. Alioquin ingressus ille religionis, tanquā dispositio quædā ad mortem illam spiritualem, & non mors spiritualis iudicatur: quā uota ipsa, quibus mundo moritur, nō nisi in professione emittit; ad quā præcedente tēpore per delationē habitus monachalis, & exercitia quædam proportionata, disponitur. Compertissimum sanè est: quod solus habitus non facit monachum.

¶ Ly ante carnalē copulam. Hoc dicitur ad differentiam articuli primi. Ibi enim determinatur: quod uxor ingresso uiro religionem, ad perpetuam continentiam tenetur, & consequenter, quod post carnalem copulam illius non potest nubere alteri.

¶ Ly cui uoluerit. Scilicet nisi aliud obstet: puta cōsanguinitas, uel affinitas, uel huiusmodi: de quibus impedimentis, aliàs dictū est. Formaliter ergo loquitur (ut sui moris est) Sanctus Doctor in his terminis ly cui uoluerit, ly per religionis ingressum.

E ¶ PROB. Quia sicut matrimoniale uinculū carnis soluit per mortem corporalē: ita in matrimoniali uinculū spirituale soluitur per mortem spiritualem.

¶ NOT. Quantum differat matrimonium quò ad uinculi dissolubilitatem ante, uel post, copulam carnalem uideatur. & 2. maximè ad primum & secundum.

1m illatio cōclusionis primę. Ergo ex hoc &c. ℞ negatur illatio ℞ Non enim est simile de uoto continentiæ ab utroque coniugum pariter emisso, & de uoto unius tantum religionem intrantis: propter rationem allatam in textu. Renūtiare suo iuri.

¶ *Corollarium* Ergo ea ly abrenunciat &c. quod dicitur in textu patet quod iuri suo potest quis renuntiare. Intellige in quando illud ius positum est in sua potestate, non quando à superiori dependet. Vnde non potest renunciare quis priuatus al cui dono: puta priuilegio dato communitati: neque potest renuntiare uitæ suæ, inferendo uidelicet sibi mortem: quia hæc à superiori

dependet.

dependent,& non sunt sibi propriè data, ut de illis facere possit quodcunque uult.

2m de consequentia.

Intrante. ℞. perfectè:nō,imperfectè §. Tunc nihil &c. Nā intrans religionē perfectè.i.per professionē eius, non potest redire ad seculū (ut arguens dicebat,) & consequenter absurdum illud ibi adductum non sequitur. Et hoc est quod implicitè innuit textus dicens, non intelligitur mortuus seculo per religionis &c. Vide supra exam. r.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non intelligitur mortuus seculo per religionis ingressum, quousque professionem emiserit, & iden vsque ad tempus illud, tenetur eum uxor sua expectare.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ de professinne sic emissa ante tēpus determinatū à iure, est idem iudicium quod de uoto simplici. G Vnde sicut post uotum simplex uiri, mulier ei debitum reddere non tenetur, tamen ipsa non habet potestatem alteri nubere: ita & hic.

3m cōsequentia secunda.

Ergo neque &c. ℞. negatur consequentia. §. Non enim idē est iudicium de professione ante annum emissa & de eadem post completionem anni: quoniā de professione emissa ante annum est idem iudicium, quod de uoto simplici; & de emissa post annū idē est quod de uoto solemni. Vnde per professionem illam anticipatam, licet nō detur uxori potestas nubendi alteri, non sequitur, ꝙ per professionem illam solemnē potestas ipsa non detur eidem.

QVAESTIO LXII.

De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio, in sex articulos diuisa.

H

DEINDE cōsiderandum est de impedimēto qđ superuenit matrimonio consummato, scilicet de fornicatione, quæ impedit matrimoniū præcedens, quo ad actum remanēte vinculo matrimoniali.

Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, Vtrum liceat uiro dimittere uxorem causa fornicationis.

¶ Secundo, Vtrum ad hoc teneatur.

¶ Tertio, Vtrum proprio iudicio eam dimittere possit.

¶ Quarto, Vtrum uir, & uxor quantū ad hoc sint æqualis conditionis.

¶ Quinto, Vtrum post diuortium debeant manere innupti.

¶ Sexto, Vtrum post diuortiū possint reconciliari.

¶ NOT. Loquitur Sanctus Doctor (ut alibi in similibus) secundū iura antiqua: & ideo ly ante annū, sumit ꝑ anno quintodecimo; & de professione sic emissa loquitur, stante ignorantia prælidēris, in cuius manu ante tēpus profitetur. Nam si Petrus uel quatuordecim ante annū professionem fecisset in manu Abbatis ex cōsensu monachorum scientium tempus legitimum professionis nondum esse cōpletum: in tali casu professio ualuisset; quoniam utrique, i. & profitens, & monachi, uidentur ꝑ hoc renunciasse iuri alli de anno completo, quod in fauorem utriusque illorum Inductum fuit. Quamuis. n. multa fieri prohibeantur, tamen facta tenentur inquit Papa Innocentius 3. præmissum casum confirmans, de regular. & transeun. ad religion. ad Apostolicam. Loquitus ergo textus D. Thomæ de professione anticipata in casu non renunciationis ab utrisque iuri suo: non autem tunc, quando non renunciant utrique ei. Cæterum. Vt multa, quæ suboriri possent incommoda, seu difficultates circa huiusmodi euadamus: sanxit Concil. Trid. sess. 25. cap. 15. de refor. regulas. & circa tempus, & circa professionem, & circa eius obligationem; sic. In quacunque religione tàm uirorum quàm mulierum professio non fiat ante sextum decimum annum expletum; nec qui minore tempore, quam per annum post susceptum habitum in

Tho. 4. dist. 15. q. un. ea, art. 1. & seq.

F probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem antea facta, sit nulla, nullamque obligationem inducat ad alicuius regulæ, uel religionis, uel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscunque effectus.

APPENDIX.

ARTICVLVS I.

Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur* quòd propter fornicationem non liceat uiro uxorem dimittere. Non enim est malum pro malo [h] reddendum, sed uir dimittendo uxorem propter fornicationem, uidetur malum pro malo reddere, ergo hoc non licet.

¶ 2 Præterea, Maius peccatum est, si vterque fornicetur, quàm si alter tantum, sed si uterque fornicetur, nō poterit propter hoc fieri diuortiū, [h] ergo nec si unus tantum fornicatus fuerit.

¶ 3 Præterea, Fornicatio spiritualis, & quædam alia peccata sunt grauiora, quàm fornicatio carnalis, sed propter illa non potest fieri separatio à toro, [h] ergo nec propter fornicationem carnalem.

¶ 4 Præterea, Vitium contra naturā magis remotum est à bonis matrimonij, quàm fornicatio, quæ modo naturæ fit, ergo I [h] magis debuit poni causa separationis, quam fornicatio.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 5.

Præterea, Illi, qui frangit fidem, non tenetur aliquis seruare fidem: sed coniunx fornicando fidem frangit, quam alteri coniugi debet, ergo alter pōt alterum causa fornicationis dimittere.

RESP. Dicendum, ꝙ [a] Dominus dimittere uxorem cōcessit propter fornicationē in pœnam illius, qui fidem fregit, & in fauorem illius, qui fidem serua- K

EX articulo habes primò: quo modo per rationem &c. ostendas, meritò insinuatum ab Alexandro 3. quod uxor, uiro ingresso monasterium ante carnalem copulam, potest alteri nubere (quod autē dicitur de vxore, intelligitur etiam de uiro, si uxor sola transierit ad monasterium) & sic. Licitum est alteri eligere monasterium: & alteri remanenti, si commonitus continentiam seruere noluerit, licitū est ad secunda uota transire Hęc ille: de conuers. coniug. uerum. Vbi loquitur de cōiugibus ante consummationem matrimonii s ut latius patet supra ar. 2. appen. Item ab Innocentio 3. ibid. Ex parte tua &c. Nos nolentes à prædecessorum nostrorū uestigiis declinare: quā respondere consulti, antequam matrimonium sit per carnalē copulam cōsummatum, licere alteri cōiugum, reliquo incōsulto, ad religionem transire; ita quòd reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipsum tibi consulimus obseruandum. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. sessio. 24. can. 6. Si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum, per solemnē religionis professionem alterius coniugum nō dirimi; anathema sit. Hæc ibi. Soluto autem uinculo illo: quis non uideat, remanentem posse, quantum est ex hoc, licitè nubere?

Vtil. pro S. Eccles &c.

concl.

¶ Secundo habes: quomodo per rationem præmissa pontificum, pro quanto remanentem in seculo posse nubere, altero coniugum monasterium ingresso, insinuant, & intelligas, & defendas.

2 concl.

¶ Tertiò uides: quomodo ex his uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆSTIO LXII. ART. I.

CONCL. 1ª. Dimittere uxorem propter fornicationem, concessit Dominus. 255

¶ PROB. Quia Dominus per hoc & punire uoluit personam, quæ fidem matrimonij fregit & fauere ei, quæ fidem seruauit (ut non

uit, ut nõ sit astrictus ad redden dum ei debitum, qui non seruauit fidem, & propter hoc [n] excipiuntur septem casus in quibus non licet uiro uxorem dimittere fornicantẽ [p] in quibus uel uxor à culpa immunis est, uel utrique æqualiter culpabiles sunt. Primus est, si ipse uir similiter fornicatus fuerit. Secundus, si ipse uxorem prostituerit. Tertius, si uxor uirum probabiliter mortuum credens propter longam eius absentiam alteri nupserit. Quartus, si latenter cognita est ab aliquo sub specie uiri lectum subintrante. Quintus, si fuerit ui oppressa. Sextus, si reconciliauit eam sibi post adulterium perpetratum, carnaliter eam cognoscens. Septimus, si in matrimonio in infidelitate utriusque contracto uir dederit uxori libellum repudij, & uxor alteri nupserit: tunc enim si uterque conuertatur tenetur eam uir recipere.

Ad primum ergo dicendum, quòd uir si dimittat uxorem fornicantem liuore uindictæ, peccat; si autem ad infamiam propriam cauendam, ne uideatur particeps criminis, uel ad uitium uxoris corrigendum, uel ad uitandum prolis incertitudinem, non peccat.

Ad secundum dicendum, q diuortium ex causa fornicationis fit uno accusante alium, & quia nullus potest accusare, qui in simili crimine existit, quando uterq; fornicatur diuortium celebrari non potest; quamuis magis peccetur contra mřimoniũ utroque fornicãte, q̃ altero tm̃.

B Ad tertium dicendum, q fornicatio directe est contra bonum matrimonij, quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & significatio non seruatur, dum unus coniugum pluribus carnẽ suam diuidit, & ideo alia crimina quamuis forte sint maiora fornicatione, nõ tamen causant diuortium. Sed quia infidelitas, quæ dicitur spiritualis C fornicatio, etiam est contra bonum matrimonij, quod est proles educanda ad cultũ Dei, etiã ipsa facit diuortium; sed tamen aliter, quàm corporalis fornicatio, quia non propter unũ actum infidelitatis, sed propter consuetudinem, quæ pertinaciam ostendit, in qua infidelitas perficitur.

Ad quartum dicendũ, quòd etiam propter uitium contra naturam potest procedi ad diuor- D tium; sed tamen non fit ita mentio de ipso, tum quia est passio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita causat incertitudinem prolis.

(ut non sit astrictus &c. ut in textu.)

¶Corollarium. Ergo dicere contrarium est nolle punire malos, & nolle fauere bonis: pro quanto dictum hoc importat.

¶CONCL. 2ª. Excipiuntur septem casus, in quibus non licet uiro uxorem dimittere fornicantem.

Casus 7. circa non dimissionem coniugis.

¶PROB. Quia præsupponit patere ex iuribus (ut de primo habes in 32. q. 6. nihil iniquius. De secũdo in de eo qui cog. consang. uxo. su. dispē tenuit. De tertio in 34. q. 2. cũ per bellicã. De quarto in 34. q. 2. in lectũ. De quinto in 32. q. 5. ita ne. De sexto in 32. q. 1. si quis uxorem. De septimo in, de diuort. gaudemus.)

semel. [p]

¶NOT. Circa primũ, & secundum casum nota id, quod dixit dominus pharisæis uolentibus lapidare adulteram, q uidelicet si essent sine peccato lapidarẽt. Insinuauit enim per hoc, q uir in consimili peccato, uel per uitium proprium fornicationum, uel per cõsensum & fornicationem uantis, non potest licitè ipsam lapidare. i. (in proposito) per quandã infamiã dimittere. Item circa 3. 4. & 5m. casum aduerte: q non est ordinariè puniendus qs sine culpa. Cùm igitur in tribus prædictis casibus sit probabiliter uxor sine culpa (ut patet), meritò excipiuntur ab hoc, ut licitè dimitti possit. Simile dicas circa septimum. Non. n. potest uir obijcere uxori culpam fornicationis, sub prætextu coniugij factæ cũ altero; ex quo priùs dederat eidem libellum repudij, quamuis hunc ei dare fuerit illicitum secundum se. q. 19. art. 3. ad 5m. Circa sextum uerò casum aduerte regulam illam; quod semel placuit, amplius displicere non potest; scilicet rationabiliter & ijsdem terminis manentibus. Hinc. n. iure dictũ uidebis: q post reconciliationem uxoris factam à uiro, non potest ipse uir rationabiliter eam dimittere propter fornicationem præcedentem; nisi nouum emerserit huiusmodi delictum.

3m de maiori. Reddendum. ℞. liuore uindictæ: non, amore iustitiæ. §. Tunc nihil &c. Nam uir dimittendo uxorem non reddit malum pro malo, quasi uindicando se de iniuria sibi facta ab uxore: sed facit hoc amore iustitiæ, quæ est triplex, scilicet ad infamiam propriam cauẽdam, ne uideatur &c. ut in textu.

¶Corollarium. Ergo illa reddito mali pro malo, quando uidelicet uir dimittit uxoẽ fornicatrĩ, est tm̃ materialiter intelligenda respectu intẽtionis. S. uiri dimittẽtis. Licet. n. realiter res mala, quæ est dimissio, reddatur pro re mala, quæ est fornicatio: non tñ intenditur sistendo in malo, immo ipsum malũ rectæ intentione uestitur. Cũ igitur nõ à materia, sed à forma præcipuè denominatio alicuius rei fieri dẽat; & in proposito materia. i. res sit quoddã malũ, & forma. i. qđ intendit̃ sit bonũ: relinquit̃ dicẽdũ, q dimissio uxoris ex fornicatione est bonũ; & q dimissio illa nõ est reddere malũ pro malo, sed est reddere bonũ pro malo. Hoc totũ subindicauit formaliter, & formaliter intelligenda locutio dñi dicentis, licere dimittere uxorem causa fornicationis, seu (quod

A idem est) ob fornicationem. Non. n. dixit causa liuoris uindictæ, uel ob uindictam, uel aliquid huiusmodi malum intentum, sed malã rem. i. fornicationem, ex amore iustitiæ puniẽdã adduxit.

2m illatio cõclusionis. Ergo nec &c. ℞. nega sillatin. §. Nã quãuis magis peccet cõtra mřimoniũ utroq; forn cãte q̃ altero tm̃ (ut arguitur:) tñ utroq; forni cãte deest accusatio unius cõtra alterũ efficax ad diuortiũ causandũ, quæ nõ deest fornicatione tm̃ alterutra data.

¶Corollarium. Ergo matrimonij diuortiũ nõ celebratur pp maiorẽ offensam cõtra matrimoniũ; nisi mediante efficaci accusatione unius coniugum cõtra alterũ. Efficaci, inquã; q & sola Papa, ex quo etiã cõfirmat̃ locus præsceos, dicit. Si legitimus nõ fuerit accusator, nõ fatiget accusatus. Hæc ille: de accusatio. inquisition. & denũciation. Ceterũ si plura de hac materia uis, uide de accusatione. 2. 2. q 68. per totũ. & titulo nũc deceret. adducto. s. de accus inquis. denunc.

3m illatio cõclusionis. Ergo nec pp &c. ℞. negatur illatio. §. Nã licet quædam alia peccata sint grauiora, quam fornicatio corporalis (ut arguitur:) tñ non sunt ita directè contra bonũ triplex, scilicet prolis, fidei, & sacramenti, sicut fornicatio ipsa.

¶Corollarium. Ergo in diuortio celebrando non attenditur principaliter grauitas criminum: sed offensa matrimonialium bonorum. Quæ offensa per diuortium & punitur de præterito, & cauetur de futuro.

¶NOT. Circa fornicationem spiritualem, quæ est infidelitas, diligenter notato dicta in textu; & scito ipsum loqui de ea tñ, pro quanto post matrimonium aduenit. Vide quoque supra q. 59 ar. 6. ut melius intelligas minorem propositionem argumenti de alijs uitijs.

E 4m de conclusione. Magis debuit poni causa separationis uitiũ cõtra naturã, q̃ fornicatio. ℞. si est passio ita notabilis, & crebra, & cõtra certitudinẽ prolis. §. Tunc nihil cõtra. Nã ibi subintelligitur à fortiori: propter uitium contra naturam potest ad diuortiũ procedi.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: q̃m per ratiõnẽ à fortiori interimas hæresim Anabaptistarũ (Prat. Anabaptistæ) dicentium: q cõtra tenetur mulier cũ quolibet uiro eã petente: & ecõtra. Si enim uxor põt dimitti à uiro pp fornicationẽ ita q nõ sit astrictus reddere illi debitũ: profectò à fortiori patet per hoc, q multò minus respectu alterius mulieris astringitur ad illud, & similiter econtra, i. de muliere respectu uiri.

Vtil. pro S. Eccles. &c.

¶Secundò habes q̃m per rõnem ostẽdas, hanc meritò damnari per Hieremiam. 5. Equi amatores in fœminas & emissarij facti sunt: unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Nunquid super his non uisitabo, dicit Dominus; & in gente tali non ulciscetur anima mea? Hæc ibi. Vbi similes Anabaptistæ

prædictis tractat ad instar equorum; emissariorum, & à simili, aliorum brutorum. Item per Ezechiel. 22. Vnusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem & socer nurum suam polluit nephariè, Frater sororem suam filiam patris sui oppressit in te. Ego dominus dispergam te in nationes, & uentilabo te in terras, & deficere faciam immunditiam tuam à te. Hæc ibi. Item per Apostolum. 1. Cor. 7. Propter fornicationē unusquisque uxorem suam habeat. Hæc ibi. Propter fornicationem, scilicet uitandam. Item per illud Exod. 20. Non desiderabis uxorem proximi tui. Itē per Matth. 5. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam; iam mechatus est eā in corde suo. Item per 1. Cor. 10. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die uiginti tria millia. Item per

Contra concubinarios. Concil. Trid. sess. 14. cap 8. de refor. matrim. Graue peccatū est homines solutos concubinas habere: grauissimum uerò, & in huius magni sacramēti singularem cōtemptum admissum, uxoratos quoque in hoc damnationis statu uiuere. Quare statuit sancta Synodus huiusmodi concubinarios tam solutos quàm uxoratos, si ter admoniti concubinas non eiecerint, seque ab earū consuetudine nō seiūxerint, excommunicatione feriendos esse. Mulieres, siue cōiugatæ, siue solutæ, quæ cum adulteris, siue cōcubinarijs &c. grauiter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, uel diocesim (si ordinarijs uidebitur) eijciātor. Hæc ibi.

*lib. 4. Sēt. d. 35 §. 3

*Glo. interlinea. ris sup illud, Vir uxorē nō. dimittat.

ARTICVLVS II.

Vtrum uir teneatur ex præcepto uxorem fornicantem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd uir teneatur ex præcepto uxorem fornicantem dimittere, uir enim cum sit caput uxoris, tenetur uxorem corrigere: sed separatio à thoro est inducta ad correctionem uxoris fornicantis, ergo tenetur eam à se separare. G

¶ 2 Præterea, Qui consentit peccanti mortaliter, ipse etiam mortaliter peccat: sed uir retinens uxorē fornicantē, consentire ei uidetur, ut in litera dicitur* ergo peccat nisi eam à se eiiciat.

¶ 3 Præterea, Primæ ad Cor. 6. dicitur, qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur: sed non potest aliquis simul esse membrū meretricis, & Christi, ut ibidem dicitur, ergo uir uxori fornicanti adhærens, membrū Christi esse desinit, mortaliter peccans. H

¶ 4 Præterea, Sicut cognatio tollit uinculū matrimonij, ita fornicatio separat à thoro: sed postquam uir nouerit consanguinitatem sui ad uxorem, mortaliter peccat, eam agnoscens carnaliter, ergo, & si cognoscit uxorem, postquā scit ipsam esse fornicatam, mortaliter peccat. I

SED CONTRA est, quod dicit. Glossa. 1.* Corin. 7. Quòd Dominus permisit causa fornicationis uxorem dimittere: ergo non ex præcepto.

¶ Præterea, Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccauit, sed uxor fornicando peccauit in uirum, ergo uir potest ei parcere, ut non dimittat eam.

RESP. Dicendum, quòd dimissio uxoris fornicantis inducta est ad corrigendum uxoris crimen per talem pœnam, pœna autem corrigens non requiritur ubi emendatio iam præcessit, & ideo, si mulier de peccato pœniteat, uir non tenetur eam dimittere: si autem non pœniteat, tenetur, ne peccato consentire uideatur, dum correptionem debitam non apponit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum fornicationis in uxore potest corrigi nō tantum tali pœna, sed etiam uerbis, & uerbere, & ideo si aliàs ad correctionem sit parata, non tenetur uir prædictam pœnam ad eius correctionem adhibere.

AD SECVNDVM dicendum, quòd tunc uir uxori consentire uidetur, quando eam tenet nō cessantem à peccato præterito, si autē emendata fuerit, nō ei cōsentit.

AD TERTIVM dicendū, quòd ex quo de peccato fornicationis pœnituit, meretrix dici non potest: & ideo uir ei se coniungendo, membrum meretricis nō fit. Vel dicendum, quòd non coniungitur ei quasi meretrici, sed quasi uxori.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, meritò esse dictum Matth. 5. Qui dimiserit uxorem, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari. & 19. & Marc. 10 & Luc 16. simile q̄d.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scriptura sanctorum, & patrum, pro quanto directè, uel uirtualiter, uirum posse dimittere uxorem ob fornicationem insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. K

¶ Quintò uides quomodo ex his uicissim Thomistica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆSTIO. LXII. ART. II.

CONCL. Si mulier de peccato pœniteat, uir non tenetur eā dimittere: si autem non pœniteat, tenetur.

156 ¶ PROB. 1. Quia uir non tenetur corrigere uxorem tali modo, quando emendatio iam præcessit: 2. Quia (ly si autem &c.) uideretur peccato consentire, si hanc debitam correctionem non apponeret.

¶ Corollarium. Ergo cūm teneatur quisque de præcepto nō consentire peccato, ex Rom. 1. fin. Liquido constat (respondendo ad literam multi:) quòd uir uxorem si de fornicatione nō pœnituerit, dimittere de præcepto tenetur. F

1 m de maiori. Corrigere. ℞. per aliquam pœnā adhibitam; non semper, per talem specialiter. §. ut in textu. Tūc nihil &c. Nam separatio est inducta ad correctionem uxoris fornicātis quando iam correcta non est. Sicut medicina corporalis propter sanitatē corporis introducenda est ordinata, ita & separatio ista propter sanitatem animæ introducendam taxata sui quando quidem pœnæ præsentis uitæ medicinales sunt. Sicut ergo medicina non datur nisi indigenti Matthæ. 9. ita & separatio hæc non debet in executione poni, nisi quando indiget uxor ad sanitatem recuperandam tali medicina. Sicut ergo medicina corporalis non est frustra, quādo non datur sanis: ita separatio hæc nō est frustratoriè à domino posita, quādo non affertur super uxorem iam sanatā: quoniā nec illa corporalis, nec ista euangelica propter sanos ordinata est, sed propter infirmos. concl. m.

2 m d maiori. Peccanti mortaliter. ℞. & non pœnitenti: non autem, pœnitenti §. Tunc nihil &c. ut in textu. Vide ad primum & etiam not. ibi.

3 m illatio cō clusionis. Ergo uir &c. ℞. negatur illatio § Nam ex quo de peccato fornicationis &c. ut in textu, usque ad ly non fit.

Item ex Apostolo. Meretrici. ℞. dum manet meretrix: non aliter §. Tūc nihil &c. Nam uxor post adulterium pœnitens non est habenda meretrix: secus si esset impœnitens: & consequenter uir non coniungitur ei iam pœnitenti, quasi meretrici, sed, quasi uxori. Vide responsum secundū literæ ly uel dicendum.

¶ NOT. Tex. hic, q. scilicet non sit meretrix iudicanda post pœnitentiam confirmatur per Papam Gregorium 32. q. 1. Apud misericordem iudicem nec ille fallax habebitur, qui ad ueritatem reuertitur, etiam postquàm mentitur. Quia omnipotens Deus dum libenter nostram pœnitentiam suscipit, ipse suo iudicio hoc quod errauimus abscondit. Hæc ibi.

¶ Examen. Ly quasi. Hoc accipitur in textu per modum expressionis: non per modum similitudinis, aut diminutionis. Non enim semper, licet quandoque, accipitur ly quasi, dubitatiuè, uel diminutiuè: quemadmodum nec ly tanquam, nec ly sicut. Dicimus enim ambulabat tanquam Rex, uel quasi: ut exprimamus correspondentiam ambulationis ad maiestatem Regiam. Item facti sumus sicut consolati. Psal. 125. Resplendon

facies eius ſicut ſol,& ueſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix A Matth.17.& huiuſmodi multa:& hoc ad exprimendum eo modo, quo poſſumus ex notioribus nobis ea, quæ minus nota ſunt.

¶NOT. Doctrina harum trium reſponſionum,& præſertim tertiæ, confirmatur à ſcripturis, & Pontificibus ſummis; dùm accedere ad meretrices, uel iam conuerſas, uel pro earũ conuerſione, ab ijs non uituperatur, ſed potius laudatur. Vt eſt illud Oſeę Prophetæ accipientis uxorem fornicariam: ſuper cuius factum ſic legitur in Decret. 32. q. 1. Non eſt culpandus Oſias Propheta, ſi meretricem, quam duxit, ad pudicitiã conuertit: ſed potius laudandus, quòd ex mala bonã fecit. Hæc ibi. Item illud Clemẽ. 3. de ſponſal. & matrimo. Inter opera charitatis non minimũ eſt errantem ab erroris ſui ſemita reuocare &c. Statuimus: ut omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores: quod agunt, in remiſſionem proficiat peccatorũ. Hæc ibi. Applica tu ad propoſitum prædictarũ reſponſionum, pro quanto ſufficit; & à fortiori quidem.

4^m d maiori. Ita. ℞. quãtum ad impeditionem matrimonii: non autẽ, quantum ad impeditionem talem. §. de quo in textu. Tũc nihil &c ut patet ibi. per ly ideò carnalis copula ſit illicita, & ly ideo actus remanet, quantum eſt de ſe, &c.

AD QVARTVM dicendũ, quòd non eſt ſimile, quia conſanguinitas facit, ut non ſit inter eos uinculum matrimoniale, & ideo carnalis copula ſit illicita; ſed fornicatio non tollit uinculum prædictum, & ideo actus remanet quantum eſt de ſe licitus, niſi per accidens illicitus fiat, inquantum uir conſentire turpitudini uxoris uidetur.

AD QVINTVM dicendũ, quòd permiſſio illa eſt intelligẽda per prohibitionis priuationẽ, & ſic contra præceptum nõ diuiditur, quia etiam quod cadit ſub præcepto, non eſt prohibitum.

AD SEXTVM dicendum, quòd uxor non tantum peccat in uirum, ſed etiam in ſeipſam, & in Deum, & ideo uir non totaliter poteſt pęnã dimittere, niſi emendatio ſequatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum vir proprio iudicio poſſit uxorem fornicantem dimittere.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd proprio iudicio uir uxorem fornicantẽ poſſit dimittere. Sententiam enim à judice latam, abſque alio judicio exequi licet, ſed Deus iudex iuſtus dedit hanc ſententiam, ut propter fornicationem uir uxorem dimittere poſſit, non ergo requiritur ad hoc aliud iudicium.

¶ 2 Præterea, Matt. 1. dicitur, quòd Ioſeph cum eſſet iuſtus, cogitauit occulte dimittere Mariam, ergo uidetur, quod occulte uir poſſit diuortium celebrare abſque iudicio Eccleſiæ.

¶ 3 Præterea, Si uir poſt fornicationem uxoris cognitã debitum ei reddit, amittit actionem, quam contra fornicariam habebat: ergo denegatio debiti, quę ad diuortium pertinet, debet Eccleſiæ iudicium præcedere.

¶ 4 Præterea, Illud, quod non poteſt probari, non debet ad Eccleſiæ iudiciũ adduci: ſed fornicationis crimen nõ poteſt probari, quia oculus adulteri obſeruat caliginem, ut dicitur Iob. 25. ergo non debet iudicio Eccleſiæ prædictum diuortium fieri.

¶ 5 Præterea, Accuſationem debet inſcriptio præcedere, qua aliquis ſe ad talionem obliget, ſi in probatione deficiat: ſed hoc non poteſt eſſe in iſta materia, quia qualitercunque res iret, uir conſequeretur intentum ſuum, ſiue ipſe uxorem dimittere, ſiue uxor eum, ergo non debet ad iudicium Eccleſię per accuſationem adduci.

¶ 6 Pręterea, Plus tenetur ho-

tantum peccat in &c. ut in textu.

¶Corollarium. Ergo uidetur: quòd, ſi aliquis peccat contra aliquẽ tantum, puta Titium, Titius poſſit dimittere illi, etiã ſi non ſequatur emendatio offendentis, uel non præcedat. Et hoc uerum eſt, quantum eſt de poſſe Titij, (abſtrahendo à iuſtitia: cum Titius nõ ſit ipſa iuſtitia:) licet non quantum eſt in utilitatẽ offendentis.

APPENDIX.

EX articulo hoc primò: quò perſonem oſtendas: maritò inſinuatum ab Apoſtolis, quòd ex præcepto tenetur uir dimittere fornicariam uxorem: & ſic. Mulier eſt uiri conſors, ac ſocia, in unũ corpus à Deo conflata. Qui uerò cõtra ſcindit in duo id, quod eſt in unũ à Deo concretum, rationẽ rerũ à Deo conditarum euertit, & illius prouidẽtiæ aduerſatur. Eodẽ modo retinẽs eã, quæ naturæ legẽ uiolat, iniuſtè facit: quoniam qui adulterã retinet, inſanus, atque impius eſt. Abſcinde.n. eam (inquit) à carnibus tuis: non.n. eſt adiutrix, ſed inſidiatrix, ad alium deflectens animum. Hæc ibi: lib. 6. cõſtitution. Apoſtolicar. cap. 14. authore Clemente Papa & martyre. Cũ igitur de præcepto teneatur quilibet ad hoc, ut non ſit iniuſtus uel impius, & ſecundum prædictam authoritatem iniuſtus ſit, & impius, tenens adulteram: patet quòd, ſecundum eandem, uir tenetur de pręcepto uxorem fornicariam dimittere. Vbi etiam notabis: quòd adulterium eſt contra legem naturalem. Item à Concil. Eliberino cap. 65. Si cuiuſlibet clerici uxor fuerit mœchata, & ſciat eam maritus ſuus mœchari, & eam non ſtatim proiecerit: nec in fine accipiet communionem. Hæc ibi. Eſt autem idem iudicium, in propoſito, de clerico tunc uxorato, & de alio quolibet. Item ab eod. cap 70. Si cõſcio marito fuerit mœchata uxor; placuit, nec in fine dandam ei eſſe communionem. Si uerò eam reliquerit poſt decẽ annos accipiat communionem, ſi eam cum ſcierit adulteram, aliquo tempore in domo ſua retinuit. Hæc ibi. Vbi ex magnitudine pęnæ patet: quòd nõ ſolũ de præcepto tenetur uir dimittere ipſam, ſed etiam ſtatim. Item à Gregorio Papa 32. q. 1. Apud &c. Si in adulterio perſeuerare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinij reus, maritus habebitur, n. ſi eã adulterãtem facere uoluerit. Vnde in 9. lib. C. de adult. & ſt. p. Crimen lenocinij contrahunt qui deprehenſam in adulterio uxorem in matrimonio detinuerunt. Hæc Papa. Item à regul. iur. in 6. regula quinta: peccati uenia non datur, niſi correcto. Hæc ibi.

Vid. p S. Eccl. &c.

Eccl. 2c.

5^m conſequentia. Ergo &c. ℞. negatur conſequentia §. Nam permiſſio illa eſt intelligenda per prohibitionis priuationẽ &c. ut in textu.

¶Corollarium. Ergo non omnis permiſſio eſt eiuſdem generis dicenda. Aliqua enim contra præceptum diuiditur; ſicuti quando permittitur aliquod bonum fieri, quod tamen non eſt de neceſſitate ſalutis. Aliqua uerò diuiditur etiam contra conſilium: ut quando dicitur permiſſiſſe dari libellũ repudij in antiqua lege. Et hæc permiſſio eſt ſemper reſpectu malorũ; quemadmodũ prima reſpectu bonorũ. Alia tandẽ eſt, quæ in aliquo caſu æquiualet præcepto: ut quando permittitur aliquod bonum neceſſariũ ad ſalutẽ ut eſt in propoſito iſto. In aliquo caſu, dixi: quia nõ ſemper eſt neceſſariũ ſeruare illud quod ſic permittitur: ut quando ratio permiſſionis non ſubeſt, propter quam.ſ. illud permittebatur. Verbi gratia, Permittitur dimiſſio uxoris ob fornicationem, hac rõne uidelicet ſubintellecta, niſi pœniteat. Vnde quando ſubeſt id, puta quòd non pœniteat, tunc permiſſio talis iudicatur præceptum (ut in concluſione:) quando aũt non ſubeſt, puta quia pœnituit, tunc deſinit eſſe præceptum (ut ibidem.) Dicit ergo text. de permiſſione ultima, quòd intelligẽda eſt per prohibitionis priuationem. Et meritò. Nã prohibitũ erat (ut patet Matth. 19.) quòd homo ſepararet, quod Deus coniunxerat: & permiſſio iſta, quòd.ſ. dimittat quis uxorem cauſa fornicationis, priuat prædictã prohibitionẽ: facit, ſeu oſtẽdit, quòd illa prohibitio nõ tenet in ſeu caſu.

Permiſſio multiplex

6^n de maiori. In ſe ℞. tantum: non aliter. § Tũc nihil &c. Nam fornicans uxor non

¶Secundo habes, quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto ad dimiſſionem uxoris ex præcepto teneri uir, tu inſinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides quò ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 3

QVAEST. LXII. ART. III.

CONCL. 1ª. Vir poteſt dimittere, quò ad thorum, uxorẽ proprio arbitrio, quòd primũ ſibi conſtat de eius fornicatione. 1c7

¶PROB.

mo uxori, quàm extraneo, sed homo crimen alterius, etiam extranei, non debet Ecclesię h deferre, nisi monitione pręmissa in secreto, ut patet Matthei 19. ergo multo minus potest crimen uxoris ad Ecclesiam deferre; si eã prius occulte nõ corripuerit. G

Sed contra, Nullus debet seipsum uindicare, sed si uir uxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipse se uindicaret, ergo hoc non debet fieri.

Præterea, Nullus in eadẽ causa est actor & iudex: sed uir est actor impetens uxorem de offensa in se commissa, ergo ipse non potest esse iudex, & sic nõ debet proprio arbitrio dimittere.

H Resp. Dicendum, quòd uir potest uxorem dimittere dupliciter. Vno modo quantũ ad thorum tantum, & m sic potest eam dimittere, quàm cito sibi constat de fornicatione uxoris proprio arbitrio, n nec tenetur reddere debitum exigenti, nisi per Ecclesiam compellatur, & taliter reddens nullum præiudicium sibi facit. Alio modo quantũ ad thorum, & cohabitationẽ, & p hoc modo non potest dimitti nisi iudicio Ecclesiæ, & si aliàs dimissa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, nisi posset ei uir incontinenti fornicationem probare, q hæc autem dimissio diuortium dicitur: & ideo s concedendum est, quòd diuortium non potest celebrari nisi iudicio Ecclesiæ.t

Ad primum ergo dicendum, quòd sententia est applicatio iuris communis ad particulare factum: vnde Deus ius promulgauit, secundum quod sententia in iudicio formari debet.

Ad 2m dicendũ, quòd Ioseph uoluit beatam Virginem dimittere, non quasi suspectam de fornicatione, sed ob reuerentiã sanctitatis eius, timens cohabitare ei; x nec tamen est simile, quia tunc ex adulterio nõ solum procedebatur ad diuortium, sed ulterius ad lapidationem, non autem nunc, quando agitur in iudicio Ecclesiæ.

Ad 3m patet solutio ex dictis.*

Ad 4m dicendum, quòd quandoque vir vxorem suspectã habens, ei insidiatur, vt deprehendere posit eam cum testibus in crimine fornicationis, & sic potest ad accusationẽ procedere. r Et præterea, si de facto ipso non constat, possunt esse uiolentæ suspicationes fornicationis, quibus probaris, uidetur fornicatio probata esse, vt si inueniatur I solus cum sola horis, & locis suspectis, & nudus cum nuda.

Ad 5m dicendum, quòd maritus potest accusare uxorem de adulterio dupliciter. Vno modo ad thori separationem coram iudice spirituali, & tunc inscriptio

¶PROB. Quia patet ex dictis (ar. 1. & 2.)

¶NOT. Ex redditione debiti præiudicaret sibi uir, ex consequenti ergo, cum non debeat sibi præiudicare in hoc, debet illã subitò dimittere quãd ad thorum. Talis enim dimissio est non reddere debitum exigenti.

¶CONCL. 2a. Vir vxorem fornicantẽ dimittere quantum ad thorum & cohabitationẽ simul non põt, nisi iudicio ecclesiæ, & si aliàs uxor dimissa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, nisi posset uir ei incontinenti fornicationẽ probare.

¶Examen. Ly in cõtinenti. Hoc est subitò. & apertè, seu in promptu.

¶PROB. Quia, ut claæ, supponitur.

NOT. Et merito: tũ quia ex iuribus (ut in appen. seq.) tũm quia ex ratione, quasi per correspondentiam terminorum, patet. Termini sũt matrimoniũ, & cohabitatio: de q. bur conclusio hæc. Sicut ergo matrimonium probatum in facie ecclesiæ cõtrahitur: ita consentaneum est, ut nõ nisi iudicio ecclesiæ cohabitatio tali er coniugatorũ separetur.

Decr. 32. q. 1. c. 4.

¶CONCL. 3a. Diuortium non potest celebrari, nisi iudicio ecclesiæ.

¶PROB. Quia diuortiu significat dimissionẽ & quã ad thorum simul & cohabitationem.

1m ð maiori.

Latam. R. formaliter: non un, originaliter. S. Tunc nihil &c. Nam Deus originaliter tentum sententiam illam dedit, de qua in minori.

F sionis intentæ à Ioseph: tamen, cum non adessent sufficientia indicia ad ostendendum id, de quo suspicabatur (ut aiunt supradicti) ideo non debuit manifestè dimittere uelle, sed occultè, coniugem suam: & maximè cum de periculo mortis tunc enim tiquitur agereiur in casu adulterii. Plus ergo debuit circunspectione uti Ioseph in propalando suã suspitionem prædictã, quàm si periculũ lapidationis non interuenisset etiam. Concludendum igitur secundum textum utriusque responsi, q non est simile illud, quod affertur pro simili: & quidem iuxta primum, quia nõ aderet suspicio in dimissione illa uolita à Ioseph; iuxta secundum uerò, quia etiã data (licet non concessa) tali suspicione dissimilitudo erat in casu euentus adulterantis uxoris. Rñsio 2a.

3m de cõsequente.

Denegatio de o u. R. quò ad thorum tantummodò, quò ad cohabitationẽ simul. S. Tunc nihil &c. ut patet ex cõclusione prima. *In corpo art.

¶Corol. Ergo à thoro solum dimittens uxorem non est propriè dicendus facere diuortium.

4m minor.

Fornicationis crimẽ non potest probari. R. negatur ista S. Quod scilicet probari non possit quandoque. Puta cũ uir habens suspectã coniugem adhibet tantã uigilantiã circa hoc factum detegẽdum, ut & tales inducat ad contuẽdum idẽ. Ad probationem ergo in argumento est factũ quod licet oculus adulteri obseruet caliginem: tamen quandoque ars deluditur arte (ut ait Cato:) & uidetur quandoque mãle operens, cum à quibus se uideri non arbitratur (ut ait August. in regula.)

¶NOT. Sententia formaliter dicta est applicatio iuris communis ad particulare factum: sententia uerò originaliter est ius ipsum, secundũ quod sententia formatur. Hinc patet responsum, & applicatio si penetretur.

2m ex Matth.

Dimittere. R. ob reuerentiam sanctitatis coniugis: non ob suspicionẽ fornicationis eius. S. Tunc nihil &c. ut patet de se. K

3m Item cõsequentia.

Ergo &c. R. negatur cõsequentia. S Non. n. est simile. Nã tunc pp adulterium nõ solũ procedebatur &c. ut in textu. Hoc est, & infamia & damnum uitæ imminebat ex adulterii manifestatione: & ideo motiuum maius erat ipsi Ioseph ad occultè faciendũ id, quod ex Matthæo inducitur. Vide responsum secundum literæ ly nec tamen est simile, quia tunc &c.

¶NOT. Responsio hæc 2a. differt à prima in hac, q illa negabat suspicionẽ de fornicatione in Ioseph respectu B. Virginis, & ideo illam occultationẽ dimissionis dicebat nõ obesse proposito huic quod loquitur de dimissione uxoris pp fornicationẽ. Et quia fuerunt quidã, qui huiusmodi dimissionem è Ioseph uolitã dixerunt causatam fuisse ob suspicionẽ nõ quidem urgentẽ nec probabilem, sed quasi ex humana aliquo modo opinabilẽ: ideo sanctus Doctor secũdã apponit responsionẽ. Quasi dicat per hanc. Dato, sed non concesso, q suspicio præmissa fuisset causa dimis-

Item de maiori.

Probari. R. secundum quòd materia patitur. S. Tunc nihil &c. Licet enim probationes omninò certæ non possint quandoque haberi, in ista materia fornicationis, quò ad factum ipsum: tamen possunt uiolentæ suspiciones fornicationis haberi, ita ut præsumatur probata fornicatio: ut in textu. Vide eius secundum responsum ly & præterea si de facto &c.

¶NOT. Quemadmodum philosophus inquit, quòd non debemus in quacunque scientia speculatiua summam certitudinem, puta mathematicam, inquirere; sed contenti esse de certitudine correspondente scientiæ, de qua tractatur: ita in practicis hoc idem seruandum est. Et ideo formale responsum ad ly probari, dixit ly secundum quod materia patitur. Non enim de diuersis sentiendum est idem: sed simile iuxta illarum materiarum proportionem.

5m de maiori.

Accusationem. R. ordinatam ad punitionem criminum: non, ad separationem thori. S. Tunc nihil, &c. ut patet ex dictis. Nam præsupponitur hic, quod uir uxorem adulteram accuset, ut separationem thori & cohabitationis impetret à iudice spirituali, non

autem

autem ut ad punitionem criminis adulterii procedatur in seculari iudicio.

6m de minori. Deferre. &c. per uiam denunciationis: non accusationis. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶ NOT. Duæ rationes, in ly sed contra, intelliguntur quòd ad cohabitationem simul, & non aliter, ut ex prima conclusione corp. colligitur.

APPENDIX.

Utilius p S. Eccl. &c. EX articulo habes primò: quòd per rationem ostendatur meritò insinuatum, & quidē à fortiori per Alexandrū 3. quòd proprio arbitrio uir nō debet dimittere adulteram coniugē: & sic. Porrò de comite ponitur, qui B. uxorem suam absque iudicio ecclesiæ dimisit, quia eam cognatam fuisse uxoris defunctæ proponit, prudentia tua cognoscat: quòd si tua parentela est publica & notoria absque iudicio ecclesiæ ab ea separari non potuit. Hæc ille: de diuor. Vnde patet: quòd si propter consanguinitatem notorie cognitam non pōt absque iudicio ecclesiæ ab uxore separari, multò magis hoc nō poterit propter uxoris fornicationem: quoniam consanguinitas magis quid importat respectu matrimonii: ut ar. 2. ad 4m. Item ab eod. ibid. Significasti, quòd quidam, uxora sua sine iudicio ecclesiæ dimissa, pro eo quòd suggestum sibi fuerat, ipsam incestum cū quodā consanguineo suo commisisse, uinculo fuit propter hoc excōmunicationis astrictus. Verū mulier postulat iam restitui, asserens: se ab ipso uiolentè dimissam & eūdem sibi materiā adulterandi dedisse. Respondemus: quòd si notorium est, mulierem ipsam adulterium commisisse, ad eam recipiendā præfatus uir cogi non debet nisi constaret

non debet fieri cum obligatione ad legem talionis, quia sic uir cō sequeretur intentū suū, ut probat obiectio. Alio modo ad punitionē criminis in iudicio seculari, & sic oportet quòd præcedat inscriptio, per quā ad pœnam talionis se obliget, si in probatione deficiat.

AD 6m dicendum, quòd sicut Decre. dicit, tribus modis in criminibus procedi potest. Primo per inquisitionem, quam debet præcedere clamosa insinuatio, quæ locum accusationis tenet. Secundo, per accusationem quam debet præcedere legitima inscriptio. Tertio, per denunciationem, quam debet præcedere trina correctio. Verbum ergo domini intelligitur, quando agitur per uiam denunciationis, non quando agitur per uiam accusationis: quia tunc non agit solum ad correctionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum commune conseruandum, quòd iustitia deficiente periret.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum uir & uxor in causa diuortij debeant ad paria iudicari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd uir, & uxor non debeant in causa diuortij ad paria iudicari. Diuortium enim[h] tenetur in lege noua loco repudii, quod erat in lege ueteri, ut patet Matth. 5. sed in repudio vir, & vxor non iudicabantur ad paria, quia uir poterat repudiare uxorem, & non è conuerso, ergo non debent ad paria iudicari.

¶ 2 Præterea, [h] Plus est contra legem naturæ, quòd uxor plures uiros habeat, quàm quòd uir plures mulieres, unde hoc quandoque licuit, illud uero nunquā; ergo plus peccat mulier in adulterio quàm uir, & ita non debent ad paria iudicari.

B ¶ 3 Præterea, Vbi est maius nocumentum proximi, ibi est maius peccatum: sed plus nocet uxor adultera uiro, quàm vir adulter uxori, quia * adulterium uxoris facit incertitudinem prolis, non autem adulterium uiri, ergo [h] maius est peccatū uxoris, & sic non debent ad paria iudicari.

C ¶ 4 Præterea, Diuortium inducitur ad crimē adulterii[h] corrigendū: sed magis pertinet ad uirum, qui est caput mulieris, ut dicitur, primæ Corint. undecimo, corrigere uxorem quàm ecōuerso, ergo nōdebēt in diuortio ad paria iudicari, sed uir debet esse melioris conditiōnis.

SED CONTRA, Videtur quòd in hoc uxor debeat esse melioris conditionis. Quia quanto est maior fragilitas in peccante, [h]

D tanto magis est peccatum uenia dignum: sed in mulieribus est maior fragilitas, quàm in uiris, ratione cuius dicit Chrysostomus, Quòd * propria passio mulierum est luxuria, & Philosophus * dicit in septimo Ethicorum, Quòd mulieres non dicuntur continentes, propriè loquendo, propter facilem inclinationem ad concupiscentias, quia nec bruta animalia possunt continere

E propter hoc, quòd non habent aliquid quod concupiscentijs obuiare possit, ergo mulieribus in pœna diuortij debet magis parci.

A quòd uxor illa ratione dimissionis ab eodem habuisset materiā adulterandi. Item per Vrbanum 3. ibid. De illa, quæ uiro suo labente in hæresim, ipsius consortium sine iudicio ecclesiæ declinauit, uidetur nobis: quòd mulier ei, cùm reuersus fuerit, est reddenda: quæ etiam si rauerti noluerit, compellatur. Si uerò iudicio ecclesiæ ab eo recessit: ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendum. Hęc ille. Vnde etiam à fortiori patet intētum: quoniam fornicatio spiritualis, i. hæresis, maior est, quā corporalis, licet à &c. ut ar. 2. appen. de Concil. Elibertino. Cuius dicta & cap. 65. & 70. si quādū ad cohabitationē glosent, intellige prout in iuribus nūc dictis: quòd scilicet seruatis seruandis, id est non nisi iudicio ecclesiæ, debent huiusmodi separationes fieri. Secus aūt si quātū ad separationem thori solūmodò glosentur: quia tūc faciūt pro cōclusione prima huius corp. *Art. 5. huius q. 1 &

¶ Secundò habes quòd pro rōnē prædicta a patrū, pro quāto à uiro uxorē ex iudicio tū ecclesiæ ex causa fornicationis dimittendam insinuāt, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides: quòd ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LXII.

ART. IIII.

CONCL. In causa diuortij uir & uxor ad paria iudicātur, ut idem sit licitū & illicitū uni, quod alteri: non tamen pariter iudicantur ad illa. 258 * Homil. 26. in locum an. cie. si. tom. 3. Et Hom. 40. in Mat. opere im perfecto. to. 2. *li. 7. Ethi. c. 5.

¶ *Corollarium.* Sicut ergo pōt uir uxorem adulterantē dimittere, ita & uxor uirū: & (breuiter) dicta in tribus articulis prioribus de uiro respectu uxoris, intelligūtur etiam de uxore respectu uiri. Cæterum, quoniam ex grauiori causa mulier dimitti à uiro meretur: ideo de eius ab hoe dimissione potius fit in scripturis mentio, quàm de uiri dimissione ab uxore.

ipsum eum alia adulterium commisisse. Hæc ille. Vnde infertur, ut supra. Et ulterius notabis: quòd uir sine iudicio ecclesiæ uxorem adulteram dimittens potest per excommunicationem cogi ad cohabitandum cum illa: quousque per ecclesiā uideatur quid iure faciendum sit. Notabis insuper inde: quòd Nullus debet peccare, et occasione dare. non excusatur à peccato, neque à pœna eius, is qui committit illud: etiam quòd data sit sibi materia peccandi ab alio quocunque: id quod monstrauit Papa, quando adulterium prædictæ uxoris respondit esse puniendum per non redditionem uiri, etiam

¶ PROB. 1. Quia, quantum ad bonum fidei matrimonialis, coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur, adeò quòd tantum peccat unus adulterans contra matrimonium quantum alter (patet.) & diuortiū est pęna adulterij, inquantum est cōtra fidei matrimonij bonū (patet ex supra.) 2. Quia (ly nō tñ &c.) maior causa est diuortij in uxore, quàm in uiro (cū plus peccat, quàm

ad bonum prolis, adulterium uxoris; quàm uiri.)

¶ NOT. Aduerte diligenter illud, quod textus insinuat; uidelicet ꝙ iniustitia non est quando duobus, qui merentur unam pœnam, licet unus illorum ex grauiori culpa illam mereatur, quàm alter, ipsa eadem pœna. Ex hoc ergo dicas; ꝙ iustitia principaliter attenditur in reddendo illud, quod quis meretur & non in hoc ꝙ ex grauiori uel minus graui causa id mereatur. Et hæc dicta textus intelligi debent, quantū ad præsentem uitam & iudicium humanum; non quantum ad futurum & diuinum: quoniam humanæ iustitiæ non possunt sic exactè undi q; reddere flagitiosis pœnas pro eorum demeritis; ut potest, & facit, iustitia diuina; quæ etiam nostras (.i. nobis quandoque uisas) iustitias iudicabit Psal. 74.

concl. m.

Magna distantia inter hominū, Deiq; iustitiā.

Præterea, Ponitur uir caput mulieris ut ipsam corrigat, h ergo magis peccat quàm mulier, & sic debet magis puniri.

RESPONDEO, Dicēdū, ꝙ in causa diuortij, uir, & uxor ad paria iudicantur, ut idem sit licitum & illicitum uni quod alteri; G non tamen pariter iudicantur ad illa, quia causa diuortii est maior in uno quàm in alio, cum tamen in utroque sit sufficiens causa ad diuortium. Diuortium enim pœna est adulterii, inquātum est cōtra matrimonij bona, quantum ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur. Tantum enim peccat contra matrimonium adulterium unius, sicut adulterium alterius, & hæc H causa in utroque sufficit ad diuortium. Sed quantum ad bonū prolis, plus peccat adulteriū uxoris quàm uiri, & ideo maior est causa diuortii in uxore quàm in uiro: & sic ad æqualia, sed non ex æquali causa obligantur, nec iuste, quia in utroque est causa sufficiens ad hanc pœnam: sicut est etiam de duobus, qui damnantur ad eiusdem mortis pœnam, quamuis alius altero grauius pec I cauerit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd repudium non permittebatur nisi ad euitandum homicidiū, & quia in uiris magis erat de hoc periculum quàm in mulieribus, ideo uiro permittebatur dimittere uxorem, non autem econuerso per legem repudii.

AD SECVNDVM & tertium dicendum, quòd rationes illæ procedunt secūdū ꝙ in comparatione K ad bonū prolis maior sit causa diuortij in uxore adultera, q̄ in uiro; non tamē sequitur quòd non iudicentur ad paria, ut ex dictis *patet.

2m d' maiori.

Tenetur loco repudij. ℞. quantū ad dimissionē alterius coniugum: non, quātum ad causam dimission. § Nam repudium non permittebatur, nisi ad &c. ut in textū. Tunc nihil &c. Vxorē enim ideò æqualiter dimittere posse uirum sicut è contra, determinatur in noua lege: quia nūc procausa dimissionis attenditur adulteriū; de quo æquale est & periculum & contra fidē matrimonij peccatum tàm in uiro, quàm in uxore (ut ex dictis, & experientia, constat.)

*Inf. q. 67 ar. 6.

¶ NOT. Ex textuali dicto, ꝙ scilicet diuortiū succedit loco repudij, non inferas; ꝙ diuortiū sit illicitum, sicut repudiū illud. Nam similitudo nō tenet in omnibus sed sufficit, ꝙ in aliquibus, quæ faciunt ad propositum. Sicut accidit nunc. Nam assimilatur diuortiū repudio in hoc solū, ꝙ utrobique dimittebatur uxor; non autem in eo, quòd repudium erat peccatum & à parte uiri tantum procedere poterat. Vnde in primo sensu intelligitur textus præsens, non autem in secundo.

Aug. de bono coniugali. c. 7 to. 6.

2m de antecedente.

Plus est contra legem naturæ. ℞. si habeatur respectus ad bonum prolis, secus quocunque modo. § ut in ad 5m. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

3m de conclusione.

Maius est ℞. in comparatione ad bonum prolis; non, F quocunque modo. § ut in corp. & in ad 5m. Tunc nihil &c. ut in textu

4m de maiori.

Corrigendū. ℞. quasi à iudice: nō, quasi à particulari gubernatore. § Tunc nihil &c. Nam quamuis uir sit caput mulieris, quasi gubernator non &c. ut in textu.

AD QVARTVM dicēdum, quòd quamuis uir sit caput mulieris quasi gubernator, non tamē quasi iudex ipsius, sicut nec econuerso; & ideo in eis, quæ per iudicium facienda sunt, non plus potest uir in uxorem, quàm econ uerso.

AD 5m dicendum, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem, quod est in fornicatione simplici; & adhuc plus, quod magis grauat, scilicet matrimonij læsio. T Si autem consideretur id, quod est commune adulterio, & fornicationi, peccatum uiri, & mulieris se habent ut excedētia, & excessa, quia in muliere est plus de humore, & ideo sunt magis ducibiles à concupiscentiis, sed in uiro est plus de calore, qui concupiscentiam excitat; sed tamen simpliciter loquendo, cæteris paribus, vir in simplici fornicatione plus peccat q̄ mulier, quia plus habet de rationis bono, quod præualet quibuslibet motibus corporalium passionum. Sed quantum ad læsionē matrimonii, quā adulteriū fornicationi addit, ex qua diuortiū causat, plus peccat mulier quàm uir, ut ex dictis* patet, & quia hoc est grauius q̄ simplex fornicatio, ideo simpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera, quàm uir adulter, cæteris paribus.

*In corp. art.

AD 6m dicēdum, quòd quamuis regimen, quod datur uiro in mulierem, sit quædam circunstātia aggrauans; tamen ex illa circunstantia, quæ in aliam speciē trahit, magis aggrauatur peccatum, scilicet ex læsione matrimonii, quòd trahit ad speciem iniustitiæ in hoc, quòd furtiue aliena proles submittitur.

¶ NOT. Dictū est in art. 1. ꝙ ad dimissionē alterutrius fornicantis interuenire debet iudiciū ecclesiæ; & ideo nūc dr, ꝙ diuortiū ad crimē à iudice corrigendū inducitur. Et licet inibi artic. 1. dicat, quòd quantū ad thorū solum possit fieri talis separatio absq; iudicio ecclesiæ: tū ab ipsis particularibus, ui ro. s. uel uxore, præsupponitur tunc fieri quasi à iudicibus; ne scilicet (ut tangit art. 5. & ar. 2. in argum. 3.) sibi ipsis præiudicent. Vnde tunc non fit contra sententiam illam, uidelicet nemo debet esse iudex in causa ꝓpria: maximè qn crimen adulterii est clarum apud sic dimittentē personā adulteram. Rursum. Diligenter nutato in sī. tex. ly cæteris paribus. Nā per hoc concordare potes multa, quæ n dētur in contrariū secūdum quaīdā alias considerationes impartiatem causantes. Sufficiat admonuisse.

5m maior.

Quātò est maior fragilitas in peccante, tāto magis est peccatū uenia dignū. ℞. nisi nocumentū ex peccato proueniens aliud expostulet § Tūc nihil &c. Licet. n. in muliere sit maior fragilitas, quàm in uiris (ut arguitur:) tamē mulieris adulterium propter nocumen. ū sequens præponderat adulterio uiri, ut in tex. In quo & multa alia notata digna, quæ & proportionaliter ad diuersas materias applicari possunt, (ut faciliter penetranti patebit) notare debes.

*In corp. art.

6m consequentia.

Ergo &c. ℞. negatur consequentia § Quamuis. n. regimen, quod datur uiro in mulierem sit quædam &c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes primò; quò ger rationem ostendas; meritò, insinuatū ab Apostolo. 1. Cor. 7. ꝙ coniuges in causa diuortij ad paria iudicantur: & sic. His, qui matrimonio iuncti sunt præ.

Vtil. ꝓ 3. E ccl. &c.

præcipio non ego, sed dñs uxorem à uiro non discedere: & uir uxoré non dimittat. Hæc ibi. Vbi patet: q Apostolus suppleuit, id, quod dñs implicitè tñ posuit Matth. 5. & 19. Nam ibi dñs de sola uiro respectu uxoris dimittendæ, facit mentionem: id quod Apostolus, qui spiritum Christi habet (ut ibid. ait) exponit etiam de uxore respectu uiri ob fornicationem dimittendi. Et sic, eos ad paria in hoc iudicari, demōstrat; tùm ex sua expositione, tùm ex sensu dñi in Euangelio supra allegato. Item à &c. ut ar. 3. aliqualiter in appen. Item ab Innocen. 3. de diuor. Gaudemus. Ibi enim postquã allegauit Euangelium dicens, quicunque dimiserit uxorem suã, nisi ob fornicationé, mœchat, subinfert uerbaliter: q non ad imparia iudicantur circa matrimoniũ. Itẽ à 32. q. 5. Præcepit dominus uxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis. Quicquid uiris præcipitur hoc consequenter redundat ad fœminas. Neque enim adultera uxor dimittenda est: & uir mœchus retinendus est. Hæc ibi. Et ibid. Apud nos quod non licet fœminis, æquè non licet uiris, & eadem seruitus pari cõditione censetur. Hæc ibi. Item ibid. q. 1. Si quis uxoré suã inuenerit adulteram, abstineat se à matrimonio eius. Similiter si uirum suũ uxor inuenerit adulterũ: nõ ad imparia iud. cabitur Hæc ibi. Item ab Innocen. Papa ibid. q. 5. Christiana religio adulteriũ in utroque sexu pari rõne condemnat, sed uiros suos mulieres nõ facile de adulterio accusant: uiri autẽ liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre cõsueuerũt. Cùm par causa sit, interdum probatione cessante uindictæ ratio conquiescit. Hæc ibi. Vbi per ly sacerdotes intellige quod ar. 3. dicebatur, quòd scilicet adulteriũ cõiugum diuortiũ est iudicandum ab ecclesia.

*At. 2. hu ius quæ.

Aug. lib. 2 de adult. coniug. c. 5. 9. 21. 22. & lib. 1. c. 11. 12. & 22.

Vide decret. 32. q. 7.

¶NOT. Hæc materia tacta est, tamen mixtim cum aliis uiuis, supra. q. 59. ar. 6.

¶PROB. Quia nihil aduenies supra matrimonium ratum potest ipsum dissoluere, quo ad uinculum (patet per Augustinum.)

ARTICVLVS V.

Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd post diuortiũ vir alteri nubere possit. Nullus B enim[h] tenetur ad perpetuam cõtinentiam: sed uir tenetur in aliquo casu uxorem fornicantem à se in perpetuum separare, ut patet ex dictis *ergo uidetur quòd ad minus in tali casu alteram ducere possit.

¶ 2 Præterea, Peccanti non est danda maior occasio peccandi, sed si ei, qui propter culpã fornicationis dimittitur non licet aliã copulã quærere, h datur sibi C maior occasio peccandi non. n. est probabile, quòd qui in matrimonio non continuit, quòd postea continere possit. ergo uidetur quòd liceat ei ad aliam copulam transire.

¶ 3 Præterea, Vxor non tenetur[h] uiro nisi ad debitum reddendũ & cohabitationem: sed per diuortium ab utroque absoluitur, ergo soluta est à lege uiri, ergo potest alteri nubere: & eadem ratio est de uiro. D

¶ 4 Præterea, Matth. 19. dicit, Qui dimiserit uxorem, & aliã duxerit, excepta causa fornicationis, mœchatur, h ergo uidetur q si causa fornicationis dimissa uxore aliam duxerit, non mœchetur, & ita est uerum matrimonium.

SED CONTRA. Primæ Cor. 7. Præcipio non ego, sed Dominus uxorem à uiro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptam. E

Præterea, Nullus ex peccato debet reportare commodum, sed reportaret, si liceret adulteræ ad aliud magis desideratũ cõnubiũ trãsire, & esset occasio adulterandi uolẽtib. alia matrimonia quærere, ergo nõ licet aliã copulam quærere neq; uiro, *neque uxori.

RESPONDEO, Dicendũ, q nihil adueniens supra matrimoniũ, pót ipsum dissoluere, & ideo adulteriũ non facit quin sit uerũ matrimoniũ. Manet enim, ut* August. dicit inter uiuentes cõiugale uinculũ, quod nec separatio, nec cũ aliquo iunctio pót auferre, & ideo [m] non licet uni altero uiuẽte, ad aliam copulã trãsire.[n]

AD PRIMVM ergo dicendũ, q quamuis per se nullus obligetur ad continentiã, tñ per accidens potest esse q obligetur, sicut si uxor sua ægritudinẽ incurabilem incurrat, & talem, quæ carnalẽ copulã non patiatur, & similiter etiam est si incorrigibiliter spirituali infirmitate, scilicet fornicatione, laboret.

AD SECVNDVM Dicendũ, q ipsa confusio quam reportat à diuortio, debet eam cohibere à peccato: q si cohibere non pót, minus malum est, quòd ipsa sola peccet, quàm q peccati uir eius sit particeps.

AD TERTIVM Dicendũ, quod quamuis uxor post diuortiũ non teneatur uiro adultero ad debitũ reddendum, & cohabitandum, tamẽ adhuc manet uinculũ matrimonii, ex quo ad hoc tenebatur, & ideo non potest ad aliã copulam transire uiro uiuente pót tñ continentiam uouere uiro inuito, nisi uideatur Ecclesia decepta fuisse per falsos testes sententiando de diuortio: quia in tali casu, etiã si uotum professionis emisisset, restitueretur uiro, & teneretur reddere debitum, sed non

1md maiori.

Tenetur. R per se non semper per accidens. §. Tunc nihil &c. Quamuis. n. uir in casu separationis perpetuæ à coniuge sua non teneatur per se ad perpetuam cõtinentiam (ut arguitur:) tamen tenetur per accidens ad illã: ut in tex. Et hoc accidens (in proposito) est dimissio uxoris adulteræ necessaria.

*Concil. Mileuit. c. 17.

*Lib. 1. de nuptiis & cõcupiscẽtia. c. 7. 10. 15. & 21 à medio. tomo. 7.

¶NOT. Confirmatur dictũ hoc, de obligatione per accidens ad continentiã perpetuam, ab Innocen. 3. sic. Nec obstat, quod à quibusdam forsan obiicitur, q fidelis relictus non debeat iure suo sine culpa priuari: cũ in multis casibus hoc contingat ut si alter coniugum incidat *consil.* in [illegible]. Hæc illa s da diuort. quanto ter. Vide supra 59. ar. 4. ad 3m. & elucid. du hoc, q quandoque sine culpa licet nõ sine causa &c.

2md minori.

Datur. R non: sed accipitur. § scilicet à persona illa quæ dimittitur. Nam per diuortium à dimittente datur occasio boni personæ dimissæ quoniam ipsa confusio, quam reportat ex diuortio debet eã cohibere &c. ut in textu.

¶*Corollarium*. Ergo immunis est à peccato ipse dimittens talem, quoniam scãdalum sequens, quæ est occasio peccandi tacta in argumento, non est actiuum, sed passiuum solummodò. Item Dimissio illa secundum se non iudicanda est mala, propter talem occasionem sic sequentẽ: quoniam iudicium de re aliqua debet dari secundum illa, quæ sunt per se rõ, ad separationem uerò illam per se sequitur bonum. i. confusio illa à malo secundum se retrahens, quæ tangitur in responsio textus. Quòd si per accidens i malam dispositionem personæ dimissæ, non sequatur bonus effectus: adhuc dimissio illa non est uituperanda, immo laudanda: ut in textu.

3m maior.

Vxor non tenetur uiro: nisi ad debitum reddendum, & cohabitationem. R. ex uinculo matrimonii. §. Tunc nihil &c. Nam uinculo matrimonij adhuc stãte, licet ex eodẽ remanente, uxor per accidens hæc inter po situm

2 ¶Secundò habes quo per rõnem prædicta patet, pro quanto coniuges in causa diuortij ad paria iudicari insinuant, & intelligat, & tractat.

3 Tertiò uides: quo ex iis uberrimè Thomistica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXII. ART. V.

259 CONCL. Non licet alicui coniugum per diuortium separato ad aliam copulam transire, uiuente alio.

liceret ei exigere.

AD QVARTVM, Dicendum, ꝙ exceptio illa quæ est in uerbo domini, refertur ad dimissionem uxoris; & ideo obiectio ex falso intellectu procedit.

ARTICVLVS VI. G

Vtrum post diuortium uir & uxor possint reconciliari.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur ꝙ post diuortium uir, & uxor non possint reconciliari. Regula enim est in iure. Quod semel bene definitum est, nulla debet iteratione retractari: sed iudicio Ecclesiæ definitū est, quòd debent separari, ergo nō possunt H ulterius h reconciliari.

¶ 2 Præterea, Si posset esse reconciliatio, præcipue uideretur ꝙ post pęnitentiā uxoris uir teneatur eam recipere; h sed nō tenetur, quia etiam uxor nō potest pro*exceptione proponere in iudicio suam pęnitentiam cōtra uirum accusantem de fornicatione; ergo nullo modo potest fieri reconciliatio.

¶ 3 Pręterea, h Si posset esse re- I conciliatio, uidetur ꝙ uxor adultera teneretur redire ad virum ipsam reuocantem: sed non tenetur, quia iam separati sunt iudicio ecclesiæ, ergo &c.

¶ 4 Præterea, Si liceret reconciliare uxorem adulteram, in illo casu, pręcipue deberet fieri, quādo uir post diuortium inuenitur G adulterium committere: sed in hoc casu uxor non potest h cogere eum ad reconciliationem, cum iuste sit diuortium celebratum, ergo nullo modo potest reconciliari.

¶ 5 Pręterea, Si vir adulter occulté dimittat uxorem conuictā de adulterio per Ecclesiæ iudicium, non uidetur iustè factum diuortium; sed tamen uir non h tenetur uxorem sibi reconciliare, H quia uxor ꝓbare in iudicio adulterium uiri non potest, ergo multo minus quando diuortium iuste est celebratum, reconciliatio fieri potest.

SED CONTRA est quòd dicitur 1. Corinth. 7. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut uiro suo reconciliari.

Præterea, Vir poterit eam nō dimittere post fornicationem, ergo eadem ratione eam recon- I ciliare sibi.

fimm(.i. per adulterium superueniens) non teneatur amplius F ad illa duo: ut in textu.

¶Examen. Ly pōst tamen continentiam oonerenito Inoito nisi &c. Non intelligas ꝙ hoc dictum textus uelit inferrre, quòd uxor dimissa per diuortiū iudicio ecclesiæ non possit uouere cōtinentiā nito inuito, si ꝙ ecclesia pōst inuentatur fuisse decepta (ut in textu:) sed intelligas ꝙ in tali casu deceptionis uxor ipsa ad continentiā nō teneretur ex parte redditionis debiti uiro suo; (ut in eodem textu subiungitur) Quòd si diuortium illud celebrans ecclesia, non fuisset decepta: tunc teneretur pędicta uxor seruare uotū illud etiā in hoc, ꝙ reddere debitum non deberet. Stat ergo modus textualis constructionis non in uouendo cōtinentiam, sed in seruando continentiam illam uotam.

Cap. gaudemus. extra de cōuer. cōiugat.

4m cōsequētia.

Ergo &c. Rx. negatur cōsequentia. ¶ Nam exceptio illa, quæ est in uerbis domini &c. ut in textu.

¶Examen. Ly refertur ad dimissionem uxoris. Scilicet tm. Hoc est, non refertur ad ductionē alterius uxoris.

*Al. exemptione.

¶NOT. Euidentissimus est Matth. 19. textus stans pro ista responsione, & expositione, sancti Doctoris. Dicit enim sic ad litteram Matthæus. Quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Vbi patet, etiam grammaticè construentibus, ꝙ ly nisi ob fornicationē cadit super dimittere uxorē. & nō pōt cadere super ducere aliā, nisi errorquēdo incompacte literā. Ratio est: quia inter ly ob fornicationē, & ductionē alterius ponitur, distinctio quædam scilicet ly &, sine replicatione fornicationis. Quòd si uoluisset dominus, ꝙ ly nisi ob fornicationē, caderet super utrūque, dixisset; quicunque dimiserit uxorē suā, & aliā duxerit, nisi ob fornicationē, mœchatur. Simile quid, immo & clarius ꝓ præsenti intento, habetur Matth. 5. ubi sic dicit litera: omnis, qui dimiserit uxorē suam, excepta fornicationis causa, facit mœchari. Vbi patet id, quod dicimus ex eo; ꝙ non adiungit ly & aliā duxerit. Quasi apertè dicat. Exceptio fornicationis sicut nunc cadit (nullo discrepante) super dimissionem uxoris tm: ita quādo K Matth. 19. post ly nisi ob fornicationē, dicitur ly & aliam duxerit; intelligēdum est ab omnibus, tanq̄ ex præsenti loco edoctis, ꝙ illa exceptio fornicationis cadit solummodò super dimittere uxorem. Vide; q̄ clara sunt omnia, & sibi inuicem consona: maximè uerò, si iunxeris et huius loci expositionem factam per concilium Foroiuliense: ut in appen. seq. Hinc igitur meritò uideas concilium Mileuitanū, & Trid. dixisse, ut supra q. 59. ar. 6. appen. ꝙ uidelicet iuxta Euangelicam doctrinam.

APPENDIX.

Vtil. pro 3. Eccles. &c.

EX articulo habes primò; quō per rationem interimas errores recitatos supra q. 49. ar. 6. appen. inquantū matrimonii dissolutionē quò ad uinculū dicunt rōne adulterij. Hi. n. per hoc uolunt, ꝙ post diuortium possint coniuges alteri nubere. Vnde cū articulus præsens doceat, illud nubere nō posse fieri, clarum est, ꝙ per hoc illos errores & impetit & expugnat.

¶Secundò habes quō per rationem ostendas, eosdem errores a meritò damnatos à &c. ut supra ibid. Et aduertas diligenter; ꝙ in pluribus iunantur uicissim illæ auctoritates, & istæ. Item à 32. q. 7. Licitè dimittitur uxor ob causam fornicationis: sed manet uinculū prioris matrimonij: ꝓpter quod fit reus adulterij, qui eāque duxerit dimissam ob causam fornicationis. Hæc ibi. item ibid. Interueniēte diuortio nō abolentur confœdera tiu nuptialis: ita ut sibi coniuges sint et separati cum illis et committitur adulterium, quibus fuerint post suum repudiū copulati. Item à Concil. Libertano ibid. fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum maritū duxit, prohibeatur, ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiet cōmunionem, quàm is quem reliquerit, de seculo exierit. Itē à Papa Gregorio ibidē. Ij uerò, qui uxores suas in adulterio deprehendunt, non licebit, nec eum, nec eam, aliam uxorem accipere, uel alium uirum, quandiu ambo uiuunt. Si autē adultera mortua fuerit, uir eius, si uult, nubat, tantum in domino: adultera uerò nunquam, et si mortuus fuerit uir eius. Hæc ibi. Ecce: quare sanctus Doctor quęsiuit tantum de uiro, utrum possit nubere alteri: & non de uxore: quasi quòd in suo titulo per hoc innuerit illud, quod nunc dixit Pontifex. Vide glos. ibid. Itē à Concil. Foroiuliensi cap. 10. Placuit &c Non liceat uiro, quandiu adultera uiuit, aliā uxorē ducere: sed nec adulteræ aliū accipere uirum, nec uiuente nec mortuo marito, quem non erubuit defraudare. Nam etsi legatur, sola fornicationis causa, dixisse dominum, dimittere uirū uxorem suam: non tñ legitur concessisse, alteram, uiuente illa, in coniugio sibi sociare: prohibuisse quidē modis omnibus non ambigitur. Ait n. Quicunque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationē, & aliam duxerit; mœchatur. Qua de re ita diffinire prospeximus; ut iuxta eiusdē domini mellifluam uocem, nemo hæc interdicta uiolaturus inculcare præsumat. Sic priorem dimittere fu habent uxorem: ut secundā prima uiuente, nō habeat. Vnde quādiu uiuit adultera: nō licet uiro, nec pōt impunè, secundas K contrahere nuptias. Hæc ibi. Ecce: ꝙ, secundum concilium, non sunt inculcanda illa Euāgelij interdicta. i. illa, quæ dicūtur in medio, hoc est ly, nisi ob fornicationem, non sunt referenda ad utranq; sententiam. quia tunc inculcarentur. i. confunderentur, ad inuicem; & non distinctè ponerentur sententiæ illæ, prout Euangelij series requirit.

¶Tertiò habes quomodo per rōnē prædicta patrū pro quanto uinculum post diuortium non posse alteri nubere insinuant, & 3 intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò uides quomodo ex ista uicissim Angelica doctrina 4 hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXII. ART. VI.

CONCL. Si uxor post diuortium da peccato pœnitentiam 260 egens emendata fuerit, potest eam sibi uir reconciliare.

¶NOT. Non sufficit pœnitētiā agere. Sed emēdationē del... adiungere, hoc est, cessare à delicto ad hoc ut reconciliationem adipiscat.

RESPONDEO, Dicendum, quòd * si uxor post diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi uir reconciliare; * si autem in peccato incorrigibilis maneat, non debet assumere eam eadem ratione, qua non licebat eam nolentem a peccato desistere retinere. B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia Ecclesiæ diuortium celebrantis non fuit cogens ad separationem, sed licentiam præbens: & ideo absque retractatione præcedentis sententiæ potest reconciliatio fieri, uel sequi.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd pœnitentia uxoris debet inducere uirum, ut uxorem fornicantem non accuset, aut dimittat, sed tamen non potest ad hoc cogi, nec potest per pœnitentiam eum uxor ab accusatione repellere: quia cessante culpa, & quantum ad actum, & quantum ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu, & cessante reatu, etiam quantum ad Deum, adhuc manet reatus quo ad pœnam, humano iudicio inferendam, quia homo non uidet cor, sicut Deus. C D

AD TERTIVM Dicendum, quòd illud, quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium, unde cum diuortium sit, inductum in fauorem uiri, non aufert ei ius petendi debitum, uel reuocandi uxorem. Vnde uxor tenetur reddere, & ad eum redire, si fuerit reuocata, nisi de licentia uotum continentiæ emisserit.

AD QVARTVM, Dicendum, quòd propter adulterium quod uir prius innocens post diuortium committit, secundum rigorem iuris non debet cogi ad recipiendum uxorem adulteram † prius: tamen secundum æquitatem iuris iudex ex officio suo debet eum * cogere, ut caueat periculo animæ eius, & scandalo maiorum, quamuis uxor non possit reconciliationem petere.

AD 5m dicendum, quòd si adulterium uiri sit occultum, per hoc non aufertur ius excipiendi contra accusationem uiri uxori adulteræ, quamuis desit sibi probatio, & ideo peccat uir diuortium petens: & si post sententiam de diuortio uxor petat debitum aut reconciliationem, uir tenetur ad utrunque.

* Al. monere.

adipisci quis possit cum illo, qui offensus est. Et ideo duo dixit A textus de reconciliatione tractans: primò ly pœnitentiam agens: secundo ly emendata fuerit. Et hoc notabis à fortiori contra Lutherum, qui (ut alibi diximus) pœnitentiam optimam esse dicit cessare à peccato; & contra illos, qui semper ferè pœnitentiam agunt & et factam etc. aliter sanctificantur, & tamen nunquam, uel raro, amendationem faciunt de confessis. A fortiori, dixi, quoniam si ad reconciliationem cum minori, puta cum homine, & de re minori, puta de offensa facta eidem requiruntur ambo illa & non sufficit unum tantum: multo magis ad modum fateri oportet, quod ad reconciliationem cum Deo & de offensa facta eidem non sufficit alterum illorum sed requiritur necessariò utrunque.

¶PROB. Quia patet ex se.

¶Examen. Ly qua non licebat, &c. Ex hoc uidetur quod uir tenetur de præcepto, non retinere adulteram dimittere ex quo etiam confirma dictum ar. 2.

1m de conclusione. Reconciliari. R. cum retractatione sententiæ præcedentis ecclesiæ non autem sine retractatione illa. S. Tunc nihil &c. Nam reconciliatio huiusmodi absque retractatione sententiæ ecclesiæ fieri potest, propter rationem dictam in textu.

¶NOT. Poterat Sanctus Doctor stando in responsione sua afferre rationem hanc, scilicet, etiam si illa sententia ecclesiæ fuisset cogens, potuisset fieri reconciliatio talis absque retractatione eius: quia in sententia ipsa subintelligebatur conditio hæc, scilicet si non pœnituisset ueraciter persona adultera de adulterio. Non. n. intelligi debet sententia ecclesiæ, etiam si cogeret ad diuortium, nisi cum ista limitatione: quandoquidem per sententiam suam non intendit præcludere uiam pacificationis bonam. i. reconciliationis coniugum post correctionem (Absit) sed castigare delictum, quod impediuit illam bonam pacem, quæ prius inter ipsos coniuges erat. Remoto ergo delicto per pœnitentiam sufficientem non intendit, astrictos remanere coniuges; ne possint pacificari adinuicem. Poterat, inquam, rationem talem afferre sanctus Doctor pro responsione sua, tamen elegit ad conuincendos proteruos manifestiori uti E ratione, quæ iam dicta est in textu. Sciunt namque etiam proterui, quòd sententia ecclesiæ celebrantis diuortium datur in fauorem coniugis innocentis: cum quo & sciunt, quod illud, quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium (ut dicitur in ad 1m.)

2m minor. Sed non tenetur. R. de necessitate: uno, de quadam equitate. S. Pœnitentia enim uxoris debet inducere uirum &c. ut in textu usque inclusiue ad ly non potest ad hoc cogi. Tunc nihil &c. Nam ideo uxor non potest pro exceptione proponere in iudicio suam pœnitentiam contra uirum accusantem se de fornicatione, idest non potest uirum ratione suæ pœnitentiæ repellere ab accusatione sui; non quia uir non teneatur de quadam æquitate cessare ab accusatione, eamque sibi reconciliare; sed quia cessante culpa, & quantum ad actum, & quantum ad maculam, adhuc &c. ut in textu.

3m maior. Si posset esse reconciliatio, uidetur, quòd uxor adultera teneretur redire ad uirum ipsam reuocantem. R. conceditur: sed negatur minor. S. quòd scilicet uenit ad hoc non teneatur. Ad rationem ibi in contrarium allatam dicitur, quòd sententia data per iudicem ecclesiæ de separatione ipsorum non concludit intentum, idest non facit quòd non teneatur uxor ad hoc. Nam illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit &c. ut in textu.

¶Examen ly in fauorem uiri. Intellige & uxoris: quando uidelicet non uxor, sed uir, adulterium commisit. Nam uterque in causa diuortii ad parta iudicantur ar. 5.

¶Ly non facit ei præiudicium. Scilicet apud ecclesiam; quæ induxit tale diuortium in fauorem eius. Ratio fundamentalis est: quia intentio ecclesiæ fuisse uidetur, per hoc suum factum ei fauere uelle, & non præiudicare.

¶Corollarium. Ergo à simili uidetur, quod uir adulter, si reuocetur ab uxore innocente, teneatur redire ad eam. Intellige semper in casu illo, quando persona adultera iam sufficienter emendata est de adulterio: quoniam aliter innocens coniunx non posset illum adulterum coniugem tuta conscientia reuocare: ut in corp. à fortiori. Si enim talem impœnitentem retinere licitè non potuit multò minus nunc post dimissionem iudiciam potest reuocare.

4m minor. In hoc casu uxor non potest cogere eum ad reconciliationem. R. si procedatur secundum rigorem iuris: non secundum quandam æquitatem S. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam diuortium iustè celebratum non tollit hanc æquitatem, si uir adulterium commiserit ut patet faciliter arbitrio boni uiri.

5m minor. Sed tamen non tenetur uxorem sibi reconciliare. R. negatur ista S. ut in textu. Ad rationem argumenti allatam patet responsio, in eodem.

APPENDIX.

EX articulo habes primò; quomodo per rationem, tanquam à fortiori, excludas errorem Nouatianorum (Prat. Nouatiani) dicentium: quòd in peccatum prolapsi non ad pœnitentiam, sed ad Diaboli prædam, admittendi sunt. Dixi ly à fortiori: quia si post pœnitentiam, ut ostendit præsens articulus, potest reconciliare sibi uxorem, immò & laudabiliter reconciliat: multò magis post sufficientem pœnitentiam Deus poterit reconciliare sibi peccatorem, & de hoc ab ipso peccatore sperandum, atque ab aliis piis uiris. Deus. n. ad misericordiam pronior est in immensum, quam homo. Vtilitas p S. Eccl. &c.

¶ Secundo habes: quo pacto ostendas, pestiferum hunc errorem meritò damnari à &c. ut 1. par. q. 48. ar. 4. appe. habes, & a fortiori ipsum met damnari à quibuscunque, admitti reconciliatio uxoris adulteræ post palam à uiro. 1. Cor. 7. quod si discesserit manere innuptam, aut uiro suo reconciliari. Sup quo dicit Aug. ut recitat. 32. q. 7. Apostol. &c. Si feminæ licet dimittere uirum suum propter fornicationis causam quid ei responderimus, de hoc, quod dicit posterius & uir uxorem suam non dimittat? Quare non addidit excepta ea fornicationis, nisi quod simile forma

nam uult intelligi, ut si dimiserit (quod causa fornicationis per F mittitur) maneat sine uxore, aut reconcilietur uiro? Hæc ibi. Item à Concil. Milenitano ibid. Placuit, ut neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito alteri coniungantur: sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quòd si contempserint, ad pœnitentiam redigantur. Hæc ibi.

3 ¶Tertiò habes: quòd per rationem prædicta patrum, pro quibus reconciliationem coniugum post pœnitentiam approbat, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uides quòd ex hic uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

ultima enim loquatur solum Ambrosius: sua hæc authoritas nō infringit propositum.

¶NOT. In responso formali dicitur ly bonitate rei, & moris: quia non sufficeret bonitas rei tantum ad faciendum aliquod de se licitum moraliter: ut nunc loquimur: sed ultra hoc requiritur, quòd illud sit bonum moris seu morale.

QVAESTIO LXIIII.

De secundis nuptijs, in duos articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de secundis nuptiis.

Et Circa hoc quæruntur duo.

¶Primo. Vtrum sint licitæ.

¶Secundo, Vtrum sint sacramentales.

ARTICVLVS I.

Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ.

AD PRIMVM sic proceditur: Videtur quòd secundæ nuptiæ non sint licitæ, quia iudicium de re debet esse secundum ueritatem, dicit autē Chrysost. quòd secūdum uirum accipere h est fornicatio secundum ueritatem, quæ non est licita, ergo nec secundum matrimonium.

¶2 Præterea, Omne, quod nō est h bonum, non est licitum, sed Ambr. † dicit quòd duplex matrimonium non est bonum, ergo non est licitum.

¶3 Præterea, h Nullus arceri debet ne intersit illis, quæ sunt honesta, & licita: sed sacerdotes arcentur ne intersint secūdis nuptiis, ut in litera patet, ergo non sunt licitæ.

¶4 Præterea, Nullus reportat pœnam h nisi pro culpa: sed pro secundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnam, ergo non sunt licitæ.

SED CONTRA est, quòd Abraham legitur secundas nuptias cō traxisse, Gen. 25.

¶Præterea, ‡ Primæ Tim. 5. dicit Apostolus, Volo autem iuniores, scilicet, uiduas nubere, filios procreare, ergo secundæ nuptiæ sunt licitæ.

G RESPONDEO, Dicendum, quòd uinculū matrimoniale non datur nisi usque ad mortē ut patet Romanorū 7. & ideo moriente altero coniugum, uinculū matrimoniale cessat, unde propter præcedens matrimonium non impeditur aliquis à secūdo, mortuo coniuge, & sic m non * solum secundæ: sed tertiæ, & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ. n

AD PRIMVM ergo dicendum, H quòd Chrysost. loquitur quantū ad causam, quæ aliquando solet ad secundas nuptias incitare, † scilicet concupiscentiam, quæ etiam ad fornicationem incitat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd secundum matrimonium dicitur non esse bonum, non quia nō sit licitum: sed quia caret illo honore significationis, quæ est in primis nuptiis, ut sit una unius, sicut est I in Christo, & Ecclesia.

AD TERTIVM dicēdum, quòd homines diuinis deditil, non solū ab illicitis, sed etiam ab illis, quæ habent aliquam turpitudinis speciem, arcentur; & ideo arcentur à secundis nuptiis, quæ carent honestate, quæ est in primis.

AD QVARTVM dicēdum, quòd irregularitas non semper induci

QVÆST. LXIII. ART. I.

CONCL. Non solum secūdæ: sed tertiæ: & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ.

¶PROB. Quia propter præcedens matrimonium non impeditur à 2. uel 3. & deinceps aliquis; mortuo coniuge (cū uinculum matrimonij non duret, nisi usque ad mortē Rom. 7.)

Thō. 4 d. 42. q. 3. a. 1. & 2.

*Hom. 38 In Matth. In opere imperfecto, to. 2. & decr. 31 q. 1. c. 9.

1m ex Chrysostomo.

Est fornicatio, &c. quantū ad causā motiuam, quantū ad essentiā rei §. Tunc nihil &c. Nam quantū ad rei essentiam matrimoniū secundū est uerū, & licitum, tm abest, ut sit fornicatio: & in hoc sensu conclusio loquitur. Quomodo autē Chrisostomi locutio secūdum causam tantum sumenda sit: uide in textu.

†Amb. in Ii. com. ad 7. c. 1. ad Cor. al qd de hoc habet to. 5.

*Lib 4. Sē tē. dis. 42. §. ult.

†Vide Augu. lib. 16. de ciuita. Dei, c. 34. to. 5. & in lib. de bono uidui tatis, c. 12.

¶Corollarium. Ergo ex textu exponente Chrisostomū dicas: quòd nihil aliud intēdit Chrisostomus per illam authoritatē, nisi quòd aliquādo ad secūdas nuptias mouetur persona nō principaliter à desiderio procreationis liberorū, quod esset laudabile, nullāque speciem turpitudinis præseferens: sed à cōcupiscentia propria, quā desiderat explere, quāuis non extra coniugium, id quod turpitudinis cuiusdā spēm habet, quamuis non omninò illicitum sit. Vnde & si secdm cām illam, qua mouetur quis ad secundas nuptias, nuptiæ ipsæ non sunt fornicatio, nisi secundū quandā apparentiā ueritatis: non aūt secundū existentiā. Dices ergo quòd in authoritate Chrisostomi ly secundū ueritatem, accipitur cū illa limitatione, apparentiæ: & hoc pp cōcupiscentiæ motū prædictū. Quasi diceret Doctor ille. Secundū u irum accipere est fornicatio secundū ueritatem apparentiæ superficietenus.

2m de maiori.

Quod non est bonū R. bonitate rei, & moris: non semper bonitate honorabilis significationis. § Tūc nihil contra. Nā matrimoniū secū dum est bonum bonitate rei, & moris; & consequenter est licitum, licet non sit bonum illa bonitate significationis honorabilis, quæ est in primis nuptiis; ut in textu. Et de hac bonitate

3m maior.

Nullus arceri debet ne intersit illis, quæ sunt honesta & licita. R. nisi illa habeant aliquam speciem turpitudinis. §. Tunc nihil &c. Nam sacerdotes ideò arcentur; ne intersint secūdis nuptiis, nō quia non sint quædā secundum se honesta & licita: sed quia quādam speciem turpitudinis habent; ut in textu. concl. m.

¶NOT. Illa maior glosata propriè intelligitur de hominibus qui sunt dediti diuinis; ut sunt clerici, & sacerdotes, & huiusmodi. Rursus. Secundæ nuptiæ dicuntur habere speciē turpitudinis & priuatiuè, & positiuè. Priuatiuè quidem, quia carent honestate illa in primis nuptiis inuenta; ut in ad secundum. positiuè autem, quia plerunque a motiuo turpi. i. concupiscentia causantur ut in ad 1m. De specie autem illa priuatiua facit tantū mentionem præsens textus: quia huiusmodi species in omni matrimonio, citra primum reperitur & etiam secundum seipsum: cum tamen species illa turpitudinis positiua non reperiatur in omni citra primum, neque secundum se. Ex uitio enim hominum contrahentium procedit ista turpitudo positiua; neque etiam sem- K per, sed quandoque tantum, procedere solet: matrimonium autem secundum, tertium, & deinceps, consideratum secundum se, idest secundum quòd matrimonium secundum, tertium &c. turpitudinis speciem illam priuatiuam habet. Quia uerò sacerdotem ab omni matrimonio citra primum præsentia arceri dicebatur in textu propter turpitudinis speciem; ideò oportebat turpitudinem, quæ semper, & secundum se, adest illi matrimonijs afferre tantum; & non illam, quæ quandoque solum, & ex hominum uitio, adeat.

*Aug. lib. 2. cōt. aduers. leg. & proph. c. 12.

†Loco citato in ar gu. 1. uide Aug. de hæresibus ad Quod uult Deū, hæresi c6. 18 & 78. to. 6. & in li. de fide ad Pet. ca. 42. to. 3.

4m de maiori.

Nisi pro culpa. R. uel pro aliqua causa § Tunc nihil &c. Nam irregularitatem, reportat quis ex secundis nuptiis, non propter culpam suam, quasi quod matrimonium secundum contrahere sit culpa: sed pro aliqua causa; & hæc est defectus significationis sacramenti.

¶NOT. De isto defectu significationis sacramenti; uide art. 2. ad secundum & quæst. 66. ar. 1. De hoc, quòd sine culpa, dummodo

modo adsit causa, insligitur iustè pœna alicui; uide. q. 39. ar. 4 ad tertium & ibi iuris regulam ad propositum hoc, & aliud huiusmodi, apprimè facientem; pluraque alia scitu digna comperies.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem interimas hæresim Nouatianorum Montanistarum, & Græcorum (Prat. Ablabius: Græci, Montanistæ.) dicentium; nuptias quidem primas admittendas, sed secundas damnandas. Benè dicunt in priori sententia, sed in secunda erroneè. Item Cataphrygum (Prat. Cataphryges.) qui nuptias secundas loco fornicationis habeant.

¶ Secondò habes quomodo per rationem ostendas, prædictos meritò damnari à facto Abrahæ Genes 25. ubi post mortem Sarræ primæ uxoris duxit aliam nomine Cethuram; de cuius facto sic recitatur. 32. q. 4. Iste Abrahæ etiam usque ad decrepitam ætatē senectutis fornicationis obiecit crimen: profectò quia & post mortem Sarræ alteram duxit. Vbi, etsi nullum intelligeretur rei abditæ sacramentum, uel propter hoc solum id facere debuit Abraham; ne putarent hæretici aduersus populum Dei (quibus etiam Tertullianus astipulator assistit) post uxoris mortem crimen esse ducere uxorem. Hæc ibi. Vbi per ly iste intelligitur aduersarius legis & prophetarū contra quē ibi scēserat Augustinus loquens. Item à facto Ruth. cap. 4. ubi secundum maritum duxit ipsum Booz. Item à facto Annæ uxoris Thobiæ iunioris, cap 6. 8. 14. ubi post septem uiros quos habuerat mortuos nupsit ipsi Thobiæ, & quidem interueniente suffragio Raphaelis Archangeli, qui profectò nuptiis his octonariis non præstitisset assensum, nisi licitas esse diuinitus cognouisset. Non tantum ergo secundæ & tertiæ, aut quartæ, sed & deinceps (ut inquit conclusio articuli) declarantur licitæ per factum Raphaelis contra prædictos errores. Item à facto B. Annæ genitricis Deiparæ Virginis: quæ tres maritos successiuè habuit, ut in ecclesia legitur. Quod autem huiusmodi facta matrimonia post primum esse licita uerissimè conuincant patet per illam regulam ex Decretis sumptam 9. quæst. 2. Lugdunensis & 7 quæst. 1. omnis, & dist. 17. qui de inenia. Quæ regula hæc est, quod illud, quod est à uiro sancto factum, præsumitur sanctum. Item à Concil. Niceno cap. 8. Siqui uoluerint uenire ad ecclesiam catholicam ex Nouatianis placuit sancto Concilio ut ante omnia hanc habeant ab eis confessionem, quam per scripturam exigi oportet, ut fateantur se eum omni consensu catholicæ ecclesiæ statuta obseruaturos, id est communicaturos se & his qui fortè secundas nuptias experti sunt. Hæc ibi. Item ab Eugenio 4. in Decret. super unione Græcorum ubi sacro approbante Concil. Flor. ait. Quoniam nonnullos asseritur quartas nuptias, tanquam condemnatas, respuere; ne peccatum, ubi non est, esse putetur: cum secundum Apostolū, mortuo uiro mulier sit ab eius lege soluta, & nubendi cui uult in domino habeat facultatem, nec distinguat mortuo primo, secundo, uel tertio; declaramus non solum secundas, ac tertias, sed & quartas atque ulteriores (si aliquod canonicū impedimētū non obstet) licitè contrahi posse. Commendatiores tamen dicimus si ulterius à coniugio abstinentes in castitate permanserint. Hæc ibi. Et 1. Tim. 5. Adolescentiores uiduas &c. Volo autē iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionē dare aduersario maledicti gratia. Ecce quòd Apostolus uolendo uiduas iuniores nubere approbat secundas nuptias: & hoc dicit esse nullā occasionem dare aduersario maledicendi. In quo omnes maledicos in frontispicio appendicis positos, apertè damnat.

Regula à sanctorū factis.

*Lib. 4. Sēt. dis. 42. parag. 1. in fin. ex Amb. cō. c. 19. sup illud. 1. Cor. 7. Beat. or aūt &c. & glo. interlineatis ibi.

† Vide De cret. dist. 33.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patiū, pro quanto nuptias secundas, & deinceps licitas esse insinuāt, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶ Quartò uides quomodo ex his & cissim Thomistica doctrina hęc, & declaretur, & consolidetur. 4

ARTICVLVS II.

Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd secundum matrimonium non sit sacramentum. Qui enim iterat[h] sacramētum, facit ei iniuriam; sed nulli sacramēto facienda est iniuria, ergo si secundum matrimonium esset sacramentum: nullo modo esset iterandum.

¶ 2 Præterea. In omni h sacramento adhibetur aliqua benedictio; sed in secundis nuptiis non adhibetur benedictio, ut in litera dicitur, ergo nō fit ibi aliquod sacramentum.

¶ 3 Præterea, Significatio est de essentia sacramenti, sed in secundo h matrimonio non saluatur significatio matrimonii, quia non est una unius sicut Christus & Ecclesia, ergo non est sacramentum.

¶ 4 Præterea. Vnum sacramentum non h impedit à susceptione alterius, sed † secundum matrimonium impedit à susceptione ordinum, ergo non est sacramentum.

SED CONTRA. Coitus in secundis nuptiis excusatā peccato, sicut & in primis, sed per tria bona matrimonii excusatur coitus matrimonialis, quæ sunt fides, proles, & sacramentum, ergo secundum matrimonium est sacramentum.

Præterea. Ex secunda coniunctione uiri ad mulierem non sacramentali non contrahitur irregularitas, sicut patet ex fornica B tione, sed in secundis nuptiis cōtrahitur irregularitas, ergo sunt sacramentales.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ubicunque inueniuntur illa, quæ sunt de esse sacramenti, ibi est uerum sacramentum. Vnde cum in secundis nuptiis inueniantur omnia, quæ sunt de esse sacramenti, quia debita materia quam facit persona legitima, & debita forma, scilicet C expressio consensus interioris per uerba de præsenti, constat quòd etiam[m] secundum matrimonium est sacramentum, sicut & primum.[n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de sacramento quod inducit perpetuum effectum, tunc enim si iteratur sacramentum, datur intelligi, quòd primum non fuit efficax, & sic fit primo iniu D ria, sicut patet in omnibus sacramentis, quæ imprimunt characterem; sed illa sacramenta, quæ habent effectum non perpetuum, possunt iterari sine iniuria sacramenti, sicut patet de pœnitentia, & quia uinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla fit iniuria sacramento, si mulier post mortem uiri iterato nubat.

E

QVÆSTIO. LXIII.
ART. I.

CONCL. Secund. matrimonium est sacramentū, sicut & 1[m].
¶PROB. Quia in secundis nuptiis inueniuntur omnia, quæ sunt de esse sacramenti, idest debita materia & forma (patet in textu.) 262

• NOT. Diligenter aduerte, quid sit materia matrimonii, & à quo causetur: quæ duo textus innuit. Causatur enim à persona legitima ad matrimonium contrahendum, & cōsequenter materia ipsa sunt actus illarum personarum subiecti sensui. Vide supra q. 42. ar. 1. & 2. 3[m].

1[T] de maiori. Qui iterat sacramentum. R. quod inducit perpetuum effectum: non temporale. & ut in textu. Tunc enim &c. Nam uinculū matrimoniale, quod est effectus matrimonii, quia tollitur per mortem: ideo nulla fit iniuria &c.

2m de maiori. In omni sacramento. &c. vt est sacramentum:non, ut habet aliquid de defectu sacramenti. §. Tunc nihil &c. Nam canona defectus dicti in textu benedictio à secundis nuptiis subtrahitur, & non ratione sacramenti.

Erasmi propositiones suspectas vel scandalosas) dicentis: haud scio an hoc sacramentum septimum, i. matrimonium, ceteris fuerit cognitum. Itē dicentis: nullus est locus, unde liqueat, Græcos, & Latinos connumerata coniugium inter septem sacramenta. Item dicentis: haud scio: an ætate diui Hieronymi ecclesia numerarit matrimonium inter septem sacramēta. Itē quasi per nihil pensio nem quandam dicētis: Theologi faciūt matrimonium unū ex septem sacramentis. Dixi supra ly à fortiori: quoniam si secundum matrimonium, de quo aliqui forsan propter defectum significationis sacramenti aliquan do dubitatūt esse sacramentum, tenetur sacramentum esse, ut & ratione attestante, & authoritatibus, (ut mihi patet,) multo magis matrimonium absolute sumptum in sua nobilissima significatione (& hoc est primum) erit sacramentum, & de hoc uel minimum dubitatio naphas est. Ad abundantiorem tamen doctrinam pro damnatione contra huiusmodi suspectas Erasmi propositiones, uide supra eius damnationem. q 42. ar. 1. appen. & ar. 3 appen.

3m ď minori. In secūdo matrimonio. &c. consideratum in ordine ad præcedens matrimonium nō, in seipso. §. Nam significatio inuenitur &c. ut in tex. Tūc nihil &c. Nā qñ dicit cōclusio q; secundū matrimoniū est uerum sacramentū, cōsiderat illud secūdū seipsum, non aūt in ordine ad præcedēs respectu cuius habet defectū sacramenti (ut arguitur.

¶NOT. Dictū de defectu sacramenti tactū in textu sic uide per specialiter in ad 2m. ibiq; considerata ex parte cuius coniugum attendatur ille defectus.

4m ď maiori. Sacramentū nō impedit. &c. inquantū sacramentum: non inquantum habens aliquid de defectu sacramenti. §. Tunc nihil &c loquitur. n. conclusio de secundo matrimonio, ut sacramentum, non aliter.

APPENDIX.

Vti. pro S. Eccles. sia. EX articulo habes primò: quomodo per rationem ostendas: meritò in sinuatum à Cōcilijs & scripturis, secundum matrimonium esse sacramentū. Et à Concilio quidem Flor. Sic Reliqua uero quatuor reiterationē admittūt. Hæc illud de sacram. loter quæ quatuor matrimoniū intelligit; ut ibi patet. Cū itaq; sacit hoc matrimonium reiterari posse dicat; intelligendū relinquit, q; matrimonium reiteratū erit sacramentum. Alioquin sacramentum hoc nō reiteraretur; ut patet ex à mediocritas instructus. Item à Concil. Trid. sess. 7. idipsum innuatur p hoc, q; reiterationē sacramenti huius admittit. Vide in; & infer ut supra ex Florētino. A scripturis aūt. 1. Cor. 7. & Rom. 7. ubi licentiam nubendi plures. Apostolus concedit, ut legenti constat. Cum ergo de matrimonio sacramento loquatur, & in ipso itate rationē admittat, nulla diminutione quō ad sacramentū facta, restat clarū, ipsum sentire sacramentū esse et matrimonium secundū. Ex his tertiò (& quidē, à fortiori;) multi plex error Erasmi (ut refert Iacobus Lop. Stunica post suum itinerarium inter

Ad 2m dicendum, quòd secundum matrimonium quamuis in se consideratum sit perfectū sacramentum, tamen in ordine ad primum consideratum habet aliquid de defectu sacramenti, qa non hēt plenā significationē, cum nō sit una unius, sicut est in matrimonio Christi, & ecclesię, & rōne huius defectus bñdictio à secundis nuptiis subtrahitur: sed hoc est intelligendū, qñ secūdæ nuptiæ sunt secundæ, & ex parte uiri, & ex parte mulieris tantum; si enim uirgo contrahat cū uiro, qui habuit aliam uxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur, saluatur enim aliquo modo significatio etiā in ordine ad pri- G mas nuptias. Quia Christus, & si unam Ecclesiam sponsam habeat, habet tamen plures personas desponsatas in vna Ecclesia: sed anima nō potest esse spōsa alterius, quàm Christi, quia aliàs cum dęmone fornicatur, nec est ibi matrimonium spirituale, & propter hoc quādo mulier secundo nubit, nuptię nō benedicūtur pp defectū sacramēti. H

Ad 3m dicendum, quòd significatio perfecta inuenitur in secundo matrimonio ẽm se cōsideratū, non aūt si cōsideretur in ordine ad pręcedens matrimoniū, & sic habet defectum sacramēti. I

Ad 4m dicendum, quòd secundum matrimonium impedit sacramentū ordinis quātū ad id, qđ habet de defectu sacramenti, & non inquantum est sacramentū.

QVAESTIO LXIIII.

De annexis matrimonio, & debiti redditione, in septem articulos diuisa. K

CONSEQVENTER considerandum est de annexis matrimonio. Et primo, de debiti redditione. Secundo, de pluralitate uxorum. Tertio de bigamia. Quarto de libello repudij. Quinto, de filiis illegitime natis.

Circa primum quæruntur septem.

¶Primo, Vtrum alter coniugum teneatur alteri debitum reddere.

¶Secundo, Vtrum debeat aliquando reddere non poscenti.

¶Tertio, Vtrum uir, & uxor in hoc sint ęquales.

¶Quarto, Vtrum unus sine cōsensu alterius possit uotū emittere, per quod redditio debiti impediatur.

¶Quinto utrum tempus impediat debiti petitionem.

¶Sexto, Vtrum petens tempore sacro peccet mortaliter.

¶Septimo, Vtrum reddere teneatur tempore festiuo.

ARTICVLVS I.

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum non teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur a sumptione Eucharistię propter h hoc q; præceptum implet, sed ille, qui uxori debitū reddit, non potest carnes Agni edere, ut Hierony. † in litera* dicit, ergo reddere debitum non est de necessitate præcepti.

¶2 Præterea. Quilibet pōt licite abstinere ab his, quę sunt sibi nociua in persona, sed aliquando reddere debitum poscenti

a ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, & scripturarum pro quanto insinuant matrimonium sequens primum esse sacramentum, & intelligas, & defendas. Tho. 4 d. 31 q. uni ca ar. 1 & seq.

¶Tertiò ordesquo modo ea ita a c. sm Angelica doctrina hęc, & declaratur, & consolidetur. b

QVÆST. LXIIII. ART. I. 261

CONCL. Vtroque coniugum uxori debitum reddere in his, quę ad generationem prolis spectant, salua tamē prius pec sonæ incolumitate. ¶Examen. Ly ut &c. etiam è conuerso. Quod autem de uiro respectu uxoris dicitur, etiam de uxore respectu uiri est intelligendum est.

¶Ly in his, quæ &c. Hoc est in his, ad quæ naturaliter sequi potest generatio &c. nō uel uxor debitum petant nō propter prolis generationem, sed propter uitandam fornicationē (ut in texto, &c. lectis, bus:) nō est puandū pp hoc, q; nō tenetur sibi inuicē debitū reddere. Et qualiter D. Thomæ cōclusionē hāc intelligeret lectorum exturqueret cōtra authoris intētionē Nō tenetur ergo uir reddere debitū in his, quæ non spectat ad generationē prolis

†Hier. in serm. quodā cuiua titulus est De esu agni Paschalis. in c. incipit, Hodie fiat tres chai & mi popu lus Israel, & refert Dec. 33. q. 4. c. Sciatis. *Lib. 4. Sē tē. dis. 32. parag. D. in princ.

prolis, l. non tenetur pollutionem emittere extra uas naturale, neque huic periculo se exponere, quamuis forsan à coniuge inuitaretur; imò sic agendo peccarent ambo. Hic est sensus literæ.

¶ PROB. 1. Quia unus coniugum hẽt potestatem super corpus alteri * in his quę ad uirtutem generatiuam spectant (patet ex supra, atque in pręsenti textu:) 2. Quia (ly salua tamen &c.) uxor non habet potestatem in uiro, nec è contra, quantum ad ea, quæ sunt de indiuidui conseruatione ordinata (patet è simili de subministratione nutritiuæ ad generatiuam secũdum cuius motum regula seruanda est in actu matrimonij.)

1ᵐ maior.

Nullus prohibetur à sumptione Eucharistiæ, ppter hoc, quòd pręceptum implet. R̷. prohibetur tamen ab ipsa propter hoc, q̃ redditur ineptus ad diuina. §. Tunc nihil contra. Licet enim q̃ debitum reddit præceptũ impleat: tamen ex hoc redditur ineptus ad diuina contẽplanda. Et hoc non quia ille actus sit peccatũ, sed quia est maximè distrahens. q. 41. art. 3. & 4.

2ᵐ conclusio.

Videtur q̃ licite possit debitum poscenti negari. R̷. quando poscit debitum ultra saluam consistentiam personæ debentis. §. Tunc nihil &c. Nam non habet potestatẽ uxor in corpus viri, nec è cõtra, nisi salua consistentia personæ, à qua petit debitum: ut conclusio docet.

3ᵐ cõsequentia.

Si ergo &c. R̷. negatur consequẽtia: nisi aliàs illa impotentia causaretur uel ex causa nõ licita, uel ex matrimonio. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patere faciliè potest.

¶ *Corollarium.* Ergo secundũ textũ hunc, nõ tenetur uir ad uitã ieiunandũ, maximè qđ est de præcepto ecclesiæ: ut ieruet se po-

ti, esset personę nociuum, uel ratione infirmitatis, uel ratione solutionis iam factæ, ergo ᵇ uidetur quòd licite possit debitum poscenti negari.

3 Præterea. Quicunq; facit se impotentem ad faciendum id, ad quod ex præcepto tenetur, peccat, si ʰ ergo aliqs ex necessitate pcepti tenetur ad reddendum debitũ, vr̃ q̃ peccet, si ieiunando, uel aliàs corpus suum attenuando, impotentem se reddat ad debiti solutionem, quod non uidetur uerum.

4 Præterea, Matrimonium secundum Philosophum ordinatur ad procreationem prolis, & educationem, & iterum ad communicationẽ uitæ, sed lepra est contra utrumq; matrimonij finem, quia cum sit morbus contagiosus, mulier leproso non tenetur cohabitare uiro, similiter etiam morb. frequenter transmittitur ad prolem, ʰ ergo uiro leproso uxor debitum reddere non tenetur, ut uidetur.

SED CONTRA. Sicut seruus est in potestate domini sui, ita & unus coniugum in potestate alterius, ut patet 1. Cor. 7. sed seruus tenetur ex necessitate præcepti domino suo debitum seruitutis reddere, ut patet Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum &c. ergo & unus coniugum ex necessitate præcepti tenetur alteri debitum reddere.

Præterea. Matrimonium est ordinatum ad fornicationẽ uitandam, ut patet 1. Corinth. 7. sed hoc nõ posset per matrimonium fieri, si unus alteri non teneretur debitum reddere, quando concupiscentia infestatur, ergo reddere debitum est de necessitate præcepti.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd matrimonium principaliter est institutũ in officium naturæ, & ideo in actu ipsius seruandus est naturæ motus scd̃m quẽ nutritiua non ministrat generatiuę, nisi illud, qđ superfluit ad conseruationem indiuidui, quia hic est ordo naturalis, ut prius aliquid in seipso perficiat & postmodũ alteri de perfectione sua communicet & hic est ẽt ordo charitatis, q̃ naturam perficit: & iõ cum uxor in uiro potestatem non habeat, nisi quantum ad generatiuam uirtutem, non aũt quantum ad ea, q̃ sunt de conseruatione indiuidui ordinata, ᵐ uir tenetur uxori debitum reddere in his, q̃ ad generationem prolis spectat, salua tñ prius personę incolumitate *.

AD PRIMUM ergo dicendum, quòd aliquis implens aliquod præceptum põt reddi inhabilis ad aliquod sacrum officiũ prosequendũ, sicut iudex, q hoiem ad mortem condemnans præceptum implens, irregularis efficitur, similiter ẽt ille, qui præceptum implens debitum soluit, redditur ineptus ad diuina officia exequenda, non q̃ ille actus sit peccatum, sed ratione carnalitatis illius actus. Et sic (secundum q̃ Magister * dicit) Hieronymus loquitur tantum de ministris Ecclesiæ; nõ autem de alijs, qui sunt suo iudicio relinquendi, quia possunt † & ex deuotione dimittere, & sumere corpus Christi absque peccato.

AD SECUNDUM dicendum, q̃ uxor non habet potestatem in corpus viri, nisi salua consistentia personæ ipsius, ut dictũ * est. Vnde si vltra exigit, non est petitio debiti, sed iniusta exactio, & propter hoc uir non tenetur ei satisfacere.

AD TERTIUM dicendum, q̃ si aliquis redditur impotens ad debitum soluendum ex cã ex matrimonio sequuta, puta cum prius debitũ reddidit, & est impotens ad debitum soluendum, ulterius mulier non habet ius petendi, & in petendo ulterius se magis meretricem, q̃ coniugem exhibet: si aũt reddat impotens ex alia causa, si illa est licita, sic iterum nõ tenetur, nec potest mulier exigere, si nõ est licita, tunc peccat, & peccatum uxoris, si propter hoc in fornicationem labatur aliquo modo, sibi imputatur: & ideo debet, quantum potest, dare operã, ut uxor contineat.

AD QUARTUM dicendum, q̃ lepra † soluit sponsalia, sed non matrimonium: unde * etiã uxor uiro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare, quia non ita cito inficitur ex coitu, sicut ex frequenti cohabitatione, & quamuis generetur infirma proles, tamen melius est ei sic esse, quàm penitus non esse.

tentem ad reddendũ debitum. Ergo nec tenetur ad prætermittẽdum pœnitentias differenti, uel pro peccatis suis assumptas uel ad aliũ licitum finem: ut seruet se potentem ad reddendũ debitũ. Et sic de alijs licitis exercitijs. Cæterum vigilanter pensare dẽt: an illa licita sint, & alias circũstantias bonas habeãt; ne ex hoc & seipsum, & uxorẽ laqueo inuoluat: maximè cũ per talia forsitan minus discretè assumpta seipsũ redderet impotentem ad redditionem debiti, & in huiusmodi, præsertim qñ sunt de pręcepto, consulere peritos timoratosq; & ꝓprio iudicio nõ fidere. Ergo ex rñsione ad hoc 3ᵐ ad 2ᵐ & 1ᵐ. patet: quàm rectè insinuarit Decretum. 17. q. 2. nos nouimus &c. q̃ dic uxoratus est in periculis nauigantiũ. Vnde ibi ad hoc insinuandum di: cuidam: qui uxorem duxit, cũ tamen prius monachalem uitam ducere proposuisset. Cũ ergo (inquit) te esse in hoc ꝓposito gauderemus: nauigasti .i. uxorẽ duxisti. Super quib. uerbis inquit glosa ibid. sicut nauigans subijcit se uarijs periculis, nec proprio motu regitur, sed uẽtis; sic habens uxorem. Hęc ibi.

4ᵐ illatio cõclusionis.

Ergo &c. R̷: negatur illatio. §. licet. n. non teneatur cohabitare uxor uiro leproso: teneatur tamen ei debitum reddere propter rationẽ dictam in textu.

APPEN.

*Li. 4. Senter. dist. 32. para. D.

Coniuges sunt in periculis nauigantiũ.

*In corp. art.

†Cap. literas. de cõiug. lepro. *ibid. ea. c. suscipit. Q. oniã.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem excludas errorem Libertinorum (Prat. Libertini;) qui nolunt, quod vantes reddent debitum maritis, non suæ sectæ. Item Pauperũ de Lugduno (ut habetur in summa Fratris Ycorsen. 5ª. p. c. 2. in bibliotheca Venetana manu scripta) dicentium: matrimonium esse fornicationẽ iuratam, nisi continenter coniugati viuant.

Vt 1. p S. Eccl. &c.

a ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas; hos errores meritò dãnari. 1. Cor. 7. Vnusquisq; suam vxorem habeat, & vnaquæq; suum virum. Vxori vir debitum reddat, similiter & vxor viro. Hæc ibi. Vbi non facit Apostolus exceptionẽ de secta Libertinorum, uel alterius. Non. n. dicit vxori suæ talis uel talis sectæ; nec dicit viro suæ vel alterius sectæ: tanquàm denotans, quod post matrimonium verum contractum tenentur coniuges, quicunq; hi et illi, rõne cõiugij reddere sibi inuicẽ debitum. Itẽ è Papa Alexandro iij de secund. nuptij. Dominus ac redemptor &c. Nullus ad secũdas nuptias migrere præsumat, donec ei constet, quod ab hac vita migrauerit coniunx eius. Si uero aliquis uel aliqua id hactenus* non seruauit; & de morte prioris coniugis adhuc sibi existimet dubitandum: ei, cui nupsit, debitũ non deneget postulãti; quẽ à se tamẽ nouerit nullatenus exigendum. Quòd si post de prioris coniugis uita constiterit, relictis adulterinis complexibus ad priorem coniugẽ reuertatur. Hæc ibi. Vnde à fortiori demonstres: quod coniugi certo, & indubitato, debet reddere debitum alter coniunx.

*Al. exigatur.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, & scripturarũ, pro quanto tenetur alterum coniugum altero ad redditionem debiti inuitaui, & intelligas, & probes, & defendas.

4 Quartò uides: quò ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum uir teneatur reddere debitum uxori non petenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quòd non tenetur uir debitum reddere uxori non petenti. Præceptũ enim affirmatiuum non obligat nisi ad tempus determinatum, sed tempus determinatum solutionis debiti non potest esse, nisi quando petitur, ergo aliàs soluere non tenetur.

2 Præterea,[h] De quolibet debemus præsumere meliora: sed melius etiam est coniugib. continere, quàm matrimonio uti, ergo nisi expresse debitum petat, debet præsumere, quòd ei placet continere, & sic non tenetur debitum ei reddere. H

3 Præterea, Sicut uxor habet potestatem in uirum,[h] ita dominus in seruum: sed domino non tenetur seruus seruire,[h] nisi quando sibi ab ipso imperatur, nec ergo uir tenetur uxori reddere debitum, nisi quando ab ea exigitur.

4 Præterea, Vir[h] potest aliquando uxorem exigentem precibus auertere, ne exigat, ergo multo magis potest non reddere, si non * exigat.

SED CONTRA, In redditione debiti medicamentum præstatur contra uxoris concupiscentiam, sed medicus, cui infirmus est commissus, tenetur morbo eius subuenire etiam si ipse nõ petat, ergo uir vxori non petenti tenetur debitum reddere.

Præterea, Prælat[9] tenetur cor K rectionis remedium circa peccata subditorum adhibere, etiam eis contradicentibus, sed redditio debiti est in uiro ordinata contra peccata uxoris, ergo tenetur uir debitum reddere quãdoque etiam non petenti.

G RESPONDEO, Dicendum, quod petere debitum est dupliciter. Vno modo expresse, ut quando uerbis inuicem petunt. Alio modo est petitio debiti interpretata, quando scilicet uir percipit per aliqua signa quòd vxor vellet sibi debitum reddi: sed propter uerecundiam tacet, & ita[m] etiam si non expresse petat uerbis debitum, tamen uir tenetur reddere, quando expressa signa in uxore apparent uoluntatis reddendi debiti[n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempus determinatum non est quando petitur, sed quãdo timetur ex aliquibus signis periculum, ad quod uitandum ordinatur debiti redditio, nisi tunc reddatur.

AD SECVNDVM dicendum, quod uir potest talem præsumptionẽ habere de uxore, quñ in ea contraria signa non uidet: sed quãdo uidet, esset stulta p̃sumptio. 1

AD TERTIVM dicendum, quod dominus non ita uerecundatur à seruo petere debitum seruitutis, sicut uxor à uiro debitũ coniugij. Si tamen dominus nõ peteret, uel propter ignorantiam uel alia de causa, nihilomin[9] seruus teneretur implere, si periculum immineret; hoc enim est non ad oculum seruire, quod Apostolus seruis mandat. *

*Ad Eph. 6. & Colos. 3.

AD QVARTVM dicendum, quod maritus uiso periculo per signa sibi occurrente tenetur soluere debitum, etiam quòd expressè ab uxore non exigatur. Vide 4m responsum literæ ly si tamen dominus non peteret, &c.

F positum articulo primo: quoniam hic articulus illum præsupponit, sicut in ordine, ita & in dictorũ ueritate. Quod & studeas in ordine aliorum articulorũ: & quod nisi aliud de hoc tibi diceres.

1m de minori. Nisi quando petitur. ℞. vel quñ imminet periculum de inconuenienti, nisi tunc reddatur. §. Vt patet in tex. Tunc nihil &c. ut ex dictis clarũ est: & maximè etiam in ad 3m.

2m maior. De quolibet debemus præsumere melio a. ℞. nisi uideatur contrarium. §. Tunc nihil. &c. Nã licet vir possit talem præsumptionem, qualis in argumento dr, habere de uxore qñ non apparet aliquid in contrarium; tamẽ quando uidet &c. ut in textu.

¶NOT. Præsumptio, de qua loquitur argumentum consistit in cognitione intellectiua, & signa illa, de quibus responsum, consistunt in sensu. Quia igitur cognitio nostra omnis intellectiua originat à sensu: ideo optimè dicit textus, quod quando uidet signa cõtraria præsumptionis talis, esset stultum præsumere uoluntatem continentiæ in coniuge talia signa monstrante.

3m de maiori ita. ℞. quantum ad habere potestatem: nõ quantum ad exequendum libere illam. §. Tunc nihil &c. Nam vxor à uerecundia tenetur quandoq; ne liberè exequetur prædictam potestatem in uirum: quod non est de domino respectu seruitutis in textu.

Item de minori. Nisi quando ab ipso imperatur. ℞. uel quando periculum imminet et de inconuenienti præuiso. §. etiam scilicet, quòd non imperaretur seruitium seruo Tunc nihil &c. Nam iam dictum est,

Rñsio 2c.

¶Examen. Ly hoc enim est non ad, &c. Hoc est quædam confirmatio, que confirmat Apostolus responsionem hanc secundam. Cum enim dicit seruis quod non seruient ad oculum, vult dicere: quòd non seruiant solummodo in his, quæ imperantur dominis suis; sed etiam in his, quæ non imperantur quando scilicet uident periculum imminere dominis ipsi, nisi tale seruitium adimpleant, etiam tacentibus illis. Sanctus Doctor igitur & responsum dedit bonum, & tantò melius est quantò ipsum ex scripturis confirmeuit.

4m de antecedente. Potest ℞. propter aliquam rationabilem causam, & tunc magna

QVÆST. LXIIII. ART. II.

264 CONCL. Vxori, etiam si non expressè petit verbis debitum, vir tenetur reddere; quando expressa signa in uxore apparent uoluntatis reddendi debiti.

¶PROB. Quia illa expressio signorum locum petitionis tenet, etiam si uxor propter uerecundiam taceat.

¶NOT. Intellige semper hæc iuxta moderamen multiplex

gna instantia:non autem, absque causa rationabili & cum ma- A gna instantia. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

APPENDIX.

1 Val. p S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem intetimat errores tecitatos art. I. appen. & quidem à fortiori. Si enim coniuges tenentur reddere debitum sibi inuicem plus uel minus interpretatiuè exigentibus: multò magis illud sibi inuicem expresiè postulantibus reddere tenentur, (ut patet). Dixi ly sibi inuicem plus uel minus &c. quia non tantũ de marito respectu vxoris, sed ẽt de uxore respectu mariti cõclusio intelligẽda est, cùm ad paria iudicetur in matrimonio Tho 4. d. 32. arti. 3. & seq. art. 3. sed tamen plus verecundatur uxor. & minus maritus: ex *Li. 12. c. 16. to. 3. quo fit ut talis interpretatiua requisitio magis attendatur ex parte uxoris, quàm mariti.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostẽdas errores illos meritò damnati à &c. ut in ibi art. I. appen.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem authoritates easdem *Art. I. & 2. hui⁹ q. ibi recensitas demõstres intelligi etiã in hoc alio sensu uidelicet de redditione debiti ad petitionem interpretatiuam. Verbi gratia; quando dicitur uxori uir debitum reddat, sumitur ly uxori, interpretatiuè etiam requirenti.

4 ¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ibi scripturarum, & patrũ, pro quanto uxori, & interpretatiuè postulanti, teneri uirum reddere debitum insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶Quintò uides, quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

non debet uir uxorem auertere ne petat debitum, nisi propter aliquam rationabilem causam; & tunc etiam non debet cum magna instantia auerti propter pericula imminentia.

ARTICVLVS III.

Vtrum uir & mulier sint in actu matrimoniali æquales.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd vir, & mulier non sint in actu matrimonij æquales. Agens enim est nobilius patiente, ut Aug. *dicit 12. super Genes. ad literam: sed in actu coniugali uir se habet vt agens, & fœmina ut patiens, ergo non sunt in actu illo h æquales.

¶2 Præterea, Vxor h non tenetur viro debitũ reddere nisi petat, vir autem tenetur, ut dictum * est: ergo non sunt pares in actu matrimonij.

¶3 Præterea, In matrimonio mulier propter uirum facta est, ut patet Genes. 2. Faciamus ei adiutorium simile illi: sed illud propter quod est alterum, semper est h principale, ergo &c.

¶4 Præterea, Matrimoniũ principaliter ordinatur ad actũ coniugalẽ, sed in matrimonio † uir est caput mulieris, ut patet I. Corinth. 7. h ergo non sunt æquales in actu prædicto.

SED CONTRA est quod dicitur. I. Corinthiorum. 7. Vir non habet potestatem sui corporis, & similiter dicit de vxore, ergo sunt æquales in actu matrimonij.

CONCL. 2a. Secundum ęqualitatem proportionis, uir & uxor sunt æquales in matrimonio, quantum ad utrunque prædictorum in conclusione prima.

¶PROB. Quia sicut uir tenetur uxori ad id quod uiri est tum in actu coniugali tum in dispensatione domus: ita uxor tenetur uiro ad id quod vxoris est in utroq;.

Præterea. Matrimonium est relatio æquiparantiæ, cum sit coniunctio, ut dictum * est, ergo vir, & vxor sunt ęquales in actu matrimonij.

B RESPONDEO, Dicendum, quòd duplex est æqualitas, scilicet quantitatis, & proportionis. Aequalitas quidem quantitatis est, quæ attenditur inter duas quantitates eiusdem mensuræ, sicut bicubiti in bicubitũ Sed æqualitas proportionis est, quæ attenditur inter duas proportiones eiusdem speciei, sicut dupli ad duplum. m Loquendo ergo de prima æqualitate a vir, & uxor non sunt æquales in matrimonio, n neque quantum ad actum coniugalem, in quo C id, quod nobilius est, uiro debetur, neque quantum ad dispensationem domus, in qua uxor regitur, & uir regit; sed p quantum ad secundam æqualitatem sunt æquales in utroque q, quia sicut tenetur uir uxori in actu coniugali, & dispensatione domus ad id, quod uiri est, ita uxor uiro ad id, quod uxoris est, & secundum hoc dicitur in litera, a quòd sunt æquales in redden- D do debitum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis agere sit nobilius, quàm pati, tamen eadem est proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum, & secundum hoc est ibi æqualitas proportionis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd hoc est per accidens. Vir enim, qui nobiliorem partem habet in actu coniugali, natu- E raliter habet, quòd non ita eru-

¶Corollarium. Ergo tunc aliqua dicũtur æqualia secundũ proportionem, quãdo pariformiter se habẽt nõ ad inuicem, sed respectu officiorum suorũ pertinẽtium ad unũquemq; singulariter. * Quæst. 44. arti. 2. & 3. Verbi gratia. In proposito uir & uxor sũt ęquales secundum proportionem, nõ in cõparatione ad inuicẽ (sic.n. sunt dispares cùm uir sit nobilior) sed in comparatione ad officia singulorũ. quia sicut se habet uir ad officia uiri uxori præstanda, ita se habet uxor ad officia vxoris uiro præstanda. concl. m Quæ.n. pertinent ad vxorem ita exequitur uxor in genere suo, hoc est quantũ spectat ad statũ uxoris: sicuti exequitur uir officia uiri in genere suo, hoc est quãtum spectat ad statũ uiri. concl. p Æqualitas ergo proportionis attenditur non secundum æquiparantiam absolutè, sed secundũ ęquiparantiam in executione officiorum unicuique propriorum. Quo nos modo dicimus, quòd & ocul⁹, & auris, & oẽs partes corporis, sunt æquales secundũ proportionẽ: *Li. 4. Sẽt. dis. 32. in prin. quia scilicet quæuis pars huius facit officia sua ita diligenter in genere suo, sicut quælibet alia: licet sint dispares absolutè loquendo. Quæ absoluta comparatio dicitur in textu æqualitas quantitatis, et ista fit tantum ad inuicẽ.

Examen. Ly reddẽdo debitum. Hoc dictum textus fin. non accipitur tantum pro debito coniugali (vt communiter nomine debiti intelligi solet,) sed etiam pro debito dispensationis domus. Vnde sanctus Doctor introducens hoc, postquam conclusionem posuit secundam de utroq; actu, coniugali scilicet & dispensatione domus, dixit, ly et secundum hoc dicitur in litera, quòd sunt æquales in reddendo debitum. Vbi notandum est quòd ly secundum hoc respicit non tantum æqualitatem proportionis, de qua prius mentionem fecerat: sed etiam debitum, uius tunc meminerat.

QVÆST. LXIIII. ART. III.

265 CONCL. Secundum æqualitatem quantitatis uir & vxor non sunt æquales in matrimonio neque quantum ad actũ coniugalem, neque quantum ad dispensationem domus.

¶NOT. Dictum est supra etiam per Philosophum quòd uir & vxor habent duplicem communicationem, unam respectu prolis generandæ, alteram respectu domus dispensandæ. Et ideo nunc in conclusione fit mentio de utraque communicatione. De prima quidem per ly quantum ad actum coniugalem: de secunda uerò per ly quantum ad dispensationem domus.

¶PROB. 1. Quia in actu coniugali id quod nobilius est, uiro debetur (cùm sit agens ut ad 1m.) & uxor sit patiens (ibid.) 2. Quia in gubernatione domus uxor regitur, & uir regit.

1m de conclusione. Æquales. R. æqualitate proportionis non æqualitate quãtitatis § Tu [illegible] agere sit nobilius quàm pati etc. ut in textu.

2m de antecedente. Nõ tenetur R. per accidens: uel autem per se § Tũc nihil etc. Nã cõclusio 2a intelligitur de his, quæ sunt per se, non autem per accidens.

¶NOT.

¶NOT. Accidens prædictum in textu dicitur esse erubescẽtia petendi debitum. Et hæc dicitur accidens; quia non semper adest, sed accidit quandoque & in aliquibus, plus uel minus. Et dicitur accidere non tantum respectu fœminarum; sed etiam respectu uirorum, quam erit minor. Reperiuntur enim quandoq; & vxores, quæ nullã de huiusmodi erubescentiam habent, uel minorem, quã uiri: & reperiuntur & q̃nq; viri aliqui ècõtrario se habentes. Adeo q; accidens istud nõ potest determinatè concludi neque in genere uxorum, neque in genere uirorum, pro singulis indiuiduis. Cum hoc tamen uera est textura literæ: q; scilicet in fœminis ordinariè magis reperitur, quàm in uiris; propter rationem ibi allatam.

¶Examen. Ly inde est q; nõ ita uxor &c. Comparatiuè loquitur, non absolutè; id quod denotat ly ita, & ly sicut. Quasi diceret. Tenetur etiam vxor reddere debitũ viro non petenti expressè, iuxta prædicta in articulo secundo de uiro respectu uxoris: sed tamen non accidit iste casus ita ordinariè in uxore respectu uiri, sicut in viro respectu uxoris. Ex hic patet negatum esse uirtualiter illud antecedens, uidelicet vxor non tenetur uiro debitum reddere, nisi petat; si tamen intelligatur solum de petitione uerbis expressa. Pro quo & uide in elucidatiũus artic. 2.

a 3. p. q. 64. a. p.

3m de minori

Principali. R. absolute: non proportionaliter S ut in texta. Tunc nihil &c. ut patet ex cõclusionibus.

¶Corollarium. Ergo ex responsio prædicta elice: quòd illa authoritas Gen. 2. accipit ly simile, pro æquali secundum proportionem tantum.

4m illatio cõclusionis. Ergo &c.

R. conceditur illatio de æqualitate quantitatis: & negatur de æqualitate proportionis. S. Tunc nihil &c. ut patet.

besçat petere debitum sicut uxor: & inde est, quòd non ita vxor tenetur reddere debitum non petenti viro, sicut uir uxori.

AD TERTIVM dicendũ, quòd ex hoc ostenditur, quòd non sunt æquales absolute, nõ autem, quòd non sint æquales secundum proportionem.

AD QVARTVM dicendũ, quod quamuis caput sit principalius membrum, tamen sicut membrum tenetur capiti in officio suo; ita caput membris † in suo: & sic est ibi æqualitas proportionis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonij sine mutuo consensu.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q; vir, & vxor possint uotum emittere cõtra debitum matrimonii sine mutuo consensu. Vir enim, & vxor æqualiter obligantur ad debiti solutionem, ut dictum[a] est, sed licitum est uiro etiam vxore h prohibente accipere crucem in subsidium terræ sanctæ, h ergo etiam hoc licitum est uxori: & ideo cum per uotum redditio debiti impediatur, potest alter coniugum sine cõsensu alterius votum prædictum emittere.

¶2 Præterea. Non est expectandus in aliquo uoto consensus alicuius, qui non h potest sine peccato dissentire, quin alter cõ K iugum continentiam uoueat, vel simpliciter, uel ad tempus, quia impedire profectum spiritualem, est peccatum in Spiritumsanctum, ergo unus potest votum continentię simpliciter, vel ad tempus sine consensu alterius uouere.

¶3 Præterea, Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, ita debiti petitio: sed un[e] G potest sine consensu alterius uouere, quòd debitum non petet, cum in hoc sit suæ potestatis, ergo pari ratione quòd debitum non reddat.

¶4 Præterea. Nullus potest ex præcepto superioris cogi ad id, quod nõ liceret sibi simpliciter vouere, & facere, quia in illicitis non est obediendum: sed h prælatus superior posset præcipere uiro, vt uxori ad tempus debitum H non redderet, occupando eum in aliquo * seruitio, ergo hoc ẽt ipse posset facere, & uouere, per quod ad debiti redditionem impediretur.

SED CONTRA est, quod dicitur primæ Corinthiorum 7. Ne fraudetis uos inuicem, nisi ex communi consensu ad tempus, ut uacetis orationi.

Præterea, † Nullus potest facere uotum de alieno, sed uir I non habet potestatem sui corporis, sed uxor, * ergo sine eius ℈ sensu non potest uotum continentiæ facere, uel uouere simpliciter, uel ad tempus.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd * uouere uoluntatis est, vt etiam ipsum nomen ostendit, unde de illis tantum bonis potest esse uotum, quæ nostræ subiacent uoluntati, qualia nõ sunt ea, in quibus unus alteri tenetur. & ideo in talibus non potest aliquis uotum emittere sine consensu eius, cui tenetur, unde, cum coniuges sibi inuicem

¶ nerationis, coniuges erant æquales. Nam ibi matrimonium instituitur in paradiso, & in statu innocentiæ existentibus parentibus illis: ut habetur ex Papa Bonifacio viij. de not. & unc. redempt. in 6. quod uotum. Peccatum autem postea factum non tollit illam ipsorum æqualitatem; sicut nec matrimonialẽ actũ generationis. Item ab eisdem scripturis merito insinuatũ: quòd sint dispares, & quãtum ad actum generationis, & quantum ad gubernatiõnẽ domus. Quò ad actum quidem generationis Gen. 2. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Cùm ergo propter quod unumquodq; & illud magis (primo posteriorum,) sequitur; quòd uelit dicere per hoc scriptura illa, quòd quantũ ad actum generationis, de quo intelligitur ibi, uir sit nobilior quàm uxor. Quò ad actum autem gubernationis domus. 1. Thim. 2. Mulier in silentio discat cũ omni subiectione. Mulieri non permitto dominari in uirum; sed esse in silentio. Adã enim non est seductus: mulier autem seducta in præuaricatione fuit. Ecce quòd Apostolus in gubernatione domus vult uxorem esse inferiorem uiro[*]: & rationẽ huius affert conuenientem, quia scilicet mulier seducta fuit, Adam uero nõ, in prima utriusque p̄uaricatione. Quasi dicat apertè. Mulier nõ habet tam magnum uigorẽ rationis, quãtum habet uir, quod patet à signo, quia illa seducta fuit, iste uerò non: unde & cum gubernatio domus uigenti magis ratione debeatur, quàm alteri; uiro talis gubernatio debetur, non autem uxori.

*Al. officio.

†August. epist. 45. in fine.

*1. Cor. 7.

*2. 2. q. 88. art. 1.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto pares uel dispares in matrimonio coniuges insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex ipsa uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

APPENDIX.

1 EX articulo[a] habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à scripturis, quòd uir & uxor in matrimonio sunt æquales: & sit. Relinquet homo patrem suũ & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Gen. 2. Ecce quod etiam ante peccatum, quantum ad actum ge-

Vtil Ep. Eccl. &c.

QVÆST. LXIIII. ART. IIII.

CONCL. Non potest unus absque consensu alterius continentiam uouere. & si uouerit peccat, & non debet seruare uotum, sed agere pœnitentiam de uoto male facto. 266

¶Examen. Ly non potest uouere absque consensu &c. Et ly non debet seruare uotum in quantum scilicet est de alieno, nõ in quantum est de suo emissum. Nam formaliter hoc est secũdũ

con-

contextus requisitionem, loquitur sanctus Doctor. Vnde probabit conclusionē per hoc, quòd quis non potest promittere id, quod est alienum. Quando igitur non est alienum, puta exigere, non cadit sub conclusione.

¶ Ly de voto mala facto. Inquantum scilicet de alieno factum est. Sic.n.est mala factū secūdum omnes; licet secūdum quosdam sit etiam male factū quantum est ex parte ipsius voventis. Vnde secūdum primos non est male factum si uir uoueat continentiam, quantū est ex parte sui tñ: licet secundum ultimos neq; quantum est ex parte sui, neq; absolutè possit nouare continentiam. Vide in ad 3m. Tamen ad primorum magis opinionem declinat S. doctor, tanquā absolutè probabiliorē: vt patet ex Alexand. iij. de conuers. cōiug. quidam intrauit. Promisit (inquit) se non exigere debitum, quod in eius potestate erat; & ideo, quò ad hoc, votū tenuit. Nō reddere autem non erat in eius, sed mulieris potestate. Vnde intelligas; quòd quantum ad hoc, uotū nō tenuit.

¶ PROB. Quia de illis tantum bonis potest esse uotum, quæ nostræ subiacent uoluntati, non autē de his, in quibus unus alteri tenetur, absque consensu eius: & continentia coniugū annumeratur inter ea, in quibus unus alteri tenetur.

¶ *Corollarium*. Absolutè ergo loquendo continere non subiacet uolūtati alterius coniugum, puta uxoris non est ista facultas, neque etiam uiri. Intellige, quo ad reddere debitum, nō quo ad exigere, quod confirma ex Alexan. supra.

1m minor. Licitū est uiro, etiam uxore prohibente, accipere crucem in subsidium terræ sanctæ. R. si intentio uiri sit subuenire necessitati ecclesiæ generalis. §. Tunc nihil &c. Nam illa prohibitio uxoris habetur pro irrationabili in casu illo; ut patet in principio textus: & debitum coniugale nō omninò subtrahitur per hoc uxori, ut ibid.

¶ *Corollarium*. Irrationabilis ergo habetur prohibitio illa uxoris & ex parte hac, magis negotijs fidei fauere deberet, quàm sibi ipsi, & ea parte & sumptus, quia posset sequi uirū. Adde quòd uxor in corpore uiri potestatē habitā limitādo declarare potes: non tñ per exemplum hic datum de feudo, sed etiam per dicta in ad 4m.

¶ NOT. Confirmatur hæc doctrina de uoto ex Innocentij iij. decreto sic. In tanta necessitate populi Christiani, nè terræ sanctæ impediatur subsidium, uiri præter uxorū assensū, huius peregrinationis propositū uouare liberè ualēt, & quod uouerint, liberè adimplere ut ad... sēt &c. sunt autē uxores admonendæ. Hæc ibi, c. ex multa.

Item illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. §. Non.n.est simile de uxore ad uirū in hoc propter multiplicē rōnē sicut de uiro, quia cū uir debeat regere &c. ut in textu... ly nec ē simile de uxore.

2m de antecedente. Non pōt sine peccō dissentire. R. negatur hoc. §. Nam alter coniugum dissentiens non dissentit, ut bonum cōtinentiæ impediat, quod esset peccatum (ut arguitur,) sed &c. ut in textu.

3m de maiori. &c. quantū ad requisitionem utriusq; non, quantum ad ius proprium in illis, requisitis habitū. §. Tunc nihil &c. Nā circa hoc est duplex opinio, ut in textu: & primam opinionem in prædicto uiso sequimur.

teneatur in redditione debiti, per quam continentia impeditur, non potest unus absque consensu alterius continentiā vouere, & si uouerit peccat, & non debet seruare uotum, sed agere pœnitentiam de uoto male facto[a].

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd satis probabile est, quòd vxor[*] debeat uelle cōtinere ad tempus subueniendo necessitati Ecclesiæ generalis, & ideo in fauorem negotij pro quo crux sibi datur, institutum est quòd vir possit absque consensu uxoris crucem accipere, sicut etiā posset domino suo terreno, à quo feudum tenet, absque eius consensu militare: nec tamen omnino subtrahitur uxori ius suum, quia uxor potest eum sequi: nec est simile de uxore ad virum, quia cum uir debeat regere vxorem, & non econuerso, magis tenetur uxor sequi virum quàm econuerso, & præterea uxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras quàm uir, & cum minori Ecclesiæ vtilitate: & ideo uxor nō potest hoc uotum facere sine viri consensu.

AD SECVNDVM dicendum, quòd alter coniugum dissentiēs uoto continentiæ alterius nō peccat; quia non dissentit ut bonū illius impediat, sed ne sibi iudicium generetur.

AD TERTIVM dicendum quòd circa hoc est duplex opinio, quidam enim dicunt, quòd vnus absque consensu alterius potest vouere, quòd non petat debitum, non autem quòd non reddat, quia in primo uterque est sui iuris, sed non in secundo. Sed quia si alter numquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimoniūm onerosum redderetur, dum oporteret vnum onus semper debitum petendi subire. Et ideo alij probabilius dicunt, quòd neutrum potest unus sine consensu alterius uouere.

AD QVARTVM dicendum, quòd sicut mulier accipit potestatem in corpore uiri, saluo hoc, in quo vir tenetur corpori suo, ita etiam saluo hoc in quo tenetur aliū domino: & ideo sicut uxor non pōt debitū petere à uiro contra salutē sui corporis, ita nec ad impediendum hoc in quo domino tenetur; sed[b] propter hoc non potest dominus prohibere quin debitum reddat.

¶ NOT. Quod sanctus Thomas secūdam opinionē in textu recitatā probabiliorē dicat, est: quia unna considerat illam abstrahēdo ab hoc, quod teneatur reuera uterq; coniugū sibi inuicē et interpretatiuè solū petenti reddere debitū. Loquitur.n. secūdum opinionē istorū: quorū credulitas erat, quòd cōiuges ad alterutrum non tenebantur, nisi debitū peteretur verbis expressè: cæterum quia iuxta propriam opinionem ad istud onus alleuiandū, de quo in textu præsenti instantia affertur dixit supra q. 53. ar. 1. ad 2m. quòd & interpretatiuè petenti debitū reddere debet omnino, ibi instantia hic allata de illo onere cū ista limitatione nō tenet. & consequenter prima opinio reddit probabilior iuncta (ut dixi) limitatiōe eiusdē Doctoris prædicta. Si verò absq; limitatione illa sumatur hæc 2a. opinio, probabilior restat propter rōnem hic annexā: & in hoc sensu loquit author. Absolutè igitur prima opinio & est probabilior, & ad ipsā magis declinat. S. Thomas, ut ex quōnis citatæ loco patet; maximeque quia ibi in fin. solutionē opinionis huius secūdæ per ly sed si rectè inspiciaf, hoc est exigere interpretatiuè.

4m minor. Prælatus superior posset præcipere uiro, ne uxori ad tempus debitum non redderet. R. negatur ista §. Non enim prælati imperium fertur super hoc, sed supra obligationem obedientiæ debitæ sibi a uiro ad exequendum aliquid, ut ex textu colligatur. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ NOT. Nec potest mulier ex hoc justè lamentari, neque uirū de iniustitia accusare: quoniam ab ipsa tūc non tollitur: quod suum est. Nam sicut mulier accipit potestatem in corpore uiri, salno hoc &c. ut in principio responsi huius quarti. Ex quo uides; quot limitationibus circuncingitur potestas coniugalis data ipsis coniugibus in alterutrius corpore. Pro hoc & uide arti. 1. & 2.

Marginalia: Cruel. — [*] Al. uelit. — [b] Quæst. 91. artic. 2. ad 3. — [r] Vnl. p S. Eccl. &c.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem interimas errores Abellon. (Prat. Abelloni. Abstinētes. Eustachius Sebastien.) dicentium: quòd coniugia sunt contemnēda sub prætextu superstitiosæ continentiæ. Ratione.n. articuli demonstratur: quòd propter continentiam seruandam, et uouendam, nō debent se inuicē fraudare coniuges à debito reddendo: id quod esset contemnere coniugium iam contractum propter uotum. Vnde si prætextu uoti, nō superstitiosi uoti, contemnendū nō est cōiugiū: à fortiori.i. multò magis, utique non est contemnendum prætextu superstitioso. Item errorem Vigilantij (Prat. Vigilantius) qui continentiam damnabat. Tantum enim distat ab eo, quòd possit damnari continentia: ut etiam coniuges ex mutuo consensu continentiam laudabiliter uouere possint, uel vnus ex consensu alterius, secundum quòd præsens articulus ōnde demonstrat. Item errorem Caluinistarum (Prat. Caluinistæ

dicen-

dicentium: uoueri nihil posse Deo, nisi quod ab eo præceptum F est. Ecce enim articuli ratio contra directè militat per hoc, quod uouere continentiam posse coniuges ex consensu, dicit. Nam hoc, de quo tunc uouent coniuges, neque absolutè, neque coniugibus ipsis, præceptum est.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostēdas errores prædictos damnari à 1. Cor. 7. ubi cōiuges de debito sibi inuicē reddendo alloquens Apostolus inquit: nolite fraudare inuicē, nisi forte ex cōsensu ad tempus, & iterum reuertamini in idipsum; ne tentet uos Sathanas propter incōtinentiam uestram. Hæc ibi contra Abelonios. Item ibid. Bonum est homini mulierem non tangere. Itē. Volo autem uos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ domini sunt. Et mulier innupta & uirgo cogitat, ut sit sancta corpore & spiritu. Porrò hoc ad utilitatem uestram dico. Item. Qui matrimonio iungit uirginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit. Hæc ibi omnia contra Vigilantium. Item contra eundem Matt. 19. Vbi discipulis dicentibus, quòd si sic est causa cum uxore, non expedit nubere, monstrauit dominus id, quod absolutè expedit magis subdens: sunt eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cælorū. Vbi sumit ly castrauerūt quò ad actum ipsorum genitalium, non quò ad membra ipsa, ut exponunt sancti. Quasi dicerit. Sunt, qui continentiam seruare proposuerunt, ut regnum cælorum expeditius adipiscantur. Item à Papa Innocentio iij. Licet unicuique sit liberum sit arbitriū in uouendo; usque adeo tamen solutio necessaria est post uotū, ut sine proprio salutis dispendio alieni nō liceat resilire &c. Hęc ille: de uot. & uot. redempt. Ecce ergo: quòd per ly liberum sit arbitrium contra Caluinistas uotum posse fieri etiā de rebus nō præceptis approbat, & per consequens eodē tenore illos condēnat.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas: meritò institutum à Concil. apud Compendium, quòd ex consensu tñ possunt uouere coniuges continentiam. Mulier, si sine licentia mariti sui uelum in capite miserit, si uiro placuerit, recipiet eā iterum ad coniugium. Item illud 33. q. 5. Item à Concil. Remensi ibid. Qui uxorem suam uelare permiserit, aliā non accipiat: sed similiter conuersatur. Hæc ibi, Item à Papa Alexandro iij. ibid. nonfirasti &c. Non uiolenta, sed ea pari uoluntate & consensu (sicut sancti patres dicunt) hoc fieri debet, nequeuit monasterium eligere, aut professa continentia habitum cum festinatione debet mutare. Hæc ille. Vbi loquitur de coniugatis quoad uouaterint patet in context. ¶Quartò habes: quō per rōnem prædicta patrum, & scripturarum, pro quanto coniuges uouere continētiam posse ex mutuo tantum consensu insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶Quintò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd temporibus sacris non debeat aliquis impediri, quin debitum petat. Tunc enim est h subueniendum morbo, quando inualescit: G sed possibile est quòd in die festo inualescat cōcupiscentia, ergo tunc debet ei subueniri per debiti petitionem.

¶2 Præterea, Non est alia ratio quare non sit petendum debitum in diebus festiuis, nisi quia sunt orationi deputati: sed in illis diebus sunt horæ determinatæ orationi,h ergo alijs horis H licebit debitum petere.

SED CONTRA. Sicut aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tempora sunt sacra propter eandem rationem: sed in loco sacro non licet petere debitum, ergo nec in tempore sacro.

RESPONDEO, Dicendum, quòd actus matrimonialis quāuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, G hominem reddit ineptum ad spiritualia, & ideo m in diebus, in quibus spiritualibus præcipue est uacandum, non licet petere debitum n.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam; sicut oratio, & multa huiusmodi, quæ adhibentur etiam illis, qui perpetuo continent.

H AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur tota die se conseruare idoneum ad orandum.

F uiuere cum uxore, & maximè magis de recenti ab actu carnali uacantem uenire, præbet impedimentum obsecrationi. i. (uniuersaliter loquendo) reddit hoiem ineptum ad diuina exequēda. Vide hinc sapientissimè statutum fuisse ab Ecclesia: ut clerici latini continentiam seruent; & ut hoc securius, diligentius, utilius bne adimpleant, de continentia seruanda uotum emittant. Cōsequenter ergo perpēdeas hinc quātū rōne condemnentur merito & Ioānes Vuestphalus dicens, quòd continē tię clericorū legē instituendi nulla est rōnabilis cā, & Vigilātius, qui continentiā damnat. Contra Vuestphalum uide & q. 55. art. 3. app. contra Vigilātium q. huius art. 4. appen. — *Errores multiplicater dānati.* — *concl. m*

1m de maiori. Tunc est subueniēdū. &c. conuenienti, pro illo tunc, subueniet non, pro illo tunc in conuenienti. Tunc nihil &c. Nam pro tēpore illo petere debitum non est subuentio conueniens: sed conuenienter possūt alia adhiberi ad &c. ut in textu.

¶NOT. Enā in sciētia medica determinantur tempora quā ad hoc, ut medicinæ tuoc conuenienter & sine periculo dētur: quas si alio tempore prohibito date quis uoluerit, locompetens medicus iudicabitur, & in arte illam peccare dicetur, & minus proficiet ad infirmi salutem. Applica tu hoc non ad redditionem; sed ad petitionem debiti, qua quis coniugum subuenire sibi, tanquam infirmo pro remedio uult. — *Exēplū p facta capitu hui9.*

I 2m illatio conclusionis. Ergo &c. R. negat illatio. Q Quāuis. n. sint in diebus fest. oēs horæ determinatæ oratoni (ut arguitur,) & consequenter homo non teneatur omnibus horis orare &c. ut in textu.

¶*Corollarium.* Ergo ex textu illo ad literam elicias intellectū illius præcepti, Exod. 20. memento, ut diem sabbati sanctifices (per sabbatum tamē in noua lege, Dominicos dies omnesque alios festiuos intellige:) inquantum ly sanctifices, dicit uacationem ad diuina. Ad hoc enim tanquam ad finem, ordinatur cessatio ab operibus seruilibus; non ut maneamus ociosi (Absit,) sed ut uacemus liberius diuinis. Dices igitur, eliciendo, sic. Sabbata sanctifices. Hoc est. Ita uacare diuinis in die festiua debes: ut etiam tenearis te ieias, & te uera teneat is, conseruare te tota illa die idoneum ad orandum. Ecce intellectus ad literam. — *Qño intelligatur ly 1. obata sāctifices.*

¶NOT. Argumentatum factum in contrariū intellige non sm paritatē, sed secundum similitudinē quandā, cōcludere. i. inferre quidē quòd pctm sit utrobique. s. & loco, & in tpe sacro postulare debitum, sed nō inferre, quòd tā magnū pctm sit in tpe sicut in loco, sicut nec tā paruū in loco quēadmodū in tpe illo. Nō. n. intendit K nunc (ut patet ex textu) cōcludere aliud. D. Thomas, nisi quòd petitio debiti in tpe sacro sit pctm: & hoc cōcludit optime ex eo, quòd locus & tps cōueniunt in esse sacro, et in loco ipso exigere nō licet sine pctō. Quale aūt pctm sit hoc respectu tpis an uidelicet ueniale, aut mortale; nō nūc, sed art. 6. determinare uult. Nō licet igitur ex textu hoc deducere uelle, tanquam uerū, quòd exigere debitū in loco sacro sit ueniale pctm solūmō, sicuti est de exigere in tpe, quin et cōtra intentionē authoris extorqueres nimis suæ litteræ sensum, et falsissimum diceres. Nam actus locum sacrum polluens non pōt ibi fieri sine peccato magno. Cùm ergo omnis uoluntaria effusio seminis humani polluat locum sacrum (ut ex iuribus, et doctoribus, et ipsamet natura sacri loci constat,) sicut et omnis effusio sanguinis ibi facta, et si iusta sit, atque a iudice, sequitur apertissimè: quòd talis exactio non potest ibi fieri sine peccato magno, quod iure sacrilegium dicitur

QVÆST. LXIIII. ART. V.

267 CONCL. In diebus, in quibus spiritualibus præcipuè est uacandum, non licet petere debitum.

¶PROB. Q oia actus matrimonialis hoiem reddit ineptū ad spūalia (cū rōnem deprimat propter carnalem delectationē.) — *Impedimentu ad diuina licitū aliqd ēt pētat.*

¶NOT. Cōfirmatur dictum probationis ex Apostolo 1. Cor. 7. dicente, quòd suum consilium, quo eos hortatur ad uiuendū sine coniugio, est inductio ad id, quod facultatem præbet sine impedimento Dñm obsecrandi. Manifeste enim per hos innuit: quòd

tur. Hoc autem adeo uerum est, ut etiam obsidionis tempore committeretur sacrilegium vtendo matrimonio in ecclesia non solum in exigendo sed & in reddendo; quoniam potestatem in corpora sua vicissim non habent coniuges, nisi salua debita honestate quæ in talibus rebus exigitur, art. 7. corp. Nec est inconueniens, nec usquam de absurdo mirandum, quòd coniuges teneantur ad castitatem ex penuria loci: cùm in multis casibus hoc contingat, puta si alter incidat, si alterve sit iustis de causis absens per multos annos (vt in ad 1m & 4m. hic tangitur; & à Papa Innoc. 3. de diuor. quanto &c.) Si ergo ex aliquo euentu, puta ex incisione alterius, tenentur ad castitatem perpetuam coniuges, sub pœna peccati mortalis, si contra hanc obligationem faciant: quid mirum, si ex penuria loci teneantur ad temporariam? Vide q. 62. artic. 5. ad primum.

Coniuges qnq. ad cõtinẽtiã perpetuã tenentur. *li. 4. c. 9. nõ pcul a princip.

ARTICVLVS VI.

Vtrum petens debitum in tempore sacro, mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd petens in tẽpore sacro mortaliter peccet. Greg.[a] enim dicit in primo Dialo. quòd mulier, quæ in nocte cognita est à uiro, mane ad processionem ueniens, a diabolo est arrepta: sed hoc non esset[b] nisi mortaliter peccasset, ergo &c.

2 Præterea, Quicunq; facit contra præceptum diuinum, mortaliter peccat, sed Dominus præcipit Exodi decimonono. Nolite appropinquare uxoribus vestris, quantũ, scilicet erant legem accepturi,[b] ergo multo magis peccant mortaliter,[c] si tẽpore quo sacris * nouæ legis intendendum est, cum vxoribus viri commisceantur.

*Al. sacramentis.

SED CONTRA. Nulla circunstantia aggrauat in infinitum: sed indebitũ tempus est circunstantia quædam, ergo non aggrauat in infinitũ, ut faciat mortale, quòd aliàs esset ueniale.

B RESPONDEO, Dicendum,[a] quòd debitum petere in die festiuo, non est circunstantia trahens in aliam speciem peccati,[a] unde non potest in infinitum aggrauare, & ideo[m] non peccat mortaliter uxor, uel uir, si in die festo debitum petat; sed tamen grauius est peccatum, si sola delectationis causa petatur, quàm si propter timorem, quo quis sibi * cauet de lubrico carnis debitum petat[n].

*Al. timet.

C AD PRIMVM ergo dicendum,[a] quòd non fuit punita mulier illa pp hoc q̃ debitũ reddidit: sed quia postmodũ se temere addiuina ingessit contra cõscientiã.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem intetimas, à fortiori, errorem Nicolaitarũ, & Monasterien. (Prat. Communia habẽtes) ad inuicẽ promiscuè indiscriminatim dicentium; concupiscit spiritus meus carnem tuam, ueni itaq; faciamus instabilia. Si n. nec coniugalis licitũ est, quamuis concupiscentia stimulet, petere debitum tempore festiuo alias honestum, (vt præsens art. monstrat:) multò utiq; minus licebit communiter quamcunq;, & quocunq; tempore, ad rem veneream inuitare, ut prædicti verbis illis faciunt; etiã si ad id concupiscentia stimulet. Item errorem Pseudoapostolorum (vt refert Card. Turrecremata, de ecclesia lib. 4. p. 2. cap. D 37.) dicentium: q̃ quilibet vir & mulier nudi possunt absque peccato iacere in eodem lecto, tangere se mutuò in omni sui parte, & osculari se inuicem, & coniungere ventrem ventri, si sit carnis stimulus; vt cesset tentatio. Si n. ad stimulum carnis refrænandum, non licere coniugatis petere debitum tempore sacro, monstrat articulus præsens: per hoc idem utiq; multò magis declarat, q̃ non coniugatis ad carnis stimulum tollendum non licet illa brutalia facere. Item errorem Begardorum & Beguinarum & pauperum de Lugduno, (vt refertur in prima par. q. 81. ar. 2. appen. vbi & damnatur) dicentium: Coitum carnalem, vrente carnis libidine, quemcunq; non esse peccatum. Si n. ad &c. vt nunc supra. Item errorem ipsorummet pauperũ (vt refertur supra q. 41. art. 2. vbi & damnatur) dicentium; q̃ libidini satisfacere in quolibet actu turpi melius est, quàm intus in corde tentari. Si n. ad stimulum &c. ut nunc supra. Item errorem cuiusdam Picardi (vt refertur supra q. 54. art. 3. ubi & E damnatur) dicentis: connubia permixta, seu promiscua urente carnis libidine, esse permittenda. Si enim ad stimulum carnis &c. vt nunc supra.

Vtil. p S. Eccl. &c.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas prædictos errores merito damnari à Rom. 3. Non sunt facienda mala, ut ueniant bona. Siuè, Sicut aiunt quidam nos dicere, faciamus mala, ut ueniant bona: quorum damnatio iusta est. Hæc ibi. Vbi apertè monstratur: q̃ ad tentationem propulsandam non sunt facienda mala; contra supradictos. Item à Matth. 5. Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Vbi nota q̃ ly viderit, accipitur communiter pro omni sensu, & etiam cogitatione; ita quòd & uidens, & audiens, & cogitans, mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est &c. Hinc damnantur cogitationes morosæ, & à fortiori supradicta errorum brutalia. Item à Papa Honorio iiij. in extrauag. Olim felicis recordationis, in qua damnat sectam A pseudoapostolorum; & consequenter omnes eorum errores. Nam teste Augustino (ut alibi annotatum est) quorũ damnãtur authores, quomodo eorum possunt capitula recipi? Extrauagans illa Honorij ponitur in Directo. Inquisit. 2. par. q. 12. ¶Nota q̃ principales pseudoapostolorum tpe Bonifacij viij. combusti fuerunt, scilicet Gherardus, Dulcinus, & Margarita, tanquàm hæretici: & finaliter pro maiori parte cum magna diligentia Prælatorum Lombardiæ & Inquisitorũ ordinis Prædicatorum cõtra hæreticam prauitatẽ secta pseudoapostolorum ipsorũ fuit extirpata ex Lombardia, etiam cõgregato exercitu magno insignito crucis signaculo, & indulgentia generali collata per Papam Clementem V.

Ordo fratrum prædicatorũ cõtra hæreticos, et pro S. Ecclesia plurimũ uigil.

3 Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas; meritò insinuatum fuisse a 33. q. 4. q̃ tempore festiuo impeditur petitio debiti: & sic. Quotiescunq; dies Natalis domini, aut reliquæ festiuitates aduenerint à proprijs ẽt uxorib' abstinere debemus. Hæc ibi. Item ibid. Si causa procreandorũ filiorũ ducitur uxor, non multum tempus cõcessum uidetur ad ipsum usum quia & dies festi, & dies processionis, & ipsa ratio conceptus, & partus, cessare usum carnis debere his temporibus demonstrant. Hæc ibi. Item ibid. Christiano enim uxore sua aliquando conuenire licet, aliquando non licet. Propter processionis n. dies, & ieiuniorum, aliquando non licet conuenire: quia à licitis ẽt abstinendũ est ad tempus, ut facilius impetrari possit, quod postulatur. Vnde Apostolus ait, ex consensu abstinendum est ad tempus: ut expeditius uacent orationi. Hæc ibi. Vbi ex ratione huius decreti reddita ostenditur q̃ multò magis tpe festiuo abstinendũ est.

4 ¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto sacros dies impedire petitionem debiti insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 Quintò uides: quõ ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXIIII. ART. VI.

263 CONCL. Non peccat mortaliter uxor uel vir, si in die festo debitum petat; sed tamen grauius est peccatum, si sola delectationis causa petatur, quàm si propter timorem, quo quis sibi cauet de lubrico carnis, debitum petat.

¶PROB. Quia debitum petere in die festiuo, non potest aggrauare in infinitum (cùm non trahat in aliam speciem.)

¶Examen. Ly in speciem. Scilicet moris. De specie .n. tali loquimur; non de specie naturæ: eo modo, quo fornicatio trahit in aliam speciem ab adulterio; quia licet eiusdem speciei naturalis, sint ut patet, tamen aliam speciem moris constituit, quæ vocatur fornicatio.

¶Ly in infinitum. Hæc grauatio fit per auersionem è bono infinito. Adeò q̃; ubi non est ista auersio, licet sit conuersio ad bonum finitum, non potest esse aggrauatio in infinitum. Tantum enim aggrauatur peccatum, quanta est offensa, & tanta offensa, quanta est dignitas personæ, à qua per offensam receditur. Vnde aggrauatio in infinitum, offensa infinita, auersio à Deo, et peccatum mortali idem sunt: sicuti è contra aggrauatio non .n. infinitum, offensa finita, non auersio à Deo cum inordinata cõuersione ad creaturam, et peccatum ueniale, sunt idem.

1m de maiori. Nisi mortaliter peccasset. R. uel nisi cõtra conscientiã fecisset. §. Tũc nihil &c.

Nam

Nam primum est falsum, secundum autem verum: & conse- F quenter peccatum mortale illius mulieris non consistebat in hoc, quòd cognita est à uiro; sed in hoc, quòd contra conscientiam fecit, ut in textu.

¶NOT. Contra conscientiam agere, peccatum mortale dicitur esse in textu. Et meritò. Nam fundamentum huius est; quòd peccatum est uoluntarium. Quando igitur ratio, quæ præcedit uoluntatem apprehendit aliquod esse cōtra legem Dei, licet aliquando non esset, & uoluntas amplectitur illud sic intellectum: tunc formaliter loquendo facit cōtra legem Dei, licet non materialiter, & è contrà, Dato enim quòd aliquid renata sit contra legem Dei, si tamē intellectus per ignorantiam totaliter excusantem apprehendat illud non esse contra legem Dei: tunc uoluntas amplectens illud sic apprehēsum formaliter nō peccat, licet materialiter sit peccatum. Vnde dicebat B. Augustinus, quòd peccatum non est peccatum nisi sit uoluntarium. Ita quòd, secundum illum, aliquod est secundum se peccatū, quod alicui non imputatur in peccatum: ut suprà. Exemplum primi: ut colligeas festucā de terra perseuerante conscientia, quòd talis actus sit peccatum mortale. Exemplum secundi: ut Iacob cognouit Liam non suam; quam inuincibili ignorantia credebat esse Rachelem uxorem suam. Credidit itaque mulier adducta in textu: quòd cognitam se fuisse à uiro tempore illo sacro, fuisset peccatum mortale, & tali conscientia perseuerante ingessit se diuinis. i. processioni illi: & ideò dicitur in litera, quòd fecit contra conscientiam & temere, idest contra conscientiam quamuis erroneam. Non enim peccatum mortale euadit qui I sequitur conscientiam erroneam ad mortale ligantem. Pro quo uide. 1. 2. q. 19. art. 5 & 6.

Conscientia erronea ligat.

*Al. emundatione.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. Non enim ex illa authoritate Exodi potest probari, quòd appropinquare uxoribus suis sit nunc peccatum mortale, sed &c. ut in textu.

¶NOT. Iuxta capacitatem salutarem recipientium moderari conuenit doctorem uerba & leges suas; ideoq; dicitur in textu, quòd carnalibus populis conuenienter multa necessariò exigebantur ad munditiam carnis pertinentia, quæ nunc non sic exiguntur pro uiris spiritualibus, quibus datur lex noua.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ex authoritate illa non potest probari quòd sit peccatum mortale, sed quòd sit incongruum. Multa enim ad *munditiam carnis pertinentia exigebantur de necessitate præcepti in ueteri lege, quæ carnalibus dabatur, G quæ in noua lege non exiguntur, quæ est lex spiritus.

ARTICVLVS VII.

Vtrum unus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiā non tenetur tempore festiuo reddere. Quia peccantes, & h consentientes pariter puniuntur, ut patet Rom. primo: sed ille, qui reddit debitum, consentit petenti, qui peccat, ergo, & ipse peccat.

2 Præterea, Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orādum, & ita ad aliquod tempus h determinatum, ergo pro tempore illo, in quo quis orare tenetur, reddere debitū non debet, sicut nec eo tempore, quo tenetur temporali domino ad speciale obsequium.

SED CONTRA est quod dicitur. 1. Corinth. 7. Nolite fraudare inuicem, nisi communi consensu ad tempus &c. ergo quando petit, reddendum est ei.

RESPONDEO, Dicendum, quòd cum mulier habeat potestatem in corpore uiri, quātum ad actū generationis spectat, m tenetur unus alteri debitum reddere H quocumq; tempore, & quacunque hora, salua debita honestate, quæ in talib. exigitur n, quia nō oportet quòd statim in pu-

APPENDIX X.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationē à fortiori interimas hæresim Catharorum (ut refert Card. Turrecremata de Ecclesia, lib. 4. cap. 55.) dicentium; quòd matrimonium carnale est peccatum mortale. Per hoc enim, quòd articulus monstrat, non esse mortale reddere debitum coniugibus in festo, patet, quòd multo magis non est peccatum mortale ipsum coniugium, neque uti actu coniugali absolutè. i. in alio tempore.

Vtil. p S. Eccl. &c.

2 ¶Secundo habes quomodo per rationem à fortiori demonstres, illam matrimonij damnari à 1. Tim. 5. Volo autem iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse. Ecce ab Apostolo persuasus & contractus matrimonij, & actus eius carnalis, sine quo utique non possunt procreari filij: quem tamen Apostolum cōstat, nunquam suasurum fuisse, si esset mortale peccatum. Per hoc ergo, quòd matrimonium eiusq; carnalem actum probat; Catharorum hæresim apertissimè damnat. Item à &c ut q. 41. art. 3. & q. 42. art. 3. Item à &c. ut in 1. par. q. 72. Item à Gen. 1. Crescite, & multiplicamini. Scimus autem, Deum non posse negare seipsum, 2. Tim. 2. quod esset si approbaret, uel etiam (quod peius est) iuberet peccatum.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, meritò à Lucio 3. 3. q. 4. in appendice articuli quinti citatis insinuatum fuisse, quòd huiusmodi petitio non est mortale peccatum. Vt enim ibi patet illa decreta non adducunt pro ratione talis abstinentiæ, nisi ly expeditius uacare orationi, & ly ut facilius impetrari possit, quod postulant: quæ non inferunt, ut patet, peccatum mortale in non abstinente tunc à secundum se licitis, i. à petitione debiti.

4 ¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ibi patrum, pro quanto talem tunc petitionem non esse mortalem insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶Quintò vides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXIIII. ART. VII.

CONCL. Tenetur unus alteri debitum reddere quocunque tempore, & quacunque hora, salua debita honestate, quæ in talibus exigitur. 269 concl. m

¶Examen. Ly quocunque tempore. Nō dicit quocunq; loco. Nam multū interest inter hæc duo, cùm locus sacer semper dicat directam contrarietatem ad actū uenereum, ita quòd mortale peccatum incurratur ab utroque coniugum tàm petente quam reddente: ut notatum est supra art. 5. not. post ad 2m. Adde quòd hoc in dicto Papæ Gregorij ia. fundatur, ide consecr. eccles. uel altar. si ecclesia non consecrata, cuiuscunque fuerit semine polluta, aqua protinus exorcizata lauetur: et è diuinæ laudis organa suspendantur. Hæc ibi. Vbi nota ly cuiuscunque femina, & ly non consecrata: & uide Papam in primo comprehendere etiam coniuges, in secundo ecclesias etiam non consecratas. Nota quoque glosam ibi dicere quòd tales sunt sacrilegi, licet locus adhuc consecratus non sit. Vide ibi loca citata ab ea. Ergo abique dubio sacrilegi magis habendi sunt, si locus sit consecratus.

Ly salua debita honestate &c. Hæc honestas comprehendit etiam honestatem loci, quamuis non sacri: ut ex probatione textuali collig.

PROB. 1. Quia unusquisque coniugum habet potestatem mutuam in corpore alterius quantum ad actum generationis spectat (patet ex supra:) 2. Quia (Ly salua &c.) non oportet quòd in publico reddat debitum (patet ex dictamine rationis.)

¶Examen. Ly cum mulier habeat potestatem &c. Illud quod de muliere dicit intelligit uicissim de uiro. Et ideo in antecedente formalis probationis primæ partis hoc non expressum est.

¶Ly quantum ad actum generationis. Ad significandum: quòd coniuges non habent mutuā potestatem in corpora extra illud, K quod spectat ad actum generationis. Non ergo potest uir abuti uxore sua neque extra uas naturale, neque extra modum à natura ordinatum, quicunque sit ille modus. Et quod de uiro dicitur respectu uxoris, co intellige de uxore respectu uiri. Adeò quòd uterque peccat, si extra illud, quod ad actum generationis spectat, potestatem exerceat in alterum uel consentiat exerceri. Per hoc etiam intellige à sancto Thoma damnari omnes pollutiones coniugum & pericula uolita uel quasi uolita (quod est, quando non curant si eueniat pollutio sepè experta euenire ex talibus occasionibus, puta osculis tactibus &c.) quæ extra actum generationis fiunt.

¶Ly non oportet. Hoc minus dicit significans plus. Quasi dixerit oportet quòd non reddat debitum in publico. Si enim hoc uerum est (sicuti est,) etiam utique uerum illud minus, scilicet quòd non oportet &c. Cæterum elegit sanctus Doctor exprimere potius ly non oportet, quàm ly oportet quòd non; quia in textu agebatur de obligatione reddēdi debitum. Quasi dixisset

ad

ad literam propositæ conclusionis. Dictum est, ꝙ oportet unū alteri debitum reddere quocunq; &c. sed tamē aduertendum, quòd non oportet reddere in publico.

¶Ly statim. Non infeeras ex hoc, quòd aliquando liceat reddere debitum in publico, quamuis non statim: quia D. Thomas apposuit hoc aduerbium per modum cuiusdam phrasis loquendi, etiam vulgariter. Quando enim aliqd maximè indecens nō esse faciendum exprimere volunt homines, ut solent, quasi ad maiorem exprobationem facti, aduerbio statim, uel similiter uō oportet, te modo statim tuis tanos iracundijs destruere mundum. Per ly statim, ergo appositum in textu, significatur quòd reddere in publico non tantum est inconueniens, sed etiam maximè inconueniens.

* Decret. 33. q. 5. c. Si dicat vir.

blico reddat debitum.

Ad primum ergo dicendum, quòd iste quantum in se, non consentit: sed ad id, quod ab eo exigitur inuitus, & cum dolore reddit, & ideo non peccat. Hoc enim est propter lubricū carnis diuinitus ordinatum, ut semper petenti debitum reddatur; ne aliqua occasio peccati detur.

Ad secundum dicendum, quòd non est aliqua hora determinata ad orandum, quin possit recompensari in aliis horis; & ideo obiectio non cogit.

1m ex Apostolo. Consentientes & quātum in se est § Tunc nihil &c. Nam iste qui debitum reddit in tēpore festiuo, non cōsentit quantum in se est: sed ad id, quod ab eo &c. ut in texto.

¶NOT. Per dicta in textu colligitur: ꝙ reddens taliter, ut ibi describitur non tantum non consentit in peccatum, sed etiam bonum iustitiæ facit, & charitatis. Iustitiæ quidem; quia reddit alteri quod suum est. Charitatis uerò; quia tollit proximo suo occasionē peccādi mortaliter, puta eundi sal tē desiderio ad alios uiros uel fœminas, vel seipsum polluendi. Aliud est ergo cōsentire in peccatum, de quo loquitur Apostolus: aliud est cunsentire in aliquod bonum. Primum ista reddens non facit: secundum autem sic. Nec obstat; si dicatur ꝙ petens peccat in eo, quòd petit; quoniam reddens non consentit huic rei, i. ꝙ ipse petat, sed consentit huic tantum; quòd scilicet ipse habeat à semetipso reddenta illud, quod eius est. Vnde consensus reddentis tendit solummodo ad iustitiam: & per consequens non facit contra conclusionem argumentum adductum.

2m ad antecedente. Determinatū. & sic tamen, ut possit alio tēpore recompensari, & non aliter §. Tunc nihil &c. ut patet in texto.

QVAEST. LXV.

De bigamia, in quinque articulos diuisa.

Deinde considerandū est de pluralitate vxorum.

Circa quod quæruntur quinque.

¶Primo, Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ.

¶Secundo, Vtrum aliquādo fuerit licitum.

¶Tertio, Vtrum habere concubinas sit contra legē naturę.

¶Quarto, Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

¶Quinto, Vtrum aliquando licitum fuerit hēre concubinā.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas brutalem errorem Cynicorum (Prat. Cynici. Balenitæ. Turcilupini.) dicentium: quòd coire cum fœminis licet cuique iuxta cattum omni pudore sublato, publicitus. Præsens enim articulus per hoc, quòd honestatem debitam loci, etiam non sacri, defendit, apertè militat contra istos. Item errorem Fraticellorum (Prat. Dulcinus, Fraticelli.) dicentium: coitum

Vrsl. p. 5. Eccl. &c.

A promiscuum miscendo cum qualiber muliere licere congregatis in ecclesia, extinctis luminibus post solis occasum. Nota: ꝙ propter ly in ecclesia, adducitur hic error in præsenti, pro quāto sic excluditur per hunc articulum debitam honestatem loci ecclesiæ tuentis. Cæterum propter ly promiscuum & ly cum qualiber muliere pertinet ad articulos quosdam supradictos, à quibus & conuincitur facile per se quisqꝫ prudens videre pōt.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, prædictos errores meritò damnari à 1. Cor. 14. Omnia honestè, & secundum ordinē fiāt in uobis. Vbi Apostolus, si de omnib* hoc dicit, ēt de honestate carnalis cognitionis: imò tantò magis de hac quanto abundantiorem honorem circūdamus naturaliter circa ea, quæ in nobis uerecundiora sunt. 1. Corin. 12. Item à 1. Thess. 4. Hæc est uolūtas Dei ut abstineatis uos à fornicatione, vt sciat unusquisq; uestrum suum uas possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderij, sicut gentes, quæ ignorant Deum. Ecce: ꝙ directè, quasi tangens imò confodiens Cynicos in passione desiderij ambulantes, loquitur. Item à Matth. 21. & Io. 2. per hoc: ꝙ dominus pro inconuenienti habens, mercatum in sacris locis fieri, eiecit inde uendentes & ementes proprijs manibus eos flagellādo; latronesque tute uocando, tanquā eos, qui honorem diuinum, qui in talibus locis maximè exigit, furari contendebant. Per hoc igitur factū, tanquam à fortiori, damnauit fraticellos prædictos; quātò magis sacrilegium per emissionem humani seminis, uel contrectationem uenereā exercitā, est peius; quàm negociationes illas in sacro exercuisse. Item à Papa Greg. ix. ut supra exam. primo post conclus.

2 Thes. 4. d. 33. q. 1. ar. 1. & seq.

* In lib. de bono cōiug. c. 15. tom. 6.

† li. 4. Sen. ten. d. 33. para. A.

* In lib de bono coniug. c. 15. tom. 6.

† l. 1. de iust. & iure. §. 1. insti. de iure nat.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas; meritò insinuatum à 1. Cor. 7 ꝙ semper tenetur coniunx reddere debitū, seruatis seruandis: & sic. Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut uacetis orationi. Ecce: ꝙ inter iniustitiæ opera connumerat negare debitum per hoc; ꝙ eos facere fraudem sibi inuicem, illud negādo, dicit. Item à 33. q. 4. Apostolus; nec ad tempus ut uacent orationi, nisi ex consensu communi uoluit, coniuges carnali inuicem fraudari debito. Hęc ibi. 3

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto coniuges teneri sibi inuicē reddere debitū ēt in tēpore festiuo, insinuāt, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

Quintò uides: quō ea ijs uicissim Angelica doctrina hęc & declaretur, & consolidetur. 5

ARTICVLVS I.

Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ.

Ad primum sic proceditur. Videtur ꝙ habere plures vxores non sit contra legem naturæ. Consuetudo enim legi naturali non h præiudicat: sed habere plures uxores peccatum non erat, quando mos erat, ut ab August.* habetur in litera, † ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

B

2 Præt. h Quicunq; facit contra legem naturæ, facit contra præceptum: quia sicut lex scripta habet sua præcepta, ita, & lex naturæ: sed August. dicit * ꝙ habere plures uxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitū, ergo hēre plures uxores non est contra legem naturę.

C

3 Præterea, Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem: sed unus potest ex pluribus prolem accipere, plures fœcundando, h ergo non est contra legem naturæ habere plures uxores.

4 Præterea, Ius naturale est, D quod natura omnia aialia docuit, ut in principio Digestorū † dr̄: sed natura nō docuit hoc oīa animalia, ꝙ sit una vnius, cum vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis cōiungatur, ergo h non est contra legem naturę habere plures uxores.

E

CONCL. 1a. Pluralitas uxorū neq; totaliter tollit, neq; aliqualiter impedit, finem principalē matrimonij, i. bonū prolis. 270

¶PROB Quia unus vir sufficit pluribus uxoribus fœcundandis, & educandis filijs ex eis natis.

¶NOT.

5 Præterea, Secundum Philosoph. 15. de Animalibus, in generatione prolis mas se habet ad fœminam, sicut agens ad patiens, & artifex ad materiam: sed non est contra ordinem naturæ, quòd unum agens in plura patientia agat, aut artifex ex diuersis materijs operetur: ergo nec h est contra legem naturæ, quòd unus mas plures vxores habeat.

SED CONTRA, Illud præcipue videtur esse de iure naturali, quod homini in sua institutione inditum est: sed quòd sit vna unius in ipsa institutione humanæ naturæ, est ei inditum, ut patet Genes. 2. Erunt duo in carne una, ergo est de lege h naturæ.

Præt. Contra legem naturæ est, ꝙ homo se ad impossibile obliget, & ut quod vni datum est, alteri detur: sed homo cōtrahens cum vna vxore, sui corporis potestatem sibi tradit, ut necesse sit reddere debitum, cū petierit, h ergo contra legem est, si postea alteri potestatem sui corporis tradat, quia nemo posset simul utrique reddere debitum, si simul peterent.

Præterea, De lege naturæ est, h Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris, sed vir nullo modo vellet quòd vxor alium uirum haberet, ergo contra legem faceret naturæ, si uxorem aliam superduceret.

Præterea. h Quicquid est contra naturale desiderium est contra legem naturę: sed zelus viri ad uxorem, & uxoris ad uirum naturalis est, quia in omnibus inuenitur, ergo cum zelus sit amor non patiens consortium in amato, videtur quòd contra legem naturæ sit, quòd plures vxores habeant unum uirum.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ omnibus rebus naturalibus insunt quædam principia, quibus non solū operationes proprias efficere possunt, sed quibus ēt eas cōuenientes fini suo reddant, siue sint actiones, quæ consequantur rem aliquam ex natura sui generis, siue cōsequantur ex natura speciei, ut magneti cōpetit ferri deorsum ex natura sui generis, trahere ferrum ex natura suæ speciei. Sicut autē in rebus agentibus ex necessitate naturæ sunt principia actionū ipsæ formæ, à quibus operationes propriæ prodeunt conuenientes fini, Ita in his, quę cognitionē participant, principia sunt agendi cognitio, & appetitus, vnde oportet ꝙ in vi cognitiua sit naturalis conceptio, & in vi appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio cōueniens generi, siue speciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rōnem finis cognoscit, & ꝓportionē operationis ad finē, ideo naturalis conceptio est ei indita, qua dirigitur ad operandum, conuenienter, quæ lex naturalis, uel ius naturale dicit', in cæteris aūt æstimatio naturalis uocatur. Bruta enim ex ui naturæ impelluntur ad agendum conuenientes actiones magis, quàm regulentur quasi proprio arbitrio agentia. Lex enim naturalis nihil aliud est quam conceptio homini naturaliter

F indita, qua dirigitur ad conuenientet agendum in actionibus proprijs, siue competant ei ex natura generis, ut generare, comedere, & huiusmodi, siue ex natura speciei, ut ratiocinari, & huiusmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientē reddit fini, quem natura ex * opere aliquo intendit, contra legem naturæ esse dicitur. Potest autem actio esse non conueniens fini, uel principali, uel secundario: & siue sic, siue sic, hoc contingit dupliciter. Vno modo ex aliquo, quod omnino impedit finem, ut nimia superfluitas, aut defectus comestionis, impedit salutem corporis, quasi principalem finem comestionis, & bonam habitudinē in negotiis exercendis, qui est finis secundarius. Alio modo ex aliquo, quod facit difficilem, aut minus decentem peruentionem ad finem principalem, uel secundarium, sicut inordinata comestio, quantum ad tempus indebitum. Si ergo actio sit inconueniens fini, quasi omnino prohibens finem principalem; directe per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ; quæ sunt in operabilibus, sicut communes conceptiones in speculatiuis. Si autem sit incompetens fini secundario quocunque modo, aut etiam principali, ut faciens difficilem uel minus congruam peruentionem ad ipsum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, sed secundis, quę ex primis deriuantur, sicut conclusiones in speculatiuis ex principiis per se notis fidem habent, & sic dicta actio cōtra legem naturæ esse dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem, & educationem, qui quidem finis competit homini secundum naturam sui generis, vnde, & aliis animalibus est conueniens, ut dicitur in 8. Ethicorum, * & sic bonum matrimonii assignatur proles: sed pro fine secundario, ut dicit Philosophus, † habet in hominibus solum communicationem operum, quæ sunt necessaria in uita, & secundum hoc fidem sibi inuicem debent, quæ est unum de bonis matrimonii. Habet ulterius alium finem, inquantum in fidelibus est, scilicet, significationem Christi, & Ecclesiæ, & sic bonum matrimonii dicitur sacramentum. Vnde primus finis respondet matrimonio hominis, inquantum est animal, secundus inquantum est homo, tertius inquantum est fidelis. ᵐ Pluralitas ergo uxorum, neque totaliter tollit, neque aliqualiter impedit primum finem ⁿ, cum unus vir sufficiat pluribus uxoribus fœcundandis, & educandis filiis ex eis natis. Sed ᵖ secundum finem, & si non totaliter tollit, tamē multum impedit ᵠ, eo quòd non facile potest esse pax in familia, vbi uni viro plures vxores iunguntur, cum non possit unus uir sufficere ad satisfaciendum pluribus uxoribus ad uotum, quia communicatio plurium in uno officio causat litem, sicut figuli contrixantur adinicem, & similiter plures vxores unius viri. ˢ Tertium autem finem totaliter tollit ᵗ, eo quòd sicut Christus est unus, & ecclesia una: & ideo patet ex dictis, ᵘ quòd * pluralitas uxorum quodammodo est contra legem naturæ, & quodammodo non ˣ.

* Al. operatione aliqua.

* lib. 8. c. 12. à med.
† li. 8. Eth. cap. 12. à med.
* q. 41 ar. 1. corp.

concl. m

concl. p

concl. s

concl. u
* Hoc eodem col.

¶NOT. Non tamen ex hoc inferas: q; hoc scilicet habere plures vxores, etiam quòd unus nō sufficiat pluribus uxoribus &c. non sit peccatum mortale. Sed de hoc alias à D. Thoma. Pro nūc tantum scito: quòd dictis similibus huic probationi, tanquam extorquendo ipsam, Turcæ similesque Pagani excusant excusationes in peccati suis dum pluralitatē uxorum habitatum defendere contendunt per hoc: non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Nam probatio hæc non tendit ad excusandum peccatum in ijs factis: sed tantum ad ostendendum cōclusionem, ut iacet, esse uetam.

†Cicero li. 3. ad Herenniū à med. inuit.

CONCL. 2ª. Pluralitas uxorum multum impedit secundariū finem matrimonij, i. bonum fidei: quamuis non totaliter tollat.

*lib. 2. de Innen. ali quantulū ante finē.

¶PROB. Quia un⁹ vir non potest benè sufficere ad satisfaciendum plurib. vxoribus ad uoiū (cùm plurium communicatio in uno officio causet litem: ut de figulis patet:) & sic nō facile potest esse pax in familia: 2. Quia (ly quamuis &c.) relinquitur, ut clara.

*Io lib. de bono cōiugali ca. 15. to. 6.

¶NOT. Prouerbiū est: q; quot capita tot sententiæ. Id quod maximè uerificari solet in fœminis in eodem officio circa familiam uersantibus, & inter seipsas ad inuicem, & per respectum ad unum uirū, à quo una unum, alia aliud, vult. Hac ratione dixit probatio: ut audisti.

*io corp. art.

†lib. 2. de Inoen. aliquantulū ante finē.

CONCL. 3ª. Pluralitas uxorum totaliter tollit tertium finē i. bonum sacramēti.

¶PROB. Quia totaliter tollit significationem Christi sponsi ad suam sponsam ecclesiam (cùm Christus sit tantum unus, & ecclesia una tm̄.)

¶Corollarium. Intelligitur ergo tertia conclusio hæc de totali ablatione, secundum quòd unitas ex parte utriusque, scilicet Christi & Ecclesiæ, consideratur: non autem absolutè quocunque modo. De quo vide ar. 2. ad 5m.

CONCL. 4ª. Pluralitas uxorum quodammodo est contra legem naturæ; & quodammodo non.

¶PROB. Quia illud, quod actionem inconuenientem reddit fini, quem natura ex opere aliquo intendit, est contra legem naturæ (patet ex terminis:) & pluralitas uxorum actionem inconuenientem red it fini, iuxta secundam ac tertiam conclusionē, non autem iuxta primam (patet applicanti.)

1m de maiori. Non præiudicat. ℞. quantum ad prima pcepta: non quantum ad secundā. § Tunc nihil contra: nt patet ex conclusione. 4ª. Inde enim colligitur: q; habere plures uxores est contra secūda si præcepta legis naturæ, non autem prima. Vide etiam hoc patet ex corpore; per ly si autem sit incompetens fini secundario quocunque modo

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consuetudo non præiudicat legi naturæ, quantum ad prima præcepta, quæ sunt ipsius, quasi communes animi cōceptiones in speculatiuis: sed ea, quæ ex istis trahuntur, ut cōclusiones consuetudo auget, ut Tullius † dicit in tertio Rhetoricorum, & similiter etiam minuit, & huiusmodi est pręceptū legis naturæ de vnitate vxoris.

AD SECVNDVM dicendum, q; sicut Tullius* dicit, res à natura profectas, & à consuetudine approbatas, legum uirtus, & religio sanxit; unde patet, q; illa, quæ lex naturalis dictat quasi ex principijs primis legis naturæ deriuata, non habent uim coactiuam per modum præcepti absolutè, nisi postquam lege diuina, & humana sancita sunt; & hoc est quod dicit Augustinus, *quod non faciebant cōtra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.

AD TERTIVM patet solutio ex dictis*.

AD QVARTVM dicendum, q; ius naturale multipliciter accipitur. Primo enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura est inditum, & sic definit Tullius† in 2. Rhetor. dicens. Ius naturale est† qd nō opinio genuit, sed quòd lex quędā innata inseruit. Et quia in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales, non quia sint ex principio extrinseco: sed quia sunt à principio superiori mouente, sicut motus, qui sunt in

B elemētis ex impressione corporū cęlestiū, naturales dñr, ut Cōmentator dicit in tertio de Cęlo, & Mundo, iō ea, q̄ sunt de iure diuino, dicuntur esse de iure naturali, cum sint ex impressione, & infusione superioris principij, scilicet Dei: & sic accipitur ab Isidoro, * qui dicit quòd ius naturale est, quod in lege, & in Euangelio continetur. Tertio, dr̄ ius naturale non solū à principio, sed à natura, quia de naturalibus est, & quia natura p̄ rōnē diuiditur, à quo homo est hō, ideo strictissimo mō accipiē do, Ius naturale est illud, qđ ad hoies tm̄ pertinet, & si fit de dictamine naturalis rationis, non

C dicitur esse de iure naturali: sed illa tantum, quæ naturalis ratio dictat de his, quæ sunt homini, alijsque communia, & sic datur dicta definitio, scilicet Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis non sit contra ius naturale tertio modo acceptum, est tamen contra ius naturale secūdo modo acceptum, quia iure diuino prohibetur, &

D etiam contra ius naturale primo modo acceptū, ut ex dictis * patet: quia natura dictat hoc cuilibet animali secundum modum conuenientem speciei suę. Vnde etiam quædam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur sollicitudo utriusque, scilicet maris, & fœminæ, naturali instinctu seruant coniunctionē unius ad unum, sicut patet in turture, & columba.

A aut etiam principali, ut faciens difficilem &c.

¶NOT. Prima præcepta naturæ assimilantur in textu primis principijs speculatiuis; secunda autem conclusionibus deductis ex ipsis primis, Clarum autem est: q; omnes homines conueniūt in conceptione primorum principiorum (ut patet 4. Metaph.) sed non secundariorum, seu conclusionū deductarum ex illis primis (ut patet ex uarietate tot opinionū in scientijs speculatiuis.) Non mirum ergo. q; consuetudo augeat, uel etiam minuat ea, quæ sunt de secūdarijs præceptis naturæ (ut dicitur in textu;) cuiusmodi est præceptum de unitate uxoris. Cæterum quò ad illa, quæ sunt de primis præceptis naturæ, consuetudo non uariat: quoniam omnes homines in talibus principijs cōcordant, & se esse obligatos ad sic concordandum cognoscūt. Ideo in responso data est illa glosa formalis ad maiorem propositionem, ex qua fuit adductū ly non præiudicat; & ab Augustino dictum est in minori, q; aliquando fuit mos habendi plures diuinitus scilicet inspiratus, ut declaratur 32. q. 4. obijciuntur. Vb. adducitur ista eius authoritas.

*li. 5. Etymo. c. 5.

Aug. de nuptijs & cōcup. li. 1. c. 9. t. 7.

2m maior. Quicūque facit contra legē naturæ, facit contra pręceptum. ℞. postquā lege diuina & humana huiusmodi de lege naturæ existentia, sancta sunt. §. loquēdo scilicet de illis, quę lex naturalis dictat secundario., quæ non sunt prima principia legis naturæ sed ex ipsis quasi deducuntur. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

*In corp.

¶NOT. In textu ly nulla lege erat prohibitum, loquitur de præcepto quantum

E ad explicationem, non quantum ad sensum solummodo. Nam licet secundum explicationem uerborum istorum, scilicet non habebitis plures uxores, non fuerit scriptum præceptum hoc in lege tamen quantum ad sensum fuit præceptum, ut in ly adhærebit uxori suæ Genes. secundo, & in ly qui aliam duxerit, mæchatur Matthæ. 19. secundum quòd ab Innocentio Tertio de diuor. dicitur, & allegabatur in appen. sequen.

3m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. conceditur illatio quò ad in argumē to explicata p̄ ℞ē. §. Alias enim negatur. Vt patet de utroque ex conclusionibus prædictis.

4m de conclusione. Non est contra legem naturæ. ℞. tertio modo acceptum: non autem primo, nec secundo. §. ut in textu ly pluralitas ergo uxorum quamuis non sit contra &c. Tunc nihil &c. vt patet.

5m de conclusione. Nec est contra legem naturæ. ℞. tertio modo accepta: non autem primo, nec secundo. S. ut in textu ly pluralitas &c. Vide in ad quartum; & etiam ad tertium. Tunc nihil &c. ut inde patet.

6m de conclusione. De lege naturæ. ℞. ut absque omni defectu est instituta. S. Tunc nihil &c. ut facile patet.

7m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. S. Nam uir propter matrimonium non dat sui corporis potestatem uxori &c. ut in textu.

8m maior. Qd tibi non uis fieri, alteri ne feceris. ℞. eadem proportione seruata: non absolutè. S. Tunc nihil &c. ut patet in textu à ly ideo non oportet, quòd ex ui illius præcepti, quod sicut uir non vult &c. (*In corp. art.)

9m maior. Quæ quod est cōtra naturale desiderium, est contra legem naturæ. ℞. secundum quòd est cōtra naturale desiderium. S. Tunc nihil &c. Nam licet zelus uiri ad uxorem, & uxoris ad uirum sit naturalis (ut arguis) tamen non est æqualis quoniam naturalis inclinatio &c. ut in textu.

AD QVINTVM patet solutio ex dictis.

Sed quia rationes inductæ in contrarium uidentur ostendere quòd pluralitas uxorum sit cōtra prima principia legis naturæ, ideo ad eas respondeo, & dico ad sextū, quòd natura humana absq; omni defectu instituta est, & ideo non solum sunt indita ei illa sine quibus matrimonij finis principalis esse non potest: sed etiam illa, sine quibus secundarius finis matrimonij sine difficultate haberi non posset, & hoc modo sufficit homini in ipsa sui institutione habere unam uxorem ut* dictum est.

G AD SEPTIMVM dicendum, quòd vir propter matrimonium non dat sui corporis potestatē uxori quantum ad omnia, sed solū ad illa, quæ matrimonium requirit, non autem requirit matrimonium, vt quolibet tempore uxori petenti uir debitū reddat quantum ad id, ad quod matrimonium principaliter est institutum, scilicet bonum prolis, & hoc est quantum sufficit ad impregnationem. Requirit autem hoc matrimonium, inquantum est ad remedium institutū, quod est secundarius ipsius finis vt quolibet tempore debitum petenti reddatur, & sic patet quòd accipiens uxores non se obligat ad impossibile, considerato principali fine matrimonii, & ideo pluralitas uxorum non est contra prima præcepta legis naturæ.

H AD OCTAVVM dicendum, quòd illud præceptum legis naturæ, Quod tibi nos vis fieri, alteri ne feceris, debet intelligi eadem proportione seruata. Non enim si prælatus non vult sibi resisti à subdito, ipse subdito resistere non debet. Et ideo non oportet quòd ex ui illius præcepti, quod sicut uir nō vult quòd vxor sua habeat plures uiros, vel alium uirum, quòd ipse non habeat aliam uxorem, quia unum uirum habere plures non est contra prima præcepta legis naturæ, ut dictum* est, sed unam uxorem habere plures uiros est contra præcepta prima legis naturæ, eo quòd per hoc quantum ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis, quod est principalis matrimonii finis. In bono enim prolis intelligitur non solum procreatio: sed etiam educatio. Ipsa enim procreatio prolis, & si non totaliter tollatur, quia contingit, post imprægnationē primam, iterum mulierem imprægnari, ut dicitur in Nono de Animalibus,* tamē multū impeditur, quia uix potest accidere quin corruptio accidat, quantū ad utrumque fœtum, uel quantum ad alterum: sed educatio totaliter tollitur, quia ex hoc quòd una mulier plures maritos haberet, sequeretur incertitudo prolis respectu patris, cuius cura necessaria est in educādo, & ideo nulla lege, uel cōsuetudine est permissum, unam mulierē habere plures uiros, sicut econuerso.

(*In proxima ratione.) (*lib 7. de historia Animalium c.4. declinando ad finē. In Decret. 33. q.4.)

I AD NONVM dicendum, quòd naturalis inclinatio in appetitiua sequitur naturalem conceptionē in cognitione; & quia nō ita est contra cōceptionem naturalē, quòd uir habeat plures uxores, sicut quòd uxor habeat plures uiros, ideo affectus uxoris non tantum refugit consortium in uiro, sicut econuerso, & ideo tam in hominibus, quàm in aliis animalibus, inuenitur maior zelus maris ad fęminam, quàm econuerso.

K

APPENDIX.

(Vtil. p S. Eccl. &c.) EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem excludas errorem Polygalismarū (Pret. Polygamistæ) dicentium: quòd unus uir licitè potest habere eodem tempore plures uxores.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, prædictum errorem meritò damnari à Concil. Martini Papæ, ut recitatur 33. quæst. 7. Si quis fuerit multis coniugijs copulatus pœnitentiam agat. Hæc ibi. Vbi loquitur de copulatione tali eodem tempore, ut etiam annotat glosa. Nota super ly pœnitentiam agat, quòd pœnitentia non datur nisi pro peccato; & consequenter, quòd per hoc insinuat manifestè, non esse licitum plures uxores habere eodem tempore, id quod intellexit per ly multis coniugijs copulatus. Item ab Innocentio Tertio de diuor. gaudemus &c. Quia pagani circa plures insimul fœminas affectum diuidunt coniugalem, utrum post conuersionem omnes uel aliquam ex omnibus retinere ualeant, non immeritò dubitasti. Verùm absonum uidetur hoc, & inimicum fidei Christianæ: cum ab initio una costa in unam fœminam sit conuersa; & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne vna: non dixit tres uel plures, sed duo; nec dixit adhærebit uxoribus, sed vxori. Veridica hęc sententia probatur etiam de testimonio ueritatis testantis in Euangelio. Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Si ergo uxore dimissa duci alia de iure non potest, fortius & ipsa retenta: per quod euidenter apparet pluralitatem in utroque sexu cum non ad imparia iudicentur circa matrimonium, reprobendam. Hæc ibi. Vbi nota super ly cum ab initio una costa &c. & super ly propter hoc relinquet homo &c. quòd Pontifex non tantum ostendit, quod habere plures uxores est illicitum, sed etiam quòd est contra legem naturæ. Tunc enim nulla lex adhuc scripta reperiebatur nisi in cordibus nostris: de qua Rom. 2. Rursum super ly quicunque dimiserit uxorem &c. nota: quòd per hoc monstrat Papa, talem uxorum pluralitatem esse contra legem Euangelicam, ut patet. Quomodo autem cum hoc stet, quòd nulla lege esset prohibitum tale coniugium cum pluribus, dictum est in nota post ad secundum. Item à 31. quæst. 1. quomodo &c. Primus Lamech sanguinarius atque homicida unam carnem in duas diuisit uxores. Fratricidium & bigamiam eadem pœna cataclysmo deleuit.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto bigamiam talem esse contra legem naturæ aliqualiter insinuant, & intelliges, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXV.

ART. II.

CONCL. 1ª. Lex de vnitate uxoris non est humanitus, sed diuinitus instituta: nec unquam verbis aut literis tradita, sed cordi impressa.

†li.5.Eth. capit.7.in princ.

¶NOT. Vide quàm aptè concordent omnia huic loco supra art. 1. not. post ad secundum, & appen. de Papa Innocen. iij.

*ar. præc.

¶PROB. Quia præsupponitur clara; & etiam probatus à similibus ad ijs pertinentibus ad legem naturæ, in tex.

¶CONCL. 2ª. In hoc, quòd unus vir plures uxores simul haberet, à solo Deo dispensatio fieri potuit, per inspirationē internam: quæ quidē principaliter patrib⁹ sanctis facta est, & per eorum exemplum ad alios deriuata est eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, ut maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ.

†li.26.contra Faustū c.3. an tome.t.6. *ar. præc. ad 4. & 6.

¶Examen. Ly eo tempore &c. Scilicet testamenti ueteris. Tunc enim multiplicandus erat cultus diuinus propagatione carnali: ut in ad 4m.

¶Ly prædictum. Scilicet articulo primo, & hic in princip. corp. replicatum.

¶PROB. 1. Quia præsupponitur (cùm naturæ lex talis diuinitus solùm fuerit instituta, ut in conclusione prima:) 2. Quia (ly quæ quidem &c.) patet ex scripturis: 3. Quia (ly quo oportebat &c.) multiplicatio prolis est finis principalis matrimonij; & principalior finis semper est magis obseruandus, quàm secundarius.

*Alias, in

1m ex Philosopho. Ius naturale. &c. quantum est de se: nō semper, per accidens. §. Tunc nihil &c. Nam habere plures uxores quandoq; fuit per accidens licitum, ut ex conclusione secunda patet: quod

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures uxores.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd habere plures uxores non potuerit esse aliquando licitum. Quia secundum Philosophum † in secū do Ethicorum. ᵇ Ius naturale semper, & vbiq; habet naturalē potentiam eandem: sed iure naturali prohibetur pluralitas vxorum, ut ex dictis patet, * ergo sicut modò non licet, ita nūquam licuit.

2 Præterea, Si aliquando licuit, hoc non fuit, nisi quia per se licitum erat, uel per aliquam dispensationem licebat. Si primo modo, sic etiam nunc licitum esset. ᵇ Si autem secundo modo, hoc esse nō potest, quia secundum Augustinum, † Deus cum sit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes, quas naturæ inseruit: cum ergo naturæ nostræ Deus inseruerit, quòd sit una vnius, • videtur q̧ ipse contra hoc nunquam dispensauerit.

3 Præterea, Si aliquid est licitum ex dispensatione, hoc nō licet, nisi illis in quibus dispensatio fit: non autem legitur aliqua dispensatio communis in lege cum omnibus facta, cum ergo omnes communiter, qui volebant, plures vxores acciperent in veteri Testamento, nec ex hoc reprehendantur * a lege uel à Prophetis, non uidetur quòd fuerit ex dispensatione licitum.

4 Præterea, Vbi est eadē causa dispensationis, debet eadem dispensatio fieri: sed causa dispē sationis non potest alia poni, ni si ᵇ multiplicatio prolis ad cultum Dei, quę etiam nūc necessaria est, ergo adhuc dicta dispē satio duraret, pręcipue cum nō legatur reuocata.

5 Præterea, In dispensatione non debet pręteremitti maius bonū propter minus bonū: sed fides, & sacramentum, quæ non videntur posse ᵇ seruari in matrimonio, quo vnus pluribus vxoribus coniungitur, sunt meliora quàm ᵇ prolis multiplicatio, ergo intuitu huius multiplicationis dispensatio prædicta fieri non debuisset.

quidem accidens fuit multiplicatio prolis necessaria tunc. 1m de

SED CONTRA Ad Galatas ter tio dicitur, quòd lex propter præuaricatores posita est, ut scilicet eos prohiberet: sed lex uetus fecit mentionem de pluralitate uxorum sine aliqua eius prohibitione, ut patet Deuteronomij vicesimo. Si habuerit homo duas uxores &c. ergo habendo duas uxores, non erant præuaricatores, & ita erat licitum.

Præt. Hoc idem uidetur exemplo ex sanctis Patribus, qui plures leguntur habuisse uxores, cum Deo essent acceptissimi, sicut Iacob, & Dauid, & plures alij, ergo aliquando fuit licitum.

RESP. Dicendum, quòd sicut ex dictis * patet, pluralitas uxorum esse dicitur contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta eius, sed quantum ad secunda, quæ quasi conclusiones à primis præceptis deriuantur. Sed quia, & actus humanos variari oportet secundum diuersas cōditiones personarum, & temporum, & aliarum circunstantiarum, ideo conditiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis non procedunt, ut semper efficaciam habentes, sed in maiori parte: talis est enim tota materia moralis, ut patet per Philosophum * in libro Ethicor. & ideo ubi eorum efficacia deficit, licite ea prætermitti possunt. Sed quia non est facile determinare huiusmodi varietates, ideo illi, ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reseruātur, ut licentiam præbeant legem prætermittendi in illis casibus, ad quos legis efficacia non extendere se debet, & talis licentia dispensatio dicitur: * lex autem de unitate vxoris non est humanitus, sed diuinitus instituta; nec unquam uerbis, aut literis tradita, sed cordi impressa *, sicut, & alia, quæ ad legē naturæ qualitercunq; pertinent, & ideo, * in hoc à solo Deo dispensatio fieri potuit per inspirationē internam, quæ quidem principaliter Patribus sanctis facta est, & per eorum exemplum ad alios deriuata est eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptū prætermitti, ut maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ ᵇ. Semper enim principalior finis magis obseruandus est, quàm secundarius. Vnde cum bonū prolis sit principalis matrimonij finis, ubi prolis multiplicatio necessaria erat, * debet negligi ad tps impedimentum quod posset in secundarijs finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem uxorum ordinatur, ut ex dictis patet *.

*q præsen ti ar p̄ce. in respō. ad 7. & 8.

*Decre. d. 29. & causa. 32. q. 4. cap. 2.

*li. 1. c. 3. in princ. & c. 7. circa finem.

concl. 1ª

* Id patet ex Innoc. 3. in Decretal. li. 4. ti. 19. & ex Augu. de bono coniug. c. 7. tom. 6.

concl. 2ª

*Aliàs debebat.

* In corp. art. præc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ius naturale semper, & ubique quantum est de se, habet eandē potentiam: sed per accidens propter aliquod impedimentum quandoque, & alicubi potest uariari, sicut ibi Philosophus * exemplum ponit de alijs rebus naturalibus. Semper enim, & ubique dextra est melior, quam sinistra secundum naturam, sed per aliquod accidens contingit aliquem esse ambidextrum, quia natura nostra uariabilis est, & similiter etiam de naturali iusto, ut ibidem Philosophus dicit. *

*li. 5. Eth. c. 7. in medio.

* Eodem.

2m de minori. Si aūt secundo modo, hoc asse nō pōt. ℞ negatur ista §. Ad probationē dicitur, ꝙ Deus non contra, sed præter rationes naturæ inserat &c. F

3m de conclusione. Non videtur: ꝙ fuerit ex dispensatione. ℞ scripta exterius: nō, cordi impressa. § Qualis enim est lex, talis debet esse dispensatio legis &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam dispensatio talis omnibus, de quibus in argumento, fiebat interne.

†ca gaudem.* extra de diuort.

4m de minori Multiplicatio. ℞ fienda per carnalem propagationem: non, per spiritualem §. Tunc nihil &c. Non enim est eadē ratio de multiplicationis modo antiquitus & in lege noua. Nā ueniente Christo fuit tempus plenitudinis gratiæ &c. ut in textu.

¶NOT. Propagatio antiquitus facta esse dicitur carnalis, licet postmodum ad Dei cultum ordinaretur: qm̄ cultus Dei in uno populo tantum scilicet Iudæorum communiter reperiebat: & consequenter, ut iste cultus diuinus amplaretur, necessaria erat propagatio per carnem in illo populo. Et hoc significat textus dicendo, quòd cultus diuinus carnali propagatione multiplicabatur Nunc autem post Christi aduentum diffusa est cognitio Dei in totum orbem terrarum; & consequenter nō est necessarium huic, uel illi, nationi particularis quod propagatione carnali multiplicetur ad hoc, ut cult* Dei non deficiat: quoniam si hæc, uel illa natio non multiplicabitur per carnem, adhuc diuinus cultus non minuetur, ex eo quòd in aliqua alia ratione talis multiplicatio fiet absque dispensatione hac; quòd unus uir plures habeat uxores. Nam rara auis est virginitas.

5\. Respō. **5m de minori.** Quam prolis multiplicatio. ℞ ut prolis præcisē, non ut prolis includentis fidē ad Deum seruandam. ℞ ut patet in textu. Tunc nihil &c. Nam quando sic dispensatur, non prætermittitur maius bonum propter minus bonum, sed è contra: ut patet applicanti textum.

5\. Respō. **Item de minori.** Seruari ℞ totaliter: omnino autem, aliquo modo § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ibid. Vide 2m responsum literæ ly nec tamen omninò tolluntur &c.

AD SECUNDUM dicendum, ꝙ in Decret. † quadā de diuortijs dicitur, quòd nunquam licuit plures habere vxores sine dispēsatione per diuinam inspirationem habita, nec tamen talis dispensatio datur contra rationes, quas Deus naturæ inseruit: sed præter eas, quia rationes illæ non sunt ordinatæ ad semper: sed ut in pluribus, ut dictum est, sicut etiam non est contra naturam, quando aliqua accidūt in rebus naturalibus miraculose, præter ea, quæ frequenter solent euenire. G

AD TERTIUM dicendū, quòd qualis est lex, talis debet esse dispensatio legis, & quia lex naturæ est cordibus impressa, non oportuit dispensationem eorū, quæ ad legem naturæ pertinēt, lege scripta dari: sed per internā dispensationem fieri. H

AD QUARTUM dicendum, ꝙ ueniente Christo fuit tēpus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus Dei in omnes gentes spirituali propagatione diffusus est, & ideo non est eadem ratio dispensationis, ꝙ erat ante Christi aduentum, quando cultus † carnali propagatione multiplicabatur. I

AD QUINTUM dicendum, ꝙ proles secundum quòd est bonum matrimonij, includit fidē ad Deum seruandam, quia secū dum quòd proles expectatur ad cultum Dei educanda, ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad Deum seruāda est potior quàm fides uxori, quæ ponitur bonum matrimonij, & ꝙ significatio, quæ pertinet ad sacramentum, quia significatio ad fidei cognitionem ordinat*: & ideo non est inconueniens si propter bonum prolis, aliquid detrahitur alijs duobus bonis: nec tamen omnino tolluntur, quia, & fides manet ad plures, & sacramentum aliquo, modo quia quamuis non significetur coniunctio Christi ad Ecclesiā in quātum est una, significatur tamen distinctio graduum in Ecclesia per pluralitatem vxorum, quæ quidem nō solum est in Ecclesia militante; sed etiam triumphante. Et ideo illorum matrimonia aliquo modo significant * coniunctionem Christi ad Ecclesiam, non solum militātem, ut quidam dicunt; sed etiā triumphantem, in qua sunt diuersæ mansiones.

*In corp. art.

*Al. significabit.

ARTICULUS III.

Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ.

AD TERTIUM sic proceditur. Videt ꝙ habere cō-

APPENDIX.

1 Vid. ꝑ S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem intestinas errorem Dauidicorum (Prat. Dauidici) dicentium: vxori uni nō debere uirum astringi, sed alias plures posse simul habere uxores ad augendam prolem. Per articulum enim hūc apertè conuincitur, maximę cum de dispensatione aliqua nullam faciat mentionem. Consequenter cùm etiam sit contra legem naturæ huiusmodi error potest per articulum primum excludi.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, præd ēd errorem meritò damnari &c. ut art. 1. appen. Item à 32. q. 4. Sicut satius est fame mori, quàm idolothytis vesci: ita satius est defungi sine liberis, quàm ex illicito concubitu stirpem quærere. Hæc ibi. Illicitū autem concubitum esse cum plurib. uxoribus, sine dispensatione diuina; monstratum est supra, & hic. Item à 32. q. 4. Sic nō sunt facienda adulteria etiam uoluntate filios generandi: quemadmodum nec furta sunt facienda, etiam uoluntate pascendi pauperes sanctos; quod tamen faciendum est, non perpetrando furta, sed sed benè utendo māmona iniquitatis. 2

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas; meritò dictum fuisse ab Innocentio iij. decidunt. Gaudemus &c. Nec ulli unquam licuit insimul plures uxores habere, nisi cui fuit diuina reuelatione concessum: quæ mos quādoq;, interdum etiam fas, censetur. Per quam sicut Iacob à mendacio, Isræl ex ex furto, Sanson ab homicidio: sic & Patriarchæ, & alij uiri iusti, qui plures simul leguntur habuisse uxores ab adulterio excusantur. Hęc ibi. Vbi nota ly iusti, pro intelligentia melioris re ponsionis ad arg 3. Item meritò dictum 32. q. 4. obijciuntur Iacob quatuor uxores, qd quando mos erat, crimen non erat. Sicut Patriarchæ coniugibus cæteris eiusdem semen suum miscebantur, non concupiscentia perficiendæ voluptatis, sed prouidantia propagandæ successionis. sic Apostoli auditoribus admirantibus doctrinam suam nō delectabantur uoo auiditate consequendæ laudis, sed charitate seminandæ ueritatis. Hæc ibi. Vbi nota ly prouidentia propagandæ successionis; quod ista intentio non sufficiebat, nisi ad uncta diuina dispensatione de pluralitate vxorum quæ dispensatio uocabatur mos; vt annotauit Innocentius nunc adductus in cap. gaudemus. 3

Canonistæ in c. is qui. 14. d. c. meretrices 32. q. 2.

K

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrum pro quanto nunquam licuisse uirum plures uxores habere nisi dispensatione diuina insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

Quintò uides: quò ex ijs uicissim Angelica doctrina hęc & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆSTIO LXV.

ART. III.

CONCL. Accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quæ concubina uocatur, est contra legem naturæ. 272

¶PROB.

¶PROB. Quia illa actio est contra legẽ naturæ, quæ non est conueniens fini debito, undecunq; hoc ueniat (ut declaratur in textu;) & coniunctio concubinæ est actio non conueniens fini debito concubitus, i. bono prolis (ut declaratus ibid.)

¶NOT. Diligenter aduerte propositionem illam textus, scilicet, quicunque concubitu utitur propter delectationem, quæ in ipso est, non referẽdo in finem à natura intentum, contra naturam facit. Et scias hinc: quod omnis cõcubitus extra matrimonium potest dici contra naturam: ut fornicatio, adulteriũ, & huiusmodi. Nam quamuis nõ sint contra naturam genericã quia ex his sequi potest generatio: est tamen cõtra naturam, modo hic declarato. Licet namq; adulteri, fornicatores &c. intẽdãt aliquã generationem: nõ tñ eo modo, quo natura intendit. Nec dicas propter pmissã propositionem cõiuges facere contra naturam, qñ coniugũtur propter delectationem solam, nõ referendo concubitum in bonum prolis: quia nec hoc ex prædictis inferres, subiunxit sanctus Doctor propositionem illam, scilicet similiter etiã nisi sit talis concubitus, qui ad illum finem conuenienter ordinari possit. Rursus. Quid nominis concubinæ. i. quid significat hoc nomen, notabis in ly concubinæ nomen illam coniunctionẽ exprimit &c. ut in textu.

¶Examẽ. Ly ut plurimum. Addit textus hoc: quia non semper fit denominatio à fine, sed à multis aliis, ut supra aliàs annotatum est.

¶Ly tanquam ab optimo. Scilicet in genere extrinseco. Nã quando fit denominatio ab optimo, ut intrinseco, tunc fit à forma essentiali: quam uelut aliquid optimum esse, expressit Porphyrius lib. p. d. cap. dicens, forma dat esse rei: & Philosophus magis expressè 1. Physic. dicens Eam delectabilem esse quid diuinum & optimũ.

*lib. 2. de Inuẽt. aliquãtulũ ante finẽ

Cõcubitus pp delectationẽ solam.

*Sup. dist. 41. ar. 1.

*Ar. 1. h. 1a q. co.

cubinam non fit contra legem naturæ. Legis enim cæremonialia non sunt de lege naturę: sed fornicatio prohibetur Actuum 15. inter alia cæremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex Gentibus imponebantur, ergo fornicatio simplex, quæ est accessus ad concubinam, nõ est contra legem naturæ.

¶2 Præterea, Ius positiuum à naturali iure profectum est, ut Tullius dicit: sed secundum ius positiuum fornicatio simplex non prohibebatur, imo potius in pœnam secundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur, ergo habere concubinam, non est cõtra legem naturæ.

¶3 Præterea. Naturalis lex non prohibet quin illud, quod datur simpliciter, possit dari ad tempus, & secundum quid: sed una mulier soluta potest dare uiro soluto in perpetuum sui corporis potestatem, ut ea utatur licite cum uoluerit, ergo non esset contra legem naturæ, si dederit ei potestatem sui corporis ad horam.

¶4 Præterea, Quicumque re sua vtitur ut vult, nemini facit iniuriam: sed ancilla est res domini, ergo si dominus ea utitur ad libitum, nulli facit iniuriam, & ita habere concubinam, non est contra legem naturæ.

¶5 Præterea, Quilibet potest alteri dare, quod suum est: sed vxor habet potestatem in corpore uiri, ut patet primę Corinthiorum septimo, ergo si uxor uelit, uir potest alteri mulieri coniungi sine peccato.

Sed contra. Secundum omnes leges, filii, qui de concubina nascuntur, sunt uituperabiles: sed hoc non esset nisi concubitus ex quo oriuntur, esset naturaliter turpis, ergo habere concubinam, est contra legem naturæ.

Præterea. Matrimonium est naturale: sed hoc non esset si sine præiudicio legis naturæ homo posset coniungi mulieri pręter matrimonium, ergo contra legem naturæ est concubinam habere.

Respondeo, Dicendum, quòd illa actio uidetur esse cõtra legem naturæ, quæ non est conueniens fini debito, siue quia non ordinatur in ipsum p actionem agentis, siue quia de se est improportionata illi fini: finis autem, quem natura ex tali concubitu intendit, est proles procreanda, & educanda, & ut hoc bonum quæreretur, posuit delectationem in concubitu, ut Constantinus dicit: quicumque ergo concubitu utitur propter delectationem, quæ in ipso est, non referendo in finem à natura intentum, contre naturam facit; & similiter etiam nisi sit talis concubitus, qui ad illum finem cõuenienter ordinari possit: & quia res à fine ut plurimũ nominatur, tanquam ab optimo, sicut coniunctio matrimonijā prolis bono nomen accepit, quod per matrimonium principaliter quæritur, ita concubinæ nomen illam coniũctionem exprimit, qua solus concubitus propter seipsum: quæritur. Et si etiam aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quęrat, non tamen est cõueniẽs ad prolis bonum, in quo non solum intelligitur ipsius procreatio, per quam proles esse accipit: sed etiam educatio, & instructio, per quam accipit nutrimẽtum, & disciplinam à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur, secundum Philosophum 8. Ethi. Cum autem educatio, & instructio proli à parentibus debeantur per longum tempus, exigit lex naturę, ut pater, & mater commaneant ad subueniẽdum proli. Vñ aues quæ cõ nutriunt pullos, nutriũt, ante completam nutritionem, non separantur à mutua societate, quæ incipit à cõcubitu, uel in concumbendo. Hæc aũt obligatio ad commanendum fęminã marito matrimonium facit, & ideo patet quòd accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quæ concubina uocatur, est contra legem naturæ.

Ad primum ergo dicendum, quòd in Gentibus quantum ad multa lex naturę offuscata erat. Vnde accedere ad cõcubinam,

¶Ly cõiunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit. Hoc dicitur, pro quãto proles ex matre nascitur, à qua matre ideo matrimonium denominatur. Et si quis obijciat, quod etiã à patre nascitur: negãdũ est in sensu, quo sanctus Thomas nunc loquitur. Accipit enim hic nasci; pro in uentre portari, ex ipsoq; emitti, ac postea conuenienti cibo lactari, alijsque similibus. Consequentes ergo sumit nasci eo modo quo Gregorius ix Papa, tanquam confirmans illud propositum, dixit. Puer indiget materno solatio, sibique ante partum onerosus, & partu dolorosus, post partum laboriosus esse noscitur: ac ex hoc, legitima coniunctio maris & fęminæ, magis matrimonium, quã patrimonium nũcupatur. Hæc ille: de conuers. infidel. Ex literis. Vult ergo dicere textus articuli: quod denominatio ista attenditur secundum rẽ non autem secundũ nomen. Si enim secũdum nomen fieret, non diceretur matrimonium à prole; sed prolificatorium.

*Al. à parentes.

1m illatio cõclusionis. Ergo &c.

*Lib. 8. c. 11. & 12.

Ꝛ negatur illatio. Nam Apostoli nõ prohibuerũt fornicationem, tanquam ceremoniale quoddam per hoc, quòd eã posuerũt Actu. 15. inter alia ceremonialia: sed ideo prohibitionem eius inter ceteras ceremonialibus &c. ut in textu fin.

¶i sanẽ Ly offuscata erat. Scilicet propter peccata: ut tangitur ad 2m, non autem totaliter ablata. Nam lex naturæ, etiã in dæmonibus, non est totaliter oblitera ta: in cuius signum synderesis. i. naturale iudicatorium inter supplicia infernalia adhuc in eis perseuerabit: de qua eorum synderesi supplicitosa Esaias dicit, uermis eorum

Malæ cõsuet. di. & delictorum effectus est obscuratio rationis.

Ee 4

eorum non morietur. Rursus. Ex textu præsenti agnoscito: q ex mala consuetudine sæpius fit, ut peccatum non reputetur peccatum; aut si quandoque reputatur, non tam magnum est metur, sicut prius æstimabatur, antequam corruptela illa, dicta consuetudo, præualuisset (ut experientia, & iudicium gentilium dicens fornicationem simplicem non esse peccatum mortale testatur.) Hoc & uirtualiter insinuauit Philosophus. 2. Metaph. dicens: q difficulter credimus illis, quorum oppositis assueti sumus.

¶ Ly discretionem &c. Hoc est. Vt ablatis, quæ inter Iudæos & gentiles conuersos discretionem, i. dissidium, faciebant, sequeretur concordia totalis inter ipsos.

*De qua ad 1.

2m ex Tullio. Ius positiuum. Rx cõnectens: non uitiosum. §. Tunc nihil &c. Nam illud ius positiuum de quo minor propositio loquitur nomine solũ dicebatur ius; cùm tamen reuere esset contrarium iuri. Vnde ex obscuritate, in ea s[m]. prædicta, in quã ceciderunt &c. ut in textu.

3m de maiori Datur. Rx. licite: non autem illicitè. §. Tũc nihil &c. Nam sicut mulier soluta potest dare licite, puta per matrimonium, uiro soluto sui corporis potestatem in perpetuum, ita potest eidẽ potestatem eandem p matrimonium actualiter dare ad horam: non autem extra matrimonium. Et ideo in sion textus dicit ly ideo ratio non sequitur. Idest quia sit trãsitus, uel fieri intenditur transitus à matrimonio ad concubinatum: ideo ratio est extra propositum.

rãsio 2a.

Aug. ser. 164 de tẽp. rãsio 3a.

4m de maiori. Vt uult. 1. Rx. secũdũ iustitiã: ob cõtra, uel præter §. Tunc nihil &c. ut patet ex se.

Item de minori. Re: domini. 2. Rx. quoad ad obsequium: non quantum ad concubitum. §. Tunc nihil &c. ut ex se patet. Vide 2m. responsum literæ, ly & præterea ancilla &c.

Item de conclusione. Nulli facit iniuriã. 3. Rx. negetur iste §. facit enim talis iniuriam proli &c: ut in textu. Vide 3m. responsum literæ ly & iterum interest &c.

5m de maiori. Quod suum est. Rx. quantum ad omnia: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam mulier habet potestatem in corpore &c. ut in textu.

malum nõ fore putabant, sed passim fornicatione quasi re licita utebãtur, sicut, & alijs[c], quæ erãt contra cæremonias Iudæorũ, quis non essent cõ legẽ naturæ. Et ideo Apostoli immiscuerunt prohibitionem fornicationis cæremonialibus propter discretionem, quæ erat in utroq; inter Iudæos, & Gentiles.

G

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ex prædicta* obscuritate, scilicet in quam ceciderunt Gẽtiles, Deo debitam gloriam nõ reddẽtes, ut dicitur Rom. 1. Lex illa processit, & non ex instinctu legis naturæ, unde præualente Christiana religione, lex illa extirpata est.

AD TERTIVM dicendum, q in aliquibus[e] sicut nullum incõueniens sequitur, si rem aliquã quam quis in potestate habet alteri simpliciter tradat, ita etiã nec si tradat ad tempus, & sic neutrum est contra legem naturæ: ita autem in proposito, ideo ratio non sequitur.

H

AD QVARTVM dicendum, q iniuria iustitiæ opponitur, lex autem naturalis non solum prohibet iniustitiam: sed etiam opposita omnium uirtutum: Sicut contra legem[s] naturæ est ut aliquis immoderate comedat, quãuis talis rebus utens suis, nulli iniuriam faciat:[r] & præterea ancilla quamuis sit res domini ad obsequium, non est tamen res sua ad concubitum[r] & iterum interest qualiter quisque re sua vtatur. Facit enim talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonum nõ sufficienter talis coniunctio ordinatur, ut dictũ * est.

I

AD QVINTVM dicendum, quòd mulier habet potestatem in corpore uiri non simpliciter quantum ad omnia: sed solum quantum ad matrimonium, & ideo non potest contra * bonũ matrimonij, corpus uiri alteri tradere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd accedere ad concubinam non sit peccatũ mortale. Maius[b] enim peccatum est mendaciũ, quàm fornicatio simplex, quod patet ex hoc, quòd Iudas, qui fornicationem non horruit cum Thamar committere, recusauit mẽdacium dicens: Certe mendacii arguere non poterit: sed mendacium uon est semper peccatum mortale, ergo neque fornicatio simplex.

¶ Præterea. Peccatum mortale[b] morte puniri debet: sed lex uetus non puniebat concubitum concubinæ morte, nisi in aliquo casu, vt patet Deut. 24. ergo nõ est peccatum mortale.

F paupertate sola omnia consummuntur peccata, Cùm enim hic ostendatur: q accedere ad concubinam est contra legem naturæ, monstratur per hoc à fortiori, q meretrix illa non est melior continente imò q ipse contra naturam agit, quod non facit continens. De hoc enim dicitur. 1. Cor. 7. Dico autem non nuptis & uiduis, bonum est illis si sic permãserint, sicut & ego q si nõ se continent, nubant. Vbi clarè monstratur intelligẽti: q continere melius est, quàm nubere, & consequenter à fortiori, quòd melius est quàm meretricari, quamuis hæc sit comparatio abusiua, cum meretricari sit peccatum; & continere magnum bonum. Nec obstat prætextus paupertatis è Gulhermo adductus: quoniam paupertas iniquitati iuncta saluare non potest, testante scriptura Eccle. 25. Tres species odiuit anima mea, pauperẽ superbum, &c. Cùm ergo in omni peccato reperiatur superbie, patet per hoc: q pauper iniquus, ut sic, paupertate sola non saluatur. Vnde & dixit aliquãdo dominus. Exod. 23. pauperis in iudicio non misereberis. Volt ergo per hoc instituã anteponi paupertati, Gulhelmumq; damnare, ostẽdens: q paupertate sola non cõsummuntur peccata.

*In corp. art.

Cap. meretrices 32. q. 2.

Gen. 38.

¶ Scdò habes: quod per rationẽ ostendas, merito insinuatũ esse à 32. q. 2. q accedere ad cõcubinam est contra legem naturæ & hic. Meretrices esse, & ad meretrices accedere, prohibet dominus, quarum publicè venalis turpitudo est. Si furtu nomine, benè intelligis omnis usurpatio illicita rei alienæ (non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit: sed utique à parte totum intelligere uoluit quicquid illicitè rerum proximi aufertur.) profecto nomine mechiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi. Hæc ibi. Vnde patet: quòd per ly non mæchaberis Exod. 20. prohibita est etiam simplex fornicatio. Cum autem ly non mæchaberis sit præceptum morale, & mores sint de dictamine naturalis rationis, Rom. 2. ipsi sibi sunt lex: patet, quòd mæchia omnis est contra legem naturæ. 2

K

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 4

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem tãquã in radice interimes hæresim Gulhelmi Corn (Pret Gulelmus Cornelius) dicentis: q meretrix publica pauper melior est continente, quæ sibi reseruat aliquid in sui subsidium: quia

Vill. p S. Eccl. &c.

QVÆST. LXV. ART. IIII.

CONCLVS. Non est dubium quòd fornicatio simplex de sui ratione est peccatum mortale; etiam si lex scripta non esset. 278

¶ Exa-

¶Examen. Ly etiam si &c. Hoc est, etiam remota lege Mosayca & Euangelica. Nam est contra legem naturæ, quæ solum cordi impressa est artic. 2. & 3. ergo ly scripta, intelligitur exterius.

¶PROB. Quia concubitus fornicarius tollit ordinationē debitam parentis ad prolē (ar. 3. corp.) & illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia per quos fœdus amicitię hominis ad Deū ac hominis ad hominem uiolatur (cum sint de se contra charitatem.)

A Vt est illud Gen. 2. In quacūq; die comederis ex eo morte morieris. Principaliter siquidem de morte æterna intelligitur, quia peccato mortali debetur æterna: licet & secundario de temporali ex peccato illo causata. Vnde & subitò æterna mortuus est Adam, cū tñ non sic tēporali; ut intelligentiæ scripturæ correspondeteret euenientes: Item Matthæ. 26. omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. De æterna siquidē semper intelligitur propter rationem textus: de temporali quandoque non uerificatur, quoniam nec eius sensus de ea licet. Applica per te ad alia similia.

1m maior.

Thom. in 4. dist. 26. q. 5. art. 2. q. 2. corp.

Maius peccatum est mendacium, quàm fornicatio simplex. ℞. negatur ista. §. Ad rationem de Iuda dicitur; quod frequenter hō qui nō uitat pctū mortale, uitat aliquod &c. ut in tex.

¶NOT. Mendaciū & fornicatio simplex, secundū genus suum cōsiderata ita se habent; quod fornicatio est mortale, mendacium uerò non: nisi adiuncto quod sit perniciosum. Rursus mendacium consideratum ut perniciosum non semper tantum aggrauat, licet sit mortale, quantum fornicatio: sed quandoq; magis (ut si per mendaciū Titij fiat homicidium à Sempronio,) quandoque minus, ut in textu. Adeo quod textus dicendo ly quamuis illud mendaciū perniciosum &c. intendit negasse illam maiorem adductā etiā, quod de mendacio perniciosō, Iudæ intelligeretur. Ad propositum.n. Iudæ adducta, & negata rectè, fuit, licet quandoq; (uniuersaliter loquendo) mendacium perniciosum sit peius, quàm fornicatio. Rursus Nota, quod illa commixtio Iudæ cū Thamar non fuit secundum rei ueritatem fornicatio simplex, sed incestus, ut patet ex Gen. 38. secundum tamē opinionem Iudæ fornicatio credita est, ex ibidē & in hoc sensu ultimo loquitur textus. Rursus. Super ly perniciosum fuisset iniuriam habens &c. elicet quod dare mercedem promissam et pro actu nephario, puta meretricio, tenetur promittēs. licet ex mala causa, quę est actus turpis, originata sit illa promissio.

* Tho. in 2. Sent. d. 42. q. 1. ar. 4.

¶ 3 Preterea, secundum Gregorium peccata carnalia sunt minoris culpæ, quàm spiritualia: sed non omnis superbia, aut auaritia est peccatum mortale, quæ sunt spiritualia peccata, ergo non omnis fornicatio, quæ est peccatum carnale, est mortale.

¶ 4 Præterea. Vbi est maius incitamentum, ibi est minus peccatum, quia magis peccat, qui minori tentatione uincitur: sed concupiscentia maxime instigat ad uenerea, ergo cum actus gulę non semper sit peccatum mortale, nec fornicatio simplex erit mortale.

Sed contra, Nihil excludit à regno Dei nisi peccatum mortale: sed fornicatores excluduntur à regno Dei, ut patet Primę ad Corinth. 6. ergo fornicatio simplex est peccatum mortalę.

Preterea. Sola peccata mortalia crimina dicuntur: sed fornicatio dicitur crimen, ut patet Thob. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire.

Respondeo, Dicendum, quòd (sicut in Secunda parte dictum est.) Illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia, per quos fędus amicitię hominis ad Deum, & hominis ad hominem uiolatur, hęc enim sunt contra duo pręcepta charitatis, quę est animę uita; & ideo cum concubitus fornicarius tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intendit non est dubium, quòd fornicatio simplex de sui ratione est peccatū mortale, etiam si lex scripta non esset.

Ad primum ergo dicēdū, quòd frequenter homo, qui non uitat peccatum mortale, uitat aliquod peccatum ueniale, ad quod non habet incitamentum, & ita etiā Iudas mendacium uitauit, fornicationem non uitans, quàmuis illud mendacium perniciosum fuisset iniuriam habens annexam, si promissum non reddidisset.

Ad secundum Dicendū, quòd peccatū non dicitur mortale, quia morte temporali punitur, sed quia punitur ęterna, unde etiam furtum, quod est peccatum mortale interdum non punitur per leges temporali morte: & similiter, etiam est de fornicatione.

Ad tertium Dicendū, quòd sicut non quilibet motus superbię est peccatū mortale: ita nec quilibet motus luxurię, quia primi motus luxurię, & huiusmodi sunt peccata uenialia; & etiam concubitus matrimonialis, interdum: tamen aliqui luxurię actus sunt peccata mortalia, aliquibus motibus superbię uenia libus existentibus: quia in uerbis Gregor.* inductis intelligitur comparatio uitiorum secundum genus quantum ad singulos actus.

Ad quartum Dicendum, quòd illa circunstantia efficacior est ad aggrauandum, quę magis appropinquat ad speciem peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia, circa quam est, grauitatem habet maiorem, quàm inordinata comestio, cum sit circa ea, quę pertinent ad soluendum fędus societatis humanę, ut dictum est, & ideo ratio non sequitur.

* Inarg. 3.

3m de maiori.

Peccata carnalia. ℞. secūdum genus suū non quātum ad singulo actus. §. Sicut enim non quilibet motus superbiæ est peccatum mortale: ita nec quilibet motus luxuriæ: quia primi motus luxuriæ, & huiusmodi &c. ut in textu. Tunc nihil &c. fornicatio enim non computatur inter primos motus, ut patet.

¶Examen. Ly & etiam cōcubitus matrimonialis interdum. Hoc aduerbium, interdum, refertur ad hoc, quòd actus matrimonialis sit peccatum ueniale. Non enim semper est: immo quandoque est meritorius q. 41. artic. 3. & 4.

4m maior.

Vbi est maius incitamentū, ibi est minus peccatum. ℞. cæteris paribus: nō aliter. §. Nam illa circunstantia, efficacior est ad aggrauandum &c. ut in textu usque exclusiuè ad ly unde. Tunc nihil &c. Licet enim fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen &c. ut in textu. Remanet ergo his non obstantibus, quòd fornicatio simplex sit mortale.

¶NOT. Per hunc textum responsi catholici damnatur illa fraucellorum (ut ait Prat. suo titu.) hæresis, quæ dicit: quod coitus carnalis quicunque, urente carnis libidine, non est peccatum, sed osculum; quia ad hoc non inclinat natura, sed ad coitum est inclinatio naturalis. Similiter & per eundem textum ostenditur: quòd hæresis prædicta meritò damnatur à Clemente inter hæreses Beguinorum & Begardorum in Clementin. de hæret. ad nostrum. Applica textus responsum per te ad effugandum hanc & ad sustinendum Clem. quia facile est.

Damnatur hæc.

2m de maiori.

Morte. ℞. æterna: non semper tēporali. §. Tūc nihil &c. Nam Deuter. 24. loquitur de temporali morte solum.

¶Corollarium. Ergo ex textu responsi multa loca scripturarū rectè intelligere potes tractantia de morte peccatoribus debita.

A P-

APPENDIX.

V. . p. 5 &c. EX articulo habes primò: quomodo per rationem Intarimes hæresim (cæcutum (ut refert Guido) dicentium: quòd coitus soluti cum soluta, quod simplex dicitur fornicatio, non est peccatum.

¶ Secundò habes: quomodo passatio nem ostendas, prædictam hæresim dānari. 1. Cor. 6. Nolite errare; neque fornicarii, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt. Hæc ibi. Ecce quòd fornicatio species luxuriæ singularis distincta contra alias species, etsi non omnes exprimantur, est peccatum mortale, ut potè è regno Dei excludens. Item à Domino Matth. 15. De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes. Hæc ibi. Vbi patet quòd fornicatio, cùm distinguatur cōtra adulterium, significat coniunctionem soluti cum soluta. Itē à Galat. 5. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria &c. quæ prædico uobis: quoniam qui talia agunt regnū Dei nō consequentur. Hæc ibi. Vbi expresso genere per ly luxuria exprimi intelliguntur species per ly fornicatio &c & consequenter sumitur ly fornicatio, ut est soluti cum soluta. Itē à Cōcil. Trid. sess. 24. cap. 8. de refor. matrim. Graue peccatū est homines solutos concubinas habere. Quare ut huic tanto malo sacta synodus prouideat, statuit huiusmodi concubinarios cuiuscunque status & cōditionis existant, si postquam ab ordinario ter admoniti ea de re fuerint, & concubinas non eiecerint, seque ab earum cōsuetudine non seiunxerint, excommunicatione feriendos esse; à qua non absoluantur, donec re ipsa admonitioni factæ paruerint. Quòd si in concubinatu per annum, censuris neglectis, permanserint, contra eos ab ordinario seuerè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres solutæ, quæ cum concubinariis publicè uiuunt, si ter admonitæ non paruerint, ab ordinariis locorum pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum vel diœcesim (si id eisdem ordinariis uidebitur) inuocato, si opus fuerit, seculari brachio eijciantur: aliis pœnis contra concubinarios inflictis in suo robore permanentibus. Hæc ibi. Ex quibus omnibus patet apertissimè: rationabiliter damnari propositionem ex tenorem Maistri cuiusdam de magistris (ut refert Alfonsus Castr.) dicentis: quòd ille, qui credit, fornicationem simplicem non esse peccatum, non est hæreticus. Manifestum enim est illum esse hæreticum, qui sententiam contra scripturam apertā tuetur: & (ut patuit) aperta sententia est scripturæ, quòd fornicatio simplex est peccatum mortale.

¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto concubinā habere esse peccatū mortale insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uerissimè Angelica doctrina hæc declaratur, & consolidetur.

Cap. metretices & c. in eo. 32 q. 2.

*in li. 1. & est de Abrahā ca 4. patum nota medi. 10. 4.

Notent concubinarii concilium.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquando licitum fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vnam uxorem est de lege naturæ, h ita non habere concubinam, sed aliquando licuit plures uxores habere, ergo, & habere concubinam.

¶ 2 Præterea. Non potest aliqua simul esse ancilla, & h uxor, unde secundum legem ex hoc ipso, quòd ancilla in matrimoniū ducebatur, libera reddebatur: sed aliqui amicissimi Deo, leguntur ad suas accessisse ancillas, sicut Abraham, & Iacob, ergo nō illæ erant uxores, & sic aliquādo licuit concubinas habere.

¶ 3 Præterea, Illa, quæ in matrimonium ducitur, non potest h eijci, & filius eius debet esse hæreditatis particeps: sed Abraham eiecit, Agar, & filius eius non fuit hæres, ergo non fuit uxor Abrahæ.

SED CONTRA. Ea, quæ sunt contra præcepta Decalogi, nunquam licuerunt: sed habere cōcubinam est contra præceptum Decalogi, scilicet, Non mœchaberis, ergo nūquam fuit licitū.

¶ Præterea, Ambrosius dicit in libro de Patriarchis. Viro non licet quod mulieri non licet: sed nunquam licuit mulieri ad aliū uirum accedere, dimisso uiro proprio, ergo nec uiro unquā licuit concubinam habere.

RESPONDEO, Dicendum, quòd Rabbi Moyses dicit, quòd ante tempus legis fornicatio nō erat peccatum, quod probat ex hoc quòd * Iudas cum Thamar concubuit. Sed ista ratio non cogit. Non enim necesse est filios Iacob à peccato excusari: cum * accusati fuerint apud patrem crimine pessimo, & in Ioseph necem, & uenditionem consenserint. Et ideo dicendum est, quòd m habere concubinam nō matrimonio iunctam sit contra legem naturæ: & * nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispensatione. * Sicut enim ex dictis patet, concubitus cum ea, quæ non est matrimonio iuncta, non est conueniens actus ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonii, & ideo est contra præcepta legis naturæ, quæ dispensationem non recipiunt. Vnde p vbi cunque legitur in ueteri Testamento, aliquos concubinas habuisse quos necesse fit à peccato excusari, oportet eas esse matrimonio iunctas, & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione uxoris, & aliquid de ratione concubinæ; secundum enim, quòd matrimonium ordinatur ad suum principalem finem, qui est bonum prolis, uxor uiro coniungitur insolubili coniunctione, uel saltem diuturna, ut ex dictis patet: * & circa hoc non est aliqua dispensatio: sed quantum ad finem, qui est dispensatio familiæ, & communicatio operum, uxor T coniungitur uiro, ut socia. Et hoc deerat in his, quæ concubinæ nominabantur. In hoc enim poterat esse dispensatio, cùm sit secundarius matrimonii finis: & ex hac etiam parte habebant aliquid simile concubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

* Gen. 38

* Gen. 37.

concl. m.

* Art. 3. huius q.

* Art. 3. huius q. cor.

QVÆST. LXV. ART. V.

CONCL. 1ª. Habere concubinam non matrimonio iūctam est contra legē naturæ: & nulla tēpore secundum se licitum fuit, nec etiā ex dispensatione. 274 concl.

¶ Examen. Ly non matrimonio iunctā. Ad differentiam cōcubinæ iūctæ in matrimonio. Pro quare confule conclusionem secundā sequē.

¶ Ly contra legem naturæ. Vt declaratū est art. 3.

Ly secundum se. Ad differentiam opinionis antiquorum gentilium, uel etiam Græcorum illorum, quos recensuit ar. 4. * appē. Et propter nō dicit tex. ly secundū opinionem aliquorum, sed ly secundum se. * Art. 3.

¶ PROB. 1. Quia concubitus cum ea, quæ non est matrimonio iuncta, non est conueniens actus ad bonū prolis, (art. 4) 2. Quia ly & nullo tempore &c.) prima præcepta legis naturæ, contra quæ est habere concubinam, dispensationē non recipiunt (patet in ad 1m. seq.)

¶ CONCL. 2ª. Vbicunque legitur in ueteri testamento, aliquos cōcubinas habuisse, quos necesse sit e peccato excusari: oportet eas esse matrimonio iunctas, & tamen concubinas dici.

¶ Examen. Ly quos necesse sit à peccato excusari. Ad differentiam eorum de quibus excusandis à peccato non incumbit nobis necessitas. Huiusmodi autem excusandi sunt ij, quos scriptura nobis proponit ceu examplar fidei, siue morum: ut est Abraham, Iacob, Isaac. Et his intelligas aliqus dicta ar. 2. arg. 3.

¶ PROB. Quia nisi fuissent concubinæ illæ matrimonio iunctæ,

&c, ipsi homines non excusarentur à peccato (patet) 2. Quia (ly, & tamen &c.) illæ habebant aliquid de ratione concubinæ (patet per ly secundum enim quod matrimonium ordinatur &c. ut in textu.) A

¶Examen. Ly ex hac etiam parte habebant aliquid simile concubinis &c. Idest ultra hoc, quod pro conenbitu matrimoniali deseruiebant, dicebantur quoque ex hac concubinæ; quia in dispensatione domuanon concurrebant, tanquam dominæ, quæ tantum uxorum, non autem concubinarum, nomine uocabantur, sicuti Sara. Hinc totum mittualiter significauit ille textus hic per ly etiam.

*Ar.5. huius q. ad 7. & 8. ar. præsenti. corp.

¶NOT. Quòd talium sanctorum Patrum concubinæ essent etiã re uera uxores confirmatur patenter ex scripturis ipsis, quæ ideo tales uocant uxores. Vnde Gen 16. de Sarai dicitur; tulit Agar ægyptiam ancillam suã, & dedit eã uiro suo uxorem: & 30. de Rachel, habeo inquit) famulam Balan &c. dedítque illi Balan in coniugiũ, & postquam ibi de Lya narrauit, quòd tradidit Zelpham ancillam suã marito, subintulit post generationẽ filij quinti Lyæ uerba hæc ad literam: dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam uiro meo. (Si ergo Deus non det mercedem

*Quæ.67 art.6. cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd habere plures uxores non est contra prima præcepta legis naturæ, sicut habere concubinam,* & ideo ratio non sequitur.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd antiqui Patres ea dispensatione qua plures habebant, ad ancillas accedebant uxorio affectu: sed non erant uxores, quantum ad illam coniunctionẽ, quæ respicit secundarium finem, cui conditio seruitutis opponitur, cum non posset simul esse socia, & ancilla. B

AD TERTIVM Dicendum, quòd sicut in lege Moysi per dispensationem licebat dare libellum repudij, ad euitandum uxoricidiũ, ut dictum est,* ita ex eadem dispensatione licuit Abrahæ eijcere Agar, ad significandum mysterium, quod Apostolus explicat Gala.4. quòd etiam ille filius hæres non fuerit, ad mysterium pertinet, & quod Esau filius liberæ hæres non fuit, ut patet Romanorum nono. Similiter etiã propter mysterium factum fuit, ut filij Iacob ex ancillis, & liberis nati hæredes essent, ut Augustinus dicit:* quia Christo nascũtur in baptismo filij, tam per bonos, quos libera significat, quàm per malos ministros, qui per ancillas significantur. C D

QVAESTIO LXVI.

De bigamia & irregularitate ex pluralitate uxorum ea contracta, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandũ de bigamia, & irregularitate ex ea cõtracta. Circa quod quæruntur quinque.

¶Primo, Vtrum illi bigamiæ, quæ est ex hoc quòd aliqs duas uxores successiue habuerit, sit irregularitas annexa.

¶Secũdò, Vtrum irregularitatem contrahat, qui simul, uel successiue duas uxores habuit.

¶Tertiò, Vtrum irregularitas contrahatur ex hoc, quòd quis uxorem uirginem non accipit.

¶Quarto, Vtrum bigamia per baptismum soluatur.

¶Quintò, Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

salutiferã pro peccatis, dicendum est: quòd opus illud, quo Lya dedit ancillam suam uiro pro carnali copula, fuit bonum. Non fuisset autem bonum, sed peccatum (ut patet: si eam illi sic dedisset sine contractu matrimonij; ita ut ancilla ipsa remanens ancilla fieret eius uxor. Ex his dictis, tanquam à simili, sentias idem de omnibus alijs similibus ad dicti, quos necesse est à peccato excusari: ut inquit conclusio. Ex quibus etiam intelligi datur 1 quòd patres antiqui ex dispensatione diuina plures uxores licitè habuerunt, ut dicitur art. 2.

1m de maiori. Ita. ℞. quantum ad esse contra legem naturæ: non, quantum ad esse prima uel secunda præcepta eius. §. Tunc nihil &c. Nam secunda præcepta recipiunt dispensationem, prima non. Vide art. 1. & 3.

2m de maiori. Vxor. ℞. quantum ad cognitionem respicientem secundarium finẽ: non, primum. §. Tunc nihil &c, Nam ancillæ antiquorum patrum fuerunt uxores quantum ad coniunctionem respicientem finẽ primum tantum) ut in corp

3m maior. Illa, quæ in matrimonium ducitur non potest eijci, & filius eius debet esse hæres dotaus particeps. ℞, nisi in contrarium fiat dispensatio, & significatio alicuius misterij. § Nam sicut in lege Moysi per dispensationem licebat &c ut in textu Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Non accipias uniformiter ly licebat dare libellum repudij, & ly licuit Abrahæ eijcere Agar. Nam illa dispensatio repudij fuit ad duritiam cordis facta, tanquã minoris mali permissio, ut q.67 ar 3. illa uerò Abrahæ non item: & consequenter illud licitum fuit, tanquam quoddam malum toleratum: istud uero, tanquam quoddam bonum per dispensationem approbatum, licet alias esset illicitum.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem interimas spurcissimũ dogma Lutheri (Prat. Lutheran.) dicentis: uxor si nolit, ancilla ueniat. Vbi de dispensatione nullam mentionẽ faciens, monstrat per hoc: uiros licitè posse aliquando habere cõcubinas. Vnde inquit, uxor si nolit &c. Quasi dicat aperte. Si uir habeat uxorem, & ancillã in domo, & uxor nolit cognosci carnaliter, potest ad ancillã accedere cognoscẽdã. Cùm ergo articulus monstret; nũquam nisi ex dispensatione diuina fuisse licitum habere concubinam & matrimonio quidem iunctã, patet; quòd contra dogma illud militat, ipsumq. expugnat. Itẽ errorẽ Almarici (Direct. Inquisit. 2. par. q.7. dicentis: quoscunque actus carnales stuprum, adulteriũ, &c. si fiant ex charitate non esse peccatum. Cui errori addũ alterũ, quasi pro signo quòd huiusmodi non sint peccata, dicens; adulteria, stupra &c. Deus ut bonus non punit (ut ib d.) Contra illũ.n. Almaricũ, cum nõ faciat mentionem de dispẽsatione, sed tñ de charitate quã fingit, cõcludit presens articulus.

Vtil. p S. Eccl. &c.

Tiae. 11 in Ioã. In medio illius to. 9.

2 ¶Secundò. habes: quomodo per rõnem ostẽdas meritò damnari errores prædictos à lege diuina Exod. 20. Nõ mœc. haberis. Vbi per mœchiã intelligitur prohiberi quilibet actus luxuriosus extra matrimoniũ. Quod confirmatur. 32 q.4. Meretrices esse &c. Si furti nomine benè intelligitur oĩs illicita usurpatio rei alienæ (non.n. rapinam permisit, qui furtũ prohibuit: sed utiq. à parte totũ intelligere uoluit, quicquid illicitè rerũ proximi aufertur.) profectò nomine mœchiæ omnia illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus, debet intelligi. Hæc ibi. Item à Concil. Lateranensi sub Leone x. sess. 11. Cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum sit, & sub pœna peccati mortalis necessariò euitandũ; monemus omnes laicos tàm uxoratos, quã solutos, ut similiter à concubinatu abstineant. Pro huiusmodi autem diuini obseruantia præcepti, ad quos pertinet tàm salutaribus monitis, quàm alijs canonicis remedijs omni studio laborent. Hæc ibi. Itẽ à constitutionibus Apostolicis lib.6. cap.28. Prauã actio adulterium, & fornicatio: quorũ factorum aliud est iniustitia, aliud uero est peccatũ. Nullum uerò impunitum relinquitur pro suo genere. Hæc ibi. Item à Deuteron. 23. Non erit, qui fornicetur in filijs Israel. Non erit, qui fornicetur de filiabus Israel. Non offeres mercedẽ meretricis ad domũ Dei tui ad altare Hæc ibi. Vbi uides Dei loqui pro tempore testamẽti ueteris: & consequenter per hoc ipsum attestari, quòd nec tũc erat licitũ habere concubinã. Intellige semper, non matrimonio iunctã: & hanc ex dispensatione diuina tũc, qñ alia habebatur uxor. Item à 32. q. 2. Concubinæ ad tempus adhibitæ, nec ẽt filiorũ causa concumbant, iustum faciunt concubinatũ suum. Hæc ibi. Item à Concil. Lateran. sub Innocen. 3 de summa Trin & fid. cathol. Damnamus &c. Reprobamus etiã, & condemnamus, peruersissimũ dogma impij Almarici cuius mentem sic pater mẽdacij excæcauit, ut eius doctrina nõ tàm hæretica censenda sit, quàm insana. Hæc ibi. Et uerè patet in proposito esse insanam: quan-

na; quandoquidem charitatē fingebat esse posse ubi, & dum mortale peccatū actualiter est & Deum bonū non punire talia peccata: qđ prorsus insanissimū hominem sonat. Nec obstat, ꝙ concilium dicit in singulari ly dogma: qm̄ nomen dogmatis generale est & totā eiusdoctrinā complectens. Ac si dixisset, se omnē Almarici doctrinā dānare. Hoc autē satis indicāt illa sequētia uerba. s. ut eius doctrina nō tām hæretica &c. Damnarunt & facto catholici prælati Almaricū tanq̄ hæreticū, & cōsequēter doctrinam eius, quando ipsum combusserunt Lutetiæ de anno 1208. (ut refert Dñs Franciscus Pegna super Directo. Inquisit.) Vide ar. 1. appen. & 1. par. q. 19. art. 1.

Tho. 4 d. 27. q. 3. arti. 1. & sequen.

1. ad Timo. 3.

3 ¶ Tertiò habes quō per tōtem prædicta patrum, pro quanto nunq̄ licuisse habere concubinā insinuāt, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides quo ex iis uerissima Thomistica doctrina hęc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LXVI.

ART. I.

• Cap. debitū extra de big.

27c CONCL. Bigamia irregularitatem inducit.

¶ Examen. Ly irregularitatem. Hæc cōmuniter sic diffinit. Irregularitas est impedimentū canonicū ex facto, seu defectu proueniens; quo quis prohibetur ad ecclesiasticos ordines promoueri, uel in eisdem ministrare. Vnde irregularitas, quò ad quid nominis, dicitur quasi indecentia, quæ ponit extra regulam, i. reddit indecentem, siue non idoneum ad spiritualia.

Irregularitatis quid rei, & quid nominis.

*Cap. acutius & sequen. 26. dist.

¶ Ly bigamia. Ista est defectus proueniens ex secundis nuptiis: qui est defectus significationis sacramenti, ut colligitur ex textu.

Bigamia quid.

concl.

¶ PROB. 1. Quia bi-

ARTICVLVS I.

Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd illi bigamiæ, quæ ex hoc ꝙ aliquis duas uxores successiue habuit, non sit irregularitas annexa: quia[h] multitudo, & unitas consequuntur ens, ergo ens, & non ens non faciunt multitudinem aliquam: sed ille, q habet successiue duas uxores, tūc quando una est in esse, alia est in non esse, ergo ex hoc non efficitur uir non unius uxoris, qui secundum Apostolum ab Episcopatu prohibetur. G

¶ 2 Præterea, h Maius signum incōtinētię apparet in eo, qui plures fornicarie cognoscit, quàm qui plures uxores successiue habet: sed ex primo non efficitur aliquis irregularis, h ergo, †nec ex secundo. H

¶ 3 Præterea si bigamia irregularitatē causat, aut hoc est ratione sacramēti, h aut rōne carnalis copulæ: sed nō rōne primi, quia sic si aliquis cum una cōtraxisset per uerba de præsenti, & ea mortua ante carnalem copulā subsecutam duceret aliam efficeretur irregularis, quod est cōtra Decretale Innocentij tertij. Nec iterum ratione secundi: quia secū dum hoc ēt, qui plures fornicario concubitu cognosceret, irregularis esset, quod falsum est, ergo nullo modo bigamia irregularitatem causat.

RESPONDEO, Dicendū, ꝙ aliquis per sacramentum ordinis minister sacramentorum constituitur, & ille, qui alii sacramenta ministrare debet, nullum defectū in sacramentis pati debet. Defectus aūt in sacramento est, quando sacramēti significatio integra non inuenitur, sacramentum aūt matrimonij significat coniūctionem Christi ad Ecclesiam, quæ est unius ad unam. Et ideo requiritur ad perfectam significationem sacramenti quòd uir sit tm̄ unius uir, & uxor sit tantū unius uxor, & ideo* bigamia, quæ hoc tollit, irregularitatem inducit.* Et sunt quatuor modi bigamiæ. Primus est, cum quis plures habet uxores de iure successiue. Secundus cum simul habet plures, unam de iure, aliam de facto. Tertius, cum habet plures successiue, unam de iure, aliam de facto. Quartus, quando uiduam ducit uxorem, & in omnibus his est irregularitas adiūcta. Alia aūt causa cōsequens assignatur, quia in illis, qui accipiunt sacramentum ordinis, maxima spiritualitas debet apparere; tum quia spiritualia ministrant, scilicet sacramenta, tum quia spiritualia docent, & in spiritualibus occupari debent. Vnde cum concupiscentia maxime spiritualitati repugnet, per quam totus homo caro efficitur, non debet aliquod signū cōcupiscentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui una uxore contēti esse noluerunt: tamen prima ratio est melior. K

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ multitudo plurium uxorū simul existētium est multitudo simpliciter, & ideo talis multitudo totaliter significationi sacramenti repugnat, & propter hoc tollit sacramentū. Sed multitudo uxorū successiue est multitudo secūdum quid, & ideo nō tollit significationem sacramenti totaliter, nec sacramentum euacuat quantum ad sui essentiam: sed quantū ad sui perfectionem, quæ requiritur in illis, qui sunt sacramentorum dispensatores. I

AD SECVNDVM Dicendum, quòd quāuis sit in fornicariis maioris cōcupiscentiæ significatio, nō tñ cōcupiscētiæ ita adhærentis, quia p fornicationē unus alteri non in perpetuo obligatur, † & iterū non est defectus sacramēti.

AD TERTIVM Dicendū, ꝙ sicut dictum* est, bigamia causat irregularitatem, inquantū tollit perfectam significationē sacramenti, quæ quidē consistit, & in coniunctione animorum, quę fit per consensum, & in coniunctione corporū: & ideo ratione vtriusque simul oportet esse bigamiā, quæ irregularitatem faciat. Vnde per Decret. Innocē. tertij,* obuiatur ei, quod Magister* in litera dicit, scilicet ꝙ solus consensus per uerba de præsenti sufficit ad irregularitatem inducendam.

gamia tollit perfectā significationem sacramenti matrimonij (cū non sit unius tantū uir, uel uxor:) & ille qui minister sacramentorum esse debet, nullū defectū in sacramentis debet habere. 2. Quia bigamia spiritualitatem minuitē ex se inducit, q̄ administratio sacramentorū requirat (ut patet in tex. à ly alia aūt causa consequens &c.

1m de antecedente.

Multitudo &c. siue simpliciter siue secundū quid. §. Tunc nihil cōtra. Nam multitudo simpliciter consequitur ens simpliciter, idest actualiter existens, & multitudo secundū quid cōsequitur ens, quod iam fuit. Et sic correspōdent singula singulis: & diuersos effectus faciunt, ut patet in textu.

2m đ maiori.

Maius. 1. &c. sed non magis adhærens. §. quamuis. n. sit in fornicariis maioris concupiscentiæ &c. ut in textu. Tūc nihil &c. ut patet.

Item illatio cōclusionis.

Ergo &c. 2. &c. negatur illatio. §. Rō est quia in fornicationa non est sacramentū: & consequenter nec defectus talis sacramenti, qualem bigamia habet. Vide responsum secundū literæ ly & iterū non &c.

3m đ maiori.

Aut hoc est rōne sacramēti, aut ratione carnalis copulæ. &c. aut ratione utriusq. §. Tunc nihil &c. Nā bigamia causat irregularitatem ratione utriusque, ut declaratur in textu.

*In corp. & ad 2.
*Al. matrimonii.
*Loco citato sarg. 3.
*L. 4. Sēt. d. 27. insi. illius.

APPENDIX.

EX articulo habes primò; quō per rationem ostendas meritò insinuatum à Concil. Aurelian. ꝙ bigamiæ irregularitas est annexa; & sic. Vt bigami ad sacerdotium non attendant.

Vid. pro S. Eccles. &c.

scendant. Hæc illud: de bigam. non ordinan. Item à Cælestino iij. De bigamis, presbiteris, & uiduarum maritis, idem sancimus omnino: ut nec uiuentibus uxoribus, nec defunctis, ed diuinorum debeant celebrationē admitti, maximè cum a doctrina sit Apostoli, & institutionibus ecclesiæ, alienum. Hæc ibid. Item à dist. 26. una tantum &c. Bigami dicunt, non solùm qui post baptisma coniugia frequentant, sed etiā qui ante baptismū unum, & post baptismum alteram habuisse probantur. Bigamus uerò in sacerdotem ordinari non debet, non quia deliquerit secundā accipiendo uxorem, sed quia prærogatiua exutus est sacerdotij. Hæc ibi. Item à distin. ead. acutius &c. Sicut fœmina cathecumina uitiata non potest post baptisma inter Dei uirgines consecrari: ita non absurde uisum est, bigamum non peccasse, sed normam sacramenti emisisse, non ad uitæ meritum, sed ordinationis signaculum. Vnius uxoris uir Episcopus significat ex omnibus gentibus unitatem uni uiro Christo subditam. Hæc ibi. Item ab Innocentio iij. de bigam. non ordinan. debitum &c. Cum propter sacramenti defectum inhibitum sit, ne bigamus, aut maritus uiduæ præsumat ad sacros ordines promoueri: quoniam nec illa est unica uni, nec iste unus uni: profectò ubi *deficit inter huiusmodi coniuges commixtio corporū, nō deest huiusmodi signaculum sacramenti. Hæc ibi.

*In arg. 1. huius ar.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto bigamiæ irregularitatem annexam esse inhouant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas uxores, unam de iure, & alteram de facto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod irregularitas nō sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quod homo habet duas uxores, unam de iure, aliā de facto. Quia ubi nullū est ^h sacramētū, nō pōt esse defectus sacramēti: sed quū aliquis contrahit de facto cū aliqua, & nō de iure, non est ibi aliquod sacramentū, quia talis coniunctio nō significat cōiunctionem Christi ad Ecclesiā, ergo cum irregularitas non consequatur bigamiam nisi propter defectum sacramenti, uidetur quod talem bigamiā irregularitas non consequatur.

¶ 2 Præt. Aliquis accedens ad illam, cum qua contraxit de facto, & non de iure, committit fornicationem, si nō habeat aliquā uxorem legitimā, uel adulteriū, si habeat aliā: sed diuidere carnē suam in plures per fornicationem, uel adulterium non causat irregularitatem, h ergo nec dictus bigamiæ modus.

¶ 3 Præterea, Cōtingit quòd aliquis antequam cognoscat carnaliter illam: cū qua de iure contraxit, cū alia contrahit de facto non de iure, & eam carnaliter cognoscit (siue prima mortua, siue uiuente, talis contraxit cum pluribus, uel de iure, uel de facto) & tñ non est irregularis, quia carnē suā non diuisit in plures, ergo ex prædicto modo bigamiæ nō cōtrahitur irregularitas.

B RESP. Dicendū quod m in duobus secundis modis bigamiæ cōtrahitur irregularitas, n quia quāuis in altero non sit sacramentū, est tamen quædam sacramēti similitudo. Vnde isti duo modi sunt secundarij, & primus est principalis in irregularitate causanda.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ibi non sit sacramentum, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti. quæ non est in fornicatione, uel adulterino concubitu, & ideo non est simile.

Et per hoc patet solutio ad 2m.

D AD TERTIVM dicendū, quod in tali casu nō reputatur bigamus, quia primū matrimoniū non habuit perfectā significationē suā; tamen si per iudiciū Ecclesiæ cōpellatur ad primam redire, & eā cognoscere, statim efficitur irregularis. quia irregularitatem nō facit peccatum: sed imperfectio significationis.

QVÆST. LXVI. ART. II.

176 CONCL. irregularitas bigamiæ contrahitur ex hoc quod homo habet, uel simul, uel successiuè duas uxores, unam de iure, aliam de facto.

¶ Examen. tex. ly in duobus secundis modis. Hoc dictum textus intelligitur de illis modis, qui expressi sunt articulo primo, corpor. qui & in conclusione præscripta sunt explicati.

¶ PROB. Quia in hoc, quod homo habet duas unam de iure alteram de facto, inuenitur defectus significationis sacramenti: saltem secundum sacramenti similitudinem.

¶ NOT. Per hoc quod de facto uxor habetur, & non de iure ibi dicitur esse similitudo sacramenti ex eo: quòd interuenerunt nuptiæ, & nomen uxoris; & contractus matrimonij apparentis. Adeò quòd deficit ibi sola ueritas sacramenti. Non sunt enim in ueritate coniuges; sed habentur, & esse uidentur propter ea, quæ dicta sunt. Et ideo probatio dicit, quòd ibi est

E A similitudo sacramenti. Et hoc ad differentiam fornicationis, adulterij, incestus, &c. quoniam cum his non interuenit matrimonij contractus, nec etiam apparenter.

¶ Corollarium. Ergo irregularitas non principaliter, ut in habente plures uxores de iure successiuè; sed secundario, quasi diminutè reperitur in habente plures, de facto unā, aliam de iure, siue simul, siue successiuè: & hæc differentiæ irregularitatum annotata est ab Innocen. 3. ut intelligere poteris in appē. sequen. Ergo in fornicatione, adulterio, incestu, & similibus neque primò, neque secundariò cōtrahitur irregularitas: ut intelligitur ex Innocētio cod. de bigam. non ordinan. cap. Quia circa.

* In arg. 1.

concl. m

1m maior. Vbi nullum est sacramentum, non potest esse defectus sacramenti. R. ubi tñ est similitudo sacramenti, pōt esse defectus similitudinariè sacramenti. §. ut habes supra exam. & coroll. Nunc nihil &c. Licet enim quādo aliquis de facto cōtrahit cū aliqua non sit ibi sacramētum (ut ait textus) est tamen ibi similitudo sacramēti, & consequenter defectus similitudinarius saltem, idest similis defectui sacramenti. Et hic defectus similitudinarius sufficit ad irregularitatem secūdario causandam. Vide ibi exam. & corol.

2m illatio cōclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. §. Non enim est idem iudicium de fornicatione, & adulterio, & de contractu matrimonij de facto, ut patet, sup. exam. & coroll.) quò ad irregularitatem causandam.

3m consequens. Ex prædicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas. R. nisi utranque carnaliter cognouerit uir. §. Tūc nihil &c. Nā casus adductus in argumento non tangit sensum conclusionis. In tali. n. caso non reputatur bigamus, quia &c. ut in textu.

¶ Corollarium. Ergo sensus conclusionis fuit, quod ad irregularitatem illam causandam requirebatur, quod utraque mulier à uiro illo fuisset cognita. Quod deficit in casu argumenti, & hoc significat responsum textuale per ly primum matrimonium nō habuit perfectam significationem suam. Hoc est primæ uxor illa, cum qua de iure contraxerat, non fuit cognita carnaliter. Per cognitionem ergo carnalem coniugatorum significatur mysterium incarnationis, per quod Christus coniunctus est humanitati nostræ indissolubiliter: ut habetur ex Innocentio 3. de bigam. non ordin. debitum pastoralis. Vide supra q. 61. art. 2. not. post ad 1m.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quod per rationem ostēdit, meritò insinuatum ab Innocen. 3. quod matrimonialiter iunctis de facto pluribus uxorib. irregularitatē cōtrahūt, & sic. Cū l matrimon. js

Vnl. p S. Eccl. &c.

trimonii contrahendi, non iuris effectus, sed animi destinatio attendatur: unde illum comitatur infamia, qui duas simul uxores habet, quod partim ad factũ conuenit retorqueri: eadem censura tales uidentur inter bigamos reputandi qui quantũ in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter cõiunxerũt licet in ueritate bigami non existant, nõ propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cũ opera subsecuto. Hæc ille: de bigam. non ordinã. Nuper. Vbi per ly affectum intentionis cum opere subsequuto datur intelligi similitudo sacramenti illa, de qua in textu loquutus est D. Thomas. Denotat ergo Pontifex, ꝙ propter similitudinem facti aliquis numeratur inter eos quidque, de quorum numero non est: ut habes exemplũ. 7. q. 1. quotquot. Et uniuersaliter: nota hic, & in pluribus locis adduci literas Põtificũ, Conciliorũ, & canonũ, nõ integras, sed plerunque partibus cõ illis, quæ faciunt ad propositũ: fideliter tñ literas ipsas sic referendo. Hoc dixerim: ne quãdo erres, putando casu quodã intermissa fuisse plura ipsarum literarũ. Cap debirũ extra de bigam. firmi & quidã in D. Thoma allegãte plurima doctorum, consultò quædam plus uel minus relinquẽte, errauerunt.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædictã Pontifices, pro quanto bigamiam contrahi ex pluralitate uxorum habitarum de facto partim insinuant, & intelligas, & caueas.

* In Regist. lib. 2. cap. 15. in med. & refertur d. 34. c. Præcipimus.

3 ¶ Tertio uides: quõ ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit uxorem non uirginem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit uxorem non uirginem, Quia plus impeditur[h] aliquis defectu proprio, quàm alieno: sed si ipse contrahens nõ sit G uirgo, non fit irregularis, ergo multo minus si uxor eius uirgo non sit.

¶ 2 Præterea. Põt esse ꝙ aliqs deflorauit aliquam, & postea ducat eã in uxorem, talis non videt esse irregularis, quia non diuisit carnem in plures, nec etiã uxor eius, sed tamen ducit corruptam in uxorem, ergo talis[h] modus bigamiæ nõ causat irregularitatẽ.

¶ 3 Præterea, Nullus põt con H trahere[h] irregularitatẽ, nisi uoluntarius: sed aliquis quandoque ducit uxorem non uirginem inuoluntarius, ut quando credit eã uirginem esse, & postea inuenit eam corruptam fuisse † cognoscens eam, ergo talis modus non causat irregularitatem.

¶ Præterea. Corruptio sequẽs matrimoniũ † est uituperabilior, q̃ præcedens, sed si uxor postquã est[h] consummatũ matrimoniũ, I ab aliquo cognoscatur, non efficitur uir irregularis, aliàs puniret pro peccato uxoris; & põt etiam esse postq̃ hoc sciat ꝙ reddat ei debitũ poscenti, antequã de adulterio cõdemnetur accusata, ergo uidetur, ꝙ ille modus bigamiæ non causet irregularitatem,

SED CONTRA est quod Greg.* dicit, Præcipimus ne unquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui uirginem nõ est K sortitus in uxorem, aut ignorantem litteras, aut habentem quãlibet partẽ corporis uitiatã, uel pœnitentiæ, uel curæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere.

RESPONDEO, Dicendũ, ꝙ in coniunctione Christi, & Ecclesiæ ueritas ex utraque parte inuenitur. Et ideo,[m] siue diuisio carnis inueniatur ex parte uiri, siue ex parte uxoris: est defect⁹ sacra- F menti. Sed, tñ diuersimode[n] quia ex parte uiri requiritur, ꝙ aliam duxerit in uxorẽ, nõ ꝙ sit uirgo: sed ex parte uxoris requiritur qđ etiam sit uirgo, cuius ratio à Decretistis assignatur. Quia Episcopus significat ecclesiam militantẽ, cuius curã gerit, in qua sunt multæ corruptiones: sed sponsa significat Christũ, qui virgo fuit, & ideo ex parte sponsæ requirit uirginitas: sed non ex parte sponsi, ad hoc, ꝙ aliqs Episcopus fieri possit. Sed hæc ratio est expresse contra Apostolum, Ephesiorũ quinto, Viri diligite uxores sicut & Christus ecclesiã. Ex quo apparet ꝙ uxor significat Ecclesiã, & sponsus Christum, & iterum: Quia uir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ. Et ideo aliqui dicunt ꝙ per sponsum significatur Christus, per sponsam Ecclesia triumphans in qua nõ est ali- H qua macula. Christus autem habuit primo synagogã quasi concubinam, & sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramenti, si sponsus habuit prius. Sed hoc est ualde absurdũ; quia sicut est una fides antiquorũ, & modernorũ, ita una Ecclesia. Vnde illi, qui tempore synagogæ Deo seruiebãt, ad unitatẽ ecclesiç, in qua Deo seruimus, ptinebant. Et præterea, hoc est ex I presse cõtra illud, quod habetur Ezech. 16. & Oseç 2. ubi expresse fit mentio de desponsatione synagogæ, unde non fuit sicut concubina, sed sicut uxor. Et præterea, secũdum hoc fornicatio esset sacramentum illius coniunctionis; quod est absurdum. Et iõ Gentilitas, priusquam desponsaretur à Christo in fide Ecclesiæ, corrupta fuit à diabolo per idololatriam. Et ideo aliter dicendum, ꝙ [p] defectus concl. 1 K in ipso sacramento causat irregularitatem, † corruptio autem extra matrimonium cõtingens, quç præcessit matrimonium, nullum defectum facit in sacramento, ex parte illius, in quo est corruptio, sed facit defectum ex parte alterius,[q] quia actus contrahentis matrimonium non cadit supra seipsum, sed supra alterum, & ideo ex termino specificatur, qui etiam est respectu illius actus quasi materia sacramenti. Vnde[s] si mulier esset ordinis su- 2 concl. 3 sceptiua, sicut † efficitur uir irregularis ex hoc, ꝙ ducit uxorem corruptam, nõ autem ex hoc quod corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis si contraheret cum corrupto, non autem si contra-

QVÆST. LXVI. ART. III.

1 concl. m. CONCL. 1ª. Siue diuisio carnis inueniatur ex parte uiri, siue ex parte uxoris est defectus sacramenti, sed tamen diuersimode.

¶ PROB. 1. Quia in coniunctione Christi atque ecclesiæ ueritas ex utraq; parte inuenitur (patet) 2. Quia (ly sed tamen &c.) ex parte uiri requiritur, quòd aliam duxerit in uxorem, non quòd sit uirgo; ex parte autẽ uxoris requiritur, ꝙ etiam sit uirgo (patet in textu à ly & iõ aliter dicendum ꝙ &c.)

¶ CONCL. 2ª. Defectus in ipso sacramẽto causat irregularitatem: corruptio autem extra matrimoniũ contingens, quç præcessit matrimonium nullum defectum facit in sacramẽto, ex parte illius, in quo est corruptio, sed facit defectum ex parte alterius.

¶ PROB. 1. Quia patet ex dictis. 2. Quia (ly corruptio autem &c.) actus cõtrahentis matrimonium non cadit supra seipsum, sed supra alterum.

¶ CONCL. 3ª. Si mulier esset ordinis susceptiua: sicut efficitur uir irregularis ex hoc, quod ducit uxorem corruptam, non autem ex hoc, quòd corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis, si contraheret cũ corrupto, non autem si contraheret corrupta: nisi in alio matrimonio prius corrupta fuisset

¶ PROB. Quia supponitur clara ex prædicta.

1m ma-

1m maior. Plus impeditur aliquis defectu proprio, q̃ alieno. ℞. cæteris paribus. §. Tunc nihil &c. Nam cætera sunt impatia: quoniam uir, & mulier, non se habent uniformiter ad irregularitatem, ut patet ex conclusionibus. Vide q. 39. ar. 5. ad 2m argumentum simile, & applica.

¶ *Corollarium*. Potest ergo uir ex defectu mulieris irregularitatem contrahere.

2m de cõclusione Talis modus ℞ secundum probabiliorem opinionem acceptus, non secundũ opinionẽ minùs probabilem. § Tunc nihil &c. ut patet.

¶ NOT. Probabilior dicitur illa opinio, quæ huiusmodi uirum dictum in argumento tanxit nõ esse irregularẽ: quia per matrimoniũ sequens legitimari uidentur omnia præcedentia. Vnde & uidetur talis mulier in hoc casu desponsata in uirginitate secundum præsumptionẽ illam iuris, qua liberi concubinæ legitimãtur per sequens matrimonium: ut dicitur Decretal. q hi sunt leg. c. cap. tanta.

*Al. Adulterinam.

3m maior. Non potest contrahere irregularitatem, nisi uoluntarius. ... negatur ista. §. Nã irregularitas nõ est pœna inflicta, sed defectus &c. ut in textu.

*Hoc eodẽ loco. *Al. quid. *ar. 2. huius q. ad 3.

¶ Examen. Ly inflicta. scilicet p quãdam positionẽ nõ p priuationem. Priuatur n. irregularis honore ecclesiastico (ut dictum est.) Nõ igitur negat q non sit pœna, sed q non sit pœna taliter inflicta. Vide q. 39. ar. 4.

*Cap. 1. super illud: unius uxoris uirũ, to. 9. Vide etiã in epist. ad Oceanũ patrẽ ante medi. to. 3. & in Decr. 26. & causa 8. q. 1.

4m minor. Si uxor, postquã cõsummatũ matrimonium, ab aliquo cognoscatur, nõ efficitur uir irregularis. ℞. nisi, post corruptionẽ adulterii, ipsam iteratò cognoscat. §. Tũc nihil &c. ut patet in textu. Ad rationem allatam respondetur, q non est inconueniens aliquem puniri. priuari aliquate propter peccatum alier us: quando ad punitionem talem nõ requiritur peccatum in ipso punito, sed significatio tantum.

¶ *Corollarium*. Ergo ex his patet. q irregularitas quamuis sine culpa propria incurri possit, non tamen sine causa: de quo uideas q. 39. ar. 4. ad 3m. cum sequentibus in elucid.

¶ NOT. Confirmatur opinio, quæ dicitur in textu hoc probabilior à Concilio Neocæsariensi dist. 34. Si cuius uxorem adulterium commisisse, cum esset laicus, euidẽter fuerit probatum: hic ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest. Hæc ibi. Item à concil. Martini Papæ ibid. Si laici uxor in adulterio fuerit deprehensa: hic talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Hæc ibi, Quæ intelligas (ut in textu) cum illa conditione: si scilicet laicus uir eam iterum cognouit post adulterium ...

---

heret corrupta; nisi in alio matrimonio prius corrupta fuisset.

Et per hoc patet solutio ad primum.

AD 2m dicendum, q in tali casu sunt diuersæ opiniones, tamẽ probabilius est q non fit irregularis, quia carnem suam non diuisit in plures.

B AD 3m dicendum, q irregularitas non est pœna inflicta, sed defectus quidam sacramentorũ, & ideo nõ oportet quòd semper sit uoluntaria bigamia ad hoc q irregularitatem causet: & ideo ille, qui uxorem ducit corruptam, quam uirginem credit, irregularis est eam cognoscens.

C AD 4m dicendum, q si mulier fornicetur post matrimoniũ contractum, non efficitur ex hoc uir irregularis, nisi post corruptionem adulterii ea iterato cognoscat, quia aliàs corruptio uxoris nullo modo cadit sub actu matrimonialis uiri: sed si etiam per ius compellatur ei reddere debitum ante cõdemnationem adulterii, irregularis efficitur; quamuis de hoc sint opiniones, sed hoc, qđ dictum est, est* probabilius; quia hic non requiritur* q fit peccatum, sed significatio tantum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bigamia soluatur per baptismũ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd bigamia per baptismum soluatur. Dicit enim Hiero.* in epistola ad Titum, q si quis ante baptismum plures uxores habuit, uel unam ante & aliã post, non est bigamus, ergo bigamia per baptismum soluitur.

¶ 2 Præt. Qui facit, quod maius est, facit quod minus est: sed baptismus tollit omne peccatũ, quod est grauius quàm irregularitas, ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

¶ 3 Præterea. Baptismus tollit omnem pœnam ex actu prouenientem: sed irregularitas est huiusmodi, ergo &c.

¶ 4 Præterea, Bigamus est irregularis, inquantum deficit à repræsentatione Christi, sed per baptismum plene Christo* conformamur, ergo soluitur irregularitas.

¶ 5 Præterea, Sacramenta nouæ legis sunt magis efficacia, q̃ sacramenta ueteris legis: sed sacramenta ueteris legis soluebãt irregularitates, ut in primo librò dictum est à Magistro, ergo, & baptismus, qui est efficacissimũ sacramentum in noua lege, soluit irregularitatem ex bigamia contractam.

SED CONTRA est, quod Augustinus* dicit: Acutius intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus, D aut paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt, quia de sacramento agitur, non de peccato.

Præterea, Sicut idem* dicit: Fœmina si cathecumena, uel pagana uitiata est, nõ potest inter Dei uirgines, uel post baptismum uelari, ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptismum ordinari.

*Alias cõformat.

*Li. 4. Sẽt. d. 1. §. B.

*De bono coniugali c. 18. ante med. &. & referente 1 e. acutius 26. dist.

*loco iam citato.

A tertium, siue scitum, siue non scitum Non. n. scientia talis requiritur ad hoc: ut colligitur ex ad 1m.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: q̃ (quo) per rõnem ostendas, meritò insinuatum à Papa Hilario, ut recitatur dist. 34. q irregularis fit aliquis ducena non uirginem: & sic. Cauendũ in primis est: ne ad sacros ordines (sicut gestis prioribus ante scriptum est) quisquã, q uxorẽ non duxit uirginẽ, aspiret. Hæc ibi. Item à Papa Siricio. Qui ex laico ad sacram militiam peruenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo &c. si tamen eum unam habuisse, & hanc uirginem accepisse, constet uxorem. Hæc ille: dist. 77. Quicunq. Intellige ly si tamen &c. de illo, q habuit uxorem. Nã & si nullam habuerit, potest liberius ordinari. Itẽ à Leone Papa. Qualis dẽat uxor esse, quæ habenda est secũdũ legem, uirgo casta, & desponsata in uirginitate: & si fornicata fuerit, dimittẽda; sed, illa uiuente, alia ia non ducẽda. Hæc ille. 30 q. 5. Intelliga ly secundum legem, scilicet promotionis ad ordines. Et nota q sufficit illam esse uirginem, quamuis aliquando fuerit alterius coniunx. In signum huius D. Thomas in titulo non dixit de uidua, sed de uirgine meminit, & Innocentius Papa de bigam. non ordinã. cap. Debitum, dicit. Is qui mulierem ab alio uiro ductã, sed minimè cognitam, duxit uxorem: quia nec ipsa nec ipse carnem suam diuisit in plures, propter hoc impediri non debet, quin possit ad sacerdotium promoueri. Hæc ille. Vnde ea ly nec illa, nec ipse carnem suam diuisit in plures, confirmari potest illa opinio, quæ à Sancto Doctore probabilior dicta est in ad 2m.

Vail. 2. 3. Eccl. &c.

¶ Secundò habes quomodo prædicta patrum, pro quanto irregularitatem causari ex contractu cum non uirgine insinuant, & intelligas & tueans.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uicissim Thomistica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆSTIO LXVI.

ART. IIII.

CONCL. Bigamia per baptismum tolli non potest.

¶ Examen. Ly bigamia. Idest id, quod sequitur ad bigamiam. Nominatur enim hic effectus per causam suam. Non intendit enim Sanctus Doctor quærere, an per baptismum fiat hoc,

hoc, quod quis non habuerit duas uxores, si duas habuit (hoc.n.est impossibile apud oēs, & ad quærendum superfluum nimis) sed intendit quærere, an irregularitas consequens ad duplicem coniugium fauore baptismi tollatur. Hoc est: an quis, postquam baptizatus est, etiā quod plures uxores habuerit ante baptismum, uel unā ante, & alteram post, possit ordines sacros recipere absque dispensatione superiorum quasi quod baptismus faciāt nō absolutā, sed quò ad irregularitatem; quod illa uxor ante baptismum habita sit tanquam nō habita. Et in hoc sensu quoq; potest ad litterā quæstio bigamia soluatur. Hoc est: an quod ad irregularitatē causandam, non autem quò ad existentiam. Istud.n. ultimū (ut annotatum est) nimis est superfluū inuestigare: cū tñ primum remaneat dubitabile. Textus ergo in ly bigamia, dupliciter intelligi potest.

¶ PROB. Quia baptismus soluit culpas, & non coniugia (scilicet etiā quò ad pœnas ecclesiasticas incurrendas, puta irregularitatem.)

Al. baptismus conformat.

1 m consequentia. Ergo &c. ℞. negatur consequentia. §. Nam in casu isto opinio Hieron. non tenetur.

Item ex Hieronymo. Non est bigamus. 2. ℞. distinctū est dispensandum: non, absolutè. §. Tūc nihil &c. Nam quærimus utrū, an talis sit bigamus absolutè: non an sit ab irregularitate contracta per bigamiā facilitèr dispensandus.

¶ NOT. Non uult dicere, iuxta hoc respondsum 2m. Hieronymus dicere: quod talis non habuerit plures uxores, postquam illas habuit; neque intendit, quod ex pluralitate illa nō contraxerit irregularitatē: sed quod talis ab irregularitate cōtracta facilius per superiores dispensabilis est fauore baptismi nouiter accepti; quam si tam baptizatus in pueritia post multos annos, acciperet primā uxorē, & secundā. Vide responsum 2m litteræ ly nisi fortè &c.

2 m maior. Qui facit, quod maius est, facit & quod minus est. ℞. si ad illud faciendū sit ordinatum nō aliter. § Tunc nihil &c. Deficit enim ordinatio talis in proposito ut in textu.

3 m de maiori. Pœnā. ℞. quæ consequitur ex actuali peccato § Tūc nihil &c. Nā irregularitatis pœna nō consequitur necessario ex actuali peccato, sed ex defectu significationis, supra ar. 3.

¶ NOT. Pœnæ cōsequentes peccatum actuale, si sunt iā inflictæ, nō tolluntur per baptismū; ut patet in textu de irrecuperabilitate uirginitatis amissæ: secus autem si sunt infligendæ.

*Iannes. 1 Epi. 22. c. 52. *In lib. de bono ann iugii c. 18. to. 6.*

RESPONDEO, Dicendum, quòd[a] baptismus soluit culpas, & non soluit cōiugia, unde cum ex ipso coniugio sequatur irregularitas, [m] per baptismum tolli non potest, [n] ut August. dicit.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod in casu isto nō tenetur Hieronymi opinio; nisi forte uelimus eū exponere quod loquitur quantū ad faciliorem dispensationem.

G

AD SECVNDVM Dicendū, quod non oportet quod illud, quod facit maius, faciat minus, nisi sit ad illud ordinatū, & hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatē tollēdā non ordinatur.

AD TERTIVM Dicendū, quod hoc intelligēdū est de pœnis, quæ consequuntur ex actuali peccato quasi inflictæ, non infligendæ, nō enim aliquis per baptismū uirginitatem recuperat, nec similiter carnis indiuisionem.

H

AD QVARTVM dicendū, quòd baptismus conformat Christo quantum ad uirtutem mentis, sed non quantum ad statum carnis, qui consideratur in uirginitate, uel in diuisione carnis.

AD 5m dicendum, quod illæ irregularitates ex leuibus causis nō perpetuis erant contractæ, & ideo etiam per illa sacramēta auferri poterant, & iterum erāt ad hoc ordinata, non autem baptismus ad hoc ordinatur.

I

ARTICVLVS V.

Utrum cum bigamo liceat dispensare.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod cum bigamo non liceat dispensare. Quia extra de bigamis [e] dicitur, cū clericis, qui inquantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres coniunxerunt matrimonialiter, tanquam cum bigamis, [h] non licet dispensare.

e. nuper. extra de bigam.

¶ 2 Præterea, Contra ius diuinū nō licet dispēsare: sed oia, quæ in[h] Canone dicuntur, ad ius diuinum pertinēt, cum ergo Apostolus in scriptura Canonica dicat, [*]oportet Episcopum unius uxoris uirum esse, uidetur quod in hoc non possit dispensari.

1. Tim. 3

¶ 3 Præt. Nullus potest dispēsare in his, quæ sunt de necessitate sacramenti: sed non [h] esse irregularem est de necessitate sacramenti ordinis, cum significatio, quæ est sacramento essentialis, desit, ergo non potest in hoc dispensari.

¶ 4 Præterea, Hoc, quod rationabiliter factum est, non potest irrationabiliter mutari, si [h] ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adiuncta irregularitas, quod est inconueniens.

SED CONTRA est, quòd Lucius Papa[*] dispensauit cum Episcopo Panormitano, qui erat bigamus.

Ita refert g'o. in decre d. 34. e Lect.

Præt. Martinus[*] Papa dicit, lector si uiduam uxorem accipiat, in lectoratu permaneat, aut si necessitas fuerit, subdiaconus fiat, nihil autem supra, similiter si bigamus fuerit, ergo ad minus usque ad subdiaconatum cum eo dispensari potest.

Refert. in Decret. d. 34. c. Lector.

RESPONDEO, Dicendū, quod bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de

K

4 m de maiori. A repræsentatione. ℞. considerata quantum ad statum carnis. §. Tunc nihil &c. Nam per baptismum aliquis conformatur Christo quantum ad uirtutem mentis, sed non &c. ut in textu.

5 m illatio cōclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. quia nō est simile de irregularitatibus antiqs, & nouis: & hoc pp duas rationes in textu allatas.

APPENDIX.

Vid. pro S. Scolas. &c.

EX articulo habes primò; quō per rationem ostendas meritò insinuatū ab Innocentio, ut recitat dist. 26 quod per baptismū non tollit irregularitas contracta per bigamiam: & sic. Deinde &c. Crimina ua dimittuntur in baptismo: an & illa quæ secūdum Dei institutā cōplētur? Uxorē ducere crimē est; an non est crimē? Si crimen est, ergo erit author in culpa, qui, ut crimina committerentur, in paradiso præcepit: cū ipse eos bndixit. Si uerò non est crimen (quia quod Deus instituit, nephas est crimē appellare & Salomon addidit: à Deo præparatur uiro uxor:) quō creditur inter crimina esse dimissum, quod Deo authore legitur cōsummatū? Nuptiarū ergo copula, quia Dei mandato perficitur, nō pōt dici peccatū, & quod peccatum nō est, in baptismo inter peccata credi nō debet. Et ideo integrā & aliurate existimare aboleri non posse prioris nomē uxoris: cū non sit dimissum pro peccato, quod ex Dei est uoluntate completū. Hæc ibi. Ubi disputat Papa cōtra illos, qui uolebant pro bigamo haberi eum: qui unam uxorē ante baptismū habuisset, & alterā post baptismū. Item ibid. Acutiùs intelligunt, qui eos eum, qui cathecuminus, uel paganus habuerit unam ante baptismum, & post baptismum habuerit altaram, ordinari censuerunt: quia de sacramento agitur, non de peccato. Hæc ibi.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto bigamiam nō tolli per baptismum insinuant, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXVI. ART. V.

CONCL. Papa potest dispensare in irregularitate contracta ex bigamia totaliter: sed Episcopus quantū ad minores ordines

279

nores ordines: & (secundum quosdam) etiam quantū ad maiores, in illis, qui uolunt Deo in religione seruire propter uitandū religiosorum discursum.

¶Examen. Ly totaliter. Scilicet quantū ad ordines & usque ad sacerdotium, & ad episcopatum ēt inclusiuè. Ad differentiā Episcopi: qui, ēt secundum opinionē dictū, cum posse dispēsare in maiorib. quò ad religiosos, non potest dispēsare in Episcopatu; ut uidelicet possit talis bigamus ad Episcopatū ascendere.

Concl. m

¶PROB. Quia Papa potest super ius positiuū, ac illa, quæ sūt assentialia ordini (ut ex supradictis patet) & bigamiæ idēta irregularitas est de iure positiuo nō autem de essentialibus ordini.

iure positiuo, nec iterū est de essentialibus ordinis, ꝙ non sit bigamus, quod patet ex hoc, ꝙ si aliquis bigamus ad ordines accedit, characterē accipit. Et ideo,[m] Papa pōt dispensare in tali irregularitate totaliter; sed Episcopus, quantū ad minores ordines: Et quidā dicūt ꝙ ēt quantum ad maiores, in illis, qui uolunt Deo in religione seruire propter uitandum religiosorum discursum. B

1m extra de bigam. Non licet dispensare. R. faciliter. §. quasi ꝙ nō sit eadem difficultas dispensandi in illis, q de facto &c. et in textu.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ per illam Decret. ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis, qui de facto cū pluribus contraxerunt, ac si de iure contraxissent; non quod subtrahatur simpliciter potestas Papæ dispensandi in talibus. C

¶NOT. Non est credibile innocentiū Papam eiusdem esse illa Decret. l cap. nuper. uolu ff: tibi, aut successoribus suis ligare manus. Et propterea subtiliter intentionē Pontificis penetrando, sanctus Thomas uerba ipsius ad sensum in responso dictum aptissimè accomodauit.

Ad 2m dicendum, quòd hoc est uerum quantum ad ea, quæ sunt de iure naturali, & quantū ad ea, quę sunt de necessitate sacramētorum, & fidei, sed in aliis, quę sunt de institutione Apostolorum, cum Ecclesia habeat nūc eandem potestatem statuendi, & destituendi, quam tunc habuerit, potest per eum, qui primatū tenet in ecclesia dispensari.

2m ð minori. Quæ in canone dicitur. R. ex istorum de iure naturali, aut de necessitate sacramētorum, & fidei: nō, de institutione pura Apostolorum §. Tūc nihil &c. Nam ecclesia habet nunc eandem potestatē, quā tempore apostolorū habebat; & bigamiæ irregularitas est de ipsorum institutione pura.

Aliàs effectum.

Ad 3m dicendum, quòd non quęlibet significatio est de essentia sacramenti, sed tantum illa, quę pertinet ad *officium sacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem. D

Ad 4m dicēdū, ꝙ in particularibus non pōt inueniri ratio, quæ omnibus cōpetat ęqualiter ꝑ eorū diuersitatē, & ideo ꝙ uniuersaliter statutū est, rationabiliter consideratis his, quę in plurimis accidunt, potest etiam per dispensationem rationabiliter remoueri in aliquo casu determinato. E

¶Examen. Ly de iure naturali. Ergo naturale ius est etiā diuinū, inquantum scilicet à Deo est nobis insertum. Nō tñ cōuertitur: quia aliqd est de iure diuino, qđ nō est de iure naturali.

¶Ly fidei. Scilicet ut includit etiam bonos mores. Nam Papa per legem suam non potest destruere bonos mores, sicut nec fidem.

3m minor. Non esse irregularem est de necessitate sacramenti ordinis. R. negatur ista. §. Ad probationem respondetur, ꝙ non quælibet significatio est de essentia &c. ut in texto.

4m consequentia. Si ergo potest &c. R. negatur consequentia. §. Nā sic statuitur ab uniuersali ad particulare: & in particularibus nō potest inueniri ratio quæ &c. ut in textu. A

APPENDIX.

EX articulo habes primò; qđo per rationem ostendas, meritò insinuatū esse à Pōtificibus ꝙ pōt dispēsari cū bigamos & sic. Si subdiaconos secūdam uxorē duxerit, inter lectores & ostiarios habeatur, ita ut epistolā nō legat. Necessitate tñ exigēte, bigamus usq; ad subdiaconatū pōt ꝑmoueri. Hæc Martinus Papa: ut recitat dist. 34. Item à facto Papæ Lucij, qui dispensauit cū Panormitano Episcopo, q fuerat bigamus. Quod & adnotat ibid. à glosa cap. lector. At si dicat, ꝙ nō iure hoc factum sit; temerariū est: quia nemo iudicabit primā sedē. 9. q. 3. Adde ꝙ & in Gangrēsi cōcilio mōstrat illius temeratij dicti oppositū sic. Presbiter si fornicationē fecerit, q̄q̄ secundū canones Apostolorū debeat deponi: tñ iuxta authoritatē B. Siluestri, si in uitio nō ꝑseuerauerit, si sua spōte cōfessus adiecit ut resurgat, decē annis in hūc modū pęniteat. Deinde episcopus in pristinū honorē, iuxta B. Calixti Papę authoritatē, eū reuocare poterit. Hæc illud dist. 82. Vbi patet ex facto duorū beatorū Pontificū Siluestri & Calixti posse dispensari (legitima causa accedēte) in pœnitentiis canonibus ēt Apostolorū taxatis. Quod & hic ad 2m annotauit S. Doctor. Ex quibus dictis ad Innocentiū Papam de bigam. nō ord. cap. nuper. & cap. nobis, & ad Luciū ibid. cap. super eo, dicendū est: ꝙ ibi regulariter loquuntur, non autē in casu legitimæ causæ in contrarium accedentis, ut hic. Quod & insinuauit Martinus Papa nunc supra per ly necessitate exigente. Tho. 4. d. 33. q. 2. art. 1. & sequē. cōcil. Trid. sess. 24. de sacramēto. Matri canno. 5.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta Pontificum pro quanto possa dispensari cum bigamo insinuant & intelligas, & teneas. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVAESTIO LXVII.

De libello repudij, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de libello repudij. Circa qđ quęruntur septem.

¶Primo, Vtrum inseparabilitas mrimonii sit de lege naturę.

¶Secundo, Vtrum repudiare uxorem possit esse licitum per dispensationem.

¶Tertio, Vtrum sub lege Moysi fuerit licitum.

¶Quarto, Vtrum liceat uxori repudiatę alium uirum accipere.

¶Quinto, Vtrū liceat uiro repudiatam à se iterum ducere.

¶Sexto, Vtrum causa repudij fuerit odium uxoris.

¶Septimo, Vtrū causę repudij deberent in libello scribi.

ARTICVLVS I.

Vtrum inseparabilitas uxoris sit de lege naturæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inseparabilitas uxoris non sit de lege naturę. Lex enim naturę communis est apud omnes: sed nulla lege pręter legem Christi fuit prohibitum uxorem dimittere, ergo inseparabilitas uxoris non est de lege naturę.

¶2 Pręterea, Sacramenta non sunt de lege naturę: sed inseparabilitas matrimonii h ad sacramēti bonum pertinet, ergo non est de lege naturę.

¶3 Pręt. Coniunctio uiri, & fœminę in matrimonio ordinatur principaliter ad prolis generationē, & educationē, & instru

QVÆSTIO. LXVII. ART. I.

CONCL. De lege naturæ est, ꝙ societas uiri & uxoris permaneat indiuisa perpetuò. 1a

¶ NOT. Quia matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis per totam uitam; quæ proles est commune bonum uiri ac uxoris.

¶ Examen. Ly per totam uitam. Scilicet secundum naturalem cursum. Nã sic proles diutius uiuit, quàm parentes: licet per accidens quãq; fit è contrario. Quod aũt sic intelligatur, patet; quia aliter conclusio efficaciter nõ probaretur. Nã si coniugũ societas extendatur ad uitam prolis tantum quocunq; modo accepiã: cũ uita prolis quandoque ad aliquod tempus breuius duret, sequeretur, q societas coniugũ ad aliquod tempus durabit solummodò, quod est absurdum.

P in ly prolis. Vnde in fine dicit textus ly tamen non est conueniens ad bonum prolis simpliciter. Quando ergo circa minorem dicitur iuxta opinionem philosophorum, quòd aliquis uir possit accipere prolem ex aliqua fœmina, qui non potest ex sua, conceditur: sed respondetur, quòd hoc non esset bonum prolis simpliciter, propter rationem dictã. Aliud ergo est posse habere prolem quocunque modo; aliud est posse habere prolem ad bonum prolis simpliciter. Et de hoc ultimo tantum intelligitur maior illa, scilicet ex matrimonio principaliter quæritur bonũ prolis. Etc; quod nõ dicit quæritur prolis: sed bonum prolis, quod sit ad bonum simpliciter prolis cõueniẽs: id quod profectò per se solùm in matrimonio est. Rursus. Aduerte diligenter in textu illã mentionem, quæ fit de fine matrimonij secundario, i. de remedio concupiscẽtiæ. Ex hoc. n. facile respondebis ad argumenta, quæ possent fieri cõtra matrimonia senum, & sterilium dicendo: quòd possent separari, q generare prolem nequeunt. Tunc enim respondetur, quòd quãuis ex matrimonio non possint habere prolem; habent tamen per illud remedium concupiscentiæ. Et ideo inseparabilitas etiam conuenit ipsorum matrimonio. Ad hoc denotandum dictum fuerat in maiori argumente ly principaliter & raspõsum etiam in princ. dicit ly principaliter: quasi apertè per id ostẽderetur, q ex matrimonio ultra prolem aliquid etiam quæritur, quo dato sine prole inseparabilitas adhuc matrimonij perseuerat.

ctionem, sed[h] hæc omnia aliquo certo tempore consummantur, ergo post illud tempus licet uxorem dimittere sine aliquo præiudicio legis naturæ.

¶ 4 Præterea, Ex matrimonio principaliter[b] quæritur bonum prolis, sed inseparabilitas est cõtra bonum prolis; quia ut dicunt Philosophi, aliquis uir non potest ex aliqua fœmina prolem accipere, qui tamen ex alia accipere posset, & quæ etiam ab alio uiro impraægnaretur, ergo inseparabilitas matrimonij magis est contra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

SED CONTRA. Illud præcipue est de lege naturæ, quod natura bene instituta accepit in sui principio, sed inseparabilitas matrimonii est huiusmodi, ut patet Matth. 19. ergo est de lege naturæ.

Præterea. De lege naturæ est, quòd homo Deo non contrarietur, sed homo quodammodo cõtrarius esset Deo, si separet, quos Deus cõiunxit, cum ergo ex hoc instituta sit inseparabilitas matrimonij, Matth. 19. uidetur, q sit de lege naturæ.

RESPONDEO, Dicendũ, q matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis, non solum ad aliquod tẽpus, sed per totam uitam prolis. Vnde de[m] lege naturæ est, quòd parentes filiis thesaurizent, & filii parentum hæredes sint.[n] Et iõ cum proles sit commune bonũ uiri, & [o] uxoris, oportet eorum societatẽ perpetuo permanere indiuisam secundum legis naturæ dictamen, & sic[p] inseparabilitas matrimonii est de lege naturæ.

G AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sola lex Christi ad perfectũ humanum genus adduxit, reducens in statum nouitatis naturæ. Vnde, & in lege Moysi, & in legibus humanis non potuit totum auferri, quod contra legem naturæ erat, hoc enim soli legi spiritus, & uitæ reseruatum est.

AD SECVNDVM Dicendũ, q inseparabilitas competit matrimonio secundum q est signum perpetuæ coniunctionis Christi, & Ecclesiæ & secũdum quòd est in officium naturæ ad bonũ prolis ordinatum, ut dictum est,[*] sed quia separatio matrimonii magis directè repugnat significationi quàm prolis bono, cui consequenter repugnat, ut dictum est,

H inseparabilitas matrimonio magis in bono sacramenti intelligitur quàm in bono prolis, quãuis in utroque intelligi possit; & secundũ quòd pertinet ad bonum prolis, est de lege naturæ, nõ autem secundum quòd pertinet ad bonum sacramenti.

Ad tertium patet solutio ex dictis.[*]

I AD 4m dicendum, quòd matrimoniũ principaliter ordinatur ad bonum cõmune, ratione principalis finis, qui est bonum prolis, quamuis etiam ratione finis secundarii ordinetur ad bonum matrimoniũ contrahentis, prout per se est in remedium concupiscentiæ. Et ideo in legibus matrimonii magis attẽditur quod omnibus expediat, quàm quod uni competere possit; quamuis ergo matrimonij inseparabilitas impediat bonũ in aliquo homine, tñ

K non est conueniens ad bonũ prolis simpliciter, & propter hoc ratio non sequitur.

* In cor. art.

* In corp. art. & in solut. præced.

1m d maiori.

Lex naturæ. n. quã tum ad aliquid non, quantum ad perfectum esse suum. § Tunc nihil contra. Nã matrimonij indiuisibilitatem esse de lege naturæ, quò ad suum perfectum esse consideratæ, intendit cõclusio, & sola lex Christi ad perfectum adduxit id, quod est de lege naturæ.

2m d minori.

Ad sacramenti. Rx. ut est in officium naturæ ad bonum prolis ordinatũ. § Tunc nihil &c. Nam licet inseparabilitas cõueniat matrimonio, ut est sacramentũ significans perpetuam cõiunctionem Christi & ecclesiæ: non tamẽ ut sic est de lege naturæ, sed ut dictum est: secundum q patet in texto suo.

concl. m. 3m d minori.

Hæc omnia aliquo certo tẽpore consummantur. Rx. per accidens: non, per se. §. Tunc nihil &c. Nam conclusio cum probatione sua loquuntur per se de huiusmodi coniunctione

concl. P sic ordinata, ut dicitur in maiori.) Propter ea textus hæc omnia significando dicit, q solutio patet ex dictis.

4m maior. Ex matrimonio principaliter quæritur bonum prolis. Rx præsupposito bono communi: non aliter. § Tunc nihil &c. Nam licet in aliquibus particularibus proles posset haberi magis extra matrimonium, quàm in matrimonio: tamen communiter loquendo est è conuerso. Nam bonum prolis non sic promouetur per se ab iis, qui societatem perpetuam matrimonialem non habent. licet quãdoque in aliquo particulari hoc accidat. Vide artic. 2. corp. fin. & ad primum.

¶ NOT. Responsum istud facit uim in ly bonum, magis q

APPENDIX.

Vtilitas p S. Eccl. Ae

EX articulo habes primò: quõ per rõnem interimat errorem Libertinorum (Pstat Libertini) dicentium: matrimonia posse dissolui, ubi uxor mariti sui tædium ceperit. Demonstrat enim articulus præsens, quod huiusmodi separabilitas est contra legem naturæ per hoc; q ostendit inseparabilitatem matrimonij esse de lege naturæ.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, prædictũ errorem meritò damnari à Concil. Trid. sess. 24. can. 5. Si quis dixerit. propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge, dissolui posse matrimonij uinculum; anathema sit. Hæc ibi. Ecce: q, à fortiori nouiter, & damnat Libertinos, cum nec propter hæresim, quæ profectò peior est [a] quàm

quàm tedium mariti, dissolui matrimonia sanxit: Ex quo etiã, à fortiori, damnatur Melancton, qui propter adulterium uoluit matrimonia dissolui ut supra q. 59 ar. 6. appen. Et Caluinus, qui facto suo Melanctoni ipse subscripsit. Vt enim refert Prateolus titu. Iudæorum hæreses: quidã intra semiannum tres duxit Geneuæ uxores, eo quod secũdũ Euangeliũ duos probarat adulteras; Caluino iudice. En quãta mala profluũt ex ignorantia, uel etiã extorsione, recti sensus euangeliorum & (uniuersaliter à simili) aliarũ scripturarum sanctarũ. Itẽ à Matth. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet. Itẽ à Rom. 7 Mulier alligata est legi, quãdiu uir eius uiuit. Item à 1. Cor. 7. per uerba similia.

3 ¶ Tertiò habes: quòd per rationem prædicta patrũ & scripturarum, pro quanto uirtualiter insinuãt inseparabilitatẽ matrimonij esse de lege naturæ, & intelligas, & probes, & defendas. Dixi ly uirtualiter: quia id, quod ab initio creaturę instructũ fuit, uidetur esse de lege naturæ: & hoc ipsum per prædicta insinuatur. *Art. præced.

4 ¶ Quartò uides: quõ ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

*ex art 5. q. 65. præced.

ARTICVLVS II.

Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem uxorem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd uxorem dimittere per dispẽsationem esse licitum non potuerit. Illud B enim, quod est in matrimonio cõtra bonum prolis, est cõtra[b] præcepta legis naturæ, quæ indissolubilia sunt: sed dimissio uxoris est huiusmodi, ut ex dictis patet* ergo &c.

¶ 2 Præterea, Concubina differt ab uxore præcipue in hoc, quòd non est inseparabiliter iuncta: sed habere concubinas fuit indispensabile,[b] ergo, & dimittere uxorem. C

¶ 3 Præterea. Homines ita sunt modo[h] receptibiles dispensationis, sicut fuerunt olim: sed modo non potest dispensari cum aliquo, ut uxorem dimittat, ergo nec olim.

SED CONTRA. Agar cognita est ab Abraham uxorio affectu, ut dictum* est: sed ipse eam præcepto diuino eiecit, & non peccauit, ergo potuit per dispensationem fieri licitum, quòd homo uxorem dimitteret. D

RESPONDEO, Dicendum, quòd dispensatio in præceptis præcipue, quæ sunt aliquo modo legis naturæ, est sicut mutatio cursus naturalis rei, quæ quidem mutari dupliciter potest. Vno modo ex aliqua causa naturali, per quam alia causa naturalis impeditur à cursu suo, sicut est in omnibus, quæ in minori parte casualiter accidunt in natura: sed per hunc modum non uariatur cursus rerum naturalium, quæ sunt semper, sed quæ frequenter. Alio modo per causam penitus supernaturalem, sicut in miraculis accidit. Sed hoc modo potest mutari cursus naturalis, non solum, qui est ordinatus, ut sit frequenter, sed, qui est ordinatus etiam, ut sit semper, ut patet in statione Solis tempore Iosue, & reditu eius tempore Ezechiæ, & de eclypsi miraculosa tempore passionis Christi. Hæc etiam est ratio dispensationis in præceptis legis naturæ, quando est in causis inferioribus: &[m] sic dispensatio cadere potest supra secunda præcepta legis naturæ, non autem supra prima,[n] quia illa sunt quasi semper existentia, ut dictum est de pluralitate uxorum, & huiusmodi. Aliquando autem est tantum in causis superioribus, &[p] tunc potest dispensatio esse diuinitus, etiam contra prima præcepta legis naturæ[q] ratione alicuius mysterii diuini significandi, uel ostendendi: sicut patet in dispensatiuo præcepto Abrahæ facto de occisione filij innocentis. Tales autem dispensationes non fiunt communiter ad omnes, sed ad alias singulares personas, sicut etiam in miraculis accidit. Si ergo inseparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur, solum hoc secundo modo sub dispensatione cadere potuit. Si autem sit inter secunda præcepta legis naturę, etiam primo modo cadere potuit sub dispensatione. Videtur autem magis inter secunda pręcepta legis naturę contineri. Inseparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonum, quod est principalis matrimonii finis, nisi quantum ad hoc, quòd per parentes filiis prouideri debet in totam uitam, per debitam pręparationem eorum, quę sunt necessaria in uita: huiusmodi autem pręparatio nõ est de prima intentione naturę, secundum quam omnia sunt communia. Et ideo[r] non uidetur esse contra primam intentionem naturę dimissio uxoris,[t] & per consequens, nec contra prima pręcepta, sed contra secunda legis naturę: unde[u] etiam primo modo sub dispensatione uidetur posse cadere.[x] E

QVÆST. LXVII.

ART. II.

2&1

CONCL. 1ª. Dispẽsatio, quæ est in causis inferioribus, potest cadere supra secunda præcepta legis naturæ non autẽ supra prima.

¶ PROB. Quia huiusmodi dispensatio est, sicut mutatio cursus naturalis rei ex causa naturali, secundum quẽ modũ nõ uariantur cursus rerum, quæ sunt semper (patet) & prima præcepta legis naturæ sunt quasi semper existentia, non sic autem secunda (ut patet ex supradictis.

¶ CONCL. 2ª. Dispẽsatio facta diuinitus cadere potest etiam supra prima præcepta legis naturæ.

¶ PROB. Quia talis dispensatio ad aliquod mysterium diuinum significandũ uel ostendendum ordinatur (patet de præcepto Abrahæ dato dispensatiuè)

¶ NOT. Mysteria diuina significanda, uel ostendenda, sunt nobiliora rebus naturalibus: & ideo non est mirum, quod in seruitium illorum mysteriorum cursus naturalium quandoque uarietur diuinitus, immò est maximè conueniens Nam & inferiora in rebus naturalibus subordinantur ad superiora etiam secundum philosophos: & superioribus lationibus gubernatur. Vnde cursus aquæ ex principiis ipsius prodiens, qui est ferri deorsum, mutatur ad motum superioris. s. Lunæ, ita ut fluat, & refluat. concl. m

¶ CONCL. 3ª. Dimissio uxoris non uidetur esse contra primam intentionẽ naturæ.

¶ PROB. Quia debita præparatio à parentibus fienda eorum, quæ sunt necessaria in tota uita filiorũ, non est de prima intentione naturæ (cũ secundum hanc intentionẽ omnia sint communia:) & inseparabilitas matrimonij nõ ordinatur ad bonum prolis, nisi quantum ad hoc, quod per parentes filiis per totam uitam debet prouideri. concl. p

¶ NOT. Vide in ad 1m. ut intelligas prouisionem prædictã pro filiis à parentibus esse in posterũ; ita quod nõ tantũ durante uita parentũ fieri debeat, sed ita quod post mortẽ illorum possint inde uiuere filij,

¶ CONCL. 4ª. Dimissio uxoris uidetur posse cadere sub dispensatione, etiam primo modo.

¶ NOT. Non intelligas hic ly dimissio uxoris, nisi limitãdo quò ad cohabitationem, uel thorũ. Non pot rumpi uinculũ matrimonij per dispensationẽ alterius à Deo quãuis possit diuidi thorus & cohabitatio legitima causa accedente. Vnde dicit ly primo modo, qui supra declaratus fuit dicere uariationem non in his, quę sunt semper (hoc, in proposito est uinculum matrimonii) sed tãtũ aliquã uel frequenter (hoc, in proposito est thorus, seu cohabitatio.) concl. s

¶ PROB. Quia talis dimissio non con-

ti a prima præcepta legis naturæ, sed contra secunda esse ui- F deatur (ut ex dictis patet.

1 m de maiori. Præcepta accepta uel quantum ad primam intentionem naturæ uel quantum ad secundam. §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. Nam dimissio uxoris est contra præcepta quò ad secundã intentionem, quæ recipiunt dispensationem, ut in corp.

2 m illatio cõclusionis. Ergo &c. &c. negatur illatio. §. Nam habere concubinam est contra bonũ prolis quãtum ad id &c. ut in textu: & tamen etiã illud fuit dispensabile secundum aliquã considerationem ut ibid.

¶ *Corollarium.* Ergo argumentum deficit in duobus. Primò: quia non est simile de concubinæ habitione, & de dimissione uxoris: quoniam illud est cõtra primam intentionẽ naturæ, hoc contra secundã (ut in corp. fin.) secũdò quia habere concubinã fuit etiam (ut in textu) aliquo modo dispẽsabile. Adeo q & maior argumenti deficit in ueritate, & etiam minor. Concubina enim differt ab uxore non tantũ in hoc, q non est inseparabiliter iuncta; sed & in hoc, q non diuturno tẽpore (loquendo per se, ut intelligit tex.) Et cum dõne secundi huius sit contra primã intẽtionẽ, ut declaratur in textu; uidetur hoc præcipuè considerandũ in differentia cõcubinæ ab uxore.

3m maior. Homines ita sũt modò receptibiles dispẽsationis sicut fuerũt olim. &c. nisi aliquid addatur nunc, supra rem dispensabilem olim: quod tũc non aderat. § Tunc nihil &c. Nunc enim additur ad matrimoniũ, q sit ecclesiæ sacramentum: quod olim non erat.

¶ Examen. Ly nisi forte secundo modo dispensationis. Idest nisi fiat dispensatio diuinitus. Hic n. erat secundus modus dispensandi qui erat secunda conclusio corp. Non potest ergo nũc ab aliquo homine dispẽsari super dimissione uxoris ueræ, & hoc intẽdit textus per ly manẽte tali institutione nõ põt sub dispensatione cadere. Potest tamen remota tali institutione, i. remoto quòd illa sit uxor uera illius, sub dispensatione cadere & de ea tali ꝓ dimissione.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in bono prolis, secundum q est de prima intentione naturæ, intelligitur procreatio, & nutritio, quousq; proles ad perfectã ætatẽ ducatur; sed q ei prouideatur in posterũ per hæreditatis, & aliorũ bonorũ dimissionẽ, uidetur pertinere ad secũdũ legis naturæ præceptum. G

AD SECVNDVM Dicendũ, q habere concubinam est contra bonum prolis, quantum ad id, quod natura in eo de prima intẽtione intendit. i. educationem, & instructionem, quæ requirit diuturnam cõmansionẽ parentum, quod nõ est in cõcubina, quæ ad tempus assumitur, & ideo nõ est simile; tñ quantum ad secundam H intentionẽ etiam habere concubinam sub dispensatione cadere potest: ut patet Oseæ Primo.

AD TERTIVM Dicendũ, q inseparabilitas, quamuis sit de secunda intentione matrimonij, prout est in officium naturæ, est tamen de prima intentione ipsius, prout est sacramentum ecclesiæ: & ideo ex quo institutum est ut sit ecclesiæ sacramentum, manente tali institutione nõ potest sub tali dispensatione cadere, nisi fortè secundo modo dispensationis. I

ARTICVLVS III.

Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit uxorem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sub lege Moysi fuerit licitum uxorem dimittere. Vnus enim modus consentiendi est non[h] prohibere, cum possit: consentire autem illicito est illicitum, cum ergo Moyses non prohibuerit uxoris repudiũ, nec peccauerit, quia lex sancta K est, ut dicitur Rom. 7. uidetur q repudium fuerit aliquando licitum.

¶ 2 Præterea, Prophetæ locuti sunt Spiritu sancto inspirante, ut patet. 2. Petri 1. sed Mala. 3. dicitur: Si odio habueris eam, dimitte: ergo cũ illud, quod Spiritussanctus inspirat, non sit illicitũ, uidetur q repudium uxoris non h semper fuerit illicitum.

¶ 3 Præt. Chryso.* dicit, quòd sicut Apostoli permiserunt secundas nuptias, ita h Moyses permisit libellum repudij: sed secundæ nuptiæ non sunt peccatũ, ergo nec repudium uxoris sub lege Moysi.

4 SED CONTRA, est, quod Dominus dicit, quòd libellus repudij datus est Iudæis propter duritiam cordis* eorũ: sed duritia[h] cordis eorum non excusabat eos à peccato, ergo nec lex de libello repudij.

¶ 5 Præterea. Chry.* dicit super Matth. 2. quòd Moyses dando libellum repudij, non iustitiã Dei monstrauit: ut quasi per legem agentibus,[b] peccatum nõ uideatur esse peccatum.

RESPONDEO, Dicendũ, q circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, q [m] illi, qui sub lege uxorem, dato libello repudij, dimittebant, nõ excusabãtur à peccato, quamuis excusarentur à pœna secundum legem infligenda: [n] & per hoc dicitur Moyses libellũ repudij ꝑmisisse, & sic ponunt quatuor modos permissionis. Vnus per priuationẽ præceptionis, ut quando maius bonũ non præcipitur, minus bonum permitti dicitur: sicut Apostolus nõ præcipiendo uirginitatem, matrimonium permisit. 1. Corin. 7. Secundus per priuationem prohibitionis, sicut uenialia dicuntur permissa, quia non sunt pro-

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum ab Apostolo Gal. 4. q per dispensationem licitum fuit dimittere uxorẽ: & sic. Abraham duos filios habuit, unũ de ancilla, & unum de libera. Sed quid dicit scriptura? Eijce ancillã. Itẽ Gen. 21. Non tibi uideatur asperum super puero, & super ancilla tua. Omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi uocem eius. Hæc ibi. Licet ergo ly eijce ancillam sit uerbum Saræ, tamen à Deo est confirmatum & consequenter per dispensationem diuinam factum licitũ.

¶ Secundo habes quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quo tos insinuant licitum esse dimissionẽ uxoris per dispensationẽ diuinã, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertio uides quo modo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

Vul. p. 6. Eccl. &c.

* Hom. 32 in Euãg. Matth. in opere imperf. parũ ante medi. to. 2.

h Matth. 19

i

* Hom. 32 in Matth. in opere imperfecto parũ ante me. to. 2.

282

QVÆST. LXVII. ART. III.

CONCL. 2a. Illi, qui sub legẽ uxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excusabantur à peccato, quãuis excusarentur à pœna secundum legem infligenda. *concl.*

¶ PROB. Quia ista est opinio communior & probabilior.

¶ CONCL. 2a. Quãuis repudiare uxorẽ sit per se malum, tamen ex permissione diuina fiebat licitũ.

¶ PROB. Quia si repudiando uxorẽ peccassent, hoc est per legem atque prophetias indicari debuisset, quod nunq̃ indicatum fuit. 2. Quia Chrysostomus id astruere uidetur.

¶ NOT. Ista ratio probabilis est, ut apparet ex 3a. conclusione dicenda, & ex solutione argumentorũ contrariorũ. Nec facit hanc esse necessariã Chrysostomi authoritas: quia ex doctoribus argumẽta sumũtur ꝓbabiliter concludẽ[n]tia, licet tanq̃ ex proprijs; ut 1. par. q. 1. at. 8. ad 2m.

¶ CONCL. 3a. Quamuis hoc quod dicitur in 2a. conclusione probabiliter dicatur: tamen illud quod dictum est in conclusione prima, communius sustinetur.

¶ PROB. Quia præsupponitur clarum.

1m de

1m de maiori. Non prohibere. ℞. quãdo speratur correctio: non, quando de maiori malo probabiliter timetur §. Tunc nihil &c. Nam Moyses si prohibuisset dare libellum, timebat magis de malo, quàm de correctione.

¶ NOT. Prohibitiones sunt ad hũc finem, ut consulatur per eas saluti proximorum, sicuti charitas exigit. Quãdo igitur non salus speratur sed contrarium saluo de proximo timetur: tunc charitas suadet, ut cessetur à prohibitionibus: nisi forsan bonum communitatis aliud requirat. Bonum siquidam gentis melius est, quàm partis: secundum philosophum. Et propterea textus innuit, quòd Moyses, quantum ex se fuit, bene fecit abstinendo à prohibitione libelli repudij.

2m de cõclusione. Nõ semper fuerit illicitũ. ℞. uel quãqua fuerit permissũ §. Tunc nihil &c. Nã illud arguentis non est uerũ, sed hoc respondentis. Prophetæ. n. spiritu sancto inspirati non dicebant &c. ut in textu.

¶ NOT. Confirmatur responsum hoc ex Matth. 19. ubi dñs legis antiquæ optimus explanator per hoc, ꝙ de libello repudij dicit fuisse permissionẽ, non præceptum, glosata esse uoluit omnia dicta de libello tali: siue à lege siue à prophetis dicerẽtur. Propter hoc enim inter cæteras doctorum expositiones, dicit Matth. 5. uenisse adimplere legem, quia uerũ sensum scripturarũ antiquarum nobis aperuit.

concl. p

3m ex Chrysostomo. Ita. ℞. quantum ad aĩm permittendi: non aliter. § ut in textu. Tunc nihil &c. Stat enim simul authoritate Chrysostomi sic intellecta, ꝙ data libellum repudij sit illicitũ, etsi opinio secundæ sint licitæ.

concl. f

*Hom. 32 in Matth. opere imperfecto. to. 2.

4m d̃ minori. Duritia cordis eorũ nõ excusabat eorũ à peccato. ℞. ꝙ permiss

*Al. magis.

hibita. Tertius per priuationem cohibitionis, & sic peccata oĩa dicuntur permitti à Deo, inquãtũ non impedit, cũ impedire possit. Quartus per priuationẽ punitionis; & sic libellus repudij in lege permissus fuit, non quidẽ propter aliquod maius bonum consequendum, sicut fuit dispensatio de pluribus uxoribus habendis, sed propter malũ cohibendũ, s. uxoricidium, ad quod Iudæi proni erant propter corruptionem irascibilis, sicut permissum est eis extraneis fœnerari propter corruptionem aliquam in concupiscibili, ne scilicet fratribus fœnerarẽtur, & sic propter corruptionem suspitionis in rationali, fuit permissum sacrificium zelotipię, ne sola suspitio apud eos iudiciũ corrumperet. Sed quia lex uetus quamuis gratiam non cõferret, tamen ad hoc data erat, ut peccatum ostenderet, ut cõiter sancti dicunt. Ideo aliis uidetur quòd si repudiando uxorem peccassent, hoc saltem eis per legem, ac prophetas indicari debuisset. Isa. 58. Annuntia populo meo scelera eorum. aliàs uiderentur nimis esse neglecti, si ea, quæ necessaria sunt ad salutem, quæ nõ cognoscebant, nunquam eis nuntiata fuissent, quod non potest dici, cũ iustitia legis tempore suo obseruata, uitam mereretur æternam. Et propter hoc dicunt, ꝙ quamuis repudiare uxorem ꝑ se sit malum; tamen ex permissione diuina licitũ fiebat & hoc confirmant authoritate Chrysostomi,* qui dicit quòd à peccato abstulit culpam legislator quando permisit repudium, &* quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communius sustinetur, ideo ad utrasque rationes respondendum est.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ aliquis, qui põt prohibere non peccat, si à prohibitione abstineat, non sperans correctionẽ: sed magis* malum æstimans ex tali ꝓhibitione occasionẽ sumere, & sic accidit Moysi, unde diuina authoritate fretus libellum repudij non prohibuit.

B Ad secundum Dicendũ, ꝙ Prophetæ spiritusancto inspirati, non dicebant dimittendã esse uxorem, quasi Spiritussancti præceptum sit, sed quasi permissum; ne aliqua peiora fierent.

Ad tertium Dicendũ, ꝙ illa permissionis similitudo nõ est intelligenda quãtũ ad omnia, sed solũ quantũ ad causam eandem: quia utraque permissio ad uitandam turpitudinem facta est.

Ad quartum Dicendum, ꝙ quamuis duritia cordis non excusaret à peccato, tñ permissio ex duritie facta excusabat. Quędam enim prohibẽtur sanis, quę C non prohibentur infirmis corporaliter; nec tamen infirmi peccãt permissione sibi facta utentes.

Ad 5m dicendum, quòd aliquod bonum potest intermitti dupliciter. Vno modo propter aliquod maius bonum consequendum, & tunc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonum accipit honestatem; sicut intermittebatur singularitas uxoris honestè à Iacob propter bonũ D prolis. Alio modo bonũ aliquod intermittitur ad uitandum maius malum, & tũc si authoritate eius, qui dispẽsare potest, hoc fiat, reatum talis boni intermissio nõ habet, sed honestatẽ aliam non acquirit, & sic indiuisibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter malum maius uitandum, scilicet uxoricidium. Et ideo Chrysostomus* dicit, quòd à peccato abstulit culpam: quãuis enim inordinatio maneret in E repudio, ex quo peccatũ dicitur; tamen reatum pœnę non habebat, neque tẽporalis, neque perpetuæ, inquantum diuina dispensatione fiebat, & sic erat ab eo culpa ablata: & ideo etiam ipse ibidem dicit, ꝙ permissum est repudium non malum quidem, tamen illicitum, qui sunt de prima opinione, referũt ad hoc tantũ, ꝙ non habeat reatum temporalis pœnæ.

A sic facta ex illa duritia, excusabat §. Tũc nihil &c. Nunc. n. quæstio est, non de duritia, sed de permissione, ut patet penetranti.

¶ Examen. Ly tñ permissio. Scilicet ista particularis. In cuius signum notatur dispensatio in ad 5m. Hoc dixerim ad excludendum permissionem uniuersalem; quæ est de malis, quæ fiunt quotidie. Nã huiusmodi ꝑmissio nõ excusat à peccato, alioquin omnes excusarent r.

5m ex Chrysostomo. Peccatũ nõ uideatur esse peccatum. ℞. i. inordinatio, seu illicitum, nõ uideatur habere reatum pœnæ neq; temporalis neq; perpetuæ. §. accedente, scilicet diuina dispẽsatione. Tunc nihil &c. Nam dictum est in corp. fin. ꝙ Christus fauet secundæ opinioni.

APPENDIX. *Vide. ꝑ S. Eccl. &c.*

Ex articulo habes primò; quo per rationem dupliciter intelligas dictũ Matth. 19. Moises ad duritiam cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras. Item illud Mar. 10. Ad duritiam cordis uestri Moyses scripsit uobis præceptũ istud. Vbi ly præceptum, sumitur largè. Item Deuteron. 24. Si acceperit homo uxorẽ, & habuerit eam, & nõ inuenerit gratiã ante oculos eius propter aliquam fœditatem, scribat libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Hæc ibi. Hęc enim omnia & singula, & si quæ similia sunt, possunt intelligi ita, ut ibi non interueniat peccatũ, & ita ut interueniret.

¶ Secundo habes, quomodo per rationem utrunque sensum scripturarum illatum & probes, & in aduersis defendas. Quoniã autem sensus uterque sanctos doctores sibi fauentes hẽt: quos, prædicto modo sustentando scripturã per articulum hunc, simul sustentas: ideò.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uerissim sustentati sustentãt,* idest quomodo ex ijs Angelica hæc doctrina declaratur, & consolidatur.

*hom. 32 in Matth. in opere imperfecto, ante medi. to. 2.

* Posita inuenitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum liceat uxori repudiatæ alium virum habere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod liceret vxori repudiatæ, alium uirum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas uiri repudiãtis, quàm uxoris repudiatæ: sed uir poterat sine peccato aliam ducere uxorem, G b ergo uxor sine peccato alium uirum ducere poterat.

¶ 2 Præterea. Augustinus* dicit † de duabus uxoribus quòd (quãdo h mos erat) peccatum nõ erat, sed tempore legis ueteris erat talis consuetudo, quòd repudiata alium uirum ducebat, ut patet Deut. 24. Cum egressa uirum alterum duxerit &c. ergo non peccabat alteri uiro se iungẽdo.

¶ 3 Præterea, Matth. 5. Dominus iustitiam noui testamenti ostendit h superabundantem esse respectu iustitiæ ueteris Testamenti: hoc autem dicit ad iustitiæ noui Testamenti superabundantiam pertinere, quòd uxor repudiata h non *ducit alterum uirum, ergo in ueteri lege licebat.

4 SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5. Qui dimissam uxorem h duxerit, mœchatur: sed mœchia nunquam fuit in ueteri lege licita, ergo uxori repudiatæ non licuit alium uirum habere.

¶ 5 Præterea, Deut. 24. dicitur, quòd mulier repudiata, quæ aliũ uirum duceret, polluta erat, h & abominabilis facta coram Domino, ergo peccabat alium uirum ducendo.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m secundum primam opinionem *peccabat post repudiũ K uxor alteri uiro coniuncta, n quia adhuc primum matrimonium non erat solutum. Mulier enim quanto tempore uiuit, alligata est legi uiri, ut patet Roman. 7. non autem poterat simul plures uiros habere. Sed p secundum aliam opinionem, sicut licebat ex dispensatione diuina uiro uxorem repudiare, ita uxori alium uirum ducere, q quia inseparabilitas matrimonii ex causa diuinæ dispensationis tollebatur: qua inseparabilitate manente, intelligitur uerbum Apostoli. Vt ergo ad utrasque rationes respondeamus.

AD PRIMVM Dicendum est, quod uiro licebat plures uxores simul habere secundum dispensationẽ diuinam, & ideo una dimissa in matrimonio non soluto, poterat aliam ducere, sed nunquam uxori licuit habere plures uiros, & ideo non est simile.

AD SECVNDVM Dicendũ, quòd in illo uerbo August. mos non ponitur pro consuetudine, sed pro actu honesto, secundum quod à more aliquis dicitur morigeratus, quia est bonorũ morũ, & sic à more Philosophia moralis nominatur.

AD TERTIVM Dicendum, quod Dominus Matth. 5. ostendit nouã legem abundare per consilia ad H ueterem, non solum quantum ad ea, quæ lex uetus licita faciebat, sed etiam quantum ad ea, quæ in ueteri lege illicita erãt, sed à multis licita putabantur per non rectam præceptorum expositionẽ, sicut patet de odio inimici: & ita est etiam de repudio.

AD 4m dicendum, quòd uerbum domini intelligitur quantum ad tẽpus nouæ legis, in quo dicta permissio est sublata: & sic I ẽt intelligitur quoddam uerbũ, Chrysost.* qui dicit quod, qui secũdũ legem dimittit uxorem quatuor facit iniquitates, quia quoad Deũ existit homicida, inquantum habet propositum occidendi uxorem, nisi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicãtem, in quo casu lex Euãgelii uxorem dimittere permittit: & similiter quia facit eam adulteram, & illũ cui copulatur.

AD 5m dicendum, quod quãdã Glos. interlinearis dicit, polluta est & abominabilis, sed illius iudicio qui quasi pollutã eã prius dimisit: & sic non oportet quod sit polluta simpliciter. Vel dicitur polluta eo modo quo immũdus dicebatur, qui mortuum tangebat, uel leprosum, non immunditia culpæ, sed cuiusdam irregularitatis legalis: unde, & sacerdoti non licebat uiduam, aut repudiatam ducere in uxorem.

QVÆST. LXVII. ART. IIII.

CONCL. 1a. Secundum primã opinionem ar. 1. in corp. princip. recitatam uxor post repudium peccabat alteri uiro coniuncta.

¶ Corollarium. Ergo (ad literam literaliter) uxori repudiatæ nõ licebat aliũ uirũ habere, secundũ hanc primam opinionẽ: quemadmodũ è cõtrario secũdũ aliã opinionẽ dicendam licebat.

*In lib. de bono cõiugali. c. 18.

¶ PROB. Quia primũ matrimonium adhuc nõ erat solutum (quò ad uinculũ s.)

¶ CONCL. 2a. Sicut licebat, iuxta secũdã opinionẽ ar. 1. ex dispẽsatione diuina uiro uxorẽ repudiare: ita uxori alium uirũ ducere.

¶ PROB. Quia inseparabilitas matrimonii ex cã diuinæ dispẽsationis tollebat.

¶ Corollarium. Ergo iuxta hanc secũdam opinionẽ dispẽsatio diuina cadebat sup utrunq; s. uirũ ad repudiandũ & uxorẽ ad nubendũ; & ratio huius est: quia dispẽsatio tollebat uinculũ matrimonii secũdum istos; quo allato, clarum est, sequi utrunq; prædictorũ.

1m illatio cõclusionis. Ergo &c.

R. negat illatio. S. Nã simile non est de uiro & uxore in hoc. Viro. n. licebat plures uxores simul &c. ut in textu.

¶ Corollarium Ergo ut iuxta responsum, quod dispensatio diuina circa uirũ faceret duo: primũ est de repudiare uxorẽ, 2m est de posse ducere aliã.

concl. m.

* Positam ar 3. huius q. in corp. c. plasuit. cum multis sequen. 32. q 7 c. gaudemus de diuor.

¶ Examen. Ly in repudio magis erat &c. Hæc maior argumẽti loquitur de repudio formaliter. s. ut repudiũ præcisè erat nõ autẽ de causa, quę aliquãdo præcedere poterat ipsum repudiũ. Poterat. n. uxor fornicari, & sic ex fornicatione illa mereri repudiari eipsum: in quo casu iniquitas uxoris maior erat, aliqualiter quò ad repudium, quàm uiri. Nam & meruerat repudiari: & occasionem magnam uiro dederat hoc malum faciendi, quod est repudiare uxorẽ suã. Cæterũ, hoc non obstante, maior erat iniquitas uiri, quàm uxoris I repudio formaliter sumpto; qñ scilicet uir repudiabat eã ex hoc solũ quod uolebat eã repudiare puta pp tedium.

concl. p

¶ Ly nunq̃ uxori licuit habere plures uiros. Scilicet simul & propter rõnem dictã q. 65. ar. 1. ad 7m.

2m ex Augustino. Mos. i. actus honestus non. s. consuetudo quęlibet. S. Tũc nihil &c. Nã minor argumenti loquitur de cõsuetudine, quę non erat actus secundũ se honestus, iuxta primam conclusionem, quam sustinemus nunc.

¶ NOT. Pro Deuteronomii authoritate in argumẽto adducta melius intelligẽda uide ar. 5. eo p. princip. Erat enim permissio. Propter hoc in textu præsenti uirtualiter ad illã authoritatẽ responsum est: qñ dictum fuit, quod August. loquitur de actu honesto, nõ de cõsuetudine: quasi dixerit applicãdo ad Deuteronomiũ: quod uxorẽ dimissam ducere aliũ uirũ erat cõsuetudo in lege permissa, sed nõ actus scdm se honestus. De ly mos, uide ẽt q. 65. art. 1. ad 1m. in eiusd. & textu.

*Hom. 12 in Matth. in opere imperfecto non multũ remote ante med. to. 2.

3m ex Matth. Superabundãtẽ &c. non tñ quò ad licita in lege ueteri, sed ẽt quantũ ad illicita. S. illa scilicet magis prosequendo, illa autem repellendo. Tũc nihil &c. ut patet in textu fin.

4m ex Matth. Duxerit, i. tpe nouæ legis, nõ aliter. S. Tunc nihil &c. Antiquitus enim erat permissio illa: quæ nũc tempore legis nouæ sublata est.

5m ex Deut. Polluta erat & abominabilis corã domino.

mino. ℞. secundum iudicium illius, qui repudiauerat eam: nõ simpliciter. §. uel secundum immunditiam quandam legalẽ: non secundum immunditiam culpæ. Tunc nihil &c. Nam quæstio est in præsenti articulo de immunditia culpæ, & abhominatione simpliciter, non alio modo. A

¶PROB. Quia hoc erat præceptum in lege de libello repudij ut patet in textu.

1^m de maiori. Corrigere. ℞. uel ante factum uel post. §. Tunc nihil &c. Nam sufficit: quòd ante factum, ordinaretur talis correctio, ut uidelicet maritus tale factum committeret, uxorẽ, s. repudiãdo: ut declarat in textu.

¶NOT. Eligit Deus multotiens apponere aliquod obstaculum ne aliquod inconueniens fiat. Hoc enim melius est, quàm post illud inconueniẽs factum apponere correctionem subsequẽtẽ, cæteris paribus. Et ideo non mirũ: quòd tale remediũ diuinitus ordinatum ad impediẽdum dimissionem uxoris uocatũ sit in responsio formali correctio, seu corrigere quoddã. *Al. reuocare.

2^m d maiori. Indulgere. ℞. quãtum ad rancorẽ cordis: non quantũ ad pœnam diuinitus taxat. §. Tunc nihil &c. ut patet. Ad rationem respondetur, quòd illud præceptũ morale intelligendũ est de rancore cordis.

3^m minor. Repudiata nõ polluitur, nisi alterum uirũ ducendo. ℞. negatur illa. §. Rõ est, quia pollutio nõ intelligitur ibi Deut. 24. quãtũ ad culpã, sed ut ar. 4. ad 1^m. declaratum est. *Art. præced. in responsione ad 3.

¶NOT. Præmissa responsio data est secũdũ cõmunẽ opinionẽ: licet secũdũ aliã possit cõcedi illa minor ut habes in textu.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c. EX articulo habes primò: quòd per rõnem a fortiori interimas hæresim Montanistarũ, Armenorũ, (Prateolus eam ut.) dicentium: nuptiarum fœdus, & uinculũ posse pro coniugũ arbitrio dissolui. Si.n. dispensatione, seu permissione diuina accedẽte, uix poterat uinculũ hoc dissolui, in cuius signũ repudiata uxor alteri uiro nubere uix sine peccato poterat: multò magis absque dispẽsatione tali dissolui non potest, & consequenter nec pro coniugum arbitrio. Dixi uix: quia duplex opinio circa hãc repudiatam fuit, an. s. uinculum matrimonij dissolueret, nec ne ut in corp. artic. patet.

2 ¶Secundo habes: quòd per rõnẽ à fortiori ostendas prædictam hæresim meritò damnari à Cõcil. Flor. in decrat. Armen. dato. Ternum bonum matrimonij est eius indiuisibilitas propter hoc, quòd significat indiuisibilem cõiunctionem Christi & ecclesiæ. Quamuis aũt ex causa fornicationis, liceat thori separationem facere, non tñ aliud matrimonium contrahere fas est, cùm matrimonij uinculũ legitimè contractũ perpetuum sit. Hæc ibi. Item à &c. ut supra q. 59. ar. 6 appen. & q. 49. ar. 2. 3. appen. *Posita m art. 3. huius q. cor.

3 ¶Tertio habes: quòd per rõnem ostendas meritò innouatum ab Innocen. 3. de diuor. gaudemus: quòd indiuisibilitas matrimonij non tollebatur per dationem libelli repudij: & sic. Qui secundũ ritũ suũ legitimam repudiauit uxorem, cũ tale repudium ueritas in Euangelio reprobauerit, nunquã ea uiuente licitè poterit aliam etiã ad fidem Christi conuersus habere. Hæc ibi. Vbi licet ad literã loquatur de repudio nouæ legis, in quo nunq̃ dispensatur de dimissione uxoris ar. 2. ad 3^m. & hoc 4. ad 4^m. tñ per illa uerba multum fauere uidetur & inseparabilitati antiquorũ coniugũ per dationem libelli prædicti.

4 ¶Quartò habes quòd per rationem scripturas à doctoribus circa hoc dupliciter expositas simul & doctores ipsos, & intelligas, & tuearis.

5 ¶Quintò uides quomodo ex ijs sic sustentatis uicissim doctrina hæc Angelica & declaretur & consolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat uiro repudiatam à se accipere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd licebat uiro repudiatam à se accipere. B Licet enim h corrigere quod male factum est: sed male factum erat, quòd uir uxorem repudiabat, ergo licebat hoc corrigere reducendo uxorem ad se.

¶2 Præt. Semper licuit peccanti h indulgere, cum sit morale præceptum, quod in omni lege manet: sed uir accipiendo repudiatam, ei peccanti indulgebat, ergo, & hoc licitum erat.

¶3 Præt. Deut. 24. ponitur pro causa quare non possit accipi iterum, quia polluta est: sed repudiata non h polluitur, nisi alterũ uirum ducendo, ergo saltem antequàm alium uirum duceret, licebat eam accipere.

SED CONTRA est quod dicitur Deut. 24. quòd non poterat prior maritus accipere eam &c.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in lege de libello repudij duo erant permissa, scilicet dimittere uxorem, & uxorem dimissam alteri jungi, & duo præcepta, scilicet scripturã libelli repudij, & quod m iterum maritus repudians eam accipere nõ possit: quod quidem secundum eos, qui primã opinionem *tenent, factum fuit in pœnã mulieris, quæ alteri nupsit, & in hoc peccato polluta est. Sed secundum alios, ut uir non de facili uxorem repudiaret, quam postea nullo modo *recuperare posset.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ad illius mali impedimentũ, quod cõmittebat aliquis, repudiando uxorẽ, ordinabatur, quòd uir uxorẽ repudiatam assumere iterato nõ posset, ut patet ex dictis, & ideo diuinitus ordinatum fuit.

AD 2^m dicẽdũ, quòd semper licuit indulgere peccãti, quantũ ad rãcorem cordis, sed non quantum ad pœnam diuinitus taxatam.

AD 3^m dicendũ, quòd in hoc duplex est opinio. Quidam.n. dicũt, C quòd licuit repudiatam uiro recõciliari, nisi in matrimonio alteri uiro esset iuncta. Tunc.n. propter adulteriũ, cui se mulier *uoluntarie subdit, in pœnam dabatur ei quòd ad priorem uirum non rediret: sed quia lex uniuersaliter prohibet, ideo dicunt alij quòd etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat, quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam sed secũ D dum quod dictum est.

ARTICVLVS VI.

Vtrum causa repudij sit odium uxoris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd causa repudij

APPENDIX.

Vtilitas p S. Eccl. &c. EX articulo habes primò: quòd per rationẽ reuincas legẽ cuiusdã Picardi sutamẽ (Prat. Picardi, Adamiani.) statuẽtis: cõnubia permixta, seu promiscua uenere carnis libidine esse promittẽda. Ecce.n. quòd uir uxorẽ a se repudiatã iterũ accipere nõ põt, quãuis libidine carnis ad hoc moueatur quãq;: nec tale connubiũ à Deo pmissum est. Itẽ hæresim E Almarici (Direct. Inquisit. 2. par. q. 7.) dicẽtis quoscũq; actus carnales stuprũ adulteriũ, &c. cõmissos ex charitate nõ esse peccatũ. Ecce.n. quòd propter adulteriũ cõmissum ab uxore repudiata cũ altero uiro, quãuis in matrimonio iũctu secũdũ opinionẽ unã punitur ipsa uxor à Deo iustẽ: p hoc quòd ad priorẽ uirũ redire non potest. Vnde a fortiori patet, quòd adulteria sine prætextu matrimonij, & quòd ex charitate illa ficta committantur peccata sunt.

¶Secũdò habes: quòd per rõnem ostẽdas prædictos errores meritò damnari à &c. ut q. 54. ar. 3 appen. & q. 6n ar. 2. appen. Item à &c. ut q. 64. ar. 5 appen. & q. 65. ar. 5. appen. 2

¶Tertiò habes: quòd per rationem Deuteronom 24. scripturã de hac re loquentẽ (ut in textu) & intelligas, & defendas. 3

¶Quartò uides: quòd ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 4

QVÆST. LXVII. ART. V.

184 CONCL. Maritus repudians non poterat iterum uxorem repudiatam accipere.

QVÆST. LXVII. ART. VI.

CONCL. 1^a. Causa permissionis repudiandi uxorem fuit uitatio uxoricidij. 185

¶ NOT. Hoc intellige de causa ex parte legis sic permittentis.
¶ PROB. Quia sancti id communiter dicunt.
¶ CONCL. 2ª. Proxima causa repudij est odium.
¶ NOT. Hanc causam intellige ex parte uiri repudiantis.
¶ PROB. Quia odium est proxima causa homicidij, & ratione homicidij uitãdi permissum est repudium (ut in 1ª. conclusione.
¶ CONCL. 3ª Multae erant in lege causae dimittẽdi uxorẽ.
¶ NOT. Has causas intellige non ex parte legis secundũ intentionẽ suã considerata (ut in not. 1ª cõclusionis intelligitur, sed ex parte uxoris sic descriptae in lege, seu ex parte legis uxorẽ sic considerantis (quod in idem redit.)
¶ PROB. Quia patet in textu diffuse.

1m ex Malachia. Si odio. &c. tanquã causa proxima dimittendi. ¶ Tunc nihil &c. ut ex conclusione 2ª patet.

2m illatio. Ergo &c. ℞ conceditur S loquendo s. de causa proxime repudij. Tũc nihil &c. vt patet in 2ª. cõclusione.

concl. m 3m de consequentia. Causa. ℞. certũ & tũc proxima. S. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

concl. p 4m d antecedente. Causari. ℞. per accidens: non, per se S. Tunc nihil &c. Nam quando dicitur: quod odium causatur ex

concl. f aliqua causa intelligitur de causa p se.

*Al. Aliae. *Alias. n. *Lib. c. de serm. dñi in mõte. c 25. parũ à principio. tom. 4.

¶ *Corollarium.* Ergo uelissimum illud, licet est ueritas, odiũ patit, intelligitur per accidens. Nam ueritas per se loquendo, cùm sit bonitas quaedam, est causa amoris. Illud uero accidens est indispositio subiecti, cui ueritas displicet, ut ab eo quis redarguitur. Similiter & in pposito, accidens, rõne cuius odiũ ex uirtute causatur, est indispositio subiecti uidentis ipsam orrnnẽ in alio, quae indispositio malitia eius est.

5m consequens. Odium non est sufficiens causa repudij ℞. in casu aliquo non aliter S. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

fuerit odium uxoris, secundum hoc quod dicitur Mala.3. Si h odio habueris eam, dimitte illam.

¶ 2 Praet. Deut.24. dicitur. Cũ non inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquam foeditatem, &c. h ergo idem quod prius.

SED CONTRA, Sterilitas, & fornicatio magis cõtrariantur matrimonio quàm odium, ergo illa potius debuerunt esse b causa repudij, quàm odium.

Praet. Odium põt h causari ex uirtute eius, qui odio habetur, si ergo odiũ est sufficiens causa, tũc mulier posset repudiari propter uirtutem eius, quod est absurdũ.

Praeterea, Deut.22. dicitur. Si dimiserit uir uxorem suam, & postea odio habuerit, & obiecerit ei stuprum ante coniugium, si in probatione defecerit, uerberabitur, & centum siclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tẽpore uitae suae, ergo odium non est b sufficiens causa repudij.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m causa permissionis repudiandi uxorem fuit uitatio uxoricidij, * ut sancti communiter dicunt. Proxima autem causa homicidij est odium, & ideo p proxima causa repudij est odium, ¶ sed odium ex alia causa causatur, sicut, & amor, & ideo oportet etiã *aliquas causas repudij ponere remotas, quae erant causa odij. Dicit * autẽ Aug. * in glo. Deut.24. * Multae erant in lege causae dimittendi uxorem, t solam Christus fornicationem excipit, caeteras molestias iubet pro fide, & castitate coniugij sustinere. Hae autẽ causae intelliguntur foeditates in corpore, puta infirmitas, uel ali-

qua notabilis macula, uel in anima sicut fornicatio, uel aliqua huiusmodi, quod in moribus inhonestatẽ facit. Sed quidã has causas magis coarctant satis probabiliter dicentes, quod non licebat repudiare nisi propter aliquã causam post matrimonium superueniẽtẽ, nec propter quamlibet talem, sed propter illas solum, quae possunt bonum prolis impedire, uel in corpore, ut sterilitas, aut lepra, aut aliquid huiusmodi, uel in anima, ut si esset malorum morũ, quos filii ex cõuersatione ad ipsam imitarentur. Sed quaedam glos. * super illud Deut.24. Cũ nõ inuenerit gratiam &c. Vr magis arctare, scilicet ad peccatũ, cum dicit ibi, per foeditatẽ peccatũ intelligitur, seu peccatũ Glossa nominat nõ solũ i moribus animae, sed etiã in natura corporis.

Sic ergo prima duo cõcedimus.

AD 3m dicendum, quod sterilitas, & alia huiusmodi, sunt causa odij, & sic sunt causae remotae.

AD 4m dicendum, quod propter uirtutem non est aliquis odibilis, p se loquẽdo, qa bonitas est causa amoris, & ideo ratio nõ tenet.

AD 5m dicendũ, quod dabatur in poenam uiri, quod non posset in perpetuũ repudiare uxorem in casu illo, sicut etiam in alio casu, quãdo puellam deflorauit.

ARTICVLVS VII.

Vtrum causae repudij debeant in libello scribi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd causae repudij debebant in libello scribi. Quia per libellum repudij

F quã cap. illo colligitur error talis illorũ per hoc; quod si sciuissent, Saram esse uxorem Abrahae occidissent ipsum Abrahã, ut postea fornicarentur cũ Sara. Non. n. adulteriũ cõmittere audebãt, sed ad eius, tanquam maioris mali, uitationẽ homicidium coniugis eligebant. Hac de re Abraham persuasit Sarae: ut diceret, se esse sororẽ suam. Cogitaui (inquit Abrahã) mecũ dicens: forsitan non est timor Dei in loco isto; & interficient me pp uxorem meam. Hic ergo error, ut dixi, reiicitur per articulum praesentem. Hic. n. ostẽdit, quod causa repudij uxoris ex parte legis fuit inimicitia uitandi uxoricidiũ tanquam permissio minoris mali ad uitandum maius. Sciebat autem Deus, quod uxor repudiata nupturi erat alteri, cũ quo menens adulterium* (secundum alii quos supra) cõmittebat. Cũ ergo adulterium tale permiserit Deus ad uxoricidiũ uitandum iuxta dicta in articulo, patet: & quod iudicauit adulterium esse minus malum, quàm homicidium, & quod per articulum praesentem ostenditur falsitas erroris illorum gentilium. Glo. interlinearia ibi.

¶ Secundò habes: quõ per rationẽ ostẽdes praedictum errorem metitò damnari ab Exod. 20. Non occides, non mechaberis. Haec ibi. Pro quo sciendum: quod à maioribus praeceptis incoepit ibi Deus descendendo ad minora in genere illo, puta affirmatiuorũ seu negatiuorum praeceptorũ. Vnde prima praecepta fuerunt de seipso, scilicet nõ habebis Deos alienos coram me: & sic descendendo. Per hoc igitur: quòd anteponit ly occides ad ly non mechaberis, ostendere uult: quod homicidiũ est maius peccatum, quàm adulterium, sicut e Meith. ubi idem ordo seruatur. 2

¶ Tertiò habes: quo modo per rationem multa dicta scripturarum puta Malach. 2. Deuteron. 22. & 24. de causa repudij loquentia in sensu uero, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina haec & declaretur, & consolidetur. 4

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccles. &c.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem reijcias errorẽ quorũdã gentiliũ (ut colligitur ex Gen. cap. 20) dicẽtiũ quod adulteriũ erat maius peccatũ, quàm homicidiũ. Ex genesis in-

QVÆSTIO. LXVII.

ART. VII.

CONCL. Causae repudij in speciali non scribebantur in libello: sed in generali. 286

¶ PROB.

¶PROB. Quia aliter non ostenderetur iustum repudium, cũ A da est uxor manifestè per repudium, & manifestè dẽt explicari causa, et maxime quando non apparet notoriè culpa uxoris. hoc; q & mulier alteri nubere posset; & uir à proposito repudiandi desisteret. Tunc autem manifestè causa explicatur absentibus, quando in scriptis fit: quoniam scriptura et publica est, et ad absentes loquitur.

1m de minori. Causis sufficientibus. ℞. in generali saltẽ. § Tunc nihil &c. ut patet ex cõclusione.

¶NOT. Causæ in generali erãt tales, ut sine impedimento nubendi alteri ostenderent repudium esse iustum. Cum enim repudiare uxorem esse permissum marito, etiã propter odiũ habitum ad eam (ut patet ex dictis art. 6.) poterat qui uidisset libellum credere & mulierem repudiatã esse sine culpa notabili, & tamen repudiũ non esse iniustum, ex quo aliquis sine causa quandoque sufficiente potest moueri ad odium cõtra aliũ. Sic ergo & mulier nubere poterat, ex quo de culpa notabili specialiter nõ taxabatur, & uir absque nota iniustitiæ apud homines saluari, ex quo in uoluntate sua positum erat odire, uel non. Quòd si in speciali causas scripsisset repudians; præsumi fuisset impedimentum faciliter repudiatæ, ne alteri nubere posset. Et ideo rationabiliter ꝑ utraque parte institutum est; ut causæ iudicarentur sufficienter adductæ, si in generali tantum scribebantur in libello repudij.

*Li 4. sen. d. 33. §. C.

2m de consequentia. Si non inscribebantur. ℞. saltem in generali. §. Tunc nihil &c. ut patet.

*Li. 4. Antiquitatũ c. 6. circa medium.

*Li. 19. cõtra Faustũ c. 26. circa princ. to. 6.

3m antecedens. Hoc magister dicit in litera ℞. intendẽs de causis in generali: nõ in speciali. §. Tũc nihil &c.

4m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞ conceditur. §. Tũc nihil etc. immo argumentum hoc supplet pro noua probatione primæ partis conclusionis.

scriptum à pœna legis absoluebatur: sed hoc omnino uidetur iniustum, nisi causis h sufficientibus repudij assignatis, ergo illas oportebat scribere in libello.

¶2 Præt. Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur, nisi ut causæ repudij ostenderentur, ergo si non h inscribebantur, frustra libellus ille tradebatur sibi. B

¶3 Præt. h Hoc Magister dicit in litera.*

Sed contra, Quia causæ repudij aut erant sufficientes, aut non: si sufficientes, præcludebatur mulieri uia ad secũdas nuptias, quæ ei secundum legẽ concedebantur; si insufficientes ostẽdebatur iniustum repudiũ, & sic repudium fieri non poterat, h ergo nullo mõ causæ repudij ibi in speciali iscribebant. C

Respondeo, Dicendum, q m causæ repudij ibi in speciali non scribebantur in libello, sed in generali, * ut ostenderetur iustum repudium, sed secundũ Iosephum, * ut mulier habens libellum conscriptum de repudio, alteri nubere posset, aliàs enim ei traditum non fuisset. Vnde secundum eum erat scriptura talis. Promitto tibi quòd nunquam tecum conueniam, sed secundum Aug. * ideo libellus scribebatur, ut mora interueniente, & consilio Scribarum dissuadente, vir à proposito repudiandi desisteret. D

Et propter hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO LXVIII.

De filijs illegitime natis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de filijs illegitime natis.

Et circa hoc quæruntur tria.

Primo, Vtrum qui nascuntur extra verum matrimonium, sint illegitimi.

Secundo, Vtrum illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare.

Tertio, Vtrum possint legitimari.

Articvlvs I.

Vtrum filij, qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filij, qui nascuntur extra uerum matrimonium, sint legitimi. Quia secundum legem natus legitimus filius dicitur: sed quilibet nascitur secundum h legem ad minus naturæ, quæ fortissima est, ergo quilibet filius dicitur legitimus.

¶2 Præt. Communiter dicitur, quòd legitimus filius est, qui est de legitimo matrimonio, uel de eo, quod in facie h ecclesiæ legitimum reputatur: sed contingit quandoque quòd aliquod matrimonium legitimum reputatur in facie ecclesię, quod habet impedimentum, ne sit uerum matrimonium, & tamen à contrahentibus in facie ecclesię scitur: & si occulte nubant, & impedimentum nesciant, legitimum videtur in facie Ecclesiæ, ex quo per ecclesiam non prohibetur, ergo filij extra uerum matrimonium nati, non sunt illegitimi. E

Sed contra, Illegitimum dicitur quod est contra legem: sed illi, qui nascuntur extra matrimonium, nascuntur contra legem, ergo sunt illegitimi.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædictam regulam Pontificis, pro quanto in generali saltem causas repudij scribendas esse virtualiter innuit, et intelligas, et tuearis. 2

¶ Tertiò uides; quo modo ex ijs ulterius Angelica doctrina hæc, et declaretur, et consolidetur. 3

QVÆST. LXVIII. ART. I.

CONCL. Quadruplex est status filiorum. 187

¶NOT. Licet in titulo tantum de nascentibus quærat: tamen ad abundantiorem doctrinam (ut sepè solet) vniuersalius respondet: puta de filijs absolutè. In cuius signum inducit adoptiuos, qui nõ nascuntur ex adoptãte. Tho. 4. di. 42. q. uni ca. ar. 3. q. 3. et seq.

¶PROB. Quia aliqui sunt naturales, et legitimi simul, alij naturales tñ; quidã legitimi tantum, alij nec legitimi, nec naturales (ut patet in textu.)

¶Examen. Ly adoptiui. Scilicet perfectè ut q. 57. arti. 1. ad 1m. Cum enim loquatur de legitimis quibus conuenit hæreditas, vt arti. 2. et imperfectè adoptiuis non cõueniat hæreditas, ut ibi. q. 57. patet, quòd de adoptiuis perfectè intelligit hic. Potest tamen secunda ratio extendi textus etiam ad imperfectè adoptiuos.

¶Ly de adulterio, et de stupro. Nomine stupri largo mõ utitur; ut scilicet etiã incestum contineat. Sacrilegium non nominat quasi distinctũ: quia semper coincidit cum aliqua istarum specierũ, scilicet vel fornicatione, uel adulterio, uel stupro, Sacrilegiũ multiplex in genere luxuriæ.

Appendix.

Vid. p S. Eccl. &c. 1

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem ostẽdas, meritò esse uirtualiter insinuatum a Bonifacio viij. q ad puniendum uxorem requirebatur aliqua causa: et sic. Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus. Hæc ille de regul. iur. in 6. regula 23. Quasi dicat in proposito. Si puniẽ-

vel incæstu. Si. n. dicata Deo mulier cognosc ĩ, cõmittit sacrilegiũ, illa aũt uel est soluta & sic est fornicatio sacrilega, aut uir ẽ cõiugatus, et sic est adulteriũ sacrilegiũ; aut illa uirgo, et sic ẽ stuprũ sacrilegiũ: aut consanguinea uel affinis, et sic incæstus sacrilegus. Quod aũt dĩ de muliere dicata Deo, intellige etiam de viro absque hoc, q mul er esset dicata. Sufficit enim q unus illorum Deo dicatus sit ad hoc, ut sacrilegium luxuriando fiat.

Ly

¶Ly expreſſè. Hoc ad differentiam ſimplicius fornicationis dicitur. Quamuis enim illa non ſit contra legem naturæ expreſſè (in cuius ſignum apud gentiles, ut ſupra dictum eſt q. 67. ar. 6. appen. non reputabantur peccatum;) eſt tamen ſeuera contra illam. Adeo q ly expreſſe, ſumitur pro aſſa communiter apud omnes; ſecũdum ipſorum conceptionẽ, & non tantum ſecũdum rei ueritatem. Alioquin ſi p rei ueritate tantum ſumeretur; tunc & fornicatio eſſet cõtra legem naturæ expreſſè. Quã igitur dicit q ea fornicatione nati ſunt naturales, accipit ly naturales, non prout nomẽ hoc diſtinguitur contra legem naturæ præcisè, ſed prout contra legem naturæ expreſſè. Secundum enim rei ueritatem tantum, tales filij non eſſent naturales dicẽdi: quoniam fornicatio eſt contra legem naturæ ſecundum ueritatem rei. F

Filij ex fornicatione, q̃ro naturales, & nõ naturales dicantur.

¶NOT. Ex concluſione textuali præpoſita vult ſanctus Thomas uirtualiter eſſe reſponſum ad tituli literam. Elicia tur ergo concluſio ſequens de mente eius ex cõcluſione illa: quæ & ſecundum eundem probabitur.

CONCL. 2ª. Filij q naſcuntur extra uerum matrimonium, non ſunt legitimi.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd [h] quadruplex ſtatus eſt filiorum. Quidam enim ſunt naturales, & legitimi, ſicut illi, qui naſcuntur ex vero, & legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij, qui naſcuntur de ſimplici fornicatione. Quidam legitimi, & non naturales, ſicut filij adoptiui. Quidam nec legitimi, nec naturales, ſicut ſpurij nati de adulterio, & de ſtupro. Tales enim naſcuntur, & contra legem poſitiuam, & contra legem naturæ expreſſe. G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illi, qui naſcuntur ex illicito coitu, naſcuntur ſecundum naturam, quæ communis eſt homini, & omnibus animalibus, tamen naſcuntur contra legem naturæ, quæ eſt propria hominibus, quia fornicatio, & adulteriũ, & huiuſmodi ſunt contra legem naturę, & ideo tales ſecundum nullam legem ſunt legitimi. H

¶Examen. Ly uerũ matrimonium. Scilicet uel ueritate rei, uel veritate legis eccleſiæ. Vt quando contrahitur matrimonium in facie eccleſiæ durante bona fide tam ex parte eiuſdem eccleſię, quàm ex parte contrahentium Hæc ex in ad 2m.

¶PROB. Qui nati ex fornicatione, adulterio, ſtupro, & inceſtu, non ſunt legitimi (cum naſcantur contra legem ſaltem poſitiuam. I

1m minor. Quilibet naſcitur ſecundum legem ad minus naturæ. ℞ negatur iſta. §. Aliud eſt enim naſci ſecundum naturam, aliud ſecundum legem. Vnde quilibet naſcitur ſecundum naturam, ſed non ſecundum legem naturæ; ut in textu.

2m de maiori. Quod in facie eccleſiæ legitimum reputatur. ℞ & in eiuſdem facie contrahitur, cum bona fide contrahentium § Adeo, q etiam duo iſta in reſponſo dicta neceſſario requiruntur ſimul Tunc nihil &c ut patet ex tex & exam. concluſ. ſuper ly uerum.

¶Corollarium. Stat ergo tandem reſponſum in hoc; q ſolũ bona fides in tali caſu excuſare poteſt & à peccato & ab illegitimitate. Bona autem fides exigit ſimul duo in contrahentibus, ut delicet q re uera poſt debitam in his contractibus diligentiam factam neſciant impedimentum, & q in facie eccleſiæ contrahant. Si ergo, non adhibita diligentia in lege requiſita, ignorent impedimentum illud, non excuſantur, ẽt ſi in facie eccleſiæ cõtrahant. Vnde in tex ly ignorent, ſumitur hoc modo: qm aliter videntur aliquid de affectata ignorantia habere, contra quam diſtinguit S. doctor ly ignoret; ut patet conſideranti textũ. Diligentia uerò in his hodie requiſita declaratur ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de refor. matr. & ſunt denunciationes de his, inter quos eſt matrimonium contrahendum, ad uidendum de impedimento an aliquid opponatur, quæ denunciationes ter à proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus feſtiuis in eccleſia inter miſſarum ſolemnia publicè ſunt fiendæ. Quõ aũt intelligendum ſit nunc textus præſens, qñ dicit ly in facie eccleſię, declaratur ẽt ex eod. Concil. ibid. q hoc eſt contrahere matrimoniũ p̃ præſente parocho, uel alio ſacerdote de ipſius parochi, ſeu ordinarij licentia, & duobus uel tribus teſtibus. Ex eod. quoque K

Diligẽtia p matrimonijs, & quid faciẽs eccleſiæ ſit, in qua cõtrahuntur.

Concil. ibid. confirmatur à fortiori dictum textus huius; q ſcilicet contrahentes in occulto non excuſantur à peccato, neq; faciunt filios legitimos, ẽt ſi neſciant impedimentum: dum clãdeſtina matrimonia prorſus tollit, & nulla declarat.

¶NOT. Quanti ualeant ſcientia, & ignorantia, de quibus textus, in matrimoniorum contractibus conijcere potes, pariter & videre rectiſſimè Diuum Thomã ponere differentiam inter illas, ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 5. de refor. matrim. dicente. Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimoniũ contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpẽſationis conſequẽdæ careat: idq; 1eo multo magis locũ habeat qui non tantum matrimonium contrahere, ſed ẽt conſummare auſus fuerit. Quòd ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubijciatur pęnis. Nõ enim dignus eſt, ut eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria præcepta temere contempſit. Si uerò ſolẽnitatib⁹ adhibitis impedimẽtum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiã habuit: tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit. Hæc ibi. Non abſque cã dicit ly probabilem, & ly ſolemnitatibus adhibitis. Ex his uide cõfirmari in corollario proximo dicta de diligentia & bona fide: ſi benè applices.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ignorantia excuſat illicitum coitũ à peccato: niſi ſit affectata. Vnde illi, qui conueniũt bona fide in facie Eccleſiæ, quã uis ſit impedimentum, dum tamen ignorent, nõ peccant, nec filij ſunt illegitimi. Si aũt ſciant, quamuis eccleſia ſuſtineat, quæ ignorat impedimentum, nõ excuſantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem neſciãt, & in occulto contrahant non excuſantur; quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS II.

Vtrum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd illegitimi filij non debeant aliquod damnum reportare. Quia filius nou debet puniri pro peccato patris, ut patet per ſententiam Domini, Ezechiel. 18. ſed quòd

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quõ per rõnẽ, tanq̃ ab effectu, in terimas hæreſim Tatianorum (Petr. Tatiani. Durandus de Vuandach) dicentium q matrimoniũ nil aliud eſt, niſi occultũ meretricium, ſiue, q matrimonium nihil differt à ſcortatione: ſed idẽ eſt. Cum. n. illegitimos filios ſciamus differre à legitimis per hoc, q articulus probat illegitimos eſſe, qui extra matrimonium naſcuntur, non qui intra: oſtendit ſimul, q matrimoniũ differt à meretricio quocunq;. Vnde nõ ſolũ cõtra legẽ diuinã eſſe prædictã hæreſim p hoc oſtendi ẽt ſed ẽt contra legẽ naturalẽ & poſitiuã, tũ pontificiã, tũ Cæſareã: qm ſic ſentiunt & iſtæ leges. ¶Secundo habes: quõ p rõnẽ, tanq̃ ab effectu, eandẽ meritò damnari &c. ut q. 41. a. 2. app. & q. 42. ar. 3. appẽ. Itẽ 1. par. q. 72. appẽ. ¶Tertiò habes: quõ per ſanctum Thomã oſtendas, meritò diffinitũ ab Alex. iij. q nati extra matrimoniũ uerũ, ſũt illegitimi & hic. Cãni, quæ &c. Eam non fuiſſe legitimã uxorẽ. R. fil à iudicetis: qa non potuit eſſe uxor, q uiri ſui thorũ maculans alij dũ ille uiueret, copulari præſumpſit. Hæc ille: qui fil. ſint legitimi. Ecce q Papa iudicat filiam natã ex adulterio, eſſe illegitimã. Itẽ à Celeſtino iij. & uniuerſalius quidem, ibid. Referente &c. Publicę honeſtatis iuſtitia prohibente matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit ſeparari: ac per hoc, cum filij nec per eccleſiæ permiſſionem, nec per paternam ignorantiã excuſentur, ad ſucceſſionẽ bonorũ paternorũ nõ uident aliquatenus admittendi. Hæc ibi. Vnde patet quare dicat ly uniuerſalius: quia ſcilicet Papa ex matrimonio contracto, ſed non uero, nec per ignorantiam contrahentium excuſabili, iudicat filios eſſe illegitimos. ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uerſiſſima Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. 4

Vtil. p S. Eccl. &c. 1 2 3

QVÆST. LXVIII. ART. II. 288

CONCL. 1ª. Si damnũ dicatur ſubtractio alicuius rei debitę damnificato, filius illegitimus nullum damnum incurrit.

¶PROB.

¶PROB. Quia præsupponitur clara.

¶NOT. Pro conclusionis præmissæ probatione potes aptare responsionem ad 1m. & art. 1. similiter ad 1m. ubi dicitur quod non potest aliquis dammificari, nisi pro culpa.

¶CONCL. 2a. Si damnum dicatur aliquid non debitum alicui, quod aliàs poterat ei esse debitum, filius illegitimus. dānum incurrit duplex.

¶PROB. Quia nanq; admittitur ad actus legitimos, neq; ad paternam hæreditatem.

¶CONCL. 3a. Filij naturales succedere possunt in septima parte tantum hæreditatis paternę; spurij autē in nulla parte, quamuis ex iure naturali parentes eis in necessarijs prouidere teneantur.

¶Examen. Ly naturales. Idest ex simplici fornicatione nati. art. 1.

¶Ly spurij. Idest ex quocunque alio illicito concubitu nati. art. eod.

¶NOT. Ex eo, quòd non est tam nefand' (cæteris paribus) concubitus fornicatorū, sicut adulterorum in cæstuosorum, stupratorum: ideo naturales filij minus damni reportant, quàm spurij. Dixi ly cæteris paribus: vt intelligatur formaliter comparatio fornicationis ad adulterium &c. hoc est fornicatio ut sic præcisè, adulterium ut sic præcisè &c. Aliòquin stat quòd aliqua fornicatio sit maior, quàm adulterium ratione adiuncti, non rōne fornicationis: vt quando solutus cum soluta conueniunt sacrilege, & adulteri incæstuosi &c. non habent sacrilegium an-neaum.

concl. m — concl. p — concl. s

*Al. septima.

¶Examen. Ly prouidere teneantur. Scilicet non tantum in uita, sed etiam post mortem suam. Parentes n. debent prouidere, ne spurij filij moriantur fame; etiam postquam ipsi obierint. Nec possunt ijdem parentes eosdem filios priuare prouisione tali necessariorum ad uitam: vt ex conclusione prima manifestè patet consideranti, & ex ante a nunc dicto ly iure naturali. Quod n. naturali iure debemus, non possumus negare sine peccato nec licitè inferre alicui damnum .i. subtrahere illi, quod ei est debitum.

¶PROB. Quia tanquam ex se clara præsupponitur.

1m de cōclusione. Aliquod damnum. R. quod sit pœna: non quædam negatio boni. S Hoc est quòd non sit pœna positiua, licet sit negatiua. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus duabus primis.

2m de cōclusione. Aequiparari. s. in naturalibus non, in uoluntarijs S. Tunc nihil &c. Nam iura humana non afferunt illegitimis damnum in his, quæ acquisuntur per naturalem originem; sed in his, quæ per uoluntatem fiunt vel possidentur. Dixit enim prima conclusio: quòd eis non subtrahitur quicquam, quod sit eis debitum: & secunda quod eis subtrahitur aliquid non debitum A eis, quod aliàs eisdem poterat esse debitum. Vide ibi suas declarationes.

iste nascatur ex illicito coitu, non est peccatum propriū, sed peccatum patris, ergo ex hoc non debet h aliquod damnum incurrere.

2 Præt. Iustitia humana est extracta à diuina: sed De' æqualiter largitur bona naturalia legitimis, & illegitimis filijs, ergo B T & ſm iura humana † filij illegitimi dēnt legitimis h ęquiparari.

SED CONTRA est, quod dicitur Genes. 25. quòd Abraham dedit omnia bona Isaac, & filius concubinarum largitus est munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati; ergo multo magis debent illi, qui ex illicito coitu nascuntur hoc damnū reportare, quòd non succedant C in bonis paternis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd aliquis dicitur damnum ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo per hoc, quod ei subtrahitur, quod ei erat debitum: & m sic filius illegitimus nullum dānum incurrit n. Alio modo per hoc, quòd ei aliquid non est debitum, quòd aliàs poterat esse ei debitum, & p sic filius illegitimus damnum incurrit duplex, q D unum, quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia, & dignitates, quæ requirunt aliquam honestatem in illis, q hoc exercent, aliud damnum incurrit, quia non succedit in hæreditate paterna. Sed s naturales filij succedere possunt * in septima parte tantum; spurii autem in nulla parte, quamuis ex iure naturali patētes eis in necessariis prouidere teneantur t. Vnde pertinet ad solicitudinem Episcopi vt vtrumq; parentum cogat ad hoc, quòd eis prouideant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incurrere damnum hoc secundo modo, *non est pœna: & ideo non dicimus quòd sit pœna, quòd aliquis non succedit in regno aliquo per hoc, quòd non est filius Regis; & similiter non est pœna, quòd alicui, qui non est legitimus, non debeant ea, quæ sunt legitimorum filiorum.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd coitus illegitimus non est contra legem, inquantum est actus generatiuæ uirtutis, sed inquantum ex praua uoluntate procedit: & ideo filius illegitimus nō incurrit damnum in his, quæ acquiruntur per naturalem originem; sed in his, quæ per uoluntatem fiunt vel possidentur.

*Citat in corpo.

ARTICVLVS III.

Vtrum filius illegitimus possit legitimari.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd filius illegitimus non possit legitimari. Quātum enim distat legitimus ab illegitimo, tantum e conuerso illegitimus à legitimo: sed legiti-

APPENDIX.

1 EX articulo habes ¶ Primò: quomodo per rationem, tanquam à simili seu fortiori, interimas errorē quorundā (vt ea Conc. Trid. sess. 5.) dicētium; quòd sine baptismo potest quis saluari. Cùm enim habeat articulus præsens, quòd illegitimi non succedunt in hæreditate patris, & omnes sine baptismo sint illegitimi quò ad Deū, seu quò ad uitam spiritus, patet, quòd præsens articulus per hoc ipsorum errorem condemnat. Quasi diceret apertius. Illegitimi per iura humana non possunt succedere in paterna hæreditate: ergo multò fortius non baptizati ad hæreditatem paternam cælestem, tanquam illegitimi in ordine spiritus, peruenire non poterunt iure diuino.

Vid. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rōnem ostendas, meritò dānari errorem prædictū à regulis fidei Catholicæ positis ab Augustino in lib. de fid. ad Petr. ut recitatur de consecr. dist. 4. Firmissime tene, & nullatenus dubites oēm hominē, qui per concubitū uiri & mulieris cōcipitur, cū originali peccato nasci: & ob hoc naturaliter iræ nasci filiū; de quo dicit Apostolus, Eramus filij iræ, sicut & cæteri: à qua ira nullus liberabitur, nisi p fidem mediatoris hominis Iesu Christi (.i. ut subdit) sine sacramento baptismi qd datur in noīe Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Hæc ibi. Item à Cōcil. Trid. Sess. 6. cap. 4. Quibus uerbis iustificationis impij descriptio insinuatur: ut sit trāslatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adę in statū gratię, & adoptionis filiorū Dei per secundū Adā Iesum Christū Saluatorē nrm, quæ quidē translatio post Euangeliū promulgatū sine lauacro regenerationis, aut eius uoto fieri non pōt: sicut scriptū est. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non pōt introire in regnū Dei. Hæc ibi. Vnde patet: quòd & filijs iræ non debetur hæreditas Dei: nisi nascantur legitimi.

Cap. 1. quòd filii sint legit. §. vlt. instit. de nupt.

3 ¶Tertiò habes; quō per sanctum Thomā ostendas meritò insinuatū à Decret. qui fil. sint legit. quòd illegitimi raportant damnū. Vide tu ibi passim. Itē insinuatū meritò à fortiori hoc idē Gen. 25. Dedit Abraham cūncta, quæ possederat Isaac: filijs aūt concubinarū largitus munera. Hæc ibi. Et tn, quòd huiusmodi hæreditatem non habuerint ab eo, non erant illegitimi. ¶Quartò habes: quō per rōnem prædicta scripturarū & patrum. pro quanto illegitimos reportare damnum insinuant, & intelligas, & teneas. 4

¶Quintò uides: quomodo ex ista uerissimè Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆST. LXVIII. ART. III.

COncl. illegitim.* pōt legitimari: uno tñ modorū legitimādi. 28

¶PROB.

¶ PROB. 1. Quia per legis authoritatem potest filio illegitimo subtrahi damnum, quod incurreret (vt arg. sed contra; & ar. 2. concl. 1a.) 2. Quia (ly vno &c.) sunt sex modi legitimandi (vt in text. F scilicet per legis authoritatem illegitimus adit hæreditatem ac esset legitimus. Et hoc intendit textus dicens ly nec est simile de filio illegitimo, qui non habet huiusmodi defectum. E

3m illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. S. propter rationem in textu. Tunc ad maiorem argumentum dicitur, quod legitimus ab illegitimo tantum distat, quantum è conuerso, si fiat sermo de distantia quantitatis geometricæ, quo & modo tanta est uia ab Atheois ad Thebas, quanta à Thebis ad Athenas, nō autem si sermo fiat de distantia qualitatis iustitiæ, (vt in tex.) quo & modo non est eadem relatio te minorum à quo & ad quem, ab Athenis ad Thebas quàm à Thebis ad Athenas.

¶ Examen. Ly non potest aliquis damnificari sine culpa. Intellige hoc ut supra q. 59. ar. 4. ad 3m. textu, & eiusd. concl. m

¶ Ly etsi enim legitimus aliquando &c. Hoc totum indicitur tanquam responsio ad declarationem de ly quàm è conuerso. Ostenditur siquidem per hoc: quòd licet legitimus possit quantum ad rem conueniens cum illegitimo in- †Cap. e.c. tanta. & c. per venerabilē. extra qui filij sint leg. * ibidem cap. 13. quantum hæreditate priuatur quandoque, tamen non potest cōuenire cum illo illegitimo, quantum ad nomen. Loquendū enim est, ut plures (secundū philosophū:) & secundum hos legitimus non appellatur unquam illegitimus, licet hæreditate priuatus sit.

2m illatio cōclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. S. Non enim est simile de coitu illegitimo, & illegitimo filio.

¶ Examen. Ly defectum inseparabilem. Idest esse extra matrimonium eum trāsi- *Al testamento. re, hoc est, irreuocabiliter transire ut in corp. princip. Et iste defectus non est in filio legitimo: ut dicitur in fine huius. Nō enim fil. ustraque sed per- Aliquid nūquam legitimatur; licet aliquādo procedēt per illud legitime. manet, licet sit extra matrimoniū natus. Quo fit, ut possit legitimari filius, non autem coitus ille. Vel huiusmodi defectus est, esse incapax habendi: quod ex coitu non potest haberi. Et hæc incapacitas inseparabiliter actui illi inest, non autem filio. Non. n. ille actus potest legitimari, seu fieri q; sit sine culpa; & filius legitimari potest .i. fieri q; sit capax hæreditatis, cuius non erat. Adhærete tamen. q; ista fil. incapacitas pendebat à coitu & à lege simul, capacitas uero dependet à lege tantum, inquantum

mus † numquam fit illegitimus, h ergo illegitimus numquam fit legitimus.

2 Præt. Coitus illegitimus creat illegitimum filium: sed coitus illegitimus numquam fit legitimus, h ergo nec filius illegitimus legitimari potest.

Sed contra est, Quod per legem inducitur, per legem reuocari potest: sed illegitimitas filiorum est per legem positiuã inducta, ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo, qui habet authoritatem legis.

Respondeo, Dicendum, quod m filius illegitimus potest legitimari n, non ut fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille trāsiuit, & numquam potest fieri legitim o, ex quo semel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, inquantum damna, quæ illegitimus filius incurrit, subtrahuntur per legis authoritatem. Et p sunt sex modi legitimandi q. Duo secundum Canones, † scilicet cum quis ducit uxorem illã, ex qua filium illegitimum genrauit, si non fuit adulterium: *Et per specialem indulgētiam, & dispensationem domini Papæ. Quatuor autem modi sunt secundum leges. Primus est, si pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat: ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatē. Secundus, si pater in testamento nominat eum legitimum hęredem, & filius postmodum testamentum Imperatori offerat. Tertius est, si filius nullus sit legitimus, & ipsemet filius se principi offerat. Quartus si pater in publico *instrumēto, vel cum trium testium subscriptione eũ legitimum nominet, nec adiiciat naturalem. H I K

Ad primum ergo dicendum, quòd alicui potest sine † iniustitia gratia fieri, sed non potest aliquis damnificari nisi pro culpa: & ideo magis potest illegitimus fieri legitimus, quàm e conuerso. Et si enim legitimus † aliquando hæreditate priuetur pro culpa; non tamen dicitur illegi- G timus filius, quia generationem legitimam habuit.

Ad secundum dicendum, quod coitus illegitimus habet defectum intra se inseparabilē, quo legi opponitur, & ideo non potest fieri legitimus, nec est simile de filio illegitimo qui non habet huiusmodi defectum.

QVAEST. LXIX.

De his quæ spectant ad resurrectionē, & primo de loco animarum post mortem, in septem articulos diuisa.

Post hoc agendũ est de his, quę spectant ad tractatum resurrectionis. Postquã enim dictum est de sacramentis, quibus homo liberatur à morte culpæ, consequenter dicendum est de resurrectione, per quam homo liberatur à morte pœnæ.

Circa tractatum autem resurrectionis tria cõsideranda sunt, scilicet pręcedētia resurrectionem, concomitantia, & sequentia. Et ideo primo dicendum est de his, quæ pro parte, quãuis non ex toto, resurrectionē præcedunt. Secundo, de ipsa resurrectione, & circunstantib. eam. Tertio, de his, quæ eam sequuntur. Præcedentium autem resurrectionem prima consideratio est de receptaculis animarum post mortē eis assignatis. Secundo, de qualitate, &

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quo modo per rationem ostendas, Alexandrũ iij. meritò insinuare illegitimos posse legitimari: & sic. Tanta est uis matrimonij, vt qui antea sunt geniti, post contractũ matrimonium legitimi habeantur. Si autem vir viuente uxore sua aliam cognouerit, & ex ea prolem susceperit, licet post mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius, & ab hæreditate repellendus. Hæc ille: qui filij sunt legitim. ex quo vides legitimandos ab articulo iotentam uerificari de aliis à spuriis. Quod aduertant & doctus Doctor art. 2. corp. quando dixit, q; spurij in hæreditatis nulla parte succedere possunt. Item ab eod. Alexandro ibid. cap. conqueftur. habetur idem de genitis ex soluto, & soluta; antequã post modum cõtraherēt. Item per Innocentiũ iij. ibid. Ex tenore &c. Cum vidua G. hæreditatem quõdam R. mariti sui sibi, & pupillo filio restitui postularet; pars aduersa petitionem eius nitebatur excludere, pro eo q; maritum ipsius viduę de adulterio genitum asserebat. Intelligentes q; pater prædicta. R. mariti ipsius in facie ecclesiæ ignaram, q; ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in uxorem; & dum ipsa coniunx ipsius legitima putaretur, dictũ R. susceperit ex eadem; in fauorē prolis potius declinamus, memoratum. R. legitimum reputantes. Hæc ibi. Ecce q; si coniugatus viuente prima uxore contrahit in facie ecclesiæ cum secunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles. Item per eundem ibid. Gaudemus &c. Prolem de infidelium coniunctionibus secundo, tertio, vel ulteriori grade secundum opinionem illorum natam, post fidem receptam, legitimam nolumus reputari. Hæc ibi. 1 Vtil. pro Sa Eccl. &c.

¶ Secundo habes: quò per rōnē prædicta Pontificũ pro quanto illegitimum posse legitimari rationaor, & intelligas, & tuearis. 2

¶ Tertiò uides, quomodo ex ijs utcissim Thomistica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 3

QVAEST.

QVÆST. LXIX. ART. I.

690 CONCL. Quamuis animabus post mortem non assignẽtur aliqua corpora, quorum sint formæ, uel determinati motores; determinantur tamen eis quædam corporalia loca per congruentiã quandã secundũ gradum dignitatis earũ; in quibus sint quasi in loco, eo mõ, quo incorporalia esse põt in loco.

¶Examen. Ly congruentiam quandã. Scilicet loci ad locatum. Vt putà, si animę locatæ sint lucidæ uirtutibus spiritualibus, & loca sint lucida corporaliter; & è conuerso, si illæ tenebrosæ uitijs, & ista corporaliter obscura.

¶PROB. 1. Quia pręsupponitur: 2. Quia (ly determinant &c.) secũdum Augustinũ, Gregorium ac philosophos conuenientia quædam est spiritualium substantiarum ad corporales.

¶NOT. Meritò prima conclusionis pars præsupponitur; quia ex dictis. 1. par. q. 75. art. 6. & hic in articulo, & dicendis nunc nũc in ar. 2. habetur id, ut per se prudens, ac intelligens, colligere potest.

Thom. 4. d 45. q. 1. ar. 1. & sequen.

1m ex Boetio. Incorporalia in loco non esse. ℞. modo corporaliũ: non spiritualium substantiarum. S. Tunc nihil contra: ut patet ex conclusione.

† id hẽt Boetius 1 lib. An oĩa qd est bonũ sit circa princip.

¶NOT. Ea propter sit distinctio in philosophia de esse in loco circumscriptiuè, & esse in loco diffinitiuè tantum. Prius.n. cõuenit corporib. posterius uerò spiritib⁹.

* lib. 12. c. 32. circa princ. t. 3.

† lib. 12. super Gen. c. 32. to 3.

2m minor. Aïæ separatæ, sicut & quælibet aliæ spũales substãtię, indifferẽter se hñt ad oĩa loca. ℞. si fiat sermo de indria qualitatis eiusdẽ: non aũt, ꝓportionalitatis. S. Tunc nihil &c. Nã in articuli conclusione intendit de conuenientia proportionalitatis aĩarũ ad corporalia loca, non aũt de eiusdem qualitatis; & ꝑtr sufficit cõclusione ꝙ animę separatæ ad

pęna animarum separatarũ eis abigne inflicta. Tertio, de suffragiis, quibus animæ defunctorum à uiuis adiuuãtur. Quarto, de orationib. Sanctorum in patria existentium. Quinto, de signis iudicii generale præcedentibus. Sexto, de igne vltimę conflagrationis mundi, qui faciem iudicis præcedet.

CIRCA primum quæruntur septem.

Primo, Vtrum animab. post mortẽ receptacula assignentur.

Secundo, Vtrum statim post mortem ad ipsa animæ deducantur.

Tertio, Vtrum de ipsis locis egredi ualeant.

Quarto, Vtrum lymb. inferni sit idem, quod sinus Abrahę.

Quinto, Vtrũ lymbus sit idẽ, quòd infernus damnatorum.

Sexto, Vtrum lymbus patrũ sit idem, quod lymbus puerorũ.

Septimo, Vtrum tot receptacula debeant distingui.

ARTICVLVS I.

Vtrum assignentur receptacula animabus post mortem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ animabus post mortem receptacula non assignenẽ. Sicut enim dicit Boetius† in lib. de Hebdomadibus, Communis animi cõceptio est apud sapientes, ᵇ incorporalia in loco non esse, cui cõcordat quod August.* dicit. 12. super Gen. ad literam: Cito quidem responderi potest, ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo corpore, sed separata à corpore, non habet aliquod corpus, sicut ibidem August.† dicit, ergo ridiculum est animabus separatis aliqua receptacula assignare.

2 Præt. Omne, quod habet locum determinatum, magis cõuenit cum illo loco, quàm cum alio, sed animæ separatæ sicut etiam quælibet aliæ spirituales substantiæ, ᵇ indifferenter se habent ad omnia loca: non enim potest dici quòd cum aliquibus

A corporibus conueniant, & cum aliis differant, cum ab omnibus conditionibus corporalibus penitus sint remotæ. ergo eis receptacula determinata non sunt assignanda.

3 Præt. Animabus separatis non assignatur aliquid post mortem, nisi quod cedat in pęnam vel in pmium: sed ᵇ corporalis locus non põt eis esse in pęnã, uel in pmium, cum à corporib. nihil recipiant, ergo non sunt eis assignanda certa receptacula.

SED CONTRA, Cęlum empyreum est locus corporalis, & tamen ipsum factum mox sanctis Angelis est repletum, vt Beda †dicit: Cũ ergo angeli sint †Habetur in Gl. ordin. Gen. 1. super illud in prin. creauit Deus. idẽ refertur lib. 2. sent. dist. 2. S. F.

B incorporei, sicut, & animę separatę, uidetur etiam quòd animabus separatis sint certa receptacula assignanda, ergo &c.

Præterea, Hoc patet per id quod Greg.* dicit in 4. Dialo. scilicet, animas post mortem ad diuersa loca corporalia esse deductas, ut patet de Paschasio, quem Germanus Capuanus episcopus in balneis inuenit, & de anima Theodorici regis, quã dicit ad gehennam esse deductam, ergo animæ post mortem habent certa receptacula. * li. 4. dialog c. 25. 28. 30. & 40.

RESPONDEO, Dicendum, quòd quamuis substãtiæ spirituales secundum esse suum à corpore non

C dependeant, corporalia tamen à Deo mediantibus spiritualibus gubernantur, ut dicit Augu.† in 3. de Trin. & Greg.* in 4. Dialo. & ideo est quædam conuenientia spiritualium substantiarum ad corporales substantias per congruentiam quandam, ut scilicet dignioribus substãtiis digniora corpora adaptentur. Vnde etiam Philosophi secundum ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarum separatarum: ᵐ quamuis autẽ animabus post mortem non assignentur aliqua corpora, quorum sint formæ, uel determinati motores, determinantur † Aug. lib. 3. de Tri. ca. 4. & 5. to. 3. * lib. 4 dialog. ca. 5. concl. m

D tamen eis quædam corporalia loca per congruentiam quandam secundum gradum dignitatis earũ, in quibus sint quasi in loco, eo modo quo incorporalia esse possunt in loco ⁿ, secundum quòd, magis uel minus accedunt ad primam substantiam, cui locus superior per congruentiam deputatur, scilicet Deum, cuius sedem, cœlum Scriptura esse denuntiat: & ideo animas, quæ sunt in participatione perfecta deitatis, in cęlo esse ponimus, animas uero, quæ a participatione huiusmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari. Aug. trac. 49. in Io. 10. 9. * psal. 112. & Isa. 66.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorporalia non sunt in loco modo aliquo nobis noto, & con-

E sueto, secundum ꝙ dicimus corpora propriè in loco esse: sunt tamen in loco modo substantijs spiritualibus cõuenienti, qui nobis plene manifestus esse non potest.

AD SECVNDVM dicendum, quòd duplex est conuenientia uel similitudo. Vna est, quæ est per participationem eiusdem qualitatis, sicut calida adinuicem conueniunt. Et talis conuenientia incorporalium ad loca corporalia esse non potest. Alia per quandam proportionalitatem, per quam in scripturis metaphoricè Deus dicitur esse sol, quia est principium vitę spiritualis, sicut sol uitæ corporalis, & secundum hanc conuenientiam, quæ-

ad omnia loca non se habeant indifferenter secundum proportionalitatem indifferentiam, ut declaratur in textu. Ad rationem igitur in contrarium dic; quòd concludit tantùm de indifferentia secundum essentiam eiusdem qualitatis, quod conceditur.

Aug. lib. 13. de ci. uit. Dei c. 8. tom. 5.

¶NOT. In textu responsi non adest hoc nomen indifferentia, sed hoc nomen conuenientia: quæ tamen nomina faciliter in idem reduci possunt. Hæc dicta sunt ut literas textuales non discordare in sensu à literis formaliter respon si agnoscas, & sine errore applices adinuicem. Quod etiam factum esse quandoque alibi repertes plus uel minus, seruando tantum sensum. Vnde tu, etiam ibi, obserua monitum hoc.

3m minor.

Corporalis locus non potest eis esse in pœnam, uel præmium. ℞. per modum, quo corpora recipiunt ab ipsis locis: ℞. per modum quo spiritus S. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. Nam cum loquamur de spiritibus recipienda est receptio per mij, uel pœnę, secundum modum spirituum: ut singula singulis correspondeant.

*Gl ordi. in eú locu Ps. 36. ea Aug su per eum psal. con. cil. 1. tu. 8.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rônê rejecias errorē Albigensium (Prat. Albigenses) dicentiû: alam hois secundû eius meritum per diuersa transire corpora, et alaluum, & serpentis si male uixisset; si uerò pbè, sò alicuius principis, uel alterius illustris persone corpus. Cum etiā alab° receptacula post mortē corporis assignentur ab articulo præsenti, negando simul per hoc, q aiæ ipsæ sint corporū formæ uel determinati motores: patet. q con tra illoru errorē militat. Itē errorē Libertinorû (Prat. Gnostici, in calce) simili rône interimas dicentiû; alam oem morientē ad Deū redire, illique reduniri.

Vtl. p S. Eccl. &c. † lo En. chir. cap. 109. in prine. to. 3. refertur in ra. tépus 13. q. 2.

*Glo. in a. tethin. ibi dem.

dam animæ quibusdā locis magis conueniunt, sicut animæ spiritualiter illuminatæ, cum corporibus luminosis, animæ uero obtenebratę per culpam, cum locis tenebrosis.

F

AD TERTIVM dicendum, ꝙ anima separata directè nihil recipit à locis corporalibus per modum quo corpora recipiūt, quæ conseruantur à suis locis, sed ipsæ animę ex hoc ꝙ cognoscunt se talibus locis deputari, sibi gaudium ingerunt, uel mœrorem, & sic locus cedit eis in pœnam, uel præmium.

ARTICVLVS II.

Vtrum statim post mortem animæ deducantur ad cælum, uel ad infernum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ statim post mortem nullæ animæ deducātur ad cœlos, uel ad infernum, quia super illud psalmi, Adhuc pusillū, & non erit peccatoir, dicit Glossa,* ꝙ Sancti liberabuntur in fine mundi, post hanc tamen uitam non ibi erunt; ubi erunt sancti, quibus dicetur: Venite benedicti patris mei: sed illi sancti erunt in cœlo, ergo sancti post hanc vitam ʰ non statim ascendunt ad cœlum.

H

2 Præt. Augustinus † dicit in Ench. ꝙ tempus inter hominis mortē, & ultimam resurrectionem interpositum animas abditis receptaculis continet, sicut unaquæq; digna est requie, uel ærumna, sed hæc ʰ abdita receptacula non possunt intelligi cœlum, & infernus, quia in illis etiam post resurrectionem cū corporibus erunt. Vnde pro nihilo distingueret tempus ante resurrectionem, & post resurrectionem; ergo non erunt, nec in inferno, nec in paradiso usq; ad diem iudicij.

K

3 Præt. Maior est gloria animæ, quàm corporum, sed simul omnibus redditur gloria corporum, ut sit maior lætitia singulorū ex cōi gaudio, ut patet Hebr. 11. super illud, Deo pro nobis aliquid melius prouidente &c. dicit Glossa.* Vt in cōmuni gaudio omnium, maius fieret gaudium singulorum, ʰ ergo multo fortius gloria animarum debet differri usq; ad finem, ut simul omnibus reddatur.

F

4 Præt. Pœna, & præmium, quæ per sniam iudicij reddūtur, ᵇ iudiciū præcedere non debēt, sed ignis inferni, & gaudiū paradisi dabuntur omnibus per sententiā iudicantis Christi. s. in ultimo iudicio, ut patet Matthæi 25. ergo ante diem iudicij nullus ascendit in cœlum, uel descendit ad inferos.

G

SED CONTRA est, qđ dr̄ 2. Corinth. 5. Si terrena nostra habitatio dissoluatur, domum habemus non manu factam sed conseruatā in cęlis, ergo dissoluta carne, aīa habet mansionem quæ ei in cœlis fuerat ꝯseruata.

Præt. Philip. 1. dicit Apostolus, Cupio dissolui, & esse cum Christo. ex quo sic arguit Gregor. in 4. Dialogo. Qui ergo Christū in cœlo esse non dubitat, nec Pauli animā in cœlo esse negat, sed non est negandum Christū esse in cęlo, cū sit articulus fidei, ergo nō est dubitandum animas sanctorum ad cœlos ferri. Quod etiā aliquæ animæ ad infernum descendūt statim post mortem patet, Lucæ 16. Mortuus est autem diues, & sepultus est in inferno.

I

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ sicut in corporib° est grauitas, uel leuitas, qua feruntur ad suū locum, qui est finis motus ipsorum, ita etiam est in animabus meritum, uel demeritū, quibus perueniunt animæ ad præmiū, uel pœnā: quæ sunt fines actionum ipsarum. Vnde ᵐ sicut corpus per grauitatē, uel leuitatē statim fertur in suum, nisi prohibeatur, ita animæ soluto uinculo carnis, per quod in statu uiæ detinebantur, statim pręmium consequuntur, uel pœnam, nisi aliquid impediat*, sicut interdum impedit consecutionem præmii ueniale peccatum, quod primùm purgari oportet, ex quo sequitur ꝙ pręmium differatur. Et quia locus deputatur animabus secundum congruentiam præmii, uel pœnæ ᵖ statim, ut anima absoluitur

¶Secundò habes: quō per rōnē ostēdas mĕritò damnari Albigenses pdictos à regula fidei catholicę (hac recitat B. Athanasius lo lib. 6. de beatitudine filii Dei) dicentib. siquis cōfiteť animas hominum in reuolutione rursus in mundo, aut in bobus, aut in pecudibus, aut in serpentib. uerti, anathema illi. Hæc ibi. Item ab eccles. r. t. in quocunq; loco ceciderit lignū, ibi erit. Clarum autē est in scripturis 2. Machab. 9. & Luc. 16. & alibi, q. nōnulli extra glam Dei cadū t. morientē: quorū utiq; alas redire ad Deū, illiq; redunire, cōstat p hoc esse falsum.

¶Tertiò habes: quō per rōnē ostendas meritò rōsinuari Lucæ 16. q. aiabus post hanc uitam assignanť receptacula diuersa: & sic. Factū est, ut moreteť mendicus, & portaretur ab Angelis in sinū Abrahæ. Mortuus est locat. & diues, & sepultus ante me est in inferno.

*li. 4. dia. c. 25. dium.

¶ Quartò habes: quō per rōnē prædicta patrū & scriptura. pro quāto directē, vel iodirectē assignari receptacula alabus io sinuant, & intelligas, & pbes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXIX. ART. II. 291

CONCL. 1ª. Sicut corpus p grauitatē ul leuitatem statim ferť in locū suū, nisi prohibeatur, ita alæ statim, soluto uinculo corporis præmium consequūť, vel pœnā: nisi aliqd poigādū sit eā dilationis præmij.

extat constitutio benedicti 12. de uisione beatorum in c. Benedictus De°. vbi hæc materia definitur concl. m

¶PROB. Quia sicut in corporibus est grauitas, uel leuitas, qua feruntur ad suū locū, tanquā finē: ita in animabus est meritū uel demeritū, quibus per ueniunt ad pręmium uel pœnā°, tanquā fines actionū suarum.

¶Corollarium. Ergo simile officiū proportionaliter, qd hāigra uitas & leuitas corporum, hēt meritum & demeritū alarū. Ergo cū meritū & demeritū pcedant ex amore ipsarum

concl. 9

ipfarum afarum,patet:q amor eft onus, quo anima ferut ad A locum fuum, ut etiam dixit B. Auguftinus.

CONCL. 2ª. Statim, at anima abfoluitur à corpore, uel in infernum immergitur,uel ad cęlos euolat:nifi impediatur aliquo reatu,quo oporteat,euolationem differri, ut prius aia purgetur.

¶PROB. 1. Quia patet ex cõclufione prima, (cùm locus inferni,uel cœli, deputetur cõgruenter pro pœna,uel præmio:) 2. Quia tum fcripturæ tum fanctorum, dicta hoc manifeftè atteftantur (patet in textu.)

1m de conclufione. Nõ ftatim afcendunt ad cœlum. Rx. geminam ftolam accepturi:non unam. §. Tũc nihil &c. Nam conclufio fentit,quòd in cœlũ nunc poft mortem ferantur ad accipiendum unam ftolam. i. beatitudinem ipfius animæ;nõ autem geminam.i.beatitudinem etiam corporis.

*Greg. li. 4. dial. c. 21. 28. & 39.

†Aug. in li. de eccl. dog c. 79. tom. 3.

*loco citato I ar.

2m minor. Hęc abdita receptacula non poffunt intelligi cœlum, & infernus Rx. negatur ifta. §. immò & purgatorium ibi cointelligitur. Ad rationem in contrarium refpõdetur,q diftinguitur tempus ante refurrectionẽ & poft non quia ibi nunc non fint animæ ante refurrectionem, vbi erunt poft (loquendo de cœlo, & inferno) fed propter duas rationes dictas in textu ly quia ante refurrectionem funt &c.

†loco citato I ar. & eft Enchir. c. 10.

¶NOT. Per illa verba dicta in fine textus intelligitur purgatorium. In ipfo.n. nunc funt animæ, & poft refurrectionem non erunt.

3m illatio cõclufionis. Ergo multò fœnus &c. Rx. negatur illatio. §. Non enim idem eft iudicium de animabus fimul, & corporibus: & hoc propter duas rationes. Nam hominum corpora habent quandam continuationem &c. ut in textu.

¶Corollarium. Negatur ergo, ut patet ex textu illatio, non tantum propter ly multo fœnus,fed etiam abfolutè. Neq; enim abfolutè loquendo animæ gloria differri debet ufque ad finẽ mundi,ex eo quòd illi ueufque differenda eft gloria corporum: neque multò fœnus.

4m de maiori. Iudicium præcedere non debent. Rx. fecũdum q per fententiam iudicij generalis redduntur: non fecundum quòd per fententiam iudicij fingularis. § Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT Iudicium fingulare fit in morte cuiufque; quo redditur foli animæ præmium,uel pœna: iudicium autem generale in fine mundi,quo animæ cum corporibus fimul pœnis, uel præmijs,addicuntur.

à corpore, vel in infernum immergitur, vel ad cælos euolat, nifi impediat aliquo reatu, quo oporteat euolationem differri, vt prius anima purgetur¶. Et huic veritati authoritates Scripturæ canonicæ manifefte atteftantur,& documenta fanctorũ Patrum. Vnde contrarium pro hærefi eft habendum, ut patet. 4 Dialo.* & in libro de Ecclefiafticis dogmatibus.†

B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glof.* feipfam exponit. Quod enim dicit, Nondum erunt ubi erunt fancti &c. ftatim exponit fubdens, ideft, non habebunt geminam ftolã, quam habebunt fancti in refurrectione.

C

AD SECVNDVM dicendum, quòd inter illa abdita receptacula,de quibus Auguftinus loquitur,† etiam funt cõputanda, & infernus,& paradifus,in quibus animæ aliquæ ante refurrectionem continẽtur. Sed ideo diftinguitur tempus ante refurrectionẽ,& poft, quia ante refurrectionem funt ibi fine corpore, poft autem erunt cum corpore, & quia in aliquibus receptaculis nũc funt animæ, in quibus poft refurrectionem non erunt.

D

AD TERTIVM dicendum, q hominum corpora habent quãdam continuationem adinuicẽ quia fecundum ea eft uerum, quod dicitur Actuum. 17. Quòd Deus ex uno fecit omnium hominum genus, fed animas figillatim finxit; vnde non eft tanta congruẽtia vt omnes homines fimul glorificentur in anima, ficut quòd glorificẽtur in corpore. Et præterea gloria corporis non eft ita effentialis ficut gloria animæ, vnde maius detrimẽtum effet fanctis, fi gloria animæ differretur, quàm de hoc, q gloria corporis differatur, nec poffet hoc detrimentum glorię recompenfari propter ampliationem gaudij fingulorum de gaudio communi.

AD QVARTVM dicendum, q eandem obiectionem Grego.* in 4. Dialo. proponit,& foluit: Si,inquit,nunc in cælo funt animę fanctorum,quid eft quòd in die iudicij pro iuftitiæ retributione recipiunt? & refpondet. Hoc eis nimirum crefcit in iudicio, quod nunc animæ fola fui fingulari retributione lætãtur, poftmodum vero etiam corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipfa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro domino cruciatufq; pertulerunt: & eodem modo dicendum eft de damnatis.

*li. 4. dialo. c. 25. ĩ medio.

ARTICVLVS II.

Vtrum animę exiftentes in paradifo vel in inferno, egredi valeant.

AD SECVNDVM fic proceditur. Videtur quòd animę in paradifo, vel in inferno exiftentes, egredi non ualeant. Auguftinus enim dicit in libro de cura pro mortuis agenda.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hærefes Armenorum,& Græcorum (Directo. Inquifit. 2. par. q. 8 Prat. Græci.) dicentium: q animæ iuftorum decedentium fecundum communem Dei ordinationem nec fũt, nec erunt in cœlorũ regno, fanctorũ Angelorum confortio aggregatæ ante refũptionem fuorũ corporum & iudicium generale. Idem dicũt de ijs, quæ purgationem peccatorum ex toto peregerũt: & de morientibus ftatim poft baptifma: adeo q fecundum illos, nec ante, nec poft baptifmi tempus funt aliqui iufti recepti in Paradifum. Idem dicunt de animabus decedentium in mortali peccato: q fcilicet mox poft mortẽ fuã, fecundum communem Dei ordinationem, non defcendũt ad inferna, nec pęnis infernalibus eruciantur. 1

Vol. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oftendas: has omnes meritò damnatã à Benedicto Papa xj. in extrauag. Hac in perpetuam ualitura conftitutione authoritate Apoftolica diffinimus: q fecundum communẽ Dei ordinationem, animæ fanctorũ omnium, in quibus nihil purgabile fuit, quando decefferunt, nec erit quando decedẽt etiam in futurum;uel fi tunc erit, tamen poft mortem fuam purgauerint, atque animę puerorum renatorum, & baptizãdorum; mox poft mortem fuam, etiã ante refumptionem fuorum corporum,& iudicium generale,poft afcenfionẽ faluatoris noftri fuerunt, funt,& erũt in cœlorum regno cũ Chrifto, fanctorũ Angelorum confortio aggregatæ. Diffinimus infuper: q fecundum Dei ordinationem cõem, animæ decedentium in actuali peccato mortali mox poft mortẽ fuã ad inferna defcendũt, ubi pęnis infernalib. eruciantur. Hæc ibi. Itẽ à Concil. Flor. feff. vltima. Diffinimus illorũ aias, q poft baptifma fufceptũ nullã oĩno peccati maculã incurrerunt, illas et q poft contractã peccati maculã uel in fuis corporib. uel eifdẽ exutæ corporibus funt purgatę, in cęlũ mox recip. Illorũ autẽ aĩas, qui in actuali peccato, uel folo originali decedunt, mox in infernum defcendere. Hæc ibi. 2

Defcẽdũt vel afcendũt, mox aiæ &c. Vide in.

Ca. 13. nõ procul à pricipio, to. 4.

E

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta partũ, pro quanto animas feparatas ftatim in locum fuis meritis conuenientem recipi infinuant,& intelligas,& probes,& tuearis. 3

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciffim Angelica doctrina hæc,& declaretur,& confolidetur. 4

QVÆST. LXIX. ART. III.

CONCL. 1ª. Nulla in inferno vel Paradifo deputatus finaliter, egredi inde poteft fimpliciter. 292

¶Ex2-

ᵃExamen. Ly finaliter. Idest per determinatiuam sententiam ad manendum ibi perpetuo.

¶PROB. Quia hoc clarum præsupponitur.

¶NOT. Clarum quidem hoc est quò ad infernum; cum scriptum sit, in inferno nulla est redemptio: quo ad paradisum, cum à Papa Gregorio dicatur: quisquis illuc semel intrauerit nunquam exibit.

CONCL. 1ª. Secundum naturalem cursum, animæ separatæ proprijs receptaculis deputatæ à conuersatione viuentium penitus segregantur.

ᵇAr. præc. corp.

¶PROB. Quia homines in carne viuentes non immediate iunguntur substantijs separatis; secundum communem cursum naturæ.

¶NOT. Anima humana, quando est separata, fortitur statum substantiæ separatis conuenientem: & ideo, cum ita retinetur, oportet conueniens conuersationes communem viorumque statuum seccerni ab inuitem: ut singula singulis correspondeat. Quod uero Angeli vel demones qui sunt substantiæ separatæ sepius appareant uiuentibus, non tantum ne statum separatorum, sed ratione officij de quo in responsione ad secundum argumentum contra.

ᵉIncipit hæc epi. Multa in orbe monstra, inter princ. & medium tom. 3.

CONCL. 2ª. Secundum dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ, conspectibus hominum præsentantur.

ᵉCõtra Vigilant. in epist. dict. pit Multa in orbe monstra, tom. 3.

¶PROB. Quia patet ex Augustino.

¶NOT. Huic concordat & apparitio facta Cõstantino magno de qua in ipsius edicto sic dicit. Eadem transacta die nocturno nob. s facto silentio, dum somni tempus adueniset, adsunt Apostol. sanctus Petrus, & Paulus dicentes mihi. Quoniam flagitijs posuisti terminum, & effusionem sanguinis innocentis horruisti

Si rebus uiuentium vterentur animæ mortuorum, vt de alijs taceam, meipsum pia mater nulla nocte desereret, quę terra, marique secuta est, ut mecum viueret, & ex hoc concludit, quòd animæ defunctorum rebus viuẽtium non intersunt: sed interesse possent, si de suis receptaculis exirent; ergo de suis receptaculis non exeunt.

¶2 Præterea. In Psalmo dicitur. Vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. & Iob. 13. Qui descendit ad inferos, non ascendet, ergo tam boni, quàm mali a suis receptaculis non exeunt.

¶3 Præterea. Receptacula, ut dictum est, ᵇanimabus post mortem dantur in præmium, uel in pœnam: sed post mortem neque præmia sanctorum minuũtur, neque pęnæ damnatorum, ergo non exeunt de suis receptaculis.

SED CONTRA est, quod dicit Hieron. ᶜcontra Vigilantium, sic eum alloquens. Ais enim: in sinu Abrahæ vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei animas Apostolorum, & Martyrum consedisse, nec posse suis tumulis cum uoluerint adesse præsentes, & ita tu Deo leges ponis, tu Apostolis uincula injicis, ut vsque ad diem iudicij teneantur in custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptũ est: Sequuntur agnum quocũque ierit, & si agnus ubique est, ergo, & hi, qui cum eo sunt, vbique esse credendi sunt; ridiculum ergo est dicere, quòd animæ mortuorum à suis receptaculis non recedant.

¶2 Præterea. Hier. ibidẽ arguit sic, Cum diabolus, & dæmones vbique vagentur orbe toto, & celeritate nimia ubique præsentes sint, quare martyres post effusionem sanguinis ara operientur inclusi, & inde exire non poterunt? Ex quo potest concludi non solum de bonis, sed etiam de malis quòd sua receptacula quandoque exeant, cũ non habeant maiorem damnationem, quàm dæmones, qui vbique discurrunt.

¶3 Præterea. Hoc idem probari potest per Gregorium in quarto Dialogo, ubi narrat de multis mortuis, qui viuis ᵇapparuerunt.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd aliquem exire de inferno, vel de paradiso, potest intelligi dupliciter. Vno modo ita quòd simpliciter inde exeat, vt tam locus eius non sit paradisus, vel infernus, & sic nullus inferno, vel paradiso deputatus finaliter, inde exire potest, vt infra dicetur. Alio modo potest intelligi, ut exeat ad tempus, & in hoc distinguendum est, quid eis conueniat secundum legem naturæ, & quid eis conueniat secundum ordinem diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit Augustinus in libro de Cura pro mortuis agenda: Alij sunt humanarum limites rerũ, alia diuinarum signa virtutum; alia sunt, quæ naturaliter, alia, quæ inuisibiliter fiunt. Secũdũ ergo naturalem cursum, animę separatæ, proprijs receptaculis deputatæ, a conuersatione uiuentium penitus segregantur. Non enim secundum cursum naturæ homines in mortali carne viuentes substantijs separatis immediate iunguntur, cum omnis eorum cognitio à sensu oriatur: nec propter aliud à suis receptaculis eas exire conueniret, nisi ut rebus uiuentium interessent. Sed secundum dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ, conspectibus hominum præsentantur, sicut Augustinus in libro prædicto narrat de Felice martyre, qui ciuibus Nolanis visibiliter apparuit, cũ a Barbaris oppugnarentur. Et hoc etiã credi potest, quòd aliquando dãnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum, & terrorem, permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur, vt per multa, quæ in 4. Dialo. narrantur, patet. Sed hoc interest inter sanctos, & damnatos, quòd sancti cũ voluerint apparere possunt viuentibus, non autem damnati. Sicut enim sancti viuentes in carne, per donum gratiæ gratis datæ accipiunt, ut sanitates, & signa perficiant, quæ non nisi diuina virtute mirabiliter fiunt, quæ qui-

missi sumus à Christo Domino Deo nostro dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Hæc ibi. to. tom. concil.

CONCL. 4ª. Hoc etiam credi potest, quòd aliquando dãnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum, & terrorem, permittuntur uiuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur.

¶PROB. Quia patet ex 4. Dialog.

CONCL. 5ª. Sancti cum uoluerint apparere, possunt uiuentibus; non autem damnati.

¶PROB. Quia sicut sancti viui in carne donatur, ut signa perficiant, quæ ab alijs hoc dono carentibus perfici non possunt, ita non est inconueniens, ut animabus sanctorum potestas detur ad apparendũ uiuentibus, cum uolunt; quæ damnatis negatur.

¶NOT. Beatis adest facultas faciendi quodcunque volunt & nihil uolũt nisi bene facere possunt; aliquin beati nõ essent (vt patet per Augustinum:) & ideo quãdocunque uolunt, & quomodocunque, apparere possunt hominibus; sed hoc nolunt, nisi secundum diuinam dispositionem. Vnde in tertia conclusione ly secundum dispositionem diuinæ prouidentię, si referatur ad sanctos cadit simul super uolitionem ipsorum; & non tantum super uoluntatem diuinam. Apparent enim sancti & quando Deus vult, & quando ipsi uolunt, sed nolunt, nisi secundum quòd Deus vult.

ᵇli. 4. c. 38 & 40.

concl. 3ª

ᵉQ. 71. ar. 5. ad 5. & ar. 6. ad 1.

ᶠCa. 16. in ter princ. & medium tom. 4.

concl. 4ª

ᵉAL. contingeret.

concl. 5ª

ᶠIn lib. de cura pro mortuis gerẽda c. 16. to. 4.

ᵍGreg. li. 4. c. 30. 40 & 55.

concl. 5ª

3ᵐ de

1^m de conclusione. Nō exeunt .i. secundum cōem cursum naturę S: Tūc nihil &c. ut patet ex cōclusiona 1^a.

Item de maiori. Ex hoc cōcludit, q aīæ defunctorū rebus uiuētiū a S licensunt .i. &c. toties, quoties apparent uiuentes in carne. S. Rō adducit ta tex. ly quia separati à carne &c. Tunc nihil &c. ut patet ex ultimis tribus conclusionibus. Non.n. cōcludit ex hoc, q nunq̄ interfint, sed q à rā fre quenter ut uiuentes.

*loco notato I ar. ssiūo 2^a.

2^m consequētia. Ergo iā bōi &c. & cōcedit S quia authoritates antecedēus loquūt de egressione sm simpliciter.

3^m illatio cōclusionis. Ergo &c. & negat ista. S. Nā ex hac apparitione nō sumit pœnā, uel pœna aię, ut declarat I tex. Pro quo uide. q. 70. ar. 3. quo aīa afficiat ex loco: ut dīt hic in princ. responsi.

*Ar. 1. huius q. ad 1.

1^m contra ex Hieronimo. Vbiq; esse & s. posse esse, ui suo uni. S. & hoc ex pt̄ia glorię sī ex debito naturę. Tūc nihil &c. ut patet ex conclusione 5^a.

2^m ex Hieronimo. Et id: exīt. anō pote runt. & sm ptā. eglo riæ. S. Dicutad 1^m. immediatè. notando in sensu comparationis animarum & Angelorum, ut in litera.

3^m ex Gregorio. Apparuerunt. & quęq; uerè. S. Tūc nihil &c. ut patet ex dictis.

*loco notato in arg. 4. qd est 3. Sed contra.

¶NOT. Propter ly quęq; qd in tālo fortē mali ē, nota scdūd textus. & de hmōi da ceptione demonū ul de. 26. q. 5. Episcopi, & c. Nec mirum.

APPENDIX.

1 EX artic. habes. ¶Primò: quōp rōnē reijcias errorē Philosophorū (Dite. Inquisi. 2. par. q. 4.) di-

Vul. p. 5. Eccl. &c.

dem signa ab alijs hoc dono carentibus perfici non possunt: ita etiam non est inconueniens ut ex uirtute gloriæ aliqua potestas animabus sanctorum detur, per quam possint mirabiliter apparere uiuentib. cum uolunt: quod alij non possunt, nisi interdum permissi.

A

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd Augustinus*(vt ꝑ sequētia patet) loquitur secundum communē cursum naturæ*, nec tamen sequitur quòd etiam si mortui possunt, ut uolunt, uiuētibus apparere, toties appareāt quoties apparent in carne uiuētes; quia separati à carne uel omnino conformantur diuinæ uoluntatis, ita quòd non liceat eis nisi quod secundum diuinā dispositionē congruere intuentur, uel ita sunt pœnis oppressi, ut de sua miseria magis doleāt, quàm curent alijs apparere.

B

AD SECVNDVM dicendum, q authoritates illæ loquūt, quantum ad hoc, quòd nullus de paradiso uel iferno egreditur simpliciter, & non quòd egrediatur ad tempus.

AD TERTIVM dicendum, q *secundum hoc locus animæ cedit in pœnam uel præmium, q anima afficitur ex hoc, quòd tali loco deputatur uel gaudendo, uel dolendo. Hoc autem gaudium, siue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima, etiam quando extra loca prædicta fuerit: sicut Pontifici, cui datur pro honore ut in cathedra sedeat in ecclesia, non minuitur gloria eius qñ à cathedra recedit, quia etsi actu ibi non sedeat, locus tamen ille sibi deputatus est.

D

AD EA ETIAM, quæ contra obijciuntur, respondere oportet. Ad quorum primū dicendū, q Hierony.* loquitur de Apostolis & Martyribus, ſm q eis accrescit ex potestate gloriæ & nō secundum q eis congruit ex debito naturæ. Quòd autem dicit eos vbique esse, non est intelligendum quasi simul sint in pluribus locis aut vbique, sed quia esse possunt ubi uolunt.

AD SECVNDVM dicendum quòd nō est simile de dæmoni-

bus, & angelis, & animabus sanctorum & damnatorum. Angeli.n. boni uel mali hoc officium sortiuntur, ut hominibus ꝑsint, vel ad custodiam, uel ad exercitium, quod de animabus hominum non potest dici. Sed tantum secūdum potestatem gloriæ animabus sanctorum hoc congruit, & quòd possunt esse ibi vbi uoluerint, & hoc est, qđ Hieronymus intendit.

B

AD TERTIVM dicendum, q quamuis aliquando animæ sanctorum, uel damnatorum præsentialiter adsint, ut apparet non tñ credendum est hoc semper accidere. Aliquando.n. huiusmodi apparitiones fiunt, vel in dormiendo, uel in uigilādo operatione bonorum, vel malorum spirituum, ad instructionē uel destructionē, uel deceptionem uiuentium. Sicut etiam

C

uiui homines aliquando alijs apparent & eis multa dicunt in somnis, cum constet eos non esse præsentes, sicut Augustinus per multa exempla probat in libro* de cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum lymbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd lymbus inferni non sit idem quod sinus Abrahæ: sicut enim dicit August. 12. super Gene. ad literam: Nondum inueni inferos alicubi in bono posuisse Scripturā sed sinnus Abrahæ in bono accipitur, ut ibidem subiūgit Augustinus* sic dicens: Non in bonum accipiēdo sinum Abrahæ, & illam requiem, quo ab angelis pius pauper allatus est, nescio utrū quisquam possit audire, ergo sinus Abrahæ non est idem, quod lymbus inferni.

E

2 Præt. In inferno existētes non uident Deum: sed in sinu Abrahæ uꝭ Deus, ut patet per Aug. lib. 9. confessionum, qui loquens de Nebridio dicit: Quicquid illic est, quod sinus Abrahæ nocat, ibi Nebridius meus uiuit, & ita ī iam non ponit au-

Tertia pars S. Tho.

centibus q aīæ defunctorum post multorū annorum curricula, circulariter in diuersa corpora reuertuntur. Itē hæresim Arabicorū, Saduceorū, & cuiusdā Hermanni (Prat. Trinitatis). Arabici. Albigenses. Hermanus.) dicētiū aīam huis simul cū corpore ipsius morte corrūpi. Per hoc.n. q ostenditur p aruem lū & authoritates ar. 2. nūq̄ illas exire sim pliciter ex suis receptaculis, reijciuntur Philosophi: p hoc uero, q apparere uiuētibus probatur interimontur alij alarū in mortalitatē negātes.

¶Secundò habes: quō p rōnē ostendas primos merito dānari à regulis fidei &c. ar. ar. 1. app. itē meritò dānari reliquos à &c. ut s. p. q. 75. art. 2. arpen & q. 117. ar. 4.

¶Terriò habes: quō p rōnē ostendas, meritò insinuari à scripturis animas defunctorum quęq; ad rps exire de locis suis. Vt Matth. 17. Apparuerunt Moyses, & Elyas Ecce animā Moysi etimrad tēpus a lim bo sanctorum patrū. Et 2. Machab 15 Erat adu hmōi uisus. Oniā qui fuerat summus sacerdos uirū bonū & benignū, uerecundū uisu, modestum moribus, & eloquio decorū, ut qui à puero in uirtutibus exercitatus sit, manus protendentem orare pro omni populo iudęorum. Post hoc apparuisse & alium uirū ætate & gloria mirabilē, & magni decoris habitudinē circa illū. Hæc bi. En duo mortui apparētes de locis suis.

¶Quartò habes: quō per rōnē prædicta scripturarū, p q̄to defunctos exire quęq; è locis suis, insinuant & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quintò audes: quō ea ijs uicisti Angel. doctri. hęc & declaret, & cō. oludetur.

*ca. 11. & 12. to. 4.

Apparitio.

Tho. 4. d. 45. q. 1. ar. 2. q. 1. & seq.

*li. 12. da Genesi ad literā c. 25. circa finē to. 3.

*In li. 12. sup Gene. ad literā, ca. 22. in fine to. 3.

QVÆST. LXIX. ART. IIII.

291

CONCL. 1^a. Reges illa, quæ holbus post mortem datur, sinue Abrahę dicit,

*li 9. Cōfes. c. 3. à medio illius to. 1.

¶PROB. Quia ad requiem illam peruenire non potest. nisi merito fidei: & Abraham fuit exemplum credendi hominibus (patent omnia in textu:) 2. Quia Augustinus sic dicit. F

CONCL. 2ª. Animæ sanctorum post mortem non omni tempore eandem quietem habuerunt.

2m de minori. In sinu Abrahæ. R. ut dicit requiē plenā. non incompletam. §. Tunc nihil &c. Nā existenter in lymbo ante Christi aduentum habebant requiē incompletā ut in conclusionibus & consequenter in alio sensu sumitur sinus Abrahæ ab Augustino ibi, q̄ accipiatur in maiori.

¶PROB. Quia ante Christi aduentum quietem nō plenam, post verò plenam habuerunt (ut declaratur in textu.)

CONCL. 1ª. Lymbus inferni & sinus Abrahæ fuerunt ante Christi aduentum vnum per accidens, & non per se.

¶Examen. Ly unū per accidens, & non per se. Idest unum materialiter, & non formaliter, sive (quod idem est) vnum re, & non ratione.

¶PROB. 1. Quia p̄ suppunitur clarum, quod fuerit unum per accidens: 2. Quia (ly & non &c.) ille locus secundum id, quod habebat de requie dicebatur sinus Abrahæ; & secundū id, quod ei deerat de requie, dicebatur lymbus inferni.

*Gl. ordi. ibidem.

CONCL. 2ª. Post Christi aduentum nihil prohibet sinum Abrahæ esse omnino diuersum à lymbo.

¶PROB. Quia ea, quæ sunt per accidens, separari contingit.

¶*Corollarium*. Ergo hodie sinus Abrahæ est, & secundum rem & secundum rationem diuersus a lymbo inferni. Non enim sinus Abrahę habet nunc dilationem desiderij finis nondum acquisiti: ratione cuius dicebatur lymbus inferni. Nūc enim sancti illi patres uident clare diuinā essentiā: unde sinus Abrahæ hodie dicitur locus paradisi cęlestis. Et ideo inquit textus; q̄ post Christi aduentum est omnino diuersus à lymbo. Illud namque accidens, scilicet non habere plenam consequutionem desiderij, faciebat tunc locum sanctorum patrum esse infra nos; & consequenter dici inferni lymbum. Ergo cōcludendum est q̄ nunc sinus Abrahę est idem, quod vita eterna, & regnum cœlorum.

concl. m

*Lib. 12. c. 34. ante medium.

concl. p

rem ad os meum, sed spirituale os ad fontem tamen, & bibit quā potest sapientiam pro auiditate sua, sine fine fœlix, ergo sinus Abrahæ nō est idem, quod lymbus inferni.

¶3 Præterea. Ecclesia non orat pro aliquo, vt ad infernum deducatur: orat autem, ut Angeli animam defuncti in sinum [h] Abrahæ ferant, ergo videtur quòd sinus Abrahæ non sit idē, quod lymbus. G

SED CONTRA, Sinus Abrahæ dicitur, ubi mendicus Lazarus ductus est ad infernum, quia vt dicit glos. * Iob. 30. super illud. Vbi constituta est domus omni uiuenti. Infernus domus erat omnium uiuentium ante Christi aduentum, ergo sinus Abrahę est idem, quod lymbus. H

Pręt. Gene. 20. dicit Iacob filijs suis: Deducetis canos meos cum dolore ad inferos, ergo Iacob sciebat se ante mortem ad inferos transferendum, ergo, & eadem ratione Abraham ad inferos translatus fuit post mortem, & ita sinus Abrahæ uidetur esse aliqua pars inferni.

RESPONDEO, Dicendum, quòd animæ hominū post mortem ad quietem peruenire non possunt, nisi merito fidei, quia accedentem ad Deum oportet credere. Heb. 2. Primum autem exemplum credēdi hominibus in Abraham datur, qui primo se à cętu infidelium segregauit, & speciale signum fidei accepit & ideo [m] requies illa, quæ hominibus post mortem datur, sinus Abrahæ dicitur[n], vt patet p̄ Augustinum * 12. super Gen. ad literam. Sed[p] animæ sanctorum post mortem non omni tempore eandem quietem habuerūt, [q] quia post Christi aduentum habent plenam quietem diuina uisione perfruentes, sed ante Christi aduentū habebāt quietē p̄ immunitatē pęnæ, sed nō habebant quietē desiderij p̄ cō secutionē finis: & iō status sanctorū ante Christi aduētū pōt cōsiderari, & s̄m id, qđ habebat de requie, & sic dr̄ sinus Abrahę pōt ēt cōsiderari quantū ad id, qđ eis deerat de requie, & sic dr̄ lymbus inferni[s]. Limbus ergo inferni, & sinus Abrahę fuerūt añ Chr̄i aduentū vnū p̄ accidēs, & nō p̄ se[t] & iō nihil prohibet post Christi aduentū esse sinum Abrahæ, & esse omnino diuersū à lymbo[u] quia ea, quæ sunt per accidens, separari contingit[x]. I

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quantum ad id, quod habebat de bono status sanctorū Patrum, sinus Abrahæ dicebatur, sed quantum ad id, quod habebat de defectu, dicebat infernus, & sic nec sinus Abrahæ in malum accipitur, nec infernus in bonum, quamuis quodammodo sint vnum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd sicut requies sanctorū Patrū ante Christi aduentū dicebatur sinus Abrahæ, ita, & post Christi aduentū, sed diuersimode. Quia enim ante Christi aduentū, sanctorū requies habebat defectū requies adiunctū, dicebatur idē infernus, & sinus Abrahæ, tm̄ enim ibi non uidebatur Deus. Sed quia post Christi aduētum sanctorum requies est completa, cum Deū uideāt, talis requies dicitur sinus Abrahæ, & nullo modo infernus, & ad hunc sinum Abrahę ecclesia orat fideles perduci. Vnde patet rñsio ad tertium. Et sic etiam intelligēda est quædam glossa * Lucæ 16. super illud, Factum est vt moreretur mendicus &c. quę sic dicit, Sinus Abrahæ est requies beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum. K

3m de minori in sinum Abrahę R. ut dicit requiem plenam: non incompletam. § Tūc nihil &c. vt in ad 2m.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò dictū à Zacharia 9. Tu aūt in sanguine testamenti edua.sti uinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. Vbi loquitur Propheta de descensu Christi ad inferos, unde sanctos patres liberauit, ut colligit ex 3ª. par. q. 52. ar. 5. Appellat igitur lymbū sanctorum lacū; in quo non est aqua. Inquātum locus dicitur, est infernus: inquantū ibi non est aqua, est sinus Abrahæ. Aqua enim in scripturis dicitur multotiens afflictiones pœnales, vt in Psal. 68. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ usque ad animam meam. Et 87. circundederunt me, sicut aqua. Zacharias itaque per hoc monstrat sinum Abrahæ, & infernum seu lymbum sanctorum patrum, ante Christi descensum ad inferos, fuisse unum & eundem locum. 2. Et quo meritò insinuauit ab ecclesia sancta, q̄ post Christi aduentum in quantum est descensum ad inferos comprehend. (ut hic & textus intelligit) sinus Abrahæ est omnino diuersus à lymbo: & sic Creator omnium rerū Deus, qui me de limo terræ &c. exaudi, exaudi me, ut alam meā in sinu Abrahæ Patriarchæ tui iubeas collocari. Hæc illa, in ultimo versiculo officij matutinalis defunctorū. Ibi. n. p̄ ly sinu Abrahæ, nō intelligit lymbū, sed regnū cęlorū. Quo & mō dixit B. Martinus Diabolo (ut legit ecclesia in vita eius.) qd hic astas cruēta bestia? Nihil in me funestę reperies: sed sinus Abrahæ me suscipiet ¶Secondò habes: quō per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto q̄ diximus insinuant, & intelligas, & tuearis. ¶Tertiò uides: quō ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

Vtil. p̄ 8. Eccl. &c.

concl. f

concl. a

*Glo. ordi. ibid.

1m de conclusione. Non est idem. R. per se: non per accidens. §. ut in textu. Tūc nihil &c. ut patet ex conclusione 1ª.

QVÆST.

QVÆST. LXIX. ART. V.

294 CONCL. 1ª. Si considerentur lymbus patrum, & infernus, secundum locorum qualitatem prædictam, sic non est dubium, quòd distinguuntur.

¶PROB. Quia in inferno est pœna sensibilis, & æterna; quorum neutrum erat in lymbo patrum.

¶NOT. Patres sancti nulla culpa personali, tenebantur (vt art. 6.) ideoq; probatio de patribus rectè dixient nunc supra.

¶CONCL. 2ª. Si cōsideretur quātum ad situm loci, sic probabile est, quòd idem locus, uel quasi continuus sit infernus, & lymbus; ita tamen, q quædā superior pars inferni lymbus patrū dicatur.

¶PROB. Quia secundum diuersitatē culpæ est diuersitas tūm pœnæ, tum obscuritatis, atq; profunditatis loci: & sancti patres minimam culpæ habebant (ar. 6.) cuius cōtrarium erat in damnatis (patet.)

1m de maiori

Infernum. R. sumptū quantum ad situ: non, quantū ad qualitatem prædictam. § ar. 4. corp. Tunc nihil &c. Momordit enim Christus infernum quantum ad situm, inquantum aliquos ex situ illo liberauit (hi fuerūt omnes sancti patres, & aliquos dimisit (hi fuerunt omnes dānati:) licet non momorderit infernum, ut sumitur p qualitatem prædictā habentes continente; sed ipsum totaliter euacuauit.

* lib. 12. c. 33. in fi. tom. 3. ¶NOT. Confirmāt responsum scripturæ; dum per Oseam 13. dicit Christus: Ero mors tua o mors, morsus tuus inferne, & p Zachariam. 9 dicuns ad Christum, eduxisti uinctos de lacu. Ecce q non dixit momordisti, aut saltem eduxisti uinctos hos uel illos. sed eduxisti uinctos procul dubio absolute omnes. Nam Zacharias de inferno, quò ad qualitatē prædictam sumpto locutus est; sicut Oseas de ipso, quantum ad situm.

concl. m ## 2m de conclusione.

Est idem. R. quantū

ARTICVLVS V.

Vtrum Lymbus idem sit quod infernus damnatorum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd lymbus sit idem quòd infernus damnatorum. Christus enim dicitur infernum [h] momordisse, non absorbuisse, quia aliquos inde extraxit, non autem omnes, non autē diceretur momordisse infernum, si illi, quos liberauit, non fuissent pars multitudinis in inferno contentæ. Ergo cum illi, quos liberauit in lymbo inferni continerentur, iidem continebant in lymbo, & inferno, ergo lymbus, uel est idē, quod infernus, uel pars inferni. B

2 Præt. Christus dicit in Symbolo descendisse ad infernum, sed descēdit ad lymbum Patrū, ergo lymbus Patrum est idem, quod infernus.

3 Præt. Iob decimoseptimo dicitur. In [h] profundissimum infernum descendet aīa mea, sed Iob cum esset sanctus, & iustus ad lymbum descēdit, ergo lymbus est idem quod profundissimus infernus.

SED CONTRA, in Inferno nulla est redemptio, sed à lymbo Sancti fuerunt redempti, ergo lymbus non est idem, quod infernus.

Præt.* Augustinus dicit super Genesim ad literam. Quō illam requiem quam Lazarus accepit apud inferos esse credamus, nō uideo: sed anima Lazari ad Lymbum descendit, ergo lymbus nō est idem quod infernus.

RESPONDEO, Dicendum, q receptacula animarū post mortē dupliciter distingui possunt, aut secundum situm, aut secundum locorum qualitatem, prout scilicet in aliquibus locis pœnas, uel præmia recipiunt animæ. [m] Si ergo consideretur lymbus patrum & infernus secundum locorum qualitatem prædictam, sic non est dubium q di-

stinguuntur [n], tum quia in inferno est pœna sensibilis, quæ nō erat in lymbo Patrum, tum ēt, quia in inferno est pœna æterna, sed in lymbo Patrū detinebantur sancti temporaliter tantum. Sed [p] si considerentur quantum ad situm loci, sic probabile est quòd idem locus, uel quasi continuus sit infernus, & lymbus, ita tamen quòd quędam superior pars inferni lymbus Patrū dicatur [q], existentes enim in inferno secundum diuersitatem culpæ diuersam sortiuntur, & pœnam: Et ideo secūdum quòd grauioribus peccatis etiam irretiuntur damnati, secūdum hoc obscuriorem locum, & profundiorem obtinent in inferno; unde, & sancti Patres, in quib. minimum erat de ratione culpæ, supremum, & minus tenebrosum locum habuerunt omnib. puniendis C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secūdum hoc quòd infernus, & lymbus sunt idem quantum ad situm dicitur Christus, infernum momordisse, & in infernum descendisse, quando Patres à lymbo eripuit suo descensu. D

ET per hoc patet solutio ad secundum.

AD TERTIVM dicendum, q Iob non descendit in infernum damnatorū, sed in lymbum Patrum, qui quidem dicitur profundissimus locus, non quidem respectu locorū pęnalium, sed in comparatione ad alia loca, secundum q sub eodem includitur omnis locus pœnarum [r]. Vel dicēdum, sicut Augustinus * soluit 12. super Gene. ad literam, de Iacob, sic dicens, Iacob illud quod dicit ad filios suos, deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos, uidetur hoc magis timuisse, ne nimia tristitia sic perturbaretur, ut ad requiem bonorum non iret, sed ad inferos peccatorum: & sic potest exponi quòd est potius uerbum timentis, quàm asserentis. E

A ad situm: non aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet ex cōclusionib.

¶*Corollarium*. Ergo uidetur sanctus Thomas tenuisse q Christus descendit ad infernum etiam damnatorum: si consideretur infernus pro situ loci. Vnde glosabis eundem sanctum in 3 par. q. 52. ar. 2. q loquitur ibi de inferno damnatorum, quò ad qualitates pœnales: quando dicit, q Christus illuc non descendit nisi per effectum. Ex hoc rectè intelligas in Simbolo ly descendit ad inferos.

3m ex Iob.

Profundissimū. s. R. respectu locorum superiorum: non, respectu locorum pœnaliū. § Tunc nihil &c. Nam lymbus, in quē descendit Iob utramque denominationē habere potest: q scilicet sit infernus & profundissimus, & non profundissimus, respectu sc. diuersorū. concl. p

¶NOT. Loca superiora, de quib. responsum, sunt loca nostræ habitationis, scilicet superficies terræ: loca autem pœnalia sunt lymbus puerorū, purgatorium, & infernus damnatorum. Lymbum ergo patrum ad hæc duo extrema relatum denominationem illam diuersam habere non est incōueniens.

Item minor.

Iob, cùm esset sanctus & iustus ad lymbum descendit. 2. R. timebat tamen in uerbis prædictis descendere ad infernum peccatorum. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Non est mirum q Iob talem timorem habuerit: qui dicebat, verebar omnia opera mea. Cum & dicatur, Prouer. 28. Beatus homo; q semper est pauidus. & psal. 54. Descendant in infernū uiuentes glo. ne descendant illuc morientes. Sufficiebat quoq; ad prædictum timorē causandum in Iob, illud Eccl. 9. Nemo scit an amore, uel odio, dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta. Rñsio 2ª. * lib. 12. c. 33. non procul a fi. tom. 3.

APPENDIX.

EX articulo habes. 1 Primò: quomodo per rationem hæresim Seleucian, (Prat. Seleuciani) dicentiū: infernum esse mundum istum, & s Vel. ps. Eccl. &c.

nullum alium supereſſe. Per hoc enim, quòd oſtenditur hic infernum quòd ad [illegible] contra eorum lymbo, imò eſſe profundiorem partem, patet: q̃ articulus militat contra Seleucianos.

¶ Secundò habes: quomodo per tonē oſtendas, hanc meritò damnari à Io. 1. In mundo erat. Clarum .n. eſt: q̃ verbum incarnatū nō habitauit in inferno damnatorū cum [illegible] conuerſatū fuerit in mundo. Item à Matth. 25. Ibunt hi in ſupplicium æternū. Quod ſi diſcedent è mūdo iſto nunc habitabili. Item à Iob. 17. ac in 3. arg. Item à Symbolo fidei, per ly deſcendit ad inferos. Ergo per hoc apertè monſtratur q̃ infernus eſt non mūdus iſte, ſed aliquid aliud infra mundū.

¶ Tertiò habes quomodo per tonē oſtendas, meritò inſinuatū ab eccleſia infernum eſſe quid differens à lymbo patrum: & ſic. In inferno nulla eſt redemptio, in offic. mortu. Et de Chriſto domino poſtquàm lymbum ſpoliauerat aſcendente in cœlum ait. Redit triumphū cū duabus angelis, & animabus. Hic eſt fortis, qui de mortis uictor poenis Iatroné cū gloria. Hæc illa; in ſequen. aſcenſion. Item à pſal. 67. Aſcendiſti in altū, cepiſti captiuitatē. Quod exponit Apoſtolus Ephe. 4. de Chriſto dño dicens, Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem. Hæc ib. Hæc autē captiuitas ducta captiua fuerunt illæ animæ patrum; de quibus nunc dixit eccleſia: quas utiq; ipſe deſcendens prius um in inferiores partes terræ (ut ibi ſubdit Apoſtolus) eduxerat de lacu in ſanguine, i. in uirtute ſanguinis teſtamenti ſui.

*Ench c. 93 in medio to. 3.

Quartò habes: quomodo per canonem prædictū ſcripturarū & patrum, pro quanto infernum eſſe quid aliud a lymbo patrū inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ea ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum lymbus puerorum ſit idē quod lymbus Patrum.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd lymbus puerorum ſit idem quod lymb. Patrum. Pœna enim debet reſpōdere culpæ, ſed pro eadem culpa detinebantur in lymbo Patres, & pueri, ſcilicet pro culpa originali, ergo idē debet eſſe vtrorumque locus pœnæ. G

2 Præt. Aug. dicit in Ench.* Mitiſsima eſt pœna puerorum, qui cum ſolo originali decedūt, ſed nulla eſt pœna mitior ea, quā ſancti patres habebāt, ergo idē eſt locus pœnæ vtriuſque.

SED CONTRA, ſicut Actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pœna temporalis in lymbo Patrum, & æterna in lymbo puerorum. Si ergo infernus, & purgatorium nō ſunt idem, vr̃ q̃ nec lymbus puerorum, & lymbus Patrum ſint idē. H

RESPONDEO, Dicēdum, quòd lymbus Patrum, & lymbus puerorum abſq; dubio differunt ſecundum qualitatem præmij, uel pœnæ. Pueris enim non adeſt ſpes beatæ uitæ, quæ Patribus in lymbo aderat, in quibus etiam lumen fidei, & gratiæ refulgebat, ſed quantum ad ſitum probabiliter creditur vtrorumque locus idem fuiſſe, niſi quòd lymbus patrum erat in ſuperiori loco, quàm lymbus puerorum, ſicut de lymbo, & inferno dictum eſt. I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad culpam originalem non eodem modo ſe habebant Patres, & pueri. In patribus enim originalis culpa expiata eſt, ſecundū quòd erat infectiua perſonæ, remanebat tamen impedimentum ex parte naturæ, pro qua nondum erat ſatisfactum plenarie, ſed in pueris eſt impedimentum, & ex parte perſonæ, & ex parte naturæ, & ideo pueris, & patribus receptacula aſſignantur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Auguſtinus loquitur de pœnis, quæ debentur alicui ratione perſonæ ſuæ, inter quos mitiſſimam pœnam habent, q ſolo originali peccato grauantur; ſed adhuc eſt mitior pœna eorum, quos non impedit à perceptione gloriæ defectus perſonæ, ſed ſolum defectus naturæ; ut ipſa dilatio gloriæ, quædam pœna dicatur.

F non detinebantur in lymbo: ſecus vero de pueris. Hinc pueris aderat impedimentum perpetuam, & ad gratiam, & ad vitam æternā: patribus aūt aderat gratia, & impedimentum ad vitam æternam erat temporale; uſque ad mortem ſcilicet actualē ſummi ſacerdotis .ſ. Chriſti. Et hæc ſignificat textus per ly in patribus culpa expiata eſt ſecundum quod erat infectiua perſonæ, nō ex parte naturæ. Ad tollendum .n. impedimentū ex parte naturæ requirebatur mors actualis conditoris totius naturæ; quę tamē mors ſecundū quod præuiſa ſufficiebat ad ſalutam perſonæ. Ratio eſt, quia apprehendebatur per fidē mors Chriſti futura; & ut fideles antiquos uinctis bonis operibus ſaluabat. Hæc eſt autem differentia inter perſonam, & naturam, quò ad hoc q̃ perſona, ut potē per ſe exiſtens, pōt apprehendere per intellectum mortem Chriſti ſaluiferam, & ſic per eā ſaluari: natura uerò, cùm per ſe non ſubſiſtat abſque perſona, non poteſt apprehendere ſic. Vnde ad hoc, ut ſaluetur natura ut ſic, oportuit q̃ mors Chriſti actualiter præ exhibita fuiſſet. Hunc ſenſū denotauit textus per ly pro qua nondum erat ſatiſfactū plenariè.

Perſona, & natura, reſpectu originalis diluendi.

*ar. præc.

*loco notato in argum.

2m ex Augu.

M. [illegible] eſt pœna. Re. debita ratione perſonæ: non abſolutè. S. ſic autem ſenſit Auguſtinus, ut in texto. Tunc nihil &c. ut ibi patet.

QVÆSTIO. LXIX. ART. VI.

295 CONCL. 1a Lymbus patrum & lymbus puerorum, abſque dubio differunt ſecundum qualitatem præmij, uel pœnæ. K

¶ PROB. Quia pueri non habent fidem, neq; gratiam, neque ſpem beatæ vitæ: quæ omnia patres habent, patet.)

¶ CONCL. 2a. Quantum ad ſitum probabiliter creditur vtrorumq; locum idem fuiſſe niſi quòd lymbus patrum erat in ſuperiori loco, quàm lymbus puerorum.

¶ PROB. Quia proportionaliter de his duobus dicendum; ſicut de lymbo, & inferno q. art. 5.)

1m maior. Pœna debet reſpondere culpæ. Re. ſecundum modum culpæ. S. Adeò q̃ ſicut eſt conditio culpæ, ita n. & pœnæ. Tunc nihil &c. Licet enim pro eadem culpa ſcilicet originali tenerentur patres, & pueri in lymbo (vt arguitur) tamen culpa illa diuerſimodè cōſiderabatur in utriſque, ut in textu.

¶ NOT. Originali, quò ad maculam, erat in pueris: ſecus autem in patribus. Hinc patres ratione perſonæ ſuæ ſingularis

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò; quō per rationem, tanquā in radica, interimas hereſim Pelagij (Alphonſ. Caſtr.) dicentis paruulos ſine baptiſmo decedētes fore nihilominus beatos, extra tamen regnum Dei; non enim baptizantur ob peccatum originale delendū, ſed ut recipiantur in gratiam filiorum Dei. Radicitus namq; deſtruit hunc errorē articulus, dum lymbū puerorum in originali decedentiū monſtrat differre à lymbo patrum, ſecundum qualitatem præmij uel pœnæ: quod utique Pelagius non concederet: cùm ipſe per illā hæreſim lymbū illū puerorū deſtruat. ¶ Scdò hēs: quō per rōnem, tanquā in radice, oſtendas meritò dānari Pelagium à Conc. Trid. ſeſſ. 5. Decret. de orig. Si quis Adæ præuaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini aſſerit nocuiſſe; acceptā à Deo ſanctitatē & iuſtitiā, quā perdidit, ſibi ſoli, & non nobis etiā, eū perdidiſſe; aut inquinatū illum per inobedientiæ pctm̄ mortē, & pœnas corporis tm̄, in oē genus humanū transfudiſſe, non aūt & peccatum, qđ mors eſt aiæ: anathema ſit. Cùm contradicat Apoſtolo dicenti per unum hoīem peccatū intrauit in mundū, & per peccatum mors; & ita in oēs hoīes mors pertranſijt, in quo omnes peccauerūt. Hæc ibi. Hæc intelligas ly in quo omnes peccauerunt, ut docuit Eraſmus in annotationibus ſuis ſuper nouum teſtm̄ declarans illa uerba, ſcilicet ideo Paulum dixiſſe omnes in Adam peccaſſe, quia peccando oēs illum imitantur. Eſt .n. hoc dictū Eraſmi contra concilium idem ibid. ubi ſubdit. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum eſt; & propagatione, non imitatione, tranſfuſum omnibus ineſt unicuiq; proprium &c. Hæc ibi. Item meritò

1 Vide. p S. Eccl. &c.

2

Error Eraſmi cō natus.

ARTICVLVS VII.

Vtrum debeant tot receptacula distingui.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant tot receptacula distingui, sicut enim receptacula debentur animabus pro peccato post mortem, ita & pro merito, sed ratione meriti non debetur nisi unum receptaculum, scilicet paradisus, ergo nec ratione peccatorũ debetur nisi unũ receptaculum.

¶ 2 Præterea. Receptacula assignantur animabus post mortẽ ratione meritorum, sed unus est locus in quo merentur, uel demerentur, ergo vnum tantũ receptaculum deberet eis assignari post mortem.

¶ 3 Præterea. Loca pœnarũ debent respondere ipsis culpis, sed non sunt nisi tria genera culparum, scilicet originalis, uenialis, & mortalis, ergo non debent esse nisi tria receptacula pœnalia.

SED CONTRA, Videtur quod debeant esse multò plura quàm assignentur. Aer enim iste caliginosus est dæmonum carcer, vt patet 2. Petri. 3. nec tamen cõputatur inter quinque receptacula, quæ à quibusdam assignantur, ergo sunt plura receptacula quã quinque.

Præt. Alius est paradisus terrestris, & alius paradisus cœlestis, sed quidam post statũ uitę huius ad paradisum terrestrem sunt translati, sicut de Enoch, & de Helia dicitur, cum ergo paradisus terrestris inter quinque receptacula computetur, videtur quòd sint plura quàm quinque.

Præt. Cuilibet statui peccantium debet aliquis locus respondere pœnalis, sed si ponatur aliquis in originali decedere cũ solo ueniali peccato, nullum receptaculum assignatorum ei cõpeteret. Constat enim quòd in paradiso non esset, cum gratia careret, & eadem ratione nec in lymbo patrum. Similiter etiã, nec in lymbo puerorum, cum in ipso non sit pœna sensibilis, quæ tali debetur ratione venialis peccati. Similiter nec in purgatorio, quia ibi non est nisi pęna temporalis, huic autem debetur pœna perpetua. Similiter autem nec in inferno damnatorũ, quia mortali peccato actuali caret, ergo oportet sextum receptaculum assignare.

Præt. Diuersæ sunt quantitates præmiorum, & pœnarum secundum differentias culparũ, & meritorum, sed infiniti sunt B gradus meritorum, & culparũ, ergo infinita debent distingui receptacula, in quibus puniuntur, vel præmiantur post mortem.

Præt. Animę quandoque puniuntur in locis, in quibus peccauerunt, ut per Gregorium patet 4. Dialogo, sed peccauerunt in loco vbi habitamus, ergo hic locus debet computari inter receptacula & præcipue cum aliqui in hoc mundo pro peccatis suis puniantur, vt suprà Magister dixit.

Præterea. Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua uenialia, pro quibus digni sunt pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes, habent aliqua bona pro quibus essent digni pręmio, sed decedentibus in gratia cum peccatis uenialibus assignatur aliquod receptaculum, in quo puniuntur antequam præmia consequantur, scilicet purgatorium, ergo eadem ratione econtrario debet esse de illis, qui in mortali decedunt cum aliquibus bonis operibus.

Præterea. Sicut patres retardabãtur a plena gloria animæ, ita & nunc à gloria corporis, ergo sicut distinguitur receptaculum sanctorum ante D Christi aduentum ab eo, in quo nunc recipiuntur, ita debet nunc receptaculũ distingui ab eo, in quo recipientur post resurrectionem.

RESPONDEO, Dicendum, quòd receptacula animarum distinguũtur sm̃ diuersos status earũ. Anima aũt iuncta mortali corpori hẽt statũ merẽdi, sed exuta corpore, est in statu recipiẽdi pro merito bonum, uel malum, ergo post mortem, uel est in statu recipiẽdi finale pmiũ, uel est in statu in quo impeditur ab illo. Si autem est in statu recipiendi finalem retributionem, hoc est dupliciter. Vel quãtum ad bonum, & sic est paradisus. Vel quantum ad malum, & sic ratione actualis culpæ est E infernus, ratione autem originalis est limbus puerorum. Si vero est in statu quo impeditur à finali retributione consequenda, uel est propter defectum personæ, & sic est purgatorium in quo detinentur animæ, ne statim præmia consequantur propter peccata, quæ commiserunt; vel propter defectum naturæ, & sic est lymbus patrum, in quo detinebantur patres a consecutione glorię propter reatum humanæ naturæ, quæ nondum poterat expiari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum contingit vno modo, sed malũ multifarie, ut patet

Tho. 4. d. 45. ar. 3.

...rũ dãnati heresim illam Pelagij à Concilio Mileuitano c. 2. Placuit, ut quicunque paruulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut quidem in remissionem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur; unde fit consequens ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non uera, sed falsa intelligatur. anathema sit. Hęc ibi.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem meritò insinuatum ostendas à scripturis, quòd lymbus puerorum in originali decedentiũ differt ab illo patrum: & sic Non est homo, qui non peccet 3. reg. 8. Et clarius Iob 25. neque infans unius diei. Hoc autem de peccato tantum originali intelligi potest (ut considerantı patet). In requiem autem beatam nihil coinquinatum intrabit Apocal. 21. Per hæc igitur monstrat scriptura, quod locus beatitudinis non est locus puerorum, qui tamẽ cùm esset quodammodo patrum, fatendum est, quòd per hoc etiam illum a loco patrũ secernit.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quæ diximus insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXIX. ART. VII.

298 CONCL. Receptacula animarum sunt paradisus, infernus, lymbus puerorũ, purgatorium, & lymbus patrum.

¶ NOT. Loquitur ante Christi aduentum de istis receptaculis. Nam post eius aduẽtum sunt tantũ quatuor, quoniam limbus patrum amplius non est, ut habitur ex ar. 4.

¶ PR. B Quis receptacula aĩarũ distinguuntur sc̃dm diuersos status earum; & status earum diuersificabatur in vniuersum quintupliciter (vt patet.)

¶ Examen Ly quintupliciter Scilicet ante Christi aduentum. Nunc enim post quadrupliciter tantũ remanet uariatus.

1m de maiori

Ita &c. quantum ad debere; non quantũ ad numerum locorũ. S. propter rationem dictam in textu. Tũo nihil &c. vt patet.

2m illa-

Gl. 4. dia. lo. c. 10. 32. & 40.

Aug. in li. 50 Homi. hom. 16. to. 10.

concl. m

2ª illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illa ..io. §. Non enim est eadem ratio de loco merendi, & recipiendi pro meritis: quoniam ille non uariat statum, iste uero sic.

¶NOT. In corpore articuli tota vis probationis consistebat in statu: & ideo ad statũ semper oportet intendere oculos in hac materia. Si enim status variabitur, & receptacula: si non, nec receptacula.

†Dion. c. 4. p. 4. a medio.
*Libr. 2. Ethic. c. 6. à med.

3m de maiori Respondere. ℞. secundum qualitatem: nõ semper, secundum numerum. §. Tunc nihil &c. Licet enim culpæ originali correspondeat pœna una secundum qualitatẽ, carentia scilicet diuinæ visionis: non tamen secundum numerum quoniã uni culpæ originali respondet duplex lymbus, propter rationem allatam in tex.

¶NOT. Carẽtia diuinæ uisionis est per pœna, si infligatur ratione personæ; quia ibi non adest gratia: est uerò solum temporalis, si infligatur ratione tantum naturæ: quoniam ibi est gratia. Vide ad 6m & sequẽ. ipsi.

*Ar. pced. p[ræ]sertim ad 1. & in corp. huius art.

4m cõsequẽs. Sunt plura receptacula quàm quinque ℞. si aer caliginosus esset receptaculum: nõ si sit tantum in officium. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Ex textu summo definitionem receptaculi: & sic. Receptaculum est locus in quo quis recipit pro meritis retributionem. Hinc dicito, quòd non sufficit aliquid esse locũ dæmonum, uel animarum ad hoc, ut dicatur receptaculum. Hinc bene intellige dicta in ad octauũ: & ex inde uerissim hic.

5m de conclusione. Paradisus terrestris inter quinque receptacula computetur. ℞. negatur ista. §. Nam paradisus terrestris pertinet &c. ut in textu.

6m minor. Si ponatur aliquis in originali decedere cum solo veniali peccato nullum receptaculum assignatorum ei

per Dion.† 4. cap. de diui. no. & per Philosophum in 2.* Ethico. Et propter hoc non est inconueniens, si locus beatæ retributionis est vnus, loca uero pœnarum sunt plura.

Ad secvndvm dicendum, quòd status merendi, & demerendi est vnus status, cum eiusdem sit posse mereri, & demereri, & ideo conuenienter debetur omnibus unus locus: sed eorum, qui recipiuntur pro meritis, sunt status diuersi, & ideo non est simile.

Ad tertivm dicendum, quòd pro culpa originali potest aliquis puniri dupliciter, ut ex dictis patet, *vel ratione personæ, vel ratione naturæ tantum, & ideo illi culpæ respondet duplex lymbus.

Ad qvartvm dicendum, quòd aer iste caliginosus non assignatur dæmonibus quasi locus in quo recipiat retributionem pro meritis, sed quasi competẽs officio eorum inquantum deputatur nobis ad exercitium, & ideo inter receptacula, de quibus nunc agitur, non computatur, primo enim eis deputatur ignis inferni, vt patet Matthæi. 25.

Ad qvintvm dicendum, quòd paradisus terrestris pertinet magis ad statum uiatoris, quàm ad statum recipientis pro meritis, & ideo inter receptacula, de quibus nunc agitur, non cõputatur.

Ad sextvm dicendum, quòd illa positio est impossibilis, si tamen esset possibilis, talis in inferno puniretur in æternum: quia enim ueniale peccatum in purgatorio temporaliter punitur accidit ei inquantum gratiam habet adiunctam: unde si adiungatur mortali quod est sine gratia, pœna æterna in inferno puniretur, & quia iste, qui cũ originali peccato decedit, habet ueniale sine gratia, non est inconueniens si ponitur æternaliter puniri.

Ad septimvm dicendum, quòd diuersitas graduum in pœnis,

F uel præmijs, non diuersificat statum, secundum cuius diuersitatem receptacula distinguuntur, & ideo non sequitur.

Ad octavvm dicendum, quòd licet animæ separatæ aliquando in loco nostræ habitationis puniantur, non est pro-

G pter hoc quòd locus iste proprius sit locus pœnarum, sed hoc fit ad nostram instructionem, ut eorum pœnas uidentes, retrahamur à culpis. Quòd autem animæ existentes in carne hic puniuntur pro peccatis, non pertinet ad propositum, quia talis pœna non trahit hominem extra statum merentis, uel demerentis. Nunc autem agimus de receptaculis, quæ de-

H bentur animæ post statum meriti, uel demeriti.

Ad nonvm dicendum, quòd malum non potest esse purum absque commixtione boni, sicut bonum summum est absque omni commixtione mali. Et ideo illi, qui ad beatitudinem, quæ summum bonum est, transferendi sunt, debent etiam ab omni malo

I purgari, & propter hoc oportet esse locum, in quo tales purgentur: si hinc non omnino purgati exeant. Sed illi, qui in inferno detrudentur, non erunt immunes ab omni bono, & ideo non est simile, quia ibi in inferno existentes, præmium bonorum suorum recipere possunt, inquãtum bona præterita eis ualẽt ad mitigationẽ pœnæ.

Ad decimvm dicendum, quòd in gloria animæ consistit pmiũ

K essentiale, sed gloria corporis, cum redundet ex anima, tota consistit in anima quasi originaliter, & iõ carentia gloriæ animæ diuersificat statum, nõ carẽtia gloriæ corporis, & pp hoc ẽt idẽ locus, s. cęlũ empyreũ, debet aiabus sanctis exutis a corpore, & ĩductis corporib. gloriosis, nõ aũt idẽ locus debet aiab[us] Patiũ ante p[er]ceptionem gloriæ, & post pceptionẽ ipsius.

cõpeteret. ℞. negat ista §. Nã cõpeteret ei infernus. Ad cõnẽ respondetur, quòd infernus nõ dat pro actuali mortali nisi q[uia] est sine gratia. Vnde q[uia] ueniale actuale est sine gra p[e]catum datũ, q[uo]d est cum origi[n]al[i] iõ pœna æterna ei debet. Tunc nihil &c. vt patet.

¶NOT. Quod positio dicta in argumento sit impossibilis, uide. 1. 2. quæst. 89 art. 6. Actus formal[i]tas seu principalitas essendi in inferno est esse sine gratia cum actu peccati etiam ueniali solum. Vnde ad hoc terti[u]m pertinẽdum est, ut capiatur responsum, & intelligantur dicta in tex.

7m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio §. [R]atio est, quia illa diuersitas graduum in pœnis, uel &c. ut in textu. Vide in corp. & not. post in ad 2m.

8m de conclusione. Hic locus debet computari inter receptacula. ℞. si esset per se proprius locus pœnarum pro meritis. § Tũc nihil &c. Quia nõ est per se, sed per accidens, tal[is]. Hoc autem per accidens est instructio nostri; vt uidelicet nos instruamur.

Item ex Magistro. [Ali]qui pro peccatis suis in hoc mundo puniunt[ur] [et]c. ℞. [Secun]d[um] illa punitio non est extra statum merẽdi. Tunc nihil &c. Nam ad esse receptaculum de quo loquimur, requiritur: quòd sit locus extra statum merendi. Vide responsum hoc in texu aly q[uo]d autem animæ existẽtes in carne &.

9m de cõclusione. Eadem ra[ti]o &c. ℞. negatur quòd sit eadem ratio de utroque. §. Nã malum non põt esse purum &c. ut in tex.

10 de antecedente. [Gl]ia. ℞. q[uan]tũ ad retardationẽ: nõ quantũ ad gloriã post retardationẽ. §. Nã gloria alç cõsistit &c. ut in textu. Tunc nihil &c.

¶Examen. Ly quasi originaliter. id est originaliter eminenter. Vnde ly quasi nõ dicit diminutionem, sed expressionẽ, cum eminentia tamen.

ART. IX.

APPENDIX.

Vtil. ps. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæresim Hermani Risuich (Prat. Albanens. Albigés. Almaricus. Hermanus Rissuich) dicentis: Infernum prorsus vel nullũ esse, vel nihil esse. Item Abbatis Ioachini, & Petri Ioannis (ut refert Alphonsus Cast.) dicentiũ: nullũ hominem ab Adam vsq; ad Christum placuisse Deo, sed omnes fuisse damnatos. Per hoc .n. tolluntur lymbũ Patrum. Item Grecorum, & Valdendium (vt ref. Alphon. Cast. Apostoli. & Prat. Armeni, Pauperes de Lugduno) dicẽtium: purgatorium nullum esse locum, in quo animæ secundũ culparũ exigentiã ab hac luce migrantes à sordibus purgentur, antequã recipiantur in æterna tabernacula. Itẽ Almarici (vt ref. Cæsarius lib. dialog. dis. 5.) dicẽtis: paradisum nõ esse. Secundũ .n. illorũ quælibet tollitur unũ receptaculum animarum; & iden militat articulus contra oẽs.

2 ¶ Secundò habes: quõ per rõné ostendas: prædictas meritò damnari à Luc. 16. Vt portaretur mendicus in sinum Abrahæ. Et diues sepultus est in inferno. Vbi nota Lymbum inferni, distingui à sinu Abrahæ i. lymbo sanctorum patrum, & stare pro inferno propriè damnatorũ. Item à Matth. 2. Ibũt iusti in uitam æternã. Et Luc. 23. Hodie mecum in paradiso. Itẽ à Conc. Flor. sess. vlt. in liter. sanct. union. Diffinimus, ut hæc fidei ueritas ab oĩbus Christianis credatur, & suscipiatur; quia si uere pœnitẽtes in Dei charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructib. de cõmissis satisfecerint & om̃issis, eorum aĩas pœnis purgatoriis post mortẽ purgari. Hæc ibi. Itẽ à Concil. Trid. sess. 25. decret. de purg. Cum catholica ecclesia à Spiritu sancto edocta ex sacris literis, & antiqua patrũ traditione, in sacris cõcilijs, & nouissimè in hac œcumenica synodo docuerit purgatoriũ esse, præcipit sancta Synodus Episcopis: ut sanã de purgatorio doctrinã à sanctis patribus, & sacris Cõcilijs traditã à Christi fidelibus credi, teneri, doceri, & ubiq; prædicari diligenter studeant. Hæc ibi. Et sess. 6. can. 30. Siquis cuilibet peccatori pœnitenti reatũ æternæ pœnæ deleri dixerit ita; ut nullus remaneat reatus pœnæ tẽporalis exoluendæ, uel in hoc seculo, uel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cœlorũ aditus patere possit: anathema sit. Itẽ ab Heb. 11. Fide plurimã hostiã Abel obtulit Deo, per quã testimonium consecutus est esse iustus. Fide Enoch translatus est, & ante translationẽ testimoniũ habuit placuisse Deo. Fide Noe &c. Fide qui uocatur Abraham. Fide Iacob &c. Deficiet me tẽpus enarrantẽ de Gedeõ, Barach, Sanson, Iepte, Dauid, Samuel, & prophetis, qui per fidem uicerunt regna, operati sunt iustitiã, adepti sunt repromissiones. Hæc ibi. Vide totum cap. ubi plurimis sanctis enarratis antiquis tandẽ concludit: & hi uẽs testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionẽ, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, ut non sine nobis consumerentur. Ergo, secundũ hanc conclusionẽ Apostoli, sancti prænarrati omnes iam animæ glorificationem repromissam acceperunt, per hoc quod supradicit, adepti sunt repromissiones; & in fine seculorum cum alijs repromissionem consummatam quò ad gloriam corporis simul accipient. Ergo secundum conclusionẽ hãc patres supradicti oẽs placuerunt Deo; & damnati nõ sunt, nec damnabuntur.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rõné prædicta scripturarum & patrũ, (Adde pro lymbo puerorum illud Ioan. 3. nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto; non potest introire in regnum Dei,) pro quatuor receptacula illa insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex his uicissim Angel. ca doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆSTIO LXX.

De qualitate animæ exeuntis a corpore & pœna ei inflicta ab igne corporeo, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate aiæ exeuntis à corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta.

CIRCA quod quęruntur tria.

Primo, Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

Secundo, Vtrum remaneant in ea actus dictarum pontentiarum.

Tertio, Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

ARTICVLVS I.

Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

A AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in anima separata remaneant potentia sensitiuæ. Aug.† enim in lib. de Spiritu, & Anima sic dicit, Recedit anima à corpore, secũ h trahens sensum, & imaginationem, rationem, & intellectũ intelligentiam, concupiscibilitatem, irascibilitatem: sed sensus, & imaginatio, & uis irascibilis, & concupiscibilis sunt vires sensitiuæ, ergo in anima separata vires sensitiuæ remanẽt.

2 Prӕterea, Augustinus * dicit in libr. de Ecclesiasticis Dogmatibus, Solum hominem credi- E mus animam habere substantificam, quæ exuta à corpore viuit, & h sensus suos atq; ingenia viuaciter tenet, ergo aia exuta à corpore viuit & h habet potẽtias sensitiuas.

3 Prӕterea, Potentiæ animę vel essentialiter ei insunt, ut quidam dicunt, h uel ad minus sunt naturales proprietates ipsius: sed id, quod essẽtialiter inest alicui, non potest ab eo separari, neque subiectum aliquod deseritur à naturalibus proprietatibus, ergo impossibile est quòd aia separata à corpore, aliquas potentias amittat.

B 4 Prӕterea. Non est totum integrum, cui aliqua h partium deest, sed potentiæ animæ dicũtur partes ipsius, si ergo potentias aliquas post mortem suam anima amittit, nõ erit anima integra post mortem, quod est inconueniens.

5 Prӕterea. Potentiæ animę h magis cooperantur ad meritum, quàm corpus, cum corpus sit solum, instrumentum actus, potentiæ uero principia agendi: sed necesse est quòd simul C corpus præmietur cum anima, propter hoc quòd cooperabatur in merito, ergo multo fortius est necesse quòd potentiæ animæ simul præmientur cum ipsa, ergo anima separata eas non amittit.

6 Prӕterea. Si anima cum separatur à corpore, potentiam sensitiuam amittit, oportet ꝙ illa potentia in nihilum * cadat, nõ enim potest dici quòd in ma D teria aliqua resoluatur, cum nõ habeat materiam partem sui, sed id, quod omnino in nihilum * cadit, non reiteratur idem numero: ergo anima non habebit in resurrectione eandem numero potentiam sensitiuã. Sed secundum Philosophum, * sicut se habet anima ad corpus, h ita se habent potentiæ animæ ad partes corporis, ut uisus ad oculum, si autem nõ est eadem anima, quæ redibit ad corpus, non esset idem homo, ergo eadem ratione non esset idem oculus numero, si non sit eadem numero potentia visiua, & simili ratione nec aliqua eadem pars numero resurgeret, & per consequẽs nec totius homo idem numero erit, non ergo potest esse quòd anima separata potentias amittat sensitiuas.

7 Prӕterea, h Si potentias

Tho. 4. d. 44. q. 1. a. 3. q. 1. & seq. & idẽ tracta. in 1. p. q 77. art. 8.

† cap. 15. circa mediũ, to. 3.

* cap. 16. in princ. tom. 3.

* Al. cedat.

* Al. cedit.

* Li. 2. de anima.

QVÆST. LXX. ART. I.

CONCL. Necesse est illas potẽtias, quæ in suis actioni- 197

Gg 4 bus

870 bus non utuntur organo corporali, remanere in anima separata: illas autem, quæ utuntur organo corporali corrumpi corpore corrupto; & cõsequenter non remanere in illa nisi secundum quid, scilicet ut in radice.

*Lib. 1. ca. statim à medio, in vulgata textus editione.

¶PROB. 1. Quia manente proprio subiecto, oportet manere proprias potentias: & illæ potentiæ, quæ exercent operationes suas sine organo corporali, sunt propriæ animæ tanquam subiecti (patent omnia:) 2. Quia (ly illas autem &c.) subiecto corrupto oportet corrumpi potentias eius proprias; & illæ potentiæ, quæ exercent operationes cũ organo corporali, sunt propriè coniuncti tanquam subiecti (patẽt omnia:) Quia (ly & cõsequẽter &c.) hæ potentiæ utentes organo sunt animæ tanquã principij influentis (cùm sit forma proprietatum cõpositi;) & in anima separata secũdum essentiam suam manet efficacia influendi iterum huiusmodi potentias, si corpori uniatur.

† cap. 19. in princ. tom. 3.

*Aristoteles lib. 12. tex. 17.

¶NOT. De his potẽtijs, & de alijs circa has in probatiuni dictis; vide 1. part. q. 77. ar. 5. 6. & 8. Itẽ Passiones, & proprietates, & potẽtiæ, sumuntur p eodẽ q̃nq; ut in text. Intelligere, cõsiderare, & uelle, sunt operatione sine organo corporeo exercitæ: hę dñr intellectiuæ. Potentiæ sensitiuæ, tùm interiores, tùm exteriores de quib. in prima par. q. 78. ar. 3. 4 & vegetatiuę, ut nutriri, crescere & generare utuntur organo.

* Lib. 2. tex. 21.

1ᵐ ex Augustino. Trahens &c. vel actualiter uel radicaliter. §. ut in conclusione. Tunc nihil contra: ut patet ibid.

2ᵐ ex Augustino. Sensus. 1. &c. ad partẽ intellectiuã pertinẽtes: non, ad sensitiuã. §. sic enim quandoque sumitur sensus. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione.

sensitiuæ corrumperentur corrupto corpore, oporteret quòd debilitato corpore debilitarentur: hoc autem non contingit, quia vt dicitur in primo de Anima, * Si senex accipiat oculum iuuenis, videbit vtique sicut iuuenis, ergo nec corrupto corpore, sensitiuæ potentiæ corrumpentur.

SED CONTRA est quod Aug. † in libr. de Ecclesiasti. dogmatibus dicit. Duabus substantijs ho G mo constat, anima tantum, & carne, anima cum ratione sua, & carne cum sensibus suis, potentiæ ergo sensitiuæ ad carnẽ pertinẽt, ergo corrupta carne, non manent potentiæ sensitiuę in anima.

Præterea, Philosophus * in secundo Met. de separatione animæ loquens, sic dicit. Si autem aliquid remanet in postremo, q̃rẽdum est de hoc. In quibusdam H enim non est impossibile, Verbi gratia, si anima est talis dispositionis non tota, sed intellectus, tota enim, forte impossibile. ex hoc uidetur quòd, anima tota à corpore non separetur, sed solum potentiæ animæ intellectiuæ, non enim sensitiuæ, uel uegetatiuæ.

Præterea, In secundo de Anima Philosophus * dicit de intellectu loquens. Hoc solum con- I uenit separari, ut perpetuum à corruptibili, reliquæ autem partes aĩæ manifestum est ex his, q non separabiles sunt, ut quidam dicunt, ergo potentiæ sensitiuæ non manent in anima separata.

RESPONDEO, Dicendum, q circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim æstimantes potẽtias omnes esse in anima ad modum, quo color est in corpore, dicunt q anima à corpore sepa K rata, omnes potentias suas secũ trahit. Si enim aliqua deesset, oporteret animam transmutatã esse secundum naturales proprietates, quæ subiecto manente variari non possunt. Sed dicta existimatio falsa est. Cum .n. potentia sit s̃m quã potentes dicimur aliqd agere, uel pati; eiusdem autem sit agere, & posse agere, oportet quod eiusdem sit potentia sicut subiecti, quod est F agens, uel patiens. Vnde Philosophus * in principio de Somno, & vigilia, dicit, q cuius est potẽtia, eius est actio, uidemus aũt manifeste quasdã operationes, quarum potentiæ aĩæ sunt principia, non esse animæ, proprie loquendo, sed coniuncti: quia explentur mediante corpore, ut est videre, audire, & hmõi. Vnde oportet q istæ potentiæ sint coniuncti, sicut subiecti, animæ autem sicut principij influentis, sicut forma est principium proprietatũ compositi. Quædam uero operationes exercentur ab anima sine organo corporali, ut intelligere, & cõsiderarre, & velle, unde cum hæ actiones sint animæ propriæ, & potentiæ, quæ sunt horum principia, nõ solum sunt aĩæ ut principij, sed ut subiecti. Quia ergo manẽte proprio subiecto manere oportet & proprias passiones, ᵐ necesse est illas potentias, q̃ in suis actionib. non utuntur organo corporali, remanere in aĩa separata: illas aũt, quæ vtũtur organo corporali, corrumpi corpore corrupto ⁿ, & hmõi sunt potentiæ omnes, quæ pertinent ad animam sensibilem, & uegetabilẽ, & propter hoc quidam in potentijs animæ sensibilib. distinguunt. Dicunt enim has esse duplices, quasdam, quæ sunt actus organorum, quæ sunt ab aĩa effluxæ in corpus, & hæ cum corpore corrumpuntur, quasdam uero originales harum, quę sunt in anima, quia per eas anima corpus sensificat ad uidendum, & audiẽdum, & huiusmodi, & hæ originales potentiæ manent in anima separata. Sed hoc non uidetur conuenienter dici. Anima enim per suam essentiã non mediantibus aliquibus alijs potentijs est origo illarum potentiarum, quæ sunt actus organorũ, sicut, & forma quælibet ex hoc ipso q per essentiam suã materiam informat, est origo proprietatum, quæ compositum naturaliter consequuntur. Si enim oporteret in anima ponere alias potentias, quibus mediantib. potentiæ, quę organa perficiunt, ab essentia animæ effluerent, eadem ratione oporteret ponere alias potentias, quibus mediantib. ab essentia animæ effluerent illæ mediæ potentiæ, & sic in infinitum. Si .n. status alicubi, melius est ut in primo stetur. Vnde alij dicunt q potẽtiæ sensitiuæ, & alię similes, non manent in aĩa separata, nisi s̃m quid, scilicet ut in radice, per modum. s. quo principiata sunt in principijs suis. In anima .n. separata manet efficacia influendi iterum huiusmodi potentias, si corpori vniatur, nec oportet hanc efficaciam esse aliquid superadditum essentię animę, ut dictũ est, * & hæc opinio uidetur magis rationabilis.

*ca. 1. ante med.

ᵐ concl.; ⁿ

*In corp. huius ar. post medium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uerbum illud † intelligendum est, quòd anima secum trahit aliquas illarum potentiarum in actu, scilicet intelligentiam, & intellectum, quasdam uero radicabiliter, ut dictum * est.

AD SECVNDVM dicẽdum, quòd sensus, quos anima secum trahit, non sunt isti exteriores, sed interiores, qui .s. ad partem intellectiuam pertinent, qa intellectus interdum sensus appellat, ut patet per Basilium † super Prouerbia, & Philosophum * in 6. Ethicor. uel si intelligit de sensibus exterioribus, dicendum est sicut ad primum.

† Citatũ in arg. 1.

* Sub finẽ corp.

Rñsio 2ª. † Basilius in princĩpiũ Prouerb. à medio.

* Lib. 6. Eth. c. 11.

Item AD

Itē de cōſequentia. Habet potentias ſenſitiuas. 2. & radicaliter nō actu. §. Tūc nihil &c. ut ſupra. Vide ibſum 2^m. ita ly ueſ ſi intelligit &c. A

3^m de maiori. Ad minus ſunt naturales proprietates ipſius. ℞. uel ut ſubiecti, uel ut originis. §. i. principij. Tūc nihil &c. Nam primæ actu remanent, ſecundæ uirtute tantum: ut ex concluſione patet.

*In corp.

4^m ad maiori. Partiū ℞. integralium: non potentialium. §. Tota.n. uirtus totius cōſiſtit in una parte potentiali perfectè. Tunc nihil &c. Nam potētiæ animæ non dicūtur &c. ut in textu.

5^m maior. Potentiæ animæ magis cooperantur ad meritum quàm corpus. ℞. negatur iſta. §. Ad rationem dici ſui, ꝙ ly potētiæ ſint principia agendi tamen non ſunt tanquam pars eſſentialis hominis concurrentes ad cooperationem, ſicuti corpus. Et ideo remanet, ꝙ corpus magis cooperetur.

*Aliàs diminuta.

*Al. diminuta.

¶NOT. Aduerte in argumento, ꝙ ly ſimul, ſi referatur ad corpus denotat cōditionem poſt iudiciū generale: ſi referatur ad potentias animę, denotat tempus ante iudicium. Nā clarum eſt, ꝙ poſt iudicium potentiæ animæ ſimul cum corpore præmiabantur: ſed dubitatur an ante potentiæ ſimul cū anima ſine corpore remunerentur.

6^m ad minori ex philoſopho. Ita. ℞ quātum ad eſſe actum aliquo modo perficientem: nō, quantum ad eſſe actum eſſentialem. §. Anima enim ſola eſt forma eſſentialis ſecundum ſe totius corporis, tum omnium partium eius. Tunc nihil &c. ut patet in textu ly unde ſicut ignis idē numero remaneret &c.

*Loco citato in ar. 7.

Ad tertium Dicendū, ꝙ ſicut patet ex dictis,* potētiæ ſenſitiuæ non cōparantur ad animā, ſicut naturales paſsiones ad ſubiectū, ſed ſicut ad originē, unde ratio non procedit.

Ad quartum Dicendū, ꝙ potentiæ animæ non dicūtur partes eius integrales, ſed potentiales. Talium autē totorum iſta eſt natura, quia tota uirtus totius cōſiſtit in una parte partium perfectè: in alijs autem partialiter: ſicut in anima uirtus animæ perfectè conſiſtit in parte intellectiua, in aliis autē partialiter. Vnde cū in anima ſeparata remaneant uires intellectiuæ partis, integra remanebit, non *dimidiata; quāuis ſenſitiuæ potentiæ actu non remaneant: ſicut nec potētia Regis manet *dimidiata mortuo Prępoſito, qui eius potentiam participabat. B C

Ad 5^m dicendum, quòd corpus cooperatur ad meritum quaſi pars eſſentialis hominis, qui meretur; ſic autē non cooperantur potentiæ ſenſitiuæ, cum ſint de genere accidentium, & ideo non eſt ſimile.

Ad 6^m dicendū, quòd potētiæ animæ ſenſitiuæ non dicuntur eſſe actus organorum, quaſi formæ eſſentiales ipſorum, niſi ratione animæ cuius ſunt, ſed ſunt actus ipſorum ſicut perficientes ea ad proprias operationes ipſorum, ſicut calor eſt actus ignis perficiens ipſum ad calefaciendū. Vnde ſicut ignis idem numero remaneret, ēt ſi alius numero in eo calor eſſet, ſicut patet de frigore aquę, quod non redit idē numero, poſtquā fuerit calefacta aqua, nihilominus eadē manente, ita, & organa erunt idem numero, quāuis potentiæ eædē non ſunt numero. D E

Ad 7^m dicēdū, ꝙ Philoſophus* ibi loquitur de huiuſmodi potentiis, ſecundū ꝙ radicaliter in anima conſiſtūt; quod patet ex hoc quod dicit,* quòd ſenſus non eſt in patiendo ad animā ſecundum id, in quo eſt, ſcilicet corpus, ſic enim propter corpus, neque debilitantur nec corrumpuntur animæ uirtutes.

7^m de maiori. Si potentiæ ſenſitiuæ corrumperentur corrupto corpore. ℞. ita ut non conſiſterent radicaliter in anima. §. Tunc nihil &c. Quoniam ex eo, quòd ſic in anima conſiſtunt, ſequitur, quòd non debilitentur, corpore debilitato: ut adducitur de ſene; in authoritate philoſophi.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum à Philoſopho 2. Metaph. ꝙ potentiæ animæ ſenſitiuę corrumpuntur: & ſic. Si autē aliquid remanet poſt, quęrendū eſt de hoc. In quibuſdam enim non eſt impoſſibile. Verbi gratia &c. ut in 2. arg. in contrariū facto. Item ab eod. 2. de Anima. Hoc ſolū conuenit ſeparari, ut perpetuum à corruptibili: reliquæ autē partes animæ nō ſeparabiles ſunt. Hæc ibi. Ergo pars intellectiua, quam denotat per ly hoc, eſt ſolum incorruptibilis. Ergo ſecundū illum pars ſenſitiua & per conſequens ſuæ potentiæ corrumpūtur in morte: ideoque in anima ſeparata non ſunt. Quod aūt intellectiua anima, & ſola, ſit incorruptibilis (ut nunc ipſe ait) circa medium de. 1. par. q. 75. ar. 6. 2. & 3. Item ibid. q. 76. ar. 1. & 2. Itē ibid. q. 117. ar. 4. appen. Per hæc enim cōſpicies: ꝙ indubitanter Philoſophus tenuit intellectiuam animā eſſe incorruptibilē, & ipſam ſolā: & per conſequens potentias ſenſitiuas in anima ſeparata non remanere.

Vtil. pro S. Eccleſ. &c.

*In conſequentib. uerbis.

*Cap. eſt circa medium illius, to. 3.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta philoſophi, pro quāto qd diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 2

¶Tertiò uides: quò ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & firmetur. 3

ARTICVLVS II.

Vtrum in anima ſeparata remaneant actus ſenſitiuarum potentiarum.

Ad secundum ſic proceditur. Videtur ꝙ in anima ſeparata remanent etiā actus ſenſitiuarū potētiarum. Dicit enim Auguſt.* h in libro de Spiritu, & anima. Anima recedens ex corpore ex his, ſcilicet imaginatione, concupiſcibilitate, iraſcibilitate, ſecundū merita h afficitur ad delectationē, ſiue dolorem, ſed imaginatio, & concupiſcibilis & iraſcibilis ſunt potentiæ ſenſitiuæ, ergo ſecundum ſenſitiuas potētias anima ſeparata afficietur, & ita ſecundum eas in aliquo actu erit.

¶2 Præterea. h Auguſt.* ſuper Gen. ad literā librro 12. dicit, ꝙ corpus non ſentit, ſed anima per corpus, & infra. Quædam anima non per corpus, ſed ſine h corpore ſentit, ut eſt timor, & huiuſmodi: ſed id, quod animæ ſine corpore contingit, poteſt ineſſe animæ à corpore ſeparatę, ergo tūc actu anima ſentire poterit.

*Lib. 12. c. 24. in me. to. 3.

¶3 Præt. Inſpicere ſimilitudines corporum, ſicut in ſomno accidit, ad uiſionem imaginariā pertinet, quę eſt in parte ſenſitiua, ſed huiuſmodi ſimilitudines corporum inſpicere, ſicut in ſomnis accidit, contingit animę ſeparatę. Vnde Auguſtinus * 12. ſu-

QVÆST. LXX. ART. II. 298

Concl. Oportet dicere, ꝙ actus ſenſitiuarū potentiarū nullo modo maneant in anima ſeparata; niſi fortè ſicut in radice remota.

¶NOT. Ex articulo primo quis præſens cōcluſio ſā clara inferri poſſet, ut nō neceſſe eſſet mouere p̄ ſentē articulū: tñ pp inſtantiā Platonis & argumentorū directè impugnantiū ueritaté hanc mouetur articulus. Simile quid alibi in nonnullis articulis obſeruandum annotauimus: ne ſuperfluitatis aliquid uideatur (cum non ſit) in Sancto Doctore.

*Lib. 12. c. 32. ante me. to. 3.

Pro articulorū neceſſitate.

¶Examen. Ly fortè. Hoc nō eſt hic aduerbiū dubitādi: ſed potius quidam modus aſſerendi. Simili & modo dictum fuit aliquando Iudæis Iohan. 8. Si me ſciretis, forſitan & patrem meum.

mecum sciratis. Vbi ly forsitan est assertio firma non aliqua dubitatio Applica.

• Ly in radice remota. hic e dicitad differentiam simul, & declarationem conclusionis ar. 1. quò ad potentias sensitiuas. Nam potentiæ ipsæ remanēt in anima, sicut in radice propinqua: actus verò illarum, sicut in remota, i. medianubus ipsis potentijs.

¶PROB. 1. Quia anima non mouet se ipsam secundum actus potentiarum sensitiuarū. (cùm sint motus coniuncti tantū, ut in textu ex philosopho:) i. Quia (ly nisi &c) præsupponitur clarū ex ar. 1.

¶Corollarium Ergo ex antecedēte probationis primæ habes quid dicas cōtra Platonem: ut diffusius videre potes in textu corp.

• Aristot. in lib. de Memoria & remin. sc. c. 1.

1^m^ ď maiori.

August. in lib. de spiritu & anima. ∗ ille liber non constat esse Aug. § Tunc nihil &c. Nam pro authoritate habendum non est quod ibi dr.

• Lib. 3. tex 41.

Itē ď maiori.

Affectio ∗. ∗. secūdum antecedentem affectionē in corpore habitam: non, secundum præsentem nunc sine corpore elicitam. §. ut in textu, responsū secundū ly si tamen authoritas debeat sustineri dicendum &c. Tunc nihil &c. ut patet.

2^m^ ex Augustino.

Sine corpore. i. ∗ sine corporis exterioris motu: nō, absolutè. § Tunc nihil &c. ut patet.

Item de maiori.

August. 2 a. loquens secū dū opinionē Platonicorū: nō scdm propriā. § Tūc nihil &c. Nō. n. intēdimus nūc quid Platonici senserūt, sed quid veritas habeat. Vide respon sum 2^m^ literæ ly uel potest dici

• Lib. 1. de Aia tex. 4. post med.

3^m^ de proba tiōe minoris.

per Genes. ad literam sic [b] dicit. [F] Neque enim uideo cur habeat anima similitudinē corporis sui, cum iacente sine sensu corpore, nondum tamē penitus mortuo, uidet talia qualia multi ex illis qui uis redditi narrauerunt, & non [h] habeat cum perfecta morte penitus de corpore exierit. Non. n. potest hoc intelligi q anima similitudinem corporis habeat, nisi secundum q eam inspicit, unde præmisit de iacentibus sine sensu, q gerunt quandam similitudinem corporis sui, per quā possunt ad locum corporalia ferri, & talia qualia uident similitudinibus sensuum experiri, ergo anima separata potest exire in actū potentiarum sensitiuarum. [G]

¶ 4 Præterea. Memoria est [b] potentia sensitiuæ partis, ut probatur in libro de Memoria, & reminiscentia: • sed animæ separatæ actu memorabuntur eorum, quæ in hoc mundo gesserunt, unde, & diuiti Epuloni dicitur Lucæ 16. Recordare, quia recepisti bona in uita tua. ergo anima separata exibit in actū potētiæ sensitiuæ.

¶ 5 Præterea. Secundum Philosophum• in 3. de Anima, irascibilis, & concupiscibilis sunt in parte sensitiua, sed in irascibili, & concupiscibili sunt [h] gaudium & tristitia, amor & odium, timor, & spes, huiusmodi autē affectiones aliquas secundum fidem nostram ponimus in animabus separatis, ergo animæ separatæ nō carebunt actibus potentiarū sensitiuarum.

SED CONTRA est. Id quod est commune animæ, & corpori, nō potest remanere in anima separata: sed omnes operationes potētiarum sensitiuarum sunt cōmunes animæ, & corpori, quod patet ex hoc quòd nulla potentia [K] sensitiua aliquem actum habet nisi per organum corporale, ergo anima separata carebit actibus sensitiuarum potentiarum.

Præterea, Philosophus• dicit in primo de Anima. Quòd corrupto corpore, anima non reminiscitur, neque amat, & eadem ratio est de omnibus alijs actibus sensitiuarum potētiarū, ergo nō procedit aīa separata in aliquem actū alicuius potentiæ sensitiuæ.

RESPONDEO, Dicendum, q quidam distinguunt duplices actus sensitiuarum potentiarum, quosdam exteriores, quos per corpus exercet, & hi, non remanent in anima separata, quosdam uero intrinsecos, quos anima per seipsam exercet, & hi erunt in anima separata. Hæc autem positio descēdere uidetur ab opinione Platonis,• qui posuit animam corpori coniungi, sicut quandam substantiam perfectam in nullo à corpore dependentem, sed solum sicut motorem mobili, quod patet ex transcorporatione quam ponebat. Quia autem secundum ipsum nihil mouebat nisi motū, & ne abiret in infinitum dicebat q primum monens mouet seipsum, & posuit q anima erat seipsam mouens, & secundum hoc erat duplex motus animæ, unus quo mouebat seipsam, alius quo mouebatur corpus ab ea, & sic anima habebat actum, qui est uidere primo in seipsa, secundum q mouebat seipsam, & secundo inorgano corporali, secundum quòd mouebat corpus. Hanc positionem Philosophus destruit• in 1. de Anima, ostendens q anima non mouet seipsam, & q nullo modo mouetur secundum [H] illas operationes, quæ sunt uidere, sentire, & huiusmodi: sed q istæ operationes sunt motus coniuncti tantum. Vnde [m] oportet dicere quòd actus sensitiuarum potentiarum, nullo modo maneant in anima separata, nisi forte sicut in radice remota. [n]

August. dicit 1. a. in quirendo: non determinando. §. Tunc nihil &c. Nam intendimus

• Hic opinionē refert Aust. lib. 1. de Anima c. 3. & 4.

• Arist. lib. 1. de Anima 4.

concl. m.

AD PRIMVM ergo dicendum, q liber ille negatur a quibusdam fuisse Aug. Dicitur enim fuisse cuiusdā Cisterciensis, qui eum ex dictis August. compilauit, & quædam de suo addidit. Vnde quod ibi scribitur, pro auctoritate habendum non est. [I] Si tamen auctoritas debeat sustineri, dicēdum est, quòd non debet intelligi q anima separata ex imaginatione, & alijs huiusmodi potentijs afficiatur, quasi ipsa affectio sit actus potentiarū prædicatarum, sed qa ex his, quæ aīa per imaginationem, & alias huiusmodi potētias cōmisit in corpore, in futurū afficieť, uel in bonū, uel in malū, ut sic imaginatio, & hmōi potētiæ nō intelligātur elicere illā affectionē, sed elicuisse in corpore meritū affectionis illius.

Rãtio 1a.

AD SECVNDVM Dicendum, q anima dicitur sentire per corpus, non quasi actus sentiendi sit animę secundum se, sed quia est totius coniuncti ratione animæ, eo modo loquendi, quo dicimus q calor calefacit. Quod autem subiungitur, q quædam anima sentit sine corpore, ut timorem, & huiusmodi, intelligendum est sine exterioris corporis motu, q accidit in actibus sensuum propriorum: non enim timor, & huiusmodi passiones sine motu corporali contingunt. [I] Vel potest dici, q August.• loquitur secundum opinionem Platonicorum, qui hoc ponebant: ut dictum• est.

Rãtio 2a.

• Loco in arg. citato
• In corp.

AD TERTIVM Dicendum, q August.• ibi inquirēdo loquitur non determinando, sicut ferè per totum illum librum patet. Patet enim quòd non est similis ratio de anima dormientis, & de anima separata. Anima enim dormientis utitur organo imaginationis, in qua corporales similitudines imprimuntur

• Loco in arg. cita to.

dimus nūc, quid determinatè sit tenendum: non quomodo circa hoc sit disputandum.

Rãsio 2ª.

Item ex Augustino. Nō habeat. 2. &c. Intellectualiter: non, imaginabiliter. § ut declaratur in secundo responso literæ ly uel dicendū, q similitudine: &c. Tūc nihil contra. Nā ex eo, q animæ separata habet intellectualiter similitudinem corporis alicuius, nō sequitur: q habeat actum sensitiuarum patium.

4m ex philosopho. Potētia sensitiuæ partis. ℞. uel pars rationis § i pertinens ad intellectiuam. Tunc nihil &c. Nam primum non est uerum in proposito, sed secundum.

Tho. in 1. 2. Sent. d. 3. q. 4. ar. 1.

5m ad minori. Gaudium, tristitia, amor, odium, timor, & spes. ℞. ut passiones sunt appetitus sensibilis: non, ut actus uoluntatis. Tūc nihil &c. ut patet.

*Habetur lib. 1. de Anima c. 4. post medi. & citat in e arg. Sed cont. huius art.

APPENDIX.

Vtil. p. S. Eccl. &c.

EX articulo habes primò: quōd per rationem ostendas, meritò insinuatam à philosopho. 1. de anima, q actus sensitiuarum potentiarum non remanēt in anima separata: & sic. Hoc corrupto corpore, anima nō reminiscitur. Loquitur. n. de reminiscentia: quæ est passio partis sensitiuæ: non actus intellectiuæ. Nam sic reminiscitur, etiam secundum eundem philosophum: cùm anima rationalis sit separabilis & immortalis de mente eius 1. par. q. 75. ar. 2. & 6. & q. 76 ar. 2. tex & elucid. & nulla res sit in rerum natura sine operatione, iam natura abhorreat otiosum. Cū ergo sit eadē ratio de omnibus alijs actibus sensitiuarū potentiarum, sicut de reminiscentia sensitiua, patet: q per id

*Li. 14. de Trin c. 11. tom. 3.

*Li. 7. Eth. circa fin. lib.

muntur, quod de anima separata dici non potest. Vel dicendum, quòd similitudines rerum sunt in anima, & quantum ad potentiam sensitiuam, imaginatiuam, & quantum intellectiuam, secundum maiorem, & minorem abstractionem a materia, & à materialibus conditionibus. Tenet ergo similitudo Augustin. quantum ad hoc, quòd sicut similitudines rerum corporalium sunt in anima somniantis, secundum excessum mentis patientis imaginabiliter, ita sunt in anima separata intellectualiter, non autem quòd in anima separata sint imaginabiliter.

AD QVARTVM Dicendum, quòd sicut in libro prædicto dictum est, memoria dupliciter sumitur. Quandoque prout est potentia sensitiuæ partis secundum quòd concernit præteritum tempus, & hoc modo actus memoriæ in anima separata nō erit. Vnde dicit Philosophus.* in 1. de Anima, quòd hoc corrupto, scilicet corpore, anima nō reminiscitur. Alio modo accipitur memoria prout est pars imaginationis ad intellectiuam pertinens, secundum scilicet, quòd ab omni differentia temporis abstrahit, cum non sit tantum præteritorum, sed etiā præsentium, & futurorum, ut Augustinus* dicit, & secundum hanc memoriam, anima separata memorabitur.

AD QVINTVM Dicendum, q amor, & gaudium, & tristitia, & huiusmodi dupliciter accipiuntur, quandoque quidem secundum quòd sunt passiones appetitus sensibilis, & sic non erunt in anima separata. Hoc enim modo non explentur sine determinato motu cordis. Alio modo secundum quod sunt actus uoluntatis, quæ est in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima separata, sicut ēt, & delectationem, quæ quodammodo est passio partis sensitiuæ, secundum alium modum accipiendi ponit Philosophus in Deo, dicens in septimo Ethico.* Quòd Deus una simplici delectatione gaudet.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima separata pati possit ab igne corporeo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q anima separata pati non possit ab igne corporeo. Aug. enim 12. super Genes. ad literam* dicit. Non sunt corporalia: sed corporalibus similia, qbus animæ corporibus exutæ afficiuntur, seu bene, seu male, ergo anima separata igne corporeo non punitur.

¶ 2 Præterea. August. in eod. lib. dicit, q agens semper est nobilius patiente, sed impossibile est aliquod corpus esse nobilius anima separata, ergo nō potest ab aliquo corpore pati.

¶ 3 Præterea. Secundum Philosophum in 1. de Generatione,* & secundū Boetiū* in lib. de duabus naturis, Illa solum agunt, & patiuntur adinuicem, quæ in materia conueniunt: sed spiritualium, & corporalium non est materia communis, unde non possunt adinuicem transmutari, ut Boetius in eodem lib. dicit, ergo anima separata ab igne non patitur.

¶ 4 Præterea. Omne, quod patitur, recipit aliquid ab agente, si ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, sed omne, quod recipitur in aliquo, est in eo per modum recipientis, ergo quod recipitur ab igne in anima, non est in eo materialiter, sed spiritualiter. sed formæ rerum in anima spiritualiter existētes sunt perfectiones ipsius, ergo si patiatur ab igne corporeo, hoc non erit in eius pœnam, sed magis in eius perfectionem.

¶ 5 Si dicatur quod hoc ipso anima punitur ab igne, quòd ignē uidet, ut uidetur dicere Gregorius quarto Dialo.* Contra, si uidet anima ignem inferni, non potest uidere nisi uisione intellectuali, cū non habeat organa, quibus uisio sensitiua, uel imaginaria perficitur: sed uisio intellectualis non uidetur, quòd possit esse causa tristitiæ: delectationi enim, quæ est in considerando, non est tristitia contrarium, secundum Philosophū,* ergo ex tali uisione anima non punitur.

¶ 6 Si dicatur quòd anima patitur ab igne corporeo, eo quòd tenetur ab eo sicut nunc tenetur à corpore, dum uiuit in corpore: Contra, Anima dum in corpore uiuit, tenetur à corpore, inquantum ex ea, & corpore fit unum, sicut ex materia, & forma fit unum, sed anima non erit forma illius ignis corporei, ergo supradicto* modo nō poterit ab illo igne teneri.

philosophus dat intelligere, q nullus actus sensitiuæ partis remanet in anima separata. Item ab eodē ibid. quando dicit; quòd timere, irasci, gaudere & similia, sunt passiones coniūcti. Nam coniuncto destructo, necesse est secūdum ipsum ibi, passiones & actus eius destrui.

¶Secundo habes: quomodo per rationem prædicta philosophi pro quanto id quod diximus insinuant, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ui uicissim Angelica doctrina præsens confirmetur.

QVÆST. LXX. ART. III.

CONCL. 1ª. Oportet dicere, quòd anima ab igne corporeo patiatur.

¶Examē Ly oportet. Scilicet de necessitate fidei catholicæ. Vide multis scripturæ locis probatione. sequen. & appen patet.

¶Ly

*Lib. 12. c. 32. à medi. to. 3.

*Li. 12. super Gen. cap 16. in me. to. 3.

* Lib. 1. tex 87.

*Aliquantulū à medi. libel. 699

*In lib. de duab. naturis circa med.

*Li. 4. Dia lo. ca. 29. paulo à princ.

*L. b. 10. To pic. c. 13.

* In hoc eod. a. g.

¶ 7 Præt. Omne agens corporeum agit per contactum, sed non potest esse aliquis contactus ignis corporei, & animæ, cũ contactus solum fit inter corpora, quæ habent ultima simul, ergo anima ab illo igne non patitur, &c.

¶ 8 Præterea. Agens non agit in remota, nisi per hoc quod agit in media, vnde per determinatã distantiam agere potest proportionatam suæ uirtuti, sed animę, G uel ad minus dęmones, de qbus etiam eadẽ est ratio, quandoque sunt extra locum inferni, cum quandoque etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tamẽ tunc sunt à pęna immunes: sicut enim gloria sanctorum nũquam interrumpitur, ita nec pęna damnatorum, nec tamen uidemus ꝙ omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum est credibile aliquid corporeum de natu- H ra elementi esse tantæ uirtutis, ut ad tantam distantiam actionem suam diffundat, ergo non uidetur ꝙ pęnas, quas animæ damnatorum sustinent, ab igne corporeo patiantur.

SED CONTRA, Eadem ratio est in animabus separatis, & dæmonibus, quòd ab igne corporeo pati possunt: sed dæmones ab eo patiuntur, cum puniũtur ab illo igne, in quẽ corpora dam I natorum proijcientur post resurrectionem, quẽ oportet esse corporeum, & hoc patet per sententiam Domini Matth. 25. Ite male dicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &c. ergo, & animæ separatæ ab igne corporeo pati possunt.

Præterea. Pęna debet respondere culpæ: sed anima per culpã se corpori subiicit per prauã cõcupiscentiam, ergo iustum est, ut K in pęnam rei corporeæ subijciatur per passionem.

Præterea. Maior est unio formæ ad materiam, quàm agentis ad patiens: sed diuersitas naturę spiritualis, & corporalis nõ impedit quin anima sit forma corporis, ergo nec impedit quin pos sit à corpore pati.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ supposito quòd ignis inferni non sit metaphorice dictus, nec ignis imaginarius, sed uerus ignis corporeus, oportet dicere quòd anima ab igne corporeo patiatur, cum Dominus ignem illum diabolo, & angelis eius paratũ esse dica*, Matth. 25. qui sunt incorporei sicut illa. Sed quomodo pati possit multipliciter assignatur. Quidam enim dixerunt quòd hoc ipsum, quod est ignem uidere, sit ab igne pati. Vnde Greg. in 4. Dial.* dicit, Igne eo ipso patitur anima, quo uidet. Sed illud nõ uidetur sufficere, qa quodlibet uisum ex hoc quòd uidetur, est perfectio uidentis, unde non potest in eius pęnam cedere, inquantum est uisum, sed quandoque est punitiuum, vel contristans per accidens, inquantum scilicet apprehenditur ut nociuum. Vnde oportet ꝙ præter hoc ꝙ anima ignem illum uidet, sit aliqua comparatio animæ ad ignem secundum quam animæ ignis noceat. Vnde alii dixerunt, quòd quamuis ignis corporeus non possit animam exurere, tamen anima apprehendit ipsum vt nociuum sibi, & ad talem apprehensionem afficitur timore, & dolore, ut in eis impleatur id, quod dicitur.* Trepidauerunt timore, ubi nõ erat timor. Vnde Gregor. in 4.* Dialo. dicit, quòd quia anima cremari se conspicit, crematur. Sed hoc iterum non uidetur sufficere, quia secundum hoc passio animæ ab igne non esset secundum rei ueritatem, sed secundum apparentiã tantum: quamuis enim possit esse uera passio tristitiæ, uel doloris ex aliqua falsa meditatione, ut Aug. dicit 12.* super Genes. ad literam, tamen non potest dici quòd secundum illam passionẽ uere patiatur à re, sed à similitudine rei, quã conspicit, & iterum ille modus passionis magis recederet à reali passione, ꝙ ille, qui ponitur per imaginarias uisiones, cũ ille dicatur per ueras imagines rerũ esse, quas anima secum defert, iste autem per falsas conceptiones, quas anima errans fingit, & iterum non est probabile quòd animæ separatæ, uel dæmones, qui subtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeũ sibi nocere posse, si ab eo nullatenus grauarentur. Vnde alij dicunt, quòd oportet ponere animã etiã realiter ab igne corporeo pati. Vnde, & Grego. in 4. Dialo.* dicit, Colligere ex dictis Euangelicis possumus, quòd incendium non solum anima uidẽdo, sed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt, dicunt enim, quòd ignis ille corporeus considerari potest dupliciter. Vno modo, secundũ ꝙ est quædam res corporea, & hoc modo non habet quòd in animam agere possit. Alio modo, secundum quòd est instrumentum diuinæ iusti-

¶ Ly dicere. Scilicet & ore, & corde. Nã de omnibus his, quæ sunt fidei, sic sentiendum est: nec sufficit, ad euadendum crimen infidelitatis, ore solum dicere.

¶ Ly dicere. Scilicet firmiter tenẽdo, & nullatenus dubitãdo. Nam de omnibus, quæ sunt fidei, ambabus his conditionibus iunctim cõcomitantibus sentiẽdum esse per Ecclesiam constat: & hoc ipsum facto suo docet Augustinus, dũm in lib. de fid. ad Pet. scribendo regulas catholicæ fidei semper utitur hac maiestate uerborũ, firmissime tene & nullatenus dubites. At si aperte dicat. Ea, quæ sunt fidei, firmius tenẽda sunt, quàm ea, quæ humanitus certo sciuntur, quæcunque sint illa: nec de his propter quotcunque, & quantæcunque aduersa (siue fuerint argumentationes, siue quælibet aliæ quorũuis illusiones, siue &c.) est unquam aliqualiter, uel minimũ dubitandum.

¶ Ly ab igne corporeo. Quòd ignis inferni sit corporeus, tractabitur q. 97. ar. 5. Ex quo loco, tanquã supposito quodam uerissimo, (ut in textu, unde cõclusio hæc prima sumpta est, dicitur) pendet huius ueritas.

¶ PROB. Quia dominus Matth. 25. ignẽ illũ paratũ diabolo & Angelis eius, qui sunt incorporei, sicut etiam anima, dicit esse supplicium (proculdubio illorũ spirituum atque animarum.)

¶ CONCL. 2a. Ignis inferni ex natura sua habet, ꝙ spiritus incorporeus ei coniungi possit, ut loco locatum; sed inquãtum est instrumentũ diuinæ iustitiæ habet, ut ipsum spiritũ quodammodo retineat alligatum: & in hoc ueraciter ignis ille est spiritui nociuus, & sic aĩa ignem ut sibi nociuum uidens ab igne cruciatus.

*A. subiecit.

Examen. Ly ex natura sua &c. Hoc patet [illegible] textu illo: sicut [illegible] ꝙ aliquid ad hoc, ꝙ sit instrumentum, oportet; ꝙ propriam actionem connaturalem circa rem habeat, cui adhibetur ut instrumentum alterius.

Ly quodammodo. Hic modus est, ut ad alia, secũdum quòd uult, nullatenus diuertere possit; Nec tamen per hoc est totaliter explicabilis, sicut nec excogitabilis in omnibus.

¶ PROB. Quia omnia ista per ordinẽ patent in textu.

¶ NOT. Inter alias authoritates notabilis, enter illam Augustini 21. de ciui. Dei Hinc enim uidebis: ꝙ sicut anima humana ex alligatione ista uitali ad corpus concipit amorẽ tantum, ad ipsum, ut ob hoc mors, quæ est separatio eius à corpore, sit supremũ omnium terribiliũ: ita ex coniunctione illa spirituali ad ignẽ corporeum tantum concipit supplicium & horrorem, ut hoc inex-

*Matth. 25.
*Li. 4. Dialo. c. 29. parũ à prin.
*Psal. 13.
*lib. 4. Dialo. c. 29. parũ à prin.
*lib. 12. c. 35. & 12. to. 3.
*lib. 4. Dia. 29. post. med. li.

ineffabilis sit. Nec mirum: quoniam à primam coniunctionē omnipotentia diuina, ut misericors, secundam coniunctionem eadem, ut iustè uindicans, facit.

1^m^ d̄ maiori.

Augustinus d̄ cit 1. A. inquirendo. nō, determinando. §. Tunc nihil &c. ut patet.

*Tho. in 4. dist. 1. ar. 4.

Item ex Augustino. Augustinus 2. ... patet remotè. §. declaratur in textu. Tunc nihil &c. Nam conclusio prima intendit, q patiatur ab igne corporeo extra existente remote: & ab illo, ut intra apprehensio, immediate & proximè. Vnde secundum responsum literæ ly uel dicendū q &c.

¶NOT. Aliud est finis, aliud est modus finalizandi: sicut de balneo patet. Nā balneum ad extra existens tanquam finis mouet ad hoc, ut lauetur quis in eo: sed ipsum, ut ad intra apprehensum, habet modum seu rationē mouendi. Nō enim moueret, nisi appræhenderetur: licet nō lauetur aliquis in balneo appræhenso, sed ad extra existente. Similiter dicendum est de agente hoc in animam: uidelicet, quod aliud est agēs, aliud modus agendi. Agens est ignis ad extra, modus agendi est eius appræhensio. Non enim affligeret, nisi appræhenderetur. Et tamen si appræhensio illa tantum, hoc est sublata realitate nocumenti ignis, affligeret: tunc anima non uerè pateretur à re, sed a similitudine rei, quam conspicit: ut habes supra in corp. in reprobatione secundæ opinionis. Cum autem hoc sit inconueniens, ut inibi patet: fatendū est sine dubio, quod ignis ad extra realiter est nociuus animæ.

Ignis corporeus quomodo agit in animam.

2^m^ d̄ minori. Corpus, &c. ut cor-

tiæ ordo exigit, ut anima, quæ A peccando se rebus corporalibus subdidit, eis etiam in pœna subdatur. Instrumentum autem non solum agit uirtute propriæ, sed etiam in uirtute principalis agentis, & ita non est inconueniens si ignis ille, cum agat in uirtute spiritualis agentis, in spiritum agat hominis, uel dæmonis, per modum etiam quo de sacramentis dictum est,* quòd animam sanctificant. Sed id non uidetur sufficere, B quia omne instrumentum in id, circa quod instrumentaliter operatur, habet propriam actionem connaturalem, & non solum illam actionem, secundum quam agit in uirtute principalis agentis, immo exercendo propriam actionem, oportet quòd efficiat hanc secundam, sicut aqua lauando corpus in Baptismo sanctificat animam, & serra secando lignum, perducit illud ad C formam domus. Vnde oportet dare igni aliquam actionē in animam, quæ sit ei connaturalis, ad hoc quod sit instrumentum diuinæ iustitiæ, peccata uindicantis. Et ideo dicendum, quòd corpus in spiritum naturaliter agere nō potest, nec ei aliquo modo obesse, uel ipsum grauare, nisi secundum quòd aliquo modo corpori unitur, sic enim inuenimus quod corpus quod corrumpitur, ag- D grauat animam. Sapient. 9. Spiritus autem corpori unitur dupliciter. Vno modo, ut forma materiæ, ut ex eis fiat unum simpliciter, & sic spiritus unitus corpori, & uiuificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauatur, sic autem spiritus hominis, uel dæmonis igni corporeo non unitur. Alio modo sicut mouens mobili, uel sicut locatum loco, eo modo quo incorporalia sunt in loco, & E secundum hoc spiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in uno loco existentes, quòd non in alio. Quamuis autem res corporea ex sua natura habeat quòd spiritum incorporeum loco definiat, non tamen ex sua natura habet quòd spiritum incorporeum loco definitum detineat, ut ita alligetur illi loco, quòd ad alia diuertere non possit, cum spiritus non sit ita in loco naturaliter, quòd loco subdatur, sed hoc superadditur igni corporeo, inquantum instrumētū diuinæ iustitiæ uindicantis, quòd sic detinet spiritum, & ita efficitur ei pœnalis, retardans eum ab executione propriæ uoluntatis, ne scilicet possit operari, ubi uult, & secundum quòd uult, & hunc modum ponit Gregorius 4.* Dialogo: exponens enim quomodo anima incendium experiendo patiatur, sic dicit. Cum ueritas peccatorem diuitem damnatum in igne perhibeat, quisnam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? & hoc etiam Iulianus dicit,* ut in litera Magister* dicit. Si uiuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corporeo cur ē nō tenea post mortē corporeo igne? Aug.* ēt 21. de Ciui. Dei dicit, q sicut aīa in hoīs cōditione iungit corpori ut dans ei uitam, quis illud sit spirituale, & hoc corporale, & ex illa coniunctione uehementer cōcipit amorem ad corpus; sic ligatur igni, ut accipiens ab eo pœnam, & ex illa coniunctione concipit horrorem. Oportet ergo omnes prædictos modos in unum colligere, ut perfectè uideatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur, ut scilicet dicamus quòd* ignis ex natura sua habet, quòd spiritus incorporeus ei coniungi possit, ut loco locatum. Sed inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ habet, ut ipsum quodammodo retineat alligatum; & in hoc ueraciter ignis ille est spiritui nociuus, & sic anima ignē ut sibi nociuum uidēs ab igne cruciatur.* Vnde Greg.* in 4. Dialogo, omnia ista per ordinem tāgit, ut ex præmissis* eius authoritatibus patet.

AD PRIMVM ergo dicendum, q Augustinus* loquitur inquirendo, unde etiam alium modum ponit determinando libro de Ciuitate Dei, ut ex dictis* patet. Vel dicēdum, quòd Augustinus* intelligit, quòd ea, quibus anima proxime affligitur ad dolorem, uel tristitiam, sunt spiritualia, non enim affligeretur, nisi ignem ut nociuum sibi apprehenderet, ignis ergo apprehensus, est proximum affligens, sed ignis corporeus extra animam existens, est affligens remotum.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd quamuis anima simpliciter sit igne nobilior, ignis tamen est anima nobilior, inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

AD TERTIVM Dicendum, quòd Philosophus,* & Boetius* loquuntur de actione illa, per quam patiens transmutatur in naturam agentis, talis autem non est actio ignis in animā, & propter hoc ratio non concludit.

pus non, ut in supremo corum diuinæ iustitiæ §. Tunc nihil &c. Nam quamuis anima simpliciter, &c. ut in textu.

¶Examen. Ly simpliciter. Idest ut anima comparata ad ignem, & ignem: siue (quod idem est) ut ignis, quatenus præcisè ignis naturaliter agens comparatus ad animam.

3^m^ ex philosopho, & Boetio. Agunt, & patiuntur, in actione illa, qua patiens trās mutatur in naturam agentis. § Tunc nihil &c Nam ignis ille non agit, neque anima patitur ab eo, per transmutationē talem: sed modo dicto in corp.

¶NOT. Actio illa, per quam patiens transmutatur in naturam agentis est; ut actio ignis in ligna. Hac enim mediante ignis conuertit ligna in sui naturam.

4^m^ de

*lib. 4. ca. 28. & 29. post me.

*Iul. Toletanę ecclesię Episc. li. 2. prognosticorū de futuro seculo. c. 17.

*Mag. lib. 4. Sent. d. 44. §. G.

*Aug. lib. 21. ca. 10. ante me. 10. §.

concl. p

*li. 4. dia. ca. 29.

*In hoc corp

*Loco citato arg. Ratio 2a.

*Aug. de Ciui. c. 19. ante me. 10. §.

*Loco citato in arg. 1.

*Loco in arg. citato.

.^m^ de

4ⁿ de antecedente. Ab agente. ℞. uel per modum influentis, uel per modum detinentis. §. Tunc nihil &c. Nam per modum detinentis tantum, ignis agit in animam: & consequenter anima recipit ab eo detentionem inuoluntariam, & per consequens afflictiuam. F

¶Corollarium. Ergo illa detentio non est tanquam formæ rerum in anima; de quibus in argumento. Nam illæ recipiuntur spiritualiter tantum. i. sine afflictione: ista autem detentio spiritualiter, & realiter, cum afflictione modo dicto.

*In corp. art.

5ᵐ ꝺ minori. Visio intellectualis. ℞. ut uisio præcise, nõ ut uisio alicuius, tanquam uere nociui. §. Tunc nihil &c. omnia patent in textu.

6ⁿ illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam illa similitudo adducta, quæ est Aug. 21. de ciui. Dei ut in corp. h. non tenet quantum ad omnia, nec hoc intendebat August. sed ut dictum est.

*Sub finẽ corp.

7ᵐ ꝺ minori. Contactus. ℞. corporeus non, spiritualis. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu, quia inter ea est aliquis contactus spiritualis per modum, quo dicitur contristans tangere, scilicet contristatum.

¶NOT. Pro captu faciliori cõtactus spiritualis afflictiui, diligenter ea notabis: quæ quotidie occurrunt magis, uel minus secundum quòd apprehendunt homines nociua, seu nocitura. Et licet multotiens huiusmodi afflictiones aliquorum de entibus rationis (ut aiunt) puta de nihilo sint tamẽ quia illa ut plurimum noxia apprehenduntur, maximè affligunt eos, ita ut ad mortẽ usque aliquãdo eos perducant. Ex his ut gradatim annotatis, tanquàm à notioribus nobis procedens penetrabis facilius, & à fortiori dicta in textu circa contactum spiritualem istum.

*In corp. art.

8ᵐ de conclusione. Ab igne corporeo patiantur. ℞. immediatè: non, autem, mediatè. §. Tunc nihil &c. Nam ab eo patiuntur mediatè, ut in ad primum.

Ad 4ᵐ dicendum, quòd ignis agit in animam, non per modum influentis, sed per modum detinẽtis, ut ex dictis* patet, & ideo ratio non est ad propositum.

Ad 5ᵐ dicendum, ꝙ in visione ĩtellectuali nõ est tristitia ex hoc ipso quòd aliquid videtur, cum illud quod uidetur, nullo modo intellectui possit esse contrarium, inquantum uidetur: in sensu autẽ hoc quod uidetur, ex ipsa actione, quam agit in uisum ut uideatur, potest esse corruptiuũ uisus per accidens, inquantum corrũpit harmoniam organi. Sed tamẽ uisio intellectualis potest esse cõtristans, inquantum id, quod uidetur, apprehenditur ut nociuum, non quasi noceat eo ipso ꝙ uidetur, sed alio quocumque modo, & sic anima uidendo ignem affligitur. G H

Ad 6ᵐ dicendum, ꝙ non est simile quantum ad omnia, sed quãtũ ad aliquid, ut ex dictis* patet.

Ad 7ᵐ dicendum, ꝙ quamuis non sit tactus corporalis inter animam, & corpus, tamen est inter ea aliquis tactus spiritualis, sicut etiam motor cœli, cum sit spiritualis, spirituali tactu tangit cœlum, ipsum mouens, per modum, quod dicitur contristans tangere, sicut dicitur in primo de generatione, & hic modus sufficit ad actionem.

Ad 8ᵐ dicendum, ꝙ spiritus damnati numquàm sunt extra Infernum, nisi ex dispensatione diuina, uel ad instructionem, uel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extra infernum sint, semper tamen uident infernũ, ut eis in pœnam præparatum. Vnde cum ista uisio sit immediatè affligens, ut dictum est,* ubicunque sunt, ab igne inferni affliguntur, sicut, & captiui extra carcerem existentes, à carcere affliguntur dum uident se ad carcerem damnatos: vnde sicut gloria electorũ non minuitur, nec quantum ad præmium essentiale, nec quantũ ad accidentale, si aliquando extra cœlum Empyreum sint, sed quodammodo in eorum gloriam cedit, ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorum, si extra infernum ex diuina dispensatione ponãtur ad tempus. Et hoc est ꝙ Glo.* dicit super illud Iacob. 3. Inflammat rotam natiuitatis nostræ, &c. Diabolus ubicunque sit, siue sub aere, siue sub terra, secum trahit tormẽta suarum flammarum. obiectio autẽ procedit, ac si ignis corporeus affligeret immediatè spiritus, sicut affligit corpora. K

*Glo. ord. ibid.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quò per rationem interimas hæresim Albanensium (Prat. Albanenses. Seleuciani.) dicẽtiũ; Inferni nõ esse alias pœnas quã eas, quas in hoc mundo experimur. Cũ. n. articulus hic demonstret animã pati ab igne corporeo: sequi ꝙ illam hæresim expugnat. Dolor namque separatæ animæ est maior, quàm quilibet dolor in hoc mũdo; quãtò anima est sensibilior, quàm corpus. Vnde & 3. par. q. 46. ar. 6. ad 3ᵐ. inqt S. Doctor. Dolor animæ separatæ patientis pertinet ad statũ futuræ dãnationis, q excedit omne malum huius vitæ: sicut sanctorũ gloria excedit omne bonũ præsentis uitæ. Vnde, cũ dicimus Christi dolorẽ esse maximum, nõ cõparamus ipsũ dolori animæ separatæ. Hæc ibi. Sufficit ergo ad conuincẽdũ hæresim demonstrare: ꝙ aĩa patitur ab igne corporeo.

Vtil. ꝑ S. Iod. &c.

¶Secũdo igitur habes quò per rationẽ ostendas, eam meritò damnatã à Matth. 22. Ligatis manibus, & pedibus, mittite eũ in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentiũ. Vide hic ignẽ corporeum ligare, seu tenere alligatã animam, ut dr in præsenti articulo: & ligare eam undiq; quia manibus & pedibus methaphoricè dictis. Quòd aũt istæ tenebræ sint corporales, patet: quia ideò uocantur exteriores, & quia post iudiciũ ijsdẽ tenebrosis ignibus corpora cruciabuntur: quia ad literã ibi aderit corporeus & fletus, & corporeorũ dẽtiũ stridor: quæ nunc in aĩa sola modo spirituali uerificantur, ut ex Papa Benedicto nunc adducendo habebitur. Item à Matth. 25. ubi eandem sententiam repetens quo idẽ sensu corporeo ignẽ cõtinetur. Et tantò magis quanto in eodẽ cap. 25. dominus declarãdo apertius sensum suppliciorum prædicta sententia subiungit, post antepositum iudicium, hæc uerba, ibunt hi in supplicium æternum. Quod profectò est ille ignis, de quo prædixerat, ite maledicti in ignẽ æternum. Cũm ergo damnatorum corpora tunc mittantur in ignẽ arsura, & corporalem ignem pro sui cõbustione (ut patet quotidie) 2

QVAESTIO LXXI.

De suffragiis mortuorum, in quatuordecim articulos diuisa.

DEINDE considerãdũ est de suffragiis mortuorum. Et circa hoc quæruntur quatuordecim

¶Primo, Vtrũ suffragia, quæ per unum fiũt, aliis prodesse possint.

¶Secundo, Vtrum mortui iuuari possint ex operibus uiuorũ. I

¶Tertio, Vtrum suffragia per peccatores facta, mortuis ꝓsint.

¶Quarto, Vtrum suffragia ꝓ mortuis facta, faciẽtib⁹ prosint.

¶Quinto, Vtrum suffragia existentibus in inferno prosint.

¶Sexto, Vtrum prosint existẽtibus in Purgatorio.

¶Septimo, Vtrũ ualeant pueris existentibus in Limbo.

¶Octauo, Vtrum aliquo modo prosint existẽtibus in patria.

¶Nono, Vtrum oratio Ecclesiæ, & sacramentũ altaris, & eleemolyna prosint defunctis,

¶Decimo, Vtrum indulgẽtiæ, quas Ecclesia facit, eis prosint.

¶Duodecimo, Vtrum suffra-

sidle) requirant corpora; manifestè constat ex euangelio, quod ignis ille erit corporeus. Et cùm ipso eodem igne diabolus atque angeli eius supplicium pati contextur euāgelij aperiat, clarū per hoc relinquitur, quod spiritus omnino (qualis diabolus est, & consequenter animæ separatæ possunt pati, & pati supplicium ab igne corporeo. Itē ab Apoc. 18. sub nomine babylonis: ly cecidit, cecidit, usque ad ly illa magna babylon. Item ibid. cap. 20. à ly diabolus, qui seducebat usque ad ly secula seculorum. Itē à Psal. 10. pluet super peccatores laqueos ignis, sulfur, spiritus procellarū, pars calicis eorū. Hæc ibi. Ex quibus omnibus efficaciter argue contra prædictos Albanēses. Item à regulis fidei catholicæ, quas tradit Aug. in lib. de fid. ad Petr. cap. 28. Diabolū uerò & angelos eius in ignē æternū à Christo esse mittendos, ubi nunquam carebunt pœna, quā eis præparauit diuina iustitia. Cū ipso Diabolo impios, & iniquos homines, de quibus scriptura dicit &c. resumptis corporibus supplicio æternæ combustionis arsuros. Hæc ibi. Item à Papa Benedicto 12. in extra. ag. Animæ decedent ū in actuali peccato mortali mox post mortē suā ad inferna descēdunt; ubi pœnis infernalib. cruciantur. Hæc ibi. Idē dicit cōcil. Flor. sess. ult. Vide supra q. 69. ar. 2. appen.

Tho. 4. d. 45. q. 2. ar. 1. q. a. & seq.

3 ¶Tertio habes modo per rōne prædicta scripturarū & patrū, pro quanto animæ pati ab igne corporeo intuuār, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quarto uides quòd ex ijs uerissima Angelica doctrina hæc & declaret & cōsolidetur.

QVÆST. LXXI.

ART. I.

300 CONCL. 1ª. Opus unius nullo modo potest alteri ualere

gia pro multis facta ualeant tantum singulis, ac si pro unoquoque singulariter fierent.

¶Decimoquarto, Verum ualeant tantū communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt ualeant specialia, & communia simul.

ARTICVLVS I.

Vtrum suffragia per unum facta, alijs prodesse possint.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia per unum facta, alijs prodesse non possint. Galat. 7. Quæ enim seminauerit homo, hæc, & metet: sed si unus ex suffragijs alterius consequeretur fructum, meteret ab alijs seminata, ergo ex suffragiis aliorum nullus [h] fructum cōsequitur.

2 Præterea ad iustitiam Dei pertinet, ut unicuique tribuatur pro meritis, unde Psal. 61. Tu reddes unicuique secundum opera sua, sed iustitiam Dei deficere est impossibile, [h] ergo impossibile est, quòd unus ex operibus alterius iuuetur.

3 Præterea. Secundum eādem rationem est aliquod opus meritorium, & laudabile, quia scilicet, in quantum est uoluntarium: sed ex opere unius non laudatur alter, [h] ergo nec opus unius potest esse alteri meritorium.

4 Præterea. Ad iustitiam [h] diuinam pertinet simpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: sed nullus punitur pro malis alterius, immo ut dicitur Ezechi. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur, ergo nec unus iuuatur per bona alterius.

SED CONTRA, est quod dicitur in Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te &c.

Præterea. Fideles per charitatem uniti sunt unius corporis membrorum Ecclesiæ: sed unum membrum iuuatur per alterum, ergo unus homo potest ex alterius meritis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd actus noster ad duo ualere potest. Primo, ad aliquem statum acquirēdum, sicut per opus A meritorium homo acquirit statū beatitudinis. Secundo ad aliquid consequens statum, sicut homo per aliquem actum meretur aliquod præmium accidentale, uel dimissionem pœnæ. Ad utrumque autem horū actus noster dupliciter ualere potest. Vno modo per uiam meriti. Alio modo per uiam orationis, & est differentia inter istas duas uias, quia meritum innititur iustitiæ, B oratio misericordiæ. Orans enim impetrat petitum ex liberalitate eius, qui oratur. Dicendum est ergo, quòd [m] opus unius nullo modo potest alteri ualere ad statum consequendum per uiā meriti, [n] ut scilicet, ex his, quæ ego facio, aliquis mereatur uitā æternam, quia sors gloriæ redditur secundum mensuram accipientis. Vnusquisque autem ex actu suo disponitur, & non ex alieno; C & dico dispositione dignitatis ad præmium: sed per [p] uiam orationis, etiam quantum ad statum consequendum opus unius [r] alteri, dum est in uia, ualere potest, [q] sicut quod unus homo [s] impetret alteri primam gratiam. Cū enim impetratio orationis sit secundū liberalitatem Dei, qui oratur; ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere, quæ potestati diuinæ subsunt ordinate. Sed [t] D quantum ad aliquid, quod est consequens, uel accessorium ad statum, opus unius potest ualere alteri, non solum per uiam orationis, sed etiam per uiam meriti. Quod quidem dupliciter cōtingit, uel propter communicatiā in radice operis, quæ est charitas in operibus meritoriis. Et ideo [u] omnes, qui sibi inuicē charitate cōnectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus E reportant; tamen secundum mensuram status uniuscuiusque [x] quia in patria unusquisque gaudebit de bonis alterius, & inde est quod articulus fidei ponitur Sanctorum communio. Alio modo ex intentione facientis, qui aliqua opera specialiter ad hoc facit, ut talibus prosint. Vnde, ista opera quodam modo efficiuntur eorum, pro quibus fiunt quasi eis à faciente collata, unde possunt eis ualere, uel ad impletionē satisfactionis, uel

ad statum consequendum per uiam meriti.

¶PROB. Quia sors gloriæ redditur secundum mensuram recipientis: & unusquisque ex actu suo disponitur, nō ex alieno, ad recipiendum per uiam meriti.

¶Tamen. Ly sors gloriæ. Scilicet respectu nostri. Nam gloria non pōt esse sors respectu Dei, quoniam omnia nouit & iuxta propositū suum similiter gratiā, & gloriā pro gratia iuste dispēsat. Dicitur autem respectu nostri sors: quoniam cum oēs ex eadē massa peccatorū simus, & nascamur filij iræ, non habemus ex nobis unus magis quàm alter, ius habendi gratiam uel gloriam: & cōsequenter sorte quadā, attenta cōditione nostra prædicta, gloria ipsa & gratia uni magis quam alteri contingit. Ob hoc talis gratia, & gloria in scripturis etiā sors uocatur, Sap. 5. Inter sanctos sors illorum est, Psal. 77. Sorte diuisit eis terrā, (hæc figurabat terram uiuentiū.) Ephes. 1. Et nos sorte uocati sumus; Colos. 1. Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorū in lumine, Actu. 26. Vt accipiant remissionem peccatorum, & sortē inter sanctos per fidem, quæ est in me. Vel etiam dicitur ly sors gloriæ, secundū modum loquendi illum; quo homines inuenientes aliquid magni boni exultātes dicunt, mihi contigit talis sors i. tale eufortunium.

¶Ly disponitur. Scilicet dispositione: ut in textu. Vbi notandum: quod alia est dispositio dignitatis ad præmium, alia est dispositio cōgruentiæ cuiuidam ad gratiā pro habendo præmio. Prima dicitur aliàs, de condigno, & non nisi ex actu proprio, gratia mediante habetur: 2ª dicitur de congruo & ab uno orante pro altero pōt haberi, ita quod unus ex alterius actu disponatur in bonū, ut. 1. 2. q. 114. ar. 6.

Gloriæ quare dicatur sors.

concl.

concl. p

*22. q. 114 ar. 6.

concl. s

concl.

Dispositio.

¶CONCL.

¶CONCL. 2ª. Per uiam orationis, quantū est ad statū consequēdum, opus unius alteri, dum est in uia, ualere potest. F

¶PROB. Quia impetratio orationis se potest extendere ad omnia illa, quæ potestati diuinæ subsunt ordinatæ (cum talis impetratio innitatur liberalitati Dei.)

¶Examen. Ly ordinatæ. Hoc dicitur, nō quia potestas Dei possit quādoque esse nō ordinata (hoc enim blasphemum est, uel cogitare) sed quia potestas diuina aliquā do absolutè considerator, eo modo quo Theologi distinguunt potentiam Dei in absolutam, & ordinatam dicentes, aliquid posse fieri de potentia absoluta, quod non potest de potentia ordinata. Vide pro huius capio 1 par. q. 25 art. 5.

¶CONCL. 3ª. Quantum ad aliquid, quod est consequens, uel accessorium ad statum, opus unius potest ualere alteri; non solum per uiam orationis, sed etiam per uiam meriti: quod quidem dupliciter contingit.

¶NOT. Hoc est unus per orationē, uel etiam per meritum propriū potest iuuare alterū ad hoc, ut remittatur ei pœna aliqua, uel etiam ut bona temporalia consequatur. Sic Daniel regi Nabuchodonosor meruit (iuxta doctores ibi ca. 4.) abbreuiari tempus septem annorum pœnæ maximæ ei datæ, & meruit etiam sospitatem regni. Et de similibus multa habes in scriptura. I

ad aliquid huiusmodi, quod statū non mutat.

Ad primum ergo dicendum, quòd messio illa est perceptio uitæ æternæ, sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in uitam æternā. Sors autem uitæ æternæ non datur alicui nisi pro propriis operibus; quia etsi aliquis alteri impetraret ut ad uitam perueniat; nunquam tamen hoc fit, nisi mediantibus operibus propriis; dum, scilicet, precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur uitam æternam. G

Ad secundum dicendum, quòd opus, quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit, & similiter opus, quod est eius, qui mecum est unum, quodammodo est & meum, unde non est contra diuinam iustitiam, si unus fructum percipit de operibus factis ab eo, qui est unum secum in charitate, uel ab operibus pro se factis; hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, ut satisfactio unius pro alio accipiatur. H

Ad tertium dicendū, quod laus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum, unde laus est ad aliquid, ut dicitur in 1. Ethic.* Et quia ex opere alterius nullus efficitur, uel ostēditur bene dispositus, uel male ad aliquid, inde est, quòd nullus laudatur ex operibus alterius, nisi per accidens, secundum quòd ipse est aliquo modo operum illorum causa, cōsilium, uel auxilium præbendo, seu inducendo, uel quocumque alio modo: sed opus est meritorium alicuius non solum considerata eius dispositione, sed etiam quantum ad aliquid consequens dispositionem, uel statum eius, ut ex dictis patet.*

Ad quartum dicendū, quòd auferre alicui, quod sibi debetur, hoc directe iustitiæ repugnat, sed dare aliquid alicui, quod ei nō debetur, hoc non est iustitiæ contrarium, sed metas iustitiæ excedit, est enim liberalitatis: non autem posset aliquis lædi ex malis alterius, nisi aliquid de suo subtraheretur, & ita non conuenit, quòd aliquis puniatur pro peccatis alterius; sicut quòd emolumentum accipit ex bonis alterius.

¶NOT. In conclusione tertia conclosum est dupliciter aliquem posse iuuari, ut ibi. Vnde ly opus, quod pro aliquo fit, &c. refertur ad intentionem facientis: & ly similiter opus, quod est eius &c. refertur ad radicem illam charitatis (ut in illo textu corp.)

3m illatio cō clusionis.

Ergo nec &c. R. negatur illatio S. Nō n. est simile de laudari, & iuuari ex opere alterius, quò ad hoc: de quo loquimur. Nam laus non datur alicui, nisi secundum ordinem &c. ut in textu.

* Arist. li. 1. ca. 12. ante me.

4m maior.

Ad iustitiā diuinam pertinet similiter bona reddere pro bonis, & mala pro malis. R. sic tñ quòd alicui reddit bona etiā ex bonis alterius; licet nō mala spiritualia pro malis alterius. S. propter rationem allatā in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

* In initio corp. huius ar.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quomodo per rationem interimas hæresim Pelagii (Prat. Pelagius.) dicentis: orationem prorsus esse inutilem nulliusque uirtutis. Itē eiusdem ibidem (Prat. ibid.) dicentis orationes, quas facit ecclesia pro infidelibus, & aliis peccatoribus, ut conuertantur, siue pro fidelibus ut perseuerent, frustra fieri. Item Io. Vuiclef. (Prat. Io. Vuiclef.) dicentis: orandū non esse pro aliqua particulari persona. Cum. n. in hoc articulo efficaciter ostendatur, quòd suffragia per unum facta aliis possunt prodesse, intelligentibus patet, & applicantibus quæ contra prædictas fortiter militat.

Vuil. p S. Eccl. &c.

¶Secundo habes quō per rationem ostēdas, illas meritò damnari &c. ut supra q. 15. ar. 1. appen. Item à Matth. 6. Sic ergo orabitis: Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuū &c. Item Matth. 17 Hoc genus demoniorum nō eiicitur, nisi per orationē & ieiunium. Item Matth. 26. Orate, ne intretis in tentationem. Procidit in faciem suam orans & dicens: pater mi, si possibile est &c. Impiissimum uerò est, dicere Christum fecisse aliqd frustra. Item Iacob 5 Tristatur quis in nobis, oret æquo animo, & psallat. Vide contra tristitiam ualere orationem. Item ibidem. Orate pro inuicem, ut saluemini. Multum enim ualet deprecatio iusti assidua. Item quoties Paulus Apost. licet sanctissimus, postularet in suis epistolis orationes fieri pro semetipso! Item in collecta, Deus, cui nunquam sine spe misericordiæ supplicatur. Et, Deus, qui abundantia pietatis tuæ & merita supplicum excedis & uota. Item à Concil. Toletano 4 cap. 9. Delet ergo hæc Dominica quotidiana oratio quotidiana peccata: delet illa, à quibus uita fidelium etiam scelerate gesta pœnitendo in melius discedit, mutata. Ergo sicut Christus præcepit sic Apostolus monuit & quemadmodum doctores ecclesiastici instituerunt, qui a quotidie uel cogitatione, uel uerbo delinquimus, quotidie & hanc orationem effundere in conspectu Dei debemus. Hæc illud. K

¶Tertiò habes quō per rationē ostendas meritò insinuari à Deo Iob. 42. quòd suffragia per unum facta aliis tùm singulis, tùm omnibus prodesse possunt, & sic. Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos: quia non estis locuti corā me rectū, sicut seruus meus Iob. ¶Sumite ergo uobis septē tauros & septem arietes & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustū pro uobis. Iob autē seruus meus orabit pro uobis: faciem eius suscipiam, ut nō impu-

¶PROB 1. Quia supponitur clara. 2. Quia (ly quod quidē &c.) uel ex radice operis, uel ex speciali intentione facientis (ut in tex.)

¶CONCL. 4ª Omnes, qui sibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant: tñ secundum mensuram status uniuscuiusque.

¶Examen. Ly secundum mensuram &c. Idest secundum conuenientiā status uniuscuiusque. De tali emolumento proportionali habes exemplum in corpore nostro. Quando enim gaudet unū membrum congaudent alia membra. 1. Corinth. 12. iuxta mensuram suam; puta oculus, secundum quòd conuenit oculo; auris, secundum quòd auri &c.

¶PROB Quia & omnes cōmunicant in eadē radice operū, & sancti communionē istā ex mutuis operibus suo modo habēt (patet ex symbolo fidei.)

¶NOT. Hoc ipsum habet tritissimū illud dictū s. charitas oīa cōia facit. Intellige tu ly omnia, sic: idest omnia cōicabilia, & secundū ordinē communicabilitatis, ubi quis, & sicut oportet: iuxta quod & intelligitur illud. 1. Corint. 13. charitas omnia credit, oīa sperat, omnia sustinet. Non. n. credit nisi credibilia, nec sperat nisi sperabilia, nec sustinet nisi sustinenda; cū aliis limitationibus, ut nunc supra. Hæc annotauerim non tñ pro declaratione textus: sed ēt ad obstruēdū os loquētiū iniqua, puta quòd ēt uxores debēt esse cōes: & quòd adulteria, similiaque facta ex charitate non sunt peccata; & alia huiusmodi de quibus ab supra.

1m de conclusione.

Fructū. R. quò ad uitā æternā. nō, quò ad aliquid consequens S. Tunc nihil cōtra. ut patet in corp. & cōclusionibus.

2m illatio conclusionis.

Ergo &c. R. negatur illatio S. & hoc quia duplici ratione, quæ nō est cōtra diuinā iustitiā. Nam opus quod pro aliquo fit efficitur eius, pro quo fit: & similiter opus &c. ut in textu.

impnteturnobis stultitia. Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldach Suites, & Sophar Maamatites, & fecerunt sicut locutus fuerat dñs ad eos; & suscepit dñs faciem Iob. Hęc ibi. Itē ab actu 7. Positis genibus clamabat dicens: dñe ne statuas illis hoc peccatū. Hæc ibi. Vbi ly illis intelligitur ēt de aliqua particulari persona. Vnde super hoc uerbo B. Aug. in sermone, Ioannes filius, sic inquit. Vt noueritis, fratres quantū ualuerit oratio sācti martiris: recurrite nobiscū ad illum adolescentē, qui omniū uestimēta seruabat, & tanq̄ manib⁹ omnium lapidabat. Cui dictū est: Saule Saule cur me persequeris? Ob hoc qdē debui perdere te: sed Stephanus meus orauit pro te. Nā, si martir Stephanus nō sic orasset, ecclesia Paulū nō haberet. Sed iō de terra erectus est Paulus: qa in terram inclinatus exauditus est Stephanus. Hæc ille. Itē Luc. 4. Et rogauerūt illū pro ea. Et stans super illā imperauit febri, & dimisit eā. Item à mille locis scripturarū & patrū.

(A) rum, pro eis nec ipsi orare, nec alios orare nolunt: de quo phantasmate uide in appen. seq. Per hoc siquidem declarant: uel se ignorare radicem uirtutis orationis, quæ est charitas, nel eā quādoq; decidere p mortē, cōtra Apostolū. Declarāt & per hoc idē, se negare mortuos uiuere adhuc in memorijs uiuorū: cuius oppositū apertissimum est.

Eandem obie. soluit Aug. in Ench. c. 110. to. 3. c. aliæ. & c. ips. 13. q. 2.

4 ¶ Quarto habes: quō per ratione prædicta patrum, ac scripturarum, pro quanto quod diximus insinuans, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quinto uides: quomodo ex his uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

*Li. 1. c. x. & xi.

QVÆST. LXX. ART. II. 301

CONCL. 1ª. Suffragia uiuorū mortuis dupliciter prosunt, sicut & uiuis.

¶ Examen. Ly sicut. Scilicet quantū ad aliqua, non quantum ad omnia. Similitudo .n. (ut aiūt) claudicat ceteris pedibus. In quibus autem teneat nunc: explicabit secunda conclusio.

*cap. 1. in fin. illius & c. 4.

¶ Ly dupliciter. Scilicet & propter charitatis &c. vt in textu & art. 1. corp.

¶ PROB. Quia suffragia uiuorū ualent alteri tum propter charitatem, tū propter intentionē (patet. ar. 1. corp.) & uiui uniuntur mortuis aliquibus in charitate, simulque intētione (patet in tex.

* Al. inchoauit.

* In sermone p mortuis. nō pcul ab initio illius.

¶ Corollarium. Ergo ex textu uideas: quàm insana sit, & irrationabilis omnino phantasia illorum, qui tanquā hostes defunctorum,

ARTICVLVS II.

Vtrum mortui possint iuuari ex operibus uiuorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod mortui non possint iuuari ex operibus uiuorum. Primo, per hoc quod (B) dicit Apostolus 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. ut recipiat vnusquisque ppria corporis, quę[h] gessit; ergo ex his, quę post mortem hominis geruntur, quādo extra corpus erit nihil ei accrescere poterit ex alicuius operibus.

2 Præterea. Hoc uidetur ex hoc, quod habet Apoc. 13. Beati mortui, q in Domino moriunē, opera enim illorum sequuntur illos.

3 Præterea. Proficere ex opere aliquo est solū in uia [b] existentis: sed homines post mortē iā nō sunt uiatores, q a de his hoc intelligit, q legitur Iob. 19. Semitā meā circūsepsit, & transire non possū, ergo mortui de suffragiis alicuius iuuari non possunt.

4 Præterea, Nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua uitæ communicatio inter eos: sed nulla [h] communicatio est uiuorū, & (D) mortuorum secundum Philosophum 1. Ethic. ergo suffragia uiuorum non prosunt mortuis.

SED CONTRA est quod habetur 2. Maccha. 12. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut á peccatis soluantur: sed hoc non esset utile, nisi eos iuuaret, ergo suffragia uiuorum mortuis prosunt.

Præterea, August. dicit in lib.* de Cura pro mortuis agenda, (E) Non parua est vniuersę Ecclesię, quę in hac consuetudine claret, auctoritas, ut in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habeat etiam commendatio mortuorum, quæ quidem consuetudo ab ipsis Apostolis* instituta est, ut dicit Dam. in quodam sermone de suffragiis mortuorum, sic dicens, Misteriorum conscii discipuli Saluatoris, & sacri Apostoli in tremendis, & uiuificis ministeriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt sanxerunt: quod etiam per Dioni. patet in ulti. cap. Eccle. Hierar.* ubi ritum commemorat, quo in primitiua Ecclesia p mortuis orabatur, ubi ēt Diony. asserit, suffragia uiuorū mortuis prodesse, ergo hoc indubitāter credēdū est.

RESPONDEO, dicendum, q charitas, quæ est uinculum † Ecclesiæ membra uniens † non solum ad uiuos se extendit, sed etiā ad mortuos, qui in charitate (C) decedunt. Charitas enim uita corporis non finiē 1. Cor. 13. Charitas nunquam excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum uiuentium uiuunt, & ideo intentio uiuentium ad eos dirigi potest: & sic[m] suffragia uiuorum mortuis dupliciter prosunt, sicut & uiuis, [a] & propter charitatis unionem, & propter intentionem ad eos directam: [p] non tamen sic eis ualere credenda sunt uiuorum suffragia, ut status eorum mutetur de miseria ad fœlicitatem, uel econuerso; sed ualent ad diminutionem pœnę, uel aliquid huiusmodi quod statum mortui non transmutat.[q]

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo dum in corpore uixit, meruit ut hæc ei ualerent post mortem, & ideo si post hāc uitā iuuatur, nihilominis pcedit ex his, quę i corpore gessit.[r] Vel dicēdū secūdū Ioan. Dam. in sermo. pędicto q est itelligēdū quātū ad retributionē, quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, uel æternę miseriæ: in qua q libet recipiet solū secūdū q i corpore gessit. Interim autē iuuari possunt uiuorum suffragiis.

AD SECVNDVM dicendum, q auctoritas illa expresse loquiē

¶ CONCL. 2ª. Suffragia uiuorū nō sic ualere mortuis credenda sunt; ut statum eorū mutetur de miseria ad fœlicitatem, uel de fœlicitate ad miseriā: sed ualēt ad diminutionē pœne, uel aliquid huiusmodi, quod statum mortui non transmutat.

*Ca. 7. nō multū remote à fine.

¶ Examen. Ly uel aliquid huiusmodi. Vt gaudium solum. Puta quando diminuitur, uel totaliter auferē pœna unius, aliæ animæ purgatorij de hoc gaudent, etiam q illarum pœna tunc (ut possibile est) non diminueretur, ut ar. 1. concl. 4. Simile de gaudio in patria existentium. Vide & ar. 12. 13. & 14.

* Eodē c. parte. 2. & 3.

¶ PROB. Quia præsupponitur clara.

¶ NOT. Et merito. Nam de statu dictū est Eccl. 11. vbi cecidetit lignū siue ad austrū, siue ad aquilonem; ibi erit. Et de diminutione pęnę &c. dicitur in appen. sequen. — concl. m — concl. p

1ᵐ ex Apostolo. Gessit. 1. R. uel in opere actuali, uel in merito. §. Tunc nihil &c. Licet .n. homo mortuus non faciat in opere actuali orationes istas factas pro se à uiuis: facit tamen in merito eas, inquantum meruit, dum adhuc in corpore uiueret, eas pro se f ctas ab alijs sibi ipsi iuuare.

Item de consequentia.

Accresceret c. 2. R. quātum ad statum gloriæ, uel miseriæ æternæ: non, quantum ad diminutionē pęnarum, uel aliquid huiusmodi. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione secunda.

* Aliquātulum à princ. illius.

¶ Examen. Ly prædicto. Scilicet in secundo argumento sed contra.

2ᵐ ex Apocal. Sequuntur 1. R. sequela æternæ retributionis: non aliter. §. ut patet ex dictis, & contex... authoritatis eiusdem.

¶Examen. Ly retributionis. Scilicet tàm in bonum, quàm in malū accepta. Licet n. secundum literam uideatur intelligi planissimo sensu de retributione tātummodo in bonum. i. de beatitudine: tamen extendisuis etiam sequela talis ad retributionē in malum, scilicet æternæ miseriæ, ut patet ex dictis. F

¶Secundò habes quō per rationem ostendas, prædictas meritò damnari à 2. Machab. 12. Fortissimus Iudas (collatione facta) duodecim millia dragmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorū in sacrificium, benè & religiosè de resurrectione cogitās. Nisi eos, q ceciderāt, resurrecturos speraret, superfluū uideretur, & uanū orare p mortuis. Et qa cōsiderabat, q hi, qui cum pietate dormitionē acceperant, optimam habent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare; ut à peccatis soluantur. Hæc ibi. Itē à uetustissima cōsuetudine ecclesiæ sanctæ, quæ est orare p mortuis: ut patet. Ad cuius ppositū inquit Chrisost. hom. 69. Nō temere ab Apost. hęc sācita fuerūt, ut ī tremendis mysteriis defunctorū agatur cōmemoratio. Sciūt enim illis inde multū contingere lucrū, utilitatē multā. Hæc ille. Et ad idē ppositū Aug. lib. de cura pro mortuis agenda cap. 1. In Machabeorū libris legimus oblatū pro mortuis sacrificiū. Sed &, si nusquā in scripturis ueteribus omnino legeretur, nō parua est uniuersæ ecclesiæ, quæ in hoc consuetudine claret, authoritas: ubi in precibus sacerdotis, quæ Deo ad eius altare funduntur, locū suū hēt, & commēdatio mortuorū. Hæc ille. Vbi nota ly 6

Itē ex Apocal. Opera illorum 1. ℞. aliquo modo nō semp, in psona S. hoc est, opera q aliquo mō possint reuera dici eē illorū; quis si sint opa p ídē facta ab illis psonaliter. Tunc nihil &c. Sufficit enim q illa opera sint quodammodo illorum. Vide in ad 3m.

Rñsio 2ª.

*Ar. præx. circa finē corp. & ad 2.

¶NOT. Pro meliori huius captu uide in corp. & ar. 1. conclu. 3ª. & 4ª. & ibi ad 2m. Et nota, q quamuis defunctus ille psonaliter fecerit in uirtute adhuc uiuēs opera illa; quæ nunc facit uiuus pro illo: tamē non facit actualiter eadem, sed tantummodo uiuus.

de sequela æternæ retributionis, quod patet ex hoc, q præmittitur, Beati mortui, &c. Vel dicendum q opera pro eis facta sunt etiam quodammodo eorum, ut dictum est.*

Ad tertium dicendum, quòd quamuis animæ post mortem nō sint simpliciter in statu uiæ, tamen quantum ad aliquid adhuc sunt in uia, inquantum scilicet eorum progressus adhuc retardatur ab ultima retributione. Et ideo simpliciter eorum uia est circumsepta, ut non possint ulterius per aliqua opera transmutari secundum statū fœlicitatis, & miseriæ; sed quantum ad hoc nō est circumsepta, quin quantum ad hoc q detinentur ab ultima retributione possint ab aliis iuuari, quia secundum hoc adhuc sunt in uia. G

3m ď maiori. Via ex-stēt s. ℞. quātam ad aliquid saltē. S. Tunc nihil &c. Nam quāuis animæ post mortē non sint simpliciter in statu uiæ (ut arguitur) ī qūtū ad &c. ut in tex.

¶NOT. Correspōdent duo hæc, scilicet modus essendi in uia, & profectus ex opere aliquo. Si enim in uia sont simpliciter aliq. pōt pficere simpliciter. i. quātū & ad statū retributionis finalis. Si uerò sunt tñ in uia quò ad aliquid, possunt solùmodo proficere quò tum ad aliquod accidētale, puta pœnā &c. Videas 1. corp. Quòd autem in purgatorio existentes sint adhuc quodāmodo uiatores: confirmat Conciliū Trid. sess. 6 can. 30. dicens; Vel in futuro in purgatorio, antequā ad regna cœlorum aditus patere possit. Adhuc nota; q ly simpliciter, & ly quantum ad aliquid mox declarantur in contextu per ly & ideo simpliciter eorum uia &c. & etiam ex conclusione 2ª. corp. declarari possunt.

Ad quartum Dicendum, q quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorum ad uiuos, quia mortui extra uitam ciuilem sunt; potest tamen eorum communicatio esse quantum ad opera uitæ spiritualis, quæ est per charitatē ad Deū, cui mortuorum spiritus uiuunt.

4m ex philosopho. Communicatio. ℞. quantū ad opera ciuilia: nō, quantū ad opera uitæ spiritualis. S. Tunc nihil &c. Iuuamen. n. de quo est sermo, cōicationē operū uitæ spiritualis, nō aūt ciuiliū requirit.

¶Examē. Ly operū ciuilium. Ista sunt quæ quotidie uidemus fieri inter uiuos: puta mercari, nauigare, ædificare, manducare, confabulari &c.

APPENDIX.

EX articulo habes primo: quō per rōnem interimas hæreses Lutheri (Prat. Lutharus.) dicentis: q orationes factæ pro defunctis nō eis prosunt. Itē Publicanorū exortorum anno 1174. (Prat. Publicani) dicentiū, orandū non esse pro mortuis. Itē Vigilantij (Prat. Vigilantius.) dicentis: q orare pro nobis mutuò, dū uiuimus, possumus; postquā uerò mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda est oratio. In primo dicto sapit: in secundo delirat, & adeò, ut uno dictum alterum iungendo alteri, se ignorare propriam uocem demonstrat. Quare enim exaudiuntur orationes unius pro alio? Ratione charitatis & intentionis, ut in corp. Hæc aūt duo in uiuis & ad mortuos usque possunt extendi ut in corp. Vide & corollarium post prob. conclu. 1m. Item Aerij (Prat. Aeriani. Albigenses. Pauperes de Lugduno) uniuersaliter dicentium: q suffragia, orationes, eleemosynæ, missæ, & c. nihil prosunt defunctis a uiuis pro illis facta.

Vtil. pro S. Eccles. &c.

ARTICVLVS III.

Vtrum suffragia facta per peccatores, mortuis prosint.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q suffragia per peccatores facta, mortuis non prosint. Quia ut dicitur Io. 9. peccatores Deus nō audit: sed si orationes eorum prodessent illis pro quibus orant, à Deo exaudirentur, ergo suffragia per eos facta, mortuis non prosunt.

2 Præterea, Gregorius* i Pastorali dicit, quod cum is, qui displicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, sed quilibet peccator Deo displicet, ergo per peccatorum suffragia Deus ad misericordiam non flectitur, & ideo talia suffragia non prosunt. H

*In parte 1. c. 11 nō procul à prin.

3 Præterea. Opus alicuius, uidetur magis fructuosum facienti, q alteri, sed peccator per opera nihil meretur sibi, ergo multo minus potest alteri mereri.

I nō parua, s. magna, immò maxima. Quod utiq; monstrauit Apostol. 1. Cor. 11. per hoc, q cōtra quosdā protaruos atebat; si quis cō tentiosus uī esse inter uos; nos talē consuetudinē non habemus sed neq; ecclesia Dei. Hæc ille. Et D. Thom 2. 2 q. 10. ar. 12. Maximam habet authoritatē ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda: quia & ipsa doctrina catholicorum doctorū ab ecclesia authoritatem habet. Vnde magis standum est authoritati ecclesiæ quàm authoritati uel Augustini, uel Hieronymi, uel cuiuscūque doctoris. Hæc ille. Et Athanasius in symbolo sup (hoc compendiosè regula fidei uocatur à concil. Flor. in decret. Armen. dat.) ubi concludens uniuersaliter de omnibus credibilibus fundamentalem rationē inuictissimā ad portas inferorū obstruēdas, inq. Quia sicut singillatim unāquamq; psonā Deū, ac dñm Christiana cōpellimur, ita tres Deos, aut dños dicere catholica religione phibemur. Hæc ibi. Ecce: q & p affirmatione credibiliū, & p negatione incredibiliū, maximā præ oibus rōnē esse demōstrat stabilem super cōsuetudine ecclesiæ catholicæ dū hāc pro amplectēdis credibilib. & refellendis Incredibilib. addocit. Et meritò. Nā hæc est firma petra, saxūq; durissimū: de quo catholici mel sugūt, & oleū, Deut. 32. Itē meritò dānat. a Cōcil. Carthag. 4. p hoc, q mandat: eos, q oblationes defunctorū aut negant ecclesijs, aut cū difficultate reddūt, tanq egentiū necatores, excōicari, ut recitat. 13. q. 2. q oblationes, el 1. Itē à cōcil. Valē. dū mortuorū fraudatores, ut infideles habēdos magna rōna sanxit, ut recitat. 13. q. 2. q oblatione, el 13 ¶Tertiò hēs: quō p rōnē prædicta scripturarū & patrū, p quātū suffragia uiuorū pficiāt defunctis intimat, & intelligas & pbes, & tuearis. 3

K

Quāti sit S ecclesiæ consuetudo, & authoritas.

Ratio inuincibilis omnino tanq scutū inexpugnabile, catholicorum.

¶Quartò uides quō ex hoc etiam Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur. 4

QVAEST. LXXI. ART. III.

CONCL. 1ª. Quātū ad opus operatū in sacramentis nouæ legis cōsideratū suffragia per malos facta defunctis prosunt.

¶PROB. Quia sacramenta nostra ex seipsis, absq; opere operantis, habent efficaciam; quam æqualiter explent per quoscunque fiant.

¶Examen ly absque opere operantis. Idest absque deuotione sacramenta ipsa ministrantis.

¶NOT. 2ª. Subintellige in prædicta probatione, quod ecclesia est sp Deo grata. Hinc n. fit quod oblatum Deo, noïe ecclesiæ, sp est illi acceptum, defunctisque proficuum, si pro ipsis sic offeratur.

¶CONCL. 4ª. Si aliquis in charitate decedés præcipiat sibi suffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem hñs, illa suffragia ualent defuncto: quãuis illi, per quos fiunt in peccato existant, magis tñ ualerent, si essent in charitate.

¶Præterea. Omne opus meritorium oportet esse uiuificatum, [a] idest, charitate informatum, sed opera per peccatores facta sũt mortua, ergo nõ possunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

SED CONTRA est, quod nullus potest scire de altero pro [h] certo, utrum sit in statu culpæ, uel gratiæ, si ergo tantum illa suffragia prodessent, quæ fiunt per eos, qui sunt in gratia, non posset homo scire per quę suffragia subueniret suis defunctis, & ita multi suffragiis procurãdis retraherẽtur.

Præterea, Sicut [*] Augu. dicit in litera. Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex suffragiis secundum quod dum uiueret, meruit ut iuuaretur post mortem, ergo ualor suffragiorum mensuratur secundum conditionem eius, pro quo fiunt, non [h] ergo differt, utrum per bonos, uel malos fiant.

RESPONDEO, dicendum, quòd in suffragiis, quæ per malos fiũt, duo possunt cõsiderari. Primo, ipsum opus operatum, sicut sacrificium altaris, & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam hñt absque opere operãtis, quã æqualiter explent per quoscunq; fiãt [m] quantum ad hoc suffragia p malos facta defunctis prosunt. [a] Alio modo quantũ ad opus operans, & sic distinguendũ est, quia operatio peccatoris suffragia faciẽtis, potest uno modo considerari prout est eius, & [p] sic nullo mõ meritoria esse potest, nec sibi nec alii. [q] Alio mõ inquãtum est alterius, quod dupliciter contingit. Vno modo inquantum peccator suffragia faciens gerit personam totius Ecclesiæ, sicut sacerdos dũ dicit in Ecclesia exequias mortuorum, & quia ille intelligitur facere, cuius nomine, uel uice fit, ut patet per Dionysium in libro Eccles. Hierar. inde est quod [*] suffragia talis sacerdotis, quamuis sit peccator, defunctis prosunt. [s] Alio mõ qñ agit ut instrũm alterius opus. n. instri est magis G principalis agentis: vñ quamuis ille, qui agit ut instrũm alterius nõ sit in statu merendi, actio tamen eius potest esse meritoria ratione principalis agentis, sicut si seruus in peccato existens, quodcunque opus misericordiæ facit ex præcepto domini sui charitatem habentis. Vnde si [u] aliquis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem habens, illa suf- H fragia ualent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato existant; magis tamen ualerent si essent in charitate, [a] quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius, & ideo secũdum hoc digna est ut à Deo exaudiatur: [t] tamen etiam quan- I doque Deus peccatores audit, quando scilicet peccatores petunt aliquid Deo acceptum, non enim solis iustis, sed etiam peccatoribus Deus bona sua prouidet, ut patet Mathæi. 5. non autem ex eorum meritis, sed ex sua clementia. Et ideo Ioan. 9. super illud, Deus peccatores non audit, Glossa dicit quòd loquitur ut iunctus, non sicut plene uidens.

K

¶Corollarium. Ergo sacramenta efficaciã habere ex opere operato, est habere illam ex seipsis; & habere eã absq; opere operantis est habere ipsam, etsi deuotio in ministrante sacramenta nõ inueniatur. ha pp tantum boni quantum mali ualet sacrificiũ missæ, baptismi collatio, & absolutio, pro quãto est ex parte sacramẽtorũ. Ea ppter in suscipiẽte, uel dante baptismum non requiritur pro charactere imprimendo de necessitate deuotio: ut habes de his 3. par. q. 64. ar. 5. & in 8. q. 68. ar. 8.

*Aug. in Enchiridio cap. 109. 110 & 119. to. 3. & l. de cura pro mortuis agẽda ca. 1. & ult & oli. de 8. Dulcitij quęst. q. 2 tom. 4. & Rabanus li. de institu. clerie. c. 44.

*li. 4 Sen. dis. 45. S. B. in initio.

¶NOT. Confirmatur ista probatio per cõcil. Trid. sess. 7. de sacramẽ. in can. 8. Si quis dixerit p ipsa nouæ legis sacramenta ex opere operato non confer[r]i grãm &c. anathema sit. Hæc ibi. Ecce quod radicem uirtutis præmissæ conclusionis affert concilium per hoc, quod sacramẽta ex opere operato habere efficaciã insinuat. Consequenter ergo etiam per hoc confirmare uidetur cõclusionem istam primam.

concl. m

CONCL. 2ª. suffragia peccatoris, si considerenf ut sunt eius, nullo mõ meritoria esse possent, nec sibi, nec alij.

concl. p

¶PROB. Quia prę supponitur clara.

¶NOT. Et meritò. Nam prius debet quis esse acceptus Deo & postea illa, quæ facit. Hoc denotauit Gen 4 Respexit dominus ad Abel & ad munera eius. Vbi non dicit ad munera eius, & Abel; sed è cõtra. Hoc denotauit & Gregorius: ut in argumento secundo.

CONCL. 3ª Suffragia Sacerdotis gerentis personam totius ecclesiæ, quamuis sit peccator prosunt defunctis.

Examen. ly gerentis per'onam &c. Hoc dicitur ad differentiã illorũ suffragiorũ quę facit qñq; aliquis sacerdos, tanquã priuata persona Puta quando in camera sua exoluit septem psalmos pœnitentiales, tanquàm quoddam priuatum.

PROB. Quia ille intelligitur facere aliquid, cuius nomine, uel uice fit.

¶NOT. 1ª. Confirmatur sensus antecedentis in de regulis iur. in 6. ã regula 72. dicente: qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum.

¶PROB. Quia quando aliquis agit ut instrumentũ alterius, opus eius est magis principalis agentis, quàm suum (e exẽplo de seruo patet in textu:) 2. Quia (ly magis tñ &c.) tunc ex duabus partibus suffragia illa meritoria essent.

concl. s

¶NOT. 2. Ex ista 4. conclusione, innãcta secunde, notabile mitum: quod s. peccator à seipso dãs eleemosinam pro Antonio existente in purgatorio, non iuuat Antonium: qui tamen ex testamento, seu uoluntate Antonij ipsius dans illã, iuuamẽ affert eidẽ. Ratio est, quia, ut quod se agit ipse peccator in primo casu: in 2. aũt, ut instrumẽtũ. Ideo quia nemo scit pro certo se esse in gratia Dei; bonum est, quando facit aliquod suffragiũ pro defunctis, facere illud tanquàm instrumentum, uel ipsius defuncti olim aliquo modo ad hoc ordinantis. (siue per legatum, siue aliter suã uoluntatẽ exprimendo,) uel sanctæ ecclesiæ. Ex ijsdem conclusionibus notabis & aliud mirandum quod scilicet peccator orando pro se minus proficit ad uitam æternam, quàm orando pro alio iniungente sibi hoc, & existentem in charitate. Ratio est eadem quia orando pro se ut principale agens orat, & cũ non sit in charitate ad uitã æternam non ualet oratio sua, orando aũt pro alio (ut prædictum est) orat ut instrumentum eius, & cũm iniugens sit in charitate, oratio illius instrumenti ad uitam æternam proficit.

concl. u

tusio 2ª.

1m ex Ioan. Peccatores. S. in persona sua orantes: nõ in persona alterius S. quod contingit dupliciter, ut in corp. post 2m. concl. Tunc nihil &c. ut ex conclusionibus patet.

Item ex Ioan. D. peccatores nõ audit. a. S. ex eorũ meritis: nõ. ex sua clementia. S. & hoc est quando ipsi peccatores petunt aliquid Deo acceptum. Tũc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Confirmat responsũ hoc ex collecta ecclesiæ dicentis Deo: & ut petentibus desiderata cõcedas, fac eos quæ tibi sũt placita postulare.

postulare. Loquitur. n. etiam de peccatoribus exaudiendis à Deo.

2^m ex Gregorio.

Cum is qui displicet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. ℞. si ille, ad quem mittitur attendat personam missi secundum se, non autem personam mittentis eum. §. ut ex textu colligitur, & conclusionibus 3ª. & 4ª. Tunc nihil &c. vt patet.

3^m maior.

Opus alicuius videtur magis fructuosum facienti, quàm alteri. ℞. cæteris paribus. §. Tunc nihil &c. Nam, in proposito, cætera sunt dispatia. Hoc. n. q peccator faciens pro se huiusmodi suffragia, nullum &c. ut in textu.

¶NOT. Vide not. post prob. concl. 4ª. & radicem illius mirandi secundò dicti ex præsenti loco intellige.

*In corp. artic.

4^m de maiori

Omne opus meritorium. ℞. secundum q meritorium: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam opus peccatoris, ut alterius instrumentum esse potest viuificatum, & consequenter meritorium: licet opus eiusdem, vt sic, sit mortuum, & consequenter nec meritorium: ut ex 2ª, 1ª, & 4ª. conclusione patet.

*In corp. artic.

1^m contra ex antecedente

Nullus potest scire de altero pro certo. ℞. pôt tamen aliquis de altero probabiliter æstimare. §. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet applicatis prædictis.

2^m illatio secunda.

Non ergo &c ℞. conceditur, quantum est ex parte capacitatis defuncti: non, quantum est ex parte suffragia facientis. §. ut in textu: Tunc nihil &c. ut patet.

AD SECVNDVM dicendum, q quàuis ex parte eius, q displicet oratio peccatoris non sit accepta, tamen ratione alterius, cuius uice, uel imperio agitur, potest esse Deo accepta.

AD TERTIVM dicendum, q hoc, quòd peccator faciēs hmôi suffragia, nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non est capax talis profectus propter propriam indispositionem & tamen alij, qui est dispositus aliquo modo, ualere potest, ut dictum * est.

AD QVARTVM dicendum, q quamuis opus peccatoris nō sit viuum, inquantum est eius, pôt tamen esse viuum inquantum est alterius, ut dictum * est.

SED QVIA rationes, quæ sunt in oppositum, videntur concludere q non differat, vtrum quis suffragia procuret per bonos, uel per malos, ideo etiam ad eas est respondendum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q quamuis aliquis pro certo scire non posit de altero, an sit in statu salutis, potest tamen probabiliter æstimare de his, quæ exterius de homine videt, ex fructu enim suo arbor cognoscit, ut dicitur Matthæi. 7.

AD SECVNDVM dicendum, q ad hoc, quòd suffragium alteri ualeat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas huiusmodi valoris, & hanc homo acquisiuit per opera propria, quæ gessit in uita, & sic Augustinus * loquitur: Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodesse debet, & hoc non pendet ex eo, pro quo fit, sed magis ex eo, qui facit, uel exequendo, uel imperando.

*Lo ci tato in argum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum suffragia quæ a viuis pro mortuis fiunt facientibus prosint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia, quæ a viuis pro mortuis fiunt, facientibus non prosint, quia si aliquis pro altero debitum solueret, secundum humanam iustitiam ipse à debito proprio non absolueretur, ergo per hoc q aliquis suffragia faciens, debitum soluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio nō absoluitur.

2 Præterea. Vnusquisq; qđ facit, facere debet meliori modo, quo potest, sed melius est iuuare duos, quàm unum. Si ergo qui per suffragia debitum mortui soluit, à proprio debito liberatur, uidetur q numquam debet aliquis pro seipso satisfacere, sed semper pro alio.

3 Præt. Si satisfactio alicuius pro alio satisfacientis æqualiter prodesset sibi, ut ei pro

bono. Item & illum eiusdem (Alphon. Castr. ibid.) dicentis: peccatum esse omne opus, quantumlibet rectè factum. Ex hoc enim q articulus præsens monstrat suffragia etiam à peccatoribus adhibita quandoque esse & Deo grata, & proximo tàm viuo quàm defuncto proficua, patet uel mediocriter sapienti; q sanctus Thomas per hanc doctrinam militat efficaciter satis, superq;, contra omnes prædictos, ac similes.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, prædictos errores meritò damnari ab Esa. 19. Reuertentur ad dominum, & placabitur Deus. Item à Bonifacio Papa de reg. iur. in 6. regul. 72. q facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum. Hęc ibi. Vbi monstrat; q etiam peccator, ut representat ecclesiam, vel aliū existētem in gratia, placat Deū precibus suis. Item à Ionæ 3. Videns Deus opera eorum, quia cōuersi sunt de uia sua mala, misertus est super malitia, quā locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Hęc ibi, de operibus Niniuitarum. Item à psal. 105. Stetit Phinees, & placauit; & cessauit quassatio. Hæc ibi, de opera ipsius Phinees, quando ex zelo Dei occidit Israelitā coeuntem cum scorto. Deus autem non placatur peccato, sed irritatur: sed neque peccator, ut sic, eum placat: quoniam similiter odio sunt impius Deo, & impietas eius. Sap. 14. Item à Leone X. in bulla cōtra errores Lutheri, ubi totam eius doctrinā uniuersaliter damnat ut sup. q. 1. ar. 1. appen. simul cum q. 24. ar. 1. app. Item à concil. Trid. sess. 6. cap. 16. Iustificatis hominibus siue acceptam gratiam perpetuo conseruauerint, siuè amissam recuperauerint, proponēda sunt Apostoli uerba: abundare in omni opere bono, scientes; q labor uester non est inanis in domino. Non. n. iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis uestri & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius. Nolite amittere confidentiam uestrā quæ magnā habet remunerationem. Hæc ibi. Et can. 7. Siquis dixerit: opa omnia, quæ ante iustificationem fiunt, quacunq; ratione facta sint uerè esse peccata, vel odium Dei mereri: Anathema sit. Et can. 25. Siquis in quolibet bono opera iustum saltem uenialiter peccare, dixerit, aut (quod intolerabilius est) mortaliter atque ideo pœnas æternas mereri. Anathema sit. Hæc ibi.

¶Corollarium. Ergo absolutè loquendo suffragia facta per bonos magis prosunt defunctis & aliis; quam per malos: ut etiam apertè colligitur, ante responsiones argumentorum contrà factorum per ly sed quia rationes quæ sunt in oppositum, videntur concludere &c. Nam magis ualet opus benè qualificatum tam ex parte sui, quàm ex parte alterius pro quo fit: quàm si operi desit qualitas sua bona. Hæc dicta ex tota collecta intellige de operibus: seruata semper conclusione prima. Nam de sacramentis, quantum pendet ex ipsorum opere operato, sentiendum est: ut ibi.

APPENDIX.

Vtil. ps. Seol.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem à fortiori excludas errorem Algazelis, & Auicennæ (vt refert di sect. Inquisit. 2. part. q. 4.) dicentium: q precibus, & sacrificiis, Deus non placatur. Item quomodo directè excludas erroneam propositionem deductam ab Hæreticis falsò ex Abac. 2. (ut notat, censura generalis in bibliam) dicentem: q peccator siue impius ubiq; perfidè agit. Item à fortiori illam Lutheri (Alfon. Castr. Peccatum) dicentis: Iustum peccare semper in omni opere

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationē prædicta scripturarum pro quanto uniuersaliter saltem peccatores quandoq; opera Deo grata facere, ac per hoc defunctis prodesse per suffragia insinuant & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò aides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXI. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Opus suffragij, ut expiatiuum pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, ita illū pro quo fit, absoluit 303

à debito pœnæ suæ: quòd non absoluit facientem ipsum opus A à debito pœnæ.

¶PROB. Quia in recompensatione tali consideratur æqualitas iustitiæ: & opus unum satisfactorium potest sufficere ad unius pœnam tollendam, quod non sufficiet ad duorum (patet in text.)

teri; profitens esse dicat. Item Pelagij & Mahometis (Prat. Mahometit) dicentium: opera aliena nihil prodesse, etiam sanctorum. Vides enim hic, quòd ipsa prosint. Item Lutheri (Prat Lutherani) dicentis opera propria etiam bona, ut a Spiritu sancto piorum corda inhabitante, esse peccata. Quòd. n. peccata nō sint, mōstrat articulus: dū hæc & placere Deo tanquā præsupposita nē, & nobis prodesse tanquā directè pbat.

¶CONCL. 2ª. Opus suffragij, ut est meritorium uitæ æternæ, non solum prodest ei pro quo fit: sed facienti magis.

¶PROB. Quia opus, ut meritorium, pcedit ex charitate.

¶NOT. Præsupponit ista probatio; quòd charitas est ordinata. Ex hoc enim habent eam magis prodest opus, quàm alteri. Ad huius captum etiam facilentem subnixo exemplum Damasceni de unguento: vt dicitur in arg. 2. Sed contrà.

† In sermone pro mortuis parum med.

1m cōsequentia. Ergo &c. R. conceditur. S. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionib. Per hoc enim concessum non fit; quòd opus, inquantū meritorium, non prosit etiam facienti.

2m illatio cōclusionis. S. ergo R. conceditur. S. nego ad 1m.

3m cōsequentia. Ergo &c. R. conceditur. S. ut in ad 1m.

concl. m

4m ex psal. Cōuertetur. R. quantum ad meritū non, quantum ad satisfactionem. S. si uidelicet oratio mea fiat pro satisfaciendo pœnæ tantum alterius.

5m ex Damasceno. Sibi prodest. R. quantum ad meritū: non, satisfactionem S ut in ad 1m.

tisfacit eadem ratione æqualiter ualebit tertio, si pro eodē satisfaciat, & similiter quarto, & sic deinceps, ergo unus una satisfactione posset pro omnib. satisfacere, [h] quod est absurdū.

Sed contra est quod dicitur in Ps. 34. Oratio mea in sinu meo [h] conuertetur, ergo eadem ratione, & suffragia, quæ pro alijs fiunt, satisfacientibus prosunt.

Præterea. Dama. † dicit in sermone de his, qui in fide dormierunt. Quemadmodum vnguento, uel alio oleo sancto circumlinire uolens infirmum, primo ille, scilicet liniens, participat vnctionem, deinde perungit laborantem, sic & quicumque pro proximi salute agonizat, primū [h] sibi prodest, deinde proximo, & sic habetur propositum.

Respondeo, Dicendum, quòd opus suffragij, quod pro altero fit, potest considerari dupliciter. Vno modo ut est expiatiuū pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur, & [m] hoc modo opus suffragij, quod computatur quasi eius, pro quo fit, ita absoluit eum à debito pœnæ, quòd non absoluit facientem à debito pœnæ propriæ [n]; quia in tali recompensatione consideratur æqualitas iustitiæ. Opus autem illud satisfactorium ita potest adæquari uni reatui, quòd alteri non adæquetur, reatus enim duorum peccatorum maiorem satisfactionem requirūt, quàm reatus vnius. Alio modo potest considerari inquantum est meritorium vitæ æternæ, quòd habet inquantum procedit ex radice charitatis, & [o] secundum hoc non solum prodest ei, pro quo fit, sed facienti B magis [q], & per hoc patet solutio ad obiecta, primæ enim rationes procedebant de opere suffragij secūdum quod est satisfactorium: sed aliæ secundum, quod est meritorium.

Articvlvs v.

Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno.

C AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia prosint existentibus in inferno, per hoc quod habetur. 2. Macch. 12. ubi dicitur, quòd inuenerūt sub tunicis īterfectorum [h] donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos, & tamen post subditur, quòd Iudas duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis eorum, constat autem illos pec D casse mortaliter, contra legem agentes, & ita in [h] peccato mortali decessisse, & sic ad inferos esse translatos, ergo existentibus in inferno suffragia psunt.

2 Præterea, In litera * habetur ex uerbis Augustini, † quòd quib. valent suffragia, uel ad hoc psunt, ut sint plena remissio, uel ad

¶Secundò habes, quòd per rōnem a fortiori ostendas: illas meritò dānari à &c. ut q. 13. art. 2. & q. 14. art. 5. app. & 1. par. q. 102. ar. 3. app. Item à psal. 34. Oratio mea in sinu meo conuertetur. Item à &c. ut ex articul. 1. 2. & 3. eliciō pōs. Item à Matth. 10. Qui dederit calicem, aquæ frigidæ alicui in nomine meo, non perdet mercedē suā. Itē à Iacob. 5. Qui cōuerti fecerit peccatorē ab errore uię suę, scire debet; quòd animā eius liberabit à morte: & operit multitudinē peccatorū. Per ly liberabit animam eius, uide quòd bona alia prosunt alteri; & per ly operit multitudinē peccatorū uide quòd prosunt sibimet facienti. — 2 concl.

¶Tertiò habes, quòd per rōnem ostendas; meritò insinuatū ab Eccle. 29. quòd suffragia pro altero, siue viuo, siue mortuo facta & facienti prosunt: & sic. Conclude eleemosinā in corde pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hæc ibi. Vbi nota ly hęc scilicet eleemosinam: qm per hoc significatur, opus, ipsum pro alio factum adeò prodesse facienti; ut, & si beneficiatus ex illo opere non recordetur benefactoris, opus illud pro benefactore clamet ad Deum. Itē à Matt. 10. — 3

Dicite pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax uestra: sin autem, reuertetur ad uos. Hæc ibi. Vbi E simul ostenditur: & quòd opus bonum vnius prodest alteri, & quòd ad hoc ut prosit requiritur dispositio in altero; ut dictum est not. post omnia argu. Nota ly sin autem, reuertetur ad nos: qm per hoc declaratur, opus ipsum etiam quantum ad id quod ea intentione facientis debuerat peruenire ad alterum, in casu, quo alter esset dispositus ad recipiendum illud, reuerti ad facientē, hoc est, quantum ad esse satisfactorium; quando faciens indiget satisfactione.

¶Quartò habes: quòd per rōnem prædicta scripturarū, & patrum, proquarto suffragia, seu opera facta pro alijs prodesse & facienti insinuat, & intelligas, & probes, & tuearis. — 4

¶Quintò vides quomodo ex hīc vicissim Thomistica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. — 5

* Lib. 4. Sent. dist. 55. S. B. in medio.

† In Enchiridio ca. 110. in fine tom. 3. & in li. de 8. Dulcitij. qō. q. 2. in fine to. 4. & Raban in lib. de institutione clericorum. ca. 44.

¶NOT. Intellige prædicta in solutione argumentorum istorum in casu, quo ille, pro quo fit oratio, seu quodlibet suffragiū, est capax satisfactionis illius, hoc est capax, quòd illud opus inquantum satisfactorium ad se perueniat. Ad hoc enim, quòd vnus possit satisfacere pro alio requiruntur aliquæ conditiones in recipiente, ut q. 13. artic. 2. Rursus. Aduerte articulum hunc posse aliquo modo deseruire intelligentiæ de indulgentijs, ut facile patere potest discurrenti supra q. 25. art. 1. &c. & ideo non mirum; quòd sancti ad plenum, superque, tota retributio data sit pro operibus suis, inquantum meritoria fuere, & nobis adhuc prosint, ut ibi dictum fuit.

Appendix.

1 EX articulo habes. ¶Primò; quòd per rationem excludas à fortiori hæresim Amsdorph. Prat. Amsdorphiani: dicentium opera bona perniciosa esse ad salutem. Adeò. n. perniciosa illa non esse ad salutem, monstrat articulus; ut & facienti, & al- — Vil. p S. loci.

QVÆST. LXXI. ART. V.

CONCL. 1ª. Non potest esse, vt pœna tollatur, nisi prius culpa expietur.

hoc, quod tolerabilior sit eorum F pœna, uel [b] damnatio, sed solum illi, qui in inferno sunt, damnati esse dicuntur, ergo etiam existentibus in inferno suffragia prosunt.

3 Præterea, Dio.* ult. cap. Eccl. Hierar. dicit, Si iustorum orationes & secundum hanc uitã, [h] quãto magis post mortem in illis, qui digni sunt sacris orationibus operantur ex quo potest accipi qđ suffragia magis prosunt mor G tuis, q̃ uiuis sed uiuis prosunt etiã in peccato mortali existentibus, cum quotidie oret Ecclesia pro peccatoribus, ut conuertantur ad Deum, ergo etiam, & mortuis in peccato mortali existentibus suffragia ualent.

4 Præterea. In uitis patrum legitur, quod ẽt Damas.* ĩ sermone supradicto refert, quòd Macharius, inuẽta in uia caluaria cuiusdam defuncti, oratione præmissa H quæsiuit cuius caput fuisset, & caput respondit, quod fuerat sacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamen confessus est oratione Macharii se, & alios iuuari; ergo suffragia Ecclesiæ etiam in inferno existentibus prosunt.

5 Præterea. Dama.* in eodem sermone narrat, q̃ Gre. pro Traiano orationem fundens, audiuit uocem sibi diuinitus dicentem. Vocem tuam audiui, & ueniam I h Traiano do. Cuius rei ut Dama. dicit in dicto sermone, testis est Oriens omnis, & Occidens sed constat Traianum in inferno fuisse, quia multorum martyrum necem amaram instituit, ut ibidem Dama. dicit, ergo suffragia Ecclesiæ, ualẽt etiam in inferno existentibus.

SED CONTRA est quod dicit Diony.* 7. cap. Eccl. Hierar. Summus sacerdos pro immundis non K orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine, & communiter ibidem dicit quod peccatoribus non orat remissionem, quia non audiretur pro illis, ergo suffragia existentibus in inferno non ualent.

Præterea. Grego.* dicit in 34. lib. Moral. Eadem causa est cur non oretur tunc, scilicet post diẽ iudici pro hoĩbus æterno igne damnatis, quæ nunc causa est quare non oretur pro Diabolo, & Angelis eius, æterno supplicio deputatis, quæ etiam nunc causa est quare Sancti non orent pro hominibus infidelibus, impiisque defunctis, quia de eis utique quos æterno damnatos supplicio iam nouerint, ante illum iudicis iusti conspectu orationis suæ meritum cassari refugiunt, ergo suffragia in inferno positis non ualent.

Præterea. Multa habentur ex uerbis August.* qui sine fide operante per dilectionem, eiusque sacramentis de corpore exeũt frustra uel à suis eiusmodi officia impenduntur: sed omnes damnati sunt huiusmodi, ergo eis suffragia non prosunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantum ad tempus, dicentes quod post diem iudicii nullus in inferno existens aliquo suffragio iuuatur, sed ante diem iudicii aliqui iuuantur suffragiis Ecclesiæ. Alio modo distinguebant quãtum ad personas in inferno detẽtas, inter quos aliquos dicebãt esse ualde malos, qui scilicet sine fide, & sacramẽtis decesserunt, & talibus quia de Ecclesia nòn fuerunt, nec merito, nec numero, suffragia Ecclesiæ prodesse non possunt. Alii uero sunt non ualde mali, qui scilicet de Ecclesia fuerunt numero, & fidem habentes, & sacramẽtis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia Ecclesiæ prodesse debent.

Sed occurrebat eis quędam dubitatio eos perturbans, quia, scilicet uidebatur ex hoc sequi, cum pęna inferni sit finita secundum intensionem, quãuis duratione infinita existat, q̃ multiplicatis suffragiis, pęna illa totaliter auferetur, quod est error Origenis.* Et ideo, hoc inconueniens euadere multipliciter uoluerunt. Præpositiuus enim dixit, q̃ tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, q̃ à tota pœna redduntur immunes non quidem simpliciter, ut Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet usque ad diem iudicij, tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ in pœnas inferni sine spe ueniæ detrudentur.

Sed ista opinio uidetur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non potest ordinari, nisi per pęnam, unde [m] nõ põt esse vt pęna tollaĩ nisi prius culpa expiceť, [t] & ideo cũ culpa continue maneat in damnatis, eorum pęna nullatenus interrũpetur.

Et ideo Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, q̃ hoc modo proceditur in diminutione pęnarum per suffragia, sicut proceditur in diuisione linearum, quæ cum sint finitæ, tamen in infinitum diuidi possunt, & nunquam per diuisionem consumuntur, dum fit subtractio non secundum eandẽ quantitatẽ, sed sm eandẽ proportionem: Velut si primo auferatur pars quarta totius, & secundo pars quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt q̃ per primum suffragium diminuitur aliquota pars pœnę, & per secundum

gatt

¶PROB. Quia culpa non potest ordinari, nisi per pœnã: & diuinæ prouidentiæ est, nihil in rebus inordinatum relinquere (omnia patent.)

¶Corollarium. Ex hoc ergo inferas, ut in textu; quòd scilicet cum culpa continuè maneat &c. & id bene semper recolito, contra nimis Iudiciorum Dei scrutatores.

¶CONCL. 2ª. Miseria damnatorum nõ potest diminui; sicut nec gloria sanctorum augeri, quantũ ad præmium essentiale.

¶PROB. Quia dãnati totaliter ad ultæ terminum peruenerunt; sicut & sancti in patria.

¶Examen. Ly quãtum ad præmiũ essentiale. Illud est uidere Deum, ipsoque frui, facialiter. Comparatiuè igitur ad hoc, omne aliud dici potest præmiũ accidentale: Vt gloria corporis, gaudiũ de peccatore pęnitente à agente Iætitia sanctorum ex profectu aliorũ exemplo suorum puta B. Dominici, atque Francisci de imitatione suarum uirtutum à bonis fratribus suis, B Thomę de profectu ecclesiæ sanctæ per doctrinã ab ipso nobis uiatoribus relictam; & omnium sanctorum de aduentu nouo alicuius defuncti in illam patriam.

¶CONCL. 3ª. Tutius est simpliciter dicere: q̃ suffragia non prosunt damnatis: nec pro eis ecclesia orare intendit.

¶Examen. Ly non prosunt, ly nec pro eis &c. Idest neque prosunt ex parte charitatis, neq; prosunt ex parte intentionis (uide ar. 1. Nam charitas ecclesiæ ad eos, ratione defectus illorum, non extenditur, neque intentio, cùm ecclesia nõ intendat iust tiæ diuinæ cõtra facere, quæ est ut in damnatis finaliter nulla sit redemptio.

¶Examen ly tutius. Hoc dicitur propter ultimũ asserẽ

---

* Cap. 7. circa me. p. 3.

* Damas. in sermone de defunctis circa med. illius.

præmiũ essentiale & accidentale.

* In sermone de defunct. in med. illiũs.

* Eodẽ loco nunc notato.

* Iã loco sepius citato.

* Cap. 7. p. 3. in me. illius. Vide decre. 13 q. 2. c. 20.

* Li. 34. c. 12. explicans illud Iob. 41 æstimabit abyssum quasi senescẽtẽ & li. 4. Dial. c. 44.

* Li. 4. Sẽt. d. 45. §. B. * in Enchiridio ca. 67. 68. & 100. to. 3. in lib. de cura pro mortuis. c. 1. & ult. & vide in lib. 8. q6. Dulcitij q. 2. to. 4. & in lib. de fide & ope

secundum legẽ communẽ: quod ponitur in textu à ly sed tamen modus, qui à quibusdam ponitur &c. usque ad conclusionem hanc, r õ adeo dicit.

lib. c. 14. 15. 16. to. 4. & super Ps. 86 to. 8. & de uerbis A. post. ser. 34. uel. 32 to. 10.

* lib. 1. de Periarchõ c. 6. & refert Grego. lib. 34. moral. ca. 16. Vide infra q. 99. art.

eorũ. in

pars aliqua remanentis secundũ A candem proportionem.

Sed iste modus multipliciter defectiuus est. Primo, quia infinita diuisio, quæ congruit cõtinuę quantitati, non uidetur posse ad quantitatem spiritualem trásferri. Secundo, quia non est aliqua ratio, quare secundum suffragiũ minus de pęna diminuat quàm primũ, si sit ęqualis ualoris. Tertio, quia pęna diminui non pôt, nisi diminuatur culpa, sicut nec B auferri nisi ablata. Quarto, quia in diuisione lineę tandem peruenitur ad hoc, quod non est sensibile corpus, corpus enim sensibile non est in infinitum diuisibile, & sic sequeretur ꝙ post multa suffragia pęna remanẽs propter sui paruitatem non sentiretur, & non esset pęna.

Et ideo alii alium inuenerunt modum. Altisiodorensis* enim dixit, ꝙ suffragia prosunt damna- C tis non quidem secundum diminutionem pęnæ, uel per interruptionẽ; sed per confortationẽ patientis, sicut si homo portaret graue onus, & faciem suam perfunderet aqua, sic enim confortaretur ad melius portandum cũ tamen onus suum in nullo leuius fieret.

Sed hoc iterum esse nõ potest, quia aliquis plus, uel minus æterno igne grauatur, vt Greg.* dicit D secundum meritum culpæ, & inde est, ꝙ eodem igne quidã plus, quidam minus cruciantur. Vnde cum culpa damnati immutata remaneat, non potest esse ꝙ leuius pęnã ferat. Est nihilominus, † prędicta opinio, & præsumptuosa, utpote Sanctorũ dictis cõtraria; & uana, nulla auctoritate fulta; & nihilominus irrationalis: tum quia damnati in inferno sunt extra uinculũ charitatis, secundum E quam opera uiuorum continuantur defunctis, tũ quia totaliter ad uitæ terminum peruenerũt, recipientes ultimam pro meritis retributionem, sicut, & Sancti, qui sunt in patria. Quod enim adhuc restat de pęna, uel gloria corporis, hoc rõne uiatoris nõ prębet; cũ gloria essentialiter, & radicaliter existat in aia; & similiter miseria damnatorũ: & ideo nõ pôt eorũ pęna diminui, sicut, nec gloria Sanctorũ augeri quantum ad premiũ essentiale.¶ Sed tñ modus qui à quibusdã ponitur, ꝙ suffragia prosunt damnatis, posset aliquo modo sustineri; ut si dicat ꝙ non prosunt, neque quantum ad diminutionem pęne, uel interruptionẽ, uel quantũ ad diminutionẽ sensus pęnæ; sed quia ex huiusmodi suffragijs eis aliqua materia doloris eis subtrahitur, quæ eis esse posset, si ita se abiectos conspicerent, ꝙ pro eis nullã curã haberent, quæ materia doloris eis sub trahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed illud ẽt nõ pôt esse secundum legem cõem, quia ut Augus.* dicit in lib. de cura ꝓ mortuis agenda, ꝙ præcipue de damnatis est uerum. Ibi sunt spiritus defunctorum, ubi nõ uidẽt quæcunque aguntur, aut eueniũt in ista uita hominibus: & ita non cognoscunt qñ pro eis suffragia fiũt; nisi supra cõem legẽ hoc remediũ diuinitus detur aliquibus damnatorũ; quod est uerbũ omnino incertũ. Vnde* tutius est simpliciter dicere, ꝙ suffragia non prosunt damnatis; nec pro eis Ecclesia orare intẽdit, ‡ sicut ex inductis* auctoritatibus apparet.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ donaria idolorum non fuerũt inuenta apud illos mortuos, ut ex eis signum accipi posset, ꝙ in reuerentiam idolorum ea deferrent; sed ea acceperunt ut uictores, quia eis iure belli debebãtur, & tamen per auaritiam uenialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati, & sic suffragia eis prodesse poterant. ‖ Vel dicendũ, secundũ quosdam, ꝙ in ipsa pugna uidentes sibi periculũ imminere de peccato pęnituerunt, secundum illud Psal. 77. Cũ occideret eos, quęrebãt eũ, & hoc ꝓbabiliter pôt æstimari, & iõ ꝓ eis fuit oblatio facta.

Ad secvndvm Dicendũ, ꝙ in uerbis illis, damnatio large accipit ꝓ quacũq; punitione, & sic includit ẽt pœnã purgatorij, quæ quãdoq; totaliter expiatur, quandoque autem non, sed diminuitur.

Ad 3m dicendũ, ꝙ quantum ad hoc magis acceptatur suffragiũ pro mortuo, q̃ pro uiuo, quia magis indiget, cum nõ possit sibi auxiliari, sicut uiuis, sed quantum ad hoc, uiuus est melioris conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statu gratiæ, quod de mortuis dici non potest; & ideo non eadem causa oradũ pro mortuis, & pro uiuis.

Ad 4m dicendum, quod illud adiutorium non erat, quod pęna eorum diminueretur, sed in hoc solo; ut ibidem dicitur, quod eo orante, concedebatur

---

diciturly ratius, cõputando conclusionem hãc ad primos modos in litera tactos. Totaliter enim reprobati sunt oẽs ante hoc ultimũ assertum in corp. receptum. corp. posui, & præpositum, & ut ibi patet. Licet n. utatur quandoque S. Thomas uerbis istis ly ut decet uel similibus: tamen huiusmodi, ratione modestiæ dicta solummodo, accipienda sunt: ut ple niet apparet ex reprobatione contra Altisiodorensẽ, quã uis eius positio esset inter alias prædictas minus absurda.

¶ Ly simpliciter. Idest nullo addito seu absolute. Quasi dicat, hoc in conclusione dictum absque ulla glosa de præcedẽtibus & huiusmodi admittendũ est.

¶ Ly non prosunt. Cum hoc tamẽ stat ꝙ damnatis prosint improprijssimẽ suffragia, modo illo scilicet, quo Albertus magnus in compendio suæ theologiæ lib. 7. cap. 5. circa finem loquitur. Vult enim, ꝙ inquantum ex suffragijs aliquorum uiuentium eos uertuntur aliqui alij ad bonã frugem, & tandem in uitã æternam, intantum damnatis prosit illud suffragiũ: & hoc p modum cuiusdã diminutionis. Patet nãque: ꝙ quanto plures damnabuntur, tãtò acerbior, accidentaliter saltem, fiet pęna priorum ibi existentium: & consequenter ab opposito ea eo, ꝙ per suffragia prædictorum uiuentium quidam ai] tu uantur, ne damnationẽ incurrant, sequitur, ꝙ damnatis iam existentibus pœna ista maior, quæ poterat illis contingere ex aduentu illorum, per impeditionẽ quandam subtollitur; & hoc solũ intellexit Albertus.

¶ Prob. Quia tũ ex authoritatib* inductis, cum ex reprobationibus positionũ in textu, pa et.

*Id habet Altissiodo rẽsis li. 4. Sent. tractatu. 14. q. 1.

*Li. 9 Moral. c. 47. post. me.

1m ex Machab. Donaria dolorum i. &c. ablata in signũ uictoriæ: non, ablata in reuerent à idolorũ. S. Tunc n. h l &c. Nã ex hoc non fuerunt in inferno damnati.

Itẽ de minori. In peccato mortali decessisse. s. & aiũ pœnituissent. S. Tunc nihil &c. ut patet. Vide 2m responsum literæ ly uel dicendum &c.

2m ex Augustino. Damnatio large acc epta: non adẽ, proprie. S. Hæc. n. solum damnatis conuenit. Tunc nihil &c. Nam ẽt existẽtibus in alio loco pęnali causa afferod conuenit d. mnatio large sumpta.

*Cap. 13. 14. 15. 16. 10. 4.

3m ex Dionysio. Quia õmo s post mortem l & attenta indigent a mortuorum in purgatorio existentium: non a'e tento statu culpæ mortalis. S. n'in ter tu. Tunc i l & ,ve patet applicanti.

cond. f

4m ex vitis patr. & Damasc. Iuuari in phãtasiæ. non autem, verè S. ut

*Inateg t. 2. &, sed contra & Aug. in Enchir. c. 110. 1. & de ciui. lib. 21. ca. 13. 21. & 24.

Rñsio 2a.

*Decret. causa 13. q 2. c. 20. incip. In præsenti.

¶ 7 Præt. Omne agens corporeum agit per contactum, sed non potest esse aliquis h contactus ignis corporei, & animæ, cũ contactus solum sit inter corpora, quæ habent ultima simul, ergo anima ab illo igne non patitur, &c.

¶ 8 Præterea. Agens non agit in remota, nisi per hoc quod agit in media, vnde per determinatã distantiam agere potest proportionatam suæ uirtuti, sed animę, G uel ad minus dęmones, de qbus etiam eadẽ est ratio, quandoque sunt extra locum inferni, cum quandoque etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tamẽ tunc sunt à pęna immunes: sicut enim gloria sanctorum nũquam interrumpitur, ita nec pęna damnatorum, nec tamen uidemus ꝙ omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum est credibile aliquid corporeum de natu- H ra elementi esse tantæ uirtutis, ut ad tantam distantiam actionem suam diffundat, ergo non uidetur ꝙ pęnas, quas animæ damnatorum sustinent, ab igne h corporeo patiantur.

SED CONTRA, Eadem ratio est in animabus separatis, & dæmonibus, quòd ab igne corporeo pati possunt: sed dæmones ab eo patiuntur, cum puniũtur ab illo igne, in quẽ corpora dam- I natorum projicientur post resurrectionem, quẽ oportet esse corporeum, & hoc patet per sententiam Domini Matth 25. Ite male dicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &c. ergo, & animæ separatæ ab igne corporeo pati possunt.

Præterea. Pęna debet respondere culpæ: sed anima per culpã se corpori subiicit per prauã cõcupiscentiam, ergo iustum est, ut K in pęnam rei corporeæ subijciatur per passionem.

Præterea. Maior est unio formæ ad materiam, quàm agentis ad patiens: sed diuersitas naturę spiritualis, & corporalis nõ impedit quin anima sit forma corporis, ergo nec impedit quin possit à corpore pati.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ supposito quòd ignis inferni non sit metaphorice dictus, nec F ignis imaginarius, sed uerus ignis corporeus, * oportet dicere quòd anima ab igne corporeo patiatur, * cum Dominus ignem illum diabolo, & angelis eius paratũ esse dicat, Matth. 25. qui sunt incorporei sicut illa. Sed quomodo pati possit multipliciter assignatur. Quidam enim dixerunt quòd hoc ipsum, quod est ignem uidere, sit ab igne pati. Vnde Greg. in 4. Dial. * dicit, Igne G eo ipso patitur anima, quo uidet. Sed illud nõ uidetur sufficere, qa quodlibet uisum ex hoc quòd uidetur, est perfectio uidentis, unde non potest in eius pęnam cedere, inquantum est uisum, sed quandoque est punitiuum, vel contristans per accidens, inquantum scilicet apprehenditur ut nociuum. Vnde oportet ꝙ præter hoc ꝙ anima ignem illum uidet, sit aliqua comparatio animæ ad ignem secundum quam animæ ignis noceat. Vnde alii dixerunt, quòd quamuis ignis corporeus non possit animam exurere, tamen anima apprehendit ipsum vt nociuum sibi, & ad talem apprehensionem afficitur timore, & dolore, ut in eis impleatur id, quod dicitur. * Trepidauerunt timore, ubi nõ erat timor. Vnde Gregor. in 4. * Dialo. dicit, quòd quia anima cremari se conspicit, crematur. Sed hoc iterum non uidetur sufficere, quia se- I cundum hoc passio animæ ab igne non esset secundum rei ueritatem, sed secundum apparentiã tantum: quamuis enim possit esse uera passio tristitiæ, uel doloris ex aliqua falsa meditatione, ut Aug. dicit 12. * super Genes. ad literam, tamen non potest dici quòd secundum illam passionẽ uere patiatur à re, sed à similitudine rei, quã conspicit, & iterum iste modus passionis magis recederet à reali passione, q̃ ille, qui ponitur per imaginarias uisiones, cũ ille dicatur per ueras imagines rerũ esse, quas anima secum defert, iste autem per falsas conceptiones, quas anima errans fingit, & iterum non est pro K babile quòd animæ separatæ, uel dæmones, qui subtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeũ sibi nocere posse, si ab eo nullatenus grauarentur. Vnde alij dicunt, quòd oportet ponere animã etiã realiter ab igne corporeo pati. Vnde, & Grego. in 4. Dialo. * dicit, Colligere ex dictis Euangelicis possumus, quòd incendium non solum anima uidẽdo, sed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt, dicunt enim, quòd ignis ille corporeus considerari potest dupliciter. Vno modo, secundũ ꝙ est quædam res corporea, & hoc modo non habet quòd in animam agere possit. Alio modo, secundum quòd est instrumentum diuinæ iusti-

tia

¶ Ly dicere. Scilicet & ore, & corde. Nã de omnibus his, quæ sunt fidei, sic sentiendum est: nec sufficit, ad euadendum crimen infidelitatis, ore solum dicere.

¶ Ly dicere. Scilicet firmiter tenẽdo, & nullatenus dubitãdo. Nam de omnibus, quæ sunt fidei, ambabus his conditionibus iunctim cõcomitantibus sentiẽdum esse per Ecclesiam constat: & hoc ipsum facto suo docet Augustinus, dũm in lib. de fid. ad Pet. scribendo regulas catholicæ fidei semper utitur hac maiestate uerborũ, firmissime tene & nullatenus dubites. At si aperte dicat. Ea, quæ sunt fidei, firmius tenẽda sunt, quàm ea, quæ humanitus certo sciuntur, quæcunque sint illa: nec de iis propter quotcunque, & quantacunque aduersa, sine fuerint argumentationes, siue quælibet aliæ quorũuis illusiones, siue &c.) est unquam aliqualiter, uel minimũ dubitandum.

¶ Ly ab igne corporeo. Quòd ignis inferni sit corporeus, tractabitur q. 97. ar. 5. Ex quo loco, tanquã supposito quodam uerissimo, (ut in textu, unde cõclusio hæc prima sumpta est, dicitur) credenda est rei ueritas.

¶ PROB. Quãdo Dominus Matth. 25. ignẽ illũ paratũ diabolo & Angelis eius, qui sunt incorporei, sicut etiam anima, dicit esse supplicium (proculdubio illorũ spirituum atque animarum.)

A. subiecit.

¶ CONCL 2a. Ignis infernus ex natura sua habet, ꝙ spiritus incorporeus ei coniungi possit, ut loco locatum; sed inquãtum est instrumentũ diuinæ iustitiæ habet, ut ipsum spiritũ quodammodo retineat alligatum: & in hoc ueraciter ignis ille est spiritui nociuus, & sic aĩa ignem ut sibi nociuum uidens ab igne cruciatur.

Examen. Ly ex natura sua &c. Hoc patet [illegible] in textu istoc sicut [illegible] ꝙ aliquid ad hoc, ꝙ sit instrumentum, oportet, ꝙ propriam actionem connaturalem circa rem habeat, cui adhibetur ut instrumentum alterius.

Ly quodammodo. Hic modus est, ut ad alia, secũdum quòd uult, nullatenus dimettere possit; Nec tamen per hoc est totaliter explicabilis, si eius nec excogitabilis in omnibus.

¶ ROB. Quia omnia ista per ordinẽ patent in textu.

¶ NOT. Inter alias authoritates notabilis, est illam Augustini 21. de ciu. Dei Hinc enim uidebis: ꝙ sicut anima humana ex alligatione ista uitali ad corpus concipit amorẽ tantum, ad ipsum, ac ob hoc mors, quæ est separatio eius à corpore, sit supremũ omnium terribiliũ: ita ex coniunctione illa infernali ad ignẽ corporeum tantum concipit supplicium & horrorem, ut hoc inex-

*eod.

*Li. 4. Dialo c. 29. parũ à princ.

*Psal. 13.

*lib. 4. Dialo c. 29. parũ à princ.

*lib. 12. c. 19. & 32. to. 3.

*lib. 4. c. 29. post medium.

Inexplicabile fit. Nec mirum: quon à primam coniunctionē omnipotentia diuina, ut misericors, secundam coniunctionem eadem, ut iusta uindicans, facit.

1m d' maiori. Augustinus d. c. i. A. inquirendo. nō. determinando. §. Tunc nihil &c. ut patet.

*Tho. in 4. dist. 1. a. 4.

Item ex Augustino. ... a. q. proxime nō remotè. §. declaratur in textu. Tunc nihil &c. Nam conclusio prima intendit, q̃ patiatur ab igne corporeo extra existente remotè: & ab illo, ut intra apprehensum, immediate & proximè. Vide secundum responsum littera ly uel dicendū q̃ &c.

¶NOT. Aliud est finis aliud est modus final. ... sicut de balneo patet. Nā balneum ad extra existens tanquam finis mouet ad hoc, ut lauetur quis in eo. sed ipsum, ut ad intra apprehensum, habet modum seu uirtutē mouendi. Nō enim moueret, nisi apprehenderetur: licet nō lauetur aliqs in balneo apprehenso, sed ad extra existente. Similiter d cendum est de agente hoc in animam: uidelicet, quod aliud est agēs, aliud modus agendi. Agens est ignis ad extra, modus agendi est eius apprehensio. Non enim affligeret, nisi apprehenderetur. Et tamen h apprehensio illa tantum, hoc est sublata reali uirtute nocumenti ignis, affligeret: tunc anima non uerè pateretur à re, sed a similitudine rei, quam conspicit: ut habes supra in corp. in reprobatione secundæ opinionis. Cum autem hoc sit inconueniens, ut inibi patet, latendū est sine dubio, quod ignis ad extra realiter est nocumentiuus animæ.

Ignis corporeus quomodo agit in animam.

2m d' minori. Corpus, q̃. ut corruptitiæ ...

tiæ ordo exigit, ut anima, quæ A peccando se rebus corporalibus subdidit, eis etiam in pœna subdatur. Instrumentum autem non solum agit uirtute propriæ, sed etiam in uirtute principalis agentis, & ita non est inconueniens si ignis ille, cum agat in uirtute spiritualis agentis, in spiritum agat hominis, uel dæmonis, per modum etiam quo de sacramentis dictum est,* quòd animam sanctificant. Sed id non uidetur sufficere, quia omne instrumentum B in id, circa. quod instrumentaliter operatur, habet propriam actionem connaturalem, & non solum illam actionem, secundum quam agit in uirtute principalis agentis, immo exercendo propriam actionem, oportet quòd efficiat hanc secundam, sicut aqua lauando corpus in Baptismo sanctificat animam, & serra secando lignum, perducit illud ad C formam domus. Vnde oportet dare igni aliquam actionē in animam, quæ sit ei connaturalis, ad hoc quod sit instrumentum diuinæ iustitiæ, peccata uindicantis. Et ideo dicendum, quòd corpus in spiritum naturaliter agere nō potest, nec ei aliquo modo obesse, uel ipsum grauare, nisi secundum quòd aliquo modo corpori unitur, sic enim inuenimus quod corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. Sapient. 9. Spiri- D tus autem corpori unitur dupliciter. Vno modo, ut forma materiæ, ut ex eis fiat unum simpliciter, & sic spiritus unitus corpori, & uiuificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauatur, sic autem spiritus hominis, uel dæmonis igni corporeo non unitur. Alio modo sicut mouens mobili, uel sicut locatum loco, eo modo quo incorporalia sunt in loco, & E secundum hoc spiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in uno loco existentes, quòd non in alio. Quamuis autem res corporea ex sua natura habeat quòd spiritum incorporeum loco definiat, non tamen ex sua natura habet quòd spiritum incorporeum loco definitum detineat, ut ita alligetur illi loco, quòd ad alia diuertere non possit, cum spiritus non sit ita in loco naturaliter, quòd loco subdatur, sed hoc supe. additur igni corporeo, inquātum instrumētū diuinæ iustitiæ uindicantis, quòd sic detinet spiritum, & ita efficitur ei pœnalis, retardans eum ab executione propriæ uoluntatis, ne scilicet possit operari, ubi uult, & secundum quòd uult, & hunc modum ponit Gregorius 4.* Dialogo: exponens enim quomodo anima incendium experiendo patiatur, sic dicit. Cum ueritas peccatorem diuitem damnatum in igne perhibeat, quisnam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? & hoc etiam Iulianus dicit,* ut in litera Magister* dicit. Si uiuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corporeo curē nō teneē post mortē corporeo igne? Aug* ē 21. de Ciui. Dei dicit, q̃ sicut aīa in hoīs cōditione iungiē corpori ut dans ei uitam, q̃uis illud sit spirituale, & hoc corporale, & ex illa coniunctione uehementer cōcipit amorem ad corpus; sic ligatur igni, ut accipiens ab eo pœnam, & ex illa coniunctione concipit horrorem. Oportet ergo omnes præ dictos modos in unum colligere, ut perfecte uideatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur, ut scilicet dicamus quòd ignis ex natura sua habet, quòd spiritus incorporeus ei coniungi possit, ut loco locatum. Sed inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ habet, ut ipsum quodammodo retineat alligatum; & in hoc ueraciter ignis ille est spiritui nociuus, & sic anima ignē ut sibi nociuum uidēs ab igne cruciatur.* Vnde Greg.* in 4. Dialogo, omnia ista per ordinem tā git, ut ex præmissis* eius authoritatibus patet.

Ad primum ergo dicendum, q̃ August.* loquitur inquirendo, unde etiam alium modum ponit determinando libro de Ciuitate Dei, ut ex dictis* patet, r Vel dicēdum, quòd Augustinus ' intelligit, quòd ea, quibus anima proxime afficitur ad dolorem, uel tristitiam, sunt spiritualia, non enim affligeretur, nisi ignem ut nociuum sibi apprehenderet, ignis ergo apprehensus, est proximum affligens, sed ignis corporeus extra animam existens, est affligens remotum.

Ad secundum Dicendum, quòd quamuis anima simpliciter sit igne nobilior, ignis tamen est anima nobilior, inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

Ad tertium Dicendum, quòd Philosophus, & Boetius* loquuntur de actione illa, per quam patiens transmuratur in naturam agentis, talis autem non est actio ignis in animā, & propter hoc ratio non concludit.

pus: non, dum ... ut ... ... nihil &c. Nam quamuis anima simpliciter, &c. ut in textu.

¶Examen. Ly simpliciter. Idest ut anima comparata ad ignem, ignem: scilicet quod idem est ut ignis, quatenus placet è ignis naturaliter agens compa ratus ad animam.

*lib. 4. ca. 28. & 29. post me.

3m ex philosopho, & Boetio. Agunt, & patiuntur. & actione illa, per quam patiens transmutatur in naturam agentis. § Tunc nihil &c. Nam ignis ille non agit, neque animā patitur ab eo, per transmutationem talem; sed modo dicto in corp.

*Iul. Toletanus eccle fiæ Epifc. li. 2. prognosticorū de futuro seculo. c. 17.

*Mag. lib. 4. Sent. d. 44. §. G.

*Aug. lib. 21. ca. 10 ante me.

¶NOT. Actio illa, per quam patiens transmutatur in naturam agentis est, ut actio ignis in ligna. Hac enim mediante ignis conuertit ligna in sui naturam.

4m de

excl. p

*lib. 4. dia. ca 29. *In hoc corp.

*Loco citato. arg. Resp. 1.

*Aug. de Ciui. c. 19. ante me. 10. 5.

*Loco citato in ar gu. 1.

*Loco in arg. citato.

3m de

Ad 4m dicendum, quòd ignis agit in animam, non per modum influentis, sed per modum detinẽtis, ut ex dictis* patet, & ideo ratio non est ad propositum.

Ad 5m dicendum, ꝙ in visione intellectuali nõ est tristitia ex hoc ipso quòd aliquid videtur, cum illud quod uidetur, nullo modo intellectui possit esse contrarium, inquantum uidetur: in sensu autẽ hoc quod uidetur, ex ipsa actione, quam agit in uisum ut uideatur, potest esse corruptiuũ uisus per accidens, inquantum corrũpit harmoniam organi. Sed tamẽ uisio intellectualis potest esse cõtristans, inquantum id, quod uidetur, apprehenditur ut nociuum, non quasi noceat eo ipso ꝙ uidetur, sed alio quocumque modo, & sic anima uidendo ignem affligitur.

Ad 6m dicendum, ꝙ non est simile quantum ad omnia, sed quãtũ ad aliquid, ut ex dictis* patet.

Ad 7m dicendum, ꝙ quamuis non sit tactus corporalis inter animam, & corpus, tamen est inter ea aliquis tactus spiritualis, sicut etiam motor cœli, cum sit spiritualis, spirituali tactu tangit cœlum, ipsum mouens, per modum, quod dicitur contristans tangere, sicut dicitur in primo de generatione, & hic modus sufficit ad actionem.

Ad 8m dicendum, ꝙ spiritus damnati numquàm sunt extra Infernum, nisi ex dispensatione diuina, uel ad instructionem, uel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extra infernum sint, semper tamen uident infernũ, ut eis in pœnam præparatum. Vnde cum ista uisio sit immediate affligens, ut dictum est, ubicunque sunt, ab igne inferni affliguntur, sicut, & captiui extra carcerem existentes, à carcere affliguntur dum uident se ad carcerem damnatos: vnde sicut gloria electorũ non minuitur, nec quantum ad præmium essentiale, nec quantũ ad accidentale, si aliquando extra cœlum Empyreum sint, sed quodammodo in eorum gloriam cedit, ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorum, si extra infernum ex diuina dispensatione ponatur ad tempus. Et hoc est ꝙ Glo.* dicit super illud Iacob. 3. Inflammat rotam natiuitatis nostræ, &c. Diabolus ubicunque sit, siue sub aere, siue sub terra, secum trahit tormẽta suarum flammarum. obiectio autẽ procedit, ac si ignis corporeus affligeret immediate spiritus, sicut affligit corpora.

QVAESTIO LXXI.

De suffragiis mortuorum, in quatuordecim articulos diuisa.

DEINDE considerãdũ est de suffragiis mortuorum. Et circa hoc quæruntur quatuordecim

¶ Primo, Vtrũ suffragia, quæ per unum fiũt, aliis prodesse possint.

¶ Secundo, Vtrum mortui iuuari possint ex operibus uiuorũ.

¶ Tertio, Vtrum suffragia per peccatores facta, mortuis ꝓsint.

¶ Quarto, Vtrum suffragia ꝓ mortuis facta, faciẽtib* prosint.

¶ Quinto, Vtrum suffragia existentibus in inferno prosint.

¶ Sexto, Vtrum prosint existẽtibus in Purgatorio.

¶ Septimo, Vtrũ ualeant pueris existentibus in Limbo.

¶ Octauo, Vtrum aliquo modo prosint existẽtibus in patria.

¶ Nono, Vtrum oratio Ecclesiæ, & sacramentũ altaris, & eleemosyna prosint defunctis,

¶ Decimo, Vtrum indulgẽtiæ, quas Ecclesia facit, eis prosint.

¶ Duodecimo, Vtrum suffra-

4m de antecedente. Ab agente. R. uel per modum influentis, uel per modum detinentis. S. Tunc nihil &c. Nam per modum detinentis tantum, ignis egit in animam: & consequenter anima recipit ab eo detentionem inuoluntariam, & per consequens afflictiuam.

¶ *Corollarium.* Ergo illa detentio non est tanquam formæ rerum in anima; de quibus in argumento. Nam illæ recipiũtur spiritualiter tantum. i. sine afflictione: ista autem detentio spiritualiter, & realiter, cũ afflictione modo dicto.

*In corp. art.

5m ꝺ minori. Visio intellectualis. R. ut uisio præcise: nõ ut uisio alicuius, tanquàm uere nociui. S. Tunc nihil &c. omnia parent in textu.

6m illatio cõclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. S. Nam illa similitudo adducta, quæ est Aug. 12. de eiui. Dei ut in corp. h. non tenet quantum ad omnia, nec hoc intendebat August. sed ut dictum est.

*Sub finẽ corp.

7m ꝺ minori. Contactui. R. cor poreus non, spiritualis. S. Tunc nihil &c. ut patet in textu ly inter ea est aliquis contactus spiritualis per modũ, quo dicitur contristans tangere, scilicet contristatum.

¶ NOT. Pro ceptu faciliori cõtactus spiritualis afflictiui, diligenter ea notabis: quæ quotidie occurrunt magis, uel minus secundum quòd apprehendunt homines nociua, seu nocitura. Et licet multoties huiusmodi afflictiones aliquorum de entibus rationis (ut aiunt) pura de nihilo sint tamẽ quia illa ut plurimum noxia apprehenduntur, maximè affligunt eos, ita ut ad mortẽ usque aliquãdo eos perducant. Ex his uigilanter annotatis, tanquàm à notioribus nobis procedens penetrabis facilius, & à fortiori dicta in textu circa contactum spiritualem ultum.

*In corp. art.

8m de conclusione. Ab igne corporeo patientur. R. immediatè: non, autem, mediatè. S. Tunc nihil &c. Nam ab eo patiuntur mediatè, ut in ad primum.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quõ per rationem interimas hæresim Albanensium (Prat. Albanenses. Selenaiani.) dicẽtiũ, inferni nõ esse alias pœnas quã eas, quas in hoc mundo experimur. Cũ. n. articulus hic demonstret animã pati ab igne corporeo: sequit ꝙ illam hæresim expugnat. Dolor namque separatæ animæ est maior, quàm quilibet dolor in hoc mũdo, quãtò anima est sensibilior, quàm corpus. Vnde & 3. par. q. 46. ar. 6. ad 3m. inquit S. Doctor. Dolor animæ separatæ patientis pertinet ad statũ futuræ dãnationis, q excedit omne malum huius uitæ: sicut sanctorũ gloria excedit omne bonũ præsentis uitæ. Vnde, cũ dicimus Christi dolorẽ esse maximum, nõ cõparamus ipsũ dolori animæ separatæ. Hæc ibi. Sufficit ergo ad conuincẽdũ hæresim demonstrare: ꝙ aĩa patiens ab igne corporeo.

Vnl. ꝑ S. Eccl &c.

*Glo. ord. ibid.

¶ Secũdo igitur habes quõ per rationẽ ostendes, eam meritò damnatã Matth. 22. Ligatis manibus, & pedibus, mittite eũ in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentiũ. Vide à bic igne corporeum ligare, seu tenere alligatã animam, ut dr in præsenti articulo & ligere eam undique quia manibus & pedibus methaphoricè dictis. Quòd aũt istæ tenebræ sint corporales, patet: quia ideò uocantur exteriores, & quia post iudiciũ in istis tenebrosis ignibus corpora cruciabuntur: quã ad literã ibi aderit corporeus & fletus, & corporeo rũ dẽtiũ stridor: quę nunc in aĩa sola modo spiritualiter uerificatur, ut ex Papa Benedicto nunc adducendo habebitur. Item à Matth. 25. ubi eandem sententiam repetens, in qua idẽ sensus corporeo igne cõtinetur. Et tantò magis; quanto in eodẽ cap. 25. dominus declarãdo apertius sensum supplicium prædicta sententia subiungit, post antepositum iudicium, hæc uerba, ibunt hi in supplicium æternum. Quod profectò est ille ignis, de quo prædixerat, ite maledicti in ignẽ æternum. Cùm ergo damnatorum corpora tunc mittantur in ignẽ arsura, & corporeum ignem pro sui cõbustione (ut patet quotidie)

ridie) requirant corpora; manifestè constat ex euangelio, quod ignis ille erit corporeus. Et enim ipse eodem igne diabolus atque angeli eius supplicium pati contextur euangelij aperiat, clarum per hoc relinquitur, quod spiritus omnino (qualis diabolus est, & consequenter anima separata post pati, & pati supplicium ab igne corporeo. Itē ab Apoc. 18. sub nomine babylonis: ly cecidit, cecidit, usque ad ly illa magna babylon. Item ibid. cap. 20. à ly diabolus, qui seducebat usque ad ly secula seculorum. Itē à Psal. 10. pluet super peccatores laqueos ignis, sulfur, spiritus procellarū, pars calicis eorū. Hæc ibi. Ex quibus omnibus efficaciter argue contra prædictos Albanēses. Item à regulis fidei catholicæ, quas tradit Aug. in lib. de fid. ad Petr. cap. 28. Diabolū uerò & angelos eius in ignē æternū à Christo esse mittendos, ubi nunquā carebunt pœna, quā eis præparauit diuina iustitia. Cū ipso D iabolo impios, & iniquos homines, de quibus scriptura dicit &c. resumptis corporibus supplicio æternæ combustionis arsuros. Hæc ibi. Item à Papa Benedicto 13. in extrau. ag. Animæ decedentium in actuali peccato mortali mox post mortē suā ad inferna descēdunt; ubi pœnis infernalib. cruciantur. Hæc ibi. Idē dicit cōcil. Flor. sess. ult. Vide supra q. 69. ar. 2. appen.

Tho. 4. d. 31. q. 2. ar. 2. q. 2. & seq.

3 ¶Tertio habes, quòd per tōnē prædicta scripturarū & patrū, pro quanto animas pati ab igne corporeo intimū, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quartò uides, quòd ex ipsu cissimo Angelica doctrina hæc & declaret & cōsolidetur.

QVÆST. LXXI.

ART. I.

300 CONCL. 1°. Opus unius nullo modo potest alteri ualere

gia pro multis factā ualeant tantum singulis, ac si pro unoquoque singulariter fierent.

¶Decimoquarto, Verum ualeant tantū communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt ualeant specialia, & cōmunia simul.

ARTICVLVS I.

Vtrum suffragia per unum facta, alijs prodesse possint.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia per unum facta, alijs prodesse non possint. Galat. 7. Quæ enim seminauerit homo, hæc, & metet: sed si unus ex suffragijs alterius consequeretur fructum, meteret ab alijs seminata, ergo ex suffragiis aliorum nullus h fructum cō sequitur.

2 Præterea ad iustitiam Dei pertinet, ut unicuique tribuatur pro meritis, unde Psal. 61. Tu reddes unicuique secundum opera sua, sed iustitiam Dei deficere est impossibile, h ergo impossibile est, quòd unus ex operibus alterius iuuetur.

3 Præterea. Secundum eādem rationem est aliquod opus meritorium, & laudabile, quia scilicet, in quantum est uoluntarium: D sed ex opere unius non laudatur alter, h ergo nec opus unius potest esse alteri meritorium.

4 Præterea. Ad iustitiam h diuinam pertinet simpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: sed nullus punitur pro malis alterius, immo ut dicitur Ezechi. 18. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur, ergo nec unus iuuatur per bona alterius.

SED CONTRA, est quod dicitur in Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te &c.

Præterea. Fideles per charitatem uniti sunt unius corporis membrorum Ecclesiæ: sed unum membrum iuuatur per alterum, ergo unus homo potest ex alterius meritis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd actus noster ad duo ualere potest. Primo, ad aliquem statum acquirēdum, sicut per opus

A meritoriū homo acquirit statū beatitudinis. Secundo ad aliquid consequens statum, sicut homo per aliquem actum meretur aliquod præmium accidentale, uel dimissionem pœnæ. Ad utrumque autem horū actus noster dupliciter ualere potest. Vno modo per uiam meriti. Alio modo per uiam orationis, & est differentia inter istas duas uias, quia meritum innititur iustitiæ,

B oratio misericordiæ. Orans enim impetrat petitum ex liberalitate eius, qui oratur. Dicendum est ergo, quòd m opus unius nullo modo potest alteri ualere ad statum consequendum per uiā meriti, n ut scilicet, ex his, quæ ego facio, aliquis mereatur uitā æternam, quia sors gloriæ redditur secundum mensuram accipientis. Vnusquisque autem ex actu suo disponitur, & non ex alieno;

C & dico dispositione dignitatis ad præmium: sed per p uiam orationis, etiam quantum ad statum consequendum opus unius alteri, dum est in uia, ualere potest, q sicut quod unus homo impetret alteri primam gratiam. Cū enim impetratio orationis sit secundū liberalitatem Dei, qui orarut; ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere, quæ potestati diuinæ subsunt ordinate. Sed

D quantum ad aliquid, quod est consequens, uel accessorium ad statum, opus unius potest ualere alteri, non solum per uiam orationis, sed etiam per uiam meriti. Quod quidem dupliciter cōtingit, uel propter communicatā in radice operis, quæ est charitas in operibus meritoriis. Et ideo u omnes, qui sibi inuicē charitate cōnectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus

E reportant; tamen secundum mensuram status uniuscuiusque x quia in patria unusquisque gaudebit de bonis alterius, & inde est quod articulus fidei ponitur Sanctorum communio. Alio modo ex intentione facientis, qui aliqua opera specialiter ad hoc facit, ut talibus prosint. Vnde, ista opera quodam modo efficiuntur eorum, pro quibus fiunt quasi eis à faciente collata, unde possunt eis ualere, uel ad impletionē satisfactionis, uel

ad illa... consequendum per uiam meriti.

¶PROB. Quia sors gloriæ redditur secundum mensuram recipientis: & unusquisque ex actu suo disponitur, nō ex alieno, ad recipiendum per uiam meriti.

¶Examen. Ly sors gloriæ. Scilicet respectu nostri. Nam gloria non pōt esse sors respectu Dei, qui omnia nouit & iuxta propositū suum firmū gratiā, & gloriā pro gratia iuste dispēsat. Dicitur autem respectu nostri sors: quoniam cum oēs ex eadē massa peccatorū simus, & nascamur filij iræ, non habemus ex nobis unus magis quàm alter, ius habendi gratiam uel gloriam: & cōsequēter sorte quadā, attenta cōditione nostra prædicta, gloria ipsa & gratia uni magis quam alteri contingit. Ob hoc talis gratia, & gloria in scripturis est sors uocatus, Sap. 5. Inter sanctos sors illorum est, Psal. 77. Sorte diuisit eis terrā, (hæc figurabat terram uiuentiū) Ephes. 1. Et nos sorte uocati sumus, Colos. 1. Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorū in lumine, Actu. 26. Vt accipiant remissionem peccatorum, & sortē inter sanctos per fidem, quæ est in me. Vel etiam dicitur ly sors gloriæ, secundū modum loquendi illum, quo homines inuenientes aliquid magni boni exultātes dicunt, mihi contigit talis sors i. tale eufortunium.

¶Ly disponitur. Scilicet dispositione ut in textu. Vbi notandum, quod alia est dispositio dignitatis ad præmium, alia est dispositio cōgruētiæ cuiusdam ad gratiā pro habendo præmio. Prima dicitur aliàs, de condigno, & non nisi ex actu proprio, gratia mediante habetur: 2a dicitur de congruo & ab uno etiam pro altero pōt haberi, ita quod unus ex alterius actu disponatur in bonis, ut. 1. 2. q. 114. ar. 6.

¶CONCL.

Gloria quare dicatur sors.

concl.

concl. p

*22. q. 114 ar. 6.

concl. f

concl.

Dispositio.

¶CONCL. 2ª. Per uiam orationis, quantū ē ad statū cōsequē- dum, opus unius alteri, dum est in uia, ualere potest.

¶PROB. Quia impetratio orationis se potest extendere ad omnia illa, quæ potestati diuinæ subsunt ordinatæ (cum talis impetratio innitatur liberalitati Dei.)

¶NOT. In conclusione tertia conclusum est dupliciter aliquem posse iuuari, ut ibi. Vnde ly opus, quod pro aliquo fit, &c. referas ad intentionem facientis: & ly similiter opus, quod est eius &c. referas ad radicem illam charitatis (ut in illo in textu corp.)

¶Examen. Ly ordinatæ. Hoc dicitur, nō quia potestas Dei possit quãdoque esse nō ordinata (hoc enim blasphemum est, uel cogitare) sed quia potestas diuina aliquã do absolutè consideratur, eo modo quo Theologi distinguunt potentiam Dei in absolutam, & ordinatam dicentes, aliquid posse fieri de potentia absoluta, quod non potest de potentia ordinata. Vide pro huius capitu 1 par. q. 25 art. 5.

¶CONCL. 3ª. Quãtum ad aliquid, quod est consequens, uel accessorium ad statum, opus unius potest ualere alteri, non solum per uiam orationis, sed etiam per uiam meriti: quod quidem dupliciter contingit.

¶NOT. Hoc est unus per orationē, uel etiam per meritum propriū pōt iuuare alterū ad hoc, ut remittatur ei pœna aliqua, uel etiam ut bona temporalia consequatur. Sic Daniel regi Nabuchodonosor meruit (iuxta doctores ibi ca. 4) abbreuiari tempus septem annorum pœnæ maximæ ei datæ; & meruit etiam sospitatem regni. Et de similibus multa habes in scripturis.

ad aliquid huiusmodi, quod statū non mutat.

Ad primum ergo dicendum, quòd messio illa est perceptio uitæ æternæ, sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in uitam æternã. Sors autem uitæ æternæ non datur alicui nisi pro propriis operibus; quia etsi aliquis alteri impetraret ut ad uitam perueniat; nunquam tamen hoc fit, nisi mediantibus operibus ꝓpriis; dum, scilicet, precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur uitam æternam.

Ad secundum dicendum, quòd opus, quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit, & similiter opus, quod est eius, qui mecum est unum, quodammodo est, et meum, unde non est contra diuinam iustitiam, si unus fructum percipit de operibus factis ab eo, qui est unum secum in charitate, uel ab operibus pro se factis; hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, ut satis factio unius pro alio accipiatur.

Ad tertium dicendū, quod laus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum, unde laus est ad aliquid, ut dicitur in 1. Ethic.* Et quia ex opere alterius nullus efficitur, uel ostēditur bene dispositus, uel male ad aliquid, inde est, quòd nullus laudatur ex operibus alterius, nisi per

G accidens, secundum quòd ipse est aliquo modo operum illorum causa, cōsilium, uel auxilium præbendo, seu inducendo, uel quocumque alio modo: sed opus est meritorium alicuius non solum considerata eius dispositione, sed etiam quantum ad aliquid consequens dispositionem, uel statum eius, ut ex dictis patet.*

Ad quartum dicendū, quòd auferre alicui, quod sibi debetur,

H hoc directè iustitiæ repugnat, sed dare aliquid alicui, quod ei nō debetur, hoc non est iustitiæ contrarium, sed meras iustitiæ excedit, est enim liberalitatis: non autem posset aliquis lædi ex malis alterius, nisi aliquid de suo subtraheretur, & ita non conuenit, quòd aliquis puniatur pro peccatis alterius; sicut quòd emolumentum accipit ex bonis alterius.

3m illatio cō clusionis.

Ergo nec &c. ℞. negatur illatio §. Nō n. est simile de laudari, & iuuari ex opere alterius, quò ad hoc: de quo loquimur. Nam laus non datur alicui, nisi secundum ordinem &c. ut in textu.

* Arist. li. 1. ca. 12. ante me.

4m maior.

Ad iustitiã diuinam pertinet similiter bona reddere pro bonis, & mala pro malis. ℞. sic tñ quòd aliqui reddit bona etiã ex bonis alterius; licet nō mala spiritualia ꝓ malis alterius. §. propter rationem allatã in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

*In solido corp. huius ar.

APPENDIX.

Vid. ꝓ S. Eccl. &c.

Ex articulo habes primò: quo modo per rationem interimas hæresim Pelagij (Prat. Pelagius.) dicentis: orationem prorsus esse inutilem nulliusque meriti. Itē eiusdem ibidem (Prat. ibid.) dicentis orationes, quas facit ecclesia ꝓ infidelibus, & alijs peccatoribus, ut conuertantur, siue pro fidelibus ut perseuerent, frustra fieri. Item Io. Vuiclef. (Prat. Io. Vuiclef.) dicentis: orandū non esse pro aliqua particulari persona. Cum. n. in hoc articulo efficaciter ostendatur, quòd suffragia per unum facta alijs possunt prodesse, intelligentibus patet, & applicantibus, quòd contra prædictos fœliciter militat. 1

¶PROB. 1. Quia supponitur clara: 2. Quia (ly qđ quidē &c.) uel ex radice operis, uel ex speciali intētione faciētis (ut in tex.)

¶CONCL. 4ª Omnes, qui sibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant: tñ secundum mensuram status uniuscuiusque.

¶Examen. Ly secundum mensuram &c. Idest secundum cōuenit status uniuscuiusque. De tali emolumento proportionali habes exemplum in corpore nostro. Quando enim gaudet unū membrum congaudent alia membra. 1. Corin. 12. iuxta mensuram suam; puta oculus, secundum quòd conuenit oculo; auris, secundum quòd auri &c.

¶PROB. Quia & omnes cōueniant in eadē radice operū, & sancti communionē istã ex mutuis operibus suo modo habēt (patet ex symbolo fidei.)

¶NOT. Hoc ipsum habet tritissimū illud dictū. s. charitas oīa cōia facit. Intellige tu ly omnia, sic: idest omnia cōicabilia, & iuxta eundū ordinē cōmunicabilitatis, ubi quis, & sicut oportet: iuxta quod & intelligitur illud. 1. Corint. 13. charitas omnia credit, oīa sperat, omnia sustinet. Non. n. credit nisi credibilia, nec sperat oīa sperabilia, nec sustinet nisi sustinenda, cū alijs limitationibus, ut nunc supra. Hæc annotauerim non tñ pro declaratione textus: sed ē ad obstruēdū os loquētiū iniqua, puta quòd ēt uxores debēt esse cōes: & quòd adulteria, similiaque facta ex charitate non sunt peccata, & alia huiusmodi de quibus a' b supra.

1m de conclusione.

Fructū. ℞. quò ad uitã æternã. nō, quò ad aliquid consequens §. Tunc nihil cōtra. ut patet in corp. & cōclusionibus.

2m illatio conclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. & hoc: quia duplici ratione, 1. ō est cōtra diuinã iustitiã. Nam opus quod ꝓ aliquo fit efficitur eius, pro quo fit: & similiter opus &c. ut ē textu.

¶Secundò habes: quō per rationem ostēdas, illas meritò damnari à &c. ut supra q. 25. ar. 5. appen. Item à Matth. 6. Sic ergo orabitis: Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuū &c. Item Matth. 17 Hoc genus dæmoniorum nō ejicitur, nisi ꝑ orationē & ieiunium. Item Matth. 26. Orate, ne intretis in tentationem. Procidit in faciem suam orans & dicens: pater mi, si possibile est &c. Impijssimum uerò est, dicere Christum fecisse aliqd frustra. Item Iacob. 5 Tristatur quis in nobis, oret æquo animo, & psallat. Vide contra tristitiam ualere orationem. Item ibidem. Orate pro inuicem, ut saluemini. Multum enim ualet deprecatio iusti assidua. Item quoties Paulus Apost. licet sanctissimus, postulat in suis epistolis orationes fieri pro semetipso? Item in collecta, Deus, cui nunquam sine spe misericordiæ supplicatur. Et, Deus, qui abundantia pietatis tuæ & merita supplicum excedis & uota. Item à Concil. Toletano 4 cap. 9. Delet ergo hæc Dominica quotidiana oratio quotidiana peccata: delet illa, à quibus uita fidelium etiam scelerate gesta pœnitendo in melius discedit, mutata. Ergo sicut Christus præcepit sic Apostolus monuit, & quemadmodum doctores ecclesiastici instituerunt, quia quotidie uel cogitatione, uel uerbo delinquimus, quotidie & hanc orationem effundere in conspectu Dei debemus. Hæc illud. 2

K

¶Tertiò habes quō per rōnē ostendas meritò insinuatū à Deo Iob 42. quòd suffragia per unum facta alijs tūm singulis, tūm omnibus prodesse possunt, & sic. Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos: quia non estis locuti corã me rectū, sicut seruus meus Iob. Sumite ergo uobis septē tauros & septem arietes & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustū pro uobis. Iob aūt seruus meus orabit pro uobis: faciem eius suscipiam, ut nō 3

impu-

Imputetur nobis stultitia. Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldach Suites, & Sophar Maamatites; & fecerunt sicut locutus fuerat dñs ad eos;& suscepit dñs faciem Iob. Hęc ibi. Itē ab actu 7. Positis genibus clamabat dicens: dñe ne statuat illis hoc peccatū. Hæc ibi. Vbi ly illis intelligitur ēt de aliqua particulari persona. Vnde super hoc uerbo B. Aug. in sermone, Ioannes filius, sic inquit. Vt noueritis, fratres quantū ualuerit oratio sācti martiris: recurrite nobiscū ad illum adolescentē, qui omniū uestimēta seruabat, & tanq̄ manib* omnium lapidabat. Cui dictū est: Saule Saule cur me persequeris? Ob hoc quidē debui perdere te:sed Stephanus meus orauit pro te. Nā, si martir Stephanus nō sic orasset, ecclesia Paulū nō haberet. Sed ideo de terra erectus est Paulus, quia in terram inclinatus exauditus est Stephanus. Hæc ille. Itē Luc. 4. Et rogauerūt illū pro ea. Et stans super illā imperauit febri, & dimisit eā. Item à mille locis scripturarū & patrū.

Eadem obie. solu it A ig. in Ench. c. 110. to. 3. c. aiæ. & c. ips. 23. q. 2.

4 ¶ Quarto habes: quō per rationē prædicta patrum, ac scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quinto uides: quomodo ex his ulcissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

*Li. 1. c. 2. & 11.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortui possint iuuari ex operibus uiuorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod mortui non possint iuuari ex operibus uiuorum. Primo, per hoc quod dicit Apostolus 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. ut recipiat vnusquisque ꝓpria corporis, quę h gessit; ergo ex his, quę post mortem hominis geruntur, quādo extra corpus erit nihil ei accrescere poterit ex alicuius operibus.

B

2 Præterea. Hoc uidet ex hoc, quod habet Apoc. 13. Beati mortui, q in Domino moriunt, opera enim illorum sequuntur illos.

C

3 Præterea. Proficere ex opere aliquo est solū in uia h existentis:sed homines post mortē iā nō sunt uiatores, qa de his hoc intelligit, ꝙ legitur Iob. 19. Semitā meā circūsepsit, & transire non possū, ergo mortui de suffragiis alicuius iuuari non possunt.

4 Præterea. Nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua uitæ communicatio inter eos:sed nulla h communicatio est uiuorū, & mortuorum secundum Philosophum 1. Ethic. ergo suffragia uiuorum non prosunt mortuis.

D

SED CONTRA est quod habetur 2. Macchab. 12. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur: sed hoc non esset utile, nisi eos iuuaret, ergo suffragia uiuorum mortuis prosunt.

Præterea, August. dicit in lib.* de Cura pro mortuis agenda, Non parua est vniuersę Ecclesię, quę in hac consuetudine claret, auctoritas, ut in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habeat etiam commendatio mortuorum, quæ quidem consuetudo ab ipsis Apostolis* instituta est, ut dicit Dam. in quodam sermone de suffragiis mortuorum, sic dicens, Misteriorum conscii discipuli Saluatoris, & sacri Apostoli in tremendis, & uiuificis ministeriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt sanxerunt: quod etiam per Dioni. patet in ulti. cap. Eccle. Hierar.* ubi ritum commemorat, quo in primitiua Ecclesia ꝓ mortuis orabatur, ubi ēt Diony. asserit, suffragia uiuorū mortuis prodesse, ergo hoc indubitāter credēdū est.

E

RESPONDEO, dicendum, ꝙ charitas, quæ est uinculum †Ecclesiæ membra uniens 1 non solum ad uiuos se extendit, sed etiā ad mortuos, qui in charitate decedunt. Charitas enim uita corporis non finit 1. Cor. 13. Charitas nunquam excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum uiuentium uiuunt, & ideo intentio uiuentium ad eos dirigi poteit: & sic m suffragia uiuorum mortuis dupliciter prosunt, sicut & uiuis, * & propter charitatis unionem, & propter intentionem ad eos directam: p non tamen sic eis ualere credenda sunt uiuorum suffragia, ut status eorum mutetur de miseria ad fœlicitatem, uel econuerso;sed ualent ad diminutionem pœnę, uel aliquid huiusmodi quod statum mortui non transmutat.¶

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo dum in corpore uixit, meruit ut hæc ei ualerent post mortem, & ideo si post hāc uitā iuuatur, nihilominis ꝓcedit ex his, quę i corpore gessit.t Vel dicēdū secūdū Ioan. Dam. in sermo. prędicto ꝙ est intelligēdū quātū ad retributionē, quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, uel eternę miseriæ: in qua q. libet recipiet solū secūdū ꝙ i corpore gessit. Interim autē iuuari possunt uiuorum suffragiis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ auctoritas illa expresse loquit

QVÆST. LXXI. ART. II.

301

CONCL. 1ª. Suffragia uiuorū mortuis dupliciter prosunt, sicut & uiuis.

¶ Examen. Ly sicut. Scilicet quantū ad aliqua, non quantum ad omnia. Similitudo .n. (ut aiūt) claudicat centum pedibus. In quibus autem teneat nunc ex plicabit secunda conclusio.

¶ Ly dupliciter. Scilicet & propter charitatis &c. vt in textu. & art. 1. corp.

*cap. 1. in fin. illius & c. 4.

¶ PROB. Quia suffragia unius ualent alteri tum propter charitatem, tū propter intentionē (patet. ar. 1. corp.) & uiui uniuntur mortuis aliquibus in charitate, simulque intētione (patet in tex.

* Al. inchoauit.
* In sermone ꝓ mortuis. nō ꝓcul ab initio illius.

¶ Corollarium. Ergo ex textu uideas quàm insana sit, & irrationabilis omnino phantasia illorum, qui tanquā hostes defunctorum, pro eis nec ipsi orare, nec alios orare uolunt: de quo phantasmate uide in appen. seq. Per hoc siquidem declarant: uel se ignorare radicem uirtutis orationis, quæ est charitas, uel eā quādoq; decidere ꝑ mortē, cōtra Apostolū. Declarāt & per hoc ipsos se negare mortuos uiuere adhuc in memoriis uiuorū: cuius oppositū apertissimum est.

¶ CONCL. 2ª. Suffragia uiuorū nō sic ualere mortuis credenda sunt, ut status eorū mutetur de miseria ad fœlicitatem, uel de fœlicitate ad miseriā: sed ualēt ad diminutionē pœnę, uel aliquid huiusmodi, quod statum mortui non transmutat.

*Ca. 7. uō multū remote à fine.

* Eodē c. parte 2. & 3.

¶ Examen. Ly uel aliquid huiusmodi. Vt gaudium solum. Puta quando diminuitur, uel totaliter auferē pœna unius, aliæ animæ purgatorij de hoc gaudent, etiam ꝙ illarum pœna tunc (ut possibile est) non diminueretur, ut ar. 1. concl. 4. Simile de gaudio in patria existentium. Vide & ar. 12. 13. & 14.

¶ PROB. Quia præsupponitur clara.

¶ NOT. Et merito. Nam de statu dictū est Eccl. 11. vbi ceciderit lignū siue ad austrū, siue ad aquilonem; ibi erit. Et de diminutione pęnę &c. dicitur in appe. sequen.

concl. m

concl. p

1m ex Apostolo. Gessit. i. Ꝝ. uel in opere actuali, uel in merito. §. Tunc nihil &c. Licet .n. homo mortuus non faciat in opere actuali orationes istas factas pro se à uiuis: facit tamen in merito eas, inquantum meruit, dum adhuc in corpore uiueret, eas pro se f ctas ab aliis sibipsi iuuare.

Item de consequentia. Accrescere. i. Ꝝ. quātum ad statum gloriæ, uel miseriæ æternæ: non, quantum ad diminutionē pęnarum, uel aliquid huiusmodi. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione secunda.

* Aliquātulum à princ. illius.

¶ Examen. Ly prædicto. Scilicet in secundo argumento sed contra.

2m ex Apocal. Sequuntur. i. Ꝝ. sequela æternæ retributionis: non aliter. §. ut patet ex dictis, & contex... authoritatis eiusdem.

¶Examen. Ly retributionis. Scilicet tàm in bonum, quàm in malum acceptæ. Licet.n.secundum literam uideatur intelligi planissimo sensu de retributione tâtummodo in bonum.i.de beatitudine: tamen extenditur etiam sequela talis ad retributioné in malum, scilicet æternæ miseriæ, ut patet ex dictis. F

Itẽ ex Apocal. Opera illorum i. Rñ. aliquo modo nõ secũ, in psona S. hoc est, opera q aliquo mõ possint reuera dici eẽ illorũ; quia si sint opa p eos facta ab illis psonaliter. Tunc nihil &c. Sufficit enim q illa opera sint quodammodo illorum. Vide tu ad 3^m^.

Rñsio 2^a^.

*Ar. præ. circa finẽ corp. & ad.2.

¶NOT. Pro meliori huius capitu uide in corp. & ar.1.conclo.3^a^.& 4^a^.& ibi ad 2^m^. Et nota, q quamuis defunctus ille psonaliter fecerit in uirtute adhuc uiuẽs opera illa, quæ nunc facit nunus pro illo: tamẽ non facit actualiter eadem, sed tantummodo uiuus.

3^m^ ꝺ maiori. Via existẽs. Rñ. quã tam ad aliquid saltẽ. S. Tunc nihil &c. Namquàuis animæ post mortẽ non sint simpliciter in statu uiæ (ut argoitur) ñ tñ ad &c. ut in tex.

¶NOT. Correspõdent duo hæc, scilicet modus essendi in uia, & profectus ex opere aliquo. Si enim in uia sunt simpliciter ergo, possunt proficere simpliciter.i. quátũ et ad statũ retributionis finalis. Si uerò sunt tñ in uia quò ad aliquid, possunt solùmodo proficere quãtum ad aliquod accidẽtale, puta pœnã &c. Vide ar.1.corp. Quòd autem in purgatorio existẽtes sint adhuc quodãmodo uiatores: confirmat Conciliũ Trid. sess.6. can.30. dicens; Vel in futuro in purgatorio, antequã ad regna cœlorum aditus patere possit. Adhuc nota; q ly simpliciter, & ly quantum ad aliquid mox declarantur in contextu per ly & ideo simpliciter eorum uia &c. & etiam ex conclusione 2^a^. corp. declarari possunt.

de sequela æternæ retributionis, quod patet ex hoc, q præmittitur, Beati mortui, &c. Vel dicendum q opera pro eis facta sunt etiam quodammodo eorum, ut dictum est.*

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis animæ post mortem nõ sint simpliciter in statu uiæ, tamen quantum ad aliquid adhuc sunt in uia, inquantum scilicet eorum progressus adhuc retardatur ab ultima retributione. Et ideo simpliciter eorum uia est circumsepta, ut non possint ulterius per aliqua opera transmutari secundum statũ fęlicitatis, & miseriæ; sed quantum ad hoc nõ est circumsepta, quin quantum ad hoc q detinentur ab ultima retributione possint ab aliis iuuari, quia secundum hoc adhuc sunt in uia. G

AD QVARTVM Dicendum, q quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorum ad uiuos, quia mortui extra uitam ciuilem sunt; potest tamen eorum communicatio esse quantum ad opera uitæ spiritualis,

4^m^ ex philosopho. Communicatio. Rñ. quantũ ad opera ciuilia: nõ, quantũ ad opera uitę spiritualis. S. Tunc nihil &c. Innamen.n. se quin est sermo, cõlcatioẽ operũ uitæ spiritualis, nõ aũt ciuiliũ requirit.

¶Examẽ. Ly operũ ciuilium. Ista sunt quæ quotid e uidemus fieri inter uiuos: puta mercari, nauigare, ædificare, manducare, confabulari &c.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccles. &c.

EX articulo habes primo: quò per rõnem interimas hæreses Lutheri (Prat. Lutherus.) dicenos: q orationes factæ pro defunctis nõ eis prosunt. Itẽ Publicanorũ emersorum anno 1174. (Prat. Publicani) dicentiũ: orandũ non esse pro mortuis. Itẽ Vigilantij (Prat. Vigilantius.) dicentis: q orare pro nobis mutuò, dũ uiuimus, possumus; postquã uerò mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda est oratio. In primo dicto sapit: in secundo delirat, & adeo, ut unũ dictum cum iungendo alteri, se ignorare propriam uocem demonstret. Quare enim exaudiuntur orationes unius pro altero? Ratione charitatis & intentionis, ut in corp. Hæc aũt duo in uiuis & eiusmodi, & ad mortuos usque possunt extendi ut in corp. Vide & corollarium post prob. concl.1^a^. Item Aerij (Prat. Aeriani. Albigenses. Pauperes de Lugduno) uniuersaliter dicentium: q suffragia, orationes, eleemosynæ, missæ, &c. nihil prosunt defunctis à uiuis pro illis facta.

¶Secundò habes quò per rationem ostendas, prædictae meritò damnari à 2. Machab. 12. Fortissimus Iudas (collatione facta) duodecim millia dragmas argenti misit Hierosolimam offerri pro peccatis mortuorũ in sacrificium, bene & religiosè de resurrectione cogitãs. Nisi eos, q ceciderãt, resurrecturos speraret, superfluũ uideretur & uanũ orare p mortuis. Et qa cõsiderabat, q hi, qui cum pietate dormitionẽ acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare; ut à peccatis soluantur. Hæc ibi. Itẽ à uetustissima cõsuetudine ecclesiæ sanctæ, quæ est orare p mortuis, ut patet. Ad cuius ppositũ inquit Chrisost. hom. 69. Nõ temere ab Apost. hęc sãcita fuerũt, ut à tremendis mysterijs defunctorũ agatur cõmemoratio. Sciũt enim illis inde multũ contingere lucrũ, utilitatẽ multã. Hæc ille. Et ad idẽ ppositũ Aug. lib. de cura pro mortuis agenda cap.1. In Machabæorũ libris legimus oblatũ pro mortuis sacrificiũ. Sed &, si nusquã in scripturis ueteribus omnino legeretur; nõ parua est uniuersæ ecclesiæ, q in hoc consuetudine claret, authoritas: ubi in precibus sacerdotis, q Deo ad eius altare funduntur, locũ suũ hẽt, et commẽdatio mortuorũ. Hæc ille. Vbi nota ly nõ parua, i. magna, immò maxima. Quod utiq; monstrauit Apostol. 1. Cor. 11. per hoc, q cõtra quosdã protervos aiebat: si quis cõtentiosus uĩ esse, nos talẽ consuetudinẽ non habemus sed neque ecclesia Dei. Hæc ille. Et D. Thom. 2.2 q.10 ar.12. Maximam habet authoritatẽ ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda: quia & ipsa doctrina catholicorum doctorũ ab ecclesia authoritatem habet. Vnde magis standum est authoritati ecclesiæ, quàm authoritati uel Augustini, uel Hieronimi, uel cuiuscũque doctoris. Hæc ille. Et Athanasius in symbolo sup (hoc compendiosè regula fidei uocatur à concil. Flor. in decret. Armeno dat.) ubi concludens uniuersaliter de omnibus credibilibus fundamentalem rationẽ iconcussissimã ad portas ister totũ obstruẽdas, inq. Quia sicut singillatim unãquamq; psonã Deũ, ac dñm Christiana cõpellimur ueritate cõpellimur: ita tres Deos, aut dños dicere catholica religione phibemur. Hæc ibi. Ecce: q & pafirmatione credibiliũ, & p negatione incredibiliũ, maximã præ oibus rõnẽ esse demõstrat stabilitã super cõsuetudine ecclesiæ catholicæ dũ hãc pro amplectẽdis credibilib. & refellendis incredibilib. adducit. Et meritò. Nã hæc est firma petra, saxũq; durissimũ: de quo catholici mel sugũt, & oleũ, Deut. 32. Itẽ meritò dãnari à Cõcil. Carthag. 4. p hoc, q mandat: eos, q oblationes defunctorũ aut negant ecclesijs, aut cũ difficultate reddũt, tanq̃ egentiũ necatores, excõicari; ut recitat. 13. q. 2. q oblationes, el 1. Itẽ à cõcil. Valẽ. dũ mortuorũ fraudatores, ut infideles habẽdos magna rõne sanxit, ut recitat 13. q. 2. q oblatione, el 13.

¶In parte 2. c. 11 nõ procul à prin.

Quãti sit S ecclesiæ consuetudo, & authoritas.

Ratio inconcussibilis omnino tanq̃ scutũ inexpugnabile, catholicorum.

H

I

K

a

¶Tertiò hẽs: quò p rõnẽ pdicta scripturarũ & patrũ, p quãto suffragia oĩuorũ pdesse defunctis insinuãt, & intelligas & pbes, & tuearis. 3

¶Quartò uides quò ex teuicissim Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur. 4

quæ est per charitatẽ ad Deũ, cui mortuorum spiritus uiuunt.

ARTICVLVS III.

Vtrum suffragia facta per peccatores, mortuis prosint.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q suffragia per peccatores facta, mortuis non prosint. Quia ut dicitur Io.9. peccatores Deus nõ audit: sed si orationes eorum prodessent illis pro quibus orant, à Deo exaudirentur, ergo suffragia per eos facta, mortuis non prosunt.

2 Præterea, Gregorius* i Pastorali dicit, quod cum is, qui displicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, sed quilibet peccator Deo displicet, ergo per peccatorum suffragia Deus ad misericordiam non flectitur, & ideo talia suffragia non prosunt.

3 Præterea. Opus alicuius habui detur magis fructuosum facienti, q̃ alteri, sed peccator per opera nihil meretur sibi, ergo multo minus potest alteri mereri.

QVAEST. LXXI. ART. III.

CONCL. 1^a^. Quãtũ ad opus operatũ in sacramentis nouæ legis cõsideratũ suffragia per malos facta defunctis prosunt.

¶PROB. Quia sacramenta nostra ex seipsis, absq; opere operantis, habent efficaciam; quam æqualiter explent per quoscunque fiant. F

¶Examen. ly absque opere operantis. Idest absque deuotione sacramenta ipsa ministrantis.

¶NOT. 2ª. Subintellige in prædicta probatione, q ecclesia est sp Deo grata. Hinc n. fit q oblatum Deo, noie ecclesiæ, sp est illi acceptum, defunctoque proficuum, si pro ipsis sic offeratur.

¶CONCL. 4ª. Si aliquis in charitate decedes præcipiat sibi suffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem hñs, illa suffragia ualent defuncto: quãuis illi, per quos fiut in peccato existant, magis tñ ualerent, si essent in charitate.

4 Præterea. Omne opus meritorium oportet esse uiuificatum, idest, charitate informatum, sed opera per peccatores facta sũt mortua, ergo nõ possunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

Sed contra est, q nullus potest scire de altero pro [h] certo, utrum sit in statu culpæ, uel gratiæ, si ergo tantum illa suffragia prodessent, quæ fiunt per eos, q sunt in gratia, non posset homo scire per quę suffragia subuenirent suis defunctis, & ita multi suffragiis procurãdis retraherẽtur.

Præterea, Sicut * Augu. dicit in litera. Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex suffragiis secundum quod dum uiueret, meruit ut iuuaretur post mortem, ergo ualor suffragiorum mensuratur secundum conditionem eius, pro quo fiunt, non [h] ergo differt, utrum per bonos, uel malos fiant.

Respondeo, dicendum, quòd in suffragiis, quæ per malos fiũt, duo possunt cõsiderari. Primo, ipsum opus operatum, sicut sacrificium altaris, & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam hñt absque opere operãtis, quã æqualiter explent per quoscunq; fiãt [m] quantum ad hoc suffragia p malos facta defunctis prosunt. Alio modo quantũ ad opus operans, & sic distinguendũ est, quia operatio peccatoris suffragia faciẽtis, potest uno modo considerari prout est eius, & [p] sic nullo mõ meritoria esse potest, nec sibi nec alii. [q] Alio mõ inquãtum est alterius, quod dupliciter contingit. Vno modo inquantum peccator suffragia faciens gerit personam totus Ecclesiæ, sicut sacerdos dũ dicit in Ecclesia exequias mortuorum, & quia ille intelligitur facere, cuius nomine, uel uice fit, ut patet per Dionysium in libro Eccles. Hierar. inde est quod [r] suffragia talis sacerdotis, quamuis sit peccator, defunctis prosunt. [s] Alio mõ qñ agit ut instrũm alterius opus. n. instrũi est magis G principalis agentis: vñ quamuis ille, qui agit ut instrũm alterius nõ sit in statu merendi, actio tamen eius potest esse meritoria ratione principalis agentis, sicut si seruus in peccato existens, quodcunque opus misericordiæ facit ex præcepto domini sui charitatem habentis. Vnde si [u] aliquis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia ualent defuncto, quamuis H illi, per quos fiunt, in peccato existant; magis tamen ualerent si essent in charitate, [x] quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

Ad primum ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius, & ideo secũdum hoc digna est ut à Deo exaudiatur: [y] tamen etiam quandoque Deus peccatores audit, I quando scilicet peccatores petunt aliquid Deo acceptum, non enim solis iustis, sed etiam peccatoribus Deus bona sua prouidet, ut patet Mathæi. 5. non autem ex eorum meritis, sed ex sua clementia. Et ideo Ioan. 9. super illud, Deus peccatores non audit, Glossa dicit quòd loquitur ut iunctus, non sicut plene uidens.

K

¶Corollarium. Ergo sacramenta efficaciã habere ex opere operato, est habere illam ex seipsis; & habere eã absq; opere operantis est habere ipsam, et q deuotio in ministrante sacramenta nõ inueniatur. ha pp tantum boni quorum mali ualet sacrificiũ missæ, baptismi collatio, & absolutio, pro quãto est ex parte sacramẽtorũ. Ea ppter in suscipiẽte, uel dante baptismum non requiritur pro charactere imprimendo de necessitate deuotio: ut habes de his 3. par. q. 64. ar. 5. & 10 & q. 68. ar. 8.

¶NOT. Confirmatur ista probatio per cõcil. Trid. sess. 7. de sacramẽt. can. 8. Si quis dixerit: p ipsa nouæ legis sacramenta ex opere operato non conferri grat à &c. anathema sit. Hæc ibi. Ecce q radicem uirtutis præmissæ conclusionis affert concilium per hoc, q sacramẽta ex opere operato habere efficaciã insinuat. Consequenter ergo etiam per hoc confirmare uidetur cõclusionem istam primam.

concl. m

CONCL. 2ª. suffragia peccatoris, si considerent ut sunt eius, nullo mõ meritoria esse possent, nec sibi, nec alij.

concl. p

¶PROB. Quia prę supponitur clara.

¶NOT. Et meritò. Nam prius debes qs esse acceptus Deo & postea illa, quæ facis. Hoc denotauit Gen 4 Respexit dominus ad Abel & ad munera eius. Vbi non dicit ad munera eius, & Abel; sed è cõtra. Hoc denotauit & Gregorius ut in argumento secundo.

*Aug. in Enchiridio cap. 109. 110 & 119. to. 3. & l. de cura pro mortuis agẽda ca. 1. & ult. & o li. de 8. Dulcitij quęst. q. 2 tom. 4. & Raban lib. de insti tu. cleric. c. 44.
*li. 4 Sen. dis. 45. S. B. in initio.

¶PROB. Quià quando aliquis agit ut instrumentũ alterius, op' eius est magis principalis agentis, quàm sonnt (ex ẽplo de seruo patet in textu:) 2. Quia (ly magis tñ &c.) tunc ex duabus partibus suffragia illa meritoria essent.

concl. t

¶NOT. 2. Ex ista 4. conclusione, iuncta secunda notabis mirum: q s. peccator à seipso dãs eleemosinam pro Antonio existente in purgatorio, non iuuãt Antonium: qui tamen ex testamento, seu uoluntate Antonij ipsius dans illã, ipsum è affert eidẽ. Ratio est, quia, ut g se agit ipse peccator in primo casu: in 2. aũt, ut instrumẽtũ. Ideo quia nemo scit procerto se esse in gratia Dei, bonum est, quando facit aliquod suffragiũ pro defunctis, facere illud tanquàm instrumentum, uel ipsius defuncti olim aliquo modo ad hoc inclinantis. (siue per legatum, siue aliter sua uoluntatẽ exprimendo,) uel sanctæ ecclesiæ. Ex ijsdem conclusionibus notabis & aliud mirandum q scilicet peccator orando pro se minus proficit ad uitam æternam, quàm orando pro alio iniungente sibi hoc, & existente ero charitate. Ratio est eadem quia orando pro se ut principale agens orat, & cùm non sit in charitate ad uitã æternam non ualet oratio sua, orando aũt pro alio (ut prædictum est) orat ut instrumentũ eius, & cùm iniugens sit in charitate, oratio illius instrumenti ad uitam æternam proficit.

concl. u

CONCL. 3ª Suffragia Sacerdotis gerentis personam totius ecclesiæ, quamuis sit peccator prosunt defunctis.

Examen. ly gerentis personam &c. Hoc dicitur ad differentiã illorũ suffragiorũ quę facit qñq; aliquis sacerdos, tanq̃ priuata persona. Puta quando in camera sua euoluit septem psalmos pœnitentiales, tanquàm quoddam priuatum.

PROB. Quia ille intelligitur facere aliquid, cuius nomine, uel uice fit.

¶NOT. 1ª. Confirmatur sensus antecedentis in de regulis iur. in 6. à regula 72. dicente: qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum.

1m ex Ioan. Peccatores. R in persona sua orantes: nõ in persona alterius. S. quod contingit dupliciter, ut in corp. post 2m. concl. Tunc nihil &c. ut ex conclusione nihil patet.

Item ex Ioan. De* peccatores nõ audit. 2. R ex eorũ meritis: nõ ex sua clemen[ti]a. S. & hoc est quando ipsi peccatores petunt aliquid Deo acceptum. Tũc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Confirmat responsũ hoc ex collecta ecclesiæ dicentis Deo: & ut petẽtibus desiderata cõcedas, fac eos quæ tibi sunt placita postulare.

AD SECVNDVM dicendum, q quãuis ex parte eius, q displicet oratio peccatoris non sit accepta, tamen ratione alterius, cuius uice, uel imperio agitur, potest esse Deo accepta.

AD TERTIVM dicendum, q hoc, quòd peccator faciẽs huiusmodi suffragia, nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non est capax talis profectus propter propriam indispositionem & tamen alij, qui est dispositus aliquo modo, ualere potest, ut dictum * est.

AD QVARTVM dicendum, q quamuis opus peccatoris nõ sit viuum, inquantum est eius, pôt tamen esse viuum inquantum est alterius, ut dictum * est.

SED QVIA rationes, quæ sunt in oppositum, videntur concludere q non differat, vtrum quis suffragia procuret per bonos, uel per malos, ideo etiam ad eas est respondendum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q quamuis aliquis pro certo scire non possit de altero, an sit in statu salutis, potest tamen probabiliter æstimare de his, quæ exterius de homine videt, ex fructu enim suo arbor cognoscit, ut dicitur Matthæi. 7.

AD SECVNDVM dicendum, q ad hoc, quòd suffragium alteri ualeat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas huiusmodi valoris, & hanc homo acquisiuit per opera propria, quæ gessit in uita, & sic Augustinus * loquitur: Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodesse debet, & hoc non pendet ex eo, pro quo fit, sed magis ex eo, qui facit, uel exequendo, uel imperando.

G

ARTICVLVS IIII.

Vtrum suffragia quæ a viuis pro mortuis fiunt facientibus prosint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia, quæ a viuis pro mortuis fiunt, facientibus non prosint, quia si aliquis pro altero debitum solueret, secundum humanam iustitiam ipse à debito proprio non absolueretur, ergo per hoc q aliquis suffragia faciens, debitum soluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio nõ absoluitur.

H

2 Præterea. Vnusquisq; qđ facit, facere debet meliori modo, quo potest, sed melius est iuuare duos, quàm unum. Si ergo qui per suffragia debitum mortui soluit, à proprio debito liberatur, uidetur q numquam debet aliquis pro seipso satisfacere, sed semper pro alio.

I

3 Præt. Si satisfactio alicuius pro alio satisfacientis æqualiter prodesset sibi, ut ei pro sa-

---

postulate. Loquitur.n.etiam de peccatoribus exaudiẽdis à Deo. F

2m ex Gregorio. Cum is qui displicet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. ℞. si ille, ad quem mittitur attendat personã missi secundum se, non autem personã mittentis eum. §. ut ex texto colligitur, & conclusionibus 3a. & 4a. Tunc nihil &c. vt patet.

3m maior. Opus alicuius videtur magis fructuosũ facienti, quàm alteri. ℞. cæteris paribus. §. Tunc nihil &c. Nam, in proposito, cætera sunt disparia Hoc.n. q peccator faciens pro se huiusmodi suffragia, nullum &c. ut in textu.

¶NOT. Vide not. post prob. concl. 4a. & radicem illius mirandi secundò dicti ex præsenti loco intellige.

*In corp. arti.

4m de maiori. Omne opus meritorium. ℞. secundum q meritorium: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam opus peccatoris, ut alterius instrumentum esse potest viuificatum, & consequenter meritorium: licet opus eiusdẽ, vt sic, sit mortuum, & consequenter nec meritorium: ut ex 2a, 3a, & 4a. conclusione patet.

*In corp. arti.

1m contra ex antecedente. Nullus potest scire de altero pro certo. ℞. pôt tamen aliquis de altero probabiliter æstimare. §. ut in texto. Tunc nihil &c. ut patet applicanti prædicta.

2m illatio secunda. Non ergo &c ℞. conceditur, quantum est ex parte capacitatis defuncti: non, quantum est ex parte suffragia facientis §. ut in texto: Tunc nihil &c. ut patet.

¶Corollarium. Ergo absolutè loquendo suffragia facta per bonos magis prosunt defunctis & alijs, quam per malos: ut etiam apertè colligitur, ante responsiones argumentorum contrà factorum per ly sed quia rationes quæ sunt in oppositum, videntur concludere &c. Nam magis ualet opus benè qualificatum tam ex parte sui, quàm ex parte alterius pro quo fit: quàm si operi desit qualitas sua bona. Hæc dicta ex texto collecta intellige de operibus: seruata semper conclusione prima. Nam de sacramentis, quantum pendet ex ipsorum opere operato, sentiendum est: ut ibi. K

APPENDIX.

Vil. ps. Eccl.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem à fortiori excludas errorem Algazelis, & Auicennæ (vt refert di sect. Inquisit. 2. part. q. 4.) dicentium: q precibus, & sacrificiis, Deus non placatur. Item quomodo directè excludas erroneam propositionem deductam ab Hæreticis falsò ex Abac. 2. (ut notat, censura generalis in bibliam) dicentem: q peccator siue impius ubiq; per fidè agit. Item à fortiori illam Lutheri (Alfon. Castr. Peccatum) dicentis; iustum peccare semper in omni opere bono. Item & illum eiusdem (Alphon. Castr. ibid.) dicentis: peccatum esse omne opus, quantumlibet rectè factum. Ex hoc enim q articulus præsens monstrat suffragia etiam à peccatoribus exhibita quandoque esse & Deo grata, & proximo tàm viuo quàm defuncto proficua, patet uel mediocriter sapienti; q sanctus Thomas per hanc doctrinam militat efficaciter satis, superq; contra omnes prædictos, ac similes.

*Lo o citato in argum.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, prædictos errores meritò damnari ab Esa. 19. Reuertentur ad dominũ, & placabitur Deus. Item à Bonifacio Papa de reg. iur. in 6. regul. 72 q facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum. Hęc ibi. Vbi monstrat; q etiam peccator, ut representat ecclesiam, vel aliũ existẽtem in gratia, placat Deũ precibus suis. Item à Ionæ 3. Videns Deus opera eorum, quia cõuersi sunt de uia sua mala, misertus est super malitia; quã locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Hęc ibi, de operibus Niniuitarum. Item à psal. 105. Stetit Phinees, & placauit; & cessauit quassatio. Hæc ibi, de opera ipsius Phinees, quando ex zelo Dei occidit Israelitã coeuntem cum scorto. Deus autem non placatur peccato, sed irritatur: sed neque peccator, ut sic, eum placat: quoniam similiter odio sunt impius Deo, & impietas eius. Sap. 14. Item à Leone X. in bulla cõtra errores Lutheri, ubi totam eius doctrinã uniuersaliter damnat ut sup. q. 1. ar. 1. appen simul cum q. 24. ar. 1. app. Item à concil. Trid. sess. 6. cap. 16. Iustificatis hominibus siue acceptam gratiam perpetuo conseruauerint, siuè amissam recuperauerint, proponẽda sunt Apostoli uerba; abundate in omni opere bono, scientes; q labor uester non est inanis in domino. Non.n. iniustus est Deus; ut obliuiscatur operis uestri & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius. Nolite amittere confidentiam vestrã quæ magnã habet remunerationem. Hæc ibi. Et can. 7. Siquis dixerit: opera omnia, quæ ante iustificationem fiunt, quacunq; ratione facta sint uerè esse peccata, vel odium Dei mereri: Anathema sit. Et can. 21. Siquis in quolibet bono opere iustum saltem uenialiter peccare, dixerit; aut (quod intolerabilius est) mortaliter atque ideo pœnas æternas mereri. Anathema sit. Hæc ibi.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationẽ prædicta scripturarum pro quanto uniuersaliter saltem peccatores quandoq; opera Deo grata facere, ac per hoc defunctis prodesse per suffragia insinuant & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXI. ART. IIII.

CONCL. 1a. Opus suffragij, ut expiatiuum pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, ita illũ pro quo fit, absoluit à debito

à debito pœnæ suæ; quòd non absoluit facientem ipsum opus à debito pœnæ.

¶PROB. Quia in recompensatione tali consideratur æqualitas iustitiæ: & opus unum satisfactoriū potest sufficere ad unius pœnam tollendam, quod non sufficiet ad duorum (patet in text.)

¶CONCL. 2ª. Opus suffragij, ut est meritorium uitæ æternæ, non solum prodest ei pro quo fit; sed facienti magis.

¶PROB. Quia opus, ut meritoriū, ꝓcedit ex charitate.

¶NOT. Præsupponit ista probatio; ꝙ charitas est ordinata. Ex hoc enim habetur eam magis ꝓdesse opus, quàm alteri. Ad huius captum etiam faciliorem sumito exemplum Damasceni de unguento: ut dicitur in arg. 2. Sed contrà.

† In sermone ꝓ mortuis parum à med.

tisfacit eadem ratione æqualiter ualebit tertio, si pro eodē satisfaciat, & similiter quarto, & sic deinceps, ergo unus una satisfactionę posset pro omnib. satisfacere, quod est absurdū.

Sed contra est quod dicitur in Ps. 34. Oratio mea in sinu meo conuertetur, ergo eadem ratione, & suffragia, quæ pro alijs fiunt, satisfacientibus prosunt.

Præterea. Dama.† dicit in sermone de his, qui in fide dormierunt. Quemadmodum vnguento, uel alio oleo sancto circumlinire uolens infirmum, primo ille, scilicet liniens, participat vnctionem, deinde perungit laborantem, sic & quicumque ꝓ proximi salute agonizat, primū sibi prodest, deinde proximo, & sic habetur propositum.

1ᵐ cōsequentia. Ergo &c. ℞. conceditur. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionib. Per hoc enim concessum non fit; quòd opus, inquantū meritorium, non prosit etiam facienti.

2ᵐ illatio cōclusionis. Si ergo ℞. conceditur. §. ut in ad 1ᵐ.

3ᵐ cōsequentia. Ergo &c. ℞. cōceditur. §. ut in ad 1ᵐ.

concl.

4ᵐ ex psal. Cōuertetur. ℞. quantum ad meritū: non, quantum ad satisfactionem. §. si uidelicet oratio mea hai ꝓ satisfaciendo pœnæ tantum alterius.

5ᵐ ex Damasceno. Sibi prodest. ℞. quantum ad meritū: non, satisfactionem. § ut in ad 1ᵐ.

Respondeo, Dicendum, ꝙ opus suffragij, quod pro altero fit, potest considerari dupliciter. Vno modo ut est expiatiuū pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur, & hoc modo opus suffragij, quod computatur quasi eius, pro quo fit, ita absoluit eum à debito pœnæ, ꝙ non absoluit facientem à debito pęnæ propriæ; quia in tali recompensatione consideratur æqualitas iustitiæ. Opus autem illud satisfactiorium ita potest adæquari uni reatui, quòd alteri non adæquetur, reatus enim duorum peccatorum maiorem satisfactionem requirūt, quàm reatus vnius. Alio modo potest considerari inquantum est meritorium vitæ æternæ, quòd habet inquantum procedit ex radice charitatis, & secundum hoc non solum prodest ei, pro quo fit, sed facienti magis, & per hoc patet solutio ad obiecta, primæ enim rationes procedebant de opere suffragij secūdum quod est satisfactorium: sed aliæ secundum, qđ est meritorium.

¶NOT. Intellige prædicta in solutione argumentorum istorum in casu, in quo ille, pro quo fit oratio, seu quodlibet suffragiū, est capax satisfactionis illius; hoc est capax, quòd illud opus inquantum satisfactorium ad se perueniat. Ad hoc enim, quòd vnus possit satisfacere pro alio requiruntur aliquæ conditiones in recipiente, ut q. 13. artic. 2. Rursus. Aduerte articulum hunc posse aliquo modo deseruire intelligentiæ de indulgentijs, ut facile patere potest discutienti supra q. 25. art. 1. &c. & ideo non mirum; quòd sanctis ad plenum, superque, tota retributio data sit pro operibus suis, inquantum meritoria fuere, & nobis adhuc prosint, ut ibi dictum fuit.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. ¶Primò; quo per rationem excludas à fortiori hæresim Amsdorph. Prat. Amsdorphiani: dicentium opera bona perniciosa esse ad salutem. Adeò. n. perniciosa illa non esse ad salutem, monstrat articulus; ut & facienti, & alteri; proficua esse dicat. Item Pelagij & Mahometis (Prat. Mahometis) dicentium: opera aliena nihil prodesse, etiam sanctorum. Vides enim hic, ꝙ ipsa prosint. Item Lutheri (Prat. Lutherani) dicentis: opera propria etiam bona, ut a Spiritu sancto piorum corda inhabitante, esse peccata. Quòd. n. peccata nō sint, mōstrat articulus: dū hæc & placere Deo tanquā præsuppositiuè, & nobis prodesse tanquā directè ꝓbat.

Vell. ꝓ S. lect.

2 concl. ¶Secundò habes. quo per rōnem a fortiori ostendas; illas meritò dānari à &c. ut q. 13. art. 2. & q. 14. art. 5. app. & 1. par. q. 102. ar. 3. app. Item à psal. 34. Oratio mea in sinu meo conuertetur. Item à &c. ut ex articul. 1. 2. & 3. eliciē pōt. Item à Matth. 10. Qui dederit calicem aquæ frigidæ alicui in nomine meo, non perdet mercedē suā. Itē à Iacob. 5. Qui cōuerti fecerit peccatorē ab errore uię suę, scire debet; ꝙ animā eius liberabit à morte: & operit multitudinē peccatorū. Per ly liberabit animam eius, uide ꝙ bona aliena prosunt alteri; & ꝑ ly operit multitudinē peccatorū uide ꝙ prosunt sibimet facienti.

3 ¶Tertiò habes; quo per rōnem ostendas; meritò insinuatū ab Eccle. 29. ꝙ suffragia pro altero, siue viuo, siue mortuo facta et facienti prosunt: & sic. Conclude eleemosinā in corde pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hæc ibi. Vbi nota ly hęc scilicet eleemosina: quā per hoc significatur, opus, ipsum pro alio factum adeò prodesse facienti; ut, et si beneficiatus ex illo opere non recordetur benefactoris, opus illud pro benefactore clamet ad Deum. Itē à Matt. 10. Dicite pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax uestra: si autem, reuertetur ad uos. Hæc ibi. Vbi simul ostenditur; & ꝙ opus bonum vnius prodest alteri, & ꝙ ad hoc ut prosit requiritur dispositio in altero; ut dictum est not. post omnia argu. Nota ly si autem, reuertetur ad uos: quā per hoc declaratur, opus ipsum etiam quantum ad id quod ex intentione facientis debuerat peruenire ad alterum, in casu, quo alter esset dispositus ad recipiendum illud, reuerti ad facientē, hoc est, quantum ad esse satisfactorium; quando faciens indiget satisfactione.

4 ¶Quartò habes: quo per rōnem prædicta scripturarū, & patrum, pro quarto suffragia, seu opera facta pro alijs prodesse et facienti insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶Quintò vides: quomodo ea ly vicissim Thomistica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno.

Ad quintum sic proceditur. Videt quòd suffragia prosint existentibus in inferno, ꝑ hoc quod habetur. 2. Macch. 12. ubi dicitur, ꝙ inuenerūt sub tunicis īterfectorum donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos, & tamen post subditur, ꝙ Iudas duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis eorum, constat autem illos peccasse mortaliter, contra legem agentes, & ita in peccato mortali decessisse, & sic ad inferos esse translatos, ergo existentibus in inferno suffragia ꝓsunt.

2 Præterea, In litera* habet ex uerbis Augustini,† ꝙ quib. ualent suffragia, uel ad hoc ꝓsunt, ut sint plena remissio, uel ad

* Lib. 4. Sent. dist. 45. §. B. in medio.

† In Enchiridio ca. 110. in fine tom. 3. & in lib. de 8. Dulcitij. q. q. 2. in fine to. 4. & Raban* in lib. de institutione clerico. ca. 44.

QVÆST. LXXI. ART. V.

Concl. 1ª. Non potest esse, vt pœna tollatur, nisi prius culpa expietur.

hoc, quod tolerabilior sit eorum pœna, uel ᵇdamnatio, sed solum illi, qui in inferno sunt, damnati esse dicuntur, ergo etiam existentibus in inferno suffragia prosunt.

3 Præterea, Dio.* ult. cap. Eccl. Hierar. dicit, Si iustorum orationes & secundum hanc uitā, ᵇ quāto magis post mortem in illis, qui digni sunt sacris orationibus operantur ex quo potest accipi qđ suffragia magis prosunt mortuis, q̃ uiuis sed uiuis prosunt etiā in peccato mortali existentibus, cum quotidie oret Ecclesia pro peccatoribus, ut conuertantur ad Deum, ergo etiam, & mortuis in peccato mortali existentibus suffragia ualent.

4 Præterea. In uitis patrum legitur, quod et Damas.* i sermone supradicto refert, quòd Macharius, inuēta in uia caluaria cuiusdam defuncti, oratione præmissa quæsiuit cuius caput fuisset, & caput respondit, quod fuerat sacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamen confessus est oratione Macharii se, & alios iuuari; ergo suffragia Ecclesiæ etiam in inferno existentibus prosunt.

5 Præterea. Dama.* in eodem sermone narrat, ꝙ Gre. pro Traiano orationem fundens, audiuit uocem sibi diuinitus dicentem. Vocem tuam audiui, & ueniam ᵇ Traiano do. Cuius rei ut Dama. dicit in dicto sermone, testis est Oriens omnis, & Occidens sed constat Traianum in inferno fuisse, quia multorum martyrum necem amaram instituit, ut ibidem Dama. dicit, ergo suffragia Ecclesiæ, ualēt etiam in inferno existentibus.

SED CONTRA est quod dicit Diony.* 7. cap. Eccl. Hierar. Summus sacerdos pro immundis non orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine, & communiter ibidem dicit quod peccatoribus non orat remissionem, quia non audiretur pro illis, ergo suffragia existentibus in inferno non ualent.

Præterea. Grego.* dicit in 34. lib. Moral. Eadem causa est cur non oretur tunc, scilicet post diē iudicii pro hoībus æterno igne damnatis, quæ nunc causa est quare non oretur pro Diabolo, & Angelis eius, æterno supplicio deputatis, quæ etiam nunc causa est quare Sancti non orent pro hominibus infidelibus, impiisque defunctis, quia de eis utique quos æterno damnatos supplicio iam nouerint, ante illum iudicis insti conspectu orationis suæ meritum cassari refugiunt, ergo suffragia in inferno positis non ualent.

Præterea. Multa habentur ex uerbis August.* qui sine fide operante per dilectionem, eiusque sacramentis de corpore exeūt frustra uel à suis eiusmodi officia impenduntur: sed omnes damnati sunt huiusmodi, ergo eis suffragia non prosunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantum ad tempus, dicentes quod post diem iudicii nullus in inferno existens aliquo suffragio iuuatur, sed ante diem iudicii aliqui iuuantur suffragiis Ecclesiæ. Alio modo distinguebant quātum ad personas in inferno detētas, inter quos aliquos dicebāt esse ualde malos, qui scilicet sine fide, & sacramētis decesserunt, & talibus quia de Ecclesia nōn fuerunt, nec merito, nec numero, suffragia Ecclesiæ prodesse non possunt. Alii uero sunt non ualde mali, qui scilicet de Ecclesia fuerunt numero, & fidem habentes, & sacramētis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia Ecclesiæ prodesse debent.

Sed occurrebat eis quędam dubitatio eos perturbans, quia, scilicet uidebatur ex hoc sequi, cum pęna inferni sit finita secundum intensionem, quāuis duratione infinita existat, ꝙ multiplicatis suffragiis, pęna illa totaliter auferetur, quod est error Origenis.* Et ideo, hoc inconueniens euadere multipliciter uoluerunt. Præpositiuus enim dixit, ꝙ tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, ꝙ à tota pœna redduntur immunes non quidem simpliciter, ut Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet usque ad diem iudicij, tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ in pœnas inferni sine spe ueniæ detrudentur.

Sed ista opinio uidetur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non potest ordinari, nisi per pęnam, unde ᵐ nō pōt esse ut pęna tollat nisi prius culpa expiet; ᶠ & ideo cū culpa continue maneat in damnatis, eorum pęna nullatenus interrūpetur. concl. 1a.

Et ideo Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, ꝙ hoc modo proceditur in diminutione pęnarum per suffragia, sicut proceditur in diuisione linearum, quæ cum sint finitæ, tamen in infinitum diuidi possunt, & nunquam per diuisionem consumuntur, dum fit subtractio non secundum eandē quantitatē, sed ſm eandē proportionem: Velut si primo auferatur pars quarta totius, & secundo pars quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt ꝙ per primum suffragium diminuitur aliquota pars pœnę, & per secundum

tota

¶PROB. Quia culpa non potest ordinari, nisi per pœnā: & diuinæ prouidentiæ est, nihil in rebus inordinatum relinquere (omnia patent.)

¶Corollarium. Ex hoc ergo inferas, ut in textu; quòd scilicet eum culpa continuè maneat &c. & id bene semper teneātur, contra nimis iudiciorum Dei scrutatores.

¶CONCL. 1a. Miseria damnatorum nō potest diminui; sicut nec gloria sanctorum augeri, quantū ad præmium essentiale.

¶PROB. Quia dānati totaliter ad ultimū terminum peruenerunt; sicut & sancti in patria.

¶Examen. Ly quātum ad præmiū essentiale. Illud est uidere Deum, ipsoque frui, facialiter. Comparatiuà igitur ad hoc, omne aliud dici potest præmiū accidentale: Vt gloria corporis, gaudiū de peccatore pęnitente à agente lætitia sanctorum ex profectu aliorū exemplu suo: puta B. Dominici, atque Francisci de imitatione suarum uirtutum à bonis fratribus suis, B. Thomę de profectu ecclesiæ sanctæ per doctrinā ab ipso nobis traditam; & omnium sanctorum de aduentu nouo alicuius defuncti in illam patriam.

¶CONCL. 2a. Tutius est simpliciter dicere: ꝙ suffragia non prosunt damnatis: nec pro eis ecclesia orare intendit.

¶Examen. Ly non prosunt, ly nec pro eis &c. Idest neque prosunt ex parte charitatis, neq; prosunt ex parte intentionis (uide ar. 1. Nam charitas ecclesiæ ad eos, ratione defectus illorum, non extenditur, neque intentio, cùm ecclesia nō intendat sibi etiā diuinæ cōtraiacere, quæ est ut to damnatis finaliter nulla sit redemptio.

¶Examen ly intutius. Hoc dicitur propter ultimū assertū

* Cap. 7. circa me. p. 3.

* Damas. in sermone de de- functis circa med. il- lius.

præmiū essentiale & accidentale.

* In sermone de defunct. in med. il- lius.

* Eodē loco nunc notato.

* Iā loco sepius citato.

* Cap 7. p. 3. in me. illius. Vide decre. 13 q. 2. c. 20.

* Li. 34. c. 12. explicans illud Iob. 41 Æstimabit abyssum quasi senescētē & li. 4. Dial. c. 44.

* Li. 4. Sēt. d. 45. S. B. * in Enchiridio ca. 67. 68. & 100. to. 3. in lib. de cura pro mortuis c. 1. & ult. & vide in lib. 8. qq. Dulcitij q. 1. to. 4 & in lib. de fide & ope

secundum legē communē: quod ponitur to textu à ly sed tamen modus, qui à quibusdam ponitur &c. usque ad conclusionem hanc, nō adi dicit.

* lib. c. 14. 15. 16. to. 4. & super Ps. 86 to. 8. & de uerbis Apost. ser. 34. uel. 32 to. 10.

* lib. 1. de Periachō c. 6. & refert Grego. lib. 34. mora. ca. 16. Vide infra q. 99. art.

dicitur ly tutius, cōparando conclusionem hāc ad primos modos in litera recitatas. Totaliter enim reprobati sunt oēs ante hoc ultimū assertum in corp. recitati corp. positi, & præpositiui, & ut ibi patet. Licet.n. utatur quandoque S. Thomas uerbis istis ly ut detur uel similibus: tamen huiusmodi, ratione modestiæ dicta solummodò, accipienda sunt: ut plenius apparet ex reprobationum contra Altisiodorensē, quāuis eius positio esset inter alias prædictas minus absurda.

¶ Ly simpliciter. Idest nullo addito seu absolute. Quasi dicat; hoc in conclusione dictum absque ulla glosa de præcedētibus & huiusmodi admittendū est.

*Id habet Altissiodorēsis li. 4. Sent. tractatu. 14. q. 1.

¶ Ly non prosunt. Cum hoc tamē stat: q damnatis prosint improprijssimè suffragia, modo illo scilicet, quo Albertus magnus in compendio suæ theologiæ lib. 7. cap. 5. circa finem loquitur. Vult enim, q inquantum ex suffragijs aliquorum uiuentium conuertuntur aliqui alij ad bonā frugem, & tandem in uitā æternam, intantum damnatis prodest illud suffragiū, & hoc p modum cuiusdā diminutionis. Patet nāque: q quanto plures damnabuntur, tātò acerbior, accidentaliter saltem, fiet pœna priorum ibi existentium: & consequenter ab opposito eo, q per suffragia prædictorum uiuentium quidam a [illegible] saluantur, ne damnationē incurrant, sequitur; q damnatis iam existentibus pœna illa maior, quæ poterat illis contingere ex aduentu illorum, per impeditionē quandam sustollitur; & hoc solū intellexit Albertus.

*Li. 9 Moral. c. 47. post. me.

¶ PROB. Quia cū ex authoritatib' inductis, tùm ex reprobationibus positionū prædictarum in textu, pa et,

1ᵐ ex Ma-

pars aliqua remanentis secundū A eandem proportionem.

Sed iste modus multipliciter defectiuus est. Primo, quia infinita diuisio, quæ congruit cōtinuę quantitati, non uidetur posse ad quantitatem spiritualem trāsferri. Secundo, quia non est aliqua ratio, quare secundum suffragiū minus de pęna diminuat quàm primū, si sit ęqualis ualoris. Tertio, quia pęna diminui non pōt, nisi diminuata culpa, sicut nec auferri nisi ablata. Quarto, quia in diuisione lineę tandem peruenitur ad hoc, quod non est sensibile corpus, corpus enim sensibile non est in infinitum diuisibile, & sic sequeretur q post multa suffragia pęna remanēs propter sui paruitatem non sentiretur, & non esset pęna.

Et ideo alii alium inuenerunt modum. Altisiodorensis* enim dixit, q suffragia prosunt damna- C tis non quidem secundum diminutionem pęnæ, uel per interruptionē; sed per confortationē patientis, sicut si homo portaret graue onus, & faciem suam perfunderet aqua, sic enim confortaretur ad melius portandum cū tamen onus suum in nullo leuius fieret.

Sed hoc iterum esse nō potest, quia aliquis plus, uel minus æter no igne grauatur, vt Greg.* dicit D secundum meritum culpæ, & inde est, q eodem igne quidā plus, quidam minus cruciantur. Vnde cum culpa damnati immutata remaneat, non potest esse q leuius pęnā ferat. Est nihilominus, † prędicta opinio, & præsumptuosa, utpote Sanctorū dictis cōtraria; & uana, nulla auctoritate fulta; & nihilominus irrationalis: tum quia damnati in inferno sunt extra uinculū charitatis, secundum E quam opera uiuorum continuantur defunctis, tū quia totaliter ad uitæ terminum peruenerūt, recipientes ultimam pro meritis retributionem, sicut, & Sancti, qui sunt in patria. Quod enim adhuc restat de pęna, uel gloria corporis, hoc rōnē uiatoris nō prębet; cū gloria essentialiter, & radicaliter existat in aia; & similiter miseria damnatorū: & ideo nō pōt eorū pęna diminui, sicut, nec gloria Sanctorū augeri quantum ad pręmiū essentiale.* Sed tū modus qui a quibusdā ponitur, q suffragia prosunt damnatis, posset aliquo modo sustineri; ut si dicat q non prosunt, neque quantum ad diminutionem pęne, uel interruptionē, uel quantū ad diminutionē sensus pęnæ; sed quia ex huiusmodi suffragijs eis aliqua materia doloris eis subtrahitur, quæ eis esse posset, si ita se abiectos B conspicerent, q pro eis nullā curā haberent, quæ materia doloris eis sub trahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed illud ēt nō pōt esse secundum legem cōem, quia ut August.* dicit in lib. de cura p mortuis agenda, q præcipue de damnatis est uerum. Ibi sunt spiritus defunctorum, ubi nō uidēt quæcunque aguntur, aut eueniūt in ista uita hominibus: & ita non cognoscunt qñ pro eis suffragia C fiūt; nisi supra cōem legē hoc remediū diuinitus detur aliquibus damnatorū; quod est uerbū omnino incertū. Vnde* tutius est simpliciter dicere, q suffragia non prosunt damnatis; nec pro eis Ecclesia orare intēdit, ut sicut ex inductis* auctoritatibus apparet.

Ad primum ergo dicendum, q donaria idolorum non fuerūt inuenta apud* illos mortuos, ut ex eis signum accipi posset, q in reuerentiam idolorum ea deferrent; sed ea acceperunt ut uictores, quia eis iure belli debebātur, & tamen per auaritiam uenialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati, & sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicendū, secundū quosdam, q in ipsa pugna uidentes sibi periculū imminere de peccato pęnituerunt, secundum illud Psal. 77. Cū occideret eos, quęrebāt eū, & hoc pbabiliter pōt æstimari, & idō p eis fuit oblatio facta.

Ad secundum Dicendū, q in uerbis illis, damnatio large accipit p quacūq; punitione, & sic includit ēt pœnā purgatorij, quæ quādoq; totaliter expiatur, quandoque autem non, sed diminuitur.

Ad 3ᵐ dicendū, q quantum ad hoc magis acceptatur suffragiū pro mortuo, q̄ pro uiuo, quia magis indiget, cum nō possit sibi auxiliari, sicut uiuis, sed quantum ad hoc, uiuus est melioris conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statu gratiæ, quod de mortuis dici non potest; & ideo non eadem causa oradū pro mortuis, & pro uiuis.

Ad 4ᵐ dicendum, quod illud adiutorium non erat, quod pęna eorum diminueretur, sed in hoc solo; ut ibidem dicitur,, quod eo orante, concedeba-

chab. Donaria dolorum i. ablata in signū uictoriæ: non, ablata in reuerent à idolorū. §. Tunc nihil &c. Nā ex hoc non fuerunt in inferno damnati.

Itē de minori. In peccato mortali decessisse. i. uisi pœnituissent. § Tunc nihil &c. ut patet. Vide 2ᵐ respōsum literæ ly uel dicendum &c.

2ᵐ ex Augustino. Damnatio i. largè accepta: non aūt, propriè. § Hæc.n. solum damnatis conuenit. Tunc nihil &c. Nam ē existētibus in alio loco pęnali extra infernū conuenit d. in uatio largè sumpta.

* Cap. 13. 14. 15. 16. to. 4.

3ᵐ ex Dionysio. Quārò magis post mortem? i. attenta indigent a mortuorum in purgatorio existentium: non a... tenm statu culpæ mortalis. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet applicantij.

4ᵐ ex vitis patr. & Damasc. Inuar. i. phātastice. non autem, verè §. ut

*In arg 1. 2. &, sed contra & Aug. in Enchir. c. 110. to 3. & de ciui. lib. 21. ca. 13. 21. & 24.

Rēsio 2ᵃ.

* Decret. causa 13. q 2. c. 10. incip. In præsenti.

ut ibid. dicitur, & in tex. Tunc nihil &c. Nam conclusio intelligit de unamine uero, qñ dicit, q non psunt suffragia damnatis.

5m ex Damasceno. Veniam Traiano du. t. R. ut fu scitetur à mortuis, & pœnitentiam agat S Tunc nihil &c. Nam miraculosè hoc fuisse factū non est incōueniēs.

Non .n. inde sequit q aliquis in inferno deputatus finaliter secundum superiores causas .i. secundum dispositionem diuini propositi, ab ipso inferno quandoque liberetur: qd erat sensus conclusionis. Intēdebat usque 3ª. conclusio; q in inferno sic existētibus nulla datur liberatio, aut suffragiorū participatio. Vnde q quis, puta Traianus, in inferno secū dum meritorū suorum iustitiā præsentem deputatus, ad uitam miraculosè reuocetur consecuturus ueniam de peccatis: hoc non est cō tra conclusionē. Et hæc responsio uidetur melior.

* Alias ibi.

Item de conclusione. Valēt 2. R. de speciali priuilegio, non, de lege cōmuni S. Tunc nihil &c. Non .n. conclusio intelligit de speciali priuilegio, sed de lege cōmuni. Vide 2m. responsum literaly uel dicendum secundum quosdā : quòd anima Traiani &c.

¶NOT. Ex his responsis aduerte non derogari dicto communi : q scilicet in inferno nulla est redemptio. Nam de re gu. iur. in 6. regula 28. dicitur quæ à iure communi exorbitāt, nequaquā ad cōsequentiam sunt trahenda. Ex hac ergo regula inferas: quòd non uitiatur dictum commune præcedēs ex eo, quòd speciali miraculo uel priuilegio circa quempiam puta Traianum aliter à diuina clementia dispositum est. Hæc dicta sint etiam pro ar. 6. ad primū, & alijs similibus.

Regula in iure, de cōsequētia.

*Cap. 16. Iter prin cipi, & me diū co. 4.

tur eis ut mutuo se uiderent, & hoc aliqđ gaudiū nō uerum, sed phantasticum habebant, dum impediebatur hoc, quod desiderabant. Sicut, & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatum pertrahūt, quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur; sicut non minuitur angelorum gaudium, per hoc quòd malis nostris compati dicuntur.

AD QVINTVM Dicēdum, quòd de facto Traiani hoc modo potest probabiliter æstimari, quòd precibus Beati Gregorij ad uitā fuerit reuocatus, & *ita gratiam consequutus sit, per quam remissionem peccatorum habuit, & p consequens immunitatem a pœna; sicut etiam apparet in omnibus illis, qui fuerunt miraculose à mortuis suscitati, quorum plures constat idolatras, & damnatos fuisse. De omnibus enim simpliciter dici oportet, quòd non erant in inferno finaliter deputatis; sed secundum præsentem propriorum meritorum iustitiam. Secundum autem superiores causas, quibus præuidebantur ad uitam reuocandi, erat aliter de eis disponendum. Vel dicendum secundum quosdam, quòd anima Traiani non fuit simpliciter à reatu pœnæ absoluta, sed eius pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet usque ad finem iudicij. Nec tamen oportet quòd fiat communiter p suffragia, quia aliqua sunt, quæ lege communi accidūt, & alia sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa uirtutum, ut Augustinus dicit in libro de Cura mortuis agenda.

ARTICVLVS VI.

Vtrum suffragia prosint existentibus in purgatorio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam exi-
G stētibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars quædam inferni est: sed in inferno nulla est redēptio. Et Psal. 6. dicit. In inferno autem quis confitebitur tibi? ergo suffragia his, qui sunt in Purgatorio non prosunt.

2 Præterea, Pœna Purgatorii est pœna finita, si ergo per suffragia aliquid de pœna dimittitur, tantum poterunt multiplicari suffragia, quòd tota tolleur; & ita pec
H catum remanebit totaliter impunitum, quod uidetur diuinæ iustitiæ repugnare.

3 Præterea, Ad hoc animæ sūt in Purgatorio, ut ibi purgatæ, puræ ad regnum perueniant: sed nō potest purgari nisi aliquid circa ipsam fiat, ergo suffragia facta per uiuos † pœnam Purgatorii non diminuunt.

4 Præterea Si suffragia existentibus in Purgatorio ualent, ma-
I xime ea uidentur ualere, quæ sūt ad imperium eorum facta; sed hæc non semper ualent: sicut si aliquis decedens disponat tot suffragia pro se fieri, quæ si facta essent, sufficerent ad totam pœnam abolendam, posito ergo q huiusmodi suffragia differantur quousque ille pœnā euaserit, illa suffragia nihil ei prodessent, non enim potest dici quòd prosint antequam fiant, postquā autem sūt
K facta, eis non indiget, quia iā pe

peccato ad mortem, quam damnatus iam in inferno? Ergo fortiter, pro ipsis rogare nobis non suadetur. Item à Psal. 58. Nō miserearis omnibus operantibus iniquitatem. Hæc ibi. Damnati uerò præ quibuscunque alijs operantur iniquitatē. & si uiuorū suffragia eis prodessent, Deus per hunc modū illis misereretur. Item à Psal. 68 Neque absorbeat me p fundū, neque urgeat super me puteus os suum. Hæc ibi. Tantū ualet istud demergi in profundum, & puteum urgere os suū super aliquem; ac si ualet dicere existētes in dīo profundo & puteo, non posse à quoquam iouari. Quòd sanè mōstret simul, & addit confirmationem ad prædicta, diues in inferno positus multa instantia guttam solūmodo aquæ pro ceu ciatus sui refrigerio postulans nec tamē ab Abraham misericordia pleno impetrans. Luc. 16. Item ab authoritatibus ra argum. sed contra. Ex his nota: opiniones reprobatas in textu nō esse tutas. Pro quo & uide supra q. 16. ar. 3. appen. & 1. par. q. 62 ar. 8. & q. 64 ar. 2. quoniam ad origenis errorem in textu narratum declinare quoquo modo uidentur. Licet enim & Præpositiuus, & Gilbertus natione Gallus cognomento autem porretanus; & quidā alij ab illo errore origenis declinare contendant: tamen non totaliter immunes euadere uidentur: ut apparet ex litera.

Cap. pro obeuntibus 13. q. 2.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrū, pro quanto suffragia damnatis in inferno non prodesse insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

APPENDIX.

Vril. p 3. Eccl. &c.

EX articulo habes primò: quo per rationem ostendas merito esse à fortiori insinuatum ab Ezechiel 14. quòd suffragia uiuorum non prosunt in inferno existentibus: & sic. Si fuerint Daniel, Iob, & Noë in medio eius, uiuo ego dicit dominus; quia nec filius, nec filias liberabūt, sed ipsi soli liberabuntur. Vbi propheta ostendit, à fortiori, q damnati in inferno à suffragijs uiuorum non iuuantur: ut patet intelligēti. Item à 1. Ioan. ult. Qui scit fratrem suum peccare peccato ad mortē; non pro illo dico, ut roget quis. Hæc ibi. Quis autem magis peccat

QVÆSTIO LXXI.

ART. VI.

CONCL. Non est dubium: quin suffragia per uiuos facta existentibus in purgatorio prosint.

¶Examen. Ly non est dubium. Scilicet in fide catholica. Est enim hæc conclusio de fide: ut in appen. sequen. clarè patet.

¶PROB. Quia opera uiuis possunt ualere alteri ad satisfactionem (quæst. 13. art. 2.) & pœna purgatorij est in supplementum satisfactionis illiedata, (ut in tex.)

Examen.

¶Examen. Ly in supplementum satisfactionis, Per hoc osten A ditur, quod satisfactio illarum animarum est uoluntaria. Al oquin non satisfacerent. Item per hoc ostenditur: quod illius pœnæ horror naturalis, quem habent illæ animæ, non est peccatum: alioquin illa pœna, cui naturalis hic horror est annexus, non esset satisfactio. Et hoc cō tra Lutherum damnatum in bulla Leonis X. dicentem: quod in purgatorio animæ sine intermissione peccant, quandiu quærūt requiem, & horrent pœnas.

Cōtra errores de existentibus ī purgatorio.

*Li. 4 Sēt. distin. 45. §. B. ante mediū & in fine.

†Ex Aug. I Enchiri dio c. 110. tom. 3. & in lib. de cura pro mortuis gerēda c. 1. & vlti. & in 8. q. Dulcitij q. 2. to. 4.

*Cap. 7. p. 3. non p cul à fine.

†Quæsti. 13. arti. 2. & qō. 25. artic. 1. & arti. 1. 2. & 5. huius quæst.

concl. m

*Al. simpliciter.

†Al depu tati.

*Inter principiū & mediū sermonis sæpius ci tati.

*l. 20. Moral. c. 23. in med.

Rñsio 2a.

†In sermone p defunctis paulo an te med.

1m de minori

In inferno. t R. damnatorum: non, purgandorum. §. Tunc nihil &c. Vide art. 5. ad 5m pro intelligentia de ly qui sunt tali pœnæ addicti.

Item illatio cōclusionis.

Ergo &c. 2. R. negat illatio. §. Nam huiusmodi authoritates sunt exponendæ &c. ut in textu. Vide 2m respon sum ly uel dicendum secundum Damascenum &c.

¶NOT. Damascenus hic uidetur habuisse seorsum aliquē eorū; quæ tanguntur ar... ad 5m. Sed quicquid sit de hoc, stat in prima responsione præsens textus, tanquā meliori.

2m de consequente.

Et ita peccatū remanet. t R. ostaliter impunitum. t. negatur hoc. § quia pœna vnius &c. ut in textu fin. Patet autem apertissimè ex eo, quod pœna unius pro alio purgādo computatur ei, quod peccatum alterius in purgatorio existentis non remanet impunitum.

3m minor.

Non potest purgari nisi aliquid circa ipsam fiat. q. uel nisi aliquis sustineat pœnam in satisfactionem ipsius. §. Tunc nihil &c.

¶Corollarium. Aliquid ergo fit circa ipsam animam, sed nō modo illo, quo intendebat arguens. Non enim anima, puta Petri, punitur amplius usque ad octauū gradum pœnæ; quando suus amicus uiuens exoluit pœnas tot gradnum pro illa. Et tamen circa illam aliquid fit: quia pœna ipsa diminuitur, aut omninò tollitur.

nas euasit, ergo suffragia existentibus in Purgatorio non valent.

SED CONTRA est quod dicitur in litera * ex verbis Aug.† quod suffragia prosunt his, qui sunt mediocriter boni, uel mali: sed tales sunt, qui in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

B Præterea, Dion.* dicit 7. cap. Eccle. Hier. quod diuinus sacerdos pro mortuis orās, pro illis orat, qui sanctè uixerunt, & tamen aliquas maculas habuerūt ex infirmitate humana contractas, sed tales in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum, quod pœna Purgatorij est in supplementum satisfactionis, quę non fuerat plene in corpore consummata: & ideo quia sicut ex C dictis † patet, opera unius possūt ualere alteri ad satisfactionem, siue viuus siue mortuus fuerit m, non est dubium quin suffragia per uiuos facta existentibus in Purgatorio prosint *.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de inferno damnatorum in quo nulla est redemptio, quantum ad illos, qui sunt * tali pœnæ † additi. ‡ Vel dicendum secundum D Damas. † in Sermone de dormien. quòd huiusmodi auctoritates sunt exponendæ secundū causas inferiores, idest, secundum exigentiam meritorum eorum, qui pęnis deputantur, sed secundum diuinam misericordiam, quę vincit humana merita ad præces iustorum, aliquando aliter disponitur, quàm sententia prædictarum auctoritatum contineat. Deus aūt mutat sen- E tentiam, & non consilium, ut dicit Grego.* vnde & Damas. ponit ad hoc exempla de Niniuitis Achab, & Ezechia, in quib. apparet quod sententia contra eos lata diuinitus, fuit per diuinam misericordiam commutata.

AD SECVNDVM dicendum, quod non est incōueniens si multiplicatis suffragijs pęna existentiū in Purgatorio annihiletur: non tamen sequitur quòd peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

AD TERTIVM dicendum, quod purgatio aiæ per pęnas Purgatorij nō est aliud quā expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ, & quia per pœnam, quā unus sustinet pro alio, pōt reatus alterius expiari, ut dictū est, non est inconueniens si per vnius satisfactionē alius purget.

AD QVARTVM dicendum, quod suffragia ex duobus ualeat, scilicet ex opere operāte, & ex opere operato; & dico opus operatum non solum Ecclesiæ sacra- C mentum, sed effectum accidētem ex operatione, sicut ex collatione eleemosynarum consequitur pauperū releuatio, & eorum oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans pōt accipi ex parte principalis agentis, uel ex parte exequentis. Dico ergo, quod quàm cito moriens disponit aliena suffragia sibi fieri, præmium suffragiorum D plene consequitur, ante etiam quàm fiant quantum ad efficaciam suffragij, quæ erat ex opere operante principalis agētis: sed quantum ad efficaciam suffragiorū, quæ est ex opere operato, uel ex opere operante exequentis, non consequitur fructum antequam suffragia fiant, & si prius contingat ipsum à pęna purgari, quantum ad hoc fraudabitur fructu suffragiorū E quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur, non enim est inconueniēs quod aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus: *(Pęna autem Purgatorij temporalis est) quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defraudari possit nisi p propriā culpam.

4m de minori.

Non semper valent R. quantum ad efficaciam suffragiorum ex opere operato, uel ex opere operante exequentis procedentem: non, quantum ad efficaciam suffragiorum ex opere operante principalis agentis procedentem. §. Tunc nihil &c. Sufficit enim intento præsenti: quod semper ualeant, suppositis supponendis. Vnde posito, quòd ex negligētia alicuius defraudetur existens in purgatorio, hoc non est cōtra propositum: ut in textu fin.

¶Exam. Ly ex opere operante principalis agentis. Idest ū charitate informatum fit illud opus. In signum huius dicit textus quod talis cito moriens plene cōsequitur suffragiorum premium, præmium inquit, non satisfactionem, quia præmium respondet charitati, satisfactio executioni.

Augu. in Ps. 103. cōci. 3. & in Ps. 37. cir ca initiū tom. 8.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæresim Aerij (Pra. Aeriani, Albigenses, Pauperes de Lugduno.) dicentis. suffragia, orationes, eleemosinas, missas, &c. nihil prodesse defunctis a uiuis pro illis facta. Intellige per ly defunctis, existentes ī purgatorio: alioquin neque hæresis, neque error esset.

t Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes quomodo per rationem ostendas hanc meritò damnari à cōcil. Flor. sess. vlt. in liter. sanct. vnion. Diffinimus &c. Si uerè pęnitentes in Dei charitate decesserint, anequam dignis pœnitentiæ fructib. de commissis satisfecerint, & omissis; animas eorum pœnis purgatorijs post mortem purgari. Et, ut à pœnis huiusmodi releuentur, prodesse eis fidelium viuorum suffragia, missarū scilicet sacrificia, orationes, & eleemosinas, ac alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueuerunt secūdum ecclesiæ instituta. Hæc ibi. Item à Concil. Trident. sess. vigesima quinta decret. de purg. Cùm catholica ecclēsia Spiritu sancto edocta ex sacris literis, & antiqua patrum traditione, in sacris concilijs, &c.

†Aug. de Ciu. Dei lib. 21. c. 24.

hijs, & nouissimè in hac Oecumenica synodo docuerit, purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs, potissimū verò acceptabili altaris sacrificio iuuari: præcipit sancta synodus &c. Hæc ibi. Item ab eod. sess. 22. cap. 2. de sacrificio missæ ait. Pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, ritè iuxta Apostolorū traditionem, offeratur. Hæc ibi. Vbi nota ly Apostolorum traditionē. Itē ab eod. ibid. can. 3. Siquis dixerit: missæ sacrificiū solū prodesse sumenti, neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus offerri debere: Anathema sit. Hæc ibi. His tamen usis caue, nè sensum Lutheri immisceas: qui dixit, q; animæ ex purgatorio liberatæ suffragijs viuentium minus beantur, quàm si per se satisfecissent. Hic enim eius error, postquàm recitatus est, damnatur à Leone X. in bulla contra errores Lutheri: quā uniuersaliter damnationē vide. q. 1. art. 1. adiuncta. q. 24. art. 1. appen. Item à &c. ut ar. 5. appen. Vide Roffensem ar. 40. ualidè disputantem contra Luth.

¶Tertiò habes: quō per rōnem prædicta patrū, & scripturarū, pro quanto suffragia prodesse in purgatorio existentibus insinuaut, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

Error dānatus.

*Li. 4 Senten. dist. 45. S. B. in medi.

*Eisdē locis nunc primo citatis tam in Augu. quā 1 Magistro. & Augu. in li. de verbis Apost. ho. 32. super illud 1. Thess. 4. ut de dormiē. & alijs locis in arg. Sed cōtra ar. præcecitatis. conel. m

ARTICVLVS VII.

Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existentibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia valeant pueris in limbo existentibus, quia illi non detinentur nisi pro peccato alieno, ergo maxime [h] decens est vt ipsi iuuentur suffragijs aliorū.

G

2 Præterea, In litera * habetur ex verbis Augu. q; suffragia pro [h] non ualde malis propitiationes sunt: sed pueri non computantur inter ualde malos, cū sit mitissima eorum pœna, ergo suffragia Ecclesiæ eos iuuant.

SED CONTRA est quod habetur in litera * ab Aug. quia suffragia nō prosunt illis, qui sine fide operante per dilectionem hinc exierunt, ergo suffragia eis non prosunt.

RESPONDEO, Dicendum, q; pueri non baptizati non detinentur in limbo nisi quia deficiunt à statu gratiæ, unde cum per opera viuorum, mortuorū status mutari non posit maxime quantum ad meritum essentialis præmij, vel pœnæ, [m] suffragia viuorum pueris existentibus in limbo prodesse non possunt. [n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis peccatum originale sit huiusmodi, quòd pro eo posit aliquis ab alio iuuari † tamen animæ puerorum

F emolumentum aliquod vitalis, aut ciborum assumptorum ab ore corporis: sic extra charitatem defuncti nullum ecclesię suffragium participare possunt. Propter hoc dictum est art. 1. & 2 q; ad participanda suffragia requiritur primò charitatis connexio. Concludendum igitur ex omnibus simpliciter est: q; nullus defunctus existens extra gratiam participare potest ecclesiastici corporis emolumentum.

in limbo existentes sunt in tali statu, quòd iuuari non possunt, quia post hanc vitam non est tempus gratiam acquirendi.

AD SECVNDVM dicendum, q; Aug. loquitur de non valde malis, qui tamen baptizati sunt, quod patet ex hoc, quod præmittitur, * cum ergo sacrificia, siue altaris, siue quarumcunque eleemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, &c.

2m ex Augustino. Non valde malis. &c. baptizatis: q; nō aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶Corollarium. Ergo pueri illi nō sunt ualde mali, & tamen suffragia à non ualde malis percepta percipere non possunt. Ratio est, quia de peccatis actualibus tātum intelligitur dicendo, q; non sunt ualde mali. Alioquin ualde mali sunt: quia in peccato mortali sunt; nō actuali quidem, sed originali.

* Aug. in li. de prædestinat. Sanctor. ca. 12. to. 7. & tractatu. 44. in Ioannem sup illud. Venit nox, quando &c. tom. 9.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum suffragia prosint sanctis existentibus in patria.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd aliquo modo prosint sanctis existentibus in patria, per hoc quod habetur in collecta Missæ. Sicut sanctis tuis [h] prosunt ad gloriam scilicet sacramenta, ita nobis proficiant ad medelam, sed inter alia suffragia præcipuum est sacramentum altaris, ergo suffragia prosunt his, qui sunt in patria.

H

2 Prçterea, [h] Sacramenta efficiunt quod figurant, sed tertia pars hostię * scilicet in calicē missa, significat eos, qui beatam uitam in patria ducunt, ergo suffragia Ecclesiæ prosunt existentibus in patria.

I

3 Præterea. Sancti non solum gaudent in patria de proprijs bonis, sed etiam alienis, vnde Lucæ 15. dicitur, Gaudium est angelis Dei super vno pec-

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à Conc. Senonensi in decretis fidei decret. 12. q; pueri in originali defuncti non iuuantur suffragijs uiuorum: & sic. Cùm autem pœnæ temporalis, aut uenialis peccati tantum reus repente nonnunquam intereat, nec illi pateat aditus in cœlestem illam Hierusalem, in quam nihil intrat coinquinatum, nec item gehennæ subiaceat, quippe qui gratiæ sit particeps: fit, ut primum purgetur ex ijs, quæ gessit in corpore, salnus tandem aliquando futurus; sic tamen quasi per ignem; de semper interim salute, ex remanentibus in eo fide, spe, charitate securus. Hæc ibi. Vbi ab opposito insinuat (ut patet intelligenti) q; extra charitatem defuncti existentes non iuuantur suffragijs, de quibus loquitur in illo decreto: & consequenter q; nec pueri existentes in lymbo. Ex eisdem etiā concilij uerbis ultimis profligatur hæresis Lutheri dicentis, q; animæ in purgatorio non sunt securę de sua salute, saltem omnes. Quę & damnatur, post eius recitationem à Leone X. in bulla sua contra errores Lutheri. Hanc damnationem vide supra q. 1. art. 1. simul cum q. 24 ar. 1 app.

† Vril. p S. eccl. &c.

* 3. p. q. 83 art. 5.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta concilij Senon. [f] oru quanto virtualiter quod diximus insinuant, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXI. ART. VII.

306 CONCL. Suffragia viuorum pueris existentibus in lymbo prodesse non possunt.

† August. lib. 21. de ciuitate Dei c. 24. tom. 5.

¶PROB. Quia per opera uiuorū status mortuorum mutari non potest (patet ar. 1. & 2.) & pueri illi deficiunt à statu gratiæ.

¶Corollarium. Ergo ex hoc q; non pōt mutari status concludit sanctus doctor, q; non possunt iuuari per suffragia. Et meritò.

K

Nam cùm omne finitum secundū intensionē auferri possit per multiplicationem suffragiorū (vt ar. 5. corp. & 6. ad 2m. patet) & illa pœna, quamuis duratione infinite protendatur, sit finita secundum intensionē, sequeretur q; si iuuarentur suffragijs uiuorū, aliquando totaliter aliquando pœna illorum auferretur. Multiplicatis n. suffragijs diminueretur magis, & adhuc magis, si magis multiplicarentur. & sic tandē ad exhaustionē illius pœnę deueniret. Ex hoc igitur probationis decursu, uide q̄ optimæ S. Doctor atque. illos citātes ar. 5. circa suffragia de tertio tractātia

1m consequens. Maximè decens est, ut ipsi iuuentur suffragijs aliorum. &c. dum sunt in hac uita; non post. §. Nam post non est tempus gratiam acquirendi. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. 2. Monstratur per testuale responsum; q; ad suffragia participāda requiritur necessariò, q; participatur unio in gratia. Alioquin sicut pars corporis à residuo excisa nō participat

QVÆST. LXXI. ART. VIII.

CONCL. Sanctis, qui sunt in patria, iuuari per suffragia non competit. 307

¶PROB.

¶PROB. Quia per ipsa iuuari non competit ei, qui non est indigens.

¶NOT. Signanter vtuntur hoc uocabulo, iuuari, probatio & conclusio, cum tamen titulus vsus fuerit illo uocabulo, prosint. Iuuari.n. præsupponit indigentiam, prodesse uerò non item; si vo uoluissimè loquamur: & cõsequēter per hanc diuersitatem uocabuli in respondendo, ostenderet, velle uidetur, quòd suffragia sanctos iuuare licet nul lo modo possint, tamē possunt illis prodesse al quo modo etiam quod improprijssima. Et hoc est, per modum coniunctionis prodesse illis. Verbi gratia. Orat quis pro aliquo peccatore qui per orationem eius adiutus conuertitur, & tandem in consortium sanctorum meritos ascendit, da cuius assecutione gaudent non multum alij sancti. Ecce. Ille, qui orauit pro isto peccatore, nonne tibi uidetur, quòd per suffragia sanctis in patria profuit: ex quo illis tantum gaudium attulit, eò quòd peccatorem? Profuit utique, sed modo tam proprijssimo, in quo tum scilicet per modum coniunctionis prædicti illis gaudiū dedit accidentale. Vt modo & Albertus Magnus ponit suffragia prodesse sanctis: licet non proprie. Vide de compēdiū Theol. Alberti eiusdem lib. 7. cap. 5.

¶ Inter prima. & mediū illius.

*li. 4. Sēt. di. 45. §. B. in fine. †August. de verbis Apostoli ser. 17. & incipit Hesi. die duo pro cul à prs. & partim ser. 41. ad fratres I eremo cu ius initiū est, Fratres Charissi. &c. to. 10.

¶Examen. Ly indigens adiuncto simul statu capacitatis. Quod dico propter existentes in lymbo, & in inferno: qui procul dubio indigentes sunt, sed incapaces auxilij. Non competit igitur eis per suffragia iuuari, sicut nec sanctis, sed illis ex incapacitate tantum, illis ex non indigentia. Illi autem, qui sunt in purgatorio tanquam medij prædictorum suffragia participant & ex indigentia & ex capacitate.

*Psal. 35. exatl. ✠

catore pœnitentiam agente, ergo ex bonis operibus uiuentium sanctorum, qui sunt in patria, gaudium b crescit, & ita etiam eis nostra suffragia prosunt.

¶4 Præterea. Dam. † dicit in Sermone de dormientibus inducens verba Chryso. Si enim Gētiles, inquit, cum his, qui abierunt, sua comburunt, quanto magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipsius propria, non vt fauilla fiant, sed hæc uelut illa, & ut maiorem hic circumponas gloriam, & si quidem peccator fuerit, qui mortuus est ut peccamina soluas, si autem iustus, vt appositio b fiat mercedis, & retributionis › & b sic idem quod prius.

SED CONTRA est quod in litera * habetur ex uerbis Augustin. † Iniuria est in Ecclesia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

Præterea. Eius est iuuari, cuius est indigere, sed sancti in patria sunt absque omni indigentia, ergo per suffragia Ecclesiæ non iuuantur.

RESPONDEO, Dicendū, quòd suffragium Ecclesiæ de sui ratione importat quandam auxiliationem, quæ competit ei, qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit nisi ei, qui indigens est, vnde cum Sancti, qui sunt in patria, sint ab omni indigentia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei*, ✠ eis iuuari per suffragia non competit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi locutiones non sunt sic intelligendæ, quasi Sancti in gloria proficiant quantum ad se, quòd

A bis crescat deuotio: & sic honorando sanctos prof. timus qui dem nobis, non autem sancti aliquid utilitatis afferimus. Vnde & ad hoc propositum rectissimè applicatur illud Philosophi scilicet, honor est honorantis, in quo arum uidelicet ex bona sanctis exhibito totum nos commodum reportamus. Apputa textum.

eorum festa recolimus: sed quia nobis proficit, qui * eorum gloria solennia celebramus: sicut ex hoc, quòd Deum cognoscimus, vel laudamus; & sic quodammodo eius gloria in nobis crescit, nihil Deo, sed nobis accrescit.

B AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis sacramenta efficiant, quod figurant, non tamē illum effectum suum ponunt circa omne id, quod figurant, aliàs cum figurent Christum, in ipso Christo aliquid efficerent, quod est absurdum: sed efficiūt circa suscipientem sacramentum ex uirtute eius, quod per sacramentum significatur: & C sic non sequitur quòd sacrificia pro fidelibus defunctis oblata sanctis prosint: sed quòd ex meritis Sanctorum, quæ recoluntur, vel significantur in sacramento, prosint alijs, pro quibus offeruntur.

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis Sancti, qui sunt in patria, de bonis nostris omnibus gaudeant, non tamen sequitur D quòd multiplicatis nostris gaudijs, eorum gaudium augmentetur formaliter, sed materialiter tantum: quia omnis passio formaliter augetur secundum rationem obiecti sui, ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuscunque gaudent, est ipse Deus, de quo non possunt magis, & minus gaudere: quia sic essentiale eorum præmium uariaretur, quod consistit in hoc, E quòd de Deo gaudent. Vnde ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus est, non sequitur quòd intēsius gaudeāt, sed quòd de pluribus gaudent, & ideo nō sequit quòd operibus nostris iuuentur.

2m maior. Sacramenta efficiūt, quod figurant. ✠. non tamen illum effectum suum ponūt semper circa omne id, quod figurant. § Tunc nihil &c. Non enim sequitur inde: quòd sacrificia pro fidelibus defunctis oblata sanctis prosint (ut uolebas arguens:) sed quòd ex meritis sanctorū, quæ &c. ut in textu.

Al. eorū gloria solennius celebram.

3m de consequente. Crescit. ✠. materialiter non formaliter. § Tūc nihil &c. Nam ex hoc, quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio est Deus est, nō sequitur, quòd intensius gaudeant, sed quòd de pluribus gaudeant: & consequenter nō habetur, quòd operibus nostris iuuentur sancti illi.

¶NOT. Gaudium sanctorum non procedit ex operibus nostris, sed ex unione diuina; adeo ut etiam remotis operibus nostris bonis Deo nihilominus ita potenter gauderent, sicut gaudēt posita uisione illorū. Vnde accidentale gaudium hoc ipsum uocatur, quando de nostris operibus gaudeant: quia sua adsit, sine absit semanet essentiale gaudiū ipsorum sanctorum. Et hoc est gaudere de nostris materialiter, non formaliter vt dicitur in textu. Hoc etiam est illud quod Augustinus in lib. confess. dicebat Deo, infœlix qui te non nouit, & alia nouit, fœlix autem qui te nouit, etiam quod alia non nouit, qui autem te & alia nouit, non propterea beatior, sed propter te solum beatus. Quod dictum intelligitur de rebus creatis in absentia Dei simul visis: ut D. Thoma colligimus, dum authoritatem hanc ad illud propositum affert 1 par. quæstio. 12. articul. 8. ad quartum. Dauo ergo tanquam de sua ratione in omnibus gaudendi sancti gaudent scilicet de Deo: de operibus autem nostris alijs bonis, illis tanquam de materia quadam bona gaudent; & propterea ex alijs illis gaudium eorum essentiale crescere non potest.

1m ex collecta missæ. Prosunt. ✠. quòd ad nos: non quòd ad sanctos ipsos in se. §. Tunc nihil & c. Aliud est enim suffragia proficere sanctis in se ipsis, aliud est proficere sanctis in nobis: quorum prius falsum est, posterius autem uerum ut in textu declaratur.

¶NOT. Ex missis, alijsque pietatis operibus in honorem sanctorum factis fit, ut sancti illi oreot pro nobis, tanquam uerissimiliudinem nostræ deuotioni dependentes. Ac ex hoc, quòd in nobis crescat deuotio

4^m ex Damasceno. Vt appositio mercedis, & retributionis fiat. ℟. facienti: non autem, illi iusto.§.r.sancto. Tunc nihil&c, ut patet. Vide in ad primum, & sua not.

Itē cōclusio. Sic idem quod prius. ℟. negatur hoc.§.

ximus insinuaor,& intelligas,& meatis.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Thomisticæ doctrinæ hæc & declaretur,& consolidetur. 3

Ratio est: quia illa appositio mercedis ad sanctum, dum uiueret referetur: non ad sanctum, dum est defunctus. Ex eo enim quòd illa sanctus mādauit in uita sua de tali bono faciendo, merces ei apposita est: non autem ex eo quòd ipsu regnante in cœlo fit illud, qd mandauit. Patet ergo: quòd non iuuatur sanctus in patria existens, ex operibus bonis nunc a nobis factis.

AD QVARTVM dicendum, quòd non est intelligendum quòd fiat appositio mercedis, vel retributionis illi bono per suffragia ab aliquo facta: sed facienti. Vel dicendum, quòd ex suffragijs potest appositio mercedis fieri beato defuncto: inquantum de suffragijs sibi faciendis adhuc uiuens disposuit.

ARTICVLVS IX.

Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosyna prosint præcipue, vel solum defunctis.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd non solum orationibus Ecclesiæ, & sacrificio altaris, & eleemosynis animæ defunctorum iuuentur, vel quòd eis iuuentur præcipue. Pœna enim debet per pœnam recompensari: sed ieiunium magis est pœnale, quàm eleemosyna, vel oratio, ergo ieiunium magis prodest suffragijs, quàm aliquod prædictorum.

¶2 Præterea. Grego. in istis tribus connumerat ieiunium, ut habetur in Can. 13. q. 2. animæ defunctorum quatuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut eleemosynis charorum, aut oratione, aut ieiunio cognatorum, ergo in sufficienter connumerantur hic ab Augu. tria prædicta.

¶3 Præterea, Baptismus est potissimum sacramentorum, maxime quantum ad effectum, ergo baptismus, vel alia sacramenta deberent, vel similiter, vel magis pro defunctis fieri, sicut sacramentum altaris

¶4 Præterea, Hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Corinth. 16. Si omnino mortui non resurgunt, vt quid etiam baptizantur pro illis? ergo etiam baptismus valet ad suffragia defunctorum.

¶5 Præterea, In diuersis Missis est idem sacrificium altaris, si ergo sacrificium computatur inter suffragia, & non Missa, videtur quòd tantundem ualeat, quæcunque Missa pro defuncto dicatur, siue de beata Virgine, siue de Spiritusancto, uel quæcunque alia, quòd uidetur esse contra Ecclesiæ ordinationem, quæ specialem Missam pro defunctis instituit.

¶6 Præterea, Dama. in sermone de dormientibus docet ceras, & oleum, & huiusmodi pro defunctis offerri, ergo non solum oblatio sacramenti, sed etiam aliæ oblationes debent inter suffragia computari mortuorum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd suffragia viuorum prosunt defunctis, secundum quod vniuntur viuentibus charitate, & secundum quod intentio uiuentis fertur in mortuos: & iō illa opera præcipue nata sunt mortuis suffragari, quę maxime ad cōmunicationē charitatis ꝑtinent, vel ad directionem intētionis ad alterum. Ad charitatē autem sacramentum Eucharistiæ præcipue pertinet, cum sit sacramentum ecclesiasticę unionis, continens illum, in quo tota ecclesia unitur, & consolidatur, s. Christū; vnde Eucharistia est quasi quædam charitatis origo, vel vinculum. Sed inter charitatis effectus est pręcipuū eleemosynarum opus: & ideo ista duo ex parte charitatis ꝓcipue mortuis suffragantur, scilicet sacrificium Ecclesiæ, & eleemosynæ: sed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipue ualet oratio, quia oratio secundū suam rationem, non solum dicit respectum ad orantem, sicut & cętera opera, sed directius ad illud, pro quo oratur: & ideo ista tria ponuntur quasi præcipua mortuorum subsidia, quamuis quæcunque alia bona, quæ ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credenda sint.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, mari. tò esse insinuatum ab Innocētio Tertio quòd suffragia non prosunt sanctis existentibus in patria: & ite. Cùm sacræ scripturæ dicat euthariças, quòd iniuriam facit martiri, qui orat pro martire, idem est ratione consimili de alijs sanctis sentiendum: quia orationibus nostris non indigent: pro eo quòd, cū sint perfecte beati, omnia eis ad nota succedunt. Vnde qđ in plerisque orationibus continetur prosit, uel proficiat huic sācto uel illi talis oblatio ad gloriam & honorem, ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, ꝙ magis ac magis e fidelibus glorificetur in terris. Hæc ille de celebratione missæ. Cùm Matthæ. Vbi Papa ipse corrigere intendit collectam prius dicentem (Annue nobis domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio,) ut dicat sic (Annue nobis quæsumus domine, ut intercessione beati Leonis hęc nobis prosit oblatio). Vide & ad primam cum sua not. quoniam illa ꝑ Papam hoc in loco firmatur.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicte Pōtif. pro quanto quod di-

CONCL. Illa opera præcipuā nata sunt mortuis suffragari: quæ maxime ad communicationē charitatis pertinent, vel ad directionem intentionis ad alterum. 30

¶PROB. Quia suffragia uiuorum prosunt defunctis ex his duobus præcipuè, scilicet charitate, & intentione (ut in tex & ar. 2. corp

CONCL. 2^a. Sacrificium ecclesiæ, & eleemosina, ex parte charitatis præcipue mortuis suffragantur.

¶PROB. Quia Sacramentum eucharistiæ est quædam charitatis origo et vinculum (cum sit sacramentum ecclesiasticæ unionis) & eleemosina est quid præcipuum charitatis effectus.

CONCL. 3^a. Oratio præcipue ualet suffragari ex parte intētionis directę in mortuos.

¶PROB. Quia oratio secundum se dicit respectū directius ad illud, pro quo oratur.

CONCL. 4^a. Sacrificium altaris, orationes, & eleemosinę opera ponuntur quasi præcipua mortuorū subsidia: quamuis quęcunque alia bona, quæ ex charitate fiūt pro defunctis, eis ualere credenda sint.

¶Examē. Ly quasi hoc tenetur tanquā quoddam magis expressiuum rei: non tanquam diminutiuum. Ac si dixisset sanctus Doctor: ista tria sunt merito pręcipua, seu uerè. Vt si de aliquo Rege maiestatem regiam conuenientes pręseferente, dicamus: ambulat, sed facit, loquitur, mandat, &c. quasi Rex. Non enim per hoc intendimus dicere quod non sit Rex, uel aliquid minus, quam Rex: sed quòd sicuti re uera est Rex, ita dignè conuenienti opere dignitatis regię facit.

¶NOT.

Marginalia:

cōclusio 1^a.

Vdl. p S. Eccl. &c.

†cap. aiz 13. q. 2.

†in lib. de cura pro mortuis gerēda c. 2. & 4. Epiphā. hęresi. 75. & Aug. hæresi 53. to. 6. & locis suis in sua liturgia.

*Al. prodesse defunctis.

†nō procul a medio illi*. Augu. de cura pro mortuis gerenda, c. 1. & 4. t. 4. & li. 2. de ciuit. Dei, c. 24. to. 5.

concl.

*Aug. li. 1. cōfes. c. 9. 12. & 13. & li. 9. ca. 11. 12. & 13. t. 1. & de verbis Apos. ser. 34. vel 32. & epist. 64. t. 2. & Cōc. Cartha. 4. ca. 79. & 95. Dion. de eccle. hierar. ca. 7. Clemens. epist. 1. ad Iacobum fratrem Dom. & li. 6. cōsti. Apos. c. 30. Cyprian. lib. 1. epist. episto. 9. Rabanus lib. 2. de insti. cleric. c. 44. & Isi. li. 1. de offic. Eccles. ca. 18.

concl.

concl.

concl.

†Al. suffragia.

G

H

I

K

¶NOT. Articulus præsens non quærit absolutè, an talia sint pro suffragiis accipienda, (hoc enim ex præmissis articulis colligitur:) sed facit cum in ly præcipuè. Vnde & conclusiones apponunt ly præcipuè; & conclusio vltima demonstrat, non esse quæsitum absolutè de illis tribus, nisi in sensu prędicto per hoc: quòd in ultima sui parte dicit ly quamuis quæcunque alia bona &c.

¶PROB. 1. Quia patet ex conclusionibus antedictis (secunda & tertia.) Quia (ly quamuis quæcunque &c.) patet ex dictis ar. 1. 2. 3 & 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eo, qui satisfacit pro altero, magis est considerandum ad hoc, quòd effectus satisfactionis ad alterum perueniat, illud, quo satisfactio vnius transit in alterum, quam etiam satisfactionis pęna: quamuis ipsa poena magis expiet reatū satisfacientis, inquantum est quędam medicina: & ideo tria prędicta* magis ualent defunctis, quàm ieiunium.

B

AD SECVNDVM dicendum, quòd etiā ieiunium prodesse potest defunctis ratione charitatis, & intentionis in defunctos directę: sed tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid, quod ad charitatem, uel directionem intētionis pertineat: sed ei sunt hæc quasi extrinseca, & ideo August.† non posuit: sed Greg. posuit ieiunium inter suffragia mortuorum.

C

AD TERTIVM dicendum, quòd Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, unde sicut per generationem non acquiritur esse nisi generato, ita baptismus non hēt efficaciam nisi in eo, qui baptizatur, quantum est ex opere operato: quamuis ex opere operante, uel baptizātis, uel baptizati possit alijs prodesse, sicut & cætera opera meritoria: sed Eucharistia est signum Ecclesiasticæ vnionis, & ideo ex ipso opere operato eius efficacia in alterum, transire potest quod nō contingit de alijs sacramentis.

D

AD QVARTVM dicendum, quòd Gloss.* illam authoritatē dupliciter exponit. Vno modo sic: Si mortui nō resurgunt, nec Christus resurrexit, ut quid etiam baptizantur pro istis? idest, peccatis, cum ipsa non dimittantur, si Christus non resurrexit, quia in baptismo non solum Christi passio: sed resurrectio operatur, quæ est nostræ spiritualis resurrectionis quodammodo causa. Alio modo sic, fuerunt quidam imperiti, qui baptizabātur pro his, qui de hac uita sine baptismo decesserant, putantes illis prodesse, & secundū hoc Apostolus non loquitur nisi secundum errorem aliquorum in uerbis illis.

E

AD QVINTVM dicendum, quòd in officio missæ non solum est sacrificiū: sed etiam sunt ibi orationes, & ideo Missę suffragium continet duo horum, quæ hic Augustinus † enumerat, scilicet orationem, & sacrificium. Ex parte ergo sacrificij oblati, Missa æqualiter prodest defuncto de quocunque dicatur, & hoc est præcipuum quod fit in Missa: sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ *: sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem deuotionem uel eius, qui dicit Missam, uel eius, qui iubet dici, uel iterum per intercessionem Sancti, cuius suffragium in Missa imploratur.

AD SEXTVM dicēdum, quòd huiusmodi oblatio candelarum uel olei, potest prodesse defuncto, inquantum sunt eleemosynæ quædam, quę dantur ad cultum Ecclesiæ, uel etiam in vsum fidelium.

1m maior. Pœna debet per pœnam recompensari. quòd si quis satisfaciat pro se, inquantum pœna est medicina §. Tunc nihil &c. Nam in eo, qui satisfacit pro altero, magis est &c. ut in textu.

*In 1. art. 6.

NOT. Tàm in argumento, quàm in responso semper intelligitur, locutioné fieri comparatiuam. Adeo, quòd maior illa si intelligitur pœna debet per pœnā magis recompensari, ita uidelicet, quòd quantò maior pœna fuerit in satisfaciente, tantò magis pœna debita, pro qua satisfacit, deleatur. Quemadmodum & in responso non negatur, quòd in satisfactione pro altero attēditur pœna (cum & oratio ipsa pœnalis sit, q. 15. art. 9. ad 1m.) sed quòd non principaliter. Ratio est, quia satisfactio pro altero non habet rationem medicinæ, sicut in satisfaciente pro se. sed solum rationem delendi illud quod debebatur de pœna.

†locis in argum. 2. cita.

2m ex Gregorio. Ieiunium. &c. inquantū fit ex charitate, seu ut ex charitate factum tanquam ex quodā quasi extrinseco. §. Tunc nihil &c. Nam illa tria, de quibus cōclusiones, continent de se rationem iuuandi defunctos, ut in textu: non autem sic ieiunium.

*glos. ordin. ibidem.

3m consequentia. Ergo &c. Resp. negatur consequentia. §. Nō enim in hoc est eadem ratio de baptismo aliisque sacramentis, & de eucharistia, ut in textu. De ly opere operato, & operante, vide ar. 6. ad 4m.

¶Examen. Ly maxime. Hoc, quod ponitur in textu maioris argumenti, idem ualet perinde ac si diceretur, ly in proposito. Dicatur ergo: baptismus est potissimum sacramentorum in proposito scilicet, quantum ad effectum.

4m ex Apostolo. Vt quid etiam baptizātur pro illis? Resp. i. pro peccatis dimittendis: non, pro sine baptismo defunctis §. nisi apud imperitos. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Error recitatus in litera fuit Marcionistarum (Prat. Cathaphrigę, Marcionistæ, Montanistę:) cuius reprobationem vide 1. par. q. 68 ar. 7.

5m de cōsequente. Tantundem ualeant. Resp. ratione sacrificij: non, orationum §. Tunc nihil &c. Nam contra ecclesiæ ordinationem non est: ut patet.

Itē de minori post consequens. Specialē. Resp. ratione orationū secundum se sumptam. §. Tunc nihil. &c. Nam defectus talium orationum recompēsari potest tripliciter: ut in textu responsi secundum ly sed tamen iste defectus &c.

6m ex Damasceno. Ceræ, & oleum, & huiusmodi. Resp. inquātum sunt eleemosynę quędam §. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione ultima.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quomodo per rationem interimas hæresim Lutheri (Prat. Lutherani) dicētis: missam cātari pro defunctis impium est. Et causam exposuit idem Lutherus dicens: defunctis non prodest missæ sacrificium. Item eiusdem (Prat. Lutherani dicentis: defunctis orationes non prosunt. Item Arnoldi (Direct. Inquisi. par. 2. q. 11.) dicentis quòd opus misericordiæ magis placet Deo, quàm sacrificium altaris. Monstrat enim præsens articulus efficaciter totum oppositum: licet & eleemosinam dicat esse gratā Deo. Item Arnoldi (Prat. Arnoldus à Villa noua) dicentis: quòd sacrificio altaris, opus medicinæ gratius est Deo. Hæc enim phantasia, à fortiori confutatur hic.

† Vul. pro S. eccl. &c.
* In li. de cura pro mortuis gerenda cap. 2. & 18. to. 4. Chryso. homil. 44. in 1. ad Corin. & homi. 3. in epi. ad Philippē. & homi. 69. ad popul. Antioch. & hom. 21. l Ac. Apo. Rñsio 1a.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, has meritò damnari à &c. ut art. 6. appen. & art. 2. appen. Item à Concil. Triden. sess. 25. decret. de purg. Animasque ibi detentas fideliū suffragijs, potissimum uerò altaris sacrificiu, iuuari. Curent autem Episcopi vt fidelium uiuorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes, eleemosinæ, aliaque pietatis opera, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri consueuerunt secundum ecclesiæ instituta piè & deuotè fiant; & quæ pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, sed à sacerdotibus & ecclesiæ ministris, & aliis, qui hoc præstare tenentur, diligenter & accuratè persoluantur. Hæc ibi. Item ab eodem Sessio. 22. cap. quarto. Cùm sancta sanctè administrari conueniat; sitque hoc omnium sanctissimum sacrificium &c. Ex cap. primo. Hæc illa. munda.

2

Deuotè peragantur suffragia quòd mortuis.

mun 'a oblatio est, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest. Hæc denique illa est, quæ per varias sacrificiorum naturæ, & legis tempore similitudines figurabatur, utpotè quæ bona omnia per illa significata, uelut illorum omnium consumatio & perfectio complectitur. Hæc ibi. Vnde pa- F
ter à fortiori; quòd sacrificium altaris est Deo gratius, quàm opus misericordiæ, & medicinæ. Item ab eod. sess. 13. passim. Quandocunque enim monstratur; quod Christus est realiter in sacramento altaris, cõmõstratur etiam per hoc; quòd nihil offertur, sed nec offerri potest, Deo secundum se gratius, quàm sacrificium altaris: quandoquidem nihil est gratius, imò nec æquè gratum inslulũ, Deo patri, sicut filius suus unigenitus.

3

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto orationes, sacrificium altaris, & eleemosinas potissimum, cæteraque pietatis opera subinde mortuis prodesse insinuant, intelligas, & probes, & tuearis.

*ar. præc.

4

¶Quartò vides: quomodo ex his uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS X.

Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ, quas Ecclesia facit, etiã mortuis prosint. Primo, per cõ- G suetudinem Ecclesiæ, quæ facit prædicari crucem ut aliquis indulgentiam habeat pro se, & duobus, uel tribus, & quandoque etiam decem animab. tam viuorum, quàm mortuorum, qđ esset deceptio nisi mortuis prodessent, ergo indulgentiæ, mortuis h prosunt.

2 Præterea, Meritum totius Ecclesiæ est efficacius, quàm meritum unius personæ: sed meri- H tum personale suffragatur defunctis, ut patet in largitione eleemosynarum, h ergo multo fortius meritum Ecclesiæ, cui indulgentiæ innituntur.

3 Præterea. Indulgentiæ h p sunt illis, qui sunt de foro Ecclesiæ, sed illi, qui sunt in purgatorio, sunt de foro Ecclesiæ, aliàs Ecclesiæ suffragia non prodessent illis, ergo uidetur quòd indulgentiæ defunctis prosint. I

SED CONTRA est, quòd ad hoc quòd indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens, pro qua indulgentiæ dãtur: sed talis causa nõ potest esse ex parte defuncti, quia non potest facere aliquid, quod sit in vtilitatem Ecclesiæ, pro qua causa pcipue indulgentiæ dantur, ergo uidetur quòd indulgẽtiæ defunctis h non prosint.

Præterea, Indulgentiæ determinantur secundum arbitrium eas facientis, si h ergo indulgentiæ defunctis prodesse possunt, esset in potestate faciẽtis indulgentiam, ut defunctum omnino liberaret à pœna, quod vi- K detur absurdum.

RESPONDEO, Dicendum, quod indulgentiam alicui prodesse, potest dici dupliciter. Vno modo principaliter: alio modo secundario. Principaliter quidem prodest ei, qui indulgentiam accipit, scilicet, qui facit hoc, pro quo indulgentia datur, ut qui visitat limina alicuius Sancti, vnde cum mortui non possint facere aliquid horum, pro quibus indulgentiæ dantur, m eis directè indulgentiæ ualere nõ possunt n. Secundario autem, & indirectè prosunt ei, pro quo aliquis facit illud, quod est indulgentiæ causa; quod quandoque contingere potest, quandoque autem non potest, secundum diuersam indulgẽtiæ formam: o si enim sit talis indulgentiæ forma, quicunque facit hoc, uel illud, habebit tantum de indulgẽtia, ille, qui hoc facit, non potest fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eius non est applicare ad aliquid intentionem Ecclesiæ, per quam communicantur communia suffragia, ex quibus indulgentiæ valent. † S. autem indulgentia sub hac forma fiat, quicunque fecerit hoc, vel illud, ipse, & pr eius, vel quicunque alius ei adiunctus, in purgatorio detentus, tantum de indulgentia habebit: p talis indulgentia non solum viuo, sed ẽt mortuo proderit q, non enim est aliqua ratio quare Ecclesia transferre possit communia merita, quibus indulgentiæ innituntur in uiuos, & non in mortuos. Nec tamen sequitur quòd prælatus Ecclesiæ possit pro suo arbitrio animas in purgatorio liberare, quia ad hoc ut indulgentiæ ualeant, requiritur causa conueniens in dulgentias faciendi, ut supra dictum 'est.

QVÆST. LXXI ART. X.

10

*Supra q. 26. art 3.

CONCL. 1a. Indulgentiæ mortuis non possunt directè ualere.

¶Examen. Ly directè. Hoc ualet idem, quod ly principaliter: sicut & indirectè erit idem, quod secundariò.

¶PROB. Quia mortui non possunt facere aliquid horum, quibus indulgẽtiæ dantur.

¶CONCL. 2a. Si forma indulgentiæ fiat sic, ut extendatur ad mortuos, (putà quicunque fecerit hoc, uel illud tãtum de indulgentia habebit pro tali detento in purgatorio, siue liberabit animam eius;) talis indulgentia mortuo proderit.

¶PROB. Quia non est aliqua ratio, quare ecclesia possit per indulgentias iuuare uiuos, & non mortuos.

Memorãdũ pro indulgẽtijs mortuorum.

¶NOT. Hanc probationem diligentissimè semper memoriæ teneto: quando disputatio inciderit de tali iuuamine indulgentiarum pro mortuis. Et ad maiorem robur huic adiungito (prout opus erit,) quòd ex illis etiã in purgatorio sunt de foro ecclesiæ, ut in arg. 3.

1m de consequente. Prosunt. Rx. indirectè: (ut 2a conclusio intellexit.) S. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Hoc iuuamen indirectũ pro mortuis ab aliquib. dici solet iuuamen per modũ suffragij: & aptè quidẽ. Nã alter viuus operatur id, qđ indulgentia iubet, putà uisitat altaria quinque, &c. & per hoc factum suũ suffragatur mortuo ita, ut indulgẽtia gaudeat.

Iuuamen p modũ suffragij quid sit.

2m illatio cõclusionis. Ergo &c. Rx. concedit, loquẽdo de suffragari indirectè. S: Tũc nihil &c. ut patet ex conclusione 2a. Vide ad 1m.

3m de maiori Prosunt. Rx. uel directè, uel indirectè S. Directè quidem uiuẽtibus, indirectè uerò defunctis. Tunc nihil &c. ut patet.

concl. m

¶NOT. Illud dictũ minoris, quod scilicet in purgatorio existentes sunt de foro ecclesiæ, colligitur ex Euangelio illo Matth. 16. quo datur Petro authoritas vniuersalis sup terram. Sunt. n. illæ adhuc super terrã, non quidẽ rõne substantiæ suæ, cùm sint sub terra in purgatorio: sed rõne meritorũ, quæ, dũ in corpore uiuerent, gesserunt. Alter. n. nõ iuuarẽtur p suffragia ecclesiæ, nisi prius dũ uiuerent, hoc meruissent. Cùm sint igitur sic sup terrã ut requirit indulgẽtiæ suffragiũ: nõ mirũ est, quod dicãtur, & uerè sint, de foro ecclesiæ. Quinimò & alij quidã mortui, qui in purgatorio non sunt, de foro sunt ecclesiæ; inquantũ opera, ex quibus ecclesia mouetur ad sic uel sic de eis iudicandum, ipsi [illegible] sup terra fecerũt. Propterea iure suo utens ecclesia aliquos mortuos excõicat, putà de quibus nũc reuelatur quod fuerint hæretici prius occulti, aliquos al os absoluit ab excõicatione, puta de quibus nunc apparet, quod fuerint pœnitentes ante mortem.

*Supra q. 25. art. 2.

†Supra q. 27. art. 3. præsertim ad 2.

Mortui quõ sint super terrã, & per hoc de foro ecclesiæ.

concl. p

4m de conclusione. Nõ prosunt. Rx. directè. S ut ex conclusione prima. Tunc nihil &c. Nam conclusio secunda, quæ ualorem indulgent. tum pro mortuis ponit, loquitur de prodesse indirectè.

*q. 26. art. 1. cor.

5m consequentia. Si ergo &c. Rx. negatur consequentia. S. quoniam ad hoc, ut indulgentiæ

gentiæ ualeant, requiritur causa cõueniẽs indulgentias faciendi: ut in textu sin.

¶NOT. A ly nec tamen sequitur, quòd prælatus ecclesiæ possit pro suo arbitrio &c. respondet D. Thomas ad argumenta, quæ aliquam difficultatem habere uidebantur. Alia enim, tanquam soluta ex prædictis in conclusionibus, dimittit intacta. Et quia solummodo argumentum quintum difficultatem, per dicta in corp. nõ sic facilè solubilem continebat: ideò solùmmodo ipsum quintum dissoluit per ly nec tamen sequitur &c. ut dictum est.

¶nõ procul a me illius ca. anim q 13. q.2.

APPENDIX.

1 EX artic habes. ¶Primò: quõ per rationem a fortiori interimas hæresim Valdensium (Alfon. Castr. Indulgent.) dicentium nullam indulgẽtias cõcedendi Papa nullam prorsus authoritatem habet. Si enim authoritatem habet hanc super mortuos (ut uerè habet, articulo isto testante) procul dubio magis super uiuos, & absolutè illam habebit. Nam si de quo minus uidetur inesse, inest, multò magis, de quo plus uidebatur, inerit: ut dicit regula logicalis. Minus autem uidetur de mortuis, quòd ad eos indulgentiæ authoritas extendatur, quàm de uiuis: ergo &c.

Vell. p S. Eccl. &c. *li. 1. c. 13. paulo à prin. c. 5.

*li. 1. c. 13. ante medium c. 5.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas prædictam meritò damnari à &c. ut q. 25. ar. 1. &c. Item ab antiqua ecclesiæ consuetudine, quæ indulgentias dedit etiam pro mortuis: ut patet legenti uitas & antiquorum, & sanctorum pontificum, puta B. Gregorij Papæ &c. Quanti autem ualeat ecclesiæ consuetudo & authoritas: uide artic. 1. & 6. Item à Matth. 16. Quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Nam in purgatorio mortui existentes adhuc sunt super terram secundum illud, tanto-

*1.4. Dialo. c. 50. & 53. 1 hoc.

ARTICVLVS XI.

Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd cultus exequiarum defuncto prosint. Damas. † enim in sermone de dormientibus, inducit verba Athanasij sic dicentis. Licet in aera, qui in pietate consummatus est, dispositus fuerit, ne renuas oleum, & ceras Deum inuocantes in sepulchro accendere; accepta enim ista sunt Deo, & multam ab eo recipientia retributionem: sed huiusmodi pertinent ad cultum exequiarum, ergo cultus exequiarum h prodest defunctis.

¶2 Præterea, Sicut Augus. * dicit lib. de Ciuit. Dei, Antiquorũ iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ, & sepulchra prouisa, h ipsique cum viuerent, de sepeliendis, & transferendis suis corporibus mandauerunt: sed hoc non fecissent, nisi sepulchra, & huiusmodi, aliquid mortuis conferrent, ergo huiusmodi aliquid prosunt defunctis.

¶3 Præterea, Nullus facit eleemosinam circa aliquem, nisi ei h proficiat: sed sepelire mortuos cõputatur inter opera eleemosinarum, vnde August. * dicit in primo de Ciuita. Dei, Tobias sepeliendo mortuos apud Deum promeruisse, teste angelo, commendatur, ergo huiusmodi sepulturę cultus mortuis prodest.

¶4 Præterea, Inconueniens est dicere, quòd frustretur deuotio fidelium: sed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religiosis sepeliri disponunt, ergo sepulturæ cultus h prodest defunctis.

¶5 Præterea, Deus pronior est ad miserandum, quam ad condemnandum: sed aliquibus h nocet in aliquibus locis sanctis sepultura, si indigni sunt, unde dicit Grego. * quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem dãnationis cumulũ potius, quàm ad solutionem, eorum corpora in Ecclesijs ponuntur, ergo multo amplius dicendum est, quòd sepulturæ cultus prosint bonis.

SED CONTRA est quod August. † in lib. de Cura pro mortuis agenda: Corpori humano quicquid impenditur, non est præsidium vitæ æternæ, sed humanitatis officium.

Præterea, Grego. † dicit in 4. Dialo. Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quàm subsidia defunctorum.

B Præterea, Dominus dicit Matth. 10. Nolite timere eos, qui corpus occidũt, & post hoc non habent amplius, quid faciant, sed post mortem Sanctorum corpora possunt à sepultura prohiberi, sicut in Ecclesiastica historia * legitur esse factũ de quibusdam martyribus Lugduni Galliæ, ergo non nocet defunctis si eorum corpora in-

C humata remaneant, ergo nec cultus sepulturæ prodest.

RESPONDEO. Dicendum, quòd sepultura adinuenta est, & propter viuos, & propter mortuos: propter viuos, quidẽ, ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur, & hoc quantum ad corpus: sed spiritualiter etiam prodest viuis in quantum per hoc astruitur re-

D surrectionis fides. Sed m mortuis prodest * ad hoc, quod inspiciẽtes sepulchra memoriam retinent defunctorum, ut pro defunctis orent; vnde & monumẽtum à memoria nomen accepit. Dicitur enim monumentum, quasi monens mentem, ut dicit August. * in lib. de Ciuit. Dei: & in lib. de cura pro mortuis agẽda. Paganorum tamen error fuit, quod ad hoc sepultura mor-

E tuo prosit, vt eius anima quietẽ accipiat: non enim credebant animas prius quietem posse accipere, quàm corpus sepulturę daretur; quod omnino ridiculũ est, & absurdum. Sed quod ulterius p sepultura in loco sacrato mortuo prodest, non quidẽ est ex ipso opere operato, sed magis ex opere operante * dum scilicet vel ipse defunct*, uel alius corpus tumulari in loco sacro disponens patrocinio alicuius

ne cuius indulgẽtias participare possunt, idest secundum merita: ut nunc dictum est, not. post ad tertium. Vide, & applica ad damnandum hæreses & errores prædictos, q. 25. art. 1. &c. appen. Nam hæc loca uicissim se iuuant.

*cap. ult. ante me. to. 4.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ & scripturarum, pro quanto indulgentias mortuis prodesse insinuant, (insinuant autem quando dicũt * indulgentias pro illis dari ab ecclesia: quoniam sentire ipsam aliquid frustra facere, impium est) & intelligas, & probes, & tuearis.

†Id habet Aug. in li. de cura pro mortuis gerẽda c. 2. c. 4. Refertur in decre. 13. q. 2. c. 21. Scripsit Aug. & Au. ser. 32. vel 34. de verbis Apostoli, to. 10.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

*li. 5. c. 2. à med. illius.

QVÆST. LXXI. ART. XI.

CONCL. 1a. Sepultura prodest mortuis. 510

¶Examen. Ly prodest. Non quidem secundum errorem paganorum: sed secundum sensum textum, quem omne probatio dicet.

¶PROB. Quia sepultura, seu monumentum, monet mẽtem inspicientium; vt orent pro illis defunctis (ut in textu.) concl. m

CONCL. 2a. Sepultura in loco sacrato prodest mortuo ex opere operante.

¶Examen. Ly opere operante uel operato. Pro hoc uide artic. 6. ad 4m.

¶PROB. Quia disponens corpus mortui in loco sacro tumulari per hoc, committit ipsum defunctum patrocinio sancti illius ecclesiæ; & eorum, qui loco ipsi sancto deseruiunt.

*cap. 4. in me. c. 4.

CONCL. 3a. Quæ ad ornatum sepulturæ adhibentur, possunt etiam defunctis prodesse per accidẽs.

¶Examen. Ly ad ornatum sepulturæ. Per hæc intellige & sumptus sepulturę, & ceras, & oleum, & cruces, & huiusmodi. concl. p

Aug. in li. de cura pro mort. c. 4. 5. & 18.

¶PROB. Quia per talia, & excitantur homines

homines ad orandum prod- funcio, & eleemosinæ pauperibus, seu ecclesiæ prouenium (eleemosina autem prodest defunctis atque oratio, ar. 9.)

1m de conclusione. Prodest, R. per accidens: nõ per se. §. ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione tertia. Ex qua responsione textuali potes faccre ar. 9. ad 6m.

2m ex Augustino. Ipsique. R. ex fide & prouidentiæ diuinæ, & resurrectionis mortuorum & Christi ibidem nasciturí, & morituri, ac resurrecturi: non ex hoc, quòd crederent aliquẽ sensum mortuis corporibus inesse §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus.

eiusd.

NOT. Ex textu responsi reijciuntur errores Valdensium, seu Pauperũ de Lugduno (Plat. Pauperes de Lugduno) dicentium: sepeliri corpora humana quacunque tellure, siue locus sit sacer, siue non, nihil distarat & Nihil prorsus prodesse animæ, quòd corpus in loco sacro sepeliatur. Ideo enim sancti patres in terra promissionis sepeliri satagebant: quia eam pro loco sacro ex conuersatione futura ibi Messiæ habebant. Adde & dicta in corp. circa conclus. secundam, & tertiam, pro abundantiori errorum ipsorum reiectione.

*non longe a med.

3m de maiori Proficiat. R. aliquo modo: non semper, nobiliori. §. Tunc nihil &c. Iam enim dictum est; q cultus sepulturæ, qui inter opera eleemosinæ, ratione conformitatis viui ad uoluntatem mortui, est eleemosina (ut declaratur in textu,) prodest per acc dẽ ipsi mortuo.

*li. 1. c. 13. to. 5.

4m de cõclusione. Prodest. R. ex opere operante §. Tunc nihil & c. ut patet ex secunda conclusione.

5m de minori. Nocet. R. per accidens, i. ratione uanæ intentionis prius habitæ: non aliter. §. vt declar. in tex. Tunc nihil &c. Nam & cultus sepulturæ bonis prodest per accidens.

Sancti eum committit: cuius precibus per hoc credendus est adiuuari; & etiam patrocinio eorum, qui loco sancto deseruiunt, qui pro tumulatis apud se frequentius, & specialius orant. Sed illa, quæ ad ornatum sepulturæ adhibentur, prosunt quidem viuis inquantum sunt viuorum solatia, sed* possunt etiam defunctis prodesse, non quidem per se, sed per accidens*, inquantum scilicet, per huiusmodi homines excitantur ad compatiendum, & per consequens ad orandum, vel inquantum ex sumptibus sepulturæ, vel pauperes fructum capiunt, vel Ecclesia decoratur, sic enim sepultura inter cæteras eleemosinas computatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd oleum, & cera ad sepulchrum defunctorum prolata per accidens defuncto prosunt; vel inquantum Ecclesiæ offeruntur, siue pauperibus dantur, vel inquantum huiusmodi in Dei reuerentiam fiunt. Vnde, & verbis præmissis subiungitur*: Oleum enim, & cera holocaustum sunt.

Ad secundum dicendum, quòd ideo Sancti patres de suis corporibus tumulandis curauerunt, ut ostenderent corpora mortuorum ad Dei prouidentiã pertinere, non quòd mortuis corporibus aliquis sensus insit, sed propter fidem resurrectionis astruendam, ut patet per August.* in primo de Ciuit. Dei. Vnde etiam voluerunt in terra promissionis sepeliri: vbi credebant Christum nasciturum, & moriturum, cuius resurrectio nostræ resurrectionis est causa.

Ad tertium dicendum, q quia caro est pars naturæ hominis, naturaliter homo ad carnẽ suam afficitur, secundum illud Ephes. 5. Nemo carnem suam vnquam odio habuit. Vnde se-
G cundum illum naturalem affectum inest viuenti quædam sollicitudo, quid etiam post eius mortem de corpore sit futurum, doleretque si aliquid indignum suo corpori euenire prius sentiret. Et ideo illi, qui hominem diligunt ex hoc quòd affectui eius, quem diligunt, conformantur, circa eius carnem curam humanitatis impendunt, vt enim dicit Augu.
H de Ciuit. Dei. Si paterna uestis, & annullus, ac si quid huiusmodi, tanto charius est posteris, quanto erga parentes maior affectus, nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ multo familiarius, atque coniunctius, quàm quælibet indumenta gestamus. Vnde, & inquantum affectus hominis satisfacit sepeliens eius corpus, cum ipse in hoc sibi satisfacere
I non possit, eleemosinam ei facere dicitur.

Ad quartum dicendũ, quòd fidelium deuotio (ut August.* dicit in lib. de Cura pro mor. agen.) suis charis in locis sacris prouidens sepulturã, in hoc non frustratur quòd defunctum suum suffragio Sanctorum committit, ut dictum* est.

K Ad quintum dicendum, q sepultura in loco sacro impio defuncto non nocet; nisi quatenus hanc sepulturam sibi indignam propter* humanam gloriam procurauit.

F ductam falsò ex Hierem. 7. dicentem: quòd cultus templi externus nihil iuuat. Si enim cultus sepulturæ defunctos iuuat (vt hic efficaciter monstratur) multò magis per hoc ostendi intelligitur, cultum templi viuentes iuuare. Maxime autem hoc, quòd scilicet cultus templi iuuet, inde colligitur: quòd huiusmodi cultus est; quasi holocaustum; quoniam (ut iunuitur in ad primum) in reuerentiam Dei fit. Quòd autem de Hieremia huiusmodi errorem inferant, eorum ignorantiam declarat. Legentibus enim inibi Hieremiã mediocriterque saltem intelligentibus patet, quòd loquitur de ceremonijs comparatiuè ad obseruantiam substantialem diuinorum præceptorum: & sic proculdubio certissimum est, quòd ipse ceremoniæ & cultus exterior minus iuuant, quàm obseruatio ipsa: & tantò minus, quanto magis iuuare creduntur, omissa obseruatione prædicta; cuius opinionis erroneæ erãt Iudei tunc à propheta redarguti. Non ergo ceremonias, seu cultus exteriores templi, tanquam inutiles damnat ibi dominus, sed eis intendere præfert obseruationem substantialem mandatorum suorum; & declarare simul, q confidere principaliter in huiusmodi cultibus, dimissa præceptorum suorum custodia, non tantum vanum est, sed sibi displicens iuxta illud Esaiæ increpãtis eosdem; populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longa est à me. Hoc autem quantum distet ab erronea illa propositione hæreticorum, & quàm falsam deductionem esse illam ostendat; intelligere facilitet quisque sapiens potest. Item errorem Caluini (ut habetur in libello eiusdem) per irrisionem catholicorum dicentis cultus ab homine excogitat* Deo placere potest. Item eiusdem sic iudem p irrisionem loquentis: cultus imaginum, reliquiarum, signi crucis, canonizatio sanctorum, uita monastica, consignatio, uel gestatio sacrarum rerum super uiros, uel alias creaturas Dei, non sunt vanæ. Per has enim duas propositiones Caluinus intendit dicere eorum oppositum; i. quòd cultus ipse utrobique prædictus & est vanus, & Deo placere non potest. Ex articulo igitur isto, sicut dictum est de illa hæreticorum propositione erronea priori, debes à fortiori reijcere rationabiliter Caluini errores Deo contumeliosos, Circa quos aduerte imprimis: q

*li. 1. c. 13. circa principiũ. to. 5.

*cap. 4 & vltimo, to. 4.

*In corp. art.

*Aluaraũ.

APPENDIX.

Vid. p 5. Eccl. &c.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem à fortiori excludas erroneam propositionem ab hæreticis de-

Caluinus

Caluinus temerauit dictum Catholicorum, in adducendo illud. Non enim sentiunt Catholici sic nudè, quod videlicet cultus excogitatus ab homine, inquantum huiusmodi præcisè, Deo placere possit: sed quod cultus ab homine excogitatus, qui uel sacra scriptura vel Patrum sanctorum traditione explicita aut implicita, uel alias ex inspiratione diuina, habeatur. Huiusmodi nanque sunt omnes illi cultus, quos ibi à Caluino irridentur, & e catholicis ratione magna fultus iā diu vetustissimo tempore impretermissè amplectuntur.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem ostendas prædictos meritò damnari à Genes. 50. ubi Ioseph de exequiarum cultu pro patre suo sollicitus fuit; & de eodem cultu pro ipso Ioseph confratres sui multa fecerunt. Item à 2. Reg. 1. de Dauid cum suis pro cultu exequiarum regis Saulis plorando ieiunando, carmen lugubre dicendo. Item à 1. Machab. 4. quando post planctum de destructione cultus à gentibus hos hæreticos figurantibus, narratur quod in dedicatione templi decātabat populus laudem, quod eiusdem templi faciem ornauerunt coronis aureis, multaque similia ad eius cultū pertinentia. Item à Iohan. 19. quando Ioseph cum Nicodemo cultum sepulturæ (ut mos erat Iudæis) circa domini corpus celebrauerunt. Item à Luc. 24. quando discipuli cognouerunt dominum in fractione panis. Nota ly in fractione, quòd fractio est cerimonia. Per hoc ergo, quòd non dicit, ly in pane fracto, sed ly in fractione panis; multam virtutis excellentiam ostendit esse ceremoniarum ecclesiasticarum. Pro quo diffusius, meliusque capiendo ad obstruendum os Caluinistarum, & similium ecclesiasticas ceremonias temerè irridentium; vide libellum nostrum prætitulatum Sacerdos in æternum, & (in vulgari) dechiaratione della Sacra Messa. Ibi namque ualorem multiplicem, firmissimasque rationes ceremoniarum ecclesiasticarum, præsertim missæ, ad uiuum conspicies: unde irrisores huiusmodi à Deo maximè irridendos (ut Sapien. 4.) necessario concludes apertè. Item à &c. ut articulo sexto, appen. vbi monstratur efficaciter, quanti valeat consuetudo ecclesiastica; & argumentari ab eius authoritate, etiam quòd nil aliud haberetur. Hæc præcipuè summanda dicta sint ad Caluinum pro omnibus & singulis ab eo derisorie adductis retundendis unica ratione efficacissima. Item à Concil. Triden. ses. 7. de sacram. canon. 13. & sess. 22. can. 7. Item à Numer. septimo, ubi tam præcinsas oblationes uidebis factas à populo Dei, & ipsius mandato, in dedicatione altaris. Item à Papa Honorio primo per hoc quòd magnifica ualde donaria contulit in cultum templorum Dei: ut distinctim habes in uita sua, ex libro pontificali, secundo tomo conciliorum. Item à Sancto Siluestro Papa per hoc quòd persuasit Constantino Magno, vt donaria multa & maxima (quæ si videris, stupeas) in cultus sacrorum templorum Dei ab eodem Imperatore erectorum cōferret, quod et fecit. Vide supra quæst. 9 arti. 4. appen. vitam Caluini: & ipsam prædicta similiaque monstruosa phantasmata tanquam filias proprias genuisse non dubitabis.

*li. 4. Sēt. di. 45. paragr. B. et sumit ex Aug in li. ad Dulcitiū q. 2. & de cura pro mortuis gerenda, c. 4. t. 4. & in Enchi. c. 110. t. 3.

*Tho. in 4. di. 20.

*Al. ferné tius.

3 ¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrū, pro quanto cultum exequiarum pro defunctis utilem insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quartò uideas quomodo ea ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. concl. 4

QVAEST. LXXI.

ART. II.

CONCL. 1ª. Si ualor suffragiorū pensetur ex uirtute charitatis, tunc suffragia magis ualent ei, qui magis charitate est plenus; quàmuis pro eo specialiter nō fiant. 311

11 ¶Examen.

ARTICVLVS XII.

Vtrum suffragia quæ fiunt pro uno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm alijs.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia, quæ fiunt pro uno defuncto, non magis proficiant ei pro quo fiunt, quàm alijs. Lumen enim spirituale: magis est communicabile, quàm corporale lumen: sed lumen corporale scilicet candelæ, quamuis accendatur pro uno tantū, æqualiter omnibus prodest, qui simul cōmorantur, quāuis pro eis candela non accendatur, ergo cum suffragia sint quædam spiritualia lumina, quamuis pro uno specialiter fiant, non magis ualent ei, quàm aliis existentibus in purgatorio.

¶2 Præterea, Sicut in litera dicitur,* secundum hoc suffragia mortuis prosunt, qui dum viuerent hic, sibi ut postea possent prodesse meruerunt: sed aliqui magis meruerunt ut suffragia sibi prodessent, quàm illi pro quibus fiunt, ergo eis magis prosunt, aliàs eorum meritum frustraretur.

¶3 Præterea, Pro pauperibus non fiunt tot suffragia, sicut pro diuitibus, si ergo suffragia facta pro aliquibus eis magis quàm alijs ualerent, pauperes essent peioris conditionis: quod est contra sententiam domini, Lucæ 6 Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

SED CONTRA, Iustitia humana exemplatur a iustitia diuina, sed iustitia humana si aliquis debitum pro aliquo soluit, eum solum absoluit, ergo cum ille, qui suffragia facit, quodammodo soluat debitum eius pro quo facit, ei soli proderit.

Præterea. Sicut homo faciens suffragia, quodammodo satisfacit pro mortuo, ita etiā * interdum aliquis pro uiuo satisfacere potest; sed quando aliquis satisfecit pro uiuo, satisfactio illa non computatur nisi illi, pro quo facta est, ergo, & suffragia faciens ei soli prodest, pro quo facit.

RESPONDEO. Dicendum, quòd circa hoc fuit duplex opinio: quidam enim, (vt Præpositiuus) dixerunt, quòd suffragia pro uno aliquo facta non magis prosunt ei pro quo fiūt, sed eis, qui sunt magis digni. Et ponebant exemplū de candela, quæ accenditur pro aliquo diuite, quæ non minus prodest eis, qui cum ipso sunt, quàm ipsi diuiti, & forte magis si habent oculos clariores; & etiam de lectione, quæ non magis prodest ei, pro quo legitur, quàm aliis, qui simul cum eo audiunt: sed forte aliis magis, qui sunt sensu capaciores. Et si eis obijceretur, quòd secundum hoc ordinatio Ecclesiæ esset uana, quæ pro eis specialiter orationes instituit: dicunt, quòd hoc Ecclesia fecit ad excitandam deuotionem fidelium, qui proniores sunt ad faciendā specialia suffragia, quàm communia, & * frequentius etiam pro suis propinquis orant, quàm pro extraneis. Alij econtra dixerunt, quòd suffragia magis ualent eis pro quibus fiunt. Vtraque aūt opinio secundū aliquid veritatē habet: ualor enim suffragiorū pensari potest ex duobus, ualent enim uno modo ex virtute charitatis, quæ facit oīa bona cōmunia, & secūdū hoc magis ualent ei, qui magis charitate est plenus, quamuis pro eo specialiter non fiant, & sic ualor suffragiorum attendit magis secundum quandā interiorem consolationem, secundū quod unus in charitate existens de bonis alterius delectatur post mortem quantum ad diminutionē pœnæ. post mortem enim non est locus acquirendi gratiam, vel augendi, ad quod nobis in vita valent opera aliorum ex virtute charitatis. Alio modo

¶PROB. Quia culpa non potest ordinari, nisi per pœnã: & diuinæ prouidentiæ est, nihil in rebus inordinatum relinquere (omnia patent.)

¶Corollarium. Ex hoc ergo inferas, ut in textu; quòd scilicet cum culpa continuè maneat &c. & id bene semper resolue, contra omnis iudiciorum Dei scrutatores.

¶CONCL. 2ª. Miseria damnatorum nõ potest diminui, sicut nec gloria sanctorum augeri, quantũ ad præmium essentiale.

¶PROB. Quia dãnati totaliter ad ultimũ terminum peruenerunt; sicut & sancti in patria.

¶Examen. Ly quãtum ad præmiũ essentiale. Illud est uidere Deum, ipsũque frui, facialiter. Comparatiuè igitur ad hoc, omne aliud dici potest præmiũ accidentale: Vt gloria corporis, gaudiũ de peccatore pœnitente, & agente lætitia sanctorum ex profectu aliorũ exemplo suo: puta B. Dominici, atque Francisci de imitatione suarum uirtutum à bonis fratribus suis, B. Thomę de profectu ecclesiæ sanctæ per doctrinã ab ipso nobis relictam, & omnium sanctorum de aduentu nouo alicuius defuncti in illam patriam.

¶CONCL. 3ª. Tutius est simpliciter dicere: quòd suffragia non prosunt damnatis: nec pro eis ecclesia orare intendit.

¶Examen. Ly non prosunt, ly nec pro eis &c. Idest neque prosunt ex parte charitatis, neq; prosunt ex parte intentionis (uide ar. 1. Nam charitas ecclesiæ ad eos, ratione defectus illorum, non extenditur, neque intentio, cùm ecclesia nõ intendat rem iustitiæ diuinæ cõtrafacere, quæ est ut in damnatis finaliter nulla sit redemptio.

¶Examen ly statius. Hoc dicitur propter ultimũ affectũ

* Cap. 7. circa me. p. 3.

* Damas. in sermone de defunctis circa med. illius.

præmiũ essentiale & accidentale.

* In sermone de defunct. in med. illius.

* Eodẽ loco omnino notato.

* Id loco sepius citato.

* Cap 7. p. 3. in me. illius. Vide decre. 13 q. 2. c. 22.

* Li. 34. c. 12. explicans illod Iob. 41 æstimabit abyssum quasi senescentẽ & li. 4. Dial. c. 44.

* Li. 4. Sẽt. d. 45. §. B.

* In Enchiridio ca. 67. 68. & 100. to. 3. in lib. de cura pro mortuis. c. 1. & ult. & vide in lib. 8. qõ. Dulcitij q. 2. to. 4. & in lib. de fide & oper.

hoc, quod tolerabilior fit eorum pœna, uel [b]damnatio, sed solum illi, qui in inferno sunt, damnati esse dicuntur, ergo etiam existentibus in inferno suffragia pro sunt.

3 Præterea, Dio.* ult. cap. Eccl. Hierar. dicit, Si iustorum orationes & secundum hanc uitã, [b] quã to magis post mortem in illis, qui digni sunt sacris orationibus operantur ex quo potest accipi qđ suffragia magis prosunt mor- G tuis, q̃ uiuis sed uiuis prosunt etiã in peccato mortali existentibus, cum quotidie oret Ecclesia pro peccatoribus, ut conuertantur ad Deum, ergo etiam, & mortuis in peccato mortali existentibus suffragia ualent.

4 Præterea. In uitis patrum legitur, quod & Damas.* i sermone supradicto refert, quòd Machatius, inuẽta in uia caluaria cuiusdam defuncti, oratione præmissa quæsiuit cuius caput fuisset, & caput respondit, quod fuerat sacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamen confessus est oratione Macharii se, & alios iuuari; ergo suffragia Ecclesiæ etiam in inferno existentibus prosunt.

5 Præterea. Dama.* in eodem sermone narrat, q̃ Gre. pro Traiano orationem fundens, audiuit uocem sibi diuinitus dicentem. Vocem tuam audiui, & ueniam I h Traiano do. Cuius rei ut Dama. dicit in dicto sermone, testis est Oriens omnis, & Occidens sed constat Traianum in inferno fuisse, quia multorum martyrum necem amaram instituit, ut ibidem Dama. dicit, ergo suffragia Ecclesiæ, ualẽt etiam in inferno existentibus.

SED CONTRA est quod dicit Diony.* 7. cap. Eccl. Hierar. Sum mus sacerdos pro immundis non K orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine, & communiter ibidem dicit quod peccatoribus non orat remissionem, quia non audiretur pro illis, ergo suffragia existentibus in inferno non ualent.

Præterea. Grego.* dicit in 34. lib. Moral. Eadem causa est cur non oretur tunc, scilicet post diem iudicii pro hominibus æterno igne damnatis, quæ nunc causa est

F quare non oretur pro Diabolo, & Angelis eius, æterno supplicio deputatis, quæ etiam nunc causa est quare Sancti non orent pro hominibus infidelibus, impiisque defunctis, quia de eis utique quos æterno damnatos supplicio iam nouerint, ante illum iudicis iusti conspectu orationis suæ meritum cassari refugiunt, ergo suffragia in inferno positis non ualent.

Præterea. Multa habentur ex uerbis August.* qui sine fide operante per dilectionem, eiusque sacramentis de corpore exeũt frustra uel à suis eiusmodi officia impenduntur: sed omnes damnati sunt huiusmodi, ergo eis suffragia non prosunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantum ad tempus, dicentes quod post diem iudicii nullus in inferno existens aliquo suffragio iuuatur, sed ante diem iudicii aliqui iuuantur suffragiis Ecclesiæ. Alio modo distinguebant quãtum ad personas in inferno detẽtas, inter quos aliquos dicebãt esse ualde malos, qui scilicet sine fide, & sacramẽtis de- H cesserunt, & talibus quia de Ecclesia nõn fuerunt, nec merito, nec numero, suffragia Ecclesiæ prodesse non possunt. Alii uero sunt non ualde mali, qui scilicet de Ecclesia fuerunt numero, & fidem habentes, & sacramẽtis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia Ecclesiæ prodesse debent.

Sed occurrebat eis quędam dubitatio eos perturbans, quia, scilicet uidebatur ex hoc sequi, cum pęna inferni sit finita secundum intensionem, quãuis duratione infinita existat, q̃ multiplicatis suffragiis, pęna illa totaliter auferetur, quod est error Origenis.* Et ideo, hoc inconueniens euadere multipliciter uoluerunt. Præpositiuus enim dixit, q̃ tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, q̃ à tota pœna redduntur immunes non quidem simpliciter, ut Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet usque ad diem iudicij, tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ in pœnas inferni sine spe ueniç detrudentur.

Sed ista opinio uidetur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non potest ordinari, nisi per pęnam, unde [m] nõ põt esse vt pęna tollat nisi prius culpa expiet, & ideo cũ culpa continue maneat in damnatis, eorum pęna nullatenus interrumpetur.

Et ideo Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, q̃ hoc modo proceditur in diminutione pęnarum per suffragia, sicut proceditur in diuisione linearum, quæ cum sint finitæ, tamen in infinitum diuidi possunt, & nunquam per diuisionem consumuntur, dum fit subtractio non secundum eandẽ quantitatẽ, sed sm eandẽ proportionem: Velut si primo auferatur pars quarta totius, & secundo pars quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt q̃ per primum suffragium diminuitur aliquota pars pœnę, & per secundum

secundum legẽ communẽ: quod ponitur in textu à ly sed tamen modus, qui à quibusdam ponitur &c. usque ad conclusionem hanc, nõ ausi dicit.

* Lib. c. 14. 15. 16. to. 4. & super Ps. 86 to. 8. & de uerbis Apost. ser. 14. uel. 32 to. 10.

* lib. 1. de Periarchõ c. 6. & refert Gregor. lib. 34. mora. ca. 16. Vide iosia q. 99. art.

m tract. m.

dicitur: ly tertius, cōparando conclusionem hāc ad primos modos in litera recitatas. Totaliter enim reprobati sunt oēs ante hoc ultimū assertum in corp. recitati. corp. positi, & præpositiui, & ut ibi patet. Licet n. utatur quandoque S. Thomas uerbis istis ly ui detur uel similibus: tamen huiusmodi, ratione modestiæ dicta solummodò, accipienda sunt: ut pla nius apparet ex reprobationa contra Altisiodorensē, quāuis eius positio esset inter alias prædictas minus absurda.

¶ Ly simpliciter. Idest nullo addito seu absolute. Quasi dicat; hoc in conclusione dictum absque ulla glosa de præcedētibus & huiusmodi admittendū est.

¶ Ly non prosunt. Cum hoc tamē stat: φ damnatis prosint tam propriissimè suffragia, modo illo scilicet, quo Albertus magnus in compendio suæ theologiæ lib.7.cap.5. circa finem loquitur. Vult enim, φ inquantum ex suffragiis aliquorum uiuentium conuertuntur aliqui alij ad bonā frugem, & tandem in uitā æternam, intantum damnatis prosit illud suffragiū; & hoc p modum cuiusdā diminutionis. Patet nāque: φ quanto plures damnabuntur, tā tò acerbior, accidentaliter saltem, fiet pœna priorum ibi existentium: & consequenter ab opposito ex eo, φ per suffragia prædictorum uiuentium quidam ali j iuuantur, ne damnationē incurrant, sequitur; φ damnatis iam existentibus pœna ista maior, quæ poterat illis contingere ex aduentu illorum, per impeditionē quandam sustollitur, & hoc solū intellexit Albertus.

¶ PROB. Quia tū ex authoritatib⁹ inductis, tū ex reprobationibus positionū prædictarum in textu, patet.

*Id habet Altissiodorēsis li. 4. Sent. tractatu. 14. q. 1.

*Li. 9 Moral. c. 47. post. me.

1ᵐ ex Ma-

pars aliqua remanentis secundū eandem proportionem.

Sed iste modus multipliciter defectiuus est. Primo, quia infinita diuisio, quæ congruit cōtinuæ quantitati, non uidetur posse ad quantitatem spiritualem trāsferri. Secundo, quia non est aliqua ratio, quare secundum suffragiū minus de pœna diminuat quàm primū, si sit æqualis ualoris. Tertio, quia pœna diminui non pōt, nisi diminuat culpa, sicut nec auferri nisi ablata. Quarto, quia in diuisione lineæ tandem peruenitur ad hoc, quod non est sensibile corpus, corpus enim sensibile non est in infinitum diuisibile, & sic sequeretur φ post multa suffragia pœna remanēs propter sui paruitatem non sentiretur, & non esset pœna.

Et ideo alii alium inuenerunt modum. Altisiodorensis* enim dixit, φ suffragia prosunt damnatis non quidem secundum diminutionem pœnæ, uel per interruptionē; sed per confortationē patientis, sicut si homo portaret graue onus, & faciem suam perfunderet aqua, sic enim confortaretur ad melius portandum cū tamen onus suum in nullo leuius fieret.

Sed hoc iterum esse nō potest, quia aliquis plus, uel minus æterno igne grauatur, vt Greg.* dicit secundum meritum culpæ, & inde est, φ eodem igne quidā plus, quidam minus cruciantur. Vnde cum culpa damnati immutata remaneat, non potest esse φ leuius pœnā ferat. Est nihilominus, † prædicta opinio, & præsumptuosa, utpote Sanctorū dictis cōtraria; & uana, nulla auctoritate fulta; & nihilominus irrationalis: tum quia damnati in inferno sunt extra uinculū charitatis, secundum quam opera uiuorum continuantur defunctis, tū quia totaliter ad uitæ terminum peruenerūt, recipientes ultimam pro meritis retributionem, sicut, & Sancti, qui sunt in patria. Quod enim adhuc restat de pœna, uel gloria corporis, hoc tōnē uiatoris nō præbet; cū gloria essentialiter, & radicaliter existat in aīa; & similiter miseria damnatorū: & ideo nō pōt eorū pœna diminui, sicut, nec gloria Sanctorū augeri quantum ad præmiū essentiale.* Sed tñ modus qui a quibusdā ponitur, φ suffragia prosunt damnatis, posset aliquo modo sustineri; ut si dicat φ non prosunt, neque quantum ad diminutionem pœnæ, uel interruptionē, uel quantū ad diminutionē sensus pœnæ; sed quia ex huiusmodi suffragijs eis aliqua materia doloris eis subtrahitur, quæ eis esse posset, si ita se abiectos conspicerent, φ pro eis nullā curā haberent, quæ materia doloris eis subtrahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed illud ēt nō pōt esse secundum legem cōem, quia ut August.* dicit in lib. de cura ꝑ mortuis agenda, φ præcipue de damnatis est uerum. Ibi sunt spiritus defunctorum, ubi nō uidēt quæcunque aguntur, aut eueniūt in ista uita hominibus: & ita non cognoscunt qñ pro eis suffragia fiūt; nisi supra cōem legē hoc remediū diuinitus detur aliquibus damnatorū; quod est uerbū omnino incertū. Vnde* tutius est simpliciter dicere, φ suffragia non prosunt damnatis; nec pro eis Ecclesia orare intēdit, ut sicut ex inductis* auctoritatibus apparet.

AD PRIMVM ergo dicendum, φ donaria idolorum non fuerūt inuenta apud illos mortuos, ut ex eis signum accipi posset, φ in reuerentiam idolorum ea defer-rent; sed ea acceperunt ut uictores, quia eis iure belli debebātur, & tamen per auaritiam uenialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati, & sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicendū, secundū quosdam, φ in ipsa pugna uidentes sibi periculū imminere de peccato pœnituerunt, secundum illud Psal.77. Cū occideret eos, quęrebāt eū, & hoc ꝓbabiliter pōt æstimari, & ideo ꝑ eis fuit oblatio facta.

AD SECVNDVM Dicendū, φ in uerbis illis, damnatio large accipit ꝓ quacūq; punitione, & sic includit ēt pœnā purgatorij, quæ quādoq; totaliter expiatur, quandoque autem non, sed diminuitur.

AD 3ᵐ dicendum, φ quantum ad hoc magis acceptatur suffragiū pro mortuo, q̄ pro uiuo, quia magis indiget, cum nō possit sibi auxiliari, sicut uiuis, sed quantum ad hoc, uiuus est melioris conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statu gratiæ, quod de mortuis dici non potest; & ideo non eadem causa orad: pro mortuis, & pro uiuis.

AD 4ᵐ dicendum, quod illud adiutorium non erat, quod pœna eorum diminueretur, sed in hoc solo; ut ibidem dicitur, quod eo orante, concedeba-

chab. Donaria idolorum c. & ablata in signū uictoriæ: non, ablata in reuerent à idolorū §. Tunc n.h l &c. Nā ex hoc non fuerunt in inferno dānati.

Itē de minori. In peccato mortali decessisse. a. & nisi pœnituissent. §. Tunc nihil &c. ut patet. Vide 2ᵐ responsum literæ ly uel dicendum &c.

2ᵐ ex Augustino. Damnatio &. largè accepta: non aūt, propriē. §. Hæc. n. solum damnatis conuenit. Tunc nihil &c. Nam ēt existētibus in alio loco pœnali extra infernū conuenit d.mnatio largè sumpta.

* Cap. 13. 14. 15. 16. 10.4.

3ᵐ ex Dionysio. Quàm magis post mortem & attenta indigent a mortuorum in purgatorio existentium: non attento statu culpæ mortalis. § ut in textu. Tune nihil & ut patet applicanti.

condl. f

4ᵐ ex vitis patr. & Damasc. iouat & phialtæ non autem, verè §. ut

*In arg 1. 2. & , sed contra & Aug. in Enchir. c. 110. to 3. & de ciui. lib. 21. ca. 13. 21. & 24.

Resio 2ª.

* Decret. causa 13. q 2 c. 20. incip. In præsenti.

ut ibid. dicitur, & in tex. Tunc nihil &c. Nam conclusio intelligit de iuuamine uero; quo dicit, quod non p̃sunt suffragia damnatis.

5^m ex Damasceno. Veniam Traiano do. r. &c. ut su sete tur à mortuis, & pœniten tiam agat. § Tunc nihil &c. Nam miraculosè hoc fuisse factũ non est incõuenies. Non .n. inde sequit̃ quod aliquis in inferno deputatus finaliter secundum superiores causas .i. secundum dispositionem diuini propositi, ab ipso inferno quandoque liberetur: qd̃ erat sensus conclusionis. Intẽdebat ostque 3^a. conclusio; quod in inferno sic existẽtibus nulla datur liberatio, aut suffragio rũ participatio. Vnde quod quis, puta Traianus, i inferno secũdum meritorũ suorum iustitiã præsentem deputatus, ad uitam miraculosè reuocetur consecuturus ueniam de peccatis: hoc non est cõtra conclusionẽ. Et hæc responsio uidetur melior.

Item de conclusione. Valẽt 2. &c. de speciali priuilegio, non, de lege cõmuni. § Tunc nihil &c. Non .n. conclusio intelligit de speciali priuilegio, sed de lege cõmuni. Vide 2^m. responsum literæ ly uel dicendum secundum quosdã; quòd anima Traiani &c.

¶NOT. Ex hac responsione aduerte non derogari dicto communi. 1. quod scilicet in inferno nulla est redemptio. Nam de re gu. iur. in 6. regula 28. dicitur quæ à iure communi exorbitãt, nequaquã ad cõsequentiam sunt trahenda. Ex hac ergo regula inferas: quòd non uitiatur dictum commune præcedẽs ex eo, quòd speciali miraculo uel priuilegio circa quempiam puta Traianum aliter à diuina clementia dispositum est. Hæc dicta sunt etiam pro ar. 6. ad primũ, & alijs similibus.

* Alias ibi.

Regula iuris, de cõsequentis.

*Cap. 16. tiet prin cipi, &me dio to. 4.

tur eis ut mutuo se uiderent, & hoc aliqd̃ gaudiũ nõ uerum, sed phantasticum habebant, dum impediebatur hoc, quod desiderabant. Sicut, & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatum pertrahũt, quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur; sicut non minuitur angelorum gaudium, per hoc quòd malis nostris compati dicuntur.

AD QVINTVM Dicẽdum, quòd de facto Traiani hoc modo potest probabiliter æstimari, quòd precibus Beati Gregorii ad uitã fuerit reuocatus, & *ita gratiam consequutus sit, per quam remissionem peccatorum habuit, & p consequens immunitatem a pœna; sicut etiam apparet in omni- H bus illis, qui fuerunt miraculose à mortuis suscitati, quorum plures constat idolatras, & damnatos fuisse. De omnibus enim simpliciter dici oportet, quòd non erant in inferno finaliter deputati; sed secundum præsentem propriorum meritorum iustitiam. Secundum autem superiores causas, quibus præuidebantur ad uitam reuocandi, erat aliter de eis disponendum.[r] Vel dicendum secundum quosdam, quòd anima Traiani non fuit simpliciter à reatu pœnæ absoluta, sed eius pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet usque ad finem iudicii. Nec tamen oportet quòd fiat communiter p suffragia, quia aliqua sunt, quæ lege communi accidũt, & alia sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa uirtutum, ut Augustinus* dicit in libro de Cura mortuis agenda.

peccato ad mortem; quam damnatus iam in inferno? Ergo fortiori, pro ipsis rogare nobis non suadetur. Item à Psal. 58. Nõ misearis omnibus operantibus iniquitatem. Hæc ibi. Damnati uerò præ quibuscunque alijs operantur iniquitatẽ: & si uiuorũ suffragia eis prodessent, Deus per hunc modũ illis misereretur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum suffragia prosint existentibus in purgatorio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam exi- G stẽtibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars quædam inferni est: sed in inferno [h]nulla est[a] redẽptio. Et Psal. 6. dicit. In inferno autem quis confitebitur tibi? ergo suffragia his, qui sunt in Purgatorio non prosunt.

2 Pręterea, Pęna Purgatorii est pęna finita, si ergo per suffragia aliquid de pœna dimittitur, tantum poterunt multiplicari suffragia, quòd tota tolletur; & ita peccatum remanebit totaliter[h] impunitum, quod uidetur diuinæ iustitiæ repugnare.

3 Præterea, Ad hoc animæ sũt in Purgatorio, ut ibi purgatæ, puræ ad regnum perueniant: sed nõ potest purgari[h] nisi aliquid circa ipsam fiat, ergo suffragia facta per uiuos † pęnam Purgatorii non diminuunt.

4 Præterea Si suffragia existentibus in Purgatorio ualent, ma- I xime ea uidentur ualere, quæ sũt ad imperium eorum facta; sed hæc non semper [h] ualent: sicut si aliquis decedens disponat tot suffragia pro se fieri, quæ si facta essent, sufficerent ad totam pęnam abolendam, posito ergo quod huiusmodi suffragia differantur quousque ille pœnã euaserit, illa suffragia nihil ei prodessent, non enim potest dici quòd prosint antequam fiant, postquã autem sũt K facta, eis non indiget, quia iã pę

Item à Psal. 68 Neque absorbeat me p fundũ, neque urgeat super me puteus os suum. Hæc ibi. Tantũ ualet istud demergi in profundum, & puteum urgere os suũ super aliquem, quantũ ualet dicere existẽtes in illo profundo & puteo, non posse à quoquam iuuari. Quòd sanè mõstrat simul, & addit confirmationem ad prędicta, diues in inferno positus multa instantia guttam solũmodo aquæ pro cruciatus sui refrigerio postulans nec tamẽ ab Abraham misericordia pleno impetrans. Luc. 16. Item ab authoritatibus in argum. sed contra. Ex his nota: opiniones reprobatas in texto uõ esse tutas. Pro quo & uide supra q. 16. ar. 3. appen. & 1. par. q. 64 ar. 8. & q. 64 ar 2. quoniam ad origenis errorem in textu narratum declinare quoquo modo uidentur. Licet enim & Præpositiuus, & Gilbertus natione Gallus cognomento autem porretanus; & quidã alij ab illo errore origenis declinare contendant: tamen non totaliter immunes euadere uidentur: ut apparet ex litera.

Cap. prò obeuntibus 13. q. 2.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrũ, pro quanto suffragia damnatis in inferno non prodesse insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Terció uides, quomodo ex ipsa uetustissima Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidentur.

APPENDIX.

Vtil. p 5. Eccl. &c.

EX articulo habes primò: quod per rationem ostendas merito esse à fortiori insinuatum ab Ezechiel 14. quòd suffragia uiuorum non prosunt in inferno existentibus: & sic. Si fuerint Daniel, Iob, & Noà in medio eius, uiuo ergo dicit dominus; quia nec filios, nec filias liberabũt, sed ipsi soli liberabuntur. Vbi propheta ostendit, à fortiori; quod damnati in inferno à suffragijs uiuorum non iuuantur: ut patet intelligẽti. Item à 1. Ioan. ult. Qui scit fratrem suum peccare peccato ad mortẽ; non pro illo dico, ut roget quis. Hæc ibi. Quis autem magis peccat

QVÆSTIO LXXI.

ART. VI.

CONCL. Non est dubium: quin suffragia per uiuos facta existentibus in purgatorio prosint. 309

¶ Examen. Ly non est dubium. Scilicet in fide catholica. Est enim hæc conclusio de fide: ut in appen. sequen. clarè patet.

¶ PROB. Quia opera unius possunt ualere alteri ad satisfactionem (quæst. 13. art. 2.) & pœna purgatorij est in supplementum satisfactionis illis data, (ut in tex.)

Examen.

¶Examen. Ly in supplementum satisfactionis. Per hoc osten A ditur, quod satisfactio illarum animarum est uoluntaria. Al oquin non satisfacerent. Item per hoc ostenditur, quod illius pœnæ horror naturalis, quem habent illæ animæ, non est peccatum: aliogam illa pœna, cui naturalis hic horror est annexus, non esset satisfactio. Et hoc cõtra Lutherum damnatum in bulla Leonis X. dicentem: quod in purgatorio animæ sine intermissione peccant, quandiu quærũt requiem, & horrent pœnas.

Cõtra errores de existentibus i purgatorio.

*Li.4 Sēt. dist.a.45. §. B. ante mediũ & in fine.

†Ex Aug. i Enchiri dio c.110. tom.3. & in lib. de cura pro mortuis gerẽda c. 1. & vlti. & in 8. q. Dulcitij q.2. to.4.

*Cap.7.p. 3. non p cul à fine.

†Quæsti. 23. arti. 2. & q6. 25. artic.1. & arti 1.2.& 3. huius quæst.

*concl. m

*Al. simpliciter.

†Al. depurati.

*Inter principiũ & mediũ sermonis sæpius citati.

*l.20.Moral.c. 23. in med. Ratio 2a.

†In sermone p defunctis paulo ante med.

1m de minori

In inferno. i. R. damnatorum i. non, purgandorum. §. Tunc nihil &c. Vide art.5. ad 5m pro intelligentia de ly qui sunt tali pœnæ addicti.

Item illatio cõclusionis.

Ergo &c. 2. R. negat illatio §. Nam huiusmodi authoritates sunt exponendæ &c. ut in textu. Vide 2m responsum ly uel dicendum secundum Damascenum &c.

¶NOT. Damascenus hic videtur habuisse sensum aliquẽ eorũ, quæ tanguntur ar. ..ad 5m. Sed quicquid sit de hoc, sta in prima responsione p sentis textus, tanquã meliori.

2m de consequente.

Et ita peccatũ remaneb. i. R. otaliter impunitum i. nega- tur hoc. § quia pœna vnius &c. ut in textu fin. Patet autem apertissimè ex eo, quod pœna unius pro alio, o purgãdo computatur ei, quod peccatum alterius in purgatorio existentis non remanet impunitum.

3m minor.

Non potest purgari nisi aliquid circa ipsam fiat. q. uel nisi aliquis sustineat pœnam in satisfactionem ipsius. §. Tunc nihil &c.

¶Corollarium. Aliquid ergo fit circa ipsam animam, sed nõ modo illo, quo iaten debat arguens. Non enim anima, puta Petri, punitur amplius usque ad octauũ gradum pœnæ; quando sanus amicus uiuens exoluit pœnas tot gradũum pro illa. Et tamen circa illam aliquid fit: quia pęna ipsa diminuitur, aut omninò tollitur.

nas euasit, ergo suffragia existentibus in Purgatorio non valent.

SED CONTRA est quod dicitur in litera ex verbis Aug.† quod suffragia prosunt his, qui sunt mediocriter boni, uel mali: sed tales sunt, qui in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

Præterea, Dion.* dicit 7. cap. B Eccle. Hier. quod diuinus sacerdos pro mortuis orãs, pro illis orat, qui sanctè uixerunt, & tamen aliquas maculas habuerũt ex infirmitate humana contractas, sed tales in Purgatorio detineotur, ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum, quod pœna Purgatorij est in supplementum satisfactionis, quę non fuerat plene in corpore consummata: & ideo quia sicut ex C dictis † patet, opera uni* possũt ualere alteri ad satisfactionem, siue viuus siue mortuus fuerit m, non est dubium quin suffragia per uiuos facta existentibus in Purgatorio prosint *.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de inferno damnatorum in quo nulla est redemptio, quantum ad illos, qui sunt * tali pęnæ addicti. † Vel dicendum secundum D Damas. † in Sermone de dormien. quòd huiusmodi auctoritates sunt exponendæ secundũ causas inferiores, idest, secundum exigentiam meritorum eorum, qui pęnis deputantur, sed secundum diuinam misericordiam, quę vincit humana merita ad præces iustorum, aliquando aliter disponitur, quàm sententia prædictarum auctoritatum contineat. Deus aũt mutat sen- E tentiam, & non consilium, ut dicit Grego.* vnde & Damas. ponit ad hoc exempla de Niniuitis Achab, & Ezechia, in quib. apparet quod sententia contra eos lata diuinitus, fuit per diuinam misericordiam commutata.

AD SECVNDVM dicendum, quod non est incõueniens si multiplicatis suffragijs pęna eixstentiũ in Purgatorio annihiletur: non tamen sequitur quòd peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

AD TERTIVM dicendum, quod purgatio aiæ per pęnas Purgatorij nõ est aliud quã expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ, & quia per pœnam, quã unus sustinet pro alio, pôt reatus alterius expiari, ut dictũ est, non est inconueniens si per vnĩ satisfactionẽ alius purgeř.

AD QVARTVM dicendum, quod suffragia ex duobus ualeat, scilicet ex opere operãte, & ex opere operato; & dico opus operatum non solum Ecclesiæ sacramentum, sed effectum accidẽtem ex operatione, sicut ex collatione eleemosynarum consequitur pauperũ releuatio, & eorum oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans pôt accipi ex parte principalis agentis, uel ex parte exequentis. Dico ergo, quod quàm cito moriens disponit aliena suffragia si bi fieri, præmium suffragiorum plene consequitur, ante etiam quàm fiant quantum ad efficaciam suffragij, quæ erat ex opere operante principalis agẽtis: sed quantum ad efficaciam suffragiorũ, quæ est ex opere operato, uel ex opere operante exequentis, non consequitur fructum antequam suffragia fiant, & si prius contingat ipsum à pęna purgari, quantum ad hoc fraudabitur fructu suffragiorũ quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur, non enim est inconueniẽs quod aliquis defraudeť per culpam alterius in temporalibus:*(Pęna autem Purgatorij temporalis est) quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defraudari possit nisi p propriã culpam.

4m de minori.

Non semper valent R. quantum ad efficaciam suffragiorum ex opere operato, uel ex opere operante exequentis procedentem: non, quantum ad efficaciam suffragiorum ex opere operante principalis agentis procedentem. §. Tunc nihil &c. Sufficit enim intento p̄senti: quod semper ualeant, suppositis supponendis. Vnde posito, quòd ex negligentia alicuius defraudetur existens in purgatorio, hoc non est cõtra propositum: ut in textu fin.

¶Exam. Ly ex opere operante principalis agentis. Idest si charitate informatum sit illud opus. In signum huius dicit textus quod talis cito moriens plene cõsequitur suffragiorum pręmium, p̄mium inquit, non satisfactionem; quia præmium respondet charitati, satisfactio executioni.

Augu. in Ps.103. cõ ci.3. & in Ps.37. circa mediũ tom.8.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem interimas hæresim Aerij (Pra. Aeriani, Albigenses, Pauperes de Lugduno.) dicentis. suffragia, orationes, eleemosinas, missas, &c. nihil prodesse defunctis a uiuis pro illis facta. Intellige per ly defunctis, existentes i purgatorio: alioquin neque hæresis, neque error esset.

Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes s quomodo per rationem ostendas; hanc meritò damnati à cõcil. Flor. sess. vlt. in liter. sanct. vnion. Diffinimus &c. Si uerè pęnitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructib. de commissis satisfecerint, & omissis; animas eorum pœnis purgatorijs post mortem purgari. Et, ut à pœnis huiusmodi releuentur, prodesse eis fidelium viuorum suffragia, missarũ scilicet sacrificia, orationes, & eleemosinas, ac alia pietatis officia; quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri consueuerunt secũdum ecclesiæ instituta. Hæc ibi. Item à Concil. Trident. sess. vigesima quinta decret. de purg. Cũm catholica ecclesia Spiritu sancto edocta ex sacris literis, & antiqua patrum traditione, in sacris concilijs, &c.

†Aug. de Ciu. Dei lib. 21. c. 24.

¶PROB. Quia per ipsa iuuari non competit ei, qui non est indigens.

¶NOT. Signanter vtuntur hoc uocabulo, iuuari, probatio & conclusio; cum tamen titulus vsus fuerit illo uocabulo, prosint. Iuuari. n. præsupponit indigentiam, prodesse uerò non item; si vniuersalissimè loquamur: & cõsequenter per hanc diuersitatem uocabuli in respondendo, l ostenderet, velle uideri, quòd suffragia sanctos iuuare licet nullo modo possint, tamen possunt illis prodesse aliquo modo etiam quod improprijssime. Et hoc est, per modum coniunctionis prodesse illis. Verbi gratia. Orat quis pro aliquo peccatore qui per orationem eius adiutus conuertitur, & tandem in consortium sanctorum moriens ascendit, de cuius associatione gaudent atque multum alij sancti. Ecce, ille, qui orauit pro isto peccatore, nonne tibi uidetur, quod per suffragia sanctis in patria profuit: ex quo illis tantum gaudium attulit, coniungendo eis præmissum peccatorem? Profuit utique, sed modo improprijssimo, inquam scilicet per modum coniunctionis, prædictę illis gaudium dedit accidentale. Videin ad tertium. Hoc modo & Albertus Magnus ponit suffragia prodesse sanctis: licet non proprie. Vide compendiũ Theol. Alberti eiuldem li. 7. cap. 5.

† Inter prine. & mediũ illius.

* li. 4. Sen. di. 45. S. B. in fine.

† August. de verbis Apostoli ser. 17. & incipit Hest. die non procul à pri. & partim ser. 42. ad fratres I eremo en lus initiũ est, Fratres Chariss. &c. 10. 10.

¶Examen. Ly indigens adiuncto simul statu capacitatis. Quod dico propter existentes in lymbo, & in inferno: qui procul dubio indigentes sunt, sed incapaces auxilij. Non competit igitur eis per suffragia iuuari, sicut nec sanctis, sed illis ex incapacitate tantum, istis ex non indigentia. Iis autem, qui sunt in purgatorio tanquam medijs prædictorum suffragia participare competit & ex indigentia & ex capacitate.

* Psal. 35. concl. m

catore pœnitentiam agente, ergo ex bonis operibus uiuentium sanctorum, qui sunt in patria, gaudium [h] crescit, & ita etiam eis nostra suffragia prosunt.

¶4 Præterea. Dam. † dicit in Sermone de dormientibus inducens verba Chryso. Si enim Gẽtiles, inquit, cum his, qui abierunt, sua comburunt, quanto magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipsius propria, non vt fauilla fiant, sed hæc uelut illa, & ut maiorem hic circumponas gloriam, & si quidem peccator fuerit, qui mortuus est ut peccamina soluas, si autem iustus, vt appositio [h] fiat mercedis, & retributionis, & [b] sic idem quod prius.

B

C

SED CONTRA est quod in litera * habetur ex uerbis Augustin. † Iniuria est in Ecclesia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

Præterea. Eius est iuuari, cuius est indigere, sed sancti in patria sunt absque omni indigentia, ergo per suffragia Ecclesiæ non iuuantur.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd suffragium Ecclesiæ de sui ratione importat quandam auxiliationem, quæ competit ei, qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit nisi ei, qui indigens est, vnde cum Sancti, qui sunt in patria, sint ab omni indigentia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei *, [m] eis iuuari per suffragia non competit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi locutiones non sunt sic intelligendæ, quasi Sancti in gloria proficiant quantum ad se, quòd eorum festa recolimus: sed quia nobis proficit, qui * de eorum gloria solennia celebramus: sicut ex hoc, quòd Deum cognoscimus, vel laudamus; & sic quodammodo eius gloria in nobis crescit, nihil Deo, sed nobis accrescit.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis sacramenta efficiant, quod figurant, non tamẽ illum effectum suum ponunt circa omne id, quod figurant, aliàs cum figurent Christum, in ipso Christo aliquid efficerent, quod est absurdum: sed efficiũt circa suscipientem sacramentum ex uirtute eius, quod per sacramentum significatur: & sic non sequitur quòd sacrificia pro fidelibus defunctis oblata sanctis prosint: sed quòd ex meritis Sanctorum, quæ recoluntur, vel significantur in sacramento, prosint alijs, pro quibus offeruntur.

D

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis Sancti, qui sunt in patria, de bonis nostris omnibus gaudeant, non tamen sequitur quòd multiplicatis nostris gaudijs, eorum gaudium augmentetur formaliter, sed materialiter tantum: quia omnis passio formaliter augetur secundum rationem obiecti sui, ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuscunque gaudent, est ipse Deus, de quo non possunt magis, & minus gaudere: quia sic essentiale eorum præmium uariaretur, quod consistit in hoc, quòd de Deo gaudent. Vnde ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus est, non sequitur quòd intẽsius gaudeãt, sed quòd de pluribus gaudent, & ideo nõ sequitur quòd operibus nostris iuuentur.

E

A bis crescat deuotio: & sic honorando sanctos proficimus quidem nobis, non autem sanctis aliquid utilitatis afferimus. Vnde & ad hoc propositum rectissimè applicatur illud Philosophi scilicet, honor est honorantis, inquantum uidelicet ex honore sanctis exhibito totum nos commodum reportamus. Applica textum.

2m maior. Sacramenta efficiũt, quod figurant. &c. non tamen illum effectum suum ponũt semper circa omne id, quod figurant. S. Tunc nihil &c. Non enim sequitur inde: quòd sacrificia pro fidelibus defunctis oblata sanctis prosint (ut nolebas arguens:) sed quòd ex meritis sanctorũ, quæ &c. ut in textu.

* Al. cord quòd solenius celebram*.

3m de consequente. Crescit. &c. materialiter: non formaliter. S. Tũc nihil &c. Nam ex hoc, quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus est, nõ sequitur, quòd intensius gaudeant, sed quòd de pluribus gaudeant: & consequenter nõ habetur, quòd operibus nostris iuuentur sancti illi.

¶NOT. Gaudium sanctorum non procedit ex operibus nostris, sed ex uisione diuina; adeo ut etiam remotis operibus nostris bonis in Deo uisis ita sinrentè gauderent, sicut gaudẽt posita uisione illorũ. Vnde accidẽtale gaudium hoc ipsum uocatur, quando de nostris operibus gaudens: quia siue adsit, siue absit remanet sẽper idem uniformo substantiale gaudiũ ipsorum sanctorum. Et hoc est gaudere de bonis nostris materialiter, non formaliter vt dicitur in textu. Hoc etiam est illud quod Augustinus in lib. confess. dicebat Deo, infœlix qui te non nouit, & alia nouit, fœlix autem qui te nouit, etiam quod alia non nouit, qui autem te & alia nouit, non propter alia beatior, sed propter te solum beatus. Quod dictum intelligitur de rebus creatis in essentia Dei simul uisis: ut ex D. Thoma colligitur, dum authoritatem hanc ad illud propositum affert. 1 par. quæst. 12. articul. 8. ad quartum. Deuoto ergo tanquam de sua ratione in omnibus gaudendi sancti gaudent scilicet de Deo: de operibus autem, siue alijs bonis uisis tanquam de materia quadam bona gaudent; & propterea ex alijs uisis gaudium eorum essentialiter crescere non potest.

1m ex collecta missæ. Prosunt. &c. quòd ad nos: non quòd ad sanctos ipsos in se. S. Tunc nihil &c. Aliud est enim suffragia proficere sanctis in seipsis, aliud est proficere sanctis in nobis: quorum primus falsum est, posterius autem uerum ut in textu declaratus.

¶NOT. Ex missis, alijsque pietatis operibus in honorem sanctorum factis fiunt sancti illi orent pro nobis, tanquam uicissitudinem nostræ deuotioni dependentes, & ex hoc, quòd in no-

4m ex

4[m] ex Damasceno. Vt appositio mercedis, & retributionis fiat. ℞. facienti: non autem, illi iusto. §. i. sancto. Tunc nihil &c. ut patet. Vide in ad primum. & sua not.

Itē cōclusio. Sic idem quod prius. ℞. negatur hoc. §.

ximus insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Thomistica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

Ratio est: quia illa appositio mercedis ad sanctum, dum uiueret refertur: non ad sanctum, dum est defunctus. Ex eo enim quòd ille sanctus mādauit in uita sua de tali bono faciendo, merces ei apposita est: non autem ex eo quòd ipso regnante in cœlo fit illud, qd mandauit. Patet ergo: quòd non iuuatur sanctus in patria existens ex operibus bonis nunc a nobis factis.

(margin: cōclusio 2[a].)

AD QVARTVM dicendum, quòd non est intelligendum quòd fiat appositio mercedis, vel retributionis illi bono per suffragia ab aliquo facta: sed facienti[a]. Vel dicendum, quòd ex suffragijs potest appositio mercedis fieri beato defuncto: inquantum de suffragijs sibi faciendis adhuc uiuens disposuit.

APPENDIX.

(margin: Vid. p. S. Eccl. &c.)

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem ostendes, meritò esse insinuatum ab Innocētio Tertio quòd suffragia non prosunt sanctis existentibus in patria: & sic. Cùm sacræ scripturæ dicat authoritas, quòd iniuriam facit martiri, qui orat pro martire, idem est ratione consimili de alijs sanctis sentiendum; quia orationibus nullius non indigent: pro eo quòd, cū sint perfectè beati, omnia eis ad uota succedunt. Vnde qd in plerisque orationibus continetur prosit, uel proficiat huic sācto uel illi talis oblatio ad gloriam & honorem, ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, ꝙ magis ac magis à fidelibus glorificetur in terris. Hæc ille de celebratione miss. Cùm Matthæ. Vbi Papa ipse corrige re intendit collectam prius dicentem (Annue nobis domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc prosint oblatio,) ut dicat sic (Annue nobis quæsumus domine, ut intercessione beati Leonis hæc nobis prosit oblatio). Vide & ad primum cum sua not. quoniam illa per Papam hoc in loco firmantur.

(margin: †cap. cùm 13. q. 2.)

(margin: †in lib. de cura pro mortuis gerēda c. 2. 4. Epiphā. hære. si. 75. & Aug. hæresi 53. to. 6. & in locis in sca liturgia.)

2 ¶ Secundò. habes: quomodo per rationem prædicta Pōtif. pro quanto quod di-

ARTICVLVS IX.

Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosynæ prosint præcipue, vel solum defunctis.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd non solum orationibus Ecclesiæ, & sacrificio altaris, & eleemosynis animæ defunctorum iuuentur, vel quòd eis iuuentur præcipue. Pœna enim debet per[h] pœnam recompensari: sed ieiunium magis est pœnale, quàm eleemosyna, vel oratio, ergo ieiunium magis prodest suffragijs, quàm aliquod prædictorum.

¶ 2 Præterea. Grego. in istis tribus connumerat[b] ieiunium, ut habetur in Can.† 13. q. 2. animæ defunctorum quatuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut eleemosynis charorum, aut oratione, aut ieiunio cognatorum, ergo insufficienter connumerantur hic ab Augu.† tria prædicta.

¶ 3 Præterea, Baptismus est potissimum sacramentorum, maxime quantum ad effectum,[h] ergo baptismus, vel alia sacramenta deberent, vel similiter, vel magis pro defunctis fieri, sicut sacramentum altaris

¶ 4 Præterea, Hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Corinth. 16. Si omnino mortui non resurgunt, vt quid etiam baptizantur[b] pro illis? ergo etiam baptismus valet ad suffragia defunctorum.

QVÆST. LXXI. ART. IX.

¶ 5 Præterea, In diuersis Missis est idem sacrificium altaris, si ergo sacrificium computatur inter suffragia, & non Missa, videtur quòd tantundem[n] ualeat, quæcunque Missa pro defuncto dicatur, siue de beata Virgine, siue de Spiritusancto, uel quæcunque alia, quòd uidetur esse contra Ecclesiæ ordinationem, quæ[h] specialem Missam[o] pro defunctis instituit.

¶ 6 Præterea, Dama.† in sermone de dormientibus docet[h] ceras, & oleum, & huiusmodi pro defunctis offerri, ergo non solum oblatio sacramenti, sed etiam aliæ oblationes debent inter suffragia computari mortuorum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd suffragia viuorum prosunt defunctis, secundum quod vniuntur viuentibus charitate, & secundum quod intentio uiuentis fertur in mortuos: & iō illa[m] opera præcipue nata sunt mortuis suffragari, quę maxime ad cōmunicationē charitatis pertinent, vel ad directionem intētionis ad alterum[o]. Ad charitatē autem sacramentum Eucharistiæ præcipue pertinet, cum sit sacramentum ecclesiasticę unionis, continens illum, in quo tota ecclesia unitur, & consolidatur, s. Christū; vnde Eucharistia est quasi quædam charitatis origo, vel vinculum. Sed inter charitatis effectus est pręcipuū eleemosynarum opus: & ideo[p] ista duo ex parte charitatis pcipue mortuis suffragantur, scilicet sacrificium Ecclesiæ, & eleemosynæ[q]: sed[r] ex parte intentionis directæ in mortuos præcipue ualet oratio[s], quia oratio secundū suam rationem, non solum dicit respectum ad orantem, sicut & cętera opera. sed directius ad illud, pro quo oratur: & ideo[u] ista tria ponuntur quasi præcipua mortuorum† subsidia, quamuis quæcunque alia bona, quæ ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credenda sint[x].

CONCL. Illa opera præcipuè nata sunt mortuis suffragari: quæ maxime ad communicationē charitatis pertinent, vel ad directionem intentionis ad alterum.

¶ PROB. Quia suffragia uiuorum prosunt defunctis ex his duobus præcipuè. scilicet charitate, & intentione (ut in tex. & ar. 1. corp.

CONCL. 2[a]. Sacrificium ecclesiæ, & eleemosina, ex parte charitatis præcipue mortuis suffragentur.

¶ PROB. Quia Sacramentum eucharistiæ est quædam charitatis origo atque uinculum (cum sit sacramentum ecclesiasticæ unionis,) & eleemosina est quid præcipuum charitatis effectus.

CONCL. 3[a]. Oratio præcipue ualet suffragari ex parte intētionis directę in mortuos.

¶ PROB. Quia oratio secundum se dicit respectū directius ad illud, pro quo oratur.

CONCL. 4[a]. Sacrificium altaris, orationes, & eleemosinę operātur quasi præcipua mortuorū subsidia: quamuis quęcūque alia bona, quæ ex charitate fiūt pro defunctis, eis ualere credenda sint.

¶ Examē. Ly quasi hoc tenetur tanquā quoddam magis expressiuum rei: non tanquam diminutiuum. Ac si dixisset sanctus Doctor: ista tria sunt meritò pręcipua, seu uerè. Vt si de aliquo Rege maiestatem regiam conuenienter pręferente, dicamus: ambulat, seu facit, loquitur, mandat, &c. quasi Rex. Non enim per hoc intendimus dicere quod non sit Rex, uel aliquid minus, quam Rex: sed quòd sicuti tenetur est Rex, ita dignè conuenientia opera dignitati regię facit,

¶ NOT.

(margin: [a] Al. pprodesse defunctis. — †uō procul a medio illi[o]. Augo. de cure pro mortuis gerenda, c. 1. & 4. c. 4. & li. 2. de ciuit. Dei, c. 24. to. 5. — concl. m — [o] Aug. li. 1. cōfes. c. 9. 12. & 13. & li. 9. ca. 11. 12. & 13. t. 1. & de verbis Apos. ser. 14. vel 32. & epist. 64. t. 2. & Cōc. Cartha. 4. ca. 79. & 95. Dion. de eccle. hierar. ca. 7. Clemens. epist. 1. ad Iacobum fratrem Dom. & li. 6. cōsti. Apos. c. 30 Cypria. lib. 1. epist. epistō. 9. Rabanus lib. 2. de insti. cleric. c. 44. & Isi. li. 1. de offic. Ecclesi. ca. 18. — concl. p — concl. s — concl. u — †Al. suffragia.)

A D PRIMVM ergo dicendum, quòd in eo, qui satisfacit pro altero, magis est considerandum ad hoc, quòd effectus satisfactionis ad alterum perueniat, illud, quo satisfactio vnius transit in alterum, quam etiam satisfactionis pęna: quamuis ipsa pœna magis expiet reatū satisfacientis, inquantum est quędam medicina: & ideo tria prędicta* magis ualent defunctis, quam ieiunium.

B

A D SECVNDVM dicendum, quod etiā ieiunium prodesse potest defunctis ratione charitatis, & intentionis in defunctos directę: sed tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid, quod ad charitatem, uel directionem intētionis pertineat: sed ei sunt hæc quasi extrinseca, & ideo August.† non posuit: sed Greg. posuit ieiunium inter suffragia mortuorum.

A D TERTIVM dicendum, quod Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, unde sicut per generationem non acquiritur esse nisi generato, ita baptismus non hēt efficaciam nisi in eo, qui baptizatur, quantum est ex opere operato: quamuis ex opere operante, uel baptizātis, uel baptizati possit alijs prodesse, sicut & cætera opera meritoria: sed Eucharistia est signum Ecclesiasticæ vnionis, & ideo ex ipso opere opato eius efficaciā in alterum, transire potest quod nō contingit de alijs sacramentis.

A D QVARTVM dicendum, quod Gloss.* istam authoritatē dupliciter exponit. Vno modo sic: Si mortui nō resurgunt, nec Christus resurrexit, ut quid etiam baptizantur pro istis? idest, peccatis, cum ipsa non dimittantur, si Christus non resurrexit, quia in baptismo non solum Christi passio: sed resurrectio operatur, quæ est nostræ spiritualis resurrectionis quodammodo causa. Alio modo sic, fuerunt quidam imperiti, qui baptizabātur pro his, qui de hac uita sine baptismo decesserant, putantes illis prodesse, & secundū hoc Apostolus non loquitur nisi secundum errorem aliquorum in uerbis illis.

A D QVINTVM dicendum, quod in officio missæ non solum est sacrificiū: sed etiam sunt ibi orationes, & ideo Missę suffragium continet duo horum, quæ hic Augustinus* enumerat, scilicet orationem, & sacrificium. Ex parte ergo sacrificij oblati, Missa æqualiter prodest defuncto de quocunque dicatur, & hoc est præcipuum quod fit in Missa: sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ: sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem deuotionem uel eius, qui dicit Missam, uel eius, qui iubet dici, uel iterum per intercessionem Sancti, cuius suffragium in Missa imploratur.

A D SEXTVM dicēdum, quòd huiusmodi oblatio candelarum uel olei, potest prodesse defuncto, inquantum sunt eleemosynæ quædam, quę dantur ad cultum Ecclesiæ, uel etiam in vsum fidelium.

¶NOT. Articulus præsens non quærit absolutè, an talia sint A pro suffragiis accipienda. (hoc enim ex præmissis articulis colligitur:) sed facit cum in ly præcipuè. Vnde & conclusiones apponunt ly præcipuè; & conclusio vltima demonstrat, non esse quæsitum absolutè de illis tribus, nisi in sensu prędicto per hoc: quòd in ultima sui parte dicit ly quamuis quæcunque alia bona &c.

¶ PROB. 1. Quia patet ex conclusionibus antedictis (secunda & tertia.) Quia (ly quamuis quæcunque &c.) patet ex dictis ar. 1. 2. 3 & 6.

1m maior. Pœna debet per pœnam recompensari. ℞. si quis satisfaciat pro se, inquantum pœna est medicina. §. Tunc nihil &c. Nam in eo, qui satisfacit pro altero, magis est &c. ut in textu. *In 1. art.

NOT. Tàm in argumento, quam in responso semper intelligitur, locutionē fiari comparatiuam. Adeo, quod maior illa si intelligitur: pœna debet per pœnā magis recompensari; ita uidelicet, quod quantò maior pœna fuerit in satisfaciente, tantò magis pœna debita, pro qua satisfacit, deleatur. Quemadmodum & in responso non negatur, quod in satisfactione pro altero attēditur pœna (cum & oratio ipsa pœnalis sit. q. 15. art. 3. ad 1m.) sed quòd non principaliter. Ratio est; quia satisfactio pro altero non habet rationem medicinæ, sicut in satisfaciente pro se, sed solum rationem delendi illud quod debebatur de pœna. †locis in argum. 2. cita.

2m ex Gregorio. Ieiunium. ℞. inquantū sic ex charitate, seu ut ex charitate factum tanquam ex quodā quasi extrinseco. §. Tunc nihil &c. Nam illa tria, de quibus cōclusiones, continent de se rationem iuuandi defunctos, ut in textu: non autem sic ieiunium. *glos. ordin. ibidem.

3m consequentia. Ergo & c ℞. negatur consequentia. §. Nō enim in hoc est eadem ratio de baptismo aliisq; sacramentis, & de eucharistia, ut in textu. De ly opera operato, & operante, vide ar. 6. ad 4m.

¶Examen. Ly maxime. Hoc, quod ponitur in textu maioris argumento, idem ualet, perinde ac si diceretur, ly in propositio. Dicatur ergo: baptismus est potissimum sacramentorum in proposito: scilicet, quantum ad effectum.

4m ex Apostolo. Vt quid etiam baptizātur pro illis? ℞. 1. pro peccatis dimittendis: non, pro sine baptismo defunctis §. nisi apud imperitos. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Error recitatus in litera fuit Marcionistarum (Prat. Cathaphrygę, Marcionistæ, Montanistę:) cuius reprobationem vide 3. par. q. 68 ar. 7.

5m de cōsequente. Tantundem ualeant. ℞. 1. ratione sacrificij: non, orationum §. Tunc nihil &c. Nam contra ecclesiæ ordinationem non est: ut patet.

Itē de minori post consequens. Specialē. ℞. 2. ratione orationū secundum se sumptam. §. Tunc nihil &c. Nam defectus talium orationum recompēsari potest triplex: ut in textu respōsi secund. ly sed tamen iste defectus &c.

6m ex Damasceno. Ceras, & oleum, & huiusmodi. ℞. inquātum sunt eleemosynę quędam. §. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione ultima.

APPENDIX.

E X articulo habes primò: quo 1 modo per rationem interimas hæresim Lutheri (Prat. Lutherani) dicētis: missam celebrari pro defunctis impium est. Et causam exposuit idem Lutherus dicens: defunctis non prodest missæ sacrificium. Item eiusdem (Prat. Lutherani dicentis: defunctis orationes non prosunt. Item Arnoldi (Direct. Inquis. par. 2. q. 11.) dicentis: quòd opus misericordiæ magis placet Deo, quàm sacrificium altaris. Monstrat enim præsens articulus efficaciter totum oppositum: licet & eleemosinam dicas esse gratā Deo. Item Arnoldi (Prat. Arnoldus à Villa noua) dicentis: quòd sacrificio altaris, opus medicinæ gratius est Deo. Hæc enim phantasia, à fortiori confutatur hic.

Vid. p S. eccl. &c. *In li. de cura pro mortuis gerenda cap. 2. & 18. to. 4. Chryso. homil. 41. in 1. ad Corin. & homi. 3. in epi. ad Philippē. & homi. 69. ad popul. Antioch. & hom. 21. I Ac. Apo. Ratio 2a.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, has meritò damnari à &c. ut art. 6. appen. & art. 2. appen. Item à Concil. Triden. sess. 25. decret. de purg. Animasque ibi detentas fideliū suffragijs, potissimum uerò altaris sacrificio, iuuari. Curent autem Episcopi vt fidelium uiuorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes, eleemosinæ, aliaque pietatis opera, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri consueuerunt secundum ecclesiæ instituta piè & deuotè fiant; & quæ pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè; sed à sacerdotibus & ecclesiæ ministris, & aliis, qui hoc præstare tenentur, diligenter & accuratè persoluantur. Hæc ibi. Item ab eodem Sessio. 22. cap. quarto. Cùm sancta sanctè administrari conueniat; sitque hoc omnium sanctissimum sacrificium &c. Et cap. primo. Hæc illa. 2

Deuotè peragant suffragia quod mortuis.

muo la oblatio est, quæ nulla indignitate, aut malitia offeren- F tium inquinari potest. Hæc deniq; illa est, quæ per variar sacrificiorum naturæ, & legis tempore similitudines figurabatur, vtpotè quæ bona omnia per illa significata, uel utillorum omnium consumatio & perfectio complectitur. Hæc ibi. Vnde patet à fortiori; quòd sacrificium altaris est Deo gratius, quàm opus misericordiæ, & medicinæ. Item ab eod. sess. 13. passim. Quandocunq; enim monstratur, q Christus est realiter in sacramento altaris, cõmõstratur etiam per hoc; quòd nihil offertur, sed nec offerri potest, Deo secundum se gratius, quàm sacrificium altaris: quãdoquidem nihil est gratius, imò nec æquè gratum Infinitũ,
3 Deo patri, sicut filius suus unigenitus.

¶Tertiò habes: quo modo per rationem prædicta patrum, pro quanto orationes, sacrificium altaris, & eleemosinas potissimum, cæteraq; pietatis opera subinde mortuis prodesse insinuant, intelligas, & probes, & tuearis. *ar. præc.
4

¶Quartò vides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXI ART. X.

309

CONCL. 1ª. Indulgentiæ mortuis non possunt directè ualere. *Supra q. 26. art 3.

¶Examen. Ly directè. Hoc ualet idem, quod ly principaliter: sicut & indirectè erit idem, quod secundariò.

¶PROB. Quia mortui non possunt facere aliquid horum, quibus indulgẽtiæ dantur.

¶CONCL. 2ª. Si forma indulgentiæ fiat sic, ut extendatur ad mortuos, (putà quicunq; fecerit hoc, uel illud tãtum de indulgentia habebit pro tali detento in purgatorio, siue liberabit animam eius;) talis indulgentia mortuo prodesit.

¶PROB. Quia non est aliqua ratio, quare ecclesia possit per indulgentias iuuare uiuos, & non mortuos.

ARTICVLVS X.

Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ, quas Ecclesia facit, etiã mortuis prosint. Primo, per cõ- G suetudinem Ecclesiæ, quæ facit prædicari crucem ut aliquis indulgentiam habeat pro se, & duobus, uel tribus, & quandoque etiam decem animab. tam viuorum, quàm mortuorum, qđ esset deceptio nisi mortuis prodessent, ergo indulgentiæ, mortuis b prosunt.

2 Præterea, Meritum totius Ecclesiæ est efficacius, quàm meritum unius personæ: sed meritum personale suffragatur defunctis, ut patet * in largitione eleemosynarum, h ergo multo fortius meritum Ecclesiæ, cui indulgentiæ innituntur.

3 Præterea. Indulgentiæ b p sunt illis, qui sunt de foro Ecclesiæ, sed illi, qui sunt in purgatorio, sunt de foro Ecclesiæ, aliàs Ecclesiæ suffragia non prodessent illis, ergo uidetur quòd indulgentiæ defunctis prosint.

SED CONTRA est, quòd ad hoc quòd indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens, pro qua indulgentiæ dãtur: sed talis causa nõ potest esse ex parte defuncti, quia non potest facere aliquid, quod sit in vtilitatem Ecclesiæ, pro qua causa p̃cipue indulgentiæ dantur, ergo uidetur quòd indulgẽtiæ defunctis h non prosint.

Præterea, Indulgentiæ determinantur secundum arbitrium eas facientis, si h ergo indulgentiæ defunctis prodesse possunt, esset in potestate faciẽtis indulgentiam, ut defunctum omnino liberaret à pœna, quod videtur absurdum.

RESPONDEO, Dicendum, q indulgentiam alicui prodesse, potest dici dupliciter. Vno modo principaliter: alio modo secundario. Principaliter quidem prodest ei, qui indulgentiam accipit, scilicet, qui facit hoc, pro quo indulgentia datur, ut qui visitat limina alicuius Sancti, vnde cum mortui non possint facere aliquid horum, pro quibus indulgentiæ dantur, m eis directe indulgentiæ ualere nõ possunt *. Secundario autem, & indirecte prosunt ei, pro quo aliquis facit illud, quod est indulgentiæ causa; quod quandoque contingere potest, quandoque autem non potest, secundum di- H uersam indulgẽtiæ formam: * si enim sit talis indulgentiæ forma, quicunque facit hoc, uel illud, habebit tantum de indulgẽtia, ille, qui hoc facit, non potest fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eius non est applicare ad aliquid intentionem Ecclesiæ, per quam communicantur communia suffragia, ex quibus indulgentiæ valent. † S. autem indulgentia sub I hac forma fiat, quicunq; fecerit hoc, vel illud, ipse, & p̃r eius, vel quicunq; alius ei adiunctus, in purgatorio detentus, tantum de indulgentia habebit: p talis indulgentia non solum viuo, sed ẽt mortuo proderit q, non enim est aliqua ratio quare Ecclesia transferre possit communia merita, quibus indulgentiæ innituntur in uiuos, K & non in mortuos. Nec tamen sequitur quòd prælatus Ecclesiæ possit pro suo arbitrio animas in purgatorio liberare, qa ad hoc ut indulgentiæ ualeant, requiritur causa conueniens in dulgentias faciendi, ut supra dictum * est.

1m de consequente. Prosunt. ℞. indirectè: (ut 2ª conclusio intellexit.) S. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Hoc iuuamen indirectũ pro mortuis ab aliquib. dici solet iuuamen per modũ suffragij: & aptè quidẽ. Nã alter viuens operat̃ id, qđ indulgentia iubet, putà uisitat altaria quinque, &c. & per hoc factum suũ suffragatur mortuo ita, ut indulgẽtia gaudeat. Iuuamen p̃ modũ suffragij quid sit.

2m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. concedit, loquẽdo de suffragatione indirectè. S: Tũc nihil &c. ut patet ex conclusione 2ª. Vide ad 1m.

3m de maiori. Prosunt. ℞. uel directè: uel indirectè S. Directè quidem uiuẽtibus, indirectè uerò defunctis. Tunc nihil &c. ut patet. concl. m

¶NOT. Illud dictũ minoris, q scilicet in purgatorio existentes sunt de foro ecclesiæ, colligit̃ ex Euangelio illo Math. 16. quo dat̃ Petro authoritas vniuersalis sup terram. *Supra q. 25. art. 2. Sunt e.n. illæ adhuc super terrã, non quidẽ rõne substantiæ suæ, cùm sint sub terra in purgatorio: sed rõne meritorũ, quæ, dũ in corpore uiuerent, gesserunt. Aliter.n. nõ iuuarẽtur p suffragia ecclesiæ, nisi priuadũ uiuerent, hoc meruissent. Cùm sint igit̃ sic sup terrã ut requirit indulgẽtiæ suffragiũ: nõ mirũ est, q dicãtur, & uerè sint, de foro ecclesiæ. †Supra q. 27. art. 3. præsertim ad 2. Quinimò & alij quidã mortui, qui in purgatorio non sunt, de foro sunt ecclesiæ; inquantũ opera, ex q bus ecclesia mouet̃ ad sic uel sic de eis iudicandum, ipsi [illegible] sup terra fecerunt. Propterea iure suo utens ecclesia aliquos mortuos excõicat, putà de quibus nũc reuelat̃ q fuerint hæretici prius occulti; aliquos al os absoluit ab excõicatione, puta de quibus nunc apparet, q fuerint pœnitentes ante mortem. Mortui quõo sint super terrã, & per hoc de foro ecclesiæ. concl. p

4m de conclusione. Nõ prosint. ℞. directè. S ut ex conclusione prima. Tunc nihil &c. Nam conclusio secunda, quæ ualitatẽ indulgentiarum pro mortuis ponit, loquitur de prodesse indirectè. *q. 26. ar 3. cor.

5m consequentia. Si ergo &c ℞ negatur consequentia. S. quoniam ad hoc, ut indulgentiæ

¶NOT. Hanc probationem diligentissimè semper memoriæ teneto: quando disputatio inciderit de tali iuuamine indulgentiarum pro mortuis. Et ad maius robur huic adiungito (prout opus erit, quòd existentes in purgatorio sunt de foro ecclesiæ, ut in arg. 3. Memorãdũ pro indulgẽtijs mortuorum.

gentiæ valeant, requiritur causa conueniens indulgentias faciendi: ut in textu fin.

¶NOT. A ly oet tamen sequitur, quòd prælatus ecclesiæ possit pro suo arbitrio &c. respondet D. Thomas ad argumenta, quę aliquam difficultatem habere videbantur. Alia enim, tanquam soluta ex prædictis in conclusionibus, dimittit intacta. Et quia solummodo argumentum quintum difficultatem, per dicta in corp. nõ sic facilè solubilem continebat: ideò solàmodo ipsum quintum dissoluit per ly nec tamen sequitur &c. ut dictum est.

¶nõ procul a me illius ca. animę ij. q. 2.

APPENDIX.

1 EX artic habes. ¶Primò: quõ per rationem à fortiori interimas hæresim Valdensium (Alfon. Castr. Indulgent.) dicentium: indulgẽtias cõcedendi Papa nullam prorsus authoritatem habet. Si enim authoritatem habet hanc super mortuos (ut ueiè habet, articulo isto testante) procul dubio magis super uiuos, & absolutè illam habebit. Nam si de quo minus uidetur inesse, inest; multò magis, de quo plus videbatur, inerit: ut dicit regula logicalis. Minus autem uidetur de mortuis, quòd ad eos indulgentiæ authoritas extendatur, quàm de viuis: ergo &c.

Veil. p S. Eccl. &c. *Ir. r. c. 13. paulo à prin. c. 5.

*li. 1. c. 13. ante medium c. 5.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas prædictam merito damnari à &c. ut q. 25. ar. 1. &c. Item ab antiqua ecclesiæ consuetudine, quæ indulgentias dedit etiam pro mortuis: ut patet legenti vitas & antiquorum, & sanctorum pontificum, puta B. Gregorij Papæ &c. Quanti autem ualeat ecclesię consuetudo & authoritas: uide artic. 2. & 6. Item à Matth. 16. Quęcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Nam in purgatorio mortui existentes adhuc sunt super terram secundum illud, ratione cuius indulgẽtias participare possunt, idest secundum merita: ut nunc dictum est, not. post ad tertium. Vide, & applica ad damnandum hæreses & errores prædictos, q. 25. art. 1. &c. appen. Nam hæc loca uicissim se iuuant.

*l. 4. Dialo. c. 50. & 53. I fine.

†cap. vlt. ante me. to. 4.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ & scripturarum, pro quanto indulgentias mortuis prodesse insinuant, (insinuans autem quando dicit *indulgentias pro illis dari ab ecclesia: quoniam sentire ipsam aliquid frustra facere, impium est) & intelligas, & probes, & tuearis.

†Id habet Aug. in li. de cura pro mortuis gerẽda c. 2. t. 4. Refertur in decre. 13. q. 2. c. 21. Incipit, Alę & Au. ser. 32. vel 34. de verbis Apostoli, to. 10.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

*li. 5. c. 2. à med. illius.

ARTICVLVS XI.

Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd cultus exequiarum defuncto prosint. Damas. † enim in sermone de dormientibus, inducit verba Athanasij sic dicentis. Licet in aera, qui in pietate consummatus est, dispositus fuerit, ne renuas oleum, & ceras Deum inuocantes in sepulchro accendere; accepta enim ista sunt Deo, & multam ab eo recipientia retributionem: sed huiusmodi pertinent ad cultum exequiarum, ergo cultus exequiarum h prodest defunctis.

¶2 Præterea, Sicut Augu. * dicit lib. de Ciuit. Dei, Antiquorũ iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ, & sepulchra prouisa, h ipsique cum viuerent, de sepeliendis, & transferendis suis corporibus mandauerunt: sed hoc non fecissent, nisi sepulchra, & huiusmodi, aliquid mortuis conferrent, ergo huiusmodi aliquid prosunt defunctis.

¶3 Præterea, Nullus facit eleemosinam circa aliquem, nisi ei h proficiat: sed sepelire mortuos cõputatur inter opera eleemosinarum, vnde August. * dicit in primo de Ciuita. Dei, Tobias sepeliendo mortuos apud Deum promeruisse, teste angelo, commendatur, ergo huiusmodi sepulturę cultus mortuis prodest.

¶4 Præterea, Inconueniens est dicere, quòd frustretur deuotio fidelium: sed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religiosis sepeliri disponunt, ergo sepulturæ cultus h prodest defunctis.

¶5 Præterea, Deus pronior est ad miserandum, quàm ad condemnandum: sed aliquibus h nocet in aliquibus locis sanctis sepultura, si indigni sunt, unde dicit Grego. * quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem dãnationis cumulũ potius, quàm ad solutionem, eorum corpora in Ecclesijs ponuntur, ergo multo amplius dicendum est, quòd sepulturæ cultus prosint bonis.

SED CONTRA est quod August. † in lib. de Cura pro mortuis agenda: Corpori humano quicquid impenditur, non est præsidium vitæ æternæ, sed humanitatis officium.

Præterea, Grego. † dicit in 4. Dialo. Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quàm subsidia defunctorum.

B Præterea, Dominus dicit Matth. 10. Nolite timere eos, qui corpus occidũt, & post hoc non habent amplius, quid faciant, sed post mortem Sancto rum corpora possunt à sepultura prohiberi, sicut in Ecclesiastica historia * legitur esse factũ de quibusdam martyribus Lugduni Galliæ, ergo non nocet defunctis si eorum corpora inhumata remaneant, ergo nec

C cultus sepulturæ prodest.

RESPONDEO. Dicendum, quòd sepultura adinuenta est, & propter viuos, & propter mortuos: propter uiuos, quidẽ, ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur, & hoc quantum ad corpus: sed spiritualiter etiam prodest viuis in quantum per hoc astruitur resurrectionis fides. Sed m mortuis

D prodest * ad hoc, quod inspiciẽtes sepulchra memoriam retinent defunctorum, ut pro defunctis orent; vnde & monumẽtum à memoria nomen accepit. Dicitur enim monumentum, quasi monens mentem, ut dicit August. * in lib. de Ciuit. Dei: & in lib. de cura pro mortuis agẽda. Paganorum tamen error fuit, ꝗ ad hoc sepultura mor-

E tuo profit, vt eius anima quietẽ accipiat: non enim credebant animas prius quietem posse accipere, quàm corpus sepulturę daretur; quod omnino ridiculũ est, & absurdum. Sed quod ulterius p sepultura in loco sacrato mortuo prodest, non quidẽ est ex ipso opere operato, sed magis ex opere operante ¶ dum scilicet uel ipse defunct a, uel alius corpus tumulari in loco sacro disponens patrocinio alicuius

QVÆST. LXXI. ART. XI.

CONCL. 1a. Sepultura prodest mortuis. 310

¶Examen. Ly prodest. Non quidem secundum errorem paganorum: sed secundum sensum rectum, quem nunc probatio dicet.

¶PROB. Quia sepultura, seu monumentum, monet mẽtem inspicientium; vt orent pro illis defunctis (ut in textu.) concl. m

CONCL. 2a. Sepultura in loco sacrato prodest mortuo ex opera operante.

¶Examen. Ly opere operante uel operato. Pro hoc uide artic. 6. ad 4m.

¶PROB. Quia disponens corpus mortui in loco sacro tumulari per hoc, committit ipsum defunctum patrocinio sancti illius ecclesiæ; & eorum, qui loco ipsi sancto deseruiunt.

*cap. 4. in me. t. 4.

CONCL. 3a. Quæ ad ornatum sepulturæ adhibentur, possunt etiam defunctis prodesse per accidẽs.

¶Examen. Ly ad ornatum sepulturæ. Per hæc intellige & sumptus sepulturę, & ceras, & oleum, & cruces, & huiusmodi. concl. p

Aug. in li. de cura pro mort. c. 1. 4. 5. & 18. tom. 4

¶PROB. Quia per talia, & excitantur homi-

homines ad orandum pro defuncto, & eleemosinæ pauperibus, seu ecclesiæ proueniunt (eleemosina autem prodest defunctis atque oratio, ar. 9.)

1m de conclusione. Prodest, R per accidens: nō per se. S. ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione tertia. Ex qua responsione textuali potes facere ar. 9. ad 6m.

2m ex Augustino. Ipsique. R. ex fide & prudentiæ diuinæ, & resurrectionis mortuorum & Christi ibi dem nasciturí, & morituri, ac resurrecturi; non et hoc, quòd crederent aliquē sensum mortuis corporibus inesse S. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus.

¶NOT. Ex textu responsi reijciuntur errores Valdensium, seu Pauperū de Lugduno (Prat. Pauperes de Lugduno) dicentium: sepeliri corpora humana quacunque tellure, fine locus sit sacer, siue non, nihil distare: & Nihil prorsus prodesse animæ, quòd corpus in loco sacro sepeliatur. Ideo enim sancti patres in terra promissionis sepeliri satagebant: quia eam pro loco sacro et conuersatione futura ibi Messiæ habebant. Ad de & dicta in corp. circa conclus. secundam, & tertiam, pro abundantiori errorum ipsorum reiectione.

3m de maiori. Proficiat. R aliquo modo: non semper, nobiliori. S. Tunc nihil &c. Iam enim dictum est, quòd cultus sepulturæ, qui inter opera eleemosinæ, ratione conformitatis viui ad uoluntatem mortui, est eleemosina (ut declaratur in textu,) prodest per accidens ipsi mortuo.

4m de cōclusione. Prodest. R. ex opere operante S. Tunc nihil & c. ut patet ex secunda conclusione.

5m de minori. Nocet. R. per accidens, i. ratione uanæ intentionis prius habitæ: non aliter. S. vt declar. in tex. Tunc nihil &c. Nam & cultus sepulturæ bonis prodest per accidens.

Sancti eum committit: cuius precibus per hoc credendus est adiuuari; & etiam patrocinio eorum, qui loco sancto deseruiunt, qui pro tumulatis apud se frequentius, & specialius orant. Sed illa, quæ ad ornatum sepulturæ adhibentur, prosunt quidem viuis inquantum sunt viuorum solatia, sed[*] prosunt etiam defunctis prodesse, non quidem per se, sed per accidens[r], inquantum scilicet, per huiusmodi homines excitantur ad compatiendum, & per consequens ad orandum, vel inquantum ex sumptibus sepulturæ, vel pauperes fructum capiunt, vel Ecclesia decoratur, sic enim sepultura inter cæteras eleemosinas computatur.

G

H

Ad primvm ergo dicendum, quòd oleum, & cera ad sepulchrum defunctorum prolata per accidens defuncto prosunt; vel inquantum Ecclesiæ offeruntur, siue pauperibus dantur, vel inquantum huiusmodi in Dei reuerentiam fiunt. Vnde, & verbis præmissis subiungitur[*]: Oleum enim, & cera holocaustum sunt.

I

Ad secvndvm dicendum, quòd ideo Sancti patres de suis corporibus tumulandis curaverunt, ut ostenderent corpora mortuorum ad Dei prouidentiā pertinere, non quòd mortuis corporibus aliquis sensus insit, sed propter fidem resurrectionis astruendam, ut patet per August. [*] in primo de Ciuit. Dei. Vnde etiam voluerunt in terra promissionis sepeliri: vbi credebant Christum nasciturum, & moriturum, cuius resurrectio nostræ resurrectionis est causa.

K

Ad tertivm dicendum, quòd quia caro est pars naturæ hominis, naturaliter homo ad carnē suam afficitur, secundum illud Ephes. 5. Nemo carnem suam vnquam odio habuit. Vnde secundum istum naturalem affectum inest viuenti quædam sollicitudo, quid etiam post eius mortem de corpore fit futurum, doleretque si aliquid indignum suo corpori euenire prius sentiret. Et ideo illi, qui hominem diligunt ex hoc quòd affectui eius, quem diligunt, conformantur, circa eius carnem curam humanitatis impendunt, vt enim dicit Augu. de Ciuit. Dei. Si paterna uestis, & annulus, ac si quid huiusmodi, tanto charius est posteris, quanto erga parentes maior affectus, nullo modo illa spernenda sunt corpora, quæ multo familiarius, atque coniunctius, quàm quælibet indumenta gestamus. Vnde, & inquantum affectui hominis satisfacit sepeliens eius corpus, cum ipse in hoc sibi satisfacere non possit, eleemosinam ei facere dicitur.

Ad qvartvm dicendū, quòd fidelium deuotio (ut August. [*] dicit in lib. de Cura pro mor. agen.) suis charis in locis sacris prouidens sepulturā, in hoc non frustratur quòd defunctum suum suffragio Sanctorum committit, ut dictum[*] est.

Ad qvintvm dicendum, quòd sepultura in loco sacro impio defuncto non nocet; nisi quatenus hanc sepulturam sibi indignam propter[*] humanam gloriam procurauit.

Nota marginalia: eued. | *non longe a med. | *li. 1. c. 13. to. 5. | *li. 1. c. 13. circa principi. t. 5. | *cap. 4 & 5. to. 4. | *In corpore art. | *Alvanā.

ductam falsò ex Hierem. 7. dicentem: quòd cultus templi exterius nihil iuuat. Si enim cultus sepulturæ defunctos iuuat (vt hic efficaciter monstratur) multò magis per hoc ostendi intelligitur, cultum templi viuentes iuuare. Maxime autem hoc, quòd scilicet cultus templi iuuet, inde colligitur: quòd huiusmodi cultus est; quasi holocaustum; quoniam (ut innuitur in primum) in reuerentiam Dei sit. Quòd autem de Hieremia huiusmodi errorem inferant, eorum ignorantiam declarat. Legentibus enim in ibi Hieremiā mediocriterque saltem intelligentibus patet, quòd loquitur de ceremonijs comparatiuè ad obseruantiam substantialem diuinorum præceptorum: & sic procul dubio certissimum est, quòd ipse ceremoniæ & cultus exterior minus iuuat, quàm observatio ipsa: & tantò minus, quantò magis iuuare creduntur, omissa obseruantione prædicta: cuius opinionis erroneæ erat ludeis tunc a propheta redarguti. Non ergo ceremonias, seu cultus exteriores templi, tanquam inutiles damnat ibi dominus, sed eis intendere præfert obseruationem substantialem mandatorum suorum, & declarata simul, quòd confidere principaliter in huiusmodi cultibus, dimissa præceptorum suorum custodia, non tantum vanum est, sed sibi displicens iuxta illud Esaiæ increpātis eos, de populus hic labijs me honorat, cor vero autem eorum longa est à me. Hoc autem quantum distet ab erronea illa propositione hæreticorum, & quàm falsam deductionem effecillam ostendat, intelligere facilius quisque sapiens potest. Item errorem Caluini (ut habetur in libello eiusdem) per irrisionem catholicorum dicentis cultus ab homine excogitat[*] Deo placere potest. Item eiusdem sit itidem per irrisionem loquentis: cultus imaginum, reliquiarum, signi etiam, canonizatio sanctorum, uita monastica, conobgnatio, uel gestatio sacrarum rerum super uiros, uelatias creaturas Dei, non seruanæ. Per has enim duas propositiones Caluinus intendit dicere totum oppositum, i. quòd cultus ipse utrobique prædictus & est vanus, & Deo placere non potest. Ex articulo igitur isto, sicut dictum est de illa hæreticorum propositiona erronea ptiuri, debet à fortiori reijcere rationabiliter Caluini errores Deo contumeliosos, Circa quos aduerte imprimis: quòd Caluinus

APPENDIX.

Vtil. p. 5. Eccl. &c.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem à fortiori excludas erroneam propositionem ab hæreticis de-

Caluinus temerauit dictum Catholicorum, in adducendo illud. Non enim ſentiunt Catholici ſic nudè, quòd videlicet cultus excogitatus ab homine, inquantum huiuſmodi preciſè, Deo placere poſſit: ſed quòd cultus ab homine excogitatus, qui uel ſacra ſcriptura vel Patrum ſanctorum traditione explicita aut implicita, uel alias ex inſpiratione diuina, habeatur. Huiuſmodi nanque ſunt omnes illi cultus, quòd ibi à Caluino irridentur, & a catholicis ratione magna fultus iā diu vetuſtiſſimo tempore impretermiſsè amplectuntur.

2 ¶Secundò habes, quomodo per rationem oſtendas prædictos meritò damnari à Geneſ. 50. ubi Ioſeph de exequiarum cultu pro patre ſuo ſollicitus fuit; & de eodem cultu pro ipſo Ioſeph confratres ſui multa fecerunt. Item à 2. Reg. 1. de Dauid cum ſuis ꝑ cultu exequiarum regis Saulis plorando ieiunando, carmen lugubre dicendo. Item à 1. Machab. 4. quando poſt planctum de deſtructione cultus à gentibus hos hæreticos figurantibus, narratur, quòd in dedicatione templi decātabat populus laudem, quòd eiuſdem templi faciem ornauerunt coronis aureis, multaque ſimilia ad eius cultū pertinentia. Item à Iohan. 19. quando Ioſeph cum Nicodemo cultum ſepulturæ (ut mos erat Iudæis) circa domini corpus celebrauerunt. Item à Luc. 24. quando diſcipuli cognouerunt dominum in fractione panis. Nota ly in fractione, quòd fractio eſt cerimonia. Per hoc ergo, quòd non dicit, ly in pane fracto, ſed ly in fractione panis, multam uirtutem excellentiam oſtendis eſſe ceremoniarum eccleſiaſticarum. Pro quo diffuſius, meliuſque capiendo ad obſtruendum os Caluiniſtarum, & ſimilium eccleſiaſticas ceremonias temerè irridentium; vide libellum noſtrum prætitulatum Sacerdos in æternum, & (in vulgari) declaratione della Sacra Meſſa. Ibi namque ualorem multiplicem, firmiſſimaſque rationes ceremoniarum eccleſiaſticarum, præſertim miſſæ, ad uiuum conſpicies: unde irriſores huiuſmodi à Deo maximè irridendos (vt Sapien. 4.) neceſſario concludes apertè. Item à &c. ut articulo ſexto, appen. vbi monſtratur efficaciter, quanti valeat conſuetudo eccleſiaſtica; & argumentari ab eius authoritate, etiam quòd nil aliud haberetur. Hæc præcipuè ſummatim dicta ſunt ad Caluinum pro omnibus & ſingulis ab eo deriſorie adductis retundendis unica ratione efficaciſſima. Item à Concil. Triden. ſeſ. 7. de ſacram. canon. 13. & ſeſſ. 22. can. 7. Item à Numer. ſeptimo, ubi tam pretioſas oblationes uidebis factas à populo Dei, & ipſius mandato, in dedicatione altaris. Item à Papa Honorio primo per hoc, quòd magnifica ualde donaria contulit in cultum templorum Dei: ut diſtinctim habes in uita ſua, ex libro pontificali, ſecundo tomo conciliorum. Item à Sancto Silueſtro Papa per hoc: quòd perſuaſit Conſtantino Magno, vt donaria multa & maxima (quæ ſi videris, ſtupeas) in cultus ſacrorum templorum Dei ab eodem Imperatore erectorum cōferret, quod et fecit. Vide ſupra quæſt. 9. arti. 4. appen. vitam Caluini: & ipſam prædicta ſimiliaque monſtruoſa phantaſmata tanquam filias proprias genuiſſe non dubitabis.

*li. 4. Sēt. di. 45. pa. sagr. B. et ſumit ex Aug in li. ad Dulcitiū q. 2. & de cura ꝑ mortuis gerenda, c. 4. t. 4. & in Enchi. c. 110. t. 3.

*Tho. in 4. di. 20.

*Al. fernē tius.

3 ¶Tertiò habes, quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrū, pro quanto cultum exequiarum pro defunctis uellem inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uides, quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. *concl. m*

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſuffragia quæ fiunt pro uno defuncto, magis illi proſint pro quo fiunt, quàm alijs.

AD DVODECIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia, quæ fiunt pro uno defuncto, non magis proficiant ei pro quo fiunt, quàm alijs. Lumen enim ſpirituale: magis eſt communicabile, quàm corporale lumen: ſed lumen corporale ſcilicet candelæ, quamuis accendatur pro uno tantū, æqualiter omnibus prodeſt, qui ſimul cōmorantur, quāuis pro eis candela non accendatur, ergo cum ſuffragia ſint quædā ſpiritualia lumina, quamuis pro uno ſpecialiter fiant, non magis ualent ei, quàm aliis exiſtentibus in purgatorio.

¶2 Præterea, Sicut in litera dicitur,* ſecundum hoc ſuffragia mortuis proſunt, qui dum viuerent hic, ſibi ut poſtea poſſent prodeſſe meruerunt: ſed aliqui magis meruerunt ut ſuffragia ſibi prodeſſent, quàm illi pro quibus fiunt, ergo eis magis proſunt, aliàs eorum meritum fruſtraretur.

¶3 Præterea, Pro pauperibus non fiunt tot ſuffragia, ſicut pro diuitibus, ſi ergo ſuffragia facta pro aliquibus eis magis quàm alijs ualerent, pauperes eſſent peioris conditionis: quod eſt contra ſententiam domini, Lucæ 6 Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

SED CONTRA, Iuſtitia humana exemplatur a iuſtitia diuina, ſed iuſtitia humana ſi aliquis debitum pro aliquo ſoluit, eum ſolum abſoluit, ergo cum ille, qui ſuffragia facit, quodammodo ſoluat debitum eius pro quo facit, ei ſoli proderit.

Præterea. Sicut homo faciens ſuffragia, quodammodo ſatisfacit pro mortuo, ita etiā *interdum aliquis pro uiuo ſatisfacere poteſt; ſed quando aliquis ſatisfecit pro uiuo, ſatiſfactio illa non computatur niſi illi, pro quo facta eſt, ergo, & ſuffragia faciens ei ſoli prodeſt, pro quo facit.

RESPONDEO. Dicendum, B quòd circa hoc fuit duplex opinio: quidam enim, (vt Præpoſitiuus) dixerunt, quòd ſuffragia pro uno aliquo facta non magis proſunt ei pro quo fiūt, ſed eis, qui ſunt magis digni. Et ponebant exemplū de candela, quæ accenditur pro aliquo diuite, quæ non minus prodeſt eis, qui cum ipſo ſunt, quàm ipſi diuiti, & forte magis ſi habent oculos clariores; & etiam de lectione, C quæ non magis prodeſt ei, pro quo legitur, quàm aliis, qui ſimul cum eo audiunt: ſed forte aliis magis, qui ſunt ſenſu capaciores. Et ſi eis obijceretur, quòd ſecundum hoc ordinatio Eccleſiæ eſſet uana, quæ pro eis ſpecialiter orationes inſtituit: dicunt, quòd hoc Eccleſia fecit ad excitandam deuotionem fidelium, qui proniores ſunt ad facienda ſpecialia ſuffragia, quàm communia, & * frequentius etiam pro D ſuis propinquis orant, quàm ꝑ extraneis. Alij econtra dixerunt, quòd ſuffragia magis ualent eis pro quibus fiunt. Vtraque aūt opinio ſecundū aliquid veritatē habet: ualor enim ſuffragiorū penſari poteſt ex duobus, ualent enim uno modo ex virtute charitatis, quæ facit oia bona cōmunia, & ſecūdū hoc magis ualent ei, qui magis charitate eſt plenus, quamuis ꝑ eo E ſpecialiter non fiant, & ſic ualor ſuffragiorum attendit magis ſecundum quandā interiorem conſolationem, ſecundū quod unus in charitate exiſtens de bonis alterius delectatur poſt mortem quantum ad diminutionē pœnæ. poſt mortem enim non eſt locus acquirendi gratiam, vel augendi, ad quod nobis in vita valent opera aliorum ex virtute charitatis. Alio modo

QVAEST. LXXI.

ART. 11.

CONCL. 1ª. Si ualor ſuffragiorū profertur ex uirtute charitatis, tunc ſuffragia magis ualent ei, qui magis charitate eſt plenus; quàmuis pro eo ſpecialiter nō fiant. 311

11 ¶Examen.

¶Examen. Ly ex uirtute charitatis. Scilicet eius, cui ualent F suffragia isto modo. Ac si dixisset. Quantò plus de charitate habet defunctus, tantò plus ei suffragia ualent illo modo.

¶PROB.1. Quia ualor suffragiorum sic sumptus attenditur secundum quandam interiorem consolationem de bonis alterius: & in maiori charitate existens magis gaudet de bonis alterius, quàm in minori: 2. Quia (ly quamuis pro &c.) charitas facit omnia bona cõmunia.

concl. p ¶NOT. Ly charitas facit &c. intellige hoc secundum contextum: hoc est, quòd charitas facit aliquẽ gaudere de cuiuscũque bonis, ac si essent sua propria. Ratio est, quia charitas connectit omnes insimul: unde fit, ut omnes uerè unum in ipsa.

*Posita in hoc co.

¶NOT. Super illud dictum textus ly ad quod nobis in uita ualẽt opera aliorum ex uirtute charitatis; vide articu. 1. corp. & elucid. & 1.2. q. 114. art. 6.

CONCL. 2ª. Si ualor suffragiorum, pẽsetur ex intentione unius alteri applicantis ipsa, tanquam satisfactionem: tunc non est dubium, quòd suffragia magis ualent ei, pro quo fiunt immò sic ei soli ualent.

valent suffragia ex hoc quòd per intentionem unius, alteri applicantur, & sic satisfactio unius alteri computatur: & hoc modo non est dubium, quòd magis ualent ei pro quo fiunt, immo sic ei soli ualent: satisfactio enim proprie ad remissionem pœnæ ordinatur. G Vnde, quantum ad dimissionem pœnæ præcipuè ualet ad suffragium ei pro quo fit, & secundum hoc secunda opinio* plus habet de ueritate, quam prima.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia prosunt per modum luminis, inquantũ à mortuis acceptantur, & ex hoc quandam consolationem accipiunt, & tanto maior est, H quanto maiori charitate sunt præditi. Sed inquantum suffragia sunt quædam satisfactio per intentionem facientis, trãslata in alterum, non sunt similia lumini, sed magis solutioni alicuius debiti: non autem est necesse, ut si debitum pro uno soluitur, quod & debitum aliorum soluatur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illud meritum est conditionale, quo sibi meruerunt quòd prodessent si pro eis fierent, quod nihil aliud fuit, quàm facere se habiles ad recipiendum. Vnde patet quòd non directe meruerunt illud iuuamen suffragiorum, sed per merita præcedentia se habilitauerunt ut fructum suffragiorũ susciperent, & ideo non sequitur quòd meritum eorum frustretur.

AD TERTIVM dicendũ, quòd nihil prohibet diuites quantum ad aliquid, esse melioris cõditionis, quàm pauperes, sicut quantum ad expiationem pœnæ: sed hoc quasi nihil est comparatum possessioni regni cœlorum, in qua pauperes melioris conditionis esse ostenduntur, per authoritatem inductam.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

¶NOT. Iste uiuus suffragia applicare intendit uni, ita quòd totum ex illis iuuetur, quantum iuuari potest. Clarum autem est, quòd si diuidantur suffragia, ita quòd ualor eorum pro parte detur in remissionem pœnæ unius animæ, & pro parte in remissionem pœnæ alterius animæ, pro qua iste suffragia soluit: I tunc (inquam) clarum est, quòd iste, attenta sua intentione, nõ iuuat illam animam quantum uolebat. Valor siquidem suffragiorum istius finitus est: & omne finitum per ablationem fit minus. Vnde totum ualorem non participat ista anima pro qua orat, si de ualore ipso ad dandum alteri aliquid auferatur. Et ideò tanquam omnia prædicta denotans inquit textus ly sic ei soli ualent. Hinc coniice, quid dicendum sit ad quæstionem de ualore unius Missæ uni promissæ; an possit æquè prodesse ei, si dicatur intuitu plurium. Negatiue enim respondendum est: licet sacrificij ualor in se sit infinitus.

Omne finitum per ablationẽ fit minus

1ᵐ de conclusione. Suffragia. R. ut ex charitate pensantur: non, ut satisfactiones. S. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus.

¶NOT. Suffragia, ut ex charitate absque intentione facientis in textu declarata, non uocantur proprie satisfactiones: sed po- K tius quædam bona acceptata à mortuis, & afferentia illis gaudium, etiam quòd non auferrent pœnas. Quò contra suffragia, ut satisfactiones afferunt & gaudium & diminutionẽ pœnæ ei, pro quo fiunt. Vnde meritò inquit textus, quòd suffragia primo modo cõsiderata assimilantur lumini (sicut Præpositiuus exẽplificabat) suffragia uero 2. modo sumpta, solutioni debiti alicuius.

Suffragia considerãtur dupliciter.

2ᵐ de maiori. Meruerunt. R. merito conditionali: non aliter. S. ut in textu declaratur. Tunc nihil &c. Non enim meritum eorum tale frustratur, si non recipiant emolumentum ex suffragijs non pro eis factis. Tunc uerò frustraretur: si suffragia pro eis fierent, & ipsi ex illis remissionem pœnæ non reportarent.

3ᵐ de consequente. Essent peioris conditionis. R. quantum ad expiationem pœnæ: non quantum ad possessionem regni cœlorũ. S. de quo Luc. 6 Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX:

EX artic. habes, ¶Primò: quomodo per rationem à simili, excludas errorem Io. Vuiclef (Prat. Io. Vuiclef.) dicentis 1 quod oratio, quæ pro uno solo fit, non plus prodest ei quàm alijs. Vui. per S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: 2 quomodo per rationem, à simili, ostendas: hunc meritò damnatũ Concil. Constantiensi sess. 8. quãdo damnat errorem istum eiusdem, scilicet. Speciales orationes applicatæ uni personæ per prælatos, vel religiosos, non plus prosunt eidem, quàm generales cæteris paribus. Si enim speciales orationes plus ualent, quàm generales pro aliquo factæ secundum Concilium: sequitur quòd secundum idem, oratio specialiter pro uno facta plus prosit ei, quàm alijs. Alioquin non oporteret, quòd speciales uni applicarentur: si uel generales tantundem pro eo ualerent, uel speciales ei non plus ei ualerent quàm alijs (ut patet intelligenti). Vide damnationem cõtra Vuiclef prædictam uniuersaliter à Concilio ipso factam supra quæst. 10. articul. 1. append. Item à Concilio Trident. sess. 25. cap. 4 de refor. Contingit sepè &c. unde depereunt piæ testatorum uoluntates. Sancta synodus cupiens ad pios usus relicta (quò melius potest) impleri, facultatem dat Episcopis &c. statuere circa hæc, quid magis ad Dei honorem uiderint expedire, ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt. Hæc ibi. Vbi nota ly quibus potest, ita tamen ut eorum defunctorum commemoratio fiat, qui pro &c. Item à multis locis epistolarũ D. Apostoli Pauli, ubi cõmendatis omnibus in generali orationibus suorum, cõmendat aliquos in spẽali, & et temetipsũ. Quo facto neq; orationẽ uni spẽaliter applicatã plus ei ualere, quà alijs demonstrat. Alioquin, ut quid, præmissis generalibus, in quibus proculdubio & ipsemet, & alij nominatim postea descripti includebantur, postularet eum tanta instantia pro se fieri, & quibusdam alijs speciales? Monstrauit ergo quòd orationes non tantum ex charitate prosunt ijs, pro quibus fiunt (ut Vuiclefus credidisse uidetur) sed etiã ex intentione sic, uel sic, specialiter directa (ut in articulo præsenti sanctus Thomas edocuit.)

*Aug. sermo.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum fuisse ab ecclesia, quòd suffragia pro uno mortuo facta 3 magis ei prosunt, quàm alijs. Et hoc insinuauit: quando specialis orationum collectas fieri statuit in missis defunctorũ: puta pro patre, & matre, pro Episcopo tali, & tali sacerdote, pro uno vel una, defunctis. Nisi enim specialia suffragia pro hoc, uel illo applicata magis ei prodesse teneret, quam alijs: reliquisset tantum collectas pro defunctis omnibus fidelibus in communi exoluendas. Cum igitur nihil frustra in ecclesia fiet, immo ecclesiam aliquid uanum fecere, credere impium sit (ut q. 25. ar. 1. corp.) fatendum est ex facto prædicto ecclesiæ, quòd defuncto specialis oratio directa magis prodest, quam alijs.

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrum & 4 scripturarum, pro quanto vel à simili, uel directe quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Quintò vides: quomodo ex ijs uirissim Angelica doctrina 5 hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAEST. LXXI.

ART. XIII.

312 CONCL. 1ª. Si ualor suffragiorũ cõsideretur, secundũ quòd ex uirtute charitatis unientis membra ecclesiæ ualens; suffragia pro multis facta tantum singulis prosunt,ac si pro uno tantum fierent.

*Al. singulariter.

¶PROB. Quia charitas non minuitur,si in multos distribuatur affectus eius: immo magis augetur.

¶NOT. Sicut effectus candelæ accensæ .i.lumen (vt per experientiam patet)ex mutuatione luminis ab una candela neque tollitur,neque minuitur, sed augetur: sic est de charitate affectu. Ex bono enim aliquo prouenientẽ ad omnium fit;ut ad omnes existentes in charitate diffundatur gaudium de illo bono: & sic affectus charitatis augetur:& hoc intendit probatio textualis. Vnde ista conclusio correspondet proportionaliter conclusioni primæ artic. 12. Nam utrobique considerantur suffragia, ut ex charitate tantummodo pendent.

Quo charitas augeatur ex distributione.

CONCL. 2ª. Si consideretur ualor suffragiorum, inquantum sunt satisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos;tunc magis ualet suffragium alicui, quod pro eo singulariter fit; quàm quod fit pro eo communiter, & multis alijs.

¶PROB. Quia effectus suffragij ex diuina iustitia diuiditur inter eos, pro quibus suffragia fiunt.

¶NOT. Supple to ad probationem pro faciliori tuo intellectu,quòd iustitia reddit unicuique quod suum est, iuxta portionem suam. Patet autem: quòd magis habet de iure in suffragio ille, pro quo fit specialiter; quàm ille, pro quo fit generaliter. Et nota:quòd ista conclusio correspondet proportionaliter conclusioni 2ª.art.12. Vtrobique enim sumuntur suffragia prout satisfa-

concl. m

ARTICVLVS XIII.

Vtrum suffragia facta pro multis, tantum valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent.

AD DECIMVM TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia facta pro multis, tantundem ualeant singulis,ac si pro unoquoque * specialiter fierent. Videmus enim quòd ex lectione,quæ pro uno legitur,nihil ei deperit,si simul, & alij legatur, ergo & h eadem ratione nihil deperit ei,pro quo fit suffragiũ, si aliquis ei connumeretur: & ita si pro pluribus fiat, tantum ualet singulis, ac si pro vnoquoque fieret.

2 Præterea.Secundum communem vsum Ecclesiæ videmus, quòd cum missa pro aliquo defuncto dicitur, simul etiam illic h orationes adiunguntur pro alijs defunctis, hoc autem non fieret si ex hoc defunctus pro quo missa dicitur, aliquod detrimentum reportaret, ergo idem quod prius.

3 Præterea.Suffragia præcipue orationum innituntur diuinæ virtuti:sed apud Deum sicut non differt iuuare per multos,uel paucos,ita nõ differt iuuare multos,uel paucos,h ergo quantum iuuaretur unus ex una oratione si pro eo tantum fieret, tantum iuuabũtur singuli,si eadem oratio pro multis fiat.

SED CONTRA, Melius est plures iuuare,quàm unum,si ergo suffragium pro multis factũ ualet singulis tantum, ac si pro uno tantum fieret,uidetur quòd Ecclesia non debuit instituisse, ut pro aliquo ficret singulariter missa,uel oratio, sed quòd semper diceretur pro omnibus,fidelibus defunctis, quod patet esse falsum.

Præterea, Suffragium habet finitam efficaciam,ergo distributum in multos minus prodest singulis, quàm prodesset, si fieret pro uno tantum.

RESPONDEO, Dicendum, quod m si ualor suffragiorum consideretur secundum quod ualent ex virtute charitatis uniẽtis mem- A bra Ecclesiæ,suffragia pro multis facta tãtum singulis prosunt ac si pro uno tantum fierent *, quia charitas non minuitur si * destribuatur affectus in multos, immo magis augetur, & similiter etiam gaudium · quanto plu ribus est commune, fit maius, ut dicit * August. 8. confes.& sic de uno bono facto non minus lætantur multi in purgutorio, quàm unus. ¶ Si autem considere- B retur ualor suffragiorum, inquãtum sunt satisfactiones quędam per intentionem facientis translatę in mortuos, tunc magis ualet suffragiũ alicui, quod pro eo singulariter fit, quàm quod fit pro eo communiter,& multis alijs ¶, sic enim effectus suffragij diuiditur ex diuina iustitia inter eos, pro quibus suffragia fiunt.Vnde patet,quòd hæc quæstio dependet ex prima, & C ex hoc etiam patet quare institutum fit, ut suffragia specialia in Ecclesia fiant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia ut sunt satisfactiones quædam, non prosunt per modũ actionis sicut doctrina prodest: quæ sicut & omnis alia actio effectum habet secundum dispositionem recipiẽtis: sed ualet per modum solutionis debiti,ut dictum est*:& ideo nõ D est simile.

AD SECVNDVM dicendum, quod suffragia pro uno facta, aliquo modo etiam alijs prosunt,ut ex dictis * patet:ideo cum pro uno Missa dicitur, non est inconueniens,ut pro alijs etiam orationes fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliæ orationes ut satisfactio vnius suffragij determinet ad alios principaliter: sed ut illis etiam oratio pro eis fusa E prosit.

AD TERTIVM dicendum, quòd oratio consideratur; & ex parte orantis, & ex parte eius, qui oratur, & ex vtroque eius effectus dependet,& ideo quamuis diuinæ virtuti non sit magis difficile absoluere multos, quàm unum, tamen huiusmodi orantis oratio non ita est satisfactoria pro multis, sicut pro uno.

ctiones sunt; hoc est, ut ex intentione facientis illa ad remissionem pœnæ ualent. Vide etiam artic. 12. not. post conclus. secundam.

*Al. diuidatur esse ctus eius. *Al.ãs qñ. * li.8.c.4. tom.1.

1m de consequente.

Eadem ratione ℞. negatur quòd sit eadem ratio de utroque. §.scilicet de suffragijs, ut sunt satisfactiones, & de eisdẽ, ut sunt ad modum lactionis.

concl. p

2m de maiori

Orationes. ℞ specialiter sumptæ, absque præiudicio suffragij principalis. §.Tunc nihil &c. Nam adiunguntur in missa aliter; quam putabat arguens;ut uidere est in textu.

3m illatio conclusionis.

Ergo &c.

℞.negatur illatio §. & hoc non ratione diuinæ uirtutis, (utere debat arguens) quæ infinita est:sed ratione orantis, qui finitam actionem habet. Vide art.12. not. post conclus.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem directè excludas errorem Io. Vuiclef (vt refert concilium Cõstantiensesess. 8.) dicentis: speciales orationes applicatæ uni personæ per prælatos uel religiosos, non plus prosunt eidem, quàm generales, cæteris paribus. Per hoc enim, quòd sic determinatur hic à sancto Thoma,ut uides; patet quòd contra ipsũ Vuiclef,& similes militat efficaciter præsẽs articulus.

Vol. p.S. Eccl &c. *ar. præc. ad 1.

*art.1. huius quęs.

¶Secundò habes: quomodo per rationem directè ostẽdas, hunc meritò damnatũ concil. Constantiensi. ibid. quando damnationem uniuersalem omnium articulorum ipsius Vuiclef pronunciauit. Hanc uide supra q.20.ar.4. appen.

¶Tertio habes quo modo per rationem directè ostendas:meritò infinuatum &

ab Apostolo sæpius, & ab ecclesia in collectis defunctorum: F quod suffragia facta pro multis non ualeant tantum singulis, ac si specialiter pro unoquoque fierent. Vide circa hoc art. 12. appen. & applica hoc. Ibi enim dicta, & hic, differunt parum à seinuicem respectu propositi: quoniam à simili loquuntur pro uno, & directè pro altero (ut patebit per se consideranti.)

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ & scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex iis uirissim Angelica doctrina hæc & declaratur, & consolidetur.

QVÆST. LXXI.

ART. XIIII.

925 CONCL. 1. Si suffragia pro uno specialiter facta indifferenter omnibus ualeant: tantum iuuabitur ille, pro quo non fiunt specialiter, quantũ ille, pro quo fiũt, si sit æqualiter dignus.

*Ar. 9. huius q. col. ¶PROB. Quia tunc omnia suffragia sunt communia.

¶NOT. Correspondet proportionaliter conclusio hæc conclusioni primæ ar. 12.

CONCL. 2ª. Si suffragia pro uno specialiter facta non indifferenter omnibus prosint; tunc non est dubium, quòd communia suffragia & specialia plus ualent alicui, quam communia tantùm.

¶PROB. Quia tunc suffragia eis prosunt maximè, pro quibus fiunt.

¶NOT. Subsume tu quòd pro isto fiũt suffragia tum communia, tum specialiter. Secundæ conclusioni ar. 12. correspondet proportionaliter conclusio præsens.

1m de maiori

Merita. ℞. directè & simpliciter sumpta non, quasi sub conditione. §. Tunc nihil &c. Nam iuuamen suffragiorum non cadit &c. ut in text. Pro quo uide artic. 12. ad 3m.

concl. m

2m minor.

Hæc eucharistia habet efficaciam infinitam. ℞. quantum est ex se: habet tamen respectu nostri, determinatum effectum. §. Tunc nihil &c. ut patet in text.

¶NOT. Illa efficacia infinita consideratur ex parte eucharistiæ: effectus uerò determinatus consideratur ex parte nostri; Nam tantum recipit unusquisque de efficacia illa infinita, quãtum est dispositus, siue quanta est sua capacitas iuxta illud cõmuniter assertum, unumquodq; recipitur per modum recipientis. Stat ergo, quòd efficacia infinita sit, & una: effectus autem sit finitus & multiplex plus uel minus. Ac si ex pelago infinito haurirent aquã singuli non infinitam, sed iuxta commensurationem usorum, quæ pro aqua inde haurienda tulerunt.

concl. F Ex pelago infinito uirtutis Eucharistiæ haurit quisque finitũ quod iuxta dispositionem suam.

*D. 3. St. distin. 45. S. D.

*Sub fine parag. D.

APPENDIX.

4

EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem ostendas, rectè insinuatum ab Apostolo multis in locis, quòd suffragia & communia & specialia simul magis prosunt uni, quam communia tantum. Et hoc quidõ generaliter suffragia pro omnibus fieri mandat, & ultra hæc specialia pro seipso. Patet enim, quòd ipse met in generalibus pro omnibus fideliter conu[...]batur, & se continere scribat: & tamen ulterius pro se specialiter suffragia fieri postulabat. Ex quo apertè intelligendum relinquit, se credere certò quòd orationes communes tantum pro uno factæ minus prosunt, quam communes & speciales simul pro eodem. Item ab ecclesia hoc idem insinuatum. Et hoc, quando ultra collectas communes defunctorum apposuit speciales. Sciuit enim ecclesia (ut patet,) quòd in collectis communibus includuntur etiã ij, pro quibus speciales quoque ordinatur. Cum igitur pro ijs, ultra communia, suffragia fieri specialia sanxit; per hoc sanctum filios suos edocuit: quòd specialia & communia simul

*ar. 12. huius q. ad 1.

Vol. ps. Eccl. &c.

† Inter 6 oẽ & me diã illius.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum tantum ualeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt specialia, & communia simul.

AD DECIMVMQVARTVM sic proceditur. Videtur quod tantum ualeant communia suffragia illis, pro quibus specialia nõ fiunt quantum illis, pro quibus fiunt specialia, & communia simul. Vnicuique. n. secundum propria h merita reddetur in futuro, sed i ille, pro quo non fiunt suffragia, meruit ut tãtum iuuaretur post mortem, quantum ille, pro quo fiunt specialia: ergo tantum iuuabitur per communia, quantum, & ille per specialia, & communia.

2 Præt. Inter* Ecclesiæ suffragia præcipuũ est Eucharistia, sed hæc h Eucharistia cum contineat totum Christum, hẽt quodammodo efficaciam infinitam, ergo una oblatio Eucharistiæ, quæ communiter pro omnib. fit, ualet ad plenam liberationem eorum, qui sunt in purgatorio, & ita tantum iuuant communia suffragia sola, quantum iuuant specialia, & communia simul.

SED CONTRA est, quod duo bona uno sunt magis eligenda, ergo suffragia specialia, & cõmunia magis prosunt ei, pro quo fiunt, quam communia tantum.

RESPONDEO, Dicendum, quod huiusmodi etiam solutio dependet ex solutione primæ quæstionis. Si enim suffragia pro uno specialiter facta indifferenter omnibus ualeant, tunc omnia suffragia sunt communia, & m ideo tantum iuuabitur ille, pro quo non fiunt specialia, quantũ ille, pro quo fiũt: si sit æqualiter dignus*. Si autem suffragia pro aliquo facta, non indifferenter omnibus prosunt, sed eis maxime, pro quibus fiunt, n tunc non est dubium quod communia suffragia, & specialia plus ualent alicui, quam communia tãtum o, & ideo etiam Magister* duas opiniones in litera tangit. Vnam dum dicit, quod æqualiter prosunt diuiti communia, & specialia,

G & pauperi communia tm: quam uis. n. ex pluribus iuuetur unus, quàm alter, non tamẽ plus iuuatur: aliam autem tangit cum dicit, quod ille, pro quo fiunt specialia: consequitur velociorem absolutionem, sed non pleniorem quia vterque ob omni pœna liberabitur finaliter.

H AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iuuamen suffragiorum non cadit directe sub merito, & simpliciter, sed quasi sub conditione, & ideo non sequitur.

I AD SECVNDVM dicendum, quod quamuis virtus Christi, qui continetur sub sacramento Eucharistiæ, sit infinita: tamẽ determinatus est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur: unde non oportet quòd per unum altaris sacrificium tota pœna eorum, qui sunt in purgatorio, expietur: sicut etiam nec per unum sacrificium, quod aliquis offert, liberatur a tota satisfactione debita pro peccatis: unde, & quandoque plures missæ in satisfactione unius peccati iniunguntur. Credibile tamen est, quòd per diuinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragijs superfit his,

K pro quibus fiunt (ut si eis non indigeant) alijs dispensetur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant, ut patet per Damas. † in sermone de dormientibus sic dicentem. Deus tanquàm iustus commetietur impotenti possibilitatem, tanquam suscipiens defectum, & mutationem, negotiabitur: quæ quidem negotiatio attenditur, si id, quod deest uni, alteri suppleat.

simul vni & eidem magis præsunt, quàm communia tantum. Vide dicta in arti. 12. & 13. appen. & ex ijs, quantum sufficit, ad hunc locum applicat quoniam hi tres articuli ultimi partum, ab inuicem differunt vt etiam in textu corp. articulo 11. & huius, insinuitur.

b ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædictæ scripturarum & patrum pro quanto quod dicimus insinuant, & intelligas, & tueaeris.

3 ¶ Tertiò nideri quomodo ex ijs nisi Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆS. LXXII. ART. I.

364 Tho. 4 di. 45. q. 3. ar. 1. & seq. CONCL. prima. Sanctorum animæ non cognoscunt omnia, quæ per diuinam essentiam cognosci possunt.

¶Examen. Ly sanctorum animæ. Scilicet quæcunque sint illæ. Vnde & de anima Christi præsens conclusio intelligitur propter rationem in probatione dicendam.

*Gl. inter li. ibid.

¶Cap. 15. tom. 4.

*Eodē li. c. 3. fine. tom. 4.

¶Ly omnia. Absolute loquendo: siue in actu, siue in potentia, siue creatoris, siue cuiuscunque creaturæ.

¶PROBAT. Quia sanctorum animæ non comprehendunt diuinam essentiam (alioquin totam uie tutem ipsius essentiæ comprehenderent, quod est impossibile.)

¶NOT. De comprehensione propriè dicta loquitur probatio. Aliter enim comprehendunt illam comprehensione largo modo sumpta. Vnde in scripturis habetur utrum que & quòd non comprehendatur, ut Hierem. 32. fortissime, magne, potens dominus, incomprehensibilis cogitatu: & quòd comprehendatur Phil. 3. Sequor autem si quo modo comprehendam & 1. Corint. 9.

Cópréhésio dupliciter sumitur.

QVAESTIO LXXII.

De oratione respectu sanctorum, qui sunt in patria, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de oratione respectu sanctorum, qui sunt in patria.

Et circa hoc quæruntur tria.

Primo, Vtrum Sancti orationes nostras cognoscant.

Secundo, Vtrum eos interpellare debeamus ad orandum pro nobis.

Tertio, Vtrum orationes eorum pro nobis fusæ, semper exaudiantur.

ARTICVLVS I.

Vtrum Sancti orationes nostras cognoscant.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Sācti orationes nostras nō cognoscāt. Isa. 63. Pater noster es, & Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos. Glossa[a] August. dicit quòd mortui Sancti nesciunt, quid agant viui, etiam eorum filij, & sumitur ab August. † de Cura pro mor. agen. ubi hanc autoritatem inducit, & sunt hęc verba August.[*] ibidem. Si tanti Patriarchæ quid erga populum ab eis procreatū ageretur ignorauerunt, quomodo mortui uiuorum rebus, atque actibus cognoscendis, adiuuandisque miscentur? ergo Sancti orationes nostras [b] cognoscere non possunt.

¶2 Præterea. Quarti Reg. 22. dicitur ad Iosiam regem, idcirco, scilicet quòd fleuisti coram me, colligam te ad patres tuos; ut non videant oculi tui mala omnia, quæ sunt inducturus in locum istum: sed in hoc nullo modo per mortem Iosiæ subuentū fuisset, si post mortem quid genti suæ euenire cognosceret ergo Sancti[b] mortui actus nostros non [b] cognoscunt, & ita non intelligunt nostras orationes.

¶3 Præterea. Quanto aliquis est in charitate perfectior, magis proximo in periculis subuenit sed Sancti in carne uiuentes proximis, & maxime sibi coniunctis in periculis consulunt, & * manifeste auxiliantur. cum ergo post mortem sint multo maiotis charitatis, si facta nostra cognoscerent, multum aut plus suis charis sibi coniunctis consulerent, & auxiliarentur in necessitatibus, quod facere non videntur, ergo non uidetur q̄
B actus nostros, & orationes nostras cognoscant.

¶4 Præterea. Sicut Sancti post mortem vident, verbum ita & angeli, de quibus dicitur Matth. 18. Angeli eorum semper uidēt faciem Patris mei: sed angeli verbum uidentes non propter hoc omnia cognoscunt, cum à nescientia minores à superioribus purgētur: ut patet per Dionys.[*] in 6. cap. Cæ. Hie. ergo nec Sancti, quamuis verbum C
videant, in eo nostras orationes cognoscunt, & alia quę circa nos aguntur.

¶5 Præterea, Solus[b] Deus inspector est cordium: † sed oratio præcipue in corde consistit, ergo solius Dei est orationes cognoscere, non ergo Sancti nostras orationes cognoscunt.

SED CONTRA. Super illud Iob. 14. Siue nobiles fuerūt D
filij eius, siue ignobiles, non intelligent, dicit Greg.[*] 12. lib. Mor. Hoc de animabus sanctis sentiendum non est, quia quæ omnipotentis Dei uirtutem, vel charitatem uident, nullo modo credendum est, quòd sit foris aliquid, quod ignorent, ergo ipsi orationes nostras cognoscunt.

Præterea, In 2. Dialogo.[*] Animæ uidenti Creatorem angusta est omnis creatura: quan- E
tumlibet enim de luce creatoris aspexerit, breue fit ei quod creatum est, sed hoc maxime impedire uidetur, quòd animæ Sanctorum orationes, & alia, quæ circa nos aguntur cognoscant, quia a nobis distant, cum ergo distantia non impediat illa, ut prædicta authoritate patet, uidetur quòd animæ Sanctorum cognoscant orationes, & ea, quæ hic aguntur.

Sic currite, ut comprehendatis. Id est eo autem impossibile est Deum propriè comprehendere: quia comprehendens ip sum ste, esset Deus naturaliter, implicat autem contradictionem, quòd aliqua creatura sit naturaliter Deus. Ex hoc patet, quod nec anima Christi propriè comprehendit Deum: Licet Christus, cùm dicat suppositum increatum comprehendat propriè ipsum. Vide circa huiusmodo comprehensionem. 1. par. quæstiona 12. art. 7. *Al. maxime.

CONCL. 2ª. Necessariam est, ut unusquisque beatus tantum de alijs rebus in essentia diuina uideat quantum perfectio sor beatitudinis requirit.

*Ex ca. 7. cœlest. hierar. a me dio. Et ca. 6. eccles. hierar. de clinando ad fi.

¶PROB. Quia sancti recta uoluntate volunt cognoscere ea, quæ ad eos pertinent (cúm recta uoluntate quilibet uelit cognoscere ad se pertinentia:) & de ratione beatitudinis est ut homo habeat quod quid rectè uelit, nec aliquid inordinate velit.

†1. Reg. 16.

¶NOT. Antecedentis huius hypothetici pars prima confirmatur ab opposito per Bonifacium viij. in de regul. iur. in 6. regula. 19. Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet. Hæc ibi. Ergo qui rem quæ ad se pertinet, cognoscere vult, laudabiliter facit.

*Li. 12. Mor. ca. 13. & li. 2. c. 3.

CONCL. 3ª. Oportet, q̄ sancti cognoscāt in verbo omnia illa, quæ uolunt cognoscere.

*Greg. li. 2. Dialo. c. 35.

¶PROB. Quia patet ex dictis, circa secundam conclusionem.

¶Corollarium. Ergo ex his inferes, q̄ sancti non essent sancti glorificati, nisi uiderent in diuina essentia omnia, quæ uolunt.

CONCL. 4ª. Manifestū est: q̄ sancti cognoscāt in uerbo uota, & deuotiones, & orationes, hominum qui ad eorum auxilium, confugiunt.

*In argu. Sed cōtra

¶PROBAT. Quia hoc pertinet ad gloriam eorum: quòd F auxilium præstent indigentibus ad salutem (cùm per hoc efficiantur Dei cooperatores 1) & auxilium tale præstare non possent nisi haberent cognitionem eorum, quæ ad hoc requiruntur (ut patet.

Cæterum isti pauperes præ sua ingenij paupertate (hæretici enim omnes indocti sunt; ex 2.Petr.3.) non attigerunt ad penetrandum; quòd sancti uident hæc non per proprias similitudines in uerbo: sed de illis iudicarunt, sicut de infirmi solatoribus, qui ex eo, quòd magno gaudio quandoque absorbentur, redduntur, uel parum. vel multum vel totaliter inhabiles ad attendendum aliquid aliud.

Hæretici oés sunt indocti, & instabiles. 2. Pet. 3.

Præterea, Si ea, q̃ circa nos aguntur, non cognoscerêt, nec pro nobis orarent, qa defectus nostros ignorarêt: sed hic est error Vigilantij, vt Hier.* dicit in epistola 3̃ eû, ergo Sancti ea, q̃ circa nos aguntur, cognoscunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd diuina essentia est sufficiês G medium cognoscêdi oia, qđ patet ex hoc ꝙ Deus uidendo suã essentia, oia intuetur, non tñ sequitur quòd quicunque essentiam Dei vident, omnia cognoscant, sed solum, qui essentiam cõprehendunt: sicut nec in principio aliquo cognito, ꝯsequês est omnia cognosci, quę ex principio consequuntur, nisi tota virtus principij comprehendatur; vnde m cum animę Sanctorû H diuinam essentiam non cõprehendant, non est consequens ut omnia cognoscant, quæ per essentiam diuinam cognosci possunt n. Vnde etiam de quibusdã inferiores angeli à superiorib° edocentur, quamuis essentiam diuinam uideant. Sed p vnusquisque beatus tantum de alijs rebus, necessarium est, vt in essentia diuina videat, quantum perfectio suæ beatitudinis reqrit q. I Hoc autem ad perfectionê beatitudinis requiritur r, ut hô habeat quicquid uelit, nec aliquid inordinate velit; hoc autem recta voluntate quilibet vult, ut ea, quæ ad ipsum ptinent cognoscat, vnde cû nulla rectitudo Sanctis desit, volunt cognoscere ea, quæ ad ipsos ptinêt. & iõ s oportet ꝙ illa in verbo cognoscant t, hoc aût ad eorum gloriam pertinet, quòd auxiliû K indigentibus præstent ad salutem, sic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil est diuinius vt ait Dionysius * 3.ca.Cæ.hierar. unde patet quòd Sancti habent cognitionem eorum, quę ad hoc requiruntur, & sic u manifestum est ꝙ in uerbo cognoscût uota, & deuotiones, & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt x.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Augu.* intelligendum est de cognitione naturali animarû separatarû, quæ quidem cognitio in Sanctis viris nô est obtenebrata, sicut est in peccatoribus, non autem loquitur de cognitione, quę est in verbo, quam constat Abraham eo tempore, quo hęc dicta sunt per Isaiam, non habuisse, cû ante Christi passionem nullus ad visionem Dei peruenerit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ Sancti, licet post hanc uitam cognoscant ea, quæ hic geruntur, non tamen credendum est quòd afficiantur doloribus, cognitis aduersitatibus eorum, quos in hoc sæculo dilexerunt, ita enim repleti sût gaudio beatitudinis, quòd dolor in eis locum non inuenit. Vnde, & si cognoscant suorum infortunia post mortê, nihilominus dolori eorum consulitur, si ante eiusmodi infortunia de hoc sæculo subtrahantur y. Sed forte animæ non glorificatæ dolorem aliquem sentirent, si incommoda charorum suorum perciperent. & quia anima Iosiæ non statim glorificata fuit à corpore egressa, quâtum ad hoc ex hac ratione Augustinus* concludere nititur, ꝙ animæ mortuorum cognitionem non habeant de factis viuentium.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ animæ Sanctorum habent uoluntatem plenarie conformê diuinæ voluntati etiam in uolito: & ideo quamuis affectum charitatis ad proximum retineant, non tamen eis aliter auxilium ferunt, quàm secundum diuinã iustitiam vident dispositum; & tamen credendum est, ꝙ multû proximos iuuant, pro eis apud Deum intercedendo.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quamuis videntes Verbum, nô sit necessarium in uerbo omnia videre, vident tamen ea, quę ad perfectionem beatitudinis pertinent eorum, ut dictum * est.

¶Corollarium. Ergo gloriæ sanctorum detrahunt, qui hanc cognitionem eis contendunt auferre: de quibus in appen. sequen.

*Inter principiû & medi.ili lius, incipit, Multa in orbe monstra. to.3.

¶Examen. Ly in verbo cognoscunt. Scilicet cognitione necessaria. Minus enim dicit conclusio hæc, & plus significat: quoniam præsupponit ex prędictis certum sensum verborum suorum. In prædictis autem dictum fuit: quòd oportet, siue necessarium est. Ergo de necessitate beatitudinis est, ut huiusmodi omnia cognoscant: itaque non essent beati, si orationes nostras, vota, & deuotiones etiam mentales pertinentes ad eos non cognoscerent in uerbo.

*Al. necesse.

concl. m

¶NOT. Et hoc, quòd illa omnia ad se pertinentia uident in uerbo, sequitur; quòd illos absorptos esse in tali gaudiosa uisione non impedit eos ab illorum omnium cognitione; immo quòd talis beata uisio eos iuuat ad cognoscendum, absque ulla uel minima distractione, illa omnia. Ratio est: quia in uerbo formaliter, idest per uerbum ipsum, non per proprias illorum similitudines illa cognoscunt: ut in prima part. quæstione 12. articulo nono. Vnde quanto perfectius uident uerbum tanto plus cognoscunt ea: quoniam verbum uisum est ratio cognoscendi alia in seipso. Faciunt hæc ad contundendam & contundendam, ignorantiam pauperum de Lugduno in sua hæresi recitanda in appen. sequen. tenentem: dum dicunt, quòd sancti absorpti gaudio cælesti nobis nequeunt intendere; cum tamê totum oppositum deberent dicere, ut nunc visum est.

concl. p

*Th. in 4. dist.45.

concl. s

*Ca. 3. in med.

concl. u

*Citatum in arg.

1m de consequente. Cognouit c. R cognitione naturali: non, in uerbo. S. Tunc nihil contra, ut patet in tex.

¶NOT. Vide 1. par. quæst. 89. ar. 8. ubi tractatur de hac materia, côcordando Gregoriû, & Augustinû.

2m de conclusione. Nô cognoscunt. 1. R. cognitione trahente secum dolorem de aduersitatibus cognitis circa suos, non autem cognitione simpliciter. S. Tunc nihil &c. Nam iusto consulitur, si ante infortunia suorum de hoc seculo subtrahatur; et à quòd postea cognituri sit infortunia ipsa.

Itê de côclusione. Sancti mortui. 2. R. nô transitio 2a. dum glorificati: non aliter. S. Tunc nihil &c. ut patet in tex. ly & quia anima Iosiæ &c. Vide secundum responsum literæ. ly sed forte animę &c.

3m de maiori Subiecti. R. secûdû conformitatem diuinam: non, contra nec præter. S. si videlicet sit perfectus plenariè in charitate. Tunc nihil &c. Nam animæ sanctorum habent, voluntatem plenariè conformem &c. ut in textu.

*In lib. de cura pro mortuis habêda c. 13. 14. & 15. t. 4.

¶Examen. Ly conformem in uolito. Scilicet non tantum formaliter, sed etiam materialiter. Quid autem sit hoc, colliges faciliter ex 1.2. q. 19. ar. 10. Ergo ly in volito, materialiter & formaliter simul, dicitur ad differentiã viatorum etiam in charitate existentiû: vt ibi de elicere poteris.

4m illatio côclusionis. Ergo &c. R. negatur

℞.negatur illatio.§.Nā transitur ab his, quæ non pertinent ad perfectionem beatitudinis, ad ea, quæ pertinent ad ipsam. Quamuis autem non sit necessarium, uidentes uerbum in uerbo omnia &c.ut in text.

5m de maiori. Solus Deus inspector est.℞.per seipsum naturaliter. §. Tunc nihil &c. ut in textu.

¶Examen. Ly alij. Scilicet etiam uiatores. Vnde adiungit in textu ly quocunque modo: ita quod per ly uisionem uerbi, importantur sancti in patria; & per ly quocunque modo importantur aliqui existentes in uia. Quod patet de sancta Catharina de Senis, de qua legitur in ecclesia; quòd aliorum corda per Christi reuelationē cognoscebat, peccatoribusque manifestā do illorum peccata, quæ ipsi occulta credebant, multos ad dominum conuertebat. Simile habetur & de beato Dominico ordinis prædicatorum fundatore: & de alijs quibusdam. Hinc à fortiori argumentare ad confirmādum dictum textus de sanctis in patria cognoscentibus mentes nostras.

Quomodo licet simul, quod solus Deus nouit cor da, & quod etiam quidam alij. a. c.cū Mat thę. §.tertio loco. de celebr. Missar.

AD QVINTVM dicendum, quod cogitationes cordiū solus Deus per seipsum nouit; sed tamē alij cognoscunt quatenus eis reuelatur, uel per uisionem uerbi, uel quocunque modo.

ARTICVLVS II.

Vtrum debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non debeamus Sanctos interpellare ad orandum pro nobis. Nullus.n. amicos alicuius interpellat ad orandum pro se,[h] nisi quatenus credit apud eum se facilius gratiam obtinere, sed Deus est in infinitum magis misericors quolibet Sancto, & sic uoluntas eius facilius inclinatur ad nos exaudiendum, quam uoluntas alicuius Sancti, ergo uidetur superfluum cōstituere mediatores inter eos, & Deum, ut ipsi pro nobis intercedant.

2 Præterea, Si eos ad orandū pro nobis interpellare debem⁹, hoc non est, nisi quia scimus eorum orationem Deo esse acceptam,[h] ergo semper debemus superiores pro nobis intercessores constituere ad Deum, & nūquam minores.

3 Præterea, Christus etiam secundum quod homo, dicitur sanctus sanctorum, & [*] eū secundū quòd homo orare competit: sed nunquam[h] Christum ad orandum pro nobis interpellamus, ergo nec alios sanctos interpellare debemus.

B 4 Præterea, Quicunque rogatus ab aliquo, ut pro eo intercedat, preces ipsius ei repręsentat, apud quem pro eo intercedit; sed superfluum est ei repsentare aliquid, cui omnia sunt præsentia, ergo superfluū est quòd Sanctos intercessores constituamus pro nobis ad Deum.

C 5 Præterea, Illud est superfluum, quod fit propter aliquid, quod sine eo fieret, uel non fieret, sed[h] similiter Sancti orarēt pro nobis, uel non orarent, siue nos oremus eos, siue non oremus, quia si sumus digni, ut pro nobis orent, etiam nobis eos nō orantibus pro nobis orarent, si autem simus indigni, etiam si petamus pro nobis, non orant, ergo interpellare eos ad orandum pro nobis, uidetur omnino superfluum.

D SED CONTRA est quod dicitur Iob.5. Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertere. Vocare autem nostrum est (ut Greg.[*] dicit ibidem) humili Deum prece deposcere, ergo cum uolumus Deum orare, debemus ad Sanctos conuerti, ut pro nobis Deū orent.

Præterea, Sancti, qui sunt in patria, magis sunt accepti Deo, quàm in statu uiæ: sed Sanctos, qui sunt in uia, cōstituere debemus intercessores pro nobis ad Deum exemplo Apostoli, qui dicebat Rom.15. Obsecro uos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatē

APPENDIX.

1 EX articulo habes ¶Primò: quo modo per rationem interimas hæresim Pauperum de Lugduno (ut habetur ex summa fratris Y coneti 5.p.c.2.in Bibliotheca Vaticana manuscripta) dicentiū quod sancti in cœlo non audient orationes fidelium; nec uenerationes, quibus eos ueneramur, attendunt. Item eorund. ibid. sancti absorpti gaudio cęlesti nobis nequeunt intēdere, nec in aliquid aliud uacare.

Vuil. p S. Eccl. &c. Letaniæ.

* Tho. in 3. dist.17.

Letaniæ.

2 ¶Secundò habes: quō per rationem ostendas: has meritò damnari à &c. ut ar.2. app. Præsupponūt enim sanctos orationes nostras audire, quęcunque concilia nos ad orandum ipsos hortantur (ut patet:) & consequenter præsumptiuè condemnāt hæreses prædictas. Item ab ecclesiastico ritu, quouiscunque Letanias instituit: & hoc propter eandem, quæ dicta nunc est, rationem. Condemnantur ergo à Pelagio Papa primo per hoc, quod Litanias cum Hymnis, & canticis spiritualibus instituit dici progrediendo à sancto Pancratio usque ad sanctum Petrum Apostolum: ut habetur in eius uita ex libro Pontificali tomo 2. conciliorum. Item à concil Lugdunensi primo. Placuit vniuersis fratribus: ut Litaniæ ab omnibus ecclesijs, seu parochijs celebrentur. Hæc ibi. Item à Concil. Gerundensi cap. 1 Letania facienda est Calendis Nouembris. Hæc ibi. Item à Concil. Bracharensi 2. cap.9. Placuit, ut conuenientes in unum uicinæ ecclesiæ per triduum, cum psalmis per sanctorum basilicas ambulantes celebrent Litanias. Hæc ibi. Item à Papa Honorio primo, de quo A in uita sua ex libro Pontificali, tom.2. Conciliorum dicitur sic. Hic fecit constitutionem in ecclesia, & decreuit: ut omni ebdomada Sabati die exeat Litania è Beato Appolinare, & ad B.Petrum Apostolum cum hymnis & canticis populus omnis occurrere debeat. Hæc ibi. Item à Concil. Constantinopolitano. 5. actione prima, dum sic recitat. Cùm graues terræmotus ciuitatem Constātinopolitanā occupassent, magn⁹, & paruus, diues, & pauper, seruus, & liber, extra ciuitatem in campo secedentes simul concurrerunt. Quibus ubi Deus pacere clemēter digna tus est, reuelauit beato Proclo trisagium acclamare; cum ipsi ad propulsandā iā Litanias facerent. Hæc ibi. Hoc trisagium (ut ibi dicitur) est illud: sanctus De⁹, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nostri. Item a Concil. Toletano. 5. ca. 1. Decreto nostro sancimus: ut specialiter in cuncto regno hæc religiosa teneatur obseruantia: ut Litania triduo ubique peragatur, & indulgentia delictorum lacrimis impetretur. Item à Concil. Toletano 6. ca.2. ubi sanciunt de Litanijs solemniter persoluendis pro obtinenda indulgentia delictorum. Item à Concil. Maguntino cap.32.& 33. Item à Papa Zacharia in epistola ad Bonifacium: ubi suasit crebrò exoluendas esse supplicationes, seu Litanias, calamitatibus irruentibus. Item è Papa Gregorio, qui. per hoc quòd ipse frequentā te Litanias, fluuius Tiberis quasi incredibiliter alueum suū egressus, ad urbis dāna, reuertitur in locum proprium: ut legitur in uita Gregorij eiusdem, ex lib. Pontificali. 3. tomo Conciliorum. Quòd E sancti cognoscant facta nostra huiusmodi; uide 1. part. q.89. art.8. Quod ipsos esse absorptos gaudio cœlesti non impediat eorum ullo modo à cognoscendis uotis nostris: elice efficaciter ex prima par.q.12. art.9.

[*]Li.5. Mora.ca.40. in med.

[*]Vide August. in li. medit. c. 24. to. 9. & Ambr. lib. 1. de viduis parte. 5. tom.1.

3 ¶Tertiò habes: quomodo prædicta scripturarum & patrum, pro quanto quod dicimus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs, uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & & consolidetur.

QVÆST. LXXII. ART. II.

5 CONCL. 1a. Hoc diuinæ legis ordo requirit, ut nos, qui manentes in corpore peregrinamur à domino, in eum, per sanctos medios reducamur.

¶Examen. Ly reducamur. Hoc illud est: quando Deus nos ad seipsum connectit; id quod tangitur in textu per ly quod

quidem contingit, dum per eos diuina bonitas in nos suum effectum infundit.

¶PROB. Quia iste est ordo diuinus; ut per media ultima reducantur in Deum (ex Dionisio.)

¶Examen. Ly media. idest mediantibus aliquibus quæ non sunt Deus, neque ultima. Nā non oportet, quòd solūmodò per sanctos medios idest de media hierarchia, reducamur in Deū, sed sufficit, quòd per sanctos medios, idest mediantibus sanctis, qui non sunt Deus neq; nos. Et hic est sensus tùm Dionisij, tum conclusionis. In cuius signum sancti omnes tum superiores, tùm medij, tum inferiores, interpellantur ab ecclesia in Litanijs tāquam mediatores ad Deum. Videatur pro hoc textum responsionis ad 2^m.

¶CONCL. 2ª. Sicut mediantibus sanctorum suffragijs Dei beneficia in nos deueniunt: ita oportet, nos in Deum reduci; ut iterato beneficia eius sumamus mediantibus sanctis.

¶Corollarium. Habetur ergo hinc: & quòd sancti orant pro nobis, etiam si non rogentur à nobis: quod beneficia ex talibus eorum suffragijs nobis impenduntur. Hoc autem designatur in conclusione usq; ad ly ita: ex quo mox quasi deducitur ibi aliud, scilicet quod nos excitari debemus ad inuocādum fiducialius sanctos tanquam sic argumentantes. Si sancti ipsi nobis beneficia suffragijs suis conferunt, nō rogati, multò magis, si à nobis rogabūtur, beneficia conferent.

¶PROB. Quia reditus noster in Deū respondere debet processui bonitatum ipsius ad nos.

¶NOT. Hoc est illud solitum à philosopho dici; quod finis debet correspondere principio Hoc enim philosophicum uocādo ad arcem theologiæ, talem propositionem in probatione expressam D. Thomas effecit.

¶CONCL. 3ª. Dum nos petimus à sanctis, quòd pro nobis orent, constituimus eos intercessores pro nobis ad Deum, & quasi mediatores.

¶Examen. Ly quasi. Hoc stat tanquam expressiuum: si sermo fiat de mediatione etiam non primo. Reuera enim sunt mediatores inter nos & Deum. Vel ly quasi tenetur diminutiuè: non quia non sint reuera mediatores, sed quia non sunt principales. Principalis enim mediator unus tantum est, scilicet Christus, de quo 1. Io. 2. Siquis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum. Et Ephes. 2. Per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Secundarij autem mediatores sunt sancti alij de quo Moyses Deuter. 5. Ego fui sequester & medius inter uos & Deum. Ex quo dicas à fortiori: quod si Moyses alijque similes (ut Daniel pro populo orans, Iudith, Hester, &c.) fuerunt medij inter peccatores & Deum, dum adhuc & ipsi peccatores essent multo magis nunc ab omni miseria seiuncti, & de se minus solliciti, diuinaq; claritate pleni, mediatores erunt. Secundarij autem, quia meritum hanc mediandi mendicant à primo mediatore: qui solus per seipsum in sanguine proprio accedit ad Deum; cæteri uero præsupposito ipsius merito: eiusque influentia faciente seipsos idoneos ad hoc.

¶PROB. Quia ex præmissis conclusionibus præsupponitur clara.

† Aug. in li. Medit. c. 11. to. 3. & in ser. 18. de sanctis, & est 2. de Annunc. to. 10.

*Ca. 1. ecclesiastic. hierar. p. 1. parum ante me.

concl. m

†Al bonitatis.

concl. p

conc. f

Aug. in li. de cura pro mort. gerēda c. 15. & 16. tom. 4. & Hieron. homil. 3. in Cant. cāticorū, inter initium & me. tom. 7.

Mediatores plures & unus tū ex scripturis, & ex ratione. l. Senonen. in appen. sequen.

Spiritus sancti, ut adiuuetis me in orationibus uestris pro me ad Dominum, ergo nos multo fortius petere debemus à Sanctis, qui sunt in parria, ut nos iuuēt orationibus ad Denm.

3 Præterea, †Ad hoc est cōmunis consuetudo Ecclesię, quę in litanijs Sanctorum orationē petit. G

Respondeo, Dicendum, quod iste ordo est diuinitus institutus in rebus secundum Dionysium, *ut per media vltima reducantur in Deum, unde cum Sancti, qui sunt in patria, sint Deo propinquissimi m hoc diuinæ legis ordo requirit, ut nos, qui manentes in corpore peregrinamur à Domino, in eum per Sanctos medios reducamur n, quod quidem contingit dum per eos diuina bonitas in nos suum effectum infundit: & quia reditus noster in Deum respondere debet processui † bonitatum ipsius ad nos, p sicut mediantibus Sanctorum suffragijs Dei beneficia in nos deueniunt; ita oportet nos in Deum reduci, ut iterato beneficia eius sumamus mediantibus Sanctis q: & inde est quòd eos r intercessores pro nobis ad Deum cōstituimus, & quasi mediatores, dum ab eis petitur, quod pro nobis orent s. H

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut non est propter defectum diuinæ potentiæ, quòd mediantib. secundis causis agentibus operatur, sed est ad complementum ordinis uniuersi; & ut eius bonitas multiplicius diffundatur in res, dum res ab eo non solum suscipiunt bonitates proprias, sed insuper quod alijs causa bonitatis existant: ita etiā non est propter defectum misericordiæ ipsius, quòd oporteat eius clementiam per orationes sanctorum pulsare, sed est ad hoc, ut ordo prędictus seruetur in rebus.

Ad secundum dicendum, quod quamuis Sancti superiores sint magis Deo accepti, quam inferiores, vtile tamen est etiam minores sanctos interdum orare, & hoc propter quinque rōnes, Primo, ex hoc quòd quandoq; aliquis habet maiorem deuotionem ad minorem Sanctū, quàm ad Sanctum maiorem, ex deuotione autem maxime dependet orationis effectus. Secundo autem, propter fastidium tollendum; quia assiduitas vnius rei fastidium parit, per hoc autem, quod diuersos Sanctos oramus, quasi in singulis nouus feruor deuotionis excitatur. I Tertio, quia quibusdam Sanctis datum est in aliquibus specialibus causis præcipue patrocinari, sicut Antonio ad ignem infernalem. Quarto, ut omnibus honor debitus exhibeatur à nobis. Quinto, quia plurium orationibus quandoq; impetratur quod vnius oratione non imperratur.

Ad tertium dicendum, quod oratio est actus quidam, actus autem sunt particularium suppositorum, & ideo si diceremus Christe ora pro nobis, nisi aliquid adderemus, uidetur hoc ad personam Christi referri, & ita uideretur esse consonū illi errori Nestorij, qui distinxit in Christo pesonam filij hōis à persona filij Dei: uel errori Arrij, qui posuit personam Filij minorem patre. K Vnde ad hos errores euitandos Ecclesia non dicit: Christe ora pro nobis: sed Christe audi nos, uel miserere nobis.

Ad quartum dicendum, quod non dicuntur Sancti preces no-

1^m de maiori. Nisi quatenus creditur, apud eum se facilius gratiā obtinere. R. uel nisi quatenus credit, eum uelle talem ordinem seruari. S. Tunc nihil contra. Nam credimus, Deum uelle seruari talem ordinem, ut per sanctos tanquam mediatores accedamus ad ipsum: etiā quòd omnibus sanctis ille & sit, & à nobis credatur, magis in infinitum misericors. Sicut enim non est propter defectum diuinæ potentiæ quod &c. ut in text.

2^m illatio cōclusionis. Ergo &c.

R. negatur illatio. S. Ratio est: quia quāuis sancti superiores sint magis Deo accepti &c. ut in textu.

3^m d minori *Art. seq.

Christū, R. absoluta sumptū: nō, cū additiona relata ad humanā naturā. S. Tunc nihil &c. Non .n. est simile de alijs sanctis, & de Christo: quia alij sunt puri homines, & cōsequenter cōuenit illis, itaquē suppositis quibusdā, orare. Christus uerò nō est purus hō & ideo nō cōpetit ei supposito alteri orare, sed tm̄ secundum naturā inferiorē in se habitā, i. humanā, eo modo, quo & Hebr. 12. hi, Christi sanguinē pro nobis orare: itē Hebr. 7. & Rom. 8. ut ex cōtextib. ibi patet. Rō huius adducit in ista thesi.

4^m de minori. Repræsentare. R. ad notificandum aliquod incognitum; non ad consulendū, uel

uel alias postulandum. § Tunc nihil &c. Nam sancti non dicuntur preces nostras Deo repræsentare quasi &c. ut in textu. A

¶Examen. Ly quasi. Idest quia. In signum huius subditur in sententia aduersatiua ly quia: dicendo sed quia eas exaudiri &c. Ac si dictum fuisset. Non dicuntur repræsentare, quia ei incognita manifestēt; sed quia eas &c. Et nota: quòd multis in locis alibi etiā ly quasi, hoc modo accipitur; ut ex hoc admonitus diiudicare per te facile poteris. Quare autem potius utatur ly quasi, quàm ly quia, est: quoniam in similibus locutionibus talis dicēdi phrasis meliorem eufoniam .i. sonum uidetur generare; sine præiudicio tñ ueritatis prædictę.

stras Deo repræsentare, quasi ei incognita manifestēt, sed quia eas exaudiri à Deo petunt, uel diuinam consulunt ueritatē de eis, quid scilicet secundum eius prouidentiam fieri debeat.

AD QVINTVM dicendum, quòd ex hoc ipso aliquis efficitur dignus, ut sanctus aliquis pro eo oret, quòd ad ipsum in sua necessitate cum pura deuotione recurrit: & ita non est superfluum quòd Sanctos oremus.

5m minor. Similiter sancti orarent, uel non orarent; siue nos oremus eos, siue non oremus. ℞. negatur ista. §. Ad rationem respondetur: quòd si sumus digni, tunc pro nobis orant: sed digni efficimur ad hoc ex eo, quod ad sanctos ipsos cum pura deuotione recurrimus; ut in textu.

¶Corollarium. Ergo quasi implicationem oppositorum uolebat arguens, quando optabat nos fore dignos, ut sancti pro nobis orarent: & ex alia parte dissuadebat, nos recurrere ad illos. (Vade effi-) Quasi diceret; dignos nos nolo, & simul indignos: uel sic saltē; dignos uos uolo, sed uiam ueniendi ad hanc dignitatem uobis surripio. Quod autem sic uellet arguens, patet ex responsio: ex quo habetur, quòd uia perueniendi ad hanc dignitatem quòd sancti orent pro nobis est hæc, quòd scilicet nos deuoto corde ac precibus recurramus ad illos in necessitatibus nostris. C

Vade effi cimur digni, quòd sancti o rent pro nobis.

¶Examen. Ly similiter. Idest tantundem. Verbum hoc dicebatur in argumento: & ut patet, iuxta sensum arguētis (quandoquidem argumenta hæc hæreticorum personam induunt) significat idem, quod diximus.

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccl.

EX articulo habes. ¶Primò: quō per rationem interimas hæresim Pauperum de Lugduno (ut ex summa Fr. Ycconeri. 5. par. cap. 2. manuscripta in Bibliotheca Vaticana) dicentium: Sancti non orant pro nobis; ideo non oportet implorare eorum suffragia. Item Vigilantij (ut habetur ex D. Hieronimo contra ipsum) dicentis: sancti non sunt in nostrum auxilium inuocandi. Item Eusthathij Sebast. Huss. Oecolampadij (Prat. tit. eorum) dicentium sanctos non honorandos, neque orandos esse. Item Publicanorum (Prat. Publicani) dicentium sanctorum suffragia in cœlis regnantium non esse expetenda. Item Catharorum (ut refert Card. Turrecremata, de eccl. lib. 4. ca. 35.) dicentium: non esse imploranda auxilia B. Virginis, nec Angelorum nec sanctorum. Item Almarici (Prat. Almar.) dicentis: altaria dicata sanctis, & imagines thurificare, ipsorumq; inuocationes, idolatriam esse. Hæc omnia sunt quædam nostræ orationes ad sanctos; ideoque afferuntur hic. Item Bezanitarum (Prat. Bezanitæ) dicentium: quòd inuocationis sanctorum fundamenta per optimos & sanctos Patres iecit Sathan. Quasi, quòd optimi & sancti patres potuerint esse optimi & sancti, & tamen, hoc Sathanico spiritui inseruientes, aut ab ipso decepti: cum tamen Apostolus in eorum persona dicat 2. Corin. 2. Non ignoramus cogitationes eius: idest Sathanæ & Rom. 16. Precor ut dominus conterat Sathanam uelociter sub pedibus eorum, & Ephes. 4. Testificetur, patres ipsos nobis à Deo datos, ne simus tanquam paruuli fluctuantes, & circumferamur omni uento doctrinæ. D

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostēdas prædictas hæreses meritò damnari à scripturis. 2. Petr. 1. Dabo autem operam, & frequenter, habere uos post obitum meum ut horum omnium memoriā faciatis. Hęc ibi. Vbi aperte promittit se post mortem oraturum pro eis. Item à Concil. Senonensi in suis decret. fidei catholicæ, decreto. 13. In eam demum hæreticus iuerit dis insaniam, ut uiuos sanctorum, qui in cęlis sunt defraudet auxilijs; quasi uel preces nostras audiant, uel nostris calamitatibus non tangantur; quasi diuinæ clementiæ deroget; quòd qui Christo ministrauerit, hoc honore dignus habeatur, ut pro cæteris intercedat. Sed quàm sit primum horum ueritati dissonum, facile intelligit: qui beatis petitum esse non ignorat omniforme illud diuinitatis speculum, in quo quicquid eorum intersit, illucescat. Portò quod ad 2m attinet qui fieri potest, ut nostris nō afficiantur incommodis, quorum nunquam excidit charitas; quibus tantum gaudium super uno peccatore pœnitentiam agente? Abraham, cū hic diuersaretur, pro salute sodomitarum apud dominum semel & iterum interpellauit, ut pro certo iustorum numero, qui inter eos reperiretur, toti parceret ciuitati. An nunc, cùm in cœlo gloriosus regnat, usque adeò refriguit eius charitas: ut immemor filiorum suorum factus non oret pro ijs, qui in hoc procelloso mari diris iactantur fluctibus? Nihil autem diuinæ bonitati, uel omnipotentiæ deperit: quæ summa & incomprehensibili sapientia infima quæque per intermedia moderatur & regit: neque minus unus est mediator Dei & hominum Iesus Christus: si iuxta sacram Aurelianensis concilij atque aliorum quàm plurium institutionē Litanijs ad aliquos sanctorum conuertamur; Christo tamen accepta ferantur omnia, per quem omne id genus interueniendi munus, cæteraque in humanum genus beneficia deriuentur. Absit igitur ut tanti sint apud aliquem, hæreticorū præstigiæ, ut eum Manichæis, Catharis, &c. Pluris sit sacrorum conciliorū authoritas: quibus siquis pertinacius obstiterit, hunc pœnis in hæreticos à iure statutis declaramus coercendum. Hęc ibi. Vbi illud, quod dicit, quòd sancti afficiuntur nostris incommodis, non intelligas; nisi quantum ad effectum subleuandi miserias nostras, mediantibus orationib. suis: sicut & in scripturis consueuit dici de Deo, Genes. 6. quòd fuit tactus dolore cordis intrinsecus, & psal. 6. quòd in ipso est furor & ira, & quòd misericordiæ psal. 88. quæ, cum alijs huiusmodi, proculdubio intelliguntur non quantum ad affectum, sed quantum ad similitudinem effectus. 1. par. q. 3. art. 2. Vnde concilij dictum illud, cum dicto art. 1. ad 2m, facillimè concordare potes rectum sensum ubique tenendo. Item à concil. Niceno. 2. action. 2. ubi ex Basilio in epistola ad Iulianum apostatam dicit. Suscipio etiam sanctos Apostolos, prophetas, & martyres, qui pro me apud Deū supplicant; quò per illorum mediationem propitius mihi sit Deus benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illarum honoro, & palam adoro. Hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibendum. Hæc ibi concilium. Item à concil. Trid. sess. 25. decret. de inuocatione, & ueneratione sanct. Mandat sancta Synodus omnibus docendi munus, curamque sustinentibus, ut diligenter fideles instruant, docentes eos: sanctos unà cum Christo regnantes orationes suas pro hominibus Deo offerre, bonum atque utile esse eos suppliciter inuocare; & ob beneficia impetranda à Deo per filium eius Iesum Christum, qui solus redemptor noster est, ad eorum orationes, opem, auxiliumq; confugere. Illos uero qui negant sanctos æterna fœlicitate in cœlo fruentes inuocandos esse, aut qui asserunt, uel illos pro hominibus non orare uel eorum, ut pro nobis etiam singulis orent, idolatriam esse, uel pugnare cum uerbo Dei, uel aduersari honori unius mediatoris Iesu Christi; uel stultum esse in cęlo regnantibus uoce aut mente supplicare; omninò dānandos esse; prout iam pridem eos damnauit, & nunc etiam damnat ecclesia. Hæc ibi. Item à concil. Lateran. maxima sub Innoc. 3. cap. Damnamus. Ibi namq; in fine damnatur doctrina Almarici. Et à Conc. Trid. sess. ead. Specialiter cōdemnat prædicta hæresis Almarici per hoc, quòd mandat, imagines sanctorum in tēplis habendas, eisq; honorē debitū impertiendū; nō ut olim fiebat à gentibus, sed modo, quo honos, qui eis exhibet, ad prothotypa repræsentata refert. Hoc ipsū & à S. Tho. hic. 3. par. q. 25. ar. 3. & 4. B C D

Ola ad se pinentia sancti cognoscunt in uerbo, secūdum concilium.

Concil. 1. Aurel. ca. 23. uel 29. de cōsec. dist. 3. ca. rogationes.

A sanctis Apostolis traditum est nobis dogma orandi sanctos in cęlo existentes.

¶Tertiò habes: quō per rationē prædicta patrum pro quanto nos debere sanctos interpellare ad orandum pro nobis insinuant, & intelligas, & probes & defendas. 3

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur. 4

ARTICVLVS III.

Vtrum orationes sanctorum ad Deum pro nobis effusæ, semper exaudiantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd orationes Sanctorum pro nobis ad Deum fusæ, non semper exaudiantur: Si enim exaudirentur, maxime exaudirentur Sancti de

QVÆST. LXXII. ART. III.

CONCL. 1a. Orationes, siue expressæ, siue interpretatiuæ sanctorū sūt, quibus in eis est, efficaces ad impetrādū, quod petūt. 316

¶Examen.

his, quæ ad eos pertinent: ſed de F his h non exandiuntnr. Vnde dicitur Apocalipſis ſexto, quòd martyribus petentibus uindictam de his, quæ ſunt ſuper terram dictum eſt, ut requieſcerent modicum tempus adhuc, donec impleretur numerus fratrum ſuorum: ergo multo minus exaudiuntur de his, quæ ad alios pertinent.

2 Prҿterea, Hiere. 15. dicitur, Si ſteterit Moyſes, & Samuel coram me, nõ eſt anima mea ad populum iſtum, ergo Sancti non ſemper exaudiuntur, cum pro nobis orant ad Deum. G

3 Præterea. Sancti, in patria æquales angelis Dei dicuntur, ut patet Matth. 22 ſed Angeli h nõ ſemper exaudiuntur in ſuis orationibus, quod patet ex hoc, ꝙ habetur Danielis decimo, vbi dicitur: Ego neni propter ſermones tuos, princeps autem regni Perſarum reſtitie mihi uno, & uiginti diebns. Nnn autem uenerat in auditorium Danieli Angelns, qui loquebatur, niſi à Deo liberationem petendn, & tamen eſt impedita orationis eius impletio, ergo nec etiam alii Sancti pro nobis orantes apud Deũ ſemper exaudiuntur.

4 Præterea, Quicunque oratione impetrat aliquid, quoddãmodo meretur illud: ſed ſancti, q ſunt in patria non ſunt in ſtatu merendi, ergo non poſſunt ſuis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deum. I

5 Præterea. Sancti per omnia conſormant uolũtatem ſuam uoluntati Dei, ergo nolũt niſi quod ſciunt Deum uelle: ſed hoc quod vult h fieri, fieret etiam eis non orantibus, ergo eorum orationes non ſunt efficaces ad aliquid impetrandum.

6 Præterea. Orationes totius cæleſtis Curiҿ, ſi aliquid impetrare poſſunt, ſunt efficaciores, quàm omnia præſentis Eccleſiæ ſuffragia: ſed multiplicatis præſentis Eccleſiæ ſuffragiis factis ꝓ aliquo in purgatorio exiſtente, totaliter abſolueretur à pœna: cum ergo ſancti, qui ſunt in patria, eadem ratione orent pro illis, qui ſunt in purgatorio, ſicut, & pro nobis; ſi nobis aliquid impertant, illos, qui ſunt in purgatorio, totaliter h orationes eorũ à pæna abſoluerent, quod falſũ eſt, quia ſic ſuffragia Eccleſiæ pro defunctis facta, ſuperflua eſſent.

SED CONTRA eſt, quod habetur ſecundi Machabænrum ultimo. Hic eſt, qui multum orat pro populo, & pro uniuerſa ſancta ciuitate, Hieremias Propheta Dei, & quod eius oratio ſit exaudita, patet per hoc quod ſequitur, quòd extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicens: Accipe ſanctum gladiũ munus à Deo, &c.

Prҿterea. Hiero.* in epiſtola cõtra Vigilantium: Dicis in libello tuo quòd dum uiuimus, mutuo ꝓ nobis orare poſſumus, & hoc poſtea improbat dicens ſic: Si Apoſtnli, & Martyres adhuc in corpore conſtituti, poſſunt orare pro cæteris quando pro ſe adhuc debent eſſe ſoliciti, quãto magis poſt coronas, uictorias, & triumphos. H

Præterea, Ad hoc eſt conſuetudo Eccleſiҿ, quæ frequenter petit, ut ſanctnrum orationibus adiuuetur.

RESP. Dicendum, quòd Sancti dicuntur dupliciter orare pro nobis. Vno modo oratione expreſſa, dum uotis ſuis aures diuinæ clementiæ pro nobis pnlſant. Alio modo quaſi oratione interpretatiua, ſcilicet per eorum merita, quæ in conſpectu eius exiſtentia non ſolum eis cedunt ad gloriam: ſed ſunt nobis etiam ſnffragia, & orationes quædam, ſicut etiam ſanguis Chriſti pro nobis dicitur ueniam petere.ᵐ Vtroque autem modo Sanctorum orationes ſunt, quantum eſt in eis, efficaces ad impetrandum quod petũtⁿ † ſedᵖ ex † parte noſtra poteſt eſſe defectus, ꝙ non conſequamnr fructum orationum ipſorum, ſecundum quod pro nobis orare dicuntur, ex hoc ꝙ merita eorum nobis proficiuntᵍ ſed ᵃ ſecundum quòd orant pro nobis, uotis ſuis aliquid nobis poſtulando, ſemper exaudiuntur,ᵗ quia nnn uolunt, niſi qnod Deus uult nec petunt, niſi quod uolunt fieri; quod autem Deus ſimpliciter uult, impletur; niſi loquamur de uoluntate antecedente, ſecundum quam uult omnes homines ſaluos fieri, quæ non ſemper impletur. Vnde nec ᵘ eſt mirum ſi quod Sancti uolunt per hũc modum noluntatis, interdum non impletur. K

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ illa oratio martyrũ non eſt aliud, q̃ eorum deſiderium de obtinenda ſtola corporis, & ſocietate Sanctorum, qui ſaluãdi ſunt, & cõſenſu, quo cnnſentiunt diuinҿ Iuſtitiæ punienti malos, vnde Apocalyp. 6. ſuper illud. Vſquequo Domine, &c. dicit Gloſ.* Deſiderãt gaudiũ maius, & conſortiũ Sanctorum, & iuſtitiæ Dei conſentiunt.

AD 2ᵐ dicẽdum, ꝙ Dñs loquitur ibi de Moyſe, & Sa-

¶Examen. Ly expreſſe, ly interpretatiue. Ideſt &c. ut in textu.

¶PROB. Quia de ſe patet.

¶NOT. Et merito Alioquin beati non eſſent beati. Hoc.n. ad perfectionem beatitudinis pertinet, ut homo habeat quicquid uelit. nec aliquid inordinatè uelit. ar. 1. corp.

¶CONCL. 2ª. Ex parte noſtra poteſt eſſe defectus, ꝙ nõ conſequamur fructum orationum ſanctorum interpretatiua rum. i. ſecundum ꝙ pro nobis orare dicuntur ex hoc, quòd merita eorum nobis proficiunt.

¶Corollarium. Ergo ex parte ipſorum ſanctorum, quando meritis ſuis pro nobis intercedunt fructum ſemper conſequeremur: niſi nos metipſi utilitatẽ ipſam indede ſe prouenientem impediremus ne uſque ad nos pertingeret.

¶PROB. Quia patere præſupponitur.

¶CONCL. 3ᵘ. Orationes ſanctorũ expreſſæ, ideſt ſecundũ ꝙ orãt pro nobis uotis ſuis aliquid nobis poſtulando, exaudiuntur ſemper.

¶PROB. Quia ſancti ſic poſtulãdo nõ uolunt, niſi qđ Deus uult; nec petunt, niſi quod uolunt fieri.

CONCL. 4ª Non eſt mirum; ſi orationes ſanctorum expreſſæ per modum uoluntatis antecedentis interdum nõ implentur.

¶NOT. Huiuſmodi orationes ſunt, quando ſancti poſtulant pro omnibus & ſingulis ut ad uitam æternam perueniãt. Voluntas enim antecedens eſt in his tũc conſiderata: quoniã naturam hominũ, ut ſic, attendunt. Pro quo melius intelligendo uide 1. par q. 19. ar. 6.

¶PROB. Quia nec uoluntas Dei antecedens ſemper impletur, ut 1. par. q. q. nanecitata.

1ᵐ minor. De his non exaudiũ tur. ℞. negatur iſta. §. Nam illa oratio Apocalip. non infert ꝙ ſancti nõ ſint exauditi: immo totum oppoſitum. Oratio enim illa martirum non eſt aliud, quam eorum deſideriũ &c. ut in textu. Ex quo habetur: ꝙ martires ipſi orando ſic, non intendebant exaudiri aliter, quàm Deus uellet, & hoc factum eſt.

2ᵐ ex Hieremia. Moyſes & Samuel. ℞. ninentes in præſenti uita: non aliter. §. ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet. Nam loquimur, de ſanctis in patria, nunc.

3ᵐ mi-

* Inter principiũ & mediũ huius epiſtolæ, quæ incipit, Multa in orbe mõſtra. to. 3.

* Poſt uerba citata & tale qđ hẽt Aug. ſer. 29. de ſãctis, to. 10.

concl. m

concl. ſ

concl. t

* Gloſ. ord. ib.

3m minor. Angeli nō semper exaudiuntur in suis orationibus ℞. negatur ista. §. Ad rationem ex Daniel. allatam, respondetur, quòd non concludit propositum ad quod ab arguente adducitur. Pugna enim ista bonorum angelorum non intelligitur ex hoc, quòd apud Deum contrarias orationes &c. ut in tex. Pro hoc etiam uide 1. par. quæst. 113. ar tic. 8.

4m de minori. Non sunt in statu merendi. ℞. sibi: nō eliju. §. Tñ nihil &c. ut patet.

* Glos. in ter li. ibidem.

Itē illatio cōclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illa. §. Nam transitur à nō mereri ad non impetrare; cū tamen multum differant ista duo, ut in textu patet. Vbi uide 2m. responsum ly uel dicendum, quòd oratio ex alio meretur &c.

* lib. 17. Moral. c. 7. non p cul a fin.

¶NOT. Secūdum responsum ad maiorem conuictionem, negātium sanctorū orationes pro nobis exaudiri, additum est primo. Quod quidem summarie dicere uult in proposito. Dato etiam, quòd sancti non essent in statu merendi pro nobis, quod tamen nō conceditur (ut patet tu 2. responsio) tamē ad huc orationes illorū pro nobis exaudiretur, quoniam sunt in statu impetrandi.

Mereri & impetrare, fundātur super diuersa.

5m minor. Hoc, quod uult fieri fieret; etiam eis nō orantibus ℞. si uellet, hoc fieri sine medio orationum illorū: nū aliter. §. Tūc nihil &c. Nam multa Deus præuidit esse fienda mediantibus orationibus sanctorū: ita quòd non nisi mediantibus eisdem, prouenirent unquàm. Vnde uult Deus illa fieri, sed non, nisi talibus medijs.

& Samuele secūdum statum, quo fuerunt in hac uita. Ipsi enim leguntur pro populo orantes iræ Dei restitisse, ut *Glo. interlinearis dicit, & tamen si in illo tempore fuissent, non potuissent orationibus Deum placare ad populum, propter populi illius malitiam, & hic est illius literæ intellectus.

AD TERTIVM dicendum, quòd ista pugna bonorum angelorum non intelligitur ex hoc quòd apud Deum contrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen referebant, diuinam sententiam expectantes, & hoc est quod* Gregorius decimo septimo moralium, exponens prædicta uerba Dani. dicit: Sublimes spiritus gentibus principantes nequaquam pro iniuste agentibus decertant, si eorum facta recte iudicantes examinant, cunque uniuscuiusque gentis, uel culpa, uel iustitia ad supernæ curiæ solum ducitur, eiusdem gentis præpositus, uel obtinuisse in certamine, uel non obtinuisse perhibetur, quorum tamen omnium una uictoria est super se opificis uoluntas summa, quam dum semper aspiciunt quod obtinere non ualent, nequaquam uolunt nec petunt, ex quo etiam patet quòd orationes eorum semper exaudiuntur.

AD QVARTVM dicendum, quòd licet Sancti non sint in statu merendi sibi, postquam sunt in patria, sunt tamen in statu merendi ab aliis, uel potius ex merito præcedenti alios iuuandi: hoc enim apud Deum uiuentes meruerunt, ut orationes eorum exaudirentur post mortem. *Vel dicendum, quòd oratio ex alio meretur, & ex alio impetrat. Meritum enim consistit in quadam adæquatione actus ad finem, propter quem est; qui ei quasi merces redditur: sed orationis impetratio innititur liberalitati eius, qui rogatur, quod tamen ipse nō meruit, & ita quamuis Sancti nō sint in statu merendi, tamen non sequitur, quod non sint in statu impetrandi.

AD 5m dicendum, quòd sicut ex authoritate Grego.* inducta patet, Sancti, uel angeli nolunt, nisi quod in diuina uoluntare cōspiciunt; & etiam nihil aliud petunt, nec tamen oratio eorum est infructuosa, quia etiam sicut dicit Augustinus in* libro de Prædestinatione Sanctorum, orationes Sanctorum in prædestinatis prosunt: quia forte præordinatū est, ut intercedentium orationibus saluentur, & ita etiam Deus uult, ut orationibus Sanctorum impleatur illud quod Sancti uident eum uelle.

AD 6m dicendum, quòd suffragia Ecclesiæ pro defunctis sunt quasi quædam satisfactiones ui-

A Stimari, faciamus quicquid uelimus, quoniam infallibiliter saluabimur. Pro capiu meliori dictos uide 1. par. quæst. 27. artic. 6. 7 & 8.

6n de conclusione. Si nobis aliquid impetrant, illos, qui sunt in purgatorio totaliter orationes eorū à pœna absoluerēt. ℞. negatur hoc. § Nam aliud est loqui de suffragijs ecclesiæ pro mortuis, & aliud de orationibus sanctorū proeisdem. Nam suffragia ecclesiæ pro defunctis sunt quasi quædam &c. ut in textu.

Rñsio 2a.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccles. &c.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per ratione intetimas errorem Hussitarū (Pra. Hussitæ.) dicentium: quòd orationes inutiles sunt quia oīa fiunt necessitate absoluta. Si enim omnia euenirēt de necessitate absoluta, non esset, quòd orationes fierent: & per consequens nec exaudirentur. Quod non tantum de uiatoribus, sed & de sāctis Hussitæ per eandem rationem uoluisse uidentur. Cum ergo probat sic sanctus Doctor, quòd orationes sanctorū exaudiuntur, per hoc simul ostendit, quòd illorū orationes nō sunt inutiles, & consequenter, quòd non omnia de absoluta necessitate fiunt: & per idem aduersus Hussitas militat efficaciter.

* In solut. ert. 3. huius ar.

* In lib. 2. qui est de bono perseuerātiæ c. 22. to. 7

¶ Secundò habes quomodo per rationem ostendas, illā meritò damnari à concil. Constantiē si sess. 15. Hæc sacrosancta synodus reprobat, atque condemnat libros Io. Huss, atque ipsos comburendos publicè & solemniter decernit, & diffinit, adijciens propter præmissa, omnem eius doctrinem meritò esse, & fore suspectam de fide, & ab omnibus Christi fidelibus euitandam. Hæc ibi. Si ergo totam eius doctrinam damnat, utique & prædictam de orationibus. 2

Corellarium. Oportet ergo ut orationes huiusmodi fiant pro uoluntate Dei in effecto implenda. Et hinc est: quòd taliter orantes, ut sic, sunt cooperatores Dei: quo nihil diuinius. Ergo taliter orantes non frustratoriè agunt; ut argumentum intendebat.

¶NOT. Simile quid doctrinæ responsi huius textualis est disputatio de prædestinatione, & alijs huiusmodi. In his ergo disputationibus memento semper: quòd Deus futurum euentū infallibilē prædestinatorū uoluit esse mediantibus precibus operibus prædestinati in gratia uestitus simul & arbitrij eius libertate. Vnde si talis per non possibile nō operaretur modo, quem à Deo præmissum est ipse non saluaretur. Et licet hoc sit impossibile sicut antecedens (cōsiderata infallibilitate prædestinationis) tamen consequentia illa est omnino necessaria. Sicut ergo stridēdi essent ij, qui ad euentū certo futurū, medijs tamē suis orationibus, nollent per orationes propriæ concurrere; nihilominus uellent effectum illum de facto uenire (ut colligitur ex præsenti textu.) ita deridendi sunt & ij, qui dicunt, si sumus præde

Multa uult Deus fieri non sā absque medijs.

¶Tertiò habes quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatam ab Apocal. c. quòd orationes sanctorū exaudiuntur, E quando uidit ibi Ioannes uigintiquatuor seniores habentes singuli cytharas & phialas aureas plenas odoramētorū, quæ sunt orationes sanctorum. Item Apocal. 7. Data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorū super altare aureum, quod est ante thronum Dei: & ascendit fumus incēsorū de orationibus sanctorum de manu Angeli coram Deo. Hæc ibi. Ecce. quòd per ly odoramētorū insinuat id, quod iam diximus. Nam, tūc Deus dicitur odorari aliquā orationem quando exaudit. Gen. 8. odoratus est dominus odorē suauitatis. & ephes. 5. tradidit semetipsum pro nobis hostiam Deo in odorem suauitatis. Hoc est Deus exaudiuit ipsum Noè orantem, & exaudiuit Christi sanguinem aspersum pro nobis loquentem. Hebr. 12. in oblatione eratit. Item ab ecclesia in collecta. Quia non desinis propitius 3

inuoci, quos talibus auxilijs concesseris adiuuari. Ecce. Loquitur Deo de sanctorum orationibus: & illas per talem modum loquendi exaudiri ab ipso designat. Itē 1. Ioh. 9. Si quis cultor Dei est, & uoluntatem eius facit; hūc Deus exaudit. Quis autem magis Dei est cultor, uo luntatem eius faciēs, q̄ sancti in patria? Item à concil. Trid. sess. 25. decret. de inuoc. sanct. instruitur bonum atque utile esse inuocare eos: & ob beneficia impetranda à Deo ad eorum orationes confugere: sanctorum quoque corpora à fidelibus ueneráda esse: per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur. Hæc ibi. Vbi nota p exauditione orationum sanctorum ly utile est eos inuocare: ly ob beneficia impetranda. Itē nota ly per quæ multa beneficia à Deo hominibus præstantur. Per hoc enim, q per corpora sanctorum beneficia nobis præstantur, monstratur à fortiori, q per orationes animarum illorum beneficia in nos prouenjant: qd non fieret nisi exaudirentur. Item à Machab. ut in arg. 1. sed contra. Item à tota ecclesia ubi in collectis, orationibus san ctorum ebuecātis intercessionem Christi. Nam orationes omnes in qbus suffragia sanctorū postulat, terminat sic, per Christum dominum nostrum. pater aūt q Christus exauditus est pro reuerētia sua Heb. 5. & exauditur eo modo, qui uult exaudiri. Per hoc igitur, q intercessores secūdarios, qui sunt sancti, inter cessori primo, q est Christus, colligat ibi ecclesia, declarat: q orationes sanctorū exaudiuntur de his, quæ postulāt; uel ad literam concedendo postulata, uel saltem eo modo, quo ipsi uolunt siue antecedente siue consequēte uoluntate. Et, ut sic a. al. declarat (et uti) eccl.

Responsio 2ª.

Tho. 4. d. 45. q. 1. ar. 4. q. 1. & seq.

*Al ordinantur.

Orationes ecclesiæ, & suffragia sanctorū postulantes, quare terminantur p Christū dominū nostrum.

uentium uice mortuorum, & secundum hoc mortuos à pœna absoluunt, quam non soluerunt: Sed Sancti, qui sunt in patria, nō sunt in statu satisfaciendi, & ideo non est simile de eorum orationibus, & Ecclesiæ suffragiis. F

QVAESTIO LXXIII.

De signis quæ iudicium præcedent, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de signis, quæ iudiciū præcedent.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum aduentum Domini ad iudicium aliqua signa præcedent.

Secundo, Vtrum secundum ueritatem sol, & luna obscurari tūc debeant.

Tertio, Vtrum uirtutes cælorū Domino ueniente moueātur. H

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd aduentū Domini ad iudicium, nō præcedent aliqua signa, quia 1. Thess. 5. Cum ^h dixerint pax, & securitas, repentinus ei superueniet interitus: sed non esset pax, & securitas si homines per signa præcedentia terrentur, ^h ergo signa non præcedent illum aduentum. I

2 Præterea, Signa ad ^h manifestationem alicuius *requiruntur: sed ^h aduentus eius debet esse occultus: unde & 1. Thess. 5. Dies Domini sicut fur ita in nocte ueniet, ergo signa non debent ipsum præcedere. K

3 Præterea, Tempus primi aduentus fuit præcognitum à Prophetis, quod non est de secundo aduentu: sed primum aduentum Christi non præcesserunt aliqua huiusmodi, ^h ergo nec secūdum præcedent.

SED CONTRA est quod dicitur Luc. 21. Erunt signa in sole, & luna, & stellis

Præterea, Hiero. ponit 15. signa præcedentia iudicium, dicēs, quòd primo die maria omnia exaltabuntur 15. cubitis super montes. Secundo, omnia æquora prosternentur in profundum, q uix uideri poterunt. Tertio, redigentur in statum antiquū. Quarto, belnæ omnes, & alia, quæ mouentur in aquis, congregabuntur, & leuabunt capita super pelagus more contentionis inuicem mugientes. Quinto, omnia G uolatilia cæli congregabuntur in cāpis inuicem plorantes, non gustantes aliquid nec bibentes. Sexto, flumina ignea surgent cōtra firmamentum ab Occasu solis usque ad Ortum corruentia. Septimo, oīa sydera errantia, & fixa ex se spargēt igneus comas sicut cometæ. Octauo, erit magnus terræ motus, ut omnia animalia prosternātur. Nono, omnes plantæ sanguineum dabunt rorem. Decimo, omnes lapides parui, & magni diuidentur in quatuor partes, unaquaque aliā collidente. Vndecimo, omnes colles, & montes, & ædificia in puluerem redigentur. Duodecimo, omnia iumenta uenient ad campos de syluis, & montibus rugentia, & nihil gustantia. Decimotertio, omnia sepulchra ab ortu solis patebunt cadaueribus ad resurgendum. Decimoquarto, omnes homines de habitaculis recedent, non intelligentes, neque loquentes, neque discernentes. Decimoquinto, omnes morientur, & resurgent cū mortuis longe ante defunctis.

RESPONDEO, Dicendum, q Christus ad iudicandum ueniens, in forma gloriosa apparebit propter autoritatem, quæ iudici debetur. Ad dignitatem autem iudiciariæ potestatis pertinent habere aliqua indicia, quæ ad reuerentiam, & subiectionem inducant; & ideo* aduentum Christi ad iudiciū uenientis multa signa præcedent, * ut corda hominum in subiectione uenturi iudicis adducātur, & ad iudiciū præparētur hmōi signis præmoniti: p quę autem sint ista signa, de facile sciri non potest. q Signa enim, quę in Euangeliis leguntur (ut Augustinus * dicit ad Esutium de fine mundi) non solum pertinent ad aduentum Christi ad iudicium: sed etiam ad tempus destructionis Hierusalem: & ad aduentum, quo Christus continue Ecclesiam suam uisitat; ita quòd forte, si diligenter aduertatur, nullum eorum inueni tur

sia per hoc: q mādandi officium, & uirtutem habēt sancti à principali mediatore Christo: ut docuit concilium Senonense, supra ar. 2. appen. De quo & uide ar. eod. exam. 3ª. conclus.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrū & scripturarum pro quanto directè uel indirectè insinuant orationes sanctorū exaudiri pro nobis, & intelligas & probes, & defendas. 4

¶ Quintò uides quomodo ex ijs ui cissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 5

QVÆST. LXXIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Aduētum Christi ad iudicium uenientis multa præcedent. 317

¶ PROB. 1. Quia ad dignitatem iudiciariæ potestatis pertinet, habere aliqua indicia, quæ ad reuerentiam subiectio. nemque erga iudicē homines inducant. 2. Quia hoc requirit præparatio hominū ad iudicium (per huiusmodi scilicet ad præparationem inducit.)

CONCL. 2ª. Nō potest sciri de facili, quæ sint illa signa.

¶ Examen Ly quę. idest qualia, & quanta, & quo numero.

¶ PROB. Quia hoc patet ex Augustino ad Esichium, & parua probabilita te signorum ⁊ enarratorum habet et orum à Hieronymo repertorum.

1ᵐ illa -

concl. ⁊ * Est in epist. 80. nō remote, ante me. ro. 2.

concl. p

1m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. 1. negatur A illatio. § Nem illa pax, & securitas non arguit, q non sint futura signa, sed quòd paruipendentur ab eis, de quibus illa pax uerificabitur. Non enim de omnibus uerificatur; ut in tex.

¶ NOT. Sicut ex securitate & pace aliquorum arguebatur, q signa non essent futura: ita ex arescentia hominum .i. ex magna timiditate, de qua in Euangel. Luc. 21. Arescentibus hominibus pre timore, debebāt inferri signa futura. Et tantò magis, quantò illa pax non inferebat necessariò non uentura signa; sicut ista timiditas inferre poterat oppositum. Cæterū mirandum non est de hoc: quoniam argumentans semper assumit, quod pro se apparent et saltē facit: subiicendo alia.

Itē ex Apostolo. Cùm dixerint. ℞. 1. antequàm appareāt signa. §. Tunc nihil contra. ut patet. Non enim ex hoc concluditur*, q signa post istam securitatē non sint apparitura. Vide respōsum 2m. literæ ly uel potest dici.

¶ NOT. Diligenter aduerte quod dicitur in textu circa duplicem acceptionem diei iudicij. Nam ex hoc multa concordabis.

2m de maiori Ad manifestar onē. ℞. 1. uel temporis determinati, uel appropinquantis ualde. §. Tunc nihil &c. Nam signa illa propinquitatem iudicij manifestabunt, tempus indeterminatum relinquendo: & ideo dies domini sicut fur ueniet, & tamen cum hoc signorum præcedentia stabit.

Item de minor!. Aduentus. ℞. 2. u. illa signa cōprehendēs. §. Tunc nihil &c. Nā antequam illa signa manifestissima appareant nascietur tēpus illorū signorum apparituorum : & sic aduētus eius dicitur occultus: non quia signa non debeant præcedere. Vide responsum 2m. ly quamuis etiam &c. Et in ad 2m. q. 2a.

3m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. § Non enim simile de primo, & secundo aduentu in hoc: ut patet in textu.

†In eadē epi. 80. parum ante me. tom. 2. & glossa ordin. sup illud Matt. 24. Videte ne.

*Verba citantur in 2. arg. Sed cont.

†Al. Iudæorum.

*Epist. 80. à medio illius, 10. 3.

Rāsio 2a.

*Gloss. interl. super illud 2. Pet. 3. Cœli autem.

Rāsio 3a.

†Art. præsenti ad c. & in corp.

tur ad futurum aduentum pertinere (ut ipse dicit †) quia signa, q in Euangeliis tanguntur, sicut pugnæ, & terrores, & hōmi, à principio humani generis fuerunt, nisi forte dicatur q tunc temporis magis innalescet, sed secundum quam mensuram crescentia uicinum aduentum denuntient, incertum est. Signa uero quæ Hyeronimus* ponit, nō asserit, sed in Annalibus † Hebræorum se ea scripta repperisse dicit quę etiam valde parum uerisimilitudinis habent. B

Ad primum ergo dicendum, quòd secundum Augustinum in libro ad Esutium, circa finem mundi erit persecutio malorum contra bonos; undę simul aliqui timebunt, scilicet boni, & alij securi erunt, scilicet mali. Quod autem dicitur, cum dixerint pax & securitas, &c. ad malos referendum est, qui signa futuri iudicij parui pendent. : ad bonos vero pertinet quod dicitur Lucæ 21. Arescentibus hominibus, &c.* Vel potest dici, quòd omnia illa, quæ circa iudicium erunt, infra tempus iudicij computantur, ut sic dies iudicij omnia illa cōtineat. C D Vnde quamuis ex signis apparētibus circa diem iudicii homines terreantur, ante tamen quam signa illa apparere incipiant, in pacè, & securitate impii se esse credent post mortem Antichristi; non statim iudicantes mundum consummari, ut prius existimabant.

Ad secundum dicendum, q dies * domini dicitur sicut fur uenire, quia ignoratur determinatum tempus, quod per signa illa cognosci non poterit: quamuis etiam sub die iudicii comprehendi possint omnia illa manifestissima, quæ immediate præcedent, ut dictum † est.

Ad tertium dicendum, q in primo aduentu, Christus uenit occultus, quamuis determinatum tempus esset prius cognitū à prophetis, & ideo nō oportebat huiusmodi signa in primo adnentu apparere: sicut apparebunt in secundo aduentu, in quo manifestus ueniet, quamuis determinatum tempus sit occultum.

Articulus II.

Vtrum sol & luna obscurabuntur circa iudicium.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd circa iudicium secundum rei ueritatem sol, & luna obscurentur. Quia ut dicit Rabanus super Matth. Nihil prohibet intelligere, h tunc temporis ueraciter solem, & lunam, cum syderibus cęteris, suo lumine priuari: quomodo de sole constat factum esse tēpore dominicæ passionis.

2 Pręterea, h Lux corporum cœlestiū ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eā influunt in hæc inferiora: & non solum per motum sed per lumen, ut dicit Auer. * in libro de substantia orbis, sed tunc generatio cessabit; ergo nec lux in cœlestibus corporibus remanebit.

3 Præterea, Inferiora corpora purgabuntur (ut quibusdam uidetur) a qualitatibus, quibus agunt: corpus autem cęleste nō solum agit per motum, sed per lumē, ut dictum est, h ergo sicut motus cœli cessabit, ita lumen corporum cœlestium. E

Sed contra est, quòd secundum Astrologos sol, & luna simul Eclipsim pati non possunt: sed illa obscuratio solis, & lunæ simul esse dicitur Domino ad iudicium ueniente, ergo

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò; quō per rationem excludas errorem aliquorum (vt refert Alfon. Castr. de iust. hær. punit. lib. 1. cap. 3.) dicentium: quòd dies iudicij erit infra annum. † Item Arnoldi (Prat. Arnoldus) dicentis: mundi finis futurus est anno ab incarnatione Domini, Millesimo trecentesimo, trigesimo quinto.

¶ Secundò habes quomodo per rationem ostēdas, huiusmodi propositiones temerarias & similes meritò damnari ex experientia. Item à 1. Thess. 5. Cùm dixerint pax & securitas, repentinus eis superueniet interitus. Et ibid. Dies domini sicut fur ita ueniet. Ergo nō potest sciri; maximè q infra annum illum ueniet. Item à Concil. Lateranensi sub Leon X. sess. 11. Tempus præfixū futurorum malorum, uel Antechristi aduētum, aut certum iudicij prædicare, uel asserere nequaquam præsumant, cū ueritas dicat, non esse nostrum nosse tēpora, uel momenta, &c. Si qui autem contra præmissorum aliquid cōmittere quàm ausi fuerint, excommunicationis, sententiā incurrant: à qua non nisi à Romano Pontifice absoluantur. Hæc ibi. Item à Luc. 21 Erunt signa in Sole, Luna & Stellis. Et Iohel 2. Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinem antequam ueniat dies Domini magnus & manifestus. Hæc enim omnia tēpus prolixius anno requirunt: maximè cū in magno numero successiuè, ut futura credantur.

¶ Tertiò habes: quō per rationē prædicta Auctoritate scripturarū, pro quanto signa præcessura aduētum domini ad iudicium insinuant, & intelligas & probes, & defendas.

¶ Quarto uides: quomodo ex ijs nitescit Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

† Vill. p 5. Eccl.

*ca. 2. nō multū a mote.

*In argu. præce., ex Auerroe.

QVÆST. LXXIII. ART. II.

CONCL. 1a. Non est credibile, q Sol & Luna in ipso momento aduentus Christi obscurentur sui luminis priuatione. 318

¶ PROB.

¶ PROB. Quia totus mundus innouabitur tunc.

¶ *Corollarium.* Illa ergo authoritas Esaiæ 30. adducta in 2. argum. contra, intelligi potest de tempore illo punctali, quo ueniet Christus ad iudicium. Tunc. n. quasi exultabunt cœli luminaria in præsentia iudicis aduenientis (ut colligitur ex Psal. 95. 97.) & per hoc, q. ex tunc primum radios lucidiores emittent.

¶ CONCL. 2ª. Sol & Luna, & alia cœli luminaria tempore propinquo ante iudicium obscurabuntur sui luminis priuatione, uel diuersis temporibus, uel simul; diuina uirtute faciente hoc ad hominem terrorem.

¶ Examē. Ly diuina uirtute faciēte. Hoc refert & ad priuationem luminis, & ad simul tpe priuari. Nō uidetur autem credibile, q. corpora incorruptibilia, qualia huiusmodi sunt, alterentur ab extrinseco per luminis in se ipsis priuationē; neque q. ipsa mat potestate propria retrahant suos radios, cū non ex electione, sed ex natura radios emittant (teste Dionys. in 7. de diuinis nominibus) sed intelligendum est, q. diuina uirtute fiet, ut radij solis, aliorūque corporum ad terrā non perueniant. Similiter non uidetur credibile, q. simul tēpore Sol & Luna naturaliter obscurētur scilicet per ecclipsim: quoniam ut patet in arg. 1. sed contra, hoc est contra scientiam Astrologiæ: sed tamen diuina uirtute hoc fieri poterit.

concl. m

Quæ. 74. ar. 7. cor.

concl. p

PROB. Quia præsupponitur clara

1m ex Rabano.

Tunc tēporis. &. præcedentis iudicij. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione 2ª.

¶ NOT. Quoniam in authoritate Rabani fit mentio de obscuratione luminarium tēpore dominicæ passionis, & ad eius instar futuram esse illā iudicij, dicitur: ideo pro pleniori huius notitia uide 3. par. q. 44. ar. 2. ad 2m.

2m maior.

Lux corporum cœlestium ad generationē inferiorum corporum ordinatur. &c. & ad perfectionē corporum cœlestium eorundē. §. Tunc nihil &c. Licet enim post iudicium non habeant lucem ad generationem istam influendam, habebunt tamen ad sui perfectionem, & decorem.

Rāo 2ª.

¶ *Corollarium.* Ergo lux illa quò ad effectum dicitur mutari, siue (quod in idem redit) ipsa luminaria immutari quò ad lucem effectualiter. Nā lux illorū nūc duos effect⁹ habet, scilicet decorare ipsa cœlestia, & influere in hæc inferiora; tunc uerò primū tātummodò reseruabit.

non erit obscuratio secundum rei ueritatem per modum eclipsis naturalis.

Præterea, Non congruit idem esse causam defectus alicuius rei, & augmenti: sed ueniente Domino lux luminariū augēda erit. Vnde Isa. 30. Erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septempliciter, ergo non est conueniens quòd ueniente Domino, lux illorum corporum cesset. G

RESPONDEO. Dicendum, quòd si loquamur de sole, & luna, quātum ad ipsum momentum aduentus Christi, sic[m] non est credibile quòd obscurentur sui luminis priuatione:[n] quia totus mundus innouabitur Christo ueniente, & sanctis resurgentibus. H Si autem loquamur de eis secundum tempus propinquum ante iudicium;[p] sic esse poterit q. sol, & luna, & alia cæli luminaria, sui luminis priuatione obscurabuntur, uel diuersis temporibus, uel simul diuina uirtute faciente ad hominum terrorem[q].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Rabanus loquitur quātum ad tempus iudicium præcedens.

AD SECVNDVM dicendum, quòd lux est in corporibus cælestibus non solum ad causandum generationem in illis inferioribus, sed etiam ad eorum perfectionem, & decorem; unde nō oportet quòd, cessante generatione, lux corporum cælestium cesset, sed magis augeatur. I

AD TERTIVM dicendum, quòd nō uidetur esse probabile quòd qualitates elementares ab elementis remoueātur, quamuis quidam hoc posuerint; si tamen remouerentur, non est simile de eis, & de luce, eo quòd qualitates elementares habent adinuicem contrarietatem, unde agunt corrumpendo. Lux autem non est principium actionis per uiam cōtrarietatis, sed per uiam principij regulantis contraria, & ad concordiam reducentis;[r] nec est simile de motu corporum cœlestium. K Motus enim est actus imperfecti, unde, & tolli debet quando tolletur imperfectio; quòd de luce non potest dici.

3m d̄ maiori.

Agunt. s. &c. corrūpendo: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam lux remanens in cœlestibus corporibus non agit corrumpēdo, ut patet in tex.

Item illatio cōclusionis.

Ergo &c. 2. ar. negatur illatio §. Nec. n. eadem est ratio (ut dicitur in 3. respōsione literæ) ly nec est simile de motu corporū cœlestiū, & de luce. Motus enim est actus &c. ut ibid.

ARTICVLVS III.

Vtrum uirtutes cælorum Domino ueniente commoueantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd uirtutes cælorum Domino uenicte, non cōmoueantur. Virtutes enim cælorum dici non possunt nisi angeli beati, sed[h] immutabilitas est de ratione beatitudinis, ergo moueri non poterunt.

2 Præterea. Admirationis causa est[h] ignorātia, ut patet in 1.° Methaph. sed sicut angelis lōge abest timor, ita, & ignorātia, q[a] ut dicit Greg. Quid est quod nō uidēt, qui uidentē oīa uident? ergo non poterunt per admirationē moueri, ut in litera dicitur.

3 Præterea. Omnes angeli diuino iudicio astabunt, vñ Apoc. 6. dicitur. Omnes angeli stabant in circuitu throni, sed[b] uirtutes nominant unū specialē ordinem in angelis, ergo non potius de eis dici potuit, nec debuit q. moueantur, quām de aliis angelis.

SED CONTRA est quod dicitur Iob 26. Columnæ cæli pauēt aduentū eius, sed columnæ cæli nō possunt intelligi nisi uirtutes cælorum, ergo uirtutes cælorum cō mouebuntur.

Præterea. Matth. 24. dicitur. Stellæ cadent de cælo, & uirtutes cælorum commouebuntur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd uirtutes in Angelis dicuntur dupliciter, ut patet per Diony.° 11. capit. Cæl. hier. quandoque enim nomen uirtutum uni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediæ hierarchiæ, secundum uerò Greg. est supremus infimæ hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus cælestibus spiritibus, & vtroque modo pōt accipi in propo-

APPENDIX.

EX articulo habes primo, quod per rōnem ostendas, meritò insinuatum à scripturis, luminaria cœli esse obscurāda ut Marci 13. In illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit splēdorem suum, & stellæ cœli erunt decidētes. Hæc ibi. Vbi per ly stellæ cæli erūt decidentes, intellige q. priuabuntur suo lumine, ut in conclusione 2ª. & Exam. Vide no. post ad 1m. ex 1. par. Item à Matth. 24. Luc. 21. & Iohel 2. ubi similia dicit.

Vtil. pro S. Eccles. &c.

°Arist. li. 1. Met. c. 2. circa med.

°li. 4. Dialog c. 33. in fin. & li. 12. Moral. d. ca. 23.

¶ Secundo habes quo per rationem prædicta scripturarū pro quanto, quod dixim⁹ insinuant, & intelligas, & teneas.

¶ Tertiò uides quo ea inuicem Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

c. 11. cæle. hierarc.

QVÆST. LXXIII. ART. III.

CONCL. 1ª. Angeli omnes dicuntur moueri tunc ut naoiete dnmino ad iudicium propter admirationē nouitatis, quæ in mundo erit.

°Hom. 1. 14. in Euang.

¶ Examen. Ly propter

pter admirationem. Quæ scilicet procedit non ex ignorantia, ut A (?) sæpius apud homines accidit, in quo sensu dixit aliquādo philosophus propter admirari, cœperunt homines philosophari: sed quæ procedet ex magnitudine rei, seu potius denotat magnitudinem rei, in quo sensu dicitur Matth. 8. q domi ous miratus est audiens fidē Centurionis (ut Sanctus Thomas ibi exponit.)

sensl. m ¶Ly moueri, Scilicet etiam localiter, ad ueniendum cum iudice Christo. Mouebūtur ergo & mēte per admirationē prædictam, & loco per associationem ipsam.

concl. p ¶PROB. Quia sic dicitur in litera.

¶CONCL. 2ª. Ordo uirtutum specialis tunc mouebitur præ aliis ratione effectus duplicis.

* Homil. 34. I Euāgel. non multum unse medium.

¶Examen. Ly ordo uirtutum specialis. Vide 1. part. q. 108. ar. 6. q licet Gregorius & Dionisius discordent in huius ordinis assignatione (ut dicitur hic.) tamen discordantia illa non est ferè, ni si in uerbis. Dixi ferè, quia iuxta diuersas considerationes diuersa sentiunt, de ipsius assignatione: & ideo quò ad rem non opponunt licet in uoce.

* c. 6. cælest. hierarch. in ser prin. cip. & medium.

¶PROB. Quia & maxime tunc miracula, quæ sibi attribuuntur, faciet ille ordo: & à mouendo cælestia corpora, quod sibi conuenit, cessabunt.

fito. In litera enim exponitur, prout accipitur secundo modo pro omnibus angelis, & tunc dicuntur moueri propter admirationē nouitatis, quæ in mundo erit * sicut in litera dicitur. Potest etiam exponi prout uirtutes, est proprium nomen ordinis, & p tunc ordo ille dicitur moueri præ aliis B ratione effectus, q quia illi ordini secundum Grego.* attribuitur miracula facere, quæ maxime circa illud tempus fient, uel quia ordo ille cum sit de media hierarchia secundum Dionys.* non habet potentiam limitatam, unde oportet quòd eius ministerium sit circa causas uniuersales. Vnde proprium officium uirtutum esse uidetur corpora cœlestia moue- C re, quæ sunt causa eorum, quæ in natura inferiori aguntur, & hoc etiam ipsum nomem sonat, quia uirtutes cœlorum dicuntur. Túc ergo mouebuntur, quia ab effectu suo cessabunt, ulterius corpora cælestia non mouentes, sicut nec angeli, qui sunt ad custodiam hominū deputati, ulterius custodiæ officio uacabunt.

Ad primum ergo dicendum, quòd mutatio illa non uariat aliquid, quod ad eorum sta- D tum pertineat, sed refertur, uel ad effectus eorum, qui immutari possunt sine eorum mutatione, uel ad nouam rerum considerationem, quam prius secundū species concreatas uidere non poterant: hanc autem uicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo nō tollit. Vnde dicit Au.* q Deus mouet creaturā spiritualem per tempora.

Ad secundum dicēdum, E quòd admiratio solet esset de his quæ nostram conditionem excedunt, uel facultatem: & secūdum hoc uirtutes cælorum admirabūtur diuinam uirtutem talia faciētem, inquantum ab eius imitatione, & comprehensione deficiunt per quem modum dixit Agnes, q eius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur: & sic non ponitur in angelo ignorantia, sed tollitur Dei comprehensio.

Ad tertium patet responsio ex dictis.

1m de minori. Immutabilitas. R. status eorū non effectus nouæ considerationis rerum. §. Tunc nihil &c. Nā uirtutes cælorū non mouebuntur primo modo: sed secundo. Hoc est: non mutatione status. Sed uel effectus uel etiā nouæ considerationis rerum: ut patet in tex. & ex conclusionibus præmissis.

* lib. 3. de Trinit. c. 4. to. 3.

¶Examen. Ly quo ad corū statum. Hic est uidere diuinam effectiuā semper modo uniformi: Et hic procul dubio, est status essentialis beatitudinis, pp quod significandum, etiā dicitur, q sunt æternitates participatæ. 1. par. q. 10. ar. 3. ad 1m.

¶Ly nouam considerationem. Scilicet quam habebunt uidendo res p species sibi plus congenitas ab initio creationis suæ 1. par. q. 55. ar. 2. & 3. non autem ut in uerbo. Consideratio enim hæc ultima est immutabilis, & alia à prima. 1 par. q. 12. ar. 9. & 10.

2m ex philosopho. Admirationis causa est ignorantia R. uel excessus supra facultatē nostrā eorum, de quibus miramur. §. ut optime declatatur in textu. Tunc nihil &c. licet. n. in Angelo non sit ignorantia: (ut significat) est tñ in eu diuinæ uirtutis incomprehensio, & hoc sufficit ad illā admirationem causandam.

3m minor. Virtutes nōant uel speciale ordinē in Angelis. R. & q̄ñq; pro oībus cælestibus Angelis accipiunt. §. ut in corp. patet. Tunc nihil &c. ut ex cōclusionibus patet. Nam prima de oībus Angelis est. 2ª. de illo spāli ordine: & sic prima nuc nole uirtutū large. 2. strictè.

QVAESTIO LXXIIII.

De igne ultimæ conflagrationis, in nouem articulos diuisa.

Deinde considerandū est de igne ultimæ conflagrationis mundi.

Circa quod quæruntur nouem.

Primo, Vtrum aliqua mundi purgatio sit futura.

Secundo, Vtrum per ignem sit futura.

Tertio, Vtrū ille ignis, sit eiusdem speciei cū igne elementari.

Quarto. Vtrum ignis ille sit cælos superiores purgaturus.

Quinto, Vtrū ille ignis sit alia elementa consumpturus.

Sexto, Vtrum omnia elemēta sit purgaturus.

Septimo, Vtrum ille ignis præcedat iudicium, uel sequatur.

Octo. Vtrum per illum ignem consumendi sint homines.

Nono, Vtrum per eum inuoluendi sint reprobi.

ARTICVLVS I.

Vtrum mundi purgatio sit futura.

Ad primum sic proceditur. Videtur quòd nulla mundi

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: q̄d̄o p rōnem ōñdas, manifestè, insinuatū à Scripturis fuisse, q uirtutes cælorū cōmouebantur uenientē dño ad iudicium. Vt Iob. 26. Colūnę cęli pauēt aduentū eius. Hæc ibi. Vbi p colūnas cęli intelligūtur Angeli tanq̄ ij, q p̄bent totus cęlis ad influendū in hęc inferiora, p hoc, q mouent illos, & ultra hoc colūnę cęli spūalis sūt q a cadētibus illis, in quibus Deus repetis prauitatē, ipsi pmāserūt fortiter in gr̄a ad seruiēdū Deo uiuenti. Nota ly pauēt. de passione admorationis intellig. non ex infidelitate quidē pcedentis, de qua dī Io. 7. mirabantur dei dicēres: quō hic lras scit &c? Sed ex deuotione, de qua Luc. 2. erant Ioseph & Maria mirātes su p his &c. Itē à Mat. 24. Virtutes cœlorū commouebūtur, & Mar. 13. Virtutes, q in cęlis sūt, mouebūt, & Luc. 21. Virtutes cœlorū mouebūt. Et quasi exponēs se sub dit: tunc uidebunt filium hois uenientē in nube, cum potestate magna & maiestate. Idest cū ipsa uirtutū maxima commotione. Itē ab Esaiæ 3. Dñs ad iudicium ueniet, cum senibus populi sui, & principibus eius.

Vól. p S. Eccle. &c.

* In corp. ar

Culūnæ, cęli duplíciter.

Tho. 4 d. 47. q. 1. a. 1. & seq.

¶Secundo habes: q̄ño p rationem p̄dicta scripturarum, pro quanto uirtutes cœlorū sūe commouendas insinuant, & intelligas & tuearis.

¶Tertio uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆSTIO LXXIIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Oportet, quòd q̄ñ homo per corpus glorificabitur, alia etiam mundi corpora ad meliorē statū mutē ur.

PROB.

¶PROB. 1. Quia mundus aliquo modo factus est propter hominem. 2. Quia congruit, ut tunc locus sit conuenientior, & aspectus delectabilior.

¶Examen. Ly aliquo modo. Non totaliter. Nam mundus factus est etiam propter esse suum iuxta illud Sap. 1. Creauit omnia ut essent, & principaliter quidem propter Deum iuxta illud Prouerb. 16. uniuersa propter semetipsum operatus est dominus. Dicitur autem factus propter hominem, quia in seruitium eius: iuxta illud Gen. 1. dominamini piscibus maris, & uolatilibus cœli, & uniuersis animantibus, quæ mouentur super terrã. Et Heb. 1. omnes sunt administratorij spiritus, in ministeriũ missi, propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Idest propter homines æternæ salutis capaces.

¶Ly locus conuenientior. Hoc dicitur, non quia post iudicium sancti sint conuersaturi in mundo, tanquam in loco suo; sed ut cognoscant in eo locũ mundi in seipso pulchriorem, quàm antea: & ex hoc fiat quædam correspondentia ad locũ mundi in principio suæ creationis, antequàm impuritates eune dicédas côtraheret.

¶CONCL. 1ª. Ad hoc, q̃ homo gloriã corporis consequatur, oportet: prius remoueri ea, quæ gloriæ opponuntur quæ sunt duo, scilicet corruptio naturæ, & infectio culpæ.

¶PROB. Quia ex 1. Cor. 15. patet primũ, & ex Apoc. vlt. patet secundum.

CONCL. 2ª. Oportet elementa purgari a corruptionibus, tum quasi naturalibus, tum ex culpa hominum contractis, ad hoc: q̃ decenter suscipiant nouitatẽ gloriæ.

¶NOT. Per corruptiones quasi naturales, intellige illas, quibus dicitur in textu ly similiter etiam circa medium locũ propter elementorum &c. Per corruptiones uero ex culpa hominum contractas intellige incõgruitatẽ illam, quæ declaratur in texto ly quamuis autem

purgatio futura. Non enim purgatione indiget, nisi quod est immunundum, sed creaturæ Dei non sunt [h] immundæ: vnde dicitur. Actu. 10. Quod Deus mundauit, uel creauit, tu ne commune dixeris, id est, immundum, ergo creaturæ mundi non purgabuntur. G

2 Præterea. Purgatio secundum diuinam iustitiam ordinatur ad auferendum immũditiam culpę, sicut patet de pugatione post mortem, sed in elementis huius mundi nulla potest esse culpæ infectio, ergo uidetur quòd purgatione non indigeant.

3 Præterea, Vnumquodque dicitur purgari quando separatur, quod est extraneum ab ipso, inducens in eo ignobilitatem, separatio enim eius, quod nobilitatem inducit, non dicitur purgatio, sed magis diminutio, sed [h] hoc ad perfectionem, & nobilitatem elementorum pertinet, quòd aliquid extraneæ naturę est eis mixtum, quia forma corporis mixti, est nobilior quàm forma simplicis, ergo uidetur quòd elementa huius mundi nullo modo conuenienter possint purgari.

SED CONTRA. Omnis innouatio fit per aliquam purgationem: sed elementa innouabuntur: vnde Apoc. 21. dicitur: Vidi cælum nouum, & terram nouam. Primum enim cœlum, & prima terra abiit, ergo elementa purgabuntur.

Præterea, Primæ ad Corint. 7. super illud, præterit figura huius mundi, dicit Glo. [*] Pulchritudo huius mundi, mundanorum ignium conflagratione peribit, & sic idem quod prius. K

RESPONDEO, dicendum, quòd quia mundus propter hominem aliquo modo factus est, [m] oportet quòd quando homo per corpus glorificabitur, etiam alia mundi corpora ad meliorem statum mutentur, [n] ut fit locus conuenientior, & aspectus delectabilior. [p] Ad hoc autem quòd homo gloriam corporis conse-

res corporales subiectum infectionis culpæ, &c. atque inclusiue ad ly mundatione indiget.

¶Examen. Ly loca in quibus aliqua crimina sunt commissa non reputantur idonea &c. Hoc declarat attur simul, & confirmatur à summis Pontificibus, de consecr. eccles. uel altar. cap. 5. Si ecclesia. & c. Aqua & c. cõsuluisti, & ca. propofuisti: ubi datermĩnat, q̃ ecclesiæ & ca cõsecrata uel per effusionẽ seminis, aut sanguinis, uel per sepulturam corporũ excõmunicatorum ucõ grauitatẽ quandã cõtrahunt, à qua per reconciliationem facere dotũ factã tanq̃ per purgationẽ q̃ ... expiari debẽt, ad hoc ut sint diuinis officiis apta.

quabatur oportet prius remoueri ea, quæ gloriæ opponuntur, quæ sunt duo, scilicet corruptio, & infectio culpæ [q] quia ut dicitur 1. Corint. 15. Corruptio in corruptelam non possidebit; & à ciuitate glorie omnes immundi foris erunt. Apoc. ult. Et similiter etiam oportet elementa mundi purgari à contrariis dispositionibus; antequam in nouitate gloriæ adducatur, proportionaliter ei, quod de homine dictum [*] est. Quamuis autem res corporalis subiectum infectionis culpæ proprie esse non possit, tamen ex culpa quædam incongruitas in rebus corruptis relinquitur ad hoc quòd spiritualibus ditentur; & inde uidemus quod loca, in H quibus aliqua crimina sunt commissa, non reputantur idonea ad aliqua sacra exercenda in eis nisi purgatione quadam præmissa: & secundum hoc ex peccatis hominum quandam inidoneitatem ad gloriæ susceptionem pars mundi recipit, quæ in usum nostrum cedit, unde quantum ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa medium lo- I cum propter elementorum contactum multæ sunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorum, quæ puritati eorum derogant, & ideo [*] ab his oportet elementa purgari ad hoc, quòd decenter suscipiant nouitatem gloriæ. [t]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cum dicitur, omnis creatura Dei esse munda, hoc [a] est intelligendum, quia non habet in substantia sua alicuius malitię commixtionem, sicut ponebant Manichęi dicentes, & malum, & bonum esse duas substantias alicubi diuisas, & alicubi cõmixtas: non autem remouetur, quin aliqua creatura habeat permixitionem naturæ extraneæ, quæ etiam in se natura bona est, sed perfectioni huiusmodi creaturæ repugnat. Similiter non remouetur ex hoc quin malum alicui creaturæ accidat, quam-

¶Ly pars mundi quæ in usum nostrum cedit &c. Ergo licet mũdus totus usq; ad medium locum inclusiuè purgãdus sit, tñ nõ ua diuersa, quia pars pro pè homines pp duo purgatione indiget, pars uerò media pp unum. Nam hæc propè hões existens & cõne alterationes elementorũ & corruptiones quasi natura lit purgabitur, & rõne corruptionis ex culpa hominũ contractę, aũm tñ media pars prædicta purgetur ratione tantum corruptionis quasi naturalis.

¶PROB. Quia oportet elementa mũdi, proportionaliter ad hominem, purgari à contrariis dispositionibus, antequã in nouitate gloriæ adducantur: & huiusmodi dispositiones contrariæ sunt corrup tões illę due, uel quasi naturales uel ex culpa hominum contractæ.

¶Examen. Ly in nouitatem gloriæ adducantur. Scilicet cõ ueuenenter ipsis. Non enim intelligitur de gloria beatorum, ad quã soli homines bo ni adducũtur sed de gloria (ut diximus) conuenientem elementis, quæ est, ut sint locus conuenientior, & aspectu delectabilior, utpote claritatem quandam, im, ... nitatibus omnibus decorẽ, ... pta.

[*] Partim ex gloria corporis. par. dia. par. cum inter lin. ibid. & sumitur ex Aug. lib. 20. de ciui. Dei c. 29 ante me. to. 5.

[*] Paolo anta in hoc corp.

concl. m

concl. p

concl. t

1 m de minori. Non sunt immũdæ. Rn. in substãtia sua non

non, quantum ad permixtionem quandam naturæ extraneæ. § ut in text declaratur. Tunc nihil contra: ut ex conclusionibus patet. Nam illas corruptiones, à quibus purgabuntur non esse de substantia elementorum: habe inde.

2m maior.

In corp. art. Purgatio secundū diuinā iustitiā ordinatur ad auferendā immunditiā culpæ. vel commissæ, uel ex aliorū culpa contractæ. §. Tūc nihil &c. Quamuis.n. elementa corporea &c. ut in tex.

3m minor.

Hoc ad perfectionē, & nobilitatē elementorum pertinet, quod aliquid extraneæ naturæ est eis mixtum. *Al. operationē.* negat hoc. § Ad probationem respondetur, quod licet forma mixti sit nobilior quantū ad speciē: nō tamen quantum ad perpetuitatē (homine dempto,) & secundum existentiā per se: ut declaratur in tex. per totum.

¶NOT. Perpetuitas durationis assimilatur perpetuitati gloriæ beatorū: & ideo magis attēditur ista nobilitas in elementis, & consequenter rerum simplicium.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c. EX articulo habes primò: quō p rationē ostendas, meritò insinuatum à scriptoris, quod purgatio mundi futura sit, ut 1.Cor.7. Præterit figura huius mundi. Vbi signanter dicit ly figura, quæ est quoddā accidens in genere qualitatis (ut patet per philosophū in prædicamen.) ad differentiam substantiæ. Denotauit ergo per hoc: quod substātia mūdi remanere potent, sine eis accidētibus quibusdā nūc habitis. Hæc aūt sunt accidētia, de quibus fit cōclusione. Vn p hoc insinuare uoluit, quod purgabitur mūdus aliquāliter. & ab Apocal. 21. Ecce noua facio omnia. Quod autem sub ly omnia contineantur & ele-

uis non sit permixtum ei quasi pars substantiæ ipsius.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis elementa corporea subiectum culpę esse non possint, tamen ex culpa commissa in eis aliquam ineptitudinem consequitur ad perfectionem gloriæ suscipiendam.

AD TERTIVM Dicendum, quòd forma mixti, & forma elementi possunt dupliciter considerari; aut quantum ad perfectionem speciei, & sic corpus mixtum est nobilius: aut quantum ad perpetuitatem durationis, & sic corpus simplex nobilius est, quia non habet in seipso unde corrumpatur, nisi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori: Corpus autem mixtum in seipso habet causam corruptionis, scilicet compositionem* contrariorū, & ideo corpus simplex et si sit corruptibile secundum partem; est tamen incorruptibile secundum totum, quod de mixto dici non potest: & quia incorruptio est de perfectione gloriæ, perfectio † corporis simplicis magis conuenit perfectioni gloriæ, quàm perfectio corporis mixti, nisi etiam corpus mixtum in se habeat aliquod incorruptionis principium: sicut humanum, cuius forma est incorruptibilis. Nihilominus tamen quamuis aliquo modo corpus mixtum sit nobilius, quàm simplex; nobilius tamen esse habet corpus simplex, secundum se existens, quam existens in mixto; quia in mixto sunt corpora simplicia quodammodo in potentia, in seipsis autem existentia sunt in ultima sui perfectione.

ARTICVLVS II.

Vtrum mundi purgatio sit futura per ignem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc purgatio non sit futura per ignē. [b] Ignis enim cum sit pars mundi, purgatione indiget sicut alteræ partes: sed non debet esse idem pur-

A gans, & purgatum, ergo uidetur quòd ignis non purgabit.

2 Præterea, Sicut ignis habet uirtutē purgatiuā, [b] ita, & aqua, cum ergo omnia non sint purgabilia per ignem, sed quædam necesse sit aqua purgari, sicut etiam uetus lex distinguit, uidetur quod ignis non purget ad minus uniuersaliter.

3 Præterea, Purgatio ad hoc uidetur pertinere, ut partes mundi segregatæ puriores reddantur: sed segregatio partium mundi ab inuicem in mundi initio sola uirtute diuina facta est, quia ex hac opus distinctionis determinatur: unde, & Anaxagoras* segregationem posuit, per actum intellectus mouentis omnia, [b] ergo uidetur quòd in fine mundi purgatio fiat immediate à Deo, & non per ignem.

SED CONTRA est quod In Psal. 49. dicitur. Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas ualida, & postea sequitur de iudicio. * Aduocabit cælum desursum, & terram discernere populum suum, ergo uidetur quòd ultima purgatio mundi sit futura per ignem.

Præterea. Secundæ Petri ult. dicitur. Cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent, ergo illa purgatio per ignem fiet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd illa mundi purgatio remouebit à mundo infectionem ex culpa relictam, & impuritatem commixtionis, & erit dispositio ad gloriæ perfectionem; & ideo * quantum ad hæc tria, conuenientissime fiet per ignem purgatio.* Primo, quia ignis cum sit nobilissimum elementorum, habet naturales proprietates similiores proprietatibus gloriæ; ut maxime patet de luce. Secundo, quia ignis non ita recipit commixtionem extranei propter efficaciam uirtutis actiuæ, sicut alia elementa. Tertio, quia sphæra ignis est remota à nostra habitatione, nec ita communis est nobis usus ignis sicut terræ, aquæ, & aeris, unde non ita inficitur: & præter hoc habet magnā efficaciam ad purgādum, & ad diuidendum subtiliando.

sententia declarauerat prius ibi dicens, uidi cœlū nouū & terram nouā. Primū.n. cœlum: & prima terra abiit, & mare iam nō est. Hæc ibi. Vbi nouitatē hanc intelligent prius sup Apostolum, similiter & prætermissionem siue non existentiam maris. Per hæc.n. omnia sola purgatio mūdi describitur remanēte substantia. Nouitatem etiam proportionaliter de omnibus fiendam intelligas, si equaliter: adeò quod suo modo unumquodque purgabitur iuxta simile dictum Psal. 35. Homines & iumēta saluabit dñs. Hinc ergo tū per articuli rōnem tū per scripturas excludere debes hæresim sine autore (ut refert Augus. de hæres. c. 77) dicentem: mundū, & post resurrectionem uniuersalē mortuorū, in eodem statu, in quo nunc est, permansurum: neque ita esse mutandū, ut sit cęlum nouū, & terra noua.

Refert id Arist. lib. 8. Physic. tex. 77

Al. Aduocauit.

¶Secūdò habes: quō per rationem prædicta scripturarū, pro quanto mundi purgationem futurā insinuant, & intelligas & teneas.

Ambro. sup. illud 1. Cor. 7. Præterit figura & gl. ot. ibi.

¶Tertiò uides: quō ex his uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

Art. præced. cor.

QVÆST. LXXI.

ART. II.

concl. in 3 ar.

CONCL. Conuenientissimè purgatio fiet per ignem.

¶PROB. 1. Quia ignis est nobilissimū elementorum similiores habēs proprietates proprietatibus gloriæ (ut patet de luce:) & illa purgatio erit dispositio quædam ad gloriæ perfectionem (ar. 1.) 2. Quia ignis non ita recipit commixtionem extranei sicut alia elemēta, (patet ex uirtutes eius actiuæ efficacia,) & illa purgatio fiet ad remouendum impuritatem cōmixtionis (ar. 1.) 3. Quia sphæra ignis nō ita ex cul-

pis

ſ a luminum infici tur (ut patet ex remotione ſua à noſtra habitatione) è illa purgatio remouebit à mūdo infectionē ex culpa relictā (ar. 1.) 4. Quia ignis hēt magnā efficaciā ad purgādū, atq; ad diuidēdū, ſubtiliando (patet per experientiā)

¶ NOT. De illa ſimilitudine proprietatū lucis ad res ſpirituales, uide 1. par. q. 67. ar. 1.

1 ꝯ maiori.

Igni. ꝶ. ſecundum ꝙ eſt in materia alienatiuon, ſecundū ꝙ eſt in materia ꝑpria. § Tūc nihil &c. Nā, ꝙ ignis ſecundū ꝙ in materia propria eſt, purget gnem in materia aliena exiſtētem; prout habet de extraneo adiunctum non eſt inconueniens. Vide infra ar. 3. ad 1ᵘᵐ.

2ᵐ ꝯ maiori.

Ita. ꝶ. quātū ad habere uim purgatiuā aliqualiter: nō quantum ad habere illā uehementer & uniuerſaliter, & ēt quantum ad habere uim diſgregatiuā. §. Tūc a hui &c. Nam tunc purgatio uehementiſſima, & uniuerſaliſſima & ui diſgregandi requiretur; qd non eſt ſic de illis, quæ purgātur aqua: ut in textu.

¶ NOT. Ignis magis actiuus eſt q̃ aqua: & ideo illi præ aqua conuenit purgare modo uehemē tiori, & uniuerſaliori, & ēt diſgregare commixtionis impuritatem, ut apparet in cōflatione metalli auri, argenti &c.

¶ Examen. Ly aqua habet uim magis cōgregandi quàm diſgregandi. Vt apparet in calce, & terra ſicca tempore eſtiuo. Nam talia cum ſint diſgregata ſecundū partes, congregantur ad inuicem, ſi apponatur, uel infundatur aqua.

3ᵐ illatio cō cluſionis. Ergo &c.

ꝶ. negatur illatio. §. prop. ex rationem diſſimilem primæ ſegregationis & ulti

AD PRIMVM ergo dicēdū, F quòd ignis non uenit in uſum noſtrum prout eſt in materia propria (ſic enim remotus eſt à nobis) ſed ſolum prout eſt materia aliena; et quo ad hoc poterit purgari mundus per ignem in ſua puritate exiſtentem; quātū ad hoc, ꝙ hēt de extraneo adiunctum.

AD 2ᵐ dicendū, quòd, prima purgatio mūdi, quæ facta eſt per diluuium, non reſpiciebat niſi in fectionē peccati; præcipue autē G tunc regnabat peccatum concupiſcentiæ: & ideo conuenienter ꝑ côtrariū purgatio facta fuit, ſcilicet per aquam. Sed ſecunda purgatio reſpicit et infectionem culpę, & commixtionis impuritatem; & quantum ad utrumq; côuenit magis ꝙ fiat ꝑ ignē q̃ per aquā; Aqua enim nō habet uim diſgregandi, ſed magis congregandi; unde per aquam naturalis impuritas elementorum tolli non poſſet ſicut per ignem. Similiter etiā circa finem mundi regnabit uitium tepiditatis, quaſi mundo iā ſeneſcēte, quia ut dicitur Matth. 24. tūc refrigeſcet charitas multorū; unde tunc côuenienter purgatio per ignē fiet. Nec eſt aliquid, quod igne purgari non poſsit aliquo modo: Sed quædam ſunt, quæ ſine ſui corruptione ꝑ ignē non poſſunt purgari, ſicut pani, & uaſa lignea, & huiuſmodi, & talia lex præcipit purgari per aquam, quæ tamē finaliter omnia corrumpentur per ignem.

AD 3ᵐ dicendū quod ꝑ opus diſtinctionis ſunt rebus diuerſæ formæ collatæ, quibus adinuicē diſtinguuntur, & ideo hoc fieri non potuit niſi per eum, qui eſt author naturæ; ſed per finalē purgationem reducentur res ad puritatem, in qua conditæ fuerunt, & in hoc poterit natura creata exhibere miniſterium creatori, & propter hoc miniſterium creaturæ committitur, quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

ARTICVLVS III.

Vtrum ignis, quo mundus purgabitur, ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod ille ignis non ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari. Nihil enim H ſeipſum conſumit: ſed ille ignis quatuor elementa conſumet, ut dic. Gloſſ. 2.* Pet. ult. ergo ignis ille non erit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari.

2 Præterea. Sicut uirtus manifeſtatur per operationē, ita natura per uirtutem: ſed ille ignis habebit aliam uirtutem ab igne, qui eſt elementum, quia ſcilicet purgabit uniuerſum, ꝙ ignis iſte facere non poteſt, ergo non erit eiuſdem ſpeciei cum iſto.

3 Præterea. Ea, quę ſunt eiuſdem ſpeciei in corporibus naturalibus, habent eundem motum: ſed ille ignis habebit alium motum, quàm ignis, qui eſt elemētum, quia circumquaq; mouebitur, ut totū purgare poſſit, ergo non eſt eiuſdem ſpeciei.

SED CONTRA eſt ꝙ Augu. dicit 20. de Ciu. Dei, & habetur in Gloſſ. 1.* ad Corinth. 7. quòd figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, ergo ignis ille erit de natura ignis, qui nunc eſt in hoc mundo.

Præterea, ſicut erit purgatio futura ꝑ ignem, ita pręcedēs fuit per aquam, & utraque adinuicē comparantur 2. Petri 3. ſed in prima purgatione fuit aqua eiuſdē ſpeciei cum aqua elementari, ergo ſimiliter erit in ſecunda purgatione eiuſdem ſpeciei cū igne elementari. I

RESPONDEO, dicendū, ꝙ circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt, ꝙ elementum, quod eſt in Sphæra ſua, deſcendet ad purgationem mundi, modum autem deſcenſionis ponūt per multiplicationem Ignis enim appoſito combuſtibi li undique augmentatur; & hoc præcipue tunc fiet, quando uirtus ignis exaltabit ſuper omnia alia elementa. Sed contra hoc eſſe uidetur, quòd ignis ille non tantùm deſcendet, ſed etiam à Sanctis aſcendere perhibetur, ut patet 2. Petri 3. Vbi dicitur, quòd tantum aſcendet iudicii ignis, quantum aquæ Diluuii, ex quo uidetur quòd ille ignis ſit circa locum medium generationis. Et propter hoc alii dicunt, quòd ignis ille generabitur circa locum K

mæ, ut declaratur in tex. per totum.

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò quo modo per rationem oſtendas, metriò eſſe inſinuatum ab ec cleſia mundum purgandū eſſe per ignē: & ſic. In die illa tremenda quando cœli mouendi ſunt & terra, dum ueneris iudicare ſeculū per ignem. Item à Pſal. 49. Ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas ualida. Aduocauit cœlum deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum. Et Pſal. 96. Ignis ante ipſum pręcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius. Item 2. Petr. ult. Cœli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent. Nouos uerò cœlos & nouam terram expectamus. Et ibid. Cœli autem, qui nunc ſunt, & terra eodem uerbo repoſiti, ſunt igni ſeruati in die iudicii. Item ibid. Adueniet dies domini ut fur, in quo cœli magno impetu tranſient, elementa uerò calore ſoluentur, terra autem, & quæ in ipſa ſunt, opera exurentur. Nota & contra hæreſim prædictum ar. in appen.

Vid. 4 S. Eccl. &c.

*Gloſſ. ordi. ſup. illud 2. Pet. 3. elementa uero, & hī ex Beda leū locum.

*Lib. 20. c. 16. ante me. to. 5.

*Gloſ. ordi. & interli. ib. d.

2 ¶ Secundò habes quō per rōnem ꝓdicta ſcripturarum, ꝓ quāto futuram purgationē eſſe per ignē inſinuant, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uticiſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXIIII.

ART. III.

CONCL. Simpliciter concedendum eſt quòd ignis, quo mundus purgabitur, erit eiuſdem ſpeciei cum illo elementari. 388.

Examen. Ly ſimpliciter. Hoc non tantum tenetur hic pro ly abſoluiè: ſed etiam

medium ex congregatione radio A rum cælestium corporum, sicut videmus quòd congregantur in speculo comburente; tunc loco speculorum erunt cubes concauæ, ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed hoc etiam non uidetur cōueniens, quia cū effectus corporum cælestium sequantur determinatos situs, & aspectus eorum, si ex uirtute corporum cælestium ignis ille generaretur, notum tempus il- B lius purgationis esset consideran tibus motus astrorum: quod authoritati scripturæ repugnat. Et ideo alii dicunt sequentes Augu stinum, quòd sicut mundanarum aquarum inundatione factum est Diluuium, ita mundanorum ignium conflagratione figura huius mundi peribit, ut dicitur* 20. de Ciui. Dei. Ista autem conflagratio nihil aliud est, quàm congregatio omnium cau C sarum inferiorum, & superiorum, quæ ex natura sua habent uirtutem igniendi, quæ quidem congregatio non naturali cursu rerum, sed uirtute diuina fiet; & ex omnibus istis causis sic con gregatis generabitur ignis, qui faciem huius mundi exuret. Si autem opiniones hæc ꝛ rectè cō siderantur, inueniuntur diuersificari quantum ad causam generationis illius ignis; & non quā D tum ad speciem eius. Ignis enim generatus à sole, uel ab inferior calefaciente est eiusdem speciei cum igne, qui est in sua Sphæra, nisi inquantum admiscetur ei, de materia aliena; quod quidem tunc oportebit, quia ignis non potest aliquid purgare, nisi secun dum quod aliquid alterum efficitur materia eius aliquo modo. Vn de * simpliciter concedendum est, quòd ignis ille erit eiusdem E speciei cum isto.

Ad primum ergo dicendum, quòd ignis ille quamuis sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est, non tamen est idem numero. Videmus autem quod duorum ignium eiusdem speciei, unus alterum destruit, maior scilicet minorem, consumendo materiam eius; & similiter etiam ille ignis ignem, qui apud nos est, consumere po-

terit.

Ad secundum dicendum, quòd sicut operatio, quæ procedit à uirtus, est uirtutis indiciū, ita & uirtutis eius quæ procedit à principiis essentialibus rei est in diciū essentiæ, uel naturæ. operatio autem, quæ non procedit ex uirtute rei operantis, non indicat uirtutem ipsius, sicut patet in instrumentis. Actio enim instrumenti magis manifestat uirtutem mouentis, quàm instrumenti uirtutem; quia uirtutem agentis manifestat, ut primum operationis principium, uirtutem autem instrumenti non manifestat, nisi quatenus est susceptiuum influentiæ principalis agentis, secundum quòd mouetur ab eo. Similiter etiam uirtus, quæ non procedit ex principiis essentialibus rei, non manifestat naturam eius, nisi quantum ad susceptibilitatem, sicut uirtus, qua aqua calefacta potest calefacere, non manifestat naturam eius, nisi quantum ad calefactibilitatem, & ideo nihil prohibet quin aqua habens hanc uirtutem, sit eiusdem speciei cum aqua non habente uirtutem istam. Similiter non est inconueniens, quòd ignis ille, qui habebit uim purgandi faciem mundi, sit eiusdem speciei cum igne, qui est apud nos, cum uis calefactiua non oriatur in ipso ex principiis essentialibus, sed ex diuina uirtute, uel operatione, siue dicatur, quòd illa uirtus sit aliqua qualitas absoluta, sicut calor in aqua calefacta, siue intensio quædam, sicut de instrumentali uirtute in prima distinctione dictum est:* & hoc probabilius est, quia ignis ille non aget, nisi ut instrumentum diuinæ uirtutis.

Ad tertium dicendū, quòd ignis ex propria natura non fertur nisi sursum: sed inquantum insequitur materiam, quam requirit ꝛ extra propriam sphæram existens, sic sequitur materiæ combustibilis situm: & per modum istum non est inconueniens quòd, uel in circuitu, uel in deorsum moueatur; & præcipuè secū dum quòd agit instrumentum diuinæ * uirtutis.

---

etiam pro ly secundum omnes opiniones; quæ prædictæ sunt. Ac si dixisset. Et absolutè, & secundum opiniones prædictas omnes, concedendum est &c.

¶ PROB. Quia si opiniones prædictæ profundius considerentur inueniuntur nō diuersificari quā tum ad speciē ignis, licet diuersificentur quantum ad causam generationis eius (cum ignis generatorum à sole uel ab inferiori sit eiusdem speciei cū igne, qui est in sphera sua.)

¶ Examen. Ly ignis ghatus à sole. Hoc refert secūdam opinionē.

Ly ab inferiori calefaciente. Hoc refert tertiam opinionem.

Ly cum igne, qui est in sua sphæra. Hoc refert primam.

*Mat. 24. Actuū 3.

*Lib. 20. c. 16. 18. 5.

Ly si rectè considerentur. Idest si intimius considerentur, & non superficialiter tantum.

¶ Ly eiusdem speciei cū igne in sphæra, nisi inquantum admiscetur ei de materia aliena. Idest nō differt specie ab illo, & consequenter, nec forma, nec materia intranea seu essentiali: sed materia tātum extranea, seu quasi accidentali luet pro combustibili sapposita. Vnde per * loquendo nulla ponitur secundum speciem differentia est inter illos ignes à diuersis causis procedentes, sed tantū per accidens.

1ᵐ de maiori. Seipsum. ℞. non mero: non, specie autē. §. Tunc omnia &c. Videmus. n. quòd duorū ignū eiusdem speciei &c. utio rex. Hinc melius intellige, applicando, ar. 1. ad 1ᵐ.

tant. m

2ᵐᵈ maiori. Per uirtutē. ℞. procedente à principiis essentialibus ipsius naturæ: non, aliūde. §. puta ex diuina uirtute. Vt diffusius declaratur in tex. Tunc nihil &c. Nam uirtutis illa ignis, q purgabit uniuersum nō

procedet ex principiis essentialibus ignis. Alioquin & nunc ignis combureret uniuersum.

¶ Corollarium. Ergo ignis ille aget, ut instrumentum diuinæ iustitiæ. Vnde actio eius deducet nos ma gis in cognitiō diuinæ uirtutis tanq principalis agentis, quàm naturæ ipsius ignis: licet & instrumentū aliquam actionē de se habeat subordina tā ad actionē suam instrumentalē. Exēplum de serra: quæ habet de se actionē secandi, quæ dicitur actio sua propria; & habet actionem instrumentalem, quæ est facere lectum, uel huiusmodi. Quæ duæ actiones sic se habēt, q propria præ supponitur instrumentali qm nisi secaret nunq faceret lectum. Ita in proposito. Ignis ille mundi purgatiuus de se habet tanquam ppriā actionem q combustat: ex diuina autem speciali uirtute habet quòd combutat uniuersum: & ad hāc ultimam actionē conuenienter assumitur instrumentaliter, quia de se habet primam.

3ᵐᵈ maiori. Habēt eundē motū. ℞. secundum q ex natura propria mouentur: non, secūdū q aliunde. §. Tūc nihil &c. Nam ignis ille mouebitur circūquaque secundū q aliunde puta ex materia combustibili materialiter & ex uirtute diuina efficienter ho. hæc.

*Tho. in 4. dist. 1.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quo per ionem ostendam, me tiō insinuati à 2. Petr. 3. q ignis ille cū isto erit eiusdem speciei & sic. Cæli erant prius & terra de aqua, & per aquā consistens Dei uerbo ille mundus aqua inundatus perijt. Cæli autem qui nunc sunt & terra igni sūt seruati in die iudicij. Hæc ibi. Ecce q aperte compatat ignem purgatorum mūdū ua. aquæ

Vel. p̄S. Eccle. &c.

*Al iusti.

aquæ diluuij eundem inundantis. Patet autem, q. comparata ad inuicem solent vicissim sensum alterutrius declarare. Sic ergo videtur ex tali comparatione: q. ignis ille futurus sit eiusdẽ speciei cum isto elementari: ex quo & aqua inundans per diluuium fuit speciei eiusdem cum aqua elementari, vt colligitur ex Gen. 7. Item à 1. Cor. 7. Præterit figura huius mundi. Vbi exponens sensum Apostoli Augustinus inquit: q. figura huius mundi conflagratione mundanorum ignium peribit.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, proquanto insinuare uidetur quod diximus, & intelligas, & teneas.

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis nitescat Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos superiores.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille purgabit etiam cœlos superiores, quia in Psalm. 101. dicitur, Opera manuũ tuarum sunt cœli: ipsi peribunt, tu autem permanes: sed etiam superiores cœli sunt opera manuum Dei, ergo h & ipsi in finali mundi conflagratione h peribunt.

2 Præterea. 2. Pet. 3. dicitur, h cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescẽt. Cęli autem, qui ab elementis distinguuntur, sunt cęli superiores, q. bus infixa sunt sidera, ergo videtur etiam quòd illi per ignem illum purgabuntur.

3 Præterea, Ignis ille ad hoc erit ut remoueat à corporibus indispositionem ad perfectionem gloriæ: sed in cœlo superiori h inuenitur indispositio, & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit, & ex parte naturalis defectus: quia Romano. 8. super illud: Scimus quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit vsq; adhuc: dicit Gloss. † Omnia elementa cum labore explent officia sua, sicut Sol, & Luna, non sine laborę statuta implent sibi spatia, ergo purgabuntur per ignem illum.

SED CONTRA est, quòd corpora cęlestia peregrinæ impressionis receptiua non sunt.

Præterea, Super illud 2. Thess. 1. In flamma ignis dantis vindictam, dicit Gl. † Ignis erit in mũdo, qui præcedet eum, tantum spatium aeris occupans, quantum occupauit aqua in diluuio sed aqua diluuij nõ ascendit vsq; ad superiores cœlos: sed solum quindecim cubitis super altitudinẽ montiũ, ut habetur Gene. 7. ergo cœli superiores illo igne non purgabuntur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd purgatio mundi ad hoc G erit, ut remoueatur a corporibus dispositio contraria perfectioni gloriæ, quæ quidem perfectio est ultima rerum consummatio, & m hæc quidem dispositio in omnibus corporibus inuenitur: sed diuersimode in diuersis n. In quibusdam enim inuenitur indispositio per aliud inhærens substantiæ eorum, sicut in istis corporibus inferioribus, quæ per mutuam mixtio- H nem decidunt à propria puritate. In quibusdam uero corporibus inuenitur indispositio non per aliud substantiæ eorum inhærens, sicut in corporibus cœlestibus, in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuersi, nisi motus, qui est via ad perfectionem, nec motus quilibet, sed localis tantum, qui non uariat aliquid, quod sit intrinsecum rei, ut sub- I stantiam, aut quantitatem aut qualitatem, sed solum locum, qui est extra rem, & ideo p à substantia cęli superioris non oportet quòd aliquid remoueatur: sed oportet quòd motus eius quietetur q. Quietatio autem motus localis non fit per actionem alicuius contrarij agentis: sed per hoc, quòd motor desistit à mouendo: & ideo r cœlestia corpora nec per ignem, nec per alicu K ius creaturæ actionem purgabũtur: sed ipsa eorum quietatio sola volũtate diuina accidens, eis loco purgationis erit s.

QVÆST. LXXIIII. ART. IIII.

323 CONCL. 1a. Dispositio contraria perfectioni gloriæ in omnibus corporibus inuenitur, sed diuersimodè in diuersis.

¶ Examen. Ly perfectioni gloriæ. Exponatur hoc secundum dicta in articulo 1. corp. in elucid.

¶ PROB. 1. Quia patet ex art. 1. 2. Quia (ly sed diuersimode &c.) in corporibus inferioribus illa indispositio est secundum aliquid inhærens substantię eorũ; in corporibus uerò cœlestibus non est sic, sed per motum localem tantum.

† Est glos. Ambr. in illud Pauli ad Roman. 8. to mo 5.

¶ NOT. Illud inhærens substantiæ corporum inferiorum est impuritas illa per actionem & passionẽ mutuam contracta, de qua artic. 1. corp. circa fi. & ar. 5. corp. circa fin. Vnde illud inhærẽs substantiæ, non sunt qualitates proprię elementorũ.

† Gloss. ordi. ibidẽ.

¶ Examen. Ly corporibus inferiorib. Scilicet respectu cœli, quod est quintum corpus. Et sic per corpora inferiora non intelligit solummodò terram, aquam, uel aerem, (vt quandoque solet) sed etiam ignem: quæ sunt quatuor elementa.

¶ Ly dispositio contraria perfectioni gloriæ. Hoc est, uariatio etiam accidentalis: nec colligitur ex hoc, quòd uolens probare sanctus Doctor dispositionem talem non esse in corporibus cęlestibus dicit, q. in eis non est aliquid uarians rem, nisi motus; & consequenter quod motus tantum localis est illa dispositio contraria, quæ in text. absolutè dicitur indispositio.

Vltima perfectio mũdi quæ.

Corollarium. Ergo vltima perfectio uniuersi erit quædam purgatio omnium corporum ab omnibus impuritatibus: & quadam innouatio consequens illorum.

CONCL. 2a. A substantia cœli superioris non oportet, quòd aliquid remoueatur, sed oportet quòd motus eius quietetur.

¶ Examen. Ly aliquid. Scilicet intrinsecum substantiæ seu inhærens eo modo, quo qualitas, vel quantitas, &c. inhærent substantiæ. Nec est instantia de motu locali, quia non inhæret propriè, sed adhæret, cum sit extra rẽ ipsam. Et quamuis accidentia quæ libet sint extra rem substantialiter; non tamen sunt extra rem accidẽtaliter. Remota enim albedine ab aliquo homine uariatur accidentaliter eius substantia: sed remoto loco tali ab eodem (puta q. qui erat in platea, sit postea non ibi, sed alibi) non uariatur eius substantia, nec accidentaliter. Nihil enim uel minimũ ab eo subtrahitur: sed denominatio quædam extrinseca, puta quòd erat in tali loco. Quod & magis uerum apparet, si consideretur: quòd locus est superficies continens, & non contenti (Phisic. 4.) cuius oppositum esset, si inhæret substantiæ illius hominis locati, sicut albedo.

*Art. 1. huius quęst.

concl. m

¶ PROB. 1. Quia in cœlo superiori non est aliquod varians substãtiam, (nec accidentaliter scilicet.) Quia (ly sed oportet &c.) motus localis variat aliquid circa substãtiam illam extrinsecus existens.

concl. p

¶ CONCL. 3a. Cœlestia corpora nec p. ignem, nec per alicuius creaturę actionem purgabuntur: sed ipsa eorum quietatio accidens sola uoluntate diuina loco purgationis erit.

concl. s

¶ Examen. Ly sola uoluntate diuina. Scilicet principaliter. Nam & uoluntate Angeli mouentis orbem accidet ista quietatio. Sed quia uoluntas tantum motoris hic interuenit, & uoluntas motoris applicati, idest Angeli conformis est ad nutum uoluntatis motoris primi, idest Dei; & ubi unum propter aliud, ibi unum tantum esse uidetur (secundum philosophum) ideo de uoluntate solum diuina mentionem fecit, non intendendo tamen per hoc excludere uoluntatem illam Angelicam. De hoc motore dij, hic & in octauo Phisic. & in Metaphisic. tractatur à philosophis.

¶ PROB. Quia quietatio motus localis nõ fit p. actionẽ alienã

ſus contrarij agentis; ſed per hoc, ꝙ motor deſiſtit à mouēdo. A ma. Et ſcito; metaphoricè. i. quantum ad ſimilitudinē effectus, dici laborem in cœlis. Nam nos ſolemus laborare, qn̄ uelociter. continue mouemur. In cœlis ergo labor eſt motus eorū uelox & à tot annis continuus: non eſt ibi aliqua defatigatio.

1m de concluſione. Et ipſi. ℞. 1. cœli aerei: non, ſyderei §. ſi per ly peribunt, quod ſequitur in concluſione, intelligatur remotio impuritatis inhærentis. Tunc nihil &c. ut patet ex Auguſtino.

Item de cõ-cluſione. Peribunt. ℞. 2. quantum ad motum localem: non aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet per 2m. reſponſum literę ly vel dicendum &c.

*li. 20. de Ciui. cap. 16. circa me. to. 5.

2m ex Petro. Cœli ℞. aerei: non ſyderei §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione prima.

¶ NOT. Ad illud, in quo argumentū facit a. m. dicendo, ꝙ Petrus loquitur de cœlis, ni diſtinguuntur ab elementis; reſpondendum: ꝙ uerum eſt, ſed nihil concludit. Et ideo ſanctus Doctor non fuit ſuperfluè ſollicitus ad reſpōdendum huic. Dico ly ſuperfluè, quia non uerbis expreſſis reſpondit ad id, cui ſenſu tantum ſatiſfieri potuit & ſatiſfecit. Diſtinguēdo enim cœlos à terra & concludendo, ꝙ illi cęli ſunt aerei: manifeſtauit intelligenti, ꝙ cœli diſtingui poſſunt ab elementis, & tamen non erunt ſyderei. Vnde ad clariorem notitiam huius breuiſſimi reſpōſi textualis ſciendū: ꝙ elementa omnia quatuor uocati ſūt elementa, ſed non cœli; ſed tantum ex illis ſuperiora cœli ēt uocantur. Cum eñ hoc nomen cęlum dicat aliquid ſuperi⁹; patet ꝙ terra, cui ſiniſtima eſt aqua, non poteſt uocari cœlū; & ꝙ ignis & aer cœli nomine gaudent. Petrus igitur per cœlos intellexit ignem, & aerem, per elementa uerò aquam & terrā. Ex quo patet: ꝙ illa diſtinctio cœlorum ab elementis non ait ſtat nos ad intelligendum cœlos ſydereos per ly cœli.

*Loco notato in argum.

*Al. conſumationis.

Et gloſſ. Bed. in med. cō mentarij ad 3. c. 2. Epi. Petr. & in glo. ord. ibid.

Cœli etiā dicuntur duo elementa.

3m minori. In cœlo ſuperiori inuenitur indiſpoſitio. ℞ ratione motus localis tantum: non aliter. § Ad rationem in contrariū quantū ad laborem, & ſeruitutem, & quantum ad culpā dicitur in tex. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione prima.

*li. 20. de Ciu. c. 18. tom. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Auguſtinus* dicit 20. de ciuitate Dei, uerba illa Pſa. ſunt intelligenda de cęlis aereis, qui purgabuntur per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, ꝙ ſi ēt de ſuperioribus cœlis intelligatur, tunc dicuntur perire quantū ad motum, quo nūc continuè mouentur.

B

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ Petrus ſe exponit, de quibus cœlis intelligat, præmiſerat. n. ante uerba inducta quod cęli prius, & terra per aquam perierant, ꝙ nūc ſunt eodem modo repoſito igni reſeruati in diem iudicij, ergo illi cœli per ignem purgabūtur, qui prius per aquam diluuij ſunt purgati, ſcilicet cęli aerij.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ille labor, & illa ſeruitus creaturæ, qui corporibus cęleſtibus ſecundum Amb. attribuitur, nihil eſt aliud q̄ viciſſitudo motus, tōne cuius tempori ſubiiciūtur; & defectus vltimæ* conſummationis, q̄ finaliter i eis erit. Ex culpa ēt dęmonum cęlū empyreū infectionē non ꝯtraxit, quia ſtatim peccādo de cęlo expulſi ſūt.

ARTICVLVS V.

Vtrum ignis ille alia elementa conſumet.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd ignis illæ alia elementa conſumet. Quia ut dicit Glo.* Bedæ. 2. Petri vlt. elementa quatuor, quibus mundus conſiſtit, ignis maxim⁹ abſumet nec cuncta interim conſumenť, ut non ſint: ſed h duo ex toto cōſumet, duo uero in meliorem reſtituet faciē: ergo uidetur ꝙ ad minus duo elementa per ignem illum deſtruenda ſint totaliter.

2 Præt. Apocal. 21. Primum cęlum, & prima terra abijt, & mare iam h non eſt: ſed per cœlum aer intelligitur, ut Auguſtinus* dicit: Mare aūt eſt aquarū congregatio, ergo uidetū ꝙ illa tria elementa totaliter deſtruentur.

3 Præt. Ignis* nō purgat niſi ſm hoc quòd alia ab eo efficiūtur materia eius ſi ergo ignis purgat alia elementa, oportet ꝙ eius materia efficiantur h, ergo vr̄ ꝙ in naturam ignis tranſeant, & ſic à natura ſua corrumperentur.

4 Præt. Forma ignis eſt nobiliſſima formarū, ad quam ꝑduci poſsit elementaris materia: ſed per illā purgationē oīa in h nobiliſsimum ſtatum perducentur, uel mutabunť, ergo alia elemēta in ignē totaliter conuertentur.

C

SED CONTRA eſt, quod dicitur. 1. Corinth. 7. ſuper illud, Præterit figura huius mundi. Pulchritudo non ſubſtantia præterit: ſed ipſa ſubſtantia elementorum pertinet ad perfectionem mundi, ergo elementa non conſumentur ſecundum ſuam ſubſtantiam.

5 Præterea, Illa finalis purgatio, quæ fiet per ignem, reſpondebit primę purgationi, quæ facta eſt per aquam: ſed illa nō corrupit elementorum ſubſtantiā, ergo nec illa, quæ fiet per ignē corrumpet.

D

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ circa hanc quæſtionem eſt multiplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd omnia elementa manebunt quantum ad materiam, omnia autem mutabuntur quantum ad perfectionem: ſed duo eorum retinebunt propriam formam ſubſtantialē ſcilicet aer, & terra, in duobus uero, ſcilicet, in igne, & aqua, non remanebit forma ſubſtātialis, eorum: ſed mutabuntur ad formam cęli, & ſic tria elemēta, aer, ſ. ignis, & aqua, cęlum dicentur, quamuis aer retineat formā ſubſtantialem eandem, quam nunc habet, qua nunc ēt cęlum dicitur. Vnde etiā Apocal. 21. non fit mentio niſi de cœlo, & terra. Vidi, inquit, cælum nouum & terram nouam. Sed hæc opinio eſt

E

APPENDIX.

EX articulo habes ¶ Primò: quo modo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum eſſe 2. Petr. 3. ꝙ cœli ſuperiores non purgabuntur, actione illius ignis: & ſic. Cęli qui nunc ſunt, & terra eodem uerbo ſunt igni ſeruati in diem iudicij. Hæc ibi. Vbi (ut ex contextu patet) vult dicere: ꝙ ignis tantū aſcendet ad purganda omnia, quantum aſcendit aqua tēpore diluuij. Facit. n. comparationem iudicij illius prioris per diluuium facti, & iudicij poſterioris per ignem faciendi. Ex quo manifeſtum relinquitur ꝙ per ly cęli non intelligit cęlos ſuperiores, hoc eſt quintum corpus; quia tunc non concluderet intentū, ſed potius oſtenderet contrariū, quòd ſcilicet ignis iſte multò plus aſcenderet, quam diluuium. Vt ergo intētū habeat (ut par eſt) oportet: per ly cœli, intelligi ſuperiora elemēta ut mot. poſt ad 2m. ſic à philoſopho, adiuncta tñ propoſitione fidei, dicēte, ꝙ cœleſtia corpora nō ſunt ſuſceptiua peregrinę impreſſionis. i. alicui⁹ impreſſionis nouę uariantis aliqd intrinſecum eis; puta ſubſtantiā, quantitatē. qualitatē &c.

1 Veil. p 2. Eccl. &c.

*Artic. 3. huius q. in ſi. corpo.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & ſimiliū; pro quanto quod diximus inſinuatur, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uerſiſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST. LXXIIII. ART. V.

CONCL. Manebūt elementa omnia, quantum ad ſubſtantiā, & qualitates eorum proprias: ſed purgabuntur ab infectione, quā ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate, quæ per actionem, & paſſionem mutuam in eis accidit. 325

omnino absurda. Repugnat enim F & Philosophiæ, secundum quam poni non potest, quòd copora inferiora sint in potentia ad formam cæli, eum nec materiam habeant communem, nec contrarietatem ad inuicem: & etiã Theologiæ, quia secundum hanc propositionem, non saluabitur perfectio uniuersi cum integritate suarum partium, duobus elementis sublatis. Vnde per hoc quòd dicitur cœlum, intelligitur G quintũ corpus, oĩa uero elemẽta intelligunt per terrã, sicut ĩ Psal. 148. Laudate dñm de terra: & sequitur, Ignis, grando nix, glacies, &c. Et ideo alii dicunt, quòd omnia elementa manebunt secundum substantiam: sed qualitates actiuæ, & passiuæ ab eis remouebuntur. Sicut etiam ponunt quòd in corpore mixto elementa saluantur secundum suas formas substantiales, sine hoc, H quòd proprias qualitates habeât, cum sint in mediũ reducte: sed medium neutrum extremorum est. Et huic etiam uidetur consonare quod Augustinus* dicit 20. de Ciuitate Dei. Illa con flagratione mundana elementorum coruptibilium qualitates, quæ corporibus nostris congrue bant, ardendo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corpori- I bus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non uidetur pobabile, eum qualitates propriæ elementorum sint effectus formarum substantialium, quòd formis substantialibus manentibus, qualitates prædictæ possunt mutari nisi per actionem uiolentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta uidemus, quòd ex ui suę speciei frigiditatem recuperat, quam per actio- K nem ignis amisit, dummodo speciés aquę remaneat. Et preterea ipsę qualitates elementares sunt de perfectione secunda elementorum, sicut proprię passiones eorum: nec est probabile quòd in illa finali consummatione aliquid perfectionis naturalis ab elementis tollatur. Et ideo uidetur dicendum, quod, manebunt elementa quantum ad substantiam, & qualitates eorum proprias: sed purgabuntur ab* infectione, quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate, quę per actionem, & passionem muruam in eis aceidit; quia, iam cessante motu primi mobilis, in inferioribus elementis † mutua actio, & passio esse non poterit; & hoc Augustinus* appellat qualitates elementorũ, scilicet innaturales dispositiones eorum secundum quas corruptio ni appropinquant.

Ad primum ergo dicendum, quòd ignis ille dicitur quatuor elementa absumere, inquantum ea aliquo modo purgabit: quod autem sequitur, quod duo ex toto consumet, non est intelligendum quòd duo elementa secundum substantiam destruantur: sed quia duo magis remouebuntur à proprietate, quam nunc habent. Quæ quidem duo à quibusdam esse dicuntur ignis, & aqua quæ maxime excedunt in qualitatibus actiuis, scilicet calore, & frigore, quę sunt maxime corruptionis principia in aliis corporibus: & quia tunc non erit actio ignis, & aquæ, quæ sunt maxime actiuę maximè immutare uidebuntur a uirtute, quam nunc habent. Alii uero dicunt hæc duo, esse aerem, & aquam propter uarios motus isto rum duorum elementorum, quos eõ sequuntur ex motu corporum cœlestiũ: & quia isti motus non erunt (sicut fluxus, & refluxus maris, & commotiones uentorũ, huiusmodi) ideo ista elementa & maxime mutabũtur à proprietate, quam nunc habent.

Ad secundum dicendum, ꝙ sicut dicit August. 20. • de Ciuitate Dei, cum dicitur. Et mare iam non est, per mare potest intelligi præsens sæculum, de quo parum supra ante dixerat, mare dedit mortuos suos: si tamen mare ad literam referamus, tunc est dicendum, quòd in mari duo intelliguntur, scilicet substantia aquarum, & earum dispositio quantum ad salsedinẽ, & cõmotiones fluctuũ, & quantũ ad hoc sm, mare non remanebit, remanebit autẽ quantum ad primum.

Ad tertium Dicendum, ꝙ ignis ille non aget nisi ut instru

¶ Examen ly ab infectione &cæt. Vt declaratur at. 1. corpo. Non tamen mirãdum propter hoc quasi superfluus sit hic articulus: sed laudanda industria magna sancti doctoris: qui minutatim uniuersale illud quod ibi præposuerat postmodum per ordinem examinando procedit. • Ordo enim doctrinæ talis est, ut ab uniuersalioribus incipiendum sit, & deinde ad singularia particularium accedendum. Quod & hic, & alibi, obseruat sanctus. Vnde in primo articulo, declarato quòd purgatio mundi sit futura, tanquàm quodam uniuersali; restabat declarandum per quid sit futura, & quid sit illa purgatio, & quid sit ille mundus: quæ omnia singillatim, ut patet per illam quæstionis diuisionem, fiunt. Et sic illud quod tunc in articulo primo de infectione huiusmodi dictum est ad propositum mundi; nunc fuit necessarium dici ad propositum elementorum: ac si diceret, nunc per ly mundi in proposito intelligebatur elementa.

*Lib. 20. cap. 16. in med. to. 5.

¶ PROB. 1. Quia patet ex reprobatione duarum prædictarum opinionum. 2. Quia (ly sed purgabuntur &c.) cessante motu primi mobilis (ut at. 4.) actio & passio mutua in elementis esse nõ poterit.

1m ex Beda.

Duo ex toto cõsumet. ℞. quãtum ad motus illorũ consequẽtes motũ cœli, & quantũ ad excessum proprietatũ qualitatũ act. uatiuã aliter §. Tunc nihil &c. licet n. illa duo sic consumat siue sint ignis & aqua, siue aer & aqua; tamen nõ consummet illorum substantiam, neque proprietates proprias, ut in conclusione patet.

¶ Corollarium. Ergo totaliter consum metur excessus qualitatum actiuarum ignis & aquæ, qui nunc reperitur adeò quòd nec ignis ille per calorem corrum per alia, nec aqua per frigus; post diem iudic. 5. Idem dicas de motibus aeris & aquæ, qui consequuntur mo ũ cœli, adeò quòd post illam purgationem aqua non fluet & refluet, ut in mari, neq; cõmouebunt uẽti & similia. Cũ his tñ remanebit substãtia aeris ignis, & aquæ cũ suis proprietatib. moderatis ut in corp. sin.

* Al. imperfectione.

* Lib. 20. de ciuitate Dei. ca. 16. to. 5.

2m ex Apocal.

Marc. t. ℞. i. præsens se. ulũ. § Tũc nihil &c. ut patet. Nam ex hoc, ꝙ status huius seculi presens nõ amplius erit (puta ꝙ nõ fiet amplius cõmercia nedi tionis, emptionis generationis, & huius modi: nec leo mãducabit capr ã, & sic de singulis brutis &c.) nõ sequitꝰ ꝙ elemen tũ aquæ maris non reperietur.

Itẽ ex Apocal.

Nõ est. 2. & . 3. iũ ad com. ... t õ fluctuũ & salsedinẽ: nõ, quantũ ad substantiam. §. Tunc nihil &c. ut patet. Vide 2m. respõsum ly si tamen mare ad literam &c.

¶ NOT. Et meritò patet. Cũ n. mare dicat, quasi amarũ ꝑ salsedinẽ suam; tunc amissa salsedine nõ amplius ꝓpriè dicet mare, licet remaneat cõgregatio quædam aquarũ. Erit ergo, & non erit mare & in illo sensu quo non erit, accepit ipsum solũmodò B. Ioannes in Apocalipsi.

• Lib. 20 c. 16. in fi. to. 5.

3m cõsequẽtia scđa. Ergo &c.

t ℞. negatur consequẽtia. § Rõ est, ꝙ ignis ille nõ aget, nisi ut instrumentũ &c. ut in text usque inclusiuè ad ly purgationem.

Item de antecedente.

Efficiuntur materia eius. ℞. uel in. ut corrumpãtur totaliter

taliter ab eo, vel ita quòd non. §. Tunc nihil &c. Quamuis enim alia elementa sane efficiantur materia ignis non tamen ita ut totaliter ab eo corrumpantur. Vide 2m. responsum ly nec oportet quòd illud &c.

¶NOT. Materia, quæ totaliter consummitur ab igne, est quæ de se fit est consumptibilis; ut patet de lignis aridis, stupa, & huiusmodi: & illa uerò, quæ de se non est sic consumptibilis fieri potest materia ignis citra consumptionem totalem, ut patet de auro argento, ferro, & huiusmodi. Quia ergo ignis, terra, & aqua, non sunt de se sic ab igne consumptibilia, ut nunc etiam apparet: ideo tunc in illa conflagratione licet, maxima, non consummentur totaliter. Rursus. Nota: quòd illa duo responsa se inuicem tuant. Per secundum enim dicitur, quòd non fiet illorum totalis consumptio naturaliter attendendo uires elementorum ipsorum per primum autem magis firmatur propositum cointelligendo prouidentiam diuinam specialiter assistentem illi actioni ignis, tanquam instrumento suo Ex duobus igitur fiet, quòd nõ corrumpentur per rationem eius: sed ex prouidentia magis, quæ & ideo ponitur tanquam primum responsum.

Ráso 2a

4m de minori. Nobilissimum. &c. secundũ ordinẽ ad totũ: uõ, absolute. §. Tunc nihil &c. Elementa enim remanebunt nobilissima secũdum ordinẽ solummodò ad totũ uniuersum, & consequenter non inducent nobilitatem ignis.

¶Corollarium. Ergo terra erit nobilissima in genere terræ aer in genere aeris: & sic de alijs: ita quòd nobilitas terræ erit suprema omnium nobilitatũ quas pertingit habere nel habere potuit: non autẽ omnium nobilitatũ absolutè. Nobilitas. n. aquæ maior, et si quæ terræ, & aeris, quam aquæ & ignis, quam aeris. Omnia ergo erunt nobilia in suo

*Ar. 3. huius q. cor. & ar. 4. in 2. arg Sed contra. & ad 3. idẽ dicit hic in corp.

*Glo. ord. ibi.

Quomodo post supremum iudicium oia elemẽta erunt nobilissima in suo perlatiuo gradu.

mentum prouidentiæ, & uirtutis diuinæ, unde non agit in alia elementa usque ad eorum consumptionem: sed solum usque ad purgationẽ, nec oportet quòd illud quod efficitur materia ignis, totaliter à specie propria corrumpatur, sicut patet in ferro ignito, quod à loco ignitionis remotum ex uirtute speciei remanentis ad proprium statum, & pristinum redit: & ita etiam erit de elementis per ignem purgatis.

B

AD QVARTVM dicendũ, quòd in partibus elementorũ nõ oportet considerari solum, quòd congruat alicui parti secũdum se acceptæ: sed etiam quòd congruat secundum ordinem ad totum. Dico ergo quòd quamuis aqua esset nobilior, si haberet formam ignis similiter terra, & aer, uniuersum tamen esset imperfectius, si tota elementorum materia formam ignis assumeret.

C

ARTICVLVS VI.

Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec oia elementa per illum ignem purgabuntur: quia ignis ille, (ut iam dictum * est) non ascendet nisi quãtũ ascendit aqua diluuii: sed aqua diluuii nõ peruenit usq; ad sphæram ignis, h ergo nec per ultimã purgationem elementum ignis purgabitur.

D

¶ 2 Præterea, Apocal. 21. dicit Gloss. * super illud: Vidi cælũ nouum &c. Immutatio aeris, & terræ dubitabile non est, quin per ignẽ fiet; sed de aqua dubitatũ, nã h purgationem in se ipsa habere creditur, ergo ad minus non est certum quòd omnia elementa purgentur.

¶ 3 Præterea. Locus qui est perpetuæ infectionis, nunquã purgatur: sed in inferno erit perpetua infectio, cum ergo infernus inter elementa collocetur, uidetur quòd elementa non totaliter purgentur.

E

perlatiuo gradu, sibi tamen singulis conuenienter non aliter.

¶Examen. Ly in partibus elementorũ. Idest in elementis, quæ sunt partes totius uniuersi. Adeo quòd partes non referuntur ad elementa, quasi dicamus, pars aeris, pars terræ, &c. sed referuntur ad uniuersum continens elementa. Ipsa ergo tota elementa sunt partes respectu uniuersi, & sic loquitur textus: ut patet consideranti illud: quod subinfertur, scilicet ly quam uis pars aqua esset nobilior &c. Vide quòd inferẽdo ex præmissis non dicit ly quia pars aquæ esset nobilior, sed dicit ly quamuis aqua deno tat ergo totã aquam esse partem illã, de qua loquebatur: & sic de alijs.

¶ 4 Præterea, Paradisus terrestris in terra continetur: sed ille non purgabitur per ignem, quia etiam, nec aquæ diluuii illuc ascẽderunt, ut Beda * dicit, & habetur in secundo Sententiarum b ergo uidetur quod non omnia elemẽta totaliter purgentur.

SED CONTRA est Gloss. * supra inducta, * quæ habetur. 2. Pet. ult. quòd quatuor elemẽta ignis ille absumet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd quidam dicunt, quòd ille ignis ascendet usque ad summitatem spatii continentis quatuor elementa, ut sic elementa totaliter purgentur ab infectione peccati, quo etiam superiores partes elementorum sunt infectæ ut patet per fumũ idololatriæ superiora inficientis; & etiam à corruptione, quia elementa secundum omnes partes sui corruptibilia sunt. Sed hæc opinio repugnat auctoritati scripturæ, quia 2. Peti 3. dicit, quòd illi cæli repositi sunt igni, qui fuerunt per aquam purgati. Et Augustinus * dicit 20. de Ciuitate Dei, quòd ille mundus, qui diluuio periit, igni reseruatur. Constat autem quòd aqua diluuii non ascendit usque ad summitatem spatii elementorum: sed solum usque ad quindecim cubitos super altitudinem montium. Et præterea notum est quòd uapores eleuati, uel fumi quicunq; non possunt pertransire totam sphæram ignis ut perueniãt ad summitatẽ eius. Et ita infectio peccati non uenit usque ad spatium prædictum, * A corruptibilitate etiam elementa non possunt purgari per subtractionẽ alicuius, quod per ignẽ possit consumi: sed per ignem poterunt consumi impuritates elementorum, quæ ex eorum permixtione proueniunt. Huiusmodi autem impuritates præcipue sunt terram usque ad medium aeris interstitium, unde m usque ad illud spatium ignis ultimæ conflagrationis elementa

*Habetur in gl. ord. sup. illud Genes. 2. Plantaue rat adẽ. *Magister lib. 2. Sen. d. 17. §. E. in

*Est glos. Bedæ in medio. commentarii ad 3 c. Pe.

*In art. pcedẽti, ar gu. 1. Vul. p. S. Eccle. &c.

*Lib. 20. c. 18. inter med ũ & finẽ to. 5.

*Initio corp. huius.

APPENDIX.

EX articulo habes.

¶Primò: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse ab Ecclesias. 1. quòd ignis non consumeret tota alia elementa: & sic terram æternum stat. Hæc ibi. Vnde patet, quòd totaliter non consumetur, alioquin nõ staret in æternum. A simili aũt intelligo dictum de alijs elementis, quæ in æternũ stent: quoniam de similibus idẽ iudicium. Adde: quòd per terram quando que intelligatur omnia elementa, ut Genes. 1. ut creauit Deus cælum & terrã & in symbolo credo in Deum creatorẽ cœli & terræ: & psal. 148. laudate dñm de terra, & quasi exponendo quid intelligat per terram subdit, ignis, grãdo, nix glacies spiritus procellarum.

¶ Secundò habes: quõo per rõnem pdicta scripturarum, quanto quod diximus insinuant, & in teil gas, & de fendas.

a

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs niẽ sim Angelica doctrina hac & declaretur, & confolidetur.

3

QVÆST. LXXIIII. ART. VI.

CONCL. Ignis ultimæ cõflagrationis elementa purgabit, usque ad medium aeris interstitium.

325

ignis ille consummet impuritates elementorum prouenientes tum ex eorum permixtione, tum ex infectione peccatorũ (ar. 1. & 5.) & huiusmodi impuritates præcipuè sunt circa terrã, usq; ad medium aeris interstitium (patet.) 2. Quia aquæ diluuij tan aum spacium ascenderunt (ut in tex.) 3. Quia patet ex reprobatione contrariæ opinionis (ut in tex.)

¶ Corollarium. Ergo per illum ignem nõ purgabitur ignis; q præfatas impuritates nõ contraxit, neque aliud simile. Ergo superfluum esset, & uanum ponere: q ignis ascenderet supra totum aerẽ usq; ad sphæram ignis: & multò magis esset uanum ponere, q superius: cùm nulla prædictarum impuritatum illuc usque perueniat.

*Loco citato s ar. 2.

*Artic. 2. huius q. ad 2. & att. præc. cor.

1m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. conceditur. S. immò & totũ argumentũ est ptn cõclusione loco probationis.

¶ Examẽ. Ly elemẽtum ignis. Idest ignẽ in propria materia existẽtẽ. Et hic est, secundum q est in sphera sua. Hic enim secundum unã opinionem purgabitur cæ tera cum alijs ignibus existentibus apud nos ar. 3. tantũ abest, ut purgatur ip se ab aliquo. Licet an tem ignis apud nos existens sit aliquid elementum, secundum q ignit: tamen quia ly elementum significat propriè aliquod simplex, & ignis apud nos est mixtus, puta in aliena mate ria existens; ideò nõ propriè, & absolutè, uocatur elementum nisi cum illa limitatione, secundũ quod ignis. Ex hac declaratione intelligas ar. 3. dictum, scilicet ly aum igne elemẽtari.

2m ex glosa. Purgationem ℞. alí quam: non autem futuro statui competentẽ S. ut ex ar. 2. ad 2m. Tunc nihil &c. Nam dubitatio illa de aqua est quædã dubitatio apparens: & non tanta, ut excludat hanc certitudinem, q ẽt illa connumerati debeat in ter elementa q ignẽ purganda.

*Li. 20. c. vlt. nõ p culin fin. to. 5.

2m ɗ cõclus.

purgabit.* Tantum enim aquæ etiam diluuii ascenderunt, quod probabiliter æstimari potest ex montium altitudine, quos determinata mensura transcenderant.

Primum ergo concedimus.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ratio dubitationis in Glossa.* exprimitur, quia scilicet aqua uim purgationis in se habere creditur, non tamen habet uim purgationis talis qualis futuro statui competit, ut ex dictis patet.*

G

AD TERTIVM Dicendum, quòd illa purgatio præcipue ad hoc erit, ut quicquid est imperfectionis à sanctorum habitatione remoueatur, & ideo in illa purgatione totum, quod est fœdum, ad locum damnatorum congregabitur, unde infernus non purgabitur: sed ad ipsum deducentur totius mundi purgamenta.

H

AD QVARTVM dicendum quòd quamuis peccatum primi hominis in terrestri paradiso sit commissum, non tamen locus ille est locus peccãtium, sicut, nec cælũ empyreũ; ex utroque enim loco homo, & diabolus statim post peccatum sunt eiecti, unde locus ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ignis ultimæ conflagrationis iudicium debeat sequi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ultimæ conflagrationis iudicium debet sequi. Augustinus* enim. 20. de ciuitate Dei, hunc ordinem ponit eorum, quæ in iudicio sunt futura dicens: Circa iudicium has res dicimus esse uenturas: Heliam Thesbitem, Iudæorum conuersionem, & Antichristum persecuturum, Christum uenturum, uel iudicaturum, mortuorum resurrectionem, bonorum, malorumque diuisionẽ, mũdi conflagrationem, eiusdem

F Quod elementa. ℞. prout in loco damnatorum existentia: non aliàs, secundum se. S. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

4m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur si latio. S. Nã conclusio loquitur da elementis & elamentorum partibus purganone indigẽtibus & terra quæ est paradisus terrestris non indiget purgatione. Quamuis enim peccatum primi hominis in terrestri paradiso &c. ut in textu.

renouationem, ergo[h] conflagrationem iudicium sequetur.

2 Præterea Augustinus dicit in eodẽ lib. Iudicatis impiis,* & in æternum ignem missis, figura huius mundi mundanorum ignium cõflagratione peribit, [h] ergo idem quod prius.

3 Præterea. Dominus ad iudicandum ueniens, aliquos [h] uiuos reperiet, ut patet ex hoc quod habetur 1. Thessalo. 4. ubi ex persona eorum Apostolus dicit, Deinde nos, qui uiuimus, qui residui sumus in aduentu Domini &c. sed hoc non esset si conflagratio mundi præcederet, quia per ignẽ resoluerentur, ergo ignis ille iudicium sequetur.

4 Præterea. Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem: & ideo conflagratio [h] finalis uidetur esse executio sententiæ, uel diuini iudicii: sed executio sequitur iudicium, ergo ille ignis iudicium sequetur.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 96. Ignis ante ipsum præcedet.

Præterea, Resurrectio præcedit iudicium, aliàs non uideret omnis oculus Christum iudicantem: sed mundi conflagratio resurrectionem præcedet, sancti enim, qui resurgent, corpora spiritualia, & impassibilia habebũt, ita quòd non poterunt purgari per ignẽ, cũ tñ in litera* dicatur ex uerbis Augustini* q per illũ ignem purgabitur, si quid in aliquibus fit purgandum, ergo ille ignis iudicium præcedet.

I

RESPONDEO, Dicendum, quòd illa conflagratio secundum rei ueritatem quantum ad sui initium præcedet: quod ex hinc manifeste colligi potest, quod mortuorum resurrectio iudicium præcedet, quod patet. 1. Thess. 4. quòd illi, qui dormierunt rapientur in nubibus in aere obuiam Christo ad iudicium uenienti: simul autem erit resurrectio communis, & corporum sanctorum glorificatio: sancti enim resurgẽtes corpora glorio

K

*Li. 20. de ciui. Dei c. 16. ante me. to. 5.

¶ NOT. Licet ex hoc respõso uideatur q purgari debeat infernus q indiget purgatione, nõ tñ est uerum: qm purgationis capax nõ est, & de indigẽtibus purgationa taliter ut eius capacia sint, intelligi articulus.

APPENDIX.

Vill. pro S. Eccles. &c.

EX articulo hoc primo: qũn per tõnem ostendas, merito insinuatum esse à 2. Pet. 3. q oẽs elementa, dempto igne in sphera sua, purgabuntur: & sic. Cæli erãt prius & terra, & ille tunc mundus aqua inundatus perijt: cæli aũt, q nũc sunt, & terra, eodem uerbo sunt igni reseruati in die iudicij. Hæc ibi. Quasi dicat uti spaciũ occupabit ignis in diiudicio uenturus, quantum occupauit inundatio illa aquarum. Cũ ergo inũdatio illa non ad spheram ignis ascenderit, sed solum usq; ad quindecim cubitos supra montes Gen. 7. quod probabiliter cæstimat esse mediũ aeris interstitiũ uel circa: pa tet intentũ. Quò aũt intelligatur, q illi cæli, & terra prius per aquam perierint, ut ibi Petrus ait; collige ex pores ex ar. 2. ad secundum.

*Li. 4. Sẽt. d. 47 S. D in med.

*Collige ex li. 20. de ciuita. Dei c. 16. 18. & 19. tom. 5.

¶ Secũdò hẽs: qũn p tõnẽ prædicta scripturatã, pro quanin quod diamus infinuant, & intelligas, & tueatis.

¶ Tertiò uides: q õo ex ipsis merĩs Augelica doctrina hęc & da clatet, & cõsõ: idetur.

QVÆST. LXXIIII. ART. VII.

CONCL. Illa cõflagratio, quò ad purgationẽ mũdi iu dicio pcedet, sed quò ad hoc actũ, q est innoluere malos, iudicium sequetur.

¶ PROB.

¶PROB. Quia illa conflagratio, quò ad purgationem, est dispositio ad renouationem prædictam (ar. 1. quæst. huius:) & renouatio illa erit simul tempore cum glorificatione corporum sanctorum (ex Rom. 8.) quæ fit ante iudicium (ex 1. Thess. 4.) 2. Quia (ly sed quò ad &c.) præsupponitur. A

¶NOT. Ex meritò. Vt patet ex responsionibus argumentorũ, & patebit magis. arti. 8. & 9.

¶Examen. Ly secundum rei ueritatẽ. Hoc est in principio cor. & dicitur ad differentiam opinionũ, siue Augustini, ut ad primum & secundũ patet, siue aliorum. Quasi dicat. Multæ sunt opiniones circa hoc, sed tamen ueritas sic se habet.

¶Ly quantum ad suum initium. Idest quantum ad purgationem mundi: et ex siue cor. trahitur. Habebit enim illa cõflagratio & initium, & finem initium puta purgationem mũdi, finem, puta, inuoluere reprobos. Vt ar. 9.

*In hoc cor. & ar. 3. & 4. huius q. concl.

1m de consequentia. Conflagratio iudicium sequetur. ℞. secundum q ab Augustino dicit opinatiuè: non determinatiuè. §. Tunc nihil &c. Nam opinari aliquid circa hoc non tollit veritatem rei.

*Loco citato in argum. 1. & l. 20. de ciui. Dei c. vlt. non procul a fine, t. 5.

¶NOT. Sed neque tollit authoritatẽ tanti Doctoris Augustini: vt patet. Potest. n. quis, quantumcunq; magnus, dicere aliqd opinatiuè; quod nõ diceret determinatiuè: sicut hic de illo accidit. Adde: q homo uiuus potest etiam fieri doctior seipso cum tempore: & propterea aliquid, tanquam uerum, dicere aliquando; quod sapientior effectus ex seipso reprobabit.

sa resument, ut per illud, quod dicitur primæ Corinthior. 12. Seminantur in ignobilitate, surgent in gloria: similiter & cum corpora sanctorum glorificabuntur, etiam tota creatura suo modo renouabitur, ut patet p illud, quod dicitur Rom. 8. quòd ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatẽ gloriæ filiorum Dei: cum ergo conflagratio mundi sit dispositio ad renouationem prædictã, vt ex dictis patet, *manifeste potest colligi, quòd [m] illa conflagratio quo ad purgationem mũdi iudicium præcedet: sed quo ad aliquem actum, qui scilicet est inuoluere malos, iudicium sequetur [n]. B

C

Ad primvm ergo dicendum, quòd Augustinus * non loquitur determinando: sed opinando, quod patet ex hoc, qđ sequitur †. Quæ quidem uentura esse credendum est: sed quibus modis, & quo ordine veniant, magis docebit rerum experientia, quám nunc ad perfectum hominis intelligentia ualeat cõsequi, æstimo tamen eo, quo à me commemorata sunt ordine, esse uentura, ergo patet, quòd D hæc dixit opinando.

Et similiter dicendum est ad secundum.

Ad tertivm dicendũ, q omnes homines moriẽtur, & resurgent: sed tamen illi dicuntur viui reperiri, qui usque ad tempus conflagrationis uiuent in corpore.

Ad qvartvm dicẽdum, quòd ille ignis non consequitur sententiam iudicis, nisi quo ad inuolutionem malorum; & quantum ad hoc sequetur iudicium.

Articvlvs VIII.

Vtrum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus, qualis designatur.

Ad octavvm sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non habebit talem effectũ in hominibus, qualis designatur. Illud [b] consummi dicitur, quod in nihilum reducitur: sed corpora impiorum non resoluitur in nihilum, sed in æternũ conseruabuntur, vt æternam pœnam sustineant, ergo ignis non erit malis consumptio, vt in litera * dicitur.

APPENDIX.

Ex artic. habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò dictum esse à psal. 96. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Montes sicut cera fluxerũt à facie dñi à facie dñi oĩs terra. Confundantur oẽs q adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis. Hæc ibi. Vbi loquitur de iudicio: in cuius signũ præmiserat nubes & calign in circuitu eius iustitia & iudicium correctio sedis eius. Ecce nubes; apparebit in iudicio Act. 1. Dicit ergo de illa conflagratione, quantum ad purgationem mundi, q ante ipsum præcedet; & quod montes sicut cera fluent & omnis terra à facie domini .i. quòd per illũ ignẽ consummentur mõtes, & renouabitur terra. De eodem autem igne, quantum ad inuolutionem malorum post datam sẽtentiam, dicit ly inflammabit in circuitu inimicos eius; & qui sint inimici eius declarat per ly confundantur omnes, q adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis. Quasi dicat. Inimici eius sunt omnes peccatores, usie: quoniã omnes hi adorant sculptilia. i. sua figmenta uenerantur, & gloriãtus in simulachris suis, hoc est adorans tanquam Deum, quę sibi ipsis in mente sculpserunt, & gloriantur in phantasmatibus seu adinuentionibus à se factis.

s Vul. p S. Eccl. &c.

*li. 4. Sẽt. d. 47 §. D circa medium.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto ignem illum præcedere iudicium, aut subsequi insinuaut, & intelligas, & defendas. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

2m de consequentia. Ergo &c. ℞. ut ad primum per omnia. §.

3m de maiori. Viuos. ℞. comparatiuè: non absolutè §. Tunc nihil &c. Absolutè. n. resoluentur omnes ante aduentum iudicis per illam conflagrationem: licet hoc non tollat ab eis; quin possint dici uiui comparatiuè.

¶NOT. Etiam in symbolo fidei dicitur, q iudicaturus est uiuos & mortuos: & Actu. 10. q ipse est iudex uiuorum & mortuorum. Si enim comparentur illi, qui tunc in illa conflagratione morientur ad eos, qui mortui sunt à centum annis, uel ante uel post, usque ad conflagrationem illam, poterunt dici uiui: ex eo q ipsi parum durabunt in morte, & quod parum est, pro nihilo reputatur. Parum, inquam, durabunt; & absolutè, quia mox, uel quasi mox, resurgent: & comparatiuè ad præcedentes, ut patet. Nam illi per tot annos, uel annum durauerunt in morte. E

Iudex uiuorũ, & mortuorũ, qñ: si oẽs moriẽtur;

4m de maiori. Conflagratio finalis. ℞. quantum ad inuolutionem malorum. §. Tunc nihil &c. ut ex conclusione patet.

¶Corollarium. Ergo dñs dr iudicaturus orbẽ per ignem; quia faciet, q iudicij sui sntam datam contra reprobos exequetur ille ignis. Nec obstat, q possit etiã dici iudicare seculũ p ignẽ, quo ad conflagrationis eius præcedentiã ad purgandũ seculũ: q ignis ille erit & purgans & inuoluens, ut habet conclusio. Vnde iudicabit per ignem; dando scilicet uirtutem igni illi faciendi utrũque, tempore iudicij sui; unum ante, & alterum post.

Iudicabit seculũ p ignẽ, dupliciter.

QVÆS. LXXIIII. ART. VIII.

Concl. prima. Ignis ille, quantum ad uirtutem naturalem suam, aget similiter in bonos, & in malos, qui uiui reperientur. 327

¶PROB. Quia vtrorumque corpora uirtute naturali resoluet in cinerem.

¶NOT. Virtus naturalis rei ex hoc, q est naturalis, uno semper modo agit, nec plus nec minus in hanc, uel illam materiam eodem modo ad recipiendum actionem dispositam: alioquin non naturaliter, sed ex electione agere uideretur. Cum igitur ignis ille præsupponatur in conclusione agere secundum uirtutẽ naturalem, & corpora tum bonorum, tum malorum, in eo q corpora æqualiter disposita sint ad recipiendum actionẽ illã ignis: congrue conclusio subinsulit ly similiter.

Agens naturaliter quõ differt ab agente per electionẽ.

CONCL. 2a. Ignis ille, inquantum aget ut instrumentum diuinæ iustitiæ, diuersimode aget in diuersos, quantum ad sensum pœnæ.

¶PROB. Quia mali per actionem ignis cruciabũtur, & boni aliquid purgabile habentes, secundum proportionalitatem; boni autem nihil purgandum habentes nullum inde sentiunt dolorem, etiam quòd in illo igne moriantur.

¶NOT.

¶NOT. Subintelligitur in probatione illud quod, tanquam p̄ clarum ex terminis conclusionis, subintelligendum erat. In conclusione enim facta fuerat mentio de diuina iustitia; cuius dicebatur instrumentum ista ignis actio. Cum ergo naturæ insitum sit, quòd diuina iustitia nihil iniustum agere potest; sequitur, q̄ omnia illa dicta in probatione ex hoc præsupposito sint uerissima. Quare autem in probatione non expresserit sanctus Doctor hæc uim diuinæ iustitiæ, iam dictum est, quòd nō necesse erat; ex quo in terminis conclusionis fuerat explicata.

¶Examen. Ly nullum dolorem ex igne sentient. Ex hoc insinuatur à sancto Doctore: quòd diuina virtus suspendere potest actum proprietatis subiecti ab ipso subiecto. Aliud est enim diuidere rem essentialem ab ipsa essentia rei, & aliud est aliquid consequēs ad essentialia diuidere, eadem essentia manente. Primum enim implicat contradictionem, puta si materia uel forma substantialis hominis remoueretur ab homine, uolendoq; homo remaneret homo; secundum uerò non, etiam quòd per uirtutem naturalem fieri non possit, quoniam proprietates rei sunt quædam accidētia ad essentiam inseparabiliter consequētia, & non sunt essentia. Et licet sint inseparabilia; tamen hoc intelligitur naturaliter, q; scilicet per uirtutem naturalem separari non possint; non autem, quòd per uirtutem diuinam. Hæc dicta sint ad p̄positum illorum bonorum tantum: non autem uniuersaliter. Nam sicut ignis in camino non habebat actionem super puerosillos tres, habēdo tamen illam respectu ministrorum succēdentium ignem: ita ignis ultimus respectu horum bonorum nō habebit actionem doloris inflictiuam, quā[m] nit respectu aliorum. Vide aliud ualde mirandum: quòd eiusdem ignis suspēditur actio respectu huius in igne existentis, & laxatur simul respectu alterius ibidem coexistentis. Et nota adhuc aliud miraculum maius quàm in camino: quòd ignis idem respectu eiusdem obiecti habebit actionem, & non habebit: quia per actionē resoluet corpora illorum in cineres; & per non actionem dolorem non apportabit eis.

Virtus diuina suspendere pōt actū proprietatis subiecti, & quare, & quō.

[1] 4. Sēt. d. 47 § D.

concl. m

CONCL. 3ª. Ille ignis, quantum ad actum, quem post iudiciū habebit, aget in damnatos tantum.

¶ PROB. 1. Quia patet ex ar. 7. & 9. Qu[i]a (ly tūc) boni oēs habebūt corpora impassibilia.

1ᵐ de maiori. Cōsumi. ℞. totaliter: non, sed aliqd tñ. §. Tunc nihil &c. Nō. n. loquit ita de consumptione totali. i. p annihilationē: sed aliquali. i. per resolutionem in cineres.

2ᵐ de antecedente. Ita. ℞. quātū ad resolui in cineres: non q̄tum ad sensum doloris §. Tunc nihil &c. Mali. n. per illā resolutionē, qua morientur simul & in cineres resoluentur, dolorē in sensū iuxta sua mortalia peccata sentiēt. bonorū uerò corpora quamuis in cinerē &c. ut in text. Ex quo dic: q; illa malorū resolutio dicta in ad[iectiuo] ... intelligebat cū dolore, & nō absoluté tñ.

concl.

¶NOT. Loquit textus cōparatiuè: ly nō tñ ex hoc dolorē sentient, pro q̄to intelligendus uenit de bonis, in qbus aliqd purgandū reperiet, ut in cor. Nā licet hi boni dolorē sētiēt ex igne: tñ ille dolor erit tam paruus respectu doloris malorū, ut nihil reputari possit merito. Nō n. iuxta mortalia, sed uenialia, pctā in his bonis cōmēsurabit dolor: cuius uicō trar. ū in mal. sentie. Sicut ergo mortale differt à ueniali in grauitate: ita dolor ille malorū à dolore bonorū differret in intēsiōe. Quę p̄fecto ut patet nimis differētia sunt.

[1] 4. Sēt. d. 47 §. D.

*Ar. p̄c. in fine. corp. & Aug. li. 20. de ciu. Dei. c. 18. & 19. c. 5.

3ᵐ de conclusione. Oportet utraque corpora resolui. ℞. non tamen utraque cum dolore, aut saltem cum tanto. §. ut patet ex conclusione secunda cum sua probat: Tunc nihil &c. ut patet. Vide ad secundum cum sua not.

4ᵐ de maiori. Similiter agunt ℞ actione naturali tñ: non, instrumētali simul. Tūc nihil &c. Nā ignis ille nō aget &c. ut in textu. Vide not. post prob. concl. 2ᵉ.

5ᵐ alias.

¶2 Si dicatur quòd consumet malorum corpora inquantum ea resoluet in cinerem: Contra, Sicut corpora malorum [l] ita & bonorum in cinerem resoluentur, hoc enim est Christi solius priuilegium, ut caro eius non uiderit corruptionem, ergo etiam bonis tūc repertis erit consumptio.

G

¶3 Præterea. Infectio peccati magis abundat in elementis: secundum quod ueniunt ad compositionem humani corporis, in quo est corruptio fomitis, ēt quantū ad bonos, quàm in elementis extra corpus humanum existentibus: sed elemēta extra corpus humanū existentia purgabuntur pp peccati infectionem, ergo multo fortius oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis existentia, siue bonorum, siue malorum, & ita oportet [h] utraque corpora resolui.

H

¶4 Præterea. Quamdiu status uiæ durat, elementa similiter [h] agunt in bonos, & in malos: sed adhuc durabit status uiæ in illa conflagratione, quia post statū huius uiæ non erit mors naturalis, quæ tamen per illam conflagrationem causabitur. ergo ille ignis æqualiter aget in bonos, & malos, & ita non uidet quòd sit aliqua discretio inter eos quātum ad effectum illius ignis suscipiendum, sicut in litera * ponitur.

I

¶5 Præterea, Illa conflagratio quasi in momento perficitur: sed multi inuenientur uiui, in quibus erunt multa purgabilia, [h] ergo illa conflagratio non sufficiet ad eorum purgationem.

K

RESPONDEO, Dicendum, quòd ignis ille finalis conflagrationis quantum ad hoc quòd iudicium præcedet, aget ut instrumentum diuinæ iustitiæ, & iterum per uirtutem naturalis ignis. [m] Quantū ergo pertinet ad uirtutem naturalem ipsius, similiter aget in malos, & bonos, qui uiui reperientur [n], utrorumq; corpora in cinerē resoluendo [p] inquantū uero aget ut instrumentū diuinæ iustitiæ, diuersimode aget in diuersos, quātū ad sensum pœnæ. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur. Boni uero, in quibus nihil purgandudum inuenietur, omnino nullū dolorē ex igne sentient, sicut nec pueri senserunt in camino Ignis. Danielis. 3. quāuis eorum corpora non seruentur integra, sicut puerorū seruata fuerunt; & hoc diuina uirtute fieri poterit, ut sine doloris cruciatu, resolutionem corporum patiantur. Boni uero, in quibus aliquid purgandum reperietur, sentient cruciatum doloris ex illo igne plus uel minus pro meritorum diuersitate. sed [o] quantum ad actum, quem post judicium ille ignis habebit, in damnatos tantum aget [r], quia corpora boni omnes habebūt impassibilia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consumptio ibi [*] accipitur non per annihilationēm: sed p̄ resolutione in cinerem.

AD SECVNDVM dicendum, quòd bonorum corpora quampis in cinerem resoluentur per ignem, non tamen ex hoc dolorem sentient; sicut nec pueri in fornace existentes, [*] & quantum ad hoc est dissimile de bonis, & malis.

AD TERTIVM dicendum, q; elementa in corporibus humanis existentia purgabuntur per ignem etiam in corporibus electorum, sed hoc per diuinam uirtutem fiet sine cruciatu doloris.

AD QVARTVM dicendū, q; ignis ille non aget tantum secundum naturalem elementorum virtutem: sed etiam ut diuinę iustitiæ instrumentum.

5m illatio cōclusionis. Ergo &c. & negatur illatio. & hoc propter tres ratio ... ad ... in text.

A affertio ab omnibus crederetur, singulis aduersariorum libellis ad primam proiectionem cumbustis, solus beati Dominici codex pro parte catholica præsentatus secundo, & tertio, igni iniectus statim semper illæsus & integer, resiliuit. Hæc ibi.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scriptura-tum, & patrum, pro quanto igne ultimæ conflagrationis habitura dicitur effectum in electis & reprobis, à similitudini nuaos, & intelligas & teneas.

¶ Tertiò ordes: quomodo ex is, uiciffim Angelica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per ratione ostendas, meritò in suo sim. l. inuenia rum à scripturis, q igni ultimæ conflagrationis aget in malos, & in bonos diuersimode & sic. Isa. 43. Cum transieris per ignē non cōbureris. & flamma non ardebit in te. Hæc ibi. Quæ sint, quoad bonos nihil purgandū habētes. Itē ab Apoc. 18. Quantū glorifica uit se & in deliciis fuit, tantū date ei tormentū & luctū. Hæc ibi. Quæ sint quoad malos, & quoad bonos aliquid de purga bili habētes. Item ab exod. 14. Fugientibus Ægyptijs occurrerūt aquæ, & inuolu. eos Dñs in medijs fluctibus, filij autem Israel perrexerunt per medium sicci maris: & aquæ erant eis, quasi pro muro à dextris & à sinistris. Hæc ibi. Quæ sint pro diua bonorum, & malorum in eodē igne conflagrationis loquendo à simili. Itē ab ecclesia in nris sanctorū, puta Agnetis, de qua legit. Vicarius Aspasius igne copioso accēso iussit eā iactari in medio. Quod cū fuisset factum, flamma in duas partes diuisa, ipsam in nullo contingebat incendiarios sed ministros exurebat. Hæc ibi. Item ab eadem ecclesia, de S. Cecilia. Tunc Almachius iussit, eam in bullienti balneo concremari. Cumq; ibi die integro esset & nocte, quasi in frigido loco, remansisset, iussit eā in ipso balneo decollari. Hæc ibi. Item ab ead. ecclesia de sancto Dominico fundatore ordinis Prædicatorū probatus quasi à fortiori, intentum præsent. Cum ad eum effectu intrusisq; partes, catholicorum scilicet & hæreticorū libelli, quos de suis dogmatib. cōscripserant in ignem proiecerentur, & q in illo qui maneret illæsus, uera continens fides

*In ll. de uoico ba ptismo ad Petilia nū. ca. 13. tom. 7 & Epist. 48. ad Vincē tiū inter med. & fi nē to. 2. & refertur li. 4. Sent. d. 6. §. A. in fi ne.

*Al. abre uiatione.

†Idem in fola hēt in Glo. or di. sup il lud 1. Co rinth. 3. antiufeu iusq; o pus.

Miracula notandissima pro fide catholicosum.

*Glo. in terl. ibid.

AD QVINTVM dicendum, q tres sunt causæ quare subito illi, qui uiui reperientur purgari poterunt. Vna est, quia in eis pauca purganda inuenientur cum terroribus, & persequutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda causa est, quia uiui voluntarie pœnam sustinebunt, pœna enim in hac vita uoluntarie suscepta, multo plus purgat q̄ pœna post mortem inflicta, sicut patet in martyribus, quòd si pur gandum quid in eis inuenitur, passionis falce tollitur ut Aug.* dicit, cum tamen pœna martirij sit breuis in cōparatione ad pœnam, quæ in Purgatorio sustinetur. Tertio est, quia calor ille recuperabit in intensione quantū amittit in temporis* breuitate.

ARTICVLVS IX.

Vtrum ille ignis inuoluet reprobos.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis nō inuoluet reprobos, quia super illud Mala. 3. Purgabit filios Leui. dicit Glossa †, h duos ignes legimus futuros, unum, quo purgabit electos, & præcedet iudicium alterum, q reprobos cruciabit: sed hic est ignis inferni, qui malos inuoluet, primus autem est ignis finalis conflagrationis: ergo ille ignis conflagrationis non erit ille, q malos inuoluet.

2 Præterea, Ille ignis Deo obsequitur in purgatione mundi, ergo remunerari debet alijs elementis remuneratis, & præcipue cum ignis sit nobilissimum elementorum h, non ergo uidetur quòd in infernum debeat deijci ad pœnam damnatorum.

3 Prætrrea, Ignis, qui malos inuoluet, erit ignis inferni: sed ignis ille ab initio mundi præparatus est damnatis, unde Matt. 2. dicitur. Ite maledicti in ignē æternum, qui paratus est diabolo, &c. Isa. 30. Præparata est ab heri Tophet, à Rege præparata, &c. Glossa *, ab heri, idest, ab initio. Tophet, vallis gehennæ: sed ignis ille finalis conflagrationis non fuit ab initio præparatus, sed ex concursu mundanorum ignium generabitur, ergo ille ignis h non est ignis inferni, q reprobos inuoluet.

B IN Contrarium est quod in Psalm. 96. de illo igne dicitur, Quòd inflammabit in circuitu inimicos eius.

Præt. Dan. 7. dicitur: Fluuius igneus rapidusq; egrediebatur à facie eius, * Glossa: ut peccatores traheret in gehennam. Loquitur autem authoritas de illo igne, de quo nunc est mentio, ut patet per quandam Gloss. quæ ibi dicit, ut malos puniat, & bonos purget, ergo ignis finalis cō C flagrationis in infernum cum reprobis demergetur.

RESPONDEO, Dicendum, q tota purgatio mundi, & innouatio ad purgationem, & innouationem hominis ordinabitur, & ideo m oportet quòd mundi purgatio, & innouatio, purgationi & innouationi ho-minis congruat o, purgatio autem quædam erit quòd mali segregabantur, unde dicitur Luc. D 3. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & congregabit triticum suum, idest, electos in horreum suum, paleas autem idest, reprobos comburet igne inextinguibili, unde, & p ita erit de purgatione mundi, quòd quicquid erit turpe, & fœdum, in infernum cum reprobis remittetur, quicquid uero pulchrum, & nobile, conseruabitur in superioribus E ad gloriam electorum q, & s ita etiam erit de illo igne conflagrationis s, sicut dicit Basilius super illud Psalm. 28. Vox Domini intercidentis flammam ignis; quia quo ad calidum vstiuum, & quātum ad id, quod in igne grossum reperietur, * descendet ad inferos ad pœnam damnatorum, quod uero est ibi subtile, & lucidum, remanebit superius ad gloriam electorum.

QVÆST. LXXIIII.

ART. IX.

CONCL. 1a. Oportet quòd mundi purgatio, & innouatio purgationi, & innouationi hominis congruat. 518

*Glo. interl. ibid. †Glo. interl. ibid. sup illud Thronus eius &c.

¶ PROB. Quia tota purgatio mundi, & innouatio ad purgationē & innouationem hominis ordinabitur.

¶ NOT. Iam dictū est art. 1. corp. quod mūdus quodammodo est propter hominem quod & philosophus habet dicens, in metaph. nos sumus quodammodo finis omniū, & ideo conuenientissi- um est, quòd sicut exiftit ad hoē ordinatus ad ipsum & ei suo modo commēsuratur, ita sit de mundi purgatione & innouatione respectu hominis. Et h e est ferè sus in probatione et tualiter inclusus.

concl. m

Omnia p pter hominē facta sunt.

CONCL. 2a. De purgatione mundi ita erit, q quicquid erit turpe, & fœdum in infernum cum reprobis mittetur, quicquid uerò pulchrū & nobile conseruabitur ad gloriam electorū.

*Gl. inter lin. ibid. conc. o

¶ PROB. Quia purgatio mundi erit, sicut segregatio malorum à bonis Luc. 3.

concl. p

CONCL. 3a. De illo igne conflagrationis ita erit, sicut dictum est de purgatione mundi.

†Basilius in Ps. 28.

*Al. mittetur.

¶ PROB. Quia patet ex Basilio super psal. Vox domini intercidentis flammam ignis, ut in tex. ⟮

¶ Corollarium. Ergo (litera: ter tes; Eden duad utulum) sic q̄ tha

ille ihnir innnluet re probos; & hoc pro quauto miguae est & calidum ustiuum, & aliquid grossum. Ergo ille ignis, quantu ad hæc demergetur in inferuum cum re probis ab eo excuciau dis. Ex his intellige conclusionem art. 7. & 1am. art. 8

1m ex Glosa,

Duo ignes. ℞ secundum quid non autē absolutē §.1. quantū ad officiū, & aliquo modo quantum ad substantiam: non aut simpliciter. Côuenit enim; ut, cùm homo sit pars mundi, eodē igne purgetur quo & mundus. Tunc uih l &c. Nam habitū est ex art. 8. de diuersitate officij huius, & ar. præsenu corp. fin. de diuersitate aliquali quantum ad substantiam eiusdem.

*In fine eo. huius art.

2m cōsequē-tia secunda.

Non ergo & c ℞. negatur consequentia, §. In hoc enim ille ignis remunerabit, quòd illud &c. ut in textu.

¶NOT. Ex hoc loco argumentare, à fortiori maximè, de liberalitate Dei erga seruos suos intellectuales naturæ remunerationne donādos.

Remuneratio seruorum Dei indicib. lis monstratur ex creatis sensibilibus.

3m de cōclusione. Non est ignis inferni. ℞. ab initio præparatus duatis: non recenter additur. §. Tunc nihil &c. ut patet. Sicut enim gloria electorum post iudiciū est maior, quàm antē, ita & pœna dānatorum: ut in text.

APPENDIX.

Ex articulo habes. *Primò quo modo per rationem ostendas, meritò significatum à Daniel 7. ꝙ ignis ille inuoluet reprobos: & sic. Fluuius igneus rapidusq; egrediebatur à facie eius. Hæc ibi. Vbi loquitur de iudice Deo. Vnde præmi serat aspiciebam, do nec throni positi sūt, & antiquus dierum sedit. Et sequitur post hæc: iudicium sedit,

*Vid. pS. Eccl. &c.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ignis, qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quamuis quidam contrarium dicant; conuenit enim ut cum homo sit pars mundi, eodem igne purgetur homo, & mundus. Dicuntur autem duo ignes, qui purgabit bonos, & cruciabit malos, & quantum ad officium, & aliquo modo ad substantiam, quia non tota substantia ignis purgantis in infernum detrudetur, ut dictum * est.

Ad secvndvm dicendum, quòd in hoc ille ignis remunerabitur quòd illud, quod est grossum in eo, separabitur ab ipso, & retrudetur in infernum.

Ad tertivm dicendum, quòd sicut gloria electorum post iudicium est maior quàm ante, ita & pœna reproborum: & ideo sicut claritas superiori creaturæ addetur ad augmentandum gloriam electorum, ita etiam quicquid est turpe in creaturis, retrudetur in infernum ad augmentādam miseriam damnatorum: & ita igni ab initio præparato in inferno, non est incoueniens si alter ignis addatur.

QVAESTIO LXXV.

De resurrectione, in tres articulos diuisa.

Post hoc considerandum est de circunstantibus, & concomitantibus resurrectionem. Quorum prima cōsideratio est de ipsa resurrectione. Secunda de eius causa. Tertia de eius tempore, & modo. Quarta de ipsius termino à quo. Quinta de conditionibus resurgentium.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Vtrum resurrectio corporum sit futura.

Secundo, Vtrum sit omnium generaliter.

Tertio, Vtrum naturalis, uel miraculosa.

Articvlvs I.

Vtrum corporum resurrectio sit futura.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quòd corporum resurrectio non sit futura. Iob. 14. Homo cum dormierit non resurget, donec b atteratur cœlum: sed cœlum numquam atteretur, quia terra, de qua minus videtur, in æternum stat, ut patet Eccles. 1. ergo non resurget homo.

2 Præterea, Dominus Matth. 22. probat resurrectionem per auctoritatem illam,* Ego sum Deus Abrahā, & Deus Isaac, & Deus Iacob, quia non est Deus mortuorum, sed uiuentium: sed cōstat ꝙ quādo uerba illa dicebantur, Abraham, Isaac, & Iacob, non h uiuebant corpore, sed solum anima, ergo resurrectio non erit corporum, sed solum animarum.

3 Præterea. Apostolus. 1. Corinth. 15. videtur probare resurrectionem ex remuneratione laborum, quos in hac uita sustinēt sancti, qui si in hac uita tantum confidentes essent, miserabiliores essent cæteris hominibus: sed h sufficiens remuneratio omnium laborum hominis potest esse in anima tantum, non enim oportet quòd instrumentum simul cum operante remuneretur corpus enim instrumentum animæ est, unde etiam in Purgatorio, ubi animæ puniuntur pro his, quæ gesserunt in corpore, anima sine corpore punitur, ergo non oportet ponere resurrectionem corporum: sed sufficit ponere resurrectionem animarū, quæ est dum transferuntur de morte culpæ, & miseriæ, in uitā gratiæ, & gloriæ.

4 Præterea, Vltimum rei est perfectissimum in re, quia per illud attingit finem suum: sed h perfectissimus status animæ est, ut sit à corpore separata q̄a i hoc statu cōformis ē deo, & angelis, & magis pura, quasi separata ab omni extranea natura, ergo separatio à corpore ē ultim' stat' ei', & ita ex hoc statu ñ redit ad corp', sicut nec ex viro fit puer.

5 Præterea. Mors corporalis in pœnam hominis est inducta pro prima præuaricatione, ut patet Gen. 2. sicut, & mors spiritualis, quæ est separatio animę à Deo, est inflicta homini pro peccato mortali: sed de morte spirituali numquam redeunt ad vitam post sententiam dānationis acceptam h, ergo de morte corporali ad vitam corporalem non erit regressus, & sic resurrectio non erit.

Sed contra est qđ dicitur Iob. 19. Scio ꝙ Redemptor

& libri aperti sunt. Ille ergo igneus fluuius, de quo mentio nem interponit, est impetuosa magnitudo ignis conflagrantis mundi (teste etiam glosa ibi dicente; ut malos puniat, & bonos purget.) q dicitur egredi à facie eius: quia (vt sæpius dictum est) aget, ut instrumentum diuinæ iustitiæ. Ille igit ignis inuoluet reprobos secundum Danielē adiuncta glosa sensum eius sic exponente: ut trahat peccatores in gehenuā. Item à psalm. 96. &c. ut supra ar. 7. appen.

Th. 4. d. 43. q. unic. ar. 1. q. 1. & seq.

*Exod. 3.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta scriptu ratum & patrū, pro quanto illum ignem insinuant demersurum reprobos in infernum, & intelligas, & defendas.

¶Tertio uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXV. ART. I.

329

Concl. 1a. Secundum diuersas sententias de ultimo fine hominis, diuersificatæ sunt sententiæ ponentium, uel negantium resurrectionem.

¶NOT.

demptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum & rursus circun. pel. mea &c. ergo resurrectio erit corporum.

6 Praeterea, Donum Christi, est maius, quàm peccatum Adę, ut patet Rom. 5. Sed mors per peccatum introducta est, quia si peccatum non fuisset, mors nulla esset, ergo per donũ Christi à morte reparabitur ad uitam.

7 Praeterea. Membra debent esse corpori conformia: sed caput nostrum uiuit, & in æternũ viuet i corpore, & anima, Quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, ut patet Rom. 6. ergo, & homines, q sunt eius membra, uiuent in corpore, & anima, & sic oportet carnis resurrectionem esse.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m secundum diuersas sententias de ultimo fine hominis diuersificatæ sunt sententię ponentium, uel negantium resurrectionem. Vltimus enim finis hominis, quem naturaliter omnes homines desiderant, est beatitudo, ad quam quidem hominem posse pertingere in hac vita quidam posuerunt: unde non cogebantur ponere aliam vitam post istam, in qua homo vltimam sui perfectionem consequeretur, & sic resurrectionem negabant: & hanc opinionem satis probabiliter excludit varietas fortunæ, & infirmitas humani corporis, scientiæ, & uirtutis imperfectio & instabilitas, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur, ut August. ꝛ prosequitur in fine de Ciuit. Dei. Et ideo alij posuerunt aliam uitã esse post hanc, in qua homo tantum secundum animam viuebat post mortem: & hanc vitam ponebant sufficere ad naturale desiderium implendum de beatitudine consequenda: unde Porphyrius dicebat, ut August. ꝛ dicit in lib. de Ciui. Dei. Quia anima ad hoc quòd beata sit, omne corpus fugiendum est, unde tales resurrectionem non ponebant. Huius autem opinionis apud diuersos diuersa erant falsa fundamenta. Quidam enim hæretici posuerunt omnia corporalia esse à malo principio, spiritualia uero à bono; & secundum hoc oportebat quòd anima summe perfecta non esset nisi à corpore separata, per quod à suo principio distrahitur, cuius participatio ipsam beatam facit, & ideo ꝛ omnes hæreticorum sectę, quæ ponunt à Diabolo corporalia esse creata, uel formata, negãt corporũ resurrectionẽ. Huius aũt fundamẽti falsitas in principio. 2. lib. ostensa est. Quidam uero posuerunt totam hominis naturam in anima constare, ita ut anima corpore vteretur sicut instrumento, aut sicut nauta nauim: unde secundum opinionem hanc sequitur, quòd sola anima beatificata, homo naturali desiderio beatitudinis non frustraretur, & sic non oportet ponere resurrectionem. Sed hoc fundamẽtum sufficienter Philosop. 2. de Anima destruit, ostendens animam corpori, sicut formam materiæ vniri: & sic patet quod ꝛ si in hac uita homo non potest esse beatus, est necesse resurrectionem ponere.

AD PRIMUM ergo dicendum, quòd cœlum nunquam auferetur quantum ad substantiam: sed quantum ad effectum uirtutis, per quem mouet ad generationem, & corruptionem inferiorum, ratione cuius dicit Apostolus primo Corintio. 7. Præterit figura huius mundi.

AD SECUNDUM dicendum, q anima Abraham, non est proprie loquẽdo, ipse Abraham: sed est pars eius, & sic de alijs. Vnde uita animæ Abrahæ non sufficeret ad hoc quod Abraham sit viuens, uel quia Deus Abraham sit Deus uiuentis: sed exigitur vita totius coniuncti scilicet animæ, & corporis, quæ quidem uita quamuis non esset actu, quando uerba proponebantur, erat tamen in ordine vtriusque partis ad resurrectionem: unde Dominus per uerba illa subtilissime, & efficaciter resurrectionem probat.

---

capi. 1. & tandem de sum. trinit. & fide cath. vide Ambro. in li. de fine resurrectionis tom. 3. & lib. 5. Hexameron. cap. 23. to. 4. & in lib. de bono mortis c. 4. tom. 1. & i tracta tu de pri ma inter pel. ca. 7. tom. 4. & sup. 1. Corinth. 15. tom. 5.

¶NOT. Resurrectio hominis ordinatur ad exequendum finẽ homini cõgruentem. Vnde sicut ea, quæ sunt ad finẽ cognoscuntur ex cognitione finis, secundum quẽ & simpliciter uel multipliciter dicuntur, ita & resurrectionis iudicium dandũ est, secundum q dependet à fine hois.

¶PROB. Quia ponentes, beatitudinẽ hominis uel haberi in hac vita, uel in alia vita reddi tantũ animę, vel reddi etiã homini, ita quòd homines natura sint anima tantum, negabant resurrectionẽ: ponentes uerò, beatitudinem hominis, tanquàm ex natura composita anima scilicet & corpore coniuncti, à Deoq creati, in alia uita tãtum posse perfectè haberi, ponebãt resurrectionẽ.

concl. m ¶ Corollarium. Sic ergo in triplici differentia sunt ij, qui resurrectionem tollũt, & qui eam ponunt, conditiones tres cõplectuntur, uidelicet, quòd homo sit a uero Deo creatus, q homo sit essentialiter ex anima corporeq; compositus, & quòd beatitudo pfecta nõ possit haberi in hac vita ab homine.

¶CONCL. Omnes hæreticorum sectæ, quæ ponunt à diabolo corporalia esse creata, negant corporũ resurrectionẽ.

¶PROB. Quia secundum illos anima utpote spiritualis à Deo creata distrahitur à corpore illo: nec cõiungatur suo principio semetipsã beatificanti.

¶CONCL. Si in hac uita hõ non põt esse beatus, necesse est resurrectionẽ ponere.

ꝛ li. 22. ca. vltimo. & lib. 19. ca. 3. tom. 5. vide Ambr. li. 2. de fide Orthod. ca. 3. tom. 3. ꝛ lib. 22. ca. 26. to. 5.

¶NOT. Hęc conclusio præsupponit naturale desideriũ beatitudinis in homine existens non posse frustrari. Et hoc non fuit necessariũ explicari: quoniam naturaliter quasi subintelligitur.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

De ly si. ¶NOT. Intelligẽdo scilicet illũ terminũ ly homo, secundum quòd philosophus 2 de Anim. declarat, id hoc est secundum q homo est quid naturaliter p se cõstitutum, non autẽ accidentaliter. 2. ita q corpus respectu animę cõcurrat tãtum ut instrum. Rursus. Terminus ly si accipitur pro quia. Ac si diceret: quia in hac uita homo non põt &c. Quòd si uolueris accipere illum terminum condõnaliter; respondebis ad instantiã tacitẽ, q posset fieri instando, q condõnalis nihil ponit in esse. Rñdebis, inquã, q tunc nõ ponit in esse; qn non põt probari, uel non præsupponitur clara absolutẽ. Ad propositũ ergo. Illa conditionalis in textu præsupponitur esse clara simpliciter, ex p dictis ab Aug. in fin. de ciui. Dei (vt adducebatur in ipso contextu cõtra primã positionẽ.) Et iõ ponit aliquid in esse, s. necessitatẽ resurrectionis, de qua loquitur. Ac si exponatur sic. Si in hac vita hõ non põt esse beatus, sicut reuera nõ põt, tũc necesse est resurrectionem ponere.

Tho. in 2. Sẽt. di. 1. q. 1. art. 1. in fine corp.

concl. p

Arist. circa principium lib. 2. de anima.

Im ex Iob. Auferatur. s. quãtum ad effectum causandi generationẽ: non: quãtum ad substantiã. S. Tunc nihil contra. Nã circa tps iudicij cęlum auferetur, quo ad effectũ prædictũ q. 74. ar. 4. Ad cõnexa rñdetur: q nõ est ad propositum. Nã bi terra dr in æternum stare, pro quanto substãtia sua semper manebit. Quòd si de generationibus ac plantarum, herbarũ &c. loquamur; tũc terra in æternum non staret: cum post ignẽ conflag. ationis aliã nouitatem induat. q. 74. art. 5.

concl. f

2m de minori. Nõ viuebat corpore. s. actualiter; nõ, potẽtialiter. S. Tũc nihil &c. Sufficit. n. q qñ dñs dicebat illa uerba, illi patriarchæ ipsi uiuerẽt potẽtialiter in corpore. i. q illorũ aiæ haberẽt ordinẽ ad hoc, q reunirentur corporibus, tanquã formæ propriæ materiæ.

¶NOT.

AD TERTIVM dicendū, quòd anima non cōparatur ad corpus solum vt operans ad instrumentum, quo operatur: sed etiam vt forma ad materiā: vnde operatio est coniuncti, & nō tantum animæ, ut patet per Philosophū† in 1. de Anima. Et quia operāti debetur operis merces, oportet quòd ipse homo compositus ex anima, & corpore, operis sui mercedem accipiat. Venialia autem sicut dicuntur peccata, quasi dispositiones ad peccandum, non quòd simpliciter habeant rationem peccati, ita in pœna, quæ eis redditur in Purgatorio, non est simpliciter retributio: sed magis purgatio quædam, quæ seorsum fit in corpore per mortem, & incinerationem, & in anima per purgatorij ignem.

AD QVARTVM dicendū, quod cæteris paribus perfectior est status animæ in corpore, quàm extra corpus, quia est pars totius compositi, & omnis pars integralis materialis est respectu totius: & quāuis sit Deo conformis secundum quid, non tamen simpliciter: tunc enim, simpliciter loquendo, est aliquid maxime Deo conforme, quando habet quicquid conditio suæ naturæ requirit, quia perfectionē diuinam tunc maxime imitatur: vnde cor animalis magis est Deo conforme immobili, quando mouetur, quàm quādo quiescit, quia perfectio cordis est in moueri, & eius quies est eius destructio.

AD QVINTVM dicendum, quòd mors corporalis est introducta per peccatum Adæ, quod est morte Christi deletum, unde pœna illa non manet in æternum: sed peccatum, quod mortem æternam per impœnitentiam inducit, ultra non expiabitur, & ideo mors illa æterna erit.

ARTICVLVS II.

Vtrum resurrectio erit omnium generaliter.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non erit omnium gene-

¶NOT. Pro captu illius textus, ly dominus per uerba illa subtilissimè &c. aduerte intentum domini, quid scilicet uolebat probare, & proprietatem termini ly uiuorum, seu uiuentium: tunc dicas: sic. Deus est Deus uiuentium, & uiuens propriè nō est q non habet animam coniunctam corpori: ergo oportet q Abraham, Isaac, & Iacob ad hoc q Deus sit illorum Deus resurgāt .i. q reuniantur animæ suæ corporibus proprijs. Quomodo autem illa propositio Deus nō est De⁹ mortuorum, sed uiuētiū, super qua fundatur tota ista demōstratio intelligatur, non est præsentis loci id exponere. Cæterū tanquam uerissima præsupponatur, sicuti est etiam per testimoniū Christi aduersariorū (vt in appen. seq.) & pro studio hui⁹ uideas doctores sanctos super illud Matth. 22.

¶Arist. li. 2. de aīa textu 64. & 66.

3m minor. Sufficiēs remuneratio omniū laborum hominis potest esse in anima tantum. ℞. negatur ista. §. Ad rationem primam respondetur: q anima non comparatur ad corpus solum &c. ut in textu. Ad secundam uerò respōdetur, q uenialia sicut dicuntur peccata quasi &c. ut in tex.

¶Corollarium. Ergo vult concludere per hoc: q rationes illæ duæ non probabant efficaciter propositū, quod probare intendebant. Et illa quidē de corpore, quia nō est instrumētū solummodo aīæ: illa aūt de purgatorio, qa ibi nō est retributio simpliciter, de qua sermo hic.

4m minor. Perfectissimus status aīæ est, ut sit de corpore separata. ℞. negatur ista. §. Ad rōnem dicitur: q illa, quam adducit est conformitas secundum quid solum: unde nihil concludit, cū intendatur hic de conformitate simpliciter. Cætera enim paribus perfectior est status animæ in corpore, quàm extra &c. ut in tex.

¶Examen. Ly cæteris paribus. Hoc est (loquēdo in proposito,) q anima in corpore sit ita libera ad exercēdum operationes intellectuales, sicuti est, quando est spoliata corpore. Tunc. n. perfectior est in corpore secundum consideratioē quamcunq; hoc est, & sm spēm, & sm operationē, ut ab operante procedit. Et talis perfectio, quæ nunc dicta est, erit solummodo beatorum in patria post resurrectionem. Quòd si cætera sint disparia; hoc est q extra corpus liberius exequatur, opera intellectualia, quā existens in corpore (puta corruptibili; ut nunc:) tunc aīa extra corpus adhuc non est perfectior, nisi secundum quid. i. secundum operationem liberiorem. Absolutè igitur loquēdo aīa in corpore est Deo conformior propter rōnē allatā in textu, et q sit in corpore corruptibili: licet tunc non sit perfectior sm oēm cōsiderationem, quia non est ita libera in operando, sicut extra. Cæteris ergo disparibus anima in corpore est pfectior simpliciter, sed non secundum omnem considerationem: cæteris verò paribus est pfectior & simpliciter & secundum oēm cōsiderationē.

Aīa an sit pfectior separata, vel coniūcta.

5m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non enim idem est iudicium de morte corporali, & spirituali adducta in argumēto: quoniam mors corporalis expiabilis est, spiritualis uero nequaquam: ut colligitur ex textu.

APPENDIX.

Vid. p. 3. Eccl. &c.

EX articulo habes, ¶Primo: quomodo per rationem interimas hæresim Saducæorum & Albanensium (Præcipuè Quartani. Valentiniani. Albanenses, Albigenses, Proclianistæ. Antiluterani. Dauidici. Samaritani.) dicentium: q resurrectio carnis nō est futura, uel resurrectione corporū, siue mortuorū non esse.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, hanc mentiō damnari à Iob. 19. In nouissimo die de terra resurrecturus sum & rursum circūdabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum. Item à Matth. 22. contra saducæos; Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Iacob, Deus non est Deus mortuorū, sed uiuentium. Hæc ibi Petr q tōnē ita confudit Saduceos q de hoc protinus subinfert. Pharisæi audientes q silentium imposuisset Saduceis. Item Mar. 12. de hoc eodem facto dr. Et accessit unus de scribis; qui audierat illos conquerētes; & videns, quoniā benè illis responderit. Hæc ibi. Ecce q illa ratio Christi de Abraham &c. est efficacissima ad probandū resurrectionē cōtra negātes eā, et secundum testimonium aduersariorum eius, scilicet Pharisæorum, & scribarū. Item à Symbolo fidei Apostolorum ubi dr circa finē, Carnis resurrectionem. Item à Symbolo patrum Cōcilij Constantinopolitani primi: ubi dr; Expecto resurrectionem mortuorum. Itē ab omnibus alijs cōcilijs de hac re tractātibus: quoniam in his quæ sunt fidei, nullū concilium Legitimum discrepat. Item à 1. Cor. 15. Si Christus resurrexit: quomodo quidam dicunt in nobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum nō est, neque Christus resurrexit. Hæc ibi. Subsume tu illud Rom. 6. q Christus resurgens ex mortuis iam non moritur: & uidebis iustissimam esse querelam Apostoli de hac insania quorundā negantium, quòd resurrectio mortuorum nō est. Item Rom. 5. Sed non sicut delictum: ita & donum. Si enim &c. Vbi ostendit Apostolus, per donum Christi esse futuram resurrectionē carnis. Si enim delictum Adæ mortem carnis in omni sua posteritate causauit (ut uerè causauit iuxta Concil. Trid. sess. 5. decret. de peccat. origin.) multò magis donum Christi resurrectionem carnis causabit. Alioquin delictum maius esset in destruendo, quàm donum in construendo; quod est contra intentionē Apostoli. Vt ergo donum sit æquale delicto, oportet q resurgant homines: ut autem sit maius, oportet quòd resurgant in melius commutari. Et hoc uerum est de omnibus, quantum est ex parte sufficientiæ doni Christi; licet non nisi de aliquibus. i. de bonis, quantum est ex parte & doni, & recipientium donum. A fortiori igitur conclusit Apostolus resurrectionem mortuorum esse futuram per donum Christi: quando dixit, quòd donum illud erat maius quam debitum. Sufficiebat enim pro resurrectione tantum præcisè concludendo, dicere q donum nō erat minus quam delictum, sed ipsi æquale.

Pulchra expositio ad probādā resurrectionē, ex Rom. 6. nō sicut delictū, ita & donum.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto resurrectionem carnis futuram dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 4

QVÆST. LXXV. ART. II.

CONCL. Necesse est; sicut unum, ita & omnes resurgere. 510

¶PROB. Quia ea quorum sumitur ratio ex natura speciei, oportet similiter inueniri in omnibus eiusdem speciei (patet & resurrectionis ratio sumitur ex natura speciei (ar. 1. corp. & ad secundum praecipuè.)

¶Examen ly ex natura speciei. Non indiuidui. Tunc enim nō concluderet, nisi de habentibus eandem indiuidualem complexionem; & consequenter non de omnibus hominibus absolutè. Quasi dicat textus. Homini secūdum quòd homo, non secundū quòd talis uel talis, resurrectio conuenit. Vnde proportionaliter, sicut si aliquis non esset capax beatitudinis non esset homo: ita si aliquis nō resurgeret, non esset homo. Impossibile igitur est, quòd aliqui homo resurgat, & non omnes: quoniā tunc resurrectio eos neceret hominem, secundum quòd sumitur ex ratione indiuidui, in qua non sunt omnes similes, non ex ratione speciei, in qua omnes assimilantur. Textus igitur adducit fundamenti efficacissimum uniuersalitatis resurrectionis. Qd bene nota.

Resurrectio omnium, efficacissimum fundamentum.

¶Ly talis est resurrectio. Idest nō sumitur ex ratione indiuidui, sed speciei. Pro quo secundum: quòd aliud est resurrectionem hominis posse ex uiribus speciei eius fieri: & aliud est rationem resurrectionis eius somi ex natura speciei. Primum enim falsissimum est: quoniam à priuatione ad habitum non datur regressus, ut habet philosophus in praedicamentis; secundum autem est uerissimū. Quod os facit ius causa predicte. Quare resurrectio fit? Ad hoc, ut anima sit cōpleta in specie. Nam quandiu à corpore separata est, tandiu est incompleta secūdum speciem. Vnde enim Deus reformat hominem in statu cōpleto, sicut erat prius, qui creatus est alioquin per Christi donū non fieret aequalis reparatio ad destructionem delicti Adae, & sic donum esset minus, quàm delictum contra Rom. 5. Quia ergo delictum destruxit speciē per hoc, q anima outletet ex corpore destrubauit: adeo resurrectio fiet ad restauratā speciē apposito modo destructioni eius à delicto causatae. Vides igitur per istis, solidissimā esse illam hanc corpor. qd dicit q talis est resurrectio, i. q resurrectionis ratio sumitur ex natura speciei.

*Habetur eodem c. paulo ante praedicta uerba.

Resurrectionis fit sum.ex natura speciei.

1m illatio conclusionis. Ergo &c. Rē. negatur illatio. §. Nā sic transitus à resurrectione secundum quid, puta uel discussionis conscientiae, uel passiuè iudicandi (ut in textu declaratur) ad resurrectionem corporum; ex negatione primae negando secundum; quod non licet.

¶Corollarium. Ergo aliud est resurgere in iudicio: & aliud est resurgere per iudicii. De primo loquitur Psal. adductus: de secundo autem ar. cō clusio.

raliter, In Psal. 1. enim dicitur, Non resurgent impii in iudicio: sed resurrectio non erit hominū nisi tempore iudicii uniuersalis, ergo impii nullo modo resurgent.

2 Praeterea, Dan. 12. dicitur: Multi de his, qui dormiunt in puluere euigilabunt: sed haec locutio quandam particularitatem importat, ergo non omnes resurgent.

B

3 Praeterea, Per resurrectionem homines conformantur Christo resurgenti. Vnde 1. Corint. 15. concludit Apostolus, Quia si Christus resurrexit, & nos resurgemus: sed illi soli debent Christo resurgenti conformari, qui imaginem ipsius portauerunt, quod solum bonorū est, ergo ipsi soli resurgent.

C

4 Praeterea. Poena non dimittitur nisi ablata culpa: sed mors corporalis est poena peccati originis, ergo cum nō omnibus sit dimissum originale peccatum, nō omnes resurgent.

5 Praeterea. Sicut per gratiam Christi renascimur, ita per gratiam eius resurgemus: sed illi, qui in maternis uteris moriuntur nūquam poterunt renasci, ergo nec resurgere poterunt, & sic non omnes resurgent.

D

SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 5. Omnes, qui in monumentis sunt, audient uocem filii Dei, & qui audierint uiuent, ergo omnes mortui resurgent.

Praeterea. Primae Corint. 15. Omnes quidem resurgemus, &c.

Praeterea. Resurrectio ad hoc necessaria est, ut resurgentes recipiant pro meritis poenam, uel praemium: sed omnibus debetur uel poena, uel praemium pro me-

E

rito proprio, sicut adultis, uel alieno, sicut paruulis, ergo omnes resurgent.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ea, quorum ratio sumitur ex natura speciei, oportet similiter inueniri in omnibus, quae sunt eiusdem speciei, talis autem est resurrectio. Haec enim est eius ratio, ut ex dictis patet, quòd anima in perfectione ultima speciei humanae esse non potest à corpore separata: unde nulla anima in perpetuum remanebit à corpore separata, & ideo necesse est sicut unum, ita & omnes resurgere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd loquitur de spirituali resurrectione, qua impii non resurgent in iudicio discussionis conscientiae, ut Gloss. exponit; uel loquitur de impiis, qui sunt animo infideles, qui non resurgent ut iudicentur, iam enim iudicati sunt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Augustinus exponit, idest, omnes, & hic modus loquendi inuenitur in sacra Scriptura: uel particulatio potest intelligi quātum ad pueros damnatos in limbo, qui quamuis resurgent, non proprie dicuntur euigilare, cum nec sensum poenae gloriae habituri sint, uigilia enim est solutio sensus.

AD TERTIVM Dicendum, quòd omnes tam boni, quàm mali conformantur Christo, uiuendo in ista uita in his, quae ad naturam speciei pertinent: non autem in his, quę pertinent ad gratiam, & ideo omnes ei conformabuntur in reparatione uitae naturalis, nō autem in similitudine gloriae: sed soli boni.

2m ex Daniele. Multi. 1. Rē. i. omnes. nō, aliqui tantū §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Si resurgēt omnes, ergo & multi, quia illi oēs eruot multi. Non autem si multi tantum, ergo omnes: quia ly tantū excluderet omnes. Quòd si multi tantū non sequitur, q non oēs: eo modo, quo & Apostolus accepit ly multi Rom. 5. dicēs, nonus delicto multi mortui sunt; qui tamen subdens ait, q per unius delictū in omnes homines in condemnationem. Ibidem quoque dicit q per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: qui tamen ibidē supradixerat, q per unum hominem mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerūt. Ecce q exponit, semetipsum accepisse ly multi pro ly omnes. Sic & de Daniele in praesenti loco dicendū est. Et tantò magis quanto non apposuisse ly tantum, ut diceret multi tantum de his, qui dormiūt &c. sed absolutè dixit multi.

*Art. praeced.

*Tertul. in...

*Ex gl. ordinaria.

*Li. 20. de Ciuit. De c. 23. à medio to. 5.

Rāsio 2a.

Item de conclusione. Non oēs resurgent. 1. Rē. Non sic concludendum: sed sic. Non omnes euigilabunt. §. Tūc nihil &c. Non enim idem est omnino, resurgere, & euigilare, proprie loquendo. Nā surgere cōuenit oib̄ euigilare aūt ijs tñ, qui sensum poenae, uel gloriae habituri sunt. Pueri ergo non euigilabunt proprie, sicut loquitur Danielis licet propriè resurrecturi sint.

3m de maiori. Conformantur. Rē. conformatione uitae naturalis. §. Tunc nihil &c. Nā tali conformatione omnes ad Christum omnes resurgent: licet quātū ad conformationem ui ae spiritualis, puta gloriae, solum saper gauisilli qui imaginem Christi portauerunt, i. boni.

Conformitas ad Christum duplex.

¶NOT. Distinctionem hanc conformitatis duplicis uigilanter aduerte, dum legis Apostolum. Nam saepius conformitate ad Christum

Christum oritur quandoque in uno, quandoque in altero sensu vt patebit discurrendo per te. Et distinctione etiam illa, ubi inueneris in Apostolo locutionem de conformitate prædicta excitaberis ad uideodum contextus eiusdem Apostoli, ex quibus facile elicies sensum distinctioni huic congruum.

F se dictum à Io. 5. q resurrectio erit generalis. Omnes, qui in monumentis sunt, audient uocem filij Dei, & qui audierint, uiuēt. Hæc ibi. Vbi per ly in monumentis sunt, intelligit mortuos, etiã si nuquã fuissent sepulti. Accipit enim ly in monumentis sunt, tanquam à notioribus nobis loquens, illos, qui ex hac uita migrauerunt. Et reuera in monumentis sunt, ex quo extra conuersationem viuorũ in terra ista, positi sũt. Loquitur ergo uniuersaliter de mortuis: quod patet ex hoc maxime, quia ibi concludere vult, q filius Dei faciet iudicium vniuersale de omnibus Quod quidē non concluderet, nisi omnes mortuos resurrecturos esse in supradictis suis uerbis intelligeret. Item à 1. Cor. 15. Omnes quidē resurgemus. Hæc ibi. Et licet secundum Hieronimum in epistola ad Mineruiũ, & Alexandrũ monachos) in Græcis libris hoc nõ habeatur expressè, sed tm ly oēs quidem dormiemus: tn redit in idem. Mors enim dr somnus, seu dormitio pp spē resurrectionis, sm oēs catholicos, & moré* scripturarum: unde qui dicit oēs dormiemus, dicit ē illatiuè necessariò, ly oēs resurgemus. quis expliciè, tanq̃ bi eulogo ntés, hoc non dicat. Et nota, q licet l græcis libris nõ inferret sic (qd tn falsum est) tn id nihil officeret veritati fideliũ. Determinauit n. ecclesia in Concil. Trid. q secundũ translationē ueterē latinã vulgatam (hæc habet ly oēs resurgemus) debēt regulari fideles; & sic sess. 4. decret. de vsu sacr. lib. Eadem sacrosācta Synodus

*Alias, pagano.

† Aristoteles l. 5. Phisicorum, textu 59.
*Al. actu.
†Al. naturaliter.

4m illatio cõclusionis. Ergo &c.
R. negatur illatio. S. Propter rationem allatam in texto.

5m ad maiori.
Ita. R. quantum ad gratiæ nomen, non quantum ad huius nominis sensum. S. Nam diuersimodè accipitur gratia in ly per gratiam Christi renascimur, & in ly per gratiam eius resurgemus (ut ex textu habetur:) licet vtrobique sit idem nomen.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem interimas hæresim Alexandri Aerarij (Prat. Liberini. Hymeneus, Alexander Aerarius.) dicentis: resurrectionē carnis iam factam esse, nec aliam corporum expectandam. Vnde patet q secundum istum, resurrectionō erit omnium uniuersaliter. Cum enim iã facta esset, clarũ est, q Alexander ipse loquens non includebatur in illa: aliognl vel dixisset se fuisse resuscitatum, uel in humanis conuersationibus secundũ statum præsentem nõ interfuisset: quoniã in resurrectiōe corporum non est locus comestioni, aut bibitioni, neq; nubūt, neque nubuntur, &

tli. 3 c. 14. paulo an medium.

*li. 4. c. 30. ante medium.

AD QVARTVM dicēdum, q mortem, quæ est pœna originalis peccati, qui in originali decesserunt exsoluerunt moriendo; vnde non obstante originali culpa, possunt à morte resurgere: pœna enim originalis peccati magis est mori quam morte detineri.

AD QVINTVM dicendum, q renascimur per gratiam Christi nobis datam: sed resurgimus per gratiam Christi, qua factum est, vt naturam nostram susciperet, quia ex hoc ei in naturalibus cõformamur: unde illi, qui in matern is vteris decedunt, quamuis renati non fuerint per susceptionem gratiæ, tamē resurgent propter conformitatem naturæ ad ipsum, quam consequuti sunt, ad perfectionem humanæ speciei pertingentes.

ARTICVLVS III.

Vtrum resurrectio sit naturalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio sit naturalis, quia sicut dicit Damas. † 3. lib. quod communiter in omnibus [b] inspicitur, naturam characterizat in his, quæ sub ipso sunt atomis: sed resurrectio communiter in omnibus inuenitur, ergo est naturalis.

¶ 2 Præterea, Gregorius* dicit 14. Moralium. qui resurrectionis fidem ex obedientia non tenet, certe hanc ex [h] ratione tenere debuerat. Quid enim quotidie mũdus in elementis suis nisi resurrectionē nostrã imitatur? & ponit exemplũ de luce, quæ quasi moriendo oculis subtrahit, & rursus quasi uiuendo reuocatur, uel resurgendo; & de arbustis, quæ uiriditatē amittunt, & rursus quasi resurgentia reparant, & de seminibus, q putrescentia moriunt, & rursus germinãdo quodã mõ resurgunt; quod et exemplũ Apostolus ponit 1. Cor. 15. sed nihil potest ex naturalibus operibus ratione cognosci nisi naturale, ergo resurrectio erit naturalis.

¶ 3 Præterea, Illa, quæ sunt præter [b] naturam, non multo tēpore manent, quia sunt quasi violēta, sed vita, quæ per resurrectionem reparatur in æternum manebit, ergo resurrectio erit naturalis.

¶ 4 Præterea, [h] Illud, ad qd tota naturę* expectatio intēdit, maxime vr esse naturale: sed resurrectio, & glorificatio sanctorũ est hmôi, vt patet Romanorum 8. ergo resurrectio erit naturalis.

¶ 5 Præterea, Resurrectio est motus quidam ad perpetuam coniunctionem animæ, & corporis, sed motus est [h] naturalis, qui terminatur ad quietem naturalem, vt patet 5.† Phy. Perpetua autem coniunctio animæ, & corporis erit naturalis, quia cum anima sit proprius* motor corporis, habet sibi corpus proportionatum, & ita in perpetuum est † similiter viuificabile ab ipsa, sicut ipsa

corruptibile resurgit incorruptibile. Cùm ergo talis non esset Alexander (comedebat enim & bibebat ex indigentia,) patet: q non resurrexerat resurrectione, de qua loquimur; & consequenter, q per illam suam positionem negabat, resurrectionem fieri omnium uniuersaliter. Pro quanto igitur hoc ultimum negabat; articulus præsens militat contra illum. Cęterum pro quanto resurrectionem factam, & non fiendam dicit, articulus primus huius quæstionis eundem expugnauit.

2 ¶ Secundò habes: q̃lo per rationem pro quanto resurrectionē generaliter fiendam statuit, ostendas; meritò ipsum damnari ab Apostolo. 2. Thim. 2. ex quibus est Hymeneus & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicētes; resurrectionem iam factã, & subuerterunt quorundam fidem. Hæc ibi. Item ibid. 4 Alexander Aerarius multa mala mihi ostendit; reddet illi dominus sm opera eius quem & tu deuita. Valde. n. restitit uerbis nostris. Hæc ibi. Item 1. Thim. 1 Bonã conscientiam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt. Ex quibus est Hymeneus & Alexander, quos tradidi Sathanæ, ut discant non blasfemare. Hos ergo ratio articuli (ut dictum est) subuertit radicitus per hoc; q ostendit resurrectionem debere esse generalem.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostēdas, meritò fuis-

K considerans non parũ utilitatis posse accedere ecclesiæ Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorũ librorũ, quenã pro autentica habenda sit, innotescat: statuit, & declarat: vt hæc ipsa uetus & vulgata æditio, quæ longo tot seculorum vsu in ipsa ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authētica habeatur; & ut nemo illam reijcere quouis prætextu audeat, uel p̃sumat. Hæc ibi. Et supra ibid. decr. de canon. script. Siquis libros ipsos integros cũ omnibus suis partibus, prout in ecclesia catholica legi consueuerunt, & in ueteri vulgata latina ęditione habētur, pro sacris & canonicis non susceperit; & traditiones prædictas sciens & prudens contempserit; Anathema sit.

A Editionũ sacrorũ librorũ quenã præsertim acceptet ab ecclesia.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarũ & patrum, pro quanto resurrectionem generalem fore insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 Quintò uides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆS. LXXV. ART. III.

CONCL. 1a Motus, siue actio aliqua, se habet ad naturam tripliciter. 331

¶ PROB.

in perpetuum uiuit, ergo resurrectio erit naturalis.

SED CONTRA. A priuatione in habitum non erit regressus secundum naturam: sed mors est priuatio uitę, ergo resurrectio, per quam est reditus de morte ad uitam, non est naturalis.

Præterea, Ea, quæ non sunt vnius speciei, non habent determinatum modum originis, unde animalia, quæ generantur ex putrefactione, & ex semine nunquam sunt eiusdē speciei, ut dicit Commentator in octauo physic. Sed naturalis motus, quo homo oritur, est generatio ex simili in specie, quod non est in resurrectione, ergo non est naturalis.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd[a] motus, siue actio aliqua se habet ad naturam tripliciter[b]. Est.n. aliquis motus, siue actio, cuius natura nec est principium, nec terminus, & talis motus quandoque est à principio supra naturam ut patet de glorificatione corporis, quādoq; autem à principio alio quocūque, sicut patet de motu violento lapidis sursum, qui terminatur ad quietem violentam. Est etiā alius motus, cuius principium, & terminus est natura, ut patet in motu lapidis deorsum. Et ēt alius motus, cuius terminus est natura, sed non principium: sed quādoq; aliquid supra naturam, sicut patet in illuminatione cœci, quia visus naturalis est, sed illuminationis principium est supra naturam, quandoque autem aliquid aliud ut patet in acceleratione florū, uel fructuum per artificium facta. Quòd autem principiū sit natura, & non terminus, esse non potest, quia principia naturalia sūt ad determinatos effectus, vltra quos se extendere nō possūt, operatio ergo, vel motus primo mō se habens ad naturam: nullo modo pōt esse naturalis; sed vel est miraculosa, si sit à principio supra naturam, uel uiolenta, si sit ab alio quocunq; principio. Operatio aūt, uel motus scđo mō se habens ad naturā, est simpliciter

A naturalis; sed operatio, quæ tertio modo se habet ad naturam, non potest dici simpliciter naturalis, sed secundum quid, inquantum scilicet perducit ad id, quod secundum naturam est: sed uel dicitur miraculosa, vel artificialis, aut uiolenta. Naturale enim proprie dicitur quod secundum naturā est, secundum autem naturam esse dicitur habens naturam, &

B quæ consequuntur naturam, vt patet in 2.* Physi. Vnde motus, simpliciter loquendo, non potest dici naturalis nisi eius principium sit natura. Resurrectionis * autem principium natura esse non potest, quamuis ad uitam naturæ resurrectio terminetur[s]. Natura enim est principium motus in eo, in quo est: vel actiuū, ut patet in motu leuiū, & grauiū, & alterationibus

C naturalibus animaliū: uel passiuum, ut patet in generatione simplicium corporum. Passiuum autem principium naturalis generationis est potētia passiua naturalis, quæ semper habet aliquam potentiam actiuā, sibi respondentē in natura, ut dicit in undecimo * Metaphysi. Nec differt quantum ad hoc, siue respōdeat passiuo principio actiuum principium in natura

D respectu vltimæ perfectionis, scilicet formæ; siue respectu dispositiōis, quæ est necessitas ad formam vltimam, sicut est in generatione hominis secundū positionem fidei, uel etiam de omnibus alijs secundum opinionē Platonis, & Auicennæ: nullum autem principium actiuum resurrectionis est in natura, neq; respectu coniunctionis animæ ad corpus, nec respectu dispo-

E sitionis, quæ est necessitas ad talem coniunctionem, quia talis dispositio non potest à natura induci, nisi determinato modo per uiam generationis ex semine. Vnde, etsi ponatur esse aliqua potentia passiua ex parte corporis, seu etiam inclinatio quæcunque ad animæ coniunctionem, non est talis quòd sufficiat ad rationem motus naturalis: unde[c] resurrectio simpliciter loquendo, est miraculosa non naturalis, nisi secundum quid[d], vt ex dictis * patet.

AD PRIMVM ergo dicendū, q Damas.† loquitur de illis, quæ inueniuntur in omnibus indiuiduis

---

¶PROB. Quia aut respicit ipsam naturam tanquam principium & terminū, aut tāquam neutrū, aut tanquam terminum (ut exemplis patet in textu.)

¶NOT. Non autē datur quartū, q scilicet actio respiciat naturam tanquā principium, & non terminū: ut patet in textu ly q aūt principium sit natura &c.

CONCL. 2[a]. Natura nō potest esse principium resurrectionis; quamuis resurrectio terminetur ad uitam naturæ.

¶Corollarium. Ergo resurrectio se habet ad naturā, tertio modo de prædictis in conclusione prima.

concl. ¶PROB. 1. Quia natura est principiū motus, in eo, in quo est, uel actiuum, uel passiuū (2. Physic.) & resurrectionis nullū potest esse principiū actiuum in natura (cū ipsa ad coniunctionem animæ cū corpore nō agat, nisi per uiam generationis ex semine) neque passiuū sufficient (cū tali principio semper correspōdeat aliqua potentia actiua in natura ex 9. Metaph.) 2. Quia (ly quamuis &c.) patet.

¶NOT. Dico ly passiuum sufficiens: quia habet passiuū insufficiens ad hoc. Et huiusmodi est inchoatio naturalis quædā ad coniunctionem animæ iue in corp. s. & q. 78. ar. 3. Sed hoc non est sufficiens ad causandum motum naturalē (ut patet:) quia deest agens naturale, quod talem coniunctionem operetur; immo nec tale agens reperibile est in natura; propter quod dixit Philosophus, à priuatione ad habitum non dari regressum. Hinc sequitur aperte: q resurrectio neque est naturalis, neque talis esse potest. Quod si quis diceret, naturale desiderium non posse esse frustra. i. ipsum quādoque educendum esse ad actum, aduertat: hanc propositionem non uerificari semper in eodem genere, licet uel in eo-

Aug. trac. 91. sup. Ioānem tom. 9.

dem, uel in diuersis. Semper enim naturale desiderium reducitur ad actum: sed aliquando tantum per aliquod reducens non eiusdem generis, puta naturalis: quo & modo naturale desideriū beatitudinis hominis reducitur ad actum solummodo mediante gratia diuina. Sic & resurrectio ab agente tantum extra genus naturale. i. Deo fieri potest.

CONCL. 3[a]. Resurrectio, simpliciter loquendo est miraculosa: non naturalis, nisi secundum quid.

*Arist. li. 2. tex. 5.

concl. PROB. 1. Quia patet ex cōclusione 2[a]. 2. Quia (ly non naturalis &c.) terminus est naturalis (ut patet de cęco miraculose illuminato.)

1[m] ex Damasceno.

Quod cōmuniter in omnibus inspicitur. s. ex principijs creatis naturæ causatum: non ex principio supernaturali. §. Tunc nihil &c. Nam resurrectio ex principio supernaturali. i. diuina operatione, tantū modo in omnibus reperietur.

*Arist. li. 9. Meta. c. 10.

¶Examen. Ly in uno loco sicut &c. Non intelligit de ijs, quæ perierunt tempore diluuij, quoniā non necesse fuit, omnes cōgregari in uno loco ad hoc ut submergerentur: sed intelligit de saluatis: nā quoniam tales omnes in uno loco. i. in Arca Noë congregati sunt. Et nota: q p res tunc ibi congregatas intelligit non solum homines, quoniam hoc non esset miraculum, q octo cōgregarentur; sed etiam omnia alia animalia.

2[m] ex

concl. 3

*In corp. art.

†Loco citato in argum.

2m ex Gregorio. Ratione, s. persuadente: non adt. de nonstante. §. Tunc nihil &c. Nā p rōnem, ut persuasiua tā est, possumus aliqua n ō cognoscere illa etiam, quæ sunt supra naturam, de quorum numero est resurrectio: licet non per rationem necessariò demonstrantem; vt in not. seq. fin.

Rō naturalis qd facit respectu supernaturalium.

NOT. Omnia, quæ sunt à Deo, taliter ordinata sunt, ut sibi inuicem subseruiant. Adeo q. licet inferiora maneant semper in suis terminis. i. nō fiant superiora: sed deseruiunt superioribus, & attingunt aliquo modo ad illa. Hinc dicitur in Theologia, q natura subseruit gratiæ, & q licet sit infra fidem, nō tñ est contra illam. De hoc subseruitio uide apud scolasticos Theologos tot rationes naturales: quibus nos manuducunt in cognitionem credibilium supernaturalium.

3m de maiori Quæ sunt præter naturam. R. ita q terminentur ad illud, quod est naturæ contrarium non, quod est secundum naturam §. Tūc nihil &c. Nam resurrectio terminatur ad illud, qđ est per naturam: licet procedatur ad hoc per id, quod est præter. i. supra naturam: vt in corp

*Loco citato in ar gu. 2.

ex principijs naturæ creatis. Non enim si diuina operatione omnes homines dealbarentur, uel in uno loco congregarentur, sicut tempore diluuij factū est, propter hoc albedo esset proprietas naturalis hominis, uel esset in tali loco.

G AD SECVNDVM dicendum, quòd ex rebus naturalibus non cognoscitur aliquid ratione demonstrante non naturale, sed ratione persuadente potest cognosci aliquid supra naturam: quia eorum, quæ supra naturā sunt, ea, quæ sunt in natura, aliquam similitudinē repræsentant: sicut unio animæ & corporis repræsentat animę vnionem ad Deum p gloriam fruitionis, ut Magister dicit; & H simili modo exempla, quę Apostolus, & Gregorius* inducunt, fidei resurrectionis persuasiuè adminiculantur.

AD TERTIVM dicēdum, quòd illa ratio procedit de operatione illa, quæ terminatur ad illud, quod non est per naturam, sed naturæ contrarium; hoc autem non est in resurrectione, & ideò non est ad propositum.

AD QVARTVM dicēdum, quòd tota operatio naturæ est sub operatiōe diuina; sicut operatio inferioris artis sub operatione superioris. Vnde sicut omnis operatio inferioris artis expectat aliquem finem, ad quem non peruenitur nisi operatione artis superioris inducentis formam, uel vtētis artificio facto; ita ad vltimum finem ad quem tota expectatio naturæ intēdit, non potest perueniri opere naturæ, & propter hoc consequutio eius non est naturalis.

AD QVINTVM dicēdum, quòd quamuis non possit esse motus naturalis, qui terminatur ad quietem uiolentam; tamen potest esse motus non naturalis, qui terminatur ad quietem naturalem, ut ex dictis* patet.

4m maior. Illud ad quod tota naturæ expectatio intendit, maxime vī naturale. R. si possit perueniri ad illud per operationem naturæ: non aliter. § ut declaratur exemplo artium in textu. Tunc nihil &c. Nam ad resurrectionem nō potest perueniri per operationem naturæ, sed natura tota expectat, hoc fieri à Deo.

5m ex Physicis. Motus est naturalis, qui terminatur ad quietem naturalem. R. potest tamen esse etiam motus non naturalis §. i. non per uirtutem naturæ factus. Tunc nihil &c. ut patet hic, & ex dictis.

APPENDIX.

Vid. ps. Eccl. &c.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quō per rationem excludas errorem Seleucianorum (Prat. Seleuciani.) dicentiū: resurrectionem esse tantum naturalem. Ponebant enim resurrectionem in procreatione filiorum esse, quæ quotidie fit in humano genere: non illam immortalitatis futuram, atque gloriosam. Licet autē talis resurrectio in procreatione filiorum consistens sit naturalis: tamen pro crante adducta est illorum positio, pro quanto scilicet nomine resurrectionis utebatur in huiusmodi quasi q resurrectionis nomen à catholicis vsitatum subtrerpię dicationem rei naturalis. i. naturaliter factæ. Contra hunc igit tanquam æquiuocè nomen resurrectionis usurpantē, & aliquo modo prædicatum naturalitatis uere resurrectioni, tāquam propriè dictæ attribuentē militat præsens articulus, si benè applicetur. Item errorem Aristotelis (Direct. Inquis. 2. par. q. 4.) dicentis: q resurrectio mortuorum est impossibilis, quia mortuum nō pōt redire viuum. Per hoc enim q uirtute diuina fiendam hanc notat articulus: siue (quod in idem redit) per hoc, q hanc dicit esse non naturalem: patet, q Aristoteles illam positionem expugnat. Quòd si dicas, Aristotelem loqui naturaliter, non tenuo, sed pro cautela quacunque, ne hinc iuniores scandalū patiant, ex industria adductus est in præsenti loco: ut uideas uniuersi, dictum illud philosophi aut non contrauenire catholicæ fidei, vt potè naturaliter solummodo intellectum; aut si contrauenmat (secundum aliquorum opinionem de supernaturalibus F Philosophum fuisse locutum forsan contendentium,) esse falsissimum.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas; prędictos errores meritò damnati à scripturis Ezechiel. 37. Ecce ego aperio tumulos uestros, & educam uos ex ipsis, & dabo spiritū meū in uobis, & uiuetis; & cognoscetis, quoniā ego dominus locut* sum, & faciam. Hæc ibi. Vbi hanc resurrectionem quibusdam Iudæis non credentibus, ea eo q aruerāt ossa tuorum mortuorum, respondit dominus supradicta; item ab Esaiæ 26. Resurgēt mortui, & excitabūtur, qui sunt in sepulcris, & letabuntur qui iacent in terra; quoniam ros tuus medicina ipsis est. Hęc ibi. Ecce q utrobique à superiori uirtute diuina fiendam resurrectionem monstrat; & per cōsequens nec esse impossibilem, nec naturalem, nec modo Seleucianorū acceptam. Item à cōstitutionibus Apostolicis lib. 5. c. 8. (authore Clement. Pap & mart.) Ille, qui prima corpora de nihilo effecit, ex ijsq; uarias naturas composuit; idem mortuus uitæ reddita excitabit. Qui in utero hominem de pusillo seminæ fingit, animāque illi nondum existentem creat: idem ipse omnes homines excitabit. Hæc ibi. Quasi q à fortiori argumententur Apostoli dicentes: minus est facere aliquid de aliquo, quàm facere aliquid de nihilo; at De* fecit corpora nostra de nihilo: ergo multò magis ea ex aliquo, I para vilissimo puluere, resuscitare poterit. Et reuera fortissimū argumentum hoc est pro ueritate stans. Item ab ijsdem ibid. Quod si Græci derident nos, non credētes nostris scripturis: saltem fidem habeant uati suæ Sibyllæ; quæ ad uerbum ita inquit:

Malus est erexte, q mortuos resuscitare.

*In corp. art.

Græci. i. gentiles.

Carmina Sybillina de resurrectione, iudicio generali, cōflagratiōe mūdi, castigatione malorū, remunerati ōe bonorum.

Atque vbi cuncta cinis fuerint, tenuisq. fauilla,
Atque idem Deus extinguet, quem incenderat ignem,
Ossaque restituet rursum, cineresq; sepultos.
Et genus omne hominum (ut fuerat,) Deus ipse reponet:
Tunc graue iudicium veniet, quo iudicet Orbem.
Ipse iterum Deus, hosq; iterum iam terra recondet,
Qui malè uitam agere, fuerint ubicunque reperti,
Sed quicunq; pior vi una susceperit Orbis,
Inspirante Deo flatum, gratumq; fauorem,
Mittente inter eos, traducent suauiter æuum,
Mutuaq; inter se cumulabunt gaudia læti.

K Hæc ibi. Non tamen idcò credendum est, resurrectionem taliter fiendam, quia Sybilla dixit: sed quia fides catholica docuit: neque ad hoc principaliter astruendum adduxerunt Sibyllam Apostoli, sed ad conuincendum infideles. Ad quod significandum, cæteraque similia; apertè dicitur dist. 37. Siquid ueri de Deo Sibylla, vel Orpheus, aliiuè gentilium uates, aut Philosophi prædixisse perhibentur, ualet quidem ad conuincendam paganorum uanitatem; non tamen ad illorum authoritatem complectendam. Quantum enim distat da Christi aduentu inter prædicationem Angelorum, & confessionem dęmonum; tantum inter authoritatem prophetarum, & curiositatem sacrilegorum. Hæc ibi.

Quōn gētilū dicta vera ualeant ad fidem, & quō non.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto resurrectionem non uirtute naturali, sed diuina fiendam insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex firmissima Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST.

QVAESTIO LXXVI.

De causa resurrectionis in tres articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandum est de causa nostræ resurrectionis.

CIRCA quod tria quæruntur.

Primo, Vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.

Secundo, Vtrum uox tubæ.

Tertio, Vtrum angeli.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christi resurrectio, sit causa nostræ resurrectionis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christi resurrectio non sit causa nostræ resurrectionis. Posita enim causa ponitur effectus: sed posita resurrectione Christi, non est sequuta statim resurrectio aliorũ mortuorum, ergo resurrectio eius non est causa nostræ resurrectionis.

2 Præterea, Effectus non potest esse nisi causa præcesserit: sed ʰ resurrectio mortuorũ esset, etiam si Christus non resurrexisset, erat enim alius modus possibilis Deo, ut hominem liberaret, ergo resurrectio Christi non est cã nostræ resurrectionis.

3 Præterea, ᵇ Idem est factiuum unius in tota specie una: sed resurrectio erit omnibus hominibus communis, cum ergo resurrectio Christi non sit causa suijpsius, non erit causa aliorum resurrectionis.

4 Præterea, In effectu relinquitur aliquid de similitudine causæ: sed resurrectio ad minus quorundam, scilicet, malorum, non habet aliqd ʰ simile resurrectioni Christi, ergo resurrectionis illorum non erit causa resurrectio Christi.

SED CONTRA, Illud, qđ est primum in quolibet genere, est causa eorum, quæ sunt post, ut patet in 2.ᵃ Metaph. sed Christus ratione suæ resurrectionis corporalis dicitur primitiæ dor-

A mientium. 1. Corinth. 15. & primogenitus mortuorum, Apocalipsis. 1. ergo sua resurrectio est causa resurrectionis aliorũ.

2 Præterea. Resurrectio Christi magis cõuenit cum nostra resurrectione corporali quàm cũ resurrectione spirituali, quæ est per iustificationem: sed resurrectio Christi est causa iustificationis nostræ, ut patet Rom. 4. Resurrexit propter iustificatio-

B nem nostram, ergo resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis corporalis.

RESPONDEO, Dicendum, quod Christus ratione † humanæ naturæ dicitur Dei, & hominum mediator, unde ᵐ diuina donã à Deo in homines mediante Christi humanitate * prouenniunt °. Sicut autem à morte spirituali liberari non possumus, nisi per donum gratiæ di-

C uinitus datum, ita nec à morte corporali nisi per resurrectionem diuina uirtute factam: & ideo sicut Christus secundum humanam naturam primitias gratiæ suscepit diuinitus, & eius gratia est causa nostræ gratiæ, quia de plenitudine eius non omnes accepimus, gratiam pro gratia: Ioãnis primo, ita inᵖ Christo inchoata est resurrectio, & sua resurrectio causa est no-

D stræ resurrectionisᵍ, ut sic Christus, inquantum est Deus, sit prima causa nostræ resurrectionis quasi æquiuoca: sed inquantum est Deus, & homo resurgens est causa proxima, & quasi uniuoca nostræ resurrectionis. Causa autem uniuoca agens, producit effectum in similitudine formæ suæ: unde non solum est causa efficiens; sed exemplaris respectu illius

E effectus. Hoc autem contingit dupliciter. Quandoque enim ipsa forma, per quam attenditur similitudo agentis ad effectum, est directe principium actionis, qua producitur ille effectus, sicut calor in igne calefaciente: quandoque autem illius actionis, qua producitur effectus, non est principium primo per se ipsa forma, secundum quam attenditur similitudo, sed principia illius formæ: sicut si homo albus generet hominem albũ, ipsa albedo ge-

QVÆST. LXXVI. ART. I.

532 CONCL. 1ª. Diuina dona à Deo in homines mediante Christi humanitate proueniunt.

¶Examen. Ly diuina dona. Scilicet omnia. Nullum enim donum uel minimũ prouenit in nos nisi mediante Christi humanitate: ita ut illud Actu. 4. Non est aliud nomen sub cœlo datũ in quo oportet nos saluos fieri nisi nomen Christi, intelligatur de quacunque salute tum naturali, tum supernaturali. (Oĩa dona Dei, quæcunque sint dantur nobis mediante Christo.)

¶PROB. Quia Christus, ratione humanæ naturæ, dicitur Dei & hominum mediator.

¶*Corollarium*. Ergo ex ista probatione, quæ est Apostoli, adiuncta conclusioni, habes quem sensum habuerit Petrus in illa lib. actuum propositione. Ergo, cùm illud dictum uerificetur de quacunque salute (ut in exam.) habes intellectũ eiusdem Apostoli, quando dicit quod Christus est saluator omnium hominum. Dices ergo quòd est Saluator uniuersalis, & ratione hominum, & ratione salutis allatæ. (Thom. 4. dist. 43. q. uoic. art. 2. q. 1. & & seq. Aug. lib. 13. de Trin. cap. 10. to. 3. & li. 3. sententiarum d. 20. in princ.)

¶CONCL. 2ª. In Christo inchoata est resurrectio, & sua resurrectio causa est nostræ resurrectionis.

¶PROB. 1. Quia Christus secundum humanam naturam primitias gratiæ suscepit diuinitus (ex Io. 1.) & resurrectio corporalis per gratiã diuinam fit (ut patet.) 2. Quia (ly & sua resurrectio &c.) nos omnes accepimus gratiã pro gratia de plenitudine eius (Io. 1.) & resurrectio corporalis nostra per gratiam fit (ut patet.)

¶CONCL. 3ª. Resurrectio Christi nostræ resurrectionis est causa exemplaris per modum, quo principia alicuius formæ sunt principia actionis, qua producitur effectus. (ᵃArist. l. 12. metap. text. 4. & uide in 1. par. q. 6. art. 1.)

¶Examen. Ly exemplaris: scilicet uniuoca. Hoc dicitur ad differentiam Dei ut Dei, qui est etiã quasi æquiuoca i. Analoga: & per consequẽs non est exemplaris eo modo, quo nunc loquimur, prout scilicet effectus producitur in similitudine formæ naturalis, suæ causæ; licet sit exemplaris in quodã alio sensu. 1. par. q. 44. a. 3.

¶Ly exemplaris per modũ quo &c. Hoc dicitur ad differentiã primi modi quo aliquid est causa exẽplaris, ut in textu. In quo etiam signanter nota pulchriũ exemplum de albedine, pro isto secundo modo melius intelligendo. († li. 3 sent. dist. 19. § G. concl. * Al. perueniunt.)

¶PROB. Quia illud idem, quod fecit resurrectionem Christi, agit ad resurrectionem nostrã (ex Rom. 8.)

¶CONCL. 4ª. Resurrectio Christi, ut est diuinitati adiũcta, est causa quasi instrumentalis resurrectionis nostræ.

¶Examẽ. Ly quasi instrumentalis. Non dicitur ly quasi, ad denotandum quòd non sit uerè instrumentalis; sed ad significandum, quòd non est instrumentalis eo modo, quo creaturæ aliæ sunt instrumentum Dei. An si dixeris: resurrectio Christi est causa instrumentalis coniuncta diuinitati, non disiuncta. (concl. p)

¶*Corollarium*. Ergo, summando omnia textus; dicas breuiter, quòd resurrectio Christi est causa uniuoca, efficiens, exemplaris, & instrumentalis, nostræ resurrectionis. (Resurrectio Christi quæ cã sit nostræ resurrectionis.)

¶PROB. Quia operationes diuinæ huiusmodi aguntur mediante carne Christi, quasi quodam organo (patet ex Damasceno) & resurrectio Christi est operatio diuinitus facta.

2ᵐ de

 netao-

1m de maiori. Posita causa ℞. quæ immediatè ordina- F tur ad effectum: non, quæ mediante alio §. maximè autem, si illud medians sit agens per uoluntatem. Tunc nihil contra. Nam resurrectio Christi dicitur causa nostræ resurrectionis, non quia agat &c. ut in textu.

¶NOT. Ex hoc loco textus, scilicet resurrectio Christi dicitur causa, usq; ad ly per resurrectionis Christi, intellige in sensu recto illud, quod supradictum est, uidelicet quòd resurrectio Christi est causa efficiens nostræ resurrectionis. Dices ergo: quod ipsa est efficiens instrumentaliter; in quantum humanitas, secundum quam resurrexit, est coniunctum instrumentum diuinitatis ipsius, & in uirtute eius operatur. Ergo quando nunc in textu responsali dicitur ly non quia agat, intelligitur de agendo principaliter. Ad quod, imò & plura in articulo, melius intelligenda: vide 3. par. q. 56. art. 1.

* Al. generatiua.

concl. 1

2m minor. Resurrectio mortuorum esset, etiam si Christus non resurrexisset. ℞. nisi diuina prouidentia præfixisset ordinē hunc, quod resurrectio Christi esset causa nostræ resurrectionis. §. Tunc nihil &c. ut patet.

* Damasc. lib. 3. cap. 15.

¶ *Corollarium*. Absolutè igitur minor illa uera est, attenta potētia Dei; qui aliū modum salutis humanæ præfigere potuit. Nam uirtus diuina non alligatur aliquibus causis secundis, quia &c. ut in textu.

¶Examen. Ly causis secundis. Videlicet siue sint disiunctæ, siue coniūctæ. Humanitas ergo Christi comtelligitur sub ly causis secundis. Et nota: quòd aliud est loqui de Christo, aliud de humanitate Christi. Licet enim humanitas ipsa personaliter Christo iungatur; non tamen ipsa est Christus; quoniam ly Christus dicit suppositum, humanitas uerò nequaquam. Et quoniam illud suppositum est Deus per naturam, ideo Christus est causa prima, non secunda: cum tamen humanitas sit secunda, & non prima.

nerantis non est principinm actiuæ generationis, & tamen albedo generantis dicitur causa albedinis generati: quia principia albedinis in generante sunt principia * generatiua faciētia albedinem in generato: & [t] per hunc modū resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis [t]; quia G illud idem, quod fecit resurrectionem Christi, quæ est causa efficiens vniuoca nostræ resurrectionis, ad nostrā resurrectionem agit, scilicet virtus diuinitatis ipsius Christi, quę sibi, & patri communis est. Vnde dicitur Romano 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificauit mortalia corpora nostra: sed [u] ipsa resurrectio Christi virtute diuinitatis adiunctæ est causa, qua H si instrumentalis, resurrectionis nostræ[x]. Operationes enim diuinæ agebantur mediante carne Christi quasi quodam organo, sicut ponit exemplum Damascenus * in tertio libro, de tactu corporali, quo mundauit leprosum Matth. 8.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd causa sufficiens statim producit effectum suum, ad quem immediate ordinatur, nō I autem effectum ad quem ordinatur mediante alio quantumcunque sit sufficiens, sicut calor quātumcunque sit intensus, non statim in primo instanti causat calorem; sed statim incipit mouere ad calorem, quia calor est effectus eius mediante motu: resurrectio autem Christi dicitur causa nostræ resurrectionis, non quia agat resurrectionem nostram: sed mediante principio suo, scilicet diuina uirtute, K quæ nostram resurrectionem faciet ad similitudinem resurrectionis Christi. Virtus autem diuina operatur mediante uoluntate, quæ est propinquissima effectui: vnde non oportet, quòd statim resurrectione Christi facta, nostra resurrectio sit sequuta: sed tunc sequatur quando voluntas Dei ordinauit.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd uirtus diuina non alligatur aliquibus causis secundis, quin effectus illarum posset immediate, uel alijs causis mediantibus producere, sicut posset generationem corporum inferiorum causare, etiam motu cęli nō existente, & tamen secundum ordinem, quem rebus instituit, motus cœli est causa generationis inferiorum corporum. Similiter etiam secūdum ordinem, quem rebus humanis diuina prouidentia præfixit, resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. potuit tamen alium modum pręfigere, & tunc esset alia causa nostræ resurrectionis, qualem Deus ordinaret.

AD TERTIVM dicendum, quòd ratio illa procedit quando omnia, quę sunt in una specie, habent eundem ordinem ad causam primam illius effectus, qui est inducendus in totam illam speciem. Sic autem non est in proposito, qui humanitas Christi propinquior est diuinitati, cuius virtus est prima causa resurrectionis, quàm humanitas aliorum. Vnde resurrectio Christi causatur à diuinitate immediate, sed resurrectio aliorum mediante Christo homine resurgente.

AD QVARTVM dicendum, quòd resurrectio omnium hominum habebit aliquid similitudinis de resurrectione Christi, scilicet quantum ad illud ad quod pertinet ad uitam naturæ, secundum quod omnes Christo fuerunt conformes: & ideo omnes resurgent in uitam immortalem: sed in sanctis, qui fuerunt Christo conformes per gratiam erit conformitas quantum ad ea, quæ sunt gloriæ.

3m maior. Idem est factiuū vnius in tota specie una. ℞. non tamen eodē modo; nisi contenta in illa specie habeant eundem ordinem ad causam primā illius effectus inducendi. §. Tunc nihil &c. Nam sic non est in proposito: quia humanitas Christi propinquior est &c. ut in textu.

4m de minori. Simile. ℞. quantum ad illud, quod pertinet ad gloriam: non, quantum ad illud, quod pertinet ad uitam naturæ §. tunc nihil &c. Sufficit enim quòd similitudo ad uitam naturæ pertinens reperiatur in malis ad hoc: quòd resurrectio Christi uerè dicatur causa resurrectionis illorum.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem, tanquā in uerè præsupposito, interimat hæresim Theodori Bizantini (Prat. Bassus.) dicentis: Christum non esse Saluatorē. Cui Theodoro & Bassus subscripsit, dicens: in Christi maiestate, uel eius corporali præsentia non sperandā esse salutem. Quibus & Petrus Abailardus consensit in hæc uerba: Christum Dei filium, non ut hominem liberaret, fuisse incarnatū. Per hoc enim, quod ostenditur hic, resurrectionem Christi esse causam nostræ, patet simul præsuppositiuè ostendi: quod Christus per incarnationem suā est Saluator noster; & ratione suæ diuinę maiestatis principaliter & ratione corporalis suæ præsentię instrumentaliter.

Vnl. 2. 9. Eccl.

¶ Secundò habes: quō per rationē, tanquā in ueritatis præsupposito ostendas, prædictas hæreses meritò damnari à 1. Tim. 4. Speramus in Deū uiuū, qui est Saluator omnium hominum. Item ab Act. 4. Non est aliud nomē sub cœlo datū, in quo oportet nos saluos fieri nisi nomen Christi. Itē à Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorē per fidē in sanguine ipsius. Itē à &c. ut 3. par. q. 1. art. 2. & Symbolo fidei patrū. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem incarnatus est, post. 4. c. resitteatr.

¶ Tertiò igitur habes: quomodo per rationem ostendas, mestio

meritò esse instauatum ab eodem symbolo; quòd resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Per hoc enim quòd dixit, quòd Christus resurrexit propter salutem nostram. innuit, quòd à resurrectione Christi dependet salus nostra, etiam quòd ad resurrectionem Christi dependet salus nostra, etiam quò ad resurrectionem. 2. dependet resurrectio nostra. Itē 1. Cor. 15. Si Christus resurrexit primitiæ dormientium. Item Apocal. 1. Primogenitus mortuorum. Patet autem, 2. Methap. quòd primum in quolibet genere est causa eorum, quæ sūt post. Vocādo igitur dictū hoc Philosophum ad arrem. r. ad Theologiam, dicendum est: quòd Apostolus uterque per verba nunc dicta significare uoluit, quòd resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Item à constitutionibus Apostolicis lib. 5. cap. 8. authore Clemēte Papa & martire Credimus resurrectionem futuram ex domini resurrectione. Ipse enim, qui seipsum tertia die excitauit (quod est pignus & etrha resurrectionis nostræ,) is quoq; nos potentā morte excitare. Hæc ibi. Vnde patet, quòd factū hoc. quòd seipsum excitauit, ideò dicitur pignus & artha resurrectionis nostræ: quia resurrectio eius causat

4 nostram.

¶Quartò habes quomodo per rationem prædicta scriptura & patrum, pro quāto quòd diximus insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides quomodo ex ijs nescissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

*Li. 4. ort. fi. c. al. nō sēga fiue.

*Gl. ordi. supra Ps. 67. ibid. ex Cassio doro.

* Quæst. præcur. 1.

*Li. 4. sēt. d. 43. §. B.

*Libr. 8. text. 32.

QVÆST. LXXVI.

ART. II.

333 CONCL. 1ª. Oportet quòd in resurrectione corporum, communi aliquo signo corporali dato,

ARTICVLVS II.

Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd uox tubæ non sit causa nostræ resurrectionis. Dicit enim Dama.* Crede resurrectionem futuram diuina volūtate, diuina virtute, & nutu, ergo cum hoc sit sufficiens causa resurrectionis nostræ, non oportet ponere causam eius uocem tubæ.

¶2 Præterea, Frustra uox emittitur ad eum, qui audire non potest: sed mortui non habebūt auditum, ergo non est conueniēs, quòd vox aliqua formetur ad eos resucitandum.

3 Præterea. Si uox aliqua sit cā resurrectionis, hoc non erit nisi per virtutem uoci diuinitus datam. unde super illud Psa. 67. Dabit uoci suæ uocē virtutis, dicit Gl.* resuscitādi corpora: sed ex quo potentia data est alicui, quamuis miraculose detur, tñ actus, qui sequitur, est naturalis, sicut patet in cęcis miraculose illuminatis, quia postea natura liter vidēt, ergo si uox illa esset cā resurrectionis, resurrectio, esset naturalis, qđ falsum est.*

SED CONTRA est quod dicit 1. Thess. 4. Ipse Dominus in tuba Dei descēdet de cęlo, & mortui qui in Christo sunt resurgent.

Præterea. Ioan. 5. dicitur, quòd qui in monumentis sunt, audiēt uocem filii Dei, & q audierint uiuent, hæc autem vox dicitur tuba, ut in litera* patet ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum, quòd causam, & effectum oportet aliquo modo coniungi, quia mouens, & motum, faciēs, & factū sunt simul, ut patet in 8.* Physi. Christus autē resurgens est causa vniuoca nostræ resurrectionis vt supradictum est: resuscitans unde oportet, quòd in resurrectione corporum communi, aliquo signo corporali dato Christus operetur*, quod quidem signum, ut quidam dicunt, erit ad literam vox Christi resurrectionem imperantis, sicut imperauit mari, & cessauit tē-

A pestas. Matth. 8. Quidam uero dicunt, quòd hoc signum nihil aliud erit, quam ipsa repręsentatio euidens filij Dei in mūdo, de qua dicitur Matth. 24. Sicut fulgur venit ab Oriente, & apparet in Occidēte, sic erit aduētus filij hominis, & innituntur authoritati Gregorij dicentis, quòd tubā sonare, nihil aliud ē quàm mundo, ut iudicem filium demonstrare. Et secundum hoc ipsa

B apparitio filij Dei uox eius dicitur, quia ei apparēti obediet tota natura ad corporū humanorum reparationem sicut imperanti, vnde in iussu uenire dr 1. Thess. 4. & sic eius apparitio inquantum habet uim cuiusdā impetii, vox eius dicitur: & hæc vox, quæcunque sit, quādoque dicitur clamor, quasi pręconis ad iudicium citantis: quādoque autem dicitur sonus tu-

C bæ, uel propter euidentiam, ut in litera † dicitur, vel pp conuenientiam ad vsum tubæ, qui erat in ueteri Testamento*. Tuba enim congregabantur ad concilium, commouebantur ad plium, & uocabant ad festum; resurgentes autem congregabuntur ad concilium iudicii, ad plium quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos, & ad festum æternæ solennitatis.

D AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Dama.* in uerbis illis circa materialem causam resur rectionis tria tetigit, scilicet uoluntatem diuinam, qua imperat, uirtutem, quæ exequit, & facilitatem exequendi, in hoc, quòd nutū adiunxit ad similitudinem eorum. quæ in nobis sūt. Illud enim ualde facile est nobis facere, quod ad dictū nr̄m fit, sed multò maior apparet fa

E cilitas, si ante uerbum platum ad primum signum uoluntatis, quod nutus dr, executio nostræ voluntatis p ministros fiat. & talis nutus est quædam causa prædictæ executionis, inquantum per ipsum inducuntur alij ad nostram uoluntatem explendam. Nutus autem diuinus, quo fiet resurrectio, nihil aliud est quam signum ab ipso datum, cui tota natura obediet vt ex dictis* paret.

Christus resuscitans operetur.

¶PROB. Quia oportet causam, effectum que aliquo modo cōiungi (ex 8. phisic.) & Christus resurgēs est causa nostræ resurrectionis (art. 1.)

¶NOT. Parum distare uidentur, & pro eodem ferè accipi, illa duo; scilicet resurrectionem Christi esse causam resurrectionis nostræ, & Christum resurgentē esse causam eiusdem; si cōferantur textus pręsens ad præcedētem articulum. Quod quidem per se sapiens facilè applicabit.

CONCL. 2ª. Signū illud corporale, de quo in prima conclusione sit mentio, quādoque dicitur uox, quandoque clamor quasi præconis ad iudicium citantis, aliquādo dicitur tuba, vel sonus tubæ; & hoc uel propter euidentiam uel propter conuenientiam ad vsum tubæ, qui erat in veteri testamento.

*Li. 4. sēt. di. 43. §. B. & uide in glossa ordi. sup illud 1. Thess. 4. In tuba Dei, &c.

¶Examen. Ly uox. Scilicet filij Dei.

Ly vox. Scilicet uel ad literam sumpta, vel repræsentatio filij Dei, ut habēs uim imperij cuiusdam. Hinc dicitur, quòd Christus ueniet in iussu. 1. thess 4. idest quòd sua apparitio erit quædam iussio, ad quam sicut iubentem, tota natura obediet ad corporum reparationem.

*Loco in arg. notato.

¶PROB. 1. Quia patet Io. 5. (per ly uocē audient filij Dei) 2. Quia (ly quandoque &c.) patet Matt. 25. per ly media nocte clamor factus est: 3. Quia (ly aliqñ &c.) patet 1. Thess. 4. per ly in tuba Dei descēdet de cœlo, & 1. Cor. 15. per ly canet tuba, & mortui resurgent. 4. Quia (ly uel pp̄ter conuenientiam &c.) sicut tuba in ueteri testamento congregabantur ad Concilium, commouebantur ad prælium, ac vocabantur ad festum; ita resurgentes congregabunt &c. vt in textu.

1m ex Damasceno. *Art. præcedenti; in 1. signo dato corp.*

§. Tuna nihil &c. Nam talis vocus est quædam causa execu- [illegible] tio iudicialis, ut declaretur in textu.

¶ NOT. Causa resurrectionis ostensa est resurrectio Christi per modum exemplaris; ut declaratum est art. 1. & ista vox tubæ, sive nutus, i. signum datum à Christo apparente est causa eiusdem resurrectionis per modum illud triplicē in secunda conclusione huius articuli præ dictum Vnde unum non impedit aliud: sed stant simul.

2^m maior. Frustra vox emittitur ad eū, qui audire nō potest. Sed si emittatur: non cognoscendi: nō ob causandi. §. Hoc est; si emittatur ad hoc, ut ille alius eam audiat, & cognoscat, quid significata nobis ad quem sensū scriptum est ecclesiastici 32. non effundas sermonem, ubi non est auditus: non autē si emittatur tantū ad hoc, ut ex prolatione ipsius vocis causetur aliquid in eo, ad quē dirigitur. Tūc nihil &c. ut patet in textu ly illa vox, quicquid sit, habebit efficaciam &c.

3^m ð minori. *Tho. in 4. d. 1. q. 1. art. 4. Potentia. Existens perfectum ens in natura: ob imperfectū. §. hoc est, ens permanens, non autem ens fluidum. Tunc nihil &c. Licet enim actus sequens ad potentiā miraculosè datā quę est ens perfectum in natura, sit actus naturalis (ut argiotus de cecis illuminatis:) tamen actus sequens ad potentiam, q. est ens fluidum, i. p modum fluxus & transeūte habens, non est actus naturalis (ut patet de formis sacramentorum). Et hoc secūdo modo datur potentia illi voci, de qua Psal. 67.

APPENDIX.

Ad secundum dicendum, quòd sicut formæ sacramentorum habent virtutem sanctificandi, non ex hoc quòd audiuntur, sed ex hoc quòd ita proferuntur, illa vox, quicquid sit, habebit efficaciam instrumentalem ad resuscitandum, non ex hoc, quòd sentitur, sed ex hoc quòd profertur; sicut etiam vox ex ipsa impulsione aeris excitat dormientem soluendo organū, non ex hoc quod cognoscatur, quia iudicium de voce veniente ad aures sequitur excitationē, & non est causa eius.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, si virtus illi voci data esset ens perfectum in natura; quia tunc quod ex ea procederet, virtutem naturalem faciam principium haberet: non est autem talis virtus illa; sed qualis supra dicta* est esse in formis sacramentorum. H

Articulus III.

Vtrum ad resurrectionem angeli operentur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd nullo modo ad resurrectionem angeli operentur. Quia maioris virtutis est ostensiua resurrectio mortuorum, quàm generatio hominum: sed quando generatur homines, anima non infunditur corpori mediantibus angelis, ergo nec resurrectio, quę est iterata coniunctio animę, & corporis, fiet ministerio angelorum. I

¶2 Præterea. Si ad aliquos angelos hoc ministerium pertineat, maxime videtur pertinere ad virtutes, quarū est miracula facere: sed eis non ascribitur, sed archangelis, ergo non fiet ministerio angelorum. K

Sed contra est quod dicitur 1. The. 4. quòd Dominus in voce archangeli descendet de cælo, & mortui resurgent, ergo resurrectio mortuorum ministerio angelico complebitur. G

Respondeo, Dicendum, quòd sicut August. dicit in 3. de Trin. quòd sicut corpora grossiora † & infirmiora per subtiliora, & potentiora ordine quodam reguntur, ita omnino corpora reguntur à Deo per spiritum vitæ rationalem, & hoc etiam Gregorius 4. Dialo. tangit. Vnde in omnibus quæ corporaliter à Deo fiunt, vtitur Deus ministerio angelorum, in resurrectione autem est aliquid ad transmutationem corporum pertinens, scilicet collectio cinerum, & eorum preparatio ad reparationem humani corporis, unde quantum ad hoc in resurrectione vtetur Deus ministerio angelorum, sed anima sicut immediate à Deo creata est, ita immediate à Deo corpori iterato vnietur sine aliqua operatione angelorum. Similiter etiam gloriam corporis ipse faciet non ministerio angelorum, sicut & animam immediate glorificat; & illud angelorum ministerium dicitur vox secundum unam expositionem.

Ad primum ergo patet solutio ex dictis.

Ex articulo habes, Primo: quomodo per rationem ostenditur. Vox ergo illa rectè vocari potest tuba; quoniam per totum vniuersum, etiam infra terram audietur, idest sortietur effectum suum.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta scripturarum, pro quanto quod dicimus insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò vides quomodo ex ijs visibilium Angelica doctrina hac & declaretur, & consolidetur. *Li. 4. Sēt. di. 43. pa. ta. A. & B.

QVAEST. LXXVI.

ART. III.

CONCL. 1^a. Omnia corpora aguntur à Deo per spiritum vitæ rationalem. 114 *Lib. 3. de Trin. c. 4. ante medium.

¶Examen. Ly per spiritum rationalē, idest per Angelos, q largo modo dicunt rationales cum sint ppriè intellectuales 1. par. q. 58 ar. 3. & 4. *Li. 4. c. 5. post medium. concl.

¶PROB. Quia superiora & inferiora quodam ordine reguntur (ut ea Augustino, & Gregorio.)

CONCL. 2^a. Deus vtetur ministerio Angelorum in resurrectione, quantum per tinet ad transmutationem corporum.

¶Tamen Ly trāsmutationem corporum. Ille est duplex, scilicet collectio cinerum, & eorundē præparatio ad reparationem corporum humanorum. concl.

¶PROB. Quia in omnibus, quæ corporaliter à Deo fiunt, vtitur Deus ministerio Angelorum. concl.

CONCL. 3. Anima immediatè à Deo corpori iterato unietur, sine aliqua operatione Angelorum. †Li. 45. d. 43. pars E.

¶PROB. Quia patet à simili (sicut ei da licet, ala immediatè à Deo creata est.) *Io corp. art.

§ Vnde & dicitur in textu, tanquā finis principalis secundi tubæ, quòd per eam vocabuntur ad festum, quod quidem ibi exponitur, festum æternæ solem[nitatis]. Item Ioan. 5. Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent. Hæc ibi.

Vul. gl. S. Eccl. &c. Ex articulo habes, Primo: quomodo per rationem ostendatur, meritò insinuatum, quod vox tubæ erit causa ostensiua resurrectionis. Thess 4. Ipse dominus in tuba Dei descendet de cœlo, & mortui resurgent. Item Matth. 25. Clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ. Hæc ibi. Vbi patet quid dicet illa clamor. Conuocabit enim ad exeundum obuiam Christo. Nec obstat, quod iudex illius iudicium testibus vocetur omnia salui & sponsus: quoniam à principaliori totentus denominatio ibi fit. Vocat quidem ad iudicandum, sed finis principalior totentus per iudicium non erit tantū malos & condemnare, sed sibi associare bonos & ad conuiuium eos esse, tanquam ad nuptias sponsi æternas introducere.

CONCL. 4ª Gloriam corporis Deus immediatè faciet, sine ministerio Angelorum.

¶PROB Quia patet à simili (sicut, videlicet, Deus immediatè glorificat animam.

¶NOT. Quòd anima immediatè à Deo creatur; vide 1. par. quæst. 45. artic. 5. & q. 90. artic. 3. Hinc ergo explodas hæresim sentientium dicentium, angelos esse creatores animarū nostrarum. Quandoquidem nec corporum sunt creatores, ut philosophorum nonnulli senserunt mundi, contra Archontico R. tones, quibus homines melius retundas, unde 1. par. q. 65. ar. 3. & 4. in tert. & eiusd.

1^m illatio cōclusionis. Ergo &c. Et Cōsedisillatio. §. Non enim nisi amplius extendebat. .i. quod conclusum est ibi, militat contra conclusionem secundam, sed stat pro conclusione tertia.

2^m de

A Ad secvndvm dicendum, quòd ministerium illud erit principaliter vnius archangeli, scilicet Michaelis, q. est princeps Ecclesiæ, sicut fuit synagogæ, sicut dicitur Dan. 10. qui tamen agit ex influentia virtutum, & aliorũ superiorum ordinum: unde qđ ipse faciet, superiores ordines quodammodo facient. Similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa resurrectionem singulorum, quorum custodiæ deputati fuerũt; & sic vox illa potest dici vnius & plurium angelorum.

QVAESTIO LXXVII.

De tempore, & modo resurrectionis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandum est de tempore, & modo resurrectionis.

CIRCA quod quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum tempus resurrectionis differatur vsque ad finem mundi.

Secũdo, Vtrum tempus illud sit occultum.

Tertio, Vtrũ resurrectio fiet in noctis tempore.

Quarto, Vtrum fiet subito.

ARTICVLVS I.

Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finem mundi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd tempus resurrectionis nõ oporteat differri usque ad finem mundi, vt omnes simul resurgant, maior est.n. h conuenientia capitis ad membra, q̃ membrorum adinuicem; sed Christus, q. est caput nostrũ, non distulit resurrectionem suã vsque ad finẽ mundi, ut simul cũ omnibus resurgeret, ergo non oportet quòd priorum sanctorum resurrectio vsque ad finem mundi differatur, vt simul cum omnibus resurgant.

2 Præterea, Resurrectio capitis est causa resurrectionis membrorum: sed resurrectio quorundam membrorum nobilium, ꝑpter uicinitatem ad caput, non est dilata usque ad finem mundi, sed statim resurrectionẽ Christi sequuta est, sicut pie creditur de beata Virgine & Ioanne Euãgelista, ergo, & aliorum resurrectio tanto propinquior erit resurrectioni Christi, quanto per gratiam, & meritum magis ei B fuerunt conformes.

3 Præterea. Status noui Testamẽti est pfectior, & expressius portat imaginem Christi, q̃ status ueteris Testamenti: sed quidam Patres veteris Testamẽti Christo resurgente, h resurrexerunt, sicut dicitur. Matth. 27. Quia multa corpora sanctorum, qui dormierant, resurrexerunt, ergo uidetur quòd nec sanctorum noui testamen- C ti resurrectio differri debeat vsque ad finem mundi, ut fiat omnium simul.

4 Præterea. Post finem mundi non erit aliquis annorum numerus: h sed post resurrectionem mortuorum adhuc computantur multi anni vsque ad resurrectionem aliorum, ut patet Apocal. 20. Dicitur enim ibi: Vidi animas decollatorum propter testimonium Iesu, & pro- D pter verbum Dei. Et infra, Et vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec consummarentur mille anni, ergo resurrectio omnium non differtur vsque ad finẽ mundi, ut fit simul.

SED CONTRA est quod Iob. 14. dicitur. Homo cum dormierit, non resurget donec atteratur cœlum, nec euigelabit E ur consurgat à somno suo, & loquitur de somno mortis, ergo vsque ad finem mundi, quando cœlum atteretur, resurrectio hominum differetur.

Præterea, Hebr. 11. dicitur. Homines Dei testimonio fidei probari non acceperunt repromissionem, idest, plenã animæ, & corporis beatitudinem, Deo aliquid aliud pro nobis prouidente, ne sine nobis consummarentur, idest, perficerentur. gloss. *

2^m^ ad maiori. Ad uirtutes. &c. tanquam ad influentes: non, tanquã ad plus uel minus particularitatem exequentes. §. Tunc nihil &c. Nam quãdo ministerium hoc ascribitur archãgelis, hoc fit: ut principi ecclesiæ deferatur, qui est Michael. ad ostendendum q̃ ipsa principalis erit inter executores prædicti ministerij: non ut, influentiam sibi dandam ad id ab ordine uirtutum, negetur.

¶ NOT. Ad confirmationem textus ly unde quod ipse faciet, superiores &c. ualet regula 72. Papæ Bonifacij, de regul. iur. in 6 dicens. Qui facit per alium, perinde est, ac si faciat per seipsum. Hæc ibi. Applica tu sciẽs; quòd superiores exequuntur per inferiores; siue sint uirtutes respectu Michaelis, siue Michael respectu aliorum Archangelorum; & ij omnes; suo modo proportionali seruato respectu angelorum hominum singularium custodiæ deputatorum.

APPENDIX.

Vtil. p 5. Eccl. 1 EX articulo habes primo: quõ per rõnem ostendas, meritò insinuatum esse à Matth. 27. q̃ Angeli operabuntur ad resurrectionem. Mittet Angelos suos cũ tuba & uoce magna, & congregabit electos eius à quatuor uẽtis, à summo cœlorum usq; ad terminos eorum. Item Thom. 4. dist. 43. q. unic. art. 3. q. 1. & & seq. à Marc. 13. Tunc mittet Angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor uentis, à summo terræ vsque ad summum cœli. Hæc ibi. Vbi de uno tantũ à nobilioribus fit, scilicet à b electis: licet omnes etiã mali cõgregãdi sint, ut patet per Matth. 25. Congregabuntur ante eum omnes gentes. Item 1. Thess. 4. Dominus in uoce Archangeli descendet de cœlo & mortui resurgent. Hæc ibi. Vbi per uocem Archangeli intelligit ministerium Angelorũ, ut dicitur in corp. sin. Intellige per ly mortui omnes homines. Vnde in constitutionibus Apostolicis lib. 5. cap. 8. dicitur ad propositum Dauidis 12. Multi de ijs, qui dormiaunt. Non solum martyribus promisit resurrectionem, sed etiam omnibus hominibus, iustis atq; iniustis; pijs atque impijs; ut singuli p meritis pendeat. Hæc ibi. facit hoc ad q. 75. artic. 2. ad 2^m^. princip.

¶ Secũdò hẽs quõ p rõnẽ prædicta scripturarũ, & patrũ pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis. 8

¶ Tertiò uides: quõ ex ijs ulcissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXVII. ART. I.

CONCL. 1^a^. Si materia inferiorũ corporum ad statũ incorruptionis perduceretur, manente motu superiorũ corporum; hoc esset cõtra ordinem, quem diuina prouidentia statuit rebus. 311

¶ PROB. Quia diuina prouidentia statuit; ut tota materia corporum inferiorũ subiaceat uariationi, secundum motum cœlestium corporũ.

¶ Examen. Ly uariationi. Scilicet quò ad esse suum; & non tantum quò ad locũ. Licet enim uarientur tantum cœli secundum locum; tamen subiecta cœlo uariantur quò ad plura; quoniam minor uariatio in principijs, quàm in principiatis, requiritur.

¶ NOT. per conclusionem præmissam, adiũcta probatione, clarè uides: quò 1 disponit se ad ostendẽdũ principaliter intentum; q. scilicet resurrectio mortuorũ cum sit ad uitam incorruptibilem non fiet manente motu corporum cœlestiũ.

CONCL. 2^a^. Bonorum corporum resurrectio vsq; ad finẽ mundi *Glo. interlin. ibi

mundi differetur.

¶PROB. Quia patet ex prima conclusione (cum motus cęli in fine mundi tantum quiescet.

¶NOT. Adeo uerũ est, ut resurrectio talis ad immortalitatẽ nequeat fieri, motu cœli durante; quod etiã philosophi ponẽtes, motum cœli semper durare, corpora immortalia inferiora nunquam posuerũt: licet animas immortales ponerẽt; & motem corporũ, & animarum post mortẽ informationem respectu corporum aliquorum: quæ omnia simul saluabant per redditum ipsarum animarum post mortem, ut in textu. Ex quo dicet: quod etiam à paganis probantur præmissæ conclusiones, quod scilicet motu cœli durante nullũ corpus inferius põt esse incorruptibile: & per hoc, quod usque ad finem mundi tardabit resurrectio; si resurrectionem ipsi posuissent. Cæterum sufficit: quod ex eorum dictis habeamus nos fideles hoc, tanquam scientias inferiores uocando ad arcem.

*Lib. 3. c. 4. tom. 3.

concl. m

concl. p

*Arist. li. 1. tex. 53.

1^m de maiori

Conuenientia. R. proportionis, non, carẽtiæ causalitatis. S. Tunc nihil cõtra: ut patet in textu ly resurrectio est exẽplar nostræ resurrectionis, ex cuius fide spei &c.

2^m illatio cõclusionis.

Ergo &c. R. negatur S. Nam ex speciali priuilegio concessa est aliquibus talis anticipata resurrectio non ex debito cõformitatis ad Christum. Quòd si ex eo quod conformabantur per gratiã & meritũ ipsi Christo, debita fuisset eisdem resurrectio talis anticipata, sequeretur uera illatio ab arguente facta. Cæterum etiã si resurgerent tales ante alios, nil tamen concluderetur quòd ad causalitatem resurrectionis reliquorum; sicut concluditur ex anticipata resurrectione Christi, ut ali-

ut in communi gaudio omnium maius fieret gaudium singulorum: sed non erit ante resurrectio, quàm corporum glorificatio, quia reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suę. Philipp. 3. & resurrectionis filij erunt sicut angeli i cęlo, ut patet Mat. 22. ergo resurrectio differetur usque ad finem mundi, in quo omnes simul resurgent.

RESPONDEO, Dicendum, quod sicut August. dicit in 3. de Trinit.* diuina prouidentia statuit, ut corpora grossiora, & infirmiora per subtiliora, & potentiora quodam ordine regantur; & ideo tota materia corporum inferiorum subiacet uariationi secundum motum cœlestium corporum; unde [m] esset contra ordinem, quem diuina prouidentia statuit rebus, si materia inferiorum corporum ad statum incorruptionis perduceretur, manente motu superiorum corporum [n]. Quia secundũ positionẽ fidei erit in vitam immortalem cõformiter Christo, qui resurgens à mortuis, iam non moritur, ut dicitur Rom. 6. Et ideo [p] humanorũ corporum resurrectio vsque ad finem mundi differetur [q], in quo motus cęli quiescet. Et propter hoc etiam quidam Philosophi, qui posuerunt motum cœli numquam cessare, posuerunt reditum humanarũ animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus; siue ponerent reditum animæ ad idẽ corpus in fine magni anni, ut Empedocles, siue ad aliud, vt Pythagoras posuit, quamlibet animã quodlibet corpus ingredi, ut dicitur in 1. de Anima*.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis caput magis conueniat cum membris cõuenientia proportionis, quæ exigitur ad hoc quòd in membra fluat, quàm membra adinuicem; tamẽ caput habet causalitatem quandam super membra, qua membra carent, & in hoc membra differunt à capite, & conueniunt adinuicem. Vnde resurrectio Christi est exemplar nostrę resurrectionis, ex cuius fide spes nobis de nostra resurrectione F consurgit, non autem resurrectio alicuius membri Christi est causa cæterorum membrorum: & ideo Christi resurrectio debuit præcedere resurrectionem aliorum, qui omnes simul resurgere debuerunt in consummatione sęculorum.

AD SECVNDVM dicẽdum, quòd quamuis inter mẽbra sint quædam alijs digniora, & magis capiti conformia, non tamen pertingunt ad rationem capitis, ut G sint causa aliorũ, & ideo ex conformitate ad Christum, non debetur eis, quòd eorum resurrectio præcedat resurrectionem aliorum quasi exemplar exẽplatum sicut dictum est de resurrectione Christi: sed quòd aliquibus sit hoc concessum, quòd eorum resurrectio non sit vsq; ad cõmunem resurrectionẽ dilata, est ex speciali gratiæ priuilegio H non ex debito conformitatis ad Christum.

AD TERTIVM dicendum, quod de illa resurrectione sanctorum cũ Christo, videtur dubitare Hieron.* in sermone de assumptione, Vtrũ si peracto resurrectionis testimonio, iterum mortui sint ut sic eorum fuerit magis resuscitatio quædã, sicut Lazari, quàm uera resurrectio, qualis erit in fine mundi, an ad immortalem vitam uere resurrexerint, I ut semper in corpore victuri in cœlum cum Christo ascendentes corporaliter, ut Gloss.* dicit Matthæi. 27. & hoc videtur probabilius, quia ad hoc quod uerum testimonium de uera resurrectione Christi proferrent, cõgruum fuit, ut uere resurgerent, sicut Hierony. alibi dicit: Nec eorum resurrectio propter ipsos accelerata est: sed propter resurrectionem Christi testifi- K candam, quod quidem testimonium erat ad fundandam fidem noui testamẽti. Vnde decentius factum est per Patres ueteris Testamenti, quam per eos, qui iam nouo testamento fundato decesserunt. Tamen sciendum est, quod, & si de resurrectione eorum in Euangelio mẽtio fiat ante resurrectionem Christi: tamen ut per textum patet, intelligendũ est per anticipationem

esse potes ex textu hoc, & ad 1^m.

¶NOT. Dictum in textu de speciali priuilegio, quod non debet necessario ad oẽs extendi, cõfirmat' à Bonifacio viij. de reg. iur. in 6. regula 28. Quæ à iure cõi exorbitant, nequaquã ad consequentiam sunt trahenda. Hæc ibi. Quasi dicat' in proposito: quod aliud est loqui de cõi iure resurrectionis fiendę, aliud est de aliquo priuilegiato. i. de iure priuato; & quod ab illo uniuersali nõ licet trahere consequentiam uniuersalẽ ad illud primum: sicut nec ex illo primo licet negare hoc secundum, i. quod possibile sit priuilegium dari alicui prꝫter illud ius cõe.

3^m de minori.

Christo resurgente, &c. resurrexerunt. R. propter testificandam Christi resurrectionem: non, propter causalitatem nostræ resurrectionis. S. Tunc non quia ipsorum resurrectio sit causa nostræ resurrectionis. Tunc nihil &c ut patet discurrenti.

¶NOT. Quando dicitur in textu, quod eorũ resurrectio nõ est accelerata propter ipsos sed propter resurrectionem Christi testificandã, intellige hoc principaliter. Non enim principaliter propter seipsos, tunc resuscitati sunt: sed principaliter ad hoc, ut testificarentur resurrectionẽ Christi. Et illud quod dictũ est in responsione de causalitate, videlicet quod non sunt resuscitati tanquam causa resurrectionis cæterorum, hi est responsione ad 1^m. & ad 2^m. Nec mirandũ est de hoc, quod D. Thomas rationes illas nõ reprehendit; quamuis illæ essent uera solutio huius argumẽti, quam motorem suum sequutus est laudabiliter, qui est, (ut alibi dictum est:) quia non inlusum ĩhdata est in præmissis, tunc si est aliquid põderandũ ab arguente allatũ laudo' doctos circa illud examinandũ secure pati; prꝫsupponẽdo, sine replicatione, quod ex præmissis

*Nõ mutũ sermone à principio incipit: Cogitis me &c.

*Glos. ordi. sup illud Matt. 27. Multa corpora sanctorum.

Resurrectio aliorũ dẽpta illa Christi nõ est causa resurrectionis nostræ

præmissis lector rationem sumat. Intelligendus enim, ne discurrentibus doctrinam suam reliquit principaliter : non autem stupidis & dormientibus, nè margaritas poneret ante porcos. Rursus. Illud de resurrectione eorũ dictũ intelligi debere per anticipationem, patet, inquit Sanctus Doctor : quoniam Matth. 27. ubi resurrectio horum narratur dicitur,& exeuntes de monumentis post resurrectionem eius uenerunt in sanctam ciuitatem,& apparuerunt multis. Quasi ex hoc relinquat nobis dicendũ. Vt quid, si surrexissent ante resurrectionem Christi mansissẽt uiui in monumentis illo triduo,& nõ potiùs de monumẽtis exissẽt? Qd ergo dictũ est tẽpore passionis, quòd surrexerunt, non fuit dictũ ad ostendendum, quòd tunc surrexerint: sed ad mõstrandum, quòd passio Christi, de qua tunc agebatur, fuit causa meritoria huius, quòd inter alia miracula etiam mortui illi resurgerent.

Ioan. 11

• Lib. 20. de ciui. c. 7. circa me. to. 5.

• Loco nũc citato.

4^m d minori.

Sed post resurrectionem. ℟. spiritualem: non, corporalem. S. i. per quam homines à peccatis dono gratiæ resurgunt, non per quam corpora ad immortalitatẽ reuiuiscunt. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quò per rõnem ostendas, meritò esse infinitum resurrectionem differendam esse usque ad finem mundi: & sic. Apocalip. 6. Responsum est eis; et expectarent tempus adhuc modicum donec impleatur numerus fratrum suorum, & datæ sunt illis singulæ stolæ albæ. Ecce quòd simul omnes stolas binas, scilicet glorificationem corporis & animæ accipient sancti & consequen-

Vul. ps. Eccl. &c.

esse dictum, quòd frequenter A historiographis accidit. Nulli enim uera resurrectione ante Christum resurrexerunt, eo quòd ipse est primitiæ dormientium, ut dicitur. 1. Corinth. 15. Quamuis fuerint aliqui resuscitati ante Christi resurrectionem, ut de Lazaro patet. *

AD QVARTVM dicendum, quòd occasione illorum uerborum, ut Augustinus* narrat uigesimo de Ciuitate Dei, quidam hæ B retici posuerunt primã resurrectionem futuram esse mortuorum, ut cum Christo mille annis in terra regnent, unde uocati sunt Chiliastæ, quasi millenarii, & ideo Augustinus* ibidem dicit, uerba illa aliter intelligenda esse, scilicet de resurrectione spirituali, per quam homines à peccatis dono gratiæ resurgunt. Secunda autem resurrectio corporum est. Regnum C autem Christi dicitur Ecclesia in qua cum Christo non solum martyres: sed etiam alii electi regnant cum Christo in gloria quantum ad omnes; & fit specialiter mentio de martyribus, quia ipsi præcipue regnant mortui, qui usque ad mortem pro ueritate certauerunt: millenarius autem annorum non significat aliquem certum numerum: sed designat totum tempus, quod nunc D agitur, in quo nunc sancti cum Christo regnant, quia numerus millenarius designat uniuersitatẽ magis, quàm cẽtenarius eo quòd cẽtenarius est quadratũ denarii: sed millenarius est numerus solidus ex duplici ductu denarii in seipsum surgens, quia decies decem centum sunt, & centum decies mille sunt: & similiter in Psalmo dicitur, Verbi, quod mandauit in mille generationes, i. in oẽs. E

ARTICVLVS II.

Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd tempus illud non sit occultum. Quia h cuius principium est determinate scitum, & finis potest determinate sciri, eo quòd omnia mensurãtur quadam periodo, ut dicitur in 2. de Generatione: sed principium mundi determinate scitur, ergo, & finis ipsius potest determinate sciri, tunc autem erit tempus resurrectionis, & iudicii, ergo tempus illud non est occultum.

3 Præterea, Apocalipsi. 12. dicitur, quòd mulier per quam Ecclesia significatur, habet locum paratum à Deo: in quo pascatur diebus mille ducentis sexaginta. Dan. etiam. 12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni significari uidentur, secundum illud Ezech. quarto, Diem pro anno: diem inquã pro anno dedi tibi, h ergo ex sacra scriptura potest sciri determinate finis mundi, & resurrectionis tempus.

4 Præterea, Status noui Testamenti h præfiguratus fuit in ueteri Testamento: sed scimus determinate tempus in quo uetus Testamentum statum habuit: ergo, & potest sciri tempus determinate, in quo nouum Testamentum statum habebit: sed nouum Testamentum habebit statum in fine mundi, unde dicitur Matth. • ult. Ecce ego uobiscum sum usque ad consumationem seculi, ergo potest sciri determinate finis mundi, & resurrectionis tempus.

SED CONTRA: Illud, quod est ignoratum ab angelis etiam hominibus multo magis erit occultum, quia ea, quæ homines naturali ratione pertingere possunt, multo limpidius, & certius angeli naturali cognitione cognoscunt. Similiter etiam reuelationes hominibus non fiunt nisi mediantibus angelis, ut patet per Diony. 4. Cap. Eccles. Hiera. sed angeli nesciunt tempus determinate, ut patet Matth. 24. De die illa, & hora nemo scit, neque angeli cælorum, ergo illud est hominibus occultum.

Præterea, Apostoli fuerunt magis conscii secretorum Dei, quam alii sequentes, quia ut dicitur Romano. 8. Ipsi primitias spiritus habuerunt. Glossa.* tempore prius, & cæteris abundantius: sed eis de hoc ipso quærẽtibus dictũ est Act. 1. Non est uestrũ nosse tẽpora, uel momẽta, quæ posuit Pater in potestate sua, ergo multo magis est aliis occultũ.

ter eorum resurrectionẽ in fine mũdi futura per hoc designat: unde & resurrectio malorũ, à fortiori significatur illuc usque differenda: quandoquidem malorũ resurrectio non sic principaliter est intenta sicut bonorum. Item à Heb. 11. Non accipientes redemptionem, nè sine nobis consummarentur. In quo dicto Apostoli ly nobis accipitur in persona omnium electorũ, & ly repmissionẽ, accipitur pro beatitudine corporis & animæ simul. Ergo, à fortiori malorũ resurrectio etiam hic denotatur differẽda usque ad finem mũdi: ob eandem rationem. Item è Iob 14. Donec atteratur cælum, homo non cõsurget à somno suo. Hæc ibi. Non atteretur autem cælum nisi in fine mundi. Nota ly cõsurget .i. simul surget, & ly homo, quod stat cõmuniter pro omnibus iuxta ordinariã regulam.

¶ Secundò habes quõ per rõnẽ prædicta scripturarũ, pro quãto quæ diximus iuuuãt,& intelligas, & tuearis. a

¶ Tertiò uides: quõ ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaret, & cõsolidet. 3

QVÆST. LXXVII. ART. II.

CONCL. Ætas ultima humani generis, quæ incipit ab aduentu dñi usque ad finẽ sçculi, quot generationibus cõputetur, incertum est. 516

¶ PROB. 1. Quia determinatus numerus futuri temporis sciri non potest, nisi uel per reuelationẽ, uel per naturalem rationem, & neutro modo scitur; (ut patet in textu. 2. Quia ultima ætas assimilatur senectuti hominis particularis, & hæc non habet determinatum tempus secundum mensurã aliarum ætatum hominis (ut ratione patet in tex.)

• Cap. 4. Cæles hierar. à medio.

*Glos. interli. ibi.

¶ In ma-

·12.

RESPONDEO, Dicendum, F quòd sicut *Aug. dicicit in libro 83. Quæstionum, quòd, æetas ultima humani generis, quæ incipit ab Aduentu Domini usque ad finem sæculi, quibus generationibus computetur, incertum est, * sicut etiã senectus, quæ est ultima ætas hominis, non determinatum habet tempus secundum mensuram aliarum, cum quandoq; sola tantum teneat tẽporis quantum omnes aliæ ætates. G Huius autem ratio est, quia determinatus numerus futuri temporis sciri non potest nisi, uel per reuelationem, uel per naturalem rationem, tempus autem, quod erit usque ad resurrectionem, enumerari non potest naturali ratione, quia simul erit resurrectio, & finis motus cæli, ut dictum *est. Ex motu autem accipitur numerus omnium, quæ determinato tempore per naturalem rationem futura præuidentur, ex motu autem cæli non potest cognosci finis eius, qui cum sit circularis, ex hoc ipso habet quòd secundum naturam suam possit in perpetuum durare. Vnde naturali ratione tempus quòd erit usque ad resurrectionem, numerari non potest. Similiter per reuelationem haberi non potest, ideo ut omnes semper sint soliciti, & parati ad Chri sto occurrendum: & propter hoc etiam Apostolis de hoc quærentibus respondit Act. 1. Non est uestrum nosse tẽpora, uel momenta, quæ Pater posuit in potestate sua. in quo, ut *Aug. dicit 18. de Ciu. Dei, omnium de hac re calculantium digitos resoluit, & quiescere iubet. Quod enim Apostolis quærentibus noluit indicare, nec aliis reuelabit, unde omnes illi, qui tempus prædictum numerare uoluerunt, hactenus falsiloqui sunt inuenti: Quidam enim, ut *Aug. dicit ibidem, dixerunt, ab Ascensione Domini usque ad ultimum eius Aduentum quadringentos annos posse compleri, alii quingentos, alii mille, quorum falsitas patet, & patebit similiter eorum qui adhuc computare non cessant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eorum, quorum finis cognoscitur principio noto, oportet mensuram esse nobis cognitam; & ideo cognito principio alicuius rei, cuius duratio mensuratur motu cœli, possumus cognoscere eius finem, eo quòd motus cœli est nobis notus: sed mensura durationis † motus cœli est sola diuina dispositio, quę est nobis occulta; & ideo quantumcunque sciamus principium, finem scire non possumus.

AD SECVNDVM dicendum, quòd per mille ducentos sexaginta dies, de quibus fit mentio in Apoc. 12. significatur omne tẽpus in quo Ecclesia durat, & non determinatus aliquis numerus annorum, & hoc ideo, quia prædicatio Christi, super quam fundatur Ecclesia, durauit tribus annis cum dimidio, quod tempus fere continet æqualem numerum die- H rum numero prædicto. Et similiter etiam numerus eorum, qui in Daniele ponuntur, non est referendus ad numerum aliquem annorum, qui sunt usque ad finẽ mundi, uel usque ad prędicationem Antichristi: sed debet referri ad tempus quo prædicabit, & quo persequutio eius durabit.

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis status noui Testamenti in generali sit perfigura- I tus per statum ueteris Testamenti, non tamen oportet, quòd singula respondeant singulis, pręcipue cum in Christo omnes figuræ ueteris Testamenti fuerint completæ. Et ideo Aug. 18. de Ciu. Dei, *respondet quibusdam, qui uolebant accipere numerum persecutionum, quas Ecclesia passa est secũdum numerum plagarum Aegypti, *dicens. Ego per illas res gestas i Aegypto † istas K psecutiones prophetice significatas esse † non arbitror: quamuis ab eis, qui hoc putant exquisite & ingeniose † illa singula his singulis comparata uideantur, non prophetico spiritu; sed coniectura mentis humanæ, quę aliquando ad aliquod uerum peruenit, aliquando fallitur: & similiter uidetur esse de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua uera prędixit, & in aliquibus deceptus fuit.

1m maior.

*Aug. in lib. 83. q. 58. circa me. to. 4. omnib. m

Cuius principiũ est determinate scitum, & finis potest determinatè sciri. &c. si eius mensura sit nobis cognita. §. ut in text. usque inclusiuè ad ly est nobis notus. Tunc nihil &c. Nam mensura durationis motus cęli est sola &c. ut in tex.

¶Corollarium. Ad cognitionem ergo finis rei alicuius præexigit cognitio duorum: scilicet principij, à quo incipit illa res, & alicuius quasi formæ extrinsecæ quo mensuratur eadem res.

2m cõsequẽtia.

*Art. præ eod. cor.

Ergo &c. negatur consequẽtia. §. Nam per illos numeros non significatur aliquis determinatus numerus usque ad finem mũdi. Per mille ducẽtos sexaginta dies, de quibus fit mẽtio &c. ut in textu.

¶NOT. Ad authoritatem Ezechielis 4. satisfactũ fuisse implicitè sanctus Thomas præsupponit per ea quæ dicta in textu responsali. Nam cùm numerus à Daniele positus non referatur ad finem mundi (ut expresse dicitur in textu,) patetq; non refert, utrum dies accipiatur pro anno, uel aliter, in Daniele.

3m ad maiori.

*Aug. lib. 18 de Ciui. ca. 53. paulo ante medi. to. 5.

Præfiguratus, &c. in generali: non ita q; singula respondeant singulis. §. ut in textu declaratur. Tunc nihil &c. ut patet de se.

APPENDIX.

† Vtil. pro S. Eccles. &c.

† Paulo ante locũ iã citatum.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rationem excludas errorẽ Arnoldi (Frat. Arnoldus) dicentis: quòd mundi finis futurus est anno ab incarnatione domini 1335. Cùm enim ostendatur hic, quod tempus resurrectionis nostrę est occultum, per hoc & ostensum intelligitur, quod finis mũdi, ad quem profectò differtur resurrectio nostra ar. 1. est occultus.

¶Secundo habes: quomodo per rationem demonstres: illum errorem, cum similibus, esse damnatũ meritò ab Actuũ. 1. Non est uestrum nosse tempora, uel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Hæc ibi. In quo dicto (ut Augustinus dicit 18. de ciuit. Dei) omnium de hac re calculantium &c. ut in textu corpo. Vbi nota illud argumentum à fortiori de Apostolis ad alios ab eodem Augustino. Plusquam enim mirum est, q; sanctis Apostolis, quibus Deus credidit secreta sapiẽtiæ suę, & uirtutem potentiæ suæ in miraculis & sacramentis, & curam animarum, quibus promisit notitiam omnis ueritatis, secreta hæc absconderit, & proinde quibuscunq; aliis hæc eadem communicauerit. Vnde oẽs huiusmodi Arnoldum secuti decepti sunt. Item à Matth. 24. De die illa, & hora nemo scit, neque Angeli cęlorum, nisi pater solus. Hæc ibi. Vbi per ly solus non excluduntur, nisi creaturæ, non autem aliæ quæ personæ diuinæ: quoniam dictio exclusiua apposita uni personæ nõ excludit alias in essentialibus. 1. par. q. 31. ar. 3. & 4. Nec obstat q; Marcus addidit ly neque filius: quoniã intelligitur modo scripturarum, q; scilicet non scit, ut reuelet, eo modo quo Gen. 22. dixit Deus ad Abraham. Nunc cognoui, quòd timeas dominum, i. cognoscere feci. Vel dicitur filius nescire secundum intentionẽ discipulorum interrogantium quòd ipse reuelaret eis. Ob hoc enim prædixerant illi, dic nobis quando ista fient Mar. 13. eo modo quo respondens ad discipulos de cæco nato. Io. 9. interrogantibus, quis peccauit, ut cæcus nasceretur: respondit sine limitatione expressa

*Aug. 18. de Ciuit. c. 52. to. 5.

* Exo. 7.
* Exo. 14.

pressa, eam tamen subintelligens iuxta interrogationẽ eorum neque hic peccauit, neque parentes eius. Sicut ergo indubitanter hic subintelligi ut limitatio iuxta intentionem quærentium (sapiens enim quærentis respicit intentionem in respondendo;) quamuis non exprimatur: ita ibi Marci. 13. neque filius hominis scit, subintelligitur utique limitatio iuxta intentionem discipulorum pro requirentium, dic nobis, quando hæc erunt. Absolutè igitur stat: quòd Christus etiam inquantũ homo sciat illã horã. Quis enim dicat iudicem sapientissimum ignorare absolute horam iudicij? Et Christus ut homo est iudex. Item à &c. ut q. 73 art. 2 app.

3 ¶Tertiò hẽs quomodo prædicta scripturarum, pro quanto tempus resurrectionis occultum fore insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uides quomodo ex iis nitidissimè Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum resurrectio futura sit in noctis tempore.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non erit in noctis tempore. Quia resurrectio non erit donec atteratur cœlum, ut dicitur Iacob. 14. Sed cessante motu [B] li, quod dicitur eius attritio, nõ [b] erit tempus, nec nox, nec dies ergo resurrectio non erit in nocte.

2 Præterea, Finis uniuscunque rei debet esse [b] perfectissimus: sed tunc erit finis perfectissimus tẽporis: unde in Apoc. dicitur, quòd tempus amplius non erit, ergo tunc debet esse tempus in sua optima dispositione, & ita debet esse dies.

3 Præterea. Qualitas tpis debet respondere his, quæ [h] geruntur in tempore. vnde Ioan. 3. fit mentio de nocte, quando Iudas exiuit a consortio lucis: sed tũc erit perfecta manifestatio omnium, quæ nunc latent, quia cum uenerit Dominus, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordũ, ut dicitur 1. Cor. 4. ergo debet esse in die.

SED CONTRA, Resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis: sed resurrectio Christi fuit in nocte, ut Gregorius * dicit in Homil. Paschali, ergo & nostra resurrectio erit tempore nocturno.

Præterea. Aduentus Domini comparatur aduentui furis in domum, ut patet Luc. 12. Sed [E] fur in tempore noctis in domum uenit, ergo & Dominus tempore nocturno ueniet: sed ueniente ipso fiet resurrectio, ut dictum est, ergo fiet resurrectio in tempore nocturno.

RESPONDEO, dicendum, quòd determinata hora temporis, qua fiet resurrectio, sciri pro certo nõ potest; ut in litera dicitur tamen.[m] satis probabiliter à quibusdam dicitur, quòd resurrectio erit crepusculo, sole existente in Oriente, & Luna in Occidente, * quia in tali dispositione Sol, & Luna creduntur esse creata: ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum, unde de Christo dicitur, quòd tali hora resurrexit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando resurrectio erit, non erit tempus, sed terminus temporis; [C] quia in eodem instanti, in quo cessabit motus cœli, erit resurrectio mortuorum, & erit situs syderum secũdum dispositionem, qua se habent nunc in aliqua determinata hora; secundum hoc dicitur resurrectio futura tali, uel tali hora.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd optima dispositio temporis dicitur esse in meridie propter illuminationem Solis, sed [D] tunc ciuitas Dei non egebit neque sole, neque luna, quia claritas Dei illuminabit eam, ut dicitur. Apoc. vlt. & ideo quantum ad hoc non refert, utrum in die, uel in nocte resurrectio fiat.

AD TERTIVM dicendum, quòd tempori illi congruit manifestatio quantum ad ea, quæ tunc gerentur; & occultatio quantum ad determinationem ipsius temporis; & ideo utrumq; congrue fieri potest, ut scilicet fit resurrectio in die, uel in nocte.

dem punctò reperietur dispositio luminarium prædicta, ut in conclusione.

2m de maiori. Perfectissimus. ℞. secundum quòd erit necessarium. §. Tunc nihil &c. Non enim quantum ad indigentiam ciuitatis Dei erit necessarium quòd finis temporis sit in die, uel meridie, uel in nocte. *Quæst. præcedẽ. ar. 2.

¶NOT. Datam talis responsio de perfectione temporis, non considerando illud in seipso, scil per respectum ad ciuitatem Dei: quoniam hic non tractatur de tempore secundum seipsum absolute, sed relatiuè ad resurrectionem futuram (ut in titulo apparet): & futura resurrectio attenditur principaliter respectu honorum, quæ pertinebunt ad ciuitatem Dei supernam. *Li. 4. sen. ten. di. 43. para. C. concl. m

3m d' maiori. His, quæ geruntur in tempore. ℞. & cognitioni nostræ de ipsius temporis determinatione. Tunc nihil &c. Nam sicut ratione horum quæ geruntur in tempore iudicij, dici põt quòd erit in die (ut arguitur) ita ratione cognitionis nostræ cui determinatio ipsius temporis occulta est, dici potest, quòd erit in nocte, sic intelligitur textus.

QVÆST. LXXVII. ART. III.

517 CONCL. Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quòd resurrectio erit in crepusculo, sole existente in oriente & luna in occidente.

Examen. Ly satis probabiliter. Per hoc quasi latenter designatur: quòd pro certo illud sciri nequit neque alia hora determinata neque ab illis quibusdam, neque omnino ab aliquo hominum: ut ex art. 2. apertè colligitur.

*Hom. 21 In Euange. nõ ita multò à fi.

¶Prob. Quia satis probabiliter creditur, quòd circulatio luminarium debeat cõpleri penitus per reditum ad idem punctum tunc, quando sistet motus cœlorũ, & luminaria creduntur esse creata in tali dispositione, ut sol esset in oriente & luna in occidente: ergo. Quia satis probabiliter creditur, quòd tali hora resurrectio nostra futura sit; quali fuit resurrectio Christi: & ipsius resurrectio dicitur fuisse in crepusculo (3. par. q. 53. ar. 2 ad 3m.)

1m de minori. Non erit tempus. ℞. erit tamen terminus temporis. §. Tunc nihil &c. Nam secundum hunc terminum dicitur resurrectio futura tali, uel tali hora. Quando enim sistet motus cœlorum: tunc in eo-

APPENDIX.

Ex articulo habes primo quomodo per rationem ostendas merito insinuatum à scripturis, quòd resurrectio fiet in noctis tẽpore, Matth. 25. Media nocte clamor factus est, &c. ut supra q. 76. ar. 2. app. Item à Luc. 12. 5. scitote patet familias, qua hora fur ueniret, uigilaret ubique. Ideo & uos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis ueniet. Hæc ibi. Fur autem, cum dicatur à furuo id est à nocte, iuxta denominationẽ suam. Et cum furi assimiletur aduentus domini, designatur per hoc, quòd de nocte fiet, & per consequens resurrectio. Item 1. Thess. 5. Dies domini sicut fur in nocte. Item 2. Petr. 3. Dies domini, ut fur in nocte. Item Apocol. 3. Veniam ad te tanquàm fur. Item ibid. 16 Ecce uenio, sicut fur. Hæc ibi. Vtil. pro S. Eccle. &c.

¶Secundo habes: quomodo per rationem probabiliter prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis intelligantur enim, ut patet in ad 3m. secundum eam alram 2.

aliam considerationem ab ea, qua. 1. Cor. 4. subindicari videtur, quòd talia fient de die: ubi inquit quòd cù m venerit dominus illuminabit abscondita tenebrarum. Et nota: q ex præd. dic nō ofringitur conclusio, quæ dicit ly in crepusculo: quoniam crepusculum, cū sit medium inter diem & noctem, pōt subire denominationē utriusque iuxta relationes diversas. Medium.n. comparatum alteri extremo videtur aliud, & è converso: sicut aqua tepida secū dum comparationē ad extremē calidam dicitur frigida, & eadem secundū cōparationē ad extremē frigidam dicitur calida.

¶Tertiò vides: qūo ex ijs vicissim Angelice doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

P plet, ubi creata, siue humana siue &c. virtus fecit, quod potuit & deficit ad faciendum plus.

1m consequentia. Ergo &c. R. conceditur cōsequē, secundū accomodationē Ezechielis: nō, secundū veritatē absolutā sensus eius. S. Ezechiel.n. quāvis ostenderet; q scdm veritatē resurrectio fieret subitò: tn, quia loquebatur populo rudi, quasi in tēpore successivo hæc fienda foret, expressit, tanquā capacitati illius populi accomodans semetipsum.

Capacitatē auditorū debet respicere doctor & prædicator.

ARTICVLVS IIII.

Utrum resurrectio futura sit subito vel successive.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non fiet subito: sed successive. Quia Ezech. 37. prænuntiatur ubi dicitur: Accesserunt ossa ad ossa, & vidi, & ecce super ea nervi, & carnes ascenderunt, & extensa est in eis cutis desuper, & spiritum non habebant, h ergo reparatio corporum præcedet tempore coniunctionem animarum, & resurrectio non erit subita. G

2 Præterea, Illud, ad quo exiguntur plures actiones se consequentes, non potest subito fieri: sed ad resurrectionem exiguntur plures actiones se consequentes, scilicet collectio cinerum, reformatio corporis, & infusio animæ, ergo resurrectio non fit subito.

3 Præterea, Omnis sonus h tēpore mensuratur, sed sonus tubæ erit causa resurrectionis, ut dictum est, *ergo resurrectio fiet in tempore, & non subito.

4 Præterea. Nullus localis motus potest esse subito, ut dicitur in lib. de Sēsu, & sensato, *sed ad resurrectionem exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum, ergo non fiet subito.

SED CONTRA est quod dicitur. 1. Corin. 15. Omnes quidē resurgemus in momento, & in ictu oculi, ergo resurrectio erit subito.

5 Præterea. Virtus infinita subito operatur, sed sicut Dama. * dicit. Credo resurrectionem futuram divina virtute, de qua constat quod sit infinita, ergo resurrectio fit subito.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in resurrectione aliqua fient ministerio angelorum, & aliqua virtute divina immediate, ut dictum est.* Illud ergo, q fiet ministerio angelorum, non erit in instanti, *si instans dicatur indivisibile temporis, erit tamen instans, si instans accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud autem, quod fiet virtute divina immediate, fiet subito p scilicet in termino temporis, quo angelorum opus complebitur, quia virtus superior inferiorem ad perfectionem adducit. H

AD PRIMVM ergo, dicendum, quòd Ezechiel loquebatur populo rudi, unde sicut, & Moyses distinxit opera sex dierum p dies, ut rudis populus capere posset, quamvis omnia simul sint facta, secundum Aug. *ita Ezech. diversa quæ in resurrectione futura sūt, expressit, quamvis omnia simul sint futura in instanti.* I

AD SECVNDVM Dicendum, quòd quamvis illę operationes sint seinvicem consequentes natura, tamen simul tempore sunt; vel quia sunt simul in eodem instanti natura &c. ut in textu.

QVÆST. LXXVII. ART. IIII.

538 CONCL. 1a. Resurrectio, quantū ad illud, qd ibi fiet ministerio Angelorū, non fiet in instanti propriè.

¶Examen. Ly instanti propriè. Hoc est illud instans, qd est indivisibile tēporis. Ergo dicitur ad differentiam instantis impropriè .i. accepti pro tempore imperceptibili.

¶PROB. Quia tanquam clara præsupponitur.

¶NOT. Et meritò. Nam q. 76 ar. 3. dictum est, quòd tale Angelorum ministeriom erit colligere cineres mortuorū & eorundem præparatio ad reparationē corporum. Patet autem; quòd in huiusmodi faciendis interveniet motus localis, & patet in physicis, quòd motus localis nō potest fieri in instanti. Ex consequēti igitur: ex co q sanctus Doctor tale ministerium Angelorum præsupponit esse quale prædixer at articulo citato, meritò præsupponit conclusionem suam hanc esse manifestam.

*Quæst. præced. art. a

Arist. lib. de sensu & sēsato, cap. 7.

CONCL. 2e. Resurrectio, quantum ad illud quod ibi fiet immediatè à Deo, fiet in instanti propriè.

¶NOT. Instanti hoc declaratur in textu esse terminū temporis &c. Intellige ly Angelorum opus, illud duplex ministerium, quod intercedet, ut dict im est articulo citato. Mox igitur completa collectione cinerum & præparatione eorundem ad reparationem corporum, animæ reunientur corporibus suis virtute divina. Et hoc est, quod intendit text. quandoquidem reunitio illa est opus immediate è Deo. q. 71. ar. 3.

¶PROB. Quia patere præsupponitur.

¶NOT. Et meritò. Nam virtutis infinitæ est posse agere in instanti, & agere sic de facto, qn non intervenit motus localis: & ipsa informatio corporis ab anima nō dicit talē motū. Rursum. Advert, q ultima verba text. ly quia virtus superior &c. nō est pbatio cōclusionis præmissæ, sed probatio illius particulæ, q illud fiet in termino temporis, quo Angelorū opus cōplebant. Ex quo ēt ultimo dicto text. inferas à simili; q Deus sup-

¶Corollarium. Ergo per hoc Ezechiel ipse, sicuti & Moyses, & similes, nullū præiudiciū fecit veritati absolutæ sic loquendo. Aliud est.n. non dicere veritatē; aliud est veritatē ipsam describere modo tali, vel tali, ut capiatur ab auditoribus. Quo & modo salvator noster sepiùs in Euāgelio spūalia sub corporalibus similitudinibus ponit ad hoc, ut auditores intelligāt: non ut sistant finaliter i ipsis similitudinibus, sed per illas tā quā magis notas assuefiāt ad ascendendum in spiritualia capienda. Puta qn regnū cœlorum vocat granum synapis, & thesaurum abscōditum in agro, preciosam margaritā, &c. Sic de Ezechielis dictu applica, per teipsum pportionaliter pro quo mul ū iuvaberis, si videas. 1. par: q. 1. ar 9.

* Lib. 4. orth. fid. non procul à fine lib.

concl. m

* Quæst. præcedē. art. 3.

concl. p

*Lib. 4. sup Gen. c. 34. to. 3 & vide in 2. sent. d. 12. S. B. & C. & eod. lib. d. 15. S. E.

2m ad maiori. Se cōsequētes. R. tpe nō, natura tn. S. Tūc nihil &c. Nā quavis illæ operationes tres .s. collectio cinerum. præparatio corporis & infusio aīæ, sint se invicem consequentes natura &c. ut in textu.

¶Examen. Ly reformatio corporis. Scilicet facta per Angelos. Unde non dicit ly informatio, sed ly reformatio, quæ est quædam præparatio ad reparationem humani corporis: ut expressè dicit q. 76 ar 3. corp. Et ideo licet textus argumenti huius secundi dicat, ly reformatio: tamen pro maiori intelligentia sine errore scrupulo habenda diximus nos ly præparatio. Et hæc est, quædam pura coagulatio cinerum ad invicem in modum corporis, in termino cuius actionis infunditur anima ut dicitur in fine corporis articuli huius. K

¶NOT. In textu responsi h fit mentio de duobus instantibus dicendo ly quia vel sunt simul in eodem &c. ratio huius est facilis intellectu ex conclusionibus. Quando ergo dicit ly sunt simul in eodem instanti, loquitur de instanti, impropriè i. tempore imperceptibili: quoniam in eo sunt simul & collectio cinerum, & reformatio corporis: quando autem dicit ly vel una est in instanti, loquitur de instanti propriè, in quo est, infusio animæ à Deo. Et hoc instās proculdubio est illud; ad quod alia operatio. i. illa duplex Angelorū, terminatur; cum illud instans sit terminus temporis illius operis Angelorum, ut in corp. fin.

Instans dupliciter sumitur.

3m maior.

stanti, uel una est in instanti, ad quod alia terminatur.

Ad tertium Dicendum, quòd idem uidetur esse dicendũ de sono illo, & de formis sacramentorum, scilicet ꝙ in ultimo instãti sonus effectũ suũ habebit.

Ad quartum Dicendum, quòd congregatio cinerum, quę sine motu locali esse non potest, fiet ministerio angelorũ; & ideo erit in tempore, scilicet imperceptibili propter facilitatẽ operandi, quæ competit angelis. B

QVAESTIO LXXVIII.

De termino resurrectionis in tres articulos diuisa.

Deinde considerandũ est de termino à quo resurrectionis.

Circa quod quærũtur tria.

Primo, Vtrum mors sit terminus à quo resurrectionis i oibus. C

Secundo, Vtrum cineres, uel pulueres

Tertio, Vtrum illi pulueres habeant naturalem inclinationem ad animam.

Articulus I.

Vtrum mors sit terminus à quo resurrectionis in omnibus.

Ad primum sic proceditur. D Videtur quòd mors non erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. Quia quidam non[b] morientur, sed immortalitate superuestientur. Dicitur enim in Symbolo, quòd ipse uenturus est iudicare uiuos, & mortuos: hoc autem non potest intelligi quantum ad tempus iudicii, quia tunc erunt omnes uiui, ergo oportet ꝙ referat hæc distinctio ad tẽpus præcedẽs, & ita nõ E omnes ante iudicium morientur.

2 Præterea. Naturale, & commune desiderium non potest esse vacuum, & inane, quin in aliquibus expleatur, sed secundum Apost. 2. Cor. 4. Hoc est commune desiderium ꝙ nolumus spoliari, sed superuestiri, ergo aliq erũt qui nunquam expoliabũtur corpore per mortem, sed superuestientur gloria resurrectionis.

3 Præterea. Aug. in Enchi. dicit, ꝙ quatuor ultimę petitiones A Dominicæ orationis ad præsentem uitam pertinent, quarum una est, Dimitte nobis debita nostra, ergo Ecclesia petit in hac uita sibi omnia debita relaxari: sed Ecclesiæ oratio non potest esse cassa, quin exaudiatur, Ioan. 6. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis, ergo Ecclesia in aliquo huius uitę tempore omnium debitorum remissionem consequetur: sed unum de debitis, quo pro peccato primi parẽtis astringimur est quòd nascimur in originali peccato,[h] ergo aliquando hoc Ecclesiæ Deus pręstabit, quòd homines sine originali peccato nascẽtur: sed mors est pęna originalis peccati, ergo aliqui homines erunt in fine mundi, qui non morientur, & sic idem, quod prius.

4 Præterea, Via[h] compendiosior est semper sapienti magis eligenda, sed compẽdiosior uia est quòd homines, qui inuenientur uiui in impassibilitatem resurrectionis transferantur, q̃ ꝙ prius moriantur, & postea resurgant à morte in immortalitatem, ergo Deus, qui est summe sapiens, hãc uiam eliget in his, qui uiui inuenientur, & sic idem quod prius.

Sed contra, 1. Cor. 15. Quod seminas, non uiuificatur nisi prius moriatur, & loquitur sub similitudine seminis de resurrectione corporum, ergo corpore à morte resurgent.

Præterea, 1. Cor. 15. Sicut i Adã oẽs moriũtur, ita in Christo oẽs uiuificabunt, ergo in Adã oẽs morientur, & sic resurrectio omnium erit à morte.

Respondeo, dicendum, ꝙ sup hac qõne uarie loquunt sancti; ut in litera patet, tñ securior est hæc & cõior opinio, ꝙ omnes morientur, & à morte resurgent, & hoc propter tria. Primo, quia magis concordat diuinæ iustitiæ: quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnauit; ut omnes, qui per actum naturæ ab eo originem ducerent, infectionem originalis peccati contraherent, & per consequens mortis debitores essent. Secundo, quia magis concordat diuinæ Scripturæ, quæ omnium futuram resurrectionem prædicit. Resurrectio autem proprie non est nisi eius, quod cecidit, & dissolutum est, ut Damascen. dicit. Tertio, quia magis concordat ordini naturæ, in quo inuenimus

quod

3^m maior. Omnis sonus tempore mẽsuratur. ℞. sed suo ultimũ instãti soni. §. Tũc nihil &c. Quoniam in ultimo instanti ipsius tubæ sonantis, effectum suum .i. resurrectionem mortuorum, ipse sonus hẽbit. Sic igiť resurrectio fiet in instãn.

*Al. prolationis. Quæst. præced. art. 3.

4^m d maiori. Subito. ℞. .i. in instanti propriè: non impropriè. §. Hoc est tempus imperceptibile. Tunc nihil &c. ut ex dictis patet.

APPENDIX.

1 Vtil. pro S. Eccles. &c. Ex aroculo habes: Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à .1. Cor. 15. ꝙ resurrectio erit in instanti. Omnes quidem resurgemus in momento, & in ictu oculi. Hæc ibi. Vbi ly in ictu oculi referas ad instans Angelorum operantium, ut prædictum est: & ly in momento ad instans operationis diuinæ. Nã ictus oculi fit in tempore, ut patet, quamuis imperceptibili: momentũ uerò correspondet propriè instanti: ita ꝙ sicut motus tempori: ita momentũ, quod est eius terminus, correspondet instanti, qđ est terminus tẽporis.

Tho. 4. d. 43. quæst. uoic. art. 4. q. 1. & seq.

2 ¶ Secũdò hẽs quòd p rõnẽ prędicta sciri poterũ, pro quãto diximus insinuãt, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uiuissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXVIII. ART. I.

919 CONCL. 1ª. Securior & cõior est opinio, ꝙ oẽs moriẽtur, & à morte resurgent.

*Al. quo. ¶ Corollarium. Ergo (ad titulũ litteraliter respondendo) mors erit terminus à quo, resurrectionis in omnibus. Hoc est à morte oẽs uenient ad resurrectionẽ, siue (quod in idẽ redit) morietur omnes antequã resurgãt.

*In Ench. c. 115. to. 3.

¶ PROB. Quia hæc opinio magis concordat 1. diuinæ iustitię, & 2. diuinę scripturæ, & 3. ordini naturæ (ut de singulis patet in textu.

¶ CONCL. 2ª Oportet ꝙ ex hac uita discedant, qui post motum cœli quiescentem orituri sunt.

¶ Examẽ. Ly oportet. Scilicet attento ordine naturæ in 8. Physic. descripto. Nõ igitur discordat conclusio hæc à prima: quia prima admittebat & in sua cõsideratione diuinã operationem priuilegiatam possibilem respectu aliquorũ. Constat autẽ ꝙ hæc duo non discordãt, scilicet oportet sic fieri, attento præcisè ordine naturali, & non oportet, licet sit securius sic dicere coadmittendo priuilegiũ de possibili diuinitus alicui fiẽdũ.

Art. præced.

concl.

¶ PROB. Quia sicut ex sistẽte motu cordis oẽs mẽbra mortificantur, ita cessante motu cœli nõ potest aliqd uiuũ remanere illa uita, quæ ex influẽtia illius mot* conseruabať, & talis est uita, qua nunc uiuimus.

¶ Examẽ. Ly illa uita, q ex influẽtia &c. Hoc dť ad dñiam uitæ intellectiuæ. Nam hmõi ex motu cœli nõ depẽdet, sed uegetatiua, & sensitiua. Cessante .n. motu cęli necessario cessat motus elemẽtorũ, & cõsequenter inspiratio aeris & respirationibus cessantibus mox suffocať cor, ad cuius suffocationem mors in instãti sequitur: & sic tã sensitiua, quàm uegetatiua, statum deficit.

concl.

*Li. 4. sẽt. dist. 43.

1m de maiori. Non morientur. &c. antequam iudicij signa incipiant apparere nō, post. §. Ideò dicuntur uiu. respectu mortuorum ante illud tempus omnes absolute. 4. d. q. 75. ar. 2. in eluci. Tunc nihil &c. Nam cō clusioni suffic. i. q. omnes moriantur, quandoque.

nem Christi. Alioquin non conceptio non distingueretur ab alia, & sic non fuisset appositum ly præter: quod tamē, ob hoc significandum, apponitur. Pro huius declaratione faciunt dicta in corollario post ad 2m. Cum igitur conceptio Christi fuerit sine originali & in actu, & in debito simul: quoniam concepitus est de spiritu sancto; sequitur patenter, quòd ille concipitur conceptione distincta ad Christi, cuius conceptio est cum originali saltē in debito. Quod si & in actu, & in debito conceptio fiat ad originali, tunc adhuc magis distinguitur à conceptione Christi. Voluit ergo sanctus Doctor per illud dictum denotare, quòd erroneū est dicere, quòd alicuius conceptio sit sine originali eo modo, quo Christi conceptio est. Et hoc procul dubio secundum omnes catholicos est, erroneum in fide: & uerè totentum à tex. in istorum patribus melius ex exam. seq.

2md maiori. Desiderium. 4. Perfectorum. non, conditionatum. §. Tunc nihil &c. Nam sanctorum desiderium illud 2. Cor. 4. est tantummodo conditionatum, hac uidelicet conditione, si possibile esset.

¶ *Corollarium* Ergo per ly perfectum, intelligitur non conditionatum, sine absolutum. Nam partes condistinctæ seinuicem declarāt, in quo sensu accipiantur. Quod patet ex hoc, q. in illo uersiculo deposuit potētes de sede, & exaltauit humiles ly potentes sumitur pro superbis: quoniam ly humiles, condistinctū demonstrat, sic debere sumi. Alioquin non distinguerentur hæc duo scilicet potentes & humiles: quoniā multi potentes fuerunt humiles, sicut Dauid, Iosias, & huiusmodi, quos non tantum Deus nō deposuit de sede sed è contrario multum exaltauit. Item patet ex eo, q. ibi (esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes) ly diuites debet accipi pro nō esurientibus declarat cō distinctum illud, esurientes. Alioquin nō distinguerentur hæc duo: quoniam multi fuerunt diuites, puta Abrahā, Iacob, quos nō tantum Deus nō dimisit inanes, sed è contrario pluribus bonis spiritualibus impleuit. Et hoc q. non erant de illis diuitibus. i. de illis nō esurientibus; sed erāt esurientes Patet igitur: quod cum desiderium conditionatum in textu condistinguatur desiderio perfecto, sequitur q. ly perfectum debere sumi pro non conditionato monstrat aliud condistinctum.

[Margin: * Lib. 8. Phys. apud Arist. in prioc. lib.]

[Margin: concl. p]

[Margin: *Al. regimur.]

[Margin: * Al. ranum.]

[Margin: * Al. oanum.]

quòd id, quod corruptum, & uitiatum est, in suam nouitatē non reducitur, nisi corruptione mediante, sicut acetum non fit uinum, nisi aceto corrupto, & in humorem uitis transeunte, unde cùm natura humana in defectum moriendi deuenerit, non erit reditus ad immortalitatem, nisi mediante morte. Conuenit etiam ordini naturæ propter aliā rationē, quia ut in 8.* Physicorū dicitur, Vt uita quædam natura existentibus est motus cœli, sic etiam motus cordis totius corporis uita quædam est: Vnde sicut cessante motu cordis, omnia mēbra mortificantur, ita cessante motu cœli, non potest aliquid uiuum remanere illa uita, quæ ex influentia illius motus conseruabatur, talis autem uita, est qua nunc* degimus. Vnde p oportet q. ex hac uita discedant, qui post motum cæli quiescentem uicturi sunt.¶

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd distinctio illa mortuorum, & uiuorum nō est referēda ad ipsum iudicii tempus, neque ad totum tempus præteritū, quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerunt uiui, & aliquo tempore mortui; sed ad illud tempus determinatum, quod immediate iudicium præcedet, quando scilicet iudicii signa incipient apparere.

AD SECVNDVM dicendum, quòd perfectum desiderium sanctorum non potest esse* uanum, sed nihil prohibet, desiderium cōditionatum eorum * uanum esse, & tale desideriū est, quo nolumus expoliari, sed superuestiri. s. si possibile sit, & hoc desiderium à quibusdam uelleitas dicitur.

AD TERTIVM dicendum, quòd hoc est erroneum dicere, quòd aliquis sine peccato originali cōcipiatur præter Christū, quia illi, qui sine peccato originali cōciperentur, non indigerēt redēptione, quæ facta est p Christum, & sic Christus non esset redemptor omnium: nec potest dici, quòd hac redemptione nō indiguerunt, quia præstitum fuit eis ut sine peccato cōciperētur, quia illa gratia facta est parentibus, ut in eis uitium naturæ sanaretur, quo manente sine originali generare non possent, uel ipsi naturæ, quæ sanata est. Oportet autem ponere, quòd quilibet personaliter redemptione Christi indigeat; non solum ratione naturæ. Liberari autem à malo uel à debito absolui non potest, nisi qui debitum incurrit, uel in malum deiectus fuit, & ideo nō possent omnes fructus Dominicæ orationis in seipsis percipere; nisi omnes debitores nascerentur, & malo subiecti. Vnde dimissio debitorū, uel liberatio à malo, non potest intelligi, quòd aliquis sine debito uel immunis à malo nascatur: sed quia cum debito natus postea per gratiam Christi liberatur. Nec etiam sequitur si potest sine errore poni, quòd aliqui non moriantur, quamuis non sine originali nascantur, licet mors sit pœna peccati originalis, quia Deus potest ex misericordia relaxare alicui pœnam, ad quam obligatur ex culpa præterita, sicut adulteram sine pœna dimisit, Iohānis. 8. Et similiter poterit à morte liberare, qui reatum mortis contraxerunt, cum originali nascendo, & sic non sequitur si non moriuntur, ergo nascūtur sine originali peccato.

¶ Ly qui sine peccato originali conciperentur non indigerent redemptione per Christum. Hoc iudeam sumi debet ad literam pro taliter concipi non tantum in actu, sed etiā in debito proximo: ita q. ille qui in debito proximo conciperetur in originali, &c. q. conciperetur sine illo in actu, indigeret adhuc liberari p Christum, & consequenter non sequeretur ex hoc, quòd Christus non esset uniuersalis redemptor. Qui enim in debito proximo est, ut cadat in malum, indiget (ut constat) liberari ab aliquo: ne cadat actualiter in illud. Hic est uerus sensus sancti doctoris in præsenti loco. Vnde ad hoc denotandum, disiunctiuè, applicando hæc prius uniuersaliter dicta, subiunxit ly nisi qui debitum incurrit, uel in malum deiectus fuit, & ly non potest intelligi, quòd aliquis sine debito, uel immunis à malo nascatur. Hæc ibi. Vlterius, q. qui in periculo cadens existens, ab à cadendo actualiter seruetur, possit uerè dici liberari, ea eodem sancto Doctore manifestè cōfirmatur. q. 16. ar. 2. exam. 3. (Hæc expressius in D. Tho habentur. 1. 2. q. 106. ar. 2. arg. 2. & 3.) ubi post B. Augustinum asserit; quòd nō tantum dimisit nobis Deus peccata, quæ actualiter incurrimus, sed etiam illa, quæ facere potuimus, & tū custodia eius adiuti actualiter non fecimus: & q. inde sumus obligati Deo reddere gratias & de peccatis actualiter dimissis, & de præseruatione à possi.

3m illatio conclusionis 3æ. Ergo &c. &. negatur illatio.

§. Nam è debito absolui non potest, nisi qui debitum iam incurrit: maximè quando id redundaret in restrictionem uniuersalitatis redemptionis factæ per Christum.

¶ Examen Ly erroneum est dicere, q. aliquis sine peccato originali concipiatur præter Christum. Hoc intelligitur ad literā de concipi, ut distinguitur contra Christum. i. contra conceptionem

possibilibus committi. Quod si conciperetur quis absque originali tum in actu tum in debito, tunc iste conciperetur de Spiritu sancto, & non indigeret redemptione facta per Christum.

¶ Corollarium. Sic ergo cum illa distinctione, de in actu, uel in debito proximo, intellige totum responsum textuale. Non enim probabile est, quod Sanctus Thomas sommauerit unquam negare quod ibi docuit: uidelicet quod existens in proximo periculo cadendi indigeat liberari ab actuali casu; & consequenter, quod liberans talem sic periclitantem possit dici uerè saluator eius. Voluit autem solùm per hæc habere: quod clarius, magisque propriè, ac sine aliqua apparentia in contrarium, dicitur quis esse saluator respectu salutis eius qui actualiter in casum incurrit, in cuius periculo erat. Huic modo exponendi omnia correspondent soliditas sensus tanti doctoris solita saluationis uniuersalis per Christum factæ catholica fides, oratio omnium ecclesiæ possibilis efficacia. Verum autem aliquis de facto actualem casum in originale peccatum iuxta mentem suam euaserit aliqua alia quæstio est; quam discutere non est præsentis instituti: ad 1. 2. q. 81. ar. 3. & 3. par. q. 27. ar. 2. Huic .n. instituto sufficit oste disse negatiuam hanc: quod scilicet nullus potest saluari à debito cadendi in originale, ita quod possit quis non habere debitum istud, ad hoc ut Christus uerè dicatur saluator omnium.

*In corp. art.

*Lib. 4. sét. d. 43, §. E.

4m ad maiori.

Via compendiosior. Resp. magis, uel æqualiter accommoda ad finem non semper, aliter. §. Tunc nihil &c. Nam (ut patet in corp.) non est magis nec æqualiter accommoda ad finem consequendum qui est, adimpletio diuinæ iustitiæ, & diuinæ scripturæ: quod homines inde non morerentur, antequam ad resurrectionem transferantur: licet contrarium esset uia compendiosior.

*In hom. circumcisionis q incipit Mediator Dei aliqd tale habet.

AD QVARTVM dicendum, quòd non semper uia compendiosior est magis eligenda, sed solum quando est magis, uel æqualiter accommoda finem † consequendum; & sic non est hoc, ut ex dictis* patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum resurrectio omnium erit à cineribus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non omnium resurrectio erit à cineribus. Resurrectio enim Christi est [h] exemplar nostræ resurrectionis: sed resurrectio eius non fuit à cineribus, quia caro eius non uidit corruptionem, ut dicitur in Psal. 15. & Act. 2. ergo resurrectio omnium non erit ex cineribus.

2 Præterea. Corpus hominis non semper comburitur: sed in cineres non potest aliquid resolui, nisi per combustionem, [h] ergo non omnes a cineribus resurgent.

3 Præterea, Corpus hominis [h] mortui non statim in cinerem redigitur: sed quidam statim post mortem resurgent, ut in litera dicitur, *scilicet illi, qui uiui inuenientur, ergo non omnes resurgent à cineribus.

4 Præterea. Termino à quo respondet terminus ad quem: sed terminus ad quem resurrectionis non est idem in bonis, & malis. 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur, ergo nõ est idem terminus à quo, & sic mali resurgent cineribus, boni autem à cineribus non resurgent.

SED CONTRA est quod dicit Haymo.* Omnes in originali peccato natos tenet hæc sententia, Terra es, & in terram ibis: sed omnes, qui in communi resurrectione resurgent, fuerunt nati in peccato originali, uel natiuitate ex utero, uel natiuitate in utero, ergo omnes à cineribus resurgent.

B Præterea, Multa sunt in corpore humano, quæ non sunt de ueritate humanæ naturæ, sed omnia illa auferentur, ergo oportet omnia corpora in cinerem resolui.

RESPONDEO, Dicendum, quòd eisdem rationibus, quibus ostensum* est, omnes à morte resurgere, est etiam ostendendũ, quòd [m] omnes resurgent à cineribus in communi resurrectione; nisi aliquibus ex speciali

C priuilegio gratiæ sit indultum cõtrarium, sicut & resurrectionis accelaratio.[n] Scriptura enim sacra sicut, & resurrectionem prænuntiat, ita, & corporum reformationem. Philip. 3. & ideo oportet quòd sicut omnes moriuntur ad hoc, quod omnes uere resurgere possint, ita omnium corpora dissoluentur ad hoc, quod omnium corpora reformari possint;

D sicut etiam in pœnam hominis mors à diuina iustitia est inflicta, ita, & corporis resolutio, ut patet Genes. 3. Terra es, & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, ut nõ solum animæ, & corporis coniunctio soluatur, sed etiam elementorum cõmixtio; sicut etiam acetum non potest in uini qualitatem reduci, nisi prius facta resolutione in materiam præiacentem.

E Ipsa enim elementorum commixtio ex motu cœli causatur, & conseruatur; quo cessante, omnia mixta in plura elementa resoluentur.

A Christo omnes uiuificabuntur. Hæc ibi. Vbi loquitur ad literam, ut patet per totum capitulum, de resurrectione. Vnde uidetur concludere uelle, quod sicut per Christi meritũ omnes, nullo dempto corporaliter resurgent; ita ex demerito Adam omnes, nullo dempto, morientur corporaliter. Item ibid. Quod seminas non uiuificatur, nisi prius moriatur. Hæc ibi. Vbi ex similitudine grani seminati, & postea pullulãtis, ita arguit de resurrectione mortuorũ. Item ibid. secundum libros græcos (ut dicit Hieronymus) omnes quidẽ dormiemus. Vbi enim translatio nostra habet nõs quidẽ resurgemus, libri Græci habent, ut dictum est. Vide q. 75. ar. 2. appen. Non tñ ex his alligatur potẽtia absolutè Dei, quin possit hoc debitum mortis actualis ex priuilegio condonare alicui: ut ex ad 3m. colligitur circa finem.

*Art. præced.

¶ Secũdò hẽs quo ratione prędicta scripturarum, pro suo resurrectionem omnium futurã esse à morte insinuant; & intelligas, & tueatis. 2 concl.

¶ Tertiò uides, quomodo ex ijs uestissim Thomistica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST. LXXVIII.

ART. I.

CONCL. Omnes resurgent à cineribus in cõmuni resurrectione; nisi aliquibus ex speciali priuilegio gratiæ sit indultum contrariũ, sicut & resurrectionis accelaratio. 340

¶ Exam. Ly à cineribus. Scilicet eo modo sumpsit quo dicetur in ad 2m. Vnde & habebitur, quod huiusmodi incineratio uocatur resolutio corporis. Quod dicitur ad differentiã resolutionis corporis ab anima. Ista enim est mors, quãdo uidelicet à corpore dissoluitur anima: illa est consequens mortem, quando uidelicet corpus solum resoluitur in suas partes distinctum actu, & partes ipsæ resoluuntur in elementa successiue, & tandem in materiam primam ex qua originaliter primò sunt. Hæc post mortem dissolutio dicitur corruptio, in ad 1m. & reuersio in puluerem Gen 3.

¶ PROB. Quia 1. scriptura sacra reformationem corporum prænuntiat (Philip. 3.) 2. iustitia diuina corporum resolutionem

APPENDIX.

1 Vel. pro S. Eccle. &c.

EX articulo habes: Primò quomodo per rationem ostendas, rectè insinuatum à 1. Cor. 15 quod omnes morientur, antequam resurgant. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in

nem in terram pro pœna peccati inflixit(Gen.3.) 3.ordo naturæ,exigit illam(patet in tex.ly ipsa enim elementorum comixtio ex motu &c.) 2.Quia (ly nisi &c.)de se patet.

¶NOT. Præsens cōclusio subintelligitur exponenda quòd ad primam sui partem eo modo quo præmissa ar.1.ut accipiatur uelun communior atque securior sanctorumque dictis cōformior. Clarum.n. est:quòd non resolueturquis in cineres nisi prius moriatur. Vnde quasi designās hoc ipsum apposuit Sanctus Doctor ly nisi aliquibus ex speciali gratiæ priuilegio sit indultum contrarium. Quod tu intellige in sensu duplici; scilicet uel antè,uel post.Ante:ut si ex priuilegio concedatur alicui, quòd non moriatur; quoniam tunc præconcessum,i. in suo illo priori, quod est non mori,intelligitur sibi esse,quòd in cinerem non reuertatur. Post: ut si alicui iam mortuo cōcedatur, quòd corpus suum uel secundum totū, uel secundum partem corruptionem illam non experiatur(ut etiam hodie patet de corporibus aliquorum sancto-rum.) Quia igitur priuilegia non tollunt legem communem omnibus datam; nec lex communis ligat manus Deo, quin iu hoc non possit (absque læsione iustitiæ)priuilegiare aliquem : ideò concludere breuibus potes:quod omnes de iure communi resoluentur in cineres. Quo & modo proar.1.concludes:quod omnes de iure communi morientur.

nan, ttt

Ad primum ergo Dicendum, quòd resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis quo ad terminum ad quem, non autem quo ad terminum à quo.

Ad secundum dicendum, quòd cineres intelliguntur omnes reliquiæ, quæ remanent humano corpore resoluto, duplici ratione. Primo, quia cōmunis mos erat apud antiquos, corpora mortuorum comburere, & cineres reseruare. Vnde inoleuit modus loquendi, ut ea, in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicantur. Secundo, propter causam resolutionis, quæ est incendium fomitis, quo corpus humanum radicitus est infectum; unde ad purgationem huiusmodi infectionis, oportet usque ad prima cōponentia corpus humanum resolui, quod autem per incendium resoluitur, dicitur in cineres resolui, & ideo ea, in quæ corpus humanū resoluitur, cineres dicuntur.

Ad tertium dicendum, quòd ille ignis, qui faciem mundi purgabit, poterit statim corpo-

G ra eorum, qui viui inuenientur usque ad cineres resoluere, sicut, & alia mixta resoluet in materiā præiacentem.

Ad quartum Dicendum, quòd motus non accipit speciem à termino à quo: sed à termino ad quē; & ideo resurrectio sāctorum, quæ erit gloriosa, oportet quòd differat à resurrectione impiorū, quæ non erit gloriosa penes terminū ad quem, non autē

H penes terminum à quo.*Contingit enim frequenter non esse eūdem terminum ad quem, existente eodem termino à quo; sicut de nigredine potest aliquid moueri in albedinem, & in pallorem.

*Al. Conuenit autem.

F sit aliquo modo debita illi. Beata enim uirgo non uidit post obitum suum corruptionem (secundum communiorem sanctorum opinionem,)& tamen propter hoc,quia illa corruptio erat sibi debita,non sit ; quòd hoc dictum, scilicet non uidere corruptionem, non sit proprium Christo,ut intendit psalmista. Nam quia Christus nec in actu nec in debito.

2m illatio cōclusionis. Ergo &c. R. Negatur illatio. S. Nam cineres nunc intelliguntur omnes reliquiæ,quę remanent &c. ut in texta.

¶Corollarium. Sine ergo cōburatur corpus,siue non; resoluitur in cinerem.i. resoluitur in quę resolui debet. Vide tamen post conclus. Si combuitur; in cinerem ad literam resoluitur. sin autem; etsi non ad literam, nihilominus adhuc resoluitur in cineres & iuxta modum loquendi à consuetudine antiquorum in textu narrata,& iuxta causam resolutionis incendium fomitis appellata.

¶NOT. Cum ante consuetudinem istā antiquorum dictū homini fueris Gen. 3.in puluerem reuerteris;aliàs, in cinerem exponente Ecclesia in die primo 40æ.unicuique dicendo: memento homo,quia cinis es,& in cinerem reuerteris: patet, quod uniuersalior est expositio secunda,quam prima.Cum.n.fomes iam per peccatum causatum in homine esset;cui Deus tunc reuersionem in cinerem prædicebat;sequitur,quòd à causa ista resolutionis talis fecerit denominationem cinerum.Rursum. Nota ly radicitus.i. usq; ad

I radices:quod per hoc datur intelligi , fomitis ardorem tanquā ignis maxime in actiuitate uigentis, penetrasse usque ad intima quæque corporis humani,& consequenter quòd totū corpus,nihil omnino dempto,est infectum.Quod sanè confirmatur Rom.7. scio, quod non habitat in me, hoc est in carne mea bonum;& quando ibid. uocatur corpus mortis huius;de qua morte prædixerat per totum capitulum,quòd erat concupiscentia (ecce incendium,de quo text.& quam tandem nominauerat legē in membris repugnantem legi mentis, captiuantemque in legem peccati. Ex his patet : quòd meritò ex infectione illa,radicitus usque facta textus infert ly unde ad purgationem huiusmodi infectionis &c.

¶Examen. Ly reformationem,Philip.3. Hanc uidelicet præcisè sumendo.Duorum enim ibi ab Apostolo dictorum, scilicet & quod reformabit corpus, & quòd ipsum reformatum configurabit corpori claritatis suæ, primum solummodo facit pro sensu textus: quoniam ut patet,loquitur de omnibus Reformatio enim erit omnium corporum;finis uerò ultimus reformatorum corporum,uidelicet quod configurentur claritati corporali Saluatoris nostri,non erit omnium ,sed tantum Diuo Paulo similium.i.electorum, in quorum persona hoc ultimum dicebat. Rursus.Intellige,textum,per reformationem, præindicatam uoluisse nobis resolutionem. Quasi dixisset. Reformatio corporis communiter non datur, nisi eorundem corporum præcedat in cineres resolutio. Ergo per hoc,quod Philip.3.reformatio omniū promittitur, ostenditur:quod resolutio omnium communis erit.

1m de maiori. Exemplar nostræ resurrectionis. R. quò ad terminum ad quem nō,quā tum ad terminum à quo S Tunc enim &c. Nam quæstio sit uti K de termino à quo ut in titulo patet.

¶Exam. Ly quò ad terminum ad quem . Pro quanto scilicet concernit tantum illa,quæ pertinent ad uitam naturæ. Nā pro quanto connotat ea,quæ pertinent ad uitam gloriæ;est exemplar resurrectionis solum bonorum. Vide q.76.ar.1. ad 4m.& q.75.ar.2.ad 3m.In ijs autem,quæ pertinebunt ad uitam naturæ,continebitur etiam incorruptibilitas. Vnde omnium etiam quantumcunque malorum terminus ad quem resurrectionis erit corporis immortalitas.Vt & in hoc monstretur maius esse Christi donum quam Adæ delictum Rom.5. quando non tantum destructorum corporū uitio Adæ iterum constructio fiet dono Christi,sed etiam eis immortalitas,maior quoque quam in Adam,condonabitur. Maior,dico,quàm in Adam:quia corporis eius immortalitas erat solum,quòd poterat non mori. 1.par. quæst 97. art. 1. Sed immortalitas corporum istorum erit, & quòd poterunt non mori & quòd non poterunt mori. Hæc dicta sint pro ly termino ad quem , ly corruptionem , scilicet quæ

3m de maiori. Mortui. R. sine combustione: non, per combustionem. S præsertim si fuerit magna. Quod addo propter minorem propositionem argumenti diluendam totaliter. Tunc nihil &c.ut patet in tex.

4m maior. Termino à quo respondet terminus ad quem. R. Negatur ista. S Contingit.n. frequenter:nō esse eundem terminum ad quem, existente eodem termino à quo. Vt; si duo homines albi moueantur,propter aliquod accidens., ex albedine. Per experientiam siquidē patet,quòd unus illorum mutabitur puta in nigredinem, alter in pallorem.Tunc nihil &c. ut patet in textu ly resurrectio sanctorū, quæ erit gloriosa,&c.

A P P E N D I X.

Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendas: meritò insinuatum à Genes.3.quòd resurrectio omnium erit à cineribus. Puluis es,& in puluerem reuerteris.Hęc ibi.Pro quo uide not.post ad 2m.Item à &c. ut ar. 1.appen. Iam enim dictum est:quòd hi duo articuli sunt finitimi ad inuicē. Vide not: post prob.Vnde & hic allegata scripturarum debens intelligi cū illo grano salis proportionaliter;cum quo ibi, Item à Dan.12. Vul. & Eccl. &c.

Multi

Multi, qui dormiunt in puluere exigilabunt. Hæc ibi. Multi, i. omnes, q. 75. ar. 1. ad 2m. in tex. & elucid. Item à Iob. 7. ecce nūc in puluere dormiam. Hæc ibi. Et loquitur in persona omnium: sicut etiam quādo inquit c. 19. Ioan nouissimo die de terra surrecturus sum. Item ab Eccles. c. 7. omnes homines terra & cinis, Hæc ibi. Faciunt ad hunc locum etiam allegata in art. 1. in tex. & elucid.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta scripturarum, proquanto quod diximus insinuant, & intelligas et tuearis.

3 ¶ Tertiò uidesquo modo ex ijs nictum Angelica hæc doctrina et declaretur et consolidetur.

QVÆST. LXXVIII. ART. III.

* Id. habet Aug. lib. 1. su. per Gen. c. 35. to. 3.

341 CONCL. In cineribus illis, ex quibus humanum corpus reparabitur, nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionem: sed solum ex ordine diuinæ prouidentiæ.

¶ Examen. Ly naturali, subaudi. Hoc dictum corp. princ. intelligitur de possibili. Acsi diceretur. Nunquam possunt resolui. In eiusmodi signum in relectione huius opinionis subditur ly possibile est in ea resolui.

¶ Ly naturalis. Sed licet ut pendens ex principijs naturalibus, nō ut stans sub ordine diuinæ prouidentiæ. In signū sūt, q. sic accipiat ly naturalis, dicit eōtinuā do sine nouo uerbo ly, sed solum ex ordine diuinæ prouidentiæ: quasi per hoc aperte ostendat, eam tex turam litteræ debere ordinari sic. Ad resurrectionem in cineribus nulla est inclinatio naturalis, nisi secundum q. dependet ab ordine diuinæ prouidentiæ. Pro huius capitis facilioti uide q. 75. ar. 3. ubi inter alia uidebis corpo. fin. quòd S. Doctor non negat iouē ortitex parte corporis aliqualem inclinationem ad animæ coniunctionem; licet ne instoœ istā dicat non sufficere.

*In Ench. c. 88. to. 3.

ARTICVLVS III.

Verū pulueres illi, ex quibus humanū corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis coniungitur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd pulueres illi, ex quibus corpus humanum reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis coniungetur. Si enim h nullam inclinationem habent ad animam, eodem modo se habent ad illam animam, sicut alii pulueres, ergo non esset differentia, utrum ex illis, uel ex aliis puluerib⁹ reficeretur corpus animæ coniungēdum, quod falsum est.

2 Præterea, Maior est dependentia corporis ad animam, quā animæ ad corpus: sed anima separata à corpore, adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus, unde retardatur eius motus in Deum propter appetitum corporis, ut dicit, h ergo multo fortius corpus separatum ab anima † adhuc habet naturalem inclinationem ad animam.

3 Præterea, Iob. 20. dicitur Ossa h eius implebuntur uitiis adolescentiæ suæ, & cum eo in puluere h dormient: sed uitia nō sūt nisi in anima, ergo adhuc in illis pulueribus remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animam.

SED CONTRA, Corpus humanum potest resolui ad ipsa elementa, uel in carnes aliorum animalium conuerti: sed elementa sunt homogenea, & similiter caro leonis, uel alterius animalis: cum ergo in aliis partibus elemētorū, uel animalium non sit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus, in quas conuersum est corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animam. Prima per Authoritatem August.* patet in Enchi. Corpus humanum, in quācunque aliorum corporum substantiam, uel in ipsa elemēta uertatur, in quorumcunque hominum, seu animalium cibum cedat, carnemque uertatur, illi animæ humanę In puncto temporis cedet, quæ illud prius fieret, uiueret, & cresceret, animauit.

B Præterea. Cuilibet inclinationi respondet aliquod agens naturale, aliàs natura deficeret in necessariis: sed nullo agente naturali, possunt prædicti pulueres eidem animæ iterato coniungi, ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad prædictam coniunctionem.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam dicunt, quòd corpus humanum nunquam resolui tur usque ad elementa; & ita in C cineribus manet aliqua uis addita elementis, quæ facit naturalem inclinationem ad eandē animam. Sed hæc positio cōtrariatur authoritati Aug.* inductæ, & sensui, & rationi, quia omnia composita ex cōtrariis, possibile est in ea resolui, ex quibus componuntur. Et ideo alij dicunt, quòd illæ partes elementorum in quas humanum corpus resoluitur, retinent plus de luD ce, ex hoc quòd fuerunt animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habent quandam inclinationem ad animas. Sed hoc iterum friuolum est, quia partes elementorum sunt eiusdem naturę, & ęqualiter habent participationem lucis, & obscuritatis. Et ideo aliter dicendum est, quòd m in cineribus illis nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionem: sed solum ex ordine diuinę prouiE dentię.* quæ statuit illos cineres iterum animę coniungi: et ex hoc prouenit quòd illę partes elementorum iterato coniugētur, & non alię.

Vnde patet solutio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd anima separata à corpore, manet in eadem natura, quā habebat, cū corpori esset unita, quod de corpore non contingit, & ideo non est simile.

Ad hoc, quòd resurrectio sit naturalis. Ratio huius ultimæ iam prædicta ibi fuerat: quia potentiæ passiuæ huic non respondebat aliqua potentia actiua naturalis, cum tamen potentiæ passiuæ naturali ex suis uidelicet principijs correspondeat semper aliqua potentia actiua innatura. 11. Metaphy. ad hoc, ut motus inter huiusmodi potentias attentis possit dici naturalis. Non ergo est naturalis ex suis principijs, sine attenta conditione suæ naturæ solum, ut eac sub obedientia supernaturalis agentis Dei. Adhuc facit aliquo modo quæst. 75. ar. 3. ad tertium. Pro quo & uide 3 par. q. 1. ar. 1. ad secūdum, & ar. 3. ad tertium; & proportionaliter applica, quoniam utrobique miraculosè fiunt actiones. Concludi ergo breuiter posse uidetur quòd illa inclinatio non erit naturalis actu, neque potentia ex suis principijs naturalibus, (ut intendebant opiniones relectæ in textu) sed naturalis potentia obedientiali.

¶ PROB. 1. Quia patet ex reprobatione opinionum prædictarum in textu. 2. Quia (ly sed solum &c.) diuina prouidentia statuit, illos cineres iterum animę coniungi.

* In arg. Sed contra.

1m de antecedente. Nullam inclinationem. R. nec naturalem in potētia ex sua princip. independente: nec in potentia obedientiali. S. Tunc nihil &c. Nam illam habent in potentia obedientiali: & consequenter differentia est utrum ex illis, uel aliis puluer bus reficiatur corpus animæ talis uel talis coniungēdum. Hi enim pulueres ex obedientiali potentia taliter sūt destinati ad hoc corpus pro tali anima, quod non ad aliud pro alia; & sic de pulueribus cæteris.

2m illatio cō clusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. S. Non. o. est similem in hoc de anima, & cineribus. Nam

Ad tertium dicendum, quòd uerbū illud Iob.† nō intelligendum, quòd uitia actu maneāt in pulueribus mortuorum: sed secundum ordinem diuinę iustitiæ quo sunt deputati cineres illi ad corporis reparationē, & quòd pro peccatis commissis cruciabuntur in æternum.

QVAESTIO LXXIX.

De conditionibus resurgentium, & primò de eorum identitate, in tres articulos diuisa. G

Consequenter agēdum est de conditionibus resurgentium. Vbi prima cōsideratio erit de his quę communiter ad bonos, & malos pertinent. Secunda de his, quæ tantum ad bonos pertinent. Tertia de his, quæ spectant tantum ad malos. Ad bonos autem, & H malos cōmuniter tria pertinent, scilicet ipsorum identitas, integritas, & qualitas. Et primo uidendum est de resurgentium identitate. Secundo, de corporum integritate. Tertio, de ipsorum qualitate.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Vtrum idem numero corpus resurget.

Secundo, Vtrum idem numero homo. I

Tertio, Vtrum oporteat eosdem pulueres ad eadē partes, in quibus ante fuerant, reuerti.

ARTICVLVS I.

Vtrum in resurrectione anima idem corpus numero resumat.

Ad primum sic proceditur. Videtur quòd non idem corpus numero anima resumat in resurrectione, 1. Cor. 15. Non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granū: sed Apostolus ibi comparat mortem seminationi, & resurrectionem pullulationi,[b] ergo non idem corpus, quod per mortem deponitur, in resurrectione resumitur. K

2 Præterea, Cuilibet formę aptatur materia secundum suam conditionem,[h] & similiter cuilibet agenti instrumētum: sed corpus comparatur ad animam, sicut materia ad formam, & sicut instrumentum ad agentem, cum ergo anima in resurrectione nō sit eiusdem conditionis, sicut modò est, quia, uel transfertur totaliter in cęlestem uitam, cui inhæsit uiuens in mundo, uel deprimitur in brutalem, si brutaliter in hoc mundo uixit, ergo uidetur, quòd nō resumet idem corpus, sed uel cęleste, uel brutale.

3 Præterea. Corpus humanū usque ad elementa post mortem resoluitur, ut dictum* est supra sed illæ partes elementorū, in quas corpus humanum resolutum est, non conueniunt cum humano corpore, quod in ea resolutum est, nisi in materia prima, quomodo quælibet aliæ partes elementorum cum prædicto corpore conueniunt: si autem ex aliis partibus elementorum corpus formaretur, non diceretur idem numero,[h] ergo nec si ex illis partibus reparetur corpus erit numero idem.

4 Præterea. Impossibile est, esse idē numero illud, cuius partes essentiales sunt aliæ numero: sed forma mixti, quæ est[h] essentialis pars corporis humani, sicut forma eius, non poterit eadem numero resumi, ergo corpus non erit idem numero. Probatio mediæ. Illud enim, quod cedit in non ens, non potest idem numero resumi; quòd patet ex hoc quòd non potest esse idem numero, cuius esse est diuersum; sed esse interruptum, quod est actus entis, est diuersum,† sicut & quilibet alius actus interruptus; sed forma mixtionis cedit penitus in nō ens per mortem, cum sit forma corporalis, & similiter qualitates contrariæ, ex quibus fit mixtio, ergo forma mixtionis non redit eadem numero.

Sed contra est quod dicitur in Iob. In carne mea uidebo Deū saluatorē meū, ubi loquitur de uisione post resurrectionem, quod patet ex hoc quod præcedit. In nouissimo die, de terra surrecturus sum, ergo idē numero corpus resurget.

Nam inclinatio naturalis ad conductionem manet actualiter in anima, propter rationem allatam in textu: quæ tamen inclinatio non actu manet in cineribus, sed potentia obedientiali tantum.

¶Examen. Ly retardatur motus eius in Deum propter appetitum corporis. Retardatione, scilicet quadam extensiua, non retardatione essentiali, uel intensiua. Ex eo enim, quòd est sine corpore non fit, ut minus euotempletur Deum, & eo fruatur: sed fit, ut beatitudinem suam non possit extendere ad corpus, secundum quòd corpori conuenire potest Quam communicationem fiendam aliquando quoniam anima ipsa desiderat: ideo quasi indirectè aliquo modo dicitur retardari motū suū in Deum: quod est largior modu dictū. De quo uide 1 2. q. 4. ar. 5 ad 4m; unde summarie habetur quòd talis retardatio nō repugnat fœlicitati.

3m ex Iob.

Dormient. & potētia obedientiali nō, actu. Si ut in text. declaratur. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

¶NOT. Vitia dicūtur in pulueribus manere, seu dormire in potentia obedientiali, ad diuinæ s. iustitiæ ordinē: pro quāto sunt deputati cineres illi &c. ut in textu.

APPENDIX.

1 Vtil. pro. S. Eccle s. &c. — Ex articulo habes: Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à Rom. 8. quòd in pulueribus remanebit inclinatio secundum ordinem diuinæ prudentiæ tā sū ad coniunctionē animæ· & sic expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit usq; adhuc. Hæc ibi. Vbi per expectationem in illis pulueribus quę sunt

Tho. in 4 d. 44. q. 1. ar. 1. q. 1 & seq.

utique creatura Dei, intendit inclinationem, non quidem naturalem ex propriis principiis fluentem; quoniam sic potentia actiua naturalis illi inclinationi responderet: sed, intendit inclinationē illam ex ordine diuinæ prouidentiæ, à qua talis expectationis adimpletio expectatur à creatura ipsa. Vnde expectatio illa non præsupponit cognitionem in expectāte, sed in eo, à quo expectatur, & ideo expectatio illa est ordinatio quædam, qua ordinantur à diuina prouidentia ad talem coniunctionem animæ.

*Art. ult. preced q. preſertim ad 2. & 3.

¶Secūdò hēs quō per ratonē prędicta scripturarum, pro quanto quod diximus, insinuatur, & intelligas, & tuearis. 3

¶Tertiò uides quo modo ex ipsius diuissima Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXIX.

ART. I.

Concl. Si non est idem corpus, quod anima resumit, non dicetur resurrectio, sed magis noui corporis assumptio. 342

¶NOT. Quasi dicat ad titulum, ex abundanti resurrectio erit ad idē corpus numero, & dicere contrariū est ignorare propriam notionem.

¶PROB. 1. Quia resurrectio magis respicit corpus, quod post mortem cadit (cum resurrectio sit iterata surrectio, quæ est cadentis,) quàm animam, quæ post mortem non cadit, sed manet (patet:) 2. Quia dicere, quòd resurrectio non sit ad idem numero corpus est derogare resurrectionis præiudicare (ut patet Iob 19.)

¶NOT. Contra errores philosophorū, & hæreticorum relectos in textu, uide dānationem. q. 69. ar. 1. & ar. 3. appen. Item 1. par. q. 75. ar. 6.

3m illa-

*Lib. 4. ca. 28. circa princ.

1^m illatio cō clusionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nam similitudo illa non currit per omnia, sed &c. ut in tex. Ex quo dic, quod currit tantum in hoc, quòd alio modo se habebit corpus resurgens.

Refertur apud Aristot. lib. 2. de Anima tex. 77.

¶NOT. Inspicienti intentionem Apostoli in cap. prædicto patet, quòd non intendit loqui de substantia corporis: sed de modo, seu qualitate: & ad hoc inducit illam similitudinem. Vnde inquit literaliter: sed dicet aliquis. Quomodo resurgēt mortui? quali autem corpore uenient? Vbi nota ly quali. Et adducta similitudine de seminibus applicat illam solum ad qualitatem corporis dicens: Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in uirtute, seminatur corpus animale, surget corpus spirituale.

* Vide Tho. in 2. sent. d. 18. q. 2. ar. 1. 2. & præcipue 3.

2^m ad maiori.

Conditionē. ℞. vel substantialem, uel accidentalem §. Tunc nihil contra. Nam illa cōditio animæ nō uariat conditionem substantialem eius. ad accidentalem: & consequēter ad hoc, ut corpus respōdeat illi, sufficit, quòd uarietur accidentaliter, alio scilicet modo se habendo.

3^m illatio cō clusioni. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nam illud quod intelligitur in materia ante formam remanet &c. materia post corruptionē &c. ut in tex. Ex quo dic pro forma responsi, quod materia sub illis dimensionibus existēs, sub quibus erat prius antequam corrūperetur, habet maiorē affinitatem ad animam hanc, quàm aliam.

*De quo & supra, q. 75 art. 1. corp.

4^m ad minori.

Quæ est essentialis pars corporis huma ni: ℞. negatur illa. §. Quoniam est accidēs proprium. Sicut enim qualitas simplex non est forma substantialis &c. ut in textu.

*Al. affectus.

Præterea. Sicut Dam.* dicit in A 4. lib. Resurrectio est eius, quod cecidit, sed hoc corpus, quod nunc gerimus, per mortem cecidit, ergo idem numero resurget.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hanc quæstionem philosophi errauerunt, & quidam hæretici moderni errant. Quidam enim Philosophi* posuerunt animas à corpore separatas iterato corporibus coniungi. Sed errauerunt in hoc quantum ad B duo. Primo quidē quantū ad modū coniunctionis: quia quidā ponebant corpori iterum coniungi naturaliter animā separatam per uiam generationis. Secundo, quantum ad corpus, cui coniungebatur; quia ponebāt, quod secunda coniunctio, non erat ad idē corpus, quod per mortē depositū est, sed ad aliquid, quandoque idem specie, quandoque autem diuersum: Ad diuersum C quidem, quando anima in corpore existens præter rationis ordinem uitam duxerat.* Vnde trāsibat post mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus uiuendo se conformauit, sicut in corpus canis propter luxuriam, in corpus leonis propter rapinā, & uiolētiā & sic de aliis. Sed in corpore eiusdem speciei, quando anima bene in corpore uiuens post mortem D aliqua fœlicitate perfuncta post aliqua secula incipiebat ad corpus uelle redire; & sic iterum corpori coniungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falsis uenit. Quarum prima est, quia dicunt quod anima non coniungitur corpori essentialiter, sicut forma materiæ, sed solum accidentaliter, sicut motor mobili, aut sicut homo* uestimento: & ideo ponere poterant, quòd anima præexistebat E antequam corpori generato infunderetur in generatione naturali, & iterum quod diuersis corporibus uniretur: Secunda est, quia ponebant intellectum nō differre à sensu, nisi accidentaliter, ut si homo diceretur intellectū habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimam corporis complexionem uis sensitiua amplius uiget; unde poterāt ponere quòd anima hominis in corpus animalis bruti transiret, præcipue facta immutatione animæ humanæ ad effectus brutales. Sed illæ duæ prædictæ rōnes destruuntur à Philosopho* in lib. de Anima, quibus destructis, patet falsitas prædictæ positionis. Et simili modo destruūtur errores quorundam hæreticorum, quorum quidā in prædictas opiniones Philosophorum inciderunt. Quidam autem posuerunt animas iterato cō iungi corporibus cœlestibus, uel etiam corporibus in modum uenti subtilibus, vt Gregorius* de quodam Episcopo Constantinō. narrat, exponens illud Iob 19. In carne mea uidebo Deum, & cætera: & propter hoc prædicti errores hæreticorum destrui possunt ex hoc, quòd ueritati resurrectionis præiudicant, quam sacra Scriptura profitetur. Non enim resurrectio dici potest, nisi anima ad idē corpus redeat, quia resurrectio est iterata surrectio, eiusdem autem est resurgere, & cadere. Vnde resurrectio magis respicit corpus, quod post mortem cadit, quàm animam, quæ post mortem uiuit; & ita,* si non est idem corpus, quod anima resumit, non dicetur resurrectio; sed magis noui corporis assumptio.

* Li. 2. de Aia tex. 150. usq; ad 154.

*Greg. li. 14. Moral. c. 15.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod similitudo nō currit per omnia, sed quantum ad aliquid. In seminatione enim grani granum seminatum, & natū non est idem numero; sed nec eodem modo se habet, cū primo seminatū fuerit absque folliculis, cū quibus nascitur: corpus autem resurgens erit idē numero, sed alio modo se habens, quia fuit mortale, & surget in immortalitate.

AD SECVNDVM Dicendum, quod differētia inter animam resurgentis, & animā in hoc mundo uiuentis, secundū aliquod essentiale non est, sed secundū gloriam, & miseriam, quæ differentiam accidentalem faciunt, unde non oportet quod aliud corpus numero resurgat, sed alio modo se habens, ut respondeat proportionaliter differentia corporū differentiæ animarum.

AD TERTIVM Dicendum, quod illud, quod intelligitur in materia ante formam, remanet in materia post corruptionem, quia remoto posteriori, adhuc potest remanere prius. oportet autem, ut Cōmenta. dicit in 1. Physic.* & in lib. de substantia* orbis, in materia generabilium, & corruptibiliū, ante formā substātialē intelligere dimēsiones non terminatas, secundum quas attendatur diuisio materiæ, ut diuersas formas in diuersis partibus recipere possit: unde & post separationē substātialis formæ à materia adhuc dimēsiones illæ manēt eædē, & sic materia sub illis dimensionibus existēs, quācūque formā accipiat, habet maiorē identitatē ad illud, quod ex ea generatū fuerat, quàm aliqua pars aliæ materiæ sub quacunque forma existens: & sic eadem materia ad corpus humanū reparandum reducitur, quæ prius materia eius fuit.

* Lib. 1. Physico. tex. 63.

*Cap. 1. 4. & ult.

AD QVARTVM Dicēdum, quòd sicut qualitas simplex non est forma substantialis elementi,

sed accidens proprium eius, dispositio per quam materia efficitur propria tali formæ, ita forma mixtionis, quæ est qualitas resultans ex qualitatibus simplicibus ad medium uenientibus, non est forma substantialis corporis mixti, sed est accidens proprium & dispositio, per quam materia fit necessaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam mixtionis non habet aliam formam substantialem, nisi animam rationalem, quia si haberet aliam formam substantialem priorem, illa daret ei substantiale esse, & sic per eam constitueretur in genere substantiæ, unde anima iam adueniret corpori constituto in genere substantiæ, & sic comparatio animæ ad corpus, esset sicut comparatio formarum artificialium ad suas materias, quantum ad hoc quòd constituuntur in genere substantiæ per suam materiam, unde coniunctio animæ ad corpus esset accidentalis, quod est error antiquorum à Philosopho reprobatus in libro de Anima. Sequeretur etiā, quòd corpus humanū, & singulæ partes eius non æquiuoce retinerēt priora nomina, quod est contra Philosophum* in 2. de Anima: Vnde cum anima rationalis remaneat, nulla forma substātialis corporis humani cedit penitus in non ens. Formarum autem accidentalium uariatio non facit diuersitatem in numero. Vnde idē numero resurget, cum materia eadem numero resumatur; ut in præcedenti solutione dictum* est.

*Arist. lib. 2. tex. 9.

*In præced. solutione.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit idem numero homo qui resurget.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quòd non sit idem numero homo, qui resurget. Sicut enim dicit Philosophus* in 2. de Generatione. Quęcunque habent speciem [m]corruptibilem motam, non [b]reiterantur eadem numero, sed talis est substantia hominis secundum F præsentem statum, ergo non potest mutatione mortis reiterari idem numero.

*Arist. li. 2. de Generat. in fin. illius lib. tex. l. m

2 Præterea, Vbi est alia, & alia humanitas, non est idem homo numero, unde Socrates, & Plato sunt duo homines, & non unus homo, quia alia est humanitas vtriusque, sed alia est humanitas resurgentis ab ea, quam nunc habet, ergo non est idem homo numero. Media probari potest dupliciter. G Primo, quia humanitas, quæ est forma totius, non est forma, & substantia, sicut anima, sed est forma tantum; huiusmodi autem formæ cedunt penitus in non ens, & sic non possunt iterari. Secundo, quia humanitas resultat ex coniunctione partium, sed non potest eadem numero coniunctio resumi, quæ prius fuit, quia iteratio identitati opponitur, iteratio enim numerum H importat, identitas autē unitatem, quæ se non compatiuntur, in resurrectione autem coniunctio iteratur, ergo non est eadem cōiunctio, & sic non est eadem humanitas, nec idem homo.

3 Præterea, Idē homo non est plura aīalia, ergo si nō est idē animal, nō est idē unus homo numero, sed ubi non est idem sensus, non est idem animal, quia animal definitur per sensum primum, scilicet tactum, ut patet in 2.* de Anima. Sēsus autem cum non maneant in anima separata (ut quidam dicūt) I non possunt idem numero resumi, ergo in resurrectione non erit homo resurgens, idem [b]animal numero, & sic non idem homo.

*Arist. li. 2. tex. 16.

4 Præterea. Materia statuæ principalior est in statua, quam materia hominis in homine, quia artificialia tota sunt in genere substantiæ ex parte materiæ, sed naturalia ex forma, ut patet per Philosophū 2. Physic.* Idem dicit in 2.* de Anima. Sed si statua ex eodem reficiatur, non est eadem numero, [h]ergo multo minus si homo ex eisdem pulueribus reficiatur, non erit idē homo numero.

*Arist. li. Phys. c. *Lib. 2. de Aīa tex. 8.

Sed contra est quod dicitur Iob. 19. Quē K uisurus sum ego ipse, & non alius, & loquitur de uisione post resurrectionem, ergo idem homo numero resurget.

*Art. præ ced. in Sed cōn.

Præterea. Aug.* dicit 8. de Tri. quòd resurgere nihil est aliud, quàm reuiuiscere, si autem idem homo numero redeat ad uitam, qui mortuus est, non diceretur reuiuiscere, ergo non resurget, quod est contra fidem.

*Lib. 8 c. 5. nō pro cul à fine. to. 3.

Respondeo, Dicendum, quòd necessitas ponendi resurrectionem est ex hoc, ut homo finem ultimum, propter quem factus est, † consequatur; quod in hac uita fieri non pōt, nec in uita animæ separatæ, *ut supradictū est: alias esset homo

uanè

* Quæst. 75 art. 1. & 2.

APPENDIX

1 Ex articulo habes. Primo quo modo per rationem confundas hæresim Eutychij (Prat. Eutichyeni.) dicentis: resuscitarum corpus post resurrectionis gloriam futurū esse & uento subtilius, ita ut nec palpari, nec uideri possit. Si enim idem numero corpus ut hic efficaciter probatur, resurget; & hoc nunc est palpabile & uisibile, patet: quòd tunc itidē palpabile, & uisibile erit.

Vril. & S. Eccle. &c.

¶ Secundò habes quomodo per rationem ostendas, meritò illam demonstrari à Christo Luc 24. Palpate, & uidete, quoniam spiritus carnē & ossa non habet, sicut me uidetis habere. Et 10. 20. Infer digitum tuum in hac, & uide manus meas & affer manū tuam, & mitte in latus meū, & noli esse incredulus. Hæc ibi. Vnde patet: q cum Christus sit causa & exemplar nostræ resurrectionis, q. 76. ar. 1. & suū corpus fuerit palpabile atque uisibile, immò & realibus cicatricibus adhuc insignitum, tanquam idē numero esse ostendēs: q corpora mortuorum in resurrectione erunt palpabilia & uisibilia, immò & eadem penitus numero. Inde & patet ad litteram: q negare nō solum resurrectionem corporum sed etiā eorundem numero, est incredulitas à dominio exclusa. Item à Iob. 19. De terra surrecturus sum, & in carne mea uidebo Deum: quem uisurus sum ego ipse & non alius. Hæc ibi. Nota ly nō alius, scilicet à me. Hæc euthoritas patentissimè propositum concludit. Item à facto Imperatoris Tyberij Constantini: qui ceruens, beatum Gregorium tunc ad illas partes legatum, post ipsum Pontificem, conuicisse Eutychium illum de hæresi in positione prædicta, iussit combureri eius libros iste continentes (ut aiunt historiæ).

¶ Tertio habes: quo per rationem prædicta scripturarū Imperatoris facti, & Pōtificis, pro quanto idem numero corpus reassumendum insinuant, & intelliges, & probes, & tuearis. 3

¶ Quartò uides: quo ex iis uicissim Thomistica doctrinæ, hæc, & declaretur & consolidetur. 4

QVÆST. LXXIX.

ART. I.

Concl. Oportet: q idem homo numero resurgat: & ponere contrarium, est hæreticum. 143

¶ NOT. Poterat quidem ista determinatio haberi absoluta ex prędictis sine hoc q moueretur nouus articulus: sed tamen multis obiectionibus in contrarium non poterat satisfieri aperte.

Mos laudabilis S. Doctoris

absque huius articuli declaratione: id quod alibi etiam à Sancto Doctore non semel esse factum, & congruenter; alias annotatum est.

¶ PROB. Quia oportet, quòd illud idem numero ad finē perueniat, quod propter finem est factum (aliàs in uanū esse factum uideretur:) & homo factus est propter finem ultimum consequendum, quē nō potest totaliter consequi, nisi mediante resurrectione (cum nec in hac uita, nec in uita animæ separatæ id fieri possit:) Quia (ly & ponere contrarium &c.) oppositum derogat ueritati scripturæ, quæ resurrectionem prædicat.

Concl.

2. Mach. 12. Matt. 12. Luc. 14. Ioan. 5. Act. 17. 1. Cor. 15. Ad Phil. 3. Apoc. 20. &c.

¶ NOT. Quòd homo non possit consequi finem ultimū in uita præsenti, uideat declaratum. 1. 2. q. 5. ar. 3. Quod itē in uita animæ separatæ, idest ꝙ anima separata uidēte Deū (ucut sit nunc à beatis in patria) non possit dici homo ꝓpriè & perfectè consequutus esse ultimū finē: patet quia anima sola non est homo. 1. par. q. 75. ar. 4.

1m ex Philosopho.

In arg. 1.

Non reiteratur &c. mutatiōe naturali. §. Unde nihil &c. Nā loquimur de reiteratione ex supernaturali uirtute facta. Unde non est ad ꝓpositum illud phylosophi, qui non attingerit supernaturalia huiusmodi: siue respōdeatur iuxta primam expositionem sui, siue iuxta secundā incipiētē in textu ly uel dicendū ꝙ aliquorū generabilium &c.

Ratio 2a.

2m minor.

Alia est humanitas resurgētis ab ea, quā nunc habet, &c. negatur ista §. ratio negationis assignat' i tex. ly quia ergo in resurrectione idē numero corpus erit &c. Ad rōnes oē. p ordinem allatas in argumēto respōdetur, & p ordinē, in textu incipien

uane constitutus, si ad finē, ad quem factus est, uenire non posset. Et quia oportet quòd illud idem numero ad finē perueniat quod propter finem est factum ne in uanum esse factum uideatur, oportet, quòd idem homo numero resurgat: & hoc quidē fit, dum eadem anima numero eidem corpori numero coniungitur; alias. n. non esset resurrectio ꝓprie, nisi idē homo repararetur, unde ponere quòd idem numero non sit qui resurgit, est hæreticum, derogans ueritati Scripturæ, quæ resurrectionem Prædicat.

AD PRIMUM ergo dicendū, quòd Philosophus loquitur de reiteratione, quæ fit per motū, uel mutationem naturalē. Ostēdit enim differentiam circulationis, quæ est in generatione, & corruptione, ad circulationem, quæ est in motu cœli, quia cœlū per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet substantiam incorruptibilem motam, sed generabilia, & corruptibilia per generationem redeunt ad idem specie, non ad idem numero, quia ex homine generatur semen, ex quo sanguis, & sic deinceps usque quo perueniatur ad hominem non eundem numero, sed specie, unde patet quod ratio inducta secundum Philosophi intentionem non est ad propositum. Vel dicendum, quòd aliorū generabilium & corruptibilū forma non est ꝑ se subsistēs, ut post compositi corruptionem remanere ualeat, sicut est de anima rationali, quę esse quod sibi in corpore acquiritur etiam post corpus retinet, & in participationē illius esse corpus per resurrectionem adducitur, cū non sit aliud esse corporis, & aliud animæ in homine, alias esset cōiunctio animæ, & corporis accidentalis: & sic interruptio nulla facta est in esse substantiali hominis, ut non possit idem numero redire homo propter interruptionem essendi: sicut accidit in alijs rebus corruptis, quarū esse omnino interrūpitur forma nō remanente & materia sub alio esse remanente. Sed tñ nec ēt homo per generationē naturalē reiteratur idē numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia generantis, unde est corpus diuersum in numero, & per cōsequēs anima, & totus homo.

AD 2m dicendū, ꝙ de humanitate, & qualibet forma totius est duplex opinio. Quidā .n. dicunt, ꝙ idem secūdū rem est forma totius, & forma partis, dicitur tñ forma partis, secundū ꝙ perficit materiam, totius aūt secundū ꝙ ex ea tota ratio speciei consequitur, & secundū hāc opinionem humanitas secūdū rem nō est aliud, q̄ anima rationalis, & sic cū anima rationalis eadem numero resumaī, eadem numerō erit humanitas, & etiam post mortem manet, quāuis non sub ratione humanitātis, quia ex ea separata compositum rationē speciei non consequitur Alia opinio est Auic. quę uerior uidetur, ꝙ forma totius non est forma partis tantum, nec forma aliqua alia præter formam partis, sed est totum resultans ex compositione formæ, & materiæ cōprehendens in se utrūque & forma partis totius essentialis q̄dditas dr̄. Quia ergo in resurrectione idem numero corpus erit, & eadē numero anima rationalis, erit de necessitate eadē humanitas, ratio aūt ꝓcedebat, ac si humanitas esset quædā alia forma superueniens formæ, & materiæ, quod falsum est. Secunda aūt ratio non pōt identitatem humanitatis impedire, quia coniunctio significat actionem uel passionem, quæ quāuis diuersa sit, non potest identitatem humanitatis impedire, quia actio, & passio, ex quibus erat humanitas, non sunt de essentia humanitatis. Unde eorum diuersitas non inducit diuersitatem humanitatis. Constat enim, ꝙ generatio, & resurrectio non sunt idem motus numero, nec tamen propter hoc identitas resurgentis impeditur. Similiter etiā nec impeditur identitas humanitatis, si accipiatur coniunctio pro ipsa relatione, quia relatiō illa nō est de essentia humanitatis, sed cōcomitatur eam, eo ꝙ humanitas non est de illis formis, quæ sunt cōpositio, & ordo, ut dicitur 2. Phys. sicut sunt formæ artificiatorum. Unde existente alia cōpositione numero, non est eadem numero forma domus.

*Arist. li 2. Phys. tex. 1.

AD TERTIUM Dicendum, ꝙ ratio illa optimè cōcludit cōtra illos, qui posuērunt animā sensibilē, & rationalē diuersas in homine esse, & secundum hoc anima sensitiua in homine non esset incorruptibilis, sicut nec in alijs animalibus. Unde in resurrectione non erit eadem anima sensibilis, & per consequens nec idem animal, nec idem homo, si aūt ponamus, ꝙ eadem anima secundum substantiam in homine, sit rationalis, & sensibilis, nullas in hoc angustias patiemur, quia animal definitur per sensum, qui est anima sensitiua sicut per formam essentialem, per sensum autem, qui est eius

dū à ly rō aūt ꝓcedebat, ac si humanitas esset quædā &c.

3m cōclusio

2a. In resurrectione homo resurgens non erit idem animal numero. &c. negatur ista §. Non .n. uerū est, ꝙ anima sensibilis, et rōnalis sint diuersæ in hoīe: et consequenter, ꝙ anima sensitiua secū dum substantiā differat in homine ab intellectiua. Hinc est: ꝙ ratio illa argumenti adducta optimè concludit tantum contra illos: qui ponunt animā sensibilē etc. ut in tex. usq; in fin.

4m illa.

4 illatio cō clusionis. Ergo &c.

℞ negatur illatio. S. Nō enim est similis ratio de statua, & de homine, quæ afferebatur. Na statua dupliciter potest considerari uel secundū &c. ut in textu.

*Arist. li. 2. de Aia tex. 11.

APPENDIX.

Vril. p S. Eccle. &c.

Ex articulo habes primo quomodo per rationem interimas hæresim Trinitariorum (Prat. Trinitarij) dicentiū: ꝙ corpus corruptū nun contingit idem numero resurgere. Item hæresim Albanensium, & Albigensium (Prat. Albanenses. Albigenses.) asserentium animas humanas transire de corpore in corpus Si enim idem numero homo resurget, (ut reuera surget) patet ꝙ nō transibunt animæ de corpore in corpus, sed unaquæque in suum corpus.

¶Secundò habes quomodo per rationem ostendas, has meritò damnati à &c. ut q. 69. ar. 1. & 3. Item à &c. ut 1 par. q. 75. ar. 6. appen. Itē à quæstionis huius ar. 1. appen. Item à concil. Toletano 4. loquente sic de Christo. Venturus est ad iudicium uiuorum & mortuorum. Cuius morte & sanguine mūdati, remissionem peccatorum cō sequuti sumus; resuscitandi ab eo in die nouissimo in ea, qua nunc uiuimus carne. Hæc est ecclesiæ catholicæ fides. Hæc ibi. Nota ly cuius sanguine mundati, & remissionem peccatorū consequuti; ꝙ hoc uel ea parte Xpi intelligitur tantum, uel etiam ea parte posteri simul. Primo modo mūdati sunt mali secundo autē boni. Et quia concilium resuscitandos utrosque decernit, ideo dictum illud accipit utroque modo diuisim tamen proportionaliter. Item à cōstitutionibus Apostolicis authore clemēte Papa, & martu-

Cap. 4. d. 44. q. 1. cō clu. 8.

* Arist. 2. de Aia, tex. 9.

potentia sensitiua, cognoscitur eius definitio, sicut per formam accidentalem, quæ maximam partem confert ad cognoscendum quod quid est, ut in primo* de anima dicitur, post mortem ergo manet anima sensibilis sicut, & anima rationalis secundum substantiam. Sed potentiæ sensitiuæ, secundum quosdam nō manent, quæ quidem potentiæ cum sint accidentales proprietatęs eorum, uarietates identi- G tatem animalis totius auferre non possunt, nec etiam partium animalis, nec dicuntur potentię perfectiones, uel actus organorum, nisi sicut principia agendi, ut calor in igne.

AD QVARTVM dicendum, quòd statua dupliciter potest cō siderari, uel secundum quòd est substantia quædam, uel secūdum ꝙ est artificiale quoddā, & quia in genere substantiæ ponitur ra- H tione suæ materiæ, ideo si cōsideretur, secūdum quod est substantia quædam, est eadem numero statua, quæ ex eadem materia reparatur, sed in genere artificialium ponitur, secundum quod est forma, quæ accidens quoddam est, & transit statua destructa, & sic non redit, idem numero, nec statua eadē numero esse potest, sed forma hominis, scilicet anima, manet post dissolutionē cor- I poris, & ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

Vtrum pulueres humani corporis ad eā partem corporis, quæ in eos dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videt ꝙ oporteat pul- K ueres humani corporis in eā partē corporis, quę in eos dissoluta est, per resurrectionem redire. Quia sēm Philosophū in 2.* de Anima, cut se habet tota anima ad totū corpus, ita pars animæ ad partē corporis, ut uisus ad pupillam, sed oportet ꝙ post resurrectionem corpus resumatur ab eadē anima, h ergo oportet ꝙ partes etiam corporis resumātur ad eadem membra, in quibus eisdem partibus animæ perficiantur.

2 Præterea,h Diuersitas materiæ facit diuersitatem in numero, sed si pulueres non redant ad easdem partes, singulæ partes non reficientur ex eadem materia, ex qua prius constabant, ergo nō erunt eędem numero, sed si partes sunt diuersæ, & totum erit diuersum, quia partes comparantur ad totum sicut materia ad formam, ut patet* in 2. Phy. ergo nō erit idem numero homo, quod est contra ueritatem resurrectionis.

*Arist. li. 2. Phy

3 Prętereą, Resurrectio ad hoc ordinatur, quod homo operum suorum mercedem accipiat, sed diuersis operibus meritorijs, uel demeritorijs diuersæ partes corporis deseruiūt, h ergo oportet, quòd in resurrectione quælibet pars ad suum statum redeat, ut pro suo modo pręmietur.

SED CONTRA, Artificialia magis dependent ex sua materia, quàm naturalia, sed in artificialibus ad hoc quòd idem artificiatum ex eadem materia reparetur, non oportet quòd partes reducantur ad eundem situm, ergo nec in homine oportet.

Præterea. Variatio accidentis non facit diuersitatem in numero, sed situs partium est accidens quoddam, ergo diuersitas eius in homine non facit diuersitatem in numero.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in hac quęstione* differt cō siderare quid fieri possit sine idētitatis præiudicio; & quid fiet ut congruentia seruetur. Quantum ergo ad primum sciendum est, ꝙ in homine possunt accipi diuersę partes dupliciter. Vno modo diuersę partes totius homogenei, sicut diuersę partes carnis uel diuersæ partes ossis. Alio modo diuersæ partes diuersarum specierum totius heterogenei, sicut os, & caro. Si ergo dicatur, ꝙ pars materię redibit ad aliam partem speciei eiusdem, hoc nō faciet, nisi uarietatem in situ partium, situs autē partiū uariatus, nō uariara numerū in totis homogeneis, & m sic si materia unius partis redeat ad aliam, nullum pręiudicium generabitur identitati* totius; & ita etiam est in exē-

*Al. refert

reb. h. 5. ca. 8. Ipse nos excitabit omnipotēs Deus, cū oībus, qui à principio dormierat tales quales modò sumus pręsenti figura, nil mancum habentes, nec corruptioni obnoxiū; quin immo tales resurgemus. Hæc ibi. Vbi per ly tales quales modo sumus, pręsenti figura nil mancum habentes describunt identitatē numeralē hominis resuscitandi. Item ab eisdem ibid. in uersibus sybillæ, supra q. 75. ar. 1. uel 2. appen.

¶Tertio habes quō prædicta scripturarū & patrū ꝓ quibus idem numero hominem resurrecturum insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò uides quō ex his uerissima Angelica doctrina, hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXIX.

ART. III.

CONCL. 1ª. Si materia unius partis homogeneæ redeat ad aliā partē homogeneā, nullū præiudiciū generabitur identitati totius.

344

¶NOT. Hoc est, si pulueres, in quos dissoluta est caro unius brachij quò ad supremam partem, redeant ad carnē brachij eiusdem, sed ad inferiorē partē: propter hoc non fit, ꝙ brachium illud non sit idem numero, quod erat prius (ut patet consideranti.

¶PROB. Quia uariatio materiæ ex vna parte ad aliā eiusdem speciei. i. homogeneam non facit, nisi uarietatem partiū in situ: & uariatio situs partium non uariat speciem inquit homogenea.

¶NOT. Sicut patet in exemplo educto de brachio. Ex eo. n. quòd materia, quæ ante resurrectionem in pulueres erat in superiori parte brachij post reparationem ex pulueribus est in parte inferiori, uariatur quidem situs illius materiei

concl. 1

us

ut de se patet, nō tamē uariatur ideotitas totius caenis brachij, quoniam & para superior & inferior est eadem numeraliter ca ro & brachium.

¶CONCL. 2ª. Si materia unius partis redit ad aliam partem alterius speciei, tunc de necessitate uariatur, non solū situs partium, sed et identitas earū; si in tota materia, aut aliquid, quod erat de ueritate naturæ in una, transfera tur in aliam.

¶PROB. Quia præ supponitur tanquā alata ex terminis.

¶NOT. Et merito. Nam si hic puluis erat os, & postmodū redit caro, patet q uariatur species rei; ergo à fortiori & numerus. Vlterius deficiet in osse illud, qd erat de materia ossis: quia quantò plus apponitur de illis pulueribus, q erant prius de ueritate ossis ad carnē, tāto magis deficiat de assatl- lo. Sic ergo duplex in conueniens sequetur ex opposito conclusionis dato: primū est uariatio ideo titatis partium; 2ᵐ est diminutio unius illarum.

¶Exam. Ly si tota materia, aut al. qd quod erat &c. Per hoc insinuat D. Thomas q ad identitatem huiusmodi partiū requiruntur duo simul. Primum: q ille puluis fuerit os; & 2ᵐ, q debeat de ueritate naturæ humanæ debita redire os, uel secundū totum, uel secūdum partē. aliter enim uariatur illud, quod debet esse de ueritate humanæ naturæ. Ergo per hoc consequēter ab opposito insinuat, q si illud secūdū desit, i. q de necessitate ueritatis naturæ humanæ non debeat redire ad os, tunc si redeat ad carnē supplendā nulla est uariatio quò ad præiudicandum ueritati naturæ humanæ. Aliud enim est aliquid deesse alicui, & aliud est ex aliquo superfluo suppleri aliquid in alio. Puta si ergo, huic offensa integritatis alicuius, pars pulueris, quæ prius erat os, ponitur ad carnem pro suppletione, si in resurrectione inueniatur superflua ossi.

¶CONCL. 3ª. Ablata identitate partium, aufertur identitas totius; si loquamur de partibus essentialibus: non autem de accidentalibus.

¶PROB. Quia supponitur clara, pro utraque parte.

¶NOT. Et merito. Et quidē quò ad pʳᵐᵃ partē: qa sicut totū resultat ex partibus, & partibus ablatis aufert totū: ita identitas totius est ex idētitate partium; & ista ablata, aufertur & illa. Quò ad secundā uerò partem ly si loquamur &c. patet à simili. Nam, sicut accidens adest, & abest præter subiecti corruptionem (ex prædicabil.) ita identitas, seu uariatio accidentalis potest adesse, uel abesse absque præiudicio identitatis subiecti.

¶CONCL. 4ª Secundū congruentiam, magis probabile est: q & situs partium idem seruabitur in resurrectione, præcipuè quantum ad partes essentiales & organicas; quamuis fortè nō, quantum ad accidentales.

¶NOT. Situs partium licet (iuxta conclusiones præmissas) nō uariet identitatem de necessitate: tamen quandam incongruentiam uidetur afferre, ex eo q totaliter non corresponderet, sin gulæ partes pulueris ad singulas partes earum rerum, quæ resolutæ sunt in eos. Vt igitur non tantum resurrectio numeralis, quæ est de necessitate fiat, sed etiam ut omnes congruentiæ adsint; singulæ singulis correspondebunt, non tantum in specie & numero, sed etiam in situ. Hoc est pars pulueris, quæ erat oculus, non tantum redibit ad esse oculum sed etiam ad illū situm ubi erat prius: puta si erat in superiori parte oculi, reponetur in superiori, si in inferiori & sic de cæteris. Si tamen non saruaretur situs prædictus; adhuc nihil deperiret de necessitate identitatis resurgentiū.

¶PROB. Quia patet ex se, & ex dictis.

Cōgruentia, quæ in resurrecturis inuenietur.

*L. 4. sēt. d. 44. § B. post me.

concl. p

plo, quòd ponitur in litera; * quia statua non redit eadem numero secundum formam, sed secundum materiam, secundum quam est substantia quędam; sic autem statua est homogenea, quamuis non secundum formam artificialem. Si ᵖ autem dicatur, quòd materiā unius partis redit ad aliam B partem alterius speciei, sic de necessitate uariatur non solum situs partium, sed etiam idoneitas earum; ᵠ si tamen tota materia aut in una quod erat de ueritate humanę naturę aliquid ʳ in alia transferatur non autem si aliqd, quod erat in una parte superfluū transferatur in aliam: ˢ ablata autem idētitate partium, aufertur identitas totius, si loquamur de partibus essentialibus, non autē C de accidentalibus, ᵗ sicut sunt capilli, & ungues, de quibus uidetur loq. Aug. * Et sic patet qualiter translatio materiæ de parte in partem tollit identitatem totius, & qualiter non. sed loquendo ᵘ secundum congruentiam, magis probabile est, q etiam situs partium idem seruabitur in resurrectione; præcipuè quantū ad accidentales, & organicas, quamuis fortè non quantū ad ac D cidentales, ˣ sicut sunt ungues, & capilli.

concl. f

* Lib. 22. de Ciuit. Dei. c. 19. to. 5.

concl. n

Ad primum ergo dicēdum, quòd obiectio illa procedit de partibus organicis, & nō de partibus similibus.

Ad secundum dicendum, quòd situs diuersus partium non facit diuersitatē in numero, quāuis eā faciat diuersitas materiæ.

Ad tertium dicendum ᵃ q operatio propriè loquēdo, nō est partis, sed totius; unde præmiū nō debetur parti, sed toti.

QVAESTIO LXXX.

Deinde considerandū est de integritate corporum resurgentium.

Circa quod quæruntur quinque.

Primo, Vtrum omnia membra corporis humani in ipso resurgant.

Secundo, Vtrum capilli, & ungues.

Tertio, Vtrum humores.

Quarto, Vtrum totū id, quod fuit in eo de ueritate humanæ naturę.

Quinto, Vtrum quicquid in eo materialiter fuerit.

Articvlvs I.

Vtrum omnia mēbra humani corporis resurgant.

Ad primum sic proceditur. Videtur q non omnia

1ᵐ illatio cōclusionis. Ergo &c.

℞. conceditur, quò ad partes organicas. § ueex dictis. Tunc ath. l &c. Nā philosophi authoritas dabis ea procedit, ut patet in eo dicēte ly ueuisus ed pupillā.

2ᵐ ad maiori.

Diuersitas materiæ. ℞. non diuersitas situs. § ut sex patet.

¶NOT. Ad intelligendum, illam maiorem argumenti, s. diuersitas materiæ facere diuersitatem numero recurre ad ea, quæ dicta & annotata sunt circa secūdā conclusionē in corp. & secundū q opus est, applica hic, ne repetitio fiat.

3ᵐ illatio cōclusionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. § Nam præmiū nō propria debetur parti, sed toti propter rationē allatam in tex.

Tho. 4. d. 44 q. 1. ar ti. 2. q. 1. & seq. cō. cil. La er. sub Inno. 3. c. 1.

¶Corollarium. Si ergo totus homo resurgat idē numero, sufficit hoc ad recipiendum præmiū pro operibus per quascunque partes factis; licet in separatione suis partibus per resurrectionē non seruatus esset ordo situs illatam.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendatur materia insinuatū à &c. utatur appen. q pulueres humani per resurrectionem redibunt ad partē corporis speciei prius habitæ ita q pulueres carnium ad carnes, ossium ad ossa, neruorum ad neruos, & sic de alijs. Authoritates enim illæ, quæ probant resurrectionem fieri ad idem numero corpus, & q homo idem numero resurget, probant etiam præsens institutum. Nō enim totum esset idem nisi & partes (ut dictum est in corp.) & consequenter identitatem partium probat, quodcunque probat identitatem totius.

ᵗ Vtil. pro S. Eccles. &c.

¶Secūdò hęc q̄o per rationē prędicta scripturarū, pro quātо q diximus insinuant, & intelligat, & probet. & tueatur. a

¶Tertiò uides, quomodo ex ijs ut assistat Angelica doctrina hæc, & declaratur, & consolidetur. b

QVÆST. LXXX. ART. I.

CONCL. 1ª Oportet hominem perfectum resurgere.

¶PROB. Quia oportet in resurrectione, ut sit corpus 546

membra corporis humani resurgent. Remoto enim [b] fine, frustra reparatur id, quod est ad finem, finis autem cuiuslibet mēbri est eius actus, cum ergo nihil frustra fiat in operibus diuinis, & quorūdam membrorum usus post resurrectionem non compe tat homini præcipue genitalium, quia tunc neque nubēt, neque nubētur, ergo uidetur ꝙ nō omnia membra resurgent.

2 Præterea, Intestina quædam membra sunt: sed non [b] resurgūt, plena enim resurgere non possūnt, quia immunditias cōtinēt, nec uacua, quia nihil est uacuū in natura, ergo non omnia membra resurgent.

3 Præterea, Ad hoc corpus resurget ut pmiet de opere qđ anima per ipsum gessit: sed membrum propter furtum amputatum ei, qui postea pœnitentiam agit. & saluatur, non potest in resurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc cooperatum non est, nec de malo, quia pęna membri in pœnam hominis redundaret, ergo non omnia membra resurgent cū homine.

SED CONTRA, Magis pertinent ad ueritatem humanæ naturæ alia membra, quàm capilli, & ungues, sed ista restituentur homini in resurrectione, ut in litera dicitur, ergo multo fortius alia membra.

Præterea; Dei perfecta sunt opera: *sed resurrectio opere diuino fiet, ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut dicitur in secundo *de anima, Anima se habet ad corpus non solum in habitudine formę, & finis; sed etiam in habitudine causæ efficientis. Est.n. comparatio animæ ad corpus sicut comparatio artis ad artificiatū, ut dicitur i 3. de animalibus, quicquid autem explicitè in artificio ostenditur, hoc totum implicitè, & originaliter in ipsa arte cōtinet similiter ēt quicquid in partibus corporis apparet, totum originaliter, & quodammodo implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus non esset pefectū si artificiato aliquid deesset eorū quæ ars cōtinet, ita † nec homo F possit esse perfectus, nisi totum, quod in anima implicitè continetur, exterius in corpore explicaretur, nec etiā corpus animæ ad plenum proportionaliter responderet. cum ergo oporteat in resurrectione corpus hominis esse animæ totaliter correspondens, quia non resurget nisi secundum ordinem, quem habet ad animam rationalem, [m] oportet etiam hominem perfectum surgere, [h] ut pote qui ad ultimam G perfectionem consequendam reparatur; [p] oportet etiā quòd omnia membra, quæ nunc sunt in corpore hominis, in resurrectione reparentur. [q]

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd membra possunt dupliciter considerari in comparatione ad animam, uel secundum habitudinem materiæ ad formam, uel secundum habitudinem instrumenti ad agentem; eadem H enim est comparatio totius corporis ad totam animam, & partium ad partes, ut dicitur in 2. * de Anima. Si ergo membrum accipiatur secundum primam comparationem, finis eius non est operatio, sed magis perfectum esse speciei, quod etim post resurrectionem requiretur. Si autem accipiatur secundum secundam comparationem, sic finis eius est operatio; nec tamen sequitur ꝙ I quando deficit operatio, quòd frustra sit instrumentum, quia instrumentum non solum seruit ad exequendam operationem agentis, sed ad ostēdēdam uirtutē ipsius. Vnde oportebit, quòd uirtus potentiarum animæ in instrumentis corporeis demonstretur, et si nunquam in actum prodeât; ut ex hoc ꝯmendet Dei sapiētia.

AD SECVNDVM dicendum, quòd intestina resurgent in corpore, sicut T & alia membra & K plena erunt nō quidem turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humiditatibus.

AD TERTIVM Dicēdum, quòd actus quibus meremur, non sunt propriè loquendo, manus, uel pedis, sed totius hominis: sicut T & operatio artis non attribuitur scientiæ, sed artifici ut principio, quamuis ergo membrum, quod ante pœnitentiam est mutilatum, non sit comperatum homini in statu illo, quo gloriam promeretur; tamen ipse homo meretur, ut totum præmietur, qui ex toto quod habet Deo seruit.

hois secūdū proportionem animæ totaliter correspondeat (cum non resurgat nisi secundum ordinem, quem habet ad animam.)

¶NOT. Tunc corpus secundum proportionem correspōdet totaliter animæ, quādo tot partes habet corpus, quot potentias habet anima ad perficiendum illas. Verbi gratia. Quia anima habet potentias ad uidendum, & audiendum olfaciendum, tangēdum gustandū &c. ideo corpus hominis, cui deesset pars recepqua ursus non esset perfectum. Sic discurratu de omnibus, & singulis, tū exterioribus, tum interioribus, corporis partibus. Vult ergo dicere ista conclusio illud idem, quod sequens magis explicabit.

¶CONCL. 2a. Oportet quòd omnia mēbra, quæ nunc sunt in corpore hominis, in resurrectione reparentur.

¶Examen. Ly in corpore hominis. Scilicet perfecto. Nam corpus alicuius hominis est nunc imperfectum, puta illud à quo abscissa est manus, uel cui erutti sunt oculi, uel huiusmodi.

¶PROB. Quia patet ex conclusione prima.

*Deut 32. ¶NOT. Vt dicamus sic in forma. Oportet hominem perfectum resurgere: ergo oportet ꝙ oīa membra, quæ nunc sunt

*Arist. H. 2. tex. 36. in corpora hominis, reparentur.

1m ꝯ maiori.

Remoto fine. ℞. quo cūque: non, aliquo uero. §. Tunc nihil cōtra. Licet.n. in resurrectione remoueatur finis genitalium ad generandum (ut arguitur) tamen adhuc remanebit duplex illorum finis. s. ut perfectum esse retineant, & ut sapientiam Dei repræsentent: ut ex textu summariè colligitur.

¶NOT. Ad hoc ergo ut aliquia res nō dicatur esse frustra sufficit, quòd unus finis remaneat, etiā quod omnes alij remouerentur. Hoc ēt dictum est superius, & declaratum diffuse. q. 16.

2m ꝯ minori.

Intestina non resurgunt. ℞. negatur ista §. Ad probationem dicitur, ut in textu.

3m minor.

Membrum propter furtum amputatum ei, qui postea pœnitentiam agit & saluatur, non potest in resurrectione remunerari. ℞. negatur ista. §. Et ratio est, qa ad remunerationē sufficit, quòd homo mereatur. Cū enim ipse ex toto qđ habet eligat seruire Deo, meretur præmiari secundū partes quæ aliàs sibi deberētur. Vide rationem prædictorum in textu.

¶NOT. Præmium correspondet merito, & meritum magis pensatur ex corde facientis, quam ex opere secundum se. Vnde & Abraham dicitur tantum meruisse in matrimonium, quantum Ioānes in uirginitate 2. 2. q. 152. ar. 4. ad 1m. licet quantum est ex opere secundum se magis multum meruerit Ioannes, quā Abraham, cū uirginitas prępōderet matrimonio. Cū itaque seruit Deo aliqui cæcus, seu elinguis intendens seruire ei & per ministerium linguæ & oculorum, si tales partes haberet, & dolet se non habere illas ad hoc, ut Deo seruiat; lætibut membris iam tale, ut patet, seruit Deo etiā oculis et lingua in desiderio suo. Et cum

Qđo meretur quis præmiari à Deo, et secundū illa, quæ non hēt ad extra.

*Arist. li. 2. tex. 90.

*Alias instrumento

cum meritum ex anima magis, ut dictum est, pensetur quàm ex opere exteriori: patet quod homo hic meretur (remunerati non tantum in alijs partibus, quibus actualiter seruiuit Deo, sed etiam in partibus his scilicet de lingua & oculis quibus Deo seruiuit in noto. Hoc intendit textus hic. dum dicit ly tamen ipse homo meretur, ut totum præmietur, qui ex toto quod habet, Deo seruit.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem ostendas, meritò insinuatum esse à fortiori per Luc 21. quod omnia membra humani corporis resurgent: & ita. Capillus de capite uestro non peribit. Hæc ibi. Si enim tam minimum quid in resurgente non peribit, patet: quod multo magis per hoc ostenditur: quod membra nulla corporis peribunt. Item per psal. 33. vbi de iustis dicitur. Custodit dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur. Itē per 1. Regum. 2. Pedes sanctorum suorum seruabit. Hæc ibi. Ex quibus, argumentare; ut nunc supra. Cum autem audis, hæc dici de sanctis quò ad resurrectionem, intellige et de malis, quò ad illā. Conformabuntur. n. vtriq; Christo; qui in resurrectiona reassumpsit omne, quod ad humanæ naturæ integritatem pertinebat. 3. par. q. 54. ar. 3. quò ad uitam naturæ: licet solum boni quò ad uitam gloriæ supra q. 75. ar. 2. ad 1m. & q. 76. artic. ad 4m. Item per constitutiones Apostolicas authore Clemente Papa & martire, lib. 5. cap. 8. Excitabit nos omnipotens Deus virtute sua, nil mancum habentes: quia mundus totus manu Dei continetur. Capillus, inquit, ex capite uestro non peribit. Hæc ibi.

Vel. per S. Eccl. &c.

Arist. li. 3. de anima text. 66.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrū, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

3 ¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum capilli & ungues resurgent in humano corpore.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd capilli, & ungues non resurgent in corpore humano, quia sicut capilli, & ungues ex superfluitatibus cibi generantur, sicut vrina, & sudor, & aliæ superfluitates, uel fœces, sed hæc non resurgent cum corpore, ergo nec capilli, & ungues.

2 Præterea, Inter alias superfluitates, quæ ex cibo generantur, maxime accedit ad naturæ humanæ veritatem semē, quod est superfluum, quo indigetur, sed semen nō resurget in corpore hominis, ergo multo minus capilli, & ungues resurgent.

3 Præterea, Nihil est perfectum anima rationali, quod nō sit pfectum anima sensibili; sed capilli, & vngues non sunt perfecti anima sensibili, quia eis non sentimus, ut dicitur in 3. de anima, ergo cum non resurget corpus humanum nisi propter hoc, quod est perfectum ab anima rationali, uidetur quòd capilli, & ungues non resurgent.

SED CONTRA, est quod dicitur Luc. 21. Capillus de capite vestro non peribit.

Præterea, Capilli, & ungues sunt dati in ornamentum hominis; sed corpora hominum præcipue electorum debēt resurgere cum omni ornatu, ergo debent resurgere cum capillis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd anima se habet ad corpus animatum, sicut ars ad artificiatum, & ad partes eius, sicut ars ad sua instrumenta: unde & corpus animatum organicum dicitur: ars autem vtitur instrumentis ad operis intenti executionem, & hæc instrumenta sunt de prima intentione artis. Vtitur etiam alijs instrumentis ad conseruationem principalium instrumentorum, & hæc sunt de secunda intentione artis, sicut ars militaris utitur gladio ad bellum, & uagina ad gladij conseruationem, & ita in partibus corporis animati, quædam ordinantur ad operationes animæ exequendas, sicut cor, hepar, manus, & pes, quædam autem ad conseruationem aliarum partium, sicut folia sunt ad cooperturam fructuum, ita etiam capilli & ungues sunt in homine ad custodiam aliarum partium unde sunt de secunda perfectione corporis humani, quamuis non de prima, & quia homo resurget in omni perfectione suæ naturæ, pp hoc oportet, ut capilli, & ungues resurgaut in ipso.

AD PRIMVM ergo, dicendum, quòd illæ superfluitates expelluntur à natura quasi ad nihilum utiles, unde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secus autem est de illis superfluitatibus, quas natura sibi retinet ad generationem capillorum, & unguium, quibus indiget ad membrorum conseruationem.

AD SECVNDVM dicendum, quòd semine non indiget ut ad perfectionem indiuidui, sicut capillis, & unguibus: sed solum ad perfectionem speciei.

AD TERTIVM dicendum, quòd capilli, & ungues nutriuntur, & augentur, & sic patet quod aliquam operationem participant, quod non posset esse nisi essent partes aliquo modo ab anima perfectæ: & quia in homine non est nisi una anima, scilicet rationalis, constat quòd ab anima rationali perfecta sunt; quamuis non usque ad hoc quòd operationem sensus participent, sicut nec ossa, de quibus cōstat, quòd resurgent, & quòd sunt de integritate indiuidui.

QVÆST. LXXX. ART. II.

CONCL. 1a. Capilli & ungues sunt de secunda perfectione corporis humani, quamuis non de prima. 146

¶PROB. 1. Quia anima utitur capillis ac vnguibus ad conseruationem aliarū partium (patet ab exemplo de foliis respectu fructuum:) 2. Quia (ly quamuis &c.) anima non utitur his ad operationes suas exequendas (sicut corde, hepate, manu, pede &c.)

¶Corollarium. Ergo ex pbatione hac facile habetur differentia eorū, quæ sunt de prima, et de secunda intentione naturæ: quod perfacilè uidebis, maximè adiuncto textu. *concl. m*

CONCL. 2a. Oportet: quòd capilli & ungues resurgant in homine.

¶PROB. Quia homo resurget in omni perfectione suæ naturæ (patet articul. primo.) *concl. p*

¶Examen. Ly perfectione suæ naturę. Scilicet indiuiduali habēte formam determinatam: ut ex ad secundum, &c. artic. 3. corp. colligitur. Sic & infra, ar. 5. huius q. 6. ad 1.

1m de maiori

Ita. R. quantum ad generari: non quantum ad esse utile. §. Tunc nihil &c. Non enim omne quod generatur ex superfluitatibus, est superfluum: sed aliquod sic, ut vrina, & aliqd non, ut capilli.

2m illatio cō clusionis. Ergo &c.

R. negatur illatio. §. Nam aliud est loqui de pertinente ad perfectionem speciei, aliud de pertinente ad perfectionem indiuidui: & conclusio secunda loquitur tantum de pertinentibus ad perfectionem indiuidui, ut in examine ante ad primum.

3m maior. Nihil est perfectum anima rationali, quod non sit perfectum anima sensibili. R. negatur illa. § Ratio est. quia anima rationalis perficit aliquas partes usq; ad hoc, quòd perfectione sensus participēt, ut sunt manus, pedes &, huiusmodi, aliquas

al quæ verò perfecte, sed non usq; ad hoc, q; sensum habeant, ut sunt ossa. In signū autem huius, quòd capilli & vngues pascitantur ab anima rationali, est; quòd nutriuntur, & augentur.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c. EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem ostendas, meritò insinuatum directè à scripturis & patribus quòd capilli & vngues resurgent in homine, & sic, ut art. t. appen. Vide b, quoniam authoritates illæ utrunq; propositum concludunt, sed illud à fortiori, hoc directè.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrū & scripturarum, pro quanto quod dicimus insinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò vides: quo modo ea quæ vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXX.

ART. II.

CONCL. 1ª. Quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in resurgente, hoc totum resurget.

*In lib. de Spirit. & anima, c. 15. ante med. t. 3.

¶ Examen. Ly in resurgente. Hoc dicitur ad differentiam uiuentis in præsenti uita. Hic enim pertinent aliqua ad integritatem, uel quasi integritatem naturæ humanæ: ut semen, urina, sudor, & aliæ superfluitates, & fæces: quæ ibi in resurgente ad eius integritatem non pertinebunt, ex art. 2. ad 1m. & ad 2m.

¶PROB. Quia patet ex prædictis. art. 1. & 2.

concl. CONCL. 2ª. Humiditas, quæ sunt in recedendo à perfectione huius indiuidui, nulla resurget.

*art. 1. & 2. huius quæ. cor.

¶Examen. Ly quæ sunt in recedendo &c. Vt declaratur in text. Et sunt in du-

ARTICVLVS III.

Vtrum humores in corpore resurgent.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod humores in corpore non resurgent: nam primo Corinth. 4. dicitur. b Caro, & sanguis regnum Dei non possidebunt: sed sanguis est principalior humor b, ergo non resurget in beatis, qui regnum Dei possidebunt, & multo minus in alijs.

2 Præterea, b humores sunt ad restaurationem deperditi: sed post restaurationem nulla deperditio fiet, ergo corpus non resurget cum humoribus.

3 Præterea. Illud, quod est uia generationis in corpore humano, nondum est ab anima rationali perfectum: sed humores adhuc sunt in uia generationis, quia sunt in potentia caro, & os, ergo b nondum sunt perfecti anima rationali; sed corpus humanum non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quòd est anima rationali perfectum, ergo humores in eo non resurgent.

SED CONTRA est, quia, quod est de constitutione corporis humani resurget in eo: sed humores sunt huiusmodi, vt patet per Augu. qui dicit, quòd corpus constat ex membris officialibus, officialia ex consimilibus, consimilia ex humoribus, ergo humores resurgent in corpore.

Præterea, Resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi: sed in Christo resurrexit sanguis, aliàs nunc vinum non transsubstantiaretur in sanguinem eius in sacramento altaris, ergo & in nobis resurget sanguis, & eadem ratione alij humores.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in resurgente, hoc totum resurget n ratione prædicta; unde oportet quòd illa humiditas corporis resurgat in homine, quæ ad integritatem humanæ naturæ pertinet. Est autem in ho-

F mine triplex humiditas: quædam enim humiditas est in recedendo à perfectione huius indiuidui, uel quia in via est corruptionis, & à natura abijcitur, sicut urina, sudor, & sanies, & huiusmodi, uel quia à natura ordinatur ad conseruationem speciei in aliquo indiuiduo, siue per actum generatiuæ, sicut semen, siue per actum nutritiuæ, sicut lac, & p nulla talium humiditatum resurget: q, eo quòd non

G est de perfectione indiuidui resurgentis. Secunda humiditas est, quæ nondum peruenit ad ultimam perfectionem, quam natura operatur in indiuiduo, sed est ad illam ordinata à natura, & hæc est duplex: quia quædam est, quæ habet aliquam formam determinatam, quæ continetur inter partes corporis, sicut s sanguis, & alij tres

H humores, quos natura ordinat ad membra, quæ ex eis generantur, sed tamen habent aliquas formas determinatas, sicut, & aliæ partes corporis, & ideo resurgent cum alijs partibus corporis t, quædam vero humiditas est in uia transeundi de forma in formam, scilicet de forma humoris in formam membri, & talis humiditas non resurget, quia post resurrectionem partes corporis singulæ in suis formis stabilientur, ut una in aliam non transeat, & ideo *nō resurget illa humiditas, quæ est in ipso actu transeundi de forma in formam u. Hæc autem humiditas potest in duplici statu accipi: uel secūdum quòd est in principio transmutationis, & sic vocatur res illa, scilicet humiditas, quæ est in foraminibus par uarum uenarum, uel secundum

K quòd est in progressu trāsmutationis, & incipit iam dealbari, & sic uocatur x cambium, in neutro autem statu resurget. Tertiū autem genus humiditatis est qđ iam peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura intendit in corpore indiuidui, quæ iam est dealbata, & incorporata mē bris, & y hæc uocatur gluten, & cum hæc sit de substantia membrorum, etiam resurget sicut, & membra z.

plici differentia: ibidem.

¶Ly huius indiuidui. Ad differentiam qualiscunque alterius. Et hoc dicitur propter lac, qui ordinatur ad nutritionē alterius indiuidui, & non huius lactantis.

¶PROB. Quia nulla talium humiditatum est de perfectione indiuidui resurgentis (ut artic. 2. ad 1m, & ad 2m. patet.)

concl. CONCL. 3ª. Sanguis, & alij tres humores, quos natura ordinat ad membra, quæ ex eis generantur resurgent cū alijs partibus corporis.

¶Examen. Ly & alij tres humores. Hi sunt pituita. i. fleg ma, fel, flauum idest colera, fel nigrum. i. melancholia.

concl. ¶Ly quos natura ordinat. Scilicet dupliciter. Ordinat. n. eos ad hoc, ut geoerentur illa: & ordinat ad hoc aliud, ut illa generata cum reliquo corporis ex eis temperamentum recipiant. His enim quatuor humoribus naturam carnis temperari ars medica testatur.

Propter duo sequentur hu mores in corpora.

¶PROB. Quia sanguis, cū alijs tribus, habet formas determinatas, sicut etiam aliæ partes corporis.

concl. ¶Corollarium. Aut ergo nullæ partes corporis resurgerent, qđ est contra articulos præmissos; aut illi humores simul cum eis resurgent. Nam de simili bus idem est iudicium: & prædicta omnia similia sunt in eo, quòd singula habent aliquā formam determinatam.

CONCL. 4ª. Illa humiditas, quæ est in ipso actu transeundi de forma in formam, non resurget.

*Al. res.

¶PROB. Quia post resurrectionem partes corporis singulæ in suis formis stabilientur, ut una in aliam non transeat.

concl. ¶NOT. Et hoc à quis omnia corpora resurgentia tam bonorū, quàm malorum

lorum erunt incorruptibilia: & ultra hoc, cessante etiam motu A cœli omnes etiam alij motus ex eo dependentes cessabunt. q. 78. ar. 1. corp. & ar 2. corp.

CONCL. 5ª. Gluten resurget sicut & membra.

Examen. Ly gluten. Quid significet hoc patet in tex.

¶PROB. Quia gluten est de substantia membrorum.

¶Corollarium. Aut ergo membra nõ resurgent, quod est cõtra arti. 1. aut gluten etiam resurget.

1m ex Apostolo. Caro & sanguis. i. Th.l. opera uel peccati, uel animalis uitæ: non autem, substantia carnis aut sanguinis. §. Tunc nihil &c. ut patet. Nam conclusio loquitur de substantia humorum illorum.

¶NOT. Ex hoc responso, per contextũ Apostoli ly neq; corruptio incorruptionem approbato, reijcitur efficaciter hæresis Cerinthi (Prat. Cerinthiani) dicentis post resurrectionẽ homines futuros in voluptate mundi cũ concupiscentijs, & libidine.

Item illatio cõclusionis. Ergo &c. 1. Th. conceditur illatio; stando in sensu Apostoli. §. Nam per carnem, & sanguinem intelligit corruptionem; quæ nunc dominatur in eis.

¶NOT. Illa corruptio nunc in eis dominans est transitus, siue transmutatio de una forma in aliam, puta de forma humorum in formam membrorum, ut in cor. & appellatur quidã fluxus & refluxus materialiter factus ar. 4. corp. ubi. tertia autem opinio quantum ad aliquid differt &c. & talis corruptio siue humiditas in tali corruptione existens non resurget, ut in 4ª concl. corp.

Ep. 146. declinando ad fi. tom. 2.

Art. 1. huius q. ad 1.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd caro, & sanguis in uerbis illis Apostoli non accipiuntur pro substantia carnis: sed pro operibus carnis, & sanguinis, q̃ sunt opera peccati, vel opera animalis vitæ, uel secundũ q dicit August. in Epist. ad Cõsentium: Caro, & sanguis accipitur ibi pro corruptione, quæ nunc dominatur in carne, & sãguine. Vnde, & subditur in uerbis Apostoli. Neque corruptio incorruptionem.

B

Ad secvndvm dicendum, quòd sicut membra seruientia generationi erunt post resurrectionem ad integritatem humanæ naturæ, non ad operationem, quæ nunc exercetur per membra illa; ita, & humores erunt in corpore non ad restaurationem deperditi: sed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad uirtutis naturalis ostensionem.

C

Ad tertivm dicendum, q sicut elementa sunt in uia generationis respectu corporũ mixtorum, quia sunt eorum materia, non autem ita quòd semper sint in transeundo in corpore mixto; ita etiam se habent humores ad membra: & propter hoc sicut elementa in partibus vniuersi habent formas determinatas, ratione quarum sunt de perfectione vniuersi, sicut & corpora mixta, ita etiam humores sunt de perfectione corporis humani, sicut & aliæ partes, quamuis non perueniant ad tantam perfectionem, sicut aliæ partes: nec elementa habent ita formas perfectas sicut mixta. Sicut autem partes omnes vniuersi à Deo perfectionem consequuntur non æqualiter, sed secundum suum modum vnumquodque; ita etiã humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo sicut partes perfectiores.

D

ARTICVLVS IIII.

Vtrum totum quod fuit in corpore de ueritate humanæ naturæ surget in ipso.

Ad qvartvm sic proceditur. Videtur quòd non totum, quod fuit in corpore de ueritate humanæ naturæ, resurget in ipso. Quia cibus conuertitur in ueritatem humanæ naturæ: sed aliquando carnes bouis sumuntur in cibum, si ergo resurget quicquid de ueritate humanæ naturæ est, resurget etiam caro bouis, quod est inconueniens.

2 Præterea, Costa Adæ fuit de ueritate humanæ naturæ in ipso, sicut & costa nostra in nobis: sed costa Adæ non resurget in eo: sed in Eua, aliàs Eua non resurgeret, quæ de costa illa formata est, ergo non resurget in homine quicquid fuit in eo de ueritate humane naturæ.

3 Præterea, Potest esse quòd aliquid fuit de ueritate humanæ naturæ in diuersis hominibus, sicut si aliquis carnibus hu-

APPENDIX.

Ex articulo habes. primò: quo p rõné ostendas, meritò insinuatum tanq̃ à fortiori, per Luc. 21. q humores resurgent in corpore: & sic. Capillus de capite uestro nõ peribit. Ille ibi. Per hoc enim innuitur, q illa, quæ maiorem habent perfectioné ab aïa rõnali quàm capilli, multò magis non peribunt in resurrectione. Ad hanc enim resurrectionem applicanda est illa authoritas, ut fit à constitutionibus Apostolicis authore Clemẽte Papa & martyre li. 5. c. 8. & à &c. ut ar. 1 & 2. eppé Authoritates enim ibi allegatæ proposituũ præsens aliquo mõ concludunt; ut uidere est applicanti. Ex hoc tñ, q authoritates illæ ponunt humores resurrecturos in corpore, caue; ne aliquam corruptibilitatem corporibus resurgendis imm isceas: propterea q uides in præsenti alterationes, multasq; corruptiones ca humoribus in corpore existentibus generari. Nam sicut uirtute diuina resurrectio fiet ipsorum, ita uirtute eadem corruptibilitas omnis ab eis auferetur in perpetuum: sicut & à lumi. li de igne respectu positorum in camino, & bonorũ nihil purgabili habentium dictum est q. 71. arti. 8. Vnde & dilectius mõstrat hoc Augustinus in epist. ad Cõsentiũ, inquiens. Fortassis accepta occasione sanguinis urgebit nos molestior perscrutator & dicet; si sanguis in corpore Christi resurgentis fuit; cur nõ & pituita. i. flegma, cur non & fel flauũ. i. colera, & fel nigrũ. i. melancholia? Sed quodlibet quisquis addat corruptionem addere caueat, nẽ suæ fidei sanitatem, castitatẽq; corrumpat. Valet enim diuina potentia de ista uisibili atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus auferre, quæ uoluerit qualitates: ut absit labes scilicet corruptionis, adsit effigies, adsit motio, absit fatigatio, adsit uescendi potestas, absit esuriendi necessitas. Hæc ibi. Hæc autem, quæ dicit de humoribus in Christo resurgente, dicas & de resurrecturis hominibus: q resurrectio Chri est cã & efficiens & exemplaris resurrectionis nostræ. q. 76. ar. 1.

Vel. ps. Eccl. &c.

Virtute diuina humoribus in corpore resurrecturo. Quo

2 ¶Secũdò habes: quo p rõné prædicta scripturarũ, p q̃to humores resurrecturos in corpore insinuant, & intelligas, & defendas.

3 ¶Tertiò uides, quomodo ea ijs uicissim Thomistica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

2m maior. Humores sunt ad restaurationem deperditi. & ad integritatem humanæ naturæ, & ad ostensionem uirtutis naturalis. §. Tunc nihil &c. Licet enim non resurgant propter restaurationem deperditi (ut arguitur:) resurgent tamen, propter alia duo.

¶NOT. Vide ar. 1. ad primum, ut melius uicissim ad huiusmodi responsiones intelligendas innari possis.

3m de conclusione. Humores nondum sunt perfecti anima rationali. §. secundũ q ab ea perficiantur partes maiores corporis: non autem absolutè. §. Sicut enim partes omnes uniuersi à Deo &c. ut in tex. Tunc nihil &c. Nam ad rationẽ resurrectionis sufficit, q resurgens ab anima rationali perficiatur, non secundum hunc uel illum modum determinatum: sed secundum aliquem modũ. Vide art. 1m. ad 3m.

E

QVAEST. LXXX. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Secundum primam circa hoc opinionem, resurget tantum illud, quod fuit de ueritate humanæ natu- 348

magis vescatur, quæ in substātiam eius transeat, [h] ergo non resurget in aliquo quicquid fuit de ueritate humanæ naturæ in ipso. F

¶4 Si dicatur quòd nō quicquid est in carne comesta, est de ueritate humanę naturæ, & ita aliquid eorum potest resurgere in primo, & aliquid in secundo, Contra. De ueritate [h] humanæ naturæ maxime vide[t]ur esse illud, quod à parentibus trahitur: G sed si aliquis non comedens nisi carnes humana filium generet, [h] oportet quòd illud, quod filius à parente trahit, sit de carnibus aliorum hominum, quas pater suus comedit, quia semē est de superfluo alimenti, ut Philosophus * probat in libro de Animalibus, [h] ergo illud, quod est de ueritate humanæ naturæ in puero isto, fuit etiam de ueritate humanæ naturæ in H alijs hominibus, quorum carnes pater comedit.

¶5 Si dicatur, ꝙ illud, quod erat de veritate humanæ naturæ in carnibus hominum comestorū, non transit in semen: sed illud, quod erat ibi de ueritate humanæ naturæ, non existens. Contra: Ponatur quòd aliquis cibetur solum embryis, in quibus nihil videtur esse quod non sit de veritate humanæ naturæ, q[ui]a I totum quod est in eis, à parentibus trahitur; si ergo [h] superfluitas cibi conuertitur in semen, oportet quòd illud, [h] quod fuit de ueritate humanæ naturæ in embryis, quæ etiam ad resurrectionem pertinent, postquam animam rationalem perceperunt, sit etiam de veritate humanæ naturæ in puero, qui ex tali semine generatur, & sic cum non possit idem resurgere K in duobus non poterit in quolibet resurgere quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

SED CONTRA, Quicquid fuit de ueritate humanæ naturæ, fuit perfectum anima rationali: sed ex hoc habet corpus humanum ordinem ad resurrectionem, quia fuit anima rationali perfectum, ergo quicquid fuit de ueritate humanæ naturæ, resurget in unoquoque.

Præterea, Si à corpore hominis subtrahatur aliquid, quod est de ueritate humanæ naturę, in ipso non erit corpus hominis perfectum: sed omnis imperfectio hominis tolletur in resurrectione, præcipue ab electis, quibus promissum est Luc. 21. quòd capillus de capite eorum non peribit, ergo quicquid fuit de veritate huma- C næ naturæ, resurget in homine.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ vnumquodque sicut se habet ad ueritatem, ita se habet ad esse, ut * dicitur in 2.* Meta. quòd illares uera est, quæ est ita, ut uidetur † cogitati secūdum actū, & propter hoc Auic. dicit quòd ueritas uniuscuiusque rei est proprietas sui esse, quod stabilitum est ei, & secundum hoc aliquid dicitur esse de ueritate humanæ naturæ, quia proprie pertinet ad esse humanæ naturæ, & hoc est quod participat formam humanæ naturæ, sicut uerum aurum dicitur, quod habet ueram formam auri, ex qua est esse proprium auri. A

Vt ergo uideatur quid est illud, quod est de ueritate humanæ naturæ, sciendum est quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim posuerunt, quòd nihil de nouo esse incipit de ueritate humanæ naturæ, sed quicquid ad ueritatem humanę naturæ pertinet, totum fuit in ipsa institutione humanæ naturę de ueritate eius, & hoc per seipsum multiplicatur, ut ex eo possit semen decidi a generante, ex quo filius generetur, in quo etiam illa pars decisa multiplicatur, ut ad perfectam quantitatem perueniat per augmentum, & sic deinceps, & ita multiplicatum est totum genus humanum. Vnde secundum opinionem hanc, quicquid ex alimento generatur, quàmuis videatur speciem carnis, aut sanguinis habere, non tamen pertinet ad veritatem humanæ naturæ.

Alij autem dixerunt, quòd aliquid de nouo additur ad ueritatem humanæ naturæ per transmutationem alimenti in corpus humanum, considerata veritate humanę naturę in specie, ad cuius conseruationem ordinatur actus generatiuę uirtutis. Si autem ueritas humanę naturę in indiuiduo consideretur, ad cuius conseruationem, & perfectionem actus nutritiuę uirtutis ordinatur, non additur aliquid per alimentum quod sit primo de ueritate humanæ naturę huius indiuidui: sed solum secundario. Ponunt enim quod ueritas humanę naturę primo, & principaliter consistit in humido radicali, ex quo est prima constitutio humani generis, quod autem conuertitur de alimento in ueram carnem, & sanguinem, non est principaliter de necessitate humanæ naturę illius indiuidui: sed secundario: sed potest esse principaliter de ueritate humanę naturæ alterius indiuidui, quod ex semine illius generatur. Semen enim ponunt esse superfluum alimenti, uel cum admixtione alicuius, * quod est primo de veritate humanæ naturę in * generatione.

* Aristot. li. 2. to. 4.
† Al. cogitatio.
* Al. generante.
* lib. t. de generat. animalium c. 18. & 19.

... ræ indiuidui: & per decisionem, atque multiplicationem ad perfectionem prædictā pertineat in numero & quantitate, indiuiduorum.

¶ Examen. Ly prædictam. Vt supra in textu corp.

¶ PROB. 1. Quia in resurrectione oportet naturam humanam in sua perfectione reparari (patet ar. 1. h.) Quia (ly & per decisionem atq; multiplicationem &c.) præsupponitur clara ex dictis circa istā primam opinionem: 3. Quia (ly tantum) nihil generatum ex alimento resurget in homine (est tale qd secundum eandem opinionem nō pertineat ad ueritatē humanæ naturæ.)

CONCL. 2ª. Iuxta opinionem secundā resurget totum id, qd est de ueritate humanæ naturæ principaliter; non autem totum, quod est de ueritate humanæ naturæ secundario.

¶ NOT. Quid sit de veritate humanæ naturæ primo, uel secūdario. u. de in textu.

¶ PROB. 1. Quia p̄suppoonitur clara: 2. Quia (ly non autē totum &c.) de hoc tantum reparabitur, quantum necessariū est ad quantitatem reintegrandam.

CONCL. 3ª. Idem, quod ponit resurgere in homine secunda opinio, ponit tertia sed non penitus eadem ratione.

PROB. Quia patet in textu, quò ad utrā que partem.

¶ NOT. 1ª. Pro declaratione primę partis seruit textus præpositus huic conclusioni: pro declaratione uerò secundæ facit textus subsequens ly ponit enim totum illud &c.

NOT. 2ª. Ex præmissis tribus conclusionibus fiat una resoluta conclusio cōmunis, & ad literam correspondens titulo; quæ sit hæc sequens.

CONC. Totum, qd est de ueritate humanæ naturæ, resurget in homine.

¶ PROB. Quia patet ex dictis (cu[iu]sq; tres opiniones conuenient in hoc.)

¶ NOT. Differunt enim illæ opiniones tres, non in hoc, sed in declarando terminum hunc, scilicet quid sit illud, quod est de ueritate humanæ naturæ: ut patet discurrenti & intelligenti illas.

nerationē, vt quidam dicunt, vel fine admixtione A eius, vt dicunt alij, & sic quod est humidum nutrimentale in uno, fit humidum radicale in alio.

Tertia opinio est, ꝙ aliquid de nouo incipit esse principaliter de veritate humanæ naturæ etiam in isto indiuiduo, quia non est distinctio talis in corpore humano, ut reliqua pars materialis signata de necessitate per totam vitam remaneat: sed ad hoc indifferenter se habet quælibet pars significata accepta, quod manet semper quantum ad id, quod est speciei in ea: sed potest fluere quantum ad id, quod est materiæ in ipsa, & sic humidum nutrimentale nō distinguitur à radicali ex parte prin- B cipij, vt dicatur radicale, quod est ex semine generatum, nutrimentale vero, quod generatur ex cibo: & magis distinguitur ex termino quod radicale dicitur, quod ad terminum generationis peruenit per actum generatiuæ, uel etiam nutritiuæ uirtutis: sed nutrimentale, quod nondū peruenit ad hūc terminum, sed est ad huc in uia nutriēdi, & hę tres opiniones in 2.* li. Sententiarum d. 30. plenius positæ, & inuestigatæ sunt, & ideo non oportet hic repetere, nisi quantum ad propositum pertinet.

Sciendum est ergo, ꝙ secundum opiniones diuersimode ad hanc quæstionem oportet responde C re Prima opinio per uiam multiplicationis, quā ponit, potest ponere perfectionē humanæ naturę, & quantum ad numerum indiuiduorum, & quantum ad debitam quantitatem vniuscuiusque indiuidui, absque eo, quod est ex alimento generatū, quod quidem non addit nisi ad resistendum consumptioni, quæ posset induci per actionem caloris naturalis, sicut argento apponitur plumbum, ne ex liquefactione consumatur. Vnde cum in resurrectione oporteat naturam humanam in sua perfectione reparari, nec calor naturalis tunc agat ad cōsumptionem humidi naturalis, nulla necessitas erit ꝙ resur- D gat aliquid in homine, quod ex alimento sit generatum: sed m resurget tantum illud, quod fuit de ueritate humanæ naturæ indiuidui, & per decisionē, & multiplicationem ad prædictam perfectionem peruenit in numero, & quantitate *. *concl.* m

Secunda autem opinio, quia ponit, ꝙ eo, quod generatur ex nutrimento, indigetur ad perfectionem quantitatis indiuidui, & ad multiplicationem, quæ fit per generationē, necesse habet ponere aliquid de hoc, quod conuersum est in alimentū resurgere, non tamen totum, sed solum quantū indigetur ad perfectam reintegrationē humanę naturæ, E in omnibus suis indiuiduis. Vnde ponit hęc opinio, ꝙ totum illud, quod fuit in substātia seminis, resurget in illo homine, qui ex illo semine generatus est, quia hoc est principaliter de ueritate humanæ naturæ in ipso, de eo autem, quod postea aduenit per nutrimentum, tantum resurget in eo, quantū est necessariū ad perfectionē quātitatis. Sed quia hoc humidum nutrimentale fluit, & refluit hoc ordine reparabit, quia illud, quod primo fuit de substātia corporis, totum reparabitur, & de eo, quod secundo, & tertio, & deinceps aduenit, quātū necessariū est ad quātitatē reintegrandā, quod patet duplici rōne. Primo, quia illud, quod super hoc aduenit, inductum fuit, vt illud, quod primo erat deperditum, repararetur, & ita non ita principaliter pertinet ad ueritatem humanæ naturæ sicut pcedens. Secundo, quia adiunctio humidi extranei ad primum humidū radicale facit ꝙ totum permixtum non ita perfecte participet uirtutem speciei, sicut primū participabat. Et ponit exemplum Philosophus* in primo de Generatione, de aqua pmixta uino, quæ semp uirtutem uini debilitat, ita ꝙ in fine ipsum aquosum reddit, vnde sicut secunda aqua, quis assumatur in speciem uini, non tamen ita perfecte speciem uini participat, sicut prima, quę in uinum assumebatur, ita illud, quod de alimento secundo in carnem conuertitur, non ita perfecte attingit ad speciem carnis, sicut, quod primo conuertebatur, & ideo non ita pertinet ad veritatem humanæ naturæ, nec ad resurrectionem. Sic ergo patet, ꝙ p hæc opinio ponit resurgere totū id, quod est de veritate humanę naturæ principaliter, non autem totum, quod est de veritate humanæ naturæ secundario. * *Lib. 1. text. 55.* *concl. p*

Tertia aūt opinio, q̄tū ad aliqd differt à scda, & q̄tū ad aliqd pueniт cū ea. Differt quantū ad hoc, ꝙ ponit totū, qd est sub forma carnis, & ossis eadē rōne ad veritatē humanæ naturę ptinere, quia non distinguit aliqd materiale signatū pmanēs in hoīe toto tpe vitæ eius, quod per se pertinet ad ueritatem humanæ naturæ, & aliquid fluens, & tefluēs, quod pertinet ad ueritatem humanæ naturæ solū propter quantitatis perfectionem, non propter primum esse speciei, sicut secunda opinio dicebat: sed ponit omnes partes, quæ non sunt præter intētionem naturæ ągeneratæ, pertinere ad ueritatē humanæ naturæ, quātum ad id, quod habet de specie, quia sic manent, non autem quantum ad id, qd habet de materia, quia sic fluunt, & refluunt indifferenter, ut ita etiā intelligamus contingere in partibus unius hominis, sicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia singuli subtrahuuntur à multitudine per mortem, alijs in loco eorum succedētibus. Vnde partes multitudinis fluunt, & refluūt materialiter, sed formaliter manent, quia ad eadē officia, & ordines substituuntur alij, a quibus priores subtrahuntur, vnde Resp. vna numero remanere dicitur. Et similiter etiam dum quibusdā partibus refluentibus aliæ reparantur in eadem figura, & in eadem situ, omnes partes fluunt, & refluūt secundum materiam: sed manent secundum speciem, manet nihilominus homo idem numero: sed conuenit tertia cum secunda opinione, quia ponit ꝙ partes secundo aduenientes, nō ita pfecte attingunt ad ueritatem speciei, sicut, q̄ primo aduenerunt, & ideo r idem qd ponit resurgere in homine secunda opinio, ponit tertia r; sed non penitus eadem ratione *. Ponit enim totum illud, qd ex semine generatum est, resurgere, non quia alia ratione pertineat ad ueritatem humanæ naturæ, quā hoc, quod postea aduenit: sed quia perfectius ueritatē speciei participat, quem ordinem ponebat secūda opinio in his, quæ postea adueniunt ex alimento, in quo etiam hæc opinio concordat cum alia. *concl. r*

AD

1m illatio conclusionis. Si ergo &c. ℞. 1. negatur illatio. §. Nam res naturalis non est id, quod est ex sua materia; sed &c. ut in textu.

¶ Examen. Ly ex sua materia. Scilicet transeunte: non aũt, permanente. Patet enim q materia, cum sit per se principium rei naturalis (.i. Physic.) est de essentia ipsius; & consequenter q ipsa res denominatur à sua materia essẽtia liter. Cæterum, si de materia trãseunte loquamur, non est sic; quoniam illa in aliã rem transit, & per cõsequens illa secundũ se non potest denominare rem naturalẽ: sed illud, in quod illa transit, denominat eam. Exemplũ ab artificialibus sumitur de ista duplici materia. Panis enim non est farina, nec ab ea denominatur; licet factus sit ex farina. Arma uerò ferrea denominantur, & sunt ferrum: quoniam ex eo, tanquam ex materia, facta sunt. Rõ diuersitatis est iã dicta: quia una illarum scilicet farina, est materia transiens; altera, scilicet ferrum, est materia permanens. Applica eo modo ad res naturales. Rursus. Illud dictum textus ly res naturales non est id, quod est ex sua materia, sed ex sua forma, intelligi etiã potest hoc modo; q scilicet non principaliter est quid ex sua forma. Prima tñ expositio est magis ad intentionem contextus, licet utraq; secũdum se sit uera.

Materia duplex.

...tisio 2a.

...tisio 2a.

Item maior.

Cibus conuertitur in ueritatem humanæ naturæ. ℞. negatur ista secundũ primã opinionem. § Hæc.n. ponebat, q nihil de nouo esse incipit de ueritate humanæ naturę. Vide 2m. tisium textus ly tamẽ prima opinio &c.

¶ NOT. Quãdo inquit textus, q prima opinio concedit hãc rõnem, non intendit q concedat, q caro bouis resurgat: sed intendit, q concedit, q nihil de alimento generatum resurget: & id propter rationem hanc ab arguente factam.

2m de maiori. s. cu... quantum ad esse de ueritate humanæ naturæ præcisè, non, quantum ad esse de eius ueritate in indiuiduo. s. ut in tex. Tunc nihil &c. Nam conclusio articuli dicens; q existens de ueritate humanæ naturæ resurget, intelligi de tali indiuiduo.

¶ NOT. Illud quod dicitur de semine in textu fin. facit pro de-

F claratione articuli sedi arg. 2. ly semen non resurget in corpore hominis. Hoc.n. dictum, quod & conceditur ibi à responso, intelligitur secundum declarationem factam in præsenti loco.

3m maior. Potest esse, q aliquid fuit de ueritate humanę naturæ in diuersis hominibus. ℞. 1. negatur ista. §. secundum primã opinionem loquẽdo ut in textu.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd res naturalis non est id, quod est ex sua materia, sed ex sua forma, vnde quamuis illud materiæ, quod quandoq; fuit sub forma carnis bouinæ, resurgat in homine sub forma carnis humanę, non sequitur q resurgat caro bouis: sed caro hominis, aliàs enim posset concludi, q resurgeret limus, de quo formatum est corpus Adæ:[r] tamen prima opinio concedit hanc rationem.

G

AD SECVNDVM dicendum, quòd costa illa non fuit in Adã de perfectione indiuidui: sed ordinata ad multiplicationem speciei; unde non resurget in Adam; sed in Eua: sicut & semen non resurget in generante sed in genito.

H

AD TERTIVM dicendum, q secundum primam opinionem facile est ad hoc respondere, quia carnes comestæ numquam sunt de ueritate humanæ naturæ in comedente, fuerunt autẽ de ueritate humanæ naturæ in eo, cuius carnes comedũtur, & ita resurgent in primo, & non in secundo[r]. Sed secundum secundam opinionem, & tertiam vnusquisq; in illo resurget, in quo magis accessit ad perfectã participationẽ uirtutis speciei, & si æqualiter in vtroq; accessérat, resurget in illo, in quo primo habuit ordinẽ ad resurrectionẽ ex coniunctione ad animã rõnalem illius hominis, & ideo si in carnibus comestis fuit aliqua superfluitas, quæ non pertineret ad ueritatem humanæ naturæ in primo, resurgere potent in secundo, aliàs illud, qđ pertinebat ad resurrectionẽ in primo, resurget in eo, & non in secundo: sed in loco eius sumereẽ, vel aliquid de eo quod

I

ex alijs cibis in carnem secundi conuersum est, uel si nullo cibo numquam pastus fuisset, nisi carnibus humanis diuina virtute aliunde suppleretur, quantum indigeretur ad perfectionẽ quantitatis, sicut etiam supplet in illis, qui ante perfectam ętatẽ decedunt, nec p hoc aliquid præiudicatur identitati in numero, sicut nec præiudicatur per hoc quòd partes secundum materiam fluunt, & refluunt.

AD QVARTVM dicendum, q secundum primam opinionem facile est soluere, quia ponit q semen non est ex superfluo alimenti, vnde carnes comestæ non transeunt in semen, ex quo puer generatur[r]. Sed secundũ alias duas opiniones dicendum est, quòd nõ est possibile, quòd totum, quod fuit in carnibus comestis, in semen conuertatur, quia post multam depurationem cibi, peruenitur ad decoctionem seminis, quod est superfluitas ultimi cibi: illud autem, quod de carnibus comestis in semen conuertitur, pertinet magis ad ueritatem humanæ naturæ In eo, quod ex semine nascitur, quàm in illo, ex cuius carnibus semen est generatum: & ideo secundum regulam prius datam, hoc, quod in semen conuersum est, resurget in eo, qui ex semine nascitur, residuum uero materiæ resurget in illo, ex cuius carnibus come stis semen est generatum.

K

AD QVINTVM dicendum, q embrya nõ ptinent ad resurrectionem ante animationem, p animam rationalem, in quo statu iam multum aduenit supra substantiam seminis de substãtia nutrimenti, qua puer in utero matris nutritur: & ideo si ali-

Item consequentia.

Ergo &c. negatur consequẽtia §. In aliquo enim illorum, de quibus in casu fit sermo, resurget illud, quod fuit de ueritate humanę naturæ. Et hoc iuxta secundam opinionem & tertiam: ut patet in textus responso secũdo ly sed secundum secundam opinionẽ & tertiam unusquisque &c.

¶ NOT. Diligenter aduerte in fine text[9] dicta uerba illa, s. nec per hoc aliquid præiudicatur identitati in numero sicut nec &c. Nam his benè notatis, inuabe[r]is ad melius intelligẽdũ dicta in q. 79. ar. 3. corp. circa secundã concl. de trãslatione superflui ab una parte ad aliã partẽ. Concludes siquidem hinc; q per talẽ translationẽ non uariatur identitas numeralis.

tisio 2a.

4m minor. ... q̃s i. ó co...cedẽs, ... carnes humanas, ... oportet q illud, qđ ... à parẽte trahit, sit de carnibus aliorũ hominum, quas pater suus comedit. ℞. negatur ista. § secundum primã opinionẽ. Nam hęc ponit, q semẽ nõ est ex &c. ut i textu. Ex quo dic; q ista prima opinio negat probationẽ in argumento adductã ex Philosopho scilicet q semẽ est de superfluo alimenti.

Regula. *In præc. solu. & ad 1. & cor.

Item maior.

De ueritate humanæ naturæ maximè uidetur esse illud, quod à parentibus trahitur. ℞. sic tamen, ut aliquid, unde trahitur, pertineat ad parentes. §. Vt in textu. Tunc nihil &c. vt patet ibidem[9] per secundum responsum ly sed secundum alias duas opiniones &c.

¶ NOT. Diligenter notato regulam in fine textus appositã: ut sciat in materia resurrectionis ista non errare, neque decipi.

5m de consequentia. Illud quod. ℞. 1. secundum diuersa § ut in tex. Tunc nihil &c. vt patet ibid.

Item

Item de consequentia.

Superfluitas cibi conuerteretur in semen. ª. R. ergo nor ista. §. secundum primā opinionem. Vide 4ᵐ. responsum ly prima autem opinio hac obiectione &c.

¶ Corollarium. Ex omnibus ergo in articulo hucusque dictis absolute concludendum est: quòd illud, quod fuit de ueritate humanæ naturæ, resurget in eo, in quo fuit de illa: nel magis fuit de illa: uel primo fu t de illa. si æqualiter in ambobus fuit (ut ad 3ᵐ. responsione secunda.) Ratio 2ᵉ.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem ostendas, à fortiori, insinuatum metiò esse à Luc. 21. quòd totum existēs in corpore de ueritate humanæ naturæ resurget in ipso: & sic. Capillus de capite uestro uun peribit. Hęc ibi. Capilli enim minus uidentur esse de ueritate humanæ naturæ, quàm plurima alia: & per consequēs ex hoc, quòd illi resurgent multò magis alia de ueritate huiusmodi existentia. Item à &c. vt ai. 1. 2. & 3. appen. *Tho. in 2. Sēt. di. 30. q. 1. ar. 2. Vnl. p S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes quomodo per rationē prædicta scriptuarum & patrū, proculà pitu quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & defendas. *Aug lib. 2. de Ciuit. Dei c. 16. non p c p to. 5. & in Enchir. c. 88. 89. & 90.

¶ Tertiò uidesquo modo ex ijs videlicet Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. † Magister sen. li. 4. dis. 44. S. B. *Al erū.

QVÆST. LXXX. ART. V.

349 CONCL. Totum, quod est in homine, resurget, consi derata totalitate speciei: non autem resurget totum, considerata totalitate materiæ.

¶ Examen. Ly totalitate speciei. Species hæc attenditur

quis embryo vescatur, & ex superfluo illius cibi generetur aliquis, illud, quod erit in substantia seminis, resurget quidem in eo, qui ex semine generatur, nisi in illo contineretur aliquid, quod fuisset de substantia seminum in illis, ex quorum carnibus comestis semen generatum est: quia resurgeret in primo, & non in secundo: residuum autem carniū comestarum, quòd non est conuersum in semen, B constat quòd resurgeret in primo, utrique diuina potentia implente, quod deest. *Prima autem opinio hac obiectione nō arctatur cum non ponat semen esse ex superfluo alimenti: sed aliæ multę rationes sunt cōtra, eam, ut in secūdo libro *patuit, distinctione trigesima.

ARTICVLVS V.

Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd quicquid fuit materialiter in membris hominis, totū resurget. Minus enim uidetur pertinere ad resurrectionem capilli, quam alia membra: sedᵇ quicquid fuit in capillis totum resurget, & si D non in capillis, saltem in alijs partibus, corporis ut Aug. * dicit in litera, † ergo multo fortius quicquid in alijs membris materialiter fuit, totū resurget.

2 Præterea. ᵇSicut partes carnis secundum speciem perficiūtur ab anima rationali, ita partes secūdum materiam: sed corpus humanum habet ordinem ad resurrectionē ex hoc, quòd fuit anima rationali perfectum. E ergo non solum partes secundum speciē, sed omnes partes secundum materiam resurgent.

3 Præt. Ex parte illa accedit corpori totalitas ex qua parte accedit ei diuisio i partes: sedᵇ diuisio in partes accedit corpori secundum materiam, cuius dispositio est quantitas, secūdum quam diuiditur, ergo & totalitas corporis attenditur secundū partes materię, si ergo non om A nes partes materiæ, resurgent, nec totum corpus resurget, qđ est inconueniens.

SED CONTRA. Partes secundū materiam non manēt in corpore, sed fluūt, & refluunt, ut patet per illud, quod dicitur in primo de Generatione. Si ergo omnes partes secundum materiam, quæ non manent in corpore, sed fluunt, & refluunt, resurgerent, uel erit corpus resurgentis densissimum, uel erit immoderatæ quantitatis.

Præterea. Quicquid est de ueritate humanæ naturæ in uno homine, totum potest esse pars materiæ in alio homine, q eius carnibus uescitur, si ergo omnes partes secundum materiam resurgant in aliquo, sequetur quòd resurget in uno id quod est de ueritate humanæ naturæ in alio, quod inconueniens est.

C RESPONDEO, Dicendum, quòd illud, quod est in homine materialiter, non habet ordinē ad resurrectionem, nisi secundum quòd pertinet ad ueritatē humanæ naturæ, quia secundum hoc habet ordinem ad animam rationalem, illud autem totum, quod est in homine materialiter pertinet quidē ad ueritatem humanę naturæ, quantum ad id, quod habet de specie D sed non totum considerata materiæ totalitate, quia tota materia, quę fuit in homine à principio uitæ usque ad finem, excederet quantitatem debitā speciei, ut tertia opinio dicit, quæ probabilior inter cæteras mihi uidetur. Et ideo ᵐ totum, quod est in homine, resurget, considerata totalitate speciei, quæ attēditur secundum quantitatem figuram situm, & ordinem par- E tium, non autem resurget totum considerata totalitate materiæᵃ. Secunda autem opinio, & prima nō utuntur hac distinctione, sed distinguūt inter partes, quarum utraque habet speciem, & materiam. Cōueniunt autem hę duę opiniones in hoc quòd utraque dicit quòd illud, quod est ex semine generatum, totum resurget, etiam totalitate materiæ considerata: differūt autem in hoc q de eo, quod ex

secundum quatuor, figuram, quantitatem, situm, & ordinem partium. Adeo quòd uult dicere conclusio, quòd quicqd est in homine resurget; seruata tamen quantitate hominis, figura, situ, & ordine partium. Ergo ratione quantitatis nō resurget homo gigas dit ut arbor pinus ratione figuræ non resurget, ut Leo ratione situs non resur ge ut brutum ratione ordinis partiū non resurget ut mōstrum. Resurget igitur totum habito respectu ad quantitatem, figuram, situm, & partium ordinem, naturæ humanæ cō uenientem. De quantitate ista, vide aliquid. q. 81. art. 2. cor. princip. *Arist. li. 1. de Gener. text. 35. 36. & 37.

¶ Ly totalitate materiæ. Ista materia est illæ partes, quæ fluunt, & refluunt in corpore humano. Et assimilantur hominibus alicuius ciuitatis de die in diē morientibus, & noniter aduenientibus. Vnde huiŏi partes non manent eędem, sed sibi inuicem succedunt: quoniam secundum deperditionem priorum partium succedunt aliæ ad idem officium in corpore, sicut & de ciuibus in ijsdem officijs succeßiuè post priorum mortē instantibus. Vide art. 4. corp. ly tertia autem opinio quantum ad aliquid differt à secunda, & quantum &c. circa medium. *Posita s. pęcd. cor. concl. m

¶ PROB. 1. Quia totum, quod est in homine, pertinet ad ueritatem humanæ naturæ quantum ad id, quod habet de specie (vt patet) & totum pertinens ad ueritatem humanæ naturæ resurget (ar. 4.)

2. Quia (ly non autem &c.) non totum, quod est in homine materialiter, pertinet ad ueritatem humanæ naturæ, considerata totalitate materiæ (cū tota materia quæ fuit homine à principio vitæ usque ad finem, excedat quantitatem debitam: vt patet) † Posita ti idem.

1m de minori. Quicquid fuit in capillis. & fa ciens augmentũ, tan quam alia pars: non autem, cedens tantum in restauratione deperditi. §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. ut patet ibidem considerandi.

*In hoc eodē cor. & in cor. prced. art.

2m maior. Sicut partes carnis secundum speciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes secundum materiam. &. sed non eadem ratione. §. secundum quamcunque illarum trium opinionum, ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. Nam ad hoc, quòd partes resurgant, exigitur ut perficiantur ab anima rationali, non quolibet modo, sed modo conuenienti spec ei humanæ.

3m de minori. Sed diuisio. &. accepta secundum dimensiones interminatas: non, secundum terminatas. §. Tunc nihil &c. Non enim ex diuisione quæ facit ad propositum sequitur inconueniens illud (ut arguens credebat:) secundum quòd declaratur in textu.

*Loco citato in arg.

¶Examen. Ly dimensiones interminatas: vide q. 79. art. 1. ad 3m. pro huius captu inuando.

APPENDIX.

Vril. p. 5 Eccl. &c. * Posstam in cor.

EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem ostendas, meritò insinuatum esse à 1. Corinth. 15. quòd totū materialiter in mēbris hominis extitēs resurget. & sic. Resurgent mortui incorrupti. Hæc ibi. Ac si dicat, nihil de eo qui fuit illorum naturę, deficiet in eisdem resurgentibus. Aliogn corruptio interueniret. Vbi nota: quòd corruptio alicu* tet prius existentis dicitur ei aduenire, quādo sibi subtrahitur aliquid, quod habebat. Item a constitutionibus Apostolicis authore Clemente Papa & martire,

* Aristote les lib. 1. text. 35. 46. & 37.

alimento generatur, nihil resurgere ponit prima opinio. Secūda uero aliquid eius resurgere ponit, & non totum, ut ex dictis * patet. F

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut quicquid est in aliis partibus corporis, resurget considerata totalitate speciei, non autem considerata totalitate materiæ, Ita etiā est de capillis. In alijs autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento, quod facit augmentum, & hoc computatur, ut alia pars considerata totalitate speciei, quia obtinet alium locum, & sitū in corpore, & substat aliis partibus demensionis. Aliquid autem aduenit, quod non facit augmentum, sed cedit in restauratione deperditi nutrido, & nō cōputatur, vt alia pars totius considerati secundum speciem, cum non obtineat alium locum, uel situm in corpore, quàm pars, quæ defluit, tenebat, quamuis possit alia pars computari, cum siderata totalitate materię, & similiter est de capillis.* Augustinus ergo loquitur de incisionibus capillorum, quæ erant partes facientes augmentum, & iō oportet quòd resurgant, & iō men in quantitate capillorum, ne sit quantitas immoderata, sed in aliis partibus, ut necessarium iudicabit diuina prouidētia: uel loquitur in casu illo quādo aliis partibus deficiet, tunc enim eorum defectus poterit ex superfluitatibus capillorū reparari.

AD SECVNDVM dicendum, quòd secūdum tertiam opinionem * eędem sunt partes secundum speciem, & secundum materiam. Non enim illa distiuctio ne utitur Philosoph. * in primo de generatione, ad distinguendum diuersas partes, sed ad ostendendum, quòd eædem partes possunt considerari secundum speciem, quantū ad illud, quod est formæ, & speciei in ipsis, & secundum materiam quantum ad illud, quod subest formæ, & speciei: constat autem quòd materia carnis non habet ordinem ad animam rationalem, nisi inquantū est sub tali forma, ideo ratione eius habet ordinē ad resurrectionem. Sed prima, & secunda opinio, q ponunt alias esse partes, quæ sunt secundum speciem, & alias, quę sunt secundum materiam, dicunt, quòd anima quamuis vtrasque partes perficiat, tamē perficit partes secundum materiam mediantibus partibus secundum speciem, & ideo non habent ęqualiter, ordinem ad resurrectionem. G

AD TERTIVM dicendum, q in materia generabilium, & corruptibilium dimensiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ substantialis, & ideo diuisio, quæ est secundum huiusmodi dimensiones, proprie pertinet ad materiam, sed quātitas completa, & terminata aduenit materię post formam substantialem, unde diuisio, quæ est, uel fit secundum H dimensiones terminatas, respicit speciem, præcipue quandò ad rationem speciei pertinet de terminatus situs partium, sicut est in corpore humano.

QAESTIO LXXXI.

De qualitate resurgentium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de qualitate resurgentium.

CIRCA quod quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum resurgent omnes in ętate iuuenili.

Secundo, Vtrum in æquali statura.

Tertio, Vtrum omnes in eodem sexu.

K Quarto, Vtrum in uita animali.

ARTICVLVS I.

Vtrū omnes resurgent in eadem ætate.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quòd non omnes resurgent in eadem ætate, scilicet iuuenili. Quia Deus resurgentibus præcipue beatis nihil subtrahet, quod ad perfectionem hominis pertineat, sed ætas pertinet ad perfectionem hominis, cum se- Tho. 4. dl. 44. q. 1. ar. 3. q. 1. & seq.

lib. 5. cap. 8. Omnipotens Deus excitabit nos cū omnibus, quia principio dormierunt, tales quales modò sumus, psęsen sita, ti figura, nil mancū habentes. Quamuis enim in mari moriamur, in terra discerpamur, quamuis à feris, uel ab auibus laniemur, tamen excitabit nos uirtute sua: quoniā mundus totus dei manu continetur. Hæc ibi. Vbi sub ly figura, intellige eius quantitatem, situm, & ordinem partiū, de quibus in corpo. Item à Luc. 21. Capillus de capite uestro non peribit. Et à &c. utat. 1. & 3. appen. inde enim trahitur propositum.

*ibidē post fin.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta fere praturam & patrū, pro quanto quod dixerunt insinuant, & intelligas, & probes, & tueatis.

¶ Tertiò videis quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXI.

ART. I.

CONCL. In senibus, & pueris reducetur humana natura per resurrectionem ad statum ultimæ perfectionis, qui est in iuuenili ætate.

¶Examen. Ly ultimæ. Idest summæ. Eo modo, quo dicitur, quis facere ultimum de potentia. Summæ, inquam, in genere humano.

¶Ly statum. Scilicet totius ætatis hominis. Ad ipsum enim ætatis antecedentis motus terminatur: & ab ipso incipit motus subsequentis: et in textu. Ideo ille status potest uocari terminus communis totius ætatis humanæ.

¶PROB.

¶PROB. Quia homo resurget absque defectu humanæ nat. ¶ A quo dicitur illa authoritas philosophi de uino aquoso, necessitatur consonet ur suæ primæ institutioni à Deo.)

efficatur de naturæ debilitate quò ad efficaciam conuersionis alimenti aliquo modo, puta in augmentum meliorem digestionem, & huiusmodi.

1m de minori. Sed ætas. R. considerata, secundum quod continet sapientiam animæ: non, secundum quòd dicit conditionem corporis. §. Tunc nihil contra. Non enim senectus, pro quanto dicit sapientiam, auferetur à beatis: sed pro quanto dicit conditionem corporis senectuti conformem, hoc est defectiosam.

¶NOT. Ob hoc legitur in Apocalipsi de senioribus in cœlo repertis. Intellige ergo dictum illud de senioribus, eo modo quo quantum ad sapientiam ibi repertam; secundum quem modum, & omnes beati possunt dici senes. Cæterum seniores aliqui sunt alijs; secundum quòd magis appropinquant Deo per fruitionem.

2m ꝺ maiori Ætas. R. sumpta quoad rum ad numerum annorum: non, quantum ad statum ex ipsis annis in corpore humano relictum. §. Tunc nihil &c. Non enim conclusio intelligit de ætate iuuenili in primo sensu, sed in secundo; eo modo, quo & de Adamo dicimus, quòd creatus fuit in ætate iuuenili.

¶*Corollarium*. Ergo non omnes, qui resurgent, erunt annorum triginta tria: quasi quod, istud tempus præterierint: alioquin, pueri non resurgerent in hac ætate: sed omnes dicentur, surgere in ætate triginta annorum ratione vigoris & perfectionis taper ex in ætate illa.

3m ꝺ maiori Magis fuit de ueritate humanæ naturæ. R. quantum ad terminum complementi, non quantum ad efficaciam vertandi alimenti aliquo modo §. Tunc nihil &c. Nam in iuuenibus est perfectior ueritas humanæ naturæ, quantum ad terminum complementi ut patet ex reductione illius, quod fuit in præcedenti ætate ad ipsam iuuenilem, secundum quòd declaratur in textu. Ex

*q. præc. ar. 4. ent. † Arist. li. 1. tex. 88 *li. 22. de Ciui. Dei cap. 15. à medio, & rade in glo. Haymonis su per illud ad Ephes. 4. donec occurrã. & in glo. ord. ibi. & Mag. li. 4. Sent. dist. 44 §. A.

m semel,

nectus sit venerabilis ætas, ergo senes non resurgent in ætate iuuenili.

2 Præt.[h] Aetas computatur secundum mensuram temporis præteriti: sed impossibile est tempus, quod fuit præteritum, non præterisse, ergo impossibile est eos, qui maioris ætatis fuerunt, B ad ætatem iuuenilem reduci.

3 Præterea, Illud, quod[h] magis fuit de veritate humanæ naturæ in unoquoque, maxime resurget in ea: sed quanto aliquid primo fuit in homine, tanto videtur magis ad veritatem humanæ naturę pertinuisse, quia in fine propter veritatem speciei debilitatam cõparatur uino aquoso corpus humanũ,* ut patet p Philosophum† in primo de generatione, C ergo si omnes debent in eadem ętate resurgere, magis decet, quod resurgant in ætate puerili, quàm iuuenili.

SED CONTRA est, quod dicitur Ephes. quarto: Donec occurramus omnes in perfectum uirum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, sed Christus resurrexit in ætate iuuenili, quæ circa 30. annos incipit, ut Aug.* dicit, ergo, & alij in ætate iuuenili resurgent. D

Præterea, Homo in maxima perfectione naturę resurget: sed natura humana perfectissimum statũ habet in ætate iuuenili, ergo in illa ætate, resurgẽt omnes.

RESPONDEO, Dicendum, quòd homo resurget absq; omni defectu humanę naturæ, quia sicut Deus humanam naturam absque defectu instituit, ita sine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Vno modo, quia nondum perfectionem ultimam est consecuta. Alio modo, quia iam ab ultima perfectione recessit. Et primo modo deficit in pueris, secundo modo deficit in senibus. Et ideo[m] in utrisque reducetur humana natura per resurrectionem ad statum ultimæ perfectionis, qui est in iuuenili ætate[a], ad quem terminatur motus augmenti, & à quo incipit motus decrementi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ętas senectutis habet reuerentiam non propter conditionem corporis, quod in defectu est, sed propter sapientiam animæ, quæ ibi esse præsumitur, ex temporis antiquitate. Vnde in electis manebit reuerentia senectutis propter plenitudinem diuinæ sapientiæ, quæ in eis erit, sed non manebit senectutis defectus.

AD SECVNDVM dicendum, quod non loquimur de ætate quantum ad numerum annorum, sed quantum ad statum, qui in corpore humano ex annis relinquitur. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem quã primo die formationis suæ habuit: & ideo ratio non est ad propositum.

AD TERTIVM dicendum, quòd uirtus speciei dicitur esse perfectior in puero, quàm in iuuene, quantum ad efficaciam agendi conuersionem alimenti aliquo modo, sicut etiam est perfectior in semine quàm in homine completo; sed in iuuenibus est perfectior, quantum ad terminum complementi. Vnde illud quod maxime ad ueritatem naturæ pertinuit, ad illam perfectionem reducetur, quam habet in ætate iuuenili; non ad illam, quam habet in ætate puerili, in qua humores adhuc non peruenerunt ad ultimam digestionem. E

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod oẽs resurgent eiusdẽ staturę. Sicut enim homo mensuratur quantitate dimẽsiua, ita quantitate durationis, sed quantitas durationis in om-

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem ostendas, metriò esse insinuatum à Philip. 3. quòd omnes resurgent in ętate Christo conformi. i. iuuenili: & sic. Saluatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Hæc ibi. Vbi per configurationem intelligitur ætatem conformitas ætatis prædictæ. Item ab Ephes. 4. Donec occurramus omnes in perfectum uirum, in mensurã ætatis plenitudinis Christi. Hæc ibi. Vbi per ly In mensuram ætatis, cùm iuxta articuli præsentis declarationem in ad 2m. intelligatur principaliter uigor & perfectio per illam ætatem importata, aduerte: quòd Christi amor erga nos tam intensus ostenditur ibi ab Apostolo, ut pro nobis uoluerit dare precium sanguinis sui in summa perfectione. i. in iuuenili ætate existens: quamuis sufficiens fuisset illud pretiũ, si etiam in alia ætate soluisset illud; licet tunc tantus amor, nõ sic appareret; nec tantum documentum. Videlicet: quòd quando vult homo aliquid in Dei seruitiũ dare, debet semper nobiliora exhibere, non minus nobilia & chara. 1

¶Secundò habes: quomodo prædicta scripturarum, pro quanto quod dximus insinuant, & intelligas, & tueatis. 2

¶Tertiò vides: quomodo ea ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3.

Vide p S. Eccl. &c.

QVÆST. LXXXI. ART. II.

CONCL. 1a. In resurrectione non solũ attendendũ est illud, quod cõpetit naturę speciei, sed etiã quod competit rationi indiuidui.

551 Cõc. Lateranẽ. sub Inn. 3. c. 1. ibi: resurgẽt in corporibus quę nunc gestant.

N n ¶PROB.

¶ PROB. Quia in resurrectione nō reparabitur humana natura solum quantum ad idem specie, sed etiam quantum ad idē numero. (q. 79. art. 2.)

¶ CONCL. 1ª. Non omnes resurgent in eadem quantitate; sed quilibet resurget in illa quantitate, in qua fuisset in termino augmenti, si natura nō errasset, uel defecisset: quod autē superest, uel deficit in homine resecabit, uel supplebit diuina potentia.

¶ NOT. De illis terminis in conclusione, s. de quātitate duplici hoc est, speciei, & indiuidui: unde declarationem hic textualem.

¶ PROB. Quia patere præsupponitur.

1ᵐ illatio cōclusionis. Ergo &c.

℟. negatur illatio. §. Nō enim est eadem ratio de quantitate illa duplici in argumento adducta: ut patet considerandi textum.

2ᵐ đ minori

Cui. ℟. & naturæ indiuidui. §. Nā quantitas huius indiuidui non solum &c. ut in textu.

3ᵐ maior.

Quantitas resurgentis non poterit esse proportionata uirtuti naturali, quę primò corpus formauit. ℟. negatur ista. §. Ad rationem dicitur, quòd illis, qui non potuerunt uirtute naturæ perduci ad debitam quantitatem, diuina uirtus supplebit.

† Arist. li. 2. tex. 41.

nibus reducetur ad eandem, qa omnes in eadem ętate resurgēt, ᵇ ergo quantitas dimensionis reducetur ad eandem mensuram, ut in eadem statura omnes resurgant.

2 Præt. Philosophus in 2. de Anima † dicit, ꝙ omnium naturæ constantium terminus est, & ratio magnitudinis, & augmēti: sed iste terminus non est nisi ex uirtute formæ, ᵇ cui debet congruere quātitas, sicut, & alia accidentia, ergo cum omnes homines habeant eandem formam specificam in omnibus debet esse secundum materiam eadem quantitatis mensura, nisi sit error, sed error naturæ corrigitur in resurrectione, ergo omnes resurgent in eadem statura.

3 Præt.ʰ Quantitas resurgentis nō poterit esse proportionata uirtuti naturali, quæ primo corpus formauit, aliās, qui non potuerunt ad maiorem quantitatem perduci uirtute naturæ, numquam in maiori quantitate resurgēt, quod falsum est, ergo oportet quod quantitas illa ꝓportionet uirtuti reparanti corpus humanum per resurrectionem, & materiæ de qua reparat: sed virtus reparās omnia corpora est eadem numero, scilicet diuina virtus, cineres autem omnes ex quibus reparantur humana corpora, se habent æqualiter ad suscipiendum actionem prædictæ uirtutis, ergo ad eandem quantitatem terminabitur resurrectio omnium hominum, & sic idem, quod prius.

SED CONTRA, Quantitas naturalis consequitur naturam vniuscuiusque indiuidui, sed in resurrectione non uariabitur natura indiuidui, ergo nec quantitas naturalis eius, sed non est eadem quantitas naturalis omnium, ergo non omnes resurgēt in eadem statura.

Præterea. Natura humana reparabitur per resurrectionem ad gloriam, uel ad pœnam: sed non erit eadem quantitas gloriæ, vel pœnæ in omnibus resurgentibus, ergo nec eadem quantitas naturæ.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in resurrectione nō repa-
F rabitur humana natura solum quantum ad idem specie, sed quātum ad idem numero, & iō ᵐ in resurrectione non solum attendendum est quod competit naturæ speciei, sed quod competit naturę indiuidui ⁿ. Natura autem speciei habet aliquam quātitatem, quam nec excedit, nec ab ea deficit absq; errore, quæ tñ quantitas habet aliquos gradus latitudinis, & non est acci-
G pienda secundum unam mensuram determinatam. Vnumquodque autem indiuiduum in specie humana, assequitur infra terminos illius latitudinis aliquē gradum quantitatis, quæ competit naturæ indiuidui, & ad hanc ꝑducitur in termino augmenti, si non fuit aliquis error in opere naturæ, per quem sit aliquid additum, uel subtractum prædictę quantitati, cuius quidem mensu-
H ra accipitur secundum proportionabilitatem caloris extendētis, & humidi extensibilis, quod non est eiusdem virtutis in omnibus: & ᵖ ideo nō omnes resurgent in eadem quātitate, sed quilibet resurget in illa quantitate, in qua fuisset in termino augmenti, si natura nō errasset, uel defecisset: quod autē superest, uel deficit in homine, resecabit, uel supplebit diuina poten-
I tia ᑫ.

concl. m

concl. p

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iā patet ex dictis, * quòd non dicuntur omnes in eadem ætate resurgere, quasi in omnibus competat eadem quantitas durationis, sed quia idem status perfectionis erit in omnibus, qui quidem status saluari potest in magna, & in parua quantitate.

* art. præced. ad 2.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quantitas huius in-
K diuidui non solum rñdet formæ speciei, sed etiam naturæ indiuidui, & ideo ratio non sequitur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quantitas resurgentis non proportionatur uirtuti reparanti, quia illa non est de natura corporis; neque omnibus secundum illum statum, in quo sunt ante resurrectionē sed naturæ, quam primo indiuiduum habebat: tamen si virtus formatiua propter aliquem defectū non poterat perducere ad debitam quantitatem, quæ competit speciei, diuina uirtus supplebit in resurrectione, defectum, sicut patet in nanis: & eadem ratio est in illis, qui immoderatæ magnitudinis fuerunt vltra debitum naturæ.

APPENDIX.

1 Vel. p S. Ezech. &c.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendas. meritò insinuatū ab Ezechiel 37. quòd non omnes resurgentes erunt eiusdem staturæ: & sic. Et ecce multa ossa ualde super faciē campi: & accesserunt ossa ad ossa unumquodq; ad iuncturā suam. Et vidi, & ecce super ea nerui & carnes ascenderunt, & extenta est in eis cutis desuper. Hæc ibi. ubi nota ly unumquodq; ad iuncturā suam. Clarum est, ꝙ illa ossa mortuorū, de quibus ibi loquitur, non erant eiusdem quantitatis dimensiuæ. Vnde cūm in resurrectionis p̄parationē, de qua ibi prophetat Ezechiel, unumquodq; os ad iuncturam propriā sui corporis conuenit fuerit, patet, & ꝙ mortui illi resurgentes diuersæ staturæ erunt; & quòd Ezechiel, per hunc modum loquendi, uariam staturam in resurrectionis generaliter designauit. Item à cōstitutionibus Apostol. eis: ut q. 80. ar. 5. appen. Vbi nota ly tales, quales modo sumus, & nota ly pręsenti figura. Quo nihil aliquid clarius dici potest, pro illo proposito.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem & intentionem, & ostendas esse, per nunc allegata meritò damnatum, errorem Origenistarum (Prat. Origenistæ) dicentium: quòd in resurrectione corpora hominum erunt rotunda, & orbiculari specie excitabuntur.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum & scripturarum, pro quanto quoq; diximus insinuauit, & intelligas, & tuearis.

¶ Quartò vides: quomodo ex ijs uiscibilem Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

In sᵃ corpo. art.

QVÆST.

QVAEST. LXXXI. ART. III.

552 CONCL. Sicut resurgent homines in diuersis staturis, ita in diuersis sexibus; & quamuis sit differentia sexuum, deerit tamen confusio mutuæ uisionis.

¶PROB. Quia talis diuersitas utraque cõpetit perfectioni- tũ speciei tũm indiuidui (vt patet:) 2. Quia (ly & quamuis &c.) libido incitãs ad turpes actus non aderit.

¶NOT. In communi resurrectione auferetur ab electis etiã fomes radicitus: & ex consequenti cum ipse sit inclinatio ad malum, præsertim concupiscentiæ (ut colligitur ex Rom. 7. adiuncta declaratione maximè Concilij Trid. sess. 4. decret. de peccat. origin. ibi, Manere &c. si quis usque ad ly si quis cõtrariũ senserit, anathema sit:) clarè sequitur ueritas textus, scilicet quòd tunc aberit libido incitans ad turpes actus.

Fomes tollit̃ omnò ĩ corpore beatorũ.

*Gl. ordi. sup illud 1. Cor. 15. Cũ euacuauerit oẽm principatum.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnes resurgent in sexu virili.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent in sexu virili. Quia dicitur Ephes. 4. quòd omnes occurremus in [h] virum perfectum, & cætera, ergo non erit nisi sexus virilis ibi.

2 Præterea. In futuro omnis prælatio cessabit, ut dicit gl.* 1. Cor. 15. sed mulier ordine naturali subdita est uiro, [h] ergo mulieres non resurgent in sexu muliebri, sed virili.

3 Præterea. Illud, quod est occasionaliter, & præter [h] intentionem naturæ inductum, non resurget, quia in resurrectione omnis error cessabit, uel tolletur: sed sexus muliebris est præter intentionem naturæ inductus ex defectu uirtutis formatiuæ in semine, quæ non potest perducere materiam conceptus ad formam virilem, unde dicit Philosophus 16.* de Animalibus, quòd fœmina est mas occasionatus, ergo sexus muliebris non resurget.

SED CONTRA est, quod dicit Augustinus † 22. de Ciuitate Dei, Melius sapere uidẽtur, qui vtrumque sexum resurrecturũ esse non dubitant.

Præterea, Deus reparabit in resurrectione, quod in homine fecit in prima conditione, sed ipse fecit mulierem de costa uiri, ut patet Genes. secundo, ergo ipse sexum fœmineum in resurrectione reparabit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut considerata natura indiuidui debetur diuersa quãtitas, diuersis hominibus, ita considerata natura indiuidui debetur diuersus sexus diuersis hominibus, & hæc etiam diuersitas cõpetit perfectioni speciei, cuius diuersi gradus implentur per dictam diuersitatem sexus, vel quantitatis, & ideo [m] sicut resurgent homines in diuersis staturis, ita in diuersis sexibus; & q̃uis sit differẽtia sexuum, deerit tamen confusio mutuæ uisionis [n], quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confusio causatur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ cum dicitur: Omnes Christo occurremus in virum perfectũ, non dicitur propter sexum uirilem, sed propter uirtutem animi, quæ erit in omnibus, & uiris, & mulieribus.

AD SECVNDVM dicendum, quòd mulier subditur uiro ꝑꝑ imbecillitatem naturæ, & quantum ad uigorem animi, & quàtum ad robur corporis, sed post resurrectionem non erit differẽtia in his secundum diuersitatẽ sexuum, sed magis secundum diuersitatem meritorum, & ideo ratio non procedit.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis fœminæ generatio sit præter intentionem naturę particularis, est tamen de intentione naturæ vniuersalis, quæ ad perfectionem humanæ speciei vtrumque sexum requirit, nec ex sexu erit ibi aliquis defectus.

1m ex Ephes. 4. In uirum. ℞. prout dicit uirtutem animi: non autem, sexum virilem § Tunc nihil &c. ut patet ex se.

¶NOT. Vir dicitur à virtute, etiam secũdum Tullium, licet imponatur ad significandum mares: ex eo quòd in maribus ordinariè apparet maior uirtus, seu uiuacitas, & fortitudo animi quàm in mulieribus. Vnde dicendũ: quòd ly uir, ut à quo, non significat sexũ; sed ut ad quod. Hinc est: quòd & mulieres aliquæ propter magnitudinem animi atque gestorum dictæ sunt uiragines; quasi participantes illud, à quo uiri denominantur.

*Lib. 2. de Generatione Alium c. 3. & Sup. q. 52. art. 1. ad 1.

†Li. 22. de Ciui. Dei c. 17. non procul à prin. c. 5.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. § Nam post resurrectionem in mulieribus non reperietur imbecillitas naturæ, neque pusillanimitas animorum, aut debilitas corporis, seu infirmitas discursus & rationis; propter quæ illis nunc subiectio conuenit (ut arguitur.)

¶*Corollarium.* Ergo (ut ex textu habetur) tunc mulieres erunt æquales uiris: immò & aliquæ superiores iuxta diuersitatẽ meritorum: non obstante diuersitate sexus.

3m de maiori. Præter intentionem naturæ. ℞. particularis & vniuersalis. § Tunc nihil &c. Nam quamuis fœminæ generatio sit præter intentionem &c. vt in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quòd per rõnẽ interimas errorẽ Armenorum (ut refert Guido, & meminit B. Augustinus de Ciu. Dei, lib. 22. c. 17. quem errorem Alfonsus Castrus tit. Resurrectio. 5. habet ꝓ hæresi) dicentium: quòd resurrecturi sunt omnes homines in sexu virili, nullumque fore post resurrectionem fœmineum sexum.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas prædictum errorem meritò damnari ab ecclesiasticis dogmatibus loco. 70. In resurrectione ex mortuis, sexus forma non mutabitur: sed uir mortuus resurget in forma uiri, & fęmina in forma fęminæ. Hæc ibi. Item à Gen. 1. Masculum & fœminã creauit eos. Hæc ib. Resurrectio uerò erit refectio eiusdẽ rei pristinę (ut omnibus cõstat:) & cõsequenter fęmina, & nõ tãm masculus, ibi reperietur. Item Matth. 22 Saducei, qui dicunt nõ esse resurrectionẽ, interrogauerunt eũ dicentes. Magister, erãt apud nos septem fratres &c. in resurrectione, ergo cuius erit de septẽ uxor? Respõdens ait. In resurrectione non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei. Hæc ibi. Itẽ simile Luc. 20. Patet autẽ: ꝙ promptius erat, respõdere fœmineum sexum in resurrectione non reperiendũ: & sic argumentũ Saducæorum apertius corruisset. Hoc autẽ non dixit dominus, innuens per hanc suã taciturnitatẽ; ꝙ illud est error. Hinc patet: ꝙ Armeni prædicti, cu suis similibus, decepti sunt ualde. Videntur autẽ moti ad ponendũ hoc ex eo, ꝙ impossibile ferè iudicarunt; ꝙ resurgentes uiri non accenderentur aliquo mõ ad concupiscentiã fęminarũ ex ipsarũ uisione, iudicantes de illo statu, sicut & de isto: cũ tñ ualde differat huiõi status ut noc post prob concl. & manifestũ est à simili & à fortiori. Clarũ. n. est, ꝙ status gloriæ melior admodũ erit, q̃ status innocentiæ; de quo Genesis 2. dr̃. Erant autẽ ambo, i. Adã & Eua, nudi: & non erubescebant. Idest ad actus turpes libido eos ob hoc non incitabat, ex quibus cõfusio cãtur (ut in cor. sũ.) Multò igitur magis uerum erit hoc de statu in gloria existẽtiũ. Nam huiusmodi motio libidinis fit ex fomite, ut iam dictum est: & Gen. 3. habetur, ꝙ post peccatum commissum cognouerunt se esse nudos. idest, erubuerunt. Propter quod & fecerũt sibi perizomata. Confusionis ergo totius, & cuiuslibet motionis ad concupiscentiam fuit peccatum, & remotio originalis iustitiæ. Vnde cùm in gloria resurgentium à beatis remota sit omnis radix peccati cuiuscunque; eisque collatum aliquid multò maius, quam originalis iustitia, tenendum est firmiter, quò

Vill. ℘ Eccl. &c.

concl.

Ex maioritate gloriæ, q̃ statos innocẽtiæ, quod eueniat beatis.

ibi ex mutua alsione nulla penitus erit cōfusio, aut qualiscunque ad malum titillatio. Erit igitur an si manus uel facies viderent; de quo, vt patet nunc, non erubescimus. Et cōstarium bonum suspicari prouenit ex cōmensuratione status huius ad illum; quasi quòd de utroque idem iudicium sit. Et hæc commēsuratio procedit ex carnalitate quadam nimia, qua aliqui, ceteroqui prorsus uidentur: adeò immersi sunt in actus carnales assimilati Luthero, in hoc, (vt refert Prat. tit. Sectat.) dicenti: quòd continere nemo potest, & nec minus quidem, quam saluam non expuere. Qui tamen, etiā quòd pro præsenti statu loquatur, meritò damnatur à cathologorum milium sanctarum uirginum ab ecclesia solemniter quotannis celebrata tum. Immò & ab antiquis atque paganis sibyllis, de quibus Hieronimus testatur quòd prophetandi munus à Deo receptum in præmium virginitatis suæ.

Caueas errorē.

8.li.1. Eth. c.7. à medio.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scriptu ratum & partum pro quanto non omnes in eodem sexu resurrecturos insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs ufficium Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXI.

ART. IIII.

553 CONCL. Operationes naturales, quæ ordinantur ad uitam animalem uel causandam uel conseruandam, non erunt in resurrectione.

¶ NOT. Vita animalis dicitur illa, quæ pertinet ad actus nutritiuæ & generatiuæ potentiæ. Et dicitur animalis, quoniam in his actibus conuenit homo cum brutis. Consequenter igitur uita spiritualis

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnes resurgent in vita animali.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd resurgent in uita animali, ut scilicet vtantur actu nutritiuæ uirtutis, & generatiuæ. Quia resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi, sed Christus dicitur post resurrectionē comedisse, vt patet Matth. vlt. & Luc. vlt. ergo homines post resurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

¶ 2 Præterea. Distinctio sexuū ad generationem ordinatur, & similiter instrumenta, quæ deseruiunt virtuti nutritiuæ ordinantur ad comestionem, sed homo cum omnibus huiusmodi resurget, ergo utetur actibus virtutis generatiuæ, & nutritiuæ.

¶ 3 Præterea. Totus homo beatificatur, & secundum animā, & secundum corpus: sed beatitudo secundum Philosophum in perfecta operatione consistit, ergo oportet quòd omnes potentiæ animæ, & omnia mēbra sint in suis actibus in beatis post resurrectionem, & sic idē quod prius.

4 Præt. In beatis post resurrectionem erit perfecta, & beata iucunditas: sed talis iucunditas omnes delectationes includit, quia beatitudo est status omniū bonorum aggregatione perfectus, & perfectum est, cui nihil deest: cum ergo in actu uirtutis generatiuæ, & nutritiuæ sit magis delectatio, uidetur quòd tales actus ad uitam animalem pertinentes in beatis erunt, & multo fortius in alijs, qui minus spiritualia corpora habebunt.

SED CONTRA est quod dicitur Matthæi 22. In resurrectione neque nubent, neque nubentur.

Præterea, Generatio ordinatur ad subueniendū defectui, qui per mortem accidit, ad multiplicationem humani generis, & comestio ad restaurationem deperditi, & augmenti quantitatis, sed in statu resurrectionis F iam humanum genus habebit totam multitudinem indiuiduorum à Deo præfinitam, quia vsque ad hoc generatio differtur, similiter etiam quilibet homo resurget in debita quantitate, nec erit ultra mors, aut aliqua deperditio fiet à partibus hominis, ergo frustra esset actus generatiuæ, & nutritiuæ uirtutis.

RESPONDEO, Dicendum, G quòd resurrectio non erit necessaria propter primam perfectionem ipsius, quæ consistit in integritate eorum, quæ ad naturam spectāt, quia ad hoc homo peruenire potest in statu pſentis uitæ per actionem causarū naturalium, sed necessitas resurrectionis est ad consequendam vltimam perfectionem, quæ cōsistit in peruentione ad ultimū finem. Et ideo, illæ operatio H nes naturales quæ ordinantur ad primā perfectionem humanæ naturæ, uel causandam, uel conseruandam, non erunt in resurrectione, & huiusmodi sunt actiones animalis uitæ in homine, & actiones mutuæ in elementis, & motus cœli, & ideo hæc cessabunt in resurrectione. Et quia comedere, bibere, & dormire, & generare ad animalem uitam pertinent, cū I sint ad primam perfectionem naturæ ordinata, in resurrectio ne talia non erunt.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd illa comestio, qua Christus comedit, non fuit necessitatis, quasi cibis indigeret humana natura post resurrectionē, sed fuit potestatis, ut ostēderet se uerā naturam sumpsisse, quam prius habuerat in statu illo, quādo cum discipulis come K derat, & biberat: hæc autem ostensio non erit in resurrectio ne communi, quia omnibus notum erit, & ideo dicitur dispensatiue Christus manducasse, eo modo loquendi, quo Iuristę dicunt, dispensatio est communis iuris relaxatio, quia Christus nō intermisit hoc, quod est cōmuniter resurgentium, scilicet non uti cibis propter causam prædictam, & propter hoc ratio non sequitur.

dicitur, quæ consistit in actibus potentiarum intellectiuarum. s. intellectus, & voluntatis.

¶ Examen. Ly operationes naturales &c. Hæc declarantur in secundum textus.

¶ PROB. Quia resurrectio non est necessaria propter primam perfectionem naturæ (cùm humana ad hanc peruenire possit nunc per causas naturales.)

1m maior. Resurrectio nostra erit cōformis resurrectioni Christi. ᵽ. conformitate gloriæ: non, cuiuscunque dispensatiuæ operationis. ¶. Tunc m. b. l &c. Nam quòd Christus comederit post resurrectionem, fuit dispēsatiuè factū: ad probādam scilicet ueritatem resurrectionis suę: non autem fuit ad ostendendum, quid conueniat statui resurgentium.

*q.75.ar. 1.corp. & art.seq. concl.

¶ Corollarium Ergò factum Christi prædictum non est de al ia gloriscandis affirmandum. Quod & ex Papa Bonifacio vuj. de regul. iur. in & regula 18. confirmatur dicente: quæ à iure cōmuni exorbitans, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

¶ NOT. Licet autē non sit dicendum ꝑ pter prædicta, quòd corpora resurgentia comedant, nel bibant: tamen ob hoc nō negatur ab eis, quòd possint comedere, & bibere. Aliud est enim habere potestatem ad hoc, aliud est exercere hāc potestatem. Et si inferatur, ḡ sit frustra nisi exeat in actū, negabitur hæc deductio: ut ex similis coll. gitur ex responsione ad 1m. & q.80. artic. 1. ad 1m. & ar. 3. ad 1m. Nam huiusmodi potestatis cuiū alij fines, quàm actus manducandi, & consequenter etiā ḡ nunquam exeant in hunc actum, non erunt frustra. Si tamen uelles comedere risque de tōne beatitudinis hoc è ut hō héai quid velit, ne al qd inordinatē uelit. q.71. ar. 1. corp. ani illa-

* Vide Th. quo libeto. 3. art.3.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illa . propter rationem dictam in textu: cui iungas q. 80. art. 1. ad 1m. & art. 2. ad 2m. Ex quibus dicas, quod illatio debebat fieri sic, ergo utetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuæ uel ad aliquē aliū finē ordinabitur distinctio sexuum. Et tunc concederetur illatio pro ultima parte tantum.

A damnari à Rom. 4. Regnum Dei non est esca & potus: sed iustitia & pax & gaudium in Spiritu sancto. Hæc ibi. Cum delitijs autē carnis non stant hmōi, ut patet. Item à 1. Cor. 6. Neq; adulteri, neq; molles, neq; masculorum concubitores, regnum Dei possidebunt. Hæc ibi. Et Gal. 5. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, ebrietates, commessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnū Dei non consequentur. Hæc ibi. Item ab Apocal. 22. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni: ut per portas intrent in ciuitatem. Foris canes, & impudici, & idolis seruientes. Hæc ibi. Ex his omnibus patet, quod nō resurgent homines in uita animali. Nam si uita animalis requireretur tūc in resurrectione beatorum, optima esset uia ad consecutionē illius uiuere in delitijs carnis; tantum abest, ut uiuere in talibus immunditijs, esse contra regnum Dei. Per hoc ergo, quod scripturæ promissæ mōstrant, quod talia facientes regnū Dei nō consequentur, cōmonstratur apertissimè, quod tunc in resurrectione nō erit uita animalis ab hæreticis illis descripta. Item à Matth. 22. In resurrectione neq; nubent neq; nubentur, sed erūt sicut Angeli Dei. Hæc ibi. At Angeli Dei nō uiuunt animali uita secundū illud ab Archangelo Raphaele dictū Thobiæ 12. Videbar quidē uobiscū mānducare, & bibere; sed ego cibo inuisibili utor. Hæc ibi. Quid autē sit ille cibus inuisibilis declarat Papa Benedictus xij in extrauag. hac in perpetuum ualitura &c. & Conc. Flor. sess. vlt. in lit. sanct. union. quod est visio Dei facialis, atque fruitio. De illis mille annis, Apoc. 20. uide catholicū sensū ibi in sanctis Doctoribus.

3m ex Philosopho. Operationē. R. hominis, inquantum homo. S. Tunc nihil &c. Nam actus nutritiuæ potentiæ, & generatiuæ non sunt hominis inquantum homo, sed inquantum animal. Vnde & huiusmodi dicuntur in homine opera animalis uitę.

4m de minori. Omnes delectationes. R. simpliciter dictæ, & propter se quęrēdæ: non aliter. S. Tunc nihil &c. Delectationes. n. corporales &c. ut in text.

¶NOT. Collige ex responso textuali, quod quicquid est delectationis ueræ totum reperietur in beatis. Nam ueræ delectationes sunt illæ, quæ pp se quærendæ sūt: cuiusmodi corporales prædictę nō sunt, cum medicinæ sint. Adde quòd aliquid est delectabile pro aliquo statu, quod non est delectabile pro aliquo alio: ut videmus in statu puerili & uirili; quòd scilicet pueri delectantur in aliquibus, quæ delectationem non afferunt uiris: imò quandoq; confusionem. De hac uniuersali delectatione uera in beatis reperta, uide 1. 2. q. 4. art. 7. & q. 2. art. 5. 6.

†lib. 10. Ethic. ca. 7. à med.

*Al. beatificabitur.

†Aristot. li. 7. c. 12. parum à princ. & li. 10. ex c. 5. & vltimo.

AD SECVNDVM dicendum, quòd differentia sexuum & membrorum uarietas erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrandam in specie, & etiam in indiuiduo: unde nō sequitur quòd sint frustra, quamuis animales operationes desint.

B AD TERTIVM dicendum, quòd prædictæ operationes nō sunt hominis, inquantum est homo, ut Philosophus † dicit: & ideo in eis non consistit beatitudo humani corporis, sed corpus humanum * glorificabitur ex redūdantia à ratione, à qua homo est hō, inquantū erit ei subditū.

AD QVARTVM dicendum, quòd delectationes corporales sicut dicit Philosophus † in 7. & 10. Ethic. sunt medicinales, quia C adhibentur homini ad tollendū fastidium, uel etiam ęgritudines inquantum eis homo inordinate delectatur, ac si essent veræ delectationes, sicut hō habens infirmum gustum, delectatur in quibusdam, quæ sanis non sunt delectabilia & ideo non oportet quòd tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, ut Iudæi, & Saraceni ponunt, & quidam hæretici posuerunt, qui vo D cantur Chiliarchæ, qui etiam secundum doctrinam Philosophi non uidentur sanum habere affectum, solę enim delectationes spirituales secūdum ipsum sunt simpliciter delectationes, & propter se querendæ, & ideo ipsæ ad beatitudinem requiruntur.

QVÆSTIO LXXXII.

De conditionibus beatorum resurgentium, in quatuor articulos diuisa. E

DEINDE considerandum est de conditionibus beatorum resurgētiū. Et primo de eorum corporum impassibilitate. Secundo, de subtilitate. Tertio, de agilitate. Quarto, de claritate.

CIRCA quod quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum Sancti resurgē tes resurgant quo ad corpora impassibiles.

Secundo, Vtrum æqualis impassibilitas omnibus fuerit.

Tertio, Vtrum illa impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat.

Quarto, Vtrum sint in eis omnes sensus in actu.

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora sanctorum post resurrectionem sint impassibilia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd corpora Sāctorum post resurrectionem nō sint impassibilia. h Omne enim mortale est passibile: sed post resurrectionē erit animal rationale mortale, est hæc enim definitio hominis, quę ab eo non separabit, ergo corpus erit passibile.

2 Præt. Omne h quod est in potentia ad formam alterius, passibile est ab illo, quia secundum hoc aliquid est passiuum ab alio, ut dicitur in primo de generatione: sed corpora Sanctorum post resurrectionem erūt in potentia ad aliam formam, ergo erunt passibilia. Probatio mediæ. Quęcumq; cōmunicant in materia, unum eorum est in potentia ad formam alterius, materia enim, secundum quòd est sub una forma, nō amittit potētiam ad aliā formā, sed corpora sanctorum post resurrectionem

Tho. 4. di. 44. q. 2. a. 1. quæst. 1. & seq.

¶APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimat, hæresim Cerinthi (Prat. Cerinthiani.) dicentis beatitudinem consistere in carnis delitijs, & post resurrectionem regnū Christi futurum esse terrenum, & in eo beatos homines in carnis cōcupiscentijs, & libidini subiectam uitam, acturos. Item Chiliastarum (Prat. Chiliastæ, quam & tangit D. Thomas in ad 4m. dicentium: cùm uenerit Christus de cœlo mille anni erunt iterū nob. sad uiuendum generandum & manducandum, sicut nūc fit quotidie in hoc seculo.

Vtil. p'S. Eccl. &c.

¶Secundò habes quomodo per rationē ostēdat illas meritò damnari à Rom. 4.

5 ¶Tertiò habes quō per rōnem prædicta scripturarum & patrū, pro quanto homines resurrecturos ad vitam animalem degendam negant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò vides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXII. ART. I.

CONCL. 1a. Corpora gloriosa non dicuntur impassibilia pro pter remotionem passionis communiter dictæ. 584

1m maior. Omne mortale eſt poſſibile. & aliquando, & pro ſtatu quo eſt mortale: non aliter § Tunc nihil contra. Nam homo eſt mortalis pro præſenti ſtatu; ſecundũ quem ſolum cognouerunt Philoſophi hominẽ ſic diffinientes (ut arguitur.)

Item minor.

Poſt reſurrectionem homo erit animal rationale mortale. 2. q. negatur iſta §. Ad probationem dicitur, ꝙ ipſa mortalitas ſeparabitur tunc ab homine; quæ non eſt tunc de diffinitione hominis, quaſi ſit de eſſentia eius: ſed ideo ꝙ ponitur loco differentiæ augnitæ, ꝙ eſt compoſitio ex cõtarijs.

¶ *Corollarium*. Ergo eſſentialis diffinitio hominis eſt hæc. Homo eſt animal rationale compoſitum ex contrarijs. Vnde iſta nunquam ſeparabitur ab homine, etiã in gloria: licet tunc, virtute diuina operante, huiuſmodi compoſitio non ſit futura vnquam cauſa mortalitatis. Vide ſecundũ reſponſum ly uel poteſt dici &c.

concl. s

* In lib. 2. Cur Deus homo ca. 11. parũ à prin.

2m de maiori

Quod eſt in potẽtia libera: non autẽ, ligata § Tunc nihil, ut patet &c. in textu à ly in ſanctis poſt reſurrectionem &c.

actio 2a.

¶ NOT. Si dicatur, ꝙ aliquando exibit in actum iſta potentia per diſſolutionẽ ligaminis, quia nullum uiolentum perpetuũ: & huiuſmodi ligatio uidetur præter naturam talis potentiæ, reſpondendũ eſt, ut habetur ex q. 75. art. 5. ad tertium. Vnde concludendũ eſt ſimiliter: ꝙ talis ligatio non eſt præter naturam, ex eo ꝙ non terminatur ad cõtrarium deſiderio naturali; imò quod eſt ſecundum naturã perfectam, eo quòd terminatur ad illud, quod eſt ſecundum deſiderium naturale. Terminatur enim ad immortalitatem.

Præterea, non poteſt natura cœleſtis ita dominari in corpore humano, quin natura elementaris remaneat, cui ex eſſentialibus ſuis principijs paſſibilitas ineſt. Et ideo aliter dicendum eſt, quòd omnis paſſio fit per uictoriam agentis ſuper patiens, aliàs nõ traheret ipſum ad terminos ſuos: impoſſibile eſt autem ꝙ aliquid dominetur ſupra patiens, niſi inquantum debilitatur dominium formæ propriæ ſupra materiam patientis, loquendo de paſſione, quæ eſt contra naturam, de qua nunc loquimur: non enim materia ſubijcit uni contrariorum, ſine hoc ꝙ tollatur dominium alterius ſuper ipſam, uel ſaltẽ diminuatur. Corpus autem humanum, & quicquid in eo eſt, erit pfecte ſubiectum animæ rationali, ſicut anima perfecte ſubiecta Deo: & iõ in corpore glorioſo non poterit eſſe aliqua mutatio cõtra diſpoſitionem illam, qua perficitur ab anima: & [a] ita, corpora illa erunt impaſſibilia*.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ſecundum Anſelmum,* mortale ponitur in definitione hominis à Philoſophis, qui nõ crediderunt hominem totum aliquando poſſe eſſe immortalem, quia nõ uiderunt homines niſi ſecundum huius mortalitatis ſtatum*. Vel poteſt dici, ꝙ ſecundum Philoſophum in octauo Metaph. quia differentiæ eſſentiales ſunt nobis incognitę, vtimur quandoque differentijs accidentalibus, ad ſignificandũ differentias eſſentiales, quę ſunt accidentaliũ cauſæ, unde mortale in definitione hominis nõ ponitur quaſi ipſa mortalitas ad eſſentiam hominis pertineat, ſed quia illud, quod nunc eſt cauſa paſſibilitatis, & mortalitatis, ſecundum præſentem ſtatũ, ſcilicet compoſitio ex cõtrarijs, eſt de eſſentia hoĩs: ſed tũc non erit cauſa eius propter uictoriam animæ ſuper corpus.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ duplex eſt potentia, ligata, & libera, & hoc non ſolũ eſt uerum in potentia actiua, ſed etiã paſſiua. Forma enim ligat potẽtiam materiæ, determinãdo ipſam ad unum, ſecundum quòd dominatur ſuper eam: & quia in rebus corruptibilibus non perfecte dominatur forma ſupra materiam, non perfecte põt ligare ipſam, quin recipiat interdum per aliquam paſſionem diſpoſitionẽ contrariam formæ, ſed in ſanctis poſt reſurrectionem diuina virtute anima dominabitur ſupra corpus, nec illud dominiũ aliquo modo poterit auferri, quia ipſa erit immutabiliter Deo ſubiecta, quod non fuit in ſtatu innocentiæ, & in corporibus illis manet eadem potentia ad formam aliam, quæ nunc ineſt quantum ad ſubſtantiam potentiæ, ſed erit ligata per uictoriam animæ ſupra corpus, vt nunquam in actum paſſionis tranſire poſſit.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ qualitates elementares ſunt inſtrumenta animæ, ut patet in Secundo de anima, ꝙ calor ignis in corpore humano regulatur in actu nutriendi per uirtutem animæ. Quando autem agens principale eſt perfectum, & nõ eſt aliquis defectus in inſtrumẽto, nulla actio procedit ab inſtrumento, niſi ſecundum diſpoſitionem principalis agentis, & ideo in corporibus ſanctorum poſt reſurrectionẽ nulla actio, uel paſſio poterit prouenire a qualitatibus elemẽtaribus, quæ ſit contra diſpoſitionem animę quæ intẽdit conſeruare corpus.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſecundum Auguſtinum† in epiſtola ad Conſtantinum, diuina potentia ualet in iſta uiſibili, atque cõtractabili natura corporum quibuſdam manẽtibus, auferre quas uoluerit qualitates. Vñ ſicut ab igne fornacis Chaldæorum abſtulit uirtutem comburendi, quantum ad aliquid, quia corpora puerorum illæſa ſeruata ſunt, ſed manſit quantũ ad aliquid, quia ignis ille ligna comburebat, ita auferet ab humoribus paſſibilitatem, & dimittet naturam. Modus autem quo hoc fiet, dictus eſt.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ cicatrices vulnerum non erunt in ſanctis, nec in Chriſto fuerunt, inquantũ importat aliquẽ

3m ex Philoſopho. Cõtraria nata ſunt agere, & pati, ad inuicem. & niſi principale agens ipſorum cõtrariorum moderatiuum ſit perfectum, & in ipſis contrarijs, tanquam inſtrumentis, nullus ſit defectus §. ut in textu dicitur. Tunc nihil &c. vt patet ibid. à ly ſed in corporibus ſanctorum poſt reſurrectionem: &c.

4m de maiori

Sãguis & alij humores ſi conſiderantur ſecundum ſubſtantiã; non, ſecundum paſſibilitatem § & ſic intelligit. q. 80 ar. 4. Tũc nihil &c. ut patet in tex. per totum.

¶ Examen. Ly modus autem, quo hoc fiet, dictus eſt, Scilicet in corp. ſin. & reſpõſionibus ad primum ſecundum & tertiũ de victoria animę ſupra corpus. De remotione autem actus à ſubiecto, puta ab igne &c. vide q. 74. ar. 8. circa noſtra in corp.

5m de maiori

Repugnat perfectioni defectus § inquãtũ defectus: non tamen inquantum dignitat ꝗ dã § Tunc nihil &c. Nam cicatrices vulnerum non erunt in ſanctis, nec in Chriſto fuerunt inquantum importãt &c. ut in textu.

APPENDIX.

† Epiſ. 146. circa princip. & med.
[a] In corp. huius ar.
* Vel. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Origeniſtarum (Prat. Origeniſtę.) dicentium: ꝙ corpora poſt reſurrectionem futura ſunt iterũ mortalia, quæ multis tranſactis ſeculis poſtmodum ſunt in nihilũ redigenda.

¶ Secundò habes: quomodo per rationes oſtendas, hanc meritò damnari à 1. Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autẽ corruptibile hoc induerit incorruptibilitatem, & mortale hoc induerit

immortalitatem: tunc fiet sermo, qui scriptus est. Absorpta est mors in uictoria. Vbi est mors uictoria tua? Hæc ib. Vbi p uictoriam primo loco dictã, qua mors dr absorpta intellige uictoriã animæ supra corpus datam ei à Deo per dñm nostrum Christũ, vt ibi subdit Apostolus. Per uictoriam uerò secundo loco dictã, intellige illam, qua mors uincebat omnes hoies: de qua dictum est Rom. 5. Per vnum hoiem in hũc mundum intrauit mors, & ita in oẽs homines pertransijt. Ergo iuxta Apostolum ibi ad Corinth. Mors vltra non habebit uictoriam supra corpora resurgentium. Itẽ à Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra nõ dominabitur. Hæc ibi. Vbi per mortem, & dominium mortis, intelligit quamcũq; passionẽ propriè dictam, ut exponunt sancti. Patet autem q; resurrectio Christi ẽ causa exemplaris nostræ q. 76. ar. 1 ad cuius corporis claritatẽ reformabuntur corpora sanctorum Philip. 3. Item à constitutionibus Apostolicis lib. . . cap. 8. Excitabit nos omnipotẽs De°, nil mancum habentes, nec corruptioni obnoxium: quoniã immortales resurgemus. Hæc ibi. Itẽ ab Apocal. 21. Absterget Deus oẽm lacrimam ab oculis sanctorũ, & mors ultra nõ erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra. Hæc ibi. Item ab Isaia. 25. Præcipitabit mortem in sempiternum.

Li. 22. de Ciuit. Dei cap. 20. in prin. t. 5.

Lib. 21.

3 ¶ Tertiò, habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum pro quanto corpora sanctorum post resurrectionem fore impassibilia insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

defectum, sed inquantum sunt signa constantissimæ uirtutis, quia passi sunt pro iustitiã, & fide, ut ex hoc, & ipsis, & alijs gaudiũ crescat. Vnde dicit Aug. † 22. de Ciuit. Dei: Nescio quõ sic afficimur amore martyrũ beatorum, vt uelimus in illo regno in eorũ corporibus uidere uulnerũ cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt, & fortasse uidebimus, non enim deformitas in eis, sed dignitas erit quædam, quamuis in corpore sancto, non corporis, sed uirtutis pulchritudo fulgebit. Nec tamen si aliqua martyribus amputata, & ablata sunt membra, sine ipsis membris erunt in resurrectione mortuorũ, quibus dictum est, Capillus de capite[H] vestro non peribit.

ARTICVLVS II.

Vtrum impassibilitas in omnibus erit æqualis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd impassibilitas in omnibus erit æqualis. Quia primæ ad Corinth. 15. dicit Gloss. quod æqualiter omnes habent quòd pati non possunt, qui habent dotem impassibilitatis, ergo h impassibilitatis est æqualis in omnibus.

¶2 Præt.[h] Negationes non recipiunt magis, & minus: sed impassibilitas est quædam negatio, uel priuatio passibilitatis, ergo nõ potest esse maior in vno quàm in alio.

¶3 Præt. Magis album dr quod[K] est nigro impermixtius: sed nulli corporum sanctorum admiscebitur aliquid de passibilitate h, ergo omnia erunt æqualiter impassibilia.

SED CONTRA, Merito debet respondere præmium proportionaliter: sed Sanctorum q̃dam fuerunt alijs maiores merito, ergo cum impassibilitas sit quoddam præmium, vr q̃ in q̃busdã sit maior, quàm in aliis.

Præterea. Impassibilitas diuiditur contra dotem claritatis:[G] sed illa non erit æqualis in omnibus, ut patet. 1. Corint. 15. ergo nec impassibilitas.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd impassibilitas potest dupliciter considerari, uel secundum se, uel secundum cãm suã. Si secundum se consideretur, quia solam negationem, uel priuationẽ importat, non suscipit magis, & minus, sed[m] erit æqualis[I] in omnibus. Si aũt considerετur secundum suam causam, sic erit in uno maior quàm in alio. ¶ Causa autem eius est dominium animæ super corpus, qd̃ quidem dominium causatur ex hoc, quòd fruitur Deo immobiliter, unde in illo, qui perfectius fruitur Deo, est maior impassibilitatis causa.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd glos. illa loquitur de impassibilitate secundum se, & nõ secundum causam suam.

AD SECVNDVM dicendum, q̃ quamuis negationes, & priuationes secundũ se non intendantur, nec remittantur, tñ intenduntur, & remittuntur ex causis suis, sicut dr esse loc° magis tenebrosus, qui habet plura, & maiora obstacula lucis.

AD TERTIVM dicendum, q̃ aliqua non solum intenduntur per recessum à contrario, sed p accessum ad terminũ, sicut lux intenditur. Et propterea ẽt impassibilitas est maior in uno q̃ in alio, quamuis in nullo aliqd passibilitatis remaneat.

¶PROB. Quia causa impassibilitatis erit maior in uno, quàm in altero (cum hæc sit radicaliter. frui Deo.)

¶NOT. Quòd quis perfectius alio essentiam diuinã uideat, ipsaque fruatur uide 1. par. q. 12. ar. 6. Rursus. Quoniam omnis immobilitas deriuatur à primo immobili, iuxta illud Philosophi 2. Metap. quod est primũ in aliquo genere, est causa eorum, quæ sunt post: ideò rectè inquit textus, q; causa impassibilitatis est fruitio diuina, & maioris maior fruitio. Nam huiusmodi fruẽtes participant per hoc maiorem influxũ causæ primæ. A quo & dicuntur participatæ æternitates. 1. par. q. 10. art. 3. Hanc causam impassibilitatis magis, tanquam à uenturis oobis procedens, intelliges: si ad Sanctos martyres respicias, qui inter asperrima tormenta, ac si nihil paterẽtur, hilares gaudebant; & hoc à præsentia diuinæ gratiæ confortati.

Impassibilitas sanctorũ variatur

concl.

concl.

1^m de consequentia. Impassibilitas. ℞. secundum se sumpta: non secundum cãm suã. § Tũ nihil &c. ut patet ex corp. & cõclusionib.

2^m de maiori. Negationes. ℞. secundum se sumptæ secũdum causam suam. § Tunc nihil &c. ut patet ex corp. & conclusionibus.

3^m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. § & dicitur; quòd illa maior argumenti, licet sit uera non est ad propositum. Nam vniuersaliter, secundum quòd intendit arguens, non uerificatur: & specialiter nec in proposito nostro. Aliqua enim non solum intenduntur per recessum à contrario (de qua re maior illa loquitur) sed per accessum ad &c. ut in texto.

QVÆST. LXXXII. ART. II.

CONCL. Impassibilitas, si secundum se consideretur, erit æqualis in omnibus beatis.

¶PROB. Quia impassibilitas secundum se considerata dicit solam negationem, uel priuationem (pateu) & sola negatio, uel priuatio non suscipit magis uel minus.

¶Examen. Ly negationem uel priuationem. Ista duo differunt, & conueniunt, secundum quid. Negatio enim non concernit subiectum, & priuatio concernit: utraque tamen formaliter sumpta in idem demum resoluitur. Licet enim priuatio, puta cæcitas, respiciat subiectum aptum natum ad uisionẽ: formaliter primò considerata in se negat uisionem.

¶CONCL. 2ª. Si consideretur impassibilitas secundum causam suam, erit maior in uno quam in alio.

APPEN-

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccle. &c. EX articulo habes. Primo quo modo per rationem ostendas mentionē ſi milli inſinuatā à 1. Cor. 15. ꝙ corpora beatorū non erunt æqualiter impaſſibi lia licet oia impaſſi bilia ſint. & ſic. Stella à ſtella differt in claritate: ſic & reſur rectio mortuorū. Se minatur in corru ptione ſurget i ncor ruptione: ſeminatur in ignobilitate, ſur get in gloria. ſemina tur i infirmitate, ſur get in uirtute: ſe minatur corpus a nimale, ſurget cor pus ſpirituale. Hæc ibi. Vbi ex contex tu patet, quod per illam differentiam ſtellarum, id eſt ſan ctorum in clarita te co intellexit etiam eorum impaſſibili tatem; ſubdendo ly in incorruptione, & ly in uirtute. Item à Daniel 12. Qui do cti fuerint, fulge bunt, quaſi ſplen dor firmamēti: & q ad iuſtitiā erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternita tes. Hæc ibi. Vbi poſt quā de reſurrectio ne corporū locutus eſt, differentiam hāc inter fulgorem illo rū aſſignat. Sub nō ie antē fulgoris taliter differentis intelligit & impaſſibilitatē, ut deducere potes, q ē admodum nunc ex Apoſtolo deductum eſt.

*Ariſt. li. 2. tex. 118.

2 ¶ Secundò habes quomodo per ratio nem prædicta ſcri pturarum, pro quan to quod diximus in ſinuant, & intelligas & defendas.

*Ariſt. li. 2. tex. 19.

3 ¶ Tertiò uideas quo modo ex iis mediis Angelica hæc doctri na et declaretur et conſolidetur.

QVÆST. LXXXII. ART. III.

356 CONCL. 1ª. Ne ceſſe eſt: ponere aliquem ſenſum, in actu in corporibus beatorum.

¶ Examen. Ly ali.

ARTICVLVS III.

Vtrum impaſſibilitas ſenſum in actu a corporibus glorioſis excludat.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd impaſſibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat. Quia ſicut dicit Philoſophus in ſecundo de Anima,* ſentire eſt quoddam pati: corpora autem glorioſa erunt impaſſibilia, ergo non[h] ſentient in actu.

2 Præterea. Immutatio[h] naturalis, præcedit immutationem animalē, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intentionale: ſed corpora glorioſa ratione impaſſibilitatis non immutabuntur immutatione naturali: ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad ſentiendum.

3 Præterea, Quandocunque fit ſenſus in actu, cum noua receptione, fit nouum[h] iudicium; ſed ibi non erit nouum iudicium: quia erunt ibi cogitationes uolubiles; ergo non fient ibi ſenſus in actu.

4 Præterea, Quando anima eſt in[h] actu unius potētiæ, remittitur [a]ctus alterius potentiæ: ſed anim[a] ſumme erit intenta ad actum uirtutis intellectiuæ, qua Deum contemplabitur, [h] ergo non erit aliquo modo in actu uirtutis ſenſitiuæ.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Apoc. 1. Videbit eū oīs oculus, ergo erit ibi ſenſus in actu.

Præterea. Secundum Philoſophum in primo de Anima, animatum ab inanimato diſtinguitur ſenſu, & motu, ſed ibi erit in actu motus, quia tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Sap. 3. ergo & ſenſus in actu.

RESPONDEO, Dicendum, quòd [m] aliquem ſenſum eſſe in corporibus beatorū omnes ponunt, [n] aliàs corporalis uita Sanctorum poſt reſurrectionem aſſimilaretur magis ſomno, quàm uigiliæ, quod non competit illi perfectioni, eo quòd in ſomno corpus ſenſibile non eſt in ultimo actu uitę, propter quod ſomnus dicitur uitæ dimidium in 1.

A Ethic. ſed in modo ſentiendi diuerſi diuerſa opinantur. Quidā enim dicunt, quòd corpora glorioſa ſunt impaſſibilia, & propter hoc non receptibilia peregrinæ impreſsionis, & multo minus quàm corpora cęleſtia, quia non erit ibi ſenſus in actu per receptionem alicuius ſpeciei à ſenſibilibus, ſed magis extra mittendo. Sed hoc non poteſt eſſe, quia in reſurrectione natura ſpeciei B manebit eadem in homine, & omnibus partibus eius, huiuſmodi autem eſt natura ſenſus, ut ſit potentia paſſiua, ut in Secundo de anima probat Philoſophus.* Vnde ſi in reſurrectione Sancti ſentient extra mittendo, & non recipiendo, non eſſet ſenſus in eis uirtus paſsiua, ſed actiua, & ſic non eſſet eiuſdem ſpeciei cum ſenſu, qui nunc eſt, ſed eſſet aliqua uirtus eis data: ſi C cut enim materia numquam ſit forma, ita potentia paſſiua numquam fit actiua. Et ideo alij dicūt, quòd ſenſus in actu fiet per ſuſceptionem, non quidem ab exterioribus ſenſibus, ſed per effluxū a ſuperioribus uiribus, ut ſicut nunc ſuperiores uires accipiunt ab inferioribus, ita econtrario tunc inferiores accipient à ſuperioribus. Sed iſte modus receptionis non facit uere ſenti- D re, quia omnis potentia paſsiua ſecundum ſuæ ſpeciei rationem determinatur ad aliquid actiuū ſpeciale, quia potentia inquantum huiuſmodi, habet ordinem ad illud, reſpectu cuius dicitur, unde cum proprium actiuum in ſenſu ſit res exiſtens extra animam, & nō intentio eius exiſtens in imaginatione, uel ratione, ſi organum ſentiendi non moueatur à rebus extra, ſed ex imagina E tione, uel à ſuperioribus uiribus alijs, non erit uere ſentire. Vnde non dicimus, quòd phrenitici, & alij mente capti, in quibus propter uictoriam imaginatiuæ uirtutis fit huiuſmodi defluxus ſpecierum ad organa ſentiendi, uere ſentiant, ſed quia uidetur eis quòd ſentiant. Et ideo dicendum eſt cum alijs, ꝙ ſenſus corporum glorioſorum erit per ſuſceptionem à rebus, quæ ſunt extra animam. Sed ſciendū

què ſenſum in actu, id eſt ꝙ actualiter ſē tiant, uel receptiui ſenſu. Quod autē ſenſibus conſequitur i actu po nendum ſit, hic non determinatur: & propterea dicit ly aliquem, quaſi dicat, quòd ſufficit præſenti articulo, quòd oſtendat aliquē ſenſationem actualiter eſſe in beatis.

*Lib. 1. ca 13. parū à med.

¶ PROB. Quia al. uita corporalis ſanctorum poſt reſurrectionem aſſimilaretur ſomno (cum in ſomno corpus ſenſibile nō ſentiat actualiter) quod eſt inconueniens.

* Lib. 2. tex. 51.74 & 121.

¶ CONCL. 2ª. Modus ſenſādi in corporibus glorioſis erit per receptionem ſpiritualem à rebus ſenſatis: non autem per immutationem naturalem.

¶ Corollarium. Ergo per ly p receptionem, excludas primam opinionē recitatam in textu circa hoc: & per ly à rebus ſenſatis, excludas ſecundam.

¶ PROB. Quia immutatio ſpiritualis non uariat diſpoſitionem naturalem organi recipientis (cum pupilla recipient ſpeciem albedinis non efficiatur, per hoc, alba: Quia (ly non autem &c.) immutatio naturalis organum recipiens uariat eadem qualitate naturali, qua res ad extra agens diſpoſita eſt (ut patet de tactu rei calidæ:) & impaſſibilitas corporum glorioſorum non compatitur uariationem hanc (ut patet.)

*Al. ſenſibilibus.

¶ NOT. Nihil tamen deperit de perfectione ſentiendi corporibus glorioſis ex hoc, quod immutatione naturali non ſentiunt in tactu & guſtu; ut quoniam immutatio naturalis per accidens concurrit ad hoc, quod faciat ſenſationem, quia ſenſus ut ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum in materia præter mater h. Defectus aūt rei per accidens in al quo non

Sancti corpora nobiliori modo ſē tient ꝙ nunc.

non tollit id, quod est per se: neque perfectionem eius diminuit, immò potius perfectionem adauget, ex eo quòd ipsum, per se remanet ibi purum. Consequenter ergo sanctorum corpora nobiliori modo sentient, sensationemque percipient: quàm faciunt homines quicunque in præsenti uita.

Item illatio conclusionis. Ergo &c. 2. ℞. negatur illatio. §. Tūc enim potentiæ omnes in sanctis erunt perfectissimæ per se: ita quòd una intensè operante alia poterit absque ullo impedimento opus suum perfectè exequi, in quo sensu illa maior non uerificatur: ut patet in responso secundo ly uel dicendum quòd ideo una &c.

1m de cōclusione. Non sentiunt. ℞. per immutationem naturalem: non, spiritualem. §. Nā impassibilitas, licet non compatiatur immutationem naturalē, compatitur tamē spiritualem. Tunc nihil &c. ut patet.

est, quòd organa sentiendi immutantur à rebus, quæ sunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quando scilicet organum disponitur eadem qualitate naturali, qua disponitur res extra animam, quæ agit in ipsis, sicut cum manus G fit calida ex tactu rei calidæ, uel odorifera ex tactu rei odoriferę. Alio modo immutatione spirituali, quando recipitur qualitas sensibilis in instrumento secundū esse spirituale, idest, species, siue intentio qualitatis, & non ipsa qualitas, sicut pupilla recipit speciem albedinis, & tamen ipsa non efficitur alba. Prima ergo receptio non causat sensum, per se loquendo, quia sensus est susceptiuus specierum in materia præter materiam, idest, præter esse materiale, quod habebāt extra animam, ut dicitur in 2. de Anima,* & hæc receptio immutat naturam recipientis, quia recipitur hoc modo qualitas secundum esse suum materiale, unde ista receptio non erit in corporibus gloriosis, sed secunda, quę per se facit sensum in actu, & non immutat naturam recipientis.

2m maior. Immutatio naturalis præcedit immutationem animalem. ℞. in his, in quibus utraque immutatio reperitur: non aliter. § Tunc nihil &c. Nā in beatis non reperietur utraque: ut patet ex dictis.

3m ad maiori. In nouum iudiciū. ℞. saltem sensus cōmunis: non semper, intellectus. §. Sicut patet in eo, qui uidet aliquid, quod prius sciuit. Tūc nihil &c. Quoniam Augustini authoritas illa in argumēto adducta nō probat minorem, cum minor de iudicio sensus, Augustinus uero de iudicio intellectiuæ partis, loquatur.

* Arist. li. 2. tex. 121.

4m maior. Quando anima est in actu unius potentiæ, remittitur actus alterius potentiæ &c. ℞. nisi unum sit ratio alterius. §. Nam in tali tali casu magis iuuatur unus actus ex alio: ut in textus exemplo de medico patet. Tunc nihil &c. Nam Deus uisurā sanctis apprehēditur ut ratio omnium ab eis agendorum, uel cognoscendorum. Ex consequēti ergo magis iuuantur ex hoc ad actus sentiendi & per consequens argumentū magis seruit proposito conclusionis, quàm infringat ipsam.

¶ NOT. De huiusmodi non impeditione unius potentiæ ex alia potentia, seu ex alio per ipsam cognito, uide q. 72. ar. 1. cōtra pauperes de Lugduno.

* In corp. arg.

Potentiā unā operādo non impedire aliam in opere ei⁹: quā cō tingit.

naturaliter, sicut de aere, qui nō est receptiuus coloris secūdum esse naturale, sed solum secundum esse spirituale: & ideo hoc solummodum immutatur: sicut econtrario corpora inanimata immutantur per qualitates sensibiles solum naturaliter, G in corporibus autem gloriosis non poterit esse aliqua immutatio naturalis, & ideo ibi erit spiritualis immutatio tantum.

Ad tertium dicendum, quòd sicut erit noua receptio speciei in organo sentiendi, ita erit nouum iudicium sensus communis, non autem nouum iudicium intelligens de hoc, sicut in eo, qui uidet aliquid, quod prius H sciuit. Quod autem dicit Aug.* non erunt ibi cogitationes uolubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuę partis: unde non est ad propositum.

Ad quartum Dicēdum, quòd quando unum duorum est ratio alterius, occupatio animæ circa unum non impedit, uel remittit occupationem eius circa aliud. Sicut medicus dum uidet urinam, non minus potest I considerare artis regulas de coloribus urinarum, sed magis; & quia Deus apprehenditur a Sanctis, ut ratio omnium, quæ ab eis agentur, uel cognoscentur, ideo occupatio eorum circa sensibilia sentienda, uel quæcumque alia contemplanda, in nullo impedit diuinam contemplationem, nec econtrario. Vel dicendum, quòd ideo una potentia impeditur in actu suo quando alia uehe K menter cooperatur, quia una potentia de se non sufficit ad tam diuersam operationē, nisi ei subueniat per id, qđ erat aliis, potētijs uel mēbris influēdum à principio uitæ, & quia in Sanctis erūt omnes potentiæ perfectissimæ, una poterit intensè operari, ita quòd ex hoc nullum impedimētum præstabitur actioni alterius potentiæ, sicut, & in Christo fuit.

Ad primum ergo dicendū, (quòd iam patet ex dictis)* quòd ex hac passione, quæ est in actu sentiendi, quæ non est aliud quàm receptio prædicta, non trahitur corpus extra naturalem suam qualitatem, sed spiritualiter perficitur; unde impassibilitas gloriosorum corporum hanc passionem non excludit.

Ad secundum dicendum, quòd omne passiuum recipit actionem agentis secundum suū modum, si ergo aliquid sit quod sit natum sic immutari ab actiuo naturali, & spirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationem spiritualem, sicut esse naturale præcedit esse intentionale; si autem natum sit immutari spiritualiter tantum, non oportet quòd immutetur

APPENDIX.

Ex argento habes: Primò: quomodo per rationem excludas errorē Pauperum de Lugduno (ut refert sūma fratris Yconeu. 5. par. cap. 2. in Bibliotheca Vaticana manu scripta) dicētium quòd sancti absorpti gaudio cœlesti, nequeūt in aliquid aliud uacare. Secundum ergo istos non poterūt sentire in actu: & cōsequenter articulus præsens contra eosdem militat.

Vid. pro. S. Eccles. &c.

¶ Secundò habes 2 quomodo per rationem ostendas, prædictum errorem meritò damnari ab Apocal. 1. Videbit eū omnis oculus. Hæc ibi. Vbi loquitur de iudice uentoro in forma humana, quem resurgentes omnes corporaliter uidebunt. Si omne, ergo & sancti. Item ab Isa. 33. Regē in decore suo uidebunt. Hæc ibi. Faciunt etiam contra hunc errorē, quę dicta sunt q. 74. ar. 6. & 9. quando declaratur quòd ad consolationem sanctorum fiet cęlum nouum & terra noua: ut se liceat ex uisu istorum delectationem sensibilem recipiāt. Item à simili damnatur. Sap. 3. Tāquā scintillæ in arundineto discurrent. Hęc ibi. Item ab ecclesia de organibus hymnum laudum cancinere, quòd sequuntur sponsum laud bus, & hymnos dulces personant. Simile autem est de sensu & motu cum animatum ab inanimato distinguatur sensu & motu (secundum philosophum 2. de anima.)

* Lib. ult. & est 15. de Trin. c. 16. circa fin. to. 3.

¶ Tertiò habes quō 3 per rationē prędictā scripturarum, pro

quao-

quanto sensationem in actu ponant in beatis, & intelligas, & probes & tuearis.
4 ¶ Quarto uides, quo modo ex ijs ui cissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXII.

ART: IIII.

557 *Arist. 2 de aia. te. 27. & lib. 3. tex. 12. & seq.

CONCL. In beatis post resurrectionem erunt omnes sensus in actu.
¶ PROB. Quia ibi erunt tactus & uisus, secundum omnes; odor secundũ ecclesiam; auditus (cum ibi laus uocalis sit secundum psal. 149.) gustus (ut patet in corp. ßn)

1^m^ minor.

Corpora gloriosa carebũ actu tactus. Reus sit per immutatione m naturalem: nõ per spiritualem. ¶ Tunc nihil &c. ut patet in textu, & ar. 3. ubi etiã uide not. post prob. conclus. secunda.

*Supra q. 81. ar. ult.

2^m^ ma-

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu.

AQVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non sint ibi omnes sensus in actu. Tactus enim est primus inter omnes alios sensus, ut dicitur in lib. de* Anima; sed corpora gloriosa carebunt actu tactus, quia sensus tactus fit in actu per immutationem corporis animalis, ab aliquo exteriori corpore prædominante in aliqua qualitate actiuarum, uel passiuarum, quarum est tactus discretiuus, qualis tũc immutatio esse non poterit, ergo non erit ibi omnis sensus in actu.

2 Præterea, Sensus gustus deseruit actui uirtutis[h] nutritiuæ: sed post resurrectionem huiusmodi actus non erit,* ergo frustra esset ibi gustus.

3 Præterea, Post resurrectionem nihil corrumpetur, quia tota creatura uestietur quadã uirtute incorruptionis: sed sensus oduratus in actu suo esse nõ potest, nisi h aliqua corruptione facta, quia odor non sentitur sine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadam resolutione consistit, ergo sensus odoratus non erit ibi in suo actu.

D 4 Præterea, Auditus[h] deseruit disciplinæ, ut dicitur in lib. de sensu: sed non erit post resurrectionem beatis necessaria aliqua disciplina per sensibilia, quia diuina sapientia replebuntur ex ipsius uisione, ergo non erit ibi auditus.

5 Præterea, Visio fit secundum quòd in pupilla recipitur species rei uisæ: sed hoc non h poterit esse post resurrectionem in beatis, ergo non erit ibi uisus in actu, qui tamen est omnium sensuum nobilior. Probatio mediæ. Illud, quod est lucidũ in actu, non est receptiuum speciei uisibilis: unde speculum directe positum sub radio Solis non repræsentat speciem corporis oppositi, sed pupilla E sicut, & totum corpus erit claritate dotata, ergo non recipitur ibi aliqua species colorati corporis.

6 Præterea. Secundum perspectiuos, omne, qđ uidetur, sub angulo uidetur, sed h hoc non competit corporibus gloriosis, ergo non habebunt sensum in actu. Probatio mediæ. Quandocunque aliquid uidetur sub angulo, oportet esse aliquã proportionem anguli ad distãtiam rei uisæ, quia quod à remotiori uidetur, minus uidetur, & sub minori angulo: unde posset esse ita paruus angulus, quòd nihil de re uideretur, si ergo oculus gloriosus uideA bit sub angulo, oportet quod uideat sub determinata distantia, & ita quod nõ uideat aliquid à remotiori, q̃ modo uidemus, quod uidetur absurdum, & sic uidetur quòd sensus uisus actu non erit in corporibus gloriosis.

SED CONTRA, Potentia coniuncta actui est perfectior quàm non coniuncta, sed natura humana erit in beatis in maxima perfectione, ergo erunt ibi omnes sensus in suo actu.

Præterea. Vicinius se habent ad animam potentiæ sensitiuæ, quàm corpus: sed corpus præmiabitur, uel punietur propter merita, uel demerita animæ, ergo, & omnes sensus præmiabuntur in beaB tis, & punientur in malis, secundum delectationẽ, & dulorem, uel tristitiam, quæ in operatione sensus consistunt.

RESPONDEO, Dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in corporibus gloriosis erunt omnes potentiæ sensuum, non tamen erunt in actu, nisi duo sensus, scilicet tactus, & uisus, nec hoc erit ex defectu sensuum, sed ex defectu medij & obiecti, nec tamen erunt frustra, quia erunt ad integritatem humanæ naturę, & ad commẽdandam sapientiam Creatoris. Sed hoc non uidetur uerum, quia hoc, quod est meC dium in istis sensibus, est etiam in aliis medium. In uisu enim est medium aer, qui etiam est medium in auditu, & odoratu, sicut patet in 2.* de Anima. Similiter etiam gustus habet medium coniunctum sicut, & tactus, cum gustus sit tactus quidam, ut in eodem libro* dicitur. Odor etiam erit ibi, qui est obiectum odoratus, cum Ecclesia cantet, quòd odor suauissimus erunt corpora sanctorum. Laus vocalis erit in patria. Vnde dicitur supra illud* Psal. Exultationes Dei in gutture eorum, quòd corda, & linguæ non desinent laudare Deum. Et idem et habetur per Gloss. super illud Oseæ 4. In canticis, & cymbalis, &c.

*Arist. li. 2. de aia. tex. 76 & 97.
*Arist li. 2. de aia tex. 28. & 94.
*Glos. ordin. sup illud Ps. 149. Exul tationes.
*Glos. ordin. ibi.

Et ideo secundum alios dicendum, quòd odoratus, & auditus erunt ibi in actu, sed gustus non erit ibi, ita quod immutetur ab aliquo cibo, uel potu sumpto, ut patet ex dictis,* nisi forte dicatur, quòd erit ibi gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

*Quæst. 81. art. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod qualitates, quas tactus percipit, sunt illæ ex quibus constituitur animatum corpus, unde per qualitates tangibiles corpus animalis secundum statum præsentem natum est immutari immutatione naturali, E & spirituali ab obiecto tactus. Et ideo tactus dicitur maxime materialis inter alios sensus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum, non tamen immutatio materialis se habet ad actum sentiendi qui perficitur spirituali immutatione nisi per accidens. Et ideo in corporibus gloriosis, à quibus impassibilitas excludit naturalem immutationem, erit immutatio à qualitatibus tangibilibus spiritualis tantum, sicut etiam in corpore Adæ fuit quod nec ignis, nec gladius lædere potuisset, & tamen huius sensum habuisset.

ad 2^m^

2m maior. Sensus gustus deseruit actui nutritiuo, et hæc. ℞. & iudicio saporum. §. Tunc nihil &c. Nam licet propter primum nõ ponatur in beatis (ut arguitur:) tamẽ propter secundum ibi potest poni, ut in tex. & corp. fin.

Al. iudicatiuus. * In fine corp. i u- ius art.

3m minor. Sensus odoratus in actu suo esse non potest, nisi aliqua corruptione facta. ℞. nisi odor sit in ultima sua perfectione. §. Tunc nihil &c. Nam in sanctis erit sic.

4m ex philosopho. Auditus deseruit disciplinæ. ℞. & perfectioni sensus, & delectationi. §. Tunc nihil &cæt. Licet enim propter primum non sit in eis auditus laudum uocalium ibi existentium: tamen est propter duo ultima, quę dicta sunt respondendo. Ex his melius intelliges probationem conclus. de auditu.

5m minor. Hoc non poterit esse post resurrectionem in beatis. ℞. negatur ista. §. Ad probationem dicitur, quòd illud, qđ est lucidum in actu non est receptiuum speciei uisibilis, nisi remaneat in natura diaphani: ut patet in textu. Modo claritas corporis gloriosi non aufert diaphaneitatem à pupilla &c. ut ibid. & ideò per illam propositionem probare uolentem nihil cõcluditur contra intentum articuli.

6m minor. Hoc non competit corporibus gloriosis. ℞. negatur ista. §. Ad rationem dicitur, quòd uisus corporis gloriosi uidere poterit sub angulo: & etiam multò minori, quàm possit nunc: & quòd licet uideat sub determinata distantia, tamẽ uidebit multò magis à remotiori. Et

* Tho. in 2. sen. d. 1. a.

AD SECVNDVM Dicendũ, F quod gustus secundum quod est sensus alimenti, non erit in actu, sed secundum quod est* iudicium saporum, hoc esse poterit forte per modum prædictum.*

AD TERTIVM Dicendum, quòd quidam posuerunt quod odor nihil aliud est quàm quædam fumalis euaporatio. Sed hæc positio non potest esse uera, quod patet ex hoc quòd uultures currunt ex odore percepto ad ca- G dauera ex locis remotissimis, cũ tamen non esset possibile, quòd euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca, etiam si totum resolueretur in uaporem, & præcipue, cum sensibilia in æquali distantia ad quã libet partem immutent. Vnde odor immutat medium quandoque, & instrumentum sentiendi spirituali immutatione sine aliqua euaporatione pertingente H ad organũ; sed quòd aliqua euaporatio requiratur, hoc est eo, quod odor in corporibus est humiditate aspersis. Vnde oportet resolutionem fieri ad hoc quòd percipiatur. Sed in corporibus gloriosis erit odor in sua ultima perfectione nullo modo per humidum suppressus, vnde immutabit spirituali immutatione, sicut odor fumalis euaporationis facit, & sensus odoratus & in san I ctis, quia nulla humiditate impedietur, & cognoscet non solum excellentias odoris, sicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam minimas odorum differentias.

AD 4m dicendum, quòd in patria erit laus uocalis (quamuis quidam aliter dicant,) propter quod sola immutatione spirituali organum auditus immutabi- K tur in beatis; nec erit propter disciplinam, qua scientiam acquirãt; sed propter perfectionẽ sensus, & delectationem. Quomodo autem uox ibi formari poterit, *dictum est in Secundo libro *distinct. 2.

AD 5m dicendum, quòd intensio luminis nõ impedit receptionem spiritualem speciei coloris, dummodo maneat in natura diaphani, sicut patet quantumcunque illuminetur aer potest esse medium in uisu, & quãto est magis illuminatus, tanto per ipsum aliquid clarius uidetur, nisi sit defectus ex debilitate uisus. Quod autem in speculo directè opposito radiis Solis nõ appareat species corporis oppositi, non est propter hoc, quod impeditur receptio, sed propter hoc, quod impeditur reuerberatio. Oportet enim ad hoc, quod forma in speculo appareat, quòd fiat quædã reuerberatio ad aliquod corpus obscurum, & ideo plumbum uitro adiungitur in speculo, hanc autem obscuritatem radius solis repellit, unde non potest apparere species in aliquo speculo. Claritas autem corporis gloriosi non aufert diaphaneitatem à pupilla, quia gloria nõ tollit naturam, unde magnitudo claritatis in pupilla magis facit ad acumẽ uisus quàm ad eius defectum.

AD 6m dicendum, quod quanto sensus est perfectior, tãto ex minori immutatione facta potest obiectum suum percipere, quanto autem sub minori angulo uisus à uisibili immutatur tanto minor immutatio est, & inde est, quod uisus fortior magis à remotis aliquid uidere potest, quàm uisus debilior, quia quanto à remotiori uidetur, sub minori angulo uidetur, & quia uisus corporis gloriosi erit perfectissimus, ex paruissima immutatione poterit uidere, unde sub angulo multo minori uidere poterit quàm modo possit, & per consequẽs multo magis à remotis.

QVAESTIO LXXXIII.

De subtilitate corporum beatorum, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de subtilitate corporum beatorum.

Circa quod quæruntur sex.

Primo, Vtrum subtilitas sit proprietas corporis gloriosi.

Secundo, Vtrum ratione huius subtilitatis possit esse in eodem loco cum alio.

Tertio, Vtrum per miraculũ duo corpora possint simul esse

hoc totum ratione pfectionis uisus glorificati. Vnde negatur illud argumenti; quòd scilicet non u deat tunc aliquid à remotiori, quàm modò uidemus. Esset enim hoc absurdum, si contingeret: ut inibi subinfertur.

APPENDIX.

EX articulo habes 1 Primò: quo modo per rationem à fortiori ex abundantiori excludat errorem Pauperum de Lugduno (ut &c.) dicentium; ut ar. 3. appen. Per hoc enim quòd sanctorũ corpora habebunt omnes sensus in actu (ut monstrat articulus præsens) patet à fortiori, & quidem abundantius, quàm tunc ar. 3. quod falsum est ipsos ex eo, quòd gaudio cœlestis diuinæ essentiæ repleti sunt, impediri ab operationibus al ijs (ut uolebant illi Pauperes.)

1 Vid. pro S. Eccles. &c.

*Al. actu

¶ Secundò habes 2 quomodo per rationem à fortiori ex abundantiori ostendas errorem prædictum meritò damnari à &c. ut ar. 3. appen. Item à Luc. 24. quando narrat dominum uidisse euntes in Emaus, eorũq; sermones audisse, eisque locutum fuisse. Item à Ioã. 20. narrante dominum salutasse discipulos dicens pluries, pax uobis. Item sparsim ab Euangelistis narrantibus multas sensationes domini post resurrectionem (nõ computentur tamen manducatio & bibitio: quæ dispensatiuè hæ factæ sunt q. 81. ar. 4. ad 1um.) quoniã resurrectio eius nostræ est exemplar. q. 76. ar. 1.

¶ Tertiò habes: quò 3 per rationem prædicta scripturarum, quanto sensus plures in actu ponũt in resurgentibus, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quartò uides quàm ea ijs uicissim 4 Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

358 CONCL. 1ª. Subtilitatis nomen translatum est ad illa corpora, quæ optimè substant formæ, & ab ea perficiuntur modo completissimo.

Corpora & in speciali corpora gloriosa, qua re dicantur spiritualia.

¶Examen. Ly substant formæ &c. Idest quibus prædominatur suæ formæ: ita ut ad nutū ei obediant, & in nullo uel minimo ei recalcitrent, seu aduersentur. Vnde tunc talia corpora possent dici formalia: non quia essent formæ (quod est impossibile) sed quia formatum imperium seu uoluntatē in suis operibus omnino ita præsentarent & exequerentur. Hinc est, quod si illæ formæ essent spiritus (ut est anima intellectiua) tūc corpora possent uerè dici spiritualia, in sensu iā prædicto.

Tho. 4. d. 44. q. 2. ar. 2. q. 1. & seq.

Textus ergo per ly optimè substant formæ, loquitur de substare per obedientiā optimam, & talem. Et hinc ex discursu textuali habes: quòd esse subtile idem est, quod esse spirituale.

¶PROB. Quia subtilitas ex paucitate materiæ cōtingit: & ubi forma ualde prædominatur materiæ, ibi uidetur parū esse de materia (patet de corporibus raris.)

* Lib. 14. Mora 31. 32. & 33.

¶CONCL. 2ª. Nomen subtilitatis ad res incorporeas trāsfertur; non solū ratione suæ substātiæ, sed etiā ratione suæ uirtutis.

¶Examen. Ly non solum ratione suæ substantiæ. Scil. cū non habentis materiā. Cōtra Auicebron ponētem materiā in rebus incorporeis, ut recitatur. 1. par. q. 70. ar. 2. Et hæc particula cōclusionis, quasi præsupponitur (ut patet ex modo loquendi:) & meritò. Nam dictum est, quod subtilitas contingit ex paucitate materiæ; & res incorporeæ nullā habens materiā. Vnde sequitur quod non tm̄ subtiles, sed & subtilissimæ sint ratione suæ substantiæ. Relinquitur ergo solum probandū, quod dicūtur subtiles ratione suæ uirtutis & sic ab exēplo.

¶PROB. Quia

in eodem loco.

Quarto, Vtrum duo corpora gloriosa possint esse simul in eodem loco.

Quinto, Vtrum corpus gloriosum necessario requirat æqualem sibi locum.

Sexto, Vtrum corpus gloriosum sit palpabile.

ARTICVLVS I.

Vtrum subtilitas sit proprietas corporis gloriosi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd subtilitas non sit proprietas corporis gloriosi. Proprietas enim gloriæ excedit proprietatem naturæ, sicut gloriæ claritas claritatem Solis, quæ est maxima in natura: si ergo[b] subtilitas est proprietas corporis gloriosi, uidetur quòd corpus sit subtilius futurum omni, quod est subtile in natura; & ita erit uentis, aereq; subtilius, quod est hæresis à Greg.[a] in Constantinopolitana urbe damnata, ut ipse narrat in 4. lib. Moral.

2 Præterea, Sicut caliditas, & frigiditas sunt quædam qualitates simplicium corporum, scilicet elementorum, ita & subtilitas; sed calor, & aliæ qualitates elementorum non intendentur in gloriosis corporibus magis quàm nunc, immo magis ad medium reducentur. ergo neque[b] subtilitas in eis erit maior quàm nunc sit.

3 Præterea, Subtilitas inuenitur in corporibus propter paucitatem materiæ, unde corpora, quæ habent minus de materia sub æqualibus dimensionibus, dicimus magis subtilia, ut ignē aere, & aerem aqua, & aquam, terra: sed tantum de materia erit in corporibus gloriosis, quantum nunc est, ergo tunc non erunt magis[o] subtilia, quàm nūc sunt.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Cor. 15. Seminatur corpus animale, resurget corpus spirituale, idest spiritui simile, sed subtilitas spiritus excedit omnē subtilitatem corporis, ergo corpora gloriosa erunt subtilissima.

Præterea. Corpora quāto sunt subtiliora, tanto nobiliora, sed corpora gloriosa sunt nobilissima, ergo erunt subtilissima.

B RESPONDEO, Dicendum, quòd nomen subtilitatis à uirtute est assumptam, scilicet penetrandi, unde dicitur in secundo[a] de Generatione, quod subtile est completiuum partibus, & partium partibus, quia propter naturam humidi, quod male terminatur termino proprio, benè autem alieno, sequitur suum tangens, & fluit undique ad suum

C capiens, & sua subtilitate quamlibet eius partem minimam subintrat. Quod autem aliquod corpus sit penetratiuum contingit ex duobus. Primo, ex paruitate quātitatis præcipue secundum profunditatē, & latitudinē, nō aūt secū dū longitudinē, quia penetratio fit in profundum, unde longitudo penetrationi non obstat. Secūdo, ex paucitate materiæ, unde rara subtilia dicimus; & quia in corporibus raris forma prædo-

D minatur materiæ magis, ideo[m] translatum est nomen subtilitatis ad illa corpora, quæ optime substant formæ, & perficiuntur ab ea completissimo modo,[n] sicut dicimus subtilitatē esse in Sole, & Luna, & alijs huiusmodi, sicut & aurū, uel aliquid huiusmodi pōt dici subtile, quando perfectissime cōplet in esse, & uirtute suæ

E speciei. Et quia res incorporeæ quātitate carēt, & materia, per nomē subtilitatis ad eas trāsfertur nō solū rōne suæ substātiæ, sed etiā rōne suæ uirtutis,[q] sicut n. subtile dicitur penetratiuum, quia pertingit usque ad intima rei, ita etiam dicitur aliquis intellectus subtilis, quia pertingit ad inspicienda intrinseca principia, & proprietates naturales rei latentis. Et similiter dicitur aliquis habere uisum subtilem, quia aliquod minimum potest uisu pertingere, & similiter est de aliis

A intellectus dicitur subtilis: quando pertingendi ad aspicienda intrinseca principia, & proprietates naturales rei latentis, habet uirtutem.

¶CONCL. 3ª. Corpora gloriosa dicuntur subtilia propter cōpletissimam corporis perfectionem: & ipsa completio attenditur ex dominio totali animæ glorificatæ super corpus ipsum.

¶Examen. Ly ipsa completio attēditur ex dominio &c. Hęc est illa obedientia corporis ad animam glorificatam, quæ dicta est in exam. cōclus. primæ. Addes quòd ista obedientia est maior quàm illa; & tantò, quantò corpus gloriosū est perfectius quolibet non glorioso. *Li. 2. tex. to.

¶Corollarium. Ergo unū corpus gloriosum erit subtilius altero: sicut & de impassibilitate dictū est q. 82. ar. 2. Quò enim magis anima fruatur Deo, eò magis subiecta erit ei; & quò magis Deo subiecta est, tantò magis corpus erit animæ subiectum: id quod est eius subtilitas. Hoc de alijs dotibus ētiā intelligito: quod uidelicet inde nascantur, unde subtilitas: & secūdū magis & minus, ut ista. Hæc uigilanter memoriæ mandato contra hæreticos illos, atque reliquos peccatores: qui libertatem carnis extollunt, talique libertate nos fuisse à Christo donatos ignorantissimè mentiuntur: & perfectionem consummationis corporis sui in delitiis, ac uoluptatibus, à sua phantasia decepti, collocant.

Subtilitas corporis gloriosi unde oritur, cū aliis dotibus.

emol. m

Vera libertas ubi cōsistit; & uerbis nō cōtra ignorātiā multorum.

¶PROB. 1. Quia patet: 2. Quia (ly ipsa completio &c.) anima est forma corporis: & subtilia corpora dicuntur illa, quæ optimè substant formæ (ut in conclusione prima.)

¶NOT. Videamus etiam in rebus sensatis, quòd quanto plus aliquid subijcitur suæ formæ, tantò magis ex hoc subtiliatur, purificatur, atque perficitur. Patet hoc in aere, qui magis subtilis, purgatus, atque perfectus est: quò magis

sensibus, & secundum hoc diversi diversimode subtilitatem corporibus gloriosis attribuerunt. Quidam etiam hæretici, vt Augustinus* narrat attribuerunt eis subtilitatem secundum modum, quo spirituales substantiæ subtiles dicuntur dicentes quòd in resurrectione, corpus uerteretur in spiritum, & ratione huius corpora resurgentium Apostolus spiritualia nominat. 1. Corinth. 15. Sed non potest stare. Primo, quia corpus in spiritum transire non potest, cum non communicent in materia, quod etiam Boetius* ostendit in libro de Duabus naturis. Secundo, quia si hoc esset possibile, corpore in spiritum conuerso, non resurgeret homo, qui ex anima, & corpore naturaliter constat. Tertio, quia si Apostolus sic intelligeret, sicut nominat corporalia spiritualia, pari ratione nominaret corpora animalia, quæ in animam sunt conuersa, quod patet esse falsum. Vnde quidam hæretici dixerit, quòd corpus in resurrectione remanebit, sed habebit subtilitatem secundum modum rarefactionis, ita quòd corpora humana in resurrectione erunt aerea, uel uento similia, ut Greg. narrat 14. lib. Moral.* sed hoc etiam non potest stare, quia corpus post resurrectionem palpabile habuit Dominus, ut patet Luc. vlt. Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me uidetis habere, quod præcipue subtile credendum est. Et præterea, corpus humanum cum carnibus, & ossibus resurget, sicut corpus Domini, ut dicitur Luc. ult. Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me uidetis habere, & Iob. 19. dicitur. In carne mea uidebo Deum saluatorem meum, natura autem carnis, & ossis hàc raritatem nô potest habere.

Et ideo* est assignandus corporibus gloriosis modus subtilitatis, ut dicantur subtilia propter completissimam corporis

G perfectionem,[1] sed hanc completionem quidam eis attribuunt ratione quintæ essentiæ, quæ eis tûc maxime dominabitur, quod esse non potest. Primo, quia nihil de quinta essentia potest uenire in compositionem corporis, ut in Tertio lib. ostensum est. Secundo, quia dato quòd ueniret in compositionem corporis humani, non posset intelligi quòd dominaretur magis tunc quàm nunc supra naturam elementarem, nisi ita; quòd esset in corporibus humanis plus secundum quantitatem de natura cœlesti, & sic corpora humana non essent eiusdem staturæ, nisi forte minueretur natura elementaris in homine, quod repu-

H gnat integritati resurgentium, uel ita quòd natura elementaris indueret proprietates naturæ cœlestis ex eius dominio in corpore, & sic naturalis uirtus esset causa proprietatis gloriosæ, quod uidetur absurdum.

Et ideo alij dicunt, quòd* dicta completio, ex quo corpora humana subtilia dicuntur, erit ex dominio animæ glorifi-

I catæ, quæ est forma corporis, super ipsum; ratione cuius corpus gloriosum spirituale dicitur, quasi omnino spiritui subiectum.* Prima autem subiectio, qua corpus animæ subijcitur, est ad participandum esse specificum, prout subijcitur sibi ut materia formæ: & deinde subijcitur ei ad alia opera animę, prout anima est motor. Et ita prima ratio spiritualitatis in corpore

K est ex subtilitate, & deinde ex agilitate, & alijs proprietatibus corporis gloriosi. Et propter hoc Apostolus in spiritualitate tetigit dotem subtilitatis ut Magistri exponunt, unde Gregorius dicit decimoquarto Moralium, quòd corpus gloriosum dicitur subtile per effectum spiritualis potentiæ. Et per hoc patet solutio ad obiecta, quæ procedût de subtilitate, quæ est per rarefactionem.

magis lumini solari subijcitur: & contra. Hinc est, quòd in meridie purior est, quàm in mane, aut uespere: & in nocte imperfectior est, mali sèue impurianibus aspersus. Probat hoc idem & corpus nostrum mortale, quod quantò plus animæ imperio obedit, ipsíque subijcitur, tantò plus de sanitate corporea recipit, atque uigore, & pulchritudine. Sic ergo à subiectione corporis ad animā pendet perfectio nostra corporea, & à subiectione animæ ad Deum perfectio totius hominis: & sic proportionaliter. s. quanto maior uel minor subiectio prædicta, tanto maior & minor perfectio sibi correspondens.

Exempla notabilia pro uera bonorum perfectione.

*Lib. 13. de Ciuit. Dei c. 22 to. 5.

1m de consequentia. Si ergo subtilitas. R. dicta per rarefactionem: non, per obedientiã totalem ad formã suã. § Tunc nihil contra, ut patet ex concl. 4a.

*Aliquantulú à medio.

2m de cõclusione. Ergo neque subtilitas. R. contingẽs ex rarefactione materiæ: non, ex subiectione totali, ad spiritum. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclus. 5.

¶ NOT. Corpora gloriosa habebunt eandem materiam, eandemque formã, & naturalia accidentia; quæ habẽt nũc, ut patet ar. 2. corp. Et ideo ' ut nũc est concessum, illud: quod concludebatur in argumento, scilicet quòd subtilitas per rarefactionem materiæ ibi maior nõ erit, quàm nunc sit.

* Lib. 14. moral. c. 3. ... nô re... e à pe... & habe ... arg. 1. huius art.

3m de cõclusione. Tunc non erũt magis subtilia. R. subtilitate iam dicta per rarefactionem. § . Tunc nihil &c. ut patet ex corp. fin. ly & per hoc patet solutio &c. Per quod dictũ & huic, & alijs argumentis satisfecisse uult.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem interimat hæresim Eutychij &c. ut supra, q. 79. ar. 1. appẽ. & q. 81. ar. 1. appen. Tes hunc siquidem

1 Vol. p S. Eccl. &c. concl. 5

F articulum patet: quòd ideò spiritualia corpora beatorum post resurrectionem non dicentur, quia sint uento & aere subtiliora, aut non possint palpari, atque uideri: sed quia spiritui totaliter per obedientiam subiecta erunt.

¶ Secundo habes quomodo per rationem ostendas, illam merito damnari à &c. ut suprà locis nunc citatis. Item à 1. Cor. 15. Resurget corpus spirituale. Ecce quòd Apostolus uocat illud corpus, & non spiritum. Verum corpus hominis erit, & spirituale denominabitur; ita quòd essentia eius erit corpus, & denominatio quædam fiet à spiritu. Quòd si non esset corpus hominis, quod erat prius, non gloriaretur Apostolus de hoc, quòd ipsemet substantialiter resurrecturus sit ut in illo cap. pluries facit. Corpus enim substantialiter nõ esset idem, nisi carnem & ossa, & naturalia accidentia, ut palpari posset, haberet. 2

Tertiò hinc habes: quomodo per rationem intelligas illud Matth. 22. In resurrectione erunt, sicut Angeli Dei in cęlo. Non enim significatur per hoc, quod corpora resuscitata sint futura spiritus, sed quòd cœlibem in summo uitam uiuent in æternum, ut Angeli: secundum quod patet consideranti contextum ly non nubent, neque nubentur. Per quod intelligitur uita cœlebs; unde per illud, quod subdit, s. ly sed sicut Angeli Dei, denotatur uita cœlebs in summo, s. totalis uirginitas. Et hoc: quia totaliter animæ glorificatæ obedient. Hinc ergo & patet: quòd nulla erit ibi libido, nec minima qualiscunque, nec quomodocunque, in æternum ex mutua uisione: quia nil penitus erit in corpore, quod nõ sit per omnia secundum uoluntatẽ animæ glorificatæ. Ex carentia igitur totali fomitis (ut supra. q. 80. ar. 3. & q. 81. ar. 4. appen. dicebatur,) & ex totali obedientia corporis ad spiritum fiet hoc, ut sit omninò impossibile minimum quid huiusmodi, à carnalibus hominibus de bea- 3

concl. 11

*Lib. 14. c. 31. circa princ.

beatis illis exeogitatum, in illa patria te periti in sempiternū. Hæc ultima dicta sunt: & applicantur cō tra hęreses Cerinthi, & Chiliastarum supràlocis nunc citatis narratas & reprobatas.

4 ¶ Quartò habes quò per rationē ostē das prædicta scripturatum, pro quantò subtilitatē fore proprietatem corporis gloriosi insinuāt, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides, quo modo ex ijs maximam Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXIII.

ART. II.

559 CONCL. 1ª. Non pōt dici, ꝙ corpus gloriosum ratione suę subtilitatis habeat, ꝙ possit esse cū alio corpore in eodē loco, nisi per subtilitatem auferatur id, per quod prohibetur nunc, esse simul cū alio corpore in eodē loco.

¶ PROB. Qu a patet ex terminis.

¶ CONCL. 2ª. illud, quod impedit nunc corpus positum, nē simul cum alio corpore sit in eodem loco, nullo modo potest ab eo remoueri per dotem subtilitatis.

¶ PROB 1. Quia illud impediens est quantitas dimensiua (non nec qualitas, nec materia, nec forma sit, ut in tex.) & à quantitate dimensiua non potest remoueri, quòd habeat situm distinctum ab alia quantitate (cū situs cadat in diffinitione eius, ut l text.)

2. Qu a patet ab oppositis, scilicet ex reiectione primæ opiniones (ut in tex. ly dicunt sunt quidā, quòd prohibetur ab &c.)

¶ Corollarium. Ex hac ergo conclusionis probatione patet: declarari terminos conclusionis primæ.

¶ NOT. Pro captu meliori conclusionū uide ar. 3. corp. principio.

ARTICVLVS II.

Vtrum ratione huius subtilitatis competat corpori glorioso esse in eodem loco, cum alio non glorioso.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ ratione huius subtilitatis competat corpori, quòd sit simul in eodem loco cum alio non glorioso. Quia ut dicit Philip. 3. reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ: sed corpus Christi[h] potuit simul esse cum alio corpore in eodē loco, ut patet per hoc ꝙ post resurrectionem intrauit ad discipulos ianus clausis, ut dicitur Ioā. 20. ergo, & corpora gloriosa ratione subtilitatis poterunt esse cum aliis corporibus non gloriosis in eodem loco.

2 Præterea, Corpora gloriosa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus: sed h quædam nunc ratione suæ nobilitatis possunt esse simul cum alijs corporibus, scilicet radij solares, ergo multo fortius hoc conueniet corporibus gloriosis.

3 Preterea, Corpus cęleste non potest diuidi ad minus, quātum ad substantiam sphærarum, unde dicitur Iob 27.* quòd cœli D velut ære solidissimo firmati sūt, si h ergo corpus gloriosum non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco ratione subtilitatis, numquam ad cœlū empyreum ascendere poterit, quod est erroneum.

4 Præterea, Corpus, quod non[h] potest simul esse cum alio corpore, potest ex alterius obstaculo impediri in motu suo, uel etiam includi, sed hoc non E potest cōtingere corporibus gloriosis, ergo possunt simul esse in eodem loco cū aliis corporibus.

5 Præterea. Sicut se habet pūctus ad punctum, ita linea ad lineam, & superficies ad superficiem, & corpus ad corpus: sed duo puncta possunt esse simul, ut patet quando lineæ se tangunt, & similiter duæ lineæ in contactu duarum superficierum, & de superficie in contactu duorum

A corporum, quia contigua sunt, quorum ultima sunt simul, ut patet* 6. Physi.h ergo non est contra naturam corporis quin possit esse simul cum alio corpore in eodem loco: sed quicquid nobilitatis natura corporis paritur, totum corpori glorioso præstabitur, ergo corpus gloriosum ex suæ subtilitatis proprietate habebit quod posit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

B SED CONTRA est, quod Boet.* dicit in lib. de Trinitate: in numero differentiam uarietas accidentium facit. Nam tres homines neque genere, neque specie, sed suis accidentibus distant, nā si omnino cuncta ab his accidentia separamus, tamen locus est cunctis diuersus, quem unum fingere nullo modo possumus, ergo si ponantur duo corpora esse in uno loco, erit unum corpus

C numero.

Præterea. Corpora gloriosa maiorem conuenientiam habebunt cum loco quàm spiritus angelici, sed spiritus angelici, ut quidam dicunt, non possunt distingui numero, nisi essent in diuersis locis, & propter hoc ponūt quòd necesse est esse eos in loco, & quòd ante mundum creari non potuerunt, ergo multo magis debent dici e ꝙ duo corpora qualiacunque non possunt esse in eodē loco.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd[m] non potest dici, ꝙ corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis habeat ꝙ posit esse cum alio corpore in eodem D loco, nisi per subtilitatem auferatur id, per quod prohibetur nunc esse simul cū alio corpore in eodem loco.[n] Dicunt autem quidam, ꝙ prohibetur ab hoc in isto statu ratione corpulentię, per quam habet ꝙ replet locum, quæ quidem corpulētia ab eo per subtilitatis dotem tolletur. Sed non potest hoc stare propter duo. Primo quia corpulentia, quam dos subtilitatis aufert, est ad defectum pertinens, puta aliqua inordinatio materiæ non perfecte substantis suæ formæ. Totum enim, quod ad integritatem corporis pertinet, in corpore resurget, tam ex parte formæ quàm ex parte materiæ, E quia quod aliquod corpus sit repletiuum loci, hoc habet p illud, quod est de integritate naturę eius, & non ex aliquo defectu naturę. Cum enim plenū opponatur uacuo, illud solum non replet locum, quo posito in loco, nihilominus manet uacuus locus. Vacuum autem definitur in 4 Physic.* ꝙ est locus non plenus sensibili corpore, dicitur autem aliquod corpus esse sensibile ex materia, & forma, & naturalibus accidentibus, quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent, constat etiam, quod corpus gloriosum erit sensibile, etiam secundum tactum, ut patet in corpore Domini, Luc. ult. nec in deerit materia, aut forma, aut naturalia accidētia,

¶ CONCL. 3ª. Corpus gloriosum non habebit ratione subtilitatis, ꝙ possit esse cū alio corpore: sed potest simul cū alio corpore esse ex operatione uirtutis diuinæ.

¶ PROB. 1. Quia subtilitas non aufert a corpore glorioso necessitatem distinctionis situs ab alio corpore (cum ab ipso non aufe a dimēsionem:) 2. Quia (ly sed potest &c.) patet à simili de umbra Petri sanante infirmos.

¶ NOT. Ex prædictis accipe breuē istā distinctionē, qua omnia fere argumenta facilibus contra hoc soluere poss;, uideli cet ex ui subtilitatis, & ex ui miraculi.

1m de

* Arist. li. 6. Physic. in principio. dis lib.

*Nō mul tū remo te à prin. libri.

concl. m

* Arist. 4. Phys. tex. 37. & 58.

1da-

1m ad minori. Potuit R. ex ui miraculi: nō. ex ui subtilitatis. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concl. 3°.

2m ad minori. Sed quædam. R. quę nō sunt corpora: nō autem, quæ sunt corpora. §. Tunc nihil &c. ut patet in tex. & 1. par. q. 67. ar. 2.

3m consequentia. Si ergo &c. R. negatur consequentia. §. Et ratio est, quia corpus gloriosum posse ascendere ad cęlum empireum contingit intelligi dupliciter: & consequentia deducitur ac si uno modo tantum intelligi posset. Non. n. solum ratione subtilitatis, sed & ratione miraculi, ascensum huiusmodi fieri, imaginari possumus.

¶ *Corollarium.* Hoc ergo defectu argumentationis ostenso, ad ueritaté rei dic. quod corpus gloriosum transibit sphęras &c. ut in tex. De isto transitu habes exemplum de corpore Saluatoris nostri ascendentis in cælum.

4m ad maiori. Quod non potest. R. neque ex ui subtilitatis, neque ex ui miraculi. § Maximè quando ad nutum adest hæc ultima potestas, ex fauore diuino. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

5m consequentia. Ergo &c. R. negatur cōsequētia §. Nam circa hoc differentia est inter ultima corporum se contingentiū, & corpus ipsum ut declaratur in tex.

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò: quo modo per rationem explodas errorē cuiusdam (ut recitatur 3. par. q. 45 ar. 2.) uniuersaliter dicentis: ꝙ ratione subtilitatis cōpetit corpori glorioso esse in eodem loco

(*In hoc eod. cap. * Lib. 4. Physi. tex. 74. 1 Vtil. pro S. Eccles. &c.)

scilicet calidum, & frigidum, & huiusmodi. Vnde patet, ꝙ corpus gloriosum, non obstāte subtilitatis dote, replebit locum. Insania enim uidetur dicere ꝙ locus, ubi esset corpus gloriosum, esset uacuus. Secunda ratio eorum prædicta non ualet, quia coexistentiam corporis impedire in eodem loco est plus quàm replere locum. Si enim ponamus dimensiones esse separatas sine materia, illæ dimensiones replēt locum. Vnde quidam ponentes uacuum, dixerunt, uacuum esse locum, in quo sunt huiusmodi dimensiones sine aliquo sensibili corpore, & tamen illæ dimensiones prohibentur ne sint simul cū alio corpore in eodē loco, ut patet per Phil.* in 4. Physic. & 13.* Metaphy. ubi habet pro inconuenienti, ꝙ corpus mathematicū, quod nihil est aliud quàm dimensiones separatæ, sit simul cū alio corpore naturali sensibili. Vnde dato, quòd subtilitas corporis gloriosi auferret ab eo hoc quod est replere locum, non tamen sequitur quòd propter hoc posset esse cum alio corpore in eodem loco, quia remoto eo, quod minus est, non propter hoc remouetur quod plus est. Dicendum est ergo, ꝙ per illud, quod impedit corpus nostrum nunc, ne simul cum alio corpore sit in eodē loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotem subtilitatis. Nihil enim potest prohibere corpus aliquod ne sit simul situatū cum aliquo corpore in eodē loco, nisi in hoc quòd in eo requirit diuersum situ, nihil enim est impedimentum identitatis nisi quod est causa diuersitatis. Hanc autem distinctionem situs nō requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliquis situs ratione suæ qualitatis, unde remoto à corpore sensibili, quod sit calidum, & frigidū, aut leue, nihilominus in eo remanet necessitas prædictæ* distinctionis, ut patet per Phil. 4. Physic.* & etiam planum est. Similiter etiā materia non potest inducere necessitatem prædictæ distinctionis, quia materiæ nō aduenit situs nisi mediante quantitate dimensiua. Similiter et neq; forma

(*Arist. li. 4. Physic. tex. 76. *Li. 3. Metta. tex. 17. concl. p)

F situm habet, nisi ex materia situm habente, restat ergo, quod necessitas distinctionis duorum corporum in situ causatur à natura quantitatis dimensiuæ, cui per se conuenit situs. Cadit enim in definitione eius, quantitas enim dimensiua est quātitas habens situm, & inde est, quòd remotis omnibus aliis, quæ sunt in re, distinctionis necessitas inuenitur in sola quantitate dimensiua. Si enim accipiatur linea separata, oportet quòd si sint duæ lineæ, uel duæ partes unius lineæ, quòd sint distinctæ in situ, alias linea addita lineæ non efficeret maius, quod est contra communem animi conceptionem,
G & similiter est de superficiebus, & corporibus mathematicis: & quia materiæ debetur situs, inquantum subest dimensioni, ex inde prædicta necessitas ad materiam situatam deriuatur, ut sicut nō est possibile esse duas lineas, uel duas partes lineæ, nisi sint distinctæ secundum situm, ita impossibile est esse duas materias, uel duas partes materiæ, nisi sit distinctio situs. Et quia distinctio materię est principium distinctionis indiuiduorū; inde est, quòd Boet. dicit lib.* de Trinita. ꝙ duobus corporibus unum locum fingere nullo modo possumus, ut hanc saltem accidentium uarietatem
H distinctio indiuiduorum requirat, subtilitas autem à corpore glorioso dimensionem non aufert: unde nullo modo aufert sibi prędictam necessitaté distinctionis situs ab alio corpore: & ideo corpus gloriosum non habebit ratione subtilitatis, quod possit esse cum alio corpore: sed poterit simul cū alio corpore esse ex operatione uirtutis diuinę, sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita, ꝙ ad umbram eius sanarentur infirmi; sed hoc fiebat uirtute diuina ad ędificationem fidei: ita faciet uirtus diuina ut corpus gloriosum possit simul cum alio corpore esse ad per
I fectionem glorię.

(*Nō multū remotè à princ. Libri. concl. f)

Ad primum ergo dicendū, ꝙ corpus Christi non habuit ex subtilitatis dote ꝙ posset esse simul cum alio corpore in eodem loco; sed hoc factum est uirtute diuina post resurrectionem sicut in natiuitate: vnde Greg.* in Homil. dicit, illud corpus Domini intrauit ad discipulos ianuis clausis, quod ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso exijt utero Virginis. Vnde non oportet ꝙ ratione suę subtilitatis hoc cōueniat corporib. gloriosis.

(*Hom. 26 in Euāg. nō pcul à princ. Homil.)

Ad secundum dicendum, ꝙ lumen non est corpus, ut in prima parte dictū est, unde obiectio
K procedit ex falsis.

(1. p. q. 67 art. 2.)

Ad tertium dicendum, ꝙ corpus gloriosum transibit sphęras cęlorum sine eorum diuisione, non ex ui subtilitatis, sed ex diuina uirtute, quę eis ad nutum in omnibus subueniet.

Ad quartum dicendū, ꝙ ex hoc, ꝙ Deus eis ad nutum aderit in omnibus, quæ uolūt; sequetur ꝙ non possint includi, uel carcerari.

Ad quintum dicendum, quòd sicut dicitur 4. Physic.* Puncti non conuenit esse locum, unde si dicatur esse in loco, hoc non est nisi per accidens, quia corpus, cuius est terminus, est in loco: sicut autem totus locus respondet toti corpori,

(* Lib. 4. Physic. tex. 9. & lib. 3. tex. 23.)

ita

loco cum alio non glorioso. Dicit n. sic quod Christus assumpsit quatuor dotes; claritatis in transfiguratione: agilitatis, ambulando super mare: & subtilitatis, egrediendo de clauso utero uirginis: impassibilitatis, in cœna, quando dedit corpus suũ ad edẽdum, licet illud diuideret. Nam cum resurrectionis corporũ nostrorum resurrectio Christi sit causa exẽplaris q 76. ar. 1. si dotis ratione fuit in eodem loco simul cum corpore non glorioso, sequitur: per hoc eũ demõstrasse: seu simili, q corpus gloriosum aliorũ beatorũ poterit rõne dotis subtilitatis esse simul cũ alio corpore non glorioso.

a ¶ Secundo habes quomodo per rationem ostendat, prædictum errorem recte excludi à Papa Gregorio magno Homil. 26. Lectionis huius euangelicæ quæstio animum pulsat, quomodo post resurrectionẽ corpus Dominicũ uerũ fuit, quod clausis ianuis ad discipulos ingredi potuit. Sed sciendũ nobis est; q diuina operatio, si ratione comprehenditur non est admirabilis. Hæc ibi. Ecce: q Pontifex nõ doti, sed diuinæ operationi. i. miraculo, hoc ipsum tribuit: q Christi corpus gloriosum fuerit simul in eodem loco cum pariete domus. Item à Dionisio in epistola. 4. ad Gaium. Super hominem operatus Christus ea, quæ sunt homini; & hæc monstrat uirgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis materialium & terrenorum pedum sustinens grauitatem. Hæc ibi. Vbi à simili monstrat propositum; ut patet cõsideranti ly supernaturaliter.

3 ¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta patrum, pro quibus insinuatur, quòd corpus gloriosum non nisi per miraculum potest esse simul cũ alio in eodem loco,

ita terminus loci respondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum esse unũ terminum, sicut, & duas lineas terminari ad unum punctum, & ideo quamuis duo corpora non possint esse nisi in diuersis locis, tamen duobus terminis duorum corporum respondet idem terminus duorum locorũ; & secundum hoc dicuntur ultima corporum se cõtingentium esse simul.

ARTICVLVS III.

Vtrum per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco.

A Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd nec etiã per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco. Non enim potest fieri per miraculum quòd duo corpora sint simul duo, & unum, quia hoc esset facere contradictoria esse simul, sed si ponantur duo corpora esse simul, [b] sequeretur, illa duo corpora esse unum, ergo nõ est possibile hoc per miraculum fieri, Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorũ unum dicatur A, & aliud B, ergo dimensiones A, erunt eædem cũ dimensionibus loci, aut aliæ: si aliæ, ergo erunt aliquæ dimẽsiones separatæ, quia non pôt poni, quòd dimensiones, quæ sunt inter terminos loci, non sint in aliquo subiecto, nisi sint in corpore locato, si ergo sint eædem, ergo eadem ratione dimensiones B, erunt eædem cum dimensionibus loci, sed quæcunque uni, & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem, ergo dimensiones A, & B, sunt eædem, sed duorum corporum non possunt esse eædem dimensiones, sicut nec eadem albedo, ergo A, & B, sũt unũ corpus, & erãt duo, ergo sunt simul unum, & duo.

C 2 Præterea. Contra communes animi conceptiones, nõ pôt aliquid miraculose fieri, ut scilicet pars non sit minor toto, quia cõtraria cõmunibus conceptionibus directe contradictionem includunt. Similiter nec cõtra cõclusiones Geometriæ, quæ à cõmunibus conceptionibus infallibiliter deducuntur, sicut q triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliquid potest fieri in linea contra definitionem lineæ, quia separare definitionẽ à definito, est ponere duo contradictoria B esse simul; sed duo corpora esse i eodem loco est cõtra cões animi conceptiones & contra conclusiones Geometriæ, & contra definitionẽ lineæ, ergo nõ pôt fieri per miraculum. Probatio mediæ. Cõclusio est Geometriæ, q duo circuli nõ se tangunt nisi in puncto, si autem duo corpora circularia essent in eodem, duo circuli designati in eis se tangerent secundum totum. Similiter etiam est contra definitionem lineæ, q infra duo puncta sit plus, quam una linea recta, quod fieret, si duo corpora essent in eodem loco, quia infra duo puncta signata in diuersis superficiebus loci, essent duæ lineæ rectæ duorum corporum locatorum.

D 3 Præterea, Hoc uidetur non posse fieri per [h] miraculũ, quòd corpus inclusum in alio corpore, non sit in loco, quia sic haberet locum communem, & non proprium, quod non potest esse: sed hoc [h] sequeretur si duo corpora essent in eodem loco, ergo non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ. Sint duo corpora in eodem loco, quorum unũ secundum quamlibet dimensionem sit maius alio, corpus minus erit inclusum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius cõis, locũ autem E proprium nõ habebit, quia non erit aliqua superficies corporis actu signata, quæ cõtineat ipsũ, quod est de ratione loci, ergo nõ habebit locum proprium.

4 Præterea, Locus proportionaliter respondet locato, sed nunquam pôt fieri per miraculum, q idem corpus sit simul in diuersis locis nisi per aliquam conuersionem, sicut accidit in sacramẽto altaris, [h] ergo nullo modo potest fieri per miraculũ quòd duo corpora sint simul in eodem loco.

Sed contra, Beata uirgo filiũ miraculose peperit: sed in illo partu oportuit duo corpora esse simul in eodem loco, quia corpus pueri exiẽs claustra pudoris non fregit, ergo potest miraculose fieri quòd duo corpora sint in eodem loco.

& intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uideas quomodo ex ijs uerissima Angelica doctrina hæc, & declaret, & cõsulidetur.

QVÆS. LXXXIIII.

ART. III.

Concl. Miraculosè tantùm fieri potest, quòd duo corpora sint in eodem loco. 36

¶ Examen. Ly miraculosè tantum. Id est uirtute diuina, & ea sola.

¶ Ly duo corpora sint in eodem loco. Ita quòd unum remaneat distinctũ ab alio corpore. Et hoc est miraculum: quòd scilicet uni corpori remaneat esse distinctum ab alio, & tamen eius materia non sit distincta in situ ab alterius materia. Sunt ergo duæ distinctæ materiæ secundum esse ibi; & indistinctè secundum situm: quod neque natura, neque proprietas gloriæ, quæ dicitur dos, efficere possunt, ut art. 2. ostensum est.

¶ Ly in eodem loco. Scilicet proprio: non cõmuni. Quid autem sit locus proprius & communis uide in 4. Physic. & infra ar. 5.

¶ PROB. Quia duorum corporum esse in situ distinctum depẽdet à principijs essentialibus rei, sicut à causis proximis, à Deo autẽ sicut à causa prima: & causa prima potest conseruare rem in esse cessantibus causis secundis (ut patet in libro de causis:) Quia (ly tantũ) patet ex artic. 2.

1[m] minor

Præterea. Hoc idem potest ostendi per hoc, quòd dominus ad discipulos intrauit clausis ianuis, Ioan. 20.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut ex dictis* patet, propter hoc necesse est duo corpora in duobus locis esse, quia diuersitas materiæ requirit distinctionem in situ: & ideo uidemus quòd quando conueniunt corpora in unũ, destruitur esse distinctũ utriusque, & acquiritur utrique simul esse G unum indistinctum, ut patet in mixtionibus: nõ potest ergo esse quòd duo corpora remaneant duo, & tamen sint simul, & utrũque conseruet esse distinctum quod prius habebat, secundum quod utrumque erat ens indiuisum in se, & diuisum ab aliis. Hoc autẽ esse distinctum dependet à principiis essentialibus rei, sicut à causis proximis, sed à Deo sicut à causa prima: & quia causa pri- H ma potest cõseruare rem in esse cessantibus causis secũdis, ut patet per primam* propositionem libri de causis: ideo diuina uirtute, & ea sola fieri põt, ut accidẽs sit sine subiecto, ut patet in sacramento altaris, & similiter uirtute diuina fieri potest, & ea sola, quòd corpori remaneat esse distinctũ ab alio corpore, quàuis eius materia non sit distincta in situ ab alterius corporis materia I & sic,[m] miraculose fieri põt quòd duo corpora sint in eodẽ loco.[n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa est sophistica, quia procedit ex suppositione falsi, uel petit principium. procedit.n. ratio illa, ac si inter superficies oppositas loci alicuius esset aliqua dimensio propria loco, cui oportet, quòd uniretur dimensio corporis locati aduenientis. Sic enim sequeretur quod dimen K siones duorum corporum locatorum esset una dimẽsio, si utraque unum fieret cum dimensione loci. Hæc autem positio falsa est, quia secundum hoc quandocunque corpus acquireret nouum locum, oporteret aliquam immutationem fieri in dimensionibus loci, uel locati. Non enim potest esse quòd aliqua duo fiant de nouo unum, nisi altero eorũ mutato. Si autem, sicut se rei ueri- F tas habet, loco non debẽtur aliæ dimensiones, quàm dimensiones locati, patet quòd ratio nihil probat, sed petit principium: quia secundum hoc nihil est aliud dictu, quòd dimensiones locati sunt eædem cum dimensionibus loci, nisi quòd dimensiones locati continentur infra terminum loci, & secundũ eorum mensuram distant termini, sicut distarẽt propriis dimẽsionibus, si eas haberẽt; & sic dimẽ- G siones corporũ duorũ esse dimẽsiones unius loci, nihil est aliud quàm duo corpora esse in eodẽ loco, quod est principale propositũ.

AD SECVNDVM dicendum, quòd posito quòd duo corpora sint simul in eodem loco per miraculum, non sequitur aliquid, neque cõtra cões animi cõceptiones, neque contra definitionem lineæ, neque contra conclusiones aliquas Geometriæ. *Quantitas enim dimensiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, quòd habet specialem rationem indiuiduationis, & distinctionis, scilicet ex situ partium, præter rationem indiuiduationis, & distinctionis H quæ est sibi, & omnibus accidentibus communis, s. ex materia subiecta. Sic ergo una linea põt intelligi diuersa ab alia, uel quia est in alio subiecto, quæ consideratio est de linea naturali, uel quia distat in situ ab alia, quæ consideratio est de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiam. Si ergo remoueatur materia, non potest esse distinctio linearum nisi secundum situm diuersum, & similiter nec punctorum, nec superficierum, aut quarumcumque dimensionum: & sic Geometria non põt ponere, quòd una linea addatur aliæ, tanquam distincta ab ea, nisi sit distincta in situ ab ea. Sed sup I posita distinctione subiecti sine distinctione situs ex diuino miraculo, intelligentur diuersæ lineæ, quæ non distant situ, propter diuersitatem subiectis, & similiter diuersa puncta, & sic diuersæ lineæ designatæ in duobus corporibus, quæ sunt in eodem loco, trahuntur à diuersis punctis ad diuersa puncta: ut non accipiamus punctũ in loco, sed in ipso corpore locato: quia linea non dicitur trahi nisi à puncto, quod est terminus eius: & similiter etiam duo circuli designati in duobus corporibus sphæricis existentibus in eodẽ loco, quæ sunt duo non propter diuersitatem situs, aliàs nõ possent se K tangere secundum totum, sed sunt duo ex diuersitate subiectorum, & propter hoc se totaliter tangentes, adhuc manent duo: sicut etiam circulus signatus in corpore locato sphærico tangit secundum totũ alium circulum signatum in corpore locante.

AD TERTIVM dicendũ, quòd Deus posset facere aliquod corpus non esse in loco,[t] & tamen illa positione facta, non sequitur quòd aliud corpus non sit in loco, quia est locus corporis maius est locus corporis minoris ratione illius superficiei, quæ designatur ex contactu terminorum corporis minoris.

AD QVARTVM dicendum, quòd unũ corpus esse simul localiter in duobus locis, nõ potest fieri per

miracu-

*Art. præced. corp.

*Propositione prima Inter opera Arist.

Rãsio 2ª.

1m minor.

Si ponantur duo corpora esse simul, sequeretur; illa duo corpora esse unũ & negatur illa. §. Ad probationẽ dicitur, quòd aut procedat ex falsis, aut probat intentum nostrum: Ex falsis quidem, quia procedit, ac si inter superficiei opposita loci alicuius &c. ut in textu, usque inclusiue ad ly de nouo unũ, n. si altero eorũ mutato. Probat uerò intentũ nostrum, si utatur dimensionibus sicut se rei ueritas habet: ut habetur in textu à ly si autẽ, sicut se rei ueritas habet, loco nõ debẽtur &c usque in finẽ.

¶Exam. Ly immutationem, ly immutato. Hoc est mutationem, & mutato. Nõ enim semper immuto significat non muto: sed quandoque significat muto in aliquo, ut hic.

2m minor.

Duo corpora esse in eodem loco est contra cões animi cõceptiones, & contra cõclusiones Geometriæ & contra definitionem lineæ. negatur illa § Ad probationem dicitur: quòd licet sit uera illa praecisè in dimensionibus mathematicis, non tñ in dimensionibus naturalibus i. concernẽtibus subiectum: & consequenter dr, quòd nihil probat contra propositũ. Conclusio enim loquitur de corporibus naturalibus, & nõ de mathematicis præcisè.

concl. m

3m maior.

Hoc uidetur nõ posse fieri per miraculum, quòd corpus inclusum in alio corpore, non sit in loco. R. negatur illa § Nam Deus potest facere, &c ut in tex.

Itẽ minor.

Hoc sequeret. si duo corpora essent in eodem loco. R. negatur illa §. Videlicet quòd si duo corpora essent in eodẽ loco, sequeretur; quòd corpus inclusum in alio corpore non esset in loco. Ad probationem dr quòd est falsum id, quod deducitur; uidelicet quòd nõ erit aliqua superficies corporis actu signata: ut patet in textus responso à ly & tamen illa positione facta &c.

4m illatio cõclusionis. Ergo &c.

R. negatur illatio. §. Nõ enim est eadem ratio de hoc, quòd unum

unum corpus sit localiter simul in diuersis locis, & de hoc, q duo corpora sint in eodem loco: quoniam primũ illud implicat contradictionem, hoc uero secundũ non item, ut declaratur in textu.

A raculo, utrunque factum à Papa ascribitur: licet hunc exitum ex utero uirginis clauso dicat esse quid in fabulis, ex hoc, quòd mortuorum uelens taliter exiuit. Item ab eadem ecclesia dum prædicat ipsum Christũ exisse corporaliter de sepulchro clauso. Vnde in Paschali tempore ad hoc significandum canit ly

APPENDIX.

Vtil. pro s. Eccles. &c. EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem derideat & interimat deliramenta quorundam, antiesq; fabulas stultissimè confictas, & hæreticales Zuinglianorum, & Caluini, & cuiusdã Petri martiris Antiluterani (Prat Martitiani) consequentiuè dicentiũ: q duo corpora nõ possunt miraculosè esse in eodẽ loco. Dicunt.n. Zuingliani, Christum resuscitatũ ianuis clausis ad Apostolos ingredientem per rimam fuisse introductum. Et Christũ ad Apostolos ingredientem integras ianuas aperuisset Caluinus; ne præsumtam ullam eius tenelli corporis pateretur. Et Christũ, eum ingressus est ad Apostolos ianuis clausis per fenestrã intrasse; ait Petrus Antiluteranus. Ex his ergo patet, q consequentiuè dicunt ijsq corpora duo p miraculũ non possunt esse in eodẽ locu: cum hoc sequatur ad dictũ ipsorum; ut discurrẽti patet.

* Tho. in 4. d. 10. q. 1. ad 1. in fo. s. atg. & seq.

*Lib. 5. tex. 21.

* In hoc art.

2 ¶Secundò habes: quo per rationẽ ostẽdas, has hæreses meritò damnari à Ioan. 19 dicente, q dñs post resurrectionẽ uenit ad discipulos suos ianuis clausis. Per hoc .n. monstratur q corpus dñi miraculosè fuit in eodẽ loco simul cũ alio corpore, ut inqt magnus Gregorius Papa, & sanctus. Cuius, in homil. 26. uerba sunt hæc. Quæstio animũ pulsat: quo corpus Domini post resurrectionẽ uerum fuit, q clausis ianuis ad discipulos ingredi potuit. Sed sciendũ nobis est, q diuina operatio, si ratione comprehenditur, non est admirabilis. Hæc ille. Item ab Ecclesia Catholica, quæ de fide profitetur beatã uirginẽ Dei matrẽ fuisse uirginẽ in partu. Hoc est, q corpus Dñi exiuit per clausam portã, nõ rupto signaculo uirginitatis. Vnde & in collecta secreta quadã dicit ly matris integritatem non minuit, sed sacrauit. Quæ quidẽ egressio taliter facta miraculo tribuitur ab eodem Papa Gregorio ibid. Illud corpus Domini intrauit ad discipulos clausis ianuis, quod uidelicet ad humanos oculos per natiuitatem suam clauso exijt utero uirginis. Hæc ib. Ecce quòd diuinæ operationi, mi-

miraculum. Corpus enim Christi nõ est in altari localiter; quãuis miraculosè possit fieri q duo corpora sint in eodẽ loco: quia esse in pluribus locis simul, repugnat indiuiduo ratione eius, q est ens indiuisum in se: sequeretur enim q esset distinctum in situ: sed esse cum alio corpore in eodem loco, repugnat ei quantum ad hoc q est diuisum ab alio: ratio autem unius perficitur in diuisione, ut patet in 4. Metaphy.* sed diuisio ab aliis est, †de consequentibus ad rationẽ unius. Vnde quòd idem corpus sit localiter simul in diuersis locis, includit contradictionem, sicut q homo careat ratione; sed duo corpora esse in eodem loco, nõ includit contradictionem, ut ex dictis* patet, & ideo non est simile.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum unum corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco. Quia ubi est maior subtilitas, ibi est minor resistentia, si [a] ergo corpus gloriosũ est subtilius, quàm non gloriosum, minus resistet corpori glorioso, & ita si corpus gloriosum poterit esse cum corpore non glorioso in eodem loco, multo fortius cum corpore glorioso.

2 Præterea, Sicut corpus gloriosum est subtilius non glorioso, ita unum gloriosum erit subtilius alio, si [b] ergo corpus gloriosum poterit esse simul cũ non glorioso, & corpus gloriosum magis subtile poterit esse cum glorioso minus subtili.

3 Præterea, Corpus cœli est subtile, & erit tunc glorificatum, sed corpus alicuius sancti poterit simul esse cum corpore cœli, quia poterunt ad terram B descendere, & ascẽdere pro suo libito uoluntatis, [b] ergo duo corpora subtilia, uel gloriosa poterunt esse simul.

SED CONTRA. Corpora gloriosa erunt spiritualia, idest spiritibus quantum ad aliquid similia, sed duo spiritus non possunt esse simul in eodem loco, ut in 1 lib. dictum est, ergo nec duo corpora gloriosa poterunt esse in eodem loco.

C Præterea, Duorum corporum existentium simul, unum ab alio penetratur: sed penetrari ab alio corpore, est ignobilitatis, quæ omnino a corporibus gloriosis aberit, ergo nõ poterunt esse duo corpora gloriosa simul.

RESPONDEO, Dicendum, q [n] corpus gloriosum ratione suæ proprietatis nõ habet quòd D possit esse cum alio corpore glorioso in eodem loco, [o] sicut nec ut sit simul cum corpore nõ glorioso [p] diuina autem uirtute fieri posset, ut duo corpora gloriosa essent simul, uel duo non gloriosa, [q] sicut gloriosum, & non gloriosum. [r] Sed tamen non est conueniens quòd corpus gloriosum sit simul cum alio corpore glorioso. tum quia in eis seruabitur debitus ordo, qui E distinctionem requirit, tum quia unum corpus gloriosum non se opponet alteri, & sic [s] nunquam duo corpora gloriosa erunt simul. [t]

surrexit Dominus de sepulchro, & ly dicunt nonne indici, quomodo milites custodientes sepulchrũ perdiderunt tegem ad lapidis positionẽ. Hæc illa. Per quæ docet fideles, quòd corpus Dominicum non tantum clauso sepulchro per lapidis positionem exiuit, sed etiam inuisibiliter militibus uigilantibus. Item à Matth. 28. Angelus domini accedens reuoluit lapidem. Hęc ibi. Iam enim surrexerat Dominus, (ut ibi subditur, & in Marc. 16.) & de sepulchro exierat. Vnde per hoc, q post Domini exitum testatur, Angelum reuoluisse lapidem sepulchri innouatur, quòd de sepulchro clauso, & quidẽ lapide ualde magno. (Marc. 16.) exierat corpus Domini gloriosum. Nota: quòd prædictas fatuitates Zuinglianorum &c. ut hæreses, inquantũ ueritatem Euangelij de illa existentia duorũ corporũ simul in eodẽ loco destruunt, nõ inquantũ id miraculo nõ ascribunt. Primũ .o. est hæreticũ secũ dum autem non.

* Tho. in 3. d. 37. q. 3. art. 3.

concl. a

concl. p

¶Tertiò habes quo modo per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto duo corpora posse per miraculũ in eodẽ loco simul esse insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 1

¶ Quartò uides: quò ex ijs uictima Angelica hæc doctrina et declaretur, & et consolidetur. 4

QVÆST. LXXXIII. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Corpus gloriosum ratione suæ proprietatis nõ habet, q possit esse cum alio corpore glorioso in eodẽ loco. 361

¶ PROB. 1. Quia patet ex ar. 2. (cum similis ratio sit in hoc de non posse esse cum corpore glorioso & non glorioso)

¶CONCL. 2ª. Diuina uirtute fieri posset, ut duo corpora gloriosa essent simul, uel duo non gloriosa.

¶ PROB. Quia patet ex ar. 3. (cum similis ratio sit in hoc de posse esse cum corpore glorioso & non glorioso.

¶Corollarium. Ergo ibi ar. 3. uirtualiter concluditur ijsdem ra-

toribus, tanquam à simili in no . quod duo corpora non gloriosa possunt esse simul.

¶CONCL. 1ª. Nunquam duo corpora gloriosa erunt simul.

¶NOT. Intellige, per miraculum erit. Quam ex conclusione 2ª. & 3ª. d catur. Licet per diuinam uirtutem, i. per miraculum, possit fieri hoc, nunquam fiet. Videat. 5. corp. fin. pro maiori notitia, à simili, de hac côclu. 5.

¶PROB. Quia hoc nô est conueniens propter duas rationes in tex. allatas.

¶NOT. Adde ad illas duas rônes & tertiam, quæ explicatur in 2. arg. sed côtr. Vbi ual de nota illam minorê ly sed penetrari ab alio &c.

1m côsequêntia. Si ergo &c. Re. nega: côsequêntia. S. Nô. n. rône subtilitat is (ut imaginatur arguês) inest hæc potestas corporibus: secundû quod ex côclusionibus prima & secunda patet.

2m côsequêntia. Si ergo &c. Re. nega: côsequêntia. S. ut ad 1m. Ex quibus ambobus dic: quod si rône subtilitatis côueniret illis hoc, concluderent non ; quoe.

3m illatio côclusionis. Ergo duo &c. Re. negatur illatio. S. Nô. n. eadê rô est de cœlis glorificatis, & de corporib. sanctorû. Corpora. n. cœli, & alia corpora æquiuoce &c. ut in tex.

¶NOT. Cœlestia, imò & terrestria. i. elemêtaria corpora, sô æquiuocè dicuntur nûc glorificata respectu corporû sanctorû: quia nô ab eodem primo agente procedit glorificatio utrorunque, nec êt dotes utrobique inueniêtur. Nam gloria corporû sanctorû ab aia gloriificata redûdabit: cœlorû uerò, & elementorû nô item (ut patet.) Tace alias differentias, pp quas in tex. dî ly equiuocè.

*Arist. lib. 4. tex. 76.

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò quo modo per rationem

Vtil. p S. Eccle. &c.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio *illa procedit, ac si corpori glorioso inesset ratione suæ subtilitatis, quod posset esse simul in eodem loco cum alio corpore, quod falsum est.

F

Et similiter dicendum ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd corpus cœli, & alia corpora æquoce dicûtur gloriosa, inquâtum participabunt aliquid gloriæ, & non quod eis conueniant dotes corporum glorificatorum.

Articulvs v.

Vtrum ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorioso necessitas existendi in æquali loco.

Ad qvintvm sic proceditur. Videtur quòd ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorificato necessitas existendi in æquali loco. Corpora. n. gloriosa erunt conformia corpori Christi, vt patet Philip. 3.ª sed corpus Christi non coarctatur hac necessitate, ut sit in loco æquali, immo continetur totum sub paruis, uel magnis dimensionibus hostiæ consecratæ, h ergo, & hoc idem erit in corporibus gloriosis.

2 Præterea. Philosophus *probat in 4. Physic. quod si duo corpora sunt in eodem loco, sequatur quod maximû corpus obtineat minimum locum, quia diuersæ partes eius poterunt esse in eadem parte loci. Non enim differt utrû duo corpora, uel quæcûque sint in eodem loco, sed corpus gloriosum erit simul in eodem loco cum alio corpore, ut dicitur cômuniter, h ergo potest esse in quouis paruo loco.

3 Præterea, Sicut corpus ratione sui coloris uidetur, h ita cômensurat loco ratione suæ quâtitatis: sed corpus gloriosum ita subiectum erit spiritui, quod poterit uideri, & non uideri, & præcipue ab oculo non glorioso pro suo libito uoluntatis, ut in Christo patuit, ergo ita quantitas subiicietur nutui spiritus, quòd poterit esse in paruo, uel in magno loco, & habere paruam, uel magnam quantitatem ad libitum.

Sed contra est, quod Philos. dicit in 4.* Phys. quod omne, quod est in loco, in æquali sibi est, sed corpus gloriosum erit in loco, ergo erit in loco æquali sibi.

Præterea, Eædem sunt dimêsiones loci, & locati, ut probatur in 4.* Physic. ergo si locus esset maior locato, esset idem maius, & minus seipso, quod est inconueniens.

Respondeo; Dicendû, quod corpus nô côparatur ad locû nisi dimensionibus proprijs, secundû quas corpus locatû circûscribitur ex côtactu corporis locantis: vnde m quod corpus aliquod sit in minori loco, quam sit sua quantitas, hoc nô pôt esse nisi per hoc quòd quantitas corporis propria efficitur aliquo modo minor seipsa; quod quidem nô potest intelligi nisi dupliciter.ª Vno modo ex uariatione quantitatis circa eandem materiam, ut. s. materia, quæ primo subest magnæ quantitati, postea subsit paruæ, & hoc quidam posuerût in corporibus gloriosis, dicentes quod quantitas eorum subest ad nutum, ita quod cû uoluerint, possunt habere magnam quantitatem, & cum uoluerint paruam. Sed hoc non pôt esse, quia nullus motus, qui fit secundum aliquid intrinsecû rei, pôt esse sine passione abijciente à substantia, & ideo in corporibus incorruptibilibus, scilicet cœlestibus, est solus motus localis, qui non est secundû aliquid intrinsecû: unde patet, quod mutatio quantitatis circa materiâ repugnaret impassibilitati corporis gloriosi, & incorruptibilitati. Et præterea sequeretur quòd corpus gloriosum quandoque esset rarius, & quandoque spissius, quia cum nihil diuidi possit ab eo de materia sua, quia eadem materia esset sub paruis dimensionibus, & quandoque sub magnis, & ita rarefieret & dêsaretur, quod nô potest esse. Alio modo potest intelligi quòd quantitas corporis gloriosi efficiatur minor seipsa per uariationem situs, ita scilicet quòd partes corporis gloriosi subintrêt se inuicem, & sic redeat ad quancumque paruam quantitatem. Et hoc quidam posuerunt dicentes, quòd ratione

G

H

I

K

ostendatur, meritò insinuatû fuisse à Luc. 5. quod corpus gloriosû miraculosè pôt esse cû alio glorioso in eodê loco: & sic. Non est impossibile apud Deû omne uerbum. Hæc ibi. Vbi per hoc ostenditur sentêtialiter, quod illa, quæ non implicant contradictionem, possunt fieri à Deo. Quod patet sic. Nam uerbum ibi æquiualet conceptui mêtali. Ac si dixisset. Non est impossibile apud Deû omne, quod mentaliter concipitur. Concip' autem mentaliter nô potest id, quod implicat côtradict. onem: ut eum dicatur 4. Metaphy. quod contraria primis principijs pôt quidem aliquis ore proferre, sed non concipere mête. Nô enim potest quis mentaliter concipere quòd Socrates simul sit uiuens & non uiuens, mortuus & nô mortuus, & huiusmodi. Modo ad propositû descendendo, patet ex ar. 3. quod non implicat contradictionem duo corpora esse in eodem loco. Nec refert ad hoc, quod sint gloriosa, uel nô gloriosa, ut inde sapienti constare potest.

*Arist. li. 4. tex. 30.

*Arist. li. 4. tex. 76. & 77.

concl. m

Qôn implicat intelligere illud nô est impossibile apud Deû omne uerbû.

¶ Secundò habes: quôn per rationê prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶ Tertiò uides, quo modo ex ipsius sum Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXIII. ART. V.

CONCL. 1ª. Quòd corpus aliquod sit in minori loco, quam sit sua quâtitas; hoc nô pôt esse, nisi per hoc, quod quâtitas corporis propria efficitur aliquo modo minor seipsa. quod quidem nô pôt intelligi, nisi dupliciter.

¶ PROB. 1. Quia corp' nô côparatur ad locû nisi dimêsionibus proprijs, secundum quas corpus locatû circumscribitur ex côtactu corporis locantis. 2. Quia (ly quod quidê &c. hoc non potest intelligi, nisi uel ex uariatione quantitatis circa eandê materiam 562

tiam

suæ subtilitatis corpus gloriosũ habebit, ꝙ possit esse simul cum alio corpore nõ glorioso in eodem loco. Et similiter põt una pars esse intra aliam in tantum, quod totum corpus gloriosum poterit intrare per minimum porum unius corporis: & sic ponũt quòd corpus ꝙ exiuit de utero Virginali, intrauit ianuis clausis ad discipulos. Sed hoc non põt esse, tum quia corpus gloriosum non habebit ꝙ sit cum alio corpore simul ratione subtilitatis, tum quia etiã si haberet, ut esset cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioso, ut multi dicunt, tum quia repugnaret rectæ dispositioni corporis humani, quæ requirit determinatum situm, & distantiam partiũ. Vnde nec per miraculum hoc vmquam fiet. Et ideo dicendum, quod corpus semper erit in loco sibi æquali.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi in altaris sacramento non est localiter, ut dictum est.

AD 2m dicendum, quòd probatio Philosophi procedit ex hoc quòd una pars eadem ratione subintraret aliã, sed talis subintratio corporis gloriosi inuicem non potest esse, ut dictũ est, & ideo ratio non sequitur.

AD 3m dicendum, quòd corpus uidetur ex hoc quòd agit in uisum, quòd autem agat in uisum, uel non agat, nihil uariat in ipso corpore, & ideo non est inconueniens, si possit quàdo uult uideri, & quando uult non uideri: sed esse in loco non est actio aliqua procedens ab eo ratione suæ quantitatis, sicut uideri ratione sui coloris, ideo non est simile.

ARTICVLVS VI.

Vtrum corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur ꝙ corpus gloriosum ratione subtilitatis sit impalpabile. Gregorius enim dicit in Homilia octa. Paschæ: Corrumpi necesse est quod palpatur: sed corpus gloriosum erit incorruptibile, ergo erit impalpabile.

2 Præterea. Omne quod palpatur, resistit palpanti: sed quod potest simul esse cum aliquo, nõ resistit ei, cum ergo corpus gloriosum possit esse simul cum alio corpore, non erit palpabile.

3 Præterea, Omne corpus palpabile est tangibile, sed omne tangibile corpus habet qualitates tangibiles excedẽtes qualitates tangentis: cum ergo qualitates tangibiles non sint in excessu, sed reductę i maximã ęqualitatẽ, in corporibus gloriosis: videtur ꝙ non sint palpabilia.

SED CONTRA est ꝙ Deus in corpore glorioso resurrexit, & tamen corpus palpabile habuit, ut patet Ioan. 20. Palpate, & uidete quia spiritus carnem, & ossa non habet, ergo, & corpora erunt palpabilia.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ omne corpus palpabile est tangibile, sed non conuertitur: omne enim corpus, quod habet qualitates quibus natum est immutare sensum tactus, ut aer, ignis, & huiusmodi, sunt corpora tangibilia, sed omne palpabile ulterius addit, quòd resistit tãgenti: unde aer, qui nunquam resistit: transeunti per eum, sed est facillimæ diuisionis, tangibilis quidem est, sed non palpabilis, sic ergo patet quòd palpabile dicit aliquod corpus ex duobus, scilicet ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc quòd resistit tangenti, ut non pertranseat, & quia qualitates tangibiles sunt calidum, & frigidum, & huiusmodi, quæ non inueniuntur nisi in corporibus grauibus, & leuibus, quæ habent cõtrarietatem adinuicẽ, ac per hoc sunt corruptibilia, ideo corpora cęlestia, quæ sunt secundum naturam incorruptibilia, sunt sensibilia quidem uisu, sed non tangibilia, & sic etiam, nec palpabilia. Et hoc est quòd Gregorius dicit, quòd corrumpi necesse est omne, quod palpatur. Corpus autem gloriosum habet à natura sua qualitates, quæ sunt natæ immutare tactũ, sed tamen quia corpus est omnino subiectum spiritui, in potestate eius est, vt

Marginal commentary (left):

sitam, uel ex uariatio ne situs (ut in text. ly uno modo &c. & ly alio modo &c.)

¶CONCL. 1a. Corpus gloriosum semper erit in loco sibi æquali: nec per miraculum fiet unquam contrarium.

¶Examen. Ly nec per miraculum fiet. Nõ dicit, ꝙ per miraculum non possit fieri.

¶PROB. 1. Quia quàuis corpore gloriosi propria quod efficiatur minor seipsa neque ex uariatio ne quantitatis circa eandam materiam, nec ex uariatione situs (ut in textu) 2. Quia (ly nec per miraculũ &c.) hoc non est conueniens (cũ repugnet rectæ dispositioni corporis humani, quæ requirit determinatum situm, & distantiã partium.

¶NOT. Vide ar. 4. corp. circa prob. 1a. conclusionis: & inde à simili, iuuabetis ad propositũ præsens.

Th. in 4. d. 10. q. 1. ar. 1. ad 5. 1m illatio cõclusionis. Ergo &c.

& negatur illatio §. propter rationem in text.

loco no tato in arg & ar. 3. huius. ad 4. In corp. art. 2m illatio cõclusionis. Ergo &c.

& negatur illatio §. Nam probatio ph losophi procedit ex hoc &c. ut in tex.

¶Examen. Ly subintratio corporis gloriosi inuicem nõ potest esse. idest ratione suæ proprietatis, & hoc absolute: nec per miraculũ. & hoc cõuenienter. Ita quòd ista subintratio corporis gloriosi ad inuicem põt quidẽ fieri per miraculũ, sed hoc nõ est cõueniẽs ut fiat, & cõsequẽter nunq fiet, ea ui autẽ subintratio fieri nullo modo põt, ar. 4. Et hæc significauit text. iste mox post illã propositioné dicens ly ut dictũ est. Ex hisq etiã illa argumenti minor propositio, s. corpus gloriosũ erit simul in eodem loco cũ alio corpore, negetur absolute si intelligas, cũ alio corpore glorioso ex ui subti

7.

Homil. 26. in Euãgel. nõ 16 gc e pssin. 9.

Marginal commentary (right):

litatis uel negatur si tamen de conuenientia intelligat, cum alio glorioso per miraculũ: uel conceditur, & de conuenientia si intelligat, cũ alio corpore non glorioso per miraculum, ar. 3.

3m ad maiori. ita. & quantum ad illud uideri, & commensurati, nõ quantum ad rationẽ, ex qua sic uidetur, uel commensuratur. §. Tunc nihil &c. Nam simile non est de ambobus in hoc, quod credebat arguens: ut in textu patet considerans.

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rationem ostendas, mentitũ esse nouatũ fundamentaliter esse à Philosopho, ꝙ corpus gloriosum non cõueniẽter esset in loco sibi inæquali: & sic. Omne, quod est in loco, in æquali sibi est. Item: eadem sunt dimensiones loci, & locati. Hæc duo ex 4 Phys. Naturaliter ergo beri contrariũ nõ põt: & ex consequenti per hoc, tãquã per quod dam fundamẽtum, monstratur illud, quod diximus. Ratio. naturalis non contrariatur supernaturali si rectè intelligatur: quinimmo enim seruit: neque supernaturale destruit naturam super uonem naturalẽ, licet sit supra ipsam. Cum igitur mõstret Philosophus directè unũ: cõmonstrat & aliud, tanquàm in fundamento.

Vtil. ps 5. Eccl. &c.

concl. m

Ratio naturalis, ut sic nunq contraria tur super naturali.

¶Secundò habes quo per rationẽ præ dicta Philosophi, pro quanto fundamentaliter insinuant, quod diximus, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides, quo modo ex ipsius huius Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 3 concl.

QVÆST. LXXXIII. ART. VI.

CONCL. 1a. Omne corpus palpabile est tangibile: sed non conuertitur. 363

Hom. 26. i Eu. g. ... h in to

¶PROB. Quia corpus dicitur tangibile ex eo quòd habet qualitates, quibus natum

narum est immutare sensum tactus (ut de aere patet:) & palpabile dicit hoc idem, addendo, q resistit tangenti.

¶CONCL. 2ª. Corpora cœlestia non sunt tangibilia, nec palpabilia.

¶PROB. 1. Quia corpora cœlestia nõ habent qualitates tangibiles. 2. Quia (ly nec &c.) illud, quod palpatur, necesse est corrũpi (secundum Gregoriũ.) & corpora cœlestia secundũ naturam suam sunt incorruptibilia.

concl. 1 ¶CONCL. 1ª. Corpus gloriosum secundũ naturã suam est palpabile: sed ex uirtute supernaturali hoc ei competit, ut cum uult, non palpetur à corpore nõ glorioso.

¶PROB. . Quia corpus gloriosũ secũdũ naturã suam hẽt qualitates aptas immutare tactũ, atque resistit alteri corpori, ex art. 4. & 5.) 2. Quia (ly sed ex uirtute &c.) diuina uirtute pôt fieri, q nõ resistat tangenti (cũ miraculose possit esse eodem loco cũ alio corpore, ex ar. 4.)

*Hom. 26 in Euag. nõ longe à princ.

¶Exam. Ly ex uirtute supernaturali, &c. ut non palpetur Non dixit, ut nõ tangatur: quia hoc habet ẽt ex subtilitate sua; cũ ex illa habeat in potestate sua immutare, uel non immutare tantum. Quòd ergo possit esse intangibile, habet ea duobus, scilicet ex ut dotis subtilitatis, & ex miraculo: quòd uerò possit esse impalpabile habet tantum

*In corp. art.

ex uno, i. ex miraculo. Ex hoc. n. solum potest fieri, q non resistat tangenti aliquo modo, quod est esse cum illo in eodem loco. art. 2. & 3.

¶Ly corpore nõ glorioso. Hoc ad dñam gloriosi. Nã p miraculũ pôt fieri, & fit, q cum non glorioso sit in eodem loco ar. 1. & consequenter non palpetur; & per miraculũ potest fieri, sed nunquam fiet, q cum glorioso sit in eodẽ loco, ar. 4.

Diuinæ uirtus ab aliquibus secũdũ se corruptibilibus remouet p semper q corrum pantur.

¶NOT. Quãuis in corpore glorioso remaneãt qualitates naturales natæ ad immutandũ sensum, puta calidũ, & frigidum, & huiusmodi, ut dicitur hic & ar. 2. corp. tñ ex hoc non fiet, q corpora gloriosa sint incorruptibilia. Virtute enim diuina ab ipsis remouebitur corruptibilitas, sicut & supra de humoribus K dictum est q. 80. ar. 3.

1ᵐ ex Gregorio. Corrũpi necesse est, q palpat. Rñ. si attendat ũn natura cõponentiũ. §. Tũc nihil &c. Vt ea q ẽt. n. patet incorruptibilitas corporis gloriosi est ex uictoria animæ supra corpus, non ex natura componentium.

2ᵐ illatio conclusionis. Cum ergo. Rñ. negatur illatio. §. Ratio est: q a trãsitur ab actu ad potentiam, i. ab actuali palpatione ad posse palpari: & ex primo negatur aⁿᵗ. Hoc autem non licet facere. Nam quamuis corpus gloriosum existens in eodẽ loco cũ nõ glorioso nõ palpet ab eo, i. nõ resistat actualiter ei (ut arguitur:) tamen habet in potestate sua, ut cum noluerit, resistat ei.

¶NOT. Ex hoc, q corpus gloriosum cum non glorioso est quandoque in eodem loco, non aufertur potestas ei, quin possit non esse in eodem loco si uoluerit, & consequenter non au

F stitur ei potestas resistendi eidem corpori se tangenti, si uellet. Hoc autem est, corpus gloriosum esse palpabile. Nomina enim in bilis & in bile, dicunt potentiam (proprie loquendo:) unde ly palpabile significat illud, quod habet potentiam ad hoc, ut palpetur; licet quandoque actualiter non palpetur. Semper ergo corpus gloriosũ palpabile est; quãuis non semper actu palpetur.

3ᵀ ꝺ minori. Excedentes. Rñ. secũdum conuenientiam tamen: non semper secundum inconue*nientiam. §. Tũc nihil &c. Nam corpora gloriosa habebunt qualitates secũdũ conueniẽtiam excedentes, ad hoc ut tãgi possint. Ad rationem uerò in contrarium dicitur, q ipsorum qualitates reductas esse ad medium, seu ad maximã proportionis æqualitatẽ, non tollit prædictum excessum conuenientem: licet tollat excessum inconuenientem. Quòd si ad medium secũdũ æqualitatem absolutam, quæ attenditur penes æquidistant. ã ab extremis, reducerentur: tunc excessum etiam illum cõuenientem respectu tangentis tollerent, ita q non posset actualiter fieri tactio. Nulla. n. omnino esset tunc disparitas qualitatum inter tãgentem, & eum, qui tangitur.

*Al. complexioni.

¶Corollarium. Excessus ergo sensatorum corporũ in qualitatibus est duplex, secundum uidelicet proportionem ad complexionem cuiuscuiusque, & secundum improportionem ad illam. Postremum hoc tollitur per reductionem ad medium, quæ erit in beatis corporibus, cum ibi nulla sit futura improportio, sed omnia contona & bene se in summo habentia: primum uerò non tollitur per reductionem ad medium proportionis, sed magis firmatur; quoniam proportio medij est stabilimentum proportionis ad complexionẽ uniuscuiusque. Et sic intendit textus.

Tho. 4. d 44. q. 2. ar. 3. q. 1. & seq.

secundũ eas immutet tactũ, uel non immutet. Similiter ẽt scđm naturã sibi competit, ut resistat cuilibet alteri corpori trãseũti ita q non possit esse cũ eo simul in eodem loco, sed miraculose hoc pôt diuina uirtute continge re ad nutum ipsius, q fit cũ alio G corpore in eodẽ loco, & sic nõ resistet ei transeunti. vnde * secũdum natura suam palpabile est corpus gloriosum: sed ex uirtute supernaturali hoc ei competit, ut cum uult non palpetur à corpore non glorioso, * & ideo Grego* dicit q Dominus palpã dam carnem præbuit, quam clausis ianuis introduxit, ut perfecte ostenderetur post resurrectionẽ corpus suum esse, & eiusdem naturæ, & alterius gloriæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q incorruptibilitas gloriosi corporis non est ex natura componentium, secundũ qua omne, quod palpatur necesse est corrũpi, ut ex dictis patet, * & ideo nõ sequitur.

AD SECVNDVM dicendũ, q quamuis aliquo modo possit fieri q corpus gloriosum sit cum alio corpore in eodem loco: tamen corpus gloriosum habet in I ptãte sua resistere cuilibet tãgenti, cũ uoluerit, & sic palpari pôt.

AD 3ᵐ dicendũ, q qualitates tãgibiles in corporibus gloriosis nõ erũt reductę ad mediũ rei ſm æquidistãtiã ab extremis acceptũ, sed ad mediũ ꝓportionis scđm q optime cõpetit * comple xioni humanæ in singulis partibus: & ideo tactus illorũ corporũ est delectabilissimus, quia potentia semper delectatur in conuenienti, & tristatur in excessu.

QVAESTIO LXXXIIII.

De agilitate corporum beatorum, in tres articulos diuisa.

H DEINDE considerandũ est de agilitate beatorum corporum resurgentium.

Circa quòd quæruntur tria.

Primo, Vtrũ corpora gloriosa sint futura agilia.

Secundo, Vtrum mouebũtur.

Tertio, Vtrum mouebuntur in instanti.

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora gloriosa sint futura agilia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora glo-

APPENDIX.

EX articulo habes. Primo: quomodo per rationem excludas errorem Eutychij (Prat. Eutychiani.) dicentis: resuscitanti corpus post resurrectionis gloriam palpari non posse. 1

Vuil. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes quomodo per rationem ostendas, meritò hunc esse damnatum à Ioan. 20. Palpate & uidete. Hæc ibi. 2 Vbi monstrat Dominus in seipso: quòd corpora post resurrectionis gloriam sunt palpabilia non tantum ab alijs gloriosis corporibus, sed etiam à non gloriosis; quando uoluerint. Item à &c. ut q. 79. ar. 1 & q. 81. ar. 1. Item à q. 83. ar. 1. appen.

¶Tertiò habes quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica hæc doctrina et declaretur et consolidetur. 4

QVÆST. LXXXIIII. ART. I.

CONCL. Oportet, quòd corpus gloriosum animæ glorificatæ sit summè subiectum, & ut est forma, & ut est motor. 1

Examen.

riosa non sint futura agilia. Illud A enim, quod de se agile est ad motũ, non indiget aliquo deferente: sed corpora glorificata defetentur post resurrectionẽ in nubibus obuiam Christo in aera ab angelis, ut dicit Glossa* prime Thess. 4. ergo corpora gloriosa non erunt agilia.

2 Præterea, Nullũ corpus, quod mouetur cũ labore, & pœna pôt dici agile: sed corpora gloriosa hoc modo mouebuntur, cum motor eorũ, scilicet anima, moueat in cõtrarium naturæ eorũ, aliás mouerentur semper in una parte, ergo non erunt agilia.

3 Præterea, Inter oẽs operationes animalis sensus est nobilior, & prior, quàm motus: sed non assignatur corporibus gloriosis aliqua proprietas, quæ perficiat ea ad sentiendum. ergo nec debet eis attribui agilitas, per quam perficiuntur ad motum.

4 Præterea, Natura dat diuersis instrumenta dispositionis diuersæ secundum diuersas uirtutes ipsorum, unde non eiusdem dispositionis dat instrũ animali tardo, & ueloci: sed Deus multo ordinatius operatur quàm natura, cũ ergo corpus gloriosũ habeat mẽbra eiusdem dispositionis in figura, & quãtitate sicut modo, uidetur quod non habeat agilitatem aliam, quàm modo habeat. D

SED CONTRA est, quod dicitur 1 Cor. 15. Seminatur in infirmitate, surget in uirtute: Glo. id est, mobile, & uiuum: sed mobilitas non potest dicere nisi agilitatem ad motum, ergo corpora gloriosa erunt agilia.

Præterea. Tarditas maxime uidetur spiritualitati repugnare: sed corpora gloriosa maxime erunt spiritualia, ut dicitur 1. Corinth. 15. ergo erunt agilia.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd corpus gloriosum erit omnino subiectum animæ glorificatæ, non solũ ut nihil in eo sit, quod resistat uoluntati spiritus, quia hoc fuit ẽt in corpore Adæ, sed etiã ut sit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile reddit ad prædictam subiectionẽ, quæ quidem perfectio, dos glorificati corporis dicitur: anima autem coniungitur corpori non solum ut forma: sed etiam ut motor, utroque autem modo, oportet quòd corpus gloriosum animæ glorificatæ sit summe subiectũ. Vnde sicut per dotem subtilitatis subiicitur ei totaliter, inquantum est forma corporis, dãs esse specificum, ita per dotem agilitatis subiicitur ei, inquantum est motor, ut scilicet sit expeditum, & habile ad obediendum spiritui in omnibus motibus, & actionibus animæ. Quidam tamen causam agilitatis attribuũt quintæ essentiæ, quæ tunc in corporibus gloriosis dominabitur: sed de hoc frequenter dictum* est, quod non uidetur conueniens. Vnde melius est, ut attribuatur animæ à quã gloria in corpus emanat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpora gloriosa dicũtur ferri baiulis angelis, & etiam in C nubibus, non quasi eis indigeãt: sed ad reuerentiam designandã, quæ corporibus gloriosis etiam ab angelis, & omnibus creaturis deferetur.

AD SECVNDVM dicendũ, quod quanto uirtus animæ mouentis dominatur magis supra corpus, tãto minor est labor in motu, qui etiam fit contra naturam corporis. Vnde illi, in quibus uirtus motiua est fortior, & illi, qui habent ex exercitio corpus magis habilitatum ad obediendum spiritui mouenti, minus laborant in motu: & quia post resurrectionẽ anima perfecte dominabitur corpori, tum † propter perfectionem propriæ uirtutis, tum propter habilitatem corporis gloriosi ex redundãtia gloriæ ab anima in ipsum, non erit aliquis labor in motu Sanctorum: & sic dici poterunt corpora Sanctorum agilia. E

AD TERTIVM dicendũ, quod per dotem agilitatis corpus gloriosum redditur habile, non solũ ad motum, sed etiam ad sensum, & oẽs alias animæ operationes exequendas.

AD 4m dicendum, quod sicut natura dat uelocioribus animalibus instrumenta diuersæ dispositionis in figura, & quantitate, ita Deus dabit corporibus Sanctorum aliam dispositionem, quã nunc habeant, non quiddem in figura, & quantitate: sed in proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas.

Oo 4 ART.

¶ Examẽ. Ly subiectũ. Scilicet & nõ resistendo, & obediẽdo, & utrunque summe faciendo Ly summe. Hoc intellig tur sem per & in præcedenti bus, & in subsequen tibus, iuxta propotio nem beatorũ. Vnde ly summẽ nõ est nedit, quod unde corpus sit magis uel minus subiectũ animæ glorificatæ: quamuis unũquodque secundum proportionem suam sit ei summẽ subiectũ: sicut nec excludit, quòd unus beatus sit perfectior altero in uidendo & fruendo essentia diuina. Dotes.n. corporis fluentur fluẽua animæ pullulabunt: ita proportionaliter gloriæ ipsius animæ correspondebũt. Et agilius ergo, & subtilius, & impassibilius, & clarius, erit unum corpus altero: cũ sit unumquodque illorũ sit animæ propriæ totaliter subiectum.

*Glo. ord. et interli nearis.

119

Corollarium. Ergo (ut ad titulũ literaliter applicetur conclusio) dicatur, oportet, quòd corpus glo riosum sit agile.

¶ PROB. Quia patere præsupponitur quo ad utrãq; partẽ.

¶ NOT. Et meritò. Prima. n. pars patet ex q. 83. ar. 1. secũda uerò ex allegatis authoritatibus Apostoli in argumentis, sed cõtra. Vide app. seq.

* Collig. ex glo. in terlin.

1m ad minor. Deferẽtur. &c. ad designandã reuerẽtiã nõ, indigentiã §. hoc est, corpora gloriosa ab omnibus, et Angelis, honorabuntur: & in signũ huius ab eis portabũtur: licet nõ indigeant, sed per se ipsa faciliter ambulare possint. Tunc nihil contra, ut patet.

2m minor. Corpora gloriosa hoc modo mouebũtur. &c. negatur. §. Nõ n. cum labore et pœna mouebunt. Ad rõnẽ de motu in cõtrariũ in argumẽto adductã respõdetur, quod nihil concludit. Quia o. n. uirtus aĩæ mouens dominatur magis etc. ut in tex.

3m minor. Non assignatur corporibus gloriosis aliquæ propriet. &c. quæ perficiat ea ad sent. & dum. & negatur ista. §. Agilitas. n. est proprietas illa. Nam per dotem agilitatis corpus gloriosum etc. ut in textu. Ea quo dic; quod argumẽtu defectus hic erat, quod non intellexit, quod significet nomen agilitatis.

concl.

4m de cõclusione. Eiusdem dispositionis in figura, et quantitate. &c. nõ tñ in proprietate gloriæ. §. Tunc nihil etc. ut patet.

¶ NOT. De quantitate uide q. 80. ar. 5. et q. 81. ar. 2. corp.

*Supra q. 81. ar. 1. corp. et q. 83. art. 1. corp. et in li. 2. sent. d. 12. q. 1. art. 1.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò: quo modo per rationem ostendas meritò insinuatũ 1. Cor. 15. quod corpora beatorũ esse agilia, et sic. Seminatur in infirmitate, surget in uirtute. Hæc ibi. Virtus. n. hæc est agilitas ad motũ, et uiuacitas. Item ibi. Seminatur corpus animale, surget spirituale. Hæc ibi. Vbi per spirituale intelligi maxime subiectũ esse spiritui uoluntati. Et hoc est, quod supra dictum est, quod beatis ota succedent ad nutũ: quasi per hoc diceret: Si uolent spũs esse in oriẽte faciliter mox corpora eorũ illuc mouebuntur, et eriũt sic de aliis hmõi adeo, quod ubicũq; uoluerint ipsi ad. ... lineis fiduciæ ipsorum corpora.

Vers. p. S. Eccle. &c.

¶ Secundò habes: quo per rationẽ præ dicta scripturarum, pro quanto quid ad mos insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò uides, quo modo ex ... Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST.

QVÆS LXXXIIII.

ART. II.

165 CONCL. 1ª. Corpora gloriosa aliquando moueri, necessariú est ponere.

¶ PROB. Quia corpora sanctorú de terra resurgentia ad cęlum empireú ascédent.

¶ Examen. Ly ad. Idest supra: licet sufficiat proposito, quòd tamen moueantur usque ad illud. Nam secundum ueritatem absolutam loquédo, ascédent supra ipsum.

¶ Ly ascendét. Idest tempore suo: licet sufficiat proposito quòd tantum ascendát. Ná absolutè loquendo ascendent primò ob uiam Christo in aera .1. Thess. 4. deinde sit unà cum ipso post iudicium sententiam super cœlos ascendent.

¶ CONCL. 2ª. Verisimile est, quòd corpora gloriosa, postquá cęlum conscenderint, moueantur aliquando pro suæ uoluntatis libito.

¶ PROB. Quia 1. & exercitium uirtutis habitæ, 2. & refectio uisus eorum id monstrant, ut in textu.

¶ NOT. Tum exercitium illud, tum uisus ille ordinabútur actualiter ad cómendationem diuinę sapientiæ. Nam quęcunque agent sancti quocunque modo omnia ordinabunt in Deum semper in actu absque interruptione. Vnde in hoc etiam à uiatoribus sanctis, & iustis differunt: quoniá uiatores huiusmodi nó semper actu tendunt in Deum in omnibus, quæ agunt: licet forsan semper in habitu. Dixi ly forsan; ad differentiam temporis in quo peccát quandoque uenialiter, non quia uenialem tollat habitú gratiæ: sed quia uenialem, ut sic, non est ordinabile in Deum.

1m ex Phylosopho. Imperfecti. ℞. quantú ad cętera: nó, quantú ad situm. ℥. Tunc nihil &c. Nam

*Lib. 1. Phys. tex. 6.

*Ex lib. 13. de Trini. c. 7. 10. 1.

*Arist. lib. 2. de cęlo, tex. 64. & 66.

Sancti in patria ordinant actualiter omnia in Deum.

ARTICVLVS II.

Vtrum Sancti agilitate sua utantur aliquando ita quòd moueantur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sancti agilitate sua nunquam utantur, ita quòd moueantur. Quia secundú Philosophum, motus est actus b imperfecti: sed in illis corporibus nulla erit imperfectio, ergo nec aliquis motus.

2 Præterea, Omnis motus fit propter h indigentiam, quia omne quod mouetur, mouetur, propter adeptionem alicuius finis: sed corpora gloriosa non habebunt aliquam indigentiam, quia ut August.* dicit, ibi erit quicquid uoles, non erit quicquid noles, ergo non mouebuntur.

3 Præterea, Secundum Philosophú 2.* de Cęl. & mund. Illud, quod participat diuiná bonitaté sine motu, nobilius participat illá, quàm quod participat illam cú motu, sed corpus gloriosum nobilius participat diuiná bonitaté, quàm aliud corpus, cú, ergo quędá alia corpora omnino sine motu remaneat, sicut corpora cęlestia, uidetur quòd multo fortius corpora humana.

4 Præterea. Aug.ª dicit, quòd anima stabilita in Deo, stabiliet corpus consequenter: sed anima ita erit in Deo stabilita, quòd nullo modo ab eo mouebitur, ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

5 Præterea, Quanto corpus est nobilius, tanto debetur ei locus nobilior, unde corpus Christi, quod est nobilissimum, habet locum eminentiorē inter cætera loca, ut patet Heb. 2. Excelsior cęlis factus: Gloss.* loco, & dignitate, & similiter unumquodque corpus gloriosum habebit eadem ratione locum sibi conuenienté secundum mensuram suæ dignitatis, sed locus est de pertinentibus ad gloriam, cum ergo post resurrectionem gloria Sanctorum nunquam uarietur neque in plus neque in minus, quia erunt omnino tunc in termino, uidetur quòd corpora eorú nunquá

F de loco sibi determinato h recedent, & ita non mouebuntur.

SED CONTRA est quod dicitur Isa. 40. Current, & non laborabunt, uolabunt, & non deficient, & Sapien. 3. Tanquá scintillæ in arundinero discurrent, ergo erit aliquis motus corporú gloriosorum.

RESPONDEO, Dicendum, quòdm corpora gloriosa aliquá do moueri necessarium est po-
G nere: ª quia, & ipsum corpus Christi motum est in Ascensione, & similiter corpora Sanctorum, quæ de terra resurgent ad cęlum empyreum ascendent, sed etiam p postquam cęlos conscenderint, uerisimile est, quòd aliquando moueantur pro suæ libito uoluntatis, ¶ ut illud, quod habent in uirtute actu exercentes, diuinam sapientiam commendabilem ostendant, & ut ui-
H sus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuersarum, in quibus Dei sapientia eminenter se lucebit. Sensus enim non potest esse nisi præsentium, quamuis magis à longinquo possint sentire corpora gloriosa, quàm non gloriosa:* nec tamen per motum aliquid deperibit eorum beatitudini, quæ consistit in uisione Dei, quem ubique præsentem habebunt, sicut & de Angelis dicit Greg.* quòd intra Deum currunt quocunque mittantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd localis motus non uariat aliquid eorum, quæ sunt intranea rei, sed est secundum id, quod est extra rem,
I scilicet locum: unde illud, quod mouetur motu locali, est perfectum quantum ad ea, quæ sunt intra rem, ut dicitur 4. Phys.* quamuis habeant imperfectionem respectu loci, quia dum est in uno loco, est in potentia ad alium locum, quia non potest esse actu in pluribus locis simul: hoc enim solius Dei est. Hic autem defectus non repugnat perfectioni gloriæ, sicut nec defectus, quòd creatura est de nihilo, & ideo manebunt defectus huiusmodi in corporibus gloriosis.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd aliquis dicitur indigere aliquo simpliciter, & se-
K cundum quid, simpliciter quidem indiget aliquis eo, sine quo non potest conseruari in esse, uel in sua perfectione, & sic motus in corporibus gloriosis non erit propter aliquam indigentiam, quia ad hæc omnia sufficiet eis sua beatitudo: sed secundum quid indiget quis illo, sine quo non potest aliquem finem intentum habere, uel non ita bene, uel tali modo, & sic motus erit in beatis propter indigentiam. Non enim poterunt manifestare uirtutem motiuam in seipsis experimento, nisi moueantur: huiusmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus gloriosis esse.

huiusmodi imperfectiones ad extra ista in corporibus gloriosis repertis nó est incóueniens; ut in tex.

¶ NOT. Sicut nó est inconueniens, quòd corpora gloriosa remaneant creaturæ: ita nec inconueniés est, quòd illis attribuantur defectus, qui à creatura, ut sic, separari non possunt; puta quòd sint de nihilo, & non sint localiter in pluribus locis; & consequenter quòd sunt hic, non sint ibi. concl. m

2m ad maiori. Indigentiam. ℞. uel simpliciter dictam, uel secundum quid. concl. p ℥. Tunc nihil &c. Ná huiusmodi indigentia secundum quid motiuum, in corporibus gloriosis est; ut in tex.

¶ NOT.

*Supra q. 82. art. 4. & 6.

*Greg. homil. 34. in euang. super Luc. 15 c. circa med. & Beda sup illud Luc. 1. Ego sú Gabriel & est parú ante finé c. 1. secúd. ord. Bede & Zacha. Chrisopolit. lib. 1. Monotessarô circa illud Luc. 1. & refertur lib. 1. Sét. d. 37. § N.

*Arist. li. 8. Physic. text. 17. & 57.

¶NOT. Indigentia præmissa secundum quid non tollit, neq; diminuit de beatitudine corporum gloriosorum, secundum q ex declaratione tex tus colligi potest: & ideo eam sic esse in illis non est inconueniens.

3mllatio cōclusionis. Cum ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam simile non est de corporibus cœlestibus, & sanctorū, quo ad finem motus sui: & tamen arguit, ac si esset simile.

4m ex Augustino. Stat tamen corpus. ℞. secundum omnia intrinseca ei. §. Tunc nihil &c. Nam motus localis non uariat aliquid de stabilitate corporis extrinseca. Vide ad primum.

*Hoc art. in respo. ad 1.

5m de cōclusione. Nunquam de loco sibi determinando recedens. ℞. ita q ille locus non sit semper sibi debitus prō meritis. §. Tūc nihil &c. Nam hoc sufficit ad præmium tale, q scilicet illum locum sēper sibi p meritis debitum sciant, etiam quādo ad suum libitum extra locum illum sunt.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem ostendas, teste insinuatum ab Esaię. 40. q sancti agilitate sua utantur aliquando, itaque moueātur: & sic Current, & nō laborabunt, uolabūt, & non deficient. Hæc ibi. Quòd non laborent in tali cursu siue motu, qui designatur per illum grauem cursum, uide ar. 1. in ad 3m. Dixi grauem cursum, quoniam ille erit grauitate plenus ad modum maris. Nota ly uolabunt: q est modus loquendi de aliquo citissimè moto: non sūt q habeāt materiales alas. Item à Sapien. 3. Tanquā scintillæ in arū-

Vel. p S. Eccl. &c.

Ti. 22. de ciui. Dei c. vl. non procul à prin. t. 5. Mor corporū gloriosorū qualis. † Arist. li. 4. tex. 71. & seq.

AD TERTIVM dicendum, q A ratio illa procederet si corpus gloriosum nō posset etiam sine motu participare diuinam bonitatem multo altius quàm corpora cœlestia, quod falsum est. Vnde corpora gloriosa non mouebuntur ad cōsequendam perfectam diuinæ bonitatis participationem. Hanc enim habent per gloriam; sed ad demonstrandā uirtutem animæ: per motum autem corporum cœlestium nō B posset demōstrari uirtus eorum nisi quā habent in mouēdo corpora inferiora ad generationē & corruptionem, quod nō cōpetit illi statui, & ideo ratio nō procedit.

AD QVARTVM dicendū, quòd localis motus nihil diminuit de stabilitate ab aīa stabilita in Deo, cum nō sit secundū aliquid intrinsecum rei, ut dictum* est. C

AD QVINTVM dicēdum, quòd locus cōgruus unicuique glorioso corpori deputatus secundum gradum suæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: non tamē oportet, quòd diminuatur aliquid de pmio, quādocunq; est extra locum suum, quia locus ille non pertinet ad præmium, secūdum quod actu continet corpus locatum, cum nihil influat in corpus gloriosum, sed magis recipiat splendorem ab eo, sed secundum, quòd est debitus pro meritis, unde gaudium de tali loco manet, etiam ei qui est extra locū suum.

ARTICVLVS III.

Vtrum Sancti moueantur in instanti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti moueantur in instanti. Aug.* dicit quòd ubicunq; uoluerit spiritus, ibi* erit & corpus, sed motus uoluntatis secundum quem spiritus vult alicubi esse, est in instanti, ergo & motus corporis h est in instanti.

¶2 Præterea, Philosophus† in 4. Phy. probat quòd non sit motus per uacuum, quia oporteret aliquid moueri in instanti, quia uacuum nō resistit aliquo modo mobili, resistit aūt plenū, & sic nulla proportio esset motus; qui fit in uacuo ad motum qui fit in pleno, cum proportio in velocitate sit secundum proportionem resistentiæ, quæ est in medio. Omnium autem duorum motuum, qui fiunt in tempore, oportet esse proportionales uelocitates, quia oē tempus omni tēpori pportionale est, sed similiter nullū spatium plenū potest resistere corpori glorioso, quod potest esse cū alio corpore in eodem loco, quocū que modo fiat, sicut nec uacuū alteri corpori, ergo si mouetur, in instanti mouebitur.

¶3 Præterea. Virtus animę glorificatę quasi improportionaliter excedit uirtutem animæ nō glorificatæ, sed anima nō glorificata mouet corpus in tempore, h ergo anima glorificata mouet corpus in instanti.

¶4 Præterea, Omne quod mouetur æqualiter cito ad propinquum, & distans, h mouetur in instāti, sed motus corporis gloriosi est talis, quia ad quātumcūque distās spatium mouetur, in tempore imperceptibili mouetur. Vnde Aug. *dicit in Quæstionibus de resurrectione, q D corpus gloriosum utraq; interualla pari celeritate pertingit, vt radi* Solis, ergo corpus gloriosum mouetur in instanti.

¶5 Præterea. Oē qđ mouet, uel mouetur in tpe, vel in instanti, sed corpus gloriosum post resurrectionem nō mouebitur in tempore, h quia tunc iā nō erit, vt dicitur Apoca. 4. ergo motus ille erit in instanti.

SED CONTRA, In motu locali spatium, & motus, & tempus simul diuiduntur, ut demonstratiue probatur in 6. Physic.* sed spatium, quod transit corpus gloriosum per suum motū, est diuisibile, ergo, & motus diuisibilis & tēpus diuisibile, instans aūt nō diuiditur, ergo motus ille non erit in instanti. E

Præterea, Non pōt esse aliquid simul totū in uno loco, & partim in alio, quia sequeretur quòd altera pars esset in duob*

dincto discurret. Hęc ibi. Vbi per illud exēplū notatur pulchritudo & delectabilitas motus illorū sanctorū: ita q sicut uidere scintillas in arūdineto lucentes est quid pulchrū ac delectabile, ta ille sanctorum motus ad uidēdū erit pulcherrimus & delectabilissimus, ut à simili dictū est de iactu illorū corporū. q. 83. ar. 6 ad 3m.

¶Secundò habes: quomodo per ratiōnem prędicta scriptu rarum, pro quāto qđ diximus insinuāt, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò habes: quomodo ex ijs ulterius Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVÆS. LXXXIIII.

ART. III.

CONCL. 1a. Nullo modo potest esse, q aliquod corpus glorificatū de uno loco ad alium, nisi transeat oīa media. 366

¶Examen. Ly aliquod corpus. Etiam gloriosum.

¶Ly nullo mō pōt. Etiam per uirtutem diuinam: intelligēdo sic, ut de ly nisi transeat oīa media. i. in instāti propriè dicto. Ac si tunc dixisset cōclusio. Nullo modo pōt esse, q aliquod corp* perueniat ab uno loco ad alium in instanti. Non potest enim fieri: q corpus remanēs corpus, moueatur in instanti, p priè dicto; non quidē ea defectu potentiæ diuinę, sed ea natura corporeitatis. Licet. n. oīa sint Deo, quātū est ex parte Dei, possibilia: tū quiā ea nō sunt spatium terd. non oia possibilia sunt, n quātū. s. de natura ea rū est, q nō possint fieri. In quo sensu dici solet à sanctis doctoribus: q Deus omnia potest facere, sed aliqua non possunt fieri. Eiusmodi conditionis est illud, quod nūc tractatur: uidelicet nullo mō corpus de uno loco ad aliū potest peruenire in instanti. Proclariori huius notitia. Vide in ad tertium.

*Est Epis. 49. nō remotè a prin. t. 2.

*Ari. li. 6. tex. 37. 38 39 & tex. 11. & seq. Deus pōt facere cōtradictoria; sed il la nō possunt fieri

¶PROB. Quia oppositum huius implicat contradictionem (vt in textu declaratur.)

CONCL. 2ª. Corpus gloriosum mouetur in tempore, sed imperceptibili. *Arist. li. 6. tex. 32.

¶Examen. Ly in tempore. Scilicet ut declarabitur in ad quintum.

¶Ly imperceptibili. Scilicet à nobis.

¶PROB. Quia in tempore breuissimo (ut probabilius dicitur) mouebitur.

¶Examen. Ly breuissimo. Scilicet nobis immensurabili. Et hoc denotat textus per ly breuitatẽ.

CONCL. 3ª. Vnum corpus gloriosum potest in minori tempore idem spacium pertransire, quàm aliud.

¶NOT. Iam dictũ est, quòd corporum gloriosorum unum erit alio agilius sicut & subtilius, & clarius ex diuersa fruitione animæ suæ: & ideò non mirum quòd ponatur ista conclusio.

¶PROB. Quia tempus quantumcunq; paruum est diuisibile in infinitum.

¶Corollarium. Ergo imperceptibilitas dicta temporis compatitur latitudinem. Quamuis enim singulorum corpora in tempore imperceptibili transeant spacium: tamẽ in minori tempore unum, quam aliud. Ergo imperceptibilitas illa non erit sicut punctum; quod est indiuisibile. Nam illa diuisibilis erit secundum se. Ergo secundum se erit perceptibilis, licet non nobis.

1ᵐ ex Augustino. Ibi erit. q. d. in tempore quasi in instantaneo. § Tunc nihil &c. Nã tempus, quasi instantaneum, non est absolutè instantaneum. vt in text. sub alijs verbis habetur.

Item de conclusione. Motus corporis est in instanti. Re. 2. impropriè itum pro: non autem, propriè. S. Nunquam enim beati uolent corpus

locis simul, quod esse non potest: sed omne, quod mouetur, partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem, ut ostensum est in 6. Physic.* Omne, autem, quod motum est, totum est in termino ad quem est motus, non autem potest esse, quòd simul moueatur, & motũ sit: sed omne quod mouetur in instanti, simul mouetur, & motum est, ergo motus localis corporis gloriosi non poterit G esse in instanti.

Respondeo, Dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam dicunt, quòd corpus gloriosum trãsit de uno loco in alium, sine hoc, quòd transeat medium, & propter hoc potest corpori glorioso motus esse in instanti sicut, & uoluntatis. Sed hoc non potest stare, quia corpus gloriosum nunquam perueniet ad dignitatem H naturæ spiritualis, sicut nunquã desinit esse corpus. Et præterea uoluntas, cum dicitur moueri de uno loco in alium, non trãsfertur essentialiter de loco in locum, quia neutro locorum illorum essentialiter continetur, sed dirigitur in unum locum, postquam fuerat directa per intentionem ad alium, & pro tanto dicitur moueri de loco ad locum.

Et ideo alij dicunt ꝙ corpus gloriosum habet de ꝓprietate naturæ suæ, qua corpus est, ꝙ pertranseat medium, & ita ꝙ moueatur in tempore: sed uirtute gloriæ, quam habet, infinitatem quandam supra naturã habet, quòd possit non pertransire medium, & sic in instanti moueri. Sed hoc non potest esse, quia implicat in se cõtradictionem, quod sic patet. Sit aliquod K corpus, quod moueatur ad A, in B, & corpus motum sit Z, constat quòd Z, quandiu est totum in A, non mouetur, similiter nec quando est totum in B, quia tunc motum est, ergo si aliquãdo mouetur, oportet quòd neque sit totum in A, neque totum in B, ergo quando mouetur, uel nusquam est, uel est partim in A, uel partim in B, uel totum in aliquo alio medio, puta F in C, aut partim in C, partim in A, & partim in B. Sed nõ potest poni quòd nusquam sit. quia sic esset aliqua quantitas dimensiua, non habens situm. qđ est impossibile. Neque potest poni quòd sit partim in A, & partim in B, & non sit in medio aliquo modo: quia cum B, sit locus distans ab A, sequeretur in medio interiacente, quòd pars C, quæ est in B, non esset continua parti, quæ est in A, ergo restat, ꝙ, vel sit totũ in C, uel partim in eo, uel partim in alio loco, qđ ponetur mediũ inter C, & A, puta D, & sic de alijs, ergo oportet ꝙ Z, non perueniat de A in B, nisi prius sit oĩbus D medijs, nisi dicatur, ꝙ peruenit de A, in B, & nũquam mouetur, quod implicat contradictionem, quia ipsa successio locorum est motus localis, & eadem ratio est de qualibet mutatione, quæ habet duos contrarios terminos, quorum utrunq; est aliquid positiue. Secus autem est de illis mutationibus, quæ habent vnum terminum tantum positiuum, & alteram puram priuationem, quia inter affirmationem, & negationem, seu priuationem, non est aliqua determinata distantia. Vnde, quod est in negatione potest esse propinquius, vel remotius ab affirmatione, uel econuerso, ratione alicuius quod causat alterum eorum, uel disponit ad ea: & sic dum id, quod mouetur, est totum sub negatione, mutatur in affirmationem, & econtrario: unde etiam in eis mutans præcedit mutatum esse, ut probatur in Quinto * Physico. Nec est simile de motu angeli, quia esse in loco, æquiuoce dicitur de corpore, & angelo, & sic patet ꝙ ᵐ nullo modo potest esse, ꝙ aliquod corpus perueniat de uno loco ad aliũ, nisi transeat omnia media. *Arist. li. 6. tex. 40. & seq. concl. m

Et ideo alii hoc concedunt, sed tamen dicunt, ꝙ corpus gloriosum mouetur in instanti. Sed ex hoc sequitur, quòd corpus gloriosum in eodem instanti I sit in duobus locis simul, uel pluribus, scilicet in termino vltimo, & in omnibus medijs locis, quod non potest esse. Sed ad hoc dicunt, quòd quamuis sit idem instans secundum rem, tamen differt ratione, sicut punctus ad quem terminantur diuersæ lineæ, sed hoc non sufficit: quia instans mensurat hoc, quod est in instanti secundum rem, non secũdum hoc, quod consideratur. Vnde diuersa consideratio instantis non facit ꝙ instans possit mensurare illa, quæ non sunt simul tempore, sicut nec diuersa cõsideratio puncti potest facere, ꝙ sub uno puncto loci contineantur, quæ sunt distantia situ.

Et ideo alii probabilius dicunt, ꝙ ᵖ corpus gloriosum mouetur in tempore, sed imperceptibili^q, propter breuitatem; & tamen, ꝙ ˢ unũ corpus gloriosum potest in minori tempore idem spatiũ pertransire, quàm aliud ˢ, puta tempus quantumcunq; paruum accipiatur, est in infinitum diuisibile. concl. p concl. s

Ad primum ergo dicendum, quòd illud, quòd parum deest, quasi nihil deesse uidetur, ut dicitur in * 2. Physicor. & ideo dicimus: Statim facio, quod post modicum tempus fiet, & per hunc modum loquitur Augustinus, † quòd ubicunque erit uoluntas, ibi erit statim corpus ʳ. Vel dicendum, quòd voluntas nunquam erit inordinata in Beatis. *Arist. li. 2. tex. 56. †Lib. 22. de Ciuit. Dei c. vlt. paulo à princ. & sessio 2ª.

Vnde

corpus suum esse alicubi in aliquo instanti, in quo non possit ibi esse. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione 1ª. & 2ª.

¶Examẽ ly quodcunq; instans. Scilicet sumptum largo modo. Nuo enim sumitur ly instans, ut sumebatur ly in aliquo instanti, quod sumptum fuit proprie: ut colligi potest ex conclusione 1ª. & corp. princ. ly praeterea uoluntas &c. uide etiam ad 3m. circa fin.

2m ex Philosopho. Non fit motus per uacuũ, quia oporteret aliquid moueri in instanti. Rᶝ. si attenderetur tantum resistentia medij: sed autem, absolutè S. Tunc nihil &c. quoniam alia resistentia scilicet mobilis in sãctis reperitur: et hue in fin. & ad 1m.

3m illatio

Vnde nunquam uolent corpus suum esse alicubi in aliquo instanti, in quo non posit ibi esse, & sic quodcunq; instans uoluntas determinabit, in illo corpus erit in illo loco, quem uoluntas determinat.

AD SECVNDVM dicendum, quod quidam contradixerunt illi propositioni, quã Philosophus inducit in parte illa, ut Commentator ibidem dicit, dicentes, quòd non oportet esse proportiones totius motus ad totum motum secundum proportionẽ resistentis medij ad aliud mediũ resistens, sed oportet, quòd secundum proportionem mediorum, per quae transitur, attendatur proportio retardationum, quae accidit in motibus ex resistentia medij. Quilibet enim motus habet determinatum tempus uelocitatis, & tarditatis ex uictoria mouentis supra mobile, etiam si nihil resistat ex parte mediũ, sicut patet in corporibus cęlestibus, in quibus nõ inuenit aliquid, quod obstet motui ipsorum, & tamen non mouentur in instanti, sed in tempore determinato secundum proportionem potentiae mouentis ad mobile, & ita patet, quòd si ponatur aliquid moueri in vacuo, non oportebit quòd moueatur in instanti, sed quòd nihil addatur tempori, quòd debetur motui ex proportione pdicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur.

SED hęc responsio, ut Commentator dicit, procedit ex falsa imaginatione, qua quis imaginatur, quòd tarditas, quę causatur ex resistentia medii, sit aliqua pars motus addita motui naturali, qui habet quantitatem secundum proportionem mouentis ad mobile, sicut vna linea additur lineę, ratione cuius accidit in lineis, quòd non remanet eadem ꝓportio totius ad totam lineam, quae erat linearum additarum adinuicem, ut sic etiam non sit eadem proportio totius motus, ad totum motum sensibilem, quae est retardationum contingentium ex resistentia medii. Quę quidem imaginatio falsa est, quia quaelibet pars motus habet tantum de uelocitate, quantum totus motus, non autem, quaelibet pars lineae habet tantum de quantitate dimensiua, quantum habet tota linea. Vnde tarditas, uel uelocitas addita motui, redundat in quamlibet partem eius, quod de lineis non contingit, & sic tarditas addita motui, non facit altam partem motus, sicut in lineis accidebat, quòd additum est pars totius lineae. Et ideo ad intelligendum proportionem Philosophi, ut Commentator ibidem exponit, sciendum est, quòd oportet accipere totum pro uno, scilicet resistentiam mobilis ad uirtutem mouentem, & resistentia medij: per quod est motus, & cuiuscunque alterius resistentis, ita quòd accipiatur quãtitas tarditatis totius motus secundum proportionem virtutis mouentis ad mobile resistens quomnque modo uetur, uel ex se, uel ex alio extrinseco. Oportet. n. semper, quòd mobile resistat aliquo modo mouẽti, cũ mouens, & motum, agens, & patiens, inquantum huiusmodi sint contraria. Quandoque autem inuenitur resistere mobile mouenti ex seipso, quia habet uirtutem inclinantem ad contrarium motum, sicut patet ex motibus uiolentis, uel saltem, quia habet locum contrarium loco, qui est in intentione mouentis, cuiusmodi resistentia inuenitur etiam corporum cœlestium ad suos motores. Quandoque autem mobile resistit uirtuti mouentis ex alio tantum, & non ex seipso, sicut patet in motu naturali grauium, & leuium, quia per ipsam formam eorum inclinantur ad motum talem, est enim forma impresio generantis, quod est motor ex parte grauium, & leuium, ex parte autem materiae non inuenitur aliqua resistentia neque uirtutis inclinantis ad contrarium motum, neque contrarij loci, quia locus non debetur materiae nisi secũdum quòd sub dimensionibus consistens perficit forma naturali. Vnde non potest esse resistentia nisi ex parte medii, quae quidem resistẽtia est motui eorum connaturalis. Quãdoq; autem est ex vtroque: sicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non est resistentia nisi ex parte mobilis, sicut accidit in corporibus cœlestibus tunc ipse modus mensuratur secundũ proportionem motoris ad mobile, & in talibus non procedit ratio Philosophi, quia remoto omni medio, adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus, in quibus est resistentia ex parte medii tantum accipitur mensura temporis secundum impedimentum, quod est ex medio solum, unde si subtrahatur omnino medium, nullum impedimentum remanebit, & sic uel mouebitur in instanti, uel aequali tẽpore mouebitur secundũ vacuum spatium, & plenum. Quia dato, quòd moueatur in tempore per uacuum, illud tempus in aliqua proportione, se habebit ad tempus in quo mouetur per plenum. Possibile est autem imaginari aliquod corpus in eadẽ proportione subtilius corpore, quo spatium plenum erat, quo si aliud spatium impleatur aequale, in tam paruo tempore mouebitur per illud plenũ, sicut per uacuum. Primo, quia quantum additur ad subtilitatem medii, tantum subtrahitur de quantitate temporis, & quanto est magis subtile, minus resistit: sed in aliis motibus, in quibus est resistentia ex ipso mobili, & ex medio, quãtitas temporis est accipienda secundum proportionem mouẽtis potentiae ad resistentiam mobilis, & medii simul. Vnde dato quòd totaliter mediũ subtrahatur, uel nõ impediat, non sequitur quòd motus sit in instanti, sed quod tempus motus mensuratur tantum ex resistentia mobilis: neque erit inconueniens si per idem tempus mouetur per vacuum, & plenum, aliquo subtilissimo corpore imaginato, quia determinata subtilitas medii: quanto est maior tanto est nata facere tarditatem minorem in motu. Vnde potuit

3m illatio cō clusionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. propter ratione adductam, in textu. Debebat ergo concludi sic: ergo anima glorificata mouet corpus in tempore imperceptibili.

4m ꝺ maiori. Mouetur in instanti. ℞. negatur hic §. Ratio est: quia ly æqualiter cito, dicit imperceptibilitatem temporis; & non absolutam acceptionem. Illa enim par celeritas in uerbis &c. ut in tex.

5m ꝺ minori In tēpore. ℞. quod est numerus motus cœli: non quod est numerus prioris, & posterioris in motu quocunque. §. Tunc nihil &c. Nam omne quod mouetur, mouetur in tempore vel primo modo dicto, uel secundo; & corpus gloriosum mouebitur in tempore ultimo modo, quoniam tempus primo modo non erit amplius, ut arguitur.

APPENDIX.

1 Vel. p S. Eccl. &c. *. l. supe rari.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendas, rectè insinuatum fundamentaliter, à Philosopho 6. phisicorum, quod motus corporū sanctorum non potest esse in instanti. Hoc autem insinuatum est, quando in 6. phisicorum probatur, q̀ spacium motus & tempus simul diuiduntur, i. sibi inuicē in diuisibe correspōdent. Ac si dixisset. Si spacium quod per motum transitur, erit diuisibile; & tempus mēsurans ipsum motum erit diuisibile. Cùm ergo spacium à corpore glorioso pertransitum sit diuisibile (ut patet:) sequitur secundum philosophi præcedens dictum, quòd tempus ei correspondens sit diuisibile; & consequenter non sit in instāti. Item ab eod. ibid. dū̄ dixit: omne, quod mouetur

† Al. supe rari.

test imaginari tanta subtilitas, quòd erit nata facere minorem tarditatem, quàm sit illa tarditas, quam facit resistentia mobilis, & sic resistentia medij nullam tarditatem adiiciet ad motum. Patet ergo, quòd quamuis medium nō resistat corporibus gloriosis, secundum hoc, q̀ possint esse cum alio corpore in eodem loco, nihilominus motus eorum non erit in instanti, quia ipsum corp⁹ mobile resistet virtuti mouenti ex hoc ipso, quòd habet determinatum situm, sicut de corporibus cœlestibus dictum est.

F

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis uirtus animę glorificatæ excedit inæstimabiliter virtutem animæ non glorificatæ, non tamen excedit in infinitum, quia utraque virtus est finita, unde non sequitur, quòd moueat in instanti. Si tamen esset simpliciter infinitæ uirtutis, non sequeretur quòd moueret in instanti, nisi separaretur totaliter resistentia, quæ est ex parte mobilis. Quamuis autem resistentia, qua mobile resistit mouenti per contrarietatem, quam habet ad talem motum ratione inclinationis ad contrarium motum, possit à mouente infinitæ uirtutis totaliter* separari, tamē resistentia, quam facit ex cōtrarietate, quam habet ad locum, quem intendit motor per motum, nō potest totaliter † separari, nisi auferatur ab ea esse in tali loco. Sicut enim album resistit nigro ratione albedinis, & tanto magis, quanto albedo magis distat à nigredine, ita corpus resistit alicui loco per hoc, quòd habet locum oppositum, & tanto est maior resistentia quanto est distantia maior. Non autem potest à corpore remoueri, q̀ sit in aliquo loco, uel situ, nisi auferatur ei sua corporeitas, per quam debetur ei locus, unde q̄diu manet in natura corporis, nullo modo pōt moueri in instanti, quantumcunq; sit uirtus mouens, corpus autem gloriosum nunquam suam coporeitatem amittet, unde nunquam in instanti moueri poterit.

G H

AD QVARTVM dicendum, q̀ par celeritas in uerbis Augustini est intelligenda quantum ad hoc, quòd est imperceptibilis excessus unius respectu alterius, sicut, & tempus totius motus est imperceptibile.

AD QVINTVM dicendum, q̀ quamuis post resurrectionem non erit tempus, quod est numerus motus cœli, tamen erit tempus consurgens ex numero prioris, & posterioris in quocunque motu.

QAESTIO LXXXV.

De claritate corporum beatorum, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de claritate corporū beatorum resurgentiū.

CIRCA quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum claritas inerit corporibus gloriosis.

Secundo, Vtrum claritas illa uideri poterit ab oculo non glorioso.

Tertio, Vtrum corpus gloriosum necessario uideatur à corpore non glorioso.

ARTICVLVS I.

I

Vtrum corporibus gloriosis claritas conueniat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corporibus gloriosis claritas non conuenit. Quia sicut dicit Auic. in 6 Naturalium, omne ʰ corp ꝰ luminosum constat ex partibus peruiis: sed partes corporis gloriosi non erunt peruiæ, cum in aliquibus dominetur terra, sicut in carnibus, & ossibus, ergo corpora gloriosa non erunt lucida.

K

2 Præterea. Omne ʰ corpus lucidum occultat illud, quod est post se, unde unū luminare post aliud eclipsatur, flamma etiam ignis prohibet uideri, quod est post se, sed corpora gloriosa nō occultabunt illud, quod intra ea continetur, quia ut dicit Greg. † super illud Iob. Non adæquabitur ei aurum, & uitrum, ibi, scilicet in cęlesti patria, uniuscuius-

partim est in termino à quo, & partim in termino ad quē. Cùm ergo non possit fieri utrunque in instanti (alioqnin altera pars esset in duobus locis simul:) patet secūdum illum, quòd corpora sanctorum moueri non possunt localiter in instanti. Dixi in principio appendicis ly fundamentaliter: qa philosophus non cognouit ista de sanctis directè, cum fidem non habuerit: sed horum solūmodò fundamenta, quæ naturaliter, ut qua quo licet, desecuire possint, posuit. De hoc, & huiusmodi, uide q. 83. art. 5. appen. *Citatis 5 arg. 4.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta philosophi, pro quanto fundamentaliter insinuant, quod diximus, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò vides: quomodo ea ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidet. 3

QVÆST. LXXXV.

ART. I.

CONCL. 1ª. Corpora sanctorum fore lucida post resurrectionem, ponere, oportet. 367

¶ PROB. Quia scripturæ authoritas talem claritatem promittit (ut in appen. sequen.)

CONCL. 2ª. Claritas illa causabitur ex redundantia gloriæ animæ in corpus. Tho. 4 di. 44. q. 2. ar. 4. q. 1. & seq.

¶ PROB. Quia patere præsupponitur, tùm ex Apostolo (ibi stella differt in claritate &c.) tùm ex Gregorio (super Iob,) tū ex absurditate contrariæ opinionis (de quinta essentia.)

¶ NOT. A ly quod enim recipitur ab aliquo &c. respondetur tacitæ obiectioni; sicut probatur, non q̀ gloria corporis causetur ab anima, sed quod gloria animæ recepta in corpus est corporalis. Quasi dicatur. Non obstat ueritati conclusionis, q̀ gloria animæ sit spiritualis: quoniam gloria ipsa, i ut in ani- †lib. 18. Mor. cap. 36. in ho- nc.

anima,& spiritualis & eadem, ut in corpore, est corporalis. Vnde non mirum, si ab anima possit redũdare in corpus. Sic ergo probatum est: & quòd possit redundare; & quod huic nõ obstet, ipsam gloriam in anima esse spiritualem.

* Aristot. c. 3. psu lo a principio libri. istius.
† li. 22. de Ciui. Dei c. 19. a medio ferè.

1^m ex Auicenna.

Corpus luminosum. ℞. ex natura cõponentium: non, ex redundantia animæ in corpus. §. ut dictũ est. Tunc nihil contrarium patet ex secunda conclus.

2^m ꝺ maiori.

Corpus lucidum. ℞. ex densitate partiũ lucidarum: non, ex redundantia gloriæ animæ in corpus. §. Tunc nihil &c. ut ex secunda conclusione patet.

Peruium aliquid dicitur dupliciter.

¶NOT. Quod aliquid sit peruium, vel non peruium, potest intelligi duobus modis: uno modo ut non sit translucens; & sic corpus gloriosum est peruium, & sic intelligitur in hoc textuali responsio. Alio modo intelligitur non peruium, i. non habens partes, in quibus terra prædominetur: & sic corpus gloriosum non erit omninò peruium quoniã habebit carnes & ossa & neruos, in quibus est prædominium terræ, & sic intelligitur in ad primum. Corpus ergo gloriosum erit omninò peruium, & nõ erit, secundum diuersas acceptiões de ly peruium. Rursus. Quando dicitur in textu; quòd densitas repugnat perspicuitati, fit sermo de densitate ex natura componentium causata: quando autem dicitur, quòd densitas corporis gloriosi nõ tollit perspicuitatem ab eis, denotatur, quod ista densitas est alterius generis ab illa prima. Nisi enim sic esset, non faceret diuersum effectum.

concl. ᵐ

* q. 82. art. 1. corp. & q. 83. art. 1. cor. & similiter. q. seq. ar. 1. cor. concl. ᵖ

3^m ꝺ maiori.

Contrariam. ℞. 1. non ex una causa prouenientem. §. Tunc

que mentem ab alterius oculis A corpulentia non abscondet, patebitq; corporalibus oculis etiã corporalis harmonia, corpora illa non erunt lucida.

3 Præterea, Lux, & color ʰ contrariam dispositionem requirunt in subiecto, quia lux est extremitas perspicui in corpore non terminato, sed color est in corpore terminato, ut patet in lib. de Sensu & sensato, * sed corpora gloriosa erũt colorata, quia B ut dicit Augustin. 19. † de Ciuitate Dei pulchritudo corporis est partium conuenientia cum quadam suauitate coloris, pulchritudo autem corporibus cœlestibus gloriosis deesse non poterit, ergo corpora gloriosa nõ erunt lucida.

4 Præt. ᵏ Si claritas erit in corporibus gloriosis, oportet quod sit æqualis in omnibus partibus corporis, sicut omnes partes erunt C eiusdem impassibilitatis subtilitatis & agilitatis, sed hoc non est conueniens, quia una pars habet minorem dispositionem ad claritatem quàm alia, sicut oculi quàm manus, & spiritus quàm ossa, & humores quam caro, uel neruus, ergo uidetur, quod non debeant illa corpora esse lucida.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 13. Fulgebunt Iusti sicut sol in regno Patris mei, & Sa D pientiæ 3. Fulgebunt iusti, & tãquam scintillæ, &c.

Præterea, Primæ Cor. 15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, quod ad claritatem pertinet, ut patet per sequentia, ubi corporum resurgentiũ gloriam comparat claritati stellarum, ergo corpora Sanctorum resurgent lucida.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ᵐ corpora Sanctorum fo- E re lucida post resurrectionem ponere oportet * propter auctoritatem Scripturæ, quæ hoc promittit. Sed claritatis huius causam quidam assignant, uel attribuunt quintæ essentiæ, quia tunc dominabitur in corpore humano; sed quia hoc est absurdum, (ut sæpe dictũ * est) ideo melius est ut dicatur, quod ᵖ claritas illa causabitur ex redundantia gloriæ animæ in corpus ᵍ. Quod. n.

recipitur ab aliquo, non recipitur per modum influentis, sed per modum recipientis, & ideo claritas, quæ est in anima spirituali recipitur in corpore ut corporalis: & ideo secundũ quòd anima erit maioris claritatis secundum maius meritum, ita etiam erit differentia claritatis in corpore ut patet per Apostolum 1. Corint. 15. & ita in corpore glorioso cognoscetur gloria animæ, sicut in vitro cognoscitur color corporis, quod continetur in vase uitreo: ut Greg. † dicit sup illud Iob: Non adæquabitur ei aurum, uel uitrum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auicenna loquitur de illo corpore quod habet ex natura componentium claritatem: sic autem non habebit corpus gloriosum, sed magis ex merito uirtutis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Greg. * cõparat corpora gloriosa auro propter claritatẽ & uitro propter hoc quod translucebunt: unde uidetur dicendum quòd erunt simul peruia, & clara. Quòd enim aliquod clarum non sit peruium, contingit ex hoc quòd claritas corporis ea- fatur ex densitate partium lucidarum, dẽsitas autem repugnat peruietati: sed tunc claritas erit ex alia causa, ut dictum est, densitas autem corporis gloriosi perspicuitatem non tollit ab eis, sicut nec densitas uitri à uitro. Quidam tamen dicunt, quòd comparantur uitro, non quia sint peruia, sed propter hanc similitudinem, quia sicut aliquid quod in uitro clauditur, apparet, ita animæ gloria, q̃ in corpore glorioso clauditur, nõ latebit. Sed primum melius est, quia saluatur dignitas corporis gloriosi, & magis consonat dictis Greg. †

AD TERTIVM dicendum, quod corporis gloria naturam non tollit, sed perficit, unde color, qui debet corpori ex natura suarum partium, remanebit in eo, sed superaddetur claritas ex gloria animæ. Sicut et uidemus corpora colorata ex natura sui Solis splẽdore relucere, uel ex alia causa extrinseca, seu intrinseca.

AD QVARTVM dicendum, quod

nihil &c. Nam color, & lux corporum gloriosorum habebunt dispositionem hoc modo contrariã (quæ tamen non est propriè cõtrarietas) i. dest causabuntur a diuersis, quoniam color a natura partiũ corporis, & lux à gloria animæ.

4^m maior.

Si claritas erit in corporibus gloriosis, oportet quod sit æqualis in omnibus partibus corporis. ℞. negatur illa. § Nam sicut gloriæ claritas redundat &c. ut in tex. Ad probationem uero respõdetur, quòd nõ est simile de aliis dotibus corporis, respectu quarum partes &c. ut ibidem fin.

† li. 18. ca. 10. post medium.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum esse è Matthæ. 13. quòd corporibus gloriosis claritas conueniat: & sic. Tunc iusti fulgebũt sicut sol in regno patris eorum. Hæc ibi. Vbi intellige per ly sicut sol, dari similitudinem non per æqualitate præcisa fulgoris eorum: sed pro captu nostro. Quasi dicat. Maioris fulgoris similitudo dari non potest apud uos, quam de sole. & ideo eam duxi: licet fulgor iustorum secundum se sit admodũ maior. vt artic. 2. argum. 2. Ibi etiam in Matth. nota ly tunc: scilicet quando damnati torquebuntur in Inferno. Vt enim opposita iuxta se posita magis elucescũt, Matthæus dixit immediatè prius ibi erit fletus & stridor dentium, & mox sub iunxit ly tunc &c. Quasi dixerit per hoc Claritas iustorum erit maxima quidem in se ipsa: sed cum hoc uidebitur etiam maior ex comparatione ad tenebrositatem damnatorum. Item à Sap. 3. Fulgebunt iusti & tanquam scintil ᵇ læ &c. item à Dan.

ᶠ Vid. p S. Eccl. &c.
* lib. 18. Mor. cap. 10. à medio illius.
* In corp.
† lib. 18. Mor. cap. 30. à medio.

Dā 12. Qui doct. fuerint, fulgebunt sicut splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt plurimos, sicut stellæ in perpetuas æternitates. Hęc ibi. Vbi & claritatem ponit in corporibus beatorum, de quibus prædixerat, quòd euigilabunt de puluere; & unam claritatem alia perfectiorem.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus in sinuans, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quo 3 modo ex ipsis uerissima Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LXXXV.

ART. II.

368 CONCL. Claritas corporis gloriosi naturaliter ab oculo non glorioso uideri potest.

¶ PROB. Quia omnis lux, nisi æquiuocè dicatur, apta nata est mouere visum, visusq; similiter natus est percipere lucem: & lux corporũ gloriosorum non dicitur æquiuocè (alioquin nihil nobis notificaretur per hoc quòd attribuitur eis claritas.)

¶ NOT. Quòd lux naturaliter uisibilis sit, & visus naturaliter perceptiuus lucis, patet; quia omnia quæ uidentur, ratione lucis uidentur: cum in tenebris nihil uideamus. Propter quod autem vnumquodq; & illud magis. Vnde oportet dicere; quòd aut nihil uidetur naturaliter, quod est inconueniens, quia sic repeteretur ocul.* naturalis sine operatione naturali: aut q; lux naturaliter videtur. Nam, ut dictũ est, si aliquid naturaliter uidetur, maxime de luce dicendũ est. Et ideo textus rectè inquit, quod lux tunc diceretur æquiuocè, id est non haberet suam rationem ad uisum, si naturaliter a uisu percipi non posset.

*Glos. interlinealis ibidem.

sicut gloriæ claritas redundat F ab anima in corpus secundum suum modum, & ibi est alio modo, quàm sit in anima, ita in quãlibet partem corporis redundabit secundum suum modum. Vnde non est inconueniens, quòd diuersæ partes habeant diuersimode claritatem, secundũ quòd sunt diuersimode dispositę ex sui natura ad ipsam, nec est simile de alijs dotib. corporis respectu quarum partes corporis nõ G inueniuntur habere diuersam dispositionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum claritas corporis gloriosi possit uideri à non glorioso oculo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd claritas corporis gloriosi non possit uideri à non glorioso oculo. Oportet H enim esse proportionem[h] uisibilis ad uisum: sed oculus non glorificatus nõ est proportionatus ad uidendum claritatem glorię, cum sit alterius generis, quàm claritas naturæ, ergo corporis gloriosi claritas non uidebitur ab oculo non glorioso.

2 Præterea, Claritas corporis gloriosi erit maior, q̃ nunc sit claritas solis, quia etiam solis erit tunc maior quàm modo sit, ut dicitur, & multo maior erit claritas corporis gloriosi: propter quod Sol, & totus mundus claritatẽ maiorem accipiet, sed oculus non gloriosus non potest inspicere Solem in rota sua propter magnitudinem claritatis, ergo minus poterit inspicere claritatem corporis gloriosi.

3 Præterea, [h] Visibile oppositũ oculis uidentis necesse est uideri, nisi lęsio sit aliqua i oculo, K sed claritas corporis gloriosi opposita oculis non gloriosis, nõ necessario uideretur ab eis, quod patet de discipulis, qui corpus Domini post resurrectionem uiderunt, claritatem eius non intuentes, ergo claritas illa non est visibilis ab oculo non glorioso.

SED CONTRA est quod dicit Glos.* Philip. 3. super illud. Configuratum corpori claritatis suę. Assimilabitur claritati, quam habuit in transfiguratione: sed claritas illa uisa fuit ab oculis discipulorum non glorificatis, ergo, & claritas corporis glorificati ab oculis non gloriosis uisibilis erit.

Præterea, Impij uidentes gloriam iustorum ex hoc torquebuntur in iudicio, ut patet per hoc, quod dicitur Sapien. 5. sed non plene uiderent gloriam ipsorum, nisi eorum claritatem inspicerent, ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum quòd quidam dixerunt, quòd claritas corporis gloriosi non potest uideri ab oculo non glorioso nisi per miraculũ. Sed hoc non potest esse nisi claritas illa æquiuoce diceretur, quia lux secundum id quod est, nata est mouere visum, & uisus secundum id, quod est, natus est percipere lucem, sicut uerum se habet ad intellectum, & bonum ad affectum, unde si esset aliquis visus[c] qui nõ posset percipere * aliquã lucem omnino, uel ille visus diceretur æquinoce, uel lux illa; quod non potest in proposito dici, quia sic per hoc, quòd dicũtur gloriosa corpora futura esse lucida, nihil nobis notificaretur, sicut qui dicit canem esse in cœlo nihil notificat ei, qui non nouit nisi canem[c] quod est I animal, ideo dicendum est, quòd [m] claritas corporis gloriosi naturaliter ab oculo non glorioso uideri potest[a].

AD PRIMVM ergo dicendum[c] quòd gloriæ claritas erit alteri[a] generis, quàm claritas naturæ, quantum ad causam, sed non quantum ad speciem, unde sicut claritas naturæ ratione speciei suæ est proportionata visui, ita claritas gloriosa.

AD SECVNDVM dicendum, q; sicut corpus gloriosum non potest pati aliquid passione naturæ, sed solum passione animæ, ita ex proprietate gloriæ non agit nisi actione animæ: claritas autem intensa non offendit visum, inquantum agit nisi actione animæ, sed secũdum hoc magis delectat: offendit aut ẽ inquãtum agit actione naturæ calefaciendo, & dissoluẽdo organum uisus, & disgregando spiritus: &

Rursus. Quòd nihil nobis notificaretur, si claritas æquiuocè diceretur in corporibus gloriosis, dum dicitur nobis ea esse lucida, patet: quia non venimus in cognitionem alicuius, nisi per aliquod nobis notum (ut dicitur 1 primo phisicorum;) & cognitio directa unius ex altero similitudinem quandam inter ea præsupponit. Vnde ex uno æquiuoco ad aliud totaliter ęquiuocum non potest fieri uera cognitio, nec argumentatio. Propter quod in prima p. q. 13. art. 5. determinatur à sãcto Doctore; quòd ea, quæ dicuntur de Deo & creaturis nõ possunt dici purè æquiuocè; quia sic non ueniremus in cognitionem Dei p creaturas. Si ergo claritas in corporibus gloriosis se haberet æquiuocè ad claritatem præsentem, quam uidemus quotidie: tunc non possemus per istam claritatem quotidianã, uenire in cognitionem aliquam ueram claritatis illius, & sic per hoc quòd dicerentur corpora gloriosa fore lucida nihil manifestaretur, & per consequẽs affectus noster moueri non posset ad desiderandum illam claritatem, utpotè omninò incognitã, quod est contra intentum scripturarũ illam nobis manifestantium ad hunc finem, ut ad eam ardenti animo suspiremus.

*Aliàs recipere.

concl. m

1[m] de maiori.

Visibilis &c. sumpu secundum rationem suæ speciei non semper, secundum causam suam.

§. Tunc nihil &c. Nam claritas corporum gloriosorũ proportionem habet ad uisum nostrum, tanquam uisibile eiusdem speciei cum claritate illa quotidiana: quamuis sit, quęsi alterius, quantum ad causam suam.

2[m] maior.

Claritas corpus gloriosi

riosi erit maior, quàm nunc sit claritas solis. ℞. non tamen aget in uisu actione naturæ; sed actione animæ. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶NOT. Voluntas animæ glorificatæ non tendit ad destruendum, sed ad construendum; secundum quòd conuenit gloriæ suæ: cum unumquodque agat secundum propriam dispositionem. Et hoc est fundamentum eorum, quæ circa hanc materiam dicuntur in textu.

3^m maior. Visibile oppositum oculis uidentis necesse est uideri, nisi sit læsio aliqua in oculo. ℞. uel nisi uidens ipsum sub iaceat imperio uolūtatis. §. Tūc nihil &c. Nam claritas corporis gloriosi ad hoc, ut uideatur & non uideatur, subiacet imperio uoluntatis. Unde, etiam si quòd nulla sit læsio in oculo, cui tale corpus est præsens, poterit non uideri ab ipso.

¶ NOT. Doctrina huius responsi declaratur, probatur, & defenditur per articul. 1.

APPENDIX.

Vill. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum esse à Matth. 17. quòd claritas corporum gloriosorum potest uideri à non gloriosis: & sic. Transfiguratus est ante eos: & resplenduit facies eius sicut sol, uestimenta autē eius facta sunt alba sicut nix & respondēs Petrus dixit, Domine bonū est nos hic esse. Hæc ibi. Ubi per ly facies sicut sol, & ly uestimenta sicut nix, ostenditur: quòd claritas in corporib^s gloriosis non erit æqualis in omnibus partibus corporis, sed &c. ut art. 1. ad quartum. Ubi & per ly bonum est nos hic esse denotatur, quòd claritas corporis gloriosi de sui natura non offendit uisum, sed demulcet: ut dicitur hic ad secundum. Et licet illa claritas transfigurationis quantum ad modum essendi non fuerit claritas gloriæ; tamen quantum ad essentiam fuit: ut 3. par. q. 45. ar. 2. Cum igitur talis claritas ab oculis discipulorum fuerit uisa, quod denotatur per ly transfiguratus est ante eos; patet intentum. Item à Sap. 5. Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt. Videntes autem turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, gementes præ angustia spiritus dicentes intra se; ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Hæc ibi. Ubi designatur ex contextu, ut patet considerauti quòd impij uidebunt claritatem sanctorum in corporum. Nisi enim eorum gloriam corporalem uiderent, non adeo torquerentur, neque tantum admirarentur dicentes ecce, quomodo computati sunt inter filios Dei. Ex q. 90. art. 2. patet intentum, scilicet quòd uidebunt corporeram claritatem.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo etiam hic uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ideo claritas corporis gloriosi, quamuis excedat claritatem Solis, tamen ex sui natura non offendit uisum, sed demulcet, propter quod claritas illa comparatur claritati Iaspidis Apocalypsis 21.

AD TERTIVM dicendum, quòd claritas corporis gloriosi prouenit ex merito uoluntatis, unde uoluntati subdetur, ut secundum eius imperium uideatur, uel non uideatur: & ideo in potestate corporis gloriosi erit, ostendere claritatem suam, uel occultare, & hæc fuit opinio Præpositiui.

ARTICVLVS III.

Utrum corpus gloriosum necessario uideatur à corpore non glorioso.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum necessario uideatur a corpore non glorioso. Quia corpora gloriosa erunt lucida: sed ^h corpus lucidum manifestat se, & alia, ergo corpora gloriosa necessario uidebuntur.

2 Præterea, Omne corpus quod ^h occultat alia corpora post se existentia, de necessitate uisu percipitur ex hoc ipso quòd alia, quæ sunt post occultantur: sed corpus gloriosum occultabit uisui alia corpora post se existentia, quia erit corpus coloratum, ergo & de necessitate uidebitur.

3 Præterea, Sicut quantitas est de his, quæ insunt corpori, ita qualitas per quam uidetur, sed quantitas non suberit uoluntati, ut corpus gloriosum possit esse maioris quātitatis, uel minoris, ^b ergo nec qualitas, per q̄ uisibile ē, ut possit nō uideri.

B

SED CONTRA est, quòd corpus nostrum glorificabitur in conformitate corporis Christi post resurrectionem: sed corpus Christi post resurrectionem non necessario uidebatur, imo disparuit ab oculis discipulorum in Emaus, ut dicitur Lucæ ultim. ergo, & corpus glorificatum non necessario uidebit.

Præterea. Ibi erit summa obedientia corporis ad animam, ergo corpus poterit uideri, uel non uideri secundum uoluntatem animæ.

C

RESPONDEO, Dicendum, q̄ uisibile uidetur, secūdum quòd agit in uisum. Ex hoc autem, quod aliquid agit uel non agit in aliquod extrinsecum, non est aliqua mutatio in ipso, unde sine mutatione alicuius proprietatis, quæ sit de perfectione corporis glorificati, potest contingere, quòd uideatur: & non uideatur, unde ^m in potestate glorificatæ animæ erit, q̄ corpus suum uideatur, uel non uideat^o, sicut, &^p quęlibet actio alia corporalis i animæ potestate erit^q, alias non esset corpus gloriosū instrummentum summe obediens principali agenti.

D

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd claritas illa obediet

E

QVÆST. LXXXV. ART. III.

CONCL. 1^a. In potestate glorificatæ animæ erit, q̄ corpus suum uideatur, uel non uideatur. 169

¶PROB. Quia patere supponitur.

¶NOT. Ex dictis in art. 2. ad secundū, & ad tertium patet cōclusio ista. Et ideo iuxta morem suum laudabilem D. Thomas non repetit. Hinc aduerte, quòd in textu per ly ex hoc autem, quòd aliquid agit &c. non probatur conclusio hæc: sed respondetur tacitæ obiectioni, quæ posset fieri dubitando, quòd ex uideri & non uideri ipsius corporis gloriosi sequeretur aliqua mutatio in ipso. Notādū.

CONCL. 2^a. Quælibet actio corporalis erit in potestate animæ.

¶NOT. Scilicet ad hoc, quòd fiat, uel non fiat; aut etiam q̄ tali, uel tali modo fiat, aut etiam quòd tali, uel tali tempore fiat; & sic de alijs. Cū hoc tamen, quod per huiusmodi uariationes actionum non sequatur mutatio alicuius proprietatis existentis, de perfectione corporis glorificati; quia hoc repugnaret impassibilitati ipsius, quam uoluntate in animæ potestate non est. concl. m Potestas a[n]iæ glorificatæ super corpus miranda. concl. p

¶PROB. Quia aliter corpus gloriosum non esset instrumentum summe obediens principali agenti, i. animæ.

¶Examino. Ly instrumentum. Hoc non denotat, quòd corpus sit tantum instrumentum animæ, cum id sit falsum & superius reprobatum; ubi conclusum est, quòd anima est etiam forma corporis: sed hic dicitur instrumentum scilicet coniunctū abstrahendo ab esse formam, quia etiam quòd non esset forma posset moueri ad imperium animæ mouentis, quod est ei obedire in talibus. Hoc enim est instrumētum ut sic. Loquitur ergo formaliter: & propter hoc non sequitur, quòd neget corpus esse materiam animæ.

3^m minor. Corpus lucidum manifestat se & alia. ℞. secundum imperium uolūtatis §. sic uidelicet agat actione animæ. § Tunc nihil &c. Nam sic est in gloriosis corporibus, ut ex art. 2. ad 2^m. & 3^m.

2^m de

2m de maiori Occultat. ℞. de necessitate: non autem, de voluntate animæ §. Tunc nih l &c. Nã corpus gloriosũ alia corpora post se existẽtia occultabit, tamẽ de uoluntate animę; & ita poterit non occultare, quamuis sit coloratum: & consaquenter de uoluntate animæ uidebitur, vel non uidebitur. Vide pro huius nottta melioti atu. t. ad secundum.

3m illatio cõclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio §. loquendu tñ de qualitate, prout stat pro visibilitate: non autẽ de qualitate, ut est res inhærens corpori. Ratio negationis est: quia per quantitatis mutationem variaretur aliquod intrinsecum rei, sicut & p qualitatis: quod non accidit per uariationem uisibilitatis. Vide corp.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem ostendas, meritò esse insinuatum à Lu. 24. ꝙ necessario non uideret corpus gloriosum à non glorioso, sed põt uideri & non uideri: & hic. Aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum; & ipsa euanuit ex oculis eorum. Hæc ibi. Ecce, ꝙ corpus gloriosum Christi ab oculis discipulorum uisum est, qñ uoluit, & non uisum, quando noluit. Et hoc est, quod significatur p ly euanuit. i. disparuit ab oculis eorum. Non enim fuit necesse, ut in lõginquum iret corpus illud, ne uideretur; sed potuit remanere præsens ut prius, & tamen non uideri vt prius. Vnde non dicitur absoluiè euanuisse, sed euanuisse ab oculis eorũ. Constat autem quòd in Christo resurgẽte præcesserunt futura in resurrectione beatorum: cum ipsius resurrectio sit exemplaris ipsorum. q. 76. art. 1.

VIII. ps. Eccl. &c.

Tho. 4. di. 44. q. 4. a. 1. q. 1, & seq.

corpori glorioso, vt possit eam ostendere vel occultare. F

AD SECVNDVM dicendum, quòd color corporis non impedit peruietatem ipsius, nisi inquantum immutat uisum, quia visus non potest immutari simul duobus coloribus, ut utrũque perfectè inspiciat; color autem corporis gloriosi erit in pfecta potestate animę, ut patet, siue per ipsum immutet uisum, vel non immutet, & ideo erit in G potestate eius ut corpus, quod est post se, occultet, uel non occultet.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quantitas est inhærens ipsi corpori glorioso, neque posset quãtitas immutari ad imperiũ animæ sine mutatione intrinseca corporis gloriosi, quæ impassibilitati eius repugnaret, & ideo non est simile de quantitate, & visibilitate; quia etiam qualitas H illa, per quam est uisibile, non potest subtrahi ad imperium animæ, sed actio illius qualitatis suspendetur, & sic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QAESTIO LXXXVI.

De conditionibus corporum damnatorum resurgentium, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de conditionibus damnatorum resurgentium.

Circa quòd quæruntur tria.

Primo, utrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgant.

Secundo, Vtrum eorum corpora erunt corruptibilia.

Tertio, Vtrum erunt impassibilia. K

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent. Illud enim quod in pœnam peccati inductum est, desinere non[a] debet nisi peccato remisso. sed mẽbrorum defectus, qui accidunt per mutilationem in pęnã peccati inductę sunt, & similiter ẽt omnes deformitates corporales, ergo à damnatis, qui peccatorum remissionem nõ sunt cõsequuti, in resurrectione non remouebuntur.

¶2 Præterea, Sicut resurrectio Sanctorum erit ad ultimam[*] fęlicitatem, h sic resurrectio impiorum ad ultimam miseriam, sed Sanctis resurgentibus non aufertur aliquid, quod ad eorũ perfectionem pertinere possit, ergo nec impijs resurgentibus aliquid auferetur, quo ad eorũ miseriam pertineat, huiusmodi autem sunt deformitas, &c.

¶3 Præterea. Sicut ad defectum passibilis corporis pertinet deformitas, [b] ita & tarditas, sed à corporibus damnatorum resurgentium tarditas non remouebitur, quia eorum corpora non erunt agilia, ergo eadem ratione, nec deformitas.

SED CONTRA, Primæ ad Cor. 15. Mortui resurgent incorrupti, idest, sine aliqua diminutione membrorum. Glos.† mortui, idest, peccatores, uel generaliter omnes mortui, resurgent incorrupti, ergo mali re-1 surgent sine deformitatibus.

Præterea, In damnatis non erit aliquid quod sensum doloris impediat: sed ægritudo impedit sensum doloris, inquantum per eã debilitantur organa sentiendi, & similiter defectus membri impediret ne esset uniuersalis dolor in corpore, ergo sine ipsis defectibus damnati resurgent.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in corpore humano potest esse deformitas dupliciter. Primo, ex defectu alicuius mẽbri, sicut mutilatos turpes dicimus, deest enim eis debita proportio partium ad totum, & de [m] tali deformitate nulli dubiũ est, quòd in corporibus damnatorum non erit [n], quia omnia corpora tam bonorum, quàm malorum integra resurgent. Alio modo deformitas conuenit ex indebita partium disposi-

[*] Aliàs pfectionem.

† Glossa ibidem.

¶Secundò habes: 2 quomodo per rationem prędicta scriptura tatum, pro quàm qđ diximus insinuat, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò vides: 3 quomó ex ijs uiessim Thomistica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXV.

ART. I.

CONCL. 1a. Nulli dubium est, quod in corporibus damnatorum non erit defectus alicuius membri. 37

¶Examen. Ly defectus alicuius mẽbri. Idest quod secundũ substantiam non deficiet in corpore: puta ꝙ neque auris, neque oculis, etiam antea mutilatis, non deficies; & sic de alijs.

¶PROB. Quia Omnia corpora tam bonorum, quàm malorum, resurgent integra.

¶NOT. Ex eo, ꝙ Christi corpus resurrexit integrũ. 3. par. q. 54. ar. 3. & ei omnes resurgentes etiã mali conformabuntur quò ad ea, quæ sunt naturæ. q. 76. art. 1. ad quartum, sequitur: ꝙ manifestum sit antecedens illud probans conclusionem.

CONCL. 2a. Quicquid defectus, uel turpitudinis ex corruptione, uel debilitate naturæ, siue principiorum naturalium in corpore fuit; totũ in resurrectione remouebitur.

¶NOT. Huiusmodi defectus sunt faciles cognitu. Sũt enim illi, qui non contingunt in omnibus indiuiduis: quoniã natura non deficit in omnibus, licet per accidens in aliquibus. Tales sunt defectus ij, qui adducuntur in textu ut lippitudo, &c. concl. m

¶PROB. Quia patet ex reprobatione opinionis contrariæ, vt in tex.

¶NOT. Si attenderetur demeritũ malorum resurgentiũ, procul dubio eũ deformi-

formitatibus istis resurgerent: & hoc uidetur attendisse opinio reiecta: quia uerò attenditur reparatio naturæ ut ex omnipotentia simul & misericordia diuina pendet, ideo sine deformitatibus his resurgent mali. In hoc enim etiam misericordia Dei malorum iniquitates superabit ut illos citra condignum puniat. Et hoc attendit D. Thomas & meritò. Vide q 88. ar.3.not. post 3m.

† In Enchirid. c. 92. t.3. ¶.4.Sé. d. 44.§. D.

CONCL.3a. Defectus, ex naturalibus principijs in humano corpora naturaliter cõsequentes, erũt in corporibus damnatorum: quos tamẽ defectus ab electorũ corporibus gloria resurrectiõis excludet.

¶NOT. Tales defectus sunt, qui in omnibus indiuiduis naturæ humanæ inueniuntur: ut ij, de quibus in tex.

¶PROB. Quia præsupponitur clara, quò ad utranq; partem.

*q.81. ar. secundo.

¶NOT. Et meritò. Nam Christo resurgenti quò ad ea, quæ ad ueram gloriæ pertinent, solum electi configurandi sunt Philip.3. & supra q. 76.ar.1.ad 4m.

1m de maiori

Desinere non debet. R. in foro, in quo tale quid in pœnã peccati inductum est: non aliter. § Tunc nihil &c. ut patet.

¶Corollarium. Non ergo est simile hoc de pœna ad ueniam peccati. Nam uenia peccati nõ datur nisi correcto de regu. iur. regula quinta in 6. secus autem de pœnis istis; ut in conclusionibus.

2m de maiori

Sic.§.quãtum ad ultimum finem sibi adductum non quantũ ad puritatem quandam repertam in fine.§. Tunc nihil &c. ut patet ibid.

3m de maiori

Ita.§. quantum ad esse defectum corporis passibilis: nõ quãtum ad consequi ex tal. uel tali causa. §. Tunc nihil &c. ut pa-

concl. 5

tione, vel ex indebita quantitate, vel qualitate, uel situ, quę etiam proportionem debitam partium ad totum non patitur; & de talibus deformitatibus, & similibus defectibus, sicut sunt febres, & aliæ huiusmodi ægritudines, quæ interdũ sunt deformitatis causa, Augustinus † indeterminatum, & sub dubio relinquit in Enchirid. ut in litera Magister * dicit. Sed apud Doctores modernos est duplex super hoc opinio. Quidam enim dicunt, quòd huiusmodi deformitates, & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, considerantes eorum damnationem, qua ad summã miseriam deputãtur, cui nihil incommoditatis subtrahi debet. Sed hoc non uidetur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis resurgentis magis attẽditur naturæ perfectio, quàm conditio quæ prius fuit; vnde, & qui infra perfectã ætatem decedunt, in statura inueni lis ætatis resurgent. * Vnde, & illi, qui aliquos defectus naturales in corpore habuerint, vel, deformitates ex eis prouenientes, in resurrectione sine illis defectibus, vel deformitatibus reparabuntur, nisi peccati meritum impediret, & ita si aliquis cũ defectibus, vel deformitatibus resurget, hoc erit ei in pœnã. Modus autem pœnæ est secundum mensuram culpæ. Contingit autem, quòd aliquis peccator dãnandus minoribus peccatis sub iectus, aliquas deformitates, uel defectus habeat, quas non habuit aliquis damnandus, peccatis grauioribus irretitus: unde si ille q in hac uita deformitates habuit, cũ eis resurgat, sine quibus cõstat, quòd resurget alius grauius puniendus, qui eas in hac uita non habuit, modus pœnæ non responderet quantitati culpæ: sed magis uideretur aliquis puniri pro pœnis, quas in hoc mũdo passus fuit, quod est absurdum. Et ideo alij rationabilius dicunt, quòd Author, qui naturam cõdidit, in resurrectione naturam corporis integre reparabit, unde p quicquid defectus, uel turpitudinis ex corruptione, vel debilitatæ naturę, si ue principiorum naturalium in corpore fuit, totum in resurrectione remouebit ¶ sicut febris, lippitudo, & similia. * Defectus autem, qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter consequuntur, sicut ponderositas, passibilitas, & similia in corporibus damnatorũ erũt; quos defectus ab electorum corporibus gloria resurrectionis excludet *.

Ad primum ergo dicendũ, quòd cum pœna in quolibet foro infligatur secundum conditionem illius fori, pœnæ, quæ in hac uita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales sunt, & ultra uitæ terminum non se extendunt; & ideo quamuis peccatum non sit remissum damnatis, non oportet, q easdem pęnas ibi sustineant, quas in hoc mundo sunt passi, sed diuina iustitia requirit, ut ibi pœnis grauioribus in æternum crucientur.

Ad secundum dicendum, quòd non est similis ratio de bonis, & malis, eo quòd aliquid potest esse purum bonum, non autem pure malum. Vnde sanctorum ultima fęlicitas hoc requirit, ut ab omni malo penitus sint immunes: sed ultima malorum miseria non excludit omne bonum, quia malum si integrum sit, corrumpit seipsum, ut Philosophus † dicit in 4. Ethic. Vnde oportet, quòd miseriæ damnatorum substernatur bonum naturæ in ipsis quod opus est Conditoris perfecti, qui ipsam naturam in pfectione suæ speciei reparabit.

Ad tertium dicendum, q tarditas est de illis defectibus, qui naturaliter consequuntur principia humani generis, non autem deformitas, & ideo non est similis ratio.

Articulus II.

Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compositum ex contrariis, b necesse est

tet ex cõclusionibus præmissis.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum esse à 1.Cor.15. q sine deformitatibus resurgent damnati: & sic. Mortui resurgent incorrupti. Hæc ibi. Vbi per ly mortui intelligit omnes. Vnde ibidem prædixerat, omnes resurgemus; sed non omnes immutabimur: & etiam discrimen posuerat inter resurgentes incorruptos, subdit ibidẽ ly & nos immutabimur. Et damnati igitur ab Apostolo intelliguntur habituri istam incorruptionẽ, i.esse non maneum: ut nunc patebit per auctoritatem sequẽtem. Item ab Apostolicis constitutionibus lib.5.cap.8. Excitabit nos omnipotẽs Deus tales quales modo sumus nil mancum habentes: quoniam mũdus totus Dei manu continetur. Capillus, inquit, ex capite uestro non peribit; nõ solum autem martiribus promisit resurrectionem, sed etiam omnibus hominibus iustis, atque iniustis, pijs, atque impijs. Hæc ibi. Vbi nota ly nil mancum habentes, & ly iniustis, atq; impijs. 1

Veil. p S. Eccl. &c. concl. 6

¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tucaris. 2

† Arist. li. 4.c.5. parum ante medium.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST. LXXXVI. ART. II.

CONCL. 1a. Dupliciter põt contingere, ut corpus, qđ ex conditione suorũ principiorum corruptionẽ habet, incorruptibile reddatur. 37

¶PROB. Quia id pt contingere ex hoc, q principiũ ad corruptionẽ mouẽs uel totaliter tollitur; uel suspendit (cũ corruptio sit quædã mutatio.)

CONCL. 2a.

corrumpi: sed corpora damnatorum erunt ex contrarijs composita, ex quibus etiam nūc cōponuntur, aliàs non essent eiusdem speciei, & per consequens nec eadem numero, ergo erunt corruptibilia.

¶2 Præterea, Si non erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturam, aut p gratiā, aut p gloriā: sed[h] natura nō sunt incorruptibilia cum sint futura eiusdē naturæ, cuius nunc sunt, & gratiā, G vel gloriam non habebunt, ergo erunt incorruptibilia.

¶3 Præterea. Illis, qui sunt in sūma miseria, subtrahere maximam pœnam uidetur inconueniens: sed maxima pœnarum est [h]mors, vt patet p * Philosophū 3. Ethicor. ergo a damnatis, qui sunt in miseria, mors remoueri non debet, ergo eorū corpora corruptibilia erunt.

Sed contra est quod dicitur Apoc. 9. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

Præterea, Damnati punienē in anima, & corpore pœna perpetua. Matthæi 25. Ibunt hi in supplicium æternum: sed hoc esse non posset, si corpora corruptibilia essent, ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

Respondeo. Dicendum, I quòd cum in omni motu oporteat esse aliquod principiū motus, dupliciter motus aliquis, vel mutatio a mobili remouetur. Vno modo per hoc, quòd deest principium motus. Alio modo per hoc, quòd impeditur principiū motus: corruptio autem mutatio quædam est, unde, [m] dupliciter potest contingere, vt corpus, quod ex conditione suorum principiorū corruptionem habet, incorruptibile reddatur [n]. Vno modo ex hoc, q principium ad corruptionē mouens, totaliter tollitur, & hoc modo corpora damnatorum incorruptibilia erunt. Cum enim primum cœlum sit alterans per motum suum localem, & alia omnia agentia secunda in uirtute ipsius agant, & quasi ab ipso mota, oportet quòd motu cœli cessante, nihil iā agens, quod F possit corpus per alterationem aliquam transmutare a naturali sua proprietate; & ideo post resurrectionem, cessante motu cæli, nulla qualitas erit sufficiēs vt corpus humanum alterare possit à sua naturali qualitate: corruptio aūt est terminus alterationis, sicut, & generatio;[p] vñ corpora damnatorum corrūpi non poterunt; & hoc deseruit diuinæ iustitiæ[q], ut perpetuo ui G uentes perpetuo puniantur, ut diuina iustitia requirit, ut infra* dicetur: sicut, & nunc corruptibilitas corporum deseruit diuinæ prouidentiæ, per quam ex aliquibus corruptis alia generātur. Alio modo contingit ex hoc, quòd principiū corruptionis impeditur: &[s] hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit[t], quia contrariæ qualitates in hominis corpore existentes, conti H nebantur per gratiam innocentiæ, ne ad dissolutionem corporis agere possent: & multo plus continebuntur in corporibus gloriosis, quæ erunt oīno subiecta spiritui, & sic[u] in corporib' beatorū post resurrectiōnē cōmunē coniungentur duo modi prædicti incorruptibilitatis[x].

Ad primum ergo dicendum, quòd contraria, ex quibus corpora componuntur, sūt I secunda principia ad corruptionem agentia. Primum enim agens est motus cælestis, unde supposito motu cæli, necesse est vt corpus ex contrarijs compositum corrumpatur, nisi sit aliqua causa potior impediēs. Sed motu cæli remoto, contraria ex quibus corpus componitur, non sufficiunt ad corruptionē faciendam etiam secundum naturam, ut patet ex dictis*. Ces- K sationem autem motus cælestis non cognouerunt Philosophi, vnde pro infallibili habebant, quòd corpus compositum ex contrarijs corrumpatur secundum naturam.

Ad secundum dicendum, quòd incorruptibilitas erit per naturam, non quòd sit aliquod incorruptionis principium in corporibus damnatorum, sed per defectum primi mouentis ad corruptionem.

CONCL. 2ª. Ex hoc quòd principium ad corruptionem mouens totaliter tollitur, corpora damnatorum corrumpi nō poterunt: & hoc deseruit diuinæ iustitiæ.

¶PROB. 1. Quia ex hoc, quòd cessabit motus cœli, cessabit primum alterans, in cuius virtute alia omnia agunt: & cessante alteratione cessabit corruptio (cum corruptio sit terminus alterationis.) 2. Quia (ly & hoc &c.) diuina iustitia requirit, ut damnati perpetuò puniantur; (vt quæst. 99. artic. 1.) & perpetuò non punirentur nisi essent incorruptibiles.

*Arist. li. 3. c. 6. post medium.

CONCL. 3ª. Corpus Adæ fuit incorruptibile ex eo, quod principium ad corruptionem tendens impediebatur.

¶NOT. Vide 1. par. quæst. 97. arti. 1. Nam illa est eius declaratio, sicut uicissim & illa huius. Rursus. Sub nomine Adæ intellige & Euam: & quòd corpora eorū fuerunt sic incorruptibilia pro tempore tantum illo, quo permanserunt in statu innocentiæ, ut ex prob. colligitur.

¶PROB. Quia contrariæ qualitates in ipsius corpore existētes continebantur per gratiam innocentiæ, nè ad corruptionem agere possent.

CONCL. 4ª. In corporibus beatorum, post resurrectionem communem, coniungentur duo modi prædicti incorruptibilitatis.

concl. m

¶NOT. Idest erunt incorruptibilia: & ratione, qua principiū ad corruptionē mouens totaliter per negationem motus cœli tollitur; & ratione, qua ipsummet principium per gratiam pro semper impeditur. Rursus. Licet de resurrectione communi, tanquam de uniuersaliori, loquatur textus: tamen, à simili, intelligit etiam de resurrectione quorundam particulari (vt probabiliter tenetur,) puta Beatæ Virginis, Ioannis Euangelistæ, & resuscitatorum in passione domini post resurrectionē eius. q. 77. articulo primo. Ita quòd corpora etiam illorum, licet communem resurrectionem præuenerint, sunt incorruptibilia; duplici illa ratione.

concl. p

¶PROB. Quia corpora beatorum erunt omninò subiecta spiritui, ut ab eo præseruentur à corruptione; & motui cœli, qui est causa corruptionis, non subijcientur.

*Artic. sequenti.

¶Corollarium. Ex his ergo patet; quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia secundum considerationem gratię, qua scilicet corpus totaliter modo dicto subiectum est spiritui: cum careant gratia. Restat ergo, ut solum ratione explicata in secundæ conclusionis probatione, sint incorruptibilia.

concl. o

1mmaior. Omne compositū ex contrarijs necesse est corrumpi. ℞. supposito motu cœli; & nisi sit aliqua causa potior impediens corruptionem. 5. Tunc nihil &c. ut patet ex præmissis.

concl. m

¶NOT. Ideo in responso dicuntur duo, scilicet supposito motu cœli, & nisi sit &c. quoniam licet motus cœli cūm inueniatur, potest adhuc corpus præseruari per illam causam potiorem cœlo, vt patet de corpore Adam in statu innocentiæ. Tunc enim mouebatur cœlum, & tamen corpus eius incorruptibile permanebat; & permansisset semper, si semper in statu innocentiæ durasset. Vide 1. parte quæstione 97. articulo primo. Rursus. Illa duo dicta in responso referuntur ad dicta in corpore: de cœlo, & de gratia.

*In corp. art.

2m de minori. Natura nō sunt corruptibilia. ℞. nega-

Ad tertium dicendum, quòd quamuis mors sit simpliciter maxima pœnarum, secundum quid tamen nihil prohibet mortem esse in pœnarum remedium, & per cõsequens ablationem mortis in pœnarum augmentum. Viuere enim, ut dicit Philosophus 9.† Ethic. uidetur omnibus delectabile esse, eo quòd omnia esse appetunt, non oportet autem, (ut ibidem dicitur,) accipere malam uitam, neque cor- B ruptam, neque quæ est in tristitijs: sicut ergo uiuere simpliciter est delectabile, non autem vita, quæ est in tristitijs, ita & mors, quæ est priuatio uitæ, simpliciter est pœnosa, & maxima pœnarum inquantum subtrahit primum bonum, scilicet esse cum quo alia subtrahuntur: sed inquantum priuat malam uitam, & quæ est in tristitiis, est in remedium pœnarum, quas terminat: & per cõ- C sequens mortis subtractio est in augmentum pœnarum, quas perpetuas facit. ᶜ Si autem dicatur mors esse pœnale propter corporalem dolorem, quem sentiunt morientes, non est dubium, quòd multo maiorem dolorem damnati continue sustinebunt. Vnde in perpetua morte esse dicuntur, sicut scriptum est in Psalmo 48. Mors depascet eos.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpora damnatorum sint futura impassibilia.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum futura sint impassibilia. Quia secundum Philosophum in 6.ᵃ Topi.ᵇ Omnis passio magis facta, abijcit à substantia: sed à finito, si semper ali- E quid abijciatur, necesse est illud tandem consumi, ut dicitur in primo Phisico.ᶜ ergo si corpora damnatorum erunt passibilia & semper patientur, quandoq; deficient, & corrumpẽtur, quod falsum esse ostensum est, ergo erunt impassibilia.

2 Præterea. Omne agensᵇ assimilat sibi patiens: si ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea sibi assimilabit, A sed non consumit aliter ignis corpora, nisi in quantum ea sibi assimilans resoluit. Si ergo corpora damnatorum erunt passibilia, ab igne quandoque consumentur, & sic idem quod prius.

3 Præterea. Animalia, quæ in igne sine corruptione dicuntur viuere, ut de Salamandra dicit, ab igne non affliguntur: animal enim dolore corporis non affli- B tur, nisi corpus aliquo modo lędatur, ᵇ si ergo corpora damnatorum in igne sine consumptione remanere possunt, sicut, & animalia prædicta, ut Augu.ᵃ in lib. de Ciuit. Dei dicit: videtur quòd nullam afflictionem ibi sustinebunt, quòd non esset, nisi eorum corpora impassibilia essent, ergo, &c.

4 Præterea, Si corpora damnatorum sunt passibilia, dolor, C qui ex eorum passione proueniet, ut uidetur, superare debet omnem præsentem corporũ dolorem, sicut, & sanctorum iucunditas superabit omnem præsentem incunditatem: sed propter immensitatem doloris quãdoq; contingit, in hac vita animamà corpore separari, ergo multo fortiᵃ si corpora illa futura sunt passibilia ex immensitate doloris anima à corpore separabitur D & sic corpora corrumpẽtur, quod falsum est, ergo corpora illa erunt impassibila.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinthio. 15. Et nos immutabimur. Glo.ᵃ Nos boni tantummodo immutabimur gloriæ immutabilitate, & impassibilitate, ergo non erunt corpora damnatorum impassibilia.

Pręterea, Sicut corpus coopera- E ratur animæ ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatum, sed propter cooperationem prædictam non solum anima, sed etiã corpus post resurrectionem pręmiabitur, ergo simili ratione dãnatorum corpora punientur, quòd nõ esset, si impassibilia forẽt, ergo erunt passibilia.

RESPONDEO, Dicendum, quòd pricipalis causa quare corpora damnatorum ab igne non cõsumentur, erit diuina iustitia, qua eorum corpora ad pœnam

negetur ista. §. Ad probationem dicitur quòd ad esse eiusdem naturæ sufficit quòd non habeant principium incorruptionis 1 suis corporibus, sed sint composita ex contrarijs.

3m ex philosopho. Maxima pœnarũ est mors. 1. R. vt mors opponitur ipsi viuere delectabili: nõ autem, ipsi viuere in tristitijs. § Tunc nihil &c. Nam damnatorum viuere est in tristitijs.

†Arist. li. 9. cap. 9. a med.

¶ *Corollarium*. Consequenter igitur mors, ut dicit priuationem talis uitæ, non esset maxima pœnarum illis; sed esset in pœnarum magnum remedium. Ergo, quòd nõ possunt mori est eis in pœnarum magnum augmentum: & consequenter, si desiderent diminutionem pœnarum, desiderant mori seu non esse.

Rñsio 2ᵃ.

Item de conclusione. Mors remoueri non debet. 2 R. vt mors dicit maximum dolorem corporalem: non, ut dicit priuationem uitæ. § Tunc nihil &c. vt patet hic, & ex priori huius responso. Vide 2m responsum ly si autem dicatur mors esse pœnale propter corporalem &c.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem Interimas hæresim Origenis (Frat. Origenistæ) dicẽtis resuscitata corpora post resurrectionem futura iterum mortalia, & post multum temporis in nihilum redigenda.

5 Vtil. p S. Eccl. &c.

ᵃ Arist. li. 6. Eth.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, hanc meritò damnari ab Apocal. 9. & sic. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam: desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Hæc ibi. Itẽ Luc. 23. & Oseæ 10. Dicent montib. operite nos, & collibus cadite super nos. Hæc ibi. Vbi per hæc ostenditur tale quid: quod in Apocalipsi. Item à Daniel 12. Alij euigilabũt in opprobrium, ut uideant semper. Hæc ibi. Nisi autem per hoc monstraretur, quòd corpora eorũ futura sint incorruptibilia: non posset eorum suppliciũ esse semper, siue æternũ ut dicitur Matth. 25. Item à &c. ut q. 82. art. 1. appen.

2 ᵃ Arist. li. 1. tex. 37.

ᵇ art. præc.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & mente. 5

ᵃ li. 2 1. c. 4 & 2. c. 3.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 6

QVÆS. LXXXVI. ART. III.

CONCL. 1ᵃ. Quantum admodum passionis, qui vocatur passio naturæ, corpora damnatorum impassibilia erunt, sicut & incorruptibilia. 372

¶ PROB. Quia motu cœli cessante nullum corpus alterari potest à naturali sua qualitate (a. 2. patet.) & passio naturæ importat alterationẽ.

CONCL. 2ᵃ. Secundum modum passionis, qui uocatur passio animæ, corpora damnatorum passibilia erunt.

¶ PROB. Quia cessante motu cœli adhuc remanebit passio, quæ est per modũ animæ (ut patet de uisione colorũ)

ᵃ Gl. inter lin. ibid.

¶ NOT. Quãdo in textu dr ly in tali passione sensus perficit, ideo in corporibus damnatorũ sensus pœnę erunt sine mutatione naturalis dispositionis; hoc intelligitur de tali passione visus; non de tali, ut in damnatis. Visio. n. la. gorũ nõ perficiet damnatos, sed affliget; licet visio, ut sic, abstrahendo à tali re, vel tali repræsentata pficiat sensum; inquantum forma spiritualiter imprimitur in illo. Vult ergo dicere sic, quòd ea tali passione, ut sic, fiet sensatio in

damnatis; & licet sit afflictiua, erit tamen sine mutatione naturalis dispõnis; tum quia iã cessauit motus cœli, tũ quia modus passionis talis, ut sic, non importat secũdũ se mutationẽ illam. Vide q. 70. ar. 3.

CONCL. 3ª. Corpora gloriosa, licet quodammodo patiantur, passione scilicet perfectiua, inquantum recipiunt aliqd; non tñ passibilia erunt.

¶PROB. Quia nihil recipiunt per modum læsiui.

¶Corollarium. Ergo corpora damnatorum cum gloriosis conueniunt in hoc, ꝙ utraq; recipiunt aliquid, sed disconueniunt in hoc, quia damnatorum recipient per modũ læsiui; beatorum uero non. Ex hoc uide: quàm bene glosatũ sit dictũ textus ly in tali passione sensus &c. supra in not. post prob. concl. 2ª. Et nota hinc: ꝙ propriè nõ dr̃ aliquid esse passibile nisi passione destructiua. facit ad 1. pat. q. 97 ar. 2.

1m ex Philosopho. Omnis passio. ℞. per quam transmutatur patiẽs à sua naturali dispositione. S. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

2m de antecedente. Assimilat. ℞. vel secundum modũ uniuocorũ agentiũ: uel secundum æquiuocorum. S. Tunc nihil &c. Nam ignis corpora damnatorũ assimilabit sibi per modũ æquiuocorũ tantum: quæ assimilatio non importat corruptionẽ assimilati. Vide quæst. 70. art. 3.

3m consequẽtia. Si ergo &c. ℞. negatur consequentia. S. Nam etiã per actionem spiritualem, ut est in superabundantia uel defectu, causari afflictio, & consequẽter sine corruptione eius, quæ affligitur: & hoc erit in dãnatis.

4m de cõclusione. Ex immensitate doloris anima à corpore separabitur. ℞ si dolor fiat per transmutationẽ patientis à sua naturali dispositione: nõ, si fiat modo spirituali. S. Tunc nihil &c. vt patet hic, & ex dictis.

¶Examen Ly secũdum ꝙ manet tm̃ in potẽtia animæ. Idest secundũ ꝙ est passio, quæ uocatur passio animæ; hoc est secũdum ꝙ tm̃ spiritualiter fit, et in corpo. Non ergo per hoc ꝙ dolor est in dãnatis secundum ꝙ manet tm̃ in potentia aiæ, significatur ꝙ corpus damnatorũ non doleat: sed ꝙ à naturali dispositione non mutetur.

* art. præc. corp. & q. 82. art. 3. corpo. & ad 1.

concl. m — concl. p — concl. s

* In corp. art.

perpetuam sunt addicta: sed diuinæ iustitiæ seruit etiam naturalis dispositio ex parte corporis patientis, & ex parte agentiũ, quia cum pati sit recipere quoddam, duplex est modus passionis, secundum quod aliquid in aliquo recipi potest dupliciter. Potest enim aliqua forma recipi in aliquo subiecto secundum esse naturale materialiter, sicut calor ab igne recipitur in aere & secundum hunc modum receptionis est unus modus passionis, qui dicitur passio naturæ. Alio modo aliquid recipitur ab alio spiritualiter per modum intensionis cuiusdam, sicut similitudo albedinis recipitur in aere, & in pupilla, & hæc receptio similiatur illi receptioni, qua anima recipit similitudines rerum, unde secundum hunc modum receptionis est alius modus passionis, qui uocatur passio animæ. Quia igitur post resurrectionem motu cœli cessante, non poterit aliquod corpus alterari à sua naturali qualitate, (ut dictũ* est) nullum corpus pati poterit passione naturæ, unde m quantum ad hunc modum passionis corpora damnatorum impassibilia erunt, sicut, & incorruptibilia n. Sed cessante motu cœli, adhuc remanebit passio, quæ est ꝑ modum animæ: quia, & aer à Sole illuminabitur, & colorum deferet differentias ad uisum, unde, & p secundum hunc modum passionis corpora damnatorum passibilia erunt q, & quia in tali passione sensus perficitur, ideo in corporibus damnatorum sensus pœnæ erunt sine mutatione naturalis dispositionis.r Corpora uero gloriosa, etsi recipiant aliquid, & quodammodo patiantur in sentiendo, non tamẽ passibilia erũt s, quia nihil recipiẽt per modum læsiui, sicut corpora dãnatorum, quæ ob hoc passibilia dicuntur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de illa passione, per quam transmutatur patiens à sua naturali dispositione, talis autẽ passio non erit in corporib. damnatorum, ut dictum * est.

Ad secundum dicendum, ꝙ F similitudo agentis est dupliciter in patiente. Vno modo per modum eundem, quo est in agente, sicut in omnibus agentibus uniuocis, ut calidum facit calidum, & ignis generat ignẽ. Alio modo per modum diuersum à modo, qui est in agente, sicut est in omnibus agentibus æquiuocis, in quibus quandoque contingit quòd in agente est forma spiritualiter, quę in patiente materialiter recipitur, sicut forma, G quæ est in domo facta per artificem, est materialiter in ipsa, & in mẽte artificis est spiritualiter. Quandoque uero econtrario est materialiter in agente, & recipitur spiritualiter in patiente, sicut albedo materialiter est in pariete, a quo recipitur spiritualiter in pupilla, & in medio deferente, & similiter est in proposito, quia species, quæ materialiter est in H igne, recipitur spiritualiter in corporibus damnatorum, & sic ignis sibi assimilabit eorum corpora, nec tamen ea consumet.

Ad tertium dicendum, ꝙ secundum * Philosophum in libro de proprietatibus elementorum nullum animal in igne viuere potest. Galenus etiam in libro de simplicibus medicinis dicit, quòd nullum corpus est, quod tandem ab igne non consumatur, quamuis quandoque quædam corpora sint, quę ad horã in igne sine læsione permaneat, ut patet de ebeno. I Quod autem dicitur de Salamandra, non potest omnino esse simile, quia non posset perseuerare finaliter in igne sine corruptione, sicut corpora dãnatorum in inferno: neque tamen oportet quod quia corpora damnatorum ab igne inferni ꝑ corruptionem aliquam non læduntur, quòd propter hoc ab igne non affligantur, quia sensibile non solum natum est delectare, vel affligere sensum, secundum quòd agit actione naturæ confortando, uel corrumpendo organum, sed etiam secundum, quòd agit actione spirituali, quia quando sensibile est in debita proportione ad sentiendum, dele- K ctat: econtrario autem quando se habet in superabũdantia, uel defectu: unde, & dolores medij, & voces consonantes sunt delectabiles, inconsonantes autem offendunt auditum.

Ad quartum dicendum, ꝙ dolor non separat aĩam à corpore ſm ꝙ manet tantum in potentia aiæ, cuius est dolere, sed secundum quod ad passionem aiæ mutatur corpus á sua naturali dispositione; secundum modum, quo uidemus, quod ex ira corpus calescit, & ex timore frigescit: sed post resurrectionem corpus non poterit trãsmutari à sua naturali dispositione, ut ex dictis* patet: unde quãtumcunq; sit dolor, animá à corpore nõ separabit.

* Non multũ remotè à prin. libri.

* art. 2. huius q. con.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò: quo modo per rationem ostendas, meritò insinuatũ 1. Cor. 15. ꝙ corpora damnatorũ non erũt impassibilia, sicut

t Vel. ꝑ S. Eccl. &c.

QAESTIO LXXXVII.

De cognitione, quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum, & demeritorum, in tres articulos diuisa.

POST hoc agendū est de his, quę sequuntur resurrectionē. Quorū prima cōsideratio est de cognitione, quam habebūt resuscitari in iudicio respectu meritorum, & demeritorū. Secundo, de ipso iudicio in generali, tēpore, & loco in quo erit. Tertio, de iudicantibus, & iudicatis. Quarto, de forma in qua iudex ueniet ad iudicādū. Quinto, de statu mundi, & resurgentium post iudicium.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Verū cognoscat quilibet homo in iudicio omnia peccata sua.

Secundo, Vtrum possit quilibet legere conscientiam alterius.

Tertio, Vtrum omnia merita & demerita uno intuitu quis uidere possit.

ARTICVLVS I.

Vtrum post resurrectionem quilibet cognoscat peccata quæ fecit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd post resurrectionem nō cognoscat quilibet omnia peccata, quę fecit. Omne enim, quod cognoscimus, uel de nouo per sensum accipimus, uel de thesauro memoriæ[b] educitur: sed[h] homines post resurrectionē sua peccata non poterunt sensu percipere, quia iam transierunt, sensus autem est tantū præsentium, multa etiam peccata à memoria exciderunt peccantis, quæ non poterunt de thesauro memoriæ educi, ergo non omnium peccatorum, quæ fecit, resurgens cognitionem habebit.

2 Prçterea, Sicut in litera dicitur. Libri conscientię quidā sunt, in quibus merita singulorum leguntur: sed in libris non potest aliquid legi nisi eius nota contineatur in libro, notæ

A autem quædam remanent peccatorum in cōscientia, ut patet Rom. 1. in gloss.* quæ non uidētur aliud esse,[b] quàm reatus, uel macula, cum ergo multorū peccatorum macula, & reatus à multis sit deletus per gratiam, uidetur quòd non omnia peccata, quæ fecit, possit aliquis in sua cōscientia legere, & sic idē, quod prius.

B 3 Præterea, Crescente cā, crescit effectus, sed cā, quę facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam reuocamus, est charitas, cum ergo in sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maxime de peccatis dolebunt si ea ad memoriam reuocabūtur, quod non potest esse, quia fugiet ab eis dolor, & gemitus. Apocalyp. uigesimo primo, ergo peccata prima ad memoriā non reuocabuntur.

C 4 Prçterea, Sicut se habebūt resurgentes damnati ad bona, quæ aliquando fecerunt, ita se habebunt resurgentes boni ad peccata, quæ aliquando commiserunt; sed[b] resurgentes damnati, ut uidetur, cognitionē de bonis, quæ aliquādo fecerūt, nō habebunt, quia per hoc eorum pœna multum alleuiaretur, ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum, quæ com-

D miserunt.

SED CONTRA est quod August.* dicit 20. de ciuit. Dei, quod quædam diuina uis aderit, qua fiet, ut cuncta peccata ad memoriam reuocentur.

Præterea, Sicut se habet humanū iudicium ad testimoniū exterius, ita se habet diuinū iudicium ad testimonium conscientiæ, ut patet 1. Reg. 16. Homines uidēt ea, q̃ apparēt, De'

E autem intuetur cor: sed nō posset perfecte iudicium humanū esse de aliquo, nisi testes de omnibus, de quibus iudicandū est testimoniū deponerent, ergo oportet cū diuinū iudicium sit perfectissimum, quòd conscientia teneat omnia, de quibus iudicandum est: sed iudicandum est de omnibus bonis operibus, & malis. 2. Corin. 4. Omnes astabimus ante tribunal Christi, &c. ergo oportet q̃ conscientia uniuscuiusq; retineat omnia opera, quæ fecit siue bona siue mala.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ sicut dicitur Roma. 2. In die illo cum iudicabit dominus, testimonium

sent nec agilia, nec clara, nec subtilia: & sic. Omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur. Hæc ibi. Vbi per immutationem intelligit quatuor prædictas dotes corporū bonorum. Quod enim de bonis tantum intelligat sic immutandis: patet per illud, quod ibi sequitur; scilicet mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Vbi patet: q̃ distinguit bonos significatos per ly nos à malis resurrecturis simul contentis in ly mortui resurgent incorrupti. Item à 2. Cor. 4. Omnes astabimus ante tribunal Christi, ut referat vnusquisque prout gessit in corpore, siue bonum, siue malum. Hæc ibi. Quasi dicat; quòd corpora, quę cooperata sūt siue bonum siue malum, remunerabuntur, siue punientur à Christo. Et cùm iudicium illius tribunalis sit malis ad supplicium æternum, significauit per illud Apostolus; quòd corpora damnatorum durabunt in æternū in supplicio, quod est illa esse semper passibilia. Item à Matth. 13. Ibi erit fletus & stridor dentium. Hæc ille. Vbi loquitur de damnatis. Itē à &c. ut q. 70. ar. 3. in

Tho. 4. d. 43. ar. vlt. q. 1. & se. tea. & appen.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta scriptuarum, pro quanto corpora damnata fore passibilia insinuāt, & intelligas, & defendas.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆS. LXXXVII. ART. I.

373 CONCL. 1ª. Oportet: quod omnium operum suorū quisque tunc notitiā habeat.

¶Examen. Ly operum. Non tantū exteriorum; sed etiam interiorum. Itē, non tantum cōmissorū; sed etiam omissorū. Item, non tantum ex ista uel illa causa, puta ignorantia uel passione procedentium; sed etiam quacunq;. Item non tantū mortalium actualium, & originalium, sed etiā venialium quantumcunque minutissimorum.

¶Ly notitiam. Scilicet perfectam undiquaq;: tum quò ad circunstantias quaslibet, tum quò ad quæcūque alia sibi pro tali negocio accidētia necessaria, puta specié peccatorum. Nisi. n. hęc duo examina sic se haberent pro intellectu conclusionis; probatio sequens nō concluderet perfectè secundum q̃ intēdit (ut discurrenti faciliter patet). Vide art. 2. & 3.

¶PROB. Quia quisque omnium operū suorum quæ in illo cō muni iudicio uenient erit testis, accusator, vel defensor, (ut ex Rom. 2.) & in quolibet iudicio oportet, q̃ testis, accusator, uel defensor habeat notitiam omnium, quæ in iudicio uersantur.

CONCL. 2ª. Conscientiæ singulorum erunt, quasi quidam libri continentes res gestas, ex quibus iudicium procedet.

¶*Corollarium*. Ergo per hāc conclusionē monstrat sanctus Doctor: q̃ nullus dānatorū poterit cōqueri iuste, nisi de semetipso: quia ipsemet erit cā suæ damnationis cū iudiciū ex rebus a semetipso iam gestis pcedere hēat. Et ulterius nōstrat q̃ dānati uidebunt hoc ipsum in conscientia sua; licet de cognitione tali: ô emendentur ab iniustis querelis suis contra Deum.

¶PROB. Quia ex similitudine humanorū iudiciorum, & ex authoritate Apocal. 20. hoc patet.

1m mi-

*Est glo. Origenis in li. 2. Epi. ad Romanos sa multū remotè an med. t. 2.

*Li. 20. 4. à inc. tom. 5.

1m minor. Homines post resurrectionem non poterunt sua peccata sensu percipere. ℞. tamē alio modo ea percipere poterunt. § scilicet educere illa de thesauro memoriæ. Ad rationem in contrarium dicitur ꝙ quamuis aliqua excidentur à memoria, nullum tamen eorum erit, quod nō aliquo modo maneat in suo effectu, quia &c. ut in textu. Tunc nihil rō tra. Patet enim iam: quòd in quolibet homine erit aliquid, ex quo possit ad memoriam sua opera reuocare.

Item de maiori. De thesauro memoriæ educitur. ℞. 2. ex ui dictiua principal. tet. § Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Ex hoc tamen secundo respon so, quod ponitur in litera ly & tamen ut Augustinus &c. colligitur : quòd si nullus effectus remaneret in memoria, (qd primum responsum dixit) non posset adhuc quilibet cognoscere peccata sua : quamuis hæc diuina tunc per seipsam reduceret illa in memoriā cuiusque. Quamuis enim absolutè uerū sit, quòd præsupposito effectu aliquo in memoria cæteroru͂, faciliter poterit mediante hac ui diuina quisque recordari de omnibus: huic tamē effectui cognito, quin possit finaliter omnia in memoriam homini nibus reducere, non alligatur diuina illa virtus. Et fortè de aliquibus iudicibus & fermè insensatis (ne quandoque experientia docet) hoc ultimū verificabitur, quòd scilicet absque præsupposito illo effectu vis illa diuina opera bitur. Nec id tamen esset contra hunc textum : quoniam loquitur secundum cō munem regulam. Vide articulo secundo ad secundum : & inde à simili argumētare.

concl. m · *concl. p*

Pro obtinēda ista vi diuina in uita p̄senti, ad uitandū propetiā, ordinem maximè est.

**Li. 20. c. 14. p. 104 ...*

*† in tra ctatu De iudiciaria potestate in fi nali indi cio, 1 medio illi**

2m de minori. Quæ non uidentur aliud esse, quàm reatus, vel macula. ℞. negatur. § ut hic, & in ad primum. Tunc nihil &c. ut patet da se.

3m illatio conclusionis. Cum ergo &c. negatur illatio. § pro quanto sci licet infert, quòd propter charitatem sancti dolebunt de peccatis. Et eadem ad memoriam reuocabunt. Ad rationem de charitate dicitur, quòd licet charitas faciat dolere de peccato in statu, quo quis est capax doloris: tamen in statu, quo non est capax illius dolere non facit ut in textu. Vide quæstionem 16 art. 5

4m minor. Resurgentes damnati cognitionem de bonis, quæ aliquando fecerunt, non hab bunt. ℞. negatur ista §. Ad rationem respondetur quòd per hoc, quòd recordabuntur bonorum factorum, nō minuetur eorum pœna, sed augmentabitur propter rationē allatum in textu.

¶NOT. Et negatio facta per responsum, & responsio ad rationem argumenti, non firmatur ex Luc. 16. Vbi Abraham dicit ad damnatum : recordare, quia recepisti bona in vita tua. Hæc autem bona, satis cum aliqua probabile est, quòd receperit et bonis factis aliqui bus moralibus de cō gruo. Non enim bona moralia peccatorum hominum incassum fiunt: sed aliquo pacto cōgrue quodammodo merentur 1.2.q 114. art e.10. Hanc uerò recordationem non fummi nistrauit Abraham diuiti, ut consolationem indè reciperet: sed ut iustitia diuina cognita, magis inde iustis eructationibus torqueretur. Quod etiam ex textu respon. fin. clarius patet.

vnicuique sua conscientia reddet, & cogitationes erunt accusantes, & defendētes, quia oportet quod testis accusator, & defensor in quo libet iudicio habeat eorum notitiam, quæ in iudicio versantur, in illo autem communi iudicio, quia omnia opera hominum in iudicium ueniunt, m oportet quòd omnium operum suorum quisque tunc notitiam habeat*, unde p conscientiæ singulorū erunt, quasi quidam libri continentes res gestas; ex quibus iudicium procedet q, sicut etiam in iudicio humano registris vtimur, & isti sunt libri, de quibus Apocalyp. 20. dicitur: Libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum, vt per libros, qui dicuntur sic aperti, vt Augustinus* exponit 20. de ciuit. Dei, significentur Sancti, noui, & ueteris Testamenti, in quibus Deus ostendit, quæ mandata fieri iussisset. Vnde Ricardus † de sancto Victore dicit. Erunt corda eorum, quasi quædam Canonum statuta. Sed per liberum uitæ, de quo subiungitur, intelliguntur conscientiæ singulorum, quæ dicuntur singulariter liber vnus, quia una uirtute diuina fiet, vt cuncti ad memoriam sua facta reuocentur, & hæc vis inquantum ad memoriam homini reducet sua facta, liber vitæ dicitur, uel per primos libros conscientiæ intelligantur, per secundum, sententia iudicis in eius prouidentia descripta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis multa meritta, & demerita a memoria excidāt, nullum eorum erit, quod G non aliquo modo maneat in suo effectu, quia merita, quæ non sunt mortificata, manebūt in præmio quod eis redditur: quæ autem mortificata sunt, manent in reatu ingratitudinis, quæ augetur ex hoc quòd homo post gratiā susceptam peccauit. Similiter etiam demerita, quæ non sunt per pœnitētiam deleta, manent in reatu pœnæ, quæ eis debetur, quę tamen pęnitentia memoria, quam simul eum alijs meritis in notitiam habebunt: unde in quolibet homine erit aliquid ex quo possit ad memoriam sua opera H reuocare,† & tamen, ut Aug. † dicit, principaliter ad hoc diuina vis operabitur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ aliquæ notæ manent in conscientiis singulorum de operibus a se factis, nec oportet ꝙ notæ istæ sint reatus tantum, ut ex dictis* patet.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis charitas sit nunc cā dolendi de peccato, tamen sancti I in patria erunt ita perfusi gaudio, ꝙ dolor in eis locum habere non poterit, & iō de peccatis non dolebunt: sed potius gaudebūt de diuina misericordia, qua eis peccata sunt relaxata, sicut etiam nunc angeli gaudent de diuina iustitia, qua fit ut deserti à gratia in peccatum ruant illi, quos custodiunt, quorum tamē saluti solicite inuigilant.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ mali cognoscent omnia bona, K quæ fecerunt, & ex hoc non minuetur eorū dolor, sed augmētabitur, quia maximus dolor est multa perdidisse propter quod dicit Bo.* in 2. de Consol. Quia summum infortunij genus est, fuisse fœlicem.

†Lib. 20. de Ciuit. Dei. c. 14. à me. t. 5.

**Hoc art. ad 1.*

**Li. 2. Pro sā 4 prin.*

APPENDIX.

EX articulo habetur. ¶Primo: quomodo per rationem astcodas, recte insinuatā Matt. 12. ꝙ quilibet in iudicio cognoscet peccata, quæ fecit: & sic, Omne uer bum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationē de eo in die iudicij. Hæc ibi. Patet autē, ꝙ nullus pōt reddere rationem de aliqua re, nihilum cognoscat. Deocauit ergo dominus per hoc, ꝙ in die iudicij cognoscent singuli minutissima etiam peccata, quæ fecerunt aliquo de ijs rationē reddere non possent. Item ab Ecclesiastis. 12. Cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum. Hæc ibi. Ecce quòd per hoc designatur illa ui diuina, quàm ponit August nus 20. de ciu. Dei quà (inquit) fiet, ut cuncta peccata ad memoriam reuocentur. Alioquin nō appareret, quomodo Deus adduceret cuncta in iudicium pro omni errato. Illud enim adducere in iudicium est facere, ꝙ homi-

1 Vtil. p S. Eccl. &c.

homines pro omni errato rationem red dant iudici: quam, cum reddere nõ possint, nisi omnia illa cognoscãt, sequitur, quòd adducere illud fit Deum renocata ad memoriam uniuscuiusque eius errata pro iudicio faciendo. Item (ex quo etiam nunc dicta magis declaratur) ab Apocal. 20. Vidi mortuos magnos,& pusillos,stantes in conspectu throni, & libri aperti sũt, & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum. Hac ibi. Vbi vides: quòd iudiciũ fit ex his,quæ scripta sunt in libris, idest in cõscientia uniuscuiusque: & consequenter quod, unũquemque in libris ipsis cognoscere opera propria, denotatur per hoc. Vbi nota super ly mortuos magnos & pusillos: quod authoritas hçc multum facit ad 3. 8.art.2. appen. Item à Daniel.7. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Hec ibi.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, proquanto quod diximus insinuant,& intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides,quomodo ex his uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

374 † Ioan. Chrysos. Hom.31. sup epist. ad Hebræ. circa illud ca. 12. Et pænitentiæ locũ non inuenit, &c. & hom.41.& 41.ad populũ Antiochenũ tom.5.& Refertur de pœniten. dist. 1.c.Nunc autem. *Lib.4.Sen. dist. 17 S.F.c. ea ptim. † Glossa inter lib. ibid.

QVÆS. LXXXVII. ART. II.

CONCL.1ª. Oportet ad hoc,quòd iusta sententia appareat,quòd omnibus sententiam cognoscentibus merita innotescant.

¶PROB. Quia iustitia sententiæ ast secundum merita, uel demerita causæ;ergo non possit esse iusta.

¶NOT. Præsupponitur hic, quòd iustitia diuina sic omnibus euidenter apparere debeat; quæ nunc latet quò ad multa. Hoc autem uerissimum fore, iudicabit sapiens ex appen.icq.

ARTICVLVS II.

Vtrum quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non quilibet possit legere omnia, quæ sunt in conscientia alterius. Resurgentium enim non erit limpidior cognitio, quàm nunc sit angelorum, quorum æqualitas B resurgentib. promittitur Matt. 22. sed h angeli non possunt inuicem in suis cordibus uidere ea, quæ dependent a libero arbitrio, vnde indigent locutione ad ea inuicem innotescenda, ergo resurgentes nõ poterunt inspicere ea, quæ continentur in conscientijs aliorum.

2 Præterea, Omne, quod cognoscitur, aut cognoscit, in se, aut in sua causa, uel in suo effe- C ctu: sed b merita uel demerita, q continentur in conscientia alicuius, non poterit alius cognoscere in seipsis, quia solus Deus cordi illabitur, & secreta intuetur. Similiter nec in causa sua, nam omnes uidebunt Deum, q solus potest imprimere in affectum, ex quo procedunt merita uel demerita. Similiter et nec in effectu, q multa demerita erũt, quorum nullus effectus rema- D nebit, eis totaliter per pœnitentiam abolitis, ergo non omnia, quæ sunt in conscientia alicuius poterit quilibet alius cognoscere.

3 Præterea Chrys. † dicit in litera.* Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei p nunties, & pro eis depreceris, citius illa delebis, si uero obliuiscaris, tunc eorum recordaberis E uolens nolens, quando publicabuntur, in conspectu omnium amicorum, & inimicorum sanctorumq; angelorum proferentur. Ex hoc accipitur, quòd illa publicatio pçna est negligẽtiæ, qua homo confessionem præter mittit, ergo illa peccata, de quibus homo cõfessus est, non h publicabuntur alijs.

4 Preterea. h Solatium est alicui, si scit se habere multos so- A cios in peccato, & minus uerecundatur inde: si ergo quilibet peccatum alterius cognosceret cuiuslibet peccatoris erubescẽtia multum minueretur, quod non competit, ergo non omnes omnium peccata cognoscent.

SED CONTRA, Super illud 1.Cor.4. Illuminabit abscondita tenebrarum: dicit gloss. Gesta, & cogitata bona, & mala tunc aperta erunt omnibus, & nota.

Præterea. Omnium bonorũ peccata præterita æqualiter erunt abolita, sed quorundam Sãctorum peccata scimus, sicut Magdalenæ, & Petri, & Dauid. ergo pari ratione aliorũ peccata electorum scientur, & multo magis damnatorum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in ultimo, & in communi iudicio, omnibus oportet quòd diuina iustitia omnibus euidenter appareat, quæ nunc in plerisque latet, sententia autem condemnãtis, uel præmiantis iusta esse nõ potest, nisi secũdum merita, vel demerita proferatur, & ideo sicut oportet q iudex, & assessor iudicis merita causæ cognoscãt ad hoc, quòd iustam sentẽtiam proferant, ita m oportet ad hoc, quòd iusta sententia appareat, quòd omnibus sniam cognoscẽtibus merita innotescant.* Vnde quia, sicut cuilibet nota erit sua præmiatio & sua damnatio, ita omnib. aliis innotescent: P oportet, quòd sicut quilibet sua merita, uel demerita reducet ad memoriam, ita etiam, & aliena suæ cognitioni subiaceant, & est probabilior, & communior opinio q, quamuis contrarium Magister in litera * dicat, scilicet quòd peccata, quę sunt per pçnitentiã deleta, in iudicio alijs nõ patefient: sed ex hoc quidem sequitur, quòd nec ẽt pœnitentia de peccatis illis perfecte cognoscatur, in quo multum detraheretur Sanctorum gloriæ, & laudi diuinæ, quæ tam misericorditer Sanctos liberauit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia, uel demerita, facient aliquã quãtitatem in gloria, uel miseria hominis resurgentis, & ideo exterioribus visis poterunt cuncta in conscientiis uideri, & præcipue diuina virtute ad hoc operãte, ut sentẽtia iudicis iusta omnib. appareat.

AD SECVNDVM dicendũ, q merita, uel demerita poterunt

CONCL. 2ª Oportet, q quilibet merita uel demerita aliena tunc cognoscat & hæc est pbabilior & cõior opinio.

¶Examen ly probabilior & cõior opinio. Hoc dicitur propter bonos tantum. De his n. quidam dubitarunt, imò & tenuerunt, quòd eorũ demerita aliquando perpetrata non sint omnia propalanda, alijs. Quæ illorũ opinio in textu rationabiliter excluditur.

¶PROB. 1. Quia oportet q præmiatio atq; damnatio omnium aliorum cuilibet innotescat essa in sta (sicut etiã de sua propria sententiadum est:) 2. Quia (ly & hęc est probabilior) aliter multum detraheretur gloriæ sanctorum, ac diuini laudis 3. Quia (ly cõior præsupponitur.

¶NOT. Propter hoc quia singulis propria damnatio seu præmiatio debet necessariò apparere iusta determinatam est in art.1.ut ibi.

2ᵐ minor.

Angeli non possunt inuicem in cordibus suis uidere ea, quæ dependent à libero arb trio. R. nisi ex extationibus uis ad hoc argumentantur, bel anã à libero uirtute inuentur specia liter. & rũc nihil &c. Nã resurgentes duo bus prædictis modis cognoscent alienam cõscientiam. omnia enim merita præcedentia, uel demerita, facient &c. ut in tex.

2ᵐ minor.

Merita uel demerita, quæ continentur in con-

*Lib.4.Sen. dist. 34 S D.

conscientia alterius. non poterit aliud cognoscere in seipsis nec in effectu. ℞. negatiue ista prontiaq; parte. §. Ad rationem, dicitur; q̄ quamuis intellectus creatus quandoque ad id non sufficiat, tamen virtute diuina supplebitur, non quidem vi per se ipsum (sicuti Deus facit) cognoscat huiusmodi, sed per uirtutem diuinam.

*Art. præsen. ad 1.

¶NOT. Ex ultimis verbis text. vide quàm benè dictum sit art. 1. not. post ad 1m. Hinc enim patet: quòd virtus diuina non alligabitur viribus intellectus creati, ita ut non possit, immediatè & quandoque faciat per seipsam sanctum: ut ibi dictū est.

3m de consequentia.

Non publicabuntur aliis. ℞. ad ignominiam peccantis: non, absolutè. §. Tunc nihil &c. Publicabuntur enim absolutè sanctorū peccata quandoque patrata, sed nō ad ignominiam ipsorum. vt patet hic & corp. fin.

*Lib. 2. Orthodoxæ fidei c. 15.

¶Examen. Ly de quibus homo confessus est. Hoc dictū tex. argumenti intelligitur cum ista limitatione, quòd in illa non recidiuauerit finaliter. Aliaquin erubescentiam & ignominiam de illis non euaderet, specialiter propter ingratitudinem, quæ aucta est ex hoc, quòd post gratiam susceptam peccauit.

† Al. fortiter.

4m antecedens.

Solatium est alieni, si scit se habere multos socios in peccato, & minus verecundatur inde. ℞. si verecundia respiciat æstimationem hominum: non, si respiciat æstimationē Dei. §. Tunc nihil &c. Nam in iudicio illo respiciet æstimationem Dei; & ideo ex hoc quòd peccator aliorum peccata inspiciet, in nullo sua &c. ut in tex.

Verecundia, uel non uerecundia, datur de peccato unde ueniat.

poterunt aliis ostendi in suis effectibus, ut ex dictis * patet, uel etiam in seipsis per diuinam virtutem, quamuis ad hoc virtus intellectus creati non sufficiat.

AD TERTIVM dicendum, q̄ publicatio peccatorum ad ignominiam peccātis est effectus negligentiæ, quæ committitur G in omissione confessionis, sed quod peccata Sanctorum reuelentur, non poterit eis esse erubescentia, uel verecundia, sicut nec Mariæ Magdalenæ est in confusionem, quòd peccata sua publicè in Ecclesia recitantur, quia uerecundia est timor inglo riationis, ut Damascenus * dicit, quæ in beatis esse non poterit. Sed talis publicatio erit eis ad H magnam gloriam propter pœnitentiam, quam fecerunt, sicut, & confessor approbat eum, qui magna scelera † sua cōfitetur. Dicuntur autem peccata esse deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

AD QVARTVM dicendum, q̄ ex hoc quòd peccator aliorum peccata inspiciet, in nullo sua confusio minuetur, sed magis augebitur in alieno vituperio I suum vituperium magis perpēdens. Quòd enim ex tali causa confusio minuatur contingit ex hoc, quòd uerecundia respicit æstimationem hominum, quæ ex cōsuetudine redditur leuior: sed tunc confusio respiciet æstimationem Dei, quæ est secundum ueritatem de quolibet peccato, siue sit unius tantum, siue multorum.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnia merita uel demerita, propria vel aliena, vno intuitu ab aliquo videantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nō omnia merita, vel demerita ꝓpria, & aliena ab aliquo uno intuitu uideantur. Ea enim, quæ singillatim considerantur [h] non uidentur uno intuitu: sed damnati singillatim, considerabunt sua peccata, & ea plangent. Vnde dicunt Sapientiæ 5. Quid nobis profuit superbia? ergo non omnia uidebunt uno intuitu.

2 Præterea, Philosoph. dicit in secūdo * Topic. Quòd non cōtingit [h] simul plura intelligere: sed merita, & demerita propria, & aliena non uidebuntur nisi in intellectu, ergo non poterunt simul omnia uideri.

3 Præterea, Intellectus damnatorum non erit post resurrectionem eleuatior, quàm nunc sit beatorum, & angelorū, quantum ad cognitionem naturalē, qua cognoscunt res per species innatas; sed tali cognitione angeli non uident plura simul, ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta [h] simul uidere.

SED CONTRA, Super illud Iob. 8. induetur confusione, dicit Gloss. * Viso iudice, mala omnia ante oculos mentis uersabūtur: sed iudicem subito uidebūt, ergo similiter mala, quæ commiserunt, & eadem ratione omnia alia.

Præterea, August. † 20. de Ciuit. Dei habet pro inconuenienti, quòd legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta singulorum sunt scripta, eo q̄ nullus ualeat æstimare illius libri magnitudinem, uel quanto K tempore legi posset, sed similiter etiam non posset æstimari tempus, quantum oporteret ponere ad considerandum omnia

APPENDIX.

Vid. 2. p. S. Eccl. &c.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendas, rectè insinuatum à &c. 1. Cor. 4. quòd quilibet poterit legere omnia, quæ sunt in conscientia alterius: & sic. Quoadusque ueniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum: & manifestabit consilia cordium. Hæc ibi. Vbi secundum glosam insinuatur, quòd gesta tam bona quam mala aperta & nota erunt omnibus. Item à Nau. 3. Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Hæc ibi. Vbi sub exemplo ciuitatis Niniue monstrat, & quidem à fortiori, quid F facturus sit circa peccatores in die iudicij. A fortiori, inquam: quia iudicium generale fiet distinctius, seu rigorosius iudicio quocunque temporaliter, seu corporaliter contra speciales personas facto. Item Oseæ 2. Reuelabo stultitiam suam in oculis amatorum eius. Hæc ibi. Vbi dicito, ut supra. Item ab Isaia. 47. Reuelabitur ignominia tua & uidebitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non resistit mihi homo. Hæc ibi. Vbi dic ut supra. Item à Iob. 26. Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra consurget aduersus eum: apertum erit germen domus illius detrahetur in die furoris Dei. Hæc ibi. Vbi ad literam loquitur de peccatore in die iudicij: de quo dicit quòd cœli reuelabunt iniquitatē eius, quia sancti cognoscent illius iniquitatem, & dicit quòd terra consurget aduersus eum; hoc est, q̄ omnes tàm de cœlo quàm de terris catholicè per cognitione iniquitatum eius insurgent contra eū quasi ipsum cōdemnantes, laudando sciliceti & approbando, iniquam ultam, sententiam à iudice contra ipsum latam: ut dicebatur in corpo. Item ab Isaia. 45. Mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua. Hæc ibi. Vbi secundum aliam translationem dicit, confitebitur omnis lingua. Non autem iudicia Dei tunc omnis lingua confitebitur. i. laudabit, nisi cognosceret iudicia eius esse iusta; & nō cognosceret per experimentum (quod maximè requiritur ad conuincendum impios) nisi cognosceret latentia in cōscientia cuiusque.

*Lib. 2. c. 4. in declaratione loci 3.

*Glo. ord. ibid.

*Li. 20. c. 14. à med. tom. 5.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta scripturarum pro quanto quod diximus, insinuant, & intelligas, & tueatur.

3 ¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXVII. ART. III.

CONCL. Omnes singula considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore breuissimo, diuina uirtute ad hoc adiuuante. 575

¶PROB. Qu a hoc patet, 1. & ex Augustino, 2. & ex relectione aliarum opinionum ibi, oppositum dicentium.

3m de

1m d maiori. Non uidentur uno intuitu. &c. unoinstanti proprie dicto non autem, uno &c. i. tempore breuissimo. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclu.

2m ex Philosopho. Simul. &c. in instanti non autem, id est, tempore breuissimo. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclus.

¶NOT. Quanto quis solertius intellectus magis uiget tanto citius & melius ali qua intelliget, licet sint plura, ut experientia docet: quauis nō in instanti proprie dicto. Quia igitur tunc diuina uirtute intellectus cuiusque in cognoscendo & propria & aliena, merita uel demerita erit admodum solertior quàm nūc: ideo nō mirum ꝙ plura, immò plurima cognoscet uno intui tu tpe breuissimo.

3m de cōclusione. Simul uidere. &c. in instanti, & ppria uirtute naturali tantum. §. Tunc nihil &c. Nam de uirtute naturali præcisè nō est ista quæstio, sed de illa, uirtute diuina adiuta.

4m ex glosa. Versabuntur. &c. breuissimo tpore: non, in instanti. §. Tunc nihil &c. ut patet. Nā & iudicem uidebunt subito. i. tempore breuissimo, quasi ex improuiso apparētem. q. 88. ar. 2. ad 3m.

5m de cōclusione. Omnia simul. &c. ut nunc supra. §.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primo: quo modo per rationem ostendas meritò insinuatum à Matth. 24. ꝙ in breuissimo tempore facta aliena & propria tunc cognoscentur: ut sic. Sicut fulgur exit ab oriente, et apparet usq; in occidentem: ita erit aduentus filij hominis. Hæc ibi. Item à

merita, & demerita sua, & aliena ab aliquo homine, si successiue diuersa uideat, ergo oportet ponere quòd omnia simul uideat unusquisque.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd omnia merita, & demerita simul aliquis uidebit sua, & aliena in instanti, quod quidem de Beatis facile credi potest, quia omnia in uno uidebunt, & sic non est inconueniens, quòd simul plura uideant. Sed de damnatis, quorum intellectus non est eleuatus, ut possint Deum uidere, & in eo omnia alia, est magis difficile. Et ideo alii dicunt, quòd mali simul omnia uidebūt in genere peccata sua, & hoc sufficit ad accusationem illam, quæ debet esse in iudicio, uel ad absolutionem, non autem uidebūt omnia simul descendendo ad singula. Sed hoc etiam non uidetur consonum dictis August. 20. de Ciuit. Dei, qui dicit, quòd omnia mentis intuitu enumerabūt, quod autem in genere cognoscitur non enumeratur: unde potest eligi media uia, quòd singula considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore breuissimo diuina uirtute ad hoc adiuuante, & hoc est quod dicit August. ibidem, quòd mira celeritate enumerabuntur: nec est hoc impossibile, quia in quolibet paruo tempore sunt infinita instantia in potentia. Et per hoc patet solutio ad utranque partem.

* Li. 20. c. 14. à med. tom. 5.

* Lib. 20. de ciuita. Dei, c. 14. à med. to. 5.

QVAESTIO LXXXVIII.

De iudicio generali, tempore, & loco in quo fiet, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de iudicio generali, tempore, & loco in quo fiet.

Circa quod quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum generale iudicium sit futurum.

Secundo, utrum quantum ad disceptationem fiet per uocalē locutionem.

Tertio, Vtrum fiet tempore ignoto.

Quarto, Vtrum fiet in ualle Iosaphat.

ARTICVLVS I.

Vtrum generale iudicium sit futurum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd generale iudicium non sit futurum. Quia ut dicitur Naum 1. Non iudicabit Deus bis in idipsum: sed nūc Deus iudicat de singulis hominum operibus, cum post mortē pęnas, uel pręmia pro meritis tribuit, & dum etiam quosdam in hac uita pro bonis uel malis operibus præmiat uel punit, ergo uidetur quòd non sit aliud iudiciū futurum.

2 Præterea, In nullo iudicio executio sententiæ præcedit iudicium: sed sententia diuini iudicij quo ad homines, est de adeptione regni, uel exclusione à regno ut patet Matthæi 25. Ergo cum modo aliqui adipiscantur regnum ęternum, & quidam excludantur ab ipso perpetuo, uidetur quòd aliud iudicium non sit futurum.

3 Præterea. Propter hoc aliqua in iudicium oportet adduci, quia dubium est, quid de eis definiendum sit: sed ante finem mundi determinata est unicuiq; sua damnatio, & cuique Sanctorum sua beatitudo, ergo &c.

SED CONTRA, Matth. 12. dicitur. Viri Niniuitæ resurgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabūt eam, ergo post resurrectionem aliquod iudicium fiet.

Præterea. Ioan. 5. dicitur. Procedent, qui bona egerunt in resurrectionem uitæ, qui uero mala in resurrectionē iudicij, ergo uidetur ꝙ post resurrectionē aliquod iudicium sit futurum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut operatio pertinet ad rerum principium, quo perducuntur in esse, ita iudicium pertinet ad terminum, quo res ad finem suum perducitur. Distinguitur autem duplex Dei operatio: una, qua res primitus

Luc. 17. Sicut fulgur coruscans de sub cęlo in ea quæ sub cęlo sunt, fulgettita erit filius hominis in die sua. Hæc ibi. Pat et autem quòd fulguris coruscatio tempore breuissimo fit: unde per antedicta uidetur euangelistæ designasse quòd præsentia iudicis paruo tempore durabit. Et cum duratione iudicio, singulis pateant singulorum acta: per illa eadem uidentur denotare, quòd ista eorum cognitio erit intuitu breuissimo, et consequenter breuissimo tempore completa. His tanto plus assentiendum uidetur: quanto magis etiam ab Augustino 20. de Ciuit. Dei, et à glosa super Iob 8 fulcimentum habent: ut patet consideranti argumentorum primum et secundum ly sed contra. Item à q. 88. ar. 2. hic idem sensus uidetur approbari.

Tho. 4. d. 47. q. 1. ar. 1. q. 1. & seq.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum pro quanto quod dicimus insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciffim Angelica doctrina hæc, & declaret, & cōsolidetur.

QVÆ. LXXXVIII.

ART. I.

CONCL. 1a. Duplex est Dei iudiciū de homine.

¶PROB. Quia duplex est operatio Dei circa hominem (ut in tex.

¶NOT. Da ob bus donis à Deo datis homini tōnem reddi turus est homo Deo: ut ex multis locis scripturarū habetur. Vnde meritò textus duplex iudicium de homine posuit ex duplici operatione Dei circa hoiem. In prima siquidem donauit esse homini, & 2a. tribuit gubernationem. Vnde nulla eius operatio, cum per utranque benefi cium ei sane magnū conferatur homini, debet 376

debet esse sine iudicio de homine. Nam & unusquisque prudēs F in humanis quærit rationem à seruo suo de illis rebus, quæ ipsi credidit dispensandas. Et per utramque præditarum operationum beneficia homini collata uoluit Deus dispensari ab homine, tanquam ab eo qui liberi arbitrij est.

alicuius huiusmodi patiuntur maxime post mortem, ut exercitato lectori in historijs faciliter de talibus occurret. Ea ijs autē uisis uel auditis multas utilitates prouenire uiuētibus nō dubiū est. Vnde patet, quod hæc omnia gubernationi diuinæ attestantur.

¶CONCL. 2ª. Per iudicium correspondens gubernationi unusquisque singulariter pro suis operib. iudicatur, non solū secundum quod sibi cōpetit, sed secundum quod competit gubernationi uniuersi.

¶Examen ly iudicium correspōdens gubernationi. Idest iudicium factum de unoquoque in morte sua. Et hoc dicitur iudicium speciale.

concl. m

¶Ly secundum quod competit gubernationi. Scilicet à Deo factæ: non per illum iudicandum hominem exercitæ. Nam de gubernatione, quā ille homo exercuit circa res creatas intelligit iudicari quā iudicatur de operibus secūdum quòd sibi competit.

*Al. operi.

concl. p

¶PROB. 1. Quia præsupponitur clarata. Quia (ly sed secundum &c.) differtur unius præmiatio pro utilitate aliorū, & pœnæ unius ad profectū alterius cedūt.

concl. s

¶NOT. Ex eo quod nondū completa est diuina gubernatio huius uniuersi quādo iste moritur: ideo disponēdum restat quidnā de hoc moriente ex illeo guberuatione mundi possit proficere, uel nō. Nā ille moriens etiā pars uniuersi est &c. Et hoc est, quod probatio textualis infert unde. Quando.n. dicit, quod præmiatio unius differtur pro utilitate aliorū &c. clarè sonat hoc.

concl. u

¶Examen. Ly differtur pro &c. Hoc non dicitur de præmiatione animarū: sed corporum. Animæ namque mox eā quā recipiunt si purgatæ fuerint, sed

in esse perduxit, instituens naturam, & distinguēs ea, quæ ad cōpletionem pertinēt, à quo quidem opere Deus dicitur quieuisse Genes. 1. Alia eius operatio est, qua operatur in gubernatione creaturarum, de qua Ioan. 5. Pater meus usque modo operatur, & ego operor: ita etiam [m] du- G plex eius iudiciū distinguitur, [n] ordine tamen conuerso. Vnum, quod respondet* operationi gubernationis, quæ sine iudicio esse non potest, [p] per quod quidē iudicium unusquisque singulariter pro suis operibus iudicatur, non solum secundum quòd sibi competit: sed secundum quòd competit gubernationi uniuersi. unde differtur unius præmiatio pro utilitate aliorum, ut pa- H tet Hebr. † 11. & pœnæ unius ad profectum alterius † cedunt: unde, [s] necesse est ut sit aliud iudicium uniuersale; correspōdens ex aduerso primæ rerum productioni, in esse, [t] ut uidelicet sicut tunc omnia processerunt immediate à Deo, ita tunc ultima completio mundo detur, unoquoque accipiente finaliter, quod ei debetur secundum seipsum: unde in illo iudicio apparebit manifeste diuina iustitia quantum ad omnia: quæ nūc ex hoc occultatur, quòd interdum de uno disponitur ad utilitatem aliorum aliter quàm manifeste opera exigere uideantur. Vnde etiam † & [u] tūc erit uniuersalis separatio bonorum a malis, [x] quia ulterius non erit locus, ut mali per bonos, uel boni per malos proficiant: propter quem profectum interim commixti inueniuntur boni malis quo ad usque status huius uitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd quilibet homo, & est singularis quædam persona, & est pars totius generis humani: unde † & duplex ei iudicium debetur. Vnum singulare, quod de eo fiet post mortem quando recipiet iuxta ea, quæ in corpore gessit, quamuis non totaliter, quia non quo ad corpus: sed quo ad animam tantū. Aliud iudicium debet esse de eo, secundum quòd est pars totius humani generis, (sicut aliquis iudicari dicitur secundum humanam iustitiam, quando etiam iudicium datur de communitate, cuius ipse est pars) unde, & tūc quando fiet iudicium totius humani generis per uniuersalem separationem bonorem à malis, etiam quilibet per consequens iudicabitur: nec tamen Deus iudicabit bis in idipsum, quia non duas pœnas pro uno peccato inferet: sed pęna, quæ ante iudicium complete inflicta non fuerat in ultimo iudicio cō- I plebitur, postquam impij cruciabuntur quo ad corpus, & ad animam simul.

Ad secundum Dicendum, quod propria sententia illius generalis iudicij est uniuersalis separatio bonorum à malis, quę illud iudicium non præcedet: sed etiam nunc quo ad particularem sententiam uniuscuiusque non plene præcessit iudicij effectus, quia etiam boni amplius post iudicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adiuncta, tū ex K numero sanctorum completo; & mali etiam plus torquebūtur ex

¶CONCL. 3ª. Necesse est, ut sit aliud iudicium uniuersale correspondens ex aduerso primæ rerū productioni in esse.

¶PROB. Quia necesse est, quod unusquisque accipiat finaliter illud quod ei debet secundum seipsum.

¶Examen. Ly secūdum seipsum. Scilicet totū: hoc secūdū animā & corpus.

¶Ly quod ei debet. Scilicet secundū omnes considerationes. Puta secūdū quod uixit in filijs & in memorijs hominū, in quibus quandoque contra ueritatē habitus est bonus uel malus: sicut est de bono patre habente malos filios, uel de malo habēte bonos; & de bono uiro adhuc in memorijs hominū habito pro malo, uel de malo habitu pro bono. Item secundū quod opera eius habuerūt effectum bonum uel malum in parua uel in magna quātitate: sicut est de hæresiarchis, quorū hæreses multos post mortem et hæresiarcharū ad infidelitatem traxerant; & de bonis patriarchis puta beato Dominico ordinis prædicatorū fundatore, ex cuius saluberrimis doctrinis & exemplis, et post eius mortem multi uitā religiosā adepti sunt. Item de alijs huiusmodi puta S. Thoma doctore Angelico, cuius doctrina sana, adeò mirabiliter profecit, quot die proficit, & proficiet, sacro sancta Rom. Ecclesia. Pro dictis hic, & alijs de iudicio, uide 3. par. q. 59. ar. 5.

Ly in illo iudicio apparebit manifestè &c. ut patet ex q. 87. ar. 1. & 2.

¶CONCL. 4ª. in iudicio uniuersali erit separatio bonorum à malis.

¶PROB. Quia non erit locus amplius, ut mali, per bonos uel boni per malos proficiant.

corpora hic relinquūtur. Ideo aūt relinquuntur, ut uiuentes ex ijs uisis proficiant, uel uisitando illa, uel ad tactū illorū sanitates miraculosè accipiendo, uel ex hoc fidem de illorum pręmio concipiendo, uel ex hoc infideles de suis malis conuincendo, uel de huiusmodi: sicut quotidie uidemus circa corpora sanctorū in mundo relicta.

¶Ly & pœnæ unius &c. Sicut legitē de quibusdam aīabus suū purgatoriū sortitis in hoc uel in illo loco uiuentiū ubi peccauerunt, & hoc ut uiuētes ipsi ex iustitia Dei uisa in aīabus illis corrigantur. Intelligitur ēt text. de corporibus impiorū: puta quæ à demonio uisibiliter post mortē per sacra portanē, uel in morte ipsa eruciantur, uel aliquid insoliti supplicij, siue fœtoris, siue

1m ex Naum. Non iudicabit Deus bis in idipsum. ergo inferendu duas pœnas completas pro uno peccato. non aliter. S. Tunc nihil contra. Nam in iudicio particulari & uniuersali diuersa considerantur, ut ex dictis patet: & pœnæ uel præmio quæ completa non fuerant ad complementum totale adducuntur.

2m maior. In nullo iudicio executio sententiæ iudicium præcedit. R. secundum quòd executio fienda est in tali iudicio: non aliter. S Tunc nihil &c. Nam

illa sententiæ processio, de qua in ms ori argumentum loquitur, non est illa mei executio, quæ fiet in iudicio uniuersali. Propter hoc alij na' in iudicium oportet adduci, quia dub om est, quid de eis defi-

3[m] maior. niendum sit. R. uel quibuslibet definiendum sit. §. Tunc nihil &c. Quamuis n. cuilibet homini ante iudicium uniuersale sit certa &c. ut in tex.

quia omnibus notificandum est, quid de

A finem perseuerentiã donat, in suo aduentu resuscitet, & glorificet; & sic iuxta promissionem suam æquales sanctis Angelis faciat, & ad eum statum perducat in quo ab ipsa perfectione deinceps mutari non possint. Vnde diuersa erit sanctorum gloria, sed una erit omnium uita æterna. Diabolum uerò, & angelos eius in ignẽ æternum à Christo esse mittendos, ubi nunquam carebunt pœna, quam eis præparauit diuina iustitia. Cum ipso etiam diabolo impios homines proco, quia cum in malis operibus, imitati suos & ante finem præsentis uitæ congruam pœnitentiam non egerũt resumptis corporibus supplicio æternæ. ó- bollionis arsuros. Hæc ibi. Vbi multa etiam aduertet prudens lector, quæ ad supradicta ualebũt. Item à Symbolo fidei Apostolorũ. Inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos. Hæc ibi. Quibus subscribit Athanasius in suo symbolo. Quicunque uult saluus esse &c. quod est cõpendiosa regula fidei, teste concil. Florent. io decret. Eugenij 4. Armen. dato.

adiuncta pœna corpori, & in cõpleto in pœnis numero damnatorum, quia quanto cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.

AD TERTIVM dicendum, quòd uniuersale iudicium magis directe respicit uniuersalitatem hominum, quàm singulos indicandorum; quamuis ergo cuilibet homini ante iudicium sit certa notitia de sua damnatione, uel præmio, non tamen omnibus damnatio, uel præmium innotescet: unde iudicium necessarium erit.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudicium fiet per locutionem uocalem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod iudiciũ illud quantum ad disceptationẽ, & sententiam &c. fiet per locutionem uocalem. Quia, ut Aug.* dicit 20. de Ciui. Dei. Per quot dies futurum hoc iudicium tendatur, hoc incertum est, sed non esset incertum, si illa [b] quæ in iudicio dicuntur futura, tantum mentaliter complerentur, ergo D iudicium illud uocaliter fiet, & non solum mentaliter.

2 Præterea, Greg.* dicit, & habetur in litera. Illi saltem [h] uerba iudicis audiẽt, qui eius fidem uerbo tenuerunt, hoc autem nõ potest intelligi de uerbo interiori, quia sic omnes uerba iudicis audient, quia omnibus bonis, & malis nota erunt omnia aliorũ, ergo uidetur, ꝙ iudicium illud uocaliter peragetur.

E 3 Præterea, Christus secundum formam hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus possit uideri, [h] ergo eadẽ ratione uidetur quòd corporali uoce loquatur, ut ab omnibus audiatur.

SED CONTRA. Aug. 20.* de Ciuit. Dei, quòd liber uitæ de quo Apocal. 20. Vis quædam intelligenda est diuina, qua fiet, ut cuique opera sua bona, uel mala ad memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut accuset, uel excuset conscientia, atque simul, & omnes homines, & angeli iudicentur: sed si uocaliter discuterentur merita singulorum nõ possent omnes, & singuli iudicari, ergo uidetur, quòd discussio non erit uocalis.

B

4 Præterea. Sententia proportionaliter debet testimonio respondere: sed testimonium, & accusatio, & excusatio erit mentalis, vnde Roman. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut ẽt defendentium in die, cum iudi- C cabit Deus occulta hominum, ergo uidetur quòd illa sententia, & totum iudicium mentaliter compleatur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd[m] quid circa hanc quæstionem sit uerum, pro certo definiri non potest, tamẽ probabilius æstimatur quòd totum illud iudicium, & quo ad discussionem, & accusationem malorum, & commendationem bonorum, & quo ad sententiam de utrisque mentaliter perficietur. [n] Si enim uocaliter singulorum facta narrarentur, inæstimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur; sicut etiam Augustin.* dicit uigesimo de Ciuitate Dei, quòd si liber, ex cuius scriptura omnes iudicabuntur, ut dicitur Apocalyp. uigesimo carnaliter cogitetur, quis eius magnitudinem, aut longitudinem ualeat æstimare? aut quanto tempore legi poterit liber, in quo scriptæ sunt uniuersæ uitæ uniuersorum? Non autem minus tempus requiritur ad narrandum ore tenus singulorum facta, quàm ad legendum si essent in libro materiali scripta. Vnde probabile est: quòd illa, quæ dicuntur Matthæi 25. non uocaliter: sed mentaliter intelligenda sunt esse perficienda.

APPENDIX.

Vill. pro S. Ecc. ci. &c. — 5 EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem interimas hæresim Dauidicorum, flagellantium, Samaritanorum, Saduceorũ, Barbarianorũ, Gnosticorum, Albanensium (Prat. eorum ti tu.) dicentium: iudicium uniuersale extremum non esse futurum.

¶Secundò habes quomodo per rationem ostendas meritum uitam damnari à Ioan. 5. Qui in monumentis sunt procedent, qui bona fecerunt in resurrectionem uitæ, qui uerò mala in resurrectionem iudicij. Hæc ibi. Vide quod post resurrectionem in monumentis collat iudicium quo aliqui ad uitam æternam alij ad iudicium. i. supplicium æternũ addicuntur. Item à Matth. 25. Cũ uenerit filius hominis in sede maiestatis suæ &c. tunc congregabuntur ante eũ omnes gentes &c. Tunc dicet Rex, esuriui, sitiui, &c & dedistis, uel non dedistis, &c. Venite benedicti patris mei, Ite maledicti in ignem æternũ. Hæc ibi. Ecce iudiciũ uniuersale manifestissimè per omnia ibi declaratum. Itẽ à regul. catholicæ fidei, quæ ponũtur in lib. B. Augustini de fid. ad Petr. cap. 38. firmissime tene, & nullatenus dubites Christum filium Dei ad iudicandos uiuos & mortuos uenturũ, ut homines, quos suæ gratiæ dono hic gratis per fidem iustificat eidemque iustificauit in fide & charitate sanctæ matris ecclesiæ usque in

*lib. 20. c. 1. ante me. 10. 5.

* lib. 26. Mor. ca. 20. parũ ante me. uel secundũ quosdam 24.

*lib. 4. sẽ. d. 47. §. C ante me.

*Lib. 20. c. 14. post me. 10. 3.

¶Tertiò habes quo modo per canonem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto iudicium generale futurum esse insinuauit, & intelligas, & probes, & defendas. 1 concl.

¶Quartò uides: quo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc et declaretur, & consolidetur. 4

QVÆS. LXXXVIII.

ART. II.

* Lib. 20. cap. 14. à me. 10. 5.

CONCL. Quid circa hãc quæstionem sit uerum, pro certo diffiniri non potest: tamen probabilius æstimatur, quòd totum illud iudicium, & quò ad discussionem, & accusationem malorum, & commendationem bonorum, & quo ad sententiam de utrisque, perficietur mentaliter. 178

¶Examen. Ly discussionem &c. Hæc habẽtur expresse in sensu Matth. 25.

¶RESP. Quia si uocaliter omnia hæc contingerent inæstimabi-

ma-

mabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur (ut ex Augustino patet.)

*Loco notato in argum. 1.

¶Corollarium. Ex his ergo melius intellige prædicta q. 87 articulis suis. Et nota: quòd ex probatione habetur, quòd conclusio intelligit omnia illa quatuor simul adeo, quòd aliqd illorum, puta seorsum, ad bonos, Venite benedicti &c. & ad malos, Ite in &c.

*Al. tamē

Item dicendum esse notaliter, teneri potest absque aliqua conclusionis offensa. Propterea etiam conclusio ad simile quid significandum notant ter appositum ly totū, ad ly illud iudicium.

1^m minor.

Non esse incertum: si illa quæ in iudicio dicuntur futura, tantum mentaliter complerentur &c. & sic tertio certo ta lia mentaliter tantū esse complenda. §. Tunc nihil &c. ut patet.

2^m ex Gregorio.

Verba in dictis &c. ex uerbis legis iudicantur, ut in text declaratur. Tunc nihil &c. Transitum. n. in argumento à uerbis legis per quæ iudex iudicat fideles ad uerba alterius cōsiderationis: puta ad notitiam conscientiarum habitam ex uirtute iudicis, quæ uirtus hēt uim uerborum.

3^m cōsequētia.

Ergo &c. Ut negatur cōsequētia. §. Non enim est eadem ratio, quòd ad longitudinem tēporis occupandam, de Christi apparitione corporali, & uoce,

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò quomodo per rationem ostendas meritò totius finuatum à &c. ut q. 87 ar. 5 appen. Hoc tamen obseruato, quòd sicut ibi dicta applicantur ad notitiam conscientiarum; ita hic debent

1

Vtil. p S. Eccl. &c.

Ad primum ergo dicendum, quòd pro tanto dicit August.* quòd incertum est per quot dies iudicium tendatur: quia nō est determinatum utrum mentaliter, uel uocaliter perficiatur. Si enim uocaliter perficeretur prolixum tempus ad hoc exigeretur; si autem mentaliter, in momento fieri poterit.

Ad secundum dicendū, quòd etiam si iudicium fiat mentaliter *tantum uerbum Greg. saluari poterit: quia etsi omnibus innotescent sua, & aliorum facta diuina uirtute hoc faciente, quæ in euangelio locutio dicitur, tamen illi, qui fidem habuerunt, quàm ex uerbis Dei conceperunt, ex uerbis iudicabuntur: quia dicitur Rom. 2. Qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Vnde quodam speciali modo dicetur aliqd his, qui fuerunt fideles, quod non dicetur infidelibus.

Ad tertium dicendum, quod Christus corporaliter apparebit ut ab omnibus corporaliter iudex cognoscatur, quod quidem subito fieri poterit: sed locutio quæ tempore mensuratur, requireret immensam temporis longitudinē, si uocali locutione iudicium perageretur.

ARTICVLVS III.

Vtrum tempus futuri iudicij sit ignotum.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quòd tempus futuri iudicij non sit ignotū. Sicut enim Sancti patres expectabant primum aduentum, ita nos expectamus secundum: sed Sancti Patres sciuerunt tempus primi aduentus, sicut patet per numerum hebdomadarum, qui describitur Dan. 9. unde & reprehēduntur Iudæi, quòd tempus aduentus Christi nō cognouerint, ut patet Luc. 12. hypocritæ faciem cęli, & terræ nostis probare, hoc autem tempus quomodo nō probastis? [h] ergo uidetur nobis esse determinatum tempus secundi aduentus, quo Deus ad iudicium ueniet.

2 Præterea, Per signa [h] deuenimus † in cognitione signatorum, sed de futuro iudicio multa signa nobis proponūtur in Scriptura, ut patet Matth. 24. & Luc. 21. & Marc. 13. ergo in cognitionem illius temporis possumus peruenire.

3 Præterea, Dicit Apost. 1. Corinth. 10 Nos sumus in quos fines sęculorum deuenerunt, & 1. Ioan. 2. Filioli, nouissima hora est, &c. cum ergo iam longum tēpus transierit ex quo dicta hæc sunt, uidetur quòd saltem nunc scire possumus, quòd ultimum iudiciū sit propinquum.

4 Præterea. Tempus iudicij non oportet esse occultum, nisi propter hoc, quòd quilibet solicitius se ad iudicium præparet, dū determinate tempus ignorat: sed eadem[h] solicitudo remaneret et si certum esset; quia cuique incertum est tempus suæ mortis in quo (sicut dicit August.* in epist. ad Elitium) quemcunque inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi nouissimus dies; ergo non est necessarium tempus iudicij esse occultum.

Sed contra est quod dicitur Matth. 24. De die illa, uel hora nemo, nec angeli in cęlo, nec Filius scit, nisi Pater, dicitur autem filius nescire, inquantum nos scire non facit.

Præterea, 1. Thess. 5. Dies domini sicut fur in nocte, ita ueniet, ergo uidetur cum aduentus furis in nocte sit omnino incertus, quòd dies ultimi iudicij sit omnino incertus.

Respondeo, Dicēdum, quòd Deus per scientiam suam est causa rerum, [m] utrumque autem creaturis communicat [n] cūm, & rebus tribuit uirtutem agendi alias res, quarum sunt causæ, & quibusdam etiam cognitionem rerum præbet: [m] sed in utroque aliquid sibi reseruat. [n] Operatur enim quædam in quibus nulla creatura ei cooperatur, & similiter cognoscit quædam, quæ à nulla pura creatura cognoscuntur. Hæc autem nulla alia magis esse debent, quàm illa, quę soli diuinæ subiacent potestati, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & huiusmodi est finis mū-

applicari & ad illā, & ad discussionē seu examen, meritorū, & ad accusationem malorum, & commēdationem bonorum & sententiā simul. 2

¶ Secundò habes: quòd per rationē prædicta scripturarum, pro quanto locutionem uocalem quo ad illa non fore sed mentalem, insinuāt, & intelligas, & tueatis.

¶ Tertiò uides, quo modo ex his uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 3

QVÆ. LXXXVIII.

ART. III.

Concl. 1ª. Deus cōmunicat creaturis, & operari, & cognoscere: sed in utroque aliquid sibi reseruat. 378

¶ PROB. 1. Quia Deus tribuit uirtutē rebus agendi alias res, & quibusdam cognoscendi etiam. 2. Quia ly sed in &c.) Deus operatur quædam, in quibus nulla creatura ei cooperatur & cognoscit quædam, quæ a nulla pura creatura cognoscuntur.

*Est epi. 80. non multū remote à princ. a

¶ NOT. Ex uario modo loquendi in probatione hac ostē, dit D Thomas, quòd omnibus rebus, uel saltem pluribus datur uirtus causandi alias res pa ucioribus autem uirtus cognoscendi. Nam de prima communicatione loquens dicit, ly rebus tribuit uirtutem agendi: & de secunda loquens inquit, ly quibusdam etiam cognitionem. Et hoc uerum est, Nam animata solū & supra, ut puta spiritus, cognoscunt ulta quòd operantur: non animata uerò etiam minima operantur. Rursus. Dicit ly creatura pura: ut per hoc denotet, quòd Christus homo, qui non est pura creatura, etiam quò ad humanitatem, cognoscit diem iudicij.

concl. m

concl. 2ª.

¶CONCL. 2ª. Decenter cognitio finis mundi soli Deo reseruatur.

¶ PROB.

¶PROB.1. Quia si aliqua Dei solius cognitioni reseruantur (ut sc̃clusione prima) magis debet eidẽ reseruari illa in quibus nulla creatura el cooperatur: et huiusmodi est finis mundi (ut in tex.) 2 Quia patet Actu.1.

Eccl. p

1m illatio cõclusionis. Ergo etc.

R. negatur illat. o.S. Non. o. est simile de utroq; aduẽtu. Quoniam in primo Christus uenit occultus, secundum illud etc. ut in tex.

¶NOT. Cum hoc ꝙ tempus primi aduentus Christi determinatẽ certò cognouerunt hoies, stat, ꝙ non eadem facilitate personam Christi cognouerunt certò & determinatẽ. Licet n. ipsius personã postmodũ cognouerint certò: tamen multis miraculis Christi & Ioannis Baptistæ indicijs opus fuit.

*Epist.80. nõ multũ ante me temore et deio cepit, to.2.

2m ad maiori.

Deuen'mus. R. aliqualiter tñ semper, determinate & certo S. Maximè qñ signa ad hanc determinationem signanda n dantur. Tunc nihil &c. Nã signa illa, quę adducit minor, etiã pro quanto ad indicandum iudicij tempus faciunt, non dãtur à dño ad hoc, ut determinate illud tẽpus annuntient.

3m ex Apostolo, & Ioã.

*Al. prænuntiantur.

Fines sæculorum: nouissima hora. R. dicunt statũ mundi non aũt, determinatam quantitatẽ tẽporis iudicij. S Tũc nihil &c. Licet enim ex hoc quod à tempore illo in quo dicta sunt p̃missa multum tempus transierit; tamen scire non possumus, quòd iudicium sit propinquum (ut intendit arguens.)

¶Examen. Ly propinquum. Scilicet determinatè. Inten. tum enim contextur est determinatã propinquitatem signare non autẽ quo modocunque sos-

di, in quo erit dies iudicij. Non A enim per aliquam causam creatam mundus finietur, sicut etiã mundus esse incepit nisi immediate à Deo. Vnde decenter, cognitio finis mundi soli Deo reseruatur, & hanc rõne uidetur ipse Dñs assignare Actu.1. Non est inquit uestrũ nosse tempora, uel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: quasi diceret, quæ soli potestati eius reseruata sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in primo aduentu Christus uenit occultus, secũdũ illud Isa.45. Vere tu es Deus absc̃oditus, sanctus Israel saluator, & ideo ut à fidelibus cognosci possit, oportuit determinate tempus determinare: sed in secundo aduentu ueniet manifeste, ut dicitur in Psal.49. Deus manifeste ueniet, &c. & ideo circa cognitionẽ aduentus ipsius error esse non poterit, & ꝑpter hoc nõ est simile.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ sicut dicit August.* in epistola de die iudicij ad Esitium: Signa quæ in Euangelijs ponuntur, nõ omnia pertinent ad secundũ aduentum, qui erit in fine: sed quędam eorum pertinent ad tẽpus Hierusalẽ destructionis, quæ iã præterijt, quędam uero, & plura pertinent ad aduentum, quo quotidie uenit in Ecclesiam eam uisitans spiritualiter, prout nos inhabitat per fidem, & amorem. Nec illa, quæ in Euangelijs, uel Epistolis ponuntur ad ultimum aduentum spectantia ad hoc possunt ualere, ut determinate tempus iudicij possit agnosci, quia illa pericula, quæ *pronuntiãtur, nuntiantia uicinum Christi aduentum, etiam a tempore primitiuæ Ecclesiæ fuerunt, quãdoq; intensius, quãdoq; remissius: unde & ipsi dies Apostolorum dicti sunt nouissimi dies, ut patet Actu.2. ubi Petrus exponit illud Ioel 2. Erit in nouissimis diebus, &c. pro tempore illos: & tamen ex illo iam tempore tempus plurimum transiuit, & quandoque plures, & quandoque pauciores tribulationes in Ecclesia fuerunt. Vnde non potest determinari, quantum tempus sit futurum, nec de mense, nec de anno, nec de centum, nec de mille annis, ut August.* in eodem libro dicit. Etsi credantur in fine huiusmodi pericula magis abundare, non potest tamen determinari: quæ sit illa quantitas periculorum, quæ immediate diem iudicij præcedet, uel Antichristi aduentum: cum etiam circa tempora primitiuæ Ecclesiæ fuerint persecutiones aliquæ adeo graues, & corruptiones errorũ adeo B abundarent, quòd ab aliquibus tunc uicinus expectaretur, uel imminens Antichristi aduentus, sicut dicitur in ecclesiastica historia, & Hieron.* in libro de Viris illustribus.

AD 3m dicendum, quòd ex hoc, quod dicitur nouissima, uel ex similibus locutionibus: quæ in scriptura leguntur, nõ potest aliqua determinata quantitas tẽporis sciri. Non enim est dictum C ad significãdum aliquam breuẽ horam temporis: sed ad significandum nouissimum statum mũdi, qui est quasi nouissima ætas, quæ quanto temporis spatio duret, non est definitum; cum etiã nec senio, quod est ultima ætas hominis, sit aliquis certus terminus definitus, cum quandoq; inueniatur durare quantum omnes præcedẽtes ætates, uel plus, ut dicit August. in lib.83. Quæ- D stionum. Vnde etiam Apostolus secundæ ad Thessalonicenses secundo, excludit falsum intellectum, quem quidam ex suis uerbis conceperant, ut crederẽt diẽ Domini iam instare.

AD 4m dicendum, quòd etiã supposita mortis incertitudine, dupliciter ad uigilantiam ualet incertitudo iudicij. Primo quãtũ ad hoc, quòd ignoratur utrũ etiã tantum differatur, quantum est E hominis uita, ut sic ex duabus partibus incertitudo maiorem diligentiam faciat. Secundo, quantum ad hoc, quòd homo non gerit solum solicitudinem de persona sua, sed de familia, uel ciuitate, uel regno, aut tota Ecclesia, cui non determinatur tempus durationis secundũ hominis uitam; & tamen oportet unumquemque horum hoc modo disponi, ut dies Domini non inueniat imparatos.

n aliter ergo loquitur D. Thomas in ly propinquum: & consequenter respõdendo non intendit negare, quòd possimus scire iudicium esse propinquum in communi, sed quòd hanc propinquitatem possimus determinare, quanta uidelicet sit; nec de mense, nec de anno, nec de centum, nec de mille annis, ut in ad secundum.

*Ep st.80. post me. illustra. 2

4m minor.

Eadem solicitudo remaneret, etiã si certum esset. R. negatur illa. S. Ratio est, quia etiam supposita mortis incertitudine, dupliciter adhuc ualet ad uigilantiam incertitudo generalis iudicij. Primò &c. ut in tex.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primo: quo modo per rationem excludas errorem temerarium quorundam (ut ponit Alfonsus Castrus de iust. hær. punitioo. lib.1. cap.3.) dicentium: quòd iudicij dies erit infra annũ. Item errorem &c. ut q.73. art.1. appen. & q.77. ar.2. appen.

Vid. p. S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes quomodo per tauo eos ostendas errores prædictos merito dãnari à 2. Thess.5. Dies Domini sicut fur in nocte ita ueniet. Hęc ibi. Item à Matth.24. De die illo, uel hora, nemo scit, neq; Angeli cælorũ nisi pater solus. Hæc ibi. Itẽ à q.73. ar.1. appen. & q.77. ar.2. appen. Vbi & uidebis expositionẽ testium dicti prædictos Matth. ne qñ cadas in errorẽ Ignorati (Prat. Ignorat.) dicentium filiũ Dei ignorare diem ultimũ. Item à Luc.17. Sicut factũ est in diebus Noè, ita erit & in diebus filij hominis. Edebant, & bibebãt, & uxores ducebant, et dabantur ad nuptias usq; in diẽ qua intrauit Noè in Arcã, et uenit diluuiũ, et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth.

*To II.83. q.58. à med. to. 2.

Loth: edebant, & bibebant, emebant, & uendebant, plantabant, F & ædificabant: qua die autem exijt Loth, à Sodomis, pluit ignē & sulphur de cœlo & omnes perdidit. Secundum hoc erit, qua die filius reuelabitur. Hæc ibi. Item à Concil. Lateranensi sub Leone. x. sess. 11. Tempus præfixum futurorum malorum, uel annechristi aduentū, aut certum diē iudicij prædicare uel asserere nequaquam præsumant: cum ueritas dicat, non esse nostrum nosse tempora uel momenta

4. dist. 48. q. 1. ar. 4. &c. Si qui autē contra præmissorum aliquod cōmittere quicquam ausi fuerint, excommunicationis sententiam incurrāt: à qua non nisi à Romano Pontifice absoluantur. Etiam prædicandi officium interdictum esse perpetuo decernimus; non obstantibus quibuscunque. Hæc ibi.

3 ¶ Tertio habes quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto tempus generalis iudicij esse ignotum innuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quō ex ijs ulterius Angelica doctrina hæc et declaretur, & consolidetur.

QVÆS. LXXXVIII. ART. IIII.

379 CONCL. Circa locum montis oliueti Christus descendet ad iudicandum.

Corollarium. Ergo (ut ad titulum literaliter applicetur) iudicium fiet in ualle Iosaphat. i. circa illā uallem; ut declaratur in ad primum.

¶ PROB. 1. Quia id probabiliter pōt colligi ex scripturis (ut patet arg. contr.) 2. Quia per id ostendetur, quòd idē est, qui ascendit, & descēdit.

¶ NOT. Aliud est cōclusionem aliquā dependere ex scripturis, aliud est ipsam depēdere ex tali sensu a nobis dato scripturis. Nam si primo modo dependet, necessario fiet, quia scripturæ authoritas non potest fallere, nec falli: si secundo modo, tunc potest probabiliter tantum fieri. Et hoc est quando doctores sancti expositionem alicuius scripturæ tanquàm probabilem solum afferunt, ita quòd contrarium eius dicere non sit in perniciem salutis æternę. Huiusmodi rationis esse cōclusionem præmissam denotauit Sanctus Doctor in hoc quod dixit, id posse colligi probabiliter ex scripturis. Quasi dixerit. Habetur ista conclusio ex litera scripturarū; sed utrum illa litera intelligatur sic, uel sic, ut iudicij locus sit tantum uallis Iosaphat non scitur pro certo, sed tantum proba

Scriptura tu autem rū sensus non semper est patens.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum iudicium fiat in ualle Iosaphat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quòd iudicium non fiet in ualle Iosaphat, G aut in loco circunstante. Quia ad minus oportet iudicandos in terra stare, eos autem tantum eleuari in nubibus, quorum erit iudicare: sed tota terra promissionis capere non posset multitudinem iudicandorum, [h] ergo non potest esse, quòd circa uallem illam sit futurum iudiciū.

2 Præterea, Christo in humanitate datum est iudicium ut iuste iudicet, quia iniuste iudi- H catus est in prætorio Pilati, & sententiam iniusti iudicij in Golgotha suscepit, ergo [h] loca illa magis debent ad iudicium determinari.

3 Prçterea, Nubes fiunt ex resolutione [h] uaporum: sed tunc nulla erit euaporatio, uel resolutio, ergo non poterit esse quòd iusti in [h] nubibus obuiam Christo in aera rapiantur, & sic oportebit, & bonos, & malos esse in I terra, & ita multo amplior locus requiretur quàm sit uallis illa.

SED CONTRA est quod dicitur Ioel 3. Congregabo ōmnes gentes, & educam eas in ualle Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis.

Præterea. Actu, 1. dicitur: Quēadmodum uidistis eum ascendētem in cœlum, ita ueniet: sed ipse ascendit in cœlum in monte Olíueti, qui præeminet ualli Io- K saphat, ergo, & circa loca illa ad iudicandum ueniet.

RESPONDEO, Dicendum,

habiliter. Quemadmodum & conclusio de sanctificatione B. Virginis est huiusmodi tenoris, sicut & sua opposita, scilicet de præseruatione, ut applicantur iuxta prædicta, patere potest.

1m illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. S. Aliud enim est, quòd circa illam uallem immediatè solum iudiciū fiat. i. congregentur homines uniuersi: aliud est quòd circa locū illum mediatè etiā, id est pro quantumcunque spatio sufficiente ad capiēdum tantam multitudinem, congregentur. Et in hoc secundo sensu conclusio intelligitur de ualle Iosaphat. concl. m

quòd qualiter illud iudicium sit futurum, & quomodo homines ad iudicium conueniant, non potest multum per certitudinem sciri, tamen probabiliter potest colligi ex Scripturis, quòd [m] circa locum montis Olíueti descendet, [n] sicut, & inde ascendit, ut idē esse ostēdatur, qui descendit, & ascēdit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd magna multitudo in paruo spatio comprehendi potest. Sufficit autem ponere quātumcunque spatium circa locum illum ad capiendum multitudinem iudicandorum; dummodo ab illo spatio Christum uidere possint, qui in aere præeminens, & maxima claritate refulgens, à longinquo inspici poterit.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd quamuis per hoc, quòd iudicatus est, iuste iudiciariam potestatem meruit, non tamen iudicabit in forma infirmitatis, in qua iniuste iudicatus est: sed in forma gloriosa in qua ad Patrem ascendit. Vnde locus ascensionis magis competit iudicio, quàm locus ubi condemnatus est.

AD TERTIVM dicendum, quòd nubes hic appellantur, (ut dicunt quidam) densitates lucis resplendentis à corporibus sanctorum, & non aliquæ euaporationes ex terra, & aqua. [t] Vel potest dici, quòd nubes illę generabuntur diuina uirtute ad ostendendum conformitatem in aduentu ad iudicium, & ascensionem, ut qui ascendit in nube, ad iudicium ueniat: nubes etiā propter refrigerium indicat misericordiam iudicantis.

¶ Examen. Ly quorum erit iudicare. Scilicet ad minus interpretatiuè. Sic. n. omnes sancti, iudicabunt. q. 85. art. 2. corp. & consequēter omnes sancti eleuabuntur in nubibus.

¶ NOT. Poterat & aliter responderi ad argumentum istud dicendo, quòd aliud est loqui de hominibus congregandis ad iudicium, aliud est loqui de Christo iudice descendēte; ut ad literam dixit conclusio: & quòd de Christo circa illa loca descensuro argumentū nō facit mentionem de quo magis directè uidebatur ad propositum uolentis impetere conclusionem, quàm de congregandis ibi. Tamen ut ex abundanti satisfaciat, pro more suo, unicuique poscenti respōdere magis elegit Sanctus Doctor, quàm arguentem reprehendere de parua cōsideratione circa conclusionis articuli uerba.

2m consequens. Loca illa magis debent ad iudicium determinari. ℞. si Christus iudicare deberet ī forma īfirmitatis. Tūc nihil &c. Rño 2m.

3m de conclusione. In nubibus. i. ℞. euaporatis ex terra & aqua: nō, à splendore gloriosorum corporum causat. i. S. Tunc nihil &c. ut patet.

Item maior. Nubes fiunt ex resolutione uaporum. i. ℞. si fiant illæ nubes uirtute naturali: non autem, diuina S. Tunc nihil &c. Nam nubes illæ generabuntur &c. ut in secundo responso textualy uel potest dici, quòd.

¶ NOT. Responsum formale de diuina uirtute intelligitur, quod non est necesse ei ad causandum nubes quòd euaporationes fiant ex terra & aqua, licet etiam hoc modo possit eas causare

facœ fecutt est de uirtute naturali hominum secundo modo alligatæ Rursus. De misericordia iudicatis, quæ dicitur in tea. fi n. intellige, quod erit non tantum respectu bonorum sed etiam malorum, in hoc saltē quod malos puniet citra condignum. Vnde q. 86. ar. 1. not. post prob. concl. 1ª. & q. 94. ar. 1 ad 2ᵐ.

APPENDIX.

Vnl. pro S. Eccles. &c.

EX articulo habes. Primo, quomodo per rationem ostendas mei rotunditatem à Ioel 3. & Art. 1. quod iudicium fiet in ualle Iosaphat: & sic. Congregabo omnes gentes &c. Item. Quemadmodum uidistis eum ascendentem &c. ut in arg. sed contra ubi etiam authoritatem Ioelis, notat quòd congregatio omnium gentium non uirtute præcisa Angelorum colligentium pulueres, sed concurrente principaliter speciali Dei uirtute. Sic enim intelligitur ly congregabo, uidelicet principaliter ego talis congregationis ero author. Circa authoritatem uerò Actuum nota quòd secundum D. Thomam ly ita ueniet significat etiam locum, quo uenturus est. Colligendo igitur plures eius expositiones dicemus quòd ly ita ueniet, significat Christum esse uenturum & in forma humanitatis, & in ea gloriosa, & concomitantibus Angelis atque animabus (sic enim ascenditur ex psal. 46 ascendit Deus &c. & 67. Ascendisti in altum &c.) & circa locum uallis Iosaphat.

Tho. 4. d. 47. q. 1. ar. 2. q. 1. & seq.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem ostendas prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuant & intelligas, & uteanis.

3 ¶ Tertiò u des: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declarare, & consolidetur.

QVAESTIO LXXXIX.

De iudicantibus, & iudicatis in iudicio generali, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de iudicantibus, & iudicatis in iudicio generali.

Circa quod quæruntur octo.

Primo, Vtrum aliqui homines iudicaturi sint cum Christo.

Secundo, Vtrum uoluntariæ paupertati correspondeat iudiciaria potestas.

Tertio, Vtrum angeli sint etiā iudicaturi.

Quarto, Vtrū dæmones exequentur sententiam iudicis.

Quinto, Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt.

Sexto, Vtrum aliqui boni iudicandi sint.

Septimo, Vtrum aliqui mali.

Octauo, Vtrum etiam angeli sint iudicandi.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Christo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli homines iudicabunt cum Christo, Ioan. 5. Pater omne [h] iudicium dedit Filio, ut omnes homines, &c. sed honorificentia talis non debetur alicui, nisi Christo, ergo &c.

2 Præterea. Quicunque iudicat, habet auctoritatem super illud, quod iudicat: sed ea, de quibus debet esse futurum iudicium sicut merita, & præmia humana, soli diuinæ auctoritati subsunt, ergo nulli competit de his [h] iudicare.

3 Præterea. Iudicium illud nō exercebitur uocaliter: sed mentaliter, ut probabilius æstimatur: sed hoc, quod cordibus hominum omnium [h] notificentur merita, & demerita, quod est quasi accusatio, uel commendatio; uel retributio pœnæ, & præmij, quod est quasi sententiæ prolatio, sola diuina uirtute fiet, ergo nulli alii iudicabunt nisi Christus, qui est Deus.

A

SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes, iudicantes duodecim tribus Israel, ergo &c.

Præterea. Isa 3. Dominus ad iudicium ueniet cum senioribus populi sui, ergo uidetur, quòd etiam alij iudicabūt cū Christo.

RESPONDEO, Dicendum, quòd iudicare multipliciter dicitur. Vno modo quasi causaliter ut dicatur illud iudicare, vnde appareat aliquis iudicandus, & secundum hoc aliqui dicuntur iudicare comparatione, inquantum ex comparatione aliorum, aliqui iudicandi ostenduntur, sicut patet Matth. 12. Viri Niniuitæ surgent in iudicio, &c. sed [m] sic iudicare in iudicio communiter, & bonorum, & malorū est.[n] Alio modo dicitur iudicare quasi interpretatiue, interpretamur enim aliquem facere, qui facienti consentit, unde illi, qui consentiunt iudici, eius sententiam approbando, iudicare dicuntur, & sic [p] iudicare est omnium electorum.[q] Vnde dicitur Sapien. 3. Iudicabunt Sancti nationes. Tertio modo dicitur iudicare, quasi per similitudinem, quia scilicet similitudinem iudicis habet inquantum sedet in loco eminenti: sicut iudex. & sicut assessores dicūtur iudicare, & secundum hunc modum dicūt quidam, quòd per fecti uiri, quibus iudiciaria potestas promittitur Matth. 19. iudicabunt, scilicet, per honorabilem assessionem, quia superiores cæteris apparebūt in iudicio obuiantes Christo in aera. Sed istud non uidetur sufficere ad promissionem Domini complendam, qua dicitur, Sedebitis iudicātes. Videtur enim iudicium consessioni superaddere. Et ideo est quartus modus iudicādi, qui perfectis uiris conueniet, inquantū in eis continentur decreta diuinæ iustitiæ, ex quibus homines iudicabūtur, sicut si liber, in quo continetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apocal. 20. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Et per hunc modum hanc iudicationē Richardus de sancto Vict. exponit. Vnde dicit. Qui diuinæ con

B

C

D

E

QV. ÆST. LXXXIX.

ART. I.

CONCL. 1ª. Iudicare comparatiuè in iudicio cōmune est omnibus bonorum & malorum.

¶ PROB. Quia Matth. 12. & 19. patet.

¶ NOT. Iudicium comparatiuum bonorum, est: quando ex comparatione illorum ostenduntur alii iudicari debere sic uel sic; puta negligenter de sua salute, uel inexcusabiles quia aut non benefecerēt, aut etiam peccauerint. Puta si dicatur: talis bonus etiam uirtutis carne & fragilitate, sicut & talis peccator: & tamē benefecit, ultra quod peccat a uirtute ergo peccatum talis inexcusabilis est ratione fragilitatis de hoc, quod non benefecit. Item talis habuit occasiones malefaciēdi externarum societatū, et huiusmodi, sicuti talis peccator: et tamen non cecidit: ergo inexcusabilis est talis peccator de hoc quod cecidit propter persuasiones malas societatum. Et sic dicendum de aliis huiusmodi. Iudiciū comparatiuum malorū, est quando ex eo, quod quis minus malus est, monstratur, magis malum meruisse illi, uel tali sententia dignum.

¶ CONCL. 2ª. Iudicare interpretatiuè est omnium electorum.

¶ *Corollarium.* Ergo reprobi non iudicabunt sic, i. non approbabunt uoluntariè sententiam iudicis. Licet enim eam coactiue, et quòd certo cognoscent eam esse iustam. q. 87. art. 1. & 2. ipsam approbent, tamen hoc eis displicebit uellent posse nō approbare eā, id est non cognoscere eam esse ueram et iustam. Nec mireris quòd ueritatem hāc non approbabunt per uoluntatem, i. non amabunt. quoniam licet ueritas homini à quam intellectus

510

concl. m

concl. p

Veritas odit paret quo intelligit.

*In tract. de iudiciaria potestate in finali iudicio circa med.

ctus sui obiectum, placeat i tamen ipsamet, ut conunes quid contrarium appetitui, non placet, immò displicet quandoque, alicui. Et hoc est, quod loquit Augusti q; omnes amant ueritatem lucentem; sed non amant, seu odiunt, ueritatem redarguentem. Assimilabuntur ergo in hoc dæmonibus; qui quidem habent de his quæ catholica ecclesia credit, Iacob. 2. Sicut n. intellectus dæmonū cogitur ad credēdū propter effecta. i. ex miraculis, & alijs ut ente fidei factis; & tamen displicet sibi, q; talia credāt, & sic ad credendum arctentur. Vnde per hoc nihil sibi de merito acquirit, nec ullo modo suum peccatum uel pœna diminuitur. Ita de reprobis respectu approbationis sententiæ Christi iudicis sentiēdū est. Ad differentiam igitur reproborum intellige in conclusione ly iudicare interpretatiue, cum ista limitatione; scilicet animo uoluntario & gaudēti. Quo & modo dicitur Psal. 57. Lætabitur iustus cū uiderit uindictam, i. cum lætitia approbabit sententiam iudicis iustitiam uindicatiuā contra reprobos continentem.

concl. f

concl. u

¶PROB. Quia patet, Sep. 3.

¶CONCL. 3ª. Iudicare, i. ius dicere in alios ex propria authoritate, est solius Dei.

¶Examen. Ly ex propria authoritate. Per hoc non excluditur Christus: cū ipse psonaliter sit Deus, & per consequēs propriam & summā authoritatē habeat. Vnde ly solus, dicitur ad differentiā creaturarum. Quòd si dicas Christū secundū humanitatē non esse Deū, & consequenter inquiras an propriam authoritatem habeat & per consequens an conclusio hæc uerificetur de illo, uide q. 90. ar. 1.

*In tract. de iudiciaria potestate in finali iudicio rit. ca med.

templationi assistunt, qui in libro sapientiæ quotidie legunt, uelut in cordium uoluminibus transcribunt quicquid pespicua ueritatis intelligentia comprehendunt. Et ita quid sunt nota iudicantiū corda, diuinitus in omnem ueritatem edocta; nisi quædam Canonum decreta; sed quia G iudicare importat actionem in alium procedentem, ideò propriè loquendo, iudicare dicitur, qui sententiam loquendo in alterum profert. Sed hoc dupliciter contingit, Vno modo ex ppria auctoritate, & hoc est illius, qui habet dominium in alios, & potestatem, cuius regimini subduntur, qui iudicantur. Vnde eius est in eos ius ferre, & f sic iudicare est solius Dei. t Alio modo iudi- H care est sententiam alterius auctoritate prolatam in aliorū notitiam ducere, quod est sententiam latam pronuntiare: & u hoc modo perfecti uiri iudicabunt,[a] quia alios ducent in cognitionē diuinæ iustitiæ, ut sciant, quod iuste pro meritis eis debeatur: ut sic ipsa reuelatio iustitiæ dica I tur iudicium. Vnde dicit Richardus* de S. Victore. Iudices coram iudicandis decretorū libros aperire, est ad cordium suorū inspectionem inferiorum quorumlibet insinuare mysterium, sensumque suum in his, quæ ad iudicium pertinent, reuelare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de iudicio auctoritatis, quod soli Christo conuenit.

Et similiter dicendum ad secundum.

AD TERTIVM dicendum, q; non est inconueniens, aliquos Sanctorum alijs quædam reuelare, uel per modum illuminationis sicut superiores angeli inferiores illuminant, uel per modū locutionis, sicut inferiores superioribus loquuntur.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudiciaria potestas correspondeat uoluntariæ paupertati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q; iudiciaria potestas non correspondeat uoluntariæ paupertati. Hæc enim solum h duodecim Apostolis est promissa, Matthæi 19. Sedebitis super sedes, iudic. & c. cum b ergo non omnes uoluntarie pauperes sint Apostoli, uidetur q; non omnibus iudiciaria potestas respondeat.

F in exam. post concl. 3.

2m de conclusione. Iudicare. ℞. per pprīā authoritatem nō aliter. §. Tūc nihil &c. Nam ad iudicantes alio modo quàm propria authoritate non pertinet necessariò dare merita uel præmia: ut facile ex dictis patere potest.

¶Examen. Ly merita. Sub hoc intelliguntur & demerita: tanquàm à nobiliori denominationem faciendo. Sicuti & sub ly præmia, comtelliguntur & supplicia. Verū est q; & largo modo possunt accipi hæc nomina, adeo q; tunc sine noue expositione ly merita, extenderetur & ad demerita: & ly premia, ad supplicia. Meritū enim largo modo sumit & in bonū & in malū. similiter & premium: secūdū q; dici solet de suspēso latrone, q; pro merito suo datū est illi cōueniens præmiū.

3m d minori. Notificentur. ℞. per modum authoritatis propriæ: non per modū illuminationis à Deo participatæ, siue locutionis. §. Tunc nihil &c. Non enim est incōueniēs aliquos sanctorum &c. ut in textu.

¶NOT. Ille illuminat propria authoritate, qui illabit menti. & hic est solus Deus ut 1. par. q. 105. ar. 3. & 4. De illuminatione Angelorum adinuicem, uide ibi. q. 106. ar. 3. et 4. et de locutione ibi. q. 107. ar. 1. et 2.

¶PROB. Quia dicere ius ex propria authoritate in alios est eius tantum, qui habet dominium super eos, & solus Deus habet dominium super omnes propria authoritate. K

¶CONCL. 4ª. Perfecti uiri iudicabunt per hoc, quod sententiam à Christo latam pronunciabunt.

¶*Corollarium*. Ergo non tm̄ iudicabunt per confessionē. i. per hoc q; simul cum iudice, tanq̄ assessores eius, in loco eminētiori sedebunt. Vnde in Matth. 19. qñ eis promittitur iudiciaria potestas non tm̄ dī ly sedebitis & uos, sed additur ly iudicātes: ac si apertè per id mōstretur, q; per illā iudiciarā potestatē intelligit & assessio cū iudice, & aliquid plus. Hoc aūt plus est illud; quod expressit conclusio, scilicet sententiam à Christo latā pnūciare.

¶PROB. Quia perfecti uiri ducent alios in cognitionē diuinæ iustitiæ, (ut in textu.)

¶NOT. Sic tñ diuinam iustitiā cognoscent boni; ut eā, & in se, & in alios quoscunque, & malos, laudent. Mali uero sic eā cognoscent, ut ipsam & in se & in alios quoscunque etiā bonos, abhorreant, & detestentur: Vide coroll. post concl. 2.

1m ex Ioanne. Omne iudicium. ℞. authoritatis. §. Tunc nihil contra. Stat enim cum hoc q; alij habeant & iudicium & honorificentiam Christo similem alio modo, ut in conclusionibus.

¶NOT. Ex hac responsione textus uide: quàm rectè dictum sit

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rōnem ostendas meritò insinuatū esse q; aliqui simul cum Christo iudicabunt ab Esaia 3. Dñs ad iudiciū ueniet cum senioribus populi sui. Hæc ibi. Vbi per seniores intelligit non quoscunque electos sed perfectiores. Vnde accipit ly seniores, nō ut dicit numerū annorū, sed prudentiā et sanctitatē, supra et q. 81. ar. 1. Itē à Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Hæc ibi. Vbi per ly duodecim tribus Israel intelligit totum mūdum. Nam duodecim tribus Israel secundum carnem fuerunt filius Dei primogenitus Exod 4. quibus cadentibus à seruitio Dei subrogati retinent nomen illud primæuum: et dicuntur filij Israel secundum promissionem. Roman. 9. Si uiri ergo perfecti iudicabunt fideles, ergo à fortiori iudicabunt infideles, et sic totum mundum. Et hoc noluit significare Dñs in Matthæo. Itē 1. Cor. 6. Sancti de hoc mundo iudicabunt. Item Luc. 11. Regina austri surget in iudicio cū generatione ista, et cōdemnabit eā. Hæc ibi. 2

1 Vill. p 9 Eccl. &c.

¶Secundò habes quō per rōnem prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuent, et intelligas, et mearis. 3

¶Tertiò uides quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc et declaretur et consolidetur.

QVÆSTIO. LXXXIX. ART. II.

CONCL. Paupertati uoluntariæ datur iudiciaria potestas specialiter propter ista. 381

Examen

2 Præterea. Maius[h] est offerre sacrificiũ Deo de proprio corpore, quàm de exterioribus rebus: sed martyres, & uirgines offerunt de proprio corpore sacrificium Deo, uolũtarie autẽ pauperes de exterioribus rebus,[h] ergo sublimitas iudiciariæ potestatis, magis respõdet martyribus, & uirginibus, quàm uoluntarie pauperibus.

3 Præterea. Ioan. 5. Est qui accusat uos Moyses, in quo speratis uos. Glosa.* quia uoci eius non crediris. Et Ioan. 12. Sermo, quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die, ergo ex hoc, quòd aliquis proponit legem, uel uerbum exhortationis ad instructionem morum, habet, quòd [h] iudicet contemnentes: sed hoc est doctorum, ergo [b] doctoribus magis cõpetit quã pauperibus.

4 Præterea. Christus ex hoc ꝙ iniuste[h] iudicatus est, inquantum homo meruit ut sit iudex omniũ in humana natura Ioã. 5. Potestatem dedit ei iudiciũ facere, quia Filius hominis est: sed q persecutionem patiuntur propter iustitiam iniuste iudicatur. ergo talis potestas magis competit eis, quàm pauperibus.

5 Præterea. Superior non[h] iudicatur ab inferiori: sed multi licite diuitiis utentes erunt maioris meriti multis uoluntarie pauperibus, ergo uoluntarie pauperes non iudicabunt, ubi alij iudicabuntur.

SED CONTRA, Iob. 36. Nõ saluat impios, & iudicium pauperibus tribuet, ergo pauperum est iudicare.

Præterea, Matth. 9. super illud. Vos, qui reliquistis omnia, &c. Dicit Glosſ.* Qui reliquerunt omnia, & secuti sunt Deũ, hi iudices erunt, qui licita habẽtes recte usi sunt iudicabũtur, & sicidem, quod prius.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ[m] paupertati· datur iudiciaria potestas specialiter ꝓpter tria.[n] Primo, ratione congruitatis, quia uoluntaria paupertas est eorum, qui omnibus, quæ mundi sunt, contemptis, soli Christo inhærent, & ideo non est eis aliquid quod eorum iudicium

A à iustitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandũ reddẽtur quasi ueritatem iustitiæ præ omnibus diligentes. Secundo per modum meriti, quia humilitati respondet exaltatio pro præmio, inter omnia autem, quę hominem in hoc mundo despectum faciunt, pręcipue est paupertas; unde, & pauperibus excellentia iudiciariæ potestatis ꝓmittitur, vt sic, qui propter Christum se humiB liat exaltetur. Tertio, quia paupertas disponit ad prędictũ modum iudicandi. Ex hoc enim aliquis Sanctorum iudicare dicetur, ut ex dictis* patet, quia cor habebit edoctũ omni diuina ueritate,* quam aliis potẽs erit manifestare; in progressu autem ad perfectionem primum quod derelinquendum occurrit, sunt exteriores diuitiæ; quia hæc sunt ultimo acquisita, quod autem ultimum in generatione est, primum est in destructioC ne; vnde, & inter beatitudines, quibus est progressus ad perfectionem, prima ponitur paupertas, & sic paupertati respondet iudiciaria potestas, inquantum est prima dispositio ad potestatẽ prædictam. Et hinc est, quòd non quibuscunque pauperibus, etiam uoluntarie, repromittitur potestas prædicta: sed illis, qui relinquentes omnia, sequuntur Christum secundum perfectionem uitæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augustinus* dicit 20. de Ciuitate Dei, Nequaquam super 12. sedes sessuros esse 12. solos homines, cum illo iudicaturos putare debemus alioquin, quia in locum Iudæ Proditoris Apostolum Matthiam D legimus ordinatum, Paulus, qui plus alijs laborauit, ubi ad iudicandum sedeat, non habebit: unde duodenario numero significata est uniuersa iudicantium multitudo, propter duas partes septenarij, scilicet tria, & quatuor, quæ in se ductæ faciunt duodenarium. Septenarius autem est numerus perfectus. Vel propter hoc quod consistit in duplici senario, qui est numerus perfectus: vel quo ad literam 12. Apostolis loquebatur, in quorum persona hoc omnibus eorum sequacibus promittebat. Rñsio 1a.

AD SECVNDVM Dicendum, ꝙ uirginitas, E & martyrium non ita disponunt ad retinendum in corde decreta diuinæ iustitię, sicut paupertas; sicut econtrario exteriores diuitiæ ex sua solicitudine suffocant uerbũ Dei: sicut dicitur Lucę. 8. Vel dicendum, quòd paupertas non solum sufficit ad meritum iudiciarię potestatis: sed quia est prima pars perfectionis, cui respondet iudiciaria potestas; vnde inter ea, quæ sequuntur ad paupertatem, ad persecutionem spectantia, possunt computari, & uirginitas, & martyrium, & omnia perfectionis opera, non tamen sunt ita principalia sicut paupertas, quia principium est maxima pars rei.

*Glos. interlinearis ibi.

*Glos. interl. ibi.

*uel. m

*Al. debetur.

* Lib. 20. ca. 5. ante me. to. 5.

*At. fcæ.

*Al. qua.

¶Examen. Ly paupertati uoluntariæ. Pro capite huius ui de fin. illius corp.

¶PROB. Quia 1. & cõgruitas, 2. & meritum. 3. & dispositio, ad iudicium ostendunt hoc, ut in tex.

¶NOT. Pro prima probatione, scilicet de cõgruitate notabis illud tritissimũ; uidelicet tatus existens prohibet extraneum. Pro secunda scilicet de merito notabis confirmationẽ auream huius textus à Papa Leone 1. epist. 88. Declinata superbia, cui prox ma est, ut decidat, ametur humilitas, cui semper debetur, ut crescat.

1m ad maiori.

Duodecim Apostolis. 1. Rx. ratione numeri uniuersitatem repræsentantibus: nõ autem, determinatũ numerum illum tantum. §. Tunc nihil &c. ut patet. Nã Apostulorum nomine, secundum glosam datam, intelligitur omnis multitudo iudicantium.

¶Examen. Ly tria & quatuor quę in se ductę faciunt duodenarium. Puta quater tria sunt duodecim: & ter quatuor sunt duodecim.

Item illatio cõclusionis.

Cũ ergo &c 2 Rx negatur illatio. 9. Licet enim non oẽs uolũtariè pauperes sint Apostoli, ut arguit: tamen omnes illi in hoc sunt sequaces Apostolorũ: & Apostolis, ut etiam suos sequaces continebãt iudiciaria potestas, ꝓmittebatur Matth. 19. Vide secundũ responsum textus, ly uel quò ad literam duodecim &c.

2m illatio cõclusionis. Ergo sublimitates &c. 1. Rx. negatur illatio §. Nam uirginitas & martirium non ita dispo nunt &c. ut in textu.

Item maior.

Maius est offerre sacrificiũ Deo de propria corpore, ꝙ de exterioribus rebus. 2. Rx. tamen hoc nõ est prima dispositio, seu pars perfectionis § secundum generationem, scilicet. Nã in progressu ad perfectionem primum quod relinquendũ occurrit sunt exteriores diuitiæ. Tunc nihil &c. Licet n. uirginitas & martiriũ cõputari possint inter consequẽtia ad paupertatem & sint maiora quàm paupertas, ut arguitur tamẽ non sunt prima dispositio ad potestatem iudiciariam. Vide secundum responsum textus ly uel dicendum quòd paupertas, &c.

3^m de consequentia. Quòd iudicet. 1. ℞. causaliter 000 autem propter § Tunc nihil &c. Nam conclusio loquitur de iudi... primo colligi potest ubi in corp. explicatur quid sit iudicare.

¶NOT. Quando Apost. Rom. 2 dicit, Qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur, monstrauit quid sit iudicare causaliter. Quasi diceret. Causa quare aliqui iudicabuntur sic uel sic, puta ad præmium uel pœnã est quia seruauerunt, aut non seruauerunt legẽ eis datam. Norma ergo iudicandi secundum quam scilicet gubernabitur ille qui est propriè iudex est lex ipsa, quoniam se cundum hanc ille proferet iudiciũ uel ad salutem uel ad damnationem. Consequenter ergo proponens uerba legis per modum doctrinæ alteri iudicabis eum causaliter, quatenus, scilicet nor mam, secundũ q. s iudicandus est ei proposuit. Sic intelligo author tates i argumento adductas.

Item consequens 2^m. Doctrinibus magis ... quam pauperibus. ℞. uel doctrina est perfectio eum plens meritum iudiciarię potestatis. §. Tunc nihil &c. Hoc enim ultimum concedit, negando primum, Vide responsum secundum textum ly uel dicendum secundum quosdã, quòd tria &c.

¶NOT. Videntes iodicem doctum dicimus q iudiciaria potestas ei benè con uenit, secus autẽ de ignaro. Et hoc est, q ipsonsum intendit dicendo q doctrina est perfectio cõplens meritum iudiciariæ potestatis. Ex quo dic q omnes & singuli pauperes iudicaturi erunt docti; quia sicut authoritate à Christo sibi communicata iudicabunt, ut in ad 5^m. ita à Christo scientia pro tali iudicio faciendo implebuntur.

4^m de maiori. Iniustè iudicatus est. ℞. tanq̃ uoluntariè seipsum humilians in hoc. §. Tunc ob 1 &c. ut patet in tex. ly & ideo magis debetur &c.

5^m de maiori. Non iudicetur. ℞. propria authoritate: ... autem, participans à superiori. §. Tunc nihil &c. Non enim conclusio intelligitur q pauperes iudicaturi sint authoritate propria, sed superioris, scilicet Dei.

A D TERTIVM Dicendum, q ille qui legẽ proposuit, aut exhortatus est, ad bonũ indicabit causaliter loquendo, quia per cõparationem ad uerba ab ipso prolata, uel proposita alij iudicabuntur, & ideo non respõdet proprie potestas iudiciaria prædicationi, uel doctrinæ: Vel dicendum (secundum quosdam) quòd tria requiruntur ad potestatem iudiciariam. Primo, abdicatio temporalium curarum, ne impediatur animus à sapientiæ perfectione. Secundo, requiritur habitus continens diuinam iustitiam scitam, & obseruatam. Tertio, quòd illam iustitiã alios docuerint, & sic doctrina erit perfectio complens meritum iudiciariæ potestatis.

A D QVARTVM Dicendum, quòd Christus in hoc quod iniuste iudicatus est, seipsum humiliauit, oblatus est enim, quia uoluit, & præmium humilitatis est iudiciaria exaltatio, qua ei omnia subduntur, ut dicit Philip. 3. & ideo magis debetur iudiciaria potestas illis, qui uoluntarie se humiliant, bona temporalia abijciẽdo, propter quæ homines à mundanis honorantur, quàm his, qui ab aliis humiliantur.

A D 5^m dicendum, quòd inferior non potest iudicare superiorem auctoritate propria: sed tamen auctoritate superioris potest, sicut patet in iudicibus delegatis: & ideo non est inconueniens, si hoc quasi accidentale præmium pauperibus detur ut iudicent alios, etiam, qui sunt excellentioris meriti respectu præmij essentialis.

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò: quomodo per rõnem intentimas tanq̃ multũ à fore ori hæreses Io Spãgeberg. (Prat. Io. Spangebergus.) dicẽtis paupertatẽ uoluntariã frustraneã esse. Itẽ Desiderij Longobardi (Prat. Desiderius longobardus.) peius dicentis scilicet paupertatem uoluntariã non solum inutilem, sed etiã noxiam esse. Item Gulielmi de sancto Amore. (Prat. eo. tit.) dicentis: paupertatem habitualẽ licitã esse, nõ autẽ actualẽ, quia (inquit) promptitudo animi ista licita est ad relinquendũ oĩa pro Christo, cum oportet necessitas, qua necessitate exclusa il licita est. Per hoc n. q uoluntarii pauperes probatur hic me rito iudicaturi uniuersum patet euper ussimè q paupertas uoluntaria est nõ inutilis neque noxia uel illicita, sed ualde licita uulis & meritoria.

¶Secundò habes: quõ p rõnẽ ostendas has meritò damnari directẽ à Matth. 19. Si uis perfectus esse uade & uẽde omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni, & sequere me. Hæc ibi. Ex ly si uis patet q loquebatur de uoluntaria non necessaria. Ex ly da pauperibus, patet q daã actuali non habituali illis: in pauperes nõ resi... erectus ab ille dimitte si uendetetola & distrahet et habitualiter sin non actualiter. Et hoc ma gis patet ibid. Cum adii audisset, abijt tri stis; erat n. habens multas possessiones. Hæc ibi. Nam si tristis non abijsset, si possessiones sin habi tualiter, hoc est secũ dũ affectũ, uendere debuisset, & eas actualiter, i. secũdum effectum, sibi ipsi retineret. Ex tristiue igi tur contracta patet, q ipse intellexis dominum loqui de pao pertate non habituali tũ, sed etiã actuali.

¶Tertiò habes: quõ p rationẽ ostẽdas, eas merito, & quidem à fortiori, damnari à Iob. 36. Et iudiciũ pauperibus tribuet. Hæc ibi. Itẽ Matth 9. Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, sedebitis iudicantes. Hæc ibi.

¶Quartò habes: quõ per rationẽ prædictã scripturarũ. pro quanto uoluntarijs paupertatibus iudicare alios tribuunt, ostinuam, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quintò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angeli debeant iudicare.

A D TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd angeli debeant iudicare. Matth. 25. Cum uenerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo: sed loquitur de aduentu ad iudicium, ergo uidetur q angeli etiam iudicabunt.

2 Præterea, Angelorum ordines nomina sortiũtur ex officio, quod exercent: sed quidã ordo angelorũ est ordo thronorum: qđ uidetur ptinere ad iudiciariã potestatẽ, thronus. n. est sedes iudicis, soliũ regis, catedra doctoris, ergo aliq angeli iudicabũt.

3 Præterea, Sanctis post hanc uitam promittitur angelorum æqualitas. Matth. 22. S. ergo homines hanc habebunt potestatẽ ut iudicent, multofortius, & angeli.

SED CONTRA, Ioan. 5. Potestatem dedit iudicium facere, quia Filius hominis est: sed angeli non communicant in humana natura, ergo nec in iudiciaria potestate.

Præterea. Non est eiusdem iudicare, & esse iudicis ministrum; sed angeli erunt in iudicio suo ut ministri, ut dicitur Matth. 13. Mittet filius hominis angelos, & colligent de regno eius omnia scandala, ergo angeli non iudicabunt.

RESPONDEO, Dicendum, q assessores iudicis debent iudici esse conformes: iudiciũ autem Filio attribuitur, quia secũdum humanam naturam omni-

QVÆSTIO LXXXIX. ART. III.

CONCL. 1^a. Angelis non competit iudicare.

¶PROB. Quia oportet ut assessores Christi iudicis humanam

manam naturam habeant (ut sint ei conformes:) & Angel. hæc non habent. A mo habebit homines assessores in suo iudicio nouissimo tẽpore sedendo. Adeo q̃ ly etiam refertur ad iudicia utraque nõ autem ad Angelos quasi in utroque iudicio promulgatores.

¶ Examen. Ly assessores. Secundum q̃ hoc nomen dicit tria; & confessionẽ & sententiæ uoluntariã approbationem, & sententiæ ipsius à Christo latæ pronunciationẽ: ut ar. 1. corp. declarat.

¶ CONCL. 1ª. Angeli etiã aliquo modo possunt dici iudicare per sententiæ approbationem.

¶ Corollarium. Ergo ly iudicare sumi dicitur diuerso modo in 1ª. & 2ª. cõclusione. Nã in prima ly iudicare, ultra app obationem importat alia duo, ut dictũ est in 1ª. ue rò approbationẽ tñ. De qua approbatione qdo accipiat, uide ut. 1. corol. post conclu 1ª.

¶ Exam. Ly ẽt. Scilicet sicut & pauperes de quibus 1 ar. 2. Vtrique. n. approbabũt. Vnde ly ẽt nõ denotat q̃ Angeli conueniat aliquid aliud in hoc, præter approbationem.

¶ PROB. Quia patere præsupponitur.

¶ NOT. Et meritò. In articulo. n. primo dictũ est, q̃ oẽs electi sic iudicabũt: & Angelos bonos esse electos, nemini dubium est.

1ᵐ de cõclusione. Angeli ẽt iudicabũt. &c. uel testes erunt actuũ humanorũ. s. Tunc nihil &c. Videmus. n. neril est, nõ autem primum.

2ᵐ illatio cõclusionis. Ergo &c. & negatur illud s. Nomẽ. n. throni nõ rõne iudicij per hominẽ Christũ hendi unt Angelorũ ordini tribuuntur, sed ratione iudicij quod Deus, ut Deus, semp exercet omnia iustissimè gubernando.

b Examen. Ly ẽt. Hoc nõ significat, q̃ in iudicio per hominẽ Christũ uendo, recensantur simul cũ Angelis & homines assessores, (ut nõ aul li possunt per ly etiã suspicari:) qm̃ solũ homines fore tunc assessores, prædicta docuerunt: sed significat, q̃ sicut Deus ut Deus habet Angelos executores i suo illo iudicio cõtinuè exercito da omnibus, ita Deus ut ho-

concl. m *concl. p*

bus apparebit tã bonis, q̃ malis, quamuis tota Trinitas iudicet p auctoritatẽ, & ideo ẽt oportet, ut assessores iudicis humanã naturã habeant, in qua possint ab omnibus bonis, & malis uideri, & sic ᵐ angelis non competit iudicare, ⁿ quamuis, ᵖ angeli ẽt aliquo modo possunt dici iudicare per sententiæ approbationem. ᑫ

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut ex Gloss.ʳ ibidem patet, angeli cum Christo uenient non ut iudices: sed ut sint testes humanorum actuum, sub quorũ custodia homines bene, uel male egerunt.

AD 2ᵐ dicendum, q̃ nomen throni attribuitur angelis ratione illius iudicij quod Deus semper exercet, omnia τ iustissimè gubernando, cuius iudicij angeli sunt quodamodo executores, & promulgatores: sed iudicium, quod de hominibus per hominẽ Christum fiet, etiam requirit homines assessores.

AD 3ᵐ dicendum, quòd hominibus promittitur angelorum æqualitas quantum ad præmium essentiale, nihil tamen prohibet aliquod præmium accidentale exhibere hominibus, quod angelis non dabitur: ut patet de aureola uirginum, aut martyrum, & similiter potest dici de iudiciaria potestate.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum dæmones exequentur sententiam iudicis in damnatos.

AD QVARTVM sic procedi tur. Videtur q̃ post diem iudicij dæmones non exequentur sententiam iudicis in damnatos, quia secũdum Apostolum 1. Corint. 15. tunc euacuabit omnem principatum, & potestatem, & uirtutem, ergo cessabit omnis ᵇ prælatio: sed exequi iudicis sententiam, quandam denotat prælationem, ergo dæmones post diem iudicij non exequẽtur sen-

3ᵐ de antecedẽte. Æqualitas. &c. quantũ ad præmium essentiale: non, quantũ ad aliquod accidentale. s. Tũc nihil &c. Nã iudicandi potestas in hominibus dicit quoddã præmiũ accidentale.

tentiam iudicis.

2 Præterea, Dæmones magis peccauerunt, quàm homines, ergo non est ʰ iustum, q̃ homines per dæmones torqueantur.

3 Præterea. Sicut dæmones suggerunt hominibus mala, ita angeli suggerunt bona: ᵇ sed præmiare bonos † non est officium angelorum, sed hoc erit ab ipso Deo immediate, ʰ ergo nec punire malos erit officium dæmonum.

SED CONTRA est, q̃ homines peccatores se diabolo subdiderunt peccando, ergo iustũ est ut eis subijciãtur in pœnis, quasi ab eis puniendi.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc tangitur à Magistro ᵃ in litera duplex opinio, & utraque uidetur Dei iustitiæ cõpetere, ex hoc enim, quòd homo peccat, iuste dæmoni subiicitur sed demon τ iuste ei præest. Opinio ergo illa, quæ ponit dæmones, in futurum post diem iudicij hominibus non præesse in pœnis, respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte dæmonum punientium. Cõtraria uero opinio respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte hominũ punitorũ, quę aũt earum uerior sit, certum nobis esse nõ põt. Verius tñ ęstimo q̃ sicut ordo seruabitur in saluatis, q̃ quidã à quibusdã illuminabuntur, & pficientur, co q̃ oẽs cęlestis hierarchię ordines perpetui erunt, ita ᵐ seruabitur ordo in pœnis, ut homines per dęmones ⁿ puniantur, ne totaliter diuinus ordo, quo Angelos medios inter naturam humanam, & diuinam constituit, annulletur. Et ideo sicut hominibus per angelos bonos diuinæ illuminationes deferuntur, ita etiam dęmones sunt executores diuinę iustitię in malos: nec ob hoc minuitur aliquid de dęmonum pœna, quia ᵖ in hoc etiam, quòd alios torquent, ipsi torquebuntur. ᑫ Ibi enim miserorum, societas miseriam non minuet: sed augebit.

APPENDIX.

EX articulo habes, Primò: quo modo per rationem ostẽdas rectè insinua tum à Ioan. 5. q̃ Angeli non iudicabũt, & sic. potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Hæc ibi. Nota ly quia filius hominis est, qm̃ per hoc significatur ipsum Christum in sũma humana iudicaturũ & consequenter iudicaturos eum Christo non esse, qui nõ habent naturam humanam. Item à Matthæ. 13. Mittet filius hoĩs Angelos, & colligent de regno eius omnia scãdala. Hæc ibi. Et Matth. ibid. In consummatione seculi exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorũ, & mittent eos in camĩnum ignis. Hęc ibi. Vbi denotatur quòd Angeli sunt messores seu ministri Dei ad hoc officium. s. colligendi cineres p̃ resurrectiõne. q. 76. ar. 3. & separãdi electos teleiciatos à reprob. s non adt ad hoc oth̃ ,um ut sint iudices. c Vid. pro S. Eccles. &c.

¶ Secundò habes quomodo per rationẽ prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & defendas. 2 *concl. m*

¶ Tertiò uides, quo modo ex ij. nisi tũ Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 3

Li. 4. sẽt. d. 47. b. E.

QVÆS. LXXXIX. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Seruabitur ordo in pœnis, ut homines damnati per dæmones puniantur. *concl. p* 383

¶ NOT. Co e ũso hæc pro uerior. acce pta.

pratur, non autem pro necessaria; ut patet in text.

¶PROB. 1. Quia patet à simili de ordine in saluatis: 2. Quia hoc respicit diuinā iustitiā ex parte hominum punitorum.

¶CONCL. 2ª. Ob hoc, ꝙ dæmones alios torquent, nō minuitur aliquid de ipsorum dæmonum pœna.

¶PROB. Quia in hoc, ꝙ alios torquēt, ipsi etiā torquentur.

¶NOT. Præesse in miseria est magis miserū esse. & cōsequēter, non mirū ꝙ torqueantur dæmones, dum alios torquent; quia in hoc illis præsunt. Et hoc est radix conclusionis prædictæ, & probationis eius. Rursus aduerte circa illud, societas miserorū ibi in inferno nō minuit miseriam, sed auget: ꝙ hoc ualde magnum suppliciū uenit inde quia nulla est capacitas consolationis in reprobis, quæ est in uiuis, de qbus dr̄, solatiū est miseris socios habere pœnarū. Adde: ꝙ damnati multū odio habēt diuinā iustitiā, licet cognoscant eam esse rectam.ar.1.corol. post conclu.2. & ideò ea aliorū societate miseria ipsorū augetur, qm̄ tunc agnoscunt diuinā iustitiā in eis impleri. Specialiter autē dæmones tortores ex odio ad eandē iustitiā tanto magis torquentur quanto magis uidēt eā adimpleri per semetipsos: id quod tunc est qñ ipsi torquent hoīes damnatos. Hinc uidetur; ꝙ magis ipsi torqueantur torquēdo alios, quā alij dū torquentur ab ipsis.

Cap. 4. in par. 4. à med. illius.

1m de consequentia. Omnis p̄latio. ℞. perducens ad finem ultimū, uel adducens: non aūt. conseruans in fine, §. Tunc nihil &c. ut patet. Nam illa prælatio post iudicium erit tantum conseruans in fine siue bono siue malo.

Rãsio 2ª.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ prælatio illa, quæ dicit̃ euacuāda per Christū in futuro, est accipiēda secundū modū prælationis, quæ est secundū statū huius mundi, in quo† & hoīes hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, & dæmones dæmonibus; & hoc totū ad perducēdum ad finem, uel abducendū à fine; tunc autem cū omnia ad finē illū peruenerint, non erit prælatio abducens: sed cōseruans in fine boni, uel mali,

AD 2m dicēdū, ꝙ q̄uis meritū dęmonū nō requirat, qđ hominibus præferātur, quia iniuste sibi hoīes subiecerunt, tū hoc requirit ordo naturæ ipsorū ad naturā humanam. B na.n. naturalia in eis integra manent, ut Dion.* dicit 4. de Diui. nominibus.

AD 3m dicendū, ꝙ angeli boni nō sunt causa principalis pręmij electis, quia hoc oēs immediatè à Deo percipiunt: sed tū quorundam accidentalium præmiorum angeli hoibus sunt causa, inquantum per superiores angelos inferiores, & angeli, & homines illuminantur de aliquibus secretis diuinorum, quæ ad substantiam beatitudinis non pertinent: & similiter principalē pęnam damnati excipiēt immediatè à Deo. s. exclusionem perpetuam à uisione Dei, alias autem pęnas sensibiles nō est inconueniens hominibus per dæmones infligi.† In hoc tamen est differētia, quia meritū exaltat: sed peccatum deprimit: unde cum natura angelica sit altior, q̄ humana,

¶Exam. Ly abducens. Sub hoc intelligitur & suũ condistinctū, s. perducens ad finē Dixit aūt solum ly abducens ut magis propè ad argumentum accederet quod de prælatione dæmonū loquebat̃ q̄ procul dubio est abducēs à fine ante diē iudicij.

2m de consequentia. Non est iustum. ℞. attēto merito dæmonū: nō, attēta natura ipsorum. §. Tunc nihil &c ut patet de se.

¶NOT. Subintellige ad responsum illud granū salis, quod ponitur in corp. princ. Et est, ꝙ ex parte dæmonū punientiū nō debet attendi iustitia prædicta: sed ex parte hominū punitorū.

3 de minori. Præmiate. ℞. essentialiter: non, aliquo modo accidentaliter §. Tunc nihil &c. Nam & dæmones punientes non inferunt pœnam principalē, scilicet exclusionem perpetuam a uisione Dei, sed qualib̄ alias.

¶NOT. Quamuis pœna sensus taxata reprobis in inferno ut secundum se essentialis: tamen respectiuè ad exclusionem perpetuam à uisione Dei, uidetur esse accidentalis. Et ideò in textu, ad accidentale quoddam premium ab Angelis hominibus subministratum, fecit correspondere Sanctus Doctor pœnas sensibiles à dæmonibus inflictas. Ex hoc conclude tandem: ꝙ absq; dubio aliquo pęna damni illa est maior, quàm pęna sensus.

quidam propter excellentiā meriti in tantum exaltabuntur, ꝙ talis exaltatio excedet altitudinem naturæ, & præmij in quibusdam angelis. Vnde quidā angeli per quosdam homines illuminabuntur: sed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitiæ peruenient ad illā eminentiam, quæ debetur naturæ dæmonum.

Item illatio cōclusionis. Ergo &c. ℞. negat̃ illatio. §. Non. n. est simile de utrisq; in hoc: ut sapiens colliget ex secūdo respon so textus ly in hoc tamen est differētia quia meritum &c.

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur ꝙ nō oēs hoīes in iudicio comparebūt. Quia dr̄ Matth. 19. Sedebitis sup sedes iudicātes duodecim tribus Israel: sed nō oēs hoīes p̄tinent ad illas tribus duodecim,ᵃ ergo vr̄ ꝙ nō omnes in iudicio comparebunt.

2 Præterea. Idem uidetur per hoc, quod dicitur in Psal. 1. Non resurgent impij in ᵇiudicio: sed multi sunt tales, ergo uidetur ꝙ non omnes comparebunt.

3 Præt. Ad hoc aliqs ad iudiciū ducit̃, ᵇut eius merita discutiantur: sed quidam sunt, qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedentes, ergo illos in iudicio cōparere necesse non est.

SED CONTRA, est quod dicitur Actuū 4. Quòd Christus est constitutus à Deo iudex uiuorū, & mortuorū: sed sub istis differētus comprehendūtur omnes homines, qualitercūq; uiui à ⁱmor-

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem ostenditur meritò insinuatū à Sapien. 11. ꝙ dæmones post diē iudicij torquebunt damnatos: & sic. Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur: Hæc ibi. Vbi ostenditur ꝙ cōsentientes persuasori ad malū merentur puniri per eū. Vnde contingit frequenter ꝙ consentientes alicui in malo, succedente tempore, puniuntur ab eodem. Deo. n. permittente sicut inter eos inimicitiæ nascantur; ita ut ille malus persuasor superior effectus uincat hunc, qui sibi aliàs malè consensit, ipsumq; pessimè torqueat. Hoc & ea sex. pt̃ studiosus per se colligere poterit. Item à 2. Petr. 2. A quo quis superatus est huius & seruus est. Hæc ibi. Item à Io. 8. Qui facit peccatum seruus est peccati Hæc ibi. Diabolus aūt ab initio peccauit & ante hominem. Consequentur ergo qui facit peccatum, seruus est diaboli. Cum igitur serui pro malefactis affligentur à suis dominis: uidetur per hæc denotasi, ꝙ per dæmones torqueantur damnati. Item ab Isa. 19. Tradā eam in manus inimicorū crudelium. Hæc ibi. Item ab Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. Hęc ibi. Vbi Deus uidetur loqui de ministris & significare ut supra.

Vtil. p. 5ª Eccle. &c.

Tho. 4. d. 47. q. 1. &

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum ptũ quātoq; diximus totinoāt, & intelligas, & defendas. 2

¶Tertiò uides: quomodo ea ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & cōsolidetur. 3

QVÆST. LXXXIX. ART. V.

CONCL. Congruum est ut oēs hoīes in iudicio cōgregētur. 1a

¶Exam. Ly cōgruū. Scilicet ut stat cū necessario: nō ut cōtra ponitur illi. Sicut enim possibile ad qũ dicit contingentiam, ut possi-

possibile est Socratē hinc ad horā ambulare, qnq; autē cōuertit A cū o e.cessario, ut possibile est solē crastinū (necessitatū.n.nō ēs- fest, si nō esset possibile;) ita cōgruitas quādoq; cōtra distinguitur necessitati, ut congruū est et cōtra casum necessitatis facere eleemosinā; qnq; uero dicit necessitatē sed congruā, ut congruū est obstinatū damnari.

argumentatoris sumere terminos in respōdendo, est loqui formaliter. Per ly non iudicabuntur, ergo significatur: qđ merita eorum non discutientur. Videat.6.&7.

¶PROB. Quia sicut Christus pro ōibus humiliatus est, ut iudicaretur, ita ab ōibus uidendus est exaltatus, ut iudicet.

¶Exam. Ly sanguinē suū pro ōibus fudit &c. Hoc confirmat à Cōcil. Trid. sess.6.c.3. ubi de Christo loquens ait: Verū, etsi ille pro omnibus mortuus est, non oēs tñ mortis eius beneficiū recipiunt, sed ij dūtaxat, quibus meritū passionis eius cōicatur. Hæc ibi. Et ī.1. Tim.4. Qui est saluator omnium, maximè autē fidelium. Nam per ly maximè, ponit differentiam inter fideles & alios, quò ad participationē salutationis ipsius.

concl. m

1[m] illatio cōclusionis. Ergo &c.

Ꝝ. negatur illatio. §. Nā p duodecim tribus Israel intelligun- tur oēs hoīes, ut iu- pradictum est q. 89. ar. 1. appen.

* Lib. 20. c. 5. circa ms. to. 5.

2[m] ex Psalm.

Non resurgēt impij in iudicio. Ꝝ. uel ad hoc ut iudicent, uel ad hoc ut iudicētur: nō autē ad hoc ut in iudicio cōpareāt. §. Tunc nihil &c. ea cōclusione patet.

¶Examen Ly impij. Hoc nomen sumitur qnq; pro quibuscūq; peccatoribus mortali peccato inuolutis, qnq; pro infidelibus. Et ideo dictū est in respōsio ly iudicent, & ly iudicentur. Vide ar.7.

3[m] maior.

Ad hoc aliquis ad iudicium ducitur ut eius merita discutiantur. Ꝝ. uel ut uideat gloriam iudicis. §

Ioan. 3.

Tunc nihil &c. Nam aliorum de pueris, qui usum liberi arbitrij non habuerūt solummodo intelligitur: nō autē primū.

¶Examen. Ly non ut iudicentur. Hoc sumitur formaliter. i. in sensu in quo loquebatur argumentum. Ad intētum. n.

tuis distinguantur, ergo omnes in iudicio comparebunt.

Præterea, Apocal. 1. dicitur. Ecce uenit cum nubibus, & uidebit eum omnis oculus, hæc autem non essent, si non omnes in iudicio comparerent, ergo &cęt.

B RESPONDEO, Dicendum, quòd potestas iudiciaria Christo homini collata est in præmium humilitatis, quam in passione exhibuit, ipse autem sua passione sanguinem pro omnibus fudit, quantum ad sufficientiam, licet non in omnibus effectum habuerit propter impedimentum in aliquibus inuentum, & ideo[m] congruum est ut omnes homines in iudicio congregentur[n] ad uidendum eius exaltationem in humana natura secundum quam constitutus est iudex à Deo uiuorū, & mortuorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dicit Augustinus 20.* de Ciuita. Dei. Non quia dictum est, Iudicantes duodecim tribus Israel, tribus Leui, quæ tertiadecima est, iudicanda non erit, aut solum illum populum, sed etiam gentes cæteras iudicabunt, ideo autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes intelliguntur, quia in sortem duodecim tribuum per Christū sunt uocatæ.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd hoc, quòd dicitur. Non resurgent impij in iudicio, si referatur ad omnes peccatores, sic intelligendum est, quòd non resurgent ad hoc, quòd iudicent. Si autem impij dicantur infideles, sic intelligendum est quòd non resurgent ad hoc, quòd iudicentur, quia iam iudicati sunt:[o] sed omnes resurgent, ut in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

AD TERTIVM Dicendū, qđ ēt pueri ante perfectam ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non ut iudicentur; sed ut uideant gloriam iudicis.

APPENDIX.

ARTICVLVS VI.

Vtrum boni in iudicio iudicentur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd boni in iudicio non iudicentur. Quia Ioan. 3. Qui credit in eum,[b] nō iudicatur: sed omnes boni crediderunt in eum, non ergo iudicabuntur.

Præterea, Illi non sunt beati, quibus est incerta sua beatitudo, ex quo Augustinus* probat dæmones nunquam fuisse beatos: sed sancti homines nūc sunt beati, ergo certi sunt de sua beatitudine: sed[b] quod certum est, non adducitur ad iudicium, ergo boni non iudicabuntur.

C 3 Præterea, Timor beatitudini repugnat: sed extremum iudicium, quod tremendum maxime dicitur, non poterit fieri sine timore eorum, qui sunt iudicandi, unde etiam Gregorius * dicit super illud Iob. 40. Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, & cætera. Consideremus quomodo tunc iniquorum conscientia concutietur, quando etiam iustorum uita[b] turbatur, ergo beati non iudicabuntur.

D SED CONTRA. Videtur qđ oēs boni iudicētur, qa dr̄ 1. Cor. 5. Oēs astabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisq; ꝓpria corporis prout gessit, siue bonū siue malū; sed nihil ē aliud iudicari, ergo oēs iudicabuntur.

Præterea. Vniuersale omnia comprehendit: sed illud iudiciū dicitur uniuersale, ergo omnes iudicabuntur.

E RESPONDEO, Dicendum, quòd ad iudicium duo pertinēt, scilicet discussio meritorum, & retributio præmiorum.[m] Quantum ergo ad receptionem præmiorum, omnes iudicabuntur,[n] eo quòd unusquisq; recipiet ex diuina sententia præmium merito respondēs: sed discussio meritorum non fit, nisi ubi est quædam meritorum comixtio bonorum cum malis. Illi autem

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem interimas hæresim cuiusdā (d. rest. inquisit. 1. par. q. 8.) dicentis, q. in die iudicij nō omnes homines ante tribunal Christi non comparebūt cū suis corporibus.

Vtil. p. 5. Eccle. &c.

¶ Secundò habes: quo per rationē ostēdas hanc meritò dānatā à Papa Benedicto 12. in extrauag. Benedictus Deus &c. Diffinimus insuper, q. in die iudicij omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt. Hæc ibi. Item ab Apocal. 20. Vidi mortuos magnos & pusillos stantes in cōspectu throni, & dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors, & infernus dederūt mortuos, qui ī ipsis erāt. Hæc ibi. Item à Matthæ. 25. Cum uenerit filius hominis in maiestate sua, tunc congregabūtur ante eū omnes gentes. Hæc ibi. Item à 1. Cor. 5. Oēs astab mus ante tribunal Christi. Hęc ibi. Qui autem dicit omnes nihil excludit secundū regulā 80. quæ ē 3. in toto pattem non est dubium cooperiri, de reg. iur. in 6.

2 * Lib. 11. super Genes. c. 17. to. 3.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationē prædicta scripturarum & patrum, ꝓ quanto omnes comparituros ad iudicium insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides, quo modo ex ijs ueritas Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 4

* Lib. 34. moral. c. 4. à med.

QVÆS. LXXXIX.

ART. VI.

CONCL. 1[a] Quantum ad receptionem præmiorū omnes iudicabuntur.

3[a] 5

¶ Exam. Ly oēs. Scilicet boni. Nō loqui tur ex ꝓposito quā

in articulo isto. Vnde, quo ad hoc, reseruatur conclusio de re F probit in a. 7.

¶ PROB. Quia unusquisque bonus recipiet ex diuina sententia præmium merito respondens.

¶ CONCL. 2ª. Illi, qui rebus mundi penitus abiectis cogitant sollicitè, quæ Dei sunt, non iudicabuntur.

¶ Examen Ly non iudicabuntur. Scilicet iudicio discussionis.

¶ PROB. Quia huiusmodi homines diuinis seruitijs totaliter insistunt nullamque admixtionem notabilem mali habent: & discussio meritorum non fit, nisi ubi est quædam commixtio meritorum bonorũ cum malis.

¶ CONCL. 3ª. Boni, qui adhuc amant secularia & terrenis negotijs implicantur, ita tamen quòd nihil Christo præponunt, iudicabuntur.

¶ Exam. Ly amant secularia &c. Idest peccatis uenialibus sunt prægrauati.

¶ Ly ita tamen quod nihil Christo præponunt. Idest ita quod non peccant mortaliter, & si aliquando taliter peccare contingat, condignam pœnitentiam de illis agunt. Et ut breuiter omnia intelligantur) ista conclusio 3ª. per bonos intelligit electos, sed non perfectos; eo modo quo in secunda conclusione de bonis locutio fiebat.

concl. p

qui ædificant supra fundamentum fidei aurũ, & argẽtum, & lapides preciosos, diuinis seruitiis totaliter insistẽtes, quia nullam admixtionem notabilẽ alicuius mali meriti habẽt, in eis discussio meritorum locũ non habet: sicut[p] illi, qui rebus mũdi penitus abiectis, solicite cogitãt solum, G quæ Dei sunt, & ideo saluabuntur: sed nõ iudicabuntur:[q] illi uero, qui ædificant super fidei fundamentũ ligna, fęnũ, stipulã, qui adhuc. s. amant secularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tamen quod nihil Christo præponũt: sed student peccata elemosynis redimere, habent quidem cõmixtionem bonorum meritorum cũ malis, & ideo discussio meritorũ

textl. ſ

in eis locum habet; vnde[r] tales H quantum ad hoc, & iudicabuntur, & tamen saluabuntur.[c]

A d primum ergo dicendũ, quòd quia punitio est effectus iustitiæ, præmiatio autem misericordiæ, et ideo magis iudicio, quod est actus iustitiæ, antonomastice punitio attribuit, ut interdum iudicium pro ipsa condemnatione accipiatur; & sic intelligitur auctoritas inducta, ut per Glos. ibidem patet.

A d secundum Dicendum, quòd discussio meritorum electis non erit ad tollendum certitudinem beatitudinis à cordibus ipsorum iudicandorum: sed ut præeminentia bonorum meritorum ad mala ostendatur omnibus manifeste, & sic Dei iustitia comprobetur.

A d tertium Dicendum, quòd Gregorius loquitur de iustis adhuc in carne mortali existentibus. Vnde supra pręmiserat. Hi, qui in corporibus reperiri potuerint, quamuis iam fortes, atq; perfecti adhuc, quia in carne sunt positi, non possunt in tanti terroris turbine nulla formidine concuti. Vnde patet, quòd terror ille referendus est ad tempus immediate iudicium præcedens, tremendũ quidem, maxime malis: non autem bonis, in quibus nulla erit mali suspitio. ¶ Rationes autẽ, quæ sunt ad oppositum, procedunt de iudicio, quantum ad retributionẽ præmiorum.

I

2m minor 2.

Quod certũ est, non adducitur ad iudiciũ. ℞. ut incertificetur: non, ut aliquid aliud inde fiat. § Tunc nihil &c. Discussio meritorum electis non erit &c. ut in textu.

[a] Gloss. ordin. ibi.

¶ NOT. 1º. Ad intelligendũ melius adductã propositionẽ argumẽti, aduerte quod illud, quod est certũ pôt duobus modis considerari: uno modo secundũ phantasiam hominum istius: alio modo secũdum rei ueritatẽ. Si primo modo certũ est, adducitur ad iudiciũ, ut tollatur eius certitudo. i. ut ostendatur illud esse falsum. Et hoc modo adducetur ad iudiciũ Dei uana certitudo hæreticorũ de sua salute: sicut & ad iudiciũ ecclesię fuit adducta & reprobata cõcil. Trid. sess. 6. cap. 9. Quãuis &c. Nemini fiduciã & certitudinẽ remissionis peccatorũ suorũ iactanti & in ea sola quiescenti peccata dimitti, uel dimissa esse dicendũ est: cũ apud hæreticos & scismaticos possit esse immò sit, & prædicetur contra ecclesiã catholicam uana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Hæc ibi. Si secundo modo, certum est illud, ad iudicium adducitur: non ut tollatur eius certitudo, siue ut incertificetur; sed ut eius certitudo magis certificetur. Et hoc modo loquitur tex. responsalis ad propositionem illam argumẽti.

¶ NOT. 2ª. Quando dr in tex. argumenti, quod beati ẽt in uia sũt certi de sua beatitudine, & in responso texi. cõfirmatur hoc idem per ly nõ erit ad tollendũ certitudinẽ beatitudinis ipsorũ iudicandorũ. accipitur certitudo non absoluiẽ, sed prout haberi pôt in præsenti uita: quæ alio nomine dici solet cõiectura. Et quod huc uerũ sit patet ex eodẽ S Doctore 1. 2. q. 112. ar. 5. Vbi ex professo mõstrat prolixè, quod nemo ẽt iustus potest certo scire se esse in gratia. Hoc & cõfirmatur ex concil. Trid. sess. 6. cap. 9. Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramẽtorũ uirtute & efficatia dubitare debet; sic quilibet dũ seipsum, suãque in K firmitatẽ ppriã & indispositionẽ respicit de sua gratia formidare, & timere pôt; cũ nullus scire ualeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se grarã Dei esse consecutum. Hæc ibi.

¶ Corollarium. Ergo ly nõ erit ad tollendum certitudinẽ beatitudinis à cordibus ipsorũ, quędam figura est: qua. s. minus dicẽdo plus significatur. Vnde per hoc significanit text. quod non tãtũ non erit ad tollendũ certitudinem ipsam pręhabitã, sed ẽt erit ad cõplendũ illã, idest, ad faciendũ quod illa certitudo coniecturalis fit certitudo certissima eatenus realis. Tunc. n. in iudicio generali beati certificabuntur omnino de sua beatitudine de qua prius in mundo hoc certitudinem mixtã formidini habuerũt.

¶ NOT. Aduerte expositionem de ly qui edificant super fidei fundamẽtum ligna fœnũ, stipulã: quia huiusmodi nõ significat illos tãtum, qui peccãt uenialiter, quia sub hac cõtinerẽtur etiam ij, qui ædificãt aurum argẽtum & lapides preciosos. Nã & isti peccant uenialiter. Significat autem illos, qui peccant uenialiter; sic tamen quod opera perfectorum (ut sunt ædificantes aurum argẽtum lapides preciosos) non profitẽtur. Et sic notat distinctionem cõclusionum. Rursus. Aduerte super corp. sin ly tales quantum ad hoc, quod istud dictum determinat cõmixtionem illam mali ad bonum. Quasi dixerit. Tales non quantum ad fidem, seu non quantum ad hoc, quod habuerunt fidem; sed quantum ad hoc, quod operati sunt quædam mala mixta cum operibus bonis iudicabuntur. Pro quo uide post ad 1m.

¶ PROB. Quia in talibus bonis potest esse discussio meritorũ (cum operum bonorum cum malis habeant commixtionem.) K

1m ex Ioanne.

Non iudicatur. ℞. i. nõ punitur uel alitet. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus.

¶ NOT. Propter authoritatis B. Ioannis adductæ malũ intellectum à quibusdam confictum cauendum est; ne dicas quòd fideles omnes saluabuntur seu (quod in idem redit) non condemnabuntur. Non enim B. Ioannes talem sensum unquam habuit, sed tãtum formaliter ibi loqui intendebat. Quasi dixisset. Qui credit in eum non iudicatur. i. ex eo, quòd credit in eũ, nõ condemnabitur, etiam hoc utique uerum est. Nam si fidelium aliqui cõdemnantur (quod ecclesia uerè docet) non condemnantur propter id quod crediderũt in Christum, sed propter aliquid aliud. s. propter mala eorum opera, ut inquit textus. Materialiter igitur materiales homines, quales hæretici sunt, interpretari fuere illud Ioannis contra ipsius germanum sensum. Vnde contra legem uerbis legis pugnauerunt, sicut loites

3m ex Gregorio.

Torbatur. ℞. in tẽpore immediatè præcedente iudiciũ: non, tempore quo actualiter iudicium exercebitur. §. Tunc nihil &c. Nã quod ięsti turbentur propter signa immediatè præcedentia iudicium non infert quod non sint tunc beati beatitudine uiæ.

¶ Corollarium. Ergo quod dicitur in maiori arg. quod timor beatitudinis

tudini repugnat, intelligit aut de beatitudine patriæ & tunc nõ A est ad propositum, cum boni illi non sint adhuc taliter beat, aut intelligitur de timore peccati mortalis cogniti, & tunc respondet textus in fine per ly non autem bonis, quibus nulla aris mali suspitio. Quasi dixerit. Ille timor bonorum ante iudicium immediatè præcedēs propter signa grandia uisa nõ erit similis timori ex mala conscientia procedens sicut erit timor repertus in reprobis: aut intelligitur de timore naturali absque peccato, & sic erit in bonis illis timor naturalis, qui tamē erit mitigabitur ex bona conscientia factorũ, quam quidem mitigationē reprobi nõ habebunt, immo timoris illius naturalis aggrauationē ex mala conscientia. Ex hoc igitur textu nullo modo contrauenitur domino ad bonos pro tempore illo dicenti Luc. 21. his fieri incipientibus respicite, & leuate capita uestra (.i. exhilarate corda.) quoniam gaudium hoc erit ex ratione, (ut ibid. continuatur.) sed conuenit Apostolo dicenti 2. Corin. 5 nolumus expoliari. & 2. Cor. 7 foris pugnæ, intus timores. Non timere enim ex ratione, stat cum timere ex infirmitate naturali.

*Lib. 26. Moraliũ c. 20.

concl. m

ARTICVLVS VII.

Vtrum mali iudicabuntur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, q mali nõ iudicabuntur. Sicut contingit infideliũ damnatio,[h] ita & eorum, qui in mortali decedunt: sed pp damnationis certitudinē dicitur Ioã. 3. Qui non credit, iam iudicatus est, ergo eadem ratione, nec alij peccatores iudicabuntur.

2 Præterea, Vox[h] iudicis est ualde terribilis eis, q p iudiciũ cõdemnaui: sed sicut i ira ex uerbis Greg.* habet, ad infideles locutio iudicis nõ fiet, si ergo fieret ad fideles damnãdos, ipsi infideles de sua infidelitate cõmodum reportarent, quod est absurdum. C

SED CONTRA, Videtur q omnes mali sint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pęna sēm quantitatē culpæ: sed hoc sine definitione iudicij esse nõ potest, ergo mali iudicabuntur.

RESPONDEO, Dicēdum, q iudicium;[m] quod est pœnarũ retributio pro peccatis, omnibus competit, iudicium autem, quod est discussio meritorũ, solum fidelibus,[n] quia infidelibus D non est fidei fundamentũ, quo sublato, oĩa opera sequentia perfecta rectitudine intentionis carent, unde non est in eis aliqua pmixtio bonorũ operũ, uel meritorũ ad mala, quæ discussionē requirat: sed fideles, in quibus manet fidei fundamētum, ad minus fidei actum laudabilem ha B bent, quamuis non sit meritorius, sine charitate: tamen quantũ est de se, est ordinatus ad meritum, & ideo in eis iudicium discussionis locũ habet. Vnde ipsi fideles, qui fuerunt saltē numero ciues ciuitatis Dei, iudicabuntur ut ciues, in quos sine discussione meritorum sententia mortis non fertur: sed infideles condemnabuntur ut hostes, qui consueuerunt apud homines absque C meritorum* audientia exterminari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis eis, qui in mortali decedunt, pro certo constet de eorum damnatione; quià tamen aliqua, quæ pertinēt ad bene merendum, habēt annexa, oportet ad manifestationem diuinæ iustitiæ, ut discussio de eorum meritis fiat; per quam ostendatur, eos iuste à Sanctorum ciuitate excludi; cuius esse ciues numero exterius uidebantur.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

1 EX articulo habes. Primo: quomodo per rationem I nterimas hæresim cuiusdã (ut refert Disect. inquisit. 2. pat. q. 8.) dicentis quòd in die iudicij omnes homines non reddituri sunt de factis proprijs rationem, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit siua bonum siue malum.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas hãc neporē è diametro ibi cõtrariã damnari ab Apostolo. 2. Cor. 5. Oẽs astabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisq; propria corporis, prout gessit, siue bonũ siue malũ. Hæc ibi. Vbi si intelligat de iudicio retributionis, accipitur ly referat, p reportet in dici uerò intelligatur de iudicio discussionis, accipitur ly referat, p recitare, siue (ut in pposito loquamur) pro reddere rõnē de factis, siue bonis siue malis. Vbi & ly oẽs sumitur uniuersaliter, nullo siue electo siue reprobo excepto, qñ ly referat accipit E in primo sensu: sumitur autē ly oẽs pro quibusdã tum electis tum reprobis, quando accipitur ly referat in 2. sensu. His sic annotatis, non excusandus uenit ille quidã hæresis prædictæ author sed accusandus magis: qm absq; distinctione aliqua cõtra Apostolum in ea tuus est uerbis oppositis ad literam utens. Item à Matth. 25. Esuriui n. & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere &c. Hæc ibi. Vbi patentissime explicatur discussio iudicij quò ad bonos. Item à Symbolo Athanasij, qd est regula fidei cõpendiosa secundũ Concil. Flor. in decret. Armenis dat. Eugenij 4. Ad cuius aduentum oẽs homines resurgere habēt cũ corporib. suis & reddituri sunt de factis pprijs rõnē. Hæc ibi. Vbi ly reddituri sunt rõnem, accipitur de facto, uel de uirtute: hoc est, q reddent rõnem uel per discussionem actualiter factã operũ suorũ, uel per hoc q in retributione à iudice recepta cognoscetur quantũ operati sunt; ac si actualiter reddidissent rationem. Quemadmodum existentes in platea extra palatium Regis ex hoc, q uident multos exeuntes ex ea palatium illud sumptuosis uestibus ornatos à Rege secundũ magis & minus iudicant talē uel talem magis uel minus meruisse apud Regē; licet ipsi eos non uiderint in palatio reddere rõnem de proprijs meritis Regi, neque illã de facto reddidisse: tanq in effectu cognoscentes coniecturaliter saltem causam, uel aliquid de causa. Quòd autē dico de bonis, intellige etiam de malis.

3 ¶ Tertiò habes: quõ per rationē prædicta scripturarũ & patrum, pro quanto bonos esse iudicandos insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. LXXXIX. ART. VII.

386 CONCL. Iudiciũ, qđ est pœnarũ retributio pro peccatis, competit omnibus malis; iudicium autē, quod est discussio meritorum, solũ fidelibus.

* Al. discussione

¶ PROB. 1. Quia patet 2. Quia (ly iudiciũ autē, &c.) fideles solum habēt aliquid de se ordinatum ad meritũ (cũ habeant fidem) simul cũ admixtione malorum operum

¶ Examen. Ly solũ. Hic dr ad differentiam infideliũ: cuius pbationem, & declarationē uide in tex.

¶ Ly bonorũ operum, uel meritorũ. Hoc dicitur, quia in infidelibus nõ possunt esse merita, licet possint esse bona opera moralia. 2. 2. quæst. 10. ar. 4 & ideo utitur tex. disiunctione ly uel quasi dicat per hoc, illa bona opera non possunt dici merita, nisi impropriissime; quod non est sic de bonis operibus fidelium in gratia existentium.

¶ Ly quãtum est de se est ordinatus ad meritum. Ordinatus scilicet proximè: quia mox iuncta charitate ordinatur de facto ad meritũ, ut patet. Et hoc dr ad differentiã moralis actus laudabilis infideliũ, qm de se quidē est ordinatus ad meritum, sed remotè scilicet præsupposita fide, quam illi non habent; & ultra hoc, etiam præsupposita charitate.

¶ NOT. Philosophus 1. Physicorum, inquit: q contra negantes principia non est disputandũ per quod monstrauit fundamentaliter id quod dicitur in præsenti textu uidelicet, q discussio meritorum non fiet cum infidelibus ex eo, q ipsi cum Christo iudice non conueniunt in principijs. Non enim fidem habent, quæ est principium salutis humanæ.

1m de maiori. Ita q quantũ ad damnationē utroque: non, quantum ad conuenientiam in fide. §. Tunc nihil &c. Nã ideo iudicantur fideles mali, iudicio discussionis, quia habuerunt fidem & permixtionem malorum operum; non autē q mala tñ opera habuerint: & cõsequenter infideles hoc iudicio iudicari non possunt.

¶ Examen. Ly cuius esse ciues numero exterius uidebantur. Scilicet uerè. Non enim hic accipitur ly uidebantur pro uideri & non esse. Nam reuera fideles etiam mali sunt de ecclesia numero, & uerè appellantur Christiani ex Concil. Trid. sess. 6. can. 28. ubi dicit. Siquis dixerit: eum qui fidem sine charitate ha-

het oon esse Christianum: Anathema sit. Hæc ibi. Ergo fides etiã sine charitate est uera fides.

2m de maiori. Vox iudicis. &c. non autem allocutio illa, de qua Gregorius §. Non.n.allocutio illa fiet infidelibus, sed tantum fidelibus quamquàm malis: cum tamen uox iudicis condemnationi utrisque fiat. Tũc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

1 Vdi. pro S. Eccles. &c.

EX articulo habes. Primo: quomodo per rationem excludas hæresim illam &c. ut ar. 6 appen. pro quanto loquitur da reprobis. In præsenti.n articulo monstratur, quod iudicandi sunt. Item & quõ per rationem interimas hæresim Georgij Dauid (Prat. Georgius Dau d.) dicentis: φ animæ tam eorum quos fideles uocamus, quàm infidelium, saluabũtur: & Apostolorũ corpora æque damnabuntur, atque infideliũ. Et hæc pro ultima parte inquantum loquitur de corporibus Apostolorũ põt etiam per rationem damnari ex superioribus articulis.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas merito has damnari à Matth. 25. Esuriui, & non dedistis mihi manducare &c. Quibus & dicetur. Ite maledicti in ignem æternum &c. Hæc ibi. Vbi manifestissimè docet malos fideles esse iudicandos iudicio discussionis. Item à Ioan. 3. Qui non credit, iã iudicatus est. Hæc ibi. Idest, iã condemnatus est. Hoc est, non erit opus discussione operum suorum ad hoc, φ condemnetur. Item ab Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. Hæc ibi. Quis autem dicat, aliquem posse saluari, qui non placet Deo? Item ab Apocal. 21. Ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem habentam claritatem Dei, & fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina Apostolorum. Hæc ibi. Item à 1. Cor. 15. Mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Hæc ibi. Vbi clarè patet; quòd de Apostolis etiam, inter quos Apostolus seipsum numerat, per ly nos, loquitur, & φ de ipsorum etiam corporibus per ly immutabimur, cum re. lig. c. Item 1. Thess. 4. Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos, qui uiuimus, simul rapiemur cũ illis in nubibus obuiam Christo in aera: & sic semper cum domino erimus. Hæc ibi. Si ergo cum domino semper erimus post resurrectionem corporum, ut uerũ est: corpora utiq; Apostolorum non damnabuntur, sed nec etiam aliorum sanctorũ de quibus omnibus ibi conintelligit. Item ab ecclesia catholica, quæ de Apostolis canit. Ecclesiarũ principes, belli triumphales duces, cœlestis aulæ milites, & uera mundi lumina. Hæc illa in hymno ad laudes.

*Ex glos. Bedę ibi.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd allocutio illa spiritualiter intellecta secũdum hoc non erit aspera fidelibus cõdemnandis, quia in eis aliqua sibi placentia manifestabit, quæ in infidelibus inueniri non possunt, φa sine fide impossibile est Deo placere. Hebr. 11. Sed sententia condemnationis, quæ in omnes feretur, omnibus terribilis erit. Ratio uero in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum angeli in futuro iudicabuntur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd angeli in futuro iudicabuntur. Quia dicitur 1. Corinth. 6. Nescitis, quia angelos h iudicabimus? sed hoc non potest referri ad statum præsentis temporis, ergo referri debet ad futurum.

2 Præterea. Iob. 40. dicitur de Behemoth, per quem diabolus I intelligitur: Cunctis uidentibus præcipitabitur: & Marc. 1. exclamauit dæmon ad Christum: Venisti ante tempus perdere nos: & Gloss.* dicit ibidem, quòd Dæmones in terra Dominum cernentes, se continuo iudicandos esse credebant, ergo uidetur quòd eis finale h iudicium reseruetur.

3 Præterea. Secundæ Petr. 2. dicitur: Deus angelis peccanti- K bus non pepercit: sed rudentibus inferni detractos, in tartarũ tradidit cruciandos in iudicium reseruari, ergo uidetur φ angeli h iudicabuntur.

SED CONTRA, Deus non iudicabit bis in idipsum, sed mali angeli iam iudicati sunt. Vnde Ioan. 16. Princeps mundi iam iudicatus est: ergo in futuro angeli non iudicabuntur.

4 Præterea. Perfectior est bonitas, uel malitia angelorum, quàm aliquorum hominum in statu uiæ, sed quidam homines G boni, & mali non iudicabuntur, ut dicitur in litera, ergo, nec angeli boni, uel mali iudicabuntur.

RESPONDEO, Dicendum, φ m iudicium discussionis nullo modo habet locum neque in bonis angelis, neq; in malis,* quia neque in bonis potest aliquid mali inueniri, neq; in malis† aliquid boni ad iudicium pertinẽs. H Sed si loquamur de iudicio retributionis, sic est distinguenda duplex retributio. Vna respondens proprijs meritis angelorum, & hæc à principio fuit utrisque facta: unde quidam in beatitudine sublimati sunt, quidam etiam in miseria demersi. Alia retributio est, quæ respõdet meritis bonis, uel malis per I angelos procuratis, & hæc retributio in futuro iudicio fiet, quia boni angeli amplius gaudiũ habebũt de salute eorum, quos ad meritum induxerunt, & mali amplius torquebuntur, multiplicata malorum ruina, qui per eos ad mala sunt incitati. Vnde p directe loquendo, iudicium nec ex parte iudicantium, neque iudicandorum erit angelorũ† sed hoium: sed indirecte quodãmodo respiciet angelos,q inquantũ actibus hoium fuerunt cõmixti.

AD PRIMVM ergo dicendum, φ illud uerbum Apostoli est intelligendum de iudicio cõparationis; quia quidam homines quibusdam angelis superiores inuenientur.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas prædicta scripturarum & patrum, pro quanto malos fore iudicandos uel non iudicandos insinuant, & intelligas, & probes & defendas.

*Li. 4. sẽt. d. 47. 3. C.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex his uerissima Angelica doctrina hæc, & declaretur, & cõsolidetur.

QVÆS. LXXXIX.

ART. VIII.

CONCL. 1a. Iudicium discussionis nullo modo habet locum, neque in bonis Angelis, neque in malis.

concl. m

¶ PROB. Quia neque in bonis põt esse commixtio alicuius mali, neque in malis alicuius boni ad iudiciũ pertinẽs.

387

¶ NOT. Cũ loquitur de bono addit ly ad iudiciũ pertinẽs: qa per hoc additũ monstrat, φ & bonũ aliquod potest reperiri in reprobis, puta bonum naturæ. Sed hoc, ut innuitur hic, non pertinet ad iudicium: quia ad iudiciũ pertinent illa, quæ sunt uoluntaria, cuiusmodi non sunt bona naturæ in Angelis malis, quinimmò ipsis naturæ bonis per uoluntatem propriam abutunt̃ ad malum, puta ingenio ad decipiendũ homines &c.

Al. procreatio.

concl. p

¶ CONCL. 2a. Directe loquẽdo iudiciũ nec ex parte iudicantium, neq; iudicandorũ erit Angelorũ, sed hominũ: indirectè aũt quodãmodo respiciet Angelos.

¶ PROB. 1. Quia patet de hoībus ar. 6. & 7. & pbat̃ de Angelis, tũ bonis, tũ malis, qm retributio fuit utrisq; facta à principio. 2. Quia (ly indirectè aũt &c.) Angeli tũ boni tũ mali cõmixti sũt actibus hoium (cum procurauerint in illis bonũ uel malum.

1m ex Apostolo. Angelos iudicabimus. &c. iudicio comparationis: non discussionis. §. Tunc nihil &c. ut patet ex cõclusionib. Videat. 1. corp. 3m illa-

AD SECVNDVM dicendum, A quòd ipsi dæmones cunctis uidentibus præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudentur, ut iam non sit eis liberum egredi extra; quia hoc eis non concedebatur, nisi secundum quòd ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominũ vitam exercendam.

Et similiter dicendum est ad tertium.

QVAESTIO XC.

De forma iudicis venientis ad iudicium, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de forma iudicis uenientis ad iudiciũ. Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrũ Christus in forma humanitatis sit iudicaturus. C

Secundo, Vtrum apparebit in forma humanitatis gloriosa.

Tertiò, Vtrum diuinitas possit sine gaudio videri.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in forma humanitatis non sit iudicaturus. Iudicium enim [h] autoritatem requirit in iudicãte: sed authoritas super uiuos, & mortuos est in Christo secundũ quod est Deus, sic enim est, & Dominus, & creator omnium, ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶2 Præterea. In iudice requiritur potestas hinuincibilis. Vnde eccle. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi ualeas uirtute disrũpere iniquitates: sed uirtus inuincibilis conuenit Christo, secũdũ quod est Deus, ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶3 Præterea. Io. 5. dicitur Omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificẽt Filium sicut honorificant Patrem: sed honor æqualis patri non datur filio secundum humanam naturam, ergo non iudicabit secundum [h] formam humanam.

¶4 Præterea, Dani. 7. dicitur, Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierũ sedit: throni autem iudiciariam potestatem designant, antiquitas autẽ de Deo dicitur ratione æternitatis, ut Dio.* dicit in lib. de Diui. Nom. ergo iudicare cõuenit filio [h] prout est æternus, ergo non secundum quòd homo.

¶5 Præterea. Augustinus dicit, & habetur in litera, quòd per Dei B verbũ fit animarũ resurrectio, per uerbũ factũ in carne Filiũ hominis, fit resurrectio corporũ: sed iudiciũ illud finale ptinet magis ad animã, quàm ad carnẽ, [h] ergo magis cõuenit iudicare Christo, secũdum quod est Deus, quàm secundum quod est homo.

SED CONTRA Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

Præterea, Iob. 36. Causa tua C quasi impij, iudicata est Glo.* à Pilato, ideo iudiciũ causamque recipies. Glo. Vt iuste iudices: sed Christus secundum humanam naturam est iudicatus à Pilato, ergo secundum humanam naturam iudicabit.

Præterea Eius est iudicare, cuius est legẽ condere: sed Christus in humana natura apparẽs, nobis legem euangelii dedit, ergo secundum eandem naturam D iudicabit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd iudicium aliquod dominium in iudicando requirit, vnde Ro. 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruũ? & idcirco hoc Christo cõpetit iudicare quòd dominium sup homines habet; de quibus principaliter erit finale iudiciũ[n]. Ipse autem est noster dominus, non solũ ratione creationis, quia dominus ipse est De[o], ipse fecit E nos, & nõ ipsi nos:* sed et ratione redemptionis, quod ei competit secundum humanam naturam, vnde Ro. 14. in hoc Christus mortuus est, & resurrexit, vt & uiuorũ, & mortuorũ dominetur. Ad p̃mium aũt uitæ æternæ creationis bona nõ sufficerent, nisi redẽptionis beneficiũ adderet, pp impedimentũ; quod naturæ creatæ superuenit ex peccato primi parentis. Vnde cũ finale iudicium ad hoc ordine-

2[m] illatio cõclusionis. Ergo &c.

℟. negatur illatio. 3. De iudicio scilicet discussionis. Nã de iudicio retributionis conceditur, ut in textu; sed nõ infringit propositum.

3[m] de cõclusione. Iudicabuntur ℟. indirectè: non autem directè. S. Tunc nihil &c. ut ex cõclusione secunda patet.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem contundans superbam atque temerariam phantasiam cuiusdam Mẽnonis Frisij (Prat. Mennonitæ) iactanter atque mendaciter dicentis: se iudicaturũ in die extremi iudicij per suã doctrinam & Angelos, ac principes, & mũdũ. Hinc.n. patet quod Angeli neq; boni, neq; mali iudicabũtur ab hoībus, & si ab Apostolis, quod iudicio comparationis, ut in ad 1[m]. Menno aũt prædictus neque Deus, neq; Apostolus, neq; ma or Apostolis, sed pessimus homo fuit. Narrat siquidẽ Lindanus Dubitan. dialog. 2 quod fuit Anabaptistarum Dux, qui nõ cõtẽtus baptismã uiolasse, etiã Christum negat ex virgine carne, aut humana substãtia natum: & quãuis seipsos iactent Apostolos Helias, Henochos; nullus tñ eorum extitit, qui uel equum claudum sanare potuerit. Quin Menno ipse (qui uarios suæ perfidiæ reliquit ministros, Hollandiam, Frisiam, & Ebdẽsem, contaminantes; iactitãs eos à Deo missos, ut Euangelij sui, multa fecisse miracula) mirum; cur se tot per annos claudicantem sanare nequiuerit. Hęc ibi. Lindanus.

Tho. 4. d. 48. q. 1. a. 2. & seq. *Alber.

¶Secundò habes:
2 quomodo per rationem ostendas, illam phantasiam meritò damnari à Matt. 25. Tunc separabit oues ab hædis, & his, qui à sinistris eius erũt dices, ite maledicti in ignem æternũ. Hæc ibi. Vbi uides quod Mẽnon ipse cum suis similibus tempore iudicij mittentur in ignẽ eternum, simul cum corporibus suis: tantum abest ut iudicet Angelos. Item a &c. vt ar. 2. & 7. appen. secundum quod ibi dicta faciliter contra Mẽnonem applicare poterit sapiens.

*ll. 10. nõ remote à pricipio. Tract 19. in Ioan. à medio illius 1. 7. & citatur à Magist. li. 4. sent. di. 48. 1. C.

¶Tertiò vides quomodo per rationem ostendas, meritò esse insinuatum à scripturis, quod Angeli non iudicabuntur. Et hoc quandocunq; loquẽtes de Angelis tempore iudicij attribuunt eis, uel collectionem cinerum omnium in iudicio compariturorum Math. 24. uel separationem malorũ de medio iustorum, Matth. 13. uel alligationem Zizaniorum in fasciculos ad comburendum & triticũ in cœleste horreum, Matth. 13. uel conuocationẽ hominũ ad iudicium per sonitũ tubæ, Matt. 24. 1. Cor. 15. 1. Thess. 4. uel aliquid simile: nunquã autem, quod iudicandi sint, nisi cõparatiuè, ut in ad 1[m]. De malis uerò Angelis dicitur Ioan. 16. Princeps mundi iam iudicatus est. Hæc ibi. Vbi innuit quod iudicandus amplius non est.

4 ¶ Quartò habes: quomodo prædicta scripturarum, pro quanto Angelos nõ fore iudicandos insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. concl.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XC. ART. I.

*Psal. 99. li. 1. de Trinit. ca. 13. tom. 1.

CONCL. 1[e]. Christo competit iudicare secundũ hoc, quod dominium super homines habet, de quibus principaliter erit finale iudicium.

388

¶Examen. Lydequibus principaliter &c. ut q. 89. art. 6. 7. & 8. maxime in huius conclusione secunda.

¶PROB.

¶PROB. Quia iudicium dominium aliquod in iudicante requirit (patet Rom. 14.)

CONCL. 2a. Conueniens est, ut Christus secundum humanam naturam illi iudicio præsideat.

¶Examen. Ly conueniens est. Vide q. 89. ar. 5. in conclusione vbi dicit ly cógruū; & secundum declarationem de ly cógruū intelligas etiam hoc nomen conueniens. Adeo quòd sicut ibi cócluditur accipi debere congruum; ita dic accipi debere hic ly conueniens.

Aug. tractā. 21. in Ioan. ul. tra med. tom. 9.

concl. 2

¶PROB. 1. Quia Christus secundū naturam etiam humanā est dominus omnium, cuiusque redēptionis beneficio secundum humanam naturam exhibito (.i. passione sua) homo admittitur ad regnū: & iudicium finale ordinatur ad hoc ut aliqui admittantur ad regnum, uel excludantur. 2. Quia ex Actuū 10. id habetur.

concl. 3

CONCL. 3a. Christus per suam passionem dominium promeruit & iudiciariā potestatem non solū super hoies, sed sup uniuersam creaturā.

¶PROB. 1. Quia p redemptione humani generis à Christo factam tota creatura reparato homine meliorata est (Coloss. 1.) 2. Quia ex Matth. vlt. id habetur.

1m de maiori

Authoritatem. ℞. uel principalem, uel secūdariam. s. Tunc nihil cōtra. Nam Christus, secundum quòd homo, habet secundariā, & secundū quòd Deus, principalem. Vnde vtrunq; in iudicio habebit cùm sit vna persona.

¶NOT. Licet utrāq; habeat in iudicādo, tñ quodāmō magis attribuitur iudicium ei sm̄ humanā naturā; inquantū & illud pmeruit p passioné, & ab omnibus ēt malis tunc uideri poterit; q̄d non de diuina natura sm̄ se nō uerificat.

Iudicium quare tribuit Christo quodammodo diuinā humanā q̄ sm̄ diuinam.

2m de maiori

Inuincibilis. ℞. uel ex se, uel ex altero. s. Tūc nihil &c. Quāuis. n. Christus sm̄ q̄ homo non habeat à se &c. vt in tex.

¶NOT. Qū dr̄ hic, q̄ Christus sm̄ q̄ hō nō hēt à se inuincibilē ptātē, non inferas ex hoc, q̄ Christus sm̄ q̄ Deus hēat illā a se. Nā quēadmodū filius Dei hēt essentiā diuinā nō a se, sed à patre: ita nec hēt inuincibilē ptātē imò nec aliqd aliud à se t. pat q. 42.

tur, vt aliqui admittantur ad regnum, & aliqui excludantur à regno, cōueniens est vt ipse Christus secundum humanam naturā, cuius redēptionis beneficio hō ad regnū admittitur, illi iudicio p̄sideat: & hoc est, quod dicitur Act. 10. q̄ ipse constitutus est à Deo iudex uiuorū, & mortuorum: & qa p redemptionem humani generis non solū hoies reparauit; sed vniuersaliter totam creaturam, secūdum quòd tota creatura reparato homine melioratur, ut habetur Colossen. primo: Pacificans p sanguinē crucis eius, siue q̄ in cęlis, siue q̄ sunt in terris: ideo nō solū super homines, sed super uniuersam creaturam Christus per suam passionem dn̄ium promeruit, & potestatem iudiciariā. Matt. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.

Ad primum ergo dicendum, quòd in Christo sm̄ diuinam naturam, est authoritas diuina respectu vniuersalis creaturæ ex iure creationis: sed in Christo sm̄ humanā naturā est authoritas dnij, q̄ promeruit p passionem, & est quasi authoritas secundaria, & acquisita: sed prima est naturalis, & æterna.

Ad secundum dicendum, q̄ quamuis Christus sm̄ q̄ homo, non habeat à se inuincibilē potestatē ex naturali uirtute humanæ speciei, tñ ex dono diuinitatis ēt in humana natura inuincibilem habet potestatem, sm̄ q̄ omnia sunt subiecta pedibus eius, ut dicitur 1. Corinthiorum 15. & Hebræ. 2. & ideo iudicabit in humana natura, sed ex diuinitatis virtute.

Ad tertium dicendum, q̄ Christus nō sufficisset ad humani generis redēptionem, si purus hō fuisset: & ideo ex hoc ipso, q̄ secundum humanam naturam genus humanum redimere potuit, ac p hoc iudicariam potestatem consecutus est, manifeste ostēdit, q̄ ipse est Deus, & ita æqualiter honorandus cū Patre, non inquantum homo: sed inquantum Deus.

Ad quartum dicendum, q̄ in illa uisione Dan. manifeste totus exprimitur ordo iudiciariæ potestatis, quæ quidem sicut in prima origine, est in ipso Deo, & specialius in patre, q̄ est fons totius deitatis; & ideo præmittitur primo q̄ Antiquus dierum sedit: sed a Patre iudiciaria potestas traducta est in Filium, nō solum ab æterno secundum diuinam naturam: sed etiam in tēpore secundum humanam, in qua eam meruit; & ideo subiungitur in uisione prædicta, Ecce cūm nubibus cæli quasi filius hominis ueniebat, & usque ad Antiquum dierum peruenit, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum.

Ad quintum dicendum, q̄ Augustinus loquitur, ut p appropriationem quadam reducatur effectus, quos in humana natura fecit, ad causas aliquo mō similes: & quia secundum animā sumus ad imaginem, & similitudinem Dei, secundum aūt carnē sumus eiusdē speciei cū homine Christo: iō ea, quę in animabus nostris Christus fecit, diuinitati attribuit, q̄ uero in carne fecit, uel facturus est, attribuit eius carni: quis caro eius, inquatū est diuinitatis organū, vt dicit Dama. habet ēt effectū in animabus nostris, sm̄ id, q̄d dicitur Heb. 10. quod sanguis eius emūdauit conscientias nostras ab operibus mortuis, & sic verbum caro factum est causa resurrectionis animarum. Vnde etiam secūdum naturam humanam conuenienter est iudex, non solum corporalium: sed ēt etiam spiritualium bonorum.

art. 6. In hoc tñ differt ab humanitate; q̄ humana natura nec à se, nec per se illa habet, filius uerò sm̄ diuinā naturā illa hēt p se. Nam de se. i. de rōne diuinæ naturæ sm̄ se consideratæ, est habere oīa illa. secus aūt de natura humana. Alioquin si naturæ humanæ sm̄ se conueniret ptās illa inuincibilis, conueniret & alijs hominibus: sicut qa conuenit sm̄ se naturę diuinę, sequit q̄ cōueniat oībus habētibus naturā diuinā. i. patri & filio & Spiritui sancto. Restat ergo: q̄ inuincibilis potestas conueniat naturæ humanæ Christi ab alio, ita q̄ nō hēat illā neq; à se, neq; p se; sed sm̄ naturā diuinam ab alio, ita q̄ Christus ipse nō habeat quidem illā à se, sed tamen habeat per se.

Christus hēt potētiā &c. ab alio: sed tñ aliter, sm̄ q̄ Deus & sm̄ q̄ homo.

3m de cōclusione.

Non iudicabit sedm formā humanā. ℞. separatā personaliter à Deo: non adr, concedētā. s. Tunc nihil &c. Nā conclusio nō intelligit de forma humana Christi, quasi q̄ ipsa separata psonaliter à diuina ueniat ad iudicandū; sed de forma humana coniuncta diuinæ, ita q̄ Christus homo uisus sit & Deus.

4m de cōclusione. 1.

Prout ē æternus. ℞. hoc adductū est extra propositū. s. Nā antiquitas illa in Daniele attribuitur patri, non autem filio.

¶Corollarium. Debebat ergo concludi sic: ergo iudicatiu cōuenit patri, prout est æternus. Et tunc responderetur; q̄ est uerum inquantum ipse pater est fons totius deitatis, & consequenter iudiciariæ potestatis. Sed tunc nihil concluderetur contra intentum articuli, & nullam haberet depēdentiam apparentem illatio ultimæ conclusionis: quoniam à patre iudiciaria potestas reducta est in filiū &c. ut in textu. Nec mireris quòd in argumētis tales defectuositates hic, ue alibi, inueniās: quoniam id non est uicium D. Thomæ, sed eorum argumentatorum contra ueritatem, quorum personam refert sanctus Doctor in argumentando.

*Lib. 3. ca. 15. à me.

Notandū vniuersale in argumentis.

5m illatio conclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio s. Nam Christus non

tantum

tantum secundum quòd Deus, sed etiam secundum quòd homo est causa resurrectionis animarum. Ad rationem ex Augustino respondetur: quòd loquitur secundum appropriationem quandam, quam explicas textus usq; exclusiue ad ly quia caro eius inquantum &c. quæ quidem appropriatio non tollit ueritatem rei, quam nunc respondendo ad illationem expressimus.

A ibi. Idest, quia meruit per humanitatem, & quòd iudicaret, & quòd iudicaret in forma humana. Item a Iub. 16. Causa tua quasi impij iudicata est: ideo iudicium causamq; recipies. Hæc ibi. Quæ ad Christum dicuntur: & debent exponi, ut nunc in præ. Io. 5. Item à Matth. 25. Cùm uenerit filius hominis, Tunc dicet, esuriui, & dedistis mihi manducare. Venite benedicti &c. Hæc ibi. Vbi nota ly filius hominis: quando de iudicio agitur.

cere, quia filius hominis est; pulchre exponitur.

*Glo. ord. ibid.

¶Examen. Ly onde etiam secundum humanam naturam conuenienter &c. Hoc dictum textus fin. melius intelliges; si uideas corp.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c.
* Gl. inter line. ibid. & Aug. de verbis domini.
* Ho. 77. in Matth. parũ ante med. to. 2.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæresim Passionistarũ (Prat. Passionistæ) dicentium: quòd Christus in passione ita carnẽ dimisit, & in cœlum sic ascendit, ut non etiam in carne diuinitas: neque enim post passionem resurrexit in carne, neq; cum carne ascendit. Si enim in carne nõ ascendit sequitur ꝙ nec in carne iudicabit: quoniam quemadmodum ascendit, ita & ueniet, secundum quòd testantur Angeli Act. 1. Articulus ergo præsens per hoc, quòd monstrat Christum in forma humana iudicaturũ, militat contra passionistas.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, prędicta hæresim meritò damnari ab Heb. 7. Vnde & saluare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad Deum, semper uiuens ad interpellandum pro nobis. Hæc ibi. Vbi loquitur de Christo iã sedente ad dextram patris. Patet autem, quod Christus secundum humanam naturam solum & potest interpellare, & interpellãs pro nobis. Item à Rom. 8. Christus ꝙ mortuus est, immo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiã interpellat pro nobis. Hæc ibi. Ex quo dic ut supra.

*Io lib. de spiritu & ani. ca. 9. to. 3.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, mentionem uariã à Ioh. 5. quòd Christus in forma humanitatis iudicabit: & sic. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Hæc

Potestatẽ dedit ei iudiciũ facere.

ARTICVLVS II.

Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in iudicio non appparebit in forma humanitatis gloriosa. Ioan. 19. Videbunt in quem transfixerũt. Gl.* Quia b in ea carne venturus est, in qua crucifixus est: sed crucifixus est in forma infirma, ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa.

2 Præterea, Matth. 24. dicitur quòd apparebit signum filij hominis in cęlo, idest, signum crucis, ut Chrysost.* dicit, uidelicet quòd ueniet in iudicio Christus non solum vulnerum cicatrices C sed etiam ipsam mortem exprobratissimam ostendens, b ergo videtur quòd non apparebit in forma gloriosa.

3 Præterea. Secundum hanc formam Christus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conspici possit: sed Christus secundum formam humanitatis gloriosam non poterit uideri ab omnibus bonis, & malis, quia oculus non glorificatus non uidetur esse ꝓ- D portionatus ad uidendam claritatem gloriosi corporis, ergo non apparebit in forma gloriosa.

4 Præterea. h Illud, quod promittitur iustis in præmium, non cõceditur iniustis: sed uidere gloriam humanitatis promittitur iustis in premiũ, Io. 10. Ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet, idest, refectionem in diuinitate, & humanitate, ut Augu- E stinus *exponit, & Isai. 33. Regẽ in decore suo uidebunt, ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma gloriosa.

5 Præterea, Secundum illam formã Christus iudicabit, in qua iudicatus est. Vnde super illud Io. 5. Sicut Filius, quos vult glorificat: dicit Glossa, In qua forma iniuste iudicatus est, iuste iudicabit, ut possit ab impijs uideri: sed iudicatus est in forma infirmitatis, ergo, & in eadem in iudicio apparebit.

SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 21. Tunc videbunt Fi- B lium hominis uenientem in nube cum potestate magna, & maiestate, maiestas autem, & potestas ad gloriam pertinent, ergo in forma gloriosa apparebit.

Præterea, ille, qui iudicat, debet eminere illis, qui iudicãtur, sed electi, qui iudicabuntur a Christo, corpora gloriosa habebunt, ergo multo fortius iudex in forma gloriosa apparebit.

Præterea. Sicut iudicari est infirmitatis, ita iudicare est auctoritatis, & glorię: sed in primo ad- C uẽtu, quo Christus venit ad hoc quòd iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit, ergo in secundo aduentu ad hoc quòd iudicet, apparebit manifeste in forma gloriosa.

RESPONDEO, Dicendum, quòd Christus dicitur Dei, & hominum mediator, inquantum ꝓ hominibus satisfecit & interpel- D lat apud Patrem & ea, quę sunt Patris, hominibus communicat, secundum, ꝙ dicitur Io. 17. Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis: secundum hoc aũt vtrumq; quòd conuenit ei, cum vtroque communicat extremorum. In quantum enim cum hominibus cõmunicat, uices hominum gerit apud Patrem, inquantum vero cum Patre communicat, dona Patris trãsmittit ad homines. E Quia ergo in primo aduẽtu ad hoc uenit, ut pro nobis satisfaceret apud Patrem, m in forma nostrę infirmitatis apparuit*, quia uero in secundo aduentu ad hoc ueniet ut iustitiam patris in homines exequatur, demonstrare gloriam habebit, quæ inest ei ex communicatione ad Patrem, iõ ni a·h gloriosa apparebit.

¶... Q ... a in secundo aduentu ueniet ad hoc, ut ... 3 actu

4 ¶Quartò habes quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶Quintò uides: quomodo ex ꝯsequentiis Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XC.

ART. II.

389 CONCL. 1a. In primo aduentu Christus in forma nostræ infirmitatis apparuit.

¶Examen. Ly nostræ infirmitatis. Hoc dicit duo, scilicet naturam humanam, & mortalitatẽ atque defectus eius absque peccato Hebr. 4. Et hæc infirmitas dicitur ab Apostolo Roma. 8. Similitudo carnis peccati: non quia Christus filius Dei assumpserit similitudinatẽ, & non uerẽ carnem humanam: sed quia assumpsit etiam defectus eiusdem carnis, qui sunt similitudo peccati, inquãtum sunt causati à peccato. Nisi enim peccasset Adam, defectus huiusmodi non prouenissent in carnem nostram.

¶PROB. Quia Christus in primo aduentu uenit ad hoc, ut satisfaceret pro nobis.

¶NOT. Pro intellectu sano huius probationis: vide, art. 1. ad 3m. Et inde concl. concludo quòd ex eo, ꝙ Christus uenit ad satisfaciẽdum pro nobis, oportuit quòd assumendo humanitatem remaneret Deus.

CONCL. 2a. In secũdo aduentu Christus in forma huma-

patris in homines exequatur;& consequenter ad demonstran- F dum gloriam communicatam sibi a patre.

¶NOT. Gloria communicata à patre ipsi filio intelligitur pro nunc de gloria humanitatis.& ratio est, quia gloriam diuinitatis,quam habet ex patre,non possunt videre reprobi. Vnde ratione materiæ, quæ nunc tractatur, intelligeretur: ex quo dictum est q.89. art.5. omnes in iudicio cōparituros ad videndum gloriam iudicis. Rursus. Pars secunda antecedentis in probatione ly & consequenter &c. optime connectitur primæ parti ideòq; iustitiam patris ad homines conueuit magis demonstrari in capite hominum, scilicet Christo, quā in alijs.

concl. *Al. carne

1m ex glosa.

In ea carne. ℞. sed non similiter se habente. ¶. scilicet quò ad qualitatem carnis: non quò ad naturam, ut ad 1m. Tūc nihil &c. ut patet.

2m cōsequentia.

Ergo &c. ℞. negatur consequētia. ¶. Nam signum crucis apparebit in iudicio non ad iudicium &c. ut in text.

3m minor.

Christus secundum formam humanitatis gloriosam nō poterit uideri ab omnibus bonis, & malis. ℞. negatur ista. ¶. Ad rationem dicitur, q̃ est falsa: ut patet ex q.85.ar.2. quem et à articulū adiuuare potes ex isto exemplo de Christo.

*q. 81. ar. 2. ad 3.

4m maior.

Illud quod promittitur iustis in præmium, non conceditur iniustis. ℞. eo modo, quo promittitur iustis. ¶. Tunc nihil &c. Nam alio, & alio modo uidebunt humanitatem iusti & impij: inquantum scilicet iusti eam uidebunt, ut præmium, & consequenter cum delectatione: impij uerò uidebunt eam, ut quid sibi odiosum, & consequenter cum tristitia.

5m ꝺ maiori.

Formam. ℞. acceptam pro natura: non, pro qualitate naturæ. ¶. infima scilicet, vel gloriosa. Tunc nihil &c. Nam conclusio dicens, quòd apparebit in forma gloriosa, sumit ly forma pro qualitate humanæ naturæ: intendens tamen, quòd in eadem forma, vt dicit natura, appareat.

p in forma gloriosa apparebit. q

Ad primum ergo dicendum, quòd in eadem * forma apparebit sed non similiter se habente.

Ad secundum dicēdum, quòd signum crucis apparebit in iudicio non ad iudicium tunc existentis infirmitatis; sed præteritę: ut per hoc iustior condemnatio eorum appareat, qui tantum misericordiam neglexerūt, & eorum præcipue, qui Christum iniuste persequuti sunt. Cicatrices autem, quæ in eius corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem: sed erunt indicia maximæ virtutis, qua Christus per passionem, & infirmitatem de hostib. triumphauit. Etiam exprobatissimam mortem ostendet, non sensibiliter eam oculis ingerens, ac si tūc eam pateretur: sed ex his, quæ apparebunt, scilicet indicijs præteritę passionis, homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.

Ad tertium dicendum, q̃ corpus gloriosum habet in potestate sua ut se demonstret oculo non glorioso, ut patet ex his, quæ dicta sunt*: & ideo in forma gloriosa Christus ab omnib. poterit uideri.

Ad quartum dicendum, q̃ sicut amici gloria est delectabilis, ita gloria, & potestas eius, q̃ odio habet maximæ contristat: & ideo sicut uisio humanitatis Christi erit iustis in præmium, ita inimicis Christi erit in supplicium, unde Isa. 26. Videant, & confundantur zelantes populi, & ignis, idest, inuidia, hostes tuos deuoret.

Ad quintum dicendum, q̃ forma accipitur ibi pro natura humana, in qua iudicatus est, & etiam iudicabit; non autem pro qualitate naturę: quę non erit eadem in iudicāte, scilicet infirma, quæ in iudicato fuit.

Articvlvs III.

Vtrum diuinitas a malis sine gaudio videri possit.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd diuinitas à malis sine gaudio uideri possit. Constat enim, quòd impij manifestissimè cognoscent Christum esse Deum, h ergo diuinitatem eius uidebunt, & tamen de uisione Christi non gaudebunt, ergo sine gaudio videri poterit.

2 Præterea. h Volūtas impiorum peruersa non magis aduersatur humanitati Christi, quàm eius diuinitati: sed in hoc, quòd videbunt gloriam humanitatis, cedet eis in pœnā, ut dictū * est, ergo multofortius si diuinitatē eius uiderent, magis contristarētur, quàm gauderent.

3 Pręterea, h Ea, quæ sunt in affectu, non de necessitate sequūtur de ea, quę sunt ad intellectū. Vnde Aug. dicit, Pręcedit intel-

tando. ¶. dictis: q̃ humana natura assumpta à uerbo in unione personali est ueraciter Deus naturalis & proprius. Item hæresim Eutycetis (quam refert, ac reprobat Concil. Calcedonense, & Ephesinum primum.) dicentis: q̃ in momēto incarnationis Christi caro in diuinitatem fuit conuersa. Cùm.n. in præsenti articulo monstretur, q̃ forma humanitatis Christi gloriosa uidebitur etiā à reprobis; quos tñ diuinitatē, posse uidere negatur in art. 3. patet quòd per hoc humanitatē & diuinitatem nō esse æquales, neq; unam conuersam in aliā, commonstratur; & consequenter patet q̃ præsens articulus militat contra illas hæreses, tanquam ab effectu eas subuertendo.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem tanquam ab effecto ostendas, eas meritò damnari à regula compendiosa fidei catholicæ, quæ est symbolum Athanasij secundū concl. Flor. Æqualis patri secundum diuinitatē, minor patre secūdū humanitatem. Qui licet Deus sit & homo: non duo tamē, sed unus est Christus, assumptione humanitatis in Deum; nō confusione substantiæ, sed unitate personæ. Hæc ibi. Vbi per ly assumptione humanitatis in Deū non confusione substantiæ, ostendunt apertè, q̃ caro non est cōuersa in diuinitatem. Item à &c. ut 1. par. q. 75. art. 7. appen. & 3. par. q. 2. ar. 1. & 7. appen. Itē à 3. par. q. ar. 2. & 6. & 8. Item à Ioā. 14. Vado ad patrem, quia pater maior me est. Hæc ibi. Vbi per contextum patet: quòd loquitur de humanitate tantum. Quasi dicat. Eatenus, quatenus uado ad patrem, Pater maior me est; hoc est, secundum eam naturam, quam ascendendo in cœlum transfero ad patrem, pater maior me K est. Constat autem: q̃ filius secundum diuinitatem non iuit ad patrem, sed semper fuit apud patrem in cœlo secundum ipsum in terris positum dicentem Io. 7. vbi sum ego, uos non potestis uenire, Et Io. 3. nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo, Et Io. 12. Volo pater, & ubi ego sum, illic sit & minister meus.

*ar. præ. in ref. ar. 4.

* concio. 8. in psal. 138. non procul à fi. tom. 8.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendat meritò insinuatū à Luc. 21. q̃ Christus inde apparebit in forma gloriosa: & sic. Tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum potestate magna & maiestate. Hæc ibi. 3

¶ Quartò habes: quō per rōnem prædicta scripturarum pro quanto qđ diximus, insinuant, & intelligas, & pbes & defendas. 4

¶ Quintò vides: quomodo ex ijs ulterius Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 5

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem tanquā ab effectu interimas hæresim Arnoldi (Prat. Arnoldus à Villa noua) dicentis: q̃ humana natura à Deo uerbo assumpta æqualis est Deo in omnibus bonis suis: adeò ut tanta sit humanitas Christi, quanta est eius diuinitas; & tantundem possit, & ualeat. Item hæresim Augustini de Roma (ut refert ac reprobat Cardinalis Turrecremata, summa de ecclesia, lib. 1. ca. 68. no-

1 Vil. p S. Eccl. &c.

QVÆST. XC. ART. III.

CONCL. 1a. Res quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, possunt apprehensæ non delectare. 590

¶NOT.

lectus, & sequitur tardus aut nullus affectus: sed uisio ad intellectum pertinet: gaudium autem ad affectum, ergo poterit esse diuinitatis uisio sine gaudio.

4 Præterea, Omne, quod recipitur in aliquo, recipitur per modum recipientis, & non per modum recepti: sed omne, quod uidetur, quodammodo in uidente recipitur, ergo quamuis in se diuinitas sit delectabilissima, tamē visa ab illis, qui sunt tristitia absorpti, non delectabit: sed magis contristabit.

5 Præterea. Sicut se habet sensus ad sensibile, ita intellectus* ad intelligibile: sed ita est in sensibus, quòd palato non sano pœna est panis, qui sano est suauis, ut August. & similiter accidit in alijs sensibus, ergo cum damnati habeant intellectum indispositum, uidet, quòd uisio lucis increatæ magis afferat eis pœnam quàm gaudium.

SED CONTRA est quod dicitur Ioā. 17. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te uerum Deum, ex quo paret φ essentia beatitudinis in Dei visione cōsistit: sed de ratione beatitudinis est gaudiū, ergo diuinitas sine gaudio uideri non poterit.

Præterea, Ipsa essentia diuinitatis est essentia ueritatis: sed vnicuique est delectabile uidere uerum. Nam omnes homines natura scire desiderant, ut dicitur in 1. Metaph.* ergo diuinitas sine gaudio uideri non potest.

Præterea. Si aliqua uisio non semper est delectabilis, contingit eam quandoque esse tristabilem: sed uisio intellectiua nūquam est contristabilis, quia delectationi, quæ est in intelligendo, non opponitur aliqua tristitia, ut dicit Philoso.* cum ergo diuinitas uideri non possit nisi per intellectum, vr quòd diuinitas sine gaudio uideri non possit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in quolibet appetibili duo possunt considerari, scilicet id, quod appetitur, uel quod est delectabile, & id, quod est ratio appetibilitatis in ipso, sicut autem secundum Boet.* in libr. de Hebdo. Id, quod est potest habere aliquid, præterquam quod

A ipsum est: ipsum uero esse nihil aliud, præter se, habet admixtū: ita id, quod est appetibile, vel delectabile, potest habere aliquid aliud admixtum, unde non sit delectabile, uel appetibile: sed id, quod est ratio delectabilitatis, nihil habet admixtum, uel habere potest, propter quod non sit delectabilis, uel appetibilis, *res autem, quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ
B est ratio appetibilitatis, & delectabilitatis possunt apprehensę non delectare*, sed id, quod per essentiam suam est bonum, impossibile est quòd eius essentia apprehensa, non delectet. Vnde* cum Deus essentialirer sit ipsi bonitas, non potest sine gaudio uideri*.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd impij manifeste cognoscent Christum esse deum, non
C per hoc, quòd diuinitatem eius uideant: sed propter manifestissima diuinitatis indicia.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd diuinitatem secundum quòd est in se, nullus potest odio habere, sicut nec ipsam bonitatem: sed quantum ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, inquātum scilicet aliquid agit, uel præcipit, quòd est contrarium
D uoluntati: & ideo uisio diuinitatis nulli pōt esse nō delectabilis.

AD TERTIVM dicendum, quòd uerbum August. est intelligendum quando id, quod apprehēditur per intellectum præcedentem, est bonum per participationem, & non per essentiam, sicut sunt omnes creaturę, unde potest in eis esse aliqd, quare affectus non moueatur. Similiter etiam in uia Deus co-
E gnoscitur per effectus, & intellectus non attingit ad essentiam ipsius bonitatis, unde non oportet quòd affectus intellectum sequatur, sicut sequeretur si essentiam eius uideret, quæ est ipsa bonitas.

AD QVARTVM dicendum, φ tristitia non nominat dispositionem: sed magis passionem, omnis autem passio à contraria causa fortiori superueniente tollitur, & non eam tollit, & ita

¶NOT. Huiusmodi sunt omnia præter diuinitatē. Vnde & humanitas Christi uisa potest non delectare, imò non delectabit, immo contristabit, impios art. 2. Humanitas .n. Christi est res creata, licet Christus sit Deus.

¶PROB. Quia id, quod est, potest habere aliquid, præterquam quod ipsum est (ad differentiam ipsius esse. Ex Boetio:) & res participantes bonitatem sunt id, quod est .i. habens aliquid bonitatis, nō autem sunt bonitas ipsa.

¶CONCL. 2ª. Deus non potest sine gaudio uideri.

¶Examen. Ly uideri. Scilicet in seipso. Et hoc ad differentiam uidentis eū in effectibus: ut ad 2ᵐ. & 3ᵐ.

*lib. 7. Cōfes. c. 16. in princ. tom. 1.

¶PROB. Quia Deus essentialiter est ipsa bonitas (1. par. q. 6. ar. 2. & 3.) & id, quod per essentiam suam est bonum nō potest non delectare, si apprendatur (cum nihil aliud, præter se, habeat admixtum.

¶Examen. Ly appræhensa. Hoc dicitur in textu ad differentiam habentium Deum præsentem, φ tamen ex hoc delectationem non sentiunt. Huius differentiam uidere potes in aliquibus eucharistiā sumentibus, uel ipsam coram se habentibus. Si ergo φrat à sancto Doctore rationem, quare aliqui inde non delectentur, aliqui uerò sic: respondet per ly appræhensa, hoc est, quia apprehēsio uel non apprehensio est ratio huius. Si enim apprehendant, hoc, delectantur: si uerò non, non. Vnde pro clariori notitia illius particulæ textualis scripsimus in probatione ly si apprehendatur.

*Initio li 1. Meta. tomo. 3.

Ratio, quare aliqui cō-municantes delectant' aliqui non.

*li. 1. Top. 23. ca. 10. &

1ᵐ cōsequentia. Ergo &c. ℞. negatur consequentia. s. Nam impij non uidebunt diuinitatem Christi: quāuis aliunde tunc manifestè cognoscēt Christum esse Deū.

*in lit. An omne qd est, bonū sit, non remotè à prima.

¶NOT. Cùm diuinitas Christi, seu Christum esse Deum possit cognosci ex duobus disiunctim scilicet uel ex uisione diuinitatis, uel ex indicijs manifestis (ut ex textuali responso colligitur;) patet φ argumentum deficiebat in sufficientia cognoscendi ipsum esse Deum. Arguebat enim, ac si id cognosci tantum cōtingeret uno modo, puta uidendo diuinitatem. *concl. m*

2ᵐ maior.

Voluntas impiorum peruersa non magis aduersatur humanitati Christi, quam eius diuinitati. ℞. negatur ista. §. Pro quanto scilicet possunt odire, & de facto oderunt Christi humanitatem in seipsa: non autem eius diuinitatem, nisi in effectubus. Tunc nihil &c. Non enim est similede uisione humanitatis, & diuinitatis; ut ea nunc dictis sapienti patere potest. *concl. p*

3ᵐ maior.

Ea, quæ sunt in affectu, non de necessitate sequuntur ad ea, quæ sunt in intellectu. ℞. si ea, quæ sunt in intellectu, sint bona, per participationem: non autem, si per essentiam. §. Tunc nihil &c. Nam quando intellectus uidet Deum, uidet illud quod est bonum per essentiam, seu quod est ipsa bonitas. 1. parte quæst. 6. art. 2. & 3. Ea hoc dic: Augustinum loqui tantum in casu; quo intellectus intelligit id, qd est bonum per participationem: & ideo non infringere propositum.

4ᵐ de maiori.

Per modum recipientis. ℞. i. per modum dispositionis recipientis: non autem, passionis recipientis. §. Tunc nihil &c. Nam tristitia non nominat dispositionem, sed magis passionem &c. ut in textu.

5ᵐ maior.

tristitia damnatorum tolleretur si deum per essentiam uiderent.

Ad qvintvm dicendum, quòd per indispositionẽ organi tollitur proportio naturalis ipsius organi ad obiectum, quòd natũ est delectare, & propter hoc delectatio impeditur: sed indispositio, quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem: quia sunt ordinati ad * diuinam bonitatem, cum imago semper in eis maneat; & ideo non est simile.

QVAESTIO XCI.

De qualitate mundi, & resurgentium post iudicium, in quinque articulos diuisa.

Consequenter agendum est de qualitate mundi, & resurgẽtium post iudicium, ubi triplex cõsideratio occurrit. Prima, de statu, & qualitate mundi. Secũda, de statu beatorum. Tertia de statu malorum.

Circa primum quæruntur quinque.

Primo, Vtrum innouatio mũdi sit futura.

Secundo, Vtrum motus corporum cælestium cessabit.

Tertio, Vtrum corpora cælestia tunc magis fulgebunt.

Quarto, Vtrum elementa maiorem claritatem recipient.

Quinto, Vtrum animalia, & plantæ remanebunt.

Articvlvs I.

Vtrum mundus innouabitur.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quòd mundus nũquam innouabitur. [b] Nihil enim est futurum, nisi, quod aliquando fuerit secundũ speciem, Eccl. 1. Quid est, quod fuit? ipsum, quod futurum est, sed mundus nunquam aliam dispositionem habuit quàm nunc habet quãtum ad partes essentiales, & genera, & species, ergo nunquam innouabitur.

2 Præterea, Innouatio altera tio quædam est: sed impossibile est uniuersum [b] alterari, quia etiam alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum, G quod tamen secundum locum mouetur, quòd nõ est extra vniuersum ponere, ergo non potest esse, quòd mundus innouetur.

3 Præterea, Gene. 2. dicitur, quòd Deus die septimo requieuit ab omni opere, quod patrarat, & exponunt Sancti, quòd requieuit à nouis creaturis condẽdis: sed in illa prima conditione H non fuit alius modus rebus [b] impositus quàm ipse, quem nunc naturali ordine tenẽt, ergo nũquam alium habebunt.

4 Præterea, Ista rerum dispositio, quæ nunc inest rebus, naturalis est: si ergo in aliam dispositionem transmutentur, illa dispositio erit [b] eis innaturalis. Sed illud, quod est innaturale, & per accidens, non potest esse perpetuum, ut patet in 1. Cæl. & mũd. * I ergo etiam illa dispositio nouitatis quandoq; ab ipso remouebitur, & ita erit ponere circulationem quandam in mundo, sicut Empedocles, & Origenes * posuerunt, & quòd post hunc mundum sit alius mundus iterum, & post illum iterum alius.

5 Præterea, Nouitas gloriæ in præmium rationali creaturæ datur: sed vbi non est meritum, non poterit esse præmium: cum K ergo creaturæ insensibiles nil meruerint, videtur quòd [b] non innouabuntur.

Sed contra est quod habetur Isa. 66. Ecce ego creo nouos cælos, & terrã nouam, & nõ erunt in memoria priora. & Apoca. 21. Vidi Cœlum nouum, & terram nouam, primum enim cælum, & prima terra abijt.

Præterea Habitatio debet habitatori congruere: sed mundus

5m maior. Sicut se habet sensus ad sensibile, ita se habet F intellectus ad intelligibile. Re. in aliquibus: non autem, in relatione indispositionis potentiæ ad obiectum. 5. Tunc nihil &c. Nunc enim loquimur de huiusmodi non se undiue quòd similitudinem habent in aliquibus; sed secundũ quòd potentiæ ipsæ habent relationem ad obiectum. Per indispositionem autẽ organi sensus tollitur proportio naturalis ipsius &c. ut in textu.

Vtil. q. 5. Eccl. &c.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem interimas duas primas hæreses, prædictas art. 2. appen. Pro *Al beatitudinem. quanto enim, quòd non faciunt differentiam inter humanitatem Christi & diuinitatem, pro tanto articulus præsens reductiue contra illas militat: dum diuinitatem sine gaudio uideri non posse dicit, cum tamen humanitatem Christi etiam gloriosam sine gaudio posse uideri artic. 2. docuerit. Itẽ hæresim Arnaldi (Prat. Arnaldistæ.) dicentis: in Deo esse quippiam compositum. Item Tertulliani (Prat. Tertullianistæ) dicẽtis: Deum esse corporeum. Cum enim fundet articulus conclusionem suam in hac ratione, quòd Deus est ipsa bonitas (ut iam probauerat in prima par. q. 6. art. 2. & 3.) patet: quòd multa contra illa, cùm è diametro pugnent esse compositum, vel esse corporeum, cũ ipso esse simplici, qđ est ipsa diuina bonitas. Rursus. Cùm demõstret articulus diuinitatẽ sine gaudio uideri non posse, & ad hæreses prædictas sequatur (ut patet discurrenti,) Deum ipsum sine gaudio uideri posse, constat de pugna articuli contra illas.

3 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, illas Thom. 4. d. 48. q. meritò dãnari à &c 11. 1. & art. 2. appen. & recté applicatur. Item seq. à &c. ut 1. par. q. 3. art. 1. & 7. appen. Itẽ ab ead. 1. par. q. 14. art. 4. appen. Vide & D. Thomam 1. cont. gent. capit. 20. Vide etiam dactet. 24. q. 3. cap. quidam.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum esse à Io. 17. quòd diuinitas sine gaudio uideri non potest (quod est adhuc prædictorum damnatio:) & sic. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te solum uerum Deum. Hæc ibi. Vbi patet & à fortiori quidem, quòd essentia beatitudinis consistit in uisione Dei: consequẽter quòd uisio Dei non potest esse sine gaudio, cùm de ratione beatitudinis sit gaudium. Vnde ly à fortiori: quia, si beatitudo, i. uita æterna quædam est consistit in cognitione Dei per fidem (ut ibi uidetur ad litteram loqui B. Io.) sequitur apertissimè: quòd multo magis cõsistit in cognitione Dei aperta & faciali. Ex hoc igitur patet: quòd qui ex authoritate ipsa concludunt cũ D. Thoma, quòd vita æterna completè dicta consistit in clara uisione Dei: quòd illi, inquam, efficacissimè, & plusquam irrefragabiliter concludunt intentum; & in optimo sensu utuntur illa B. Ioannis authoritate tanquam principale ei' intentum ibi percipientes. Et per hoc patet, quòd illi ipsi sic concludentes nõ negant quod literalem sensum de fide habuerit ibi B. Ioannes: quin immo hoc ipsum præsupponũt & confirmant, & ad quid alius maius docent. Item à Sap. 8. Non habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædiũ conuictus illius sed lætitiam, & gaudiũ. Hæc ibi. Vbi loquitur ad literam de contemplatione sapientiæ diuinæ, etiam in præsenti habita: quo relinquitur: dum a lut ctori concludendum de diuina, seu contemplatione apta, eius de diuina sapientiæ.

Expositio pulchra, & vera, B. Io. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te &c.

*lib. 1. c. 6. 15. 10. 2.

*lib. 1. periarchõ c. 4

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, proquanto quod d aimos in fiuuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quòd modo ea ipsa rationibus Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XCI. ART. I.

Concl. 1a. Omnia corpora hoi[illegible] unt dupliciter.

391

SECVN.

¶PROB. Quia uel ad sustentationem corporis uel ad profectũ cognitioni atiam usq; ad Deum pertingentis (ex Rom. 1.)

¶Examen. Ly creduntur. Scilicet per fidẽ ut habetur ex Gen 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram & præsit piscibus maris, & uolatilibus cęli & bestijs vniuersęque terræ, omnique repti li quod mouetur in terra. Hęc ibi. Nota ly præsit, q non dicit tantum excellentiam quasi quòd homo so lum sit excellentior alijs creaturis da qui bus ibi, sed etiam dicit dominium significás quòd homo est dominus omnium. De quo dominio uide 1. par. q. 96. art. 1. & 2. Cùm ergo sem' quicquid est domini sit, sequitur manifestè quòd omnia propter hominem creata sunt.

CONCL. 1ª. Oculus corporalis sanctorũ inspiciet diuinitatem in suis effectibus corporalibus.

¶Examen. Ly diuinitatem in suis effectibus. Hoc dicitur ad differentiam diuinitatis in seipsa: per hoc ergo significatur quòd oculus corporalis etiam glorificatus non potest uidere diuinam essentiã, de quo uide 1. par. quæstione 12. articulo 3.

¶PROB. Quia in effectibus Dei corporalibus apparebunt manifestè indicia diuinæ maiestatis.

CONCL. 3ª. Oportebit ut etiam alia corpora maiorem influentiam à diuina bonitate suscipiant, non tamen uariantẽ speciem, sed addentem cuiusdam glorię perfectionem.

¶Examen. Ly Alia corpora. Scilicet ultra corpus Christi & corpora beatorum.

¶Ly non tamẽ uariantem speciem &c. Idest non mutantem substantiam sed qualitatem quandam sla sitatis conferentem: Vide q. 74. art. 4. & 5. & 6.

¶Ly oportebit. Inquantum scilicet homo meruit hoc à diuina bonitate: ut dicitur in ad quintum: non autem quòd Deus sit debitor alicui 1. par. q. 21. art. 1. ad tertium.

¶PROB. Quia præsupponitur clara.

A nitatis usæ secundum modum sibi proportionaliter congruentem. Proportionaliter, inquam quia per intellectum uidebit diuinitatem in seipsa, atque fruetur, per sensus uerò eandem in effectibus suis; & sic utrobique consolatus existet. Rursus. Hinc scilicet in textu, patet diffinitio innouationis, seu quid sit innouatio.

factus est ut sit habitatio hominis: sed homo innouabitur, ergo similiter, & mundus.

Præterea, Omne animal diligit sibi simile, Eccle. 13. ex quo patet quòd similitudo est ratio amoris: sed homo habet aliquam similitudinem cum uni- B uerso, unde minor mundus dicitur, ergo homo uniuersum mundum diligit naturaliter, ergo, & eius bonum concupiscit, & ita vt satisfiat hominis desiderio, debet etiam vniuersum meliorari.

RESPONDEO, Dicendum, quòd omnia corpora propter hominem facta esse creduntur, vnde, & omnia dicuntur ei subiecta. Seruiunt aũt homini du- *Psal. 8.* *concl.* m pliciter m. Vno modo ad susten C tationem corporalis uitę: alio modo ad profectum cognitionis diuinæ, inquantum homo per ea, quæ sunt facta, inuisibilia Dei conspicit, ut dicitur Roma. 1. Primo autem ministerio creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit, cum eius corpus sit futurum omnino incorruptibile, diuina uirtute id faciente per animam, quam immediate glorificat. D Secundo etiam ministerio non indigebit homo quantum ad cognitionem intellectiuam, quia tali cognitione Deum sancti uidebunt immediate, per essentiam. Sed ad hanc uisionem essentialem oculus carnis attingere non poterit: & ideo ut ei etiam solatium sibi congruens de visione diuinitatis præbeatur *concl.* p inspiciet diuinitatem in suis effectibus corporalibus in E quibus manifesta indicia diuinæ maiestatis apparebunt, & præcipue in carne Christi, & post in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus aliis *concl.* s corporibus; & ideo oportebit vt etiam alia corpora maiorem influentiam à diuina bonitate suscipiant, non tamen speciem

variãtem: sed addentem cuiusdam gloriæ perfectionem, & hæc erit mundi innouatio. unde simul mundus innouabitur, & homo glorificabitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Salomon ibi loquitur de cursu naturalium, quod patet ex hoc, quod subditur. Nihil sub Sole nouum. Cùm enim Sol circulariter moueatur, oportet ea, quæ Solis uirtuti subsunt, circulationem aliquam habere, quæ consistit in hoc, quòd illa, quæ priora fuerunt, iterum redeunt specie eadem, numero diuersa: ut dicitur in fine libri de Generatione: ea vero quæ ad statum gloriæ pertinent, Soli non subsunt. *libri. c6. vlt. to. 2.*

AD SECVNDVM dicendum, q illa ratio procedit de alteratione naturali, quæ habet agẽs naturale, quod ex necessitate naturæ agit. Non enim põt tale agens uariam dispositionem inducere, nisi ipsum alio modo, & alio se habeat: sed ea, quæ diuinitus fiunt, procedunt ex libertate uolũtatis, unde sine aliqua immutatione Dei uolentis, potest nunc hæc, nunc illa dispositio ab illo in vniuerso existere: & sic ista innouatio non reducitur in aliquod principium motum, sed in principium immobile, scilicet Deum.

AD TERTIVM dicendum, q pro tãto dicitur Deus die septimo à nouis creaturis cõdendis cessasse, quia nihil postea factũ factum est, quod prius nõ pcessit in aliqua similitudine, sm genus, uel speciẽ, vel ad minus sicut in principio seminali, uel ẽt sicut in potentia obedientiali. Dico ergo q nouitas mundi futura præcessit in operibus sex dierũ, in quadã remota similitudine. s. in gloria, uel in gratia angelorum: pcessit ẽt in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ est indita ad talẽ nouitatem suscipiendam à Deo agente. *Al pp hoc.*

CONCL. 4ª. Simul mundus innouabitur & homo glorificabitur.

¶Examen. Ly innouabitur. Scilicet principaliter uirtute diuina, & instrumentaliter per ignem ultimæ conflagrationis. q. 72. ar. 2. & 4. 5. & 6. *concl.* u

¶Ly homo glorificabit. Scilicet à Deo immediatè quãtum ad animam, & mediatè quantũ ad corpus. Nam anima immediatè uidebit Deũ & ex illa gloria deriuata in animam resultabit incorruptionis uigor in corpus. Per incorruptionis autem uigorem intellige oẽs quatuor dotes corporis supra dictas quæstionibus præmissis. Si ergo Deus per seipsum glorificabit animam hominis, & Deus per animam glorificabit eius corpus.

¶PROB. Quia præsupponuntur ea dicta in corp. & supra.

1m ex Eccles.

Nihil. R. consideratiõ iuxta cursum naturalem: non aliter. s. Tunc nihil contra. Nam innouatiomũdi cum ad quendam statum gloriæ pertineat non est da cursu naturali, quia nõ subest motui solis: sed est supra naturam, ut ad quartum.

2m de minori

Alterati. R. alteratione naturali habente agens de necessitate naturæ. s. Tunc nihil &c. ut patet in tex. ly sed ea, quę diuinitus fiunt procedunt ex libertate uolũtatis &c. vsque in finem.

3m de minori

Positus. R. secundũ genus uel speciẽ: nõ autem secundũ quãdam remotam similitudinem & secũdũ potentiam obediẽtię s. Tunc nihil &c. Nã mundi nouitas pcessit à principio sm similitudinẽ & obediẽtiam prędictas.

¶NOT. Et meritò. Vt Deus sit omnia in omnibus. i. (in proposito præsenti loquendo) totus homo habeas solatium diuinitatis...

¶NO. Pro clariori notitia sẽsus ill' ppositiõis Gẽ. ubi dicitur Deus cõpleuit die septimo op' suũ requieuit &c. uide 1. p. q. 73. ar. 1. & 2.

4m de

4m de consequenti primo. In naturali. ℞. uel supra naturam. S. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. illa nouitas mundi erit supra naturam dupliciter, vno modo si consideretur in ipsis corporibus, alio modo si cõsideretur ut in anima ex qua procedis nouitas corporis talis, scilicet humani. Si n. non esset supra naturam in omnib. corporibus primo modo, tunc etiam in psenti sol luceret sepiê pliciter, & sic de alijs innouandis mô suo: quoniam quæ naturalia sunt semper in suis secûdum quòd naturalia sunt. Si uerò non esset supra naturam secundo modo, tunc vel anima p uires suas naturales uidere posset essentiâ diuinam, cuius cõtrariû ostenditur. 1. par. q. 12. ar. 4. uel glorificatio diuina animæ consisteret in alio quâ in Deo cuius contrarium monstratur. 1. 2. q. 3. per totum.

5m de cõclusione. Non innouabuntur. ℞. ex merito pprio: non ex merito patto nis earum, scilicet hominis. s. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

AD QVARTVM dicendum, quòd illa dispositio nouitatis non erit naturalis nec cõtra naturam: sed erit supra naturam, sicut gratia, & gloria sunt supra animę naturam, & erit à pptuo agente, qui eam perpetuo conseruabit.

G AD QVINTVM dicendum, quòd quamuis corpora sensibilia nõ meruerint illam gloriam, proprie loquendo, homo tamen meruit ut illa gloria toti uniuerso conferretur, inquantum hoc cedit in augmentum gloriæ hominis: sicut aliquis homo mereretur, ut ornatioribus uestibus induatur, quem tamen ornatum ipsa vestis nullo modo meretur.

ARTICVLVS II.

Vtrum motus corporum cœlestium cessabit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd motus corporum cælestium in illa mundi innouatione non cessabit. Quia Gen. 8. dicitur. Cunctis diebus h terrę frigus, & æst[a], æstas, & hyems, nox & dies non requiescent: sed nox, & dies, & æstas, & hyems efficiuntur per motum Solis, ergo nunquam motus solis cessabit.

¶2 Præterea, Hier. 31. dicitur. Hæc dicit Dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem Lunæ, & stellarum in lumine noctis, q turbat mare, & sanat fluctus eius. Si steterint leges istę coram me; tunc & semen Israel nunquam h deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus: sed semen Israel nunquam deficiet, sed in perpetuum permanebit, ergo leges diei, & noctis, & fluctuum maris, quæ ex motu cœli causantur, in perpetuû erunt, ergo motus cęli nunquâ cessabit.

¶3 Præterea, Substantia corporum cœlestium semper erit, sed frustra est ponere aliquid, nisi ponatur h illud propter quod est factum, corpora autem cœlestia ad hoc sunt facta, ut diuidant diem, & noctem, & sint in signa, & têpora, dies & annos: Genes. 1. quod non possunt facere nisi per motum, ergo motus eorum semper manebit.

H ¶4 Præterea. In illa mundi innouatione totus mundus meliorabitur, ergo nulli corpori remanenti auferetur id quod est de sui perfectione: sed motus est de perfectione corporis h cœlestis, qnia ut dicitur in 2. de Cęlo, & mundo, illa corpora participant diuinam bonitatem per motum, ergo motus cę li non cessabit.

I ¶5 Præterea, Sol successiue illuminat diuersas partes mundi, secundum quòd circulariter mouetur, si h ergo motus circularis cœli cesset, sequetur quòd in aliqua superficie terræ erit ppetua obscuritas, quod non cõuenit illi nouitati.

¶6 Præterea, Si h motus cessaret, hoc non esset nisi inquantû motus aliquam imperfectionê in cœlo ponit, vt pote lassitudinis, uel b laboris, quod non

K

ctio corporum tum electorum tum reproborum & consequenter mutatio electorum quò ad dotes non fiet nisi in nouissimo die: & ex alia parte Philosoficè etiam patet quòd dies non pôt esse nouissimus durante ulteriori motu cœlorû &, ex consequenti quoque patebit, quòd oia illa & sacrarum literarû uel summorû Pôtificum, aut conciliorum quæ ponunt iudicium generale ponûs per hoc & simul resurrectionem uniuersalem mortuorû dotes bonorû & cœlestis motus cessationem: & ex consequenti per hoc damnât hęreses in psenti narratas. Itê a Psal. 101. Initio tu domine terrá fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt tu aût permanes, & oés sicut uestimentû ueterascent. Et sicut opertorium mutabis eos & mutabuntur. Hæc ibi. Vbi nota, quòd p ly ipsi, connotatiuû quòd pmiserat scilicet cœlos & terram, quasi p figuram euocationis a faciente quòd genus masculinum, qd est ipsi, comprehendat fęmininû, denominationem tñ faciendo à pximiori, quod est ly cœli. Itê à Matth. 24. Cœlum & terra transibunt. Hæc ibi. Vbi ad literam, ultra tropos ibi ab expositorib. declaratos de illa innouatione mundi loquitur. Itê a 1. Cor. 7. Præterit figura huius mûdi. Hæc ibi. Vbi nota quòd dixit figuram mûdi & non substantiâ. Quasi sub exemplo a mundo minore, qui est homo, dicat. Sicut infans cùm in puerû creuerit, puerque in iuuenem, atque iuuenis in uirum, necnô uir in senem, manet substantialiter idem, qui prius fuit, licet per ætatum immutetur, ac priori ætati parere dicatur: ita mundus maior cum in statum gloriæ sibi conuenientem supra naturam adducetur, substantialiter quidem manebit idem, sed accidentaliter mutabitur, & peribit. Nisi enim periret secundum statum priorem, non posset induere nouum subsequentem.

Exemplû pulcherrimû p intellectu ly præterit figura huius mundi.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem interimat hæresim Mundinatarum Rabbi Moysis (ut refert Direct. Inquisit. 2. par. q. 4. & Prat. Mûdanitæ. Albanenses.) dicentium: mundû nunquam finiendû, sed semper in eodê statu mansurum. Itê hæresim eiusdê innominati (ut refert Augustinus de hęres. c. 67) dicentis: mundum, etiam post vniuersalem resurrectionem mortuorum in eodem statu, in quo nûc est, permansurû; neque ita esse mutâdû ut sit cœlum nouum & terra noua.

2 ¶Secundò habes: quò p rõnem ostêdas illas meritò damnari ad literam ab Apocal. 21. Vidi cœlum nouum & terrâ nouâ. Primû n. cœlum & prima terra abijt. Hæc ibi. Vbi ly prima terra & primû cœlû accipitur pro qualitatibus nûc transmutabilibus, & p motu, habitis ab eis: & ly cœlum nouû & terra noua accipit p qualitate gloriæ immutationis eorum. Quasi dicat. Vidi cœlû & terrâ glorificata seu immutata: mutatio. n. prima, quę erat in cœlo & terra cessauit. Vnde patet: quòd B. Ioannes utrobique eandê substâtiâ cœli & terrę supponit, & ipsorû qualitates, seu status uarios dicit. Itê a &c. ut q. 74. ar. 1. & 2. appen. Itê ab Isaia 66. Ecce ego creo nouos cœlos & terrâ nouâ, & nô erunt in memoria priora. Hæc ibi. Item à q. 88. ar. 1. appen. & ab alijs multis pcedêtibus. Patet n. in scripturis quòd iudiciû generale, & cõsequêter resurre-

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarû pro quanto innouationem mundi futuram insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶Quartò uides: quomodo ea ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 4

QVÆST. XCI. ART. II.

CONCL. Motus cœli cessabit in illa mundi innouatione non quidem ex aliqua naturali causa, sed diuina uoluntate faciente. 393

¶PROB. 1.

¶PROB. c. Quia motus cœli in illa mundi innouatione non amplius erit necessarius homini ad sustentationem corporalis vitæ; 2. Quia (ly non quidem &c.) cœlum non magis naturaliter mouetur ad unum locum quàm ad alium & non magis quiescit in uno quàm in alio: 3. Quia (ly sed diuina &c.) patet.

¶NOT. Conclusio hæc quantum ad huc, quod ponit motum tunc cessaturũ, est de fide: ut patebit in appen. sequen. Quantum uerò ad hoc quòd ponit ipsum nõ cessaturũ ex aliqua naturali causa est Philosophi, quantum autem ad hoc quòd diuina uoluntate ponit ipsum cessaturum, est de fide consequenter. Nam sequitur, quòd si motum aliquando cessaturum esse est de fide; quòd etiam sit de fide, hoc euenturũ ex diuina uoluntate immediatè; ex quo natur[a] li ex causa nõ procedit.

Li. 2. cõ. & 4. t. 2

1m ex Gen.

Terræ. R. considerata secundum statum præsentem; non absolute. S. Tunc nihil &c. Nam conclusio præsupponit, se loqui de terra non secundum statum præsentem generationis hominũ & plantarum &c. Alioquin poneret contraria simul, cum generationis horum causa sit motus cœli: sed loqui se præsupponit de terra secundum statum nouitatis. Vnde dicit ly in illa innouatione mundi.

Li. 8. cõ. 81. to. 2.

2m ex Hiere.

Nunquam deficiet. R. secundum statum præsentis uitæ: non secundum statum innouationis. S. propter rationem allatam in textu, Tunc nihil &c. vt patet.

¶NOT. Semen Israel numquam defecturum in Dei obsequio dicitur à Hieremia, & conceditur à responso. Verum hoc intelligitur, non de semine

potest esse, cum motus ille sit naturalis, & cęlestia corpora sint impassibilia, vñ in suo motu nõ fatigatur, vt dicitur in 2. † Cęli, & mundi, ergo motus cęli nunquam cessabit.

A

¶7 Præterea, Frustra est potentia, quæ non reducitur in actũ, sed in quocunq; situ ponaẽ corpus cęli, est in potentia ad aliũ situm, ergo nisi reduceretur in actum, illa potẽtia frustra remaneret, & semper esset imperfecta, sed non potest reduci in actum, nisi per motum localẽ, ergo semper mouebitur.

B

¶8 Præterea. Illud, quod se hẽt indifferenter ad plura, aut utrũque attribuetur ei, aut nullum: sed Sol indifferẽter se habet ad hoc q̃ sit in Oriente, uel Occidente: aliàs motus eius nõ esset vniformis per totum, quia ad locũ ubi naturalius esset, velocius moueretur: ergo, uel neuter sit attribuitur ei, scilicet Soli, uel vterque: sed nec vterq; nec neuter põt ei attribui nisi successiue, oportet. n. si q̃escit, q̃ in aliquo situ quiescat, ergo corpus Solis in ꝑpetuũ mouebiẽ, & eadẽ rõne oĩa corpora cęlestia.

C

¶9 Præterea. Motus cęli est causa temporis, si ergo motus cœli deficiat, oportet tẽp^s deficere, qđ si deficeret, deficeret in instãti, definitio. n. instantis est in 8. Physico.* quod est initium futuri, & finis præteriti, & sic post ultimum instans temporis esset tẽpus, quod est impossibile, ergo motus cœli nunquam cessabit.

D

¶10 Præterea. Gloria non tollit naturam, sed motus cœli est naturalis, ergo per gloriam ei non tollitur.

Sed contra est quod dicitur Apo. 10. q̃ angelus, qui apparuit, iurauit per Viuentem in sæcula, q̃ tempus amplius non erit, scilicet postquam unus angelus tuba cecinerit, qua canẽte, mortui resurgent: ut dicitur 1. Cor. 15. sed si non est tempus, non est motus, ergo motus cęli cessabunt.

E

¶2 Præterea, Isa. 60. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua si minueẽ: sed occasio Solis, & diminutio Lunę ex motu cęli cãnẽ ergo motus cęli quãq; cessabit.

¶3 Præterea. Vt probatur in secundo de Gen. motus cæli est propter continuam generationem in istis inferioribus: sed generatio cessabit completo numero electorum, ergo motus cœli cessabit. Li. 2. cõ. 56. to. 2.

¶4 Præterea, Omnis motus est propter aliquem finem, ut dicitur in 2. Meta.* sed omnis motus, qui est propter finem, habito fine, quiescet: ergo uel motus cœli nunquam consequetur finem suum, & sic esset frustra, uel aliquando quiescet. Li. 2. cõ. 8. to. 3.

¶5 Præterea, Quies est nobilior, quàm motus, quia secundum hoc, q̃ res sunt immobiles, Deo assimilantur, in quo est summa immobilitas: sed corporũ inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem, ergo cum corpora cęlestia sint multo nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminaẽ.

Respondeo, Dicendum, q̃ circa istam quęstionem est triplex positio. Prima est Philosophorum, qui dicunt, q̃ motus cęli semper durabit: sed hoc non est consonum fidei nostræ, quæ ponit certum numerũ electorum præfinitum à Deo, & sic oportet q̃ generatio non in perpetuum duret, & eadẽ ratione nec alia, quæ ad generationem hominum ordinantur, sicut est motus cęli, & variationes elemẽtorũ. Alij uero dicũt, q̃ motus cęli cessabit secũdum naturã: sed hoc etiam est falsum. Quia omne corpus, quod naturaliter quiescit, & naturaliter mouetur, habet locũ, in quo naturaliter quiescit, ad quem mouetur naturaliter, & à quo nõ recedit nisi per violentiã: nullus autem talis locus põt assignari corporis cęlestis, quia non est magis naturalis Soli accessus ad pũctũ Oriẽtis quàm recessus ab eo: vñ uel motus eius non esset naturalis totaliter, vel motus eius nõ terminareẽ naturaliter ad q̃etẽ. Vnde dicendum est secundum alios, q̃ motus cœli cessabit in illa mundi innouatione, nõ quidẽ ex aliqua naturali causa: sed diuina uoluntate faciẽte*. Corpus enim illud, sicut & alia in ministerium hoĩs facta sunt dupliciter, ut prius dictum * est: alterũ autem horum, ministeriorum homo post statũ gloriæ non indigebit, scilicet secundũ quod corpora ei deseruiunt ad sustentationem corporalis uitæ. Hoc autem modo seruit ei corpus cęleste per motum, inquantum per motum cœli multiplicaẽ genus humanum, & generantur plantæ, & animalia, quæ ului hominum sunt necessaria, & etiam tẽperies in aere efficitur conseruans sanitatem, unde homine glorificato, motus cœli cessabit. concl. Ar. præced. coc.

Ad primum ergo dicendum, quòd uerba illa intelliguntur de terra secundum statum istum, in quo potest esse principium generationis, & corruptionis plantarum, quod patet ex hoc, quod ibi dicitur. Cunctis diebus terræ sementis, & messis, & hoc simpliciter concedendum est, quòd quandiu terra erit sementibus, & messibus apta, motus cœli non cessabit.

Et similiter dicendum est ad 2m, q̃ Dominus loquitur ibi de duratione seminis Israel sm præsentẽ statum, qđ patet ex hoc qđ dicit. Et semẽ Israel nõ quã deficiet, ut nõ sit gens corã me cũctis diebus. Vicissitudo. n. dierũ post illũ statũ ñ erit; & iõ leges, de quibus fecerat mẽtionẽ, post istũ statũ nõ erũt.

ni, ne Israel secundum carnem accepto, sed secundum repromissionem. Populum enim Israeliticum secundum carnem defecturum à seruitio Dei prædixit Daniel. 9. ubi, non erit populus eius, qui eum negaturus est: ipsum uerò secundū repromissionem semper futurum in obsequio diuino intellexit Hieremias, & omnes huiusmodi scripturę, ut annotauit Apostolus Rom. 9. Ibi enim tacta quæstione mouent dubium de dicto Hieremiæ & similium propter incredulitatem Iudæorum iam suo tempore præsentem inquit: Non autem quod exciderit uerbum Dei. Non enim omnes qui ex Israel, sunt Israelitæ, neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filij, sed in Isaac uocabitur tibi semen, i. non qui filij carnis, hi filij Dei, sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine, ecce ubi. Israel autem (ut alibi supra dictum est) secundum promissionem, secundum spiritum est ecclesia catholica de qua rursus [illegible] que populus fit. Rursus, Pro rectoria [illegible] no [illegible] ges, de qu[illegible] [illegible] post illum statum non erit [illegible] 2. q. 103 ar. 3 & q. 106 art. 1, & q. [illegible] art. 2 & 3.

*Gene. 1.

aQ. 74. ar. [illegible] & [illegible] 7. [illegible]

3ᵘ de minori.

[illegible] p[illegible] q[illegible] [illegible] magis quā minus principaliter. §. Tunc nihil &c. Nā [illegible] principaliter cœlorum est ministrare hominibus & suscitationem & cognitionem [illegible] & inter ista duo nobis principalius est ministrare cognitionem. Vnde sufficit quòd restet hoc magis principale ad hoc quod cœli non sint frustra.

4ᵐ minor.

Motus est de perfectione corporis cœlestis, secundum quòd est causa generationis: non absoluté. §. Tunc nihil &c. Nam cessante generatione inferiorū & motu cœli, adhuc mūdus ne. è. diceretur [illegible] absoluté inquantū acquisitius erit [illegible] generationis & motus cœli, qui est & complemento numeri electorum, & innouatio propria ipsorum corporum cœlestium.

†Amb super illū locū Paul. Rom. 8.

AD TERTIVM dicendum, quòd finis, qui ibi* assignatur corporibus cœlestibus, est finis proximus, quia est proprius eorū actus: sed iste ulterius ordinatur ad aliū finem, s. ad ministerium humanū, ut patet per id, quòd habetur Deut. 4. Ne forte oculis eleuatis ad cœlum uideas Solē, & Lunā, & oia astra cœli, & errore deceptus adores ea, quæ creauit dñs Deus tuus in ministerium cunctis gētibus, quæ sub cęlo sunt; & ideo magis debet sumi iudicium de corporibus cęlestibus secundū ministerium hominum, quàm secūdum finem in Genesi assignatum: corpora autem cœlestia per modum alium in ministeriū hominis glorificati cedent, sicut prius dictum* est, & ideo non sequitur quòd frustra remaneant.

AD QVARTVM dicendum, quòd motus non est de perfectione corporis cęlestis, nisi inquantū per hoc est causa generationis in istis inferioribus, & secundū hoc etiam motus ille facit corpus cœleste participare diuinā bonitatem, per quandam similitudinem causalitatis, non autē motus est de perfectione substantiæ cœli, quæ remanebit; & ideo non sequitur quòd motu cessante, aliquid de perfectione cęli tollatur, secundum quòd remanebit.

AD QVINTVM dicendum, quòd omnia corpora elementorū habebunt in semetipsis quandam gloriæ claritatem, unde quāuis aliqua superficies terræ non illuminetur à Sole, nullo tñ modo remanebit obscuritas.

AD SEXTVM dicendum, quòd Rom. 8. super illud. Omnis creatura ingemiscit &c. dicit Gloss. Ambro.† expressè, quòd omnia elementa cum labore explent sua officia, sicut Sol, & Luna nō sine labore instituta sibi implēt spatia, quod est causa nostri, unde quiescent nobis assumptis: labor autem ille, ut credo, nō significat aliquam fatigationem, vel* passionem illis corporibus accidentem ex motu, cum motus ille sit naturalis, nihil habēs de uiolentia, ut probatur in primo de Cęlo, & mundo:* sed labor ibi intelligitur defectus ab eo, quod aliquid intendit, unde quia motus ille ordinatus est ex diuina prouidentia ad cōplēdū numerum electorum, illo nō cōpleto, nondum assequitur illud, ad quod ordinatus est, & iō similitudinarie dicitur* labor, sicut homo, qui non habet quod intendit, & hic etiam defectus à cœlo tolletur, impleto numero electorum†. Vel potest referri ad desiderium futuræ innouationis, quam ex diuina dispositione expectat.

AD SEPTIMVM dicendum, quòd corpori cœlesti non inest aliqua potentia, quæ perficiatur per locum, vel quæ facta sit propter hunc finem, qui est esse in tali loco, sed hoc modo se habet potentia ad ubi in corpore cœlesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc, quod faciat diuersas domus huius modi, quarū si unā faciat, non dicitur frustra potētiam habere: & similiter in quocumque statu ponatur corpus cęleste, potentia, quæ est in ipso ad ubi, non remanebit incōpleta, nec frustra.

AD OCTAVVM dicendum, quòd quamuis corpus cœleste secundum suā naturā ęqualiter se habeat ad omnem situm, qui est ei possibilis, tamen si cōparetur ad ea, quæ sunt extra ipsum nō æqualiter se habet ad omnes situs: sed secundum unū sitū nobilius disponitur Sol in die quàm in nocte, & ideo probabile est

6ᵐ de maiori.

Laboris. s. similitudinarie dicti. Non autem propriè. §. Tunc nihil &c. Nam labor similitudinarie dictus est in motu cœli, nec tamen infert quòd ille motus sit naturalis, uel quòd cœlum sit passibile.

¶NOT. Prædictus labor similitudinarius est ille de quo loquitur Apostolus Roma. 8. & Ambrosius exponēs: adeo quòd est expectatio quædam motus cęli qua expectat aliquid aduenire uel sibi uel aliis. Et dicitur expectatio quia quādoque adueniet id, quod aduenire debet mediante suo motu; non propter desiderium motus cęli cùm cœlum sit inanimatum. 1. parte quæst. 70. articulo 3. sed propter hoc quod nondum aduenit aliquid quod aduenire debet. Hoc autem est duplex uel completio numeri electorum, uel innouatio propria cęlorum. De primo datur prima responsio; de secundo dabitur alia sequens idem ergo est dicere nunc: cœlum mouetur cum labore ac si diceretur cœlū mouetur ad hoc, quòd motu suo possit compleri numerus electorum; & ut possit aduenire sibi ipsi innouatio.

*Al. pęnā.

*li. 1. cō. 9 & seq. t. [illegible]

*Alias laborare.

†Q. [illegible] ar. [illegible]

Item maior.

Si motus cessaret hoc non esset nisi inquātum motus aliquam imperfectionem in cœlo pon[illegible] ℞. uel nisi cœlum magis perficiendum sit. §. Tunc nihil &c. Nam hoc uerum est, primora autem falsum.

7ᵐ maior.

Frustra est potentia, quæ nō reducitur ad actum. ℞. si ordinetur ad talem actum tanquam ad finem, non aliter. §. Tunc nihil &c. Nā corpori cœlesti non inest aliqua potentia &c. ut in textu.

¶NOT. Hæc glosa bene annotata multa argumenta soluūt & maxime de Deo. Vt Deus potuit creare mundum, ergo si non creasset fuisset frustra sua potentia: & pōt facere sic uel sic ergo si nō facit uel non faciet sua potentia erit frustra. Sicut & nō ualet artifex pōt facere multas domos uel multa sic uel sic ergo si nō facit, potētia sua est frustra. Hæc inquā, non ualēt quia artificis potentia non ordinatur ad illa tanquam ad finē suum & multo minus potentia Dei cum ipse sit finis omnium.

5ᵐ de consequentia.

Si ergo &c. ℞. negatur consequentia. §. Et ratio est: quia omnia corpora elementorum habebunt in semetipsis &c. ut in textu.

8ᵐ maior.

Quod se habet indifferenter. ℞. & secundū naturam suam, & secūdum ea quæ sunt extra ipsum. §. Tunc

§.Tunc nihil &c. Licet enim cœli motus secundum naturam A suam se habeat indifferenter ad omnem situm, ut arguitur: tamen ad hunc non se habet indifferenter considerando ea, quæ sunt extra ipsum, puta numeri electorum complectionem, & propriam innouationem sibi ab extra scilicet à Deo uenturam. Pro quo uide ad 9m.

motus cœli secundum philosophos est causalitas horum inferiorum (nam per hoc assimilantur diuinæ bonitati in causando) & hanc causalitatem non nisi durante motu habens. Tunc autem finis dicitur sequi motum, quando completo motu atque cessante acquiritur. Talis finis est completio numeri electorum respectu motus cœli: & centrum est finis lapidis descendentis ab alto.

9n de consequente.

Ad 9m de nceret, deficeret in finiti. &c. conceditur: sed nihil concluditur aduersus propositum. §. Ad rationem de instanti respondetur, quod philosophus loquitur de instanti præsupposita continuitate temporis: non autem, præsupposito, quod cesset.

¶Corollarium. Negatur ergo, quod diffinitio absoluta instantis sit hæc; quòd instans sit principium futuri & finis præteriti. Si n. omne instans esset principium futuri tunc mundus nunquam incepisset, quod est contra narrationem fidei & si omne instans esset finis præteriti mundus esset æternus secundum statum quem nunc habet quod etiam est contra fidem. Diffinitio ergo absoluta instantis est hæc. Instans est uel principium tantum futuri uel finis tantum præteriti, uel initium futuri & finis præteriti. Primæ duæ particulæ istius diffinitionis fuerunt ignotæ Aristoteli: ex quo factum est ut diffiniret instans secundum tertiam particulam tantum.

Matt. 24. & aliis locis.

10m illatio cõclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Ad rationem illam dicitur quod gloria non tollit naturam in hoc sensu, i. non tollit partem naturæ non autem quòd nõ faciat aliquod principium actiuum extrinsecum motus cessare & consequentes ipsum motum. Tunc applicando dicitur quod motus cœli non dicitur naturalis eo quod sit pars naturæ &c. ut in text.

4m sed cõtra de minori.

Habito fine. ℞. quod sequitur motum: non autem, quod concomitanter ipsum. §. Tunc nihil &c. ut patet in tex. ly illud autem propter quod est motus cœlestis secundum philosophos &c.

¶NOT. Hoc 4m. sed contra, i. positum quarto loco in argum. In contrarium, notatur in textu responsali per ly. Ad primam ergo earum dicendum quod motus cessat &c. Item aduerte: quod finis dicitur tunc concomitari motum, quando non potest haberi nisi durante motu: adeo quod motus coexistit ipsi consecutioni finis: cessanteque motu, cessat consecutio finis. Exemplum. Finis

cum tota innouatio mundi ad hominem ordinetur, quod cœlum habeat in illa nouitate nobilissimum situm, qui est possibilis in respectu ad nostrum habitabilẽ. Vel secundum quosdam cęlum quiescet in illo situ, in quo factum fuit, aliàs aliqua reuolutio B remaneret incompleta. Sed illa ratio non uidetur conueniens, quia cum aliqua reuolutio sit in cœlo, quæ non finitur nisi in triginta sex millibus annorum, sequeretur quòd mundus deberet tandiu durare, quod nõ uidetur probabile.

Et præterea secundum hoc posset sciri quando mũdus finiri debet. Probabiliter enim colligitur ab Astrologo, in quo situ corpora cœlestia sunt facta cõ C siderato numero annorum, qui computantur ab initio mũdi, & eodem modo posset sciri certus annorum numerus, in quo ad dispositionẽ similem reuertetur, tempus autem finis mundi ponitur esse ignotum.

Ad nonvm dicendum, quòd tempus quandoque deficiet motu cęli deficiente, nec illud nunc. ultimum erit principium futuri, dicta enim definitio non datur D de nunc, nisi secundum quòd est continuans partes temporis, nõ secundum quòd est terminans totum tempus.

Ad decimvm dicendum, quod motus cęli nõ dicitur naturalis, quòd sit pars naturæ, eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur, nec iterum quòd habeat principium actiuum in natura corporis, sed receptiuum tantum: principium autem actiuum huiusmodi est in substantia

spiritualia, ut dicit Commen. in prin. Cęl. & mun. Et ideo nõ est inconueniens, si per nouitatem gloriæ motus ille tollatur, non enim eo ablato: natura corporis cęlestis variabitur.

Alias rationes cõcedimus, scilicet tres primas, quę sunt ad oppositum, quia debito modo concludunt. Sed quia aliç duę uidentur concludere quòd motus cęli naturaliter cesset, ideo respõdendum est ad eas.

Ad primam ergo earum dicendum, quod motus cessat eo habito propter quod est, si illud sequatur motũ, & non concomitetur ipsum. Illud autem propter quod est motus cœlestis secundum Philosophos, cõcomitatur C motum, scilicet imitatio diuinæ bonitatis in causalitate, quam habet super inferiora, & ideo non oportet quòd naturaliter motus ille cesset.

Ad secvndam dicendum, quòd quamuis immobilitas sit simpliciter nobilior quàm motus, tñ motus in eo, quod põt consequi aliquam perfectam participationẽ diuinæ bonitatis, est nobilior, quàm quies in illo, qđ nulD lo modo per motum posset illã perfectionem consequi: & ratio ne hac terra, quę est infimum elementorũ, est fine motu, quãuis ipse Deus qui est nobilissimus rerum fine motu sit, à quo corpora nobiliora mouentur: & inde est, quòd motus coporum superiorum possent poni secundum suam naturæ perpetuari, nec unquam ad quietem terminari, quamuis motus inferio-E rum corporum ad quietem terminentur.

Lib. 1. de cœlo & mundo, tex. c. cõ.

5m maior.

Quies est nobilior, quàm motus. ℞. simpliciter: non autem, semper respectu subiectorum in quibus sunt. § Tũc nihil &c. Nam subiectum motus primi. i. cœlũ, melius se habet tempore causalitatis quando mouetur, quàm si quiesceret.

¶Examen. Ly simpliciter. Idest considerando utrunque in seipsis, puta motum in se, quietem in se.

¶NOT. Sicut nobilior est ille, qui potest alterius tantum auxilio pertingere ad altiorem finem, quã qui proprijs uiribus pertingere potest ad finem ignobiliorem quemadmodum est homo respectu brutorum; licet acquirere propriis uiribus finem sit nobilius, quàm non sic acquirere (ut ait S. Doctor in q. prologi primi sententiarum. art. 1. ad 1um.) ita de motu & quiete respectu subiectorum. i. eorum quæ mouentur, & quiescunt, iudicandum est, (ut in tex.) licet quies simpliciter sit nobilior motu.

¶Examen. Ly perfectam. Scilicet comparatiuè.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem excludas errorem Aristotelis (Direct. Inquisit. 2 par. q. 4) dicentis: motum duraturum in æternum. 1 Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendat hæc meritò tejel ab Apocal. 10. Tempus amplius non erit. Hæc ibi. Item ab Esaia 60. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua non minuetur. Hæc ibi. Ex quibus dic quòd Esaias directè negat motum in æternum fore, quia occasio solis & diminutio lunæ fiunt per motum cœli, sed Apocal. negat eundem quasi consecutiuè ea eo quòd tempus & motus se consequuntur ad inuicem. Vnde negando unum: negat & aliud. 2 Aduerte nihilominus errorem hunc dici & esse erroneum & saltem contra fidem si consideretur ut iacet. Si enim consideraretur secundum intentionem philosophi expressam nullus est error. Intendebat namque Aristoteles quod motus secundum naturam suam consideratus nunquã cessabit: & hoc esse uerũ approbauit tex. in corp. & in responsione argumentorum sed contra.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prędicta scriptuatum pro quanto motum cessaturum aliquando intinuant, & intelligas, & probes, & tueatis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uerissima Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XCI.

ART. II.

393 CONCL. 1ª. Ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt mũdo innouato manifestis indicijs, quasi sensibiliter Deus ab homine uideatur.

¶ PROB. Quia præsupponitur clara, ex dictis a.1. corp.

CONCL. 2ª. Corpora cœlestia meliorabuntur præcipuè quantum ad claritatem: quantitas autē & modus meliorationis illi soli cognita est, qui erit meliorationis author.

*Art. præced. hui' q. 1 & cor.

¶ Examen. Ly præcipuè. Per hoc denotat quòd quantum ad alia etiam meliorabuntur. Et de melioratione hac scilicet quantum ad alia subditur in conclusione ly quãtitas autem & modus &c. Nam de quantitate meliora ionis in claritate cœlestium luminarium nobis notitia per Esaiam 30. datur dicentem q sol septempliciter augebitur in luce & luna sicut sol in præsenti.

¶ PROB. Quia corpora cœlestia præcipuè quantum ad claritatem ducunt hominem in cognitionem Dei (ex Sapien. 13. &c. Eccles. 43.)

2. Quia (ly quãtitas) patet.

1m illatio cōclusionis. Ergo &c.

℞ negãtur illatio. §. Non enim innouatio de necessitate præsupponet purgationem nisi in illis, quæ purgatione indigēt, cuiusmodi non sunt cœlestia.

2m maior.

Sicut corpora cœle-

ARTICVLVS III.

Vtrum corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in corporibus cœlestibus claritas non augeatur in illa innouatione. Innouatio enim in corporibus inferioribus erit per ignis purgationem: sed ignis non pertingit ad corpora cœlestia, [a] ergo non innouabuntur per maioris claritatis perceptionem.

2 Præterea. [b] Sicut corpora cęlestia per motum sunt causa generationis in istis inferiorib. ita, & per lucem: sed cessante generatione cessabit motus, ut dictum* est, ergo similiter cessabit lux cœlestium corporum magis quàm augeatur.

3 Prætęrea, [b] Si innouato homine, corpora cęlestia innouantur, oportet q eo deteriorato fuerint etiam ea deteriorata: sed hoc non uidetur probabile, cum illa corpora sint inuariabilia, quantum ad eorum substantiam, ergo nec innouato homine innouabuntur.

4 Præterea, [b] Si tunc deteriorata fuerunt, oportet quòd tantum deteriorata fuerunt, inquantum dicuntur esse melioranda in hominis innouatione: sed dicitur Isa. 30. quod erit lux Lunę sicut Solis, ergo & in primo statu ante peccatum Luna lucebat quantum nunc lucet Sol, ergo quãdocumque Luna erat super terram, faciebat diem sicut nũc Sol, & hoc manifeste apparet esse falsum per id, quod dicitur Genes. 1. quòd Luna facta est, vt præesset nocti, ergo homine peccante, non sunt cęlestia corpora diminuta lumine, & ita, nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione.

5 Præterea, Claritas corporum cęlestiũ ordinatur ad vsum hominum, sicut aliæ creaturæ, sed post resurrectionem claritas Solis nō cedet in hominis vsum. Dicitur enim Isa. 60. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splēdor Lunæ illuminabit te. Et Apoc. 21. Ciuitas illa nõn eget Sole neq; Luna, vt luceant in ea, ergo eorum claritas non augebitur.

6 Præterea, Non esset sapiēs artifex, qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium cõstruendum: sed [b] homo est quoddam minimum cōparatione cœlestium corporum, quæ sua ingenti magnitudine, quasi incõparabiliter hominis quantitatem excedunt, immo etiam totius terræ quantitas se habet ad cęlum, ut punctus ad sphæram, ut Astrologi dicũt, cum ergo Deus sit sapiētissimus, nõ uidetur q finis creationis cęlis, sit homo, & ita non uidetur q eo peccante, cęlum deterioratum sit, nec eo glorificato, melioretur.

SED CONTRA est quod dicitur Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut solis lux, & lux Solis septempliciter.

Pręterea. Totus mundus innouabitur in melius, sed cęlum est nobilior pars mundi corporalis, ergo in melius mutabitur: sed hoc non potest esse nisi maiori claritate resplendeat, ergo crescet eius claritas.

Præt. Omnis creatura, q ingemiscit & parturit, expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei, ut dr Rom. 8. Sed corpora cęlestia sunt hmōi, ut ibidem dicit Gl.* Expectant gloriam Sanctorum: sed non expectarent, nisi ex hoc eis aliquid accresceret, ergo claritas eis per hoc accrescet, quo præcipue decorantur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd q ad hoc innouatio mundi ordinatur, ut mundo innouato manifestis indicijs, quasi sensibiliter Deus ab homine uideatur [a]. Creatura autem præcipue in Dei cognitionem ducit sua specie, & decore, quę manifestat sapientiam facientis, & gubernantis. Vnde dr Sap. 13. A magnitudine spēi creaturæ cognoscibiliter poterat creator horũ uideri. Pulchritudo autē cęlestiũ corporum pcipue ɔsistit in luce. Vn Eccles. 43. dicitur. Species cęli gloria stellarũ, muu dum illuminans in excelsis Dominus. Et ideo [p] pręcipue quantum ad claritatem corpora cęlestia meliorabuntur: quantitas autem, & modus *meliorationis illi soli cognita est, qui erit meliorationis author [q].

AD PRIMVM ergo dicendum, q ignis purgãs nō causabit innouationis formã, sed disponet tantum ad eam, purgando à fęditate peccati, & ab impuritate commixtionis, q in corporibus cęlestibus nō inuenitur nō quamuis corpora cęlestia per ignem non sint purganda, sunt tamē diuinitus innouãda.

AD SECVNDVM dicendum, q motus non importat aliquam perfectionem in eo, quod mouetur, secundum quod in se consideratur, cum sit actus imperfecti, quamuis possit pertinere ad perfectionē corporis mobilis inquantũ est causa alicuius: sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis, etiam in substantia sua considerati: & ideo postquã corpus cęleste desinet esse causa generationis, remanebit claritas eius & non remanebit motus.

stia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus ita & per lucem. &c. sic tamen quòd motus non importat aliquam perfectionem in eo quod &c. ut in tex § Tunc nihil cōtra: ut patet.

1m ma.

*Gloss. Amb. in illum locū. 5.

concl. m

concl. p

*Al. illuminationis.

3m maior. Si innouato homine corpora cœlestia innouantur oportet quòd eo deteriorato fuerint etiam ea deteriorata. ℞. negatur ista. §. Non enim est simile de vtroque vt in textu; nec tamen sequitur, si lux cœlestium corporum per essentiam &c.

4m de maiori. Si tunc deteriorata. ℞. secundum effectum & non secundum substantiam. §. Tunc nihil &c. Non enim sequitur quòd luna existens super terra diẽ fecisset &c. ut in textu.

Hõ post pctm̃ non hẽt tm̃ cõmodũ ex creaturis, sicut pri⁹. *Gl. inter lin. ac ante ibid.

¶Examen. Ly sed quòd tantum commodum homo non habuisset, sicut nunc habet ex lumine solis. Vt scilicet ex dictione ad tertium colligi potest.

5m maior. Claritas corporum celestium ordinatur ad usum hominum sicut aliæ creaturæ. ℞. uel ad vsum propter necessitatem, uel ad usum propter maiorem perfectionem. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶Examen. Ly ad maiorem perfectionem. Idest ad quandam solatium corporis glorificati ex uisione corporum innouatorum. De quo solum uide ar. 1. co p.

6m de minori. Homo. ℞. consideratus secundũ corpus non, secundum animam rationalem §. Tunc nihil &c. Cõstat enim non esse inconueniens illa esse facta propter hominem quæ sunt minora homine considerato secundum partẽ principalem suam.

¶NOT. Et maxima adiuncto Philosophi dicto, quòd unumquodque uidetur esse illud quod est principale in ipso.

*Q. 74. ar. 7. corp.

¶Corollarium. Deficit ergo argumentũ plusquam latius quoniam derelicta nobiliori parte hominis, ipsum iudicat secundum ignobiliorẽ tantum. Et deficit in alio quod est cõmune errantibus & maxime hæreticis; quod propter aliquid nouiter repertum argumentum quod soluere nesciunt, negant ueritatem præcognitam; cum deberent

Mod⁹ pcedẽdi hęreticis, aliisq; errãtibus, familiaris describitur.

Ad tertium dicendum, quòd super illud Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis, dicit Glossa: * Omnia propter hominem facta, sunt in eius lapsu peiorata, & Sol, & Luna suo lumine minorata, quæ quidem minoratio à quibusdam intelligitur secundum realem minorationem luminis. Nec obstat, quòd corpora cœlestia secundum naturam sunt inuariabilia, quia illa uariatio facta est à diuina uirtute. Alij uero probabilius intelligunt minorationem illam esse, dicentes non secundum realem luminis defectum, sed quò ad usum hominis, qui non tantum beneficiũ ex lumine corporum celestium post peccatum consequutus est, quantum ante fuisset, per quem etiam modum dicitur Genesis tertio: Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi: quæ tamen ante spinas, & tribulos germinasset, sed non in hominis pœnam. Nec tamen sequitur, si lux cœlestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante, quòd realiter non sit augenda in eius glorificatione: quia peccatum hominis non immutauit statũ uniuersi, cum etiam homo prius, & post, animalem uitam habuerit, quæ motu, & generatione corporalis creaturę indiget; sed glorificatio hominis statum totius corporalis creaturæ immutabit, vt dictum* est; & ideo nõ est simile.

Ad quartum dicendum, quòd minoratio illa (ut probabilius æstimatur) non fuit secundum substantiam; sed secundum effectum. Vnde non sequitur, quòd Luna existens super terram, diem fecisset, sed quòd tãtum commodum ex lumine Lunæ homo habuisset, sicut nunc habet ex lumine Solis; sed post resurrectionem quando lux Lunæ augebitur secundum rei ueritatem non erit alicubi nox sub

B per terram, sed solum in centro terræ, ubi erit Infernus, quia tunc, ut dicitur, Luna lucebit quantum lucet nunc Sol: Sol autem in septuplum quàm nunc, corpora autem beatorum septies magis Sole, quamuis hoc non sit aliqua authoritate, uel ratione probatum.

Ad quintum dicendum, quòd aliquid potest cedere in usũ hominis est dupliciter. Vno modo propter necessitatem, & sic nulla creatura cedet in usum hominis, quia ex Deo plenam sufficientiam habebit, & hoc significatur Apoc. 21. authoritate inducta, quæ dicit, quòd ciuitas illa non indiget Sole, uel Luna.

C Alius vsus est ad maiorem perfectionẽ, & sic homo alijs creaturis utetur, non quasi necessarijs ad perueniendum in finem, sicut nunc eis utitur.

Ad sextum dicendum, quòd rõ illa est Rabbi Moysi, quæ omnino improbare nititur, mundũ propter hominem esse factum. Vnde, & hoc, quod in ueteri Testamento de innouatione mundi legitur, sicut patet in authoritatibus Isaię inductis, dicit esse metaphorice dictum, ut sicut

D alicui dicitur obtenebrari Sol, quãdo in magnam tristitiam incidit, ut nesciat quid faciat, qui est modus loquendi in Scriptura: ita etiam econuerso dicitur ei Sol magis lucere, & totus mũdus innouari, quando ex statu tristitiæ in maximam exultationem conuertitur. Sed hoc dissonat ab authoritatibus, & opinionibus Sanctorum. Vnde rationi illi inductæ hoc modo re-

E spondendum est, quòd quamuis corpora cœlestia maxime excedant corpus humanum, tñ multo plus excedit anima rationalis corpora cęlestia, quàm ipsa excedant corpus humanũ. Vnde non est inconueniens, ea, ꝓpter hominem esse facta, nõ tamen sicut propter principalem finem, quia principalis finis omnium est Deus.

A facere à contrario secundum Philosophum. 1. Phisic. tex. 2. dicentem, quòd innata est nobis uia procedendi à notioribus in cognitionem minus notorum. Debuissent ergo illi sicut & illi ex ueritate præcognita procedere ad dissolutionem argumentorum nouiter sibi occurrentium, siue in libris, siue in phantasijs & suggestionibus demonum, & si nesciunt soluere per semetipsos recurrere ad iudicem qui pro tempore sedet in loco sancto, quem elegit dominus, Deuter. 17. (i. loquendo pro tempore præsenti) ad Romanum Põtificem seu ecclesiam catholicam: non autem deberent ex occurrenti dubio ignoto ad soluendum, in procedere ad negandam ueritatem prius cognitam. Hoc enim præter alia, est contra dictamen rationis naturalis, & contra omnem cursum philosophiæ: ut patet ex prædicto loco Phisicorum textu dicto currenti.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendat meritò insinuatũ ab Esaia. 30. quod claritas luminarium augebitur tunc: & sic. Erit lux lunæ sicut lux solis & lux solis septempliciter. Hæc ibi. Vnde potes etiam argumẽtari ad stellas alias iuxta modum suum maximè quia decor seu species cęli est gloria stellarum, Eccles. 43. Item à Roma. 8. Omnis creatura expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei. Hæc ibi. Vnde argumentare tu efficaciter ad intentum sicut fit in argumento tertio, sed contra. Pro qua authoritate meliue capienda uide ar ticulo secundo, ad sextum.

1 Vide. p. S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuaot, & intelligat, & probes, & tuearis. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uerissima Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur. 3

QVAEST. XCI.

ART. IIII.

394 CONCL. 1. Oportet similiter disponi corporalia sicut & spiritualia disponuntur.

¶Examen. Ly similiter. Scilicet secundũ propositionem. Eo modo quo Concilũ Lateranense sub Innocentio iij. ca. 2. nos docet in similibus dicens. Pro fidelibus suis ueritas orat ad patrem, uolo inquiẽs ut ipsi sint unum in nobis sicut & nos unum sumus: hoc nomen, unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia; pro personis uero diuinis, ut attendatur identitatis unitas in natura. Quemadmodũ alibi ait, estote perfecti sicut & pater uester cœlestis perfectus est. Ac si diceret manifestius: estote perfecti perfectione gratiæ, sicut pater uester cœlestis perfectus est perfectione naturæ; utraque uidelicet suo modo; quia inter creatorẽ & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior dissimilitudo notanda. Hæc ibi. Sic in proposito de ly similiter, ubi loquitur de corporalibus & spiritualibus, dic tu.

¶PROB. Quia creatura corporalis est facta propter spiritualem, atque regitur ab ea.

¶NOT. Fundatur ista probatio super dictum Philosophi eum, quod finis, & ea quæ sunt ad finem, proportionari debẽt.

CONCL. 2. Omnia elemẽta claritate quadam uestientur: non tamen equaliter, sed secundum suum modum.

¶PROB. 1. Quia corpora inferiora debent accipere proprietates superiorũ in naturaluce (cum spiritus inferiores accipiant proprietates superiorum spirituum, Matth. 22.) & corpora superiora idest cœlestia claritate maiori uestientur

ARTICULUS IIII.

Utrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd elemẽta non innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. Sicut enim lux est qualitas corporis cælestis propria, ita calidũ, & frigidum, & humidum, & siccum, sunt qualitates elementorum, [h] ergo sicut cœlum innouatur per augmentum claritatis, ita debent innouari elementa per augmentum qualitatum actiuarum, & passiuarum.

2 Præterea, Rarum, & densum sunt qualitates elementorum, quas elementa in illa innouatione non amittent, sed raritas, & densitas elementorum resistere videntur [h] claritati, cum corpus clarum oporteat esse cõdensatum, vnde raritas aeris nõ videtur, quòd possit claritatem pati, & similiter nec dẽsitas terræ, quæ peruietatem tollit, ergo non potest esse, quòd elemẽta innouentur per alicuius claritatis additionem.

3 Præterea. Constat quòd damnati erunt in terra: sed ipsi erunt in tenebris non solum interioribus, sed etiam [h] exterioribus, ergo terra non dotabitur [h] claritate, & eadẽ ratione nec alia elementa.

4 Præterea, Multiplicatio claritatis in elementis [h] multiplicat calorem. Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elementorum, quàm nunc sit, erit etiam per consequens maior caliditas, & sic uidetur ꝙ transmutabuntur à suis naturalibus qualitatibus, quæ insunt eis secundum certam mensuram, quod est absurdum.

5 Præterea, Bonum uniuersi quod consistit in ordine, & harmonia, digni* est quàm aliquod bonum alicuius naturæ singularis: sed si una [h] creatura efficiatur melior, tollitur bonum uniuersi, quia non remanebit eadẽ harmonia, ergo si corpora elementaria [q] secundum gradũ suæ naturæ, quem tenẽt in uniuerso, claritatis debent esse expertia, claritatem accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio vniuersi, quàm accrescet.

SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 21. Vidi cęlum nouũ, & terram nouam: sed cœlum innouabitur per maiorem claritatem, ergo, & terra, & similiter alia elementa.

Præterea. Corpora inferiora fuerunt in usum hominis, sicut & superiora: sed creatura corporalis remunerabit ꝑ ministerium, quod homini exhibuit, vt videtur dicere Glo.* Ro. 8. ergo etiam elementa clarificabũtur sicut corpora cælestia.

Præterea. Corpus hominis ẽ ex elementis compositũ, ergo partes elementorum, quæ sunt in corpore hominis, glorificato homine glorificabuntur per receptionem claritatis, sed eandem conuenit esse dispositionẽ totius, & partis, ergo & ipsa elementa conuenit claritate dotari.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut est ordo cœlestium spirituum ad terrenos spiritus, scilicet humanos, ita etiam est ordo cœlestium corporũ ad corpora terrestria, cum autem creatura corporalis sit facta propter spiritualem, & per eam regatur, [m] oportet similiter disponi corporalia sicut & spiritualia disponuntur[n]. In illa aũt ultima rerũ consummatione spiritus inferiores accipient proprietates superiorum spirituum, quia homines in carne erunt sicut angeli in cœlis, sicut dr̃ Matt. 22. Et hoc erit in quantum ad maximam perfectionem peruenient, secundum quod humanus spiritus cũ angelico conuenit. Vnde etiam similiter cũ corpora inferiora cum cœlestibus non communicent nisi in natura lucis, & diaphani, vt dicitur in 2. de Anima,* oportet corpora inferiora maxime perfici secundum claritatem. Vnde[o] omnia elementa claritate quadam uestientur; non tamen æqualiter, sed secundum suũ modum[q]. Dicitur enim, ꝙ terra erit in superficie peruia sicut uitrum, aqua sicut chrystallus, aer, vt cęlum, ignis, ut luminaria cęli.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innouatio mundi ordinatur ad hoc, quòd homo etiam sensu in corporibus quodammodo per manifesta indicia diuinitatem uideat. Inter sensus autem nostros spiritualior est uisus, & subtilior: & ideo quantum ad qualitates uisiuas, quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora meliorari, qualitates autem elementares pertinẽt ad tactum [a], qui est maxime materialis, & earum excessus contrarietatis magis est contristatiuus, quàm delectatiuus, excessus autem lucis est delectabilis, cum contrarietatem non habeat, nisi ꝑpter organi debilitatem, quæ tunc non erit.

(articulo tertio;) 2. Quia (ly non tamen &c.) terra erit in superficie peruia, sicut uitrum &c. ut in tex.

¶Examen. Ly peruia. Scilicet uisui. Id autem apposuit ly ꝑuia, ad illam similitudinem de uitro, nè crederetur ꝙ similitudo hæc teneret in alijs, puta in facilitate frangibilitatis.

1m cõsequẽtia. Erg. &c. ꝙ negatur consequẽtia. 3. Ratio est, quia excessus qualitatum actiuarum, & passiuarum de quibus in argumento, est contristatiuus, excessus autem lucis est de se delectatiuus, & innouatio elementorum fit ꝑpter beatorum delectationem qui nullo modo contristationis sunt capaces.

2m de

*Gl. Am. in illũ locum c. 8.

Li. 2. c. 6. ... to. 1.

Ar. 1. huius q. cor.

2m ad minori

Claritati. s. emittenti radios, & ex natura sua: non autem, claritati diaphanei tatis,& ex diuina uirtute. §. Tūc nihil &c. Quòd enim raritas aeris, & densitas terre compati possint secum claritatem, quã secundo loco in responsione diximus; patet in tex.

3m de cōclusione. Claritate. s. corporali: non, naturæ spiritualis. §. Tunc nihil &c. Licet enim in loco inferni non erit terra glorificata per claritatem tamē loco &c. ut in tex.

Rāsio 2a.

Item de minori. Sed etiam exterioribus. s. quantū ad aliquid. s. dādo interim quòd ibi inferno sit futura aliqua lux corporalis. Vide 2m. responsum ly uel dicendum φ &c.

¶NOT. Responsio hæc secunda non cōcedit, sed magis dat, siue supponit ad hominē; quòd lux corporalis futura sit in inferno: id quod significat textus per ly etiam si sit tota terra glorificata, quasi dicat, dato hoc sed nō de necessitate conces so nullum sequitur inconueniens &c. Rursus. Quia damnati non sunt capaces alicuius consolationis, ideo textus ait ly qui quantum ad aliquid eis lucebit, quantū ad aliud eis lucere non poterit. Quasi dicat. Ignis ille secundum se lucebit damnatis ad uidendum puta suos olim amicos uel inimicos in pœnis, sed non lucebit eis ad cōsolationem. Nam ex visione taliam torquebuntur sal em ꝓpter hoc, φ inde percipient diuinam iustitiam uindicatiuā, quam semper odio habent, adimpleri in illis.

4m de antecedente. Multiplicare. s. nunc non, tunc. s. Tunc nihil conti a: vt patet in tex.

A AD SECVNDVM dicendum, φ aer non erit clarus sicut radios proijciens, sed sicut diaphanum illuminatum. Terra uero quamuis ex natura sui opacitatem habeat propter defectum lucis, tamen ex diuina uirtute in superficie gloria claritatis uestietur sine præiudicio densitatis ipsius.

AD TERTIVM dicendum, φ in loco Inferni non erit terra glorificata ꝑ claritatem, sed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales hominum,& dæmonum, qui quamuis ratione culpæ sint infimi, tñ ex dignitate naturæ, sunt qualibet qualitate corporali superiores.[r] Vel dicendum quòd ēt si sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt quia etiam ignis Inferni, qui quantum ad aliquid eis lucebit quantum ad aliud eis lucere non poterit.

AD QVARTVM dicendum, φ claritas illa erit in illis corporibus sicut est in coporibus cœlestibus, in quibus caliditatem nō causat, quia corpora ista tunc inalterabilia erunt, sicut modo sunt cœlestia.

AD QVINTVM dicendum, φ non tolletur propter meliorationem elementorum ordo uniuersi, quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur, & sic remanebit eadem harmonia.

ARTICVLVS V.

Vtrum plantæ, & animalia remaneant in illa innouatione

AD QVINTVM sic ꝓceditur. Videtur quòd plantæ, & animalia remaneant in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi, quod ad eorum ornatum pertinet: sed animalibus,& plantis elementa ornari dicuntur, ergo non auferētur in illa innouatione.

2 Præterea, Sicut elementa homini seruierunt,[b] ita ēt animalia,& plantę,& corpora mineralia, sed elementa propter prædictum ministerium glorificabuntur,[c] ergo similiter animalia,& plantę & corpora mineralia.

3 Præterea, Vniuersum remanebit imperfectum, si aliquid, quod est de perfectione eius, auferatur, sed species animaliū, & plantarum, & corporū mineralium sunt ꝺ de ꝑfectione vniuersi. cum ergo non debeat dici, φ mundus in sua innouatione imꝑfectus remaneat, uidetur quòd oporteat dicere plantas, & alia animalia remanere.

4 Præterea, Animalia, & plātę habēt[h] nobiliorem formam,

B quàm ipsa elementa, sed mūdus in illa innouatione in melius immutabitur, ergo magis debēt remanere animalia, & plātę, quàm elementa, cum sint nobiliora.

5 Præterea. Inconueniens est dicere,[h] φ naturalis appetitus frustretur, sed secundum naturalem appetitum animalia, & plātæ appetunt esse perpetua, & si non secundum indiuiduum, saltem secundum speciem, & ad

C hoc ordinatur eorum generatio continua, ut in secūdo de Generatione[*] dicitur, ergo inconueniens est dicere quòd istæ species aliquando deficiant.

SED CONTRA. Si plantæ, & animalia remanebunt, aut omnia, aut quędam. Si omnia, oportebit, etiam bruta, quæ fuerunt mortua, resurgere, sicut, & homines, quod dici non potest, quia cum forma eorum in nihilum

D cedat, non potest eadem numero resumi Si autem non omnia, sed quædam, cum non sit maior ratio de uno, quàm de alio, φ in perpetuum maneat, uidetur, quòd nullum eorū in perpetuū remanebit, sed quicquid remanebit post mūdi innouationem, in perpetuum erit generatione, & corruptione cessante, ergo plātæ,& animalia penitus post mundi innouatiōnē non erunt.

E Præterea. Secundum Philosophum[*] in 2. de Generatione, Animalibus,& plantis, & huiusmodi corruptibilibus, speciei perpetuitas non conseruatur, nisi ex cōtinuatione motus cęlestis: sed tunc ille cessabit, ergo non poterit perpetuitas in illis speciebus conseruari.

Præterea. Cessante fine, cessare debet id quòd est ad finem, sed animalia, & plantæ facta sunt ad animalem uitā hominis

5m minori.

Si una creatura efficiatur melior, tollitur bonum uniuersi. s. nisi & omnes aliæ partes uniuersi proportionaliter meliorentur. Tūc nihil &c. Talis. n. uniuersalis melioratio in illa innouatione fiet.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum ab Apocal. a 1. φ elementa claritatem maiorem recipient in mūdi innouatione: & sic. Vidi cœlum nouum & terrā nouā. Hæc ibi. Nomine autem terræ in sacris literis sæpe intelliguntur alia etiam elementa, ut Gen. 1. Creauit Deus cœlū & terram. Maxime autem tunc nomine terræ intelliguntur, quando id quod ei tribuit magis uidetur alijs tribuendum. Vt in proposito est de claritate. Hæc enim ut patet minor uidetur attribuenda terræ tanquam infimo elemētorum quàm alijs elemētis. Cum igitur Apocalypsis attribuat innouatione claritatē terræ, per hoc à fortiori eam alijs attribuisse uult: secundū illam regulam logicalem dicentem, si de quo minus uidetur inesse & inest, ergo de quo magis. Itē ab Isaia 65. Ecce ego creo nouos cœlos & nouam terram. Hæc ibi. Circa ly terram discutte, ut nunc supra. 1 Veil. ꝑ S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 2 [*]li. 2. con. 56. & seq. tom. 2. [*]li. 2. con. 56. to. 2.

¶Tertiò uidesis quomodo ea ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 3

QVÆST. XCI. ART. V.

CONCL. 1a. Oportet φ innouatio hominis, innouatio mundi conformetur. 395

¶PROB.

¶PROB. Quia innouatio mundi fit propter hominem (patet ex dictis articulis.)

CONCL. 2a. Ad illam innouationem nihil ordinari poterit nisi quod habet ordinem ad incorruptionem.

¶PROB. Quia homo innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, ut perpetuò maneat in statu perpetuæ quietis (patet ex 1. Corin. 15. & omnia quæ innouantur innouationi hominis conformari debent (patet ex prima conclusione.)

CONCL. 3a. Animalia, plantæ, mineralia, & omnia mixta in illa innouatione non manebunt.

concl. m

¶PROB. Quia illa omnia nullum habent ordinem ad incorruptionem (cùm sint corruptibilia secundum totam materiam, & formam.)

¶ Examen. Ly ex parte materiæ secundum totum & secundum partem, vt scilicet est materia proxima huius actuata per talem formam. Alioquin materia neque secundum totū neque secundū partem corrumpitur, cum secundum se sit incorruptibilis. 1. phis.

concl. p

¶Ly ex parte formæ. Scilicet & ut forma, & ut ens est. Vnde hoc significās textus subiungit mox ly quæ actu non manet. Hæc dicta sint ad differentiam animæ rationalis; quæ quidē, ut ens est, semper manet actu: ut forma uero non semper actu manet; sed quandoque in actu quandoque in potētia tantum. Cūm.n. forma, ut forma, dicatur ab informando materiam, patet: quòd quando Socrates mortuus est, tunc anima rationalis nō est in actu forma ei9; licet sit in potentia, inquantum habet inclinationem naturalem ad reunitionem cum corpore Socratis. Nihilominus tamen anima rationalis remanet semper actu inquantum est ens, cum ut sic, immortalis siue incorruptione existat.

Animam humanā esse incorruptibilē, quō intelligitur.

*In hoc cor.

sustentandam: unde dicitur Genes. 9. Sicut olera uirentia dedi uobis omnem carnem: sed post illam innouationem animalis uita in homine non erit, ergo nec plantæ, nec animalia remanere debent.

RESPONDEO, Dicendum, quòd cum innouatio mundi propter hominem fiat, m oportet, quòd innouationi hominis conformetur n. Homo aūt innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, & perpetuæ quietis, primę ad Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & ideo mundus hoc modo innouabitur abiecta omni corruptione, ut perpetuo maneat in quiete. Vnde p ad illam innouationem nihil ordinari poterit, nisi quod habet ordinem ad incorruptionem q huiusmodi aūt sunt corpora cœlestia, elementa, & homines. Corpora autem cęlestia secundum sui naturā incorruptibilia sunt, & secundum totum, & secundū partes: elementa uero sunt corruptibilia secundum partes, sed incorruptibilia secundum totū, homines uero corrumpuntur, & secundum totum, & secūdum partes: sed hoc ex parte materiæ, non ex parte formę, scilicet animæ rationalis, q̄ post corruptionem hominis remanet in corrupta. Animalia uero, & plātæ & mineralia, & omnia corpora mixta corrumpuntur, & secūdum totum, & secundum partē, sed hoc ex parte materiæ, quæ formam amittit: & ex parte formæ, quæ actu non manet, & sic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem, unde in illa innouatione non manebunt, sed solum ea, quę dicta * sunt.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorum, inquantum uirtutes actiuæ, & passiuæ, quæ sunt in elementis ad speciales actiones cō trahuntur: & ideo sunt ad ornatum elementorum in statu actionis, & passionis: sed hic status in elementis remanere nō potest, unde nec animalia, nec plantas remanere oportet.

G

AD SECVNDVM dicendum, q̄ nec animalia, nec plantæ, nec alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt, cum libertate arbitrij careant: sed pro tanto dicuntur quædam corpora remunerari, quia homo hoc meruit, ut illa innouarent, quæ ad innouationem ordinem habent, plantę autem, & animalia non habent ordinē, ad innouationē incorruptionis *. Vnde ex hoc homo non meruit, ut innouaretur, quia nullus potest alteri mereri nisi id, cuius est capax, nec etiam ipse sibi ipsi. r Vnde ēt dato quòd animalia bruta mererentur in ministerio hominis, non tamen essent innouanda.

H

AD TERTIVM dicendum, quòd sicut perfectio hominis multipliciter assignat, est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ, ita etiam perfectio uniuersi est duplex. Vna secundum statum huiusmodi mutabilitatis, altera secundum statum nouitatis. Plantæ autem & animalia sunt de perfectione eius secundum statum istū: non autem secundum statum nouitatis, cum ordinem ad eam non habeant.

t

AD QVARTVM dicendum, q̄ quāuis animalia, & plantæ, quātum ad quędam alia sint nobiliora quàm ipsa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis elementa sunt nobiliora ut ex dictis *patet.

K

2m d' maiori. Ita. ℞. 1. quantū ad seruire homini: non quantum ad habere ordinem ad incorruptionem. §. Tunc nihil &c. Elementa enī nō innouantur quia seruierint homini, sed quia in isto seruitio habuerunt ordinem ad incorruptionem. Quòd si innouarentur solummodo propter hoc præcisè, tunc & animalia & plantæ & alia mixta innouarent.

¶ Corollarium. Patet ergo quòd argumentum cōmittebat fallaciam secundū non causam ut causam. Accipiebat enim illā maiorem (scilicet, sicut elementa &c.) ac si pro seruitio præcisè facto homini innouanda forent innouabilia: & tamen ut dictum est nō pro seruitio tali præcisè, sed pro seruitio tali mixto cū ordine ad incorruptionem innouabuntur.

*In corp.

Rōsio 2a.

Itē illatio cō clōnis. Ergo &c. ℞. 2. negatur illatio. §. Nā ratio non est eadem in hoc de elementis & alijs supradictis: quoniam elementa sunt capacia innouationis, alia uero non: ut patet ex corpo. Vide 2m. responsum tex. Ly unde etiam dato quòd animalia &c.

3m de minori. De perfectione uniuersi. ℞. secundum statum mutabilitatis: non, secūdum statum nouitatis. §. Tunc nihil &c. ut patet. Nam status mutabilitatis illo tēpore deficiet, & consequenter spectantia ad perfectionem status illius. ut sic.

4m d' maiori *In corp. artic. Nobiliorem. ℞. quātū ad esse eas: nō, quātū ad ordinē incorruptionis. §. Tunc nihil &c. ut patet ex corp. Nā in illa innouatione cōsiderabit' sola nobilitas, ut hēt ordinē ad incorruptionē: adeo q̄ illud dicet' nobile nūc scdm q̄ ordinat ad incorruptionē, si scdm q̄ est ens nū, licet eēt ens alias nobilissimū.

¶Examen. Ly quantum, ad quædā alia per ly quędam alia intelliguntur quæcunque alia sint, dūmodò non dicant ordinem ad incorruptionem descriptam in corp.

¶Ly nobilio-

1m de maiori. Ad eorum ornatum. ℞. sumptum absolutè: non pro statu tantum actionis & passionis. §. Tunc nihil &c. Animalia namque & plantæ non sunt ad elementorum ornatum nisi pro statu actionis & passionis, qui status in illa innouatione deficiet.

¶NOT. Quòd elementa, & plantę fiut ad ornatum prædicto modo elementorum patet Gen. 1. quando post dies tres primos

F distinctionis cetera ponuntur huiusmodi in sequentibus diebus, qui à Doctoribus dies ornatus uocantur. Præterea ipsa animalia ab aquis & aere & terra sicut & plantę ab eadem producta dicuntur: tanquam ipsorum elementorum producentium ornamenta quædam.

Ad 5m dicendum, φ naturalis appetitus ad perpetuitatem in animalibus, & plátis est accipendus scd̃m ordinem ad motũ cęli, ut tm̃ scilicet; in esse permaneant quantũ motus cęli durabit. Non enim est appetitus in effectu ut permaneant ultra causam suá: & ideo si cessante primi mobilis motu, plantæ, & animalia non remanent secundũ speciem, non sequitur, appetitũ naturalẽ frustrari.

QVAESTIO XCII.

De uisione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos, in tres articulos diuisa.

Consequenter considerandum est de his, quæ spectãt ad beatos post iudicium generale. Et primo, de uisione eorum respectu diuinæ essentiæ, in qua eorum beatitudo principaliter consistit. Secundo, de eorum beatitudine, & eorum mansionibus. Tertio, de modo, quo se erga damnatos habebunt. Quarto, de dotibus ipsorum, quæ in beatitudine eorum continentur. Quinto, de aureolis, quibus eorum beatitudo perficitur, & decoratur.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Vtrum Sancti uidebũt Deum per essentiam.

Secundo, Vtrum uidebunt eũ oculo corporali.

Tertio, Vtrum uidendo eum, uideant omnia, quæ Deus uidet.

Articvlvs I.

Vtrum intellectus humanus possit peruenire ad uidendum Deum per essentiam.

Ad primum sic proceditur. Videtur φ intellectus humanus non possit peruenire ad uidẽdum Deum per essentiã, Quia Ioan. 1. dicitur: Deum nemo uidit unquam, & exponit Chrys.* quòd nec ipsę cœlestes essentiæ, ipsa dico Cherubin, & Seraphin, ipsum, ut est, nunquã uidere potuerũt, sed hominibus A non promittit nisi æqualitas Angelorum. Matth. 22. Erunt sicut Angeli Dei in cęlo, ergo nec Sancti in patria Deum per essentiam uidebunt.

2 Præterea. Dionys.* sic argumentatur. 1. de Diui. nominibus: Cognitio non est nisi existentiũ, omne autem existens finitũ est, cum sit in aliquo genere determinatum, & sic Deus cum infinitus sit, est super omnia existentia, er-
B go eius non est cognitio, sed est super omnia existentia, & omnẽ cognitionem.

3 Præterea, Dionis.* in 1. de mystica Theolog. ostendit φ perfectissimus modus, quo intellectus noster Deo coniungi potest, est inquantum coniungitur ei ignoto, sed illud, quod est uisum per essentiam, non est ignotum, ergo impossibile est, quòd intellectus per essentiam Deum uideat.

C 4 Præterea. Dion. in epist. ad Caium Monachum dicit, φ suppositæ Dei tenebræ, quas abundantiam lucis appellat, cooperiũtur omni lumini, & absconduntur omni cognitioni. Et si aliquis uidens Deum, intellexit qd̃ uidit, non ipsum uidit, sed aliquid eorum, quæ sunt eius, ergo nullus intellectus creatus poterit Deum per essentiam uidere.

5 Præterea, Sicut Dion.* dicit in
D epist. ad Hierotheũ. Nõ uisibilis quidẽ est Deus existẽs ꝑ excedentẽ claritatẽ, sed claritas eius sicut excedit intellectũ hominũ in uia, ita excedit intellectũ hominis in patria, ergo sicut inuisibilis est in uia, sic erit in patria.

6 Præt. Cum intelligibile sit ꝑfectio intellectus, oportet esse ꝓportionẽ inter intelligibile, & intellectũ, uisibile, & uisũ, sed non est accipere ꝓportionẽ ali-
E quã inter intellectũ nostrũ, & essentiam diuinã, cũ in infinitũ distent, ergo intellectus noster nõ potest pertingere ad essentiã diuinam uidendam.

7 Præt. Plus distat Deus ab intellectu nostro, q̃ intelligibile creatum à sensu, sed sensus nullo modo põt ꝑtingere ad creaturã spiritualẽ uidẽda, ergo nec intellectus noster poterit pertingere ad uidendam diuinam essentiam.

8 Pręt. Q̃cũq; itellect⁹ itelligit

¶ Ly nobiliorem formã. Scilicet quantum ad esse eius, ut diximus. Hoc autem est perinde ac si per illam maiorem argumenti diceretur quòd animalia habent formam quę est ens diuinum: elementa uero habent formam quæ est ens non uiuum.

5m ꝺ maiori.

Naturalis appetitus. ℞. secundum quòd appetit: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nã appetitus naturalis ad perpetuitatem in animalibus & plãtis est accipiendus &c. ut in tex. Ex quo pro applicatione responsi formalis, dic φ illorum appetitus naturalis appetit perpetuitatem coęquã motui cœlesti: non autem perpetuitatem ulterius durantem.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primo: quo modo per rationem ostendas meritò insinuatum ab Apoc. 10. quòd animalia & plantæ ac similia non innouabuntur: & sic Angelus, quem uidi stantem supra mare & terram, iurauit per uiuentem in secula seculorum, quia tẽpus non erit amplius, sed in diebus uocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei. Hæc ibi. Vbi per Angelum canentem tuba, intellige cõuocationem ad iudiciũ supra q. 76. ar. 2. post illud ergo non amplius erit tempus: & consequenter cœlorum motus cessabit. Cum igitur ex continuatione motus cœlestis solùmodò conseruetur perpetuitas speciei in animalibus, & plantis, & huiusmodi secundum philosophum 2. de generation. patet φ Apocal. per hoc φ dixit tempus cessaturum, connotauit simul omnia huiusmodi corruptibilia, animalia uidelicet, plantas, mineralia & alia mixta, pręter hominem, non esse cõseruanda amplius & consequenter nec innouanda. Item à Genes. 9. Sicut olera uirẽtia dedi uobis omnem carnem. Hæc ibi. Idest, sicut dedi uobis hominibus in cibum olera uirentia cum Gen. 1 dixi ly ecce dedi uobis omnem herbam afferẽtem &c. ita nũc concedo uobis in cibum omnem carnẽ: ut sicut absque scrupulo oleribus pro cibo utebamini, sic nunc uti possitis omni carne. Cum igitur omnia, huiusmodi, secundum scripturam hanc, sint ordinata ad uitam animalem hominis, & hæc uita tunc defectura sit tempore innouationis (ut supra dictum est) patet φ per hoc denotauit & scriptura simul, φ animalia & plantæ, & à simili alia secundum totũ corruptibilia nõ remanebũt post iudicium, & per consequens non innouabuntur.

¶ Secundò habes quomodo per rationẽ prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides, quomodo ex ipsa uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XCII.

ART. I.

Conci. Oportet nos accipere, φ in uisione Dei per essentiã ipsa diuina essentia sit forma intellectus nostri.

¶ Exam. Ly oportet nos accipere &c. Scilicet ut patet à sufficienti diuisione ex se ꝓbatis opinionib.

¶ Ly oportet. Scilicet de fide. Hæc. n. cõclusio est secundum fidem tenenda.

¶ Ly uisione. Scilicet immediata, & ꝯsequẽter beatifica secundũ perfectã beatitudinem.

¶ PROB. Quia si aliter diceretur tũc uisio Dei nõ posset esse immediata.

¶ NOT. Quomodo essentia diuina possit esse forma intellectus nostri, & quo-

ea

Vill. p S. Eccle. &c.

Tho. 4. d. 49. q. 2. ar. 1. 2. & 5.

* Hom. 14. in Ioan. uliquãtulũ ab initio, to. 3.

* Cap. 1. de diuin nomin.

* Cap. 1. in fin. illius.

* In epist. 1. ad Caiũ quæ incipit, Tenebræ.

* In epist. 5 quæ est ad Dorothæũ circa prin.

396.

ex hoc posito nullũ sequitur inconueniens: & quomodo per exempla, & quibus ad hoc capiẽdũ manu ducamur uide in textu per ordinem à ly & ideo accipiendus est alius modus, quem quidã philosophi posuerunt, scilicet Alexander & Auerrois &c. usque in fin. corp. [m] ex

aliquid in actu, oportet quòd informetur per similitudinem intellecti, quæ est principium intellectualis operationis in tale obiectum determinatæ, sicut calor est principium calefactionis, si ergo intellectus noster Deum intelligat, oportet, ꝙ fiat per aliquam similitudinem informantem ipsum intellectum: Hoc autem [h] non potest esse ipsa diuina essentia, quia formæ, & formati oportet esse unum, diuina autẽ G essentia ab intellectu nostro differt secundum essentiam, & esse, ergo oportet, quòd forma, qua informatur intellectus noster in intelligẽdo Deũ, sit aliqua similitudo impressa à Deo in intellectum nostrum, & similitudo illa cum sit quid creatũ, non potest ducere in Dei cognitionem, nisi sicut effectus in causam, ergo impossibile est ut intellectus noster Deum uideat, nisi per effectum ipsius, sed uisio Dei, quæ est per effectus, non est uisio Dei per essentiam, ergo intellectus noster non poterit Deum per essentiam uidere.

9 Præterea. Diuina essentia magis distat ab in- H tellectu nostro, quàm quicunque angelus, uel intelligẽtia, sed sicut dicit [h] Auicen. in sua Metaphy. intelligentiam esse in nostro intellectu, non est essentiam intelligentiæ esse in intellectu nostro, quia sic essentia quam de intelligentia habemus, esset substantia, & non accidens, sed hoc est impressionem intelligentiæ esse in nostro intellectu, ergo & Deus non est in intellectu nostro, sed illa impressio non potest ducere in cognitionem diuinæ essentiæ, quia cum in infinitum distet à diuina essentia, degenerat in aliam speciem multo amplius quàm si species albi, degeneraret in speciem I nigri, ergo sicut ille, in cuius uisu species albi degenerat in speciem nigri, propter indispositionẽ organi non dicitur uidere albũ, ita nec intellectus noster, qui solum per huiusmodi impressionem Deum intelligit, eũ per essentiam poterit uidere.

10 Præterea, In rebus separatis à materia [h] idẽ est intelligens, & quod intelligitur, ut patet in 3. de Anima* sed Deus est maxime à materia separatus, cum ergo intellectus, qui est creatus, non possit ad hoc pertingere, ut fiat essentia increata, non poterit esse quòd intellectus noster Deum per essentiam uideat.

11 Præterea. Omne illud, quod uidetur per essentiam, de eo scitur quid est: sed de Deo intellectus noster, non potest [h] scire quid est: sed solum quid non est, sicut Dionys. dicit, & Dama. ergo intellectus noster Deum per essentiam uidere non potest.

12 Præterea, Omne [h] infinitum, inquantum infinitum, ignotum est: sed Deus est modis omnibus infinitus, ergo est omnino ignotus, ergo per essentiam ab intellectu creato uideri non poterit.

*In epist. 111. & ĕt epist. 112. ca. 7. & 8. 10. 2

13 Præterea, Augustin.* dicit in lib. de Vidẽdo Deo, Deus est natura inuisibilis, sed ea, quæ in sunt F Deo per naturam, non possunt aliter se habere, ergo non potest esse, quòd per essentiam uideatur.

14 Præterea, Omne, quod est alio modo, & alio [h] modo uidetur, non uidetur secundum id, quod est, sed Deus alio modo est, & alio modo uidetur à Sanctis in patria, est enim per modum suum: sed uidetur à Sanctis per modum eorum, ergo non uidetur à Sanctis secundum illud, quod est, & sic nõ uidebitur per essentiam.

15 Præterea, Illud, quod per [h] medium uidetur, non uidetur per essentiam, sed Deus in patria uidebitur per medium, quod est lumen gloriæ, ut patet in Psalmo, In lumine tuo uidebimus lumen, ergo non uidebitur per essentiam.

16 Præterea, Deus in patria uidebitur facie ad faciem, ut dicitur 1. Cor. 13. sed hominem, quem facie ad faciem uidemus, uidemus per similitudinẽ, [h] ergo Deus in patria uidebitur per similitudinẽ, & non per essentiam.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: sed id, quod uidetur facie ad faciem, uidetur per essentiam, ergo Deus per essentiam uidebitur a Sanctis in patria.

H Præterea. Ioan. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti est, ergo uidebimus eum per essentiam.

Præterea, Primæ Cor. 15. super illud, Cum tradiderit regnum Deo, & patri, dicit Glos.* ubi scilicet in patria, essentia Patris, & Filij, & Spiritussancti uidebitur, quòd solum mundis cordibus dabitur, quod est summa beatitudo, Beati ergo Deum per essentiam uidebunt.

*Glo ord. ibid.

Præterea, Ioan. 14. dicitur. Si quis diligit me, diligetur à Patre, & ego diligam eum, & manifestabo meipsum ei, sed illud, quod manifestatur, per I essentiam uidetur, ergo Deus à Sãctis in Patria essentialiter uidebitur.

Præterea, Exod. 33. super illud, Non uidebit me homo, & uiuet, Gregorius* improbat opinionem illorum, qui dicebant, ꝙ in illa regione beatitudinis Deus in claritate sua conspici potest, sed in natura uideri non potest, quia aliud non est eius claritas, & eius natura: sed natura eius est essentia eius, ergo uidebitur per essentiam suam.

*Lib. 18. Mor. cap. 37. aut in recentioribus æditio. c. 18 & homil. 14. in Ezechi. à medi.

Præterea. Sanctorum desiderium nõ potest omnino frustrari, sed Sanctorum desiderium commune est ut Deum per essentiam uideant, ut patet K Exod. 33. Ostende mihi gloriam tuam, & in Psal. Ostende faciem tuam, & salui erimus. & Ioan. 14. Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis, ergo Sancti per essentiam Deum uidebunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut secundum fidem ponimus, finem ultimum humanæ uitæ esse uisionem Dei, ita Philosophi posuerunt ultimam hominis fœlicitatem esse intelligere substantias à materia separatas, secundum esse, & ideo circa hanc quæstionem eadem difficultas, & diuersitas inuenitur apud Philosophos & apud Theologos. Quidam enim Philosophi posuerunt, ꝙ intellectus noster possibilis numquam potest ad hoc

peruenire, ut intelligat substantias separatas, sicut Alpharabius in fine suæ Ethicæ, quamuis contrarium dixerit in libro de intellectu, ut Commentator refert in tertio de Anima.* Et similiter quidam Theologi posuerunt quod intellectus humanus nunquam potest ad hoc peruenire, ut Deum per essentiam uideat, & utrosque ad hoc mouet distàtia inter intellectum nostrum, & essentiam diuinam, & alias substantias separatas. Cum enim intellectus in actu sit quodammodo unum cum intelligibili in actu, uidetur difficile, quomodo intellectus creatus aliquo modo fiat essentia increata. Vnde Chrysostomus* dicit, Quomodo creabile uidet increabile. Et maior difficultas est illis adhuc, qui ponūt intellectum possibilem esse generabilem, & corruptibilem, utpote uirtute à corpore dependentem, non solum respectu uisionis diuinæ, sed etiàrespectu uisionis quarumcunque substantiarum separatarum. Sed hoc ipsum stare omnino nō potest. Primo, quia repugnat authoritati sacræ scripturæ Canonicæ, ut August. dicit in libro de Videndo Deo. Secundo, quia cum intelligere sit maxime propria operatio hominis, oportet, quod secundum eam assignetur sibi sua beatitudo, cum hæc operatio in ipso perfecta fuerit. Cum autem perfectio intelligētis, inquantum huiusmodi sit ipsum intelligibile, si in perfectissima operatione intellectus homo nō perueniat ad uidendam essentiam diuinam: sed aliquid aliud, oportebit dicere, quòd aliquid aliud sit beatificàs ipsum hominem quàm Deus, & cum ultima perfectio cuiuslibet sit in cōiunctione ad suū principium, sequitur, quod aliquid aliud sit principiū effectiuum hominis, quàm Deus, quod est absurdū secundum nos. Et similiter est absurdum apud Philosophos, qui ponunt animas nostras à substantijs separatis emanare, ut in fine eas possimus intelligere. Vnde oportet ponere, secundum nos, quòd intellectus noster quandoque perueniat ad uidendā essentiam diuinam, & secundum Philosophos quod perueniat ad uidendam essentiam substantiarum separatarum, quomodo autem hoc possit accidere, restat inuestigandum. Quidam enim posuerunt, ut Alpharabius, & Auempace, quòd ex hoc ipso, quòd intellectus noster intelligit quæcunque intelligibilia, pertingit ad uidendam essentiā substantiæ separatæ, & ad hoc ostendendum procedunt duobus modis. Quorum primus est, quòd sicut natura speciei non diuersificatur in diuersis indiuiduis, nisi secundum quòd coniungitur principiis indiuiduantibus, ita forma intellectiua hominis non diuersificatur apud me, & te, nisi secundū quod coniungitur diuersis formis imaginabilibus, & ideo quando intellectus separat formam intellectam à formis imaginabilibus, remanet quidditas intellecta, quæ est una, & eadem apud diuersos intelligentes, & huiusmodi est, quidditas substantiæ separatæ. Et ideo quādo intellectus noster ad summam abstractionem quidditatis cuiuscunque peruenit, intelligit per hoc quidditatem substantiæ separatæ, quæ est ei similis. Secūdus modus est, quia intellectus noster natus est abstrahere quidditatē ab omnibus intelligibilibus habentibus quidditatem. Si ergo quidditas, quam abstrahit ab hoc singulari habente quidditatem, sit quidditas non habens quidditatem, intelligendo eam, intelligit quidditatem substantiæ separatæ, quæ est talis dispositionis, eo quòd substantiæ separatæ sunt quidditates subsistentes, quæ non habent quidditates, quidditas enim simplicis est ipsum simplex, ut Auicen. dicit. Si autem quidditas abstracta ab hoc particulari sensibili sit quidditas habens quidditatem, ergo quidditatem illam intellectus natus est abstrahere, & ita cum non sit abire in infinitum, erit deuenire ad quidditatem non habentem quidditatē, per quam intelligitur quidditas separata. Sed iste modus non uidetur esse sufficiēs. Primo, quia quidditas substantiæ materialis, quam intellectus abstrahit, non est eiusdem rationis cum quidditatibus substantiarum separatarum, & ita per hoc quod intellectus noster abstrahit quidditates rerum materialium, & cognoscit eas, non sequitur, quod cognoscat quidditatem separatæ substantiæ, & præcipue diuinam essentiam, quæ maxime est alterius rationis ab omni quidditate creata. Secundo, quia dato, quòd esset unius rationis, tamen cognita quidditate rei compositæ, non cognosceretur quidditas substantiæ separatæ nisi secundum genus remotissimum, quod est substantia. Hæc autē cognitio est imperfecta nisi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoscit hominem solum, inquantum est animal, non cognoscit eum nisi secundum quid, & in potentia, & multo minus cognoscit eum, si non cognoscat nisi substantiæ naturam in ipso. Vnde sic cognoscere Deum, uel alias substantias separatas, non est uidere essentiam diuinam, uel quidditatem substantiæ separatę, sed est cognoscere per effectum, & quasi in speculo.

Et ideo alius modus intelligendi substantias separatas ponitur ab Auicenna in sua Methaphys. scilicet quòd substantię separatæ intelliguntur à nobis per intentiones suarum quidditatum, quæ sunt quædam earum similitudines non abstractæ ab eis, quia ipsæmet sunt immateriales, sed impressę ab eis in animabus nostris. Sed hic modus etiam non uidetur nobis sufficere ad uisionem diuinam, quam quærimus. Constat enim quòd omne, quod recipitur in aliquo, est per modum recipientis in eo, & ideo similitudo diuinæ essentiæ impressa in intellectu nostro, erit per modum nostri intellectus, modus autem intellectus nostri deficiens est à perfecta receptione diuinæ similitudinis, defectus autem diuinę similitudinis potest tot modis accidere, quot modis dissimilitudo inuenitur. Vno enim modo est deficiens similitudo, quando participatur forma secundum eandem rationem speciei, sed non secundum eundem perfectionis modum, sicut est similitudo deficiens eius, qui parum habet de albedine, ad illum, qui multū habet. Alio modo adhuc magis deficiens, quando non peruenitur ad eandem rationem speciei, sed tantum ad eandem rationem generis, sicut est similitudo inter illum, qui habet colorem citrinum, & illum,

*Lib. 3. de Aia com. 36.

* Homil. 14. in Ioā. aliquātulū ab ini tio, to. 3.

1m ex Ioan. Vidit, &c. eo modo quo pater uidet filium: non aliter. §. Tunc nihil contra. Nam conclusio intelligit de uisione nostra respectu Dei nõ propriè comprehensiua, ut est illa qua personæ diuinæ inuicem se uident, sed cõprehẽsiua largo modo, secundũ illud, currite, ut comprehendatis.

¶NOT. Pro meliori notitia de cõpræhensione, uidet. par. q. 12. ar. 7.

2m ex Dionysio. Cognitio &c. totaliter cõprahendẽs: non, atgo modo §. quod

qui habet colorẽ albũ. Alio modo adhuc est magis deficiens, quã ad rationem eius generis nõ pertingit, sed solum secundum analogiam, siue proportionem, sicut est similitudo albedinis ad hominem in eo, ꝙ utrumq; est ens, & hoc modo est deficiens omnis similitudo, quæ est in creatura recepta respectu diuinæ essentiæ. Ad hoc autẽ ꝙ uisus cognoscat albedinẽ, oportet, ꝙ recipiatur in eo similitudo albedinis secundum rationem suæ speciei, quãuis non secundum eundem modum essendi, quia habet alterius modi esse forma in sensu, & in re extra animam & in intellectu. Si enim fieret in oculo forma citrini, non diceretur oculus uidere albedinem. Et similiter ad hoc, ꝙ intellectus intelligat aliquam quidditatẽ, oportet ꝙ fiat in eo similitudo eiusdẽ rationis secundũ speciem, quamuis forte non sit idem modus essendi utrobique, non.n. forma existens in intellectu, uel sensu est principium cognitionis secundum modum essendi, quẽ habet utrobique, sed secundum rationem, in qua communicat cum re exteriori. Et ita patet, ꝙ per nullam similitudinem receptam in intellectu creato potest Deus intelligi, ita ꝙ essentia eius uideatur immediate. Vnde etiam quidam ponentes, diuinã essentiam per hunc modum uideri, dixerunt, ꝙ ipsa essentia non uidebitur, sed quidam fulgor quasi radius ipsius. Vnde nec iste modus sufficit ad uisionẽ diuinam, quam quærimus.

Et ideo accipiendus est alius modus, quem etiã quidam Philosophi posuerunt, scilicet Alexãder, & Auerrois in 3.* de Anima. Cum enim in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma, qua res cognoscatur, aut uideatur, forma ista qua intellectus perficitur ad uidendas substantias separatas, nõ est quidditas quam intellectus abstrahit à rebus compositis, ut dicebat prima opinio, neque aliqua impressio relicta à substãtia separata in intellectu nostro, ut dicebat secunda: sed est ipsa substantia separata, quæ coniungitur intellectui nostro, ut forma, ut ipsa sit, quod intelligitur, & quo intelligit. Quicquid autem sit de alijs substantijs separatis, tamen, istum modum oportet nos accipere in uisione Dei per essentiam, quia quacunque alia forma informaretur intellectus noster, non posset per eam duci in essentiam diuinam. Quod quidem non debet intelligi, quasi diuina essentia sit uera forma intellectus nostri, uel quod ex ea, & intellectu nostro efficiatur unum simplex, sicut in naturalibus ex forma, & materia naturali, sed quia proportio essentiæ diuinæ ad intellectum nostrum est sicut proportio formæ ad materiam. Quandocunque enim aliqua duo, quorum unum est altero perfectius, recipiuntur in eodem receptibili, proportio

*Li. 3. cõ. 36. & 5.

F unius duorum ad alterum, scilicet magis perfecti ad minus perfectum, est sicut proportio formæ ad materiam, sicut lux & color recipiuntur in diaphano, quorum lux se habet ad colorem sicut forma ad materiam; & ita cum in anima recipiatur lux intellectiua, & ipsa diuina essentia inhabitãs, licet non per eundem modum essentia diuina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et ꝙ hoc sufficiat ad hoc, ꝙ intellectus per diuinã essentiam possit uidere ipsam diuinam essentiam, hoc modo potest ostendi. Sicut enim ex forma naturali, qua aliquid habet esse, & materia efficitur unum

G ens simpliciter, ita ex forma, qua intellectus intelligit, & ipso intellectu fit unum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per se subsistens non potest forma esse alicuius materiæ, si illa res habeat materiam partem sui, quia non potest esse, ut materia sit forma alicuius, sed si illa res per se subsistens sit forma tantum, nihil prohibet eam effici formam alicuius materiæ, & fieri, quod est ipsius compositi, sicut patet de anima. In intellectu autẽ oportet accipere ipsum intellectum in potentia quasi materiam, & speciem intelligibilem quasi formam, & intellectus in actu intelligẽs erit quasi

H compositum ex utroque. Vnde si sit aliqua res per se subsistens, quæ non habeat aliquid intra se præter id, quod est intelligibile in ipsa; talis res poterit esse forma, qua intelligit intellectus: res autem quælibet est intelligibilis secũdum id, quod habet de actu, non secundum id, quod habet de potẽtia, ut patet in Nono Metaphysicorum,* & huiusmodi signum est quòd oportet formam intelligibilem abstrahere à materia, & ab omnibus proprietatibus materiæ; & ideo cum diuina essentia sit actus

I purus, poterit esse forma, qua intellectus intelligit, Et hæc erit uisio beatificans: & ideo dicit Magister,* ꝙ unio animæ ad corpus est quoddam exemplum beatæ unionis, qua ipse homo unitur Deo.

*Li. 9. cõ. 10. to. 3.

* Lib. 2. Sent. d. 1. § K. sub initium.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ authoritas illa potest tripliciter exponi, ut patet per August.* in lib. de Videndo Deum. Vno modo, ut excludatur corporalis uisio, qua nemo uidet, uel uisurus est Deum in essentia sua. Alio modo ut excludatur etiam intellectualis uisio Dei per essentiam ab his, qui in ista mortali carne uiuunt. Alio modo ut ex-

K cludatur uisio comprehensionis ab intellectu creato, & sic intelligit Chrysostomus.* Vnde subdit. Notitiam huiusmodi dicit Euangelista certissimã considerationem, & comprehensionem tantam, quãtam habet pater de Filio, & hæc est intellectus Euangelistæ. Vnde subdit, Vnigenitus, qui est &c. per comprehensionem uolens probare filium esse Deum.

* Epistol. 112. ca. 6. & 9. to. 2.

*Hom. l. 14. in Ioã. parũ ante med. tom. 3.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd sicut Deus excedit omnia existentia, quæ habent esse determinatum, per essentiam suam infinitam, ita cognitio sua, qua cognoscit, est super omnem cognitionem, unde, quæ est proportio cognitionis nostræ ad essentiam creati, ea est proportio cognitionis diuinæ ad essentiam suam infinitam. Ad cognitionem autem duo concurrunt, scilicet co-

gnoscens.

quod dicitur in textu, per ly habere efficaciam in cognoscendo quanta est entitas rei cognitæ. Tunc nihil &c. Nam ex hoc non concluditur quòd non sit cognitio de Deo, sed quòd non sit cognitio totaliter comprehendens ipsum.

¶ *Corollarium*. Ergo beati cognoscũt Deũ facialiter quidẽ; sed tamen uidentes ipsum adhuc esse super omnia existentia, & supra suam ipsorum cognitionem.

3m ex Dionysio. Coniungi potest. ℞. in hac uita: nõ in patria. §. Tunc nihil &c. ut patet.

4m ex Dionysio. Absconditur omni cognitioni. ℞. cognoscentis per impressionem alicuius similitudinis: non, cognoscentis per essentiam diuinam. §. Tunc nihil &c. Nam uidens Deum per essentiam non intelligit similitudinẽ Dei, sed ipsum Deũ; licet uidens ipsum per impressionem similitudinis alicuius non uideat propriè ipsum, sed aliquid aliud scilicet similitudinem eius.

¶ Examen. Ly tenebræ. Scilicet respectu nostri. In Deo enim secundum seipsum tenebræ nõ sunt ullæ. 1. Ioan. 1. Vtitur autem hoc modo loquendi Dionysius; ad declarandum, excedentiam maximã lucis diuinæ ad intellectum nostrum in uia præcipuè cõmorantem.

5m ex Dionysio. Excedentem. ℞. omnem formã, qua nunc intellectus noster informatur: nõ, formam, qua informabitur in patria. §. Tunc nih. &c. Vide corp. locutionis, not. post prob.

Al. r de mon: stra-ta.

6m ď maiori. Proportionẽ. i. ℞. uel proportionalitatem. § Tunc nihil &c. Sufficit n. q. illa similitudo sit proportionalis.

gnoscens, & quo cognoscitur. A Visio autem illa, qua Deum per essentiam uidemus, est eadẽ cum uisione, qua Deus se uidet ex parte eius, quo uidetur, quia sicut ipse se uidet per essentiam suã, ita, & nos uidebimus: sed ex parte cognoscentis inuenitur diuersitas, quæ est inter intellectum diuinũ, & nostrum. In cognoscendo autem id, quod cognoscitur, sequitur formam, qua cognoscimus, quia per formã lapidis uidemus B lapidem; sed efficacia in cognoscendo sequitur uirtutem cognoscentis, sicut qui habet uisum fortem, acutius uidet: & ideo in illa uisione nos idem uidebimus, qđ Deus uidet, scilicet essentiam suã sed non ita efficaciter.

Ad 3m dicendum, quòd Dionys. loquitur ibi de cognitione, qua Deum in uia cognoscimus per aliquam formam creatam, qua intellectus noster for- C matur ad Deum uidendum; sed sicut dicit Augustin. Deus omnẽ formam intellectus nostri subterfugit, quia quamcunque formam intellectus noster concipiat, illa forma non pertingit ad rationem diuinæ essentiæ: & ideo ipse, non potest esse peruius intellectui nostro: sed per hoc eũ perfectissimè cognoscimus in ista uita, quòd scimus eum esse super omne id, quod intellectus noster concipere potest; & sic ei cõ- D iungimur quasi ignoto: sed in patria ipsum per formam, quæ est essentia sua, uidebimus, & coniungemur ei quasi noto.

Ad 4m dicendum, quòd Lux est Deus, ut dicitur Ioan. 1. Lumen autem est impressio lucis in aliquo illuminato, & quia essentia diuina est alterius modi, quàm omnis similitudo ipsius impressa in intellectu: ideo dicit E quòd diuinæ tenebræ cooperiuntur omni lumine, quia scilicet essentia diuina, quam tenebras uocat propter claritatis excessum, manet* indeterminata propter impressionem intellectus nostri: & per hoc sequitur quòd abscondatur omni cognitioni: & ideo quicunque uidentium Deũ aliquid mente concipit, hoc non est Deus: sed aliquid diuinorum effectuum.

Ad 5m dicendum, quòd claritas Dei quamuis excedat omnem formam, qua nunc intellectus noster informatur, non tamen excedit ipsam essentiam diuinam, quæ erit quasi forma intellectus nostri in patria, & ideo licet nunc sit inuisibilis, tamen tunc erit uisibilis.

Ad 6m dicendum, quòd quãuis finiti ad infinitum non possit esse proportio: quia excessus infiniti supra finitum non est determinatus, potest tamen esse inter ea proportionalitas, quæ est similitudo proportionum. Sicut enim finitum æquatur alicui finito, ita infinito infinitum; ad hoc autem, quòd aliquid totaliter cognoscatur, quandoque oportet esse proportionem inter cognoscentem, & cognitum, quia oportet uirtutem cognoscẽtis coæquari cognoscibilitati rei cognitæ, æqualitas autẽ proportio quædam est: sed quandoq; cognoscibilitas rei excedit uirtutẽ cognoscentis, sicut cum nos cognoscimus Deum, aut econuerso, sicut cum ipse cognoscit creaturas, & tũc nõ oportet esse proportionẽ inter cognoscentẽ, & cognitum, sed proportionalitatẽ tãtum, ut scilicet sicut se habet cognoscẽs ad cognoscendũ, ita se habet cognoscibile ad hoc, q̃ cognoscat: & talis proportionalitas sufficit ad hoc q̃ infinitum cognoscatur a finito, uel econuerso. Vel dicendũ, q̃ proportio ſm propriã nominis institutionẽ significat habitudinẽ quãtitatis ad quantitatem ſm aliquem determinatũ excessum, uel adæquationẽ; sed ulterius est translatũ ad significandum oẽm habitudinem cuiuscunque ad aliud, & per hunc modum dicimus, quòd materia debet esse proportionata ad formam: & hoc modo nihil prohibet intellectum nostrum, quamuis sit finitus, dici proportionatum ad uidendum essentiam *diuinã, non tamen ad comprehendendum eam, & hoc propter suam immensitatem.

Ratio 2a.

*Al. infinitam.

Ad septimum dicendum, quòd duplex est similitudo, & distantia. Vna secundum conuenientiam in natura, & sic magis distat Deus ab intellectu creato, quam intelligibile creatum à sensu. Alia secundum proportionalitatem, & sic est econuerso, quia sensus non est proportionatus ad cognoscendum aliquod immateriale, sicut intellectus est proportionatus ad cognoscendum quodcunque immateriale, & hæc similitudo requiritur ad cognoscendum, non autem prima. Quia constat, q̃ intellectus intelligens lapidem, non est similis ei naturali esse, sicut etiam uisus apprehendit mel rubeum, & fel rubeum, quamuis non apprehendat mel dulce. Fellis enim rubedo magis cõuenit cum melle.

tat: & hæc est in beatis respectu Dei uisi.

Item de minori. Proportionẽ aliquam. i. ℞. ued est habitudinẽ quantitatis ad quantitatem: non, ut dicit habitudinẽ cuiuscunque ad aliud. § Tunc nihil &c. Nã ista secunda est ĩ beatis respectu Dei uisi: licet nõ prima. Pro quo uide etiam i par. q. 12. ar. 1. ad 4m. immò & materiã huius articuli ibi tractatam. Vide huius tex. 2m. responsum ly uel dicendũ q̃ proportio secũdũ propriam &c.

7m ď maiori. plus distat. ℞. distãtia naturæ: non distantia proportionalitatis. §. Tunc nihil &c. Nam similitudo proportionalitatis requiritur, & sufficit ad cognoscendum; similitudo autẽ naturæ nõ requiritur, ut in tex.

8m mi-

8ⁿ minor. Hoc autem non pōt esse ipsa diuina essentia. Re. negatur illa. §. Ad rationem respondetur, φ formæ & formati est unum esse, secundum quod forma informat: nō aliter. Tunc applicādo dicitur quod diuina essentia informat intellectum beatorum quantum ad actum intelligendi, non quantum ad actum existendi: inquantum scilicet nō fit essentia intellectus per quam intellectus fit, sed tantum per quā intellectus intelligat. Vñ corp. circa fin. not. post prob. ideo non oportet, quòd diuina essentia & intellectus efficiantur unum secundum esse &c. ut in textu.

¶Exam. Ly quasi. Hoc dicitur ad denotandum illud quod dicitur de diuina essentia inquantum est forma intellectus. Quasi per hoc dicatur: quod nō est forma existendi intellectui.

9ᵐ d minori. Sicut dicit Auicenna, ut Re. cuius dictū in pr positum non sustinemus. §. Tunc nihil &c. ut patet.

Item ex Auicenna. Intelligit ut z. Re. cognitionem à nob i p habitum scientiarū speculatiuarum. §. Tunc nihil &c. Non enim attingit propositum conclusionis: cum loquatur conclusio de cognitione primæ intelligentiæ, non per habitū scientiarum speculatiuarum, uel aliàs creatarum, sed per seipsam.

10ᵐ ex Philosopho. Idē est. Re. secundum rationem formæ & formati: non, secundū rationē essendi simpliciter. §. Tunc nihil &c. ut patet i tex. vide e tiā ad 8ᵐ.

*Li. 3. c. 6. 15. 10. 2.

11ᵐ de minori. Non pō est scire. Re. dū est in uia: non, in pa

melle, inquantum est uisibile, φ dulcedo mellis cum melle. F

Ad octauum dicendum, φ in uisione, qua Deus per essentiam uidebitur, ipsa diuina essentia erit quasi forma intellectus qua intelligit, nec oportet quòd efficiātur unum secundum esse simpliciter, sed solum, quòd fiant unū quantum pertinet ad actum intelligendi.

Ad nonum dicendum, quòd dictum Auicennæ quantum ad G hoc non sustinemus, quia ei etiā ab alijs Philosophis in hoc cōtradicitur, nisi forte uelimus dicere quòd Auicenna intelligit de cognitione substantiarum separatarum, secundum φ cognoscūtur per habitus scientiarum speculatiuarū, & similitudines aliarum rerum. Vnde hoc introducit ad ostendendum quòd scientia non est in nobis substantia, sed accidens: & tamen diuina es- H sentia quamuis plus distet secundum proprietatem naturæ suæ ab intellectu nostro, quàm substantia angeli, tamen plus habet de ratione intelligibilitatis, quia est actus purus, cui non admiscetur aliquid de potentia, quod nō contingit in alijs substantijs separatis. Nec illa cognitio, qua Deum per essentiam uidebimus, ex parte eius, quo uidebitur, erit in genere accidentis, sed solum I quantum ad actum ipsius intelligentis, qui non erit ipsa substantia intelligentis, uel intellecti.

Ad decimum dicēdum, φ substantia separata à materia se intelligit, & intelligit alia, & utroque modo potest uerificari authoritas inducta. Cum enim ipsa substantia naturæ separatæ essentia sit, per seipsam est intelligibilis in actu, eo quod est a materia separata, constat autem φ qñ K substantia separata intelligit, se quòd omnino est idē intelligens, & intellectum. Non enim intelligit se per aliquam intentionem abstractam à se, sicut nos intelligimus res materiales, & hic uidetur esse intellectus Philosophi tertio de Anima, ut per Cōmētatia ibidem patet: Secundū aūt, quòd intelligit res alias, intellectum in actu, fit unum cum intellectu in actu, inquantum forma intellecti fit forma intellectus, inquātum est intellectus in actu nō quòd fit ipsamet essentia intellectus, ut Auicenna probat 6. de naturalibus, quia essentia intellectus manet una sub duabus formis, secundum quòd intelligit res duas successiue ad modum, quo materia prima manet una sub diuersis formis. Vnde etiam Commentator in tertio de Anima* comparat intellectum possibilem quātum ad hoc primæ materiæ, & sic nullo modo sequitur quòd intellectus noster uidens Deum, fiat ipsa essentia diuina: sed quòd ipsa comparatur ad ipsum, quasi perfectio, & forma.

Ad undecimum dicendum, φ authoritates illæ, & omnes similes, sunt intelligendæ de cognitione, qua cognoscimus Deum in uia ratione prius posita.

Ad duodecimum dicendum, quòd infinitum priuatiue dictum est ignotum, inquantum huiusmodi, quia dicitur per remotionē complementi, à quo est cognitio rei. Vnde infinitū reducit ad materiā subiectam priuationi, ut patet in 3. Phys.* Sed infinitū negatiue acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis, quia forma etiam quodammodo terminatur per materiam. Vnde infinitum hoc modo est maxime de se cognoscibile, & hoc modo infinitus est Deus.

Ad tertiumdecimum dicendum, φ August.* loquitur de uisione corporali, qua nunquam uidebitur, quod patet ex hoc quod præmittitur. Sicut.n. uidentur ista, quæ uisibilia nominantur, Deum nemo uidit umquam, nec uidere potest, & est natura inuisibilis sicut, & incorruptibilis. Sicut autem secundum naturam suam est maxime ens, ita & secūdum se est maxime intelligibilis: sed quòd à nobis quandoque nō intelligatur, est ex defectu nostro. Vnde quòd uideatur postquam uisus non fuit à nobis, non est ex mutatione sua, sed nostra.

Ad decimumquartum dicendum, φ Deus in patria uidebitur a Sanctis sicuti est, si hoc referatur ad modum ipsius uisi. Videbitur enim à Sanctis Deus habere illum modum, quem habet. Sed si referatur modus ad ipsum cognoscentem, non uidebitur sicuti est, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad uidendum, quanta est efficacia essentiæ diuinæ ad hoc, quod intelligatur.

Ad quintumdecimum dicendum, quòd medium in corporali uisione & intellectuali inuenitur triplex Primum est medium sub quo uidetur, & hoc est quod perficit uisum ad uidendum in generali,

non

tria. §. Tunc nihil &c. ut patet.

12ᵐ de maiori. Omne infinitum. Re. priuatiuē dictum: non autem, negatiuē. §. hoc est sub alijs uerbis, materiale, non autem: formale. Tūc nihil &c. Nam Deus non est infinitus materialiter, sed formaliter. Vide 1. pa. q. 7. art. 1.

*Li. 3. c. 6. 5. & 36.

13ᵐ ex Augustino. Inuisibilis: Re. corporali uisu: nō, spirituali. §. Tūc nihil &c. ut patet.

¶NOT. An autem Deus aliquo modo uideri possit oculo corporali glorificato: unde a. 2.

14ᵐ de maiori. Alio modo uidetur. Re. secundum φ fit relatio ad modū tel u s: non, ad modum uidentis. §. hoc est, secundum quod modus ille cadit super rem uisam: nō, autem, secundum φ se tenet ex parte uidentis. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

*Li. 3. c. 6. 59. to. 2.

15ᵐ de maiori. Per medium. Re. quo, uel in quo: non, sub quo §. Tunc

* Epist. 112. c. 6.

Medium uisionis triplex.

§. Tunc nihil &c. Licet enim illud quod uidetur per mediũ siue quo, siue in quo, uideatur mediatè, & consequẽter nõ per essentiam (ut a ¦ g ¦ tura) tamen quod uidetur per medium sub quo tantum uidetur immediate & per essentiam. Vide 1. par. q. 12. ar. 2. & 5.

16m illatio cõclusionis.

Ergo &c. §. negatur illatio. §. Non enim est simile de uidere res corporales facie ad faciem & uidere sic Deum, ut declaratur in tex.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primo: quo modo per rationem interimas hæreses Trinitariorũ (Prat. Trinitarij.) dicẽtiũ, quòd essentia diuina in se nec ab Angelo nec ab homine uidetur, nec uidebitur. Item quorundã (Direct. inquis. 2. par. q. 8.) licentiũ animatum beatorũ uisio, qua uidẽt diuinam essentiã, nõ est uisio intuitiua & facialis. Item Armenorum (Prat. Trinitarij.) dicentium: beatos non uidere in cęlo Dei essentiã: sed uidere claritatẽ quãdam Dei essentiæ in qua uisione beatitudo est. Item Almarici (Prat. Almanicar.) dicentis: beatos non uidere ullo pacto in se, sed in suis creaturis. Item Algazelis (Direct. Inquis. 2. pat. q. 4.) dicẽtis: beatitudinem hominis in cognitione ultimæ intelligentiæ cõsistere. Per ultimam autem intelligentiã intelligit ultimũ Angelum. Alioquin, si non intelligeret q̃d creatum; non esset error.

Vid. p. S. Iecl. &c.

*Al. concepibile.

*Al. coniũgibiles.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem ostedas errorẽ damnari à 1. Cor. 13. Videbimus nunc per speculum &c. item à Ioan. 3. & 2. Corin. 3. item ab Exod. 33. & Ioan. 14. Quæ omnia sunt in tex. argumen. sed contra item a &c. ut

non determinans uisum ad aliquod speciale obiectum, sicut se habet lumẽ corporale ad uisum corporalem & lumen intellectus agentis ad intellectum possibilem, secundum, quòd est mediũ. Secundum est medium, quo uidetur, & hæc est forma uisibilis, qua determinatur uterque uisus ad speciale obiectum, sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium, in quo uidetur, & hoc est id, per cuius inspectionem ducitur uisus in aliam rem, sicut inspiciendo speculum ducitur in ea, quæ in speculo spectantur, & uidendo imaginem ducitur in imaginatum, & sic etiam intellectus per cognitionem effectus, ducitur in causam, uel econuerso. In uisione igitur patriæ non erit tertium medium, ut scilicet Deus per species aliorũ cognoscatur, sicut nunc cognoscitur, ratione cuius dicimur nunc uidere in speculo: nec erit ibi secundum medium, quia ipsa essentia diuina erit, qua intellectus noster uidebit Deum, sed erit ibi tantum primum medium, quod eleuabit intellectum nostrum ad hoc, quòd possit coniungi substantiæ increatæ modo prædicto, sed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoscentem, & rem cognitam, sed est illud, quod dat cognoscenti uim cognoscendi.

AD sextumdecimum dicendum, quòd creaturæ corporales non dicuntur immediate uideri[c] nisi quando id, quod est in eis *cognoscibile, uisui ei coniungetur: nõ sunt autem *cognoscibiles per essentiam suam ratione materialitatis, & ideo tunc immediate uidentur, quando eorum similitudo intellectui coniungitur, sed Deus per essentiam suam coniungibilis est intellectui, unde non immediate uideretur, nisi essentia sua coniungeretur intellectui, & hæc uisio immediate dicitur uisio faciei. Et præterea similitudo rei corporalis recipitur in uisu secundum eandem rationem, qua est in re, sed non secundum modum essendi, & ide ◦ similitudo illa ducit in illam rem directe, non autem potest hoc modo ducere aliqua similitudo intellectum nostrum in Deum, ut ex dictis* patet, & propter hoc non est simile.

ARTICVLVS II.

Vtrum sancti post resurrectionem, Deum oculis corporalibus uidebunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis uidebunt. Oculus enim glorificatus maior iserit uirtutis, quàm aliquis oculus non glorificatus: sed Beatus Iob oculo suo Deum uidit, Iob trigesimo nono. Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus uidet te,[b] ergo multo fortius oculus glorificatus per essentiam Deum uidere poterit.

2 Præterea. Iob decimo nono. In carne mea uidebo Deum Saluatorem meum,[h] ergo in patria Deus corporalibus oculis uidebitur.

3 Præterea, August. 22.* de Ciuitate Dei, loquẽs de uisu oculorum glorificatorum sic[h] dicit. Vis præpollentior erit oculorũ illorum, non ut* acrius uideant, quæ quidam perhibentur uidere serpentes uel aquilæ, quãtalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia urgeãt, nisi aliud, q̃ corpora possũt uidere, sed ut uideãt incorporalia: quæcunque autem potentia cognoscitiua est incorporalium, potest eleuari ad uidẽdum Deum, ergo oculi gloriosi Deum uidere poterunt.

4 Præterea. Quæ est differentia corporalium ad incorporalia,[h] eadem est econuerso: sed oculus incorporeus potest corporalia uidere, ergo oculus corporeus potest uidere incorporalia, & sic idem quod prius.

5 Præterea Gregorius in 6.* Moralium super illud Iob 4. Stetit quidam, cuius non cognoscebam uultum &c. sic dicit, Homo, qui sic præceptum seruare noluisset, carne spiritualis futurus fuerat, factus est peccando etiam carnalis mente; sed ex hoc quòd est mente factus carnalis, ut ibidem dicit) solum ea cogitat, quæ ad animum per corporum imagines trahit, ergo etiam quando carne

1. par. q. 12. ar. . . &c.

3 ¶ Tertio habes quomodo per rationẽ prædicta scripturarum pro quanto intellectum humanum posse uidere Deum per essentiam insinuant, & intelligas, & probes, & tueatis.

* In hoc art.

4 Quartò uides quomodo ex prædictis Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XCII.

ART. II.

CONCL. 1a. In sensu non põt aliquid recipi nisi corporaliter. 357

¶ Examen. Ly corporaliter. Idest ut cadit super rem sensatam, non super speciem mediante qua fit sensatio. Species enim hæc est spiritualis, seu intentionalis ut supra dictũ est, & secundum philosophum 2. de Anima: sed tamen omne quod sentitur corporale est.

¶ PROB. Quia sensus in quantum sensus utitur organo corporali: & quicquid recipitur in aliquo est in eo per modum recipientis.

* Lib. 22. cap. 29. in med. to. 5

*Al. acutè ui.

¶ CONCL. 2a. Deus nullo modo potest uideri uisu corporali, aut aliquo alio sensu sentiri, sicut per se uisibile, neque hic, neque in patria.

¶ Examen. Ly per se uisibile. A simili intellige per se sensibile. Vult enim dicere conclusio: quòd Deus non potest, tanquam per se sensibile commune, sentiri, neque, tanquam per se sensibile proprium. Quid aũt sit sensibile per se commune, & sensibile per se proprium, uide in tex.

¶ PROB. Quia si Deus tanquam per se uisibile, posset uideri uisu corporali esset

*Lib. 5. c. 14. à med. illius.

alet color; item si ui quam per se sensibile commune posset sentiri sensu aliquo alio, esset magnitudo: & neutrum pōt uerificari de Deo, pa tent omnia ex tex.)

¶CONCL. Oculus gloriosus uidebit diuinam essentiam, sicut uisibile per accidens.

¶Examen. Ly uisibile per accidens, est quod iungitur sensibili per se. Vt uidens homines loquentes uidet per hoc ipsos uiuere. Adeo q uisio illorum loquentium est sensibile per se dū uidentur & ipsos uiuere est sensibile per accidens. Non autem cadit sub sensu quemadmodum ipsa locutio.

¶PROB. Quia intellectus in patria uidebit Deum in creaturis corporalibus ut sis, & hoc prouenit ex parte duorū: ut in tex.

*Lib. 1. in Luc. 11. de angel. apparit. one à medio. ta. 5.

1m illatio cō clusionis. Ergo oculus uidebit Deum &c. R. negatur illatio. s. Nam loquentium ibi de oculo spirituali non corporali.

*Super illud Ifa. 1. Vidi Do minū sedentem. Id ex ep refert Au gust. ep. f. 112. circa fin.

2m cōsequē tia. Ergo in patria &c. R. negatur consequentia. q. Nā illa

*Eodē loco uide dictā.

ne spiritualis erit, quod post resurrectionem Sanctis promittitur, etiam carne spiritualia uidere poterit, & sic ut prius.

6 Præterea, Homo à solo Deo potest beatificari: beatificatur autem non solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus, ergo non solum intellectu, sed etiam carne Deum uidere poterit.

7 Præterea, Sicut Deus est præsens per suam essentiam in intellectu, b ita etiam erit præsens in sensu, quia erit omnia in omnibus, ut dicitur 1. Corinth. 15. sed uidebitur ab intellectu ex hoc, quòd sua essentia ei coniungetur, ergo poterit uideri etiam à sensu.

SED CONTRA, Ambro.* dicit super Lucam, Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circumscribitur uisu, nec tactu tenetur, ergo nullo corporali sensu Deus uidebitur.

Præterea, Hieron.* dicit: Non solum diuinitatem Patris, sed nec Filij, nec Spiritus sancti oculi carnis possunt aspicere, sed oculi mentis, de quibus dicitur: Beati mundo corde.

Præterea. Idem Hieronymus* dicit, Res incorporalis corporalibus oculis non uidetur, sed Deus est maxime incorporeus, ergo &c.

Præterea. Augustin* de uidendo Deum: Deum nemo uidit unquam, uel in hac uita, sicut ipse est, uel in angelorum uita, sicut uisibilia ista, quæ corporali uisione cernuntur: sed uita angelorum dicitur uita beata, in qua resurgentes uiuent, ergo &c.

*Augu st. epist. 112. c. 11. in fi. illius to 2.

Præterea. Secundum hoc, homo dicitur factus ad imaginem Dei, quòd Deum conspicere potest, vt Aug.* dicit, sed homo est ad imaginem Dei secū dum mentem, non secūdum carnem, ergo mente, & non carne Deum uidebit.

*Lib. 14. de Trin. c. 4. parū à princ. to. 3.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sensu corporali aliquid sentitur dupliciter. Vno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem sentitur illud, quod per se passionem sensui corporali inferre potest: per se autem potest aliquid passionem inferre aut sensui, inquantum est sensus, aut huic sensui, inquantum est hic sensus: quod autem secūdo modo infert per se passionē sensui, dicitur sensibile proprium, sicut color respectu uisus, & sonus respectu auditus: quia autem sensus inquantum est sensus, utitur organo corporali,* non potest in eo aliquid recipi nisi corporaliter: * cū omne illud, quod recipitur in aliquo sit in eo per mo- K

emel. m

I dum recipientis, & ideo omnia sensibilia inferunt passionem sensibus, inquantum est sensus, secundū quòd habent magnitudinem, & ideo magnitudo, & omnia consequentia, ut motus, quies, & numerus, & huiusmodi dicuntur sensibilia communia per se tantum. Per accidens tamen sentitur illud, quod non infert passionem sensui, neque inquantum est sensus, neque inquātum est hic sensus, sed coniungitur his, quæ per se sensui inferunt passionē, sicut Socrates, & filius Darij, & amicus, & alia huiusmodi quæ per se cognoscuntur in uniuersali intellectu, in particulari autem uirtute cogitatiua in homine, æstimatiua autem in alijs animalibus. Huiusmodi autem tunc sensus exterior dicitur sentire, quamuis per accidens; quando ex eo, quod per se sentitur, uis apprehensiua, cuius est illud cognitum per se cognoscere, statim, & sine dubitatione & discursu apprehendit, sicut uidemus aliquem uiuere ex hoc, quòd loquitur: quando autem aliter se habet, non dicitur illud sensus uidere etiam per accidens. Dico ergo, quòd P Deus nullo modo potest uideri uisu corporali, aut aliquo alio sentiri sensu, sicut per se uisibile, nec hic nec in patria. q quia si à sensu remoueatur id, quod conuenit sensui, inquantum est sensus, non erit sensus. Et similiter si à uisu remoueatur illud, quod est uisus, inquantum est uisus, non erit uisus. Cum ergo sensus inquantum est sensus, percipiat magnitudinem, & uisus inquantum est talis sensus, percipiat colorem, impossibile est quod uisus percipiat aliquid, quod nō est color, nec magnitudo; nisi sensus diceretur æquiuoce. Cum ergo uisus, & sensus sit futurus idem specie in corpore glorioso, non poterit esse, quòd diuinam essentiam uideat sicut uisibile per se.* Videbit autem eam sicut uisibile per accidens, r dum ex parte una uisus corporalis tantam gloriam Dei inspiciet in corporibus, & præcipue gloriosis, & maxime in corpore Christi, & ex parte alia intellectus tam clare eum uidebit, quòd in rebus corporalibus visis Deus percipietur, sicut in locutione percipitur uita: quamuis enim tunc intellectus noster non uideat eum ex creaturis, tamen uidebit Deum in creaturis corporaliter uisis. Et hunc modum, quo Deus corporaliter possit uideri, Augustinus* ponit in fine de ciuitate Dei, ut patet eius uerba intuenti: dicit enim sic. Valde credibile est sic nos uisuros mundana corpora tunc cœli noui & terræ nouæ, vt Deum vbique præsentem, & vniuersa corporalia gubernantem clarissima perspicuitate uideamus; non sicut nunc inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, sed sicut homines mox vt aspicimus uiuere non credimus, sed uidemus.

emed. p

emed. 5

*Li. 22. c. 29. declinādo ad fin. to. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uerbum illud Iob, intelligitur de oculo spirituali, de quo dicit Apostolus Ephe. 1. Illuminatos habere oculos cordis nostri.

AD SECVNDVM Dicendum, q illa authoritas non intelligitur, q per oculos carnis Deum

sumus

ita authoritas Iob non intelligitur q &c. ut in tex.

3m de maiori. Augustinus sic dicit. R. inquirendo non, determinando. §. Tunc nihil &c. Nam conclusio articuli est de ueritate determinationum, non de inquisitione.

A homines, habes mēbra. Si.n. Deus ut Deus haberet mēbra quēadmodū homines, tunc esset corporeus: & consequēter diuina essentia corporalibus oculis uideri posset: cōtra qđ directè militat articulus.

¶ Secūdò habes: qđo per rōnē ostēdas esse meritò damnari ab

¶ Examē. Ly ut dictum est. Sc. licet per eundem Augustinū allegatū 1 sine corp. Vide etiam 1. par. q. 12. ar. 3.

4m maior. Quæ est differentia corporalium ad incorporalia, eadē est è cōuerso. R. seruata tamen diuersitate utrorunque in abstractione à materia. §. Tunc nihil contra: ut patet in tex. Vide 1. par. q. 12. ar. 4.

*Ibid. nō longe ante citata uerba.

*In corp. art.

5m de conclusione. Etiā carne spiritualia uidere poterit. R. secundū q spiritualia corporaliter aliquo modo apprehēdi possunt: non aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ NOT. Corporaliter quodammodo apprehēduntur spiritualia quando uidentur sicut uisibilia per accidens: de quo in & circa conclusionem tertiam.

6m minor. Beatificatur autē nō solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus R. seruando tñ modum beatificationis utrique illorū cōuenientē: nō aliter. §. Tunc nihil &c. ut facile patet applicando tex.

7m d maiori. &c. R. inquātū ens: nō inquātū intelligibile. §. Tunc nihil &c. Nā Deus est q sit præsens ut ens in intellectu, nō intelligitur nisi cum hoc ut præsens ut intelligibile: & consequenter qa non est præsens ut intelligibile alicui aliter ab intellectu, ideo non potest intelligi neque à uisu corporali, neque ab alijs. Vide 1. par. q. 12. ar. 11. ad 4m.

sumus uisuri, sed qa in carne existentes Deum uidebimus.

Ad tertium dicendum, q August. loquitur inquirendo in uerbis illis, & sub conditione, quod patet ex hoc, quod præmittitur.* Lōge itaque alterius potētiæ erūt, si per eos uidebitur corporea illa natura, & postea subdit: Vis itaque &c. Postmodū determinat, ut dictum * est.

B

Ad 4m dicendū, q omnis cognitio fit per aliqua abstractionē à materia, & ideo quanto forma corporalis magis abstrahitur à materia, magis est principiū cognitionis, & inde est, q in materia existens, nullo modo est cognitionis principiū. In sensu autē aliquo modo à materia separatur, & in intellectu nostro adhuc melius; & ideo oculus spiritualis à quo remouetur impedimentum cognitionis, pōt uidere rem corporalem: non autē sequitur, q oculus corporalis, in quo deficit uis cognitiua, secundum q participat de materia, possit cognoscere perfecte cognoscibilia, quæ sunt incorporea.

C

Ad 5m dicendum, q quamuis mens facta carnalis nō possit cogitare nisi accepta à sensibus, tñ ea cogitat immaterialiter: & similiter oportet, q uisus illud, qđ apprehendit, semper apprehendat corporaliter. Vnde non pōt cognoscere illa, quæ corporaliter apprehendi non possunt.

D

Ad 6m dicendū, q beatitudo est perfectio hominis, inquantū est homo, & quia homo non habet q sit homo ex corpore, sed magis ex anima: corpora autem sunt de essentia hominū, inquantum sunt perfecta per animam; ideò beatitudo hominis non cōsistit principaliter nisi in animæ actu, & ex ea deriuatur ad corpus per quandam redundantiā, sicut patet ex his, quę dicta sunt. Quædam tamen beatitudo corporis nostri erit inquantū Deū uidebit in sensibilibus creaturis, & præcipue in corpore Christi.

Ad 7m dicendum, quòd intellectus est perceptiuus spiritualium, non autem uisus corporalis; & ideo intellectus poterit cognoscere diuinam essentiam sibi coniunctam, non autem uisus corporalis.

Articulus III.

Vtrum sancti Deum uidentes, omnia uideant quæ Deus uidet.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quòd Sancti uidentes Deum per essentiam: omnia uideant, quæ Deus in seipso uidet, sicut Isido.* in libro de Summo bono dicit, Angeli in uerbo Dei omnia sciunt antequam fiant: sed sancti angelis æquales erunt, ut patet Matth. 22. ergo & sancti uidendo Deū, omnia uident.

2 Præterea, Greg. 4.* Dialog. dicit, q illic omnes communi claritate Deum conspiciunt: qd est, quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt? loquitur autem de beatis, qui Deum uident per essentiam, ergo qui uident Deum per essentiam, omnia cognoscunt.

3 Præterea. Sicut dicitur in 3. de Anima, intellectus cū intelligit maxima, magis potest intelligere minima: sed maximum intelligibile est Deus, ergo maxime augetur uirtus intellectus intelligendo, ergo intellectus eū uidens, omnia intelligit.

E

4 Præterea, Intellectus non impeditur ab intelligēdo aliqd, nisi inquantum id superat ipsum: sed intellectum uidentem Deum nulla creatura superat, quia dicit Gregorius* in 2. Dialog. Animæ uidenti creatorem, angusta fit omnis creatura, ergo uidentes Deum per essentia, omnia cognoscunt.

5 Præterea, Omnis passiua potentia, quæ non est reducta ad

Exod. 33. Nō uidebit me hō & uiuet. Hæc ibi. Idest, nō uidebit me homo utens sensibus corporeis ut in præsenti uita facit: hoc est, non uidebit me homo, nisi uel abstractus à corporeis sensibus uel totaliter mortuus. Quā expositionē habes faciliter ex Apostolo 2. Corin. 12. dū inquit, de se uidente diuinā essentiam in illo raptu ad 3m cœlū q utrū in corpore uel extra corpus tūc fuerit nescire &c. ut 1. par. q. 3. ar. 1. & q. 12. ar. 3. appē. Item à &c. ut ibid. q. 14. ar. 4. & q. 1. ar 7. appen. Item à 1. Thim. 6. Qui solus habet immortalitatē, & lucē habitat inaccessibilē quā nemo hominū uidit, sed nec uidere pōt. Hæc ibi. Vbi loquitur de Deo Quem locum pertractās Euaristus papa & martyr inquit. Eam lucē inaccessibilē quā pr & filius inhabitāt nullus in hoc mortali corpore cōstitutus pōt aliquatenus contueri Hæc ille in epist. 1a. ad Episcopos Aphricanos. Cū igitur oculus gloriosus sit idem specie, si. ut est nunc sequitur iuxta Papam illū q nec tūc intueri poterit illam lucē. Item a &c. ut supra q. 90. ar. 3. Itē à decr. 24. q. 3. Quidam.

*Li. 1. c. 10 ante medium.

*Li. 3. c. 6. 7. 10. 2.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum pro quanto diuinā essentiam ab oculis corporalibus, etiam glorificatis non posse uideri insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uisio Angelica diuina hæc, & declaretur, & consolidetur.

*Lib. 2 c. 35. à med.

QVÆST. XCII.

ART. I.

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò: quo per rōnem interimas hæresim Vadianorum Anthropomorphitarum (Prat. Vadiani. Anthropomorphitæ.) dicentium: Deus, ut

Vid. p S. Eccl. &c.

Concl. 1a. Cognoscere hoc, quo Deus uidendo suam essentiam cognoscit quæcunque sunt uel erunt, uel fuerunt, dicitur notitia uisionis. 398

¶ *Corollarium.* Ergo Deus sic uidens dr illa cognoscere notitia uisionis.

¶ PROB. Quia Deus cognoscit ea quasi præsentia ad similitudinem corporalis uisionis.

¶ Examen. Ly præsentia Scilicet extrà. Nisi n. hoc intelligeretur sic, tunc nō esset in hoc differentia à cognoscendo notitia uisionis, & notitia simplicis intelligentiæ. Nā illa ēt, quæ cognoscit Deus notitia simplicis intelligētię cognoscit tanq̄ præsentia, cū huiusmodi sint contenta in potētia essentiæ suę, quā totā uidet simul actu. Differentia tñ est in hoc: qa cognita pee simplicē intelligent à sunt præsentia Deo in seipso tm̄, qm̄ ounquā ad extra producuntur: cognita aūt pee notitiā uisionis sunt præsentia Deo & in seipso & in ppria rerū natura. Alioquin ipe, qun actu producentur ad extra ista cognita, tunc aut Deus non cognosceret illa ut sunt ad extra, & sic in hoc esset ignorantior nobis (quod ē aperta blasfemia,) uel si cognosceret, cognosceret de nouo & sic eius scientia nō esset inuariabilis, cōtra Iacob. 1. Apud Deum nō est transmutatio, neq; uicissitudinis obumbratio. 1. par. q. 14. art. 15. & præterea eius intelligere nō esset sua substantia contra. 1. par. q. 14. ar. 4. quæ est omnino immutabilis. 1. par. q. 9. ar. 1. De ista duplici notitia scilicet uisionis & simplicis intelligentiæ, uide 1. par. quæst. 14. art. 9.

¶ CONCL. 2ª. Quando Deus cognoscit omnia, quæ potest facere quamuis nunquam fecerit nec facturus sit, tunc dicitur cognoscere notitia simplicis intelligentiæ.

¶ NOT. Quamuis id, quod hic dicitur uerissimū sit, attamen non explicatur uniuersa, quæ cadunt sub scientia simplicis intelligentiæ Dei. Nam ultra

actum, est imperfecta: sed in intellectu possibili animæ humanæ est potentia quasi passiua ad cognoscendum omnia, quia intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, ut dicitur in 3. de Anima,* si ergo in illa beatitudine nō intelligeret omnia, remaneret imperfectus, quod est absurdum.

6 Præterea. Quicunque uidet speculum, uidet ea, quæ in speculo resultant: sed in uerbo Dei omnia sicut in speculo* resultant quia ipse est ratio, & similitudo omnium, ergo Sancti, qui uident uerbum per essentiā, uident omnia creata.

7 Præterea. Vt dicitur Prouer. 12. Desiderium suum iustis dabitur: sed Sancti desiderant omnia scire, quia omnes homines natura scire desiderant, & natura per gloriam non aufertur, ergo dabitur eis à Deo quòd omnia cognoscant.

8 Præterea. Ignorantia est quædam pœnalitas præsentis uitæ, sed omnis pœnalitas per gloriam à sanctis aufertur, ergo, & omnis ignorantia, & ita omnia cognoscent.

9 Præterea. Beatitudo Sanctorum potius est in anima quàm in corpore: sed corpora sanctorū formabuntur in gloria ad similitudinē corporis Christi, ut patet Philip. 3. ergo & animæ perficientur ad similitudinem animæ Christi, sed anima Christi in uerbo omnia uidet,* ergo, & omnes animæ Sanctorum uidebunt omnia in uerbo.

10 Præterea. Sicut sensus, ita intellectus cognoscit omne illud, cuius similitudine informatur: sed diuina essentia expressius indicat quamlibet rem, quàm aliqua similitudo alicuius rei, ergo cū in illa beata uisione, essentia diuina fiat, quasi forma intellectus nostri, uidetur quòd Sancti uidentes Deum, oīa uideant.

11 Prætera. Commentator dicit in 3. de Anima,* q̄ si intellectus agens esset forma intellectus possibilis, intelligeremus oīa: sed diuina essentia clarius repræsentat omnia, q̄ intellectus agens, ergo intellectus uidens Deū p essentiam, oīa cognoscet.

12 Præterea. Propter hoc, q̄d inferiores angeli nunc non omnia cognoscunt, illuminantur de ignotis à superioribus: sed post diem iudicij angelus non illuminabit angelum, tunc. n. prælatio cessabit, ut dicit * Gloss. primæ Corinth. 15. ergo inferiores angeli omnia scient, & eadem ratione omnes alij sancti Deum per essentiam uidentes.

SED CONTRA. Sicut dicit Dionysius in sexto Cę. hierar. Angeli superiores inferiores à nescientia purgant, angeli autē inferiores uident essentiam diuinam, ergo angelus uidens essentiam diuinā, potest aliqua nescire: sed anima non perfectius uidebit Deū q̄ angelus, ergo animę uidentes Deum non oportet q̄ omnia uideant.

Præterea, Solus Christus habet spiritum non ad mensuram, ut dicitur Ioan. 3. sed Christo inquantum habet spiritum non ad mensuram, competit q̄ in uerbo omnia cognoscat, unde ibidē dicitur, q̄ pater omnia dedit in manu eius, ergo nulli alij competit cognoscere omnia in uerbo nisi Christo.

Præterea. Quāto aliquod principium perfectius cognoscitur, tanto plures eius effectus cognoscuntur per ipsum: sed quidam uidentur Deum per essentiam perfectius alijs cognoscere, qui est rerum omnium principium, ergo quidam alijs plura cognoscent, & ita non omnes omnia scient.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ Deus uidendo suam essentiam, cognoscit omnia, quæ sunt, uel erunt, uel fuerunt, & hæc dicitur cognoscere notitia uisionis, quia ad similitudinē uisionis corporalis cognoscit ea quasi præsentia. Cognoscit insuper uidendo suam essentiam omnia, quæ potest facere, quamuis numquā fecerit, nec facturus sit, alias nō perfecte cognosceret potentiā suam. Non enim potest cognosci potentia nisi sciantur potentiæ obiecta, & hæc dicitur cognoscere scientia, uel notitia simplicis intelligentiæ. Impossibile est autem, quòd aliquis intellectus creatus cognoscat omnia, uidendo diuinam essentiam,

illa explicata, Deus tali notitia cognoscit etiam ea, quæ creatura potest facere, cogitare dicere, quæ nunquam faciet, cogitabit, dicet. 1. par. q. 14. ar. 9. Consultò tamen prudenter noluit S. Doctor explicare hoc alterum in præsenti loco: quoniam per suā hanc taciturnitatem nos admonere intendebat, quòd non tractatur hic ex professo de scientia Dei, uel de scitis ab eo; nisi pro quanto sequitur ex hoc ad propositum præsentis articuli, s. ad determinandum an uideotes Deū uideāt omnia, quæ Deus uidet. Constat autem: q̄ sufficiebat ad hoc propositum ostendere, quòd in Deo duplex scientia ponitur, & quòd in lue sanctorum uidet in Deo omnia, quæ ipse uidet scientia saltem simplicis intelligentiæ. Ad hoc autē non requirebatur, q̄ faceret mentionem de hoc, quòd cognoscit omnia in potentia creaturæ existentia: quia ad monstrandum præm ssam negatiuam sufficit explicasse existentia in potentia, tantū creatoris (ut patet) Cæterum si fuisset hic locus tractandi exactè de scientia Dei, explicasset procul dubio & hæc de potentia creaturæ: ut fecit, quando locus talis erat, scilicet in 1. par. ubi supra.

¶ PROB. Quia huiusmodi cognita non ponuntur extra uidentem.

¶ *Corollarium.* Ergo hęc secunda notitia probata est tanquam ab oppositis, elictiuè. Non enim expressa est in texto, nisi in suo opposito, quod fuit probatio primæ conclusionis.

¶ CONCL. 3ª. Impossibile est, q̄ aliquis intellectus creatus uidendo diuinā essentiam cognoscat omnia, quæ Deus potest facere.

¶ NOT. 1ª. Hic incipit comparare illas duas cōclusiones ad creata, s. determinate,

*Al. relucent.

*Al. essentia.

Præsentia Deo sunt omnia, quo intellig. E

*Th. in 3. sent. d. 14.

*Li. 3. com. 5. & 36.

*Glo. ord. super illud. Cum euacuauerit omnē principatum.

*Ca. 6. eccles. hier. nō longe à fine.

concl. 2ª.]

concl.

concl. 3ª

te, utrum aliquo modo conueniant illi, uel disconueniant, conclusiones ipsæ, ut iacent.

¶NOT. 2ª. Signanter dixit ly quæ Deus potest facere: quia illa, quæ creaturæ potest facere aliquis intellectus creatus cognoscit ut animæ Christi intellectus solus.

A tia Christi faceret, quòd extenditur ad existentia in potentia creaturæ prædicta, incensandus meritò esset.

¶PROB. Quia præsupponitur clara.

¶CONCL. 5ª. Alij à Christo, quamuis uideant Deum per essentiam non tamen omnia uident, quæ Deus uidet.

¶PROB. Quia si intellectus aliqui creatus posset cognoscere omnia, quæ Deus potest facere, comprehenderet propriè diuinam essentiam, quod est impossibile sibi: (ut patet in tex.)

¶Corollarium. Ex his ergo distinctæ comprehensionem propriè dictam: quod scilicet ipsa est cum tanta quantitas perfectionis est alicuius in intelligendo quanta est quantitas rei in essendo & in uirtute causandi. Ergo ad diuinam essentiam applicando hanc diffinitionem dic: quod intellectus tunc propriè comprehendit diuinam essentiam quando tanta est quantitas perfectionis suæ in intelligendo quanta est quantitas potentiæ diuinæ in producendo.

Comprehensio propria quid est.

¶CONCL. 4ª. Illa omnia, quæ Deus scit notitia uisionis, anima Christi cognoscit in uerbo.

*Al. potentiam. concl. 4

*Tho. in 3. lib. Sent. d. 14.

¶NOT. Varissima In duo est ista conclusio: sed tamen nó explicat omnia, quæ anima Christi nouit. Vltra. n. illa, quæ conclusio exprimit, anima illa nouit ea, quæ sunt in potentia creaturæ, quæ nunquam reducentur ad actum. 3. par. q. 10. ar. 2. Nihilominus ob hoc non est incusandus Sanctus Doctor de insufficientia: quoniam intentio suum non erat explicare omnia, quæ anima Christi nouit in uerbo; sed tantum comparare illas duas primas conclusiones de Deo, ut iacent, ad creata, ut dixit ante prima post tertiam conclusionem. Vnde in tertia conclus. comparauit secundam: nunc comparat primam. Quoniam igitur in prima non fuit facta mentio de existentibus in potentia creaturæ taliter, quod nunquam reducantur ad actum (neque enim talis mentio ibi fieri poterat:) ideò in præsenti conclusione talia non addidit. Prudentis enim est satisfacere intento suo: nec in hoc exigitur ab ipso, quòd ultra extendatur. Quando autem intentum sancti huius erit ad plenum tractare de scientia animæ Christi in uerbo (de quo locus proprius est solum in tertia parte, quæstione nunc citata) tunc si de scien-

concl. 7

quæ Deus potest facere, quia quanto aliquod principium perfectius cognoscitur, tanto plura sciuntur in illo. Sicut in uno demonstrationis principio, ille, qui est perspicacioris ingenij plures conclusiones uidet, quàm alius, qui est ingenij tardioris: cum ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur secundum ea, in quæ potest, si aliquis intellectus uideret in diuina essentia omnia, quæ Deus potest facere, eadem esset quantitas perfectionis in intelligendo, quæ est quantitas diuinæ potentiæ in producendo effectus, & ita comprehenderet diuinam essentiam, quod est impossibile omni creato intellectui. Illa autem omnia, quæ Deus scit notitia uisionis, aliquis intellectus creatus cognoscit in uerbo, scilicet anima Christi. Sed de aliis uidentibus diuinam essentiam duplex est opinio. Quidam enim dicunt, quòd omnes uidentes Deum per essentiam, uident omnia, quæ Deus uidet scientia uisionis. Sed hoc repugnat Sanctorum dictis, qui ponunt angelos aliqua ignorare, quos tamen constat secundum fidem omnes Deum per essentiam uidere. Et ideo alij dicunt, quòd alij à Christo, quamuis uideant Deum per essentiam, non tamen omnia uident, quæ Deus uidet, eo quòd essentiam diuinam non comprehendunt. Non est enim necessarium, quòd sciens causam, sciat omnes eius effectum, nisi causam comprehendat, quod non competit intellectui creato, & ideo unusquisque uidētium Deum per essentiam, tanto plura in eius essentia conspicit, quanto clarius diuinam essentiam intuetur, & inde est, quod de his pōt unus alium

instruere, & sic scientia angelorum, & animarum sanctarum potest augeri usque ad diem iudicij, sicut & alia, quæ ad præmiū accidentale pertinent; sed ulterius non proficiet: quia tūc erit ultimus status rerum, & in
B illo statu possibile est, quod omnes omnia cognoscāt, quæ Deus scientia uisionis nouit.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd hoc quod Isidor.* dicit, quod angeli sciunt in uerbo omnia antequam fiant, non potest referri ad ea, quæ Deus scit scientia simplicis intelligentiæ tantum, quia illa nunquam fient; sed referendum est ad ea tantum, quæ Deus scit scientia uisionis: de quibus
C etiam non dicit quòd omnes angeli ea omnia cognoscant, sed forte aliqui, & illi qui cognoscunt, non perfectè cognoscunt omnia. In una enim re est multas rationes intelligibiles considerare, sicut diuersas eius proprietates, & habitudines ad res alias, & possibile est, quod eadem re scita à duobus cōmuniter, unus alio plures rationes percipiat, & has rationes unus ab alio perci-
D piat. Vnde & Diony.* dicit 4. c. de Diuin. nomin. quòd inferiores angeli docentur à superioribus rerum scibiles rationes; & ideo etiā angeli, qui omnes creaturas cognoscunt, non oportet, quod omnia, quæ in eis intelligi possunt, percipiant.

AD SECVNDVM dicendū, quòd ex uerbo illo Gregorij ostenditur, quòd in illa beata,
E uisione est sufficientia ad omnia intuenda ex parte diuinæ essentiæ, quæ est medium quo uidetur, per quā Deus omnia uidet, sed quòd non omnia uideantur est ex defectu intellectus creati, qui diuinam essentiam non comprehendit.

¶Examen. Ly quæ Deus uidet. Hoc dicitur ad differentiam eorum, quæ Deus cognoscit simplici intelligentia. De notitia ergo uisionis tantum loquitur cōclusio. Ergo per hoc ponit differentiam inter Christum, & cæteros in cognitione eorū quæ nouit Deus notitia uisionis. Videtur ergo denotare; quod alij sancti uidentes diuinam essentiā non cognoscant omnia, quæ fuerūt, sunt & erunt: sed plus & minus.

concl. 5ª declaratur

*Lib. 1. de summo bono ca. 12. an medium

¶PROB. Quia alij sancti à Christo diuinam essentiam non comprehendunt.

¶NOT. Non inferas ex hoc: quod intellectus animæ Christi comprehendat propriè diuinam essentiam: sed quod inter cōprehēdentes impropriè intellectus animæ Christi magis cōprehendit, & consequenter magis accedit ad comprehensionem propriè; quāuis non sic comprehendat, ut conclusio 3ª. insinuauit. Quasi ergo apertius dicat probatio. Aliorū sanctorū intellectus nō ita accedit ad cōprehensionem propriè dictam Dei, sicut intellectus animæ Christi: ergo alij sancti non uident in Deo omnia, quæ uidet Christus: ergo nō uident oīa, quæ Deus cognoscit notitia uisionis.

*Ca. 4. longe à prin.

¶CONCL. 6ª. Post diem iudicij possibile est; quod oēs omnia cognoscāt, quæ Deus scientia uisionis nouit.

¶NOT. Istā cōclusionē declarat tūsio ad duodecimū. & ibi uide. Et quia conclusio hęc innuit maiorē beatitudinē aīæ post iudicium: idem uide q. 4. ar. 8.

¶PROB. Quia post diē iudicij erit ultimus status rerū. i. (ut ī proposito loquamur) gloria hominum atque Angelorum erit penitus consummata.

1m ex Isidoro. Omnia. &c. sed nō omniū oēs, tūnc S. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

2m ex Gregorio. Quid est, qd ibi nesciant? R. quantū est ex parte diuinæ essentiæ uisæ: nō, quantum est ex parte intellectus creati uidentis. S Tunc

nihil &c. ut de se patet.

3m illatio cõclusionis.

Ergo &c. ℞ negatur illatio. S. Nã intellectui creatus non uidet diu. ess. secũd &c. ut i tex.

¶Corollarium. Ex hoc ergo dic: ꝙ intellectus intelligens res magnas magis ex hoc fit habilis ad intelligendũ minimas quã intelligit illas magnas secundũ modũ aliarum.

4m maior.

Intellectus nõ impeditur ab intelligẽdo aliquid, n si tanquam ñi id superat ipsum. ℞ uel nisi id nõ coniungatur ut ratio cognoscibilis, intellectui. S. Tũc nihil &c. Nã ex hoc secundo tñ fit ꝙ uidẽtes diuinam essentiam non cognoscant omnia in ipsa.

5m đ maiori.

Ad actũ. ℞. ultimũ: nõ, quemcunq; aliũ. S Tunc nihil &c. Nã cuiuslibet uidentis Deũ potentia est reducta ad ultimum actũ, cũ uidere Deũ sit absolutè ultimus finis.

6m đ minori.

Sicut in speculo. i. ℞. uoluntario: non, inuoluntario. S Tũc nihil &c. ut patet in tex.

Item de maiori.

Speculum a. ℞. in quo uidentur res sub proprijs formis: nõ, in quo uidentur p propriã formã ipsius speculi. S. Tũc nihil &c. Nam Deus uisus est speculũ hoc modo a. ñh. Vide a m responsum tex. ly uel dicendum quòd in speculo &c.

*Lib. 5. Cõfes. c. 4. in prin. tõ. 1.

7m cõclusio.

Dabitur eis à Deo, ꝙ omnia cognoscant. ℞ i. ꝙ seipsum cognoscant: nõ, ꝙ omnia in seipso cognito uideant. S. Tunc nihil &c. Nã desideriũ sanctorum de quo Prouerb. 10. est cognoscere diuinã essentiã facialiter: nõ aũt, cognoscere oĩa alia in diuina essen-

Rñsio 2a.

Ad tertium dicendũ, ꝙ intellectus creatus nõ uidet diuinã essentiã ſm modũ ipsius essentiæ, sed ſm modũ proprium, qui finitus est: vnde nõ oportet, ꝙ eius efficacia in cognoscendo ex uisione prędicta amplietur in infinitũ ad omnia cognoscẽda.

Ad 4m dicendum, ꝙ defectus cognitionis nõ solũ procedit ex excessu cognoscibilis super intellectũ, sed ẽt ex hoc, ꝙ intellectui non coniungitur id, quod est rõ cognoscibilis, sicut uisus non uidet lapidem quãdoque, ex hoc, ꝙ species lapidis nõ est ei cõiuncta: quãuis aũt intellectui uidentis Deũ coniungatur ipsa diuina essentia, quæ est omniũ ratio, nõ tñ coniungitur ei prout est omniũ ratio: sed secundũ ꝙ est ratio aliquorum, & tanto pluriũ, quanto quisque plenius diuinã essentiam intuetur.

Ad 5m dicendum, ꝙ quando potentia passiua est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, si perfecta sit ultima perfectione sua, non dicitur imperfecta, ẽt si aliquę dispositiones pręcedentes ei desint. Omnis autem cognitio, qua intellectus creatus perficitur, ordinatur, sicut ad finem, ad Dei cognitionem: unde uidens Deum per essentiã, ẽt si nihil aliud cognosceret, perfectum intellectum haberet; nec est perfectio ex hoc, quia aliquid aliud cũ ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum plenius uidet. Vnde Aug.* in 5. Conf. Infœlix homo, qui scit omnia illa creata, te aũt nescit: beatus aũt, q te scit, ẽt si illa nesciat. Qui uero te, & illa nouit, non ꝑpter illa beatior, sed propter te tantum beatus.

Ad sextũ dicendũ, ꝙ speculũ illud est uoluntarium, & sicut ostendet se cui uult, ita in se ostẽ- K det, quæ uult, nec est simile de speculo materiali, in cuius potestate non est quòd uideatur, uel non uideatur. Vel dicendum, ꝙ in speculo materiali tam res q speculum uidentur sub propria forma, quamuis speculum illud uideatur per formam à se acceptam: lapis uerò per propriam formã relucẽtẽ in re alia: & ideo propter qua rõnem cognoscitur unum, & aliud. Sed in speculo increato vr aliquid per formã ipsius speculi, sicut effectus vr per similitudinẽ causæ, & ecõtrario; & ideo nõ oportet ꝙ quicunq; uidet speculũ æternũ, uideat omnia, quæ in speculo resultant, nõ enim necesse est, q uidens cãm, uideat omnes effectus eius, nisi comprehendat causam.

Ad septimum dicendũ, quòd Sanctorũ desideriũ, quo omnia scire desiderant, implebitur solũ ex hoc, quòd Deum uidebunt, sicut desiderium eorum, quo oĩa bona habere cupiunt, complebitur, quòd Deũ habebũt. Sic ut enim Deus in hoc quòd habet perfectam bonitatem, sufficit affectui, & eo habito, omnia bona habentur quodammodo, ita eius uisio sufficit intellectui, Ioan. 14. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.

Ad octauum dicendum, quòd H ignorantia proprie accepta priuationem sonat, & sic pœna est: sic enim ignorantia est nescientia aliquorum, quæ scire debẽt, uel, quæ necesse est scire, nullius autem horum scientia Sanctis deerit in patria: quandoque autem ignorantia communiter accipitur pro omni nescientia, & sic Angeli, & Sancti in patria quædam ignorabunt. Vnde Dionysius * dicit quòd angeli à ne- I scientia purgantur, sic autẽ ignorantia non est pœnalitas, sed defectus quidam, nec est necesse ꝙ omnis talis defectus per gloriã auferatur, sic enim etiam posset dici, quòd defectus esset in Papa Lino, qui non peruenit ad gloriam Petri.

Ad nonum dicendum, quòd corpus nostrum conformabitur corpori Christi in gloria secundum similitudinem, non secundum æqualitatem, erit enim clarum sicut, & corpus Christi, sed non æqualiter. Et similiter anima nostra habebit gloriam ad similitudinem animæ Christi, sed non ad æqualitatem, & ita habebit scientiam sicut anima Christi, sed non tantam, ut scilicet sciat omnia sicut anima Christi.

Ad decimũ dicendũ, ꝙ quamuis essentia diuina sit ratio omniũ cognoscibilium, non tñ coniungetur cuilibet intellectui creato secundum quòd est ratio omnium: & ideo ratio non sequitur.

Ad vndecimum dicendũ, quòd intellectus agẽs est forma ꝓportionata intellectui possibili: sicut & poten-

tia, ut credebat arguens.

¶NOT. Recole in argumento 5. ly nec est perfectio ex hoc, quia aliquid aliud cum ipso &c. usq; in finẽ: & ex ao melius intelliges quæ hic dicuntur.

8m đ maiori.

Ignorantia. ℞ ut sonat priuationẽ. nõ, negationẽ tñ. S. Hoc est ignorantia. non autem, nescientia. Tunc nihil &c. Nescientia namq; non est pœnalitas: & consequenter à sanctis p gloriã põt nõ auferri, sine beatitudinis ipsorũ præiudicio.

9m đ minori.

Ad similitudinem. ℞ nõ ad æqualitatẽ. S. Tunc nihil &c. ut de se patet.

*Examen ly nominatiui anima Christi. Scilicet nõa pertinentia ad scientiam uisionis ut conclusio quarta, dicit & quinta

10m minor.

Diuina essentia expressius indicat quãlibet rem q̃ aliqua similitudo alicuius rei ℞. si diuina essentia coniungatur intellectui secundũ ꝙ est ratio cognoscibilium omnium nõ aliter. S. Tunc nihil &c. ut patet in tex. & ad 4m.

*Cap. 6. ecclesi. hierar. par. 3. a med.

11m illatio cõclusionis.

Ergo &c. ℞ negatur illatio s. Nõ. n. est simile de intellectu agente, si esset forma intellectus possibilis, & de diuina essentia quæ est forma quodãmodo intellectus beati: ut patet in tex.

12m illa-

12m illatio cõclusionis.

Ergo &c. R. conceditur illemo. 3. sed nihil contra, ut patet ex conclusione 6a. quem etiam textus præsens declarat diffusius.

APPENDIX.

Vill. p. S. Eccle. &c.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rónem interimas errorem Augustini de Roma (ut refert, ac ualidissime reprobat Cardinalis Turre cremata in da ecclesie lib. 2. cap. 68. not. 5.) dicétis: quòd animæ Christi uidet Deum tàm clare & intense quantù clare & intense Deus uidet seipsum. Item errorem Almarici (Prat. Almaricus) dicentis: beati & contemplatiui meruit per diuinum esse in proprio genere, & redit in illud esse ideale, quod habuit in mente diuine. Item Iouiniani. (Prat. Iouiniani) dicentis: beatos omnes pare esse in gloria, & in beatitudine cęlesti nullam esse præmiorum differentiam. In præsenti. o. articulo probatur contra ipsos singulos, ut facile studiosus applicabit.

*Al. beatorum.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, illos meritò damnati à &c. ut 1. par. q. 12. ar. 6. appen. Item specialiter de Almerico dánationem habes à Concilio generali Lateran. sub Innocé. 3. cap. 2. in fin. ubi tota eius doctrina reprobatur. Item è Ioan. 14. Vado ad patrem, quia pater maior me est. Hæc ibi. Vbi dicit se quantum ad humanitatem, secúdum quam uadit ad patrem, esse minoré patre. Hoc auté non esset, si ipsius anima uideret Deum tàm intéte, ut facit Deus. Nã cognitio Dei est tanta, quanta est eius essentia. Vnde si essentia Dei est maior quàm essentia animæ Christi, clare pe tet: & cognitio: p̃ṕiis Dei de seipso erit maior, quàm scientia animæ hu-

A potentia materiæ est proportionata potentiæ agentis naturalis, ut omne, qđ est in potétia passiua materiæ, & intellectus possibilis, sit in potentia actiua intellectus agentis, uel naturalis agentis; & ideo si intellectus agẽs fiat forma itellectus possibilis, oportet ꝙ intellectus possibilis cognoscat omnia, ad quæ se extẽdit uirtus intellectus agentis, diuina autẽ essentia nõ est forma hoc modo nostro intellectui proportionata, & ideo non est simile. B

AD duodecimum dicendũ, ꝙ nihil prohibet dicere, quòd post diem iudicij quando gloria hominum, & angelorum erit penitus consummata, quòd oẽs beati scient omnia, quæ Deus scientia uisionis nouit, ita tamen ꝙ non omnes omnia uideant in essentia diuina, sed anima Christi ibi plene uidebit omnia, sicut & nunc uidet: alij autem uidebunt ibi plura, uel pauciora secundum gradum, quo Deum cognoscent: & sic anima Christi de his quæ præ alijs uidet in uerbo, omnes alias illuminabit. Vnde dicitur Apoc. 21. quòd claritas Dei illuminat ciuitatem* Hierusalẽ, & lucerna eius est agnus. Et similiter alij superiores illuminabunt inferiores, non quidem noua illuminatione, ut scientia inferiorum per hoc augeatur, D sed quadam continuatione illuminationis, sicut si intelligatur, quòd Sol quiescens illuminat aerem, & ideo dicitur Daniel. 12. quòd, qui ad iustitiam erudiunt plurimos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Prælatio autem ordinum dicitur cessatura quantum ad ea, quæ nũc circa nos per eorum ordinata ministeria exercentur, ut patet per Gloss. ibidem.

QVAESTIO XCIII.

De Sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de Sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus.

CIRCA quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum sanctorum beatitudo augeatur post iudicium.

Secundo, Vtrum gradus beatitudinis appellentur mansiones.

Tertio, Vtrum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

ARTICVLVS I.

Vtrum beatitudo Sanctorum sit maior futura post iudicium, quàm ante.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudo Sanctorum non sit maior futura post iudicium quàm ante. Quanto enim aliquid magis accedit ad similitudinem diuinam, tanto perfectius beatitudinem participat: sed anima à corpore C separata Deo similior est, quàm corpori coniuncta, ergo maior est beatitudo ante corporis resumptionem quàm post.

2 Præterea, Virtus unita est magis potens, quàm multiplicata: sed anima extra corpus est magis unita, quàm cum est corpori coniuncta, ergo uirtus est maior ad operandum, & ita perfectius beatitudinem participat, quæ in actu consistit.

3 Præterea. Beatitudo consistit in actu intellectus speculatiui: sed intellectus in suo actu nõ utitur organo corporali, & sic corpus resumptum non efficiet ut anima perfectius intelligat, ergo beatitudo animæ non erit maior post resurrectionem.

4 Præterea. Infinito non potest esse aliquid maius, & ita infinitũ cum aliquo finito non sunt maius q̃ infinitum ipsum: sed anima E beata ante corporis resumptionem, beatitudinem habet de hoc quòd gaudet de bono infinito, scilicet Deo, post resurrectionem autem corporis non habebit de alio gaudium nisi forte de gloria corporis, quæ est quoddã bonum finitum, ergo gaudiũ eorum post corporis resurrectioné non erit maius quàm ante.

SED CONTRA est, quod dicitur Apoc. 6. super illud: Vidi sub altare aĩas interfectorũ, &c.

manæ Christi. Alioquin neque pater esset maior; quod est negare apertè euangeliũ. Per hoc ergo, ꝙ dixit patrem esse maiorem filio secundum humanã naturã, monstrauit intẽtũ. Vide 1. par. q. 12. ar. 7. & 8. & q. 14 ar. 3. & 4. & applica huc pro quanto sufficit.

¶ Tertiò habes: quo per rationé ostendas meritò insinuatũ ab Isa. 1. 63. & Psal. 23. ꝙ uidentes diuinam essentiam non omnia uidẽt in illa, sed alij plura, alij pauciora: & sic. A psalmo quidem: quis est iste rex glorię? Dominus uirtutũ ipse est rex gloriæ. Hæc ibi. Vbi Angeli inferiores, licet uideát diuinam essentiã, inquirũt è superioribus de elijs quibusdã: à qbus etiã edocentur. 1. per. q. 106. ar. 1. & 4. et q. 57. ar. 5. Ab Isaia uerò: quis est iste, qui uenit de edon tinctis uestibus de Bosra? Iste est formosus in stola sua etc. Hæc ibi. Vbi dic ut supra. Adde th: ꝙ & Christus ipse docet Angelos de hoc in cõtextu Isaiæ sequẽti p ly ego qui loquor iustitiam.

* Tho. 4. d. 49. q. 1. art. 4. q. 1. & seq.

¶ Quartò habes quomodo per rationé prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, probes, & tuearis.

¶ Quintò uides quo ex ijs uitissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XCIII. ART. 1.

CONCL. 1a. Beatitudiné sanctorũ post resurrectionem augeri extensiuè manifestum est.

¶ PROB. Quia tũc beatitudo erit etiam in corpore, et anima nõ solũ gaudebit de bono pprio, sed et de bono corporis.

¶ Corollarium. Ergo augebitur extensiue dupliciter, vel ex parte corporis, et ex parte animæ.

¶ CONCL. 2a. Põt dici ꝙ beatitudo ipsius animę augebitur intensiuè.

¶ PROB. Quia animæ tunc erunt perfectiores

dicit Glos.* Modo animæ Sanctorum sunt existentes sub : ita re, idest minori dignitate, q̃ sint futuræ, ergo maior erit eorū beatitudo post mortem.

Præterea. Sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita & malis miseria, sed miseria malorum post resumptionem corporum erit maior, quam ante, quia non solum in anima, sed in corpore punientur, ergo beatitudo Sanctorum erit maior post G resurrectionem corporum quam ante.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m beatitudinem Sanctorū post resurrectionem augeri quidem extensiuè manifestum est, n quia beatitudo tunc erit non solum in anima, sed etiam in corpore. Et etiam ipsius animæ beatitudo augebitur extensiuè inquātum anima non solum gaudebit de bono proprio, sed etiam de H bono corporis. p Potest etiam dici, quòd ipsius animæ beatitudo intensiuè augebitur. q Corpus enim hominis dupliciter potest considerari. Vno modo secundum quòd est ab anima perfectibile. Alio modo secundum quòd est in eo aliquid repugnans animæ in suis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundum autem primam consideratione corporis, coniunctio ipsius ad animam addit animæ aliquam perfectionem, quia omnis pars imperfecta est, & completur in suo toto: vnde & totum se habet ad partem, ut forma ad materiam. Vnde & anima perfectior est in esse suo naturali cum est in toto, scilicet in homine coniuncto ex anima, & corpore, quàm cum est per se separata. Sed unio corporis quantum ad secundam ip- K sius considerationem impedit animæ perfectionem. Vnde dicitur, quòd corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. Sapientiæ nono: s Si ergo à corpore remoueatur omne illud, per quod animæ actioni resistit, simpliciter anima erit perfectior in corpore tali existens, quàm per se separata, t quanto autem est perfectius in esse, tanto potest perfectius operari. Vnde & opera- F tio animæ coniunctæ tali corpori erit perfectior quàm operatio animæ separatæ. huiusmodi autem corpus est corpus gloriosum, quod omnino subdetur spiritui: unde cum beatitudo in operatione consistat, u perfectior erit beatitudo animæ post resumptionem corporis, quàm ante. a Sicut enim anima separata à corpore corruptibili perfectius potest operari, quàm ei coniuncta, ita postquā fuerit coniuncta corpori glorioso, pfectior erit eius operatio, quam quando erat separata, omne autem imperfectū appetit suam perfectionem, & ideò anima separata naturaliter appetit corporis coniunctionē, & propter hunc appetitum ex imperfectione procedentē, eius operatio, qua in Deum fertur, est minus intensa. Et hoc est, quod dicit Hierony. y quòd ex appetitu corporis retardatur, ne totā intentione pergat in illud summum bonum.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd anima coniuncta corpori glorioso est magis Deo similis, quàm ab eo separata, inquantum coniuncta habet esse perfectius. Quanto enim est aliquid perfectius, tanto est Deo similius, sicut cor cuius uitæ perfectio in motu consistit est Deo similius quā- I do mouetur, quàm quando quiescit, quamuis Deus nunquam moueatur.

AD SECVNDVM dicendū, q uirtus, quæ de sua natura habet q̃ sit in materia magis est potens in materia existens, quàm à materia separata, quamuis absolutè loquendo, uirtus à materia separata sit potentior.

AD TERTIVM dicendū, q quamuis in actu intelligendi anima corpore nō utatur, tamē perfectio corporis quodāmodo ad perfectionem operis* intellectualis cooperabitur, inquantum ex coniunctione corporis gloriosi anima erit in natura perfectior, & per consequens in operatione efficacior, & secundum hoc ipsum bonum corporis cooperabitur quasi instrumētaliter ad operationem, in qua beatitudo consistit, sicut etiā Philosophus ponit in 1. Ethic.* q bona exteriora

*Glo. ord. ibi.

[illegible] simpliciter in suo esse naturali (cū unaquæq; pars sit pfecta or in toto q̃ ab ipso separata;) & quāto aliquid est pfectius in esse tanto pōt pfectius operari.

¶Examen. Ly simpliciter. Idest secūdū oēm cōsiderationē. Hoc est secundū considerationē qua anima perficit corpus tanquā forma materiam, & secundū cōsiderationē qua anima non habet impedimentū à corpore in operando. Tunc .n. habebit corpus gloriosum quod nullum afferet impedi- (concl. m) mētum animæ operanti, sicut nunc affert. Vnde aīa nunc separata est quidem perfectior in operando eo q à corpore grauabatur in præsenti uita, sed est imperfectior in esse specifico, tunc aūt om- (concl. p) nib[us] modis, ut tactū est, erit perfectior.

¶CONCL. 3ª. Si à corpore remoueatur omne illud, per qd animæ actioni resistit, aīa erit simpliciter perfectior in corpore tali existens q̃ per se separata.

¶Examen. Ly omne illud, per qd &c. Idest si remoueatur fomes a corpore, qui est illa corruptio, de qua dicitur Sap. 9. corpus quod corrūpitur, aggrauat animam. Fomes .n. est inclinatio ad malū, ratione cuius dicitur Gen. 8. sensus & cogitatio humani cordis ad malū prona sunt ab adolescentia sua. Et hoc, quia fomes s primo parēte existēte adhuc in terrestri paradiso incœpit. Vult ergo dicere textus, p ly omne illud per quod resistit actioni animæ: quòd si remoueatur totaliter fomes. Et hoc in resurrectione solum modo erit, ut alibi supra dictum est.

Ly simpliciter. Id (concl. s) est omnibus modis. Hoc est: & scdm naturā speciei, & secūdum operationē.

¶PROB. Quia ex dictis patet.

¶CONCL. 4ª Perfectior erit beatitudo animæ post resurrectionem corporis

quàm ante.

¶PROB. Quia animæ operatio erit perfectior (cum ipsa anima tunc in esse sit perfectior.)

¶NOT. in signum huius q anima tunc perfectior erit, est: q ipsa separata naturaliter appetit coniūgi ad corpus. in signū aūt q tunc sua operatio erit perfectior, est d ctum Hieronymi quod ex appetitu corporis retardatus, &c. [illegible] sin. Pro sana intelligentia dicti [illegible] uide 1 2. q. 4. art. 5. ad quartum. (concl. u)

1m minor.

Anima à corpore separata Deo similior est q̃ corpori coniuncta. R. negatur ista, simpliciter. S. loquēdo de corpore glorioso de quo nunc sermo est.

¶NOT. Quòd si loquamur de corpore corruptibile, adhuc anima est perfectior, secundū quid tū i. scdm esse specificū. licet sit perfectior scdm aliquid aliud, idest secundum operationē (ut patet in exam. post prob. conclus 3ª.) & cōsequēter est Deo similior in corpore illo corruptibili simpliciter loquēdo q̃ extra, q in esse naturale præpōderat operationi.

* Aug id habet 12. super Genes c. 35. to. 3.

2m ad maiori.

Virtus. R. de natura sua non habens q sit in materia: nō aūt, de natura sua habens hoc. S. Tūc nihil contra: ut patet. Nam anima de natura sua habet q sit in corpore. Consequenter ergo magis erit similis Deo simpliciter (.i. quò ad specificam naturam) dicēda in corpore, q̃ extra, licet non simpliciter eo modo quo quando est in corpore glorioso. Vide exam. post prob. concl. 3ª.

*A[1]. operationis.

3m ad minori.

Non efficiet. R. per modum organi cooperantis: sed per modum complentis naturam specificam ex coniunctione ad animam. S. Tunc nihil &c. Quamuis enim in actu

*1 i. c. e. 5. circa fin. & c. 8. nō longe à fine to. 5.

in actu inte igcadi anima corpore non &c. ut in tex.

4m de maiori. Non sunt maius. ℞. sunt tamen p'us S Tunc nihil &c. ut patet in tex. à ly extensio autem gaudij non recipit &c.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primo: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum esse ab Apocal. 6. quòd beatitudo sanctorum erit maior post iudiciũ: & sic uidi subtus altare animas interfectorum Dei propter uerbum Dei, & clamabãt uoce magna dicentes: usque quo domine non iudicas, & non uindicas sanguinem nostrũ, & datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est illis, ut re quiescerent tempus adhuc modicum donec compleantur cõserui eorũ. Hæc ibi. Vbi denotatur ad literam desideriũ animarum sanctarũ ad resumendum corpora propria in quibus multa passæ sunt, ꝓpter uerbum Dei. Ex desiderio autem prædicto datur intelligi rectè sapientibus ꝙ beatitudo illarũ augebitur ex hoc. Alioquin aut non desiderarent, aut si desiderarent hoc non tamen sic intensè, ut notatur per ly clamabant uoce magna. Item à Rom. 8. Nos ipsi primitias spiritus habẽtes intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redẽptionẽ corporis nostri. Hæc ibi. Ex quibus dic ut supra. Itẽ ab Hebr. 11. Hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionẽ: Deo pro nobis melius aliquid prouidẽte, ut non sine nobis consummarentur. Hęc ibi. Ergo post acceptã repromissionem de qua ibi intelligit, i. post resumptionem corporum gloriosorum erunt magis cõsummati. i. perfecti, & melius prouisi.

¶ Secundò habes: a quomodo per rationẽ prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

Tertiò uides, quõ ex ijs nicissim Angelica doctrina hæc, & b declaretur, & consolidetur.

Vid. p S. Eccl. &c.

cooperantur instrumẽtaliter ad fęlicitatem uiæ.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis finitum infinito additũ non faciat maius, tñ facit plus: quia finitum, & infinitum sunt duo, cum infinitum per se acceptum sit unum. Extensio autem gaudij nõ recipit maius sed plus. B Vnde extensiuè augetur gaudiũ, secũdum ꝙ est de Deo, & de gloria corporis respectu gaudij, qđ erat de Deo, gloria autem corporis operabitur ad gaudij intensionem, quod est de Deo, inquantum cooperabitur ad perfectionem operationum, qua anima in Deum fertur. Quanto enim operatio conueniens fuerit perfectior, tanto delectatio erit maior, ut patet ex hoc, quod dicitur 4. Ethicorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum beatitudinis gradus mansiones dici debeant.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur ꝙ beatitudinis gradus mansiones dici nõ debeant. Beatitudo enim importat rationem præmij, sed h mansio nihil significat, quod ad præmium pertineat, ergo diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

2 Præterea. Mansio locũ significare videtur, sed locus quo Sancti beatificabuntur, non est corporalis, sed spiritualis, scilicet Deus, qui unus est, ergo non est nisi h una mansio, & ita diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

3 Præterea. Sicut in patria erũt homines diuersorum meritorũ, h ita nunc sunt in purgatorio, & in lymbo Patrũ fuerũt: sed in purgatorio, & lymbo non distinguũtur mansiones, ergo similiter nec in patria.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 14. In domo patris mei mansiones multæ sunt, &c. quod August.* exponit de uarijs gradibus præmiorum.

4 Præterea. In qualibet ciuitate ordinata est mansionum distinctio, sed cęlestis patria ciuitati comparatur, ut patet Apoc. 21. ergo oportet ibi diuersas mãsiones distinguere secundum diuersos beatitudinis gradus.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ motus localis est prior omnium aliorum motuũ, ideo secundum Philosophum, * nomen motus, & Distantiæ, & omniũ huiusmodi, C deriuatũ est à motu locali ad oẽs alios motus: finis aũt motus localis est locus, ad quẽ cum aliquis peruenerit, ibi manet quiescens, & in eo conseruatur, & ideo in m quolibet motu ipsam quietẽ in fine motus, dicimus collocationem, uel mansionem, n & ideo cũ nomen motus deriuetur usq; ad actum appetitus, & uoluntatis, ipsa p assecutio finis appetitiui motus, dicitur mansio, q aut collocatio in fine, D & ideò s diuersi modi consequendi finem ultimũ diuersæ mansiones dicuntur, r ut sic unitas domus respondeat unitati beatitudinis, quæ est ex parte obiecti, & pluralitas mãsionũ respondeat differentiæ, quæ in beatitudine inuenitur ex parte Beatorum: sicut etiam uidemus in rebus naturalibus ꝙ est idem locus sursum, ad quem tendunt omnia leuia, sed unumquodque E pertingit propinquius, secundũ quod est leuius, & ita habent diuersas mansiones secundum differentiam leuitatis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ mansio importat rationem finis, & per consequens rationem

A ¶PROB. Quia patet ex terminis (cum finis motus localis sit ubi manet quiescens mobile cũ peruenerit ad illum.)

¶Examen. Ly in quolibet motu. Hoc dicitur, quia à motu locali deriuatur hoc nomen motus ad omnes alios. Et propter hoc ualet consequentia probationis ad conclusionem.

¶CONCL. 2a. Assecutio finis motus appetitiui dr̃ mansio.

¶PROB. Quia hoc nomen motus deriuatur usque ad actũ appetitiui ac uoluntarij.

¶*Corollarium*. Ergo hoc nomine motus licitè utimur, nõ tm̃ cum incorporalibus, sed etiam in spiritualibus. Verùm in corporalibus, propriè: in spiritualibus uerò metaphoricè, hoc est similitudinariè. Hinc licitè attribuitur Deo terminus localis à quo Hier. 17. Recedentes à te, in terra scribentur; & ad quem Psal. 33. Accedite ad eũ, & illuminamini: & Iacob. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit uobis.

Trac. 67. in Ioã. parum ante med. to. 9

*Li. 8 Physica. 55. & 56. to. 2.

¶CONCL. 3a. Diuersi modi cõsequẽdi finẽ ultimũ dicũtur mansiones diuersæ.

concl. m

¶Examẽ. Ly modi cõsequendi. Scilicet dũ in patria est aliqs nõ in uia. Nã modi consequendi, ut in uia nõ dicerẽtur mãsiones, sed potius extensiones quædã, seu profectiones iuxta illud Philip. 3. in anteriora extendens me ipsum ad destinatũ persequor brauium supernæ uocationis, seu ambulatio Psal. 118. Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege domini, seu tabernacula Psal. 131. Donec inueniam locum domino tabernaculũ Deo Iacob; aut aliquid huius modi: quæ omnia dicunt non mansionem, sed mutationem de loco ad locum. Significat ergo textus per ly diuersi modi consequendi finem ultimum id, quod solet dici de his, qui iam adepti sunt principale intentum, dispari hos tamẽ gradibus, ꝙ diuersæ differentiæ sunt in illis respectu intenti iam acquisiti: hoc est ꝙ differenter fruuntur fine iã acquisito. Vide ad 2m, & pulchra exempla residui cuip.

concl. p

concl. s

QVÆST. XCIII. ART. II.

CONCL. 1a. In quolibet motu ipsam quietem in fine motus, dicimus collocationem uel mansionem.

¶PROB. Quia patet ex dictis.

1m minor. Mansio nihil significat quod ad præmium pertineat. ℞. negatur ista S. ut patet in tex. Tunc nihil &c.

¶NOT Qui hīc mo & māsio i motu locali & alijs corporalib* mo tibus hēt rōnē pmij cuiuidā. Nā pręmiū laborāut seu mobilis in uia est quiescere post motū, q̄ est manere in fine, & māsio ipsa.

F uersas mansiones & gradus: quoniam & in ciuitatibus, à quibus metaphoram sumit, diuersi gradus reperiuntur: & maximè hoc significat, quia ibi ad literam B. Ioan ponit diuersa, scilicet & fundamenta, & murum, & portas, & diuersos lapides preciosos, & alia plurima, quæ diuersitatem mansionum significant.

2^m de conclusione. Non est nisi una mansio &c. ex parte loci, nō ex parte graduum appropinquādi ad locum illum. §. Hoc ast, ex parte obiecti, non ex parte differentiæ beatorum: ut in corp. Tunc nihil &c. ut patet.

3^m d̄ maiori. Id est, &c. quantum ad esse diuersorū meritorū: non, quantum ad perueniendum ad ultimum finem §. Tūc nihil &c. ut patet ex cōclusione 1^a. Inde enim habetur quòd mansio dicitur affectuis non cuiuscunque sed finis ultimi ad quem tendebat appetitiuus motus.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem interimat hæresim Iouiniani. (Plat. Iouinianus.) dicentis: beatos omnes pares esse in gloria, & in beatitudine cœlesti nullam esse premiorū differentiam. Itē Philolophorum (Directorium Inquis. 2 par q. 4.) dicentium quòd omne peccatum est uniforme & æquale; unde sic nocens est ille, qui paleas furatus est, ueut qui aurum uel argentum & non plus uel minus. Item Iouiniani Apostatæ (ut refert August.) dicentis: paria esse peccata in hac uita, & mer ta in alia. & pares omnes esse peccantes i peccatis & pares fore in pœnis. Item Catharorum (ut refert Cardinalis Turrecremata de ecclesia, lib. 4. cap. 35.) dicentium: pares omnes erunt in pœna uel in gloria.

1 Vel. pro S. ecclesia

*Al. distinguuntur.

*Lib. 1. Ethic. ca. 8. parū ante fine, to. 5.

2 ¶ Secundò habes: quō per rationē ostēdas eas meritò damnati è Ioan. 14. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Hæc ibi. Idest uarij gradus præmiorum. Item à &c. ut 1. par. quæst. 12. art. 6. & quæstio. 20. art. 3. appen. Item à 1. Cor. 15. Stella à stella differt in claritate. Item à &c. ut q. 92. ar. 3. appen. Item ab Apocal. 21. Veni, & ostendā tibi sponsam uxorem agni. Et ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem, &c. Hæc ibi. Vbi per hanc sponsam & ciuitatē intelligit cœlestem patriam i. ibi existentes. Significat ergo di-

præmij, quod est finis meriti.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd quāuis sit unus locus spiritualis, tamen diuersi sunt gradus appropinquandi ad locū illum, & secundum hoc construūtur diuersæ mansiones.

AD TERTIVM dicendum, quòd illi, qui erant in limbo, uel nunc sunt in purgatorio, nondum peruenerunt ad suum finē, & ideo in purgatorio, uel in limbo non distinguuntur mansiones, sed solum in paradiso, & in inferno, ubi est finis bonorum, & malorum.

ARTICVLVS III.

Vtrum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuersæ mansiones nō distinguantur penes diuersos gradus charitatis. Quia Matth. 25. dicitur: Dedit vnicuique secundum propriam uirtutem: propria autem uniuscuiusque uirtus est eius uis naturalis, ergo, & dona gratiæ, & gloriæ * distribuuntur secundum h diuersos gradus uirtutis naturalis.

2 Præterea. In Psalmo dicitur: Tu reddes unicuique secundum opera h sua: sed illud, quod redditur, est beatitudinis mensura, ergo gradus beatitudinis distinguuntur secundum diuersitatem operum, & non secundum diuersitatem charitatis.

3 Præterea. h Præmium debetur K actui, & non habitui: unde fortissimi non coronantur, sed agonizantes, ut patet. 1. Ethic. * & secundæ Timot. 2. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Sed beatitudo est præmium, ergo diuersi gradus beatitudinis non erunt secūdum diuersos charitatis gradus.

G SED CONTRA est, quòd quanto aliquis est Deo magis coniunctus, tantò erit beatior: sed secundum modum charitatis est modus coniunctionis ad Deum, ergo secundum differentiam charitatis, erit & diuersitas beatitudinis.

Præterea, Si simpliciter sequitur ad simpliciter, & magis ad magis: sed habere beatitudinem sequitur ad habere charitatem, ergo, & habere maiorem beatitudinem sequitur ad habere maiorem charitatem.

H RESPONDEO, Dicendum, quòd principium distinctiuum mansionum, siue graduum beatitudinis est duplex, scilicet propinquum, & remotum. Propinquum est diuersa dispositio, quæ erit in beatis, ex qua contingit diuersitas perfectionis apud eos in operatione beatitudinis; sed principium remotum est meritū, quo talem beatitudinem consecuti sunt. m Primo autem modo distinguuntur mansiones secundum charitatem patriæ, * quæ I quāto in aliquo erit perfectior, tanto eum reddet capaciorem diuinæ claritatis, secundum cuius augmētum augebitur perfectio uisionis diuinæ. Secundo uerò modo distinguuntur mansiones secūdum charitatem uiæ. Actus enim noster non habet, q̄ sit meritorius ex ipsa substantia, sed solum ex habitu uirtutis, quo informatur: ius autem merendi in omnibus uirtutibus est ex charitate, quæ habet ipsum finē pro obiecto, & ideò diuersitas in merendo tota reuertitur ad diuersitatem charitatis: & sic p charitas uiæ distinguet mansiones per modum meriti.¶

ficaus Item à Luc. 7. Duo debitores erant cuidam feneratori unus debebat denarios quingentos, & alios quinquaginta. Hæc ibi. Vbi peccatores diuersi, dispariaque peccata ad literam significantur. Item à Luc. 12. Seruus sciens uoluntatem domini sui & non faciens, uapulabit plagis multis, nesciens autem, & non faciens uapulabit plagis paucis. Item à Concil. Flor. sess. ult. in liter. sct. union. Diffinimus, animas, quæ sunt purgatæ in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum & unum sicuti est, meritorum tamen diuersitate alium alio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali peccato mortali, uel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas. Hæc ibi.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturam & patrum pro quanto diuersas mansiones beatitudinis esse in finibus & intelligas, & probes, & tuearis. 3

concl. m

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciffim Thomistica doctrina hæc, & declaratur, & consolidetur. 4

QVÆST. XCIII. ART. III.

CONCL. 1^a. Mansiones distinguūtur secundum charitatē patriæ tanq̄ principium propinquū distinctionis mansionum. 401

¶PROB. Quia quāto perfectior erit charitas patriæ i aliquo, tanto reddet eum capaciorem claritatis diuinæ. concl. p

¶CONCL. 2^a. Charitas uiæ tanquàm remotum principium distinguet mansiones per modum meriti.

¶Exam. Ly p modū meriti. Scilicet de cōdigno. Huic. n. meritò redd. beatitudo diuinæ u. finis; merito aūt de congruo nō sic. ppter: ut colligi ex 1. 2. q. 14. at. 3 6 & 10. Et q̄a meritū est, anteq̄ perueniat quis ad patriā ubi recipiat pręmiū correspondens, ideo ipsa charitas causans meritum dicitur esse principiū remotū.

¶PROB.

¶PROB. Quia ius merendi io omoibus uirtutibus est ex charitate habita in eis.

¶Corollarium. Ergo charitas patriæ non facit mereri, rõne status, quia uidelicet tam amplius habentes illam non sunt in statu merendi: facit autem uidere Deum, & diuersimode, ut a di. uersum gradum ipsiusmet charitatis: & quia in uisione Dei, io quocúque gradu ibi uideatur cõsistit premium: ideo diedum est, q charitas patriæ distinguit mãsiones per modum premij. In idem ergo redibit dicere, q charitas aliqua distinguit mãsiones p modum præmij, & tanquam principium propinquom: sicut & in idem redit dicere, q charitas aliqua distinguit mansiooes per modum meriti, & tanquam principium remotum. Nã meritum se habet remotè ad præmiom io comparatione ad actualẽ capacitatẽ actualis uisiõis diuinæ, q charitas patriæ facit (ut dictũ est) sicut charitas uiæ meretũ.

1^m de cõclusione. Secũdũ diuersos gradus uirtutis naturalis. i. tãquam dispositionem materialẽ: non tanquam complementum formale. §. loquendo tamen de uirtute illa naturali, vt complectitur quẽdam conatũ de quo in tex. Tunc nihil &c. Nam cõclusiones loquuntur de distinctiuo formaliter, non materialiter.

2m Psalmus. Opera sua. i. ut informata sunt charitate: non aliter. §. loquendo uidelicet de operibus bonis. Tũc nihil &c. Nam cõclusiones (ut dictũ est) formaliter intelligũtur: & forma operũ est charitas.

*Al. bono increato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus ibi non accipitur solum pro naturali capacitate, sed pro naturali capacitate simul cum conatu ad habendam gratiam; & virtus hoc modo accepta erit quasi materialis dispositio ad mensuram gratiæ, & gloriæ suscipiendæ, sed charitas est formaliter complens meritum ad gloriam: & ideo distinctio gradus in gloria accipitur penes gradus charitatis, potiùs quàm penes gradus virtutis prædictæ.

AD SECVNDVM dicendum, quòd opera non habent, quòd eis retributio gloriæ reddatur, nisi inquantum sunt charitate informata, & ideo secundum diuersos charitatis gradus erunt diuersi gradus in gloria.

AD TERTIVM dicendũ, quòd quàmuis habitus charitatis, uel cuiuscumque uirtutis non sit meritum, cui debeatur præmium, est tamen principiũ, & tota ratio merendi in actu: & ideo secundum eius diuersitatem præmia distinguuntur, quamuis etiam ex ipso genere actus possit aliquis gradus in merendo considerari, non quidem respectu præmij essentialis, quod est gaudium de* Deo, sed respectu alicuius accidentalis præmij, quod est gaudium de aliquo bono creato.

3m de maiori. Actu. i. informato charitate: non actu i ipso ab illa. §. loquẽdo videlicet de pmio essentiali. Tunc nihil &c. Nam sufficit cõclusioni secundæ pro suo intento, q charitas sit tota rõ merendi beatitudinem in qua sunt mansiones prædictæ.

Item de maiori. Præmium. i. accidentale: non essẽtiale. §. Tunc nihil &c. Nam rõcluſiones intelligunt præcipuè de præmio essentiali. Vide 3m. responsum tex. Ly quamuis etiam ex ipso genere actus &c.

¶NOT. Actus informatus charitate, si consideretur secundũ se, puta q est ieiunium, q est castitas, q est eleemosina, & hmõi, tunc dicitur considerari ex ipso genere actus: & tunc præmium redditum ipsi actui, dicitur præmium accidentale: hoc est, nõ principale. Accidentale enim nõ dicitur hic quasi adsit, & absit, cum in æternum maneat, neq; est dicitur accidentale quasi q sit de genere accidentis. i. non de genere substantiæ, quia A hoc modo præmium substant ale esset accidentale. Nam proid substantiale, quod est uidere Deum est de genere accidentis, & non substantiæ, inquantum se tenet ex parte intellectus nostri: cum sit operatio quædam, puta contemplatio de Deo. Dicetur ergo substantiale, quia est de essent a beatitudinis. & dicetur accidentale, quia non est de essentia illius. Quamuis enim actus boni essentialiter. i. de necessitate præcipue quantum ad mereodum beatitudinem: tamẽ beatitudini in patria sufficit pro essentiali præmio uidere Deum, & gaudere de illo, unde q uid aliud occurrit, de quo gaudeans: hoc dicitur accidentale præmium.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primu: quò per rationem ostendas, meritũ in sioua tum esse tanquam in rad ce à Luc. 7. q mãsiones distinguuntur penes gradus charitatis: & sic. Remittuntur ei peccata multa: quoniã dilexit multum. Hęc ibi. Vbi mõstratur q secundum gradus charitatis correspondet remissio peccatorum, & consequenter meritum oĩ æterni: tum io te missione peccatorũ apertatur ianua cœlestis, q. 10. ar. 3. Cũm ergo io cæleſti patria mã ssiones distinguũtur at. 2. relinquitur q per illud idem ostẽdat Euãgelista, quòd gradus diuersi mansionum distinguuntur pęnes grad9 charitatis oĩæ, quæ est ratio merendi: & cõsequenter charitatis patriæ quæ est ratio capacitatis actualiter præmium pro merito recipiendi. Item a Cõcil. Flor. ut art. 2. appen. per ly merito tũ diuersitate aliũ alio perfectius. Vbi hoc anotato, applica ad propositum, ut mõne supra.

Vul. p S. Eccl. &c.

Tho. 4. d. 50. q. 2. a. 4. q. 3. & seq.

*Gl. inter lio. ibi. & hẽt Aug. de cura p mortuis, c. 13. & 15.

†Li. 10. e. 4. circa med. 1. 5.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tueans.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

B

QAESTIO XCIIII.

De modo, quo Sancti se habebunt erga damnatos, in tres articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandũ est de modo, quo se Sancti habebunt erga damnatos.

Circa quod quæruntur tria.

Primò, Vtrum Sancti pœnas damnatorum videant.

Secundo, Vtrum eis compatiantur.

Tertiò, Vtrum de eorum pęnis lætentur.

ARTICVLVS I.

C

Vtrum Beati, qui erunt in patria, videbunt pęnas damnatorum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q Beati qui erũt in patria, non uideant pęnas dãnatorum. Maior. n. est distantia dãnatorum à Beatis, quàm uiatorũ: sed viatorũ facta non * uident, vñ Isa. decimonono: Abrahã nesciuit nos: dicit Glo. Nesciũt mortui ẽt Sãcti, qd faciũt D uiui ẽt eorũ filii, ergo multo minus uident pœnas damnatorũ.

¶2 Præterea, Perfectio uisionis depẽdet à perfectione uisibilis: vnde Philosophus dicit decimo Ethicorũ, † quòd perfectissima sensus operatio est sensus maximè dispositi ad pulcherrimum sub uisu cadentiũ, hergo ecõtrario turpitudo visibilis redũdat in imperfectionẽ visionis: sed imperfectio nulla erit in beatis,

E

QVÆST. XCIIII. ART. I.

CONCL. 1a. A beatis nihil subtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertineat. 402

¶PROB. Quia patet.

¶NOT. Et quidẽ ex terminis. Aliter. n. nõ essent pfectẽ beati.

CONCL. 2a. Datur beatis, ut pęnam impiorum pfectẽ uideãt.

¶Examen. Ly perfectẽ. Speculatiue scilicet nõ aliquo modo, practicè: ut melius patebit etiam ea applicatione sreundi articu ad huno locum. Inde enim habetur: q nullam compassionẽ ad damnatos ex tali uisione concipient.

¶ROB.

¶PROB. Quia 1. & ex hoc beatitudo magis complacebit sanctis, 2. & ex hoc vberiores gratias Deo agent de sua beatitudine.

1m de minori. Non uident. ℞. naturali cognitione: nō aliter. S. Tunc nihil contra. Sufficit. n. q.

videāt ad conclusionem secundam uel ficandam, nec requiritur ut uideant cognitione naturali.

¶NOT. Vide. 1. par. q. 89. ar. 8. Ex hoc dic quod illa authoritas Isaiæ adducta in argumento cum glosa ue rificatur tantum attendendo cognitionem naturalem. *Gl. ordi. hi.

2m cōsequētia. Ergo &c. ℞. negatur consequentia. s. Nam quāuis pulchritudo uisibilis ad perfectionē &c. ut in textu. concl. m

¶NOT. Quòd ex turpitudine uisa nō inficiatur visus uidētis uerificatur etiam de viatoribus. Nam videmus cloacas & lutum, & tamen inde oculus non inficitur. Non uideretur ergo beatus per hoc dixisse aliquid noui de uisione sanctorum & Dei, quando dixit quod turpitudo sine uisionis infectione esse potest: nisi per hoc aliquid aliud cointelligeret. Cointelligit autem tristitiam uel aliquid simile, cuius uti que sancti capaces nō sunt: & consequenter eorum uisus sine infectione, aut tristitia aliqua etiā quod uideat res turpes eē pōt: quod non est de nobis. Licet enim ex turpitudinibus uisis non inficiatur oculus uiatorum (vt dictum est.) tamen modo suo ex hoc tristatur, ut patet per experientiam. concl. p *Li. 12. Moral. ca. 21. circa prī. Iob. 14.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quō per rationem ostēdat meritò eē insinuatū ab Esaiæ ultimo quod beati in patria uidebunt pœnas damnatorum: & sic. Egredientur, & uidebunt cadauera uirorum, qui p̄uaricati sunt in me. Hæc ibi. Vbi, non tantum ante iudicium, sed etiā post sanctos talem visionem habere denotare uidetur. Propter hoc enim dicit ly cadauera, quod nomē significat cor- F pora mortuorum. Patet autem quòd damnati non habent corpora nisi post iudicium. Corpora autem ipsorum uocantur hic cadauera propter interpretationem quandam huius nominis. Cadauer enim dicitur quasi caro data uermibus. Et huiusmodi sunt damnatorum corpora, etiam quòd sint uiua. Nam data sunt uermibus corrodentibus continuè corpora eorum. Vnde Esaias supradicta cōfirmans mox subdit ibid. Vermis eorū non morietur. Hæc ibi. Hic autem uermis, licet sit directè in animas, est tamen indirectè per quandā reuerberationem in corpora. Animæ namque ex vermiculo. i. ex sinderesi, seu conscientiæ remorsu admodum afflictæ & tristes efficiēt similem tristitiā in corpora sua: propter quod scriptum est Prou. 17. Spiritus tristis exsiccat ossa. Nota etiā in authoritate Esaiæ ly egredientur, quod illa egressio sanctorum non erit aliqua cessatio uel interruptio à diuina uisione, eo modo quo quis viator à contemplatione præcedēte egrediens applicatur ad aliquid aliud: sed egressio illa dicit solūmō sem cognitā inferiorem, quam sit diuina essentia. Quasi dixerit, uidendo essentiā uidebunt & per illā pęnas damnatorum: sed essentia diuina illos essentialiter beatificabit, nō sic autē pęnarum ut sic non item.

¶Secundò habes: quō per rationem p̄dicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò ut deinceps ex his uicissim Angeli ca doctrina hęc & declaretur, & consolidetur. concl. m 3

ergo non videbunt miserias dānatorum; in quibus est summa turpitudo.

Sed contra, est quod dicitur Isaiæ vltim. Egredientur, & videbunt cadauera uirorum, qui præuaricati sunt in me: Glos. *Electi egredientur G intelligentia, uel uisione manifesta, ut ad laudem Dei magis accendantur.

Respondeo, Dicendum, quòd à m beatis nihil subtrahi debet, quod ad perfectionē beatitudinis eorum pertineat. Vnumquodque autem ex comparatione contrarij magis cognoscitur, quia contraria iuxta se posita, magis elucescunt: & ideò vt beatitudo Sāctorum eis H magis complaceat, & de ea uberiores gratias Deo agāt, p datur eis ut pœnam impiorum perfectè uideant.

Ad primum ergo dicendū, quòd Glossa illa loquitur de Sanctis mortuis secundum possibilitatem naturæ. Non enim oportet, ut naturali cognitione cognoscant omnia, quæ erga uiuos aguntur, sed Sancti, qui sunt in patria, omnia clare I cognoscunt, quæ aguntur, etiā apud viatores, & apud damnatos. Vnde Gregorius *dicit. 12. lib. Moral. De animabus sanctis sentiendum non est, scilicet, quod Iob ☐ dicit, siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, nescient, &c. quia qui intus habent Dei claritatem, nullo modo credendum est quod sit foris aliquid, quod ignorent.

Ad secundum dicendum, K quòd quamuis pulchritudo uisibilis ad perfectionem faciat uisionis uisibilis; tamen turpitudo sine visionis infectione esse potest. Species enim rerum in anima per quas contraria cognoscuntur, non sunt contrariæ: vnde etiam Deus, qui perfectissimam cognitionem habet, omnia pulchra, & turpia videt.

Articvlvs II.

Vtrum Beati compati tantur miserijs damnatorum.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd Beati miseriis damnatorum compatiantur. Compassio h enim ex charitate procedit: sed in beatis erit perfectissima charitas, ergo maxime miseriis dānatorum compatientur.

2 Præterea. Beati nunquā erunt elongati tantum a passione, quantum Deus est: sed Deus quodammodo miserijs nostris compatitur, vnde, & misericors dicitur, & similiter angeli, ergo Beati h compatientur miseriis damnatorum.

Sed contra, Quicunque alicui compatitur, fit miseriæ eius quodammodo particeps: sed Beati non possunt esse participes alicuius miseriæ, ergo miserijs damnatorum non compatiuntur.

Respondeo, Dicendum, quòd misericordia, uel compassio potest in aliquo inueniri dupliciter. Vno modo per modum passionis, alio modo per modum electionis. In beatis autem non erit aliqua passio in parte inferiori, nisi consequens electionem rationis: unde m nō erit in eis compassio, uel misericordia nisi secundum electionem rationis. Hoc autem modo ex electione rationis, misericordia, uel compassio nascitur, scilicet pro ut aliquis vult malum alterius repelli: unde in illis, quæ secundum rationem repelli non uolumus, compassionem talem non habemus. Peccatores autem quamdiu sunt in hoc mundo, in tali statu sunt, quòd sine præiudicio diuinæ iustitiæ possunt in beatitudinem transferri de statu miseriæ, & peccati; & ideo p Beatorum compassio ad eos locum habet, & secundum electionē voluntatis, prout Deus, angeli,

QVAEST. XCIIII. ART. II.

CONCL. In beatis non erit cōpassio, uel misericordia, nisi secundum electionem rationis. 4°3

¶Examen. Ly electionē rationis. Hoc est quando aliquis vult aliquid secundū ordinē uere prudētiæ. Quasi ergo diceret quod in beatis non erit cō passio, uel misericordia nisi secundum quod vera prudentia requirit. Quia uerò prudētia recta requirit quādoque quod circa quosdā habeant concl. p

habeant compassionem, modo suo: & circa alios non habeant: A nem, uel misericordiam ad id, quod compassionis uel miseri-
id coconclusio præsens ex modo loquendi innuit, quod cum- cordiæ non est capax, cuiusmodi sunt damnati.
passio aliquando est in eis, aliquando non.

¶PROB. Quia supponitur clara.

¶NOT. Et meritò. Nam si uiatores iusti debent esse uerè pru dentes secundum il lud Matth. 10. Estote prudentes sicut serpentes: multo magis comprehensores. ut dictum est supra. q. 83. 84. 85. articulis multis, quòd corpus beatorum erit totaliter subiectum spiritui, tantum, & spiritus Deo, id quod est secundum rectam rationem semper operari: ideo non mirū quòd conclusio præsens de sanctis dicat hoc.

& beati eis compati dicitur, eorum salutem uolendo, & secundum passionem sicut compatiū tur eis homines boni in statu uiæ existentes: sed in futuro non poterunt transferri à sua miseria, unde ad eorum miserias non debet esse compassio secūdum electionem rectam, & ideo Beati, qui erunt in gloria, nullam compassionem ad damnatos habebunt. B

CONCL. 1ª. Beatorum compassio ad peccatores quandiu sunt in hoc mundo locum habet, & secū dum electionem uoluntatis, & secundū passionem.

¶Examen. Ly beatorum. Scilicet uel in uia, uel in patria existentium. Comprehendit enim nūc utrosq; quod denotatur per ly secundū passionem, cum passio non detur incōprehensoribus.

¶Ly quandiu sunt in hoc mundo. Scilicet motus aut uiculū

AD PRIMVM ergo, dicendum, quòd charitas tunc est compassionis principium, quando possumus ex charitate uelle remotionem miseriæ alicuius: Sed Sācti ex charitate hoc uelle non possunt de damnatis, cum diuinæ iustitiæ repugnet, unde ratio non sequitur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Deus dicitur esse misericors, inquantum subuenit illis, quos secundum ordinem sapientiæ, & iustitiæ suæ conuenit à miseria liberari: non quòd damnatorum misereatur, nisi forte puniendo citra condignum.

1m maior. Compassio ex charitate procedit quando ex charitate potest desiderari remotio miseriæ alicuius: non aliter Sic nihil &c. ut patet in textu, & corp.

¶NOT. Ecce quòd sub alijs uerbis denotat, id quod antea dictū est, scilicet quòd miseria damnatorum nō potest esse obiectum cōpassionis, sed quòd non potest esse capax illius.

2m cōclusio. Beati compatientur miserijs dānatorū. Si secūdum ordinem sapientiæ & iustitiæ diuinæ cōueniret eos liberati à miseria. Tūc nihil &c. Quintmò quia secū dum ordinem sapientiæ & iustitiæ diuinæ non cōueniret eos liberari: ideo beati non compatientur illis. Et hæc sit probatio nostra conclusionis ultimæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum Beati læteatur de pœnis impiorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Beati non lætentur de pœnis impiorum. Lætari enim de malo alterius ad odium pertinet: sed in Beatis nullum erit odium, ergo non lætabuntur de miserijs damnatorum.

2 Præterea. Beati in patria erunt summe Deo conformes: sed Deus non delectatur in pœnis nostris, ergo Beati non delectabuntur in pœnis damnatorum. C

3 Præterea. Illud, quod est vituperabile in uiatore, nullo modo cadit in comprehensore,

APPENDIX.

EX articulo habet. ¶Primò: quo modo per rationem tanquam in radice interimat hæresim Origenis (Prat. Origenistæ.) dicentis: nō seriam non fore perpetuam: & miseriæ quædam teneri alternationes: & miseriæ nec circulus quidam. Item Libertinorū (Prat. Libertini) dicentiū; quòd misericordia Dei Diabolo post iudicium præstō erit. Item & Origenistarum (Prat. Origenistæ) dicentium idem, uidelicet dæmones & alios fore saluandos. Per hoc n. quòd comprehensoribus denegat misericordiam erga dānatos, articulus præsens: monstrat simul, quòd disserenti patere pōt: quòd nonquam damnati fatuus capaces erunt. Adde, quòd istud est fundamentū super quod pendet tota cōclusio: ut patet in corp. & argumen. Adde & illud dictū respōsū ad 2m quòd scilicet damnatos secundū ordinem sapientiæ & iustitiæ diuinæ non cōuenit liberari à miseria: & sic uidebit articulū præsentē ex multis partibus militare contra phantasmata illa hæreticalia. Militat & articulus 3. & quidem à fortiori, contra easdē hæreses. Vide tu ibi, & benè considera. Vtil. p. S. Eccl. &c.

conclu.

etiam comprehendendo. Nam etiam tunc potest quis de statu peccati reduci ad statum iustitiæ: cùm adhuc in corpore sit. Statum. n. immutabilem non constituitur anima, nisi post casum mortis, quod annotauit Eccles. 11. Vbi ceciderit lignum ibi erit. Hæc ergo conclusio per ly quandiu sunt in mundo, denotat, quòd post discessum à mundo nullus poterit iustus com pati eis durante iustitia. D

¶PROB. Quia Deus, Angeli, aliiq; comprehensores uolunt salutem peccantium quandiu sunt capaces reuertionis ad bonum: 2. Quia (ly secundum passionem:) boni uiatores compatiuntur peccatoribus.

¶NOT. Ratio quare boni uiatores compatiuntur peccatoribus, inter alias est hæc, quòd ipsi boni timent sibipsis de casu, iuxta illud, qui se existimat stare, uideat, ne cadat: considerantes illud Augustini, Non est peccatum quod faciat homo, quin non faceret alius homo si non iuuaretur ab eo, à quo factus est homo. Et quoniam sciunt superbiam mereri casum: ideo superbiam fugientes induunt per affectum infirmitatem peccantium, & sic dicuntur compati eis. Et per hoc à Deo tutari merentur, ne cadant. Confirmatur idem textus ex sancto Gregorio Papa dicente, quòd uera iustitia compassionem habet. Intelligetur secundū textus limitationē hanc, quandiu peccatores sunt in hoc mūdo.

CONCL. 3ª. Beati in gloria nullam compassionem ad damnatos habent, neq; habebunt. E

¶PROB. Quia damnati non poterunt nunquam transferri à sua miseria, & consequenter non debet esse compassio secundū electionem rectam ad eorum miserias.

¶NOT. Misericordia respicit miseriam subleuabilem, hoc est possibilem subleuari. Et quia non potest subleuari miseria dānatorum, ideo non est obiectum conueniens misericordiæ. Nō ergo ex duritia, seu crudelitate, aut animi & cordis rusticitate (quæ omnia procul absunt à comprehensoribus) prouenit, quòd non habent compassionem ad damnatos, sed id prouenit ex defectu damnatorum, seu ex defectu obiecti, cùm miseria eorū non possit esse obiectum misericordiæ. Sicut ergo oculus acutissimus non diceretur minus acutus ex eo, quòd neq; uidet, neq; potest uidere sonum uel saporem, quia huiusmodi non sunt suum obiectum: ita summa bonitas comprehensorum non poterit esse, uel dici minor ex eo, quòd nullam habet compassio-

¶Secundò habet: quomodo per rationem ostendas illas metō damnari in Luc. 16. Inter nos & nos chaos magnū firmatū est, ut qui uolunt hinc transire ad uos nō possint, neq; inde huc transmeare. Hæc ibi. Ibi à &c. ut q. 16 ar. 3. appen. & s. par. q. 62. ar. 8. & q. 64. ar. 2. item à Math. 25. Ibunt hi in supplicium æternum. Hæc ibi. Item à regulis fidei catholicæ ab Aug. recitatis &c. ut sup. q. 88. at. 1. appen. ubi nota ly nunquā carebunt pœna & c. Item à Marc. 9 Bonum est tibi debilem introire in uitā, quàm duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem: ubi uermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Hæc ibi. Vbi replicatū idem bis: & sic tot ibi ad literam: confundit prædictas hæreses.

¶Tertiò habet: quomodo per rationem ostendat meritō infinituarum à fortiori per psalmum 57. quòd sancti non compatientur damnatis: & lætabitur iustus, cum uiderit uindictam. Hæc ibi.

¶Quartò habet: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quintò uidensquo modo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XCIIII. ART. III.

CONCL. prima. Sancti non lætabuntur de pœnis, impiorum. 404

¶PROB.

¶PROB. Quia non lætabuntur de pœnis, inquantum pœnæ sunt.

¶NOT. Pœna ut pœna contrariatur appetitui, in quo consistit lætitia. Et ideo inquit textus, quòd non gaudent de pœnis, vt pœnæ, non amplius probans hoc, sed quasi præsupponens clarum. Et meritò. Nam pœna vt pœna, dicit aliquod lugibile, non appetibile: & lætitia dicit sequelã non fugam. Vnde cum odium fugam importet; pœna ut sic, odiri potest.

*Al. lætetur de

CONCL. 2ª. Sancti gaudebunt de pœnis impiorum per accidens. i. ratione alicuius adiuncti.

¶Examen. Ly adiuncti. Scilicet ad gaudium secundum se incitantis. Nam si illud adiunctum importaret fugam appetitus recti, tunc nõ rectè posset quis gaudere de pœna illa, puta, quando quis puniretur iniustè, tunc non licet gaudere de pœna illius per accidens. i. ratione illius adiuncti: quoniam si sic gauderet, lætaretur de iniustitia, & cõsequenter ipse gaudens esset malus, & gaudendo peccaret. Quemadmodum è contrario si adiunctum illud esset iustitia, seu iustum; tunc gaudent de pœna illa per accidens, gaudendo mereretur, si esset in statu merendi; vel salté per hoc ostenderet, se esse iustum, amareq; iustitiam. Non enim appetitus gaudet de aliquo nisi illud sit sibi conforme, sicut nec de aliquo tristatur, nisi inquantum illud est sibi difforme. Vnde & illos qui patiuntur pœnam iustam dicimus esse iustos, si gaudeant de pœnis suis, inquantum iustæ sunt: uel saltem non habeant odio illas inquantum iustæ sunt: & è contrario illos dicimus peccatores esse in hoc, quòd pœnas sibi inflictas à Iustitia oderunt inquantum iustæ. Et quia quæcunque à Deo fiũt iustè fiunt; nec aliter ut a Deo sunt, fieri possunt; & nihil pœnæ eum in mundo accidere potest, nisi Deo uolente (non enim pœna ut sic est peccatum:) ideo quoscunque pœnis afflictos dicimus uoluntatem suam conformare Deo debere, hoc est de pœnis suis inquantum à Deo sunt gaudere, uel saltem non odire.

Lætari de pœnis, quãn sit bonum uel malum.

Arist. m

consul. p

*Al. ordinem.

sed in homine viatore maxime est culpabile, q[y] reficiat aliorum pęnis, & maxime laudabile, ut de pęnis doleat, ergo Beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

Sed contra est quod in Psal. 57. dicitur. Lętabitur iustus cum uiderit uindictam.

G

Pręterea, Isa. ulti. Erunt usque ad satietatem visionis omni carni: satietas autem refectionẽ mẽtis designat, ergo Beati gaudebunt de pęnis impiorum.

Respondeo, Dicendum, quòd aliqd potest esse materia gaudii dupliciter. Vno modo per se, quãdo, scilicet, de aliquo gaudetur inquantum huiusmodi, & [m] sic Sancti non lætabuntur de pœnis impiorum [a]. Alio modo per accidens, idest ratione alicuius adiuncti, & [p] hoc modo Sancti de pœnis impiorum gaudebunt [a], cõsiderando in eis diuinæ iustitiæ [*] rectitudinẽ, & suam liberationem de qua gaudebunt. Et sic diuina iustitia, & sua liberatio erit per se causa gaudij beatorum, sed pęnę damnatorum per accidens.

H

Ad primum ergo dicendum, quòd lętari de malo alterius, inquãtum huiusmodi, pertinet ad

F ex hoc q alium audit esse bonum ædificatur, & quando audit eum esse malum scandalizatur: ita ex hoc quòd audit quis beatos gaudere de pœnis damnatorum ædificari deber, & de contrario (si diceremr sibi) scandalizari, quamuis impossibile sit hoc contrarium in eis fore.

odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiũcti: sic autem aliquis de malo proprio quandoque lætatur, sicut cum quis gaudet de proprijs afflictionibus secũdum quòd prosunt ei ad meritum uitæ. Iacob. 1. Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes uarias incideritis.

Ad secundum dicendum, q quamuis Deus nõ delectetur in pęnis, inquantum huiusmodi, delectatur tamen eis inquantum sunt per suam iustitiam ordinatæ.

Ad tertium dicẽdum, quòd in viatore nõ est laudabile, si delectetur de aliorum pęnis secundum se; est tamen laudabile, si delectetur de eis inquantũ habent aliquid boni annexum tñ alia rõ est de uiatore, & comprehensore. Quia in uiatore passiones frequenter insurgunt sine iudicio rationis; & tamen tales passiones interdum sunt laudabiles, secũdum quòd bonam dispositionem mentis indicant, sicut patet de verecundia, & misericordia, & pœnitentia de malo: sed in comprehensoribus non potest esse passio, nisi iudicium rationis consequens.

I

1ᵐ ď maiori

De malo. R. inquantum malum: non inquantum habet aliquod bonum adiunctum. S. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

¶NOT. Illa minor, scilicet in beatis nullum erit odium, intelligitur formaliter, hoc est, secundũ quòd exposcit materia subiecta ad cuius propositum adducitur: non autem intelligitur uniuersaliter. Licet enim nullum habeant odium contra aliquam creaturam, ut creatura est (secundum q in argumento sumebatur) tamen odium est in eis respectu peccatorum, inquantum peccantes sũt; quoniã etiam Deo odio sunt. & impius, & impietas eius.

2ᵐ de cõclusione. Non delectabuntur in pœnis. R. inquantum pœnæ sunt: nõ, inquantum è diuina iustitia ordinatæ sũt. S. Tunc nihil &c. ut patet.

3ᵐ maior. illud, quod est uituperabile in uiatore nullo modo cadit in comprehensore R. eo modo quo est uituperabile in uiatore: non eo modo quo in illo est laudabile. S. Tunc nihil &c. ut patet in tex. & ex dictis.

¶NOT. De uiatore & comprehensore quo ad hoc, quòd est gaudere de pœnis aliorum est quædam conuenientia, & quædã disconuenientia: ut notatur in tex. Et ideo quando de uiatoribus dicitur q gaudent de pœnis alicuius, potest nasci rationabiliter aliquod scandalum siue minus bona suspicio in mente audientium: ad quod non est sic de comprehensore, ubi nõ est tale periculum passionis sicut est in uiatore.

K

¶PROB. Quia sancti gaudent de rectitudine diuinæ iustitiæ, ac de sua ipsorum liberatione, quas in pœnis damnatorum cõsiderant.

¶Corollarium. Formaliter ergo non gaudent de pœnis, sed de bonis illis duobus consideratis in pœnis. Et quia illa duo bona relucent in pœnis, ideo materialiter gaudent de ipsis, & per consequens materialis locutio est dicere, q gaudent de pęnis. Si ergo non gauderent hoc modo de illis, essent iniusti, & per consequens non sancti, iuxta dicta in exam. post conclus. 2ᵃᵐ. Dicere ergo quòd sancti non deberent sic lætari de pœnis impiorum, est dicere quòd sancti non deberent esse sancti neque perseuerare in sanctitate: sed deberent à sanctitate cadere & esse iniusti; & per consequens à paradiso resilire. Sicut ergo possibile non est illum, qui semel intrauit in uitam æternam iterũ exire ab illa: ita possibile non est quòd sancti non lætentur prædicto modo de pœnis damnatorum. Ergo sicut quando quis

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas rectè insinuatum à psal. 57. q sancti lætantur de pœnis impiorum: & sic. Lætabitur iustus, cùm uiderit uindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Hæc ibi. Vbi non solum lætitia, sed & maxima lætitia ostenditur in ipsis iustis circa pœnas impiorum. Lætitia quidem, per ly lætabitur: maxima uerò per ly manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Quando enim magnopere lætatur quis de effusione sanguinis alicuius, dicitur prouerbialiter, quòd lauat manus suas in sanguine. & quando quis maxime odit aliquem, si uiderit eum ex effusione sanguinis mortuum, etiam ad literam quandoque lauabit manus in sanguine eius, & (quod mirabilius est) quandoq; bibet sanguinem eiusdem. Dicuntur autem à Propheta iusti lauare manus suas in sanguine peccatoris inquantum liberationem suam cognoscunt esse maiorem, quanto maiorem cognoscunt esse pœnam peccatorum. Et quia à Deo liberati sunt

Vid. p. T. Eccl. &c.

Lauare manus in sanguine peccatoris.

sunt mediantibus operibus proprijs, & opera: significantur per manus pro quanto manus (secundũ philosophum) est organum organorum: ideo conuenienter ad liberationem eorum accommodantur manus, ut dicantur tunc lauare manus in sanguine peccatoris, quando gaudent se liberatos mediantibus operibus suis à pœna maxima peccatoris, quę denotatur per sanguinem effusum. Nam inter alias pœnas maxima est mors, & inter mortes, mors uiolenta propter magnam effusionem sanguinis, ut in ea lauari possint, manus causata. Item ab Esaia ult. Erunt usq; ad satietatem uisionis omni carni. Hæc ibi. Vbi loquitur de impiorum cadaueribus, quæ idem dicũtur esse omnibus beatis (hi significantur per ly omni carni) usque ad satiatatem: ut per metaphoram hanc locutionis describatur non solum gaudium, sed & magnum, ipsorum beatorum de pœnis impiorum uisis. Proportionaliter autem tantum gaudent de illis, quantum de sua beatitudine: seũ hoc per accidens ut declaratur in text.) sit ratio gaudendi de pœnis illorum.

Tho. 4. di. 49. q. 4. ar. 2. & seq.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ, proquanto quod diximus insinuant, & probes, & defendas.

¶ Tertiò uides: quo-modo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & cõsolidetur.

QVÆST. XCV.

ART. I.

CONCL. Absque dubio beatis, qñ in gloriam transferuntur, aliqua dona diuinitus dantur ad eorum ornatum: & hi ornatus à magistris dotes sunt nominati.

¶ Examen. Ly dotes. Scilicet acceptæ secundum quid rei, & quid nominis, ut infra. Quid sit autẽ

QVSAETIO XCV.

De dotibus beatorum, in quinque articulos, diuisa.

DEINDE considerandũ est de dotibus beatorum.

ÇIRCA quod quæruntur quinque.

Primo, Vtrum Beatis sint assignandæ aliquæ dotes.

Secundo, Vtrum dos à beatitudine differat.

Tertio, Vtrum Christo insint dotes.

Quarto, Vtrum angelis.

Quinto, Vtrum cõuenienter assignentur dotes.

ARTICVLVS I.

Vtrum ponendæ sint aliquæ dotes in hominibus Beatis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sint ponendæ aliquę dotes in hominib. beatis. Dos enim secundum iura[h] datur sponso ad sustinenda onera matrimonii, sed Sãcti nõ gerunt figuram sponsi, sed magis figuram sponsæ, inquantum sunt Ecclesiæ membra, ergo eis dotes non dantur.

D 2 Præterea. Dotes non dantur secundum iura à patre sponsi, sed à patre sponsæ, omnia autem bona beatitudinis[h] dantur Beatis à patre sponsi, scilicet Christi. Iaco. pri. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, &c. ergo huiusmodi dona, quæ Beati dantur, non sunt dotes appellandæ.

3 Pręterea,[h] In matrimonio carnali dantur dotes ad facilius E tolerãda onera matrimonii: sed in matrimonio spirituali non sunt aliqua onera, maxime secũdum statum Ecclesiæ triumphãtis, ergo non sunt ibi aliquæ dotes assignandæ.

4 Præterea,[h] Dotes non dantur nisi causa matrimonii: sed matrimonium spirituale contrahitur cum Christo per fidem secũdum statum Ecclesiæ militantis, ergo eadẽ ratione si Beatis ali-

A quæ dotes conueniunt, conueniunt etiam Sanctis existẽtibus in uia: sed istis non conueniunt, ergo nec Beatis.

5 Præterea.[h] Dotes ad bona exteriora pertinent, quæ dicuntur bona fortunæ, sed præmia Beatorum erunt de interioribus bonis, ergo non debent dotes nominari.

SED CONTRA. Ephe. 5. dicitur Sacramẽtum hoc magnum est, B dico autem in Christo, & Ecclesia, ex quo habetur qđ spirituale matrimonium per carnale significatur, sed in carnali matrimonio sponsa dotata traducitur in domum sponsi, ergo cum Sancti in domum Christi traducuntur cum beatificantur, uidetur q̃ aliquibus dotibus dotentur.

Pręterea. Dotes in matrimonio corporali assignantur ad matrimonii solatium: sed matrimo- C nium spirituale delectabilius est quàm carnale, ergo ei sunt dotes maxime assignandæ.

Pręterea. Ornamenta sponsarum ad dotem pertinent: sed Sancti ornati in gloriam traducũtur, ut dicitur Isai. 61. Induit me uestimentis salutis, & quasi sponsam ornatam monilibus, ergo Sancti in patria dotes habent.

RESPONDEO, Dicẽdum, q̃[m] absq; dubio Beatis quando in gloriam transferuntur aliqua dona diuinitus dari ad eorũ ornatum, & hi ornatus à magistris dotes sunt nominati[n]. Vnde datur q̃dam definitio de dote, de qua nũc loquimur talis. Dos est perpetuus aię, & corporis ornatus, vitę sufficiens, in æterna beatitudine iugiter perseuerans. Et sumitur hæc descriptio ad similitudinem dotis corporalis, per quam sponsa ornatur: & prouidetur uiro, unde possit sufficienter sponsam & liberos nutrire, & tamen inamissibiliter dos sponsæ conseruatur ut ad eã separato matrimonio reuertatur. Sed de ratione nominis diuersi diuersimode opinãtur. Quidam enim dicunt, quòd dos non accipitur ex similitudine ad matrimonium corporale, sed secundum modum loquendi, quo omnem perfectionem, seu ornatum cuiuscunque hominis dotes nominamus. Sicut aliquis dicitur esse dotatus scientia, qui sciẽtia pollet. Et Ouidius usus est nomine Dotis dicens, Et quacunque potes dote placere, place.

SED hoc non vr̃ usque quaq; conueniens. Quia qñcunq; aliqđ nomen est impositũ ad aliqđ principaliter significandũ nõ cõsueuit ad alia transferri, nisi s̃m aliquã similitudinem: unde cum s̃m primã institutionẽ nominis, dos ad carnale matrimoniũ pertineat, oportet q̃ in qualibet acceptione attendatur aliqua similitudo ad principale significatum. Et ideo alii dicunt, quòd secundum hoc similitudo attẽditur, quòd dos propriè dicitur donum, quod

assignatur in textu ly dos est perpetuus aiæ & corporis &c. quid nominis uerò resoluiè assignatur circa finem textus ly dicendum est, q̃ dos in matrimonio corporali propriè dicitur, quod datur &c. Resoluiè inquã: quia prius disputatiuè, seu inquisitiuè, circa hoc procedebatur.

¶ Ly nominati. Scilicet conuenienter. Et hoc patebit ex responsionibus argumentorum, si ad hoc propositum applicẽtur. Vnde per illud quod dicitur in cor. hu. ly sed tunc remanet difficultas quomodo &c. respondetur tacitę obiectioni, quæ posset fieri contra conuenientiam prædictæ nominationis à magistris factæ.

¶ PROB. Quia patet ex prædictis supponitur.

¶ NOT. Et merito: ut cuilibet sapienti facile occurrere pot.

1[m] de

uiro ma-

in matrimonio corporali datur F sponsæ ex parte sponsi, quando traducitur in domum sponsi, ad ornatum sponsæ pertinens, qđ patet ex hoc quod dixit Sichem Iacob, & filijs eius, Genesis trigesimo quarto. Augete dotem, & munera postulate. Et Exo. vigesimosecūdo. Si seduxerit quis uirginem dormieritque cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorem. Vnde, & ornatus, qui à Christo Sanctis exhibetur, G quando traducuntur in domum gloriæ, dos nominatur. Sed hoc manifeste est contra id, quod Iuristæ dicunt, ad quos pertinet de his tractare: dicūt enim quòd dos proprie est quædam datio ex parte mulieris facta his, qui sunt ex parte uiri pro onere matrimonij, quod sustinet uir, sed illud, quod sponsus dat sponsæ, uocatur donatio † ꝓpter nuptias, & secundum hunc modum acci H pitur dos. 3. Regum nono, vbi dicitur, quòd Pharao Rex Aegypti cœpit Gazam, & dedit eam in dotem filiæ suæ uxori Salomonis: nec contra hoc faciunt authoritates inductæ. Quamuis enim dotes à parente puellæ cō sueuerunt assignari; tamen quandoque contingit quòd sponsus, uel pater sponsi assignet dotes uice patris puellę, quod contingit dupliciter. Vel pro nimio af- I fectu ad spōsam, sicut fuit de Sichem, qui uoluit assignare dotē quam debeat accipere propter uehementem amorem filii sui ad puellam: uel hoc in pœnam sponsi, ut uirgini à se corruptæ dotem de suo assignet, quod pater puellæ debuerat assignare, & in hoc casu loquitur Moyses in auctoritate inducta. Et ideo secundū alios dicendū est, quòd dos in matrimonio corporali ꝓ X prie dicitur: quod datur ad his, qui sunt ex parte mulieris, his qui sunt ex parte uiri, ad sustentanda onera matrimonij, ut dictum * est. Sed tunc remanet difficultas, quomodo hæc assignatio possit aptari ad propositum, cum ornatus, qui sunt in beatitudine, dentur sponsæ spirituali à parte sponsi, quod manifestabitur respondendo ad argumenta.

AD PRIMVM ergo, dicendum, quòd dotes quamuis assignentur sponso in carnali matrimonio ad usum, tamen proprietas, & dominium pertinet ad sponsam, qđ patet ex hoc, quòd soluto matrimonio, dos remanet sponsæ secundum iura, & sic etiam in matrimonio spirituali ipsi ornatus, qui sponsæ spiritua li dantur, scilicet Ecclesiæ in mēbris suis, sunt quidem ipsius spōsi, inquātum ad eius gloriam, & honorem cedunt, sed sponsę inquantum per eas ornatur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ pater sponsi, scilicet Christi, est sola psona Patris, pater autem sponsæ est tota Trinitas; effectus autem in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Vnde huiusmodi dotes i spirituali matrimonio, proprie loquēdo, magis dantur à patre spōsæ, quàm à patre sponsi. Sed tamen hæc collatio quamuis ab omnibus ꝑsonis fiat, singulis personis potest appropriari per aliquem modum. Personæ quidem patris ut danti, quia in ipso est auctoritas, ei etiā paternitas respectu creaturæ appropriatur, ut sic idem sit pater sponsi, & sponsę. Filio uero appropriatur inquantum propter ipsum dantur. Sed Spirituisancto inquantum in ipso, & secundum ipsum dantur, amor enim est communis datio nis ratio.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ dotib. per se cōuenit illud, quod per dotes efficitur, scilicet solatium matrimonii, sed per accidens illud, quod per eas remouetur, scilicet onus matrimonii, quod per eas leuigatur. Sicut gratiæ conuenit per se facere iustum, sed per accidens quod de impio faciat iustum. Quamuis ergo in matrimonio spirituali non sint aliqua onera, est tamen ibi summa iucunditas, & ad hanc perficiendam iucūditatem dotes sponsę conferuntur, ut scilicet delectabiliter ꝑ eas sponso coniungatur.

AD QVARTVM dicendum, quòd dotes non consueuerunt assignari sponsę, quādo desponsat, sed quando in domum sponsi traducitur, ut præsentialiter sponsum habeat: quamdiu autem in hac vita sumus, peregrinamur à Domino 2. Cori. 5. & ideo dona, quę sanctis in hac uita conferuntur, non dicuntur dotes, sed illa quę conferuntur eis, quando transferuntur ad gloriam, in qua sponso præsentialiter perfruuntur.

1^m ꝺ maiori

Datur sponso. ℞. ad usum: non ad proprietatem. S. Tunc nihil contra. Nam dotes in matrimonio spirituali datæ sanctis licet sint sponsi ad usum, inquantū scilicet ad sponsi gloriam & honorem cedunt: tamen sunt sponsæ quò ad proprietatem inquantū ornatur per eas.

¶ Corollarium. Sancti ergo gerunt figuram sponsæ, ut arguitur, nec tamen inde fit, ut dotes proprie eis non assignētur. Ergo spōsi Christi sunt ipsæ dotes & spōsarum ipsarum, sed diuersimodè: sicut & omnia dona, quæ nos habemus sunt ipsius Dei, inquātum & ab eo nobis dantur & in gloriam ipsius cedunt, & tamen sunt nostra quātum ad proprietatem & ornatum. Manus enim Socratis est propria Socrati, ipsumque ornat; licet sit Dei tanquam donantis, & in cuius gloriam cedit: & sic de alijs.

† s. est & aliud inst. de donatio.

Bona nostra sunt Dei, & nostra, diuersimodè.

2^m ꝺ minori

Dantur. ℞. per appropriationem: non per proprietatem. S. Nam dotes sanctorum, propriè loquendo, dantur eis à patre suo, scilicet à tota Trinitate: ut patet in text. Tunc nihil contra. Nam sic non discordat datio dotis beatorum ab ijs dotibus, quæ dantur secundum iura.

¶ NOT. In sensu etiam illo, in quo cōuenit patri Christi p appropriationem dare dotes sanctis, non contrauenitur iuribus: quia iura loquūtur secundum amorem mutuum ordinarid sponsi & sponsæ. Vnde per hoc non intendunt negare; quòd quando amor ex parte spōsi est excessiuus ad spōsam, non possit conuenienter sponsi pater ad instantiā spōsi dare dotem sponsæ illius. Quia igitur amor Christi erga sanctorum animas tanquam sponsi ad spōsas suas est excessiu*

* Loco in hoc corp. citato.

* Hoc eodem cor.

& nimius, hoc est, ultra quam æstimari possit intensus: ideo cōuenientissimè De* pater personaliter acceptus ad intuitum filij sui confert dotē sponsis illius. De tali casu testimoniū quoddam habetur de Sichen Genes. 34. ut in tex. & de Iacob, quando pro habenda Rachele sponsa nimiū dilecta seruiuit pluribus annis, tanquā loco dotis, quam ipse dabat sponsæ Genes. 29.

3^m maior.

In matrimonio carnali dantur dotes ad facilius tolerāda onera matrimonij. ℞. & ad solatium, seu iocūditatem eiusdem perficiendam. S. Tūc nihil &c. Quamuis enim in matrimonio spirituali ecclesiæ triumphantis nō sint onera, ratione quorum debeantur dotes: tamen ibi est summa iucunditas ad cuius ornatum recte eas assignari decet.

4^m maior.

Dotes nō dantur nisi causa matrimonij. * ℞. sed tamen non quando desponsat, sed quando sponsa traducitur. S. Tunc nihil &c. Nam licet hic anima per fidem Christo despōsetur: tamen quia quādiu in hac uita sumus peregrinamur à domino, ideo dona &c. ut in text.

* Tho. in 2. Senten. dist. 28.

1^m de

5m de maiori. Dotes. q. da æ io matrimonio corporali: A. uon io spirituali s. Tunc nihil &c. Nã si militudo de matrimon. js illis non tenet in hoc.

¶Examen. Ly ab totos. Scilicet uel formaliter, uel saltem originaliter. Formaliter verificatur, si intelligatur de dotibus animæ, cum illæ sint totus: originaliter, si de dotibus corporis, cũ illæ fiat ab anima, & est totus.

AD QVINTVM dicendum, quod in spirituali matrimonio interior decor requiritur, ut in Psal. 44. Omnis gloria eius filia Regis ab intus, &c. sed in matrimonio corporali requiritur decor exterior: vnde non oportet quod dotes huiusmodi assignentur in matrimonio spirituali, sicut assignantur in corporali. B

ARTICVLVS II.

Vtrum dos sit idem quod beatitudo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd dos sit idem quod beatitudo. Vt enim ex definitione dotis prædicta * patet, Dos est ornatus corporis, & animæ in æterna beatitudine iugiter perseuerans, sed beatitudo h animæ est quidam ornatus eius, ergo beatitudo est dos. C

¶2 Præterea. Dos dicitur illud, per h quod sponsa delectabiliter sponso coniungitur, sed in spirituali matrimonio beatitudo est huiusmodi, ergo beatitudo est dos.

¶3 Præterea. Visio h secundum Augustinum est tota substantia beatitudinis, sed uisio ponitur vna de dotibus, ergo beatitudo est dos. D

4¶ Præterea. Fruitio h beatum facit, fruitio autem est dos, ergo dos facit beatum, & sic beatitudo est dos.

¶5 Præterea, Secundum Boetiũ * in libro de Conso. Beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus: sed status Beatorum perficitur ex dotibus, h ergo dotes sunt beatitudinis partes. E

SED CONTRA, Dos datur sine meritis, sed beatitudo non datur, sed redditur, ergo beatitudo non est dos.

Præterea. Beatitudo est una tantum, dotes uero sunt plures, ergo beatitudo non est dos.

Præterea. Beatitudo inest homini secundum id, quod est potissimum in eo, ut dicitur in 1. * Ethic. sed dos etiam in corpore ponitur, ergo dos, & beatitudo non sunt idem. B

RESPONDEO, Dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicũt, quòd beatitudo, & dos sunt idem re, sed differunt ratione. Quia dos respicit spirituale matrimonium, quod est inter Christum, & animam, non autem beatitudo. Sed hoc non potest esse, ut uidetur, cum beatitudo in operatione consistat, dos autem non sit operatio, sed magis sit qualitas, vel dispositio quædam. Et ideo secundum alios dicendum quòd m beatitudo, & dos realiter differunt *, ut beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta, qua anima beata Deo coniungitur: sed dotes dicantur habitus, uel dispositiones, uel quæcumque aliæ qualitates, quæ ordinantur ad huiusmodi perfectam operationem, ut sic p dotes ordinentur ad beatitudinẽ magis, quam sint in beatitudine vt partes eius T. C D

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd beatitudo, proprie loquendo, non est animæ ornatus: sed est aliquid, quod ex ornatu animæ prouenit, cum sit operatio quædam, ornatus uero dicitur aliquis decor ipsius beati.

AD SECVNDVM dicendum, quòd beatitudo non ordinatur ad coniunctionem: sed est ipsa coniunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem:

APPENDIX.

Vul. ps. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. ¶Primò quò per rationem ostẽdas meritò insinuatum ab Isai. 61. quod ponendæ sunt dotes in hominibus beatis; & sic. Induit me vestimẽtis salutis, & quasi sponsam ornatã monilibus. Hæc ibi. Vbi loquitur ad literam de læ tia sempiterna gaudio, & exultatiõe animæ, quam habebit in Deo suo: & cõsequenter per ipsis indumenta salutis & monilia intelligit ali- *Circa iui tium cor. ar. præce.* qua ordinata aliquo modo ad beatitudinem illam pertinentia. Hæ autem sunt dotes, ut patet art. 1. in fine. Itẽ ab Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in ecclesia. Hæc ibi. Vbi matrimonium carnale monstrat significare spũale: & p. hoc ad similitudinẽ ipsius carnalis sumit conuenienter aliqua similia in spirituali. *Lib. 1. de Trin. c. 8. à me. t. 3.* Patet autem quod in matrimonio carnali datur dos, & consequẽter in spirituali conuenienter dandã esse per hoc insinuat. Prædictam similitudinẽ subindicauit & Isaias ibi supra: dũ ex monilibus in præsenti matrimonio sponsæ dans non tenuisautem nominare similiter ea, quæ dantur animabus in spirituali matrimonio patriæ. *Lib. 5. de cõsolatio. psa 2. circa princ.* Hanc & Io. Apo. 21. Vidi sanctam ciuitatem Hierusalẽ nouam à Deo paratam: sicut sponsam ornatã uiro suo. Hæc ibi. Vbi clarius etiam demonstrat dotes dari animabus sanctis. Hæ namque sunt illæ sponsæ, de quibus ait, quod sunt paratæ à Deo, & sunt ornatæ uiro suo. i. Christo: tanquam ex sensatis metaphorice loquens. Ex 1 p. 11. q. 1. ar. 3.

2 ¶Secundò habes: quo per rationem sed cta scripturarũ, pro quibus quod d ... insinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Terti ò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

CONCLVSIO. Prima. Beatitudo & dos realiter differunt. 406

¶PROB. Quia beatitudo dicitur perfecta operatio qua anima Deo coniungitur; & dos est habitus, seu dispositio quædam ad prædictam operationem.

¶Corollarium. Idẽ ergo est, ac si diceret, quod dos d spõ ad beatitudinem seu ad cõiunctionem illã perfectam, & beatitudo est ipsamet cõiunctio. *Li. c. 7. à medi. t. 5.*

CONCL. 2a. Dotes ordinantur ad beatitudinẽ magis, quàm sint in beatitudine ut partes eius.

¶Examen. Ly magis quàm. Hic est modus loquendi potius quàm comparatio. Nõ enim p hoc vult dicere sanctus doctor quod dotes sint partes essentiæ beatitudinis, sed ordinata quædã ad beatitudinem, ut patet in ad 5m. Prædictus modus loquẽdi qui uidetur, & nõ est cõparatiuus multoties occurrit, & in doctore isto, & cõi loquela: ut prudẽs per seipsum, si scit ut tur, animaduertere facili ter poterit. *concl.*

¶PROB. Quia patet ex dictis: ex quibus, tanquam corollarium quoddam deducit.

¶NOT. Ex responsionibus ad argumenta melius intelligentur conclusiones præmissæ, debita applicatione facta. *concl. p*

1m minor. Beatitudo animæ est quidã ornatus eius. p. non tamen propriè loquẽdo §. Tunc nihil &c. Nam dos dicitur propriẽ ornatus: & sic intelligitur eius descriptio supra ar. 1. corp. princip.

¶Corollarium. Ex textuali ergo responsiõe dicito quòd anima est prius ornata claritate quadam, quæ uocatur dos & deinde operatur cõformiter ad claritatem illam. Quemadmodum & si proportionaliter dicamur quòd anima in præsenti prius ornatur gratia, & deindè operationes meritorias facit Deo: enim ipsius animæ est gratia.

2m maior. Dos dicitur illud, per quod sponsa delectabiliter sponso coniungitur. Ee per quod tanquam ordinatum ad coniunctionẽ non tanquam p... q d sit ip ... ũ ctio: §. Tunc nihil &c. Nam beatitudo est illud, per quod, tanquam per coniunctionem ipsam, anima Deo coniungitur.

¶NOT.

¶NOT. Veluti si dicatur. Paries est albus per albedinem, & est albus per albefactionem. Patet enim quod diuersimode per haec duo dicitur albus. Nam per albedinem formaliter, per albefactionem verò dispositiuè, cum albedo sit ipsa forma perfecta qua dicitur albus, & albefactio sit quid ordinatum ad ipsam formam perfectam, & consequenter ad faciendum, quod paries perfectè dicatur albus & sit.

3^m ex Augustino. Visio. scilicet actualiter id est, ratione habitualiter. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

¶NOT. Ex praesenti Augustini dicto ni dere datur, quod beatitudo substantialiter consistit in intellectu nõ in uoluntate: cum nisio non ad uoluntatem sed ad intellectũ essentialiter pertineat. Veruntamẽ quia hic non est locus proprius disputandi de hoc, sed haec quasi per transennam dicta sunt: ideo ut melius intelligas huiusmodi materiam uide 1.2. q.3. ar.4.

4^m de maiori. Fruitio. scilicet actualiter sumpta: nõ habitualiter. Tunc nihil &c. ut patet. Vide ad 3. quoniam proportionaliter de utroque, scilicet uisione & fruitione sentiendum est.

5^m illatio cõclusionis. Ergo dotes &c. negatur illatio. Dubium enim non inferendum erat sic Ergo dotes sunt beatitudinis partes, uel ordinata quaedam ad beatitudinem. Nam sic concederetur illatio: sed tamen negaretur prima pars cõclusionis scilicet quod dotes sint beatitudinis partes. Ad probationẽ, ex Boetio assumptã, dicendum est, quod in illa auctoritate beatitudo colligit omnia &c. ut in tex.

¶Corollarium. Ergo dic. quod Boetius accipit ly omnium bonorũ, nõ pro partibus beatitudinis, sed pro ordinatis ad illam. Ac si maniſestius dixisset. Beatitudo est stat[us] omnium bonorũ, ad se ipsam aliquo modo ordinato aggregatione persectus.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò, quò per rationem ostrodat, merito insinua-

sed dotes sunt dona disponentia ad huiusmodi coniunctionem.

Ad tertium dicendũ, quòd visio dupliciter potest accipi. Vno modo actualiter, idest, pro ipso actu uisionis, & sic visio non est dos: sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter, idest pro habitu, à quo talis operatio elicitur, idest, pro ipsa gloriae claritate, qua anima diuinitus illustratur ad Deum uidendum, & sic est dos, & principiũ beatitudinis, non autem est ipsa beatitudo.

Et similiter dicendũ ad quartum de fruitione.

Ad quintum dicendũ, quòd beatitudo colligit omnia bona, non quasi partes essentiae beatitudinis: sed quasi aliquo modo ad beatitudinem ordinata.

Articvlvs III.

Vtrum competat Christo habere dotes.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Christo competat habere dotes. Sancti enim Christo per gloriam conformantur, unde dicitur Philipp. 3. Reformabit corpus humilitatis nostrae configuratũ corpori claritatis suae, ergo etiã Christus dotes habet.

¶2 Praeterea. In spirituali matrimonio assignantur dotes ad similitudinem matrimonij corporalis: sed in Christo inuenitur quoddã matrimonium spirituale, quod est sibi singulare, scilicet duarum naturarum in vna persona, secundum quòd dicitur natura humana in ipso esse desponsata a uerbo, ut patet ex Gloss. super illud Psal. 18. In sole posuit tabernaculum, &c. & Apoc. 21. Erit tabernaculum Dei cum hominibus, ergo, & Christo competit habere dotes.

¶3 Praeterea. Vt dicit August. in libro de Doctrina Christiana, Christus secũdum regulam Thiconij propter vnitatem corporis mystici, quae est inter caput, & membra, nominat se sponsum, & sponsam, ut patet Isai. 61. Quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis, cum ergo debeantur dotes sponsae, oportet, ut uidetur, in Christo ponere.

¶4 Praeterea. Omnibus membris Ecclesiae debetur dos, cũ Ecclesia sit sponsa: sed Christus est Ecclesię membrum, ut patet 1. Cor. 12. Vos estis corpus Christi, & membra de membro. Gl. idest, de Christo, ergo Christo debentur dotes.

¶5 Praeterea, Christus habet pfectam uisionem, fruitionem, & delectationem, haec autem ponuntur dotes, ergo &c.

Sed contra. Inter sponsum, & sponsam exigitur distinctio personarum: sed in Christo non est aliquid personaliter distinctum à filio Dei, qui est sponsus, ut patet Ioan. 3. Qui habet sponsam, est sponsus, ergo cum dotes sponsae assignentur, uel pro spõsa, videtur quòd Christo non competat habere dotes.

Praeterea. Non est eiusdem dare, & recipere dotes: sed Christus est, qui dat dotes spirituales, ergo non Christo competit dotes habere.

Respondeo, Dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in Christo est triplex vnio. Vna, quae dicitur consentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris, alia condignatiua, qua humana natura vnitur diuinae: tertia, qua ipse Christus unitur Ecclesiae. Dicunt ergo quod secundum duas primas uniones competit Christo habere dotes sub ratione dotis, sed quantum ad tertiam conuenit ei, id quod est dos excellentissime,

tum fundamentaliter à Philosopho 1. Eth. quod dos non est idem quod beatitudo: & sic. Beatitudo inest homini secundum id quod est potissimum in eo. Hac ibi. Potissimũ aũt in homine est anima secũdum partem intellectiuam, & consequenter per hoc dixisse noluit, quod beatitudo propriè dicta nõ est in corpore. Patet aũt quod dotes esse in corpore: alioquin non assignarent dotes corpori, quas tamen assignat Apostolus loco nunc citando. Item à 1. Cor. 15. Surget in incorruptione surget in gloria, surget in uirtute, surget spũale. Haec ibi. Ecce quatuor dotes corporis. Item 2. Cor. 12. Scio hominẽ in Christo raptum usque ad 3^m coelum: & cum captus est in paradisũ. Haec ibi. Per quae ostenduntur dotes esse plures. Nam per ly tertium coelum designat cõtẽplationis summa, seu visio: & per ly paradisum denotatur fruitio, cum coelum de se dicat quid altissimũ & paradisus dicat quid delectabilissimũ. Modò quia oescitat soli unam beatitudinem attribui unicuique? Vnde Psal. 1. Beatus uir, qui non abijt in cõsilio impiorũ &c. designat per singula rẽ locutionẽ, quod unius viri est tantũ una beatitudo. Hoc idẽ, & clarius, Matth. 20. significatur: dũ beatitudo sanctis promissa uocatur denarius diurnus, ibi, conuentione aũt facta ex denario diurno. Per hoc ergo quod scriptura sacra dotes plures assignat unam uero beatitudinem tantũ, ostẽditur quod beatitudo & dos non sunt idem.

¶Secundò habes quò per rõnẽ praedictam scripturarum quasi quod dicimus insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides quòd ex ijs praecipuè Angelica doctrina haec & declaretur, & consolidetur.

Coelum paradisus an differat.

QVÆST. XCV. ART. III.

Concl. Vel omnino non conuenit Christo id dotis, uel non ita propriè sicut alijs sanctis, et tamen quae dotes dicuntur, excellentissimè ei conueniunt.

¶Examen. Ly ratio dotis. Scilicet posita ar. 1. corp. princ. cum ista

Dos quō diffinitur complete.

illa limitatione adiuncta, q ille ornatus sit quoddam bonū particularizatū & non totaliter integrum. Vt sic sit eius ratio explicitè: Dos est perpetuus animæ & corporis ornatus particularizatus secundum mensuram cuiusq; uitæ sufficiens; in æterna beatitudine iugiter perseuerans. Clarū aūt est, q Christo neq; datus est dum hic uiueret, neq; datur dū secūdum humanitatē etiā est in patria, sp̄iritus. i. dona Spiritus sancti, ad mensuram ex Io. 3. Vnde nō mirum, q conclusio pręsens sic de Christo loquatur. Si enim sumatur ratio dotis p tota ipsius ratione. i. diffinitione, clarū est q omnino non conuenit Christo, cū nō habeat dona illa ut particularizata. si aūt sumatur ratio dotis pro parte eius, esse cōuenit Christo, cum in ipso sit animæ & corporis ornatus, uitæ sufficiens, in æterna beatitudine iugiter perseuerans. Et iō quasi conclusiuè dr in tex. q dotes etiam quandoq; conueniunt Christo, nō ita ppriè cōueniunt, sicut alijs sanctis. Alijs enim sanctis conueniunt secūdum omnes, singulasque particulas diffinitionis dotis.

¶Corollarium. Ex his ergo breuiter resolute q; dteas; q tim pliciter sunt dotes secundum rationē suā in sanctis; in Christo autem non simpliciter, sed secūdū quid.

¶Examen. Ly ea tamen &c. Hoc est, dotes materialiter sumptæ sunt in Christo; sic r formaliter sumptæ. i. secundum rōnem dotis, non sint in eo.

concl. m ¶PROB. Quia pręsupponitur clara.

¶NOT. Et meritò. Hoc ex responsionibus argumentorum magis patebit.

1m maior. Sancti Christo per gloriam conformantur. R. secundum id quod est dos: non secdm rōnē dotis. s. Hoc est (loquendo de dotibus) materialiter, non formaliter. Vide supra post concl. Tūc nihil contra: ut patet.

2m illatio cōclusionis. Ergo &c.

R. nega. illatio. s. Licet. n. coniuncta sit Christo humana natura in incarnatione:

non tamen sub rōne dotis, quia in tali cōiunctione Christus est vt sponsus; sed Ecclesia ut spōsa, dos aūt dat̄ sponsę quātū ad proprietatem, & dn̄ium, quāuis detur sponso ad vsum. Sed hoc non videtur esse conueniens. In illa enim cōiūctione, qua Christus unitur patri per consensū amoris, etiam inquantum est Deus, non dicitur aliquod matrimonium esse, quia non est ibi aliqua subiectio, quam oportet esse sponsæ ad sponsum. Similiter etiā nec in coniunctione humanę naturæ ad diuinā, quę est in vnione personæ, uel etiam per conformitatem uoluntatis, potest esse ratio dotis propter tria. Primo, quia exigitur cōformitas naturæ inter sponsum, & sponsam in matrimonio illo, in quo dantur dotes, & hoc deficit in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam. Secundo, quia exigitur ibi distinctio personarum: humana autem natura nō est personaliter distincta a uerbo. Tertio, quia dos datur quando sponsa de nouo traducitur in domum sponsi, & sic uidetur ad sponsam pertinere q de non coniuncta fit coniuncta. Humana autem natura, quæ est assumpta in unitate personę à Verbo nunquam fuit quin esset pfecte coniuncta. Vnde secundū alios dicendum, quod m uel omnino non conuenit Christo ratio dotis; uel nō ita proprie sicut alijs Sāctis: ea tn̄, q̄ dotes dn̄r, excellentissime ei conueniunt n.

AD PRIMVM ergo dicendū, q conformatio illa est intelligēda secundum id, quod est dos, & non secundum rationem dotis, quæ fit in Christo. Non. n. oportet q illud, in quo Christo conformamur, sit eodem modo in Christo, & in nobis.

AD SECVNDVM dicēdum, q natura humana non proprie dicitur sponsa in coniunctione illa, qua Verbo cōiungitur, cum non seruetur ibi personarū distinctio, quæ inter sponsum, & sponsam requiritur. Sed, q quādoq; dicatur desponsata humana natura, secundum quod Verbo coniuncta est, hoc est inquātum habet aliquem actū spōsę, quia scilicet inseparabiliter cōiungitur, & quia in illa coniunctione humana natura est Verbo inferior, & per Verbū regitur, sicut sponsa per sponsum.

AD TERTIVM dicendum, q hoc, q aliquando dicitur Christus sponsa, non est quia ipse uere sit sponsa: sed inquantum sibi assumit personam sponsæ suæ, scilicet Ecclesiæ, quæ est ei spiritualiter coniuncta: unde nihil prohibet, quin per illum modū loquendi possit dici habere dotes, non q ipse habeat: sed quia Ecclesia habet.

AD QVARTVM dicendum, q nomen Ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoq; noiat tantūmodo corpus, quod Christo cōiungitur sicut capiti, & sic tantum Ecclesia habet rationem sponsæ: sic uero Christus nō est Ecclesiæ membrum: sed est caput influens omnibus Ecclesiæ membris. Alio modo accipitur Ecclesia secundum q nominat caput, & membra coniuncta, & sic Christus dicitur membrum Ecclesiæ, inquantum habet distinctum officium ab omnibus alijs, scilicet influere uitā, quāuis non multum proprie dicat̄ membrum, quia membrum importat particularitatem quandam: in Christo aūt bonum spirituale nō est * particulatū: sed est totaliter integrum. Vnde ipse est totum esse Ecclesię bonū, nec est aliquid maius ipso, & aliis, q̄ ipse solus. Sic aūt loquēdo de Ecclesia, Ecclesia nō solū nominat sponsam: sed spōsum, & sponsam, prout per coniunctionem spiritualem est ex eis vnū effectum, unde licet Christus aliquo modo dicatur membrum Ecclesiæ, nullo tamē modo pōt dici membrū sponsæ, & sic ei non conuenit ratio dotis,

AD QVINTVM dicendū,

A tamē natura ista nō propriè dr sponsa Christi in coniunctione hac, cum non seruetur ibi personarum &c. ut in tex. Ex cōsequēti non potest concludi per hoc propitèr, q in Christo sint dotes.

¶NOT. Quoniā textus dixit humanā naturā nō propriè dici sponsam Christi per incarnationem: ideo satagit, alio modo saluare dictū eē, quo sponsa uocat̄: & hoc ibi ly sed q quādoq; dicatur desponsata humana natura secū dū q &c. usq; i finē.

¶Examen. Ly desponsata. Vt Psal. 18. Tanquam sponsus pcedens de thalamo suo. Hoc tamen pōt dici (& forsan melius) propter uniendam sibi ecclesiā per fidem incarnationis; ad quam sibi coniūgendam tunc humanatus Deus procedebat: tanquam siquis sponsus futurus procebar ad desponsandum sibi aliquam, quam in animo pręelegerat.

¶Ly cum non seruetur ibi personarū distinctio. Scilicet ut alia duo dicta in cōsequente secum trahis. Ad hoc enim q personæ nō sunt distinctæ in incarnatione, sed una tātum diuina, sequitur: & q non sit conformitas naturarum inter spōsum & spōsam, & q non fiat de non coniuncta, coniūcta. Sed melius hęc intelliges in tex. eor

3m de consequente. In Christo &c. inquantum induit psonam sponsę suæ; nō inquātum Christus est S. Tunc nihil &c. ut patet.

4m de maiori Membris ecclesiæ. s. vt ecclesia nominat tantūmodo corpus: non ut nominat caput & membra coniuncta. s. Tunc nihil &c. ut patet in tex. si bene applicetur.

†Al. particularitatē.

*Al. partitum.

5m illatio cōclusionis. Ergo &c.

R. conceditur. s. sed nihil contra. Non. n. stat difficultas apud conclusionē in habere dotes à Christo, sed in habere ipsas sub rōne dotis. Ita q Christum aliquo mō habere dotes, nō est cōtra conclusionē: contra quam tamen esset, Christum habere dotes sub ratione dotis.

APPENDIX.

Vti. pro S. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. ¶Primò: quò per rationem ostendas meritò insinuatum esse à Io. 3. quòd Christo non competit habere dotes: & sic. Quem misit Deus verba Dei loquitur. Non enim ad mensuram dat Deus spiritum Hæc ibi; scilicet ei, quem misit. Cum ergo Christo data esse dona spiritus non ad mensuram dicat, testificatur per hoc quod Christo propriè sicut sanctis dotes non cõueniunt: quoniã particularizatæ nõ sunt in eo. Vide supra exa. post concl. Item ab eod. 1. Plenum gratię & veritatis; & de plenitudine eius nos oẽs accepimus. Hæc ibi. Vbi ratiò donum & excluditur à Christo, & affirmatur de alijs sanctis ut patet inspicientij &* applicanti, secundum quod nunc supra ca Io. 3. Item ab eod. 3. Qui habet spõsam, sponsus est. Hęc ibi. Item à 2. Cor. 10. Despondi uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo. Hęc ibi. Vbi & denotatur Christum esse spõsũ: & per consequens ei nõ conuenire dotes. Nam sponsæ, nõ autẽ sponso propriè secũdum iura conueniũt ex ar. 1.

*Gl. ordi. ibid.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta scripturarũ pro quanto qđ diximus insinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quò ex iis uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XCV.

ART. IIII.

408 CONCL. 1ª. Ea, quæ ad dotes aiæ pertinent, non est dubium Angelis, sicut & hominibus conuenire; sed secundum rationem dotis non ita eis sicut in hominibus conueniunt.

¶Examen. Ly ad dotes animæ. Ho. dt ad differentiam donum corporis, quæ nullo modo in Angelis sunt.

quòd in processu illo, est fallacia accidentis. Non enim illa Christo conueniunt, secundum quòd habent rationem dotis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angeli habeant dotes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd angeli habeant dotes. Quia super illud Cant. 6. Vna est columba mea dicit Glos. Vna est Ecclesia in hominibus, & angelis: sed Ecclesia est sponsa, & sic membris Ecclesiæ conuenit habere dotes, ergo angeli dotes habent. G

¶ 2 Præterea, Lucæ 12. super illud. Et uos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs, dicit * glossa. Ad nuptias Dominus iuit, quãdo post resurrectionem nouus homo angelorum sibi multitudinem copulauit; ergo angelorum multitudo est sponsa Christi, & sic angelis debentur dotes. H

¶ 3 Præterea, Spiritnale matrimonium in spirituali coniunctione consistit: sed spiritualis coniunctio non est minor inter angelos, & Deum, quam inter homines beatos, & Deum, ergo cum dotes, de quibus nunc agimus, ratione spiritualis matrimonij assignentur, uidetur, quòd angelis conueniant dotes. I

¶ 4 Præterea. Spirituale matrimonium requirit spiritualem sponsum, & spiritualem sponsam: sed in Christo, inquantum summus spiritus, magis sunt conformes in natura angeli, quam homines, ergo magis potest esse spirituale matrimonium angelorum ad Christum, quam hominum. K

4 5 Præterea. Maior conuenientia exigitur inter caput, & membra, quam inter sponsum, & sponsam: sed conformitas, quæ est inter Christum, & Angelos, sufficit ad hoc, quod Christus dicatur caput angelorum, ergo eadem ratione sufficit ad hoc, quod dicatur spõsus respectu eorum.

SED CONTRA, Origenes * super Cantica, distinguit quatuor personas, scilicet spõsum, & sponsam, adolescentulas & sodales sponsi, & dicit quòd angeli sunt sodales sponsi, cum ergo dotes non debeantur nisi sponsæ, uidetur, quod angelis dotes non conueniant.

Præterea, Christus desponsauit sibi Ecclesiam per incarnationem, & passionem. Vnde figuratur per hoc, quod dicitur Exodi quarto, Sponsus sanguinum tu mihi es: sed Christus per passionem, & incarnationẽ non aliter fuit coniunctus angelis quàm prius erat, ergo angeli non pertinent ad Ecclesiã, secundum quòd Ecclesia dicitur sponsa, ergo angelis non conueniunt dotes.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ea, quæ ad dotes animę pertinent, non est dubium, angelis sicut, & hominibus conuenire: sed secundum rationem dotis non ita eis sicut hominibus conueniunt, eo quòd nõ ita propriè conuenit, angelis ratio sponsę sicut hominibus. Exigitur enim inter sponsum, & sponsam naturæ conformitas, vt scilicet sint eiusdem speciei. Hoc autem modo homines cũ Christo conueniunt, inquantũ naturam humanam assumpsit, per quam assumptionẽ factus est conformis in natura speciei humanæ omnibus hominibus; angelis autem non est conformis secũdum unitatem speciei, neque secundum naturam diuinam, neque secundum naturam humanam: & iõ ratio dotis non ita proprie conuenit angelis sicut hominibus. Cùm tamen in his, quæ metaphorice dicũtur, non requiratur similitudo quãtum ad omnia, non põt ex aliqua dissimilitudine concludi, quod metaphorice aliquid de aliquo non prædicetur, & sic p ex rõne inducta non potest simpliciter haberi, quod angelis dotes non cõueniant: sed solum quod non ita ꝓprie, sicut hominibus ratione dissimilitudinis prædictæ.

¶Ly quæ ad dotes animæ pertinent Hę dotes sunt tres illæ, de quibus ar. 5.

¶Ly secundum rationem dotis. Scilicet positã ar. 1. cor. princ. cum limitatione adiuncta ar. 3.

*In prologo in secũdã expositionem I Cãtica nõ longe à prin.

¶PROB. 1. Quia patet: 2. Quia (ly sed secundum &c.) nõ ita propriè conuenit Angelis ratio sponsæ, sicut hominibus (cũ n non habeant conformitatem cum Christo secundum aliquã naturam, puta humanam, uel diuinam.)

¶*Corollarium.* Ergo ratio sponsæ sicut & sponsi est conuenire ad inuicem secundũ conformitatem naturę creatę Deo creatæ, ad differentiam personarum diuinarũ; quibus, licet sit cõformitas naturæ increatæ inquantũ omnes personæ conueniũt in eadẽ numero natura diuina, non cõuenit ratio sponsæ ar. 3. corp. circa med. & consequenter nec sponsi, cum dicãtur correlatiuè sponsus & sponsa. concl. ...

¶NOT. Aduerte quod (vt ca textu habetur) Angeli conueniunt cum Christo in hoc quod non habent rationem dotis, sed differũt in hoc alio, quia Angeli eam non habent ea eo quod carẽt natura humana. Christus uerò rationem illam nõ habet, quia nõ habet dona limitata, ar. 3. Conueniũt ergo in non habendo illam: sed disconueniunt in ratione non habendi.

CONCL. 2ª. Ex negatiõe naturę humanæ in Angelis nõ põt simpliciter haberi, quod dotes eis non conueniant: sed solũ quod nõ ita propriè sicut hominibus.

¶PROB. 1. Quia in his, quæ metaphoricè dicuntur, non potest ex aliqua dissimilitudine concludi, quòd aliquid de aliquo metaphoricè non prædicetur (cum similitudo non teneat quãtum ad omnia:) & nomen sponsæ atque dotis metaphoricè dicuntur de Angelis: secundo Quia (ly

Metaphoricè dicta quodlibet peculiare habẽt in prædicando.

concl. ...

(ly sed solùm &c.) dissimilitudo præd. li. ēla in prima conclus. hoc A hoc monstrat.

1m illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur il- latio. S. Nam quamuis Angeli pertineant ad vnitatem ecclesiæ &c. ut in tex.

2m ex glosa. Est sponsa. &c. largè accepta: nō, propriè. S. Tunc nihil &c. Cō clusio .n. intelligitur de sponsa, accipiendo propriè hoc nomen, non largè.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis angeli pertineât ad unitatem Ecclesiæ, non tamen sunt membra Ecclesiæ, secundum quòd Ecclesia dicitur sponsa per conformitatem naturæ, & sic nō conuenit eis proprie habere dotes.

B Ad secundum dicendum, quod desponsatio illa large accipitur pro unione, quæ non habet conformitatem naturæ in specie; & sic etiam nihil prohibet, large accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

Ad tertium dicēdum, quòd quāuis in matrimonio spirituali non sit nisi cōiunctio spiritualis, tamen illos, qui coniunguntur ad perfectam matrimonii rationem, oportet in specie naturæ conuenire, & propter hoc desponsatio proprie ad angelos non pertinet. C

Ad quartum dicendum, quod illa conformatio, qua angeli cōformantur Christo, inquantum est Deus, non est talis, quæ sufficiat ad perfectam rationē matrimonij, cum non sit secundum conuenientiam in specie: sed magis adhuc remanet infinita distantia. D

Ad quintum dicēdum, quòd nec etiam Christus proprie dicitur caput angelorum, secūdum illam rationem, qua caput requirit conformitatem naturæ. Tamen sciendum, quod licet caput, & alia membra sint partes indiuidui unius speciei; si tamen vnum quodq; per se consideretur, non est cum alio eiusdem speciei: nos enim habet aliam speciem partis à capite. Vnde loquendo de membris secūdum se, non requiritur inter ea alia conuenientis, quàm proportionis, ut unū ab alio accipiat, & unū alij subseruiat, & sic conuenientia, quę est inter Deum, & angelos, magis sufficit ad rationem capitis, quàm ad rationem sponsi.

3m de conclusione. Spiritualis matrimonij. R. habens perfectam rationē matrimonij: non, imperfectam. S. Tunc nihil &c. Nam spirituale matrimonium inter Christū & Angelos nō habet perfectam rationem matrimonij, ex eo quod non conueniunt in specie naturæ; licet ibi sit coniunctio spiritualis, non minus quantum ad beatitudinem, quam, sit inter homines beatos, & Deum.

4m ď maiori. Spirituale matrimoniū. R. secundū imperfectam rationem matrimonij: non, secundum perfectam. S. Licet .n. sufficiat ad spūale matrimoniū secundum imperfectā rationem, quod ibi sit spūalis sponsus & spiritualis sponsa simpliciter .i. nihil aliud addendo (ut maior illa intelligitur) tamen ad idem matrimonium secundū rōnem eius perfectam, ultra quod ibi est spūalis sponsus & sponsa, requiritur ad inuicem cō uenientia in specie. Tunc nihil &c. Nam sermo præsupponit esse in cōclusione de spūali matrimonio secūdum perfectam rationem tantum.

5m maior. Maior conuenientia exigitur inter caput & E membra quàm inter sponsū & sponsam. R. negatur ista. S. Nā inter caput & mēbra sufficit cōuenientia proportionis, licet ibi nō esset cōuenientia naturæ specificę: inter sponsū uerò & spōsam requirit cū hac cōuen ētia eādem naturā specificā.

¶NOT. Conuenientia proportionis attenditur in hoc, quod unū regit, & aliud regit. Et io dictū est, quod inter sponsū & sponsam talis cōuenientia requiritur, cū spōso cōueniat regere sponsā, & illā regi.

¶Examen. Ly secundum se. Hoc dictum ad differentiam relationis ad totum. Et in hoc mirum quoddam apparet, quod ea, quę secundum se species diuersæ sunt, relata ad totum sunt quodammodo eiusdem speciei. Quodammodo, inquam, prout conueniunt in toto aliquo quod est unius speciei.

¶Ly nec Christus propriè dicitur caput Angelorum secundū illam &c. Hoc est quædam declaratio. 3. par. q. 8 ar. 4. ultra quòd etiam uicissim iuuatur, pro quanto fusius ibi declaratur, quomodo Christus sit caput Angelorum.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem ostendat metitò insinuatum à Symbolo fidei, quod Angeli non habent propriè dotes: & sic. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descēdit de cœlis Et incarnatus est, & passus. Hæc ibi. Vbi nota ly propter nos homines. ad differentiam Angelorum, pro quibus saluandis neque incarnatus, neq; passus est. Et quia talis salutis initium est fides, ut declarat concil. Trid. sess. 6. cap. 8. Cùm Apostolus dicit iustificari hominem per fidem, ea uerba in eo sensu intelligēda sunt, quam perpetuus ecclesiæ catholicæ cōsensus tenuit, & expressit: ut scilicet per fidem ideo iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium fundamentū & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire. Hęc ibi. Et quia, inquam, fides est talis salutis initium: ideo incarnatus & passus est, ut hominibus fidem cōferret, mediante qua animæ eorum fiunt eius sponsæ, iuxta illud Oseæ 2. Vbi ad animam Christus dicit sponsabo te mihi in fide. Et licet Angeli habuerint fidem, tamen de illis nunquam dictum est simile quid ut in Osea, quia aliquam speciale quoddam, ad differentiam Angelorum, dicit illud. Nec mirū de illa differentia: quia secundum Apostolū ad Hebræos. Nusquā Angelos filius Dei apprehendit, sed semen Abrahæ. Hoc est Angeli non conueniunt cum Christo in natura creata. Pater autem, quod inter sponsum & sponsam exigitur talis conuenientia. Cùm igitur scripturæ ostendant (ut cōnectentibus simul prædicta patet) animas hominū propriè dici sponsas Christi non autem Angelos, relinquitur ut intelligamus eas per hoc simul demonstrasse, quod Angeli propriè dotes non habent sicut homines: cùm dotem propriè non nisi sponsa habeat. Faciunt etiam hæc ad art. 1.

Vril. p. S. Eccl. &c.

Tho. 4. d. 46. q. 4. ar. 5. q. 1. 3

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis. 5

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs ostensum Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 3

ARTICVLVS V.

Vtrum conuenienter ponantur tres animæ dotes.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ponantur tres esse animæ dotes, scilicet visio dilectio, & fruitio. Anima enim coniungitur Deo secundum mentem, in qua est imago Trinitatis, secundum memoriam, intelligentiam, & uoluntatem: sed dilectio ad uoluntatem pertinet, visio ad intelligentiam, [h] ergo debet aliquid poni, quod memorię respondeat, cum fruitio non pertineat ad memoriam: sed magis ad voluntatem.

D 2 Pręterea. Dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus uiæ, quibus Deo coniungimur, quæ sunt fides, spes, charitas, quib. est ipse Deus obiectū: sed dilectio respondet charitati, uisio autem fidei, [h] ergo deberet aliquid poni, quod pertineret ad spem, cum fruitio magis pertineat ad charitatem.

3 Præt. Deo non fruimur nisi per dilectionem, & visionem

QVÆST. XCV. ART. V.

CONCL. 1a. Ab omnibus communiter ponuntur tres animæ dotes: diuersimode tamen. 409

illis enim dicimur frui, quæ diligimus propter se, ut patet per Aug. in libro de Doctrina Christiana, ergo [h] fruitio non debet poni alia dos à dilectione.

4 Præterea, Ad perfectionẽ beatitudinis requiritur comprehensio, 1. Corint. 9. Sic currite, vt comprehendatis, ergo [h] debet adhuc quarta dos poni.

5 Prętereà. Anselmus* dicit φ [h] ptinent ad beatitudinem aiæ sapientia, amicitia, concordia,
G potestas, honor, securitas, gaudiũ, & sic uidentur prędictę dotes in conuenienter assignari.

6 Prętereà. Augu.† in fi. de Ciui. Dei, dicit quòd Deus in illa beatitudine sine fide videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, [h] ergo laus prę signatis dotibus annumerari debet.

7 Præterea, Boetius ponit. 5. ad beatitudinem pertinentia in
H 3. de Cõsola. quæ sunt hæc, Sufficientia, quã promittunt diuitię, iucunditas, quam promittit voluptas: celebritas, quam promittit fama: securitas, quam promittit potentia: reuerentia, quam pmittit dignitas, & sic uidetur φ potius ista deberent assignari quàm prædicta.

Respondeo, Dicendum, quòd [m] ab omnibus communiter tres ponuntur animæ dotes,
I diuersimode tamen [n]. Quidam enim dicũt, quòd tres dotes aię sunt, uisio, dilectio, & fruitio, quidam uero, φ sunt uisio, cõprehẽsio, & fruitio, quidã uerò, φ sunt uisio, dilectio, & comprehensio. Omnes tñ hæ assignationes reducũtur in idẽ, & eodem mõ earum numerus assignat. Dictũ* n. est, φ dos est aliquid aĩæ inhęrens, per qđ ordinatur ad operationẽ, in qua cõsistit beatitudo.
K In qua quidem operatione duo requiruntur, s. ipsa substãtia operationis, quæ est uisio, & perfectio eius, q̃ est delectatio. Oportet enim beatitudinem esse operationem perfectam. Visio autem aliqua est delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, inquantum id, quod uidetur, est delectabile. Alio modo ex parte uisionis, inquãtum ipsum uidere, delectabile est, sicut de-
F lectamur in uidẽdo mala, quamuis mala non delectent nos: & quia operatio illa, in qua vltima beatitudo consistit, debet esse pfectissima, ideo requirit, φ visio illa sit utroque modo delectabilis. Ad hoc autem quòd uisio illa sit delectabilis ex parte uisionis requiritur quòd sit facta cõnaturalis vidẽti per aliquem habitum: sed ad hoc φ sit delectabilis ex parte uisibilis requiruntur
G duo, quòd scilicet ipsum uisibile sit conueniens, & quòd sit coniunctum. Sic ergo ad delectabilitatem uisionis ex parte sui requiritur habitus, qui uisionem eliciat, & sic est una dos, q̃ dicitur ab omnibus uisio, sed ex parte uisibilis requiruntur duo scilicet conuenientia, quæ est p affectum, & quantum ad hoc ponitur à quibusdam dos, dilectio, & à quibusdam fruitio, secun-
H dum, quòd fruitio ad affectum pertinet. Illud enim quòd summe diligimus, conuenientissimum æstimamus. Requiritur etiam ex parte uisibilis cõiunctio, & sic ponitur à quibusdam comprehensio, quę nihil est ailud quàm in pręsentia Deum habere, & in seipso tenere. Sed secundum alios, fruitio prout est non spei, sicut est in uia: sed iam rei, sicut est in patria. Et sic dotes respondent tribus uirtutibus Theologicis, scilicet uisio, fidei: spei vero comprehensio, uel fruitio secundum unam acceptionem: charitati uero fruitio, uel delectatio secundum assignationem aliam. Fruitio enim per
I fecta, qualis in patria habebitur, includit in se dilectionem, & comprehensionem, & ideo à quibusdam accipitur pro uno, à quibusdã uero pro alio. Quidam uero attribuũt has três dotes tribus animę virtutibus, uisionem scilicet rationali: dilectionem concupiscibili: fruitionem uero irascibili. Inquatũ talis fruitio est per quãdam victoriam adepta, sed hoc nõ proprie dicitur, quia irascibilis, & concupiscibilis non sunt in parte intellectiua, sed in parte sensitiua, dotes autem animæ ponuntur in ipsa mente.

K Ad primvm ergo dicendum, quòd memoria, & intelligentia non habent nisi unam operationem, uel quia ipsa intelligentia est operatio memoriæ, uel si intelligentia dicatur esse potentia quædam, memoria non exit in operationem nisi mediante intelligentia, quia memoriæ est notitiam tenere: unde etiam memoriæ, & intelligentię non respondent nisi unus habitus, scilicet notitia, & ideo vtrique respondet tantum una dos scilicet uisio.

Ad secvndvm dicendũ, quòd fruitio respondet spei inquantum includit comprehensionem, quæ spei succedet: qđ enim speratur, nondum habetur, & ideo spes quodammodo affligit propter distan-

uam

*il. 1. ca 4. tom. 3.

¶PROB. 1. Quia præsupponitur clara: 2. Quia (ly diuersimode &c.) patet in text.

CONCL. 2ª. Dotes sunt, u sio dilectio, & fruitio: & correspondent tribus uirtutibus theologicis.

¶Etamen. Ly dotes scilicet ut à uisibilibus ad inuisibilia hoc nomen Dos, trãsfertur. Et hoc modo Dos (vt declaretur ly ornatos, quod ponitur in diffinitione e ius ar. 1. corp.) est aliquid animæ inhærens, per quod ordinatur ad operationẽ in qua consistit beatitudo. Et per hoc, ut dictum est, declaratur magis ly ornatus.

*In lib. de similitudinibus, ca. 48.

†li. 22. ca. vlt. inter princ. & med.

¶Ly uisio. Hoc continet implicitè alia duo, scilicet dilectionem & fruitionem, ut declaratur in textu. Et ideo non mirũ de illo tritissimo Augustini dicto, scilicet φ uisio est tota merces. Nam sumit uisionem, prout illa tria dicit.

*li. 3. pro to. a me. illius.

¶Ly dilectio. Scilicet, ut est conuenientia ex parte rei uisibilis. Vndè (ut dicitur) dilectio respõdet charitati: quoniam illa summè chara habemus, quæ conuenientissima æstimamus.

¶Ly fruitio. Hoc nomen quandoque est idem dilectioni, & sic non sumitur hic. Alioquin esset superfluitas in conclusione, ultra quòd essent solum realiter duæ dotes, licet nominaliter tres quandoq; est idem quod comprehensio. i. tentio alicuius rei præsentis. Et hoc modo sumitur hic. In uniuersum igitur loquẽdo dicendum, quòd fruitio continet & dilectionem & comprehensionem & hęc dicitur fruitio perfecta: sed ut diximus, non sumitur in conclusione pro dilectione sed tantum pro comprehensione, q succedit dilectioni. Vt hic dicitur. Fruitio est tentio rei dilectæ.

* Aliàs r. huius q. corp.

¶PROB. 1. Quia dos est aliquid ordinatum ad perfectam operationem, in qua consistit beatitudo, & hæc operatio non potest esse sine uisione, dilectione, & fruitione, (patet in tex.) 2. Quia uisio correspondet fidei, dilectio charitati, fruitio spei.

1m illatio cõclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. 8. si uidelicet per ly aliquid intelligatur aliquid aliud ab operatione, quæ pertinet ad intelligentiã. Tunc nihil &c. Nam uisio etiam memoriæ correspondet: ut ex textu colligitur.

2m illatio cõclusionis. Ergo deberet, &c. R. negatur illatio.

tiam amati: & propter hoc in A patria non remanet, sed succedet ei comprehensio.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ fruitio, secundũ ꝙ comprehensionem includit, distinguitur à visione, & dilectione, alio tamẽ modo q̃ dilectio à visione. Dilectio enim, & visio diuersos habitus nominant, quorũ vnus ptinet ad intellectum, alter uero ad affectum. Sed comprehẽsio, vel fruitio, secundum, ꝙ ponit B pro comprehẽsione, nõ importat alium habitum ab illis duobus: sed importat remotionem impedimentorum, ex quibus efficiebatur, ut non posset mẽs Deo quasi præsentialiter coniungi: & hoc quidem fit per hoc quòd ipse habitus gloriæ animam ab omni defectu liberat, sicut quòd facit eam sufficientẽ ad cognoscẽdum sine phantasmatibus, & ad prædominandũ C corpori, & ad alia huiusmodi, per quæ excluduntur impedimenta, quibus fit ut nunc peregrinemur à Domino.

AD QVARTVM patet responsio ex dictis.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ proprie dotes sunt immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo cõsistit, per quam anima Christo coniũgitur. Alia autem, quæ * Anselmus enumerat, non sunt huiusmodi: sed sunt qualitercumque D beatitudinem concomitantia, vel consequentia, non solũ in comparatione ad sponsum, ad quem sola sapientia, inter enumerata ab eo, pertinet, sed etiã in cõparatione ad alios, uel pares, ad quos pertinet amicitia, quantũ ad unionem affectuum, & concordia quantũ ad consensum in agẽdis; uel ad inferiores, E ad quos pertinet potestas, secũdum ꝙ à superioribus inferiora disponuntur; & honor, secũdum id, quod ab inferioribus, superioribus exhibetur; & etiã per comparatiobem ad seipsũ, ad quos pertinet securitas, quãtum ad remotionem mali, & gaudium, quantum ad adeptionem boni.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ quæ ab Augustino * ponit tertium eorum, quę in patria erũt, non est dispositio ad beatitudinem: sed magis ad beatitudinẽ consequens, ex hoc enim ipso, quòd anima Deo coniungitur, in quo beatitudo consistit, sequitur, quòd in laudem prorumpat, unde laus non habet rationem dotis.

AD SEPTIMVM dicendum, ꝙ illa quinque, quæ enumerat Boetius, sunt quædam beatitudinis conditiones, nõ autem dispositiones ad beatitudinẽ, uel ad beatitudinis actum: eo ꝙ beatitudo ratione suæ perfectionis sola, & singulariter habet per seipsam quicquid ab hoĩbus in diuersis quæritur, ut patet per Philosophũ * in primo & decimo Ethicorum: & secundũ hoc ostẽdit Boetius illa quinque in vera beatitudine esse, quia hæc sunt, quæ ab hominibus in uera fęlicitate tẽporali quęrunt, quę, uel pertinent ad immunitatem a malo, sicut est securitas, vel ad consecutionem boni cõuenientis, sicut iucunditas, & ꝑfectio sicut sufficientia: uel ad manifestationem boni, sicut celebritas, inquantum bonum unius est in notitia multorũ, & reuerentia inquantum illius notitiæ, uel boni signum aliquod exhibetur, reuerentia enim cõsistit in exhibitione honoris, q est testimonium virtutis. Vnde patet ꝙ ista quinque non debẽt dici dotes, sed quædam beatitudinis conditiones.

QVAESTIO XCVI.

De aureolis, in tredecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de aureolis.

Circa quod quæruntur tredecim.

Primo, Vtrum aureola differat à præmio essentiali.

Secundo, Vtrum differat à fructu.

Tertio, Vtrum fructus soli virtuti continentiæ debeatur.

Quarto, Vtrum conuenienter assignentur tres fructus tribus partibus continentiæ.

---

ratio §. Nam fruitio est illa dos, quæ pertinet ad spem. Ad rationem respondetur, quòd fruitio pro comprehensione sumpta (ut hic sumitur) non respicit magis charitatem: licet fruitio, ut est idem dilectioni (secundum ꝙ sumitur in argumento) magis respiciat ipsam.

3m cõsequẽs. Fruitio non debet poni alia dos à dilectione. ℞. nisi distingueretur à dilectione. §. Tunc nihil &c. Fruitio enim secundum quod comprehensionem dicit (prout accipitur nunc,) distinguitur à dilectione. Nã dilectio dicit habitum: fruitio autem quæ est comprehensio non dicit habitũ alium, sed remotionem impedimentorum coniunctionis præsentialis ad Deũ: ut in tex. declaratur.

4m cõsequẽs. Debet adhuc quarta dos poni. ℞. nisi fruitio esset nunc idem quod comprehensio. §. Tunc nihil &c. ut patet.

5m ex Anselmo. Pertinent ad beatitudinẽ. ℞. tanquam ipsam aliqualiter consequẽtia: non tanquam ipsius propriè dotes. §. Tunc nihil &c. Nam fit tantum sermo in præsenti de dotibus propriè beatitudinis, non autem de quibuscunque aliter pertinẽtibus ad illã.

*In l. de similitu-dinibus c. 48.

6m consequẽtia. Ergo &c. ℞. negatur consequẽtia. §. Nam laus non est dos, sed cõsequẽs ad beatitudinem.

7m de antecedente. Ad beatitudinem pertinentia. ℞. tanquam ipsius conditiones: non tanquã dotes. §. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quòd per rationem ostendas, meritò insinuatum à 1. Corint. 13. quòd tres sunt dotes animæ correspondẽtes fidei, spei, & charitati: & sic. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc manẽt fides, spes, charitas, maior autem horum est charitas. Hæc ibi. Vbi dicens ꝙ nunc videmus per speculũ tunc autem facie ad faciem & subdens de tribus illis monstrat ꝙ hoc à simili, quòd sicut visio perfecta correspondet fidei, ita aliquid perfectũ correspondebit spei, & aliquid item perfectum correspondebit charitati. Ac si dixisset videmus nunc per speculũ in ænigmate, tunc autem habebimus aliquid perfectum visioni huic respondens: speramus nunc id quod non habemus, habebimus tunc aliquid huic spei perfectè respondens; charitate amamus nunc imperfectè, amabimus tunc perfectè. Ecce intentum. Illud enim perfectum respondẽs fidei est dos illa, quæ vocatur visio, respondens autem spei est alia dos, quæ vocatur fruitio, compræhensio, correspondens verò charitati est dos alia, quæ vocatur dilectio. Item à Ioan. 17 Hæc est uita æterna, ut cognoscãt te solũ uerum Deũ. Hæc ibi. Et Cantic. 3. Tenui eum, nec dimittam. Hæc ibi. Et Isa. 31. Dixit dominus, cuius ignis est in syon, & caminus eius in Hierusalem. Hæc ibi. Per hæc siquidẽ designãtur dotes animæ: visio per Ioannẽ, comprehensio per Cantic. dilectio per Isa. Qui tanquam à notioribus nobis loquens, dilectionem ipsam in præsenti uocat ignem, & in patria uocat caminum ignis.

¶Secundò habes: quòd per rationẽ prædicta sic præteream, quãto quod dixi, quòd insinuaui, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides: quòd ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

Vel. ꝑ 3. Eccl. &c. *li. 22. de Ciu. c. vlt. inter pri. & me. c. 3.

*li. 1. c. 7 & med. c. 4. †lib. 3. de consolat. prosa 2.

Quinto, Vtrum virginibus debeatur aureola.

Sexto, Vtrum debeatur martyribus.

Septimo, Vtrũ debeatur doctoribus.

Octauo, Vtrum Christo aureola debeatur.

Nono, Vtrum angelis.

Decimo, Vtrum corpori humano debeatur.

Vndecimo, Vtrum conueniẽter tres aureolæ assignentur.

Duodecimo, Vtrum aureola virginum sit potissima.

Decimo tertio, Vtrum unus alio intensius eandem aureolam habeat.

ARTICVLVS I.

Vtrum aureola sit aliud a præmio essentiali, quod aurea dicitur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd aureola non sit aliquod aliud præmiũ à præmio essentiali, quod aurea dicitur. Præmium enim essentiale est ipsa beatitudo: sed beatitudo secundum Boe.* est status omnium[h] bonorum congregatione perfectus, ergo prẽmium essentiale includit omne bonũ quod habetur in patria, & sic aureola includitur in aurea.

¶2 Præterea, Magis, & minus non diuersificant speciem, sed illi, qui seruant consilia, & præcepta, magis præmiatur, quàm illi, qui seruant præcepta tantũ, hnec in aliquo prẽmium eorum videtur differre, nisi ꝙ unum est altero maius, cũ aureola nominet præmium, quod debet operibus perfectionis, ergo uidetꝙ aureola non dicat aliquid distinctum ab aurea.

K ¶3 Præterea. Prẽmium respondet merito: sed radix totius meriti est charitas, cum ergo charitati respondeat aurea, videtur ꝙ in patria non erit aliquod p̃mium ab aurea distinctum.

¶4 Præterea. Omnes homines assumuntur ad angelorum ordines ut dicit Greg.* Sed in angelis licet quędam data sint qui busdã excellenter, nihil ibi possidetur singulariter, qia enim in omnibus sunt, non quidẽ æqualiter, quia alia aliis sublimi[*] possident, quæ tamẽ omnes habent, vt Gregorius dicit, h ergo in beatis non erit aliquod aliud præmium nisi omnium h commune, h ergo aureola non est præmiũ distinctũ ab aurea.

G ¶5 Præterea. Excellentiori merito excellens præmium debetur, si ergo aurea debetur[h] operibus, quæ sunt in præcepto, aureola vero his, quæ sunt in cõsilio, aureola erit perfectior, quàm aurea, & ita non deberet diminutiue significari, & sic uidetur quòd aureola non sit præmium distinctum ab aurea.

SED CONTRA. Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam, dicit Glos.* Ad coronam pertinet cãticum nouum, quod virgines tantum coram sponso cantant, ex quo videtur, quòd H aureola sit quædam corona non omnibus: sed quibusdam specialiter reddita, aurea autem omnibus beatis redditur, ergo aureola est aliud q̃ aurea.

Præterea. Pugnæ quam sequitur victoria, debetur corona, 2. Timoth. 2. Non coronabitur nisi, qui legitime certauerit, ergo ubi est specialis ratio certaminis, ibi debet esse corona I specialis: sed in aliquibus operibus est specialis ratio certandi, ergo prealijs aliquam coronã habere debent, & hanc dicimus aureolam.

Præterea, Ecclesia militans descendit a triumphante, ut patet Apocalypsis 21. Vidi ciuitatem sanctam, &c. sed in Ecclesia militante specialia opera habẽtibus redduntur specialia p̃mia, sicut victoribus corona, currentibus brauium, ergo similiter debet esse in Ecclesia triumphante.

RESPONDEO, Dicendum, quòd præmium essentiale hominis, quod est eius beatitudo, consistit in perfecta coniunctione animæ ad Deum, inquantum eo perfecte fruitur, ut uiso & amato perfecte: * hoc autem præmiũ metaphorice corona dr̃, uel aurea,* tum ex parte meriti, quod cum quadã pugna agitur. Militia enim est uita hominis super terram, Iob. 7. tum ex parte præmii per quod hõ efficitur quodammodo diuinitatis particeps, & per cõsequens regiæ potestatis, Apocalypsis 5. Fecisti nos Deo nostrum regnum, &c. Corona autem est proprium signum regiæ potestatis eadem ratione

præ-

QVAES. XCVI. ART. I.

410 CONCL. 1ª. Præmium essentiale methaphoricè dictus corona, uel aurea.

¶Examen. Ly præmiũ essentuale. Hoc dicitur, quia sine eo beatitudo consistere non potest, & hoc, sine a[illegible] beatitudo est, iuxta illud Augustini, Infœlix homo &c. vt q. 92. ar. 3. ad 5.

¶Ly metaphoricè dicitur corona. Non ꝙ corona uel aurea sit quid metaphoricũ, cũm sit quid realissimum, sed dicitur metaphoricè q. antum ad denominationem. Aliud est. n. loq de nomine, aliud de re.

¶PROB. Quia, 1. & meritum, 2. & præmium, 3. & perfectio quædam scilicet eternitatis militant hoc (vt in tex. declarat.)

Tho 4. d. 49. q. 5. ar. 1. CONCL. 2ª. Superadditum præmium nominatur aureola.

¶Examen. Ly superadditum. Sua superaddatur ex conditione naturæ ipsius præmiati, siue ex ratione operis meritorij secũdum genus operis.

*lib 3. de consolat. prosa 2. circa prin.

¶PROB. Quia præmium superadditũ essentiali est minus quàm essentiale.

CONCL. 3ª. Operi meritorio, ut ex radice charitatis procedit debetur aurea.

¶Examen. Ly aurea. sic uocatur præmium essentiale. Et hoc quia refertur in Deum, tanquam gaudium de eo, qui est absolutè summus: ideo dicitur aurea. Nam aurum inter metalla tenet summum locum.

¶PROB. Quia op⁹ meritorium, ut ex charitate procedens, dicit peruentionem ad ultimum finem (cũm charitas ipsum refferat in illud.)

Ho. 34. in Euan. circa me. & hom. 21. ante me.

CONCL. 4ª. Operi meritorio, ut ex genere operis consideratur, debetur aureola.

¶Examen. Ly aureola. Quasi sit au. s. in diminutum. i. minus. Et hoc est gaudium de opere laudabili ex deb.i[illegible]

circunstantijs. Verbi gratia. Beatus gaudens de virginitate seruata, ut iuxta omnes debitas circunstantias cõsideratus, dicitur habere aureolam: quando autem gaudet de Deo uiso propter uirginitatem ex charitate seruatam, tunc dicitur habere auream. Ecce vnum opus scilicet virginitatis duo consideratã in opere, scilicet charitas, & actus: duo gaudia correspõdentia, scilicet gaudium de Deo, & gaudium de opere.

¶PROB. Quia operi, ut ex genere operis consideratio, debetur præmiũ quoddam accidentale.

*Gl. ordinaria ibi.

¶Corollarium. Sic ergo à diffinitione ad diffinitum probatæ sunt tertia & quarta conclusio. Aureę enim diffinitio est esse præmium essentiale: & aureolę est præmium accidentale.

CONCL. 5ª. Aureola dicit aliquid aureę superadditũ. i. quoddam gaudiũ de operibus à se factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis.

¶NOT. Ista conclusio est tanquam epilogus & secundæ, & quartæ conclusionũ. Vltima uero particula ly quæ habent rationem uictoriæ excellentis, uidebitur ar. 5. 6 & 7.

¶PROB. Quia ex dictis patet.

¶Corollarium. Ex præmissis ergo uirtualiter respondentibus ad titulum sumito liberalem ad eandem responsionem dicẽs. Aureola est aliud à præmio essentiali, quod aurea dicitur.

3m ex

1m ex Boetio. Omnium bonorum. &c. necessariorum ad perfectam operationẽ. s. Tunc nihil contra. Nam aureola nõ est bonum necessariũ, sed ad bene esse pro perfecta operatione beatitudinis: & ideo non mirum, quòd præmium essentiale non includat illam: sed sit ab illa distinctum: ut patet hic, & ex corp.

concl. p

2m de minori. Nec in aliquo præmiũ eorum videtur differre nisi quòd unum est altero maius. &c. ita quòd aureola sit semper illud minus superadditum, & aurea sit illud maius. S. Non enim gaudium de operibus quorumcunq; perfectis respectu quorum dicitur aureola potest esse æquale gaudio habito de Deo, quod uocatur aurea. Tunc nihil &c. ut patet.

ᵗGlos. ordinaria ibid.

3m de maiori. Merito. &c. & secundum quòd ex charitate pendet, & secundum quòd ex opere. s. Tunc nihil &c. licet enim charitas sit radix totius meriti: tamen non tollit quòd ipsum opus, quod radicatur in ea sit meritoriũ.

concl. f

concl. u

4m consequẽtia secunda. Ergo aurea &c. &c. s. negatur consequẽtia. s. Non est simile in hoc de Angelis & hominibus propter rationem dictam in textu.

concl. y

Item de conclusione. Nisi omnium commune. &c. s. inquantum dicit gaudiũ: non, inquantum dicit aureolam. s. Tunc nihil &c. ut colligitur ex secunda responsione literæ ly tamen illud quod unus uidetur &c.

5m de

præmium, quod essentiali additur, coronæ rationem habet. Significat etiam corona perfectionem quandam ratione figuræ circularis, ut ex hoc etiam perfectioni competat beatorum. Sed quia nihil potest superaddi essentiali quin sit eo minus, ideo ᵖ superadditum præmium aureola nominatur ᑫ. Huic autem essentiali pręmio, quod aurea dicitur aliquid superadditur dupliciter. B Vno modo ex conditione naturæ eius, qui pręmiatur, sicut supra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur. Vnde, & ipsa gloria corporis interdum aureola nominatur. Vnde super illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam, dicit quædam Glo.ᵗ quòd in fine aureola superponitur, cum in Scriptura dicatur, quòd eis sublimior gloria in receptione corporum seruetur, C sic autem nunc de aureola non agit. Alio modo ex ratione operis meritorij, quod quidem rationem meriti habet ex duobus, ex quibus etiam habet bonitatis rationem, scilicet ex radice charitatis, qua refertur in finem vltimum, & ᶠ sic debetur ei essentiale præmium, scilicet peruẽtio ad finem, quæ est aurea ᵗ, & ex ipso genere actus, quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunstãtiis, & ex habitu eli- D ciẽte ex proximo fine, & ᵘ sic debetur ei quoddam accidentale pręmium, qđ aureola dicitur ˣ, & hoc modo de aureola ad ꝑsens intendimus. Et sic dicendum est quòd ʸ aureola dicit aliquid aureæ superadditum, idest, quoddam gaudium de operibus à se factis, quæ habent rationem victoriæ excellẽtis, ᶻ quod est aliud gaudium ab eo, quò de coniunctione ad Deum quis gaudet, qđ E gaudium aurea dicitur. Quidã tamen dicunt, quòd ipsum præmium commune, quod est aurea accipit nomen aureolæ, secundũ quòd uirginibus, uel martiribus uel doctoribus redditur, sicut, & denarium accipit nomẽ debiti, ex hoc quòd alicui debetur, quamuis omnino sint idem debitum, & denarius nõ tamen ita, quòd pręmium essentiale oporteat esse maius quando aureola dicitur, sed quia excellentiori actui respondet, non quidem secun-

A dum meriti intensionem, sed secundum modum merendi, ut quamuis in uno sit æqualis limpiditas diuinę uisionis, in uno tamen dicetur aureola non in altero, inquantum respondet excellentiori merito secundum modum agendi. Sed hoc uidetur esse contra intentionem Glossæᵃ Exod. 25. si enim idem esset aurea, & aureola, non diceretur aureolam aureæ superponi, & præsertim cum merito respondeat præmium, oportet quòd illi excellentiæ meriti, quæ est ex modo agendi, respondeat aliqua excellentia in pręmio, & hanc excellentiam uocamus aureolam. Vnde oportet aureolam ab aurea B differre.

ᵃGlo. ordi. super illud Exod. 25. & super illam, alteram coronã aureolam.

Ad primum ergo dicendum, quòd beatitudo includit omnia bona, quæ sunt necessaria ad perfectam hominis uitam, quæ consistit in perfecta hominis operatione: sed quædã possunt superaddi nõ quasi necessaria ad ꝑfectam operationem, ut sine quibus esse non possit: sed quia his additis est beatitudo clarior. Vnde pertinent ad bene esse beatitudinis, & ad decentiam quandam ipsius, sicut, & fœlicitas politica ornatur nobilitate, & corporis pulchritudine, & huiusmodi, sine quibus tamen esse potest ut patet in pri. Ethic. & hoc modo se habet C aureola ad beatitudinem patrię.

Ad secundum dicendum, quòd ille, qui seruat consilia & præcepta semper meretur magis, q̃ ille, qui seruat præcepta tm̃, scd̃m ꝙ ratio meriti consideratur in operibus ex ipso genere operum, non autem semper secundum ꝙ ratio meriti pensatur ex radice charitatis, cum quandoq; ex maiori charitate aliquis seruet præcepta tantum, q̃ aliquis ꝓcepta, & cõsilia: sed, & pluries accidit econtrario, quia probatio dilectionis exhibitio est operis, ut Gregoriusᵇ dicit. Nõ ergo ipsum essẽtiale pręmiũ magis intensum dicitur aureola: sed id, quod præ- D mio essentiali superadditur indifferẽter, siue sit maius pręmium essentiale habẽtis aureolam, siue minus, siue æquale præmio essentiali non habentis.

ᵇ Homil. 30. in Euang circa princ.

Ad tertium dicẽdum, ꝙ charitas est principiũ merendi: sed actus noster est quasi instrumentum, quo meremur, ad effectum aũt consequendum nõ solum requiritur debita dispositio in primo mouẽte: sed etiam recta dispositio in instrumento: & ideo in effectu aliquid consequitur ex parte primi principii, quod est principale, & aliqd ex parte instrumenti, qđ est secũdarium. Vnde, & in ꝓmio aliquid est ex parte charitatis, scilicet aurea, & aliqd E ex genere operationis, scilicet aureola.

Ad quartum dicendum, quòd angelis oẽs in eodem genere actus suam beatitudinẽ meruerũt, scilicet in hoc ꝙ sunt conuersi ad Deum, & ideo nullum singulare pręmium inuenitur in uno, quod alius non habeat aliquo modo: homines autem diuersis generibus actuum beatitudinem habent, & iõ non est simile.ᶠ Tamẽ illud, qđ unus uidetur specialiter habere inter homines, quodammodo oẽs communiter habent, inquantum, scilicet per charitatem perfectam unusquisque bonum alterius suũ reputat, non tñ hoc gaudium, pro unus alteri congaudet, potest aureola nominari, quia non datur

Rñsio 2ª.

in præmium victoriæ eius: sed magis respicit uictoriam alienam: corona enim ipsis victoribus redditur, non victoriæ congaudentibus.

AD QVINTVM dicendum, q maior est excellētia meriti, quæ cōsurgit ex charitate, quàm illa, q̄ cōsurgit ex genere actus, sicut finis, ad quem ordinatur charitas, est potior his, quæ sunt ad finem, circa quæ actus nostri consistunt. Vnde, & pręmium respōdens merito ratione charitatis, quantumcunq; paruum, est maius quolibet præmio respondente actui ratione sui generis; & ideo aureola diminutiue dicitur respectu aureę.

ARTICVLVS II.

Vtrum aureola differat a fructu.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd aureola non differat à fructu.[h] Eidem enim merito non debentur diuersa præmia: sed eidem merito respondet aureola, & fructus centesimus, scilicet uirginitatis, vt patet in Gl.* Matth. 13. ergo aureola est idem, quod fructus.

2 Præterea Augustin. † dicit in libro de Virginitate. Quòd cētesimus[h] fructus debetur martyri, & idem debetur uirgini, ergo fructus est quoddam præmiū commune uirginibus, & martyribus: sed eisdem etiam debetur aureola, ergo aureola est idem quod fructus.

3 Præterea, In beatitudine non inuenitur nisi duplex præmium, scilicet essentiale, & accidentale, qđ essentiali superadditur: sed præmium essentiali supe raddítum, dicitur aureola, quod patet ex hoc q Exodi. 25. aureola coronę aureæ superponi dicitur: sed fructus nō est præmium essētiale, quia sic deberetur omnibus Beatis, [h] ergo est idem, quod aureola.

SED CONTRA, Quæcumque non sunt eiusdem diuisionis, non sunt eiusdem rationis: sed fructus & aureola non similiter diuiduntur, quia aureola F diuiditur in aureolam uirginum, martyrum, & doctorum, fructus autem in fructum coniugatorum, fructus, uiduarum, & uirginum, ergo fructus, & aureola non sunt idem.

Præterea. Si fructus, & aureola essent idem, cuicumq; deberetur fructus, deberetur & aureola, hoc autem patet esse falsum, quia fructus debetur uiduitati, non autem aureola, ergo, &c.

G RESPONDEO, Dicendum, quòd ea, quę Metaphorice dicuntur, possunt uariè accipi secundum adaptationes ad diuersas proprietates eius, unde fit transumptio. Cum autē fructus proprie in rebus corporalibus dicatur de terræ nascentibus [m] secundum diuersas conditiones, quæ in fructibus corporalib. inueniri possunt, diuersimode fructus spiritualiter accipitur *. Fructus enim corporalis dulcedinē H habet, qua reficit secundum, q in usum hominis uenit. Est etiā ultimum, ad quod operatio naturæ peruenit, est etiā id, quod ex agricultura expectatur per seminationem, uel quoscumque alios modos.[p] Quandoque igitur fructus spiritualiter accipitur pro eo, quod reficit quasi ultimus finis[q], & secundum hanc significationem dicimur Deo frui perfectè in patria, imperfectè I autem in uia, & ex hac significatione accipitur fruitio, q̄ est dos, sic autem nunc de fructibus non loquimur.* Quandoq; autem sumitur fructus spiritualiter pro eo, q̄ reficit tantum, quamuis non sit ultimus finis[r], & sic uirtutes fructus dicuntur, inquātum mentem syncera dulcedine reficiunt, ut Ambr.* dicit, & sic accipitur fructus Gala. 5. Fructus aūt spiritus, gaudium, &c. sic autem de fructibus nunc etiam non q̄ritur. Potest autem K alio modo sumi fructus spiritualis ad similitudinē corporalis, inquātum corporalis fructus est quoddam commodum, quod ex labore agriculturæ expectatur, ut sic dicatur illud præmium, quod homo consequitur ex labore, quo in hac uita laborat, & sic omne præmium, quod in futuro habebitur ex nostris laboribus, fructus dicitur, & sic accipitur fructus Romanorum sexto. Habetis fructū uestrum in sanctificationem, finem uero uitam æternam: sic etiam nunc nos de fructu nō agimus: sed agimus de fructu secundum quod ex semine consurgit. Sic .n. de fructu Dñus loquitur Matth. 13. ubi

5m de consequentia. Operibus. &. ex genere actus considetatur; non, ex charitate § Tunc nihil &c. Nam siue consilia, siue præcepta simul vel seorsium seruentur, maior est excellentia merito, quæ consurgit ex charitate quàm illa, quæ &c. ut in tex.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quo modo per rationem ostendas meritò insinuatum esse ab Apocal. 14. q aureola differt ab aurea: & sic. Nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor milia, qui empti sunt de terra, qui cum mulieribus nō sunt cōinquinati, virgines enim sunt. Hæc ibi. Vbi manifeste monstrat, quòd quidam sancti, puta virgines, habent quod: à: præmium, quod alij cōmuniter non habēt per ly nemo poterat dicere canticum, nisi &c. Illis autem omnibus qui in cœlo sūt communis est aurea idest gaudium contēplationis de Deo. Vnde ad hoc significandum dicitur Hierem. 31. & recitatur Hebr. 8. Non docebit ultra uir proximum suum, & uir fratrem suum dicens, cognosce dominum. Omnes enim cognoscēt me à minimo eorū usq; ad maximum, ait dominus. Hæc ibi. Quòd & Apocal. 21. sub nomine ciuitatis Hierusalem denotauit dicens, Ciuitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei illuminabit eā, & lucerna eius est agnus. Hæc ibi. Et psal. 86. Sicut lætantium omnium habitatio est in te. Hæc ibi. Vbi de ciuitate Dei loquitur quantum ad auream sicut & Apocal. & Hierem. Per hoc ergo quòd aureola non est communis omnibus declaratur ad literam ab Apocal. 14. intentum superadditum.

Vtil. p 5. Eccl. &c.

Tho. 4. d. 49. q. 5 a. 1. 2. q. 4. & seq.

*Gl. ordi. ibid.

† Cap. 45. tom. 6.

item ab Exod. 25. Facies aliciam coronā, aureolam super illā coronam. Hæc ibi. Ecce ad literam duæ coronę, una quatum dicitur absolutè corona: altera uerò cū diminutione uocatur aureola. Immo ad tollendum omne dubium planius sensu prædixerat; facies coronam auream p circuitum. Hæc ibi. Sciunt uerò catholici omnes ex Apostolo: quòd illa, quæ in ueteri testamēto fiebant, omnia contingebant illis in figura.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuari, & intelligas, & tuearis. 2

concl. m

¶ Tertiò uides quo-modo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & cōsolidetur. 3

QVÆST. XCVI.

ART. II.

4 a

CONCL. 1a. Secundum diuersas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri possūt, diuersimodè fructus spiritualis accipitur.

concl. p

¶ PROB. Quia fructus metaphoricè dicitur de rebus spiritualibus (cum proprię dicatur de corporalibus:) & illa, quæ metaphoricè dicuntur possunt uariè accipi secundū adaptationes ad diuersas proprietates eius: unde fit transumptio.

concl. f

CONCL.

*In lib. de paradiso, c. 13. to. 1.

ubi

¶CONCL. 2ª. Fructus spiritualiter accipitur quandoque pro eo quod reficit quasi ultimus finis.

¶PROB. Quia fructus corporalis & reficit ratione dulcedinis suæ, & est ultimum quid ratione operationis naturæ (patent omnia per experientiam.)

¶CONCL. 3ª. Fructus accipitur spiritualiter quandoque pro eo quod reficit tantum quamuis nō sit ultimus finis.

¶PROB. 1. Quia Apostolus Galat. 5. hoc docet (cùm dicat, fructus spiritus est charitas, gaudiū, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continētia, castitas. 2. Quia (ly quia &c.) prædicta nō sūt ultim⁹ finis, ut patet.

¶NOT. Propter secundam & tertiam conclusionem dicito tu, quòd non est idē sensus uerborum, licet utraque locutio sit uera, cùm dicitur à Theologis communiter quòd finis ultimus quæritur propter se, & quòd etiā uirtutes propter se quæruntur. Nam ly propter se, potest dicere tantum delectabilitatem quandam spiritualem, & sic uirtutes & etiam scientiæ speculatiuæ quæruntur propter se: eò in seipsis quandam laudabilem dulcedinem habeant: potest etiam ly propter se, accipi ut simul cum delectabilitate spiritus dicit ultimū qd. in qd appetitus fertur; & sic neque uirtutes, neque scientiæ speculatiuæ, sed solummodo Deus, est ꝓpter se quærendus. Fruitio igitur potest esse de utrisque, tanq̄ de fructibus. scilicet de Deo & de uirtutibus: sed de uirtutibus secundum quid, de Deo autem simpliciter, quoniam delectabilitas in uirtutibus reperta ordinatur ad Deum tanquam ultimum delectabile ad nihil aliud ordinatum.

anel. 7

Propter se multa. q-runtur.

¶CONCL. 4ª. Omne præmiū, quod in futuro habebitur ex nostris laboribus, dicitur fructus.

¶PROB. 1. Quia fructus corporalis unde sumitur transumptio est commodum quoddam, quod ex labore agriculturæ homo expectat atque cōsequitur. 2. Quia Roman. 6. patet, per hoc, q̄ ibi huiusmodi præmium uocatur fructus.

¶CONCL. 5ª. Fructus uerbi Dei differt ab aurea, & ab aureola.

¶Examē. Ly fructus uerbi. Hic sumit ly fructus secundū q̄ ex semine nascitur & corporaliter & spiritualiter: ita th̄ q̄ corporaliter consideratus est, unde fit transumptio: spiritualiter autē acceptus est de quo loquitur conclusio.

¶Ly differt. Scilicet realiter, non ratione tantorum. Vt ostenditur ex corp. sin.

¶PROB. Quia aurea consistit in gaudio, quod habet de Deo: aureola autē in gaudio de operum perfectione, fructus uerò in gaudio de dispositione operantis secundū gradū spiritualitatis habitum ex semine uerbi Dei.

vbi fructū diuidit in tricesimū, sexagesimum, & centesimum. Fructus autem secūdum hoc potest prodire ex semine, q̄ uis sementiua est efficax ad conuertē dum humores terræ in suam naturam; & quanto hæc uirtus est efficacior, & terra ad hoc paratior: tanto fructus sequitur uberior: spirituale autem semē qd̄ in nobis seminatur, est uerbum Dei, unde quanto aliquis magis in spiritualitatem conuertitur à carne recedens, tanto in eo est maior fructus verbi. Secundum hoc igitur fructus uerbi Dei differt ab aurea, & ab aureola, quia aurea consistit in gaudio quod habetur de Deo: aureola uero in gaudio, qd̄ habetur de operū perfectione: sed fructus in gaudio, quod habetur de ipsa dispositione operantis secundū gradum spiritualitatis, in quem proficit ex semine uerbi Dei. Quidam distinguunt inter aureolam & fructum dicentes, q̄ aureola debetur pugnanti, secundum illud secundæ Timothei secundo. Nō coronabitur nisi, qui legitime certauerit. Fructus autem laboranti, secundum illud, quod dicitur Sapientiæ quarto, bonorum laborum gloriosus est fructus. Alij uero dicunt, q̄ aurea respicit conuersionem ad Deum: sed aureola, & fructus consistunt in his, quæ sunt ad finem, ita tñ, q̄ fructus principalius respicit uoluntatem, aureola autem magis corpus. Sed eū in eodem sit labor, & pugna, & secundum idem: & præmiū corporis ex præmio animæ dependeat; secundum prædicta non esset differentia inter fructum, aureā, & aureolā, nisi ratione tātum: & hoc non potest esse eum quibusdam assignetur fructus, quibus non assignatur aureola.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nón est inconueniens eidem meritò secundum diuersa, quæ in ipso sunt, diuersa præmia respondere; unde & uirginitati respondet aurea, secundum quod propter Deum seruatur imperio charitatis, aureola uero, secundum quod est perfectionis opus, habens rationē uictoriæ excellentis; fructus uero, secundum quod per uirginitatem homo in quandam spiritualitatem transit, à carnalitate recedens.

AD SECVNDVM Dicendū, quòd fructus secundum propriam acceptionem, prout nunc loquimur, non dicit præmium commune martyrio, & uirginitati: sed tribus continentiæ gradibus, Glossa* autem, quæ ponit fructum centesimum martyribus respondere, large accipit fructum; secundum quòd quælibet remuneratio dicitur fructus, ut sic per centesimum fructum remuneratio designetur, quæ quibuslibet operibus perfectionis debetur.

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis aureola sit quoddam accidentale præmium essentiali superadditum, non tamen omne accidentale præmiū est aureola: sed præmium de operibus perfectionis, quibus homo maxime Christo conformatur, secundum perfectam uictoriam; unde non est inconueniens, quòd abstractioni à carnali uita aliquod accidētale præmium debeatur, quod fructus dicitur.

1m ad maiori. Eidem merito. ℞. cōsiderato secūdū idē: non, secundū diuersa. S. Tunc nihil contra. Nā secūdū diuersa eidem merito debetur aureola & fructus: ut patet in text. sub exemplo uirginitatis.

2m ex Augustino. Fructus ℞. large acceptus: non, propriè. S. secundū q̄ sic nunc loquimur. Tunc nihil &c. ut de se patet.

¶NOT. Fructus large sumptus hic ab Augustino est fructus acceptus in sensu 4æ conclusionis: propriè uerò est fructus ut sumitur in sensu 5æ.

3m illatio cō clusionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio S. Dicitur. n. q̄, licet fructus præmiū nō essentiale sit, sed accidentale nō tñ est aureola. Nam quāuis, aureola sit quoddā accidentale præmiū &c. ut in tex.

*Glo. citata in arg.

¶NOT. Hic sumitur diffinitionem fructus & aureolæ: quamuis & habeatur ex supra.

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò: quo per rōnem ostendas, meritò insinuatum Matth. 13. q̄ fructus differt ab aureola: & sic. Alia ceciderūt in terrā bonā, & dabant fructū, aliud centesimū, aliud sexagesimū, aliud tricesimū: Hæc ibi. Vbi per ly alia intelligit semina uerbi Dei. Per hoc ergo q̄ tripliciter fructum ex illis productū designat, & aureolam non omnibus tribus illis cōuenire secūdū Doctores sanctos; demōstrat, q̄ fructus differt ab aureola. Pro quo distinctius capiēdo scrēdū, q̄ fructus tricesimus est cōiugatorū, & sexagesimus uiduarum, & centesimus uirginum ar. 4. & aureola non conuenit coniugatis ut sic, neque uiduis ut sic, sed uirginibus, martiribus, & doctoribus ar. 5. & 7. ¶Secūdo habes: quo per rōnem prædicta scripturarū, p quanto quod dicimus insinuatur, & intelligas, & tuearis. ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

Vtil. p. & Eccl. &c.

QVÆSTIO. XCVI. ART. III.

412 CONCL.[a]. Continentiæ magis respondet fructus, quam alij uirtuti.

¶Examen. Ly magis. Hoc denotat, quod fructus respondet et alicui alij uirtuti sed non ec perfectè & principaliter, ut ex probatione patebit per ly præcipuè.

¶Ly fructus. Scilicet ut in 5[a].conclus. art.2.

¶PROB. Quia illi uirtuti præcipuè fructus respondet, quæ hominem præcipuè à subiectione carnis liberat (sed fructus connotat hominem in spiritualitatem quandā, ex ar. 2. eliciat quintā cōclus.) & continentia præcipuè à subiectione carnis liberat, (ut patet ab oppositis per Hierony. mū & philosophum.

*Glo. ord. ibid.

¶Corollarium. Virtus ergo illa, quæ à subiectione carnis liberat præcipuè, merito uocatur continentia quasi tenēs hominē in suo esse. Nā esse hominis est esse secundū rōnem. unde recedū illi. Vnde uitius, quæ maximè impedimenta remouet, quæ distrahunt à uiuendo secundū rōnem iure dicitur tenere hominem in sua ipsius dignitate.

Contine. tia nomē unde.

¶NOT. Pro meliori captu tex. corp. princip. sciendū: quod fructus ut sumitur hic attenditur iuxta similitudinē procedentis ex semine. Vnde sicut fructus procedit ex semine ūic uocatur cōueniēt & bonus quando natura sementiuæ cōsonat, ita fructus hic tunc dicitur uerè fructus quando semini ex quo spiritualiter procedit conformis est: semen autem spirituale, unde procedit, est uerbū Dei ex Matth. 13. quod spiritualitatē sonat, & consequenter remotionē ab operibus carnis. Fructus igitur suus merito dicitur ille, quod puritatem spiritus importat & elongationem à carne. Vnde gesimum de non mitum, sicō tineuua dicitur præcipuè respondere fructui huic, tanquàm uirtus actui proportionaliter sibi conformi.

Fructus qn bonus & conueniens.

*Gl. ord. sup illud aliud tricesimum aliud, & c.

ARTICVLVS III.

Vtrum fructus debeatur soli uirtuti continentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd fructus non debeatur soli uirtuti continentiæ. Quia 1. Corinth. decimoquinto, super illud, Alia claritas Solis, &c. dicit Gloss.* quòd claritati Solis illorum dignitas comparatur, quæ centesimum fructum habent: Lunari autem quæ sexagesimum, stellæ uero, quæ tricesimum: sed illa diuersitas claritatum, secundum intentionem Apostoli pertinet ad quamcunque beatitudinis differentiam, ergo diuersi fructus non debent respondere soli continentiæ. G

2 Præterea. Fructus à fruitione dicuntur: sed fruitio pertinet ad præmiū essentiale, quod omnibus uirtutibus respondet, ergo, &c.

3 Præterea, Fructus labori debetur. Sapien. 4. Bonorum laborum gloriosus est fructus: sed maior est labor in fortitudine quàm in temperantia, uel continentia, ergo fructus non respondet soli continentiæ.

4 Præterea. Difficilius est modum non excedere in cibis, qui sunt necessarij ad uitam, quàm in uenereis, sine quibus uita conseruari potest, & sic maior est labor parsimoniæ, quam continentiæ, ergo parsimoniæ magis respondet fructus, quàm continentiæ, ergo parsimoniæ magis respondet fructus, quàm continentiæ. K

5 Præterea. Fructus refectionem importat: refectio autem præcipue est in fine, cum ergo uirtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, scilicet ipsum Deum, uidetur quod eis fructus maxime debeat respondere.

SED CONTRA est quod habetur in Glo.* Matth. 13. quæ fructus assignat uirginitati, uiduitati, & continentiæ coniugali, quæ sunt continentiæ partes.

RESPONDEO. Dicendum, quod fructus est quoddam præmium quod debetur homini ex hoc quod à carnali uita in spiritualem transit, & ideo illi uirtuti præcipue fructus respondet, quæ hominē præcipue à subiectione carnis liberat, hoc autem facit continentia, quia per delectationes Venereas anima præcipue carni subditur, adeo ut in actu carnali secū dum Hierony.* nec spiritus propheticæ corda tangat prophetarum; nec in illa delectatione est possibile aliquid intelligere, ut Philosophus* dicit septimo Ethicor. Et ideo continentiæ magis respondet fructus, quàm alij uirtuti. G H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Glos.* illa accipit fructus large secundum quod quælibet remuneratio fructus nominatur.

AD SECVNDVM dicendū, quod fruitio non sumitur à fructu secundum illam similitudinem, qua nunc de fructu loquimur, ut patet ex dictis. I

AD TERTIVM dicendum, quod fructus, secundum quod nunc loquimur non respondet labori ratione fatigationis: sed secundū quòd per laborem semina fructificant. Vnde, & ipsæ segetes, labores dicuntur inquantum propter eas laboratur, uel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus secundum quod oritur ex semine, magis aptatur continentiæ, quàm fortitudini, quia per passiones fortitudinis homo non subditur carni, sicut per passiones circa quas est continentia.

AD QVARTVM dicendum, quod quamuis delectationes, quæ sunt in cibis, sint magis necessariæ illis, quæ sunt in uenereis; nō tamen sunt ita uehementes, unde per eas anima non ita subditur carni.

F 1[m] illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio S. loquēdo de fructu secundum quod loquimur nunc. Nam antecedens & per consequens illatio, loquuntur de fructu in alio sensu à proposito; uidelicet sumendo fructum in sensu conclu. 4[æ].

2[m] ad maiori. Fructus. n. secundū quod refecit quasi ultimus finis neon, secūdū quod accipitur hic. S. Tunc nihil cōtra ut patet.

¶NOT. Argumentū in maiori dicit, quod fructus à fruitione dicuntur, & responsum dicit quod fruitio sumitur à fructu. Habetur ergo ex utroque simul & quod fructus dicitur à fruitione, & quod fruitio dicitur à fructu. Hoc aut̄ ueiū est iuxta diuersas cōsiderationes: qm̄ secundū considerationē causæ fruitio dicitur à fructu eo quod fructus est causa fruitionis, i. quod iste fructus; Nisi. n. esset fructus quo iste frueretur, nō daretur fruitio: qm̄ nihil potest operari sine obiecto suo, quod obiectū, in proposito, est fructus. Quòd si loquamur ab effectu tendendo in causam, dicemus, quod fructus dr à fruitione. Venimus enim in cognitionē alicubi reperiatur fructus ex eo quod uidimus aliquem frui, idest delectari ibi. Vnde & dicimus, iste delectatur, seu fruitur manendo in tali loco: ergo in eodē loco est fructus eius. Cæterum hæc notata sint ad propositū fructus sumpti ut in secunda cōclu. ar. 2. non ut hic.

Fructus & fruitio unde dicūtur.

concl. [m] * In epis. ad Genti. demonogamia à med. to. 1. *Li. 7. Eth. ca. 11. et. & to. 5.

3[m] ad maiori. Labori. R. secundū quod per laborem semina fructificant: non secundū quod per laborem aliquis fatigatur. S. Tunc nihil & c. ut patet in tex. ly similitudo aut̄ fructus secundum quòd oritur & c.

4[m] de antecedente. Difficilius est. R. ratione necessitatis magis continuatæ non, ratione uehementissimi impulsus. S. Tunc nihil & c. Nam anima no ita efficitur subdita carni ex necessitate ciborum, sicuti ex uehementissimo impulsu uenereorum.

5[m] de

5m d maiori.

Fructus &c. ut sumitur in sensu conclu. secundæ ar. 2. nõ, ut sumitur hic. §. hoc est, in sensu conclusionis 5æ. ar. 2. Tunc nihil &c. ut patet.

*In præsenti art. corp.

APPENDIX.

3 Vtil. p S. Eccle. &c.

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem ostendas meritò insinuatum à Matth. 13. quòd fructus debetur soli uirtuti continentiæ: & sic. Alia ceciderũt in terram bonam &c. ut ar. 2. appen. Vbi glossa fructum centesimũ assignat uirginitati, sexagesimum uiduitati, tricesimum immaculato thoro coniugali. Hæc autem tria scilicet uirginitas, uiduitas, & immaculatum coniugiũ sunt partes continentiæ, ut patet. 2. 2. q. 52. ar. 4 & q. 155. ar. 1. Per hoc igitur q his tribus fructum illum triplicem assignat demonstrat quod conuenienter fructus respondet continentiæ.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationẽ prædicta scripturarum pro quanto quod dicimus insinuant, & intelligas, probes, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides, quõ ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XCVI.

ART. IIII.

425 CONCL. 1a Secundum diuersum modum spiritualitatis, quam continentia facit, diuersi fructus distinguuntur.

¶PROB. Quia patet suppositur ex hoc: q per continentiam homo in quandam spiritualitatem adducitur carnalitate abiecta.

¶CONCL. 2a. Seruantibus continentiam coniugalem datur fructus tricesimus; uidualem sexagesimus, uirginalem centesimus.

AD QVINTVM dicendum, quòd fructus non sumitur hic, secundum quòd frui dicitur, qui reficitur in fine: sed alio modo, * & ideo ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter assignentur tres fructus, tribus continentiæ partibus. Quia Gal. 5. pònuntur duodecim fructus, gaudium, pax, &c. & ideo uidetur q nõ debeat poni tres tantum.

2 Præterea, Fructus nominat aliquod præmium[h] speciale: sed præmium,[h] quòd assignatur uirginibus, uiduis, & coniugatis, non est speciale, quia omnes sal C uandi cõtinentur sub aliquo horum trium, cum nullus saluetur qui continentia careat, & continentia per has tres sufficienter diuidatur, ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus assignantur.

3 Præterea. Sicut uiduitas excedit continentiam coniugalẽ,[h] ita uirginitas uiduitatem: sed nõ similiter excedit sexagenarius tricenarium, & centenarius sexa D genarium, neque secundũ Arithmeticam proportionem, quia sexagenarius excedit tricenarium in 30. & centenarius sexagenarium in 40. Neque etiam secundum proportionalitatem Geometricam, quia sexagenarius se habet in dupla proportione ad tricenarium, centenarius uerò ad sexagenarium in superabundantia, quia continet totum, & duas tertias eius,[h] ergo inconuenienter aptantur fructus tribus E continentiæ gradibus.

4 Præterea, Ea, quæ in Sacra scriptura dicuntur, perpetuitatẽ habent: Lucæ 21. Cælum, & terra transibunt, uerba autem mea non transibunt: sed ea, quæ ex institutione hominum sunt facta, quotidie possunt mutari, ergo ex his, quæ ex[h] institutione hominum sunt, non est accipienda ratio eorum, quæ in scriptu- A ra dicuntur; & sic uidetur, quòd inconueniens sit ratio, quam Beda assignat de istis fructibus dicens, quòd fructus tricesimus debetur coniugatis, quia in repræsentatione, quæ fit in abaco 30. significatur per contactum pollicis, & indicis secundum suã summitatem: unde ibi quodammodo osculantur se, & sic tricenarius numerus significat coniugatorum oscula. Sexagenarius B uerò numerus significatur per tactum indicis super medium articulum pollicis, & sic per hoc q index iacet super pollicẽ opprimens ipsum, significat oppressionem quam uiduæ patiuntur in mundo. Cum autem numerando, ad centenarium peruenimus, ad dexteram à leua trãsimus, unde per centenarium uirginitas designatur, quæ habet proportionem angelicæ digni C tatis, quæ sunt in dextra, scilicet in gloria, nos autem in sinistra propter imperfectionem præsentis uitæ.

RESPONDEO, Dicendum, quòd per continentiam, cui fructus respondet, homo in quandam spiritualitatem adducitur, carnalitate abiecta. Et ideo,[m] secundum diuersum modum spiritualitatis, quam continentia facit, diuersi fructus distinguũtur.[n] Est autem quædam spiritualitas necessaria, & quædam superabũdans. Necessaria est in hoc, q rectitudo spiritus ex delectatione carnis non peruertatur, quod fit cũ aliquis per rectũ ordinẽ rõnis utitur delectationibus carnis, & hæc est spiritualitas coniugatorum. Spiritualitas uero superabundans, est per quam homo ab huiusmodi delectationibus carnis spiritum suffocantibus omnino se abstrahit. Sed hoc contin E git dupliciter. Vel respectu cuiuslibet temporis præteriti, præsentis, & futuri, & hæc est spiritualitas uirginum. Vel secundũ aliquod tempus, & hæc est spiritualitas uiduarum. Seruantibus ergo continentiam coniugalem datur fructus trigesimus; uirginalem centesimus, ratione illa quam Beda * assignat: quamuis possit & alia ratio assignari ex ipsa natura numerorum: trice-

¶PROB. Quia patet, 1. & ea ratione Bedæ (ut declaratur in argumento 3.) 2. & ex conclusionũ tertiam sequentium probationibus.

*Hieron. lib. 1. contra Iouinianum non procu à principio, hẽt pag. tẽ 10. 3.

¶CONCL. 3a. Conuenienter tricenarius numerus coniugatis assignatur.

¶PROB. Quia tricenarius numerus habet in se perfectionem quandam omnibus communem, (scilicet principij, medij, ac finis,) & coniugatis non additur aliqua perfectio, nisi communis.

¶Examen. Ly nisi communis. Hoc est, obseruare decalogũ, &, in proposito, non accedere ad nõ suã.

¶CONCL. 4a. Sexagenarius numerus conuenienter uiduitati respondet.

¶PROB. Quia sexagenarius habet perfectionem ex omnibus partibus suis & in uiduitate est perfecta abstractio à delectationibus carni, quantum ad omnes circunstantias, (ut declarat in tex.)

¶Examen. Ly delectationibus Scilicet futuris. Loquitur.n. formaliter de uiduitate: non, materialiter. Quòd enim illa uidua pro tempore præterito coniugij, non abstinuerit ab omnibus delectationibus carnis, hoc fuit quia erat coniunx, non quia uidua. concl. m

¶CONCL. 5a. Centenarius numerus conuenienter respõdet uirginitati.

¶PROB. 1. Quia cẽtenarius est limes numerorum, & uirginitas est limes spiritualitatis: (ut patet in tex.) 2. Quia centenarius numerus inquantum habet perfectionem ex figura quadrata, habet omnia latera æqualia; & uirginitas æqualiter incorruptionem habet in omni tempore.

¶Examen. Ly quia ad eam nihil de spiritualitate adijci potest. Hoc intelligitur de spiritualitate contracta ad continentiam, non absoluta. Licet enim uirgo pos

*Loco citato in argu. 10. 4.

sit

fit habere aliquid perfectius quàm fit uirginitas, & similiter ali F qua alia persona possit superare uirginem in maiori perfectione quàm sit uirginitas: tamen nec ipsa uirgo, nec aliqua alia persona potest habere aliquid perfectius in genere continentiæ quàm sit uirginitas.

1m ex antecedente. Fructus. *Lib. 1. cœ. 2. to. 2.* ℞. sumptus ut in 3a. conclu. ar. 2. nō, isto modo quo loquimur nunc. §. hoc est, ut in conclu. 3a. ar. 2. Tunc nihil &c.

concl. s **2m maior.**

Fructus, nominat ali quod præmiū speciale. ℞. negatur ista. §. intelligendo per ly speciale, id quod aliquibus tantum conuenit: & ly nominat, restringendo ad necessitatem. At si dicat. Fructus nominat necessariò aliquod præmium aliquibus, non autem omnibus, cōueniēs. *Concl. u* Ratio uerò uegano nis huius maioris est. quia nihil cogit ad ponendum fructum esse præmium, non omnibus saluandis &c. ut in tex. Tūc nihil &c. ut patet.

¶Examen. Ly nihil cogit ad ponendum &c. Hoc est: quòd necesse sit ponere fructū, esse aliquod speciale præmium. i. ali- *concl. y* quibus tantum conueniens; nulla ratio ad hoc necessitat. Ex hoc tamen non negatur (ut patet:) quòd fructus quandoque possit esse aliqd speciale. Aliud enim est ponere aliquid esse: aliud est necessitari ad ponendū illud esse. Vnde & hic prima responsio monstrat, quòd non necessitamur ad ponendum, fructū esse aliquod speciale; & tamen in responsione sequenti ostenditur, quòd fructus pōt esse ali quod speciale i. non omnibus conueniēs.

Item minor.

Præmium, quod assignatur uirginibus, niduis, & coniugatis non est speciale ℞. negatur ista §. Potest enim fructus non conuenire omnibus saluandis: ut patet in tex. responso secundo ly potest tamen dici, quòd etc. Ex quo patet, quòd illud, quod pro probanone huius minoris argumenti adducebatur negatur uidelicet quòd omnes saluandi contineantur sub aliquo horum trium, et quòd nullus saluetur, qui continentia careat. Tunc nihil etc. ut patet.

¶NOT. Fructus dicit præmium accidentale datum continentibus. ar. 3. Ratione, qua accidentale, non sibi uendicat, quòd sit præmium speciale quū omnibus commune est aliquod præmium accidentale, puta gaudium de operibus illis sine quibus non est salus; & in hoc sensu adaptari, ultra prædicta, potest responsum

narius enim numerus ex ductu ternarij in denarium surgit: ternarius enim est numerus omnis rei, ut dicitur primo de Cælo & mundo, & habet in se perfectionem quandam omnibus communem, scilicet principij, medij, & finis: unde conuenienter tricenarius numerus coniugatis assignatur, in quibus supra obseruationem Decalogi, qui per denarium significatur, non additur aliqua perfectio nisi communis, sine qua non potest esse salus. Senarius autem, ex cuius ductu in denarium sexagenarius surgit, habet perfectionem ex partibus, cum constet ex omnibus partibus suis simul aggregatis: unde conuenienter uiduitati respondet, H in qua inuenitur perfecta abstractio à delectationibus carnis, quantum ad omnes circunstantias, quæ sunt quasi partes uirtuosi actus, cum nulla enim persona, & in nullo loco uiduitas carnis utitur delectationibus, & sic de alijs circunstantijs, quod non erat de continentia coniugali. Sed centenarius conueniēter respondet uirginitati, quia denarius ex cuius I ductu centenarius surgit, est limes numerorum, & similiter uirginitas tenet spiritualitatis limitem, quia ad eam nihil de spiritualitate adijci potest. Habet.n. centenarius, inquantum est numerus quadratus, perfectionem ex figura: figura enim quadrata secundum hoc perfecta est, quòd ex omni parte æqualitatē habet, utpote habens omnia latera æqualia, unde competit uir K ginitati, in qua quantum ad omne tempus, æqualiter incorruptio inuenitur.

Ad primum ergo dicendum, quòd ibi fructus non accipiuntur hoc modo, sicut hic de eis loquimur.

Ad secundum Dicendum, quòd nihil cogit ad ponēdum fructū, esse præmium non omnibus sal G uandis commune. Non solum enim essentiale præmium commune est omnibus, sed etiam aliquod accidentale, sicut gaudiū de operibus illis, sine quibus nō est salus. Potest tamen dici quòd fructus non omnibus conueniūt saluandis, sicut patet de his, qui in fine pœnitent, & incontinēter uixerunt. Eis enim non fructus, sed essentiale præmiū debetur tantum.

Ad tertium dicendum, quòd distinctio fructuum magis accipitur secundum species, & figuras numerorum, quàm secūdum quantitates ipsorum; tamē etiam quantū ad quantitatis excessum, potest aliqua ratio assignari. Coniugatus enim abstinet tantum à non sua; uidua uero à suo & nòn suo; & sic inuenitur ibi quædam ratio duplicis, sicut sexagenarius est duplex ad tricenarium; centenarius uero supra sexagenariū addit quadragenarium, qui consurgit ex ductu quaternarij in denarium. Quaternarius autem est primus numerus solidus, & cubicus, & sic contingit talis additio uirginitati, quæ supra perfectionem uiduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

Ad 4m dicendum, quòd quāuis illa repræsentatio numerorum sit ex humana institutione: tamen fundatur aliquo modo su

primum. Ratione, qua datur continentibus, habet quòd sit speciale, ut in textu 2. responsi, quod in tali sensu ad argumentū potest etiam adaptari, patet.

3m illatio cōclusionis. Ergo etc. i. ℞. negatur illatio. §. Nam distinctio fructuū magis accipitur secundum etc. ut in tex.

Item de maiori. Ita 2. ℞. quātum ad excessum uiduitatis supra cōiugium, et uirginitatis supra uiduitatem: non, quantū ad modum excessus, §. Coniugatus enim abstinet à non sua: uidua uerò etc. ut in tex. Vide secundū responsum ly tamen etiam quantum ad quantitatis etc. Ex quo dic: si diuersimode attenditur excessus uiduitatis ad coniugium, et uirginitatis ad uiduitatē nō mirum est, quòd fructus illis assignetur secundum uarietatem numerorum uariè se inuicem excedentium. Rūsio 2a.

4m cōclusio.

Ex his, quæ ex institutione hominū sūt non est aec pēda ratio eorum, quæ in scriptura dicuntur. Rūsio 3a. ℞. hoc falsum est, quando humana institutio super rerum naturam aliquo modo fundatur. § Tunc nihil etc. Quoniam huiusmodi institutio hominū, de qua Beda in argumento, fundatur aliquo modo super rerum naturam, ut patet considerāti.

¶NOT. Quod institutio humana, quæ aliquo modo fundatur super rerum naturam, laudabilis sit, Deoque accepta, et consequenter facere conuenienter potens ad ea, quæ in scriptura sacra dicuntur patet ex Genes. 2. recte intelligentibus factum ibi narratum de Adam. Formans, inquit dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, et uniuersis uolatilibus cœli adduxit ea ad Adam, ut uideret, quid uocaret ea. Omne enim, quod uocauit Adam animæ uiuentis, ipsum est nomen eius. Hæc ibi. Vnde patet quòd institutio humana placet Deo, quando super rerum naturam aliquo modo fundatur. Propter hoc enim significandum, inquit scriptura; quòd Adam non ex se tantum, sed a Deo mouente, et ad hoc instigante, instituit nomina quorumcunque uiuentium. Et ut ostenderet, de quali institutione loquebatur, monstrauit; quòd talis institutio super rerum naturam data est. Omne, inquit, quod uocauit Adam animæ uiuentis, ipsum est nomen eius. Hoc est rationabiliter quia ista fuerunt nomina huiusmodi quæ

quoniam rerum naturis, quibus imponebantur, concordabant. Ex his constat optimè reijci Caluinum (Prat. Caluinistæ) dicentem: institutiones maiorum renunciare, siue ab eis recedere non modo esse integrum, sed et honestum, pium, et salutare. Sufficeret quippè locus hic scripturæ ad ostendendum: quòd iste error est pessimus: etiam quòd non suggereciar pro eiusdem damnationa dictum Deuteron. 32. Interroga patrem tuum, et dicet tibi: maiores tuos et dicent tibi. Et Prouerb. 1. Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Animaduertet interpretationē, & uerba sapiētum & enigmata eorum, & Eccles. 3. Filij sapientiæ ecclesiæ iustorum: & natio illorum obedientia & dilectio. Iudiciū patris audite filij: & sic facite, ut salui sitis. Hęc ibi. Quòd si Caluinus dubitet an aliquæ institutiones maiorum fundentur aliquo modo super rerū naturam. i. sint rationabiles, nec ne; & per hoc suum errorem in tali casu saltem uelit defendere: hoc dubium nihil eū iuuat, immo est contra ipsum. Vniuersaliter. n. regula est quòd in dubijs obedientia excusat: ut patet da tempor. ord. ad antes. & 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. quid culpatur. Vbi ex textibus & glosis cōcluditur: quòd si præceptum sit dubiū, obediens propter bonū obedientiæ, excusatur à peccato licet 'ueritate sit malū, hoc est, faciat rem ipsum præcipientē. Quorum dictorum, quare scilicet obedientia in dubijs excuset, uniuersalis ratio est, quia non est subditorum discutere consilia, definitionesque maiorum suorū sed præsumenda sunt iusta, nisi manifestā cōtineant iniquitatem.

Institutiones humanæ à Caluino arctè relegantur.

Natio iustorū est obediētia.

Tho. 4 d. 49. q. 5. ar. 3. qō. 1. & seq.

* Vida in epi ad Gaudentiū da Monogamia, à medio. t.

* Lib. 7. de historia animal. c. 1. uer. med. to. 4.

per rerum naturam; inquantum secundum ordinem dictorum articulorum, & cōtactuum, numeri gradatum designantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum aureola debeatur ratione uirginitatis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ratione uirginitatis non debeatur aureola. Vbi est enim maior difficultas in opere, ibi debetur maius præmium: sed maiorem difficultatem patiuntur in abstinendo à delectationibus carnis uiduæ quàm uirgines. Dicit enim Hieronymus.* Quia quanto C maior est difficultas ex parte quorundam à uoluptatis illecebris abstinere, tanto maius est præmium, & loquitur in commendatione uiduarum. Philosophus etiam dicit in libro Animalium,* Quia iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis, ergo aureola, quæ est maximum præmium, debetur magis uiduis quàm uirginibus.

D 2 Præterea, Si uirginitati debetur aureola, ubi esset perfectissima uirginitas, maxime inueniretur aureola: sed in beata Virgine est perfectissima uirginitas, unde & Virgo uirginum nominatur, & tamen ei non debetur aureola, quia nullam pugnā sustinuit in continendo, cū corruptione fomitis non fuerit infestata, ergo uirginitati aureola non debetur.

E 3. Præterea, Ei, quod non est secundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens: sed uirginitatem seruare in statu innocentiæ, non fuisset laudabile, cum tunc præceptum esset, Crescite, & multiplicamini, & replete terram, nec etiam tempore legis, cum steriles erāt maledictæ, ergo uirginitati aureola non debetur.

B 4 Præterea. Non debetur idē præmium uirginitati seruatæ, & uirginitati amissæ: sed pro uirginitate amissa quandoque debetur aureola, ut si aliqua inuita prostituatur à tyranno, qa Christum confitetur, ergo uirginitati aureola non debetur.

5 Præterea. Excellens præmiū non debetur ei, quod inest nobis à natura: sed uirginitas innascitur cuilibet homini, & bono, & malo, ergo uirginitati aureola non debetur.

C 6 Præterea. Sicut se habet uiduitas ad fructum sexagenariū, ita uirginitas ad fructum centesimum, & ad aureolam: sed non cuilibet uiduæ debetur fructus sexagenarius: sed solum uiduitatem uouenti, ut quidam dicunt, ergo uidetur quod non cuilibet uirginitati aureola debeatur: sed solum uirginitati ex uoto seruatæ.

D 7 Præterea. Præmium non respondet necessitati, cum omne meritum in uoluntate consistat: sed quædam sunt uirgines ex necessitate, ut naturaliter frigidi, & eunuchi, ergo uirginitati nō semper debetur aureola.

E SED CONTRA est, quod habetur Exod. 25. Facies, & alteram coronam aureolā Glos.* ad coronā pertinet canticū nouū, quod virgines coram agno concinunt, scilicet, qui sequuntur Agnum quocunque ierit, ergo præmium, quod uirginitati debetur, dicitur aureola.

* Glo. ord. ibid.

APPENDIX.

1 EX articulo habes primò: quò per rōnem tanquam ab effectu, interimas hæresim Iouiniani, & Eluidiji (Prat. Eluidius) dicentium: uirginitatem non esse apud Deum maioris meriti, quàm coniugiom. In quo dogmate erroneo etiam continetur uirtualiter & quidem à fortiori (ut constat intelligenti) uiduitatem non esse maioris meriti apud Deum quàm coniugium. Cum enim fructum maiorem apud dominum uirginitatem uiduitatemque habere præ coniugio monstret articulus per sententiam uterque efficaciter contra prædictas hæreses.

Vill. p. 6. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quò per rationem ostēdas, illas meritò damnati à Concil. Tolleni ad Syricium Papam dicente. Agrestis ululatus est, nullam uirginitatis gratiam, nullum castitatis ordinē reseruare, promiscuè omnia uelle confundere, diuersorum gradus abrogare meritorum; iura laudatur bona uenr, sed melius pia uirgo præfertur. Bonum coniugium, quo est inuenta posteritas successionis humanæ, sed melior uirginitas, per quam regni cœlestis hæriditas acquisita, & cœlestium meritorum reperta successio. Hęc ibi. Item à Syricio Papa in Epistola ad Episcopos Aphricanos de cōdemnatione Iouiniani. Nos sanè nuptiarum uota nō aspernanter accepimus, quibus uelamini interfuimus: sed uirgines Deo deuotas maiori honorificentia munetamus, Apostolicum secuti præceptū. Vnde omnium nostrorū, tum presbyterorum, tum diaconorum, tum et totius cleri unam factam constat esse sententiam: ubi Iouinianus, Auxentius, Genialis, Geminata, fœlix, Plotinus, Marcianus, Ianuarius, & Ingeniosus, qui nouæ hæresis & blasphemiæ accentores inuēti sunt, diuina sententia & nostro iudicio perpetuo damnati extra ecclesiam remanerent. Hæc ibi. Item à 1. Cor. 7. Dico autē non nuptis & uiduis, bonum est illis, si sic permanserint sicut & ego: quòd si non se continent, nubant. Vbi clarè patet: ipsum præferre uiduitatem, tanquā cōtinētiam maiorem, ipsi coniugio. 2

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatū à Matth. 13. adiuncta glosa, quòd tres fructus conuenientes tribus cōtinentię partibus prædictis attribuuntur. Vid. art. 1. appen. de huiusmodi authoritatibus: & applica huc, pro quāto sufficit. 3

¶ Quartò habes: quomodo per rationē prædicta scripturarum & patrum, pro quātum quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quinto uides: quomodo certa ueritatem Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆSTIO. XCVI.
ART. V.

CONCL. 1a Virginitati specialis corona debetur, quæ aureola nominatur. 414

¶ Examen.

¶ Examen. Ly uirginitati. Si uidelicet illa persona uirgo sit uetur. Nam aureolam præsupponit aureeam: & consequenter ubi nõ est aurea, nec erit aureola. Hinc uirginitatẽ Sybillarum, multorũque gẽtilium, aureolam non habuisse dicimus.

*Est glo. Aug. in li. de Sancta uirginita te c. 25. in fin. to. 6.

¶ PROB. 1. Quia spec alis corona ibi debetur ubi est præcellens uictoria; & uirginitas quandam singularem uictoriã obtinet de carne: 2. Quia communiter omnes hoc dicunt.

¶ CONCL. 2ª. Illis tantum uirginibus aureola propriè debetur, quæ propositũ habuerunt uirginitatem perpetuo conseruandi; siue hoc propositum uoto fit mauerunt, siue non.

concl. m

¶ NOT. Illa conclusio declarat primam.

¶ Examen. Ly aureola propriè. Hoc dicitur ad differentiã aureolæ largo modo sumptæ. Quid autẽ sit utraque: uide in tex. Vbi tamen aduerte, quòd ideo aureola propriè dicitur respondere merito: quia meritum non debetur nisi oriturum, & uirtus non est nisi aliquo modo sub electione cadat, cuiusmodi electionem dicit ly propositum, in conclusione dictum. Quasi ergo dicat cõclusio, quod aureola propriè non debetur uirginitati, nisi ipsa uirginitas cadat sub electione.

¶ Ly propositum. Scilicet à charitate imperatum. Charitas enim est radix merẽdi omnibus uirtutibus, & consequẽter meritum non debetur alicui actui uirtutis nisi à charitate aliquo modo imperetur.

¶ PROB. Quia uirginitas secũdum hoc ad genus uirtutis pertinet, secũdum quod perpetua incorruptio mentis atque corporis sub electione cadit: & meritum nõ debetur uirginitati, nisi ut pertinet ad genus uirtutis.

*Tho. in 4. d. 33. q. 1.

concl. p

¶ CONCL. 3ª. Aureola largè sumpta

Præterea, Isaiæ 56. dicit. Hoc dicit Dominus Deus eunuchis, & sequitur, Dabo eis nomẽ melius à filijs, & à filiabus, Gloss.ª propriam gloriam excellentemque significat: sed per eunuchos, qui seipsos castrauerunt propter regnum cęlorum, uirgines designantur, ergo sequitur, quòd uirginitati debetur aliquod excellẽs præmium, & hoc uocatur aureola. F

RESPONDEO, Dicendum, quod ubi est præcellens ratio uictoriæ, ibi debetur aliqua specialis corona, unde cum per uirginitatem alioquis singularem quãdam uictoriam obtineat de carne, contra quam continue bellum geritur, ut patet ad Galat. 5. Spiritus cõcupiscit aduersus carnem &c. ᵐ uirginitati specialis corona debetur, quę aureola nominatur, ⁿ & hoc quidem communiter ab omnibus tenetur. Sed cui uirginitati debeatur aureola, non similiter omnes dicũt. Quidam enim dicunt aureolam actui deberi. Vnde illa, quæ actu uirginitatem seruat, aureolã habebit, si sit de numero saluãdorum. Sed hoc non uidetur esse conueniens. Quia secundũ hoc illæ, quæ habent uoluntatem nubendi, & tamen antequãm nuperint decedunt, habebunt aureolam. Vnde alij dicunt, quòd aureola debetur statui, & non actui, ut illæ tantum uirgines aureolam mereantur, quæ in statu uirginitatis perpetuæ seruandæ per uotum se posuerũt. Sed hoc etiam non uidetur conueniens, quia aliquis ex pari uolũtate potest seruare uirginitatem non uouens, sicut aliquis alius uouens. Et ideo aliter dici potest, quod meritum actui uirtutis debetur à charitate imperato, ᵒ uirginitas autẽ secundum hoc ad genus uirtutis pertinet secundum quòd perpetua incorruptio mentis, & corporis sub electione cadit, ut patet ex his, quæ dicta sunt. 33. distin. & ideo ᵖ illis tantum uirginibus aureola proprie debetur, quæ propositum habuerunt uirginitatem perpetuo conseruandi, siue hoc propositum uoto firmauerunt, siue non. ᵠ Et hoc dico secundum quòd aureola propriè accipitur, ut præmiũ quoddam merito redditum; quamnis hoc propositum aliquando fuerit interruptum, integritate tamen carnis manente, dum modo in finæ uitæ inueniatur; quia uirginitas mentis reparari potest, quamuis non uirginitas carnis. Si autem aureolam large accipiamus pro quocunque gaudio, quod in patria habebunt super gaudium essentiale, ʳ sic etiã incorruptis carne aureola respondebit, etiam si propositum non habuerunt perpetuo uirginitatem seruandi.ˢ Non enim est dubium, quod de incorruptione corporis gaudebunt sicut, & innocentes de hoc, quod immunes à peccato fuerunt: quamuis peccandi oportunitatem non habuerunt, ut patet in pueris baptizatis. Sed hæc non est propria acceptio aureolæ: sed ualde cõmunis. G H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in continendo secundum aliquid, maiorem pugnam sustinent uirgines, & secundum aliquid uiduæ cæteris paribus. Virgines enim concupiscentia inflammat, & experiendi desiderium, quod ex quasi quadam curiositate procedit, qua scilicet fit, ut homo libentius uideat, quæ nunquam uidit; & etiam quandoque in eis concupiscentiam auget æstimatio maioris delectationis, quãm sit secundũ ueritatem: & etiam inconsideratio eorum incõmodorũ, quæ delectationi huiusmodi adiungũtur, & quantum ad hoc uiduę minorem sustinent pugnam: maiorem autem propter delectationis memoriam. Et in diuersis unum alteri præiudicat secundũ diuersas hominis dispositiones: quia quidam magis mouentur hoc, quidam illo. Quicquid autem sit de quantitate pugnæ; hoc tamen certum est quod perfectior est uictoria uirginum quãm uiduarum. Perfectissimũ enim genus uictoriæ est, & pulcherrimum, hosti nũquam cessisse: corona autem non debetur pugnæ; sed uictoriæ de pugna. I K

AD SECVNDVM dicendũ, quòd duplex circa hoc est opinio. Quidam enim dicunt, quòd beata Virgo pro uirginitatis præmio non habet aureolam, si aureola proprie accipiatur, secundum quòd respicit pugnam, tamen habet aliquid maius aureola propter perfectissimum propositum uirginitatis

incorruptis carne respondebit, etiam si propositum non habuerit perpetuo seruandi uirginitatem.

¶ Examen. Incorruptis &c. Vt sunt uirgines nil cogitantes da seruanda, uirginitate uel etiã forsan de connubio, & morientes in charitate antequam nubant. Non enim requiritur ad aureolã sic acceptam, ut uirginitas sit meritum

concl. s

¶ PROB. Quia non est dubium, quod tales de incorruptione corporis gaudebunt.

1ᵐ ad maiori.

Difficultas. R. non, sed uictoria. S. Corona. s. seu præmiũ nõ debetur pugnæ, sed uictoriæ de pugna. Tunc nihil &c. Nã, quicquid sit de quãtitate difficultatis pugnæ uirginum, uel uiduarum, certum est, quod uictoria uirginum est maior. Dico ly quicquid sit de quantitate difficultatis pugnæ uirginum uel uiduarum: quia in continendo secundum aliquid maiorẽ pugnam &c. ut in tex. ubi inclusiue ad ly quidam magis mouentur hoc, quidam illo.

2ᵐ ad minori.

Et tamen ei non debetur aureola. R. negatur hoc. s. loquendo etiam de aureola propriè dicta. Ad probationem dicitur, quod sufficit ad habendã aureolam proprie, quod habuerit pugnam ab hoste Diabolo, quãuis non à carne.

¶ NOT. 1ª. Non tamen ob hoc, quòd habuit pugnã à carne inferat, quod aureola

reola debetur pugnæ: hoc enim contrarium esset dictis ad 1m.

¶NOT.12ª. Notabis etiam pro semper q pio amore ac reuerentia afficiatur sanctus Thomas erga B. Virginem, & hic, & 1ª. par. q. 27. art. 4. & 3. par. q. 10. ar. 2. dum hic dicit, quòd non est pium ponere, aliquam pugnam à carne fuisse in B. Virg. & in 3. par. quod B. Virgo fuit semper absque omni peccato ueniali: in prima par. quòd Beata Virgo fuit confirmata in gratia cum uiuens in præsenti seculo.

Beatus Thomas præcipuè est amator B. Vir. g nis suæque prærogatiuarũ defensor.

3m maior.

Et quod non est secundum omne tempus laudabile non debetur præmiũ excellens. ℞. negatur ista s. dummodo excellentiam quandã dicat tempore, quo debetur ei præmium excellens. i. aureola (ut colligitur ex tex.)

4m illatio cõclusionis.

℞ negatur illatio. Nam uirginitas per uiolentiam totalem amissa nõ perdit aureolam dũmodo &c. ut in tex. Nec tamen inde sequitur quòd idem præmium debeatur uirginitati seruatæ æqualiter & amissæ: quia magis est integritas mentis & carnis simul in actu reali ad extra quam integritas mentis cũ integritate carnis in uoto tantum.

¶Examen. Ly matri Christi. Hoc dictũ tex. sit pro exemplo. Per hoc n. uult intelligere quamcunque pertinaciam uirginitatem etiã corporaliter de facto seruantem.

5m ꝺ maiori.

Quod inest nobis à natura n. nõ secundum quod inest nobis à natura præcisè: sed adiuncto aliquo per electionem. S. Tunc nihil &c. ut patet.

6m ꝺ minori.

Sed solum uiduitate uouenti. ℞. negatur

ginitatis seruandæ. Alij uero dicunt, quòd etiam aureolam sub propria ratione aureolæ habet, & excellentissimam, quamuis enim pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliquam habuit: sed ex uehementia uirtutis quam habuit à Deo, habuit carnem subditam, quòd huiusmodi pugna ei insensibilis erat. Sed illud uidetur inconueniens dici: quia cum Virgo beata credatur omnino immunis fuisse à fomitis inclinatione propter eius sanctificationem perfectam, non est pium ponere aliquam pugnam à carne fuisse in ea, cum talis pugna non fit nisi à fomitis inclinatione, nec tentatio, quæ est à carne sine peccato esse possit, ut patet per Glos. 2. Corinth. 12. super illud, Datus est mihi stimulus carnis meæ, &c. Vnde dicendum est, quòd aureolam propriè habet, ut in hoc membris alijs Ecclesiæ conformetur, in quibus Virginitas inuenitur, & quamuis non habuit pugnam per tentationem, quæ est à carne, habuit tamẽ pugnam per tentationem, quæ est ab hoste, qui nec etiam ipsum Christum reueritus fuit, ut patet Matth. 4.

AD TERTIVM dicendum, quòd uirginitati nõ debetur aureola nisi inquantum addit quãdam excellentiam super alios cõtinentiæ gradus. Si autem Adam non peccasset, uirginitas nullam perfectionem supra continentiam coniugalem habuisset, quia fuissent tunc honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus nulla concupiscentiæ fœditate existente: unde uirginitas tunc seruata non fuisset, nec ei tunc aureola deberetur: sed mutata humanæ naturæ conditione uirginitas specialem decorem habet, & ideo ei speciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moysi, quando cultus Dei per carnalem actum propagandus erat, non erat omnino laudabile à commixtione carnis abstinere. Vnde nec tali proposito speciale præmium redderetur, nisi ex diuino processisset instinctu, ut creditur de Hieremia, & Helia, quorũ coniugia nõ leguntur.

A AD QVARTVM dicendum, ꝙ si aliqua per uiolentiam oppressa fuerit, propter hoc non amittit aureolam, dũmodo propositum uirginitatem perpetuò seruandi inuiolabiliter seruet, illi actui nullo modo consentiẽs: non enim per hoc uirginitatem perdit, & hoc dico, siue ꝓ fide, siue pro quacunque alia causa corrũpatur uiolenter. Sed si hoc pro fide sustineat, hoc ei erit ad

B meritum, & ad genus martyrij pertinebit. Vnde Lucia dicit. Si me inuitam uiolare feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Non ꝙ habeat duas uirginitatis aureolas, sed quia duplex præmium reportabit, unum pro uirginitate custodita, aliud pro iniuria quam passa est, dico etiã quòd si talis uiolenter oppressa concipiat: nec ex hoc meritum uirginitatis perdit: Nec tamen

C matri Christi æquabitur, in qua fuit cum integritate mentis etiã integritas carnis.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ uirginitas nobis à natura inascitur quantũ ad id, quod est materiale in uirginitate: sed propositũ perpetuæ incorruptionis seruandæ, ex quo uirginitas meritum habet, non est innatũ: sed ex muuere gratiæ proueniens.

D AD 6m dicendum, quòd non cuilibet uiduæ fructus sexagenarius debetur: sed ei solum, quę propositum uiduitatis seruandę retinet, quamuis etiam uotum non emittat, sicut etiam de uirginitate dictum est.

AD 7m dicendum, quòd si frigidi, & eunuchi uoluntatem habeant perpetuam incorruptionem seruare, etiam si facultas esset coeundi, uirgines sunt dicẽdi, & aureolam merẽtur. Faciũt

E enim de necessitate uirtutem. Si uero uoluntatem habeant ducendi coniugem, si possent, aureolam non merentur. Vnde dicit August.* in lib. de Sancta Virginitate. Quibus ipsum uirile membrum debilitatur, ut generare non possint, ut sunt eunuchi, sufficit cum Christiani fiũt, & Dei præcepta custodiunt, eo tamen proposito sunt, ut coniuges, si possent, haberent, coniugatis fidelibus adæquari.

hoc. s. sufficit enim quòd uiduitas cadat sub electione, ut de uirginitate dictum est ad quintum, & in corp. circa secundã conclu.

7m maior.

Præmium nõ respõdet necessitati. ℞. nisi de necessitate fiat uirtus. Tunc enim in uoluntate cõsistit meritum. Vnde si frigidi & eunuchi uoluntatem hab. ut per petuam &c. ut in text.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ex superabundãti internas hæresim Iouiniani & Eludij, ut recitatur ar. 4. appẽ. Item erroneam dementiam Balacij Ducis Egipti Arrianæ perfidiæ studiosissimi, qui (ut refert D. Athanasius in uita sancti Anton.) hæremitæ) uirgines nudas in publico uerberibus afficiebat. iste enim pro honore, quem, articulo præsenti superabundanter ostendente, uirginibus debebat, iniuriam ignominiosam inferebat. Ex superabundanti, inquam: quoniam uirginitati, ultra sibi debitum fructum, ut ibi; debetur etiam aureola, ut hic.

¶Secundo habes: quomodo per rationem ostendas merito ipsos damnari à &c. ut ibi supra appen. Itẽ ab Apoc. 14. Nemo poterat dicere canticum nisi illa cẽtũ quadraginta quatuor millia. Virgines. n. sunt. Hæc ibi. Vbi manifestissimè ad literam monstratur, q inter continentes solis uirginibus debetur aureola, dest prę mium aliquod speciale. Item ab effectu diuinæ iustitiæ uindicantis (ut refertur ibid. ab Athanasio) contra Balacium. Huic D. Antonius scripsisse fertur. Video, o Balaci, iram Dei super te uenientem: ideo sine, quæso, Christianos persequi.

*Vel. ꝓ S. Eccle. &c.

*Al. martyrio.

*In corp ar. & ad 4

*De S. uir. c. 4. circa prin. to. 6.

seqnl, otfacit, ne Dei uindicta te occupet quæ proximum iam ibi minatur interitũ. Qua epistola spreta, cum in ipsum Antoniũ sæuire cœpisset, dum cũ Nellotio Alexandriæ præfecto equitaret; morsu repentino Balacinum equus in terrã decussit, eiusq́; femora dentib. lacerauit, q post tertium diem è uiuis sublatus est, iuxta D. Antonij uaticinium. Hæc Athanasius ibi.

*Gl. ord. ibi. ex Beda.

2 ¶ Tertiò habes quo modo per rationem ostendas merito insinuatum ab Isa. 56. q. uirginitatis ratione debeatur aureola: & sic. Hæc dicit Dñs. Eunuchis, qui custodierint sabbata mea & elegerint, quę ego uolui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea locum & nomen melius à filijs & filiabus. Hæc ibi. Vbi per Eunuchos designat illos, qui non possunt uti coniugio ex defectu membrorum. Illis, inquit, dabo nomen melius à filijs & filiabus. i. aliquod premium speciale, quod nõ habebunt illi, qui filios & filias ex matrimonio genuerunt, si tamen illi Eunuchi ultra obseruationẽ fœderis mei. i. decalogi elegerint, quæ ego uolui. i. conformauerint uoluntatẽ nam uoluntati meæ, qua ego feci eos nasci uel fieri Eunuchos: hoc est, si uoluntatem perpetuã habuerint conseruandi continẽtiã uirginalem ad quã importat illud esse Eunuchum. Ecce quàm apertè ad sensum literæ monstrat intentũ. Hoc edit melius capies ad intra ex respõso ad septimum.

*Refertur in decretis, 28. q. 1. c. Iã nũc. Simile habet Aug. de Adult. coniugijs c. 14.

*in sermone 10 Natalis Sanctorũ innocentium.

4 ¶ Quartò habes: quõ per ratiõnẽ prædicta scripturarũ, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides quo ex ijs mirifice Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

*Inter me & fin. illius, incipit, Cogitis me a Paulò, to. 2.

QVÆST. XCVI. ART. VI.

415 CONCL. 1ª. Perfectissimæ uicto-

ARTICVLVS VI.

Vtrum martyribus aureola debeatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium est, quod operibus supererogationũ redditur. unde dicit Beda* super illud Exod. 25. Facies, & aliam coronam, &c. de eorum præmio potest rectè intelligi, qui generalia mandata spontaneè uitæ perfectioris electione transcendunt: sed mori in confessione fidei, quandoque est necessitatis, non supererogationis, ut patet ex hoc quod dicitur Roman. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, ergo martyrio non semper debetur aureola.

2 Præterea, Secundum Gregor.* Seruitia quanto sunt magis libera, tanto sunt magis grata: sed martyriũ minimum habet de libertate, cum sit pœna ab alio inflicta uiolenter. ergo martyrio aureola non debetur, quæ respondet merito excellenti.

3 Præterea, Martyrium non solum consistit in exteriori passione mortis: sed etiam in uolũtate. vnde Bernard.* distinguit tria genera martyrum, scilicet uoluntate, non nece, ut Ioãnes: uolũtate, & nece, ut Stephanus: nece, & non uoluntate, ut Innocentes. si ergo martyrio aureola debetur, magis debetur martyrio uoluntatis quàm exteriori martyrio, cum meritũ ex uoluntate procedat, hoc autẽ non ponitur. ergo martyrio aureola non debetur.

4 Præterea. Afflictio corporis est minor quàm afflictio mentis, quæ est per dolores, & interiores animæ passiones: sed interior passio quoddam etiam martyrium est. unde dicit Hierony.* in sermone de Assumptione. rectè dixerim, Dei genitrix Virgo, & martyr fuit, quàmuis in pace uitam finierit. vnde, etiam ipsius animam pertransiuit gladius, scilicet dolor de morte Filij. cum ergo interiori dolori aureola

F nõ responderit, nec exteriori respondere debet.

5 Præterea. Pœnitentia martyrium quoddam est. unde dicit Grego.* Quamuis occasio persecutionis desit, habet tamẽ pax nostra martyrium suũ, quia etsi carnis colla ferro non subijcimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus, pœnitentiæ autem, quæ in exterioribus operibus consistit, aureola non debetur. ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

6 Præterea, Illicito operi nõ debetur aureola: sed illicitũ est sibijpsi manus inijcere, ut patet per August.* in 1. lib. de Ciuita. Dei, & tamen quorundam martyria in Ecclesia celebrata sunt, qui sibi manus iniecerunt, tyrannorum rabiem fugientes, ut patet in Ecclesiastica hystoria* de

H quibusdam mulieribus apud Alexandriam, ergo non semper martyrio debetur aureola.

7 Præterea, Contingit aliquando aliquem pro fide uulnerari, & postmodum aliquo tempore superuiuere, hunc constat martyrem esse, & tamen ei aureola non debetur, quia eius pugna nõ durauit usque ad mortem. ergo non semper martyrio debetur aureola.

8 Præterea, Quidam, magis affliguntur in amissione rerum temporalium, quam etiam in propria corpus afflictione, quod patet ex hoc quòd multas afflictiones sustinent ad lucra acquirenda, si ergo eis propter Christum temporalia bona diripiantur, uidetur quòd sint martyres, nec tamen eis ut uidetur debetur aureola. ergo ut prius.

9 Præterea, Martyr uidetur esse tantum ille, qui pro fide occiditur. vnde dicit Isido.* Martyres Græce. testes Latine, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, & usque ad mortem pro ueritate certauerunt: sed aliquæ aliæ uirtutes sunt fide excellentiores, ut iustitia, & charitas, & huiusmodi, quæ sine gratia esse non possunt, quibus tamen non debetur aureola. ergo uidetur quòd nec martyrio aureola debeatur.

K 10 Præterea, Sicut ueritas fidei est à Deo, ita, & quælibet alia ueritas, ut dicit Amb.* Quia omne uerum à quocunque dicatur, à spiritu sancto est. si ergo si sustinẽti mortem pro ueritate fidei debetur aureola, eadem ratione, & sustinentibus mortem pro alia qualibet ueritate, quod tamen non uidetur.

11 Prætera, Commune est potius bono particulari: sed si aliquis pro conseruatione Reipublicę moriatur in bello iusto, non debetur ei aureola. ergo etiam si occidatur pro cõseruatione fidei in seipso, & sic martyrio aureola non debetur.

11 Præ-

riæ, quæ habetur de impugnatione exteriori debetur aureola.

¶ PROB. Quia & perfectissimæ uictoriæ, quæ habetur de impugnatione interiori (contra interiores uidelicet concupiscentias) debetur aureola (ar. 5.)

¶ *Corollarium.* A simili ergo conclusio probata est.

¶ CONCL. 2ª. Martyrio aureola debetur.

¶ PROB. Quia martyrium tum ex magnitudine passionis, tum ex honestissima causa, est perfectissima uictoria (ut in tex.) & perfectissimæ uictoriæ debetur aureola (ut in concl. 1.)

¶ NOT. Vide de martyrio. 2. 2. q. 124. per totum.

1ᵐ. de

*Hom. 3. Euãg. in Aue illius.

*Li. 1. c. 19 & 20. to. 5.

*Lib. 8. c. 12.

*Lib. 7. Ethym. c. 11

*In illud ad Ro. 1. Nemo potest dicere Dñs Iesus, to. 5.

A ta Præterea, Omne meritum ex libero arbitrio procedit: sed quorundam martyria celebrat Ecclesia, qui usum liberi arbitrij non habuerunt. ergo aureolam non meruerunt, & sic omnibus martyribus non debetur aureola.

SED CONTRA, Augustin.* dicit in lib. de sancta Virginitate. Nemo, quantum puto, ausus fuit præferre uirginitatem martyrio: sed uirginitati debetur aureola. ergo, & martyrio.

Præterea, Corona debetur certanti: sed in martyrio est spiritualis difficultas pugnæ. ergo ei debetur spiritualis aureola.

RESPONDEO Dicendum, quòd sicut inest quædam pugna spiritui contra interiores concupiscentias, ita etiam inest homini quædam pugna contra passiones exterius illatas. unde sicut perfectissimæ uictoriæ, qua de concupiscentijs carnis triumphatur, scilicet uirginitati, debetur specialis corona, quæ aureola dicitur: ita etiam m perfectissimæ uictoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola:ⁿ perfectissima autem uictoria de exterioribus passionibus consideratur ex duobus. Primo ex magnitudine passionis, inter omnes autem passiones illatas exterius præcipue mors locum tenet, sicut, & in passionibus interioribus præcipue sunt uenereorum concupiscentiæ: & ideo quando quis obtinet uictoriam de morte, & ordinatis ad mortem, perfectissime uincit. Secundo perfectio uictoriæ consideratur ex causa pugnæ, quando uidelicet ex honestissima causa pugnatur, quæ, scilicet, est Christus: & hæc duo in martyrio considerantur, quod est mors suscepta propter Christum, martyrem enim non facit pœna, sed causa, & ideo p martyrio aureola debetur q sicut, & uirginitati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sustinere mortem propter Christum, quantum est de se, est opus supererogationis, non enim quilibet tenetur fidem suam coram persecutore confiteri: sed in casu, est de necessitate salutis, quando scilicet à persequutore *deprehensus de fide sua requiritur, quam confiteri tenetur, nec tamen sequitur, quod aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, inquantum est supererogatio: sed inquantum perfectionem quandam habet: unde tali perfectione manente, etiam si non sit supererogatio, aureolam
B aliquis meretur.

AD SECVNDVM Dicendum, quod martyrio non debetur aliquod præmium, secundum hoc, quod ab exteriori infligitur: sed secundum hoc, quod uoluntarie sustinetur, quia non meremur nisi per ea, quæ sunt in nobis: & quantò id, quod aliquis sustinet uoluntarie est difficilius, & magis natum uoluntati repugnare, tantò uoluntas, quæ propter Christum illud sustinet,
C ostenditur firmius fixa in Christo, & ideo ei excellentius præmium debetur.

AD TERTIVM dicendum, quod quidam actus sunt, qui in ipso actu habent quandam uehementiam delectationis, uel difficultatis, & in talibus actus semper addit ad rationem meriti, uel demeriti, secundum quòd in actu oportet uoluntatem uariari ex uehementia actus à statu, in quo
D prius erat: & ideo, cæteris paribus, actu luxuriam exercens r plus peccat, quàm † qui solum in actum consentit, quia in ipso actu uoluntas augetur. Similiter † & cum actus martyrij maximam difficultatem habeat: uoluntas r martyrij non pertingit ad illud meritum, quod actui martyrij debetur ratione difficultatis: quamuis possit peruenire ad alterius præmium considerata radice merendi, quia ali-
E quis ex maiori charitate potest uelle sustinere martyrium, quàm alius sustineat. Vnde uoluntariæ martyr potest mereri sua uoluntate præmium essentiale, æquale, uel maius eo, quod martyri debetur: sed aureola debetur difficultati, quæ est in ipsa pugna martyrij: unde aureola uoluntarie tantum martyribus non debetur.

AD QVARTVM Dicendum, quòd sicut delectationes tactus, circa quas est temperantia, præcipuum locum tenent inter oës delectationes interiores, & exteriores; ita dolores tactus oïbus alijs doloribus

1m ad maiori.

Operibus supererogationum. R. inquantum perfectionem quandam habent: nõ, inquantum supererogationes sunt. §. Tunc nihil &c. Nam in casu quoque necessitatis mori pro fide habet quandam perfectionem: licet tunc non sit supererogatio.

*Cap. 46. in fin. to. 6.

¶ Corollarium. Ergo formaliter debetur aureola operi magnæ perfectionis, materialiter uerò, hoc est per accidens, debetur operi supererogationis. Ex quo sequitur id quod dicitur in tex. hn.

2m minor.

Martyrium minimũ habet de libertate. R. si attenderetur principaliter secũdũ hoc quòd ab exteriori infligitur, non si principaliter secũdũ hoc, quod à uoluntate interiori sustinetur. §. Tunc nihil &c. ut patet. Vnde per hæc & satisfactum est rationi in argumento allatæ pro minori & ostensum est uerum esse dictũ Gregorij.

concl. m

¶ NOT. Voluntaria toleratio martyrij ostẽditur esse seruitium tanto magis liberum, quanto maius habet impellens externum in contrarium. Ex hoc.n. magis fixa ostẽditur uoluntas in tuenda libertate sua, quanto magis non cedit impellenti exterius in oppositum: ut considerantí patere potest. Ideo stat (ut uirtualiter respõsum est in tex.) quod martyriũ uiolenter infligatur ab alio, & tamen sit seruitium liberum: immò maximè liberũ, ratione uoluntatis adiunctæ. illa ergo authoritas Gregorij in argumen. est magis ad propositum conclusionis, quàm contra.

Seruitiũ pro Dei amore factũ, quãto dicatur magis liberũ.

*Al. enim

concl. p

3m consequẽtia. Si ergo &c. R. negatur consequẽtia. §. Nam actus exterior uoluntati bonæ superueniens addit ad rationẽ meriti interioris uoluntatis. Quidam enim actus sunt, qui in ipso actu habent quandam &c. ut in tex.

¶ Examen. Ly quãuis possit peruenire ad &c. Hoc est, ac si diceretur. Prædictũ responsum de martyrio intelligitur quantum ad præmiũ accidentale, quod consideratur ex genere operis; non autem semper quantum ad præmium essentiale, quod cõsideratur ex charitate. Aureola.n. de qua tractatur, est præmium accidentale. Vnde non inconuenit, quod aliquis confessor etiam quod nõ habeat aureolam, sit in præmio essẽtiali maior, quàm martyr, qui illam habet.

*Al. apprehensus.

§ Ly aureola debetur difficultati. Scilicet existenti cũ uictoria. Aliter.n. difficultati non deberetur, puta si quis per decẽ annos uirginitatem cum difficultate maxima seruasset, aut sustinentiam passionũ extrinsecarum tanquam martyrium quoddã pari uel maiori difficultate sustinuisset: & postmodum hic et ille præ tedio sustinentiam amisisset, hosti cedendo, neuter eorum profecto aureolam neque uirginitatis, neque martyrij haberet. Ecce quomodo aureola debetur, uel non debetur difficultati. Pro quo & uide ar. 5. ad primum finem.

4m maior.

Afflictio corporis est minor quàm afflictio mentis. R. negatur ista § cæteris paribus, intelligendo. Nam sicut delectationes tactus circa quas est temperantia, præcipuum locum &c. ut in tex.

5m de

5ⁿ đ maiori.

Marty iſi. ℞. ſimilitu dinarium:nõ, ꝓpriè dictum. § Tũc nihil &c. ut patet in text. Maximè ſi iungas dicta ad 5ᵐ.

6ⁿ minor.

Illicitum eſt ſibi ipſi manus inijcere. ℞. niſi fiat inſtinctu diuino. §. Tunc nihil etc. Nam illi quorũ martyria eccleſia celebrat,non intulerũt ſibi manus,niſi ex inſtinctu diuino.

¶NOT. Deus eſt dominus uitæ & mortis, ita ut poſſit uitã, quam nobis dedit, repetere à nobis illo modo ſibi reddendã,quo uoluntati ſuæ placet: & nos eodem modo eam reddere eidem tenemur. Hoc eſt fundamentũ intelligentiæ textus: quando laudat illas perſonas, quæ mortem ſibi intulerunt ex inſtinctu diuino.

7ⁿ đ minori.

Et tamen ei aureola non deberet ℞ negatur hoc §. ſi afflictio propter Chriſtũ illata continuetur, ſiue mors inde ſequatur,ſiue non, hoc eſt, ſi in afflictione ipſa moriatur, etiam ꝙ mors quandoque ex illa afflictione nõ ſit. Tunc nihil &c. ut patet diffuſius in tex.

8ⁿ conſequentia. Si ergo &c. ℞. negatur conſequentia. §. Nam ad eſſe propriè martyrẽ & mereri aureolã nõ ſufficit alicui amittere propter Chriſtum tẽporalia, uel famã, uel aliquid huiuſmodi citra iniuriam corporis proprij, ex qua naturaliter mors ſequi debet. Sicut.n. temperantia non eſt circa delectationes in pecunijs &c. ut in tex.

Item de antecedente.

Magis affliguntur a℞. inordinate: non autem ordinatè. §. Tunc nihil &c. Nam amor inordinatus non eſt cauſa, neque concauſa aureolæ, ut patet,unde ſecun-

præeminent: & ideo difficultati F illi, quæ accidit in ſuſtinendo dolores tactus, puta, qui ſunt in uerberibus, & huiuſmodi, debetur aureola magis quàm difficultati ſuſtinẽdi interiores dolores; pro quibus tamen non propriè dicitur aliquis martyr. niſi ſecundum quandam ſimilitudinem: & hoc modo Hiero. loquitur.

AD QVINTVM dicendum, quòd afflictio pœnitentiæ propriè loquendo non eſt martyrium, quia non conſiſtit in his, G quæ ad mortem inferendam ordinantur, cum ordinetur ſolum ad carnem domandam, quã menſuram ſi quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tamen propter ſimilitudinem afflictionis martyrium; quæ quidem afflictio excedit martyrij afflictionem diuturnitate, ſed exceditur intenſione.

AD 6ᵐ dicendum, quòd ſecundum Auguſt.* in 1. de Ciui. Dei, Nulli licitum eſt ſibijpſi manus inijcere quacunque ex cauſa, niſi forte diuino inſtinctu fiat ad exemplum fortitudinis *extẽdendum, ut mors contemnatur: illi autem, de quibus obiectum eſt, diuino inſtinctu mortem ſibi intuliſſe creduntur; & propter hoc eorum martyria Eccleſia celebrat.

*Lib. 1. ca. 17. & 20. to. 5.

*Al. oſtendendum.

AD 7ᵐ dicendum, quòd ſi aliquis propter fidem uulnus mortale accipiat, & ſuperuiuat, non eſt dubium, quòd aureolam meretur, ſicut de beata Cecilia patet, quæ triduo ſuperuixit, & de multis martyribus, qui in carcere ſunt defuncti: ſed etiam ſi uulnus non mortale accipiat, & tamen exinde mortem incurrat, creditur aureolam mereri. (quãuis quidam dicant quòd aureolam non mereretur ſi ex incuria, uel negligẽtia propria mortem quis incurrat:) non enim iſta negligentia eum ad mortẽ induxiſſet niſi præſuppoſito uulnere, quod pro fide acceptum eſt, & ita uulnus, quod pro fide acceperat, eſt prima occaſio mortis: unde propter hoc aureolam nõ uidetur amittere, niſi ſit talis negligentia, quæ culpam mortalem inducat, quæ ei aureã aufert, & aureolam. Si uero ex

morrali uulnere ſuſcepto non moriatur aliquo caſu contingẽte, uel etiam uulnera non mortalia ſuſceperit, & adhuc carceres ſuſtinens moriatur, adhuc aureolam meretur. Vnde quorundam ſanctorum martyria in Eccleſia celebrantur, qui in carcere mortui ſunt, aliquibus uulneribus lõge ante ſuſceptis, ſicut patet de Marcello Papa. Qualitercunq; igitur afflictio propter Chriſtũ illata uſque ad mortẽ continuatur, ſiue mors inde ſequatur, ſiue nõ, aliquis martyr efficitur, & aureolam meretur. Si uero non cõtinuatur uſq; ad mortem, non ꝓ hoc aliquis dicetur martyr, ſicut patet de Syluestro, de quo nõ ſolenniʒat Eccleſia, ſicut de martyre, quia in pace uitã finiuit, quãuis prius aliquas paſſiones ſuſtinuerit.

AD 8ᵐ dicendũ, ꝙ ſicut tẽperantia non eſt circa delectationes in pecunijs, uel in honorib*, H & huiuſmodi ſed ſolum in delectationibus tactus quaſi præcipuis: ita etiam fortitudo eſt circa pericula mortis, ſicut circa præcipua, ut dicitur in 3. Ethic.* Et ideo ſoli iniuriæ, quæ irrogatur circa corpus proprium, ex qua nata eſt mors ſequi, debetur aureola. Si uerò aliquis propter Chriſtum res temporales, I ſiue famã, uel ꝗcquã huiuſmodi amittat, non efficitur ꝑ hoc ꝓprie martyr, nec meretur aureolã.† Nec aliquis põt ordinate res exteriores plus diligere, quàm proprium corpus; amor aũt inordinatus non coadiuuat ad meritum aureolæ: nec etiam poteſt dolor de amiſſione rerum corporaliũ coæquari dolori de corporis occiſione, & alijs hmõi.

*Li. 3. c. 6 to.

Rñſio 1ª

AD 9ᵐ dicendũ, ꝙ cauſa ſufficiens ad martyriũ non ſolũ eſt confeſſio fidei, ſed quæcũque alia uirtus non politica, ſed infuſa, quæ finẽ habeat Chriſtũ. Quolibet. n. actu uirtutis, aliquis teſtis Chriſti efficitur: inquãtũ opera, quæ in nobis Chriſtus perficit, teſtimonia bonitatis ipſius ſunt. Vnde aliquæ K uirgines ſunt occiſæ pro uirginitate, quã ſeruare uolebant, ſicut beata Agnes, & quædam aliæ: quarum martyria in Eccleſia celebrantur.

AD xᵐ dicẽdũ, ꝙ ueritas fidei habet Chriſtũ ꝓ fine, & ꝓ obiecto. Et ideo cõfeſſio ipſius aureolam meretur, ſi pœna addatur, non ſolũ ex parte finis: ſed & ẽt ex parte materiæ. Sed confeſſio cuiuſcunque alterius ueritatis non eſt cauſa ſufficiens ad martyrium ratione materiæ: ſed ſolũ ratione finis, vt potè ſi aliqs uellet prius occidi pro Chriſto ꝙ quodcunque mendaciũ dicendo, contra ipſum peccare.

AD vndecimum dicẽdum, ꝙ bonum increatum excedit

dum reſponſum tex. Ly nec aliquis poteſt ordinatè &c.

9ⁿ maior.

Martyr uidetur eſſe tantùm ille, qui pro fide occiditur ℞. negatur iſta, pro quanto dicit ly tantum. §. Nam pro quacunque uirtute propter Chriſtum ſuſtinere uſq; ad mortem, ſufficit ad martyrium. Ad rationem ex Iſidoro reſpondetur. ꝙ etiam is, qui pro aliqua alia uirtute infuſa paſſiones uſque ad mortem ſuſtinet, teſtis Chriſti efficitur, ut in tex.

10ⁿ conſequentia. Ergo ſi &c.

℞. negatur cõſequentia §. licet enim omne uerum à quocunque dicatur ſit à Deo efficiente, ut arguitur, non tamen omne uerum reſpicit æqualiter Deum. Verbi gratia. Veritas fidei habet Chriſtum pro fine &c. ut in tex.

11ᵐ maior.

Cõmune eſt potius bono particulari ℞. exteris paribus: non autem, diſparibus §. Puta bonum increatum

tum excedit bonum omne &c. ut in tex. Tunc nihil contra ut, patet ibid.

12m illatio conclusionis. Ergo &c. Ⅎ. negat illatio, 9. simpliciter quidē secundū opinionē primam in tex. recitatam; secundum quid uero iuxta secundam ibid.

¶ NOT. Intellige ly simpliciter & ly secūdū quid, ut cadūt sup aureolā: de qua in conclusione argumenti. Vnde pro meliori captu uide tex. & ad 1m. & ar. 5. corpo. fin.

excedit bonum omne creatum, unde quicunque finis creatus, siue sit bonum commune, siue priuatum non potest actui tantam bonitatem præstare: quantam finis increatus, cū scilicet aliquid propter Deum agitur, ideo cū quis propter bonum commune non relatum ad Christum mortem sustinet, aureolam non meretur: sed si hoc referat ad Christum, aureolam merebitur, & martyr erit, utpote si Rempub. defendat ab hostium impugnatione, qui fidem Christi corrumpere moliuntur, & in tali defensione mortem sustineat.

Ad duodecimum dicendum, quòd quidam dicunt, quòd innocentibus occisis pro Christo, H uirtute diuina acceleratus est usus rationis, sicut, & in Ioanne Baptista, dum adhuc esset in materno utero, & secundum hoc uere martyres fuerunt, & actu, & uoluntate, & aureolam habent. Sed alij dicunt, quòd fuerunt martyres actu tantum, & non uoluntate, quod uidetur sentire Bernar. distinguens tria genera martyrum, ut dictum* est, & secūdū hoc innocentes sicut nó pertingunt ad perfectā rónem I martyrij: sed aliquid martyrij habent ex hoc ꝙ passi sunt ꝓ Christo, ita etiā, & aureolam habēt, non quidem secundum perfectā rationem, sed secundum aliquā participationem, inquantum s. gaudent se in obsequium Christi occisos esse, ut dictum* est de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudium de innocentia, & carnis integritate.

K

ARTICVLVS VII.

Vtrum Doctoribus aureola debeatur.

Ad septimvm sic proceditur. Videtur ꝙ Doctori- G bus aureola non debeatur: Omne enim præmium, quod in futuro habebitur, alicui actui uirtutis respondet: sed prædicare, uel docere, non est actus alicuius uirtutis, ergo doctrinæ, uel prædicationi non debetur aureola.

2 Præterea, Docere, & prædicare, ex studio doctrinæ proueniunt: sed ea, quæ præmiantur in futuro, non sunt acquisita per humanum studium, quia H naturalibus, & acquisitis nó meremur, ergo ꝓ doctrina, & prædicatione nullus in futuro aureolam promerebitur.

3 Præterea, Exaltatio in futuro respondet humiliationi in præsenti, quia, qui se humiliat exaltabitur: sed in docendo, & in prædicando non est humiliatio, immo magis superbiæ occasio, Glo.* dicit Matth. 4. ꝙ Diabolus multos decepit honore I magisterij inflatos, ergo uidetur quòd prædicationi & doctrinæ aureola uon debeatur.

Sed contra. Eph. 1. super illud, Vt sciatis, quæ sit supereminēs, &c. dicit Glo.* quodda incrementū habebunt sancti Doctores ultra id, qđ alij cōiter habebunt, ergo &c. Et præterea Cantic. 4. super illud, Vinea mea corā me est, dicit Glos.* ostendit quid singularis præmij Docto-

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. Primò: quo modo per rationem interimas hæresim tanq̃ ab effectu præcellenti Barbaræ Imperatricis (Prat. titu. suo.) dicentis: uirgines pro Christi nomine pati stultū est, eo ꝙ uoluptatis gaudia non gustent. Itē Basilidis (Prat. Basilidiani) dicentis: martyriū pati pro Christi cōfessione, dementia est: cū citra crimē possit Christus negari. Itē Vigilātij (Prat. Vigilantius.) dicētis martyrū sepulchra non esse ueneranda, & sanctorū uigilias esse damnandas. Itē Georgij Dauid (Prat. Georgius Dauid) dicentis: martyres stultos fuisse & Apostolos nolendo abiurare Christum corā hominibus; & ob id se occidi permittendo. Per hoc namq; q̃ aureolā martyrio debere decernis, p̄sens articulus oppugnat utiq; illas oēs, egregieq; expugnat.

Vtil. p 5. Eccl. &c.

*In ar. 3. huius ar.

2 ¶ Secūdò habes: quo modo per rationem ostendas meritò dānari à Luc. 12. Dico autem uobis. Omnis quicunque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illū coram Angelis Dei. Qui aūt negauerit me corā hoībus, negabitur corā Angelis Dei. Hæc ibi. Cui subscribit Mat. 10. & Marc. 8. Itē ab eod. Luc. ibid. Dico uobis amicis ne terreamini ab his, qui occidūt corpus, & post hoc nō habeat amplius quid faciāt. Ostēdā aūt uobis, quē timeatis. Timete eum, qui postq; occiderit hēt potestatē mittere in gehennam. Ita dico uobis; hunc timete. Hæc ibi. Vbi loquitur de constantia martyrij pro ueritate ab ipsis prædicanda in textu. i. in manifesto: ut patet in contextu. Item à Matth. 10. Eadem sententialiter dicente. Item à Ioan. 12. Qui amat animā suā, perdet eam. & qui odit animam suam in hoc mundo, in uitam æternam custodit eam. Hæc ibi. Item ab Apocal. 7. Hi sunt, qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas & dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum Dei, & seruient ei die ac nocte: & qui sedet in throno habitabit super illos. Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus estus, qm agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad uitæ fontes aquarum: & absterget Deus omnem lacrimam ab oculis eorum. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. sess. 25. de inuocatione & ueneration. & reliq. sanct. Mandat sancta synodus omnibus docendi munus, curamq. sustinētibus, ut iuxta cathollicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ usum, sanctorumq. Patrum cōsensionem, et sacrorū cōciliorū decreta, in primis de sanctorū reliquiarū honore fideles diligēter instruāt docentes illos, q necāt sanctorū martyrū, et aliorū cū Christo uiuētiū sācta corpora, quæ uiua mēbra fuerūt Xpi & tēplū Spiritus sancti ab ipso ad uitā æternā suscitāda et glorificāda à fidelibus uenerāda esse, et affirmātes, reliqjs sanctorū et aliorū ueneratonē atq; honorē non deberi, uel eas, aliaq; sacra monumenta à fidelib. inutiliter honorari, atq; eorum opis impetrādæ causa sanctorum memorias frustra frequētari: omnino damnandos esse, prout iampridē eos damnauit, et nūc ēt damnat ecclesia. Hæc ibi.

*Ar. 5. huius q. in fi. corp.

¶ Tertiò habes: quo modo per rationem ostendas meritò uirginitatem à fortiori à eis. utar. 5. appen. ꝙ martyribus debetur aureola. Quæcunq. n. auctoritate probāt aureolā deberi uirginitati multò magis ꝓbant per hoc eam dēri martyrio. Martyrium namque uirginitati præstat ut ecclesia catholica uniuersaliter in celebritate festiuitatū sanctorum declarat. Item à 2. Tim. 2. Nō coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Hæc ibi. Vbi præsupponit ad literam coronā dari legitimè certātibus. Ergo maiorē coronā magis legitimè certantibus. Ergo maximè coronā dari maximè certantibus: iuxta illā regulā philosophi in Topic. Sicut se habet simpliciter ad simpliciter: ita magis ad magis: ita maximè ad maximè. Constat aūt ꝙ difficilius est certamen in martyrio, quam in uirginitate seruanda; quātò difficilius est mortem uiolentam suscipere libenter, quia à uoluptatibus carnis abstinere. 3

*Glo. ord. sup illud, Tūc diabolus assompsit eū etc.

*Glo. ord. ibi.

*Glo. ord. sup illud Cāt. 8. tu didtiens custodib.

¶ Quartò habes: quō per rationē prædicta scripturarū, pro quanto quod diximus insinuāt, & intelligas, & probes, et tuearis. 4

¶ Quintò uides: quō ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆSTIO. XCVI.
ART. VII.

CONCL. 1a. Prædicationi et doctrinæ aureola debetur. 416

¶ PROB. Quia per prædicationem atque doctrinā perfectissima

fectissima uictoria contra diabolum obtinetur (cum per eam expellat eum quis tùm à se tùm ab alijs:)& perfectissimæ uictoriæ debetur aureola (supra ar 5 & 6.)

¶Corollarium. Ergo doctrina, de qua fit sermo in conclusione, est de pertinentibus ad salutem, ut ét in fine huius articuli notatur.

¶CONCL. 2ª. Quibuscunque, qui licitè actū prædicationis & doctrinæ exercét, debetur aureola.

¶Examen. Ly licitè. Hoc dē, quia prædicare nemo debet, nisi mittatur. Rom. 10. & maximè tunc non debet, qñ sibi ꝓhibetur, uel per excõicationē, uel p mādatum. Et hoc no. cōtra errorem. Io Huss. recitatū atq; damnatū à concil. Constantiensi sess. 15. Dicebat .n. ꝙ sacerdos Christi uiuens secundū legē eius, & habens notitiā scripturæ, & affectū ad ædificādū populū debet prædicare non obstāte prætensa excõicatione. Hæc ille. & contra errorē similem Io. Vuiclef recitatū atq; damnatū à Concil. eod. sess. 8. Dicebat .n. ꝙ liceat alicui diacono uel presbitero prædicare uerbū Dei absque authoritate sedis Apostolicæ, uel Episcopi catholici. Petrusq; addebat dicens; ꝙ illi, qui dimittunt prædicare, si non audita uerbū Dei ꝑ excõicationē hominū, sunt excõicati, addens (secundum Prat. Hussitæ.) ꝙ in die iudicij traditores Christi habebuntur. Et contra Valdenses (Prat. Pauperes de Lugduno) dicētes: ꝙ prædicatio uerbi Dei libera est cuilibet Christiano: adeo, ut quãuis à superioribus sit prohibitus, possit quilibet prædicare uerbum Dei. Propter hos & similes errores uitandos textor in conclusione apposuit ly licitè. Vide q. 21. ar. 4. elucid. contra eosdem errores.

concl. 2a *Errores de posse prædicare in ecclesia, damnant.* *concl. 3*

ribus eius disponat, ergo Doctores habebunt singulare præmiū, & hoc uocamus aureolam.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ sicut per martyrium, & uirginitatē aliquis perfectissimā uictoriam obtinet de carne, & mūdo. ita ét perfectissima uictoria contra Diabolum obtinetur, quādo aliquis non solum Diabolo impugnanti nō cedit: sed etiam expellit eum non solum à se, sed etiam ab alijs: hoc autem fit per prędicationem, & doctrinam, & ideo[m] prædicationi, & doctrinę aureola debetur[*] sicut uirginitati, & martyrio. Nec est dicendū, ut quidam dicunt, ꝙ debeatur tātum prælatis quibus cōpetit ex officio prædicare, & docere: sed [n] quibuscunque qui licite hunc actum exercent. [q] Prælatis autem non debetur, quamuis habeant officium prædicandi, nisi actu prędicent, quia corona nō debetur habitui: sed pugnæ actuali, secūdū illud 2. Timoth. 2. Non coronabitur, nisi, qui legitime certauerit.

B

Th. in 4. d. 37. q. 2. ar. 3. q. 2.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ prædicare, & docere sunt actus alicuius uirtutis, scilicet misericordię, unde & inter spirituales eleemosinas computantur.[*]

C

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ quamuis facultas prædicandi,

D

¶PROB. Quia patet ex dictis circa primam conclusionem.

¶CONCL. 3ª. Prælatis, quamuis habeant officium prædicandi, non debetur aureola, nisi actu prædicent.

¶Examen. Scilicet, personaliter. Non .n. sufficit ad hoc, ut faciant alios prædicare: quod & magis patet, ex prob. sequen.

¶PROB. Quia corona nō debetur habitui, sed pugnæ actuali (patet ex 2. Thim. 2.

1m minor. Prædicare, uel docere non est actus alicuius uirtutis. Rx. negatiu. ista § Sūt .n. actus misericordiæ magnæ: tanto que maioris, quãto eleemosinæ spirituales præponderant corporalib. 2. 2. q. 32. ar. 3.

¶Corollarium. Ergo aptissima uia ad delendum peccata propria est docere uel prædicare; & tanto aptior, quãto eleemosina spiritualis est maior corporali, de quo in dicebat Daniel 4. regi Nabuchodonosor, Peccata tua eleemosinis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum, forsitan ignoscet Deus delictis tuis. Hæc ibi. Et nota, ꝙ per docere & prædicare subintelligitur & scripta compilare, ut ar. 11. Nam componere scripta est quidam modus docendi. Intellige tamen prædicta si fiant seruatis seruandis puta propter Christum &c. Vide ar 5. & 6.

Via aptissima (tal una semp dignitate scram êto-rū) ad deletionem iniquitatū suarum.

2m de maiori. Docere & prædicare &c. quantū ad facultatē .s. acquisitionem doctrinæ ta-

E

liter non, quantū ad usum doctrinæ § Tunc nihil &c. ut patet in tea Nō .n. acquisitis uel naturalibus præcisè ide meremur; qñ ex solū ate informata ꝑ charitatē acquisitiue uel naturalibus utimur.

3n minor. In docendo & prædicando nō est humiliatio, immo magis superbiæ occasio. Rx. et ꝗ gloriā propriā in talibus quærit § & sic intelligitur glos. adducta. Tunc nihil &c. ut patet.

concl. 5

& docendi quandoque ex studio proueniat; tamen usus doctrinæ ex uoluntate procedit, quæ per charitatem informatur à Deo infusam, & sic actus eius meritorius esse potest.

AD TERTIVM dicendum, quòd exaltatio in hac uita nō diminuit alterius uitæ præmiū, nisi ei, qui in tali exaltatione ꝓpriā gloriam quærit. Qui autem talē exaltationem in utilitatem aliorum conuertit, ex ea sibi mercedem acquirit. Cum autem dicitur, ꝙ doctrinæ debetur aureola, intelligēdum est de doctrinis pertinentibus ad salutem, per quas diabolus à cordibus hominum expugnatur, sicut quibusdam spiritualibus armis, de quibus dicitur 2. Corinth. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia.

¶NOT. 1º. Licet occasio quædā à remotis quò ad hominem sit docere & prædicare, tñ hoc de se nō superbiæ sed humiliationis est occasio, inquantū ex hoc secūdum se datur occasio doctori & prædicatori recognoscendi hoc munus à Deo, & quę humiliter gratias referendi, maximeq; quādo alijs quibuslibet cēteris non est tale munus collatum, & humiliationis specialiter adhuc maioris occasio est, qñ prędicator uel doctor perpēdit, certò se maiorē præ alijs rōnem reddituros Deo & de beneficio tali accepto, & de hoc an magis q̃ alij obseruauerint (ut tenebātur) in ueritate ea, quæ docuerūt alios.

Occasio sequēdum se humiliationis, & magna, docere alios & prædicare.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Christo aureola debeatur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christo aureola debeatur. Debetur enim aureola [b] uirginitati, & martyrio & doctrinæ: sed in Christo hæc præcipue fuerunt, ergo ipsi præcipue aureola cōpetit.

¶NOT. 2ª. Textus à ly cū adī dr, ꝙ doctrinæ debetur &c. intēdit respondere authoritatibus arg. sed contra, declarando illas.

Tho. 4. d. 49. q. 5. ar. 4. q. 1. & 2.

APPENDIX.

EX articulo habes Primo: quomodo per rationem tanquam ab effectu præcellenti interimas errores Lycinij Imperatoris. (Prat. Lycinius Imper. 4.) dicentis: ꝙ literæ appellãdæ sunt uirus, ac pestis. Item Quintini (Prat. Quintinus) dicentis: literas esse abijciendas & spiritum uiuificantem sequendū. Vbi uidere est, ꝙ iste insellus sub specie boni, scilicet spiritus uiuificantis sequendi, à phantasia deceptus miserrimā in errorē tam apertum cecidit, scilicet quòd literæ sint abijciendæ. Cum .n. per hunc articulum aureolam doctoribus deberi sanctus Doctor liquidò mōstret: cōtra ꝓfictor militate legitimè se, ostēdit.

1 Veil. ꝑ 8. Eccl. &c.

Inimici literarū, ēt sub specie boni.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostēdas prædictos meritò damnari à 1. Timoth. 3. Oportet Episcopum esse doctorē. Item à &c. ut q. 36. ar. 1 appen. & 1. par. q. 117. ar. 1. appen. Item à 1. Thim. 5 Qui benè præsunt præsbyteri duplici honore digni habeantur; maximè qui laborant in uerbo & doctrina Hæc ibi. Vbi & ipsa aureolam deberi subindicat per ly duplici honore digni habeantur. Item ab Eph. 1. ut sciatis quæ sit &c. & à Cant. 4. unica mea &c. maximè adiuncta glossis. ut in arg. sed contra. Per quas auctoritates non solū damnari prædictos meritò, sed & meritò poni doctoribus esse dandas aureolas, per rationē articuli monstrata poteris, 2

¶Tertiò habes: quō per rōnem prædicta scripturarū, pro quãto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 4

QVÆST. XCVI. ART. VIII.

CONCL. 1ª. Quamuis Christo competat ratio aureæ uel coronæ, non tamen ei competit ratio aureolæ.

¶PROB.

¶ PROB. 1. Quia pugnauit, & uicit. 2. Quia ly non tamẽ &c.) A ritũ eis cõfertur. Ex quo & cõcilio cõfirmatur illa pars cõclusionis, ꝙ s. omnes aureolæ sanctorũ à Christo originantur: qm̃ aureolæ sunt quoddã augmentũ gloriæ (ut supra multis articulis patuit) & augmentũ gloriæ merentur hoĩes bonis operibus per Christi meritũ (iuxta cõciliũ ibi in canone.) Ex quo & patet illud scđm in prin. corol. dictũ, s. ꝙ rõne pmij à Christo originant: qm̃ si meritum omne sanctorũ est p Christum, necesse est utrq; : ꝙ & præmium, ꝙ merito reddit sic originaliter à Christo nõ solum tanquã à dante coronã, sed & tanq̃ à causante in nobis perueutionem ad coronam.

in Christo nõ inuenitur perfectæ uictoriæ participatio, sed eius plena ratio (ex Io. 16.)

¶ *Corollarium.* Ergo ratio aureæ non importat diminutionẽ in habente illam, sed ratio aureolæ sic.

2 Præterea, Omne, quod est h perfectissimum in rebus humanis, Christo est attribuendũ; sed præmium aureolæ debetur excellentissimis meritis, ergo, & Christo debetur.

3 Præterea, Cyprianus dicit, quòd imaginem Dei virginitas portat, virginitatis igitur h exẽplar in Deo est, & sic uidetur ꝙ Christo, etiam inquantum est Deus, aureola competat. B

SED CONTRA est quòd aureola est gaudium de conformitate ad Christum, ut dicitur: sed nullus conformatur, uel assimilatur sibijpsi, ut patet per Philosophum, ergo Christo aureola non debetur.

Præterea, Christi præmium nunquã augmentatur: sed Christus ab instanti suæ cõceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquam pugnauerat, ergo nũquam postea aureolam habuit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd in Christo est aureola secundum propriam aureolæ rationem, cũ in eo pugna inueniatur, & uictoria, & per consequens corona secundum propriam rationem. Sed diligenter considerando, quamuis Christo competat ratio aureæ, uel coronæ, non tamẽ ei competit ratio aureolæ. Aureola n. ex hoc, ꝙ diminutiue dr̃, importat aliquid, qđ participatiue, & nunq̃ secũdum sui plenitudinem possidetur. Vnde illis cõpetit aureolã habere, in quibus est aliqua perfectionis uictoriæ participatio secũdũ imitationẽ eius, in quo pfectæ uictoriæ ratio plena cõsistit. Et ideo, cum in Christo inueniatur huiusmodi principalis, & plena ratio, per cuius uictoriam oẽs uictores cõstituuntur, ut patet Ioan. 16. Cõfidite, ego uici mũdũ, & Apoc. 5. Ecce uicit Leo de tribu Iuda. Christo non competit aureolã habere, sed aliquid aliud, unde omnes aureolæ originãtur, unde dicitur Apoc. 3. C Qui uicerit, faciã eũ sedere in throno meo, sicut ego uici, & sedeo i throno Patris mei. Vnde secũdum alios dicendum est, ꝙ quamuis id, qđ est in Christo, non habeat ratio nem aureolæ, tamen est excellẽtius omni aureula.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus fuit uerissime Virgo, Martir, & Doctor, sed tamen præmium accidentale his respõdens in Christo non D hẽt aliquã notabilẽ quantitatẽ, in cõparatione ad magnitudinẽ essentialis præmij: unde non hẽt aureolam sub ratione aureolæ.

¶ NOT. Habe ꝙ aliquid scđm sui plenitudinẽ põt intelligi dupliciter. Vno mõ totaliter absolutè: alio mõ in suo genere cõmunicabili ad res creatas. Primo mõ aĩa Christi nõ habet totã plenitudinẽ beatitudinis: quãuis Christus scđm ꝙ Deus habeat illã. Secundo modo plenitudinẽ beatitudinis hẽt ipsius aĩa, eo ꝙ quicqd rei creatæ cõicari põt de beatitudinis perfectione totũ aĩæ Christi cõicatũ est. Et in hoc sensu intelligitur textus, tñ de Christi aĩa loquẽs, q̃ de alijs sanctis. Et ideo aĩæ Christi non attribuit rõnem aureolæ, alijs uerò sanctis eã posse attribui dicit.

*In lib. de habitu virginũ qui incipit, disciplina cultos.

*L. 4. 10. Metaphy. ex com. 11. & 10. 3.

¶ CONCL. 2ª. Christo nõ cõpetit aureolã habere, sed aliquid aliud, unde oẽs aureolæ originantur.

¶ PROB. 1. Quia patet ex 1ª. cõcl. 2. Quia (ly sed aliquid &c.) p uictoriã Christi oẽs uictores cõstituũtur (Ioh 16.) & post uictoriã per Christũ remunerant (Apoc. 3.)

¶ *Corollarium.* Ergo aureolæ sanctorũ à Christo originant dupliciter. s. rõne meriti & rõne præmij. Meriti quidem, quia licet sancti mereantur, tamen hoc per Christi meritum habent; q nobis per crucẽ meruit, quicquid boni & habemus, & habere possumus. Vnde Concil. Trid. sess. 6. cap. 7. in proposito de Christo loquens ait. Huius iustificationis causæ sunt finalis quidem &c. meritoriæ autem dilectissimus unigenitus Dei, qui cum essemus inimici propter nimiam charitatem, qua dilexit nos sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit. Hæc ibi. Et cap 16. Cum Christus, tanquã caput in membra, & tanq̃ uitis in palmites in ipsos iustificatos iugiter uirtutem influat, quæ uirtus bona eorũ opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine qua Deo grata & meritoria nullo pacto esse possent. Hæc ibi. Et supra cap. 3. Sicut reuera hoĩes nisi ex semine Adæ ppagarẽ nascerentur, nõ nascerentur iniusti, ita nisi in Christo renascerentur, nunquã iustificarentur, cũ ea renascentia per meritũ passionis eius gratia, qua iusti fiunt, illis tribuatur. Hæc ibi. Et eod. cap. 16 Absit, ut Christianus homo in seipso uel cõfidat uel glorietur & non in dño, cuius tanta est erga oẽs hoĩes bonitas, ut eorũ uelit esse merita quæ sunt ipsius dona Hæc ibi. Et can. 32. Siquis dixerit ipsum iustificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Christi meritum fiunt non uerè mereri augmentum gratiæ uitã æternã, & ipsius uitæ æternæ (si tñ in gra decesserit) consecutionẽ atque & gloriæ augmentũ: anathema sit. Hæc ibi. Ecce ꝙ oĩa bona opera & cõsequenter uictoriæ sanctorũ sunt dona Dei per Christi meritũ eisdem collata: & ꝙ quodcunque merentur postea siue de augmento glĩæ, siue de uita æterna, siue de ipsius reali cõsecutione, siue de gloriæ augmẽto totũ per Christi me-

concl. m

Bonũ oẽ nrm & habitũ, & habendũ, & possibile haberi, est nobis à Deo intuitu Xp̃i donatum.

Merita nostra ola sũt dona Dei, per Xp̃m nobis liberaliter collata.

¶ CONCL. 3ª. Quãuis id qđ est in Christo non habeat rationem aureolæ: tñ est excellentius omni aureola.

¶ PROB. 1. Quia patet ex 1ª. cõclusione. 2. Quia (ly tñ &c.) patet ex secunda.

concl. p

1ᵐ đ maiori.

Virginitate, & martyrio & doctrinæ ℞. tã quam participationibus perfectionis uictoriæ: non tanquàm habentibus plenitudinem ipsius uictoriæ §. Tunc nihil &c. Licet enim in Christo fuerint illa tria: non tamen fuerunt in illo tanquam participationes perfectionis: sed tanq̃ complementum & plenitudo talium perfectionum.

concl. f

¶ NOT. Hoc est illud quod solet dici à catholicis, scilicet in Christo fuisse omnes uirtutes in summo. Et hoc intelligit textus per ly uerissimè, idest in superlatiuo gradu respectu quarumcunque rerum creatarum. Hoc est habuit uirginitatem martyrium, & doctoratum in plenissima perfectione, qua possint haberi. Vnde & text. ly sed tamen præmium accidentale & cæt. intelligitur secundum correspondentiam ad prædeclarata nunc.

¶ Examen. Ly non habet aliquã notabilem quantitatem, &c. Idest nõ habet aliquã notabilem minorationem quantitatis in comparatione &c. Habet e. n. notabilem quantitatẽ in compara E tione ad magnitudinem præmij essentialis est & nõ parificari ipsi essentiali præmio. (Cũ nullum accidẽtale adæquare possit essentiali,) & multum deficere, ꝗ modo quodam partiali ab illa magnitudine præmij essentialis. Adeò quòd notabilem quantitatem in comparatione hac habere, est habere præmium accidentale tanquam participationem, uel tanquàm minorationem, uel tanquàm diminutionem quandã, (quæ etiã idẽ sunt.) Aliorũ ergo sanctorũ præmiũ suũ accidẽtale hẽt notabilẽ quãtitatẽ in cõparatione ad magnitudinẽ præmij essentialis, quia & multum deficit ab ea magnitudine, & deficit tanquàm participatio præmij accidentalis: Christi uerò accidentale præmiũ nõ habet quantitatẽ notabilẽ in cõparatione illa q̃uis. n. multũ deficiat ab ipsa magnitudine, tñ nõ adeo deficit, ut possit dici participatio quædam accidentalis præmij. Quòd autem sensus prædictorum uerborum ly non habet notabilẽ quãtitatẽ &c sit à litera intentus, patet ex eo: ꝙ mox dicitur, ly unde non habet aureolam sub ratione aureolæ.

Doctorum.

SED CONTRA. Secundæ Tim. 2. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit: sed in angelis nō est pugna, ergo eis aureola non debetur.

Præterea, Aureola non debetur illis, qui per corpus nō exercentur: unde amantibus uirginitatem, martyrium, & doctrinā, si exterius eis hæc non insunt, aureola non debetur: sed angeli sunt spiritus incorporei, ergo aureolam non habent.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ angelis aureola non debetur, cuius ratio est, quia aureola respōdet cuilibet perfectioni excellenti in merito; ea uero, quæ in hominibus ad perfectionem meriti pertinent, angelis sunt cōnaturalia; uel etiam spectant ad communem statum eorum; aut etiam ad ipsum præmium essentiale; & ideo ratione eorum, qua hominibus aureola debetur, angeli non habent aureolam.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ uirginitas dicitur esse uita angelica, inquantum per gratiam uirgines imitantur id, quod angeli habent per naturam. Nō enim uirtutis est in angelis, ꝙ omnino à delectabilius carnis abstineant, cum huiusmodi delectationes in eis esse non possint.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ perpetua incorruptio spiritus in angelis præmiū essentiale meretur: est enim de necessitate salutis, cum in eis non possit subsequi reparatio post ruinam.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ illi actus secundum quos angeli nos docent, pertinent ad gloriam eorum, & communē eorū statū: unde per huiusmodi actus aureolam non merentur.

AD SECVNVM Dicendū, ꝙ aureola quāuis debeatur operi perfectissimo, quoad nos; tamen aureola, inquantum diminutiue dicitur, significat quandam participationē perfectionis ab aliquo, in quo plenarie inuenitur: & secundum hoc ad quandam minorationem pertinet: & sic in Christo non inuenitur, in quo omnis perfectio plenissime inuenitur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis uirginitas habeat aliquomodo exemplar in Deo, nō tamen habet exemplar unius rationis. Incorruptio enim Dei quam uirginitas imitatur, nō eadem ratione est in Deo, & in aliquo uirgine.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Angelis aureola debeatur.

AD NONVM sic proceditur. Videtur ꝙ angelis aureola debeatur. Quia ut dicit Hieron.* de Virginitate loquens: In carne præter carnē uiuere, potius est uita angelica q̄ humana, & 1. Corint. 7. dicit Glos.* Quia uirginitas est portio angelica, cum igitur uirginitati respōdeat aureola, uidetur, ꝙ angelis debeatur.

2 Præterea, Nobilior est incorruptio spiritus, quàm incorruptio carnis: sed in angelis inuenitur incorruptio spiritus, quia nunquam peccauerunt, ergo eis magis debetur aureola, q̄ hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt.

3 Præterea, Doctrinæ debetur aureola: sed angeli nos docent purgando, illuminando, & perficiendo: ut Dion.* dicit, ergo eis debetur aureola saltem

2m de maiori. Perfectissimum. ℞. remota omni imperfectione non aliter. §. Tunc nihil &c. Quamuis enim aureola debeatur &c ut in tex.

¶ Examen. Ly quo ad nos. Hoc non significat, ꝙ aureola nō debeatur operi perfectissimo quò ad ueritatem: sed ponitur ad differentiam grāmaticalis locutionis, s. aureolæ. Quasi dicat. Debetur operi perfectissimo: sed huic pfectioni obstat nostra grāmatica, qua aureola dicitur diminutiuē. Quòd si absque ernoris apparentia planius hunc passum uis intelligere, uide, ne (ut quidam libri impressi habēt) punctum facias post ly quo ad nos, sed antequam dicatur sic. Aureola quamuis debeatur operi perfectissimo: quò ad nos tamen &c. Quicquid ergo perfectionis importatur per aureolam, hoc totū excellētissimè est in Christo: sed non aureola, eo imperfectionē quandam saltē grammaticaliter sonet. Vide 1. par. q. 13. ar. 1. & 2. & 3. & applica proportionaliter huic proposito.

3m de consequentia. Exemplar. ℞. alterius rationis: non eiusdem. § scilicet cum creaturis. Tunc nihil &c. ut de se patet.

¶ NOT. Pro meliori captu dictorum in textu, uide 1. par q. 4. ar. 3. & q. 13. ar. 5. applicando quantum oportet.

*In sermo de assumptione B. Mariæ inter princ. & me. to. 2.

*Glo. ordinaria sup illud PP instātem necessitatem.

APPENDIX.

1 Vid. pro S. eccles. &c.

EX articulo habes. Primò quomodo per rationem ostendas meritò infinuatum à Io. 1. ꝙ in Christo nō est aureola & sic. Vidimus gloriā eius, gloriā quasi unigeniti à patre, plenum gratiæ & ueritatis. Hæc ibi. Vbi quantū ad sensum, tanq̄ à diffinitione ad diffinitum argumentando, monstrat intētū. Aureola.n. est quædā gloria in participatione quadā consistens (ut dictum est corp.) & gloria Christi est quasi unigeniti à patre i. est in summo illi data. Nā ly quasi non dicit ibi similitudinē, sed expressionē quasi dicat: illi est data gloria talis & tāta, qualē & quantam decebat habere unigenitū à patre secundū humanitatē ibi personaliter unitā. Sicut ergo absolutè in summo coniungitur humanitas diuinitati in Christo, ita ut absolutè nihil et possit esse coniunctius, ita gloria humanitati data, ad hoc ꝙ sit condecens .... debet esse magna in summo. Et hoc est qd ... Euge-

*Cap. 8. ecclesiast. Hier. par. 3. à med.

lista intendebat in supradictis uerbis. Item ab eod. 3. Non ad mēsuram dat Deus spiritum. Hæc ibi. Vbi loquitur de filio quo ad humanitatem. Ex quibus dicitur supradictū ab eod. 1. De plenitudine eius nos omēs accepimus. Hæc ibi. Per quæ demonstratur, & ꝙ in Christo est quid excellentius à quo originantur aliorum sanctorum omnes aureolæ, & ꝙ ipse Christus nō habet aureolam.

¶ Secundò habes a quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod dicimus insinuant, & intelligas, & teneas. 2

¶ Tertiò uideas quō ex ijs uerissima Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST. XCVI.

ART. IX.

CONCL. Angelis aureola non debetur. 417

¶ PROB. Quia aureola respondet cuilibet perfectioni excellenti in merito: & Angelis non adest talis perfectio meriti. (ut declaratū in tex.) concl.

¶ NOT. Vult dicere textus ꝙ ultra meritū essentialis præmij requiritur meritū accidentalis aureolæ, & per consequens cōtra requiruntur duo actus ante beatitudinis consecutionē: quorum uno mereatur essentiale & altero accidentale præmium. Nam post consecutionem beatitudinis nullus potest mereri per suos actus, cum amplius non sit status merendi. Modo ad propositum. Angeli unum tantum actu & statum cōsecuti sunt beatitudinem. 1. 2. q. 5. art. 7. Vnde totum, ꝙ tunc redditum est eis fuit computatum pro aurea. i. præmio essentiali. Vnde cūm amplius mereri nō possunt; patet quòd sicut non habuerunt prius, ita non habebūt amplius aureolā.

1m de consequentia. Virginitati. ℞. uirtuti: non autem, quæ non est uirtus. s. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

2m de conclusione. Eis magis debetur aureola. ℞. uel aurea. §. Tunc nihil &c. Nā perpetua incorruptio spiritus &c. ut in tex.

¶ Corollarium. Ergo præmium essentiale attenditur circa ea, quæ sunt de necessitate salutis, pro quo uide ar. 6. ad 1m.

3m de maiori. Doctrinæ. ℞. ante gloriā exhibitæ: non, post gloriam. §. Tunc nihil &c. Nam illi actus

actus secundum quos Ang. i. & ext. ut in tex. Vide not. post A prob. conclu.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. Primo quomodo per rationem ostendas, merito insinuatũ à Concilio Lateranensi sub Innoc. 3. de fide cathol. ca. 1. ꝙ Angeli non habeant aureolam. Vnus est Deus indiuisus in essentia, & discretus in personis, creator omnium &c. Is ab initio temporis utranque de nihilo condidit creaturam corporalẽ & spiritualem, Angelicã s. & mundanam. Deinde humanam, quasi communẽ, ex spiritu & corpore cõstitutam. Hæc ibi. Vbi clarè monstrat quòd Angeli sunt spirituales. i. omnino incorporei. Sic. n. insinuat illa contrapositio, scilicet spiritualem & corporalem. Cũ igitur aureolæ non nisi corporibus induta dentur ratione pugnæ maxime per corpora exercitæ. 21. 5. 6. 7. & 11. patet: ꝙ p hoc denotat Concilium Angelos non habere aureolas propriè dictas. Nec obstat: ꝙ in concilio Niceno secũdo action. 5. post disputationem de Angelis uidetur acceptari, ꝙ corporei sunt: quoniam hoc uerum nõ est. In cuius signum post disputationẽ illã Tharasius Patriarcha reassumens disputationẽ factã inter gentilem quẽdam & Episcopũ Ioãnem dixit. Ostend e adit pater, ꝙ et Angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, et ut homines apparuerunt. Sacra Synodus respondit, etiam domine. Hæc ibi. Vbi per responsionem illam Synodi non habetur nisi ꝙ ipsa affirmat Tharasium bene reassumpsisse disputationem ipsam. Quod uerò de mente concilij huius quòd pingantur solum, quia sic apparuerunt, non autẽ quia circumscribi possint; colligitur ad literam ex epistola Tharasij eiusdem uniuersæque synodi ad Constantinum action. 7. ubi ita dicunt. Quamobrem omnibus modis recipiẽdæ sunt uenerandæ imagines sanctorum quoque Angelorum, nam hominibus ipsi in forma hominis nisi sunt. Hæc ibi. Ecce ꝙ quando determinatam fidẽ Synodus scribit, atque Tharasius, non reassumunt, pro ratione pingendi Angelos, ly quando circunscribi possunt, sed reassumunt tantum hoc quòd hominibus in forma hominis uisi sunt. Quod sanè monstrat illam Tharasij reassumptionem fuisse tantum pro bona reassumptione disputationis illius commendata à Synodo per ly etiam domine: non autem commendata pro determinatione rei ueritatis. Item à Psal. 103 Qui facis Angelos suos spiritus. Hæc ibi. Pro quo uide. 1. par. q. 50. ar. 1.

* Lib. 22. de ciui. c. 20. 3 prin. to. 5.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum et patrum, pro quanto quod diximus insinuant et intelligas, et tueatis.

3 ¶Tertiò uidesi quomodo ex his uicissim Angelica doctrina hæc et declaretur, et consolidetur.

ARTICVLVS X.

Vtrum aureola etiam corpori debeatur.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ aureola ẽt corpori debeatur. Præmium. n. essentiale est prius quàm accidentale: sed dos, quæ ad præmium essentiale pertinet, non solum est in anima, sed etiam in[h] corpore, ergo & aureola, quæ pertinet ad præmium accidentale. B

2 Præterea, Peccato, quod per corpus exercetur, respondet pœna in anima, & corpore, ergo & merito, quod exercetur per corpus, debetur præmium, & in anima, & in corpore: sed meritũ aureolæ per corpus exercetur, ergo aureola etiam debetur[h] corpori. C

3 Præterea, In corporibus martyrum quædam uirtus apparebit in ipsis cicatricibus corporis. Vnde Augustinus * dicit 22. de Ciuita. Dei: Nescio quomodo sic afficimur amore martyrum beatorum, ut uelimus in illo regno in eorum corporibus uidere uulnerũ cicatrices, quas pro Christi nomine pertulerũt, & fortasse uidebimus. Nõ enim erit deformitas in eis: sed dignitas quędã, quamuis in corpore, nõ corporis, sed uirtutis pulchritudo fulgebit, h ergo uidetur ꝙ aureola martyrũ ẽt in corpore sit, & eadem ratione de alijs. D

SED CONTRA, Animæ, quæ modo sunt in Paradiso, habẽt aureolas, nec tamẽ habent corpora, ergo proprium subiectum aureolæ nõ est corpus, sed anima.

2 Præterea, Omne meritum est ab anima, ergo præmium totum in anima esse debet.

RESPONDEO Dicendum, [m] ꝙ aureola proprie est in mente.[n] Est. n. gaudium de operibus illis, quibus aureola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmij, ꝙ est aurea, redundat quidã decor in corpore, qui est gloria corporis: ita [p] ex gaudio aureolę resultat aliquis decor in corpore,[q] ut sic aureola principaliter sit in mente, sed per quandã ẽt redundantiam refulgeat in corpore, uel in carne. Et per hoc patet responsio ad obiecta Tamen sciendum est, quòd decor cicatricum, quæ in corporibus martyrum apparebunt non potest dici aureola: quia aliqui martyres aureolam habebunt, in quibus huiusmodi cicatrices non erunt, utpote illi, qui sunt submersi, aut famis inedia, aut squalore carceris interempti.

CONCL. 1ª. Aureola propriè est in mente. 419

¶PROB. Quia est gaudium de operibus illis quibus aureola debetur, et gaudium propriè est in mente (ut patet.)

¶CONCL. 2ª. Ex gaudio aureolæ resultat aliquis decor in corpore.

¶Examen. Ly aliquis decor. Puta iocũditas specialis.

¶PROB. Quia ẽt ex gaudio essentialis præmij. i. aureæ resultat quidam decor in corpore (patet ex q. 82. 83. 84. et 85. In multis locis.)

1m ꝺ minori. Sed etiam in corpore. R. per quandam redundantiam; non, per essentiã propriè. S. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus. concl. m

2m cõclusio. Aureola etiam debetur corpori, R. secundum modum corporeũ. i. per quandã redundantiam, uõ, per essentiam propriè. S. Et ita aureola est in utroque modo suo, in anima quidẽ secũdũ modum animæ, in corpore uerò secũdum ꝙ conuenit corpori. Tunc nihil etc. ut patet ex conclusionibus. concl. p

¶*Corollarium*. Ergo redundãtia hæc animæ ad corpus repræsentari potest per redundãtiam luminis solaris in camera clausa per fenestram uitream: quando sol ipsam fenestram directè percutit. Tunc enim licet radius solaris non ingrediatur essentialiter cameram: tamen per redundantiam quandam ingreditur, inquantum scilicet ex radio solari existente propriè in fenestra uitrea resultat quædam delectabilis claritas in camera; quæ aliàs non resultaret. Corpora ergo tum uirginum, tum martyrum, tum doctorum habebunt ex resultantia aureolæ in anima existentis quandam claritatem specialem quã non habebunt alia corpora: licet in communi claritate, de qua supra q. 85. omnia conueniant, secundum modum ibi dictum. E

3m consequentia. Ergo etc R. negatur consequẽtia S. licet de cicatricibus uerũ sit quòd in corporibus martyrum reperientur ad eorum gloriam. Ratio negationis consequentiæ est: quia decor cicatricũ non potest dici aureola propter rationem adductam in tex.

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò: quõ per rõnem ostendas merito insinuatum à Prouerb. 17. ꝙ aureola per redundantiã erit in corpore & sic. Animus gaudẽs ætatẽ floridã facit. Hæc ibi. Itẽ à Psal. 27. In ipso sperauit cor meũ & adiutus sum: & refloruit caro mea. Hæc ibi. Vbi per ly adiutus sum. s. in corde, qd sperauit in dño, ostenditur gaudiũ animæ, & per ly refloruit caro mea, monstratur redundantia prædicta, in c. 21 p & corol. post ad secundum. Item à Psal. 83. Cor meum & caro mea exultaue- 1 Vtil. p S. Eccl. &c.

eunt in Deum uiuũ. Hæc ibi. Vb. ad exultationem cordis. i. animæ, declarat in plano sensu subseq exultationem in carne.

2 ¶ Secundò habes, quod per rationẽ præ dictã scripturarũ, proqu anto quod dixi mi insinuans, & inuestigas, & probes, & tractas.

Tho. 4. d. 49. q. 5. ar. 5. q. 1. & seq.

3 ¶ Tertiò uides, quo ex ijs uerissimum Angelicæ doctrina hæc & declaratur, & consolidatur.

QVÆST. XCVI. ART. XI.

420 CONCL. 1ª. Scdm priuilegiatas uictorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ sumuntur.

¶ PROB. Quia aureola est quoddã priuilegiatum præmiũ priuilegiatæ uictoriæ respondens.

Examen. Ly priuilegiatæ uictoriæ. Idest uictoriæ secundũ aliquos particulares homines obtentæ. Priuilegium enim dicitur quasi priuata lex, quã scilicet non habent omnes; sed aliqui speciales de populo. Vnde trarur priuilegiatam uictoriã horum trium nocãs tacitè demonstrat, quòd iste tres prærogatiuæ scilicet uirginitas, doctoratus, & martyrium, à paucis habẽtur comparatiuè ad totam multitudinẽ hominũ. Hinc deridendus uenit Vigilantius, qui timebat generationẽ hominum cessaturam, si uirginitas commendaretur supra matrimoniũ. Timebat. n. ex hoc, nè uellent omnes esse uirgines, & si omnes erunt (inquit) uirgines, mundus peribit. Trep dabat hic timore, ubi non erat timor. Nã (ut D Bernardus habet) uirginitas est rara auis in terris; & (uniuersaliter loquendo) uirtus est circa difficile, secundum philosophum. Simile dic de ijs, qui martyrij, usque ad dedicationis signitati detraherent ex timore

Timor uanissimus cauẽdus

concl. m

concl. p

ARTICVLVS XI.

Vtrum conuenienter assignentur tres aureolæ, virginum, martyrum, & prædicatorum.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter designẽtur tres aureolæ, uirginũ scilicet, martyrũ, & prædicatorũ. Aureola.n.martyrũ respondet uirtuti fortitudinis eorum; aureola uero uirginũ uirtuti temperantiæ: aureola uero Doctorum uirtuti[h] prudentiæ: ergo uidetur quòd debeat esse quarta aureola, quæ respondeat uirtuti iustitiæ.

2 Præterea. Exodi 25. dicit Glo. quòd corona aurea additur, cũ per Euangelium his, qui mandata custodiunt, uita æterna promittitur. Matthæi 19. Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Huic[h] aureola superponitur, cũ dicitur, Si uis perfectus esse, uade, & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus: ergo paupertati debetur aureola.

3 Præterea, Propter uotum obedientiæ aliquis se subijcit Deo totaliter: ergo in uoto obedientiæ maxima perfectio consistit, & ita uidetur quòd ei[h] aureola debeatur.

4 Præterea. Multa sunt etiã alia supererogationis opera, de quibus homo in futuro speciale gaudium habebit:[h] ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter tres præfatas.

5 Præterea, Sicut aliquis diuulgat fidem prædicando, & docendo, ita scripta compilando: ergo, & talibus[h] quarta aureola debetur.

RESPONDEO Dicendum, quòd aureola est quoddam priuilegiatum præmium priuilegiatæ uictoriæ respondens. Et ideo[m] secundum priuilegiatas uictorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminẽt, tres aureolæ sumuntur.[n] In pugna autem quæ est contra carnẽ, ille potissimam uictoriã obtinet, qui a delectabilibus uenereis, quæ sunt præcipua in hoc genere, omnino abstinet: & ideo,[p] uirginitati aureola debetur.[q] In pugna uero,

A quæ contra mundum pugnatur, illa est præcipua, cum a mundo persecutionem usque ad mortẽ sustinemus. Vnde, &[s] martyribus, qui in ista pugna uictoriam obtinent, secunda aureola debetur.[t] In pugna, qua contra diabolum pugnatur, illa est præcipua uictoria, cum aliquis hostẽ non solum à se, sed etiam à cordibus aliorum remouet, quod fit per doctrinam, & prædicatio-

B nẽ: & ideo[u] Doctoribus, & prædicatoribus tertia aureola debetur.[x] Quidam uero distinguunt tres aureolas secundum tres uires animæ, ut dicantur tres aureolæ respondere potissimis triũ uiriũ animæ actibus. Potissimus enim actus rationalis est ueritatem fidei etiam in alijs diffundere, & huic actui debetur Doctorum aureola. Irascibilis uero actus potissimus est, mortem pro-

C pter Christum superare, & huic debetur aureola martyrum. Cõcupiscibilis uero actus potissimus est à delectabilibus carnis maximis abstinere penitus, & huic debetur aureola uirginum. Alij uero aureolas tres distinguunt, secundum ea, † quibus Christo nobilissime conformamur. Ipse enim mediator fuit inter Patrem, & mundum. Fuit ergo Doctor, secundum quòd ueritatem, quàm a Patre accepe-

D perat, mundo manifestauit. Fuit autem martyr, secundum quòd à mundo persequutionem sustinuit. Fuit uero uirgo, inquantum puritatem in seipso seruauit. Et ideo Doctores, martyres, & uirgines ei perfectissime conformantur: unde talibus debetur aureola.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu iustitiæ non attenditur aliqua pugna sicut in

E actibus aliarum uirtutum.[z] Nec tamen uerum est, quòd docere sit actus prudentiæ: immo est potius actus charitatis, uel misericordiæ, secundum quòd ex tali habitu inclinamur ad huiusmodi actus exercitium; uel etiã sapientiæ ut dirigentis. Vel potest dici secundum alios, quòd iustitia circuit omnes uirtutes: & ideo ei specialiter aureola nõ debetur.

motiuũ omnes caderent doctores & martyres. Horũ omnium nauitatem nimis superfluam annotauit Psal. 13. dicẽs: trepidauerunt timore, ubi non erat timor. Hæc ibi. Vbi per hoc etiam omnes alios similes in quacũque materia redarguisse uolt.

¶ CONCL. 2ª. Virginitati aureola debet.

¶ PROB. Quia uirgo obtinet uictoriã potissimã contra carnem.

¶ NOT. De ista cõclusione, unde diffusius ar. 5.

¶ CONCL. 3ª. Martiribus aureola debetur.

¶ PROB. Quia martyr contra mundum potissimam uictoriam obtinet.

¶ NOT. Vide de hac conclusione art. 6. sicut & de sequenti ar. 7.

¶ CONCL. 4ª. Doctoribus & prædicatoribus aureola debetur.

¶ PROB. Quia doctores, & prædicatores præcipuam uictoriam contra diabolum obtinent, (ut in tex.)

¶ NOT. 1ª. Iste tres ultimæ conclusiones non ad replicãdum supradicta positæ sũt sed ad declarandum primæ conclusionis terminos: ut patet applicanti.

¶ NOT. 2ª. Tres aureolæ assignatæ sunt secundũ se. i. secũdũ diffinitionem antecedentium, ut patere põt ex probatione cõcl. 1ª. assignati uerò etiam possunt secũdũ alias duas acceptiones, nõ tã diffinitionẽ aureolaũ præcisè attẽdentes, quas assignatiões unde p te iu residuũ tex. Ex quo residuo collige, quòd tres aureolæ secundũ tria distinguuntur. Scilicet uictoriæ tres, uires tres, cõformationes tres.

concl. s

concl. u

*Al. sustinere.

Rñsio 2ª

1m consequentia. Ergo &c.

Rñ. negas consequentiã. Nã actui iustitiæ non debet specialis aureola pp duo: & quia .s. non habet tantam pugnam, & quia circuiuit omnes uirtutes.

Item

Itē de antecedēte. Aureolis verò doctorū uirtuti prudētiæ. q. 2. negatur ista. §. ut patet in tex. responsū secundū ly nec tamen uerum est, q̄ docere &c.

2^m ex glosa. Hic Aureola. ¶. largè sumpta: nōdū autem, propriè. §. Quamuis enim paupertas opus sit perfectionis, non tamen &c. ut in tex. Ex quo dic quòd ad habendum aureolam propriè non sufficit exercere opus perfectionis; sed talis perfectionis ut teneat summum locum in aliqua spirituali pugna. Vide not. post c. 3.

¶NOT. Hinc excluditur error Guilhermi Coracij, q̄ adeo paupertatem præ cæteris perfectionis operibus exaltabat ut (secundum quòd refert Prat. tit. sub) imprudenter dixerit; q̄ pauper meretrix etiā publica, melior è quolibet casto quantumlibet continente, dūtamen aliquid sibi retineat in sui subsidiū & iuuamen. Qui sanè error ultra q̄ de sui damnatione, constat per hoc, q̄ meretricium est peccatū mortale, secundum omnes catholicos; & quod secundum se est tale, ubicumque ponatur, semper secundum se est tale; castitas autem est uirtus 2. 2. q. 151. art. 1. 2. & 3. ultra, in quo in q̄ prædictus error sic notoriè dānatus est; in multis etiam locis condemnatur à tota sacra scriptura; specietim verò Prouerb. 5. 23. Isaiæ. 23. Hierē. 3. & 5. Baruch. 6. Ezechiel. 16. quasi per totum. Osea. 4. Michea. 1. 1. Cor. 6. Luc. 15. quę omnia per sa quilq; facilè uidebit.

Extrem^o error circa paupertatem.

3^m de consequente. Aureola ¶. largè sumpta: non propriè. §. Tunc nihil &c. Conclusiōes enim loquūtur da propriè dictis tantum.

¶NOT. Aureola largè est præmium redditum merito excellenti propriè uerò dicta addit supra hoc victoriam & pugnā; hoc est, q̄ & grādem pugnam quis tali aureola donandus, & q̄ summum locum uictoriæ in tali pugna habuerit. Pugna grandis est una dictarum in curp. ubi & summa uictoriæ describitur. His dempta aliæ pugnæ atq; uictoriæ suor comparatiuè minores. Consequenter ergo alijs potest conuenire aureola largè tantum.

Aureola propriè sūpta, & largè, quid sit.

4^m consequentia. Ergo &c. ¶. negat consequentia q̄. io quādo de aureolis propriè. Nō n.

Ad secundum dicēdum, q̄ paupertas, quāmnis sit opus perfectionis, non tamen tenet summum locum in aliqua spirituali pugna. Quia amor temporalium minus impugnat, quam concupiscentia carnis, uel persequutio inflicta in corpus proprium. Vnde paupertati non debetur aureola: sed debetur ei iudiciaria potestas ratione humiliationis, quæ consequitur paupertatem. Glos. autem inducta large accipit aureolā pro quolibet præmio, quod redditur merito excellenti.

B

Et similiter dicendum ad tertium, & ad quartum.

Ad quintum dicendum, q̄ etiam scribentibus super sacra Scripturam debetur aureola: sed hæc non distinguitur ab aureola Doctorum: quia scripta componere, quidam modus docendi est.

C

Articulus XII.

Vtrum aureola virginum sit potissima inter alias; &c.

Ad duodecimum sic proceditur. Videtur quòd aureola virginum sit inter alias potissima. Quia Apocalypsis septimo de virginibus dicitur, quòd sequuntur Agnum quocunque ierit, & quòd nemo poterat dicere canticum, quod uirgines cantabant; ergo virgines habent ^h excellentiorē aureolam.

¶2 Præterea, Cyprian. de Virginibus dicit, q̄ sit ^h illustrior portio gregis Christi: ergo eis maior aureola debetur.

Item, Videtur quod potissima sit aureola martyrum. Quia dicit Aymo, quòd non omnes virgines coniugatas præcedūt: sed hi specialiter, qui in tormēto passionis virginitate insuper custodita coæquant martyrib^a coniugatis: ergo martyriū dat virginitati præeminentiam super alios status, ergo martyrio ^h potior aureola debetur.

Itē, Videtur q̄ potissima debeatur Doctoribus, primæ Timoth. quinto. Qui bene pſunt presbyteri, duplici honore digni habeant, maxime aūt, qui laborant uerbo & doctrina: ergo in Ecclesia triumphante talibus ^h potior aureola debetur.

Respondeo, Dicendum, quòd præeminentia aureolæ ad aureolam potest dupliciter considerari, uel attendi. Primo, ex parte pugnæ, ut dicatur aureola potior, quæ fortiori pugnæ debetur, & per hunc modum aureola martyrum alijs aureolis supereminet quodammodo, & aureola virginū alio modo: pugna enim martyrum est fortior secundū seipsam, & vehementius affligens, sed pugna carnis est periculosior, inquantum est diuturnior, & magis nobis imminet è vicino. Secundo, ex parte eorum, de quibus est pugna: & sic aureola Doctorum inter omnes est potior, quia huiusmodi pugna uersatur circa intelligibilia: aliæ uero pugnæ circa sensibiles passiones. Sed illa eminentia, quæ attenditur ex parte pugnę, est aureolæ essentialiter, quia aureola secundum propriam rationē respicit uictoriam, & pugnam. Difficultas enim pugnæ q̄ attēditur ex parte ipsius pugnæ est potior, q̄ illa q̄ attēdit ex parte nostri iquātū est nobis viciuior, & iō, ^m simpliciter lnquēdo, aureola martyrū inter omnes est potior^a. Et ideo dicitur Matth. quinto in Gloss. ^a q̄ in octaua

D

E

ad aliquid, excellentiores esse alias aureolas, nihil prohibet.

¶PROB. Quia patet in tex. (è ly primo ex parte pugnæ ut dicatur &c. usq; exclusiue ad ly sed illa eminentia.)

1^m de cōsequēte. Excellētiorē. ¶. sm̄ qd· nō simpliciter. §. Tūc nihil &c. ut patet i cōclusiōib.

2^m ex Cypriano. Illustrior. ¶. secundum quid: non, simpliciter. §. Tunc nihil &c. ut ad 1.

3^m de

A of gaudiū spāle de quolibet opere supererogationis aureola propriè dr: licet possit dici q̄ aliquādo aureola largè. Vide not. post 3^m.

5^m de consequente. Quarta aureola. ¶. non: sed aureola doctorū. §. ut patet in tex.

Appendix.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationē ostendas meritò insinuatum à &c. ut ar. 5. 6. & 7. appen. q̄ conuenienter assignātur tres aureolæ, scilicet virginum, martyrū, & prædicatorum. Ad de q̄ & aliæ scripturę id insinuant, puta de martyribus, Io. 15. Maiorem hac dilectionem nemo hēt, ut animem suam ponat quis pro amicis suis. De doctoribus Marc. 8. Luc. 12. Qui me confessus fuerit coram hominib. cōfitebor & ego eum coram patre meo. De virginibus Apoc. 7. Sequūtur agnum quocunque ierit. Per hæc enim tria singillatim insinuat aliquid spāle (ut patere pōt intelligenti) pro unoquoque illorum.

Vtil. p̄s. Eccl. Sic.

¶Secundò habes quomodo per rationem prędicta scripturarū pro quanto qd diaimne insinuant, & itelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides: quò ex ijs uicissim Angelica doctr. hæc declaretur, & cōsolidetur. 3

QVAES. XCVI. ART. XII.

Concl. 1^a. Simpliciter loquendo, aureola martyrū inter oēs est potior. 412

¶Examen. Ly simpliciter. Ad d fferētiā ipsius sm̄ quid. Quòd inepit patebit ex cōclusione seq.

¶PROB. 1. Quia aureola sm̄ propriā rōnē respicit uictoriam atq; pugnā: & difficultas pugnę martyrum (cū attēdat ex parte vehemētioris, pugnę) ē potior q̄ difficultas doctorū (cū huius pugnę difficultas attendat ex parte nr̄a:) 2. Quia gl. sic dicit (sup Matt. 5.) 3. Quia ecclesia in cōnumeratiōe sanctorum id monstrat (ut patet i cōi officio de sctis, post pprīū.) Concl.

^a Gl. ordi. sup illud Matth. 5. Beati qui persecu.

CONCL. 2. Quātū

3m de consequentia secunda. Potior. R. simpliciter. s. Tunc nihil &c. ut patet ex prima concl.

4m de conclusione. Potior. R. secundum quid: non simpliciter. s. Tunc nihil &c. ut patet in conclusionibus.

ducitur ad cam efficie &c. ut colligitur ex Concil. Trid. sess. 6. c. 7. Vbi cās iustificatiōis assignat finalē efficietē & formalē, & in latitudine efficietus enumerat cā meritoriā: ut ibi cōsideratū patet.

CONCL. 2a. Aureola potest esse & maior & minor.

¶NOT. Nō intelligitur cōclusio de aureolis diuersorum generū, quando dicit ly maior & minor. Alioquin coincideret hoc cū art. 12. ubi sic cōparatæ fuerūt aureolæ, puta aureola, in genere martyrum ad aureolam in genere virginum; siue in genere martyrij, & in genere virginitatis, in genere doctoratus. Cęterūm intelligitur in conclusione hac de comparatione aureolarum in eodē genere. Ac si apertius dicat. Aureola unius martyris potest esse maior & minor, quā aureola alterius martyris: & sic de aureolis virginum adinuicem, & aureolis martyrū adinuicem.

APPENDIX.

Vti. pro S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primò, q̄, ꝑ rationem ostendas meritò insinuatum ab Ephes. 6. q̄ aureola martyris est simpliciter alijs excellentior: & sic. Non est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem: sed aduersus principatus, & potestates. Hęc ibi. Vbi magis difficilem pugnā esse ostendit contra principes huius mūdi quam contra concupiscentias carnis. Et enim pugna cōtra cōcupiscentias sit difficilior, quam circa intelligibilia (ut habetur in a: xiij) patet q̄, & magis difficilē esse illam pugnā cōtra principe denotauit ibi Apostolus, quā circa intelligibilia. Consequenter ergo ꝑ hoc ipsum dictum aureolam martyrum ꝑ potē certamen cōtra principes mūdi, denotauit esse excellentiorem alijs duabus aureolis. Et licet per ly principes atq; potestates intelligat ad literam dęmones; tamen per quādam analogiam principes mundi tirannos, atque paganos, seu aliàs fidem Christi persequentes, tanquā speciales demonum ministros, cointellexit. Item à Ioan. 15. Maiorem hac dilectiōnē nemo habet, ut animam suam ponat q̄s pro amicis suis. Hæc ibi. Item à Sapien. 10 Custodiuit illum dominus ab inimicis, & à seductoribus tutauit eum, & certamen forte dedit illi, ut uinceret. Hæc ibi. Quæ quidem ecclesia catholica applicat cuilibet martyri, quasi ꝑ hoc tesseretur q̄ certamen martyrum est forte anthonomastice, i. ꝑ excellentiam; hoc est cęteris fortius. Ex quibus dic ut ut supra.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidatur.

beatitudine, quæ ad martyres ꝑtinet, scilicet, qui ꝑsequutionem patiuntur, &c. omnes aliæ perficiuntur: & propter hoc ēt, Ecclesia in connumeratione Sanctorum martyres Doctoribus, & uirginibus præordinat: sed ꝑ quantum ad aliquid nihil prohibet, alias aureolas excellentiores esse q.

ET per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum vnus alio aureolam excellentius habeat.

AD TERTIVMDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd vnus aureolam uirginitatis, uel martyrij, uel Doctoris excellentius alio non habeat. Quia ea, quæ sunt in termino, non intenduntur, neq; remittuntur: aureola autem debetur operibus, quæ sunt in termino perfectionis: ergo aureola nō intenditur neque remittitur.

¶ 2 Præterea, Virginitas nō suscipit magis, & minus, cū importet priuationem quandam, & negationes non intendantur nec remittantur: ergo nec præmium virginitatis, scilicet, aureola uirginum intenditur, & remittitur.

SED CONTRA, Aureola supponitur aureę, sed aurea, est intensior in uno, quàm in alio: ergo, & aureola.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ cum meritum sit quodammodo præmij causa, oportet diuersificari præmium, secūdum q̄ merita diuersificantur, aliquid enim intenditur, & remittitur per intensionem & remissionem suæ causæ: meritum autem aureolæ potest esse maius, & minus, unde, & aureola potest esse maior, & minor. Sciēdum tamen, q̄ meritum aureolæ potest intēdi dupliciter. Vno modo ex parte radicis: alio modo ex parte operis. Contingit enim esse aliquos duos, quorū unus ex minori charitate maius tormentum martyrij sustinet, uel magis prædicationi instat: aut etiam magis à delectabilibus carnis elongatur: intensioni autem meriti, quæ attendit penes radicem, non respondet intensio aureolæ, sed intensio aureæ: intentioni uerò meriti, quæ est ex genere actus, respōdet intensio aureolæ. Vnde potest esse quòd aliquis, q̄ minus in martyrio meretur, quantum ad essentiale præmium, habeat ꝑ martyrio maiorē aureolā.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd merita quibus debetur aureola, non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter: sed secundum speciem, sicut ignis est subtilissimus corporum. Vnde nihil prohibet vnam aureolam alia esse excellentiorem, sicut unus ignis est alio subtilior.

¶PROB. Quia meritum aureolæ pōt esse maius & minus.

¶NOT. Supple id, quod dicebatur in probatione conclusionis primæ, scilicet q̄ aliquid intenditur & remittitur per intensionem & remissionē suæ causæ.

CONCL. 3. Pōt esse q̄ aliquis, qui minus in martyrio meretur quantum ad præmiū essentiale, habeat pro martyrio maiorem aureolam.

Charitas ꝑeminet operi, ita ut minora opera ex maiori charitate mereantur magis.

¶PROB. Quia aureolæ meritum se tenet ex parte operis, meritum uerò aureę ex parte radicis charitatis: & pōt esse, q̄ qui ex minori charitate opera magis grādia faciat, (ut patet in tex. à ly contingit. n. esse aliquos duos &c. usq; exclusiuè ad conclusionem istam.)

¶NOT. Doctrina ultimæ partis huius probationis, consequenter & conclusio, confirmatur ex Matth. 20. Inde siquidem patet, q̄ grandiora opera fecerunt aliqui ex minori charitate, ut pote portantes pondus diei & æstus, non tamen maius propter hoc reportantes præmium, quam illi, qui minus de opere exteriori fecerunt. Vbi etiam aliud subindicatur, quòd scilicet illi ultimi idem præmium primis æquale, & per consequens maius proportionaliter, acceperunt: quoniam opera sua, quamuis secundum se minora, ex maiori charitate fuerunt operati. Nam ad ultimos hos, nulla facta mentione de præmio, dixit paterfamilias (ut ibi narratur) ite & uos in uineam meam. Solo igitur intuitu reuerentiæ, & amoris erga patremfamilias agebantur hi ad operandum, nulla habita ratione de præmio. Sic ergo ex omni parte textus præsens inde consolidatur.

1m de maiori. termino. R. perfectionis simpliciter, non perfectionis secundum speciem. s. Tunc nihil &c. Nam opera, quibus aureola debetur, sunt in termino perfectionis, non simpliciter, sed secundum speciē, puta martyrij, uirginitatis, & doctoratus.

QVÆST. XCVI. ART. XIIII.

22 CONCL. 1a. Oportet diuersificari præmium secundum q̄ merita diuersificantur.

¶PROB. Quia meritum est quodammodo causa præmij: & aliquid intenditur uel remittitur per intensionem uel remissionem suæ causæ.

¶Examen. Ly quodammodo causa. Idest reductiuè &c. Et traducitur ad causam efficientē...

¶Examen.

Tho. 4. d. 50. q. 2. 3. q. 2. & seq.

¶Etiamen. Ly perfectionis simpliciter. Scilicet uel totaliter absolute, uel in genere omnium rerum creatarum. Primo mo-
1 do solus Deus est in termino perfectionis: unde nullo modo, nec per imaginationem, potest illi fieri aliqua additio, seu intensio perfectionis. Secundo modo est sola anima Christi: unda in genere perfectionum communicabilium creaturis quibuscunque non potest sibi fieri additio perfectionis alicuius, licet absolutè sit alia perfectior. i. Dei perfectio. Hinc habes intellectum de ly plenum gratiæ & ueritatis, Ioã. 1. & de ly dat Deus spiritũ non ad mensuram, Ioan. 3.

2m de antecedente. Virginitas. Secundũ quod uirginitas non, secũdum recessum à suo contrario considerata. s. Tunc nihil dicta ne patet in tex. in quo et ad rationem in argumento allatam satisfit.

APPENDIX.

Vel. ꝑ S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem, & quidem à fortiori, uel certè à simili, ostendas, meritò esse insinuatum à 1. Cor. 15. quòd unus alio aureolam excellentius habeat: & sic. Stella à stella differt in claritate. Hæc ibi. Vbi nomina stellarum intelligit sanctos, & nomina claritatis præmia illis reddita pro meritis. Stellam igitur à stella differre in claritate est, secundũ illum, præmia sanctorum pro meritis esse differentia, seu dispatia. Quòd si dicas illum loqui de aurea .i. præmio essentiali, iam patet à fortiori, uel saltem à simili: quòd etiam de aureola. i. præmio accidentali, sermonem suum intelligi uult. Aut igitur ad literam planam, aut literam à fortiori declarat intentum. Item ab Apocal. 21. ubi sub no-

Tho. 4. dĩ. 50. q. 2. ar. 3. q. 1. & seq. mine ciuitatis diuersarum rerum in ciuitate repertarũ describit patriam cœlestem cum suis præmiis, aureis, & aureolis, & diuersas excellentias ipsorum, quæ per taibi uidere poteris, & applicare proposito pro quanto sufficit. Item a &c. ut q. 82. ar. 2. appen. Item à &c. ut 1. par. q. 12. ar. 6. appen. quæ si rectè applicentur, ualent proportionaliter ad propositum.

2. ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo etiam uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur. 3

Ad secundum dicendum, quod una uirginitas potest esse maior alia propter maiorem recessum à uirginitatis contrario, ut dicatur in illa esse maior uirginitas, quæ magis occasiones corruptionis uitat. Sic enim priuationes intẽdi possunt: ut cum dicitur, homo magis cæcus, quia magis elongantur à uisu. B

QVAESTIO XCVII.

De pœna damnatorum in septem articulos diuisa.

Consequenter cõsiderandum est de pertinentibus ad damnatos post iudicium. Et primo de pœnis damnatorum, & C igne quo eorum corpora cruciabuntur. Secundo, de his, quæ pertinent ad eorum affectũ, & intellectum. Tertio, de iustitia, & misericordia Dei respectu damnatorum.

Circa primum quæruntur septem.

Primo, Vtrum damnati in Inferno sola pęna ignis affligantur.

Secundo, Vtrum uermis, quo affliguntur, sit corporalis. D

Tertio, Vtrũ fletus in eis existens, sit corporalis.

Quarto, Vtrum tenebræ eorum sint corporales.

Quinto, Vtrum ignis, quo affliguntur sit corporalis.

Sexto, Vtrum sit eiusdem speciei cum igne nostro.

Septimo, Vtrum ignis ille sit sub terra.

ARTICVLVS I.

Vtrum damnati in Inferno sola pęna ignis affligantur.

Ad primum sic proceditur. Videtur quòd damnati in Inferno sola pęna ignis affligãtur. Matth. 25. ubi eorum damnatio exprimitur, fit mentio solum de igne, cum dicitur, Ite maledicti in ignem æternum.

2 Præterea, Sicut pęna Purgatorij debetur peccato ueniali, ita pęna Inferni debetur peccato mortali: sed in Purgatorio non dicitur esse nisi pęna ignis, ut patet per hoc quod dicitur 1. Corinth. 3. Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit: ergo nec in inferno erit nisi pęna ignis.

3 Prӕterea, Pęnarum uarietas refrigerium præstat, sicut calido cum transfertur ad frigidum: sed nullum refrigerium est ponere in damnatis: ergo non erunt diuersæ pęnæ, sed sola pęna ignis.

Sed contra est quod dicitur in Psal. 10. Ignis, sulfur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.

Præterea, Iob. 33. Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

Respondeo, Dicendum, quod secundum Basilium in ultima mundi purgatione fiet separatio in elementis, ut quicquid est purum, & nobile, remaneat superius ad gloriam beatorum: quicquid uero est ignobile, & fęculentum, in Infernum proijciatur ad pęnam damnatorum[a]. ut sicut omnis creatura erit beatis materia gaudij, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accrescat, secundum illud Sapien. 5. Pugnabit cum illo orbis terræ cõtra insensatos. Hoc E etiam diuinę iustitiæ competit, ut sicut ab uno recedentes per peccatum in rebus materialibus, quæ sunt multa, & uaria, finem suum constituerunt: ita etiam multipliciter, & ex multis affligantur.

QVÆST. XCVII.

ART. I.

Concl. In ultima mundi purgatione fiet separatio in elementis, ut quicquid est purum, & nobile remaneat superius ad gloriam beatorum, quicquid uero est ignobile & fæculentum in infernum proijciatur ad pœnam damnatorũ. 423.

¶NOT. Hanc conclusionem sententialiter habes. q. 74. ar. 9. corpo. fin. ubi etiam probatur per psal. 28. iuncta glosa.

¶PROB. 1. Quia sic ait Basilius. 2. Quia ex omnibus creaturis tormentum damnatis accrescere debet. 3. Quia Sap. 5. id ostẽditur: 4. Quia hoc diuinæ iustitiæ competit (ut in tex.)

¶NOT. Cùm nobilius sit agens patiente, non mirum, quòd creaturæ omnes (ut dicit secunda probatio) sint in tormentũ delinquentium: quoniam licet ratione naturæ sint nobiliores quàm homines illi; tamen ratione peccati sunt nobiliores omnes. Nunquã enim peccauerunt creaturæ aliæ (de quibus tex.) immò semper seruauerunt mãdatũ Dei, iuxta psal. 148. statuit ea in æternum & in seculum seculi præceptum posuit, & non præteribit, & psal. 118. omnia seruiunt tibi. Nã secundum suam, seu naturalem inclinationem, seu naturalẽ instinctum, indeficienter operatæ sunt creaturæ oẽs; dempto homine peccatore. Conuenienter igitur ipsę tanquam nobiliores puniunt peccatorem, quasi dicentes: si fecisses & tu, sicut nos, hoc est, si uixisses secundũ naturale esse tuum, nõ damnatus esses, & castigandus à nobis. Nam tunc, te uiuente secundum naturalem instinctum rationis, Deus per gratiam succurrisset (ed nunquam deest facienti quod in se est.) & consequenter saluus factus esses. Quia igitur inexcusabilis es in hoc, cum nos secundum naturalem instinctum nostrum uixerimus: ideo te punimus. Taceo quòd ipsæ creaturæ, tanquam zelantes pro honore

concl. Creaturæ natura ignobiliores homi. ne cur puniunt ipsum peccatorem.

[a] Al. uatic.

honore creatoris suiá peccatore cotupliciter offensi, ipsum sæuiendo puniens.

2m de antecedente. De igne &c. tanquam designante omnem afflictionem aliam.

S. Tunc nihil contra: ut patet.

¶Examen. Ly si sit uehemens. Scilicet afflictio. Ergo per hoc denotat: quòd non tantùm erunt multæ afflictiones in inferno (ut conclusio dixit,) sed etiam quòd singulæ erunt modo suo uehementes. Et sic declarat conclusionem.

2m ad maiori.

Ita. &c. quantum ad pœnas utriusque: nó, quantum ad principalem finem ipsarū pœnarum. S. ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet.

3m ad maiori.

Pœnarum uarietas. &c. facta per transmutationē corporis materialem: non, per actionem spiritualē. S. Tunc nihil &c. In damnatis enim fiet illa uarietas secundo modo tantum. Non mirum ergo si damnati trāsibunt ex uehementissimo calore ad uehementissimum frigus &c. ut in text.

¶NOT. Pro meliori captu huius immutationis spiritualis uide q. 70. art. 3.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quo per rationem excludas errorem Algazelis (Direct. Inquis. 2. par. q. 4.) dicentis: quòd in separatione ab ultimo Angelo, qui perfectus est omnibus rebus, tota pœna animæ nostræ consistit, sicut & in eius cognitione cōsistit tota nostra beatitudo. Item Albanēsium (Prat. Albanenses, Seleuciani) dicentium: inferni alias pœnas nō esse quàm eas, quas in hoc mundo experimus. Conclusio enim cū suis rationibus cōtra omnes hos legitimè militat.

Vtil. p S. Eccl. &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia ignis est maxime afflictiuus, propter hoc, quòd abundat in uirtute actiua: ideo nomine Ignis omnis afflicto designatur, si sit uehemens.

AD SECVNDVM dicendum, quòd pœna Purgatorij non est principaliter ad affligendū, sed ad purgandum: unde per solum ignem fieri debet, qui maxime habet vim purgatiuam: sed damnatorum pęna non ordinatur ad purgandum vnde non est simile. G

AD TERTIVM dicēdum, quòd damnati transibunt ex vehementissimo calore ad uehementissimum frigus, sine hoc quòd in eis sit aliquod refrigerium: quia passio ab exteriorib. nō erit per transmutationem corporis à sua pristina naturali dispositione, ut cōtraria passio ad æqualitatem, uel temperiem, reducendo refrigerium causet, sicut nunc accidit: sed erit per actionem spiritualem, secundum quòd sensibilia agunt in sensum, prout sentiuntur imprimendo formas illas secundum esse spirituale in organum, & non secundum esse materiale. H

ARTICVLVS II.

Vtrum vermis damnatorum sit corporalis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vermis, quo affliguntur damnati, sit uermis corporalis: Quia caro non potest [h] affligi per uermem spiritualem: sed caro damnatorum affligetur per uermem. Iudith. Sextodecimo. Et dabit ignē, & uermes in carnes eorū, & Eccl. septimo. Vindicta carnis impij ignis, & uermis. [h] ergo uermis ille erit corporalis.

2 Præterea, [h] Aug. dicit [*] 21. de Ciu. Dei, Vtrunque, idest ignis, & uermis, pœna erunt carnis: ergo, &c.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit 20. de Ciu. Dei, In pœnis malorum inextinguibilis ignis, & uiuacissimus uermis. Ab alijs autem aliter exponitur. Alii vtrunq; ad corpus: alii vtrunque ad animam recēsēt: alii proprie ad corpus, ignem; tropice ad animam uermem; quod credibilius videtur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd post diem iudicii in mundo innouato, non remanebit aliquod animal uel aliquod corpus mixtum nisi corpus hominis tantum, eo quòd nō habeat aliquem ordinem ad incorruptionem, nec post illud tempus sit futura generatio, & corruptio. Vnde [m] uermis qui in damnatis ponitur, non dēt intelligi esse materialis, sed spiritualis [a], quæ est conscientiæ remorsus, qui dicitur uermis, inquantum oritur ex putredine peccati, & animā affligit: sicut corporalis uermis ex putredine ortus affligit pungendo.

1 AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsæ animę damnatorum dicuntur carnes eorum; pro eo, quòd carni subiectæ fuerunt. [r] Vel potest dici etiam, quòd per uermem spiritualem caro affligetur, secundum quòd passiones animæ redundant in corpus, & hic, & in futurum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Augustinus loquitur sub quadam comparatione. Non enim vult simpliciter asserere quòd ille uermis sit materialis: sed quòd potius esset asserendum ignem, & uermem materialiter intelligi; quam quòd utrunque spiritualiter intelligatur: quia sic nul- x

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum ac patrum, pro quanto multas pœnas ultra ignem in inferno dari, insinuant, & intelligas, & probes & tuearis.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uicissim Thomistica doctrina hæc & declaretur & cōsolidetur.

*li. 21. de ciui. Dei, ca. 9. 10. †li. 20. de ciui. Dei, c. 22. to. 5.

QVÆST. XCVII. ART. II.

424

CONCL. Vermis, qui in damnatis ponitur nō debet intelligi esse materialis, sed spiritualis.

¶Examen. Ly materialis. Idest secundū quòd apud nos corpulentus apparet.

¶Ly spiritualis. Hoc est, secundum quòd declaratus in textu. De quo uerme. i. remorsu conscientię uide 1. par. q. 78 art. 12. & 1. 2. q. 85. art. 2. ad 3m.

¶PROB. Quia post diem iudicij non remanebit aliquod animal, uel aliquod mixtum, nisi corpus hominis tantum (ut in text.)

¶NOT. Pro hoc uide etiam q. 91. art. 5. concl.

1m illatio cō clusionis. Ergo &c.

&c. 1. negatur illatio. S. Nam carnes eorū uocantur in authoritatibus illis animę, ut in tex.

¶NOT. Sicut ratione subiectiōis maximæ. i. obedientiæ corporis ad spiritum dicitur in scripturis corpus spirituale: quāuis secundum naturam suam remaneat corpus, ut patet q. 83. 84. & 85. in multis locis, ita è cōuerso animæ damnatorum ratione subiectiōis maximæ ad carnem uocantur in scripturis carnes, quamuis secundum naturā suā remaneant animæ.

Rñ 6 in 2a. Animæ cur uocetur quandoq; carnes.

425

Item de maiori. Affl &c. 1. directè: non, per redundantiam. S Tunc nihil &c. Nā

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, hos me- 2 tiò damnati à Iob 24. Transibunt ab aquis niuium ad calorē nimium. Hæc ibi. Vbi, si iunxeris expositionem eius ad 3m. videbis clarè: quòd nulla pœna similis est in mundo. Item à &c. vt q. 89. ar. 4. in tex & elucid. Item à &c. ut q. 70. art. 3. appen. vide etiam contra dictum Algazelis de beatitudine q. 92. ar. 1. Item 1. 2 q. 3. art. 7. & 8. Item 1. par. q. 12. art. 1. 2. 4. & 5. Item à psal. in Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulfur, spiritus procellarum, pars calicis eorum. Hæc ibi. Item à &c. ut 1. par. q. 93. art. 3. appen.

authoritatei prædictæ in argumen. sumunt afflictionem per redundantiam, ut patet consideranti. Vide 2m. responsum tex. ly uel potest dici etiam &c.

¶NOT. Sicut redundantia ab ad corpus fit in bonum. q. 83. 84. 81. per multos articulos, & q. 96. ar. 10. ita redundantia similis fit in malum, ut hic.

2m de antecedente. Augustinus dicit. &c. sub quadam comparatione: non, simpliciter.

plíciter S ut declaratnt io tex. Tunc nihil &c. Nam sic loquendo Augustinus non negat uermeo damoatorum esse spiritualem (vt credebat arguens) sed magis cum quadam energia affirmat. A res generans. Sic ergo adinogendo 2.^am cóclusiooem primę, patet maoifeste, q̃ fletú corporalé pro resolutione lacrimarú sumptum non esse in damatis. & eundé pro commotione turbatiua capitis esse in illis, dicit extremom dolorem; hoc est, maiotem admodum quàm si fletus utroq; modo dictus esset io eis.

Iam pœnam corporalem damnati sustinerent; vt patet seriem uerborum eius ibidem inspicienti.

ARTICVLVS III.

Vtrum fletus qui erit in damnatis, sit corporalis.

AD TARTIVM sic proceditur. Videtur quòd fletus qui erit in damnatis, erit corporalis. Quia Lucæ decimotertio dicit quædam Gloss. quòd per fletum, quem dominus reprobis * cômínatur, potest probari uera corporũ resurrectio,[h] quod non esset, si fletus ille tantum esset spiritualis: ergo, & cętera.

2 Præt. Tristitia, quę est in pęna, respondet delectationi, quæ fuit in culpa, secundũ illud Apocalypsis 18. quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum: sed peccatores in culpa habuerunt delectationem interiorem, & exteriorem:[h] ergo habebũt fletum etiam exteriorem.

SED CONTRA, fletus corporalis fit per quandam resolutionem lachrymarum: sed à corporibus damnatorum non potest fieri perpetua resolutio, cum nihil in eis per cibum restauretur, omne enim finitum cõsumitur, si aliquid ab eo continue abstrahatur: ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in fletu corporali duo inueniuntur, quorum vnum est lachrymarum resolutio,[m] & quantum ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest[n], quia post diem iudicii quiescente motu primi mobilis, non erit aliqua regeneratio, uel corruptio, uel corporalis alteratio: in lachry-B marum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem, qui per lachrymas distillat, unde quantum ad hoc corporalis fletus in damnatis esse non poterit. Aliud quod inuenitur in corporali fletu, est quædam commotio, & turbatio capitis, & oculorum, & [o] quantum ad hoc fletus in damnatis esse poterit post resurrectionẽ, [q] corpora enim damnatorum C non solum ab exteriori affligentur, sed etiam ab interiori, secundum quòd corpus immutatur ad passinnem animæ bonam uel malam. Et quantum ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat, & respondet delectationi culpæ, quæ fuit in anima, & in corpore.

ET per hoc patet responsio ad obiecta.

D ARTICVLVS IIII.

Vtrum damnati sint in tenebris corporalibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non sint in tenebris corporalibus. Quia ut dicit Gregorius in nono libro Moral.* super illud Iob. 10. Sempiternus horror in-

Vtil. ¶ S. eccl. &c.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem rejecias errorẽ Rabbi Moysis, Albanentium, & mundanitarom (ut refert Direct. Inquis. 2. par. q. 4. & Prat. Albanenses. Moodaniæ) dicentium; quòd mundus semper est in eodem statu mansurus. Ex hoc enim, quòd nullum mixtom remãnsurom post iudicium demonstrat p̃sens articulus; se contra illorum errorem militare ostendit.

2 ¶ Secondò habes: quomodo per rationem ostendas, hunc meritò dãnari à &c. ut q. 91. art. 1. appen. & q. 74. ar. 1. & 2. itẽ à &c. or 1. par. q. 10. artic. 3. & q. 46. art. 1. appen.

*Al. immittet.

3 ¶ Tertiò habes: quo modo per rationem scripturarũ Esai. 66. Ezechiel. 20. Matt. 9. dicta, uidelicet quòd uermis damnatorũ non morietur, & intelligas, & intellecta probes, eademq; probata tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs omnissim Angelica doctrina hæc est declaretor, & consolidetur.

QVÆST. XCVII. ART. III.

425 CONCL. 1.ª Fletus corporalis, prout est resolutio lacrimarum, in damnatis esse oon potest.

¶PROB. Quia post diem iudicij non potest esse aliqoa generatio (cùm motus cœli quieuerit 1) & resolutio lacrimarum dicit generationem homoris per lacrimas destillantis.

CONCL. 2.ª Fletus corporalis, ut est quædã commotio & turbatio capitis & oculorum, in damnatis erit post resurrectioné.

¶PROB. Quia corpora damnatorum affligentur ab interiori secundum q̃ corpus immutatur ad passionem aiæ malam.

¶Examen. Ly affligentur. Scilicet vehementer. Et hoc non tantum cognoscitur fore uehemens propter dicta ar. 2. ad 1^m, sed etiam propter hoc, quòd fletus non poterit resolui per lacrimas; hoc est, illorum tristitia nõ poterit sic quodammodo euaporare. Leuamen enim quoddam est, ut experientia docet, qñ quis uehementer interne afflictus emittit lacrimas: & econuerso, quando ipsam tristitiam non potest sic alleuiare (maximè; cùm alleuiandi illam nulla alia uia est: ut contingit in damnatis:) tunc afflictiu crudelior fit interiorecus, & quasi seipsa maior effecta totam se restringens ad interiora magis torquet. commotiones maiores, turbationesq; capitis & oculorum grandio

Fletus in damnatis uehementissimum dolorẽm portat.

1^m maior. concl. m

Quod nõ esset, si fletus ille tantum esset spũalis. . Rx. oel oon esset commotio corporalis turbatiua capitis & oculorum . S. Tunc nihil &c. Hoc .n. ultimũ sufficit ad ostendendũ q̃ ille fletus erit corporalis, & per consequens ad indicandum resurrectionem carnis.

¶Corollarium. Ergo optima probatio resurrectionis corporũ est illa domini comminatio. Matt. 13. Ibi erit fletus, & stridor dentiom.

2^m illatio cõclusionis. Ergo &c. concl. f

Rx. conceditur & illatio, & totum argumẽtum. S. tamen nihil est contra, ut patebit nunc.

¶Examen. Ly fletũ exteriorẽ. Hoc uerbũ tex. cõclusionis argumenti huius secũdi intelligi pôt dupliciter. Primò mõ pro cõmotione turbatiua capitis & oculorũ, & sic intelligitur in tẽxto hoc secũdo dato. Hmõi enim cõmotio est & corporalis exterior (ut patet,) quamuis fit ab interiori: nec tñ est contra articulum; ut monstrat conclusio eius secũda. Alio mõ fletus pôt dici exterior pro quanto lacrimatio quędam est: & sic intellexit arguẽs, & esset contra articulũ, si inueniretur in dãnatis. Propterea quia arguens alio modo à tẽxtali terminum sumebat: ideo responsalis in sensu proprio à se intento resoluens argumentum dixit; quòd concedebat totum, sed tamen nihil erat contra propositum. *li. 9 c. 49 a medio

E

APPENDIX.

EX articulo habes: ¶Primò: quo per nomen intelligas scripturarum. Luc. 13. Matth. 13. Apocal. 1. Sap. 5. & hmõi multa dicta: quibus insinuatur fletum, planctum, gemitum, & similia fore in damnatis, siue tempore iudicij, siue post. Hoc enim nihil refert in proposito; cùm cœlum iam quieuerit etiam in die iudicij; quæ est ratio conclusionis corp. 1

Vtil. ¶ S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo prædicta pro quanto idipsum insinuant, & probes in oero sensu, atq; defendas. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs, pro quanto fletum, planctũ, uel gemitum ponunt in damnatis, uicissim doctrina hæc Angelica, & declaretur; & consolidetur. 3

QVÆST. XCVII. ART. IIII.

CONCL. 1.ª Lux & tenebræ sunt in inferno secundum hoc, prout maximè spectant ad miseriam damnatorum. 426

¶Examen.

¶Examen. Ly secundum hoc prout &c. idest secundum hoc, quòd possunt esse in aliquod leuamen seu consolationem damnatorum, ibi non sunt. Intellexit ergo duo per ly secundū hoc prout &c. scilicet affirmatiuam, quam expressit, & negatiuam hanc quam virtualiter insinuauit.

¶PROB. Quia dispositio inferni erit talis, quòd maximæ miseriæ damnatorū competet.

CONCL. 2ª. In inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad uidendum secundum lucem & tenebras, ut nihil perspicue videatur: sed solummodo sub quadam vmbrositate uideantur ea, quæ afflictionem cordi ingerere possunt.

¶Examen. Ly nihil perspicuè uideatur. Idest, neq. ipsa lux. Nam lux secundum se perspicuè uisa est delectabilis; & eadem per accidens, idest, ut repugnantia uoluntati uidere facit, est afflictiua. Et hoc est, quando ita præsentatur uisui sub quadam umbrositate, sicut apparet quādo uidemus aerem caliginosum, seu nebula quadam respersum, licet aeris lux secundum se clarè uisa sit delectabilis.

¶PROB. Quia aliter ipsa lux ac tenebræ non essent ibi, ut spectat maximè ad miseriam damnatorum: quod est contra primam conclusionem.

¶Examen. Ly maxime. Scilicet ratione visæ lucis tenebrosæ, & ratione uisorum per eam. Ita quòd torquebuntur dupliciter in ista uisione: uidelicet propter repræsentatam sibi lucem tenebrosam quā oderunt, & propter alia afflictiua, quæ sibi per talem lucem repræsentabuntur. Sicut enim oculis ægris odiosa lux, quæ puris est amabilis; multò magis damnatorum oculis odiosa erit tenebrosa lux, quæ etiam nobis, quamuis adhuc uiuentibus, & quamuis incomparabiliter minus tenebrosa, odiosa est.

*li. 9. Moral. c. 46. à medio.

*Supra q. 86. & 98. Thom in 4. dis. 44. q. 3.

habitat: quamuis ignis ille ad consolationem non luceat, sed ut magis torqueat ad aliquid lucet. Nam sequaces, quos secum traxerunt de mundo, reprobi flamma illustrati visuri sunt: ergo [b] non erunt ibi tenebræ corporales.

2 Præterea, Damnati, uident pœnā suam, hoc enim est eis ad augmētum pœnæ: sed nihil videtur [h] sine lumine: ergo non sunt ibi tenebræ corporales.

3 Præterea, Damnati ibi habebunt potentiam visiuam post corporū resumptionem: sed frustra in eis esset, [h] nisi aliquid uiderēt: ergo cū nihil uideatur, nisi in lumine, uidetur quòd non sint omnino in tenebris.

H

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 22. Ligatis manibus eius, & pedibus, proijcite eū in tenebras exteriores: super quod dicit Greg.* Si ignis ille lucē haberet, in tenebras exteriores nequaquam diceretur.

Præterea, Basilius dicit super illud Psal. 28. Vox Domini intercidētis flammam ignis, quòd uirtute Dei separabit claritas ignis ab eius uirtute adustiua, ita quòd claritas cedet in gaudium beatorum, & vstiuum ignis in tormentum damnatorum: ergo damnati habebunt tenebras corporales, quædam uero alia, quæ ad pœnam damnatorum pertinent, determinata sunt. *

I

RESPONDEO, Dicendum, quòd dispositio Inferni erit talis, quòd maxime miseriæ damnatorum competet. Vnde [m] secundum hoc sunt ibi lux, & tenebræ, prout maxime spectāt ad miseriam damnatorum [n]: ipsa autem visio secundum se delectabilis est: vt enim dicitur in principio Metaphy.* sensus oculorum est maxime diligibilis, eo quòd per ipsum plura cognoscimus: sed per accidens contingit uisionem esse afflictiuam, inquantum uidemus aliqua nobis nociua, uel nostræ uoluntati repugnantia: & ideo [p] in Inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad uidēdum secundum lucem, & tenebras, ut nihil pspicue uideatur: sed solummodo sub quadam vmbrositate, uideantur ea quæ afflictionē cordi ingerere possunt [q]. Vnde [r] simpliciter loquendo, locus est tenebrosus: Sed tamen ex diuina dispositione est ibi aliqd luminis, quantum sufficit ad uidēdum illa quæ animam torquere possunt: & ad hoc satisfacit naturalis situs loci [s], quia in terræ medio ubi Infernus ponitur, non potest esse ignis nisi fæculētus, & turbidus, & quasi fumosus. Quidam enim tenebrarum harum causam assignāt, ex commassatione corporum damnatorum, quæ præ multitudine ita replebūt locum Inferni, quòd ibi nihil de aere manebit: & sic non erit ibi aliquid de diaphano, qđ possit esse subiectum lucis, & tenebræ, nisi oculi damnatorum, qui erunt obtenebrati.

G

ET per hoc patet responsio ad obiecta.

*li. 1. Metap. circa prin. to. 3.

nis, hoc est ex diuina dispositione.

¶Ly quantum sufficit quantum ad &c. Idest quantum sufficit ad hoc, & non plus. Ita quòd per hanc particulam textus declarare intendit, & hoc, quòd scilicet illud lumen erit ad desolationem eorum, & hoc aliud, quòd scilicet ad nullam aliquam cōsolationem illorum erit.

¶PROB. 1. Quia patet ex præcedentibus conclusionibus: 2. Quia (ly & ad hoc &c.) In medio terræ, ubi ponitur infern*, non potest esse ignis nisi torbidus, fæculētus, atq; fumosus.

¶Examen. Ly quidam tenebrarum harū causam assignant &c. Propter ly quidā, non fatigeris multū ad defendendum, quòd ibi nihil sit de aere, & nihil de diaphano, quod possit esse subiectum lucis & tenebræ: quoniam nō est certum, hanc esse opinionē sancti Doctoris, in cuius signū est ly quidam.

¶Corollarium. Ex prædictis ergo conclusio ubi relinquit S Thomas nobis cōcludendum quòd tenebræ illæ sunt corporales; ut patet discurrenti.

1m consequens. Non erūt ibi tenebræ corporales. ℞. ita ut non sint alicui lumini admixtæ. S. Tunc nihil &c. Nam hoc modo sufficient ad uidendum ea, quæ dicit Gregorius.

2m ď minori. Sine lumine. ℞. uel claro, uel umbroso. S. Tunc nihil &c. Nā quamuis dānati non uidebunt lumine claro, tamen umbroso. Nec umbroso qualitercunq;, sed ita ut sufficiat tantum ad desolationem, nō ad aliquam consolationem: ut ea conclusionibus pdictis patet.

K

3m ď minori. Nisi aliqd uiderēt. ℞. in fine incōmodū sal. S. Tūc nihil &c. ut patet ex pdictis thesis.

CONCL. 1ª. Simpliciter loquendo locus est ibi tenebrosus: sed tamē ex diuina dispositione est ibi aliquid luminis quantū sufficit ad uidendum illa, quæ animam torquere possunt: & ad hoc satisfacit naturalis situs loci.

¶Examen. Ly simpliciter loquendo. Idest nullo addito sicut ita id qd philosophus inquit, simpliciter dico, quod nullo addito dico. Quasi textus diceret. Si interrogeris, an locus inferni sit tenebrosus, uel luminosus: respondeas absq; distinctione aliqua, quòd est tenebrosus.

¶Ly ex diuina dispositione. Quasi dicat: non ex natura loci, sicut est de tenebrositate. Quòd enim ibi tenebræ sint, ex natura loci est. Et ideo secundum hanc rationem debet etiam dici simpliciter locus tenebrosus; quòd uerò ibi sit aliquid lumi-

APPENDIX.

EX articulo habet. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à Matth. 22. quòd in inferno erunt tenebræ corporales: & sic. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Hæc ibi. Vbi dicit ly exteriores ad differentiam spiritualium interiorum, quæ sunt priuatio gratiæ & gloriæ: & per consequens ly exteriores, importat quòd sunt corporales. Item à Iob. 10. Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum antequam uadam ad terrā tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis & sempiternus horror inhabitat. Hæc ibi. Vbi per ly tenebrosam, ly tenebrarum, ly opertam mortis caligine, ly vmbra mortis, ly sempiternus horror, satis denotat, quòd illæ

*Vtil. p. 5. Eccl. &c.

illæ tenebræ sunt nō tantum corporales, sed etiam maxime corporales, ita ut ex omni parte horrorē incutiant.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prędicta scripturarum pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tueatis.

Tho.4.d.44.q.4.ar.2.q.1. & seq.

*Li.4. ortho.fidei, in fine illius.

3 ¶ Tertiò uides quo modo ex ijs n[?]cissim Angelica doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum ignis inferni sit corporalis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod ignis Inferni quo cruciabuntur corpora damnatorum, non sit corporeus. Dicit enim Damascen. 4. libro in hoc,* Tradetur Diabolus, & dæmones, & homo eius, scilicet Antichristus cū impijs, & peccatoribus in ignem ęternum, nō materialem, qualis est q apud nos est sed qualē nouit Deus: sed omne corporeum est h materiale. igitur ignis inferni non erit corporeus.

2 Præterea, Animę damnatorum à corpore separatæ ad ignem Inferni ferunt: sed Aug. h dicit 12. super Genes. ad* literam, h Spiritualē arbitror esse, scilicet locū ad quem anima defertur post mortem, non corporalem, ergo, &c.

3 Præterea, Ignis corporeus in modo suæ h actionis non sequitur modum culpæ in eo, qui igne crematur, sed magis modum humidi, & sicci. In eodem enim igne corporeo videmus affligi iustum, & impium: sed ignis Inferni in modo suæ afflictionis, vel actionis, sequitur modum culpæ in eo, qui punitur. Vnde dicit Grego.* in 4. Dialog. Vnus quidem est gehennæ ignis: sed non uno modo oēs cruciat peccatores. Vnusquisque enim quantum exigit culpa, tantum sentiet de pęna: ergo non est corporeus.

SED CONTRA est quod dicitur Quarto Dialogorū.* Ignē gehennæ corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari.

Præterea, Sapientiæ 5. dicitur, Pugnabit orbis terrarum contra insensatos: sed non totus orbis terrarum contra insensatos pugnaret, si solummodo spirituali pęna, & non corporali punirentur, ergo punientur igne corporeo.

RESPONDEO, Dicendum, q de igne Inferni multiplex fuit opinio. Quidam enim Philosophi, ut Auicen. Resurrectionem non credentes, solius ani-

A mæ post mortem pœnam esse crediderunt. Et quia eis inconueniens uidebatur ut animæ cū sint incorporeæ, igne corporeo punirentur, negauerunt ignem corporeum esse, quo mali punirentur, uolentes q quicquid dicitur de pœna animarū post mortem per aliqua corpora futura, metaphorice dicatur. Sicut enim bonarum animarū delectatio, & iucunditas non

B erit in aliqua re corporali: sed spirituali tātū erit in consequutione sui finis: ita afflictio malorum spiritualis erit tantum in hoc, scilicet quòd separabuntur à fine, cuius inest eis desiderium naturale. Vnde sicut omnia, quæ de delectatione animarum post mortem dicuntur, quæ uidentur ad delectationem pertinere corporalē, ut q reficiant, vel rideant, vel huiusmodi: ita

C etiam quicquid de earum afflictione dicitur, quòd in corporalem punitionem sonare uideatur, per similitudinem debet intelligi, sicut quòd in igne ardeant, uel fœtoribus affigātur, & huiusmodi. Spiritualis enim delectatio, & tristitia, cū sint ignota multitudini, oportet quòd per delectationes, & tristitias corporales figuraliter manifestentur, ut homines magis moueantur ad desiderium, uel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non solum erit pœna damni,

D quæ respondeat auersioni quæ fuit in culpa, sed etiam pœnā sensus, quæ respondeat conuersioni: ideo nō sufficit prædictum modum punitionis ponere: & ideo etiam ipse Auicenna alterum modū superaddit dicens, quòd animæ malorum post mortem non per corpora, sed per corporum similitudines punientur: sicut in somnis propter similitudines prædictas in imaginatione existentes, uidetur homini quòd torqueatur pœnis diuersis. Et hunc etiam modum uidetur ponere Augustinus in duodecimo super Genes. ad literam, * sicut ibidem manifeste patet. Sed hoc uidetur inconue-

E nienter dictum esse. Imaginatio enim potentia quædam est, utens organo corporali: unde non potest esse quòd uisiones huiusmodi imaginariæ fiāt in anima separata à corpore, sicut in anima somniantis. Vnde etiam Auicenna, ut hoc inconueniens euitaret, dixit quòd animæ separatæ à corpore utebantur pro organo, quasi aliqua parte cęlestis corporis, cui corpus humanum oportet esse cōforme ad hoc quòd perficiatur anima rationalis, quæ est similis motoribus cęlestis corporis, in hoc sequutus quodammodo opinionem antiquorum Philosophorum, qui posuerunt animas redire ad orbes stellarum. Sed hoc est omnino absurdū secundum

*Lib.12.c.32.to.3.

QVÆST. XCVII. ART. V.

CONCL. Quicqd dicatur de igne, qui animas separatas cruciat; de igne tamē quo cruciabunt corpora damnatorum post resurrectionem, oportet dicere, quòd sit corporeus.

*Lib.12.c.32.nō procul à principio.to.3.

¶ Examen. Ly quicquid dicatur &c. Hoc est, non sumus nunc in materia disputandi de hoc. Superius enim q.70. art.3. tractatū est de hoc igne, qui animas illas cruciat, & ostēsum q est corporeus: quod est idem ignis qui cruciabit post resurrectionem corpora simul cum animabus, & ignis, qui ante resurrectionem solas animas cruciat. Vide ibi, maxime arg. primum sed contra.

*Libr.4.c.43.

¶ PROB. 1. Quia nō potest corpori conuenienter adaptari pœna nisi sit corporea. Quia Gregori* & Augustinus dicūt, q est corporeus.

¶ NOT. 1a. Circa dictum Gregorij aduerte quòd pro declaratione maiori intendit illius facit, si addideris q ignis ultimæ conflagrationis post datam sententiam à iudice inuoluet reprobos simul detrusos eum illis in infernum. q.74. arti.9. Ille autem ignis conflagrationis, cum hunc visibilem mundum purgaturus sit, erit utique corporeus.

*Lib.4.c.29. à med. illius.

¶ NOT. 2a. Circa illa, quæ dicuntur de quibusdam Philosophis corp. princip. de hoc, quòd uolunt assimilare delectationem bonorū ad afflictionem malorum in hoc, quòd sicut illa intelligitur spiritualiter intelligi debeat & ista, diligenter aduerte: quòd non penetrant illud quod dicunt. Alioquin si penetrarent, tacuissent. Non enim similitudo tenet. Cùm enim dantur alicui secundum modum illius dentur, & conueniēs sit datio, asserere conderet quòd bonis, tā quam ijs qui semper delectati sunt finaliter de spiritualibus, contemptis corporalibus, illæ iocunditates prætercitate in textu spiritualiter dentur ita ut & spirituales sint: malis autem, quia spiritualia fugerunt bona corporalibus adhærentes dentur afflictiones non spiritualiter intellectæ & existentes, sed corporaliter. Facit ad hunc propositum ar. 1. ad tertium: & si rectè applicentur tibi dicta.

Delectationes pmissę electis (puta edere, bibere, sup mensam [?], & similia) intel ig: debet spūaliter; ut sonus naturalis dictamē indicat.

1m de

1m de minori. Materiali. ℞. 1. absolutè: non semper tale, uel tali modo. s. Sufficit enim quòd sit materiale secundum se. Tunc nihil &c. Nam Damascenus nõ negat simpliciter &c. ut in textu.

¶Examen. Ly quibusdam proprietatibus ab hoc igne distinguitur. Scilicet dicendu artic. 6. corp. fin.

Item de cõclusione. Non erit corporeus. ℞. 2. quantum ad effectum punitionis: non, quantum ad substantiam. s. secundum quòd declaratur in tex. Tunc nihil &c. ut patet. Vide secundum responsum tex. ly uel etiam dicendum est &c.

*L. 1. cõ. 53. to. 2.

¶Corollarium. Ergo per ly talis qualis est apud nos, intellexit Damascenus duo, & quòd differt proprietatibus quibusdam à nostro, & quòd differt ab eod. in agendo sic uel sic. Noster enim ignis quando agit, agit per alterationem corporum sibi obiectorum: ignis uero ille nõ agit per alterationem.

Ignis ster ni quõ differt à nostro.

*lib. 4. ca. 29.

2m ex Augustino. Spiritualẽ. ℞. 1. quantum ad modum locandi animas inibi receptas: non quantum ad substantiam propriam. s. Tunc nihil &c. Conclusio enim articuli intelligit locum esse corporeum quantum ad substantiam.

*li. 4. sen. di. 44. pa tagr. F.

*Sup. q. 70 art. 3. & id ipsũ hẽt S. Thomas d. 44. q. 1. art. 3.

Item de minori. Augustinus dicit. ℞. 2. opinatiuè: non determinatiuè. s. Tunc nihil &c. Nam conclusio nõ de opinionibus, sed de ueritatis determinatione curat. Vide secundum responsum tex. ly uel dicendum qđ Augustinus &c.

†Libr. 4. orth. fide. in fine illius.

tasio 2ª.

cundum doctrinam Philosophi: quia anima vtitur determinato organo corporali, sicut ars determinatis instrumentis: vnde non potest transire de corpore ad corpus, quod Pythagoras ponit, ut dicitur in primo de Anima*. Qualiter autem ad dictum Augustini sit respondendum, infra dicetur. Quicquid autem dicatur de igne, qui animas separatas cruciat; de igne tamen, quo cruciabuntur corpora damnatorum post resurrectionem, oportet dicere quòd sit corporeus*, quia corpori non potest conuenienter adaptari pœna nisi sit corporea. Vnde Gregorius in quarto Dialogorum, *ex hoc ipso probat ignem Inferni esse corporeum, quòd reprobi post resurrectionem in eum detrudentur. Augustinus enim, ut habetur in littera, * manifeste confitetur ignem illum, quo cruciabuntur corpora, esse corporeum. Et de hoc ad præsens est quæstio. Sed hoc supra dictum * est, qualiter animæ damnatorum ab igne isto corporeo puniantur.

G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Damascenus † non negat simpliciter illum ignem materialem esse: sed quòd non est materialis talis, qualis apud nos est, eo quòd quibusdam proprietatibus ab hoc igne distinguitur*. Vel etiam dicendum est, quòd quia ignis non materialiter alterat corpora, sed quadam spirituali actione agit in ea punitionem: ideo dicitur non materialis esse, non quantum ad substantiam, sed quantum ad punitionis * effectum in corporibus, & multo amplius in animabus.

H

AD SECVNDVM dicendum, quòd dictum Augustini potest hoc modo accipi, ut pro tanto dicatur locus ille, ad quem animæ deferuntur post mortem, non esse corporeus, quia anima in eo corporaliter non existit, per modum, scilicet, quo corpora existunt in loco: sed alio modo spirituali, sicut angeli in loco sunt. Vel dicendũ, quòd Aug. loquitur opinando & non determinando, sicut sæpe facit in libro illo.

I

AD TERTIVM dicendũ, quòd ignis ille est instrumentum diuinæ iustitiæ punientis. Instrumentum autem non solum agit in uirtute propria & per proprium modum, sed etiam in virtute principalis agentis, & secundum quòd est regulatum ab eo. Vnde quamuis secundum propriam uirtutem non habeat quòd aliquos cruciet secundum magis, uel minus, secundum modum prædictum, habet tamen hoc secundum quòd eius actio modificatur ex ordine diuinæ iustitiæ. Sicut etiam ignis fornacis modificatur ex industria fabri in sua actione, secundum quòd competit ad * effectum artis.

*Al. officium.

K

¶NOT. Ob hoc fuit dictum in corp. adducendo hunc librũ Augustini quòd uidebatur ponere illum ignem spiritualẽ, scilicet imaginarium; & subiunctum fuit ly sicut ibidem manifestè patet. Vnde ibi insinuatum est utrunque, scilicet & quòd dixit illud, & quòd opinatiuè, non autem determinatiuè. Primum horum, scilicet quòd dixerit ignem esse spiritualem, significatur per ly sicut ibidem manifestè patet: secundum, scilicet quòd non determinatiuè, sed potius opinatiuè dixerit illud, significatur per ly uidetur ponere. Alioquin, si ad ista dicenda non referretur locutio præd. cta sancti Thomæ. non diceret de eodem & quòd uidetur ponere, & quòd manifeste patet.

3m de maiori. Suæ actionis. ℞. naturalis tantum, non instrumentalis. s. Tunc nihil &c. Licet. n. ignis corporeus secundum modum proprium naturalem solummodo agens sequatur modum humidi, & sicci, (inquantum sicca citius comburit quàm humida ligna:) non autem modum culparum, ita quòd deteriorem peccatorẽ magis torqueat quàm minus malum; tamen ignis idem corporeus secundum quòd agit tanquam instrumentum diuinæ iustitiæ sequitur modum culparum (patet de pueris in fornace, & accẽdentibus fornacem). Ad rem applicando dicitur, quòd ignis inferni est instrumentum diuinæ iustitię punientis. Instrumentũ autem non solum agit &c. ut in tex.

¶NOT. Quòd ad esse instrumentũ requiruntur actiones duæ, uide. q. 70. ar. 3. & alibi supra s. doct.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quòd per rationem ostendas meritò insinuatum à Sapient. 5. quòd ignis inferni est corporeus: & sic. Armabit omnem creaturã in ultionem inimicorum. Hæc ibi. Vbi cũ loquatur de existẽtibus in inferno cruciatis ab igne non uideretur per hoc, quòd omnis creatura armaretur contra reprobos nisi ignis ille esset corporeus: si tamen intelligamus authoritatem illam de igne dictum. Nam si esset spiritualis cum etiã spiritualiter agat tunc creatura spiritualis tantum armaretur contra damnatos. Quòd si corporeus dicatur, tunc oĩs creatura, scilicet & corporalis & spiritualis cõtra illos est. Agit. n. actione spirituali, ut in ad primum, & nihilominus corporeus est. Ignis ergo ille secundum se sumptus est corporeus, secundũ actionem uerò suam consideratus dici põt esse spiritualis. Patet adhuc quòd creatura oĩs diuiditur sufficienter in corporalẽ & spũalem. Item ab Apocal. 18. In una die uenient plagæ eius, & igne cõburetur, quia fortis est Deus, qui iudicabit illam. Et flebunt, & plangent, cũm uiderint fumum incendij eius, longe stantes propter timorem tormentorum eius. Hæc ibi. Item ab ead. 20. Descendit ignis à Deo de cœlo, & Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & infernus & mors, missi sunt in stagnum ignis. Et qui non est inuentus in libro uitæ scriptus, missus est in stagnum ignis. Hæc ibi. Vbi & per frequentem nominationem stagni ignis, monstrare uidetur illum esse corporeum, sicut etiam per frequentem nominationem orientis factam à Matth. 2. in aduentu Magorum innuitur, quòd de oriente propriè, & non large quasi de aliqua parte declinante ad orientem loquatur, per nominationem fumi atque incendij, tanquam à proprietatibus ignis apud nos existentis ipsum denominando, uidetur idẽ, quod prius, significare.

*Vel. pœ. Eccl. &c.

tasio 2ª.

*Al. officium.

2

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarũ pro quanto qđ diximus insinuant, & intelligas, & tuearis.

3

¶Tertiò uides: quomodo ex his uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

A enim dicitur in textu, ignotum est, in qua materia sit: & ideo affirmari non potest, quod differat, uel non differat à materialibus ignis apud nos existentis.

¶PROBATIO. Quia præsupponitur clara ex dictis in textu.

QVÆSTIO XCVII.
ART. VI.

428 CONCL. prima. Ignis, siue in propria sphera, siue in materia aliena quocunque modo inueniatur, semper est idē in specie, quantum ad naturam ignis pertinet: licet possit esse diuersitas in specie, quantum ad corpora, quæ sunt materia ignis.

¶Examen. Ly quocunque modo. Hoc est, siue materia illa sit terrestris, siue aerea, siue aquea, siue ignita per uiolentiā, siue ex principio intrinseco naturali, siue lignis nutriatur, siue non, siue successione indigeat, siue non: ut patet ex discursu textus, si rectè applicetur.

*li.10. de ciu.c.16 à prin. t.5. ¶Li.4.Sēt. di.44. pa- ... F.

¶PROB. 1. Quia patet: 2. Quia (ly licet possit &c.) lignum ignitum, & ferrum ignitum id ostendūt (cùm lignum & ferrum differant specie.)

*libr. 15. Moral. c. 14. à prin.

CONCL. 2ª. Quòd ignis inferni, quantū ad hoc, quod habet de natura ignis, sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est: manifestum est.

¶NOT. Et hoc est manifestum ex prima parte conclusionis primæ. Quæ & (ultra quòd ibi dictū est) probari potest per hoc, quòd eadem est sēper diffinitio ignis ut ignis, in quacunque materia sit: ut facilè cuique sapienti patet. Illa uerò eiusdē speciei sunt, (secundum Philosophum in multis locis) quæ eandem diffinitionē habent.

*Lib. 10. Metaph. tō.26. t.5.

¶PROB. Quia præsupponitur.

CONCL. 3ª. Ignis inferni consideratus materialiter potest differre specie ab igne, qui est apud nos.

*li.1. c.6. paulo à princ. t.1.

¶Examen. Ly materialiter consideratus. Idest acceptus pro materia illa in qua reperitur, si in aliena est: & adeo quòd ista comparatio propriè non est ignis ad ignem, sed materiæ unius ignis ad materiam alterius ignis.

¶Ly potest differre. Hoc dicitur ad differentiam de ly actualiter differt. Ut

ARTICVLVS VI.

Vtrum ignis inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille nō sit eiusdem speciei cum igne isto corporeo quem uidemus. Aug. enim dicit *, & habetur in lit. T. Ignis æternus, cuiusmodi sit, arbitror neminē scire, nisi cui spiritus diuin* ostēdit: sed naturā istius ignis oēs, uel fere oēs sciūt, ergo ignis ille nō est eiusdem spēi, aut naturæ cum isto.

¶2 Præt. Greg.* dicit. 15. Moraliū exponēs illud Iob. 20. Deuorabit eū ignis, qui non succēdit: ignis corporeus ut esse ualeat, corporeis indiget somētis, nec valet nisi succensus esse: & nisi refotus subsistere. At ꝫ gehēnę ignis cū sit corporeus, & semetipso reꝑbos corporaliter exurat, nec studio humano succēditur, nec lignis nutrit: sed dat* semel, durat inextinguibilis, & successione nō indiget, & ardore nō caret, ergo nō est eiusdem naturæ cum eo, quem uidemus.

¶3 Præt.* Aeternū, & corruptibile nō sunt eiusdē rōnis cū nec ēt in genere cōicent ſm Philosophum in 10. Metap.* sed iste ignis est corruptibilis, ille autē æternus. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum. ergo nō est eiusdem naturæ.

¶4 Præt. De natura huius ignis nrī est, ut luceat: sed ignis iferni lucet. Vide Iob. 18. Nōne lux impij extinguetur? ergo ut prius.

SED CONTRA, Secundū Philosophum in 1. Topi. Omnis aqua omni aquæ, est idē specie, ergo eadem ratione ois ignis, omni igni est idem specie.

Præterea. Sap. 11. dicitur. Per quæ peccat quis, ꝑ hæc & torquetur: sed hoies peccant ꝑ res sensibiles huius mundi, ergo iustū est ut per easdem puniantur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ignis ꝑp hoc, quòd est maxime uirtutis in agēdo inter reliqua elemēta, alia corpora ꝑ materia habet, ut dicitur in 4.* Metaphy. Vnde, & ignis dupliciter inuenitur, scilicet in materia ꝑpria prout est in propria sua sphera, uel in materia aliena, siue terrestri, ut patet in carbone, siue aere, ut patet in flāma,

B quocunque autem mōignis inueniatur semper est idem in specie quantum ad naturā ignis pertinet. Potest autem esse diuersitas in specie quantum ad corpora, quę sūt materia ignis. Vnde flamma, & carbo differunt specie, & similiter lignum igneum, & ferrum ignitū, nec differt quantū ad hoc siue ignita sint per violentiam, ut in ferro apparet, siue ex principio intrinseco naturali, ut accidit in

C sulphure. Quod ergo ignis inferni quantum ad hoc quod habet de natura ignis sit eiusdē speciei cum igne, qui apud nos est, manifestum est. utrum aut ille ignis sit in propria materia existēs; aut si in aliena, in qua materia sit, nobis ignotum est, &* secundum hoc potest ab igne, qui apud nos est in specie differre materialiter cōsiderat. quasdam tamen proprietates differentes habet ab igne isto, ut quòd successione non indiget, nec lignis nutritur. Sed differētię

D non ostendunt diuersitatem in specie quantum ad id, quod ꝑtinet ad naturam ignis *.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug.* loquitur quātum ad id, quod est materialiter in igne illo, non autem quātū ad ignis naturam.

E AD SECVNDVM dicendū, quòd ignis, qui apud nos est, lignis nutritur, & ab homine succendit, quia est artificialiter, & per uiolentiam in aliena materia introductus: sed ignis ille lignis non indiget quibus foueat, quia uel in propria materia est existēs, uel est in materia aliena non ꝑ uiolentiam; sed per naturam à principio intrinseco. Vnde non est ab homine succensus, sed à

*CONCL. quarta. Differentiæ quarundam proprietatum illius ignis à nostro, non ostendunt diuersitatē in specie; quātum ad id, quod pertinet ad naturam ignis.

*Metheo. 1 summa prima, c. 2. circa med. t.2.

¶Examen. Ly quarundam proprietatum. Idest, proprietatum consequentium materiam ignis ut quòd lignis nutriatur, uel successionem eius ut quòd extinguatur, uel non extinguatur. Et (ut breuiter dicatur) proprietatum non attingentium naturam ignis, sed quasi deforis aduenientium: & consequenter assimilatarum in hoc accidenti prædicabili quinto itaque sicut accidens illud adest & abest præter subiecti corruptionem: ita istæ proprietates quędam adsunt & absunt ignibus numero diuersis, præter speciei variationem. Non fluunt ergo huiusmodi proprietates à principiis speciei: sed ex parte materiæ indiuidualis se tenent.

concl. m

Proprietates qdam spēm rei non attingunt.

concl.

concl.

¶PROBAT. Quia istæ quædam proprietates conueniunt igni materialiter considerato (i. ex parte materiæ eorum ignis se tenent.)

concl.

1m ex Augustino. Cuiusmodi. ℞. Quantum ad materiam eius: non, quātum ad naturam. §. Tunc nihil &c. Nam dictum est in corpor. quòd ignotum est an illa sit in propria tantum materia, an in aliena, & si in aliena in qua.

*loco notato in arg.

2m cōsequētia. Ergo &c. ℞. negatur consequentia. §. Ratio est: quia huiusmodi differentiæ de quibus Gregorius: non ostendunt differentiam speciei ignis, ut ignis: ut in corp. circa conclusionem ultimam dicebatur.

¶NOT. Sæpius admonitum est aliàs, quòd sanctus Doctor, pro more suo, & quidem laudabili, habet, quòd quando ex responsis præcedentibus in eodem articulo satisfieri potest argumento unum succedenti tunc non solet replicare responsum; tanquam per taciturnitatem ipsam remittens arguentem ad præcedentia pro responso. Et tunc in hoc casu solet ipse sanctus occupare se in aliquo magis necessario. i. in declarando aliqua tacta in argumento nouo, circa quæ si non declararentur posset nasci difficultas talis, ut ueritas aliquam iniuriam pateretur. Exemplum huius commendabilis moris diui Thomæ, sume hinc. Nam quia ad argumentum hoc 2m. solutio præcedens, quæ data est ad 1m. apertè satisfaciebat quantum ad nodum contra conclusionem articuli inductum (ut nos pro sorte insum docuimus) ideo tacita noua responsione tanquam uos remittendo ad 1m. occupatur circa authoritatem Gregorij declarandam tanquam circa magis necessarium, & scrupulum quendam contra ueritatem in corp. determinatam.

¶Examen. Ly uel in materia aliena, non per uiolentiam, sed per naturam à principio intrinseco. Hoc est, ignis ille, habet aliàs proprietatem ab igne nostro, & illa à Deo habet: qui non tantum bene omnia facit, sed cum sit author totius naturæ, nihil per uiolentiam facit. Imò quicquid facit in rebus, ut naturale sit illis, ex quo prius non esset naturale, ex hoc ipso quòd taliter à Deo factum est, naturale est. Ergo hoc assimilasse uidetur ueritati illi, quòd scilicet aquæ sint super cœlos. Non enim ibi sunt per uiolentiam, licet forsan ad pauca respicientibus id uideretur; sed ibi sunt per naturam à principio intrinseco nobis specialiter ignoto, non autem in communi per rationem dictam, quòd scilicet Deus author naturæ in se facit esse naturale, quando vult id quod antea in similibus non erat naturale. Vide 1. par. q. 68. art. 2. & 3. & q. 25. art. 5.

3m ex Philosopho.

Æternum, & corruptibile. Respon. ita quòd ex princip. ut natura-

Deo, qui naturam illam instituit, & hoc est quod dicitur Esaia. 30. Flatus domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

AD TERTIVM dicendum, quòd sicut corpora damnatorum erunt eiusdem speciei, cuius & modo sunt, quamuis modo sint corruptibilia, tunc autem incorruptibilia ex ordine diuinæ iustitiæ, & propter quietem motus cœli, ita est & de igne inferni quo corpora illa punientur.

G

AD QVARTVM dicendum, quòd lucere non conuenit igni secundum quemlibet modum existendi, quia in propria materia existens non lucet. Vnde non lucet in propria sphera, vt Philosophus dicit,* etiam in aliqua materia ignis existens non lucet, sicut cum est in materia opaca terrestri, ut in sulphure, & similiter est etiam, quando ex aliquo grosso fumo eius claritas obfuscatur. Vnde quòd ignis inferni non luceat, non est sufficiens argumentum ad hoc, quòd non sit eiusdem speciei.

H

ARTICVLVS VII.

Vtrum ignis inferni sit sub terra.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit sub terra. Iob. 18. De homine damnato dicitur, & de orbe transferet eum Deus,[h] ergo ignis ille, quo damnati puniuntur non est sub terra: sed est extra orbem.

¶2 Præterea Nullum uiolentum, & per accidens potest esse sempiternum: sed ignis ille erit in inferno in sempiternum, ergo non erit ibi per violentiam sed naturaliter: sed sub terra non potest esse ignis nisi per uiolentiam, ergo ignis ille, non est sub terra.

¶3 Præterea. In igne inferni omnia corpora damnatorum post diem iudicij cruciabuntur: sed illa corpora locum replebunt, ergo cum futura sit maxima multitudo damnatorum, quia stultorum infinitus est numerus. Ecc. 1. maximum oportet esse spacium in quo ignis ille contineatur: sed[h] inconueniens uidetur dicere infra terram esse rantam concauitatem, cum partes terræ naturaliter ferantur ad medium, ergo ignis ille non erit sub terra.

¶4 Præterea. Sapien. 11. per quæ peccat quis, per hæc, & torquetur: sed mali super terram peccauerunt, ergo ignis eos puniens non debet esse sub[h] terra.

SED CONTRA dicitur Esa. 4. infernus subtus conturbatus est in occursum tui. ergo ignis inferni sub nobis est.

Præterea. Gregor.* 4. Dialog. Quid obstat non uideo, quòd infernus esse sub terra credatur.

Præterea. Iob. 2. super illud Proiecisti me in corde maris. Gloss.† interlinearis 1. in inferno, pro quo dicitur in Euangelio Mat. 12. in corde terræ: quia sicut cor est in medio animalis, ita infernus in medio terræ perhibetur esse.

I

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut† Augustinus dicit, & habetur in littera,* in qua parte mundi infernus sit scire neminem arbitror, nisi cui diuinus spiritus reuelauit. Vnde Grego. in quarto Dialo.† super hac quæstione interrogatus respondit. Hac de re temere diffinire nihil audeo. Nonnulli namque in quadam terrarum parte infernum esse putauerunt[m]. Alij uero hunc sub terra esse æstimant. Et hanc opinionem probabiliorem ostendit dupliciter[n]. Vno modo ex ipsa nominis ratione sic dicens. Si iccirco infernum dicimus quia inferius iacet, quod terra ad cœlum est, hoc esse infernus debet ad terram. Secundo ex hoc quòd dicitur Apo. 5. Nemo poterat neque in cœlo neque in terra, neque subtus terram aperire li-

K

¶ libus talia sint: non ita quòd a Deo specialiter hoc faciente. S. Tunc nihil &c. Sicut enim corpora damnatorum erunt eiusdem speciei &c. ut in tex.

• NOT. Supra q. 80. ar. 3. dictum est, quòd humores quatuor remanebunt in corporibus suscitatis: & tamen uirtute diuina hoc faciente, non agent ad corruptionem corporum: & sic illa corpora erunt & eiusdem speciei, cuius modo sunt, & tamen incorruptibilia, qualia modo non sunt. Vide ibi & applica hoc, quantum sufficit.

4m de maiori

ignis nostri. Respon. secundum aliquem modum existentis: non secundum quemlibet modum. S. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quòd per rationem ostendas meritò insinuatum fundamentaliter à Philosopho (non n. habuit fidem, sed sim naturam, quæ deseruit supernaturalibus loquebatur) in 1. Topic. quòd ignis inferni est eiusdem speciei cum nostro: & sic à simili. Omnis aqua omni aquæ est idem specie. Hæc ibi. Propter hoc & ecclesia baptizat in omni aqua naturali: licet non omnis sit aqua Iordanis, in quo baptizatus est Christus. Voluit ergo Philosophus ibi dicere uirtualiter, quòd omnis terra omni terræ est idem specie, & omnis aer omni aeri, & ulterius ignis omni igni. Item à &c. ut q. 84. ar. 3. ubi determinatur, quòd ignis ultimæ conflagrationis erit eiusdem speciei cum reliquis. Ex illo igitur loco authoritates à simili applicabis huc, prout tibi sufficit; & concludes iterum.

Secundò habes: quòd per rationem est prædicta Philosophiæ, & scripturarum pro eo quod diximus insinuatis & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quòd ex ijs uicissim Angelica doct. hæc & declaretur, & consolidetur.

QVAES. XCVII. ART. VII.

CONCL. 1a. Probabilior opinio est earum, quæ ignem inferni sub terra esse æstimant.

¶PROB. Quia 1 & ipsa ratio uoluit; 2. & capo Apocal. 5. 1 & præm. mortale septembrum, amo fearnis factum; 4. & similitudo ut.

Regula uniuersalis pro more sancti Thomæ intelligenda (responsis.

† Vers. per S. Eccl. &c.

* li 4. dia. cap. 42. in fine.

Baptism* fieri potest in aqua naturali & quare.

† Gl. inter ibi.

† Aug lib. 20 de ciu. Dei. c. 16. to. 5.

* Mag. li. 4. sen. d. 44. § F in fine.

† Gre. l. 4. dialog. c. 42. in prin.

concl. 1

419

* li. 12. sup. Gen. c. 33 & 34. tom. 3.

† lib. 2. retractationum, c. 24. in fi. to. 1.

* q. 91. a. 2.

concl.

tristitiæ in spiritibus ad grauitaté in corpor bus; hoc indicant. A etiam sicut non impossibile videatur, quòd tanta sit ibi concaustas. Vide art.4.corp.hu.
NOT. Primæ duæ rationes sunt Gregor j, quas uide in tex. ly uno ex ipsis nomine ratione &c. ulumæ duæ sunt Augustini, quas uide in text. ly August. & in lib.12. super Gen.ad liter.
CONCL.2a. Conuenientiut his, quæ in scriptura dicuntur, est i ve igna inferni sub terra esse credatur.

4m ex Sap. Per quæ, per hæc &c. non autem obl. & bi. § hoc est significare dixit, per quæ quis peccat, per hæc & torquetur, i.per quæ res (h c sunt afs & corpus) quis peccat, per easdem res, & torquet (punitur.n. in afa & corpore:) non autē d x i,vbi quis peccat, ibi & torquetur Tū nihil &c. Non n.necessarium est ex illa authoritate concludere, q in eodem loco, in quo quis peccauit, puniatur: loquēdo de damnatis licet id uerificet quātum ad illam punitionem de qua Aug. in lib.confess.ait; iussisti Domine, & sic est, q. ois inordinatus animus sibi est pena sua &c.sequens. † lib.14. Moral.c. 21.med.

§PROB. Quis præsupponitur clara.
§NOT. Et meritò. Tum ex Apocal. 5. tum ex multis allegandis in appen. sequen. Quæ autem differentia sit inter probationem hanc per scripturas & probationem primæ cōclusionis per doctores: vide uniuersaliter.1.par.q.1.ar.8.ad 2m. Et nota, quòd ex ly conuenientius, datur ad intelligendū, quòd sensus scripturæ talis quòd sit sub terra, non est usque quaque clarus tanquam ab Apostolica sede determinatus. Alioquin si esset, ans apertè ex se clarus, aut ab ecclesia determinatus, non diceretur ly cōnenienctior, sed necessariò.

†lib.12.c. 34. circa me. to.3.

1m illatio cō-clusionis.

Ergo &c. &c.negatus illa no. §. Nam orbis ibi in lob nō dicit uniuersum, ut in tex. fi. sed dicit præsentem uitam, vt patet ibid.princip.

*li.12.su. p Gen.ca 33.& 34. tom.3. †lib.2.retractationū,c.24. in si.to.1.

2m minor secunda.

Sub terra non potest esse ignis nisi per uiolentiam. &c. secūdum naturam suam, præcisè loquendo: non autem, secundū quòd ex ordine diuinæ potentiæ dispo nitur. §. Tunc nihil &c. Nam in loco illo conseruatur ignis ex ordine &c.
§NOT. Pro me'iori capitu huius quod ibi non sit per uiolentiam; uide artic.6.ad 2m. & circa illud dicta in eluc.d. Vide & 1.par. q.25. art. 5.& maxime ad 3m.

*q.91.ar. 2.

3m minor secunda.

Inconueniens videtur dicere infra terram esse tantam concauitatem. &c. negat ista & maxime diuina uirtute hoc faciente.

concl.

§NOT. Ex commassatione futura corporū damnatorū

brum, ut hoc q dicitur in cœlo referatur ad angelos, hoc, q dicitur in terra referatur ad homines uiuentes in corpore, hoc q dicitur sub terra referat ad aīas existentes in inferno. Aug.† etiā in lib.12. super Gen. ad literam duas rationes tangere, uidetur, B quare congruum sit infernum esse sub terra. Vna est, ut quoniā defunctorum animę carnis amore peccaucrunt, hoc eis exhibeatur quod ipsi carni mortuæ solet exhiberi, ut scilicet sub terram retrudantur. Alia est quod sicut grauitas in corporibus, ita tristitia in spiritibus, & lętitia sicut leuitas. Vnde sicut secūdum corpus, si ponderis sui ordinem teneant, inferiora sunt omnia grauiora, ita secundum spiritum inferiora sunt omnia terrestria, & sicut cōueniens locus gaudio electorum est cœlum empyreum, ita conueniens locus tristitiæ damnatorum est infimum terræ. Neque monere debet quod August.* ibidem dicit, quòd inferi sub terris esse dicuntur uel creduntur: quia vt in lib. retractationum † hoc tractans dicit. Mihi videor dicere debuisse magis quòd sub terris D sunt inferi, quàm rationem reddere cur sub terris esse dicuntur, siue creduntur. Quidam tamen Philosophi posuerunt, quòd locus inferni erat sub orbe terrestri, tamen supra terrę superficiem ex parte opposita, & hoc uidetur Isidorus sensisse cum dixit, quòd Sol, & Luna in ordine, quo creati sunt stabunt, ne impii in tormētis positi fruatur luce eorum: quæ ratio nul- E la esset si infernus in fra terram esse diceretur, qualiter, & hæc verba possint exponi patuit supra. *Pythagoras uero posuit locum pęnarum in sphera ignis, quam in medio totius orbis esse dixit, vt patet per Ari.in 2.cę.& mundi. Sed tamen conuenientius his, quę in scriptura dicuntur est ut sub terra credatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uerbum illud Iob de orbe transferet eum Deus, intelligendum est de orbe terrarum, idest, de hoc mundo, & hoc modo exponit Grego.† dicens. De orbe quippe transfertur, cum superno apparente iudice de hoc mundo tollitur in quo peruersæ gloriatur. Nec est intelligendum, quòd orbis hic accipiatur pro uniuerso, quasi extra totum uniuersum sit locus pęnarum.

AD SECVNDVM dicendū, quòd in loco illo conseruatur ignis in æternum ex ordine diuinæ iustitiæ, quamuis secundū naturam non possit extra suum locum aliquod elementum in æternum durare, præcipue, C statu generationis, & corruptionis manente in rebus. Ignis autem erit ibi fortissimæ caliditatis: quia calor eius erit vndique congregatus propter frigus terræ undique ipsum circunstans.

AD TERTIVM dicēdum, quòd infernus nunquam deficiet in amplitudine quin sufficiat ad damnatorum corpora capienda. Infernus enim Prouerb. 30. inter tria insatiabilia ponitur, nec est inconueniens quòd inter viscera terræ tanta concauitas conseruetur diuina uirtute, quæ damnatorum omnium corpora possit capere.

AD QVARTVM dicendum, quòd hoc, quod dicitur per quæ peccat quis, per hæc, & torquetur, non est necessarium, nisi in principalibus instrumentis peccandi, quia enim homo in anima peccat, & in corpore, in utroque punietur: non autem oportet quòd in loco, quo quis peccauit, in eodem puniatur, cum alius sit locus, qui viatoribus, & dānatis debetur. Vel dicendum, quòd hoc intelligitur de pęnis quibus homo punitur in via: secundum quòd quælibet culpa suam pęnam habet annexam, prout omnis inordinatus animus sibi est pęna, ut dicit Aug.

Item de conclusione.

Non debet esse sub terra. &c. tanti.s.hoc est, peccator non punietur tantū per ignem sub terra existētem, sed etiam in uia per ignem annexum semper peccato De quo uidere sponsum 3m. text.ly uel dicendum q. hoc &c. Tunc nihil contra, ut patet. Ex hoc n.q quis taliter puniatur hic pro peccato suo, non sequitur: q infernus, in quo admodum grauius puniendus est, non sit sub terra: aut q absolutè non sit, nisi secū dum errorē Almarici damnatum in appen.seq.

APPENDIX.

Ex articulo habes. †Primò: quo modo per rationem reijcias errorē Almarici (vt refert Bernardus Lutzemb in catal.hæret.) dicentis: infernū nullum esse, sed existentē in mortali habere infernū. Hic pro parte dicit aliqualiter uerū, scilicet quòd existēs in mortali habeat infernum, ut colligitur ex secundo ibid ad 4m. sed errat connectens, nullū aliud infernum esse. Quòd si nullus alius, ab existente in mortali, infernus est: profectò nec ignis inferni sub terra est. Et pro tanto hic adducitur error Almarici, & damnabitur.

† Vill. p.S. Eccl. &c.

Ratio 2a.

*li.1.Confe.c.12.in si. tom. 1.

bitur. Item errorem Seleuciacorum (Pras Seleuciani.) dicentium: infernum esse mundum istum, & nullum aliũ superesse de quo dicas propotunaliter, ut a[...] supra de Almarici erroie.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, hos merito damnari à &c. ut q. 69. ar. 5. app. Item a Iob. a[...] In punctu ad inferna descendunt. Itẽ à Nume. 16. Descenderũt uiui in infernum. Hæc ibi. Vbi loquitur de Dathan Abiron: & consequẽter de inferno damnatorum, quò descenderunt. Item à psal. 54. Descendãt in infernum uiuẽtes. Hæc ibi. Itẽ ab Apoc. 18. Sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum & misit in mare dicens: hoc impetu mittetur Babilon ciuitas illa magna. Hæc ibi. Et cap. 20. Vidi Angelum descendentẽ de cęlo habentẽ clauẽ abyssi, & cathenam magnã in manu sua, & apprehendit dracone, qui est Diabolus & ligauit, & misit eum in abyssum Hæc ibi. Itẽ à multis locis scripturarũ, quæ loquentes de inferno utuntur nomine descẽsionis, quo significatur aliquid infra terræ superficiem. Ex quib. locutionibus etiã uideri datur, quàm opportunè dixit ultima conclusio corp. s. Itẽ ab Inno. 3. in Conc. gener. extra de sum. trin. & fide cath. ubi in fine secundi capituli damnat doctrinã Almarici & intelligitur de tota, sẽdm D. Frãciscum Pegna dignissimũ cõmentatorẽ directorij inquisitorũ, ibi. Prorã- to igitur & Seleucianos cundemnat Pontifex idẽ; pro quanto conueniunt cum Almarico.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædictã scripturarũ pro quanto ignẽ infernũ esse sub terra insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quartò uides: quomodo ea ijs uicissim Angelica doctrina hæc est declaretur, & consolidet.

Tho. 4. di. 50. q. 2. a. 1. q. 1. & seq.

¶ Cap. 4. par. 4. nõ remote à fine.

* lib. 4. de diu. nom. pat. 4. alt. quantu'ũ ante fine.

QVAESTIO XCVIII.

De voluntate, & intellectu damnatorum.

CONSEQVENTER considerandum est de pertinẽtibus ad affectum, & intellectum damnatorum.

CIRCA quod quæruntur nouem.

Primo, Vtrum damnatorum uoluntas sit mala.

Secundo, Vtrum aliquãdo pœniteant de malis quæ fecerunt.

Tertio, Vtrum magis uellent non esse quàm esse.

Quarto, Vtrum uellent alios non esse damnatos.

Quinto, Vtrũ impij hãbeant deum odio.

Sexto, Vtrum ipsi demereri possint.

Septimo, Vtrum possint uti scientia hic acquisita.

Octauo, Vtrum cogitent aliquando de Deo.

Nono, Vtrum ipsi uideãt gloriam beatorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum omnis uoluntas damnatorum sit mala.

AD PRIMVM sic procediur. Videtur quòd non omnis uoluntas damnatorum sit mala. Quia, ut dicit Dio. †4. c. de Diui. No. Dęmones bonum, & optimum [b] concupiscunt, esse, uiuere, & intelligere: cum ergo damnati homines non sint peioris conditionis quam dęmones, uidetur quòd ipsi bonam uoluntatem habere possint.

2 Præterea, Malum, ut dicit Dionysius, est omnino inuoluntarium: ergo si damnati aliquid uolunt illud uolunt inquantum est bonum, uel apparens bonũ: sed [k] uoluntas, quæ per se ordinatur ad bonum est bona, ergo dãnati põt hřẽ uolũtatem bonam.

G

3 Præterea, Aliqui erunt dãnati, qui in hoc mundo existentes aliquos uirtutũ habitus [h] secum detulerunt: utpote gentiles qui habuerunt uirtutes politicas: sed ex habitibus uirtutũ elicitur laudabilis uoluntas, ergo in aliquibus damnatis poterit esse laudabilis uoluntas.

SED CONTRA Obstinata uoluntas, nunquàm potest flecti, nisi ad mala: sed damnati homines erunt obstinati: sicut dęmones, ergo uoluntas eorum nunquam poterit esse bona.

H

Præterea. Sicut se habet uolũtas damnatorum ad malum: ita uoluntas beatorum ad bonum: sed beati nunquã habent uolũtatem malã, ergo nec damnati aliquã habent uoluntatẽ bonã.

RESPONDEO, Dicendum, quod in dãnatis potest dupliciter uoluntas considerari, scilicet, uoluntas deliberatiua, & uoluntas naturalis. Naturalis quidem non est eis ex ipsis, sed ex actione naturæ, quæ in natura hanc inclinationem posuit; quę natura [I] lis uolũtas dicitur: unde cum natura in eis remaneat, [m] secundum hoc bona poterit in eis esse uoluntas naturalis [e]. Sed uoluntas deliberatiua est eis ex seipsis, secundum quòd in potestate est eorum inclinari per affectum ad hoc, uel illud, & [p] talis uoluntas est in eis solum mala [q]: & hoc ideo, quia sunt perfectè auersi à fine ultimo rectę uoluntatis, nec aliqua uoluntas potest esse bona nisi per ordinem ad finem prędictum. Vnde etiã [r] etsi aliquod bonum uolunt, non tamen bene uolunt illud, ut ex hoc uolũtas eorum bona dici possit [s].

K

F quæ dr à uolẽdo; sed propriè est inclinatio in aliquid abstrahẽs ab os cognitione existente in re, quæ sic inclinat. Hoc n[on] o[m]n[ino] di[citur] quod materia uult, seu appetit formam naturaliter (...) quod inclinatio materiæ naturalis est sic: & ita de multis al. ps.

¶PROB Quia natura hanc inclinationem faciens bona est, & natura remanet in damnatis.

¶NOT. Ex hoc sã damnati ut sic, non debent dici habere simpliciter aliquid boni: tùm quia uoluntas ipsa naturalis nõ cõuenit dãnatis ea ipsis, (ut dl in tex.) tũ quia uoluntas talis nõ est in dãnatis, ut dãnati sunt, sed ut quędã res à Deo creatæ. Vnde circa hanc materiam loquẽdo regulati debem. iuxta doctrinã sanam 1. par. q. 8. ar. 1. ad 4[m]. ut sicut non est absolutè cõcedendum quod Deus sit in dæmonibus, ex eo quod importãt naturã deformatã, seu potius deformitatẽm naturæ inseparabiliter existentem; sed cũ hac additione inquantũ sunt res quædam non vẽ absolutè concedendũ, quod in dãnatis sit aliqd bonũ; eo quod esse dãnatũ imprimit naturã deformatã, seu potius deformitatẽ in natura inseparabiliter existentem, sed cum hac limitatione inquantũ sunt res quædam. Considera ibi pri. par.

CONCL. 2[a]. Voluntas deliberatiua in dãnatis ẽ solũ mala.

¶Corollarium. Ergo quantum ad hoc idem est iudiciũ de uoluntate dæmonũ & aliorũ dãnatorũ. Vide 1. par. q. 64. ar. 2.

¶NOT. Voluntatẽ hanc deliberatiuam distinxisse a naturali, & solũ esse malam in dãnatis, significasse ut Dñs, qui de Diabolo ait Io. 8. cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur. Quasi, in proposito, dicat. Volũtas dãnatorũ propria. (Hæc est propriè deliberatiua, ipsi eatẽ in actũ, semper est mendax, i. a ueritate rectitudine declinat. Et hoc est, eã esse solũ malam.

concl. ∎

concl. p

concl. f

Rãão 1[a].

Liberum arbitriũ, ut in seipso, ut in beatis, ut in damnatis, ut in uiatoribus, diffinitur diuersimodã.

450 CONCL. 1[a]. Voluntas naturalis poterit esse bona in damnatis, secundum quod naturalis est

¶Exam. Ly secundũ hoc. Idest scdm quod naturalis est. Quare hoc addat cõclusioni huic colligi potest ex cõcl. 1[a]. & ex ad 1[m].

¶Ly uoluntas naturalis. Idest inclinatio, quã natura dicit, seu quæ in ea ab actione naturę est. Adeo quod nõ est propriè uolũtas,

¶Examen. Ly uoluntas deliberatiua. Idest uoluntas, quæ propriè dicitur uoluntas. Et hæc est illa, quæ ponitur in parte superiori, quæ diuiditur in intellectum & uoluntatem.

¶Ly secundum quod in potestate est eorum inclinari per affectum ad hoc uel illud. Scilicet in genere malorũ tantum. Vnde cum illa ptãs, de qua in tex. dicat liberũ arbitriũ; notandũ est quod de ratione liberi arbitrij ut sic, non est ferri in bonum & malum, sed ferri in hoc uel illud. Liberum enim arbitrium de se

ad

nil aliud habet, sed abstrahit tùm à bono tùm a malo in sua inclinatione ad drutetia. Alioqum si de ratione liberi arbitrij esset inclinari ad bonum, tunc non esset in damnatis; si uerò esset inclinare in malum, tunc non esset in beatis; si autem esset inclinari nec in bonum nec in malum, non esset in uiatoribus. Et iden textus ab omnibus his incõuenientibus se præseruans attribuit uoluntati deliberatiuæ, quòd sit in potestate eius inclinari ad hoc uel illud, nihil aliud addendo. Verum est, quòd applicando hoc dictum damnatis intelligebat de inclinari ad hoc uel illud malũ (vt cõtextus edocet) alioquin uoluntas eorum non semper esset mala. Vnde & in hoc sensu, in princip. huius ca. glo. aũ est idem dictum ad propositum damnatorum. Quandoiguur de libero arbitrio inciderit disputatio, aduertẽdum acriter etiam fiat sermo de illo, ut in se est, an ut uiatoribus, an ut in beatis, an ut in damnatis. Multum siquidem interest discernere in his (ut ex dictis sapiens lector elicere potest:) modo tota difficultas, erroresque multi circa istam materiam inde nascuntur sæpius

Rñio 2ª.

quia ex quadruplici diffinitione liberi arbitrij diuersimodè (ut supra) considerati proceditur, non distinctè singula singulis applicãdo (ut par est,) sed confundendo illa quatuor ad inuicem, ac si non, tanquã cœlum à terra, distarent. Sis ergo cautus in hoc semper quoniã sic facilè teipsum, & alios, ex multis tricis eripies.

¶PROB. Quia damnati sunt totaliter auersi a fine ultimo rectæ uoluntatis.

CONCL. 3ª. Damnati, quamuis aliquid bonum uelint, non tamen bene uolũt illud; ut ea hac uoluntas eorũ bona dici possit.

¶*Corollarium*. Ergo error est dicere absolutè quòd aliqua uoluntas sit simpliciter bona in damnatis.

¶Examen. Ly aliquod bonũ uolunt. Idest uoluntate naturali.

¶Ly non tamen bene uolunt. Scilicet propter admixtionẽ uoluntatis deliberatiuæ. Adeo uoluntas deliberatiua corrumpit, & destruit, illud bonum naturale, inquantum potest. Et hoc est, quod communiter dicitur à Theologis; quòd dæmones, & consequẽter damnati omnes bonis naturalib. quæ habent, abutantur: qd dictum intellige, ut in ad 1m.

¶PROB. Quia præsupponitur clara ex dictis.

1m ex Dionisio. Concipiunt. Rẽ. uoluntate naturali: non deliberatiua. S. Tunc nihil cõtra, vt patet ex conclusionibus.

¶NOT. A ly sed tamen ista naturalis &c. usque in finem, respõdet tacitæ obiectioni. Posset enim ex responso dato ad Dionisiũ uideri alicui, quod bona simpliciter aliqua uolũtas esset in dãnatis: & hoc adductus negat, ostendens quod nulla prorsus. Ex hoc declaratam etiam intellige conclusionem tertiam corp. fin.

2m minor post consequentiam primã.

Voluntas, quæ per se ordinatur ad bonum, est bona. Rẽ. sed nõ voluntas ex cuius malitia procedit, quòd id quod est malum, æstimetur ut bonum. S. Tunc nihil &c. Nam primum illud nõ est in damnatis, sed hoc secundum, ut patet in tex.

Ignorãtia multiplex

¶NOT. Aliud est quandoque amplecti apparens bonum tanquã uerum bonum ex inuincibili errore; aut ex errore aliquo modo culpabili; & aliud est amplecti malum apparens ut bonum ex malicia. Primum dicitur ignorãtia inuincibilis, & omnino excusat; secundum dicitur ignorantia supina, seu crassa, & aliqualiter sed non totaliter excusat; tertium dicitur ignorãtia affectata, & non solum non excusat, sed multum aggrauat. 1.2.q.76.ar.2.3. & 4. Et huic tertio .i. ignorãtiæ affectatæ assimilatur illa malitia damnatorum. Vide 1.2.q.78.ar.4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Dionys. intelligitur de uolũtate naturali, quæ est inclinatio naturæ in aliquod bonum: sed tamen ista naturalis inclinatio per eorũ malitiam corrumpitur, inquantum hoc bonum, quod naturaliter desiderant, sub quibusdam malis circunstantijs appetunt.

AD SECVNDVM dicendum, quod malum inquantum est malũ, non mouet voluntatem, sed inquantum est æstimatum bonũ: sed hoc ex eorum malitia procedit, quod id, quod est malũ, æstimẽt vt bonum, & ideo uoluntas eorum mala est.

AD TERTIVM dicendum, quod habitus uirtutum politicarum non remanent in anima separata, eo quod virtutes illæ perficiunt solum in uita ciuili, quæ nõ erit post hãc uitam: [c] si tamen remanerent, nunquam in actum exirent, quasi ligatæ ex obstinatione mentis.

ARTICVLVS II.

Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

AD SECVNDVM sic pcedit. Vr quod damnati nunquã pœniteãt de malis, quæ fecerũt. Quia dicit Ber. in Cant.[a] quod damnatus semper vult[b] iniquitatem suam quam fecit: ergo nunquam de peccato commisso pœnitent.

¶2 Præt. Velle se non[h] peccasse, est bona uolũtas: sed dãnati nõ habebunt bonã uolũtatẽ: ergo dãnati nunquam uolent se non peccasse: & sic idẽ, quod prius.

¶3 Præt. Scdm Damas.[f] hoc est hoibus mors, qd angelis casus, sed angeli uolũtas post casũ est inuertibilis hoc mõ, ut nõ possit recedere ab electiõe, qua prius peccauit:[h] ergo dãnati nõ possũt pœnitere de peccatis à se cõmissis.

¶4 Præterea, Maior erit peruersitas dãnatorum in Inferno, quã peccatorum in hoc mũdo: sed aliqui in hoc mundo non[h] pœnitent de peccatis commissis, uel propter excæcationẽ mẽtis, si-

3m de maiori

Secum detulerunt. Rẽ. 1. negatur hoc. S. Nam habitus uirtutum politicarum &c. ut in tex.

Item minor.

Ex habitibus uirtutũ dicitur laudabilis uoluntas. Rẽ. 2. nisi obstet ligamen ex obstinationa mẽtis. S. Tũc nihil &c. ut patet in secundo respõso tex. ly si tamẽ remanerẽt.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rõnẽ tanquam in radice Iterimas hæreses Origenistarũ (Prat. Origenistæ.) dicentium: Beatitudinem, & miseriam non fore perpetuam; & Beatitudinis & miseriæ quædam erunt alter nationes: & Beatæ animæ in corpora mortalia iterum sunt reuersuræ, in quibus paucẽtur, & iterum rursus ad beatitudinem euocabuntur; & Beatitudinis & miseriæ fiet circulus quidam. Item dicentium: dæmones aliquando saluandos. Item Libertinorum, dicẽtium: quòd diabolo Dei misericordia prestò erit. Per hoc enim quòd articulus præsens mõstrat uoluntatem damnatorum semper esse malam: mõstrat & radicaliter miseriam ipsorum necessariò fore sine fine perpetuam. Vide regulam iuris quintam, in ar. 1. appen. allegatam.

[1] Vcil. p 8. Eccl. &c. Tli. 2. ort. fid. c. 4. in fine.

¶Secundò habes; quomodo per rationem tanquam in radice ostendas hos meritò damnari à &c. ut quæst. 16. ar. 3. appen. & quæst. 94. art. 2. Item à &c. ut 1. par. quæst. 64. art. 2. & quæst. 62. art. 8. 2

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas meritò esse dictum à psal. 73. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Hæc ibi. Vbi ostendit manifestè, quòd damnatorum uoluntas est semper mala, ut pote ad semper extensa in obstinatione superbiæ, & odij contra Deum. Et hæc est radix (ut tactum est) perpetuitatis in miseria illa pœnarum. Item à Benedicto 12. in extrauag. Benedictus Deus. & à Concil. Floren. sess. ult. in liter. sanct. union. & a Matth. 25. & à regul. recitat. ab Augustino in lib. de fid. ad Petr. cap. 38. & à q sibuscunque affirmant hoc una cum prædictis, quòd supplicium damnatorum est perpetuum. Per hoc enim ostendunt tanquam ab effectu ad causam .i. tanquam à pœna ad culpam procedentes; quòd uoluntas damnatorum semper est mala, quinimmò & obstinata in malitia. Nã Bernardo instruente audiuimus super malam uoluntatem & non erit infernus. Item à &c. ut 1. par. q. 64. ar. 2. appen. 3

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò uides: quomodo ex ijs nitidissimè Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆSTIO XCVIII.

ART. II.

CONCL. 1ª. Mali non pœnitebunt per se loquendo, de peccatis. 43 1

* NOT. Pœnitere per se de peccatis est de illis formaliter sumptis pœnitere. Hoc autem quomodo intelligatur, uide q. 1. ar. 1. exam. super ly pro peccatis.

¶PROB. Quia uoluntas malitiæ peccati in eis remanet.

¶NOT. Idest uellēt adhuc peccare, si possent; uerbi gratia. Cain uellet adhuc occidere Abel. & Luthar* destruere sanctā ecclesiā Romanam: & Caluin* decipere Geneuēses, & si de aliis. Tantū ergo abest ut pęniteant, q̃ cōtinuē peccant, quod annotat e psalmus. adductus dicens, Superbia eorum, qui te oderūt ascendit semper. i. nū quā dānati cessant sua perbire, & te odire. Voluntas ergo peccādi remanet in illis, ut ait tex. sed nō facultas in opus exterius exeūdi. Peccata ergo de aliquerūt eos, nō ij peccata, secundum Augustini simile dictum de quibusdam moribundis, q̃ nō exercent peccata (ut solebant,) quia non possunt.

*lib. 9. c. 4. nō remo te ante fi. to 5.

CONCL. 1ª. Mali pęnitebūt de peccatis per accidens.

¶NOT. Idest pęnitebunt de illis materialiter sumptis, tāq̃. sū scilicet fuerit cā alicuius pęnæ. Simile ē, qñ quis uiator dolet de peccato cōmisso, nō quia sit peccatū. i. offensa Dei (cūm ad huc si nihil aliud obstaret peccare uellet) sed quia est sui ipsius infamatoriū, uel qa pp hoc suspendetur, uel alias occidetur, & huiusmodi. Pro quo vide q. 1. art. 1. exam. super ly pro peccatis. Et memento illius Horatij, in proposito, oderunt peccare mali formidina pœnæ. Ita tamen q̃ peccant interius per uolūtatē, ut inquit textus p̃sens: sed nōn ūt peccare i. pęnā exterius ostēdere (& hoc ultimū sit solū de uiatorib. illis.)

¶PROB. Quia affligentur de pęna, quam pro peccatis sustinēt.

¶Examen. Ly affligentur. Idest dolebunt. Et sic affligi de pęna illa, est idem, quod pœnitere de peccato per accidens.

1m ex Bernardo. Iniquitatem. Re. per se consideratam non, per accidēs. s. Vide not. post pb. concl. primæ. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus.

2m de maiori. Velle se non peccasse. ꝶ. propter turpitudinem peccati: non propter pœnam tantum. s. 1. formaliter: non materialiter tantum. Vide not. post con. 1. & not. post cōcl. 2. Tūc nihil &c. ut patet ex cōclusionib.

3m illatio conclusionis. Ergo &c. ꝶ. negamus illa. io s. io eo scilicet sensu, qui ex prædictis habetur.

4m de minori. Non pœnitent. ꝶ. per se: non per accidens. s. uide ad primum. Tunc nihil &c. ut patet.

cut hæretici: uel propter obstinationem, sicut qui lætantur cū male fecerint & exultant in rebus pessimis: ut dicitur Prouer. 2. ergo, &c.

SED CONTRA, Sapien. 5. de damnatis dicitur intra se pęnitentiam agentes.

Præterea, Philosophus 9. *G Ethic. dicit q̃ pęnitudine replētur mali, mox enim tristātur de hoc, in quo prius delectati sunt: ergo damnati cū sint praui maxime, magis pœnitent.

RESPONDEO, Dicendum q̃ pœnitere de aliquo, contingit dupliciter. Vno modo per se, & alio modo per accidens. Per se quidem de peccato pœnitet, q̃ peccatum in eo, quod est peccatum abominatur. H Per accidens vero, qui illud odit ratione alicuius adiuncti, ut pote pęnę alicuius.* Mali igitur non pęnitebunt, per se loquendo, de peccatis*, quia uoluntas malitiæ peccati in eis remanet: p pęnitebunt autem per accidens*, inquantum affligentur de pęna, quam pro peccato sustinent.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̃ damnati iniquitatem uolunt: I sed pęnam refugiunt, & sic per accidens de iniquitate commissa pœnitent.

AD SECVNDVM dicendū, q̃ velle nō peccasse pp turpitudinē iniquitatis est bona uolūtas; sed hoc non erit in damnatis.

AD TERTIVM dicēdū, q̃ sine aliqua uersione uolūtatis ɔtingit, q̃ dānati de peccatis pęniteāt, qa nō hoc refugiēt in peccatis, quod prius appetiuerunt: sed aliquid aliud, scilicet pęnā.

AD QVARTVM dicendum, q̃ hoīes in hoc mundo, q̃tūcunq; obstinati, p accidēs de peccatis suis pęnitēt, si pro eis puniant, qa ut dicit Aug. † in li. 83. q̃stionū. q̃ videmus ēt ferocissimas bestias dolore pęnarum à maximis voluptatibus abstinere.

ARTICVLVS III.

Vtrum damnati recta ratione vellent non esse.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd damnati recta ratione, & deliberatiua,* nō possint uelle nō esse. Aug. † enim dicit in lib. de libero arbitr. Cō-

non esse crudelem contra damnatos: simul unque demonstrat per hoc, ipsum absolutè nulli esse crudelem. Ratio autem radicalis funditur destruens hæresim illam blasphemam, est: q̃ damnati nunquam pœnitent de aliquo peccato suo, immò q̃ semper peccant de nouo, immo q̃ in ijs sunt semper obstinati. at Regula adiutoria quinta, de regul. ior. in 6. inquit, Peccati venia non datur nisi cor recto. Hęc ibi. De* tanq; ęstimati pcertū debet iustus hoc, quòd damnatis nullo modo correctis in tempore aliquo, ueniam peccati unquā condonat, consequēter nec pęnam p peccato. Contra igitur dictamen omne sōnit, quod prædicta regula iuris exprimit, temere loquuntur qui euoqua ex hoc, q̃ damnatis supplicia Deus non aufert, ipsum crudelē esse blasphemè pronunciat.

*lib. 1. de lib. arb. c. 4. c. 1.

¶Secundò habes: 2 quomodo per rationē ostendas hāc menerò dānati à Mar. 10. Nemo bonus nisi solus Deus. Hæc ibi. At si apertè dicat: adeo bonus est Deus, ut nil per essentiam & non accidētaliter bonus, & ipsa essentia bonitatis in creatoris reperiæ causa existēs. 1. par. q. 6. per totum. Per hoc igitur monstrat Marcus, q̃ sicut calidistas nihil potest frigiditatis habere commixtum, licet calidum possit ipsum frigus aliquo modo secum habere, ita bonitas diuina nihil potast crudelitatis, uel alterius contrarij habere admixtum, licet bonum per participationem possit allquod contrarium aompati. Item à psalmo 144. Suauis dominus uniuersis. Item à Psal. 91. Rectus dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo. Hæc ibi. Nota ly noster, & ly non est iniquitas, & ly in eo. Est enim etiam damnatis, suauis quantum est de se, nec ulla iniquitas, & per consequens nec crudelitas, nec aliud sinistrum est in eo, licet stultis, qui talem eum reputant. Pro cuius meliori capto, uide articulo quinto, not. post ad secundum. Item à mille locis scripturarum apertissimis. Item à &c. ut 1. par. quæst. 20. artic. 1. & 2. & quæst. 21. articul. 3. appen. Item à &c. ut ibidem quæst. 37. art. 1. Vide quæst. 99. art. 1.

tq. 16. inter prin. & me. c. 4.

*Al. deliberata.

†li. 1. & 3. c. 7 paulo à prin. c. 2.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendat meritò insinuatum à Sap. 5. quòd damnati pœnitent de malo, quod fecerunt, (licet sint obstinati in culpa:) & sic. Intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Hæc ibi. Item ab Apocal. 1. Ecce uenit cum nubibus, & uidebit eū omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se super eum omnes tribus terræ, amen. Hæc ibi. 3

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò. uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaratur, & consolidetur. 5

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem tanquam in radice intermas hæreticam blasfemiam Nouatiani (Præs. Cœlestiani) plusquam infideliter dicentis: Deum esse crudelem. Quis enim articulum præsentem considerans talem blasphamiam concipiat? Et si hic uideat, ipsum non esse crudelem contra damnatos sempiterno igne eos punientis: quomodo nunquam erga alios crudelem esse posse, æstimare ualebis? Cum igitur articulus præsens rationa demonstrat, Deum 1

Vuil. p. 5. nani &c.

QVÆSTIO XCVIII.

ART. III.

CONCL. 1ª. Non esse, secundum se consideratum, nullo modo est appetibile. 432

¶Examen.

¶Examen. Ly nullo modo. Scilicet nec etiam à damnatis A modo peruerso ratione vtentibus. ar. 2. ad 1m.

¶PROB. Quia non esse secundum se consideratum nullam habet rationem boni (cùm sit pura priuatio boni.

CONCL. 2a. Non esse consideratum per accidens, idest inquantum est ablatiuum alicuius pœnalis uitæ, seu miseriæ, potest præeligi à damnatis secundum deliberatiuam rationem.

¶Examen. Ly potest præeligi. Idest de facto præeligitur. Nã ly potest, seu ly possunt (ut uerbo textuali utar) coincidit cum fieri. Vt si dicamus, hoc potest fieri. i. fiet.

¶PROB. Quia nõ esse sumptum per accidens habet rationem alicuius boni (cùm carere malo sit quoddam bonum ut patet ex philosopho, Matthæo, Hieremia, Hieronymo.)

¶Corollarium. Ergo non esse materialiter potest appeti, formaliter uero non: hoc est, non esse ratione alicuius rei adiunctæ, non autem ratione sui idest quatenus est non esse. Formaliter ergo loquendo tunc quando non esse appetitus, non appetitur nisi aliqua res adiuncta ipsi non esse: adeo quod (si profunde penetretur textus) nunquam propriè appetitus non esse etiam per accidens sumptum. Verbi gratia. Appetunt damnati ipsum non esse, inquantum est ablatiuum miseriæ. Ergo intentio illorum propriè fertur ad ablationem miseriæ. Concupiscunt enim propriè suam miseriam auferri. Quia uerò miseria eorum non potest auferri nisi & esse ipsorum auferatur (ita enim alteri coniunctũ est;) ideo quasi ex consequenti & indirectè consentiunt in nõ esse idest appetunt istud. Vide dicta ar. 2. circa declarationẽ corp. & q. 86. ar. 2. ad vlt. & 1. par. q. 5. art. 2. ad 1m.

lib. 1. de lib. arb. c. 6. to. 1.

*Al. deliberatam. Damnatorũ, ac desperatorũ est, desiderare non esse.

*concl.

1m ex Augustino. Non esse. R. secundum se acceptum: non aliter. S. Tunc nihil &c. ut patet hic, & ex conclusionibus.

¶NOT. Vides ne Augustinum habere pro maiori ipsum esse miserum, quàm omninò non esse? Ergo ex hoc perpende, esse benè dictum supra Coroll. post Prob. Concl. 2æ. Nam si miserum esse consideratur, pro quanto habet de esse: tunc est quid maius, quàm non esse: si uerò consideratus, pro quanto habet de miseria: sic non est melius, sed è contra idest ipsum non esse melius est. Et hoc subtiliter intellexit responsio textualis, si bene penetretur & applicetur: licet sub alijs uerbis & breuioribus data sit.

2m de minori. Non esse. R. secundum se: non, per accidens. S. Tunc nihil &c. ut ad 1m.

3m de maiori. Maius malum. R. ut sic: non, ut habet aliquam rationem boni. S. i. inquantum priuat miseriam. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

sidera quãtum bonum est esse, quod & beati, & miseri uolunt. Maius enim est esse & esse miserum quàm omnino non esse.

2 Præterea, Aug. *sic ibidem arguit. Præelectio supponit electionem: sed non esse non est eligibile, cum non habeat apparentiam boni, cum nihil sit, ergo non esse non potest esse magis appetibile damnatis, q̃ esse

3 Præterea, h Maius malum magis est fugiẽdum: sed non esse est maximum malum, cum tollat totaliter bonum, ita quòd nihil relinquit. ergo non esse est magis fugiẽdum quàm miserum esse, & sic idem quod prius.

SED CONTRA est quod dicitur Apocal. 9. In diebus illis desiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis. C

Præterea, Damnatorum miseria omnem huius mundi miseriam excedit: sed ad vitandum miseriam huius mundi appetibile est aliquibus mori. Vnde dicitur Eccle. 19. O mors quàm bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus & deficit ętate, & cui de omnibus cura est, & incredibili, qui perdit sapientiam. ergo multo D fortius est damnatis appetibile non esse secundum rationem* deliberatiuam.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ non esse potest dupliciter considerari. Vno modo secundum se, & m sic nullo modo est appetibile n, cum non habeat rationem boni: sed sit boni pura priuatio.

Alio modo potest considerari inquantum est ablatiuum pęnalis uitæ, seu alicuius miseriæ, & sic non esse accipit rationem boni: carere enim malo est quoddam bonum, ut dicit Philosophus in 5. Ethi.* & per hunc mo- B dum melius est damnatis nõ esse q̃ miseros esse. Vnde Matth. 26.† bonum erat ei si natus non fuisset homo ille, & Hier. 20. Super illud. Maledicta dies in qua natus sum &c. dicit Gl. Hiero.* Melius est non esse, quàm male esse p & secundum hoc damnati possunt præeligere non esse secundum deliberatiuam rationem q.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uerbum Aug. est intelligendum, quòd non esse non est per se eligibile: sed per accidẽs inquantum, r scilicet est miseriæ terminatiuum. Quod enim dicitur quòd esse, & uiuere ab omnibus appetitur naturaliter, nõ oportet hoc accipere quantum ad malam uitam & corruptam, & eam quæ est in tristitijs ut dicit Philosophus in † 9. Ethicorum.

AD SECVNDVM dicendum, q̃ non esse non est eligibile per se: sed per accidens tantum, ut dictum * est.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd licet nõ esse maxime sit malum, inquantum priuat esse: est tamẽ ualde bonum, inquantum priuat miseriam, quæ est maximum malorum: & sic non esse eligitur.

*lib. 5. c. 1. circa medium to. 5.

†Gl. ordi. ibid.

*Hiero. in hunc locum to. 5

concl.

† li 9. c. 9. a medio illius to. 5

*In corpore ar. & ad 1m.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ostendas merito insinuatum ab Apocal. 9. quòd damnati ratione deliberatiua volent non esse: & sic. In diebus illis quærent homines mortẽ & non inuenient eã. Et desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Hæc ibi. Vbi, per supplicationem, ostenditur intensio desiderij, seu grandis magnitudo eius. Quasi diceret, quantumcumque poterunt, desiderabunt mortem. Itẽ ab Oseæ 10. & Luc. 23. Dicent montibus operite nos, & collibus cadite super nos. Hæc ibi. Vbi cùm loquatur de aliquibus adhuc uiatoribus pręe nimietate angustiarum desperatis, monstrat à fortiori idem desiderium inesse damnatis. Nam damnatis nullus desperatior. Item à psal. 139. Cadent super eos carbones, in ignẽ deijcies eos, in miserijs non subsistent. Hæc ibi. Non subsistent, scilicet per patientiam. Voluit enim ostendere psalmista quòd in miserijs damnati desperabunt similes illis qui afflictiones habentes animo non subsistunt: & consequenter desperationem incurrant. Constat autem desperatos desiderata non esse, ut experientia quotidiana docet. Ergo à fortiori da damnatis affirmare hoc ibi psalmus intendebat. Ecclesi. 19. O mors quam bonum est iudicium tuum homini indigenti, E & qui minoratus uiribus & deficit ætate. Hæc ibi. Vbi loquitur de homine multum undique angustiato, & quasi præ desperatione mortem desiderante. Quæ & applica, à fortiori, damnatis: ut fit in secundo argum. sed contra. Item à quibuscunque sacris literis, Concilijs, uel summis Pontificibus, qui desperationem damnatis inesse docent.

Vel. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum & patrum pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs vicissim Angelica hæc doctrina & declaretur & consolidetur.

QVÆST. XCVIII. ART. III.

433 CONCL. 1ª. In damnatis erit perfectissimum odium.

¶Examen. Ly perfectissimum odium, Scilicet accipiendo perfectissimū in malo. Vt bonus latro, perfectissimus homicida. Hoc enim nomen bonum & perfectum, transferuntur ad mala quandoque (secundum philosophum) ratione suæ uniuersalitatis. Non ergo accipitur in eo sensu, in quo psalmista dicebat 138. Perfecto odio oderam illos. Ibi enim in bonum accipiens ly perfecto odio: in cuius signum præmiserat ly nonne, qui oderūt te domine, oderam?

¶PROB. Quia in beatis erit perfectissima charitas.

¶NOT. Ab oppositis est ista probatio. Vt dicamus sic. Status damnatorum & beatorum sunt oppositi, sed in beatis est perfectissima charitas, ergo in damnatis est perfectissimū odium.

¶CONCL. 2ª. Damnati de omnibus bonis dolebunt.

¶PROB. Quia beati de omnibus bonis gaudebunt.

¶NOT. Et ista ab opposito est. Vnde proportionaliter dicat hic, ut supra.

†Gl. ordi. ibid. CONCL. 3ª. Damnati uellent, omnes bonos esse damnatos.

¶PROB. Quia dolent de bono statu illorum, & hoc ratione perfectissimi odij.

¶*Corollarium*. Ergo conclusio hæc ex præmissis conclusionibus merito, tanquam patens relinquitur in texto.

concl. m ¶NOT. Circa materiam huius articuli uide quodlibet 8. art. 17. & quodlibet 3 art. 24.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum damnati uellent alios esse in inferno damnatos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in inferno non vellent alios esse damnatos, qui nó sunt damnati. Quia Luc. 16. dicitur de diuite, qui orabat pro fratribus suis, ne irent in locum tormentorum: ergo & eadem ratione, & damnati alij [h] non uellent ad minus carnales suos amicos in inferno damnari.

G

2 Præt.[h] Affectiones in inferno inordinatæ à damnatis non auferuntur: sed aliqui damnati inordinate aliquos non damnatos dilexerunt, ergo non uellent eorum malum, quod est esse damnatos.

H

3 Præterea, [h] Damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ: sed si plures dānarentur maior esset eorum pœna, sicut etiā multiplicatio beatorum amplificat eorum gaudium, ergo damnati nollent saluatos damnari.

SED CONTRA est quod Esa. 14 super illud, Surrexerunt de solijs, dicit Gl.† Solatium est malorum, multos socios habere pœnarum.

Præterea, In damnatis maxime regnat inuidia, ergo dolent de fęlicitate beatorum, & corū damnationem appetunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut in beatis erit perfectissima charitas: ita [m] in damnatis perfectissimum odium [n]. Vnde sicut sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita, & [p] ipsi de

F

omnibus bonis dolebunt [q], vnde, & fęlicitas sanctorum considerata maxime eos affligit. vnde dicitur Esa. 26. Videant, & confundantur gloriantes populi, & ignis hostes tuos deuoret, vnde [s] uellent omnes bonos esse damnatos [t].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tanta erit inuidia in damnatis, quòd etiam propinquorum gloriæ inuidebunt, cum ipsi sint in summa miseria, cum etiam in hac uita hoc accidat crescente inuidia. Sed tamen minus inuident propinquis quàm alijs, & maior esset eorum pœna si omnes propinqui damnarentur, & alij saluarentur, quàm si aliqui de suis propinquis saluarentur. Et exinde fuit, quòd diues petijt fratres suos à damnatione eripi. Sciebat enim quòd aliqui eriperentur: maluisset tamē cum fratribus suis omnes alios damnari.

I

AD SECVNDVM dicendū, quòd dilectio, quæ non fundatur super honestum facile rescinditur, & præcipue in malis hominibus, vt Philosophus dicit in 9. Ethicor. Vnde damnati non seruabunt amicitiam ad eos, quos inordinate dilexerunt. Sed in hoc uoluntas eorum remanebit peruersa, quòd causam inordinatæ dilectionis adhuc diligent.

K

AD TERTIVM dicēdum, quòd quamuis de damnatorum multitudine pœna singulorum augeatur: † tamē tantum superexcrescent odium, & inuidia, quòd magis eligent torqueri magis cum multis, quàm minus, soli.

F 2m de maiori. Affectiones. &c. ut dicuntur causam in malam non ut, d cunt amicitiam. §. Tūc nihil &c. Non enim sequitur quòd non uellent eorum malum, quos antea inordinate dilexerunt: cùm in seipsis iam amplius non remaneat amicitia ad eos.

concl. f ¶NOT. Diligenter aduerte quanta sit peruersitas in uoluntate damnatorū, quòd diligunt adhuc illud quod malum sonat, & pro quanto aliquod bonum importabat, nō diligunt. In amicitia enim inhonesta ad aliquem erant duo: unum scilicet amicitia, & hoc dicebat aliquid bonū (cùm amicitia, ut sic, aliquam consonantiam ad rationē dicat), aliud autem erat inhonestas, & hoc dicebat malum. Damnati ergo (ut inquit textus) amicitiam amplius non seruant ad eos, quos inordinatè dilexerunt: sed tamen adhuc diligunt causam inordinatæ dilectionis. Ita quòd totum quod habet speciem boni refutatur ab ipsorum uoluntate, & si quid mali ibi est acceptatur. Hinc melius intelliges artic. 1. de malitia uoluntatis damnatorū, seu de quantitate ipsius malitiæ. Item ex hoc percipe magis conclusionem secundam huius articuli intelligendo tamen per ly omnibus bonis non tantum homines bonos, sed etiā qualicunque res bonas.

Volūtatis damnatorū mira peruersitas.

†ll. 9. c. 4. a med. illius to. 5

3m maior. Damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ &c. nisi indirecte ex odio ad alios mouerentur ad hoc. §. Tunc nihil contra. Quamuis enim de damnatorū multitudine &c. ut in textu.

¶NOT. Hinc percipe magis conclusionem primam & tertiam. Hinc uide quanta sit uis odij & inuidiæ, ut nec sibi parcat homo, ut alijs noceat. Vnde & illud desiderium, de quo in maiori, intelligē sic glosatum à responso quasi quòd non curent de damno sui & pœna: non quòd ipsum proprie formaliter desiderium sit. Tanto enim tanquam ardenti desiderio propriè dicto feruntur inuidi ad nocendum alijs, ut non curent de seipsis, etiā quòd ex nocumento aliorum sibi proueniret aliqua ruina, siue priuatiua, siue positiua, ut infamia, tortura. Ad hunc locū ergo recurras, quando de magna inuidia Iudæorum contra Christum agitur, & hoc uideas; quàm bene dicta sint ea, quæ habentur à D. Thoma super Apostolum 1. Thimot. 1. ly quia ignorans feci in incredulitate, Vbi inquit, quòd si iudæi cognouissent

concl. p 1m de consequente. Non uellent. &c. comparatiuè: non absolutè. §. Tanta enim erit inuidia in damnatis quòd etiam propinquorum. &c. ut in text. Tunc nihil contra: ut patet. Sufficit enim ad uerificandam conclusionem quòd diues iste absolutè uoluisset etiam propinquos suos damnari: quamuis comparatiuè noluisset, i. minus uoluisset de illis suis, quàm de alijs.

¶*Corollarium*. Ergo tale desiderium damnatorum erga propinquos non procedit ex charitate, quam ad propinquos habent, sed procedit ex amore proprio, quo diligunt semetipsos. Quæ tamen dilectio peruertitur in eis. ar. 1. ad 1m. & ar. 5. ad 1m.

sent Christum esse filium Dei, libentius crucifixissent. Hoc ergo A ex præsenti textu in sensu recto intellige, scilicet quod si illi, remanente tanta inuidia, illum tam excellentem cognouissent, libentius crucifixissent. Et ratio est: quia inuidus fertur in excellentiam alterius, tanquam in suum proprium obiectum, quam conatur auferre. Quanto ergo minus percipit alterius excellentiam, tanto minus ad eius ablationem aspirat: & quanto alterius excellentiam maiorem cognoscit, tanto magis ad eius destructionem exardescit. Alioquin ex obiecti augmento non augeretur id, quod ab obiecto pendet: quod est contra omnem philosophiam. Restat igitur ex his, quod si Iudæi ipsum Christum, cui iam tam intense, ex sese inuidebant, ut et Pilatus eorum inuidiam sciret, cognouissent esse plus excellentissimum quam cognoscebant, scilicet esse filium Dei: tunc remanente inuidia intensa illorum crucifixissent libentius, scilicet exarsissent magis ad eius excellentiam tollendam. Cum his tamen stat pro constanti, quod si ipsi cognouissent eum talem, remota inuidia & tantum in cognitionis ratione consistendo (ut intellexit Apostolus. 1. Cor. 2.) nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Sic & ibid. 1. Cor. 2. contellexit D. Tho. exponens Apostoli dictum: & sic, distinctione præmissa adhibita, concordant recte omnia. Radix igitur omnium prædictorum est odium, siue positum, siue ablatum; sicut & textus præsentis articuli insinuat. Quasi diceret. Sicut damnati, posito odio, non curant de proprijs pœnis, dummodo alijs noceant: ita, remoto odio, propria commoda curarent, negligentes alijs nocere. Ad imitationem igitur damnatorum (ultra prædicta) se habuerunt Iudæi, quando præ inuidia maxima contra Christum, non curarunt de proprijs pœnis dicentes: Sanguis eius super nos & super filios nostros, dummodo nocerent ei.

Mirāda sētia de natura inuidorū, ut sic narratur.

[a] Cap. 4. par. 1. ante med. et parte. 4. à med.

*Cap. 4. p 4. aliquantulū ante fin.

Inuidiam Iudæorū contra Christū nullā excusanonē habere; maximāque fuisse ondit S. Tho. 1. Timoth. 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum damnati odio habeant Deum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non habeant Deū odio. Quia ut dicit Dion. 4.* de Di. no. omnibus,[h] diligibile est pulchrum, & bonum, quod est omnis boni, & pulchritudinis causa, hoc autem est Deus. ergo Deus à nullo odio haberi potest.

2 Præterea, Nullus potest ipsam[h] bonitatem odio habere, sicut nec ipsam malitiam uelle, malum enim est omnino inuoluntarium, ut Diony. dicit. 4. de Diui. no. Deus autem est bonitas ipsa. ergo nullus ipsum odio potest habere.

SED CONTRA, est quod dicitur in Psal. 73. Superbia illorū qui te oderunt ascendit semper.

RESPONDEO, Dicendum, quod affectus mouetur ex bono, uel malo apprehenso. Deus autem apprehenditur dupliciter, in se B sicut à beatis, qui eum per essentiam uident: & per effectus, sicut à nobis, & damnatis. Ipse igitur in seipso cum sit per essentiam bonitas, non potest alicui uoluntati displicere.[l] Vnde quicunque eum per essentiam uidet, eum odio habere non potest: sed effectus eius aliqui sunt uoluntati repugnantes, inquantum contrariantur alicui, &[m] secundum hoc aliquis non in seipso, sed ratione effectuum Deū odire potest.[n] Damnati[p] ergo Deum percipientes in effectu iustitiæ, qui est pœna, eum odio habent: sicut † & pœnas, quas sustinent.[q]

C AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uerbum Diony. est intelligendum de appetitu naturali, qui tamen in damnatis peruertitur, per id, quod additur ex deliberata uoluntate, ut dictum* est.

AD SECVNDVM Dicendum, quod ratio illa procederet si damnati Deum in seipso conspicerent, inquantum est per essentiam bonus.

APPENDIX.

EX articulo habes Primo: quomodo per rationem ostendatur rectè insinuatum ab Ezechiel 32. quòd damnati uelles alios esse damnatos. & sic, Cum armis suis ad infernum descenderunt. Hæc ib. Vbi per arma intelligitur perfecta inuidia eorum & loquitur de impijs & incircumcisis, qui damnantur, ut patet in contextu. Per hoc ergo quod inuidiam maximam ponit propheta remanere in damnatis, & ad inuidiam pertinet non solū dolere de bono alterius, sed etiam uelle omnes pati quod ipse inuidus patitur, per hoc tanquam denotat intentum prædictum.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta scripturarum proquanto quod dicimus, insinuant, & intelligas, & teneas.

3 ¶Tertiò uideas quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & consolidetur.

Vid. præS. eccles. &c.

QVÆSTIO. XCVIII. ART. V.

CONCL. 1[a]. Aliquis potest odire Deum, non in seipso, sed ratione effectuum suorum.

¶PROB. Quia Deus in seipso consideratus est ipsa essentia bonitatis (ut patet:) & ipsa bonitas per essentiam non potest alicui uoluntati displicere (patet ex his qui uident Deū:) 1. Quia (ly sed &c.) aliqui effectus Dei sunt repugnantes uoluntati alicuius.

¶NOT. Quòd Deus sit bonus per essentiam seu ipsa essentia bonitatis (quod idē est:) uide 1. par. q. 6. ar. 1. & 3. & quòd non possit bonitas secundum se displicere alicui, colligitur ibid.

¶CONCL. 2[a]. Damnati Deum percipientes in effectu iustitiæ, qui est pœna, eum odio habent: sicut & pœnas, quas sustinent.

¶Examen. Ly effectu iustitiæ. Nō dicit In iustitia, ut sic: quia oēs naturaliter amāt iustitiam; cum iustitia sit ueritas, 1. par. q. 21. ar. 2. & ueritas sit obiectum naturaliter diligibile ab intellectu, (ut in Metaph.) Verūm iustitia, ut faciens effectum repugnantē uoluntati alicuius, puta quia condemnat illum, nō diligitur necessariò; sed odio haberi pōt ab illo, & si sit male dispositus, odio habetur de facto. Ad hūc sensum proportionaliter declarandū dixit etiā Augustinus: quòd omnis homo diligit ueritatem lucentem, sed non semper diligit ueritatem redarguentem. In hoc enim ultimo sensu, iuxta Terentium, ueritas odium parit.

concl. m

concl. p

Ar. 1. huius q.

Iustitia et ueritate cū sint secūdū naturā intellectus amabilia, quã tā à quibusdā odio habentē.

D Hoc autem redarguere uocauit text. repugnare uoluntati.

¶PROB. Quia ex terminis patet.

¶NOT. 2[a]. Et meritò Si. n. pœnas, quas iustè sustinēt, odio habent, clarum est, quòd & Deum, qui est causa pœnæ, secundū quod illius est causa, odio habent. Quemadmodum è contrario boni uiatores ex eo, quod pœnas, quas habent, libenter sustinent propter Deū, qui eas infert, ostendunt se nō odio habere, sed diligere Deū. Adeo quod ipsa sustinentia pœnarū sic, uel sic, est illud, à quo tanquam ab effectu, argumentamur ad cognoscendum, an iste plagatus diliget, uel odio habeat, causam plagarum ipsarum.

1m ex Dionysio. Diligibile. scilicet dilectione naturali, nō semp. deliberata uoluntate. Tūc nihil &c. ut patet 1. tex. Pro quo & uide ar. 1. corp. & ad 1m.

2m de maiori. Ipsam bonitatē. scilicet secūdū se consideratam: non semper, in effectu suo. Sed tunc nihil &c. ut patet in tex. et ex dictis in corp.

E ¶NOT. Confirmatur præsens doctrina ex Psal. 17. Cum sancto sanctus eris, et cum uiro innocente innocens eris; et cum electo electus eris: et cum peruerso peruerteris. Hæc ibi. Vbi loquitur Deo, ut patet mox per contextum ly quoniam tu populum humilē saluum facies, et oculos superborū humiliabis. Ibi ergo clare mōstrat, quod secūdum dispositionem hominū peruersorū, & etiam aliorum existentium, Deus, qui in se et in suis effectibus secundum se consideratus est sanctus, innocens, electus, et ēt taliter iudicatur ab homine sancto, innocente, et electo: ibi, inquam, clarè monstrat, quod Deus ipse in effectibus, secundū quod repugnant peruersæ uoluntati, consideratus odio habetur à peruersis. Et hoc est, quod dicere intendit per ly cum peruerso peruerteris. i. nō peruerteris secundum rei ueritatē, secūdū nūquam à rectitudine uel in modico possis declinare: sed peruerteris secundū deprauatū gustū peruersorum.

Deus semper bonus in omnibus et singulis effectibus suis, diuersimodè sapit hominibus.

APPENDIX.

EX articulo habes Primò: quomodo per rationem ostendatur meritò insinuatum ab Apocal. 16. quòd damnati odio habent

Vid. p S. Eccl. &c.

habent Deum:& sc. Æstuauerunt homines æstu magno,& blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas. Hæc ibi. Vbi de damnatis hæc, à fortiori saltem, intelliguntur: quamuis ad literam de quibusdam etiam uiatoribus scelestissimis exponi possint, ubi & ostenditur illos odire Deum, quò blasphemant in effectu pœnarum & plagarū quas sustinent. Item à Psal. 73. Superbia eorū, qui te oderunt ascēdit semper. Hæc ibi. Vnde & intellige conclusionem secundam melius; scilicet quòd nō uerificatur pro tempore tātum, sed pro semper; & nō pro eodē gradu odij semper, sed pro augmento in maius.

*Li. 4. Sēt. d. 50. §. A

2 Secūdò habes: quòd per canonē prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuāt, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XCVIII. ART. VI.

418 CONCL. 1ª. Post diem iudicij nō erit aliquod meritū in beatis, nec demeritum in damnatis.

¶ Examen. Ly meritum & demeritū, Scilicet quantum ad præmium accidentale. Nam de essentiali, nec ante diem iudicij ibi est ut ex dictis circa conclusionem tertiam in tex. corp. sin. apertè habetur. Vnde cum ponatur differentia inter ante diē iudicij, & post illum quò ad merendum, uel demerendum; patet quòd de merito respectu accidētalis præmij loquitur hic. Quòd si meritū tale negatur post diē iudicij, sequitur, quòd multo minus nunc est meritum uel demeritum respectu essentialis: respectu enim nec nunc est. Intentum igitur conclusionum ambarum, scilicet huius primæ & tertiæ, est loqui respectu accidentalis præmij differenter: & concordare in merito uel demerito respectu essentialis.

*Li. 4. c. 1. ante me. to. 5.

¶ PROB. Quia meritum uel demeritum ordinatur ad aliquod bonum uel malum ulterius consequendum ut patet:) & post diem iudicij erit ultima consummatio tum bonorū tum malorum ita quòd nihil de bono uel malo erit ulterius addendum.

¶ Examen. Ly ultima consummatio, scilicet & essentialis & accidentalis.

¶ Ly ita quòd nihil. Scilicet de præmio etiam accidentali.

¶ CONCL. 2ª. Bona uoluntas in beatis non erit meritum, sed præmium: & mala uoluntas in damnatis non erit demeritum, sed pœna tantum.

F

¶ Corollarium. Ergo uiatores faciunt esse comprehensores hæretici illi, qui dicunt opera bona nunc facta esse ultimum fructus iustitiæ non autē meritoria supplicij æterni. Vides enim quòd textus tanquam discriminatum loquens inter opera uiatorum & comprehensorum dicit, comprehensorū bona opera esse tantum fructus beatitudinis, id est præmiū, sicut & mala damnatorum opera esse fructus tantum infœlicitatis, i. pœna. Ergo hac ratione falsē erudiebant Ioan. Spangebergius, qui (ut refert Alfon. Castr. ad hær. opera.) erroneē dixit quòd nequaquā sentiendum est quod propter dignitatem & munditiam bonorum operum detur uita æterna: sed est beneficium gratuitū, & datur per misericordiā propter Christum. Ex hoc enim quòd est beneficium gratuitum per misericordiam datum, ut declaratur. 1. par. q. 21. ar. 4. nō sequitur quod ipsa opera nobis taliter donata nō sint meritoria uitæ æternæ; secundū Cōcil. Trid. sess. 6. can. 32. Siquis dixerit: hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam ipsius iustificati merita: aut, ipsum iustificatū bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Christi meritum cuius uiuum membrum est, fiunt, non uerè mereri augmentum gratiæ, uitam æternam, & ipsius uitæ æternæ (si tamen in gratia decesserit) cōsecutionem atque etiam gloriæ augmentum; anathema sit. Hæc ibi. Vnde etiam damnatur propositio hæreticorum contra liberum arbitriū & humana merita, mendaciter dicentium: quod non propter iustitiam & humanam condu æquitatem tribuit quicquam Deus hominibus. (de ijs hæreticis annotauit censura generalis in Bibliam Deuter. cap. 9. tanquam de falsè intelligentibus & extorquentibus dicta in cap. illo.)

Opera defunctorū non sunt ex æquo æstimanda, ut uiatorū; neque è conuerso.

* Enchir. c. 111. in. prin. to. 3

Errorem neqātium uitā operū damnatur à Concil.

concl.

concl.

*Li. 1. c. in parū ante me. to. 5.

¶ PROB. 1. Quia præsupponitur patere ex conclus. 1. 2. Quia (ly sed præmium. ly sed pœna tantum.) operationes uirtutis sunt præcipuæ in fœlicitate, & eorum contrariæ sunt præcipuæ in miseria (1. Ethic.)

¶ NOT. Præcipuæ dicuntur in utroque, quia utrobique sunt præmium, siue in bonum, siue in malum. Non enim meritum est præcipuum absolutè, sed præmium. Adde: quod Aristoteles non cognouit meritum, cum Theologus christianus nō fuerit: & consequenter, quòd in prædicta sua sententia intendebat loqui de præmio per ly præcipue. Adde etiam: quòd prædicta

ARTICVLVS VI.

Vtrum damnati demereantur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati demereantur. Damnati enim habent uoluntatem malam ut dicitur in litera: sed per malam uoluntatem, quam hic habuerunt demeruerunt.[b] ergo si ibi nō demerentur, ex sua damnatione cōmodum reportant.

2 Præterea, Damnati sunt eiusdem[h] conditionis cum dæmonibus: sed dæmones demerētur post suum casum, unde serpenti, qui hominem ad peccandum induxit est à Deo pœna inflicta, ut dicitur Gen. 3. ergo, & damnati demerentur.

3 Præterea, Actus inordinatus ex libertate arbitrij procedens non excusatur quin sit demeritorius, etiam si aliqua[h] necessitas adsit, cuius aliquis sit sibi causa: ebrius enim meretur duplicem maledictionē si ex ebrietate aliquod aliud peccatum cōmittat, ut dicitur in 3 Ethic.* sed ipsi damnati fuerunt sibi causa propriæ obstinationis per quam necessitatem patiuntur peccandi.[b] ergo cum eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat, non excusantur à demerito.

SED CONTRA. Pœna contra culpam diuiditur: sed peruersa uoluntas in damnatis ex obstinatione procedit, quæ est eorum pœna. ergo peruersa uolūtas in damnatis non est culpa per quam demereantur. K

Præterea, Post ultimum terminum non relinquitur aliquis motus, siue profectus, in bonū, uel in malum: sed damnati maxime post diem iudicij ad ultimū terminum suæ damnationis peruenient: quia tunc finem habebunt duæ ciuitates, ut Aug. dicit.* ergo damnati post diem iudicij peruersa uoluntate nō demerebuntur, quia sic cresceret eorum damnatio. G

RESPONDEO, Dicendum, quòd de damnatis ante diem iudicij, & post, distinguendum est. Omnes enim communiter confitentur, quòd[m] post diem iudicij non erit aliquod meritum, uel demeritū,[n] & hoc ideo est, quia meritum, uel demeritū ordinatur ad aliquod bonum, uel malum ulterius consequendum: post diem autem iudicij erit, & ultima consummatio bonorum, & malorum, ita quòd nihil erit ulterius addendum de bono, uel de malo. Vnde, &[p] bona uoluntas in beatis non erit meritū sed præmium: & mala uoluntas non erit in damnatis demeritum; sed pœna tantum.[q] Operationes. n. uirtutis sunt præcipue in fœlicitate, & eorum contrariæ sunt præcipue in miseria, ut dicitur in 1. Ethic.* Sed* ante diem iudicij quidam dicunt, & beatos mereri, & damnatos demereri.[t] Sed hoc nō potest esse respectu præmij essentialis, uel pœnæ principalis, cum quantum ad hoc utrique ad terminum peruenerint. Potest tamen hoc esse respectu præmij accidentalis, uel pœnæ secundariæ, quæ possunt augeri usque ad diem iudicij; & hoc præ H

ad sic operantes sunt re uera extra statum merendi.

¶CONCL. 1ª. Ante diem iudicij, quidam dicunt, & beatos mereri, & damnatos demereri.

¶Examen. Ly quidam dicunt. Scilicet non ego, sic indistinctè, nisi cum limitatione declaratiua sequenti, ly sed hoc non potest &c. usque in finem.

¶PROB. Quia pars supponitur clara ex dicto illorum, cum declaratione textualiter sub aucta.

1m illatio cõclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam hoc est summum incommodũ ad &c. ut in tex.

¶Corollarium. Ergo debuit, sic fieri illatio, ut ex aliqua parte essent uera i. scilicet ergo si ibi non demerentur, ex sua damnatione commodũ reportãt, uel ad summum malorum peruenerunt. Tunc.n. concederetur illatio, non quidem pro prima, sed pro secunda parte.

2m ad maiori.

Eiusdem conclusionis. ℞. quantum ad gehennam non, quantum ad secundariæ pœnæ demeritum. §. Tunc nihil &c. Nã ad damnatorum hominum officium nõ pertinet ad damnationẽ &c. ut in tex.

Rño 2ª

cipue in dæmonibus, uel Angelis bonis, quorum officio aliqui trahuntur ad salutẽ, ex quo beatorum Angelorum gaudiũ crescit, uel ad damnationẽ; ex quo crescit pœna dæmonum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc est summum incommodum ad summum malorum peruenisse, ex quo contingit in damnatis, quòd demereri non possunt. vnde patet quòd ex peccato commodum non reportatur.

B

AD SECVNDVM dicẽdum, quòd ad damnatorum hominum officium non pertinet ad damnationem alios pertrahere, sicut pertinet ad officium dæmonum ratione cuius demerentur, quantum ad secundariã poenã.

AD TERTIVM dicendum, quòd propter hoc non excusantur à demerito, quia necessitatẽ habeant peccandi: sed quia ad summum malorum peruenerũt; tamen necessitas peccandi, cuius causa sumus, excusat à culpa inquãtum est necessitas quæ

A peccandi, peruenit iam ad summum malorum. Vide ad 1m.

Item de maiori.

Necessitas. s. ℞ considerata, ut à uoluntate antecedente processit: non, ut est præcisè necessitas. §. propter rationem allatam in tex. resp. sẽ secundi ly ũ necessitas peccandi cuius &c. Tunc nihil cõtra: immo nec attingit ppositũ, ppter fallaciã admixtã, quæ dicta est in corol. immediatè præced.

dam: quia omne peccatũ oportet esse uoluntarium: sed quòd non excuset, hoc est, inquantũ à uoluntate præcedente processit, & sic totum demeritum sequentis culpæ, uidetur ad propriam culpam pertinere.

¶NOT. Doctrina hæc secundæ respõsio ostendit modũ declarandæ ueritatis minus capientibus, obstinationem damnatorum esse iustã causam suæ perpetuatis in damnatione. Dicunt.n. q nõ põt damnatus resilire à sua culpa, nec põt humiliari, (& breuiter) q hẽt necessitatẽ peccandi. Quibus sic ex textu isto respondet; q id non possunt, quia nolũt, & ideo nolũt, quia uoluntariè pduxerunt se ad istã impotentiã uolendi; adeo q impotẽtia hæc nolendi est eis peccatũ: nõ quia impotẽtia piç cisè, sed quia impotẽtia uolũtaria est causata uidelicet à uolũtate libera præcedenti ipsorũ. Exẽplũ proportionaliter sit, in textu, de ebrio. Hic ebrius actu existẽs si occidit hominẽ, uel aliquod aliud peccatũ faciat, nõ meretur ueniam secũdũ philosophũ (& loquendo) sed meretur dupliciter mulctam: unã, quia homicidiũ cõmisit, aliã, quia uolũtariè necessitatẽ homicidiũ faciendi sibi indixit, qñ uoluntariè inebriatus fuit, Sciebat.n. fortitudinem uini, & q extra sẽnem poneretur ab eo, & consequenter q poneretur in necessitate peccandi: & tñ inebriari noluit, & elegit. Ergo sicut duplicẽ mulctã meret iste ebrius, secũdũ philosophũ: cõsequens est, secũdũ eundẽ, si ad arcẽ sacræ theologiæ uocetur, q damnatus anoq̃ mereatur innuari, sed dupliciter puniri, & quia s. peccauit, & quia in tali necessitate se uoluntariè posuit. Applica supradicta ad præsentẽ materiã per singula: quæ accõmodatissima sunt, & intellectus curiosorum ualde quietatiua.

Necessitas peccandi uolũtas ũ sibimet prius spõsita nõ excusat peccatores; sed manifestã accusat magis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum damnati possint uti notitia quam in hoc mundo habuerunt.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non possint uti notitia, quam in hoc mundo habuerunt. In cõsideratione[b] enim scientiæ est maxima delectatio: sed in eis nullam delectationem est ponere. ergo non possunt uti scientia prius habita secundum aliquam considerationem.

Tho. 4.d. 50.q.2.ar 2.q.1. & seq.

C

*Al. scientia.

2 Præterea, Damnati sunt in maioribus pœnis, quàm sint aliquæ pœnæ huius mundi: sed in hoc mundo, dum aliquis est in maximis tormentis constitutus,

¶NOT. Hic incipis apparere clarius, cur D.Thomas in corpo. circa fin. loquens de dæmonibus, & Angelis bonis apposuerit ly præcipuè. Voluit enim per hoc ostendere illud, quod nunc dã in tex. responsal. & ultra hoc uoluit & connotare, & simul declarare præsentem textum: q officium illud pertinet quidem cõiter ad Angelos uel bonos uel malos, sed tñ quãq; ex speciali causa Deo cognita conuenit & animabus uel beatis. De hoc aũt speciali officio pñt lectos exercitatus in legẽdis sãctorũ et hystorijs per seipsum sumere exẽpla quãdo aliquas animas beatas ad salutem alicuius uiatoris pmouendã ibi uiderit specialiter fuisse missas à Deo; uel ab eodẽ malas aĩas ad tentandum fuisse permissas. Rursus. Aduerte q licet pœna instigatur dæmoni pertrahenti de facto ad malum (ut in argumẽto patet,) tamen nõ est inferendum ex hoc, q tunc solummodo ei pœna instigatur. Sufficit.n q diabolus, quantum est ex parte propria, inducat hominem ad malum, quod est tentare ipsum ad hoc: quamuis homo tentatus de facto non inducatur, immo potius quandoque resistendo uitam æternam mereatur. Nam demeritum principaliter consideratur ex parte uolũtatis diaboli, qua tentauit, & de facto inducere ad malum uoluit. Vnde siue inducat, siue non, demeretur semper pœnam accidentalẽ. Ergo dic, q in argumento adducta authoritas à manifestiori tñ denominationem facit. Manifestius n. nobis est; q pœnã meruit, quando tentatum hoiem cadere fecit.

Alæ beatæ quãque supplent officiũ bonorũ Angelorũ, & damnatæ quãq; dæmoniorũ damnatæ. sicut Thomas.

D

3m illatio conclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio §. Ad probationem, quæ est illa maior propositio, dicẽs q licet actus inordinatus ex libertate arbitrij procedens non excusetur quin sit demeritorius ex necessitate peccandi uoluntaria: tñ excusatur ab hoc quòd sit demeritorius, ex eo quòd faciens talem ad summum malorum iam peruenit.

E

¶Corollarium. Ergo in argumento fiebat fallacia secundum non causam, ut causam. Sumebatur.n. ipsa necessitas peccandi uoluntaria tanquàm causa non demerendi, et tamen, ut nunc uisum est, illa non est uere causa: sed hæc alia, s. q quis faciẽs talem actum inordinatum & habens uoluntariam necessitatem

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendas, meritò insinuatum à scripturis & q damnati demeréntur, & amplius demereri non possunt. Primũ hoc insinuat Genes 3. Serpens decepit me, & comedi, & ait dñs ad serpentẽ, quia fecisti hoc, maledictus eris, &c. super pectus tuũ gradieris, & terrã comedes &c. Hæc ibi. Vbi, à simili, ostendit, q damnati oẽs in tali casu (ut supra not. post ad 2m.) demereri possunt. Secundũ aũt insinuatur. Io. 16. Princeps huius mũdi iã iudicatus est. Hæc ibi. Vbi ostendit, à simili q fixũ est iudiciũ pœnarũ damnatorũ omnium, & consequenter q maiorẽ pœnã per demeritũ suum non possunt mereri. Hæc concordarat iamdudum August. dicendo (ut in arg. 2 sed contr.) tunc finem habebunt duæ ciuitates, uidelicet cælestis Hierusalẽ, & infernæ Babilonis. In his ergo scripturis ostẽdunt & similia de beatis in eorũ tamen genere. 1 2

Vid. p. S. Eccl. &c.

¶Secũdò habes: quo per sõnem prædicta scripturarũ, pro quãto utrunque eorũ q dicimus insinuant, & intelligas, & intueris. 3

¶Tertiò uides: quomodo ex ipsa uerissima Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XCVIII. ART. VII.

CONCL. 1ª. Nihil erit in damnatis, quod non sit materia, & causa tristitiæ: nec aliquid quod possit ad tristitiam pertinere.

450 Quotidie multũ põderãdam timore cõclusio. 2ª

non potest considerare aliquas intelligibiles conclusiones abstractus à pęnis quas patitur,[h] ergo multo minus in inferno.

3 Præterea, Damnati sunt subiecti tempori: sed longitud [h] temporis est causa obliuionis, ut dicitur in 4. Physic.* ergo damnati obliuiscentur eorum, quæ hic habuerunt.

SED CONTRA est qđ Luc. 16. dicitur diuiti damnato. Recordare quia recepisti bona &c. ergo considerabunt ea, quæ hic sciuerunt.

Præterea, Species intelligibiles in anima separata remanent in eis, ut supra dictum est.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut propter perfectam sanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod nō sit gaudij materia, ita [m] nihil erit in damnatis quod nō sit eis materia, & causa tristitiæ; nec aliquid, quod ad tristitiā possit pertinere, deerit,[n] ut sit eorum miseria consumata. Consideratio autem aliquorū notorum, quantum ad aliquid inducit gaudium, uel ex parte cognoscibilium, inquantum diliguntur; uel ex parte ipsius cognitionis, inquantum est conueniens, & perfecta: Potest etiā tristitiæ esse ratio, & ex parte cognoscibilium, quę nata sunt contristare; & ex parte ipsius cognitionis, prout eius imperfectio cōsideratur; utpote cum aliquis cōsiderat se deficere in cognitione alicuius rei, cuius perfectam cognitionē appeteret. Sic ergo[p] ī damnatis erit actualis cōsideratio eorū, quæ prius sciuerūt, ut materia tristitiæ, nō autē ut delectationis causa.[q] Cōsiderabūt.n. mala, quæ gesserunt, ex quibus damnati sunt, & bona* delectabilia, quæ amiserūt, & ex utroq; torquebunt[r], similiter ēt torquebūtur de hoc ꝙ cōsiderabūt notitiā, q̄ de rebus speculabilibus habuerunt imperfecta esse, & amisisse summam eius perfectionem, quam poterant adipisci.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis consideratio sit per se delectabilis; tñ ex aliquo accidente pōt esse tristitiæ causa: & sic erit in damnatis.

AD SECVNDVM dicendū, quòd in hoc mūdo anima coniūgitur corruptibili corpori, unde ꝑ hoc quod corpus affligitur cōsideratio animæ impeditur: sed in futuro anima nō ita trahetur à corpore: sed quantumcunque corpus affligatur, tñ aīa semper cōsiderabit lucidissime illa, quæ ei poterunt esse causa meroris.

AD TERTIVM dicendum, quòd tempus est causa obliuionis per accidens, inquantum motus, cuius est mensura, est causa transmutationis: sed post diem iudicii nō erit motus cęli, unde nec obliuio esse poterit ex quantūcūque diuturnitate: et ante diē iudicii anima separata nō mutat à sua dispositione ꝑ motum cęli.

tinere, deerit.

¶ PROB. Quia eorum miseria debet esse consummata, sicut & beatitudo sanctorum.

¶ Corollarium. Ergo probatio hæc est dicta, & ab oppositis. Directa quidem per ly debet esse consummata: ab oppositis uerò per ly sicut beatitudo sanctorum. Ergo ex conclusione hac, tanquam ab opposito beatitudinis, dic tu determinatè: & quòd nihil erit in beatis quod non sit eis materia gaudij: & ꝙ nihil quod possit ad gaudium pertinere, deerit illis Sic intellecta in uirtualiter textus, in corp. princip. de beatis loquēs. Vnde & mox intulit oppositum de damnatis quasi per hoc suum factū diceret: illud, qđ nūc nūc ex primam de damnatis, tu, tanquam ab oppositis inferēs, intelliges etiam de beatis in suo genere tamen.

Gloriosa dicta sūt de te Ciuitas Dei. psal. 86.

*Lib. 4. c6. tex. 10.2.

¶ CONCL. 2ª. In damnatis erit actualis consideratio eorum, quæ prius sciuerunt, ut materia tristitiæ, non autem ut delectationis causa.

concl. m.

¶ PROB. Quia cōsiderabūt mala, quæ gesserunt, ex quibus damnati sunt, & bona quæ delectabilia, quæ amiserunt: & utrinque cruciabuntur.

¶ NOT. Confirmat hoc ex Luc. 16. iuxta declaratonē litteralem. Vide appen. sequen.

¶ CONCL. 1ª. Damnati torquebuntur de hoc, quòd cōsiderabunt notitiam, q̄ de rebus speculabilibus habuerunt, imperfectam esse: & amisisse summā eius perfectionem, quā poterant adipisci.

¶ Examen. Ly imperfectam. Scilicet ex nō attinctione ad ultimum finem. Notitia enim omnis immo & qualibet alia res est imperfecta, nisi attingat finem ad quem ordinatur; & omnis siue res, siue scientia, ordinatur ad ultimum finem, inquantum quæcunque uult homo propter ultimum finē uult c. 2. q. 1. ar. 6.

¶ NOT. Quod fuerit imperfecta illa notitia damnatorum, confirmatur uniuersaliter de illis, ex Apostolo dicente specialiter de philosophis gentilibus Rom. 1. Cum cognouissent Deū, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum Dicentes enim, se esse sapientes: stulti facti sunt. Hæc ibi. Ecce, quomodo intelligitur textus præsens; quando dicit, quòd notitia damnatorum fuit imperfecta: & in quo consistat summa perfectio notitiæ; & quomodo eam perfectionem adipisci poterant. Consistit enim secundum apostolum, imperfectio notitiæ in non glorificare Deum, sicut decet: & in nō gratias ei taliter agere. Consistit uero perfectio eius in glorificare Deum, & gratias & agere, ut par est. Perfectionem autem hanc poterant adipisci, & imperfectionem illam relinquere; quia aliter non reprehenderentur ab Apostolo, neque liberum arbitrium secundum quòd uiatoribus competit, habuissent. Reprehensio ergo ab Apostolo facta contra illos est effectus: ex quo apertè demonstratur: quòd ij tanquam liberi arbitrij uiatores poterant, & relinquere imperfectionem notitiæ habitæ, & acquirere summā perfectionē, ad quā ex seipsa ordinabatur notitia illa.

Modus hic me utendi scientia, et abutendi eadē, explicatur.

concl. p

¶ PROB. Quia præterea præsupponitur ex prædictis.

1ᵐ đ maiori.

In consideratione scientiæ. ℞. per se: non semper, per accidens. §. Tunc nihil &c. Nam scientia per accidens erit tristitiæ causa in damnatis.

*Al. dilecta.

concl. s

¶ Examen. Ly per se. Idest, ut consideratio est, siue ut scientia est.

¶ Ly per accidēs. Idest propter aliquod annexum consid eratione illi, siue scientiæ illi. Hæc autē annexa habentur ex declaratione corp. & consequenter inde etiā colliguntur, quid sit consideratio scientiæ per se, & consideratio talis per accidens.

*Mag. in 4. lib. Sét. dist. 50. §. B.

2ᵐ illatio cōclusionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non enim est simile de uiatoribus, & iam defunctis. Nam in hoc mundo anima coniungitur &c. ut in tex.

3ᵐ ex Philosopho.

Longitudo temporis est causa obliuionis. ℞. per accidens: non. per se. §: Tunc nihil &c. Nā damnati, neq; quo ad aīam ante diem iudicij, neque quo ad aīam & corpus post illum diem subiecti sunt accidenti illi quod est causa obliuionis: secundum quòd declaratur in tex.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum à Luc. 16. quòd damnati possunt uti notitia, quàm habuerunt in hoc mundo: & sic. Recordare fili, quia recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem tu cruciaris. Hæc ibi. Vbi ostenditur: & quòd cōsiderant mala, ex quibus damnati sunt; & bona delectabilia, quę amiserunt, ut dicebatur in corp. circa secundam conclus. Nam per ly recepisti bona, monstratur secundum prædictorū; et per ly in uita sua, monstratur primum. Quia enim ad uitam suam uoluptuosam et contra Lazarum auaram usus fuerat talibus bonis temporalibus: ideo ex hoc damnatus erat propter quod sequitur ly tu cruciaris. Et hanc reflexionem, ꝙ scilicet propter abusum bonorum receptorum in uita sua, damnati sint, ipsi cognoscunt. Item à Sap. 5. Errauimus à uia ueritatis, et iustitiæ lumen non luxit nobis, et sol intelligentiæ non est ortus

ettus nobis. Hæc ibi. Vbi damnati, de quibus ad literam sermo fit in contextu, declarant: se cogitare de his, quæ in mundo hoc sibi acciderunt. Et licet ex superbia, quæ semper ascendit in eis contra Deum, ascribant suos errores lumini, & soli, dicendo ly iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ nõ est ortus nobis: tamen impudentissimè mẽtiuntur cum scriptũ sit Iohan. 1. Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non cõprehenderunt & ipsimet tanquàm à ueritate manifesta coacti post multa cunfitentur dicentes: in malignitate nostra consumpti sumus. Recordantes nanque plurimorum, quæ hic uiuẽtes gesserũt, sic lamentando mox subinferunt. Lassati sumus in uia iniquitatis & perditionis, & ambulauimus uias difficiles: uiam autem domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactãtia, quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuncius præcurrens, & tanquàm nauis, quæ pertrãsit fluctuantem aquã: cuius, cum præterierit, non est uestigiũ inuenire: aut auis, quæ transuolat in aere, cuius nullum inuenitur argumentum itineris illius; sed tantum sonitus alarum uerberans leuem uentum & scindens per uim itineris aerẽ cõmotis alis trãsuolauit, & post hoc nullũ signũ inuenitur itineris illius: aut tanquàm sagitta emissa in locũ destinatũ, diuisus aer cõtinuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius. Sic & nos nati continuò desiuimus esse: & uirtutis quidem nullum signum ualuimus ostendere: in malignitate autẽ nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hi: qui peccauerunt. Hæc ib. Ecce ergo in inferno damnati habent notitiam & intelligentiam iniquitatũ in mũdo factarũ, uanitatisq; mundi, & illorũ quinq; exẽplorũ ipsam uanitatem repræsentantiũ.

*Mag. in 4. lib. Sẽt. dist. 50. S. B.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum pro quanto quod diximus, insinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo.

A Doctavvm sic proceditur. Videtur quòd aliquando damnati cogitabunt de Deo. Quia non potest haberi odio actu nisi id, de quo [b] cogitatur: sed damnati Deum odio habebunt, ut in litera dicitur,* ergo de Deo aliquando cogitabunt.

2 Præterea, Damnati habebunt remorsum conscientiæ: sed conscientia patitur remorsum de actis[b] contra Deum, ergo de Deo aliquando cogitabunt.

Sed contra, Perfectissima hominis cogitatio est, quæ est de Deo: sed damnati non erunt in statu perfectissimo. ergo de Deo non cogitabunt.

Respondeo, Dicendum, quòd Deus potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & secundum id, quod est ei proprium, scilicet esse totius bonitatis principium: & sic nullo modo cogitari potest sine *delectatione: unde[m] sic nullo modo à damnatis cogitabitur.[n] Alio modo secundum aliquid, quod est ei quasi accidentale in effectibus suis, utpote punire, uel aliquid huiusmodi: & secundum hoc consideratio de Deo potest tristitiã inducere: & per hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

*Al. dilectione.

Ad primvm ergo dicendum, quòd damnati non habẽt Deum odio nisi ratione punitionis, & prohibitionis eius, quæ male eorum uoluntati consonat. unde non considerabunt eũ nisi ut punitorem, & prohibitorem. Et per hoc etiam patet solutio ad secundum: quia conscientia non remordet de peccato, nisi inquantum est diuino præcepto contraria.

457 QVÆSTIO XCVIII. ART. VIII.

CONCL. Deus secundum se consideratus nullo modo à damnatis cogitabitur.

¶PROB. Quia Deus secundum se nullo modo cogitari potest sine delectatione.

¶NOT. Supple tu, ex art. 7 quòd damnati capaces delectationis non sunt. Nec obstat dictum glossæ ar. 4. arg. 1. sed contra, additum ad propositum damnatorũ, quòd solatium est miseris socios habere pœnarum: quoniam illud solatium non est uerum, sed phantasticum, ut supra dictum est q. 97. ar. 5. ad 4[m]. Vide sancti Tho. quodlibet. 3. ar. 24.

¶CONCL. 2[a]. De Deo secundum, quòd in quibusdam effectibus suis repræsentatur, damnati cogitabunt.

¶PROB. Quia talis cõsideratio de Deo pôt inducere tristitiã.

¶NOT. Talis cõsideratio qua s. Deus cõsideratur in effectibus uniuersaliter sumptis, pôt & tristitiã & delectationẽ inducere, in quibusdã uerò tñ effectibus cõsideratus pôt solũ delectationẽ inducere, in quibusdã uerò solũ tristitiã. Exemplũ primi: ut si consideretur Deus secundum quòd creauit nos, & sedm quòd redemit, & huiusmodi; itẽ secundũ quòd castigat nos uel aliquem nostrum, puta filiũ, & huiusmodi; secundũ quòd infernũ parauit tàm terribilẽ, & horrendissimum, & alia huiusmodi. Exẽplũ secũdi: ut si consideretur Deus secundũ quòd tñ beneficia nobis grata &, secundũ naturalẽ nostrã satisfactionem contulit. Exẽplũ tertij: ut si consideretur inquantũ est uindex nostrarũ iniquitatũ, uel ut prohibens illa ad quæ uolũtas nostra inclinatur. Oĩa ista cognoscuntur causare illos effectus tres prædictos: si rectè applicentur. Probanõ aũt tñ. de isto ternõ modo solũ loquitur: ut & magis patebit, inspicienti ad 1[m]. Vide dc ar. 9. & q. 87. ar. 1. & 2. ibi ex & elucid.

concl. m

¶Examen. Ly quasi accidentale. Hoodie tur, nõ quòd sit ita, secundũ se Deo non cõueniat (hoc.n falsum esse ostẽsum est 1. par. q. 21. art. 1. & 2.) sed pro tanto solũ pro quanto Dei iustitia non punit hominẽ nisi præsupposito peccato. Et hoc est, quòd intelligit textus: ita ut dicamus, quòd punire est quasi Deo accidentale inquantum semper punit præsupposito aliquo accidente. s. peccato facto uel uitando in eo, q punienduscẽ, aut pro quo alius. ex 1. 2. q. 87. art. 7.

concl. p

1[m] maior.

Nõ pôt haberi odio actu, nisi id de quo cogitatur &c. secundum quòd odiri potest, nõ secundũ quòd odiri nõ potest. s. Tunc nihil &c. ut patet hic, & ex conclusione 2[a].

¶NOT. Si cogitetur aliquid secundũ ea, quæ uoluntati cogitantis repugnant: tunc dicitur cogitari, secundũ quòd odiri pôt. Si uerò consideretur secundũ illa, quæ uoluntati cogitantis nõ repugnant, tunc dr cogitari, secundũ quòd odiri non pôt. Hæc dicta sunt pro declaratione terminorum responsi formatis. Quòd si applicare uolueris ad damnatos, nõ discedas à textu responsali.

¶Examen. Ly prohibitionis. Scilicet eius, quod nellent facere: Et hinc patere pôt id quod supra dictũ fuit, quòd uidelicet Cain uellet de facto occidere Abel & nunc, si posset: & sic de alijs damnatis proportionaliter. Quia igitur Deus prohibet, ne hoc possint exercere in facto, quod in mala uolũtate cõmittunt, & ipsi damnati taliter Deum prohibitorem cogitant: ideò ipsum odio habent. De ista prohibitione, & alijs signis circa diuinam uoluntatem positis, vide 1. par. q. 19. ar. 12.

2[m] de minori. Contra Deum. &c. i. contra præceptũ Dei. S. Tunc nihil &c. ut p3 ex ad 1[m].

¶NOT. De conscientiæ remorsu sub nomine uermis uide q. 97. ar. 2. & sub nomine synderesis. 1. par. q. 79. ar. 12. & 13. De præcepto aũt & alijs signis diuinæ uolũtatis, uide. 1. par. q. 19. ar. 12.

¶*Corollarium.* Ergo ex hoc, quòd in damnans adhuc remorsus conscientiæ perseuerat, patet quòd bonum nunquam destruitur totum à quantuncunque malo. 1. 2. q. 85. ar. 1. maximè ad 3[m].)

APPENDIX.

EX articulo habes Primò: quomodo per rationem ostendas meritò insinuatum à &c. ut ar. 5. appen. quòd damnati aliquando cogitant de Deo. Non.n. odio possunt habere Deũ, nisi cogitent de illo, ut patet. Vnde & illæ, & quæcunque authoritates testantur damnatus odio habere Deum; eædem per hoc ostenunt intentum præsens. 1 Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secũdo habes. quo p rõnẽ prædicta scripturarũ, pro quãto damnatos cogitare quòq; de Deo insinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 3

QVÆST. XCVIII. ART. IX.

418 CONCL. 1ª. Damnati ante diem iudicij uident bonos in gloria: non hoc modo quòd gloriam eorum qualis sit cognoscant sed solum cognoscunt eos esse in gloria quadam inæstimabili.

¶NOT. Similes illis, qui stantes à longe uidēt alios in magna letitia conuersari, lætari, & epulari, ex qua uisione sibi ipsis appetitus taliū delitiarum innascitur, ex quo ualde torquentur, nec tamen unquàm ad illas, uel in minimo attingere possunt. Vnde ex tali uisione nihil aliud reportant, nisi tormentum maius, tùm ex parte lætitiæ ex uisu illo contectu ratæ, tùm ex parte personatum sibi odiosatum in tanta letitia cōuersant om, tùm ex parte carentiæ propriæ, qua talibus bonis omnino spoliati sunt, tùm ex parte pœnatum suarum magis inde apprehensarum in magnitudine, quandoquidem opposita iuxta se posita magis elucescunt.

Quatuor causis dānati ex uisione beatorū cruciantur.

* Lib. 12. Mor. c. 13. in princ.

¶PROB. 1. Quia præsupponitur clara ex præmissis. 2. Quia (ly sed solum &c.) patet ex terminis.

¶NOT. Patet quidē ex terminis hæc ultima pars quoniā si uident eos in gloria, & nō illo modo ut cognoscant qualis sit in speciali sequitur, quòd uideāt hoc modo, ut cognoscant eam in communi quatenus refertur non quidem ad seipsos (alioquin uiderentur aliqualiter consolari: quod non est dicendum,) sed ad ipsos beatos: & hoc est cognoscere eos esse in gloria quadam. Rursus. Q̄ dictum est in probatione primæ partis, quod præsupponitur clara ex præmissis, non intelligitur p̄ illa particula, quæ dicit, quòd uident bonos in gloria: sed pro illa quæ dicit, q̄ nō hoc modo uidēt, quòd gloriam eorum qualis sit cognoscant. Patet autem ex præmissis ar. 7. corp. concl. 1ª, ut consideranti facilitet occurret. Quamuis & quodammodo, indirectè quasi, ex articulo eodem illudem declarari possit tota Ista prima pars conclusionis eo q̄

concl. m

concl. p

F In ultimo illius conclusionis dicitur ly nec aliquid, quod ad tristitiam possit partinere, deerit.

¶CONCL. 2ª. post diem iudicij damnati omnino priuabuntur uisione illa beatorum, explicata in conclusione. 1ª.

¶PROB. Quia post iudicium augebitur eorum tormentum (sicut & gloria beatorum. q. 93. ar. 1) & non uidere beatos in gloria, eo modo, quo prius uidebant, erit eis maius tormentū (ut declaratur in tex.)

¶NOT. De hac materia uide quodlibet 8. ar. 16.

1m illatio cō clusionis. Ergo &c.

℟. negatur illatio. S. Non enim est simile de uisione utrorumque adductorum in argumēto. Nam ea, quæ in hac uita agūtur non ita affligent &c. ut in tex.

2m maior.

Illud quod conceditur sanctis in hac uita pro magno munere, nunquam conceditur damnatis. ℟. eo modo, quo conceditur sanctis S. Tūc nihil &c. ut patet hic, et in corp.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendat, merito insinuatum à Luc. 16. q̄ damnati gloriā beatorum uident: & sic. Diues sepultus est in inferno. eleuans autē oculos uidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius. Hæc ibi. Nota ly à longe. Per hoc enim declaratur sub alijs uerbis id, quod dicit conclusio 1ª. per ly non hoc modo, q̄ gloriam eorum qualis sit, cognoscant. Vide ibi not. immediate sequentem. Nota ly in sinu Abrahæ Lazarum, quòd sit uidere beatū in gloria nunc post passionem Christi ut declaratur. q. 9. art. 4. Item ab Isaia 66 Videant, & confundantur zelantes populi. Iudæi plení. Hæc ibi. Idest populi quales sunt damnati. Per ly uideant, & confundantur, denotatur multiplex tormentum ex uisione illa ab eis reportatum. Loquitus enim formaliter Isaias eo modo. quo & solent scripturæ. Vt sub exemplo dicatur: Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Mar. 16 idest, ex eo quòd crediderit.

Vtil. p S. Eccl. &c.

ARTICVLVS IX.

Vtrum damnati gloriam beatorum videant.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videant. G Magis enim distat ab eis gloria beatorum quàm ea, quæ in hoc mundo aguntur: sed ipsi non uident quæ circa nos aguntur: unde dicit Gregor. 12. *Moral. super illud Iob. siue fuerint nobiles filij eius &c. Sicut hi, qui adhuc uiuunt, mortuorum animæ, quo loco habeantur ignorant, ita mortui, qui corporaliter uixerunt uita in carne positorum, qualiter circa eos disponatur, ignorant. h ergo multominus possunt uidere gloriam bonorum.

2 Præterea, Illud, quod b cōceditur sanctis in hac uita pro magno munere, nunquam conceditur damnatis: sed Paulo pro magno munere est cōcessum uidere uitam illā, qua sancti æternaliter cum Deo uiuunt, ut dicitur 1. Corinth. 12. in Glo. ergo damnati sanctorum gloriam nō uidebunt.

I SED CONTRA est quod dicitur Luc. 16. quòd diues in tormentis positus, uidit Abraham, & Lazarum in sinu eius.

RESPONDEO Dicendum, quòd m damnati ante diem iudicij uident bonos in gloria non hoc modo, quòd gloriam eorum qualis sit cognoscant: sed solum cognoscūt eos esse in gloria quadam inæstimabili: n & ex hoc turbabuntur, K tum propter inuidiam dolentes de fœlicitate eorum, tum propter hoc, q̄ ipsi talem gloriam amiserunt. unde dicitur Sap. 5. de impijs. Videntes turbabuntur timore horribili. Sed p post diem iudicij omnino beatorum uisione priuabūtur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur: sed augebitur, quia memoriā habebunt gloriæ beatorum, quam in iudicio uidebūt, uel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentum: sed ulterius affligentur in hoc, quòd uidebunt se indignos reputari etiam uidere gloriam, quam sancti merentur habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea, quæ in hac uita aguntur, non ita affligent damnatos in inferno si uiderentur; sicut sanctorum gloria inspecta. H Vnde non ita ostenduntur damnatis ea, quæ hic aguntur sicut sanctorum gloria, quamuis etiā eorum, quæ hic aguntur ostenduntur eis ea, ex quibus tristitiā habere possunt.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd Paulus inspexit uitam illam, in qua sancti cum Deo uiuunt, eam experiendo, & in futurum perfectius sperādo; quod non est de damnatis. Et ideo nō est simile.

QVAESTIO XCIX.

De misericordia & iustitia Dei respectu damnatorum.

DEINDE considerandum est de iustitia, & misericordia respectu damnatorum.

CIRCA quod queruntur quinque.

Primò, Vtrum ex diuina iustitia inferatur peccatoribus pœna æterna.

Secundò, Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna tā hominum, quàm dæmonum terminetur.

Tertiò, Vtrum saltem pœna hominum terminetur.

rit,& baptizatus fo(r)et stando formaliter in hoc nil aliud addẽdo (puta quòd nno conformauerit mores credulitati,& uotis in bausma factis) merebitur saluari,& saluabitur.

2 ¶Secũdò habes: qũo per rationẽ prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuãt,& intelligas, & tenearis.

3 ¶Tertiò uides: quo modo ex his uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

Tho.4.d.46.q.1.ar.3.c. firmiter.§.tin. de sum. trin.& fi. de cath.

QVÆST. XCIX.

ART. I.

419 CONCL.1ª. Quantitas pœnæ secundum intensionẽ acerbitatis respondet quantitati culpæ.

¶PROB. Quia secũdum quod quis grauius peccauit, grauius punietur (ex Apocal.18.)

¶CONCL.2ª. Quantitas pœnæ secundũ durationem temporis non respõdes durationi culpæ.

PROB. Quia patet ex August.uo, & ex legibus humanis (ut in tex.)

*Li.2.c.3. ante me. to.5.

¶CONCL.3ª. Quãtitas pœnæ secũdum durationem temporis, respicit dispositionem peccantis; seu quod idem est) respõdet dispositioni peccantis.

¶PROB. Quia si nõ respondet durationi peccati; cõsequẽs est, quòd respondeat dispositioni peccantis.

¶CONCL. 4ª. Pro peccato mortali, qd est contrarium charitati, aliquis est in æternum à societate sanctorum exclusus, & æternæ pœnæ adijcitur.

¶NOT. De hac conclusionis tractatione, uide 1. 2. q. 87.ar.3.

*Li.2. cõ. 18.to.2.

¶Examen. Ly qđ est contrarium charitati. Hoc dicitur, nõ ad ostendendum, quod aliquod peccatum mortale non sit contrariũ charitati (hoc enim falsum est) neque ad superfluitatem committendã,

Peccatum mortale quid sit.

Quartò, utrum saltem pœna Christianorum.

Quintò, Vtrum illorum, qui opera misericordiæ fecerunt.

ARTICVLVS I.

Vtrum ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatori.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex diuina iustitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. ᵇPœna enim non debet excedere culpam. Deutero.25. secundum mensuram delicti erit, & plagarũ modus: sed ᵇ culpa est temporalis, ergo pœna non debet esse æterna.

2 Præterea, Duorum peccatorum mortalium unum est altero maius: ergo unum debet maiori quàm alterum pœna puniri: sed nulla pœna est maior q̃ æterna, cum sit infinita: ergo nõ cuilibet peccato mortali debetur pœna æterna, & si uni non debetur, nulli debetur, cum eorum distantia non sit infinita.

3 Præterea, A iudice non infertur pœna nisi ad correctionem, unde secundo Ethy.*dicitur, quòd pœnæ sunt quædam medicinæ, sed quòd impij in æternum puniantur, hoc non est ad correctionem eorum, ᵇnec aliquorum aliorum, cum tunc non sint aliqui futuri, qui per hoc corrigi possint, ergo secundum diuinam iustitiam non infertur æterna.

4 Præterea, Omne, quod nõ est per se uolitum nullus uult nisi propter aliquam utilitatem: sed pœnæ à Deo non sunt propter se uolitæ: non enim delectatur in pœnis, cum ergo nullaᵇ utilitas accidere possit ex perpetua ratione pœnæ, uidetur quod talem pœnam pro peccato inferre non debeat.

5 Præterea, Nihil, quod est per accidens est perpetuum, ut dicitur in 1. Cœ.& mun.*sedᵇ pœna est eorum, quæ sunt per accidens, cum sit contrà naturam: ergo non potest esse perpetua.

6 Præterea, Iustitia Dei hoc requirere uidetur ᵇ ut peccatores ad nihilum redigantur, quia propter ingratitudinem uidetur quis beneficia amittere: inter cætera autem Dei beneficia est ipsum esse: unde uidetur iustũ ut peccator, qui ingratus Deo extitit, ipsum esse amittat: sed si in nihilum redigantur, eorum pœna non potest esse perpetua. ergo non uidetur esse consonum diuinæ iustitiæ ut peccatores perpetuo puniantur.

SED CONTRA, est quod dicitur Matth.25. Ibunt hi, scilicet peccatores in supplicium æternum.

2 Præterea, sicut se habet præmium ad meritũ, ita pœna ad culpam: sed secundum diuinam iustitiam merito temporali debetur præmium æternũ. Ioan.6. Omnis qui uidet filium & credit in eum habet uitam æternam. ergo, & culpæ temporali secũdum diuinam iustitiam debetur pœna æterna.

Præterea, Secundum Philosophum in 5.Ethic.* pœna taxatur secundum dignitatem eius, in quem peccatur: unde maiori pœna punitur, qui percutit alapa principem, quàm alium quemcũque: sed quicunque peccat mortaliter, peccat contra Deum cuius præcepta transgreditur, & cuius honorem alij impartitur, dum in alio finem constituit: maiestas autem Dei est infinita. ergo quicunque peccat mortaliter dignus est infinita pœna, & ita uidetur quòd iuste pro peccato mortali quis perpetuo puniatur.

*Li.5.c.5. to.5.

RESPONDEO, Dicendum, quòd cum pœna duplicem habeat quantitatem, scilicet secundum intensionem acerbitatis, & aliam secundum durationem temporis; ᵐ quantitas pœnæ respõdet quãtitati culpæ, secundum intensionem acerbitatis,ⁿ ut secundum quod grauius peccauit, secundũ hoc grauior pœna ei infligatur. Vnde Apoca.18. quantum se glorificauit, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum, & luctum, ᵖ non autem respondet duratio pœnæ durationi culpæ, ᵠ ut dicit August. 21 de Ciui. Dei. * Non enim adulterium, quod in momento temporis perpetratur, momentanea pœna punitur etiam secundum leges humanas: ᵖ sed duratio pœnæ respicit dispositionem peccantis. ᵠ quandoque enim ille, qui peccat in aliqua Ciuitate ex ipso peccato efficitur dignus ut totaliter à Ciuitatis consortio repellatur, uel per exiliũ perpetuum, uel etiam per mortem: quandoque uero non redditur dignus ut totaliter à societate ciuiũ excludatur, & ideo ut possit esse cõueniens membrum Ciuitatis, pœna ei prolongatur, uel breuiatur secundũ quòd expedit eius curationi ut in Ciuitate conuenienter, & pacifice uiuere possit. Ita etiam secundum diuinam iustitiã aliquis ex peccato redditur dignus pœnitus à Ciuitatis consortio separari, quod fit per omne peccatum quo contra charitatem peccat, quæ est uinculum Ciuitatem prædictam unieus: & ideoˢ pro peccato mortali, quod est contrarium charitati, aliquis est in æternum à societate

concl. m

concl. p

*Li. 21. c. 11. to. 5.

concl. 2ª. pars.

concl. s

sed ad ostendendũ essentiam, seu diffinitionẽ peccati mortalis. Quasi dixerit. Peccatũ mortale est illud, quod contrariatur charitati. Charitas autem est uita animæ, inquantum per charitatem Deo, qui est uera uita, cõiungimur Consequẽter ergo quasi apertius dixit. Peccatum mortale est illud, qđ aufert

aufert uitam animæ. Et ſic ethimolog a concordat: quandoquidem mortale interpretatur dans mortem. & hanc utique dat auferendo uitam.

¶Ly à ſocietate ſanctorum &c. & æternæ pœnæ &c. Quaſi dicat: peccatum mortale habet pœnam & damnari per ly à ſocietate ſanctorum &c.

F ſupplicium præſentis mortis, hoc eſt auferre homines de ciuitate illa immortali per ſupplicium futuræ mortis (ex Auguſtino:) 2. Quia peccantes peccato mortali peccauerunt contra bonum æternū (ex Auguſtino:) 3. Quia tales peccauerunt in ſuo æterno (ex Gregorio:) 4. Quia tales peccauerunt contra infinitū (ut in tex.) 5. Quia taliū culpa ſine hue manet in eis.

ſ cietate ſanctorum excluſus, & æternæ pęnę adijcitur. Quia ut Aug. dicit in lib. prædicto,* quod eſt de Ciuitate illa mortali homines ſupplicio primę mortis, hoc eſt de ciuitate illa immortali homines ſupplicio ſecundæ mortis, auferre. Quod autem pœna, quam Ciuitas mūdana infligit perpetua nō reputatur, hoc eſt per accidens, uel inquantum perpetuo homo nō manet, uel inquantum etiam ipſa Ciuitas deficit. Vnde ſi homo in perpetuum uiueret pęna exilij, uel ſeruitutis, quæ per legem humanam infertur in eo perpetuò maneret. Qui uerò hoc modo peccant, ut inde non reddantur digni totaliter ſeparari à ſanctæ Ciuitatis cōſortio, ſicut peccantium uenialiter, tanto eorū pęna erit breuior, uel diuturnior, quanto magis, uel minus purgabiles erunt ſecundū quòd eis peccata plus, uel minus inhæſerunt, quod in pęnis huius mundi, & purgatorij ſecundum diuinam iuſtitiam ſeruatur. Inueniūtur etiam, & aliæ rationes à ſanctis aſſignatæ, quare iuſte pro peccato temporali aliqui pęna perpetua puniantur. Vna eſt, quia peccauerunt contra bonū æternum dum contempſerunt æternam uitam, & hoc eſt etiam quod Auguſt. in prædicto* lib. dicit. Factus eſt malo dignus æterno, quia hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet æternū. Alia ratio eſt, quia homo in ſuo æterno peccauit. Vnde Gregor.* dicit in 4. Dialog. Ad magnam iuſtitiam iudicantis pertinet, ut nunquam careant ſupplicio, qui nunquam uoluerunt carere peccato. Et ſi objiciatur, quòd quidam peccantes mortaliter proponūt uitam ſuam in melius cōmutare, & ita ſecundum hoc nō eſſent digni æterno ſupplicio, ut uidetur. Dicendum ſecundum quoſdā ꝙ Grego. loquitur de uoluntate, quæ manifeſtatur per opus, qui enim in peccatū mortale labitur propria uoluntate, ſe ponit in ſtatum à quo erui nō poteſt niſi diuinitus. Vnde ex G hoc ipſo, quòd uult peccare, cōſequenter uult in peccato manere perpetuo. Homo enim eſt ſpiritus uadens in peccatum, & nō rediens per ſeipſum. Sicut ſi aliquis ſe in foueam proijceret, unde exire non poſſet niſi adiutus, poſſet dici ꝙ in æternum ibi manere uoluit: quantumcunque aliud cogitaret. Vel poteſt dici, & melius ꝙ ex hoc ipſo ꝙ mortaliter peccat finē ſuū in creatura conſtituit, & quia ad finem ui H tæ tota uita ordinatur, ideo ex hoc ipſo totā uitā ſuam ordinat ad illud peccatū, & uellet perpetuo in peccato manere, ſi hoc ſibi eſſet impune. Et hoc eſt, qđ Greg.* in 29. lib. Moral. ſuper illud Iob. 40. Eſtimabunt abyſſum quaſi ſeneſcentem iniqui a ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine uixerunt. Voluiſſent quippe ſine fine uiuere, ut ſine fi I ne potuiſſent in ſuis iniquitatibus permanere, nam magis appetunt peccare quam uiuere. Poteſt, & alia ratio aſſignari, quare pęna peccati mortalis ſit æterna, quia per eam cōtra Deū qui eſt infinitus peccatur. Vnde cum non poſſet eſſe infinita pęna per intenſionem, quia creatura non eſt capax alicuius qualitatis infinitæ, requiritur ꝙ ſic ſaltem duratione infinita. Eſt enim K quarta ratio ad hoc idem, quia culpa manet, cum culpa nō poſſit remitti ſine gratia, quam homo non poteſt poſt mortem acquirere, nec debet pęna ceſſare quamdiu culpa manet.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd pęna non debet æqua-

tate ſanctorum &c. & ſenſus per ly æternæ pœnæ &c. Et per hoc monſtrat textus ab effectu, ꝙ in peccato mortali ſunt duo, ſcilicet auerſio à Deo, & conuerſio ad creaturam. Rōne ſiquidē primi, i. auerſionis, infligitur pœna damni, quæ eſt excluſio à ſocietate ſanctorū, per ly ſocietate ſanctorū, intelligēdo principaliter uiſionem ſancti ſanctorū, i. Dei; rōne autē ſecūdi, i. cōuerſionis datur pęna damni. ſ. æternæ pœnæ &c. Et nota pro intentione ſocietatis textus, ꝙ pœnas has in præſenti uita etiam peccatoribus Deus iuſtiſſimè infligit; per modum tamen inchoationis cuiuſdam conſummandi huius duplicis ſupplicij in alia uita. Et pœnam quidem damni dū per peccatum priuatur homo, & intantum quāque ut nix Deū amplius cognoſcat, & nō ſicut Deum glorificet, ut guſtate cœleſtia non tantum amplius neſciat, ſed etiam hoc ipſum, quod ſibi prius recte bonum magnum uidebatur, nunc quaſi dedignetur, ac tanquam uanum temporis amiſſionem, ſtultitiamue reputet: ſecundum quòd talem eius pęnam depinxit olim Apoſtolus 1. Cor. 2. animalis homo nō percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, qa ſpiritualiter examinatur. Pęnam autem ſenſus etiam nunc dat peccatori Deus multiplicem; dum à remorſu conſcientiæ continuè affligitur, dum aduerſa plura et armis par ē tur defenſiuis exutus immittit, ita ut Pſal. 31. Impleatur dicēs, multa flagella peccatoris Textus ergo præſens de pęnis iſtis dupliciter, iuxta pportionē, intelligendus eſt.

*Li. 21. de ciui. c. 11. à med. ro. ſ.

*Li. 21. de ciui. c. 12. circa initiū, to. 5.

* Lib. 14. moral. c. 32. et li. 4. Dialog. c. 44.

¶NOT. Circa primā rōnem aduerte, ꝙ per mortē humanā inflictā à legibus, homo perpetuò priuatur præſenti uita, & conſequenter pęna illa mundana eſt perpetua. Sed nō reputatur tale quid, ꝑpter accidēs in textu narratū à ly quod autē pęna, quam ciuitas &c. uſque incluſiuè ad ly in eo perpetuò maneret. Vbi text. ipſe reſpondet tacitæ huic obiectioni.

Circa tertiam rōnē, quæ eſt de peccare in ſuo æterno, aduerte ꝙ text. à ly & ſi objiciatur &c. uſque excluſiuè ad ly pōt & alia rō aſſignari, quare pęna peccati mortalis ſit æterna, reſpondet obiectioni quæ fieri ſolet à quibuſdam quærētibus excuſationes in peccatis. Et reſpōdet quidem dupliciter, pr.ma loquitur de opere, ſecūda de uolūtate; & in utraque cōcludit, ꝙ obijcies decipitur, primò ex opere exteriori, ſecundo ex quodam latēti ſub uolūtate æternitate. De alijs rationibus uide in tex.

* Lib. 34. c. 11. in ſi. et 4. Dial. c. 44.

¶Corollarium. Ex dictis ergo maximè in 4[a], & circa 4[am] cōcluſionē habitis cōcluditur, ꝙ Deus iuſtiſſimè peccatores etiam ꝓ uno peccato mortali tantū, punit pęna æterna. Ergo Deus iuſtiſſimè hominē exiſtentem in peccato mortali, atiē to demerito peccati mortalis pōt et mortē corporalem inferre, et ſic damnare eū in perpetuum. Ergo toties Deus per ſuā infinitam miſericordiam peccatorē aliquē, ēt uno tantum peccato mortali, ab inferno al iuſte debito (attenta ſcilicet grauitate peccati) eripuit quoties illum mox, poſtꝗ ſemel peccauit mortaliter, non permiſit mori corporaliter. De quo beneficio maximo quantas teneatur quiſque reddere gratias Deo: ipſi ſinguli ſingillatim ſecum dijudicent.

Deus quotidie ab inferno preſeruat peccatores multos quo.

¶PROB. 1. Quia ſecundū leges humanas iuſtas aliquis quiſqꝫ mortē moretur, per quā tūm à ſocietate ciuiū excludit perpetuò, tūm æternæ priuationi præſentis uitæ adijcitur (ut patet intelligēti,) & qđ eſt auferre homines de iſta ciuitate mortali p

1[m] maior. Pœna non debet excedere culpam. ſ. ℞. ſecundum exceſſum acerbitatis ſnon, ſec undum

cundum quantitatem durationis. §. patet hic, & in corp. Tunc A nihil &c. ut ex conclusionibus habes.

¶*Corollarium.* Ergo illud Deuteron. intelligitur de mensura acerbitatis pœnę tantum; ut de Apocal. 18. dicitur in corp. circa primam conclus.

Item de minori. Culpę. 2. ℞. considerata in actu: non in uoluntate. §. Tunc nihil contra, et patet in corp. de uoluntate peccantiem mortaliter. Et est 3ª. ratio ibi. Vide secundum responsum text. ly uel dicendum sicut Gregorius &c.

Rñsio 2ª.

*Locis in corp. art. citatis.

¶Examen. Ly actu. Scilicet exteriori. Nã diuiditur in tex. contra uoluntatem.

¶Ly uoluntate. Scilicet actu uoluntatis. Non.n. sumitur hic pro potẽtia illa, quæ dicitur uoluntas. Actus autem uoluntatis potest considerari dupliciter. Primo secundum mensuram durationis, & sic nõ sumitur hic, quia cõcipiens & deliberans facere puta homicidium, multotiens ex hoc actu mox ad aliũ actum uoluntatis se transfert. Vnde nec perpetuò durat in illo actu: nec etiam quandoque quandoque per spatiũ horæ dimidiæ.

¶Secundò uoluntatis actus considera tur iuxta id, qd tunc deliberauit: & sic accipitur hic. Quando enim peccator actu breuissimo uoluntatis deliberat adhęrere creaturæ tãquam fini ultimo, quod est peccare mortaliter; tunc constituit sibi, quantum in se est, aliquod æternum, qm uinus huius uoluntatis nõ potest esse nisi æternus, (ut patet ex appetitu eiusdẽ transeunte de hoc ad illud appetendum secundum Ioan. 14. Qui biberit ex hac aqua sitiet iterum: & consequenter uoluntas illa dicitur æterna, i. actus ille uoluntatis uocatur æternus, & est, secundũ illam considerationem.

*Li. 4. Dialo. ca. 44. circa me.

ri culpæ secundum quantitatẽ durationis, ut uidetur etiam per leges humanas accidere. Vel dicendum, sicut Gregor.* soluit, quòd quamuis culpa sit actu tẽporalis, uoluntate tamen est æterna.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ quantitati peccati respondet quantitas pœnæ secundum intẽsionem, & ideo peccatorũ mortalium inæqualium erunt pœnæ inæquales intensione, æquales autem duratione.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ pœnæ, quæ infliguntur his, qui a ciuitatis societate non pœnitus eijciuntur, sunt ad correctionem eorum ordinatæ: sed illæ pœnæ, per quas aliqui totaliter à Ciuitatis societate exterminantur non sunt ad correctionẽ eorũ, possunt tamen esse ad correctionem, & tranquillitatem aliorum, qui in Ciuitate remanent, & ita dãnatio æterna impiorum est ad correctionẽ eorum, qui nunc sunt in ecclesia. Non enim pœnæ sunt ad correctionem solum quando infliguntur: sed etiam quando determinantur.

AD 4m dicendum, quòd impiorum pœnæ in perpetuum duraturæ non erunt omnino inutiles. Sunt enim utiles ad duo. primo ad hoc, quòd in eis diuina iustitia conseruatur quæ est a Deo accepta propter seipsum: unde Gregor.* 4. Dial. omnipotens Deus, quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur, quia autem iustus est, ab iniquorum ultione in perpetuum non sedatur. secundo ad hoc sunt utiles, ut de his electi gaudeant dũ in his Dei iustitiam contemplantur, & dum se euasisse cognoscunt, unde Psal. 57. Lætabitur iustus cum uiderit uindictam, &c. & Esa. 66. Erunt, scilicet impij, usque ad satietatem uisionis, scilicet sanctis, ut Glo. dicit. Et hoc est quod Greg. dicit 4. Dial. Iniqui B omnes æterno supplicio deputati sua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt, scilicet ut iusti omnes, & in Deo uideant gaudia, quæ perceperunt, & in illis percipiãt supplicia, quæ euaserunt; quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternum mala puniri conspiciunt, quæ C eius adiutorio uicerunt.

AD QVINTVM dicendum, quòd quamuis pœna per accidens respondeat animę; attamen per se respondet animæ culpa infectę; & quia culpa in perpetuum in ea manebit, ideo & pœna perpetua erit.

AD 6m dicendum, quòd pœna respondet culpę (propriè lo D quendo) secundum inordinationem, quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem ipsius, in quem peccatur, quia sic cuilibet peccato responderet pœna infinita intensione. Quamuis ergo ex hoc, ꝙ aliquis peccat contra Deũ, qui est actor essendi, mereatur ipsum esse amittere; considerata tamen ipsius actus inordinatione, non debetur ei amissio esse, quia esse prẹsupponit E ad meritum, & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur, uel corrumpitur, & ideo nõ põt esse debita pœna alicuius culpæ priuatio ipsius esse.

2m de conclusione 1ª. Maiori ℞. intensione pœnæ: non, duratione. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus duabus primis.

3m de minori. Nec aliquorum aliorum. ℞. negatur hoc. q. Nam est ad correctionem existentium in ecclesia. Ad rationem adductam in contrarium satisfit p illud, quod dr in responsione ad 4m. Vide ergo ibi.

¶*Corollarium.* Ergo pœna perpetua aliquorum erit ad correctionem non uiuentium in hoc mundo (ut arguitur) sed uiuentium in aliquo, beatorum. Non enim correctio hic sumitur neque semper pro corrigi de malo in bonum (in quo sensu accipiebat arguens:) sed etiam pro utilitate quadam. Nam & tũ. scunt de malo in bonum per flagella, dicuntur flagella fuisse ad correctionem, eò q. sibi fuerunt utilia. Vnde utilitas est quid uniuersalius quàm correctio propriè sumpta, & potest dici correctio largo modo. i. magis uniuersaliter quàm illa, quæ dicit transitum de uitio ad uirtutem. Cedũt ergo huiusmodi ad correctionem beatorum, eo modo tamẽ solũm, quo illis conuenire potest correctio. Ergo solũm ad utilitatem: & in hoc tantum sensu responsio sumpsit ly ad correctionem, quando applicauit hanc ad beatos.

Correctio sumitur dupliciter.

*Glo. in c. ibi. *lib. 4. Dialog. c. 44. in med.

4m de conclusione. Nulla utilitas accidere possit ex perpetua ratione pœnę. ℞. præsupposità hoc est falsum. §. & quidẽ propter duos primò, quia in ipsa perpetuitate pœnarũ diuina iustitia conseruatur, quæ est Deo accepta propter seipsam. Vnde Gregorius &c. ut in tex.

5m de minori. Pœna. ℞. respondent animę, ut eorma est: non, respondens animæ, ut per culpã infecta est. §. Tunc nihil &c. ut patet.

6m maior. Iustitia Dei hoc requirere uidetur, ut peccatores ad nihilũ redigantur. ℞. si peccato, secundum dignitatem eius, in quẽ peccatur responderet pœna: non, si peccato, secundum inordinationem in ipso inuentam respondeat. §. Tunc nihil &c. Nam pœna respondet culpæ (propriè loquendo) secundum inordinationem &c. ut in tex.

¶Examen. Ly nec per inordinationem peccati esse tollitur uel corrumpitur. Scilicet esse naturale. Hoc dicitur ad differentiam ipsius esse moralis. Nam peccatum, puta superbiæ, non tollit ab homine intellectiuam potentiam, nec memoratiuam, nec uolitiuam, nec sensus exteriores, nec interiores, nec substantiam animæ uel corporis: licet tollat ab homine humilitatem, gratiam Dei, dona spiritus Sancti, uirtutes morales & theologicales, quamuis non substantiam fidei, quam etiam si non tollat, debilitat tamen in hoc, quòd facit eam non esse amplius meritoriam uitæ æternæ. De qua re an scilicet peccatum diminuat, uel tollat, bonum naturæ; uide fusiùs tracta 1. 2. q. 85. ar. 1. & 2.

Peccatũ an corrũpat totum bonum naturæ.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem directè: interimas hæresim Nouatiani &c. ut supra dictum est. q. 98. ar. 2. appen. Hinc n. clare patet, quòd nō tantum Deus inferēs pœnam æternā pec catori non est crudelis, sed etiam est iustissimus.

Vtil. pro S. Eccles. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per radicalem rationē ostendas: piæ istam blasphemā hæresim maximè damnari à &c. ut q. 98. ar. 2. app. cū omnibus locis ib citatis.

Tho. 4. d. 46. q. 2. ar. 3. q. 1. & seq.

3 ¶ Tertiò habes: qdō per rationem ostendas mediò insinuatum ab oppositis a 10. 6. q ex diuina iustitia inferitur pœna æterna peccatori: & sic Omnis, qui uidet filiū, & credit in eū, habet uitam æternā. Hæc ibi. Vbi merito temporali ex iustitia diuina redditur demonstrat præmium æternum: & per hoc ex opposito uult committere, q temporale demeritum ex diuina iustitia debetur pœna æterna. Quod si dicas: illud esse de misericordia, quando redditur uita æterna, respondetur: q etiam si iustitia ibi non interueniret, (q tamen falsum est) nihilominus sequeretur adhuc illud ab oppositis dictū, quoniam iustitia & misericordia in Deo, ut in Deo, sunt idem; & per consequens tanta est una, quanta est altera: quoniam utraque est diuina essentia.

* Ad Ro. 11. & Galat. 3.

* li. 2. c. 4. in med.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, & probes: & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs mirifice Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum per diuinam misericordiam pœna damnatorum terminetur tàm hominum quàm dæmonum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominū quā etiam dæmonū: Sap. 2. b Misereris omnium domine, quoniā omnia potes: sed inter omnia etiam dæmones continentur, qui sunt Dei creaturæ. b ergo & ipsorum dæmonum pœna finietur.

2 Præterea. Rom. 11. Conclusit Deus hō oīa sub peccato, ut oīum misereat, sed Deus dæmones sub peccato cōclusit. i. cōcludi permisit. ergo uidetur q ēt dæmonum aliquando misereatur.

3 Præterea, Sicut dicit Ansel. * in li. Cur Deus homo. Nō est iustū ut Deus h creaturā, quā fecit ad beatitudinem, omnino perire sinat. ergo uidetur cum quælibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinem, non esse iustū ut omnino perire permittatur.

SED CONTRA, est quod dicitur Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius. ergo æternaliter punientur.

Præterea, Sicut boni Angeli effecti sunt beati per conuersionem ad Deum, ita mali angeli effecti sunt miseri per auersionē a Deo: si ergo miseria malorū angelorum finiatur qñque, & beatitudo bonorum finē habebit, quod est inconueniens.

RESPONDEO Dicendum, quòd error Origenis fuit, ut August. * 21. de Ciui. Dei dicit, q dæmones quandoq; per Dei misericordiam liberandi sunt à pœnis. Sed m iste error est ab ecclesia reprobatus propter duo. a

G Primo, quia manifeste auctoritati sacræ scripturæ repugnat, quæ habetur Apoc. 20. Diabolus qui seducebat eos missus est in stagnū ignis, & sulphuris, ubi bestiæ, & pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorum, per quod in scriptura significari æternitas cōsueuit. Secūdo quia ex una parte nimis misericordiam extendebat, & ex alia parte nimis eam coar-

H tabat. Eiusdē enim rationis esse uidetur bonos Angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternum puniri. Vnde sicut ponebat dæmones, & animas damnatorū quandoque à pœna liberandas: ita ponebat Angelos, & animas bonorum quandoque à beatitudine in huius uitæ miserias deuoluendas.

I AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus quantum in ipso est miseretur omnibus: sed quia eius misericordia sapientiæ ordine regulatur, inde est quòd ad quosdam non sē extendit, qui se misericordiæ fecerunt indignos, sicut dæmones, & damnati, qui sunt in malitia obstinati: tamen potest dici quòd etiam in eis misericordia locū habet, inquantum citra condignū puniuntur, non quòd à pœna tota-

K liter absoluantur.

QVÆSTIO. XCIX. ART. II.

440 CONCL. 1a. Pœna damnatorum dæmonum, & hominū, nūquam per diuinā misericord. terminabitur: & contrariū dicere, est error ab ecclesia reprobatus dupliciter.

¶ Examen. Ly diuinam misericordiam. Signanter hoc dicit, quia iam conclusum est ar. 1. q per diuinam iustitiam nūquā liberandi sunt. Ex utrinsque igitur parte misericordiæ. l & iustitiæ fatendum est, q ibi sine fine torquebuntur.

¶ PROB. 1. Quia patet ex 1a. particula sequen. 2. Quia (ly & contrariū dicere &c. (& sic dicere manifestè sacræ scripturæ re-

F pugnet, & diuinam misericordiam nimis coarctat (ut de his duobus patet in tex.

¶ NOT. Pro intelligentia primæ probationis sciēdum; quòd quādocunque ecclesia reprobat aliquid, illud ab omnibus catholicis pro reprobato teneri debet, secundum tamen q ab ipsa reprobatum est. Si enim reprobetur, ut minus probabile, tenēdum est pro minus probabili, si pro falso falsum; si pro scandaloso, scandalosum, si pro errore in fide, error in fide. i. hæresis. Et ideirco inter dixit probatio illa, q prima pars conclusionis patebat ex probatione particulæ sequentis. Quia si dixisset. Sicut dicere contrarium, pro errore in fide. i. pro heresi, reprobat dupliciter ab Ecclesia: ita propter duo dicēdum est, q à diuina misericordia non liberabuntur e pœnis. Circa ultimā de coarctatione nimia diuinæ misericordiæ, nota uniuersaliter q error unus aliū peperit & qdē deteriorē, partē, solet; nā si error ille prior de emendatione debita etiō promideatur. Vides .n. hic: q hæresis illa prior peperit istam ultimam, de qua in textu circa finē: quæ sanè peior est, quàm prior sua mala genitrix (ut considerāti facilè patet)

* Li. 21. de ciui. c. 17. & 23. & 1.

concl. m

1m ex Sapiē.

Misereris omniū. i. quātum in te est: non quantū ex illorum defectu. §. Tunc nihil contra, ut patet in tex. usque inclusiuè ad ly in malitia obstinati.

¶ Examen. Ly quia eius misericordia sapientiæ ordine regulatur. Scilicet non à misericordia realiter diuiso. Nam sapientia summa, quæ hic dicitur ordo sapientiæ, est eadem res cū summa misericordia: tum in Deo quicquid est, unum sit, scilicet sua essentia. Voluit autem dicere textus iste, q misericordia ipsa ordine sapiētiæ regulatur, non quandoque sic, & quandoque non; sed semper atque indesinenter, & impossibile est, quòd aliter fiat. Alioquin Deus negaret semetipsum (quod est impossibile secundum Apostolum) cum misericordia & sapientia sit ipsemet. Consequenter patet quòd per illud dictum textus non debet intelligi, quòd sapientia sit quid maius tanquam regulans & misericordia sit quid minus tanquàm regulata: sed quòd misericordia nunquam sit sine sapientia. Et re uera sic est, quoniam misericordia ipsa est regula sapientiæ essentialiter. Licet sic dicant Theologi, ut secundum nostrum modum intelligendi loquantur. Simile est (ut melius capias) quando dicitur quòd Deus mensuratur æternitate: cum tamen Deus ipse ab æternitate realiter non differat; sed reuera sit sua æternitas.

Rūsio 1a

AD SECVNDVM dicendum, quòd ibi intelligenda est distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, ut intelligatur auctoritas de hominibus secundum statum viæ,* quā scilicet, & iudæorum, & gentilium misertus est: sed non omnium gentilium, uel omnium iudæorum.

AD TERTIVM dicēdum, quòd Ans. intelligit non esse iustum, quantum ad decentiam diuinæ bonitatis, & loquitur de creatura secundum genus suum. Non enim est conueniens diuinæ bonitati, ut totum vnum genus creaturæ deficiat à fine, propter quod est factum: unde nec omnes Angelos damnari conueniat: sed nihil prohibet quin aliqui, uel ex hominibus, uel ex Angelis in æternum pereant, quia diuinæ uoluntatis intentio C impletur in alijs, qui saluantur.

ARTICVLVS III.

Vtrum diuina misericordia patiatur saltem homines in æternum puniri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuina misericordia non patiatur saltem homines in æternum puniri. Gen. 6. Non permanebit spiritus meus in h homine in æternum, quia caro est, & accipitur ibi spiritus pro indignatione, vt patet per Glo.* ibidem, cum ergo indignatio Dei non sit aliud quam eius pœna, non punitur æternaliter.

2 Præterea, Charitas sanctorum, in præsenti hoc facit, vt h pro inimicis exorent: sed tunc habebunt * perfectiorem charitatem, ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis: E sed orationes eorum esse cassæ non poterunt, cum sint maximè Deo acceptæ, ergo in precibus sanctorum diuina misericordia damnatos quandoque à pœna liberabit.

3 Præterea, Hoc, quòd Deus pœnam damnatorum æternam prædixit ad prophetiam comminationis pertinet: sed h prophetia comminationis non sem A per impletur, quod patet per hoc, quod dictū * est de subuersione Niniue, quæ non fuerat subuersa, sicut prædictum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contristatus fuit: h ergo uidetur quòd multo amplius per diuinam misericordiam cōminatio pœnæ æternæ mutabitur in mitiorem sententiam, quando in nullius tristitiam: sed in omnium gaudium cedere B poterit.

4 Præterea, Ad hoc facit, quod in Psal. 76. dicitur, Nunquid in æternum h irascetur Deus: sed ira Dei est eius punitio, h ergo, &c.

5 Præterea, Esai. 14. Super illud. Tu autem proiectus es, &c. Dicit Gloss. † Si omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquam, & loquitur de diabolo, ergo h videtur quòd omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 25. Simul de electis, & reprobis. Ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam: sed inconueniens est ponere, quod iustorum vita quandoque finiatur, ergo inconueniens est ponere, quòd reproborum supplicium terminetur.

D Præterea, Sicut dicit Damas.* Hoc est hominibus mors, quod est Angelis casus: sed Angeli post casum irreparabiles fuerunt, ergo, & homines post mortem, & sic reproborum supplicium nunquam terminabitur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut August. † dicit 21. de Ciui. Dei, quidam in hoc ab E errore Origenis declinauerunt, quòd dæmones posuerunt in perpetuum puniri: sed omnes homines quandoque liberarī à pœna, etiam infideles. Sed m hæc positio omnino est irrationabilis *. Sicut enim dæmones sunt in malitia obstinati, & ita perpetuo puniendi; ita & hominum animæ, qui sine charitate decedunt, cum hoc hominibus sit mors quod est Angelis casus, ut Damasce. dicit.

---

alitas. Cæterum (vt tactum est) huiusmodi locutiones fiunt, ut nobis diuina pro captu nostro describantur, unde 1. par q. 10. ar. 2. & q. 13. ar. 12. ad 2m. & 3m.

*Al. quia.

Item illatio cōclusionis.

Ergo &c. R. 1. negat illatio. § vt habet ex responso secūdo rex. ly tū pōt dici &c. Vt ergo pro aliqua parte concedi possit, dēt sic fieri: ergo & ipsorum dæmonum pœna finietur, aut etiā condignum per misericordiam Dei semper puniientur. Tunc n ... cederetur illatio, sed pro uoma parte tantum.

2m ex Rom.

Ad omnia. & genera hoīum: non, singulos homines omnium generū. §. Tūc nihil &c. Nam authoritas hęc intelligitur pro statu viæ tantū. Vnde extra propositum adducitur, qā p damnatis affertur, vt sit ab arguente.

¶ NOT. Anthoritas illa de dæmonibus nihil dicit: unde dato per impossibile, q loqueretur ad propositum hominum damnatorum: nihil ex hoc pro dęmonū, finiendi inferri posset; ut sic in argum

3m ex Anselmo.

Creaturam. R. secūdum genus suum: nō, pro singulis sub genere illo contentis. §. Tūc nihil &c. Sufficit enim ad decentiam bonitatis diuinæ saluandāq; aliqui ex creatura illa facta ad beatitudinem: à beatitudine non peccant.

*Glo. ord. ibid.

*Al. maiorem.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem interimas hæresim il. Origenis in text. narratam & Libertinorum cum illo in hoc conuenientium. Quam & interimas p rationes adductas à S. Thoma q. 16 ar. 3. & q. 93. ar. 2. Item q. 98 ar. 1 Item 1. par q. 62. ar. 8. & 9 q. 64. art. 2. Hæc oia si bene applicentur inuabunt propositum; non solū contra hæresim illā in prin. corp. dictā, sed et illā in fi. à prima generatam.

1 Vtil. p S. Eccl. &c.

* Ionæ. 3.

¶ Secundò habes: qđo per rōnē ostēdas prædictas meritò canonicè dānari à &c. vt in append. oīum locorū nūc citatorū, itē spāliter à Benedicto 12. in extrauag. Benedictus Deus &c. Postquam inchoata fuerit talis intuitiua & facialis visio & fruitio in eisdem beatis, eiusdē uisio & fruitio sine aliqua intercisione, seu euacuatione pdictæ uisionis & fruitionis, cōtinuata existit, & cōtinuabitur usq; in sempiternum. Hæc ibi. Vbi de beatis illud dicit expresśè: & illud idē implicitè ab oppositis intendit, & dicit de dānatis. Vtrū. dr in textu præsentis articuli eiusdē rationis est bonos in æterna beatitudine permanere, & malos in æternum puniri. Itē memento illius. quod sæpe alias dictū est; videlicet Origenem esse dānatum ab ecclesia in pluribus cōcilijs: specialiter uerò de eo, eiusque libris, scribere Gelasium Papam sic. Origenis nōnulla opuscula, quæ vir B. Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus: reliqua autem ola, cum authore suo, dicimus esse renuenda. Hæc ille: vt recitatur d. 15. Sancta Romana ecclesia.

†Glo. interlin. ibi.

Origenes cū multis libris dānatur à Papa.

*lib. 2 orthod. fidei ca. 4. in fine.

1

¶ Tertiò habes: quō per rōnem prædicta scripturarum & patrum proquanto pœnā damnatorū nunquam finiendām sentiant, & intelligat. & probes, & tuearis.

†lib. 21. c. 17. & 18. tom. 5.

4

¶ Quarto habes: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & cōsolidetur.

concil. m

QVÆST. XCIX.

ART. III.

441

NOT. Hoc est; an diuina misericordia aliquādo subueniet hominibus saltem, ex quo dæmonibus non subuenit in hoc, nè scilicet in

in æternum puniantur. Idest, an aliquando ab inferno liberabit saltem homines.

CONCL. Omninò irrationale est ponere, quòd homines quandoque liberentur ab inferno.

¶Examen. Ly homines. Scilicet infideles. Nā de fidelibus specialem attentū, scilicet quartū mouebit. Videbatur autē, uel saltem uideri poterat ijs, qui ad operum bonarum necessitatē aut examē post mortem etiam Domini, considerando non ascendunt: quòd infideles homines ex eo, quòd homines sunt, & cōsequenter quadam cognatione præ dæmonibus iuncti Deo, cū ipse naturam humanam personaliter sibi uniuerit & pro hominibus saluandis mortuus fuerit; uidebatur, inquam ex his quòd essent liberandi. Idcirco de infidelibus hominibus specialē hunc mouit articulum.

*Al. perpetuauerunt.

*li. 21. de Ciui. cap. 24. to. 5. †lib. 14. Moral. c. 4. à med.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd verbum illud est intelligendum de homine secundum genus suum, quia ab humano genere quandoque Dei indignatio est remota per Christi aduentum: sed illi, qui in hac reconciliatione, quæ facta est per Christum, noluerunt permanere; in seipsis diuinam irā *perpetrauerunt, cum non sit nobis aliquis modus reconciliationis concessus nisi per Christum.

G

AD SECVNDVM dicendum, quòd sicut Augu.* dicit 21. de Ciui. Dei. Et Gregor.† 25. Mora. & 4. Dialo. quòd sancti in hac uita ideo pro inimicis exorant, vt cōuertantur ad Deum, cum adhuc cōuerti possunt. Si enim esset nobis notum quòd essent præsciti ad mortē, non magis pro eis quàm pro dæmonibus orarem, & quia post hanc uitam decedētibus sine gratia tempus cōuersionis nō erit, nulla pro eis fiet oratio, nec ab ecclesia militante, nec à triūphante. Hoc enim pro eis orandum est, ut Apostolus dicit, secundæ Thi. secūdo, ut det illis Deus pœnitentiam, & resipiscant à diaboli laqueis.

H

¶PROB. Quia dānati iō perpetuò puniuntur, quoniam in malitia obstinati sūt (patet ex supe. dictis) & homines decedentes sine charitate remanent semper in malitia obstinati (patet ex Damasceno corp. fin.)

¶NOT. Quasi apertus dicat. Vbi est eadē ratio punitionis perpetuæ ibi debet esse eadem perpetuitas: at in hominibus absque charitate decedentibus est eadem ratio perpetuæ punitionis, quæ est in dæmonibus: ergo debent homines tales perpetuò puniri. Alioquin si dæmones perpetuò puniuntur & non homines eadem rōne perpetuam punitionem merentes: hoc esset de se omninò irrationabile. Et quare? Quia eadem ratio militat utrobique. Ea hic infers in hoc dilemma, uidelicet quòd aut dæmonum pœna finietur, si pœna hominum finietur, aut quòd horum non finietur, si dæmonum non finietur. subsume modò: quòd dæmonū pœnā aliqñ finiendā esse dicere, est hæreticū ar. 2. & uidebis apertè, quòd dicere pœnā horum aliqñ fore terminandam, est hæreticū. Tūc ulterius dic. Illud de dæmonibus est ab ecclesia reprobatū: ergo & istud de hominibus ab eadem in ibi uirtualiter est condemnatum.

1^m ex Gen. In homine. R. secundum genus suum: non secundum unumquemque illius generis. S. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

¶NOT. Illa authoritas, etiam si loqueretur de unoquoq; generis humani, intelligi deberet quantum est ex parte Dei. i. intelligenda esset tūc cū ista limitatione. Quod annotasse signanter uidet textus per ly illi &c. in seipsis diuinā iram perpetuauerūt. Quasi diceret: quòd remanserit diuina indignatio in aliquem hominem, non est ex Deo, quantum sit ea parte eius tantum, sed est ex illo homine. i. ex defectu illius hominis. Pro quo uide appen. seq. ly ac tanquam qui uelit quantum in se est &c. Hoc sequitur, alijs interpositis, post ly ibunt hi in supplicium æternū. Rursus. Aduerte quòd illa authoritas intelligitur de hominibus secundum statum uiæ, ut à simili notauit textus ar. 2. ad 2^m. Et ideo non concludit propositum argumentis, etiam ex ista parte.

2^m de maiori. Pro inimicis R. existentibus in statu, quo ieri possit conuersio in deum: non aliter. S. i. pro inimicis uiatoribus non autem, extra uiam per mortē positis. Tunc nihil &c. Nā oratio illorū sanctorū esset frustra, ut patet. Ne igitur fiat frustra, iō nō orant pro dānatis. Nō ergo procedit hoc non orare ex nō habere pfectiorē charitatē in patria, cū ipsam utiq; habeant: sed procedit ex eo quod diximus.

F

¶Corollarium. Ergo argumentum assimilabatur fallaciæ secūdum non causam ut causam. Sumebat enim perfectiorē charitatē sanctorū tanq; arguere uolens ex hoc, quòd uerum cūm nō orādi pro damnatis est carere charitate perfectiori. Ideò. n. quia in sanctis uidebat charitatem perfectiorē, inferebat, tanquam à vera causa posita, quòd sancti orarent pro dānatis. Cæterùm decipiebatur ob hoc, quòd non aduertebat: quòd uera cāusa non orandi pro illis est incapacitas eorundē damnatorum. Stat ergo perfectissima charitas sanctorū cum non orare pro damnatis, sicut & stat infinitas misericordiæ diuinæ cum nō terminare pœnā damnatorum: eo quòd utrobique est defectus solum ea parte ipsorū damnatorum.

AD TERTIVM dicendum, quòd prophetia comminatoria pœnæ tunc solum immutatur, quādo variantur merita eius, in quem cōminatio facta est. Vnde Hierem. 18. Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnū, vt eradicem, & destruam, & disperdā illud: si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaueram ei: vnde cū damnatorum merita mutari nō possint, comminatio pœnæ semper in eis implebitur. Nihilominus tamen prophetia cōminationis semper quantum ad aliquem intellectum impletur: quia ut dicit August. in prædicto *li. euersa est Niniue, quæ mala erat, stantibus enim menibus, atque domibus euersa est ciuitas in perditis moribus.

Rñsio 2^a.

3^m illatio cōclusionis. Ergo &c. R. i. negatur illatio. S. Ratio est, quia prophetia comminatoria pœnæ tunc solum &c. ut in tex.

*li. 21. de Ciu. c. 24. à me. t. 5.

Item de minori. Prophetia cōminationis. R. 2. secundum oēm intellectum: nō secūdum aliquem. S. uerū textus responso 2. ly nihilominus tamen prophetia comminationis semper &c. Tūc nihil &c. Nam in dānatis impletur secūdum hunc intellectum, quòd scilicet ibi semper maneant, & nō secundum istum alium quòd ibi maneant sine aliqua misericordia. i. sine punitione citra condignum ar. 2. ad 1^m. respon. 2.

AD QVARTVM dicendum, quòd illud verbum Psalmi pertinet ad vasa misericordiæ, quæ se in dignos misericordia nō fecerūt quia in hac uita, quæ quædā ira Dei est propter vitæ miserias,

I

¶Corollarium. Ergo ex doctrina præsenti tùm in arg. tùm in respō. tertio t D. Thomas errorem Arnoldi (Psat. Arnoldus,) qui dixit quòd peccantibus nunquam comminatus est Deus æternam damnationem, sed ijs solum, qui sunt alijs malo exemplo & offensioni. Quem errorem (cuiuscunque et alterius fuerit) te tigisse uidetur atq; damnasse Concil. Trid. sess. 14. c. 15. Al enim à ratione est, docere unam tantum circunstantiam confitendā esse, nempe peccasse in fratrem. Hæc ibi. Hunc errorem damnatum esse, patet, Matth. 23 veh uobis, qui mundatis, quod deforis est, intus aūt pleni estis immunditia Veh uobis, qui similes estis sepulcris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus vero sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia. Sic & uos paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. Veh uobis, qui decimatis mētam, & anethum, & ciminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis. Hæc ibi: & multa alia ueh. Item Luc. 11. Veh uobis pharisæis: qui diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro. Hæc, & alia multa, ibi. Veh autem (iuxta sanctorum expositiones) importat damnationem æternam. Damnatur & Arnoldus a parte, immò et à fortiori. Ioha. 15 Si quis in me non manserit, mittetur foras ut palmes & arescet, & colligent eum, et in ignem mittēt, & ardet. Hæc ibi. Vide & ipsum dānatū ab ar. 4. corp. maximè in fin. ly in multis alijs locis scriptura pec. hub' æternas pœnas cōminatur.

K

4^m ex Psal. Irascetur. R. i. in præsenti, contra uasa misericordiæ. S. Tunc nihil contra: vt patet.

Item illatio conclusionis. Ergo &c. R. 2. negatur illatio. S. Sufficit enim ad uerificandum illam authoritatem de damnatis, quod intelligatur de misericordia aliquid tantum relaxante: ut patet in secundo responso tex. ly uel dicendum quòd hoc &c.

3^m con-

uasa misericordiæ mutat in me- lius. Vnde sequitur in Psal. 76. Hæc mutatio dexteræ excelsi. vel dicendum quod hoc intelligitur de misericordia aliquid relaxante non de misericordia totaliter liberante, si extendatur etiam ad damnatos. Vnde non dicit cōtinebit ab ira misericordias suas: sed in ira, quia non totaliter pœna tolletur, sed ipsa pœna durāte misericordia operabitur eam diminuendo.

AD 5m dicēdum, quòd Glo.* illa non loquitur simpliciter: sed sub hypothesi impossibilis, ad exaggerandum peccati magnitudinem ipsius diaboli, uel Nabuchodonosor.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd saltem Christianorum pœna per diuinam misericordiam terminetur. Quia Mar. ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: sed hoc est omnium Christianorum, ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

2 Præterea, Ioan. 6. dicitur, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem habet uitam æternam: sed hic est communis cibus, & potus Christianorum. ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

3 Præterea, 1. Cor. 3. Si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic quasi per ignem: & loquitur de illis, in quibus fuit fundamentū fidei Christianæ. ergo oēs tales finaliter saluabuntur.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 6. Iniqui regnū Dei non possidebunt: sed quidā Christiani sunt iniqui, ergo non omnes Christiani ad regnum peruenient, & ita perpetuo punientur.

B Præterea, Secundæ Petri secūdo dicitur. Melius erat eis uiā ueritatis non cognoscere, quàm post agnitam retro ire ab eo, qđ traditum est illis sancto mandato: sed illi, qui uiam ueritatis nō cognouerunt æternaliter puniētur. ergo, & Christiani qui ab agnita retrocesserunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd quidam fuerunt, ut dicit August. in prædicto lib. qui nō C omnibus hominibus promiserunt absolutionē à pœna æterna: sed solis Christianis: & in hoc respectu diuersificati sunt. Quidam enim dixerunt quòd quicūque sacramenta fidei perceperunt, ab æterna pęna erūt immunes: sed hoc est contrarium ueritati, quia quidam sacramenta fidei recipiunt, & fidem nō habent, sine qua impossibile est placere Deo. Heb. 11. Et ideo alij dixerunt, quòd D solum illi ab æterna pœna erūt immunes, qui sacramenta fidei sunt consecuti, & fidem catholicam tenuerunt. Sed contra hoc esse uidetur quòd aliqñ aliqui catholicam fidem tenent, & postea ab ea resipiscunt, qui nō minori pęna sunt digni, sed maiori, quia secundæ Petri secūdo: melius erat eis uiā ueritatis non cognoscere, quàm post agnitam retroire. Planum est etiam peccare plus E hæresiarchas, quia à fide catholica recedētes nouas hæreses fingunt, quàm illos, qui à principio aliquam hæresim sunt secuti. Et ideo alij dixerūt, quòd illi soli sunt ab æterna pęna immunes qui in

5m consequens. Videtur, quòd omnes animæ humanæ aliquando requiem habebāt de pęnis. R. nei uidetur, quòd si per impossibile aliquando talem requiem haberent, adhuc Diabolus non liberaretur à pœnis. Tunc nihil &c. Nam illud consequens ab arguente deductū est falsum, & contra mētem glossę illius: hoc autem consequens responsalis est naturum, & secundum Rñsio 1a. mentē eiusdē glosæ. Nec m̄ aliquid sequitur cōtra articulū propositū: quod sapiens colliget faciliter ex ly per impossibile, & ex textuali respōso, ubi per ly hipothesi, intellige suppositionē. Quasi diceret glossa: supposito, sed nō concesso, quòd aīæ requiem aliqñ haberēt, diabolus adhuc ipsam nō haberet. Hoc dictum glossæ sic expositū facit multū cōtra Origenē & Libertinos ar. 2. corp. & appen. recitatos, pro quanto dæmonum liberatio nō futuram somniarunt.

¶ NOT. Similis est sensus glossæ in illo dicto sententiæ saluatoris nostri dicentis Luc. 21. Cœlū & terra transibūt, uerba aūt mea non præteribūt. Hoc est, secundū unā expositionem doctorum; si per impossibile substātia cœli & terræ transirent, uerba mea non trāsirēt. Quod est aperte dicere possibilius est (quāuis absolutè sit impossibile) quòd substantia cæli & terræ transeat, quàm quòd uerba mea transeant. i. non impleantur.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem interimas hæresim Georgij Dauid (Prat. Georgius Dauid.) dicentis: quòd aīæ infideliū saluabūtur, atquè ac fideliū. Ex quo erroneo dicto patet, à fortiori quòd sentiebat fideles per diuinam misericordiā ab æterna pęna liberandos, si ibi ponerentur.

2 ¶ Secūdò habes: quō per rationem ostēdas meritò illam damnari ab ecclesia, ut ar. 2. corp. itē ab Hæb. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. Hæc ibi. item à &c. ut q. 89. ar. 7. app. Vbi dictorū aliqua contra Georgiū prædictum poteris applicare huc. Itē à &c. ut ar. 4. & 5. maximè in appendicibus.

3 ¶ Tertiò habes: quō per rōnē ostendas meritò insinuatū fuisse, à Matth. 25. quòd per diuinā misericordiā hoīes damnati nō liberabuntur in æternū: & hoc ex eo, quòd post multa inquit sic. Ibunt A hi in supplicium æternū. Hæc ibi. Vbi à Deo misericorde, ad æternitatem puniendi remittuntur. Misericorde, inquam: quia tūc apparebit in forma humana, cuius humaniter. i. misericorditer est agere, & quia inquiret de operibus misericordiæ tanq̄ sibi specialiter cōplacentibus, ac tanq̄ qui uelit pro quanto in se est, misericordiā exhibere nisi aliud obstaret: & quia secūdo loco reprobos examinabit, tanq̄ qui ex misericordia differat cōfusionē illorū, & quia mittens illos in infernū non dicet, quòd ignis paratus sit principaliter ais, sed Diabolo, quasi misericordiā in hoc ēt erga hoīes illos ostendens. Hæc oīa in contextu Matthæi sunt: ut facile scrutari pōt sapiens indè. Itē à 2. Thim. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, seipsum negare nō potest. Hęc ibi. Et de qua fidelitate intelligat, præmisit ly si cōmortui sumus, & cōuiuemus: si sustinemus & cōregnabimus: si negauerimus, & ille negabit nos. Hæc ibi. *Lib. 21. c. 20. et 21. co. 5. Vbi uides, eū da fidelitate loq. qua Deus & misericors & iustus est misericors per ly si cōmortui sum*, & cōuiuemus, si sustinemus, & conregnabimus: iustus aūt per ly si negauerimus, & ille negabit nos. Ac si, oīa simul cōiungēdo, apertè dicat. Misericordia Dei non faciet unq̄, quòd sua iustitia non impleatur; quia sic, ut qui finaliter negāt eū, negentur ab eo: quia tunc Deus negaret semetipsum, qđ esse non pōt. Vnde patet quòd damnatos cōtinuē Deū negantes (ut q. 98. art. 1. & alibi uisum est) relinquere in æternis pœnis, pertinet ad fidelitatem ipsius Dei, & cōsequenter quòd ex ijs nunquam à Diuina misericordia liberabuntur.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, et probes, et defendas. 4

¶ Quintò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur. 5

QVÆSTIO XCIX. ART. IIII.

CONCL. Nō omnes finaliter in fide persistentes à pœna æterna erunt immunes, nisi & ab alijs criminibus inueniantur 442

fide catholica finaliter perseuerant, quātumcunque alijs criminibus inuoluātur. Sed hoc manifeste cōtrariatur scripturæ, quia Iacobi 1. dicitur. Fides sine operibus mortua est. & Matth. 7. Nō omnis, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnū cęlorū: sed, qui facit uoluntatem patris
G
meis, qui in cœlis est, & in multis alijs locis scriptura peccantibus æternas pęnas comminatur. Vnde[m] non omnes finaliter in fide persistentes à pęna æterna erunt immunes, nisi & ab alijs criminibus inueniantur finaliter absoluti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dominus ibi loquitur de fide formata, quæ per dilectionem operatur in qua quicūque decesserit, saluus erit. Sed huic non solum opponitur infidelitatis error: sed quodlibet peccatum mortale.

AD SECVNDVM dicendū, quòd uerbum domini intelligitur non de illis, qui tantum sacramentaliter edunt, qui indigne quandoque sumentes, iudicium sibi manducant, & bibunt, ut dicitur. 1. Cor. 11. Sed loquitur de māducantibus spiritualiter, qui per charitatem ei incorporantur, quam incorporationem facit sacramētalis comestio, si quis digne accedat. Vnde quantū est ex uirtute sacramenti ad uitam æternam perducit, quāmuis possit tali fructu priuari per peccatum etiam postquam digne con sumpserit.

AD TERTIVM dicendum, quòd fundamētū in uerbis Apostoli intelligitur fides formata, sup a qua, qui peccata uenialia
H
ędificauerit, detrimentum patietur, quia pro eis punietur à Deo; ipse tamen saluus erit finaliter, quasi per ignē, uel temporalis tribulationis, uel pęnæ purgatorię, quæ post mortem erit.

finaliter absoluti.

¶Examen. Ly uō oēs finaliter etc. Hoc implicitè denotat: quòd oēs finaliter extra fidem inuenti, & quòd antea fidem habuerint, esse damnandos. Hoc dictum textus confirmatur a reg. fid. catho. quæ ponuntur ab Augustino in lib. de fid. ad Petr. 38. Firmissime tene, et nullatenus dubites non solum omnes paganos, sed & omnes iudęos hæreticos atque schismaticos, qui extra ecclesiam catholicam præsentem finiūt uitam in ignem æternum ituros, qui paratus est diabolo & Angelis eius. Hæc ibi. Vbi hæretici ad differentiam paganorum intelliguntur .s. qui antea quandoque fidem habuerunt, & post defectionē eius moriuntur.

nul. m

¶PROB. Quia patet ex Matth. 7. Iac. 2. & in multis alijs locis scripturæ (ut in textu.)

1m minor.

Hoc est omniū Christianorum. ℞. negatur ista. §. Non enim omnes Christiani fidem formatam habent: quā a fide etiā quæ formata non sit uocantur Christiani. Ex quo dic: quòd illius minoris ly hoc, diceret habere fidā formatam: ec si aperiut dixisset: sed habere fidem formatam est omnium Christianorum.

¶NOT. Responsum hoc, inquantū dicit, quòd Christianus pōt quis esse dūmodo habeat fidem, confirmatur ex Concil. Triden. sess. 6. can. 28. Si quis dixerit amissa per peccatum gratia, simul & fidē semper amitti, aut fidem, quæ remanet, non esse uerā fidē, licet nō sit uiua, aut eū, qui fidem sine charitate habet, nō esse Christianū, anathema sit. Hæc ibi. Vbi nota, quòd fidē, quam uiuā & cū charitate dicit concilium, hanc uocat textus formatam.

De fide ex Concil. Trid.

¶Examen. Ly sed huic non solū opponitur &c. Per hoc intendit S. Thomas excludere illam hæresim: quam & exclusit postea concil. Trid. sess. 6. cap. 15. Aduersus hominū quorundam callida ingenia asserendū est, nō modo infidelitate, per quā ipsa fides amittitur, sed & quocunque alio mortali peccato quamuis non amittatur fides, acceptā iustificationis gratiam amitti. Hæc ibi. Et can. 27. Si quis dixerit nullum esse mortale peccatū, nisi infidelitatis: aut nullo alio quantumuis graui & enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti, anathema sit. Hæc ibi.

De fide, ex Côcil. Trid.

2m ex Ioanne.

Qui manducat meā carnem, & bibit meū sanguinē habet uitā æternā. ℞. Manducatione. s. digna, & bibitione: non aliter. §. Tūc nihil &c. Nō n. omnes qui sacramentaliter māducant Christum, ipsum spiritualiter edunt.

¶Examē. Ly quantū est ex uirtute sacramēti &c. Per hoc uult ostēdere, quòd & respectu sacramentaliter tm̄ comedentium causat suam Christus quantum est ex se dat uitam æternā: licet quibusdā est ex defectu recipientiū non sequatur effectus. Ac si diceret. Quod dixi de uita æterna causata à sacramento respectu cōmunicantium spiritualiter &, non autē sacramentaliter tm̄, intelligitur de causatione cū subsequenti effectu. Alias. n. quantū est ex uirtute sacramenti in se cōsiderata, causatur uita æterna respectu omnium.

¶NOT. Confirmatur responsum hoc ex Côcil. Trid. sess. 13. c. 8. Quoad usum recte & sapienter patres nostri quosdā docuerunt sacramentaliter dūtaxat id sumere, ut peccatores, alios sacramētaliter simul & spiritualiter. Hi aūt sunt, qui ita se prius probant, & instruūt, ut uestem nuptialem induti ad diuinā hāc mensam accedant. Hæc ibi. Ex quo etiam habes distinctionem spiritualiter simul communicantium.

F

3m de consequentia.

Tales. ℞. fidem formatam habentes: non aliter. §. Nā fundamentum in uerbis Apostoli intelligitur &c. ut in tex. Tūc nihil &c. ut patet.

¶NOT. 1ª. Intellige formaliter textū. s. quòd fides fundamētū, ut est est fundamentū, intelligitur esse fides itidem formata.

¶NOT. 2ª. Quòd fundamētū illud, de quo Apostolus loquitur, sit fides formata (ut tex. dicit) confirmatur ex Côcil. Moguntiaco cap. 1. Initiū actionis nostræ de fide esse decreuimus, quæ bonorū omniū est fundamētū: & quia sine fide (ut dicit Apostolus,) impossibile est placare Deo. Fides tamē indiget operę: quia fides sine operib. mortua est. Ideo Gregorius, ille, inquit, uerè credit, qui exercet operando, quod credit. Hæc ibi. Vbi patere pōt sapientibus; quòd concilium ipsā fidē non uocet fundamentum, nisi quatenus est charitate formata, seu (quod idē est) quatenus est fides per dilectionem operans. Hoc. n. indicat concilium ipsum connectendo primæ sententiæ secundā sic, ly fides tamē indiget opere, ac si patenter dixerit. Fidem, quam in prima sententia uocaui fundamentū omnium bonorum, nunc declaro esse fidem uiuam, seu operibus coornatam. Item confirmatur idipsum ex Concil. Parisiensi lib. 1. cap. 1. Constat quòd fundamentum Christianæ religionis fides sit catholica, hoc est, credere in patrem, & filium, & spiritum sanctum, unum & uerum Deum &c. Hæc ibi. Vbi uides: quod nunc supra diximus de Concilio Maguntiaco.
I
Cum enim declarat, fidem quæ est, illud fundamentū, esse credere in Deum: tunc utique declarat intelligentibus terminos: quòd illa fides, quæ dicitur fundamentum prædictum, est fides formata per charitatem. Terminus enim iste, scilicet ly in, dicit motum ad ultimum finem, adiungendo ly Deum, facere autē hunc motum, ut dicunt Theologi, soli charitati conuenit, & per eam cuicunque alteri conuenire dicitur.

Fides, quæ totius boni est fundamētū, ut est tale fundamētū, est fides formata.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationē interimas hæresim Aerij (Prat. Aerani) dicentis: quòd in fide manentibus nullū peccatū, quantumlibet graue, imputatur. Item Simonis magi (Prat. Simoniaci.) dicentis, nos saluari fide, non operibus. Item suspectam propositionem hæreticam sapientem, (ut refert censura generalis super Bibliam psal 90. dicentem: qui Deo se sola fide commiserit, tutus agit, liberque est à malis uni-
X
uersis. Item aliam eorundem (ut refert eadam cēsura Psal. 93.) dicentium: misericordiæ Dei dono fideles non perit, cum infidelis. Contra has enim omnes pugnat articulus, easque expugnat, ut patet. 1

Vill. pro S. eccles. Re

¶Secūdo habes: quō p rōnē ostēdas eas meritò damnari à côcil. Trid. sess. 6. c. 15. Asserēdū est &c. diuinæ legis doctrinā defendēdo, quæ à regno Dei non solū infideles excludit; sed & fideles quoque, fornicatores, adulteros, molles, masculorū cōcubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque oēs, qui lethalia cōmittūt peccata. Hæc ibi. Et c. 7. Fides, nisi ad eā spes accedat, & charitas, neque unit perfectè cū Xpo, neque corporis eius uiuū mēbrū efficit, qua rōne uerissimè dr, in Christo neque circūcisionē aliquid ualere, neque præputiū, sed fidē, quæ p charitatē operatur. Hæc ibi. Itē a Matth. 19. Si uis ad uitā ingredi serua mādata. Item à Concil. Aquisgranensi, lib. 3. cap. 15. Frustra quis uocē domini sui audire se dicit, & confidere in domino, quando operibus fidem destruit. Hæc ibi. Item à Concil. Parisiensi. lib. 2. 2

1. Thim. 1.

lib. 2 cap. 10. Dici solet à nonnullis, quòd hi, qui in Christum renati sunt, quamquam sceleratè uiuant, & in malis operibus diē extremum claudant, diutino, atque purgatorio, non tamen perpetuo, sine igne puniendi. Cùm nullus id ueium esse ex diuinis oraculis astruere ualeat, cauendum est: ut hoc non solum non credant, verum etiam nec ex ore proferant; nè fortè hoc dicendo se, & alios, uana securitate deludat &c. Qd ergo q in flagitijs uiuētes, & in eis pseuerantes diē obeunt, atrociora sint tormenta passuri, quā illi, qui nequaquā baptizati bona tamen opera fecerunt declarat Petrus. Melius illis fuerat non agnoscere viam iustitiae, quā post agnitionē eius retrorsum conuerti ab eo, quod traditum est illis, sancto mandato. Et dominus in Euangelio. Cum immundus spiritus exierit ab homine &c. Si igitur iuxta euangelicam sententiam post agnitionem Christi quis nequiter uiuēdo spiritum immundum, qui à se tempore baptismatis expulsus est, cum dæmonum septenario sibi numero addito ad se redire facit, sitque illi nouissima peiora prioribus; patet profectò si in ijsdem nequitijs uitam finierit grauius illum quam eos, qui licet fidem Christi non perceperunt, bonis tamen operibus operam dederunt, puniendum. Proinde sicut nulli de misericordia Dei desperandum est, ita nemini post hanc uitam iudicium Dei, quod nisi iustum esse non potest, sibi alijsque fauorabiliter molliendo temperet; & propter hoc in hac uita bonis operibus deditus esse negligat. Hæc ibi.

1. Pet. 2.

Matt. 12.

† Ambr. sup hunc locū Pauli.

3 ¶ Tertiò habes: quo modo per rationem prædicta scripturarū & patrum, pro quanto pœnam Christianorum damnatorū per diuinam misericordiam non esse terminandam insinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò vides quomodū ex ijs, uicissim Angelica doctrina, hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes illi qui operantur misericordiæ opera, punientur æternaliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illi B omnes, qui opera misericordiæ faciunt non punientur æternaliter: sed solum illi, qui opera misericordiæ negligunt. Dicitur enim Iacobi secundo. Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. Et Mat. quinto. Beati h misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.

2. Preterea. Matthei vigesimo quinto ponitur disceptatio domini cum reprobis, & electis: C sed illa disceptatio non est nisi de operibus misericordiæ, h ergo solum pro operibus misericordiæ omissis, aliqui æternaliter puniētur, & sic idem, quod prius.

3. Præterea, Matthæi 6. dicitur Dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus &c. & sequitur. Si enim dimiseritis hominibus, & cætera, ergo videtur, quòd h misericordes D qui alijs peccata dimittunt, ipsi ueniam peccatorum consequentur, & sic non eternaliter punientur.

4. Preterea. Prime Thim. 4. super illud. Pietas ad omnia utilis est dicit Gl. Ambr. † Omnis summa disciplinæ Christianę in misericordia, & pietate est, quam aliquis sequens, si h lubricum carnis patiatur sine dubio vapulabit: h sed non peribit, si quis autem E solum exercitium corporis habuerit, perennes poenas patietur, ergo illi qui insistunt operibus misericordiæ, qui peccatis carnalibus detinentur, non in eternum punientur, & sic idem, quod prius.

SED CONTRA est quod dicitur Primæ Cor. 6. Neq; fornicarij, neque adulteri regnum Dei possidebunt: sed multi, qui

CONCL. Quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides, nec opera misericordię eos liberabit à pœna æterna; etiam post quantumcumque spacium temporis.

se exercent in operibus misericordiæ, sunt tales, ergo non omnes misericordes ad regnum æternum peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur.

Preterea, Iacobi secūdo, Quicunque totam legem seruauerit offendat autem in uno factus est omnium reus, ergo quicunque seruat legem, quo ad opera misericordiæ, & negligit alia opera, reatum de trangressione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut Aug. † dicit in li. prædicto. Quidam posuerunt non omnes, qui catholicam fidem tenent à pœna ęterna esse liberandos; sed solum illos, qui operibus misericordiæ insistunt, quamuis etiam alijs criminibus sint subiecti. Sed istud non potest stare, quia sine charitate non prodest aliquid ad vitam æternam. Contingit autem aliquos operibus misericordiæ insistere, qui charitatem non habent, vnde his nihil prodest ad vitam æternam promerendam, uel ad immunitatem æternæ pœnæ, ut patet primæ Corinth. 13. & præcipue hoc apparet absurdum in raptoribus, qui multa rapiunt, & tamen misericorditer largiuntur. Et ideo, dicendum quòd m quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides nec opera misericordiæ eos liberabit à pœna æterna, etiam post quantumcunque spacium temporis n.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illi misericordiam consequentur, qui misericordiā ordinatè impendunt, non autem ordinate misericordiam impendunt, qui seipsos in miserendo negligunt, sed magis se impugnant male agendo: & ideo tales misericordiam pœnitus absoluentem non consequentur, etsi consequantur misericordiā de pœnis debitis aliquid relaxantem.

443

¶ PROB. Quia patet ex reprobatione erroris contrarij (vt in text.)

¶ Examen. Ly & præcipuè, hoc apparet absurdum in raptoribus, qui & Solitrei etiam q rapiant aliena, ut eleemosynas faciant pauperibus; hoc absurdum est. Adeo quòd & raptores absque intentione huius uocatæ pietatis, sed postea illam exercentes per eleemosynas; & raptores sub intentione prædictę pietatis, ut scilicet eleemosynas faciant; & raptores aliàs non rapturi nisi intenderent eleemosynas facere de omnibus singulisque raptus: omnes, inquam, isti tres raptores cadunt sub hoc absurdo quod narratur in textu. Cōfirmatur præsens textus ex decreto Papę Gregorij primi Epist. 1 in Omninò metuenda & cauēda est hostis astutia; ne, quos aperta nequit tentatione subuertere, latentere lo queat ualeat trucidare. Neque. n. eleemosyna reputanda est, si pauperib. dispenset, qd ex illicitis rebus accipitur; quia qui hāc intentione male accipit, ut quasi bene dispenset, grauatur potius, quàm iuuatur. Hæc ibi. Ea partim re citantur 1. q. 1. nō est putandu. Itē confirmaf ex prouerb. 21. Victimæ impiorum abhominabiles dño. Hæc ibi. Sunt aūt uictimæ impiorū quicquid ex iniqua acceptione offertur.

Raptores eleemosynarij possunt esse in triplici differentia.

† li. 21. de ciuit. ca. vlt. 10. 5.

concl.

1m ex Matt.

Misericordes &c. id est, misericordiā ordinatè impendentes: nō aliter. § Tūc nihil &c. ut patet in text.

¶ Examen. Ly etsi consequantur misericordiam de pœnis debitis aliquid relaxantem. Hoc dicit textus nō solum ad ostendendum illud commune, quod datur omnibus damnatis, uidelicet pœnæ

niti citra condignum; sed et ad significandum aliquod particulare datum eleemosinarijs peccatoribus ipsi namq; per eleemosinas de sua substantia elargitas disponuntur ad pœnitentiã suorum peccatorum ut tangitur in ad 4m. & consequenter disponuntur ad minus peccandũ, quam ante faciebant, uel quàm fecissent, si eleemosinas elargiti nõ essent. Posito ergo, quod tales pœnitentiam ad quã disponuntur ex ui eleemosinarũ, nolint apprehendere: hoc saltem, ut plurimũ, apprehendere uidentur, quod minus afficiantur ad peccata, quàm postea committunt. Et cum minus afficiantur ad illa, mitiores etiã pœnas, quamuis æternas habebunt: quoniam secundum affectum peccandi mẽsuratur acerbitas pœnarum, ar. t. corp. princi. Misericordiã ergo tales consequuntur de pœnis debitis, id est aliàs sibi debitæ fuissẽt, & aliqd relaxantem. Et hoc est intentum textus.

Eleemosinarijs quõ misericordia Dei aliqd de pœna relaxat.

Ad secundum dicendum, quòd non propter hoc ponitur disceptatio de operibus misericordiæ solum, quia pro eorũ negligentia tantummodo aliq puniantur æternaliter: sed quia illi ab æterna pœna liberabuntur post peccata, qui per opera misericordiæ sibi ueniam impetrauerũt, facientes amicos sibi de mammona iniquitatis.

Ad tertium dicendum, quod illud à domino dicitur his, qui petunt sibi debitũ relaxari, non illis, qui in peccato persistũt, & ideo soli pœnitentes per opera misericordiæ consequuntur ueniam pœnitus liberantem.

Ad quartum dicendum, quod Gl. Ambro. loquitur de lubrico uenialis peccati à quo aliquis post purgatorias pœnas quas uapulatione dicit per opera misericordiæ absoluet. Vel si loquatur de lubrico mortalis peccati, est intelligendum, quod adhuc in uita ista existentes illi, qui ex fragilitate in carnalia peccata incidũt per opera misericordiæ ad pœnitentiam disponuntur. Vnde talis non peribit. i. disponetur per talia opera ad non pereundum.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. Re. negatur illatio. s. Non enim pp hoc ponitur illa disceptatio de operibus misericordiæ &c. ut in tex.

¶ Corellarium. Ex responsione igitur infer, quod misericordiæ opera exercentes tunc solum liberantur à pœna æterna, quando ipsi, dũ uiuunt, in charitate hæc opera exercuerunt, & in ipsa charitate finaliter decesserunt. Quod ostenditur in Matth. ibi. cùm dñs eleemosinarijs illis dicit, qd uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Vbi ostendit eleemosinarios illos uoluisse placere Christo. Ideo. n. dicit ly mihi: & consequenter denotat eos in charitate eleemosinas fecisse. Qui enim propter Christum operatur, si uerè pp ipsum faciat, in charitate operatur: iuxta illud Apostoli Nemo dicit dñs Iesus, nisi in Spiritusancto. Et quis dñm Iesũ, nisi qui eum diligit, dicit: si eo modo dicit, quo Apostolus intelligi uoluit, in charitate ergo operatos illos eleemosinarios insinuat: & ex quo eleemosinarijs ipsis nihil aliud in contrariũ obijcit, in charitate eos decessisse subindicat.

H

3m de consequentia. Quòd misericordes. Re. t. pœnitentes: non aliter. s. Nã illud à domino dicitur his, q. &c. item sex. Tunc nihil &c. ut patet ibid.

4m ex Ambrosio. Lubricum carnis. Re. t. peccati uenialis: non peccati mortalis. s. Tunc nihil &c. ut patet de se.

I

Item ex Ambrosio. Non peribit. Re. s. i. disponetur adhuc uiuẽs per talia opera ad non pereundum: non aliter. s. Tunc nihil &c. ut patet de se. Nã in inferno iam positi, quamuis eleemosinas multas fecerint, non comprehenduntur à dicto isto Ambrosij. Vide secundum responsum textus ly uel si loquamur &c.

¶ NOT. Confirmatur glossa huius respõsi ex dictis in 5a. Synodo Constantinopolitana, actione prima: ubi habetur ad literã, quod eleemosinæ est proxime charitati.

¶ Corellarium. Ex prædictis ergo absq; errore in uero sensu intelliges Dan. 4. peccata tua eleemosinis redime Et Thob. 4. Noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita. n. fiet ut nec à te auertat facies dñi. Eleemosina ab oĩ peccato, & à morte liberat, & nõ patietur aĩam ire in tenebras. Hæc ibi. Sensum Danielis hũc uerũ concludimus. q. 14. ar. 2. ad 1. & à simili, et Thobiæ auctoritatẽ.

K

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rõnẽ interimas hæresim quorundam (ut recitat Augustinus) dicentium: eleemosinam duntaxat non facientibus supplicium perpetuũ esse destinatum. Hæc pro tanto affertur in præsenti, pro quanto insinuant, quod facientibus eleemosinam non est destinatũ supplicium perpetuum. Item hæresim Zuinglij (Prat Zuinglios.) dicentis: hominem posse saluari uirtutibus proprijs naturalibus, ut Cato, & Scipio saluati sunt. Item hæresim quorundam innominatorum (ut refert Cardinalis Turre Cremata li. 1. de Eccles. c. 21.) dicentium: quẽlibet saluari posse in secta sua extra catholicam & Romanam Ecclesiam. Quæ duæ ultimæ ideo adducũtur, quia eleemosinarios saluandos, etiã si in alijs peccatis sint, subindicant. Nam unusquisque in secta sua uiuens põt facere eleemosinas, & eas utiq; proprijs uiribus naturalibus.

1 Vtilitas per gnecta Ecclesia Catholica, & Apostolica.

¶ Secundò habes: quomodo per rõnẽ ostendas prædictas meritò damnari à &c. ut q. 15. ar. 3. & q. 14. ar. 3. Item à regul. fid. cathol. quæ recitantur ab Augustino in lib. de fid. ad Petr. c. 37. Firmissime tene, & nullatenus dubites; omnem extra catholicã ecclesiam baptizatũ participem fieri non posse uitæ æternæ, si ante finẽ uitæ huius catholicæ non fuerit redditus atque incorporatus ecclesiæ. Quia si habeã (inquit Apostolus) omnem fidem, & nouerim omnia sacramenta, charitatẽ autem non habeam, nihil sum. Nam & in diebus diluuij neminem legimus extra archam potuisse saluari. Hæc ibi. Vbi de baptizato, si uiuat in alia secta extra ecclesiam catholicam usq; in finem, audisti, quid dicetur: & consequenter quòd a fortiori damnauerit hæreticos illos innominatos cum Zuinglio. Item ab eodem. ibid. cap. 39. Firmissimè tene, & nullatenus dubites: quemlibet hæreticum siue schismaticum in nomine patris, & filij, & spiritus sancti baptizatum, si ecclesiæ catholicæ non fuerit aggregatus, quãtascunque eleemosinas fecerit, & si pro Christi nomine etiam sanguinem fuderit, nullatenus posse saluari. Omni enim homini; qui catholicæ ecclesiæ non tenet unitatẽ, neque baptismus, neque eleemosina quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem, quandiu in eo hæretica uel schismatica prauitas perseuerat, quæ ducit ad mortem. Hæc ibi. Ecce quòd illi, qui faciebant nim in eleemosina, contra quos directè militat articulus, quanto errore decipiebantur. Et ut scias etiam eleemosinas non saluare aggregatos ecclesiæ catholicæ (quod forsan opinari posses ex illa conditione apposita hic ab Augustino ly si ecclesiæ catholicæ non fuerit aggregatus) ideo audias eiusd. cap. 40. Firmissimè tene, & nullatenus dubites: non omnes, qui intra ecclesiam catholicam baptizantur accepturos esse uitam æternam: sed eos qui percepto baptismate rectè uiuunt. i. qui abstinuerũt se à uitijs & concupiscentijs. Regnum enim cœlorum sicut infideles hæretici atque schismatici non habebunt: sic catholici criminosi possidere non poterunt. Hæc ibi. Et de his omnibus quanti ualeant, inquit, c. 44. Hæc interim capitula ad regulã ueræ fidei firmissimè pertinentia fideliter crede, fortiter tene, ueraciter, patienterque defende. Et si quem contraria his, non solum omnibus, sed etiam singulis dogmatizare cognoueris, tanquam pestem fuge, & tanquam hæreticum, & christianæ, catholicæque fidei inimicum abijce. Hæc ibi. Cæterum quoniam de Romana ecclesia mentionem fecerunt hæretici supradicti, ideo & de illa, & de eius fide, uide magnalia supra q. 19. art. 3. appen. Et quæst. 17. art. 1. appen. Item quæst. 10. art. 1. corollarium postea primum. Item præcipuè quæst. 40 art. 6. appen. & quæst. 14. art. 5. appen. Quæ etiam facient aliquid pro articulis præmissis in quæstione præsenti si noueris applicare. Item damnantur prædictæ hæreses à 1. Cor. 6. & Iacob. 2. ut in argumen. t. 2. sed contr.

Salute non possint cõsequi, contra largas hæreticorũ uias ac q. similiũ uide in regulis fidei catholicæ infra scriptis.

Rñsio 2a.

Christiani nõ oẽs sed absq; criminib. existẽtes, & rectè uiuẽtes, saluantur.

Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarũ & patrum, pro quanto non omnes opera misericordiæ exercentes à supplicijs æternis, eripiendos insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uelissim declaretur, & consolidetur articulus præsens Angelici doctoris; Cuius meritis & precibus

Expliciunt Elucidationes formales, Munere Dei, super additiones ad tertiam eius partem, per Fratrem Seraphinum è Porrecta &c.

DEO GRATIAS.

Errata	Correcta.
Distinctiuis,pag.1.col.1.linea 32.	distinctiue.
Rationem theologicis.p.1.c.1.l.37.	rationem de theologicis
Responsus,p.1.c.2.l.7.	responsis
In inuictum,p.1.c.2.l.14.	in inuium
Faciunt hinæ,p.1.c.2.in margine	hinæ
extraneorum,p.1.c.3.l.45	extremorum
Eueenio,p.1.c.3.l.71	Eugenio
illa,p.1.c.4.l.63.	illam
scilicet pœnitentis,p.1.c.4.l.69.	scilicet dolor pœnitentis
inhabitans,p.2.c.3.l.49	inhabitantia
in amaritudine fœditatem, p.2.c.3.l.55.	in amaritudine animæ suæ; ponderando peccatorum grauitatem , multitudinem,
duo,p.2.c.3.l.61.	Deo
by timor,p.2.c.4.l 61.	timore
considarata,p.2.c.4.l.72	considerata
condemnat,p.2.c.4.73.	contemnat
coactem,p.3.c.1.l.1.	coactam
Iterum p.3.c.1.l.7.	Item
Sumitur hoc indicio,p.3.c.1.l.15.	Sumitur hoc pro indicio
inueniretur,p.3.c.1.l.23.	inuenietur
reperiretur,p.3.c.1.l.24.	reperietur
fideliter restituere,p.3.c.1.l.56.	restituere
nostrorum fiet,p.3.c.1.l.52.	fiet
constet in omne,p.3.c.1.l.56.	constet omne
mihi tangitur, p.3.c.1.l.64.	in:bi tangitur
Formata sequitur,p.3.c.2.l.72.	loquitur
103.4.p.3.c.2.l.1.	104 ar.4.
sanctus Sydnnus,p.3.c.2.l.12.	sancta Syn
consistentibus,p.3.c.2.l.25.	consentientibus
ministrantis,p.3.c.2.l.53.	minitantis
delemns,p.3.c.2.l.67.	dolemus
non aliter tunc,p.3.c.2.l.67.	non aliter s.Tunc
peccaberur,p.3.c.2.l.72.	peccabatur
simul de his,p.3.c.2.l.76	simul & de his
q pœnitentia,p.3.c.3.l.26.	pro pœnitentia
Ex articulo hēs deo,p.3.c.3.l.42.	Ex articulo habes primo
præstatius,p.3.c.3.l.51.	præstantius
ex concilijs,p.3.c.3.in marg.	& concilijs
auth p.3.c.3.l.65.	Ium.
Ioh.p.3.c.3.l.71.	Ioan.
Synodo,p.3.c.3.l.78.	Synodus
fine,p.3.c.4.l.27.	fine
lapus,p.3.c.4.l.37.	lapsis
maudamus,p.3.c.4.l.44.	innodamus
seditios p.3.c.4.l.58.	seditiosos
præfatas,p.3.c.4.l.64.	præfatos
respexiue,p.3.c.4.l.65.	respectiue
est,p.4.c.1.l.6.	&
℞.p 4.c.1.l.51.	&
conitritione,p.4.c.1.l.62	contritioni
confessionis,p.4.c.3.l.11.	confessoria
passiobis,p.4.c.3.l.28.	passionis
affectus à boni,p.4.c.3.l.45.	affectus boni
nunc contra,p.4.c.3.l.44.	tunc nihil contra
ipsarum,p 4.c.3.l.57.	ipsam
sensitioo, p.4.c.3.l.65.	sensiuuo
Cum quo,p.4.c.3.l.78.	Cum ergo
iterum,p.4.c.4.l.28.	item
repellere,p.4.c.4.l.40.	replere
&,p.4.c.4.l.42.	quòd
extremæ,p.4.c.4.l.52.	extremi
diuersorum,p.4.c.4.l.53.	dierum
gregis,p.4.c.4.l.66.	Gregorius
fraus p 4.c.4.l.72.	ftons
constituēs ntem,p.5.c.1.l.6.	constituentem
minuunt,p.5.c.1.l.50.	Innuunt
Cum quo,p 5.c.1.l.68.	Cum ergo
ad respondendum p.5.c.1.l.71.	ad 2^m.
habitu Tunc,p.5.c.2.l.5.	habitu § Tunc
Fidei nun,p.5.c.2.l.32	fidei mox
&c. ℞.p.5.c.2.l.76	&c.2.
consequentia si.s.fiat,p.5.c.2.l.77.	consequentia.s.si.s.fiat
attributio,p.5.c.3.l.26.	attritio
quatnm conitritio, pag.5.col.3.in marg.	qua contritio
si denuo procederet,p.5.c.3.l.69.	si denuo non procederet
quod,p.5.c.4.l.74.	pro
Sit concedat.p.6.c.1.l.34.	Sit complacentia sibi de culpa

Errata	Correcta.
	pa totaliter,ut uiso præcepto legis contrarium ei nō cedat.
pœnæ importat,p.6.c.1.l.75.	pœnę non importat
prætimore.p 6.c.2.l.18	præ timore
falnte,p.6.c.2.l.49	salutem
naturali nunc nihil,p.6.c.2.l.58.	naturali s.Tunc nihil
tunc nel,p.6.c.2.l.65.	tunc nihil
per dolore,p.6.c.2.l.68.	pro dolore
Dolore ex hoc,p.6.c.2.l.72.	Dolere ex hoc
Tunc nihil contra.p.6.c.2 l.75.	s.Tunc nihil contra
pro eius ratione,p.6.c.3.l.15.	per eius rationem
infinnatus,p.6.c.3.l.17	insinuatum
de pœnit.p.6.c.3.l.20.	de pœnis
tiam eum.p.6.c.4.l.53.	etiam eum
innocentia,p.6.c.4 l.76.	innocentiam
q illius.p.7.c.1.l.11.	q illius
suff.in secunda,p.7.c.1.l.41.	supra in secunda
sufficienter,p.7.c.2.l.23.	sufficientes
qm.p.7.c.2.l.69	quomodo
autem d.p.7.3.l.70.	autem id
peccuti,p.7.c.4.l.34.	peccati
sine illa,p.7.c.4.l.36.	sine ulla
subiacet p.7.c.4.l.65	subiacent
formaliratum,p.7.c.4.l.73.	formalizatum
nirtut (cuius,p.8.c.2.l.65.	uirtut cuius
q contritio,p.8.c.2.l.74.	quia contritio
q charitatem,p.8.c.2.l.75.	pro charitatem
prudentiæ hic,p.8.c.2.l 79	prudentiæ qui
Tunc nihil,p.8.c.3.l.1.	s.Tunc nihil
Notissimū n.est qd p.8.c.3.l.4.	Notissimum.n.est:q
iunnit esse,p.8.c.4.l.49	innuit esse
iam tenere,p.9.c.1.l 3.	Iam teneræ
munditiam cōtrahit,p.9.c.1.l.33.	immunditiam contrahit
mundus es,p 9.c.1.l.83.	immundus es
contritionis agat,p.9.c.2.l.52.	contritionis)agit
(Deo iuuante,p.9.c.2.l.79.	(Deo iuuante)
q̄dem modo,p.9.c.2.in marg.	quidem modo
sui decies,p.10.c.2.l.60.	sum decies
laboribus,p.11.c.1.l.41.	laboriosus
fatius.p.11.c.1.l.52.	fatiua
p̄habito,p.11.c.1.l.54.	præhabita
annis.p.11.c.2.l.2.	amis
meram,p.11.c.2.l.81.	neram
q alteri,p.12.c.2.l.27.	quod alteri
debito,p.12.c.2.l.70.	debita
q importat,p 12.c.2.l.81.	quid importat
demostratur,p.13.c.1.l.66.	demostrant
populo Iudam,p.13.c.2.l.5.	populo iudā
adhuc ipsius ad Iiam,p.13.c.2.l.44.	adhuc ad Iiam
mort comparetur,p.13.c.2.l.70.	mors si comparetur
imprudentiæ,p.14.c.2.l.60	imprudentia
inquantum,p.15.c.1.l.49	quantum
formidarius,p.15.c.1.l.76.	fornicatiua
q̄ de maiori,p.16.c.1.l.11.	q̄ de minori
ar.in c.1.p.16.c.1.l.33.	ar.1.inc.
esse uidetur sensu tātus dolor intentus à ratione , non ex culpa rationis.p.16.c.1.l.43.	sensu tantus dolor intentus a rōne, non ex culpa rationis esse uidetur.
PROB.s Quia,p.16.c.1.l.51.	PROB.quia
minimo,p.16.c.2.l.21.	minima
timore q prosequebatur,p.16.c.2.l.29.	timore prosequebatur
analoga /p.16 c.2.l.47	analoga.s
contritionis.s.Tunc,p.16.c.2.l.48.	contritionis.Tunc
causant.p.16.c.2.l.74.	causent
ad nīæ,p.17.c.2.l.3.	ad terminum nīæ
retardat,p.17.c.2.l.38.	retardet
uita plenus:qm,p.17.c.2.l.74.	præsens : sed uitæ præsentis status,quoniam
citationi,p.17.c.2.l.78.	e.bationi
Negat,p.18.c.1.l.80.	Negatur
se & grat ß,p.19.c.1.l.61.	se grauant
ecclesiasticam,p 19.c.2.l.64.	ecclesiastici
haberetur,p.20.c.1.l.1.	laberetur
diuersis maxime,p.20.c.1.l.3.	diuersis § maxime
altero s.Tunc,p.20.c.1.l.8.	altero.Tunc
amorum,p 26.c.1.l.13.	amore
q p̄miuens,p 20.c.1.l.43	q pœnitent
Philip.2.ß,p.20.c.1.l.57.	Phil.2.pro

qui

QVÆST. XCVIII. ART. IX.

ARTICVLVS IX.

Vtrum damnati gloriam beatorum videant.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videant, Magis enim distat ab eis gloria beatorum quàm ea, quæ in hoc mundo aguntur: sed ipsi non uident quæ circa nos aguntur: unde dicit Gregor. 12.* Moral. super illud Iob. siue fuerint nobiles filij eius &c. Sicut hi, qui adhuc uiuunt, mortuorum animæ, quo loco habeantur ignorant, ita mortui, qui corporaliter uixerunt uita in carne positorum, qualiter circa eos disponatur, ignorant. ʰ ergo multominus possunt uidere gloriam bonorum.

2 Præterea, Illud, quod ʰ cóceditur sanctis in hac uita pro magno munere, nunquam conceditur damnatis: sed Paulo pro magno munere est cóceſsum uidere uitam illā, qua sancti æternaliter cum Deo uiuunt, ut dicitur 1. Corinth. 12. in Glo. ergo damnati sanctorum gloriam nó uidebunt.

SED CONTRA est quod dicitur Luc. 16. quòd diues in tormentis positus, uidit Abraham, & Lazarum in sinu eius.

RESPONDEO Dicendum, quòd ᵐ damnati ante diem iudicij uident bonos in gloria non hoc modo, quòd gloriam eorum qualis sit cognoscant: sed solum cognoscūt eos esse in gloria quadam inæstimabili: ⁿ & ex hoc turbabuntur, tum propter K inuidiam dolentes de fœlicitate eorum, tum propter hoc, ꝙ ipsi talem gloriam amiserunt. unde dicitur Sap. 5. de impijs. Videntes turbabuntur timore horribili. Sedᵖ post diem iudicij omnino beatorum uisione priuabū- G tur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur: sed augebitur, quia memoriā habebunt gloriæ beatorum, quam in iudicio uidebūt, uel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentum: sed ulterius affligentur in hoc, quòd uidebunt se indignos reputari etiam uidere gloriam, quam sancti merentur habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea, quæ in hac uita aguntur, non ita affligent damnatos in inferno si uiderentur; sicut sanctorum gloria inspecta. Vnde non ita ostenduntur damnatis ea, quæ hic aguntur sicut sanctorum gloria, quamuis etiā eorum, quæ hic aguntur ostendantur eis ea, ex quibus tristitiā H habere possunt.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd Paulus inspexit uitam illam, in qua sancti cum Deo uiuunt, eam experiendo, & in futurum perfectius sperādo; quod non est de damnatis. Et ideo nó est simile.

I

QVAESTIO XCIX.

De misericordia & iustitia Dei respectu damnatorum.

DEINDE considerandum est de iustitia, & misericordia respectu damnatorum.

CIRCA quod queruntur quinque.

Primò, Vtrum ex diuina iustiK tia inferatur peccatoribus pœna æterna.

Secundò, Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna tā hominum, quàm dæmonum terminetur.

Tertiò, Vtrum saltem pœna hominum terminetur.

41ᵇ CONCL. 1ᵃ. Damnati ante diem iudicij uident bonos in gloria: non hoc modo quòd gloriam eorum qualis sit cognoscant sed solum cognoscunt eos esse in gloria quadam inæstimabili.

¶NOT. Similes illis, qui stantes à longe uidēt alios in magna letitia conuersari, lætari, & epulari, ea qua uisione sibi ipsis appetitus taliū deliciarum innascitur, ex quo ualde torquentur; nec tamen unquàm ad illas, uel in minimo attingere possunt. Vnde ex tali uisione nihil aliud reportant, nisi tormentorum maior; tùm ex parte lætitiæ ea uisu illo conspectæ, tùm ex parte personarum sibi odiosarum in tanta lætitia cōuersantium, tùm ex parte carentiæ propriæ, qua talibus bonis omnino spoliati sunt, tàm ex parte pœnarum suarum magis inde apprehensarum in magnitudine, quandoquidem opposita iuxta se posita magis elucescunt.

Quatuor causis dānati ex visione beatorum cruciantur.

* Lib. 12. Mor. c. 13. in princ.

¶PROB. 1. Quia præsupponitur clara ex præmissis. 2. Quia (ly sed solum &c.) patet ex terminis.

¶NOT. Patet quidē ex terminis hæc ultima pars quoniā si uident eos in gloria, & nō illo modo ut cognoscant qualis sit in speciali sequitur, quòd uideāt hoc modo, ut cognoscant eam in communi quatenus refertur non quidem ad seipsos (alioquin uiderentur aliqualiter consolari: quod non est dicendum,) sed ad ipsos beatos: & hoc est cognoscere eos esse in gloria quadam. Rursus. Q̄ dictum est in probatione primæ partis, quod præsupponitur clara ex præmissis, non intelligitur ꝓ illa particula, quæ dicit, quòd uident bonos in gloria; sed pro illa quæ dicit, ꝙ nō hoc modo uidēt, quòd gloriam eorum qualis sit cognoscant. Patet autem ex præmissis ar. 7. corp. concl. 1ᵃ, ut consideranti faciliter occurret. Quamuis & quodammodo, indirectè quasi, ex articulo eodem ibidem declarari possit tota illa prima pars conclusionis eo ꝙ

concl. m

concl. p

F in ultimo illius conclusionis dicitur ly nec aliquid, quod ad tristitiam possit pertinere, deerit.

¶CONCL. 2ᵃ. post diem iudicij damnati omnino priuabuntur uisione illa beatorum, explicata in conclusione. 1ᵃ.

¶PROB. Quia post iudicium augebitur eorum tormentum (sicut & gloria beatorum. q. 93 ar. 1) & non uidere beatos in gloria, eo modo, quo prius uidebant, erit eis maius tormentū (ut declaratur in tex.)

¶NOT. De hac materia uide quodlibet. 8. ar. 16.

1ᵐ illatio cō clusionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. S. Non enim est simile de uisione utrorumque adductorum in argumēto. Nam ea, quæ in hac uita agūtur non ita affligent &c. ut in tex.

2ᵐ maior.

Illud quod conceditur sanctis in hac uita pro magno munere, nunquam conceditur damnatis. ℞. eo modo, quo conceditur sanctis. S. Tūc nihil &c. ut patet hic, et in corp.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem ostendas, mentiō insinuatum à Luc. 16. ꝙ damnati gloriā beatorum uident: & sic. Diues sepultus est in inferno. eleuans autē oculos uidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius. Hæc ibi. Nota ly à longe. Per hoc enim declaratur sub alijs uerbis id, quod dixit conclusio 1ᵃ. per ly non hoc modo, ꝙ gloriam eorum qualis sit, cognoscant. Vide ibi not. immediate sequentem. Nota ly in sinu Abrahæ Lazarum, quòd est uidere beatū in gloria nunc post passionem Christi ut declaratur q. 9. ar. 4. Item ab Isaia 26 Videant, & confundantur zelantes populi. Iuida plenī, Hæc ibi. Idest populi quales sunt damnati, Per ly uideant, & confundantur, denotatur multiplex tormentum ex uisione illa ab eis reportatum. Loquitur enim formaliter Isaias eo modo, quo & solent scripturæ. Vt sub exemplo dicatur: Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Mat. 16. idest, ex eo quòd crediderit,

Vid. p S. Eccl. &c.

rit,& baptizatus fuerit stando formaliter in hoc nil aliud addẽdo (puta quod non conformauerit mores credulitati,& uotis in baptisma factis) merebitur salua ri,& saluabitur.

2 ¶Secũdò habes: quõ per rationẽ prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuãt,& intelligas,& tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quo modo ex ꝓ uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

Tho.4.d. 46.q.1.ar. 3.c. firmiter.§.fin. de sum. trin.& fide cath.

QVÆST. XCIX.

ART. I.

459 CONCL.1ª. Quantitas pœnæ secundum intentionẽ acerbitatis respondet q̃titati culpæ.

¶PROB. Quia secũdum ꝙ quis grauius peccauit, grauius punietur (ex Apocal.18.)

¶CONCL.2ª. Quãtitas pœnæ secundũ durationem temporis non respõdet durationi culpæ.

PROB. Quia patet ex Augustino, & ex legibus humanis (ut in tex.)

*Li.21.c.11. ante me. to.5.

¶CONCL.3ª Quãtitas pœnæ secũdum durationem temporis, respicit dispositionem peccantis; seu (quod idem est) respõdet dispositioni peccantis.

¶PROB. Quia si nõ respondet durationi peccati; cõsequẽs est, quòd respondeat dispositioni peccantis.

¶CONCL 4ª. Pro peccato mortali, qd est contrarium charitati, aliquis est in æternum à societate sanctorum exclusus, & æternæ pœnæ adijcitur.

¶NOT. De hac conclusionis tractatione, uide 1. 2. q. 87.ar.3.

*Li.2. c8. 38.to.2.

¶Examen. Ly qd est contrarium charitati. Hoc dicitur, nõ ad ostendendum, ꝙ aliquod peccatum mortale non sit contrariũ charitati (hoc enim falsum est) neque ad superfluitatem commitendã, sed ad ostendendũ essentiam, seu diffinitionẽ peccati mortalis. Quasi dixerit. Peccatũ mortale est illud, quod contrariatur charitati. Charitas autem est uita animæ, inquantum per charitatem Deo, qui est uera uita, cõiungimur Consequẽter ergo quasi apertius dixit. Peccatum mortale est illud, qd̃ aufert

Peccatum mortale quid sit.

Quartò, utrum saltem pęna Christianorum.

Quintò, Vtrum illorum, qui opera misericordiæ fecerunt.

ARTICVLVS I.

Vtrum ex diuina iustitia inferatur pęna æterna peccatori.

A AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex diuina iustitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna enim non debet excedere culpam. Deutero.25. secundum mensuram delicti erit, & plagarũ modus: sed culpa est temporalis, ergo pęna non debet esse æterna.

2 Præterea, Duorum peccatorum mortalium unum est altero maius: ergo unum debet maiori quàm alterum pœna puniri: sed nulla pæna est maior q̃ æterna, cum sit infinita: ergo nõ cuilibet peccato mortali debetur pęna æterna, & si uni non debetur, nulli debetur, cum eorum distantia non sit infinita.

3 Præterea, A iudice non infertur pœna nisi ad correctionem, unde secundo Ethy. dicitur, quòd pœnæ sunt quædam medicinę, sed quòd impij in ęternum puniantur, hoc non est ad correctionem eorum, nec aliquorum aliorum, cum tunc non sint aliqui futuri, qui per hoc corrigi possint, ergo secundum diuinam iustitiam non infertur æterna.

4 Præterea, Omne, quod nõ est per se uolitum nullus uult nisi propter aliquam utilitatem: sed pœnæ à Deo non sunt propter se uolitæ: non enim delectatur in pœnis, cum ergo nulla utilitas accidere possit ex perpetua ratione pęnæ, uidetur ꝙ talem pęnam pro peccato inferre non debeat.

5 Præterea, Nihil, quod est per accidens est perpetuum, ut dicitur in 1. Cę.& mun. sed pęna est eorum, quæ sunt per accidens, cum sit contrà naturam: ergo non potest esse perpetua.

6 Præterea, Iustitia Dei hoc requirere uidetur ut peccatores ad nihilum redigantur, quia propter ingratitudinem uidetur quis beneficia amittere: inter cętera autem Dei beneficia est ipsum esse: unde uidetur iustũ ut peccator, qui ingratus Deo existit, ipsum esse amittat: sed si in nihilum redigantur, eorum pœna non potest esse perpetua. ergo non uidetur esse consonum diuinæ iustitiæ ut peccatores ꝑpetuo puniantur.

B SED CONTRA, est quod dicitur Matth.25. Ibunt hi, scilicet peccatores in supplicium æternum.

2 Præterea, sicut se habet præmium ad meritũ, ita pęna ad culpam: sed secundum diuinam iustitiam merito temporali debetur præmium æternũ. Ioan.6. Omnis qui uidet filium & credit in eum habet uitam æternam. ergo, & culpæ temporali secũdum diuinam iustitiam debetur pęna æterna.

C Præterea, Secundum Philosophum in 5. Ethic. pęna taxatur secundum dignitatem eius, in quem peccatur: unde maiori pęna punitur, qui percutit alapa principem, quàm alium quemcũque: sed quicunque peccat mortaliter, peccat contra Deum cuius præcepta transgreditur, & cuius honorem alij impartitur, dum in alio finem constituit: maiestas autem Dei est infinita. ergo quicunque peccat mortaliter dignus est infinita pęna, & ita uidetur quòd iuste pro peccato mortali quis perpetuo puniatur. *Li.5.c.5. to.5.

D RESPONDEO, Dicendum, quòd cum pęna duplicem habeat quantitatem, scilicet secundum intensionem acerbitatis, & aliam secundum durationem temporis; quantitas pęnæ respõdet quãtitati culpæ, secundum intensionem acerbitatis, ut secundum quod grauius peccauit, secundũ hoc grauior pęna ei infligatur. Vnde Apoca.18. quantum se glorificauit, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum, & luctum, non autem respondet duratio pœnæ durationi culpę, ut dicit August. 21 de Ciui. Dei. Non enim adulterium, quod in momento temporis perpetratur, momentanea pęna punitur etiam secundum leges humanas: sed duratio pœnæ respicit dispositionem peccantis. quandoque enim ille, qui peccat in aliqua Ciuitate ex ipso peccato efficitur dignus ut totaliter à Ciuitatis consortio repellatur, uel per exiliũ perpetuum, uel etiam per mortem: quandoque uero non redditur dignus ut totaliter a societate ciuiũ excludatur, & ideo ut possit esse cõueniens membrum Ciuitatis, pęna ei prolongatur, uel breuiatur secundũ quòd expedit eius curationi ut in Ciuitate conuenienter, & pacifice uiuere possit. Ita etiam secundum diuinam iustitiã aliquis ex peccato redditur dignus pœnitus à Ciuitatis consortio separari, quod fit per omne peccatum quo contra charitatem peccat, quæ est uinculum Ciuitatem prædictam uniens: & ideo pro peccato mortali, quod est contrarium charitati, aliquis est in æternum à societate

concl. 1ª. concl. 2ª. *Li. 21. c. 11. to. 5. concl. 3ª. part. concl. 4ª.

aufert uitam animæ. Et sic ethimologia concordat, quandoquidem mortale interpretatur dans mortem, & hanc utique dat auferendo uitam.

¶ Ly à societate sanctorum &c. & æternæ pœnæ &c. Quasi dicat: peccatum mortale habet pœnam & damnari per ly à societate sanctorum &c. & sensus per ly æternæ pœnæ &c. Et per hoc manifestat textus ab effectu, quod in peccato mortali sunt duo, scilicet auersio à Deo, & conuersio ad creaturam. Rõne siquidẽ primi, i. auersionis, infligitur pœna damni, quæ est exclusio à societate sanctorũ, per ly societate sanctorũ, intelligẽdo principaliter uisionem sanctã sanctorũ, i. Dei; rõne autẽ secũdi, i. cõuersionis datur pęna damni, s. æternæ pœnæ &c. Et intra prn intentione secreretur textus, quod pœnas has in præsenti uita etiam peccatoribus Deus iustissimè infligit; per modum tamen inchoationis cuiusdam consummandi huius duplicis supplicij in alia uita. Et pœnam quidem damni dũ per peccatum cęcatur homo, & intantum quanque ut uia Deũ amplius cognoscat, & nõ sicut Deum glorificet; ut gustare cœlestia non tantum amplius nesciat, sed etiam hoc ipsum, quod sibi prius recte bonum magnum uidebatur, nunc quasi dedignetur, ac tanquam uanum temporis amissionem, stultitiamque reputet: secundum quòd talem eius pęnam depinxit nitm Apostolus 1. Cor. 2. animalis homo nõ percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Pęnam autem sensus etiam nunc dat peccatori Deus multiplicem; dum à remorsu conscientiæ continuè affligitur, dum aduersa plura ei armis patętur defensiua exuto immittit, ita ut Psal. 31. Impleatur dicẽs, multa flagella peccatoris. Textus ergo pręsens de pęnis ijs dupliciter, iuxta proportionẽ, intelligendus est.

*Li. 21. de ciui. c. 11. à med. to. 5.

*Li. 21. de ciui. c. 12. circa initiũ, to. 5.

* Lib. 14. moral. c. 12. et li. 4. Dialog. c. 44.

¶ PROB. 1. Quia secundũ leges humanas tollat aliquis quamquam mortẽ moreatur, per quã tùm à societate ciuiũ excluditur per pęnam suo, tùm æternæ priuationi præsentis uitæ adijcitur (ut patet intelligẽti,) & quod est auferre homines de ista ciuitate mortali per

so cietate sanctorum exclusus, & æternæ pęnę adijcitur. Quia ut Aug. dicit in lib. prædicto,* quod est de Ciuitate ista mortali homines supplicio primę mortis, hoc est de ciuitate illa immortali homines supplicio secundæ mortis, auferre. Quod autem pœna, quam Ciuitas mũdana infligit perpetua nõ reputatur, hoc est per accidens, uel inquantum perpetuo homo nõ manet, uel inquantum etiam ipsa Ciuitas deficit. Vnde si homo in perpetuum uiueret pęna exilij, uel seruitutis, quæ per legem humanam infertur in eo perpetuò maneret. Qui uerò hoc modo peccant, ut inde non reddantur digni totaliter separari à sanctæ Ciuitatis cõsortio, sicut peccantium uenialiter, tanto eorũ pęna erit breuior, uel diuturnior, quanto magis, uel minus purgabiles erunt secundũ quòd eis peccata plus, uel minus inhæserunt, quod in pęnis huius mundi, & purgatorij secundum diuinam iustitiam seruatur. Inueniũtur etiam, & aliæ rationes à sanctis assignatæ, quare iuste pro peccato temporali aliqui pęna perpetua puniantur. Vna est, quia peccauerunt contra bonũ æternum dum contempserunt æternam uitam, & hoc est etiam quod August. in prædicto* lib. dicit. Factus est malo dignus æterno, quia hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternũ. Alia ratio est, quia homo in suo æterno peccauit. Vnde Gregor.* dicit in 4. Dialog. Ad magnam iustitiam iudicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui nunquam uoluerunt carere peccato. Et si obijciatur, quòd quidam peccantes mortaliter proponũt uitam suam in melius cõmutare, & ita secundum hoc nõ essent digni æterno supplicio, ut uidetur. Dicendum secundum quosdã quod Grego. loquitur de uoluntate, quæ manifestatur per opus, qui enim in peccatũ mortale labitur propria uoluntate, se ponit in statum à quo erui nõ potest nisi diuinitus. Vnde ex

G hoc ipso, quòd uult peccare, cõsequenter uult in peccato manere perpetuo. Homo enim est spiritus uadens in peccatum, & nõ rediens per seipsum. Sicut si aliquis se in foueam proijceret, unde exire non posset nisi adiutus, posset dici quod in æternum ibi manere uoluit: quantumcunque aliud cogitaret. Vel potest dici, & melius quod ex hoc ipso quod mortaliter peccat finẽ suũ in creatura constituit, & quia ad finem ui-

H tæ tota uita ordinatur, ideo ex hoc ipso totã uitã suam ordinat ad illud peccatũ, & uellet perpetuo in peccato manere, si hoc sibi esset impune. Et hoc est, quod Greg.* in 29. lib. Moral. super illud Iob. 40. Estimabunt abyssum quasi senescentem iniqui ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine uixerunt. Voluissent quippe sine fine uiuere, ut sine fi-

I ne potuissent in suis iniquitatibus permanere, nam magis appetunt peccare quam uiuere. Potest, & alia ratio assignari, quare pęna peccati mortalis sit æterna, quia per eam cõtra Deũ qui est infinitus peccatur. Vnde cum non posset esse infinita pęna per intensionem, quia creatura non est capax alicuius qualitatis infinitæ, requiritur quod sit saltem duratione infinita. Est enim

K quarta ratio ad hoc idem, quia culpa manet, cum culpa nõ possit remitti sine gratia, quam homo non potest post mortem acquirere, nec debet pęna cessare quamdiu culpa manet.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd pęna non debet æqua-

F supplicium præsentis mortis, hoc est auferre homines de ciuitate illa immortali per supplicium futuræ mortis (ex Augustino:) 2. Quia peccantes peccato mortali peccauerunt contra bonum æternũ (ex Augustino:) 3. Quia tales peccauerunt in suo æterno (ex Gregorio:) 4. Quia tales peccauerunt contra infinitũ (ut in tex.) 5. Quia talibus culpa sine fine manet in eis.

¶ NOT. Circa primã rõnem aduerte, quod per mortẽ humanã inflictã à legibus, homo perpetuo priuatur præsenti uita, & consequẽter pęna illa mundana est perpetua. Sed nõ reputatur tale quid, propter accidẽs in textu narratũ à ly quod autẽ pęna, quam ciuitas &c. usque inclusiuè ad ly in eo perpetuò maneret. Vbi text. ipse respondet tacitæ huic obiectioni.

Circa tertiam rõnẽ, quæ est de peccare in suo æterno, aduerte quod text. à ly & si obijciatur &c. usque exclusiuè ad ly põt & alia rõ assignari, quare pęna peccati mortalis sit æterna, respondet obiectioni uni quæ fieri solet à quibusdam quærẽtibus excusationes in peccatis. Et respõdet quidem dupliciter, prima loquitur de opere, secũda de uolũtate; & in utraq; cõcludit, quod obijciẽs decipitur; primò ex opere exteriori, secundo ex quodam interiori sub uolũtate; interiori. De alijs rationibus uide in tex.

* Lib. 9. c. 11. in fi. et 4. Dia l. c. 44.

¶ *Corollarium.* Ex dictis ergo maximè in 4ª, & circa 4ᵃᵐ cõclusionẽ huiusmodi cõcludit. quod Deus iustissimè peccatores etiam per unum peccatum mortale tantũ, punit pęna æterna. Ergo Deus iustissimè hominẽ existentem in peccato mortali, atiẽ ro demerito peccati mortalis põt et mortẽ corporalem inferre, et sic damnare eũ in perpetuum. Ergo toties Deus per suã infinitam misericordiam peccatorẽ aliquẽ, et uno tantum peccato mortali, ab inferno et iuste debito (attenta scilicet grauitate peccati) eripuit quoties illum mori, postquam semel peccauit mortaliter, non permisit mori corporaliter. De quo beneficio maximo quantas teneatur quisque reddere gratias Deo: ipsi singuli singillatim secum dijudicent.

Deus quotidie ab inferno pręseruat peccatores multos, &c quo.

1m maior. Pœna non debet excedere culpa. s. R. secundum excessum acerbitatis sensu, secundum

cundum quantitatem durationis. § patet hic, & in corp. Tunc A nihil &c. ut ex conclusionibus habet.

¶Corollarium. Ergo illud Dauid. intelligitur de mensura acerbitatis pęnę tantum; ut de Apocal. 18. dicitur in corp. circa primam conclus.

neque semper pro correpti de malo in bonum (in quo sensu accipiebat arguens:) sed etiam pro utilitate quadam. Nam & translatus de malo in bonum per flagella, dicuntur flagella fuisse ad correctionem, eò ꝙ sibi fuerunt utilia. Vnde utilitas est quid uniuersalius quàm correctio propriè sumpta; & potest dici correctio largo modo. i. magis uniuersaliter quàm illa, quæ dicit transitum de uitio ad uirtutem. Cedūt ergo huiusmodi ad correctionem beatorum, eo modo tamē solùm, quo illis conuenire potest correctio. Ergo solùm ad utilitatem: & in hoc tantum sensu respon sio sumpsit ly ad correctionem, quando applicauit hanc ad beatos. — Correctio sumitur dupliciter. — *Glo. in c. ibi. *lib. 4. Dialog. c. 44. in med.

Item de minori.

Culpa. i. Rx. considerata in actu, non in uoluntate. §. Tunc nihil contra, ut patet in corp. de uoluntate peccantium mortaliter. Et est 3ᵃ. ratio ibi. Vide secundum resp̄sum text. ly uel dicendum sicut Gregorius &c. — Rñsio 1ᵃ. — *Locis in corp. art. citatis.

¶Examen. Ly actu. Scilicet exteriori. Nā diuiditur in tex. contra uoluntatem.

¶Ly uoluntate. Scilicet actu uoluntatis. Non. n. sumitur hic pro potētia illa, quæ dicitur uoluntas. Actus autem uoluntatis potest considerari dupliciter. Primo secundum mensuram durationis, & sic nō sumitur hic, quia cōcipiens & deliberans facere puta homicidium, multoties ex hoc actu mox ad aliū actum uoluntatis se transfert. Vnde nec perpetuò durat in illo actu; nec etiam quandoque quandoque per spatiū horæ dimidiæ.

¶Secundò uoluntatis actus considera tur iuxta id, qd nunc deliberauit: & sic accipitur hic. Quando enim peccator actu breuissimo uoluntatis deliberat adhærere creaturæ tanquam fini ultimo, quod est peccare mortaliter; tunc constituit sibi, quantum in se est, ali quod æternum, qm omnis finis uoluntatis nō potest esse nisi æternus, (ut patet ex appetitu eiuidē iam sentite de hoc ad illud appetendum secundum Ioan 14. Qui biberit ex hac aqua sitiet iterum: & consequenter uoluntas illa dicitur æterna. i. actus ille uoluntatis uocatur æternus, & est, secundū istam considerationem. — *Li. 4. Dialo. ca. 44. circa fine.

ri culpæ secundum quantitatē durationis, ut uidetur etiam per leges humanas accidere.ᵗ Vel dicendum, sicut Gregor.* soluit, quòd quamuis culpa sit actu tēporalis, uoluntate tamen est æterna.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ quantitati peccati respondet quantitas pęnæ secundum intēsionem, & ideo peccatorū mortalium inæqualium erunt pęnæ inæquales intensione, æquales autem duratione.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ pęnæ, quæ infliguntur his, qui à ciuitatis societate non pœnitus eijciuntur, sunt ad correctionem eorum ordinatæ: sed illæ pęnæ, per quas aliqui totaliter à Ciuitatis societate exterminantur non sunt ad correctionē eorū, possunt tamen esse ad correctionem, & tranquillitatem aliorum, qui in Ciuitate remanent, & ita dānatio æterna impiorum est ad correctionē eorum, qui nunc sunt in ecclesia. Non enim pęnæ sunt ad correctionem solum quando infliguntur: sed etiam quando determinantur.

AD 4ᵐ dicendum, quòd impiorum pęnæ in perpetuum duraturæ non erunt omnino inutiles. Sunt enim utiles ad duo. primo ad hoc, quòd in eis diuina iustitia conseruatur quæ est a Deo accepta propter seipsum: unde Gregor.* 4 Dial. omnipotens Deus, quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur, quia autem iustus est, ab iniquorum ultione in perpetuum non sedatur. secundo ad hoc sunt utiles, ut de his electi gaudeant dū in his Dei iustitiam contemplantur, & dum se euasisse cognoscunt, unde Psal. 57. Lætabitur iustus cum uiderit uindictam, &c. & Esa. 66. Erunt, scilicet impij, usque ad facietatem uisionis, scilicet sanctis. ut Glo. dicit. Et hoc est quod Greg. dicit 4. Dial. B Iniqui omnes æterno supplicio deputati sua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt, scilicet ut iusti omnes, & in Deo uideant gaudia, quæ perceperunt, & in illis percipiāt supplicia, quæ euaserunt; quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternum mala puniri conspiciunt, quæ eius adiutorio uicerunt. C

AD QVINTVM dicendum, quòd quamuis pœna per accidens respōdeat animę; attamen per se respondet animæ culpa infectę; & quia culpa in perpetuum in ea manebit, ideo & pęna perpetua erit.

AD 6ᵐ dicendum, quòd pęna respondet culpę (proprie loquendo) D secundum inordinationem, quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatē ipsius, in quem peccatur, quia sic cuilibet peccato responderet pęna infinita intensione. Quamuis ergo ex hoc, ꝙ aliquis peccat contra Deū, qui est actor essendi, mereatur ipsum esse amittere; considerata tamen ipsius actus inordinatione, non debetur ei amissio esse, quia esse pręsupponit E ad meritum, & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur, uel corrumpitur, & ideo nō pōt esse debita pęna alicuius culpæ priuatio ipsius esse.

4ᵐ de conclusione.

Nulla utilitas accidere possit ex perpetua ratione pęnę. Rx. præsuppositū hoc est falsum. §. & quidē propter duo: primò, quia in ipsa perpetuitate pœnarū diuina iustitia conseruatur, quæ est Deo accepta propter seipsam. Vnde Gregorius &c. ut in tex.

5ᵐ de minori.

Pœna. Rx. respondens animę, ut anima est non, respondens animæ, ut per culpā infecta est. §. Tunc nihil &c. ut patet.

6ᵐ maior.

Iustitia Dei hoc requirere uidetur, ut peccatores ad nihilū redigantur. Rx. si peccato, secundum dignitatem eius, in quē peccatur responderet pœna: non, si peccato, secundum inordinationem in ipso inuentam respondeat. §. Tunc nihil &c. Nam pęna respondet culpæ (propriè loquendo) secundum inordinationem &cæt. ut in tex.

¶Examen. Ly nec per inordinationem peccati esse tollitur uel corrumpitur. Scilicet esse naturale Hoc dicitur ad differentiam ipsius esse moralis. Nam peccatum, puta superbiæ, non tollit ab homine intellectiuam potentiam, nec memoratiuam, nec uolitiuam, nec sensus exteriores, nec interiores, nec substantiam animæ uel corporis: licet tollat ab homine humilitatem, gratiam Dei, dona spiritus Sancti, uirtutes morales & theologales, quamuis non substantiam fidei, quam etiam si non tollat, debilitat tamen in hoc, quòd facit eam non esse amplius meritoriam uitæ æternæ. De qua re an scilicet peccatum diminuat, uel tollat, bonum naturæ, uide fusiùs tracta 1. 2. q. 85. ar. 1. & 2. — Pctm̄ an corrūpat totum bonum naturæ.

2ᵐ de conclusione 1ᵃ.

Maiori Rx. intensione pęnæ: non, duratione. §. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusionibus duabus primis.

3ᵐ de minori.

Nec aliquorum aliorum. Rx. negatur hoc. §. Nam est ad correctionem existentium in ecclesia. Ad rationem adductam in contrarium satisfit p illud, quod dr in responsione ad 4ᵐ. Vide ergo ibi.

¶Corollarium. Ergo pęna perpetua aliquorum erit ad correctionem non uiuentium in hoc mundo (ut arguitur) sed uiuentium in alio. i. beatorum. Non enim correctio hic sumitur

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem directe: interimas hæresim Nouatiani &c. ut supra dictum est. q. 98. ar. 2. appen. Hinc namque patet, quòd nō tantum Deus inferēs pœnam æternā peccatori non est crudelis, sed etiam est iustissimus. *Vtil. pro S. Eccles. &c.*

2 ¶ Secundò habes: quomodo per radicalem rationē ostendas: præ dictam blasphemā hæresim manifestò damnari à &c. ut q. 98. ar. 2. app. cū omnibus locis ib. citatis. *Tho. 4. d. 46. q. 2. ar. 3. q. 1. & seq.*

3 ¶ Tertiò habes: quō per rationem ostendas mediò insinuatum ab oppositis 10. 6. q ex diuina iustitia infertur pœna æterna peccatori: & sic Omnis, qui uidet filiū, & credit in eū, habet uitam æternā. Hæc ibi. Vbi merito, temporali ex iustitia diuina reddi demonstrat præmium æternum: & per hoc ex opposito uult cointelligi, q temporali demerito ex diuina iustitia debetur pœna æterna. Quòd si dicas: illud esse de misericordia, quando redditur uita æterna, respondetur: q etiam si iustitia ibi non interueniret, (q tamen falsum est), nihilominus sequeretur adhuc illud ab oppositis dictū, quoniam iustitia & misericordia in Deo, ut in Deo, sunt idem; & per consequens tanta est una, quanta est altera: quoniam utraque est diuina essentia. ** Ad Ro. 11. & Gal. 3.* *• li. 2. c. 4. in med.*

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod dicimus insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum per diuinam misericordiam pœna damnatorum terminetur tàm hominum quam dæmonum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominū quā etiam dæmonū. Sap. 2. b Misereris omnium domine, quonià omnia potes: sed inter omnia etiam dæmones continentur, qui sunt Dei creaturæ. b ergo & ipsorum dæmonum pœna finietur.

2 Præterea. Rom. 11. Conclusit Deus h oīa sub peccato, ut oium misereat, sed Deus dæmones sub H peccato cōclusit. i. cōcludi permisit. ergo uidetur q et dæmonum aliquando misereatur.

3 Præterea, Sicut dicit Ansel. * in li. Cur Deus homo. Nō est iustū ut Deus h creaturā, quā fecit ad beatitudinem, omnino perire sinat. ergo uidetur cum quælibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinem, non esse iustū ut omnino perire permittatur.

SED CONTRA, est quod dicitur Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis eius. ergo æternaliter punientur.

Præterea, Sicut boni Angeli effecti sunt beati per conuersionem ad Deum, ita mali angeli effecti sunt miseri per auersionē a Deo: si ergo miseria malorū angelorum finiatur quandoque, & beatitudo bonorum finē habebit, quod est inconueniens.

RESPONDEO Dicendum, quòd error Origenis fuit, ut Augu. * 21. de Ciui. Dei dicit, q dæmones quandoq; per Dei misericordiam liberandi sunt à pœnis. Sed m iste error est ab ecclesia reprobatus propter duo. n G Primo, quia manifeste auctoritati sacræ scripturæ repugnat, quæ habetur Apoc. 20. Diabolus qui seducebat eos missus est in stagnū ignis, & sulphuris, ubi bestiæ, & pseudoprophetæ cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorum, per quod in scriptura significari æternitas cōsueuit. Secūdo quia ex una parte nimis misericordiam extendebat, & ex alia parte nimis eam coarctabat. H Eiusdē enim rationis esse uidetur bonos Angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternum puniri. Vnde sicut ponebat dæmones, & animas damnatorū quandoque à pœna liberandas: ita ponebat Angelos, & animas bonorum quandoque à beatitudine in huius uitæ miserias deuoluendas.

AD PRIMVM ergo dicendum, I quòd Deus quantum in ipso est miseretur omnibus: sed quia eius misericordia sapientiæ ordine regulatur, inde est quòd ad quosdam non se extendit, qui se misericordiæ fecerunt indignos, sicut dæmones, & damnati, qui sunt in malitia obstinati: tamen potest dici quòd etiam in eis misericordia locū habet, inquantum citra condignū puniuntur, non quòd à pœna totaliter absoluantur. K

• Li. 21. de ciui. c. 17. & 23. c. 5.

QVÆSTIO XCIX. ART. II.

440 CONCL. 1a. Pœna damnatorum dæmonum, & hominū, nūquam per diuinā miser. cord. à terminabitur: & contrariū dicere, est error ab ecclesia reprobatus dupliciter.

¶ Examen. Ly diuinam misericordiam. significanter hoc dicit, quia iam conclusum est ar. 1. q per diuinam iustitiam nūquā liberandi sunt. Ex utrāque igitur parte misericordiæ. s. & iustitiæ fatendum est; q ibi sine fine torquebuntur.

¶ PROB. 1. Quia patet ex 2a. particula sequenti a Quia (ly & contrariū dicere &c. (& hic dicere manifeste scripturæ sacræ re-F pugnat, & diuinam misericordiam nimis coarctat (ut de his duobus patet in tex.

¶ NOT. Pro intelligentia primæ probationis scelidum; quòd quādocunque ecclesia reprobat aliquid, illud ab omnibus catholicis pro reprobato teneri debet; secundum tamen q ab ipsa reprobatum est. Si enim reprobetur, ut minus probabile, tenēdum est pro minus probabili; si pro falso falsum; si pro scandaloso, scandalosum, si pro errore in fide, error in fide. i. hæresis. Et ideirco iure dixit probatio illa, q prima pars conclusionis patebat ex probatione particulæ sequentis Quia si dixisset. Sicut dicere contrarium, pro errore in fide. i. pro heresi, reprobat dupliciter ab Ecclesia: ita propter duo dicē dum est, q à diuina misericordia non liberabuntur è pœnis. Circa ultimā de coarctatione omnia diuinæ misericordiæ, nota uniuersaliter q error unius alrū pepariτ & qdē deteriorē, patere, scilicet, si error ille prior de emendatione dubita eniō prouideatur. Vides in hic: q hæresis illa prior peperit istam ultimam, de qua in textu circa finē; quæ sanè peior est, quàm prior sua mala genetrix (ut considerantu facilè patet) *contl. m*

1m ex Sapiē. Misereris omniū. &c. quātum in te est, non quantū ex illorum defectu. §. Tunc nihil contra, ut patet in tex usque inclusiuè ad ly in malitia obstinati.

¶ Examen. Ly quia eius misericordia sapientiæ ordine regulatur. Scilicet non à misericordia realiter diuiso. Nam sapientia summa, quæ hic dicitur ordo sapientiæ, est eadem res cū summa misericordia: cum in Deo quicquid est, unum sit, scilicet sua essentia. Voluit autem dicere: textus iste, q misericordia ipsa ordine sapiētiæ regulatur, non quandoque sic, & quandoque non; sed semper atque indesinenter, & impossibile est, quòd aliter fiat. Alioquin Deus negaret semetipsum (quod est impossibile secundum Apostolum) cum misericordia & sapientia sit ipsemet. Consequenter patet quòd per illud dictum textus non debet intelligi, quòd sapientia sit quid maius tanquam regulans & misericordia sit quid minus tanquàm regulata: sed quòd misericordia nunquam sit sine sapientia. Et re uera sic est, quoniam misericordia ipsa est regula sapientiæ essentialiter. Licet sic dicant Theologi, ut secundum nostrum modum intelligendi loquantur. Simile est (ut melius capias) quando dicitur, quòd Deus mensuratur æternitate: cum tamen Deus ipse ab æternitate realiter non differat, sed reuera sit sua æternitas. *Rūūo 2a*

AD SECVNDVM dicendum, q̃ ibi intelligenda est distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, ut intelligatur auctoritas de hominibus secundum statum viæ, qua scilicet, & iudæorum, & gentilium misertus est: sed non omnium gentilium, uel omnium iudæorum.

AD TERTIVM dicendum, quòd Ans. intelligit non esse iustum, quantum ad decentiam diuinæ bonitatis, & loquitur de creatura secundum genus suum. Non enim est conueniens diuinæ bonitati, ut totum vnum genus creaturæ deficiat à fine, propter quod est factum: unde nec omnes homines, nec omnes Angelos damnari conueniat: sed nihil prohibet quin aliqui, uel ex hominibus, uel ex Angelis in æternum pereant, quia diuinæ uoluntatis intentio impletur in alijs, qui saluantur.

ARTICVLVS III.

Vtrum diuina misericordia patiatur saltem homines in æternum puniri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuina misericordia non patiatur saltem homines in æternum puniri. Gen. 6. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, & accipitur ibi spiritus pro indignatione, vt patet per Glo. ibidem, cum ergo indignatio Dei non sit aliud quam eius pœna, non punitur æternaliter.

2 Præterea, Charitas sanctorum, in præsenti hoc facit, vt pro inimicis exorent: sed tunc habebunt perfectiorem charitatem, ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis: sed orationes eorum esse cassæ non poterunt, cum sint maximæ Deo acceptæ, ergo in precibus sanctorum diuina misericordia damnatos quandoque à pœna liberabit.

3 Præterea, Hoc, quòd Deus pœnam damnatorum æternam prædixit ad prophetiam comminationis pertinet: sed prophetia comminationis non semper impletur, quod patet per hoc, quod dictũ est de subuersione Niniue, quæ non fuerat subuersa, sicut prædictum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contristatus fuit: ergo uidetur quòd multo amplius per diuinam misericordiam cõminatio pœnæ æternæ mutabitur in mitiorem sententiam, quando in nullius tristitiam: sed in omnium gaudium cedere poterit.

4 Præterea, Ad hoc facit, quod in Psal. 76. dicitur, Nunquid in æternum irascetur Deus: sed ira Dei est eius punitio, ergo, &c.

5 Præterea, Esai. 14. Super illud. Tu autem proiectus es, &c. Dicit Gloss. Si omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquam, & loquitur de diabolo, ergo videtur quòd omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 25. Simul de electis, & reprobis. Ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam: sed inconueniens est ponere, quod iustorum vita quandoque finiatur, ergo inconueniens est ponere, quòd reproborum supplicium terminetur.

Præterea, Sicut dicit Damas. Hoc est hominibus mors, quod est Angelis casus: sed Angeli post casum irreparabiles fuerunt, ergo, & homines post mortem, & sic reproborum supplicium nunquam terminabitur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut August. dicit 21. de Ciui. Dei, quidam in hoc ab errore Origenis declinauerunt, quòd dæmones posuerunt in perpetuum puniri: sed omnes homines quandoque liberari à pœna, etiam infideles. Sed hæc positio omnino est irrationabilis. Sicut enim dæmones sunt in malitia obstinati, & ita perpetuo puniendi; ita & hominum animæ, qui sine charitate decedunt, cum hoc hominibus sit mors quod est Angelis casus, ut Damasce. dicit.

altas. Cæterum (vt tactum est) huiusmo di locutiones fiunt, ut nobis diuina pro captu nostro descenbantur, unde 1. par. q. 10. ar. 2. & q. 13. ar. 1. ad 1m. & 3m.

*Al. quia.

Item illatio cõclusionis.

Ergo &c. ar. 2. negat illatio. § vt habet ex responso secũdo text. ly th pôt dici &c. Vt aigo pro aliqua parte conceds posset, dẽt sic fiet: ergo & ipsorum dæmonum pœna finietur, aut ei illa condignum per misericordiam Dei sem per punientur. Tunc non cederetur illatio, sed pro ulnma parte tantum.

2m ex Rom.

Ad omnia & genera huium: non, singulos homines omnium generũ. s. Tũc nih l &c. Nam authoritas hęc intellig tur pro statu viæ tantũ. Vnde extra propositum adducitur, qñ p damnatis affertur, vt fit ab arguente.

¶NOT. Anthor. tas illa de dæmon bus nihil dicit: unde dato per impossibile, q loqueretur ad propositum hominum damnatorum: nihil ex hoc pro dęmonũ, finiende inferri posset; ut fit in argum.

3m ex Anselmo.

Creaturam. Rg. secũdum genus suum: nõ, pro singulis sub genere illo contentis. s. Tũc nihil &c. Sufficit enim ad decentiam bonitatis diuinæ saluandis, q aliqui ex creatura illa facta ad beatitudinem: a beatitudine non pereant.

*Glo. ord. ibid.

*Al. maiorem.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem interimas hæresim illã Origenis in text. narratam & Libertinorum cum illo in hoc conuenientium. Quam & interimas p rationes adductas à S. Thoma q. 16 art. & q. 93. ar. 2. Item q. 98 art. Item 1. par q. 62. ar. 8. & 9 q. 64. art. 2. Hæc oĩa ß bene ap

Vtil. p S. Eccl. &c.

plicentur iuuabunt propositum; uon solũ contra hæresim illã in prin. corp. dictã, sed & illã in § à prima generatam.

*Iona. 3.

¶ Secundò habes: q̃ ro per rõnẽ ostẽdas prædictã rõne mẽtiõ ca nonicẽ dãnati à &c. vt in append. ofum locorũ nõ e cita torũ, liẽ spẽliner à Benedicto 12. in extrauag. Benedictus Deus &c. Postquam inchoata fuerit talis intuitiua & facialis visio & fruitio in eisdem beatis, eiusdẽ visio & fruitio sine aliqua intercisione, seu euacuatione pdictæ uisionis & fruitionis, cõtinua ta exstitit, & cõtinuabitur usq; in sempiternum. Hæc ibi. Vbi de beatis illud dicit expresśe: & illud idẽ implicitè ab oppositis intendit, & dicit de dãnatis. Ven. dẽ in textu præsentisrat neuli eiusdẽ canonis est bonos in æterna beatitudine permanere, & malos in æternum puniri. Idẽ memento illius, quod sæpe alias dictũ est, videlicet Origenem esse dãnatum ab ecclesia in pluribus cõciliis, speciatim uerò de eo, eiusque libris, scribere Gelasium Papam sic. Origenis nõnulla opuscula, quæ vir B. Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus: reliqua autẽ oĩa, cum auctore suo, dicimus esse renuenda. Hæc illevt recitatur d. st. 15. Sancta Romana ecclesia.

*Glo. in terlin. ibi.

Origenes cũ multis libris dãnatur à Papa.

*lib. 2. orthod. fidei ca 4. in fine.

¶ Tertiò habes q̃do per rõnem prædicta scripturarum & patrum ploquanto pre nl damnatorũ nunquam finiẽdam ib. tionaur, & intelligar. & probes, & tuearis.

*lib. 21. c. 17. & 18 tom. 5.

¶ Quartò unde: quomodo ex spiritu ecclesiæ Angelica doctrina hæc & declaretur, & cõsolidetur.

concl.

QVÆST. XCIX.

ART. III.

NOT. Hoc est, an diuina misericordia aal quã dosubueniet hominibus saltem, ex quo dæmonibus non subue nit in hoc, nè ie. hcet

in æternum puniantur. Idest, an aliquando ab inferno liberabit saltem homines.

CONCL. Omninò irrationale est ponere, q homines quandoque liberentur ab inferno.

¶ Examen Ly homines. Scilicet infideles. Nā de fidelibus specialem articulū, scilicet quartū mouebit. Videbatur autē, uel saltem uideri poterat ijs, qui ad operum bonorum necessitatē aut examē post mortem aliam Domini, considerando non ascendunt: q infideles homines ex eo. q homines sunt, & cōsequenter quadam cognatione præ demonibus iuncti Deo, cū ipse naturam humanam personaliter sibi vniuerit & pro hominibus saluandis mortuus fuerit; uidebatur, inquam ex his q essent liberandi. Idcirco de infidelibus specialē hunc mouit articulum.

¶ PROB. Quia dānati nō perpetuō puniuntur, quoniam in malitia obstinati sūt (patet ex supe. dictis) & homines decedentes sine charitata tamanent semper in malitia obstinati (patet ex Damasceno cotp. fin.)

¶ NOT. Quasi apertus dicat. Vbi est eadē ratio puniti onis perpetuæ ibi debet esse eadem perpetuitas: atio hominibus absque charitata decedentibus est eadem ratio perpetuæ punitionis, quæ est in dæmonibus: ergo debent homines tales perpetuò puniri. Alioquin si dęmones perpetuo puniuntur & non homines eadem rōne perpetuam puniriionem merentes: hoc esset de se omninò irrationabile. Et quare? Quia eadem ratio militat utrobique. Ex his inferas tu hoc dilemma, uidelicet q aut demonum pęna finietur, si pœna hominum finietur, aut q nullorum non finietur, si demonum non finietur. subsume modo: q demonū pęnā aliquā finiendā esse dicere, est hæreticū ar. 2. & uidebis apertè, q dicere pęnā hominū aliquā fore terminandam, est heretică. Tu ulterius dic. illud de dæmonibus est ab ecclesia reprobatū: ergo & illud de hominibus ab eadem intelligitur reprobatum est condemnatum.

AD PRIMUM ergo dicendū, quòd verbum illud est intelligendum de homine secundum genus suum, quia ab humano genere quandoque Dei indignatio est remota per Christi aduentum: sed illi, qui in hac reconciliatione, quæ facta est per Christum, noluerunt permanere; in seipsis diuinam irā * perpetuauerunt, cum non sit nobis aliquis modus reconciliationis concessus nisi per Christum.

*Al. perpetuauerunt.

AD SECVNDVM dicendum, q sicut Augu.* dicit 21. de Ciui. Dei. Et Gregor. * 25. Mora. & 4. Dialo. q sancti in hac uita ideo pro inimicis exorant, vt cōuertantur ad Deum, cum adhuc cōuerti possunt. Si enim esset nobis notum quòd essent præsciti ad mortē, non magis pro eis quàm pro dæmonibus orarem*, & quia post hanc uitam decedētibus nō sine gratia tempus cōuersionis nō erit, nulla pro eis fiet oratio, nec ab ecclesia militante, nec à triūphante. Hoc enim pro eis orandum est, ut Apostolus dicit, secundæ Thi. secūdo, ut det illis Deus pœnitentiam, & resipiscant à diaboli laqueis.

*li. 21. de Ciui. cap. 24. to. 5. *lib. 34. Moral. c. 6. a med.

AD TERTIVM dicendum, q prophetia comminatoria pęnę tunc solum immutatur, quādo variantur merita eius, in quem cōminatio facta est. Vnde Hierem. 18. Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnū, vt eradicem, & destruam, & disperdā illud: si pęnitentiam egerit gens illa a malo suo, agam & ego pęnitentiam super malo quod cogitaueram ei: vnde cū damnatorum merita mutari nō possint, comminatio pęnę semper in eis implebitur. Nihilominus tamen prophetia comminationis semper quantum ad aliquem intellectum impletur: quia ut dicit August. in prædicto * li. euersa est Niniue, q mala erat, stantibus enim menibus, atque domibus euersa est ciuitas in perditis moribus.

*li. 21. de Ciu. c. 24. à me, t. 5.

AD QVARTVM dicendum, q illud verbum Psalmi pertinet ad vasa misericordiæ, quæ se indignos misericordia nō fecerūt quia in hac uita, quæ quædā ira Dei est propter vitæ miserias, dum huoc intellectum, quòd scilicet ibi semper manent, & nō secundum istum alium quòd ibi maneant sine aliqua misericordia, i. sine punitione extra condignum ar. 2. ad 3m. tespon. 2.

tria, cū ipsam utiq; habeant: sed procedit ex eo quod diximus.

¶ Corollarium. Ergo argumentum assimilabatur fallaciæ secundum non causam ut causam Sumebat enim perfectionē charitatē sanctorū tanq̄ arguere uolens ex hoc, q ueram cām nō orandi pro damnatis est carere charitate perfectiori. Ideò. n. quia in sanctis uidebat charitatem perfectiorē, inferebat, tanquam à vera causa posita, q sancti orarent pro damnatis. Cæterum decipiebatur ob hoc, quia non aduertebat: q uera cā non orandi pro illis est incapacitas eorundē damnatorum. Stat ergo perfectissima charitas sanctorū cum non orare pro damnatis, sicut & stat infinitae misericordiæ diuinæ cum nō terminata pœnā damnatorum: q utrobique est defectus iam ea parte ipsorū damnatorum.

3m illatio cōclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio S. Ratio est, quia pphia comminatoria pęnæ tunc solum &c. ut in tex. Râsio 2a.

Item de minori. Prophe. li. 6 minationis. R. e. secundum cōem intellectum: nō secūdum aliquem. s. ut in textus tespōso. e. ly nihilominus tamen prophetia comminationis semper &c. Tūc nihil &c. Nam in dānatis impletur secū-

¶ Corollarium. Ergo ex doctrina præsenti tum in arg. tum in respō. reijcis D. Thomas errorem Arnoldi (Prat. Arnoldus), qui dixit, quod peccatoribus numquam comminatus est Deus æternam damnationem, sed ijs solum, qui sunt alijs malo exemplo & offensioni. Quem errorem (cuiuscunque ēt auctoris fuerit) te egisse uidetur atq; damnasse Concil. Trid. sess. 14. c. 15. Al enī à ratione est, docere animum tantum circumuallantum confitendā esse, nempe peccatum in fratrem. Hæc ibi. Hunc errorem damnatum esse, patet, Matth. 23. veh uobis, qui mundatis, quod deforis est, intus aūt pleni estis immunditia Veh uobis q similes estis sepulcris dealbatis, quę à foris patent hominibus speciosa, intus vero sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia. Sic & uos paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. Veh uobis, qui decimatis mētam, & anethum, & cimminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis. Haec ibi: & multa alia ueh. Item Luc. 11. Veh uobis pharisæis: qui diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro. Hæc, & alia multa, ibi. Veh autem (iuxta sanctorum expositiones) importat damnationem æternam. Damnatur & Arnoldus apertè, immò & à fortiori. Ioha. 15. Si quis in me non manserit, mittetur foras ut palmes & arescet, & colligent eum, et in ignem mittēt, & ardet. Hæc ibi. Vide & ipsum dānatū abat. 4. cor. p. maximè in fin. ly in multis alijs locis scripturæ pec. sub æternas pęnas cōminatur.

1m ex Gen. In homine. R. . secundum genus suum i. non secundum unumquemque illius generis S. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

¶ NOT. illa authoritas, etiam si loqueretur de unoquoq; generis humani, intelligi deberet quum est ex parte Dei, intelligēda esset cū ista limitatione. Quod annotasse signanter uidetur textus per ly illi &c. in seipsis diuinā iram perpetuauerūt. Quasi diceret: q remanserit diuina indignatio in aliquem hominem, non est ex Deo, quantum fit ex parte eius tantum, sed est ex illo homine, i. ex defectu illius hominis. Pro quo uide appen. seq. ly ac tanquam qui uelit quantum in se est &c. Hoc sequitur, alijs interpositis, post ly ibant hi in supplicium æternū. Rursus. Aduerte, q illa authoritas intelligitur de hominibus secundum statum uiæ, ut à simili notauit textus ar. 2. ad 2m. Et ideo non concludit propositum arguentis, etiam ex ista parte.

2m de maiori. Pro inimicis R. existentibus in statu, quo uerè possit conuersio in deum: non aliter. S. i. pro inimicis uiatoribus non autem, extra uiam per mortē positis. Tunc nihil &c. à orans illorū sanctorū esset frustra, vt patet. Negit ur frustra, q uō orant pro dānatis. Nō ergo procedit hoc non orare ex nō habere pfectiorē charitatē in pa-

4m ex Psal. Itaferetur. R. i. in præsenti, contra uasa misericordiæ. S Tunc nihil contra: vt patet.

Item illatio conclusionis. Ergo &c. R. e. negatur illatio. S. Sufficit enim ad uerificandum illam authoritatem de damnatis, quod intelligatur de misericordia aliquid tantum relaxante ut patet in secunda responso tex. ly uel dicendum quod hoc &c.

5m con-

5m consequens. Videtur, q omnes enim æ humanæ aliquando requiem hebebāt de pœnis. Rñ nei uidetur, q si per impossibile aliquando talem requiem haberent; adhuc Diabolus non liberaretur à pœnis. Tunc nihil &c. Nam illud consequens eb erguente deductū est falsum, & contra mētem glossę illius: hoc autem consequens responsalis est negatum, & secundum mentē eiusdē glossæ. Nec m aliquid sequitur cōtra articuli propositū: quod sapiens colliget facilliter ex ly per impossibile, & ex textuali respōso; ubi per ly hypothesi, intellige suppositionē. Quasi dixerit glossa: supposito, sed nō concesso, q alæ requiem aliqñ haberēt, diabolus adhuc ipsam nō haberet. Hoc dictum glossæ sic expositū facit multū cōtra Origené & Libertinos ar. 2. corp. & appen. recitatos, pro quanto dæmonum liberatio ne futuram somoiaeunt.

Rñño 2a.

¶NOT. Similis est sensus glossæ in illo dicto sententiæ saluatoris nostri dicentis Luc. 21. Cœlū & terra transibūt, uerba aūt mea non præteribūt. Hoc est, secundū unā expositionem doctorum; si per impossibile substātia cœli & terræ transirent, uerba mea non trāsirēt. Quod est aperte dicere possibilius est (quā nis absolutè sit impossibile) q substantia cœli & terræ transeat, q̄ q uerba mea transeant. i. non impleantur.

uasa misericordiæ mutat in melius. Vnde sequitur in Psal. 76. Hæc mutatio dexteræ excelsi. vel dicendum q hoc intelligitur de misericordia aliquid relaxante non de misericordia totaliter liberante, si extendatur etiam ad damnatos. Vnde non dicit cōtinebit ab ira misericordias suas: sed in ira, quia non totaliter pœna tolletur, sed ipsa pœna durāte misericordia operabitur eam diminuendo.

Ad 5m dicēdum, quòd Glo.* illa non loquitur simpliciter: sed sub hypothesi impossibilis, ad exaggerandum peccati magnitudinem ipsius diaboli, uel Nabuchodonosor.

Articvlvs IIII.

Vtrum pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur.

Ad qvartvm sic proceditur. Videtur quòd saltem Christianorum pœna per diuinam misericordiam terminetur. Quia Mar. ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: sed hoc est omnium Christianorum, ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

2 Præterea, Ioan. 6. dicitur, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem habet uitam æternam: sed hic est communis cibus, & potus Christianorum. ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

3 Præterea, 1. Cor. 3. Si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic quasi per ignem: & loquitur de illis, in quibus fuit fundamentū fidei Christianæ. ergo oēs tales finaliter saluabuntur.

Sed contra est quod dicitur 1. Corinth. 6. Iniqui regnū Dei non possidebunt: sed quidā Christiani sunt iniqui, ergo non omnes Christiani ad regnum peruenient, & ita perpetuo punientur.

B Præterea, Secundæ Petri secūdo dicitur. Melius erat eis uiā ueritatis non cognoscere, quàm post agnitam retro ire ab eo, qđ traditum est illis sancto mandato: sed illi, qui uiam ueritatis nō cognouerunt æternaliter puniētur. ergo, & Christiani qui ab agnita retrocesserunt.

Respondeo, Dicendum, quòd quidam fuerunt, ut dicit August.* in prædicto lib. qui nō
C omnibus hominibus promiserunt absolutionē à pœna æterna: sed solis Christianis: & in hoc respectu diuersificati sunt. Quidam enim dixerunt q quicūque sacramenta fidei perceperunt, ab æterna pęna erūt immunes: sed hoc est contrarium ueritati, quia quidam sacramenta fidei recipiunt, & fidem nō habent, sine qua impossibile est placere Deo. Heb. 11. Et ideo alij dixerunt, q
D solum illi ab æterna pœna erūt immunes, qui sacramenta fidei sunt consecuti, & fidem catholicam tenuerunt. Sed contra hoc esse uidetur q aliqñ aliqui catholicam fidem tenent, & postea ab ea resipiscunt, qui nō minori pęna sunt digni, sed maiori, quia secundæ Petri secūdo: melius erat eis uiā ueritatis non cognoscere, quàm post agnitam retroire. Planum est etiam peccare plus
E hæresiarchas, quia ī à fide catholica recedētes nouas hæreses fingunt, quàm illos, qui a principio aliquam hæresim sunt secuti. Et ideo alij dixerūt, q illi soli sunt ab æterna pęna immunes qui in

APPENDIX.

Veil. p S. Eccl. &c.

1 Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem interimas hæresim Georgij Dauid (Prat. Georgius Dauid.) dicentis: q alæ infidelū saluabūtur, æquè ac fideliū. Ex quo erroneo dicto patet, à fortiori q sentiebat fideles per diuinam misericordiā ab æterne pęna liberandos, si ibi ponerentur.

2 ¶Secūdò habes: quò per rationem ostēdas meritò illam damnari ab ecclesia, ut ar. 2. corp. Itē ab Hæb. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. Hæc ibi. Item à &c. ut q. 89. ar. 7. app Vbi dictorū aliqua contra Georgiū prædictum poteris applicare huc. Itē à &c. ut ar. 4. & 5. maximè in appendicibus.

3 ¶Tertiò habes: quō per rōnē ostendas meritò Insinuatū fuisse, à Matth. 25. q per diuinā misericordiā hoīes damnati nō liberabuntur in æternū: & hoc ex eo, q post multa inquit sic. Ibunt A hi in supplicium æternū. Hæc ibi. Vbi à Deo misericorde, ad æternitatem puniendi remittuntur. Misericorde, inquam: quis ille apparebit in forma humana, cuius humaniter. i. misericorditer est agere, & quia inquiret de operibus misericordiæ tanq̄ sibi specialiter cōplacentibus, ac tanq̄ qui uelit pro quanto in se est, misericordiā exhibere, si aliud obstaret: & qe secūdo loco reprobos examinabit, tanq̄ qui ex misericordia differet cōfusionē illorū, & qe mittens illos in infernū non dicet, q ignis paratus sit principaliter eis, sed Diabolo, quasi misericordiā in hoc ēt erga hoīes illos ostendens. Hæc oīa in contextu Matthæi sunt: ut facile fermari pōt sapiens indè. Itē à 2 Thim. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, seipsum negare nō potest. Hęc ibi. Ex de qua fidelitate intelligat, præmisit ly si cōmortui sumus, & cōuiuemus: si sustinemus & cōregnabimus; si negauerimus, & ille negabit nos. Hæc ibi. Vbi uides, eū de fidelitate loq. qua Deus & misericors & iustus est misericors p ly si cōmortui sum*, & cōuiuemus, si sustinemus, & conregnebimus: iustus aūt per ly si negauerimus, & ille negabit nos. Ac si, oīa simul cōiungēdo, apertè dicat. Misericordia Dei non faciet unq̄. q sua iustitia non impleatur; quasi, ut q finaliter negāt eū, negentur ab eo: q̄n tunc Deus negaret semetipsum, qd esse non pōt. Vnde patet: q damnatos fīnaliter Deū negantes (ut q. 98. art. 1. & alibi uisum est) relinquere in æternis pœnis, pertinet ad fidelitatem ipsius Dei: & cōsequenter q ex ijs nunquam à Diuine misericordia liberabuntur.

*Lib. 21. c. 20. et 21. co. 5.

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, pro quanto quod diximus insinuant, & intelligas, et probes, et defendas. 4

¶Quintò uides: quomodo ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆSTIO XCIX.
ART. IIII.

442

Conc. Nō omnes finaliter in fide persistentes à pœna æterna erunt immunes, nisi & ab alijs criminibus inueniantur

finaliter absoluti.

¶ Examen. Ly nō oēs finaliter etc. Hoc implicitè denotat: q̄ oēs, finaliter extra fidem inuentos, etiā q̄ antea fidem habuerint, esse damnandos. Hoc dictum textus confirmatur a regu. fid. catholicæ quæ ponuntur ab Augustino in lib. de fid. ad Petr. 38. Firmissime tene, et nullatenus dubites non solum omnes paganos, sed & oēs iudæos hæreticos atq; scismaticos, qui extra ecclesiam catholicam præsentem finiūt uitam in ignem æternum ituros, qui paratus est diabolo & Angelis eius. Hæc ibi. Vbi hæreticos ad differentiam paganorum intelliguntur ij, qui antea quandoque fidem habuerunt, & post desertionē eius moriuntur.

¶ P R O B. Quia patet ex Matth. 7. Iac. 2. & in multis alijs locis scripturæ (ut in textu.)

fide catholica finaliter perseuerant, quātumcunque alijs criminibus inuoluātur. Sed hoc manifeste cōtrariatur scripturæ, quia Iacobi 2. dicitur. Fides sine operibus mortua est. & Matth. 7. Nō omnis, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnū cœlorū: sed, qui facit uoluntatem patris G mei, qui in cœlis est. & in multis alijs locis scriptura peccantibus æternas pœnas comminatur. Vnde[m] non omnes finaliter in fide persistentes à pœna æterna erunt immunes, nisi & ab alijs criminibus inueniantur finaliter absoluti.[n]

1m minor.

Hoc est omniū Christianorum. R. negatur ista. S. Non enim omnes Christiani fidem formatam habent: qm̄ à fide etiā q̄ formata non sit uocantur Christiani. Ex quo dic; quòd illius minoris ly hoc, dicit habere fidē formatam: ac si apertius dixisset: sed habere fidem formatam est omnium Christianorum.

A D P R I M V M ergo dicendum, q̄ dominus ibi loquitur de fide formata, quæ per dilectionem operatur in qua quicūque decesserit, saluus erit. Sed huic non solum opponitur infidelitatis error: sed quodlibet peccatum mortale.

A D S E C V N D V M dicendū,

¶ NOT. Responsum hoc, inquantū dicit, q̄ Christianus pōt quis esse dūmodo habeat fidem, confirmatur ex Concil. Triden. sess. 6. can. 28. Si quis dixerit amissa per peccatum gratia, simul & fidē semper amitti; aut fidem, quæ remanet, non esse uerā fidē, licet nō sit uiua, aut eū, qui fidem sine charitate habet, nō esse Christianū; anathema sit. Hæc ibi. Vbi nota, q̄ fidē, quam uiuā & cū charitate dicit concilium, hanc uocat textus formatam.

De fide ex Concil. Trid.

¶ Examen. Ly sed huic non solū opponitur &c. Per hoc intendit S. Thomas excludere illam hæresim: quam & exclusit postea concil. Trid. sess. 6. cap. 15. Aduersus hominū quorundam callida ingenia asserendū est, nō modo infidelitate, per quā ipsa fides amittitur, sed & quocunque alio mortali peccato quamuis non amittatur fides, acceptā iustificationis gratiam amitti. Hæc ibi. Et can. 27. Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatū, nisi infidelitatis: aut nullo alio quantumuis graui & enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti, anathema sit. Hæc ibi.

De fide, ex Cōcil. Trid.

2m ex Ioanne.

Qui manducat meā carnem, & bibit meū sanguinē habet uitā æternā. R. Manducatione, s. digna, & bibitione: non aliter. S. Tūc nihil &c. Nō n. omnes qui sacramentaliter mãducant Christum, ipsum spiritualiter edunt.

¶ Examē. Ly quantū est ex uirtute sacramēti &c. Per hoc uult ostēdere, q̄ & respectu sacramentaliter tm̄ comedentium carnē suam Christus quantum est ex se dat uitam æternā: licet quātū est ex defectu recipientiū non sequatur effectus. Ac si diceret. Quod dixi de uita æterna causata à sacramento respectu cōmunicantium spiritualiter &, non eūt sacramentaliter tm̄, intelligitur de causatione cū subsequenti effectu. Aliàs. n. quantū est ex uirtute sacramenti in se cōsiderata, causatur uita æterna respectu omnium.

¶ NOT. Confirmatur responsum hoc ex Cōcil. Trid. sess. 13. c. 8. Quoad usum rectè & sapienter patres nostri quosdā docuerunt sacramentaliter duntaxat id sumere, ut peccatores, alios sacramētaliter simul & spiritualiter. Hi autē sunt, qui ita se prius probant, & instruūt, ut uestem nuptialem induti ad diuinā hanc mensam accedant. Hæc ibi. Ea quo etiam habes distinctionem spiritualiter simul communicantium.

F

3m de consequentia.

Tales. R. fidem formatam habentes: non aliter. S. Nā fundamentum in uerbis Apostoli intelligitur &c. ut in tex. Tūc nihil &c. ut patet.

¶ NOT. 1a. Intellige formaliter textū. s. q̄ fides fundamētū, ut ibi est fundamentū, intelligitur esse fides tātum formata.

¶ NOT. 2a. Quòd fundamētū illud, de quo Apostolus loquitur, sit fides formata (ut tex. dicit) confirmatur ex Cōcil. Moguntiaco cap. 1. Initiū actionis nostræ de fide esse decreuimus, quæ bonorū omniū est fundamētū: & q̄ sine fide (ut dicit Apostolus,) impossibile est placere Deo. Fides tū iud get operæ: q̄ fides sine operib. mortua est. Idem Gregorius, ille, inqt, uerè credit, qui exercet operando, quod credit. Hæc ibi. Vbi patere pōt sapientibus; q̄ concilū ipsū fidē non uocet fundamentum, nisi quatenus est charitate formata, seu (qd̄ idē est) quatenus est fides per dilectionem operans. Hoc. n. indicat concilium ipsum connectendo primæ sententiæ secūdā sic, ly fides tamē indiget opere, ac si patenter dixerit. Fidem, quam in prima sententia uocaui fundamentū omnium bonorum, nunc declaro esse fidem uiuam, seu operibus coornatam. Item confirmatur idipsum ex Concil. Parisiēsi lib. 1. cap. 1. Constat q̄ fundamentum Christianæ religionis fidem sit catholicam, hoc est, credere in patrem, & filium, & spiritum sanctum, unum & uerum Deum &c. Hæc ibi. Vbi uides: quod nunc supra diximus de Concilio Moguntiaco. Cum enim declarat, fidem quæ est, illud fundamentū, esse credere in Deum: tunc utique declarat intelligentibus terminos, q̄ illa fides, quæ dicitur fundamentum prædictum, est fides formata per charitatem. Terminus enim iste, scilicet ly in, dicit motum ad ultimum finem, adiungendo ly Deum, facere uerò hunc motum, ut dicunt Theologi, soli charitati conuenit, & per eam cuicunque alteri conuenire dicitur.

Fides, quæ totius boni est fundamētū, ut est tale fundamētū, est fides formata.

quòd uerbum domini intelligitur non de illis, qui tantum sacramentaliter edunt, qui indigne quandoque sumentes, iudicium sibi manducant, & bibunt, ut dicitur 1. Cor. 11. Sed loquitur de mãducantibus spiritualiter, qui per charitatem ei incorporantur, quam incorporationem facit sacramētalis comestio, si quis digne accedat. Vnde quantū est ex uirtute sacramenti ad uitam æternam perducit, quãmuis possit tali fructu priuari per peccatum etiam postquam digne consumpserit.

A D T E R T I V M dicendum, quòd fundamētū in uerbis Apostoli intelligitur fides formata, supra qua, qui peccata uenialia H ædificauerit, detrimentum patietur, quia p̄ eis punietur à Deo; ipse tamen saluus erit finaliter, quasi per ignē, uel temporalis tribulationis, uel pœnæ purgatoriæ, quæ post mortem erit.

I

A P P E N D I X.

EX articulo habes. Primò quomodo per rationē interimas hæresim Aetij (Prat. Aetiani) dicentis: q̄ in fide manentibus nullū peccatū, quantumlibet graue, imputatur. Item Simonis magi (Prat. Simoniaci.) dicentis; nos saluari fide, non operibus. Item suspectam propositionem hæreticam sapientem, (ut refert censura generalis super Bibliam psal. 90. dicentium: qui Deo se sola fide commiserit, tutius agit, liberque est à malis uniuersis. Item aliam eorundem (ut refert eadem cēsura Psal. 93.) dicentium: misericordiæ Dei dono fideles non perit, cum infidelis. Contra has enim omnes pugnat articulus, easque expugnat, ut patet. — 1. Vill. pro S. eccles. Re.

X

¶ Secūdo habes: quō p̄ rōnē ostēdas eas meritò damnari à cōcil. Trid. sess. 6. c. 15. Asserēdū est & c. diuinæ legis doctrinā defendēdo, quæ à regno Dei non solū infideles excludit; sed & fideles quoq; fornicatores, adulteros, molles, masculorū cōcubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosq; oēs, q̄ lethalia cōmittūt peccata. Hæc ibi. Et c. 7. Fides, nisi ad eā spes accedat, & charitas, neq; unit. pfectè cū Xp̄o, neq; corporis eius uiuū mēbrū efficit, qua rōne uerissimè dr, in Christo neq; circūcisionē aliqd ualere, neq; præputiū, sed fidē, quæ p̄ charitatē operatur. Hæc ibi. Itē à Math. 19. Si uis ad uitā ingredi serua mãdata. Item à Concil. Aquisgranensi, lib. 3. cap. 15. Frustra quis uocē domini sui audire se dicit, & confidere in domino, quando operibus fidem destruit. Hæc ibi. Item à Concil. Parisiensi. lib. 1. — 2. 1. Thim. 1.

lib. 1 cap. 10. Dici solet à nonnullis, quòd hi, qui in Christo renati sunt, quamquam scelerate uiuant, & in malis operibus diem extremum claudant, diuturno, atque purgatorio, non tamen perpetuo, sint igne puniendi. Cùm nullus id uerum esse ex diuinis oraculis astruere ualeat, cauendum est: ut hoc non solum non credant, verum etiam nec ex ore proferant; nè fortè hoc dicendo se, & alios, uana securitate deludant &c. Qd ergo q in flagitijs uiuẽtes, & in eis pseuerantes diẽ obeunt, atrociora sint tormenta passuri, quã illi, qui nequaquã baptizati bona tamen opera fecerunt declarat Petrus.

2. Pet. 2.

Melius illis fuerat non agnoscere viam iustitiae, quã post agnitionẽ eius retrorsum conuerti ab eo, quod traditum est illis, sancto mandato. Et dominus in Euangelio.

Matth 12.

Cum immundus spiritus exierit ab homine &c. Si igitur iuxta euangelicam sententiam post agnitionem Christi quis nequiter uiuẽdo spiritum immundum, qui à se tempore baptismatis expulsus est, cum dæmonum septenario sibi numero addito ad se redire facit, fiuntque illi nouissima peiora prioribus; patet profectò si in ijsdem nequitijs uitam finierit grauius illum quam eos, qui licet fidem Christi non perceperunt, bonis tamen operibus operam dederunt, puniendum. Proinde sicut nulli de misericordia Dei desperandum est, ita nemo post hanc uitam iudicium Dei, quod nisi iustum esse non potest, sibi alijsque fauorabiliter mollliendo temperet; & propter hoc in hac uita bonis operibus deditus esse negligat. Hæc ibi.

† Ambr. sup hunc locũ Pauli.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta scripturarũ & patrum, pro quanto pœnam Christianorum damnatorũ per diuinam misericordiam non esse terminandam insinuant, & intell gas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò vides quomodũ ex ijs, uicissim Angelica doctrina, hæc & declaretur, & consolidetur.

A

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes illi qui operantur misericordiæ opera, punientur æternaliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illi omnes, qui opera misericordiæ B faciunt non punientur æternaliter: sed solum illi, qui opera misericordiæ negligunt. Dicitur enim Iacobi secundo. Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. Et Mat. quinto. Beati b misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.

2 Preterea. Matthęi vigesimo quinto ponitur disceptatio domini cum reprobis, & electis: C sed illa disceptatio non est nisi de operibus misericordiæ, b ergo solum pro operibus misericordiæ omissis, aliqui æternaliter puniẽtur, & sic idem, quod prius.

3. Præterea, Matthæi 6. dicitur Dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus &c. & sequitur. Si enim dimiseritis hominibus, & cætera, ergo videtur, quòd b miseri- D cordes qui alijs peccata dimittunt, ipsi ueniam peccatorum consequentur, & sic non ęternaliter punientur.

4. Pręterea. Primę Thim. 4. super illud. Pietas ad omnia utilis est dicit Gl. Ambr. † Omnis summa disciplinæ Christianę in misericordia, & pietate est, quam aliquis sequens, si h lubricum carnis patiatur sine dubio vapulabit: h sed non peribit, si quis au- E tem solum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur, ergo illi qui insistunt operibus misericordiæ, qui peccatis carnalibus detinentur, non in ęternum punientur, & sic idem, quod prius.

SED CONTRA est quod dicitur Primæ Cor. 6. Neq; fornicarij, neque adulteri regnum Dei possidebunt: sed multi, qui

QVÆST. XCIX. ART. V.

443.

CONCL. Quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides, nec opera misericordię eos liberabit à pœna æterna; etiam post quantumcumque spacium temporis.

se exercent in operibus misericordiæ, sunt tales, ergo non omnes misericordes ad regnum æternum peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur.

Pręterea, Iacobi secũdo, Quicunque totam legem seruauerit offendat autem in uno factus est omnium reus, ergo quicunque seruat legem, quo ad opera misericordiæ, & negligit alia opera, reatum de trangressione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut Aug. † dicit in li. prædicto. Quidam posuerunt non omnes, qui catholicam fidem tenent à pœna ęterna esse liberandos: sed solum illos, qui operibus misericordiæ insistunt, quamuis etiam alijs criminibus sint subiecti. Sed istud non potest stare, quia sine charitate non prodest aliquid ad vitam æternam. Contingit autem aliquos operibus misericordiæ insistere, qui charitatem non habent, vnde his nihil prodest ad vitam æternam promerendam, uel ad immunitatem æternæ pœnæ, ut patet primæ Corinth. 13. & præcipue hoc apparet absurdum in raptoribus, qui multa rapiunt, & tamen misericorditer largiuntur. Et ideo, dicendum quòd m quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides nec opera misericordiæ eos liberabit à pœna æterna, etiam post quantumcunque spacium temporis a.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illi misericordiam consequentur, qui misericordiã ordinatè impendunt, non autem ordinate misericordiam impendunt, qui seipsos in miserendo negligunt, sed magis se impugnant male agendo: & ideo tales misericordiam pœnitus absoluentem non consequenter, etsi consequantur misericordiã de pœnis debitis aliquid relaxantem.

¶PROB. Quia patet ex reprobatione erroris contrarij (vt in text.)

¶Examen. Ly & præcipuè, hoc apparet absurdum in raptoribus, qui &c. Scilicet etiam q rapiant aliena, ut eleemosynas faciant pauperibus; hoc absurdum est. Adeo quòd & raptores absque intentione huius uocatæ pietatis, sed postea illam exercentes per eleemosynas; & raptores sub intentione prædictę pietatis, ut scilicet eleemosynas faciant; & raptores aliàs non rapturi nisi intenderent eleemosynas facere de omnibus singulisque raptis: omnes, inquam, isti tres raptores cadunt sub hoc absurdo quod narratur in textu. Cõfirmatur præsens tractatus ex decreto Papę Gregorij primi Epist. 1 in Omninò metuenda & cauẽda est hostis astutia; ne, quos aperta nequit tentatione subuertere, latente telo iniquitatis ualeat trucidare. Neque .n. eleemosyna reputanda est, si pauperib. dispenset, qd ex illicitis rebus accipit: quia qui hac intentione male accipit, ut quasi bene dispenset, grauatur potius, quàm iuuatur. Hæc ibi. Ex patrum recitantur 1. q. 1. nõ est putanda. Itẽ confirmat ex prouerb. 21. Victimæ impiorum abominabiles dño. Hæc ibi. Sunt aũt uictimæ impiorũ quæcunque ex iniqua acceptione offertur.

Raptores eleemosinarij possunt esse in triplici differẽtia.

† li. 21. de ciuit. ca. vlt. to. 5.

concl.

1m ex Matt.

Misericordes & c. id est, misericordiã ordinatè impendentes: nõ aliter. & Tũc nihil &c. ut patet in text.

¶Examen. Ly etsi consequantur misericordiam de pœnis debitis aliquid relaxantem. Hoc dicit textus nõ solum ad ostendendum illud commune, quod datur omnibus damnatis, uidelicet pœ-

nis

niri citra condignum; sed &t ad significandum aliquod particulare datum eleemosinatijs peccatoribus ipsi namq; per eleemosinas de sua substantia elargitas disponuntur ad pœnitẽtiã suorum peccatorum ut tangitur in ad 4m. & consequenter disponuntur ad minus peccandũ, quam ante faciebant, uel quàm fecissent, si eleemosinas elargiti nõ essent. Posito ergo, q tales pœnitentiam ad q̃ disponuntur ex ui eleemosinæ: si, nolint apprehendere: hoc saltem, ut plurimũ, apprehendere uidentur q minus afficiantur ad peccata, q̃ postea committunt Et cum minus afficiant ad illa, mitiores &t pœnas, quamuis æternas habebunt: quoniam secundum affectum peccandi mẽsuratur acerbitas pœnarum, ar.1.corp.princi. Misericordiã ergo tales consequuntur de pœnis debitis, q̃ aliàs sibi debitę fuissẽt, aliqd relaxantem. Et hoc est intentum textus.

Eleemosinatijs quò misericordia Dei aliqd de pœna relaxat.

I

AD SECVNDVM dicendum, quòd non propter hoc ponitur disceptatio de operibus misericordiæ solum, quia pro eorũ negligentia tantummodo aliq puniantur æternaliter: sed quia illi ab æterna pęna liberabuntur post peccata, qui per opera misericordiæ sibi veniam impetrauerũt, facientes amicos sibi de mammona iniquitatis.

AD TERTIVM dicendum, q illud à domino dicitur his, qui petunt sibi debitũ relaxari, non illis, qui in peccato persistũt, & ideo soli pęnitentes per opera misericordiæ consequuntur veniam pœnitus liberantem.

G

AD QVARTVM dicendum, q Gl. Ambro. loquitur de lubrico uenialis peccati à quo aliquis post purgatorias pęnas quas vapulationẽ dicit p opera misericordiæ absoluet. vel si loquat de lubrico mortalis peccati, est intelligendum, q adhuc in vita ista existentes illi, qui ex fragilitate in carnalia peccata incidũt per opera misericordiæ ad pœnitentiam disponuntur. Vnde talis non peribit.i.disponetur p talia opera ad non pereundum.

2m illatio conclusionis. Ergo &c. R. negatur illatio. s. Non enim pp hoc ponitur illa disceptatio de operibus misericordiæ &c. ut in tex.

H

¶Corollarium. Ex responsio igitur infer; q misericordię opera exercentes tunc solum liberantur à pęna æterna, qñ ipsi, dũ uiuunt, in charitate hæc opera exercuerunt, & in ipsa charitate finaliter decesserunt. Quod ostenditur in Matth. ibi. cũm dñs eleemosinatijs illis dicit, qd uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Vbi ostendit eleemosinarios illos uoluisse placere Christo. Ideo.n. dicit ly mihi: & consequenter denotat eos in charitate eleemosinas fecisse. Qui enim propter Christum operatur, si uere pp ipsum faciat, in charitate operatur: iuxta illud Apostoli Nemo dicit dñs Iesus, nisi in Spũ sancto. Et quis dñm Iesũ, nisi qui eum diligit, dicit: si eo modo dicit, quo Apostolus intelligi uoluit; in charitate ergo operatos illos eleemosinarios insinuat: & ex quo eleemosinarijs ipsis nihil aliud in contrariũ obijcit, in charitate eos decessisse subindicat.

3m de consequentia. Qòd misericordes. R. i. pęnitentes non aliter. s. Nã illud à domino ... his. q ... &c. ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet ibid.

4m ex Ambrosio. Lubricum carnis. R. i. peccati ue- I nialis: non peccati mortalis. s Tunc nihil &c. ut patet de se.

Item ex Ambrosio. Non peribit. R. i. disponetur adhuc uiuẽs per talia opera ad non pereundum: non aliter. s. Tunc nihil &c. ut patet de se. Nã in inferno iam positi, quamuis eleemosinas multas fecerint, non comprehenduntur à dicto isto Ambrosij. Vide secundum responsum textus ly uel si loquamur &c.

¶NOT. Confirmatur glossa huius respõsi ex dictis in 5a. Synodo Constantinopolitana actione prima: ubi habetur ad literã, q eleemosina est proxima charitati.

¶Corollarium. Ex prædictis ergo absq; errore in uero sensu intellige Dan. 4. peccata tua eleemosinis redime. Et Thob. 4. Noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita.n. fiet ut nec à te auertat facies dñi. Eleemosina ab oĩ peccato, & à morte liberat, & nõ patietur aĩam ire in tenebras. Hæc ibi. Seu sm Danielis hũc uerũ cõfudinuat. q. 14. ar. 2. ad 1. & à simili, &t Thobię auctoritaté. K

APPENDIX.

Ex articulo habes .3. ¶Primò: quomodo per rõnẽ interimat hæresim quorundam (ut recitat Augustinus) dicentium: eleemosinam dantibus non facientibus supplicium perpetuũ esse destinatum. Hæc pro tanto affertur in præsenti, pro quanto intinuant; q facientibus eleemosinam non est destinatũ supplicium perpetuum. Item hæresim Zuinglij (Prat. Zuinglius.) dicentis: hominem posse saluari uirtutibus proprijs naturalibus, vt Cato, & Scipio saluati sunt. Item hæresim quorundam innominatorum (ut refert Cardinalis Turre Cremata li. 1. de Eccles. c. 21.) dicentium: quslibet saluari posse in secta sua extra catholicam & Romanam Ecclesiam. Quæ duæ ultimæ ĩõ adducũtur, quia eleemosinarios saluandos, etiã in alijs peccatis sint, subindicant. Nam unusquisque in secta sua uiuens põt facere eleemosinas, & eas utiq; proprijs uiribus naturalibus.

Vellitas & Sanctæ Ecclesia Catholica, & Apostolica.

¶Secundò habes: quomodo per rõnẽ ostendat prædictas merito damnatas &c. ut q. 15. a. 3. & q. 14. ar. 3. Item à regul. fid. cathol. quæ recitant ab Augustino in lib. de fid. ad Petr. c. 37. Firmissime tene, & nullatenus dubites; om. nam extra catholicã ecclesiam baptizatũ participem fieri non posse uitæ æternæ, si ante finẽ uitæ huius catholicæ non fuerit redditus atque incorporatus ecclesię. Quia si habeã (inquit Apostolus) omnem fidem, & nouerim omnia sacramenta, charitatẽ autem non habeam, nihil sum. Nam & in diebus diluuij neminem legimus extra archam potuisse saluari. Hæc ibi. Vbi de baptizato, si uiuat in alia secta extra ecclesiam catholicam usq; in finem, audisti, quid dicerit: & consequenter quòd a fortiori damnauerit hæreticos illos innominatos cum Zuinglio. Item ab eodem. ibid. cap. 39. Firmissimè tene, & nullatenus dubites: quemlibet hæreticum siue schismaticum in nomine patris, & filij, & spiritus sancti baptizatum, si ecclesiæ catholicæ non fuerit aggregatus, quãtascunque eleemosinas fecerit, & si pro Christi nomine etiam sanguinem fuderit, nullatenus posse saluari Omni enim homini, qui catholicæ ecclesiæ non tenet unitaté, neque baptismus, neque eleemosina quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta proficere poterit ad salutem, quandiu in eo hæretica uel schismatica prauitas perseuerat, quæ ducit ad mortem. Hæc ibi. Ecce quò d illi, qui faciebant uim in eleemosina, contra quos directè militat articulus, quanto errore detinebantur. Et ne sciat etiam eleemosinas non saluare aggregatos ecclesiæ catholicæ (quod forsan opinari posses ex illa conditione apposita hic ab Augustino ly si ecclesię catholicæ non fuerit aggregatus) ideo audias eiusd. cap. 40. Firmissimè tene, & nullatenus dubites: non omnes, qui intra ecclesiam catholicam baptizantur accepturos esse uitam æternam sed eos qui percepto baptismate rectè uiuunt. i. qui abstinuerũt se à uitijs & concupiscentijs. Regnum enim cœlorum sicut infideles hæretici atque schismatici non habebunt: sic catholici criminosi possidere non poterunt. Hæc ibi. Et de his omnibus quanti ualeant, inquit, c. 44. Hæc interim capitula ad regulã ueræ fidei firmissimè pertinentia fideliter crede, fortiter tene, ueraciter, patienterque defende. Et si quem contraria his, non solum omnibus, sed etiam singulis dogmatizare cognoueris, tanquam pestem fuge, & tanquam hæreticum, & christianæ, catholicæque fidei inimicum abijce. Hæc ibi. Cæterum quoniam da Romana ecclesia mentionem fecerunt hęretici supradictę, ideo & de illa, & de eius fide, uide magnalia supra q. 19. art. 3. appen. Et quæst. 17. art. 1. appen. Item quæst. 20. art. 1. corollarium post ad primum. Item præcipuè quæst. 40 art. 6. appen. & quæst. 14. art. 5. appen. Quæ etiam facient aliquid pro articulis præmissis in quæstione præsenti: si noueris applicare. Item damnantur prædictæ hæreses à 1. Cor. 6. & Iacob. 2. ut in argumen. 1. 2. sed contr.

Salute non possunt cõsequi, contra largas hæreticorũ vias ac q; similiũ vide in regulis fidei catholicæ infra scriptis.

Rãsio 2a.

Christiani nõ oẽs sed absq; criminib. existẽtes, & rectè uiuẽtes, saluantur.

Tertiò habes: quomodo per rationem, prædicta scripturarũ & patrum, pro quanto non omnes opera misericordiæ exercẽtes à supplicijs æternis, eripiendos insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò. uides: quomodo ex ijs uicissim declaretur, & consolidetur articulus præsens Angelici doctoris: Cuius meritis & precibus

Expliciunt Elucidationes formales, Munere Dei, super additiones ad tertiam eius partem, per Fratrem Seraphinum è Porrecta &c.

DEO GRATIAS.

Errata	Correcta.
Diftinctiuis,pag. 1.col.1.linea 32.	diftinctiue.
Rationem theologicis.p.1.c.1.l.37.	rationem de theologicis.
Refponfue,p 1.c.2.l.7.	refponfis
In inuitrum,p.1.c.2.l.14.	In Inuium
Faciunt binæ,p.1.c.2.in margine	hinæ
extraneorum,p.1.c.3.l.43	extremorum
Eueenio,p.1.c.3.l.71	Eugenio
illa,p.1.c.4.l.63.	illam
fcilicet pœnitentis,p.1.c.4.l.69.	fcilicet dolor pœnitentis
inhabitatis,p 2.c.3.l.49	inhabitantis
in amaritudine fęditatem, p.2.c.3.l.53.	in amaritudine animæ fuæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem,
doo,p.2.c.3.l.61.	Deo
by timor,p.2.c.4.l 61.	timore
confidarata,p.2.c.4.l.72.	confiderata
condemnat,p.2.c.4.73.	contemnat
coactem,p.3.c.1.l.1.	coactam
Iterum p.3.c.1.l.7.	Item
Sumitur hoc iudicio,p.3.c.1.l.13.	Sumitur hoc pro indicio
inpeniretur,p.3.c.1.l.23.	inuenietur
reperitetur,p.3.c.1.l.24.	reperietur
fideliter reftituere,p.3.c.1.l.36.	reftituite
noftrorum diei,p.3.c.1.l.52.	fiet
confiet in omne,p.3.c.1.l.56.	conftet omne
mihi tangitur, p.3.c.1.l.64.	inibi tangitur
Formata fequitur,p.3.c.1.l.72.	loquitur
103.4.p.3.c.2.l.1.	104.ar.4.
fanctus Sydonus,p.3.c.2.l.22.	fancta Syn
confilientibus,p.3.c.2.l.23.	confentientibus
miniftrantis.p.3.c.2.l.33.	minitantis
delemus,p.3.c.2.l.67.	dolemas
non aliter tunc,p.3.c.2.l.67.	non aliter §.Tunc
peccaberint,p.3.c.2.l.72.	peccabatur
fimul de his,p.3.c.2.l.76	fimul & de his
q. pœnitentia,p 3.c.3.l.26.	pro pœnitentia
Ex articulo hês deo,p.3.c.3.l.42.	Ex articulo habes primo
præftatius,p.3.c.3.l.51.	præftantius
ex concilijs,p.3.c.3.in marg.	& concilijs
auth.p.3.c.3.l.65.	Ite.
Inb.p.3.c.3.l.71.	Ioan.
Synodo,p.3.c.3.l.78.	Synodus
fiue,p.3.c.4.l.27.	fine
lapus,p.3.c.4.l.37.	lapfis
mandamus,p.3.c.4.l.44.	innodamus
feditios p.3.c.4.l.58.	feditiofos
præfatas,p.3.c.4.l 64.	præfatos
refpectiue,p.3.c.4.l.65.	refpectiue
eft,p.4.c.1.l.6.	&
&.p 4.c.1.l.51.	&
contritione,p.4.c.1.l.62.	contritioni
confeffionis,p.4.c.3.l.11.	confefforis
paffiobis,p.4.c.3.l.28.	paffionis
affectus à boni,p.4.c.3.l 43.	affectus boni
nunc contra,p.4.c.3.l.44.	tunc nihil contra
ipfarum,p 4.c.3.l.57.	ipfam
fenfitiuo, p.4.c.3.l.65.	fenfiuuo
Cum quo,p.4.c.3.l.78.	Cum ergo
iterum,p.4.c.4.l.18.	Item
repellere,p.4.c.4.l.40.	replere
&,p.4.c.4.l.42.	quòd
extremæ,p.4.c.4.l.32.	extremi
diuerforum,p.4.c.4.l.53.	dierum
gregis,p.4.c.4.l.66.	Gregorius
fraus p 4.c.4.l.72.	ftans
conftituẽs item,p.5.c.1.l.6.	conftituentem
minuunt,p.5.c.1.l.50.	innuunt
Cum quo,p 5.c.1.l.68.	Cum ergo
ad refpondendum p.5.c.1.l.71.	ad 2^m^.
habitu Tunc,p.5.c.2.l.3.	habitu § Tunc
Fidei non,p.5.c.2.l.32	fidei mox
&c. &.p.5.c.2.l.76	&c.2.
confequentia fi.f.fiat,p.5.c.2.l.77.	confequentia s.fi.f.fiat
attributio,p 5.c.3.l.26.	auditio
quarum contritio, pag.5.col.3.in marg.	qua contritio
fi denuo procederet,p.5.c.3.l.69.	fi denuo non procederet
quod,p.5.c.4.l.74.	pro
Eft concedat.p.6.c.1.l.34.	Eft complacentia fibi de culpa totaliter, ut uifo præcepto legis contrarium ei nõ cedat.

Errata	Correcta.
pœnæ importat,p.6.c.1.l.75.	pęnę non importat
prætimore.p.6.c.2.l.18	præ timore
falute,p.6.c.2.l.49	falutem
naturali nunc nihil,p.6.c.2.l.58.	naturali §.Tunc nihil
tunc uel,p 6.c.2.l.65.	tunc nihil
per dolore,p.6.c.2.l.68.	pro dolore
Dolore ex hoc,p.6.c.2.l.72.	Dolere ex hoc
Tunc nihil contra.p.6.c.2.l.73.	§.Tunc nihil contrà
pro eius ratione,p.6.c.3.l.15.	per eius rationem
infinnatus,p.6.c.3.l.17	infinnatum
de pęnit.p.6.c.3.l.20.	de pęnis
tiam eum.p.6.c.4.l.53.	etiam eum
innocentia,p.6.c.4 l.76.	innocentiam
q. illius,p.7.c.1.l.12.	q. illius
fecũ in fecunda.p.7.c.1.l.41.	infra in fecunda
fufficienter,p.7.c.2.l.23.	fufficientes
qũn.p.7.c.2.l.69	quomodo
autem d.p.7.3.l.70.	autem id
peccatis,p 7 c.4.l.34.	peccati
fine illa,p.7.c.4.l.36.	fine ulla
fubiacet p.7.c 4.l.63	fubiacent
formalitatum,p.7.c.4.l.73.	formalizatum
uirtus (cuius,p.8.c.2.l.65.	uirtus cuius
q. contritio,p.8.c.2.l.74.	quia contritio
q. charitatem,p.8.c.2.l.75.	pro charitatem
prudentiæ hic,p.8.c.2.l 79	prudentiæ qui
Tunc nihil,p.8.c.3.l.1.	§.Tunc nihil
Notiffimũ.n.eft qd p.8.c.3.l.41	Notiffimum.n.eft:q.
iunuit effe,p.8.c.4.l.49	innuit effe
tam tenere,p.9.c.1.l 3.	Iam teneræ
munditiam cõtrahit,p.9.c.1.l.33.	immunditiam contrahit
mundus es,p 9.c.1.l.63.	immundus es
contritionis agit,p.9 c.2.l.32.	contritionis) agit
(Deo iuuante,p.9.c.2.l.79.	(Deo iuuante)
qdem modo,p.9.c.2.in marg.	quidem modo
fui decies,p.10.c.2.l.60.	fum decies
laboribus,p.11.c.2.l.41.	laboriofus
fanius.p.11.c.1.l.32.	fatius
p̃habito,p.11.c.1.l.54.	præhabita
annis.p.11.c.2.l.2.	amis
meram,p.11.c.2.l.81.	neram
q. alteri,p.12.c.2.l.27.	quod alteri
debito,p.12.c.2.l.70.	debita
q. importat,p.12.c.2.l.81.	quid importat
demoftratur,p.13.c.1.l.66.	demoftrant
populu Iudam,p.13.c.2.l.3.	populo Iudà
adhuc ipfius ad Iiam,p.13.c.2.l.44.	adhuc ad Iiam
mors comparetur,p.13.c.2.l.70.	mors fi comparetur
Imprudentiæ,p.14.c.2.l.60	imprudentia
Inquantum,p.13.c.1.l.49	quantum
formidatius,p.15.c.1.l.76.	fornicarius
q̃ de maiori,p.16.c.1.l.11.	q̃ de minori
ar.in c.1.p.16.c.1.l.33.	ar.1.inc.
effe uidetur fenfu tãtus dolor intentus à ratione, non ex culpa rationis.p.16.c.2.l.43.	fenfu tantus dolor intentus à rõne, non ex culpa rationis effe uidetur.
PROB.s Quia,p.16.c.1.l.31.	PROB.quia
minimo,p.16.c.2.l.21.	minima
timore q. profequebatur,p.16.c.2.l.29.	timore profequebatur
analoga,p.16 c.2.l.47	analoga.s
contritionis.s. Tunc,p.16.c.2.l.48.	contritionis.Tunc
caufant.p.16.c.2.l.74.	caufent
ad uiæ,p.17.c.2.l.3.	ad terminum uiæ
retardat,p.17.c.2.l.38.	retardet
uita plena:qm,p.17.c.2.l.74.	præfens : fed uitæ præfentis ftatus,quoniam
citationi,p.17.c.2.l.78.	cibationi
Negat,p.18.c.1.l.80.	Negatur
fe & grat ã,p.19.c.1.l.61.	fe gratiam
ecclefiafticam,p.13.c.1.l.64.	ecclefiaftici
haberetur,p.20.c.1.l.1.	haberetur
diuerfis maxime,p.20.c.1.l.3.	diuerfis §.maxime
altero s.Tunc,p.20.c.1.l 8.	altero.Tunc
amorum,p 26.c.1.l.13.	amore
q. pmiuens,p 20.c.1 l.43	q. peniten̄s
Philip.2.p,p.20.c.1.l.57.	Phil.2.pro

qui

Errata	Correcta.
qui de pactis, pag. 20. col. 1. linea 58.	qui de peccatis
aliter. Tunc, p. 20. c. 1. l. 62.	aliter §. Tunc
tristitiam seculi, p. 20. c. 1. l. 62.	tristitia seculi
tristitiam, p. 20 c. 1. l. 64.	tristitia &
principalis, p. 20. c. 1 l. 65.	principaliter
supradicta, p. 20 c. 1. l. 64.	supradictum
per conclusiones, p. 20. c. 1. l. 65.	per conclusiones
apta adducit, p. 20. c. 1. l. 78.	aptè adducit
peccatum meum meum, p. 20. c. 2 l 4	peccatum meum
supplicia mihi, p. 20. c. 2. l. 22.	supplicia mihi
sanctissimo, p 20. c. 2. l. 36.	sanctissimus
de pretio. p. 20 c. 2. l. 57.	de peccato
angelicae haec doctrinae, p. 20. c. 2. l. 79.	angelica haec doctrina
informet, p 21. c. 1. l. 55.	informem
D Tho. dist. 1. p. 21. c. 1. l. 71.	D. Tho. 3. dist.
intellige. p. 121. c. 2. l. 1.	intellige
recipiunt, p. 21. c. 2. l. 3.	recipiuntur

Errata	Correcta.
dispositio, p. 21 c. 2 l. 4.	disposito
dolore, p. 21. c. 2. l. 16.	dolorem
naturae, p 21. c. 2 l. 31.	natura
qurgatorio, p. 22. c. 1. l. 49.	purgatorio
modo § Tunc, p 22. c. 1 l. 53.	modo. Tunc
Ex articulo habes, p. 22 c. 1. l. 66.	Ex articulo habes primo
indicatum quod post, p. 22 c. 1. l. 67.	indicatum post
omne mentum, p. 22 c. 1. l. 73.	omne meritum
quàm qui post, p. 22. c 2. l. 4.	quàm quòd post
cum simili, p 22. c. 2. l. 78.	cum à simili
In textum, p. 23. c. 1. l. 58.	In textu
ar. 1. dist. 1. p. 23. c. 2. l. 43.	ar. 1. dist. 1.
determinatur habere, p. 24. c. 2. l. 19.	determinatur hic
ecclesiae, tantum, p. 24. c. 2. l. 36.	ecclesiae, sed tantum
¶ NOT. inquit, p 50 c. 1. l. 17.	¶ NOT. Non inquit
praemium accidentale, non substantiale, p. 74. c. 1. l. 53.	praemium substantiale, non accidentale
Nam inferot, p. 147. c. 2. l. 8.	Non inferos

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy.

Omnes ſunt Quaterniones, præter Yy, quę eſt Ternio.

Tabula per ſe patet.

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M D LXXXVIII.